ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל

זה השער ליהוה צדיקים יבאו בו

ספר

משנה תורה

הוא

היד החזקה

לרבינו משה בר מיימון זצ"ל.

עם כל המפרשים כאשר נדפס בדפוס וויען ודיהרנפורט ועם הוספות
וודשות כמבואר בשער השני.

חלק ג.

ועתה הוספנו עוד **ארבע עשרה הוספות** המבוארים מעבר לדף

ווילנא

בדפוס ר' אברהם צבי ראזענקראנץ, ור' מ"מ שריפטזעטצער.

שנת תר"ם לפ"ק.

МИШНА ТОРА, (РАМБАМЪ)
Томъ VIII.

ВИЛЬНА. Типографія Розенкранца и Шрифтзетцера.
на Лидскомъ переулкѣ, домъ № 2598/13 1900.

Дозволено Цензурою Варшава 15 Іюня 1899 г.

משנה תורה

הוא

יד החזקה

להנשר הגדול רבינו משה בר מיימון זצ"ל.

עם השגות הראב"ד זצ"ל, ופירוש הרב המגיד משנה, הכסף משנה להגאון מרן יוסף קארו זצ"ל, מגדל עז, הגהות מיימוניות [עם תוספות מדפוס וויניציאה ש"י שי"א], [עם הוספות הרב הגאון מה"ר"ם פאדוו"ה זצ"ל], גם תשובות מיימוניות, ופירושי הרב רבינו עובדיה והרב הגאון מהר"ל בן חביב על הלכות קדוש החודש, עם כל הצורות השייכות להם ולהלכות שבת וסוכה. גם הלחם משנה להגאון מו"ה אברהם די בוטן זצ"ל, ומשנה למלך להגאון מו"ה יהודה רוזאניס זצ"ל. כאשר היו בדפוסי יעסניץ, דיהרנפורט, וויען וברדיטשוב.

ונלוה לו ספר הקובץ חדושים ומקורי הדינים מהרב הגאון ר' נחום טריביטש זצ"ל אבד"ק נ"ש כפי שנדפס בוויען.

ועתה הוספנו הדשות אשר לא היו מעולם בכל ספרי הרמב"ם הנדפסים יראו נבונים וישמחו:

א) פירוש המגיד משנה על הלכות שחיטה, אשר היה טמון בכתב יד ולא נדפס מעולם, נדפס על מקומו בפנים הספר.

ב) פירוש הרדב"ז על ספר קדושה, הפלאה, זרעים, שופטים, ממלא מקום המגיד משנה שלא נמצא בספרים האלה, כולו [מכ"י]. נדפס גם כן על מקומו בפנים הספר.

ג) חדושים ומקורי הדינים מהרב הגאון בעל פרי חדש, נקראים בשם מים חיים.

ד) חדושים ומקורי הדינים מהרב הגאון בעל מחנה אפרים.

ה) חדושים ומקורי הדינים מהרב הגאון ר' ישעיה פיק זצ"ל.

ו) ביאורים על הלכות בית הבחירה מהרב הגאון ר' יעקב עמדין זצ"ל.

ז) השמטות מתוספות הגהמ"י, מדפוס וויניצאה, שנת ש"י, שי"א.

ח) חדושים מהרב הגאון מהר"ם פאדווה זצ"ל.

ט) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר ר' אברהם זצ"ל אבד"ק פ"פ דמיין, [מכ"י].

י) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר זלמן זצ"ל מווילנא אחי הגאה"ג מוהר"ח זצ"ל מוולאזין.

יא) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר צבי הירש חיות זצ"ל.

יב) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר יוסף זצ"ל בעל ספר מנחת חנוך, [מכ"י].

יג) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר אברהם משכיל לאיתן זצ"ל, [מכ"י].

יד) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ד שמואל שטראשון זצ"ל.

טו) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר בצלאל הכהן זצ"ל מווילנא, [מכ"י].

טז) חדושים ומקורים הגיע אלינו מהרב הגאון מוהר"ש ארינשטיין נ"י אבד"ק אוירקאוו, [כ"י]

יז) חדושים ומקורים מהרב הגאון מוהר"ר מ"ה נחום נ"י אבד"ק קאמינקא, [מכ"י].

יח) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ד אברהם יונה יעוונין זצ"ל מהוראדנא, [כ"י].

יט) באור בפרק י"ז מקדוש החודש מהרה"ג התוכן מו"ר רפאל מק"ק הנובד זצ"ל.

כ) עד כתיבת שירת הים ושירת האזינו, מס' שתי ידות להה"ג ר"מ די לונזאנו זצ"ל.

☜ פירוש המגיד מ"נה, והרדב"ז והמה בכתיבת יד. הגיעו לידינו מיד הרה"ג המנוח מוהר"ר זוסמאן יעב"ץ זצ"ל אשר קנה אותם בתוך מרבית כתבי יד מגאונים הראשונים, מאת רבני חכמי ספרד אשר בירושלים, ושילם להם בכסף מלא לצורך דבר מצוה גדולה שנצטרכו אז. והרשומים באתיות ג' ד' ה' יבואו בסוף כל ספר, והרשום באות ו' יבוא בסוף ספר עבודה, והרשום מאות ז' ומעלה, בסוף כל חלק מד' חלקי הרמב"ם.

נדפס בהגה"ה מדוייקת ובתיקון מרבית הטעיות שנשתרבבו בדפוסים הקודמים, כן בפנים הספר וכן בכל המפרשים מסביב.

☜ ועתה הוספנו עוד ארבע עשרה הוספות כמבואר בח' הראשון ☜

ספר שלישי הוא ספר זמנים

(הלכות שבת. עירובין. ושביתת עשור).

ווילנא

ברפוס והוצאות ר' אברהם צבי ראזענקראנץ, ור' מנחם מענדיל שריפטזעטצער.

שנת תר"ם לפ"ק.

МИШНА ТОРА, (РАМБАМЪ) Томъ III.

ВИЛЬНА. Типографія А. Г. Розенкранца и М. Шрифтзетцера. Лидскій переулокъ, домъ № 2598/13. 1900.

Дозволено Цензурою С. Петербургъ 20 Декабря 1899 и 25 Февраля 1900 г.

הלכות תרומות

יש בכללן שמנה מצות. שתים מצות עשה. ושש מצות לא תעשה. וזה הוא פרטן:

א) להפריש תרומה גדולה: ב) להפריש תרומת מעשר: ג) שלא יקדים תרומות ומעשרות זה לזה אלא יפריש על הסדר: ד) שלא יאכל זר תרומה: ה) שלא יאכל אפילו תושב כהן או שכירו תרומה: ו) שלא יאכל ערל תרומה: ז) שלא יאכל כהן טמא תרומה: ח) שלא תאכל חללה תרומה ולא מורם מן הקדשים:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

א התרומות [א]והמעשרות אינן נוהגין מן התורה אלא בארץ ישראל. בין בפני הבית בין שלא בפני הבית. ונביאים התקינו שיהו נוהגות אפילו בארץ שנער מפני שהיא סמוכה לא"י ורוב ישראל הולכין ושבין שם. והחכמים הראשונים התקינו שיהיו נוהגות אף בארץ מצרים ובארץ עמון ומואב מפני שהם סביבות לא"י: **ב** ארץ ישראל האמורה בכל מקום היא בארצות שכיבשן מלך ישראל או נביא מדעת רוב ישראל וזהו הנקרא כיבוש רבים. אבל יחיד מישראל או משפחה או שבט שהלכו וכבשו לעצמן מקום אפילו מן הארץ שניתנה לאברהם אינו נקרא א"י כדי שינהגו בו כל המצות. ומפני זה חלק יהושע ובית דינו כל א"י לשבטים אע"פ שלא נכבשה כדי שלא יהיה כיבוש יחיד כשיעלה כל שבט ושבט ויכבוש חלקו: **ג** הארצות שכבש דוד חוץ לארץ כנען כגון ארם נהרים וארם צובה ואחלב וכיוצא בהן אע"פ שמלך ישראל הוא ועל פי בית דין הגדול הוא עושה אינו כא"י לכל דבר ולא כחוצה לארץ לכל דבר כגון בבל ומצרים. אלא יצאו מכלל חוצה לארץ ולהיותן כא"י לא הגיעו. ומפני מה ירדו ממעלת א"י מפני שכבש אותם קודם שיכבוש כל א"י אלא נשאר בה משבעה עממים. ואילו תפס כל ארץ כנען לגבולותיה ואח"כ כבש ארצות אחרות היה כיבושו כולו כא"י לכל דבר. והארצות שכבש דוד הן הנקראין סוריא: **ד** סוריא יש דברים שהיא בהן כא"י ויש דברים שהיא בהן כח"ל. והקונה בה קרקע כקונה בא"י לענין תרומות ומעשרות ושביעית והכל בסוריא מדברי סופרים: **ה** כל שהחזיקו עולי מצרים ונתקדש קדושה ראשונה כיון שגלו בטלו קדושתן. שקדושה ראשונה לפי שהיתה מפני הכיבוש בלבד קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבוא. כיון שעלו בני הגולה והחזיקו במקצת הארץ קדשוה קדושה שנייה העומדת לעולם לשעתה ולעתיד לבוא. והניחו אותם המקומות שהחזיקו בהם עולי מצרים ולא החזיקו בהם עולי בבל כשהיו ולא פטרום מן התרומה והמעשרות כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית. ורבינו

[א] סמ"ג עשין קל"ג טור י"ד סי' של"א:

רדב"ז (סכ"י)

אחר שסידר רבינו מתנות העניים סידר מתנות הכהנים ופתח בתרומה על סדר הפרשת תרומות ומעשרות כי התרומה קודמת לכל אע"ג שאין זה סדר התנא:

א התרומות והמעשרות וכו' בין בפני הבית וכו'. חלה פ"ב ספרי פ' קרח והיינו קודם שנבנה הבית ולאחר שנבנה כעס ראשונה שבאו כולם אבל בבית שני שלא באו כולם לא נהגו תרומות ומעשרות אלא מדבריהם לדעת רבינו. וכן מתבאר ממה שכתב בסוף הפרק: ונביאים התקינו וכו'. אע"ג דשנער רחוקה יותר מארץ מצרים מ"מ לא היו רוב ישראל הולכים למצרים כמו שהיו הולכים לבבל ולפיכך לא התקינו הנביאים אלא בשנער: החכמים הראשונים התקינו וכו'. ירושלמי שביעית פ"ו כיון שהיו ישראל משפטים בכל הארצות הסמוכות לא"י התקינו שיהיו נוהגים שם תרומות ומעשרות ולא ידעתי מה לא הזכירו ארץ אדום שגם היא קרובה לארץ שמא לא נתיישבו שם ישראל ולפיכך לא הזכירו אותה ולפיכך נראה שאפי' נתיישבו בהם ישראל אין נוהג בהם תרומות ומעשרות שאין לנו להוסיף על גזירתם ותנן בפ"ק דתרומות אין תורמין מפירות הארץ על פירות חוצה לארץ ולא מפירות חוצה לארץ על פירות הארץ הא למדת שהתרומה והמעשר בחוצה לארץ מדרבנן:

ב א"י האמורה בכל מקום וכו'. סוף ערכין (דף ל"ב) וירושלמי שביעית פרק ו' מדנו דעבר הירדן נקרא ארץ ישראל וחייבת מן התורה והא דאמרינן לעיל עמון ומואב היינו מה שלא נטהר בסיחון מלך האמורי:

ג הארצות שכיבש דוד וכו'. משמע מסכא שאם נכבשה כל א"י ואח"כ הלך מלך ישראל על פי ב"ד וכבש מקומות אע"פ שאינן מן הארץ שנתנה לאברהם אבינו יש להן קדושה כשאר א"י ולבי מהסס בה דדילמא דוקא לענין שנוהג בה תרומות ומעשרות מן התורה אבל לענין קדושת א"י ממש לא וצ"ע:

ד סוריא יש דברים וכו'. גיטין פ"ק (דף ח') ת"ר בג' דברים שוותה סוריא לא"י בג' לח"ל עפרה טמא כח"ל והמוכר עבדו לסוריא כמוכר בח"ל והמביא גט מסוריא כמביא חוצה לארץ ובשלשה כא"י חייבת במעשר בשביעית כארץ ישראל והרוצה ליכנס בטהרה נכנס והקונה שדה בסוריא כקונה בפרוורי ירושלים ומפרש דקא סבר כיבוש יחיד שמיה כיבוש ולא קי"ל הכי אלא כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש וזהו שכתב רבינו והכל בסוריא מדברי סופרים:

ה כל שהחזיקו עולי מצרים וכו'. פ"ק דחולין (דף ז') העיד ר' יהושע בן זירוז בן חמיו של ר' מאיר לפני רבי על ר' מאיר שאכל עלה של ירק בבית שאן והתיר רבי את בית שאן כולה על ידו ואמרי' עלה א"ר שמעון בן אליקים משום רבי אלעזר בן פדה שאמר משום רבי אלעזר בן שמוע הרבה כרכים כבשו עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל וקא סברי קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא

והניחום כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית ובית שאן היא מאותם שהניחו ואי קידשה לעתיד לבא לא היו יכולין להניחה וכיון דרבי עבד עובדא משמע דהלכתא היא וא"ת כיון שנתקדשה קדושה שניה להיכן הלכה ורבינו כתב לפי שהיתה מפני הכיבוש בלבד קידשה לשעתה ולא לעתיד לבוא ונראה לדעתו לפי שלא קדשוה בפה אלא בימי עזרא קדשוה בפה ועדיין יש לשאול ולמה לא קדשה יהושע בפה ותהיה קדושתה לעולם וי"ל שיודע היה שעתידה ליחרב ואם יקדשה קדושת עולם לא תהיה תקנה לעניים בשביעית ומזה הטעם הניחו מקצת מקומות בלא קדושה בימי עזרא: כיון שעלו בני הגולה וכו'. ירושלמי שביעית פרק ג' ארצות מונה כל המקומות שהחזיקו עולי בבל ואשקלון לחוץ **והו שכתב רבינו** [דרבי] נמנה על

כסף משנה

פ"א א התרומות והמעשרות אינן נוהגים מן התורה אלא בארץ ישראל. יתבאר בסמוך. ומ"ש בין בפני הבית בין שלא בפני הבית. בסיפרי סוף פרשת קרח ובפרק ב' דבכורים (משנה ג'): ונביאים התקינו שיהיו נוהגות אפילו בארץ שנער וכו'. בפ"ד דמסכת ידים (משנה ג'). ומ"ש והחכמים הראשונים התקינו שיהיו נוהגות אף בארץ מצרים ובארץ עמון ומואב. גם זה שם:

ב ארץ ישראל האמורה בכל מקום וכו'. בפ"ק דע"ז איפליגו רבי מאיר ורבי יוסי כיבוש יחיד אי הוי כיבוש ופסק רבינו כרבי יוסי דאמר דלא הוי כיבוש ומפרש רבינו דכיבוש יחיד היינו כל שאינו מדעת רוב ישראל:

ג הארצות שכבש דוד וכו'. זו היא סוריא שהוזכרה דינה בכמה מקומות בגמרא. ומ"ש ומפני מה ירדו ממעלת א"י וכו' בסיפרי סוף פרשת והיה עקב וירושלמי רפ"ב דחלה:

ד סוריא יש דברים שהיא בהן כארץ ישראל וכו'. פ"ק דגיטין (דף ח'). ומ"ש והקונה בה קרקע כקונה בא"י הכי משמע במשנה ספ"ו דדמאי. ומ"ש והכל בסוריא מד"ס כלומר דאילו מדין תורה פטורה כיון שאינה מן הארץ שניתנה לאברהם. וקשיא לי למה הוצרכו ליתן טעם בפ"ק דגיטין לחיוב סוריא במעשרות ובשביעית משום דקסבר כיבוש יחיד שמיה כיבוש הל"ל דאפי' למ"ד דמדאורייתא פטורה דכיבוש יחיד לא שמיה כיבוש לא אמרו חייבת אלא מד"ס ושמא יש לומר דה"מ למימר הכי אלא דבעא ליתובי מתניתין אפי' תימא דחייבת מדאורייתא והר"י קורקוס ז"ל תירץ דטעמא משום דקתני בה חייבת בתרומה ומעשרות כא"י משמע דחייבת מן התורה כא"י קאמר ומש"ה הוצרך לאוקומה כמ"ד שמיה כיבוש:

ה כל שהחזיקו עולי מצרים וכו'. בסוף ערכין (דף ל"ב) איפליגו תנאי קדושה ראשונה אי קידשה לשעתה או לעתיד לבא ובפ"ק דחולין שלה ז' גבי רבי שהעידו לפניו על ר"מ שאכל עלה ירק בבית שאן והתיר רבי את בית שאן כולה על ידו ואמרי' עלה אמר ר"ש בן אליקים משום ר"א בן פדת משום ר"א בן שמוע הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל וקסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא והניחום כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית ואיתא נמי בפ"ק דיבמות ובפ"ק דחגיגה וכיון דכל הני רברבתא אמרו הכי ורבי דבתרא הוא סבר הכי וגם עשה מעשה פסק רבינו כמותו. ומ"ש רבינו שרבי נמנה על אשקלון ופטרה מן המעשרות בירושלמי פ"ו דשביעית שנמנו על אשקלון לפטרה מהמעשרות אבל לא הוזכר שם רבי ונראה שהיה בנוסחת רבינו כתוב שרבי נמנה עליה ופטרה. ובירושלמי פ"ב דדמאי (הלכה א') רבי התיר קסרין רבי התיר בית גוברין רבי התיר כפר צמח ולא ידעתי למה לא

משנה למלך

פ"א א התרומות והמעשרות כו'. שם הרב לח"מ בפרק י"ט מהלכות סנהדרין תפס על רבינו שלא מנה לאו לאוכל מן הטבל ע"ב. וכבר השיג רבינו לזה זה מתחלת הלכות מאכלות אסורות כי שם ביתו: לפנ"ם יע' מנה כאן בלאו של ולא תחללו את קדשי בני ישראל שהיא אוסרת **ח ולא** פטרום מן התרומה כו'. עיין בחידושי ס"ר ערלאמה ודוק. ועל מ"ש רבינו שרבינו הקדוש נמנה

ורבינו הקדוש התיר בית שאן מאותם המקומות שלא החזיקו בהם עולי בבל והוא נמנה על אשקלון ופטרה מן המעשרות: ו נמצא כל העולם לענין מצות התלויות בארץ נחלקת לג' מחלוקות. א"י. וסוריא. וח"ל. וא"י נחלקת לשנים. כל שהחזיקו עולי בבל חלק א'. וכל שהחזיקו עולי מצרים בלבד חלק שני. וח"ל נחלקת לשנים. ארץ מצרים ושנער ועמון ומואב המצות נוהגות בהם מד"ס ונביאים. ושאר הארצות אין תרומות ומעשרות נוהגות בהן: ז אי זו היא ארץ שהחזיקו בה עולי מצרים. מרקם שהוא במזרח א"י עד הים הגדול, מאשקלון שהיא לדרום א"י עד עכו שהיא בצפון. היה מהלך מעכו לכזיב כל הארץ שעל ימינו שהוא מזרח הדרך הרי היא בחזקת ח"ל וטמאה משום ארץ העמים ופטורה מן המעשר ומן השביעית. עד שיודע לך שאותו המקום מא"י. וכל הארץ שעל שמאלו שהוא מערב הדרך. הרי היא בחזקת א"י וטהורה משום ארץ העמים וחייבת במעשר ובשביעית. עד שיודע לך שאותו מקום ח"ל. וכל ששופע ויורד מטורי אמנום ולפנים א"י. מטורי אמנום ולחוץ ח"ל. והנסים שבים רואין אותן כאילו חוט מתוח עליהם מטורי אמנום ועד נחל מצרים. מן החוט ולפנים א"י. מן החוט ולחוץ ח"ל. וזו היא צורתה: ח מהיכן החזיקו עולי בבל. מכזיב ולפנים כנגד המזרח. ומכזיב ולחוץ עד אמנה והיא אמנום ועד הנהר והוא נחל מצרים לא החזיקו בו וכזיב עצמה לא החזיקו בה: ט אי זו היא סוריא מא"י ולמטה כנגד ארם נהרים וארם צובה כל יד פרת עד בבל כגון דמשק ואחלב וחרן ומגבת וכיוצא בהן עד שנער וצהר הרי היא כסוריא. אבל עכו חוצה לארץ כאשקלון והם תחומי א"י: י עכו"ם שקנה קרקע בא"י לא הפקיעוה מן המצוות אלא הרי היא בקדושתה. לפיכך אם חזר ישראל ולקחה ממנו אינה ככיבוש יחיד אלא מפריש תרומות ומעשרות ומביא בכורים והכל מן התורה כאילו לא נמכרה לעכו"ם מעולם

*הציור עיין בסוף הכרך:

השגת הראב"ד

*ורבינו הקדוש התיר בית שאן וכו'. א"א לא התיר רבי אלא מעשר ירק ופירות האילן שהן מדרבנן אף בא"י:

כסף משנה

לא הזכירם רבינו: וכתב הראב"ד א"א לא התיר רבי וכו'. כן פירש"י וממשמע מדאמרינן בעל ידי שאכל רבי מאיר עלה ירק התיר רבי את בית שאן משמע דלא התיר אלא לענין ירק ודכוותה וכן נראה מדברי התוס' אבל רבינו לא משמע ליה הכי משום דמפשטא דליפנא דהתיר רבי את בית שאן ולא מפליג משמע שהכל התיר ועוד דרבינו אזיל לטעמיה שסובר שבזמן הזה אף במקום שהחזיקו בו עולי בבל אפילו בימי עזרא אינה מן התורה כמ"ש בסוף פרק זה דהשתא אף דגן תירוש ויצהר אף בכיבוש עולי בבל אינם אלא מדרבנן ולא שאני לה בינם לירק ופירות. וז"ל הרשב"א בפ"ק דחולין הרמב"ם סובר שאף בכיבוש עולי מצרים יש מקומות שלא הנהיגו בהם אפילו ודאי מפני שלא היו ישראל בכיבוש שני מצויים שם כ"כ והיו מקומות רחוקי' מעיקר מקומות הייבוש של כיבוש והיינו מעשר דבית שאן שפטר לגמרי עכ"ל: ודע שכתב רבי' בספ"ו מהלכות בית הבחירה שהמקדש וירושלים קידשם שלמה לשעתה ולעתיד כדתנן בסוף עדיות אלא אמרו שקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבא אלא בשאר א"י ונתן טעם לדבר:

ו נמצא כל העולם וכו'. מבואר מתוך מה שקדם. ומ"ש ושאר ארצות אין תרומות ומעשרות נוהגות בהן. התוס' בפ"ק דחולין (דף ז' ע"ב בד"ה והתיר) כתבו דבקצת מקומות מוכח דתרומה נוהגת בחוצה לארץ ובקצת מקומות מוכח דאינה נוהגת והאריכו בדבר ובסוף כתבו הא דאמרי' בירושלמי סוף חלה אמר ר"י רבותינו שבגולה היו מפרישים תרומה ומעשרות עד שבאו הרובים ובטלו אותם אמן הרובים תרגמוניא ושעל זה סמכו שלא להפריש תרומה ומעשרות בח"ל:

ז אי זו היא ארץ שהחזיקו בה עולי מצרים וכו' עד מן החוט ולחוץ ח"ל. בפ"ק דגיטין (דף ח'). וכתב רבינו שמפין בפ"ו דשביעית דטורי אמנון היינו ראש אמנה דקרא כדאיתא בירושלמי והוא הר ההר והר ההר תרגום ירושלמי טורי אמנון:

ח מהיכן החזיקו עולי בבל וכו'. בפרק ששי דשביעית תנן ג' ארצות לשביעית כל שהחזיקו [בו] עולי בבל מא"י ועד כזיב לא נאכל ולא נעבד כל שהחזיקו [בו] עולי מצרים מכזיב ועד הנהר ועד אמנה נאכל אבל לא נעבד מן הנהר ומאמנה ולפנים נאכל ונעבד. ובירושלמי אמר רב הונא כיני מתניתין מכזיב ועד הנהר מכזיב ועד אמנה. וכתב רבינו שמפון כלומר זה לצד מזרח וזה לצד מערב ובפ"ק דדמאי הכן מכזיב ולהלן פטור מן הדמאי ובירושלמי תני כזיב בעצמה פטורה מן הדמאי:

ט אי זו היא סוריא מארץ ישראל וכו': אבל עכו חוצה לארץ וכו'. בפ"ק דגיטין (דף ב') ר"י אומר מרקם למזרח ורקם כמזרח מאשקלון לדרום ואשקלון כדרום מעכו לצפון ועכו כצפון ופי' ר' שלמה יצחקי מרקם עד סוף העולם למזרחו הוי מדינת הים ורקם עצמה נידונת כמזרח העולם ולא כא"י וכן כולם. ואע"ג דבפרק שני דדייני גזירות (דף קי"ב) ובפרק מי שאחזו (דף ע"ו) משמע דעכו א"י כבר אמרו בפרק ששי דשביעית עכו יש בה א"י ויש בה חוצה לארץ. ויש לתמוה על רבינו למה לא כתב כן ואפשר לומר דרבינו לא נחית הכא אלא לומר שמה שיש בעכו שאינו א"י אין לו דין סוריא אלא דין חוצה לארץ ועי"ל דבכלל מ"ש והם תחומי א"י יש מקומות במשמע שקנאם מא"י. ועל מ"ש דאשקלון ח"ל יש לתמוה דבספר יהושע ובספר שופטים משמע שהיא מא"י ועוד דבירושלמי מני בתחומי א"י שהחזיקו עולי בבל גניא דאשקלון וקאמר עלה אשקלון עצמה מן מה דתני גניא דאשקלון הדא אמרה אשקלון כלחוץ משמע שהיא חוץ לכיבוש עולי בבל והיא תוך כיבוש עולי מצרים ועוד דאמרינן התם שנמנו עליה לפטרה מהמעשרות וכתבו רבינו בסמוך אלמא מכיבוש עולי מצרים היא והיאך כתב כאן שהיא חוצה לארץ ואפשר לומר שיש בה א"י ויש בה ח"ל כמו שאמרנו בעכו ומ"מ איני יודע למה תלה רבינו עכו באשקלון דמאי פשיטותא דאשקלון טפי מעכו:

י עכו"ם שקנה קרקע בא"י לא הפקיעוה וכו'. בסוף פרק השולח גיטין (דף מ"ז) איפליגו רבה ור"א במילתא ופסק כרבה דרב אשי דבתרא הוא מתרץ מתני' אליביה וסוגיא דפ"ק דבכורות (דף י"א) גבי הלוקח טבלים ממורחים מן העכו"ם הכי סברה ובפרק הקומץ רבה (דף ל"א) גבי הא דאמר ר"ש שזורי נתערב לו טבל בחולין בחד ליפנא הכי סבר וכך היא שנויה בפ"ה דדמאי כההוא ליפנא. ואע"ג דבכמה משניות תסדר זרעים ומקומות אחרים משמע דיש קנין לעכו"ם לא קי"ל כוותייהו אי נמי דהתם בשלא חזר ולקחה ממנו ישראל ורבינו מיירי בשחזר ולקחה ממנו ישראל כמבואר בדבריו

רדב"ז

על אשקלון ופטרה מן המעשר. ואיכא למידק הכא דעולי בבל קדשוה לשעתה ולעתיד לבא וא"כ תרומות ומעשרות נהגו בבית שני מן התורה ורבינו כתב בסוף הפרק שלא נהגו אלא מדרבנן דבעינן ביאת כולכם ובימי עזרא לא עלו כולם. וראיתי מי שכתב דלא הועילה קדושת עזרא כיון שלא באו כולם למפרע אלא מדבריהם אבל כל ימי הבית עשו הכל כדין תורה תרומות ומעשרות שמיטין ומנו יובלות כי היו מצפין תמיד בביאתן אבל אחר החורבן נתייאשו מביאתם ונשאר חיובם מדבריהם לבד בזמן הזה זהו דעת הרמב"ם ז"ל עכ"ל. ואין זה נכון כלל כיון דבעינן ביאת כולכם ולא באו איך אפשר שיהיו נוהגין בתרומות ומעשרות מן התורה ומי יאמין ביתחלף בהם בין קודם יאוש לאחר יאוש והלא כבר נתייאשו מעשרת השבטים שלא נודע מקומם ואיך יהיו נוהגים מן התורה והנכון בזה שהועילה קדושת עזרא לכל הדברים שלא היו תלויים בביאת כולם כגון שמיטין ויובלות ובתי ערי חומה ובכורים וקדושת ירושלים והמקדש אבל תרומות ומעשרות וחלה דבעינן ביאת כולכם אף בימי עזרא לא נהגו אלא מדבריהם והשתא ניחא השגת הראב"ד ז"ל שכתב לא התיר רבי אלא מעשר ירק ופירות האילן הואיל שהם מדרבנן אפילו בא"י ע"כ. ורבינו סובר שהכל בימי עזרא מדרבנן אפילו דגן ותירוש ויצהר הילכך כשהתיר רבי בית שאן הכל התיר שהרי אף בא"י אינו אלא מדרבנן ועדיין הכתוב עליו לקמן בעזרת האל:

ו נמצא כל העולם לענין מצות התלויות בארץ וכו' וארץ ישראל נחלקת לשנים. זה מבואר ממה שכתב בסמוך. וחוצה לארץ נחלקת לשנים לפי שארץ מצרים מעשרין מעשר עני בשביעית ושנער מעשרין מעשר שני בשביעית ועמון ומואב נחלקו בה תנאים במשנה במסכת ידים ואמרו הלכה למשה מסיני עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית וקשיא לי כיון דתרומות ומעשרות בח"ל מדרבנן היכי שייך הלכה למשה מסיני שעמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית וראיתי מי שכתב הלכה למשה מסיני לאו דוקא דאין זה מן התורה אלא באו היא הלכה למשה מסיני ומיהו בתוספתא משמע דהלכה למשה מסיני ממש קאמר עכ"ל. ונ"ל לתרץ שהראה לו הקב"ה למשה כל מה שעתידין לחדש הנביאים והחכמים ואמר לו כי גזרי רבנן על ארץ עמון ומואב מעשרות יהיה נוהג מעשר עני בשביעית ואין זה דוחק. ובבל נקרא במשנה מעשה ישן ומעשה נביאים ומצרים נקרא מעשה חדש ומעשה חכמים:

ז אי זו היא ארץ שהחזיקו בה וכו'. פ"ק דגיטין (דף ב') משנה א"ר יהודה מרקם למזרח ורקם כמזרח מאשקלון לדרום ואשקלון כדרום מעכו לצפון ועכו כצפון וה דלא תשיב מערב לפי שהים הוא גבול א"י מצד המערב ואיכא למידק דמשמע ממתני' דרקם ואשקלון ועכו אינם מא"י ולא משמע הכי מן הכתובים ועכו משמע בגמרא דהוי מא"י ונראה לתרץ דלעולם רקם ואשקלון ועכו מא"י הם אלא שרבי יהודה עושה אותן כח"ל לענין גיטין לפי שהן רחוקות ממקום הישיבות והתוס' האריכו בריש גיטין ע"ש ורבינו כתב בסמוך שהם מח"ל: היה מהלך מעכו לכזיב וכו' בפ"ק דגיטין בברייתא (שם ז:) כלשון רבינו. וכל ששופע מטורי אמנון וכו'. שם (ח.) בברייתא כלשון רבינו ופסק כת"ק וחודו של הר הוא גבול א"י ומשם מותחין חוט עד נחל מצרים הנקרא ואד אל עריש. ומי שאומר נחל מצרים הוא נילוס טועה הוא:

ח מהיכן החזיקו עולי בבל וכו'. בירושלמי דשביעית פ"ו מונה כל העיירות שהחזיקו בהם עולי בבל ומכלל גניא דאשקלון ודקדקו מכאן דאשקלון כלחוץ ומכאן מבואר דאשקלון מארץ ישראל מאותם שכבשו עולי מצרים ואפשר דהא דתני ר' יהודה ואשקלון כדרום היינו לעולי בבל וגרסי' בפ"ק דדמאי מכזיב ולהלן פטור מן הדמאי כזיב עצמה מאי היא תני כזיב עצמה פטורה מן הדמאי:

ט אי זו היא סוריא וכו'. סוף ערכין הם המקומות שכבש דוד המלך. ומ"ש עד שנער ולא שנער בכלל שהרי מנה לעיל שנער מח"ל ולא מסוריא: אבל עכו חוצה לארץ כאשקלון וכו'. לפי מה שכתבתי למעלה צריך לומר דח"ל לאו דוקא אלא חוצה לארץ שכבשו עולי בבל ולעולם מארץ ישראל היא שכבשו עולי מצרים ואם דברי רבינו כפשוטן שהם מחוצה לארץ ממש נ"ל דתרי אשקלון הוו חד בדרום וחד בארץ פלשתים ועכו תניה מא"י ותניה מח"ל והא דהוה מנסק כיפי דעכו היינו מחציה של א"י ועדיין צריך תלמוד:

י עכו"ם שקנה קרקע בא"י וכו'. פרק השולח (דף מז) הוי סלוגתא דאמוראי ומשמע דתנאי נמי

משנה למלך

נמנה על אשקלון ופטרה כתב מרן דלא הוזכר בירושלמי ובתוספתא דאהלות פ' ח"י הביאה הר"ש בפרק בתרא דאהלות משנה ה' אמרינן בסדיא דרבי נמנה על אשקלון וטהרה. והם שהקשה מרן דאמרי ירושלמי

שמי פליגי בה ופסק כמ"ד אין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע מן המעשרות. ומ"ש רבי' לפיכך אם חזר ולקחה נתו למימרא שאם לקח הפירות לא יתחייב מן התורה שכן כתב בסמוך שחייב אלא בא לומר שאפי' לקח הקרקע לא הוי כיבוש יחיד ויהיה פטור מן התורה אלא חייב בכל מן התורה ואין יכול לומר אני בא מכח העכו"ם שהרי קנה את הקרקע :

ויש קנין לעכו"ם להפקיע וכו'. שם א"ר ישראל שלקח שדה מעכו"ם וחזר ומכרה לו משהביאה שליש חייבת במעשר שכבר נתחייבה נתחייבה אין לא נתחייבה לא הכא במאי עסקינן בסוריא דקא סבר כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש וטעמא כיון דמעשר דידה מדרבנן יש קנין לעכו"ם בה :

יא פירות העכו"ם שגדלו וכו'. פ"ק דבכורות (דף יא) א"ר שמואל בר נתן א"ר חנינא הלוקח טבלים ממורחים מן העכו"ם מעשרן והם שלו דמרחינהו מאן אי דמרחינהו עכו"ם דגנך אמר רחמנא ולא דיגון עכו"ם אלא דמרחינהו ישראל ברשות עכו"ם מעשרן דאין קנין לעכו"ם להפקיע מיד מעשר והן שלו דא"ל קא אתינא מכח גברא דלא מצית לאשתעויי דינא בהדיה ע"כ בגמרא. והא דקתני הלוקח טבלים ממורחים ה"ק הלוקח טבלים מן העכו"ם ועתה הם ממורחין ונתבארו דברי רבינו :

ומפני מה אמרו. התם א"ר יהושע בן לוי מנין ללוקח טבלים ממורחים מן העכו"ם שפטור מתרומת מעשר שנאמר ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם כי תקחו מאת בני ישראל טבל שאתה לוקח מישראל אתה מפריש מהם תרומת מעשר טבלים שאתה לוקח מן העכו"ם אי אתה מפריש תרומת מעשר ונותנו לכהן ומפני שהיא במיתה מוכרה לכהן אבל מעשר ראשון אחר שעולה תרומתו מותר אף לזרים :

יב מכר העכו"ם הפירות וכו'. פרק בתרא דמעשרות זה מבואר שאין קנין לעכו"ם להפקיע מן המעשרות וכיון שעדיין לא הגיעו לשליש הוי גמרו ביד ישראל וחייב בכל מן התורה כאילו חזר וקנה הקרקע ולא מצי למימר מכח העכו"ם קא אתינא דכולי היובא עליה רמיא : ואם מכרן לאחר שבאו לעונת המעשרות וכו'. וגם זה מבואר ממ"ש לעי' דמה שגדל ברשות שעכו"ם מאי למימר ביה מכח העכו"ם קא אתינא וכן הדין אם גדל ברשות העכו"ם אני מאי למימר בתאי

מעולם ויש קנין לעכו"ם בסוריא להפקיע מן המעשרות ומן השביעית כמו שיתבאר : **יא** פירות העכו"ם שגדלו בקרקע שקנה בא"י. אם נגמרה מלאכתם ביד עכו"ם ומרחן העכו"ם פטורין מכלום שנאמר דגנך ולא דגן עכו"ם. ואם לקחן ישראל אחר שנתלשו קודם שתגמר מלאכתן ונמרן ישראל חייבין בכל מן התורה. ומפריש תרומה גדולה ונותנה לכהן. ותרומת מעשר ומוכרה לכהן. ומעשר ראשון היא שלו מפני שהוא אומר ללוי במעשר ולכהן בתרומת מעשר אני באתי מכח איש שאין אתם יכולין ליטול ממנו כלום. ומפני מה אמרו לא יתן תרומת מעשר לכהן כתרומה גדולה לפי שנאמר בתרומת מעשר כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר טבל שאתה לוקח מישראל אתה מפריש ממנו תרומת מעשר ונותנה לכהן. אבל טבל שאתה לוקח מן העכו"ם אין אתה נותן לכהן התרומת מעשר שהפריש ממנו אלא מוכרה לכהן ולוקח דמיה : **יב** מכר העכו"ם הפירות שלו לישראל כשהן מחוברין בקרקע. אם עד שלא באו לעונת המעשרות ונגמרו ביד ישראל חייבין בכל ונותן התרומות והמעשרות לבעלים. ואם מכרן אחר שבאו לעונת המעשרות מפריש תרומת מעשר ומעשר ונותן מהן לבעלים לפי חשבון. כיצד לקח תבואה זרועה מן העכו"ם אחר שהביאה שליש ונגמרה ביד ישראל. מפריש תרומות ומעשרות כמו שביארנו ונותן שני שלישי המעשר ללוי ושני

כדבריו . וכן לענין הקונה ממש פירות ומירחן ישראל וכדבסמוך. ומ"ש ויש קנין לעכו"ם בסוריא וכו', שם :

יא פירות העכו"ם שגדלו בקרקע וכו'. בספ"ק דבכורות (דף י"א) א"ר חנינא הלוקח טבלים ממורחים מן העכו"ם מעשרן והם שלו דמרחינהו מאן אילימא דמרחינהו עכו"ם דגנך אמר רחמנא ולא דגן עכו"ם אלא דמרחינהו ישראל ברשות עכו"ם מעשרן דאין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע מיד מעשר והן שלו דאמר ליה קאתינא מכח גברא דלא שנית לאשתעויי דינא בהדיה ומפרש רבינו דהא דקאמר דמרחינהו ישראל ברשות עכו"ם היינו שלקחן ישראל אחר שנתלשו קודם שנגמר מלאכתן וגמרן ישראל וכן פירשו התוס'. ומ"ש חייבים בכל מן התורה משמע לרבינו דדרשא דגנך ולא דגן עכו"ם דרשא גמורה היא מן התורה אלמא כל שאינו דגן עכו"ם אלא דגן ישראל חייב מן התורה. ומ"ש ומפריש תרומה גדולה וכו' עד ולוקח דמיה. שם : כתוב בהורות חיים בסוף הלכות חלה בשם הראב"ד אפילו קנה מהעכו"ם דגן ומירח ישראל חייב בתרומה ומעשרות ואם קנה מהעכו"ם טבלים לצורך מלות ומרחן עכו"ם בשביל ישראל מחייב בתרומה דשלוחו של אדם כמותו אבל אם המוכר עכו"ם מרחו פטור עכ"ל. ואיני יודע מניין לו לרב ז"ל לחלק בין מוכר עצמו לעכו"ם אחר ואפשר דהוא הדין אם המוכר עכו"ם מרחו קודם שמכר לישראל פטור. ומ"ש דשלוחו של אדם כמותו יש לגמגם בו דהא אין שליחות לעכו"ם : ודע דבמנחות פרק רבי ישמעאל (דף ס"ו:) אמרינן מירות העכו"ם אי פוטר תנאי היא דתניא תורמין משל ישראל על של ישראל ומשל עכו"ם על של עכו"ם ומשל כותיים על של כותיים ומשל כל על של כל דברי רבי מאיר ורבי יהודה רבי יוסי ורבי שמעון אומרין תורמין משל ישראל על של ישראל ומשל עכו"ם על של כותיים ומשל כותיים על של עכו"ם אבל לא משל ישראל על של עכו"ם ושל כותיים ולא משל עכו"ם ושל כותיים על של ישראל (עוד שם דף ס"ז) בעי רבא גלגול העכו"ם מאי וכו' הדר אמר רבא מ"ד מירות העכו"ם פוטר גלגול העכו"ם פוטר מ"ד מירות העכו"ם אינו פוטר גלגול העכו"ם אינו פוטר . איתיביה רב פפא [לרבא] עכו"ם שהפרים פטר חמור וכו' ועוד איתיביה רבינא לרבא חלת העכו"ם בארץ וכו' והא האי תנא דאמר מירות העכו"ם אינו פוטר גלגול שעכו"ם פוטר מדרבנן גזירה משום בעלי כיסין. ופירש"י משל כל על של כל וכו' מאי זה שירצה תורם על של חבירו ואפי' משל עכו"ם וכותיים על של ישראל אלמא מירות העכו"ם אינו פוטר והו"ל שניהם חייבים . אבל לא משל ישראל וכו' דקסבר מירות העכו"ם פוטר והו"ל מן הפטור על החיוב ומן החיוב על הפטור . מדרבנן כלומר לעולם הא דקתני לגבי חלה גלגול פוטר הנך תנאי היא דפטרי לעיל במירות והא דקתני לעיל מדוקיא הא תרומתו אסורה מדרבנן הויא אסור מדרבנן גזירה משום בעלי כיסים עשירים שלוקטים תבואה מהמרים ואי שרית ללוקח מן עכו"ם שלא יעשר דמירות עכו"ם פוטר אתי למימר נמי לוקח מחמר ישראל פוטר . לישנא אחרינא משום בעלי כיסים שיש להם קרקעות הרבה וחסים על רוב מעשרות ויקנוהו לעכו"ם וימרחהו עכו"ם ומפקע לה ממעשר עכ"ל . ומשמע לרבינו דלענין הלכה אין לנו לחייב מירות עכו"ם היכא שהיו של העכו"ם משום דרב פפא ורבינא פליגי עליה דרבא ולית להו גזירה בעלי כיסים והלכה כוותייהו דבתראי נינהו ובהכי אתי שפיר ההיא דפ"ק דבכורות דפטר אפי' מדרבנן ועוד דא"ל דרבא נמי לא גזר משום בעלי כיסים אלא היכא שהיה מתחלתו של ישראל וכלשון שני דרש"י אבל היכא שהיה מתחלתו של עכו"ם לא גזר . והראב"ד חולק ע"ז שעל מ"ש רבינו בספי"א מהלכות מעשרות דגנך ולא דגן עכו"ם כתב א"א חייב מדרבנן עכ"ל. ומצאתי שכתב ריב"א בתשובה ונטה לומר דהלכה כרבא דחייב משום גזירת בעלי כיסין אלא שבזה יש להסתפק אי גזירה דבעלי כיסין שייכא היכא שהיה מתחלתו של עכו"ם ומירהו עכו"ם דשמא לא נגזרה אלא היכא שהיה מתחלתו של ישראל ומכרו לעכו"ם ומרחו עכו"ם דומיא דבעלי כיסין אבל היכא שלא היה מתחלתו של ישראל פטור לגמרי ולפי המסקנא דפרק רבי ישמעאל דמוקי לה משום בעלי כיסין ההוא דחלת עכו"ם מיתוקמא כשהיה מתחלתו של ישראל ומכרו ומירהו ואין זה דוחק דהא ההיא דרבי יהודה מוקמינא בגדל שליש ביד ישראל כדפרישית לעיל וכל שכן דהשתא ניחא שפי דלא מוקי הא דר"ש שזורי כמ"ד אין קנין וס"ל דמירות עכו"ם פוטר דא"כ היה פטור לגמרי דלא שייכא גזירה דבעלי כיסין דמסתמא כי אמר ליה לך וקח מן העכו"ם דגדל ברשות העכו"ם מיירי ולא סמך ע"ז שימצא מזומן שגדל ברשות ישראל ומכרו . ועוד דהו"ל לפרש אם בענין זה דבר והאריך מאד בדבר ובסוף דבריו כתב ולענין מירות העכו"ם נראה בעיני דהלכה כרבי יוסי לגבי ר"מ ורבי יהודה דר"י ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי וכל שכן לגבי ר"מ ואע"פ שאסרתי אפילו כשהיה מתחלתו של עכו"ם משום בעלי כיסין אם היה מנהג בא"י שלא להחמיר לא היה בידי לבטל המנהג כי מנהג אבותיהם בידיהם והייתי תולה הטעם שהראשונים היו סוברים כר"פ ורבינא ואע"פ שקשה לי ההיא דבכורות בהלכה רופפת הלך אחר המנהג ונדחק לפרש וכו' ובספר הרמב"ם מצאתי כשהיו מתחלתן ביד עכו"ם ומירהם העכו"ם ומפני שנסתפקתי ולא יכולתי לעמוד על בירור הדבר נראה בעיני להחמיר ולהפריש תרומות ומעשרות מתבואות העכו"ם אע"פ שגדלה שליש בידו ומירחה מפני שלאיסור באות כל ההלכות בפשיטות יותר אלא מפני הספק יש ליזהר שלא להפריש מהתבואה שגדלה שליש ביד ישראל ומירחה העכו"ם על תבואה שגדלה שליש ביד עכו"ם שמירחה שלא יהא מן החיוב על הפטור ואם יש מנהג ראוי לעמוד על המנהג עכ"ל ריב"א . והמנהג הפשוט בכל א"י כדברי רבינו ומימינו לא שמענו פוצה פה לחלוק על זה . ועתה קם חכם אחד ונראה לו שהוא מהחסד בעשותו הפך המנהג הפשוט ומעשר פירות שגדלו בקרקע העכו"ם ונגמרה מלאכתן ביד עכו"ם וגם מירחן עכו"ם . והולך ומפתה אחרים שיקבלו עליהם לעשות כדבריו . ונראה פשוט בעיני שראוי למנעם מזה משום לא תתגודדו ועוד שמאחר שבכל אלו המדינות קבלו עליהם לעשות כדברי רבינו מלבד מה שנוגע בכבוד הראשונים שנהגו כן והרי ריב"א לא מלאו לבו לסמוך על סברתו לבטל המנהג ומי הוא זה ואיזהו אשר מלאו לבו לעשות כן ועוד שדבר זה הוא דבר שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בו לכן יש לגזור עליהם שלא ינהגו כן ואם יסרבו יכופו אותם כההיא דשמואל דא"ל אכול משחא ואי לא כתיבנא עלך זקן ממרא . אח"כ נתפשטו הדברים עד שהוצרכו חכמי העיר לתקן ונתקבלו כולם וגזרו גזירת נח"ש שעוד כל ימי עולם לא יעשר אדם לקוח מן העכו"ם אלא כמו שנהגו עד עתה ע"פ רבינו :

יב מכר העכו"ם הפירות שלו וכו'. בפ' בתרא דמעשרות (משנה ה') תנן הלוקח שדה ירק בסוריא אם עד שלא באו לעונת המעשרות חייב ומשבאו לעונת המעשרות פטור וכו' אמר ר"ש בן גמליאל בד"א בזמן שקנה קרקע אבל אם לא קנה קרקע *אע"פ שלא בא לעונת המעשרות פטור רבי אומר אף לפי חשבון ומפרש בירושלמי דרבי אריסא דמתניתין קאי דת"ק פטור כשבא לעונת המעשרות אף ע"פ שמוסיף ברשות ישראל ורבי סבר דמה שמוסיף חייב ומעשר לפי חשבון ואם הביא שליש ביד עכו"ם ושני שלישים ביד ישראל

*ובבבלי גרסינן שלא בא . *ובבבלי אם עד שלא בא .

משנה למלך

בירושלמי דרפי התיר קסרין ותמה על רבינו ז"ל שהשמיטו, מן התוספתא הנזכר נראה דקסרין התירוה שלא במנין וכתב הר"ש דמעצמן התחילו לנהוג בה היתר ולפוטרה ממעשר ומשביעית אע"פ שלא נמנו חכמים להתירה במנין ע"כ :

יא ומעשר הוא שלו מפני שהוא אומר ללוי כו' באתי מכח איש שאין אתם יכולים ליטול ממנו כלום. בתשובת מהרימ"ט ח"א סי' פ"כ האריך בזה ומסיק וז"ל לכך נראה דלא מהני לן כן פשטא אלא הכא גבי מעשר ובלוקח מן העכו"ם דמן התורה כל לוקח פטור מן המעשר כו' שלכך בלוקח מן העכו"ם אין טעם לחייב בלוקח הואיל וזה פטור מדין תורם וגם לא הפסיד את הלוים כלום דאמר אתינא מכח גברא דלא מצית לאשתעויי דינא בהדיה כו' יע"ש . ותימה דמימרא דר' חנינא אוקמוה בגמרא דמרחינהו ישראל דאי לאו לא הוינו חייב לעשר משום דדגנך ולא דגן עכו"ם ולוקח קודם מירות חייב מן התורה ולא נמעט מתבואת זרעך אלא לוקח לאחר מירות וכמ"ש התוס' בספ"ק דבכורות ובפ' השוכר את הפועלים (דף פ"ח) ובלוקח קודם שנגמרה מלאכתו כתב רבינו בפירקין דמעשר ראשון שלו משום דאתי מכח גברא דלא מצית לאשתעויי דינא בהדיה ובפ"ב מהלכות מעשר כתב דאם עברו ביד לוקח

ושני שלישי תרומת מעשר לכהן ומוכר לו השליש:

יג *ישראל שמכר פירותיו לעכו"ם קודם שיבואו לעונת המעשרות ונגמרן העכו"ם פטורין מן התרומה ומן המעשרות ואם אחר שבאו לעונת המעשרות אף ע"פ שגמרן העכו"ם חייב בכל מדבריהם. וכן העכו"ם שגמר פירות ישראל. הואיל ודיגונן ביד עכו"ם אינן חייבין בתרומה ומעשרות אלא מדבריהן:

יד מכר עכו"ם לישראל פירות מחוברין אחר שבאו לעונת המעשרות. ומירחן העכו"ם ברשות ישראל אינן חייבין בתרומה ומעשרות. הואיל ובאו לעונת המעשרות ברשות עכו"ם ומירחן העכו"ם אעפ"י שהן ברשות ישראל:

טו הקונה שדה בסוריא חייב בתרומות ומעשרות מדבריהם כמו שיתחייב מן התורה הקונה בירושלים כמו שביארנו. אבל הקונה פירות מן העכו"ם בסוריא בין תלושין בין מחוברים אפי' קודם שבאו לעונת המעשרות אע"פ שמירחן ישראל הואיל ואינו מקרקע שלו פטור:

טז קנה קרקע מן העכו"ם בסוריא ופירות מחוברין בה אם הגיעו לעונת המעשרות ביד העכו"ם פטורין. ואם עדיין לא הגיעו לעונת המעשרות הואיל וקנה אותם עם הקרקע חייב לעשר:

יז ישראל שהיה ארים לעכו"ם בסוריא פירותיו פטורין מן המעשרות לפי שאין לו בגוף הקרקע כלום. ויש לעכו"ם קנין בסוריא להפקיע מן המעשרות כמו שביארנו. וכן החוכר והמקבל והשוכר שדה מן העכו"ם בסוריא פטור מן התרומות ומן המעשרות:

יח ישראל שלקח בסוריא שדה מן העכו"ם עד שלא הביאה שליש וחזר ומכרה

השגת הראב"ד

*ישראל שמכר פירותיו לעכו"ם וכו'. א"א לא ידעתי זה הגמר מהו אם רוצה לומר גמר הבישול וגמר המירוח ומשום מירוח קאמר אכתי אמאי פטור לגמרי והא אמרינן לעיל דאין קנין לעכו"ם בארץ להפקיע מיד מעשר ויהא חייב מדבריהם ולא מיתוקמא מילתיה אלא בסוריא:

כסף משנה

ישראל חייב שני שלישים ופסק רבינו כרבי משום דאתי כחכמים דאיתא תו התם בירושלמי (שם הלכה ב') תניא שדה שהביאה שליש לפני עכו"ם ולקחה ממנו ישראל ר"ע אומר התוספת פטור וחכ"א התוספת חייב דע"כ לא פליגי אלא בסוריא אבל בא"י לכ"ע הכל לפי חשבון:

יג ישראל שמכר וכו'. בפרק השולח (דף מ"ז) ישראל שלקח שדה מעכו"ם עד שלא הביאה שליש וחזר ומכרה לו משהביאה שליש חייבת במעשר שכבר נתחייבה נתחייבה אין לא נתחייבה לא כלומר ותיקשי למאן דאמר אין קנין לעכו"ם להפקיע ותירצו בסוריא. וזהו שכתב הראב"ד א"א לא ידעתי זה הגמר מהו וכו'. וי"ל דרבינו לא כתב לעיל דאין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע מיד מעשר אלא לענין אם חזר ולקחה ממנו ישראל שלא יהא כיבוש יחיד או אם קנה הפירות ומירח אותן ומש"ה אוקמוה בסוריא וחייבת חיוב גמור: וכתב הר"י קורקוס אבל אם לא מירח ישראל אפילו בארץ אין שם חיוב מן התורה כלל דדרשינן דגנך ולא דיגון עכו"ם ומיהו אם הביא שליש ביד ישראל חייב מדבריהם דכיון שנתחייבו אין חוזרים ונפטרים אבל אם גם באו לעונת המעשרות דהיינו הבאת שליש ביד עכו"ם פטורים לגמרי כיון שהעכו"ם מירחן כההיא דבכורות שכתבתי בסמוך דמירוח עכו"ם פוטר לגמרי אפילו מדרבנן וכן משמע בהקומץ וה"ז דומה לדין שכתב רבינו לעיל פירות העכו"ם שגדלו בקרקע שקנו בא"י אם נגמרה מלאכתן ביד העכו"ם פטורים מכלום ואע"פ שלא גדלו בקרקע ישראל כיון דקי"ל אין קנין לעכו"ם אין הפרש בין קרקע שביד עכו"ם לקרקע שביד ישראל ומיהו בהגיעו לעונת המעשרות שהיא מדרבנן חילקו בין הגיעו ביד עכו"ם ללא הגיעו דלא שייך בהא למיתי עלה מטעם אין קנין דכיון דמירחן עכו"ם בכל גוונא פטור מדרשא דדיגונך ולא דיגון עכו"ם אלא כיון שהביאו שליש ביד ישראל והיא שעת חיובם וירד להם תורת חיוב לא רצו לפטרם לגמרי ולכך הייבו אותו חכמים ומההיא דבכורות אין ללמוד שפטור לגמרי אלא בגדלו ברשות עכו"ם דבהכי איירי התם דקאמר הלוקח שבלים דהבאת שליש ביד עכו"ם לא חשיבא אפילו אין קנין ואין זה נקרא תורת חיוב דאין פירות העכו"ם עומדים ליתרם וכיון שהוא מירחם אין כאן חיוב אפילו מדרבנן כללא דמילתא דבמידי דאורייתא שייך למיתי מטעם אין קנין ואין לחלק בין עכו"ם לישראל אבל במילתא דרבנן שייך לחלק ולא אמרינן בה אין קנין ולדעת הראב"ד אפילו בהיובא דרבנן שייך למיתי מטעם אין קנין ואין חילוק בין הביאה ביד עכו"ם להביאה ביד ישראל. ודרך רש"י נראה כשיטת רבינו שכתב בההיא דהשולח שכתבתי בסמוך חייבת במעשר אם בא ישראל ולקח מאותן פירות ומירחן עכ"ל. וכן מבורש בירושלמי בפ"ה דדמאי (הלכה ח') רבי זעירא אמר קומי ר' אבוה בשם ר"א אע"ג דר"מ אמר אין קנין לעכו"ם בא"י לפוטרו מן המעשרות מודה הוא הכא דיש לו קנין נכסים א"ר בא לאכילת פירות פירוש דכי אמר ר"מ אין קנין היינו לענין אם זרעה ישראל בקבלנות או בהכירות דבקדושתה קיימא דלא תימא דהויא כי סוריא אם חזר ישראל ולקח מן העכו"ם הפירות קודם מירוח אבל אם העכו"ם זרעה וגם עשה מירוח לכ"ע יש קנין דנהי דלא קני קרקע פירות מיהא קני ויש לזה רמז עוד בירושלמי דשביעית פ"ז הלכה ד': וכן העכו"ם שגמר פירות וכו'. כתב הר"י קורקוס ז"ל דעת רבינו שמה שדרשו דיגונך ולא דיגון עכו"ם כולל אפילו מירוח העכו"ם פירות ישראל דבדיגון תליא מילתא ואדיגון קפיד רחמנא אבל מדרבנן מיהא מיחייב מהטעם הנזכר למעלה דכיון שנתחייבו דהיינו שהביאו שליש ביד ישראל אינם יוצאים מחיובם לגמרי אבל אין טעם חיובם מפני שבשעת מירוח היו של ישראל דלדעת רבינו אין חילוק וכל דיגון עכו"ם פטור אפילו שהוא דגנך ולכך כשמכר העכו"ם פירות מחוברים אחר שבאו לעונת המעשרות ומירחן עכו"ם פטורין לגמרי אע"פ שבשעת מירוח היו של ישראל דכיון שהעכו"ם מירחן פטורים מן התורה וכיון שגם הם הביאו שליש בידו לא חייבו בו חכמים ואפשר ללמוד זה מאותה סוגיא דבכורות שהקשו אילימא דמרחינהו עכו"ם דגנך ולא דגן עכו"ם אלא דמרחינהו ישראל ברשות עכו"ם ואמאי לא משני לעולם דמרחינהו עכו"ם אחר שקנאה הישראל וחייבים מיהא מדרבנן אלא משמע דל"ש ובכל גוונא פטור לגמרי עכ"ל:

טו הקונה שדה בסוריא וכו'. בפ"ק דגיטין (דף ח') ובסוף חלה (משנה י"א) שנינו הקונה בסוריא כקונה *בפרוור בירושלים. ומ"ש אבל הקונה פירות מן העכו"ם בסוריא וכו' הכי משמע בספ"ו דדמאי במשנה (דף י"ח) ובירושלמי וכן משמע בסוף מעשרות (משנה ה') במשנה שכתבתי בסמוך הלוקח ירק בסוריא וכרשב"ג שכל מקום ששנה במשנתנו הלכה כמותו ועוד דאמרינן בירושלמי דשביעית ר"ג אמרה ובההיא הלכה כר"ג כמו שיתבאר בסמוך. ומ"ש קנה קרקע מן העכו"ם בסוריא וכו' במשנה הנזכרת:

יז ישראל שהיה ארים לעכו"ם וכו'. במשנה בסוף חלה (משנה ז') וכר"ג דמסיק במתניתין שנהגו כמותו: וכן החוכר והמקבל והשוכר וכו'. תוספתא פ"ב דתרומות:

יח ישראל שלקח בסוריא שדה וכו'. בס"פ השולח (דף מ"ז) שכתבתי בסמוך ישראל שלקח שדה מעכו"ם עד שלא הביאה שליש וחזר ומכרה לו משהביאה שליש חייבת במעשר שכבר נתחייבה ומקשה מינה למ"ד אין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע מידי מעשר דטעמא דחייבת מפני שכבר נתחייבה הא לא נתחייבה לא ושני הב"ע בסוריא וקסבר כיבוש

*בגמ' בפרוורי ירושלים

רדב"ז (מכ"י)

בחלי המעשרות מכח העכו"ם קא אתינא ושיעור השלים שאז מתחייב במעשר נלמד מהברייתא שכתבתי למעלה:

יג ישראל שמכר פירותיו לעכו"ם וכו'. מנחות פ' ר' ישמעאל (דף ס"ו). השיג עליו הראב"ד ז"ל אמר אברהם לא ידעתי הגמר מהו וכו' אכתי אמאי פטור לגמרי והא אמרי' לעיל דאין קנין לעכו"ם להפקיע מיד מעשר ויהא חייב מדבריהם ולא מיתוקמא מילתיה אלא בסוריא ע"כ. והני שמעתי ולא אבין דלא אמרינן אין קנין לעכו"ם אלא בזמן שקונה הקרקע אבל הכא שלא קנה אלא הפירות וגמרן העכו"ם למה יתחייבו והדבר כל כך פשוט אצלי עד שאני אומר דלא תני לה אלא משום סיפא ואם אחר שבאו לעונת המעשרות אע"פ שגמרן העכו"ם חייב בכל מדבריהם דמן התורה פטור הוא דכתיב דגנך ולא דיגון עכו"ם: וכן העכו"ם שגמר פירות ישראל וכו'. הכי אמרינן במנחות פרק ר' ישמעאל (דף סז.) מירוח העכו"ם פוטר ומשמע אפי' בשל ישראל מן התורה אבל מדרבנן חייב גזירה משום בעלי כיסין שיש להם קרקעות הרבה וחסין על רוב מעשרות וימרחהו העכו"ם ומפקע ליה ממעשר:

יד מכר עכו"ם לישראל פירות מחוברים וכו'. ירושלמי דסוף מעשרות טעמא משום כיון דאית בהו תרתי לטיבותא פטורין אפי' מדרבנן הא למדת שאם לא באו לעונת המעשרות ברשות העכו"ם ומירחן העכו"ם חייבין מדבריהם דמירוח עכו"ם פוטר מן התורה ואם באו לעונת המעשרות ביד העכו"ם ומירחן ישראל חייבין במעשרות ומאי אמר הנא מכח עכו"ם קא אתינא וה"ה נמי אם קנה פירות תלושים מן העכו"ם ועדיין לא נגמרו מלאכתן למעשר כגון ענבים לעשות יין או לעשות צימוקין חייבין במעשר ומאי למימר אנא מכח עכו"ם קא אתינא אבל אם קנה פירות לאכול אותם כאשר הם הוי נגמרו ביד עכו"ם ופטור מכלום ולהאי מילתא יש קנין לעכו"ם להפקיע מיד המעשר וכן המנהג:

טו הקונה שדה בסוריא וכו'. בפ"ק דגיטין (דף ח) ברייתא כתבתיה לעיל והקונה שדה בסוריא כקונה בפרוורי ירושלים חייבת במעשר ובשביעית כארץ ישראל והיכא למידק דאמרי' עלה קא סבר כיבוש יחיד שמיה כיבוש ואנן לא קי"ל הכי וא"כ מנ"ל דחייבת ואפילו מדרבנן. וי"ל משום דקתני כקונה בפרוורי ירושלים משמע ליה דאתיא כמ"ד כיבוש יחיד שמיה כיבוש אבל לדידן דקי"ל דלא שמיה כיבוש נהי דמדאורייתא לא מיחייבי מדרבנן מיהת מחייבי והיינו דאיבעיא להו המוכר עבדו לסוריא אי הוי כמוכר בח"ל או לא משמע שיש לה צד קדושה שהרי כבשה דוד על פי ב"ד הגדול: אבל הקונה פירות מן העכו"ם וכו'. כיון דבשל ישראל אינן חייבין אלא מדבריהם בשל עכו"ם לא גזרו דבסוריא יש קנין לעכו"ם להפקיע מן המעשרות:

טז קנה קרקע מן העכו"ם וכו'. פרק בתרא דמעשרות כיון שקנה הקרקע עם הפירות ועדיין לא הגיעו לעונת המעשרות הוי כאילו קנה קרקע וזרעה וחייב מדבריהם:

יז ישראל שהיה ארים לעכו"ם בסוריא וכו'. משמע שאם היה ארים לעכו"ם בא"י חייב ואם מירחן ישראל חייב מן התורה ואם מירחן העכו"ם חייב מדבריהם שהרי ביד ישראל הגיעו לעונת המעשרות דאין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע מן המעשרות ולא הוצרך רבינו לכתוב דין ארים לעכו"ם בא"י לפי שכבר נתבאר ממה שכתב למעלה:

יח ישראל שלקח שדה בסוריא מן העכו"ם וכו'. פרק השולח (דף מז) ת"ר ישראל שלקח שדה מעכו"ם והזר ומכרה לו משהביאה שליש חייבת במעשר ומוקמינן לה בסוריא וא"ת

משנה למלך

חייב מן התורה. עוד אני תמיה במה שכתב שלא פטרה תורה ללוקח אלא ממעשר ראשון אבל לא מתרומה ותרומת מעשר שהרי התוס' בפ"ק דבכורות הקשו עלה דהויא דטבלים שאתה לוקח מן העכו"ם מכח דהכואת זרעך ולא לוקח והא דטבלים מיירי בתרומת מעשר וכדיליף לה מדכתיב ואל הלוים תדבר וגו' משמע דס"ל דהא בתרומת מעשר לוקח פטור ומדברי הטור"ד סימן של"א משמע דהא מתרומה פטור שלוקח וכן כבריה שם מכן וכתב דמה שרביע לא כניה דין הלוקח אלא בהלכות מעשר הוא

טז קנה קרקע מן העכו"ם בסוריא כו'. במתני' הגן ולוקט כדרכו והולך רי"א אף ישכור פועלים וילקט ע"כ ופי' המפרשים דלת"ק אסור לשכור פועלים והלכה כת"ק ורבינו השמיט כל זה משום דקרא גבי מעשר כתיב וצ"ע: וע"ין בתוי"ע:

ומכרה לעכו"ם מאחר שהביאה שליש אם חזר ישראל ולקחה פעם שנייה ה"ז חייב בתרומות ומעשרות שהרי נתחייבה ביד ישראל: **יט** ישראל שהיה לו קרקע בסוריא והוריד לה ארים ושלח לו הארים פירות הרי אלו פטורים שאני אומר מן השוק לקחן. והוא שיהיה אותו המין מצוי בשוק: **כ** שותפות העכו"ם חייבת בתרומות ומעשרות כיצד ישראל ועכו"ם שלקחו שדה בשותפות אפילו חלקו שדה בקמתה ואין צריך לומר אם חלקו גדיש הרי טבל וחולין מעורבין בכל קלח וקלח מחלקו של עכו"ם אע"פ שמרחן העכו"ם וחיובם מדבריהם כמו שבארנו: **כא** בד"א בא"י שהמעשרות של תורה ובשל תורה אין ברירה אבל אם לקחו שדה בסוריא הואיל והמעשרות שם מדבריהם אפילו חלקו הגדיש חלקו של עכו"ם פטור מכלום: **כב** *פירות א"י שיצאו חוצה לארץ פטורין מן החלה ומן התרומות ומן המעשרות שנאמר אשר אני מביא אתכם שמה. שמה אתם חייבין בח"ל פטורין. ואם יצאו לסוריא חייבין מדבריהם; וכן פירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ חייבין בחלה שנאמר שמה. שמה אתם חייבין בין בפירות הארץ בין בפירות חוצה לארץ. ואם נקבעו למעשר ביד ישראל אחר שנכנסו לארץ חייבין במעשרות מדבריהם: **כג** עפר חוצה לארץ שבא בספינה לארץ. בזמן שהספינה גוששת לארץ הרי הצומח בו חייב בתרומה ומעשרות ושביעית כצומח

השגת הראב"ד

*פירות ארץ ישראל שיצאו לחוצה לארץ וכו': א"א ולי נראה שלא נחלקו ר"א ור' עקיבא בזה אלא בחיוב תורה ובפטור תורה דר"א אזיל בתר גמר פרי ורבי עקיבא אזיל בתר [מקום] קביעות למעשר דהיינו מירוח אבל מדרבנן מיהא אע"פ שיצאו ח"ל ונמרחו שם חייבין מדרבנן משום דלא גריעי [מפירות] שנער ומצרים ועמון ומואב ועוד שלא יאמרו ראינו פירות הארץ שנאכלין בטבלם ומי שאינו מודה בזה טועה:

וא"ם אמאי לא מנכה ללוי שיעור מה שגדל ברשות העכו"ם. וי"ל כיון דתחלת חיובו וסופו ביד ישראל מתחייב בכל:

יט ישראל שהיה לו קרקע בסוריא וכו'. טעמא הוא כיון דהוי ספק דרבנן אזלינן לקולא ופטור ואם היה בא"י חייב משום דהוי ספיקא בדאורייתא:

כ שותפות העכו"ם חייבת וכו'. פרק השולח (שם) תניא ישראל ועכו"ם שלקחו שדה בשותפות טבל וחולין מעורבין זה בזה רשב"ג אומר של עכו"ם פטור ושל ישראל חייב ע"כ לא פליגי אלא דמר סבר יש ברירה ומר סבר אין ברירה אבל לכ"ע יש קנין לעכו"ם בא"י להפקיע מן המעשרות הכא נמי בסוריא וקסבר כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש. הא למדת בא"י שהיא מן התורה אמרינן אין ברירה וחולין ומעשר מעורבין זה בזה והלוקח חלק העכו"ם חייב לעשר אבל בסוריא דחובה מדרבנן אמרי' יש ברירה וחלקו של עכו"ם פטור וחלקו של ישראל מתקנו מיניה וביה אבל לא ממקום אחר. ואיכא למידק על מ"ש רבינו אע"פ שמירחן העכו"ם וחיובם מדבריהם וכיון דחיובם מדבריהם אמאי לא אמרי' יש ברירה י"ל כיון דאית להו עיקר מן התורה אע"ג דחיובם מדבריהם לא אמרי' ברירה אבל סוריא דעיקר חיובה מדרבנן אמרי' בהו ברירה:

כב פירות א"י שיצאו וכו'. פ"ב דחלה פירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ חייבין בחלה יצאו מכאן לשם רבי אליעזר מחייב ור' עקיבא פוטר ואמרינן בירושלמי מ"ט דר' עקיבא דכתיב הארץ אשר אני מביא אתכם שמה שמה אתם חייבין בין בפירות הארץ בין בפירות ח"ל כו' שמה אתם חייבין ואי אתם חייבין בח"ל. השיג הראב"ד ז"ל שלא נחלקו ר' אליעזר ור' עקיבא אלא מן התורה כדמשמע דפליגי במשמעות הכתובים אבל מדרבנן חייבין דלא גריעי מפירות שנער ומצרים ועמון ומואב ועוד שלא יאמרו ראינו פירות הארץ שנאכלין בטבלן. ודעת רבינו שאין לנו להדש גזירות מדעתנו כיון שלא נזכר בשום דוכתא והלא בירושלמי שקלי וטרו טובא בהך מתני' ולא הזכירו שיהיו חייבין מדרבנן ובשלמא פירות שנער ומצרים ועמון ומואב חייבום כדי שיסמכו עליהם עניים אבל פירות הארץ שיצאו ח"ל לא שכיח ולא גזרו עליהם והם מפני שלא יאמרו ראינו פירות א"י נאכלין בטבלן וכיון שהדין כך יאמרו ויאמרו שאין אדם פועה בין א"י לח"ל כנ"ל לייסב דעת רבינו ומדתניא לענין חלה ה"ה לענין תרומות ומעשרות דחד טעמא הוא וע"כ איירי מתני' כגון שמירחן בח"ל אבל אם מירחן בא"י ונתחייבו בתרומות ומעשרות לא נפטרו מפני שיצאו ח"ל וכן לענין חלה אם גלגל את העיסה בא"י והוציאה לא נפטרה וזה ברור: ואם יצאו לסוריא חייבין מדבריהם. שלא יהיה אלא שגדלו בסוריא הרי הם חייבין מדבריהם. וא"ת שנער ומצרים עמון ומואב ג"כ חייבין בתרומות וא"כ פירות שיצאו לאחד מהמקומות הללו יהיו חייבין מדבריהם. לא קשיא דסוריא היה ראוי שתהיה מכלל. א"י אלא מהטעם שכתב רבינו ויש בה צד קדושה אבל שנער ומצרים אין בהם צד קדושה ולא חייבום אלא כדי שיסמכו עליהם העניים: וכן פירות ח"ל וכו'. רישא דמתניתין אליבא דכ"ע ולא קי"ל כרבי יהודה דאמר דהוי פלוגתא כדאיתא בירושלמי והאי חייבות מן התורה הוא כדמשמע קרא שמה אתם חייבין בין בפירות הארץ בין בפירות ח"ל ואע"ג שהוקבעו למעשר בח"ל חייבות בחלה שחיוב החלה בשעת גלגול העיסה הוא אבל פטורה מתרומה ומעשר ואם הוקבעו למעשר אחר שנכנסו לארץ חייבות במעשרות מדבריהם וה"ה לתרומות דהדא מינייהו נקט ורישא דמתניתין איירי לענין חלה דוקא וסיפא איירי לחלה ולתרומה ולמעשר ומ"ש רבינו וכן פירות ח"ל וכו' לא להשוות הדין כתב כן אלא משום דילפינן לתרווייהו מחד קרא:

כג עפר ח"ל וכו'. שם במשנה עפר חוצה לארץ שבא בספינה לארץ חייבת במעשרות ובשביעית א"ר יהודה אימתי בזמן שהספינה גוששת. רבינו מפרש דר' יהודה לפרש

כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש וכתב רבינו וחזר ולקחה ישראל פעם שניה מפני שאל"כ ה"ל דגן עכו"ם ופטור ויש לגמגם בזה מאחר שנתחייבה ביד ישראל אע"פ שהיא ביד עכו"ם לא ה"ל לפטור. וכ' הר"י קורקוס ז"ל אפשר לומר דלאו דוקא שחזר ולקח שה"ה דה"ס חזר ולקח ומירחן כדברי רש"י שכתבתי למעלה שכיון שבשעה שבאו לשעת המעשרות היו עקרקע ואח"כ מירחן הוא והם שלו חייב וע"כ לא פטר רבינו למעלה כשקנה הפירות מחוברים אפילו קודם שבאו לעונת המעשרות אלא כשלא היה הקרקע של ישראל בשעת עונת המעשרות וזהו שסיים רבינו וכתב שהרי נתחייבה ביד הישראל דבהכי תליא מילתא ומ"מ יש מקום לבעל דין לחלוק ע"ז ולומר דלעולם בעינן שיחזור ויקנה גם הקרקע ובהשוב' כתב רבינו ז"ל חייבת הואיל והביאה שליש ביד ישראל והיא עתה עם הקרקע ביד ישראל נראה שהוא מצריך שיחזור ויקנה גם הקרקע עכ"ל:

יט ישראל שהיה לו קרקע בסוריא וכו'. ירושלמי פרק ו' דדמאי ובנוסחא דילן כתוב שא"ל הרי אלו מעושרים ובנוסחת רבינו בירושלמי נראה שלא היה כתוב כן:

כ שותפות העכו"ם וכו'. בפרק ראשית הגז (דף קל"ה:) שותפות עכו"ם בתרומה רבנן חיובי מחייבי דתני' ישראל ועכו"ם שלקחו שדה בשותפות טבל וחולין מעורבין זה בזה דברי רבי רשב"ג אומר של ישראל חייב ושל עכו"ם פטור ע"כ לא פליגי אלא דמ"ס יש ברירה ומ"ס אין ברירה אבל שותפות דעכו"ם דברי הכל חייבת וסבר רבינו בה כפירוש רש"י. ומ"ש אפילו חלקו שדה בקמתה ירושלמי פ"ו דדמאי (הלכה ו') ובס"פ השולח מתיב מהאי ברייתא למ"ד אין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע מיד מעשר דע"כ לא פליגי אלא דמ"ס יש ברירה וכו' אבל דכ"ע יש קנין לעכו"ם בא"י להפקיע ממעשר ומוקי לה בסוריא ופסק רבינו בארץ שהיא דאורייתא כמ"ד אין ברירה ובסוריא שהיא דרבנן כמ"ד יש ברירה דהכי איפסיקא הלכתא בפרק משילין דבדאורייתא אין ברירה ובדרבנן יש ברירה אבל יש לתמוה שמאחר דלמ"ד אין קנין לעכו"ם וכו' אוקימנא האי ברייתא בסוריא דאילו בא"י הכל טבל ורבינו פסק כמ"ד אין קנין וכו' לא ה"ל לכתוב בא"י טבל וחולין מעורבים זה בזה אלא ה"ל לכתוב הכל טבל וי"ל דה"מ לשנויי דלא אמרינן אין קנין לעכו"ם אלא לענין אם חזר ולקחה ממנו ישראל שלא יהא ככיבוש יחיד וכמו שכתבתי לעיל לדעת רבינו והב"ע בשלא חזר ולקחה ממנו ישראל ולא העמידה בסוריא אלא שלא רצה להאריך או שרצה להשיב לו לפי שיטתו ולפי מ"ש רבינו בס"פ זה דהאידנא אין אנו חייבים במעשרות אלא מדרבנן גם בא"י יש ברירה והר"י קורקוס ז"ל תירץ דרבינו מיירי בשחלקו קודם מירוח ומירחן עכו"ם ודרשינן ולא דיגון עכו"ם אלא שכיון שהביאו שליש ביד ישראל הוא שחלקו של ישראל חייב בתרומה מדבריהם אפילו מירח העכו"ם ולכך כתב רבינו הרי טבל וחולין מעורבים בכל קלח וקלח של עכו"ם פירוש דאילו מה שלקח ישראל כיון שמירחו ישראל חייב דהא אין קנין לעכו"ם אלא חלק העכו"ם שנתמרח ע"י עכו"ם זהו שאנו באים לו מטעם ברירה וא"ת אמאי אילטריך גמרא לשנויי בסוריא ולא אוקמוה אפילו בא"י ופליגי במה שמירח העכו"ם דשייך ברירה אפילו למ"ד אין קנין לעכו"ם וי"ל דלפי שגם הקשו מברייתא אחרת ואוקמוה בסוריא לכך משני ה"נ בסוריא עכ"ל ועוד האריך בדבר:

כב פירות א"י וכו' וכן פירות ח"ל וכו'. משנה רפ"ב דחלה פירות ח"ל שנכנסו לארץ חייבים בחלה ושיצאו מכאן לשם ר"א מחייב ור"ע פוטר ופסק כר"ע:

וכתב הראב"ד ולי נראה שלא נחלקו רבי אליעזר ורבי עקיבא בזה וכו'. ורבינו סובר שדין דתרומה ומעשרות כדין חלה לענין זה וגם סובר דאפילו מדרבנן מיפטר דאל"כ לא הוו שתקי מיניה במשנה ובתוספתא ובגמרא בבלי ובירושלמי. ומ"ש הראב"ד לחייבם מדרבנן משום דלא גריעי מפירות שנער ומצרים וכו' איכא למימר דשאני הכי דלא שכיחי. ומ"ש ועוד שלא יאמרו ראינו פירות הארץ שנאכלים בטבלם איכא למימר דליכא למיחש להכי דיליאחם ח"ל מוכחת עליהם. ומ"ש רבינו שנאמר אשר אני מביא אתכם שמה וכו' שם בירושלמי. ומה שכתב ואם יצאו לסוריא בפ"ו דדמאי (משנה י"א) המוכר פירות בסוריא ואמר משל א"י הם חייב לעשר. ומה שכתב ואם נקבעו למעשר וכו' לכאורה נראה מדברי רבינו שהוא מחלק בין חלה למעשרות בפירות ח"ל שנכנסו לארץ שחייבים בחלה מדאורייתא ובמעשרות אינו חייב אלא מדבריהם ויש לתמוה מאחר דמקרא דשמה יליף לפטור גם מתרומה ומעשרות פירות ארץ ישראל שיצאו לח"ל ממילא אית לן למילף לחייב מדאורייתא פירות ח"ל שנכנסו לארץ גם לענין תרומה ומעשרות וכל דכן הוא. ואפשר לומר דסבר רבינו דאע"ג דקרא דשמה אהני לפטור פירות א"י שיצאו לח"ל אינו כדאי לחייב מן התורה פירות ח"ל שנכנסו לארץ משום דכתיב והיה באכלכם מלחם הארץ והאי לאו מלחם הארץ הוא ובין בחלה ובין בתרומות ומעשרות פטור מן התורה ולפיכך הוא ז"ל מפרש דמאי דמן פירות ח"ל שנכנסו לארץ חייבין בחלה אינו אלא מדבריהם וה"ה לתרומה ומעשרות דמדבריהם שכתב בסוף דבריו קאי גם לחלה ואפשר לומר בע"א דהה"נ בפירות ח"ל שנכנסו לארץ חייבים בחלה מדאורייתא וה"ה לתרומה ומעשרות מיהו ה"מ כשנכנסו לארץ קודם שנקבעו למעשר דומיא דחלה דמיירי בנכנסו לארץ קודם גלגול אבל אם נקבעו למעשרות בח"ל ואחר כך נכנסו לארץ מאחר שבשעת קביעותן למעשרות היו בח"ל פרח מהם חיוב תרומה ומעשרות ופטורין מן התורה אבל חייבין מדבריהם ולפי זה שיעור לשון רבינו כך הוא ואם נקבעו למעשר ביד ישראל בעודם בח"ל חייבין במעשרות מדבריהם אחר שנכנסו לארץ:

כג עפר ח"ל וכו'. משנה פרק ב' דחלה (משנה ב') עפר ח"ל שבא בספינה לארץ חייבת במעשרות ובשביעית א"ר יהודה אימתי בזמן שהספינה גוששת וכל מקום שאמר רבי

משנה למלך

כב פירות א"י שיצאו ח"ל כו'. דין זה דפירות א"י שיצאו ח"ל הוא מחלוקת ר"א ור"ע רפ"ב דחלה דתנן ושיצאו מכאן לשם ר"א מחייב ור"ע פוטר והלכה כר"ע ומחלוקת זה הוא דוקא כשהחיוב היה בח"ל כגון שגלגל העיסה ומירח הכרי בח"ל בזה הוא דסבר ר"ע משום דאזיל [illegible] למעשר אבל אם גלגל העיסה ומירח הכרי בא"י בזה פשיטא דאליבא דר"ע אף שיצאו ח"ל [illegible]

כסף משנה

רבי יהודה אימתי אינו אלא לפרש דברי חכמים ואע"ג דבפ"ק דגיטין (דף ז':) משמע דר' יהודה לחלוק אתא כבר תירצו שם התוס' :

כד אילן שעומד בח"ל וכו'. משנה פ"ג דמעשרות (משנה י') : היו מקצת שרשיו וכו'. בספ"ב דגיטין (דף כ"ב) פלוגתא דרבי ורבן שמעון בן גמליאל ופסק כרבי :

כה עציץ נקוב וכו'. שם פלוגתא דאביי ורבא ופסק כרבא : התרומה בזמן הזה וכו'. כתב הראב"ד לא כיון להלכה יפה וכו'. וי"ל דלענין מה שכתב דהא קי"ל כר' יוחנן כתב הרב המגיד בפ' עשרים מהא"ב וז"ל מחלוקת ר' יוסי ורבנן ביבמות פרק הערל וכו' ושם בפרק הערל (דף פ"ב) נחלקו ר"ל ור"י ור"י ס"ל כרבי יוסי ודעת רבינו דאע"ג דר"ל ור"י הלכה כר"י ה"מ במאי דפליגי אליבא דנפשייהו אבל במאי דפסקי הלכתא בפלוגתא דתנאי כיון דר"ל ס"ל כרבנן וקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים הלכה כרבנן ועוד דסוגיין [דהלו עוברין פסחים (דף מ"ד) משמע הכי דתרומה דרבנן וסוגיין נמי] דפרק האשה שנתארמלה [מכרעא לדעת רבינו] דתרומה דרבנן וכו' ודברי רבינו עיקר וכבר הכריע הרשב"א כן ביבמות עכ"ל. ואני אומר פי"ל עוד לדעת רבי' דהא דקאמר ר' יוחנן בפרק הערל והנא דאמרי כרבי יוסי לאו משום דסבר ר' יוחנן כוותיה אלא משום דאליבא דרבי יוסי דאנדרוגינוס דמתניתין קיימי וכן פירש"י וכן כתבו שם התוס' לחד פירושא ועוד דרבי יוסי גופיה לא ברירא לן אי סבר תרומה בזמן הזה דאורי' הא דבפרק יוצא דופן (דף מ"ו:) מפני קסבר רבי יוסי תרומה בזמן הזה דרבנן ומקשה והתניא בסדר עולם אשר ירשו אבותיך וירשתה ירושה ראשונה ושניה יש להם שלישית אין להם ואמר ר"י מאן תנא סדר עולם רבי יוסי תני לה ולא סבר לה : ודע דבפרק הערל א"ר יוחנן כי אותביה מסתני' דמשמע מינה דתרומה בזמן הזה דרבנן הא מני רבנן היא ואנא דאמרי כר' יוסי דתניא אשר ירשו אבותיך וירשתה ירושה ראשונה ושניה יש להם ושלישית אין להם ופירש"י ירושה ראשונה בימי יהושע הויא ירושה וכן שניה דבימי עזרא דכשגלו גלות ראשונה בטלה קדושת הארץ . שלישית אין להם כלומר לא בעו למהדר ומירתה דירושה ועומדת היא והשמעינן האי קרא דלא בטלה הארץ בגלות טיטוס עכ"ל . משמע דרבי יוחנן משמע ליה דרבי יוסי סבר תרומה בזמן הזה דאורייתא משום דאמר דקדושה שניה קידשה לע"ל ואם כדברי רבינו שהדבר תלוי בביאת כולם היאך מביא רבי יוחנן ראיה דרבי יוסי סבר תרומה בזה"ז דאורייתא משום דאמר קדושה שניה קידשה לעתיד לבא והלא כיון דלא באו כולם לא הוי דאורייתא ועוד קשה דמשמע דהכמים דפליגי ארבי יוסי ואמרי תרומה בזמן הזה דרבנן סברי דקדושה שניה נמי לא קידשה לע"ל ואני לא מצאתי מי שיסבור כן . ולכן נ"ל שרבינו מפרש כפירוש ר"ח דירושה ראשונה היא ירושת אברהם יצחק ויעקב שניה ירושת יהושע ומשם ואילך קידשה לעולם דהשתא מייתי שפיר ר"י ראיה דלרבי יוסי תרומה בזה"ז דאורייתא מדאמר דירושה שניה שהיא ירושת יהושע קידשה לע"ל דאותה ירושה היתה ביאת כל ישראל ורבנן דפליגי עליה דרבי יוסי ואמרי תרומה בזה"ז דרבנן סברי דקדושת יהושע לא היתה אלא לשעתה וקדושת עזרא שהיתה לע"ל לא היתה בביאת כולם ואע"פ שכתבו התוס' על פי' ר"ח ולא יתכן לפרש כן דבס"פ יוצא דופן מפליג ר' יוסי בין תרומה לחלה וא"כ קדושה שניה היא קדושת עזרא דבקדושת עזרא שייך לחלק בין תרומה לחלה משום דגבי חלה כתיב בבואכם וכי אסקינהו עזרא לאו כולהו סלוק עכ"ל. י"ל דבפרק יוצא דופן לא אמרינן דמפליג רבי יוסי בין תרומה לחלה לקושטא דמילתא אלא בדרך דחייה לומר דמההיא ברייתא דעיסה שנדמעה וכו' רבי יוסי ור"ש פוטרים מן החלה ליכא לאוכוחי דסבר ר' יוסי תרומה בזה"ז דרבנן דאע"ג דההיא ברייתא משמע דר' יוסי סבר חלה דרבנן אפשר דמפליג בין חלה לתרומה ויסבור דתרומה דאורייתא ולהאי דחייה לא תיקשי מדתני רבי יוסי בסדר עולם ירושה ראשונה ושניה יש להם דאיכא למימר דלא דריש שהיא דרשא ויסבור דקדושת יהושע לא היתה לעתיד לבא וקדושת עזרא היתה לע"ל ולא קאמר ודילמא סבר רבי יוסי תרומה בזה"ז דאורייתא וחלה דרבנן אלא לדחויי מאי דאמר שני לה ולא סבר לה , ועי"ל דאפילו תימא דלההיא דחייה שני לה וסבר לה יפרש דירושה ראשונה היינו ירושת יהושע וירושה שנייה היינו ירושת עזרא : ומה שכתב עוד הראב"ד והוא עצמו נראה שכך כתב וכו' אם נתכון למה שכתב שנוהגים אף שלא בפני הבית אין זו סתירה שאם היו כל יושביה עליה לא היו פטורים שלא בפני הבית ואם אין כל יושביה עליה אף בפני הבית פטורים ואם נתכון למה שכתב בפרק זה כיון שעלו בני הגולה והחזיקו במקצת הארץ קידשוה קדושה שניה העומדת לעולם לשעתה ולע"ל שנראה מדבריו אלא שע"י אותה קדושה נתקדשה מן התורה והדבר ששום שאין זו סתירה שרבינו לא פטר כאן מטעם שבטלה הקדושה שהרי גם בימי עזרא פטר והא ודאי ע"י אותה חזקה שהחזיקו בימי עזרא נתקדשה לשעתה ולע"ל לשביעית מן התורה ולתרומה מדרבנן וכמו שביאר בסוף הפרק . ומ"ש עוד הראב"ד ואם איתא להא מילתא בחלה הוא דאיתא עכ"ל, טעמו משום דגרסינן בפ"ב דכתובות ובפרק יוצא דופן דרב הונא בריה דרב יהושע אמר אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי אפילו למ"ד תרומה בזמן הזה דרבנן חלה דאורייתא שהרי ז' שכבשו וז' שחלקו נתחייבו בחלה ולא נתחייבו במעשר ואמינא להו אנא אפילו למ"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא חלה דרבנן דתניא אי בבואכם יכול משנכנסו לה שנים שלשה מרגלים תלמוד לומר בבואכם ביאת כולכם אמרתי ולא ביאת מקצתכם וכי אסקינהו עזרא לא כולהו סלוק ורבינו פסק בפ"ה מבכורי' דחלה אפילו בימי עזרא דרבנן וכדמסיק רב הונא בריה דרב יהושע וסובר רבינו דילפינן תרומה מחלה דחלה נמי תרומה היא : כתב סמ"ג שנ"ל שראיית רבינו מדאמרי' בפסחי' ובנזיר גבי קופות שנה לתרומה בזמן הזה מדרבנן ואינו אומר קסבר משמע שסובר שכך הלכה ועוד שנחלקו ר' יוחנן ור"ל בפרק הערל (דף פ"א) אליבא דרבנן דרבי יוסי משמע דס"ל שכן הלכה כדדייקי' בפרק אלו קשרים (שבת דף קי"ב) מדמתרץ לה אליבא דרבי יהודה הכי סבירא ליה ולרבי יוחנן הוי תרומה דרבנן לרבנן והוי הלכה כמותו לגבי ר"ל עכ"ל. וכתב רבינו ויראה לי שה"ה במעשרות וכו' כלומר אע"ג דמעשרות לאו תרומה נינהו כי היכי דנגמרו מחלה מכל מקום תרומה ומעשרות בחדא שיטתא שייטי וכל שכן דמיפטר מתרומה מיפטר נמי ממעשרות :

כל

רמב"ם

כצומח בא"י עצמה : **כד** אילן שעומד בחוצה לארץ ונופו נוטה לארץ . או עומד בארץ ונופו נוטה לחוצה לארץ הכל הולך אחר העיקר . היו מקצת שרשיו בארץ ומקצתן חוצה לארץ אפילו היה צחיח סלע מבדיל ביניהן הרי טבל וחולין מעורבין זה בזה : **כה** עציץ נקוב שהיה בו זרע שלא השריש והיה עיקרו בארץ ונופו חוצה לארץ הולכים אחר הנוף : **כו** *התרומה בזמן הזה ואפילו במקום שהחזיקו עולי בבל ואפילו בימי עזרא אינה מן התורה אלא מדבריהן שאין לך תרומה של תורה אלא בא"י בלבד . ובזמן שכל ישראל שם שנאמר כי תבואו ביאת כולכם כשהיו בירישה ראשונ' וכמו שהן עתידין לחזור בירושה שלישית . לא כשהיו בירושה שנייה שהיתה בימי עזרא שהיתה ביאת מקצתן ולפיכך לא חייבה אותן מן התורה . וכן יראה לי שהוא הדין במעשרות שאין חייבין בזמן הזה אלא מדבריהם כתרומה :

כל

השגת הראב"ד

*התרומה בזמן הזה וכו' עד שהן עתידין לחזור בירושה שלישית . א"א לא כיון להלכה יפה דהא קי"ל כרבי יוחנן דאמר ביבמות תרומה בזמן הזה דאורייתא והוא עצמו נראה שכך כתב בתחלת הספר ואי איתא להא מילתא בחלה הוא דאיתא :

רדב"ז (מכ"י)

לפרש דברי חכמים קא אתי ולא לחלוק כך כתב בפי' המשנה וה"נ בפסק מדכתב למילתיה דר' יהודה וקשה דבפ"ק דגיטין איכא כמה אמוראי דס"ל דפליגי וי"ל דהני אמוראי ס"ל כרמי בר חמא דאית ליה פרק זה בורר דאפי' אימתי בא לחלוק אבל אנן לא קי"ל הכי אלא כרבי יהושע בן לוי ור' יוחנן דס"ל אימתי דר' יהודה בא לפרש כדאיתא פרק חלק ולפ"ז לא קי"ל כר' זירא דאמר עציץ נקוב באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן אלא בין רבי יהודה בין רבנן מודו וא"כ יקשה על רבינו למה לא פירש דאיירי בספינה נקובה או של חרס כדפירש"י ז"ל וי"ל דבשלמא עציץ יש לחלק בין נקוב לשאינו נקוב אבל ספינה לא משכחת לה שהרי נכנסין המים דרך הנקב וכ"ת דסותם את הנקב בגרורות ועפר אין הגרורות מעכבין את המים וכ"ת כיון שהיא של עץ ואין בה נקב היאך יונק מן הקרקע לא קשיא דאויכא כמאן דמנח דמיא וע"י האויר גדל כיון דספינה רויחא טובא ותו דספינה של עץ מגלגלת מן הקרקע כיון שהיא גוששת וזהו שסתם רבינו דסתם ספינה של עץ בלא נקב :

כד אילן שעומד בח"ל ונופו נוטה לארץ וכו'. פרק המביא תניין (דף כב) ת"ר אילן מקצתו בארץ ומקצתו בח"ל טבל וחולין מעורבין זה בזה דברי רבי רשב"ג אומר הגדל בחיוב חייב והגדל בפיטור פטור ומוקמינן לה שהיו מקצת שרשיו בארץ ומקצת שרשיו בח"ל ומ"ט דרשב"ג דמפסיק צונמא מאי טעמא דרבי דהדדי ערבי ופסק הלכה כרבי ומינה שאם היו כל שרשיו בארץ או בח"ל הכל הולך אחר השרשים :

כה עציץ נקוב שהיה בו זרע וכו'. שם נוקבו בארץ ונופו בח"ל אביי אמר בתר נוקבו אזלינן רבא אמר בתר נופו אזלינן בדאשרוש כ"ע לא פליגי כלומר בתר נוקבו אזלינן כי פליגי בדלא אשרוש וקי"ל כרבא הילכך אי אשרוש אזלינן בתר עיקרו ואי לא אשרוש אזלינן בתר נופו : **כו** התרומה בזמן הזה וכו' . השיג עליו הראב"ד ז"ל דהא קי"ל כרבי יוחנן דאמר תרומה בזמן הזה דאורייתא. ומ"ש והוא עצמו נראה שכך כתב בתחלת הספר ר"ל בתחלת הפרק והוא מה שכתב התרומה נוהגת בין בפני הבית בין שלא בפני הבית וקושיא זו כבר תירצתי אותה בראש הפרק ורבינו ז"ל לא פסק כר' יוחנן אלא כר"ל וכרבי אלעזר דאמרי מאיליהן קבלו עליהם את המעשרות בימי עזרא ואיכא בירושלמי דשביעית כמה סוגיות דמשמע מינייהו דמאיליהן קבלום ועיין במה שכתב רבינו שמשון בפרק שני דשביעית כי הוא האריך הרבה וכתב כל הסוגיות ודחק הרבה להעמיד השטה האחרת ואפילו ר' יוחנן לא אמרה אלא אליבא דתנא דסדר עולם אבל רבנן פליגי עליה . אבל אי קשיא על רבינו הא קשיא שכתב בהלכות שמטה ויובל אף ביאתן בימי עזרא מנו שמטין ויובלות וקדשו בתי ערי חומה ונתחייבו במעשר ומשמע דג' הביאות שוות שנתחייבו במעשר מן התורה וליכא למימר דנתחייבו מאיליהן קאמר דא"כ תרומה נמי נתחייבו מדרבנן וצריך לתרץ דשלש הביאות השוו אותם לענין חיוב אבל הא כדאיתא והא כדאיתא שתי הביאות הכל מן התורה אבל ביאת עזרא יש שחיובם מן התורה ויש שהן מדרבנן שנתחייבו מאיליהן והא דנקט מעשר ה"ה לתרומה דבחדא אזלי וכ"ש תרומה דאית בה חיוב מיתה היכא דהוי חיובה דאורייתא ונראה דט"ס הוא וצ"ל ונתחייבו במעשרות וכן כתוב בביאה שלישית לעתיד ויתחייב כל מקום שיכבשוהו במעשרות וכן הוא רגיל לכתוב וכולל תרומות ומעשרות אי נמי דה"ק אף בימי עזרא מנו שמיטין ויובלות וקדשו בתי ערי חומה ונתחייבו במעשרות אם היו באים כולם אבל כיון שלא באו כולם נפטרו אלא שהם קבלום עליהם . וזה נראה יותר נכון אע"פ שלא כתבתי כן בתשובת שאלה ועיין במה שכתב מגיד משנה בהלכות איסורי ביאה : וכן יראה לי שה"ה במעשרות וכו' . חלה ותרומה פשיטא ליה דבעינן ביאת כולכם וליכא אבל במעשר לא כתיב ביאה ומשום הכי היה עולה בדעת לומר שחייבין מן התורה . לפיכך אמר שאין נוהג הכל בזמן הזה אלא מדרבנן שאין ראוי שיהיו המעשרות חמורות מהתרומה. אלא דקשיא לי דאיכא כמה סוגיות בירושלמי דמשמע כר"ל ורבי אלעזר דאמר מאיליהן קבלום וא"כ אמאי תלה הדבר בסברתו . וי"ל דכיון דאיכא כמה דס"ל תרומה בזה"ז מן התורה וה"ה במעשרות הוצרך להכריע מסברתו דמעשרות נמי אע"ג דלא כתיב בהו ביאה דינם כתרומה כנ"ל :

כל

משנה למלך

ומה שהקשה [illegible] מן סתירה דהסוגיות [illegible] נראה לא [illegible] מינייהו . ועיין לקמן פ"א מהלכות מעשר דין ד' והן י' :

פרק שני

א כל אוכל אדם הנשמר שגידוליו מן הארץ חייב בתרומה . ומצוה עשה להפריש ממנו ראשית לכהן שנאמר ראשית דגנך תירושך ויצהרך תתן לו . מה דגן תירוש ויצהר מאכל בני אדם וגידוליו מן הארץ ויש לו בעלים שנאמר דגנך אף כל כיוצא בהן חייב בתרומות וכן במעשרות : **ב** הכרשינין אע"פ שאינם מאכל אדם הואיל ואוכלין אותן בשני רעבון חייבין בתרומה ומעשרות . הסיאה והאזוב והקורנית שזרען מתחלה לאדם חייבין במעשר וכן כל כיוצא בהן . זרען למאכל בהמה אע"פ שנמלך וחשב עליהן לאדם כשהן מחוברין פטורין שמחשבת חבור אינה כלום . עלו מאליהן בחצר . אם היא חצר המשמרת פירותיה הרי אלו חייבין שסתמן לאדם ואם אינה משמרת פירותיה פטורה : **ג** זרעוני גינה שאינן נאכלים . כגון זרע לפת וזרע צנון וזרע בצלים וכיוצא בהן פטורים מן התרומה ומן המעשרות מפני שאינן אוכל אדם . אבל הקצח חייב בתרומה ובמעשרות : **ד** תמרות של תלתן ושל חרדל ושל פול הלבן ושל צלף והקפריסין של צלף פטורים מפני שאינן פרי . בד"א בשזרען לזרע אבל זרען לירק הרי אלו חייבים. וכן האביונות של צלף חייבים מפני שהן פרי : **ה** כסבר שזרעה לזרע ירק פטור מן התרומה ומן המעשר׳ זרעה לירק מפריש תרומות ומעשרות מן הירקות ומן הזרע . וכן השבת שזרעה לזרע ירקה פטור . זרעה לירק מתעשרת זרע וירק . ואינה מתעשרת זרין . זרעה לזרין מפריש תרומה ומעשרות מן הזרע ומן הירק ומן הזרין . וכן השחלים והגרגר שזרען לזרע מתעשרין זרע וירק . כיצד מתעשרין לזרע ולירק שאם לקט הירק לאוכלו מפריש תרומה ומעשרות ואח"כ יאכל . וכשייבש ויאסוף הזרע שלו מפריש מן הזרע : **ו** הירקות אע"פ שהן מאכל אדם אינן חייבין במעשרות אלא מדבריהן . לפי שנאמר במעשר

כסף משנה

פ"ב א כל אוכל אדם הנשמר וכו' . משנה ברים מעשרות (פ"א מ"א) משמע ליה לרבינו שחייבים מן התורה ואע"פ שכתוב דגן תירוש ויצהר סובר **רבינו דלאו דוקא** אלא ה"ה לכל דדמי להו ופשטא דלישנא דירושלמי ריש מעשרות **ודספרי בפרשת עשר תעשר** מסייעא ליה וגם בפ"ב דעירובין ובפרק הפועלים (דף פ"ח) מוכח דתאנה חייבת מן התורה ובפ"ק דר"ה (דף ב') בסוגיא דלירקות ולמעשרות ובסוגיא דעירובין מוכיח כן. ואין כן דעת הראב"ד במה שכתב בתחלת הלכות מעשרות וכן דעת רש"י בר"פ כיצד מברכין (דף ל"ז) ולישנא דגמ' שם הכי הוא מעשר אילן דבארץ גופא מדרבנן :

ב הכרשינים אע"פ שאינם מאכל אדם וכו' . זהו פירוש למה שאמרו בירושלמי סוף חלה אימתי גזרו על הכרשינים בימי רעבון : הסיאה והאזוב וכו' עד פטורה . בפרק בא סימן עלה כ"א וכדאסיק רב אשי :

ג זרעוני גינה שאינם נאכלים וכו' . משנה בסוף מעשרות (פ"ה מ"ח) : ומ"ש אבל הקצח וכו'. בפ"ג דעוקצין (משנה ו') ופ"ה דעדיות (משנה ג') הקצח ב"ש מטהרין וב"ה מטמאין [וכן למעשרות] :

ד תמרות של תלתן וכו' . משנה ספ"ד דמעשרות (משנה ו') רשב"ג אומר תמרות של תלתן ושל פול הלבן חייבות במעשר רבי אליעזר אומר הצלף מתעשר תמרות ואביונות וקפרס ר"ע אומר אינו מתעשר אלא אביונות מפני שהם פירי והלכה כר"ע לגבי ר"א כמו שאמרו בר"פ כיצד מברכין (דף ל"ו) ובירושלמי מה פליגי בשזרעו לזרע אבל זרעו לירק אף רבנן מודו ומפרש רבינו שזה הירושלמי קאי גם לדרשב"ג לומר דרבנן פליגי עליה כשזרעו לזרע ופסק כרבנן : והראב"ד לקמן בפרק זה מפרש דר"ע חולק על רשב"ג והלכה כר"ע ודבר תימה הוא בעיני דפשטא דמילתא דר"ע לא קאי אלא לרבי אליעזר :

ה כסבר שזרעה לזרע וכו' . משנה שם כסבר שזרעה לזרע ירקה פטור זרעה לירק מתעשר זרע וירק ר"א אומר השבת מתעשר זרע וירק וזירין וחכ"א אינו מתעשר זרע וירק אלא השחלים והגרגר בלבד ובירוש' (הלכה ה') תני שבת שזרעה לזרע מתעשרת זרע ואינה מתעשרת ירק זרעה לירק מתעשרת זרע וירק ואינה מתעשרת זירין זרעה לזירין מתעשרת זרע וירק וזירין ותנינן אין לך מתעשר זרע וירק אלא שחלי' וגרגר בלבד כיני מתניתא אין לך דבר שזרעו לזרע מתעשר זרע וירק אלא שחלים וגרגר בלבד :

ו הירקות אע"פ שהם מאכל אדם אין חייבין וכו' . ירושלמי ברים מעשרות :

אין

רדב"ז (מכ"י)

פ"ב א כל אוכל אדם הנשמר וכו' . ריש מסכת מעשרות כלל אמרו במעשרות כל שהוא אוכל ונשמר וגדוליו מן הארץ חייב במעשרות כל שהוא אוכל למעוטי איססים ופואה ודומיהם ונשמר למעוטי הפקר וגדוליו מן הארץ יצאו כמהין ופטריות :

ב הכרשינין אע"פ שאינן מאכל אדם וכו' . ירושלמי דחלה פרק אחרון אימתי **גזרו** על הכרשינין רבי יוסי אומר בימי רעבון **ר'** חנניה בשם רב בימי דוד אמרין הי הדא הי הדא וכיון שגזרו עליהם חייבין אפילו שלא בימי רעבון שאינו בדין שיהיו בזמן אחד חייבין וזמן אחר פטורין ותנן **פי"א** דתרומות כרשיני תרומה מאכילין אותן לבהמה ולחיה ומפני שעיקרן לבהמה מאכילין אותן לבהמה דאי עיקרן לאדם אסור ליתנן לבהמה משום הפסד תרומה : **הסיאה** והאזוב והקורנית וכו'. פ"ג דמעשרות הסיאה והאזוב והקורנית שבחצר אם היו נשמרים חייבין ובפרק שמיני דשביעית תנן וכל שאינו מיוחד לא למאכל אדם ולא למאכל בהמה חשב עליו למאכל אדם ולמאכל בהמה נותנין עליו חומרי אדם וחומרי בהמה חשב עליו לעצים הרי הוא כעצים כגון הסיאה והאזוב והקורנית הא למדת דאלו וכיוצא בהם הכל הולך אחר המחשבה בשעת זריעה בין לענין מעשר בין לענין שביעית :

ג זרעוני גינה שאינן נאכלין וכו'. סוף מעשרות זה מבואר שהרי נתמעטו מדגן תירוש ויצהר שהם מאכל אדם יצאו אלו שאינן מאכל אדם : **אבל** הקצח וכו' . והוא זרע שחור ונותנין אותו בפת ובתבשיל וכתיב כי לא בחרוץ יודש קצח וגו' משמע שדשין אותו כתבואה ומדברי רבינו נראה שהוא חייב מן התורה שכן כתב ששם חייבין בתרומה ומעשרות ואינו דומה לירק כי הירק אינו נשמר והקצח נשמר :

ד תמרות של תלתן וכו' . בירושלמי (פ"ד דמעשרות) פלוגתא דתנאי ופסק כחכמים שאמרו אינם אוכל ואע"פ שיש מי שאוכל אותן בטלה דעתו ואם זרען לירק הרי אלו חייבין מדרבנן כירק כאשר יתבאר לקמן ולא דמו לכוסבר שכתב בסמוך שאם זרעה לירק מתעשרת זרע וירק לפי שהכסבר וכיוצא בו הוא פרי ומאכל אדם ומשתמר ומסתברא לי דכל הני שכתב רבינו ומתעשרין זרע וירק מעשר הזרע מדאורייתא ומעשר הירק מדרבנן ותנן בפ"ג דמעשרות כסבר שהיא זרועה בחצר מקרטם עלה עלה ואוכל ואם נרף חייב :

ה כסבר שזרעה לזרע וכו' . פ"ד דמעשרות במשנה כוסבר שזרעה לזרע ירקה פטור **זרעה** לירק מתעשרת זרע וירק רבי אליעזר אומר השבת מתעשרת זרע וירק וזרין וחכמים אומרים אין מתעשר זרע וירק אלא השחליים והגרגיר בלבד. וקשה דמשמע דפליגי תנאי וכן **כתב** בפירוש המשנה והלכה כחכמים הלכה מכלל דפליגי והכא כתב כל הסברות וי"ל דפליגי בשתם כוסבר ושבת אם זרען סתם מתעשרין זרע וירק לדעת ת"ק ור' אליעזר ואתו רבנן למימר אין מתעשר זרע וירק בשזרען סתם אלא שחליים וגרגיר והלכה כחכמים ובהא קמיפלגי ת"ק סבר סתם זריעת כוסבר ושבת לירק ולפיכך מתעשר זרע וירק וחכמים אומרים סתם זריעת כוסבר ושבת (וירק) לזרע אינו מתעשר ירק חוץ משחליים וגרגיר דאפילו זרען לזרע מתעשרין זרע וירק וכ"ש אם זרען סתם ולפי זה מה שכתב רבינו זרעה לירק וכו' דוקא שזרעה לירק אבל סתם אינו מתעשר אלא זרע לבד וכן השבת ומ"ש ברישא כוסבר שזרעה לזרע ירקה פטור לאו דוקא אלא סתמה הוא לזרע ולפיכך אינה מתעשרת ירק ובפרק בכל מערבין תניא הפול והסעורה והתלתן שזרען לירק בטלה דעתו אצל כל אדם לפיכך זרען חייב וירקן פטור השחליים והגרגיר שזרען לירק מתעשרין ירק וזרע זרען לזרע מתעשרין זרע וירק ופירש"י ז"ל שנאכלין זרע וירק ולפיכך לעולם מתעשר זרע וירק וה"ק זרען לירק מתעשרין ירק ואפילו זרע לזרע מתעשרין זרע ואפילו ירק ולא כן פירשו התוספות ע"ש ואמרי' עלה זרע גרגיר למאי חזי א"ר יוחנן שכן המשונים שלא היה להם פלפלין שוחקין אותן ומטבלין בהם את הצלי וקשיא לי דתני בהך ברייתא תלתן בהדי הנך שאם זרע לירק בטלה דעתו אצל כל אדם ורבינו כתב לעיל תמרות של תלתן וכו' **פטורים** מפני שאינם פרי בד"א בשזרען לזרע אבל זרען לירק הרי אלו חייבין . וי"ל דבזמן שזרע שתלתן לזרע אז התמרות שלו אינם ראויות לאכילה ולפיכך הזרע חייב והתמרות פטורות אבל בזמן שזרען לירק אז דעתו על התמרות שהם רכים וראויים לאכילה ונהי דבטלה דעתו אצל הירק אבל לא בטלה דעתו אצל התמרות הילכך מתעשר זרע ותמרות נמצאו ג' מדות בתלתן לעולם מתעשר זרע ולעולם אינו מתעשר ירק והתמרות אם זרען לירק חייבות ואם לזרע פטורות כנ"ל ליישב דברי רבינו ומה שפסק בתלתן לא פסק כר"ג כאשר כתב הראב"ד ז"ל אלא כי הך ברייתא דבכל מערבין כאשר כתבתי בסמוך ונתבארו דברי רבינו :

ו הירקות אע"פ שהם מאכל אדם **וכו'**. פ"ק דמעשרות ובירק הקישואים והדלועים והאבטיחים והמלפפונות התפוחים והאתרוגים חייבים גדולים וקטנים , ירושלמי אין לי אלא תבואה קטנית וכל מיני פירות מרבי מכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ וממעט זרעוני גינה שאינם נאכלין מדכתיב מזרע ולא כל זרע וממעט נמי חרובי שיטה ונמונה מפרי העץ ולא כל פרי העץ ירקות מנין איסי בן עקביא אומר המעשרות לירקות מדבריהם משמע מהך סוגיא דכל הפירות הם מן התורה חוץ מהירקות וכן נראה מדברי רבינו שכתב בתחלת הפרק אף כל כיוצא בהם חייב בתרומות וכן במעשרות משמע כמו דגן ותירוש ויצהר ור"ש הביא מכמה מקומות בתלמוד דאין חייבין מן התורה אלא דגן תירוש **ויצהר ודחק** לתרץ הירושלמי **עיין** שם ונראה שהוא מחלוקת אמוראים וסוגיות מתחלפות ואין כאן מקום להאריך :

וכן

משנה למלך

פ"ב א כל אוכל אדם הנשמר וכו' . כתב מרן ומשמע לרבינו שחייבים מן התורה כו' ועיין במסכת פרה פרק י"א משנה ג' ועיין לקמן פרק א' מהלכות מעשר שני דין ג' ועיין בפרק ט' דבכורות (דף נ"ד) דמוכח התם דמאי דלא כתיב בתורה אין חיובו כי אם מדרבנן ול"ע ועיין שם בתוספות שהאריכו בזה ועיין ברש"י פרק הערל (דף פ"א) ד"ה שאני שונה ובמ"ש התוס' שם ד"ה מאי ועיין בפ"ג דעירובין (דף ל"ג) ד"ה פאים ועיין ברש"י פ"ק דקידושין (דף ג') ועיין כמה שרמזתי לקמן פ"ג דין ג' ודוק ובתוס' פ"ס דכתובות (דף נ"ג) ד"ה קסבר ובפ"ס דמציעא (דף ס"ט) ד"ה והבודל וברש"י פ"ב דכתובות (דף כ"ב) שכתב בתרומה דרבנן אכול תרומה פירות האילן וירק תרומה דאורייתא דגן תירוש ויצהר והכי כתבו התוספות בפ"ק דיו"ט גבי עלים שנשרו מן הדקל בשבת כו' :

ב הכרשינין אע"פ שאינם מאכל אדם כו' . עיין לקמן פ"א מהלכות טומאת אוכלין דין ס' :

במעשר תבואת זרעך תבואה וכיוצא בה. אבל הירקות אינן בכלל התבואה. וכן יראה לי שהוא הדין בתרומה. שהרי נאמר בה דגנך תירושך ויצהרך כל הדומה לאלו אבל תרומת הירק מדבריהם כמעשר: **ז** אין מפרישין תרומות ומעשרות מן הירק בחוצה לארץ. ואפילו במקומות שאמרנו שמפרישין בהן מעשרות. וכן ירק הבא מח"ל לארץ אע"פ שיש עפר בעקריה ה"ז פטור ולא גזרו עליו. התבואה והקטנית שזרען לירק בטלה דעתו אצל כל אדם והירק שלהן פטור והזרע חייב בתרומה ומעשרות: **ח** *התלתן אע"פ שאינו אוכל אדם כשיקשו הואיל ורוב האדם אוכלין אותן בתחלתן הרי הן חייבין בתרומה ומעשר: **ט** ואלו פטורין מן התרומה ומן המעשרות. הלקט והשכחה והפאה והפרט והעוללות. אפילו העמיד מהן כרי. ואם עשה מהן גורן בשדה הוקבעו למעשרות ומפריש מהן תרומה ומעשרות. אבל אם עשה הגורן בעיר פטורין. שהרי קול יש להן שהכל יודעין שהן לקט או שכחה או פאה: **י** הלקט והשכחה והפאה של עכו"ם חייבין בתרומה ומעשרות. אא"כ הפקיר. וכן התבואה והזיתים שלא הביאו שליש פטורין מן התרומה ומן המעשרות. ומניין יודע כל שזורעה ומצמחת בידוע שהביאה שליש. עבר והפריש מתבואה וזיתים שלא הביאו שליש אינה תרומה: **יא** וכן ההפקר פטור מן התרומה ומן המעשרות. ואפילו הפקירו העכו"ם לו. אבל הזורע שדה הפקר חייב בתרומה ומעשרות: **יב** *הפקיר קמה וזכה בה ועבר והפריש ממנה תרומה ה"ז תרומה. אבל אם הפקיר שבלים וזכה בהן ועבר והפריש מהן תרומה אינה תרומה. וכן כל המפריש מדבר שאינו חייב תרומה אינה תרומה. וכן במעשרות. דברים שאין דרך רוב בני אדם לזורען בגנות ובשדות אלא

השגת הראב"ד

*התלתן אע"פ שאינו אוכל אדם וכו' עד הרי הן חייבין בתרומה ומעשרות: א"א הרי הוא סותר דבריו ממה שאמר למעלה בתמרות של תלתן דומה למעלה שר' עקיבא חולק על ר"ג וכאן הוא פוסק כר"ג לומר שלא חלק ר"ע על ר"א בצלף עיין במשנה:

השגת הראב"ד

*הפקיר קמה וזכה בה וכו': א"א לא היה חייב אלא שאם הפריש הוי תרומה כדאמרינן במפקיר את כרמו והשכים בבקר ובצרו שהוא פטור מן המעשר ומפרש בירושלמי מה בין קמה לשבלין קמה עד שלא הפקירה עבר והפריש ממנה תרומה אינה תרומה וכשהפקירה לא הפקיע ממנה כלום שבלים אי עבר והפריש מהם הרי זו תרומה הילכך

כסף משנה

ז אין מפרישין תרומות ומעשרות וכו'. ירושל' בסוף חלה. ומה שכתב וכן ירק הבא מח"ל וכו': התבואה והקטנית וכו'. תוספתא פ"ב דשביעית אלא שכתובה בשיבוש. ודע דאיתא תו התם וכר"ם בכל מערבין ובירוש' פ"ד דמעשרות (הלכה ה') תני השול והשעורים והתלתן שזרען לירק בטלה דעתו זרען חייב וירקן פטור ויש לתמוה אמאי תנא הני הא בכלל תבואה וקטנית הם ואפשר לדחוק ולומר דמשום תלתן תני להו:

ח התלתן אע"פ שאינו אוכל אדם וכו'. כן יש ללמוד מהמשנה שכתבתי לעיל בפרק זה ר"ג אומר תמרות של תלתן חייב במעשר וע"כ לא פליגי עליה אלא בתמרות אבל [בתלתן] לכ"ע חייבין ובפ"ק דמעשרות (הלכה ג') גבי מאימתי הפירות חייבים במעשרות התלתן משתצמח: כתב הראב"ד הרי הוא סותר דבריו וכו'. ואני אומר שאין כאן סתירה דהכא מיירי לענין חיוב תלתן במעשר אע"פ דכשיקשה לא יהיה אוכל אדם ולעיל מיירי לענין התמרות שלו אם הם חשובים להתחייב במעשר ומה ענין זה לזה ומה שיש לתמוה עוד על הראב"ד כתבתי בפרק זה:

ט ואלו פטורים וכו'. במשנה פ"ק דחלה (משנה ג') וסיפרי פרשה שלח. ומ"ש והפרט והעוללות וכו' אם עשה מהן גורן וכו' עד שהכל יודעים שהם לקט וכו' בפרק משוח מלחמה בשם רשב"י. ומ"ש אפי' העמיד כרי הוא לאפוקי ממ"ש בירושלמי פ"ה דפאה אמר רשב"י העושה כרי מן הלקט וכו' חייב בתרומה גדולה שמאחר שבפרק משוח מלחמה שכתבתי בסמוך לא אמרו שעשאו כרי אלא שעשאן גורן ואמרו הוקבעו למעשר נקטינן כגמרא דידן:

י הלקט והשכחה והפאה של עכו"ם וכו'. משנה פ"ד דפאה (משנה ט') ומייתי לה בפ' השולח: וכן התבואה והזיתים שלא הביאו שליש וכו'. משנה פ"ק דמעשרות (משנה ג'). ומה שכתב ומנין יודע וכו' ירושלמי שם בפ"ק דחלה הלכה ד' ובתוספתא דתרומות סוף פ"ב. ומ"ש עבר והפריש וכו':

יא וכן ההפקר פטור וכו'. משנה וירושלמי פ"ק דחלה ופרק קמא דמעשרות. ומה שכתב ואפילו הפקירו העכו"ם כך הוא הגירסא בספר מוגה והיא הנכונה וכן משנה בפ"ד דפאה (משנה ט') הלקט והשכחה והפאה של נכרי חייב במעשרות אא"כ הפקיר ומה שכתבו רבינו בלשון אפילו משום דהוה אמינא למיסק אדעתין דכיון דעכו"ם אין לו קנין בא"י להפקיע ממעשר לא יהא לו כח להפקיעו ממעשר ע"י הפקר שלו. ומ"ש אבל הזורע שדה הפקר וכו' ירושלמי ריש מעשרות:

יב הפקיר קמה וזכה בה וכו' אבל אם הפקיר שבלים וכו'. ירושלמי ריש מעשרו' ומסיים בה מה בין קמה לשבלים קמה עד שלא הפקירה עבר והפריש ממנה תרומה אינה תרומה שבלים עד שלא הפקירם עבר והפריש מהם תרומה ה"ז תרומה: וכתב הראב"ד א"א לא היה חייב וכו'. נראה שהיה גורס בדברי רבינו והפריש ממנה תרומה ומפני כך הוצרך לפרש לא היה חייב ונוסחא דידן בדברי רבינו ועבר והפריש והיא הנוסחא האמיתית. ומ"ש וכן כל המפריש וכו' נלמד מהירושלמי הזה: **דברים** שאין דרך וכו'. משנה בסוף מעשרות (פ"ה מ"ח):

נתערב

רדב"ז

וכן יראה לי וכו'. לפי שלא הוזכר דין הירקות אלא גבי מעשרות היה עולה על דעתי שהם חיובא מן התורה קמ"ל דאע"ג דלא כתיב בתרומה זרעך הא כתיב דגנך תירושך ויצהרך והתמעטו ירקות:

ז אין מפרישין תרומות ומעשרות וכו'. הטעם מבואר כיון שבארץ אינם חייבין מן התורה לא גזרו עליהם בח"ל:

ח התלתן אע"פ שאינו אוכל וכו'. שם התלתן כדי שתצמח ותנן נמי פ"ד רשב"ג אומר תמרות של תלתן ושל חרדל ושל פול הלבן חייבות במעשר רבי אליעזר אומר הצלף מתעשר תמרות ואביונות וקפריסין רבי עקיבא אומר אין מתעשר אלא אביונות מפני שהם פרי וסובר רבינו שרבי עקיבא חולק על רבי אליעזר ועל רשב"ג דקאמר אין מתעשר אלא אביונות אבל תמרות אינו מתעשר מפני שאינם פרי וה"ה לתמרות של תלתן והנך וזהו שכתב רבינו לעיל תמרות של תלתן וכו'. וע"כ לא פליגי תנאי אלא בתמרות אבל תלתן עצמו כ"ע מודו דחייב וזו היא ששנינו התלתן כדי שתצמח ופירושו משתצמח לזרעים שאם יתלשו וזורעים אותו מצמיח והכי איתא נמי בירושלמי ואז באו לעונת המעשרות ואין סתירה בדברי רבינו דתמרות תלתן לחוד ותלתן לחוד הילכך כיון שרוב בני אדם אוכלין אותם בתחילתן הרי הם חייבים בתרומה ובמעשר:

ט ואלו פטורין מן התרומה וכו'. פ"ק דתרומות אין תורמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן ההפקר ותנא לאו כי רוכלא ליזיל וליתני וה"ה לפרט ועוללות שהכל מתנה לעניים: אפילו העמיד כרי וכו'. פרק משוח מלחמה א"ר יוחנן משום רשב"י לקט שכחה ופאה שעשאן גורן הוקבעו למעשר אמר עולא לא אמרן אלא בשדה אבל בעיר קלא אית לה למילתיה וילפינן פטורא דכל הני דנקט' בספרי ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך בדבר שאין לו חלק ונחלה עמך הוא בא ונוטל מעשר שלו יצא לקט שכחה ופאה שיש לו חלק ונחלה עמך שהרי אף לעניים לויים הם מופקרים כשאר עניי ישראל ונראה שאפילו היה השדה קרוב לעיר חייב שכל מדות חכמים כך הם:

י הלקט והשכחה והפאה של עכו"ם וכו'. הטעם לפי שאין הנכרי חייב בלקט ופאה הילכך מתנה הוא דיהיב לעניים וחייבים אבל אם העכו"ם הפקיר יש הפקר לעכו"ם וזכו העניים מן ההפקר ופטורים: וכן התבואה והזיתים וכו'. ירושלמי פ"ק דמעשרות א"ר זעירא כתיב עשר תעשר את כל תבואת זרעך דבר שהוא נזרע ומצמיח יצא פחות משליש שאינו מזריע ומצמיח ר' חנינא בשם רבי זיתים וענבים שלא הביאו שליש אף המשקין היוצאין מהן להכשיר אין מכשירין וכיון שהמשקה היוצא מהם אינו משקה להכשיר גם אם עבר ותרם אינה תרומה:

יא וכן ההפקר פטור וכו'. פ"ק דפאה לעולם הוא נותן משום הפקר ופטור מן המעשרות עד שימרח ויכול להפקיר כל שדהו ויפטר מן המעשרות עד שימרח ואחר המירוח אין יכול להפקיר עד שיתקן: אבל הזורע שדה הפקר וכו'. הטעם שאין חיוב מעשרות אלא מן התבואה והתבואה אינה הפקר:

יב הפקיר קמה וזכה בה וכו'. כתוב בהשגות א"א לא היה חייב אלא שאם הפריש הויא תרומה וכו' לא ידעתי למה הוצרך לכתוב כן והלא רבינו כתב ועבר והפריש וכו'. ואמרינן בירושלמי פ"ק דמעשרות מה בין קמה לשבולין קמה עד שלא הפקירה עבר והפריש ממנה תרומה אינה תרומה שבולין עד שלא הפקירן עבר והפריש מהן תרומה הרי זו תרומה והטעם כאשר כתב הראב"ד ודוקא בשלא עשה מהן גורן אבל עשה מהן גורן חייבין ואפילו בעיר ונ"ל טעמא דלקט שכחה ופאה אית להו קלא אבל הפקר לית ליה קלא: **דברים** שאין דרך רוב בני אדם וכו'. משנה בשלהי מעשרות שום בעל בכי ובצל של רכפה וגריסין הקלקי ועדשים המצריות וכו' פטורין מן המעשר ונלקחין מכל אדם בשביעית ונקראו כן על שם מקומן וי"מ כל האוכל מהשום הזה בוכה וכן בצל של רכפא חריף מאד שכל המקרב אותו אל העין מדמעת והנכון שכולם נקראו על שם מקומם:

נתערב

משנה למלך

ח התלתן אע"פ שאינו אוכל וכו'. עיין לקמן פרק י"א דין ט' ופרק י"ב דין ז':

ט ואם עשה מהם גורן בשדה וכו'. עיין במ"ש הראב"ד ריש פ"ב מהלכות מעשר ובמ"ש מרן שם ועיין במ"ש הראב"ד בפ"ז מהלכות מעשר דין י' ובמ"ש לקמן בדין י"ב בשגה המתחלה הפקיר קמה כו' ודוק. ויש להסתפק בהא דקי"ל דפאה פטורה מן המעשר אם פטור זה הוא משום שהפריש או דילמא לאחר שזכו בה העניים ונפקא מינה דאם הפריש ובא עשיר ולקח פאה בערמה באומרו שהיה עני או נלוה אי חייב העשיר להפריש מעשר ואם לא הפריש חייב משום טבל דאי אמרת דמשעה שהפריש נפטר א"כ עשיר זה פטור לפי שלא נקח כי אם דבר הפטור ואי אמרת דלא מפטר כי אם אחר שבא ליד עני א"כ זה העשיר חייב לעשר וראיתי בסוף פרק השולח דרצה להוכיח דאין קנין לעכו"ם בא"י מדתנן בפ"ד דפאה הלקט והשכחה והפאה של עכו"ם חייבין במעשר אלא א"כ הפקיר דמתן אלימתא דישראל ולקטינהו עכו"ם אלא א"כ הפקיר הא מיפטרי וקיימי אלא לאו דעכו"ם ולקטינהו ישראל לא לעולם דישראל ולקטינהו עכו"ם והכי דאפקרינהו אדעתא דישראל אדעתא דעכו"ם מי אפקרינהו ע"כ, הרי הדבר מבואר דעכו"ם דלקט פאה חייבת במעשר ואי אמרת דמשעה שהפרישה נפטרה א"כ הפאה שלקט העכו"ם נמי פטורה וא"כ הוא הדין נמי דאם לקחה עשיר דחייבת כלנו של דמר כל שלא באה לרשות עני דזכי ליה רחמנא חייבת וכי תימא תיקשי הא דתנן שבלת של לקט שנתערבה בקציר דצריך להביא ב' שבלים כו' כי היכי דלא ליפרוש מן הפטור על החיוב ואי אמרת דלא נפטרה כי אם אחר שבאה ליד העני אף השבלת של לקט חייבת כיון שלא באה ליד עני הא לא קשיא משום דאפשר דשאני לקט משאה שתלויה בדעתו של בעה"ב:

יא וכן ההפקר פטור כו'. כתב מרן ומ"ש רבינו בלשון אפילו משום דהוה אסבר למיסק אדעתין וכו'. וכבר הוקשה סברא זו בירושלמי פ"ד דפאה הלכה ט' יעיין שם ע"ש:

נתערב

יג נתערב דבר שחייב וכו'. חלה פ"ג ביוצא בו זיתי מסיק שנתערבו בזיתי נקוף ענבי בציר עם ענבי עוללות אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון ואם לאו מוציא תרומה ותרומת מעשר על הכל והשאר מעשר ומעשר שני לפי חשבון. וזיתי נקוף וענבי עוללות מלשון כנוקף זית וכעוללות בציר ושניהם לעניים ופטורים מן המעשרות והפסד דתרומה גדולה ותרומת מעשר יש בהן עון מיתה ומותרים לזרים ואם היתה שנת מעשר עני אינו נותן לעניים אלא לפי חשבון ואם היתה שנת מעשר שני אינו חייב לאכול בירושלים אלא לפי חשבון: יד התרומה לכהן בין טהורה וכו'. פרק במה מדליקין (דף כה) מימרא דרב נחמן כלשון רבינו ואמר רחמנא לך שלך שהא להסיקה תחת תבשילך:

טז כל המפריש תרומה גדולה וכו'. מעשר שני פ"ה במשנה ולא שכחתי לא שכחתי מלברכך ומלהזכיר שמך עליו. ירוש' פ"ק דדמאי (ה"ד) תני ר' חלפתא מהללים דמאי במרחץ שאינו טעון ברכה הא ודאי טעון ברכה ר' מונא בשם קומי ר' יוחן כיני סוא מברך אם היו פירות על פדיון מעשר שני ואם היו מעות על חלול מעשר שני:

יז אין מוציאין תרומה וכו'. שביעית פ"ו אין מוציאין שמן שריפה ופירות שביעית מהארץ לח"ל ופירוש שמן שריפה היינו שמן שנטמא ועומד לשריפה וזהו שכתב רבינו אפילו טמאה: ואין מביאין וכו'. ג"ז שם במשנה אין מביאין תרומה מח"ל לארץ א"ר שמעון שמעתי בפירוש שמביאין מסוריא ואין מביאין מח"ל ואין הלכה כר"ש ואמרו בירושלמי אם את אומר כן אף הם מרדפין אחריה לשם כלומר ויצאו הכהנים מארץ ישראל לח"ל להביא תרומה: ואם הביא לא תאכל וכו'. ירושלמי שילהי חלה א"ר אבא בר זבדא אפשר לאוכלה אין את יכול שלא יאמרו ראינו תרומה טמאה נאכלת לשורפה אי את יכול שלא יאמרו ראינו תרומה טהורה נשרפת להחזירה למקומה אי את יכול שלא יאמרו ראינו תרומה יוצא מהארץ לח"ל הא כיצד מניחה עד הפסח ושורפה:

אלא חזקתן מן ההפקר פטורים מן התרומה ומן המעשרות כגון השום בעל בכי. ובצל של רכפה. וגרים הקלקלי ועדשי המצריות וכיוצ' בהן: **יג** נתערב דבר שחייב בתרומה בדבר שאינו חייב. כגון זיתי ניקוף שנתערבו בזיתי מסיק וענבי עוללות בענבי בציר אם יש לו פירות אחרות מוציא על החייב לפי חשבון. ואם אין לו אלא אלו מפריש תרומה ותרומת מעשר על הכל וכאילו הכל חייב בתרומה. ומפריש מעשר ראשון ושני לפי חשבון דבר החייב: **יד** התרומה לכהן בין טהורה בין טמאה אפילו נטמא הדגן או התירוש כולו קודם שיפריש ה"ז חייב להפריש ממנו תרומה בטומאה וליתנה לכהן שנאמר ואני נתתי לך את משמרת תרומותי אחת טהורה ואחת טמאה. הטהורה נאכלת לכהנים והטמאה יהנו בשריפתה. אם היה שמן מדליקין אותו. ואם היה דגן וכיוצא בו מסיקין בו את התנור: **טו** וכן תרומת מעשר אם נטמאת. או נטמא המעשר מפרישין אותה בטומאה וניתנת לכהן ליהנות בשריפתה: **טז** כל המפריש תרומה גדולה או תרומת מעשר מברך קודם שיפריש כדרך שמברכין על כל המצות כמו שביארנו בברכות: **יז** אין מוציאין תרומה מהארץ לחוצה לארץ אפילו טמאה. ואין מביאין תרומה מחוצה לארץ לארץ. ואם הביא לא תאכל מפני שהיא טמאה בארץ הכותים. ולא תשרף שלא יאמרו ראינו תרומה שלא נטמאת נשרפת. ולא תחזור לחוצה לארץ שמא יאמרו מוציאין תרומה לחוצה לארץ. אלא מניחין אותה עד שתטמא טומאה ידועה לכל או עד שיבא ערב הפסח אם היתה חמץ ותשרף:

כשספיקים הספיקו אותם מן התרומה ופטרו ודוקא כשלא עשה מהם גורן אבל עשה מהם גורן חייבין ואפילו בעיר:

יג נתערב דבר שחייב בתרומה וכו'. משנה פרק שלישי דחלה (משנה ט'):

יד התרומה לכהן בין טהורה בין טמאה וכו'. בפרק במה מדליקין (דף כ"ה) ובפרק הערל עלה ע"ד. ומה שכתב וכן תרומת מעשר וכו':

טו וכל המפריש תרומה גדולה וכו'. ירושלמי בפ"ק דתרומות הלכה ו':

יז אין מוציאין תרומה וכו'. בירושלמי סוף חלה: ואין מביאין תרומה מח"ל וכו'. משנה פרק ששי דשביעית. ומ"ש ואם הביא לא תאכל וכו'. בירושלמי סוף חלה:

תרומה

משנה למלך

יג נתערב דבר שחייב בתרומה בדבר שאינו חייב כו'. גרסינן בתוס' פ"ד דדמאי מערפין פירות ח"ל על פירות שביעית כדי שירבו על פירות מוצאי שביעית לפוטרן מן המעשרות ועיין בתשובת המבי"ט ח"א סי' כ"א ודוק. ומ"ש רבינו כגון זיתי ניקוף כו'. עיין בתשובת מהרימ"ט ח"א סימן י"ח:

יד והטמאה יהנו בשריפתה אם היה שמן מדליקין אותו כו'. כל אלו הדברים בין הדלקה בין הסקה אסור לזרים ואע"ג דתרומה אינה מאיסורי הנאה מ"מ הנאה של כילוי אסור בתרומה: תנן בסוף מסכת תרומות מדליקין שמן שריפה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלים ועל גבי החולין ברשות כהן ע"כ. ודע דמתני' איירי בתרומה של ישראל שנפלה לו מבית אבי אמו כהן ואף שהיא שלו לא הותר לו להדלקה ואע"ג דתרומה אינה מאיסורי הנאה וכדאיתא בפרק כל שעה עלה כ"ג מ"מ כבר הסכימו הראשונים ז"ל דהנאה של כלוי כגון הדלקה ודכוותיה אסור וכמו שנבאר, ואם איסור זה דהנאה של כלוי הוא מן התורה נחלקו בו אבות העולם והנה בתוס' בפרק במה מדליקין עלה כ"ו ד"ה אין כתבו דילפינן לה מטבל דאמרינן התם אין מדליקין בטבל טמא דאמר קרא ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך אף תרומה טמאה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך והכוונה דכי היכי דתרומה טהורה לא הותר אכילתה כי אם משעת הרמה ואילך אבל קודם לכן לא משום דטבל אסור באכילה אף תרומה טמאה אכילתה דהיינו הדלקה וכיוצא בו לא הותר כי אם משעת הרמה ואילך אבל קודם לכן לא משום דטבל אסור בהנאה של כלוי אבל שאר הנאות שאינם של כלוי שרו בטבל והא דלא אמרינן אף טבל טמא אין לך בו שום הנאה כי אם משעת הרמה ככל כתב רבינו שמשון בסוף תרומות דדומיא דתרומה מרבינן תרומה טמאה וכי היכי דגבי תרומה טהורה מאי דאמרי' מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה הכוונה היא אכילה שהרי לא ידעמו דטבל אסור בהנאה וע"כ הכוונה היא על האכילה דלא הותרה כי אם משעת הרמה אבל קודם לא דטבל אסור באכילה כי מרבינן נמי מהיקשא תרומה טמאה היא באכילה ואכילה לא אפשר דהא תרומה טמאה אסורה באכילה ע"כ מיירי דומיא דאכילה שהיא ההדלקה וכיוצא בה שהיא הנאה של כלוי וכעין זה כתבו התוס' בפרק אלמנה לכהן גדול עלה ס"ו ד"ה כרשיני דהסיקה הוא בזה האופן מה תרומה טהורה עיקר הנאתה דהיינו אכילה אינו אלא משעת הרמה אף תרומה טמאה עיקר הנאתה אינו אלא משעת הרמה ואילך ועיקר הנאתה דתרומה טמאה היינו אלא הדלקה ודוגמתה ממעטינן קודם הרמה דהיינו הנאה של כלוי דומיא דהדלקה ואיסור תרומה בהנאה של כלוי מהאי היקשא הוא דהוקשו תרומות אלו לזו וכי היכי דתרומה טהורה נאסרה עיקר הנאתה לזרים כך תרומה טמאה נאסרה עיקר הנאתה דהיינו הדלקה לזרים והדר יליף תרומה טהורה מטמאה דמה טמאה נאסרה הנאה של כלוי כך טהורה כי היכי דהדר יליף טבל טהור מטבל טמא וכמו שכתבו התוספות וכתבו דטעמא דאסור לישראל להאכיל לבהמתו כרשיני תרומה הוא מהאי טעמא משום דהוי הנאה של כלוי וכן כתבו בפרק כל שעה עלה ל"ד. והנה מתוך מה שכתבנו נראה דס"ל לתוס' דאיסור הנאה של כלוי בתרומה הוא מן התורה ועיין בפ"ק דפסחים עלה ט' ד"ס כדי שתהא בהמתו אוכלת ודוק. אך הר"ש בסוף הלכות תרומות הכריח דאיסור הנאה של כלוי בתרומה אינו אלא מדרבנן והכריח זה מכמה מקומות הדא ממאי דאמרינן בירושלמי דמאי דתנן במתני' ברשות כהן לא קאי כי אם לחולין דסמיך ליה הא קמייתא אפי' שלא ברשות כהן נמי אמרת דאיסור הנאה אינו אלא כי אם מדרבנן ניחא די"ל דבצורך רבים לא גזור אלא אי אמרת דמדאורייתא אסור איך התירו חכמים איסור תורה משום צורך רבים. הן אמת שהתוס' בפרק כל שעה עלה ל"ד ובריש פרק אלמנה כתבו בהדיא דרשות כהן קאי לכל השנויים במשנה עוד הכריח הר"ש מהא דאמרינן בירושלמי בת ישראל שנכנסה להדליק מכהנת טובלת פתילה בשמן שריפה ומדלקת והטעם הוא משום דלא תתמור כולי האי אך אם הוא איסור תורה אין לחלק כלל ובירושלמי אמרו עלה דהך דבת ישראל שעת מצוא זאבים היתה והתירו משום סכנה ושוב לא אסרוהו ואי אמרת דאיסורו איסור תורה וכי בדידהו תליא מילתא וכיון שעברה הסכנה חזר הדבר לאיסורו. עוד כתב הר"ש דלפ"ז ניחא הביא דאמרינן בפרק כל שעה אבא שאול גבל של בית רבי היה והיו מחמין לו חמין בחטים של תרומה ור"ש כתב דביתו לכהנים של בית רבי אך לכבוד הר"ש אף שנאמר שהיה לצורך זרים ניחא דלצורך רבים היו שרוב תלמידים סמוכים עליו ומפרנסן ולצורך רבים לא גזור. עוד נראה להכריח דאיסור זה אינו אלא מדרבנן מההיא דאמרינן בירושלמי בסוף תרומות מהו להדליק שמן שריפה בחנוכה ומסקינן מי שאין לו שמן של חולין מדליק שמן שריפה בחנוכה וכן פסק רבינו פי"א מהלכות תרומות דין ה"י. ובשלמא אי אמרינן דאיסור זה הוא מדרבנן ניחא דהם אין לו חולין דמדליק בשמן שריפה דבמקום מצוה לא גזור אך אם היה איסור תורה הוא תימה איך התירו איסור תורה משום מצוה דדבריהם וכי תימא שאני נר חנוכה דליכא הנאה דהא אסור ליהנות מנר חנוכה וקי"ל דמצות לאו ליהנות ניתנו וכמו שהאריך בזה הרב בעל שער אפרים אם מותר להדליק נר חנוכה באיסורי הנאה הא ליתא דמדקאמר מי שאין לו שמן חולין משמע דבדוחק התירו דמדינא אסור וכמבואר: עוד נראה להכריח סברא זו מההיא דאמרינן בפרק בנות כותים ולא יחללו לרבות את הסך ואי אמרת דהנאה של כלוי הוא מן התורה למה לי קרא לרבות את הסך תיפוק ליה דהוי הנאה של כלוי. שוב ראיתי דהכרח זה אינו דהא אליבא דכ"ע אותה דרשא אינה אלא מדרבנן וא"כ תיקשי אליבא דכ"ע למאי איצטריכו רבנן לרבות את הסך ת"ל דהאי הנאה של כלוי אלא ודאי דהסיא דסך הוא לענין אחר שיהיה דינו כדין אוכל שחייב בקרן וחומש וכדתנן ריש פ"ו דתרומות ובכל הנאה של כלוי כגון הדלקה וכיוצא בה אין בה חיוב תשלומין וכמבואר וא"כ בין אם נאמר דהנאה של כלוי אסור מן התורה או מדרבנן איצטריך למידרש קרא דולא יחללו לרבות הסך כדי לחייבו בתשלומין. עיין במרדכי פרק אלמנה לכ"ג ודוק: ודע שאני מסתפק בדעת הר"ש דאית ליה דהנאה של כלוי בתרומה הוא מדרבנן אם בטבל מודה שאיסורו מן התורה מדרשא דתרומות אך בתרומה שלא הוזכר בגמרא שום דרשא ס"ל דאינו כי אם מדרבנן. או דילמא אף בטבל כ"ל שהוא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וזה מתיישב יותר שלא מצינו תומרא בטבל מבתרומה. ולפ"ז אף תרומה נפקא מהאי אסמכתא דכי היכי דאיסור הנאת הטבל אסמכוה אהאי קרא ה"נ איסור הנאת התרומה אסמכוה להך קרא. ולפ"ז אפשר לדחוק ולומר דגם התוס' מודים דקרא אסמכתא בעלמא הוא אלא שכוונתם הוא לומר דכי היכי דאיסור טבל אסמכוה אקרא ה"נ איסור תרומה אבל לעולם דאין איסורו דבר תורה לפי שלא ראיתי בפירוש שיאמרו התוס' שהוא איסור תורה. והנה אם היינו אומרים דאיסור הנאת הטבל הוא מן התורה נראה דאליבא דהר"ש דאית ליה דאיסור הנאת התרומה הוא מדרבנן אין למדין מתרומה לטבל וכל הדינים שכתב רבינו בפי"א מהלכות אלו בהיתר הנאת התרומה אין למדין מהם להנאת טבל. אך אליבא דהתוס' נראה דטבל ותרומה שוין הם בדינם וכל מה שמותר בזה מותר בזה דהא טבל ותרומה מחד קרא נפקי ובין אם נאמר שהיא דרשא גמורה או אם נאמר שהיא אסמכתא דינם שוה. ועיין במ"ש רבינו רפ"ו מהלכות מעשר שבשוה הטבל לתרומה ודוק. ודע שסבור הייתי להכריח דאיסור הנאת הטבל הוא מן התורה דהא קי"ל דאין מדליקין בטבל בשבת ואילו בתרומה אמרי' בירושלמי סוף מסכת תרומות דבי רבי ינאי אמרי מדליקין שמן שריפה בחנוכה ומי דטבל ותרומה דינם שוה מפני מה אסרו בטבל והתירו בתרומה. שוב ראיתי דאין החילוק משום דזה טבל וזה תרומה אלא הטעם הוא משום דבשבת שמותר ליהנות מן הנר נמצא נהנה בהנאה של כלוי אבל בחנוכה שאסור ליהנות מנר חנוכה נמצא שאינו נהנה בהנאה של כלוי. (*ת"ה ובהכי ניחא קושיית התוס' פ"ב דשבת (דף כ"ח) ד"ה ומותר דהקשו מנ"ל לרבה דסבר כר הונא דמותר להשתמש לאורה כו'. ונראה דמדנקט רב הונא שמנים ופתילות שאמרו חכמים כו' מוכח דאכולהו קאי ואפי' שמן שריפה והוקשה לו לרבה מ"ש דרב הונא דאסר להדליק בחול בשמן שריפה והלא נמשך יפה אחר הפתילה וכמ"ש מהרימ"ט בחידושיו אבל אי אמרי' דמותר להשתמש לאורה ניחא דאסור דלמא אתי לאסתפוקי משמן של תרומה טמאה ואע"ג דבשבת לא חששו לזה אלא משום גזירה שמא יטה כדאיתא בדף כ"ג שאני התם דאימת שבת עליו ובדיל מיניה עיין בפי' הרע"ב במשנה לא יקוב אדם שפופרת ודוק. ועי"ל דהם איתא דטעמיה דרב הונא היינו משום דקסבר כבתה זקוק לה א"כ הול"ל בין בשבת בין בחול דדרך התנא לומר הפשוט קודם כאשר יראה המעיין בכמה משניות דקתני בין בין בפרק לבי עקיבא ובפרק המגיע ובפ' הבונה ופרק שמנה שרצים ופ"ב דקידושין ועיין בפי' הרע"ב בעירובין פרק כיצד משנה ט' ואע"ג דכתבו התוס' פ"ב דכתובות (דף כ') דזה אינו אלא היכא דקאי אקרא או אפלוגתא. מ"מ ה"נ רב הונא קאי אמתניתין דקאמר פתילות ושמנים שאמרו וא"כ הול"ל בין בשבת בין בחול דפשיטא הוא לאסור בחול משום דלמא פשע אלא מ"כ דטעמיה דרב הונא הוא משום דמותר להשתמש לאורה ובשבת תלוקה שבת היא יותר מפורסם בזמנו

פרק שלישי

א **תרומה** גדולה אין לה שיעור מן התורה. שנאמר ראשית דגנך כל שהוא אפילו חטה אחת פוטרת הכרי. ולכתחלה לא יפריש אלא כשיעור שנתנו חכמים ובזמן הזה שהיא עומדת לשריפה מפני הטומאה יש לו להפריש כל שהוא לכתחלה: **ב** וכמה הוא שיעורה שנתנו חכמים. עין יפה אחד מארבעים. והבינונית אחד מחמשים. רעה אחד מששים. ולא יפחות מאחד מששים: **ג** כל תרומה שאין הכהנים מקפידין עליה כגון תרומות החרובין והקליסין ניטלת לכתחלה אחד מששים. *ואלו ניטלין אחד מששים. תרומת גידולי תרומה ועירובי תרומה ותרומה טמאה שהיתה הטומאה באונס או בשגגה ותרומת הקדש ותרומת חוצה לארץ ותרומת הקצח והקליסין והחרובין והגמזיות והתורמוסין ושעורים אדומיות וכיוצא בהן ופירות עציץ שאינו נקוב. וכן האפוטרופסין כשתורמין פירות יתומים תורמין אחד מששים: **ד** *אין תורמין תרומה זו לא במדה ולא במשקל ולא במנין לפי שלא נאמר בה שיעור אלא אומד ומפריש בדעתו כמו אחד מששים אבל תורם הוא את המדוד ואת השקול ואת המנוי. ולא יתרום בסל ובקופה שמדתן ידועה. אבל תורם הוא בהן חציין או שלישן ולא יתרום בסאה חציה שהחציה מדה: **ה** המרבה בתרומה הואיל ושייר מקצת חולין הרי זו תרומה. אבל אם אמר כל הפירות האלו תרומה לא אמר כלום. המתכוין לתרום אחד מי' ועלתה בידו אחד מששים תרומתו תרומה. נתכוון

השגת הראב"ד

*ואלו ניטלין אחד מששים תרומת גידולי תרומה ועירובי תרומה: א"א אמת הוא כי כן מצא בתוספתא ולא תתמה מה ענין שיעור לעירובי תרומה אלא יעלה במה שנפל שם בין לאיסור בין להיתר שלא אמרו אלא בתרומה שנתערבה בטבל שצריך לתקן הטבל ואינו מפריש אלא אחד מששים מדלא מפליג בעירוב תרומה אלמא אין הפרש בין שנפלה למאה או לפחות ממאה אע"פ שהוא עולה מתוכה והשאר חולין אפ"ה אינו מפריש אלא אחד מששים:

*אין תורמין תרומה זו וכו' עד כמו אחד מחמשים: א"א לא מן השם הוא זה אלא כיון שלא נתנה בו תורה שיעור מוטב שיתרום באומד ולא במדה שכיון שיתן דעתו להקפיד ולתרום במדה שמא יוסיף או ימעט במדות ונמצא מקלקל את התרומה או את הפירות:

כסף משנה

פ"ג **א** **תרומה** גדולה אין לה שיעור וכו'. פרק ראשית הגז (דף קל"ז ע"ב) ובירושלמי ריש פאה. ומ"ש ובזמן הזה שהיא עומדת לשריפה וכו':
ב **וכמה** הוא וכו'. משנה פ"ד דתרומות (משנה ג'):
ג כל תרומה שאין הכהנים וכו' עד תורמין אחד מששים. בתוספתא דתרומות פ"ס: וכתב הראב"ד אמת הוא כי כן מצא בתוספתא וכו':
ד אין תורמין תרומה זו וכו' עד שהחציה מדה. משנה בפ"ק דתרומות (משנה ז') ויהיב טעמא בירוש' משום שנאמר ונחשב לכם תרומתכם במחשבה אתה תורם ואי אתה תורם במדה במשקל ובמנין. והראב"ד כתב על דברי רבינו לא מן השם הוא זה וכו'. ואיני יודע למה כתב לא מן השם הוא זה שהרי מה שנתן רבינו טעם לפי שלא נאמר בה שיעור הוא יסוד מוסד לכל מה שיאמר בזה שאילו היתה תורה נותנת בו שיעור היה צריך להפריש במדה במשקל ובמנין. והראב"ד עצמו הולך לאומרו שכתב שכיון שלא נתנה בו תורה שיעור וזה שכתב רבינו הוא פירוש מה שאמרו בירושלמי ונחשב לכם וכו' וכ"כ הוא ז"ל בפירוש המשנה. וטעמו הוא שכיון שהתורה לא נתנה שיעור אין לעשות בענין שנראה שהוא מקפיד על השיעור שלא נתנה תורה. והטעם שכתב הראב"ד לא נזכר בגמרא ואני בעניי לא הבנתי דבריו דנראה כאילו הוא טעם הפוך דהשתא שהוא תורם באומד קרוב לודאי שתרומתו או פירותיו מקולקלים ברוב הפעמים ואילו היה תורם במדה במשקל ובמנין לעולם לא יבא לידי כך ואע"פ שהרב ז"ל רצה ליזהר מזה שכתב שכיון שיתן דעתו להקפיד ולתרום במדה שמא יוסיף או ימעט וכו' שנראה מדבריו שכשאינו נותן דעתו להקפיד ולתרום במדה אע"פ שיוסיף או ימעט אין בכך כלום אין דעתי נוחה בכך דמה לנו ולקפידתו שאם הוא מוסיף או ממעט אע"ג שאינו מקפיד קלקל מ"מ ואם אינו מוסיף ולא ממעט אע"פ שהוא מקפיד תיקן. ורבינו שמשון כתב מצוה לתרום מאומד כדי שיתרום בעין יפה וטעם יפה הוא למה שאמרו במחשבה ניטלת וכו' אבל עדיין יקשה דאיכא למיחש שמא יוסיף בתרומה ונמצא תרומתו מקולקלת וצ"ל דלב ב"ד מתנה שאם יהיה בו תוספת שיהיה אותו תוספת הפקר וההפקר פטור מתרומות ומעשרות:
כתב הר"י קורקוס ז"ל בקצת ספרים כתוב כאן ומפריש בדעתו כמו אחד מס' וט"ס הוא וצריך להיות א' מחמשים שזה עין בינוני וכל אדם צריך לנהוג כבינוני לא בעין רעה:
ה **המרבה** בתרומה וכו'. משנה פרק רביעי דתרומות (משנה ה') וכר' טרפון ור"ע. ומה שכתב אבל אם אמר וכו' עד לא אמר כלום. משנה סוף פרק קמא דחלה (משנה ט'): המתכוין לתרום וכו'. בתוספתא דתרומות פ"ד וז"ל נתכוון לתרום אחד מעשרה ועלה בידו מעשרים משלשים ומארבעים ומחמשי' ומששים תרומתו תרומה נתכוון לתרום אחד מששים ועלה בידו מחמשים מארבעים משלשים מעשרים מעשרה אין תרומתו תרומה ונראה שהטעם שכשעלה בידו שיעור תרומה פחות ממה שחשב תרומתו תרומה שבכלל מחשבתו היא דבכלל מאתים מנה אבל כשעלה בידו שיעור תרומה יותר ממה שחשב אינה תרומה כיון שלא נתכוון לכך ורבינו נקט חד גוונא שעלה בידו פחות וחד גוונא שעלה בידו יותר ומינה נילף לאחרא:

המפריש

רדב"ז

פ"ג **א** **תרומה** גדולה אין לה שיעור וכו'. פ"ד דתרומות שיעור תרומה עין יפה אחד מארבעים בש"א א' משלשים והבינונית מחמשים והרעה מס' ואמרינן פרק ראשית הגז אמר שמואל חטה אחת פוטרת את הכרי וטעמא דכתיב ראשית דגנך ולא יהיב ביה תורה שיעור והא דאמרינן תרומה פרי ממאה היינו בינונית ולעולם מדרבנן הוא ובירושלמי עלה דמתני' א"ר מנא לית כאן שיעורא דכתיב ראשית דגנך תירושך ויצהרך ואפילו כל שהוא: **ובזמן** הזה שהיא עומדת לשריפה וכו'. איכא למידק כיון שחייב ליתנה לכהן דכתיב את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר והכהן מותר ליהנות בה אמאי לא יפריש כשיעור ויתן לכהן ויהנה בה. וי"ל לא תקנו עין יפה ועין רעה אלא היכא שהכהן נהנה בה כדרכו לאכילה אבל משום הנאה מועטת לא חייבו להפריש כשיעור שנמצא מפסיד ואין הכהן נהנה: **ג** כל תרומה שאין הכהנים מקפידין וכו'. הכי איתא בתוספתא דתרומות פ"ה ומסיים בה ותרומה טמאה ניטלת א' מששים: **ואלו** ניטלין א' מששים וכו'. שם תוספתא כלשון רבינו. ואיכא למידק תרומה טמאה כיון דאזלא לשריפה אמאי מפריש אחד מס' ורבינו כתב לעיל ובזמן הזה שהיא עומדת לשריפה יש לו להפריש כל שהו ואין לחלק בין נטמאת באונס לנטמאת ברצון דהא בזמן הזה באונס היא טמאה. וי"ל דבזמן דאיכא תרומה טהורה וטמאה עשו הטהורה אחד ממ' והטמאה אחד מס' ולא רצו לפוטרה בכל שהו שלא יבאו לעשות כן אף בטהורה אבל בזמן הזה שהכל בטומאה העמידוה על דין תורה מטעמא דכתיבנא לעיל. ועירובי תרומה היינו שנתערבה בטבל והוא צריך לתקן הטבל וכן כתב הראב"ד ז"ל והיינו דקרי ליה עירובי תרומה דאם נתערבה בחולין מדומע מיקרי. ונראה דכל הני השנויין הכא לאו חד טעמא לכולהו דהא החרובין והקליסין טעמא הוי משום דאין הכהנים מקפידים עליהם ותרומת ח"ל משום דהוי מדרבנן וכן עציץ שאינו נקוב איסורו מדרבנן ויש לפרש דכולהו משום דאין הכהנים מקפידים עליהם אלא שיש מהם מצד שאינם חשובים אינם מקפידים וקצתם מפני שאינם גדלים בארץ אינם חשובים אצלם וכן אינם מקפידין על תרומת היתומים: **ד** אין תורמין תרומה זו וכו'. פ"ק דתרומות משנה כלשון רבינו והטעם פירשו בירוש' מנין שאין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין ת"ל ונחשב לכם תרומתכם במחשבה את תורם ולא במדה וכו' וכיון שהוא תורם מאומד יתרום בעין יפה. וא"ת שזה הכתוב נאמר בתרומת מעשר ותרומת מעשר אינה נטלת מאומד יש אמרינן אם אינו ענין לתרומת מעשר שהרי הקפידה תורה על שיעורה דכתיב מעשר מן המעשר תנהו ענין לתרומה גדולה. ומה שכתב רבינו תרומה לאו אדלעיל קאי אלא לאפוקי תרומת מעשר שאינה נטלת מאומד. ומ"ש כמו א' מס' נראה שהוא טעות סופר דאמאי נקט עין רעה אלא כך צ"ל כמו אחד מחמשים שהיא מדה בינונית. ומ"ש ומפריש בדעתו וכו'. היינו מן הירושלמי שכתבתי לעיל במחשבה אתה תורם ולא במדה א"כ גזירת הכתוב הוא דכתיב ונחשב לכם וגו' ומן השם הוא זה ולא כאשר השיג עליו הראב"ד ז"ל: **ה** **המרבה** בתרומה וכו'. במשנה פרק ד' תרומות פלוגתא דתנאי ופסק כר' עקיבא ור' טרפון דאמרי עד שישייר שם חולין דכתיב ראשית שיריה ניכרין: **המתכוין** לתרום אחד מעשרה וכו'. בתוספתא פ"ה נתכוון לתרום אחד מעשרה ועלה בידו מעשרים משלשים מארבעים מחמשים מס' תרומתו תרומה נתכוון לתרום אחד מס' ועלה בידו מחמשים מארבעים מל' מעשרים מעשרה אין תרומתו תרומה ורבינו תפס החלוקה המהודשת וטעמא דרישא נתקיימה מחשבתו במקצת וסיפא לא נתקיימה מחשבתו ובעינן פיו ומחשבתו שוין והוא לא חשב אלא אחד מס' ועלה בידו יותר ממחשבתו ולפיכך אין תרומתו תרומה

אבל

משנה למלך

כלומר דאפילו תימא דכבהמה אינו זקוק לה מ"מ אסור בשבת מטעמא אחרינא גזירה במה יטה). וראיתי להתוס' פרק כל שעה (דף ל"ג) ד"ה אמר קרא ראשית ששיריה ניכרים שכקשו וא"ת והא שיריה ניכרים דמעיקרא הוא אסירא בהנאה של כלוי כו' ומשעת הרמה ואילך מדליקין בו ע"כ. ואי אמרת דאיסור הנאה של כלוי לא הוי מן התורה שפיר קאמר רב הונא דטעמא דברייתא דקאמרה דמפריש תרומת חמץ בפסח דאינה קדושה משום דלא קרינן בה ראשית ששיריה ניכרים. אלא ודאי דס"ל דאיסור זה הוא מן התורה. ודע שראיתי להתוס' שתירצו לקושייתם וז"ל וי"ל דדוקא בטבל טמא וכו' אבל בטבל של חמץ מדליקין דלא איירי אלא בשתי תרומות ע"כ. ודבריהם נפלאו ממני דדל מהכא איסור חמץ תיפוק ליה דכל טבל אפי' טהור אסור בהנאה של כלוי וכמ"ש בפרק במה מדליקין ובשאר דוכתי וא"כ מהיכא תיתי דבשביל שהוא חמץ שישתנה דינו להתירו בהנאה של כלוי וצ"ע. (א"ה עיין עוד לקמן פי"א מהלכות אלו דין ח"י):
פ"ג **ג** **ואלו** ניטלין אחד מששים וכו'. נראה דתרומת ירק כוי מדרבנן וכמ"ש רבינו בפ"ב דין ו' דומיא דפירות עציץ שאינו נקוב וכללא כייל בפרק ראשית הגז (דף קל"ז) דרבנן בדרבנן בס'. וא"ת א"כ תרומין תיפוק לי מטעמא דאינם חייבים כי אם מדבריהם וכמ"ש בפ"א מהלכות מעשר דין ט' הא לא קשיא משום דהתם מיירי בתרוכי גלמוס אבל שאר תרוכין הרי הם כשאר פירות האילן וכמ"ש בפ"א מהלכות מעשר שני דין ג'. והכא מיירי בשאר תרוכין ומש"ה איצטריך למעטם משום דאין הכהנים מקפידים. וראיתי לרש"י בפרק ראשית הגז שכתב דכל פירות האילן הוי בס' ואזיל לטעמיה דס"ל דאין חיוב מן התורה אלא דגן תירוש ויצהר וכמ"ש בר"פ כיצד מברכין (*א"ה עיין לעיל פ"א דין א') והתוספתא הלזו קשיתיה דמוכח מינה דכל שאר פירות האילן חוץ מן הנזכר כאן אינה נטלת לכתחילה א' מס'. ולדידי מן התוס' הלזו יש להכריח סברת רבינו דאית ליה דכל פירות האילן חייבים מן התורה ודוק:
ד **אין** תורמין תרומה זו לא במדה כו'. כתב מרן והטעם שכתב הראב"ד לא נזכר בגמרא ואני בעניי לא הבנתי דבריו כו'. ודברי מרן תמוהים הם בעיני וכוונת דברי הראב"ד היא פשוטה דבשלמא כשהוא תורם מאומד יודע הוא שאינו יכול לכוין היטב ודעתו הוא בין חסר בין יתר מכוונתו ובתרומה ליכא שיעור אבל כשהוא במדה דעתו לתרום דוקא מה שהוא כוונתו ואם יוסיף או ימעט נמצא מקלקל את התרומה או את הפירות. ומ"ש מרן דמה לנו ולקפידתו וכו' דבריו תמוהים שדין זה לא נאמר אלא גבי מעשר שיש לו שיעור אבל בתרומה דליכא שיעור ליכא קלקול אלא כשהוא מקפיד אבל כל דליכא הקפדה מה קלקול שייך דהא חטה אחת פוטרת הכרי ואם שייר מעט חולין תרומתו תרומה וצ"ע:

נתכוון לתרום אחד מששים ועלתה בידו אחד מחמשים אינו תרומה: ו המפריש תרומה ועלתה בידו אפי' אחד מעשרים תרומתו תרומה. תרם ועלתה בידו אחד מששים וחזר והוסיף לשם תרומה אותה התוספת חייבת במעשרות ומפריש ממנה הכהן המעשרות ואחר כך יאכלנה. תרם ועלתה בידו אחד משששים ואחד הרי זו תרומה ויחזור ויתרום פעם שנייה כדי להשלים השיעור שבדעתו. והתוספת הזאת יש לו להפרישה במדה או במשקל או במנין אבל לא יפרישנה אלא מן המוקף כראשונה: ז *המפריש מקצת התרומה אותו המקצת אינו תרומה והרי הוא כחלק הכרי. ואעפ"כ צריך להפריש תרומת אותו מקצת ממנו. ולא יפריש עליו מפירות אחרות: ח המפריש מקצת תרומה מכרי זה ומקצת תרומה מכרי אחר ממינו. ה"ז לא יתרום מזה על זה. האומר תרומת הכרי זה לתוכו אם אמר בצפונו או בדרומו קרא שם וחייב להפריש ממנו תרומתו ואם לא ציין במקום לא אמר כלום: ט אמר תרומת הכרי זה והכרי הזה כזה מקום שנסתיימה תרומתו של ראשון שם נסתיימה תרומתו של שני: י תרומת מעשר אין מפרישין אותה באומד. אלא מדקדק בשיעורה ואפילו בזמן הזה. שהרי שיעורה מפורש בתורה: יא דבר שדרכו למדוד מודד. ודבר הנשקל שוקל. דבר שאפשר למנותו מונה. היה אפשר למנותו ולשוקלו ולמודדו המונה משובח והמודד משובח ממנו והשוקל משובח משניהן: יב מצות תרומת מעשר שיפריש אותן בן לוי ממעשרו. שנאמר וכי תקחו מאת בני ישראל את המעשר. ויש לישראל להפריש אותה וליתנה לכהן. ויתן המעשר ללוי אחר שיפריש ממנו תרומתו שהיא מעשר מן המעשר: יג ישראל שהפריש מעשר ראשון כשהוא שבלים קודם שידוש

א סמג עשין קל"ד :

השגת הראב"ד

*המפריש מקצת התרומה וכו' : א"א כבר השגתי בהלכות מעשר שיש עליו מן הסתירה :

כסף משנה

ו המפריש תרומה וכו'. פרק אלמנה ניזונת עלה נ"פ והגירסא הנכונה אפילו אחד מעשרים וכן מצאתי בספר מוגה : תרם ועלתה בידו וכו' עד בראשונה. משנה בתרומות פ"ד (משנה ג') וכת"ק :

ז המפריש מקצת התרומה וכו'. משנה שם (משנה א') וכת"ק. ומ"ש הראב"ד על זה שהניח בהלכות מעשר פ"א שם אבאר בע"ה :

ח המפריש מקצת וכו'. ירושלמי רפ"ד דתרומות : האומר תרומה וכו'. משנה פ"ג דתרומות (משנה ה') וכחכמים ואיתא פרק בכל מערבין :

ט אמר תרומה וכו'. ירושלמי פ"ג דתרומות וה"פ אם אמר תרומת הכרי זה שסיים מקום לתרומה בצפונו או בדרומו ואמר על הכרי השני הזה כזה :

י תרומת מעשר אין מפרישין אותה באומד וכו'. ירושלמי בפרק קמא דתרומות וכסתם מתניתין דפ"ד דתרומות ודלא כאבא אלעזר בן גמלא דס"פ כל הגט : יא ומ"ש דבר שדרכו למדוד וכו'. ומ"ש המונה משובח וכו'. משנה פ"ד דתרומות (משנה ו') :

יב מצות תרומת מעשר וכו'. מפורש בספרי ומקרא מלא הוא. ומ"ש ויש לישראל להפריש אותה וכו'. בס"פ כל הגט (דף ל' ע"ב) ובירושלמי פרק קמא דמעשרות :

יג ישראל שהפריש מעשר ראשון וכו'. בפ' נ' שאכלו

רדב"ז

אבל ברישא עלה בידו פחות ממחשבתו והקיימה מחשבתו במקצת ולפיכך תרומתו תרומה וא"ם אמאי לא יוסיף עד אשר יהיה אחד מעשרה כאשר היתה כוונתו וי"ל כיון שעלה בידו אפילו בעין רעה נפטר הכרי ולא חיישינן למה שהיתה כוונתו :

ו המפריש תרומה ועלתה בידו א' מעשרים תרומתו תרומה. בבא ע לא מצאתי' ולא ידענא מאי היא דאם היתה כוונתו לעשרה אפילו אחד מששים הויא תרומה ואי בנתכוון לששים אפי' עלתה בידו אחד מחמשים לא הויא תרומה ואם תרם סתם מאי איריא עשרים אפילו לא שייר אלא מעט הויא תרומה ולכך אני אומר שיש ט"ס וכך צ"ל ועלתה בידו אחד מעשרה דאם עלה בידו פחות מאחד מעשרה לא הויא תרומה משום דהוי פחות מתרומת מעשר וכיון שתרם סתם לא הוי תרומה בפחות מעשרה אבל אם רצה לעשות כל הכרי תרומה ושייר מעט כדי שיהא שיריה ניכרים הויא תרומה ולמדתי כן מדתנן המרבה במעשרות ר' אליעזר אומר אחד מעשרה כתרומת מעשר והוי דלא קי"ל כרבי אליעזר משום דס"ל דאפי' המרבה במעשרות בפירוש לא ירבה יותר מעשרה כתרומת מעשר ומדרבי אליעזר במפרש נשמע לרבנן בסתם הילכך אם פירש ואמר כל זה תרומה אפי' לא נשאר בכרי אלא דבר מועט הוי תרומה ואם תרם סתם אם עלה בידו פחות מאחד לעשרה אין תרומתו תרומה והרי הוא חולין אבל אם עלה בידו מאחד לעשרה דומיא דתרומת מעשר הוא תרומה דתרווייהו מיקרו תרומה. כך נ"ל ליישב לשון רבינו ואם הלשון מתוקן צריך לי תלמוד : תרם ועלתה בידו אחד מס'. פ"ד דתרומות משנה כלשון רבינו. ומפריש ממנה הכהן המעשרות. ג"ז שם והרי אותו תוספת טבל ביד הכהן :

תרם ועלתה בידו אחד מששים ואחד וכו'. ג"ז שם והטעם שיכול לתרום התוספת במדה ובמשקל לפי שלא אמרו לתרום מאומד אלא בתחילת תרומה אבל לא בתוספת כיון שחטה אחת פוטרת כל הכרי מן התורה ולא חייבו בתוספת זה אלא כדי שיתרום לפי מה שהוא למוד הילכך תורם במדה אם ירצה ומטעם זה היה מתיר רבי יהודה לתרום תוספת זה שלא מן המוקף ולא קי"ל כוותיה :

ז המפריש מקצת התרומה וכו'. משנה ריש פ"ד המפריש מקצת תרומות ומעשרות מוציא ממנו תרומה עליו אבל לא למקום אחר כגון שיש לו מאה סאה ובדעתו להוציא שתי סאין ולא הוציא אלא אחת אותה סאה שהוציא אינה תרומה אלא היא טבל כמו שהיה וכאילו לקח הפירות והפרישן אבל מוציא מאותו הקצת החק שחייב בו אבל לא למקום אחר כיון שזה שהוציאו הוציאו לדעת שהוא מקצת תרומה ומעשר. ובירושלמי איכא פלוגתא דאיכא מאן דמוקי מתני' במפריש סתם ואיכא דמוקי לה במפריש ובדעתו להפריש והכי קי"ל ורבינו סתמן מפרש דהא דקתני מוציא ממנו תרומה עליו על הכרי קאמר ומוציא מאותו כרי עצמו עד שישלים שתי סאין כשיעור התרומה דסבר הוא שעולה בידו ולא ממה שכבר מתוקן אבל לא למקום אחר דאם יש לו ק' סאין אחרים של טבל אין יכול להפריש מאלו שהוציא מקצתן תרומה דלגבי אחריני תלינן דילמא מן המתוקן מוציא עליהם ולא מן הטבל ע"כ. והוי כהלכתא בלא טעמא ותו דמוציא ממנו משמע מן התרומה או מן המעשר שהוזכר ברישא אבל הכרי לא נזכר במשנה דנימא דקאי ממנו עליה הילכך הנכון מה שכתב רבינו :

ח המפריש מקצת תרומה מכרי זה וכו'. נראה שזהו מה שפי' ר"ש בפירוש המשנה וסובר רבינו דשני הפירושים הם הלכה : האומר תרומת הכרי זה לתוכו וכו'. פ"ג דתרומות במשנה פלוגתא דתנאי ופסק כחכמים שאמרו עד שיאמר בצפונו או בדרומו ואם לא אמר כן יכול להפריש עליו ממקום אחר ואם אמר בצפונו או בדרומו קרא שם ואינו מפריש אלא מיניה : ט אמר תרומת הכרי זה וכו'. גרסינן בירושלמי פ"ג רבי זעירא בשם רבי אבדימי בשם ר"ל ונחשב לכם תרומתכם והרמותם מה מחשבה במסויים אף התורם במסויים ונראה שאיפכא גרסי' לה מה תרומה במסויים אף מחשבה במסויים אמר תרומת הכרי הזה וזה כזה א"ר יוחנן מקום שנסתיימה תרומתו של ראשון נסתיימה תרומה של שני. דהא קי"ל המתפיס בנדר נדר והא הפרשת תרומה הוי כנדר דאי בעי מתשיל עלה :

י תרומת מעשר אין מפרישין אותה מאומד וכו'. תנן פ"ק דתרומות אין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין ותנן בפ"ד המונה משובח והמודד משובח ממנו והשוקל משובח משלשתן קשיין אהדדי אלא כאן בתרומה גדולה שלא נתנה בה תורה שיעור אינה ניטלת אלא מאומד כאן בתרומת מעשר שנתנה בה תורה שיעור מעשר מן המעשר ולפיכך מדקדקין בה וא"ת דבתרומת מעשר כתיב ונחשב לכם תרומתכם וכו' משמע דניטל מאומד כתרומה גדולה וי"ל דהאי ונחשב שיכול להפרישו במחשבה ולומר תרומת מעשר כרי זה בצפונו או בדרומו אבל לעולם צריך דקדוק בשעה שמפריש אותו וא"ת אין היקש למחצה לא קשיא שהרי גילה הכתוב מעשר מן המעשר ואם אינו ענין לתרומת מעשר תנהו ענין לתרומה גדולה שניטלת מאומד ומלת ונחשב לכם כוללת שני ענינים באומד ובמחשבה ובתרומה גדולה שייכי תרווייהו ובתרומת מעשר חדא מינייהו ולא קי"ל כאבא אלעזר בן גמלא דאמר כשם שתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה אלא כסתם מתני' המונה משובח וכו' וע"כ בתרומת מעשר מיתניא והיינו דפריך תלמודא פ"ק דגיטין מחשב הא מדידה בעי ומשני הא ר' אלעזר בן גומל הוא ומדפריך הכי בפשיטות משמע דהלכתא היא ובפרק כל הגט האריכו התוספות עיין שם :

יב מצות תרומת מעשר וכו'. הכי איתא בספרי : ויש לישראל להפריש אותה וכו'. שילהי פרק כל הגט (דף ל':) ת"ר ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו כור מעשר יש לך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו ומסקן לה רב אשי ה"ק בן ישראל שאמר ללוי כך אמר לי אבא מעשר לך בידי או מעשר לאביך בידי אין חוששין לתרומת מעשר כור מעשר יש לך בידי או כור מעשר לאביך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו כיון דלא קיץ לא מתקן ליה בעל הבית. כור מעשר כיון דקיץ תקוני תקניה בעל הבית ופריך וכי יש לו רשות לבעל הבית לתרום תרומת מעשר אין אבא אלעזר בן גמלא היא דתניא אבא אלעזר בן גמלא אומר ונחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר כשם שתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה וכשם שיש לו רשות לבעל הבית לתרום תרומה גדולה כך יש לו רשות לתרום תרומת מעשר ע"כ בגמרא. וקשיא לי דהא לא קי"ל כאבא אלעזר בן גמלא כדכתיבנא לעיל וי"ל דלענין מאומד לא קי"ל כוותיה דכתיב מעשר מן המעשר אבל לענין מחשבה ולענין שיכול בעה"ב לתרום תרומת מעשר קי"ל כוותיה דהא רב אשי דהוא בתרא מהדר לתרוצי מתניתא משמע דהלכתא היא והא דפריך תלמודא בפשיטות וכי יש לו רשות לבעל הבית לתרום תרומת מעשר מסברא פריך משום דמיחזי שלא מדעת הבעלים והא דמשני הא מני אבא אלעזר בן גמלא היא לאו למימרא דלא קי"ל כוותיה אלא משום דרבנן פליגי עליה בתורם מאומד משני הכי אבל לענין מחשבה ובעה"ב לא פליגי עליה :

יג ישראל שהפריש מעשר ראשון וכו'. בפ"ק דביצה אמר ר"ל מעשר ראשון שהקדימו בשבולין פטור מתרומה גדולה שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר אמר ליה רב פפא לאביי אי הכי אפי' הקדימו בכרי נמי אמר ליה עליך אמר קרא מכל מעשרותיכם תרימו

משנה למלך

ו והתוספת הזאת יש לו להפרישה במדה וכו'. רבינו ס"ל דמאי דתנן ויתרום כמות שהוא למוד הוא פי' למאי דתני במדה ובמשקל כו' כלומר כמו שמנהגו לשער זרעו במדה או במנין א"כ בפי' המשנה. אך הר"ש פי' כמות שהוא למוד לתרום או א' מנ' או א' מס' ואיצטריך לאשמועינן דלא תימא כיון שאם עלה בידו א' מס' לא היה תורם עוד השתא נמי דעלה בידו פחות מס' ישלים לס' קמ"ל דלא וכן פי' הרע"ב :

יג ישראל שהפריש מעשר ראשון כשהוא שבלים כו'. דין זה מבואר בפ"ב דעירובין (דף ל"א) ושם [illegible]

שידוש ויפריש תרומה גדולה ונתנו ללוי . אין הלוי חייב להפריש ממנו תרומה גדולה אחר שידושנו אלא תרומת מעשר בלבד . אבל אם דש ישראל והפריש המעשר מן הדגן קודם שיפריש תרומה גדולה [*ונתנו ללוי חייב הלוי להפריש ממנו תרומה גדולה] ותרומת מעשר מאחר שנעשה דגן נתחייב בתרומה שנאמר ראשית דגנך :

יד *בן לוי שלקחמעשר שבלים לא יתן תרומתו לכהן שבלים אלא קונסין אותו לדוש ולזרות וליתן לו מעשר מן המעשר מן הדגן ואינו חייב ליתן לו מעשר מן התבן או העצה . ואם הפריש תרומת מעשר שבלים כמו שנתנו לו ה"ז כותש ונותן לכהן את הזרע ואת התבן ומפני מה קנסוהו לכתוש מפני שלקח המעשר שבלים והפקיע ממנו תרומה גדולה :

טו *בן ישראל שאמר ללוי כך אמר לי אבא מעשר לך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו . שהרי אביו הפריש תרומתו ולפיכך צוהו שזה המעשר לפלוני הלוי . ואם אמר לו כך אמר לי אבא כור מעשר יש לך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו :

השגת הראב"ד

*בן ישראל שאמר ללוי וכו' : א"א מ"ש אין בו טעם והוא הפך הגמרא שלנו :

א טור י"ד סי' של"א כמ"ג עשין קל"ד : *(כן הוא בס"א וכצ"ע) : תרומת

שאכלו (דף מ"ו) ובס"ק דביצה (דף י' ע"ב). ומ"ש דש היה לומר דש ומירח דבמירוח תליא מילתא :

יד בן לוי שלקח מעשר וכו'. משנה בפ"י דתרומות (משנה ו') היו לו חבילי תלתן של טבל כותש וכו' ומפריש את הזרע ואינו צריך להפריש את העץ ואם הפריש לא יאמר אכתוש ואטול את העץ ואתן את הזרע אלא טמן העץ עם הזרע ומוקי לה בספ"ק דביצה (דף י"ג) במע"ר שהלוי הקדימו בשבלים ופריך כותש למה לי לימא ליה כי היכי דיהבו לי יהיבנא לך אמר רבא קנסא :

טו בן ישראל שאמר ללוי וכו' . בס"פ כל הגט (דף ל' ע"ב) ת"ר ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו כור מעשר יש לך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו מאי קאמר ומסיק רב אשי דה"ק בן ישראל שאמר ללוי כך אמר לי אבא מעשר יש לך בידי או מעשר לאביך בידי חוששין לת"מ שבו כיון דלא קיץ לא הוה מתקן ליה בע"ה כור מעשר לך בידי או כור מעשר לאביך בידי אין חוששין לת"מ שבו כיון דקיץ תקוני תקניה בע"ה : וכתב הראב"ד על דברי רבינו מה שכתב אין בו טעם והוא הפך הגמרא שלנו עכ"ל. ורבינו נראה שהוא גורס בדרב אשי ה"ק בן ישראל שאמר ללוי אמר לי אבא מעשר לך בידי אין חוששין לת"מ שבו כיון דלא קיץ תקוני תקניה בע"ה כור מעשר לך בידי חוששין לת"מ שבו כיון דקיץ לא תקניה בע"ה , וה"פ דבשלא הזכיר לו מדה משמע שכולו של לוי אבל כשמזכיר לו מדה משמע שצריך הלוי לפרוש ממנו שלא הזכיר לו מדה אלא כדי שיפרים ממנו לפי החשבון וגירסא נכונה היא יותר מגירסת ספרים דידן

תרימו את כל תרומת ה' ומה ראית האי שידגן והאי לא אידגן ונתבארו דברי רבינו

יד בן לוי שלקח מעשר שבולין וכו'. שם תניא מי שהיו לו חבילי תלתן של טבל הרי זה טה ומחשב כמה זרע יש בהם ומפריש על הזרע ואינו מפריש על העץ מפני לאו כבל מט של תרומה גדולה לא כבל טבול של תרומת מעשר ופריך עלה כותש למה לי לימא ליה כ היכי דיהבו לי יהיבנא לך אמר רבא קנסא תני נמי הכי בן לוי שנתנו לו שבולין במעשרותי עושה אותן גורן ענבים עושה אותן יין זיתי עושה אותן שמן ומפריש עליהן תרומת מעש ונותנן לכהן שכשם שתרומה גדולה אינה ניטל אלא מן הגורן ומן היקב כך תרומת מעש אינה ניטלת אלא מן הגורן ומן היקב וטעמ דהאי קנסא משום דגרם לישראל שעבר ע מלאתך ודמעך לא תאחר שצריך להפריש ע הסדר. וא"ת דמהך ברייתא משמע דמדינא הוו שצריך מן הגורן דומיא דתרומה גדולה וא"כ מאי קנסא וי"ל דקנסא הוי שהטילו כל הטורח על הלוי דהוה ס"ד דמצי למימר הלוי לכהן אם אתה רוצה לקחת תרומת מעשר תבוא תברר עמי קמ"ל דקנסו את הלוי שאפי' הפריש הת תרומת מעשר בשבולין שיהיה כותש ונותן לכה את הזרע ואת התבן :

טו בן ישראל שאמר ללוי וכו' . ברייתא בשילהי של הגט (דף ל':) כהבתיה למעלה והשיג עליו הראב"ד ז"ל א"א מה שכתב אין ל טעם והוא הפך הגמרא שלנו ע"כ . ואיברא דאוקימתיה דרב אשי דהוא בתרא הוא הפך ממ"ש רבינו ורבינו קשיא ליה באוקימתיה דרב אשי דמהפך הברייתא מהן ללאו דתניא מעשר יש לך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו כור מעשר יש לך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו ורב אשי מוקי לה איפכא ולא הוה ליה למימר ה"ק כיון שמגיה הברייתא מהן ללאו ותו דמוקי לה כאבא אלעזר בן גמלא ולא קי"ל כוותיה כדאקשי' לעיל ולפיכך לא נפסוק כחירוליה דרב אשי אלא שבקינן לה לברייתא כפשטה כך אמר לי אבא מעשר יש לך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו כיון שלא הזכיר מדה וייחדו לו ודאי הפריש ממנו תרומת מעשר ואם אמר לו כור מעשר יש לך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו דלכך הזכיר לו מדה ולא יחדו כדי שיפריש הלוי תרומת מעשר בשתם מעשר וכו"ל לתרץ את גירסתו כגירסת הספרים שלנו וקרוב הוא שהיה גורס באוקימתיה דרב אשי איפכא אין חוששין לתרומת מעשר שבו כיון דלא קיץ מתקן ליה בעל הבית כור מעשר וט'

משנה למלך

ואמר דאם הקדימו בכרי חייב וכמ"ש רבינו. אך ראיתי בירושלמי פ"ק דחלה אמתני' דאלו חייבין בחלה שהביאו מימרא זו דר' אבהו דמעשר ראשון שהקדימו בשבלים פטור מתרומה גדולה ואמרו עלה כשמירח והפריש אח"כ תרומת מעשר שבו אבל אם הפריש תרומת מעשר ואח"כ מירחו לא ע"כ . ופי' שם הרב בדה יהושע דדוקא כשמירח ואחר המירוח הוציא תרומת מעשר שבו דכי חייל עליה חובת דמעשר דהיינו בתר מירוח רחמנא פטריה מתרומה גדולה ומש"ה שייך ביה ממנו תרומת מעשר ולא תרומה גדולה . אבל אם הפריש תרומת מעשר קודם מירוח כי הדר מירחו דחל עליה חובת דמעשר כיון דתו לא מפריש ממנו תרומת מעשר דהא מופרשת כבר לא מצינא קרינא ביה ולא תרומת מעשר ותרומה גדולה ולא תלינו כו' דהא אולא מיניה תרומה מעשר ומש"ה חייב בתרומה גדולה ע"כ . ולכאורה עלה בדעתי להעמיס חילוק זה בדברי רבינו במ"ש אין הלוי חייב להפריש ממנו תרומה גדולה אחר שידושנו אלא תרומת מעשר בלבד דיש לדקדק בדברי רבינו למה האריך בלשונו לומר אחר שידושנו לא הול"ל אלא בכתב אין הלוי חייב להפריש ממנו תרומה גדולה והוה משמע בין קודם דישה בין לאחר דישה . וכן מ"ש אלא תרומת מעשר בלבד הוא שפת יתר דמהיכא תיתי שיפטר מתרומת מעשר דהא תרומת מעשר ללוי הוא דקא חייביה רחמנא ומהיכא תיתי שיפטר בשביל שהקדימו הישראל בשבלים . ומכח סדקדוקים הללו היה עולה בדעתי לומר דרבינו כיון לרמוז לנו חילוק הירושלמי במלות קצרות כמנהגו הטוב וזהו שכתב אחר שידושנו אלא תרומת מעשר בלבד כלומר דדוקא היכא דאחר הדישה יש עליו חיוב תרומת מעשר אז הוא בנפטר מתרומה גדולה אך אם אחר הדישה אין עליו חיוב תרומת מעשר וכגון שהפריש תרומת מעשר קודם דישה אז חייב בתרומה גדולה אחר דישה וכמ"ש בירושלמי . ואף דבירושלמי נקטו לישנא דמירוח ורבינו נקט לישנא דדישה . הא לא קשיא דלישנא דדישה לאו דוקא אלא הכוונה היא דש ומירח וכמ"ש מכן כדין זה על מ"ש רבינו אבל אם דש כו' . אך אחר העיון ראיתי דליתא להאי מלתא דאי הוה ס"ל לרבינו הילוק זה היה כותבו בפירוש ולא ברמז . והנכון אצלי דרבינו דחה דברי הירושלמי הללו מכח מתני' דפ"י דתרומות מ"ו דתנן היו לו חבילי תלתן של טבל כותש ומחשב כמה זרע יש בהם כו' . ובפ"ק דביצה (דף י"ג) אוקמוה להאי מתני' בטבל טבול של תרומת מעשר וכדרבי אבהו אמר רשב"ל מעשר ראשון שהקדימו בשבלים שמו טובלו לתרומת מעשר הואיל ויצא עליו שם מעשר. והקשו עלה כותש למה לי לימא ליה כי היכי דיהבו לי יהיבנא לך ותירץ רבא קנסא . ופי' רבינו בפי' המשנה דקנס הוא ללוי לפי שלקח מעשר קודם הכתישה והפסיד לכהן תרומה גדולה שיש בתוכו מעשר ע"כ . ואי איתא כדברי הירושלמי דאם הפריש תרומת מעשר קודם מירוח חל על הלוי חיוב תרומה גדולה כשימרחנו איך תקנו חכמים שיפריש תרומת מעשר לאחר כתישה שהוא המירוח להפסיד לכהן תרומה גדולה אדרבה יניחו ללוי שיפריש תרומת מעשר קודם כתישה כדי שכשיכתשנו למחר יתחייב בתרומה גדולה . וכי תימא א"כ היקשי למ"ש בירושלמי ממשנה זו . הא לא קשיא דאפשר דהירושלמי ס"ל דכותש דמתניתין לא משום קנסא אלא לטובת הלוי נאמר שאינו חייב לתת תרומת מעשר מן העץ אע"פ שטעם עצו ופריו שוים וכמ"ש רבינו שמשון בפי' דמתני' יע"ש . א"נ דס"ל לירושלמי דמתני' דתרומות לאו בטבל הטבול לתרומת מעשר מיירי אלא בטבל הטבול לתרומה גדולה וס"ל כאוקימתא קמא דאביי דקאמר מתלוקת בשבלים אבל בקטנית ד"ה איסורייתא טבלה וכדאיתא בפ"ק דביצה (דף י"ג). ולפ"ז מתני' דתרומות דכותש ומחשב איירי כפשטה וכמו שפירש"י שם . וכן נראה מהירושלמי דקאי בשיטה זו דאיסורייתא טבלה דקאמר עלה דמתני' דחבילי תלתן כמה היא חבילה כ"ה זירין . ואי אמרת בשלמא דאיסורייתא שאם דטבלה ניחא דאיצטריך לאשמועינן כמה היא חבילה . אלא אי אמרת דאיסורייתא לא טבלה ומאי דקרי להו טבל הוא משום דשמו טובלו לתרומת מעשר לאי וה אבנית איצטריך לאשמועינן כמה היא חבילה וכן אמרו עוד בירושלמי מלתיה אמרה עד שהן בחבילות נטבלות ט' . הרי מפורש דהירושלמי ס"ל כלישנא קמא דאביי . אך רבינו פסק כאיכא דאמרי וכמ"ש בפ"ג מהלכות מעשר דין ה' ומש"ה דחה דברי הירושלמי הללו מהלכה : ומ"ם אני תמיה על הירושלמי מהסיא ברייתא דמייתי בפ"ק דביצה בן לוי שנתנו לו שבלים במעשרותיו עושה אותם גורן ענבים עושה אותם יין זיתים עושה אותם שמן ומפריש עליהם כו'. ואי כדברי הירושלמי איך קנסו ללוי כדי להפסיד לכהן שהרי אם היה מפריש תר"מ קודם שיעשה גורן לאחר שיעשה גורן היה מתחייב הלוי בתרומה גדולה . ואפשר לומר דס"ל להירושלמי דטעמא דברייתא לאו משום קנסא הוא אלא מן הדין הגמור דאיתקשו תרומת מעשר ותרומה גדולה להדדי וכדמסיים בהאי ברייתא כשם שתרומה גדולה אינה ניטלת אלא מן הגורן ומן היקב כך תרומת מעשר אינה ניטלת אלא מן הגורן ומן היקב . ופשטא דברייתא מוכח דדין גמור הוא ודברי הסתמא דש"ס דמייתי עלה דרבא דקאמר קנסא ברייתא זו וקאמר תניא נמי הכי צריכים תלמוד דלא ראי זה כראי זה והפרש גדול יש בין שני הטעמים וכ"מ לענין דינא היכא דהפריש הישראל תרומה גדולה מן השבלים ואח"כ מעשר ראשון דמן הדין אפילו קודם מירוח חייב להפריש תחלה ת"ג ואח"כ מעש"ר וכמ"ש רבינו שמשון פ"ס דפאה מ"ב ולפי פשט הברייתא אף במציאות זה חייב הלוי לעשות השבלים גורן ואח"כ יפריש ת"מ דכיון שמן הדין הוא שיפריש הלוי ת"מ מן הגורן אם הישראל עבר ועשה שלא כהוגן והפריש ת"ג מן השבלים בשביל זה לא יעשה הלוי שלא כהוגן ופשיטא דלכתחילה צריך להפריש מן הגורן . אבל לרבא דטעמא דמתני' הוא משום קנסא היכא דהפריש הישראל ת"ג דליכא קנסא שהרי לא הפסיד הכהן יכול הלוי להפריש תרומת מעשר מן המעשר ולומר לכהן כי היכי דיהבו לי הכי יהיבנא לך והדבר צריך תלמוד : **ודע** דלפי מ"ש דרבינו דוחה דברי הירושלמי מהלכה מ"ש אחר שידושנו אלא ת"מ בלבד אגב אורחיה קמ"ל דאינו יכול להפריש ת"מ אלא אחר דישה משום קנסא . ואף דרבינו כתב דין זה בפירוש בסמוך אין זה מן הדוחק שכבר מצינו בדברי התנאים כיוצא בזה וכמ"ש התוס' רפ"ק דברכות יע"ש : (*א"ה עיין בב"י א"ה סי' ק"כ שכתב דמאי דנקט הרמב"ם פ"ב מהלכות גירושין דהסופר והעדים צריכין שיכירו השמות אשמעינן אגב אורחיה דחתם סופר ועד כשר כמבואר בפ"ט ועיין מ"ש בספר מכתב מאליהו שער ד' סי' ל"ב) : עוד ראיתי בירושלמי שם על מימרא זו שאמרו בד"א כשהפרים ממנו עליו אבל אם הפריש ממקום אחר עליו לא ע"כ . ופי' הרב שדה יהושע למידרש ממנו והלכו אלא כשהוא מפריש ת"מ מיניה וביה . וחילוק זה לא נזכר בדברי רבינו לא בפירוש ולא מכללא וכעת הדבר צריך אצלי תלמוד : **ומ"ש** רבינו אבל אם דש ישראל כו' . נראה מפשט דבריו דבדישה לחוד אף קודם שראה פני הבית מתחייב בת"ג וחייב הלוי להפרישה מן התורה כשיביאנה לביתו . ומיהו קודם שיראה פני הבית נראה דליכא חובא מן התורה ואע"ג דיצא שם מעשר עליו מ"מ כבר כתב רבינו בפ"ג מהלכות מעשר דין י"ט דטעם זה לא מהני אלא להלקותו מכת מרדות אבל מן התורה אינו לוקה אלא כראיית פני הבית ואין חילוק בזה בין ישראל המפריש ת"ג ללוי המפריש ממעשר ראשון ת"ג . ומיהו לרש"י שכתבנו לעיל (א"ה יתבאר בפ"ג מהלכות מעשר דין י"ט יע"ש) דס"ל דמעשר ראשון שהקדימו בשבלים אם אכל הלוי קודם שיפריש ת"מ חייב מיתה אפשר לומר דכשם שהוקבע לת"מ ה"נ הוקבע לת"ג ואם הקדימו בכרי והפריש הלוי ת"מ עדיין הוא טבל מן התורה משום ת"ג שיש בו כיון שיצא עליו שם מעשר ואפי' שלא ראה פני הבית . ומ"ש עדיין אין זה מוכרח דאפשר דמעשר ראשון אינו קובע אלא לתרומת מעשר אבל לא לת"ג שהיא קודמת לת"מ ודוקא ת"ג היא קובעת לכל המעשרות אבל מעשר ראשון אינו קובע אלא לת"מ וגדולה מזו כתב רבינו בפ"ה מהלכות מעשר שני דין י"ג שאין הראשון קובע לגבי ולפ"ז אפשר דאם הקדימו בכרי והוציאו הלוי ת"מ יכול הלוי לאכול עראי קודם שיפריש ת"ג משום דעדיין לא הוקבע לת"ג . ואע"ג דכל דבר שנגמרה מלאכתו אסור לאכול עראי היינו דוקא בגומר למוכרן בשוק אבל אם היתה כוונתו להוליכן לבית ה"ז מותר לאכול מהם עראי עד שיקבעו למעשר וכמ"ש רבינו רפ"ג מהל' מעשר יע"ש . ובזה ליכא שום קביעות דאי משום דהפריש מעשר ראשון כבר כתבנו דאפשר דלא מהני קביעות זה אלא לת"מ ולא לת"ג. ומ"מ הדבר אצלי בספק דאפשר דכשם דהוקבע לת"מ ה"נ הוקבע לת"ג . ואליבא דרש"י הוי טבל גמור מה"ת ולרבינו מיהא מדרבנן ואסור לאכול אפי' עראי קודם שיפריש ת"ג : **ודע** דמה שכתבנו דאם הקדימו בכרי אפילו קודם שיראה פני הבית דחייב

טז *תרומת מעשר שהיה בה אחד משמונה בשמינית מוליכה לכהן. פחות מכן אינו מטפל להוליכה אלא משליכה באור ושורפה. וביין ובשמן אפילו כל שהוא מוליכה לכהן. ובלבד שתהא תר"מ ודאית וטהורה אבל אם היתה טמאה או שהיתה של דמאי אם אין בה כשיעור אינו מטפל בה אלא שורפה: יז אין תורמין תרומה גדולה אלא מן המוקף. כיצד היו לו חמשים סאה בבית זה וחמשים סאה בבית אחר לא יפריש מאחד מהן שתי סאים על המאה. שנמצא מפריש ממקום זה על מקום אחר. ואם הפריש שלא מן המוקף תרומתו תרומה והוא שיהיה המופרש שמור אבל אם היה טעון כדי יין או שמן וראה שמשתברין ואמר הרי הן תרומה על פירות שבביתי לא אמר כלום: יח פירות המפוזרין בתוך הבית או שתי מגורות שבבית אחד תורם מא' על הכל. שקי תבואה ועיגולי דבילה וחביות של גרוגרות אם היו בהקיפה אחת תורם מאחת על הכל. חביות של יין עד שלא סתם את פיהן תורם מאחד על הכל. משסתם תורם מכל

השגת הראב"ד

*תרומת מעשר וכו': א"א לא מצאתי בירושלמי אלא במשקה שיעורו באחד משמונה בשמינית שהוא מדת הלח אבל באוכל בכביצה ובדמאי אבל בודאי אפילו כל שהוא חייב להחזיר ובדמאי עצמו דוקא בטמא אבל בטהור אפילו כל שהוא חייב להחזיר ולשון הירושלמי ר"י בר' חנינא אומר פחות מכאן נותנה בגרו פ"מ שהמשנה בלא ר' ינאי בשם ר"י באוכל כדי ביצה קלה תוספתא וכן אתה אומר בתרומת מעשר של שאר כל פירות שאם יש בה השיעור הזה נותנה לכהן ואם לאו משליכה באור ושורפה: הטעם מפני שתרומת שאר הפירות דרבנן חוץ מדגן תירוש ויצהר והרי הן כדמאי:

רדב"ז

[ל]א מטפין לתרומת מעשר שבו כיון דקין לא מתקן ליה בעל הבית וטעמא כדכתיבנא לעיל דאי לא תימא הכי כמאן מתרץ לברייתא לא כרב מנרשיא ולא כרב אשי:

[ט]ז תרומת מעשר שהיה בה וכו'. פרק בתרא דתרומות המעלה מכד לכד ונוסף שלש ספין ונותן לתוך החולין הרבינה ומילה הרי זו תרומה וכמה הסא בתרומת מעשר [ש]ל דמאי ויוליכנה לכהן אחד משמונה לשמינית [מ]שנה זו קשה על רבינו. גם הירושלמי כאשר [כת]ב הראב"ד ז"ל וגם התוספתא בסוף תרומות [א]מר יהא בתרומת מעשר של דמאי ויוליכנה לכהן [א]חד משמונה בשמינית בד"א בשל דמאי אבל [ש]ל ודאי אפילו כל שהוא אסור בד"א בטהורה [א]בל בטמאה אפילו כל שהוא וטעות סופר הוא [א]ך הוא בד"א בטמאה אבל בטהורה אפי' כל [הו]א וזה מסכים למה שכתב הראב"ד ולירושלמי [וד]ברי רבינו צריכין עיון: ונראה שהיה גורס [בת]וספתא בד"א בטהורה אבל בטמאה עד שתהא [ב]ה כשיעור וביאור דבריו דרישא דאמר תרומת [מע]שר וכו' היינו תרומת שאר פירות בין אם [הי]א משקה בין אוכל שיעורו אחד משמונה [בש]מינית כיון שלא הוזכר במשנה ולא בתוספתא [חי]לוק בין משקה לאוכל משמע דחד שיעורא [ל]תרווייהו ואפשר דאוכלים כבילה כוו באחד [מש]מונה לשמינית וטעמא משום דתרומת שאר [פי]רות הוי מדרבנן הקלו בה אבל תרומה מעשר [של] יין ושמן או של דגן דהוי מן התורה אפי' כל [שה]וא מוליכה לכהן ומשום דאיירי ברישא בתרומת [מת]קין נקט יין ושמן אבל ה"ה לדגן דהד טעמא [הו]א דכולהו מדאורייתא ובלבד שתהא תרומת [מע]שר ודאית אבל אם היתה של דמאי אם יש [בה] כשיעור מוליכה לכהן ואם אין בה כשיעור [שו]רפה והיינו מהני' והתוספתא וטעמא כדאמרן [דהו]י תרומת מעשר של שאר פירות שהרי הדמאי [מד]רבנן הוא וכן אם היתה תרומת מעשר של [ודא]י והיא טמאה כיון שאינה ראויה לכהן אלא [להס]יקה תחת תבשילו והוא דבר מועט אינו [מ]קפיד עליה ואינו צריך לטרוח להגיעה ליד [כה]ן אלא שורפה וזהו לפי גירסתו בתוספתא [וא]ע"פ שאין נראה כן מהירושלמי סמך על [הת]וספתא דמסתבר טעמא והיינו שרבינו לא [הז]כיר דין שאר פירות הנזכר בתוספתא לפי שהוא בכלל מ"ש בתחלת הלשון דכיון [ד]שאר פירות מדרבנן אין חילוק ביניהם והטמאה נמי יש להקל בה כדאמרינן. כנ"ל לתרץ דברי רבינו:

[יז] אין תורמין תרומה גדולה וכו'. פ"ק דחלה משנה החלה והתרומה חייבין עליהם מיתה וכו' ואין ניטלין מן הטהור על הטמא אלא מן המוקף ומן הדבר הגמור ואיתא [בתוספתא] בתוספתא דבכורים: כיצד היו לו חמשים סאה וכו'. למדנו שכל שבבית אחד נקרא [מו]קף אע"פ שאינו מחובר ממש שהבית מחבר הכל ובסמוך יתבאר: ואם הפריש שלא [מן] המוקף וכו'. והכי משמע מדקתני ואין ניטלין אלא מן המוקף משמע לכתחילה מדלא [ת]ני לא עשה ולא כלום כדקתני בסיפא: והוא שיהיה המופרש וכו'. פרק הגוזל בתרא תניא הרי שהיה טעון כדי יין וכדי שמן וראה שהן משתברין לא יאמר הרי הן תרומה ומעשר [על] פירות שיש לי בתוך ביתי ואם אמר לא אמר כלום וא"ת מאי איריא מפני שהן משתברים תיפוק לי דאין תורמים לכתחילה אלא מן המוקף וי"ל דנקט משתברות משום סיפא דאם [אמ]ר לא אמר כלום. א"נ בשבתות וימים טובים שמותר לתרום שלא מן המוקף כדאמרי' בהאשה רבה כך תירצו בתוספות. א"נ בתרומת מעשר שמותר לתרום לכתחילה שלא מן המוקף ואפ"ה בעי שיהיה במקום המשתמר שהרי בדיעבד דתרומה גדולה ולכתחילה דתרומת מעשר שוין הן כנ"ל:

[יח] פירות המפוזרים בתוך הבית וכו'. תוספתא פ"ג הכונס פירותיו לתוך ביתו אע"פ שהם מפוזרים תורם מאחד על הכל שתי מגורות בעלייה אחת תורם מכל אחת ואחת שקי התבואה ועגולי דבילה וחביות גרוגרות כולם בהקפה אחת תורמין ומעשרין מזה על זה ופליג רבינו על הא דקתני גבי שתי מגורות תורם מכל אחת וקשיא לי על גירסת הספרים שלנו מאי [שנ]יא דקתני בעלייה ומתוך כך נראה דהכי גרסינן שתי מגורות אחת בבית ואחת בעלייה תורם מכל אחת והכי גורס רבינו ז"ל: חביות של יין וכו'. וא"ת מ"ש משקי תבואה [ד]אמרינן בסמוך שאם היו בהקפה אחת תורמין מזה על זה וי"ל דשקי תבואה הקפתן הקפה ואין השק מחלק בין התבואה שבתוכן שהרי עתיד לפרקם מן השקים ויתערב הכל וכן חביות פתוחות עדיין כל היין מעורב אבל אחר שנסתמו החביות כל אחת עומדת לעצמה ול"ע כי מימרא זו לא מצאתים:

כסף משנה

דידן שמהפך רב אשי גירסת הברייתא רישא לסיפא וסיפא לרישא:

טז תרומת מעשר שהיה בה וכו'. משנה בסוף תרומות (מ"ח): ומ"ש אלא משליכה באור ושורפה. שם בתוספתא: ומ"ש וביין ובשמן וכו'. ומ"ש ובלבד שתהא תרומת מעשר ודאית וטהורה כו'. תוספתא וירושלמי בסוף תרומות:

כתב הראב"ד א"א לא מצאתי בירושלמי וכו'. ונראה שרבינו מפרש מ"ש בירושלמי פחות מכאן נותנה בגרו הכי קאמר לא אמרו דאחד משמנה בשמינית אלא באוכל אבל במשקה אם הוא שמן אפילו פחות משמנה לשמינית ראוי ליתנו בגרו וה"ה ליין שאפילו כל שהוא נהנה אדם בו להחזיק הלב אבל אוכל אם אין בו כשיעור אין בו הנאה כלל ומ"מ יש לתמוה שהרי לשון המשנה כמה יהא בת"מ של דמאי ויוליכנה לכהן אחד משמנה לשמינית ומדברי רבינו בפי' שם נראה שכך היתה גירסתו ומשמע דוקא בשל דמאי אבל אם היתה של ודאי אפילו כל שהו יוליכנה לכהן והיאך כתב כאן רבינו בהיפך ואם תאמר שסמך על הירושלמי והתוספתא קשה היאך הניח המשנה והא אמרינן בעלמא סתם בברייתא ומחלוקת במתניתין אם רבי לא שנאה ר' חייא מנא ליה אלמא מתניתין עיקר. ועוד קשה שדברי רבינו אינם מובנים שכתב אבל אם היתה טמאה וכו' אם אין בה כשיעור אין מיטפל בה וכו' שזהו דין הרישא ממש ומאי אבל והתימא על הראב"ד שלא השיגו בזה ואפשר לומר שמה שאמר רבינו אבל אם היתה טמאה וכו' לא קאי אלא למה שאמר וביין ובשמן אפי' כ"ש מוליכה לכהן דה"מ בת"מ ודאית וטהורה אבל אם היתה טמאה או דמאי אם אין בה כשיעור דהיינו אחד משמנה לשמינית אינו מטפל בה והיינו במשקה אבל אוכל אפילו של דמאי שיעורו באחד משמנה לשמינית והיינו דמתניתין נקט של דמאי אבל אוכל אפילו של דמאי הוי שיעורא הכי באוכל ורבינו סתם הדברים ומסתמא משמע דל"ש ליה בין ודאי לדמאי באוכל:

יז אין תורמין תרומה גדולה אלא מן המוקף. משנה ספ"ק דחלה (משנה ט) ובפ"ב דביכורים (מ"ה): ומ"ש ואם הפריש וכו'. נלמד ממה שיבא בסמוך היה טעון כדי יין וכו' טעמא שהיו משתברין הא לאו הכי תרומתו תרומה. ומ"ש אבל אם היה טעון כדי יין וכו'. פרק הגוזל ומאכיל (דף קטו:):

יח פירות המפוזרין וכו'. תוספתא פ"ג דתרומות אלא ששם כתוב שתי מגורות בעלייה אחת תורם מכל אחת ואחת ורבינו אפשר שהיתה לו נוסחא אחרת או אפשר שדחה התוספתא מקמי מתניתין דהביות דבסמוך דעד שלא גפן תורם מאחת על הכל. ומ"ש שקי תבואה וכו'. שם בתוספתא: חביות של יין וכו'. משנה פרק ג' דמעשר שני (מי"ב):

היה

משנה למלך

יז אין תורמין תרומה גדולה אלא מן המוקף כו'. בפרק האשה רבה (דף צ"ג) אמרי' למען תלמד וגו' כל הימים אלו שבתות ויו"ט. וכתבו התוס' שם ד"ה אלא בשם ר"ה דאתא קרא למישרי שבת שלא מן המוקף והסמ"ג במ"ע סי' קל"ד כתב שבשבתות וי"ט מותר להפריש שלא מן המוקף ורבינו לא הביא חילוק זה ודוק שם בדברי רש"י יע"ש וכ"כ התוס' בפרק הגוזל ומאכיל (דף קט"ו) ד"ה הרי. ודין זה דאין תורמין אלא מן המוקף הוא מן התורה הרשב"א סי' קכ"ז. (*א"כ והכי מוכח ממתניתין ספ"ק דחלה דאין נוטלין מטהור על הטמא ופי' הרע"ב דהיינו משום גזירה שמא יתרום שלא מן המוקף. גם התוס' בפרק כל הגט (דף ל':) כתבו דתרומה גדולה מדאורייתא בעינן מוקף ותרומת מעשר הצריכו רבנן מוקף משום גזירה אטו תרומה גדולה. והנראה מדבריהם שם דרש"י ס"ל דתרומה גדולה נמי לא בעינן מוקף אלא מדרבנן. ועיין בפרק בכל מערבין (דף ל"ב:) דרשב"ג סבר ניחא ליה לחבר דלעביד עם הארץ איסורא רבה ואיכו אסי' איסורא קלילא לא ליעביד משמע דאיסורא מיהא איכא מדאורייתא לתרום שלא מן המוקף. והיה נראה לומר דכל מידי דאינו חייב בתרומה ומעשר אלא מדרבנן לא בעינן מוקף אך מלינן למימר דכעין דאורייתא תקון והכי מוכח מדברי התוס' פרק כל הגט שהקשו מהסיא דהמפקיד דאיירי בפירות משמע דפשיטא להו דבכל דבר בעינן מוקף ואינהו ס"ל דאינו חייב מן התורה אלא דגן תירוש ויצהר כמ"ש הרב המחבר לעיל פ"ב מהלכות אלו ומהא דסריך התם בגמרא וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ליכא לאוכוחי דבכל דבר בעינן מוקף מדלא מוקי לה בפירות דזה אינו דהברייתא קתני כור מעשר כו' ולישנא דכור לא שייך אלא בחטים. ומסוגיא דעירובין הנז' דקא סבר רבי ניחא ליה לחבר דליעביד איהו איסורא קלילא ולא לעביד ע"ה איסורא רבה משמע דדין מוקף הוא מדרבנן דבאיסורי תורה לא שייך לומר הכי כדאמרינן בעלמא מה לי איסור לאו מה לי איסור כרת דסוף סוף עבר אמימרא דרחמנא):

ו[ל]ו לספרים ת"ג כ"כ התוס' בפ"ק דביצה (דף י"ג) וס"ג דעירובין (דף ל"ג). אך בפרק ח"י דשבת (דף קמ"ז) כתבו בלשון שני די"ל דהאי דנקט אידגן היינו ככל דינו שראה פני הבית אלא דמילתא [דש]כיחא נקט כו'. א"כ לפי דברי התוס' הללו אין הלוי חייב להפריש ת"ג ממעשר ראשון אלא כשנגמרה מלאכתו ברשות ישראל וראה פני הבית דאז איכא חיוב ת"ג על הישראל מן התורה אם הקדים ונתן [ל]ו מע"ר חייב הלוי להפריש ממעשרו ת"ג. ואני מסתפק אם הוקבע הכרי למעשר בשאר דברים [כג]ון כלם ומלח ודכוותיה והקדים הלוי ולקח מעשר ראשון קודם שיפריש הישראל ת"ג אם חייב הלוי [להפ]ריש ת"ג דמה לי קביעות דבית מה לי שאר מיני קביעות. ואליבא דמ"ד דכל השנה דברים קובעים [מן] התורה הא לא תיבעי לך דפשיטא דמייב הלוי להפריש ת"ג. אך למ"ד דאין קביעות מן התורה [אל]א כראה פני הבית ושאר הדברים אינם קובעים כי אם מדרבנן אני מסתפק אי מדרבנן מיהא חייב [הל]וי להפריש ת"ג דכל דתקון כעין דאורייתא תקון וכי היכי דהוקבע מן התורה לא מיפטר הלוי מת"ג [ה"נ] אם הוקבע מדרבנן לא מיפטר הלוי מת"ג מדרבנן. ומאי דנקטו התוס' שראה פני הבית היינו [משו]ם דהתם בעינן לחוביה בת"ג מן התורה דהא איצטריך קרא לרבוי' ומש"ה לא נקטו אלא ראה פני [הב]ית אבל מדרבנן אפשר שחייב בת"ג כל שהוקבע בא' מן השנה דברים הקובעים. ואע"ג דאליבא דכ"ע [ג]שהקדימו בשבלים ליכא חיוב על הלוי כלל ואוכל אכילת קבע הוקבעו לת"ג מדרבנן וכמ"ש [רב]ינו בפ"ג מהלכות מעשר ואי אמרינן דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון היה לנו לאסור על הלוי [ל]אכל קבע משבלים האלו קודם שיפריש ת"ג שהרי מקודם הוקבעו לאכילת קבע. הא לא דמיא דכל שלא [הו]קבעו אף לאכילת עראי לא דמי לקביעות דראה פני הבית דאוסרו אפי' בעראי אבל השנה דברים שקובעים [מד]רבנן אפי' לאכילת עראי הוי דומיא דראה פני הבית ואי אמרינן כעין דאורייתא תקון חייב הלוי [ל]הפריש ת"ג מדרבנן ממעשר ראשון שנתנו לו שהוקבע באחד מן השנה דברים:

שרשת

יט היה מלקט נפי ירק וכו'. שם תוספתא כלשון רבינו הביא מינים הרבה בקופה כרוב מלמעלה וכרוב מלמטה ומין אחר באמצע שלא יתרום מן העליון לתחתון אלא א"כ סקין וקמ"ל שאין הסל מחברן כיון שיש מין אחר באמצע: חמשה ציבורים בגורן וכו'. ג"ז בתוספתא כיון שעיקר הגורן קיים הגורן מחבר הכל ביחד:

כ תרומת מעשר מפרישין אותה וכו'. תנן במסכת בכורים פ"ב תרומה מעשר שוה לבכורים בשתי דרכים ניטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף ואמרינן נמי בירושלמי פרק ב' כל התורה כולה למידה ומלמדת חוץ מן התרומה כלומר גדולה שמלמדת ואינה למידה דכתיב ממנו מן המוקף ובפרק הזהב אמרינן ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי

מכל אחת ואחת: **יט** היה מלקט נפי ירק ומניח בגינה תורם מאחד על הכל. הביא מין אחד ביניהן תורם מכל אחד ואחד. הביא מינין הרבה בקופה כרוב מלמעלה וכרוב מלמטה ומין אחר באמצע לא יתרום מן העליון על התחתון. ואם הקיף חמשה ציבורים בגורן תורם מא' על הכל בזמן שעיקר הגורן קיים אין עיקר הגורן קיים תורם מכל אחד ואחד: **כ** תרומת מעשר מפרישין אותו שלא מן המוקף שנאמר מכל מעשרותיכם תרימו תרומה אפילו מעשר אחד במדינה זו ומעשר אחד במדינה אחרת מפריש תרומה מאחד על הכל. *ות"ח אין תורמין אלא מן המוקף ואפילו תרומת מעשר: **כא** בן לוי שהיה לו מע"ר שלא ניטלה ממנו תרומתו והניחו להיות מפריש עליו והולך הוא בטבלו מה שעשה עשוי. שנאמר כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה מלמד שהוא עושה את כולו תרומה לאחר: **כב** הפריש ממנו תרומת מעשר תחלה ואח"כ הניחו להיות מפריש עליו והולך עד שיעשה כולו תרומת מעשר ויתנו לכהן לא עשה כלום. שנאמר את מקדשו ממנו בזמן שקדשיו בתוכו עושה אותו תרומה לאחרים. אין קדשיו בתוכו אינו עושה אותו תרומה לאחרים. וכן המניח פירות להיות מפריש עליהם תרומה גדולה צריך שיהיו טבולין לתרומה. ואם הניחן להיות מפריש עליהן מעשר צריך שיהיו טבולין למעשר: **כג** כשמפרישין תרומה ומעשר מפרישין אותן על הסדר. כיצד מפריש בכורים תחילה לכל. ואח"כ תרומה גדולה. ואח"כ מעשר ראשון. ואח"כ מעשר שני או מעשר עני. והמקדים שני לראשון. או מעשר לתרומה. או תרומה לבכורים. אע"פ שעבר על לא תעשה מה שעשה עשוי. *ומניין שהוא בלא תעשה שנאמר מלאתך ודמעך לא תאחר. לא תאחר דבר שראוי להקדימו ואין לוקין על לאו זה: **כד** *הרוצה להפריש תרומה גדולה ותרומת מעשר כאחד מפריש אחד מל"ג ושליש. ואומר אחד ממאה שיש כאן הרי הוא בצד זה שהפרשתי והרי הוא חולין. והנשאר מזה שהפרשתי הוא תרומה על הכל. והמעשר שראוי להיות למאה חולין אלו הרי הוא בצד זה שהפרשתי וזה הנשאר יתר על התרומה מטה שהפרשתי הרי הוא תרומת מעשר על הכל:

השגת הראב"ד

*ות"ח תורמים: א"א לא כתב זה אלא מפני שהוקשה עליו שראה בגיטין על תרומות וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ולפיכך כתב שהת"ח אינן תורמין אלא מן המוקף ולפ"ד לא היה קורא אותו חשוד אם לא היה שם צד איסור אבל אומר אני שהלוי אינו תורם אלא מן המוקף ועליו הוא אומר והרמותם ממנו תרומה מן המחובר והטעם שמא ישכח ויעשה את התרומה תרומת מעשר על מקום אחר אבל ישראל התורם תרומת מעשר תורם שלא מן המוקף שאין לחוש לכך והטעם לתרומה גדולה שאינה ניטלת אלא מן המוקף מפני שניטלת באומד ולא יוכל לכוין השיעור אלא מן המוקף ועוד שמא ישכח:

השגת הראב"ד

*הרוצה להפריש תרומה גדולה ותר"מ כאחד מפריש א' מל"ג. פי' שהם ג' סאין. ואומר אחד מק' שיש כאן פירוש בין הכל והוא סאה. הרי הוא בצד זה שהפרשתי פירוש באותן שלש סאין. והרי הוא חולין פירוש עד שיפריש התרומה. והנשאר שהפרשתי פי' הם השנים. הוא תרומה על הכל. והמעשר הראוי להיות למאה חולין אלו הרי הוא בצד זה שהפרשתי פירוש הוא הכרי הגדול. וזה הנשאר יתר על התרומה ממה שהפרשתי הרי הוא תר"מ על הכל:

יט היה מלקט נפי ירק וכו' עד אין עיקר הגורן קיים תורם מכל אחד ואחד. תוספתא בפ"ג דתרומות ובירושלמי פ"ב דתרומות:

ב תרומת מעשר וכו'. משנה פ"ב דביכורים (מ"ה). ומ"ש שנאמר מכל מעשרותיכם וכו' עד מאחד על הכל. ירושלמי פ"ב דתרומות. ומ"ש ות"ח אין תורמין וכו'. בס"פ כל הגט (דף ל') : וכתב הראב"ד א"א לא כתב זה וכו'. ורבינו אינו נראה לו להלק בין לוי לישראל מדעתו ודברי רבינו שמשון בסוף מס' טבול יום כדברי רבינו וכתב הר"י קורקוס ז"ל על דברי הראב"ד מה שרוצה להעמיד קרא דממנו גם בתרומת מעשר דהיינו בלוי המפריש בירושלמי דפ"ב דתרומות הויא תיובתיה שהרי אמרו מלמדת ואינה למדה וכן אמרו גם בסיפרי ומוכח דכלל לא איירי בתרומת מעשר גם ההיא דהזהב קשיא עליה כי שם אמרו בפירוש רשאי בן לוי וכו' ובפרק קמא דחולין (דף ז') גבי ר"מ שאכל עלה ירק וכו' ומשני לא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף מוכח כדעת רבינו דר"מ לא היה לוי ובהכירות הוא דתלי לה ובדשוייה שליח לא חש רבינו:

כא בן לוי שהיה לו מעשר ראשון וכו' עד אינו עושה אותו תרומה לאחרים. סיפרי זוטא וכתבו רבינו שמשון בפ"ה דתרומות משנה חמישית. ומ"ש וכן המניח פירות וכו' נלמד מהדין הנזכר:

כג כשמפרישין תרומה ומעשר וכו'. משנה פ"ג דתרומות (משנה ו'): ומ"ש ואין לוקין על לאו זה. בפ"ק דתמורה עלה ד' פלוגתא דאמוראי ופסק כמאן דמיקל וליטנא דמתני' בפ"ג דתרומות הכי דייק דקתני אע"פ שהוא עובר בל"ת מה שעשה עשוי ולא קתני אע"פ שהוא לוקה:

כד הרוצה להפריש תרומה גדולה וכו'. משנה פ"ה דדמאי (מ"ב): כתב הראב"ד מפריש א' מל"ג פירוש שהם ג' סאין ואומר וכו'. דבריו הם פי' המשנה והם דברים פשוטים:

פ"ד א עושה אדם שליח וכו' עד בני ברית. ר"פ האיש מקדש (דף מ"א:) ואמרינן

רשאי בן לוי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר מכל הני משמע שתורמין תרומת מעשר שלא מן המוקף לכתחילה וא"כ היכי פריך תלמודא בפשיטות וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף וסובר רבינו דת"ח אין תורמין אלא מן המוקף והיינו דפריך תלמודא וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ומכריז החמירו על עצמן שלא יתחלף תרומה גדולה בתרומת מעשר. ומ"ש הראב"ד שהלוי אינו תורם אלא מן המוקף קשה שהרי סוגיית כל הגט בישראל איירי דהניא ישראל שאמר ללוי וכו' ועלה פריך וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ותו הא דפרק הזהב דכתיבנא לעיל קשיא ובפרק המפקיד תנן המפקיד פירות אצל חבירו אפי' הם אבודים לא יגע בהם ומפרש רב נחמן בר יצחק דחיישינן שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר והשתא אמאי לא פריך וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף משום דהתם סתמא המפקיד פירות אצל חבירו ולא בחברים איירי אלא בסתם בני אדם והתוספות כתבו דמדרבנן אף תרומת מעשר בעיא מן המוקף ואין כן דעת רבינו וטעמא דמילתא לדעת רבינו דבתרומת מעשר כתיב מכל מעשרותיכם ומשמע מאחד על כל מעשרות שיש לו ובתרומה גדולה כתיב והרמותם ממנו ומשמע מן המוקף ואסמכתא בעלמא הוא תדע שאם תרם תרומה גדולה שלא מן המוקף הויא תרומה ואין צריך לחזור ולתרום. כנ"ל ליישב שיטת רבינו:

כא בן לוי שהיה לו מעשר ראשון וכו'. ברייתא בספרי כלשון רבינו ומסתברא שזה בכלל מה ששנינו פ"ק דתרומות לא מן החייב על הפטור ולא מן הפטור על החייב וכן קבע רבינו שמשון הך דסיפרי עלה דמתני': **כג** כשמפרישין תרומה ומעשר וכו'. פ"ג דתרומות משנה המקדים תרומה לבכורים מעשר ראשון לתרומה ומעשר שני לראשון אע"פ שהוא עובר בלאו מה שעשה עשוי שנאמר מלאתך ודמעך לא תאחר ומנין שיקדמו הבכורים לתרומה זה קרוי תרומה וראשית וזה קרוי תרומה וראשית אלא יקדמו בכורים שהם בכורים לכל ותרומה לראשון שהיא ראשית ומעשר ראשון לשני שיש בו ראשית: ואין לוקין על לאו זה. איכא למידק דגרסי' פ"ק דתמורה טעמא דאין לוקין על לאו זה משום דלאו שניתק לעשה הוא דכתיב מכל מעשרותיכם תרימו וכתב רש"י ז"ל ונתקיה ללאו ממלקות והעמידו בחוזר ומפריש ואע"ג דלא סמיכי אהדדי חשיב ליה לאו שניתק לעשה ע"כ. ולפ"ז היה צריך לחזור ולהפריש על הסדר וסתם מתני' דקתני מה שעשה עשוי משמע שאין צריך לחזור ולהפריש וכן משמע מדברי רבינו וי"ל לדעת רבי' דאקשינן עליה דרבא דאמר כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני מדתנן אע"פ שהוא עובר בלאו מה שעשה עשוי אמר לך רבא שאני התם דאמר קרא מכל מעשרותיכם תרימו תרומה כלומר גילה הכתוב דבכל גוונא תהיה תרומה ומה שעשה עשוי והא דאמרינן לעיל דלאו שניתק לעשה הוא לא לענין שחייב לחזור ולהפריש כדפירש"י ז"ל אלא כלומר ניתק לעשה כאילו הוא עשה ואין לוקין עליו אבל לפי שיטת רש"י ז"ל אם לא חזר והפריש ואבד הכרי לוקה שהרי לא קיים העשה שבו והא דתנן מה שעשה עשוי היינו לענין דשם בכורים ושם תרומה עליהם לכל הדברים אע"פ שהקדים זה לזה ואי לאו דמסתפינא הוה אמינא שלא נתכוון רש"י לומר שחוזר [ומפריש] מן הכרי אלא שחוזר וקורא שמותם על הסדר ועדיין דברי רש"י צ"ע:

פרק רביעי

א עושה אדם שליח להפריש לו תרומות ומעשרות שנאמר כן תרימו גם אתם לרבות שלוחכם ואין

א סמ"ג לאוין רנ"ג:

כד הרוצה להפריש וכו'. פ"ה דדמאי משנה כלשון רבינו ופירושה מבואר כדברי הראב"ד ז"ל ואיכא למידק שהרי כשאתה נוטל תרי ממאה לא נשאר אחד לתרומת מעשר שהרי אין עשרה למעשר ראשון וי"ל דדבר מועט הוא ויכול להיות בתורת עין יפה וראיתי לרבינו שמשון ז"ל שהעמיד משנה זו כאבא אלעזר בן גמלא דאמר בשילהי כל הגט כשם שיש לבעל הבית רשות לתרום תרומה גדולה כך יש לו רשות לתרום תרומת מעשר וזה ודאי דוחק דסתם מתניתין היא ולא מוקמינן לה כיחידאה ולא הוה ליה לרבינו לפסוק כיחידאה אלא בהא כ"ע מודו דיכול ישראל להפריש תרומת מעשר וכבר הארכתי בזה למעלה עיין שם:

פ"ד א עושה אדם שליח וכו'. פ"ד במשנה האומר לשלוחו צא ותרום תורם כדעתו של בעל הבית ובפ"ב דקידושין נפקא לן מדכתיב תרימו גם אתם לרבות שלוחכם מה אתם בני ברית

משנה למלך

פ"ד א עושה אדם שליח להפריש לו תרומות כו'. כתב הסמ"ג עשין קל"ד דמושב אדם שליח לתרום מכל התבואות שיהיו לו עד עולם מאחר שיכול ליכנס לשלוחו ונזכותם לו שיקנס לו גוף הקרקע לפירותיו

ואין עושין שליח עכו"ם שנאמר גם אתם מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית: **ב** חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה. החרש. והשוטה. והקטן. והעכו"ם שתרם את של ישראל ואפילו ברשותו. והתורם את שאינו שלו שלא ברשות הבעלים. אבל התורם משלו על של אחרים הרי זו תרומה ותיקן פירותיהם. וטובת הנאה שלו שנותנה לכל כהן שירצה: **ג** התורם שלא ברשות או שירד לתוך שדה חבירו וליקט פירות שלא ברשות כדי שיקחם ותרם. אם בא בעל הבית ואמר לו כלך אצל יפות אם היו שם יפות ממה שתרם תרומתו תרומה שהרי אינו מקפיד. ואם לא היו שם יפות אין תרומתו תרומה שלא אמר לו אלא על דרך מיחוי. ואם בא בעל הבית וליקט והוסיף בין יש לו יפות מהן בין אין לו תרומתו תרומה: **ד** חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה. חרש מדבר ואינו שומע מפני שאינו שומע הברכה. והאלם ששומע ואינו מדבר. והערום. מפני שאינן יכולין לברך. והשיכור והסומא מפני שאינן יכולין לכוין ולהפריש את היפה: **ה** קטן שהגיע לעונת נדרים אעפ"י שלא הביא שתי שערות ולא נעשה גדול אם תרם תרומתו תרומה. ואפילו בתרומה של תורה הואיל ונדריהן והקדשן קיימין מן התורה כמו שביארנו בנדרים: **ו** האומר לשלוחו צא ותרום לי והלך לתרום ואינו יודע אם תרם ואם לא תרם ובא ומצא כרי תרום אין חזקתו תרום. שאין אומרין באיסורין חזקת שליח עושה שליחותו להקל אלא להחמיר וחושש שמא אחר תרם שלא ברשות: **ז** האומר לשלוחו צא ותרום תורם כדעתו של בעל הבית. אם היה יודע בו שהוא בעל עין רעה

רדב"ז

ברית אף שלוחכם בני ברית ומהכא ילפינן בכל דוכתא דאין שליחות לעכו"ם:

ב חמשה לא יתרומו וכו'. פ"ק משנה כלשון רבינו וצריך טעם למה שינה סדר המשנה ושנה התורם שאינו שלו לבסוף משום דבעי למיתני עלה אבל התורם משלו על של אחרים וכו' וחרש שדברו בו חכמים בכל מקום שאינו לא שומע ולא מדבר ואין למדין מזה הכלל. ובירושלמי יליף להו לכולהו מקרא דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה וגו' אל בני ישראל פרט לעכו"ם מאת בני ישראל פרט לקטן אשר ידבנו פרט לחרש ושוטה דידבנו משמע שיש לו דעת לנדב וזאת התרומה אשר תקחו מאתם פרט לתורם את שאינו שלו והא דלא ממעט קטן מאשר ידבנו משום דאיכא קטן אשר הגיע לעונת נדרים שיש בו דעת לנדב: וטובת הנאה שלו וכו'. פרק אין בין המודר (דף ל"ו:) בעיא ופשטינן לה מדאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן המקדיש מוסיף חומש ומתכפר עושה תמורה והתורם משלו על שאינו שלו טובת הנאה שלו:

ג התורם שלא ברשות וכו'. ברייתא פרק אלו מציאות (דף כ"ב) כלשון רבינו וקשיא לי דמוקמינן לה התם דשוייה שליח ה"נ מסתברא דאי ס"ד דלא שוייה שליח מי הויא תרומתו תרומה והא אתם גם אתם אמר רחמנא לרבות שלוחכם מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם אלא הכא ב"ע דשוייה שליח וא"ל זיל תרום ולא אמר ליה תרום מהני וסתמא דבעל הבית כי תרים מן הבינונית תרים ואזל איהו ותרם מן היפות ובא בעל הבית ומצאו וכו' ובהכי סלקא סוגיין ורבא הוא דתרגמה הכי אליבא דאביי דס"ל יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש והכי קי"ל כאביי דאמר יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש וא"כ קשיא דמלשון רבינו משמע דלא שוייה שליח כלל ואפ"ה תרומתו תרומה. וי"ל דמאן דמותיב ס"ל דטעמא דידיה משום יאוש בעלים הוי והיינו דפריך אמאי בעידנא דתרם הא לא הוה ידע ומש"ה תרגמה רבא דשוייה שליח אבל רבא גופיה לא הוה מפרש טעמא משום יאוש אלא כיון דהוי דבר של מצוה וחזינן השתא דניחא ליה אמרינן מעיקרא נמי ניחא ליה כנ"ל ליישב דברי רבינו:

ד חמשה לא יתרומו וכו'. תרומות פ"ק חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה האלם והשכור והערום והסומא ובעל קרי. ותנן נמי חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה. וראיתי לרבינו שכתב בפירוש המשנה כי כשנולד באדם החרשות אחר שהיה מדבר מותר לתרום ע"כ. והכי משמע מהירושלמי ונראה שחזר בו דז"ל בתר טעמא כיון שעתה אינו שומע הברכה וכן אם נשתתק כיון שעתה אינו יכול לדבר מה יועיל מה שהיה בתחילה ויפה עשה שחזר בו ואינו תורם לכתחילה: **ה קטן** שהגיע לעונת נדרים וכו'. פ' יוצא דופן (דף מ"ו:) ברייתא קטן שלא הביא שתי שערות רבי יהודה אומר אין תרומתו תרומה ר' יוסי אומר עד שלא בא לעונת הנדרים אין תרומתו תרומה משבא לעונת הנדרים תרומתו תרומה והלכה כרבי יוסי: **ו האומר** לשלוחו צא ותרום וכו'. פ"ק דחולין (דף י"ב) בעא מיניה רב דימי בר יוסף מרב נחמן האומר לשלוחו צא ושחוט והלך ומצאו שחוט מהו א"ל חזקתו שחוט האומר לשלוחו צא ותרום והלך ומצאו תרום מהו א"ל אין חזקתו תרום מה נפשך אי חזקה שליח עושה שליחותו אפי' תרומה נמי ואי אין חזקה שליח עושה שליחותו אפילו שחיטה נמי לא א"ל לכי תיכול עלה כורא דמלחא לעולם אין חזקה שליח עושה שליחותו ושחיטה דילמא איניש אחרינא שמע ואזל שחט רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן תרומה דילמא איניש אחרינא שמע ואזל תרם הו"ל תורם שלא מדעת והתורם שלא מדעת אין תרומתו תרומה ע"כ. ומשום דאשכחנא בכמה דוכתי חזקת שליח עושה שליחותו הוצרך לומר שאין אומרין באיסורין חזקת שליח עושה שליחותו להקל ולא להחמיר ובפירש"י ז"ל אין חזקה וכו' אלא ספק עושה ספק אינו עושה ע"כ. וכיון שהדבר ספק אזלינן להומרא ולא לקולא:

ז האומר לשלוחו צא ותרום וכו'. פ"ד דתרומות משנה כלשון רבינו ומשמע ממתני' שאם אינו יודע דעתו של בעל הבית ותרם בבינונית ואתא בע"ה ואמר לא ניחא לי תרומתו תרומה

כסף משנה

ואמרינן בספ"ב דגיטין (דף כ"ג:) דעבד הוי שליח דבן ברית הוא *דכתיב מתוסב עליך:

ב חמשה לא יתרומו וכו'. ברים תרומות (מ"א): אבל התורם משלו וכו' עד לכל כהן. בפרק אין בין המודר עלה ל"ו ע"ב ואיבעיא לן התם אם צריך דעתו של בעל הכרי ולא איפשיטא ובתר הכי איבעיא לן טובת הנאה של מי ואסיקנא דטובת הנא' של תורם דא"ר אבהו אמר ר"י התורם משלו על שאינו שלו טובת הנאה שלו ומשמע דממילא נפשטה גם בעיא ראשונה:

ג התורם שלא ברשות וכו' ואם בא ב"ה וליקט וכו'. בפרק האיש מקדש עלה נ"ב ע"ב ובפרק אלו מציאות ואע"ג דבפרק אלו מציאות (דף כ"ב) אוקמיה בדשוייה שליח אליבא דמ"ד יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש לא חש ליה רבינו משום דבפרק האיש מקדש (דף נ"ב:) גבי ההוא דקדיש בפרומא דשיכרא ובפרק אלו מציאות גבי עובדא דאריסא דמרי בר איסק משמע דבלא שוייה שליח היא וא"כ מאי דתרגמוהו בשעשאו שליח אליבא דמקשה הוא אבל קושטא דאפי' לא עשאו שליח נמי כיון דלמתרם קאי ועוד דהוי מצוה בגילוי דעת למפרע סגי ורבינו לא גריס ה"נ מסתברא אלא ותסברא ואפילו את"ל דגריס ה"נ מסתברא איכא למימר דהיינו מקמי דסליק אדעתין לפלוגי בין תרומה לאבידה אבל בתר דמפלגינן בינייהו אידחי ליה ההוא פירוקא וה"נ מסתברא דאיתמר עליה:

ד חמשה לא יתרומו וכו'. משנה פרק קמא דתרומות (משנה ו') חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה האלם והשכור והערום והסומא ובעל קרי וקאמר עלה בירושלמי אלם וערום ובעל קרי מפני שאינם יכולים לברך הסומא והשכור מפני שאין יכולים לתרום מן המובחר והשמיט רבינו בעל קרי משום דאמרינן בפרק היה קורא דהאידנא בטלוה לטבילותא דב"ק והכניס במקומו חרש המדבר ואינו שומע שהוא שנוי בפ' הנזכר באפי נפשיה:

ה קטן שהגיע לעונת נדרים וכו'. משנה שם (מ"ג) וכר' יוסי. ומ"ש ואפי' בתרומה של תורה וכו' בפ' יוצא דופן (דף מ"ו:) פלוגתא דאמוראי ופסק כר' יוחנן ור"ל דאמרי מופלא הסמוך לאיש דאורייתא:

ו האומר לשלוחו צא ותרום לי. בפ"ק דחולין (דף י"ב) וכרב נחמן. ומ"ש שאין אומרים באיסורים חזקה שליח עושה שליחותו להקל וכו' בפרק המקבל גיטין (דף ס"ד):

ז האומר לשלוחו צא ותרום וכו'. משנה פ"ד דתרומות

*(אינו בגמרא דידן ומפירש"י נראה דהיה כן בגירסתו)

משנה למלך

לפירושיו כך פי' ר"י פ"ב דנזיר ע"כ. והדברים הם תמוהים בעיני וצ"ע ועיין במרדכי ר"פ כל הבשר:

ב אבל התורם משלו על של אחרים הרי זו תרומה ותיקן פירותיהם. כתב מרן איבעיא לן בגמרא אם צריך דעתו של בעל הכרי ולא איפשיטא כו' ומשמע דממילא נפשטה גם בעיא ראשונה ע"כ. ודבריו תמוהין הם אצלי דבעיא שניה אין לה שייכות כלל עם הבעיא הראשונה דבין אם נאמר שתורם משלו על של חבירו צריך דעת או שלא יהיה צריך דעת נסתפקו בגמרא טובת הנאה של מי מי אמרי' הי לאו פירי דהאיך מי מיתקנא כריא דהאי או דילמא אי לאו כריא דהאי לא הויא פירי דהדין תרומה ולפי המסקנא דטובת הנאה של תורם עדיין אפשר דמעיקרא צריך דעת של בעל הכרי אלא שטובת הנאה היא של התורם ולפ"ז נמצא שבעיא ראשונה שהיא אם צריך דעת בעל הכרי או לא לא נפשטה ולפ"ז יש לתמוה על רבינו שפסק דאינו צריך דעת. והנראה אצלי דרבינו סמך על ההיא דאמרינן בפ"ק דבכורות (דף י"א) אמר רב הונא הפודה פטר חמור של חבירו פדיונו פדוי והביא דין זה בפרק י"ב מהלכות בכורים דין י"ג וא"כ יש ללמוד מכאן דכי היכי דאמרינן הכא דפודה משלו בלא דעת בעל החמור דפדיונו פדוי ה"נ גבי תרומה התורם משלו על חבירו בלא דעת בעל הכרי תרומתו תרומה ואף שבעיא זו לא נפשטה במקומה אין זה מן הקושיא שיש לנו הרבה כיוצא בזה בתלמוד בעיות שלא נפשטו במקומם ונפשטו במקום אחר וכיוצא בזה כתבו התוס' בפ"ק דקידושין עלה כ"ג עלה דההיא דאמרינן דלמאי רב הונא הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו דאע"ג דבפרק אין בין המודר הוי בעיא ולא איפשיטא מ"מ אורחיה דתלמודא בכמה דוכתי דלא מיפשטא אלא ממשנה או מברייתא אע"ג דמצי למיפשטה מדברי אמוראי וכן כתב הר"ן בפרק אין בין המודר וא"כ בדין זה דאם צריך דעת או לא כיון דלא מיפשטה אלא ממשנה או מברייתא אע"ג דמצי למיפשטה ממימרא דרב הונא דפ"ק דבכורות ואף שכתבו התוס' בבכורות דלא דמי תורם משלו על של חבירו לפודה דהתם כתיב גם אתם לרבות שלוחכם מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם אבל הכא לא כתיב בעלים ע"כ. מ"מ אפשר דרבינו לא ס"ל חילוק שכתבו התוספות וס"ל דבעייא דפרק אין בין המודר נפשטה ממימרת רב הונא דפ"ק דבכורות ואעיקרא דדינא דברי התוס' הללו שגבו ממני דהא הא דקי"ל דשלוחו של אדם כמותו מתרומה ילפינן לה והתם גלי קרא ואמר אתם גם אתם לומר דמה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם א"כ פשיטא דבכל מקום דאמרי' דמהני שליח בעינן דומיא דתרומה ודברי התוספות צריכים אצלי תלמוד. שוב ראיתי להריטב"א בפ"ק דקידושין עלה דההיא דא"ר הונא הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו שכתב דטובא איכא בתלמוד דסלקו בתיקו בהאי מסכתא ומיפשטו במסכתא אחריתי כו' ובפרק אין בין המודר איבעיא לן התורם משלו על של חבירו צריך דעת או אין צריך ולא איפשיטא התם ומצינו כיוצא בה דפשיטא ליה לרב הונא דא"ר הונא הפודה פטר חמור של חבירו פדיונו פדוי ולא פשטוה מינה משום דמימרא היא ע"כ. ואין ספק שסברת רבינו היא כסברת הריטב"א ז"ל הלזו כמ"ש וזה פשוט ועיין במ"ש התוס' בפרק מרובה (דף ס"ח) ד"ה הוא דאמר כגנועים שכתבו ומיהו קשה דבפ"ד דבכורות משמע דהפודה פטר חמור של חבירו פדיונו פדוי ואפי' בלא מדעתו כו' ואי מדעת בעלים דומה היה דפדיונו פדוי לבעלים ע"כ. ויש מדברי התוס' הללו סיוע לדברי מק ז"ל ודוק. ונראה ג"כ שגירסת התוס' בבכורות לא היתה כגירסתנו דוק ותשכח:

ג התורם שלא ברשות כו'. כתב מרן ואע"ג דבפרק אלו מציאות אוקמוה בדשוייה שליח כו'. ועיין בפרק הזהב (דף ע"א) דאמרי' נעשה כאומר כלך אצל יפות וכמה שפירש"י והתוס' שם ודוק ועיין בט"ז י"ד סי' של"א סל"ב שהאריך ליישב דברי רבינו ודוק. ומ"ש רבינו אם בא בע"ה ואמר לו כלך אצל יפות כו' מכאן ולהבא נעשית תרומה ולא למפרע. ירושלמי פ"ק דתרומות הלכה א' ודוק:

ה קטן שהגיע לעונת נדרים וכו'. כתב מרן ור"ל דאמרי מופלא הסמוך לאיש דאורייתא וכן פסק רבינו בפ"ט מהלכות נדרים ועיין במ"ש בפ"ב מהלכות נזירות דין י"ג:

ו האומר לשלוחו צא ותרום לי כו'. הטור י"ד סימן של"א כתב ע"ד רבינו וזה לשונו אבל הרא"ש פסק דאפילו בשל תורה סמכינן אשליח עושה שליחותו כו' שלכך אם יודע שכריו תרום לא חיישי לשמא

רעה מפריש אחד מששים. ואם היה בעל נפש שבעה מפריש אחד מארבעים. ואם אינו יודע דעתו מפריש לו בינונית אחד מחמשים. נתכוון לבינונית ועלתה בידו אחד מארבעים או אחד מששים תרומתו תרומה. ואם נתכוון להוסיף על הבינונית ותרם אפילו אחד מתשעים ותשעה אין תרומתו תרומה: **ח** פירות השותפין חייבות בתרומה ומעשרות שנאמר מעשרותיכם אפילו של שנים. והשותפין אינן צריכין ליטול רשות זה מזה. אלא כל התורם מהן תרומתו תרומה. תרם אחד מהן ובא השני ותרם תרומה שנייה שהרי לא ידע שחבירו תרם. אם היו ממחין זה על זה תרומת השני אינה תרומה. ואם לא היו ממחין ותרם הראשון כשיעור (*אין תרומת השני תרומה לא תרם הראשון כשיעור) תרומת שניהן תרומה:

ט *האומר לשותפו או לבן ביתו או לעבדו או לשפחתו לתרום. והלכו לתרום וביטל שליחותו קודם שיתרומו. אם לא שינה השליח תרומתו תרומה. ואם שינה כגון שאמר לו תרום מן הצפון ותרם מן הדרום הואיל וביטל שליחותו

*כ"ה נד' וויניציא וכן מגיה הכ"מ

השגת הראב"ד

*האומר לשותפו או לבן ביתו וכו' עד הואיל וביטל שליחותו מקודם אינה תרומה: א"א מה ראה זה המחבר שפסק כרים לקיש שלא העמידו בירושלמי את המשנה בשינה שליחותו אלא לדעת ר"ל דאמר לא אתי דיבור ומבטל דבור ולית הלכתא כוותיה:

כסף משנה

דתרומות (מ"ד): ומ"ש ואם נתכוון להוסיף על הבינונית ותרם אפילו אחד מל"ט אין תרומתו תרומה זהו פירוש מה ששנינו שם ואם נתכוון להוסיף אפילו אחת אין תרומתו תרומה ובפירוש המשנה פירש בע"א:

ח פירות השותפים וכו'. פרק ראשית הגז (חולין דף קל"ו): ומ"ש והשותפין אינם צריכים ליטול רשות וכו': תרם אחד מהם ובא השני ותרם תרומה שניה שהרי לא ידע שחבירו תרם אם היה ממחין זה על זה תרומת השני אינה תרומה ואם לא היו ממחין ותרם הראשון כשיעור אין תרומת השני תרומה ואם לא תרם הראשון כשיעור תרומת שניהם תרומה. כך היא הנוסחא הנכונה בדברי רבינו והדין פ' ג' דתרומות (מ"ג) השותפין שתרמו זה אחר זה ר"ע אומר תרומת שניהם תרומה וחכ"א תרומת הראשון תרומה ואין תרומת השני תרומה רבי יוסי אומר אם תרם הראשון כשיעור אין תרומת השני תרומה ואם לא תרם הראשון כשיעור תרומת השני תרומה ובירושלמי (שם הלכה ב') מה ק קיימין אם בממחין אף ר"ע מודה ואם בשאינם מיחין אף רבנן מודין אלא כי נן קיימין בסתם ר"ע אומר סתמן אינן ממחין ורבנן אמרין סתמן ממחין ופירש רבינו שמשון ממחין בקיאים לתרום דניחא ליה לשותף חבירו שיתרום כיון שהוא בקי אבל אם אינו בקי ודאי לא ניחא ליה והוה ליה תורם שלא ברשות ולי נראה דאפשר לפרש דממחין הוא מלשון המחהו אלא ההגוני כלומר שכל אחד מהם סומך על מה שעושה חבירו ומחזיק אותו לעשוי ואילו ידע זה שחבירו תרם לא היה תורם ואינם ממחין היינו שאינו סומך על מה שחבירו עושה ואע"פ שהיה יודע שתרם חבירו היה תורם גם הוא ולישנא דרבינו דייק שכתב ממחין זה על זה ואי לפירוש רבינו שמשון מאי זה על זה. ואמרו עוד בירושלמי מה כשיעור תורה או כשיעור חבירו אין תעבדיניה כשיעור תורה לית ר"י כרבנין אין תעבדיניה כשיעור חבירו ר"י כרבנין ופירש רבינו בפירוש המשנה שנסתפקו במה דאמר ר"י כשיעור אם ר"ל שיעור דאורייתא או שיעור מה שתרם חבירו ואמרו אם רצה בהאמרו כשיעור התורה והוא אחד מחמשים הרי הוא חולק על דברי חכמים ואם רצה לומר שיעור חבירו הרי הוא מפרש דברי חכמים עד כאן לשונו. ואע"פ שבירושלמי נסתפקו בדבר נקיט ליה הכא רבינו דר"י מפרש דברי חכמים משום דבפרק קמא דתמורה עלה י"ג אמאי דתניא אין תרומה אחר תרומה קאמר מתניתין מני ר"ע היא דתנן השותפין שתרמו זה אחר זה ר"א אומר תרומת שניהם תרומה ר"ע אומר אין תרומת שניהם תרומה וחכמים אומרים אם תרם הראשון כשיעור אין תרומת השני תרומה ואם לא תרם כשיעור תרומת השני תרומה וכיון דבברייתא זו לא הזכיר ר"י וקתני להאי סברא דר"י בלשון חכמים אלמא קים ליה דרבי יוסי לפרש דברי חכמים אתא ולפיכך פסק רבינו לחלק בין תרם הראשון כשיעור ללא תרם כשיעור ונראה שהוא ז"ל מפרש שמה שאמר ר"י שאם לא תרם הראשון כשיעור תרומת השני תרומה היינו לומר דאף תרומת השני תרומה ולא רצה לפרש דתרומת השני דוקא תרומה ולא תרומת הראשון דמאי אולמיה דהאי מהאי ומ"מ יש קיצור בלשון רבינו שהיה לו לכתוב דהא דקתני אם תרם הראשון כשיעור היינו כשיעור חבירו: ועדיין יש לדקדק בדברי רבינו שכתב ואם לא היו ממחין ותרם הראשון כשיעור וכו' ובירושלמי אמרו ואם בשאינם ממחין אף רבנין מודו לר"ע דתרומת שניהם תרומה ולא פליגי אלא בסתם והיאך פסק רבינו שאם לא היו ממחין ותרם הראשון כשיעור אין תרומת השני תרומה. וי"ל שהוא ז"ל מפרש דהכי קאמר ואי בשאינם ממחין יש לך דאף רבנן מודו דתרומת שניהם תרומה והיינו בלא תרם הראשון כשיעור וזה מה שיחזק עוד מה שפירש דכי אמר ר"י תרומת השני היינו אף תרומת השני תרומה: ואכתי איכא למידק למה השמיט רבינו דין בסתם דמוקי ביה הירושלמי פלוגתייהו וקאמר דלרבנן סתמן ממחין ובדברי רבינו אין הכרע דמדיוקא דרישא משמע דסתמן אינם ממחין ומדיוקא דסיפא איכא למשמע איפכא וצ"ע. והר"י קורקוס ז"ל כתב שיש לפרש דברי רבינו ואם אין ממחין וכו' דהכי קאמר אם אין ידוע שהם ממחין והוא הסתם הנזכר בירושלמי ורישא דמילתיה דוקא אם ממחין היינו שידוע שהם ממחין וסיפא דאין ממחין היינו דאין ידוע שהם ממחין עכ"ל: וכתב עוד הר"י קורקוס ז"ל שהקשו המפרשים על משנה זו מדדרשינן בפרק ראשית הגז מעשר דגנך ולא של שותפים ולא שותפים ותירץ הוא לדעת רבינו דס"ל כתירוצא דירושלמי ברים תרומות כאן להלכה כאן למעשה פי' כאן לכתחלה כאן בדיעבד דבדיעבד הויא תרומה בשותפין לא קפדי אהדדי אבל לכתחלה גזרינן מאן דלא קפיד אטו דקפיד ויהיה פי' דברי רבינו כל התורם מהן כיון שכבר תרם תרומתו תרומה או שהוא סובר דהסיא דרשא דלא כהלכתא ופליגא אמתניתין ואמתניתין סמיך וזה היותר נראה בדעת רבינו עכ"ל:

ט האומר לשותפו וכו'. משנה בפ"ג דתרומות (מ"ד) הרשה את בן ביתו או את עבדו או את שפחתו לתרום ת"ח ביטל אם עד שלא תרם ביטל אין ת"ת אם משתרם ביטל תרומתו תרומה ובירושלמי (הלכה ב') ולית הדא פליג על דר"ל דר"ל אמר אין אדם מבטל שליחותו בדברים תיפתר כגון שא"ל לך וקבע בצפון והלך וקבע בדרום. והא דר"ל איתא בקידושין בפרק האומר (דף נ"ט) ופליג עליה ר"י ואסיק גמרא דהלכה כר"י וכיון דלר"י אתי דיבור ומבטל דיבור אפילו לא שינה אין תרומתו תרומה וא"כ יש לתמוה על רבינו שפסק שאם לא שינה תרומתו תרומה וכבר השיגו הראב"ד: וכתב א"א מה ראה זה המחבר שפסק כר"ל וכו'. ועוד יש לתמוה על רבינו דהתם בקידושין אותביה ר"י לר"ל מהאי מתני' ושני ליה שאני נתינת מעות ליד אשה דכמעשה דמי ולא אתי דיבור ומבטל מעשה ומשמע דאפילו ר"ל לא אמר דלא אתי דיבור ומבטל דיבור אלא בשיש מעשה בדיבור ראשון אבל אם אין בו מעשה כי מתניתין מודה דאתי דיבור ומבטל דיבור וא"כ אפילו לר"ל לא בעינן שינה לפום גמרא דידן. ועל הירושלמי יש לתמוה אמאי לא שני כדשני בגמרא דידן ומיהו בהא י"ל דתרי תירוצי איכא במילתא חד נסיב גמרא דידן וחד נסיב הירושלמי ומדחזינן דר"ל סתם ואמר לא אתי דיבור ומבטל דיבור משמע טפי דלא שאני ליה בין דיבור דאית ביה מעשה לדיבור דלית ביה מעשה ומ"מ תמיהא קמייתא שהשיגו הראב"ד ז"ע, והר"י קורקוס ז"ל תירץ שרבינו סובר דגבי תרומה וכיוצא בה מודה גם ר"י דלא אתי דיבור לבטל השליחות ולא דמי לקידושין דבקידושין אורחייהו דנשי למיקפד שלא ליגשא רק למי שלבה חפץ כי יש קפידא רבה בדבר ולכך סבר ר"י דבדיבור לחוד חוזרת אבל כרי העומד ליתרם אין

רדב"ז

תרומה ולעיל אמרינן דאם אמר לו כלך אצל יפות ויש שם יפות תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה וי"ל דשאני הכא דתקון רבנן הנך שיעורין דכיון דאיכא דתורם בעין יפה מצי אמר ליה בהכי אמדתיך כדאיתא פרק אלמנה ניזונת אבל לענין יפות ורעות רובא דעלמא תורמין מן היפות על היפות ומן הרעות על הרעות: ואם נתכוון להוסיף וכו'. שם במשנה אם נתכוון להוסיף אפילו אחת אין תרומתו תרומה ופי' רבינו שמשון ואם נתכוון להוסיף שהיה יודע דעתו של בעל הבית ונתכוון להוסיף אפילו אחת אין תרומתו תרומה וא"כ תפשוט מהכא הא דאיבעיא לן בפרק אלמנה ניזונת זבין לי ליתכא ואזל וזבן ליה כורא תפשוט מהכא דמעביר על דבריו הוי והוא ז"ל דחק לתרוצי ע"ש. ונראה שמתוך כך פירש רבינו דקאי אלא היה יודע דעתו של בעל הבית שדינו בבינונית ונתכוון להוסיף על הבינונית אין תרומתו תרומה והשתא יש לך חידוש במשנתנו ולא מצי למפשט מינה הך בעיא דפרק אלמנה ניזונת ודוק:

ח פירות השותפין וכו'. פרק ראשית הגז (דף קל"ו) מעשר אע"ג דכתיב מעשר דגנך דילך דשותפות לא כתב רחמנא מעשרותיכם אלא מעשר דגנך למאי אתא למעוטי שותפות דעכו"ם: תרם אחד מהם וכו'. תרומות פרק ג' השותפין שתרמו זה אחר זה רבי עקיבא אומר תרומת שניהם תרומה וחכ"א תרומת הראשון תרומה רבי יוסי אומר אם תרם הראשון כשיעור אין תרומת השני תרומה ואם לא תרם הראשון כשיעור תרומת השני תרומה כלומר גם תרומת השני ורבי יוסי לפרושי דברי חכמים קא אתי דמה שאמרו חכמים תרומת הראשון תרומה ולא של שני כגון שתרם הראשון כשיעור דהיינו אחד מחמשים שהוא בבינונית ומסתברא שאם היה עין רעה ותרם אחד מס' הרי זה כשיעור ואין תרומת השני תרומה ואם היה עין יפה ותרם אחד מארבעים נמי הוי כשיעור ואע"ג דמן התורה חטה אחת פוטרת כל הכרי לא נקרא כשיעור אלא השיעורין שנתנו חכמים. ירושלמי מה אנן קיימין אי בממחין אף רבי עקיבא מודה ואי בשאין ממחין אף רבנן מודו אלא כי אנן קיימין בסתם ר"ע סבר סתמן אינן ממחין רבנן אמרי סתמן ממחין ופירש רבינו שמשון ממחין בקיאין לתרום ואין זה מחוור דמה בקיאות שייך בתרומה ותו מומחין הו"ל למימר לא ממחין הילכך הנכון מה שפירש רבינו שהיו ממחין זה על זה כלומר שהיו סומכין זה על זה מלשון המחאה המחה אותו אצל ההגוני ורבים כאלה:

ט האומר לשותפו או לבן ביתו וכו'. ג"ז שם בד"א בשלא דבר אבל הרשה את בן ביתו או את עבדו או את שפחתו לתרום תרומתו תרומה ביטל אם עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה ואם משתרם ביטל תרומתו תרומה בירושלמי פריך ולית הדא פליגא על ר"ל אין אדם מבטל שליחותו בדברים ומשני תפתר כגון שאמר לו לך וקבע בצפון והלך וקבע בדרום ופלוגתייהו ברים האומר בקידושין גבי נתנה רשות לשלוחה לקדשה וחזרה בה ר"י אמר חוזרת אתי דיבור ומבטל דיבור ור"ל אמר אינה חוזרת לא אתי דיבור ומבטל דיבור וזו היא השגתו של הראב"ד ז"ל דר"י ור"ל הלכה כר"י וזו קושיא גדולה על רבינו שהרי פסק כר"י פ"ט מהלכות אישות וז"ל האשה שעשתה שליח לקדשה והלכה וקדשה ובעת הליכתו בטלה השליחות וחזרה בה ואין ידוע אם קודם שקיבל לה הקידושין חזרה בה או אחר הקידושין הרי זו מקודשת מספק וכן האיש שעשה שליח וחזר בו ע"כ. הרי לך בהדיא שאם הדבר ידוע שחזרה בה קודם שקידשה השליח אינה מקודשת דאתי דיבור ומבטל דיבור כר' יוחנן וקשה מזו שכתב בפי' משנה זו כי העיקר אצלנו אין אדם מבטל שליחותו בדיבור ע"כ. ואפשר להרץ בדוחק דגבי קידושין שאם יתקיים הדיבור הראשון אין בו חזרה פסקי' אתי דיבור ומבטל דיבור אבל גבי תרומה אם יתקיים הדיבור הראשון יש בו חזרה דתרומה איתא בשאלה פסקי' לא אתי דיבור ומבטל דיבור אלא א"כ שינה מדעת בעל הבית. וא"ת מאי איריא משום דבטלו אפילו לא בטלו נמי כיון ששינה מדעת

משנה למלך

נשאת תרם אחר כו' ודברים הללו תמוהים בעיני ולא יכולתי להולמם דהא בגמרא אמרינן דאף אם מגלו פרוס דאין מוקמו תרום דילמא איכא אתרינא שמע ותרם ואע"ל שגרס שלא מדעת גרים

מדעת בעל הבית אין תרומתו תרומה וי"ל דמלפונו ומדרומו לא הוי קפידא כולי האי הילכך אם בישלו לא הוי תרומה דאיכא תרתי שינוי קלא מדעת בעל הבית והו דבישלו ועדיין צריך עיון דעת רבינו :

אין דרך להקפיד האם יתרום זה או זולתו כיון שעומד לכך דהא איצטריך קרא למעוטי תורם שלא ברשות ואלו גבי קידושין אין הדבר צריך לאמרו ושותף תורם שלא מדעת שותפו ואריס תורם שלא ברשות בבא בע"ה ואמר כלך אצל יפות שני והויא תרומה משא"כ בקידושין וכיון שכן לדעסכם קרינן ביה אזיל ועשהו שליח ולא שני דיבור לבטוליה שליחותיה דלא ליהוי תרומה אא"כ שינה שליחותו שא"ל לקבוע בדרום וקבע בצפון ומיהו אם לא חזר ודאי שתרומתו תרומה אע"פ ששינה שכך כ' רבינו הואיל וביטל שליחותו מקודם אינה תרומה פירוש דלא תימא שמפני ששינה הוא דלא הויא תרומה אף אם לא ביטל אלא ביטל נמי בעינן והטעם דשינוי זה אין דרך להקפיד ולא הויא קפידא לבטל התרומה כיון שלתרום עומד אלא שכיון שחזר ומצאה חזרה וקפידא מקום לחול וחלה ובודאי שזה מוכרח שהרי בירושלמי העמידו בשינה והוא מחלוקת בין חזר ללא חזר. ומעתה אין מקום להקשות על רבינו מה שהקשה ר"י בעל הטורים שכתב ואיני מבין דבריו כיון שביטל השליחות קודם שתרם ל"ל שינה אפילו בלא שינה אינה תרומה ואם שינה אפילו לא ביטל השליחות אינה תרומה ע"כ. וכבר הוכחתי דאי קשיא הך בתרייתא על הירושלמי קשיא אלא דודאי לא קשיא לא הא ולא הא כאשר כתבתי והיינו דבגמרא דידן משני רבא קושיא דמקשה ר"י לר"ל אע"ג דלית הלכתא כוותיה ולא קאמר תרגמא אליבא דר"ל משמע דרבא כר"ל ס"ל גבי תרומה מיהת מדמתרץ לה אליביה והשתא דאתינא להכי אפשר שאפילו אם ר"י חולק גם גבי תרומה כיון דרבא סבר כוותיה דר"ל גבי תרומה מיהת מדמשני לה אליביה מהטעם שנתבאר עכ"ל :

י אריס שתרם וכו'. תוספתא בפרק קמא דתרומות ומסיים בה אבל אין רשאי להוציא מעשר אלא על חלקו בלבד. כתב הר"י קורקוס ז"ל ואע"ג דאמרינן בפרק האיש מקדש (דף נ"ב) ובפרק הניזקין (דף מ"א) אתם ולא אריסין אפשר דהיינו בתורם על חלקו של בע"ה והכא בתורם על חלקו וכדמסיים בתוספתא א"נ דהתם לכתחלה והכא דיעבד כמו שהילכו בירושלמי שכתבתי למעלה וכן מוכיח בההיא דהניזקין והוא הנראה בדעת רבינו עכ"ל :

והאפוטרופסין תורמין נכסי וכו'. שם בתוספתא ובפרק הניזקין עלה נ"ב תניא דה"מ להאכיל אבל לא להניח ורבינו לא חשש לכתבו כאן לפי שסמך על מ"ש בסוף הלכות נחלות :

יא הגנב והגזלן וכו'. ואם היו הבעלים רודפים אחריהם וכו'. תוספתא פ"ק דתרומות ובפרק הגוזל ומאכיל (דף קי"ד) מייתי מתניתין דפכ"ו דכלים עורות של גזלן אין מחשבה מטמאתן ושל גנב מחשבה מטמאתן ר"ש אומר חילוף הדברים של גזלן מחשבה מטמאתן ושל גנב אין מחשבה מטמאתן לפי שלא נתייאשו הבעלים אמר עולא מחלוקת בסתם אבל בידוע דברי הכל יאוש קני רבה אמר בידוע נמי מחלוקת ת"ש הגנב והגזלן והאנס הקדשן הקדש ותרומתן תרומה ומעשרותן מעשר מני אי רבנן קשיא גזלן אי ר"ש קשיא גנב בשלמא לעולא וכו' בידוע וד"ה היא אלא לרבה [קשיא] וכו' בליסטים מזויין ור"ש היא א"ה היינו גזלן תרי גווני גזלן ופירש"י אבל בידוע דשמעינן דמייאש ד"ה יאוש כדי קני ורבינו (בפכ"ד) מהלכות כלים פסק כעולא ומפני כך פסקו להאי תוספתא מאחר דלעולא ד"ה היא ומ"מ קשה שהו"ל לפרש דבידוע שנתייאשו הבעלים דוקא היא וי"ל דכיון דקתני סיפא ואם היו הבעלים רודפין אחריהם משמע בהדיא דרישא בשנתייאשו הבעלים היא :

יב הבן והשכיר והעבד והאשה וכו'. תוספתא פ"ק דתרומות : **הבן כשאוכל עם וכו'.** גם זה שם בתוספתא :

שליחותו מקודם אינה תרומה: **י** אריס שתרם ובא בע"ה ועיכב אם עד שלא תרם עיכב אין תרומתו תרומה ואם משתרם עיכב תרומתו תרומה. והאפוטרופסין תורמין מנכסי יתומים : **יא** הגנב והגזלן והאנס תרומתן תרומה ואם היו הבעלים רודפין אחריהן אין תרומתן תרומה : **יב** הבן והשכיר והעבד והאשה תורמין על מה שהן אוכלין. אבל לא יתרמו על הכל שאין אדם תורם דבר שאינו שלו. הבן כשאוכל עם אביו והאשה בעיסתה תורמין מפני שהן ברשות : **יג** *הפועלים אין להן רשות לתרום שלא מדעת בע"ה. חוץ מן הדורכין בגת שאם ירצו לטמא את היין הרי הן מטמאים מיד. ולפי שמסר להן והאמינן על כן הרי הן כשלוחין ואם תרמו תרומתן תרומה : **יד** *פועל שאמר לו בע"ה כנוס לי גורני ותרום ותרם ואחר כך כנס תרומתו תרומה : **טו** העכו"ם שהפריש תרומה משלו דין תורה שאינה תרומה לפי שאינן חייבין. ומדבריהן גזרו שתהיה תרומתו תרומה משום בעלי כיסין. שלא יהיה זה הממון של ישראל ויתלה אותו בעכו"ם כדי לפוטרו. ובודקין את העכו"ם שהפריש תרומה אם אמר בדעת ישראל הפרשתיה תנתן לכהן. ואם לאו טעונה גניזה שמא בלבו לשמים. בד"א בארץ ישראל אבל עכו"ם שהפריש תרומה בחוצה לארץ לא גזרו עליהן ומודיעין אותו שאינו צריך ואינה תרומה כלל: **טז** המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר. מעשר ואמר תרומה. לא אמר כלום. עד שיהיה פיו ולבו שוין.

המפריש

השגת הראב"ד

*הפועלים אין להם רשות לתרום וכו' עד ואם תרמו תרומתן תרומה : א"א לשון המשנה כך הוא חוץ מן הדרוכות שהן מטמאין את הגת מיד והפירוש מפני שהוא משקה והטומאה מצויה בו מיד משהלכו בו שתי וערב לפיכך הזריז לתקנו קודם שיקבל טומאה הרי זה משובח ובודאי ניחא ליה לבעל הבית שיתרמו קודם שידרכו :

*פועל שאמר לו בעל הבית וכו'. א"א לשון התוספתא כך הוא פועל שתרם אין תרומתו תרומה ואם אמר לו כנוס לי גרני תרומתו תרומה שאין הגורן נכנס אלא א"כ נתרם ואין כאן קפידא שיהא תורם ואח"כ כונס שאין לשון הכנסה אלא למה שנאמר לו :

י אריס שתרם ובא ב"ה וכו'. תוספתא דתרומות פ"ק ומסיים בה אבל אין רשאי להוציא מעשר אלא על חלקו בלבד :

והאפוטרופין תורמין וכו'. ג"ז שם אפוטרופין תורמין ומעשרין על נכסי יתומים :

יא הגנב והגזלן והאנס וכו'. גם זה שם כלשון רבינו אלא שהיא שנויה גם לענין מעשרות : **יב הבן והשכיר והעבד וכו'.** ג"ז שם : **הבן כשאוכל עם אביו וכו'.** שם הבן בשל אביו והאשה בעיסתה הרי אלו תורמין מפני שתרמו ברשות וע"כ האי בשל אביו היינו כשאוכל עם אביו דאי אינו אוכל עם אביו הא תני רישא הבן והשכיר והעבד והאשה תורמין על מה שהם אוכלין אבל לא על הכל :

יג הפועלים אין להם רשות וכו'. משנה פ"ג דתרומות הפועלים אין להם רשות לתרום חוץ מן הדרוכות לפי שהן מטמאין את הגת מיד . ר"ש מפרש מתני' בפועלים עמי הארץ ופועלים חבירים כאשר כתוב בפירושו ומתני' לא משמע כפירושו דקתני מפני שהן מטמאין את הגת משמע שהפועלים מטמאים ולא הבעלים וגם על פי' הראב"ד קשה לישנא שהן מטמאין את הגת והכי הו"ל למיתני לפי שהגת נוח ליטמא לפיכך פירש רבינו מפני שאם ירצו לטמא את הגת יכולין ולפיכך הרי הם כשלוחיו כיון שמסר להם והאמינם וא"ת והלא אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו ולפי' רבינו ניחא שהפועלים תורמין אחר שנגמרה מלאכתו שהרי הם כשלוחין של בעל הבית וי"ל שהתירו זה לכתחלה משום תקנת הגת ור"ש תירץ לפי שיטתו ע"ש והסיקו בירושלמי דטומאת היין מצויה וטומאת השמן אינה מצויה כל כך משום דענבים רכות ונותקות את היין וזיתים קשים ואין נותקין את השמן :

יד פועל שאמר לו בעל הבית וכו'. בתוספתא פ"ק פועל שתרם את הגורן אין תרומתו תרומה ואם אמר לו כנוס לי גורני תרומתו תרומה שאין הגורן נכנס אלא א"כ נתרם כך היא שנויה בספרים שלנו וכן כתבה הראב"ד ז"ל ומדברי רבינו משמע דוקא דאמר לו כנוס לי גורני ותרום וי"ל דלרבותא נקט הכי לא מבעיא אי לא אמר תרום דפשיטא דתרומתו תרומה שאין הגורן נכנס אלא א"כ נתרם אלא אפי' אמר לו כנוס ותרום סד"א קפידא הוי ומעביר על דבריו הוא קמ"ל דאין זו קפידא כיון שאין הגורן נכנס אלא א"כ נתרם :

טו העכו"ם שהפריש תרומה וכו'. פרק הכל מעריכין (דף ו) אמר רב יהודה אמר רב עכו"ם שהפריש תרומה מכריו בודקין אותו אי בדעת ישראל הפרישה תנתן לכהן ואם לאו טעונה גניזה חיישי' שמא בלבו לשמים ומש"ה טעונה גניזה ותנן בפרק ג' דתרומות העכו"ם והכותי תרומתן תרומה ומעשרותן מעשר והקדשן הקדש והדבר ברור דתרומה דרבנן היא ולא מן התורה שהרי לא נלטוו : **בד"א בארץ ישראל וכו'.** כיון דעיקר חיוב תרומה בח"ל מדבריהם לא גזרו על תרומת העכו"ם דהוי גזירה לגזירה :

טז המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר וכו'. שם במשנה פ"ג המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר מעשר ואמר תרומה וכו' לא אמר כלום עד שיהיו פיו ולבו שוין [וכתב הר"ש] ודוקא כשפתיו ולבו מכחישין זה את זה אבל לא מכחישין זה את זה מהני בתרומה וקדשים כדאמרינן בפרק שבועות [שתים] (דף כו:) שאני גומר בלבו אע"ש שלא הוציא בשפתיו:

המפריש

יג הפועלים אין להם רשות לתרום וכו'. זהו פירוש מה ששנינו בפרק שלישי דתרומות (משנה ד') הפועלים אין להם רשות לתרום חוץ מן הדרוכות שהם מטמאין את הגת מיד : וכתב הראב"ד א"א לשון המשנה כך הוא חוץ וכו' :

יד פועל שאמר לו ב"ה וכו'. תוספתא פ"ק דתרומות ומסיים בה שאין הגורן נכנס אא"כ נתרם : כתב הראב"ד א"א לשון התוספתא כך הוא וכו'. וכפי נוסחת הראב"ד לא אמר לו ב"ה תרום אלא כנוס גרני בלבד אמר לו והוי כאילו אמר לו תרום שאין הגורן נכנס אא"כ נתרם ורבינו גורס שאמר לו תרום אלא שבעה"ב אמר לו כנוס ותרום והוא תרם ואחר כך כנס ואשמעינן דאפילו הכי תרומתו תרומה משום דכנוס ותרום דאמר בע"ה לאו דוקא שיתרום אח"כ קאמר שהרי אין דרך לכנוס אלא א"כ נתרם :

טו העכו"ם שהפריש תרומה משלו וכו' במה ד"ה בא"י וכו'. זהו פירוש רבינו במשנה במנחות פרק רבי ישמעאל עלה ס"ז שמירוח העכו"ם אינו פוטר גזירה משום בעלי כיסים ורש"י והתוספות פירשו בע"א : ובודקין את העכו"ם וכו'. בפרק קמא דערכין עלה ו' :

טז המתכוין לומר תרומה וכו'. משנה פרק ג' דתרומות (משנה ח') :

המפריש

משנה למלך

י אריס שתרם וכו'. כתב מרן אפשר דהיינו בתורם על חלקו של בע"ה . פי' שתרם חלקו של בע"ה לבד אבל הכא בתורם על חלקו עם חלק בע"ה דכיון דתרם על הכל דינו כשותפין :

יב הבן כשאוכל עם אביו והאשה בעיסתה וכו'. עיין בפ"ט דיבמות (דף ס"ו) דתניא והאכלתם אותו בכל מקום אתם וביתכם למד על נשואה בת ישראל שנושאת רשות לתרום ע"כ . וס"ס לענין תרומה גדולה וחלה בעת"ה סי' קס"ח ודוק :

יג הפועלים אין להם רשות לתרום וכו'. עיין במ"ש מרן בטוי"ד ס"ס שכ"ח שאם הגדול ספרים כלא רשות דהוי תלם יע"ש :

יד פועל שאמר לו בע"ה וכו'. כתב מרן ורבינו גורס שאמר לו תרום כו' . וקשיא לי לגירסת רבינו מסכיא דפ"ג דגיטין (דף כ"ט) דאמרי' דאף דאמר שקול תפלא והב גיטא ושינה ונתן הגט ולקח החפץ דלר"ל הגט כשר כיון שכבר נעשה רצונו שלקח החפץ וא"כ תיקשי לר"ל מברייתא זו דלמאי איצטריך לטעמא דאין הגורן נכנס אא"כ נתרם תיפוק לי דכל שכנס כבר נעשה רצונו וליכא קפידא במה שהקדים כנוס לתרום ודוק :

הפריש תרומה במחשבתו וכו'. כבר כתבתי זה לעיל כי התרומה ניטלת במחשבה דכתיב ונחשב לכם תרומתכם וגו' ואע"ג דהאי קרא גבי תרומת מעשר כתיב אם איתא תנין לתרומה מעשר תנהו ענין לתרומה גדולה והכי איתא בשילהי כל הגט ובכמה דוכתי וזהו שאמרו בשבועות שתים שכתבתי בסמוך :

יז המפריש תרומה על תנאי וכו'. ירושלמי פ"ב דתרומות התורם ואמר הרי זו תרומה ע"מ שתעלה בשלום שלום מן השבר שלום מן השפיכה אבל לא מן הטומאה ר"ש אומר אף מן הטומאה והטעם לפי שהתרומה היא נדר מן הנדרים ויכול להתנות בה מה שירצה ואם נתקיים התנאי הויא תרומה ואם לאו לא הוי תרומה כשאר הקדשות דמהני בהו תנאה :

הפריש תרומה במחשבתו ולא הוציא בשפתיו כלום הרי זו תרומה שנאמר ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגרן במחשבה בלבד תהיה תרומה : **יז** המפריש תרומה על תנאי אם נתקיים התנאי הרי היא תרומה. ואם לאו אינה תרומה. וכן המפריש תרומה ומעשרות וניחם עליהן ה"ז נשאל לחכם ומתיר לו. כדרך שמתירין לו שאר נדרים. ותחזור חולין כמו שהיתה. עד שיפריש פעם שנייה אותה שהפריש תחילה או פירות אחרות : **יח** התורם בור של יין ואמר ה"ז תרומה ע"מ שתעלה שלם [צריך שתעלה] שלם מן השבר ומן השפיכה אבל לא מן הטומאה. ואם נשברה אינה מדמעת. הניחה במקום שאם תשבר שם או תתגלגל לא תגיע לבור הרי זו מדמעת שכבר נתקיים התנאי : **יט** *בד"א בתרומה גדולה. אבל בתרומת מעשר שמותר לתרום שלא מן המוקף כיון שעלתה נתקיים תנאו והרי היא תרומת מעשר ואע"פ שנשברה או שנשפכה ואין צריך לומר שנטמאת : **כ** האומר שלמעלה תרומה ושלמטה חולין. או שלמעלה חולין ושלמטה תרומה דבריו קיימין שהדבר תלוי בדעת התורם : **כא** התורם את הגורן צריך שיכוין את לבו שתהיה זו תרומה על הכרי ועל מה שבקוטעין ועל מה שבצדדין ועל מה שבתוך התבן. התורם את היקב צריך שיכוין את לבו לתרום על מה שבחרצנין ועל מה שבזגין. התורם את הבור של יין צריך שיכוין את לבו לתרום על מה שבגפת. ואם לא נתכוון אלא תרם סתם נפטר הכל. שתנאי בית דין הוא שהתרומה על הכל. התורם כלכלה של תאנים ונמצאו תאנים בצד הכלכלה הרי אלו פטורין מפני שבלבו לתרום על הכל :

פרק חמישי

א אין תורמין אלא מן היפה שנאמר בהרימכם את חלבו ממנו. ואם אין שם כהן תירם מן המתקיים אע"פ שיש שם יפה שאינו מתקיים. כיצד תורם תאנים על הגרוגרות. ובמקום שאין שם כהן תורם גרוגרות על התאנים. ואם רגיל לעשות תאנים גרוגרות תורם מן התאנים על הגרוגרות אפילו במקום שאין שם כהן. אבל במקום שיש בו כהן אין תורמין מן הגרוגרות על התאנים אפילו למקום שדרכן לעשות תאנים גרוגרות : **ב** תורמין בצל שלם. *אע"פ שהוא קטן. אבל לא חצי בצל אע"פ שהוא גדול. בכל מקום אין תורמין ממין על שאינו מינו שנאמר

*(כפירש"י ברכות (דף לט:) אבל בפירוש המשניות פירש כפי' הפוס' שם)

השגת הראב"ד

*בד"א בתרומה גדולה וכו' עד וא"צ לומר שנטמאת : א"א פירוש ואינו חושש שמא יאבדו אלא אם כן מצאן אובדים ה"ם אין חוששין שמא תשבר וכיון שעלתה בשלום מיד הותר הבור :

הפריש תרומה במחשבתו וכו'. בס"פ כל הגט (דף ל"א) פירשו כן רש"י והתוספות על הא דתניא שהתרומה ניטלת במחשבה מדכתיב ונחשב לכם תרומתכם ובפרק האיש מקדש (דף מ"א:) פריך גמרא מה לתרומה שכן ניטלת במחשבה :

יז המפריש תרומה על תנאי וכו'. נלמד מהדין שכתב רבינו לקמן בסמוך התורם בור של יין : וכן המפריש תרומה ומעשרות וכו'. בס"פ הנודר מן הירק (נדרים דף נ"ט) והרי תרומה דאי בעי מיתשיל עלה ובטלה ברובא פירש הר"ן דאי בעי מיתשיל עלה ע"י פתח וחרטה כשאר נדרים : ודע דהתם בגמרא אמרינן בתרומה ביד כהן עסקינן דלא מצי מיתשיל עלה ופירש הרא"ש דכיון שילאת מרשות ישראל וקיים בה מצות נתינה תו לא מצי לאפקועי שם תרומה מינה על ידי שאלה ויש לתמוה על רבינו למה השמיט זה ואפשר שרבינו היה מפרש כמו שכתב הרא"ש בשם הר"א ממיץ דאכהן קאי דלא מצי מיתשיל שהרי לא קרא עליה הוא שם תרומה אבל ישראל המפרישם מצי מיתשיל עלה אפילו היא ביד כהן ואפשר שמאחר שכתב רבינו המפריש תרומה ומעשרות וניחם עליהם משמע שפיר דמיירי בשלא היה אלא הפרשה בלבד ועדיין לא באה ליד כהן :

יח התורם בור של יין וכו'. משנה בסוף טבול יום (פ"ד מ"ז) וכתנא קמא :

יט ומ"ש בד"א בתרומה גדולה וכו'. ירוש' פ"ב דתרומות (הלכה א') משנה שניה :

וכתב הראב"ד פירוש ואינו חושש וכו'. ואיני יודע היכא קאי ונראה שבנוסחא שלו היה כתוב ואינו חושש שמא יאבדו וכו'. ובא לפרשו אבל אין כתוב כן בנוסחא דידן לא במשנה ולא בתוספתא ולא בירושלמי ולא בדברי רבינו :

כ האומר שלמעלה תרומה וכו'. ירושלמי ספ"ד דתרומות :

כא התורם את הגורן וכו' עד סוף הפרק. תוספתא פרק שלישי דתרומות וקצתו איתא נמי במשנה סוף מעשרות :

פ"ה א אין תורמין אלא מן היפה וכו'. משנה בפ"ב דתרומות (מ"ד) כ"מ שיש כהן תורם מן היפה וכ"מ שאין כהן תורם מן המתקיים וכת"ק. ומה שכתב כיצד תורם תאנים על הגרוגרות וכו'. בפרק כל המנחות עלה נ"ה :

ב תורמין בצל שלם וכו'. שם משנה בפרק שני דתרומות וכת"ק. ומה שכתב בכ"מ כלומר בין שיש שם כהן בין שאין שם כהן וכן משמע בפרק כיצד מברכין (דף ל"ט:) לפי מה שנראה שמפרש רבינו : אין תורמין ממין על שאינו מינו וכו'. משנה שם ואיתיה בפ"ק דתמורה (דף ה') ופ' בתרא דבכורות (דף נ"ג):

הקישות

וכן המפריש תרומה ומעשרות וניחם עליהם וכו'. בפרק הנודר מן הירק (דף נ"ט:) פריך תלמודא בפשיטות והרי תרומה דאי בעי מתשיל עלה ובטלה ברובא והכי איתא בכמה דוכתי ובירושלמי פ"ח דתרומות ופ' האשה רבה ואע"פ דליכא מצוה לאתשולי עלה מ"מ אם ניחם ונשאל עליה יצאת לחולין :

יח התורם בור של יין וכו'. סוף טבול יום התורם את הבור ואמר הרי זו תרומה ע"מ שתעלה שלום שלום מן השבירה שלום מן השפיכה אבל לא מן הטומאה ר"ש אומר אף מן הטומאה נשברה אינה מדמעת עד היכן תשבר ולא הדמע עד כדי שתתגלגל ותגיע לבור פי' אם התנה סתם ע"מ שתעלה שלום דעתו הוא שתעלה שלום מן השבירה ומן השפיכה אבל מן הטומאה אינו חושש לפיכך אם נשברה או נשפכה לא נתקיים התנאי והרי היא חולין ואינה מדמעת ואם נשברה במקום שאם תתגלגל תגיע לבור לא עלתה שלום מן הבור ולא נתקיים התנאי אבל אם הניחה במקום שאם תתגלגל לא תגיע לבור הרי נתקיים התנאי ומדמעת :

יט בד"א בתרומה גדולה וכו'. בתוספתא בד"א בתרומת ראשית של יין ושמן דאין תרומת ראשית ניטלת אלא מן המוקף אבל בתרומת מעשר בשאר כל הפירות הרי זה שלם ר' יוסי אומר בכולם אם היה הדיוט ולא התנה תנאי ב"ד הוא ולא פסק כר' יוסי ולא כר' שמעון ומה שלא הזכיר דין שאר הפירות לפי שאין דרך להתנות תנאי זה אלא על יין ושמן הנשפכים אבל שאר הפירות אינם נשפכים ולא נשברים ומ"מ אם התנה הכל לפי תנאו אם היה דבר שאין תורמין אלא מן המוקף דינו כיין ושמן ואם היה דבר הנתרם שלא מן המוקף דינו כתרומת מעשר והא דקתני בתוספתא ובשאר פירות הרי זה שלם איירי בשלא התנה בפירוש דקאי עלה דקתני בדישא היה הורס ד' והמש חביות כאחת אע"פ שלא ירד מכל אחת כדי דימוע הרי זה שלם מפני שהוא מתנה על כל אחת ואחת דחשבי' ליה כאילו התנה על כל אחת ואחת ובתנאי כזה לא תיקון רבנן ועיין במה שכתב רבינו שמשון עלה דמתניתין ורבינו כתב עיקר הטעם במה תלוי הדין אי בעי מן המוקף לא נתקיים תנאו בשעה שעלה מן הבור ואי לא בעי מן המוקף בשעלה מן הבור נתקיים התנאי ומדמעת :

כ האומר שלמעלה תרומה וכו'. ירושלמי פ"ד אם מה שלמטה תרומה מה שלמעלה חולין מה שלמטה חולין שלמעלה תרומה לדעתו הדבר תלוי ומסתברא דה"ה אם אמר מה שלמטה תרומה ולא הזכיר מה שלמעלה חולין דבריו קיימין הואיל ובדעתו הדבר תלוי וכיון שאמר מה שלמטה תרומה ושתק מן השאר מה שלמעלה הוא חולין וכן איפכא :

כא התורם את הגורן צריך שיכוין וכו'. תוספתא פרק שלישי כלשון רבינו: **התורם** כלכלה של תאנים וכו'. שם בתוספתא התורם את הכלכלה ונמצאו פירות בצד הכלכלה הרי זו תרומה מפני שלבו לתרום על הכל :

פ"ה א אין תורמין אלא מן היפה וכו'. תוספתא פ"ב תורמין מן היפה על הרעה ואין תורמין מן הרעה על היפה ואם תרם מן הרעה על היפה תרומתו תרומה חוץ מן הזונין על החטין עוד שם כל מקום שיש כהן תורם מן היפה וכל מקום שאין כהן תורם מן המתקיים ר' יהודה אומר לעולם הוא תורם מן היפה ואין הלכה כרבי יהודה ואמרי' בגמרא ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו ואי אין תרומתו תרומה נשיאות חטא מנין : כיצד תורם תאנים וכו'. במשנה שם תאנים וגרוגרות ודבלה אחד והתאנים יפים מן הגרוגרות והגרוגרות מתקיימות יותר מהתאנים כדאיתא בפרק כל המנחות ונתבארו דברי רבינו :

ב תורמין בצל שלם וכו' שם במשנה פלוגתא דתנאי ופסק כת"ק דאמר תורמין בצל קטן שלם ולא חצי בצל גדול ואין חילוק בין יש שם כהן בין אין שם כהן לעולם בצל שלם חשוב יותר אלא הכהן ואם אין שם כהן הוא מתקיים יותר : בכ"מ אין תורמין ממין על שאינו מינו כו'. שם במשנה ואם תרם אין תרומתו תרומה. ברים מעשר בהמה אמרינן מה"מ א"ר אמי א"ר ינאי כל חלב יצהר כל חלב תירוש ודגן אמרה תורה תן חלב לזה וחלב לזה אשכחן תירוש ויצהר תירוש ודגן דגן ודגן מניין ק"ו ומה תירוש ויצהר שאינם כלאים זה בזה אין מתעשרין מזה על זה תירוש ודגן דגן ודגן שהם כלאים זה בזה אינו דין שלא יתעשרו מזה על זה. והיכא למידק אמאי שבק רבינו האי קרא ונקט קראי כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב ותו היכי יליף מהאי קרא דאין תורמין ממין על שאינו מינו וי"ל דנקט האי קרא ללמוד גם לענין תרומת מעשר והאי קרא בתרומת מעשר כתיב. ומ"ש בכ"מ אין תורמין לומר שאע"פ שהמין האחר מתקיים ואין שם כהן אם תרם על שאינו מינו אין תרומתו תרומה :

הקישות

שנאמר כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב ואם תרם אין תרומתו תרומה: ג הקשות והמלפפון מין אחד. כל מין חטים אחד. כל מין תאנים וגרוגרות ודבילה א'. ותורם מזה על זה. וכל שהוא כלאים בחבירו לא יתרום מזה על זה אפילו מן היפה על הרע. כיצד היו לו חמשים סאה חיטין. וחמשים סאה שעורים בבית אחד והפריש על הכל שני סאין חיטין אינן תרומה. וכל שאינו כלאים בחבירו תורם מן היפה על הרע. אבל לא מן הרע על היפה ואם תרם תרומתו תרומה חוץ מן הזונין על החטים מפני שאינן אוכל אדם: ד אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו. ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו. שנאמר כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב מן הגמור על הגמור. ואם תרמו תרומתן תרומה: ה מאימתי תורמין את הגורן משיברור. ברר מקצת תורמין מן הברור על שאינו ברור. המכנים שבלים לתוך ביתו לעשותן מלילות ה"ז תורם מן שבלים: ו מאימתי תורמין את הגת משיהלכו בה שתי וערב. מאימתי תורמין את הזיתים משיטענו: ז אין תורמין מן הטהור על הטמא ואם תרם תרומתו תרומה. והלכה למשה מסיני שעיגול של דבלה שנטמא מקצתו תורמין לכתחלה מן הטהור שבו על הטמא שבו. ולא העיגול בלבד שהוא גוף א' אלא אפילו אגודה של ירק אפילו ערימות של חטים שנטמאה מקצתה תורמין מן הטהור שבה על הטמא שבה. אבל אם היו שני עיגולים או שתי אגודות או שתי ערימות אחת טמאה ואחת טהורה בצידה לא יתרום מן הטהור על הטמא לכתחלה. ותורמין תרומת מעשר מן הטהור על הטמא לכתחלה שנאמר את מקדשו ממנו טול מן המקודש שבו: ח אין תורמין מן הטמא על הטהור ואם תרם בשוגג תרומתו תרומה. במזיד לא תקן את השירים וזה שהרים תרומה ויחזור ויתרום. בד"א שלא ידע בטומאה. אבל אם ידע ושגג *שמותר לתרום מן הטמא על הטהור הרי הוא כמזיד. וכן בתרומת מעשר: ט אין תורמין מן המחובר על התלוש ולא מן התלוש על המחובר. כיצד היו לו פירות תלושין ואמר פירות אלו יהיו תרומה על פירות אלו המחוברים אפילו (אמר) לכשיתלשו. או שהיו לו שתי ערוגות ואמר פירות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על

*כאן פסק כר"י ובפירושו כתב ואין הלכה כר"י ועי' פ"ס

רדב"ז

הקישות והמלפפון מין אחד וכו'. הכי איתא במשנה ודלא כר' יהודה דאמר שני מינים הם: כל מין חטים אחד וכו'. ג"ז שם במשנה: [וכ]ל שהוא כלאים זה בזה. ג"ז שם זה הכלל כל שהוא כלאים בחבירו לא יתרום מזה על זה אפילו מן היפה על הרע. ומשמע שאם תרם אין תרומתו תרומה דהא שני מינים [הם] כיון שהם כלאים זה בזה: ואם תרם תרומתו תרומה וכו'. ג"ז שם במשנה:

[ד] אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו וכו'. שם משנה כלשון רבינו ותניא התורם [...]בים ועתיד לעשותם למוקים תאנים ועתיד [...]שותם גרוגרות רמונים ועתיד לעשותם פרד [...]ומה ואין צריך לתרום שנייה אמרו להם ב"ש [...]"ה הרי הוא אומר כמלאה מן היקב לא תרם מן היקב אמרו להם ב"ה לב"ש הרי אומר מעשר הארץ אם אתה אומר צריך לתרום [...]יה אף זה לא קיים והשתא ניחא דמאי שנא [...]ולא דתנן המפריש חלה מן הקמח אינה חלה דשאני תרומה דכתיב כל מעשר הארץ: מאימתי תורמין את הגורן וכו'. בתוספתא פ"ג ואמרינן התם אין דומה [...]בים לזיתים ענבים רכות וגותקות את יינם זיתים קשים ואינם נותקין את שמנם:

[ז] אין תורמין מן הטהור על הטמא וכו'. משנה פ"ב כלשון רבינו ובירושלמי עביד צריכותא [...]נך בבי ופשוט הוא והתם יליף רבי יוחנן [...]קרא דכתיב ונחשב לכם כדגן מן הגורן מה [...]כן אי אפשר שיהא מקצתו טמא ומקצתו טהור [...]ומר דאין חטה אחת חציה טמאה והציה [...]הורה ודנין אפשר משאי אפשר ופריך מעתה [...] תהיה תרומתו תרומה ומשני ממנו אמר [...]חמנא דכתיב ונתתם ממנו תרומת ה' מ"מ [...]פי שיפה זו ניחא דקאמר הלכה למשה מסיני [...]כל רבינו בפסון כתב דקראי אסמכתא בעלמא [...]ניקר טעמא משום דבעינן מוקף וגזרינן דלמא [...]כיס שלא מן המוקף משום דמספי דילמא [...]ע טהור בטמא וא"כ מאי הלכה למשה מסיני [...]בר תירלתי בכיולא בזה גבי עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ע"ש: [...]תורמין תרומת מעשר וכו'. ירושלמי ומניין שתרומת מעשר ניטלת מן הטהור על [ה]טמא רב כהנא אמר מכל חלבו את מקדשו ממנו טול מן המקודש שבו:

[ח] אין תורמין מן הטמא על הטהור וכו'. פ"ב אין תורמין מן הטמא על הטהור [וא]ם תרם שוגג תרומתו תרומה ומזיד לא עשה [כ]לום ואפליגו עלה לא עשה כלום לא עשה כל [ע]יקר דאפילו האי גריוא הדר לטבליה ורבי [נ]תן בר אושעיא אמר לא עשה כלום לתקן את [ה]פירים אבל תרומה הוי וא"ת דטעמא דמתני' [מ]שום הפסד כהן אבל מדאורייתא שרי והא [א]מרינן התן לו ולא לאורו משמע דמן התורה [א]ין תורמין לכתחלה מן הטמא על הטהור בפ' [...]ל שעה תרילו לה דה"מ שלא היתה לה שעת [ה]כושר ומתניתין דהכא שהיתה לה שעת הכושר מדאורייתא תרומה מעליא היא: בד"א שלא [י]דע בטומאה וכו'. שם במשנה רבי יהודה [א]ומר אם היה יודע בו בתחלה אע"פ שהוא [ש]וגג לא עשה כלום וטעמא משום דהוי שוגג [ק]רוב למזיד ואיכא למידק דבפירוש המשנה [כ]תב ואין הלכה כרבי יהודה והכא פסק [כ]רבי יהודה וי"ל דמעיקרא סבר דר' יהודה לפלוגי אתא ולפיכך פסק דאין הלכה כר' [י]הודה ולבסוף סבר דרבי יהודה לפרושי אתי והלכתא כוותיה (ועיין בתשובות ה"א הנדפס מחדש דף ק"ט סימן ה'): [ו]כן בתרומת מעשר וכו'. שם במשנה וכן בן לוי שהיה לו מעשר טבל והיה מפרים והולך עליו שוגג מה שעשה עשוי מזיד לא עשה כלום:

[ט] אין תורמין מן המחובר על התלוש וכו'. פ"ק דתרומות ובתוספתא ובברייתא פרק האומר בקידושין (דף סב):

כסף משנה

ג הקישות והמלפפון מין אחד. גם זה משנה שם וכת"ק: כל מין תאנים וכו' עד מפני שאינן אוכל אדם. ג"ז משנה שם והא דאבל לא מן הרע על היפה [גמי שם] ואיתיה בפרק האיש מקדש ופרק האשה רבה (דף פ"ט:):

ד אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו וכו'. משנה פ"ק דתרומות (משנה י'): ומ"ש שנאמר כדגן מן הגורן. בפ"ק דבכורות יליף לה מקרא אחרינא ובספרי זוטא יליף לה מקרא אחרינא:

ה מאימתי תורמין את הגורן משיברור ברר מקצת תורמין מן הברור על שאינו ברור. כ"כ בנוסחא שלפני ובנוסחא אחרת מצאתי מאימתי תורמין את הגורן משיכבור כבר מקצת תורמין מן הכבור על שאינו כבור והוא מלשון כברה שנותנין חטה בכברה כדי שירד המוץ ומתוך התוספתא פ"ב דתרומות נראה לגרוס מאימתי תורמין הגורן משילבור לבר מקצת תורמין מן הלבור על שאינו לבור והיא הגירסא היותר נכונה בעיני:

המכנים שבלים וכו'. בספ"ק דבילה עלה י"ג ופסק כרבי:

ו מאימתי תורמין את הגת וכו'. תוספתא פרק שני דתרומות:

מאימתי תורמין את הזיתים משיטענו. שם בירושלמי ובתוספתא ופירוש משיטענו הקורה עליהם:

ז אין תורמין מן הטהור על הטמא וכו' עד לא יתרום מן הטהור על הטמא לכתחלה. משנה רפ"ב דתרומות (משנה א): ומש"כ והלכה למשה מסיני. שם באמת אמרו העיגול [של דבילה] שנטמא מקצתו תורם מן הטהור שיש בו על הטמא שיש בו ואמרינן כל מקום שאמרו באמת אמרו הל"מ. ומה שכתב ותורמין ת"מ וכו'. ירושלמי שם:

ח אין תורמין מן הטמא על הטהור וכו'. שם (משנה ב) אין תורמין מן הטמא על הטהור ואם תרם שוגג תרומתו תרומה מזיד לא עשה כלום וכן בן לוי שהיה לו מעשר טבל מפריש עליו והולך שוגג מה שעשה עשוי מזיד לא עשה כלום ר"י אומר אם היה יודע בו מתחלה אע"פ שהוא שוגג לא עשה כלום ופסק רבינו כר"י ואפשר שהטעם משום דאמרינן בירושלמי (שם ה"א) תני בשם ר' יוסי אם תרם מן הטמא על הטהור בין בשוגג בין במזיד מה שעשה עשוי רבי פנחס בעי קומי ר' יוסא [עד] כדון כסבור בהם שהם טהורים היה יודע שהם טמאים וסבור שמותר לתרום מן הטמא על הטהור א"ל יאות רבי סבר כר' יהודה ברם כרבי יוסי היא הדא היא הדא ומפרש רבינו דה"ק יפה אתה אומר שהלכה כר"י שהוא כדבריך. ובריש פרק האשה רבה (דף פ"ט) איתמר עלה דמתניתין מאי במזיד לא עשה ולא כלום אמר רב חסדא לא עשה כלום כל עיקר דאפילו הכיא גריוא הדר לטיבלא רב נתן ברבי אושעיא אמר לא עשה ולא כלום לתקן את השירים אבל תרומה הוי ופירש רש"י את השירים את הטהור שזה היה עושה אותו שירים אבל תרומה הוי וקדשה ויחזור ויתרום מן הטהור ופסק רבינו כרב נתן משום דאמר ליה רבה לר"ח לדידך וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה וכל ראיות דאייתי רב חסדא למימר דב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה דהו לאו דלא דמו להאי. ומ"ש וכן בתרומת מעשר נראה שטעמו מדאמרי' בירוש' פ"ק דתרומות דלר' יוסי שוים ומינה איכא למיל"ף לדידן לר' יהודה דפליג עליה ופסק רבינו כמותו ופשטא דמתניתין דרבי יהודה אתרומה ואתרומת מעשר קאי:

ט אין תורמין מן המחובר וכו'. משנה פ"ק דתרומות (משנה ה) ובקידושין פרק האומר (דף ס"ב) בעא מיניה רב אסי מר' יוחנן פירות ערוגה זו תלושים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברים פירות ערוגה זו מחוברים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושים לכשיתלשו מהו אמר ליה כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי ותניא כוותיה ומסיים בה בברייתא יתר על כן אמר ראב"י אפילו אמר פירות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו [מחוברין פירות ערוגה זו מחוברין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו] תלושין לכשיבאו שלים ויתלשו והביאו שלים ונתלשו דבריו קיימים אמר רבה לא אמר ראב"י אלא בשחת אבל באגם לא רב יוסף אמר אפילו באגם וכו' כמאן אזלא הא דתניא האומר לחבירו אם ילדה אשתך נקבה [הרי היא] מקודשת לי לא אמר כלום וא"ר חנינא לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת אבל אשתו מעוברת דבריו קיימים אי כרבה בשהוכר עוברה אי כר"י אע"פ שלא הוכר עוברה ואיכא דאמרי אמר רבה לא אמר ראב"י אלא בשחת דבי כיבשי אבל בשחת דבי שקיא לא רב יוסף אמר אפילו בשחת דבי שקיא כמאן אזלא הא דתניא האומר לחבירו אם ילדה

והא

משנה למלך

פ"ה ה המכנים שבלים לתוך ביתו לעשותם מלילות כו'. עיין בפ"ג מהלכות מעשר דין ה': ח ואם תרם בשוגג תרומתו תרומה. עיין בפ"ב מהלכות שגגות (דף כ"ם) ד"ה בשוגג ודוק היטב. ועיין ביבמות (דף פ"ט) ד"ה אין. (*עיין במה שכתב הרב המחבר בספ"ז מהלכות מאכלות אסורות דין כ"ה):

על פירות ערוגה זו מחוברים. או שאמר פירות ערוגה זו מחוברים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושין לא אמר כלום. אבל אם אמר פירות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו לכשיתלשו ונתלשו הואיל ובידו לתולשן אינו מחוסר מעשה ולכשיתלשו שניהם דבריו קיימין. והוא שיביאו שתיהן שליש בעת שאמר: י אין תורמין מן הלח על היבש ולא מן היבש על הלח ואם תרם תרומתו תרומה. כיצד ליקט ירק היום וליקט ממנו למחר אין תורמין מזה על זה אלא א"כ דרכו להשתמר ב' ימים. וכן ירק שדרכו להשתמר ג' ימים כגון המלפפונות כל שליקט בשלשת ימים מצטרף ותורם מזה על זה. ירק שדרכו להשתמר יום אחד בלבד וליקט בשחרית וליקט בערב תורם מזה על זה: יא אין תורמין מפירות שנה זו על פירות שנה שעברה. ולא מפירות שנה שעברה על פירות שנה זו ואם תרם אינה תרומה שנאמר שנה שנה. ליקט ירק ערב ראש השנה עד שלא באה השמש וחזר וליקט אחר שבאה השמש אין תורמין מזה על זה שזה חדש וזה ישן. וכן אם ליקט אתרוג בערב ט"ו בשבט עד שלא בא השמש וחזר וליקט אתרוג אחר משבאה השמש אין תורמין מזה על זה מפני שאחד בתשרי ראש השנה למעשרות תבואה וקטניות וירקות. וט"ו בשבט ראש השנה למעשרות האילן: יב אין תורמין פירות הארץ על פירות חוצה לארץ. ולא מפירות חוצה לארץ על פירות הארץ *[ולא מפירות הארץ על פירות סוריא ולא מפירות סוריא על פירות הארץ]. ולא מפירות שאינן חייבין בתרומה כגון לקט שכחה ופיאה. או פירות שנתרמה תרומתן על פירות שחייבין בתרומה. ולא מפירות שחייבין בתרומה על פירות הפטורין ואם תרם אינה תרומה: יג *המפריש תרומה ממעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו. או ממעשר שני והקדש שלא נפדו על פירות אחרות אין תרומתן תרומה: אין

[*כן הוא בס"א וכוא בתוספתא בפ' ראשון דתרומות]:

השגת הראב"ד

*המפריש תרומה ממעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו וכו': א"א אין אלו אלא דברי תימה המשנה אמרה אין תורמין ממעשר ראשון שניטלה תרומתו ולא ממעשר שני והקדש שנפדו ואם תרם אין ש"ת ובדעת נותנת

כסף משנה

ילדה אשתך נקבה [הרי היא] מקודשת לי לא אמר כלום וא"ר חנינא לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת אבל אשתו מעוברת דבריו קיימים כמאן כשהוכר עוברה ודברי הכל אמר אביי ראב"י ורבי ור"מ כולהו סבירא להו אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ע"כ בגמרא. ולענין הלכה רבינו פסק בפ"ז מהלכות אישות כר' חנינא דכשהוכר עוברה מקודשת וכתב הר"ן בטעמו מפני שהוא מפרש דאביי דסבירא ליה דלים הלכתא כראב"י לא פליג בהדי רבה ור"י בדינא דכולהו מודו בשתת דבי כבשא דשב"ל הוא ומהני בתרומה ואשתו מעוברת נמי בשהוכר עוברה מקודשת מיהו רבה ורב יוסף טרחי לאוקמי מילתא דראב"י בשתת דהוי דשב"ל כי היכי דתיקום אליבא דהלכתא דקיימא לן משנת ראב"י קב ונקי ואביי סבירא ליה דראב"י אפילו באגם ואפילו זפהות מכן אמר דקסבר אדם מקנה דשלב"ל ומש"ה אוקמי' בשיטה ומיהו כולהו מודו דשתת והוכר עוברה דשב"ל מיקרי עכ"ל. והיכא למידק עליה דא"כ למה פסק כאן שצריך בהביאו שליש בעת שאמר הא אפילו בשתת דבי כבשא מיקרי דבר שבא לעולם לפי דבריו ז"ל לפיכך נראה לי שרבינו סובר דכיון דאוקימנא לראב"י בשיטה לית הלכתא כוותיה ומש"ה פסק דבעינן שהביאו שליש והוכר עוברה אפילו לרבנן מקודשת דחשיב בא לעולם כמו הביאה שליש בתבואה. ואע"ג דהוה אפשר לומר דכיון דקיימא לן משנת ראב"י קב ונקי וגם מדחזינן דרבה ור"י פליגי אליביה אלמא סבירא לן כוותיה וגם מדמהדר גמרא לאוקמי לדברי חנינא כרבה וכר"י ואליבא דראב"י משמע דסבר גמרא דהלכתא כוותיה ואע"ג דקיימא לן אין אדם מקנה דשלב"ל הכא חשיב דשב"ל כיון שהוא שתת לרבה או אגם לר"י ואע"ג דאביי פליג ואמר דהאי נמי הוי דשלב"ל הוה ליה יחידאה ועי"ל דאביי נמי מודה בשתת או באגם דהוי דבר שבא לעולם אלא דסבר דראב"י אפילו מקמי דליהוי אגם קאמר מדסתם דבריו ומש"ה אוקמיה בשיט' אבל כל שהוא שתת או אגם דבר שבא לעולם חשיב לאביי עכ"ז פסק רבינו והוא שיביאו שתיהן שליש בעת שאמר משום דאמרינן בירושלמי פ"ק דתרומות ולא מפירות שהביאו שליש על פירות שלא הביאו שליש ואע"ג דבירושלמי פ"ק דתרומות אמרינן שאם תרם תרומתו תרומה הכא שאני שהוא ממחובר על התלוש. ועוד דבירושלמי רפ"ב דתרומות אמרינן הדא אמרה הפרים מפירות שלא הביאו שליש לא קדשו. ויש תוס' בספרי רבינו שכתוב בהן אפי' אמר לכשיתלשו וטעות סופר הוא וצריך למוחקו ואם נפסק שלא לשבש הספרים כ"כ לא תמחוק אלא תיבת אמר בלבד וה"ק אפילו לכשיתלשו א"נ תרומה כיון שהוא לא אמר לכשיתלשו ומ"מ יש ייתור לשון בדברי רבינו דנקט היו לו פירות תלושין וכו' ונקט היו לו שתי ערוגות וכו' ותרתי למה לי ובסוף נראה שיש חסרון וכ"ל שהנוסחא הנכונה בדברי רבינו כך היא כיצד היו לו שתי ערוגות ואמר פירות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברים או שאמר פירות ערוגה זו מחוברים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושין לא אמר כלום אבל אם אמר פירות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברים לכשיתלשו או שאמר פירות ערוגה זו מחוברים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושין לכשיתלשו ונתלשו הואיל ובידו לתולשן אינו מחוסר מעשה ולכשיתלשו דבריו קיימים והוא שיביאו שתיהן שליש בעת שאמר:

י אין תורמין מן הלח על היבש וכו' עד וליקט בערב תורם מזה על זה. תוספתא דתרומות פרק ד':

יא אין תורמין מפירות שנה זו וכו'. משנה פ"ק דתרומות (משנה ה) אין תורמין וכו' מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש וכו' ואם תרם אין תרומתו תרומה. ומה שכתב שנאמר שנה שנה. פ"ק דר"ה (דף י"ב:) ובר"פ בתרא דבכורות (דף נ"ג:) ימאחר דמקרא יליף לה אינה תרומה: ליקט ירק ערב ר"ה וכו'. ברייתא פ"ק דר"ה עלה י"ב. ומ"ש וכן אם ליקט אתרוג בערב ט"ו בשבט וכו'. שם עלה י"ב:

יב אין תורמין מפירות הארץ וכו'. משנה פ"ק דתרומות (מ"ה) ויליף לה בספרי מדכתיב וכל מעשר הארץ מזרע הארץ ומאחר דמקרא יליף ממילא משמע שאם תרם אינה תרומה כמו ששנו במשנה הנזכרת:

יג המפריש תרומה ממעשר ראשון וכו': כתב הראב"ד אין אלו אלא דברי תימה וכו'. ונראה לומר שרבינו גורס במשנה פ"ק דתרומות (מ"ה) אין תורמין ממעשר שלא ניטלה תרומתו ולא ממעשר שני והקדש שלא נפדו וא"ש כדקס"ד דהראב"ד דבדוקא נקט רבינו

רדב"ז

והוא שיביאו שתיהן שליש בעת שאמר. קך כתב למפלס דבפחות משליש לא לעונת המעשרות: י אין תורמין מן הלח וכו'. בתוספתא פ"ד ירק שדרכו להשתמר אחד תורמין עליו יום אחד שני ימים תורמין עליו שני ימים ג' ימים תורמין עליו ג' ימים החזרין והכרישין וכו':

יא אין תורמין מפירות שנה זו וכו'. פ"ק ולא מן החדש על הישן ולא מן על החדש:

ואם תרם אינה תרומה שנ' שנה שנה וכו' וא"ת האי קרא במעשר כתיב ו לרבינו שפירש במשנה דכתיב והרמותם תרומת ה' ר"ל ממנו בעינו שיוליא החק לו מאותו המין ולא ממין אחר ומשמע דשל שנים חשיב כשני מינים והנכון מה שכתב דכתיב שנה שנה כדאיתא פ"ק דר"ה ו דכתיב במעשר תרומה ומעשר ילפי לכמה דברים:

ליקט ירק ערב ר"ה וכו'. ברייתא דר"ה (דף יב):

יב אין תורמין מפירות הארץ וכו'. במשנה ולא מפירות הארץ וכו'. תרם אין תרומתו תרומה: ולא מפירות על פירות סוריא וכו'. תוספתא פ"ב ומ דתורמין מפירות סוריא על פירות ח"ל ומפירו ח"ל על פירות סוריא דלענין זה סוריא כח דחיובא דתרוייהו מדרבנן:

ולא מפירות שאינם חייבים וכו'. שם במש אין תורמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפ ולא מן ההפקר כבר ידעת כי אלו כולם הע העניים ואין לו לפטור ממונו במה שהוא לעניים וההפקר משום דאמר קרא כי אין חלק ונחלה עמך ממה שיש לך ואין לו ספקר שידך וידו שוין הכי איתא בירושל והיכא למידק למה השמיט רבינו דין ההפק וי"ל דמתני' איירי שבא לתקן הכרי מן הלק וכו' או מן ההפקר דאי לאשמועינן שהם פטורי הכי הו"ל למיתני וכיון שבא לפטור הכרי ההפקר הרי זכה בהפקר והרי הוא שלו ו בא לפטור הכרי בדבר שהוא מפקיר ועדיי לא זכה בו פשיטא כיון שאין לו בו זכות יפטור הכרי בכך וכיון דלא פסיקא ליה השמי וא"ת טעמא דלקט שכחה ופאה והפקר מפנ שהם עצמם פטורים והו"ל מן הפטור על החיו והא תני ליה סיפא ולא מן הפטור על החיו בירושלמי מתרץ לה כיני מתני' ולא מפירו שהביאו שליש על פירות שלא הביאו שליש וכו' ונראה לתרץ דתרי גווני פטור איכא או שפטו מצד עצמו כגון לקט שכחה ופאה או כגו שהיה חייב ונתקן וזהו שכתב רבינו או פירות שנתרמה תרומתן וכו'. ואם תרם אינה תרומה דהכי תנינן על כל השנויים במשנה ואם תרמו אין תרומתן תרומה:

יג המפריש תרומה ממעשר ראשון וכו'. במשנה ולא ממעשר ראשון שנטלה תרומתו ולא ממעשר שני והקדש שלא נפדו כך היא הגרסא בספרים שלנו והטעם דאם נפדו כבר הרי הוא מן הפטור על החיוב ולא אצטריך למתנייה אבל היכא שלא נפדו סד"א עדיין טבל היא קמ"ל דמעשר שני ממון גבוה הוא ויש ספרים גורסין ומעשר שנפדה והיכא שלא נפדה לא איצטריכא ליה מטעמא דאמרן דממון גבוה הוא אבל היכא שנפדה איצטריך להיכא שהקדימו בשבלין דפטור מתרומה גדולה והקדש נמי שנפדה אצטריך כשהקדיש טבל ומירחו הגזבר וא"כ פדאו כך תירץ רבינו שמשון ז"ל לפי גירסתו וכן נראה דכך הראב"ד ז"ל ומיהו לגבי הדין כ"ע מודו דמעשר שני בין נפדה בין לא נפדה אין תורמין ממנו על מקום אחר שאם נפדה הרי הם חולין גמורים ואין תורמין מן הפטור על החיוב ואם עדיין לא נפדה ממון גבוה הוא ואין פוטר של עצמו בשל גבוה ובירושא נמי היה גורס ובמעשר ראשון שלא נטלה תרומתו שאם נטלה תרומתו הרי הוא חולין גמורים ומותר לזרים ופשיטא דאין תרומתו תרומה אבל היכא דעדיין לא נטלה תרומתו סד"א טבל הוא ועושה אותו תרומה על מקום אחר קמ"ל. ורבינו אין מפרש משנתנו בשהקדימו בשבולין ומש"ה גרים בשלא נטלה תרומתו ומעשר שני שלא נפדה והראב"ד ז"ל כתב שאם לא נטל ממנו כלום יכול הוא לתרום מה שיש בו מתרומה גדולה על מקום אחר וזה דרך האמת ע"כ. ואפשר שרבינו מודה בזה אבל משנתנו לא איירי בהכי אלא במי שבא לעשות מעשר ראשון תרומה על מקום אחר ולא בתרומה מעשר שבו אלא כל המעשר בא לעשותו תרומה על מקום אחר ולפיכך אין תרומתו תרומה

משנה למלך

יג המפריש תרומה ממע"ר שלא ניטלה תרומתו כו' אין תרומתן תרומה. פ"ק דתרומות אין תורמין כו' ולא ממעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו כך היא גירסת רבינו והראב"ד גורס שניטלה תרומתו וכתב שהמעשר השנוי כאן בשהקדימו בכרי ודוקא בשניטל ממנו תרומת מעשר משום שמקלתו מתוקן אבל אם לא ניטל ממנו כלום יכול הוא לתרום מה שיש בו מת"ג על מקום אחר וזה דרך פלפס

רדב"ז (מכ"י)

[...]ומיהו דברי הראב"ד ז"ל על שהקדימו בכרי ויש עדיין בו תרומה גדולה אבל רבינו מפרש מתני' כפשטה:

[א]ין תורמין מדבר שהוא חייב וכו'. דמאי פ"ה עציץ נקוב הרי הוא כארץ תרם מן הארץ על עציץ נקוב מעציץ נקוב על הארץ תרומתו תרומה משאינו נקוב על הנקוב תרומה [...] ויתרום מן הנקוב על שאינו נקוב תרומה [...]אכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשר ע"כ. [...]נקוב חיובו מן התורה ושאינו נקוב חיובו [...]ן וכן יש פירות שחיובן מן התורה ויש שחייבן מדרבנן והכל מפורש פ' האשה [...] ואיכא למידק שכתב רבינו על שתי [...]ות תרומתו תרומה ויחזור ויתרום והלא [...] מדבר שחיובו מן התורה על דבר [...] מדרבנן אע"ג דתרומתן תרומה לא [...] עד שיוציא עליה תרומה ומעשרות [...] במתני' גבי תרם מן הנקוב על שאינו [...] דחד טעמא הוא לפי שהוא כמו טבל [...] לכהן לאכול טבל שכל הגדל בעציץ [...] נקוב אינו חייב בתרומה מן התורה [...] תובה להוציא מזרע אחר התרומה [...]כות החייבות לתרומה זו ואז יתקנה [...] ויהיה מותר לאוכלה וי"ל דסמך רבינו [...] שכתב בסמוך גבי עציץ דחד טעמא הוא כדכתיבנא:

[ז]רע תבואה בעציץ שאינו נקוב וכו'. ירושלמי פרק בתרא דמעשרות ר' יונה [...]יא בעי קומי ר' זעירא זרע בעציץ שאינו [...] ונקב אמר ליה עכשיו נקב כלומר עכשיו [...]א למפרע הילכך אם הביא שליש שהוא [...] המעשרות קודם שנקב פטור מן התורה [...]קב קודם שהביא שליש חייב מן התורה:

[ה]תורם מפירות הגדלין בארץ וכו'. משנה כתבתיה למעלה: ולא תאכל עד שיוציא וכו'. וכן הדין בתורם מפירות שחייבים מן התורה על פירות שחייבין מדרבנן כדכתיבנא לעיל: יז התורם מן הדמאי וכו'. נ"ז שם במשנה וחד טעמא הוא שהרי הדמאי אין חיובו אלא מדרבנן:

זרעים. הלכות תרומות פ"ה

יד אין תורמין מדבר שהוא חייב מן התורה על דבר שהוא חייב מדבריהן ולא מן המחוייב מדבריהן על החייב מן התורה. ואם תרם תרומתו תרומה ויחזור ויתרום:

טו עציץ נקוב הרי הוא כארץ. וכמה יהא בנקב כדי שרש קטן והוא פחות מכזית. זרע תבואה בעציץ שאינו נקוב והביאה שליש ואח"כ נקבו ונגמרה התבואה והוא נקוב הרי הוא כצומח בשאינו נקוב עד שיקבנו קודם שיביא שליש:

טז התורם מפירות הגדלין בארץ על הגדלין בעציץ נקוב. או מפירות עציץ נקוב על הגדלין בארץ תרומתו תרומה. תרם משאינו נקוב על הנקוב תרומתו תרומה ויחזור ויתרום. תרם מן הנקוב על שאינו נקוב תרומתו תרומה ולא תאכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשרות ממקום אחר:

יז התורם מן הדמאי על הדמאי ומן הדמאי על הודאי תרומתו תרומה ויחזור ויתרום מכל אחד

כ"ם אם לא נפדו אבל זה המחבר סבר שהוא דרך אחת עם מעשר ראשון שנטלה תרומתו ואין השכל מורה כן שהמעשר השני כאן בשהקדימו בכרי ודוקא בשניטל ממנו תר"מ מפני שמקלתו מתוקן אבל אם לא נטל ממנו כלום יכול הוא לתרום מה שיש בו מתרומה גדולה על מקום אחר וזה דרך האמת:

כסף משנה

רבינו אלא לרבותא נקט שלא ניטלה תרומתו שאע"פ שהוא טבול לתרומה גדולה אין תורמין ממנו וכל שכן היכא דניטלה תרומתו דאין תורמין ממנו ועל דרך זה יתפרש מעשר שני והקדש שלא נפדו וכ"ש אם נפדו דפשיטא דחולין גמורים הם:

יד אין תורמין מדבר שהוא חייב מן התורה וכו'. נלמד מדין עציץ נקוב ושאינו נקוב ודמאי וודאי שיבא בסמוך. ומ"ש ואם תרם תרומתו תרומה ויחזור ויתרום לא קאי אלא למאי דסמיך ליה מן המחוייב מדבריהם על החיוב מן התורה דאילו רישא דהיינו שתרם מדבר שהוא חייב מן התורה על דבר שהוא חייב מדבריהם דינא דתרומתו תרומה ולא תאכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשרות ורבינו לא נחת הכא אלא ללמדנו דתרומתו תרומה ואילו לומר דלא תאכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשרות סמך על מה שכתב גבי תרם מן הנקוב על שאינו נקוב:

טו עציץ נקוב הרי הוא כארץ. משנה ספ"ה דדמאי (משנה י'). ומ"ש וכמה יהא בנקב וכו' משנה ספ"ב דעוקצין (משנה י'). ומ"ש והוא פחות מכזית בסוף פ' המצניע (דף צ"ו): זרע תבואה בעציץ שאינו נקוב וכו'. במנחות פ' ר' ישמעאל (דף ע') א"ל רבי חנינא בר מניומי לאביי עציץ [שאינו] נקוב מהו אי לא נקוב הא לא נקוב דילמא חזר ונקבו קא אמרת ומוכח התם שפירושו כמו שכתב רבינו ואע"ג דלא איפשיטא התם איפשיטא בירושלמי פרק בתר' דמעשרות הלכה רביעית דאמרו עכשיו נקב:

טז יז התורם מפירות הגדלי' בארץ וכו' התורם מן הדמאי על הדמאי וכו' עד ולא תאכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשרות. משנה ספ"ה דדמאי (משנה י' י"א):

אין

אין

משנה למלך

[...]עכ"ד. מיהו דבריו דמתני' איירי במע"ר שהקדימו בכרי שיש חיוב על הלוי להפריש ממנו ת"ג [...] מעשר דדוקא כשהקדימו בשבלים הוא דמיפטר הלוי מת"ג אבל אם הקדימו בכרי חייב בת"ג [...]א בפ"ק דביצה (דף י"ג) ואשמעינן מתני' דאם ניטל ממעשר זה תרומתו דהיינו ת"מ אע"פ [...] הוא טבול לתרומה גדולה כיון שמקצתו מתוקן דהיינו שכבר הוציא ממנו ת"מ אינו יכול לתרום [...]"ג על טבל אחר שיש לו שהוא טבול לתרומה גדולה ולתרומה מעשר אבל אם לא ניטל ממנו כלום [...] שהוא טבול לת"ג ולת"מ יכול הוא לתרום מה שיש בו מת"ג על מקום אחר כלומר דאינו יכול [...] כולו ת"ג על מקום אחר מאחר שעשירית מעשר זה הוא לכהן משום תרומת מעשר אך כל מה [...]ן משיעור ת"מ יכול לעשותו ת"ג ומ"ש מה שיש בו מת"ג הכוונה הוא לאפוקי ת"מ שיש בו ורבינו [...] מה שפירש מרן דבריו הוא מסכים לדברי הראב"ד דרבינו נ"כ מיירי בשהקדימו בכרי דאז [...]ל לת"ג ומאי דתנן שלא ניטלה תרומתו הוא על ת"ג אבל תרומת מעשר ניטלה ממנו והעפ"כ [...]מין ממנו ת"ג על טבל הטבול לת"ג ולת"מ ואין הפרש לענין דינא בין רבינו להראב"ד כלל [...] דבר דסבירא להו דהדבר שמפרישין ממנו על מקום אחר צריך שיהיו שוים בכל עניניהם ואין [...] לדברי מרן ממה שכתב רבינו בפ"ג דין כ"ב. והרב בעל תיו"ט הקשה על דברי מרן הללו ממה [...] רבינו בפ"ג דפירות הטבולים לת"ג תורמין מהן ואין זה מן הקושיא דהתם מיירי כשאותם הפירות [...]בולים לגמרי דמסתמא כשהם טבולים לת"ג הם טבולים נ"כ לת"מ דלאו ברשיעי עסקינן שהנה [...]. ורבינו שמשון גורס שניטלה תרומתו כגירסת הראב"ד אלא שכתב דמתני' איירי בהקדימו בשבלין [...] מתרומה גדולה ומש"ה אין תורם ממנו ת"ג על כרי של טבל אבל לא ניטלה תרומתו יכול לתרום [...]ן כתב רבינו עובדיה ז"ל ומהמשך דבריהם נראה דלא מיבעיא בטבל הטבול לת"ג לבד כגון שכבר [...] ממנו ת"מ שיכול להפריש ממנו ת"ג על טבל הטבול לת"ג ולת"מ אלא אף במעשר ראשון שהוא [...]וקא לת"מ יכול להפריש ממנו ת"ג על טבל הטבול לת"ג וכן נראה מפשטא דספרי דמייתי הר"ש [...] כמו זה נחשב בעיני דמאחר שמעשר זה אינו טבול לת"ג איך מפרים ממנו ת"ג על טבל הטבול [...] מפשטא דסוגיא דפרק כל הגט (דף ל"ד) אמרינן כור מעשר שיש לך בידי חייסינן שמא עשאו [...]א אמרינן שמא עשאו ת"ג משמע שאינו יכול לעשותו ת"ג כיון שאינו טבול לת"ג ומיהו אפשר [...]ומר דאורחא דמלתא נקט דשהם בן לוי יש לו מעשרות ואין לו נחלת שדה וכרם וכמ"ש הרב [...] בפ"ב דתרומות מ"ב ומש"ה חששו שמא עשאו ת"מ. (*א"ה א"נ עפ"י מה שנתבאר בדברי התוס' [...]גיא דת"ג בעינן מוקף מדאורייתא אבל גבי ת"מ דין מוקף אינו אלא מדרבנן ומש"ה לא חיישי' [...] עשאו ת"ג כיון דאיסורו מן התורה משא"כ בת"מ דכיון דאינו אלא מדרבנן חיישי' דלאו כ"ע גמירי [...] זהירי וכהסיא דכתב הרב המגיד ז"ל פ"א מהלכות אישות גבי חזקה דאין אדם עושה בעילתו [...]זות יע"ש) אבל לעולם דיכול לעשותו ת"ג אף שאינו טבול לת"ג ודברי רבינו בפ"ג שכתב וכן [...] פירות להיות מפרים עליהם ת"ג צריך שיהיו טבולים לתרומה כו' הם הפך סברת הר"ש. ורא[י]תי [...] בפי' המשנה שכתב וז"ל ואמרי' ממע"ר שלא ניטלה תרומתו כשיהיה לוי ויהיה לו זרע מאדמתו [...]יב בתרומה בלי ספק וג"כ יש לו מעשר שלקחו מישראל אין ראוי לו להוציא ממנו שיעור התרומה [...] לזרעו ושיתננה לכהן לפי שיש לכהן באותו מעשר חק וזכות והיא ת"מ אבל יוציא ת"מ ואח"כ [...]ממנו התרומה החייבת לזרעו ע"כ. והנראה אצלי בכוונת דבריו הוא דמעשר ראשון זה מיירי בהקדימו [...] הוא טבול לת"ג ולת"מ וכל זמן שת"מ בתוכו אינו יכול להפרים ממנו ת"ג על מקום אחר לפי [...]ה שיוציא ממעשר זה בעד פירות אחרים שיש לו שעשירית ממנו אינו שלו אלא של כהן בעד ת"מ [...] שאח"כ מפרים ממנו ת"מ מ"מ אינו מפרים אלא העשירית ממה שנשאר אבל אינו מפרים בעד [...] שהפרים דאיך יפרים ת"מ על ת"ג ואף אה"ל שאח"כ יכול להפרים ת"מ על הכל מ"מ בשעה [...]ם זה ת"ג ממעשר זה היה מעורב בתוכו ת"מ שהרי בכל עשרה גרעינין האחד הוא ת"מ ואם זה [...] מאה גרעינין בעד ת"ג נמצא שהעשרה היו ת"מ. והסבור הייתי לומר דמ"ש הראב"ד בהשגות [...]וא לתרום מה שיש בו מת"ג על מקום אחר הכוונה היא דדוקא השיעור שיש מת"ג מצד עצמו [...]יכול לתרום על מקום אחר אבל יותר משיעור זה אינו יכול לתרום לפי שיש בו ת"מ אבל השיעור [...]בו מת"ג אין בו חלק מת"מ ולאחר שהפרים חלק ת"ג שהיה בו על מקום אחר מפרים מן הנשאר ת"מ ואח"כ ת"ג:

יז התורם מן הדמאי על הדמאי כו'. תניא בפרק הנודר מן הירק (דף נ"ח) כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל כו' נתנו בהן חכמים שיעור ע"כ. ופירש"י טבל יש לו מתירין שמתקנו וניתר ואין הכוונה שמתקנו מעצמו דהא ודאי לא מהני דאפשר דמפרים מן החולין על הטבל והוי מן הפטור על החיוב אלא הכוונה היא שמפרים עליו ממקום אחר וכמו שכתב הר"ן. וראיתי להרא"ש שכתב טבל אם נתערבה בחולין יש לו היתר לעשר עליו מעציץ שאינו נקוב ע"כ. והנה דברי הרא"ש הללו בא[ו] סתומים והנראה שכיון הרא"ש לאותה ששנינו בפרק הקומץ (דף ל"א) תניא אמר ר' טרפון פעם אחת נתערב לי טבל בחולין ובאתי ושאלתי את ר"ש ואמר לי לך קח לך מן השוק ועשר עליו קסבר דאורייתא ברובא בטל ורוב עמי הארץ מעשרין הם והוה ליה כתורם מן הפטור על הפטור כו' ובפירוש איפסיקא הלכתא התם כר"ש שזורי בהאי מלתא ומש"ה כתב הרא"ש דמה שיש היתר לתערובת זה לעשר עליו הוא מעציץ שאינו נקוב דאין חיובו כי אם מדרבנן וכמבואר דשפיר מפרים מהחיוב דרבנן על החיוב דרבנן אבל מטבל גמור לא משום דהוי מהחיוב על הפטור. והנה הואיל ואתא לידן סוגיא זו ראיתי לפרשה ורש"י כתב שיש מי שפירש דמה שנתערב לרבי טרפון היה דמאי ולא היה יכול להפרים מיניה וביה מפני חולין המעורבין בו ואע"ג דדמאי לא מיחייב במעשר אפ"ה הואיל ומחויב דרבנן הו"ל חולין מן הפטור על טבל החייב ומש"ה אמר לו קח מן השוק דהוי מע"ה דהוי נמי פטור דאורייתא על הפטור דאורייתא ולפי פי' זה לא גרסינן קא סבר דאורייתא ברובא בטל דאין לו שום שייכות כלל אלא הגירסא היא קא סבר רוב ע"ה מעשרין הם והו"ל כתורם מהפטור על הפטור כלומר שאם לא היו רוב ע"ה מעשרין אלא מחצה על מחצה לא היה יכול לעשר מזה על זה דשמא הא' הוא מעושר והב' אינו מעושר והוקשו לזה בגמרא ולימא ליה קא מהעכו"ם ותירצו קא סבר אין קנין לעכו"ם ואיכא דאמרי דאמר לו לך קח מהעכו"ם דקסבר יש קנין והו"ל מהפטור על הפטור והקשו ולימא ליה קח מהשוק ותירצו קא סבר אין רוב עמי הארץ מעשרים אלא מספקינן להו מחצה על מחצה הלכך איכא למימר המעורב נתעשר וזה לא נתעשר אי נמי איפכא ע"כ. והנה המתבאר מזה הוא שאם אנו אומרים דרוב עמי הארץ מעשרים יכול להפרים מן הדמאי על הדמאי אך אי מספקא לן במחצה על מחצה אין מעשרין מזה על זה ולא ידעתי טעם לסברא זו דאף אם נאמר דרוב ע"ה מעשרין הם אכתי איכא למיחש דלמא הא' מעושר והב' אינו מעושר ונמצא מפרים מהפטור על החיוב או מהחיוב על הפטור ותו דהא תנן בסוף פ"א מדמאי תרם מן הדמאי על הדמאי תרומה ויחזור ויתרום ופשיטא דסתמא דמתני' אתיא כהלכתא דקי"ל רוב ע"ה מעשרין ורבינו פסקה למתני' אף דאית ליה דרוב ע"ה מעשרים ורש"י הקשה על פי' זה דאם איתא דמה שלא תקן מהדמאי הוא משום דאית ליה דאין רוב ע"ה מעשרים א"כ כשלוקח מהעכו"ם נמי ניחוש שמא ע"ה זה שמכר פירות הללו לא עשרן והו"ל מהפטור על החיוב ומכח קושיא זו פירש דטבל זה שנתערב לרבי טרפון היה טבל גמור וכיון שנתערב בחולין בטל דמדאורייתא חד בתרי בטל והו"ל פטור מדאורייתא ורבנן הוא דאחמור ביה ואמרו טבל אוסר במשהו והצריכו להפרים עליו תרומה ומיהו מיניה וביה לא דהחולין מתוקנים נפטרו לגמרי ואפי' חיובא דרבנן ליכא וא"ל נא ולקח מהשוק ועשר עליו לפי חשבון טבל שבו קא סבר רוב ע"ה מעשרין הן והו"ל פטור מדאורייתא וחייב מדרבנן כי האי ע"כ. ועדיין לבי מהסס בזה דנהי דמתיובא דרבנן אחייב דרבנן תורמין ומעשרין מזה על זה היינו דוקא כגון מפירות עציץ שאינו נקוב על פירות ח"ל או על פירות הלקוחים מהעכו"ם למ"ד אין קנין לעכו"ם דכל הני מה שהם פטורים מהתורה לאו משום ספיקא הם אלא דגזירת הכתוב דדין תרומות ומעשרות אינם נוהגים כי אם בא"י וכן עציץ שאינו נקוב לא חשיב כארץ וכן דאין קנין לעכו"ם בא"י אלא דרבנן החמירו בכל הני גווני וחייבום בתרומה ומעשרות ומש"ה תורמין ומעשרין מזה על זה אבל בדמאי מאי דפטור מן התורה הוא משום ספק דאמרי' רוב ע"ה מעשרין אלא שחכמים החמירו וחששו למיעוטא וא"כ איך תורמין מהדמאי על טבל אחר שהוא חייב מדרבנן דהא איכא למיחש שמא דמאי זה אינו מעושר וחייב מן התורה ונמצא מפרים מהחיוב על הפטור ואפשר ג"כ שהוא מתוקן ונמצא מפרים מהפטור לגמרי על החיוב דרבנן וראיה לחילוק זה דהא קי"ל דאין תורמין מן הדמאי על הדמאי ואע"ג דאין חיובם כי אם מדרבנן וקי"ל דתורמין מדרבנן אדרבנן מ"מ שאני דמאי דחיובו הוא משום ספק וכמו שכתבנו וא"כ לפ"ז לא יתרום מן הדמאי על טבל אחר שחייב מדרבנן ואע"ג דמציגו במקום אחר דלא חששו לספק זה דדמאי דהא תנן תרם מן הדמאי על הדמאי תרומה ויחזור ויתרום ומדלא קתני ולא תאכל עד שיוציא עליה

יח אין תורמין שבולין וכו'. לשון ספרי שומע אני יתרום שבולין על חטין וענבים על יין וזיתים על שמן ת"ל כדגן מן הגורן מן הגמור ותנן אין תורמין זיתים על שמן ולא ענבי על יין ואם תרמו ב"ש אומרים אין תרומתו תרומה ואמרינן עלה בירושלמי א"ר יוחנן מפני טורח השבט ומשמע דאפילו תרם מן הענבים כשיעור המגיע ליין אין תרומ הרומה כיון דאיכא טורח לכהן ואפילו נתרצה הכהן אין תורמין לכתחילה אבל אם נתרצה הכהן משמע דתרומתו תרומה דזימנין דניחא ליה בענבים וזיתים מיין ושמן ואם תרם כשיעור המגיע ליין אפילו מדעת הכהן נראה דאין תרומתו תרומה חדא דמיחזי ככהן המסייע בבית הגרנות ועוד שמא יבא לעשות שלא מדעת כהן:

אחד ואחד בפני עצמו. תרם מן הודאי על הדמאי תרומתו תרומה ולא תאכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשרות:

יח אין תורמין שבלים על החיטים. וזיתים על שמן. וענבים על יין. ואם תרם אינה תרומה גזירה שמא יטריח הכהן לדרוך ולכתוש. אבל תורמין שמן על הזיתים הנכבשין ויין על ענבים לעשותן צמוקין. למה זה דומה לתורם משני מינין שאינן כלאים זה בזה מן היפה על הרע. וכן תורמין מזיתי שמן על זיתי כבש. אבל לא מזיתי כבש על זיתי שמן. מיין שאינו מבושל על המבושל. אבל לא מן המבושל על שאינו מבושל. מן הצלול על שאינו צלול. אבל לא משאינו צלול על הצלול. מתאנים על גרוגרות במנין. מגרוגרות על התאנים במדה. אבל לא תאנים על גרוגרות ולא גרוגרות על התאנים במנין כדי שיתרום לעולם

יח אין תורמין שבלים על החטים וכו'. ומ"ש וזיתים על השמן וכו' עד לעשותן צמוקים. משנה פ"ק דתרומות ופ' כל המנחות באות מצה: וכן תורמין מזיתי שמן וכו' על שאינו מבושל. משנה פ"ב דתרומות (משנה ו'): ומ"ש מן הצלול וכו' תוספתא פ"ד אלא שבתוספתא כתובה בחילוף והוא ט"ס. ומ"ש מתאנים על גרוגרות וכו'. ירושלמי פרק שני דתרומות ותוספת' פ"ד

אבל תורמין שמן על הזיתים וכו'. שם במש' ותורמין שמן על זיתים הנכבשים ויין ע[ל] ענבים לעשותן צמוקים וא"ת בשלמא שמן [על] זיתים הנכבשים הוי מדבר שנגמרה מלאכתו [על] דבר שנגמרה מלאכתו אבל יין על ענבים לעש[ותן] צמוקים במאי מותרין לכתחילה והא תנן הכו[תש] והצמוקין והחרובים משיעמיד ערימה הא תני לה אין לך אסור לתרום מדבר שנגמ[רה] מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו א[לא] גורן ויקב בלבד כלומר יין על הענבי[ם] הנדרכות הוא דאסור הא יין על צמוקים [ל]דלאו יקב נינהו וקשיא לי על תירוץ זה דא[ם] תרתי מתנייתא למה לי דתנן אין תורמין [שמן] על זיתים הנכתשים ולא יין על ענבים הנדרכ[ות] ותנן אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו [על] דבר שלא נגמרה מלאכתו וגם רבינו כתב כ[ן] אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על ד[בר] שלא נגמרה מלאכתו ומשמע דכל הדברי[ם] אע"פ שאינם גורן ויקב ויש לתרץ דלא תנן תורמין יין על צמוקים אלא על ענבים לעשותן צמוקים והרי ענבים נגמרה מלאכתן לאכילה אע"פ שהוא רוצה לעשותן צמוקים כי שעדיין לא שמחם לצמקן אבל אם התחיל לצמקן לא גמר מלאכתן עד שיעמיד ערימה: וזהו שכתב רבינו למה זה דומה לתורם משני מינין וכו' משמע שלא היה קשה עליו אלא מפני ש[ה]ם שני מינין שהרי הנודר מן היין מותר בענבים ולא ביאר רבינו כיצד תורם ובירושלמי פליגי בה היאך תורם רבי אמר לפי שמנו רשב"ג אומר לפי אוכלו אבל לא על גרעיניהם ומשמע דהלכה כר[בי] דאמר לפי שמנו דמשערין כמה שמן היה ראוי לצאת מאותם זיתים ותורם מן השמן עליהם ואפשר שרבינו נתכוון לזה במה שכתב מן היפה על הרע שאין בזה תוספת אלא בתרם מן היפ[ה] על הרע ולדעת רשב"ג הוא מוסיף בתרומה יותר מן הראוי לו כנ"ל: וכן תורמים מזיתי שמן וכו'. פ"ב משנה כלשון רבינו וא"ת הא תו למה לי והא תנן לעיל תורמין שמן על זית[ים] הנכבשים וכ"ש הוא דשמן על זיתים דמיחזי כשני מינים מותר כ"ש זיתי שמן על זיתי כבש דחד מינא וי"ל דקמ"ל אע"ג דזיתי כבש מתקיימין יותר מזיתי שמן תורם לעולם [מן] היפה שהוא זיתי שמן ולא מזיתי כבש על זיתי שמן אע"ג דמתקיים יותר שהוא מן הרע על היפה: מיין שאינו מבושל וכו'. ג"ז שם במשנה והטעם שכתבתי לעיל וכן מן הצל[ול] על שאינו צלול הוי מן היפה על הרע אע"פ שיין שאינו צלול מתקיים יותר על ידי השמרים שבו: מתאנים על גרוגרות וכו'. התאנים יפות מן הגרוגרות והגרוגרות מתקיימו[ת] יותר מן התאנים ותנן כל מקום שיש כהן תורם מן היפה וכל מקום שאין כהן תורם מן המתקיים ואתא לאשמעינן דבזמן שבא לתרום מן היפה לא יתרום במדה לפי שהוא ממע[ט] בתרומה

משנה למלך

עליה תרומה ומעשר דומיא דתורם מן הודאי על הדמאי משמע שלא חשו חכמים דלמא הדמאי שמפרים ממנו הוא טבל גמור והדמאי שהפרים עליו הוא מעושר ונמצא שהפרים מהחיוב על הפטור ונמצאת התרומה שהפרים טבל גמור הא לא קשיא שהרי כבר כתב שם רבינו עודדים דמה שלא הצריכו לתקן התרומה הוא משום דרוב ע"ה מעשרים לא החמירו בתרומה אבל לעולם דלכתחילה אינו מפרים מהדמאי על הדמאי דאם הפרים חוזר ותורם משום ספק דשמא הדמאי שהפרים ממנו הוא מעושר וא"כ ה"נ אין מפרישין מן הדמאי על טבל אחר דרבנן ואם הפרים צריך להזור ולתרום דשמא הדמאי הוא מעושר ונמצא מפרים מהפטור על החיוב וכבור אני לומר דלעולם אין תורמים מן הדמאי על טבל אחר דרבנן והכא באני בטבל זה שנתערב בחולין דמה שהוא פטור מן התורה הוא משום רובא שנתבטל ברוב וכתיב אחרי רבים ודמי לדמאי דמאי דפטור מן התורה הוא משום רובא נמצא דטבלים הללו יש להם הדמות בפטורא דטעמא דכולהו הוא משום דאזלינן בתר רובא ומש"ה תורם מזה על זה אבל בטבל אחר דרבנן לא. ומ"מ לא נתקררה דעתי בכל זה דמאחר דשנינו דאין תורמין מן הדמאי על הדמאי ואם תרם יחזור ויתרום איך התירו לתרום מן הדמאי על הטבל אחר דרבנן יהיה מה שיהיה. ונראה אני דלעולם תורמין מן הדמאי על כל טבל דרבנן והאי מדמאי על הדמאי והטעם דבכל מקום דאיכא חשש איסור תורה חששו חכמים כגון מן הדמאי על הדמאי דשמא הא' מעושר והב' אינו מעושר ונמצא מפרים מן הפטור על החייב דאינו תרומה ונמצא אוכל טבל גמור אבל כמפרים מן הדמאי על טבל אחר דרבנן דאף אם נאמר שלמא הדמאי הוא מעושר אכתי ליכא איסור תורה דטבל דרבנן הוא ולא חששו בזה ולפ"ז נראה דדוקא מן הדמאי על טבל דרבנן התירו אבל מטבל דרבנן על הדמאי לא התירו משום דשמא הדמאי אינו מעושר ונמצא נוגע באיסור תורה. ודע שיש חילוק בין מפרים מן הפטור על החיוב למפרים מן החיוב על הפטור דהתורה משאינו נקוב על הנקוב דהיינו מן הפטור על החיוב צריך להזור ולתרום אבל התורם מן הנקוב על שאינו נקוב אינו צריך להזור ולתרום שהרי נפטר שאינו נקוב בעדיפא מיניה דהיינו במה שתרם מן הנקוב אלא דלגבי התרומה עצמה אמרינן דלא תאכל עד שיוציא עליה ממקום אחר דהאי אמרת דגם בתורם מן הנקוב על שאינו נקוב דצריך לחזור ולתרום משאינו נקוב איך מפרים מן הדמאי על טבל דרבנן דהא לא ימנע אם הדמאי מעושר צריך לחזור ולתרום מהטבל דרבנן ואם הדמאי אינו מעושר ג"כ צריך לחזור ולתרום אלא ודאי דאם הדמאי אינו מעושר כבר נתקן הטבל דרבנן ואין לחוש אלא דשמא הדמאי מעושר וכבר כתבנו דבאיסורא דרבנן לא חששו ודין זה שכתבנו מלבד שהסברא היא נכונה פשטא דמתני' הכי מוכח דתנן משאינו נקוב על הנקוב תרומה ויחזור ויתרום מן הנקוב על שאינו נקוב תרומה ולא תאכל ולא קתני בסיפא ויחזור ויתרום מוכח בהדיא דמן החייב מן התורה על החייב מדרבנן אינו חוזר ותורם שכבר נפטר הטבל דרבנן במה שתרם מהטבל דאורייתא וכן כתבו התוספות בפרק האשה רבה עלה פ"ט ד"ב ולא: **ודע** שאף שכתבנו לעיל דבחשש איסור תורה חששו חכמים אך באיסור דרבנן לא חששו ומש"ה מפרים מהדמאי על טבל דרבנן אפ"ה התרומה שמפרים מהדמאי על טבל דרבנן יכול הכהן לאוכלה ואינו צריך להפרים עליה ממקום אחר אף דאיכא חשש איסור תורה דדלמא דמאי זה אינו מעושר והוי טבל דאורייתא מ"מ לא חששו לזה שהרי בתורם מן הדמאי על הדמאי לא חששו לתרומה עצמה לומר שיפרים עליה ממקום אחר והטעם הוא משום דלגבי תרומה עצמה סמכו חכמים על רוב עמי הארץ מעשרין הם וא"כ בנ"ד דהיינו מפרים מהדמאי על טבל דרבנן לא חששו חכמים לענין התרומה עצמה שלא תאכל עד שיוציא עליה ממקום אחר וסמכו על רוב ע"ה מעשרין הם. ובזה שכתבנו נראה דיש ליישב פירוש הא' שכתב רש"י דמה שנתערב לרבי טרפון היה דמאי וכתבנו דלפי פי' זה לא גרסינן דמדאורייתא ברובא בטל אך לפי מה שכתבנו נראה דלעולם דגרסינן ליה ואיצטריך להאי טעמא משום דאי לאו דמדאורייתא בטל לא היה מפרים עליו מן הדמאי דהא קי"ל דאין תורמין מן הדמאי על הדמאי אך כיון שכבר נתבטל ברוב דליכא איסור תורה התירו לעבר מן הדמאי דאף את"ל דהדמאי שמפרים ממנו הוא מעושר מ"מ ליכא איסור תורה וטעמא דאוקמוה דהתערובות זה היה דמאי ולא טבל הוא משום דס"ל דאם מה שנתערב היה טבל גמור לא היה להפרים עליו מן הדמאי משום דדילמא הדמאי היה מעושר ונמצא שאוכל טבל דרבנן. והכוונה והכלל דכל היכא דאיכא ספק א' להקל כגון במפריש מן הדמאי על טבל דרבנן דאם הדמאי מעושר לא נתקן הטבל ואם הדמאי אינו מעושר נתקן נמצא דליכא אלא חד צד להקל אף באיסור דרבנן הושבין להומרא ואינו מעשר מזה על זה אך הא מה שנתערב היה דמאי דבשתא איכא תרי ספיקי להקל דאפשר דמה שמפרים ממנו אינו מעושר ואת"ל דהוא מעושר אפשר שהדמאי שנתערב ג"כ הוא מעושר נמצא דאיכא תרי תלוקות יש להקל באיסורא דרבנן אף באיסור דאורייתא אף דאיכא תרי ספיקי להקל אזלינן לחומרא והיינו טעמא דאין תורמין מן הדמאי על הדמאי אף דאיכא תרי ספיקי להקל משום דאי אמרת שהדמאי שמפרים הימנו הוא מעושר והדמאי שמפרים עליו אינו מעושר קא אכיל איסור תורה ואליבא דרש"י אף אם היה התערובות מטבל גמור יכול להפרים מן הדמאי עליו משום דכל בדרבנן אזלינן לקולא. ומ"מ עדיין לכל הפירושים קשה עלי דמהכוגיי מוכח דאף דהתורם מן החייב מן התורה על החייב מדרבנן נפטר הטבל דרבנן מ"מ לכתחלה אינ[ו] תורם שהרי הקשו בגמרא ולימא ליה קא לך מן השוק ותירצו קא סבר אין קנין לעכו"ם כו' והו[י] מן החייב על הפטור וא"כ היך התירו לתרום מהדמאי על טבל דרבנן דלא ימנע אם הדמאי אינ[ו] מעושר הוי מן החייב על הפטור ואם הוא מעושר הוי מן הפטור על החייב ויש לתרץ בדוחק ועדיי[ן] יש לי משא ומתן בסוגיא זו אלא שמפני האריכות לא כתבתים לפי שסוגיא זו סובלת אריכות כדב[רי] והדבר צריך אלפי תלמוד. ודע דאליבא דרש"י דאית ליה דמיירי בטבל גמור ע"כ מיירי בטבל הטמ[א] לתרומת מעשר ולא לת"ג דאם היה טבול לתרומה גדולה איך היה מפרים מן הדמאי עליו והלא דמ[אי] פטור מתרומה משום דלא נחשדו ובודאי שאינו מפרים תרומה מדבר שאינו טבול לתרומה וכמ"ש רבינ[ו] בפ"ג דין כ"ב וכן פי' הר"ש בפ"ג דחלה מ"ט לכך דמנהות בטבל שהורם ממנו תרומה גדולה וע[ל] בדעתי לומר שהפי' הא' שכתב רש"י דהתערובות זה היה דמאי הוא משום דניחא להו דמיירי בדמ[אי] שכבר הורם ממנו תרומה גדולה כסתם דמאי ולא בטבל גמור ולאוקמי בטבל שהורם ממנו תר"ג. וה[א] שזה שכתבנו לעיל דכל טבל שנתערב בחולין אינו מפריש עליו מטבל גמור מן התורה משום דהוי [מן] החייב על הפטור אלא מטבל אחר דרבנן לא כל טבלים דרבנן הותר לתרום מהם על טבל זה שנתער[ב] שהרי התוס' שם הקשו דמה תירצו בגמרא קא סבר אין קנין לעכו"ם דהא מיפטר מטעם מירו[ח] והירצו דמ"מ דמי לחיוב כי היכי דלא אמר ליה קא מעציץ שאינו נקוב או מהבואת ח"ל כו' מוכ[ח] מכאן דאף דעציץ שאינו נקוב ותבואת ח"ל ומירוח העכו"ם אין חיובם כי אם מדרבנן מ"מ אינו תור[ם] מהם על טבל שנתערב בחולין שנתבטל ברוב משום דהני דמו לחיוב והוי כאילו תורם מן החייב ע[ל] הפטור. והנה הרה"ם ז"ל שכתב דטבל שנתערב בחולין שמפרים עליו מעציץ שאינו נקוב הולק בכמ[ה] התוספות הללו אך לא ידעתי אם הרה"ם חולק בכל וס"ל דכל טבל שאינו חייב מן התורה דינו ש[וה] ומפרים ממנו על טבל שנתערב בחולין או דילמא דדוקא בעציץ שאינו נקוב פליג אבל באחריני מוד[ה] כגון מירוח העכו"ם או תבואת ח"ל משום דדמי לחיוב ואין ולאו ורפיא בידי ומדברי הר"ם בפ"[ג] דחלה מ"ט נראה דס"ל כסברת התוספות בקושיא עלה דמתני' דזיתי מסיק שנתערבו עם זיתי ניקו[ף] דקתני אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון מהך דמנהות ותיקון דדמאי ליכא למימר הכ[י] משום דמתני' איירי בשלא הורם ממנו תרומה גדולה וכתב ומיהו למ"ד יש קנין מסכתא לה דלך ק[א] מן העכו"ם וזה דוחק לאוקמי כתמא דמתני' במחלוקת עוד תירץ דמוציא תחלה ת"ג ואח"כ לוקח מ[ן] השוק ומעשר לפי החשבון וגם זה דוחק דא"כ כשמוציא תחלה ת"ג הוא על הכל וא"כ מתני' דקתני מוציא לפי החשבון הוא דוקא בתרומת מעשר ומדקתני סיפא ואם לאו מוציא תרומה לפי חשבון מכ[לל] דריבא אינו מוציא לפי חשבון עוד תירץ דהכא איירי כשהטבל רוב וגם זה דוחק דא"כ איפכא ה[וה] ליה למיתני זיתי ניקוף שנתערבו עם זיתי מסיק ענבי עוללות עם ענבי בציר וכמו שדקדק הר"ש בפ"[ג] דדמאי מ"ה ומדלא תירץ דפרנסה דמתני' הוא בעציץ נקוב ודכוותיה נראה דס"ל כסברת התוס' ד[ה]הני דמו להיוב והוי כתורם מן החייב על הפטור. ודע שראיתי שהתוספות דבריהם סתרי לכא[ורה] דבפרק הנודר מן הירק עלה דהך דכל דבר שיש לו מתירין כגון טבל כו' כתבו דמעשר עליו מ[ן] או מעציץ שאינו נקוב וזה הוא הפך ממה שכתבו בפרק הקומץ וצ"ע. ודע שמ"ש התוספות דמעש[ר] עליו מדמאי על כרחך מיירי כשהטבל זה שנתערב בחולין היה טבול דוקא לת"מ דאם היה טבול לת"[ג] לא היה מעשר מן הדמאי דהא לא נחשדו ע"ה בתרומה גדולה וכמבואר וכן כתב הר"ש בפ"ג דחל[ה] וכמ"ש לעיל וכ"כ הרא"ש בפרק הנודר מן הירק (דף ט') עלה דההיא דאמרינן ליטרא בצלים כו' דלמ[א] להומרא שאני. ודע דכתב מהר"ם בתשובה סי' תל"ג דאין מפריש מחד דרבנן על תרי דרבנן והכרי[ע] כן מאותה סוגיא דפרק הקומץ יע"ש. ועיין בהגהות דשייכי לספר זרעים שכתבו בשם מהר"ם דמכוגי[א] זו דהקומץ משמע דאין להפריש אפילו בטבל דרבנן היכא דנראה דאחד חמור קלא מחבירו יע"ש:
יח **אין** תורמין שבלים על החטים וכו'. עיין בהר"ש ובמ"ש הרא"ב"ד בפ"ב דעדיות משנה ב' ובתוי"ט. ומ"ש אבל לא מן המבושל כו' עיין בתשובת הרשב"א סי' כ"ד ובמ"ש הר"ש על משנה א ודוק:

לעולם בעין יפה. ותורמין חטים על הפת. אבל לא מן הפת על החטים לפי חשבון. ובכל אלו אם תרם תרומתו תרומה:

יט אין תורמין שמן על הזיתים הנכתשין. ולא יין על ענבים הנדרכות שזה דומה לתורם מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו. ואם תרם תרומתו תרומה ויחזור ויתרום מן הזיתים והענבים בפני עצמן. הראשונה מדמעת בפני עצמה והאוכלה חייב עליה כשאר תרומות גמורות אבל לא מן השנייה:

כ מי שתרם שמן על זיתים שדעתו לאוכלן. או זיתים על זיתים ודעתו על הכל לאכילה. או שתרם יין על ענבים שהם לאכילה. או ענבים על ענבים והכל לאכילה ונמלך לדורכן ודרך הזיתים והענבים שכבר תרם עליהם אינו צריך לחזור ולתרום:

כא אין תורמין חומץ על יין. אבל תורמין יין על חומץ שהיין והחומץ מין אחד הן. (*היה בלבו לתרום מן היין על היין ונמצא בידו חומץ אינה תרומה). היה בלבו לתרום חומץ על חומץ ונמצא החומץ שתרם יין תרומתו תרומה:

כב התורם חבית של יין על היין ונמצא חומץ אם יודע שהיתה חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה. ואם אחר שתרמה החמיצה הרי זו תרומה. ואם ספק תרומה ויחזור ויתרום. וכן התורם קישות ונמצאת מרה אבטיח ונמצא סרוח או שנמצאו נקורין. תרם חבית של יין ונמצאת מגולה שאסור לשתותה תרומה ויחזור ויתרום שנייה. ואין אחת משתיהן מדמעת בפני עצמה. והאוכל אחת משתיהן אינו חייב חומש:

כג כיצד נפלה אחת מהן על החולין אינה מדמעת. נפלה שנייה למקום אחר אינה מדמעתה. נפלו שתיהן למקום

*כנ"ל ועי' בכ"מ

רדב"ז (מכ"י)

תרומה והוי עין רעה ובזמן שבא לתרום מן המתקיים לא יתרום במנין אלא במדה די שיתרום לעולם בעין יפה בתוספתא פ"ד ולא נתבאר בדברי רבינו אם בא לתרום מן הדבלה על התאנים או על הגרוגרות היאך יתרום דתנן כל מין תאנים אחד תורם מזה על זה והדבלה א"א אלא במשקל וי"ל דלעולם משקל הדבלה הוא עין יפה מן היפה ומתקיים ולפיכך לא הוצרך לבאר בהרי הפכר אלא במשקל: ותורמין חטים על הפת וכו'. תוספתא פ"ד תורמין חטים על הפת אבל לא הפת על החטים אלא לפי החשבון היא בכפרים שלנו. ואיכא למידק חטין על הפת הא איכא טורח השבט ומאי שנא מטבולין הטין ודוחק הוא להעמידה במקום שאין שם והחטין מתקיימין יותר מן הפת דא"כ היפה הפת על החטין אפילו לפי החשבון אין תורמין הרי אינו מתקיים. וי"ל דטבולין על חטין אין טוב התרומה אלא על החטין ואם תרם מן הטבולין איכא טורח השבט אבל חטין על הכא טוב התרומה על החטין הילכך תורם לכתחילה הפת בהרי הפת בעצמו נתחייב בשעה שהיה טין ונראה שרבינו היה גורס אבל לא מן הפת על החטין לפי החשבון וי"ל כי שתי הגרסאות עולות לענין אחד כי מה שאמר אלא לפי החשבון לומר שיתרום מן הפת שיעור גדול כפי מה שעולה לחטין והרי זה עין יפה והועלת גדול לכהן וכ"ב רבינו לפי החשבון היינו לפי החשבון המגיע לפת עין רעה שאם יטול אחד מחמשים בפת לא יגיע לפי החשבון ההוא אחת משבעים שהרי לא מחשב כמה הולך סובין ומורסן וכמה נתאה והורה לפי אותו החשבון והוי עין רעה אבל אם עבר ותרם תרומתו תרומה:

יט אין תורמין זיתים וכו'. משנה פ"ק כלשון רבינו וכתב לפי שזה דומה לתורם מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה לאכתו וקשיא דהא תנן בסיפא וכתבה רבינו אם הפרק אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו וכו' ואם תרמו תרומתן תרומה ולא תני בה יחזור ויתרום ולפי מה שכתבתי לעיל בשם ירושלמי ניחא דרישא איירי בדגן תירוש ויצהר חייבין מן התורה ולפיכך תרומה ויחזור ויתרום כל סיפא איירי בשאר פירות שהיובן מדרבנן ולפיכך אינו צריך לתרום פעם שניה אבל מדברי רבינו נראה שאין מחלק בין דגן תירוש ויצהר לשאר פירות. וי"ל דלעולם אינו מחלק לענין אין תורמין לכתחילה מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו אבל לענין אם עבר ותרם יש ביניהם חילוק דדגן תירוש ויצהר צריך להזור ולתרום אבל שאר פירות וה"ל ואין חיובן מן התורה אינו צריך להזור ולתרום וזהו שכתב רבינו שזה דומה לתורם מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו אע"ג דאין הדין שוה בשניהם מ"מ דומה הוא לענין שאם תרם תרומתו תרומה דסד"א ליהוו כשני מינין קמ"ל דמין אחד הוא ואינו דומה אלא לתורם מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו ומיהו לענין אם חוזר ותורם אינם דומים מטעמא דכתיבנא:

כ מי שתרם שמן על זיתים וכו'. שם משנה כלשון רבינו והטעם מבואר שאותם הזיתים חזרו כאילו נגמרה מלאכתן ואינו צריך לתרום פעם שניה שהרי לפי ההוא ישעה שתרם הכל נגמרה מלאכתו ואע"פ שנמלך אח"כ אין המלכתו מבטל תרומתו:

כא אין תורמין חומץ על יין וכו'. בתוספתא פ"ד פלוגתא דרבי וחכמים ופסק כחכמים שאמרו חומץ ויין מין אחד הוא והא דאין תורמין חומץ על יין לפי שהוא מן הרע על היפה דגרסי' פרק המוכר את הספינה (דף פ"ד) עלה דמתניתין דתנן יין ונמצא חומץ ונמצא יין שניהם יכולין לחזור בהן לימא מתני' רבי היא ולא רבנן דתניא יין וחומץ מין אחד רבי אומר שני מינין אפילו תימא רבנן ע"כ לא פליגי רבנן עליה דרבי אלא לענין תרומה ומעשר ואע"פ שבירושלמי פוסק כרבי מכל מקום מודה רבי שאם תרם כבר תרומתו תרומה דמן התורה הוו מין אחד כך כתב רבינו שמשון עכ"ל: ומ"ש וכן התורם עבר והתרומה וכדר' אילעא דאמר רבי אילעא מנין לתורם מן הרע על היפה שתרומתו תרומה שנאמר ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו אבל לענין מקח כ"ע מודו איכא דניחא ליה בחמרא ולא ניחא ליה בחלא ואיכא דניחא ליה בחלא ולא ניחא ליה בחמרא, הך סוגיא משמע להדיא דאם תרם חומץ על יין תרומתו תרומה ואינו צריך לחזור ולתרום וקשה דתנן התורם חבית של יין ונמצאת של חומץ אם ידוע שהיתה של חומץ עד שלא תרמה אין תרומתו תרומה וכו' משמע דיין וחומץ שני מינין הם ובשלמא לירושלמי שהעמיד משנה זו כרבי ניחא אבל לרבינו שכתב המשנה קשה וי"ל דמתני' דהכא אתיא אפי' אליבא דרבנן ומטעם תרומה בטעות נגעו בה שהרי דעתו היה לתרום יין על יין ונמצאת החומץ אם ידוע שהיתה של חומץ עד שלא תרמה הרי היא תרומה בטעות ואינה תרומה אם נתחמצה משתרמה אין כאן טעות שיין היה בשעה שתרמה ואם ספק תרומה ויחזור ויתרום הרי זה נכון והכי משמע בריש נדה והיינו דאמרינן לימא מתני' כרבי והוי איתא מתני' דהכא רבי היא ולא רבנן מאי קושיא הא איכא סתמא אחריתי כרבי ולא כרבנן אלא ודאי מתניתין דהכא כ"ע היא וזה מבואר בדברי רבינו שכתב היה בלבו לתרום חומץ על החומץ ונמצא החומץ שתרם יין אינה תרומה * וע"כ מפום דהוי תרומה בטעות הוא שהרי יין המוב מן החומץ:

כב התורם חבית של יין על היין וכו'. היינו מתני' דריש פרק שלישי התורם חבית של יין פירש רבינו על היין לומר שהיה בלבו לתרום יין על יין דהוי תרומה בטעות וכדכתיבנא לעיל אבל אם היה בלבי לתרום חומץ על יין בין אם נמצאת יין או חומץ תרומתו תרומה דמין אחד הם: ואם ספק וכו'. שם במשנה ומסיים בה תרומה ויחזור ויתרום הראשונה אינה מדמעת בפני עצמה ואין חייבין עליה חומש וכן השנייה וא"כ מ"ש רבינו בסוף הלשון ואין אחת מהן מדמעת אריסא קאי ולפיכך הפך סדר המשנה להשמועינן דהא דקתני ואין אחת מדמעת וכו' ארישא דתורם קיבות ונמצאת מרה נמי קאי ובירושלמי ניתא אבטיח ונמצאת כרוהה הלא קיבות ונמצאת מרה ולא מעיקרא מרה היא ומשני א"ר יוחנן נפו אותה כספק אוכל, תוספתא פ"ד התורם את הבור ונמצא מגולה אבטיח ונמצא נקור תרומה ויחזור ויתרום ולא שנו בה קיבות ונמצאת מרה ומשמע דהאי תנא הוא דקשיא ליה קושיין ולא ס"ל שעשו אותה בספק אוכל ומ"מ על משנתנו יש לנו לסמוך וכתירוציה דר' יוחנן:

כג כיצד נפלה אחת מהן וכו'. פ"ג משנה ב' וגרסי' עלה בירושלמי כיצד הוא עושה נותן שתיהן לכהן והכהן נותן לו דמי אחת מהן דמי גדולה או קטנה מדתנן מדמעת בקטנה שכן הדא אמרה דמי גדולה נותן לו והא דתנן אין חייבין עליה חומש וכן השניה היינו שאכל אחת מהן אבל אם אכל את שתיהן ממה נפשך חייב חומש בקטנה

כסף משנה

פ"ד. ומ"ש ותורמין חטים על הפת וכו'. תוספתא דתרומות בפ"ג (דף ס' ע"ד) אלא שם כתוב אבל לא פת על החטים אלא לפי חשבון ומצאתי כתוב שכך הגירסא בספרי רבינו המוגהים ונראה שהטעם מפני שהחטים נקראים יפה מפני שהם מתקיימים יותר מהפת ועוד שהחטים יכול לעשות פת והפת אם ירצה אינו יכול להחזירו חטים:

יט אין תורמין שמן על הזיתים הנכתשים וכו' עד אינו צריך לחזור ולתרום. משנה פרק קמא דתרומות (משנה ד'):

כא אין תורמין חומץ על יין וכו'. בתוספתא פ"ג (דף ס' ע"ד) רבי יוסי אומר יין והומץ שני מינים וחכמים אומרים מין אחד ופסק כחכמים ומכל מקום אין תורמין חומץ על יין מפני שהוא מן הרע על היפה. וק"ל למה לא סיים בה ואם תרם תרומתו תרומה וי"ל שמאחר שכתב שהם מין אחד ממילא משמע. ומ"ש היה בלבו לתרום מן היין על היין ונמצא בידו חומץ אינה תרומה כך היא הגירסא הנכונה בדברי רבינו והיא תוספתא פ"ג דתרומות והטעם שאע"פ שיין וחומץ מין אחד כיון שהוא נתכוין לתרום מן היפה אם עלה בידו מן הרע הוה ליה תרומה בטעות ואינה תרומה. ומ"ש היה בלבו לתרום חומץ על חומץ ונמצא בידו יין תרומתו תרומה כך היא הגירסא הנכונה בדברי רבינו והוא ג"כ שם בתוספתא אלא שהיא כתובה בהיפוך וטעם הדבר שמאחר שהיה בלבו לתרום מן הרע על הרע ועלה בידו מן היפה על הרע שפיר דמי שהרי מין אחד הם:

כב התורם חבית של יין על היין וכו'. משנה בפרק ג' דתרומות (משנה א')

ומ"מ ק"ל דבתוספתא פרק ג' דתרומות קתני עלה דברי רבי יוסי שרבי יוסי אומר יין והומץ שני מינים וחכמים אומרים מין אחד ומאחר שרבינו פסק כחכמים היאך פסק כמשנה זו. וכ"ל דמשמע לרבינו דההיא תוספתא משבשתא היא דהא איכא למימר דכיון דנתכוון לתרום יין אם היה חומץ הוה ליה תרומה בטעות ואפי' לרבנן אינה תרומה והיינו דסתם לה תנא דמתני' בלא מחלוקת וגמרא דידן סמך על ההיא מתניתין גבי הבודק את החבית שיבא בסמוך. ומצאתי לסמ"ג שכתב אין תורמין חומץ על היין ואם תרם בשוגג אינה תרומה במזיד תרומתו תרומה אבל תורמין יין על החומץ דתניא בפרק הספינה לרבנן דרבי שהיין והחומץ מין אחד הם לענין תרומה ומעשר ואע"פ שבירושלמי פוסק כרבי מכל מקום מודה רבי שאם תרם כבר תרומתו תרומה דמן התורה הוו מין אחד כך כתב רבינו שמשון עכ"ל: ומ"ש וכן התורם קישות וכו'. שם במשנה (בריש פ"ג) התורם קישות ונמצאת מרה אבטיח ונמצא סרוח תרומה ויחזור ויתרום ומדקתני ונמצאת מכלל דמעיקרא לא הוה ידע והכי אמרי' בר"פ השוכר כבה (דף פ"ט) ומשמע לרבינו דבספק קודם שתרם הסריח מיתניא מתניתין שאם ידוע שקודם שתרם הסריח אינה תרומה ואם ידוע שאחר שתרם הסריח אינו צריך להזור ולתרום. ומה שכתב או שנמצאו נקורין ירושלמי פ"ג דתרומות (הלכה א') אבטיח ונמצא נקור תרומה ויחזור ויתרום ומפרש רבינו כמו במתניתין דבספק מיתניא. וא"ת היכי מצי לפרושי מתניתין דנמצאת מרה בספק הא מרה מעיקרא היא עיין בירושלמי שם ובתוספות פרק השוכר כבה ובתוספתא בתרא (עלה קמ"ג) ואפשר לומר עוד דנעשית מרה מחמת עיפוש שאירע בה ואינה סרוחה (או שהסריחה) ואינה מרה. ומ"ש תרם חבית של יין ונמצאת מגולה בתוספתא דתרומות פ"ג (דף ס' ע"ד) והיה ראוי לכתוב כאן רבינו וכן אלא שסמך על מ"ש בסמוך וכן דקאי נמי אנמצאו נקורין והיינו נקורין דיין מגולה: ואין אחת משתיהן מדמעת וכו'. לכל מה שכתב תרומה ויחזור ויתרום קאי שהרי עד מדמעות בקטנה שבשתיהן שנוי במשנה רפ"ג דתרומות גבי תורם קישות ונמצאת מרה וכו' ותורם

*אלפנינו איתא ברמב"ם תרומתו תרומה ונתקן עפ"י גי' הכ"מ. ובווינציא כגי' הרדב"ז

למקום אחד מדמעות בקטנה שבשתיהן. וכן אם אכל זר שתיהן משלם בקטנה שבשתיהן וחומשה. וכיצד הוא עושה בשתיהן נותנן לכהן אחד ונוטל מן הכהן דמי הגדולה: **כד** הבודק את החבית והניחה להפרישה תרומה על אחרים עד שתעשה כולה תרומה ויתננה לכהן. ולאחר זמן בדקה ומצאה חומץ. מעת שבדקה תחלה עד ג׳ ימים ודאי יין וכל יין שחשב אותן הימים שהתרומה שלו בחבית זו הרי הוא מתוקן. מכאן ואילך ספק וצריך להפריש ממנו תרומה שנייה: **כה** בשלשה פרקים צריך לבדוק את היין שהניחו לפרוש עליו שמא החמיץ ואלו הן. בקדים של מוצאי החג. ובהוצאת הסמדר. ובשעת כניסת מים לבוסר. ויין מגתו מפרישין עליו בחזקת שהוא יין *[עד] מ׳ יום: **כו** המניח פירות להיות מפריש עליהן עד שיעשו תרומה אף ע״פ שאין מפרישין לכתחלה אלא מן המוקף אם הפריש הרי הן בחזקת קיימין. מצאן שאבדו ה״ז חושש לכל מה שתקן שמא לא הפריש עליהן אלא אחר שאבדו לפיכך מפריש תרומה שנייה:

פרק ששי

א תרומה ותרומת מעשר נאכלת לכהנים בין גדולים בין קטנים בין זכרים בין נקבות הם ועבדיהם הכנענים ובהמתן. שנאמר וכהן כי יקנה נפש קנין כספו וגו׳. עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה הרי אלו אוכלין: **ב** תרומה של תורה אין אוכל אותה אלא כהן מיוחס. אבל כהני חזקה אוכלין בתרומה של דבריהן בלבד ותרומה טהורה בין תרומה גדולה בין תרומת מעשר בין של תורה בין של דבריהן אינה ניתנת אלא לכהן תלמיד חכם. מפני שאסור לאכול תרומה טמאה. *וכל עמי הארץ בחזקת טומאה לפיכך נותנין תרומה טמאה לכל

*בווינציא׳ בן מ׳ יום

ישראלית

השגת הראב״ד

*וכל ע״ה וכו׳ עד לכל כהן שירצה. א״א זה אינו מחוור:

כסף משנה

והורס חבית של יין ונמצאת חומץ. ומ״ש וכן אם אכל זר וכו׳ הוא נלמד ממה שכתב בפ״ז דתרומות גבי שתי קופות שאין ידוע אי זו היא של תרומה ואי זו היא של חולין. ומ״ש וכיצד הוא עושה בשתיהם וכו׳. ירושלמי בפרק שלישי דתרומות:

כד הבודק את החבית וכו׳ בברייתא פ׳ המוכר פירות (דף צ״ו) ובריש נדה (דף ב׳) וכרבי יוחנן ואע״ג דריב״ל פליג וקי״ל כוותיה לגבי ר״י שא״ה דדרומאי מתנו משמיה דריב״ל כר״י ועוד דבפ׳ בתרא דע״ז איפליגו אביי ורבא בריתיה הלא ומעמיה המרא וקם ליה רבא כר״י וכן פסקו התוספות ועיין בירושלמי ס״פ כל הגט. ומ״מ יש לתמוה דהא בסוף קידושין ובריש נדה רמי הא ברייתא אברייתא דמקוה ומשני מאן תנא הבית ר׳ שמעון אבל רבנן אומרים טבל למפרע ולמה פסק רבינו כר״ש במקום רבנן ואפשר דמשמע לרבינו דכיון דבפ׳ המוכר פירות איפליגו אמוראי בההיא ברייתא שמע מינה דהלכתא היא:

כה בשלשה פרקים בודקים את היין וכו׳. משנה בס״פ כל הגט (דף ל״א) ואע״ג דר״י קתני לה משמע לרבינו דליכא מאן דפליג עליה. ודע דהא דקתני בקדים של מוצאי החג אמרינן בגמרא תנא בקידום של מוצאי החג של תקופה ופי׳ רש״י של תקופה אם כבר נכנס׳ תקופת תשרי אבל משכה תקופת תמוז עד כאן לא ואיני יודע למה השמיטו רבינו: ויין מגתו מפרישין עליו וכו׳. בירושלמי יין מגתו מפרישין עליו בחזקת שהוא יין עד מ׳ יום וטעמו מפני שאינו רגיל להחמיץ תוך מ׳ יום וכן נראה להגיה בדברי רבינו ולכתוב עד במקום בן:

כו המניח פירות וכו׳. במשנה בס״פ כל הגט ואע״ג דקתני בה ואם אבדו הרי זה חושש מעת לעת דברי ר״א בן שמוע הא אמרינן בגמרא דהלוקים עליו חביריו דתניא מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברה״ר בין ברה״י טמאות:

פ״ו א תרומה ותרומת מעשר נאכלת לכהנים בין גדולים בין קטנים וכו׳. פשוט בפרק הערל ובפרק אלמנה לכ״ג ובפרק אע״פ. ומה שכתב ובהמתן. משנה בסוף תרומות (פי״א מ״ט): עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה וכו׳. גיטין (עלה י״ב) ותוספתא פ״י דתרומות:

ב תרומה של תורה וכו׳. בפרק ב׳ דכתובות (דף כ״ד כ״ה): ותרומה טהורה וכו׳ אינה ניתנת אלא לת״ח כהן וכו׳. בר״פ הזרוע (דף ק״ל:) אין נותנין מתנה לכהן ע״ה. מה שכתב לפיכך נותנין תרומה טמאה לכל כהן שירצה. בפרק ד׳ דחלה (מ״ט) אלו ניתנים לכל כהן תני בהדייהו שמן שריפה ופירש רבינו לכל כהן בין חבר בין ע״ה ור״ש פירש דלא לע״ה קאמר אלא לחבר אע״פ שאינו אוכל חולין בטהרה וזה דעת הראב״ד שכתב א״א זה אינו מחוור עכ״ל ובירושלמי מוכיח כדברי רבינו. ומה שכתב לפיכך נותנין תרומה טמאה לכל כהן שירצה [קשה] דהא איכא למיחש שמא יאכלנה ואסור לאכול תרומה טמאה כמו שקדם וצריך עיון:

רדב״ז

שבהן. והיכא למידק כיון דספיקא דאורייתא הוא אמאי אינה מדמעת אלא בקטנה שבהן ובשלמא חומש אי אפשר לחייבו מן הספק אבל דימוע אמאי וי״ל דאע״ג דהוי ספיקא בו׳ תורה מ״מ מה שאין התרומה עולה אלא באחד ומאה לא הוי מן התורה דמן התורה בתרי בטיל אלא מדרבנן ולפיכך אזלינן לקולא ואינה מדמעת אלא בקטנה שבהם כנ״ל:

כד הבודק את החבית וכו׳. בריש פ׳ דנדה (דף ב׳) וכתבו בתו׳ אפילו לרבנן דאית להו בהמוכר את הספינה יין וחומץ מין אחד הוא היינו כשמתכוין לתרום מן החומץ והכא מיירי שמתכוין לתרום היין ונמצא חומץ דהו״ל תרומה בטעות כדמשמע בתוספתא דתרומות פ׳ התרומה והמעשר ע״כ וזהו מה שכתבתי למעלה וכוונתי לדעתם ז״ל: מכאן ואילך ספק וכו׳. ונראה דספק זה היינו כספק דלעיל מינה ואין אחת מהן מדמעת ואם נפלו שתיהן למקום אחד מדמעות בקטנה שבהם:

כה בשלשה פרקים וכו׳. שילהי פרק כל הגט (דף ל״א) משנה כלשון רבינו בקדים של מוצאי החג היינו כשנושב רוח קדים במוצאי החג ובשעת כניסת מים לבוסר היינו כשהאשכולות נכנסת וגדלה בתוך הבוסר שיכול לעצור ממנו כל שהו: ויין מגתו מפרישין עליו וכו׳. תוספתא היא ומארבעים ואילך לא יפריש עליו עד שיבדוק שמא החמיץ:

כו המניח פירות להיות מפריש עליהם וכו׳. משנה שילהי פרק כל הגט (שם) המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומה ומעשרות מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין אם אבדו הרי זה חושש מעת לעת דברי ר׳ אלעזר בן שמוע והמרינן עלה הלוקין עליו חביריו על רבי אלעזר בן שמוע דתנן מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברשות היחיד בין בר״ה טמאות וזהו שכתב רבינו הרי זה חושש לכל מה שתיקן וכו׳. אלא דקשיא לי שכתב אע״פ שאין מפרישין לכתחילה וכו׳ ומתני׳ קתני המניח פירות להיות מפריש וכו׳ משמע לכתחילה והתוספות כתבו בערבי שבתות וי״ש איירי דברי שלא מן המוקף ע״כ: **ואני** אומר דמשום מעשרות דמותר להפריש שלא מן המוקף קתני בלשון לכתחילה ולשון המניח משמע שפיר בדיעבד וגם לכתחילה לפיכך מפריש תרומה שנייה וכיון שהדבר ספק שמא עתה אבדו שמא מתחלה אבדו א״כ הדין נוהג בכן כאותן הספיקות כאשר כתבתי למעלה:

פ״ו א תרומה ותרומת מעשר וכו׳. ת״כ פרשת אמור ויבמות פרק הערל: **עבד** כהן שברח וכו׳. תוספתא דיבמות פרק שמיני ואם ברח מבית האסורים ונתייאש ממנו רבו אינו אוכל בתרומה וכן בכל מקום שאומרים יצא לחירות אע״פ שעדיין מעוכב גט שיחרור אינו אוכל בתרומה וכן אשה שנתגרשה ספק גירושין:

ב תרומה של תורה וכו׳. בכתובות פרק האשה שנתארמלה (דף כ״ד) וכתוב בספר עזרא אלה בקשו כתבם המתיחשים ולא נמצא ויגואלו מן הכהונה ויאמר התרשתא להם אשר לא יאכלו מקדש הקדשים עד עמוד הכהן לאורים ותומים וכך אמר להם הרי אתם בחזקתכם שהייתם אוכלים בקדשי הגבול גם עתה תאכלו בקדשי הגבול ומכאן קשה למה שכתב רבינו פ״ק דאפילו בימי עזרא אין התרומה מן התורה אלא דרבנן ולמה לא התיר להם לאכול אלא בקדשי הגבול והלא בקדשי ירושלים היו יכולים לאכול כיון שאינם אלא מדרבנן וי״ל שהיו מקוים שיבואו כולם ותהיה התרומה מן התורה לפיכך לא התיר להם א״נ תרומת דגן תירוש ויצהר שאם היו באים כולם היא מן התורה אסר להם אבל תרומת שאר פירות שאע״פ שיבואו כולם אינה אלא מדרבנן לא אסר להם א״נ דהאי קדשי הקדשים שאסר להם היינו קרבנות אבל תרומה לא אסר להם הואיל ואינה מן התורה וכבר הארכתי לעיל בדעת רבינו ע״ש: ותרומה טהורה וכו׳. פרק הזרוע (דף ק״ל) א״ר שמואל בר נחמני א״ר יונתן מנין שאין נותנין מתנה לכהן עם הארץ שנאמר ויאמר לעם ליושבי ירושלים לתת מנת לכהנים וללוים למען יחזקו בתורת ה׳ כל המחזיק בתורת ה׳ יש לו מנת וכל שאין מחזיק בתורת ה׳ אין לו מנת ות״ת הא תנן בסוף חלה ואלו ניתנין לכל כהן החרמים והבכורות ופדיון הבן ופדיון פטר חמור והזרוע והלחיים והקיבה וכו׳. וי״ל דכל הני דתני במתניתין דלית בהו חשש טומאה ניתנין לכל כהן שירצה אפילו עם הארץ מן הדין אבל על צד היותר טוב שיתנו אותם לכהן חבר כדתניא בספרי ונתתם ממנו את תרומת ה׳ לאהרן הכהן מה אהרן חבר אף כל חברים מכאן אמרו אין נותנין מתנות כהונה אלא לחבר והיינו הך דרבי יונתן אבל יש שם מתנות אחרות שיש בהם חשש טומאה ואינם ניתנים לכהן עם הארץ והם התרומה ומעשר ראשון והלה ואלו אין ניתנין לכהן ע״ה כלל מן הדין שמא יטמאו אותם והכי משמע ממה שכתב בפי׳ משנת חלה. ומדברי התוספות נראה דהך דרבי יונתן בשיש שם כהן חבר אין נותנין לכהן ע״ה אבל מתני׳ דחלה איירי שאין שם כהן חבר ניתנין לכל כהן שירצה או שיש שם כהן חבר ואינו רוצה לקבל ורבינו שמשון כתב כלה דמתני׳ להו לכל כהן עם הארץ אלא הכא בחבר אלא דאינו אוכל חולין בטהרה ורבינו תפיס לישנא דמתני׳ כל כהן משמע אפי׳ ע״ה ומשמע נמי בין דאיכא כהן חבר בין דליכא כהן חבר וכל עמי הארץ בחזקת טומאה לפיכך נותן תרומה טמאה לכל כהן שירצה. כתב הראב״ד ז״ל א״א זה אינו מחוור ע״כ. נ״ל בכוונת השגתו משום דתרומה טמאה בכלל מתנות כהונה היא דכתיב הנה נתתי לכם את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה וכיון שהיא מכלל מתנות כהונה אינה ניתנת אלא לכהן חבר כדרבי יונתן וכדאיתא בסיפרי ומתני׳ דחלה מתרץ לה או כדרך התוספות או כרבינו שמשון ת״כ לכהן שירצה היינו שאינו מאותה משמרה ולעולם כהן חבר בעינן וכבר ביארתי בטיל דעת רבינו דהך דרבי יונתן היינו על צד היותר טוב ומתניתין דחלה דינא קתני והיינו דחכמים תרומה ותרומת מעשר והלה משום דשייך בהו טומאה ותני בה פלוגתא דרבי עקיבא וחכמים בכרשיני תרומה וקי״ל כחכמים דאוסרין לפי שהיו נאכלין בימי הרעב ויש לחוש שמא יאכלם בטומאה ולפיכך אין ניתנין לכהן ע״ה כדין כל תרומה כיון שהם מאכל אדם אבל אם היא תרומה ניתנת לכהן ע״ה דלמאי ניחוש לה (ועיין בתשובה ח״ב בלשונות סי׳ רל״ד):

ישראלית

משנה למלך

כו המניח פירות להיות מפריש עליהם כו׳. דין זה הביאו רבינו לקמן פ״ז מהלכות מעשר דין ד׳ יע״ש: **פ״ו א ועבדיהם** הכנענים ובהמתם. גרסינן בת״כ הם יאכלו הם אוכלים ואין בהמתם אוכלת יכול לא תאכל בכרשינים ת״ל נפש ע״כ. נראה מכאן דלא הותר לבהמה אלא דבר

פעיקו

לכל כהן שירצה: **ג** ישראלית שנשאת לכהן אפילו קטנה בת ג' שנים ויום אחד תאכל בתרומה וחזה ושוק. ודין תורה שתאכל משנתארסה שהרי היא קנינו. אבל אסרו חכמים שתאכל עד שתכנס לחופה גזירה שמא תאכיל תרומה לאביה ולאחיה כשהיא ארוסה בבית אביה: **ד** חרשת ושוטה שנשאת לכהן אינה אוכלת בתרומה אפילו השיאה אביה גזירה שמא ישא חרש כהן חרשת ויאכילנה. לפיכך גזרו שלא תאכל חרשת בת ישראל כלל: **ה** הזר אסור לאכול תרומות שנאמר וכל זר לא יאכל קדש אפילו היה תושב כהן או שכירו שנאמר תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש. תושב זה שכיר עולם. שכיר זה שכיר שנים. ועבד עברי הרי הוא כתושב ושכיר. וכהנת אשת הזר הרי היא כזר שנאמר וכל זר בין הוא בין אשתו: **ו** זר שאכל תרומה בזדון. בין שהיה טמא בין שהיה טהור בין שאכל תרומה טהורה בין שאכל טמאה חייב מיתה בידי שמים שנאמר ומתו בו כי יחללוהו. ולוקה על אכילתה. ואינו משלם דמי מה שאכל שאינו לוקה ומשלם. ואם אכל בשגגה מוסיף חומש שנאמר ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמישיתו וגו': **ז** ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל. שני ענינים נכללו בלאו זה. שאם תבעל לאסור לה ותעשה זונה או חללה כמו שבארנו בהלכות איסורי ביאה הרי היא אסורה לאכול בתרומות לעולם כדין כל חלל שהחלל כזר לכל דבר. ואם תנשא לישראל הרי היא אסורה לאכול במורם מן הקדשים שהוא חזה ושוק לעולם אע"פ שגירשה

רדב"ז

ישראלית שנשאת לכהן וכו'. עדיות פ"ז העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה ואם מתה בעלה יורשה ותנן נמי בהך פרקא כיון שנכנסה לחופה אע"פ שלא נבעלה לא ביאר רבינו אי איירי בשהשיאה אביה או יתומה וטעמו ז"ל משום דלא פסיקא ליה דאי השיאה אביה אוכלת אפילו בתרומה דאורייתא ואי איירי ביתומה שהשיאה אמה או אחיה אינה אוכלת אלא בתרומה דרבנן לפי שנישואיה דרבנן ולא גזרינן תרומה דרבנן אטו תרומה דאורייתא ואע"ג דיכולה למאן לא אמרי' שמא תמאן ונמצאת זרה למפרע דכל עוד שלא מיאנה נייהו של כהן היא ואפי' שעדיין לא נבעלה אוכלת בתרומה דרבנן: **ודין תורה שתאכל וכו'.** הכי איתא פרק אע"פ ובכמה דוכתי גזירה שמא ימזגו לה כוס בבית אביה והשקתו לאחיה לאחותה ואפילו קדשה בביאה לא תאכל עד שתכנס לחופה ואם נכנסה לחופה אע"פ שלא בעלה ואפי' קטנה יתומה שנכנסה לחופה ולא בעלה אוכלת בתרומה אע"פ שיכולה למאן לא אמרינן זרה למפרע כדאיתא בשילהי עדיות:

ד חרשת ושוטה שנשאת לכהן וכו'. בפ' חרש (ד' קי"ב) ואפילו השיאה אביה בהם נישואין מן התורה לא תאכל גזירה שמא ישא חרש כהן וכו' שאין קנין החרש קנין להאכיל בתרומה לפיכך גזרו וכו':

ה הזר אסור לאכול תרומות וכו'. זה מבואר בקידושין (דף ד) ויבמות (דף ע) ופ"ק דחלה החלה והתרומה חייבין עליהן מיתה וחומש ואסורים לזרים שאם אכלה הזר במזיד חייב מיתה בידי שמים ואם אכלה שוגג מוסיף עליה חומש הקרן לבעלים והחומש לכל כהן שירצה: **ועבד עברי הרי הוא כתושב.** לא ידעתי מה בא להשמיענו ליתני ועבד עברי אינו אוכל בתרומה וי"ל שבא לתרץ דלא תימא קנין כספו אמר רחמנא ועבד עברי קנין כספו הוא קמ"ל שאינו אלא כשכיר ותושב דהא שכיר עולם אע"פ שעובד אותו לעולם אין גופו קנוי לו שלא קנה אלא מעשה ידיו כך עבד עברי אע"פ שנרצע אין גופו קנוי לו אלא הרי הוא כתושב:

וכהנת אשת הזר הרי היא כזר וכו'. וכי היכי דזר לא אכיל אשתו נמי אע"פ שהיא כהנת לא אכלה וכשם שהכהן מאכיל את אשתו ישראלית כך הזר פוסל את אשתו הכהנת מלאכול בתרומה ופוסל אותה משעת קידושין:

ו זר שאכל תרומה בזדון וכו'. פרק אלו הן הנשרפין (דף פ"ג) תניא בכלל אותם שהם במיתה זר שאכל תרומה ואמר רב זר שאכל תרומה לוקה אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב ולימא מר במיתה דכתיב וכל זר לא יאכל קדש ותירץ רב אני ה' מקדשם הפסיק הענין מיתיבי ואלו הם שבמיתה זר האוכל את התרומה מתניתין אדרב קא רמית רב תנא הוא ופליג וא"ת אמאי לא מותבי עליה ממתניתין דפ"ק דחלה דכתיבנא לעיל דקתני החלה והתרומה חייבים עליהם מיתה וי"ל דרב מפרש לה בכהן טמא והיינו דקתני סיפא ואסורים לזרים ואי איירי רישא בזר שאכל תרומה וחייב עליה מיתה מאי האי דקתני סיפא ואסורין לזרים. ומיהו לא קי"ל כרב אלא כסתם מתניתין דקתני וזר האוכל בתרומה במיתה ומתניתין מפרש לה בירושלמי דהא דקתני ואסורים לזרים בפחות מכשיעור כרבי יוחנן דאמר חצי שיעור מן התורה אסור: **שנאמר ומתו בו כי יחללוהו וכו'.** וא"ת בשלמא תרומה טהורה ניחא אבל טמאה הרי היא מחוללת ועומדת כדאיתא פרק אלו הן הנשרפין וי"ל דלגבי כהן שהטהורה מותרת לו הטמאה מחוללת ועומדת ולא מיחייב עלה מיתה אבל לגבי ישראל אין הטמאה מחוללת שהרי הטהורה והטמאה שוין אצלו ודוק ותשכח: **ולוקה על אכילתה וכו'.** דקי"ל כל חייבי כריתות ומיתה בידי שמים לוקין ונפטרו מידי כריתתן ואין אדם לוקה ומשלם ואע"ג דלא לקי כיון שיש בדבר חיוב מלקות אינו משלם ממון שנאמר כדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות. ומשמע מדברי רבינו דכל היכא דאיכא תרתי מלקות ותשלומין לוקה ואינו משלם ובמסכת מכות משמע איפכא דקתני והכ"א כל המשלם אינו לוקה ומדקתני משלם ואינו לוקה ולא קתני לוקה ואינו משלם משמע דכל היכא דאיכא תרתי אין אומרים ילקה ולא ישלם אלא ישלם ואינו לוקה וכן כתב רבינו בסוף פרק י"ו מהלכות סנהדרין וז"ל לפיכך כל המכה את חבירו אפי' הכה עבד הכאה שאין בה שוה פרוטה לוקה אבל אם יש בה שוה פרוטה הואיל והוא חייב לשלם ממון אין אדם משלם ולוקה כמו שבארנו בכמה מקומות וי"ל דמודה רבינו היכא דהוי לאו גרידא ותשלומין דמשלם ואינו לוקה אבל היכא דאיכא כרת ומיתה בידי שמים לוקה ואינו משלם לפטור אותו מהכרת או ממיתה בידי שמים: **ואם אכל בשגגה וכו'.** היינו מתני' שכתבתי למעלה החלה והתרומה חייבים עליהם מיתה וחומש והלא אין ממון עם המיתה אלא ודאי רישא במזיד וסיפא בשוגג ומקרא מלא הוא והחומש נותן אותו לכל כהן שירצה וכל מקום שאין קרן אין חומש:

ז ובת כהן כי תהיה וכו'. תנן פ"ז דתרומות בת כהן שנשאת לישראל ואח"כ אכלה תרומה משלמת את הקרן ואינה משלמת את החומש ותניא בסיפרי מנין לבת איש כהן שנשאת לישראל ואח"כ אכלה תרומה וכהן שאכל תרומת חבירו יכול יהו חייבין בחומש ת"ל וכל זר לא יאכל קדש ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמישיתו עליו יצאו אלו שאינם זרים וכתבו רבינו בפרק עשירי ויש ללמוד שאם נשאת לישראל לא נעשית זרה לגמרי ואם אכלה תרומה במזיד אינה במיתה ולא במלקות וקרא דבת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל איירי במי שנבעלה לפסול לה שנעשית זרה לגמרי או כגון שנשאת לישראל לענין המורם מן הקדשים אבל לענין אכילת תרומה אינה נעשית זרה לגמרי שהרי אם נתאלמנה או נתגרשה וזרע אין לה חוזרת לאכול בתרומה

כסף משנה

ג ישראלית שנשאת לכהן וכו'. משנה פרק יוצא דופן (דף מ"ד:). ומה שכתב וחזה ושוק בפרק יש מותרות (דף פ"ז) נתבאר שאשת כהן אוכלת חזה ושוק: **ודין תורה שתאכל משנתארסה וכו'.** בפרק אע"פ (דף נז):

ד חרשת ושוטה וכו'. בריש פרק חרש (דף קי"ב:) ומיהו קשה דהא מקשינן עלה וליכול קטן אוכל נבילות הוא גזירה שמא יאכיל חרש בפקחת בתרומה דאורייתא ויש לתמוה למה כתב רבינו דלא כמסקנא:

ה הזר אסור לאכול תרומות וכו' תושב זה שכיר עולם שכיר זה שכיר שנים. בר"פ הערל (דף ע') ובפרק קמא דקידושין (דף ד') ובס"פ הערובות (דף פ"ב). ומ"ש רבינו וע"ע הרי הוא כתושב ושכיר בת"כ פרשת אמור יכול אפילו קנה ע"ע יאכל בתרומה ת"ל כסף יצא ע"ע שאין כסף עכ"ל ויש לתמוה דמשמע דקנוי קנין עולם היינו נרצע וקנוי קנין שנים היינו סתם ע"ע שעתיד לצאת בשביעית וכן פרש"י וכיון דילפינן מתושב ושכיר שאין שום ע"ע אוכל למה הוצרך ת"כ למעט ע"ע מכסף וכן יש לתמוה על רבינו שכתב דע"ע הרי הוא כתושב ושכיר שהרי תושב ושכיר היינו ע"ע ואין לומר דתושב ושכיר בכנענים מיירי דהא ת"כ גופיה קאמר דעבדים אוכלים בתרומה וכן מפורש במשנה פרק הערל ובכמה דוכתי וקנוי קנין עולם דהיינו עבד היכי קאמר דלא אכיל ושמא י"ל דקנוי קנין עולם היינו שמכר עצמו לעבדו לעולם ולא מכר עצמו להיות גופו קנוי שיוכל למוכרו לאחר כמו שהוא העבד אבל קשה דבס"פ הערובות ובר"פ קידושין קאמר גמרא בהדיא דקנוי קנין עולם היינו נרצע. וי"ל דשכיר שנים ושכיר עולם שכתב רבינו מיירי במכרוהו ב"ד ובודאי דנרצע לא שייך אלא במכרוהו ב"ד ומ"ש וע"ע היינו מוכר את עצמו. ומ"ש וכהנת אשת הזר הרי היא כזר. משנה בפרק יש מותרות (דף פ"ה:) ומבואר בכמה דוכתי. ומ"ש שנאמר וכל זר וכו'. בפ' אלמנה לכ"ג (דף ס"ה:):

ו זר שאכל תרומה בזדון וכו'. בס"פ הנשרפין (דף פ"ג) ואע"ג דרב פליג לא שבקינן מתניתין מקמי דרב ופ"ק דחלה (מ"ט) ופ"ב דבכורים (מ"א) שנינו וחייבים עליהם מיתה וחומש פירוש מיתה במזיד וחומש בשוגג. ומ"ש ולוקה על אכילתה. בפרק אלו הן הלוקין (דף י"ג) מונה אכל טבל ומעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו. ומ"ש ואינו משלם דמי מה שאכל וכו'. בר"פ אלו נערות (דף ל"ב:) אמרינן דלרבי יוחנן כל היכא דאיכא ממון ומלקות ואתרו ביה מילקא לקי ממונא לא משלם וברפ"ז דתרומות (מ"א) תנן האוכל תרומה מזיד משלם את הקרן ואינו משלם את החומש ומוקי לה התם ר' יוחנן בירושלמי בשלא התרו בו אבל אם התרו בו לוקה ואינו משלם. ומ"ש ואם אכל בשגגה מוסיף חומש שנאמר ואיש כי יאכל קדש בשגגה וכו'. פשוט הוא:

ז ובת כהן כי תהיה לאיש זר וכו' שני ענינים נכללו בלאו זה שאם תבעל לאסור לה וכו' עד ואע"פ שיש לה זרע מכהן. בפ' אלמנה לכ"ג (דף ס"ח) וקאתו פרק יש מותרות (דף פ"ה פ"ו): כתב רבינו בפרק ח' מאיסורי ביאה כל הבא ביאה אסורה בלא קישוי אלא שהיה האבר שלו מדולדל כמו אבר המתים כגון החולים או מי שנולד כך כמו סריס חמה אע"פ שהכניס האבר בידו אינו חייב לא כרת ולא מלקות ואין צריך לומר מיתה שאין זו ביאה אבל פוסל הוא מן התרומה והוא מימרא בסוטה פרק ארוסה (דף כ"ו) אמר

משנה למלך

שעיקרו מאכל בהמה דאף דלאדם נמי חזי מ"מ כותר אבל דבר שעיקרו מאכל אדם לא שותר לבהמה כ"כ הר"ש בפרק בתרא דתרומות מ"ט וכ"כ הרע"ב שם (ה"ב ועיין לקמן פ"ג מהלכות מעשר דין כ'): **זר שאכל תרומה כו'** ואינו משלם דמי מה שאכל. תמהני בדין זה שפסק רבינו מהסיא דאמרינן ר"פ אלו נערות (דף ל"ב) מאי איכא בין רבא לאביי איכא בינייהו זר שאכל תרומה ומוכח התם דלא מיפטר מתשלומין אלא בשהתרו בו בכיס הבליעה ומאי לאהדורה ע"י הדחק א"נ במשקין הא לאו הכי לא מיפטר וצ"ע. ועל מ"ש רבינו בין שאכל תרומה טמאה חייב מיתה. עיין בלח"מ רפי"ט מהלכות סנהדרין. (ה"ה עיין בר"ש פרק בתרא דיומא (דף פ') גבי זר שאכל תרומה ביום הכפורים דמוקי לה בשוגג משמע דבמזיד ליכא חומש):

בתרומה שאינו כדין דאתמול אם אכלה תהיה במיתה והיום שנתגרשה שתהיה מותרת לאכול לכתחילה הילכך אם אכלה בין במזיד בין בשוגג משלמת את הקרן ותו לא כנ״ל, ומ״ש רבינו
הכל מבואר ביבמות: **ט** מפי השמועה למדו וכו'. זה מבואר בפרק יש מותרות (דף פ״ח) ויש ללמוד שאם אכלה בתורם מן הקדשים במזיד אפילו אחר שנתגרשה מן הישראל
עברה בלאו ולוקה אבל אין בה מיתה וכן זונה וחללה אם אכלה בתרומה אע״פ שהיא במלקות אינה במיתה וכ״כ רבינו בהלכות סנהדרין שמנה כהנת שנשאת לישראל שאכלה חזה ושוק אפי'
לאחר מיתת בעלה וחללה שאכלה בתרומה בכלל הלאוין שהם במלקות ואין בהם מיתת ב״ד ולא כרת ומדלא מנה בת כהן שנשאת לזר שאכלה בתרומה משמע שאין בה

שנירשה או מת: **ח** אבל התרומה אוכלת אחר שנירשה הישראל או מת אם לא הניח בן ממנה. שנאמר ובת כהן כי תהיה אלמנה ונרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל: **ט** מפי השמועה למדו מלחם ולא כל לחם. חוזרת היא לתרומה ולא לחזה ושוק: **י** ולא הכהנת בלבד אלא אפילו לויה וישראלית שנבעלה לאסור לה הואיל ונעשית זונה אסורה לאכול בתרומה לעולם. ואע״פ שיש לה זרע מכהן: **יא** לפיכך השבויה אינה אוכלת בתרומה ואע״פ שאומרת טהורה אני. וכל שבויה שנאמנת לומר טהורה אני או שיש לה עד כדי שתהיה מותרת לבעלה הרי זו אוכלת בתרומה. והנרבעת לבהמה לא נפסלה מן הכהונה ואוכלת: **יב** ישראלית שיש לה זרע מכהן אוכלת בשביל בנה בין זכר בין נקבה ואפילו טומטום ואנדרוגינוס ואפילו זרע הזרע עד סוף כל העולם שנאמר וזרע אין לה: **יג** כשם שזרע ישראל מכהנת פוסל אותה כך זרע כהן מישראלית מאכיל אותה ואע״פ שהוא זרע פסול. כיצד בת ישראל שנשאת לכהן או כהנת לישראל וילדה ממנו בת ובא על הבת מי שהוא ערוה עליה או שנשאת לממזר ומתה הבת והרי הממזר קיים. היתה אם אמו בת ישראל לכהן תאכל בתרומה. בת כהן לישראל לא תאכל: **יד** הא למדת שהיא אוכלת בשביל זרעה ואע״פ שאותו הזרע פסול ואפילו אינו *ישראל. ואין צריך לומר שאם היתה לה בת מכהן אף ע״פ שהבת נשואה לישראל ואפילו נתחללה הרי אמה אוכלת בשביל הבת הפסולה: **טו** כיוצא בו הכהנת שאינה אוכלת מפני זרעה שמישראל אע״פ שאותו הזרע כהנים. כיצד בת כהן שנשאת לישראל וילדה ממנו בת והלכה הבת ונשאת לכהן וילדה ממנו בן. ה״ז ראוי להיות כהן גדול מאכיל את אמו ופוסל את אם אמו ואע״פ שמתה אמו וזאת אומרת לא כבן בתי כהן גדול שהוא פוסלני מן התרומה: **טז** העבד אינו פוסל משום זרע ואינו מאכיל. כיצד כהנת שנשאת לישראל או ישראלית שנשאת לכהן וילדה ממנו בן והלך הבן ונכבש על השפחה וילדה ממנו עבד ומת הבן והרי העבד קיים. היתה אם אביו של עבד זה בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה. היתה בת כהן לישראל תאכל שאין זה זרע שהעבדים אין להם ייחוס: **יז** בת ישראל שנשאת לכהן ומת ולה ממנו בן וחזרה ונשאת לישראל לא תאכל בתרומה. מת הישראל ולה ממנו בן לא תאכל בתרומה מפני בנה שמישראל. מת בנה מישראל אוכלת בשביל בנה הראשון: **יח** בת כהן שנשאת לישראל ויש לה ממנו בן וחזרה ונשאת לכהן תאכל בתרומה. מת ולה ממנו בן תאכל בתרומה. מת בנה מכהן אסורה לאכול מפני בנה שמישראל. מת בנה שמישראל חוזרת לבית אביה כנעוריה ואוכלת בתרומה לא בחזה ושוק: **יט** בת ישראל שנשאת לישראל תחילה ויש לה ממנו בן וחזרה ונשאת לכהן אוכל בתרומה. מת ולה ממנו בן אוכלת מפני בנה האחרון שהרי הוא מאכילה כמו שהאכילה אביו:

פרק שביעי

א **כהן** טמא אסור לאכול תרומה בין טמאה בין טהורה שנאמר איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל. אי זהו קדש שאוכלין אותו כל זרע אהרן זכרים ונקבות הוי אומר זו תרומה. אלא שכל טמא האוכל תרומה טהורה חייב מיתה בידי שמים. ולפיכך לוקה שנאמר ושמרו את משמרתי ולא ישאו עליו חטא. וטמא שאכל תרומה

*נ״ל שהכוונה בכלל זה ישראל אינו ועי' בו בכל' ס״ז וכ״כ בוויניצי'

כסף משנה

אמר שמואל שחוף מקנין על ידו ופוסל בתרומה וכתבו רבינו בפרק ח' גבי בן תשע שנים ויום אחד:

יא **לפיכך** השבויה אינה אוכלת בתרומה וכו'. משנה פרק ג' דעדיות (משנה ו') וכפ״ב דכתובות (דף ל״ו): והנרבעת לבהמה וכו'. בפרק הבא על יבמתו:

יב **ישראלית** שיש לה זרע מכהן וכו' עד שהעבדים אין להם ייחוס. משנה בס״פ אלמנה לכ״ג (דף ס״ט):

יז בת ישראל שנשאת לכהן וכו' עד סוף הפרק. משנה ס״פ יש מותרות (דף פ״ז:): ומ״ש רבינו לא בחזה ושוק אדסמיך ליה דוקא קאי דהיינו חוזרת לבית אביה אבל כשמת בנה מישראל והיא חוזרת לאכול בשביל בנה חוזרת אף לחזה ושוק והכי מפורש שם בגמרא והתם יהיב טעמא:

פ״ז א **כהן** טמא אסור לאכול תרומה וכו'. בר״פ הערל (דף ע') שנינו כל הטמאים לא יאכלו בתרומה: ומ״ש שנאמר איש איש וכו' הוי אומר זו תרומה שם בגמרא (עלה ע״ד): ומ״ש אלא שהאוכל תרומה טהורה חייב מיתה בי״ש, בס״פ הנשרפין (דף פ״ג): ומ״ש ולפיכך לוקה שנאמר ושמרו את משמרתי וכו': ומ״ש וטמא שאכל תרומה טמאה אע״פ שהוא בלאו אינו

רדב״ז

מלקות שלא נעשית זרה לגמרי ומשמע נמי דחלל שאכל בתרומה אינו במיתה דומיא דחללה שאכלה בתרומה ומה שכתב רבינו שהחלל כזר לכל דבר לאו דוקא אלא הרי הוא זר לכל שאר הדברים אבל לא לענין חיוב מיתה בידי שמים דאילו זר שאכל בתרומה במיתה בידי שמים והלל שאכל תרומה בלאו גרידא:

י **ולא** הכהנת בלבד וכו'. דלא תימא כהנת דאית בה קדושה שייך בה משום זונה אלא אפילו לויה וישראלית שנבעלה לאסור לה נעשית זונה ומלד אהר יש בה חומרא שאם אין לה זרע מכהן הרי היא זרה ואם אכלה בתרומה חייבת מיתה בידי שמים מה שאין כן בכהנת זונה או חללה ואם יש לה זרע מכהן אינה נעשית זרה לגמרי שהרי אם היתה כשרה היתה אוכלת כמו הכהנת ומי גרם לה הזנות וא״כ הויא ככהנת זונה או חללה שאין בה מיתה אלא מלקות כנ״ל:

יא **לפיכך** השבויה וכו'. דמוקמינן לה בחזקת שנבעלה לאסור לה ונעשית זונה ואפילו כהנת שבויה או ישראלית ויש לה זרע מכהן אסורה לאכול בתרומה דספק זונה היא: וכל שבויה שנאמנת וכו'. זה מבואר דכיון שהיא מותרת לינשא לכהונה מותרת לאכול בתרומה: והנרבעת לבהמה וכו'. שאין ביאת הבהמה ביאה: **יב** ישראלית שיש לה זרע וכו'. כל זה מבואר פרק אלמנה ביבמות (ד' סט): שנא' וזרע אין לה. כל זרע ואפי' פסול ולאו משום דכתיב וזרע אין לה ולא כתיב ובן אין לה דהא גבי יבום כתיב ובן אין לו ודרשו עיין עליו ואפי' ממזר פוטר את אשתו מן החליצה ומן היבום: **יד** הא למדת שהיא אוכלת בשביל זרעה ואע״פ שאותו הזרע פסול ואפי' ישראל אינו וכו'. ולא היתה כוונת רבינו לומר שאין הממזר בכלל ישראל אלא כוונתו ואפי' ישראל כשר אינו שהרי אסור לבוא בקהל:

טז **העבד** אינו פוסל משום זרע וכו'. והכי איתא נמי לגבי יבום שהזרע הבא מן השפחה הרי הוא עבד והבא מן הכותית כותי ולא נקרא זרעו ולא הוצרך רבינו לכתוב דין הבא מן הכותית דכ״ש הוא:

יז **בת** ישראל שנשאת לכהן וכו'. כל זה מבואר בפרק יש מותרות (דף פ״ו):

יח **בת** כהן שנשאת לישראל ויש לה ממנו בן וחזרה ונשאת לכהן תאכל בתרומה מת הכהן ולה ממנו בן תאכל בתרומה בשביל בנה מת בנה מכהן אסורה לאכול מפני בנה שמישראל מת בנה שמישראל חוזרת לבית אביה כנעוריה לא בחזה ושוק. והעתקתי כל לשון רבינו לפי שחסר מקצתו בספרים שלנו:

יט **בת** ישראל שנשאת לישראל וכו'. נ״ז שם ושמענו מחלוקת זו שאע״פ שהיא בת ישראל ויש לה זרע מישראל אינו מעכב אותה מלאכול בתרומה כיון שנשאת לכהן היא קנין כספו של הכהן ואפי' מת הכהן ויש לה זרע ממנו אוכלת בשביל זרע הכהן דסד״א תוקי זרע הישראל לגבי זרע הכהן ולא תאכל קמ״ל שהבן עומד במקום אביו ואוכלת:

פ״ז א **כהן** טמא אסור לאכול תרומה וכו'. ברייתא בפרק ואלו הן הנשרפין (דף פ״ג) שמנה בכלל אותם שבמיתה כהן טמא שאכל תרומה

משנה למלך

יב **ואפילו** זרע הזרע ע״ס כל העולם שנאמר וזרע אין לה. כלומר כי היכא דפוסל זרע זרעה ה״נ מאכיל זרע זרעה. ואפשר שהוא מקושר עם ההלכה שאחר זו ועיקרא דמלתא דזרע מאכיל נפקא לן מדכתיב ילידי ביתו הם יאכלו קרי ביה יאכילו הכי איתא בפרק יוצא דופן (דף מ״ד). (*א״ה ומ״ש ואפילו טומטום ואנדרוגינוס עיין במ״ש הרב המחבר לקמן פ״ז דין י״ד):

פ״ז א **כהן** טמא אסור לאכול תרומה וכו'. טבול יום שאכל תרומה אם חייב מיתה עיין במה שכתבו התוס' פרק הנשרפין (דף פ״ג) ד״ה ויליף. ועיין בסמ״ג לאוין סי' ש״כ וש״ו שכתב בשם רבינו חיים הכהן דטבול יום שאכל תרומה הוא במיתה: וטמא שאכל תרומה טמאה אע״פ שהוא בלאו אינו לוקה. בס״פ הנשרפין מפיק לה מדכתיב ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת. יש לבסתפק במי שאכל תרומה טמאה מדרבנן אי חייב מיתה ב״ש מי אמרי' כיון דתרומה זו טהורה מן התורה שפיר קרינן ביה ומתו בו כי יחללוהו או דלמא אף שטומאתה מדרבנן ממעטינן לה ואמרינן פרט לזו שמחוללת ועומדת. ויש לנו הרבה כיוצא בזה כגון הבא ביאות אסורות מדרבנן דאין בודקים את אשתו ומייתינן לה מדכתיב ונקה האיש מעון וכן גבי אונס ומפתה אמרי' שאם היתה אסורה עליו מדרבנן שאינו נושאה משום דכתיב ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו. וא״כ ה״נ תרומה טמאה מדרבנן ממעטינן לה מקרא דכי יחללוהו. ועיין במ״ש מרן בכספי״ד מהלכות פרה אדומה בשם הר״י קורקוס שהקשה וא״ת וכי נטמאו המים והמים יתזרו ויטמאו אותה אפי' היתה טהורה הא לא קשיא דהוה מעלה בעלמא ואין טומאת מעלה פוטרתו מחיוב מיתה ע״כ. ולא ידעתי אם הרב ס״ל דשאני טומאת מעלה משאר טומאות דרבנן או דנמא ס״ל דשום טומאה דרבנן אינה פוטרתו מחיוב כרת מן התורה

תרומה טמאה אף ע"פ שהוא בלאו אינו לוקה שהרי אינה קדש: **ב** אין הטמאים אוכלין בתרומה עד שיעריב שמשן ויצאו שלשה כוכבים* אחר שקיעת החמה שנאמר ובא השמש וטהר עד שיטהר הרקיע מן האור ואחר יאכל מן הקדשים: **ג** כהן טהור שאכל תרומה טמאה אינו לוקה מפני שהוא בעשה שנאמר ואחר יאכל מן הקדשים מדבר שהוא בקדושתו הוא שיאכל כשיטהר אבל דבר טמא לא יאכל אע"פ שיטהר ולאו הבא מכלל עשה עשה הוא: **ד** מי שהיה אוכל בתרומה והרגיש שנזדעזעו איבריו להוציא שכבת זרע אוחז באמה ובולע את התרומה: **ה** החרש והשוטה מטבילין אותן ומאכילין אותן תרומה אחר שהעריב שמשן. ומשמרין אותן שלא יישנו אחר הטבילה שאם ישנו טמאים. אא"כ עשו להם כיס של נחשת שמא יראו קרי: **ו** רוכבי גמלים אסורין לאכול בתרומה עד שיטבלו ויעריב שמשן שהן בחזקת טומאה מפני החימום שהרכיבה על עור הגמל מוציא טיפה של שכבת זרע: **ז** *המשמשת מטתה אם לא נתהפכה בשעת תשמיש טובלת ואוכלת בתרומה לערב. ואם נתהפכה בשעת התשמיש הרי זו אסורה לאכול בתרומה כל שלשה ימים שאי אפשר לה שלא תפלוט ותהיה טמאה כמו שיתבאר במקומו: **ח** *תרומת ח"ל הואיל ועיקרה מדבריהן אינה אסורה באכילה אלא לכהן שטומאה יוצאה עליו מגופו. והן בעלי קריין וזבין וזבות ונדות ויולדות. וכולן שטבלו מותרין

(*בס"א כתוב ג' כוכבים בינונים וזהו עת כמו שליש שעה אחר שק"ה ע"כ. וט"ס הוא כי אינו מדברי רבינו אלא הם דברי כמ"ג וטעות נדפס בתוך דברי רבנו):

השגת הראב"ד

*המשמשת מטתה אם לא נתהפכה בשעת תשמיש טובלת ואוכלת לערב: א"א וכוא שהטבילוה במטה אבל אזלא איהי בכרעה חוששין שמא נשתייר ממנו ופלטה ואם נתהפכה אפילו הטבילוה במטה אי אפשר שלא תפלוט (ואי אזלא איהי וטבלה חוששין שמא נשתייר):

*תרומת חו"ל וכו' אע"פ שלא הפריכו שמשן. א"א אין זה מחוור שהרי אמרו בגמרא אמר רבינא הילכך נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן אבל איהי עצמה אחר טבילה לא והטעם דגזרינן בגדול משום זיבה אי נמי אחר טבילה אטו קודם טבילה ומשום הכי היכא דאיכא קטן לא יהבינן לגדול ע"י טבילה וכן כתב הרב ז"ל בהלכותיו:

כסף משנה

אינו לוקה וכו'. בס"פ הנשרפין מניין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה שאינו במיתה שנאמר ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת ומשמע מיתה הוא דליכא הא איסורא איכא:

ב אין הטמאים אוכלים בתרומה וכו'. בריש ברכות וסוף נגעים ופרק קמא דכלים וכתב סמ"ג אין הטמאים אוכלים בתרומה עד שיעריב שמשן ויצאו ג' כוכבים בינונים וזה העת כמו שליש שעה אחר שקיעת החמה:

ג כהן טהור שאכל תרומה טמאה וכו'. בפ' הערל (עלה ע"ג): ומ"ש אינו לוקה מפני שהוא בעשה ה"ק מפני שאין בו לאו אלא עשה:

ד מי שהיה אוכל בתרומה וכו'. משנה פרק יוצא דופן (דף מ'):

ה החרש והשוטה וכו' עד שמא יראו קרי. בפרק כל היד (דף י"ג) פסק רבינו כמו שאמרו משום רבי אליעזר דכיון דאביי מפרש מילתיה משמע דסבר כוותיה:

ו רוכבי גמלים וכו'. שם (דף י"ד):

ז המשמשת מטתה וכו'. פרק יוצא דופן (עלה מ"א ע"ב): כתב הראב"ד טובלת ואוכלת לערב א"א והוא שהטבילוה במטה וכו'. מה שכתב הראב"ד כך מבואר שם בגמרא ויש לתמוה למה לא כתב כן רבינו ואפשר שרבינו לא היה גורס אלא לרבא נמי שהטבילוה במטה אלא כך היה גורס א"ה חיישינן שמא נשתייר מיבעי ליה אלא ל"ק כאן במתהפכת כאן בשאינה מתהפכת דלפי גירסא זו השתא הדר ביה ממאי דאוקי בשהטבילוה במטה אלא הכל תלוי במתהפכת ואינה מתהפכת והשתא הדר ביה ממאי דאמר דאי אזלא בכרעה דילמא בהדי דאזלא בכרעה שדיתיה דכל שלא נתהפכה בשעת תשמיש ליכא למיחש להכי כנ"ל לדעת רבינו. והר"י קורקוס ז"ל נדחק לפרש גירסת ספרים דידן לדעת רבינו: ומ"ש כמו שיתבאר במקומו. הוא בפרק ה' מהלכות שאר אבות הטומאות. ולפי מה שכתב שם רבינו מ"ש הרי זו אסורה לאכול בתרומה כל ג' ימים לאו ג' ימים שלמים אלא עד היום השלישי כר' אלעזר בן עזריה:

ח תרומת חוצה לארץ וכו'. בפרק ד' דבכורות (דף כ"ז) אמר שמואל אין תרומת חוצה לארץ אסורה אלא במי שהטומאה יוצאה עליו מגופו ופרש"י טומאה יוצאה מגופו כגון זב וזבה ונדה ובעל קרי אבל לטמא מת שריא: ומ"ש וכולן שטבלו מותרים באכילה וכו'. בפרק בתרא דחלה (מ"ח) גבי חלת ח"ל הנן טבול יום אוכלה: כתב הראב"ד אמר אברהם אין זה מחוור שהרי אמרו בגמרא וכו'. והדין בפ' עד כמה דאמר שמואל אין תרומת ח"ל אסורה אלא במי שהטומאה יוצאה עליו מגופו וה"מ באכילה אבל בנגיעה לית לן בה אמר רבינא הילכך

רדב"ז

ה טהורה ואמרי' עלה אמר שמואל מנין לכהן טמא שאכל תרומה טהורה שהוא אמר ושמרו את משמרתי ולא ישאו עליו חטא ואמרי' נמי מנין לכהן טמא שאכל אה שאינו במיתה שנאמר ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת ונתבארו בינו וכבר כתבתי למעלה אמאי לא אמרי' הכי בזר שאכל תרומה טמאה:

מאים אוכלים בתרומה וכו'. פ"ק לכות ופרק בתרא דנגעים ואסיקנא וטהר טהר יומא כדאמרי אינשי א ואדכי יומא ותניא נמי התם והכ"א הנים נכנסין לאכול בתרומתן סימן הכוכבים ומשמע דטהר יומא ונאת כוכבים חד שיעורא הוא:

ר שאכל תרומה טמאה וכו'. בפרק ל (דף ע"ג) והאי ואחר יאכל מן ייטו תרומה שנקראת ג"כ קדש אבל ומש אינו אוכל עד שיביא כפרסו פוס הכי אפקיה רחמנא לתרומה ס לאשמועינן בזמן שהוא בקדושתו אם אינו בקדושתו אינו אוכל ולאו בא מכלל עשה הוא:

ה אוכל בתרומה וכו'. משנה בפ' דופן (דף מ) כלשון רבינו ותנן נמי ובעל קרי אין מטמאין עד שיצא חוץ והכי עדיף מפסד התרומה ומותבינן עלה דמתני' והתניא רבי ר כל האוחז באמה ומשתין כאילו לעולם ומתרץ אביי במטלית עבה אפי' במטלית רכה כיון דעקר ל כרכא ולפיכך לא חילק רבינו פי' לאחוז למעלה מהעטרה מותר עקר דמשום הימום דהשתא לא נפיק דלמעלה מהעטרה עדיף כפי משום הזרע שלא יצא אבל למטה מהעטרה לא יוכל לעכב את הזרע:

והשוטה וכו'. פרק כל היד (דף יג) כהן שוטה מטבילין אותו ומאכילין ה לערב ומשמרין אותו שלא יישן ישן ן טהור: אלא א"כ עשו לו כיס של '. שם תנא משום ר' אלעזר אמרו ים של מתכת אמר אביי ושל נחשת חשת לא בלע ואם איתא שראה קרי היה נראה בכים:

בי גמלים אסורים לאכול בתרומה. שם אמר אביי רוכבי גמלים אסורים רומה תניא נמי הכי רוכבי גמלים רשעים ואיכא למידק דמשמע מדברי שהם רוכב על הגמל במרדעת שלו אינו ידי חמום שכתב שהרכיבה על עור הגמל ספה של שכבת זרע ובגמרא לא משמע ותניא רוכבי גמלים כולם רשעים הספנים כשרים החמרים מהם רשעים מהם נדיקים היכא דאמרי הא דמיכף הא דלא מיכף כלומר אם יש לו אוכף להמור האכר אינו מתחמם שהעץ קשה הוא ואם אין לו מתחמם בבשר החמור אבל דרך גמלים לרכוב בלא אוכף אלא במרדעת ומתחמם כפירש"י משמע דאפי' רוכב על המרדעת מתחמם ואסור וי"ל דרבינו אינו מחלק בין אוכף עת אלא הכי מפרש הא דמיכף כלומר שיש עליו כיסוי אוכף או מרדעת הא דלא מיכף שאין עליו כיסוי אלא עורו נוגע בבשר ומתחמם וא"ת א"כ מאי איריא גמל אפי' רוכבי המורים נמי אסורים לאכול בתרומה וי"ל דעור הגמל חם ביותר וממהר להוציא הטפה ולפיכך אסורין לאכול בתרומה אבל רוכבי המורים נהי שהוא מחמם והוא רשע אינו ממהר להוציא הטפה והוא מרגיש בתחלה אבל רוכבי גמלים לא ירגישו ולפיכך אסורים לאכול בתרומה כנ"ל דעת רבינו והא דאמרי' בפרק י' יוחסין גמלים רובן כשרים לא איירי ברוכבין אלא שנושאים סחורה על הגמלים והם הולכין על רגליהם והיינו דאמרינן סד"א רוכבי גמלים:

המשמשת מטתה וכו'. פרק יוצא דופן (דף מה) למימרא דמשמשת בטומאת ערב סגי לה והאמר רב משמשת כל שלשה ימים אסורה לאכול בתרומה שאי אפשר שלא תפלוט הכא במאי עסקינן שהטבילוה במטה כלומר כיון שלא הלכה ברגליה לא פלטה יכולה לערב ואקשינן מכלל דכי קאמר רבא דאזלא איהי בכרעא וטבלה דילמא בהדי דקא אזלא ...מר שדיתה לכולה זרע ואיכא לאוקמה בחזקת טהרה והיכי קאמר רבא שאי אפשר שלא תפלוט דמשמע דכל שלשה ימים בודאי בחזקת טמאה קאמר ואקשינן תו וכ"ת דילמא ...ר כלומר שלא פלטה הכל בבת אחת אי הכי חיישינן שמא נשתייר מיבעי ליה ולא ה"ל לרבא למימר א"א שלא תפלוט ומסיק אלא לרבא נמי שהטבילוה במטה ולא קשיא כאן במתהפכת ...שאינה מתהפכת הרי מפורש בהאי סוגיא דתרתי בעינן דטבלה במטה ילא נתהפכה ואז טובלת בערב אבל נתהפכה אע"ג דטבלה במטה או טבלה בכרעה אע"ג דלא נתהפכה כל ...ים אסורה לאכול בתרומה והם דברי הראב"ד בהשגתו ונראה דגירסת רבינו אלא לא קשיא כאן במתהפכת כאן בשאינה מתהפכת ומהדרי' מהך תירוצא דכאן שהטבילוה במטה והכי ...ג מדאמרינן בתר הכי ורבא אקרא קאי והכי קאמר כי כתב רחמנא והלו במים וטמאו עד הערב בשאינה מתהפכת אבל במתהפכת כל ג' ימים אסורה לאכול בתרומה שא"א ...תפלוט ע"כ ולא אדכר דבעינן טבלה במטה ונראה שהראב"ד מפרש נתהפכה אחר הטבילה ולא נתהפכה וכן פירש"י ז"ל אבל רבינו מפרש בשעת תשמיש וכיון שלא נתהפכה ...ת תשמיש נקלט הזרע ושוב אינו פולט עד ג' ימים הילכך אפילו טבלה ברגליה שוב אינה פולטת ואם נתהפכה בשעת תשמיש הזרע נפלט מעט מעט ואפילו טבלה במטה פולטת ואינה אוכלת בתרומה כל שלשה ימים ואחר שלשה ימים אפילו תפלוט שכבת זרע מסרחת היא ואינה מטמאה וזו שיטה נכונה בעיני:

...תרומת ח"ל וכו'. סוף מסכת חלה על חלת ח"ל תנן וטבול יום אוכלה ר' יוסי אומר אינו צריך טבילה ואסורה לזבים ולזבות לנדה וליולדת ונאכלת עם הזר על השולחן וניתנת לכל כהן ואמרי' בבכורות פרק עד כמה (דף כ"ז) אמר שמואל אין תרומת ח"ל אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו וה"מ באכילה אבל בנגיעה לית לן

משנה למלך

...וסדבר צריך תלמוד. שוב ראיתי לרבינו בפ"ב מהלכות גניבה דין ח' שכתב השוחט כו' אע"פ שהולין ...טו בעזרה אסורים בהנאה כואיל ואיכורם מדבריהם ה"ז חייב לשלם תשלומי ד' וה'. הרי שאם ...איסורו מן התורה היה פטור משום דלא הוה קרינן ביה וטבחו ועכשיו שאיסורו מדרבנן לא ממעטינן ...מקרא דוטבחו. מכאן יש ללמוד דמי שאכל תרומה טמאה מדרבנן דחייב כרת ולא ממעטינן ליה ...דכי יחללוהו כיון שאין טומאתו כי אם מדרבנן. ועיין במ"ש התוס' בפ' מרובה (דף ע"ז) ד"ה ...שהי ר"ש ודוק. ועיין בפרק השוחט (דף נ"ז) דפריך בגמרא ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה ליבעי כיסוי ודוק. ועיין במ"ש רש"י פרק כל שעה (דף ל"ה) אהא דאמרינן דמאי לא חזו ליה שכתב ואמרינן לקמן מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ לבדו אתה יוצא בה לאום מצה כו'. ועיין במ"ש התוס' שם (דף ל"ח) אהא דאמרי' אבל הלתו דאי מטמיא כו' שכתבו זו הסוגיא כמ"ד מחיצה לקלוט דאורייתא ודוק היטב בדבריהם. (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר בפ"ג מהלכות תמידין ומוספין דין ב' ובפ"א מהלכות נערה בתולה דין ה' יע"ש):

ג שנאמר ואחר יאכל מן הקדשים וכו'. בגמרא לא הביאו פסוק זה אלא בטעריך שאכלנו טמא ולא נאמר

מותרין לאכילה אע"פ שלא העריב שמשן. אבל טמאי מגע טומאות בין שנגע במת שאי אפשר לנו היום לטהר ממנו בין שנגע בשרץ אינו צריך לטבול לתרומת חוצה לארץ: **ט** לפיכך כהן קטן שעדיין לא ראה קרי וקטנה שעדיין לא ראתה דם נדה אוכלין אותה תמיד בלא בדיקה שחזקתן שלא יצאה טומאה עדיין עליהם. והמצורע הרי הוא כמי שטומאה יוצאה עליו מגופו והוא שיטמא אותו כהן מיוחס אבל קודם שיטמאנו הכהן טהור הוא: **י** כהן ערל אסור לאכול בתרומה מדין תורה. שהרי נאמר תושב ושכיר בתרומה ונאמר תושב ושכיר בפסח. מה תושב ושכיר האמור בפסח ערל אסור בו אף תושב ושכיר האמור בתרומה ערל אסור בו. ואם אכל לוקה מן התורה. משוך מותר לאכול בתרומה ואע"פ שנראה כערל ומד"ס שימול פעם שנייה עד שיראה מהול: **יא** הנולד מהול אוכל בתרומה. והטומטום אינו אוכל מפני שהוא ספק ערל. ואנדרוגינוס מל ואוכל: **יב** הערל וכל הטמאין אעפ"י שהן אסורין לאכול בתרומה נשיהן ועבדיהן אוכלין: **יג** פצוע דכא וכרות שפכה הם ועבדיהן אוכלין. ונשיהן לא יאכלו. ואם לא ידע את אשתו משנעשה פצוע דכא וכרות שפכה הרי אלו יאכלו. וכן אם נשא בת גרים ה"ז אוכלת: **יד** פצוע דכא כהן שקידש בת כהן אינה אוכלת

כסף משנה

שילך נדה קולה [לה] חלה ואכיל לה כהן קטן וסובר הראב"ד דדוקא קטן שעדיין לא ראה קרי אבל מי שראה קרי אינו יכול לאכול אפילו טבל ומפני כך כתב אבל איהי עצמה אחר טבילה לא וכו' ואין דבריו מוכרחים ורבינו מפרש דאיהי לא אכלה אם לא טבלה אבל אם טבלה אה"נ דמציא אכלה וכן פירש"י והתוס' שם וכן הכריע הרא"ש בפרק אלו עוברין וכן פירש רבינו שמשון בסוף חלה.

ומ"ש הראב"ד וכן כתב הרב בהלכותיו טעמו ממה שכתב בפרק אלו עוברין גבי כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט חלת ח"ל דמדרבנן הוא קורא לה שם ואפיא לכתחלה ואכיל לה כהן קטן דאמר שמואל אין חלת ח"ל אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו באיש עד שיראה ואשה עד שתהא נדה ואי ליכא כהן קטן עבדינן כר"א דאמר לא תקרא לה שם עד שתאפה ולכי נפקא יו"ט שרפינן לה וכן הלכתא עכ"ל. ומשמע מדבריו דליכא תקנתא למיכל לה אלא כהן קטן דאל"כ הל"ל ואי ליכא כהן קטן או גדול שטבל לקריו ומכל מקום אין זה מוכרח בדבריו שהרי כתב שם הר"ן והשיבו על הרי"ף דאפילו ליכא כהן קטן מצי למיכל לה כהן גדול שטבל לקריו ולאו קושיא הוא דהשתא מיהא לא חזיא ליה וכ"ת מצי טביל ליתא דלא אמרינן הואיל במחוסרי מעשה כדמוכח בפ' בני שעירי עכ"ל. הרי שגם הרי"ף סובר דכהן גדול שטבל לקריו אוכל. ומ"ש הראב"ד ע"פ דרכו והטעם משום דגזרינן בגדול משום זיבה נראה מדבריו שהוא ז"ל סובר דהא דתנן בסוף מסכת חלה על חלת ח"ל אסורה לזבים אפילו בטבלו הוא ויש לתמוה למה החמירו בזבים שלא תעלה להם טבילה ולא די זאת ההומרא אלא שהחמירו לגזור כן בבעל קרי ומלבד שהם חומרות גדולות ה"ל גזירה לגזירה ועוד שהרי אמרו בירושלמי על המתניתין דואסורה לזבים לרבי יוסי נצרכה והכריתו התוספות והרא"ש פרק כל הבשר דאסורה לזבים בלא טבילה קאמר דאילו בטבילה לכ"ע שרי ומ"ש עוד הראב"ד א"נ [גזירה] אחר טבילה אטו קודם טבילה נ"ז דבר תימה הוא דאין טעם לגזור אחר טבילה אטו קודם טבילה דא"כ ביטלת תורת טבילה. ומ"ש ומש"ה היכא דאיכא קטן לא יהבינן לגדול ע"י טבילה נראה שהרגיש בהולשות הנזכרות ולפיכך הזר לומר דלא אמר דלא אכיל גדול אפילו בטבילה אלא היכא דאיכא קטן אבל היכא דליכא קטן יהבינן לה לגדול שטבל וג"ז תימה מניין לו לחלק בכך ודברי רבינו מחוורים ומוסכמים מהפוסקים. ומה שכתב אבל טמאי טומאת מגע וכו'. בפ' ד' דבכורות (דף כ"ז) אמר רב טמא מת טובל ואוכל בתרומת חוצה לארץ ולית הלכתא כוותיה דאמר מר זוטרא משמיה דרב ששת טמא שרץ אוכל בתרומת ח"ל ולית הלכתא כוותיה כלומר לית הלכתא כוותיה בהא דמצריך טבילה אלא אפילו טבילה לא בעי והכי כשמואל: **ט** ומ"ש לפיכך כהן קטן שעדיין לא ראה קרי וכו'. זהו פירוש מה שאמרו שם גבי חלת ח"ל אכיל לה כהן קטן. ומ"ש והמצורע הרי הוא כמי שטומאה יוצאה עליו מגופו בפסחים בפ' אלו דברים משוי ליה לזבים. ומה שכתב והוא שיטמא אותו כהן מיוחס וכו':

י יא כהן ערל אסור לאכול בתרומה וכו'. משנה וגמרא ר"פ הערל (דף ע' ע"ב): ומ"ש משוך מותר לאכול בתרומה וכו' עד ואנדרוגינוס מל ואוכל. שם וסובר רבינו כגירסת ספרים דידן דמסיק לרב הונא בתיובתא:

יב יג הערל וכל הטמאים וכו' עד הרי אלו יאכלו. במשנה שם (דף ע') אשה דתנן פצוע דכא וכרות שפכה הם ועבדיהם יאכלו נשיהם לא יאכלו ואם לא ידעה משנעשה פצוע דכא וכרות שפכה הרי אלו יאכלו ובגמרא (דף ע"ה) מאן תנא משמרת לביאה פסולה דאורייתא אכלה אמר ר"א במחלוקת שנויה ורבי אליעזר ור"ש היא רבי יוחנן אמר אפילו תימא ר"מ שאני הכא שכבר אכלה ור"א שכבר אכלה לא אמרינן ופרש"י מאן תנא משמרת לביאה פסולה אכלה דקתני ואם לא ידעה משנעשה פצוע דכא הרי אלו יאכלו אע"ג דמלפה ומשמרת לביאתו, במחלוקת שנויה בפרק הבא על יבמתו אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט מן האירוסין לא יאכלו בתרומה ר"א ור"ש מכשירין. הא קמן דלר"י אליבא דכ"ע אכלה אם לא ידעה והלכה כוותיה לגבי ר"א ועוד דאוקימתא דידיה עדיפא דמוקי לסתם מתניתין ככ"ע וז"ש רבינו ואם לא ידע את אשתו משנעשה וכו' משמע שהיתה אשתו קודם שנעשה פצוע דכא והיתה אוכלת ולכך אפילו שהיא משמרת לביאה פסולה אוכלת אבל אם נשאה והוא פצוע דכא אפילו לא ידעה אינה אוכלת מאחר שהיא משמרת לביאה פסולה דאורייתא:

וכן אם נשא אשה בת גרים הרי זו אוכלת. בפרק הבא על יבמתו בעיא ופשטו דבין לר' יוסי בין לראב"י אכלה:

יד פצוע דכא כהן וכו'. בפרק הבע"י (דף נ"ו ע"ב) אמר ר"א אמר רבי אושעיא פצוע דכא שקידש בת ישראל באנו למחלוקת רבי מאיר ורבי אלעזר ורבי שמעון לרבי מאיר דאמר משמרת לביאה פסולה דאורייתא לא אכלה הא נמי לא אכלה לר"א ור"ש דאמרי וכו' הא נמי אכלה ופסק רבינו כר"מ משום דסתם מתניתין כוותיה ור"א גורס פצוע דכא כהן שנשא בת כהן ולפסלה אפילו מתרומת בית אביה מטעם

רדב"ז

לן בה והרי זה מפורש בדברי רבינו שעל ידי טבילה מותר לאכלה בלא הערב [שמש] כדתנן וטבול יום אוכלה. ומה שהשיג הראב"ד ז"ל מהסיא דרבינא הילכך נדה לה חלה ואכיל לה כהן קטן ומשמע דהיא עצמה אפי' אחר הטבילה לא אכלה כבר הג[יה] רש"י ז"ל והתוספות ורש"י כתב ואכיל לה כהן קטן ולא גדול מפני שהטומאה י[וצאה] עליו מגופו ואם טבל לקריו הרי הוא כקטן פי' לפירושו להכי נקט קטן לפי שאוכלה [בלא] טבילה והתוס' העלו כיון שאין לה שיעור דבר מועט מהנה לכהן קטן וגם רבינו [ז"ל] כתב וז"ל וכרים עד כמה משמע דאי [ליכא] כהן קטן שניא בהלה אחת ואכיל לה וה"ה שטבל לקריו ע"כ. והראב"ד ז"ל מפרש [ה]דהלה בדרך אחרת ודברי רבינו מחוורין בו[גמרא] ובסוגיית עד כמה: אבל טמאי מגע טו[מאות] וכו'. שם אמר רב טמא מת טובל ואוכל ת[רומת] חוצה לארץ ולית הלכתא כוותיה ואמר מר זו[טרא] משמיה דרב ששת טמא שרץ טובל ו[אוכל] בתרומת ח"ל וליה הלכתא כוותיה ע"כ [...] הלא אוכל בלא טבילה כדאמר שמואל אין ת[רומת] ח"ל אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו [מגופו] והכי נמי משמע ממתני' דחלה:

ט לפיכך כהן קטן וכו'. אתא לתרוצי שהקשה הראב"ד דלהכי ק[...] ואוכל אותה כהן קטן לפי שהוא בחזקת [...] שעדיין לא ראה קרי ואוכל בלא בדיקה [אבל] גדול הוא בחזקת שראה קרי עד שיטבול: והמצורע הרי הוא וכו'. טעמא משום דמ[...] הולי הגוף קא אתיא דומיא דזב [...] הוציאו מכל הטמאים אלא אותם שבאה הטומאה ממקום אחר ע"י מגע או משא אבל הילכך אינו אוכל בתרומה עד ש[...] ויטבול ואפילו היה מצורע קטן דלגבי [זב] מחלקין בין גדול לקטן אבל מצורע הרי טמא לפנינו. וקא מיבעיא לי המערה בנדה כזבה ולא הוציא שכבת זרע אי הויא כמי[...] יוצאה עליו מגופו הואיל ונטמא במי שטומ[אה] מגופה דכתיב ותשי נדתה עליו או דילמא הרי היא כשאר מגע הטומאות ואינו [צריך] טבילה ואוכל בתרומת ח"ל ומלשון רבינו נראה שצריך טבילה שלא הוציא אלא מגע טומאת [...] ומגע טומאת שרץ אבל עדיין צריך תלמוד: והוא שיטמא אותו כהן מיוחס וכו'. ד[...] ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע ואפי' שנראו בו סימני הצלע הרי הוא טהור [עד] שיטמאהו כהן מיוחס ומזה הטעם אין טומאת נגעים נוהגה בזמן הזה שהרי [...] המצורע נוהגת בארץ ובח"ל בפני הבית ושלא בפני הבית אלא ודאי מה שלא נהגו מפני שאין עתה בינינו כהן מיוחס:

י כהן ערל אסור לאכול בתרומה מדין תורה וכו'. כתב רבינו כן להודיענו שכל הנלמד מג"ש הוי כמו הוא כתוב בתורה וזהו בכתב ואם אכל לוקה מן הת[ורה] והאי ערל היינו שמתו אחיו מחמת מילה כדאיתא פרק הערל: משוך מותר ל[אכול] בתרומה וכו'. פרק הערל (דף ע) ומדברי רבינו נראה שלא אסרוהו רבנן לאכול בת[רומה] עד שימול פעם שניה אלא כדי שיראה שהוא מהול הצריכוהו למול פעם שניה [...] כתב אבל מדברי סופרים שלא יאכל עד שימול פעם שניה והכי מסקנא דהלמודא [...] הערל ותיובתא דרב הונא תיובתא:

יא הנולד מהול אוכל בתרומה. ג"ז שם ואע"ג דצריך להטיף ממנו דם ברית מכל מ[קום] לאו ערל הוא: והטומטום אינו אוכל. שמא יקרע וימצא זכר והרי הוא [ערל] ואם אכל אינו לוקה שאין מלקות מספק: ואנדרוגינוס מל ואוכל. דסד"א זכר ונ[קבה] נקבה ודאית הוא שאוכלין בתרומה קמ"ל דמל ואוכל ממה נפשך ואינו אוכל בקדשי[ם]

יב הערל וכל הטמאים וכו'. משנה ריש פרק הערל (דף ס) וטעמא דמשום ערלה וטו[מאה] לא נפקי מכלל הכהנים אלא דמיחסרי תקנתא הילכך מצו להאכיל קנין כספ[ם]

יג פצוע דכא וכרות שפכה וכו'. גם זה במשנה שם ונשיהם לא יאכלו משום ד[...] חללה בביאתו לפיכך אם לא ידעה אחר שנעשה פצוע דכא גם נשותיהם אוכלו[ת] וכן אם נשא בת גרים וכו'. ג"ז שם פרק הבא על יבמתו (דף נו) וטעמא משום ד[פצוע] דכא מותר בבת גרים דקהל גרים לא איקרי קהל:

יד פצוע דכא כהן שקידש בת כהן וכו'. פרק הבא על יבמתו (דף נ"ו) א"ר אלעזר אושעיא פצוע דכא כהן שקדש בת ישראל באנו למחלוקת ר"מ ורבי אלעזר [ורבי] שמעון לר"מ דאמר משמרת לביאה פסולה דאורייתא לא אכלה הא נמי לא אכלה לר' א[לעזר] ור"ש דאמרי משמרת לביאה פסולה דאורייתא אכלה הא נמי אכלה ממאי דילמא ע"כ אמרי רבי אלעזר ורבי שמעון התם אלא דיש לו להאכיל במקום אחר אבל הכא דאין [לו] להאכיל במקום אחר לא ולפי זה כ"ע מודו דמשמרת לביאה פסולה מן התורה לא א[כלה] ולא מיבעיא דאינו מאכיל בת ישראל אלא אפילו בת כהן פוסל אותה כיון שהיא משמ[רת] לביאה פסולה מן התורה וזהו שכתב רבינו שנשא בת כהן והא דנקט רבי אושעיא שנשא [בת] ישראל לאשמועינן רבותא אליבא דרבי אלעזר ורבי שמעון: ואיבא למידק דהאמרינן [...] וכ"ת ה"נ יש לו להאכיל בבת גרים והא מיבעיא בעי לה ר' יוחנן מרבי אושעיא [ולא] פשיט ליה ובשלמא לר' אושעיא דלא פשיט ליה ניחא אבל אנן דפשיטא לן דמאכיל [בבת] גרים דכי אתא רב אחא בר חיננא מדרומא

משנה למלך

לאמר ולאו הכא מכלל עשה עשה וכ"כ הרמב"ן במנין המצות בעשין סי' ג'. והאיתי בירושלמי רפ"ב דבכורים דר' אחא מסיק לעשה מואמר יאכל ור' ייסא מבטעריך יע"ש:

י כהן ערל אסור כו'. עיין בלח"מ פ"ט מהלכות קרבן פסח שהאריך בזה. ומ"ש משוך מותר לאכול כו'

כתב מרן וסובר רבינו כגירסת ספרים דידן דמסיק לרב הונא בתיובתא ומירושלמי דשקלין [...] כגירסא האחרת דגרסי מסייע ליה לרב הונא ודוק:

אוכלת. סרים חמה הוא ואשתו ועבדיו אוכלין. טומטום ואנדרוגינוס עבדיהן אוכלין אבל לא נשותיהן: **טו** חרש שוטה וקטן שקנו להן עבדים אינן אוכלין. אבל אם קנו להם ב"ד או אפוטרופוס או שנפלו להן בירושה הרי אלו אוכלין: **טז** *אנדרוגינוס שנבעל לפסול מן התרומה בין דרך זכרותו בין דרך נקבותו נפסל מלאכול בתרומה כנשים. ואין עבדיו אוכלין. וכן אם נבעל לאנדרוגינוס אחר שהוא פוסל בביאתו לאשה נפסל ואינו אוכל ולא מאכיל עבדיו. והוא שיבעול אותו דרך נקבותו אבל

השגת הראב"ד

*אנדרוגינוס שנבעל לפסול מן התרומה וכו' אין זכר פוסל זכר מן הכהונה (פירוש במשכב זכור): א"א אין זה מחוור שהרי יש לו לד זכרות ונקבות ואתי לד זכרות שבו ומשמש בלד זכרות של זה דהיינו שלא כדרכה ופוסל משום אשה שנבעלה לפסול לה שלא כדרכה וכן עיקר:

כסף משנה

שטעם דמשמרת לביאה פסולה וגירסא זו הכריחו בתוספות והיא גירסת רבינו:

יד סרים חמה וכו'. משנה פרק הערל (דף פ"א) ופרש"י אבל סרים אדם מיפסל נמי פסיל לה מתרומ' דהי נשא דהיינו פלוע דכא: טומטום ואנדרוגינוס עבדיהן אוכלים אבל לא נשותיהם. ר"פ הערל (דף ע"ב) טומטום אינו אוכל בתרומה כלומר מפני הערלה נשיו ועבדיו אוכלים ובעי בגמרא נשיו לטומטום מנא ליה אילימא דקדיש דתניא טומטום שקידש קידושיו קידושין וכו' הימור דאמרינן להומרא לקולא מי אמרינן אמר אביי בשביציו ניכרות מבחוץ רבא אמר מאי נשיו אמו וידוע דהלכה כרבא ולפיכך סתם רבינו וכתב דטומטום אינו מאכיל את אשתו ולא חילק בין ביציו ניכרות לאינם ניכרות. ואנדרוגינוס תנן בס"פ הערל (דף פ"ג) ר"י אומר שהוא מאכיל בתרומה אמר רב ליתא למתניתין מקמי ברייתא דתניא ר"י אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים אם זכר אם נקבה ואע"ג דשמואל פליג הלכה כרב באיסורי ואטרינן בתר הכי אמרי בי רב הלכה כר"י ודעת ר"ח והרי"ף דכר' יוסי דברייתא קאמר וזה דעת רבינו:

טו חרש שוטה וקטן שקנו להם עבדים וכו'. בתוספתא דיבמות פ"ט והטעם מבואר דאין להם קנין אלא על ידי ב"ד או אפוטרופוס:

טז אנדרוגינוס שנבעל לפסול מן התרומה וכו'. לכאורה משמע שטעם רבינו משום דאמרינן בס"פ הערל (דף פ"ג ע"ב) אמר ר"י אמר רב אנדרוגינוס חייבים עליו סקילה משני מקומות דסבר כרבי סימאי וסבר דהלכתא כוותיה ומ"מ שותא דמר רבינו לא ידענא מאי איריא נבעל לפסול אפילו נבעל לכשר נמי כיון שנבעל בעילה אסורה שחייבים עליה סקילה ומיהו בהא איכא למימר דכיון דאיסור בעילה אינה אלא מצד זכרות שבו אין זכר פוסל זכר מן הכהונה אבל קשה מ"ש רישא דקתני דאף בנבעל דרך זכרותו נפסל ובסיפא קתני שאם נבעל דרך זכרותו לא נפסל ועוד לפי מה שנתן טעם בסיפא שאין זכר פוסל זכר הא ברישא שייך האי טעמא יותר שהבועל הוא זכר ודאי ולכך נראה שט"ס יש כאן וצריך למחוק מהרישא ארבע תיבות בי"ן ד"ך זכרותו בי"ן. ופסק כר"א וכרבנן דפליגי ארבי סימאי ואמרי שאין חייבים עליו סקילה אלא כשנבעל בזכרות שלו אבל בנקבות שלו פטור משום דאע"ג דאית ביה זכרות ונקבות את זכר כתיב וכן פסק ז"ל בפ"א מהא"ב. אחר כך מצאתי להרשב"א שכתב בס"פ הערל נבעל נפסל מן התרומה כנשים פי' אם נבעל לפסול מן התרומה ירושלמי וקשיא רבי ניחא כרבי סבא רבי יונה בשם רב המנונא אפילו מין במינו בכל שהוא וקשיא אם זכר הוא אין זכר פוסל זכר אם נקבה היא אין נקבה פוסלת נקבה לד זכרותו של זה פוסלת לד נקבותו של זה פי' אם אותו אנדרוגינוס פסול מלאכול בתרומה וכן פסק הרמב"ם פ"ז מתרומות באנדרוגינוס שנבעל לפסול מן התרומה בין דרך זכרותו בין דרך נקבותו נפסל מלאכול בתרומה שאם נבעל לאנדרוגינוס אחר דרך נקבותו פסול עכ"ל. ואף לדבריו ז"ל קשו הני קושייתא שהקשיתי לגירסת בין דרך זכרותו וצ"ע: וכתב עוד הרשב"א הא דאמרי בי רב משמיה דרב הלכה כר"י באנדרוגינוס פרש"י כר"י דמתניתין דאיירי בה כמו ר"ש ואמרי בי רב פליגי אדרב דאמרי ליתא למתניתין מקמי ברייתא ולפי פירושו ניחא הא דאמרינן

רדב"ז

[...]מה אתא ואייתי מתניתא בידיה מין לפלוע דכא כהן שנשא בת גרים שמאכילה בתרומה [...]ר וכהן כי יקנה נפש קנין כספו וגו' יאכל בו ומסקי' וש"מ כשרות אתוספאה בה ואכלה וא"כ לדידן הויא פלוגתא דתנאי לר"מ לא אכלה לר"א ור"ש אכלה כיון שיש לו [...]יל בבת גרים ואכן פסקי' תרתי דפלוע דכא מאכיל בבת גרים ואין מאכיל בבת ישראל [...]דהלכה כר' [...] דאמר משמרת לביאה [...] מדאורייתא אינה אוכלת אע"ג דקא[...]ל בבת גרים ואע"ג דפליגי עליה רבי [...] ורבי שמעון הלכתא כוותיה דמסתבר [...]ה ותו דסתמא דמתני' כוותיה פרק הבא [...]במתו: סרים חמה וכו'. פרק הערל (דף [...]"ר) ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה [...]י מפי חכמים בכרם ביבנה כל שאין לו [...]בילה הרי אינו אלא כסרים חמה וכשר [...]א כיון שאינו ראוי להוליד ליהוי כפלוע [...] קמ"ל דלא אסרה תורה אלא פלוע ודך [...]: טומטום ואנדרוגינוס וכו'. שם בברייתא [...]ום אינו אוכל בתרומה נשיו ועבדיו אוכלין [...]ין עלה נשים לטומטום מנ"ל ואסיקנא מאי [...] אמו פשיטא מהו דתימא מוליד מאכיל שאין [...] אינו מאכיל קמ"ל ורבינו כ' שאינו מאכיל [...]יו כגון שקידש אשה דתניא טומטום שקידש [...]יו קידושיו נתקדש קידושיו קידושין והימור [...]י' להומרא לקולא מי אמרי' ספק אשה הוא [...]אשה מקדשת אשה להאכילה בתרומה ומסתברא שאם נקרע ונמצא זכר חלו קידושין [...]ע ואוכלת בתרומה שהרי זכר היה בשעת הקידושין והוו קידושין המסורים לביאה [...]קרע וימצא זכר. ואנדרוגינוס אע"פ שמל ואוכל אינו מאכיל את נשיו מפני שהוא [...] אשה ואין אשה מקדשת אשה ומזה הטעם אינו אוכל בקדשי קדשים הנאכלין לזכרי [...]ה ובין שמל בין שלא מל מאכיל את עבדיו ואע"ג דתנן רבי יוסי ורבי שמעון אומרים [...]גינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה הא הדר ביה רבי יוסי ואמר בריה בפני עצמו הוא והלכתא כוותיה:

חרש שוטה וקטן שקנו להם עבדים וכו'. זה מבואר דחרש שוטה וקטן אין קניינם קנין ולא קרינן בהו קנין כספו הם יאכלו בלחמו:

אנדרוגינוס שנבעל וכו'. כבר כתבתי למעלה דקי"ל כרבי יוסי דאמר בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים אם זכר אם נקבה הילכך נפסל בביאת הפסול שהרי הוא [...] אשה ולפיכך נפסל בין דרך זכרותו בין דרך נקבותו שכן האשה יש לה שני משכבות [...]א בשלא כדרכה ולענין סקילה אם בא עליו דרך זכרותו חייב ובדרך נקבותו פטור [...]א פרק הערל וכן כתב רבינו בהלכות איסורי ביאה: וכן אם נבעל לאנדרוגינוס וכו' והוא שיבעול אותו דרך נקבותו וכו'. השיג עליו הראב"ד ז"ל אין זה מחוור [...] יש לו לד זכרות ונקבות ואתי לד זכרות שבו ומשמש בלד זכרות של זה דהיינו [...] כדרכה ופוסל משום אשה שנבעלה לפסול לה שלא כדרכה וכן עיקר עכ"ל שהוא ז"ל [...] אנדרוגינוס למי שהוא עבד והוא בן חורין אבל רבינו אינו סובר כן אלא בריה [...] עצמו הוא כרבי יוסי ולא הכריעו בו חכמים אם זכר אם נקבה והוי ספק אם [...]כר או כולו נקבה הילכך כשבא עליו דרך נקבותו איגלאי מלתא שהבועל זכר והנבעל נקבה

[...]ך ר"ס משמיה דרב אנדרוגינוס חייב עליו סקילה משני מקומות אבל ר"ח והרי"ף פירשו כרבי יוסי דברייתא ולא פליגי דבי רב אדרב ופליגי דבי רב אדרב הוא דאמר חייבים משני מקומות והרמב"ם פסק בחיבורו ובפירוש המשנה כר"י דברייתא דאמר בריה בפני עצמו הוא ולפיכך אינו מאכיל בתרומה לפי שהוא ספק וספק איסורא לחומרא ופסק כר"א [...]י חייבים עליו סקילה כזכר ולא ידעתי היאך יתקיימו שני פסקים הללו שאם אתה מספקו היאך אתה סוקל על ביאתו ואם אתה סוקל על ביאתו כזכר לא תהא התרומה המורה [...]קילה ויאכיל אשתו בתרומה שאין כהן ספק זכר אלא ודאי זכר ובמאי הוא סובר דאף ר"א סבר דבריה בפני עצמו הוא אלא שחייבים עליו סקילה כזכר מגזירת הכתוב דכתיב ואת [...]לא תשכב משכבי אשה אי זהו זכר שיש בו נקבות הוי אומר זה אנדרוגינוס ואע"ג דאית ביה זכרות ונקבות את זכר כתיב וכי כתיב את זכר לאו דקרייה רחמנא זכר אלא לומר [...]חייבים במי שיש בו זכרות ונקבות דהיינו אנדרוגינוס אלא ממקום זכר והיינו דאמרינן לא לכל א"ר אלעזר אנדרוגינוס זכר הוא ואי הכריעו בו חכמים שהוא זכר מדחייב [...]א עליה סקילה כזכר אף במוקדשין יקדש. מיהו אכתי ק"ל מדבריו לדבריו דאילו היתה סקילתו מגזירת הכתוב ולא שיהא זכר כשמנה הוא ז"ל בפ"א מאיסורי ביאה מי שמיתתן [...]לה ומנה השוכב עם הזכר ה"ל למנות ג"כ הבא על אנדרוגינוס שהרי אינו בכלל זכר דבריה בפני עצמו הוא ועוד ק"ל שהוא ז"ל כתב דנושא לכתחלה ואם ספק הוא דילמא [...]היא ואין אשה נושאת אשה ועוד דהא ר"ל דס"ל דספק הוא אותביה ר"י ממתניתין דקתני אנדרוגינוס נושא אלמא אי לאו זכר הוא אינו נושא לכתחלה ור"ל נמי דחה תני נשא ועוד [...]שהוא נושא לכתחלה משמע דאית ליה קנין דאישות וא"כ אף הוא יאכל בתרומה דאורייתא וצל"ע עכ"ל. וי"ל לתרץ שמה שהקשה שה"ל למנות ג"כ הבא על האנדרוגינוס י"ל [...]ג דבריה בפני עצמו הוא מ"מ מטעם זכר חייבו הכתוב ואין למנותו בפני עצמו ומה שהקשה עוד שכתב נושא לכתחלה ואם ספק הוא דילמא נקבה היא ואין אשה נושאת אשה עד סוף דבריו נתיישב במה שכתב הרב המגיד בפ"א מהא"ב. ולענין מה שהקשיתי על מ"ש רבינו בין דרך זכרותו מצאתי להר"י קורקוס ז"ל שכתב שהוא מדתנן בתוספתא סוף [...]יב וירושלמי ס"פ הערל אנדרוגינוס שנבעל נפסל מן הכהונה כנשים ופירוש נבעל כנבעל לפסול מן הכהונה מדקאמר כנשים משמע דאין הפרש בין דרך זכרות לדרך נקבות בנשים הכתוב לכל ענין עכ"ל: והראב"ד כתב אנדרוגינוס שנבעל לפסול מן התרומה א"א אין זה מחוור שהרי יש לו לד זכרות ונקבות וכו': וכתב הר"י קורקוס ז"ל מהלוקחה בביאור הירושלמי שבפ' הערל ז"ל נבעל נפסל מן הכהונה כנשים רבי יונה בשם רב המנונא הפי' מין במינו בכל שהוא וקשיא אם זכר הוא אין זכר פוסל זכר ואם נקבה היא אין פוסלת נקבה לד זכרותו של זה פוסלת לד נקבותו של זה ע"כ בירושלמי וביאורו דרבי יונה אפילו במינו דהיינו שנבעל לאנדרוגינוס אחר אפילו כ"ש פירוש באי זה לד שיבעול בין זכרות בין דרך נקבות והקשו על זה אם אנדרוגינוס זכר אין זכר פוסל זכר ואם נקבה אין נקבה פוסלת נקבה ובודאי שאין לעשות להבועל זכר והנבעל נקבה [...] מין אחד הם דבריה בפני עצמו היא וכו' ומפני דמכל מקום לד זכרות פוסל לד נקבות ופירושו לדעת רבינו שפוסל אותו כשבא דרך נקבותו אבל אין הכוונה שיפסול בכל ענין לד נקבות שיש בו כי לדעת רבינו אין באנדרוגינוס לד זכרות ולד נקבות אלא אם הוא זכר כולו זכר ואם נקבה כולו נקבה ולא הכריעו בו חכמים א"כ כשאמרו פוסל לד נקבות [...]ו כשבא דרך נקבות והוא סובר מה שאמר רב המנונא אפילו כל שהוא א"כ אסבר דאפילו כ"ש לאו דברי רב המנונא הם אלא דברי סתמא דקא מסמה מדקאמר סתמא משמע דבכל גווני

משנה למלך

טומטום ואנדרוגינוס עבדיהן אוכלים כו'. מרן הביא כל הסוגיא דר"פ הערל וכתב וידוע דהלכה כרבא ולפיכך סתם רבינו כו'. ולא ידעתי טעם לזה דכיון דביציו ניכרות אמאי אינו [...] את אשתו הא ודאי זכר הוא והיא הויא אשת איש גמורה והבא עליה במיתה וא"כ אמאי לא [...] את אשתו. ובדברי הגמרא הייתי סבור לומר דרבא לא פליג עליה דאביי לענין דינא דמודה רבא [...]ביציו ניכרות דאשתו אוכלה אלא דדחיקא ליה מילתא לאוקומי לברייתא בביציו ניכרות דא"כ היאך [...]פרש ועוד דס"ל דאי מיירי בהכי מאי אשמעינן בברייתא דאשתו אוכלה פשיטא דהא ודאי זכר ומש"ה אוקמה ואמר מאי נשיו אמו ואשמעינן דלא נימא מוליד מאכיל שאינו מוליד אינו מאכיל [...]ת בגמרא. וכנראה אגלי בדעת מרן כוה דס"ל דרבא פליג עליה דאביי לענין דינא וס"ל דאף [...] ניכרות אינה אוכלת וטעמא מבכיא דאמרי' בפרק הבא על יבמתו (דף נ"ד) אמר שמואל מודה לי אבא בתינוקת שהותה מכה ג' שנים ויום אחד הואיל ואין לה ביאה אין לה חופה ע"כ' ומי סיכי דאמרי' התם דאע"ג דיש חופה לפסולות מ"מ בעינן שתהא חופה הראויה לביאה ואי לא לא חשיבא חופה כ"נ גבי תרומה דקי"ל דאינה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה לא חשיבא חופה בטומטום חופה כיון דאינו ראוי לביאה והתוס' הקשו קושיא זו לאביי וז"ל וא"ת אכתי היאך מאכיל את אשתו דכיון דאינו בר ביאה לא הוי חופתה חופה כמו שהותה מכה ג' וי"ל דכיון דראוי ליקרע הוי בר חופה ע"כ. ורבא לא ס"ל תירוץ זה ומש"ה אוקמה לברייתא ואמר מאי נשיו אמו ומש"ה פסק רבינו סתם דטומטום אינו מאכיל את אשתו ולא חילק דס"ל דאפי' ביציו ניכרות אינו מאכיל משום דאין לו חופה וא"ת אכתי קשה דלמה לא נקט דטומטום מאכיל את אמו ולמדנו דלא נימא מוליד מאכיל שאינו מוליד אינו מאכיל וי"ל שכתב [...] לימוד [...] רבינו דין זה בפ"ו דין י"ב שכתב ישראלית שיש לה זרע מכהן אוכלת בשבילו [...] נקבה

אבל דרך זכרותו אין זכר פוסל זכר מן הכהונה: **יז** עבד של שני שותפין שהיה אחד מהן כהן אינו מאכיל ה"ז העבד אסור לאכול. וכל המאכיל בתרומה מאכיל בחזה ושוק:

בת

כסף משנה

גוני פוסל ואם כן הוא קשיא וכו' ומסיק דלאו בכל גוני אלא כשבא דרך נקבותו ואפשר לפי זה שגם מה שאמרו נפסל כנסים פירושו כשבא דרך הנסים אבל דעת הר"א כי מה שאמרו בירוש' פוסל לד נקבות פירושו שפוסל אותו מפני צד נקבות שיש בו והוי כאשה שנבעלה ולדרך שאמרו גבי חציו עבד וחציו בן חורין דאתי צד עבדות ומשתמש בצד חירות והם דברי רב המנונא שאמר כל שהו ועמא יהיב למילתיה לתרץ הקושיא. ומכל מקום עדיין קשה לן סוגיא על דברי רבינו שכתב שאם בא עליו דרך זכרותו לא נפסל שאין זכר פוסל זכר והרי אם בא עליו זכר ודאי אפילו דרך זכרותו הוא פוסל אותו כמו שנתבאר בסמוך והשתא ומה כשנבעל לזכר ודאי הוא נפסל ולא אמרינן ביה אין זכר פוסל זכר כשנבעל לאנדרוגינוס אמרינן אין זכר פוסל זכר יליבא בתרעא וכו'. ונראה לי לתרץ דחדא חומרא מחמרינן מן הספק ולכך כשנבעל לזכר ודאי אנו פוסלים אותו אפי' זכרותו שמא נקבה הוא שהרי ספק הוא אבל תרי חומרי דסתרן אהדדי לא מחמרינן כאחד ולכך כשנבעל לאנדרוגינוס נ"ל תרי חומרי דסתרן אהדדי לפסול אותו דבעי להחשיב אותו כזכר דאי נקבה היא אינה פוסלת לא זכר ולא נקבה והנבעל צריך להחשיב אותו נקבה ובהני אלו ודאי א"א דאנדרוגינוס כולם מין אחד הם ואם אחד נקבה נקבות הם ואם אחד זכר כולם זכרים הם ואם אתה אומר שהאחד זכר והאחד נקבה מיחזי להו לאיפכי כחוכא ואיטלולא ולא מיקיימא תקנת חכמים אבל כשבא נקבותו לא סתרי אהדדי כולי האי שכיון שזה בועל כזכר וזה נבעל כנקבה הדעת נותן שראויה לפסלו מן התרומה ודברי חכמים מתקיימים שהרי רואים שאין עושים אותו כנקבה גמורה שאם בא דרך זכרותו אין אנו פוסלין אותו אבל כשהוא בועל זכר גמור דין הוא שנעשהו נקבה גמורה מספק וכיוצא באלו חילקו בפרק הדר גבי שני בתים ושתי חצרות. עוד אפשר לומר טעם אחר לחלק בין דרך זכרותו לדרך נקבותו שכיון שהכתוב עשה זכרותו כזכר ודאי וחייב עליו סקילה כזכר זכרותו לבד מגזירת הכתוב כמו שנתבאר לא רצו חכמים להחמיר כל כך כשנבעל לאנדרוגינוס דרך זכרותו לפסול אותו כיון שמן התורה דרך זכרותו דין זכר יש לו אבל דרך [...] החמירו שמא נקבה הוא אע"פ שהאנדרוגינוס הבועל יהיה זכר שהרי הכתוב אע"פ שבזכרות נתן לו דין זכר בנקבות נתן לו דין נקבה ולא חייב סקילה או אפשר שפסלו כדי שלא יתחלף בנקבה גמורה כיון שנבעל דרך נקבות אתי למיטעי ומצאתי להרשב"א שכתב לשון הירושלמי עליו וכן פסק הרמב"ם והביא כל דברי רבינו נראה שדעתו לפרש רבינו בירושלמי ודלא כהראב"ד:

יז עבד של שני שותפים וכו'. בת"כ פרשת אמור ובירושלמי סוף תרומות: **וכל** המאכיל בתרומה וכו'. בס"פ הערל (דף פ"א) אהא דתנן סרים חמה כהן שנשא בת [ישראל] מאכילה בתרומה אמר ריש לקיש בתרומה בזה"ז שהיא מדרבנן הוא מאכילה ואינו מאכילה בחזה ושוק דהוו דאורייתא ור"י אומר אף מאכילה בחזה ושוק [דתרומה בזמ[ן הזה] דאורייתא] ופסק רבינו כרבי יוחנן ויש לתמוה עליו שהרי בפרק ראשון פסק כר"ל דאמר תרומה בזמן הזה דרבנן וצריך עיון:

בת

רדב"ז (מכ"י)

נקבה וזהו דרכו ולפיכך נפסל ואם בא עליו דרך זכרותו אגלאי מלתא דמיהם [...] שאין זה דרך העולם ואין זכר פוסל זכר בביאתו כן נראה לי ליישב דעת רבי[נו]:

יז עבד של שני שותפין וכו'. ירושלמי פרק בתרא דתרומות מנין לכהן שקנה עבד ול[...] בו שותפות אפילו אחד ממאה בו שאינו מאכילו בתרומה ת"ל וכהן כי יקנה והכי [...] שיהיה כל קניינו של כהן ורבינו [...] שניהם כהנים ואחד מהם אינו מאכיל [...] אסור לאכול וחד טעמא הוא:

וכל המאכיל בתרומה וכו'. בפרק הערל [...] פ"א) פלוגתא דר"ל ורבי יוחנן ופס[ק] [...] יוחנן דאמר אף מאכילה בחזה ושוק:

בת

משנה למלך

נקבה ואפי' טומטום ואנדרוגינוס ואין ספק דדין זה דרבינו מהא דרבא גמר לה:

יז וכל המאכיל בתרומה מאכיל בחזה ושוק. כתב מרן בס"פ הערל אהא דתנן אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה אמר ר"ל בתרומה בזמן הזה וכו' (עיין בכ"מ) (*א"ה עיין בס' יום תרועה דף ו') ויש לתמוה עליו שהרי בפרק ראשון פסק כר"ל דאמר תרומה בזמן הזה דרבנן וא"כ ע"כ ואני תמיה על מרן דמאי לא הקשה לרבינו במ"ש לעיל בדין י"ד טומטום ואנדרוגינוס עבדיהן אוכלין אבל לא נשותיהן ע"כ דנהי דקי"ל כרב דאמר ליתא למתני' מקמי ברייתא דתניא ר' יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים אם מין זכר אם נקבה כו' מ"מ גבי דספיקא הוי כיון דקי"ל תרומה בזמן הזה דרבנן ניזיל לקולא ותיכול דאימור זכר הוא ומאי דאמרינן ליתא למתניתין היינו משום דס"ל דתרומה בזמן הזה מן התורה אבל הכי קאמר שהוא מדרבנן רבי יוסי דמתניתין ורבי יוסי דברייתא הם בפה אחת ודברים אחדים. אך אחרי נקבה כמהילה כראוים אמינא דקושיא מעיקרא ליתא וכירורן של דברים כך הוא דר"ל ורבי יוחנן נחלקו בסברת רבי יוסי ור"ש דמתניתין דאמרו דאשת אנדרוגינוס אוכלת בתרומה דר"ל סבר דטעמא הוא דנהי דס"ל דאנדרוגינוס ספיקא הוי וכדקתני בברייתא מ"מ אשתו אוכלת משום דתרומה בזמן הזה דרבנן ובדרבנן אזלינן לקולא ורבי יוחנן פליג עליה וס"ל דרבי יוסי דמתניתין מפשט פשיטא ליה דאנדרוגינוס ודאי זכר הוא ומש"ה אמר דמאכילה אף בחזה ושוק ומאי דנקט במתניתין מאכילה בתרומה הוא משום דאית ליה תרומה בזמן הזה דאורייתא ולסברת ר' יוחנן הלזו אין חילוק בין תרומה דרבנן לתרומה דאורייתא דר' יוחנן אית ליה דאפי' מי שסובר תרומה בזמן הזה דרבנן אנדרוגינוס אינו מאכיל את אשתו אלא למ"ד ודאי זכר הוא אבל למאן דמספקא ליה אינו מאכיל אף דס"ל תרומה בזמן הזה דרבנן דחילוק זה לא אמרו אלא ר"ל אבל אליבא דר' יוחנן לא ומאי דקאמר ר' יוחנן דר' יוסי סבר דתרומה מן התורה ואמר ליה לר"ל מי סברת תרומה בזמן הזה דרבנן דמשמע דאי הוה ס"ל הכי היה מחלק בין תרומה בזמן הזה לחזה ושוק נראה דהכוונה היא דר"ל ראה דבמתניתין נקט ר' יוסי דאשת אנדרוגינוס אוכלת בתרומה ור"ל ס"ל דתרומה בזמן הזה דרבנן ועל זה הוקשה לו דר' יוסי אמאי נקט תרומה לישמעינן רבותא אפילו חזה ושוק לזה הוכרח לומר דרבי יוסי ס"ל דאנדרוגינוס ספיקא הוי ומש"ה נקט תרומה דדוקא תרומה שהיא מדרבנן אזלינן לקולא אבל חזה ושוק לא ור' יוחנן השיב לו מי סברת תרומה בזמן הזה דרבנן ומש"ה נדחקת לחלק אליבא דרבי יוסי בין תרומה דרבנן לחזה ושוק הא ליתא אלא ר' יוסי אית ליה דתרומה בזמן הזה מן התורה ונקט תרומה שהיא המורה מחזה ושוק וטעמא דרבי יוסי הוא משום דס"ל דהוי זכר ודאי ולעולם דאפי' מאן דס"ל דהוי ספק וס"ל נמי דתרומה בזמן הזה דרבנן אינה אוכלת דאין לחלק בין תרומה בזמן הזה לחזה ושוק שאין לנו שום הכרח לומר חילוק זה. ונראה שיש להכריח דין זה דאין לחלק בין תרומה בזמן הזה לתרומה דאורייתא מסוגיא דאמרינן בפרק הערל (דף ע"ב) טומטום אינו אוכל בתרומה נשיו ועבדיו אוכלין ופריך נשיו לטומטום מנא ליה אילימא דקדיש כו' אימור דאמרינן להומרא לקולא מי אמרינן ספק אשה הוא ואין אשה מקדשת אשה ע"כ, ומאי קושיא אימא דהאי תנא ס"ל תרומה בזמן הזה דרבנן ואזלינן לקולא אימור זכר הוא דומיא דמאי דס"ל לר"ל אליבא דרבי יוסי באשת אנדרוגינוס דאוכלת בתרומה וליכא למימר דבעו לאוקומה לההיא ברייתא אף למ"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא דמי הוזקקו לזה לאוקומי לברייתא דלא כהלכתא דהא אליבא דרבינו תרומה בזמן הזה דרבנן ועוד שהרואה יראה כמה נדחקו אביי ורבא לתרוצי לברייתא דאביי אוקמה כשבינו נכרות ורבא אמר מאי נשיו אמו וכל אלו הם אוקימתות דחוקות ומי הזקיקם אימא דברייתא אתיא כפשוטה משום דס"ל דתרומה בזמן הזה דרבנן. שוב ראיתי דראיה זו אינה דהא קתני טומטום אינו אוכל וטעמא משום ספק ערל ואי הך תנא ס"ל דתרומה בזמן הזה דרבנן משום הכי נשיו אוכלות איהו אמאי לא אכיל הא ספק הוא וניזיל לקולא ומ"מ ס"ל לרבינו דליכא למימר דטעמא דהך תנא דברייתא הוא משום דס"ל דתרומה בזמן הזה דאורייתא דליכא לאוקומה לכך סתמא דלא כהלכתא דאיהו ס"ל דאף ר' יוחנן מודה דתרומה בזמן הזה דרבנן ור' יוחנן לא אמר דהוי מן התורה אלא אליבא דר' יוסי וליה לא ס"ל וכמו שיתבאר לקמן ומש"ה ס"ל דאף למ"ד דהוי דרבנן לא אזלינן לקולא וברייתא זו אתיא אף כמ"ד תרומה בזמן הזה דרבנן. ועוד יש להביא ראיה לזה מסוגיא דאמרינן בפ"ב דקידושין (דף מ"ה) נתקדשה לדעת והלך אביה למדינת הים ועמדה ונשאת כו' רב אשי אמר אינה אוכלת שמא יבוא אביה וימחה ונמצאת זרה למפרע הוה עובדא ואתו לה רב לגא דרב אשי ע"כ. והשתא יש לתמוה כיון דתרומה בזמן הזה דרבנן אמאי חזו רב אשי ורב לדילמא ימחה הא והלא כל שהוא ספק אוכלת בתרומה בזמן הזה דרבנן דומיא דאנדרוגינוס דאוכל תרומה בזמן הזה ודוחק גדול לומר דרב אשי ורב ס"ל דתרומה בזמן הזה מן התורה דלא כהלכתא. ורבינו בסוף פ"ח פסק כרב אשי אף דס"ל דתרומה בזמן הזה דרבנן וטעמא הוא כדכתיבנא דס"ל דרב ורב אשי פליגי עליה דר"ל במאי דמחלק ואומר דתרומה בזמן הזה נאכלת על הספק וס"ל דטעמיה דרבי יוסי הוא כדרבי יוחנן דאמר דלרבי יוסי אנדרוגינוס ודאי זכר הוא ועוד אף אם תימצי לומר דרב ורב אשי ס"ל דתרומה בזמן הזה מן התורה אכתי קשה דהא התם מיירי בנתקדשה לדעת ומדאורייתא ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה כדאיתא בפרק אע"ס (דף נ"ז) וא"כ כיון דלא היה כאן כי אם איסורא דרבנן אמאי חששו לספק הלא ודאי דאף באיסורא דרבנן חששו על [...] וא"כ מה ראיה היא זו הא ר"ל גופיה דאית ליה דאזלינן לקולא בתרומה בזמן הזה מודה דבזמן דנוהג מן התורה אינו מאכילה אפילו בתרומה שהיא מדבריהם וכדאיתא בפרק הערל (דף פ"א) הא ל[...] כלל משום דהתם טעמיה דר"ל הוא דלא אמרת דאנדרוגינוס מאכיל את אשתו בזמן דהוי תרו[מה] התורה התרומה דרבנן יבא להאכיל לאשתו תרומה של תורה ומש"ה גזרו ולא התירו אלא בתרומ[ה] הזה אבל הכא גבי ארוסה אין כאן שום טעם לגזור ואי אמרה דבזמן הזה אזלינן לקולא כ[ל] דאיכא ספק אמאי לא אזלינן לקולא בארוסה כיון שאין איסורה כי אם מדרבנן הלא ודאי דס' אזלינן לקולא בספיקא. וצ"ל דרב דהוה מתיר מתחלה הוא משום דהוה ס"ל דנהי דבעלמא [...] בזמן הזה לא אזלינן לקולא מ"מ הכא דנצטרפו תרתי דרבנן דהיינו תרומה בזמן הזה והארוסה [...] דאזלינן לקולא ורב אשי פליג עליה וס"ל דאפ"ה לא אזלינן לקולא אף דאיכא תרתי דרבנן [...] והם לדרב אשי. הכלל העולה דר"ל ור' יוחנן בתלת פליגי דלר"ל ר' יוסי אית ליה דתרומ[ה] הזה דרבנן ואית ליה דאנדרוגינוס הוי ספק איש וספק אשה וס"ל דבתרומה בזמן הזה אזלינן בספיקא ורבי יוחנן פליג עליה בכל וס"ל דליתנהו להני כללי דקייל ר"ל וס"ל דלרבי יוסי בזמן הזה מן התורה וס"ל נמי דלרבי יוסי אנדרוגינוס ודאי זכר הוא וס"ל נמי דלמאן דאית ליה [...] בזמן הזה דרבנן לא אזלינן בספקא לקולא. ונראה דאף ר"ל דאמר דבתרומה בזמן הזה אזלינן לק[ולא] אמרה כי אם אליבא דרבי יוסי אבל לדידיה לא ס"ל ואמינא לה מסוגיא דתנן בפרק ז' דיבמות ס"ז ספק שהוא בן תשע שנים ויום אחד כספק שאינו ספק הביא שתי שערות וספק שלא הביא ופירושה היא דכל הני פוסלין מספק כגון א' מכל הפסולין שבאו על בת כהן שפסלוה ואם היה ג"ל בן תשע שנים פסלוה וכן האירוסין שפוסלין בבת ישראל לכהן אם היה כספק בן שלש עשרה [...] פוסלין ואין ספק דמתני' אליבא דהלכתא היא דס"ל דתרומה בזמן הזה דרבנן ור"ל נמי הכי ס"ל [...] איכא לאתמוהי טובא ומה אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל שהיתה בחזקת שאינה אוכלת וכיו[ן] בחזקת פנויה אפ"ה מן הספק מפקינן לה מחזקתה ואמרינן דשמא זכר הוא ואוכלת בת כהן [...] בחזקת אוכלת והשתא אינו דין שאם בא עליה ספק בן תשע שלא נפסול אותה על הספק וכן גבי [...] י"ג איכא נמי חזקתה שהיתה אוכלת וחזקה פנויה ואפ"ה אמרינן דעל הספק לא תאכל וזה נ"ל ק"ו שאין עליו תשובה. אשר על כן נ"ל דאף ר"ל לא אמרה למלתיה כי אם אליבא דר' יוסי אבל לא ס"ל כוותיה אלא אף דקי"ל דתרומה בזמן הזה דרבנן לא אזלינן בספיקא להקל כי אם להחמיר. הלכה במה שנחלקו אי תרומה בזמן הזה הוא דרבנן או מן התורה פסק כר"ל מהטעמים שכתב המגיד בפרק ו' מהלכות איסורי ביאה דין ג' ומה גם ממ"ש מרן טעם לשבח בפרק א' מהלכות [...] כ"ו דמאי דקאמר ר' יוחנן והא דאמרית כר' יוסי לאו משום דסבר רבי יוחנן כוותיה אלא דאליבא דר' יוסי דאנדרוגינוס דמתני' קיימי כו' ודבריו ראוייה אליו. ובאידך פלוגתא דאנדרוגי[נוס] הוי ספק או ודאי פסק דספיקא וכדאמרינן כמי מתניתין מקמי ברייתא וכן מתבאר בכמה [...] מחיבורו דס"ל דאנדרוגינוס הוי ספק. ובאידך מילתא דאי אזלינן לקולא בתרומה בזמן הזה פסק [...] להומרא מכח כל הראיות שכתבנו ופסק בפ"ז דין י"א דטומטום אינו אוכל מפני שהוא ספק ערל וי"ד פסק דטומטום ואנדרוגינוס דנשותיהן אינם אוכלות משום כספק נקבה וכל אלו הדינים הם בתרומה בזמן הזה דאם היה חילוק בדבר היה לו לבאר וכמו שביאר בפרק י"ג דין י"ד גבי שתי כו' אלא ודאי מדכתם משמע דס"ל דאף בתרומה בזמן הזה לא אזלינן לקולא ודוקא לענין התערובה בין תרומה בזמן הזה לתרומה של תורה אבל לאכול התרומה עצמה לא והביא דקידושין שכתבנו דרב תם להביא דרב אשי מוכח דמעשה בא לפניו בזמן הזה וחשש לספק ואסר לאכול תרומה. ולה"[...] וכלל ואמר וכל המאכיל בתרומה מאכיל בחזה ושוק ללמדנו דין זה בקיצור כמנהגו הטוב ואמר [...] כדעתך כסברת ר' יוסי ואליבא דר"ל דאית ליה דיש חילוק בין תרומה לחזה ושוק דבתרומה אזלינן ומאכיל משום דהוי דרבנן אבל בחזה ושוק לא דהא ליתא אלא כל המאכיל בתרומה מאכיל בחזה משום דאף בתרומה שהיא דרבנן לא אזלינן בה לקולא כי אם להומרא ולפיכך כל המאכיל בתרומה [...] בחזה ושוק. והנה מלבד הראיות שכתבנו דתרומה בזמן הזה אף שהיא דרבנן דינה ככל תורה לכל ספיקותיה זולת לענין התערובת ועיין בפ"ד מהלכות מעשר שני דין ט"ו במ"ש מרן ועיין במ"ש בפ"ג מהלכות מעשר שני דין כ' וז"ל שפיר עבד רבינו שלא חש להראב"ד משום דכיון דס"ל דתרומה הזה דרבנן הוה ליה ספיקא דרבנן ולקולא ע"כ ועיין במ"ש בסוף פ"א מהלכות מעשר שני דין י' דברי הראב"ד ונראה שסותר מ"ש בפ"ד דין ט"ו יע"ש. עוד יש להביא ראיה לזה מההיא דאמרי' בניזקין (דף כ"ה) ובפרק י"ד דיבמות (דף קי"ג) דפריך תלמודא וחרש בפקחת ליכול בתרומה ופשטה דליתא דבתרומה דרבנן הוא כדבר שאינו נוהג בו תרומה מן התורה כגון תבלין אליבא [...] ופירוש האינך כפי סברת התוקין מלבד דפשט הלשון מורה הכי מהתשובה שהשיבו דנמא אפי [...] בתרומה דאורייתא יש נהכרית דהקושיא היתה דליכול בתרומה שאינה נוהגת כי אם מדרבנן דאי [...] היתה דהיכול בזמן הזה לא היו מתרלים לזה כלום דהא בזמן הזה לא שייך למיגזר דהא ליכא [...]

בת ישראל שנשאת לכהן וכו'. פ' אלמנה לכ"ג (דף ס"ו) משנה כלשון רבינו וטעמא דעבדי מלוג אוכלין משום דהוו קנין קניינו וזהו שסמך רבינו וכן עבדי כהן שקנו עבדים ועבדי אשתו שקנו עבדים דהוו קנין קנין קנינו דהיינו אשתו יאכלו ותניא מנין לכהן שנשא אשה וקנה עבדים שיאכלו בתרומה שנאמר וכהן כי יקנה מנין לאשה שקנתה עבדים ועבדים שקנו עבדים שיאכלו בתרומה שנאמר וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו קניינו שקנה קנין אוכל ומקרא יתירא קא דריש וא"ת למה לי קרא מה שקנה עבד קנה רבו וי"ל דאיצטריך כגון שנתנו לעבד ע"מ שאין לרבו רשות בו: וקנין האוכל מאכיל וכו'. שם אמר רבינא קנין האוכל הא אמרת קנין האוכל מאכיל שאינו אוכל אינו מאכיל:

בת כהן שנשאת לישראל וכו'. שם משנה כלשון רבינו כיון שהיא אינה אוכלת עבדיה אינם אוכלים דקנין שאינו אוכל אינו מאכיל:

אלמנה לכ"ג וכו'. משנה ריש פ' אלמנה לכ"ג עבדי מלוג לא יאכלו לפי [ש]א חללה ועבדי צאן ברזל יאכלו שהרי הם [...]נו כיון שחייב באחריותן ואם הותירו הותירו [...]ם פחתו פחתו לו: נשא שניה היא אוכלת [...]. תניא בפרק יש מותרות (דף נח) שניות [...]י סופרים אין להם לא כתובה ולא מזונות [...] בלאות והיא כשרה וולדה כשר וכופין אותו [...]יא וכיון שהיא כשרה לא נפסלה מן התרומה [...]לת בתרומה אם רצה הבעל לזונה וכיון [...] אוכלת מחמת חיוב אין זה קנין האוכל [...]יל שכל קנין האוכל מחמת חיוב מאכיל [...]קנין שאינו אוכל מחמת חיוב אינו מאכיל [...] טעמו של דבר ובירושלמי פ' יש מותרות [...]בון בעא קומי ר' מונא עבדי שניות מהו [...]לו בתרומה אמר ליה שתוק ויפה לך היא [...]ת ועבדיה אינם אוכלים ע"כ. ורבינו העתיק [...] הירושלמי ולא כתב טעם וכבר היה אפשר [...] הירושלמי בתמיה אלא שרבינו לא פירש כן [...]א דכתיבנא והכי קאמר שתוק ויפה לך [...] אוכלת שהרי לא נפסלה ועבדיה אינם [...]ים שהרי אינו חייב במזונותיה ואין כאן בעיא:

כהנת אלמנה שנתארסה לכ"ג וכו'. כבר כתבתי למעלה דהויא פלוגתא [...]י ופסק כרבי מאיר דאמר המשתמרת [...] פסולה מן התורה אינה אוכלת בתרומה [...] שהיא נפסלה גם עבדיה אינם אוכלים [...] שהיתה כהנת ורבינו השמיט מכאן חלוצה [...] שאינה אסורה לכהן הדיוט אלא מדרבנן [...]המרת לביאה פסולה מדרבנן אוכלת [...]מה כאשר כתב בסמוך: וכן אם נכנסו [...] וכו'. הא נמי פלוגתא דתנאי ופסק כר"מ קידושין פסלי הופה נמי פסלה: נתאלמנו [נ]תגרשו מן האירוסין וכו'. זה מבואר [...] לא נתחללו אבל נכנסו לחופה אע"פ שלא

יח בת ישראל שנשאת לכהן והכניסה לו בין עבדי מלוג בין עבדי נכסי צאן ברזל הרי אלו יאכלו. וכן עבדי כהן שקנו עבדים ועבדי אשתו שקנו עבדים יאכלו שנאמר כי יקנה נפש קנין כספו אפילו קנין הקנין. וקנין האוכל מאכיל (*אחרים) וקנין שאינו אוכל אינו מאכיל: **יט** בת כהן שנשאת לישראל והכניסה לו בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל הרי אלו לא יאכלו: **כ** אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט בין כהנת בין ישראלית וכן שאר חייבי לאוין והכניסה לו עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל. עבדי מלוג לא יאכלו אף ע"פ שהוא חייב במזונותם. ועבדי צאן ברזל יאכלו מפני שהם של בעל. נשא שנייה היא אוכלת ועבדי מלוג שלה לא יאכלו: **כא** כהנת אלמנה שנתארסה לכהן גדול או גרושה לכהן הדיוט הואיל והן משמרות לביאה פסולה של תורה הרי אלו לא יאכלו. וכן אם נכנסו לחופה בלא אירוסין אינן אוכלות שהחופה פוסלתן מלאכול. נתאלמנו או נתגרשו מן האירוסין חזרו להכשרן ואוכלות. מן הנישואין לא יאכלו שכבר נתחללו: **כב** כהנת שמת בעלה כהן ונפלה לפני יבמים שיש בהן חלל לא תאכל מפני זיקת החלל. ואפילו עשה בה אחד מן הכשרים מאמר שאין המאמר קונה ביבמה קנין גמור: **כג** כהן שנתן גט ליבמתו הכהנת שהרי נאסרה עליו ועדיין זיקתו עליה ה"ז אוכלת בתרומה מפני שהיא משמרת לביאה פסולה של דבריהן. שאין הגט פוסל היבמה אלא מדבריהן. וכן כהנת חלוצה או שנייה שנתארסה לכהן אוכלת. כהן הדיוט שנשא אילונית הרי זו אוכלת בתרומה:

*(כן הוא בכ"א)

העובר

יח בת ישראל שנשאת לכהן וכו'. משנה פרק אלמנה לכ"ג (דף ס"ו): ומ"ש וכן עבדי כהן שקנו עבדים ועבדי אשתו שקנו עבדים וכו'. ברייתא שם. ומ"ש וקנין האוכל וכו' שם אמר רבינא כן להלק בין זו להיא דבסמוך דאלמנה לכ"ג שעבדי מלוג אינם אוכלים אע"פ שהם קנין קנינו:

יט בת כהן שנשאת לישראל וכו' עד מפני שהם של בעל. משנה שם:

כ נשא שניה וכו'. בפרק הבע"י עלה כ"ח ע"ב אמרינן דלרבי יוחנן משתמרת לביאה פסולה דרבנן אוכלת ומ"מ איני יודע מניין לנו בנשואה ממש לומר כן ועוד מניין לנו דעבדי צאן ברזל שלה יאכלו:

כא כהנת אלמנה שנתארסה וכו'. משנה בפרק הבע"י (דף נ"ו:) אלמנה לכ"ג וכו' מן האירוסין לא יאכלו בתרומה ופסק כת"ק וכלשון ראשון שכתב רש"י והסכימו בו התוספות דבבת כהן מיירי ולפסלה מתרומה בית אביה. ומה שכתב וכן אם נכנסו לחופה וכו'. שם בעלה נ"ח פלוגתא דרב ושמואל ופסק כרב באיסורא. ומ"ש נתאלמנו או נתגרשו וכו' שם במשנה:

כב כהנת שמת בעלה כהן וכו'. שם עלה נ"ח:

כג כהן שנתן גט ליבמתו הכהנת וכו'. שם בעלה הנזכר פלוגתא דר"י ור"ל וידוע דהלכה כר"י: וכן כהנת חלוצה וכו'. הוא בכלל מה שנתבאר בסמוך דלר"י משתמרת לביאה פסולה דרבנן אכלה. וא"ת מאי איריא משתמרת אפילו נשואה כתב רבינו בסמוך נשא שניה היא אוכלת וי"ל דהתם לומר דבעל מאכילה והכא שלא לפסלה מתרומת בית אביה ואין לומר [וכי] לא כ"ש הוא אם הוא מאכילה כל שכן שלא יפסלנה דאיכא למימר דאפשר דהתם אין עבדי מלוג אוכלים והכא עבדיה אוכלים:

כהן הדיוט שנשא אילונית וכו'. בפרק הבע"י (דף ס"א) במשנה א"ר יהודה דכהן הדיוט

לא נתחללו אבל נכנסו לחופה אע"פ שלא נבעלו נפסלו והכי משמע מדברי רבינו שכתב מן הנישואין לא יאכלו וכיון שנכנסה לחופה נשואה מקריא וכן כתב פי"ט מהלכות איסורי ביאה ומשמע לי דאפילו נכנסו לחופה בלא קידושין ולא נבעלו ונתאלמנו או נתגרשו נפסלו דקי"ל יש חופה לפסולות:

כהנת שמת בעלה כהן וכו'. שנינו ביבמות (דף נח) היבם פוסל ואינו מאכיל וכיון שיש אח חלל נפסלה שהרי זקוקה לכל האחין: ואפילו עשה בה מאמר וכו'. גם זה מבואר שאין המאמר קונה ביבמה אלא מדרבנן אבל מן התורה עדיין הוא זקוקה לכל האחין והרי יש בהם אחד חלל ופוסל אותה ואפי' היא כהנת:

[כ]הן שנתן גט ליבמתו כהנת וכו'. נקט רבינו יבמתו כהנת שאם היתה יבמתו בת ישראל אינה אוכלת בתרומה כדתנן היבם פוסל ואינו מאכיל ואמרינן עלה בגמרא אי בת כהן לישראל פסיל לה ושבה אל בית אביה כנעוריה פרט לשומרת יבם אי בת ישראל לכהן היא לא מאכילה קנין כספו אמר רחמנא והאי קנין דאחיו הוא: וכן כהנת [...]או שניה שנתארסה לכהן אוכלת. וא"ת והא תנן בפרק הבא על יבמתו (דף ס"ח) אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט מן האירוסין לא יאכלו בתרומה והא חלוצה לכהן [...] אינה משתמרת לביאה פסולה אלא מדרבנן ואמאי לא תאכל וי"ל דבכל דוכתא רגיל התנא לכנות חלוצה בהדי גרושה ואסברא ליטניה נקט והזיל ולאו דוקא א"נ האי תנא [...]"מ דאמר משתמרת לביאה פסולה לא אכלה וס"ל דחלוצה לכהן הדיוט מן התורה אסירא ליה ולא קי"ל כוותיה בהא אלא חלוצה מדבריהם היא ומשתמרת לביאה פסולה [...] אוכלת כדאמרינן התם אימר דאמר ר' מאיר משתמרת לביאה פסולה מדאורייתא לא אכלה דרבנן מי אמר ואמרינן נמי התם כי אתא רבין אמר עשה מאמר ביבמתו דברי הכל אכלה יש לו אח חלל ד"ה אינה אוכלת לא נחלקו אלא שנתן לה גט ר' יוחנן אמר אוכלת ור"ל אמר אינה אוכלת וקי"ל כר' יוחנן ונתבארו דברי רבינו:

[כהן ה]דיוט שנשא אילונית וכו'. משנה שם כהן הדיוט לא ישא אילונית אלא א"כ יש לו אשה ובנים משום דמצווה על פריה ורביה וה"ה לישראל אלא נקט כהן משום סיפא כדאיתא [ב]גמרא הילכך קניינו היא ואוכלת בתרומה ואפי' שאין לו אשה ובנים אבל כ"ג שנשא אילונית משמע שאינו מאכילה בתרומה מדנקט כהן הדיוט וקשה שהרי קניינו היא ואין זה אלא משום פריה ורביה וכ"ת משום דאילונית היא הרי היא בוגרת וכבר כלו בתוליה הא קי"ל כ"ג שנשא בעולה אינו לוקה אבל מוציא בגט נשא בוגרת או מוכת עץ הרי זה יקיים [כמ"ש] רבינו פי"ז מהלכות איסורי ביאה וכיון שאין האילונית אסורה אלא משום פריה ורביה מה לי כ"ג ומה לי כהן הדיוט וי"ל דהא דנקט תנא כהן הדיוט משום פלוגתא דר' יהודה [ד]אף ע"פ שיש לו אשה ובנים לא ישא אילונית שהיא זונה האמורה בתורה א"נ להכי נקט כהן הדיוט דאם יש לו אשה ובנים מותר באילונית לכתחילה אבל כ"ג לא ישא [אי]לה אפילו שיש לו אשה ובנים משום דלא הויא בתולה שהרי היא בוגרת שאין לך אילונית פחותה מבת עשרים שנה אע"פ שנגלו בה סימני אילונית וזה נכון אבל לעולם אימא לך שאם:

משנה למלך

אלא ודאי דקושיית הגמרא לא היתה אלא דתיכול מדבר שאינו נוהג מן התורה והשתא תיקשי אינה אוכלת בתרומה בזמן הזה שהיא דרבנן ולא שייך למיגזר אטו דאורייתא אלא ודאי דתרומה זה אף שהיא דרבנן כדין תורה דנו אותה לגמרי ובפרק האשה רבה (דף נ') אמרינן ואוכלת [ת]רומה בתרומה דרבנן משמע דבתרומה בזמן הזה לא וטעמא הוא כדכתיבנא דתרומה בזמן הזה ומה של תורה יש לה זולת לענין תערובות וא"ת הרי כתב רבינו פ"כ מהא"ב דהואיל דהתרומה זה היא מדרבנן אוכלים אותה הכהנים שבזמננו שהן בחזקה ע"כ הרי שנחלקו בין תרומה בזמן [ת]רומה של תורה הא לא קשיא משום דחכמים דתקנו תרומה בזמן הזה אם היו אוסרים אותה לכהן [ה]יה כותה תקנתם לבטלה שהרי בזמן הזה כל הכהנים הם של חזקה ואינו נמצא כהן מיוחס לפיכך תרומה בזמן הזה ראו לך להתירה לכהנים של חזקה אבל לשאר הדברים עשו אותה כשל תורה וכדכתיבנא אך קשה לכל מה שכתבנו מה שכתב רבינו בפ"ח מהלכות אלו דין י"ב וז"ל כל אלו אין מאכילין בתרומה של תורה אך אין מאכילין בתרומה של דבריהם גזירה שמא יאכלו בשל תורה ע"כ משמע דבתרומה בזמן הזה מאכילין דהא ליכא לטעמא דגזירה דשמא יאכלו בשל תורה והנראה אצלי דתרומה בזמן הזה תרומה של תורה קריאה ומה שכתב בתרומה של תורה הכוונה היא בדבריהם שנוהגין בהם תרומה של תורה וסיה עולה על הדעת דדברים שאינו נוהג בהם תרומה של תורה דתאכל כגון בת ישראל שנשאת לכהן חרש דליתו נישואין דרבנן ויאכילו לתרומה דרבנן קמ"ל דלא משום גזירה ונראה דקאי ג"כ לכל הספיקות שכתב דפוסלין אותה אפילו בתרומה של דבריהם מהטעם שכתב אבל תרומה בזמן הזה לא איצטריך לטעם דהא תקנה קבועה היתה ועשו אותה כשל תורה. עוד היה נראה לי לומר ופי' אחר בדברי רבינו במ"ב וכל המאכיל בתרומה מאכיל בחזה ושוק דלפי מה שכתבנו היה לו לומר וכל האוכל בתרומה אוכל בחזה ושוק וכוונתו היא דבפ"י מהלכות מעשה הקרבנות דין ה' כתב וכל אלו הנאכלים לכהנות נאכלים לעבדי הכהנים ולנשיהם כתרומה ע"כ וכתם ולא חילק דהא איכא בין תרומה לחזה ושוק *ישראלית שנשאת לכהן ומת הישראל או שגרשה וזרע אין לה שחוזרת לבית אביה לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק אלא שסמך על מ"ש בפ"ו מהלכות תרומות דין ו' אך לא ביאר דאוכלת בחזה ושוק

*נ"ל בת כהן שנשאת לישראל

פרק שמיני

א העובר והיבם והאירוסין והחרש ובן ט' שנים ויום אחד פוסלין ולא מאכילין: **ב** העובר כיצד. בת ישראל המעוברת מכהן לא תאכל בשביל העובר. ובת כהן המעוברת מישראל אסורה לאכול מפני העובר. שנאמר ושבה אל בית אביה כנעוריה פרט למעוברת: **ג** בת כהן שבא עליה ישראל אין חוששין שמא נתעברה אלא טובלת ואוכלת לערב. היתה נשואה לישראל ומת בעלה טובלת ואוכלת בתרומה לערב עד מ' יום. ואם הוכר עוברה הרי זו מקולקלת למפרע עד מ' יום שכל המ' יום אינו עובר אלא מים בעולם הוא חשוב: **ד** *בת ישראל שנשאת לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה בשביל העובר. שהילוד הוא שמאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל. לפיכך אם היה העובר חלל אינו פוסל העבדים אלא אוכלין בגלל אחיו הכשרים עד שיולד זה החלל ויאסרו העבדים מלאכול: **ה** היבם כיצד. בת ישראל הזקוקה ליבם כהן לא תאכל שנאמר וכהן כי יקנה נפש וזה עדיין לא קנאה. ובת כהן הזקוקה לישראל אסורה מפני יבמה שנאמר ושבה אל בית

השגת הראב"ד

*בת ישראל שנשאת לכהן וכו' עד ויאסרו העבדים מלאכול: א"א מאי לפיכך ואם אינו מאכיל אפ"ה פוסל דקי"ל עובר אית ליה זכייה ואפילו במתנת אביו הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו וכל שכן בירושה הבאה מאליה הילכך העבדים אינן אוכלין מפני חלקו של חלל:

כסף משנה

הדיוט לא ישא אילונית שהיא זונה וחכמים אומרים שאינה זונה:

פ"ח א העובר והיבם וכו' עד פרט למעוברת. משנה וגמרא בפרק אלמנה לכ"ג (דף ס"ו):

ג בת כהן שבא עליה ישראל וכו' עד מים בעולם הוא חשוב. משנה וגמרא שם:

ד בת ישראל שנשאת לכהן וכו'. משנה פרק אלמנה לכ"ג (דף ס"ז) בת ישראל שנשאת לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר שהעובר פוסל ואינו מאכיל דברי רבי יוסי וכתב הרי"ף דקסבר ר' יוסי עובר במעי זרה זר הוא ואית ליה קניה ולפיכך פוסל בעבדיה מלאכול בתרומה בשביל היורשים מפני חלקו של עובר ולית הלכתא כוותיה אלא כרבנן דאמרי אין לעובר קניה ואין לו חלק עד שיולד הילכך אפילו במעי גרושה לא פסיל לעבדים עד שיולד ותנן נמי פרק יוצא דופן (דף מ"ג:) תינוק בן יום אחד פוסל בתרומה פירוש בן גרושה שהוא חלל אינו פוסל את העבדים מלאכול בתרומה אלא אוכלים בשביל הבנים הכשרים עד שיהיה בן יום אחד אבל עובר במעי גרושה לא פסיל דלית ליה קנייה בגווייהו וכן הלכתא עכ"ל: והראב"ד כתב על דברי רבינו א"א מאי לפיכך וכו'. וכתב הרא"ש בפסקיו בפרק הנזכר שגם על הרי"ף הקשה הראב"ד וכתב כיון דקי"ל כרבי יוחנן דאמר המזכה לבנו אפילו במעי אמו קנה הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו והכי איתא בפרק מי שמת והתם אמרינן דירושה הבאה מאליה עדיפא ממזכה לעובר ואם במזכה אמרינן דקני כ"ש בירושה הבאה מאליה וא"כ היכי נדחי למילתיה דר"י דהכא מהאי טעמא דאמרינן דעובר אין לו זכייה הא קי"ל דעובר אית ליה זכייה עכ"ל והשיב עליו הרמב"ן לקיים דברי הרי"ף דלית הלכתא כרבי יוסי אפילו בירושה הבאה מאליה משום דיחידאה הוא ורבנן פליגי עליה ואפילו שמואל דס"ל כוותיה קאמר אבל חכמים אומרים יש לו בנים אוכלים בשביל בנים אין לו בנים אוכלים בשביל אחים והא דשמואל סבר כוותיה שמואל לטעמיה דאית ליה המזכה לעובר קנה והא איפסיק בפרק יש נוחלין דהמזכה לעובר לא קנה וסוגיא דהתם מוכח דל"ש מתנה ל"ש ירושה והביא ראיות לדבריו והרא"ש דחה ראיותיו והעלה דעובר יש לו זכייה ופוסל בעבדי אביו אם אין לו אחים אבל אם יש לו אחים אינו פוסל: ודברי רבינו תמוהים שמתחלת דבריו שכתב לא יאכלו עבדים בתרומה בשביל העובר נראה שהוא פוסק כרבי יוסי דאמר הכי וממ"ש בסוף דבריו לפיכך אם היה העובר חלל אינו פוסל את העבדים נראה שהוא פוסק דלא כרבי יוסי. וע"ק דבגמ' אמרינן מ"ט דרבי יוסי רבה אמר משום דקסבר עובר במעי זרה זר הוא רב יוסף אמר משום דקסבר ילוד אינו מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל ואסיקנא לרב יוסף בקשיא וכיון שכן למה פסק רבינו כדבריו. ונ"ל שרבינו סובר דלא איפליגו רבה ורב יוסף אלא אליבא דרבי יוסי אבל לרבנן לד"ה הוי טעמא משום דשאינו ילוד אינו מאכיל וסובר עוד רבינו דע"כ לא איפליגו רבנן ורבי יוסי אלא בשהניח בנים אחרים שרבי יוסי סובר שמפני חלקו של עובר פסולים העבדים מלאכול דעובר במעי זרה זר הוא ופוסל מלאכול ורבנן סברי אין לעובר קניה ואין לו חלק עד שיולד הילכך אפילו במעי גרושה לא פסיל לעבדים עד שיולד אבל אם לא הניחו בנים זולת העובר מודו רבנן שאין העבדים אוכלים משום דשאינו ילוד אינו מאכיל והיינו דקתני בסיפא דמתני' אמרו לו מאחר שהעדת על בת ישראל לכהן לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר כלומר אם לא הניח בנים אלא העובר אע"פ שהוא במעי כהנת לא יאכלו משום דשאינו ילוד אינו מאכיל ולישנא דרבינו דייקא שסובר כן דברישא דלישניה משמע שאין שם בנים זולת העובר ובסיפא דלישניה משמע שיש שם בנים זולת העובר ונמצא שדעת רבינו לענין הלכה כדעת הרא"ש*. ומה שהקשה הראב"ד מהא דקי"ל עובר אית ליה זכיה כבר כתבו הראשונים דאפ"ה הכא אינו פוסל משום דליכא למימר דילמא נקבה היא ואין לה כלום במקום בנים וא"ת"ל זכר הוא שמא תפיל וסמוך מיעוט מפילות למחצה נקבות וה"ל רובא וזכרים הנולדים מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן ולאפוקי מדרבי יוסי אתו שכתב רבינו אלא אוכלים בשביל אחיו דדוקא בשיש לו אחים מיירי:

ה היבם כיצד בת ישראל הזקוקה ליבם וכו'. משנה וגמרא שם (דף ס"ז:):

יבם

*בכ"י סי' שנ"א כתב דדעת רמב"ם כרי"ף. וע' הוי"ט יבמות פ"ז מ"ג.

רדב"ז

שאם שמר ונשא אותה מאכילה בתרומה שהרי אם נשא בוגרת יקיים:

פ"ח א העובר והיבם וכו'. משנה פרק אלמנה (דף ס"ו) הזכרתיה למעלה וכולהו מפרש והזיל כילד: **ב** בת ישראל וכו'. בגמרא עלה דמתניתין אי בת כהן לישראל פסולה בנעוריה פרט למעוברת ומשמע בזמן שהיא דומה לנעוריה:

ג בת כהן שנבעלה לישראל אין חוששין וכו'. ואע"ג דאמרי' שהם הבה מזנה מתהפכת וא"כ לא תאכל עד ג' ימים כאשר כתב רבינו לעיל וע"כ הכא איירי בשלא נתהפכה ולפיכך טובלת ואוכלת לערב וא"ת כיון שלא נתהפכה אמאי לא חיישינן שמא נתעברה ותו קשה אפי' נתעברה מיא בעלמא הוא וי"ל דאין חוששין שמא נתעברה לענין שאינה צריכה להמתין ג' חדשים ולענין שאם נמצאת מעוברת אינה מקולקלת למפרע דכיון שהוא בעילת זנות בעלמא אינה בחזקת מעוברת עד שיוכר עוברה ושפיר אכלה למפרע אבל נשואה חיישינן שמא נתעברה ונהי דכל ארבעים יום מיא בעלמא הוא מ"מ אחר מ' יום כיון שהוכר עוברה הויא מקולקלת למפרע ועדיין צריך תלמוד:

ד בת ישראל שנשאת לכהן כו'. בגמרא עלה דמתני' אי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל בת"כ נפקא לן מדכתיב ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו קרי ביה יאכילו בלחמו:

לפיכך אם היה העובר חלל אינו פוסל את העבדים וכו'. דעת רבינו כיון שהעובר אינו מאכיל גם אם היה חלל אינו פוסל הואיל ויש לו אחים כשרים אוכלים בשבילם ואם אין גם אחים אפי' עובר כשר אינו מאכיל כדאמרי' לעיל ומה שהקשה הראב"ד ז"ל היכא לתרוג דבשלמא במתנת אביו אית ליה זכייה הוא והיכא דעת נותן משום דקרוב אדם אצל בנו אבל ירושה דאתי ממילא אין לו זכייה כיון שלא יצא לאויר העולם דקי"ל קטן בן יום אחד ממעט בחלק הבכורה אבל לא העובר כדאיתא פרק מי שמת משמע שאין לו זכייה בנכסים עד שיצא לאויר העולם דגרסי' נמי התם תינוק בן יום אחד זוקק ליבום ופוטר מן היבום ומאכיל בתרומה ופוסל מן התרומה ונוחל ומנחיל אמר רב ששת נוחל בנכסי האם להנחיל לאחין מן האב ודוקא בן יום אחד אבל עובר לא דהוא מיית ברישא ותנן פרק אלמנה בת ישראל שנשאת לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר שהעובר פוסל ואינו מאכיל דברי ר' יוסי אמרו לו מאחר שהעדת לנו על בת ישראל לכהן אף על בת כהן לכהן וכו' ואמרינן עלה בגמ' אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר' יוסי אבל חכ"א יש לו בנים אוכלים בשביל בניו אין לו בנים אוכלים משום אחים אין לו אחים אוכלים בשביל משפחה כולה והלכתא כחכמים ובהדיא אמרי' בפרק יוצא דופן ולאפוקי מר' יוסי דאמר עובר נמי פוסל קמ"ל בן יום אחד אין עובר לא וכן פסק רבינו בפי' המשנה כחכמים ואף ממקום שלמד הראב"ד לומר וכ"ש בירושה הבאה מאליה יש ראיה לדברי רבינו דגרסי' בפרק מי שמת ולימא ליה רבי יוסי היא דאמר עובר קני דתנן עובר פוסל ואינו מאכיל דברי רבי יוסי ומתרץ שאני ירושה הבאה מאליה ומשמע דירושה עדיפא כדברי הראב"ד ומדפריך תלמודא ולימא ר' יוסי היא כלומר והנא דאמרי כרבנן משמע דהלכה כרבנן ולתרוצי לדרבי יוסי אמרינן שאני ירושה הבאה מאליה אבל אפשר דאליבא דרבנן דעת אחרת מקנה עדיף ובין הכי ובין הכי הלכה כחכמים והא דתנן העובר פוסל ואינו מאכיל כגון שאין לו אחין אבל יש לו אחין אוכלת משום אחין וכן דקדקתי מלשון רבינו שכתב בת ישראל מעוברת מכהן לא תאכל בשביל העובר משמע בשביל העובר לא תאכל אבל בשביל אחיו אוכלת וכן לענין העבדים אינו מעכב העובר ואוכלין בשביל אחיו ואם היתה בת כהן לישראל העובר לא היה מעכב אותה מלאכול בתרומה אלא גזירת הכתוב היא דכתיב כנעוריה פרט למעוברת ואי העובר מעכב לא היה צריך קרא ולכך כתב רבינו לפיכך אם היה העובר חלל כיון שהעובר הכשר אינו מאכיל עד שיולד הוא נמי אינו פוסל עד שיולד ונתבארו דברי רבינו. והראב"ד ז"ל אפשר דסמך על הסוגיא דפרק אלמנה לפסוק הלכה כרבי יוסי דא"ר יהודה אמר שמואל זו דברי רבי יוסי אבל חכמים אומרים יש לו בנים אוכלים בשביל בנים וכו' ואקשי' עלה זו ולא ס"ל בהא הא א"ל שמואל לרב הנן בגדתהא פוק אייתי לי בי עשרה דאימא לך באנפייהו המזכה לעובר קנה אלא זו וסבירא ליה מאי קמ"ל דפליגי רבנן עליה דר' יוסי ואקשי' ומי פליגי ומהיכא זכאי זו עדות העיד רבי יוסי מפי שמעיה ואבטליון והודו לו אמר רב אפי מי קתני וקבלו והודו לו קתני דמסתבר טעמיה וכיון דמסתבר טעמיה דר' יוסי ושמואל נמי ס"ל הכי הלכתא היא ורבינו סובר כיון דרב אפי דהוא בתרא דחי מי קתני וקבלו ותו דתלמודא בפרק יוצא דופן אמר לאפוקי מדרבי יוסי משמע דאין הלכה כרבי יוסי ותו לא מידי:

ה היבם כיצד וכו'. בפרק אלמנה (דף ס"ז) עלה דמתני' אי בת כהן לישראל היא פסיל לה דכתיב ושבה אל בית אביה פרט לשומרת יבם וכו' כדכתב רבינו. ואיכא למ... דתלמודא מפרש בכולהו בת כהן שנשאת לישראל ברישא ורבינו גבי עובר ויבם מפרש בת ישראל שנשאת לכהן ברישא וי"ל גבי עובר משום דבעי למיתני עלה בת כהן שבא ע... ישראל

משנה למלך

ושוק בשביל בנה ויש כמה חילוקי דינים בזה וכמו שנתבאר שם ויש עוד דין מחודש בזה דאמרינן בפרק יש מותרות עלה פ"ז אמר רב אדא בר אהבה תנא כהניה חוזרת לבית אביה חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק בשביל בנה חוזרת אף לחזה ושוק ע"כ ודין זה לא הביאו רבינו בפירוש ונראה דרבינו ר"ל לקצר וכלל כל הדינים בזה במ"ש וכל המאכיל בתרומה מאכיל בחזה ושוק כלומר כל שמאכיל שהאכילנ: בחזה ושוק וכזה נכלל דינו של רב אדא בר אהבה דחוזרת בשביל בנה חוזרת אף לחזה ושוק אבל כשאוכלת בשביל בעלה או שאוכלת בשביל בנה אוכלת ג"כ באה לה ממקום אחר ולא מצד עצמה בין שאוכלת עצמה אז יש חילוק בין תרומה לחזה ושוק דהיינו חוזרת לבית אביה דאוכלת בתרומה מצד כהונה ואינה אוכלת בחזה ושוק (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לקמן פ"י מהלכות מעשה הקרבנות דין ... אשת

אל וכן ביבם בעי למיתני עלה כהן שבא על יבמתו משום הכי מפרש לבת כהן לישראל לבסוף: פרש לשומרת יבם וכו'. ואפי' עשה בה מאמר אינה אוכלת שאין המאמר קונה ביבמה קנין גמור והכי איתא בתוספתא אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה ולא היבמה עד שתבעל:

יבם כהן שבא על יבמתו וכו'. פרק הבא על יבמתו (דף נ"ז) עלה דמתני' דהבא על יבמתו מאי קנה רב אמר קנה לכל ושמואל אמר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה לירש בנכסי אחיו וכו' מן הנישואין לד"ה אכלה דהא הות אכלה מעיקרא כי פליגי מן האירוסין רב אמר אוכלת דהא רבי רחמנא ביאת שוגג כמזיד ושמואל אמר רבי רחמנא לאוקומי' במקום בעל בלומיה מבעל לא ואזדא שמואל לטעמיה דאמר נחמן אמר שמואל כל שהבעל מאכיל יבם אוכל וכל שאין הבעל מאכיל יבם אינו מאכיל פסק רבינו כליפנא בתרא דכ"ע מן האירוסין אכלה כי פליגי מן הנישואין רב אמר אוכלת שמואל אמר אינה אוכלת ומסיק לשמואל בקושיא ופסק כרב דקי"ל כרב באיסורי:

האירוסין כיצד וכו'. שם (דף ס"ז) עלה דמתמיהין והאירוסין אי בת כהן לישראל היא פסיל לה דהא קפיד בהויה ואי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה משום דעולא אינו שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותלך ותשקה לאחיה ולאחותה:

ישראל שאמר לכהנת הרי את מקודשת לי וכו'. זה מבואר בקידושין (דף ז:) שהאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום לא חלו הקידושין עד שלשים ואם בא אחר וקידשה בתוך שלשים יום מקודשת לשני לפיכך אוכלת בתרומה אמר לה מעכשיו מקודשת לאותה שעה ולפיכך אינה אוכלת בתרומה מיד:

ט החרש כיצד וכו'. יבמות (דף ס"ט) עלה דמתניתין אי בת כהן לישראל היא פסיל לה דהא קנייה בתקנתא דרבנן ואי בת ישראל לכהן היא לא אכלה קנין כספו אמר רחמנא והאי לאו בר קנין הוא. ולא ידעתי למה כתב כהנת שנשאת לחרש ולא כתב בת כהן שנשאת לכהן כאשר כתב בת ישראל שנשאת לכהן חרש. וי"ל דלרבותא נקט הכי אפילו כהנת גדולה דאין אדם דר עם נחש בכפיפה ולמיפק קיימא ולא אכלה קמ"ל דבכל גוונא תקינו לה רבנן נישואין ואכלה: י נתארסה לכהן פקח וכו'. ברייתא פרק הבא על יבמתו (דף נו) בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש אינה אוכלת בתרומה כיון דמעיקרא לא אכלה השתא נמי לא אכלה מת ונפלה לפני יבם חרש אוכלת ובזה יפה כח היבם מכח הבעל ומתרץ לה שמואל הכי לא הספיק לכונסה עד שנתחרש אינה אוכלת כנס ואח"כ נתחרש אוכלת מת ונפלה לפני חרש אוכלת ומאי בזו יפה כח היבם דאילו בעל חרש מעיקרא לא אכלה ואילו יבם חרש מעיקרא אכלה ע"כ הדין תלוי באם היתה אוכלת מעיקרא השתא נמי אוכלת אפילו נפלה לפני חרש ואם לא היתה אוכלת מעיקרא אינה אוכלת ונתבארו דברי רבינו:

ואשת חרש שילדה ממנו וכו'. שם (דף נ"ו) בברייתא ת"ר בת ישראל פקחת שנשאת לכהן פקח ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש אינה אוכלת נולד לה בן אוכלת מת הבן פלוגתא דתנאי וקי"ל כחכמים שאמרו אינה אוכלת. וקא מספקא לי נולד לה בן חרש מאי אינה אוכלת שלא יהיה כח הבן יפה מכח האב או דילמא אין הבן מאכיל מכח קנין האב אלא מפני שהוא זרעו של כהן ולקמן יתבאר:

בית אביה כנעוריה פרש לשומרת יבם: ו יבם כהן שבא על יבמתו באונס או בשגגה או שהערה בה ולא נמר אע"פ שקנאה כמו שבארנו בהלכות יבום אינו מאכילה בתרומה עד שיבעול בעילה גמורה ברצון. בד"א שנתאלמנה מן האירוסין אבל מן הנישואין הואיל והיתה אוכלת תאכל בביאה זו: ז האירוסין כיצד. בת כהן שנתארסה לישראל אסורה לאכול שהרי יש לו בה קנין. ובת ישראל שנתארסה לכהן לא תאכל עד שתכנס לחופה שמא תאכיל לבני בית אביה כמו שביארנו: ח ישראל שאמר לכהנת הרי את מקודשת לי אחר ל' יום ה"ז אוכלת בתרומה כל השלשים שעדיין לא נתארסה. ואם אמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר ל' יום ה"ז אסורה לאכול מיד וכן שאר התנאים כיוצא בזה: ט החרש כיצד. כהנת שנשאת לישראל חרש לא תאכל שהרי קונה בתקנת חכמים שתקנו לו נישואין. ובת ישראל שנשאת לכהן חרש לא תאכל שאינו קונה מן התורה שאינו בן דעת: י נתארסה לכהן פקח ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש אינה אוכלת. מת ונפלה לפני יבם חרש ויבמה אינה אוכלת. אבל אם נשאה כשהוא פיקח ונתחרש הרי זו אוכלת. מת ונפלה לפני יבם חרש ויבמה הרי זו אוכלת הואיל והיתה אוכלת בתחלה. ואשת חרש שילדה ממנו הרי זו אוכלת בשביל בנה: יא בן תשע שנים ויום אחד כיצד. מי שנבעלה לאסור לה והוא בן תשע שנים ויום אחד הואיל וביאתו ביאה נפסלה מן הכהונה ואסורה מלאכול בתרומה מפני שנעשית זונה או חללה כמו שביארנו. אפילו היה שחוף. ובת ישראל שנשאת לכהן בן ט' שנים ויום אחד אע"פ שביאתו ביאה אינה אוכלת בשביל הקטן לפי שאינו קונה עד שיגדיל. ספק שהוא בן ט' שנים ויום אחד ספק שאינו. נשאת לבן י"ג שנה ויום אחד ספק שהביא שתי שערות ספק שלא הביא הרי זו אסורה לאכול: יב כל אלו כשם שאין מאכילין בתרומה של תורה כך אין מאכילין בתרומה של דבריהם גזירה שמא יאכילו בשל תורה: יג ואלו לא פוסלין ולא מאכילין. האונס. והמפתה. והשוטה שנשא אשה. אא"כ היתה אסורה להן שהן פוסלין אותה בביאתם מפני שנעשית זונה וחללה כמו

א סמג עשין קל"ד:

ו יבם כהן שבא על יבמתו באונס וכו'. שם (דף נ"ז:) פלוגתא דרב ושמואל ופסק כרב וכליפנא בתרא ודעת רבינו דפלוגתייהו דרב ושמואל אמערה נמי קאי לכך כתב או שבא ולא גמר וכו' וכן נראה דעת רש"י והרי"ף וכן מפורש בירושלמי ושלא כדברי התוספות והרמב"ן:

ז האירוסין כיצד בת כהן שנתארסה לישראל וכו'. משנה וגמרא פרק אלמנה לכ"ג (דף סז:):

ח ישראל שאמר לכהנת וכו'. נלמד ממתני' דקידושין ר"פ האומר:

ט החרש כיצד כהנת שנשאת לישראל חרש וכו' עד שאינו בן דעת. בפרק אלמנה לכ"ג (דף ס"ט): י נתארסה לכהן פקח וכו'. ברייתא בפרק הבע"י (דף נ"ו) ומתרצין לה לליפנא בתרא אליבא דרב כדתרצין לה שמואל לליפנא קמא:

ואשת חרש שילדה ממנו וכו'. ברייתא שם עלה נ"ו:

יא בן תשע שנים ויום אחד כיצד וכו'. בפרק אלמנה לכ"ג: ומ"ש אפי' היה שחוף נתבאר בפרק שני. ומ"ש ובת ישראל שנשאת לכהן בן תשע שנים ויום אחד וכו' עד ה"ז אסורה לאכול. משנה שם:

יב כל אלו כשם שאין מאכילין וכו'. ריש פרק חרש (דף קי"ג) הקשו חרש בפקחת נמי ניכול בתרומה דרבנן ומשני שמא יאכיל בתרומה דאורייתא:

יג ואלו לא פוסלים ולא מאכילים וכו'. משנה בפרק אלמנה לכ"ג (דף ס"ט):

מי

יא בן תשע שנים ויום אחד כיצד וכו'. שם (דף ס"ט) עלה דמתני' אלא אמר רבא כבן תשע שנים ויום אחד דהנך פסולין קתני דפסלי בביאתן וכדתניא בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני ומואבי וכו' ולפיכך מתני' דקתני ובן תשע שנים ויום אחד פוסל ואינו מאכיל לגדדין היא דפוסל איירי דוקא כשהוא פסול ואינו מאכיל איירי אפילו שהוא כשר שהרי אין קנין הקטן כלום וא"ת כיון שהוא פסול וביאתו ביאה פשיטא שהוא פוסל וי"ל שרבינו תירץ קושיא זו במה שכתב אפי' היה שחוף והכי איתא בסוטה פרק ארוסה אמר שמואל שחוף מקנין על ידו ופוסל בתרומה וז"ל הרב פ"ק מאיסורי ביאה כל הבא ביאה אסורה בלא קישוי אלא שהאבר שלו מדולדל כמו אבר המתים כגון החולים או מי שנולד כך מן סרים חמה אע"פ שהכניס את האבר בידו אינו חייב לא כרת ולא מלקות ואין צ"ל מיתה שאין זו ביאה אבל פוסל מן התרומה וב"ד מכין את שניהם מכת מרדות: ספק שהוא בן תשע שנים וכו'. שם במשנה בכלל פוסלין ולא מאכילין ספק שהוא בן תשע ספק שאינו ולענין אירוסין ספק שהביא שתי שערות ספק לא הביא כלומר כל הני ספיקי לחומרא ופוסל מן התרומה וטעמא משום דהוי ספיקא דאורייתא ונתבארו דברי רבינו. ואיכא למידק אמאי לא מוקמינן להו אחזקתייהו וקטנים נינהו ולא פסלי מן התרומה ותירצו בתוספות כגון דהשתא דאתי קמן הוי ודאי בן ט' אע"פ שהיה ספק כשבא עליה לא מוקמינן ליה אחזקה קמייתא אלא אזלינן בתר השתא שהוא ודאי בן תשע דחזקה קמייתא איתרע לה א"נ משום חומרת התרומה שהיא במיתה לזרים החמירו דלא לאוקומיה אחזקה קמייתא:

יב כל אלו שאין מאכילים וכו'. פרק חרש וחרשת (דף קיז) חרש בפקחת ליכול בתרומה דרבנן גזירה דילמא אתי להאכיל בתרומה דאורייתא ואפשר דמהאי טעמא גזרו בספק בן תשע משום ודאי בן תשע דמיחלף להו לאינשי בן תשע שנים ויום אחד לבן תשע ממש והכי איתא נמי בפרק הניזקין וא"ת אמאי לא גזרי' הכי גבי קטנה דתנן העיד רבי יוחנן בן גודגדא על קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה ועל כרחין בתרומה דרבנן קאמר דאין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה ונשואי קטנה דרבנן היא וי"ל דליכא למגזר בקטנה דאפי' תאכל בתרומה דאורייתא קטנה היא והשתא נמי ניהא אמאי לא חיישינן שמא תמאן והעשה זרה למפרע דלא חיישינן להכי אלא היכא דאכלה בתרומה דאורייתא אבל קטנה לא אכלה אלא בתרומה דרבנן:

יג ואלו לא פוסלים ולא מאכילין וכו'. פרק אלמנה לכ"ג (דף ס"ט) האונס והמפתה והשוטה לא פוסלין ולא מאכילין והשוטה אין קניינו קנין ואפי' ע"י חופה וקידושין אינו מאכיל ואינו פוסל: אא"כ היתה אסורה וכו'. שם במשנה ואם אינם ראויים לבוא בקהל פוסלין וכולה משנה דלא צריכא היא אלא משום דבעי למיתני עלה עיברה לא תאכל נחתך עובר תאכל בתרומה וממתני' דהכא יש ראיה למה שנסתפקתי למעלה נשאת לחרש וילדה בן חרש אם אוכלת בתרומה דהכא משמע שאוכלת שהרי זרע הכהן הוא כדתנן כהן שבא על בת ישראל לא תאכל בתרומה עיברה לא תאכל בתרומה ילדה תאכל נמצא כחו של בן גדול משל אב שהבועל לא יכול להאכילה מפני שלא בא עליה לשם קידושין ולאו קניינו הוא ובנו מאכילה גבי חרש נמי לא שנא ואין חוששין אם הזרע ראוי לקנות או לא:

יד ומ"ש רבינו והוא שלא יצא עליה קול מאחר וכו'. התם שקלין וטריין עלה טובא ואיכא תרי ליפני ופסק רבינו כליפנא קמא וכרבא דאמר מסתברא מילתיה דרב בדיימא מעלמא אבל לא דיימא מעלמא בתר דידיה שדינן ליה ואמר רבא מנא אמינא לה דקתני ילדה תאכל היכי דמי אילימא בדיימא מעלמא ילדה אמאי תאכל אלא לאו מיניה דיימא ולא דיימא מעלמא אלמא היכא דדיימא מיניה לחודיה שדינן ליה אבתריה אבל אי דיימא נמי מעלמא לא שדינן ליה אבתריה ולא אכלה:

ורבן

כמו שביארנו: **יד** מי שנשאת לכהן שוטה או שאנס אותה או שפיתה אותה כהן וילדה אוכלת בשביל בנה. ואע"פ שהדבר ספק הואיל ובלא קידושין היא שמא מאחר נתעברה הרי הולד בחזקת זה שבא עליה. והוא שלא יצא עליה קול עם אחר אלא הכל מרננין אחריה בזה הכהן. וכן כהנת שבא עליה ישראל שוטה או שאנסה או פיתה אותה ונתעברה אינה אוכלת מפני העובר. נתחתך העובר ה"ז תאכל: **טו** אשת איש שבאו עליה עידי קינוי ועידי סתירה הרי זו אסורה לאכול בתרומה עד שתשתה מי המרים מפני שהיא ספק זונה. מת בעלה קודם שישקנה. או שהיתה מן הנשים שאינן שותות ולא נוטלות כתובה ה"ז אסורה לאכול בתרומה לעולם. וכל אשת כהן שאמרה טמאה אני הרי זו אסורה לאכול בתרומה: **טז** קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שלא מדעת אביה בין בפני אביה בין שלא בפניו אע"פ שקדשה אביה אינה אוכלת בתרומה. שאם מיחה תעשה זרה למפרע. וזה שרואה ושותק כועס הוא לפי שנשאת שלא לדעתו:

פרק תשיעי

א האשה *אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה או ליד שלוחה שעשתה לקבלה. וכל שהיא ספק גרושה הרי זו לא תאכל. האשה שעשתה שליח לקבל לה גיטה אסורה לאכול בתרומה מיד. ואם אמרה קבל לי גיטי במקום פלוני אינה אסורה עד שיגיע שליח לאותו מקום. שלחה שליח להביא לה גיטה אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה. האומר לאשתו ה"ז גיטיך שעה אחת קודם למיתתי אסורה לאכול בתרומה מיד: **ב** עיר שהקיפוה כרקום וספינה המטרפת בים והיוצא לידון הרי אלו בחזקת קיימין ואין צריך לומר מפרש ויוצא בשיירא. אבל עיר שכבשוה כרכום וספינה שאבדה בים

א סמ"ג לאוין רנ"ח.

כסף משנה

יד מי שנשאת לכהן שוטה או שאנס אותה וכו'. משנה שם. ומ"ש והוא שלא יצא עליה קול עם אחר וכו'. שם בגמרא איכא תרי לישני ופסק כלישנא קמא לחומרא וכ"כ גם בפרק ט"ו מהלכות אישות: וכן כהנת שבא עליה ישראל שוטה וכו' עד ה"ז תאכל. משנה שם: **טו אשת איש שבאו עליה עידי קינוי וכו'.** משנה ר"פ דסוטה (דף ו): ומה שכתב וכל אשת כהן שאמרה טמאה אני וכו'. בסוף נדרים איבעיא להו אמרה לבעלה טמאה אני מהו שתאכל בתרומה רב ששת אמר אוכלת שלא תוציא לעז על בניה רבא אמר אינה אוכלת אפשר דאכלה חולין ופסק כרבא דבתרא הוא. ומ"ש וכל, כלומר אפי' אשה שלא קדם לה קינוי וסתירה:

יו קטנה בת ישראל שנשאת לכהן וכו'. פרק האיש מקדש (דף מ"ה:) נתקדשה לדעת אביה והלך אביה למדה"י ועמדה ונשאת אמר רב אוכלת בתרומה עד שיבא אביה וימחה רב אסי אמר אינה אוכלת שמא יבא אביה וימחה ונמצאת זרה אוכלת בתרומה למפרע הוה עובדא ותנא לה רב לההיא דרב אסי וכו' נתקדשה לדעת ונשאת שלא לדעת ואביה כאן רב הונא אמר אינה אוכלת וכו' ואפילו לרב דאמר אוכלת התם הוא דלא איתיה לאב אבל הכא דאיתיה לאב הכי דאישתיק מירתח רתח רב ירמיה בר אבא אמר אוכלת וכו' נתקדשה שלא לדעת אביה ונשאת שלא לדעת ואביה כאן רב הונא אמר אוכלת רב ירמיה בר אבא אמר אינה אוכלת וכו' אמר עולא נראים דברי (*רב ירמיה) בהא ופסק רבינו במחלוקת הראשון כרב אסי כיון דהדר ביה רב ובמחלוקת השני פסק כרב הונא דאין הלכה כתלמיד במקום הרב ובמחלוקת השלישי פסק כעולא דאמר נראין דברי רב ירמיה ואע"ג דרבא מפרש התם טעמיה דרב הונא סובר רבינו דלאו משום דסבר כוותיה אלא כי היכי דלא ליהוי טועה בדבר משנה:

פ"ט א האשה אוכלת בתרומה עד וכו'. במשנה פרק התקבל (דף ס"ה): ומ"ש וכל שהיא ספק גרושה הרי זו לא תאכל. נלמד מהדינים שיתבאר בסמוך: האשה שעשתה שליח לקבל לה גיטה וכו' עד שיגיע גט לידה. משנה פרק התקבל: האומר לאשתו הרי זה גיטיך וכו'. פרק כל הגט עלה כ"ה: **ב עיר שהקיפוה כרקום וכו' עד ולא תאכל אשתו.** משנה וגמרא שם: ומ"ש

*[בגמרא נראין דברי תלמיד והוא רב ירמיה שהוא תלמידו של רב הונא וכן פירש רש"י]:

רדב"ז

וכן כהנת שבא עליה ישראל שוטה וכו'. פירוש רישא דמתני' כיצד הרי ישראל שבא על בת כהן תאכל בתרומה עיברה לא תאכל בתרומה נחתך העובר במעיה תאכל וכתב רש"י וה"ה אם ילדתו מת אבל אם ילדתו חי לא תאכל שהרי יש לה זרע מישראל מת הולד תאכל בתרומה:

טו אשת איש שבאו עליה עידי קינוי וסתירה וכו'. זה מבואר בסוטה פ"ק (דף ו) ובפרק כשם והטעם מבואר כדברי רבינו שכל ספק זונה אינה אוכלת בתרומה אפילו בתרומה דרבנן גזירה שמא תאכל בתרומה דאורייתא: מת בעלה קודם שישקנה וכו'. כיון שמת בעלה שוב אינה שותה וא"כ לעולם היא ספק זונה ואינה אוכלת: וכל אשת כהן שאמר טמאה אני וכו'. סוף מסכת נדרים (דף צ) היא בעיא כיון דלא מפקינן לה מיניה פי' דאתו סהדי אכלה או דילמא לא אכלה ואמר רבא אינה אוכלת אפשר דאכלה חולין:

טז קטנה בת ישראל שנשאת לכהן וכו'. בפרק האיש מקדש (דף מה):

פ"ט א האשה אוכלת בתרומה וכו'. פרק התקבל (דף סה) משנה שם לי גיטי אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה התקבל לי גיטי אסורה לאכול בתרומה מיד התקבל לי גיטי במקום פלוני אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לאותו מקום ר"א אוסר מיד. ומ"ש רבינו עד שיגיע שליח לאותו מקום רצה לתרץ שאין הדבר תלוי בהגעת הגט אלא בהגעת השליח עם הגט. ואקשינן עלה וגיטא מיהא הוי והא אמרת ריטא לא הוי גיטא לא צריכא דאמרה לו התקבל לי גיטי במתא מחסיא וזימנין דמשכחת ליה בבבל והכי קאמרה ליה משקל כל היכא דמשכחת ליה שקליה מיניה גיטא לא ליהוי עד דמטיית למתא מחסיא ורבינו כתב דיני הגט במקומו ואיכא למידק על הא דאמרינן התקבל לי גיטי אסורה לאכול בתרומה מיד אמאי הוה לן למימר אוקי איתתא אחזקתה שלא נתגרשה עד שיודע לך שנתגרשה ותו שמא לא ירצה הבעל ליתן לו הגט וי"ל דחומרא דרבנן היא משום דהזקה שליח עושה שליחותו ואפילו בדבר שאין בידו לעשותו כך תירצו בתוספות: ואכתי איכא למידק בדברי רבינו שכתב ברישא האשה אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה או ליד שלוחה שעשתה לקבלה ובסמוך כתב האשה שעשתה שליח לקבל גיטה אסורה לאכול בתרומה מיד וי"ל כגון שאמרה לו קבל לי גיטי בכ"מ שתמצאנו אינה אסורה לאכול בתרומה עד שיגיע הגט ליד שלוחה והך דקתני אסורה לאכול מיד היינו כגון שבעלה בעיר: **האומר לאשתו הרי זה גיטך וכו'.** פרק כל הגט (דף כח) הרי זה גיטך שעה אחת קודם למיתתי אסורה לאכול בתרומה מיד דחיישינן שמא ימות והכי אסיק רבא התם לשמא מת לא חיישינן לשמא ימות חיישינן פלוגתא דתנאי וכתב רש"י ז"ל פלוגתא דר"מ וחביריו וקי"ל כמאן דאמר לשמא ימות חיישינן ולפיכך אסורה לאכול בתרומה מיד:

ב עיר שהקיפוה כרקום וכו'. משנה שם פ' כל הגט כלשון רבינו ופסק כלישנא בתרא דרב יוסף דאמר לא שנו אלא בב"ד של עכו"ם אבל בב"ד של ישראל כיון דנפסק ליה דינא לקטלא קטלי ליה דלא שכיח שימצאו לו זכות אחר שנגמר דינו ומספקי ליה לקטלא הילכך לא מספקינן ליה בהכי:

הגהה

משנה למלך

פ"ח טו אשת איש שבאו עליה עדי קינוי וסתירה כו'. ראיתי לתוספות בפ"ק דסוטה (דף ו') שכתבו באומרת טמאה אני לך אי קשיא בשילהי מסכת נדרים דפליגי רבה ורב ששת באומרת טמאה אני לך דרב ששת אומר אוכלת בתרומה תרין דהכא איירי אחר קינוי וסתירה דרגלים לדבר ואפילו רב ששת מודה והכי מפרש לה בירושלמי ע"כ. וראיתי בירושלמי בזה הלשון עלה דמתני' דואלו אסורות מלאכול בתרומה מתני' כמשנה ראשונה דתנינן תמן בראשונה היו אומרין ג' נשים יוצאות ונוטלות כתובה האומרת טמאה אני לך אמר רבי אבן ואפי' תאמר כמשנה אחרונה מ"מ יש רגלים לדבר ע"כ. ואנכי לא ידעתי לא כוונת הירושלמי ולא כוונת התוס' דאי הוה ס"ל דמתני' איירי אחר קינוי ואפ"ה הוה ס"ל דלמשנה אחרונה מותרת בתרומה וכן אליבא דרב ששת לא ידעתי איך יתכן לומר זה שהרי שנינו בריש פ"ק נכנסה עמו לבית הסתר וכו' אסורה לביתה ואסורה בתרומה וא"כ היעלה על הדעת דבשביל שאמרה טמאה אני שתהא מותרת וכי תימא דקושיית הירושלמי היא שלא נאמין אותה שהיא טמאה ונכוף אותה שתשתה גם זה לא יתכן שאפילו לא אמרה שהיא טמאה אלא שאמרה שאינה רוצה לשתות ליכא כפייה כלל וא"כ מאיכא תיתי שאם אמרה שהיא טמאה שנכוף אותה לשתות ואולי היו סבורים דמשנה זו לא מיירי בשקדם קינוי וסתירה אלא מילתא באפי נפשה היא דהאומרת שהיא טמאה אסורה בתרומה ומש"ה אמרו דאתיא כמשנה ראשונה ולא ידעתי מי הזקיקם לדוחק זה דהא מתני' פשטה מיירי בגם שסייה וכעת צל"ע ולדידי למשנה ראשונה וכן לרבה דאית ליה דאף למשנה אחרונה אינה אוכלת ק"ל דמאי אתא לאשמועינן פשיטא דהא אפילו שלא קדם קינוי וסתירה אסורה בתרומה כ"ש זו שקדמה לה קינוי וסתירה ואם לומר דמתניתין אתא לאשמועינן דאין הבעל יכול לכופה לשתות זו מלבד שהוא דבר פשוט הא שמעינן לה ממתני' דריש ארוסה דקתני אלו לא שותות ולא נוטלות כתובה האומרת טמאה אני לך. אשר על כן נראה לי דודאי מתני' לא אתא לאשמועינן דאם אחר קינוי וסתירה אמרה שהיא טמאה שהיא אסורה בתרומה דזה דבר פשוט הוא דהא זונה היא אלא הכא מיירי בשכבר שתתה ובאידך דבאו עדים שהיא טמאה דאוקמה רב ששת אחר שתייה משום דקודם שתייה פשיטא הכא נמי מיירי אחר שתייה והשמעינן דאע"ג דככר שתתה ויצאת נקייה אם אמרה טמאה אני נאסרה בתרומה ולא אמרינן מדלא בדקוה המים שקרנית היא משום דאיכא למימר או שתלתה לה זכות או שהיו עדים בטומאה או שהבעל לא היה מנוקה מעון ועל זה הקשו בירושלמי דא"כ דמיירי אחר שתייה א"כ אתיא כמשנה ראשונה דאי כמשנה אחרונה נהי דליכא הוכחה דמשקרת מדלא בדקוה מ"מ אמאי נאמין אותה ולזה תירצו דמאחר שקדם קינוי וסתירה אף שלא בדקוה מ"מ רגלים לדבר שנטמאה ואנו מאמינים אותה ואנו תולין מה שלא בדקוה המים בסיבה אחרת וזה נ"ל פשיטה כוונת הירושלמי והוא דרך נכון בעיני אך דברי התוספות שהקשו מר"ש קשים בעיני דאם התוס' ס"ל דמיירי מתני' קודם שתייה ולאחר קינוי וסתירה קשה מה שהקשינו. עוד אני תמיה דהא רב ששת לא אמר התם דאוכלת אלא משום שלא תוציא לעז על בניה ואם נתארמלה או נתגרשה מודה רב ששת דאינה אוכלת וכדאיתא בסוף נדרים ואם כן הכא דאנו מוציאין אותה מבעלה למה תאכל. גם מה שכתבנו לדברי הירושלמי דס"ל דמתני' איירי אחר שתייה ג"ז אינו מעלה ארוכה לדברי התוס' דלא ימנע אי ס"ל דבאומרת טמאה אני אחר שתייה אסורה לבעלה א"כ לא שייך הכא מילתא דרב ששת ואי ס"ל דמותרת לבעלה וכמשנה אחרונה א"כ למה לא תאכל הא איכא למיחש שתוציא לעז על בניה ואם הם סוברים בתחילה דמתני' לא איירי בשקדם קינוי וסתירה אלא מילתא באפי נפשה היא והוה ס"ל דמאי דתנן דאסורה בתרומה הוא דוקא בתרומה אבל לביתה שריא וכמשנה אחרונה ומש"ה הקשו מרב ששת מלבד דדרך זה כמו זר נחשב דהא קתני ושבאו עדים והתם אסורה היא לבעלה ועוד דפשטא דמילתא הוא דמתני' בלאחר קינוי וסתירה איירי עוד זאת אדרש מה שכתבו דרגלים לדבר ואפי' רב ששת מודה דכיון שאמרו דמתני' איירי בלאחר קינוי וסתירה שהיא אסורה לבעלה מאי שייטיה דרב ששת הכא. סוף דבר דברי התוס' לא יכולתי להולמם:

מת בעלה קודם שישקנה כו'. (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר פ"ב מהלכות סוטה דין י"ג):

בים והיוצא ליהרג מבתי דיני עכו"ם ומי שנגררתו חיה או נפלה עליו מפולת או ששטפו נהר נותנין לו חומרי מתים וחומרי חיים לפיכך אם היו נשותיהן בת כהן לישראל או בת ישראל לכהן הרי אלו לא יאכלו. אבל מי שנגמר דינו בב"ד והניחוהו בבית הסקילה ליהרג ה"ז בחזקת מת ולא תאכל אשתו: **ג** הניחה בעלה גוסס במדינה אחרת בין שהיתה כהנת אשת ישראל או ישראלית אשת כהן לא תאכל שרוב גוססין למיתה. אחד אומר מת ואחד אומר לא מת הרי זו לא תאכל: **ד** *אמרה לה צרתה או אחת מהחמש נשים שאינן נאמנות להעידה שמת בעלה הואיל ואינה נישאת על פיהן הרי זו אוכלת בתרומה בחזקת שבעלה קיים. עד שיעיד לה מי שהוא נאמן להשיאה על פיו: **ה** המשחרר את עבדו משיזכה לו בגט שחרור פסלו מלאכול בתרומה וכל עבד שיצא לחירות ועדיין הוא מעוכב גט שחרור כמו שיתבאר בהלכות עבדים אע"פ כן הרי הוא אסור לאכול בתרומה: **ו** הכותב נכסיו לאחר וזכה לו על ידי אחר והיו בהן עבדים ושתק זה שנתנו לו ואח"כ צווח ה"ז ספק אם זה שצווח הוכיח סופו על תחילתו ועדיין לא יצאו מרשות ראשון או זה שצווח אחר ששתק חזר בו. לפיכך אין אוכלין בתרומה בין שהיה רבו שני ישראל והראשון כהן בין שהיה רבו ראשון ישראל והשני כהן: **ז** ישראל ששכר בהמה מכהן מאכילה תרומה וכהן ששכר בהמת ישראל אע"פ שהוא חייב במזונותיה לא יאכילנה תרומה מפני שאינה קניין כספו: **ח** ישראל ששם פרה מכהן לפטמה ולהיות השבח ביניהן לא יאכילנה בתרומה אע"פ שיש לכהן חלק בשבחה. אבל כהן ששם פרה מישראל לפטמה אע"פ שיש לישראל חלק בשבח הואיל וגופה לכהן שהרי שמה על עצמו ה"ז מאכילה תרומה: **ט** פרתו של ישראל שילדה בכור מאכילו תרומה. שהבכור לכהנים. ואוצר אדם כרשיני תרומה לתוך שובכו ואינו חושש שמא יבואו היונים שלו ויאכלו אותן: **י** יראה לי שאם מכר הכהן פרתו לישראל ולקח הדמים אע"פ שעדיין לא משך הלוקח ה"ז אסור להאכילה תרומה שדין תורה מעות קונות כמו שיתבאר בהלכות מקח וממכר. ואם מכר ישראל לכהן אע"פ

השגת הראב"ד

*אמרה לה צרתה או וכו' עד נשיאתה על פיו: א"א הוא פוסק כר' טרפון ואנן קיימא לן כר"ע שאסורה להנשא ואסורה לאכול בתרומה:

כסף משנה

ומ"ש מי שנגררתו חיה או נפלה עליו מפולת או ששטפו נהר ירושלמי ותוספתא פרק ב' דגיטין. ומ"ש והיוצא ליהרג מבתי דיני עכו"ם וכו' שם כלישנא בתרא דרב יוסף. ואיכא למידק דגבי בית דין של ישראל לא כתב רבינו אלא לא תאכל אשתו אם היא בת ישראל לכהן והשמיט דין בת כהן לישראל משום דממילא משמע שאוכלת דאל"כ מאי איכא בין ב"ד של ישראל לב"ד של עכו"ם ועוד שכתב הרי הוא בחזקת מת כלומר מת ודאי ולא מצד חומרא. ואיכא למידק על מ"ש שכתב רבינו והניחוהו בבית הסקילה דבגמרא לא הזכירו אלא גמר דין בלבד וי"ל שטעמו משום דעל כרחין לומר שגמר דין שאמרו בגמרא לאו דוקא דהיאך אפשר שנחזיקהו כמת ודאי בגמר דין בלבד שהרי אפשר שכשהיו מוליכים אותו לבית הסקילה והכרוז יוצא לפניו בא אחד ואמר יש לי ללמד עליו זכות והחזירוהו ע"י המניף בסודרים ומצאו לו זכות ופטרוהו אבל מי שהניחוהו בבית הסקילה דבר רחוק הוא מאד שימצא מי שיאמר יש לי ללמד עליו זכות ובכל מה שהוליכוהו בכל הדרך לא אמרו כן והגמרא קיצר כמו כן:

ג הניחה בעלה גוסס וכו'. שם (דף כ"ח) מימרא דרבה ואע"ג דרבה חילק בין זקן שהגיע לגבורות ללא הגיע לגבורות הא אסיקנא בתיובתא ואע"ג דבתר הכי אמרו ואיבעית אימא כיון דפלג פלג סמך רבינו על דברי אביי ופשטא דברייתא ועל מ"ש בתחלה תיובתא דרבה דשינויא דכיון דפלג פלג שינויא דחיקא הוא וכן דעת הרב ר"י אלפסי והרשב"א וכן הכריעו מהירושלמי: **אחד אומר מת וכו'**. בפרק האשה תנן דלא תנשא ומשמע דמספיקא לא אכלה בתרומה:

ד אמרה לה צרתה או אחת מהחמש נשים וכו'. במשנה פרק האשה שלום (דף קי"ח) פלוגתא דר"ע ורבי טרפון ואיפסיקא בגמרא הלכתא כר' טרפון דאמר הכי והראב"ד לא היה כתוב כן בנוסחת גמרא שלו ולפיכך השיג על רבינו וכתב אמר אברהם הוא פוסק כרבי טרפון וכו':

ה המשחרר את עבדו משיזכה לו בגט וכו'. משנה פ"ק דגיטין (דף י"א:): **וכל** עבד שיצא לחירות ועדיין הוא מעוכב גט שחרור וכו'. בעיא בפרק השולח (דף מ"ב:) ולא איפשיטא ועוד יתבאר בסמוך:

ו הכותב נכסיו לאחר וזיכה לו על ידי וכו'. שם ובס"פ השותפין פלוגתא דתנא קמא ורשב"ג ואמרו שם זה היה מעשה ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר ומשמע דמספקא לן כמאן הלכתא ואמרינן התם דתנא קמא סבר מעוכב גט שחרור אוכל בתרומה ויש מקום לומר דרבן שמעון בן גמליאל פליג עליה בהא וכיון דמספקא ליה כמאן הלכתא פסק לעיל בסמוך לחומרא:

ז ישראל ששכר פרה מכהן וכו' עד ה"ז מאכילה בתרומה. משנה בפרק בתרא דתרומות (משנה ט'):

ט פרתו של ישראל שילדה בכור וכו' עד ויאכלו אותן. תוספתא פרק י' דתרומות:

רדב"ז

[...]ה בעלה גוסס וכו'. הכי איתא התם וכתמה דוכתי דרוב גוססין למיתה וא"ת כיון דרוב גוססין למיתה אמאי לא אזלינן בתר רובא ובת כהן לישראל וי"ל כיון דמעיקרא לא הות אכלה השתא נמי לא תאכל דאיכא חזקה [...]: אחד אומר מת וכו'. פרק האשה תנן עד אחד אומר מת ונשאת ובא [...]מר לא מת הרי זו לא תצא ואקשינן [...]עמא דנשאת הא לא נשאת לא תנשא [...]ר עולא כ"מ שהאמינה תורה עד אחד [...]ן שנים ומתרצינן לה דה"ק עד אחד [...]ת והתירוה להנשא ובא אחר ואמר לא [...]תצא מהיתרה הראשון ואיכא למיבעי גבי [...] מאי בת כהן לישראל ובא עד אחד [...] להנשא ובא עד אחד ואמר לא מת [...]לגבי איסור אשת איש האמינו עד אחד משום [...] דייקא ומינסבא וכיון שהתירוה להנשא [...] מהיתרה הראשון אבל לגבי תרומה [...]אחד נאמן כיון דאיכא עד אחר המכחישו [...]התירוה להנשא לא תאכל בתרומה הכי [...]מע מלשון רבינו שכתב סתם ולא חילק [...]רוה להנשא או לא התירוה אבל הנכון [...]מך על מה שכתב במקומו שאינו בדין [...] מותרת להנשא ותהיה אסורה לאכול [...] שמא בעלה חי התרנו הערוה החמורה ולא נתיר התרומה הקלה:

[...]ה לה צרתה וכו'. השיג עליו הראב"ד ז"ל א"א הוא פסק כר' טרפון ואנן [...]רבי עקיבא שאסורה להנשא ואסורה [...]תרומה עכ"ל. ולא ידעתי לסוף דעתו [...] עלה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה [...]פון אמר אביי אף אנן נמי תנינא וכו' [...]קא כוגיין דלדברי ר"ע אין חוששין [...]ן דליכא מאן דפליג עליה דשמואל [...]י מסייע ליה אמאי לא נפסוק כרבי [...]ן ודברי הראב"ד צריכים לי עיון:

[...]שחרר עבדו וכו'. זה מבואר ואפילו זיכה לו ע"י אחר שלא הגיע [...]זרור לידו פסלו מלאכול בתרומה:

[...]ל שיצא לחירות וכו'. פרק השולח (דף [...]) איבעיא להו מעוכב גט שחרור אוכל [...] או אינו אוכל ואתינן למפשטה דאכלי [...]ך פשיטותא ומשום הכי פסק רבינו [...]לי. וא"ת דבפרק בתרא דכריתות [...] אליבא דרשב"ג דמעוכב גט שחרור [...]תרומה. וי"ל דהתם אליבא דר"ל הכי ולא קי"ל כוותיה דאלה"כ מאי [...] להו הכא. והתוספות כתבו דהתם [...]מעוכב גט שחרור ע"י הפקר והכא [...]ציו עבד וחציו בן חורין ורבינו אינו [...]ל אלא בכל גווני אינו אוכל בתרומה:

[...]ב נכסיו לאחר וכו'. איכא למידק [...] עלה דמשמע דאסרינן להו לאכול [...]בר ספק ובפרק יש נוחלין הוי פלוגתא [...]רבנן דגרסינן התם אמר רב נחמן בר [...]כה לו ע"י אחר ושתיק ולבסוף צווח [...]חלוקת רשב"ג ורבנן דתניא הכותב [...]ו'. ומסיק אמר רבא ואי תימא רבי [...]וח מעיקרו כ"ע לא פליגי דלא קני [...]סוף צווח כ"ע לא פליגי דקני כי פליגי [...] ע"י אחר ושתק ולבסוף צווח דת"ק [...]שתיק קנינהו והאי דקא צווח מהדר הוא דקא הדר ביה ורשב"ג סבר הוכיח סופו על תחלתו והאי דלא צווח עד השתא דסבר כי לא מטא לידי מאי אצווח ע"כ. וא"כ [...]למפסק כרבנן דאע"ג דאמרינן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה היינו דוקא במשנה אבל לא בברייתא והדינן לכללין יחיד [...]כה כרבים ואם היה רבן שני כהן יאכלו ואם היה רבן שני ישראל לא יאכלו. וי"ל מספקא ליה לרבינו אי אמרינן הלכה כרשב"ג בין במשנה בין בברייתא כדאמרינן משנת [...]ר בן יעקב קב ונקי וקי"ל בין במשנה בין בברייתא או דלמא דוקא במשנה אמרינן הלכה כרשב"ג ולא בברייתא ולפיכך אזלינן לחומרא ולא יאכלו. כנ"ל לתרץ דברי רבינו אבל עדיין צריך תלמוד:

[...]ל ששכר פרה מכהן וכו'. משנה סוף תרומות ומייתי לה פרק אלמנה לכ"ג וטעמא כיון שהבהמה קניינו של כהן אוכלת אע"פ שמזונותיה על ישראל הרי הוא כמוכר תרומה לכהן שהדמים שלו ושכירות ששכר מן הכהן אינו קונה את גוף הבהמה והכי איתא פרק לפני אידיהן דשכירות לא קניא:

[...]ל ששם פרה מכהן וכו'. סיפא דהך מתניתין וטעמא דשומא כקנין הוא ואין לכהן בגוף הבהמה אלא חלק בשבח ולפיכך לא יאכילנה והיינו טעמא דסיפא דכהן ששם פרה מישראל וכבר כתבנו לעיל דכרשינין חייבין בתרומה ומעשר לפי שבשני רעבון אוכלין אותם בני אדם ומזה הטעם אוצר אדם כרשיני תרומה ואינו חושש שמא יבאו היונים [...]לו מהן כיון שאין חיוב תרומתן אלא מדרבנן שאין עיקרן אלא למאכל בהמה: **י יראה לי שאם מכר וכו'**. זה מבואר במציעא דבר תורה מעות קונות ולמה תקנו משיכה

משנה למלך

והיוצא ליהרג מבתי דינים עכו"ם כו'. מ"ש מרן דהיאך אפשר שנחזיקהו כמת ודאי בגמר דין בלבד לפי דעת הרב בפרק א' מהלכות ערכין שכתב רבינו מי שנגמר [...] של ישראל והעריכו אחר אינו חייב כלום שהרי הוא כמת הו"ל לבאר דהיינו כשהעמידוהו [...]לה כמ"ש כאן. איברא דקושיא זאת נופלת לסברת מהריק"א שפשוט ערכין להוציא דכל הגט [...]לגבי גט אבל כבר כתבתי שאין זוגם עולה יפה יע"ש (*א"ה עיין בקונטרס מהרח"ש): [...] לה צרתה או אחת מהחמש נשים וכו'. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר פי"ב מהלכות גירושין):

ו הכותב נכסיו לאחר וכו'. בדברי מרן הגדולו התערובות דבפלוגתא דת"ק ורשב"ג אין שם זכר למעוכב גט שחרור דלא שייך כלל והרב כתב כאן גבי מעוכב גט שחרור וז"ל בעיא בהשולח ולא איפשיטא ועוד יתבאר בסמוך ע"כ. וזה לא נתבאר כלל. ועוד הוסיף לקמיה וז"ל וכיון דמספקא לן כמאן הלכתא פסק לעיל בסמוך לחומרא. וכל אלו הדברים הם תמוהים מאד וצ"ע:

ז ישראל ששכר בהמה מכהן כו'. כתב ר"ע דמאכילה אע"פ שמזונותיה על ישראל וכ"כ התוס' ר"פ אלמנה לכ"ג. אך בפ"ה דע"ז (דף ט"ו) כתבו דדוקא כשאין מזונותיה על ישראל כי אם

על

אע"פ שנתן הדמים לא תאכל בתרומה עד שימשוך :

פרק עשירי

א זר *שאכל תרומה בשגגה משלם קרן וחומש . אע"פ שיודע שהיא תרומה ושהוא מוזהר עליה אבל לא ידע אם חייב עליה מיתה אם לאו הרי זו שגגה ומשלם קרן וחומש : **ב** אחד האוכל דבר שדרכו לאכול ואחד השותה דבר שדרכו לשתות ואחד הסך דבר שדרכו לסוך שנאמר ולא חללו את קדשי בני ישראל לרבות את הסך . ואחד האוכל תרומה טהורה או טמאה בשגגה משלם קרן וחומש ואינו חייב בחומש עד שיאכל כזית שנאמר כי יאכל קדש בשגגה ואין אכילה פחותה מכזית . וכשם שאכילת תרומה בכזית כך שתייה בכזית : **ג** *אכל וחזר ואכל . שתה וחזר ושתה אם יש מתחלת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס ומתחלת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה כדי שתיית רביעית הרי אלו מצטרפין לכזית : **ד** התרומה ותרומת מעשר בין של דמאי בין של ודאי והחלה והבכורים כולן מצטרפין לכזית לחייב עליהן מיתה וחומש שכולן נקראו תרומה . ומן הדין היה שאין חייבין חומש על תרומת מעשר של דמאי שאין חייבין על מעשר [שני] שלו כמו שיתבאר . אבל אמרו חכמים אם לא יתחייב

■ סמ"ג כנ"ם :

השגת הראב"ד

*אכל וחזר ואכל וכו' מצטרפין לכזית : א"א אמת הוא שכן מצא בתוספתא אבל במסכת כריתות פרק אמרו לו אכלת חלב נראה שאף לשתייה בעינן כדי אכילת פרס וכן בתוספתא דפסחים כך הוא בכדי אכילת פרס :

כסף משנה

פ"י **א** זר שאכל תרומה בשגגה משלם קרן וחומש מקרא מפורש הוא . ומ"ש אעפ"י שיודע שהיא תרומה וכו' . קצת משמע כן בירושלמי רפ"ו דתרומות ורפ"ח ובגמרא דידן פרק כלל גדול (דף ס"ט) נחלקו ר"י ור"ל דלר"ל לא מיקרי שגגה עד שישגוג בלאו וכרת ולרבי יוחנן הזיד בלאו ושגג בכרת ה"ז שגגה וידוע דהלכה כר"י עוד נחלקו שם אביי ורבא אליבא דר"י דרבא סבר דמית' במקום כרת עומדת וכי היכי דלר"י היכא דאיכא כרת אין אנו צריכים שישגוג בלאו אלא כשישגוג בכרת סגי ה"ה בדבר שיש בו מיתה כמו תרומה א"צ שישגוג בלאו ואביי פליג עליה וידוע דהלכתא כרבא :

ב אחד האוכל וכו' . משנה רפ"ו דתרומות (משנה א) האוכל תרומה שוגג משלם קרן וחומש אחד האוכל ואחד השותה וא' הסך ובפרק בנות כותים (דף ל"ב) יליף להו מקראי. ומ"ש דבר שדרכו וכו' נלמד ממתני' דרפ"ב דמעשר שני (משנה א) : **ואחד** האוכל תרומה טהורה או טמאה וכו' . משנה רפ"ו דתרומות : **ואינו** חייב בחומש עד שיאכל כזית וכו' . בפרק כל שעה (דף ל"ב :) פלוגתא דתנאי בברייתא ופסק כת"ק. ומ"ש וכשם שאכילת תרומה בכזית כו' תוספתא רפ"ו דתרומות :

ג אכל וחזר ואכל וכו' . ג"ז בתוספתא שם : **וכתב** הראב"ד א"א אמת הוא שכן מצא בתוספתא וכו' . ובנוסחא דידן בתוספתא דפסחים פ"ק כתוב בכדי שתיית רביעית ובפ"ד ממאכלות אסורות ובהלכות יוה"כ פרק שני כתב רבינו בכדי שתיית רביעית וכתב הה"מ דהכי איתא בתוספתא ויש מי שכתב שאף שיעור השתייה בכדי א"פ ולמדו כן ממ"ש בפרק אמרו לו כל המשקין מצטרפין בכדי א"פ כיצד שתה וחזר ושתה אם יש מתחלת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה כדי א"פ מצטרפין וכתב רבינו דין זה בפרק ח' מהלכות שאר אבות הטומאות וי"ל שעשה חיזוק בטומאת גויה של דבריהם וכ"נ בכריתות דשואל מחמיר שפי בשיעור אוכלים טמאים ומשקים טמאים משאר איסורים ואע"ג דאיתותב התם יש לנו ללמוד שיש לחלק ביניהם לשאר איסורים ושלא לדחות תוספתא זו עכ"ל. והר"י קורקוס ז"ל כתב עוד טעם אחר דאכילת האיסורים אאכילה והנאה גלונו הוא דמיחייב ולכך אם יש כדי שתיית רביעית מצטרפת הנאתה והאכילה נמשכת הנאתה יותר ולכך מצטרפת עד כדי אכילת פרס אבל טומאת גויה לאו באכילה ושתייה והנאה תליא מילתא דאפי' תחב לו חבירו בבית הבליעה נטמא גופו ולכך אין לחלק בין אכילה לשתייה ובתרווייהו בכא"פ מצטרפין עכ"ל :

ד התרומה ותרומת מעשר וכו' . בפרק ד' דמעילה (דף ס"ו ע"ב שהוא מ"ס) ובפרק ב' דערלה (משנה א) ודבר פשוט הוא שמ"ש לחייב עליהם מיתה לא קאי אדמאי שאינו אלא מדרבנן. ומ"ש ומן הדין שאין חייבים חומש וכו' בפרק הזהב (דף נ"ה:) : אבל

רדב"ז

שפיכה שלא יאמר לו נשרפו חסיך בעלייה וסברא נכונה שיש ראיה לו חמיל ד... דתנן פוסלין ולא מאכילין :

פ"י **א** זר שאכל תרומה וכו' . זה מבואר פ"ו דתרומות ובפרק הזהב שנאמר ו... יאכל קדש בשגגה ויסף חמישיתו עליו : אע"פ שיודע שהיא תרומה וכו' . פר... גדול (דף סט) רבי יוחנן אמר כיו... בכרת אע"פ שהזיד בלאו ור"ל אמר... שישגוג בלאו וכרת וקי"ל כר' יוחנן ואמ... עלה מיתה במקום כרת עומדת וחומש קרבן קאי הילכך לר' יוחנן כי היכי ד... בכרת אע"פ שהזיד בלאו נקרא שוגג קרבן אם אכל תרומה נמי אם שגג אע"פ שהזיד בלאו נקרא שוגג ומשלם...

ב אחד האוכל דבר שדרכו לאכול וכו' דתרומות אחד האוכל ואחד ואחד הסך אחד תרומה טהורה ואחד טמאה משלם חומשה וחומש הומשה כל אכל אותו חומש משלם עליו חומש אמר וחמישיתיו יוסף עליו התורה רבתה... טרבה על קרן אחד והדבר ברור דשתי... אכילה וכן הסיכה שנאמר ותבא כמים וכשמן בעצמותיו ורבינו תפס דרבא קמ... בנות כותים לפי שהיא מן התורה א"... דהך דרשה דותבא כמים בקרבו וכשמן ב... גבי רשיעי כתיב לקללה : ואינו חייב וכו' . זה מבואר בכמה דוכתי שאין פחותה מכזית ומ"מ הקרן משלם אפיל... פחות מכזית : וכשם שאכילת תרומה... שם במשנה אחד האוכל ואחד השותה וא... משמע דכולן שוין בשיעורן ולא כולל... לכתוב דסך נמי בכזית שכבר ביאר שה... השותה אלא דקשיא לי מאי שנא יין של... מסחס ייגס דשיעורו ברביעית וי"ל דהנ... שתייה בהדיא דכתיב ישתו יין נסיכם... אמרינן שתייה בכלל אכילה וכי היכי... בכזית שתייה נמי בכזית ושאני יום... דתלוי ביישוב דעתא וקים להו לרבנן מכותבת או מלא לוגמיו לא מיתבא... תניא בפרק כל שעה האוכל כזית תרו... קרן וחומש אבא שאול אומר עד שי... פרוטה וקי"ל כת"ק ותניא נמי האוכל פחות מכזית משלם את הקרן ואינו מ... החומש ואמרינן עלה לעולם דאית בה שוה פרוטה ואפילו הכי כיון דלית... משלם את הקרן ואינו משלם את החומש ומשמע מהכא שאם אין בה כזית ואין... פרוטה אינו חייב לשלם אפילו הקרן דפחות משוה פרוטה אינו ממון ולא ניתן ל...

ג אבל וחזר ואכל וכו' . אע"ג דהכי איתא בתוספתא איכא למידק אתאי שבי... תוספתא דפסחים דשתה וחזר ושתה בכדי אכילת פרס דמסתבר טעמ... שעיור האכילה והשתייה שוין למה לא יהיו שוין בשיעור שהייתן וי"ל דלא שביק... דתרומות דאיתמרא בדוכתא משום תוספתא דאיתמרא לענין חמץ בפסח וכן כ... לענין יום הכפורים וכן כתב פרק י"ד מהלכות מאכלות אסורות וז"ל וכן השות... שתם ייגס מעט מעט או שהמחה את החמץ בפסח או את החלב וגמעו מעט מעט או ששתה את הדם מעט מעט אם שהה מתחלה ועד סוף כדי שתיית רביעית מצ... לאו אין מצטרפין הרי שהשוה חמץ בפסח לשאר איסורין. וא"ת בשלמא הדברים אשר שיעורן בכזית ניחא דתהוי שיעור שהייתן ברביעית אבל דברים אשר שיעור שתייתן... היך אפשר שתהיה שתייתן ושהייתן ברביעית . וי"ל כגון שגמע מעט מעט במהרה כדרך הגרגרנין הילכך אפשר שתהיה שתייתן ושהייתן כדי שיעור שתיית רביעית כדרך... אדם . וא"ת שהרי רבינו פסק כאותה תוספתא בהלכות שאר אבות הטומאה פרק ח' תירצו שעשו חיזוק מטומאת גויה של דבריהם וכן נראה בכריתות דשואל מחמיר ש... טומאת אוכלין טמאין ומשקין טמאין משאר איסורין ואע"ג דאיתותב התם יש לנו ללמוד שיש לחלק ביניהן משאר איסורין ושלא לדחות תוספתא זו וגם ה"ר יצחק ז"ל כתבה... וכ"ל בטעמו של דבר דאע"ג דאכילה ושתייה שוין בשיעורן הואיל והחמירו בשתיית יין של תרומה יותר משאר איסורין שהן ברביעית הקלו בשהיית שתייתן שאם שהה יו... רביעית שלא יצטרף . והנכון אצלי לתרץ דברי רבינו דקשה מדידיה אדידיה ממה שפסק פ"ח מהל' אבות הטומאה דבשלמא כל איסורין שבתורה טעם איסורן לפי שנה... ולפיכך אם שהה יותר מכדי שתיית רביעית הרי לא נהנה גרונו כשיעור רביעית יחד ולפיכך אין מצטרפין ופטור אבל גבי פסול הגויה אין הדבר תלוי בהניית הגרון אלא... המשקה בתוך הגוף וכל ששהה כשיעור אכילת פרס מתחבר המשקה ופוסל את הגויה אבל ביותר מזה השיעור ראשון ראשון מתחלק בגוף ומתבטל ואינו... הגויה כן נראה לי :

ד התרומה ותרומת מעשר וכו' . פ"ב דערלה התרומה ותרומת מעשר של דמאי החלה והבכורים עולים באחד ומאה ומצטרפין זה עם זה וצריך להרים ע"כ , אבל תרו... לא בעי לאפרושי מדמאי שלא נחשדו ישראל עליה וכיון שכולן נקראו תרומה ושיעורן שוה מצטרפין : ומן הדין היה וכו' . פ' הזהב (דף נה) משנה חמשה... האוכל תרומה ותרומת מעשר ותרומת מעשר של דמאי והחלה והבכורים מוסיף חומש והפודה נטע רבעי ומעשר שני שלו מוסיף חומש. ומ"ש רבינו שאין חייבין על מעשר... היינו מעשר שני של דמאי ומלת שלו קאי אדמאי ולא על האדם ופשוט הוא : אבל אמרו חכמים וכו' . הכי איתא עלה דמתני' אמר רב נחמן אמר שמואל הא מני... דאמר עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה . וא"ת תרומת מעשר של דמאי מדרבנן ומעשר שני של דמאי נמי מדרבנן מ"ש דעשו חיזוק בתרומת מעשר ולא עשו חיזוק במ... וי"ל דתרומת מעשר דהוי במיתה בשל ודאי עשו חיזוק בשל דמאי אבל מעשר שני שאינו בשל ודאי במיתה לא עשו בו חיזוק בשל דמאי :

משנה למלך

על כהן וכ"ש ורבינו הביא המשנה כצורתה . ומ"ש דכהן שסכר בהמת ישראל לא יאכילנה תרומה עיין במרדכי פרק אלמנה לכ"ג ודוק :

פ"י **א** זר שאכל תרומה בשגגה כו' . בספר קרבן אהרן פרשת אמור (דף רל"ז ע"ד) אהא דתניא התם יכול תהא הפרשתו מקדשתו לחייב עליו קרן והומש ת"ל ונתן לכהן את הקדש מתנתו מקדשתו וכו' . כתב וז"ל יכול וכו' דמשעה שהפרישו התרומה היא מקודשת לענין שאם אכלה חייב לשלם קרן וחומש קמ"ל קדש שיתן אותה לכהן ע"כ . ואחרי המחילה הם כי לא להזכיר פירוש זה דמעשלם לא שמענו חילוק בתרומה אם נתנה לכהן או לא אלא משעת הפרשה נתקדשה ומה שנחלקו בברייתא... תרומה דהויא כתרומה לכל דבר והוא ממ"ש הכתוב ונתן לכהן את הקדש ודרשינן דבר... קדש . ובזה נחלקו דר"מ סבר דמשעת הפרשה לא נעשו התשלומין קדש כי אם משעת נתינ... דמשעת הפרשה נעשה קדש ועיין בירושלמי רפ"ו דתרומות שהובאה ברייתא זו ותראה ש... הברייתא היא כמו שכתבנו ועיין בהר"ש שם ודוק :

ד כמו שאין חייבים על מעשר [שני] שלו כמו שיתבאר . כצ"ל והוא בפ"ב מהלכות מעשר...

יתחייב עליה חומש יזלזלו בה: **ה** אכל תרומה במזיד [והתרו בו לוקה ואינו משלם. לא התרו בו] אם היתה טהורה משלם הקרן ואינו משלם את החומש. ואם היתה טמאה משלם דמי עצים מפני שאינה ראויה אלא להסקה. לפיכך אם אכל תרומת תותים ורמונים וכיוצא בהם שנטמאו פטור מן התשלומין שהרי אינם ראויין להסקה: **ו** *האוכל תרומת חמץ בפסח בין בזדון בין בשגגה בין טמאה בין טהורה פטור מן התשלומין. אפילו הפרישה מצה והחמיצה פטור. ואפילו דמי עצים אינו משלם שהרי אינה ראויה להסקה מפני שהיא אסורה בהנאה אין לה דמים: **ז** *אבל השוגג שאכל תרומה ביום הכפורים או שאכל תרומה נקורה. והשותה יין תרומה שנתגלה. והסך יין ושמן כאחד או ששתה שמן וחומץ כאחד או שכסס את החטים או גמע את החומץ ה"ז משלם קרן וחומש: **ח** היה שבע וקץ במזונו והוסיף על שבעו באכילת תרומה אינו משלם את החומש שנאמר כי יאכל לא שיזיק את עצמו. וכן הכוסס את השעורים פטור מן החומש מפני שהזיק עצמו: **ט** זר שבלע שזפין של תרומה והקיאן ובא אחר ואכלן גם הוא בשגגה הראשון משלם קרן וחומש והשני משלם דמי עצים לראשון: **י** המאכיל הפועלים ואת האורחים תרומה הם משלמין קרן וחומש מפני שהן כשוגגין. והוא משלם להם דמי סעודתן שדמי החולין יתירין מדמי תרומה שאכלו

השגת הראב"ד

*האוכל תרומת חמץ בפסח וכו' עד אין לה דמים: א"א לא נתברר לי דבר זה דכיון דפליגי תנאי אי לפי מדה משלם אי לפי דמים משלם וסתם לן תנא דמתניתין דבשוגג משלם קרן וחומש ואיכא לאוקמא [כהלכתא] דהמן בפסח אסור בהנאה ומתני' היינו טעמא דמשלם משום דלפי מדה משלם לית לן לסתומי מתני' כרבי יוסי הגלילי דלא סבירא לן מוקים הילכך בשוגג משלם קרן וחומש לפי מדה:

*אבל השוגג וכו' עד משלם קרן וחומש. א"א פלוגתא דרבי ורבנן היא ורבי הוא דס"ל הכי וקי"ל כרבנן ואע"ג דמברכין עליה בורא פרי האדמה אפשר דלגבי תרומה מזיק הוא:

כסף משנה

ה אכל תרומה במזיד וכו'. משנה בפ"ז דתרומות (משנה א): ומ"ש ואם היתה טמאה נותן דמי עצים וכו' עד שהרי אינם ראויים להסקה. בפרק כל שעה (דף ל"ב):

ו האוכל תרומת חמץ בפסח וכו'. משנה שם (דף ל"א:) האוכל תרומת חמץ בפסח שוגג משלם קרן וחומש במזיד פטור מן התשלומין ומדמי העצים ובגמרא (דף ל"ב) איבעיא להו (האוכל תרומה שוגג) כשהוא משלם לפי מדה משלם או לפי דמים משלם וכו' תנן האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש אא"ב לפי מדה משלם שפיר אא"א לפי דמים משלם חמץ בפסח בר דמים הוא אין הא מני ר"י הגלילי היא דאמר המן בפסח מותר בהנאה וכו' כתנאי האוכל תרומת חמץ בפסח פטור מתשלומין ומדמי עצים דברי ר"ע ר"י בן נורי מחייב וכו' בד"א במפריש תרומה והחמילה אבל מפריש תרומת חמץ ד"ה אינה קדושה תניא אידך ונתן לכהן את הקדש דבר הראוי להיות קדש פרט לאוכל תרומת חמץ בפסח שפטור מן התשלומין ודמי עצים דברי רבי אליעזר בן יעקב ורבי אליעזר חסמא מחייב וכו' אמר אביי ראב"י ור"ע ור"י בן נורי כולהו ס"ל חמץ בפסח אסור בהנאה ובהא פליגי דר"ע סבר לפי דמים משלם ורבי יוחנן בן נורי סבר לפי מדה משלם וסובר רבינו דכיון דר"ע סבר לפי דמים משלם וגם לראב"י משמע דהכי ס"ל הכי נקיטינן ומאחר דהלכתא לפי דמים משלם בשוגג נמי פטור מתשלומין כמו במזיד:

והראב"ד כתב א"א לא נתברר לי דבר זה וכו' וטעם רבינו דכיון דר"ע דהלכה כמותו מחבירו וראב"י דהלכתא כוותיה בכל דוכתא סברי לפי דמים משלם מוטב למפסק הלכתא כוותיה מלמידחי דברי ר"ע וראב"י מהלכתא כדי להעמיד סתם מתני' כהלכתא:

ז אבל השוגג שאכל תרומה ביוה"כ. בתוספתא דתרומות לפ"ו ובפרק כל שעה (דף ל"ב) אמרינן דר' נחוניא בן הקנה היה עושה יוה"כ כשבת לתשלומין ומשמע דרבנן פליגי עליה והלכה כרבים. ומ"ש או שאכל תרומה נקורה והשותה יין תרומה שנתגלה תוספתא שם. ומ"ש והסך יין ושמן כאחד או ששתה שמן וחומץ כאחד. ומ"ש או שכסס את החטים או שגמע את החומץ בירושלמי פרק יוה"כ (הלכה ג') ופ"ו דתרומות תני הכוסס את החטים של תרומה משלם את הקרן ואינו משלם את החומש רבי אומר אני אומר משלם קרן וחומש רבי ירמיה בשם רבי אמי מודים חכמים לרבי במגמע חומץ של תרומה [אחר מיבלו] שהוא משלם קרן וחומש שהחומץ משיב את הנפש. ויש לתמוה על רבינו למה פסק כרבי דיחידאה הוא וכבר השיגו הראב"ד וכתב א"א פלוגתא דרבי ורבנן היא ורבי הוא דס"ל הכי וקיימא לן כרבנן ואע"פ דמברכין עליה ב"פ האדמה אפשר דלגבי תרומה מזיק הוא עכ"ל. ואפשר לומר שטעם רבינו הוא משום דמשמע דרבי ירמיה בשם רבי אמי פליג אההיא דתני בכוסס חטה שאינו משלם חומש דליתא שהרי מצינו לחכמים שהסכימו לדברי רבי שאומר במגמע חומץ שהוא משלם חומש מפני שמשיב את הנפש וכל שכן לכוסס חטה דלכ"ע משלם חומש שהרי הוא משיב את הנפש יותר מהחומץ והר"י קורקוס ז"ל כתב טעם אחר משום דאמרי' פרק בתרא דיומא (דף פ' פ"א) א"ר ירמיה אמר רבי יוחנן זה שכסס שעורים של תרומה משלם את הקרן ואינו משלם את החומש ומדנקט ר"י שעורים ולא נקט חטים משמע דדוקא שעורים לפי שאינם מאכל אדם נקרא מזיק אבל חטים משלם קרן וחומש דאכילה קרינן לה וכיון דר"י סבר כרבי הכי נקיטינן ועוד דאמרי' פרק ו' דתרומות ירושלמי רבי אבהו בשם ר"י הכוסס את החטה לוקה ואם לא היתה אכילה לא היה לוקה והיינו כרבי:

ח היה שבע וקץ במזונו וכו'. פרק יוה"כ (דף פ':): וכן הכוסס שעורים וכו'. ג"ז שם:

ט זר שבלע שזפין של תרומה והקיאן וכו'. ג"ז שם (דף פ"א):

י המאכיל את הפועלים ואת האורחים תרומה וכו'. משנה פרק ו' דתרומות וכחכמים: ומ"ש

רדב"ז

[תר]ומה במזיד וכו'. פ"ז דתרומות האוכל תרומה במזיד משלם את הקרן ואינו [מש]לם את החומש והתשלומין חולין ואם רצה הכהן למחול מוחל מתניתין איירי [...]ורה ולא התרו בו וכיון דליכא מלקות משלם את הקרן ובאוכל בשוגג כתיב [...]ת הקדש אבל במזיד לא הוו התשלומין קדש אלא חולין לפיכך אם רצה הכהן [...] אבל אם התרו בו לוקה ואינו משלם [...]ל כל חייבי מלקיות ותשלומין משלמין [...] שאני הכא דאיכא מיתה בידי שמים [...] לפטור אותו מן המיתה ואין אדם [...] דכתיב כדי רשעתו משום רשעה [...] מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי [...] ואם היתה טמאה וכו'. בפרק כל [...]"ב) תניא האוכל תרומת חמץ בפסח [...]מין ומדמי עצים דברי רבי עקיבא [...] נורי מחייב א"ל ר"ע לר"י וכי מה [...] בה א"ל ר' יוחנן ב"נ לר' עקיבא [...] יש לאוכל תרומה טמאה בשאר כל [...] שמשלם א"ל לא אם אמרת בתרומה [...] כל ימות השנה שאע"פ שאין לו בה [...] יש לו בה היתר הסקה תאמר בזו [...] לא היתר אכילה ולא היתר הסקה: [...ת]רומת חמץ בפסח וכו'. גם פלוגתא [...] דרבי עקיבא ורבי אליעזר ב"י ורבי [...] רבי אלעזר חסמא ופסק כרבי עקיבא [...] דאמרי פטור מן התשלומים ומדמי [...] דתנן סתמא האוכל תרומת חמץ [...] בשוגג משלם קרן וחומש הא מוקמינן [...] יוסי הגלילי דאמר המן בפסח מותר [...] ולא קי"ל כוותיה ואף ר' יוחנן ב"נ ס"ל [...] אסור בהנאה אלא דס"ל לפי מדה [...] קי"ל כוותיה אלא כרבי אליעזר [...] דאמרי לפי דמים משלם הילכך [...] לחמץ בפסח הילכך לא שנא שוגג [...] פטור וכיון דסתם תלמודא מוקי [...] יוסי הגלילי ומפיק לה מהלכתא [...] דהלכתא היא וכמ"ד לפי מדה [...] דרבי עקיבא ור"א ב"י פליגי ואמרי [...] משלם ולפי שיטת הראב"ד ז"ל קשיא [...]קיה דתלמודא לאוקמי מתני' כרבי [...] ודלא כהלכתא לוקמה כר' יוחנן [...] חמץ בפסח אסור בהנאה וטעמא [...] מדה משלם וליהוי כהלכתא ולפי [...] ניחא דאפי' אי הוה מוקי לה כרבי [...] לא הוה מרווח מידי דאפ"ה הוי [...] דקי"ל כמ"ד לפי דמים משלם [...] לה כרבי יוסי הגלילי דאשכחנא ליה [...] חמץ בפסח מותר בהנאה ועלו [...] כהונן: אפילו הפרישה מצה והחמיצה פטור. סיפא דהך ברייתא פלוגתא דר' [...] יוחנן ב"נ בד"א במפריש תרומה והחמיצה אבל מפריש תרומת חמץ דברי [...] קדושה כלומר אפי' לר' יוסי הגלילי דשרי חמץ בפסח בהנאה והזיא ליה להסקה [...] וזהו שכתב רבינו אפילו הפרישה מצה והלא עליה קדושה כיון שהחמיצה אין לה דמים ופטור אפי' מדמי עצים: [...]שוגג שאכל תרומה ביום הכפורים וכו'. פ"ו דתרומות האוכל תרומה שוגג [...] משלם קרן וחומש אחד האוכל ואחד השותה ואחד הסך אחד תרומה טהורה ואחד [...] טמאה. ומ"ש רבינו ביום הכפורים איתא בתוספתא, ואע"ג דעבד איסורא מ"מ [...] תרומה נקורה וכן יין תרומה שנתגלה אע"ג דאסור לשתות מהם חייב לשלם [...] והסך יין ושמן אע"ג דאין דרך לסוך אלא שמן לבדו חייב וכן השותה יין [...] דאין דרך לשתות אלא יין לבדו חייב וכל הני בתוספתא ובת"כ: או שכסס [...] וכו'. בירושלמי דתרומות פ"ו הכוסס את החטה של תרומה משלם את הקרן [...] את החומש רבי אומר אומר אני משלם קרן וחומש והיה ראוי לפסוק כחכמים כאשר [...]"ד ז"ל אלא כיון דאשכחנא דמברך ב"פ האדמה משמע דנהנה הוא ולא מזיק [...] כיון דאיכא למימר להנאתו הוא מתכוין או להזיק מתכוין אמרינן להנאתו מתכוין [...] ואע"ג דאמר בהדיא דלהזיק הוא עושה לא משגחינן ביה דסוף סוף נהנה הוא [...] וחומש וכגון דשוגג הוא ואינו יודע שזו תרומה וגם הראב"ד ז"ל לא אמרה [...] אפשר וכיון דמסתבר טעמיה דרבי נקטינן כוותיה ואפשר דמאן דפליג עליה יחידאה הוא: או גמע את החומץ וכו'. ירושלמי ר' אבהו בשם ר' יוחנן המגמע את החומץ של [...] רבי אבהו בשם רבי יוחנן הכוסס את החטה של תרומה לוקה ע"כ ומדלוקה כשהוא מזיד משמע דנהנה הוא ולא מזיק הילכך בשוגג נמי משלם קרן וחומש כאשר כתב רבינו: [...] שבע וקץ במזונו וכו'. יומא פרק בתרא (דף פ') אמר ר"ל זר שאכל תרומה אכילה גסה משלם את הקרן ואין משלם את החומש כי יאכל פרט למזיק א"ר ירמיה אר"י זר שכסס את השעורים של תרומה משלם את הקרן ואינו משלם את החומש כי יאכל פרט למזיק א"ר שיזבי אר"י זר שבלע שיזפין של תרומה והקיאן ואכלן אחר ראשון משלם קרן [...] אינו משלם אלא דמי עצים לראשון בלבד ופירש"י ז"ל שיזפין פרוני"ש בלעו שבלע בלא כסיסה ע"כ שאם כססן והקיאן אין השני משלם כלום שהרי אינם ראויים אפי' להסקה: [...]ל את הפועלים וכו'. משנה פ"ו דתרומות פלוגתא דר"מ ורבנן ופסק כרבנן דאמרי הכי משלמים קרן וחומש והוא משלם להם דמי סעודתן וכתב רבינו הטעם מפני שהם כשוגגים ובירושלמי פריך עלה והלא כבר אכלו ולמה ישלם כו' אלא דמים ומפני מחמת שנפש אדם חתה בפגלין ובתרומה אין נחשבת להם אכילה ע"כ. והיינו דקתני והוא [משלם לה]ם דמי סעודתן ומשמע כל סעודתן שמה שאכלו אינו נחשב להם אכילה. ומ"ש רבינו שדמי החולין יתירים מדמי תרומה מדלא קתני הם משלמים את החומש והוא משלם את הקרן

משנה למלך

ה אבל תרומה במזיד וכו'. כגון שלא התרו בו אבל אם התרו בו לוקה ואינו משלם וכמ"ש רבינו לעיל פ"ו דין ו' וכ"כ מרן שם וכ"כ הרמב"ם בפי' המשנה:

שאכלו שדבר האסור נפשו של אדם חותה ממנו: **יא** *המאכיל את בניו הקטנים ואת עבדיו בין גדולים בין קטנים. והאוכל תרומת ח״ל. והאוכל או השותה פחות מכזית. ונזיר ששגג ושתה יין של תרומה. והשותה שמן והסך את היין כל אלו משלמים את הקרן ולא את החומש: **יב** בת כהן שהיתה נשואה לישראל או שנפסלה ואח״כ אכלה תרומה משלמת את הקרן ולא את החומש. האשה שהיתה אוכלת בתרומה ואמרו לה מת בעליך או גירשך. וכן העבד שהיה אוכל ואמרו לו מת רבך והניח יורש שאינו מאכיל או שמכרך לישראל או נתנך לו או שחררך. וכן כהן שהיה אוכל ונודע לו שהוא בן גרושה או בן חלוצה הרי אלו משלמין הקרן בלבד. ואם היתה תרומת חמץ והיה ערב הפסח הרי אלו פטורין מלשלם מפני שזמנה בהול נחפזו לאכול ולא בדקו. וכולן שהיתה להן תרומה בתוך פיהן כשידעו שהן אסורין לאכול הרי אלו יפלוטו: **יג** היה אוכל ואמרו לו נטמאת. או נטמאת התרומה. טמא היית. או טמאה היתה התרומה. או נודע שהוא טבל או מעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו. או מעשר שני והקדש שלא נפדו. או שטעם טעם פשפש לתוך פיו הרי אלו יפלוטו: **יד** שתי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין ונפלה תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאי זו נפלה הריני אומר לתוך של תרומה נפלה. אין ידוע אי זו היא של תרומה אכל זר אחת מהן ה״ז פטור מן התשלומין שהמוציא מחברו עליו הראיה והשנייה נוהג בה כתרומה. אכל אחר את השנייה אף הוא פטור. אכל אחד את שתיהן משלם כקטנה שבשתיהן. אם מזיד קרן. ואם שוגג קרן וחומש: **טו** האוכל את החומש בשגגה ה״ז מוסיף עליו חומשו. שהחומש כקרן לכל דבר. וכן מוסיף חומש על חומש לעולם. כל המשלם קרן וחומש הרי התשלומין כתרומה לכל דבר. אלא שאם נזרעו גידוליהן חולין. ואם רצה הכהן למחול אינו מוחל. וכל המשלם את הקרן בלבד הרי התשלומין חולין ואם רצה הכהן למחול מוחל: **טז** *בת ישראל שאכלה תרומה ואח״כ נישאת לכהן. אם תרומה שלא זכה בה כהן אכלה משלמת קרן וחומש לעצמה. ואם תרומה שזכה בה כהן אכלה משלמת קרן לבעלים וחומש לעצמה. שכל המשלם קרן וחומש משלם הקרן לבעלים והחומש לכל כהן שירצה: **יז** לא הספיקה לשלם עד שנתגרשה בין כך ובין כך אינה משלמת לעצמה

השגת הראב״ד

*שמאכיל את בניו הקטנים וכו׳ עד משלמין כו׳ את החומש: א״א בתוספתא אמרה משלם קרן וחומש גבי נזיר ששגג ושתה יין של תרומה:

השגת הראב״ד

*בת ישראל שאכלה תרומה וכו׳ עד לכל כהן שירצה: א״א מצאתי נוסחא מהופכת על זה אבל זאת הנוסחא מיושרת בעיני יותר:

כסף משנה

ומ״ש שדבר האסור נפשו של אדם חותה ממנו. שם בירושלמי: **יא** המאכיל את בניו הקטנים וכו׳. משנה פ״ז דתרומות (מ״ג): ומ״ש ונזיר ששגג וכו׳. כתב הראב״ד התוספתא אמרה וכו׳. ובנוסחא דידן בתוספתא דתרומות (דף ס״ח ע״ד) כתוב משלם את הקרן ואינו משלם את החומש וכדברי רבינו והטעם משום דכיון שהוא אסור ביין אף אם היה חולין לאו שתייה היא. ומ״ש והשותה שמן והסך את היין בתוספתא פ״ו אלא שכתובה בשיבוש בספרים דידן והטעם שאינו חייב חומש משום דאין כאן לא שתייה ולא סיכה וחייב קרן משום מזיק: **יב** בת כהן שהיתה נשואה לישראל וכו׳. משנה פ״ז דתרומות (משנה ב׳) וכחכמים: האשה שהיתה אוכלת בתרומה וכו׳. פ״ח דתרומות (משנה א) האשה שהיתה אוכלת בתרומה ובאו ואמרו לה מת בעליך או גירשך וכו׳ רבי אליעזר מחייב קרן וחומש ורבי יהושע פוטר ובס״פ ד׳ אחין (יבמות דף ל״ד) אמרינן דרבי יהושע לא אמר דפטור בדבר מצוה פטור אלא בזמנו בהול ומותיב עליה מהאי מתניתא דאע״ג דאין זמנו בהול פטור ומוקי לה בתרומה בע״פ דזמנה בהול שלא תשרף ונראה מדברי רבינו שהוא מפרש דרבי יהושע פוטר מחומש בלבד ואם היה בע״פ כיון דזמנה בהול פטור אף מקרן ותמיהא לי א״כ מאי דוחקיה דגמרא לאוקמי בע״פ לימא דלא פטר ר׳ יהושע אלא מחומש משום דהוו כמו אנוסים ובפסחים פרק אלו דברים (דף ע״ב:) בתר האי תירוצא דבערב הפסח קאמר אי נמי שאני תרומה דאיקרי עבודה ועבודה רחמנא אכשר וכו׳ דכתיב בכך ה׳ חילו [ופי׳ רש״י אפילו] חללים שבו וסובר רבינו דלא פליגי הני ליפטר דבתרומה בע״פ פטור לגמרי מטעם דזמנה בהול ושאר הימים כיון דאכילת תרומה איקרי עבודה ורחמנא אכשרה בדיעבד קודם שנודע אינם כזרים לה ולכך פטור מן החומש מידי דהוה אבת כהן שהיתה נשואה לישראל או שנפסלה דפטרי לה מחומש מטעם דאינה כזר ומ״מ חייבת היא בקרן דחומש הוא דתלה רחמנא בזר גמור אבל הקרן חייב כל היכא דאינו כהן גמור ואינו ראוי לאכלו: וכולן שהיתה להן וכו׳. משנה שנייה פ״ח דתרומות וכר״י:

יג היה אוכל וכו׳. משנה שם:

יד שתי קופות אחת של תרומה וכו׳ עד כקטנה שבשתיהן. משנה פ״ז דתרומות (משנה ה׳):

טו האוכל את החומש וכו׳. משנה פ״ו דתרומות (מ״א) משלם חומשה וחומש חומשה ובפרק הזהב (דף נ״ד ע״ב) יליף לה מקרא: כל המשלם קרן וחומש וכו׳ עד אם רצה הכהן למחול מוחל. משנה פ״ז דתרומות (מ״ד): ומ״ש אלא שאם נזרעו גידוליהן חולין. ירושלמי פרק ו׳ דתרומות (הלכה א׳):

טז בת ישראל שאכלה תרומה וכו׳. משנה פ״ו דתרומות (משנה ב׳): כתב הראב״ד א״א מצאתי נוסחא מהופכת וכו׳: **יז** ומ״ש לא הספיקה לשלם וכו׳. שם בירושלמי:

כל

רדב״ז

הקרן ולפיכך הוצרך לומר דכ״מ שדמי החולין יתירים מדמי התרומה וגם זה בכלל סעודתן סעודה הראויה להם דהיינו חולין. ואיכא למידק אי ידעי פועלים שהיא תרומה ואכלוה מזידים הם ואם לא ידעו שהיא תרומה היכי שייך לומר נפשו של אדם [illegible] בתרומה. וי״ל לעולם דלא ידעו שהיא תרומה ולכי ידעי נפשם חתה שאכלו [illegible] ולא חשיבא אכילה ומשום דהוה להו למש[illegible] בוי תרומה או לא הוצרך רבינו לומר כשוגגין דמשמע דלא הוו שוגגין ממש

יא המאכיל את בניו הקטנים. משנה דתרומות כלשון רבינו וטעמא דקטנים בני אכילה נינהו אבל גדולים משלם קרן [illegible] ותרומת חו״ל לפי שהיא מדרבנן. ופחות [illegible] דכתיב ואיש כי יאכל קדש וסתם אכילה ונרסינן בירושלמי לא הספיק לשלם עד שנשר נותן היו לו נכסים שאין לרבו רשות בהם ותמהתי על רבינו למה לא כתבו: ונזיר ששגג ושתה יין של תרומה וכו׳. [illegible] ז״ל מצא בתוספתא משלם קרן [illegible] ואפשר שרבינו לא היה גורס כן בתוספתא. מ״ש מהאוכל תרומה בשוגג ביום הכ[illegible] דמשלם קרן וחומש תרווייהו אכילה אסורה וי״ל דאכילת יוה״כ חשיבא אכילה [illegible] עליה קרבן אבל נזיר השותה לא חשיבא [illegible] כיון שאינו מתחייב עליה כלום ואימ[illegible] אפילו יום אחד ומיהו גירסת הראב״ד [illegible] נכונה:

יב בת כהן שהיתה נשואה וכו׳. משנה דתרומות פלוגתא דתנאי ופסק כתנ[illegible] שאמרו זו וזו משלמת את הקרן ואינו משל[illegible] את החומש ומיתתן בשריפה: האשה ש[illegible] אוכלת בתרומה וכו׳. משנה ריש פ״ח פל[illegible] דתנאי ופסק כרבי יהושע דפטר ומשמע [illegible] לגמרי ואפילו מן הקרן ובשלהי ד׳ אחין מוק[illegible] בערב הפסח דזמנה בהול ושיטור דברי יהושע פוטר מן החומש ואם היה ערב [illegible] פטור אף מן הקרן ובירושלמי פריך אהך ד[illegible] לה נירשך בעליך דאין אשה מתגרשת עד [illegible] גם לידה ואי דעבדא שלית קבלה הא תנן [illegible] לי גיטי אסורה לאכול בתרומה מיד ומסיק שאמרה לו הבא לי גיטי ממקום פלוני שאמרה לא יהא גט אלא לאחר עשרה ימים שאכלה בהיתר אכלה: וכולן שהיתה תרומה בתוך פיהם וכו׳. משנה פ״ח [illegible] כר׳ יהושע דאמר יפלוטו ואע״ג דקא [illegible] אוכלי תרומה לית לן בה משום דס״ל [illegible] יהושע לעוס לאו כבלוע:

יד שתי קופות וכו׳. משנה פ״ג כלשון [illegible] ומ״ש והשניה נוהג בה בתרומה פל[illegible] דתנאי ופסק כרבי יוסי דפטר לה מן [illegible] (ועיין בתשובות חלק שני בלשונות סימן רכ״[illegible]

טו האוכל את החומש בשגגה וכו׳. דתרומות משנה א׳ משלם [illegible] וחומש חומשה ואינו משלם תרומה אלא [illegible] מתוקנין והם נעשין תרומה אם רצה הכהן [illegible] אינו מוחל וטעמא דממון כהן הוא ואין [illegible] חובו בהן וכתיב ונתן לכהן את הקדש הראוי להיות קדש ואינו יכול לפטור [illegible] בדמים כי אין הדבר תלוי בבעלים וא[illegible] עלה בירושלמי א״ר זירא בשם ר׳ חנינא ה[illegible] הרי הם כתרומה לכל דבר אלא שגידו[illegible] חולין: כל המשלם קרן וחומש וכו׳. דתרומות במשנה זה הכלל כל המשלם וחומש התשלומין תרומה ואם רצה הכהן למ[illegible] אינו מוחל וכל המשלם את הקרן ואינו משלם את החומש התשלומין חולין ואם רצה הכהן למחול מוחל ע״כ. ואם רצה הכהן ליקח דמים לוקח ואם רצה לפרוע דמים והכהן רוצה לקחת אלא תבואה כמו שאכל נראה שדינו כדין הגזלנין או המזיקין:

טז בת ישראל שאכלה תרומה וכו׳. משנה פ״ו דתרומות כלשון רבינו וטעמא דכיון דלא זכה כהן עדיין זכתה היא במה שאכלה ואע״ג דהשתא מפסלא להפריש מידי אמחילה דאין כהן מוחל ובעינן נמי חולין מתוקנין ונעשין תרומה הא״ל וסיתה זרה בשעת אכילה מ״מ משלמת לעצמה דתרומה אם היתה בעין לא היתה מחוייבת ליתן [illegible] דנעשים כהנת בנשואים: **יז** לא הספיקה לשלם עד שנתגרשה וכו׳. ס״ס אם מת הכהן ואין לה ממנו זרע סיפא דמתני׳ דלעיל היא ובירושלמי מקשו עלה אילו היה לה כמה מע[illegible] שמא

משנה למלך

יד שתי קופות כו׳ אין ידוע איזו היא תרומה כו׳. דין זה הוא משנה פ״ז דתרומות מ״ב וכיוצא בזה כתב רבינו בפ״ב מהלכות אלו דין כ״ב דכל שהוא ספק תרומה אינו חייב חומש ונסתפקתי אם חייב להפריש מספק דבמה התרומה אכל ויהיו התשלומין והחומש תרומה וימכרנה לכהן ומה בכיאתי לזה הוא שראיתי לתוספות בפרק נושאין על האנוסה (דף נ״ט) עלה דמתני׳ דנתערב ולדה מלד שפחתה כו׳ דקתני שאם אכלו תרומה אינם משלמים קרן וחומש שכתבו נמי דאין משלמים מ״מ צריכים להפריש משום כשרה פ״ע, וא״כ מי שרי דמספק כבן דקי״ל מוכרין את התרומה ולדמכן כתם והטעם הוא משום המוציא מחבירו עליו הראיה וא״כ אם אכלו תרומה צריכים להפריש משום ה״נ בספק תרומה צריכים להפריש משום ספק ונראה דבשני דינים הללו דהיינו ספק כהן או ספק ת[illegible] צריכים להפריש הקרן והחומש מהחולין מתוקנים כדין כל אוכל תרומה בשוגג דאי לא לא הוית לי[illegible] כיון שלא הפריש כדינו וימכור הקרן והחומש לכהן לפי שהם ספק תרומה דומיא דמאי דאמרי׳ בית[illegible] בפ״ג דחלה עלה דמתני׳ דגר שנתגייר דקתני ואם ספק חייבת בחלה דנוטל דמיו מן הכהן כיון שהוא אם חייב בחלה ואע״ג דכדמאי דקי״ל דמפריש תרומה מעשר מספק נראה מדברי רבינו בפ״ט מ[illegible]

לעצמה והרי היא כמי שלא נשאת לכהן מעולם: **יח** כל האוכל תרומה בין בשוגג בין במזיד אינו משלם אלא מן החולין המתוקנים שהוציאו מהן תרומות ומעשרות. ומשלמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן ההפקר וממעשר ראשון שניטלה תרומתו אע"פ שעדיין לא ניטלה תרומה גדולה שיש בו אם הקדים המעשר לתרומה. ומשלמין ממעשר שני והקדש שנפדו ואעפ"י שנפדו שלא כהלכה. ומן החדש על הישן אבל לא ממין על שאינו מינו שנאמר ונתן לכהן את הקדש כקדש שאכל: **יט** האוכל קישואין של ערב שביעית ימתין לקישואין של מוצאי שביעית וישלם מהן. שאינו יכול לשלם חובו מפירות שביעית כמו שיתבאר במקומו: **כ** אכל תרומה טמאה משלם חולין בין טמאין בין טהורין. אכל תרומה טהורה משלם חולין טהורין ואם שילם חולין טמאין בין בשוגג בין במזיד תשלומיו תשלומין ויחזור וישלם מן הטהורין: **כא** אכל תרומת חבר משלם לחבר ונוטל דמיה ממנו ונותן לעם הארץ שאכל תרומתו שאין מוסרין טהרות לע"ה: **כב** *גזל תרומה מאבי אמו כהן ואכלה ואח"כ מת אבי אמו אינו משלם לעצמו אלא ליורש אחר משאר השבט. וכן אם נפלה לו תרומה מאבי אמו ואכלה. ובעל חוב שגבה תרומה בחובו והאשה בכתובתה ואכלוה משלמין קרן וחומש לכהן חבר והחבר נותן להם דמים שהיו מוכרין בה אותה התרומה כמו שאכלו: **כג** הגונב תרומה ולא אכלה משלם תשלומי כפל לבעלים ויש לו לשלם מדמי תרומה

השגת הראב"ד

*גזל תרומה מאבי אמו כהן ואכלה ואח"כ מת אבי אמו אינו משלם לעצמו אבל משלם ליורש אחר משאר השבט וכו'. בירושלמי פרק האוכל תרומה בשוגג:

כסף משנה

יח כל האוכל תרומה וכו'. משנה פ"ו דתרומות (מ"א): ומ"ש ומשלמין מן הלקט וכו'. שם במשנה ה' אין משלמין מן הלקט ומן השכחה וכו' דברי ר"מ וחכמים מתירים באלו ובירושלמי (הלכה ב') אמר רבי יוחנן דחכמים אכולהו קיימי ור"ל פליג וידוע דהלכה כר"י וגירסת רבינו כגירסת הירושלמי דגרים ממע"ר שניטלה תרומתו ומפרש לה בשהקדימו בשבלים שפטור מתרומה גדולה דאילו לא ניטלה תרומתו כלל מודים חכמים דאין משלמין ממנה וכן גורס מע"ש והקדש שנפדו ומפרש לה בשנפדו ולא כהלכתן דהיינו מעשר שני על אסימון והקדש על הקרקע דאם לא נפדו כלל פשיטא דאין משלמין מהן דהרי קדש הם ואין קדש פודה קדש. ומ"ש ומן החדש על הישן כן משמע שם במשנה בההיא דאוכל קישואים דבסמוך. ומה שכתב אבל לא ממין על שאינו מינו וכו' שם במשנה ו' וכר"ע: **יט** ומ"ש האוכל קישואין של ערב שביעית וכו'. שם במשנה ו':

כ אכל תרומה טמאה וכו'. בפרק הניזקין עלה נ"ד ופרק האשה רבה (דף נ'.) וכחכמים. ויש בקצת ספרי רבינו חסרון וכך היא הנוסחא הנכונה אכל תרומה טמאה משלם חולין בין טמאים בין טהורים אכל תרומה טהורה משלם חולין טהורין ואם שילם חולין טמאים בין בשוגג בין במזיד תשלומיו תשלומין ויחזור וישלם מן הטהורים:

כא אכל תרומת חבר וכו' אכל תרומת ע"ה וכו'. ירושלמי פרק ו' דתרומות (הלכה א') ותוספתא פ"ו דתרומות:

כב גזל תרומה מאבי אמו כהן וכו'. גם זה ירושלמי פ"ו דתרומות וכר"י:

וכן אם נפלה לו תרומה וכו' וב"ח שגבה תרומה וכו'. תוספתא פ"ו דתרומות:

כג כד הגונב תרומה וכו' עד משום שהיא מהקדש. משנה פ"ו דתרומות

רדב"ז

ממה אינה שלה תמן מעשרות מסויימים כלס הכל תרומה אינה מסויימת:
כל האוכל תרומה וכו'. משנה בפ' ששי דתרומות הזכרתיה לעיל: ומשלמין מן הלקט וכו'. שם במשנה ואיכא למידק דתנן איפכא אין משלמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן ההפקר ולא ממעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא ממעשר שני והקדש שלא נפדו שאין הקדש פודה את ההקדש דברי ר"מ וחכמים מתירין באלו ומשמע באלו מעשר והקדש שנפדו לפי שאלו כיון שנפדו אע"פ שלא כהלכתן מותר לו שישלם מהן ומשמע דכל דלעיל מודים חכמים לר' מאיר דאין משלמין מהן ותו קשה דמעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שלא נפדו לא הוו פליגי רבנן עליה דר"מ. אלא ודאי דגרס במתני' מעשר ראשון שנטלה תרומתו ...מר ולא ניטלה ממנו תרומה גדולה ומעשר ... והקדש שנפדו כלומר שלא נפדו כהלכתן ...תא פליגי רבנן עליה דר"מ שפיר והשתא ...ית להכי מנית לתרוייהו דתנן וחכמים ...רין באלו אפילו באלו קאמר וכ"ש דפליגי ... ארישא וטעמא רבה איכא דמעשר שני ...דש שנפדו אלא שלא נפדו כהלכתן דאכתי ... בהו סרך קדושה פליגי רבנן וכ"ש לקט ...ה ופאה וכל הנך דלית בהו סרך קדושה ...ין גמור הן וראויין להיות קדש דכתיב ונתן ...ן את הקדש כצ"ל לתרץ המשנה לדעת רבינו: ...ל לא ממין על שאינו מינו וכו'. פלוגתא ...אי שם ופסק כרבי עקיבא דאמר הכי ויליף ... ונתן לכהן את הקדש קדש שאכל: **יט** לפיכך ...אכל קשואין. שם במשנה וכתב רבינו בפירושה ...שפירות שביעית הם הפקר לכל וכבר קדם ...שאין משלמין מן ההפקר. וא"כ אתיא מתני' ...מ והוא ז"ל פסק כחכמים שמשלמין מן ...קר וי"ל דתרי גווני הפקר ניניהו הפקר ...מה משלמין ממנו אבל הפקר דשביעית אין ...צין ממנו שום חוב כאשר כתב פ"ו מהלכות ...טה ויובל ובפי' המשנה לא נחית לחלק. ...א אמאי לא ישלם קשואים של ששית שנכנסו ...יעית וי"ל דלא פסיקא ליה דכשמשהין ...קין ולא חזו לאכילה ואם לא נתקשו וראויים לאכילה משלם מהם:
אכל תרומה טמאה וכו'. פרק הנזקין (דף נד) תניא אכל תרומה טמאה משלם ...ן טהורין וכו'. ומתרץ לה רבא חסורי מחסרא והכי קתני אכל תרומה טמאה משלם כל דהו כלומר חולין בין טמאין בין טהורין אכל תרומה טהורה משלם חולין טהורין שילם חולין ...אין מהו סומכוס אומר משום ר"מ בשוגג תשלומיו תשלומין במזיד אין תשלומיו תשלומין וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה תשלומיו תשלומין וחוזר ומשלם חולין טהורים. וקשיא דרבינו כתב ...ייתא כצורתה וי"ל דלא מתרץ לה רבא הכי אלא משום דהוינן בה אליבא דר"מ דאמר במזיד אין תשלומיו תשלומין תבא עליו ברכה דאכל מיניה מידי דלא חזי ליה בימי טומאתו ומשלם מידי דחזי ליה בימי טומאתו אבל לחכמים דקנסי וקי"ל כוותייהו שבקי למתני' כפשטה ואם אכל תרומה טמאה משלם חולין טהורין הראויים להיות תרומה טהורה ואם שילם ...ן טהורין לא שנא שוגג ולא שנא מזיד תשלומיו תשלומין והם הם ממונו של כהן לכל הדברים וקנסינן ליה דמשלם חולין טהורין הראויין להיות קדש שקנסו שוגג אטו מזיד וזהו שכתב רבינו הברייתא כצורתה ופסק כחכמים:
אכל תרומת חבר וכו'. הכי איתא בתוספתא פ"ז והטעם מבואר שאין מוסרין טהרות לעם הארץ וא"ת רישא מאי קמ"ל וי"ל דהכא בישראל חבר שהפריש תרומה ליתנה לכהן וכד"א כיון שאין לבעלים בה אלא טובת הנאה זה שאכלה יתן לכל כהן שירצה קמ"ל שאינו משלם אלא לזה שאכלה ממנו:
גזל תרומה מאבי אמו וכו'. ירושלמי פרק האוכל תרומה בשוגג גזל תרומה משל אבי אמו כהן רבי יוחנן אמר משלם לשבט ור"ל אמר משלם לעצמו אמר רבי יונה כך היה משיב ר"ל לרבי יוחנן על דעתך דתימר משלם לשבט והא תנינן גנב תרומת הקדש ואכלה משלם שני חומשין וקרן ויפלם שלשה ר' ייסא בשם רבי יוחנן התורה אמרה ...בו ידי גזילו א"ל רבי זעירא לרבי אסי תרתין מלין אתון אמרין משמיה דרבי יוחנן ולית אתון אמרין מאי כדון א"ר יוחנן יצא ידי גזילו ולית אתון אמרין מאי כדון ונתן ...ן את הקדש מכיון שנתן לו יצא ידי גזילו ע"כ. וקי"ל כרבי יוחנן ונותן לכל כהן שירצה שראוי לירש את אבי אמו כגון שהיו לאבי אמו אחין הרבה משלם למי שירצה מהם אבל תנית יורשי אבי אמו ומשלם לאחרים וזהו שהוסיף רבינו על דברי רבי יוחנן וכתב אלא ליורש אחר משאר השבט: וכן אם נפלה לו תרומה וכו'. זה מבואר שאע"פ שהקרן ...ם אין משלמין לעצמן אלא לכהן ונוטלין הדמים מן הכהן. וא"ת מ"ש רישא דמשלם ליורש מאותו השבט ואינו נוטל ממנו הדמים. וי"ל דרישא גזלה ואכלה קודם שיזכה בה ולפיכך זכה בקרן ומשלם הכל ליורש מאותו השבט אבל סיפא איירי שבאו לידם בהיתר וזכו בקרן וא"כ אכלוהו ולפיכך משלמין לכהן מפני שאכלו אבל הקרן לא הפסידו דדידהו קא אכלי: ומ"ש רבינו וכן, לא בא להשוות שני הדינים לגמרי אלא לענין שאין משלמין לעצמם:
הגונב תרומה ולא אכלה וכו'. משנה פ"ו דתרומות ואע"ג דתרומה נמי איקרי קדש וכתיב ישלם שנים לרעהו וממעטינן הקדש מהכפל שאני תרומה דהוי קדש שיש לו בעלים ושפיר קרינן

משנה למלך

דין ס' שמתנה לכהן בלא כסף וכן כתב רש"י בפרק עגלה ערופה (דף מ"ח) והתוס' בפ"ק דיומא (ט) ד"ה מעשר וכבר עמדתי על זה בספר ראשון סי' י"ט והרואה יראה ממה שכתבנו שם דהכא בנדון דידן נוטל דמיו מהכהן. (א"ה תמצאנו לקמן פ"ט מהלכות מעשר דין ב' יע"ש):
כל האוכל תרומה בין בשוגג בין במזיד וכו'. דין זה הוא ריש פ"ו ממסכת תרומות, אך מ"ש בין בשוגג בין במזיד לא ידעתי מנא ליה הך מלתא דלפי פשטן של דברים דין זה אינו אלא ...כל תרומה בשוגג שבתשלומין תרומה ומש"ה אינו משלם כי אם חולין מתוקנים משום דקרא קאמר ... לכהן את הקדש דבר הראוי להיות קדש אבל באוכל במזיד דקי"ל דבתשלומין חולין לכל דבר וכמו ...ב רבינו בדין ט"ו א"כ מהיכא תיתי שלא ישלם מעות או מטלטלין דקרא דונתן לכהן את הקדש באוכל ...ג מיירי ובפרק הזהב (דף נ"ד) אמרינן תרומה אינה משתלמת אלא מן החולין דרחמנא אמר ונתן ...ן את הקדש דבר הראוי להיות קדש כו' ופירש"י תרומה זר האוכל בשוגג אינה משתלמת מעות אלא ...ות חולין שהתשלומין נעשין תרומה כדכתיב את הקדש מה שהוא נותן לו נעשה קדש אלמא מידי ...י להכי בעינן, הרי דעת שפתיו ברור מללו שדין זה אינו אלא באוכל בשגגה לפי שהתשלומין תרומה ... במזיד שהתשלומין חולין משלם אפי' מעות וכן כתב בפ' כל שעה (דף ל"ב) עלה דההיא דאמרינן ...עיא להו כשהוא משלם לפי מדה משלם או לפי דמים משלם כו' ופי' שם איבעיא להו כיון דגבי ...ם בשוגג קפיד רחמנא אתשלומי פירות ולא מעות כדכתיב ונתן לכהן את הקדש לפי מדה משלם או לפי דמים משלם בגזלן דחולין שוגג או מזיד וכן גזלן דתרומה מזיד לא איבעיא לן כיון דלא קפיד רחמנא אתשלומין דידהו דאמר יהיב אפילו שוה כסף ואפילו סובין ודאי לפי דמים משלם ע"כ הרי דס"ל כמו שכתבנו. ודע שמ"ש רש"י וכן גזלן דתרומה מזיד היינו בשאכלה דוקא אבל אם לא אכלה פשיטא דאין חילוק בין שוגג למזיד דלא חייב הכתוב אלא לאוכל בשוגג וזה פשוט ומתבאר פ"ו ממסכת תרומות מ"ד יע"ש וכן נראה שהוא דעת הר"ש שכתב בריש פ"ו עלה דמתני' דתנן אם רצה הכהן למחול אינו מוחל דטעמא הוא דכיון דגזרת הכתוב שחייב לשלם דבר הראוי להיות קדש ואין יכול לפטור עליו בדמים אין הדבר תלוי בבעלים ע"כ. הרי לך מבואר לפי טעם זה דבאוכל במזיד דקי"ל דאם רצה הכהן למחול מוחל וכדתנן בריש פ"ז הטעם הוא לפי שלא הקפיד הכתוב בתשלומיו לשלם דבר הראוי להיות קדש ויכול לפטור עצמו בדמים וכדברי הר"ש כתב רבינו עובדיה בריש פ"ו יע"ש אך בריש פ"ז עלה דמתני' דאם רצה הכהן למחול מוחל כתב והואיל והם חולין אם רצה הכהן למחול מוחל מה שאין כן בתשלומין של שוגג שאם רצה למחול אינו מוחל מפני שהם קדש ע"כ ולפי. זה אפשר לומר דגם באוכל במזיד משלם פירות מתוקנים אלא שההפרש שיש ביניהם הוא דבשוגג התשלומין הם תרומה ולפיכך אינו מוחל לפי שהוא קדש אבל במזיד דהתשלומין הם חולין אם רצה למחול מוחל אך מדבריו בריש פ"ו מוכח שאין הטעם אלא דבמזיד משלם אפי' מעות ולפיכך יכול למחול אבל בשוגג דמשלם פירות מתוקנים אינו יכול למחול ולסברת רבינו דס"ל דגם במזיד משלם חולין מתוקנים הטעם דבשוגג אינו יכול למחול

המזיד

תרומה. גנבה ואכלה משלם שני קרנין וחומש. קרן וחומש מן החולין. וקרן אפילו מדמי תרומה: **כד** היתה התרומה הקדש לבדק הבית ונגנבה ואכלה אינו משלם תשלומי כפל. שאין תשלומי כפל בהקדש כמו שיתבאר במקומו אבל משלם קרן ושני חומשים. חומש משום אוכל תרומה. וחומש משום שנהנה מן ההקדש. ולמי משלם אם היה בה כזית ואין בה שוה פרוטה משלם לכהנים. ואם יש בה שוה פרוטה בין שיש בה כזית בין שאין בה כזית משלם להקדש: **כה** ומפני מה חל איסור הקדש על איסור התרומה מפני שהתרומה אסורה לזר ומותרת לכהן. הקדישה נאסרה על הכהן. לפיכך נוסף בה איסור אף על ישראל על דרך שביארנו בהלכות ביאות אסורות ואיסורי מאכלות: **כו** *הגוזל תרומה ואכלה משלם קרן וחומש אחד. שהחומש שחייב בו משום תרומה יצא בו ידי גזלו שנאמר ונתן לכהן את הקדש אינו חייב אלא בחומש של קדש בלבד. גזלה והאכילה לאחר האוכל משלם קרן וחומש. כ״מ שאמרנו משלם קרן וחומש אם אכל שוה ד׳ משלם שוה חמשה ממין שאכל. וכ״מ שאמרנו משלם קרן ושני חומשין אכל שוה ד׳ משלם ששה. וכ״מ שאמרנו משלם שני קרנין וחומש אחד אכל שוה ד׳ משלם דמי תשעה: *ולעולם אינו משלם אלא לפי דמים שהיתה שוה בשעת אכילה

כסף משנה

(משנה ד). ומ״ש ולמי משלם וכו׳ שם בירוש׳ אלא שנוסחת רבינו בירושלמי מהופכת מנוסחתנו ונוסחתו מיושבת בעיני דתשלומי הקדש בשיש בו שוה פרוטה תלוי ותשלומי אכילה תלוי בכזית כדאיתא בפרק כל שעה עלה ל״ב ע״ב ת״ר האוכל כזית תרומה משלם קרן וחומש אבא שאול אומר עד שיהא בו שוה פרוטה ת״ר האוכל תרומה פחות מכזית משלם את הקרן ואינו משלם את החומש ה״ד אי דלית ביה שוה פרוטה קרן נמי לא לשלם ואי דאית ביה שוה פרוטה חומש נמי לשלם לעולם דאית ביה שוה פרוטה ואפ״ה כיון דלית ביה כזית משלם את הקרן ואינו משלם את החומש ותניא נמי אבא שאול אומר את שיש בו שוה פרוטה חייב בתשלומין את שאין בו שוה פרוטה אינו חייב בתשלומין אמרו לו לא אמרו שוה פרוטה אלא לענין מעילה בלבד ופירש״י דאית בה שוה פרוטה וליכא כזית כגון שנת בגורת כיון דליכא כזית דאכילה כתיבא ביה חייב בתשלומין אתרומת שוגג קאי וקרן וחומש קאמר לענין מעילה בהנאת הקדש גבוה דהתם לא כתיב אכילה אבל לתרומה אפילו יש בו שוה פרוטה אין חייב חומש עד שיהא בו כזית עכ״ל. וידוע דהלכה כת״ק ומ״מ איכא למידק שהרי אמרו שם אי דלית ביה שוה פרוטה קרן נמי לא לשלם ואהדר ליה לעולם דאית ביה שוה פרוטה משמע דלדברי הכל כי לית ביה שוה פרוטה קרן נמי לא לשלם והיאך כתב רבינו אם היה בה כזית ואין בה שוה פרוטה משלם ואפשר לומר דהאי קס״ד הוא אבל לפום קושטא דמילתא כיון דת״ק יליף מדכתיב ואיש כי יאכל קדש בשגגה דהיינו תרומה ואכילה בכזית הרי תלה הכתוב הדבר בכזית אפילו אינו שוה פרוטה ואע״ג דהבריייתא קמייתא איתמר האי ילפותא אין לחוש דאין מוקדם ומאוחר והירושלמי יכריע דקתני יש בו כזית ואין בו שוה פרוטה משלם: **כה** ומ״ש ומפני מה חל איסור הקדש וכו׳. דין איסור מוסיף בס״פ ד׳ אחים (דף ל״ד). ומ״ש רבינו על דרך שבארנו בהלכות ביאות אסורות בפ״ד מהלכות שגגות, ומ״ש ואיסורי מאכלות הוא בפ׳ י״ד: **כו** הגוזל תרומה וכו׳. ירושלמי פרק ו׳ דתרומות (הלכה א׳) גזל תרומה מסל אבי אמו [כהן] רבי יוחנן אמר משלם לשבט ור״ל אמר משלם לעצמו א״ר יונה כך היה משיב ר״ל לרבי יוחנן על דעתך דתימר משלם לשבט והתנינן גנב תרומת הקדש ואכלה משלם שני חומשים וקרן ויש׳לם שלשה רבי ייסא בשם ר׳ יוחנן התורה אמרה יצא בו ידי גזילו ומפרש דהיינו מדכתיב ונתן לכהן את הקדש מכיון שנתנו לו יצא ידי גזילה. ונראה דהכי פירושו גזל תרומה מסל אבי אמו כהן ואח״כ מת אבי אמו והרי זה שגזל יורשו ר״י אמר משלם לשבט כלומר צריך להוציא הגזל מידו וליתנו לכהן אחר היותר ראוי ליורשו אחריו ור״ל אמר מאחר שהוא יורשו אינו צריך להוציאו מידו והקשה ר״ל לר״י מדתנן גנב תרומת הקדש ואכלה משלם שני חומשים וקרן חומש להקדש משום אוכל קדש וחומש לכהן משום אוכל תרומה וקרן להקדש וישלם חומש ג׳ משום גזל או גונב שהוא חייב לשלם חומש ובשלמא לדידי איכא לאוקמיה בשאבי אמו כהן היה לו תרומה והקדישה וגזלה זה ואח״כ מת אבי אמו וירשו זה דהשתא חומש דמשום גזל אינו חייב לשלם מאחר שהוא יורשו הרי הוא מעכב חומש זה לעצמו ומ״מ חומש דמשום אוכל תרומה חייב לשלם לכהן אחר דחומש שענש הכתוב לאוכל תרומה אינו בכלל ירושה אלא לדידך דאמרת דגזל תרומה מסל אבי אמו כהן ומת אבי אמו צריך להוציא הגזל מידו וליתנו לשבט קשיא ואהדר ליה דכיון דמשלם הקדש והומשו פטור מלשלם חומש דגזילה. ועפ״פ הדברים האלה כתב הראב״ד ז״ל יש כאן שיבוש וכו׳. ויל״ד במה שכתב ולמה לא ישלם שני חומשים בגזלן כמו בגנב כי זה סותר מה שכתב תחלה ובשניהם אינו משלם אלא חומש אחד וצ״ל דה״ק לפי האמת בשניהם אינו משלם אלא חומש אחד אבל לדעתך שאתה אומר בגנב משלם שני חומשים ואיך תוסם לדרשת ונתן לכהן את הקדש אף בגזלן תאמר כן: וליישב דברי רבינו נ״ל שגם לדעתו ז״ל בין גנב בין גזלן אינו משלם חומש משום גזל כדכתיב ונתן לכהן את הקדש מכיון שנתנו לו יצא ידי חומש גזילו וידי גניבתו והא דנקט רבינו הגוזל ה״ה לגונב וחדא מינייהו נקט ומה נפלאו דברי הראב״ד שחשד לרבינו שראה פלוגתא דר״י ור״ל בגזל תרומה מאבי אמו כהן ולא ראה מה שהקשה ר״ל על ר״י וא״א להכחיש מה שהשיב לו ר״י מונתן לכהן שהרי כתבו רבינו וכל מעיין יראה כמה יש בזה מהזרות ומה שכתבתי בדעת רבינו הוא דבר נאה ומתקבל: גזלה והאכילה לאחר האוכל משלם קרן וחומש. נלמד מדי המאכיל את הפועל ואת האורחים תרומה השנוי לעיל בפרק זה. ומ״ש אם אכל שוה ארבעה משלם שוה חמשה בפרק הזהב (דף נ״ג ע״ב) איבעיא לן חומשא אי הוי מלגו או מלבר ואיפשיטא דמלבר. ומ״ש ולעולם אינו משלם אלא לפי דמים שהיתה שוה בשעת אכילה וכו׳ בפרק כל שעה עלה ל״ב איבעיא להו [כשהוא משלם] לפי מדה משלם או לפי דמים משלם כל היכא דמעיקרא שויא ד׳ זוזי ולבסוף שויא זוזא לא תיבעי לך דודאי כדמעיקרא משלם לפי דמים דלא גרע מגזלן וכו׳ כי תיבעי לך דמעיקרא שויא זוזא ולבסוף שויא ד׳ זוזי מאי לפי מדה משלם דהא גריוא אכל גריוא משלם או דילמא לפי דמים משלם בזוזא אכל בזוזא משלם ואסיקנא דפלוגתא דתנאי היא ור״ע סבר לפי דמים משלם ורא״י נמי משמע דסבר הכי וכבר כתבתי בפרק זה והלכתא כוותיה ופירש״י דמעיקרא כשאכל והשתא כשמשלם ונתבארו דברי רבינו: כתב הראב״ד ואם הוזלה בשעת אכילה וכו׳. וי״ל דהכא לאו בגזלן עסקינן דהכא בשוגג אכלה לתרומה ושעת אכילה הויא כשעת גזילה ואשמעינן רבינו דבתר שעת אזלינן ולא בתר שעת תשלומין ומה שכתב גם י״ל שאינו משלם לפי דמים כבר נתבאר:

השגת הראב״ד

*הגוזל תרומה ואכלה וכו׳ עד האוכל משלם קרן וחומש: א״א נראה לי שיש כאן שיבוש ומה בין גזלן וגנב והלא ונתן לכהן את הקדש בין גנב בין גזלן משמע ובשניהם אינו משלם אלא חומש אחד ולמה לא ישלם שני חומשין בגזלן כמו בגנב והסוגיא שבירושלמי הטעתו שראה גזל תרומה מסל אבי אמו כהן ואחר כן ראה גנב תרומת הקדש ואכלה ובכל ענין נשתבש ודומה שלא ראה הסוגיא דריש לקיש הקשה על רבי יוחנן שאמר בגזל תרומה מסל אבי אמו כהן משלם לשבט והקשה עליו מהמשנה גנב תרומת הקדש ואכלה משלם שני חומשין וקרן אחד על דעתך דתימר משלם לשבט וישלם ג׳ א״ר ייסא אמר רבי יוחנן התורה אמרה יצא ידי גזילן פי׳ בקרן אחד יצא אע״פ שיש עליו חיוב לשבט וחיוב לגזבר והנה כי גנב וגזלן א׳ הם שהרי הקשה מגנב לגזלן ועלה לו הפירון גם כן לשניהם: *ולעולם אינו משלם וכו׳ עד בין שהוקרה. א״א ואם הוזלה בשעת אכילה לפס לא יתן כשעת גזילה ומה גרע מגזלן גם כן י״ל שאינו משלם לפי דמים אלא לפי מדה כמו שכתבתי למעלה:

רדב״ז

קרינן ביה ישלם שנים לרעהו: גנבה ואכלה משלם שני קרנים וכו׳. שם משום לגנב רבינו קרן וחומש מן החולין והוא מה שהיה חייב בו אפילו לא היתה גנובה ולפיכך לא משלם דמי תרומה אלא חולין ומוסיף קרן מדמי תרומה יבוא מה שהוא חייב משום גנב שהרי חייבתו תורה כפל:

כד היתה התרומה הקדש לבדק הבית וכו׳. גם זה שם במשנה וכתב רבינו הקדש לבדק הבית דאפילו הנהנה מקדשי בדק הבית איכא ביה מעילה ואין בהקדש כפל כאשר כתבתי: ומ״ש ואם יש בה שוה פרוטה וכו׳ מפני שהנהנה משוה פרוטה מעל ומביא עליו קרבן ואם אין בה שוה פרוטה אפילו יש בה כזית אין בה מעילה ומ״מ אם יש במה שאכל כזית משלם לכהן לפי שנהנה מן ההקדש ואם אין במה שאכל לא שוה פרוטה ולא כזית אין כאן מעילה ולא הנאה ופטור מכלום:

כה ומפני מה חל הקדש וכו׳. זה מבואר בכריתות ובכמה דוכתי דאיסור חל על איסור במוסיף או בכולל או בבת אחת:

כו הגוזל תרומה ואכלה וכו׳. וא״ת מ״ש מגנב תרומת הקדש ואכלה דמשלם קרן ושני חומשין והכא אינו משלם אלא קרן וחומש ואין טעם לחלק בין גנב לגזלן דהא ר״ל מותיב לרבי יוחנן מגניבה לגזילה כדכתיבנא לעיל וזו היא השגתו של הראב״ד ז״ל והעולה מדבריו כי היכי דגנב משלם קרן ושני חומשין גזלן נמי לא שנא והירושלמי כבר כתבתיו למעלה וה״פ אמר ר״ל בשלמא לדידי דאמינא לעצמו משלם אין כאן אלא שני חומשין אחד משום תרומה ואחד משום הקדש אלא לדידך דאמרת משלם לשבט שלשה חומשין מיבעי ליה אחד משום תרומה ושנים משום הקדש אחד לגזבר ואחד לשבט ומשני ר׳ יוחנן ונתן לכהן את הקדש מכיון שנתן לו כלומר הקרן יצא ידי גזילו ובקרן אחד יצא אע״פ שיש עליו חוב לשבט וחיוב לגזבר וכי היכי דלא משלם קרן לשבט וקרן לגזבר ה״ה להומש שאינו משלם אלא חומש אחד משום קדש וחומש משום תרומה זה נראה דעת הראב״ד: ואני אומר אחר בקשת המחילה מהרב ז״ל שלא היה דעת רבינו לחלק בין גנב לגזלן והכא לא איירי בגזל תרומת הקדש כאשר חשב הראב״ד ז״ל אלא בגזל תרומה שאינה של הקדש כמבואר מלשונו שלא כתב הגוזל תרומת הקדש כי הכא דלעיל וכגון שתבעו בעל התרומה וכפר ונשבע והודה דאית עליה שני חומשין אחד משום אוכל תרומה ואחד משום גזילה ואמר שאינו חייב לשלם אלא חומש אחד דכתיב ונתן לכהן את הקדש כיון שנתן לכהן את הקדש יצא ידי גזילו ואינו משלם חומש מפני הגזילה וה״ה אם גנב תרומה וכפר ונשבע והודה אינו משלם אלא חומש אחד ואם היתה תרומת הקדש משלם שני חומשין אחד משום תרומה ואחד משום הקדש שאין חילוק בין גנב לגזלן והירושלמי הכי מתפרש לפי מה שכתב רבינו דמותיב ר״ל עליה דרבי יוחנן דאמר משלם לשבט מדתנן גנב תרומת הקדש ואכלה משלם שני חומשין וקרן בשלמא לדידי דאמינא לעצמו משלם אין כאן גניבה ולא גזילה אלא לדידך דאמרת משלם לשבט משמע שיש כאן גזילה וא״כ משכחת לה שישלם שלשה חומשין וכגון שנשבע וכפר ונשבע והודה והו״ל לתנא לאשמועינן דמשכחת לה דמשלם שלשה חומשין והוה מצי לתרוצי דמתני׳ איירי בשלא נשבע אלא קושטא דמילתא משני דכיון שנתן את הקדש לכהן נפטר מידי גזילה או מידי גניבה ושוין הן ודוק ותשכח שעלו דברי רבינו כהוגן אין בהם נפתל ועקש ולא שיבוש ותמהני על הראב״ד ז״ל למה לא דקדק שלא כתב רבינו בבבא זו תרומת הקדש כאשר כתב בשאר הבבות אשר למעלה ממנה ושמא ספר משובש נזדמן לו וסיה כתוב בו גזל תרומת הקדש ואכלה וכו׳. (עיין בתשובות חלק שני הנדפס מחדש דף פ״ב סימן רנ״ה): גזלה והאכילה לאחר וכו׳. הגוזל פטור והאוכל חייב שנהנה מן התרומה: כל מקום שאמרנו וכו׳. זה מבואר בכמה מקומות דחומשא מלבר הוא שיהיה הקרן וחומשו חמשה: ולעולם אינו משלם אלא לפי דמים וכו׳. גרסינן בפרק כל שעה (דף לד) איבעיא להו כשהוא משלם לפי מדה משלם או לפי דמים משלם כל היכא דמעיקרא שויא ארבעה זוזי ולבסוף שויא זוזא לא תיבעי לך דודאי כדמעיקרא משלם לפי דמים דלא גרע מגזלן דתנן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה כי תיבעי לך דמעיקרא שויא זוזא ולבסוף

התרומה

...ה פ"ח ד' זוזי מאי לפי מדה משלם או דילמא לפי דמים משלם ואתינא למפשטה ...נא דהוית פלוגתא דרבי עקיבא ורבי יוחנן ב"נ וקי"ל כרבי עקיבא דאמר לפי דמים ...ומ"מ לא איירי רבינו הכא אלא כגון שאכלה מיד דלעולם אינו משלם אלא כשעת ...: אבל הוזלה בין גזילה לאכילה לעולם משלם כשעת הגזילה דלא גריעי מגזלן ...א וכבר כתבתי למעלה כי כוונת רבינו ...ו האוכל תרומה בשוגג משלם לפי דמים ...לפי מדה ונסתלקה השגת הראב"ד ז"ל :

...א **א התרומה** ניתנה לאכילה וכו'. זה מבואר בכמה מקומות שהשתייה בכלל ... והסיכה כשתייה : לאכול דבר שדרכו וכו'. גם זה מבואר במשנה בשביעית ...פהא ובירושלמי ובכמה דוכתי ויין ושמן ...יכה לסיכה אלא לשתייה. וראיתי מי שכתב ...ויין ראויים לאכילה ולשתייה ולסיכה ולא ... מי שסך יין אבל השמן ראוי לאכילה ...ה ולסיכה ולפיכך סך הוא את השמן הטהור ...א ידליק אותו כיון שראוי לאכילה ולסיכה ...ן את הטמא דכתיב ואני נתתי לכם את ...ת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת ...: טהורה ואחת תרומה טמאה ולמאי חזי ליה להדלקה :

...ב[תמ]רים של תרומה וכו'. פי"א דתרומות אין עושין תמרים דבש ולא תפוחים ... סתוניות חומץ ושאר כל הפירות אין ...אותן מבריתן בתרומה ובמעשר שני אלא ... וענבים בלבד ע"כ. וטעמא דמתניתין ...דאין עושין מן האוכל משקה הילכך ...ם מותר לחבצן דאכתי אוכל הוא וטעמא ... וענבים משום דאמר קרא כל חלב דגן ...ויצהר וקרא אותם ראשית הילכך אפילו ...יין שם ראשית עליהם דהיינו תרומה : ...ועשה האוכל משקה הרי זה שותהו מוטב ...שתה אותו ולא יאבד את התרומה בידים : ...[ז]ר שאכל דבש תמרים וכו'. שם במשנה דבש ...[תמ]רים ויין תפוחים וחומץ סתוניות ושאר ... פירות של תרומה ר' אליעזר מחייב קרן ...ור' יהושע פוטר ופירש רבינו שם פוטר ...וקשה דהכא פטר ליה מהקרן נמי ... אינו חייב לשלם ובהעור והרוטב מייתי ...סינן התם במאי קא מיפלגי דרבי אליעזר ...ון מינה ומינה מה בכורים משקין היוצאין ...[כמ]ותן אף תרומה משקין היוצא מהן כמותן ...מה בכורים אפילו שאר מינין אף תרומה שאר מינין ורבי יהושע סבר דון מינה ...באתרה מה בכורים משקין היוצא מהן ... אף תרומה משקה היוצא מהם כמותן ...באתרה מה משקים דתרומה תירוש ויצהר ...י אצטריכא לא אף המשקים היוצאין מהם ... תירוש ויצהר אין מידי אצטריכא לא ע"כ ... משמע דלר' יהושע לא חלה על המשקין ... לפיכך זר שאכלן אינו כאוכל תרומה ...אם היתה ביד ישראל אין לו בה אלא ...הנאה ואינה ממון ואם היתה ביד כהן ...ו את הקרן כאשר כתב הראב"ד ז"ל ...רבינו חולק בזה. ומה שכתב בפי' המשנה ...ן התומש היינו כשבא ליד כהן והכא ... איירי שעדיין היא ביד ישראל :

...[אין] נותנין דבלה וכו'. משנה פי"א דתרומות כלשון רבינו מפני שהוא מאבדן שדרך לסוחטן להוציא מימיהן בתבלין ואח"כ משליכן אבל היכא דלא סחים להו שרי וסכי איתא בירושלמי : אבל נותנין יין למוריים וכו'. פלוגתא דתנאי היא בירושלמי וסתם מתניתין ר"מ היא דאמר נותנין יין לתוך המוריים וכן הלכה :

...מבשלין יין של תרומה וכו'. שם במשנה פלוגתא דתנאי ופסק כת"ק דמסתבר טעמיה שממעיטו משיעורו וממעיטו משותיו שאין הכל שותין יין מבושל ואע"פ שמשביחו שמתקיים יותר לית לן בה כיון שממעיטו : אין כובשין בצלים וכו'. תוספתא לפי שטעם הבצל פוגם את החומץ ומפסידו : אין מערבין תבואה ופי' מפני שמפסיד את התבואה שהתבואה חשובה ...ניות : ומשחרבה יהודה וכו'. נראה כי בתחלה לא היו מערבין אפילו תבואה בתבואה לפי שהחטה חשובה מן השעורה ונמצא מפסיד את החטה אבל אחר שחרבה יהודה ונתמעטו ...ו היו מערבין תבואה בתבואה כל העם לאכול ולפיכך אף תרומה בתרומה מותר לערב אבל לא תבואה בקטנים אפילו אם נהגו לערב תבואה בקטנית לא יערב תבואה בקטנית :

...[כ]דרך שמרקדין את הקמח וכו'. פי"א במשנה ונוהג בתרומה כדרך שהוא נוהג בחולין כמסלת קב או קביים לסאה לא יאבד את השאר אלא יניחנו במקום המוצנע :

...של תרומה וכו'. כל זה מבואר בתוספתא פ"ב שלא ניתן של תרומה אלא לסיכת גופו של אדם ולא לסוך תנור וכירים אע"פ שהם צורך אוכל נפש ולא לסוך מנעל וסנדל אע"פ

ב תמרים של תרומה מותר וכו' ואסור לעשות מהם שכר. בפרק כילד מברכין (ברכות ל"ח). ומ"ש וכן אין עושין תמרים דבש וכו' עד חוץ מזיתים וענבים בלבד. משנה פירקא בתרא דתרומות (מ"ג). ומ"ש עבר ועשה וכו': וזר שאכל דבש תמרים וכו'. משנה ב' בפירקא בתרא דתרומות דבש תמרים ויין תפוחים וחומץ סתוניות וכו' ר"א מחייב קרן וחומש ור"י פוטר וידוע דהלכה כר' יהושע וכו' (הלכה ב') אין בעי מימר מה פליגין בחומש אבל בקרן אף רבי יהושע מודה. ולכאורה משמע דהוו בעיין מימר הכי ולא קמה הכי אבל א"א לומר כן וכמ"ש הראב"ד א"א ואם באו ליד כהן משלם לו את הקרן לא יהא אלא גזל עכ"ל וכן כתבו בפירוש המשנה רבינו ורבינו שמשון דלא פטר רבי יהושע אלא מחומש ולפיכך יש לפרש הירושלמי הזה הוון בעי מימר פירושו אנו צריכים לומר א"נ אפשר דהוון בעי מימר הוי כמו סברוה וכי היכי דאשכחן סברוה דקאי הכי בריש בתרא ובדוכתי אחריני הכי נמי האי הוון בעי מימר קאי הכי. ואיכא למידק על רבינו היאך סתם וכתב ואינו חייב לשלם דמשמע דאף קרן אינו חייב לשלם וקשה לא יהא אלא גזל וצריך לומר דמיירי בשלא באת ליד כהן וכדאוקמה הראב"ד. ומ"ש ואם אכל במזיד וכו':

ג אין נותנין דבילה וגרוגרת וכו'. עד מפני שהוא ממעטו. משנה בפירקא בתרא דתרומות (מ"א) וכת"ק. ומ"ש בספרי רבינו אבל מערבין יין ושמן ודבש, שמן ט"ס הוא וצריך למוחקו : ד ומ"ש אין מבשלין יין של תרומה. שם וכת"ק : אין כובשין בצלים וכו'. תוספתא פ"א דתרומות (דף ס"ב ע"ב). אין מערבין תבואה בקטניות וכו'. תוספתא בסוף תרומות (שם ע"ד) :

ה כדרך שמרקדין את הקמח בחולין וכו' עד במקום מוצנע. משנה בסוף תרומות (משנה ה) :

ו שמן של תרומה וכו' עד מפני שמאבדו. תוספתא בסוף תרומות (דף ס"ב ע"ד) ופירוש חוסמים שדרך למשות אותם בעודם חדשים כדי לחזקם גם המנעל והעור מושחין אותו בעודו חדש לרככו וליפותו ופירוש קטובליא עור ששוכבין או יושבין עליו ומושחין אותו בעודו חדש. ודין טבלא של שיש שם ורשב"ג חולק דמתיר בזה ונראה שטעמו שכיון שהשיש אינו בולע אין זה מאבד דבר והלכה כת"ק דסוף סוף נשאר מעט בטבלא שא"א לקנח הכל בגופו : כל

אכילה בין שהוזלה בשעת תשלומין בין שהוקרה :

פרק אחד עשר

א התרומה ניתנת לאכילה ולשתייה ולסיכה שהסיכה היא כשתייה שנאמר ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו. והשתייה בכלל אכילה. לאכול דבר שדרכו לאכול. ולשתות דבר שדרכו לשתות. ולסוך דבר שדרכו לסוך. לא יסוך יין וחומץ. אבל סך הוא את השמן הטהור ומדליק את הטמא וזהו הנקרא שמן שריפה בכל מקום: **ב** תמרים של תרומה מותר לחבצן ולקבצן בעינול הדבילה ואסור לעשות מהם שכר וכן אין עושין תמרים דבש ולא תפוחים יין ולא פירות הסתיו חומץ וכן שאר כל הפירות אין משנין אותן מברייתן בתרומה חוץ מזיתים וענבים בלבד. עבר ועשה האוכל משקה הרי זה שותהו. *וזר שאכל דבש תמרים ויין תפוחים וכיוצא בהן בשגגה אינו חייב לשלם. ואם אכל במזיד מכין אותו מכת מרדות: **ג** אין נותנין דבילה ונרונרות לתוך המוריים מפני שהוא מאבדן. אבל נותנין את היין לתוך המוריים. ואין מפטמין את השמן מפני שהוא מוציאו מכלל מאכלות ועושהו שמן משחה. אבל מערבין יין ודבש ופלפלין וכיוצא באלו לאכלן: **ד** אין מבשלין יין של תרומה מפני שהוא ממעטו. אין כובשין בצלים של תרומה בחומץ של תרומה מפני שמפסיד החומץ. אין מערבין תבואה בקטניות. וכל דבר שיתפרש זה מזה כשכוברין אותו מערבין. ומשחרבה יהודה התחילו לערב תבואה בתבואה וקטנית בקטנית אבל לא תבואה בקטנית: **ה** כדרך שמרקדין את הקמח בחולין כך נוהג הכהן בתרומה. מרקד לאכול ומשליך את המורסן. הרי שרצה לעשות סולת מנופה בנפיות הרבה עד שיוציא קב או קביים מן הסאה לא ישליך את השאר מפני שהוא ראוי לאכילה אלא יניחהו במקום מוצנע: **ו** שמן של תרומה אין חוסמין בו תנור וכירים. ואין סכין בו מנעל וסנדל. ולא יסוך רגלו והוא בתוך מנעל וסנדל אבל סך את רגלו ולובש המנעל או הסנדל וסך כל גופו ומתעגל ע"ג קטובלייא חדשה ואע"פ שהן ניסוכין אינו חושש. אבל לא יתן שמן ע"ג טבלא של שיש להתעגל עליה מפני שמאבדו

השגת הראב"ד

*וזר שאכל דבש תמרים וכו'. א"א ואם באו ליד כהן משלם לו את הקרן לא יהא אלא גזל:

משנה למלך

...אמר הוא משום דבשוגג שתשלומין הם תרומה ומש"ה אינו מוחל אבל במזיד דתשלומין הם ...ש"ס יכול למחול וכמ"ש רבינו עובדיה בריש פ"ז אי נמי אפשר לומר דס"ל לרבינו דשאני שוגג ...הם כקרבן ומש"ה אינו מוחל וכבר לדד טעם זה כר"ש בריש פ"ו יע"ש וכן כתבו התוס' בפרק ...ום (דף ל) ד"ה שאכל תרומה יע"ש. ונסתפקתי אם משערים כמה היתה שוה התרומה וישלם מן ...אותו שווי לפי שהתרומה בזול לפי שאינה נאכלת לכל אדם ולפ"ז אם אכל כזית תרומה ישלם ...החולין או דלמא כשמשערין שווי התרומה משערין אותה כאילו היתה חולין. וראיתי לסר"ש ...ומה מ"ד שכתב דמי תרומה שהן יקרים כחולין גם יכול לשלם דמים ע"כ. משמע מדבריו דיש ...אם לגנוב מן האוכל דאילו נגנב אין את התרומה בשווים שהיא כזול וג"כ משלם מדבר שאינו ראוי להיות קדש אבל כאוכל משערין את התרומה כאילו היתה חולין ומשלם מדבר הראוי להיות קדש. אך ראיתי לסר"ב סי"ט שכתב וקרן דמי תרומה לשון רש"י כלומר מעות כמו שנמכרת תרומה בשוק ע"כ דאילו בשווי תרומה קרן וחומש דמשלם מן החולין נמי בשווי התרומה משלם עכ"ל. נראה מדבריו דס"ל דמאי דתנן דמי תרומה הכוונה היא במשלם מעות וזהו ההפרש שיש בין דמי תרומה למן החולין. ועיין בפרק ו' דתרומות מ"ג דתנן המאכיל את פועליו תרומה כו' ועיין במה שכתבתי בספר שלוחי סי' ס"כ : (*א"ה אבל על דאבדין כי זה אחד מהספרים שנגנבו) :

פי"א ו שמן של תרומה וכו'. עיין לקמן פרק ס' מהלכות שמטה ויובל שיש ללמוד משם לתרומה :

כף

שמאבדו: ז כל האוכל תרומה אפילו פירות צריך נט"י אע"פ שהיו ידיו טהורות כמו שיתבאר במקומו. ואינה נאכלת עם הזר על השלחן גזירה שמא יאכל ממנה. ותרומת חוצה לארץ נאכלת עם הזר על השלחן ואינה צריכה נט"י כחולין. ואין סכין תרומה בידים מסואבות. נפל על בשרו משפשפו בידים מסואבות. אבל סכין את הקטן בשמן תרומה בתוך שבעה. שהנולד כל שבעה אינו חשוב ערל: ח סך הוא הכהן עצמו בשמן של תרומה ומביא בן בתו ישראל ומעגילו על גביו. ואם סך עצמו בשמן ונכנס למרחץ מותר לזר *למושחו במרחץ אע"פ שהוא נסוך ממנו: ט כהנת שחפפה ראשה בתלתן של תרומה אין הישראלית מותרת לחוף אחריה. אבל מעגלת שערה בשערה. ומפני מה הותרו הכהנים לחוף שערן בתלתן של תרומה מפני שאינו ראוי למאכל אדם: י עוקצי תאנים וגרוגרות והכליסים והחרובין ומיעי אבטיח וקליפי אבטיח ואתרוג ומלפפון אע"פ שאין בהן אוכל וקניבת ירק שמשליכין בעלי בתים הרי אלו אסורים לזרים. אבל קניבת ירק שמקנבים הגננין מותרת לזרים. קליפי פולין ושומשמין אם יש בהן אוכל אסורין אין בהן אוכל מותרין: יא גרעיני אתרוג מותרים. גרעיני זיתים ותמרים וחרובין אע"פ שלא כנסן הכהן

*[ר"ל למודדו ועיין בכ"מ]:

ז כל האוכל תרומה אפי' פירות צריך נט"י וכו'. בס"פ אין דורשין (דף י"ח ע"ב) חולין ומעשר מי בעו נטילת ידים ורמינהי התרומה והביכורים וכו' טעונין רחיצת ידים וכו' מה שאין כן במעשר וכו' ל"ק כאן באכילה דנהמא כאן באכילה דפירי ופירש"י הא דקתני מה שאין כן במעשר באכילה דפירי קאמר ומיהו בתרומה בעי נטילה שאפילו במגעו הוא פוסל דשני פוסל את התרומה. ומ"ש ואינה נאכלת עם הזר על השלחן וכו' ותרומת ח"ל נאכלת עם הזר על השלחן. בר"פ כל הבשר (דף ק"ד) והיא משנה בסוף חלה (מ"ח): ומ"ש ואינה צריכה נט"י כחולין. כלומר לפירות: ואין סכין שמן תרומה וכו' נפל על בשרו וכו'. תוספתא בסוף תרומות (דף ס"ב ע"ד): אבל סכין את הקטן וכו'. בר"פ הערל (דף ע"א) בעיא דאיפשיטא: ח סך הוא הכהן עצמו בשמן וכו' עד אע"פ שהוא נסוך ממנו. תוספתא בסוף תרומות ואיתא בפרק קמא דכריתות (דף ז' שהוא ע"ם) והטעם משום דכתיב ומתו בו כי יחללוהו וכיון שסך כבר הוא מחולל וכשבא הישראל ומתעגל בו אין זה מחללו שכבר נתבטל וזה טעם לכל מה שנזכר למעלה שכיון שנהנה בהיתר הותר אח"כ ליהנות באותו שמן עצמו. ומ"ש בן בתו לאו דוקא דה"ה לאחר אלא אורחא דמילתא נקט. ומ"ש מותר לזר למושחו ט"ס הוא וצריך להגיה למשמשו ואם נפשך לקיים הגירסא חסרה למשחו למודדו כלשון ארמי והוא מה שנוהגים למשמש איברי האדם במרחץ ליפנס ולתקנם:

ט כהנת שחפפה ראשה וכו'. תוספתא בסוף תרומות (דף ס"ב ע"ג). ומ"ש ומפני מה הותרו וכו' שאינו ראוי וכו'. כלומר אלא ע"י הדחק שאם לא היה מאכל אדם לא היה מתחייב בתרומה:

י עוקצי תאנים וכו'. בפ' בתרא דתרומות (מ"ד). ומ"ש מיעי אבטיח וקניבת ירק משנה פ"ג דעדיות ר' דוסא מתיר לזרים וחכמים אוסרים וידוע דהלכה כחכמים. ומה שחילק בין קניבת ירק של בעלי בתים לשל גננים ירושלמי בסוף תרומות קניבת ירק לזרים וכו' רבי דוסא מתיר (של תרומה) [אמר] ר' אבהו בשם ר"י לא שנו אלא בקניבת ירק של גננים אבל בקניבת ירק של בעלי בתים אף רבנן מודיין ורבינו נראה דגרים איפכא וטעם הדבר שהגננים אינם מקנבים אלא העלים המעופשות ביותר אבל בעל הבית הלוקח מהם מקנב אפילו המעופשות קצת. ומ"ש קליפי אבטיח ואתרוג ומלפפון וכו' תוספתא בסוף תרומות (דף ס"ב ע"ב): קליפי פולין ושומשמין וכו' עד בזמן שכנסן. שם בתוספתא. ומ"ש ויש בהם לחלוחית למזון אוכל. שם בירושלמי:

יא גרעיני אתרוג. מרים הם ואינם ראויים למאכל אדם ואינם אלא לזריעה או לתרופה:

אע"פ שהם צורך גופו וכן קספליא לשבת עליה אע"פ שכל אלו יש בהם צורך גופו של אדם לא ישתמש בשמן של תרומה להדיא אלא סך גופו והם נסוכו ממילא ושפיר דמי:

ז כל האוכל תרומה וכו'. משנה פ"ק דחלה החלה והתרומה חייבים עליה מיתה וחומש וכו' וטעונין רחיצת ידים והערב שמש ועל כרחין בפירות של תרומה איירי דאי בנהמא אפילו מעשר וחולין טעונין רחיצת ידים ותנן נמי כה"ג פ"ב דבכורים: ואינה נאכלת עם הזר וכו'. תנן פרק בתרא דחלה על חלת ח"ל ונאכלת עם הזר על השולחן וניתנת לכל כהן ובפרק כל הבשר אמרינן ומנא תימרא דלא גזרינן גזירה לגזירה דתנן חלת ח"ל נאכלת עם הזר על השלחן ומינה דחלת א"י ותרומת א"י אינה נאכלת עם הזר על השלחן ואיתא בהדיא תוספתא פ"י: ואין סכין שמן תרומה וכו'. דאסור לטמא את התרומה אבל אם נפל על בשרו כבר הולך לאבוד ומותר לשפשפו בידים מסואבות: אבל סכין את הקטן וכו'. הכי איתא בפרק הערל (דף ע"א) דאע"ג דערל אסור לסוך תרומה קטן בתוך ז' לא נקרא ערל והמודר הנאה מן הערלים מותר בערלי ישראל מ"מ לענין אכילת תרומה ערל הוא:

ח סך הוא הכהן עצמו וכו'. תוספתא היא והובאה בפ"ק דכריתות (דף ז) והא דנקט בן בתו ישראל אורחא דמילתא נקט וה"ה לישראל אחר: ואם סך עצמו בשמן וכו'. ג"ז בתוספתא ויש ללמוד דאסור לזר לסוך את הכהן שמן של תרומה לפי שהוא נסוך תחלה אבל כיון שסך הכהן עצמו מותר לזר למשחו:

ט כהנת שחפפה ראשה וכו'. תוספתא היא ומשמע כי הך דלעיל ולא נצרכה אלא לאשמועינן שמותר לחוף בתלתן של תרומה לפי שאינו מאכל אדם:

י עוקצי תאנים וכו'. פרק י"א תרומות עוקצי תאנים וגרוגרות הכליסין והחרובין של תרומה אסורים לזרים וא"ת הרי אינם ראויים למאכל וי"ל דאמרינן בירושלמי רבי חגינא בשם ר' אלעזר אומר מתניתין במובלעין באוכל ע"כ. וכיון שהן מובלעין באוכל הוי כאוכל: ומעי אבטיח וכו'. גרסינן בירושלמי פי"א תמן תנינן מעי אבטיח וקניבת ירק של תרומה ר' דוסא מתיר לזרים וחכמים אוסרים ר' אבהו בש"ר יוחנן לא שנו אלא בקניבת ירק של גננין אבל בקניבת ירק של בעלי בתים אף רבנן מודין ע"כ. והיא הפך מה שכתב רבינו ולא היתה גירסתו כגירסת הספרים שלנו וגירסת רבינו היא נכונה שהגננין אין משליכין אלא העלין המעופשות לגמרי ואינם ראויים למאכל אדם כלל ומותרים לזרים אבל מה שמשליכין הבעלי בתים שהם מדקדקים במאכלם ראויים הם על ידי הדחק ולפיכך אסורים לזרים: קליפי פולין ושומשמין וכו'. כיון שאין בהם אוכל אע"פ שכנסן הכהן בטלה דעתו אצל כל אדם ומותרים לזרים: גרעיני זיתים ותמרים וכו'. שם במשנה גרעיני תרומה בזמן שהוא מכנסן אסורות ואם השליכן

משנה למלך

ח סך הוא הכהן בשמן וכו'. דין זה כתוב בפ"ק דכריתות (דף ז') ואמרינן דהטעם הוא משום דכתיב ומתו בו כי יחללוהו ופירש מרן דכיון שסך כבר הוא מחולל וכשבא הישראל ומתעגל בו אין זה מחללו שכבר נתבטל. ומ"ש רבינו מותר לזר למושחו כתב מרן דט"ס הוא וצריך להגיה למשמשו כו'. והנה מתוך אלו הדינים נראה דע"כ לא הותר אלא לאחר שסך הכהן עצמו להתעגל עמו משום דאעפ"י שנסוך הימנו מ"מ כבר נתחלל בסיכת הכהן אך בתחילה שיהיה הישראל סך את הכהן בידו נראה דאסור לפי שהוא נסוך הימנו בידו קודם שיתחלל אלא שראיתי לרבינו בפי' המשנה פ"ב דמעשר שני מ"ב דתנן ר' שמעון אומר אין סכין שמן של מע"ש בירושלים וחכמים מתירים אמרו לו לר"ש אם הקל בתרומה חמורה לא נקל במע"ש הקל כו' ופי' שם שר"ש אומר שאסור לאדם שיאמר לחבירו בירושלים שימשח אותו בשמן של מע"ש ותמשח יד המושחו ותהיה שכרו על המשיחה שמשחו וזה אינו מותר ר"ל שישתכר אדם ממעות מע"ש וחכמים מתירים כי הם אומרים שאין דמים למשיחת ידו ואין מקפידין בזה ואמרו לר"ש אם הקל בתרומה חמורה ענינו שהיא אסורה לזרים והתירו בה בזה כמעשה ר"ל שיתן הכהן לישראל שמן של תרומה וימשח אותו בו ולא נקפיד במה שידבק בידו מן השמן אינו דין שנתיר זה במעשר הקל שנאמר שאנו לא נקפיד במה שידבק בידו מן השמן ע"כ. הרי לך מבואר שמותר לזר לסוך הכהן בידו ואע"פ שידו נסוך משמן תרומה ע"כ. ולפ"ז כל מה שהוצרכו לטעמא דקרא של ומתו בו כי יחללוהו הוא דוקא שנסוך כל גופו כגון שהוא מתעגל על גביו דאי לאו טעמא דכי יחללוהו הוה אסור כשהם סיכה דאסור לזר אבל לסוך לכהן בידו שרי אע"פ שנסוך קודם שנתחלל לפי שמשיחת ידו הוא דבר מועט ואין מקפידין בזה. ומ"ש רבינו דמותר לזר למושחו הכוונה היא כמו שכתב מרן שהוא למודדו והוא מה שנוהגים למשמש איברי האדם במרחץ ליפנס ולתקנם ובזה נסוך כל גופו ולא שרי כי אם מטעם שכבר נתחלל שאם לא היה כי אם בידו לבד אף שלא היה מחולל הוה שרי וכדכתיבנא. וראיתי לרבינו שסיים וכן אמרו בירושלמי מה הקלו בתרומה כהדא דתניא סך כהן תרומה ומעגילו ע"ג מעיו ואינו חושש ע"כ. והנה הביא דברי הירושלמי הללו להכריח שאין כוונת ר"ש במה שאמר אין סכין שמן של מע"ש שלא ניתן לסיכה דא"כ כוונת חכמים באומרם הקלו בתרומה הוא דבר פשוט דהיימ' שניתן לסיכה ואין שום חילוק לדברי הירושלמי הללו עם פי' זה וכבר הביא רבינו פי' זה בתחילה דבריו ודחאו בשתי ידים אך הדבר הקשה עלי הוא דגם לפי פירושו לא יתיישב הירושלמי הזה דמה ענין מתני' להביא ברייתא דסך כהן כו' דהסיא טעמא הוא משום דכבר היא מחוללת אבל הכא במתניתין שרצו להתיר אף קודם שנתחלל מנא לן. וסבור הייתי לומר דהירושלמי ס"ל דמחלוקת זה דר"ש ורבנן מיירי בשנתן הכהן שמן על בשרו ואמר לישראל שיסוך אותו ואף אם נאמר שהישראל נתן השמן על גבי הכהן מ"מ אין דרך סיכה בכך אבל הסיכה היא בשיסוך אותו שנסוך ידו דאל"כ נמצאת שמן של תרומה אסורה בנגיעה לישראל לפי שנסוך ידו וזה לא הוזכר בשום מקום ולפ"ז שהסיכה הוא במה שהישראל סך את הכהן ונסך ידו ס"ל לר"ש דזה אסור לפי שמשתכר במעשר שני וחכמים מתירים משום דס"ל דכיון שכבר נתחלל שמן זה בגוף הכהן אין בו קדושת מעשר שני ומותר להשתכר בו וראיה לזה מתרומה שהיא אסורה לזרים ואמרינן דאם נתחללה מותר לישראל לסוך הימנה לפי שאין בה קדושת תרומה כ"ש במעשר שני הקל שנאמר שאם נתחלל שאין בו קדושת מעשר שני. ודרך זה אף שניתן לאמר כדברי הירושלמי מ"מ דברי רבינו שבפי' המשנה אינם סובלים פי' זה שהרי כתב דטעמייהו דחכמים דמתירים הוא משום דס"ל שאין דמים למשיחת ידו כו' ולפי מה שכתבנו אף שיהיו דמים למשיחת ידו אין בו איסור לפי שאין בו קדושת מעשר שני לפי שכבר נתחלל וכן כתב בחיבורו פ"ג מהלכות מעשר שני דין כ"ג אומר אדם לחבירו בירושלים לסוך אותו בשמן מע"ש אע"פ שנסוכה ידו ואין זה כשכר סיכתו ע"כ, מוכח בהדיא דאם היה בשכר סיכתו היה אסור. סוף דבר דברי רבינו הללו צריכין אלף תלמוד: ודע שכפי הפי' הראשון שכתבנו אני תמיה למה השמיט רבינו דין זה דאף קודם שנתחלל מותר לישראל לסוך אותו אף שנסוך הימנו ומלבד שלא הביא דין זה מדקדוק דברי רבינו שכתב סך הוא הכהן עצמו בשמן כו' ואם סך עצמו בשמן כו' מדבריו הללו נראה שלא הותר לישראל לסוך אותו וכי תימא דרבינו בחיבורו חזר בו ממ"ש בפי' המשנה ופירשה למתני' כהר"ש ולפי זה מה שאמרו אם הקלו בתרומה הכוונה היא שניתנה לסיכה הא ליתא וכמבואר בדבריו ממה שכתב בפ"ג מהלכות מע"ש דין כ"ג וצ"ע: עוד ראיתי לדקדק בדינים אלו במ"ש מרן וזה טעם לכל מה שנזכר למעלה שכיון שנהנה בהיתר הותר אח"כ ליהנות באותו שמן עצמו וכיון מרן על מ"ש רבינו אבל סך את רגליו ולובש מנעל או הסנדל וסך כל גופו וכו' ולא ידעתי כוונת מרן במ"ש שנהנה בהיתר אם הדברים הם בדקדוק דדוקא כשנהנה בהיתר הותר אח"כ ליהנות באותו שמן אך אם לא נעשה בהיתר לא וכגון ישראל שסך עצמו בשמן תרומה לא הותר לישראל אחר להתעגל על גביו אע"פ שכבר נתחלל לפי שלא נתחלל בהיתר כי אם באיסור וסימנים מצאתי לזה ממ"ש רבינו בפי"ג מהלכות מעשר דין י"ז נתן הכותי שמן ע"ג טבלא להתעגל עליה משעמד מותר לישראל לישב אחריו ע"כ. ולפי שנראה דהיתר זה הוא בדמאי שהרי בדיני דמאי קא עסיק אבל בודאי אסור וא"כ מאי שנא גבי תרומה דקי"ל דאם נתחלל דשרי וגבי טבל קי"ל דאף אם נתחלל אסור. ולפי מה שדקדקנו מדברי מרן ז"ל ניחא דשאני תרומה שנתחלל בהיתר אבל טבל לא משכחת לה חילול בהיתר ומש"ה אסור בודאי ומותר בדמאי. שוב ראיתי דאין מכאן הכרח דאפשר דדוקא גבי תרומה דגלי קרא ומתו בו כי יחללוהו אמרי' דאם נתחלל שרי אף שנתחלל באיסור דהא ס"ס כבר נתחלל אבל גבי טבל אף שנתחלל אסור. אך קשה לי דהא עיקר איסורא דטבל נפקא לן מקרא דולא יחללו וא"כ כי היכי דדרשי קרא דכי יחללוהו למעט המחולל ה"נ נדרוש קרא דולא יחללו למעט טבל המחולל. ומ"ש רבינו ואם סך עצמו בשמן ונכנס למרחץ וכו' אפשר שדקדק רבינו לומר שלא הותר לכהן לסוך במרחץ וזה נלמד ממ"ש בפ"ב מהלכות שמטה ויובל דין ו' ודוק:

ט מפני שאינו ראוי למאכל אדם. כתב מרן כלומר אלא ע"י הדחק שאם לא היה מאכל אדם לא היה מתחייב בתרומה. ועיין לעיל פ"ב ובפרק שאחר זה דין ז':

הכהן הרי אלו אסורין לזרים. ושאר הגרעינין בזמן שכנסן ויש בהן לחלוחית למצוץ אותן אסורין לזר ואם השליכן מותרות: **יב** הסובין של חטים חדשות אסורין מפני שהוא ראוי למאכל אדם. ושל ישנות מותר. ועד מתי נקראו חדשות כל זמן שבני אדם רגילין לחבוט בין הגרנות: **יג** הנצולות והרקבניות של תרומה אסורות ואם העלו אבק מותרות. שמרים של תרומה שנתן עליהם מים הראשון והשני אסור לזרים והשלישי מותר ואם לא נתן עליהם מים אלא מסנן היין מעל השמרים בלבד אף השלישי אסור לזרים: **יד** מגורה שפינה ממנה חיטי תרומה אין מחייבין אותו להיות יושב ומלקט אחת אחת ואח"כ יתן לתוכה חולין אלא מכבד כדרכו ונותן לתוכה חולין. וכן חבית של שמן תרומה שנשפכה אין מחייבין אותו להיות יושב ומטפח אלא נוהג בה כדרך שנוהג בחולין: **טו** המערה כד של שמן תרומה ה"ז מערה עד שיפסוק העמוד ויתחיל השמן לנטוף מעט מעט וכיון שנטפו ג' טיפים זו אחר זו דיו. ומותר ליתן בכד שמן חולין. הרי שלא נתן אלא הניח הכד עד שנתמצית אותה התמצית תרומה: **טז** ממלא הכהן נר שמן שריפה ונותנו לישראל לעלות בו לעלייה ולהכנס לחדר לעשות צרכי הכהן אבל לא צרכי ישראל. ואם היה שותף עמו מותר: **יז** ישראל שהיה אורח אצל כהן והדליק לו שמן שריפה ועמד הכהן והלך לו אינו חייב לכבותו עד שיכבה מאליו וטובל הישראל פתילה בנר הכהן ומדליק לילך בה: **יח** בקרו של כהן שהיה עומד אצל בקרו של ישראל. וכליו של כהן שהיה נארג אצל כליו של ישראל ה"ז מדליק עליהן שמן שריפה שלא ברשות הכהן. וכן מדליקין שמן שריפה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלים שלא ברשות כהן. ומי שאין לו חולין להדליק נר חנוכה מדליק שמן שריפה שלא ברשות הכהן. מדליקין שמן שריפה על גבי החולין ברשות כהן: **יט** בת ישראל שנשאת לכהן והיא למודה אצל אביה מדליק ברשותה. מותר לכהן להדליק שמן שריפה אפילו בבית האבל או בבית המשתה שיש שם ערבוב. ואין חוששין שמא יסופקו ממנה בבית המשתה שמפני נקיון כליהם אין נוגעין בו. ובבית האבל מפני שאין להם פנאי מפני האבל: **כ** הזורע את התרומה בשוגג

א סמ"ג לאוין רל"ח טור י"ד סי' של"א סוף מס' תרומות:

כסף משנה

יב הסובין של חטים חדשות וכו'. משנה בסוף תרומות (משנה ה). ופ"ה ועד מתי נקראו חדשות וכו'. שם בירושלמי ובתוספתא וכת"ק:

יג הנצולות והרקבניות של תרומה וכו' עד מותרות. גם זה שם *בתוספתא. ופירוש נצולות כמו שאמרו בב"ר על ויצל אלהים מן הגלולות ופירש הערוך שהם המתוקים כלומר גרועים ודקים: שמרים של תרומה וכו'. נ"ז שם בתוספתא. ומ"ש ואם לא נתן עליהם מים וכו'. כן משמע שם לת"ק ודלא כראב"י:

יד טו מגורה שפינה ממנה חיטי תרומה וכו' עד אותה התמצית תרומה. משנה בסוף תרומות (משנה ו ז ח):

טז ממלא הכהן נר שמן שריפה עד שלא ברשות כהן. הכל תוספתא שם:

יח וכן מדליקין שמן שריפה וכו'. משנה שם (משנה י) מדליקין שמן שריפה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלים וע"ג החולים ברשות כהן ובירושלמי מפרש דברשות כהן לא קאי אלא לע"ג החולים [illegible] אפילו שלא ברשות כהן: ומ"ש ומי שאין לו חולין להדליק נר חנוכה וכו'. שם בירושלמי:

יט בת ישראל שנשאת לכהן וכו'. משנה שם: מותר לכהן להדליק שמן וכו'. משנה שם פלוגתא דתנאי ובירושלמי איכא כמה אמוראי דפסקו כר"ש דמתיר כאן וכאן ואע"ג דאיכא מאן דפסק כר"י הוא יחידאה ועוד דבדרבנן נקטינן לקולא:

כ הזורע תרומה וכו'. משנה רפ"ט דתרומות משנה

[כנוסחא דידן כמעלים]

רדב"ז

...כן מותרות ואמריק עלה בירושלמי בגלעיני אגסין וקרסטומלין היא מתני' א"ר אלעזר ...לו תימא מגלעיני הרוטב במחוסרות למגמגן. וז"ל רבינו בפירוש משנה זו ואלו הגרעינין ...ר שהן אסורים עד שישליכם הכהן הוא על שני דרכים הא' שתהיה הגרעינה ראויה ...ילה כגון גרעיני התפוחין והפריסין או שתהיה שגרעינה שישאר בה לחלוחית שתהיה ...ה למציצה כגון גרעינת התמרה כשהיא לחה ...הגרעינים האחרים מותרים [לכתחילה ...ם באכילה] כגון גרעיני החרובין אע"פ ...שהליכן הכהן עכ"ל. והשתא קשיא תמרים ...ריס וחרובין אחרובין וכ"ת דהכא איירי ...ציני תמרה לאין היה לו לכלול גרעיני ...ים בכלל שאר הגרעינים דבזמן שכנסן ויש ...לחלוחית למצוץ אותם אסורים לזרים. ...קשה דגרעיני חרובין אינם ראויים לאכילה ...ולא למציצה לא לחין ולא יבשין. ואם גירסת ...ריס שלנו היא גירסת רבינו לא ידעתי לתקן ...יו. וצ"ל שנפל טעות בספרים וכן צריך ...ן גרעיני זיתים ותמרים והחרובין ואע"פ ...שן הכהן הרי אלו מותרים לזרים ואיירי ...עיני זיתים ותמרים יבשים ואע"פ שכנסם ...כהן בטלה דעתו שאין בהם מאכל אדם:

...הסובין של חיטין וכו'. שם במשנה המולסן מותר סובין של חדשות אסורות ישנות מותרות ואמרינן עלה בירושלמי אלו חדשות כל שהבריות רגילין לחבט ר' אחא ...ר עד שלשים יום וקשה למה לא פסק כר' ...א דאמר מילתא פסיקתא וי"ל דלא פליגי ...א רב אחא בא לפרש כמה הוא השיעור והכי ...מע הסם רבי אבהו בש"ר יוחנן כן הוא ...ולא ע"כ ומ"מ היה לו לרבינו לתפוס הלשון ...של ר' אחא שהוא שיעור מבואר:

...הנצולות והרקבניות של תרומה וכו' כל זמן שלא העלו אבק עדיין הם ראויים לאכילה ואסורים לזרים:

...ארים של תרומה וכו'. פרק המוכר פירות (דף לז) ת"ר שמרים של תרומה ראשון ...י אסור שלישי מותר ר"מ אומר אף שלישי ...אן טעם וקי"ל כת"ק ושלישי מותר אפילו יש ...ם טעם יין ודוקא שנתן בהם מים אבל אם ...נתן בהם מים אף שלישי אסור וצ"ל דלאו ...א שלישי אלא כל זמן שיש בהם טעם יין ...ר לזרים ואם אין בהם טעם יין אלא קיוהא בעלמא מותר לזרים:

...מגורה שפינה ממנה וכו'. פרק בתרא דתרומות משנה כלשון רבינו:

...חבית של שמן וכו'. נ"ז שם והדא בינם והדא בלא:

...המערה כד של שמן וכו'. נ"ז שם במשנה:

...י שלא נתן אלא הניח הכד וכו'. שם הרכינה ומילה הרי זו תרומה דסד"א כיון שנכנס ממנה שלשה ספין הרי השאר חולין, קמ"ל כיון שהרכינה ומילה לא הסיח דעתו ממנה והוי תרומה: **טז** ממלא הכהן נר שמן וכו'. הכי איתא בתוספתא ואם היה שותף עמו מותר משמע אפילו לצורך הישראל. וקשיא דגרסי' בירושלמי פרק בתרא ...אל וכהן שהיו שותפין בחנות ממלא ישראל שמן שריפה ועולה לעלייה ויורד לחנות לעשות צרכיו של כהן אבל לא של ישראל ע"כ. וי"ל דהא דקאמר ולא של ישראל היינו לצורך ...אל לבד אבל אם הוא לצורך השותפות כיון שיש בו צורך הכהן מותר ולזה כתב רבינו ואם היה שותף עמו מותר כלומר לצורך השותפות אע"פ שיש הנאה לישראל מותר כיון שיש גם כן צורך הכהן:

...ישראל שהיה אורח אצל כהן וכו'. ירושלמי כהן שבא לעשות חשבון עם ישראל והדליק עליו שמן שריפה והלך לו אין מחייבים אותו לכבו' ישו עד שיכבה מאליו נ"ל שגירסת רבינו ישראל שבא לעשות חשבון עם הכהן והכל עולה לענין אחד שכיון שהודלק לצורך הכהן אינו זקוק לכבותו: וטובל הישראל פתילה וכו'. נ"ז בירושלמי אדא שמשה שאל לר' אמי כגון דאנא לבע פתילה מן תולא א"ל בטל הוא על גבי פתילות:

...בקרו של כהן וכו'. נ"ז בירושלמי בקרו של כהן שהיה מאכיל אצל ישראל וכן בגדו של כהן שהיה נארג אצל ישראל מדליק על גביו שמן שריפה ואינו חושש וכתב רבינו שלא ברשות כהן ומשמע מדבריו שאם הכהן מקפיד ומעכב אסור והכי משמע מדאמרינן בירושלמי ואינו חושש כלומר אינו חושש שמא יקפיד הכהן: וכן מדליקין שמן שריפה ...'. שם במשנה תנן מדליקין שמן שריפה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלים וע"ג חולין ברשות כהן וקשיא על רבינו שלא ברשו... ...בה בש"ר יוחנן כיני מתני' ע"ג חולין ברשות כהן הא קמייתא אפילו שלא ברשות כהן וזהו שהשמיט רבינו ע"ג חולין וכתב בסמוך מדל... ...ן וטעמא דהנך דהוו צורכי רבים מדליקין שלא ברשות כהן אבל חולין דהוו צרכי יחיד ברשות כהן אין שלא ברשות כהן לא: ומי שאין לו ...חנוכה וכו'. בירושלמי מהו להדליק שמן שריפה בחנוכה אמרי דבי ר' ינאי מדליקין שמן שריפה בחנוכה א"ר יוסה אנא לית אנא חכים לאבא אימא הוה אמרה לי אבוך הוה ...אין לו שמן חולין מדליק שמן שריפה בחנוכה ובודאי שלא ברשות כהן מאי למימרא וטעמא משום פרסומי ניסא וצ"ל דבשבת של חנוכה אין מדליקין בשמן של שריפה דאין שורפין קדשים בשבת דלא עדיף מנר ביתו ותנן אין מדליקין בשמן שריפה:

יט בת ישראל שנשאת לכהן וכו'. שם משנה כלשון רבינו: מותר לכהן להדליק שמן שריפה וכו'. שם במשנה מדליקין בבית המשתה ולא בבית האבל דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר בבית האבל ולא בבית המשתה ר"מ אוסר כאן וכאן ר' שמעון מתיר כאן וכאן ואמרינן עלה בירושלמי אמרי דבי ר' ינאי הלכה כר' שמעון ר' יעקב בר אחא בש"ר יאשיה הלכה כר"ש ואמרינן מ"ט דר"ש בית האבל ע"י דאינון כניעין לא מתעסקין ביה בית המשתה ע"י דמניהון נקיים לא מתעסקין ביה:

כ הזורע את התרומה וכו'. רפ"ט דתרומות משנה כלשון רבינו וטעמא כיון דמזיד הוא יקיים ויהיו הגידולין תרומה והשמן שמא יהנה ...עליו שיעלה על דעתו שלא נאסר אלא הזרע

משנה למלך

ז אותה התמצית תרומה. עיין כמ"ש התוס' בבא בתרא ס"ה (דף פ"ז) ד"ה והשמן דלמעשרות אין כדין כן ודוק:

ישראל שהיה אורח אצל כהן כו'. עיין במרדכי פרק אלמנה לכ"ג ודוק:

וכן מדליקין שמן שריפה בבתי כנסיות וכו'. מדברי התוס' פרק כל שעה (דף כ"ד) נראה דס"ל דבראשם כהן קאי לכל הענין במשנה ולטעמייהו אזלי דס"ל דהנאה של כלוי לא אסור מן התורה לזרים כמ"ש שם ובפ"ב דשבת (דף כ"ה) ד"ה אי... אלא מדרבנן וכמ"ש הר"ש בסוף תרומות בשם ס"ר מ... דלעיל דטובל הישראל מעיקרא הותר משום סכנה... תימה איך לא חזר [illegible] ועיין כמ"ש התוס' ג... פ"ב מהלכות...

ו. אך דעת רבינו הוא דהנאה של כלוי לא... שם בר אברהם ובצורך רבים לא גזור. ועי' ש... ושוב לא נאסר אך אם היה איסורו מן התורה... ר"פ אלמנה לכ"ג מי שם שהאריכו בזה. (*א"ס עיין... [illegible] (אלו דין י"ד):

...אסור ...יה

גדולי

כסף משנה

(משנה א). ומ"ש קנס קנסו בו וכו'. בירושלמי (הלכה א') :

כא גדולי תרומה הרי הם כחולין לכל דבר וכו'. בפרק ט' דתרומות תנן גידולי תרומה תרומה ובירושלמי פרק ו' דתרומות (הלכה א') אמרינן גידולי תרומה הרי הן כחולין לכל דבר אלא שאסורים לזרים : ומ"ש גזרו חכמים עליהם וכו' משום תרומה טמאה שביד כהן וכו'. בפרק קמא דשבת עלה י"ז ע"ב. ומה שכתב לפיכך מותר לאכול הגידולין בידים טמאות ומותר לטבול יום כחולין בתוספתא הידים וטבול יום אין פוסלין בהם ומשמע לרבינו דקאי אגדולי תרומה:

כתב הראב"ד כל זה שיבוש שאפילו הטבל וכו'. ואיני רואה כאן מקום להשיג על רבינו שהרי דבריו מבוארים בגמרא שכתבתי ולכן יש לתמוה על הראב"ד שכתב עליו שהוא שיבוש ואפשר שהראב"ד הבין בדברי רבינו שמ"ש הרי הגידולים השניים מעלים את העיקר לגידולי גידולין קרי גידולין שניים וקאמר שהם מעלים את העיקר דהיינו התרומה עצמה ומפני כך השיגו והדבר ברור שאין כוונתו כן אלא גידולים שניים שהם לגידולי גידולין קאמר דהיינו גידולין שלישיים והם מעלים את העיקר דהיינו גידולין שניים וזה מבואר מאד בלשון רבינו :

כב גידולי גידולין חולין לכל דבר. במשנה פ"ט (משנה ד) גידולי תרומה תרומה גידולי גידולין חולין ומאחר שנתבאר בירושלמי (פ"ו ה"א) דמאי דקתני גידולי תרומה תרומה אינו אלא לענין שאסורים לזרים ממילא משמע דכי קתני גידולי גידולין חולין לכל דבריהם חולין. ואמרינן בירושלמי (פ"ט הלכה ב') הדא דתנן כולן מותרים תני עלה בד"א בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורים והכי אמרינן בפרק כל שעה עלה ל"ד : ומ"ש ואפילו דבר שאין זרעו כלה אם רבו הגידולין על העיקר וכו'. בס"פ הנודר מן הירק (דף נ"ט ע"ב) אמר רבי ינאי בצל של תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עיקרו מותר למימרא דגידולי היתר מעלין את האיסור והתנן גידולי תרומה תרומה בגידולי גידולין קא אמרינן הא נמי תנינא גידולי גידולין חולין הא קמ"ל אפילו בדבר שאין זרעו כלה והתנן הטבל גידוליו מותרין בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורים ריבויא דרבו גידולין על עיקרו דמותר קמ"ל ופירש הרא"ש ריבויא דרבו גידוליו על עיקרו דמותר קמ"ל דהא דאסור גידולי גידולין בלא רבו אבל [אי] רבו [אפילו גידולין מותרין] דגידולי היתר מעלין את האיסור וכן פי' הר"ן : וכן תרומת ח"ל והמדומע. משנה בפ"ט דתרומות (משנה ד) ולשון וכן שכתב רבינו אינו נוח לי דבהני אפילו גידולין מותרים ולשון אבל הו"ל למיתנא וכך היא במשנה בלשון אבל. ויש ליישב לשון וכן שכתב רבינו בדוחק וה"ק כשם שבתרומה מותרים גידולי גידולין כך באלו מותרים הגידולין : ומ"ש ותוספת תרומה. בתוספתא פ"ז דתרומות. ומ"ש וזרעוני גינה שאין נאכלים. משנה בסוף מעשרות (משנה ח) : כתב הראב"ד א"א אלו השנים שהם זרעוני גינה וכו'. ויש לתמוה שהרי דברי רבינו מפורשים במשנה שהרי שנינו בסוף מעשרות זרע לפת וצנונות ושאר זרעוני גינה שאינם נאכלים פטורים מן המעשרות ונלקחים מכל אדם בשביעית שאע"פ שאביהם תרומה הרי אלו יאכלו. ומ"ש שבירושלמי נותן טעם לכולם מפני שאינם מצויים וכו'. הדבר מבואר בירושלמי פ"ט דתרומות (הלכה ב') דטעם שאינם מצויים לא קאי אלא לספיחי שביעית ותרומת ח"ל וביכורים. ומ"ש שלא מצא היתר לא במשנה ולא בתוספתא ולא בירושלמי לזרעוני גינה שאינם נאכלים ולזרע פשתן. יש לתמוה עליו שהרי בסוף מעשרות שנינו זרע לפת וצנונות ושאר זרעוני גינה שאינם נאכלים פטורים מהמעשרות ונלקחין מכל אדם בשביעית שאע"פ שאביהם תרומה הרי אלו יאכלו ובירושלמי השוה זרע פשתן לזרעוני גינה שאינם נאכלים לענין שביעית וא"כ ה"ה לענין גידולין ובפרק המוכר פירות (ב"ב דף צ"ג:) אמרו דזרע פשתן מזרעוני גינה שאינם נאכלים הוא. ומ"ש ועוד מוסיף בירושלמי ספיחי שביעית במשנה הוא שנוי ומ"מ אין זו השגה על רבינו למה לא כתב זה פה דהכא בדיני תרומות קא עסיק לא בדיני שביעית ובפ"ד מהלכות שמטה כתבו :

משנה תורה

בשוגג יהפך במזיד יקיים. הביאה שליש בין במזיד בין בשוגג יקיים. ואם היה פשתן אפילו הביאה שליש ואפילו במזיד יהפך. קנם קנסו בו שלא יזרע ויתכוין ליהנות בעציו : **כא** *גידולי תרומה הרי הן כחולין לכל דבר אלא שאסורים לזרים. גזרו חכמים עליהן שיהיו אסורין לזרים כתרומה משום תרומה טמאה שביד הכהן שלא ישהנה אצלו כדי שיזרענה ותצא לחולין ונמצא בא בה לידי תקלה. לפיכך מותר לאכול הגידולין בידים טמאות ומותר לטבול יום כחולין : **כב** גידולי גידולין חולין לכל דבר. ואפילו דבר שאין זרעו כלה אם רבו הגידולין על העיקר בגידולי הגידולין הרי הגידולין השניים מעלין את העיקר אע"פ שאין זרעו כלה ויהיה הכל מותר לזרים. *וכן תרומת חוצה לארץ והמדומע ותוספת תרומה וזרעוני גינה שאינם נאכלים כגון זרע לפת וצנון אע"פ שאותו לפת וצנון תרומה גידוליהן מותרין והרי הן חולין לכל דבר. וכן הזורע פשתן של תרומה הגידולין מותרין לזרים :

הזורע

השגת הראב"ד

*גידולי תרומה הרי הן כחולין וכו' עד ויהיה הכל מותר לזרים. א"א כל זה שבוש שאפילו הטבל שגידוליו מותרין אם הוא דבר שאין זרעו כלה הכל אסור וכל שכן בתרומה :

השגת הראב"ד

*וכן תרומת חוצה לארץ וכו' עד הרי הן כחולין לכל דבר. א"א אלו השנים שהן זרעוני גינה שאין נאכלין וזרע פשתן לא מצאתי להם היתר לא במשנה ולא בתוספתא ולא בירושלמי ובירושלמי נותן טעם לכולן לפי שאינן מצויין ואלו שהוא מוסיף מצויין הן ועוד מוסיף בירושלמי ספיחי שביעית שגידוליהן מותרין :

רדב"ז (סכ"י)

זרע ולפיכך קנסו אותו להפך : **כא** גידולי תרומה הרי הן כחולין וכו'. ומה דתנן פרק ט' גידולי תרומה תרומה מדרבנן היא והוא מ"ה דבר כמבואר פ"ק דשבת ושם מבואר הטעם שכתב רבינו. וא"ת דתניא פ"ק דמכות דגידולי תרומה חולין. וי"ל דהתם איירי לענין לקט שכחה ופאה או לענין טומאה וטהרה דמדינא חולין הם אלא שאסרום לזרים כדין התרומה מטעמא דאמרן והכי איתא בירושלמי גידולי תרומה הרי הן כחולין לכל דבר אלא שהן אסורין לזרים ומותר לטבול יום כחולין והכי איתא בירושלמי דתרומות פרק תשיעי :

כב גידולי גידולין חולין לכל דבר וכו'. השיג עליו הראב"ד ז"ל שאפילו הטבל שגידוליו מותרים אם הוא דבר שאין זרעו כלה הכל אסור וכ"ש תרומה ע"כ. ומשנה שלימה היא ולא נעלמה מעיני רבינו ותו דגרסי' בירוש' בהדיא עלה דגידולי גידולין חולין תני בד"א בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה גדולי גידולים אסורים ולא עלה על דעת רבינו מה שתמהו הראב"ד ז"ל אלא מה שכתב חולין לכל דבר מיירי בשזרעו כלה ונקט לישנא דמתניתין. ומה שכתב ואפילו דבר שאין זרעו כלה אינו נמשך עם מה שכתב למעלה אלא מילתא באנפי נפשה היא שאם היה נמשך למעלה כך היה כותב אפילו בדבר שזרעו כלה אלא כיון שכתב ואפילו דבר שזרעו כלה ודאי נמשך למטה והכי קאמר דהא דאמרן דגידולי גידולין אסורים בדבר שאין זרעו כלה ה"מ בזמן שלא רבו גידולי הגידולין על העיקר אבל רבו על העיקר מעלין אותו והכל מותר לזרים וטעמא דגידולי תרומה עצמן מדינא מותרים הן אלא שגזרו עליהן ואפילו בדבר שאין זרעו כלה אין הגידולין אסורין אלא מגזירה וה"ל דבר הלכך גידולי גידולין מעלין את הגידולין אפילו בדבר שאין זרעו כלה והא דאמרינן גידולי גידולים אסורים בדבר שאין זרעו כלה היינו כשלא רבו הגידולין על העיקר והא דתנן סאה לגנה של תרומה ואחת של חולין כולן מותרים בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו סאה של חולין ואחת של תרומה כולן אסורים וכתב עלה בפירוש המשנה ולא נדון אותו כדין מדומע לפי שהתרומה מופרשת היא ולא נתערבה בחולין ע"כ, משמע שכל דבר הזרוע בקרקע אינו מתבטל כיון שאין זרעו כלה. וי"ל דהכא איירי אחר שנתלשו ולא בעודו מחובר והכי אמרינן בירושלמי הלש יעלה ובלבד שלא יתכוין לתלוש רבי יהודה אומר אף יתכוין לתלוש ויעלה בק"א ע"כ. א"נ גידולין קילי טפי ועולין אפילו במחובר כנ"ל לתקן לשון רבינו : וכן תרומת ח"ל וכו'. שם במשנה אבל הטבל ומעשר ראשון וספיחי שביעית ותרומת ח"ל והמדומע והבכורים גידוליהן חולין והא דתנן גידולי טבל חולין היינו בדבר שזרעו כלה דהא תנן בסמוך הטבל בדבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורים ומתני' איירי בדבר שזרעו כלה א"נ דמתני' דהכא דינא קתני וסך דבסמוך גזירה קתני ותנא והדר מפרש. וא"ת למה השמיט רבינו הטבל והמעשר והבכורים. וי"ל דכיון דתנא דין התרומה ה"ה להנך דהא טבל יש בתוכו תרומה ומעשר יש בתוכו תרומת מעשר והבכורים נקראו תרומה. ונראה שלא היו גורסין במשנה ספיחי שביעית שהרי רבינו לא הזכיר אותם וגם הראב"ד כתב אותו משם הירושלמי והתם מפרש טעמא דכולהו הטבל שרובו חולין ומעשר ראשון שרובו חולין וספיחי שביעית שאינן מצויין ותרומת ח"ל שאינה מצויה והמדומע שרובו חולין והבכורים שאינן מצויין שהרי אינם נוהגים אלא בשבעת המינין וסובר רבינו דזרעוני גינה ופשתן כיון שאין זורעין אותם למאכל אדם ואינם חייבים בתרומה אלא מדבריהם לא גזרו על גידוליהן ונסתלקה השגת הראב"ד ז"ל :

הזורע

משנה למלך

כא גידולי תרומה הרי הם כחולין כו'. ראיתי לבאר אם גידולי היתר מעלים את העיקר האסור או לא לפי שראיתי בדין זה מבוכה גדולה בין הראשונים ז"ל. גרסינן בפרק הנודר מן הירק (דף נ"ז) ישמעאל איש כפר ימא העלה בידו בצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית ורבו גידולין על עיקרו והכי קא מיבעיא ליה גידולי היתר ועיקרו אסור כיון דרבו גידוליו מעיקרו אותן גידולי היתר מעלין את האיסור או לא והנה הר"ן ז"ל כתב ורבו גידולין על עיקרו לאו רבייה בלחוד קאמר אלא רבייה שהויא בה כמידי דאתי מעלמא היינו בה כדי לבטל את האיסור מיהו בגידולין מספקא ליה אי גידולי היתר מעלין את האיסור או לא וכ"ל דעיקר ספיקיה אי אמרינן דגידולין כיון דנמשכין ויוצאין מן העיקר שאינו כלה אי הוו לגבי כעיקר ואסירי או הוו להו כהיתר ומעלין את האיסור ודין הוא דהוה ליה למיבעי גידולין עצמן שרו או אסירי מיהו הא נמי תליא דאי גידולי היתר מעלין את האיסור פשיטא דשרו ואי אין מעלין פשיטא דאסירי דאי שרו היו מעלין ע"כ. והנה המתבאר מתוך דברי הר"ן הללו הוא דעיקר הספק הוא אם הגידולים נמשכין אחר העיקר ודינם כמוהו ולפי זה פשיטא דאין הגידולים מעלים את העיקר או דילמא גידולי היתר אינם נמשכים אחר העיקר ובהיתרם הם עומדים ולפ"ז מעלים את העיקר בשיעורו כדין כל היתר שנתערב באיסור והמרינן דאתא לקמיה דר' יצחק נפחא ופשט ליה מן הדא דאמר ר' ינאי בצל של תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עיקר מותר ופי' הר"ן מותר כלומר דלא הוי תרומה דלאו גידולין ומבטלין עיקר אינו אבל הוי דהא בטלו גידוליו את העיקר והכא אמרינן מותר לומר דפקע שם תרומה מיניה ושרי באכילה ע"כ ולקמן בע"ה נבאר דברי הר"ן הללו והקשה לו ר' ירמיה לרבי יצחק דאמאי שביק תרין דס"ל דלא אתו גידולין ומבטלין את העיקר ועביד כחד ואמרינן מאן אינהו תרין דאמר ר' יוחנן ילדה שסבכה בזקנה ובה פירות אע"פ שהוסיפה מאתים אסור ואמר רבי יוחנן בצל שנטעו בכרם ונעקר הכרם אסור והנה מהני הרי מימרי מוכח דלא אתו גידולין ומבטלין את העיקר ואמרינן דר' אמי פשיט לה מהא דאמר ר' יוחנן ליטרא בצלים שתקנה וזרעה מתעשרת לפי כולה כלומר לפי הגידולין והעיקר אלמא אתו גידולין המחוייבין ומבטלין את העיקר הפטור ודחו ראיה זו דדילמא לחומרא שאני ופי' הר"ן לעולם אימא לך דמדינא לא אתו גידולין ומבטלין עיקר דאדרבה הרי הם כמוהו (א"כ אבל על דאבדין) :

כב גידולי גידולין חולין לכל דבר וכו'. עיין במ"ש מרן. ודע דגבי טבל קי"ל דבדבר שאין זרעו כלה אפי' גידולי גידולין אסורים ודוקא עד שלש גרנות וכד' מותר כמ"ש רבינו בפ"ו מהלכות מעשר דין ו' וגבי תרומה הד' אסור והה' מותר וכמ"ש הר"ש בפ"ט דתרומות מ"ז יע"ש. ומ"ש רבינו והמדומע ותוספת תרומה לא ידעתי מהו וכ"ל שהוא ט"ס וכגי' הנכונה היא והתשלומי תרומה דהיינו מי שאכל תרומה בשוגג דקי"ל דתשלומין תרומה לכל דבר תנן שאם נזרעו גידולין חולין וכמ"ש רבינו לעיל פ"י דין ט"ו יע"ש :

כג * הזורע תרומה טמאה אע"פ שהגידולים טהורין הרי הן אסורין באכילה. הואיל והתרומה שנזרעה אסורה באכילה היתה כבר נדחו: כד חתך את העלין שצמחו ויצאו עלין שניין וחתכן הרי אוכל שיצא אחר כך מותר באכילה: כה שתילי חולין שנטמאו וזרען ועשאן תרומה הרי אלו מותרין. שהרי טהרו בזריעה ולא נטמאו כשהן תרומה כדי שיהיו אסורין: כו שבולת שהיתה בתוך הכרי ומרח הכרי כולו הרי אותה השבולת טבל. הואיל ונמרחה בתוך הכרי. שתלה ואחר כך קרא עליה שם ועשאה תרומה הרי זו ספק תרומה הואיל וזרעה. שמא פרח הטבל ממנה ונעשית כפירות שעדיין לא נגמרו. אבל אם עשאה תרומה קודם שיזרענה הרי זו תרומה. לפיכך אם תלש ממנה ואכל במזיד חייב מיתה. בשוגג משלם את החומש. ואם נחן ואכל בפיו מן הארץ בטלה דעתו אצל כל אדם. שאין דרך בני אדם בכך לפיכך פטור מן המיתה ומן החומש אם היה שוגג: כז שדה של גידולי תרומה חייבת בלקט שכחה ופאה ובתרומה ומעשרות ובמעשר עני. ועניי ישראל ועניי כהנים נוטלים ממנה מתנות אלו. עניי כהנים אוכלין את שלהם ועניי ישראל מוכרין את שלהם לכהנים בדמי תרומה והדמים של עניים. וכן בן לוי מוכר המעשר שלו לכהנים: כח החובט גידולין אלו משובח. והדש בבהמה כיצד יעשה תולה כפיפות בצוארי בהמה ונותן לתוכן מאותו המין. נמצא לא זומם את הבהמה ולא מאכיל את התרומה:

פרק שנים עשר

א אסור לטמא את התרומה של ארץ ישראל כשאר הקדשים ולא יביאנה לידי טומאה ולא יפסידנה אלא אוכל הטהורה ומדליק הטמאה. ומותר לטמא תרומת חוצה לארץ בטמאות של תורה. ואע"פ שאינה

השגת הראב"ד

*הזורע תרומה טמאה עד מותר באכילה. א"א מותר לכהנים שאין בהם משום טומאה אבל אסור הוא לזרים ולטבול יום מפני שהוא גידולי תרומה: [לפיכך אם תלש ממנה ואכל במזיד חייב מיתה וכו' במנחות בפרק ר' ישמעאל (דף ע')]:

כסף משנה

כג הזורע תרומה וכו'. בספ"ט דתרומות (משנה ז) תנן שתילי תרומה שנטמאו שתלן טהרו מלטמא ואסורים מלאכול עד שיגום את האוכל ר"י אומר עד שיגום וישנה ובפרק כל שעה (דף ל"ד) וכי מאחר דטהורים מלטמא אמאי אסורים מלאכול וכו' אמר רבא מאי אסורים אסורים לזרים מאי קמ"ל שניגא וכו' אמר רב ששת מאי אסורים אסורים לכהנים ואסיקנא דטעמא דאסורים מלאכול לכהנים כדרב אושעיא דאמר מי התנה שנטמאו השיקן ואח"כ הקדישן טהורין הקדישן ואח"כ השיקן טמאים מכדי זריעה ניניהו מה לי השיקן ואח"כ הקדישן מה לי הקדישן ואח"כ השיקן אלמא אין זריעה להקדש ה"נ אין זריעה לתרומה ופירש"י אין זריעה להקדש וכו' ומכאן יכולים ללמוד טעמה של משנה דאסורים לאכול משום מעלה דאע"ג דמהניא זריעה לחולין עבוד רבנן מעלה דלא תהני לתרומה להעלות לה טהרה גמורה להיתר אכילה ומיהו מלטמא טהרו דלהא לא עבוד מעלה עכ"ל. ובירושלמי ספ"ט דתרומות (הלכה ג') שתילי תרומה שנטמאו שותלן ועושה אותן תרומה ואם היו תרומה מעיקרן כבר נדחו. ומ"ש רבינו חתך את העלים שצמחו וכו' שם במשנה הנזכרת שכתבתי בסמוך כר"י דאמר עד שיגום וישנה ופסק רבינו כמותו מפני שאמרו בירושלמי א"ר יוחנן כיני מתניתין עד שיגום בעלים וישנה ומאחר דר"י ביאר דבריו משמע דסבר דהלכה כוותיה. ומ"ש שתילי חולין שנטמאו וזרען וכו' כן נלמד מההיא דר"פ כל שעה שכתבתי בסמוך דמפליג בין הקדישן ואח"כ השיקן להשיקן ואחר כך הקדישן ועפ"ז יתפרש הירושלמי שכתבתי בסמוך: כתב הראב"ד הזורע תרומה טמאה וכו' עד מותר באכילה א"א מותר לכהנים וכו'. ודברים פשוטים הם:

כו שבולת שהיתה בתוך הכרי וכו'. במנחות פ' ר' ישמעאל עלה ע' בעי רבי אבהו שבולת שמרחה בכרי ושתלה וקרא עליה שם במחובר מהו כיון דמרחה טבלה לה כי קרא עליה שם קדשא לה או דילמא כיון דשתלה פקע לה טבלא מינה אמרו ליה רבנן לאביי א"כ מצינו תרומה במחובר לקרקע ותנן לא מצינו תרומה במחובר לקרקע אמר להו כי תניא ההיא לענין איחיובי מיתה וחומש דאי תלש ואכל תלוש הוא ואי גחין ואכיל בטלה דעתו אצל כל אדם ופירש"י שמירחה בכרי שהשוה אותה ברחת דזהו קביעותה למעשר וקרא עליה שם תרומה במחובר. מהו מי הויא תרומה או לא. א"כ דחל עליה שם תרומה וכו'. כי תניא ההיא דלא מצינו לענין לאחיובי מיתה והומש. תלושה היא ואכתי במחובר לא אשכחנא לה. ואי גחין ואכיל כשהיא מחוברת בטלה דעתו אצל כל אדם ולא הויא אכילה עכ"ל:

כז שדה של גידולי תרומה וכו'. עד סוף הפרק. בפ"ט דתרומות (משנה ב):

פי"ב א אסור לטמא את התרומה של ארץ ישראל וכו'. בס"פ הניזקין (דף ס"א) גבי הא דתנן אשת חבר טוחנת עם אשת ע"ה אבל משתפלת את המים לא תגע ובפרק קמא דפסחים (דף י"ד ע"ב) ובפרק עד כמה (דף כ"ז): ומותר לטמא תרומת ח"ל

רדב"ז

הזורע תרומה טמאה וכו'. גרסינן בפרק כל שעה (דף לד) אמר להו תא שמע שתילי תרומה שנטמאו ושתלן טהורין מלטמא ואסורין מלאכול בתרומה ואסקה רב ששת מאי אסורין אסורין לכהנים הואיל ואפסילו להו בטומאה דעתם וזהו שכתב רבינו כבר נדחו:

חתך את העלין שצמחו וכו'. כתב עליו הראב"ד מותר לכהנים שאין בהם משום טומאה אבל אסורים לזרים שהרי הם גידולי תרומה ע"כ. ומה שכתוב בספרים שלנו לפיכך אם תלש וכו' אינו מכלל ההשגה אלא מקום לרבינו והסופר טעה והכניסה בלשון הראב"ד ז"ל. ומודה רבינו שאסורים לזרים וכי היכי דאסורה באכילה דרישא לכהנים אסורה באכילה דסיפא נמי לכהנים דוקא וטעמא דראשון ושני גזרו בהו רבנן אבל מה שגדל אחר כך לא גזרו בהו רבנן ומילתא דלא שכיחא הוא: ותנן פ"ט שתילים תרומה שנטמאו ושתלן טהרו מלטמא ואסורין מלאכול עד שיגום את האוכל ר' יהודה אומר עד שיגום וישנה ואמרינן בירושלמי א"ר אבהו א"ר יוחנן כיני מתניתין עד שיגום בעלים וישנה וכל מה שגדל מותר. ומתוך זה הירושלמי שנראה דהלכה כרבי יהודה ולא כת"ק וכתב רבינו לשון המשנה והוא שאם אלו השתילים הם דבר שזרעו כלה מותרין באכילה לכהנים ואם הוא דבר שאין זרעו כלה אסור ומותר לכהנים אחר חתיכת האוכל ע"כ. ונ"ל דטעמא דפלוגתייהו דת"ק סבר כיון שחתך ראשון לא נשאר כח הזרע בשני ורבי יהודה סבר עדיין יש כח הזרע בשני א"כ משום גזירה וכדכתיבנא לעיל:

שתילי חולין שנטמאו וכו'. זה מבואר מהך בבא דלעיל דזריעה מטהרת אלא ולא גזרו שאסורה באכילה אלא בשנטמאה תרומה שלא ישהה אותה לזריעה ויבא לידי תקלה אבל בחולין שנטמאו ליכא למיחש:

שבולת שהיתה בתוך הכרי וכו'. מנחות פרק ר' ישמעאל (דף ע) בעי אבהו שבולת שמירחה בכרי ושתלה וקרא עליה שם תרומה במחובר מהו כיון דמירחה טבלה לה כי קרא עליה שם קדשה לה או דלמא דשתלה פקע לה שם טבלא מינה. אמרי רבנן לאביי א"כ מצינו תרומה במחובר לקרקע ותנן לא מצינו תרומה במחובר לקרקע כי תניא ההיא לענין אחיובי מיתה וחומש דאי תלש ואכיל תלוש הוא ואי גחין ואכיל בטלה דעתו אצל כל אדם ע"כ. פי' כי תניא ההיא שקרא עליה שם תרומה בתלוש ואח"כ שתלה דאי תליש ואכיל חשבינן ליה כתלוש וחייב עליה מיתה וחומש ואי גחין ואכיל בטלה דעתו אצל כל אדם וכהא תנן לא מצינו תרומה במחובר לקרקע אבל כי איבעיא ליה אבהו כגון שקרא עליה שם תרומה במחובר ולא נפשטה בעיין וע"כ סוגיין איירי בשבולת בעצמה ולא בגידולין דהא קי"ל גידולי תרומה חולין אלא שאסורים באכילה מדרבנן והא דקאמר דאי תלש ואכיל חייב מיתה וחומש דתלש מן השבולת עצמה ואי גחין ואכיל בטלה דעתו כיון שהיא מחוברת לקרקע אבל תרומה התלושה אפילו גחין ואכיל לה מעל הקרקע מיחייב עלה והאי דקאמר שתלה לאו דוקא אלא זרעה שהרי שבולת לא שייך בה שתילה וזהו שכתב רבינו אבל עשאה תרומה קודם שיזרענה ומדברי רש"י משמע דשתל לה ממש: כז שדה של גידולי תרומה וכו'. פ"ט הזורע תרומה שוגג יופך ומזיד יקיים אם הביאה שליש בין שוגג ומזיד יקיים וחייבת בלקט שכחה ופאה ועניי ישראל ועניי כהנים מלקטים ועניי ישראל מוכרין את שלהם לכהנים בדמי תרומה והדמים שלהם ע"כ. וגם הלוים מוכרין המעשר בדמי תרומה לכהנים דאע"ג דתנן וחייבת בלקט שכחה ופאה ה"ה לכל שאר המתנות ולא תנן להזכיר אלא הדברים הניתנים גם לזרים ומיהו מעשר עני אינו נמכר וצריך ליתנו לכהן במתנה והכא בגידולי תרומה טהורה עסקינן אבל גידולי תרומה טמאה אסורין אף לכהנים מדרבנן כדכתיבנא לעיל:

החובט גידולין אלו וכו'. שם במשנה החובט משובח והדש כיצד יעשה תולה כפיפות בצוארי בהמה ונותן לתוכן מאותו המין נמצא לא זומם את הבהמה ולא מאכיל את התרומה. וכתב ז"ל בפירוש המשנה אלא אם היתה בהמת כהן ופשוט הוא שהרי התרומה ניתנה לכהנים לנפשם ולבהמתם:

פי"ב א אסור לטמא את התרומה וכו'. זה מבואר פ"ק דפסחים ובכמה מקומות שהרי התרומה נקראת קדש: ומדליק את הטמאה וכו'. גם זה שם והוא הנקרא שמן שריפה בכל מקום ואפילו נטמאת ביד ישראל חייב ליתנה לכהן שנאמר נתתי לך את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת טהורה ואחת טמאה:

ומותר לטמא תרומת ח"ל וכו'. בבכורות פרק עד כמה (דף כז) אמר שמואל אין תרומת ח"ל אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו וה"מ באכילה אבל בנגיעה לית לן בה ואמר רבינא הילכך נדה קוצה לה חלה ואוכל לה כהן קטן ואמרינן נמי אמר רב טמא מת טובל ואוכל בתרומת ח"ל ולית הלכתא כוותיה ע"כ. והלא טמא מת דאורייתא הוא ואפילו הכי מותר לאכול בתרומת ח"ל אע"פ שמוסיף לה טומאה דכיון שאין חובה אלא מדבריהם הם אמרו והם אמרו ופליגא נמי בפ"ק דשבת:

משנה למלך

א אסור לטמא את התרומה כו'. מתוך דברי התוספות בפרק כל פסולי המוקדשין (דף ל"ג) ד"ה הכי גרסינן נראה דלר' יוחנן דמוקי לקרא דכל קדש בתרומה טמא שנגע לוקה וכן נראה מפ"ש שם ד"ה ששיה וכ"כ פ"ב חיים אך בפרק אלו הן הלוקין (דף י"ד) ד"ה הכא כתבו נמי הר"ם מדרוי"ש דלמולם ליכא מלקות לר"י בנגיעה וכן הוא דעת רבינו אף שפסק כרבי יוחנן בפרק י"ח מהלכות פסולי המוקדשין וכן נראה מן הסוגיא דפרק הערל (דף ע"ה) דאמרינן הקרא דבתים יוצא איצטריך לנגיעת תרומה אלמא ליכא מלקות בנגיעה ודוק:

שאינה טמאה אלא בארץ העמים שהיא מדבריהם מפני שעיקר חיובה מדבריהם. לפיכך נדה קוצה לה חלה בחוצה לארץ שאינה מוזהרת אלא לאכלה לא ליגע בה כמו שביארנו: **ב** תרומה שנטמאת בספק לא אוכלים ולא שורפין אלא תהיה מונחת עד שתטמא טומאה ודאית ותשרף. ויש שם *ספיקות ששורפין עליהן את התרומה כמו שיתבאר בענין טומאה וטהרה: **ג** חבית של תרומה שנולד לה ספק טומאה ה"ז לא יחדש בה דבר. לא יזיזנה ממקומה ולא יגלנה אלא יניחנה עד שתטמא ודאי ותשרף. ואין חוששין שמא תאכל: **ד** חבית שנשברה בגת העליונה והתחתונה טמאה. אם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו יציל בידיו בלא נט"י ואע"פ שהוא מטמאה כמו שיתבאר בענין טהרות: **ה** בד"א בחבית של יין והוא שיהיה בגת התחתונה פחות ממאה שהרי ידמע הכל ויפסל. אבל אם היה בתחתונה מאה בזו החבית שהרי היא עולה באחת ומאה. או שהיתה חבית של שמן תרד ותטמא ואל יטמאנה בידיו שהרי הכל ראוי להדלקה ואין שם הפסד מרובה. וכן חבית שמן שנשפכה אם יכול להציל רביעית בטהרה יציל ואם לאו יציל בטומאה. שכיון שנשברה החבית אינו מוזהר שלא להציל בטומאה מפני שהוא בהול: **ו** היה עובר ממקום למקום ובידו ככרות של תרומה אמר לו הנכרי תן לי אחת מהן ואם לאו הריני נוגע בכולן ומטמאן יניח לפניו אחת על הסלע ואל יתננה לתוך ידו כדי שלא יטמא התרומה בידים: **ז** התלתן והכרשינין של תרומה הואיל ואינו מאכל אדם ה"ז מותר לעשות כל מעשיהן בטומאה. ואינו נזהר אלא בעת שרייתן במים. שאם שרה אותם בטומאה הרי טימא אותם בידים. אבל אחר השרייה אינו נזהר. לא בעת ששף הכרשינין ולא בעת שמאכילן לבהמה. לפיכך נותנין תרומת תלתן וכרשינין לכהן עם הארץ: **ח** *אין מפקידין תרומה אצל כהן עם הארץ מפני שלבו גם בה לאכלה. אבל מפקידין אותו אצל ישראל עם הארץ בכלי חרש המוקף צמיד פתיל ובלבד

*(כתב בהגהות מסר"י אבוהב נ"ל שנ"ל ששה ספיקות):

השגת הראב"ד

אין מפקידין תרומה וכו' עד שמא תסיטם אשתו נדה: א"א טעה בזאת הסוגיא של מסכת גיטין אם פירות שלא הוכשרו כי תסיטם אשתו נדה מאי הוי ולמה לי כלי חרש מוקף צמיד פתיל:

כסף משנה

ח"ל וכו' לפיכך נדה קוצה לה חלה בח"ל וכו'. כר"ש עד כמה. ומ"ש כמו שביארנו:

ב תרומה שנטמאת בספק וכו'. בפ"ח דתרומות (משנה ח) גבי חבית שנולד לה ספק טומאה וכר"ג. ומ"ש ויש שם ספיקות וכו' בפ"ד דמסכת טהרות (משנה ה). ומ"ש כמו שיתבאר* בפרק [י"ג מה' שאר אה"ט]:

ג חבית של תרומה וכו'. משנה בפ"ח דתרומות (משנה ח) וכר"ג דאמר אל יחדש בה דבר והטעם מפני שכל זמן שהיא בספק אינה ראויה לא לאכילה ולא לזילוף שמא טהורה היא ולא יזיזנה ממקומה לשמרה כדי שלא תטמא ודאי דמוטב שתטמא כדי שתהא ראויה לזילוף ובלבד שלא תטמא על ידו ולזה אמר ולא יגלנה כדי שלא תטמא על ידי מעשיו כך פירש ר"ש ואין נראה כן מדברי רבינו דא"כ הו"ל לסיים בה יניחנה עד שתטמא ודאי ותעשה זילוף אלא כוונתו לומר לא יזיזנה ממקומה לשמרה שמוטב שתטמא כדי שתשרף ולא יבא בה לידי תקלה:

ד חבית שנשברה בגת וכו'. משנה ט' בפ"ח דתרומות וכר' יהושע: ומ"ש לחלק בין חבית של יין לשל שמן ובין יש בתחתונה ק' סאה ליש בה פחות הכל בספ"ק דפסחים (דף כ':) ויש לתמוה על רבינו למה לא חילק בין יין ישן שראוי לזילוף ליין חדש שאינו ראוי לזילוף כדמפליג התם והר"י קורקוס ז"ל כתב דרבינו לטעמיה אזיל שכתב בסמוך ומשקין שאין ראויים להדלקה שנטמאו כגון היין קוברים אותו ואין מזלפין בו ודלא כההיא סוגיא ואפשר שמה שהעמידו אותו שם בחדש היינו אליבא דמ"ד דראוי לזילוף וכב"ה דאמרי הכי אבל קושטא דמילתא שאסור לזלף בו אלא קוברין אותו:

ה וכן חבית של שמן וכו'. ג"ז במשנה י' בפרק ח' דתרומות וכרבי יהושע. ומ"ש שכיון שנשברה החבית אינו מוזהר וכו'. נראה שזה הוא פירוש מה שאמרו בפ"ק דפסחים על משנה זו להפסד מועט לא חשו משמע הא להפסד מרובה חשו:

ו היה עובר ממקום למקום וכו'. משנה בפרק ח' דתרומות (מי"א) וכרבי יהושע:

ז התלתן והכרשינין של תרומה וכו'. משנה פ"ב דמעשר שני (מ"ג) וכב"ה. ומה שכתב לפיכך נותנים תרומת תלתן וכרשינין לכהן ע"ה בסוף חלה (משנה ט) גבי אלו ניתנים לכל כהן כרשיני תרומה ר"ע מתיר וחכמים אוסרין. ויש לתמוה על רבינו למה פסק כר"ע לגבי חכמים דהא קי"ל הלכה כר"ע מחבירו ולא מחביריו וע"ק שבתוספתא פרק ב' שנינו דר"ע סבר כל מעשיה בטומאה ולפיכך הוא אמר ישנה לכל כהן וחכמים לא הודו לו וכך אמרו בירושלמי (הלכה ד') ומאחר ששני דינים אלו תלויים זה בזה מאחר שפסק ששורים בטהרה הו"ל לפסוק שלא יתנם לכהן ע"ה מיהו בהא איכא למימר שסמך על מה שאמר בירושלמי אח"כ אמר רבי יוסי אפילו תימא מחלפא שעתיה שניא היא שאין אדם מצוי לטמא אוכלי בהמתו ונראה דמגוה גרסינן כלומר וא"כ לא אסרינן לתתם לכהן ע"ה לחוש שמא ישרה ויטמאנה שאפילו ישרה ויטמא מדינא שרו ודי אם גזרו לשרותה בטהרה אבל לגזור שלא יתננה לכהן עם הארץ משום גזירה לגזירה [לא] ומאחר דשקלי וטרו במילתא דר"ע משמע דסברי דהלכתא כוותיה ואע"פ דכל זה לא נאמר אלא בכרשינין משמע לרבינו דה"ה לתלתן דתרווייהו בחדא שיטה שייטי בכמה דוכתי:

ח אין מפקידין תרומה אצל כהן וכו'. בס"פ הניזקין (דף ס"א:) אהא דמוקי אביי ברייתא דקתני מפקידין אצל אוכלי פירותיהן בטומאה בכהן החשוד לאכול תרומה בטומאה רמי מדתנן מפקידין תרומה אצל ישראל ע"ה ולא אצל כהן ע"ה מפני שלבו גם בה אמר רבי אלעא הב"ע בכלי חרס המוקף צמיד פתיל וליחוש שמא תסיטנו אשתו נדה אלא א"ר ירמיה כהן בפירות שהוכשרו כאן בפירות שלא הוכשרו ורבינו נראה דלא גרים אלא בשינויא דרבי ירמיה ולא בא לעקור אוקימתא דרבי אילעא אלא להוסיף עליו וגם נ"ל דלא הוה גריס אלא כרבי אלעא ולא קאי אדאביי דאביי איתותב מההיא ברייתא ולא אתו ר' אלעא ור' ירמיה אלא לפרושי הא דקתני מפקידין תרומה אצל ישראל וכך היא גירסת רבינו אמר רבי אלעא הכא בכלי חרס המוקף צמיד פתיל עסקינן וליחוש שמא תסיטנו אשתו נדה א"ר ירמיה בפירות שלא הוכשרו כלומר וכל זה במאי דקתני מפקידין תרומה אצל ישראל אבל אצל כהן אין מפקידין כלל ועכ"ז יש לתמוה עליו כיון דלא הוכשרו כי תסיטם אשתו נדה מאי הוי ולמה לי כלי חרס מוקף צמיד פתיל ומכר הסיגו של הראב"ד וכתב א"א טעה בזאת הסוגיא כו'. ואפשר לומר לדעת רבינו דמעלה עשו בתרומה וגזרו פירות שלא הוכשרו אטו הוכשרו:

רדב"ז

ב תרומה שנטמאת בספק וכו'. זה מבואר בפסחים (דף כ) ובכמה מקומות והם מבואר שמא נטמאת ואין אוכלין אותה ואפילו כהן טמא ואין שורפין ... טהורה היא ואסור לאבדה:

ג חבית של תרומה שנולד לה ספק וכו'. פ"ח דתרומות פלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע ור"ג ופסק כר"ג דאמר אל יחדש בה דבר. ואיכא למידק אמאי פסק כר"ג לגבי ר' יהושע ותו דבבכורות פרק פסולי המוקדשין מפרש טעמייהו דר' אליעזר ור' יהושע ... יהושע סבר הראויה לך שמור ושאינה ראויה לך לא תשמור ור' אליעזר הא נמי ראויה שמא יבוא אליהו ויטהרנה ע"כ. וי"ל דמשו... טעמיה דר"ג ודרים קרא כר' יהושע הראויה לך שמור ושאינה ראויה לך לא תשמור תאבד ומודה רבי יהושע דקרא הכי מיירי אלא דחיישינן שמא יבא לאכול אותה ולכך אמר אם היתה במקום המוצנע יניחנה במקום התורפה ואם היתה מכוסה יגלנה ור"ג דלא חיישינן שמא יאכלנה א"נ משום דר"ג ... פסק כוותיה ולא ראיתי בזה כלל לסמוך ... ומה שכתבתי נ"ל נכון:

ד חבית שנשברה וכו'. משנה שם פ"ח ה... שנשברה בגת העליונה פי' שה... והתחתונה טמאה מודים רבי אליעזר ו... יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית בט... יציל ואם לאו ר' אליעזר אומר תרד ות... ואל יטמאנה בידיו ע"כ. ור' יהושע סובר ... שיציל בידיו ואפילו שהם עסקניות בלא נ... ידים משתרד ותטמא בתחתונה שהיא ... שמאין ונמצא שמא וכיון שסופה לאיבוד ... לטמויי בידים:

ה בד"א בחבית של יין וכו'. בשלהי אור ... א"ר יוסי בר' חנינא מחלוקת ש... לפחות ממאה שהם חולין שמאין אבל ... למאה חולין שמאין ד"ה תרד ותטמא ... יטמאנה ביד וטעמא הואיל ולא פסדי ... דתרומה עולה בהן וחזו בימי טומאה כדמעי... לזר ותניא נמי התם חבית שמן של תר... שנשברה בגת העליונה ובתחתונה חולין ש... מודה ר' אליעזר לרבי יהושע שאם יכול ... ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו ... ותטמא ואל יטמאנה ביד מאי שנא שמן ש... להדליק יין נמי חזי לזילוף וכ"ת זילוף לאו מי... הוא והא אמר שמואל משום ר' חייא ... מלוג בסלע ומזלפין מלוג בשסים ומשני ... כלומר דלא חזי לזילוף ופריך והא ראוי ... ומשני אתי ביה לידי תקלה שמן נמי אתי ... לידי תקלה דרמי ליה בכלי מאוס ופריך ... נמי רמי ליה בכלי מאוס ומשני לזילוף ק... ליה בכלי מאוס רמי ליה בתמיה דל... בעינן שיהא לו ריח טוב והתם פריך האי ... ר' אליעזר לר' יהושע מודה ר' יהושע ... אליעזר מיבעי ליה אמר רבא איפוך ונ... דברי רבינו: וכן חבית של שמן וכו'. שם במשנה בפלוגתא ופסק כרבי יהושע ד... שאם יכול להציל בטהרה יציל ואם לאו ... בטומאה ועל זו ועל זו א"ר יהושע לא זו היא הרומה שאנו מוזהרים עליה מלטמאה ... מלאכלה וזהו שכתב רבינו שכיון שנשברה החבית וכו' וטעמא דרבי יהושע בריפא משום ... חולין ולגבי שמן נמי איכא הפסד תרומה והיינו דנקט ברישא יין וסיפא שמן דאילו שמן ... דרישא דלא אזיל לאיבוד מודה ר' יהושע דשמן ראוי להדליק ולא חשו להפסד מועט וכדכתי...

ו היה עובר ממקום למקום וכו'. ג"ז שם במשנה בפלוגתא ופסק כרבי יהושע ד... יניח לפניו אחת על הסלע וזו היא הטומאה שאנו מוזהרים עליה שלא יתן אותה ... הנכרי שהוא מטמא אותה בידים:

ז התלתן והכרשינין וכו'. משנה במעשר שני פ"ב פלוגתא דב"ש וב"ה והלכתא ... דאמרי כל מעשיה בטומאה חוץ משרייתה וטעמייהו דב"ה כיון שאין ... אדם אין דין תרומה נוהג בהם וי"ל דחיובם מדרבנן הואיל ואוכלין אותם בני אדם ... רעבון: לפיכך נותנין תרומת תלתן וכו'. שאפי' יטמאנה בשעת שרייתה ותשר... מקפידין עליה כיון שאינן מאכל אדם:

ח אין מפקידין תרומה וכו'. פרק הניזקין (דף ס"א) מפקידין תרומה אצל ישראל ... ואין מפקידין תרומה אצל כהן ע"ה מפני שלבו גם בה וא"ר אלעא הכא במאי ע... בכלי ... הוכשרו כי תסיטם אשתו נדה מאי הוי ולמה לי כלי חרס מוקף למיד פתיל ושבר השיגו ה... רביע דמעלה עשו בתרומה וגזרו פירות שלא הוכשרו אטו הוכשרו:

אין

משנה למלך

התלתן והכרשינין של תרומה הואיל ואינו מאכל אדם כו'. עיין לעיל פרק כ' וסי"ם דין פ':

ובלבד שלא יהיו פירות מוכשרין. גזירה שלא תסיטם אשתו נדה: **ט** אין עושין לעם הארץ תרומת זיתיו בטהרה. אבל עושין לו זיתי חולין בטהרה משום כדי חייו של בדד (לבד). וכיצד עושה נוטל כדי התרומה ומניחה בכלי שאינו מקבל טומאה כגון כלי אבנים. וכשיבוא עם הארץ ליטול החולין והתרומה אומרין לו הזהר שמא תגע בתרומה שלא תחזור לטבלה: **י** ישראל שעושה פירותיו בטומאה אין בוצרין עמו. ואין צריך לומר שאין דורכין עמו מפני התרומה שתעשה בטומאה. אבל מוליכין עמו חביות לגת ומביאין מן הגת: **יא** זיתים וענבים שנטמאו סוחטן ועושה אותן תרומה. ואם נטמאו אחר שנעשו תרומה וסוחטן פחות פחות מכביצה הרי המשקה היוצא מהן מותר בשתייה לכהנים. ואפילו לנככים היה ראוי שהמשקה כאילו הוא מופקד בתוך האוכל. ולא אמרו פחות פחות מכביצה אלא גזירה שמא יעשה יותר מכביצה ונמצא המשקה מתטמא בכביצה. ואם היו פירות אלו שלישי לטומאה דורכן בגת ובבית הבד והמשקה תרומה טהורה. שאין שלישי עושה רביעי בתרומה כמו שיתבאר בענין טהרות: **יב** פת תרומה שנטמאת משליכה לבין העצים עד שישרפנה. וכן שמן שנטמא נותנו בכלי מאוס עד שידליק כדי שלא יהיה תקלה לאחרים ויאכלוהו. והחיטים שנטמאו שולקן ומניחן בכלי מאוס כדי שלא יהיו ראויין לאכילה ואח"כ יסיק בהן

רדב"ז

...י חרס סמוקף לניד פתיל כלומר כא דתניא מפקידין בכלי חרס מוקף לניד פתיל ...נו יכול ליגע בו והא דתניא אין מפקידין בשאינו מוקף לניד פתיל וצריך וליחוש ...א תסיטנו אשתו נדה שהנדה מטמאה את משאה אפילו שאינה נוגעת ומשני אלא ...קשיא כאן בפירות שהוכשרו כאן בפירות שלא הוכשרו ע"כ בגמרא וקשיא על. מ"ש ...נו וכבר השיגו הראב"ד ז"ל. ונראה ליישב ...ת רבינו דאצל כהן ע"ה אין מפקידין כלל ...י' מוקף לניד ואפי' לא הוכשרו דכיון דלבו ...בה חיישי' שמא יסיר הצמיד ויגע בה בידים ...ת ויכשירנה ויטמאנה א"כ גזרו בכהן כיון ...ו גם בה אע"ג דאיכא לניד פתיל ולא ...שרו וכותב ז"ל דכי משני ר' אלעא הכא במאי ...קינן בכלי חרס וכו' היינו הך ברייתא ...קידין תרומה אצל ישראל ע"ה ולא אצל כהן ...: ואפילו ע"י לניד אצל ישראל אין אצל כהן ... וכן הך דתניא סוחנין ומפקידין אצל אוכלי ...פית ואצל אוכלי פירותיהן בטומאה בישראל ...: מתניא וריבא בישראל וסיפא בכהן והשתא ...א פירוקיה דאביי דמוקי לה בכהן החשוד לאכול ...מה בטומאה והך דצריך א"ה מפקידין והתניא ...קידין תרומה וכו' ניחא נמי דרישא בישראל ... והוה מלי רבי אלעא לתרוצי רישא בישראל ...א בכהן אלא משום דקשיא ליה אהריתי נהי ...ישראל אין לבו גם בתרומה ניחוש שמא יגע ... ולאו אדעתיה ומשום הכי מוקי לה בכלי חרס ...ף לניד פתיל והרתי קא משני הכא בישראל ...לי חרס וכו' עסקינן וצריך תלמודא וליחוש ...ו תסיטנו אשתו נדה אלא א"ר ירמיה לא ...א כאן בפירות שהוכשרו כאן בפירות שלא ...שרו ורבינו לא גריס אלא דלא הדר מתירוצא ...יתא דתרווייהו צריכי דאע"ג דלא הוכשרו ...הס מגולין זימנין דנפיל עלייהו מיא והוכשרו ...' אדעתיה ויגע בהם הילכך בעינן לניד פתיל ...א הוכשרו ור' ירמיה הכי משני לא קשיא כאן ...רות שהוכשרו איכא למיחש שמא תסיטנו אשתו ...: וכאן דאמרי' דמפקידין ולא חיישינן שמא ...סנו אשתו נדה בשלא הוכשרו כיון דאיכא תרתי ...תיבנא. ואע"פ שטרחתי להעמיד דברי רבינו ... גירסת הספרים עדיין אני חושש שמא ...היתה גירסתו כגירסת הספרים שלנו ושיטת הראב"ד נראית בעיני נכונה דכיון דלא ...שרו לא חיישינן למידי והמהתי עליו למה לא השיג עליו דמשמע מדבריו דלגבי כהן ...: אין מפקידין כלל אפי' שיש עליו לניד פתיל ואפי' לא הוכשרו ולגבי ישראל ע"ה ...קידין באית בהו תרתי כדאמרן וסוגיין משמע איפכא דלגבי ע"ה ישראל מפקידין אע"ג ...א בהו חד מהני ולגבי כהן ע"ה משום דלבו גם בתרומה בעינן הוכשרו ואי לא גרסי' ... בעינן תרתי וכיון שלא השיג עליו הא דעדיפא משמע דגירסא אחרת היתה ...או בהיו נדחקים לפרש כאשר פירשתי לעיל ועדיין צ"ע: (עיין בתשובות חלק שני ...פס מהדם דף ס"ה סימן קע"ה): **ט** אין עושין לע"ה תרומת זיתיו בטהרה וכו'.

...ה הניזקין (דף ס"ב) העיד ר' יוסי בן המשולם משום ר' יוחנן אהיו שאמר משום רבי אלעזר חסמא אין עושין תרומת זיתיו בטהרה אבל עושה זיתי חולין ...רה ונראה דטעמא הוי משום כדי חייו דבדד ובשלמא חוליו בטהרה איכא כדי חייו דבדד אבל תרומה בטהרה ליכא אלא רווחא פורתא ולא התירו ולא פירש"י כן ומסיים בהך ברייתא ...הה בכליו של חבר וכשבא ע"ה ליטול נוטל את שתיהם ואינו חושש ופרכינן עלה וליחוש דלמא נגע בה דאמרי' ליה חזי דאי נגעת בה הדרא לטבלה וליחוש דילמא לא היכפת ...הבהא לתקוני קא מכוין מיכפת לא היכפת ליה בהמיהא ומה שכתוב בספרים משום כדי חייו בלבד נראה דט"ס הוא אלא משום כדי חייו של בדד והכי איתא בגמרא והעושה השמן ...ת הבד נקרא בדד והוא חבר: ומניחה בכלי שאינו מקבל טומאה. וא"ת הא תניא בהדיא ומניחה בכליו של חבר ומשמע אפי' שיהיה הכלי מקבל טומאה וי"ל משום דתלמודא ...' עלה וליחוש דלמא נגע בה בשלמא התם אית ליה היכרא כלומר רישא דקתני גבי חלה ומניחה בכפישה או באנחותה והם כלים של בלאי המתות ההם אית היכרא ולא נגע ...סיפא דקתני בכליו של חבר מאי היכרא איכא ומשני דמנח לה בכלי גללים בכלי אבנים בכלי אדמה אי הכי מאי אירייא דחבר אפי' דע"ה נמי הכי נמי קאמר בכלים של ע"ה ...וייס להשתמש בהם חבר ונתבארו דברי רבינו. וא"ת למה לן כולי האי ליתני בסיפא דמנח ליה בכפישה או באנחותה כדקתני רישא וי"ל שמא כלים הללו ראויים לחלה ואינם ראויים להגיה בהם שמן:

...שראל שעושה פירותיו בטומאה וכו'. סיפא דהך ברייתא סוחנין ומפקידין אצל אוכלי שביעית ואצל אוכלי פירותיהן בטומאה אבל לא לאוכלי שביעית ולא לאוכלי פירותיהן בטומאה פי' סוחנים ומפקידים וכו' חבואה מתוקנת דלא חיישינן לאחלופי אבל אין סוחנין הבואה של אוכלי שביעית ולא של אוכלי פירותיהם בטומאה שאסור לסייע ידי עוברי ...רה והכי תנן נמי התם אשת חבר משאלת לאשת ע"ה נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה אבל כשתטיל למים לא תגע עמה לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום:

זיתים וענבים שנטמאו וכו'. פ' כל שעה (דף ל"ד) א"ר יוחנן ענבים שנטמאו דורכן פחות מכביצה ויינם כשר לנסכים אלמא קסבר משקין מיפקד פקידי לאימת קא מיטמאו לכי סחיט להו לכי סחיט להו ליתיה שיעורא אי הכי כבילה נמי דהא תנן טמא מת שסחט זיתים וענבים כבילה מכוונת טהורים ההם דיעבד הכא לכתחילה גזירה ...א אתי למיעבד יותר מכבילה ע"כ בגמרא. ותימא על רבינו שכתב שהם זיתים וענבים שנטמאו וכו' ומשמע אפילו יותר מכבילה והלא הזג הוזר ומטמא את המשקים הואיל ויש ...כבילה ואיך יעשה אותה תרומה והם טמאין אלא על כרחין כבילה מכוונת קאמר והיינו מתני' טמא מת שסחט ענבים כבילה מכוונת טהורים ולא כתב רבינו המשנה כצורתה ...שיש בה תנאים כגון שלא נגע הטמא במשקה וכגון שעשאן בפשוטי כלי עץ שאינם מקבלים טומאה ולפיכך כתב זיתים וענבים שנטמאו ובמקומו יבאר פרטי הדינים ומש"ה נקט תנא ...תניתין כבילה מכוונת שאם היא יותר כל שהו הכל טמא דכיון שילאה טפה ראשונה נטמאת הטפה באוכל שעדיין הוא כבילה ולא בא רבינו לפרש הכא אלא דמשקה מיפקד פקידי ולפיכך ...ם רבינו אבל לעולם באוכל כבילה מכוונת איירי: ואם נטמאו אחר שנעשו תרומה וכו'. היינו הך דרבי יוחנן אלא דקפיא לשון ואם דמשמע שיש חילוק בין נטמאו קודם שעשאן ...מה לאחר שעשאן תרומה ואני לא ראיתי בסוגיא חילוק בזה כיון דקי"ל משקה מיפקד פקידי מה לי עשאן תרומה מה לי לא עשאן תרומה ואין חילוק בין לכתחילה לדיעבד דפחות מכבילה ...לו לכתחילה וכבילה מכוונת בדיעבד אין לכתחילה לא והם לשון רבינו מתוקן לריך לי עיון אבל אני הושב דהאי ואם ואפילו הוא: ואם היו פירות אלו שלישי וכו'. זה מבואר בכמה דוכתי דשני עושה שלישי בתרומה ואין שלישי עושה רביעי בתרומה אלא בקדשים:

פת תרומה שנטמאת וכו'. התם (דף ל"ג) תניא מדליקין בפת ובשמן התרומה שנטמאת א"ל פת זריק ליה בין העצים שמן רמי ליה בכלי מאוס וטעמא דזריק לה בין העצים כדי שלא יבא לידי תקלה וכן שמן מנח ליה בכלי מאוס: וחטין שנטמאו שולקן וכו'. התם אמר רב הונא לא שנו אלא פת אבל חטין לא שמא יבא בהן לידי תקלה ורבי יוחנן אמר אפי' חטי נמי ואמאי ניחוש דילמא אתי בהו לידי תקלה כדאמר רב אשי בשליקותא ומאיסותא הכא נמי בשליקותא ומאיסותא:

כסף משנה

ט אין עושין לע"ה תרומת זיתיו בטהרה וכו' עד שלא תחזור לטבלה. בפ"ה הניזקין (דף ס"ב) ופי' רש"י אין עושין תרומת זיתיו בטהרה לאחר שהספק זיתיו לתתן לבית הבד אין מפרישין בדדין חברים תרומה מהם לעשותן בטהרה לפי שכבר הוכשרו במעטן ונטמאו והכהן סומך עליהם וסובר שהם טהורים ובעי בגמרא וטעמא מאי אמר רבי יוחנן וכו' משום כדי חייו דבדד ופרש"י ומ"ט שרו רבנן להקולי בתרומה כי האי קולא דאיכא למיחש דילמא הדר נגע עכ"ל: ומ"ש בספרי רבינו משום כ"ח בלבד תיבת בלבד נ"ל שט"ס היא וצריך למוחקה ואם נפשך לקיים הגירסא נאמר שרבינו היה גורס בלבד במקום דבדד:

י ישראל שעושה פירותיו וכו'. משנה בפ"ד דע"ז (דף נ"ה:):

יא זיתים וענבים שנטמאו וכו' עד שאין שלישי עושה רביעי בתרומה. כר"י בפרק כל שעה עלה ל"ג ול"ד. כתב הר"י קורקוס ז"ל ויש לתמוה על רבינו שכתב שאפילו נטמאו אחר שעשה אותם תרומה סוחטן פחות פחות מכבילה ולפי מ"ש בגמרא לא נאמר זה אלא בחולין דאלו בתרומה אין חילוק בין סוחט כבילה או פחות מכבילה דמעלה עשו בהם ולא אמרינן בהו משקין מיפקד פקידי אלא המשקה מיטמא עם האוכל וגם בסוף הלשון נראה שיש חילוק בתרומה בין נגע בשני לנגע בראשון שכן כתב והמשקה תרומה טהורה שאין שלישי עושה רביעי בתרומה ולפי מ"ש שבגמ' אין לחלק כן לגבי תרומה דמעלה עשו בה ומשקה מטמא עם האוכל ואין לחלק בה בין שלישי לרביעי דלא אמרינן בה משקה מיפקד פקידי. ועוד יש לתמוה למה לא הזכיר רבינו גבי נטמאו בעודם חולין שיסחוט אותם פחות פחות מכבילה כמ"ש בגמרא ונראה שדעת רבינו שמימרא דר' יוחנן דדורכם פחות מכבילה ויינם כשר לנסכים ה"ה בענבים של תרומה שיינם מותר לכהנים והידך מימרא דר"י דהקדישן ואחר כך דרכן וכו' בהקדישן לנסכים מיירי וכדקס"ד מעיקרא ומאי דאמר רב יוסף הכא בענבים של תרומה וכו' דיחויא בעלמא הוא דלא תפשוט שעשו מעלות בקדושת פה אבל קושטא דמילתא כדקס"ד רב דימי דפשט מיניה דלאף בקדושת פה עבוד מעלה דהכי מסקינן התם והקדישן היינו הקדש ממש. לנסכים כפשטיה ובהא הוא דעבוד מעלה אבל לא בתרומה. ומה שהקשיתי עוד שלא פירש רבינו בתחלת דבריו דסוחט פחות מכבילה אפשר דאסוף דבריו סמיך דמפליג בין נגעו בשני לנגעו בשלישי ומסיפא נשמע לרישא. א"נ דברישא דמיירי רבינו בחולין כתב ששם דאפילו הוא שני אין שני עושה שלישי בחולין וסוחט אפילו ביחד אבל בתרומה גם אם הם שני מפליג בפחות ליהר עכ"ל:

יב פת תרומה וכו' עד יסיק בהם תנור וכירים. שם עלה ל"ג וכרבי יוחנן: ומ"ש

ומשמן

ומשקין שאין ראויים להדלקה שנטמאו וכו'. הכי אמרי' בפרק כל שעה דתרומת תותים וענבים שנטמאו אין בהם לא היתר אכילה ולא היתר הסקה ואע"ג דאפשר דדריך פחות כחות מכביצה אמר רבא דלמא אתי בהו לידי תקלה הילכך לית להו תקנתא אלא לקוברן:

יג יין תרומה שנתגלה הואיל ואסור בשתייה וכו'. משנה פ"ח דתרומות יין של תרומה שנתגלה ישפך ואין צ"ל חולין שלשה משקין אסורין משום גילוי המים והיין והחלב ושאר המשקין מותרין ותאן נמי התם נקורי תאנים וענבים וקישואין והדלועין והאבטיחין והמלפפונות אפי' הן ככר אחד גדול וא' קטן אחד תלוש וא' מחובר כל שיש בו ליחה א' ונשיכת הנחש אסורה מפני סכנת נפשות

בהן תנור וכירים. ומשקין שאין ראויין להדלקה שנטמאו כגון היין קוברין אותן: **יג** יין תרומה שנתגלה הואיל ואסור בשתייה ישפך. וכן תאנים וענבים וקישואים ודילועין ואבטיחין ומלפפונות של תרומה שנמצאו מנוקרות הרי אלו אסורין באכילה מפני סכנת נפשות. מה יעשה בהן ישליך לים או יקברו: **יד** עיסה שנילושה במים מגולים אע"פ שהוא תרומה תשרף: **טו** אסור לכהן ליטול תרומה או שאר מתנות שלו עד שיפרישו אותם הבעלים שנאמר ראשיתם אשר יתנו לה' לך נתתים ונאמר אשר ירימו בני ישראל לה' נתתי לך עד שירימו ואח"כ יזכה בהם. ולא יטלם אחר שהורמו אלא מדעת בעלים שהרי הם של בעלים ליתנן לכל כהן שירצו שנאמר ואיש את קדשיו לו יהיו. ואם לקח שלא מדעת בעלים זכה בהן שאין לבעלים מהן אלא טובת הנאה וטובת הנאה אינה ממון: **טז** כהן שנתנו לו תרומה ומצא בה דברים אחרים הרי אלו אסורים משום גזל שמא אחרים הניחום שם עד שיטלום: **יז** אין ישראל חייבין להטפל בתרומה ולהביאה מן הגורן לעיר ומן המדבר לישוב אלא כהנים יוצאין לגרנות וישראל נותנים להם חלקן שם. ואם לא יצאו ה"ז מפריש ומניחה בגורן. ואם היתה חיה או בהמה אוכלתה שם ואינה משתמרת שם מהם התקינו חכמים שיטפל בה ויביאנה לעיר ויטול שכר הבאתה מכהן. שאם הפרישה והניחה לבהמה ולחיה ה"ז חילול השם: **יח** אסור לכהנים ולוים לסייע בבית הגרנות כדי ליטול מתנותיהן. וכל המסייע חילל קדש השם. ועליהם נאמר שחתם ברית הלוי. ואסור לישראל להניחו שיסייעהו אלא נותן להם חלקן בכבוד: **יט** נתן תרומה לכהן ע"מ להחזירה יצא ידי נתינה. ואסור לעשות כן מפני שנמצא כמסייע בבית הגרנות. וכן אסור להן שיחטפו תרומות ומעשרות ואפילו לשאול חלקן בפיהן אסור אלא נוטלין בכבוד. שעל שלחן המקום הם אוכלין ועל שלחנו הם שותים ומתנות אלו לה' הם והוא זיכה להן שנאמר ואני נתתי לך את משמרת תרומותי: **כ** לא יתן אדם תרומה לשומר גתו. ולא בכור לשומר עדרו. ולא מתנות לרועה בהמתו. ואם נתן חילל אלא א"כ נתן להם שכר שמירתן תחילה. ורשאי ישראל לומר לישראל אחר הא לך סלע זו ותן תרומה או

ומ"ש ומשקין שאין ראויים להדלקה שנטמאו וכו'. בסוף תמורה (דף ל"ג:) תנן את שדרכו לשרוף ישרף לקבור יקבר ופירש כגון היין שניטמא קוברים אותו ונראה מדבריו שאין מזלפין בו ואע"ג דבפרק קמא דפסחים ופרק הגוזל הגיה דב"ה ס"ל תיפשה זילוף כתב הר"י קורקוס ז"ל דלא קיימא לן הכי משום דהתם אמרינן דטעמא דב"ה משום דלא חיים להקלה והילו אנן אשכחן בכמה דוכתי דחיישינן לתקלה בפ"ק דשבת גבי י"ח דבר ובפרק כל שעה:

יג יין של תרומה שנתגלה וכו' עד הרי אלו אסורים באכילה. משנה פ"ח דתרומות (משנה ד): ומה שכתב מה יעשה בהן וכו':

יד עיסה שנילושה במים וכו'. תוספתא בפרק ז' דתרומות וירושלמי פ"ח וכהכמים:

טו אסור לכהן ליטול תרומה וכו'. בספרי פרשת נשא: ולא יטלם אחר שהורמו וכו'. בפרק הזרוע (דף קל"ג). ומ"ש וטובת הנאה אינה ממון:

טז כהן שנתנו לו תרומה וכו'. תוספתא בסוף תרומות ובפ' הזרוע ברייתא:

יז אין ישראל חייבים להטפל בתרומה וכו'. בס"פ הזרוע (דף קל"ד):

יח אסור לכהנים וללוים וכו'. בפרק הזרוע ובר"פ עד כמה (דף כ"ו:) ואמרינן התם (דף כז) דתרומת ח"ל אין בה משום המסייע בבית הגרנות ואיני יודע למה השמיטו רבינו:

יט נתן תרומה לכהן ע"מ להחזירה וכו'. בפ"ק דקידושין עלה ו' ע"ב:

וכן אסור להם שיחטפו וכו' ואפילו לשאול וכו'. בפ' הזרוע (דף קל"ג) ואע"ג דמסיק בה אי יהבו לי שקילנא כיון דשמעית הא דתניא הצנועים מושכים ידיהם והגרגרנים חולקים מישקל נמי לא שקילנא משמע לרבינו דהיינו דוקא בזרוע לחיים וקיבה וכשיש רבים בבית המטבחים משום דמיחזי כגרגרנותא ולפיכך כתבה רבינו בפ"ט מהלכות בכורים והשמיטה מכאן:

כ לא יתן אדם תרומה וכו'. בכורות (דף כ"ז): ורשאי ישראל לומר וכו'. בר"פ עד כמה (דף כ"ז). ומה שכתב בד"א כשהיו הבעלים רוצים ליתן וכו'. ירושלמי בפרק ו' דדמאי: וכן

יד עיסה שנילושה במים וכו'. הכי א' בהוספתא דתרומות ופשוט דהמירא סכנתא מאיסורא ואפי' האידנא חיישינן לגילויא למאן דחייש אסור וחש ש' רבינו דיני הגילוי במקומו:

טו אסור לכהן ליטול תרומה וכו'. גרסי' הזרוע (דף קל"ג) הניא וזה י' משפט הכהנים מלמד שהמתנות דין למאי הל' לא להוציאן בדיינין כלומר כהן ראשון הס' מוציאין מידו ודהיכן לא להלקן בדיינין דאוי' לו לישראל תן אותם לכהן הכר ולא לכהן הא למדת שאין לכהן כלום עד שיתן הבעלים דכתיב ואיש את קדשיו לו יהיו כ' שיש לו בהם טובת הנאה לתתם לכל כהן ש' ואם לקח שלא מדעת הבעלים. דגרסי' ת"ש ר' יהודה בן בתירא אומר משפט כ' שהמתנות דין יכול אפי' הזה ושוק ת"ל למאי אילימא להלקו בדיינין אמו חזה ושוק בדיינין מהחלקים אלא לאו להוציאן בד' הב"ע דאתו לידיה אי דאתו לידיה מאי למי' דאתו לידיה בטבלייהו וקסבר האי הנא מ' שלא הורמו כמי שהורמו דמיין משמע דלה' בדיינין אין יכול להוציאו ולא שאני לן בין ושוק לשאר מתנות וזהו שכתב רבינו אסור ליטול תרומה או שאר מתנות שלו וכו'. לקחן הכהן אחר שהורמו זכה בהן ואין מ' מידו לתת לכהן אחר ומסתבר דאפילו כהן ע"ה אין מוציאין מידו שכבר זכה והא דאמרינן דאין נותנין מתנות כהונה (במקום דאיכא כהן חבר ה"מ לכתחילה בדיעבד אם נתנם לו או שלקחם הוא זכה ' ואם לקחם כהן קודם שהורמו בפלוגתא ד' למ"ד כמי שהורמו דמיין זכה בהם ולמ"ד כמי שהורמו דמיין לא זכה בהן וכן נראה רבינו:

טז כהן שנתנו לו תרומה וכו'. זה מ' שלא זכה אלא בתרומה לא במה בה ומסתברא שאין הדברים אמורים אלא שנתנו בתורת תרומה אבל נתנו בתורת ' אע"ג דאין התרומה ניתנת במתנה זכה שבתוכה דלהכי אמר ליה בלשון מתנה שיזכה במה שבתוכה כנ"ל:

יז אין ישראל חייבין ליטפל בתרומה ו' פרק הזרוע (דף קל"ד) לוי זרע נ' ולא הוו עניים למשקל לקט אתא לקמיה שפת א"ל לעני ולגר תעזוב אותם ולא לעו' ולא לעטלפים מיתיבי אין מביאין תרומ' מגורן לעיר ולא ממדבר לישוב ואם אין ש' שוכר פרה ומביאה מפני הפסד תרומה שאני תרומה דטבלה ולא סגי דלא מפרי' ומסיק הפתא דאתית להכי תרומה נמי נתינה כתיב בה הא למדת דכל מקום דכתיב נתינה חייב ליטפל בה עד שיגיענה ליד כהן ויטול שכרו מהכהן ואי לא כתיב בה אע"ג דכתיב תעזוב כגון לקט שכחה ופאה אינו חייב ליטפל בה ליתנה לעניים וגם לא יניחנה לעורבים ולעטלפים אלא הרי היא שלו וכן כתב רבינו בפ"ק דמתנות עניים. ומ"ש שאם הפרישה והניחה לבהמה ולחיה הרי זה חילול השם לפי שהתרומה נקראת קדש ומלבד שלא קיים מצות נתינה יש בדבר חילול השם:

יח אסור לכהנים ולוים וכו'. זה מבואר בכמה מקומות ואחד מהם במסכת בכורות (דף כ"ו) והראיה מקרא שהביא רבינו:

יט נתן תרומה לכהן ע"מ להחזירה וכו'. הכי קי"ל בקידושין (דף ו) ובכולי תלמודא מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה והרי היא של ישראל ויכול למוכרה לכהן אחר ודב' אסור מפני שנמצא מסייע לישראל בבית הגרנות: וכן אסור להם שיחטפו וכו'. גרסי' בפרק הזרוע (דף קל"א) ההוא ליואה דהוה חטיף מתנתא אמרי ליה לר' לא מסתייה דלא שקלינן מיניה אלא מחטף נמי חטיף ומנו גרסי' נמי התם (קל"ג) בדיק לן רב יוסף האי כהנא דחטיף מתנתא הבובי קא מהבב מנוה או זלזולי קא מזלזל במצוה ופ' ליה ונתן ולא שיטול מעצמו אמר אביי מרים הוה חטיפנא מתנתא ה"א הבובי קא מחבבנא מצוה כיון דשמענא להא דתניא ר"מ אומר בני עלי חלקם שאלו בפיהם מימר ל' אמינא ואי יהבו לי שקילנא כיון דשמענא להא דתניא הצנועים מושכין ידיהם והגרגרין חולקין מישקל נמי לא שקילנא לבר ממעלי יומא דכפורי לאחזוקי נפשאי בכהני. כי השתא' יתברך ולכן צריך לנהוג בהן כבוד:

כ לא יתן אדם תרומה לשומר גתו וכו'. פ' עד כמה (דף כ"ז) תנן ת"ר הכהנים והלויים והעניים והמסייעים בבית הרועים ובבית המטבחיים אין נותנין להם תרומה בשכרן עושים כן חללו שנאמר שחתם ברית הלוי ואומר ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו ודוקא בשכרן אסור אבל אם נתן להם שכרם מותר כדכתב רבינו: ורשאי ישראל לומר לישראל אחר וכו'. סיפא דהך ברייתא ובכולן יש בהם טובת הנאה לבעלים כיצד ישראל שהפרים תרומה מכריו ומצאו ישראל אחר ואמר לו הא לך סל' ותנהו לבן בתי כהן מותר אם היה כהן לכהן אסור ופריך תלמודא ותנא מ"ע לא קאמר מתנות כהונה כלומר כיון דתנא וכולן יש בהם טובת הנאה לבעלים אמאי ל' נמי מנה שהפרים מתנותיו ודעה שהיו לו בכורות ומעשר תרומה דקדושת הגוף הוא כיון דלא מתחלא לא אתי למיטעי בה הני כיון דקדושת דמים ניגהו אתי למטעי בהון מתחל קדושתייהו אארבעה זוזי ואתי למנהג בהו מנהג חולין משמע מהכא דבשאר מתנות כהונה דלא קדשי גופייהו לא מצי למימר ליה טול סלע זה ותנהו לבן בתי, ורבינ' ט

משנה למלך

יח אסור לכהנים ולוים לסייע כו'. כתב מרן והאמרי' בסם דתרומה ח"ל אין בה משום כמסייע כו' ועי' לקמן פ"ב מהלכות בכורים דין י"ב: **כ לא** יתן אדם תרומה לשומר גתו. תוס' פ"ו דדמאי:

אר מתנות וי"ל דלא אמרינן הכי אלא למיהב פשטא להגא דפתח ובכולן יש להם טובת הנאה לבעלים וסיים בתרומה דתנא כיצד ישראל שהפריש תרומה וכו' אבל לעולם קי"ל כרישא דמתניתין ובכולן יש בהן טובת הנאה לבעלים :

בד"א כשהיו הבעלים רוצים וכו'. דהא דאמרינן ובכולן יש בהם טובת הנאה לבעלים כגון שהיה חפץ ליתן לאחד מהם בחנם אבל לתת להם בטובת הנאה אסור ואע"ג דקי"ל דטובת הנאה אינה ממון מ"מ מיחזי כמוכרה להם והטור וגם אסור לכהן לומר טול סלע ותן לבן בתי כהן או לבני כהן משום דדמי לכהן המסייע בבית הגרנות והיינו דספיא ואם כהן לכהן אסור ולא הוצרך רבינו לבאר זה י כתב דשאי ישראל לומר לישראל וכו' ע דוקא ישראל ולא כהן : וכן אסור לעשות יה וכו'. פ"ז דשביעית אין עושין סחורה ות שביעית ולא בבכורות ולא בתרומות ולא ום וטרפות ולא בשקצים ורמשים וטעמא דכתיב לאכלה לאכלה ולא לסחורה :

עשרה אין חולקין להם תרומה בבית הגרנות וכו' עד סוף הפרק. אר ביבמות פרק נושאין (דף צ"ט) ובפרק הערל :

ג א התרומה עולה באחד ומאה וכו'. פ"ד דתרומות רבי אליעזר : תרומה עולה באחד ומאה רבי יהושע במאה ועוד ועוד זה אין לו שיעור ר"י בן ס אומר ועוד קב למאה סאה שתות למדמע ק כרבי אליעזר לפי שסתם לן תנא כוותיה יס רבות ואמריק בירושלמי מנין שהן ן אמר ר' יונה את חלבו את מקדשו ממנו שאתה הורם ממנו אם נפל לתוכו מקדשו ה הוא אחד במאה רבי אליעזר אומר מוסיף ומעלהו ע"כ. ומעלה סאה ונותנה לכהן משום גזל השבט והשאר מותר לזרים : הרומה שאין הכהנים מקפידין עליה וכו'. דכיון שאין מקפידין עליה אין כאן גזל השבט והכל מותר לזרים :

נפלה סאה תרומה לפחות וכו'. פ"ב דערלה להקל ולהחמיר מין בשאינו מינו כיצד ן גריסין שנתבשלו עם עדשים ויש בהם בנותן ס בין שיש בהן להעלות באחד ומאה ובין ן בהן להעלות באחד ומאה אסור אין בהם תן טעם בין שיש בהם להעלות באחד ומאה אין בהם להעלות באחד ומאה מותר ותנן דתרומות סאה תרומה שמאה שנפלה לפחות אה חולין וכו' ואם טהורה סיהא הסאה כרו לכהנים בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה :

סאה תרומה שנפלה למאה וכו'. פ"ד דתרומות (מ"ה) פלוגתא דתנאי ופסק כמים שאומרים אינה מדמעת אלא לפי חשבון נ"נ דנתבטלה דתרומה עולה באחד ומאה ת צריך להפריש אחת וליתנה לכהן ולפיכך מעת לפי חשבון מיכת : וכן סאה של תרומה '. ג"ז שם בפלוגתא ופסק כחכמים שאמרו המדומע מדמע אלא לפי חשבון ואם תקשה תי למה לי תרא לאשמועינן כהו דרבי אליעזר דא לאשמועינן כהן דרבנן ות"מ רבינו לא היה ך אלא סיפא לבד דהוי רבותא לחכמים : בד"א בדבר שאין דרכו ליבלל וכו'. איתא בפרק הערל וגרסי' בירושלמי פ"ה תרומות תני סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה לין הרי אלו מדומעין ואין משלמין לה קרן ומש על מקום אחר ולא ממקום אחר עליהן א לפי החשבון ובדבר שאין דרכו ליבלל אבל בר שדרכו ליבלל הולכין אחר הרוב אם רוב רומה תרומה ואם רוב חולין חולין ע"כ. והטעם בר שאין דרכו ליבלל כל דבר באנפי נפשיה קאי בל בדבר שדרכו ליבלל הרי הכל מעורב ולפיכך ולכין בו אחר הרוב ומתוך הירושלמי משמע דבר שאין דרכו ליבלל ימצא לו עלייה כלומר נקל ימצא להעלותו אבל בדבר שדרכו ליבלל מא ימצא בהם תקלה כלומר על ידי שמשהה ותם עד שימצא להם עלייה יבאו בהם לידי תקלה ולפיכך הולכין בו אחר הרוב :

*או בכור או שאר מתנות לפלוני הכהן בן בתי או בן אחותי וכל כיוצא בזה : **כא** בד"א כשהיו הבעלים רוצים ליתן אותם לאחד משני כהנים אלו או לאחד משני לויים אלו בחנם ואמר לו חבירו הא לך ותן לזה. אבל הבעלים שאמרו לכהן או ללוי הא לך חלק זה בטובת הנאה ה"ז אסור. וכן אסור לעשות סחורה בתרומות אף ע"פ שהוא לוקח מכהן ומוכר לכהן : **כב** עשרה אין חולקין להן תרומה בבית הגרנות אע"פ שהן אוכלין אותה או מאכילין אותה. ואלו הן. החרש. והשוטה. והקטן שאין בו דעת לפרוש חוקו מפני שאין באלו דעת. והטומטום. והאנדרוגינוס מפני שהן בריה בפני עצמן. והעבד שמא יראוהו העוברים בשדה ויעידו עליו שהוא כהן. והערל והטמא מפני שהן מאוסין. והאשה שמא תתגרש ומפני הייחוד. והנושא אשה שאינה הוגנת לו קנסו אותו שלא יחלוק בבית הגרנות עד שיגרשנה. וכולן משלחין להן לבתיהן וחולקין להן כשאר קדשי הגבול. חוץ מן הנושא אשה שאינה הוגנת לו והטמא והערל שאין משלחין להן כלל :

פרק שלשה עשר

א התרומה [א]עולה באחד ומאה. כיצד סאה תרומה שנפלה למאה סאה של חולין ונתערב הכל מפריש מן הכל סאה אחת ונותנה לכהן והשאר מותר לזרים. וכל תרומה שאין הכהנים מקפידין עליה כגון תרומת הכליסין והחרובין והשעורים של אדום אינו צריך להגביה הואיל ונפלה במאה בטלה במיעוטה והכל מותר לזרים : **ב** נפלה סאה תרומה לפחות ממאה נעשה הכל מדומע וימכר הכל לכהנים בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה. בד"א כשנתערב מין במינו. אבל מין בשאינו מינו בנותן טעם אם יש בכל טעם תרומה נעשה הכל מדומע וימכר לכהנים חוץ מדמי תרומה שבו. ואם טעם הכל טעם חולין הכל מותר לזרים : **ג** סאה תרומה שנפלה למאה והגביה סאה מן הכל ונפלה הסאה שהגביה למקום אחר אינה מדמעת אלא לפי השבון. וכן סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ונעשה הכל מדומע ונפל מן המדומע למקום אחר אינו מדמע אלא לפי חשבון. כיצד הרי שנפלו עשר סאין של תרומה לתשעים סאה חולין ונדמעו הכל אם נפל ממדומע זה עשר סאין לפחות ממאה חולין נדמעו שהרי יש בעשר של מדומע סאה של תרומה. נפל לתוכן פחות מעשר סאין אינן מדמעות : **ד** בד"א בדבר שאין דרכו להבלל כגון חטים לחטים או קמח לקמח. אבל דרכו להבלל כגון שמן תרומה לשמן חולין או יין תרומה ליין חולין הולכין אחר הרוב. אם רוב תרומה ה"ז מדמע כתרומה. ואם רוב חולין הרי הוא כחולין ואינו מדמע אע"פ שהכל אסורים לזרים : **ה** *סאה תרומה שנפלה למאה הגביהה ונפלה אחרת הגביהה ונפלה אחר' הרי החולין מותרין עד שתרבה התרומה עליהן. שאם נפלו לתוך המאה חולין מאה סאה ועוד

א כמ"ג לאוין כנ"ת טור סי' שכ"א שם כל דיני תרומה :

*[ע' בטוי"ד סי' של"א שתמה ע"ז מסוגיא דבכורות (דף כ"ו) והכ"י שם מיישב דעת הרמב"ם] :

וכן אסור לעשות סחורה בתרומות וכו'. משנה בפ"ז דשביעית (משנה ג) :

כב עשרה אין חולקין להם תרומה וכו'. בפרק נושאין (יבמות דף צ"ט:). ומה שכתב והקטן שאינו יודע לפרוש חוקו הוא לשון התוספתא פ"ק דחגיגה ופירושו שאינו יודע לפרוש כפיו דאי יודע לפרוש כפיו חולקין לו בבית הגרנות כדתניא ס"פ לולב הגזול (דף מ"ב) ובספרי רבינו כתוב שאין בו דעת כלומר שאין בו דעת לפרוש כפיו. ומ"ש וכולם משלחים להם לבתיהם חוץ מן הנושא וכו' והטמא והערל יש לתמוה דהא בברייתא לא קתני אלא חוץ מטמא ונושא אשה שאינה הוגנת לו ובגמרא (דף ק') אבל ערל משגרינן ליה מ"ט משום דאניס טמא נמי הא אניס האי נפיש אונסיה והאי לא נפיש אונסיה וז"ל שגירסא אחרת היתה לו לרבינו :

פי"ג א התרומה עולה באחד ומאה וכו'. משנה בפרק ד' דתרומות (משנה ז) כרבי אליעזר. ויש לתמוה שהרי בירושלמי פסק כרבי יוסי בן המשולם דאמר שאינה עולה אלא במאה ועוד קב ונראה שטעמו משום דסתם לן תנא כוותיה בפ"ב דערלה וסתם גמרא נקט לה הכי בכמה דוכתי. ומה שכתב וכל תרומה שאין הכהנים מקפידים עליה וכו' ירושלמי בפרק ב' דערלה וטעמא משום דכיון שאינו מרים אלא מפני גזל השבט כל שאין מקפידים אין כאן גזל :

ב נפלה סאה תרומה לפחות ממאה וכו'. משנה בפ"ה דתרומות (משנה א). ומ"ש בד"א כשנתערב מין במינו אבל מין בשאינו מינו בנותן טעם וכו' הכי תנן בפ"ב דערלה (משנה ו) גבי טבל :

ג סאה תרומה שנפלה וכו'. משנה פרק ה' דתרומות (משנה ה) וכחכמים. ומה שכתב וכן סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה וכו' גם זה שם במשנה (מ"ו) וכחכמים :

ד ומ"ש בד"א בדבר שאין דרכו להבלל וכו'. שם בירושלמי :

ה סאה תרומה שנפלה למאה הגביהה ונפלה אחרת וכו'. משנה ז' פ"ה דתרומות : כתב הראב"ד אינו כן אלא שאם נפלו המשים ואחת סאה וכו'. ורבינו לא בחר זה הפירוש משום דתנן בההוא פירקא סאה תרומה שנפסה

השגת הראב"ד

*סאה תרומה שנפלה למאה וכו' עד נעשה הכל מדומע : א"א אינו כן אלא שאם נפלו שם חמשים ואחת סאה אחר סאה אע"פ שהגביה ראשונה ראשונה נדמעו שהרי רבתה התרומה על כדי החולין שבתחלה בחשבון הנפילות ושמא הוא מגביה החולין והתרומה נשארת שם והרי שיש בתוכו כבר נ"א של תרומה וג' של חולין :

ה סאה תרומה שנפלה למאה וכו'. פ"ה משנה כלשון רבינו ופי' שם עד שתרבה תרומה על החולין הוא שיפול במאה סאה חולין ק' סאה ומשהו של תרומה זה אחר זה כאשר כתב בפסקי' והשיג עליו הראב"ד ז"ל אינו כן אלא שאם נפלו שם נ"א סאה אחר סאה וכו' וטעמו ז"ל דחיישינן שמא היה מגביה החולין ונשארה שם התרומה וזה א"א לא א"כ יעש בידים אבל לא בלא לא יעשייר בשכל ואפילו בידים נמי הששא רחוקה היא שמגביה מן החולין ולא מן התרומה אלא לעולם הוא מגביה בשוה מן החולין ומן

משנה למלך

ב והאשה שמא תגרש כו'. פסק כרב ששת ודלא כרב חסדא דאיכא לטעמא דשמא תגרש משום דגרוז אוו בת ישראל אדלא גאמרה בירוא זו בגמרא וסכי איתא בספרא בגה באתם רבה (דף פ"ו) יע"ש :

ועוד של תרומה סאה אחר סאה נעשה הכל מדומע:

ו *סאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביהה עד שנפלה סאה אחרת. אם ידע בראשונה קודם שתפול השניה לא נדמעו. אלא מפריש סאתים והשאר מותר הואיל והיה לה לעלות הרי היא כאילו עלתה. ואם לא ידע בסאה ראשונה אלא אחר שנפלה השנייה ה"ז מדומע וכאילו נפלו שתיהן כאחת:

ז *אין פסולת של תרומה מצטרפת עמה לאסור החולין. אבל פסולת החולין מצטרפת עם החולין להעלות התרומה. כיצד סאה חטים יפות של תרומה שנפלה למאה סאה חטים רעות של חולין וטחן הכל. אף ע"פ שהמורסן של חולין מרובין ושל תרומה מועט והרי קמח של תרומה בפחות ממאה מקמח החולין ה"ז עולה ומשערין בקמח עם המורסן שהוא מאה ואחד. אבל אם נפלה סאה חטים רעות של תרומה לפחות ממאה סאה חטים יפות של חולין וטחן הכל והרי הקמח של תרומה אחד ממאה מקמח החולין ה"ז עולה במאה ואחד שהרי הותירו החולין ופחתה התרומה:

ח לוג יין של תרומה צלול שנפל למאה לוגין עכורין אין מוציאין שמרים שבהם. אלא מעלין את הלוג. *וכן אם נפל לוג עכור למאה לוגין צלולין אין מוציאין שמרים שבו:

ט לוג מים שנפל לתשעים ותשעה לוגין יין ואח"כ נפל לתוך הכל לוג יין של תרומה נדמע הכל. שאין המים מעלה את היין:

י סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה חולין ונפלו חולין אחרים עד שהוסיפו על מאה. אם בשוגג הרי זו עולה במאה ואחד. ואם במזיד הרי הכל מדומע שאין מבטלין איסורי תורה לכתחלה:

יא *תרומת חו"ל מותר לבטלה ברוב ואוכלה בימי טומאתו ולא עוד אלא אם היה לו יין של תרומת ח"ל נוטל ממנו לוג אחד ונותן עליו שני לוגין

השגת הראב"ד

*סאה תרומה שנפלה למאה וכו' עד שתיהן כאחת: א"א כמה רב גובריה דעביד כיחידאה דר"א בר"ש הוא דמפליג בהכי אבל ת"ק קמא לא מפליג אלא בין ידע בין לא ידע אוסר ואשכחן בהדיא בהסוף פירקא סאה תרומה שנפלה למאתים ידע בה ואח"כ נפלה אחרת ה"ז מותרת לפחות מיכן כרי זו אסורה סרי למאה והשנים והשש נפלו ויודע בה אסור כ"ש למאה בס"פ דתרומות תוספתא:

*אין פסולת של תרומה וכו' עד להעלות את התרומה: א"א יותר מיכן אמרו בירושלמי שפסולת של תרומה מצטרפת עם החולין לבטל התרומה:

*וכן אם נפל לוג וכו' עד שאין המים מעלה את היין: א"א הפירות שהוא מפרש לטעם התוספתא טעות הוא בידו שהרי דבר ידוע שהמים מבטלין את היין אם אין בו כנותן טעם אלא לפי שהמים נפלו לתוך היין ואין בהם כדי לבטל התרומה בטעם אע"פ שיש שם מאה חולין אין מצטרפין לפי שהן שני שיעורין שהמים ביין בנותן טעם ויין במים שיעורו במאה וכיון שאין שיעוריהם שוין לבטול התרומה אין מצטרפין וכן סדין אפילו לוג יין של תרומה שנפל לתשעים מים ותשעים יין אם אין בתשעים מים כדי לבטל טעם הלוג של תרומה אין מצטרפין לבטל התרומה:

*תרומת ח"ל וכו' עד כשני לוגין של חולין: א"א טועה בזה שאינו כן בבכורות ובנין זה אסור הוא שברי מתלה למתלה הוא:

לוגין חולין ונמצא הכל שלשה ואח"כ נוטל מיין של תרומה לוג ונותן לתוך השלשה ומגביה מארבעתן לוג ושותה. וחוזר ומשליך לתוכן לוג אחר וחוזר ונוטל לוג ושותה. וכן נותן לוג תרומה ונוטל לוג מן התערובת עד שיכלה כל היין של תרומה. ונמצא שנטל כמה לוגין בשני לוגין של חולין: **יב** הזורע תרומה בצד החולין ולא נודע אי זהו זרע תרומה אפילו היה מאה לגנה של תרומה ולגנה אחת של חולין כולן מותרין. בד"א בדבר שזרעו כלה בקרקע כגון החטים והשעורים וכיוצא בהן. אבל דבר שאין זרעו נפסד בארץ כגון השום והבצלים אפילו מאה לגנה של חולין ולגנה אחת של תרומה תערובת ביניהן הרי הכל מדומע. ואם נתלש הכל תעלה התרומה בק"א ולא יתלוש לכתחילה: **יג** *שתי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין ואין ידוע אי זו היא. או שנפלה סאה של תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע להיכן נפלה ואח"כ נפלה אחת משתי קופות לתוך החולין אינן מדמעתן. וכן אם זרע אחת מהם הגידולין חולין לכל דבר. והשנייה נוהג בה כתרומה. נפלה הקופה השניה למקום אחר אינה מדמעת. וכן אם זרע אחר את השנייה הגידולין חולין. נפלו שתיהן למקום אחד מדמעת כקטנה שבשתיהן. זרע אחד את שתיהם בדבר שזרעו כלה הגידולין חולין. ובדבר שאין זרעו כלה הגידולין מדומע. בד"א בזורע את השנייה עד שלא קצר את הראשונה. אבל קצר את הראשונה ואח"כ זרע את השנייה אפילו בדבר שאין זרעו כלה הגידולין חולין שאין תלוש ומחוברין נעשין *חובה זה לזה: **יד** שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהן שתי סאין אחת של חולין ואחת של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו מותרין. שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך התרומה ואע"פ שלא רבו חולין על התרומה. בד"א בתרומה בזמן הזה שהוא מדבריהם. אבל בתרומה של תורה עד שירבו חולין על התרומה: **טו** *סאה תרומה שנפלה לתוך הכרי ואמר תרומת הכרי זה לתוכו במקום שנפלה אותה סאה שם נסתיימה תרומת הכרי ונדמע הכל בתרומה שנפלה ובתרומת הכרי. אמר תרומת הכרי בצפונו חולקין אותו לשנים והחצי שבצפון לשנים ונמצא רביע הכרי שהוא צפון צפוני הוא המדומע: **טז** היו לפניו שני כריים ואמר תרומת שני כריים באחד מהן הרי שניהן מדומעין. היו לפניו שתי סאין וכרי אחד ואמר הרי אחת מן הסאין האלו עשויה תרומה על הכרי הזה הרי אחת מהן תרומה ואין ידוע אי זו היא. היו לפניו שני כריים וסאה אחת ואמר ה"ז תרומה על אחד מן הכריים הללו הרי הוא תרומה ונתקן אחד מהן ואין ידוע אי זה הוא המתוקן מן הטבל:

* (ס"א הוכח)

השגת הראב"ד

*שתי קופות אחת של חולין וכו' עד שירבו חולין על התרומה: א"א דבר זה מן הטעות הראשונה שטעה למעלה שאמר בתרומה בזה"ז מדבריהם ואולי שטעתו מה שראה בפסחים דמתני' אליבא דר"י בתרומה בזה"ז דרבנן ולא שיא דבזמן הזה בחטים ויין כמי איכא תרומה דרבנן אותן מקומות שלא החזיקו עולי בבל מה שלא שיה בימי יהושע:

השגת הראב"ד

*סאה תרומה שנפלה לתוך הכרי וכו' עד ובתרומת הכרי: א"א בעיא היא בירושלמי:

כסף משנה

חדא פי' היה נוטל מהג' לוגין א' והוא של תרומה ומחשיב השנים הנשארים כאילו הם חולין ונותן להוכס אחד של תרומה ונותן אחד מג' ושוב נותן אחד ונוטל א' וכן לעולם וזו היא גירסת הראב"ד אבל רבינו נראה שלא היה גורס בתחלה ושקיל חד אלא כך היה גורס הוה רמי תרי נפלי דחולין וחד דתרומה ורמי עוד הד דתרומה מכאן ואילך רמי חד ושקיל חד פירוש דבתר דרמי חד דתרומה רמי עוד חד דהוו ארבעה ואז שקיל חד וגירסא זו יותר נכונה ולשון מכאן ואילך אהי שפיר שבתחלה היה מיקל להשליך שנים קודם כל דבר ואחר כך רמי חד ושקיל חד. ומה שהקשה הראב"ד שהרי מחלה על מחלה הוא י"ל שמאחר שלא השליכם בפעם אחת אמרי' קמא קמא בטיל:

יב הזורע תרומה בצד חולין וכו' עד הוי הכל מדומע. משנה בפרק ט' דתרומות (משנה ה). פירוש לגנה ערוגה. ומ"ש ואם נתלש הכל וכו' ולא יתלוש לכתחלה. תוספתא דתרומות פרק ז':

יג שתי קופות אחת של וכו' עד הגידולין מדומע. שם פ"ז דתרומות (משנה ה):

כתב הראב"ד שתי קופות וכו' א"א דבר זה מן הטעות הראשונה וכו'. וכבר כתבתי טעם רבינו בסוף פ"א מהלכות אלו. ומ"ש בד"א בזורע את השניה וכו'. ירושלמי שם אלא שיש בו טעות סופר:

יד שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה וכו'. בס"פ הערל עלה פ"ב. ומ"ש ואע"פ שלא רבו חולין על התרומה. שם וכרבי יוחנן: בד"א בתרומה בזמן הזה וכו'. שם (דף מ"ד) ובפרק אלו עוברין:

טו סאה תרומה שנפלה לתוך הכרי וכו'. ירושלמי פרק ג' דתרומות (הלכה ג).

כתב הראב"ד סאה תרומה שנפלה לתוך הכרי וכו' א"א בעיא היא בירושלמי. ונראה שרבינו לא היה גורס בעיא אלא כך היה גורס רבי יצחק בן אלעזר אמר סאה תרומה שנפלה לתוך הכרי וכו'. והר"י קורקוס ז"ל כתב שיש ליישב לדעת רבינו גירסת בעיא דלשון בעיא קאי על תרומת שני כריים כאחד שהזכיר אחר כך והוא כאילו אמר רבי יצחק שאל שאלה וההיא פשיטא לי סאה תרומה שנפלה וכו' ואידך פלוגתא וכי קא מיבעיא ליה הא וכן אמר בה מהו: אמר תרומת הכרי בצפונו וכו'. גם זה שם בירושלמי וכחכמים:

טז היו לפניו שני כריים וכו'. שם בירושלמי וכרבי יוחנן: היו לפניו שתי סאין וכרי אחד וכו'. ג"ז שם בירושלמי: היו לפניו שני כריים וסאה אחת וכו'. גם זה שם בירושלמי:

רדב"ז (מכ"י)

נכתן ואילך רמי חד ושקיל חד ע"כ. ואיכא לאקשויי על רבינו תרתי חדא כיון שנתכשלה רוב אמאי צריך עוד ליטול מיין של תרומה לוג וליתן לתוך השלשה ודבר זה לא הוזכר דברי רב הונא ותו כיון דאיכא תרי לוגי דתרומה הוה ליה מחלה על מחלה ואסור וזו את השגתו של הראב"ד ז"ל. וי"ל דליכא דרב הונא קושיה דאמר כמי תרי נפלי דחולין היכא קא רמי להו אלא משמע דמתחלה הוה ומן חד נטלא דיין של תרומה והדר רמי עליה תרי נפלי דחולין והדר רמי חדא נטלא דתרומה אפשר דלרבותא נקיט הכי דאפי' בכה"ג לא וי מהלה על מחלה דכיון דרמי תרי נפלי ולין ונתבטל לוג של תרומה אינו חוזר וניעור כנ"ל לייטב דברי רבינו:

הזורע תרומה בצד חולין וכו'. תרומות פ"ט מאה לגנה של תרומה ואחת של חולין כולן מותרים בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה אפי' מאה של חולין אחת של תרומה כולן אסורין ותניא בתוספתא בל בדבר שאין זרעו כלה לא יעלה שאין הקרקע עלה בק"א הלם יעלה ובלבד שלא יתכוין לתלוש רבי יהודה אומר אף יתכוין לתלוש ויעלה ק"א ופסק רבינו כת"ק וטעמא דמתני' פי' משנה לפי שהתרומה מוכרשת היא ולא מעורבת חולין ופי' לגנה ערוגה ובירושלמי פירשו לגנה ון לוג ובערוך פי' לשון לגין וקשה עליהם הכא בזורע יבש מיירי הילכך הנכון לשון ערוגה:

שתי קופות אחת של תרומה וכו'. בפ"ז שתי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין שנפלה סאה של תרומה לאחת מהם ואין ידוע לאי זו מהם נפלה הרי אני אומר לתוך של תרומה נפלה וכו' נפלה אחת מהם לתוך החולין אינה מדמעתן וכו': וכן אם זרע אחת מהן וכו'. שם במשנה זרע את אחת מהן פטור והשניה נוהג בה כתרומה וחייבת בחלה דברי רבי מאיר ורבי יוסי פוטר זרע אחר את השנייה פטור זרע אחד את שתיהן בדבר שזרעו כלה מותר בדבר שאין זרעו כלה אסור:

נפלו שתיהן למקום אחד וכו'. ג"ז שם במשנה: זרע אחד את שתיהן וכו'. משנה הזכרתיה סמוך: בד"א בזורע את השניה וכו'. וגרסי' בירושלמי עלה דמתני' ר' זעירא בשם רבי חייא בר אבא והוא שזרע את השניה עד שלא קצר את הראשונה ואם זרע את השנייה אחר שקצר את הראשונה אין תלוש ומחובר נעשו הוכח:

שתי קופות אחת של חולין וכו'. ברייתא היא ומייתי לה בכמה דוכתי בפרק הערל (דף פ"ב) ובפ' אלו עוברין מותבינן מינה ומשני בה לתרומה בזמן הזה דרבנן וכיון דהוי מדרבנן אע"פ שלא רבו חולין על התרומה דאי רבו חולין על התרומה מאי איריא משום שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו אפילו ידעינן דנפלו חולין לתוך התרומה בטילה ברובה:

בד"א בתרומה בזמן הזה דרבנן וכו'. הכי מסקי תלמודא בפסחים ובכמה דוכתי והראב"ד ז"ל דחיק לתרוצי כאשר כתוב בהשגתו וסברא דעיקר התירוץ חסר מן הספר דמוקי מתני' באותן מקומות שלא החזיקו עולי בבל ודאי בדרך כלל אמרי' הכא לתרומה בזמן הזה בכל דוכתי ואפילו תרומה דגן ותירוש וכבר כתבנו בתחלת ההלכות דעת רבינו אבל בתרומה דאורייתא עד שירבו חולין על התרומה כיון דאיכא ריבויא תלינן להקל לומר חולין לתוך חולין נפלו וכן כתבו התוספות דבריפא דפ"ד דאיירי בתרומה דאורייתא על כרחין איירי בשרבו חולין על התרומה ומשמע דלבתר דנתרצים הכא לתרומה בזמן הזה דרבנן אע"פ שלא רבו חולין על התרומה:

סאה תרומה שנפלה לתוך הכרי וכו'. גרסינן בירושלמי פ"ג רבי יצחק בר אלעזר בעי סאה תרומה שנפלה לתוך הכרי ואמר תרומת הכרי הזה בתוכו מקום שנסתיימה תרומתו של ראשון שם נסתיימה תרומתו של כרי ע"כ: והראב"ד ז"ל סובר שלא נפשטה הבעיא ואפשר שלא היתה גירסתו כגירסת הספרים שלנו אבל משמע מגירסתנו פשטה בעיין וה"ק סאה של תרומה שנפלה לתוך הכרי ואמר תרומת הכרי הזה בתוכו מהו ופשיט מקום שנסתיימה וכו' וזה דעת רבינו: אמר תרומת הכרי בצפונו וכו'. שם פלוגתא דת"ק ופסק כחכמים שאמרו עושה אותה כמין כי הד מן ארבעה:

היו לפניו שני כריים וכו'. ג"ז בעיא שם ופסק כרבי יוחנן דאמר קדשו מדומעין והטעם כיון שלא בירר באי זה מהם: היו לפניו שתי סאין וכרי אחד וכו'. ג"ז שם בירושלמי א"ר הושעיא כר' מאי היו לפניו שתי סאין וכו' קדשן ואינו ידוע אי זה הוא: היו לפניו שני כריים וסאה אחת וכו'. שם מימרא כלשון רבינו:

פרק ארבעה עשר

א חמשים *תאנות שחורות וחמשים לבנות שנפלה לתוכן תאנה אחת של תרומה. היתה לבנה השחורות מותרות והלבנות מדומעות. היתה שחורה השחורות מדומעות והלבנות מותרות. ואם אין ידוע אם שחורה היתה ואם לבנה עולה באחד ומאה מן הכל. ידע מה היתה אחר שנפלה ושכח הרי כולן מדומעות: **ב** וכן עיגולי דבילה ומלבנים של דבילה שנפל עיגול או מלבן של תרומה לתוכן ואין ידוע אם מלבן היה או עיגול הרי העיגולין מצטרפין למלבנים ותעלה התרומה באחד ומאה מן הכל. עיגולי דבילה גדולים וקטנים שנפל עיגול דבילה לתוכן ואין ידוע אם גדול היה אם קטן הרי הן מעלין בין במנין בין במשקל. כיצד נפל עיגול למאה עיגולין גדולים וקטנים הריני אומר קטן נפל ומגביה אחד מן הקטנים. נפל עיגול לתוך מ' עיגולים מהן עשרים עיגול משקל כל אחד ארבע ליטרין ומהן עשרים עיגול משקל כל אחד ליטרא הואיל ומשקל הכל מאה ליטרין ואחד הריני אומר קטן נפל ומגביה אחד מן הקטנים: **ג** והקמח והסולת אינן מצטרפין להעלות את התרומה: **ד** סאה של חטים שנפלה על פי מגורה של חטים אין משערין אותה באחד ומאה. שאין משערין אלא אם נבללה תרומה עם החולין. או אם אין ידוע באיזה מקום נפלה התרומה. וכיצד יעשה רואין את התרומה כאילו היא חטים על גבי שעורים ומפריש התרומה עצמה שנפלה על גבי המגורה עם מעט מן החולין שנפלה עליהן כמי שמאסף חטים מע"ג שעורין: **ה** שתי קופות או שתי מגורות שנפלה תרומה לתוך אחת מהן ונבללה ואין ידוע לאי זו מהן נפלה. אם היו שתי מגורות בבית אחד הרי אלו מצטרפות ותעלה באחד ומאה מן הכל כאילו היו שתיהן מגורה אחת והקופות מצטרפות. ואפילו היתה קופה בבית זה וקופה בבית אחר לפי שקרוב הדבר לקבץ שתיהן בבית אחד. אבל אם היו שתי הקופות בשתי עיירות אינן מצטרפות: **ו** וכיצד מעלה סאה שנפלה אם רצה להעלות מאחד משתיהן מעלה ואם רצה להעלות חציה מזו וחציה מזו מעלה. כדים מלאים תאנים של חולין שדרס ליטרא תאנים של תרומה בפי כד אחד מהם ואין ידוע אי זו היא אם היו שם מאה כד וכד הרי זו תעלה ולוקח כד אחד מהם ומוכרה לכהן חוץ מדמי אותה ליטרא והשאר מותרין. ואם היו פחות ממאה הפומין כולן מדומעות והשולים מותרין: **ז** וכן אם דרסה על פי כוורת או ע"פ עיגול ואין ידוע אי זה הוא. דרסה על פי העיגול ואין ידוע אם בצפונו או בדרומו ולא אי זו עיגול הוא. רואין אותם כאילו הם פרודות ותעלה לפי המשקל. אם יש בכל העיגולין

א סמ"ג לאוין רכ"ח :

פי"ד א חמשים תאנות שחורות וחמשים לבנות וכו'. משנה פרק ד' דתרומות (משנה ס) וכרבי עקיבא : ומ"ש ידע מה היתה וכו'. שם בירושלמי (דף מ"ג) אליבא דר"ע :
ב וכן עיגולי דבילה ומלבנים של דבילה וכו'. משנה ח' פרק ד' דתרומות. ומה שכתב בין במנין בין במשקל כיצד נפל עיגול למאה עיגולים וכו'. שם בירושלמי :
ג והקמח והסולת אינם מצטרפים וכו'. בתוספתא דתרומות פ"ה פלוגתא דרבי נחמיה וחכמים ופסק כחכמים ואע"פ שלשון התוספתא אין מעלים זה את זה מפרש רבינו דהיינו לומר שאין מצטרפין :
ד סאה של חטים שנפלה על פי מגורה וכו'. משנה פ' רביעי דתרומות (מי"א). ומ"ש וכיצד יעשה וכו'. בתוספתא פרק חמישי :
ה ו שתי קופות או שתי מגורות וכו' עד וחציה מזו מעלה. שם במשנה וכתנא קמא ובירושלמי :
כדים מלאים תאנים וכו'. משנה י' בפ"ד דתרומות דרס ליטרא קציעות על פי הכד ואינו יודע אי זו היא ר"א אומר רואין אותם כאילו הם פרודות והתחתונות מעלות את העליונות ורבי יהושע אומר לא תעלה עד שיהא שם מאה כד וברים בילה (דף ד') ובריש פרק התערובות (דף ע"ב:) קתני לה בהאי לישנא רבי יהושע אומר אם יש שם מאה פומין יעלו ואם לאו הפומין אסורים והשולים מותרים ופסק כר' יהושע ואע"ג דבריש בילה אמרינן דזו דברי ר"מ אבל ר' יהודה קאמר פלוגתא דר' אליעזר ורבי יהושע בגוונא אחרינא נקט רבינו כסתם מתניתין ועוד דבירושלמי פרק רביעי דתרומות קיע לה כסתם רבי יהודה כסתם מתניתין : **ז** ומ"ש רבינו וכן אם דרסה על פי כוורת או על פי עיגול ואין ידוע אי זהו. שם בירושלמי (הלכה ז). ומה שכתב דרסה ע"פ העיגול ואינו יודע אם בצפונו או בדרומו ולא אי זה עיגול הוא וכו'. בריש בילה (דף ד') דרסה בעיגול ואינו יודע באי זה עיגול דרסה ד"ה יעלו ד"ה היינו פלוגתייהו אמר רב פפא ה"ק דרסה בעיגול ואינו יודע באי זה מקום עיגול דרסה אי לצפונה או לדרומה ד"כ יעלו ומאחר דקאמר גמרא דבאינו יודע באי זה עיגול היינו פלוגתייהו וכיון דקי"ל כרבי יהושע הוה ליה לרבינו למיפסק בה דלא תעלה עד שיהא שם מאה עיגול ויש לתמוה למה פסק דרואין אותן כאילו הן פרודות ואפשר דהכא

פי"ד א חמשים תאנות שחורות וכו'. משנה פ"ד דתרומות ומילתא דפשיטא היא אלא משום סיפא נקט לה באינו יודע מה נפלה מעלות זו את זו ובזו רבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מיקל והלכה כרבי יהושע וא"ת נחזי אנן אם שחורות אוסירו במניינם שחורה נפלה והשחורות נדמעו ולא הלבנות ואם הלבנות הותירו במנין לבנה נפלה והלבנות נדמעו ולא השחורות. וי"ל כגון דלא הוה ידע מניינם והאי דקתני חמשים תאנות שחורות וכו' לאו דוקא אלא מקצתם שחורות ומקצתם לבנות ולא תני מניינא אלא לאשמועינן שמצטרפות להעלות את האחת שנפלה כמלה : ידע מה היתה וכו' ושכח וכו'. כיון שידע מה היתה נדמעו החמשים ודאי אם שחורה שחורות ואם לבנה לבנות וכיון שאינו אח"כ נדמעו כולן מספק : **ב** וכן עיגולי דבילה וכו'. שם במשנה עיגולי דבילה הגדולים מעלים את הקטנים והקטנים מעלים את הגדולים העיגולין מעלין את המלבנים והמלבנים מעלין את העיגולין ואמרינן עלה בירושלמי א"ר הונא כיני מתני' עיגולי דבילה הגדולים מעלין את הקטנים במשקל וקטנים מעלין את הגדולים במנין. וא"ת בשלמא גדולים מעלין את הקטנים וכו' אשמעינן של דירושלמי אבל עיגולין מעלין את המלבנים וכו' מאי קמ"ל היינו הך דתאנים שחורות ולבנות. וי"ל דמשום ר' אליעזר דאוסר איצטריך דאפילו עיגולין ומלבנות שהם מין אחד אין מעלות. ועדיין קשה על רבינו כיון דלא קי"ל כרבי אליעזר אמאי כתבה וצריך לתרץ דמשום הכרעת רבי עקיבא כתבה דשלש מחלוקות בדבר רבי יהושע סבר דאפילו ידוע מה נפל שמצטרפות ומעלות ורבי אליעזר סבר דאפילו אין ידוע מה נפל אין מעלות ורבי עקיבא הכריע בשאינו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו ואם ידוע מה נפלה אין מעלות והכי מפרש רבי יהודה פלוגתייהו בירושלמי והלכה כרבי עקיבא הילכך איצטריך דאפי' עגולין ומלבנות שהם מין אחד אם ידוע מה נפלה אין מעלות זו את א : ביצד נפל עיגול למאה כו'. זה פי' הירושלמי שכתבתי לעיל, ואיכא למידק על מ"ש הריני אומר קטן נפל וכו' אמאי תליק לקולא אימא גדול נפל וי"ל כיון שהכל עולה באחד ומאה ואין צריך להגביה אלא משום גזל השבט ולפיכך אומר לכהן הבא ראיה שגדול נפל וטול : **ג** והקמח והסולת אין מצטרפין וכו'. הכי איתא בתוספתא ונ"ל בטעמו של דבר דבשלמא תאנים בתאנים או עיגולין בעיגולין כל היכא דנפיל התרומה איתיה בעיניה ולא נבלל לגמרי ולפיכך מצטרפין להעלותו אבל קמח וסלת היכא דנפיל נבלל עם השאר ואין אחר מצטרף עמו להעלותו : **ד** סאה של חטין שנפלה וכו'. שם במשנה סאה תרומה שנפלה על פי מגורה וקפאה רבי אליעזר אומר אם יש בקיפוי מאה סאה תעלה באחד ומאה ורבי יהושע אומר לא תעלה סאה תרומה שנפלה ע"פ מגורה יקפיאנה וא"כ למה אמרו תרומה עולה באחד ומאה אם אין ידוע אם בלולות הן או לאין נפלה ופסק הלכה כרבי יהושע ואמרו בתוספתא כי ענין רבי יהושע דאמר יקפיאנה רואין אותה כאלו הן חטין על גבי שעורין הא למדת שאם ידענו להיכן נפלה התרומה ולא נבללה אינה עולה בק"א ובזו רבי אליעזר לקולא ורבי יהושע לחומרא ובהך דלעיל הוי איפכא ונתבארו דברי רבינו : **ה** שתי קופות או שתי מגורות וכו'. שם במשנה שתי קופות או שתי מגורות שנפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאי זו מהם נפלה אין מעלות זו את זו ותניא בירושלמי שתי קופות בשתי עליות שתי מגורות בעלייה אחת הרי אלו יעלו רבי יהודה אומר לא יעלו רבי שמעון אומר אפי' בשתי עיירות מעלות זו את זו ואמרי' עלה מה בין שתי מגורות לקופות קופות דרכן להתפנות מגורות אין דרכן להתפנות וכתב ר"ש כי לפי טעם זה היינו בשמתיסם של אדם אחד שדרכן להתפנות ולהתערב אבל של שני בני אדם לא ואין נראה כן דעת רבינו כיון שלא פירש דאפי' הם של שני בני אדם לפעמים מוכר זה לזה או משתתפין ומערבין שתי הקופות : **ו** וכיצד מעלה סאה שנפלה וכו'. שם בירושלמי רבי זירא ור' חייא בשם ר"ש היו לפניו שתי קופות בזו חמשים סאה ובזו חמשים סאה ונפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאי זו נפלה רצה להעלות מזה מעלה מזה מעלה מחצה מזו ומחצה מזו מעלה : כדים מלאים תאנים חולין וכו'. שם במשנה ובזו ר' אליעזר מיקל ורבי יהושע מחמיר בדורס ליטרא קציעות ע"פ הכד ואינו יודע אי זו היא רבי אליעזר אומר רואין כאילו הן פרודות והתחתונות מעלות את העליונות רבי יהושע אומר לא תעלה עד שיהיו שם מאה כד כלומר ואין התחתונות מעלות את העליונות והלכה כר' יהושע וא"ת מ"ש מתאנים שהשחורות מעלות הלבנות וי"ל דהתם נתערבה התאנה של תרומה ואין ידוע לאי זה מהן נפלה אבל גבי קציעות התרומה עומדת בעצמה ע"פ הכד ולא נפל הספק אלא בעליונות ולא בתחתונות ופשיטא לן שלא נדמעו וזהו שכתב רבינו הפומין כולן מדומעות והשוליים מותרין : **ז** וכן אם דרסה ע"פ כוורת וכו'. ברייתא היא ומייתי לה בריש בילה (דף ד) וקתני סיפא דרסה בעיגול ואינו יודע באי זה עיגול דברי הכל יעלו ד"ה היינו פלוגתייהו אמר רב ספא ה"ק דרסה בעיגול ואינו יודע באי זה מקוב דרסה או לפונה או לדרומה ד"ה יעלו דכיון דלא ידע באי זה עיגול דרסה וגם לא ידע באי זה מקום ד"ס יעלו ואע"ג דפליגי ר"מ ורבי יהודה לפרושי פלוגתא דר' אליעזר ורבי יהושע הלכתא כר"מ דסתם לן רבי כר"מ בפ"ד דתרומות דקתני רבי יהושע אומר לא תעלה עד שיהא שם ק' כד ור' יהודה פי' פלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע דר' אליעזר אומר אם יש שם מאה פומין יעלו ואם לאו הפומין אסורין והשוליים מותרים ר' יהושע אומר אפי' יש שם שלש מאות פומין לא

לא יעלו : והוא שיש בכל עיגול וכו'. כי כל עיגול ועיגול הוא ספק תרומה הילכך צריך בכל עיגול ועיגול רוב חולין :

ח התרומה ודאה אוסר במאה וכו'. ירושלמי פ"ד רבי זעירא בשם רבי פדייה תרומה אוסרת בודאה במאה וספיקה בחמשים הא ששים לא הא שבעים לא עד חמשים צריכה רוב מכאן ואילך אינה צריכה רוב עוד שם היו לפניו עשרים תאנים ונפלה אחת להוכן ואבדה אחת מהן ר"ל אמר ספיקה בטל ברוב ר' יוחנן אמר כולן נעשו הוכה ומודה ר' יוחנן שאם תרם מהם על מקום אחר או שריבה עליהן ממקום אחר שספיקן בטל ברוב. וזה פירושו לדעת רבינו היו לפניו עשרים תאנים וכו' פ"ה אם היו לפניו נ' תאנים אלא משום דר"ל נקט הכי יה"כ אם נפל לחמשים ר"ל אמר ספיקו בטל ברוב דתלינן לומר אותה שאבדה של תרומה היתה והא איכא רובא ורבי יוחנן סבר אמרינן אותה שאבדה חולין ועדיין התרומה בתוך התערובות וכולן בספק דימוע וז"ש נעשו הוכה ומודה רבי יוחנן שאם תרם מהם על מקום אחר או שריבה עליהם ממקום אחר שספיקן בטל ברוב ולא פירש ר' יוחנן בכמה נתערב בתחלה ובא רבי זעירא בשם ר' פדייה ופי' שתרומה אוסרת בודאה במאה אם ודאי תרומה היא שנפלה לתוך חולין אוסרת במאה וספיקה בחמשים שאם אבדה אחת מזה התערובות כיון שנשאר הוא כספק תרומה אוסרת בחמשים ופריך הא לששים לא הא לשבעים לא אינה אוסרת ואמאי הא א"ר יוחנן אע"פ שאבדה אחת מהן כולן נעשו הוכה ונאסרו כולן ומשני עד חמשים צריכה רוב כלומר אם נפלה בתחילה אחת לתוך נ' חולין תולין שאותה שאבדה חולין היתה ועדיין הכל אסור עד שירבה חולין ממקום אחר כדאמר ר' יוחנן ומכאן ואילך אינה צריכה רוב שאם נפלה אחת לתוך אחת וחמשים חולין ואבדה אחת הכל מותר לזרים דאיכא תרתי לטיבותא חדא שכבר אבדה אחת מהם ותלינן לומר של תרומה אבדה ותו שהרי נתערב ביותר מחמשים ולפיכך מותר לזרים אבל אם חסר משני הצדדים כגון שלא אבדה אחת מהם אפי' נתערב במאה הכל אסור או שנתערב בחמשים אפילו אבדה אחת מהם הכל אסור עד שירבה עליהן חולין כך נראה פי' הירושלמי לדעת רבינו ומפיו אנו חיים : **והראב"ד** ז"ל יש לו שיטה אחרת בפירוש הירושלמי כאשר כתב בהשגתו, וא"ת לכל הפירושים היכי קרי ליה ספיקה מפני שאבדה אחת מהן ולא הזכיר בדבריו שאבדה אחת מהן י"ל דאפלוגתא דרבי יוחנן ור"ל קאי כדפרישית לעיל ולעולם שאבדה אחת מהן איירי ולהכי קרי ליה ספיקה וסובר רבינו דאיירי בעיקר התערובות אם נתערב בתחלה ביותר מחמשים או בחמשים ופחות מנ' ולא איירי הכא במה שנשאר מהדימוע ולא איכא בהך סוגיא דפרק התערובות ואיברא דלשון ר' זעירא משמע כדברי רבינו דכי היכי דתרומה אוסרת בודאה במאה איירי כגון שנפלה לתוך מאה ונאסר התערובות ה"נ ספיקה אוסר בחמשים כגון שנפלה התרומה לתוך חמשים ונאסר התערובות ולא לענין מה שנשאר מהדימוע דהתם בפרק התערובות איירי בהכי וכתבה רבינו בהלכות ע"ז ואע"פ שאיני כדאי להכריע דעת רבינו ופירושו נ"ל נכון וטעמא כיון דאיכא תרתי לטיבותא חדא שנתערבה תאנה אחת ביותר מחמשים שהוא יותר מחציה המעלה את התרומה ותו דאבדה אחת מהם דאיכא למימר התרומה היא שאבדה כדאמר ר' אליעזר קרב אחד מן הראשים הותרו כולן אין צריך עוד ריבוי ומותר לזרים ואם חסר אחת משני דברים הללו אסור לזרים כדכתיבנא לעיל. ומ"ש רבינו למעלה והוא שיש בכל עיגול יותר על שני ליטרין וכו' איירי בשלא אבדה אחת מהם :

י סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה מעשר ראשון וכו'. פ"ה דתרומות משנה סאה תרומה טמאה וכו' ואם טהורה היתה הסאה ימכרו לכהנים בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה ואם למעשר ראשון נפלה יקרא שם לתרומת מעשר ואם למעשר שני או להקדש נפלה הרי אלו יפדו ולא ביאר התנא אחר בקרא שם לתרומת מעשר מה יעשה בו לפי שסמך על מ"ש ברישא ימכרו לכהנים בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה הכא נמי יקרא שם לתרומת מעשר והרי יש שם תרומה גדולה ותרומת מעשר וימכר הכל לכהנים בדמי תרומה חוץ מדמי תרומה ותרומת מעשר שבו. ורבינו שמשון כתב וז"ל אם למעשר ראשון טהורה נפלה שלא ניטלה ממנו תרומת מעשר יעשנו תרומת מעשר על מעשר אחר ע"כ. כוונתו ז"ל שאם לא ירצה למוכרו בזול ויש לו מעשר אחר הרבה עושה אותו תרומת מעשר על מעשר אחר חוץ מסאה תרומה שנפלה לתוכו והוץ מהתרומת מעשר שבו והרי הכל תרומה ותרומת מעשר ונותנו לכהן ואפשר דמשום הכי לא פירש התנא מה יעשה בו לפי שיש לו תקנה אחרת זולת המכירה : **ואם למעשר שני** וכו'. שם במשנה אשר כתבתי וגם בחלוקה זו סמך על מ"ש ברישא ויפדו ויצאו לחולין וימכרו לכהנים בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה והפדיון אם מעשר שני יאכל בירושלים כדינו ואם הקדש היה הרי הפדיון הקדש ולא הוצרך רבינו לבאר דין הפדיון שכבר הוא מבואר במקומו :

יא סאה תרומה טמאה וכו'. היינו רישא דמתני' והוא כלשון רבינו ולמדנו ממנה דתרומה טמאה נמי עולה בק"א ובספרי יליף לה מק"ו ובירושלמי פריך עלה ניחא טהורין ירקבו וטמאין ירקבו בתמיה' על דעתיה דחזקיה ניחא על דעתיה דרבי יוחנן ידלק בנפלה לטהורין כיון שנפלה לפחות ממאה נעשה הכל תרומה והו"ל כתרומה טמאה שנתערבה בטהורה שאסורה באכילה משום טמאה ובהדלקה משום תרומה טהורה שאסור לשרוף תרומה טהורה ונתבארו דברי רבינו : **בד"א** בדבר שאין דרכו וכו'. כגון חטין ושעורין מניחן עד שירקבו אבל שמן וכיוצא בו חיישינן שמא יבא להכול אותו ולפיכך ידליק הכל והיכא דאיכא למיחש שמא יבא לידי תקלה לא חששו לשרוף תרומה כזו שנדמעה ואמרו בירושלמי דימוע קיל להו לאינשי ואתו ביה לידי תקלה :

יב סאה תרומה טהורה וכו'. נ"ז שם במשנה ואם טמאים היו אותם החולין יאכלו נקודין או קליות או ילושו במי פירות או יתחלקו לעיסות כדי שלא יהא במקום אחד כביצה. גם בחלוקה זו סמך התנא על מ"ש ברישא ימכרו הכל לכהנים וכו' והכהן אוכל דימוע זה נקודים או קליות וכו' ופי' נקודים יבשים כמו יבש היה נקודים (יהושע ט') שלא יגע אותם כדי שלא יוכשרו לקבל טומאה או ילושו במי פירות דמי פירות אין מכשירין :

העיגולין מאה ליטרין תעלה. והוא שיש בכל עיגול מהן יותר על שני ליטרין כדי שתבטל התרומה ברוב. שספק התרומה בטל ברוב החולין : **ח** * התרומה ודאה אוסר במאה וספיקה אוסר בחמשים. ואין לה היתר אלא ברוב. ואם היה ביותר מחמשים אינה צריכה רוב. כיצד תאנה אחת תרומה שנפלה לתשעים ותשע והרי המאה קיימין הכל אסור לזרים כמו שביארנו : **ט** נפלה אחת מחמשים ואבדה אחת מן הכל שמא אחת מן החולין היא שאבדה או האחת שנפלה היא שאבדה הרי אלו אסורות עד שירבה עליהן חולין ממקום אחר ויוסיף עליהן חמשים תאנים ואחת יותר על הכל. ואם נפלה אחת של תרומה לתוך חמשים ואחת ואבדה אחת מן הכל הותר השאר לזרים : **י** סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה מע"ר שלא ניטלה תרומתו או למ"ש והקד' שלא נפדו ונדמע הכל אם למע"ר נפלה יקרא שם לתרומ' מעשר וימכר הכל לכהנים חוץ מדמי תרומה שנפלה ומדמי תרומת מעשר שבו. ואם למעשר שני והקדש נפלה הרי אלו יפדו וימכרו לכהן חוץ מדמי תרומה : **יא** סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חולין או ממע"ר או מעשר שני או הקדש בין טמאין בין טהורים הואיל ונדמע הכל הרי הכל כתרומה טמאה שאסורה באכילה לכל והרי הכל אסור לעולם ומניחים אותן עד שירקבו. בד"א בדבר שאין דרכו להאכל חי. אבל בדבר שדרכו להאכל חי לא יניחן שמא יתקל בהם ויאכל מהן. אלא ידליק הכל כדרך שמדליקין תרומה טמאה : **יב** סאה תרומה טהורה שנפלה לפחות ממאה חולין טמאין ימכר הכל לכהנים חוץ מדמי תרומה והכהן אוכל מדומע זה קליות. או ילוש אותו במי פירות שאינן מכשירין כדי שלא תטמא התרומה שבו מן החולין הטמאין

השגת הראב"ד

*התרומה ודאה אוסר במאה וכו' עד סותר השאר לזרים : א"א בירושלמי הוא פרק המפריש מקלת תרומות ומעשרות ולא תפ"ו אנו חיים בפירוש הירושלמי הזה ולשון הירושלמי כך הוא ר' זעירא בשם רבי פרחיה תרומה אוסרת בודאה במאה וספיקה בחמשים הא ששים לא הא שבעים לא פירוש בתמיהא עד חמשים צריכה רוב מכאן ואילך אינה צריכה רוב עכשיו אפרש ספיקה האמורה בכאן הוא שאבדה אחת מן המדומע שהוא תשעה ותשעים חולין ואחת תרומה וכיון שאבדה אחת עכשיו אפשר שהיא היא התרומה ואמרו שאם נשארו מאותו הדמוע חמשים אסורין ותמהו על זה הא ששים או שבעים נשארו לא יהו אסורין והלא א"ר יוחנן למעלה שאע"פ שאבדה אחת כולן נעשו אסורין ולא תבטל התרומה בנשאר אע"פ שהוא ספק ויש שם רוב חולין אא"כ ריבה עליו חולין אחרים במדת התרומה שלא נאסרו בו *מועט זה והכין ליה דהכי קאמר אם אותו הדמוע בהוא מאה אבדו מהם עד חמשים צריכין רוב פירות כל אחת שפורשת מהם צריכה שתבטל ברוב חולין ממקום אחר אבל אם אבדו יותר מחמשים אינה צריכה רוב חולין ממקום אחר והכל מותר מ"ט דאמרינן איסורא ברובא איתיה ועיקר זה כדבר בזבחים פרק התערובות :

*בד' ווינציאה בדמוע זה.

דהכא דאיכא תרי ספיקי מודה ר' יהושע. ומ"ש והוא שיש בכל עיגול מהן יותר על שני ליטרין וכו'. ירושלמי פ"ד דתרומות (סוף הלכה ז') : **ח** התרומה ודאה אוסר במאה וכו'. משנה בפ"ד דתרומות (משנה ז) וכרבי אליעזר דסתם לן תנא כוותיה בפרק ב' דערלה (מ"א) דתרומה עולה בק"א וסתם גמרא נקיט לה הכי בכמה דוכתי. ומ"ש וספיקה אוסר בחמשים בירושלמי פרק ד' דתרומות תרומה אוסרת בודאה במאה וספיקה בחמשים הא ששים לא הא שבעים לא עד חמשים צריכה רוב מכאן ואילך אינה צריכה רוב ומפרש רבינו דה"ק הא ששים לא שבעים לא בניחותא דכל שהוא יותר מחמשים אפילו אחת אינו אוסר שעד חמשים צריכה רוב כלומר צריך לרבות עליה חולין עד שיהיו שם ק"א אבל אם היו יותר מחמשים אפילו אחת אינו צריך לרבות אלא הרי הן מותרות ופירוש זה מבואר הדוחק דא"כ לא הל"ל ששים ושבעים מאחר דבנ"א סגי ומדנקט ס' וע' משמע דהיינו לומר דבס' וע' נמי אוסר ולפיכך לא נתחוור להראב"ד בפירוש זה וכתב א"א ובירושלמי פרק המפריש מקלת תרומות ומעשרות וכו' עד פרק התערובות. וגם פירושו דחוק, ובתחלת הסוגיא גרסינן היו לפניו עשרים תאנים ונפלה אחת [להוכן ואבדה] אחת מהן ר"ל אמר ספיקה בטל ברוב רבי יוחנן אמר כולן נעשו הוכה מודה ר"י שאם תרם מהן על מקום אחר או שריבה מהן למקום אחר או שריבה ממקום אחר לתוכן שספיקן בטל ברוב וידוע דהלכה כר"י דאין בטל ברוב אלא אם כן ריבה עליהם חמשים וא' דבהא מודה ר"י ועשרים שהזכירו שם לאו דוקא דחמשים ועשרים חד דינא אית להו עד שיהיו יותר מהני המאה וכמו שאמרו אח"כ וספיקה בחמשים וכו' : **י** סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה וכו'. משנה רפ"ה דתרומות (מ"א) : **יא** סאה תרומה טמאה וכו'. נ"ז משנה שם. ומ"ש בד"א בדבר שאין דרכו להאכל חי וכו'. בירושלמי (הלכה א') מקשה אמתני' ניחא טהורים ירקבו טמאים ירקבו על דעתי' דרבי יוחנן ידלק וכו' סבר ר"י כהדא דר"י בר חנינא שמא ימצא בהן עלויה ובדבר שאין דרכו להבלל אבל בדבר שדרכו להבלל שמא ימצא בהן תקלה. ומשמע לי שרבינו גורס להאכל במקום להבלל ומפרש דהיינו שדרכו להאכל חי : **יב** סאה תרומה טהורה שנפלה וכו'. נ"ז משנה שם :

סאה

הטמאין. או ילוש מדומע זה פחות מכביצה שאין אוכל טמא מטמא אוכל אחר עד שיהיה כביצה. או יתחלק מדומע זה פחות מכביצה בכל עיסה כדי שלא תטמא התרומה שבו: **יג** סאה תרומה טמאה שנפלה למאה חולין טהורין. וכן סאה תרומה טהורה שנפלה למאה חולין טמאין תעלה באחד ומאה ותאכל קליות או תלוש במי פירות או פחות מכביצה שאין הסאה שנפלה היא הסאה עצמה שעלתה: **יד** סאה תרומה טמאה שנפלה למאה סאה של תרומה טהורה בטלה במיעוט ואוכלין הכל בטהרה. ואם נפלה לפחות ממאה יניח הכל עד שירקב: **טו** שתי קופות שנפלה סאה של תרומה לתוך אחת מהן ונודע לאי זו מהן נפלה ואחר כך נפלה סאה שנייה ואין ידוע לאי זו מהן נפלה. אומרים למקום שנפלה ראשונה נפלה שנייה לפי שתולין את הקלקלה במקולקל. נפלה סאה ראשונה לתוך אחת מהם ואין ידוע לאי זו מהן נפלה ואח"כ נפלה סאה שנייה ונודע לאי זו מהן נפלה. אין אומרים למקום שנפלה שנייה נפלה ראשונה אלא שתיהן מקולקלות: **טז** היו שתי קופות אחת טמאה ואחת טהורה ונפלה סאה של תרומה לאחת מהן ואין ידוע אי זו היא אומרין לתוך הטמאה נפלה: **יז** *שתי קופות אחת תרומה טהורה ואחת של חולין *טמאין נפלה סאה תרומה טהורה לתוך אחת מהן אומרין לתוך של תרומה נפלה והחולין יאכלו בטהרה כתרומה: **יח** נפלה סאה תרומה טמאה לתוך אחת מהן אומרין לתוך של תרומה נפלה והחולין יאכלו קליות בטהרה כתרומה גדולה: **יט** סאה תרומה טמאה שנפלה לתוך אחת מהן אומרין לתוך של תרומה נפלה והחולין יאכלו קליות או ילושו במי פירות: **כ** שתי קופות אחת של תרומה טמאה ואחת של חולין טהורין ונפלה סאה של תרומה טהורה לתוך אחת מהן אומרין לתוך של תרומה נפלה והחולין יאכלו קליות: **כא** נפלה סאה של תרומה טמאה לתוך אחת מהן שתיהן אסורות שספק תרומה טמאה אסור וספק המדומע מותר מפני שאיסור תרומה טמאה מן התורה ואיסור המדומע מדבריהן על העיקרים שביארנו בהלכות איסורי מאכלות:

השגת הראב"ד

*שתי קופות וכו' עד או ילושו במי פירות. א"א זאת הפסקא לא מצאתיה לא במשנה ולא בתוספתא ולא בירושלמי ולא יתכן בה לומר תאכל קליות או תלוש במי פירות שהרי כבר נטמאה התרומה ונטמאו החולין אלמא בשהוכשרו עסיקינן:

פרק חמשה עשר

א חבית סתומה מדמעת בכל שהוא. כיצד חבית סתומה של תרומה שנתערבה בכמה אלפים חביות סתומות נדמע הכל. נפתחו החביות תעלה באחד

* בכ"מ הגי' נסיפן

כסף משנה

יג סאה תרומה טמאה שנפלה למאה חולין טהורים וכו'. ג"ז משנה שם וכחכמים: **יד** סאה תרומה טמאה שנפלה למאה סאה של תרומה טהורה וכו'. ג"ז משנה שם (מ"ד) וכחכמים. ומ"ש ואם נפלה לפחות ממאה וכו'. שם בירושל' ומה שלא אמרו תשרף לפי שאין שורפין תרומה טהורה ולא מפני הסאה הטמאה נקל באסור: **טו** שתי קופות שנפלה סאה של תרומה וכו'. ירושלמי פ"ד דתרומות (הלכה ח') ובתוספתא פ"ד: נפלה סאה ראשונה לתוך אחת מהן וכו'. גם זה שם בירושלמי ובתוספתא פ"ו: **טז** היו שתי קופות אחת טמאה ואחת טהורה וכו'. תוספתא פרק ה' דתרומות אלא ששם כתוב אחת של תרומה טמאה ואחת של תרומה טהורה ומסיים בה ושהורה לא תאכל בטהרה עד שתתערב שאין בכל עיסה ועיסה כביצה ונראה שרבינו כתב סתם לומר דגם כששתיהן חולין אומרים לתוך הטמאה נפלה: **יז** שתי קופות אחת תרומה טהורה ואחת של חולין טמאים וכו'. בירושלמי פרק ז' (הלכה ג') אלא שבבא ראשונה במקום תרומה טהורה כתוב שם תרומה טמאה ובמקום חולין טמאים כתוב שם חולין טהורים וכך היא גירסת התוספתא והיא נוסחא מיושרת בעיני לענין מה שכתוב בה שהחולין טהורים דמש"ה החולין יאכלו בטהרה כתרומה מפני שהם טהורים שאילו היו טמאים היכי שייך למיתני בהו יאכלו בטהרה וכן אתי שפיר מאי דתני בבבא שניה יאכלו קליות או ילושו במי פירות דאילו היו החולין טמאים לא הוה שייך למיתני הכי וכמו שהקשה הראב"ד שכתב א"א זאת הפיסקא לא מצאתיה וכו' ולכן צריך להגיה בדברי רבינו ואחת של חולין טהורים. ודע שעוד יש חילוף בנוסחת הירושלמי דגבי נפלה סאה תרומה טהורה קתני החולין יאכלו ניקודין וגבי נפלה סאה תרומה טמאה קתני החולין יאכלו בטהרה ובזה אין נוסחת הירושלמי מיושרת וגירסת רבינו בזה היא נכונה וק"ל: **כ** שתי קופות אחת של תרומה טמאה ואחת של חולין טהורים וכו' עד סוף הפרק. בירושלמי דתרומות פ"ז שם (הלכה ג') אלא ששם כתוב אחת של תרומה טהורה ואחת של חולין טמאים וכתוב ברישא החולין יאכלו ניקודים והיא נוסחא מיושרת בעיני ומש"ה החולין יאכלו ניקודים או קליות דכיון שהם טמאים איכא למיחש שמא נפלה הסאה תרומה טהורה לתוכה ואם ילוש יותר מכביצה נמצאו החולין מטמאים את התרומה ואע"פ שאנו אומרין לתוך של תרומה נפלה היינו כדי שלא לאסור את החולין משום מדומע דלית ליה תקנתא אבל צריכים אנו לחוש לחולין שלא יטמאו את התרומה אם נפלה לתוכה כיון דאית לה תקנתא באכילת ניקודים או קליות וגם גירסת רבינו בזה יש לה מקום וק"ל: ודע שאחר כך מצאתי שהגיד רבינו יהושע מבני בניו של רבינו ששאל על פירוש אלו הבבות שבס"פ זה והשיב וז"ל שתי קופות א' של תרומה טהורה וא' של חולין טהורים ונפלה סאה תרומה לתוך אחת מהם נאמר לתוך של תרומה נפלה שהיא מינה ונאמר גם כן ואולי לתוך החולין נפלה ולכך יאכלו החולין בטהרה כתרומה שאם יאכלו בטומאה אולי היתה התרומה בתוכן ונטמאת ואם היתה הסאה של תרומה שנפלה טמאה נאמר גם כן לתוך של תרומה נפלה ואולי נפלה לתוך החולין ועם היותה טמאה והחולין טמאים לא נכשר החולין במים לפי שהם יוכשרו לטומאה ואע"פ שהתרומה שאולי נפלה לתוכן טמאה לא נוסיף בה טומאה אלא יאכלו החולין קליות או ילושו במי פירות ואם היו שתי קופות אחת מהן תרומה טמאה ואחת מהן חולין טהורים ונפלה סאה של תרומה טהורה לתוך אחת מהן אומרים לתוך של תרומה נפלה ואולי נפלה לחולין והחולין טהורים והיא טהורה ולא נסבב לחולין הכשר כדי שלא נכשיר התרומה לטומאה ואם היתה התרומה שנפלה טמאה שתיהן אסורות ולא נאמר בזה אומרים לתוך של תרומה נפלה אלא נחמיר ונאמר לתוך של חולין נפלה ואסור לאכול החולין מפני התרומה הטמאה שאסור לאכלה מן התורה והקופה שבה תרומה טמאה ידוע שהיא כולה אסורה באכילה ואלו הדינים כולם מדרבנן ואין לך אלא מה שאמרו עכ"ל. והרי זה מבואר כמו שהוכחתי דגירסא גרסינן והחולין טהורים במקום מה שכתוב בספרי רבינו טמאים. ומה שסיים רבינו שספק תרומה טמאה אסור וספק המדומע מותר וכו' מבואר שבא ליתן טעם למה בבבא דסיפא כשנפלה סאה תרומה טהורה שתיהן מותרות וכשנפלה סאה תרומה טמאה שתיהן אסורות:

פט"ו א חבית סתומה מדמעת בכל שהוא וכו'. במשנה פ"ג דערלה (משנה ו) מני חביות סתומות בהדי דברים שמקדשין בכל שהן ונפתחו כחביות יעלו ובפ"ג דמעשר ש[illegible]

רדב"ז (מכ"י)

יג סאה תרומה טמאה וכו'. שם במשנה רבי אליעזר אומר תרומה היא ותשרף שא[ני] אומר סאה שנפלה היא סאה שעלתה וחכמים אומרים תעלה ותאכל נקודי[ם] או קליות וכו' ופסק כחכמים: **יד** סאה תרומה טמאה וכו'. ג"ז שם במשנה פלוגתא דב"ש וב"ה וחזרו ב"ש והודו לב"ה שמתירין ואחר שהודו נחלקו ר' אליעזר אומר תירום ותשרף וחכמים אומרים אבדה במיעוטה והלכה כחכמים ואוכלין הכל בטהרה:

טו שתי קופות שנפלה וכו'. זה מבואר בתוספתא ובכמה דוכתי דתולין הקלקלה במקולקל וכיון שהקופה האחת נתקלקלה לפי שנפלה לתוכה התרומה ג[ם] השנייה שם נפלה והקופה השנייה מותרת לזרים ומסתברא דאפי' יש בקופה הראשונה כדי לבטל התרומה תולין בה דסוף סוף מקולקלת היא שהרי צריך להפריש ממנה סאה וליתנה לכהן כ[די] לקיים מצות נתינה ותו דאע"ג דעלתה מ"מ מקולקלת היא שהרי נפלה לתוכה תרומה: נפלה סאה ראשונה וכו'. ג"ז שם בתוספתא וטעמה מבואר דכיון דלא ידעינן לאי ז[ו] מהן נפלה נתקלקלו שתיהן בשוה ולא שייך לומ[ר] תולין הקלקלה במקולקל דתרווייהו נתקלקלו: **טז** היו שתי קופות אחת טמאה וכו'. ג[ם] מטעם הבבא הראשונה כיון שהקופה האחת מקולקלת שהיא טמאה תולין בה הקלקלה: **יז** שתי קופות אחת תרומה טהורה וכו'. כת[ב] הראב"ד זאת הפסקא לא מצאתיה וכו' דמכלל הך דלעיל נפקא כי היכי דתולין הקלקלה במקולקל תולין התקנה במתוקן. ומה שהקשה הראב"ד ולא יתכן לומר בה תאכל קליות שהר[י] כבר נטמאה התרומה ונטמאו החולין אלמ[א] בשהוכשרו עסקינן וקושיא זו איני מבין דה[א] תלינן לומר תרומה לתוך התרומה נפלה ועדיין התרומה בטהרתה עומדת כי ל[א] הוכשרה לקבל טומאה והני דלא נאסר החולין דאמרינן תולין מ"מ יש לחוש שמא לתוך החולין נפלה ונמצא מטמא את התרומה בידיו לפיכך יאכלו קליות כו'. ודברי הראב"ד ז"ל צ"ע דתלינן לומר תרומה לתוך תרומה נפלה איך אמר כבר נטמאה התרומה. ולפיכך אני סובר שספר משובש נזדמן לו וכך היה כתוב ב[ו] נפלה סאה תרומה לתוך אחת מהם ולפיכך אמר שלא מצא פסקא זו דכיון דתרומה טמאה היא אמאי לא תלינן לתוך חולין טמאין נפלה דתולין הקלקלה במקולקל ואין תולין תרומה בתרומה כיון שזו מתוקנת וזו מקולקלת ולפיכך הוקשה לו נמי כבר נטמאה התרומה אבל לפי מה שכתוב בספרים שלנו אין קושיא כלל (וכ"כ בתשובה ח"ב בלשונות סי' רל"ז): **כ** שתי קופות אחת של תרומה טמאה וכו'. גם זה מהטעם שכתבנו למעלה תולין הקלקלה במקולקל וקמ"ל דאע"ג דסאה שנפלה טהורה היא מ"מ אי תלינן לומר בחולין נפלה קלקלה היא ולפיכך תולין לומר בתרומה נפלה שהיא מקולקלת ונמצא הכל תרומה טמאה: **כא** נפלה סאה של תרומה טמאה וכו'. הכי איתא בירושלמי דתרומות פ"ז ומכאן ראיה למה שכתב רבינו לעיל והחולין יאכלו קליות דספק טומאה אסור לפי שהטומאה מן התורה וספק דימוע מותר לפי שהדימוע מדרבנן:

פט"ו א חבית סתומה וכו'. זה מבואר בכמה מקומות וחביות סתומות הם מכלל שש דברים שאמרו שאין להם ביטול מפני חשיבותן: נפתחו החביות תעלה וכו'. ואע"ג דנאסרו כשהיו סתומות אם נפתחו מאליהן חזרו להיתרן הראשון אבל לא יפתח לכתחילה דא"כ הא דאמרינן חביות סתומות

סתומות לא משכחת לה אי איתא דמצי למפתח לכתחילה דקי"ל אין מבטלין איסור של תורה לכתחילה. ובפרק התערובות (דף ע"ד) א"ר אלעזר חבית של תרומה שנפלה במאה חביות פותח אחת מהן ונוטל ממנה כדי דימועה ושותה יתיב רב דימי וקאמר להאי שמעתתא א"ל רב נחמן גמע ושתי קא חזינא הכא אלא אימא נפתחה אחת מהן נוטל הימנה כדי דימועה ושותה:

(משנה יב) תנן עד שלא נפן עולות באחד ומאה משנפן מקדשות בכל שהן:

ב חבית סתומה שנתערבה במאה חביות וכו' מה שאין כן בתאנה וכו'. מימרא דר"ל בפ' התערובות (דף ע"ד:) וכדפירש רבא דבתרא הוא ואי גרסי' רבה בה"א כדמוכח מדאקדמיה גמרא קודם רב יוסף פסק כרבה במקום רב יוסף דבסברא פליגי וכל דפליגי בסברא הלכה כוותיה: כתב הראב"ד חבית סתומה א"א דבר זה שלא כהלכה וכו'. וליישב דברי רבינו י"ל דע"כ לא פליגי רבנן ארבי אליעזר אלא באיסורי תורה אבל במידי דרבנן מודו ליה וכיון דרבינו סבר דתרומה בזמן הזה דרבנן שפיר פסק כר"ל ובלאו הכי האי אסורה אינו אלא מדרבנן דמדאורייתא חד בתרי בטיל ועי"ל דכיון דבגמרא דידן לא מדכר דר' יוחנן פליג אדר"ל ואדרבא שקלי וטרו אמוראי לפרושי לדר"ל משמע דסברי דהלכתא כוותיה ולענין מה שהקשה הראב"ד דכיון דבגמרא לא מיתוקמא אלא כר' אליעזר דמצריך התם לדרב נחמן ולדר"ל ומוקי לדרב נחמן כר"א ופשיטא דלית הלכתא כוותיה אלא כתנא קמא וא"כ לא הוה ליה לרבינו לפסוק כר"ל תירץ הר"י קורקוס ז"ל שסובר רבינו דהיא דימותו כולם שאני דע"כ לא התיר ר"י אלא בנפלה מעצמה אבל הפילה הוא לא אלא דמקשה סבר שאין חילוק בין נפלה להפילה ומש"ה קשיא ליה מההיא דימותו כולם ולטעמיה מתרץ דמוקים לה כר"א דאמר אם קרב ראש אחד וכו' דדמי להפילה אבל קושטא דמילתא דימותו כולם שאני דהוי דומיא דהפילה ולכך ימותו כולם וזה דעת רבה ורב יוסף דפליגי אליבייהו דודאי לא סברי כולהו כר"א ושבקי רבנן דרבים נינהו אלא ודאי מפלגי בין נפלה להפילה עד כאן לשונו:

ג חבית סתומה שנתערבה במאה חביות וכו'. עד ושותה המאה השאר. שם, ודע שיש בספרי הדפוס חסרון הניכר בדברי רבינו וכך צריך להגיה ולכתוב תיבת השאר ואח"כ לכתוב נתערבה: נתערבה חבית במאה וחמשים חביות ונפתחו מהם מאה חביות נוטל מהן כדי דימוע חבית אחת ושותה המאה ושאר החמשים אסורות ואין מחזיקין לאותה חבית של תרומה שהיא ברוב אפילו היה כמה אלפים חביות וכו' כך היא הגירסא האמיתית בספרי רבינו המוגהים וגם זה שם ובירושלמי פ"ד דתרומות:

ד כבר ביארנו וכו' שהמחמץ והמתבל אוסר בכל שהוא. משנה פרק ב' דערלה (מ"ד): ומה שכתב לפיכך אם ריסק תפוח של תרומה וכו' משנה בפרק י' דתרומות (מ"ב). ומה שכתב ביצה שנתבלה וכו' ג"ז משנה שם. ומה שכתב אפילו חלמון כלומר שהוא באמצע ואינו מעורב עם החלבון אפילו הכי אוסר:

ו שאור של תרומה וכו'. תוספתא דתרומות פ"ח ורמוזה בפ' כל המנחות באות מצה:

ז כבר ביארנו שאם נתערב תרומה וכו': לפיכך בצל מחותך שנתבשל וכו'. בפ"י דתרומות (משנה א) תנן בצל שנתנו בתוך עדשים

באחד ומאה: **ב** *חבית סתומה שנתערבה במאה חביות ונפלה אחת מהם לים הגדול הותרו כולן ואומרין של תרומה היא שנפלה. מה שאין כן בתאנה שנפלה למאה ונפלה אחת מהן לים הגדול אלא צריך להפריש אחת. לפי שהחבית נפילתה ניכרת ותאנה וכיוצא בה אין נפילתה ניכרת: **ג** חבית סתומה שנתערבה במאה חביות ונפתחה אחת מהן נוטל ממנה אחד ממאה ושותה אותה החבית אבל שאר החביות אסורות עד שיפתחו. וכל אחת ואחת שתפתח מהן נוטל ממנה כדי דימועה ושותה המאה השאר. נתערבה חבית בק"נ חביות ונפתחו מהם ק' נוטל מהם כדי דימוע חבית אחת ושותה המאה ושאר החמשים אסורות ואין מחזיקין לאותה חבית של תרומה שהיא *ברוב אפילו היו כמה אלפים חביות כולן מדומע וכל מה שיפתח נוטל הימנו אחד ממאה והשירים שותה והשאר מדומע: **ד** כבר ביארנו בהלכות איסורי מאכלות שהמחמץ והמתבל אוסר בכל שהוא. לפיכך אם ריסק תפוח של תרומה ונתנו לתוך העיסה והחמיצה כל העיסה מדומעת ואסורה לזרים: **ה** ביצה שנתבלה בתבלין של תרומה אפילו חלמון שלה אסור מפני שהוא בולע: **ו** שאור של תרומה שנפל לתוך העיסה והגביהו ואח"כ נתחמצה הרי זו מותרת: **ז** כבר ביארנו שאם נתערב *(תרומה) מין בשאינו מינו בנותן טעם לפיכך בצל מחותך שנתבשל עם התבשיל אם הבצל תרומה והתבשיל חולין ויש בו טעם הבצל הרי התבשיל אסור לזרים. ואם הבצל חולין והתבשיל תרומה ונמצא טעם התבשיל בבצל הרי הבצל אסור: **ח** עדשים שנתבשלו ואחר כך השליך לתוכן [א]בצל יבש אם היה שלם ה"ז מותר. ואם היה מחותך בנותן טעם. ואם בישל הבצל עם העדשים בין

[כס"א שהיא כטלה ברוב וזהו טעות מפורסם ועיין בכ"מ]:

*[כס"א אינו וככ"מ גרים ליה וצ"ל שהכל אחד]:

א סמג לאוין רכ"ח:

השגת הראב"ד

*חבית סתומה שנתערבה וכו' עד של תרומה היא שנפלה: א"א דבר זה שלא כהלכה דבמסכת זבחים מוקים לה כיחידאה ור"ל הוא דאמר לה כי הכא בירושלמי כדכתבינן לעיל ורבי יוחנן פליג עליה והלכה כר' יוחנן ואע"ג דבגמרא דידן לא פליג כיון דמימריה דר"ל לא מיתוקמא אלא כר"א ודלא כרבנן ורבי יוחנן פליג הכא ממילא אדחיא ליה:

ב חבית סתומה שנתערבה וכו'. שם אמר ר"ל חבית תרומה שנתערבה במאה חביות ונפלה אחת מהם לים המלח הותרו כולן דאמרינן הך דנפל דאיסורא נפל ואמר רבא לא התיר ר"ל אלא חבית דמנכרא נפילתה אבל תאנה לא ורב יוסף אמר אפילו תאנה כנפילתה כך עלייתה הרי סוגיא זו מפורשת בדברי רבינו וסובר דהלכה כר"ל אדא כיון דבתלמודא דידן לא אדכרו פלוגתיה דרבי יוחנן משמע דלא ס"ל ותו דרבא מפרש מילתיה דר"ל ורב יוסף אמר אפילו תאנה נמי ותו דתלמודא עביד צריכותא למימרייהו דרב נחמן ודר"ל משמע דהלכתא היא ואע"ג דקאמר תלמודא ואי בעית אימא סבר לה כרבי אליעזר וכר"ל דאמר וכו' לא קשיה דאפשר דלא ליהוי הלכתא כרבי אליעזר דיחידאה הוא ולא כשמואל דקאי כוותיה וליהוי הלכתא כר"ל לגבי תרומה וכ"ש אם הא דקאמר תלמודא סבר כרבי אליעזר לאו אדשמואל קאי אלא ארבי שמעון והוו להו רבי אליעזר ורבי שמעון תרי והלכתא כוותייהו וכן כתב רבינו בהלכות ע"ז וז"ל טבעת ע"ז שנתערבה בכמה טבעות ונפלו שתים לים הגדול הותרו כולם שאני אומר אותה טבעת היתה בכלל השתים משמע דפוסק כרבי אליעזר והכי פסק תלמודא כרבי אליעזר סוף פרק כל הצלמים לתרווייהו לישני וכן פסקו התוספות וכן כתב בעל מגדל עוז בהלכות ע"ז דהתם נמי השיג עליו הראב"ד ז"ל עיין שם: וא"ת מ"ש התם דפסק שאם נפלו שתים לים הגדול הותרו כולן והכא פסק נפלה אחת איכא לתרוצי משום חומרת ע"ז אי נמי נפילת חבית מנכרא טפי מנפילת טבעת א"נ התם שבא למכור הטבעות ביחד בעינן דנפלו תרי ואם נפלה אחת אינו יכול ליהנות מן השאר אלא שתים שתים אבל גבי חביות כיון שאינו שותה הכל ביחד אם נפלה אחת סגי דהא בשעה שהוא שותה אכתי איכא למימר איסורא ברובא איתיה א"נ והוא הנכון דהכא נמי צריך להפריש אחת לצאת ידי נתינה וסגי בהכי. כללא דמילתא דרבינו אזיל לשיטתיה למאי דפריש בהלכות ע"ז והכי משמע סוגיא דפרק התערובות וכדכתיבנא:

ג חבית סתומה שנתערבה וכו'. היינו הך דר' אליעזר דכתיבנא לעיל וכדמתרץ לה רב נחמן אלא אימא נפתחה: אבל שאר החביות וכו' דכיון דלא ידעינן דשל תרומה נפתחה כולן בספק מדומע עד שיפתחו וכל חבית שנפתחה נוטל ממנה כדי דימועה ושותה את השאר וכן כולם והיינו לישנא דקאמר נוטל הימנה כדי דימוע ושותה כלומר שותה אותה חבית: נתערבה במאה וחמשים וכו'. שם אמר רבי אושעיה חבית של תרומה שנתערבה במאה וחמשים חביות ונפתחו מאה מהם נוטל הימנה כדי דימועה ושותה והשאר אסורין עד שיפתחו ולא אמרינן איסורא ברובא איתיה והם דברי רבינו:

ד כבר ביארנו וכו'. בפרק י"ו מהלכות מאכלות אסורות כתב זה: לפיכך אם ריסק תפוח וכו'. וקמ"ל נמי אע"ג דתרומת תפוחים מדרבנן אוסרת בכל שהו ומסתברא לי שאם העמיד החלב בפני תאנים של תרומה נאסר הכל שהרי הדבר המעמיד הוא ואפי' בכל שהו אוסר הכל וצריך טעם למה השמיט רבינו דין זה והוא ז"ל כתב בפרק י"ו מהלכות מאכלות אסורות המעמיד גבינה בשרף פגי ערלה וכו' ושמא משום דלא שכיח דהא פגי תרומה עדיין לא הגיעו לעונת המעשרות ואחר שהגיעו הפירות לעונת המעשרות אין להם שרף ואינם ראויים להעמיד בהם את החלב אבל אכתי קשה דהא משכחת לה בחומץ של תרומה או ביין של תרומה שהן מעמידין את החלב כאשר כתב בהלכות מאכלות אסורות הילכך עדיין צריך טעם למה השמיטה אבל הדין דין אמת שאם העמיד חלב בדבר שהוא תרומה אפילו בכל שהו אסור לזרים ותמכר לכהנים כדין המחמץ והמתבל כנ"ל:

ה ביצה שנתבלה בתבלין של תרומה וכו'. פ"ב דערלה כל המחמץ והמתבל מדמע בתרומה כלומר מדמע בכל שהו ובפרק עשירי דתרומות תפוח שרסקו ונתנו לתוך העיסה והחמיצה הרי זו אסורה עוד שם ביצה שנתבלה בתבלין של תרומה אפילו חלמון שלה אסור מפני שהוא בולע ואמרינן עלה בירושלמי תני בר קפרא חלמון אסור וכ"ש חלב ביצים ע"כ, לובן הביצים קרי חלב ביצים וקשיא לי מאי אתא בר קפרא לאשמועינן והא תניא אפי' חלמון שלו אסור לא מיבעיא חלמון דאסור אלא אפי' חלבון שהוא בגגים אסור. וי"ל דפלוגתא דמתני' קמ"ל דחלמון הוא החדוש שבפנים ומה שבחוץ חלב ביצים נקרא. והא דתנן תפוח שרסקו וכו' דוקא שרסקו והחמיץ במימיו אבל בגופו לא והכי איתא בירושלמי:

ו שאור של תרומה וכו'. ירושלמי דערלה פרק שני שאור של תרומה שנפל לתוך עיסה והגביהו ואח"כ נתחמצה העיסה מותרת ודכוותה תאנה של תרומה שנפלה לתוך מאה והגביהה אחת מהן ואח"כ הוכרה התרומה הרי מותרת תמן לא הוכח האיסור הכא הוכח האיסור. וא"ת מאי קמ"ל כיון שלא החמילה והגביהוה. וי"ל דס"ד אמינא כיון שנפל השאור לתוך העיסה אע"ג דהגביהו מ"מ היא סייעה לחמץ את העיסה קמ"ל דאע"ג דנתחמצה מאיליה בלא שאור מותרת:

ז כבר ביארנו וכו'. פרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות: לפיכך בצל מחותך וכו'. תרומות פ"י בצל שנתנו בתוך עדשים אם שלם מותר ואם חתכו בנ"ט ושאר כל התבשיל בין שלם בין מחותך בנותן טעם והא דתנן אם שלם מותר דוקא שנתנו אחר שנתבשל הבצל שלם מבושל שנתנו בעדשים לא בולע ולא פולט הילכך לא שנא בצל תרומה לתוך עדשים של

משנה למלך

פט"ו ב חבית סתומה שנתערבה וכו'. עיין במה שכתב מרן בפרק ז' מהלכות ע"ז ובתשובת הרשב"א סימן שכ"ה. ומ"ש מרן בשם הר"י קורקוס דע"כ לא התיר ר"ן אלא בנפלה מעצמה כו' עיין במה שכתב הטו"ד סי' ק"י בשם ר"י ובמ"ש מרן שם בשם שערי דורא ועיין בספר ברכת הזבח (דף נ"ח:):

עדשים אם שלם אסור ואם חתכו במתן טעם ושאר כל התבשיל בין שלם בין מחותך במתן טעם ובירושל' (דף מ"ו:) רבי חזקיה וכו' מתניתין כשהוציאו עדשים מימיהן שעדשים נופדות אותו שלא יבלע וכו' ודכוותה עדשים נופדות אותו שלא יתן. מתניתין בבצל [של חולין] שנתנו לסוף עדשים של תרומה אבל בבצל של תרומה שנתנו לתוך עדשים של חולין לא כד"א ביבש אבל בלח אסור בבצל אבל בקפלוטות בין לח בין יבש בין שלם בין מחותך אסור העביר פטמתו כמחותך הוא וכו' הדא דתימא בשאין בקליפתו החיצונה כדי ליתן טעם אבל אם יש בקליפה החיצונה כדי ליתן טעם אסור. פירוש שהוציאו עדשים מימיהן שנתבשלו כבר ונופדות כובשות ואינם פולטות והוא מל' נפד עורש. ומ"ש מתניתין בבצל שנתנו לתוך עדשים של תרומה וכו' השמיטו רבינו משום דמשמע דפליג אדר' חזקיה: ומה שכתב רבינו ואם היו בצלים רכים הרי הם כמחותך. גם בירושלמי היו שנים שלשה [קטנים] כמחותכים הם. ומה שכתב אם נטלה פטמתו וקליפתו החיצונה פירוש או קליפתו החיצונה וזה פירוש מה שאמרו בירושל' הדא דתימא בשאין בקליפתו החיצונה כדי ליתן טעם:

ט הכובש ירק של חולין וכו'. משנה שם (מ"י) כל הנכבשים זה עם זה מותרין אלא עם החסית חסית של חולין עם חסית של תרומה ירק של חולין עם חסית של תרומה אסור אבל חסית של חולין עם ירק של תרומה מותר ופירש רבינו חסית שומים ובצלים ומיניהם וזה לחריפותם וחדותם:

י יא זיתי חולין שכבשן וכו' עד הרי הן אסורים לזרים. משנה שם:

יב השבת עד שלא נתנה טעם בקדרה וכו'. משנה בפירקא בתרא דעוקצין (משנה ד):

יג הרודה פת חמה וכו'. משנה פ"י דתרומות (משנה ג) וכרבי יוסי ובפרק בתרא דע"ז (דף ס"ו:) ובפרק כיצד צולין (דף ע"ו:) אמר ר"ל בפת חמה וחבית פתוחה ד"ה אסור בפת צוננת וחבית מגופה ד"ה מותר לא נחלקו אלא בפת חמה וחבית סתומה פת צוננת וחבית פתוחה ויש לתמוה על רבינו שכ' משנתנו כצורתה ולא חילק בדבר ותירץ הר"י קורקוס שסובר רבינו דההיא מימרא דר"ל משום דסבר ריחא מילתא היא אמר דלכ"ע פת חמה וחבית פתוחה אסורה והיינו כאביי דפרק בתרא דע"ז ורבא פליג עליה גם בפרק כיצד צולין נחלקו רב ולוי גבי בשר שחוטה שצלאו עם בשר נבילה ושם הביאו הא דר"ל לתרוצי לדרב דלא תיהוי כתנאי וכבר פסק רבינו כלוי בפט"ו מהמ"א וכרבא בפי"ג וא"כ ליתא לדר"ל כלל:

יד טו תנור שהסיקו בכמון של תרומה וכו' עד הרי הן מותרים. ג"ז משנה שם:

טז תלתן של תרומה וכו'. ג"ז משנה שם:

יז שני כוסות של יין וכו'. בפירקא בתרא דע"ז עלה ע"ג ע"ב: ומ"ש שכבר ביארנו. הוא בפי"ג:

יח יין של תרומה שנפל על גבי פירות וכו' עד שבו טעם השמן. תוספתא פ"ח דתרומות ויש בה קצת טעות סופר. ואיתא בפירקא בתרא דע"ז לענין יין נסך:

קדרה

בין שלם בין מחותך משערין אותו בנותן טעם. ושאר כל התבשיל בין שהשליך הבצל אחר שנתבשל. בין שבשלו עם התבשיל בין שלם בין מחותך משערין אותו בנותן טעם. ומפני מה בצל שלם לתוך עדשים שנתבשלו אין משערין אותו. מפני שאינו שואב מהן שהרי הוא שלם ולא פולט לתוכן שכבר נתבשלו. ואם היו בצלים *רכים הרי הן כמחותך. וכן אם נוטל פטמתו וקליפתו החיצונה או שהיה לח הרי הוא כמחותך. והקפלוט בין לח בין יבש בין שלם בין מחותך בנותן טעם: ט הכובש ירק של חולין עם ירק של תרומה ה"ז מותר לזרים. חוץ ממיני בצלים וחציר ושומים. שאם כבש ירק של חולין עם בצלים של תרומה. או בצלים חולין עם בצלים של תרומה הרי אלו אסורין. כבש ירק של תרומה עם בצל של חולין. הרי הבצל מותר לזרים: י זיתי חולין שכבשן עם זיתי תרומה אם היו פצועין אלו ואלו. או שהיו חולין פצועין ושל תרומה שלמין. או שכבשן במי תרומה הרי אלו אסורין. אבל אם היו שניהן שלמין. או שהיו זיתי תרומה פצועין וזיתי החולין שלמין. הרי אלו מותרין לפי שהפצועין שואבות מן השלמין: יא מי כבשים ומי שלקות של תרומה הרי הן אסורין לזרים: יב השבת עד שלא נתנה טעם בקדרה יש בה משום תרומה. משנתנה טעם בקדרה אין בה משום תרומה: יג הרודה פת חמה ונתנה על פי חבית של יין תרומה. אם היתה פת חטים ה"ז מותרת. ושל שעורים אסורים מפני ששואבות: יד תנור שהסיקו בכמון של תרומה ואפה בו את הפת הפת מותרת שאין בה טעם כמון אלא ריחו והריח אינו אסור: טו שעורין של תרומה שנפלו לבור של מים אף ע"פ שהבאישו מימיו הרי הן מותרין שאין נותן טעם לפגם אוסר: טז תלתן של תרומה הוא ועצו שנפל לתוך בור של יין אם יש בזרע התלתן כדי ליתן לבדו טעם ביין הרי היין אסור לזרים: יז שני כוסות של יין אחד תרומה ואחד חולין מזג כל אחד במים ואחר כך עירבן. רואין את יין החולין כאילו אינו וכאילו יין התרומה שנתערב במים שהרי אינו מינו. אם ראוי אותו המים לבטל טעם יין התרומה הרי הכל מותר לזרים. ואם לאו אסור. שכבר ביארנו שאין המים מעלין את היין: יח יין של תרומה שנפל על גבי פירות ידיחם והם מותרות. וכן שמן של תרומה שנפל על גבי פירות ידיחם והם מותרות.

*[בירושלמי קטנים ונראה דמשמע לרבינו דקטנים היינו רכים]:

נפל

של חולין או בצל חולין לתוך עדשים של תרומה הכל מותר אבל אם נתבשל הבצל עם העדשים אפי' היה שלם הרי הוא כנ"ט ואם חתכו כנ"ט משמע דאפי' בשלו בפני עצמו ואח"כ נתנו לתוך העדשים דומיא דרישא דאיירי בשבישל הבצל לבדו כדכתיבנא. ומ"ש רבינו שנתבשל עם התבשיל משום דלא נפקא מינה מידי שאם נתן טעם בין כך ובין כך אסור ואם לא נתן טעם בין כך ובין כך מותר:

ח ושאר כל התבשיל וכו'. היינו סיפא דמתני' ושאר כל התבשיל בין שלם בין מחותך בנ"ט דקים להו לרבנן דבצל שלם מבושל לתוך עדשים אינו לא פולט ולא בולע והיכא למידק הרי שטעמו אותו ויש בעדשים טעם בצל אמאי מותר וי"ל דכל מדות חכמים כך הם ואע"פ שיש בו קצת טעם בצל אין זה טעם האוסר אלא קיוהא בעלמא. וראיתי לרבינו שמשון שפי' דמתני' איירי בלוגן ולא משמע הכי מלישנא דמתניתין ולא מדברי רבינו אלא אפי' בהמין אם נתנו שלם ומבושל מותר והמחותך אפי' בלוגן איירי כיון שהדבר תלוי בנתינת טעם: ואם היו בצלים רכים וכו'. ירושלמי עלה דמתני' ביבש אבל בלח אסור בבצל אבל לא בקפלוטות בין לח בין יבש בין שלם בין מחותך אסור העביר פטמתו כמחותך הוא היו שנים שלשה קטנים כמחותכים הם הדא דתימר בשאין בקליפתו החיצונה ליתן טעם אבל אם יש בקליפה החיצונה ליתן טעם אסור והם דברי רבינו:

ט הכובש ירק של חולין וכו'. פ"י דתרומות כל הנכבשים זה עם זה מותרין אלא עם החסית חסית של חולין עם חסית של תרומה ירק של חולין עם חסית של תרומה אסור אבל חסית של חולין עם ירק של תרומה מותר ופי' חסית הוא לשון יחיד של חסיות והם השומים והבצלים ומיניהם וזה לחריפותם וחדודם נותנין טעם בכל מה שנכבשים עמהם ואין מקבלים טעם מכל הירקות הנכבשין עמהם אבל חסיות עם חסיות מקבלין טעם ואסורין ומסתברא דשומים עם בצלים טעם אחד להם ולא איפשר למיקם אטעמא והוי כמין במינו וצ"ע:

י זיתי חולין שכבשן וכו'. שם במשנה זיתי חולין שכבשן עם זיתי תרומה פצועי חולין עם פצועי תרומה וכו' כאשר כתבתי ומתני' תנא והדר מפרש ואמרי' עלה בירושלמי א"ר יונה זאת אומרת פצועין בולעין ופולטין והדר בולעין שלמים בולעין ופולטין ועוד אינן בולעין:

יא מי כבשין ומי שלקות וכו'. היינו מתני' דתנן או במי תרומה אסורים וכתב רבינו בפי' המשנה ומי תרומה הוא הפריש התרומה או דבר שנתערב בו דבר מן המשקין היוצאין מן התרומה ומסתברא לי דהך הפריש דקאמר היינו במים ומלח דהוו כבושין אבל אם שרה את התרומה במים לבדן לא ידעתי למה נאסרו המים ואפשר שאם שרה התרומה במים ג' ימים מקבלין המים טעם מן התרומה ונאסרו וצ"ע:

יב השבת עד שלא נתנה טעם בקדרה וכו'. השבת הוא מין ירק וכן נקרא בערבי שבת ומשנה היא פ"ג דעוקצין והשבת הוא נאכל כמות שהוא חי אלא שיבושל בקדרה ולפיכך קודם שיתבשל חייב בתרומה ואחר שנתבשל בין שהשליך כל כחו בבישול וימצא בבישול טעם השבת כבר תמה תועלתו והשאר ממנו הוא במדרגת השמרים שאינן ראויים לאכילה ועל כן אינו חייב בתרומה:

יג הרודה פת חמה וכו'. פרק עשירי דתרומות במשנה פלוגתא דתנאי ופסק כרבי יוסי דמתיר בשל חטים ואוסר בשל שעורים מפני שהשעורים שואבות:

יד תנור שהסיקו בכמון של תרומה וכו'. שם משנה כלשון רבינו דקי"ל ריחא לאו מילתא היא ואם מפני שהוסק התנור בה לית לן בה דתרומה אינה אסורה בהנאה:

טו שעורין של תרומה שנפלו לבור וכו'. משנה שם כלשון רבינו וכתב ז"ל משום נותן טעם לפגם הוא ומותר ומשמע דדוקא בדיעבד נ"ט לפגם מותר אבל לכתחילה אסור לשים דבר איסור לתוך ההיתר לאוכלו על סמך בנותן טעם לפגם:

טז תלתן של תרומה וכו'. שם במשנה תלתן שנפלה לתוך בור של יין בתרומה ובמעשר שני אם יש בזרע כדי ליתן טעם אבל לא בעץ בשביעית וכלאי הכרם והקדש אם יש בזרע ובעץ כדי ליתן טעם ע"כ. וטעמא דמילתא דבתרומה ובמעשר שני לא נאסר כי אם הזרע לבד אבל בשביעית וכלאי הכרם והקדש נאסר הכל הזרע והעץ:

יז שני כוסות של יין וכו'. זה מבואר בפרק התערובות שם ובפרק השוכר את הפועל (דף ע"ג) דאמרינן סלק את יין החולין כמי שאינו והמים שאינו מינו מעלין את יין התרומה. ומה שכתב רבינו שאין המים מעלין את היין ה"פ שאין המים מצטרפין עם יין החולין להעלות את יין התרומה אבל אם יש בשיעור המים לבטל טעם היין ששיפל דמעלין אותו וזה מבואר מתוך לשונו וכבר כתבתי זה למעלה ולא ידעתי מקום למה שהשיג הראב"ד ז"ל למעלה שהרי כתב כאן בהדיא אם ראוי אותו המים לבטל טעם יין התרומה הרי הכל מותר לזרים: יח יין של תרומה שנפל וכו'. תוספתא היא ואיכא למידק למה לא חלק רבינו אם היו מבוקעות כדתנן פרק השוכר את הפועל יין נסך שנפל ע"ג ענבים ידיחם והם מותרות ואם היו מבוקעות אסורות וכתבה רבינו פי"ו מהלכות מאכלות אסורות ואם היו מבוקעות בין שהיה היין חדש בין שהיה היין ישן אם נתן טעם בענבים הרי אלו אסורות בהנייה ואם לאו הרי אלו מותרות באכילה ע"כ. וי"ל דסמך רבינו על מה שכתב למעלה שאם התרומה נתנה טעם לשבח אוסרת ואם הטעם לפגם מותר ומשום דרוב פירות אינם מבוקעות ואיכא פירות שאפי' אם נבקעו היין נותן בהם טעם לפגם לפיכך סתם וכתב לשון התוספתא אבל אין ה"נ שאם היו הפירות מבוקעות והטעם לשבח שאסורים לזרים ויאכלו לכהנים בדמי תרומה: וכן שמן של תרומה וכו'. הא קמ"ל דאע"ג דדרך השמן לידבק בפירות טפי מן היין אפ"ה סגי בהדחה ושרי פגם

נפל השמן על גבי יין יקפה אותו והיין מותר לזרים. נפל על גבי הציר יקפה אותו ויטול קליפה מעל הציר כדי שיסיר כל הציר שבו טעם השמן: **יט** *קדרה שבישל בה תרומה לא יבשל בה חולין. ואם בישל בנותן טעם. ואם שטף הקדרה במים או ביין ה"ז מותר לבשל בה. בישל במקצת הכלי אין צריך לשטף את כולו אלא שוטף מקום הבישול בלבד: **כ** תרומה גדולה ותרומת מעשר והחלה והבכורים כולן נקראו תרומ'. בתרומת מעשר נאמר והרמותם ממנו תרומת יי' ואומר כתרומת גורן. ובחלה נאמר חלה תרימו תרומה. ונאמר לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך ויצהרך וגו' ותרומת ידך ואין לך דבר שטעון הבאת מקום שלא פרטו בפסוק זה חוץ מן הבכורים ובהן נאמר ותרומת ידך הא למדת שהן קרואין תרומה: **כא** לפיכך דין ארבעתן לענין אכילה ודימוע אחד הוא כולן עולין באחד ומאה ומצטרפין זה עם זה ואם נטמאו ישרפו. ודין תרומת מעשר של דמאי בכל אלו הדרכים כתרומת מעשר של ודאי אלא שאין לוקין על אכילתה: **כב** *כל האוכל תרומה מברך ברכת אותו מאכל ואח"כ מברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול תרומה. וכך קבלנו וראינו אותם מברכין אפילו בחלת חוצה לארץ שגם אכילת קדשי הגבול כעבודה שנאמר עבודת מתנה אתן את כהונתכם:

א סמ"ג לאוין רנ"ח:

סליק הלכות תרומות

השגת הראב"ד

*קדרה שבשל בה תרומה וכו' עד מקום הבשול בלבד: א"א הפליג ושטף שלא מצינו שטיפה אלא בצונן ודרך העברה וזה צריך הגעלה בחמין ואח"כ שטיפה בצונן משמעתא דזבחים פרק דם חטאת ודוקא קדרה של נחשת אבל של חרס אין לה תקנה:

כסף משנה

יט קדרה שבישל בה תרומה וכו'. ברייתא בפרק גיד הנשה עלה צ"ז. ומ"ש ואם שטף הקדרה וכו' עד מקום הבישול בלבד. בפרק דם חטאת עלה צ"ו ע"ב ובפירוש רש"י צריך הגעלה בחמין ואחר כך שטיפה וזהו שכתב עליו הראב"ד א"א הפליג ושטף שלא מצינו שטיפה אלא בצונן וכו'. והנה מצאתי שנשאל רבינו מחכמי לוניל על זה והשיב שסמך בזה על המשנה השנוי בסוף תרומות (משנה ה) המערה מכד לכד ונוטף ג' טיפין נותן לתוכה חולין הרכינה ומיצה הרי זו תרומה וזהו פירושה המערה כד שהיה בו שמן או יין של תרומה עד שנתרוקן ונפסק כל הקלוח והתחיל המשקה לנטף טפה אחר טפה אינו צריך להמתין עד שיפסקו כל הטיפין אלא כיון שירדו ג' טיפין טפה אחר טפה דיו ונותן לתוכה חולין מיד ואין הלחלוחין הנשארים מדמעים ואם הרכינה על צדה אחר שנטפו הג' טיפין עד שנתקבצו כל הלחלוחין שבכד ונתמלאו למקום אחד אותו הנמצא תרומה. שמענו ממשנה זו שאין הקדרה שנתבשל בה תרומה צריך הגעלה אלא שטיפה בלבד וק"ו הדברים ומה אם היין או השמן הנשאר בדפני הכד אינו מדמע אע"פ שאילו הרכין הכד על צדה היה מתמלא ממנה תרומה המדומעת וכל הלחלוחין הנשארים הם עצמם של תרומה ק"ו לקדרה שנבלעה תרומה בתרסיה שיעלה על הדעת שיצא אותו שנבלע וידמע שזה הנבלע בחרסיה אין בו ממש ולא הוא מן התרומה אלא המים שנתבשל בהם התרומה הם הנבלעים בקדרה ואין לאותו היוצא אם יצא ממש ולא טעם ולפיכך אנו אומרים שאין הקדרה צריכה אלא רחיצה בלבד ולא הצרכתי רחיצה אלא מפני שהיא ע"י האור להחמיר אבל ליתן לה חולין על ידי צונן אינה צריכה רחיצה כמו המערה מכד לכד זהו דעתי בדבר זה ומפני הלכה זו לא הצרכתי הגעלה לתרומ' עכ"ל: **כ** תרומה גדולה ותרומת מעשר וכו' עולים באחד ומאה ומצטרפין זה עם זה. משנה רפ"ב דערלה (משנה א). ומ"ש ותרומת ידך וכו' הא למדת שהם קרויים תרומה. בפרק אלו הן הלוקין (דף י"ז). ומ"ש ואם נטמאו ישרפו. ומ"ש ודין תרומת מעשר של דמאי בכל אלו הדרכים וכו'. במשנה רפ"ב דערלה. ומ"ש אלא שאין לוקין על אכילתה. פשוט הוא דאין לוקין מספק:

כב כל האוכל תרומה וכו' ואחר כך מברך. מאחר שאכילת תרומה מצוה פשיטא שיברך עליה:

סליק הלכות תרומות

רדב"ז

ואם נסירוח אפי' במבוקתום ודכוותה איירי ברישא: נפל השמן ע"ג יין כו'. נ"ז מהטעם שכתבתו שאע"פ שנשאר קלת מן השמן לף על פני היין נותן טעם לפנים הוא ומותר ולפיכך אם נפל השמן ע"ג הציר צריך קליפה לפי שהשמן נותן טעם לשבח בציר:

יט קדרה שבישל בה תרומה כו'. הנה נראה מדברי רבינו שאין צריך כי אם שטיפה בצונן ועוד משמע שאין חילוק בין כלי נחשת לכלי חרס ועל שתיהן השיג עליו הראב"ד ז"ל כאשר נראה מלשונו והכי משמע פרק דם חטאת דתניא מריקה ושטיפה בצונן דברי רבי וחכמים אומרים מריקה בחמין ושטיפה בצונן וקי"ל כחכמים וקרא כתיב וכלי חרש אשר בושל בו ישבר ורבינו סובר שאין הדברים אמורים אלא בקדשים או בשאר גיעולין אבל תרומה לא בעי מריקה בחמין דתנן פרק דם שלא אחד שבישל בו ואחד שעירה לתוכו רותח חד קדשי קדשים ואחד קדשים קלים טעונין ריקה ושטיפה ותניא חטאת אין לי אלא חטאת דשי קדשים מנין ת"ל קדש קדשים יכול שאני רבה את התרומה ת"ל אותה פרט לתרומה ברי רבי יהודה ואקשי' עלה ותרומה לא בעיא ריקה ושטיפה והתניא קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בישל בנותן טעם תרומה לא יבשל בה חלב ואם בישל בנ"ט. ותירץ רבא לא נצרכה אלא לדמר דאמר מר בח"כ ומורק ושטף במים במים ולא ביין במים ולא במזוג לא אפילו במים ואפי' במזוג ודעת הראב"ד ז"ל לפרש הא דרבא אחר ההגעלה וכן נראה עת התוספות ורבינו מפרש דתרומה נתמעטה קדשים לענין מריקה ושטיפה דאילו בקדשים עינן מריקה בחמין ושטיפה במים דוקא ואילו רומה לא בעינן מריקה בחמין ולא שטיפה מים דוקא אלא שטיפה במים או ביין סגי והא קתני בברייתא תרומה לא יבשל בה חלב ואם ישל בנותן טעם היינו בשלא שטף אותה אבל ם שטף אותה בתחילה סגי בהכי וטעמא תרומה שכל תרומה שאין הכהנים מקפידים ליה מחמת מיעוט הינה אוסרת הילכך בשטיפה ני אבל אם בישל בה ונתנה טעם בהבשיל ינלאי מילתא למפרע שהיה שם שיעור גדול מן תרומה ונאסר התבשיל ושמעתי שחכמי לוניל לו מרבינו שאלה זו והשיב להם דטעמו הוא דתנן בשלהי תרומות המערה מכד לכד נוטף ' טפין ונותן לתוכו חולין הרכינה ומילה הרי ו תרומה. ואני לא ראיתי תשובתו ז"ל קיימתיה מסברא דטעמא דמתני' הוא מאחר נסף ג' טפין דבר מועט נשאר ולא קפדי בהכי אבל אם הרכינה ומילה הרי זו תרומה והכא מי אם עבר ובישל בה ונתנה טעם בקדרה אסורה דכל כי האי טעמא קפדי כהני, זה נ"ל ליישב דעת רבינו עד אשר אעמוד על תשובתו הא למדת לפי שיטה זו שאין חילוק בין כלי נחשת לכלי חרס לענין זה דהא נתמעטה תרומה מדין קדשים ושאר איסורין: בישל במקצת הכלי וכו'. היינו תירוציה דאביי דאמר התם לא נצרכה אלא לדמר דאמר מר בישל במקצת כלי טעון מריקה ושטיפה כל הכלי ותרומה נתמעטה מזה ואם בישל במקצת כלי יין אין צריך לשטוף את כולו ונראה דרבא לא פליג אתירוציה דאביי אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ואע"ג דקי"ל בשאר איסורין דאם בישל במקצת כלי צריך להגעיל כולו דחס מקצתו חס כולו והיסורא מבלע בכל הכלי קולא היא בתרומה דלא קפדי כהני בכי האי תרומה ובשטיפה סגי:

כ תרומה גדולה ותרומת מעשר וכו'. במשנה פ"ב דערלה ובכורים פ"ב וחלה פ"ק נתבאר כל מ"ש רבינו. ואיכא למידק למה הוצרך רבינו לכתוב ואומר כתרומת גורן והא ילפינן שפיר דמעשר ראשון מיקרי תרומה דכתיב והרמותם ממנו תרומת ה'. וי"ל דאי מהתם ה"א בתרומה גדולה וכגון שהקדימו ללוי בשבולין לכך מייתי אך קרא דכתיב כתרומת גורן משמע דלאו תרומת גורן היא אלא תרומת מעשר:

כא ודין תרומת מעשר של דמאי וכו'. הכי כייל להו תנא דערלה ותני התרומה ותרומת מעשר ודאי ותרומת מעשר של דמאי והחלה והבכורים עולין בק"א ומצטרפין זה עם זה וצריך להרים והמרינן עלה בירושלמי מאן תנא תרומת מעשר של דמאי ר"מ היא דר"מ מחמיר בדבריהם כד"ת ומהאי טעמא מצטרפת עם שאר התרומות ואינה עולה אלא בק"א אע"ג דרוב עמי הארץ מעשרין הן אלא שאין לוקין על אכילתה ואין משלמין עליה לא קרן ולא חומש דמאי אמר לכהן הבא ראיה וטול:

כב כל האוכל תרומה מברך וכו'. פסחים פרק אלו דברים (דף ע"ב) גרסי' ותרומה היכא איקרי עבודה דתניא מעשה בר"ט שלא בא אמש לבית המדרש לשחרית מצאו ר"ג א"ל מפני מה לא באת אמש לב"ה א"ל עבודה עבדתי א"ל כל דבריך אינם אלא דברי תימה וכי עבודה בזה"ז מנין א"ל הרי הוא אומר עבודת מתנה אתן את כהונתכם וט' עשו אכילת תרומה בגבולין כעבודת ב"ה ע"כ. והכי דרים מתנות כהונה שנתתי לכם הרי הן כעבודה. ואין אכילת תרומה מ"ע כאכילת קדשים לפיכך אמאי מברך עליה אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול תרומה וי"ל ואונו שיאכלו התרומה הכהנים ולא זרים שהדבר ידוע שאם רצה הכהן שלא לאכול תרומה כל ימיו הרשות בידו ולא עבר על עשה וא"כ היכן צוה שלא ודאי כך הוא צוה שתהיה התרומה מותרת להם כנ"ל:

סליק הלכות תרומות

הלכות מעשר

מצוה אחת. והוא להפריש מעשר ראשון בכל שנה ושנה משנות הזריעה וליתנו ללוים:

וביאור מצוה זו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א אחר [א]שמפרישין תרומה גדולה מפריש אחד מעשרה מן הנשאר וזהו הנקרא מעשר ראשון ובו נאמר כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו ליי' וגו'. והמעשר הזה ללויים זכרים ונקבות שנאמר ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה: **ב** מעשר ראשון מותר באכילה לישראל ומותר לאכלו בטומאה שאין בו קדושה כלל. וכ"מ שנאמר במעשרות קדש או פדייה אינו אלא מעשר שני. ומניין שמעשר ראשון חולין שנאמר ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב מה גורן ויקב חולין לכל דבר אף מעשר ראשון שניטלה תרומתו חולין לכל דבר. לפיכך בת לוי שנשבית או שנבעלה בעילת זנות נותנין לה המעשר ואוכלת. אבל מי ששמעה שמת בעלה או העיד לה עד אחד וניסת ואח"כ בא בעלה קנסו אותה חכמים שתהיה אסורה במעשר: **ג** לויים וכהנים מפרישין מעשר ראשון כדי להפריש ממנו תרומת מעשר. וכן הכהנים מפרישין שאר תרומות ומעשרות לעצמן. ולפי שהכהנים נוטלין מן הכל יכול יאכלו פירותיהן בטבלן ת"ל כן תרימו גם אתם מפי השמועה למדו אתם אלו הלוים גם אתם לרבות את הכהנים: **ד** אין מוציאין המעשר מיד הכהנים שנאמר כי תקחו מאת בני ישראל וכן כל מתנות כהונה אין מוציאין אותן מכהן לכהן. ועזרא קנס את הלוים בזמנו שלא יתנו להן מעשר ראשון אלא ינתן לכהנים לפי שלא עלו עמו לירושלים: **ה** האוכל פירותיו טבלין וכן לוי שאכל המעשר בטבלו אעפ"י שהן חייבין מיתה לשמים אין

א סמ"ג עשין קל"ח טור י"ד סי' של"א:

כסף משנה

פ"א א אחר שמפרישין תרומה גדולה וכו'. בפרק ג' דתרומות (משנה ז) דתרומה קודמת למעשר ראשון וראשון לשני:

ב מעשר ראשון מותר באכילה לישראל. בפ' יש מותרות (דף פ"ה:) תנן בת ישראל מאורסת ללוי וכו' לא תאכל במעשר ופריך בגמרא ותהא זרה זרה מי לא אכלה במעשר אמר רב נחמן אמר שמואל הא מני ר"מ היא דאמר מע"ר אסור לזרים דתניא תרומה לכהן ומע"ר ללוי דר"מ ר' אלעזר בן עזריה אומר נותנו אף לכהן ולכאורה הוה משמע דהלכה כר"מ דסתם לן תנא כוותיה ועוד דאפילו ר"א בן עזריה לא קאמר דמותר לזרים אלא דמדחזינן דמקשה גמרא בפשיטות ותהא זרה זרה מי לא אכלה במעשר משמע דמילתא דפשיטא היא ופירש"י דטעמא משום דכל זר לא יאכל קדש כתיב ומעשר ראשון לאו קדש איקרי ואכתי איכא למיבעי האי פשיטותא כמאן לא כר"מ ולא כרבי אליעזר בן עזריה וי"ל דאמרינן בגמרא מ"ט דר"מ דכתיב כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה מה תרומה אסורה לזרים אף מעשר אסור לזרים ורבנן מה תרומה טובלת אף מעשר טובלת וכדתניא רבי יוסי אומר וכו' הרי דרבנן פליגי אר"מ ונקטינן כוותייהו. ומ"ש ומותר לאכלו בטומאה וכו' בפרק יש מותרות יליף לה מקרא.

ומ"ש ומניין שמעשר ראשון חולין וכו':

לפיכך בת לוי שנשבית וכו' עד אסורה במעשר. בפרק האשה רבה עלה נ"א:

ג לויים וכהנים מפרישין וכו'. בסיפרי פרשת קרח (דף כ'):

ד אין מוציאין המעשר מיד הכהנים וכו' וכן כל מתנות כהונה וכו'. בפרק הזרוע עלה קל"א תניא ארבע מתנות עניים שבכרם אפילו עני שבישראל מוציאין מידו וכו' ושאר מתנות כהונה כגון הזרוע והלחיים והקיבה אין מוציאין אותן מידו לא מכהן לכהן ולא מלוי ללוי ומסיק התם במע"ר נמי אין מוציאין אך קשה דתניא בתר הכי זה הכלל כל דבר שהוא בקדושה כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה מוציאים אותם מידם וכל דבר שאינו בקדושה כגון הזרוע והלחיים והקיבה אין מוציאים אותם מידם וא"כ היאך סתם רבינו וכתב דכל מתנות כהונה אין מוציאין אותם מכהן לכהן וי"ל שראה רבינו לדחות ההיא ברייתא מקמי מתניתין דספ"ק דכלה כהנים ולוים שלקחו את הגורן המעשרות שלהם עד שימרחו ואמרינן בירושלמי דקנסא הוא כדי שלא יקפצו לגרנות משמע דבשלהם אין מוציאין מידם ואף בלוקחים אם לקחו קודם שימרחו אין מוציאין מהם:

ועזרא קנס את הלויים בזמנו וכו'. בפרק יש מותרות (דף פ"ו ע"ב) ובפ"ב דכתובות אמרינן דלויים קנסינהו עזרא וממ"ש רבינו בזמנו משמע דלא קנס אלא ללוים שבדורו בלבד ויש לתמוה דהא בפרקים הנזכרים משמע דאף לדורות דבתר הכי קנים. ויש לומר דאיתא בהני פירקי ת"ר מע"ר ללוי דברי ר"ע ר' אלעזר ב"ע אומר לכהן לכהן ולא ללוי אימא אף לכהן והשתא לר"ע דקי"ל כוותיה דמדין תורה ללוי דוקא כי קנסינהו עזרא היינו שיהיה גם לכהן והיינו דבתר עזרא מצינו שהיו נותנים ללוים וכדתנן בסוף מסכת מעשר שני (משנה ט) שר"ג נתן מעשר ראשון לר' יהושע שהיה לוי ובפרק כל הגט (דף ל') תנן המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהם מחלקם ואיתא נמי התם ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר לאביך בידי ובפרק הזרוע אמרינן מעשר ראשון דלוי הוא הילכך ע"כ לומר דכי קנס עזרא שלא יתנו ללוים אלא לכהנים בלבד לא קנס אלא בזמנו אבל אח"כ נשאר הדבר שמי שרוצה ליתן ללוים כדינו יתן ומי שיתן לכהנים יתן ובהכי ניחא קרא דכתיב בנחמיה ואדעה כי מניות הלוים לא ניתנה ויברחו איש לשדהו שזה היה מפני קנס עזרא ואח"כ כדי שישובו תקנו שיתנו להם ואמרו שיתנו גם לכהנים מי שירצה כדי שלא לבטל דברי עזרא לגמרי כנ"ל ליישב דברי רבינו כדי שתהא תיבת בזמנו מדוקדקת וכן יש להוכיח ממה שכתב רבינו בסוף הלכות מעשר שני ובזמן שהיו נותנים מעשר לכהנים לא היו מתודים ואם איתא כך הל"ל ובזמן שאין נותנים מעשר אלא לכהנים:

ה האוכל פירותיו טבלים וכו'. בר"פ הזרוע (דף ק"ל ע"ב):

ומ"ש

רדב"ז (מכ"י)

פ"א א אחר שמפרישין תרומה גדולה וכו'. פ"ג דתרומות המקדים תרומה לבכורים מעשר ראשון לתרומה מעשר שני לראשון אע"פ שהוא עובר בלא תעשה מה שעשוי שנאמר מלאתך ודמעך לא תאחר כ"ל לא תאחר ממלאתך ודמעך מי שראוי להקדימו: עוד שם ומנין שהבכורים קודמין לתרומה זה קרוי תרומה וראשית וזה קרוי תרומה וראשית אלא יקדמו בכורים שהם בכורים לכל ותרומה לראשון שהיא ראשית ומעשר ראשון לשני שיש בו ראשית. ובפ"ק דתמורה מותבינן מהך מתני' לרבא דאמר כל מאי דאמר רחמנא לא תעביד אי עבד לא מהני ומשני שאני התם דאמר קרא מכל מעשרותיכם תרימו וקי"ל כרבא: והמעשר הזה ללוים וכו'. זה מבואר בכתוב:

ב מעשר ראשון מותר באכילה לישראל וכו'. בכתובות ובפ' יש מותרות (דף פה). ומ"ש שהוא מותר כו'. אחר שהפרישו ממנו תרומת מעשר ואז הוא חולין גמורין ונאכל בטומאה: לפיכך בת לוי וכו'. זה מבואר בפרק האשה רבה (דף נא) ואע"ג דסתם שבויה נבעלה לעכו"ם נותנין לה מעשר ואפילו נבעלה ברצונה בעילת זנות אוכלת והא דלא קנסינן לה משום דזנות לא שכיח: אבל מי ששמעה וכו'. נ"ז שם וקנסינן לה משום דלא דייקא שפיר:

ג לויים וכהנים מפרישין מעשר וכו'. הכי איתא בספרי פרשת קרח והלויים מפרישים מעשר כדי להפריש תרומת מעשר ליתנו לכהן והכהנים מפרישין אע"פ שהם אוכלים תרומת מעשר כדי שלא יאכלו המעשר בטבלו: ולפי שהכהנים נוטלין מן הכהנים וכו'. כך נמצא בספרים שלנו ולא ידעתי איך נוטלין הכהנים מן הכהנים והלא כתב בסמוך וכן הכהנים מפרישין שאר תרומות ומעשרות לעצמן ולפיכך נראה דטעות סופר הוא וכך צריך להיות ולפי שהכהנים נוטלין מן הלוים וכו' וכך היא שנויה בספרי כן תרימו גם אתם תרומת ה' למה נאמר לפי שהוא אומר ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם ישראל נותנים תרומה לכהנים ומעשר ללוים אבל כהנים אין נותנין מעשר ללוים הואיל ואין נותנין מעשר ללוים שומע אני יאכלו אותו בטבלו ת"ל כן תרימו גם אתם:

ד אין מוציאין המעשר וכו'. פרק הזרוע והלחיים בברייתא ושאר מתנות כהונה כגון הזרוע והלחיים והקבה אין מוציאין אותם לא מכהן לכהן ולא מלוי ללוי דסד"א נתינה כתיב בהו וכי היכי דמוציאין מישראל העני המתנות משום דכתיב בהו נתינה קמ"ל דוקא עני ישראל מוזהר על שלו אבל כהנים ולוים אינם מוזהרים על שלהם וכ"ת נילף מעניי ישראל להכי כתיב כי תקחו מאת בני ישראל: ועזרא קנס את הלויים וכו'. הכי איתא ביבמות (דף פו) ובכמה דוכתי ולא קנסינהו אלא שלא יתנו להם מעשר אבל למשקל מינייהו לא והכי אמרינן בפרק הזרוע והלחיים ת"ר תרומה לכהן מעשר ראשון ללוי דברי רבי עקיבא רבי אלעזר בן עזריה אומר אף לכהן איסור דאמר ר' אלעזר ב"ע אף לכהן לכהן ולא ללוי מי אמר אין לבתר דקנסינהו עזרא אימר דקנסינהו עזרא דלא יהבינן להו משקל מינייהו מי אמר ע"כ. ומשמע דאפילו לבתר דקנסינהו עזרא אם נתנו להם מעשר אין מוציאין מידם והא דתניא אין מוציאין מלוי ללוי ומשמע מלוי לכהן מוציאין היינו כל דבר שבקדושה כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה ותמיה לי נהי דמצי עזרא לקנוס הלוים שבאותו הדור לפי שלא עלו עמו אבל הדורות הבאים אחריהם היכי מצי למקנסינהו אבות אכלו בוסר ושני בנים תקהינה ואפשר שעל פי הדיבור עשה ועדיין נ"ת שאותם שעלו אח"כ מה היו נותנין להם חלף עבודתם במקדש והלא לא היה להם חלק ונחלה בארץ ונ"ל שהקנס היה על דרך זה שאם יבואו כהן ולוי ליטול המעשר שיתן אותו לכהן ולא ללוי אבל אם בא הלוי לבדו ורצה ישראל ליתן לו הרשות בידו דבהא לא קנסינהו ונמצאו הלוים מתפרנסים ומתקיימים הכתובים והקנס:

ה האוכל פירותיו טבלים וכו'. בפ' הזרוע והלחיים (דף קל) תניא מניין לבעל הבית שאוכל פירותיו טבלים וכן בן לוי שאוכל מעשרותיו טבלים מנין שפטור מן התשלומין ת"ל ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו אין לך בהם אלא משעת הרמה ואילך:

ובח"ל

משנה למלך

פ"א ב מעשר ראשון מותר באכילה לישראל וכו'. כתב מרן ולכאורה הוה משמע דהלכה כר"מ דסתם לן תנא כוותיה כו'. ואפשר דטעמא דרבינו הוא משום דבפרק האשה רבה (דף נ"א) אמרינן ובת לוי מן המעשר מי מיפסלא כו' ואוקמוה משום קנסא ומדלא קאמר הא מני ר"מ היא ש"מ דכל מאי דמצי למימר דלא סתם לן תנא כוותיה דר"מ לא מוקמינן לה כוותיה אלמא ליה הלכתא כר"מ ואף דהתוס' כתבו דלר"מ נמי צריך לטעמא דקנסא מדברי רבינו שכתב לפיכך בת לוי וכו' משמע דלר"מ דאסור לזרים היכא דנשבית שוב אינה אוכלת ומ"מ ליטנא ולפיכך אינו נוח לי דבפרק יש

גבור

זרעים. הלכות מעשר פ"א

אין משלמין המתנות לבעליהן שנאמר אשר ירימו לה' אין לך בהן כלום עד שירימו אותן. ובחוצה לארץ מותר לאדם להיות אוכל והולך תחלה ואח"כ מפריש תרומה ומעשרות: ו מעשרין ממקום זה על מקום אחר ואינו צריך לעשר מן המוקף. אבל אין מעשרין ממין על שאינו מינו ולא מן החייב על הפטור ולא מן הפטור על החייב ואם עישר אינו מעושר: ז כל שאמרנו בתרומה אין תורמין מזה על זה כך במעשר אין מעשרין מזה על זה. וכל שאמרנו בתרומה אם תרם תרומתו תרומה כך במעשר אם הפריש מעשרותיו מעשרות. וכל שהוא פטור מן התרומה פטור מן המעשר. וכל התורם מעשר. כל שאמרנו בהן לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה כך אם עשרו מעשרותיהן מעשרות. וכל שאין תרומתו תרומה כך אין מעשרותיהן מעשרות: ח האומר לחבירו הריני מעשר על ידיך אינו צריך לעמוד עמו עד שיראה אם יעשר או לא יעשר. ואם אמר הוא לחבירו עשר על ידי צריך לעמוד עמו: ט *החרובין אינן חייבין במעשרות אלא מדבריהם. לפי שאינן מאכל [*רוב] אדם. והשקדים המרים בין בגדלן בין בקטנן פטורין לפי שאינן אוכל: י *אילן שנטעו בתוך הבית פטור ממעשרות שנאמר עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה. ויראה לי שהוא חייב במעשרות מדבריהם שהרי תאנה העומדת

*[כן גרים הראב"ד וכן הוא בס"א וכ"כ הכ"מ] :

השגת הראב"ד

*החרובין אין חייבין במעשרות וכו'. א"א אף לא שאר אילנות חוץ מתירוש ויצהר ונראה דחרובי שיטה וחרובי צלמונה קאמר דפטורים לגמרי שאינן מאכל אדם והכי איתא בספרי :

*אילן שנטעו בתוך הבית וכו' עד אם אפשר כאחת. א"א לא נראה כן בגמרא דמעשרות שנחלקו ר"ע וחכמים בתאנה שהביאה שליש ביד עכו"ם בסוריא ומכרה לישראל והוסיפה דר"ע אזיל בתר שליש ראשון וחכמים בתר שליש אחרון עיין באותה שמועה והראיה שהביא מחצר אינה כלום דחצר שנטעה או שזרעה היינו שדה ולא עוד אלא מקבע נמי קבעה :

רדב"ז (מכ"י)

ח"ל מותר לאדם וכו'. ירושלמי פרק בתרא דחלה ר' זעירא רב יהודה בשם שמואל חלה ח"ל ותרומת ח"ל אוכל ואח"כ מפריש ואיתא נמי בפרק עד כמה וטעמא משום דפירות ח"ל אין חייבין אלא מדרבנן :

מעשרין ממקום זה על מקום אחר וכו'. זה מבואר בירושלמי וסובר רבינו שאפילו תרומת מעשר מפרישים אותה שלא מן ...מוקף והראב"ד השיג עליו פ"ג מהלכות ...ומות וכבר כתבתי דעת רבינו וכולם מודים ...שראל מפרישים מעשר ראשון אפילו שלא מן ...וקף וטעמא דמילתא דתרומה שהיא ניטלת ...ומד לא יוכל לכוין השיעור אלא כשהוא ...קף אבל מעשר תורם אפי' שלא מן המוקף שאין ...ים כיון שנוטל אותו במדה או במשקל או ...נין והכי איתא בירושלמי תרומות פ"ק : ...ל אין מעשרין ממין על שאינו מינו וכו'. פ"ב דתרומות ירושלמי וכן בתוספתא דתרומה ומעשר שוין לענין זה : ...ל שאמרנו בתרומה וכו'. זה מבואר בירושלמי פ"ק דתרומות שתרומה ומעשר שוין לכל הדברים אשר הזכיר רבינו :

האומר לחבירו הריני מעשר על ידיך וכו'. ירושלמי דמעשר פ"ב האומר לחבירו ... מעשר על ידיך אינו צריך לעמוד עמו תמן ...ן נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים ... עירוב למטה מעשרה טפחים הרי זה ...וב וא"ר אלעזר וצריך לעמוד עמו והכא את ...ר הכין ומתרץ תמן באומר לו אני מערב על ידך ...ס הכא באומר לו עשר ע"י הדא ילפא מן ההיא ...יא ילפא מן הדא הדא ילפא מן ההיא באומר אני מעשר על ידך שאינו צריך לעמוד עמו ...יא ילפא מן הדא באומר לו עשר על ידי ...וא צריך לעמוד עמו ע"כ. ונראה טעמו ...דבר כיון שבעל הבית אמר אני מעשר על ... ועשה אותו שליח חזקת שליח עושה שליחותו ...ן צריך לעמוד עמו אבל אמר לו חבירו עשר ... ידי הרי שבעל הבית לא עשה אותו שליח ... קפיד לעשות השליחות וצריך לעמוד עמו :

החרובין אינם חייבים במעשרות וכו'. ירושלמי פ"ק דמעשרות פרי העץ ...בות כל פרי האילן יכול שאני מרבה חרובי ...טה וצלמונה וחרובי גדורה ת"ל מפרי העץ ... כל פירות העץ ע"כ. משמע מהכא שכל פרי ...ן חייבין בתרומה ומעשר מן התורה וכן ...ב רבינו בהדיא ריש פ"ב דתרומות מה דגן ...ירוש ויצהר מאכל בני אדם וגידוליו מן הארץ ... לו בעלים שנאמר דגנך אף כל כיוצא בהם ...כ בתרומות ומעשרות ותמהתי למה לא השיגו שם ועוד קשה שכתב ז"ל ונראה דחרובי ...טה וצלמונה קאמר דפטורים לגמרי שאינם מאכל אדם ע"כ, ואיך אפשר לפרש כן בדברי ...ינו והוא כתב אינם חייבים אלא מדבריהם לפי שאינו מאכל רוב אדם ומה שנראה ...ברי רבינו שכל פירות העץ שהן מאכל כל אדם חייבין מן התורה כפשט הירושלמי וחרובי ...טה וצלמונה שאינם מאכל אדם כלל פטורין לגמרי והיינו הך דספרי ושאר מיני חרובין ...וכלין אותם קצת בני אדם ולא רוב בני אדם חייבין מדבריהם והכי אמרינן בהדיא ...מרא ר"ה ולימא ליה כי אמינא לך אנא מעשר חרובין דרבנן ואת אמרת לי שביעית ...וריתא ועלו דברי רבינו כהוגן מן הירושלמי ומן הבבלי ודעת רש"י כדעת הראב"ד ...ירות האילן מדרבנן וכן פירש שם עלה דהך דלא דמי מעשר פירות האילן לאחמורי ביה ...ביעית דאורייתא ע"כ והם צריכין לדחות הירושלמי אשר כתבתי ודברי רבינו נראין ...קר ולפי מה שכתב פ"ק דמעשר שני נ"ל דאיירי הכא בחרובי שיטה וצלמונה וסובר ...ייבין מדרבנן וצ"ע : והשקדים המרים וכו'. פ"ק דמעשרות ירושלמי החייב בשקדים ...רים פטור במתוקים קטנים והחייב במתוקים הקטנים פטור במרים הגדולים תני ר' ...מעאל בר' יוסי משום אביו שקדים המרים פטורין ומתוקין אינם חייבים עד שתפרוש ...קליפתן החיצונה ע"כ. והך תנא לא מחלק בין גדולים לקטנים וזהו שכתב רבינו בין ...קטן בין בגדלן פטורין ופ"ק דחולין תנן החייב בשקדים המרים פטור במתוקים החייב ...מתוקים פטור במרים ואיתא נמי פ"ק דמעשרות ואמרינן עלה בברייתא רבי ישמעאל ...' יוסי אומר משום אביו זה וזה לפטור ואמרי לה זה וזה לחיוב א"ר אלעא הורה ר' ...ינאי בצפורי כדברי האומר זה וזה לפטור ע"כ. והיינו דתניא בירושלמי הרי אלו פטורין :

אילן שנטעו בתוך הבית וכו'. ירושלמי פ"ק דערלה ר' יוחנן בשם ר' ינאי אילן שנטעו בתוך הבית חייב בערלה ופטור מן המעשר דכתיב עשר תעשר את כל תבואת ...עך היוצא השדה : ויראה לי שהוא חייב וכו'. זו סברת רבינו והביא ז"ל ראיה מתאנה עומדת בחצר וכו'. והראב"ד ז"ל דחה ראייתו דחצר שנטעה או שזרעה היינו שדה ולא ...וד אלא מקבע נמי קבעה ע"כ. ולא ירדתי לסוף דעתו דאדרבה משם ראיה לדברי ...בינו דכיון דקבעה למעשר משמע דבית הוי ולא שדה ואפ"ה חייבת מדרבנן הכא נמי חייב

כסף משנה

ומ"ש וכח"ל מותר לאדם וכו'. בפרק עד כמה (דף כ"ז) :

ו מעשרין ממקום זה וכו'. בפרק ב' דבכורים (משנה ה) שנינו תרומת מעשר ניטלת שלא מן המוקף ומשמע דכ"ש למעשר עצמו. ומ"ש אבל אין מעשרין ממין על שאינו מינו פרק בתרא דבכורות (דף נ"ד) וירושלמי בפ"ב דתרומות. ומ"ש ולא מן החייב על הפטור וכו'. נלמד ממה שיבא בסמוך :

ז כל שאמרנו בתרומה וכו' ירושלמי שם פ"ק :

ח האומר לחבירו הריני מעשר על ידיך וכו'. ירושלמי פרק ב' דמעשר (הלכה א') והטעם דכיון שהשליח פתח לומר שהוא רוצה לעשר על ידו הוזקקו שעשה שליחותו מה שאין כן כשלא פתח הוא :

ט החרובין אינם חייבים במעשרות וכו'. בפ"ק דר"ה (דף ט"ו:) אמרינן ולימא ליה כי אמינא לך אנא מעשר חרובין דרבנן ואין משם ראיה דאיכא למימר התם משום דתרומת כל האילנות בר מתירוש ויצהר דרבנן וכמו שכתב הראב"ד אף לא שאר אילנות וכו' ואתהירנהו לעיינין שכתב דנראה דחרובי שיטה וצלמונה קאמר דפטורים לגמרי שאינם מאכל אדם והכי איתא בסיפרי עכ"ל. ובירושלמי ריש מעשרות נמי איתיה ואע"ג ובירושלמי דמעשרות פרק ג' קאמר חרובין מאכל בהמה הן ולא מפליג בין חרובי שיטה וצלמונה לשאר חרובין ל"ק דאיכא לאוקמי בחרובי שיטה וצלמונה דוקא אבל ק"ל דמשמע דאע"ג דדריש לה מקרא' דאפילו מדבריהם פטרינן להו דאל"כ מה בין חרובי שיטה וצלמונה לשאר חרובין דהא החרובים הטובים אינם חייבים אלא מדבריהם כשאר פירות האילן חוץ מתירוש ויצהר וא"כ חרובי שיטה וצלמונה פטורים אפילו מדבריהם ואי לרבינו בחרובי שיטה וצלמונה איירי היאך כתב שהם חייבים מדבריהם וי"ל דרבינו לטעמיה שהוא סבור דדגן תירוש ויצהר לאו דוקא דה"ה לכל דדמי להו וכמו שכתב בפ"ב מהלכות תרומות וא"כ החרובים הטובים חייבים מן התורה וחרובי שיטה וצלמונה פטורים מן התורה וחייבים מדבריהם. ודע שראיתי בגירסת הראב"ד כדברי רבינו לפי שאינם מאכל רוב אדם והיא גירסא נכונה שאם לא היו מאכל אדם כלל לא היו חייבים אפילו מדבריהם :

והשקדים המרים וכו'. בפ"ק דחולין (דף כ"ה:) ת"ר שקדים המרים קטנים חייבים גדולים פטורים מתוקים גדולים חייבים קטנים פטורים רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו זה וזה לפיטור ואמרי לה זה וזה לחיוב וכו' הורה ר' חנינא כדברי האומר זה וזה לפיטור ודעת רבינו כדעת המפרשים שפירשו זה וזה לפיטור מרים בין קטנים בין גדולים וכן מוכיח בירושלמי :

י אילן שנטעו בתוך הבית וכו'. ירושלמי בפ"ק דערלה (הלכה ב'). ומ"ש רבינו ויראה לי שהוא חייב במעשרות מדבריהם שהרי תאנה העומדת בחצר וכו'. דין תאנה העומדת בחצר בפרק ג' דמעשרות (משנה ח) וכתב ע"ז הראב"ד לא נ"ל כן בגמרא דמעשרות שנחלקו ר"ע ורבנן וכו'. מחלוקת זה הוא בפילקא בתרא דמעשרות (הלכה ב') בירושלמי וקאמר עלה זרע בחורבה והביאה שליש וסיכך על גביו על דעתיה דר"ע התוספת חייב על דעתייהו דרבנן התוספת פטור זרע בבית והעביר הסכך [וסיכך על גביו] על דעתיה דר"ע התוספת פטור על דעתייהו דרבנן התוספת חייב משמע דלדברי הכל זרע בבית פטור משמע להראב"ד דהיינו לומר דאף מדבריהם פטור דסתם פטור לגמרי משמע ואיני יודע מה ראיה מביא משם דהא פשיטא דאיכא למידחי ולומר דלא קאמר דפטור אלא מדאורייתא. ומ"ש והראיה שהביא מחצר אינה כלום דחצר שנטעה או שנזרעה היינו שדה טעמו מדגרסי' בירושלמי פ"ג דמעשרות (הלכה ד') עלה דההיא תאנה שהיא עומדת בחצר וכו' אוכל א' א' ופטור ואם ליקט חייב תני בשם רבי נחמיה חצר שהיא נעדרת הרי היא כגנה אוכלין בתוכה עראי וכו' תני זרע רובה חייבת נטע רובה פטורה אמר רב חסדא והוא שנטעה לנויה של חצר הדא ילפא מן ההיא וההיא ילפא מן הדא הדא ילפה מן ההיא זרע רובה חייבת וההיא ילפא מן הדא שאם היתה נעדרת הרי היא כשדה והוא שעידר רובה ומשמע להראב"ד דירושלמי פירושא דמתניתין הוא לומר דמתניתין מיירי בחצר שהיא נעדרת וא"כ הרי היא שדה ממש וא"כ הרי דין פירותיה דין הפירות הנטועים בשדה שהם חייבים דשפיר קרי ביה היוצא השדה משא"כ בנוטע בבית דלא קרינן ביה היוצא השדה ויש לתמוה עליו דהא בירושלמי לא קאמר דמיקריא שדה אלא בנעדרה רובה דוקא ועוד דלא מיקריא שדה אלא בזרע אבל לא בנטע והראב"ד עצמו כתב כן בפ"ד וא"כ מתניתין דמיירי באילן פשיטא דלא מיקרי שדה כיון דאין כאן זרע ואפילו אם זרע מאחר שלא נעדרה רובה אין כאן שדה א"כ שפיר מייתי ראיה רבינו לאילן שנטעו בתוך הבית. ומ"ש הראב"ד ולא עוד אלא מיקבע נמי קבעה אינו מכוון דאדרבה

משנה למלך

...ור (דף מ"ז) משמע דטעמא הוא משום דלויה בקדושתה קיימא אבל כהנה אף בדבר שהוא חולין ...ור אם זינתה נפסלה לגמרי וכ"כ בפ"ט מהלכות בכורים דין כ'. ומ"ש רבינו קנסו אותה חכמים ...זלא אסורה במעשר משום' חולקין כדין זה ופשיטא נמי דאוכלת אלא שנתפסקו דאסור דמעני' ר"מ היא הך לרבנן נותנין לה ג"כ מעשר א"נ דאסור דלרבנן נמי אין נותנין לה מעשר אע"פ שהיא אוכלת :

ט החרובין אינן חייבים במעשרות כו'. עיין לקמן פרק א' מהלכות מעשר שני דין ג' :

המפריש

העומדת בחצר חייב לעשר פירותיה אם אספן כאחת:
יא בצלים שהשרישו זה בצד זה אפילו השרישו בקרקע עלייה פטורין מן המעשרות. נפלה עליהן מפולת והרי הן מגולין הרי אלו כנטועין בשדה וחייבין במעשרות:
יב המשמר שדהו מפני ענביו ובא אחר ואסף את התאנים הנשארות באותה שדה. או שהיה משמר שדהו מפני המקשאות והמדלעות ובא אחד ואסף את הענבים הנשארים שם המפוזרים בשדה. בזמן שבעל השדה מקפיד עליהן אסורין משום גזל ולפיכך חייבין במעשר ובתרומה. אין בע"ה מקפיד עליהן מותרין משום גזל ופטורין מן המעשר:
יג אין מעשרין אלא מן המובחר שנאמר בהרימכם את חלבו ממנו ונחשב לכם כתבואת גורן וכתבואת יקב. כשם שמעשר שמפרישים הלוים מן החלב שבו כך מעשר שמפרישים ישראל מן הגורן ומן היקב מן החלב שבו:
יד אין מעשרין באומד אלא במדה או במשקל או במנין. וכל המדקדק בשיעור משובח. והמרבה במעשרות מעשרותיו מקולקלין שהרי הטבל מעורב בהן ופירותיו מתוקנין:
טו *המפריש מקצת מעשר אינו מעשר אלא כמי שחלק את הערמה, אבל צריך *[להפריש] מזה החלק שיוציא מעשר שלו. כיצד היו לו מאה סאה הפריש מהם חמשה לשם מעשר אינו מעשר ואינו יכול להפריש על החמש סאין מעשר במקום אחר אלא מפריש מהן חצי סאה שהיא המעשר שלהן:
טז המפריש מעשר זה מברך תחלה כדרך שמברכין על המצות וכן מברך על מעשר שני ועל מעשר עני ועל מעשר מן המעשר מברך על כל אחד בפני עצמו. ואם הפריש הכל זה אחר זה מיד ולא סח ביניהן כוללן בברכה אחת ומברך להפריש תרומות ומעשרות:

השגת הראב"ד

*המפריש מקצת מעשר וכו' עד שהוא המעשר שלהם: א"א לא ידעתי ממי למד זה שהמחבר אם מסברתו או מפי רבו ותיי ראשי לא הסכימו להלכה לא הוא ולא רבו כמשנה אמרה המפריש מקצת תרומה ומעשר מוציא ממנו תרומה עליו אבל לא למקום אחר ר"מ אומר אף מוציא ממנו תרומה ומעשר על מקום אחר שהמחבר הזה סבור מוציא ממנו תרומה עליו על מה שהפריש קאמר שצריך הוא לתקן ההפרשה עצמה שהפריש תחלה שאין עליה תורת תרומה כלל והיא טבל וצריכה תיקון ומתקן אותה מעצמה ולא ממקום אחר והמשנה לא אמרה כן אלא אבל לא למקום אחר ואין הלשון הזה מסכים לפירושו ועוד שהיה לו לומר עליה שהתרומה לשון נקבה אבל ודאי שמה שתרם ועישר קדושים הם שהממעט במעשר מעשרותיו מתוקנים ופירותיו מקולקלים לפי שהן טבל וחולין מעורבין ועל הכרי קאמר שאינו מוציא ממנו תרומה ומעשר על מקום אחר שהוא טבל גמור מפני שדומה כתורם ומעשר מן הפטור על החיוב אבל תורם ומעשר השאר מיניה וביה ורבי מאיר סבר יש ברירה הילכך יכול לתרום ולעשר ממנו על כרי אחר ויאמר שאם של טבל שהיה בכרי הזה יהא מעשר על תשע שבכרי הזה:

דאדרבה מה שהוא קובע הוא מפני שהוא חשוב כבית:
יא בצלים שהשרישו וכו' עד וחייבים במעשרות. משנה פירקא בתרא דמעשרות (משנה ב') אלא שאין כתוב שם זה בצד זה:
יב המשמר שדהו מפני ענביו וכו'. תוס' פ"ג ואיתא בפ"ק דפסחים דף ו' ע"ב:
יג אין מעשרים אלא מן המובחר וכו'. בסיפרי פרשת קרח ובפ"ב דתרומות (משנה ד) תנן כ"מ שיש כהן תורם מן היפה:
יד אין מעשרין באומד וכו'. בפ"ק דאבות. ומ"ש וכל המדקדק בשיעור וכו' משנה פ"ד דתרומות (משנה ו):
והמרבה במעשרות וכו'. בפ' מי שהוציאוהו דף כ' ופ' כל המנחות באות מצה (דף נ"ד):
טו המפריש מקצת מעשרות וכו'. בפ"ד דתרומות (משנה א) המפריש מקצת תרומה ומעשרות מוציא ממנו תרומה עליו אבל לא למקום אחר. והראב"ד השיגו. וכתב א"א לא ידעתי ממי למד זה המחבר וכו'. כלומר דלפירושו הל"ל אבל לא ממקום אחר ועוד שהל"ל עליה בלשון נקבה ולפיכך פירש דודאי מה שתרם ועישר קדושים הם וכו'. ורבינו שמשון פירש כפירוש הראב"ד:
טז המפריש מעשר מברך תחלה וכו'. תוספתא דברכות פ"ו:

פ"ב א ב אינו חייב להפריש מן התורה אלא הגומר פירותיו וכו' אבל הגומר למכרן פטור וכו' וכן הלוקח פטור וכו'. וחייב מדבריהם. בפרק הפועלים עלה פ"ח. ומ"ש בד"א בשלקחן אחר שנגמרו וכו': כתב הראב"ד א"א אינו כן את תבואת זרעך וכו'. טעמו לומר שמשם דעשר תעשר מיירי אם אותו שנגמר בידו כך כשמיעט לוקח מיירי בשנגמר בידו של לוקח שהוא שהיה לו לעשר אי לאו דמיעטיה קרא ולדעת רבינו י"ל דאיכא למימר איפכא דה"ק עשר תעשר כשבאת לעונת המעשרות בידך אז אתה חייב לעשר ולא לוקח אבל בשלא יגמר בידך אלא ביד לוקח לא נתמעט לוקח ובלאו הכי י"ל דסבר רבינו דכיון דסברא הוא שאם נגמרה מלאכתו ביד לוקח חייב מאחר שגמר מלאכה קובע למעשר ממילא נוקים קרא דפטור ללוקח משנגמרה מלאכתו דוקא. ומ"ש והרי הפקר פטור ואפילו נתמרח משזכה בו איכא למימר שאני הפקר שאין בו שום חיוב כדיליף מקרא. ומ"ש ש"מ בשדה חייבים מדרבנן איכא למימר דבשדה נמי פטורים אפילו מדרבנן ובעיר דנקט לרבותא. ומ"ש ושמעתא דהפועלים ק"ל יש לומר שהתוס' כתבו שם דר"ת סובר מהככרה השמועות דכי אמרינן תבואת זרעך ולא לוקח ה"מ בלוקח אחר מירוח אבל לוקח קודם מירוח תבואת זרעך קרינן ביה. וריב"ם סובר איפכא שעדיין לא נתחייב ברשות מוכר אבל לוקח ממורח הואיל ונתחייב ברשות מוכר תו לא פקע טבל מיניה והשתא סברת רבינו כפירוש ר"ת ודעת הראב"ד נראה דאף כריב"ם לא אתי' שפשט דברי הראב"ד שלוקח בין קודם שנמרח בין אחר שנמרח פטור:

חייב מדרבנן. ומה שכתב דחצר שנטעה או שזרעה היינו שדה אין הכי נמי אם נטעה או זרעה כולה או רובה לכתחילה בטל אותו מתורת חצר והרי היא כשדה אבל תאנה העומדת בחצר לאו שדה היא שהרי לא יצאת מתורת חצר אלא כבית היא חשובה ומה שהביא מהירושלמי הוא בפרק בתרא דמעשר זרע בחורבה והביאה שלש ושיק[...] על גבה על דעתיה דר' עקיבא התוספת חייב ע[...] דעתייהו דרבנן התוספת פטור זרע בבית והעביר הסכך מעל גביו על דעתיה דר"ע התוספת פטור על דעתייהו דרבנן התוספת חייב ע"כ. וע"כ לא פליגי אלא אי אזלינן בתר שליש קמא או בתר שליש בתרא אבל אם גדל הכל בתוך הבית לכ"ע פטור וזהו כוונת הראב"ד ז"ל ואי זו קושיא לרבינו כלל דהכא בחובא דאורייתא פליגי דמי עדיפא הך פלוגתא דתנאי ממימר[א] דר' יוחנן דהוא אמורא והו"ל לפרושי פ[...] ואמר אילן שבתוך הבית פטור כ' המשנ[ה] ואמר רבינו דפטור מן התורה וחייב מדבריה[ם] הילכך אין קושיא על רבינו מסוגיית הירושלמי:
יא בצלים שהשרישו זה בצד זה כו'. פר[ק] בתרא דמעשר בצלים שהשרי[שו] בעלייה שהרו מלעמא נפלה עליה מפולת והר[י] הן מגולין הרי אלו כנטועים בשדה ואמרי[נן] עלה בירושלמי ר' יוחנן בשם ר' ינאי ערימ[ה] של בצלים שהשרישה שתולש מהן בשבת וא[י] רוצה בהשרשתן א"ל ר' שמעון בן לקיש מ[ה] איכפלה שבת לגבי מעשרות לא תנן אלא א[ין] חושש לא משום כלאים ולא משום שביעית ול[א] משום מעשרות וניטלין בשבת ע"כ:
יב המשמר שדהו מפני ענביו וכו'. ה[א] איתא בתוספתא וטעמא הספ[ק] נגעו בה דכיון שאין הבעלים מקפידין הרי ה[ו] הפקר וההפקר פטור מתרומות ומעשרות וא[י] בהם משום גזל הילכך מה שכתב רבינו א[ין] בעל הבית מקפיד עליהם מותרין משום ג[זל] ופטורין מן המעשר ה"ה דפטורין נמי מ[ן] התרומה וכן כתב רבינו בהדיא דהפקר פטו[ר] מן התרומה:
יג אין מעשרין אלא מן המובחר וכו'. בא[בות] ואל תרבה לעשר אומדות ובפ"[ד] דתרומות המונה משובח והמודד משובח ממ[נו] והשוקל משובח משלשתן ומוקמינן לה בתרומ[ת] מעשר שמפריש הלוי וה"ה במעשר ר[אשון] שמפריש ישראל לא יפריש מאומד ואיתא כ[ן] פרק מי שהוציאוהו:
יד והמרבה במעשרות וכו'. בפרק כ[ל] המנחות באות מצה (דף נ[ד]) ובירושלמי פ"ה דדמאי ובכמה דוכתי:
טו המפריש מקצת מעשר וכו'. תרומו[ת] ריש פ"ד המפריש מק[צת] תרומות ומעשרות מוציא ממנו תרומה ע[ליו] אבל לא למקום אחר ר' מאיר אומר אף מוצי[א] הוא ממקום אחר תרומה ומעשרות ועל מ[ה] שהשיג עליו הראב"ד ז"ל כבר כתבתי למעל[ה] פ"ג מהלכות תרומות מה שיש בו די לתר[ץ] דעת רבינו (ועיין בתשובות ח"ב הנדפס מחד[ש] דף כ"ח סי' קמ"ו):
טז המפריש מעשר זה מברך תחלה וכו' זה מבואר בתוספתא דברכו[ת] ובכמה דוכתי ירושלמי פ"ה דדמאי ר' שמו[אל] בר נחמן בשם ר' יונתן צריך לברך חמ[ש] ברכות תני ר' חייא כוללן בברכה אחת:

פרק שני

א **אינו** חייב להפריש מן התורה אלא הגומר פירותיו לאוכלן לעצמו אבל הגומרן למכרן פטור מן התורה וחייב מדבריהם שנאמר עשר תעשר וגו' ואכלת אינו חייב אלא הגומר תבואתו לאוכלה: **ב** *וכן הלוקח פטור מן התורה שנאמר תבואת זרעך. וחייב מדבריהם. בד"א בשלקחן אחר שנגמרו מלאכתן ביד מוכר. אבל אם

*כן הוא בס"א

השגת הראב"ד

*וכן הלוקח פטור מן התורה וכו' עד חייב לעשר מן התורה: א"א אינו כן את תבואת זרעך ולא לוקח וכלא עשר תעשר משנגמרה הוא ועל זה אמר תבואת זרעך ולא לוקח והרי הפקר פטור ואפילו נתמרח משזכה בו פטור מן התורה כדאמרינן בלקט שכחה ופאה שעשאן גורן בעיר שהן פטורין שמע מינה בשדה חייבים מדרבנן. ושמעתא דהשוכר את הפועלים נמי קשיא ליה דוק ותשכח:

פ"ב א אינו חייב להפריש מן התורה וכו' פרק השוכר את הפועלים (ד[ף] פ"ח) תניא מפני מה חרבו חנויות של בי[ת] הינו שלש שנים קודם ירושלים מפני שהעמי[דו] דבריהם על דברי תורה שהיו אומרים ע[שר] תעשר ואכלת ולא מוכר תבואת זרעך ול[א] לוקח. וא"ת כיון דהכי הוא אמאי חרב[ו] כתב רש"י שהעמידו דבריהם כלומר מה שאס[רו] מדברי חכמים מלאו לו היתר מן התורה ע"כ[...]
ב בד"א בשלקחן אחר שנגמרה מלאכתן וכו[']

ערק הלוקח עובר חמירו א"ר יהושע מנין ללוקח טבלים מן העכו"ם שהוא פטור מתרומת מעשר שנאמר ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם כי תקחו מאת בני ישראל טבלים שאתה לוקח מבני ישראל אתה מפריש מהם תרומת מעשר ונותנה לכהן טבלין שאתה לוקח מן

משנה למלך

טו המפריש מקצת מעשר כו'. עיין בפ"ג מהלכות תרומות דין ו' ודין ז' ועיין מהרימ"ט ח"א סי' ח"י ודוק:

פ"ב וכן הלוקח פטור וכו'. כתב מרן ע"ד הראב"ד ומ"ש ש"מ בשדה חייבים מדרבנן איכא למימ[ר] דבשדה נמי פטורים כו'. ועיין לעיל פ"ב מהלכות תרומות דין ט'. (*א"ה עיין מ[...] מהרימ"ט

אם נגמרו ביד לוקח חייב לעשר מן התורה: **ג** פירות שאינן ראויים לאכילה מקטנן כגון הבוסר וכיוצא בו אינן חייבין במעשר עד שיגדלו ויעשו אוכל שנאמר מזרע הארץ מפרי העץ עד שיהיה פרי. וכן התבואה והקטניות שנאמר את כל תבואת זרעך עד שתעשה תבואה וזו היא עונת המעשרות. וקודם שתגיע התבואה והפירות לעונה זו מותר לאכול מהן כל מה שירצה ובכל דרך שירצה: **ד** פירות שהן ראויין לאכילה בקטנן כגון הקשואים והמלפפונות שאין מניחין אותן אלא כדי להוסיף בגופן בלבד. אבל ראויין הן מתחלה לאכילה הרי אלו חייבין במעשר בקוטנן. שמתחלת יציאתן באו לעונת המעשרות: **ה** אי זו היא עונת המעשרות. משיגיעו הפירות להזריע ולצמוח הכל לפי מה שהוא הפרי. כיצד התאנים משיעשו רכים עד שיהו ראויים לאכילה אחר כ"ד שעות משעת אסיפתן. הענבים והבאושים והם הענבים הדקים המדבריות משיראה החרצן שלהם מבחוץ. הרמונים משימס הפרח שלהן בין האצבעות ויצא ממנו מים. התמרים משיפתחו כשאור. האפרסקין משיטילו גידים אדומים. האגוזים משיתפרש האוכל מהקליפה החיצונה. השקדים המתוקים משתתפרש קליפתן החיצונה. המרים פטורין לעולם. ושאר כל בעלי קליפות כגון האצטרובולין והלוט והבטנים משיעשו קליפה התחתונה הסמוכה לאוכל. *הזיתים משיעשו שמן אחד מתשעה ממה שהן ראויין לעשות כשיגמרו וזה שליש שלהן. התפוחים והאתרוגים משיתעגלו מפני שהן ראויין לאכילה כשהם קטנים. התותים והאוג משיאדימו. וכן כל שדרכן להאדים משיאדימו. החרובין משיעשו נקודות נקודות שחורות. וכן כל שדרכן להשחיר משינקדו. האגסים והקרוסטמלין והפרישים והעוזרדין משיעשו קרחות קרחות לבנות. וכן כל שדרכן ללבן משיקרחו

התבואה

השגת הראב"ד

*הזיתים משיעשו שמן וכו' עד וזהו שליש שלהן: א"א ספרו הטעהו והספרים שלנו במסכת שביעית מהו שליש לוג מתניתא במקום שעושין ג' לוגין לסאה וספרו הטעהו שמצא מהו שליש שליש לוג והעיקר כמו שכתוב בספרינו והשיעור לוג בכל מקום ומה שקרא אותו שליש לפי המקומות הרעים קראו שליש:

כסף משנה

ג ד פירות שאין ראויים לאכילה מקטנן וכו' עד הרי אלו חייבים במעשר בקוטנן. משנה בריש מעשרות (משנה א):

ה אי זו היא עונת המעשרות וכו'. בירושלמי פ"ק (הלכה ב') דרשו תבואת זרעך דבר שהוא נזרע ומצמיח יצא פחות משליש וכו' ובמשנה התלתן משתצמיח אמר רב משתצמיח לזרעים שאם יתלשו וזורעים אותו ראוי להצמיח: **כיצד** התאנים משיעשו רכים וכו'. בפ"ק דמעשרות (משנה ב) תנן התאנים משיבחילו. ומ"ש עד שיהיו ראויים לאכילה אחר כ"ד שעות וכו'. ירושלמי שם: **הענבים** והבאושים וכו' עד משיטילו גידים אדומים. שם במשנה: ומ"ש האגוזים משיתפרש האוכל וכו'. שם במשנה האגוזים משיעשו מגורה רבי יהודה אומר האגוזים והשקדים משיעשו קליפה ופירש רבינו בפירוש המשנה משיעשו מגורה עניינו משיבדל האוכל מהקליפה החיצונה ויהיה האוכל כאילו הוא במגורה והוא האוצר, ועל משיעשו קליפה פירש ר"ל הקליפה הפנימית שהיא סמוכה לאוכל כי זו אינה מובדלת אלא לאחר גמר בישולם וכן אמרו בירושלמי (הלכה ב') בקליפה התחתונה שהיא סמוכה לאוכל ומפשטא דמתניתין משמע דלא פליג ת"ק אר' יהודה אלא באגוזים אבל בשקדים מודו ליה אבל ממה שאמרו בירושלמי מודים חכמים לר' יהודה באלגרין ובאפוסטיקין ובאצטרובלין משיעשו קליפה משמע דדוקא בהני מודו אבל לא בשקדים ובתוספתא קתני בהדיא האגוזים והשקדים משיעשו קליפה ובין כך ובין כך דברי רבינו אינם נוחים לי דנראה ודאי שאינו מפרש דת"ק משוה שקדים לאגוזין דא"כ לערבינהו וליתנינהו ועוד דמפליג בינייהו דאגוזים משיתפרש האוכל מהקליפה החיצונה ושקדים המתוקים משתתפרש קליפתן החיצונה ואם נאמר דמפליג בינייהו וסובר דמודה ת"ק לר"י בשקדים קשה דהל"ל משיעשו קליפה התחתונה הסמוכה לאוכל כמו שאמרו בירושלמי וכמ"ש הוא עצמו גבי אצטרובלין וכו' וצ"ל שרבי' סובר דת"ק פליג ארבי יהודה בשקדים וסבר דשקדים מתוקים משתפרש קליפתן החיצונה כמו שאמרו בירושלמי ושנינו בתוספתא ואמרי' בירושלמי שהורה כן רבי חנינא: ומ"ש המרים פטורים לעולם. בפ"ק דחולין (דף כ"ה:) א"ר שקדים המרים קטנים חייבים גדולים פטורים מתוקים גדולים חייבים קטנים פטורים ר' ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו זה וזה לפטור ואמרי לה זה וזה לחיוב א"ר אלעא הורה ר' חנינא בצפורי כדברי האומר זה וזה לפטור וכבר נתבאר בפ"א: **הזיתים** משיעשו שמן וכו'. בפ"ד דשביעית (משנה ט) שנינו זיתים הכניסו שליש כותש בשדה וכונס לתוך ביתו וכן כיוצא בהם בשאר שני שבוע חייבים במעשרות ובירושלמי (הלכה ז') מהו שליש לוג מתניתא שהן עושים ג' לוגין לסאה ורבינו נראה שגורס מהו שליש שליש לוג והראב"ד גורס כגירסת ספרינו ולפיכך כתב א"א ספרו הטעהו וכו'. וגירסת רבינו מחוורת דלגירסת הראב"ד קשה מה משמיענו הירושלמי לפי מקומות הרעים כיון דלמקומות היפים הוי טפי הוה ליה למישתק ושפיר הוה משתמע ממתניתין: **התפוחים** והאתרוגים משיתעגלו מפני וכו'. במשנה פ"ק דמעשרות (משנה ד) תנן התפוחים והאתרוגים חייבים גדולים וקטנים ומשמע דקטנים דקתני היינו משיתעגלו דקודם לכן אין ניכרים שהם תפוחים וצ"ע מניין לו ומצאתי בירושלמי פ"ק דמעשרות (הלכה ג') נהוראי בר שיליא אמר משום ר"ש תפוחים קטנים פטורים [הפוחים גדולים חייבים] תפוחי מילי מילה בין גדולים ובין קטנים חייבים ודא מתניתא מהו מ"ד קטנים במחלוקת מ"ד מילי מילה ד"ה עכ"ל: **התותים** והאוג משיאדימו וכו' עד חייבים בקטן כמו שביארנו. משנה בפ"ק דמעשרות. ומ"ש

רדב"ז (מכ"י)

הטעכו"ם אי אתה מפריש מהם תרומת מעשר והקשו בתוספות דהכא משמע דלוקח ...ב מדאורייתא מדאיצטריך קרא למעוטי לוקח מעכו"ם ובפרק הפועלים אמרינן תבואת ...נך למעוטי לוקח ותירצו לוקח קודם מירוח חייב מדאורייתא וזה דעת רבינו ומה שהקשה ...הראב"ד ז"ל דעבר תעשר משנמרח הוא ועל זה נאמר תבואת זרעך למעוטי לוקח לא קשיא ...ון שמירחם לוקח תבואת זרעך קרינן ביה ...הכי מתורץ נמי מה שהקשה מהפקר כללא ...ילתא דעת רבינו כדעת ר"ת דלוקח קודם ...ות תבואת זרעך קרינן ביה ושמעתא ...אוכל את הפועלים לא ראיתי משם קושיא ...ינו אבל דעת הראב"ד ז"ל רחבה מאד וכיון ...לא פירש מקום הקושיא אין עלינו אשם: ...פירות שאינם ראויים לאכילה. פ"ק דמעשר וכל שאין תחלתו אוכל וסופו אוכל ...ו חייב עד שיעשה אוכל ואיתא נמי בספרי פרשת ראה ומהראיה שכתב רבינו: ...פירות שהם ראויים בקטנן וכו'. שם במשנה ועוד כלל אחר אמרו כל ...זלתו אוכל וסופו אוכל אע"פ שהוא שומרו להוסיף אוכל חייב קטן וגדול: ...אי זהו עונת המעשרות וכו'. ג"ז שם התלתן כדי שתצמח התבואה והזיתים ...כניסו שליש ירושלמי שם א"ר זעירא כתיב ...תעשר את כל תבואת זרעך דבר שהוא ...ומצמית יצא פחות משליש שאינו נזרע ...מית: כיצד התאנים משיעשו רכים וכו'. ...במשנה תאנים משיבחילו תחלת בשולן קרי ...ול כדאמרינן בפרק יוצא דופן בותל אלו ימי ...רות כדתנן התאנים משיבחילו ואמר רבה ...בר הנה משילבין ראשיהם ואמרינן עלה ...שלמי רבי תנחום בר מריון בשם רבי יוחנן ...אתת ומניחה אם בשלה בתוך מעת לעת ...ת ואם לאו פטורה: הענבים והבאושים ... שם במשנה. האגוזים משיתפרש האוכל ... שם במשנה האגוזים משיעשו מגורה רבי ...יה אומר האגוזים והשקדים משיעשו קליפה ...ק כת"ק ופי' משיעשו מגורה הוא משיבדל ...כל מן הקליפה החיצונה ויהיה האוכל כאילו במגורה והוא האוצר ומה שאמר רבי יהודה ...שו הקליפה ר"ל הקליפה הפנימית הדבוקה ...כל ולא יהיה זה אלא אחר בישולו תכלית ...ול והכי אמרינן בירושלמי באי זו קליפה ...מרו בקליפה התחתונה הסמוכה לאוכל: ...ר כל בעלי קליפות וכו'. ירושלמי מודים חכמים לרבי יהודה באלגרין ואפוסתקין ...צטרובלין משיעשו קליפה: הזיתים משיעשו ...וכו'. שם במשנה והזיתים משיכניסו שליש ...שנינו בשביעית פ"ד הכניסו שליש כותש ...ה ומכנים לתוך ביתו וכן כיוצא בזה בשאר ...שבוע חייבין במעשרות וגרסינן עלה בירוש' ...שליש שליש לוג מתני' כשהן עושין שלשה ...לסאה והרי גירסא זו כדעת רבינו דבזמן ...שין שלשה לוגין לסאה שליש הלוג הוא אחד ...שעה והיינו דקרי ליה תנא שליש דשתם ...הוא שליש הלוג והראב"ד גורס מהו שליש לוג כלומר שליש האמור במתני' ...לוג ולעולם שיעור לוג הוא וקשה לו אמאי קרי ללוג שליש ותירץ בדוחק וגירסת הספרים שלנו היא כאשר כתב רבינו והיא נראית נכונה: ...פוחים והאתרוגים וכו'. שם במשנה התפוחים והאתרוגים חייבים גדולים וקטנים רבי שמעון פוטר את האתרוגים בקטנם וקי"ל כת"ק דתנן ברישא כל שתחלתו ... וסופו אוכל אע"פ שהוא שומרו להוסיף חייב קטן וגדול: התותים והאוג וכו'. במשנה התותים והאוג משיאדימו וכל האדומין משיאדימו האוג הוא אל סומאק בערבי: החרובין משיעשו נקודות נקודות וכו'. גם זה שם במשנה: **האגסים** והקרוסטומלין וכו'. ג"ז שם במשנה:

משנה למלך

...מ"ע ח"א סימן פ"ט בדין זה וכבר נתבאר בדברי הרב המחבר לעיל פ"א מהלכות תרומות דין י"א יע"ש):

אי זו היא עונת המעשרות וכו'. הנראה אצלי בדעת רבינו הוא דס"ל דכל השיעורים שאמרו בפירות שקודם לאותו השיעור הוי שלא בא לעונת המעשרות הטעם הוא משום דכל שלא ... לאותו השיעור אינו ראוי לזריעה ורחמנא אמר תבואת זרעך דבר שהוא נזרע ומצמיח וזהו שכלל ...ת דבריו איזהו עונת המעשרות משיגיעו הפירות להזריע ולצמוח. ואח"כ כתב ומהיכן יודע שהגיעו ...ות להזריע ולצמוח התאנים משיעשו רכים כו' כלומר דכיון שהגיעו לשיעור זה הרי הם ראויים ...ע ולצמוח וכן כל השיעורים שכתב אחר זה הם על כוונה זו. ומ"ש התלתן משתהיה זריעה ראוי ...זה הוא לפי שבתלתן לא מצאו בו חכמים גדר לומר כיון שהגיע לשיעור זה הוא ראוי להזריע ...ז ומש"ה כתבו משתהיה זריעה ראוי לצמיחה. וכבר ביארו בירושלמי מהיכן יודע דבר זה ואמרו ...הוא בודק רשב"ל בשם ר' יוחנן נוטל מלא קומצו ונותן לתוך כפל של מים אם שקע רוב כלומר רוב כל פרידה ופרידה חייבת ואם לאו פטורה. והביאו רבינו בפירוש המשנה פ"ק דמעשרות מ"ג והר"ש שם והתוס' פ"ק דר"ה (דף י"ב) ולא ידעתי למה לא הביאו רבינו כאן:

הזיתים משיעשו שמן כו'. כתב מרן ונראה שרבינו גורס מהו שליש שליש לוג וכו'. וקשה דמתני' מקמי הך בבא תנא הכניסו תלי לוג כותש וסך בשדה הכניסו שליש כותש בשדה וכונס לתוך ביתו דמשמע דשליש הוא יותר מתלי לוג ולהראב"ד דפירש דלוג הוי שליש ניחא אך לרבינו קשה. וי"ל דלעולם כל היכא דעושים שמן א' מט' ממה שראויים לעשות חשיב שהגיע לעונת המעשרות ובשביעית אוכלים מהם וסכין מהם ושיעורא דרביעית ותלי לוג דתנן במתני' איירי בזיתים שעושין הרבה ואפ"ה משיכניסו רביעית פולע ואוכל בשדה ואם הכניסו תלי לוג כותש וסך בשדה ורביעית ותלי לוג הוי פחות מאחד מט' ממה שראויים לעשות כשיגמרו. ומ"ש מרן ע"ד הראב"ד דלגירסתו קשה מה משמיענו הירושלמי כו'. לא ידעתי לדעת הרב דלהראב"ד אין חילוק במקומות והשיעור לוג בכל מקום וכמ"ש בפירוש ומוכרח הוא ודברי מרן צריכים לי תלמוד וצ"ע ועיין בהגהת ספרא (דף נ"ז ע"ד):

כסף משנה

ומ"ש ושאר הירק וכו'. זה ממה ששנינו שם (מ"א) כל שאין תחלתו אוכל אבל סופו אוכל אינו חייב עד שיעשה אוכל: אשכול שהגיע בו אפילו גרגיר יחידי וכו' עד אפילו פרידה אחת כולה חיבור. ירושלמי שם. ומשמע התם דהא דאמרי' כל הרוח קאי גם ארמון וכך צריך לפרש דברי רבינו דוכן רמון שכתב קאי לכל מה שהוא באשכול:

ו לא ימכור אדם פירותיו וכו'. עד חייבת במעשר. משנה פרק בתרא דמעשרות (משנה ג):

ז שמרי יין שנתן עליהם מים וכו'. משנה ו' פירקא בתרא דמעשרות ובגמרא בפ' המוכר פירות עלה צ"ו. ומה שכתב ואינו מפריש עליו תרומה וכו'. ירושלמי פירקא בתרא דמעשרות:

ח המקדיש פירותיו וכו'. משנה פ"ד דפאה (משנה ח) ופ"ג דחלה משנה ד':

פ"ג א פירות שהגיעו לעונת המעשרות ונתלשו וכו'. בפ"ק דמעשרות (משנה ה) תנן אי זהו גרנן למעשרות הקישואים והדלועין משיפקסו וכו' בד"א במוליך לשוק אבל במוליך לביתו אוכל מהם עראי עד שהוא מגיע לביתו ובירושלמי (הלכה ד') מה בין המוליך לשוק ומה בין המוליך לביתו בשעה שמוליך לביתו בדעתו הדבר תלוי ובשעה שהוא מוליך לשוק לא בדעתו הדבר תלוי אלא בדעת הלקוחות הדבר תלוי שמא ימצא לקוחות ויסבלו מיד: כתב הראב"ד בד"א בגומר פירותיו וכו' עד אלא בדבר שנגמרה מלאכתו, א"א חוץ מדגן תירוש ויצהר וכו'. נראה שטעמו להשיג על רבינו שסתם וכתב בד"א בגומר אבל אם היתה כוונתו להוליכן לבית הרי זה מותר לאכול מהם עראי אחר שנגמרה מלאכתן וכו' וסובר הראב"ד דה"מ בשאר פירות אבל בדגן תירוש ויצהר כיון דתלה הכתוב תרומתן בגורן ויקב דכתיב ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב משמע דמיד הם מתחייבים אפילו היה כוונתו להוליכם לבית ולדעת רבינו י"ל שאע"פ שכיון שנעשו גורן ויקב נתחייבו בתרומה היינו דוקא כשדעתו למכרן בשוק אבל אם דעתו להולי"ן לבית מותר לאכול מהן עראי ועל סברת הראב"ד קשה לי שהוא סובר דכיון דמן התורה אינו חייב בתרומה אלא דגן תירוש ויצהר כי ילפינן מקרא דאין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית או פני החצר ע"כ בדגן תירוש ויצהר היא דאילו שאר פירות פטורים הם וצ"ע:

ג אחד מששה דברים קובע הפירות למעשרות וכו'. בס"פ המביא כדי יין כי אתא רבין א"ר יוחנן אחד שבת ואחד תרומה ואחד חצר ואחד מקח כולם אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתן. ומ"ש שהאש והמלח קובעין משנה בפ"ד דמעשרות (משנה א) הכובש השולק המולח בשדה חייב ואתמר עלה בירושלמי (הלכה א') אור טובל מקח טובל מלח טובלת תרומה טובלת שבת טובל חצר בית שמירה טובלין: כתב הראב"ד ולמה לא מנה הכובש וכו'. טעמו דמדקתני הכובש המולח משמע דכובש בחומץ קובע וי"ל לדעת רבינו שמאחר שלא אמרו בירושלמי חומץ קובע כמו שאמרו מלח קובע על כרחנו לומר דחומץ אינו קובע והא דקתני מתניתין הכובש המולח חדא קתני ופרושי קא מפרש הכובש ומאי כובש היינו המולחו לאפוקי כובש שלא במלח א"נ כובש היינו שישרה אותם במים ומלח וכן פירש רבינו בפירוש

משיקרחו קרחות. התבואה משתביא שליש. התלתן משתהיה זרעה ראוי לצמיחה אם נזרע. ובירק הקישואין והדלועין והאבטיחין והמלפפונות וכל כיוצא בהן חייבין בקוטנן כמו שביארנו. ושאר הירק שאינו ראוי לאכילה עד שיגדיל אינו חייב עד שיהא ראוי לאכילה. אשכול שהגיע בו אפילו גרגיר יחידי כולו חיבור למעשרות וכאילו הגיע כולו. ולא אותו אשכול בלבד אלא כל הרוח שיש בה אותה הגפן שיש בה האשכול. וכן רמון שהגיע בה אפילו פרידה אחת כולה חיבור: ו לא ימכור אדם פירותיו משבאו לעונת המעשרות למי שאינו נאמן על המעשרות. ואם בכרו נוטל את הבכורות ומותר למכור השאר שעדיין לא הגיע לעונת המעשרות. וכן לא ימכור אדם את גפתו ואת זגיו למי שאינו נאמן על המעשרות להוציא מהן משקין. שהמשקין היוצאין מהם חייבין במעשרות. ולא את תבנו ללקוט ממנו תבואה למי שאינו נאמן שהתבואה שתלקט מן התבן חייבת במעשר: ז שמרי יין שנתן עליהם מים וסננן אם נתן שלשה ומצא ארבעה מוציא מעשר מזה היתר ממקום אחר. ואינו מפריש עליו תרומה שהתורם בתחלה בלבו על הכל כמו שביארנו בתרומה. מצא פחות מארבעה אע"פ שמצא יתר על מדתו ואע"פ שיש בהן טעם יין פטור: ח המקדיש פירותיו כשהן מחוברין עד שלא באו לעונת המעשר ופדאן ואחר שפדאן הגיעו חייבין במעשר. ואם באו לעונת המעשרות והם ביד הגזבר ואחר כך פדאן פטורין:

פרק שלישי

א **פירות** שהגיעו לעונת המעשרות ונתלשו ועדיין לא נגמרה מלאכתן כגון תבואה שקצרה ודשה ועדיין לא זרה אותה ולא מרחה מותר לאכול מהן אכילת עראי עד שתגמ' מלאכתן. ומשתגמר מלאכתן אסור לאכול מהן עראי: ב *בד"א בגומר פירותיו למכרן בשוק אבל אם היתה כוונתו להוליכן בבית ה"ז מותר לאכול מהן עראי אחר שנגמרה מלאכתן עד שיקבעו למעשר: ג *אחד מששה דברים קובע הפירות למעשרות. החצר*. והמקח. והאש. והמלח. והתרומה. והשבת. וכולן

(*ס"א הבית)

השגת הראב"ד

*בד"א בגומר פירותיו למכרן בשוק וכו' עד וכולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו: א"א חוץ מדגן תירוש ויצהר שעשאן בגורן ומרחן דגמר מלאכתן דסנהו בגרן ויקב תלנהו רחמנא:

*אחד מששה דברים קובע הפירות וכו': א"א ולמה לא מנה הכובש אע"פ שלא כבשן אלא בחומץ שבמשנה מנאן שנים:

רדב"ז

התבואה משתביאה שליש והתלתן וכו'. כבר כתבתי זה למעלה: ובירק הקישו[אין] וכו'. ג"ז שם במשנה: אשכול שהגיע בו אפילו גרגיר אחד וכו' בתוספתא היא וטעמא דמסתבר הוא כיון שהגיע גרגיר אחד קרוב השאר לבא:

ו לא ימכור אדם פירותיו וכו'. פ"ה דמעשרות לא ימכור אדם פירותיו משבאו לע[ונת] המעשרות למי שאינו נאמן על המעשרות ו[...] בשביעית למי שהוא חשוד על השביעית ו[...] בכרו נוטל את המבוכרות ומוכר את השאר וא"ת הא אמרינן לעיל שאם הגיע גרגיר [אחד] הגיע הכל ואמאי מוכר את השאר למי ש[אינו] נאמן וי"ל דהא דתנן הכא ואם בכרו [...] כגון שיש אילנות שבכרו ואילנות שלא בכרו [...] באילן אחד או ברוח של אותו אילן שיש גרגיר שבכר אינו מוכר את השאר שבכר [...] הכל:

וכן לא ימכור אדם את גפתו ואת זגיו וכו'. מ[...] שם לא ימכור אדם את תבנו ואת גפתו ו[את] זגיו למי שאינו נאמן על המעשרות להוציא [...] משקים ואם הוציא חייב במעשרות ופטור התרומה שהתורם בלבו על הקוטעין ועל הגד ועל מה שבתוך התבן. וא"ת אמאי לא נ[...] שהמעשר מעשר על הכל דומיא דתרומה ו[...] משום דאית בה חיוב מיתה גם במעשר א[...] תרומת מעשר שהיא במיתה. וי"ל שהתרו[מה] ניטלת מאומד ולפיכך תורם על הכל [...] המעשר אינו ניטל אלא לפי חשבון ואינו מ[...] אלא מה שלפניו ועליו הוא מעשר ולא על שנשאר בתוך התבן או בתוך הגפת והזג[ין]:

ז שמרי יין שנתן עליהם מים וכו'. [...] במשנה המתמד ונתן מים במ[...] ומצא כדי מדתו פטור ורבי יהודה מחייב [...] יותר מכדי מדתו מוציא עליו ממקום אחר [...] חשבון והאי יותר מכדי מדתו היינו דרמא תל[תא] ואתא ארבעה אבל רמא תלתא ואתא תל[תא] ופלגא לאו כלום הוא והכי איתא בפרק המו[כר] פירות (דף צו) והא דקתני מוציא עליו תמ"א מיבעיא דמיניה וביה יכול להפריש אלא אפ[...] מיין גמור יכול להפריש עליו לפי חשבון [...] על מדתו. וא"ת היכי פטרי רבנן במצא [...] מדתו והא נתן טעם והא קי"ל כל האיס[ור] בנותן טעם. וי"ל דהאי לאו טעמא איהו [...] קיוהא בעלמא וכבר כתבתי כיוצא בזה למעל[ה]:

ח המקדיש פירותיו וכו'. משנה בפ"ד דפ[אה] ובפרק ג' דחלה וכתב עלה [...] עד שלא באו לעונת המעשרות ופדאן קו[...] מירות וגמרן הגזבר שמירחן בכרי דמי[...] הקדש פוטר ורבינו העתיק לשון המשנה:

פ"ג א פירות שהגיעו לעונת המעשרות וכ[ו'] פ"ק דמעשרות איזהו ג[רנן] למעשרות הקישואין וכו'. שאע"פ שהגיעו לעו[נת] המעשרות כיון שעדיין לא עשה מהן גורן א[וכל] מהן עראי ותנן נמי התם התבואה משימ[רח] ואם אינו ממרח עד שיעמיד ערימה:

ב בד"א במלקט פירותיו וכו'. שם במ[שנה] בד"א במוליך לשוק אבל במו[ליך] לביתו אוכל מהם עראי עד שמגיע לביתו ואמ[רו] עלה בירושלמי מה בין המוליך לשוק ומה [בין] המוליך לביתו בשעה שהוא מוליך לביתו בדע[תו] הדבר תלוי ובשעה שהוא מוליך לשוק לא בדע[תו] הדבר תלוי אלא בדעת הלקוחות שמא י[...] לקוחות ויסבלו מיד ע"כ. ומזה הטעם ללמוד שאין חילוק בין דגן תירוש ויצהר לשאר דברים כדעת רבינו:

ג אחד מששה דברים קובע וכו'. פ"ד דמעשרות הכובש השולק והמולח וכו' ואמ[רו] עלה בירושלמי אור טובל מקח טובל מלח טובלת תרומה טובלת שבת טוב[לת] חצר בית שמירה טובלין הרי כאן ששה דברים. וא"ת הא תנן במתני' הכובש השולק המולח ואמאי לא מני נמי הכובש וזו היא השגתו של הראב"ד ז"ל והקושיא היא על הירושלמי ואי[...] דלא קשיא כלל דהכי קאמר הכובש השולק המולח בשדה חייב כלומר הכובש דאמרינן דהיינו במלח אם מלח בשדה חייב המכמן באדמה פטור ותני והדר מפרש וכן פירש בפי[רוש] המשנה והכובש זה שישרה אותם במלח ומים ורבינו לא הזכיר חצר דחצר שאינה משתמרת אינה קובעת והא דאמרינן בירושלמי חצר בית דירה חדא היא שאם היתה החצר [...] דירה

משנה למלך

ח המקדיש פירותיו כשהן מחוברין וכו'. עיין לקמן פ"ג דין כ"ה ודוק:

פ"ג ב בד"א בגומר פירותיו וכו'. עיין בהרשב"א סימן שס"ה ועיין בספרי ח"א סימן ו'. ומ"ש מרן ועל סברת הראב"ד קשה לי כו' דברי הראב"ד הם גמרא ערוכה בפ' הפועלים (דף פ"ח) דאמרינן ואבע"א כי קאמר רבי ינאי בזיתים וענבים דלאו בני גורן נינהו אבל חטים ושעורים גורן כהדיא כתיב ביה. ולפי זה כי קאמר קרא דבעינן ראיית פני הבית היינו דוקא בזיתים וענבים בעומדים לאכילה שאין להם גורן אבל זיתים וענבים שדעתו לדורכן וכן חטים ושעורים בכל אלו יש להם גורן לא בעו ראיית פני הבית דגורן כתיב בהו ובגורן תלנהו רחמנא וזהו שכתב הראב"ד ל[...] רפ"ד זהו בדבר שאין לו גורן ע"כ. ורבינו ס"ל דלא קי"ל כהך תירוצא משום דסוגיא דפ"ק דסנ[הדרין] (דף ע') לא אתיא כהך תירוצא וכמ"ש רש"י יע"ש ועיין בהרשב"א סי' שס"א ודוק. ועיין בס[...] ח"א סי' י"ג (*א"ס אבל על דאכדין):

ג אחד מששה דברים קובע כו'. כתב מרן וי"ל דעת רבינו דמאחר שלא אמרו בירושלמי ח[ומץ] קובע כמ"ש מלח קובע ע"כ לומר שחומץ אינו קובע כו' ועיין ס"ס דין י"ד וצ"ע:

כיצד

וכולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו:

ד כיצד פירות שדעתו להוליכן לבית אעפ"י שנגמרה מלאכתן אוכל מהן אכילת עראי עד שנכנסו לבית. נכנסו לבית נקבעו למעשרות ואסור לאכול מהן עד שיעשר וכן אם מכרן או בשלן באור או כבשן במלח או הפריש מהן תרומה או נכנסה שבת עליהם לא יאכל עד שיעשר אעפ"י שלא הגיעו לבית. הכניסן לבית קודם שתגמר מלאכתן ה"ז אוכל מהן עראי. התחיל לגמור מלאכתן מאחר שנכנסו לבית חייב לעשר הכל. כיצד הכנים קישואין ודילועין לבית קודם שישפשף משיתחיל לשפשף אחת נקבעו הכל למעשר וכן כל כיוצא בזה. וכן התורם פירות שלא נגמרה מלאכתן מותר לאכול מהן עראי. חוץ מכלכלת תאנים שאם תרמה קודם שתגמר מלאכתן נקבעה למעשר:

ה המביא לבית סוכי תאנה ובהם תאנים. מכבדי תמרה ובהם תמרים. אם הכניסום תינוקות או פועלים לא נקבעו למעשר. ואם הכניסן בעל הבית חייב במעשר. הכנים שבלים לעשות מהן עיסה לא נקבעו. לאכלן מלילות נקבעו למעשר. בד"א בתבואה אבל בקטניות לא נקבעו למעשר:

ו מותר להערים על התבואה להכניסה במוץ כדי שתהיה בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר. וזורה מעט מעט אחר שהכנים לביתו ופטור לעולם מן התרומה ומן המעשרות שהרי אינו מתחיל לגמור הכל:

ז הגומר פירותיו של חבירו שלא מדעתו וכן הקובע פירותיו באחד מן הששה דברים שקובעים למעשר שלא מדעתו הרי אלו טבלו למעשר:

ח אי זהו נמר מלאכתן של פירות. הקישואין והדילועין והאבטיחין משישפשף בידו ויסיר הציהוב שעליהן כמו שער דק. ואם אינו משפשף משיעמיד ערימה. ובאבטיח משיסדיר אותו במוקצה אבטיח בצד אבטיח. היה משפשף אחת

א סמ"ג עשין קל"ס.

רדב"ז

דירה קובעת למעשר: וכולן אין קובעין וכו'. יו"ש פרק המביא (דף לה.) א"ר יוחן אחד שבת ואחד תרומה ואחד חצר ואחד מקח כולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו ותצר דאמר ר' יוחנן דקובעת היינו חצר המשתמרת כאשר כתב רבינו בפ"ד ומה שלא מנה ר' יוחנן אלא ג' אלו לפי שהוא בא לאפוקי משנאים שחולקים באלו כדאיתא התם:

ד כיצד פירות שדעתו להוליכן. פ"ק דמעשרות בד"א במוליך לשוק אבל במוליך לביתו אוכל מהם עראי עד שמגיע לביתו ע"כ. ומתני' איירי בדבר שנגמרה מלאכתו: **התחיל לגמור מלאכתן מאחר שנכנסו לבית וכו'.** פרק השוכר את הפועלים (דף פז) תניא איזהו גרנן למעשרות בקישואין ובדילועין משיפקסו וא"ר אמי משיגטל פיקס שלהם מאי לאו משיפקסו אפי' בשדה לא משיפקסו בבית אי הכי משיפקסו עד שיפקסו מיבעי ליה אי תנא עד שיפקסו הוה אמינא עד דגמר לפיקוסיהו קמ"ל משיפקסו מכי אתחלי פיקוסייהו הרי לך דמשמתחיל גמר מלאכתן בבית הוקבעו למעשר: **וכן התורם פירות וכו'.** פ"ב דמעשרות פירות שתרמן עד שלא נגמרה מלאכתן ר' אליעזר אוסר מלאכול מהם עראי וחכמים מתירין חוץ מכלכלה של תאנים כלכלה של תאנים שתרמה ר' שמעון מתיר והכמים אוסרין והלכה כחכמים. ולא נתבאר בדברי רבינו מ"ש כלכלה של תאנים משאר פירות ומדברי רבינו שמשון נראה דלאו דוקא תאנים אלא ה"ה שאר פירות שעדיין לא נגמרה מלאכתן כדמוקי לה בירושלמי בתמרים והוא עתיד לדורסן בגרוגרות והוא עתיד לדושן אלא טעמייהו מפני שהם מונחים בכלי דעתו הוא שאם ימלך שלא לדושן הרי נגמרה מלאכתן ולפיכך לא יאכל מהם עראי וז"ל ר"ש והכמים מתירין דסברי אין תרומה טובלת אלא א"כ תרמן מתוך כלכלה ע"כ. משמע דבכל פירות איירי דכיון דתרמן מן הכלי הוקבעו אע"ג דהוא עתיד לדושן ואם היו תמרים אע"ג דהוא עתיד לדורסן וכן ענבים אם עתיד לעשותן צמוקין הוקבעו:
ה המביא לבית סוכי תאנה וכו'. תוספתא היא והטעם מבואר כיון שהכניסם בעל הבית דעתו להניחם כמו שהם להסתפק ולפיכך הוקבעו: **הכנים שבולים לעשות מהן עיסה וכו'.** פ"ק דיו"ט (דף יג) תניא הכנים שבולין לעשות מהם עיסה אוכל מהן עראי ופטור למוללן מלילות רבי מחייב ור' יוסי בר' יהודה פוטר ופסק כרבי דקי"ל הלכה כרבי מחבירו ותו ליכא בהך דלעיל כיון שהכניסן בעל הבית אע"ג דהכניסן שבולין דומיא דסוכי תאנים הואיל ואינם חסרים מלאכה דלמלול מלילות הם הוקבעו למעשר: **בד"א בתבואה אבל בקטנית וכו'.** שם אמר אביי מחלוקת בשבולין אבל בקטניות ד"ה אסורייתא שבלא איכא דאמרי אמר אביי מחלוקת בשבולין אבל בקטניות ד"ה אסורייתא לא שבלא ופסק כלישנא בתרא וטעמא דוקא בשבולי תבואה מחייב רבי לפי שהרבה כונסין אותן למלילות וקליות שהוא גרנן אבל בקטניות שהם הכנסתן למירות דאסורייתא לא שבלא:
ו מותר להערים על התבואה וכו'. ריש פסחים (דף ט) מימרא דר' אושעיא וברכות פרק כילד מברכין (דף לה) א"ר ינאי אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית שנאמר בערתי הקדש מן הבית ור' יוחנן אמר אפילו חצר קובעת שנאמר ואכלו בשעריך ושבעו ודוקא חצר המשתמרת: **וזורה מעט מעט וכו'.** דלא תימא מאכיל לבהמה במוץ שלה אלא מותר לזרות מעט מעט ולא הוקבע למעשר שהרי אינו מתחיל לגמור הכל, למדנו מדבריו שאם היה זורה הרבה ביחד הרי הוקבע למעשר ואסור להאכיל לבהמה עד שיעשר אע"ג שבזמן שנכנס לבית היה פטור מירות הבית מחייב. עוד למדנו שאפילו שכניסו במוץ וזורה מעט מעט דוקא לבהמה מותר אבל לא לאדם לאכול מהם קבע אבל לאכול מהם עראי אפילו אדם מותר ועיין בתוספות פרק ר' ישמעאל:
ז הגומר פירותיו של חבירו וכו'. ירושל' פרק רביעי דמעשרות הממרח כריו של חבירו שלא מדעתו ר' יוחנן אמר נטבל ור"ל אמר לא נטבל וקי"ל כר' יוחנן: **וכן הקובע פירותיו וכו'.** איכא למידק בשלמא כולהו משכחת לה אבל המוכר פירותיו של חבירו שלא מדעתו לא עשה כלום שאין אדם מוכר דבר שאינו שלו. וי"ל כגון שנתרלה אח"כ בעל הבית ואע"ג דתחלת המכר היה שלא מדעתו נטבלו למעשר, אבל שבת קשיא שהרי שבת ממילא נכנס וקובעת למעשר בין מדעתי בין שלא מדעתו. וי"ל דה"ק הגומר פירותיו של חבירו שלא מדעתו ונכנס השבת הוקבעו להתעשר אע"פ שלא הכניסם לבית שאם לא היה גומר אותם לא היה השבת קובע אותם דכל ששה דברים אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו:
ח איזהו גמר מלאכתן של פירות וכו'. פ"ק דמעשרות איזהו גרנן למעשרות הקישואין והדילועין משיפסקו ואם אינו מפקס משיעמיד ערימה אבטיח משישלק ואם אינו משלק עד שיעשה מוקצה והשילוק באבטיחין הוא הפיקוס בקישואין ובדילועין וכבר כתבתי למעלה סוגיית פרק השוכר את הפועלים: **היה משפשף אחת אחת וכו'.** משמע דמה ששפשף

כסף משנה

בפירות המשנה. ומ"ש שגם השאר והמלא אינם קובעים אלא בדבר שנגמרה מלאכתו נראה שיש ללמוד כן מדין שאר הדברים הקובעים שא"ר יוחנן שאינם קובעים אלא בדבר שנגמרה מלאכתו:

ד כיצד פירות שדעתו להוליכן לבית וכו'. משנה פ"ק דמעשרות כתבתיה בסמוך ובפרק הפועלים (מציעא דף פ"ז:) א"ר ינאי אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית שנאמר בערתי הקדש מן הבית ור"י אמר אפילו חצר קובעת למעשר שנאמר ואכלו בשעריך ושבעו ורבי יוחנן הא כתיב מן הבית אמר לך חצר דומיא דבית מה בית המשתמר אף חצר המשתמרת ואעפ"י שבירושלמי פ"ד דמעשרות רבי אמי בשם ר"ש בן לקיש המהור שבכולן זו חצר בית שמירה פסק רבינו כאן וברפ"ד כרבי ינאי משום דרביה דרבי יוחנן הוה. ויש לתמוה דהא תנן בפ"ג דמעשרות (מ"ה) אי זוהי חצר שהיא חייבת במעשרות רבי ישמעאל אומר חצר הצורית שהכלים נשמרים בתוכה ובפ"ח דתרומות (מ"ג) תנן היה אוכל באשכול ונכנס מן הגנה לחצר רבי אליעזר אומר יגמור ורבי יהושע אומר לא יגמור וכי פליג רבי ינאי אמתניתין ותירצו התוספות בפרק הפועלים דלרבי ינאי מדרבנן חצר קובעת ואיהו לא אמר דאין קובעת אלא הבית מדאורייתא והכי דייק לשון רבינו שכתב בריש פרק ד' אין הטבל נקבע למעשרות מן התורה עד שיכניסנו לביתו. ובר"פ כילד מברכין פירש"י אהא דר' ינאי אין הטבל מתחייב במעשר מן התורה אבל אכילת קבע אסור לאכול מדרבנן: **הכניסן לבית קודם שתגמר מלאכתן וכו'.** בפרק הפועלים אהא דרבי ינאי ורבי יוחנן מתיב מר זוטרא איזהו גרנן למעשרות הקישואים והדילועים משיפקסו וכו' מאי לאו משיפקסו אפילו בשדה לא משיפקסו בבית אי הכי משיפקסו עד שיפקסו מיבעי ליה אי תנא עד שיפקסו ה"א עד דגמר לפיקוסייהו קמ"ל משיפקסו מכי אתחיל פיקוסייהו: **וכן התורם פירות שלא נגמרה מלאכתן וכו'.** משנה פ"ב דמעשרות (משנה ד) וכחכמים:
ה המביא לבית סוכי תאנה וכו'. תוספתא פ"ג דמעשרות: **הכנים שבלים וכו'.** בפ"ק דביצה (דף י"ג) וכרבי דהלכה כמותו מחבירו ובירושלמי רפ"ד דמעשרות סתם כרבי: ומ"ש בד"א בתבואה וכו'. בפ"ק דביצה מימרא דאביי וכלישנא בתרא:
ו מותר להערים על התבואה וכו'. בר"פ אין עומדין (דף ל"ה) אמר רב הושעיה מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר ופירש"י ומכניסה בבית במוץ שלה קודם שיזרה אותה שאין מתחייבת במעשר מן התורה אלא בראיית פני הבית ומשנמרח בכרי אבל לפני מירוח אין ראיית פני הבית קובעתו דגבי תרומה ומעשר כתיב דגן ראשית דגנך והוא המירוח לפיכך כשמכניסה לבית קודם מירוח לא הוקבעה למעשר מן התורה ורבנן הוא דאסרו אכילת קבע בדבר שלא נגמרה מלאכתו אבל אכילת עראי לא אסרו ומאכל בהמה עראי הוא דתנן במסכת פאה מאכיל לבהמה חיה ועוף עד שימרח הלכך בהמתו אוכלת ופטורה אבל איהו אסור באכילת קבע עכ"ל. ולפי מה שכתב רבינו לקמן בפרק זה מותר להאכיל לבהמה עראי מן טבל משמע דגם בבהמה שייך אכילת קבע וצריך עיון:
ז הגומר פירותיו וכו'. בירושלמי רפ"ד דמעשרות פלוגתא דרבי יוחנן ור"ש לקיש ופסק כרבי יוחנן:
ח אי זהו נמר מלאכתן של פירות וכו'. משנה פרק קמא דמעשרות (משנה ה) אי זהו גרנן למעשרות הקישואין והדילועין משיפקסו ואם אינו מפקס משיעמיד ערימה אבטיח משישלק ואם אינו משלק משיעשה מוקצה ופי' רבינו ורבינו שמשון דשילוק לאבטיחים כפיקוס לקישואין: **היה משפשף אחת אחת וכו'.** ירושלמי בפרק קמא דמעשרות היה מפקס ראשון

משנה למלך

ד כיצד פירות שדעתו להוליכן לבית כו'. מ"ש מרן בשם התוס' דלרבי ינאי מדרבנן החצר קובעת כו' הכי איתא בירושלמי פ"ג דמעשרות הביאו מרן לקמן פ"ד דין ב' יע"ש (*א"ס עיין בש"ך י"ד סי' של"א שכתב בפשיטות דחצר קובעת מדאורייתא):
ה לאכלן מלילות נקבעו למעשר כו'. עיין בפ"ה מה' תרומות דין ה':
ו מותר להערים על התבואה וכו'. מ"ש מרן ורבנן הוא דאסרו אכילת קבע בדבר שלא נגמרה מלאכתו כו'. עיין בתוס' פ"ז דמנחות (דף ס') ד"ה גדי ובפ"ב דנדה (דף ט"ז) ד"ה בהמתו ועיין בפרשב"א סי' שס"א ודוק:

אחת אחת כיון שנמר כל צרכו נגמרה מלאכתן. ותורמין קישואין ודילועין אע״פ שלא הסיר הציהוב מעליהן: **ט** הירק* הנאגד משיאגוד אם אינו אוגד משימלא את הכלי [אם] אינו ממלא הרי זה אוכל עראי עד שילקט כל צרכו: **י** כלכלה משיחפה הפירות שבה בעלים ובהוצין וכיוצא בהן אם אינו מחפה משימלא את הכלי אם אינו ממלא עד שילקט כל צורכו: **יא** כלי גדול שדעתו למלאות את חציו כיון שמילא חציו נטבל. היה בדעתו למלאות את כולו אינו נטבל עד שימלא את כולו. היו שנים ובדעתו למלאות את שניהם לא נטבלו עד שימלא שניהם: **יב** אגד הירק אגד גדול בשדה אע״פ שבדעתו לאונדו אגודות קטנות לשוק ה״ז נטבל. הפרד והצימוקין והחרובין משיעמיד ערימה בראש גגו. והבצלים משיסיר העלים והקליפות שדרכו להשליכם מעליהן. ואם אינו מסיר עד שיעמיד ערימה: **יג** התבואה משימרח. ואי זהו ממרח זה המיפה פני הכרי של תבואה ברחת בסוף כל דבר כדרך שעושין כשגומרין כל מעשיה. אם אינו ממרח עד שיעמיד ערימה. הקטניות משיכבור ונוטל מתחת הכברה ואוכל. [אם] אינו כובר עד שימרח. ואע״פ שמירח מותר ליטול מן הקוטעים ומן הצדדין וממה שבתוך התבן ואוכל: **יד** היין משיניחנו בחביות וישלה הזגין והחרצנין מעל פי החבית. אבל כשהוא בתוך הבור כשינביהנו להעמידו בחבית שותה עראי וקולט מן הגת העליונה ומן הצינור ומכל מקום ושותה: **טו** השמן משירד לעוקה אעפ״י שירד נוטל מן העקל ומן הממל ומבין הפסין ונותן לקערה קטנה ולתמחוי לתוך התבשיל אעפ״י שהוא חם מפני שאינו מתבשל בכלי שני. ואם היה חם ביותר כדי שיכוה את היד לא יתן לתוכו מפני שהוא מתבשל: **טז** העיגול של דבילה משיחלקנו. הגרוגרות משידוש. ואם הכניסם למגורה משיעגיל בידו ע״פ המגורה. היה דש הגרוגרות בחבית או העיגול ע״פ המגורה [נשברה החבית או שנפתחה המגורה] ה״ז לא יאכל עד שיעשר: **יז** תאנים וענבים שבמוקצה מותר לאכול מהן עראי במקומן. אבל אם נטל מן המוקצה והוליך למקום אחר לא יאכל מהן עראי שהרי נגמרה מלאכתן

א כמג שם וע״ש:

כסף משנה

ראשון ראשון לא נטבלו עד שיפקס כל צרכו ויסלק כל צרכו וכו׳ וצריך לומר דמיירי כשאין כוונתו לספסף כולם עתה ולכך בעינן שיגמור כל צרכו דאם כוונתו עתה לספסף כולם הרי כתב רבינו דמשהתחיל לספסף אחת נטבלו כולן אי נמי דהתם כשהתחיל לספסף בבית והם כולם בבית אבל הכא במספסף בשדה ומכניס ראשון ראשון ולכך צריך שיגמור כל צרכו ורבינו תפס לשון התוספתא ואיני יודע למה לא תפס לשון הירושלמי שהוא יותר מכוון דוק ותשכח: **ותורמין קישואין ודילועין וכו׳**. תוספתא דמעשרות פ״ק ומסיים אבטיחים ומלפפונות אע״פ שלא שלק פירוש ואשמעינן דלענין אם רצה לתרום תשיב נגמרה מלאכתו: **ט י** הירק הנאגד וכו׳. כלכלה משיחפה וכו׳ עד כל צרכו. משנה ה׳ בפ״ק דמעשרות:

יא כלי גדול וכו׳ עד עד שימלא שניהם. ירושלמי שם:

יב יג אגד הירק אגד גדול וכו׳. גם זה ירושלמי שם: הפרד והצימוקים והחרובין וכו׳ עד וממה שבתוך התבן ואוכל. משנה ו׳ שם ופירש רבינו פרד הם גרגירי הרמון שמייבשים אותן. מן הקוטעין פי׳ רבינו שמשון שבלים קטועות שלא נידושו. ומה שכתב ונוטל מתחת הכברה ואוכל בתוספתא דמעשרות פרק קמא:

יד היין משיניחנו בחביות וכו׳. משנה ז׳ שם היין משיקפה אע״פ שקפה קולט מן הגת העליונה ומן הצנור *(ומכל מקום) ושותה ופירוש משיקפה שיסיר החרצנים שצפין על היין ובפרק רבי ישמעאל (דף ס״ו) בעי אי האי קיפוי דבור או דחבית ופשט דהוי קיפוי דבור. ויש לתמוה על רבינו שכתב דהוי קיפוי דחבית וכתב הר״י קורקוס ז״ל שטעמו משום דהתם אמרינן בתר הכי דרבי עקיבא אמר משישלה בחביות ובפרק הפועלים (דף פ״ב) גבי בעיא דפועל אי מצי שתי הוא אוכל משמע דהלכה כרבי עקיבא דאמר משישלה בחביות. ואם תאמר ממה שכתב רבינו אבל כשהוא בתוך הבור וכשינביהנו להעמידו בחבית שותה עראי משמע שאחר שנתנו בחבית אסור לשתות עראי והרי כתב בריש שאף אחר שנתנו בחבית שותה עראי עד שישלה וי״ל דקודם שנתנו בחבית אע״פ שלא שולה עראי פירוש משישלה שאחר שהוא בחביות עולים שמרים והזגין ולפין ע״פ היין נוטלין אותם וזורקן:

טו השמן משירד לעוקה וכו׳. משנה ז׳ שם ופי׳ עוקה גומא שיורד השמן לתוכה ופי׳ עקל חבלים שקושרים על הזיתים לבוש אותם תחת הקורה וממל היא שטוחנים בה הזיתים: ומה שכתב ונותן לקערה קטנה ולתמחוי וכו׳. לשון המשנה ונותן להמיטה ולתמחוי אבל לא יתן *ללפס ולקדרה כשהם רותחים ובירושלמי (הלכה ד׳) מהלך רבי יוסי בר בון בין יד סולדת לאינה סולדת ופסק כמותו ומפרש רבינו תמיטה קערה קטנה והיא ותמחוי כלי שני ואינו מבשל וקדרה ואלפס כלי ראשון ומבשל וכבר נתבאר שהם קובע למעשר: **טז** העיגול של דבילה משיחלקנו וכו׳ עד עד שיעשר. משנה ח׳ שם וכת״ק:

יז תאנים וענבים שבמוקצה וכו׳. ירושלמי בפ״ג דמעשרות וכרבי ובר דאמרי אין אוכלים על המוקצה אלא על מקומן:

החרובין

* [אינו במשנה]: *[כן הוא בירושלמי אבל בבבלי וללפס כשהן רותחים]:

רדב״ז

שמספסף דהיינו כל צרכו הוקבע למעשר אבל השאר לא נגמרה מלאכתו ובסוגיא שהזכרתי מסקינן דמכי אתחיל פיקוסייהו הוקבעו אע״ג דלא נמר. וי״ל דהתם איירי בשדעתו לגמור את הכל הילכך משהתחיל הוקבע הכל אבל הכא איירי שאין דעתו לגמור הכל הילכך לא הוקבע אלא מה שהיה צריך א״נ דהכא נמי מה שכתב נגמרה מלאכתן היינו שהוקבע הכל למעשר וקמ״ל דלא נקרא מתחיל עד שיספסף כל צרכו: **ותורמין קישואין וכו׳**. וא״ת מאי קמ״ל והלא כבר אמרנו כל שתחלתו אוכל וסופו אוכל חייב קטן וגדול. וי״ל דה״ק אעפ״י שאין מעשרין לכתחלה עד שיגמר פיקוסייהו מ״מ תורמין לכתחלה קישואין ודילועין אע״פ שלא הסיר הציהוב מעליהן ודוחק הוא לחלק בין תרומה למעשר אלא תורמין ומעשרין לכתחלה אע״פ שלא הסיר הציהוב מעליהן אע״ג דאוכלין מהם עראי יכול להרים מהם תרומה ומעשר ולאו דוקא תורמין אלא תורמין ומעשרין קאמר דהא נגמרה מלאכתו למעשר והרי הוא טבל ואסור לאכול ממנו אכילת קבע עד שיפרים ממנו תרומה ומעשר:

ט הירק הנאגד משיאגוד וכו׳. שם במשנה ירק הנאגד וכו׳ כלשון רבינו:

י כלכלה משיחפה את הפירות וכו׳. גם זה שם במשנה:

יא כלי גדול שדעתו וכו׳. בירושלמי פ״ק דמעשרות מימרא כלשון רבינו:

יב אגד הירק וכו׳. ג״ז שם אגדו ליגוק גדול לשדה אבל אם אגדו ליגוק קטן לשוק נטבל ר׳ עזרא בעי עדיין לא נגמרה מלאכת השדה ואת אמרת הכין אלא כיני אגדו ליגוק גדול בשדה והוא עתיד לאוגדו ליגוק קטן לשוק נטבל ע״כ. ומה שאמר והוא עתיד וכו׳ הכי פי׳ אע״פ שהוא עתיד להתיר אגודה ולעשותה אגודות קטנות הרי זה נטבל:

הפרד והצימוקין וכו׳. שם במשנה הפרד הוא גרגירי הרמונים שמייבשין אותם:

והבצלים משיסיר העלין וכו׳. ג״ז שם במשנה הבצלים משיפקל וכו׳:

יג התבואה משימרח וכו׳. ג״ז שם במשנה. ומה שכתב אע״פ שמירח וכו׳ קאי נמי אתבואה כיון דממוסר לזרות לרוח אוכל מהם עראי דלא הוקבעו:

יד היין משיניחנו בחביות וכו׳. שם במשנה היין משיקפה אע״פ שקפה קולט מן הגת העליונה ומן הצנור ושותה ובפרק השוכר את הפועלים תני רב זביד בר רב הושעיא יין משירד לבור ויקפה ר׳ עקיבא אומר משישלה בחביות והלכה כר׳ עקיבא:

טו השמן משירד לעוקה וכו׳. משנה שם כלשון רבינו: **ואם היה חם ביותר וכו׳**. איכא למידק דמשמע מדבריו דאפילו כלי שני מבשל ואנן קי״ל בכל דוכתא דכלי שני אינו מבשל וי״ל דלא איירי רבינו אלא בכלי שנתבשל בו על האש והעבירו רותח אז הוא מבשל והיינו דתנן אבל לא יתן לאלפס ולקדרה כשהן רותחין וז״ל בפירוש המשנה ואסור לו לתת אותו בקדרה שבישל בה התבשיל כל זמן שהיא רותחת לפי שהוא מתבשל לשם עכ״ל. עוד יש לתרץ דאע״ג דבעלמא בישול כלי שני לא חשיב בישול לענין קביעה מעשר הוקבע כיון שע״י בישול זה הוא מכשירו לאכילה נגמרה מלאכתו והא דתנן לקדרה ולאלפס אורחא דמילתא נקט וה״ה לתמיטה ולתמחוי בזמן שהוא חם ביותר והכי משמע בירושלמי דגרסינן עלה הכל מודים בכלי שני שהוא מותר מה בין כלי ראשון מה בין כלי שני אמר ר׳ יוסי בר רבי בון כאן היד סולדת כאן שאין היד סולדת משמע מהכא דטעמא משום שאין היד סולדת הילכך לא שנא כלי שני מכלי ראשון:

טז העיגול של דבילה וכו׳. שם במשנה ופי׳ משיחליקנו שמחליקן ומחליקין העיגולין: הגרוגרות משידוש וכו׳. שם במשנה כלשון רבינו ובירושלמי מפרש משום דקסבר לא עליון צריך לתחתון ולא תחתון צריך לעליון ור׳ יוסי דפרי סבר דצריך זה לזה ולא נגמרה מלאכתן עדיין ואין הלכה כר׳ יוסי:

יז תאנים וענבים שבמוקצה וכו׳. תנן רפ״ג המעביר תאנים בחצרו לקצות בגיו ובני ביתו אוכלין ופטורין וטעמא דאין חצר קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו והני כיון שמעביר אותם לקצות ליבשם לא נגמרה מלאכתם ובירושלמי בעו הוא עצמו מהו שיאכל רב אמר אסור שולה אמר מותר ומפרש טעמא דרב משום דאין אוכלין על המוקצה אלא במקומו כלומר במקום שמקצין אותם לא בחצר משום דכמקומו סברי שנגמרה מלאכתו וקאמר נמי התם דרב כרבי יוסי בן שאול שאמר בשם רבי אין אוכלין על המוקצה אלא על מקומן והדר קאמר מה בין הוא לבין בניו ומשני הוא ע״י שהוא תלוי בו מוקצה אסור בניו ע״י שאינם תלויים במוקצה מותר ופסק ככר ותימה הוא למה לא כתב דבניו ובני ביתו אוכלין וליכא לתרוצי דרבי פליג אמתני׳ דקאמר אין אוכלין על המוקצה אלא על מקומן ומשמע דאלא במקומן אין אוכלין כלל דאפילו תימא הכי הוה לן למפסק כסתם מתני׳ ותו דרב גופיה מתרצי׳ אליביה מה בין הוא לבין בניו ויש לתרץ דלכך דקדק רבינו בלשונו וכתב לא יאכל מהם עראי דמשמע הוא לא יאכל אבל בני ביתו אוכלין מדלא כתב אין אוכלין מהן עראי כלשון רבינו:

משנה למלך

טז היה דש הגרוגרות כו׳. בפ״ו דמציעא (דף פ״ט) אמרינן דהכותל בתמרים ובגרוגרות אין פועל אוכל הואיל ונגמר מלאכתו למעשר. ובתוספתא לא נגמרה מלאכתם למעשר עד שיתחממו ויתכבשו יע״ש:

מלאכתן אע"פ שלא יבשו כל צרכן: **יח** החרובין עד שלא כנסן לראש הגג מוריד מהן לבהמה ופטור. מפני שהוא מחזיר את המותר לייבשו ונמצא מאכיל עראי: **יט** מע"ר שהקדימו בשבלים אסור לאכול ממנו עראי קודם שיפריש תרומתו ואם אכל מכין אותו מכת מרדות. כיצד היא אכילת עראי כגון שהיה מקלף שעורים ואוכל מקלף אחת אחת ואם קלף וכנס לתוך ידו חייב לעשר. היה מולל מלילות של חיטים * מנפה מיד ליד ואוכל. ואם נפה לתוך חיקו חייב לעשר ואין צ"ל אם ניפה בכלי שאין זה עראי. וכן נוטל מן היין ונותן לקערה לתוך תבשיל צונן ואוכל. אבל לא לתוך הקדרה אעפ"י שהיא צוננת מפני שהיא כבור קטן. וכן סוחט זיתים על בשרו אבל לא לתוך ידו וכן כל כיוצא בזה: **כ** *וכשם שמותר לאכול עראי מפירות שלא נגמרה מלאכתן כך מותר להאכיל מהן לחיה ולבהמה ולעופות כל מה שירצה ומפקיר מהן כל מה שירצה קודם שיעשר. ואם נגמרו אעפ"י שלא נקבעו למעשר לא יפקיר. ולא יאכיל לבהמה ולחיה ולעופות אכילת קבע עד שיעשר. ומותר להאכיל לבהמה עראי מן הטבל ואפילו בתוך הבית. ומאכיל פקיעי עמיר עד שיעשם חבילות: **כא** המוצא קציצות בדרך אפילו בצד שדה קציצות הרי אלו פטורין מן המעשר. מצא גרוגרות אם דרסו רוב הגרוגרות רוב האדם חייב לעשר. שחזקתן מדבר שנגמרה מלאכתן. וכן אם מצא פלחי דבילה שידוע שהם מדבר הגמור:

מצא

* (כן גרים סה"ד פ"מ אבל בירושלמי מנפית. ובבבלי שם ובבילה דף י"ג ע"ב מנפה וכן גרים שם רש"י ותוס'):

השגת הראב"ד

*וכשם שמותר לאכול עראי מפירות וכו' עד שיעשם חבילות: א"א שבושים אני רואה בכאן בירושלמי אמרינן הכי משעמיד ערימה בראש גגו אלמא ערימה קובעת בחרובין אפילו בראש גגו ובתוספתא תניא היתה לו ערימה של בללים ושל גרוגרות ושל חרובין בראש גגו בורר ואוכל בורר ומניח על השלחן בורר ומשליך לפני בהמתו אלמא בראש גגו אינו קובע אפילו משעמיד ערימה ואפשר דמתנייתא פליגי אהדדי דתנא דתוספתא סבר ערימה בראש גגו לא קבעה והני עלה ורבי שמעון בן אלעזר אומר אין בהמה אוכלת עראי בחצר ולא ידעינן אי פליגי רבנן עליה או לא וכיון דלא חזינן פלוגתא איכא למיחש למילתיה דבתר קביעותא לא תאכל ממנו עראי ומה שלקח מן התוספתא לעולם הוא מאכיל בפקיעי עמיר עראי עד שיעשנו חבילות בעמיר שהוא מאכל אדם כגון חבילי היאה והקורניות שהם מאכל אדם ומאכל בהמה וזה המאכף לא בא לפרש אלא לאסוף ולכנוס:

רדב"ז (סכ"י)

יח החרובין עד שלא כנסן לגג וכו'. שם בירושלמי מותיב ר' יוסי בן שאול לרבי והא תנינן החרובין עד שלא כנסן לגג א"ל לא תתיבני חרובים חרובין מאכל בהמה הם פירש רבינו מפני שהוא מחזיר את המותר וכו' ורבינו משון כתב וכיון דיהיב ליה לבהמה ידעי דלא יבשו כל צרכן בראש הגג דלאחר שיבשו כל צורכן אין להאכילן לבהמה וטעמו של רבינו נראה נכון שהרי מאכל בהמה הם אפילו שיבשו כל צורכן והכי תנן בהדיא פ"ג והחרובין עד שלא כנסן לראש הגג מוריד מהן לבהמה ופטור מפני שהוא מחזיר את המותר: **יט** מעשר ראשון שהקדימו בשבולין וכו'. אע"פ שאין הלוי חייב להפריש ממנו תרומתו עד שידושנו מ"מ אסור לאכול ממנו עראי שהרי יש בתוכו תרומה גדולה ולפיכך מכין אותו מכת מרדות: כיצד היא אכילת עראי וכו'. במשנה פ"ד הסוחט זיתים על בשרו פטור אם סחט ונתן לתוך ידו חייב המקפה לתבשיל פטור לקדרה חייב מפני שהוא כבור קטן: מקלף שעורים וכו' מולל מלילות של חטין וכו'. כלשון רבינו וצריך טעם למה לא שנאן כסדר דתנא במשנה: **כ** וכשם שמותר לאכול עראי וכו'. פ"ק דפיאה מאכיל לבהמה לחיה ולעופות ופטור מן המעשרות עד שימרח ונוטל מן הגורן וזורע ופטור מן המעשרות עד שימרח דברי ר' עקיבא וברייתא תנן ונותן משום הפקר ופטור מן המעשרות עד שימרח: ומותר להאכיל לבהמה עראי וכו'. תנן בפ"ק הסדר והאמוקין והחרובין משיעמיד ערימה ואמרינן בירושלמי תני משיעמיד ערימה בראש גגו ופרשו לה אפילו משיעמיד ערימה בראש גגו והא דתניא בתוספתא היתה לו ערימה של בללים ושל גרוגרות ושל חרובין בראש גגו בורר ואוכל בורר ומניח על השלחן בורר ומשליך לפני בהמתו ע"כ. האי תנא סבר ערימה בראש גגו לא קבעה כאשר כתב הראב"ד ז"ל ולא קי"ל כוותיה אלא כסתם מתני' דתנן והחרובין משיעמיד ערימה משמע בכל מקום כדפרשו בירושלמי ומיהו הא דתני עלה רבי שמעון בן אלעזר אומר אין בהמה אוכלת עראי בחצר קשה על רבינו והשיגו הראב"ד ז"ל כיון דלא חזינן פלוגתא איכא למיחש למילתיה דבתר קביעותא לא תאכל ממנו עראי. ותו קשיא לי על רבינו מדידיה אדידיה שכתב בסמוך לעיל אם גמרו אע"פ שלא נקבעו למעשר לא יפקיר לא יאכיל לבהמה ולחיה ולעופות אכילת קבע עד שיעשר הא אכילת עראי מאכיל ומאי איריא לא הוקבעו אפילו הוקבעו נמי מאכיל לבהמה עראי ובהא איכא למימר דמה שכתב אע"פ שלא הוקבעו למעשר דאשמעינן דאפילו בכה"ג לא יאכיל קבע אבל עראי מאכיל אע"פ שהוקבעו. יש ליישב דינו של רבינו דס"ל דודאי ידעינן פליגי רבנן עליה דכיון דעיקר אכילת קבע של בהמה אפילו בטבל גמור לא הוי אלא מדרבנן אכילת עראי לא גזרו. ומה שכתב הראב"ד ז"ל ולא ידענא אי פליגי רבנן עליה או לא אי הוא לא ידע אפשר דרבינו ידע דודאי פליגי עליה ואני בעניותי אומר דת"ק דר"ש בן אלעזר פליג עליה דהא ס"ל ערימה בראש הגג לא קבעה ולפיכך אינו מאכיל אלא עראי בחצר דקובעת למעשר מאן דכר שמה דלימא ר' שמעון ב"א עלה אין הבהמה אוכלת בחצר אלא ודאי בממיס לת"ק דקאמר שהבהמה אוכלת עראי בחצר אע"ג דקובעת למעשר פליג עליה ואמר אין הבהמה אוכלת עראי בחצר וה"ק ת"ק בדבר שלא הוקבע למעשר כגון ערימה בראש גגו אדם ובהמה שוין דאוכלין עראי אבל בחצר שהוקבע למעשר ביניהם חילוק דאדם אינו אוכל אפילו עראי ובהמה אוכלת עראי וטעמא כדכתיבנא לעיל ואתא רבי שמעון ב"א לאפלוגי דאדם ובהמה שוין ואינם אוכלין עראי ועלו דברי רבינו כהוגן: ומאכיל פקיעי עמיר וכו'. רבינו העתיק לשון התוספתא והשיג עליו הראב"ד שהיה לו לפרש דאיירי בחבילי שהם והקורניות שהם מאכל אדם ומאכל בהמה ואני שמעתי לא אבין מה היה צריך לפרש דכל שהוא מאכל בהמה ולא מאכל אדם אינו חייב במעשר ואפי' יעשה אותם חבילות ותו דסתם עמיר הוא מאכל אדם ונראה דעת רבינו דאפילו דבר שהוא מאכל אדם איירי דוקא כגון דעדיין לא עשה אותם חבילות מותר להאכיל לבהמה אבל אחר שעשה אותם חבילות גילה בדעתו שהם למאכל אדם ואינו מאכיל אותם בהמה תדע דהא אפילו עשה אותם חבילות עדיין לא הוקבעו למעשר ואמאי לא יאכיל לבהמה אלא ודאי טעמא הוא כיון שגלה בדעתו שהם לאדם ונגמרה מלאכתן אע"ג דלא הוקבעו למעשר לא יאכיל לבהמה כלום קבע אבל עראי מאכיל לפי שיטת רבינו הילכך מיתוקמא שפיר אפילו בעמיר שהוא מיוחד למאכל אדם דוקא ולא הוצרך לפרש: **כא** המוצא קליות בדרך וכו'. פ"ג מצא קליות בדרך אפילו בצד שדה קליות וכן תאנה שהיא נוטה על הדרך ומצא תחתיה תאנים מותרות משום גזל ופטורות מן המעשרות ופירוש קליות גרגרים תלושים מן האילנות: מצא גרוגרות וכו'. שם משנה כלשון רבינו אלא שהוסיף בה דבעינן שדרסו רוב בני אדם רוב הגרוגרות ולא דרסו רוב בני אדם ולא דרסו רוב הגרוגרות או שדרסו רוב הגרוגרות ולא דרסו רוב בני אדם פטורים מן המעשר דפלינן מרוב בני אדם שלא דרסו א"נ ברוב גרוגרות שלא נדרסו:

מצא

כסף משנה

יח החרובין עד שלא כנסן לראש הגג מוריד מהן וכו'. משנה שם (פ"ג מ"ד): **יט** מעשר ראשון שהקדימו בשבלין אסור וכו'. בפ' קמא דבילה (דף י"ג): כיצד היא אכילת עראי וכו' עד לתוך חיקו חייב לעשר. משנה ה' בפ"ד דמעשרות: וכן נוטל מן היין וכו'. משנה בפ"ד דמעשרות (משנה א) המקפה לתבשיל פטור ולקדרה חייב מפני שהוא כבור קטן. ופירש רבינו בפי' המשנה המקפה לתבשיל ר"ל הלוקח יין לעשות ממנו מרק לתבשיל ומקפה הוא מרק ובתנאי שיהיה אותו תבשיל צונן וכן אמרו בגמרא ירושלמית (הלכה א') תפתר בתבשיל צונן אבל לבשל היין אסור כמו שאמרנו שהאש קובעת למעשר ואמרו ולקדרה חייב ואפילו אין שם לא תבשיל ולא אש כי הטעם מה שזכרנו עכ"ל: וכן אם סוחט זיתים על בשרו אבל לא לתוך ידו. שם במשנה: **כ** וכשם שמותר לאכול עראי וכו' עד קודם שיעשר. משנה ספ"ק דפאה. ומה שכתב ואם גמרו וכו'. כן משמע שם במשנה: ומותר להאכיל לבהמה וכו'. נתבאר לעיל בפ' זה: כתב הראב"ד וכשם שמותר לאכול עראי וכו' עד שיעשם חבילות. א"א שבושים אני רואה בכאן וכו'. ואיני יודע מה שייך לומר כאן שיבושים שאם מפני שלא פסק אי ערימה קובעת בראש גגו כירושלמי או אינה קובעת כתוספתא זה לא יקרא שיבוש וכן מה שלא כתב אם בהמה אוכלת עראי בחצר ג"ז לא יקרא שיבוש ולענין מה שהקשה מהירושלמי לתוספתא אפשר לומר דלא פליגי דירושלמי מיירי בשכנס החרובין שהיו בראש גגו והעמידן ערימה ותוספתא מיירי בשהביא חרובין והשליכן בראש גגו ומעלמן נעשו ערימה דיקא נמי דקתני בתוספתא היתה לו ערימה ולא קתני העמיד ערימה כדקתני בירושלמי וליכא דמתני' נמי הכי דייקא דקתני החרובין עד שלא כנסן לראש גגו מוריד מהם לבהמה ופטור משמע שאע"פ שהיה משליך חרובין בראש גגו והוי ערימה פטור עד שיכנסם ביד ויעמיד ערימה. ומ"ש ותניא רשב"א אומר אין בהמה אוכלת עראי בחצר וכו' וכיון דלא חזינן פלוגתא איכא למיחש למילתיה וכו'. י"ל שאפילו לפי דבריו שפיר עבד רבינו שלא חש לדרשב"א משום דכיון דס"ל דתרומה בזמן הזה דרבנן כמ"ש בספ"א מהלכות תרומות הו"ל ספיקא דרבנן ולקולא ועי"ל שרבינו סובר דרבנן פליגי עליה דהיא דמאכילין פקיעי עמיר וכו' סתמא במאכל בהמה היא ובפ"ק דדמאי שנינו הלוקח לזרע ולבהמה פטור משמע דוקא דמאי אבל אם ודאי חייב לעשר. ומ"ש וזה המאסף לא בא לפרש אלא לאסוף ולכנוס דבר פשוט הוא שכוונת רבינו בספר זה אינה לפרש אלא לאסוף ולהבר ולפיכך קראו חיבור כ"ש שבמקום הזה לא היה צריך פירוש: ומאכיל פקיעי עמיר וכו'. תוספתא פרק שני דמעשרות: **כא** המוציא קליעות בדרך וכו' עד שידוע שהם מדבר הגמור. משנה פ"ג דמעשרות (משנה ד):

מצא

משנה למלך

יט מעשר ראשון שהקדימו בשבלים כו'. רבינו אזיל לשיטתיה שכתב ברים פ"ד שאין לוקין מן התורה על אכילת טבל עד שיקבע בכניסתו לבית אבל אם נקבע בשאר ששה דברים אין לוקין עליו אלא מכת מרדות ומעשר ראשון שהקדימו בשבלים שהוקבע למעשר ס"ל לרבינו דהוי בכלל ששה דברים ודומה לתרומה שכתב ברים פ"ג שקובעת למעשר ואף שיש חילוק גדול ביניהם דאילו ומה אינה קובעת למעשר אלא אחר גמר מלאכה וכדאיתא בס"פ המביא כדי יין ואילו מעשר ראשון שהקדימו בשבלים קובע למעשר קודם גמר מלאכה וכדאיתא בפ"ק דיו"ט מ"מ ס"ל לרבינו דלא מיקרי מן התורה שלא כראיית פני הבית דכתיב בהדיא בערתי הקדש מן הבית והוו מזה הוי מדרבנן ורש"י ז"ל בפ"ק דביצה (דף י"ג) חילק בזה שכתב שמו טובלו שם מעשר שנקרא עליו טובלו ואוסרו באכילת עראי וכמיתה כדין טבל כו' יע"ש:

כ ומאכיל פקיעי עמיר עד שיעשם חבילות. כתוב בהשגות ומה שלקח מן התוספתא לעולם הוא מאכיל בפקיעי עמיר וכו' (עיין בהשגת הר"א) וכתב על זה מרן דהסיפא דמאכילין פקיעי עמיר כו' סתמא במאכל בהמה וכו' (עיין בכ"מ) ודברי מרן המוהים דודאי מאכל בהמה אין בו חיוב מעשר והסיפא דדמאי מיירי במאכל אדם ובהמה דהא בפ"ק דחולין (דף ז') קאמר ר' יוחנן עלה דהך מתני' דדמאי לא שאנו אלא שלקחן מ"ת-לה לבהמה אבל לקחן מתחלה לאדם ונמלך עליהן לבהמה חייב לעשר אלמא

כב מצא כריכות ברה״י חייב לעשר ברה״ר פטורות והאלומות בכל מקום חייבות במעשר. מצא תבואה מרוחה עושה תרומות ומעשרות על פירות אחרות ואינו חושש. מצא כלכלה מחופה חייבת במעשרות. מצא כלכלה במקום שהרוב מכניסין לשוק אסור לאכול ממנה עראי ומתקנה דמאי. ובמקום שהרוב מכניסין לבתים אוכל ממנה עראי ומתקנה ודאי. מחצה למחצה דמאי. ואם הכניסה לבית מתקנה ודאי. במד״א בדבר שאין לו גמר מלאכה. אבל בדבר שיש לו גמר מלאכה אף ע״פ שהוא מעשר ודאי אינו צריך להפריש תרומה. שחזקתן שהפריש מהן תרומה בשעה שנגמרה מלאכתן: כג *חדרי הנמלים שלנו בצד הערימה החייבת הרי הנמצא בהן חייב למעשרות שידוע שמדבר גמור היו נוררין כל הלילה: כד *המוצא זיתים תחת הזית והחרובין תחת החרוב חייבין במעשר שחזקתן שמאילן זה נפלו. מצא תאנים תחת התאנה הרי הם ספק שהרי משתנות ומתלכלכות בעפר שמא מתאנה זו נפלו או מתאנים שנתעשרו: כה המקדיש פירות תלושין ופדאן קודם שתגמר מלאכתן חייב לעשר. ואם נגמרה מלאכתן ביד ההקדש ואחר כך פדאן פטורין מן המעשרות שבשעת הובתן הוו פטורין מן המעשרות. המקדיש קמה למנחות פטורה מן המעשרות:

השגת הראב״ד

*המוצא זיתים תחת הזית וכו׳ עד או מתאנים שנתעשרו. א״א זה א״צ אלא שמא הפקירם:

פרק רביעי

א אין **הטבל נקבע למעשרות מן התורה עד שיכניסנו לביתו שנאמר בערתי הקדש מן הבית. והוא שיכניסנו דרך השער שנאמר ואכלו בשעריך. אבל אם הכנים תבואתו דרך גגות וקרפיפות פטור מן התרומה ומן המעשרות

השגת הראב״ד

*אין הטבל נקבע למעשר וכו׳. א״א זה בדבר שאין לו גורן:

*במשנה איתא חורי הנמלים. א כמ״ג עשין קל״ס.

כסף משנה

כב מצא כריכות ברה״י עד מצא כלכלה מחופה חייבת במעשרות. תוספתא פ״ב דמעשרות וריפא איתא בפרק אלו מציאות והתם מפרש טעמא: מצא כלכלה במקום שהרוב מכניסים לשוק וכו׳ עד בשעה שנגמרה מלאכתן. ירושלמי בפ״ג דמעשרות והטעם שכשהרוב מכניסין לשוק כבר נקבעו משנגמר מלאכתן כמו שנתבאר בראש הפרק ומעשר דמאי מפני שהוא ספק אם עישרן או לאו אבל תרומה ודאי תרם כמו שיתבאר ובמקום שהרוב מכניסים לבית זה היה מוליכן לבית ועדיין לא נטבלו ולכך אוכל עראי ומתקן ודאי לאכול מהם קבע מחצה על מחצה ספק ומעשר דמאי זהו בשדה שהרי פטור לפנינו אבל בבית מתקן ודאי דכיון שהוא מחצה על מחצה ונכנסו לבית הרי טבול לפנינו לא אתי ספק ומוציא מידי ודאי שהוא לפנינו. ומ״ש בד״א בדבר שאין לו גמר מלאכה וכו׳. שם בירושלמי (הלכה א׳) עד כדון דבר שאין לו גורן אבל דבר שיש לו גורן מפרישין תרומת מעשר ואין צריך להפריש תרומה גדולה שא״א בגורן שתיעקר אלא א״כ נתרמה תרומה גדולה והטעם דבדבר שיש לו גורן צריך להפריש תרומת מעשר מפני שמאחר שהוא דבר שיש לו גורן וא״א שתיעקר אא״כ נתרמה תרומה גדולה הרי הוקבעה למעשר שהתרומה אחד מהדברים הקובעים למעשר. ולשון ספרי רבינו כאן יש בו ט״ס ומצאתי בספר מוגה אבל בדבר שיש לו גמר מלאכה אע״פ שהוא מעשר ודאי אינו צריך להפריש תרומה. ופירוש דברי רבינו במ״ש בד״א בדבר שאין לו גמר מלאכה נראה דבריפא דקתני מתקנה ודאי היינו לומר שמפרישים ממנה אף תרומה גדולה וע״ז אתי בד״א דוק ותשכח: כג חדרי הנמלים וכו׳. משנה בסוף מעשרות (משנה ז): כד המוצא זיתים תחת הזית והחרובין תחת החרוב וכו׳. משנה ד׳ וירושלמי פ״ג דמעשרות. ומ״ש מצא תאנים וכו׳ שם במשנה (דף ס״ב:) תאנה שהיא נוטה על הדרך ומצא תחתיה תאנים מותרות משום גזל ופטורות מן המעשרות ובפרק אלו מציאות (דף כ״א:) אמרינן תאנה עם נפילתה נמאסת ומפרש רבינו דעל ידי כן אינו ניכר אם הם מתאנה זו אם לאו והרי הן ספק ויש לתמוה א״כ היכי קתני פטורות מן המעשר ואפשר לדחוק ולומר שכלפי שתנה בזיתים וחרובין חייב שנה בתאנים פטורות כלומר שאינם בחיוב הזיתים והחרובין שהם חייבים ודאי אבל מכל מקום מידי ספיקא לא נפקי וכ״כ רבינו בפירוש המשנה פטורים מן המעשר אבל יעשר דמאי בלבד: וכתב הראב״ד המוצא זיתים וכו׳ עד או מתאנים שנתעשרו א״א זה אינו צריך אלא שמא הפקירם עכ״ל ואין בזה השגה על רבינו דאיכא למימר חדא מתרי טעמי נקט. כתב הר״י קורקוס ז״ל פ׳ אלו מציאות הביאו משנה זו להקשות לרבא דאמר יאוש שלא מדעת הוי יאוש דא״כ בזיתים והחרובין לתה אסור ותירצו א״ר אבהו שאני זית הואיל והזוהו מוכיח עליו וכו׳ א״ה התאנה נמי אמר ר״פ תאנה עם נפילתה נמאסת וכובר רבינו שאע״פ שתירוץ דר׳ אבהו ור״פ לתרוצי לדרבא איתמר ולית הלכתא כוותיה דברי רבי אבהו ור״פ קושטא נינהו ביישוב המשנה וכן הוכיח הרמב״ן: כה המקדיש פירות תלושין וכו׳ עד היו פטורים מן המעשרות. משנה פרק רביעי דפיאה (משנה ה) ופ״ג דחלה (משנה ד): המקדיש קמה למנחות פטורה מהמעשרות. כך מצאתי בספר מוגה והוא משנה במנחות פרק ר׳ ישמעאל (דף ס״ו) גבי עומר:

פ״ד א אין הטבל נקבע למעשר עד שיכניסנו לביתו וכו׳. נתבאר בפרק שקודם זה. ומ״ש והוא שיכניסנו דרך השער וכו׳. בפרק הפועלים (דף פ״ח): כתב הראב״ד אין הטבל נקבע למעשר וכו׳ א״א זה בדבר שאין לו גורן עכ״ל. ואני אומר דאזדא לטעמיה שכתב בר״פ זה גבי בד״א בגומר פירותיו למכרן בשוק וכבר כתבתי שם טעם לדברי רבינו:

רדב״ז

כב מצא כריכות ברה״י וכו׳. זה נלמד מדתנן פרק אלו מציאות כריכות ברה״ר הרי אלו שלו ברה״י נוטל ומכריז והאלומות בין ברה״ר בין ברה״י נוטל ומכריז וכל היכא דאמרינן הרי אלו שלו זוכה מן ההפקר וההפקר פטור מן המעשר: מצא תבואה מרוחה וכו׳. ירושלמי פ״ג תניא מצא פירות ממורחים בשדה מכונסין אסורין משום גזל מפוזרין מותרין משום גזל בין כך ובין כך חייבין במעשרות ופטורין מתרומה גדולה שאי אפשר לגורן שתיעקר אלא א״כ נתרמה ע״כ. והתם איכא פלוגתא אם מעשרין בבית או בשדה ומשמע דהלכה דאין מעשרין אלא בבית הילכך זה שמצא תבואה מרוחה ודאי לא מתעשרה ויכול לעשותה תרומות ומעשרות על פירות אחרות ולא הוי מן הפטור על החיוב אע״ג דפטור מתרומה גדולה: מצא כלכלה מחופה וכו׳. בירושלמי יהיב טעמא שעד עכשיו דעת בעליה עליה: מצא כלכלה במקום שהרוב וכו׳. ירושלמי כלשון רבינו וס״פ במקום שהרוב מכניסין לשוק הרי נגמרה מלאכתה ואסור לאכול ממנה אפילו עראי ומתקנה דמאי דרוב עמי הארץ מעשרין הם ובמקום שהרוב מכניסין לבית אזלינן בתר רובא ולא נתקנה כלל הילכך מתקנה ודאי: מחצה על מחצה הדבר ספק אוכלה עראי ומתקנה דמאי: הכניסה לבית מתקנה ודאי ואינו אוכל עראי שהרי הוקבעה למעשר: בד״א בדבר שאין לו גמר מלאכה וכו׳. זה מתבאר מהירושלמי שכתבתי למעלה שאי אפשר לגורן שתיעקר אלא א״כ נתרמה ויש טעות בספרים שלנו וכן צריך להגיה אעפ״י שהוא מעשר ודאי אין צריך להפריש תרומה שחזקתן וכו׳. ירושלמי עד כדון דבר שאין לו גורן אבל דבר שיש לו גורן אין צריך להפריש תרומה:

כג חורי הנמלים שלנו בצד הערימה וכו׳. משנה פ״ה דמעשרות כלשון רבינו וקשה לי שלא ראינו הנמלים מהלכים בלילה ואפשר דממקום קרוב גוררין בלילה והא דקתני בצד הערימה החייבת אם היא חייבת בתרומה ומעשר צריך להפריש תרומה ומעשר והם היא חייבת במעשרות לבד מפרים מעשרות לבד:

כד המוצא זיתים תחת הזית וכו׳. משנה פ״ג ובזיתים ובחרובין חייבין ופי׳ במשנה ובתנאי שימצא הזיתים תחת אילן הזיתים והחרובין תחת אילן החרובין והכי איתא בירושלמי וטעמא בפרק אלו מציאות דלא מייאש ולא הוי הפקר ואסור משום גזל דחזותו מוכיח עליו של מי הוא אבל תאנה עם נפילתה נמאסת ולא ידיע: מצא תאנים וכו׳. שם במשנה וכן תאנה הנוטה לדרך ומצא תחתיה תאנים מותרות משום גזל ופטורות מן המעשר ע״כ ואעפ״י שהם פטורות מעשרן דמאי מפני הספק ובטעם הספק כתב הראב״ד ז״ל שמא הפקירם וכן נראה דעת רש״י שכתב עם נפילתה נמאסת הילכך כיון דידע דנתרא מעיקרא מייאש משום מאיסותא דמכי נפלה לא חשיבא עליה ומפקר לה וטעמו של רבינו משום דלא גרים עם נפילתה נמאסת אלא נמסית כלומר אינה נכרת של מי הוא אבל לעולם לא מפקר לה הילכך כיון דאיכא לספוקי שמא מתאנים שנתעשרו נפלו מהעשרות דמאי ולא ודאי וכיון דתרוייהו מודים דהוי ספק אין להאריך בטעמא. ומיהו טעמו של הראב״ד נראה מהסוגיא של פרק אלו מציאות, אלא דאכתי ק״ל כיון דתנן סתמא פטורות מן המעשרות ואמרינן בגמרא תאנה עם נפילתה נמאסת ודאי מייאש ממנה ואפקורי מפקר לה ואמאי הוי ספק. וי״ל כיון שנמצאו תחת התאנה לא הוי ודאי הפקר למר כי טעמיה ולמר כי טעמיה ותנא דמתניתין אגב דתני גבי זיתים וחרובין חייבות תני נמי תאנים פטורות אבל לעולם מתעשרות דמאי ולאו דוקא זיתים וחרובין אלא כל דדמי להו דחזותו מוכיח עליו ולאו דוקא תאנים אלא כל דדמי להו דעם נפילתה נמאסת דלא תימא הכי קשיא דיוקא דמתניתין דידה אדידה. ודוקא שמצאן בדרך אבל בינו לבין חבירו לא והכי איתא בירושלמי ותימה על רבינו אמאי כתב לה סתם וי״ל דסמך על מה שכתב ברישא דמילתא המוצא קציעות בדרך וכל מציאה בדרך היא:

כה המקדיש פירות תלושין וכו׳. פרק ד׳ דפיאה משנה כלשון רבינו. ומה שכתב ופדאן קודם שתגמר מלאכתן חייבין היינו שהקדישן אחר שבאו לעונת המעשרות אבל אם הקדישן קודם שיגיעו לעונת המעשרות ופדאן אחר שהגיעו פטורין שהרי בשעת חיובן היו ביד הגזבר והכי איתא במתניתין דפיאה וזהו שכתב רבינו הקדיש פירות תלושין ומשמע שכבר הגיעו לעונת המעשרות:

פ״ד א אין הטבל נקבע וכו׳. פ׳ השוכר את הפועלים אמר ר׳ ינאי אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית שנאמר בערתי הקדש מן הבית ואקשינן עליה והא כתיב ואכלו בשעריך ההוא מיבעי ליה דעייל ליה דרך שער לאפוקי דרך גגות וקרפיפות דלא כלומר דבעינן תרתי שיכנס דרך השער לתוך הבית א״ר הושעיא מערים אדם על תבואתו

משנה למלך

אלמא דבמאכל אדם ובהמה איירי מתני׳ וכרים פרק כלל גדול (דף ס״ז) אמרינן גדול עונשה של שביעית יותר מן המעשר דהלו שביעית איתיה בין במאכל אדם בין במאכל בהמה ואילו מעשר במאכל אדם איתא במאכל בהמה ליתא וכרואה דברי רבינו בפ״ב מהלכות תרומות יראה איך הדבר מבואר דכל שאינו מאכל אדם פטור מן המעשר ואפילו הסיאה והאזוב וקורנית שהם מאכל אדם ובהמה אם זרעם מתחלה לבהמה פטורים מן המעשר ודברי מרן צריכים אלני תלמוד:

כב מצא כלכלה במקום שהרוב מכניסין כו׳. עיין לקמן פי״א דין ט׳ ודוק:

כה המקדיש פירות תלושין ס׳. עיין לעיל פרק ג׳ דין ס׳ ודוק:

המעשרות: ב יראה לי שאין לוקין מן התורה על אכילת הטבל עד שיקבע בכניסתו לביתו כמו שביארנו מפי השמועה. אבל אם נקבע בשאר הששה דברים שמנינו אין לוקין עליו אלא מכת מרדות מדבריהן. וכן האוכל מפירות שדעתו להוליכן לשוק אחר שנגמרה מלאכתן אינו לוקה אלא מכת מרדות כמו שביארנו. שאין הגומר למכור חייב במעשר אלא מדבריהם: ג בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות אינו קובע וכן הגגים אינן קובעין אע"פ שהבית שלמטה קובע. ואם לא היה בגג ארבע אמות על ארבע אמות כגון שהיה הבית משופע ועולה אינו פוטר מן המעשר אלא הרי גג זה כמקצת אויר הבית: ד הצריפין והבורגנין ובתי הקיץ והוא ארבעה עמודים ותקרה על גביהן שנמצא בלא כותלים וכן סוכות שעושין בני הכרמים ובני הגנות בימי הקיץ אע"פ שדרין בהן כל ימי הקיץ ויש בהם רחים ותרנגולין אינן קובעין למעשר. וכן סוכת היוצרים החיצונה וסוכת החג בחג אינן קובעין שכל אלו אין דירתן קבע: ה הצריפין והבורגנין טובלין לבעליהן אף ע"פ שאינן טובלין לכל אדם וכן בית הספר ובה"מ טובל לזה שיושב ומלמד מפני שהם כביתו ואין טובלין לאחרים: ו בהכ"נ ובה"מ אם יש בהן בית דירה קובעין ואם לאו אין קובעין. האוריארות והאוצרות שבשדות העשויות למכונס אינן קובעין ואם היו לדירה קובעין: ז כשם שהבית קובע למעשר כך החצר קובעת למעשר. ומשיכנסו לחצר דרך השער נקבעו אע"פ שלא הכניסן לתוך הבית: ח אי זו היא חצר הקובעת. כל שהכלים נשמרין בתוכה. או שאין אדם בוש מלאכול בתוכה. או חצר שאם יכנס אדם לה אומרין לו מה אתה מבקש. וכן חצר שיש בה ב' דיורין או שהיא לשני שותפין שאחד פותחה ונכנס ואחד בא ונכנס או יוצא ונועל הואיל והן פותחין ונועלין הרי זו

כסף משנה

ב יראה לי שאין לוקין וכו' אבל אם נקבע בשאר הששה דברים שמנינו וכו'. ירושלמי פ"ג דמעשרות (הלכה א') אמר ר' יוחנן מקח ותרומה ושבת אינן הורס. וא"ת למה תלה הדבר בירא' לי כיון שהוא פשוט בירושלמי וי"ל שאע"פ שהשלשה דברים מבוארים בירושלמי השלשה דברים אחרים אינם מבוארים ורבינו ר"ל ללמוד אלו מאלו ועדיין יש לדקדק למה כתב אין לוקין מן התורה הכי הל"ל אין הטבל נקבע מן התורה אלא בכניסתו לבית וממילא הוה משמע דינו למלקות: וכן האוכל מפירות שדעתו להוליכן לשוק וכו'. פשוט הוא:

ג בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות וכו'. פ"ק דסוכה אמרינן דלא חשוב לכמה דברים ובירושלמי דמעשרות פ"ג אמרינן דאינו טובל למעשר: וכן הגגים וכו'. משנה פרק ג' דמעשרות (משנה ו'). ומ"ש ואם לא היה בגג ארבע אמות וכו'. ירושלמי שם פירוש שאם אין בו ד' על ד' לא חשיב באפי נפשיה ובטיל לגבי בית:

ד הצריפין והבורגנין וכו'. משנה ז' שם. ומ"ש ובתי הקיץ והוא ד' עמודים וכו' זהו פירוש האלקטיות השנוי שם. ומ"ש וכן סוכות שעושים בני הכרמים וכו'. שם במשנה סוכת גינוסר אע"פ שיש בו ריחים ותרנגולים פטורה: וכן סוכת היוצרים וכו'. משנה שם וכת"ק. ומ"ש וסוכת החג בחג וכו'. ג"ז במשנה שם וכחכמים:

ה הצריפין והבורגנין טובלים לבעליהן ירושלמי שם: וכן בית הספר ובית המדרש וכו'. שם בירושלמי: ו בית הכנסת ובית המדרש וכו'. בתוספתא ספ"ק דמעשרות: האוריארות והאוצרות שבשדות וכו'. גם זה תוספתא שם:

ז כשם שהבית קובע למעשר כך חצר קובעת וכו'. בפרק ג' דמעשרות (משנה ה) תנן איזוהי חצר שהיא חייבת במעשרות רבי ישמעאל אומר חצר הצורית שהכלים נשמרים בתוכה ר"ע אומר כל שאחד פותח ואחד נועל פטורה ר' נחמיה אומר כל שאין אדם בוש מלאכול בתוכה חייבת רבי יוסי אומר כל שנכנס לה ואין אומרין לו מה אתה מבקש פטורה ואיתמר עלה בירושלמי (הלכה ג') הלכה כדברי כולהון להחמיר וכו'. תני ר' שמעון בן אלעזר אומר משום ר"ע כל שאחד פותח ואחד נועל [פטורה] בשני שותפין לא בשני דיורין מה בין שותף מה בין דיור כאן שהשותף ממחה כך הדיור ממחה אמר רבי יונה בבעל הבית ודיורו היא מתניתין בעל הבית ממחה על ידי דיור ואין דיור ממחה על ידי בעל הבית ופסק התם הלכה כרבי שמעון בן אלעזר דר"ע ופירש ר' שמשון דיורין קרוי שני שוכרין וממחה בחבירו שלא ינעול ואינה משתמרת ומשני רבי יונה בבע"ה ודיורו היא מתני' בע"ה ממחה על ידי דיור ואין דיור ממחה על ידי בע"ה פירוש ולא בשני דיורין דקתני היינו בבע"ה ודיורו אבל שני דיורין הרי הם כשני שותפים: והשתא מה שכתב רבינו שהכלים נשמרים בתוכה היינו כרבי ישמעאל. ומה שכתב או שאין אדם בוש מלאכול בתוכה היינו כרבי נחמיה. ומה שכתב או חצר שאם יכנס אדם לתוכה אומרין לו מה אתה מבקש. היינו כר' יוסי. ומ"ש וכן חצר שיש בה שני דיורין וכו'. היינו דלא כר"ע והטעם מפני מה שאמרו הלכה כדברי כולם להחמיר וכיון דבלשון ר"ע נשנית משמע דרבנן פליגי עליה ומתמרי דאפילו בשני שותפים או בשני דיורים חייבת והלכה כותייהו ויש לתמוה דהא פסיק בירושלמי הלכה כרבי שמעון בן אלעזר דר"ע ואין לומר דהיינו לומר דהלכה כוותיה בפירוש דברי ר"ע אבל אין הלכה כר"ע גופיה דהא קאמר התם הורי רבי יוחנן הלכה כרבי שמעון בן אלעזר דר"ע ולשון הורי הוא הוראה הלכה למעשה וי"ל דכיון דאמרינן הלכה כדברי כולם להחמיר לית הלכתא כר"ע דפטר וכי אמרינן הורי רבי יוחנן כרבי שמעון בן אלעזר דר"ע לאו למימרא שפסק כר"ע שלא פסק אלא כרבנן דמחמרי אלא דהוה אפשר לפרושי דאפילו בבע"ה ודיורו פטר ר"ע ולפי זה כי פליגי רבנן עליה בבע"ה ודיורו דוקא משום דכיון דבע"ה מעכב ע"י דיור הו"ל חצר המשתמרת אבל שני ...ין או שני דיורין רבנן נמי פטרי ואתא רבי שמעון בן אלעזר למימר דבבע"ה ודיורו מודה ר"ע דחייב ופלוגתייהו בשני שותפין או בשני דיורין והשתא ה"ק הורי רבי יוחנן ...ן לחייב אף בשני שותפין או שני דיורין כרבי שמעון בן אלעזר דפריש דפלוגתייהו בהכי ולא כדהוה סלקא דעתך דבהא רבנן נמי פטרי ולפי זה הא דאמר רבי יונה ...ה ודיורו היא מתניתא ה"פ בבע"ה ודיורו היא מתניתא דרבי שמעון בן אלעזר דאמר לא בשני דיורין בבעל הבית ודיורו קאמר לא בשני דיורין דעלמא דהנהו ושני שותפים : ואיכא למידק למה פסק כרבי יוסי דפטר בנכנס לה ואין אומר לו מה אתה מבקש והיה לנו לומר דכיון דבלשון רבי יוסי נשנית משמע דרבנן פליגי עליה ומחייבי והוה ...למיפסק כוותייהו כמו שכתבתי בדר"ע. ויש לומר דבהא דרבי יוסי ע"כ ליכא מאן דפליג דכיון דאין אומר לו מה אתה מבקש אין בה שמירה כלל ואין חצר המשתמרת בעינן: ודע

רדב"ז

...תא ומכניסם במתן שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר והלא שהם ...ה יש לה גורן ואפ"ה צריך שתראה פני הבית כשהיא מרוחה ואיתא נמי ריש ...כילד מברכין ובכמה דוכתי מייתי לה דר' ינאי ור' הושעיא ולא ראיתי שחלקו בין ...דבר שיש לו גורן לדבר שאין לו גורן ודברי הראב"ד ז"ל צריכין לי תלמוד:

...ראה לי שאין לוקין מן התורה וכו'. זה מבואר דכתיב בערתי הקדש מן ...ה ועד שיכנס דרך השער דכתיב ואכלו ...יך אבל שאר הדברים אין קובעין אלא ...בנן ופשוט הוא והכי משמע בירושלמי:

...ית שאין בו וכו'. דפחות מד' אמות לא ...חזי לדירה כדאיתא בירושלמי *תני בית ...בו ד' אמות על ד' אמות פטור מן המזוזה ...עירוב ואינו טובל למעשרות ואין עושין ...עיבור לעיר והנודר מן הבית מותר ליסב ...אין נותנין לו ד' אמות לפתחו ואין נגמת ...ואינו מטמא בנגעים ואין הבעלים חוזרין ...מעורכי המלחמה: הגגין אינם קובעין וכו'. ...כיא פ"ג דמעשרות ומבואר מכך דכתיבנא ...דאי עייל להו דרך גגות וקרפיפות לא ...ואמרינן בירושלמי והוא שיהיה בו ד' ...על ד' אמות מה בית אינו קובע עד ...בו ד' על ד' אף הגג אינו פוטר עד ...בו ד' על ד' והיכי משכחת לה כגון ...יהיה הבית משופע כאשר כתב רבינו:

...צריפין והבורגנין וכו'. משנה שם פ"ג הצריפין והבורגנין והאלקטיות הם ...הקיץ שהזכיר רבינו. וסוכת היוצרים וסוכת ...בחג פלוגתא דתנאי ופסק כחכמים דכל ...לא קבעי למעשר שאין דירתן קבע אבל ...ם הפנימית חייבת וקובעת שאין דירתה ...ערא' אלא קבע:

...צריפין והבורגנין טובלין לבעליהן וכו'. ירושלמי מהו שיטבלו לבעלי ...גנין מן מה דתני בית ספר ובית התלמוד ...ן לספר ולמשנה אבל לא לאחרים הדא ...אמרה שהן טובלין לבעלי הבורגנין:

...ת הכנסת וכו'. זה מבואר בכמה דוכתי כיון שיש שם בית דירה לחזן חשיב בית ...לכל הדברים ואם אין שם בית דירה לא ...ואינו קובע למעשר וטעמא דבשלמא בית ...ובית התלמוד יש שם קביעות המלמד ...בית הכנסת ובית המדרש אין שם קביעות ...אין בה בית דירה לחזן והא דתני בירושלמי ...התלמוד לאו היינו בית המדרש אלא בית ...דים שם המתחילים ללמוד. משנה ותלמוד ...מד יושב שם ומלמד בקביעות ובית המדרש ...שמתקבצים שם לישא וליתן בהלכה והולכין ...הם: האוריארות והאוצרות וכו'. תוספתא ...ולפשר שהוא מלשון ארוות סוסים או שמא הן מקום שכונסין התבואה והם שתוחם לאויר:

...שם שהבית קובע למעשר וכו'. מעשרות פ"ג איזוהי חצר שהיא חייבת במעשרות ר' ישמעאל אומר חצר הצורית שהכלים נשמרים בתוכה ר' עקיבא אומר כל שאחד ...ואחד פותח פטורה ר' נחמיה אומר כל שאין אדם בוש מלאכול בתוכה חייבת ר' ...אומר כל שנכנס לתוכה ואין אומרין לו מה את מבקש פטורה ר' יהודה אומר שתי ...ת זו לפנים מזו הפנימית חייבת והחיצונה פטורה ופסק רבינו כדברי כולם להחמיר. ...היכן פסק [דלא] כרבי יהודה להחמיר. וי"ל שכתב בסמוך בית שער של חצר הרי היא ...והחצר הראשונה הרי היא כבית שער לפנימית וכיון שהפנימית חייבת גם החיצונה ...דלא כר' יהודה וכן אכסדרה ומרפסת. וא"ת מ"ש חצר מסוכה דאמרינן פנימית חייבת וחיצונה פטורה. וי"ל דחצר קביעא וסוכה לא קביעא:

(*עי' סוכה דף ג' ובתוס' ד"ה בית) המוליך

משנה למלך

ב יראה לי שאין לוקין מן התורה וכו'. עיין בתוספות נדה (דף מ"ז) ד"ה איזהו ועיין במה שכתב מרן לעיל פרק ג' דין ד':

...ית שבכנסת ובית המדרש אם יש בהם בית דירה קובעין כו'. עיין לקמן פי"ד מהלכות טומאת צרעת דין י"ד ודוק:

ז כשם שהבית קובעת כו'. כתב מרן בירושלמי הלכה כדברי כולם להחמיר כו' ועיין בס"פ יוצא דופן (דף מ"ז) ודוק:

ח וכן חצר שיש בה שני דיורין כו'. כתב מרן ולפי זה הא דאמר ר' יונה בבעה"ב ודיורו היא כו' לא ידעתי כוונת מרן בזה דלכל הפירושים אפי' דקאמר ר' יונה בבעה"ב ודיורו היא מתני'

זו קובעת: **ט** בית שער של חצר והאכסדרה והמרפסת הרי הן כחצר אם היתה קובעת קובעין ואם לאו אינן קובעין: **י** שתי חצרות זו לפנים מזו שתיהן קובעות. סוכת היוצרים זו לפנים מזו הפנימית קובעת והחיצונה אינה קובעת והחנות קובעת כבית: **יא** המוליך פירותיו ממקום למקום אע"פ שהוא נכנס בהן לבתים ולחצרות בדרך לא נקבעו אלא אוכל עראי עד שיגיע למקום שהוא סוף מגמתו וכן בחזרה: **יב** הרוכלין המחזירין בעיירות שהן נכנסין מחצר לחצר אוכלין עראי עד שמגיעין לבית שלנין בו: **יג** המביא תאנים מן השדה לאוכלן בחצר הפטורה מן המעשרות. שכח והכניסן לתוך ביתו ה"ז מותר להוציאן ולאכול מהן עראי וכן אם שכח והעלן לגג אוכל מהן בגג עראי: *הביאן *לאכלן בראש גגו ושכח והכניסן לתוך חצר חבירו נקבעו ולא יאכל עד שיעשר: **יד** *חצר שהיא נעדרת הרי היא כגנה ואוכלין בתוכה עראי. והוא שיעדר רובה. ואם זרע רובה אין אוכלין עראי וכן אם נטע רובה. ואם נטע לנוי חצר הואיל והיא נעדרת הרי זה אוכל עראי מאותן אילנות

*ס"א לייבשן

השגת הראב"ד

*הביאן לאכלן וכו' עד שיעשר. א"א אני לא מצאתי כן בתוס' אלא בחצרו לא יאכל מהן עראי ור' יוסי בר"י אומר מעלן בראש גגו ואוכל וזהו הנוסחא הנראית בעיני דחצר חבירו למה קובעת בשוכה והלא אינה בית לינה לזה כלל וזה עיקר והכי איתא בירושלמי פ"ג בראש הפרק:

*חצר הנעדרת וכו' עד מאותן אילנות. א"א נראה לי שהסוגיא בירושלמי בטעות וגם הוא הרבה בטעותה והעיקר שאם נזרעה רובה פטורה שהזרעים עושים אותה שדה אבל אם נטעה רובה חייבת שהנטיעות אינן מוציאות מידי יישוב והכי איתא בעירובין ואמרינן בירושלמי א"ר חסדא והוא שנטע לנוי חצר ופו אמרינן התם הדא ילפא מההיא וההיא ילפא מהדא הדא ילפא מסכיא מסכיא שזרע רובה והוא שתהא נעדרת וההיא ילפא מהדא שאם היתה נעדרת שהיא כשדה והוא שיעדר רובה זהו הדרך הנכון והישר וזהו העיקר:

כסף משנה

ט בית שער של חצר והאכסדרה והמרפסת וכו'. משנה ו' בפרק שלישי דמעשרות:

י דע שיש בקצת ספרי רבינו חסרון הניכר וכן היא כתובה בספרים הנכונים שתי חצירות זו לפנים מזו שתיהן קובעות סוכת היוצרים זו לפנים מזו הפנימית קובעת והחיצונה אינה קובעת והחנות קובעת כבית. מ"ש שתי חצירות זו לפנים מזו וכו' היינו דלא כרבי יהודה וכדאמר בירושלמי הלכה כדברי כולם להחמיר וכיון דבלשון רבי יהודה נשנית משמע דרבנן פליגי עליה וסברי דאף החיצונה קובעת והלכה כוותייהו: ומ"ש סוכת היוצרים. משנה שם וכת"ק. ומ"ש והחנות קובעת כבית הכי משמע פרק שני דמעשרות (משנה ב) בהא דקתני ובעל השער ובעל החנות חייבין:

יא המוליך פירותיו ממקום למקום וכו' עד לבית שלנים בו. משנה שם פ"ב (משנה ג) וכת"ק ופירוש בחזרה כתב רבינו שמשון כגון שבחצי הדרך נמלכו לחזור לארצם:

יג המביא תאנים מן השדה וכו' עד ולא יאכל עד שיעשר. תוספתא בפ"ב דמעשרות ובירושלמי רפ"ג דמעשרות:

כתב הראב"ד הביאן לאכלן בראש גגו וכו'. א"א אני לא מצאתי כן בתוספתא וכו'. והאמת שהנוסחא בירושלמי כדברי הראב"ד וטענתו שטען היא טענה שאין עליה תשובה ונראה שהוא טעות סופרים בלשון רבינו וצריך להגיה לתוך חצרו במקום לחצר חבירו. והר"י קורקוס ז"ל כתב שגירסת רבינו נכונה ומה שהקשה עליו דכיון דאינו בית לינה למה יקבע אפשר דלא יאכל עד שיעשר קאי אבעל החצר א"נ דלא אמרו אינו קובע אלא בית שלנים בו אלא ברוכלים שאין להם מקום קבוע ופירותיהם עמהם ודעתם ללכת מיד ולהוליך פירותיהם לכך אין קביעות לפירות אלא מקום שלנים שם אבל מי שהכניס פירותיו לחצר חבירו או לבית חבירו למה לא יקבע מידי בערתי הקדש מביתי כתיב מן הבית כתיב אלא שעדיין קשה דכיון שדעתו היה לאכול במקום פטור ושכח והכניסה לחצר חבירו למה נקבעו והא אמרינן בבבא קמייתא דאם הכניס לאכול בחצר הפטורה אפילו שכח והכניס לביתו יכול לחזור ולהוציאן ולאכול מהן עראי וחצר חבירו ודאי לא עדיף מביתו אדרבא גרע, ואפשר היה לחלק בין שכח והכניס מחצר לביתו דשם הוא שוגג גמ"ר שדרך לטעות בכך אבל בחצר חבירו אין זו שגגה ושכחה זו אינה אלא המלכה וחרפה ומזיד נקרא זה ולכך נקבע ועוד שם נעשית מחשבתו שהכניס לחצר הפטורה אלא שגג ולא הניחם שם והכניסן לבית כדרכו דמסתמא בחצר שלפני הבית איירי וכיון שנפסרו אין חוזרין לחיוב אלא במזיד אבל כאן לא העלם בראש גגו אלא קודם שיעלם לראש גגו הכניסם לחצר חבירו וכיון שקודם שנכנסו למקום הפיטור נכנסו למקום החיוב נתחייבו ומחשבה ראשונה כמאן דליתא דמי דאתי מעשה ומוציא ממנה ודמיא הא לקובע פירות חבירו שלא מדעתו שנקבעו וכיון שחבירו שלא מדעתו קבען ה"ה וכל שכן הוא שלא מדעת עצמו וסיוע מצאתי לזה בירושלמי עכ"ל:

יד חצר שהיא נעדרת וכו'. ירושלמי בספ"ג דמעשרות (הלכה ד') תני בשם רבי נחמיה חצר שהיא נעדרת הרי היא כגנה ואוכלים בתוכה עראי. אמר רבי שמלאי הלכה כרבי נחמיה תני זרע רובה חייב נטע רובה פטורה אמר רב חסדא והוא שנטעם לנויה של חצר הדא הדא ילפא מן ההיא וההיא ילפא מן הדא הדא ילפא מן ההיא זרע רובה חייבת והוא שתהא נעדרת וההיא ילפא מן הדא שאם היתה נעדרת שהיא כשדה והוא שעדר רובה ע"כ בירושלמי והוא כתוב בשיבוש כמו שכתב הראב"ד א"א נ"ל שהסוגיא בירושלמי בטעות וגם הוא וכו' עד וזה העיקר. טעמו במה שכתב שהסוגיא בירושלמי בטעות משום דבספ"ב דעירובין (דף כ"ג:) אמרינן קרפף שהוא יותר מבית סאתים שהוקף לדירה נזרע רובו הרי הוא כגנה ואסור לטלטל בו נטע רובו הרי הוא כחצר ומותר אלמא בזרעים מיבטיל דירה ולא בנטיעות וזה היפך הירושלמי הזה ועוד דהכא על נטע רובה פטורה קאמר והוא שנטעם לנויה של חצר דאדרבה מפני שנטעם לנויה של חצר הוה ליה להתחייב ולכן הוא מסכים לומר שנוסחת הירושלמי מוטעת וצריך לגרוס איפכא זרע רובה פטורה נטע רובה חייבת והשיג על רבינו שאין דבריו לא כגירסא זו ולא כגירסא זו שגירסאות אלו מפלגי בין זרע לנטע והא כדאיתא והא כדאיתא ורבינו משוה נטע לזרע דבין בזה ובין בזה חייב ועוד שכתב שאם נטע לנוי חצר פטורה ואיפכא מסתברא דכיון דנטעה לנוי הצר הרי היא כחצר וחייבת ולדעת רבינו יש לומר שהוא גורס בירושלמי כגירסת ספרים דידן ושאני דין מעשר מדין עירוב דלענין מעשר בין זרע בין נטע אין מבטלין אותה מדין חצר אלא א"כ נטע לנוי חצר דאז הוי דבר קבוע והוה עיקר והוה ליה כגנה והוא שהיתה נעדרת וה"פ נטע רובה פטורה והוא שנטעה לנוי של חצר אבל אם נטעה שלא לנוי חייבת כמו בזרע וקאמר הדא ילפא מן ההיא זרע רובה חייבת והוא שתהא נעדרת פירוש אע"פ שהיא נעדרת דאע"ג דבנעדרת רובה פטורה היינו משום דכשהיא נעדרת נראית כשדה אבל כשזרעה אחר כך יצאה מתורת שדה והוה ליה כחצר כך נראה לי בדעת רבינו:

רדב"ז (שב"י)

יא המוליך פירותיו ממקום למקום וכו'. פ"ב שם המעלה פירותיו מן הגליל ... או עולה לירושלים אוכל מהם עד שהוא מגיע למקום שהוא ... וכן בחזרה ר"מ אומר עד שהוא מגיע למקום השביתה ובירושלמי שקלי וטרו בה ... ומסיקנא הכל מודים ואפילו ר"מ בלינה שלינה טובלת מה בין לינה מה בין ... אדם מגלגל בלינה ואינו מגלגל בשביתה ... מקום אדם לן ואין אדם שובת בכל מקום כת"ק דאפילו נתעכב כדי שיעור שביתה לילה ויום לא הוקבע למעשר ואם שבת השבת קובעת למעשר ואפילו רוצה להתעכ... עד לאחר השבת לא הוטבלו כל זמן שלא שבת ומתני' איירי במוליך פירותיו למכור במוליך לביתו פשיטא שלא הוטבלו עד פני ביתו ואם פגע בו שבת השבת טובלת מ... כדכתיבנא לעיל וכן בחזרה אם לא מצא ל... והחזירן:

יב הרוכלין המחזירין בעיירות. ג"ז שם ... פלוגתא דתנאי ופסק כת"ק ... אוכלין עד שמגיעים למקום הלינה:

יג המביא תאנים מן השדה לאוכלן וכו'. ירושלמי פ"ג משנה רבינו ותני בה או שהכניסום התינוקות הנ... מחזירן למקומן ואוכל לא אמרו אלא שוגג מזיד לא: וכן אם שכח והעלום לגג ו... בירושלמי פלוגתא דתנאי רבי מחייב ור' ב"ר יהודה פוטר ואיכא למידק אי בגג הנ... כגון שאין בו ד' אמות ובבית ד' אמות דמאן דפטר הוי כאילו הכניסן לתוך ... ואמאי אוכל אותן בגג ואי בגג הפוטר דהיינו בו ד' על ד' מאי טעמיה דמאן דמחייב דהכא בגג הקובע דומיא דבית והיינו ט... דמאן דפטר דבדין היה שיחזיר אותם למ... אלא כיון שהגג אין חיובו מצד עצמו והוא התירו לו לאוכלן בגג עצמו ומהאי טעמ... התירו לו לאוכלן בבית אע"ג דשכח וה... לבית אי נמי איירי בגגין דעלמא ומאן דמ... סבר גג קובע למעשר ומאן דפטר סב... לא קבע למעשר. וא"ת א"כ מאי איריא ... אפילו מזיד נמי גג לא קבע וי"ל דהכא ... הקובעת למעשר וכיון ששכח והעלם לגג או... שם עראי ואין צריך להחזירם למקומם

הביאן לייבשן בראש גגו וכו'. זו היא גי... רבינו בתוספתא ומה שהקשה הראב"ד ז"ל דחצר חבירו למה קובעת בשוכה והרי אינה בית לינה לזה ותו קשיא עדיף חצר חבירו מביתו והא אמרינן לעיל המביא תאנים מן השדה לאוכלן בחצר הפ... מן המעשרות שכח והכניסן לתוך ביתו הרי זה מותר להוציאן ולאכול מהן עראי ו... אמאי הוקבעו. וי"ל דהכא מיירי שהיה בדעתו להכניסם דרך שער החצר המחייבת ו... והכניסם בחצר חבירו המחייבת לא מפני שהכניסם נתבטלה מחשבתו הראשונה והוא... למעשר. ואכתי קשה לפי שיטה זו מאי איריא דנקט לייבשם בראש גגו אלא ... דהכא המעביר תאנים לקצות דקי"ל אוכלין על המוקצה במקומו ואין אוכלין על המו... שלא במקומו אבל בניו ובני ביתו אוכלין כדתנן המעביר תאנים בחצרו לקצות בניו ביתו אוכלין ופטורין וקמ"ל הכא שאם שכח והכניסן לתוך חבירו נקבעו למעשר ו... בניו ובני ביתו אין אוכלין וטעמא דבשלמא כשמעלה אותם דרך חצרו הדבר מוכיח נגמרה מלאכתו אבל בחצר חבירו אין הדבר מוכיח שלא נגמרה מלאכתו וכיון שהכ... אותם בחצר חבירו חושש שנגמרה מלאכתו אפילו שיעלם אח"כ לגגו ליבשם לא יאכל ... כיון דהוקבעו הוקבעו כנ"ל כוונת התוספתא לפי נוסחת רבינו:

יד חצר שהיא נעדרת וכו'. ירושלמי פ"ג תני בשם רבי נחמיה חצר שהיא נעדרת היא כגנה ואוכלין בתוכה עראי א"ר שמלאי הלכה כרבי נחמיה תני זרע ... חייבת נטע רובה פטורה אמר רב חסדא והוא שנטעה לנויה של חצר הדא ילפא מן ה... וההיא ילפא מן הדא הדא ילפא מן ההיא זרע רובה חייבת והוא שתהיה נעדרת וה... ילפא מן הדא שאם היתה נעדרת שהיא כשדה והוא שעידר רובה ע"כ. והנה גי... זו אינה לא כדעת רבינו שהרי הוא השוה נטיעה לזריעה ולא כדברי הראב"ד ש... כתב דזריעה עושה אותה שדה ולא נטיעה וגירסת הראב"ד נראית נכונה ב... ובטעם דלפי גירסת רבינו מאי אם זרע רובה אפילו זרע רובה מיבעי' ליה ותו א... פלגינהו בתרתי הכי הו"ל למיתני זרע רובה או נטע רובה חייבת ותו כיון דזר... ונטיעה שוין הן הו"ל לרב חסדא למימר והוא שזרעה או נטעה לנויה ותו דהכי ... למימר ואם נטעה לנוי החצר פטורה ותו דבעירובין משמע דאילנות אין מוציאות מידי ... כאשר כתב הראב"ד הילכך גרסתו נראית נכונה ורבינו נמשך אחר נסחת ספרו:

תאנה

משנה למלך

פא"י לתאי דקאמר רשב"א ולא בשני דיורין וצ"ע: **יג** הביאם לאוכלן בראש גגו וכו'. עיין בפרק שאחר זה דין א' וכמ"ש הראב"ד ומרן שם:

ואחד

תאנה העומדת בחצר וכו'. פ"ג דמעשרות פלוגתא דתנאי ופסק כת"ק דאמר אוכל אחת אחת ופטור ואם צירף חייב ואם עלה לראשה ממלא חיקו ואוכל כלומר אוכל שם בראש התאנה אבל אם הוריד לממה חייב לעשר ולא חילק רבינו בגובה האילן משמע דבכל גוונא אויר חצר אינה קובעת למעשר:
היתה עומדת בחצר וכו'. שם במשנה תאנה שהיא עומדת בחצר ונוטה לגנה ואוכל כדרכו פטור ומשמע דוקא אם עבר ואכל כדרכו והא ודאי ליתא דכיון שנוטה לגנה הוי כאילו נטועה בגנה כאשר כתב רבינו ונראה דהכי גרסינן אוכל כדרכו ופטור: יז גפן שנטועה בחצר וכו'. שם במשנה פלוגתא דתנאי ופסק כר' עקיבא דאמר מגרגר

אילנות: **טו** תאנה העומדת בחצר אוכל ממנה אחת אחת ופטור ואם צירף חייב במעשר. בד"א בשהיה עומד בקרקע. אבל אם עלה לראש התאנה ממלא חיקו ואוכל שם שאין אויר חצר קובע למעשר: **טז** היתה עומדת בחצר ונוטה לגנה ה"ז אוכל ממנה בגנה כדרכו כאילו היתה נטועה בגנה. היתה נטועה בגנה ונוטה לחצר הרי זו כנטועה בחצר שאינו אוכל שם אלא אחת [אחת]: **יז** גפן שנטועה בחצר לא יטול את כל האשכול ויאכל אלא מגרגר אחד אחד וכן ברמון לא יטול את כל הרמון אלא פורט את הרמון באילן ואוכל הפרד משם. וכן באבטיח כופתו בקרקע ואוכלו שם היה אוכל באשכול בגנה ונכנס מן הגנה לחצר אע"פ שיצא מן החצר לא יגמור עד שיעשר: **יח** כסבר הזרועה בחצר מקרסם עלה עלה ואוכלו ואם צירף חייב לעשר וכן כל כיוצא בזה:

פרק חמישי

א הלוקח *פירות תלושין לאוכלן נקבעו למעשר מדבריהם כמו שביארנו. ומאימתי יקבעו. משיתן את הדמים אע"פ שלא משך. הרי שלא נתן דמים והיה בורר ומניח בורר ומניח אפילו כל היום כולו ואע"פ שגמר בלבו ליקח לא נתחייב לעשר. ואם היה ירא שמים משגמר בלבו מעשר ואח"כ יחזיר למוכר אם רצה להחזיר: **ב** הלוקח במחובר לקרקע או שלקח תלוש לשלוח לחבירו לא נקבעו ויש לו לאכול מהן עראי: **ג** האומר לחבירו הא לך איסר זה ותן לי בו ה' תאנים ה"ז אוכל אחת אחת ופטור. ואם צירף חייב לעשר. הא לך איסר זה בעשרים תאנים שאבור לי. בורר אחת אחת ואוכל. באשכול שאבור לי מגרגר ממנו באילן ואוכל. ברמון שאבור לי פורטו באילן ואוכל. באבטיח שאבור לי כופת בקרקע ואוכל. *ואם קצץ את התאנים וצירפם. או שקצץ האשכול או האבטיח. חייב לעשר שהרי לא קנה אלא הנתלש. אבל אם אמר לו הא לך איסור בב' תאנים אלו בב' אשכולות אלו בשני רמונים אלו בב' אבטיחים אלו קוצץ כדרכו ואוכל עראי ופטור שלא נקבעו במקח שהרי לקחן במחובר: **ד** המחליף עם חבירו זה לאכול וזה לאכול שניהן נקבעו למעשרות שהרי לקחו בתלוש. זה לקצות וזה לקצות שניהן לא נקבעו שאין המכר קובע דבר שלא נגמרה מלאכתו כמו שביארנו

* סמג עשין קל"ה:

כסף משנה

טו תאנה העומדת בחצר אוכל ממנה אחת וכו'. משנה בפ"ג דמעשרות (משנה ח) וכת"ק. ומ"ש אבל אם עלה לראש התאנה וכו' עד שאינו אוכל שם אלא אחת משנה שם ובמשנה י':
יז גפן שנטועה בחצר וכו' עד ואוכל שם. ג"ז משנה פ' שם וכרבי עקיבא:
היה אוכל באשכול וכו'. משנה פרק ח' דתרומות (משנה ג') וכרבי יהושע. ומה שכתב אע"פ שיצא מן החצר וכו'. הכי משמע ממה דתני ר' נתן על מתניתין בירושלמי שם ובגמרא דידן סוף פרק המביא כדי יין (דף ל"ה) על ר"א ומינה נשמע לרבי יהושע:
יח כסבר הזרועה בחצר מקרסם עלה וכו'. משנה פ"ג דמעשרות:
פ"ה א הלוקח פירות תלושין וכו' ומאימתי יקבעו משיתן את הדמים וכו'. ירושלמי פרק ג' דמעשרות דמים כמקח: הרי שלא נתן דמים והיה בורר וכו' עד אם רצה להחזיר. בפרק הספינה (דף פ"ה) ופירוש אם רצה להחזיר כלומר אם רצה המוכר וזהו מה שאמרו שם (*מדעת המוכר):
ב הלוקח במחובר לקרקע וכו'. משנה רפ"ה דמעשרות (משנה א):
ג האומר לחבירו וכו'. עד שהרי לקחן במחובר. משנה פ"ב דמעשרות (משנה ה):
כתב הראב"ד ואם קצץ את התאנים וכו' עד לא קנה אלא הנתלש א"א לא מצא זה בתוספתא וכו'. ואני אומר מ"ש רבינו ואם קצץ התאנים וצירפם וכו' לא מהתוספתא למדו אלא מדיוק לשון המשנה הוא למדו דקתני בורר ואוכל משמע הא אם קצצן וצרפן חייב:
ד המחליף עם חבירו וכו' בספ"ב דמעשרות המחליף עם חבירו זה לאכול וזה לאכול זה לקצות וזה לקצות זה לאכול וזה לקצות חייב רבי יהודה אומר המחליף לאכול חייב ולקצות פטור ובירושלמי ניחא לאכול חייב לקצות חייב פירוש בתמיה א"ר אליעזר
*[נקציו ולא מנאחיו]:

השגת הראב"ד

*ואם קצץ את התאנים וכו' עד לא קנה אלא הנתלש. א"א לא מצא זה בתוספתא אלא בפועל שאמרו השוכר את הפועל לקיים מגכש בנצלים לא יאחוז את הקלח ויאכל אלא מקרסם עלה עלה במחובר לקרקע ואוכל. פועלים שהיו עוקרים בבצלים או אוגדין אוכלים ופטורין שהתורה נתנה להם רשות והטעם שהשוכר לנכש עבודתו במחובר לפיכך לא יאכל בתלוש אלא דרך חבורו אבל השוכר לעקור ולאגוד עבודתו במחובר ובתלוש לפיכך אוכל כדרכו ופטור וזהו העיקר והמחבר הזה עוקר ומבלבל ומערבב הכל. ולענין קביעות מעשר אין כאן קפידא אלא בצירוף אבל בתולש הקלח ובקוצץ האשכול אין קפידא ובלבד שלא יצרפן ויאכל:

רדב"ז

...ול ופורס ברמון וסופת באבטיח. ומגרגר ...ול ופורט ברמון משמע בעודו מחובר ...' וכן באבטיחים כופתו בקרקע בעודו ...כר ואוכל שאם תלש את האשכול מן האילן ...כר' טרפון דאמר נוטל את האשכול וכן ...; וכן באבטיח ושו אם תלש את האשכול ...ר ואוכל זהו דרכו והוקבע למעשר לדברי ...קיבא אלא ודאי מגרגר באילן קאמר: ...אוכל באשכול בגנה וכו'. פ"ח דתרומות פלוגתא דר' אליעזר ורבי יהושע ופסק ...יהושע דאמר לא יגמור ועד כאן לא פליגי ...אם חזר והוציאן מן החצר אבל לגמור ...עלמא אפילו רבי אליעזר מודה והכי ...ן בהדיא בירושלמי א"ר נתן לא כשאמר ...אליעזר יגמור בחצר יגמור אלא חוץ לחצר ...שבת יגמור אלא במוצאי שבת ואיתא נמי ...ברייתא סוף פרק המביא כדי יין:
...סבר הזרועה בחצר וכו'. פ"ג דמעשרות משנה כלשון רבינו ובחצר המחייבת ...כגון שנזרעה רובה לפי שיטת רבינו. ...כיון דבכל הני מתנייתא מיירי בחצר ...יבת הא סעמא אוכל מהן אפילו עראי ...משום דאין חצר קובעת אלא בדבר שנגמרה ...תו והכי א"ר יוחנן אחד שבת ואחד תרומה ...חצר ואחד מקח כולן אין קובעין אלא ...שנגמרה מלאכתו וכל הני דאמרן הכא ...לא נגמרה מלאכתו ולפיכך אוכלן עראי ...לא היתה חצר המחייבת היה מותר לאכול מהן אפילו קבע:
...א הלוקח פירות תלושין וכו'. כבר נתבאר זה למעלה שהמקח ...אחד משמשה דברים הקובעין למעשר ומשמע ...ן לאוכלן אבל אם לקחן להזור ולמוכרן ...קבעו עד הלוקח האחרון שלקחן לאוכלן: ...מתי יקבעו משיתן את הדמים וכו'. דקי"ל דבר תורה מעות קונות ...ם תקנו משיכה שלא יאמר לו נשרפו ...בעלייה: הרי שלא נתן דמים וכו'. ...א פרק המוכר את הספינה (דף פח). ...מעשר ואח"כ יחזיר למוכר. ונותן לו דמי ...והכי איתא התם ומקשינן אמאי משום ...בלבו לקנות קנה ונתחייב במעשר ומשני ...הוספתא הכא בירא שמים עסקינן כגון ...ספרא דמקיים אכפשיה ודובר אמת בלבבו: ...לוקח במחובר לקרקע וכו'. מעשרות פ"ה ופסק כת"ק דאמר לקח ...בר לקרקע פטור לקח לשלוח לחבירו פטור. ...שכתב רבינו או שלקח בתלוש הכי אמרינן ...למי והא דאמרינן דאוכל מהם עראי דוקא ...הכניס לבית אבל אם הכניסן אע"פ ...ו לשולחן לחבירו אינו אוכל מהם עראי ...שנתחלהו לו מעשר כדאמרינן בירושלמי ...נהג בני אדם לשלוח לחביריהם סבלים ...ים הללו ע"כ ולא הוצרך לבאר זה דלא איירי ...בדין לוקח אי זה לוקח קובע ואי זה לוקח ...קובע אבל אם נכנס לבית או לחצר החייבת דל לוקח הרי ראה פני הבית וזה נ"ל ברור:

...אומר לחבירו הא לך איסר וכו'. פ"ב פלוגתא דתנאי ופסק כרבי יהודה דאמר אוכל אחת אחת פטור ואם צירף חייב: הילך איסר זה בעשרים תאנים וכו'. ג"ז שם משנה כלשון רבינו: ואם קצץ את התאנים וכו'. כתב הראב"ד לא מצא זה בתוספתא אלא בפועל וכו' ואני אומר שלא למדה אלא ממתניתין כדכתיבנא לעיל גפן נטועה בחצר נוטל את כל האשכול וכן ברמון וכן באבטיח דברי רבי טרפון ר' עקיבא אומר מגרגר באשכול וכו'. משמע דס"ל דאינו נוטל האשכול ממקום חבורו כר' עקיבא וחצר החייבת והמקח שוין שאין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו ומי יתן ואדע מה עלה בדעת הראב"ד ז"ל והלא אם קצץ את האשכול ומגרגר ואוכל זהו דרכו ...ך קבע גדול מזה וכי דרך הוא לאכול הענבים מן האשכול אין דרכו אלא מגרגר הילכך איני רואה עירבוב בדברי רבינו ואם דעת הראב"ד ז"ל לפסוק כר' טרפון למה לא עליו למעלה גבי גפן שנטועה בחצר לא יטול את כל האשכול וכו' ותו דהלכתא כר' עקיבא מחבירו ודבריו צריכין לי עיון איך הוא מפרש פלוגתא דרבי טרפון ורבי עקיבא: אם אמר לו וכו'. שם משנה כלשון רבינו ואיכא למידק למה נקט בשני אשכולות אלו והלא אפילו באשכול אחד הוה מצי למתני כדקתני רישא שהרי אין טעמו של דבר אלא משום דאמר אלו לפיכך קנה במחובר אבל אם אמר שאבורר לי לא קנה אלא בתלוש וי"ל דאף ע"ג דאין דרך לקנות הרבה אלא בתלוש מ"מ כיון דאמר אלו קנה במחובר רישא קמ"ל דאפילו דבר מועט דרכו לקנות בתלוש אם אמר שאבורר לי ולפי זה יתיישב גירסת הספרים שלנו דגרסינן ברישא עשר תאנים ובסיפא עשרים תאנים: המחליף עם חבירו וכו'. פ"ב המחליף עם חבירו זה לאכול וזה לאכול זה לקצות וזה לקצות זה לאכול וזה לקצות חייבים ר' יהודה אומר המחליף לאכול חייב ולקצות פטור ואמרינן בירושלמי דס"ק ר' מאיר הוא דאמר מקח קובע אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו ור' יהודה סבר אין המקח קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו הילכך לקצות פטור וקי"ל כר' יהודה:

שביארנו . לקח האחד פירות שהחליף לאכילה ולקח האחר חליפיהן להקצותן. זה שלקח לאכילה חייב לעשר. וזה שלקח להקצותן לא נקבע למעשר: ה *האומר לחבירו צא ולקט לך עשרים תאנים משלי ואני אמלא את כרסי משלך שניהם פטורים שאין זה חליפין כדי שיהיה מכר ואם צירף ואכל חייב: ו והמתנה אינה קובעת כמכר. ע״ה שהיה עובר בשוק ואמר טלו לכם תאנים אוכלים ופטורין שאין המתנה קובעת. ואם הכניסו לבתיהן אם רוב העם מכניסים לבתים מעשרים ודאי. ואם רוב העם מכניסים לשוק אין מתקנים אלא דמאי שמא עישר ואח״כ הביא לשוק. ואם אמר טלו לכם והכניסו לבתים כשמכנים לבית מעשר דמאי. נתן לו דבר מרובה אפילו אמר לו טול ואכול ה״ז כמי שאמר לו טול והכנים שאינו אוכל עד שיתקן דמאי. וכן אם נתן לו דבר שאין דרכו להאכל חי או שהיה אדם גדול שאין דרכו לאכול בשוק ה״ז מתקן דמאי: ז היו שנים אמר לאחד טול ואכול ואמר לשני טול והכנים זה אוכל ופטור וזה אוכל וחייב: ח *וכן אנשים שהיו יושבים בשער או בחנות ואמר להם טלו ואכלו הרי אלו אוכלין ופטורין. ובעל השער או בעל החנות לא יאכל עד שיעשרו דמאי. שנמצא כאומר לאלו טלו והכניסו לבתיכם שהרי הם כבתיהם. וכבר ביארנו שאין הבית שאינו שלו קובע לו כשיעברו הפירות בתוכו: ט השוכר את הפועלים לעשות עמו בפירות בין בתלושין בין במחוברין הואיל ויש להם לאכול מן התורה במה שהן עושין הרי אלו אוכלין

השגת הראב״ד

*האומר לחבירו צא ולקט וכו׳ עד והמתנה אינו קובעת כמכר. א״א בתוספתא אינו כן אלא האוכל במנין חייב והממלא כרסו פטור וצ״ל בשלא צירף:

השגת הראב״ד

*וכן אנשים וכו׳ עד שהפירות בתוכו. א״א יש כאן שבוש וכאן הוא סותר מה שכתב למעלה לחצר חבירו ובעל השער ובעל החנות בשביל בשיתם חייבין:

כסף משנה

אליעזר ר״מ היא דר״מ אמר מקח טובל בפירות שלא נגמרה מלאכתן ומשמע דלא קי״ל כר״מ מדמתמה גמרא לקנות חייב ועוד דקאמר עלה שם ר״מ ורבי אליעזר שניהם אמרו דבר אחד וקי״ל דכל כה״ג הויא שטה ולא קיימא לן כחד מינייהו. ובגמרא דידן ס״פ המביא כדי יין (דף ל״ה) א״ר יוחנן דאין המקח קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו וכו׳ ולאפוקי מהא דתנן המחליף פירות עם חבירו זה לאכול וזה לאכול זה לקנות וכו׳ חייב ר״י אומר לאכול חייב לקנות פטור ופרש״י המחליף היינו מקח לקנות דהיינו לא נגמרה דמקח קובע אפילו בשלא נגמר. לאכול חייב זה שדעתו לאכול חייב דלדידיה גמר מלאכה הוא:

ה האומר לחבירו צא ולקט לך עשרים תאנים משלי וכו׳: כתב הראב״ד האומר לחבירו צא ולקט וכו׳ א״א בתוספתא אינו כן וכו׳. ויש לומר דהא מילתא איתא בירושלמי פרק ב׳ דמעשרות (הלכה א) צא ולקט לך עשרים תאנים משלי ואני אמלא כריסי משלך הממלא את כריסו פטור והאוכל במנין חייב רבי בון בר חייא בעא קומי רבי זעירא ואין אדם אוכל אחת אחת ברשות הכל ופטור א״ל אין הכא למה הוא חייב א״ל במצרף אי במצרף אפילו הממלא את כריסו יהא חייב ואינו אסור משום חליפין א״ר שמיי אין לו חליפין שלא נתכוון הלה הזה אלא להגס לבו שיאכל. ומפרש רבינו דכי אמר הס במצרף אפילו הממלא כרסו יהא חייב סליק בקשיא וקם דינא שאם צירף זה וזה חייבים ואם לא צירף זה וזה פטורים והר״י קורקוס ז״ל כתב על הא דקאמר בירושלמי אין לו חליפין וכו׳ אלא להגס לבו שיאכל כלומר שזה שהודה לממלא כריסו מכל חבירו לא הודה לו זה תמורת העשרים דמילוי כריסו מסתברא דיותר מעשרים תאנים נתכוון רק במתנה נתן לו מילוי כריסו כדי שיגים לבו לאכול ולא יתבייש א״ל אני הקח תמורת זה כ׳ תאנים משלך ומתנה אינה קובעת ומיהו הלוקט העשרים תאנים נראה שהוא מקח שבשביל מילוי כריסו נתן אותם לו שכיון שהחליף והם במחובר שכן אמר לו לקט ולא באו עדיין לגורן לכך אינו חייב אלא במצרף ולכן שניהם פטורים וטעם שכתב רבינו שאין יה חליפין נראה מהירושלמי דהממלא כריסו קאי דהוי מתנה אבל האוכל במנין חליפין הם אלא דפטור משום דלא הגיעו לגורן ולכן חייב בצירוף דומה לדין שכתב למעלה הא לך איסר זה בעשרים תאנים שאבור וכו׳ קנן וצירף חייב ומהירושלמי שכתבתי אתה למד שמה שחייב רבינו בצירף לאכול במנין הוא ולא לממלא כריסו עכ״ל:

ו והמתנה אינה קובעת כמכר. שם: ועם הארץ שהיה עובר בשוק וכו׳. משנה וירושלמי שם ונראה שהטעם שחילקו בכך שכשרוב העם מכניסים לבתים ודאי שזה לא עישר שעדיין הם בשוק וחזקה שלא ראו פני הבית וסתמא שאינם מעשרים עד שיראו פני הבית הילכך כשיכניסום אלו המקבלים לבתיהם מעשרים ודאי ואם הרוב מכניסים לשוק כיון שנגמרה מלאכתן נתחייבו כמו שנתבאר רפ״ג הילכך כשיכניסום אלו לבתיהם אינם מתקנים אלא דמאי שמאחר שכבר נתחייבו במעשר איכא למיחש שמא עישר. ומ״ש ואם אמר טלו לכם והכניסו לבתים וכו׳ שם במשנה טלו והכניסו לבתיכם לא יאכלו מהם עראי לפיכך אם הכניסו לבתיהם אינם מתקנים אלא דמאי ובירושלמי (פ״ב הלכה א׳) אם במקום שהרוב מכניסין לבתים בהדא תנינן טלו והכניסו לבתיכם לא יאכלו מהם עראי מכיון שאמר טול והכנים כמי שאמר טול אני מעשר על ידיך אבל במקום שהרוב מכניסים לשוק אינו נאמן לומר עישרתי ואינו נאמן לומר לו לתוך ביתי אני מכניסן. ונראה דהכי קאמר דכיון שאמר טול והכנים הוי כאילו אמר לו שכבר נתחייב במעשר אלא שהוא עישר או יעשר על ידו ואנו מאמינים אותו במה שאמר שכבר נתחייב במעשר לפיכך לא יאכלו מהם עראי שאין אנו מאמינים אותו במה שאומר שעישר או שיעשר לענין שיהיה פטור לגמרי אלא הו״ל דמאי הילכך אינם מתקנין אלא דמאי. ומ״מ איני יודע למה השמיט רבינו הא דתנן גבי אם אמר טלו והכניסו לבתיכם לא יאכלו מהם עראי: נתן לו דבר וכו׳ עד וזה אוכל וחייב. ירושלמי שם ונראה הטעם בדבר מרובה דכיון דבעין יפה הוא נותן הו״ל כאומר טול אני מעשר על ידיך וכיון שאין אנו מאמינים שעישר חייב לעשר ודבר שאין דרכו ליאכל חי כיון דע״כ צריך להכניסו לבית לבשלו הוי כאומר הכנים לבית וזהו טעם אדם שאין דרכו לאכול בשוק:

ח וכן אנשים וכו׳. משנה שם: כתב הראב״ד וכן אנשים וכו׳ א״א יש כאן שבוש וכאן הוא סותר וכו׳. טעמו לומר שרבינו כתב בספ״ד הביאן לאכלן ברא״ש הגג ושכח והכניסן לתוך חצר חבירו נקבעו וכאן כתב שאין הבית שאינו שלו קובע לו. ויש לומר שכבר כתבתי שם שנ״ל שיש ט״ס שם בדברי רבינו וצריך להגיה לתוך חצרו במקום לתוך חצר חבירו. ומ״ש וכבר בארנו הוא בפרק ד׳ ובא לתת טעם למה מי שאינו בעל השער ובעל החנות פטור: ט השוכר את הפועלים כו׳ עד הרי זה כלוקח. משנה שם:

שכרו

רדב״ז (מכ״י)

ח האומר לחבירו צא ולקט לך וכו׳. ירושלמי צא ולקט לך עשרים תאנים משלי ואני [...] כריסי משלך הממלא כריסו פטור והאוכל במנין חייב ר׳ בון בר׳ חייא בעי [...] ר׳ זעירא ואין אדם אוכל אחת אחת ברשות הכל ופטור אמר לי אין הכא למה הוא [...] א״ל במצרף אי במצרף אפילו הממלא את כריסו יהא חייב ואין אסור משום חליפין א״ר [...] אין אלו חליפין שלא נתכוון שאים הזה להגס את לבו שיאכל ע״כ. הרי לך [...] דמסקנא דאין כאן חליפין לא לאוכל במני[ן ...] לממלא כריסו כדברי רבינו והתוספתא [...] שנויה כפי הס״ד שיש כאן חליפין ולפיכך [...] בין האוכל במנין לממלא כריסו אבל לפי הנ[...] שניהם אוכלין עראי ופטורין כאשר כתב [...] וזה הירושלמי קשה לשיטת הראב״ד ז״ל [...] נסמך שאם הוא מפרש דהא דקאמר אי[...] חליפין לגבי הממלא כריסו ולפיכך פטור [...] צירף והא מוקמינן במצרף וא״כ מה אי[...] אוכל במנין לממלא כריסו דממלא כרי[סו ...] אם צירף חייב ואם יפרש אין אלו חליפ[ין ...] כדכתיבנא א״כ שניהם אוכלין עראי ולא [...] ואפשר דגירסא אחרת היתה לו בירו[שלמי ...]

ו והמתנה אינה קובעת כמכר וכו׳ [...] היה עובר בשוק ואמר של[...] תאנים אוכלין ופטורין לפיכך אם [...] לבתיהן מתקנין ודאי טלו והכניסו לבתי[כם ...] יאכלו מהם עראי לפיכך אם הכניסו ל[...] אינם מתקנים אלא דמאי ואמרינן עלה ביר[ושלמי ...] שמואל אמר רבי מאיר היא דאמר אין [...] כמכר א״ר יוסי דברי הכל היא אמ[...] לאילין דבי רבי ינאי ואמרין נהיגין הוינא אילין לאילין בחקלא ואכלין ולא מתקנין ומשום דתנן בסיפא אין מתקנין אלא דמא[י ...] רבינו עם הארץ שאינו נאמן על המעש[ר ...] ואם הכניסו לבתיהם וכו׳. ירושלמי דמתניתין מתני׳ במקום שרוב מ[...] לבתיהם אבל במקום שרוב מכניסין לש[וק ...] מתקנין אלא דמאי שמא עישר ואח״כ [...] לשוק: ואם אמר טלו לכם והכניסו לבתיכם שם במשנה לא יאכל מהם עראי כי שמ[...] הוא הכניסם לבית והוקבעו ובמה שאמר ו[...] לבתיכם כלומר שכבר הם מעושרין אינו [...] ולפיכך צריך לעשר דמאי שמא אמת אמר מעושרין ורבינו קיצר וסמך לו על מה [...] בסמוך שמא עישר ואח״כ הביא לשוק ה[...] חיישינן שמא הכנים לבית ועישר ולפיכ[ך ...] אוכל עראי ומתקן דמאי: נתן לו דבר וכו׳. כל אלו החילוקים הוזכרו בירושלמי רבינו:

ח וכן אנשים שהיו יושבים בשער או בחנות וכו׳. שם במשנה היו יושבין בש[ער ...] בחנות ואמר טלו לכם תאנים אוכלין ופטורין ובעל השער ובעל החנות [...] ואמרינן עלה בירושלמי הדא אמרה ביתו של אדם טובל לו ולא לאחר לפיכך השער ובעל החנות חייבין וזהו שכתב רבינו שאין הבית שאינו שלו קובע לו ומיי[...] שהיו כולם יושבים בשער או בחנות ולאותם שאינם בעלי החנות הוי כאילו אמר [...] ואוכלין ופטורים ולאותם שהם בעלי החנות הוי כאילו אמר להם טלו והכניסו. ומה [...] הראב״ד וכאן הוא סותר מה שכתב למעלה כוונתו ז״ל כי למעלה כתב הביאן לייבשן גגו ושכח והכניסן לתוך חצר חבירו הוקבעו משמע דחצר חבירו קובע לו וכבר [...] שאין סתירה בדברי רבינו דלעולם אין חצר חבירו ולא ביתו קובע לו אם אין [...] לינה והתם איירי במי שרוצה לייבשן בראש גגו ועדיין לא נגמרה מלאכתן [...] ובשלמא בזמן שמעבירן דרך חצרו הרואה אומר לא נגמרה מלאכתן שהוא רוצה ולפיכך לא הוקבעו ובניו ובני ביתו אוכלין ופטורין ואיבעיא לן הוא עצמו מהו [...] ופשטו דלא יאכל וטעמא דאוכלין על המוקצה במקומו לפי שהוא ניכר שלא מלאכתו אבל שלא במקומו אין אוכלין שהרואה אומר שנגמרה מלאכתו כבר [...] שכח והכניסן לחצר חבירו הרואה אומר כבר נגמרה מלאכתן ולא מפני שחצר קובעת לו הא למדת דחצר חבירו חמירא מחצירו להאי מילתא שבחצרו מוכחא שרוצה לייבשן ובחצר חבירו לא מוכחא מילתא וכבר הארכתי בזה למעלה ולא ידע[...] היה כתוב בנוסח אשר לפני הראב״ד ז״ל שכתב עליה שיבוש יש כאן כי מה לפנינו מסכים למשנה ולירושלמי:

ט השוכר את הפועלים וכו׳. פ״ב המוציא פועליו לשדה בזמן שאין להם מזונות [...] ופטורין ואם יש להם מזונות אוכלין אחת אחת מן התאנה אבל לא מ[...] ולא מן הקופה ולא מן המוקצה ותניא בפרק השוכר את הפועלים השוכר את לעדר ולקשקש תחת הזיתים הרי זה לא יאכל שכרו לבצור שכרו למסוק שכרו הרי זה אוכל ופטור שהתורה זכתה להם הילכך מתני׳ דהכא איירי שעכרן לק[...] לקשקש שאין להם לאכול מן התורה ואם אין להם מזונות פטורין ואם יש להם [...] הוי כמקח וחייבין וכן פירש רבינו בפירוש המשנה:

תאם

ואם התנה עמהם שיאכלו וכו'. תניא התם השוכר את הפועל לקצות בתאנים הרי זה אוכל ופטור מן המעשר על מנת שאוכל אני ובני או שיאכל בני בשכרי הוא אוכל ופטור ובנו חייב ואמר רבינא עלה משום דמיחזי כמקח: או שיאכל אחר גמר מלאכתו בתלוש. שאין הפועל אוכל בו מן התורה כדאיתא התם:

י שכרו לנכש עמו בזיתים וכו'. פ"ג משנה כלשון רבינו והא דתנן לעשות בזיתים היינו לנכש בזיתים שאינו אוכל בזיתים אלא מפני התנאי והוי כמקח:

יא קצץ הפועל שיאכל ליטרא של זיתים וכו'. תניא פרק השוכר את הפועלים (דף פט) סיפא דהך ברייתא שכתבתי לעיל קצץ אחת אחת יאכל שתים שתים לא יאכל וסופת במלח ואירש"י ז"ל קצץ הוי כעין מקח ור"ח פי' קצץ שהתנה שלא יאכל אלא עשר פירות או עשרים וזהו פי' רבינו: לא קצץ אלא היה אוכל כדין וכו'. רבא מתרץ לסיפא דהך מתניתא דתני וסופת במלח הכי קצץ בין ספת בין לא ספת אחת אחת אוכל שתים שתים לא יאכל ואע"ג דנטל רשות מבעל הבית דליטביל להו למעשר וקבעה ספיחא והם דברי רבינו דקניה לתורה קובעת משום מקח וספיחה לתורה קובעת משום מלח:

יב פועל שהיה עושה בלבסים וכו'. משנה בפרק שני דמעשרות כלשון רבינו ובירושלמי פריך עלה אמאי איצטריך מתניתין הא תנינא בפרק השוכר את הפועלים היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים ומשני לכן צריכה שהיו שניהם ביחור אחד כגון לבסים ותאנים מורכבים ביחור אחד ע"כ. וצ"ל דתרוייהו אצטריכו חדא משום פועל וחדא משום מעשר דאי מהתם הוה אמינא דאם נתן לו רשות בעל הבית אוכל בלא מעשר קמ"ל דאפילו נתן לו רשות לא יאכל עד שיעשר כיון שאינו אוכל מדין תורה אלא מתנאי דומיא דהך דלעיל הוא אוכל ופטור ובנו אוכל וחייב וכן נראה דעת רבינו שלא כתב הך דאם היו שניהם ביחור אחד ומ"מ הדין אמת הוא כיון שלא שכר אותו אלא לעשות בלבסים למה אוכל בתאנים אע"פ שהכל ביחור אחד הרי לא שכרו לעשות בתאנים ובירושלמי דרש לה מדכתיב כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים וכי אין אנחנו יודעים שאין בכרם אלא ענבים מה ת"ל ואכלת ענבים אלא מכאן שאם היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים ואם היה עושה בענבים לא יאכל בתאנים:

יג המוציא פועלים לעשות לו מלאכה וכו'. משנה בפרק שלישי המוציא פועליו לשדה וכו' ולא שכרן לעשות בפירות אלא לעדור ולקשקש תחת האילנות בזמן שאין להם מזונות אוכלין ברשות בעל הבית ופטורין דמתנה לא הוי כמכר ואם יש להם מזונות מיחזי כמקח ואין אוכלין אלא אחת אחת ולפי שיטה זו איירי מתניתין בפירות שנגמרה מלאכתן אבל מדברי רבינו נראה דלא מפרש טעמא דמתני' משום מקח אלא אוכלין ופטורין בדבר שלא נגמרה מלאכתו ואפילו תימא שהוא מקח אין המקח קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו ואם יש להם עליו מזונות אין אוכלין אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו לפי שאין פורעין החוב מן הטבל וכגון שהגיעו לעונת המעשרות אלא שעדיין לא נגמרה מלאכתן שאם לא באו לעונת המעשרות אין כאן טבל ויכול לפרוע חובו ממנו: אבל אוכלין אחת אחת וכו'. סיפא דמתניתין היא וטעמא דאין אוכלין מן המוקצה בירושלמי א"ר יצחק מוקצה עשו אותו כמצרף: **יד אחד המבשל וכו'.** פ"ד במשנה הכובש השולק המולח וכו': אבל המעשן את הפירות וכו'. איכא למידק דבהלכות מאכלות אסורות כתב מעושן אינו כמבושל. וי"ל דלגבי בישולי עכו"ם קי"ל דלא הוי כמבושל ואין בו משום בישולי עכו"ם אבל גבי מעשר דחמיר הוי ספק ולפי זה המעשן את הפירות בשבת אסור ואין בו חיוב חטאת אבל ביו"ט מותר לעשן את הפירות מידי דהוה אכברא אגומרי:

טו הטומן פירות באדמה וכו'. שם במשנה המכמן באדמה פטור דבשלמא גבי מעשן את הפירות איכא לספוקי אי הוי כמבשל כיון שהוא מכה האש אבל המכמן באדמה או בתבן או בזבל אין כאן לא משום כובש ולא משום שולק:

טז הנותן יין לתבשיל וכו'. אע"פ שכבר כתב רבינו כיוצא בזה לענין שמן הוצרך לכתוב אף לענין יין שטייך בישול ולא מיבעיא בישול גדול אלא אפילו נתן יין לתבשיל חם אע"ג דלא נתן לתוך הקדרה אלא לתוך הקערה דליכא משום כ"ר איכא משום מבשל דיין אין צריך בישול אלא במזיגתו במים חמין לבד הוקבע למעשר מה שאין כן בשמן דאין בו משום בשול עד שיתן אותו לרותחים אע"פ שהעבירן מעל גבי האור כדכתיבנא לעיל: ואפילו בגת אסור וכו'. פ"ד במשנה שותין על הגת בין על חמין בין על צונן פטור דברי ר"מ ר' אלעזר בר צדוק מחייב וחכמים אומרים על החמין חייב ועל הצונן פטור ופסק כחכמים וטעמא דבצונן מחזיר את המותר ובחמין אינו מחזיר את המותר לגת מפני שמתקלקל: **יז השום והשחלים והחרדל וכו'.** ירושלמי פ"ד תני השום והשחלים והחרדל ששחקן בשדה נטבלו עד כדון בשום של טבל ששחקן בשמן של חולין שום של חולין ששחקן בשמן של טבל ע"כ. משמע מהכא דבכל גווני הוטבלו וזהו שסתם רבינו וטעמא משום דזהו גמר מלאכתם: וכן הסוחט אשכול וכו'. ג"ז שם ופירוש לכוס נטבל אפילו בצונן ותמחוי אינו נטבל בצונן אבל בחמין נטבל והכי איתא בירושלמי דפריך בתמחוי אינו נטבל בלא כך אין האור טובל תפתר בתבשיל צונן ע"כ. וטעמא דלכוס נטבל לפי שהוא ראוי לשתייה וזהו גמר מלאכתו הואיל ורוצה לשתותו כך והכי אמרינן לענין קידוש סוחט אדם אשכול של ענבים ומקדש עליו משמע דיין הוא:

יח המולח פירות בשדה וכו'. פ"ד במשנה המולח בשדה חייב ואפילו בשדה קאמר דמליחה קובעת בכל מקום: טבל הזיתים אחד אחד וכו' שם במשנה הטובל זיתים מן המעטן טובל אחד אחד במלח ואוכל אם מלח ונתן לפניו חייב: הפוצע זיתים וכו'. ג"ז שם במשנה הפוצע זיתים שיצא מהם השרף פטור הסוחט זיתים על בשרו

אוכלין ופטורים מן המעשר. ואם התנה עמהן שיאכלו מה שלא זכתה להן תורה כגון שהתנה עמהן הפועל שיאכלו בניו עמו או שיאכל בנו בשכרו או שיאכל אחר גמר מלאכתו בתלוש ה"ז אסור לאכול עד שיעשר הואיל ואוכל מפני התנאי ה"ז כלוקח: **י** שכרו לנכש עמו בזיתים והתנה הפועל שיאכל בזיתים ה"ז אוכל מן האילן אחת אחת ופטור ואם צירף חייב: **יא** שכרו לנכש בבצלים והתנה לאכול ירק מקרסם עלה עלה ואוכל ואם צירף חייב. קצץ הפועל שיאכל ליטרא של זיתים אוכל אחת אחת ואם צירף חייב לעשר הואיל והוא אוכל דבר קצוב ה"ז כלוקח שאם צירף נקבע. לא קצץ אלא היה אוכל כדין תורה. מצרף ואוכל כל מה שירצה והוא שלא יספות במלח. אבל אם ספת במלח אחת אחת מותר שתים שתים אסור שהרי נקבעו *[במלח]: **יב** פועל שהיה עושה בלבסין לא יאכל בבנות שבע. בבנות שבע לא יאכל בלבסין עד שיעשר אבל יש לו למנוע עצמו עד שיגיע למקום היפות: **יג** המוציא פועלים לעשות לו מלאכה בשדה בזמן שאין להן עליו מזונות אוכלין מפירות שבשדה ופטורין מן המעשר והוא שלא נגמרה מלאכתן. אבל אם יש להן עליו מזונות לא יאכלו ואף ע"פ שלא נגמרה מלאכתן שאין פורעין חוב מן הטבל אבל אוכלין אחת אחת מן התאנה אבל לא מן הסל ולא מן הקופה ולא מן המוקצה: **יד** אחד המבשל ואחד השולק ואחד הכובש קובע למעשר. אבל המעשן את הפירות עד שהכשירן ה"ז ספק: **טו** הטומן פירות באדמה או בתבן או בזבל עד שהכשירן לאכילה לא נקבעו למעשר: **טז** הנותן יין לתבשיל חם או שנתן שמן *לקדרה באלפס כשהן מרותחין נקבעו למעשר. מזג יין במים חמים נקבע. ואין צריך לומר אם בישל היין ואפילו בגת שאסור לשתות ממנו עד שיעשר: **יז** השום והשחלים והחרדל ששחקן בשדה בשמן נטבלו למעשר. וכן הסוחט אשכול לתוך הכוס נקבע. לתוך התמחוי אינו נקבע: **יח** המולח פירות בשדה נקבעו. טבל הזיתים אחד אחד במלח ואכל פטור. הפוצע זיתים כדי שיצא השרף

* [כן הוא בס"א]: *[כתוב בהגהות מכר"י אבוהב ג"ע לקדרה או לאלפס וכן במשנה ה' פ"א דמעשרות ע"כ]:

י שכרו לנכש עמו בזיתים וכו'. משנה פ"ג דמעשרות (משנה ג') השוכר את הפועל לעשות (עמו) בזיתים א"ל ע"מ לאכול זיתים אוכל אחד אחד *ופטור ואם צירף חייב לנכש בבצלים א"ל ע"מ לאכול ירק מקרסם עלה עלה ואוכל ואם צירף חייב ובירושלמי (הלכה א') מה נן קיימין אם בששכרו לעשות עמו בזיתים כ"ע מודיי שהוא אוכל כדרכו ופטור ואם בששכרו לעשות עמו בגופן של זיתים כ"ע מודיי שהוא אוכל אחד אחד ופטור ואם צירף חייב אלא כי נן קיימין בששכרו לנכש עמו בזיתים מן דבתרה לנכש בבצלים:

יא קצץ הפועל שיאכל ליטרא וכו'. בפרק הפועלים עלה פ"ט: לא קצץ אלא היה אוכל כדין תורה וכו'. ג"ז שם:

יב פועל שהיה עושה בלבסין וכו'. משנה פ"ב דמעשרות (משנה ח):

יג המוציא פועלים וכו'. משנה פ"ג שם (משנה ב) המוציא פועליו לשדה בזמן שאין להם עליו מזונות אוכלים ופטורים *אבל אם יש להם עליו מזונות אוכלים אחת אחת מן התאנה אבל לא מן הסל ולא מן הקופה ולא מן המוקצה. ומ"ש והוא שלא נגמרה מלאכתן. נתבאר ברפ"ג:

יד אחד המבשל ואחר השולק וכו'. משנה בפ"ד דמעשרות (משנה א): ומ"ש אבל המעשן את הפירות וכו' כתב הר"י קורקוס ז"ל שהוא נלמד מדאיבעיא לן בפרק הפועלים (דף פ"ט:) פועל מהו שיהבהב באור ויאכל דמהבהב היינו מעשן ול"ל דאין משם ראיה:

טו הטומן פירות באדמה. משנה פרק ד' דמעשרות (משנה א) המכמן באדמה פטור: ומ"ש או בתבן או בזבל:

טז הנותן יין לתבשיל חם וכו'. משנה פ"ק דמעשרות (משנה ז):

מזג יין במים חמין נקבע וכו'. משנה פ"ד דמעשרות (מ"ד) שותין על הגת בין על החמין בין על הצונן פטור דברי ר"מ רבי אלעזר ברבי צדוק מחייב וחכמים אומרים על החמין חייב על הצונן פטור וידוע דהלכה כחכמים ומפרש בפ"ק דשבת (דף י"א:) דטעמא דפטור על הצונן מפני שהוא מחזיר את המותר כלומר אבל חמין אינו מחזיר המותר לגת מפני שמחמיץ היין:

יז השום והשחלים וכו' עד אינו נקבע. ירושלמי שם. והא דלתמחוי לא נקבע מפורש שם דהיינו דוקא בתבשיל צונן:

יח המולח פירות וכו' הפוצע זיתים וכו'.

[*כ"ה בירוש' ובבבלי פטור]:*[כ"ה בירוש' ובבבלי ואם]:

נשנו

משנה למלך

פ"ה יד ואחד הכובש כו'. עיין מה שכתב מרן לעיל פרק ג' דין כ'. ומ"ש רבינו אבל המעשן כו' היא בעיא דלא איפשיטא בירושלמי רפ"ג דנדרים יע"ש:

נפרו פסול אם סחט ונתן לתוך ידו חייב : **יט התורם פירותיו וכו'**. כבר כתבנו למעלה התרומה קובעת למעשר בדבר שנגמרה מלאכתו והכא קמ"ל דאפי' תרומה שניה אחריה תרומה קובעת למעשר : **כ פירות שנגמרה מלאכתן וכו'**. כל זה מבואר דשבת היא משמה דברים שקובעין למעשר בדבר שנגמרה מלאכתו :
כא תינוקות שטמנו פירות לשבת וכו'. שם משנה כלשון רבינו ובפרק המביא מייתי לה ותינוקות רבותא קמ"ל דיש להם מחשבה ע"י מעשה המוכיח ומתני' שהטמינום בשדה דאי בבית בלא שבת נקבעו ומ"מ דסכא משמע דוקא שלקטום לצורך השבת השבת קובעתו אבל לא לקטום לצורך השבת אין השבת קובעת ואנן קי"ל כר' יוחנן דאמר שבת קובעת

השרף מהם פטור. הנוטל זיתים מן המעטן טובל אחד אחד במלח ואוכל ואם מלח ונתן לפניו חייב וכן כל כיוצא בזה : **יט** התורם פירותיו תרומה שצריך לתרום אחריה שנייה נקבעו למעשר. ולא יאכל מהן עראי עד שיוציא התרומה השנייה ויעשר : **כ** [א]פירות שנגמרה מלאכתן וחשכה עליהן לילי שבת נקבעו ולא יאכל מהן אפילו לאחר השבת עד שיעשר : **כא** תינוקות שטמנו תאנים לשבת ושכחו לעשרן לא יאכלו למוצאי שבת עד שיעשרו : **כב** תאנה שהיתה מיוחדת לו לאכול פירותיה בשבת וליקט ממנה כלכלה לא יאכל עד שיעשר הואיל ופירות אלו מיוהדין לשבת והשבת קובעת : **כג** היה אוכל באשכול וחשכה עליו לילי שבת לא יגמור אכילתו בשבת עד שיעשר ואם הניחן לאחר שבת ה"ז גומרו :

[א] סמ"ג שם :

משנה שם. ומ"ש טובל הזיתים אחד אחד. בפרק הפועלים מסקינן הכי : הנוטל זיתים מן וכו'. ג"ז משנה שם וכת"ק :
יט התורם פירותיו וכו' :
כ פירות שנגמרה וכו'. בס"פ המביא כדי יין (דף ל"ה) ובירושלמי פ"ב דתרומות דקאמר התם ר"י דאפי' ליקטן שלא לצורך שנו :
כא תינוקות שטמנו תאנים וכו'. משנה פ"ד דמעשרות :
כב תאנה שהיתה מיוחדת וכו'. שם בירושלמי :
כג היה אוכל באשכול וכו'. משנה בפ"ח דתרומות (מ"ג) וכרבי יהושע. ומ"ש ואם הניחן לאחר השבת הרי זה גומרו יש לתמוה על זה ממאי דאתמר עלה בירושלמי שם ובגמרא דידן ס"פ המביא כדי יין בשם רבי נתן אליבא דרבי אליעזר ומיניה נשמע לרבי יהושע דאפי' הניחם לאחר השבת לא יגמור ורבינו עצמו כתב כן בספ"ד גבי חצר וצ"ל דרבינו גריס גבי חצר כגירסת ספרים דידן וגבי שבת גריס איפכא לא כשאמר ר"א יגמור ימתין למו"ש ויגמור אלא בשבת עצמה יגמור כלומר ומיניה נשמע לרבי יהושע דאמר לא יגמור היינו בשבת דוקא אבל אם הניחה יגמור :

מחליקין

בכל ענין בירושלמי פריכו לה ר' יונה בשם רב המנונא אפי' לקטום לשבת אוכל מהם עראי בערב שבת וא"ת בשלמא לר"ל דאית ליה דאין השבת קובעת אלא א"כ נלקטו לצורך השבת היינו דנקט תינוקות דיש להם מחשבה ע"י מעשה המוכיח וכגון שלקטום עם דמדומי חמה כדאיתא בירושלמי אבל לרבי יוחנן דקי"ל כוותיה מה לי תינוקות מ"ל גדולים דהא אפי' לקטום להדיא שלא לצורך השבת השבת קובעת. וי"ל שאם לקט אותם גדול לצורך השבת אינו אוכל מהם עראי אפי' בערב שבת אבל אם לקטום תינוקות אין מחשבתם קובעת ליאסר אפי' בערב שבת ועדיין צ"ע :
כב תאנה שהיתה מיוחדת לו וכו'. שם במשנה כלכלת שבת ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין ואמרי' בירוש' הפקר בתאנה המיוחדת לשבת ומשמע שאם היא תאנה המיוחדת לשבת לא יאכל ממנה עראי אפי' בחול עד שיעשר ויש ללמוד שהגדול שלקט תאנים לצורך השבת לא יאכל מהם עראי אפי' בערב שבת ומכאן ראיה למה שכתבתי למעלה לחלק בין תינוקות לגדולים וכן דקדקתי מלשון רבינו שכתב גבי הך דתינוקות לא יאכלו למוצאי שבת עד שיעשרו ומשמע הא בערב שבת אוכלין וגבי תאנה המיוחדת לשבת כתב לא יאכל עד שיעשר ומשמע לא יאכל אפי' בחול עד שיעשר :
כג היה אוכל באשכול וכו'. גירסת הספרים שלנו בפרק ח' דתרומות חשכה ליל שבת רבי יהושע אומר יגמור ורבי אליעזר אומר לא יגמור וקשה חדא דהוה לן למפסק כרבי יהושע דאמר יגמור ותו דהוי הלכתא בלא טעמא דחצר ושבת שוין הן ותו דאין דרך התנא להקדים דברי ר' יהושע לדברי ר' אליעזר אלא שנוסחא היא בתרווייהו ר' אליעזר אומר יגמור ור' יהושע אומר לא יגמור וכן כתבה רש"י ז"ל בפרק המביא ואין זו גירסת רבינו כאשר אכתוב לקמן : ואם הניחן לאחר השבת וכו'. הכא איירי כשלא לקטן לצורך השבת אבל לקטן לצורך השבת אין אוכל מהם כלל עד שיעשר כדכתיבנא לעיל. וא"ת הא אמרי' לעיל דשבת קובעת אפי' לקטן שלא לצורך השבת דקי"ל כרבי יוחנן. וי"ל דשאני הכא דכיון שהתחיל לאכול בהיתר והשבת הפסיקו ולפיכך גומר לאחר השבת. ואכתי קשה דאמרינן בתוספתא ומייתי לה בפרק המביא א"ר נתן לא כשאמר רבי אליעזר יגמור בחצר יגמור אלא יוצא חוץ לחצר ויגמור ולא כשאמר רבי אליעזר יגמור בשבת יגמור בשבת אלא ממתין למוצאי שבת ויגמור וא"כ בחצר פסק כרבי יהושע ובשבת פסק כר"א. שוב ראיתי בפירוש המשנה שהוא גורס חשיכה לילי שבת ר' אליעזר אומר לא יגמור ורבי יהושע אומר יגמור בספרים שלנו ובתוספתא גרים לא כשאמר רבי אליעזר יגמור וכו' ולא כשאמר ר' יהושע יגמור בשבת אלא ממתין עד מוצאי שבת ויגמור ועיין בפי' רש"י ז"ל ותראה שהוא דוחה גירסא זו והשתא א"ש דפסיק בתרווייהו כרבי יהושע. וא"ת מאי טעמייהו דקא מחלפי שטתייהו. וי"ל דלר' אליעזר כיון שתחלת אכילתו בהיתר וסופו בהיתר לא אלים קביעות החצר לאסור עליו שלא יאכלם חוץ לחצר ורבי יהושע סבר אלים קביעות החצר לפי שהוא הכניסה מדעתו לחצר ולפיכך הוקבעו ואינו אוכל אפי' חוץ לחצר עד שיעשר ולגבי שבת אמר רבי אליעזר לא יגמור אפי' למוצאי שבת משום דשבת חמיר טפי וקובע ורבי יהושע אומר יגמור למוצאי שבת דאיהו לאו מידי עביד שהרי השבת נכנס עליו בעל כרחו ונהי שלא יגמור בשבת דשבת קובעת לעצמה אבל למוצאי שבת לא אלא א"כ לקט הפירות לצורך השבת. והשתא דאתינן להכי אין אנו צריכין לתרץ מפני שהתחילו בהיתר אלא משום שלא נלקטו לצורך השבת. כללא דמלתא לפי שיטת רבינו אם נלקטו לצורך השבת או תאנה המיוחדת לשבת או כלכלה המיוחדת לשבת נטבלו ואינו אוכל מהם עראי אפילו בחול עד שיעשר ואם לא נלקטו לצורך השבת ולא היו מיוחדין לשבת ונכנס עליהם השבת אינו אוכל מהם בשבת אבל למוצאי שבת אוכל עראי, וליכא למימר דטעמיה דרבי יהושע משום שהתחיל בהיתר דאם כן אמאי פליג ארבי אליעזר דאמר יוציאם חוץ לחצר ויאכל הרי התחיל בהיתר אלא ודאי טעמא הוא דאין השבת קובעת אלא לעצמה בדבר שלא נלקט לצורכה או שנתייחד לה זהו דעתי בשיטת רבינו ולפי גירסת רש"י ז"ל אפי' למוצאי שבת לא יגמור דהלכה כרבי יהושע אע"ג דלא נלקטו לצורך השבת :

מחולקין

משנה למלך

כ פירות שנגמרה מלאכתן כו'. כתב מרן בס"פ המביא כדי יין ובירושלמי פ"ב דתרומות וכו'. וצ"ל דמעשרות הלכה ג' ועיין בפ"ד דמעשרות הלכה ב' ובהר"ש שם ודוק :
כב תאנה שהיתה מיוחדת וכו'. בפ"ד דעדיות כלכלת השבת ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין. ועיין בפרק ד' דמעשרות משנה ב' : **היה** אוכל באשכול כו'. (*אמר הכותב כתב מרן וצ"ל דרבינו גרים גבי חצר כגירסת ספרים דידן וגבי שבת גרים איפכא כו'. ומעתי מקשים דהמעיין בסוגיא יראה בעיניו דאין מקום לגירסא זו דהתם פריך לר' אליעזר מדידיה אדידיה וא"כ מאי מבני. והנה יש מקום לצדד ולומר דשרי לעשר בשבת דבר שלא נגמרה מלאכתו כיון דמן התורה לא בא לעונת המעשרות ואיסורא דשבת רביע עליה מדרבנן לא הוי כמתקן. והא דתנן בפרק משילין דאין מגביהין תרומה ומעשר אפשר דהיינו דוקא בדבר שחיובו מן התורה. ודמיא הא להא דאמרינן בפ"ב דביצה כל שנטמא באב הטומאה אין מטבילין אותו ביו"ט בולד הטומאה מטבילין אותו ועיין בפרש"י שם. גם מרן הב"י א"ח סי' שכ"ג כתב דלדעת הרי"ף והרמב"ם שרי להטביל כלים חדשים מידי דהוה אולד הטומאה. והא דתנן ספק חשיכה מעשרין את הדמאי אלמא דבשבת גופיה לא שאני דמאי דהוא ספק של תורה וכמ"ש הרמב"ם פ"ט מה' אלו. ורבא דיהיב טעמא בפרק במה מדליקין משום דרוב ע"ה מעשרין הם לא פליג אדאביי וכמ"ש מרן הכ"מ בפרק הנזכר. ועוד ראיה מדאמרינן בפרק משילין וה"מ פירי דטבילי מאתמול כו'. וא"כ הכא נמי כיון דפירות אלו לא הוו טבילי מאתמול כיון דלא נגמר מלאכתם ואיסורא דשבת הוא דרביע עלייהו שרי לעשרם בשבת כדי לאוכלם. והו דהא עיקר טעמא דשבת קובעת למעשר היינו משום דכתיב וקראת לשבת עונג וא"כ איך אפשר לצייר דטעם העונג יהיה סיבה שלא יאכל והלא קרא נוות ככרוכיא קום אכול משמע ומי לא עסקינן דאין לו בזה דבר אחר לאכול כי אם פירות אלו אלא ע"כ אית לן למימר דטעם העונג הוא סיבה לומר דאכילת שבת חשיבא קבע ולעולם דשרי לעשרם בשבת כדי לאוכלם. והכי דייקי דברי הרמב"ם בפירקין והסמ"ג שכתבו לא יגמור אכילתו בשבת עד שיעשר וע"כ עד שיעשר בשבת קאמר דלאחר השבת גומר אכילתו בלא מעשר כדמפרש בתר הכי. זה נראה לצדד להלכה כי לא מצאתי גילוי לדין זה בדברי הפוסקים ז"ל לבד ראה זה מצאתי להרב כנה"ג י"ד סי' של"א שכתב וז"ל השותה בשבת האכול של ענבים אי בעי לאכול הענבים צריך לעשר בשבת דשבת קובעת למעשר כו' יע"ש ועיין ביבמות פרק האשה רבה (דף צ"ג) בגמרא ותוספות שם דמשום עונג שבת שרי לתרום שלא מן המוקף היכא דאין לו אלא סעודה אחת וגם שרי לעשר על מה שלא בא לעולם לצורך עונג שבת יע"ש. והשתא דאתית להכי הנה מקום ליישב דברי מרן ואינו רחוק לייחס סברא זו לר"א דלית הלכתא כוותיה. והנה יש לדקדק לגירסת מרן דגרים לא כשאמר ר"א יגמור במוצאי שבת יגמור כו' דמהיכא תיסק אדעתין לומר כן והלא דבריו ברור מללו היה אוכל באשכול והחשכה עליו ליל שבת ר"א אומר יגמור ופשטן של דברים דיגמור בשבת קאמר ולכך נראה דר"א ורבי יהושע כולהו ס"ל דשבת קובעת למעשר ואסור לאכול בשבת בלתי מעשר ולאחר השבת פקע היובא ויכול לאכול בלא מעשר כיון שלא נגמרה מלאכתו אמנם אשמעינן רבי נתן דהכא פליגי דר"א ס"ל דמשכחת לה שיגמור אכילתו בשבת ע"י שיעשר בשבת ועדיף טפי מלאוכלם אחר השבת בלתי מעשר ורבי יהושע ס"ל דאי אפשר לו בשום פנים לגמור אכילתו בשבת דאסור לעשר משום דמיחזי כמתקן אלא ימתין למוצאי שבת ויגמור דכיון דעבר שבת פקע היובא. ושיעור הלשון כך הוא לא כשאמר ר"א יגמור במוצאי שבת יגמור כלומר לא הוצרך ר"א ללמדנו דיגמור במוצאי שבת דוקא ולא בשבת דהוה ס"ד לפרש כן כי היכי דלא תיקשי לר"א מדידיה אדידיה דאיהו קאמר דתרומה קובעת וכ"ש שבת כדאיתא בגמרא. להכי קאמר ר' נתן דאין הדבר כן אלא בשבת יגמור ר"ל אע"ג דר"א ס"ל דשבת קובעת היינו לומר דאסור לאכול בשבת בלתי מעשר ואשמעינן השתא דיכול לעשר בשבת כדי לאכול דכיון דכל טעמא דשבת קובעת למעשר היינו משום שנאמר וקראת לשבת עונג מהאי טעמא גופיה שרי ליה לעשרם עוד יתכן ליישב גירסת מרן ז"ל במה שנדקדק בלישנא דש"ס דמשני התם כדקתני טעמא רבי נתן אומר כו' דמה הלשון אומרו כדקתני טעמא והלא רבי נתן לא יהיב טעמא למלתא אלא ר' נתן דיינא הוא ונחית לעומקא דדינא ולכן נראה דתירוץ שגמרא הוא באומרו התם כדקתני טעמא לחוד וכוונת התירוץ הוא לעולם ר"א ס"ל דשבת קובעת והא דקאמר יגמור היינו משום דהתחיל בהיתר לאכול בע"ש וזהו שאמר התם כדקתני טעמא כלומר במתני' גופא מבואר טעמיה דר"א דהיינו משום דהיה אוכל והחשכה עליו ליל שבת דהל"ל אמאי נקט נמילתים במליאות זה ליפלגו בעיקר הדין אם שבת קובעת אם לאו ומאי דקאמר בגמרא רבי נתן אומר מילתא באפי נפשה היא ומייתי לה הש"ס לאשמועינן דיש חילוק בדין זה בין שבת לחצר דגבי חצר אע"ג דהתחיל בהיתר לא יגמור משום דחצר עיקרו מדאורייתא עיין רפ"ד מהלכות אלו מה שאין כן בשבת דמה שקובע למעשר אינו אלא מדרבנן ומש"ה אם התחיל בהיתר יגמור כנ"ל ליישב גירסת מרן לפי חומר הנושא : **וראיתי** בתי"ע שכתב דמדברי רבינו ספ"ד משמע דגרים כגירסא דידן. ולא הבנתי דברים אלו דהתם איירי רבינו לענין חצר אבל גבי שבת מנ"ל דגרים ר"י אומר לא יגמור והלא בס"פ תמיהני כתב דיגמור ותמה מרן אמאי פסק דלא כר"י וכיון שכן איך אפשר לצייר דנכריח מכאן דגרים כגירסא דידן. ועיין בר"ש בס' יש"ש שכתב דהר"ש גרים כגירסת רבינו בפירוש המשניות והכריח כן ממה שהקשה מהא דא"ר יוחנן דשבת טובל אפילו פירות שלא לקטן לצורך השבת ואי גרים כגירסא דידן מאי קושיא הא ר' יוחנן ס"ל כר' יהושע דהלכתא כוותיה ויראה דכוונת הר"ש להקשות במאי דאיפליגו בירושלמי ר' יוחנן ור"ל אם שבת קובעת לפירות שלא לקיום לצורך שבת דבמאי פליגי והלא מחלוקת קדום הוא דאיפליגו בהא מילתא ר"א ור' יהושע. ועוד דכל כמה דמצינו לאוקימי דברי ר' יוחנן אפילו כר"א מוקמינן שהרי התוספות (מציעא דף פ"ח) גרסי כגירסא דידן ועכ"ז הקשו לר' יוחנן כמו שיע"ש. גם בלשון הר"ש גופיה מבואר דגרים כגירסא דידן ממ"ש שבת וחצר תרווייהו בהדא מחתא. ואם כי מצאתי מקום ליישב גירסת מרן ז"ל מ"מ לא ימנע דרכו מדוחק דמספק גירסת הספרים כדי לתרץ דברי רבינו אמנם המעיין היטב בדין זה יראה בעיניו דיתכן לומר דדברי הרמב"ם אינם ענין לסאי פלוגתא דר"א ור' יהושע משום דאיכא לאקשויי לפי שיטת מרן דכיון דבתר הכי אמרינן בגמרא כי אתא רבין א"ר יוחנן שבת אינה קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו

פרק שישי

א מחליקין *בתאנים וענבים של טבל ואין בזה משום הפסד. וכל שאסור לזרים לאוכלו בתרומה כגון הגרעינין וכיוצא בהן כך אסור לאוכלו מן הטבל ומן המעשר שלא ניטלה תרומתו וממעשר שני והקדש שלא נפדו. וכל שמותר לזרים לאוכלו בתרומה מדברים אלו כך מותר בטבל ובמעשר שלא ניטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שלא נפדו: **ב** אין מדליקין בטבל טמא אפילו בחול ואין צריך לומר בשבת שנאמר את משמרת תרומותי מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמתה אף תרומה טמאה אין לך ליהנות בה אלא משעת הרמתה ואילך: **ג** אין מחפין בטבל ואין זורעין את הטבל ואפילו פירות שלא נגמרה מלאכתן אסור לזרוע מהן עד שיעשר. בד"א בתבואה וקטניות וכיוצא בהן. אבל העוקר שתילים שיש בהן פירות ממקום למקום בתוך שדהו הרי זה מותר ואינו כזורע טבל שהרי לא אסף הפירות. וכן העוקר לפת וצנונות ושתלם במקום אחר אם נתכוון להוסיף בנופן מותר. ואם שתלן כדי שיקשו ויקח הזרע שלהן אסור מפני שהוא כזורע חטים או שעורים של טבל: **ד** *ליטרא מעשר טבול שזרעה והשביחה והרי היא עשר ליטרין חייבת במעשר. ואותה ליטרא מעשר עליה ממקום אחר לפי חשבון. ליטרא בצלים שתקנם וזרעם אינו מעשר לפי חשבון התוספת אלא מעשר לפי כולו: **ה** זרעונים שהביאו שליש ומרחן ועשרן ואח"כ זרען והוסיפו ואין זרעם כלה ה"ז ספק אם חייבין

א סמג שם:

השגת הראב"ד

*ליטרא מעשר טבול שזרעה והשביחה. א"א נראה לי בדבר שאין זרעו כלה:

רדב"ז

פ"ו א מחליקין בתאנים ובענבים וכו'. ספ"ק דמעשרות מחליקין בתאנים וענבים של טבל שמחליקין אותם בשמן ולא ניחוש שמא ימהרו להתעפש ונמצא מפסיד אותם: וכל שאסור לזרים וכו'. כבר נתבאר זה בהלכות תרומות והדבר ידוע כי בטבל וכל הנך אסורין לכל אפי' לכהנים ואחר שנתקנו מותרים לכל:

ב אין מדליקין בטבל טמא וכו'. מימרא פרק במה מדליקין (דף כ"ו) ולא איצטריך קרא אלא לאסור לכהן שלא ידליק אותו סד"א כיון שמותר לו להדליק שמן תרומה טמאה יהיה מותר לו להדליק שמן טבל טמא קמ"ל שאין לכהן אלא משעת הרמה ואילך אבל בעודו טבל לא אבל לישראל פשיטא דאסור שהרי יש בתוכו תרומה גדולה ותרומת מעשר ואפי' לפרוע חובו בטבל אסור:

ג אין מחפין בטבל וכו'. פ"ק דדמאי ירושלמי אין זורעין טבל אבל מחפין טבל כך ומצא בספרים שלנו וטעות הוא דקתני סיפא אבל מחפין עם העכו"ם טבל ואם מותר לחפות פשיטא דמחפין עם העכו"ם אלא ודאי אין מחפין בטבל גרסינן כאשר כתב רבינו ופי' מחפין אחר שמשליכין הזרע בארץ מחפין אותן בעפר: ואפי' פירות שלא נגמרה וכו'. פ"ק דפיאה תנן ונוטל מן הגורן וזורע ופטור מן המעשרות עד שימרח דברי רבי עקיבא וכתב רבינו שלה ואין הלכה כרבי עקיבא דגרסי' עלה בירושלמי ואתיא דרבי עקיבא כחנויות בני הנון דתנן למה חרבו חנויות בני חנון שלש שנים עד שלא חרב בית המקדש שהיו מוציאין את הפירות מכלל המעשרות דהוון דרשי עשר תעשר פרט ללוקח ואכלת פרט למוכר. ומדמוקמינן לרבי עקיבא כחנויות דבני חנון משמע דאין הלכה כמותו ורבנן פליגי עליה ואע"ג דלא הגיעו לעונת המעשרות לא יזרע:

אבל העוקר שתילים וכו'. פ"ה דמעשרות העוקר שתילים מתוך שלו ונתן לתוך שלו פטור ואמרי' עלה ומודים חכמים לרבי עקיבא בשתילים והרי לך בהדיא דפליגי חכמים עליה דרבי עקיבא בזרעים והטעם דזרעים נגמרה מלאכתן שתילים לא נגמרה מלאכתם ודוקא ששתלן בתוך שדהו אבל בשדה חבירו אסור ונ"ל טעמו כששתלן בתוך שלו ועדיין לא לקט הפירות מותר אבל כששתלן בתוך שדה של חבירו הרי הוא כאילו לקט את הפירות ואסור:

וכן העוקר לפת וצנונות וכו'. גם זה שם במשנה העוקר לפת וצנונות ונוטע לתוך שלו לזרע חייב מפני שהוא גרנן משמע שאם נתכוון להוסיף בנופן מותר ודוקא בתוך שלו מותר אבל לתוך של חבירו אסור לפי שנראה כאילו נגמרה מלאכתן שעקירתן היא גורן שלהם ובזמן שהוא נוטע לתוך שלו לזרע זהו גרנן אבל להוסיף בנופן בזמן שהוא בתוך שלו מתבטלין במקומן אבל בנוטע לתוך של חבירו בשעת עקירתן הוי גמר מלאכתן ואסור והיינו דתנן במתני' דתרווייהו [לתוך שלו] ומשמע ולא לתוך של חבירו:

ד ליטרא מעשר טבול וכו'. בפרק הנודר מן הירק (דף נ"ח) תנא מעשר טבל וכו' כלשון רבינו ופירושה מעשר שלא נטלה תר"מ וזהו הנקרא מעשר טבול וזרעה והרי היא עשרה ליטרין חייבים במעשר דהוי כדגן מעושר דעלמא ואותה ליטרא מעשר עליה ממקום אחר לפי חשבון ואע"ג דהפרים עליה לפי שנתבטלה בגידולין צריך להפרים עליה ממקום אחר מדרבנן בעלמא דגידולין לא מבטלין לעיקר א"כ משום שלא יהא נשכר כזורע מעשר טבול ומפרים עליה ממקום אחר ממעשר טבול מתרומת מעשר אבל מיניה וביה לא כיון דליטרין דתוספת פטירי ה"ל מן הפטור על החיוב. וכתב הראב"ד ז"ל נ"ל בדבר שאין זרעו כלה ע"כ. וכן כתבו התוספות פ' רבי ישמעאל במנחות והכי משמע בירושלמי דתני ליטרא בצלים של מעשר וכו' ובצלים דבר שאין זרעו כלה הוא ואין נראה כן דעת רבינו דבסמוך מחלק בין זרעו כלה לאין זרעו כלה והכא לא חילק. ונראה כיון דטעמא הוי שלא יהא הוטא נשכר אפי' בזרעו כלה שייך האי טעמא והירושלמי דנקט בצלים לאו דוקא: ליטרא בצלים שתקנם וזרעם וכו'. פרק רבי ישמעאל (דף ס"ט) מימרא דרבי יוחנן והא דנקט ליטרא לרבותא דאפי' שיודע כמה זרע וכבר היה מתוקן אפ"ה מתעשר לפי כולו שהעיקר מתבטל אגב הגידולין:

ה זרעונים שהביאו שליש וכו'. פרק רבי ישמעאל (דף ס"ט:) בעי רבה לענין מעשר מאי היכי דמי כגון דמרחינהו ועשרינהו ושתלינהו והוסיפו להו את"ל לא אזלינן בתר עיקר ותוספת בעיא עפורי עיקר מאי ודבר שזרעו כלה לא קא מיבעיא לי אלא כי קא מיבעיא לי בדבר שאין זרעו כלה ואתינן למפשט מההיא דליטרא בצל ודחינן התם היינו

כסף משנה

פ"ו א מחליקין בתאנים וכו'. משנה ספ"ק דמעשרות (משנה ח) וכת"ק ופירוש מחליקין לשפשף העיגול של תאנים וענבים (ותאנים) להחליק פניו וקאמר שמותר לעשות זה בתאנים וענבים של טבל ואין זה נקרא מפסיד הטבל: וכל שאסור לזרים לאכלו בתרומה וכו':

ב אין מדליקין בטבל טמא אפילו בחול וכו'. בפרק במה מדליקין (דף כ"ו) ופירש"י בטבל טמא ואין נ"ל בטהור ולקמיה מפרש טעמא:

ג אין מחפין בטבל וכו'. תוספתא פ"ק דדמאי. ומ"ש ואפילו פירות שלא נגמרה מלאכתן וכו' בספ"ק תנן נוטל מן הגורן וזורע ופטור מן המעשרות עד שימרח דברי רבי עקיבא ומשמע דרבנן פליגי עליה וכן אמרו ברפ"ה דמעשרות בירושלמי ואין הלכה כר"ע דיחידאה הוא. ומ"ש בד"א בתבואה וקטניות וכיוצא בהן אבל העוקר שתילים וכו'. משנה רפ"ה דמעשרות. ומ"ש וכן העוקר לפת וצנונות וכו'. ג"ז משנה שם:

ד ליטרא מעשר טבול שזרעה וכו'. בס"פ הנודר מן הירק (עלה נ"ח:) פירוש ליטרא מעשר טבל מעשר ראשון שלא הופרש ממנה תרומת מעשר חייבת במעשר כל עשר ליטרין ואותה ליטרא שנטע בן לוי כשאינה מעושרת אע"פ שעישרה עכשיו צריך לעשרה פעם שניה תרומת מעשר שהניח בן לוי אשתקד שלא הפרים ממנה מעשר עליה עשירית ליטרא ממעשר טבול לתרומת מעשר: כתב הראב"ד א"א נראה לי בדבר שאין זרעו כלה: ליטרא בצלים שתקנום וזרעום וכו'. שם (עלה נ"ז) פירוש שתקנה ועישרה כהלכתה וזרעה וגדלה מתעשרת לפי כולה אע"פ שכבר עישר מן העיקר והעיקר קיים ואינו כלה צריך להפרים מן הגידולין ומן העיקר לפי שבטלו גידולים את העיקר:

ה זרעונים שהביאו שליש וכו'. מנחות פרק רבי ישמעאל (דף ס"ט:) שבולת שהביאה שליש קודם לעומר ועקרה ושתלה בעי רבה לענין מעשר מאי ה"ד כגון *דמרחינהו ועשרינהו ושתלינהו והוסיפו להו וכו'. א"ל אביי מאי שנא מכל חיטי ושערי דעלמא א"ל דבר שזרעו כלה לא מיבעיא לי כי קא מיבעיא לי דבר שאין זרעו כלה ואתינן למיפשטא מההיא דבצל

*[נגמרה דאמדינהו]:

משנה למלך

מלאכתו א"כ ממילא נדחו כל הני דאית לאו דקובעת אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו דהלכתא כרבי יוחנן וכן פסק הרמב"ם לעיל ספ"ג. וכיון שכן קשה היכי קאמר הרמב"ם הכא בפירקין גבי אשכול דלא יאכל עד שיעשר והלא אשכול הוי דבר שלא נגמרה מלאכתו ואין השבת קובעתו למעשר. ותו קשה לשיטת מרן דכיון דקאמר דאסור לאכול בשבת מאי ואם הניחם לאחר השבת דקאמר ודאי דכיון שאינו יכול לאוכלם בנשארים הפירות אלו וכי ישליכם לאיבוד וא"כ היל"ל בקיצור ואחר השבת יגמור. ותו דאי אאשכול קאי מאי ואם הניחן דקאמר בלשון רבים. ולכן נלע"ד דסוף דינא בתר רישא אזיל והכל הולך אל מקום אחד דיקא נמי דלא פסיק טעמא בגווייהו דכיון שדין התאנה שהתחיל בה הרמב"ם הוא ענין לעצמו ודין האשכול הוא דין בפני עצמו היה מן הראוי לחלקם בשתי בבות ואמאי מחתינהו בחדא מחתא. אלא עיקרן של דברים כך הוא דאע"ג דביאר הרמב"ם לעיל בפ"ג דאין שבת קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו היינו דוקא במלתא דלא נתייחדה לשבת אבל תאנה או אילן אחר שייחד פירותיו לשבת לא יאכל אפילו קודם השבת עד שיעשר הואיל דפירות אלו נתייחדו לשבת. ודין זה הוא בירושלמי כמ"ש מרן והיא משנה ערוכה פ"ד דעדיות כמ"ש הרב המחבר ז"ל לעיל דתנן כלכלת שבת ב"ש פוטרים וב"ה מחייבים ופסק כב"ה. והשתא קאמר הרמב"ם היה אוכל באשכול כו' דין זה חידוש הוא שחדשה תורתו ז"ל דס"ל דמ"ש ב"ה מחייבים היינו לומר דלכתחלה לא יאכל עד שיעשר אבל אם כבר התחיל לאכול גומר אכילתו אמנם אם בעודנו אוכל חשכה עליו ליל שבת לא יגמור אכילתו דאע"ג דבחול כל שהתחיל גומר מ"מ בשבת איכא יש להחמיר דלא יגמור כיון דאילן זה נתייחדו פירותיו לשבת וכל כה"ג שבת קובעת אף בדבר שלא נגמרה מלאכתו. והיינו טעמא דנקט אשכול לאשמועינן הך חידושא דאע"ג דכל אשכול דעלמא אין שבת קובעת אותו הכא שאני כיון דנתייחד לאוכלו בשבת. ומ"ש ואם

הניחן לאחר השבת כ"ז גומר השתא אשמעינן מילתא אחריתי דאע"ג דמתחלה ייחד פירות אלו לשבת ואל עניהם איכור אם שוב נמלך והניחם לאחר השבת והתחיל לאכול מבע"י גומר אכילתו דבתר השתא אזלינן. ויצא לו דין זה ממה דתנן בפ"ב דמעשרות המעלה פירות מן הגליל ליהודה או עולה לירושלים אוכל מהם עד שהוא מגיע למקום שהוא הולך וכן בחזרה ופירש הר"ש דהיינו לומר דהאי הדרך נמלכו לחזור לארם וכן פסק הרמב"ם לעיל בפ"ד דין י"א יע"ש. הרי בהדיא דבתר כוונתו אזלינן ואע"ג שהכניסם לבית ולאחר לא הוקבעו. ומינה יליף הרמב"ם לענין שבת דאע"ג דאותם פירות הא מיוחדים לשבת כל שנמלך והניחם לאחר שבת ועשה מעשה שהתחיל לאכול בחול ה"ז גומר אכילתו דבתר כוונתו אזלינן, עוד נ"ל ליישב דברי הרמב"ם באופן אחר והוא דאיהו ז"ל הוקשה לו בשמעתין דקאמר שבת לאפוקי מדהלל דאמאי לא קאמר לאפוקי מדר' אליעזר והתוס' הוקשה להם זה ותירצו דכלאו הכי נמי לית הלכתא כוותיה דשמותי הוא. ותמה הרב חידושי הלכות דאמאי לא קשיא להו דלימא לאפוקי מדר' יהושע דמתמיר טפי דלא יגמור אפילו במוצאי שבת ותמהו בצ"ע. ושמעתי מתרצים דיש לייבב דמעולם לא הוקשה להתוס' מהאי פלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע גבי אשכול דאין משם הכרח לומר דס"ל דשבת קובעת אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו כדי להקשות לר' יוחנן דלימא לאפוקי מדר' יהושע דאיכא למימר דאיהו נמי לא איירי אלא באשכול העומד לאכילה. ולא הוקשה להם להתוס' אלא מר' אליעזר דתרומה דקאמר בהדיא דתרומה קובעת אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו ומינה ילפינן דכ"ש שבת ועל זה הוקשה להם דלימא לאפוקי מדר"א עוד יש להקשות בסוגיא דלעיל קאמר רב נחמן לימוד ערוך הוא בידינו דשבת קובעת כו' יע"ש ברש"י ובתר הכי קאמר ר' יוחנן דאין שבת קובעת אלא בדבר שנגמר ואין אפשר דרב נחמן ורבא וכל הדור ההוא לא שמיעא להו

חייבין במעשר מדבריהם הואיל והוסיפו. או אין חייבין שהרי הזרע שעדיין הוא קיים ולא אבד מעושר הוא. ואין אלו דומים לבצלים שהבצלים אין דרכן להזרע:

ו הזורע את *א הטבל בין דבר שזרעו כלה בין דבר שאין זרעו כלה אם אפשר ללקטו קונסין אותו ומלקטו. ואם צמח אין מחייבין אותו לעקור והגידולין חולין. ואם היה דבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גִידולין אסורין עד שלש גרנות והרביעי מותר. ומפני מה הגידולין אסורין מפני תרומת מעשר ותרומה גדולה שבה. וכן הדין בזורע מעשר שלא ניטלה תרומתו. אין מוכרין את הטבל אלא לצורך ולחבר. ואסור לשלח את הטבל ואפילו חבר לחבר שמא יסמכו זה על זה ויאכל הטבל:

ז *המוכר פירות לחבירו ונזכר שהם טבל ורץ אחריו לתקנו ולא מצאו. אם ידוע שאין קיימין ושכבר אבדו או נאכלו אינו צריך לעשר עליהם. ואם ספק שהם קיימין או אין קיימין צריך להוציא עליהן מעשרות מפירות אחרות:

ח המוכר פירות לחבירו מוכר אומר על מנת שהן טבל מכרתי. ולוקח אומר לא לקחתי ממך אלא מעושרין. כופין את המוכר לתקן. קנס הוא לו מפני שמכר טבל:

ט אין פורעין חוב מן הטבל מפני שהוא כמוכרו:

מי

השגת הראב"ד

*המוכר פירות לחבירו ונזכר שהן טבל ורץ אחריו לתקנו. א"א אני אומר ואותן המעשרות ותרומת מעשר שהכהן ספק והכהן לא יאכלנה עד שיתקן אותה ולא ממקום אחר ולבסוף א"א שלא תרקב משום ספק טבל אא"כ חזר בעל הבית ותיקן פירותיו בתנאי וכתוספתא דמעשר שני אינו כן אלא יהא קורא שם למעשרותיהם נראה מיניה והיה קאמר וא"א לכהן בלא תקלה:

א סמג עשין קל"ס:

כסף משנה

יבלל דבסמוך ודאי התם היינו זריעתו הכא לאו היינו זריעתו ולא איפשיטא וזהו שכתב רבינו ואין אלו דומים לבצלים וכו' כלומר ומש"ה לא פשטינן מבצלים:

ו הזורע את הטבל וכו'. בפ"ט דתרומות (משנה ו) תנן הטבל גדוליו מותרים בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין וגרסינן בירושלמי פ"ק דדמאי (דף כ"א:) זרע טבל פטור שכבר אבד בדבר שאין דרכו להתלקט אבל בדבר שדרכו להתלקט קונסין אותו שילקט אותו בלא צמח אבל אם צמח נעשה כדבר שאין דרכו להלקט. ומ"ש עד ג' גרנות והרביעי מותר ירושלמי פ"ט דתרומות. ומ"ש ומפני מה הגידולין אסורים וכו'. ומה שכתב וכן הדין בזורע מעשר שלא ניטלה תרומתו: אין מוכרין את הטבל אלא לצורך. משנה בפ"ה דדמאי (משנה ח): ומה שכתב ולחבר. שם בירושלמי. ומ"ש אסור לשלוח טבל ואפילו חבר לחבר וכו'. בפ"ג דדמאי (מ"ג) תנן כל דבר שאין אדם רשאי למכור לחבירו דמאי לא ישלח לחבירו דמאי רבי יוסי מתיר בודאי ובלבד שיודיענו ובירושלמי (הלכה ג') אמר רשב"ג שלח לי ר' יוסי ברבי אתרוג ואמר לי זה בא לידי מקסרין ולמדתי בו שלשה דברים וכו' ולא מתני' היא רבי יוסי מתיר בודאי ובלבד שיודיענו אתי מימר לך אע"ג דפליג על רבנן לא עבד עובדא דכוותיה:

ז המוכר פירות ונזכר שהם טבל וכו'. ירושלמי בפ"ז דדמאי. וכתב הראב"ד א"א ואותן המעשרות ותרומת מעשר וכו'. ומצאתי כתוב טעות סופר יש בהשגה זו כי מלת ולא מיותרת במ"ש ולא ממקום אחר דאדרבה אינו מתקן אלא ממקום אחר והיא היא ההשגה שאילו היה יכול לתקן מתוכן כמו שנראה מהתוספתא שמביא בסוף הדבור שאמרה קורא שם למעשרותיהן דמשמע מיניה וביה לא היה קשה כ"כ דבתיקון נקל כזה סמך על המבין אבל זה א"א בלא תקלה לכהן פירוש שאם לא היו כאן אלא ספק אבדו פירות שמכר היה די בקריאת שם למעשרות וממ"נ מתוקן אם קיימים הרי כולם מעשרות ואם אבדו הרי הן טבל מתוקן בקריאת שם זה ואוכל הכל אבל יש ספק אחר שמא אבדו מקצתן ונמצאו מעשרות אלו מקולקלים מטבל ומעשר מעורבים דמרבה במעשרות ואין תקנה לתקן מתוכן שמא מרבה במעשרות או שמא ממעט במעשרות למ"ד אין בילה דקי"ל כוותיה הילכך אין תקנה לתקן אלא ממקום אחר ואחרון אחרון ירקב כדברי התוס' בפרק השולח וזהו מ"ש הראב"ד ולבסוף א"א אלא שתרקב אא"כ חזר בע"ה ותיקן פירותיו בתנאי פירוש אחר שיפרש מעשרות שמכר ויתקן פירות אחרים כשיעור פירות שמכר בתנאי שיאמר הרי מעשרות כרי זה בצפונו או בדרומו בתנאי אם פירות שמכרתי קיימים ואם אבדו פירות שמכרתי או נאבדו שנמצאו מעשרות כשהפרשתי עליהן טבל אין בדברי כלום המעשרות שקבעתי בכרי זה ואותן המעשרות שהפרשתי על פירות שמכרתי יהיו על כרי זה וכן אבדו מקצתן יתבטלו דברי במעשרות שקבעתי בכרי זה לפי חשבון ונמצא הכל מתוקן דאף את"ל שאבדו מקצתן אותו טבל שבמעשרות כנגד מה שאבד ועשה מעשרות לחלק מהכרי כנגד מה שנתבטלו בו דבריו במעשרות שקבע וזה פשוט וגם לפי תירוץ זה יש השגה על רבינו שהו"ל לפרש שאין לסמוך בתיקון זה על המבין ובתוספתא דמע"ש אינו כן אלא יהא קורא שם למעשרותיהם פירוש שלפי התוספתא שאמרה תיקון נקל אינו קשה כ"כ שסמך על המבין אבל מה נעשה שתיקון התוספתא א"א בלא תקלה לכהן מהטעם שכתבתי וע"כ לומר דמשנבתא היא או לפרש פי' לפירושה דקריאת שם לאו דוקא אלא הפרשה ממקום אחר א"נ קריאת שם בתיקון פירות בע"ה ובתנאי וכדפרישית עכ"ל:

ח המוכר פירות לחבירו מוכר וכו'. תוספתא פ"ג דמע"ש וירושלמי פ"ז דדמאי:

ט אין פורעין חוב וכו'. נלמד ממה שיבא בסמוך:

מי

רדב"ז (מכ"י)

היינו זריעתו הכא לאו היינו זריעתו. וכתב רבינו שהביאה שליש שאם לא הביאה שליש המירות והמעשר לאו כלום הוא והעיקר והתוספת דין אחד להם ומ"מ רבינו מפרש דשתלינהו דקאמר היינו שזרען ודלא כפירש"י ז"ל שכתב כגון הך שבולת שעלה אין העיקר מתאכל אלא הולך ומוסיף ודוחק הוא לומר דבתר דמרחינהו ועקרינהו יהיו השבולין ראויים להוסיף אם שתלן:

ו הזורע את הטבל וכו'. ירושלמי פ"ק דדמאי שכח וזרע טבל פטור שכבר אבד בדבר שאין דרכו להתלקט אבל בדבר שדרכו להתלקט קונסין אותו שילקט בלא צמח אבל אם צמח נעשה כדבר שאין דרכו להתלקט ע"כ: ואם היה דבר שאין זרעו כלה וכו'. פרק ט' דתרומות הטבל גידוליו מותרין בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גדולין אסורין וגרסינן עלה בירושלמי א"ר יעקב בר אידי משום רבי יוחנן עד שלש גרנות אסורות גרן רביעי מותר ואפשר דטעמא הוי דעד שלש גרנות כלה כח הזרע הראשון: ומפני מה הגידולין אסורין וכו'. כלומר למה לא יהיו הגדולין טבל ויתקן אותו ויהיה מותר לזרים מפני התרומה וכו'. ומכאן מודעא רבא למה שהשיג הראב"ד ז"ל פי"א דתרומות והלא גידולי הטבל אינם אסורים אלא מפני התרומה שיש בהם ואיך אפשר שיאמר רבינו דגידולי תרומה מותרין בדבר שאין זרעו כלה אלא ודאי לא היתה כוונת רבינו למה שחשדו הראב"ד ז"ל כאשר כתבתי במקומו ולא חילק רבינו בין זורע טבל לזורע תרומה אבל בירושלמי משמע דגורן רביעי אסור בתרומה וגורן חמישי מותר: אין מוכרין את הטבל. פ"ה דדמאי הלוקח טבל משני מקומות מעשר מזה על זה אע"פ שאמרו אין אדם רשאי למכור טבל אלא לצורך ואמרינן עלה בירושלמי א"ר ינאי אין אדם רשאי למכור טבל אלא לצורך ובלבד לחבר מעתה לעם הארץ שנתערב טבלו בחולין אין לו תקנה כיצד עושה הולך אצל חבר והוא לוקח לו ומעשר לו: ואסור לשלוח את הטבל וכו'. בירושלמי פ"ג דדמאי מעשה היה ברבי ירמיה ששלח לרבי זעירא הדא מסאנא דתאנים וכו' ובין דין ודין אתאכל טבל ומייתי עלה עובדא דחמרתא דר' פנחס בן יאיר:

ז המוכר פירות לחבירו וכו'. תוספתא היא ובפ"ז דדמאי מייתי לה בירושלמי ומסיים בה מעשר עליהם וקורא שם למעשרותיהם ומשמע דאין צריך להפריש ממש המעשרות אלא בקריאת שם בעלמא סגי כיון שהדבר ספק ואין זה מתיישב אלא א"כ יעלה אותם באחד ומאה ולפיכך השמיטו רבינו וכתב צריך להוציא עליהם מעשרות מפירות אחרות ולא הוצרך לפרש כי הדבר פשוט שדינם כדין כל ספק תרומה ומעשר כאשר כתב הראב"ד ז"ל אבל לקרא להם שם לבד יש תקלה לכהן כי שמא הפירות שמכר כבר נאכלו ולא היה צריך להפריש עליהם והרי המעשר שהפריש טבל הוא ונמצא הכהן אוכל ספק טבל וכתב הראב"ד ז"ל הכהן לא יאכלנה עד שיתקן אותה ולא ממקום אחר ולא ידעתי למה לא יפרים עליהם ממקום אחר שאם הפירות הראשונים נאכלו הרי המעשרות שהפרים עליהם טבל הם וא"כ שפיר מפרים עליהם ממקום אחר ואם הפירות הראשונים לא נאכלו שפיר הפרים עליהם והרי הם תרומה ומעשר ואין צריכין תיקון ומפני שאני חושד שיש בלשון ההשגה טעות סופר לא חששתי להאריך אבל בדרך כלל סברת רבינו שצריך לתקן ולהוציא עליהם מפירות אחרות ולא פירש רבינו תקנת מה שהפרים משום דהוו ככל תרומה ומעשר שהם ספק:

ח המוכר פירות לחבירו וכו'. זה מבואר דאע"ג דעל הקונה להביא ראיה מדינא כיון שהוא מודה דמכר טבל ועבד איסורא לפיכך קונסין אותו לתקן:

ט אין פורעין חוב מן הטבל וכו'. פ"ג ירושלמי דמאי תני אחד שביעית ואחד מעשר שני אין נפרעין מהן מלוה וחוב ואין עושין מהן שושבינות ואין משלמין מהן תשלומין וכו' ומשמע כ"ש מעשר ראשון:

מי

משנה למלך

הא דר' יוחנן שהיה קודם להם בזמן וכיון דהוא פליג עלייהו לא שייך לומר לימוד ערוך הוא בידינו כאילו היא הלכה פסוקה ובדי ליישב כל זה ס"ל להרמב"ם דרב נחמן ור' יוחנן לא פליגי דמר אמר הדא ומר אמר חדא דרב נחמן לא איירי אלא לענין שבת גופיה דלאכול הפירות בשבת עצמה אסור אף דלא נגמרו ולאחר השבת שרי לאוכלם כיון דלא נגמרו. ור' יוחנן דקאמר דאין שבת קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו היינו לומר דבדבר שנגמר קובעת ואסור לאוכלם לעולם אף בחול אסור לאכול מהם עראי בלתי מעשר כיון דעבר שבת עליהם אבל בדבר שלא נגמר אין שבת קובעת לאסור באכילה אפילו לאחר השבת דלא אסור אלא בשבת גופיה. ומש"ה לא קאמר לאפוקי מדר' אליעזר דהא ר"א קאי כוותיה ולאו משום ר' יהושע דקאמר לא יגמור דמשמע אפילו למוצאי שבת כיון דאינו מפורש בדבריו לא שייך לומר לאפוקי מדרבי יהושע מש"ה קאמר לאפוקי מדהלל דקאמר בהדיא אוסר לעצמו א"נ כיון דר' יהושע הוא מתלמידי ב"ש עדיפא ליה למימר לאפוקי מהלל עצמו. ועל פי זה באו דברי הרמב"ם על נכון דאיהו ז"ל פסק כר' יוחנן דאין שבת קובעת אלא בדבר שנגמר כמ"ש לעיל בפ"ג והשתא הכא בפירקין אתא לאשמועינן דלענין שבת גופה קובע ולא יגמור אכילתו אבל אם ניתן לאחר השבת ה"ז גומר ואע"ג דר' יהושע פליג על זה לית הלכתא כוותיה דהא דאיהו בשטת הלל רבו אמרה אבל אנן קי"ל כר' יוחנן דאמר לאפוקי מהלל ומסקנא דמילתא דדבר שלא נגמר מותר לאוכלו אחר השבת ולא תיקשי לן מההיא דתנור דפסק הרמב"ם דלא יגמור אע"פ שיצא מן התנור דאיכא למימר דהתם איירי בדבר שעומד לאכילה. ואע"ג דהתם אכול הוי דבר שלא נגמרה מלאכתו כמו שפירש הר"ש בפלוגתא דר"א ור' יהושע מ"מ הרמב"ם איירי כאשכול שעומד לאכילה ולא הניח מקום לטעות בדבריו שמא מתוכה ילמדו לומר דאפילו בדבר שלא נגמר אסור לאכול אף שיצא מן התנור שהרי כבר כתב בפירוש בפ"ג דאין חצר קובע אלא בדבר שנגמר וא"כ ילמד סתום מן המפורש דע"כ לומר דאשכול דנקט היינו בעומד לאכילה דהוי דבר שנגמרה מלאכתו. זהו מה שעלה במלודתי בענין זה):

פ"ו ז המוכר פירות לחבירו ונזכר שהם טבל כו'. מ"ש מרן ומצאתי כתוב ט"ס יש בהשגה זו כו' פי' זה הוא מהר"ם הלוי הובאו דבריו בתשובת מהרלנ"ח סי' קט"ו (דף קס"ו ע"א) יע"ש. ומ"ש עוד מרן ואין תקנה לתקן מתוכן שמא מרבה במעשרות או שמא ממעט למ"ד אין בילה דקי"ל כוותיה כו'. דע דמהרימ"ט בח"א סי' ח"י כתב דרבינו ס"ל דיש בילה ופסק כר"ש שזורי ובזה מתיישב השגת הראב"ד שיכול לתקן מיניה וביה והראב"ד אזיל לשיטתיה שפסק בשמואל דאמר אין בילה וכמ"ש בפ"א מהלכות מעשר שני דין ח' יע"ש (*א"ה עי' במ"ש הרב המחבר לקמן פי"ד מהלכות אלו דין ח'):

ח כופין את המוכר לתקן כו'. נראה דדוקא בשלא טען המוכר שמכר לצורך או שהיה הלוקח ע"ה אבל אם היה הלוקח חבר וטען המוכר שמכר לצורך אין כופין את המוכר:

בהן

קחו בית המלך וכו׳. נ״ז מספקא שלמעלה מאסור לפרוע חובו מן הטבל : יא הלוקח טבל משני מקומות וכו׳ . פ״ה דדמאי במשנה ככר הזכרתיה למעלה כגון שהודיעוהו שרוא טבל ואם כיון שהודיעוהו שהוא טבל פשיטא דמעשרין מזה על זה וי״ל דלא חיישינן שמא אחד מהם מכר לו מפירות של השנה שעברה ואחד מהשנה הזאת אע״פ שמכר את הטבל ועבד לא חיישינן שהפירות מהשנה של השתקד הם ולא חשו לומר לקונה אלא מעשר מזה על זה דסתמא משנה אחת הם כנ״ל : המקבל שדה מישראל וגו׳ . דמאי פ״ו המקבל ישראל מן העכו״ם מן הכותי מחלק לפניהם ודוקא בפניהם אבל שלא בפניהם לא יחלק עד שיתקן ובשלמא גבי ישראל שמא יחשוב שהוא מתוקן ויבא לאכל ממנו אבל לגבי דמאי ניחוש וי״ל משום גניבת הדעת

י מי שלקחו בית המלך את פירותיו והם טבלים . אם מחמת שהוא חייב להן צריך להוציא עליהן מעשרות . ואם לקחו באונס אינו צריך לעשר עליהם : יא הלוקח טבל משני מקומות מעשר מזה על זה . המקבל שדה מישראל או מן הנכרי חולק ונותן לבעל השדה בפניו כדי שידע שטבל נטל . אבל החוכר שדה מישראל אם נתן לו מזרע אותה שדה תורם ואח״כ נותן לו מזו שקצץ ליתן לו ובעל השדה מעשר לעצמו. ואם נתן לו מזרע שדה אחרת או ממין אחר מוציא המעשר ואח״כ נותן לו : יב החוכר שדה מן העכו״ם מעשר ואחר כך נותן לו . קנס קנסוהו בזה כדי שלא יחכור מן העכו״ם ונמצאת השדה בורה לפניו עד שיצטרך וימכרנה לישראל . וכן המקבל שדה אבותיו מן העכו״ם קנסוהו שיעשר ואחר כך יתן חלקו לעכו״ם מעושר כדי שלא יקפוץ ויקבלה ממנו מפני שהיא שדה אבותיו עד שתשאר לפניו בורה כדי שימכרנה לישראל : יג אי זהו חוכר ואי זהו מקבל . חוכר שחוכר הקרקע בדבר קצוב מן הזרע בכך וכך סאה בין עשתה הרבה בין עשתה מעט . מקבל הוא שיקבל אותה בחלק ממה שתעשה חציו או שלישו או מה שיתנו ביניהן . שוכר הוא ששוכר הקרקע במעות : יד שנים שקבלו שדה באריסות או ירשו או נשתתפו יכול האחד לומר לחבירו טול אתה חטים שבמקום פלוני ואני חטים שבמקום פלוני אתה יין שבמקום פלוני ואני יין שבמקום פלוני . אבל לא יאמר טול אתה חטים ואני שעורים אתה יין ואני שמן *מפני שמוכרין את הטבל : טו א*כהן או לוי שלקחו פירות מישראל אחר שנגמרה מלאכתן מוציאין את התרומה והמעשרות מידיהן ונותנין אותם לכהנים וללוים אחרים . קנס הוא להם כדי שלא יקפצו לגרנות ולגתות ויקנו טבלים כדי להפקיע מתנות אחיהם הכהנים . ואם קנו קודם שתגמר מלאכתן אין מוציאים מידם : טז כהן או לוי שמכרו פירות תלושין לישראל קודם שתגמר מלאכתן ואין צריך לומר אם מכרו במחובר הרי התרומה או המעשר שלהם . ואם מכרו אחר גמר מלאכה הרי התרומה והמעשר של לוקח ומפריש ונותן לכל כהן או לוי שירצה : יז כהן ולוי שקבלו שדה מישראל כשם שחולקין בחולין כך חולקין בתרומה ובמעשרות והישראל נוטל חלקו ונותן לכל כהן או לוי שירצה . אבל ישראל שקיבל שדה מכהן או מלוי התרומה או המעשר לבעל השדה ושאר המתנות חולקין : יח המקבל זיתים להוציא מהן שמן בין ישראל מכהן או לוי בין כהן או לוי מישראל

א סמג עשין קל״ס טוש״ע יו״ד סי׳ של״א : [עיין בתוי״ט שם שאותן טעם לשבח דאין סתירה מדבריו כאן לפירושו במשנה :]

השגת הראב״ד

*כהן או לוי שלקחו פירות וכו׳ עד אין מוציאין מידם : א״א אני אומר שאינו קנס אלא מפני שאמר להם מנתא דכהן לא זבינו לך כדאיתא בפרק הזרוע ומזה הטעם עצמו כשמכר הלוי לישראל עד שלא מירח המעשר של לוי שלא היה לו בו עדיין זכות כדי שימכור זכותו לישראל אבל משמירח כבר היה לו בו זכות וכל זכות שיש לו באותה תבואה מכר לישראל לפיכך נותן לכל כהן שירצה

כסף משנה

י מי שלקחו בית וכו׳ . בפרק הזרוע עלה קל״א ופירש״י חייב לעשר ממקום אחר וליתן לכהן שהרי הוא כמוכר :

יא הלוקח טבל וכו׳ . משנה בפ׳ ה׳ דדמאי (משנה ח׳) : המקבל שדה מישראל וכו׳ . משנה שם פ״ו (משנה א) . ומ״ש אבל החוכר שדה מישראל וכו׳ · שם במשנה וכר״י דמפרש דברי ת״ק :

יב החוכר שדה מן העכו״ם וכו׳ . גם זה שם משנה ב׳ . ומ״ש קנס קנסוהו בזה וכו׳ . בפרק השואל (מציעא דף ק״א) . ומ״ש וכן המקבל שדה אבותיו מן העכו״ם וכו׳ . שם בפרק הזהב (מ״ב) וכר״י דליכא מאן דפליג עליה :

יג איזהו חוכר ואיזהו מקבל וכו׳ עד במעות . ירושלמי רפ״ו דדמאי :

יד שנים שקבלו שדה וכו׳ . משנה בפ״ו דדמאי (משנה ח׳) :

טו כהן או לוי שלקחו פירות מישראל וכו׳ . משנה בספ״ק דפיאה (מ״ו) כהן ולוי שלקחו את הגורן המעשרות שלהן עד שימרחו וקאמר עלה בירושלמי (הלכה ה׳) א״ר יוחנן קנס קנסו להם שלא יהו קופצים לגתות ולגרנות ומשמע דקאי אדיוקא דמתניתין דמשמע הא אם מירחו אין המעשרות שלהן : כתב הראב״ד אני אומר שאינו קנס וכו׳ . ומאחר שדברי רבינו מבוארים בירושלמי פשוט משום קנס יש לתמוה עליו איך כתב אני אומר שאינו משום קנס :

טז כהן או לוי וכו׳ . תוספתא פ״ו דדמאי :

יז כהן ולוי שקבל שדה מישראל וכו׳ . משנה בפ״ו דדמאי (מ״ג) וכת״ק . ומ״ש אבל ישראל שקיבל שדה מכהן וכו׳ . שם במ״ד ישראל שקיבל מכהן ולוי המעשרות לבעלים . ומ״ש המתנות חולקים תוספתא פרק ו׳ ישראל שקיבל שדה מכהן תרומה לכהן מעשר ראשון ומעשר שני חולקין ביניהם קיבל מלוי מעשר ראשון ללוי תרומה ומעשר שני חולקין :

יח המקבל זיתים וכו׳ . משנה ה׳ בפ״ו דדמאי המקבל זיתים לשמן כשם שהולקין בחולין כך חולקים בתרומה ומדסתם ולא חילק רבי

רדב״ז

אם חושב שעישר ונתן לו ויבא לקנותו מן : אבל החוכר שדה מישראל וכו׳ . במשנה החוכר שדה מישראל תורם ונותן ר׳ יהודה בזמן שנתן לו מאותה שדה מין אבל אם נתן לו משדה אחרת או מעשר ונותן לו ורבי יהודה לפרושי קא אתי והלכה כמותו וטעמא דתורם לפי שאי אפשר לגורן שתיעקר עד ממנו תרומה גדולה וכשפורע חכירותו לא הוי כפורע חובו שהרי המחכיר פירים ואפילו הוא ע״ה רובם מעשרין למוכר טבל לע״ה דשאני הכא דארעא דידיה הוא :

החוכר שדה מן העכו״ם וכו׳ . שם במשנה החוכר שדה מן הנכרי מעשר ונותן יהודה אומר אף המקבל שדה אבותיו ע״ס מעשר ונותן לו ומסיק עלה בפרק לא לעולם יש קנין לעכו״ם בא״י להפקיע ומקבל לאו כחוכר דמי ומאי שדה שדה אבותיו ממש ולדידיה הוא דקנסו דידי דחביבא ליה שפי אזיל מקבל לה דעלמא לא ולדידיה מ״ט קנסו רבנן כדי שתהא בורה בידו ע״כ ומדקא לאהדורי אליבא דרבי יהודה משמע היא ותו דלא אשכחנא מאן דפליג וטעמא משום דא״ק ולא תחנם לא חנייה בקרקע וכיון שלא ימצא מי ממנו יחזור וימכרנה לישראל וא״ת כיון כדי שתהא בורה לפניו אמאי לא המקבל שדה מן העכו״ם אע״פ שאינה כמו שקנסו את החוכר שדה מן וי״ל דבשלמא חוכר הכל גדל ברשות לעכו״ם אלא דבר קצוב בין תעשה או הרבה ואם ימצא העכו״ם חוכר ימכרנה ולפיכך קנסו אותו במעשר ימצא חוכר וימכרנה אבל המקבל העכו״ם גדל ברשותו ואפי׳ שלא ימצא הוא ויזרענה הוא ולעולם לא ימכרנה קנסו אלא בשדה של אבותיו א״נ חוכר חוכר שלו קנסו אבל המקבל שגדל עכו״ם לא קנסו אלא א״כ היא של גב דחביבא ליה מוסיף בקבלנות ואפי׳ למכור אותה לא ימכרנה כיון שזה מוסיף לו בקבלנות :

חוכר וכו׳ . זה מבואר בכמה דוכתי :

שקבלו שדה באריסות וכו׳ . פ״ו דדמאי במשנה כלשון רבינו וכתב בפי׳ ז״ל אין להם דבר מאיסור והיתר יני ממונות. והנכון מה שכתב בפסקיו ג״כ לענין דהוו כמוכרים טבל זה והיינו דקבעה התנא במסכת דמאי :

או לוי שלקחו פירות וכו׳ . במשנה ס״ק דפיאה כהן ולוי שלקחו את הגורן שלהם עד שימרחו משמע אבל אם המירוח אין המעשרות שלהם אלא מידם ונותנין לכהנים ולויים אחרים הדין המעשרות שלהם אפילו אם המירוח אלא מפרש בירושלמי א״ר יוחנן קנסו אותם שלא יהיו קופצין לגתות ולגרנות ולא ידעתי לסוף דעת הראב״ד בהשגה זו כי לא ראיתי בסוגיא הירושלמי חולק והו קשה נהי דמצי למימר מנתא דכהן לא זביני לך ה״מ בזמן שהקונה ישראל אבל הכא שהקונה כהן נהי דלא קנה אמאי מוציאין מידו לימא אני זכיתי במה שבידי ודבריו ז״ל צריכין תלמוד ודוקא אחר המירוח קנסו לפי שכבר נתחייבו במעשרות אבל קודם המירוח לא קנסו דהכתי לא נתחייבו :

או לוי שמכרו וכו׳ . הטעם בזה כאשר כתב הראב״ד ז״ל כיון שהכהן או הלוי לא היה להם עדיין זכות בו כדי שימכור לישראל אבל אחר המירוח כבר היה לו בו זכות וכל זכות יש לו באותה תבואה מכר לישראל והאין שני הדינים מטעם אחד דלא גבי סדדי מתניין הילכך לא שבקינן טעמיה דר׳ יוחנן ואזלינן בתר טעמי אחריני :

וי שקבלו שדה וכו׳ . פ״ו דדמאי פלוגתא דתנאי ופסק כת״ק דאמר כשם שחולקין בחולין כך חולקין בתרומה וגרסינן עלה בירושלמי מתיבין רבנן לרבי אליעזר במה אמר להם אף אתם מודים שאם התנו ביניהם שהמעשרות שלהם הפי׳ התנו במה קנו סתמן נעשה כאילו אומר לו אלוש מקרקע זה כדי שתקנה לך מעשרותיך הא אם התנו מתחילה המעשרות שלהם . ומתוך פשיטותו לא הוצרך רבינו לבארו : אבל ישראל שקיבל שדה וכו׳ . נ״ז שם במשנה ומודים בה רבנן דכיון דגוף השדה שלהם מקום מעשר שיורי משיירי :

זיתים להוציא וכו׳ . שם במשנה המקבל זיתים לשמן כשם שחולקין בחולין כך חולקין בתרומה ומדתנן סתמא המקבל וכו׳ למד רבינו שאין חילוק בין אם קבלו מישראל או שישראל קיבל מהם וכתב רבינו מפני שהשמן השוב הוא וצ״ע מה הטיבות יש לשמן יותר מהתבואה דתנן לעיל המעשרות לבעלים היכא דקיבל ישראל מכהן ולוי ונשמע דמחלק בין מקבל קרקע למקבל אילנות ולפי זה לאו דוקא שמן אלא ה״ה ענבים לעשות יין ועוד אפשר לתת טעם דלאו במקבל אילן הזית לעשות שמן איירי דא״כ הוי צ״ל דמקום המעשר שיוריה שייריה באילן אבל הכא איירי במקבל זיתים לעשות שמן דלא שייך טעמא דשיוריה שייר אלא במחובר לקרקע ולזה נתן טעם רבינו מפני שהואיל

הבוב כי מפני חשיבותו שוריה שייריה בזיתים אפי' בתלוש מה שאין כן בענבים ובשאר פירות שאין חשובין אין דרך העולם לשייר אלא במחובר לקרקע לעולם משיירים מקום תרומה

ים כהן שמכר שדה לישראל וכו'. בפרק המוכר את הבית (דף ס"ג) ברייתא כלשון רבינו ואקשינן עלה ואמאי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ומתרצינן כיון דאמר ליכו' שייריה למקום מעשר וכתב רשב"ם דה"ה בישראל שקנה מישראל אלא אורחא דמילתא נקט דבן לוי דרכו להתנות כך: ע"מ שהמעשרות שלי כל זמן שהיא לפניך וכו'. נ"ז

ואיכא למידק הרי שלא אמר כל זמן שהיא לפניך אלא מכר לו סתם ע"מ שהמעשרות שלי לעולם והלך ומכרה לאחר מי מצי להפקיע זכות הלוי או לא ורשב"ם כתב ואפי' אם מ

לאחר דזכותו של לוי אינו יכול למכור ולפ"ז הא דקתני היפא כל זמן שהיא הכי מלי זבין לה ומפקיע זכות הלוי ולקחה אבל אם לא אמר לו כל זמן לא מלי למזבן זכות הלוי ועדיין צ"ע הכי מן הירושלמי פ"ו דדמאי

מישראל כשם שחולקין בחולין כך חולקין בתרומה ומעשרות מפני שהשמן חשוב הוא: **יט** כהן שמכר שדה לישראל ואמר לו על מנת שהמעשר שלה שלי לעולם הרי הן שלו כיון שאמר על מנת נעשה כמי ששייר מקום המעשר. ואם מת הכהן הרי בנו כשאר הכהנים. ואם אמר לו על מנת שהמעשרות לי ולבני מת הוא יטלם בנו. על מנת שהמעשרות שלי כל זמן שהיא לפניך מכרה לאחר אף על פי שחזר ולקחה אין לכהן אותם המעשרות: **כ** *ישראל שקיבל שדה מכהן ולוי ואמר לו ע"מ שהמעשרות שלי ארבע או חמש שנים מותר. ע"מ שהן שלי לעולם אסור שאין כהן עושה כהן. וכן בן לוי שהיה עליו חוב לישראל לא יהיה ישראל זה גובה מאחרים ומפריש עד שיפרע כנגד חובו שאין לוי זה עושה בעל חוב שלו כלוי אחר שיגבה מעשר מאחרים: **כא** ישראל שירש טבל ממורח מאבי אמו כהן ואותו אבי אמו ירשו מאבי אמו ישראל ה"ז מפריש ממנו מעשרותיו והן שלו. שהמתנות הראויות ליתרם כמו שהורמו הן אע"פ שלא הורמו: **כב** *הנותן שדהו בקבלה לעכו"ם או למי שאינו נאמן על המעשרות אע"פ שלא באו לעונת מעשרות צריך לעשר על ידם. נתנה לעם הארץ עד שלא באו לעונת המעשרות אינו צריך לעשר על ידם. ומשבאו לעונת המעשרות צריך לעשר על ידם. כיצד הוא עושה עומד על הגורן ונוטל ואינו חושש למה שאכלו שאין אנו אחראין להם:

השגת הראב"ד

*ישראל שקבל שדה מכהן ולוי וכו' עד שאין כהן עושה לישראל כהן. א"א נוסחא דתוספתא ישראל שמכר לכהן וזה עיקר וכן הוא בירושלמי:

השגת הראב"ד

*הנותן שדה בקבלה לעכו"ם או לישראל שאינו נאמן על המעשרות פירוש שהוא חשוד:

*(רבי יהודה אומר ישראל שקיבל שדה) ועוד מדמסיים בה רבי יהודה אומר ישראל שקיבל מכהן ומלוי זיתים לשמן או למחצית שכר המעשרות לבעלים משמע דלא פליגי את"ק. בין כהן ולוי שקיבלו מישראל לישראל שקיבל מכהן ולוי וסובר רבינו דדוקא מפני שהוא חשוב אבל שאר אילנות דינם כקרקע:

יט כהן שמכר שדה לישראל וכו' עד אותם המעשרות. בר"פ המוכר את הבית (ב"ב דף ס"ג):

כ ישראל שקיבל שדה וכו' וכן בן לוי וכו'. תוספתא פרק ו' דדמאי. כתב הראב"ד א"א נוסחא דתוספתא וכו'. ואני אומר נוסחת תוספתא דידן כלשון רבינו ונוסחת הירושלמי פרק ו' דדמאי כלשון הראב"ד וסמך רבינו על התוספתא משום שאם ישראל מוכר לכהן לא נקרא זה כהן עושה כהן דכי היכי דכהן המוכר לישראל אנו אומרים ששייר מקום המעשר הכי איכא למימר בישראל המוכר לכהן אבל בישראל שקיבל מכהן שייך שפיר למימר אין כהן עושה כהן:

כא ישראל שירש טבל ממורח וכו'. בספ"ק דבכורות (דף י"א):

כב הנותן שדהו בקבלה לעכו"ם וכו' עד סוף הפרק. תוספתא בפרק ז' דדמאי: כתב הראב"ד או למי שאינו נאמן על המעשרות פירוש שהוא חשוד עכ"ל. טעמו לומר דמן הסתם ישראל בחזקת כשרים הם עד שיחשד ואיני יודע זו מניין לו ואפשר שטעמו משום דרוב עמי הארץ מעשרים הם כדאמרינן בפרק במה מדליקין (דף כ"ג):

פ"ז **א** מי שהיו לו מאה לוג וכו'. בפרק כל הגט עלה כ"ה ובפרק מרובה (דף ס"ט) ובפרק בכל מערבין (דף ל"ו) פלוגתא ופסק כרבי יהודה ורבי יוסי ור"ש ובפרק המביא כדי יין איפסקא דבדרבנן יש ברירה ובדאורייתא אין ברירה ולכך כתב רבינו טבול מן התורה:

הקובע

*[לענ"ד זהו מיותר. כ"ן]:

כ ישראל שקבל שדה מכהן ו... ירושלמי פ"ו דדמאי ... שדהו לכהן ואמר ע"מ שהמעשרות ... וחמש שנים מותר לעולם אסור שאי... כהן והכי גרים הראב"ד בתוכ... שהתנה שיהיו מעשרות שלו ליתנם ללוי שירצה ארבע וחמש שנים מותר... אסור שאין כח ביד הכהן להתנות... כהן עושה כהן שישראל נעשה כהן ל... ומעשרות וגרסינן תו התם כהן לישראל ואמר לו ע"מ שהמעשרות ש... שנים אסור הכא את אמר מותר וכ... אסור כאן זיכהו בדבר שהוא ברשותו... בדבר שאינו ברשותו ע"כ. ומבואר... רבינו על דרך זה מתפרשת ישראל... מכהן ולוי והתנה הישראל שיהיו ה... ליתנם לכל כהן שירצה וכו'. ונראה ד... הוי רבותא ספי הע"ג דעיקר הש... ישראל אינו רק מקבל אפ"ה מועי... א ה' שנים ולשתי הנוסחאות טעמ... בירושל' דזיכהו בדבר שהוא ברשותו ו... דאין כהן עושה כהן: וכן בן לוי... חוב וכו'. בתוספתא היא שנויה ו... דלעיל דאין כהן עושה כהן ואין לו... לגבות תרומה ומעשר:

כא ישראל שירש טבל ממורח וכו'... מקדש (דף כ"ח:) מסק... איתא דכ"ע כמי שהורמו דמיין... זכה בהן הישראל והם שלו ומוכ... שירצה ואפי' היה גמר היוכן ביד ה... הכהן וחזר הישראל וירשן מן הכה... מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי... הישראל כאילו הניח לו תרומה ומ... שלו ומוכרן לכהנים וזהו שכתב... אבי אמו ירשו מאבי אמו ישראל... למימרא דדוקא בהכי מיירי אלא... בכה"ג המעשרות שלו ועדיין הני... ה"ם לפי שלא ראיתי בגמרא ולא ב... שירש מאבי אמו כהן ותו לא (וע... חלק שני בלשונות הרמב"ם סימן...

כב הנותן שדהו בקבלנות לעכו"ם... למידק דלא אמרי' הכ... דדמאי פ"ו דגרסינן התם הנותן ש... לעכו"ם ולכותי ולמי שאינן נאמן ע... עד שלא באו לעונת המעשרות אינו...

פרק שביעי

א מי *שהיו לו מאה לוג של יין טבול מן התורה ואמר שני לוגין שאני עתיד להפריש מהן הרי הן תרומה ועשרה מעשר ראשון ותשעה מעשר שני לא יתחיל וישתה עד שיניח בסוף שיעור תרומה ומעשרות. אלא יפריש ואח"כ ישתה. ואין אומרין זה שהניח בסוף כאילו נברר תחלה מפני שחיוב תרומה ומעשרות מן התורה ואין אומרין בשל תורה נחשוב

* סמ"ג עשין קל"ה:

על ידם משבאו לעונת המעשרות צריך לעשר על ידם וי"ל דהירושלמי איירי במקום שאין ישראל מצויים והתוספתא שכתב רבינו איירי במקום שישראל מצויים ל... ולפיכך קנסו אותו לעשר אפילו שלא הגיעו לעונת המעשרות כדי שיתן אותה לישראל והכי משמע התם בירושלמי: נתנה לע"ה וכו'. נ"ז שם בתוספתא והטעם דרוב עמי הארץ מעשרין הן ליכא למקנסיה אבל כיון שהגיעו לעונת המעשרות הוי כמוכר טבלים לע"ה:

פ"ז **א** מי שהיה לו מאה לוג של יין וכו'. תניא בפרק כל הגט (דף כ"ה) הלוקח יין מבין הכותים ואמר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מ... תשעה מעשר שני מיחל ושותה מיד דברי רבי מאיר רבי יהודה ורבי יוסי ור' שמעון אוסרים ופליגי דרבי מאיר אית ליה ברירה והנך תנאי לית להו בר... בדאורייתא לית ברירה ובדרבנן אית ברירה והאי דקתני עשרה וט' לאו דוקא אלא לפי חשבון הנשאר והא דקתני מבין הכותים היינו קודם שגזרו עליהם אבל את"...

משנה למלך

יט כהן שמכר שדה לישראל כו'. גרסינן בירושלמי פ"ו דדמאי הלכה ג' כהן שמכר שדה לישראל כו' מכרה לאחר אין לו במעשרות חזר ולקחה ממנו תני ר"ח אין לו במעשרות כו' ותני קיבל שדה מכהנת המעשרות שלה נשאת לישראל חולקין במעשרות נתארמלה או נתגרשה חזרה לתחלתה כהן שמכר כאן שקיבל ותני ר"ח מכרה אר"ש בר אבדומה תמן יצאת מרשות שניהם ברם הכא יצאת מרשות מוכר ולא יצאת מרשות לוקח ע"כ. וה"פ דבתחלה הקשו לר"ח דאמר דכל שמכרה לאחר אף שחזר ולקח אין לו במעשרות דכיון שנתבטל התנאי שעה אחד שוב אינו חוזר לאיתנו הראשון מהסיא דתניא קיבל שדה מכהנת המעשרות שלה וכדתנן בפירקין משנה ד' ישראל שקיבל מכהן ומלוי המעשרות לבעלים משום דאומדן דעת איכא דפיורי בייר מקום מעשר לעצמו ואם נשאת לישראל חולקין במעשרות משום דמסתמא לא שיירה לעצמה המעשרות אלא בזמן שראויים לה אבל כיון שנשאת לישראל שאינה אוכלת בתרומה לא שיירה לעצמה נתארמלה או נתגרשה חזרה לתחלתה ומעשרות שלה אלמא דאף שנתבטל התנאי שעה אחד חוזר התנאי לאיתנו. ותירצו כאן שמכר וכיון שלא נשאר לו בשדה זכות כלל מש"ה כל שנתבטל התנאי שוב אינו חוזר לאיתנו אבל בקיבל שיש לו זכות בשדה אף שנתבטל התנאי חוזר לאיתנו. והדר פריך והתני ר"ח מכרה כלומר דר"ח תני דכהנת שמכרה לישראל והתנים ע"מ שהמעשרות שלי כל זמן שהוא תחת ידך ונשאת לישראל ס"ל לר"ח דנתבטל התנאי מ... לא התנית אלא כל זמן שהיה ראויה לאכול בתרומה וכיון שנשאת לישראל נתבטל התנאי ו... או נתגרשה חזרה לתחלתה והמעשרות שלה והרי דאף במכר ס"ל לר"ח דאף שנתבטל לאיתנו ותירצו תמן יצאת מרשות שניהם ומש"ה כל שנתבטל התנאי שוב אינו חוזר לאיתנו גבי כהנת יצאת מרשות מוכר ולא יצאת מרשות לוקח ומש"ה אף שנתבטל התנאי חוזר... ראיתי לרבינו שהביא חילוקי דינים הללו דכהנת ולא ידעתי למה:

כ ישראל שקיבל שדה מכהן ולוי וכו'. גרסינן בירושלמי פ"ו דדמאי הלכה ג' כהן... לישראל ואמר לו ע"מ שיהיו המעשרות שלי ד' או ה' שנים יכול הזה למחו... נוטעה כרם שלא לזורעה איסטים שלא לעשותה שדה קנים. שלי לעולם אינו יכול למחו... לנוטעה כרם שלא לזורעה איסטים שלא לעשותה שדה קנים ע"כ. וכל זה הוא תוספות ב... גרסינן בירושלמי אתא עובדא קומי ר' אחא בר עילא וחייבה מיתן ליה חד מן עסר... ע"כ. ולא ידעתי אם המעשה הזה היה דוקא כאומר ד' או ה' שנים שיכול למחות בי... וזרעה שדה קנים חייביה ר' אחא למיתן ליה חד מן עסרא מן קנייא אבל כאומר לעולם לא...

ל' קודם הגזירה היו חשודים על התרומה והמכ:ברו ומעשר ודאי אבל עמי הארץ לא נחשדו על התרומה ולפי שמיעוט אין מעשרין מעשרין את פירותיהן מספק והיינו דמאי :
ע מעשרותיו בפי החבית וכו'. בתוספתא היא ואתיא אפי' למ"ד אין ברירה כיון שקבע בפי המגורה או בשוליה הרי הוקבע ושאני משקין לפי שהן מעורבין :
אדם לקבוע מעשר שני וכו'. ירושלמי פ"ק דדמאי עולא בר ישמעאל בשם ר' יוחנן פוטר אדם את טבלו בסאה אחת של טבל כיצד הוא עושה מבי' סאה אחת של טבל ועושה
אותה מעשר שני ופודה אותה וחוזר ועושה אותה תרומת מעשר למקום אחר ושקלי וטרו בה ומסיק הרב הכא שאני שנתקן מחמת ראשון אסה חוזר ועושה אותה ראשון ע"כ. וזהו שכתב
ו"ל מפני שכולם באים מכח מעשר ע"כ
הוא בירושלמי ודוקא מעשר אבל תרומה
אינו עושה ומבואר הוא :
ד פירות להיות מפריש וכו'. משנה
בפרק כל הגט (דף ל"א) ומשום
להיות מפריש עליהם תרומה ומעשרות
ן מפרישים תרומה אלא מן המוקף
רבי שבהות וי"ש אבל מעשר מפריש
וקף ורבינו הכא איירי במעשר דוקא:
בדו וכו'. ג"ז שם אם אבדו הרי
חושש מעת לעת ואמרי' עלה מאי מעת
יוחנן אמר מעת לעת של בדיקה רבי
אנטיגנוס משום רבי אלעזר ברבי
נה לפת של הנחה ונראה שרבי' פוסק
ר מעת לעת של הנחה שאמר חושש
פריש ובגמרא אקשי' עליה ואסקי'
ו וא"כ כרבי יוחנן הו"ל למפסק וי"ל
מה דוחקי קפיא והלכתא והכא נמי
עליה אלא מליסנא דמתני' דקתני
עד מעת לעת מיבעי ליה עוד איכא
פיסקא דסתמא דמילתא דרבי אלעזר
אבוה שמיע ליה פירושא דמתניתין
י רביה דר' יוחנן הוא ואין הלכה
כתלמיד במקום הרב :
ה מעות את הכהן וכו'. ג"ז שם
משנה כלשון רבינו :
מפריש וכו'. אקשינן עלה דמתניתין
לע"ג דלא אתו לידיה בתמיהא אמר
כהונה ולויה ושמואל אמר במזכה
אחרים עולא אמר הא מני רבי יוסי
עשו את שאינו זוכה כזוכה כולהו
מרי במכירי לא קתני כולהו כשמואל
מזכה לא קתני כעולא נמי לא אמרי
מוקמינן ולא פליגי אלא בפירושא
ל לענין דינא לא פליגי דמודו רב
זכה להם אי לא הוו מכירי כהונה
במכירי לא צריך זכייה ועולא נמי
ן דקי"ל כוותייהו לא עשו את שאינו
וצריך זכייה או מכירי כהונה ולויה :
התרומה וכו'. היינו תרומה גדולה
ומת מעשר וזהו שכתב כל התרומה
הר שניטלה תרומתו מותר לזרים :
מחשב הפירות וכו'. שם בברייתא
ופוסק עמהם כשער הזול ואין בו
ת ואין שביעית משמטתו ואם בא
חוזר אמר מר פוסק עמהם כשער
הא קמ"ל אע"פ שלא פסק כמי
ואין בו משום רביה מאי טעמא
ת ליה לא יהיב ליה כי אית ליה נמי
ם רבית ואין שביעית משמטתו דלא
ינוש ואם בא לחזור אינו חוזר א"ר
ו אלא בעל הבית בכהן אבל כהן
אם בא לחזור חוזר דתנן נתן לו מעות ולא משך ממנו פירות יכול לחזור בו ונתבארו דברי רבינו : נתייאשו מהם הבעלים וכו'. שם בברייתא ואקשינן עלה פשיטא
אקון מהו דתימא אקנתא מילתא היא קמ"ל ופירש"י ז"ל לא צריכא דאקון בשעה שיהבו ונתייאשו כבר עלו בקנה מהו דתימא אקנתא תילתא היא כיון שעלו בקנה אפי' מתייבשין
כין ומילתא דלא שכיחא שיהיו מתקלקלין לגמרי ולא הוי יאוש מעליא קמ"ל ע"כ : מת הכהן או הלוי וכו'. שם במשנה מת הכהן או הלוי כו' צריך ליטול רשות מן היורשין ואם הלוון בפני
יך ליטול רשות מן היורשין ואמרי' עלה תניא רבי אומר יורשין שירשו ומי איכא יורשין דלא ירתי אמר ר' יוחנן שירשו קרקע ולא שירשו כספים ואמר ר' יוחנן אפי' הניח מלא
צלא קרדום וכמעשה דקטינא דאביי : העשיר העני וכו'. שם בברייתא העשיר העני אין מפרים עליו וזכה הלה במה שבידו ואמרי' עלה מאי שנא למיתה דעבוד תקנתא
ות דלא עבוד תקנתא מיתה שכיחא עשירות לא שכיחא אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי תברך מית אסר אתעשר לא אסר . וזכה הלה במה שבידו לפי שלא הלוהו
על מנת לפרוע :
שאמר לבן לוי וכו'. שם בברייתא ותרלה רב אשי הכי כור מעשר יש לך בידי או כור מעשר יש לאביך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו כיון דקין תקוני
תקניה בעל הבית וכיון שהכשיתו שארית ישראל לא יעשו עולה וכו' סומך עליו ויכול לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר אע"פ שלא משך :

נחשוב כאילו נברר עד שיברור : **ב** *הקובע מעשרותיו בפי החבית לא ישתה משוליה . בשוליה לא ישתה מפיה . מפני שהמשקין מעורבין. אבל הקובע בפי המגורה אוכל משוליה . קבע בשוליה אוכל מפיה : **ג** ויש לאדם לקבוע מעשר שני ופודהו ועושהו מעשר ראשון על אותן הפירות או תרומת מעשר למקום אחר : **ד** המניח פירות להיות מפריש עליהן מעשרות מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואוכל ושותה עד שיעשו כל אותן הפירות שהניח מעשר ונותן ללוי. מצאן שאבדו ה"ז חושש לכל שהפריש ואינו מעשר ודאי : **ה** המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש על אותן המעות מחלקו מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואינו חושש שמא מתו הכהן או הלוי או העשיר העני : **ו** כיצד מפריש עליהן מפריש תרומה או מעשר ראשון או מעשר שני מפירותיו ומזכה בהן על ידי אחר לאותו כהן או הלוי או העני שהלוום. ואם היו רגילין ליטול ממנו והוא רגיל שלא יתן אלא להן אינו צריך לזכות על ידי אחר ואחר שמפריש מחשב כמה שוה זה שהפריש ומנכה מן המלוה עד שיפרע כל חובו ומוכר *התרומה לכל כהן שירצה ואוכל המעשרות : **ז** כשהוא מחשב מה שוים הפירות שהפריש יש לו לחשב כשער הזול ואינו חושש משום רבית . ואין השביעית משמטת חוב זה . ואם בא בעל הבית לחזור אינו חוזר. אבל אם רצו אלו שלקחו המעות לחזור חוזרין. נתייאשו מהן הבעלים אין מפרישין עליהן שאין מפרישין על האבוד. מת הכהן או הלוי או העני שהלוום אינו יכול להפריש עליהן מחלקן כדרך הזו עד שיטול רשות מן היורשין . והוא שיניח להן קרקע אפילו מלא מחט. אבל אם הניח כספים אין רשות היורש מועלת . ואם הלוום בב"ד ע"מ שיפריש על מעות אלו מחלקם אינו צריך ליטול רשות מן היורשין. העשיר העני אין מפרישין עליו אעפ"י שהלווהו בב"ד זוכה הלה במה שבידו : **ח** ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי רשאי בן לוי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר אע"פ שלא משך

*בכדב"ז הגי' כל התרומה

השגת הראב"ד

*הקובע מעשרותיו בפי החבית וכו' עד במקום אחר. א"א הייתי סבורים שאדם שאין תורמין ממנו על מקום אחר מתחייב תרומה כך אין מעשרין ממנו על מקום אחר שמתחייב מעשר וזהו מן הפטור על החיוב עד שמצאתי אותו בירושלמי בסוף פרק ראשון של דמאי וכנעשר עושה כן אבל לא לתרומה ונראה הטעם מפני שכלם באים מכח מעשר :

ב הקובע מעשרות בפי החבית וכו' עד אוכל מפיה . תוספתא פ"ח דדמאי :
ג ויש לאדם לקבוע מעשר שני וכו'. כן משמע בירושלמי ספ"ק דדמאי :
כתב הראב"ד א"א הייתי סבורים וכו'. ביאור דבריו שהיה סבור בתחלה שאין מעשרין ממנו על מקום אחר כשם שאין תורמין ממנו על מקום אחר ולאפוקי ממ"ש רבינו שעושהו תר"מ למקום אחר ואח"כ מצא בירושלמי כדברי רבינו דגרסינן ספ"ק דדמאי (הלכה ד') עולא בר ישמעאל בשם רבי יוחנן פוטר הוא אדם את טבלו בסאה אחת של טבל כיצד הוא עושה מביא סאה אחת של טבל ועושה אותה שני ופודה אותה וחוזר ועושה אותה תרומת מעשר למקום אחר ודייק הראב"ד דדוקא תר"מ אמרו אבל לא תרומה גדולה והטעם משום דכיון דתרומת מעשר מחמת מעשר אתי שפיר מאי עביד לה משום שהיתה מעשר שני מה שאין כן בתרומה גדולה שאינה באה מחמת מעשר :
ד המניח פירות וכו'. משנה ס"פ כל הגט (דף ל"א) המניח פירות להיות מפריש עליהם תרומות ומעשרות . ואיני יודע למה השמיט רבינו תרומה . ומ"ש מצאן שאבדו ה"ז חושש לכל מה שהפריש . שם במשנה ואם אבדו הרי זה חושש מעת לעת דברי ר"א ובגמרא חלוקים חביריו על ר' אליעזר ופירש"י חלוקים ואמרי דלעולם חיישינן הואיל ונמצאו אבודים וכל פירות שתקנו על ידי אותם פירות צריך לחזור ולהפריש ופסק רבינו כמותם דרבים נינהו . ומ"ש ואינו מעשר ודאי . פשוט הוא :
ה ו המלוה מעות וכו'. משנה שם (דף ל'). ומ"ש ומזכה בהם ע"י אחר כשמואל שם ורב נמי לא פליג עליה לענין דינא . ומ"ש ואם היו רגילים ליטול ממנו וכו'. כרב שם :
ז כשהוא מחשב וכו' עד זוכה הלה במה שבידו. הכל שם : והוא שהניח להם קרקע וכו'. שם יורשים שירשו קרקע ולא שירשו כספים ומפרש רבינו דאריסא קאי וה"ק דוקא כשירשו קרקע צריך רשות ורשות מיהא מועיל אבל בירשו כספים אפילו יתנו רשות אינו מועיל כיון שאין להם לפרוע חוב אביהם הרי הם כנכרים דעלמא והרי החוב כאבוד שאין מפרישין עליו וכן פירשו הרמב"ן והרשב"א :
ח ישראל שאמר לבן לוי וכו'. בפרק הזהב (ב"מ דף מ"ט) :

מי

ואם

משנה למלך

מירלה אם זרעה קיים אין נתייבו כיון שאין בו חיוב מעשר ורבינו לא הזכיר דינים אלו ולא ידעתי למה :
[ד המ]ניח פירות להיות מפריש עליהן מעשרות כו'. כתב מרן ואיני יודע למה השמיט רבינו תרומה וכבר כתב רבינו דין זה לעיל ספ"ב מה' תרומות יע"ש . עוד כתב מרן ומ"ש ואינו מעשר ודאי פשוט הוא . ומאי דפשיטא ליה למרן צריכא רבה מההיא דאמרינן ברים נדה גבי המקוה ואמרינן התם תנא הבית ר"ש אלמא דלרבנן כל היכא דאיכא תרתי לריעותא . וכבר תמה מרן לעיל פ"ה מהלכות תרומות דין כ"ד על מ"ש רבינו בתבית דהוי ג"כ תמה על רבינו ופשיטא דאין הפרש בין החמיץ לאבדו אלא שרבינו כתב כאן דאינו מעשר ודאי משום דאזיל לשיטתיה שספק בתבית דהוי ספק . אך מ"ש מרן פשוט הוא הוא תימה בעיני :
ו ואם היו רגילין ליטול ממנו כו' אינו צריך לזכות ע"י אחר . דין זה הוא אוקימתא דרבי דאמר במכירי כהונה ולאותי בירושלמי שדחו אוקימתא זו משום דהא תנינן עני ויש מכיר לעני ע"כ ופירוש הרב בעל ש"י והא תנינן עני כלומר היכי מצית מוקמת במכירי כהונה ולויה דהרי עני נמי תנן דואת העני נמי תנן והתם מאי מכיר שייך לו דאטו יש מכיר לעני הרי אין דין מכיר לעני שכל הבא ליטול נוטל א"כ א"א לאוקמי מתני' בהכי והדרא קושיין לדוכתה דהיכי זכו הני כהני ולווי ועניי ע"כ. והכוונה נראה דס"ל לירושלמי דטעם זה דמכירי לא שייך כי אם בדבר דאיכא טובת הנאה לבעלים שנותן למי שירצה ואין המקבלים יכולים ליקח בעל כרחו דבעל הבית ומש"כ כיון

דמקבל

משך· ואם נתנו הישראל ללוי אחר אין לו עליו אלא תרעומת: **ט** מי שהיו לו פירות במגורה ונתן סאה ללוי וסאה לעני לא יפריש ח' סאין מן המגורה ויאכלם· אא"כ יודע ששתי סאין של מעשרות קיימין· אבל אם אכלו מהן הלוי והעני אינו מפריש עליהן אלא לפי חשבון הנשאר משתי הסאין: **י** *עניים שהחליפו מתנותיהן עם בעל הבית כגון שנתנו לו סאה של לקט או שכחה ופאה ומעשר עני ונטלו סאה מן הגורן· זה שנטל מהם פטור מן המעשר אע"פ שנעשה ברשות בעל הבית· וזה שנטלו ממנו חייב אע"פ שהוא חלף מתנותיהן הפטורין: **יא** מי שהיו לפניו שתי כלכלות של טבל שנטלה תרומתן ואמר מעשרות זו בזו הראשונה מעושרת· אמר מעשרות זו בזו וזו בזו הראשונה מעושרת שהרי קבע מעשרותיה בשנייה· ואין השנייה מעושרת שאין מפרישין מעשר מן הראשונה שכבר נפטרה על השנייה שעדיין היא חייבת במעשר שתיהן: **יב** אמר מעשרות שתי כלכלות אלו מעשר כל אחת מהן קבוע בחברתה קרא שם וכבר קבע מעשרותיהן בהן ומוציא המעשרות שלהן ואינו יכול להוציא עליהן מעשרות ממקום אחר: **יג** וכיצד מעשרן מוציא מעשר שתיהן מאחת מהן או מעשר כל אחת מהן ממנה אם היו שוות· ואם היתה אחת גדולה מחברתה מפריש מן הקטנה מעשר הגדולה ומן הגדולה מעשר הקטנה:

השגת הראב"ד

*עניים שהחליפו מתנותיהם וכו' עד הפטורין· א"א ואם עשאן כגורן חייב מדבריהם:

פרק שמיני

א הפירות שהורם מהן תרומה גדולה ותרומת מעשר הן הנקראין חולין· ואם הפריש מהן שאר מעשרותיהן

כסף משנה

ט מי שהיו לו פירות במגורה וכו'· משנה בפ"ד דתרומות (משנה ב') מי שהיו פירותיו במגורה ונתן סאה לבן לוי וסאה לעני מפריש עוד ח' סאין ואוכלן דברי ר"מ והכמים אומרים אינו מפריש אלא לפי חשבון ודברי רבינו פה פירש משנה זו לסברת חכמים וכן פירשה ר"ש כדרך האחרון:

י עניים שהחליפו מתנותיהן עם בעל הבית וכו'· משנה פ"ה דפאה (משנה ה'): כתב הראב"ד ואם עשאן כגורן חייב מדבריהם עכ"ל:

יא מי שהיו לפניו שתי כלכלות וכו'· משנה פ"ז דדמאי (משנה ו')· ומ"ש וכיצד מעשרן וכו' פשוט הוא: ומ"ש ואם היתה אחת גדולה מחבירתה וכו'· כלומר שמאחר שהאחת אפשר שהיא כ"כ קטנה שאין בה כדי להפריש מעשרות שתיהן ולפיכך כתב שמפריש מן הקטנה מעשר הגדולה:

פח א הפירות שהורם מהם וכו'· משנה פרק בתרא דדמאי (משנה ז) מאה טבל מאה חולין נוטל מאה ואחד מאה טבל מאה מעשר נוטל מאה וא' ק' חולין מתוקנים מאה מעשר נוטל מאה ועשר מאה טבל תשעים מעשר תשעים טבל שמונים מעשר לא הפסיד כלום זה הכלל כ"ז שהטבל מרובה לא הפסיד כלום ופירש רבינו וז"ל שמור זה העיקר והוא שתרומת מעשר עולה באחד ומאה ר"ל כשיתערב חלק מתרומות מעשר במאה חלקים אהרים דיחזור הכל מאה ואחד יטול החלק ההוא שנפל בו בלבד וזהו ענין תעלה וכו'· והענין הראשון מזאת ההלכה הוא כשנתערב מאה חלקים טבל ומאה חלקי' חולין ונעשה הכל מאתים חלקי' אמר שיטול מאלו המאתים חלקים ק"ה ויהיו הק"א שנטל טבל והצ"ט [שהניח] חולין כמו שהיו ונמלא מפסיד מהחולין אחת אבל הק' הם ק' של טבל הראשונים והאחת היא תרומת מעשר מאותם מאה של טבל וכאילו זה החלק נופל במאה חולין יטלוהו ממנו כמו שביארנו והסברא נותנת שלא יטול אלא מאה של טבל בלבד ונחשוב חלק ממאה מן הטבל ההוא והוא תרומת מעשר שלו שנפל במאה של חולין ועלה בק"א לפי שכן הוא דין הדבר שיעלה שיהיה ניטל מה שנפל ולא יחסר מהחולין כלום אבל חסרנו בכאן מהחולין אחד שאנו חוששים [שאם נכיר מאה לבד] שמא יחשוב כשנטל המאה בלבד שזה שנטלנו הם המאה של חולין והנשארים הם המאה של טבל ואין הדבר כן לפי שהטבל הוא הניטל וזה ענין מה שנאמר בגמרא ונוטל ק"א וא"ר יוסי אם אתה אומר אני נוטל מאה אני אומר כל חולין עלו בידו ונמלאו אלו בטבלם· והענין השני מהלכה זו כשנתערב מאה חלקים של טבל עם אחרים שהם מעשר ראשון יטול כמו כן ק"א ויהיו מעשר ראשון והצ"ט חלקי' הנותרים הם טבל כמו שהיו ונמלא שחסר חלק אחד מהטבל אבל המאה חלקים הם ק' של מעשר הראשונים והחלק הנוסף על המאה היא תרומת מעשר המחוייבת למאה של טבל ונחשוב שנתערב עם מאה חלקים של מעשר ודינו שיעלה כמו שביארנו ואינו מדומע ומפני זה נשארו הק"א שהוליא מעשר ראשון כמו שהיו והיתה הסברא נותנת ג"כ בכאן להוליא המאה של מעשר בלבד מפני שתרומת מעשר של טבל שהוא חלק אחד כשנחשוב החלק ההוא שנתערב במאה של מעשר יעלה בק"א אבל אמר נוטל מאה ואחד מפני הטעם ההוא שפירש הגמרא בענין הראשון והוא שאילו היה נוטל מאה חלקים בלבד היינו אומרין מאה חלקים של טבל הם שהוליא והמאה הנשארים הם המעשר ואין הדבר כן לפי שהמעשר הוא שיוליא ומפני זה יוליא ק"א כדי שיהיה נודע שהמעשר הוא שהוליא לפי שהמעשר כלל לעצמו חלק נוסף· והענין השלישי כשיתערבו מאה חולין מתוקנים ומאה מעשר הוא אומר שיוליא ק"י ויהיה הכל מע"ר והתשעים הנותרים חולין כמו שהיו אבל המאה הם מאה של מעשר הראשונים

רדב"ז

ואם נתנו הישראל וכו'· תלוי שאין התרעומת על שהבטיחו על שקר לבד ... שהאכילו טבלים שאם הניחו לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר ואם ... ללוי אחר לא נמלא שאכל טבלים למפרע ואין לך תרעומת גדול מזה ומ... לי שכל מה שתיקן זה הלוי אפי' קודם שנתנו ללוי אחר לא הוי מתוקן כיון ... ללוי אחר נתברר למפרע שלא היה של ... וצריך לחזור ולתקן את מעשרותיו מן ... ולא מן הספק ואם אכלן אין לו עליו תרעומת:

ט מי שהיו לו פירות במגורה וכו'· ... זה הוא ממה שכתבנו לעיל אין ... על האבוד וכיון שאכלום הלוי והעני אין עליהם ולא אוכל כיון שאכלום ואם אכלו אינו מפריש עליהם אלא לפי חשבון משתי סאין:

י עניים שהחליפו מתנותיהם וכו'· פ"ה ... המחליף עם העניים בשלו ... עניים חייב והטעם מבואר כי מה של העניים פטור כי הלקט והשכחה והפאה ... מן המעשר ומה שלקחו העניים מבעל ... חייבין כדין כל תבואת בעל הבית· וכתב ה... ז"ל ואם עשאם כגורן חייב מדבריהם ... הוא שדינו של בעל הבית כדין העניים ... רבינו פ"ב דתרומות הלקט והשכחה וכו ... העמיד מהם כרי ואם עשה מהם גורן ... וקבעו למעשרות אבל אם עשה הגור... פטורים שהרי קול יש להם שהכל יודעי... לקט שכחה ופאה ע"כ· ואפשר שהרא... סובר דבשלמא כשהוא ביד העניים קלא א... ופטורין אבל בזמן שהחליפו והרי התבוא... בעל הבית לית ליה קלא ואפי' עשאן גור... חייבין וטעמא דמסתבר הוא ורבינו לשון המשנה ודינא דאורייתא קתני

יא מי שהיו לפניו שתי כלכלות וכו'· ... פ"ז דדמאי כלשון רבינו ... הראשונה לא צריכא אלא משום סיפא ... של זו בזו ושל זו בזו אפילו אמר כן בת... דיבור אמרינן הוקבעו מעשרות ראשונה והרי היא חולין גמורין ואם יפריש מ... השנייה הוי מן הפטור על החיוב ומפ... השנייה עליה ועל הראשונה ואם מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחברתה ק... כלומר שלא הקדים המאמר באחד קודם אבל אמר מעשרותיהן מעשרות כלכלה ב... כלומר שהמעשרות שחייבין בהן שני אלו מעשר כל אחד מהם קבוע באחר ואי... להוציא על אחד מהם ממקום אחר וזהו קרא שם ור"ל קרא שם מעשרותיהן בהן

לשון המשנה הוא משמע שלא יוכל להפריש מאחת על שתיהן אלא מפריש מזו על ... על זו ומיהו בתוספתא משמע דבעי למימר שהאחת תפטור את שתיהם כשאמר ... כלכלה בחברתה וזה דעת רבינו לפיכך מעשר מאחת על שתיהן או מעשר מכל אח... אבל לא ממקום אחר והכי משמע נמי מן הירושלמי דגרסינן עלה דסיפא דמתניתי... הוא עושה נוטל עשרים תאנים מאיזו מהם שירצה וכל עשר דיסב אית בהון ... מעשר עד כדון בשוות וכו' ואם היתה אחת גדולה וכו'· קשיא לי ולמה לא יפריש מן ... עליה ומן הקטנה עליה כל אחד כפי מה שיש בה ותו הניחא אם יש בקטנה בשיעור ... על הגדולה אבל אם אין בה כשיעור מה תקנה יש לגדולה מינה ובה אי אפשר ... אחר א"א שהרי קבען בעצמן· ויש לתרץ דבשלמא היכא דשתי הכלכלות שוות ... דעתיה דלא קפיד אם יפריש מאחת על שתיהן או מזו על זו ומזו על זו או מ... מינה ובה אבל בזמן שלא היו שוות אמדינן שדעתו היה שיפריש מזו על זו ומז... דוקא ולא מאחת על שתיהן ולא מינה ובה ודעתו היה שיש בקטנה כדי להפריש על ... ואם לא יספיק שיפריש על הגדולה מינה ובה· ועדיין צריך תלמוד· ודע דלא שרי למ... לכתחילה אלא במעשר ראשון לבד אבל במעשר ראשון ושני אסור ועבר על לאו ...

ודמעך לא תאחר והכי אמרי' בפ"ק דתמורה (דף ד') רבי אלעזר אומר לוקה מפני שהקדים מעשר שני שבה למעשר ראשון של חברתה ואיתא נמי בירושלמי וזהו ששפתה רבינו ... מעשרות כלישנא דמתניתין וסיים במעשר בלשון יחיד ללמדנו שאין מותר לעשות כן אלא במעשר ראשון דוקא ומילתיה דר"א וגם הירושלמי לא קאי אלא אסיפא דמתני' אבל ... דאמרי' הראשונה מעושרת והוקבעו המעשרות בשניה אין כאן קדימה ומפריש מן השניה מעשר ראשון של שתיהן ואח"כ מעשר שני של שתיהן וזה מבואר:

פ"ח א הפירות שהורם מהם וכו'· זה הקדמה שאע"פ שיש בהן עדיין מעשר הניתן ללוי או מעשר שני חולין הן שהרי מותרין לזרים אבל אינם מתוקנים:

משנה למלך

דמקבל זה הוא מכירו דבע"ה שאר המקבלים אסתו דעתייהו מיניה והוי כאילו זכה זה המקבל וא"כ בתרומות ובמעשרות דקי"ל דאיכא טובת הנאה לבעלים וכמו שפסק רבינו בפי"ב מהלכות תרומות דין ט"ו שייך נומר דאם הכהן או הלוי הוא מכירו של המלוה דהוה ליה כאילו זכה הכהן או הלוי משום דבאר הכהנים או הלויים כבר אסתו דעתייהו ממתנות אלו אבל במעשר עני דלית בו טובת הנאה לבעלים וכדאיתא בפרק כזרוע אלא העניים באים ונוטלים הימנו בעל כרחו א"כ אינו מעלה ומוריד אם העני הוא מכירו של המלוה דהא שאר העניים לא אסתו דעתייהו ממעשר עני זה משום דעני זה מכירו של ב"פ אלא באים ונוטלים בעל כרחו דב"ה וכנה בתלמוד דידן דלא חששו לקושיא זו אפשר עמד האעיקרא דדינא רב לא אמרה אלא בכהן ולוי ובדאמר במכירי כהונה ולויה עסקינן אבל לעולם דלחלוקת העני נ"ל דמיירי במזכה ע"י אחר ולא בא לחדש אלא דבכהן ולוי משכחת לה דלא במכירי אך בירושלמי שלא הוזכר אוקימתא זו דזכו ע"י אחר כי אם מכירי והיה עולה דבאוקימתא זו דמכירי מפיישבת כל המשנה ועל זה הקשו דהא ליתא דהא תנינן עני ויש ... ולפי זה לא פליג הבבלי עם הירושלמי· אך מדברי רבינו שכתב ואם היו רגילין כו' מוכח ד... להלוקת העני מועיל אם היה העני מכירו· עוד סבור הייתי נומר דלעולם דתלמודא דידן במכירי הוא ג"כ לחלוקת העני וכי תימא אין מכיר לעני אפשר דס"ל נרב דמתני' איירי ... המתחלק בבית שיש בו טובת הנאה לבעלים דנותנו לכל עני שירצה וכמו שפסק רבינו בפ"ו ... מתנות עניים והירושלמי אפשר דס"ל דגם במעשר עני המתחלק בבית אין בו טובת הנא... והעש"י

מעשרותיהן הן הנקראין חולין מתוקנין בכ"מ: **ב** טבל שנתערב בחולין מתוקנין מין במינו שאי אפשר להלך אחר הטעם. אם יש לו פירות אחרות מוציא על אותו טבל תרומה ומעשרות לפי חשבון. ואם אין לו פירות אחרות להוציא על אותו טבל הרי הכל אסור עד שיפריש. וכשהוא מפריש מפסיד מן החולין המתוקנין כדי תרומת מעשר שבטבל: **ג** *כיצד מאה סאה של טבל שנתערב במאה סאה של חולין מתוקנין מפריש מן הכל אחד ומאה. וכל שהפריש טבל וישאר צ"ט חולין מתוקנין נמצא מפסיד סאה אחת. וכן אם היה אותו טבל טבול לתרומה מפסיד מן החולין המתוקנין כדי תרומה ותרומת מעשר. ולמה מפסיד סאה זו כדי שלא יאמר מאה שהפריש הן מאה של חולין והמאה שנשארו הוא הטבל. וכן אם היה הטבל פחות מן החולין או מרובה על החולין מגביה הטבל וכדי תרומת מעשר שבטבל מן החולין או כדי תרומה ותרומת מעשר אם היה הטבל טבול לתרומה: **ד** וכן אם נתערב מעשר טבול בחולין מתוקנין אוסר בכל שהוא. אם יש לו מעשר אחר מוציא אותו על מעשר הטבול תרומת מעשר לפי חשבון. ואם אין לו מעשר מגביה המעשר שנתערב ומפסיד מן החוליז המתוקנין כדי תרומת מעשר שבמעשר הטבול

השגת הראב"ד

*כיצד מאה סאה של טבל וכו'. עד המאה שנשארו היא טבל. **א"א** תמה אני מאד על דבריו למה מפסיד סאה זו ואם לא יטול האחד מה תיקן והלא כל מאה ומאה בספק טבל ויש בכל מאה ומאה ספק תרומת מעשר שהם שתי סאין ועכשיו שיטול מאה ואחת הרי תשעים ותשע מתוקנים אפילו הם הטבל ודאי ובלבד שיוציא התנאי בפיו והמאה ואחת שנטל גם כן צריך לקרות שם לתרומת מעשר שבהם מספק הרי שתי סאין של תרומת מעשר מספק מכל מקום הכל מתוקן בכך שאין כאן אלא סאה אחת ודאי ויעלה באחד ומאה והטעם שכתב אינו טוב:

כסף משנה

הראשונים והעשרה הנוספים הם תרומת מעשר המחוייבים למאה של מעשר וכאילו נפלו במאה של חולין והוציאו אותם וחסרו מהחולין לפי שהעשרה חלקים שהם תרומת מעשר הם עשירית מאה של חולין [ואינם חלק מק' מהם וכמו כן] לא היו העשרה חלקים של תרומת מעשר מבוארות ומיוחדות כדי שיחזרו מאה של חולין כולם מדומע מפני שהן אמצעיות בין שתי הקצוות ר"ל שהן לא יחזרו המאה של חולין מדומע מפני שאינן מיוחדות אלא מעורבות במעשר וכמו כן א"א לומר שיעלו וישארו החולין בחשבונם כמו שהיו מאחר שהם עשירית החולין [אבל תעלה תר"מ באחת וק'] וגזרנו בהם מהדימוע גזירה בינונית ואמרנו שיחסר מהחולין כמו תר"מ וכו' [ודע] שהטבל כשיוציאו ממנו תרומה גדולה ותרומת מעשר אז נקרא חולין אע"פ שלא הוציאו ממנו המעשרות וכו'. * (וכשהוציאו ממנו גם המעשרות יקרא חולין מתוקנים והשמיענו שאף ע"פ שהם חולין מתוקנים אם נתערב בהם מעשר יחסר מאותם כמו תרומת מעשר שבאותו מעשר כמו שאמר נוטל מאה ועשר). והענין הרביעי כשיתערב ק' טבל ונ' מעשר יפרישו נ' של מעשר בלבד ונשארו מאה טבל כמו שהיו ולא הפסיד כלום והדבר שגרם לנו בענין הזה שלא נקרא שם לתר"מ של טבל ונוציא נ"ה מפני שהחלק האחד מהטבל שהוא תרומת מעשר כשנחשוב בלבנו שנתערב עם נ' של מעשר חזר המעשר ההוא כולו מדומע מפני שתרומת מעשר [לא] תעלה [בפחות] באחד ומאה וכו' ומפני זה לא יקרא שם לתר"מ של טבל בענין הזה כדי שלא יפסיד המעשרות ויסוב מדומע ועל זה הדרך בעצמו יתבאר לך מה שאמר נ' טבל פ' מעשר וכו'. ומ"ש כל זמן שהטבל מרובה ר"ל מרובה על המעשר וכו' אבל כשיהיה המעשר מרובה על הטבל מפרש בגמרא שהוא מפריש טבל ושיעור תרומת מעשר המחוייבת לטבל והמחוייבת למעשר ההוא ויתן שתי התרומות לכהן. ע"כ דברי רבינו בפירוש המשנה:

ב ומה שכתב רבינו טבל שנתערב בחולין מתוקנים וכו' אם יש לו פירות אחרות מוציא על אותו טבל תרומה ומעשרות לפי חשבון ואם אין לו פירות אחרות להוציא על אותו טבל הרי הכל אסור עד שיפריש וכשהוא מפריש מפסיד מן החולין המתוקנים כדי תר"מ שבטבל. ספ"ג דחלה (משנה ט) זיתי מסיק שנתערבו עם זיתי ניקוף ענבי בציר שנתערבו עם ענבי עוללות אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא (עליו) לפי חשבון ואם לאו מוציא תרומה ותרומת מעשר לכל והשאר מעשר ומעשר שני לפי חשבון: ודע שטבל האמור במשנה זו שהורמה ממנו תרומה גדולה מדקתני נוטל ק"א ולא קתני נוטל ק"ג והכי אמרינן בירושלמי כל טבל דאנן קיימין הכא טבל לראשון ולשני כלומר ולא לתרומה גדולה ומדברי רבינו פה נלמוד כן שכתב וכן אם היה אותו טבל טבול לתרומה מפסיד מן החולין כדי תרומה ותרומת מעשר משמע דעד השתא איירי כשאינו טבול אלא לתרומת מעשר: וכתב הראב"ד כיצד מאה סאה של טבל וכו' א"א תמה אני מאד וכו'. ומה שתמה על רבינו י"ל שמאחר שיש כאן מאה סאה חולין מתוקנים כשנתערבו עמהם מאה טבל שיש בהם אחת תרומת מעשר והרי היא עולה במאה חולין מתוקנים וא"כ לא היה צריך להעלות מהכרי אלא ק' של טבל שיש בהם אחת תרומת מעשר ונשארו בכרי ק' חולין מתוקנים: ומ"ש עוד הראב"ד על דברי רבינו והטעם שכתב אינו טוב איני יודע למה כתב כן דכיון שכשנפלה סאה תרומה למאה של חולין הדין הוא שיעלה סאה אחת לתרומה וישארו החולין כמות שהיו ולא יעלה המאה של חולין וישאיר הסאה תרומה ובב"ר אם היה מעלה מאה ותשאר מאה היה אפשר שיטעה ויחשוב שהמאה הנשארים הם של טבל והמאה שהעלה הם חולין מתוקנים ויאכלם ולפי האמת הם של טבל מהטעם הנזכר ולפיכך אמרו שיעלה ק"א כדי שיכיר שאלו שהעלה הם של טבל שכיון שמעלה ק"א הרי יש היכר שאלו הם של טבל שיש בהם סאה יתירה של תר"מ ומאי גריעותא דהאי טעמא שאמר עליו שאינו טוב וכבר כתבתי דברי רבי' בפירוש המשנה שזה הוא פי' מה שאמר רבי יוסי בירושלמי אם אתה אומר אני נוטל מאה אני אומר כל חולין עלו בידו ונמצאו אלו כטבלים: ומ"ש וכן אם נתערב מעשר טבול בחולין מתוקנים אוסר בכל שהוא: ומ"ש ואם אין לו מעשר מגביה המעשר שנתערב ומפסיד מהחולין המתוקנים כדי תרומת מעשר

*מכאן עד ועשר כמה כללות דבריו לא דבריו ממש:

רדב"ז (מכ"י)

ב טבל שנתערב בחולין מתוקנין וכו'. פ"ז דדמאי מאה טבל מאה חולין נוטל מאה ואחד ואמרינן עלה א"ר יוסי אם אתה אומר אני נוטל מאה אני אומר כל חולין עלו בידו ונמצאו אלו בטבלם ופירש רבינו כדי שיהא נודע שהטבל הוא שנטל וכן גבי טבל ומעשר כדי שיהא נודע שהמעשר הוא שנטל וסובר שמן הדין לא היה צריך להפריש אלא מאה של טבל שהסאה של תרומה כבר עלתה במאה של חולין ולפיכך כתב נמצא מפסיד סאה אחת והכי משמע מסתמא דסיפא דקתני זה הכלל כל זמן שהטבל מרובה לא הפסיד כלום מכלל דרישא מפסיד. וא"ת ומה בכך שיאמרו כל חולין עלו בידו מהטבל הנשאר יפריש תרומת מעשר ואפשר כי מדוחק קושיא זו כתב הראב"ד ז"ל והטעם שכתב אינו טוב ואני אומר כי טוב הוא כי לעולם החמור אנחנו מעלין על הקל אם מעט ואם הרבה ומהטבל העולה צריך להפריש מעשר ללוי ומעשר שני ולא מן הנשאר. ומה שכתב רבינו וכל שהפריש טבל לאו למימרא שמתקן אותו כאילו הוא טבל דעלמא דא"כ לא מפסיד סאה אחת אלא מה שראוי להוציא מסאה אלא כוונתו ז"ל שצריך להפריש ממנה סאה אחת תרומת מעשר על המאה חולין וא"כ מתקן שמאה סאין של טבל כדינו שלא אמרו שיפסיד אלא כשיעור תרומת מעשר אם נטלה ממנו תרומה גדולה ואם לא ניטלה מפסיד כשיעור תרומה גדולה ותר"מ מן החולין המתוקנין כפי הראוי לטבל שנתערב וא"ת לפי מה שנראה דעת רבינו שהסאה של תרומת מעשר עלתה במאה חולין בעודו מעורב והסאה האחרת הנוספת אינה מטעם ספק אלא כדי שנדע שהטבל הוא העולה מן החולין ולא החולין מן הטבל וא"כ טורח זה למה יניח התערובת כמו שהוא ויפריש ממנו שתי סאין שהם תרומת ממעשר ושאר המעשרות יוציא לפי חשבון הטבל וי"ל שאם יעשה כן נראה כמתקן הטבל בחולין מתוקנין והוי מן הפטור על החיוב אבל כשנוטל מאה ואחד נאמר הטבל עלה ועמו הסאה הראויה להולין ומפריש סאה תרומת מעשר ועשר מעשר והלוי מפריש אחת תרומת מעשר ומן הנשאר מפריש מעשר שני. כללא דמילתא לא רצו חכמים להפסידו אלא כנגד מה שיש בטבל מהתרומה ומתרומת מעשר מפני אמרתה. ויש למפרשים שיטה אחרת בפי' משנה זו והוא שאם נתערב טבל בחולין ואין לו פרנסה ממקום אחר נעשה הכל טבל לענין תרומה ותרומת מעשר וצריך להפריש מן הספק ותקן את החולין והיא שיטת הראב"ד ז"ל ורבינו האריך הרבה בפירוש המשנה וכתב לבסוף ואני רואה בזאת ההלכה דבר שאינו באר היטב על כן יש לך להסתכל בה מפני שנשתבשה על כל הקדמונים לפי דעתנו עכ"ל. ולפי שענין הדין הכל שוין לא ראיתי להאריך אלא לבאר דעת רבינו: **ג** וכן אם היה אותו טבל טבול לתרומה וכו'. דהא דתנן נוטל מאה ואחד איירי בטבל שנטלה תרומתו שאינו טבול אלא למעשרות ולפיכך אינו נוטל אלא מאה ואחד אבל אם היה טבול לתרומה גדולה ג"כ צריך ליטול מאה ושלש ונמצא מפסיד שלש סאין: וכן אם היה הטבל פחות וכו'. משום דתנן גבי טבל ומעשר שנתערבו מאה טבל תשעים מעשר לא הפסיד כלום כתב רבינו וקא לענין טבל ומעשר תנן הכי אבל גבי טבל וחולין לא שנא בין אם היה הטבל מרובה מן החולין או פחות לעולם הוא מפסיד כפי שיעור התרומה שיש בטבל: וכן אם נתערב מעשר טבול בחולין וכו'. שם במשנה חלוקה שלישית. וא"ת מה לי אם נתערב טבל טבול למעשר עם החולין ומה לי אם נתערב מעשר טבול לתרומת מעשר הכל משפט אחד הוא שמפסיד כנגד תרומת מעשר מן החולין. ויש לומר דהשמיענו חלוקה זו שאע"פ שמפסיד הרבה מן החולין כגון שנתערבו מאה מעשר במאה חולין נמצא מפסיד עשר כנגד עשר תרומת מעשר שיש במאה מעשר לא חלקו בין הפסד מרובה להפסד מועט אלא לעולם השוו מדותיהם. ואם היה המעשר הזה טבול גם לתרומה כגון שהפרישו הישראל אחר שדש את התבואה ונתנו ללוי קודם שיפריש תרומה גדולה כי הלוי מחוייב להפריש ממנו גם תרומה גדולה ואם נתערב מעשר זה עם החולין מאה

משנה למלך

ומש"כ קצו ויש מכיר לעני א"נ דס"ל לירושלמי דמסממא (*א"ס חבל על דאבדין):

נ"ח ג כיצד מאה סאה של טבל כו'. תנן בפ"ז דדמאי מאה טבל מאה חולין נוטל מאה ואחד וכו' (עיין בכ"מ). והנה במשנה הלזו יש בה פירושים מתחלפים והנה אנכי מבאר אתם אחד לאחד. והנה אליבא דכ"ע טבל זה שהוזכר במתניתין מיירי שהורם ממנו תרומה גדולה והוא טבול לשאר המעשרות והכי איתא בירושלמי והר"ש פירשה למתני' על פי מה ששנינו בסוף פ"ג דחלה דמוכח מהתם דטבל שנתערב בחולין אם יש לו פרנסה ממקום אחר מפריש עליו לפי חשבון ואם לאו נעשין החולין כטבל לענין תרומה ותרומת מעשר ומפריש מהחולין תרומה ותרומת מעשר כאילו הם טבל גמור אבל מעשר ראשון לא יתן ללוי מהחולין ומעשר שני נמי לא יחלל אלא לפי חשבון הטבל מחלל ונותן והנה כפי הקדמה זו מתני' איירי בשאין לו פרנסה ממקום אחר ולהכי קאמר דמאה טבל ומאה חולין שנתערבו נוטל מאה לספרים מהם כדין טבל מעשר ראשון ומעשר שני והלוי יפריש ממעשר שלו תרומת מעשר ולפי שעדיין יש לספק שמא המאה שנשארו הם טבל לפיכך נוטל עוד אחת מהמאה שנשארו לשם תרומת מעשר אבל מעשר ראשון אינו מפריש מהמאה שנשארים לפי שאין במעשר ראשון איסור כלל לזרים. ודע שזה שאמרנו דאינו מפריש מעשר ראשון אין הכוונה דאינו מפריש כלל דהא אי אפשר לספרים תרומת מעשר עד שיפריש תחלה מע"ר אלא הכוונה היא שזה מפריש מן המאה עשר לשם מע"ר ואח"כ מפריש מאלו העשר אחת לשם ת"מ והט' הנותרים מערב עם פירותיו. ויש עוד דקדוק אחרת לספרים תרומת מעשר קודם שיפריש פ"ל [illegible] ג' [illegible] וטבל זה כו' כל

הטבול: **ה** כיצד מאה מעשר שנתערב במאה חולין מתוקנין מפריש מן הכל מאה ועשר וכל שהפריש מעשר והתשעים הנשארות הן חולין כשהיו. וכן אם היו החולין מרובין על המעשר הטבול או פחותים ממנו מפריש המעשר וכדי תרומת מעשר שבמעשר הטבול מן החולין: **ו** *טבל שנתערב במעשר טבול אם היה הטבל כמעשר מפסיד מן הטבל כדי תרומת מעשר שבו. כיצד מאה סאה טבל שנתערב במאה סאה מעשר מפריש אחד ומאה וזה שהפריש מעשר וצ״ט הנשארות טבל. היה הטבל מרובה על המעשר מפריש המעשר בלבד. ולא יפסיד מן הטבל כלום שאם יקרא שם לתרומת מעשר שנטבל נמצא המעשר מדומע בתרומת מעשר של טבל שעלתה עמו. היה המעשר מרובה על הטבל קורא שם לתרומת מעשר [שבטבל] ומפריש הטבל וכדי תרומת מעשר של טבלו אחד ממאה מן המעשר ויהיה הטבל כולו מדומע וימכרנה לכהן חוץ מדמי שתי תרומות שבו ונמצא מפסיד מן המעשר אחד ממאה שבו שהוא כמו תרומת מעשר *שבטבל. *כיצד מאה טבל עם מאתים מעשר מפריש מאה ושלש והשלש הן תרומת מעשר של מאה טבל ושיעור תרומת מעשר ממאתים כדי שלא יבוא לטעות אם נתערבו בכמותו וישאר קצ״ז והם מעשר כשהיו: **ז** מי שהיו לו עשר שורות של עשר עשר כדי יין וקבע כד אחד משורה החיצונה מעשר על מקום אחר ואין ידוע אי זו שורה החיצונה היא. נוטל שתי חביות באלכסון ומערב שתיהן ומפריש מהן: **ח** קבעה בחצי שורה החיצונה ואין ידוע אי זו חצי שורה היא נוטל ארבע חביות מארבע זויות. קבעה בשורה אחת מהן ואין ידוע אי זו שורה היא נוטל שורה אחת באלכסון. קבעה בחצי

*נ״א וויניציא ומפסיד ממנו כמו תרו״מ שבטבל:

כסף משנה

מעשר וכו'. א סיא ששנינו מאה טבל מאה מעשר מטל ק״י: ו ומ״ש טבל שנתערב במעשר טבול וכו' זו היא ששנינו ק' טבל ק' מעשר נוטל ק״א: כתב הראב״ד טבל שנתערב במעשר טבול וכו' עד הנשארות. א״א אם הנשארות טבל מה תיקן וכו' עד כמו תר״מ שבטבל. מ״ש אם הנשארות טבל מה תיקן וכו' י״ל שתיקן הוא שיחזור כמות שהיה וכמבואר במה שכתבתי מלשון רבינו בפירוש המשנה:

יעל מ״ש רבינו היה המעשר מרובה קרא שם לתרומה מעשר שבטבל כו' כיצד מאה טבל וכו' עד והם מעשר כשהיו: כתב הראב״ד בחיי ראשי אפשר שיבא לידי טעות גדולה מזו וכו' וי״ל שרבינו סובר שמאחר שהיו מאתים מעשר שתרומת מעשר של עשרים סאין אין אדם שיטעה לומר שבשתי סאין שהפרים יהא מתוקן. ולפי שראיתי בספרי רבינו טעות סופר אמרתי לכתוב הנוסחא הנכונה היה המעשר מרובה על הטבל קורא שם לתרומת מעשר שבטבל ומפריש הטבל וכדי תרומת מעשר של טבל אחד ממאה מן המעשר ויהיה הטבל כולו מדומע וימכרנה לכהן חוץ מדמי שתי תרומות שבו ונמצא מפסיד מן המעשר אחד ממאה שבו שהוא כמו תרומת מעשר שבטבל כיצד מאה טבל עם מאתים מעשר מפריש ק״ג והשלש הן תרומת מעשר של ק' טבל ושיעור ת״מ ממאתים (מעשר) כדי שלא יבאו לטעות אם נתערבו בכמותו וישאר קצ״ז והם מעשר כשהיו:

ז מי שהיו לו עשר שורות וכו'. משנה בסוף דמאי (משנה ח) מי שהיו לו עשר שורות של עשר עשר כדי יין ואמר שורה החיצונה אחת מעשר ואין ידוע אי זו היא נוטל שתי חביות לוכסן חצי שורה החיצונה אחת מעשר ואין ידוע אי זו היא נוטל ד' חביות מד' זויות שורה אחת מעשר ואין ידוע אי זו היא נוטל שורה אחת לוכסן חצי שורה אחת מעשר ואין ידוע אי זו היא נוטל שתי שורות לוכסן חבית אחת מעשר ואין ידוע אי זו היא נוטל מכל חבית וחבית. וכתב שם רבינו שמא תאמר היאך יוציא חבית מעשר ממאה חבית והלא עישוריתם י' חביות יש לך לדעת שלא גזר זה המעשר על החביות האלו. ואמנם עשאו מעשר על שיש לו במקום אחר אם קבע כד אחת משורה החיצונה אחת מעשר ואין ידוע אי זו היא שיש כאן ד' שורות חיצונות לד' רוחות ולא ידע אי חיצונה שבמזרח או חיצונה שבמערב או בצפון או שבדרום נוטל שתי חביות לוכסן דהיינו חביות שבקרן דרומית מזרחית ושבקרן צפונית מערבית שכל חביות שבקרן נמנית מן השורה לשני רוחות ואם קבעה בחצי שורה החיצונה ואין ידוע אי זו הוא דלא ידיע באי זו שורה ובאי זה צד של שורה הוטל ד' חביות מד' זויות דמה נפשך אחת מהן מעשר כדפרישית. ואם אמר חבית אחת משורה אחת מעשר ולא ייחד אי זו שורה מהן דהשתא מסופק אף בפנימית הילכך נוטל שורה אחת באלכסון מתחיל מקרן דרומית מזרחית ונוטל חבית אחת מכל שורה עד קרן צפונית מערבית ואם אמר חצי שורה אחת מעשר ולא ייחד אי זו חצי שורה דהשתא מסופק בכולן ובאי זה צד של חצי שורה הילכך לא סגי באלכסון אחד ונוטל שני אלכסונין אחד מתחיל מקרן דרומית מזרחית והולך באלכסון עד צפונית מערבית ואחד מתחיל מקרן מזרחית צפונית והולך ונוטל באלכסון עד קרן מערבית דרומית: ויש לדקדק במה שכתב רבינו שמערב חביות אלו ומפריש מהן והיאך יצא ידי הובתו במה שיפריש מתערובת זה שיעור מה שקבע מעשר על מקום אחר והלא צריך להפריש מאותו חבית שקבע דוקא וי״ל שכיון שנתערב אתו

וא״ת היאך יוציא חבית אחת מעשר ממאה חביות תירץ רבינו קושיא זו שלא בא לתקן חביות אלו אלא קבע כד אחת מעשר על מקום אחר והא דתנן שורה החיצונה אחת מעשר לאו אחת מעשר על אלו החביות קאמר אלא מעשר על מקום אחר והא דתנן נמי שורה אחת מעשר הכי קאמר אחת מעשר משורה אחת וכן חצי שורה אחת אחת מחצי שורה קאמר ויש פירוש אחרים

רדב״ז

מאה במאה צריך להפריש מאה וי״ב עשר כנגד תרומת מעשר ושתים כנגד תרומה גדולה נמצא מפסיד מן החולין י״ב. זה נ״ל ברור ונלמד מן החלוקה אשר למעלה ממנה ולפיכך לא הוצרך רבינו לכתבה:

ו טבל שנתערב במעשר טבול וכו'. זו היא החלוקה השנייה אשר במשנה מאה טבל מאה מעשר מטל מאה ואחד ואם תשאל מאי שנא כשנתערב המעשר בחולין חייבנו אותו להפריש מאה ועשר וכשנתערב בטבל לא חייבנו אותו להפריש אלא מאה ואחד וי״ל כשנתערב המעשר בחולין נעשה הכל מדומע שהרי יש שם עשר תרומת מעשר ואינם עולים במאה חולין עד שיהיו שם אלף חולין ולפיכך צריך להפריש עשר מן החולין כנגד עשר תרומת מעשר שיש במאה של מעשר אבל כשנתערב מעשר בטבל אין כאן מדומע שהרי סאה תרומת מעשר שיש בטבל עולה במאה של מעשר הילכך לא יפסיד אלא סאה אחת הראויה לטבל ונשארו צ״ט טבל כשהיה ומפריש ממנו מעשר ונותנו ללוי והלוי מפריש ממנו תרומת מעשר והק' ואחד שהעלה הרי הם מעשר ראשון כמו שהיו ונותן לכהן מהם י״א סאה הסאה שנטל מן הטבל ועשר הראויים למאה מעשר כדכתבינן לעיל ורבינו האריך בדבר זה בפי' המשנה ע״ש אם תרצה לעמוד על דעתו ומה שהשיג הראב״ד ז״ל אזיל לשיטתיה אשר כתבתי לעיל ואני לא באתי אלא לבאר דברי רבינו בקוצר: היה הטבל מרובה על המעשר וכו'. שם במשנה מאה טבל תשעים מעשר תשעים טבל שמנים מעשר לא הפסיד כלום זה הכלל כל זמן שהטבל מרובה לא הפסיד כלום פי' כל זמן שהטבל מרובה על המעשר לא הפסיד אבל אם נתערב עם החולין בין שהוא מרובה ממנו בין שהוא פחות ממנו דין אחד להם ונתן רבינו טעם לדבר שאם יקרא שם לתרומת מעשר שבטבל נמצא המעשר מדומע בתרומת מעשר של טבל שעלתה עמו שהרי אין במעשר שיעור להעלותו ונראה מדברי רבינו שאם הטבל מרובה אע״פ שאינו יתר עשרה חלקים לא הפסיד כלום: היה המעשר מרובה על הטבל וכו' הנה בארנו לעיל הדין בזמן שהטבל והמעשר שוין ובארנו היכא שהטבל מרובה נשאר לבאר בזמן שהמעשר מרובה וזה לא נתבאר במשנה אבל נתפרש בתלמוד שהוא מפריש טבל ושתי תרומות תרומת מעשר המתחייבת לטבל והמתחייבת למעשר ההוא אם מעט אם הרבה וזהו שכתב רבינו וקורא שם לתרומת מעשר ומפריש הטבל וכדי תרומת מעשר של טבל דהיינו אחד ממאה מן המעשר ויהיה הטבל כולו מדומע שהרי אין בו להעלות תרומת המעשר וימכרנה לכהן חוץ מדמי שתי תרומות שבו דהיינו תרומת מעשר שלקח מן המעשר שהוא ראוי למעשר וכדי תרומת מעשר של טבל ועוד תרומת מעשר הראויה לטבל זהו חוץ מדמי שתי תרומות שבו ונמצא מפסיד מן המעשר אחד ממאה שבו שהרי מה שנשאר הוא מעשר כשהיה וצריך להפריש ממנו הראוי לו ומפסיד נ״כ כמו תרומת מעשר שהיה ראוי לטבל והויא הרוית דבר שהרי מכרו לכהן הוץ מדמי תרומת מעשר שבו: כיצד מאה טבל וכו'. הוקשה לרבינו אמאי מפסדינן ליה כולי האי ותירץ כדי שלא יבואו לטעות אם נתערבו בכמותן והשיג הראב״ד ז״ל אפשר שיבא לידי טעות גדולה מזו בזו הנטילה שיהיה סבור שהמעשר מתוקן בנטילה זו שהן שתי סאין וכו'. ולא ידעתי הוא הטועה בין עשרים לשנים והרי התורה אמרה מעשר מן המעשר והיאך יטעה ויהיה סבור שהכל מתוקן בשתי סאין שהפריש. והראב״ד השגית אזיל לשיטתיה כאשר כתבתי למעלה ז מי שהיו לו עשר שורות וכו'. משנה בסוף דמאי מי שיש לו עשר שורות וכו'

השגת הראב״ד

*טבל שנתערב במעשר טבול עד הנשארות טבל. א״א אם הנשארות טבל מה תיקן ולא אמרו נוטלה אלא לתקן אלא ודאי שהתשעים ותשע מתוקנים הם כשיפריש מן המאה ואחת מה שראוי להם וכך הוא מתנה כל אחת עשרה סאין תרומת מעשר שבשני כריים הללו יהיו בזה של מאה ואחד בצפון הכרי והרי שניהם מתוקנים לפי שהאדם קובע כרי של טבל על כרי של טבל אחר במה שהוא טבול בו אם תרומה אם מעשר מעשר אם תרומת מעשר תרומת מעשר והכי איתא בתוספתא דתרומות ואם תאמר א״כ למה לי מאה ואחת יטיה מאה ומאה ויטול מאחד על חבירו טבל הא עדיפא דאפשר דמתרמי דמתקן כל כרי וכרי מיניה וביה העשר מאותו כרי והאחר ממקום שבא והעיקר שמה שהוא נוטל רואין אותו כאילו הוא החמור שבשני הכריים והוא סמאה של מעשר טבל וכשמפרים ממנו עשר סאין תרומת מעשר הראוי לו עדיין לא השלים שהרי יש בק' של טבל עשר סאין מעשר טבל ולפיכך מוציא עוד האחד תרומת אותו מעשר ממקום שבא זכו כשהם מאה ומאה אבל כשהטבל מרובה על המעשר עשר כביטול המאה ויפריש מהם עשר תרומת מעשר שראוינו אותן כמאה בהומר שבהם ונמצאו התשעים מעשר ועוד עשר סאין מעשר שנטל שהרי יש בהם מאה של מעשר טבל מפריש מהם עשר תרומת מעשר והשלים הכל והתשעים מותרין היה המעשר מרובה קורא שם לתרומת מעשר שבטבל ומפריש הטבל וכדי תרומות מעשר של טבל ואחד מק' מן המעשר ויהיה הטבל כולו מדומע וימכרנו לכהן חוץ מדמי שתי תרומות שבו ונמצא מפסיד מן המעשר אחד ממאה שבו שהוא כמו תרומת מעשר ומפסיד ממנו כמו תרומת מעשר שבטבל:

*כיצד מאה טבל וכו'. עד והם מעשר כשהיו. א״א כחיי ראשי אפשר שיבא לידי טעות גדולה מזו בזו הנטילה שיהא סבור שהמעשר מתוקן בנטילה זו שהן שתי סאין והוא עדיין כולו טבול עד עשרים סאין תרומת מעשר שבו ועוד כי באמת הנטילה לא תיקן כלום:

משנה למלך

טבל שהורם ממנו תרומה גדולה כדאיתא בירושלמי וכ״ם ליחוס שמא מה שמפרים הוא מן החולין וגמצא שמפרים מן הפטור על החיוב דלא מהני כה. לא קשיא דהכא מיירי בדבר שיש לו בילה וכמ״ש הר״ש בסוף פ״ג דחלה והשתא על כל פרס נתקן הכל כמה שנוטל ק' ומפרים מהם מעשרותיו ולא נוטל מהק' הנשארים כדי תרומת מעשר ואם היה התערובות ק' טבל וק' מעשר נוטל ק' ומא מהם

בחצי שורה ואין ידוע אי זו חצי שורה היא נוטל שתי שורות באלכסון שהרי נטל חבית מכל חצי שורה ומערב ומפריש: **ט** קבע המעשר בכד אחת מהן ואין ידוע אי זו היא נוטל מכל כד וכד מן המאה ומערב ומפריש כדי כד אחת ומעשר:

פרק תשיעי

א בימי [א] יוחנן כהן גדול שהיה אחר שמעון הצדיק שלחו ב"ד הגדול ובדקו בכל גבול ישראל ומצאו שהכל זהירים בתרומה גדולה ומפרישין אותה. אבל מעשר ראשון ומעשר שני ומעשר עני היו עמי הארץ מישראל מקילין על עצמן ולא היו מפרישין אותן. לפיכך גזרו שלא יהא נאמן על המעשרות אלא אנשים נאמנים. אבל עמי הארץ פירותיהן ספק ואין נאמנין לומר מעושרין הן וזהו הנקרא דמאי: **ב** והתקינו שלא יהא אדם מפריש מן הדמאי אלא תרומת מעשר מפני שהוא עון מיתה. ומעשר שני שאין בזה הפסד שהרי בעליו אוכלין אותו. אבל מעשר ראשון ומעשר עני אין מפריש מן הדמאי מפני שהוא ספק והמוציא מחבירו עליו הראיה. לפיכך אומר ללוי או לעני הבא ראיה שאינו מעושר וטול מעשרות: **ג** אע"פ שאין מפרישין מעשר עני מן הדמאי צריך לקרות לו שם *ואינו מפריש ואומר עישור מה שיש כאן מעשר עני כדי לקבוע מעשר שני שמעשר עני בשלישית וששית במקום מעשר שני של שאר שני השבוע: **ד** כשמפרישין מן הדמאי תרומת מעשר ומעשר שני אין מברכין עליהן לפי שהוא ספק. לפיכך מותר להפריש כשהוא ערום: **ה** כיצד מעשרין את הדמאי. *מפריש כדי תרומת מעשר שהוא אחד ממאה מן הכל ומניחה בצד הפירות ואומר זה מעשר ושאר מעשר סמוך לו. ואח"כ אומר זה שאמרתי עליו שהוא מעשר הרי הוא תרומת מעשר על שאר המעשר הסמוך לו ונוטל אותה ונותנה לכהן שאינו רשאי להפריש תרומת מעשר קודם המעשר לכתחלה. ואח"כ מפריש

מעשר

(*סיינו בירושלמי דס"ל דלרבנן לא נחשדו ע"ה על מעשר עני ותימה איך לא פירש בה"ס דידן בפרק ואלו נדרים (דף ע"ו:) דרבנן סברי דנחשדו. ועיין בתי"ט פ"ד דדמאי משנה ג') :

א סמ"ג עשין קל"ח : *[בפירושו כתב ולא יפריש וכאן חזר בו רבינו וכתב מפריש]

אחרים ופירש רבינו נכון מאד ומבואר היטב והנה פתח בכד וסיים בחבית לומר לך היינו כד היינו חבית כדאמרינן בפרק המניח את הכד וא"ת הוא קבע המעשר בחבית אחת מיוחדת ולאחר נעשה החבית מקובלת מחביות הרבה לא קשיא כלל כיון שכל החביות בלתי מתוקנות כולם ראויות לעשותן מעשר על מקום אחר ולפירוש רבינו אתי שפיר הא דנקט הנה עשר שורות של עשר עשר כדי יין וכתב רבינו גבי קבעה בחצי שורה נוטל משתי שורות באלכסון משמע ב' שורות שלמות שהם עשרים חביות וכ"כ בפירוש המשנה :

פ"ט א בימי יוחנן כהן גדול וכו'. הכי איתא בשילהי סוטה (דף מ"ח) ונראה שהתרומה שהיא דבר קל היו מפרישין אבל מעשר שהוא אחד מעשרה היה עליהם לטורח ומקלתן היו מפרישין משום חומרת תרומת מעשר שבו ומקלתן לא היו מפרישין ולפיכך תיקן יוחנן כ"ג שיהו מפרישין מן הדמאי תרומת מעשר ומעשר שני שאין בו הפסד. ופי' מלת דמאי דא מאי כלומר ספק :

ג אע"פ שאין מפרישין מעשר עני וכו'. משנה פ"ד דדמאי רבי אליעזר אומר אין אדם צריך לקרות שם למעשר עני של דמאי וחכמים אומרים קורא שם ואינו צריך להפריש והלכה כחכמים. והטעם כדי שיתקיים מעשר שני המחוייב לדמאי וידע שצריך על כל פנים להוציאו אחר תרומת מעשר לפי שמעשר עני הוא במקום מעשר שני ולפי שיש טעות סופר בספרים שלנו אעתיק לשון רבינו אע"פ שאין מפרישין מעשר עני מן הדמאי צריך לקרות לו שם ואינו מפריש ואומר עישור מה שיש בכאן מעשר עני כדי לקבוע מעשר שני [שמעשר עני] בשלישית ובששית במקום מעשר שני של שאר שני השבוע :

ד כשמפרישין מן הדמאי וכו'. בפ"ק הדמאי מערבין בו ומשתתפין בו ומברכין עליו ומזמנין עליו ומפרישין אותו ערום ובין השמשות ואם הקדים מעשר שני לראשון אין בכך כלום ע"כ ודייקי' עלה בפרק במה מדליקין דלא בעי ברכה דכי קאי ערום היכי מברך והא בעינן והיה מחניך קדוש והא דקתני מברכין עליו היינו ברכת המזון :

ה כיצד מעשרין את הדמאי וכו'. זה מבואר ריש פרק חמישי דדמאי והוא על דרך שכתב כמה פעמים שלא לשנות הסדר אלא צריך להפריש תחלה מעשר ראשון ואח"כ מעשר מן המעשר ואם תשאל סורח זה למה יקרא שם למעשר ואח"כ יפריש מעשר מן המעשר ויתן לכהן וכשיבוא הלוי יאמר לו תביא ראיה שאינו מעושר ותטול וי"ל שאם יפריש המעשר או יקרא שם למעשר היה מחוייב ליתנו ללוי שהרי היא כאילו הודה שאינו מעושר לפיכך מפריש תחלה אחד ממאה ומניחו בצד הפירות ואומר זה מעשר כלומר זה ודאי אני צריך ליתן ואומר ושאר המעשר סמוך כלומר אם אני חייב בו ואח"כ אומר

אנו רואים כאילו כל התערובות דבר אחד והוי כאילו כולו מאותו חבית שקבע :

פ"ט א בימי יוחנן כ"ג וכו'. פירקא בתרא דסוטה (דף מ"ח) ופ"ק דיומא (דף ט') וכתב רבינו שהיה אחר שמעון הצדיק לאפוקי שלא נאמר אותו יוחנן כ"ג ששימש בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוקי :

ג ומ"ש אע"פ שאין מפרישין וכו'. משנה בפ"ד דדמאי (משנה ג') וכחכמים :

ד כשמפרישין מן הדמאי וכו'. משנה פ"ק דדמאי (משנה ד) ומ"ש אין מברכים עליהם לפי שהוא ספק · זה הטעם נתן אביי בפרק במה מדליקין (דף כ"ג) ורבא נתן טעם מפני שרוב ע"ה מעשרין וסובר רבינו דרבא לא פליג אדאביי אלא טעמא אחרינא קאמר לרווחא דמילתא :

ה כיצד מעשרין את הדמאי וכו'. משנה פרק ה' דדמאי (משנה א) : ומ"ש שאינו רשאי להפריש תרומת מעשר וכו'. כן משמע ממה שיבא בסמוך : ומ"ש

משנה למלך

מהם כדין טבל ואח"כ מטבל מק' שנשארו אחת כאילו הם טבל לגבי תרומת מעשר נשתיירו הם השעים ותשע מפריש מהם תרומת מעשר לפי החשבון דהיינו עשר פחות עישור של אחת ונמצא עכשיו מפסיד אחת פחות עישור שבה לפי שמה שהיה חייב בשביל הק' של מעשר היו עשר ועכשיו נותן אחת עשרה פחות עישור שבאחת :

פ"ט א בימי יוחנן כהן גדול כו' וזהו הנקרא דמאי. נראה לי דיש שני מיני דמאי הא' הוא הלוקח פירות מע"ה דאף שהאומר שהם מעושרים אינו נאמן וחייבו חכמים להפריש מהם ת"מ ומע"ש אבל תרומה גדולה לא. ואני מסתפק במוכר סתם ולא אמר שהם מעושרים אם חייב הלוקח להפריש ת"ג דאפשר דע"כ לא אמרינן דלא נחשדו על ת"ג אלא באומר מתוקנים הם אבל במוכר סתם נהי דלא נחשדו מ"מ אפשר דלא הפריש מהם כלל וסבור שהלוקח יפריש או דילמא כל שנתן כתם מסתמא הפריש ת"ג דאי לא [לא] היה נותן לפי שהיה חושש שמא הלוקח יהיה סבור שנתקנו ויאכלם בטבלם ויש עוד מין שני שנקרא דמאי והוא המוצא פירות בדרך ודכוותיה שלא נתן הע"ה כלום. ונראה דבזה אליבא דכ"ע צריך להפריש ת"ג דאף דנימא דבמוכר או שולח בסתם דא"צ להפריש ת"ג הוא משום דכיון דלא נחשדו עליה אינם נותנים דבר שאינו מתוקן אבל במוצא פירות בדרך נראה דצריך להפריש ת"ג דלא מהני בהאי מילתא טעמא דלא נחשדו על ת"ג ומיהו היה אפשר לומר דכיון דלא נחשדו על ת"ג מסתמא הפרישוה בגורן וכההיא דאמרינן בירושלמי פ"ב דמעשרות אי אפשר לגורן שתיעקר אלא א"כ נתרמה ממנו ת"ג ומהאי טעמא כתב הר"ש בפ"ד דדמאי מ"ד דהא דלא נקט ת"ג משום דלאו אורחא דמילתא לשהות ת"ג ורגילין להפרישה לאלתר אפילו הביאה לבית וכיוצא בזה כתב ריש פ"ו דדמאי עלה דתנן החוכר שדה מישראל תורם ונותן לו והיינו דתנן בתוספתא פ"ק דתרומות הביאה רבינו פ"ד מהלכות תרומות דין י"ד ואם אמר לו כנוס לי גרני תרומתו תרומה שאין הגורן נכנס אלא א"כ נתרם ובין לגירסת רבינו הטעם הוא לפי שא"א לגורן שתיעקר אלא א"כ נתרמה ממנו ת"ג ולפי זה אין חילוק לגבי ת"ג במיני הדמאי דבין לוקח מע"ה ואומר מעושרים הם או שלוקח סתם או שמצא פירות בדרך פטור מת"ג דכיון דלא נחשדו מסתמא הפרישוה בגורן וכדכתיבנא. ונראה שיש ללמוד כל זה ממ"ש רבינו בפרק י"א מהלכות אלו דין י"ג הוליכן לטוחן מכו"ס כר הם דמאי שמא החליפן בחיטין של ע"ס ע"כ. ומדסתם דבריו משמע דדין דמאי לגמרי יש לחיטין כללו ואין צריך להפריש מהם ת"ג ואף שאפשר שע"ה זה לא תרם מהם אפילו ת"ג ודעתו היה דלאחר שיקחם מן הטוחן יפריש מהם ת"ג ובזה הפרק עצמו דין ט' כתב המוצא פירות בדרך ט' ואם רוב מכניסים למכור בשוק הרי אלו דמאי ומדקרי להו דמאי משמע דאין צריך להפריש מהם ת"ג וע"כ טעמא הוא כדכתיבנא דכיון דלא נחשדו על ת"ג מסתמא תרמו ת"ג בגורן ומ"מ עדיין נראה שיש לדחות כל זה דהא דקאמר רבינו דמאי אין כוונתו שיהיה דינם כדין דמאי לגמרי אלא כוונה היא שהפירות הללו הם ספק ומלת דמאי ר"ל ספק ופסקא מינה בה"ג להפריש מעשר ראשון ומעשר שני משום דאמר ללוי ולעני הבא ראיה וטול וכן איש יכול להפריש מפירות הללו על הודאי או מן הודאי על פירות הללו דשמא מעושרים הם והוה ליה מפריש מן הפטור על החיוב או מן החיוב על הפטור אבל לענין חיוב דתרומה גדולה לעולם דחייב כל שלא אמר הע"ה שתרם מהם ת"ג. ולכאורה היה נראה להביא סעד לזה ממ"ש הר"ש בפ"ב ממס' מכשירין על המוצא פירות בדרך דקאמר מתניה למחצה דמאי כלומר ספיקא הוא ע"כ. והנראה שכוונתו היא לומר דמה דקרי להו דמאי הוא דוקא לומר דהוי ספק ונפקא מינה לדיני הספיקות וכמו שכתבנו אבל אין דינם כדין הדמאי לגמרי ולפטור הפירות הללו מת"ג אך מהמשך דברי רבינו גם בפירוש המשנה נראה דס"ל דדין פירות הללו הוא כדין הדמאי לגמרי ופטור מת"ג שכתב וכבר בארנו במס' דמאי שהדמאי הוא הדבר המסופק וחייב בת"מ ומע"ש לבד ע"כ. ורבינו עובדיה עלה דמתני' דאוצר שישראל ועכו"ם מטילין לתוכו דקתני ואם רוב ישראל דמאי כתב כדין פירות הנמצאים ביד ע"ה שצריך להפריש מהם ת"מ ומ"ע. הרי שפיו בכור מללו דס"ל דכל פירות ע"ה אף שלא אמר כלום פטורים הם מת"ג. ודע שמה שכתבתי למעלה דמה שקראו חכמים דמאי אין הכרח שיהיה כדין הדמאי לגמרי אלא הכוונה הוא שהוא ספק מצאתי כן במשנה פ"ג דדמאי מ"ד המוליך חטין כו' אבל העכו"ם כפירותיו ר' שמעון אומר דמאי ע"כ וכתב רש"י בפ"ק דבכורות (דף י"ח) דהאי דמאי לא דמי לשאר דמאין כו' יע"ש. הרי דקרי דמאי לדבר שצריך להפריש ת"ג ומאי דקרי ליה דמאי הכוונה הוא שהיא ספק ודינו ככל הספיקות וכדכתיבנא :

ב אבל מעשר ראשון ומעשר עני אין מפריש מן הדמאי כו'. וא"ת תרומת מעשר נמי נהי דצריך להפריש מפני שהוא עון מיתה לאחר שהפרישה מיהא ימכרנה לכהן דהשתא ליכא אלא איסור גזל ונימא המוציא מחבירו עליו הראיה ומדברי רבינו זכרונו לברכה שכתב בהדיא בדין ה' ונוטל אותה ונותנה לכהן משמע שנותנה בחנם וכבר תירץ רש"י בפרק עגלה ערופה (דף מ"ח) וז"ל ואתמור עליה שלא לעכבו אצלו ולמכור לכהן כדם שהוא מעכב אצלו מעשר ראשון ומעשר עני גזירה דילמא כי מטשי ליה לגביה אכיל ליה אבל מעשר ראשון ומעשר עני מותרים לזרים ע"כ. וראיתי להטו"ד ס"ס של"א שכתב ומפריש האחד מעשרה שבו לתרומת מעשר ומוכרו לכהן וכתב שם מרן ז"ל דלמד דין זה מדין מע"ר ומ"ע דאמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה ותמהני איך לא כתב דרש"י ורבינו חולקים על הטור וס"ל דתרומת מעשר נותנה לכהן בלא דמים והתוס' בפ"ק דיומא (דף ט') ד"ה מעשר כתבו והא דלא אמרינן נמי בתרומת מעשר תפרישה ותהא שלו וימכרנה לכהנים ויטול דמיה י"ל כיון דדבר מועט הוא שאינו אלא אחד ממאה ועוד דמיה מועטים שהוא צריך למוכרה בזול שאין לה אוכלים מרובים תקנו רבנן שיתננה לכהנים ע"כ. והא דתנן בפרק ג' דחלה גר שנתגייר וכו' ואם ספק חייב וקאמר עלה בירושלמי ומוכרה לכהן לפי דברי התוס' י"ל דשאני התם בחלה שהוא דבר מרובה שהוא אחד מכ"ד וכ"כ הר"ב תי"ט. אך לרש"י קשה דה"נ גבי חלה נימא דילמא כי מטשי ליה גביה אכיל ליה. וי"ל דשאני הכא גבי דמאי דמיקל ואכיל להרומת מעשר משום דסבר רוב ע"ה מעשרין הם ומש"ה חיישינן דילמא אכיל ליה אבל התם גבי חלה ליכא למיחש. א"נ דשאני דמאי דאעיקרא דדינא עעמא דבעי להפריש תרומת מעשר הוא משום דכיון דלא כתיב ביה מיתה

מעשר שני : ו ומותר להפריש מעשר שני קודם הראשון בדמאי . ואם רצה אומר מעשר שני של פירות אלו בצפונם או בדרומם והרי הוא מחולל על המעות . וכן הלוקח ככר מן הנחתום מפריש ממנה כדי תר"מ וחלה ואומר אחד ממאה ממה שיש כאן הרי הוא מעשר ושאר מעשר סמוך לו וזה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר על השאר הסמוך לו והיתר על אחד ממאה שיש בזה שהפרשתי הרי הוא חלה ומעשר שני בצפונה או בדרומה והרי הוא מחולל על המעות ואוכל : ז וכן המזמין את חבירו שיאכל אצלו והוא אינו מאמינו על המעשרות אומר מערב שבת מה שאני עתיד להפריש למחר הרי הוא מעשר ושאר מעשר סמוך לו . וזה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר על שאר הסמוך לו ומעשר שני בצפונו או בדרומו והרי הוא מחולל על המעות . מפני שמותר לאדם להתנות תנאים אלו על הדמאי אע"פ שאינו ברשותו . אבל בודאי אינו מתנה אלא על דבר שברשותו : ח כיצד היו לו מאה תאנים של טבל בביתו והוא בבית המדרש או בשדה ומתיירא שמא תחשך ואינו יכול לעשר בשבת אומר שני תאנים שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה . ועשר שאני מפריש אחריהן מעשר ראשון תשע שאני מפריש אחריהן מעשר שני ולמחר מפריש ואוכל : ט וצריך לרחוש בשפתיו בשעה שמפריש זו אחר זו ואינו כמתקן בשבת שהרי הקדים תנאו וטבל שיש עליו תנאי זה מותר לטלטלו בשבת קודם שיפריש ונותן עיניו בצד זה ואוכל את השאר : י נתן לו ע"ה כוס לשתותו אומר מה שאני עתיד לשייר בשולי הכוס הרי הוא מעשר ושאר מעשר סמוך לו וזה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר על השאר הסמוך לו ומעשר שני בפי הכוס והרי הוא מחולל על המעות ושותה ומניח כדי תרומת מעשר בשולי הכוס : יא וכן אם זימנו חבירו לשתות בשבת מתנה כתנאי זה מערב שבת על כל מה שירצה שיסעוד אצלו . *וכן פועל שאינו מאמין לבע"ה נוטל גרוגרת אחת ואומר זו ותשע הבאות אחריה עשויות מעשר על המאה שאני עתיד לאכול וזו האחת תרומת מעשר על העשר הבאות אחריה ומעשר שני הוא העשר האחרונות והרי

השגת הראב"ד

*וכן פועל שאינו מאמין לבעל וכו' עד ומעשר שני משל פועל. א"א איני יודע מה צורך לתנאי ב"ד לכל מה שכתב ובמשנה לא בא תנאי ב"ד אלא על מה שאמר ת"ק וחוסך גרוגרת אחת דברי רבי . רבן שמעון ב"ג אומר לא יחסוך מפני שהוא ממעט ממלאכתו של בעל הבית ר' יוסי אומר לא יחסוך מפני שהוא תנאי ב"ד כלומר תנאי בית דין הוא

ו ומ"ש ומותר להפריש מעשר שני קודם הראשון בדמאי . משנה בפ"ק דדמאי (משנה ד) גבי דמאי אם הקדים מעשר שני לראשון אין בכך כלום ומשמע דוקא הקדים שני לראשון אבל תרומת מעשר קודם מעשר לא וכן בדין שהרי תרומת מעשר היא מעשר מן המעשר ואם אין המעשר היאך יפריש מעשרו ומפני כך בכל מקום במשנה דמסכת דמאי מקדים לשיים מקום תרומת מעשר בעודו חולין ואינו קורא שם עליו עד שיקרא שם למעשר ראשון . ומ"ש ואם רצה אומר מעשר שני של פירות אלו וכו' . במשנה פ"ה דדמאי (מ"א) : וכן הלוקח ככר מן הנחתום וכו' . משנה שם פ"ה דדמאי :

ז וכן המזמין את חבירו וכו' . משנה רפ"ז דדמאי (משנה א) : ומ"ש מפני שמותר להתנות תנאים אלו על הדמאי אע"פ שאינו ברשותו אבל על הודאי אינו מתנה אלא על דבר שברשותו. שם בירושלמי :

ח כיצד היו מאה תאנים של טבל כו' . משנה שם פ"ז (משנה ה) :

ט וצריך לרחוש בשפתיו וכו' . שם בירושלמי על ההיא דהמזמין את חבירו . ומ"ש וטבל שיש עליו תנאי זה וכו' ונותן עיניו בצד זו כו' . ירושלמי בפרק הנזכר :

י נתן לו ע"ה כוס לשתותו וכו' . משנה ב' שם :

יא וכן אם זימנו חבירו לשתות בשבת וכו' . נ"ז משנה שם : וכן פועל שאינו מאמין לב"ה וכו'. משנה ג' בפירקא בתרא דדמאי פועל שאינו מאמין לב"ה נוטל גרוגרת אחת ואומר זו וט' הבאות אחריה עשויות מעשר על צ' שאני אוכל צ עשויה תרומת מעשר עליהם וכו' *וחוסך גרוגרת אחת רשב"ג אומר לא יחסוך מפני שהוא ממעט מלאכתו של ב"ה רי"א לא יחסוך מפני שהוא תנאי ב"ד ובתוספתא תנאי ב"ד שתהא תרומת מעשר משל ב"ה ומעשר עני משל פועל ובירושלמי כתוב בהפך והוא ט"ס ויש לתמוה למה פסק רבינו כרבי יוסי ולא כת"ק או ה"ל למיפסק כרשב"ג שבכל מקום ששנה רשב"ג וכו' ויש לומר שרבינו מפרש שרבי יוסי לא בא לחלוק על תנא קמא אלא לתת טעם לדבריו וכן כתב בפי' המשנה והו"ל רשב"ג יחיד דאין הלכה כמותו וז"ל רבינו בפירוש המשנה פירוש חוסך מחסר ומ"ש חוסך גרוגרת אחת האחת היא שעשאה תרומת מעשר יחסרנה מן המנין ויתננה לכהן ואמר רשב"ג לא יחסרנה מממון ב"ה כי ימעיט ממונו והוא מ"ש ממעט מלאכתו הוא ממונו כמו לרגל המלאכה אשר לפני אבל יחסרנה ממה שהוא אוכל ר"ל מהמנין שפסק עם ב"ה וחולק רבי יוסי על רבן שמעון ב"ג ואמר כי תנאי בית דין הוא שלא יחסר תרומת מעשר של דמאי אלא משל ב"ה וכן אמרו בתוספתא תנאי בית דין הוא שתהא תרומת מעשר משל ב"ה ומעשר שני משל פועל ולא חלק רבי יוסי על תנא קמא אבל הודיענו טעם דבריו [במה שאמר שהוא תנאי ב"ד] ואין הלכה כרשב"ג עכ"ל : והראב"ד כתב א"א איני יודע מה צורך לתנאי בית דין וכו' . ואנכי לא ידעתי למה עשה עצמו הראב"ד כמי שאינו יודע בהיות דברי רבינו מבוארים בתוספתא ובירושלמי :

הנחתומים

*[כן בירושלמי ובבבלי חוסך] :

אומר זה שאמרתי עליו שהוא מעשר הרי הוא תרומת מעשר על שאר שיעשר שסמוך לו כלומר אם אני מחוייב בו כללא דמילתא כיון שאינו נותן המעשר למה יקרא לו שם : ו ומותר להפריש מעשר שני קודם הראשון וכו' . במשנה הזכרתיה למעלה אם הקדים מעשר שני לראשון אין בכך כלום מה שאין כן בודאי שמעכב את הוידוי דתנן בפרק בתרא דמעשר שני ככל מצותך אשר צויתני הא אם הקדים מעשר שני לראשון אינו יכול להתודות אבל הדמאי אין מעכב את הוידוי ובירושלמי בשם רבי יוחנן אפילו לכתחילה מותר להקדים מעשר שני לראשון בדמאי : ואם רצה אומר וכו' . שם במשנה פ"ה ומעשר שני בצפונו או בדרומו מחולל על המעות : וכן הלוקח ככר מן הנחתום וכו' . ריש פ"ה במשנה כלשון רבינו ובהאי נמי איכא לאקשויי כדאקשינן לעיל אמאי לא יקרא שם למעשר ויותר מעט כשיעור חלה ואחר יאמר אחד מעשרה הרי היא תרומת מעשר והשאר חלה וצריך לתרץ כדלעיל ועדיין צ"ע :

ז וכן המזמין את חבירו וכו' . משנה היא בפ"ז והולכת על דרך המשנה שבפרק ה' והשמיענו שיכול להתנות על דבר שאינו ברשותו וצריך לקרות לו שם מערב שבת משום דאין מעשרין את הדמאי בשבת :

אבל בודאי אינו מתנה וכו' . שם במשנה היו לו תאנים של טבל וכו' כלשון רבינו ואמרי' בירושלמי מה בין דמאי ומה בין ודאי דמאי אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו ודאי אין אדם מתנה אלא על דבר שהוא ברשותו ולמדנו דאפי' לקרות שם אסור בשבת דאין תקנה לטבל בשבת אלא באיסור דאמרינן בפרק כירה טבל מוכן הוא בשבת דאם עבר ותקנו מתוקן : ח וכתב רבי' ומתיירא שמא תחשך וכו' . משמע דמותר לקרות שם בין השמשות דכולי האי לא גזור בין השמשות אפי' בודאי וכן כתב רבינו שמשון ז"ל ולא סתירו דבר זה אלא כשאין שהות ביום לבורר המתנות :

ט וצריך לרחוש בשפתיו וכו' . הכי איתא בירושלמי בשם רבי יוחנן ואין זה כמתקן בשבת כיון שקרא לו שם בערב שבת : וטבל שיש עליו תנאי זה וכו' . שם בירוש' א"ר זעירא טבל שיש עליו תנאי מותר לטלטלו בשבת כיצד הוא עושה נותן עיניו במקלתו ואוכל את השאר ואיכא למידק והרי כתב ולמחר מפריש ומשמע שצריך להפריש וכיון שכן מה צריך שיתן עיניו במקלתו ואוכל את השאר והוא שכתב בפי' המשנה וז"ל ומה שנאמר בתאנים של טבל אינו הלכה לפי שהטבל חייב במתנות מן התורה והעיקר בדאורייתא אין ברירה ואין לו תקנה אלא שיוציא המתנות קודם אכילתו וי"ל משום דלא קתני במתני' בצפונו או בדרומו הוצרך לומר שאינה הלכה דאתיא כרבי מאיר דאית ליה ברירה אפילו בדאורייתא אבל גבי תאנים שאמר בצפונו או בדרומו זהו הפרשתו ולא צריכין לטעמא דברירה שהרי מבורר הוא שהמתנות בצפון או בדרום ואוכל את השאר הילכך אם רצה מפריש ואם רצה נותן עיניו בצד זה ואוכל את השאר שהרי מקום המתנות מבורר ומה שאוכל מתוקן ולפ"ז הירושלמי ה"פ טבל שיש עליו תנאי מותר לטלטלו ואם אינו רוצה לטלטלו כדי להפריש ממנו המתנות נותן עיניו במקלתו ואוכל את השאר ועדיין אני חושש שזה הירושלמי לא נאמר אלא אליבא דמתניתין דהיינו רבי מאיר דאית ליה ברירה ואין צריך להפריש אלא נותן עיניו במקלתו ואוכל את השאר ולא קי"ל הכי אבל לדעת רבינו שכתבו להלכה צריך לתרץ כדכתיבנא לעיל : וראיתי לרבינו שמשון שכתב וז"ל מ"מ אסור להפריש בשבת ע"י קריאת שם דבין השמשות מאחר דבין השמשות אין מעשרין את הודאי כדתנן בפרק במה מדליקין ע"כ. ולפ"ז אתי ירושלמי כפשוטו דכיון דלא מצי להפרושי נותן עיניו במקלת ואוכל את השאר . עוד יש לפרש דברי רבינו שלא התירו להפריש ע"י קריאת שם אלא מה שצריך לאכול באותו שבת אבל מה שנשאר לא התירו דהוי כמתקן לצורך החול לפיכך אם היה הכרי גדול שאינו אוכל הכל באותה שבת כיצד עושה נותן עיניו במקלת שצריך לאותה שבת ומפריש עליו ואוכל את השאר מאותו המקלת שנשאר אחר שהפריש את המתנות והשתא מלינן למימר דמה שכתב רבינו שמשון שאסור להפריש בשבת ע"י קריאת שם דבין השמשות היינו לתקן כל הכרי שנמצא מתקן לחול אבל מה שצריך לאותה שבת מודה הוא דמותר להפריש ולא פליגי והשתא אתי שפיר מה שכתב רבינו בפי' המשנה ומ"ש הכא ונותן עיניו בצד זה ואוכל את השאר וזה הלשון עיקר לתרץ דברי רבינו ודוק ותשכח :

י נתן לו ע"ה כוס וכו' . שם במשנה וכבר כתבתי דדמאי מדרבנן ובדרבנן אמרינן ברירה והוברר כי מה שהניח בשולי הכוס שם המתנות ובע"ש איירי כי הנך מתנייתא והא דתקן ומעשר שני בפיו ר"ל בפי הכוס דלא שייך בכוס בדרומו או בצפונו והקשו בירושלמי עלה ולא נמצא מטלטל תרומה בשבת ותרצי באומר עם יציאתו מן הכוס קדים. ועוד הקשו וניחוש שמא יפסק הכוס ונמצא שתה טבלים למפרע ותירצו אמר רבי יעקב בר אידי הכל מודים על הכוס שהוא על אתר כלומר בשלמא לגבי נוד איכא למיחש שמא יבקע גמלא שותה טבלים למפרע אבל גבי כוס ששותה אותו לאלתר לא חיישינן ואפשר לתרץ דבדמאי שהוא ספק לא אסרו לטלטל בשבת דהוי ספיקא באיסורא דרבנן ולא חששו שמא יספך הכוס דגבי הלוקח יין מבין הכותים שהוא טבל מדאורייתא חיישינן להכי :

יא וכן אם זימנו חבירו לשתות וכו' . שם בראש הפרק המזמין את חבירו שיאכל אצלו וכו' ולא ידעתי מי דחק את רבינו לומר אם זימנו לשתות ושמא משום סיפא דקתני מזגו לו את הכוס : וכן פועל שאינו מאמין וכו' . שם במשנה פועל שאינו מאמין וכו' הא דקתני בה זו ותשע הבאות אחריה עשויות מעשר על תשעים שאני אוכל והא מאה התב[?] לאכול

יל כאשר כתב רבינו אלא ה"פ על תפסים שאף אוכל מלבד העשר של מעשר שגם אלו העשר אוכל אחר שמפרים אחת לתרומת מעשר : ונותן הגרוגרת שהפריש לכהן והכהן מפרים
ו דמי מעשר שני וכו'. כך נמלא כתוב בספרים שלנו ולא ידעתי מה היא ובודאי טעות סופר הוא וכך הוא והפועל מפריש לעצמו וכו' דתנן בסיפא וחוסך גרוגרת אחת כלומר
ר גרוגרת אחת רשב"ג אומר לא יחסוך מפני שהוא ממעט מלאכתו של בעל הבית רבי יוסי אומר לא יחסוך מפני שהוא תנאי ב"ד ולא בא רבי יוסי לחלוק על ת"ק אלא בא כדי
ם הטעם והלכה כרבי יוסי וגרסינן בתוספתא רבי יוסי אומר תנאי ב"ד שתהא תרומת מעשר מבעל הבית ומעשר שני מפועל וחייב בעל הבית ליתן לו נמלא הפועל אוכל

והרי הוא מחולל על המעות ונותן הגרוגרת שהפריש לכהן והפועל מפריש לעצמו דמי מעשר שני. שתנאי בית דין הוא שתהיה תרומת מעשר משל בע"ה ומעשר שני משל פועל: **יב** הנחתומים לא חייבום חכמים להפריש מע"ש מן הדמאי אלא תרומת מעשר בלבד כדי שיפרישנה בטהרה עם החלה. והלוקח מפריש מעשר שני. בד"א במוכר בחנותו או על פתח חנותו. אבל המוכר לפלטר או בחנות הסמוכה לפלטר חייב להפריש אף מעשר שני: **יג** *שנים שבצרו כרמיהן בתוך גת אחת והאחד מהם אינו נאמן על המעשרות אף ע"פ שעישר זה הנאמן על חלקו כשהוא נוטל חלקו מן היין חייב להפריש ממנו מעשר דמאי על חלק ע"ה. כיצד היו מחצה למחצה ונוטל בחציו מאתים לוג יין הרי זה מפריש ממנו לוג אחד תרומת מעשר ועשר מעשר שני כנגד המאה לוג שהרי הפריש המעשר של ודאי תחלה על חצי כל שדרכו בגת. וכן אם היה שליש או רביע מפריש לפי חשבון:

פרק עשירי

א המקבל [א]עליו להיות נאמן על המעשרות ולא יהיו פירותיו דמאי צריך להיות מעשר את שהוא אוכל ואת שהוא מוכר ואת שהוא לוקח. ואינו מתארח אצל ע"ה. וצריך שיקבל עליו דברים אלו ברבים. וכשיבואו עדים נאמנין שקיבל דברים אלו ברבים ושהוא רגיל בהם תמיד הרי זה נאמן על פירותיו לומר מעושרין הן: **ב** כל תלמיד חכם לעולם נאמן ואינו צריך בדיקה אחריו ובניו ובני ביתו ועבדיו *[ואשתו] הרי הם כמוהו. ת"ח שמת והניח פירות אפילו כנסם באותו היום הרי הן בחזקת מתוקנין: **ג** בת עם הארץ או אשתו שניסת לחבר ועבדו שנמכר לחבר צריכין לקבל עליהם בתחלה. ובת חבר או אשתו שניסת לע"ה ועבדו שנמכר לע"ה הרי הן בחזקתן עד שיחשדו. בנו או עבדו של חבר שהיו למודין אצל עם הארץ צריכין לקבל. בנו או עבדו של ע"ה שהיו למודים אצל חבר כל זמן

[א] סמ"ג עשין קל"ס : *[כן הוא בס"א וכן נ"ל דכן איתא בגמרא מפורש]

שאותה הגרוגרת שיתן לכהן ת"מ שלא ימעט אותה ממאכלו ויאכל חליפי' משל בעל הבית מן התשע שנשארות לו :

השגת הראב"ד

* שנים שבצרו כרמיהן וכו' עד חלק עם הארץ. א"א המשנה כך היא שנים שבצרו כו' לתוך גת אחת אחד מעשר ואחד שאינו מעשר המעשר מעשר את שלו וחלקו בכ"מ שהוא ופירשו בירושל' מעשר את שלו ודאי וחלקו בכ"מ שהוא דמאי ופירשו עוד חצי חלקו שביד חבירו דמאי לפי שאינו מעשר חצי חלק חבירו אלא מספק ברירה לפיכך המעשר שלו וקשיא לי מתניתין דבתרה שנים שקבלו שדה באריסות או שנשתתפו יכול הוא שיאמר לו טול אתה חטים שבמקום פלוני ואני חטים שבמקום פלוני אלמא יש ברירה וי"ל שהוא קנס לפי שלא היה לו להתערב עמו בגת אחת שהרי לא היה לו שותפות עמו בכרם ומה לזה שעירב פירותיו עמו :

יב הנחתומים לא חייבום חכמים וכו'. משנה בפ' שני דדמאי (משנה ד) : ומה שכתב כדי שיפרישנה בטהרה עם החלה. שם בירושלמי כרבי יוחנן. ומ"ש בד"א במוכר בחנותו וכו' שם בירושלמי :

יג שנים שבצרו כרמיהם וכו'. משנה בפ"ו דדמאי (משנה ז) ודברי רבינו כאן כמו שכתב בפירוש המשנה : וכתב הראב"ד א"א המשנה כך היא וכו'. ואני אומר שמדברי רבינו כאן ובפירוש המשנה לא קשיא מההיא מתניתין דבתרה דהכא מיירי בשהם שותפים בכרם וחלקו הענבים והפרים המעשר מחלקו מעשרותיו ואחר כך עירבו הענבים של זה ושל זה בגת ודרכו כולם ביחד נמלא שחצי התירוש שלקח זה המעשר יש לומר בו שהוא מחלק חבירו משום דאין ברירה ולפיכך מפריש עליו דמאי אבל בההיא מתני' כשבאו לחלוק עדיין לא הפריש החבר כלום וכשנוטל חטים שבמקום פלוני לחלקו אז יפריש מעשרות המחוייבים לחלקו ולא אתא מתניתין אלא ללמדנו דלא נימא דאסור משום דהוי כמוכר שבל לע"ה קמ"ל דכיון שפניהם מין אחד שרי ואין זה ענין למתניתין דשנים שבצרו כרמיהם לתוך גת אחת :

פ"י א המקבל עליו להיות נאמן וכו'. משנה בפרק ב' דדמאי (משנה ג). ומ"ש וצריך שיקבל עליו דברים אלו ברבים. בס"פ עד כמה בכורות (דף ל':) ת"ר הבא לקבל דברי חבירות צריך לקבל בפני ג' חברים :

ב כל תלמיד חכם לעולם נאמן וכו'. שם : תלמיד חכם שמת וכו'. פרק קמא דפסחים (דף ד' :) ובפרק ב' דנדה :

ג בת עם הארץ או אשתו וכו' עד עד שיחשדו. בס"פ עד כמה (דף ל') וכת"ק : בנו או עבדו של חבר שהיו למודים אצל ע"ה וכו' עד הרי הן כע"ה. תוספתא פ"ב דדמאי :

כאשר התנה חוץ מדמי מעשר ומן הדין
ראוי שיהיה הכל משל פועל או הכל משל
הבית אלא שהוא תנאי ב"ד ונתבארו דברי
ו והראב"ד ז"ל כ' שלא היה תנאי ב"ד אלא
ומת מעשר שיהיה משל בעל הבית שהיה מן
' שיהיה משל פועל כדברי רשב"ג אבל לענין
מעשר שני לא הוצרכו לתנאי ב"ד ואפילו
דעתו אין השגה על רבינו שהוא העתיק
לשון התוספתא :
הנחתומים לא חייבום חכמים להפריש וכו'.
[בפ"ק דיומא (דף ט) פריך בגמ'] אלא מע"ש
יום תסקיה וניכליה בירושלים אמר עולא מתוך
הדרין הללו חובטין אותן במקלות כל י"ב חדש
ריס להם מכרו בזול לא אטרחינהו רבנן.
ו זימנין דמיחייב במעשר שני דתני עלה
ספתא בד"א במוכר על פתח ביתו אבל
כר בפלטר או בחנות הסמוכה לפלטר חייב.
ז דהכא תנן הנחתומין מפרישין תרומת
ר ובפ"ה תנן הלוקח מן הנחתום כילד הוא
ה נוטל כדי תרומת מעשר וכו'. וליכא
ולי דהכא איירי בנחתום חבר והתם איירי
תום עם הארץ דתלווייהו בחדא גוונא
נע. בירושלמי הקשו הכי ואסיקו כאן רבי
ן כאן בעושה בטהרה כאן בעושה בטומאה
נחתום מפריש הואיל וראויה לכהן באכילה
עושה בטומאה כגון שלקח מע"ה פירות
כברו ונטמאו לא הטריחוהו להפריש כיון דלא
אלא להסיק תחת תבשילו ולוקח שיאכל הוא
יש וזהו שכתב רבינו כדי שיפרישנה בטהרה
ההלה לתת טעם למה חייבו את הנחתום
להפריש תרומת מעשר :
שנים שבצרו כרמיהם וכו'. מפנה בפ"ו
שנים שבצרו את כרמיהם לתוך גת
אחד מעשר ואחד שאינו מעשר המעשר
ר את שלו וחלקו בכ"מ שהוא ואמרינן עלה
שלמי המעשר מעשר את שלו ודאי והלקח
מקום שהוא דמאי וחצי חלקו שביד חבירו
י ע"כ. כלומר אם הפריש על שלו בעודן
יס ודאי מפריש על חצי חלק מה שביד חבירו
י. וא"ת כיון דקי"ל דבדרבנן יש ברירה
מאי מדרבנן הוא למה צריך להפריש על של
ו נימא מה שלקח המעשר הוא חלקו וכבר
ים עליו, זו היא קושייתו של הראב"ד ז"ל
ן דקנסא הוא. ונראה דטעמא דקנסא משום
ס טומאה לכל תרומת מעשר אשר בגת ואינה
יה לכהן אפילו להסיקה תחת תבשילו שהרי
הוא כיון שחבירו חשוד על המעשרות עם
ץ הוא ועושה הכל בטומאה וה"ה אם עשו
ם במעטן שייך למקנסיה דסוף סוף איכא
א לכהן אע"פ שמדליקו לפי שאינו ראוי
ילה ולפיכך ראוי לחבר לתקן את שלו בטהרה
ם שיתערב כדי שיהיה ראוי לכהן לאכילה
ילו בכה"ג קנסינן ליה שיתקן חצי חלקו שביד
ו כדי שלא יהיה רגיל להתערב עם עם הארץ בגת אחת או במעטן אחד. וממה שכתב רבינו בפירוש המשנה נראה שהטעם הוא משום ספק ברירה ואפשר דאע"ג דאמרינן
בעלמא יש ברירה בדמאי הכא קנסו לומר אין ברירה מטעמא דכתיבנא :
י א המקבל עליו להיות נאמן וכו'. שם פרק ב' משנה כלשון רבינו ופסק כת"ק דאמר אינו מתארח אצל ע"ה בירושלמי דייק עלה אי בלוקח ע"מ לאכול הא תנן את שהוא
אוכל והי בלוקח ע"מ למכור הא תנן את שהוא מוכר ומשני את שהוא לוקח ע"מ למכור ואת שהוא מוכר מפירות מכנסו : וצריך שיקבל עליו וכו'. ברייתא
ורות פרק עד כמה (דף ל) ופסק כאבא שאול דאמר אף ת"ח אינו צריך לקבל בפני ג' חברים ולא עוד אלא שאחרים מקבלים בפניו ותניא נמי התם חבר שמת אשתו ובניו ובני
ו הרי בחזקתן עד שיחשדו : ב ת"ח שמת והניח פירות וכו'. בפרק כל היד ובפסחים (דף ד) ובכמה דוכתי חזקה על חבר שאינו מוליא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן : ג בת ע"ה וכו'.
ן עד כמה (דף ל) אשת ע"ה שנשאת לחבר וכן בתו וכו' אבל לריך טעם למה הקדים רבינו הבת ונראה לומר כדי שתהיה לא זו אף זו דאפילו אשת ע"ה והיא בת חבר צריכה לקבל
שנשאת לע"ה אבדה חזקתה : בנו או עבדו של חבר וכו'. משמע דמשום שהם למודים אצל ע"ה צריכים לקבל אבל אם לא היו למודים אין צריכין לקבל ופלוגתא דתנאי היא
כסס

משנה למלך

ה כפירוש אלא מטיקתא דתרומה ע"כ לא ניית להיקתא וכמ"ש רש"י בנדרים (דף פ"ד) ומש"ס
בינן דיומא אכיל ליה כיון דלא נייה להיקתא אבל התם גבי גר שנתגייר לא שייך האי טעמא
"ה אמרינן דימכרם לכהן. ומ"מ אני מסתפק באותה ששנינו בר"פ כ' דדמאי שלוקח מן שנחתום
נוטל כדי תרומת מעשר והלא אם שיעור החלה יכול למוכרה לכהן כפי דברי התוספות שכתבו
ומה דאינו מוכר תרומת מעשר הוא משום דהוי דבר מועט שהא דשוי אחד מכ"ד אם יכול למוכרה
ועיין במ"ש הרב תי"ט בריש דמאי (*א"ס עיין לעיל פ"י מהלכות תרומות דין י"ד) :
כדי שיפרישנה בטהרה עם החלה. עיין במ"ש מרן לקמן רפ"ו מה' בכורים :
ב הרי הם בחזקת מתוקנים. בגמרא אמרו בדין זה שני טעמים דאע"ג דאין ספק מוליא

מידי ודאי מ"מ שאני הכא דאיכא חזקה א"נ מעיקרא לא טבל והוי ספק וספק וכדרבי אושעיא
כו'. ונ"מ טובא בין שני הטעמים הללו חדא היכא שראינו שנכנסו ממורחים לביתו דלטעמא
קמא הרי הם בחזקת מתוקנים. ותו איכא בינייהו מה שכתבו התוס' בפרק קמא דפסחים ופ"ב דנדה.
והנ"ל מתוך דברי רבינו הוא דפסק כלישנא קמא וטעמא הוא משום חזקה וכדר' חנינא דקאמר חזקה
על חבר שאינו מוליא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן וזהו שסתם וכתב הרי הם בחזקת מתוקנים ולא
חילק. כמבו התוס' בר"פ כל הצלמים (דף מ"א) ד"ס חזקה דבירושלמי קאמר תאהר כשמת מסוך
כיישוב פי' כיישוב הדעת וכ"כ הריטב"א בפ"ק דקידושין (דף נ"ו) במעשה דר"ג יע"ש :
ג בת עם הארץ או אשתו וכו'. עיין לקמן פרק י' מהלכות משכב ומושב דין ו' :
אמר

זמן שהן אצלו הרי הן כחבר. יצאו הרי הן כע"ה: **ד** מי שאינו נאמן והיה אחד מבניו או מעבדיו נאמן או אחד ממשפחתו לוקחין ממנו ואוכלין על פיהן ואינן חוששין לדבר: **ה** היה הוא נאמן ואשתו אינה נאמנת לוקחים ממנו ואין מתארחין אצלו. [היתה אשתו נאמנת והוא אינו נאמן מתארחין אצלו ואין לוקחין ממנו. ותבא מארה למי שאשתו נאמנת והוא אינו נאמן]: **ו** לא ישמש חבר לא במשתה עם הארץ ולא בסעודתו אא"כ היה הכל מעושר ומתוקן מתחת ידו. לפיכך הרואה חבר משמש במשתה ע"ה או בסעודתו הרי הכל בחזקת מתוקן ומעושר. ראוהו מיסב עם עמי הארץ אין הסעודה בחזקת מעושרת. שמא החבר על התנאים שבלבו הוא סומך: **ז** כשם שאדם סועד אצל ע"ה וסומך על תנאו כך הוא צריך להיות מתנה על בנו ואפילו היה בנו במקום אחר. אבל אינו צריך להיות מתנה על אחר חוץ מבנו ואפילו היה עמו במשתה. לפיכך בן חבר שהיה מיסב במשתה ע"ה אין הסעודה בחזקת מעושרת שמא אביו התנה עליו: **ח** עם הארץ שנתן מעה לחבר ואמר לו קח לי אגודת ירק אחת או גלוסקא אחת לוקח לו סתם ופטור מלעשר. ואם החליף את המעה חייב לעשר ואח"כ יביא לו. ואם פירש החבר ולא לקחן סתם אלא אמר לחנוני אגודה זו שאני לוקח ממך לחבירי אני קונה אותה וזו לעצמי אני קונה אותה. זו שלקח לעצמו חייב לעשרה. וזו שלקח לחבירו א"צ לעשרה. ואם נתערבו אפילו נתערבה אחת שלו בק' של חבירו מתקן הכל דמאי. ואחר כך יתן לחבירו ששלחו ליקח לו: **ט** חמשה שאמרו לאחד צא והבא לנו חמש אגודות של ירק והביא לכל אחד ואחד בפני עצמו חברים שבהן אין צריכין לעשר אלא על חלקן בלבד. הביא להן בערבוב חברים שבהם צריכין לעשר הכל: **י** ע"ה שאמר לחבר צא ולקט לי תאנים מתאנתי אוכל מהן החבר עראי ומעשרן *[דמאי] ואם אמר החבר לע"ה ללקוט לו ושמע חבר אחר זה האחר אוכל ואינו צריך לעשר שאין החבר מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו וחזקתו שהפריש עליה ממקום אחר. אעפ"י שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף כדי לסלק המכשול מלפני ע"ה תורמין: **יא** מותר להאכיל את העניים ואת האורחים דמאי וצריך להודיען. והעני עצמו והאורח אם רצו לתקן מתקנין: **יב** גבאי צדקה גובין סתם מכל אדם ומחלקים סתם

*[לפי ככ"מ הוא ט"ס וצ"ל ודאי פ"ש]:

כסף משנה

ד מי שאינו נאמן וכו'. ירושלמי פ"ב דדמאי ותוספתא פ"ג דדמאי והיא כתובה בשיבוש:
ה היה הוא נאמן וכו' עד שמא אביו התנה עליו. ירושלמי שם בפרק ב' ויש בספרי רבינו חסרון הניכר מש"ס שדילג אשתו נאמנת והוא אינו נאמן מתארחין אצלו ואין לוקחין ממנו:
ח עם הארץ שנתן מעה לחבר וכו'. משנה בספ"ו דדמאי (משנה יב) ומייתי לה בפ' בכל מערבין (דף ל"ו ל"ז) ומשמע התם דמיירי בשזה החבר קנה אגודה אחרת לעצמו וקמ"ל שאין אומרים זו שהוא נותן לע"ה היא אשר קנה לעצמו ונמצא שהחבר מוכר דמאי לע"ה אלא אמרינן יש ברירה והא קי"ל דבדרבנן יש ברירה. ומ"ש ואם החליף את המעה וכו'. שם בירושלמי תני רשב"ג אומר אם החליף את המעה צריך לעשר א"ר יוסי הדא אמרה הנותן מעות לחבירו להחליפן ואבדו חייב באחריותן ולכאורה משמע שהטעם מפני שמאחר שהוא חייב באחריותן הוי כאילו החבר קנה ממעותיו ומכר לע"ה לפיכך אסור ליתן לו עד שיעשר. ומ"ש ואם פירש החבר ולא לקח סתם וכו'. שם במשנה ואם אמר זה שלי וזה של חבירי ונתערבו חייב לעשר אפי' הן מאה. וז"ל רבינו בפירוש משנה זו ההלכה הזאת מיוסדת על ג' עיקרים האחד שהוא אסור למכור דמאי כ"ש טבל לע"ה ומותר למוכרו לת"ח מפני שהוא יפרים מהם תרומת הכתוב ואז יאכלנה והעיקר השני שזה המוכר תלמיד חכם והעיקר הג' שזה המוכר ידע השליחות שלא ע"ה לת"ח לקנות לו וע"כ כשיאמר ת"ח השליח לת"ח המוכר תן לי באלו הדמים כך יכך ולא הודיעהו אם זה הדבר הקנוי לעצמו יקנהו או לע"ה יקנהו אשר שלחו זה הדבר הקנוי פטור שמאחר שידע ת"ח המוכר כי זה הקונה בשליחות ע"ה בא לקנות לא יתן לו אלא פירות מתוקנים כדי שלא יבא ע"ה לידי מכשול ואם יאמר ת"ח השליח אל המוכר ויאמר אלו הדמים לי ואלו לחבירי ר"ל לע"ה ששלחו ויתן לו בזה הכסף בפני עצמו ובזה האחר בפני עצמו י"ל אולי מה שנתן לחבר הוא טבל מפני שידע שלא יאכלנו עד שיוציא תרומותיו ומה שנתן לע"ה הם פירות מתוקנים כפי אשר ביארנו וכשיתערב נתחייב הדבר ההוא המעורב במעשר דאילו קנה לעצמו אגודה אחת ולחבירו מאה ונתערב יתחייב הכל מעשר דמאי וכל זה בשלא שאל למוכר אבל אם ישאל למוכר ויאמר לו מתוקנים הם נאמן וכל מה שיקנה ממנו פטור מפני שהוא ת"ח עכ"ל. וע"פ הדברים האלה צריך לתת טעם למה אם החליף את המעה צריך לעשר כי הטעם שכתבתי למעלה אינו עולה לפי זה ואפשר לומר שהטעם מפני שכשראהו המוכר שהחליף את המעה חושב שחזר בו משליחותו ואינו קונה אלא לעצמו ונותן לו דמאי ולפיכך צריך לעשר:
ט חמשה שאמרו לאחד וכו' עד לעשר את הכל. תוספתא פרק ח' דדמאי והטעם פשוט דכשהביא בעירבוב הוי כאילו האחד נותן משלו לחבירו וחבר אסור ליתן דמאי לע"ה אא"כ עישר:
י עם הארץ שאמר לחבר וכו' עד תורמין. ירושלמי פרק ב' דמעשרות (הלכה א') אלא שמתוכו נראה שיש קצת חסרון לשון בדברי רבינו דהכי איתא התם צא ולקט לך עשרים תאנים משלי אוכל כדרכו והוא פטור צא ומלא את הכלכלה לא יאכל עד שיעשר בד"א בע"ה אבל בחבר אוכל ואינו צריך לעשר דברי רבי רשב"ג אומר בד"א בע"ה אבל בחבר מתקן ודאי שלא נחשדו חבירים לתרום שלא מן המוקף אמר רבי רואה אני את דברי מדברי רשב"ג מוטב שיתרומו שלא מן המוקף ולא להאכיל לע"ה טבלים. ומ"ש בספרי רבינו ומעשרן דמאי מבואר שהוא ט"ס וצריך להגיה ולכתוב ודאי במקום דמאי. ובפרק בכל מערבין (דף ל"ב) תנן האומר לחבירו לקוט לך תאנים מתאנתי אוכל מהם עראי ומעשרן ודאי מלא כלכלה זו תאנים מתאנתי אוכל מהם עראי ומעשרן דמאי בד"א בע"ה אבל בחבר אוכל ואינו צריך לעשר דברי רבי רשב"ג אומר וכו' אמר רבי נראים דברי מדברי אבא מוטב שיחשדו חבירים לתרום שלא מן המוקף ואל יאכילו לעמי הארץ טבלים ופירשו בגמרא דה"ק במה דברים אמורים בע"ה שאמר לחבר אבל חבר (כלומר) שאמר לע"ה הארץ וחבר אחר שומע אוכל ואינו צריך לעשר דודאי עשורי עשריה התנא חבר קמא אע"פ שאינו מוקף דניחא ליה לחבר דלעביד איסורא קלילא ולא ליעביד ע"ה איסורא רבה ורשב"ג סבר *ופירש"י דכשא"ל לקוט לך תאנים סתם ולא פירש כמה מעשרן ודאי כיון שאינו יודע כמה ליקט ודאי שלא עישר עליהן אבל כשא"ל כלכלה זו כיון שיודע "מה הם אמרינן ד[illegible] עליהם ולכך חבר זה אינו מעשר אלא דמאי:
יא מותר להאכיל את העניים ואת האורחים דמאי. משנה רפ"ג דדמאי (משנה א) ומ"ש וצריך להודיען. שם בירושלמי: **יב** גבאי צדקה גובין סתם וכו'. שם במשנה וכחכ[illegible] ומשמע שמותר להם הדמאי וי"ל דדוקא אכילה כשבונה אבל קופה המתחלקת לכל אחד מביא חלקו לביתו חייבין לעשר דמאי הלא תראה שאמר מאכילין את העניים דמאי ולא אמר אוכלין העניים דמאי כך תירץ רבינו בפירוש המשנה. ונראה לפרש דרישא איירי בבעל הבית המאכיל את העניים דמאי וצריך להודיעם וסיפא [illegible] צדקה ואין צריך להודיעם כי יודעים העניים שגובין מכל אדם והרוצה לתקן קאי נמי ארישא וכן נראה ממ"ש רבינו הכא:

*עי' בכ"מ דמיירי בחבל

*[כן משמע מסוף פירושו אבל לא כתבו בפירוש]:

רופא

רדב"ז

התם ופסק כת"ק דאמר הבא לקבל [illegible] ובני ביתו אין צריכין לקבל בפני ג' חברים רשב"ג אומר אף בניו ובנותיו צריכין לקבל [illegible] ג' חברים ואע"ג דאמרי' כל מקום ששנה רשב"ג הלכה כמותו חוץ מערב וצידן ו[illegible] אחרונה דוקא במשנה סמכינן אהאי כללא ולא בברייתא:
ד מי שאינו נאמן וכו'. תוספתא פ"ג דד[illegible]
ה היה הוא נאמן וכו'. ירושלמי פ"ב ד[illegible] הוא נאמן ואשתו אינה נאמנת ל[illegible] ממנו ואין מתארחין אצלו אבל אמרו הרי כדר עם נחש בכפיפה אשתו נאמנת והוא נאמן מתארחין אצלו ואין לוקחין ממנו אבל תבא מארה למי שאשתו נאמנת והוא אינו [illegible]
ו לא ישמש חבר לא במשתה ע"ה וכו'. ירושלמי כלשון רבינו:
ז כשם שאדם מיסב אצל ע"ה וכו'. שם בי[illegible] בנו מיסב אצלו צריך לעשר על ידו [illegible] אינו צריך לעשר על ידו וקשה דמשמע כשהוא מסב הבן אצל אביו ורבינו כתב היה בנו במקום אחר וי"ל דהא דנקט משום חבירו נקט הכי דאפילו מיסב אינו צריך לעשר על ידו אבל בנו לעולם צריך כדי שלא יכשל ולפיכך בן חבר שהיה במשתה עם הארץ אין הסעודה בחזקת מע[illegible] שמא אביו התנה עליו:
ח ע"ה שנתן מעה וכו'. תוספתא [illegible] דדמאי: ואם החליף וכו'. כיון ש[illegible] הוי כלוקח לעצמו וחוזר ומוכר לע"ה: ואם פירש החבר וכו'. משנה פ"ו דדמאי [illegible] כלוקח מחנוני *ע"ה ולפיכך צריך [illegible] לעשר את שלו: ואם נתערבו אפילו נתערב[illegible] וכו'. כיון שאין חלק ע"ה מבורר צריך [illegible] עליו קודם שיתננו לו:
ט חמשה שאמרו לאחד וכו'. נ"ז בתו[illegible] והטעם כמו שכתבתי לעיל:
י ע"ה שאמר לחבירו וכו'. נ"ז בתוספתא דמעשרות והטעם דמתנה לא הוי [illegible] ולפיכך אוכל מהם החבר עראי ומעשר דדילמא ע"ה עישר עליהם ממקום אחר דילמא לא עישר כלל: ואם אמר החבר וכו'. נ"ז שם בתוספתא: אע"פ שלא [illegible] וכו'. היינו תרומת מעשר אבל תרומה גדו[לה] אמרינן לעיל שלא נחשדו עמי הארץ [illegible] גדולה א"כ כיון שאמר החבר לע"ה לל[קט] חיישינן שמא סמך על החבר ולא הפריש תרומה גדולה ואע"פ שלא נחשדו ה[חברים] לתרום שלא מן המוקף כדי שלא לתת [illegible] תורמין תרומה גדולה ותרומת מעשר וה[illegible] נראה עיקר ואע"ג דתורמין תרומת [illegible] לכתחילה שלא מן המוקף מ"מ לא נחשדו חב[רים] לתרום אפילו תרומת מעשר שלא מן המו[קף]
יא מותר להאכיל את העניים וכו'. פ"ג דדמאי היכא דמוקי לה בי[illegible] עניים ואכסניא חבירים אלא שצריך לה[ודיען] שהוא דמאי ומי שירצה לתקן יתקן [illegible] באכסניא עוברת ואם לנו שם בלילה [illegible] לעשר והתירו דבר זה כדי לחזק ידי האכסניא ולהקל מעליהם:
יב גבאי צדקה גובין סתם וכו'. שם במשנה ופסק כחכמים [illegible] גובין סתם ומחלקין סתם והרוצה לתקן וא"ת הא תנן ברישא מאכילין את העניים

תא חבר וכו'. ירושלמי פ"ג רופא שהיה מאכיל לחולה ע"ה נותן לתוך ידו ואינו נותן לתוך פיו בדמאי אבל בודאי אפי' לתוך ידו אסור בד"א משל חולה אבל משל רופא אסור בד"א בישראל אבל בבני נח אפילו בודאי מותר בשל חולה אבל משל רופא אסור והם דברי רבינו:

א א אסור למכור את הדמאי וכו'. פ"ג דדמאי כל דבר שאין אדם רשאי למוכרו דמאי לא ישלח לחבירו דמאי ותניא בפרק הזהב וחכמים אומרים אחד הסיטון ואחד בעל הבית מוכר ושולח לחבירו ונותן לו במתנה ואינו חושש וצריך לתרץ דבעל הבית היינו שמוכר במדה גסה כסיטון א"נ במוכר לחבר כדאמר בגמ' ייגעו שאין ת"ח אוכל עד שיעשר:

סתם והרוצה לתקן יתקן: יג רופא חבר שהיה מאכיל לחולה ע"ה מפירות ע"ה נותן לתוך ידו אבל לא לתוך פיו. ואם היה הדמאי של רופא אפילו לתוך ידו לא יתן. וכן אם ידע שהוא טבל ודאי אפילו לתוך ידו אסור:

פרק אחד עשר

א אסור *למכור את הדמאי לע"ה או לשלוח לו דמאי מפני שהוא מסייע לזה לאכול דבר האסור. אבל מוכרין ומשלחין אותו לתלמידי חכמים שאין תלמיד חכם אוכל עד שיעשר או עד שיודיעו אדם נאמן שזה מעושר: ב כל המשפיעין במדה גסה כגון הסיטונות ומוכרי תבואה מותרין למכור את הדמאי ולשלחו מפני שהן מוסיפין על המדה התקינו חכמים שיהיה הלוקח או זה שנשתלחו לו הוא המפריש מעשר דמאי. אבל המודדין במדה דקה הואיל והמוכר משתכר הוא מפריש ולא ימכור ולא ישלח אלא מתוקן: ג וכמה היא מדה גסה. ביבש חצי מאה ובלח מדה שמחזקת שוה דינר מאותו דבר הלח: ד *סלי זיתים וענבים וקופות של ירק אע"פ שהוא מוכרן אכסרה אסור למוכרן דמאי: ה *אמר אחד מהן בוא ונתקן הפירות האלו בין שהיה מוכר בדקה או בגסה המוכר מפריש תרומת מעשר והלוקח מפריש מעשר שני ודבר זה תנאי ב"ד הוא: ו חבר וע"ה שירשו את אביהן ע"ה יכול הוא לומר טול אתה חיטים שבמקום פלוני ואני חיטים שבמקום פלוני. אתה יין שבמקום פלוני ואני יין שבמקום פלוני. אבל לא יאמר טול אתה חיטים ואני שעורים. טול אתה הלח ואני היבש מפני שזה מוכר דמאי: ז מי שהיה נושא ירק וכבד עליו משאו ורצה להשליך ממנו על הדרך כדי להקל ממשאו. לא ישליך עד שיעשר. כדי שלא תהא תקלה לעמי הארץ שאוכלין אותו בדמאי: ח הלוקח ירק מן השוק ומשך אע"פ שלא שקל ולא מדד ולא נתן דמים ונמלך להחזיר לבעל החנות לא יחזיר עד שיעשר: ט המוצא פירות בדרך אם רוב מכניסין לבתיהן פטור מלעשר שעדיין לא נקבע למעשר ואם רוב

א סמג עשין קל"ס :

השגת הראב"ד

* סלי זיתים וענבים וקופות של ירק אע"פ שהוא מוכרן אכסרה אסור למוכרן דמאי. א"א לא ראינו מחלוקת על רבי יוסי שהוא מתיר במשנה:

*אמר אחד מהן וכו' עד ודבר זה תנאי ב"ד הוא. א"א בדמאי ירושלמי פרק שני לא משמע אלא כשאמר המוכר מדעתו שלא בהכרח ב"ד ואף על פי כן מעשר שני על הלוקח:

כסף משנה

יג רופא חבר שהיה מאכיל לחולה עם הארץ וכו' עד סוף הפרק. שם בירושלמי והטעם פשוט שאין לחבר להאכיל בידו דבר איסור בפיו ומיהו בתוך ידו לא גזרו כיון שהוא של חולה והוא ספק שהרי מצוי לו ורופא לאו מידי עביד אבל בודאי אף לתוך ידו אסור שהרי מסייע ידי עוברי עבירה וכן אם הדמאי של חבר שרופא אין לחבר להאכיל דבר בלתי מתוקן:

פי"א א אסור למכור את הדמאי לע"ה או לשלוח לו וכו'. משנה פ"ג דדמאי (משנה ג'). ומ"ש אבל מוכרים אותו ומשלחים אותו לת"ח וכו':

ב כל המשפיעים במדה גסה וכו'. משנה פ"ב דדמאי (משנה ד) : ומ"ש מפני שהם מוסיפים על המדה. שם בירושלמי : ד ומ"ש סלי זיתים וענבים וכו'. שם במשנה פטר רבי יוסי : כתב הראב"ד לא ראינו מחלוקת על רבי יוסי שהוא מתיר במשנה עכ"ל. ורבינו משמע ליה דיחידאה הוא ופליגי עליה רבנן דאל"כ למה נשנה בלשון יחיד:

ה אמר אחד מהן בוא ונתקן הפירות וכו'. ירושלמי שם. וכתב הראב"ד א"ה בדמאי ירושלמי פ"ב וכו'. ואני אומר דברי רבינו מבוארים שם שאין תנאי ב"ד זה אלא כשאמר אחד מהן בוא ונתקן הפירות האלו:

ו חבר וע"ה שירשו את אביהם עם הארץ וכו'. משנה פ"ו דדמאי (משנה ט):

ז מי שהיה נושא ירק וכו' עד לא יחזיר עד שיעשר. משנה פ"ג דדמאי (משנה ב):

ט המוצא פירות בדרך וכו'. משנה פ"ב דמכשירין (משנה י'):

נטלן

רדב"ז

המשפיעין במדה גסה וכו'. משנה פ"ב דדמאי כל המשפיעין במדה גסה רשאין את הדמאי אלו הן המשפיעין במדה גסה סיטונות ומוכרי תבואה ומפרש בירושלמי ילא בשם ר"י מדה דקה הואיל והמוכר : הוא מפריש מדה גסה לוקח מפריש כתב בפרק הזהב שחזקה כל המוכרים גסה בחזקת שלא עישרו דמאי הם והלוקח מעשר ואוכל ע"כ ולא פליג אירושלמי יון שאין משתכרין חזקתן שלא עישרו:

זה היא מדה גסה וכו'. שם במשנה אי זו היא מדה גסה ביבש ג' קבין ובלח פירושו שוה דינר ירושלמי נתנו שיעור לא נתנו שיעור ללח נתנו דמים ללח ולא נתנו דמים ליבש:

זיתים וסלי ענבים וכו'. שם במשנה רבי יוסי אומר סלי זיתים וסלי ענבים של ירק כל זמן שהוא מוכרן אכסרה טעמא משום דהוי כמוכר במדה גסה ולא ותיה זה דעת רבינו אבל הראב"ד ז"ל לא ראינו מחלוקת על רבי יוסי שהוא במשנה ונ"ל בטעמו של רבינו מדלא קתני י אלא רבי יוסי אומר משמע שבא לחלוק ק דאמר איזו היא מדה גסה וכו' רבי יוסי אף המוכר אכסרה הוי מדה גסה והלכתא כת"ק:

ר אחד מהם וכו'. ירושלמי פ"ב א"ר יוחנן תנאי ב"ד הוא שתהא תרומת משל מוכר ומעשר שני משל לוקח והתם ה באומר מדעתו לתקן בין מוכר בגסה קה תנאי ב"ד הוא שאם בא המוכר לתקן שיהא תרומת מעשר משל מוכר ומעשר שני משל לוקח:

ועה"ה שירשו את אביהם וכו'. פ"ו דדמאי משנה כלשון רבינו והטעם כאשר בינו וקמ"ל שאסור למכור דמאי לע"ה בין לח בין יבש:

שהיה נושא ירק וכו'. שם משנה פ"ג הרוצה לחוס עלי ירק וכו' כלשון רבינו לחוס להסיר או לקצץ ואיירי במאגד דאי בשלא נאגד אינו חייב לעשר וא"ת צריך לעשר והרי ההפקר פטור מן ומה שהוא משליך אפקורי מפקר ליה קשיא דנהי דהפקר פטור מן המעשר שהזוכה בו אינו צריך לעשר אבל המפקיר שהגיעו לעונת המעשר לא יפקיר עד אלא דאכתי קשה כיון שהמלקט פטור לה יש בדבר י"ל דלעולם המוצא צריך דמאי שמא אינו הפקר ואע"ג דהוי ספק באיסורא דרבנן כיון דעיקר התקנה משום ספק החמירו בכל ספיקותיו עיין לקמן. א"נ אתיא כרבי יוסי דאמר אין הפקר יוצא יד הבעלים אלא בזכייה ובירושלמי פריך עלה דרבי יוסי ליהוי כמוכר דמאי לחבירו ומתרץ שניא היא שהמפקיר מפקיר בגסה ואין הזוכה זוכה בדקה שילך הוי כמודד בגסה ן לעיל דמותר למכור והכא מדינא מותר להשליך מן הירק בלא מעשר אלא מפני שלא תהא תקלה לע"ה המלקטו שהוא צריך לתקן דמאי והתם פריך נמי עליה דרבי מאיר דלא פליגא על רבי מאיר דאמר כיון שאדם מפקיר דבר ויצא מרשותו הפקרו הפקר ומתרץ שניא היא שהזוכה זוכה בדקה ואין המפקיר מפקיר בגסה והוי כאילו מכרו ה ואסור עד שיעשר כנ"ל פירוש הירושלמי ולמדנו ממנו דאע"ג דהפקר פטור מן המעשר מ"מ אסור להפקיר עד שיעשר משום דהוי כמוכר דמאי לחבירו ורבינו קיצר והעתיק לשון המשנה: ח הלוקח ירק מן השוק וכו'. שם במשנה הלוקח ירק מן השוק ונמלך להחזיר לא יחזיר עד שיעשר שאינו מחוסר אלא מנין כיון שאינו מחוסר אין שהרי הירק עשוי אגודות אגודות והיה להם דבר קצוב כמה אגודות במעה כיון שמשך קנה והרי הם שלו ולפיכך צריך לעשר קודם שיחזיר וקתני סיפא היה עומד ורואה טוען אחר יפה ממנו מותר להחזיר מפני שלא משך ע"כ ואע"פ שנתן הדמים שאין הקנין נגמר אלא במשיכה כדאמרי' דבר תורה מעות קונות אלא כדי שלא יאמר לו חטיך בעלייה שקנו משיכה: ט המוצא פירות בדרך וכו'. משנה פ"ב דמכשירין כלשון רבינו והטעם מבואר דבכל דוכתא אזלינן בתר רובא כיון שהרוב מכניסין

לבים

משנה למלך

א אסור למכור את הדמאי כו'. עיין במ"ש התוספות בפ' הזהב (דף נ"ו) ד"ה לא:

ט אם רוב מכניסין לבתיהם פטור מלעשר וכו'. עיין לעיל פ"ג דין כ"ב ובמ"ש שהאריך שם וק. וכתב הר"ש בפ"ב דמכשירין פטור מלעשר דעדיין לא ראה פני הבית ולא נתחייב ע"כ. דלא אמרינן דפטור מלעשר אלא לאוכל מהן עראי דאילו רצה לאכול מהן קבע אסור עד וכ"כ רבינו בפ"ג מהלכות אלו דכל דבר שנגמרה מלאכתו אף שהיתה כוונתו להוליך לבית לאכול קבע. והנראה אלי שם מדבריו דאף שלא נגמרה מלאכתם כל שהגיעו הפירות לעונת ות ואף שהיתה כוונתו להוליכם לבית אסור לאכול קבע. ומה שכתב מותר לאכול מהם אחר שנגמרה מלאכתם אין הכוונה לומר דקודם שנגמרה מלאכתם מותר אף קבע אלא לומר נגמרה מלאכתם מותר עראי אבל לעולם דקבע אסור אף קודם שנגמרה מלאכתם. ולפי זה דקתני אם רוב מכניסין לבתיהם פטור משום דתלינן שנפלו ממנו בדרך כשהיה מוליך אותם לא נתחייבו במעשר הוא דוקא לאכול אותו אכילת עראי אבל אכילת קבע אסור. ומיהו אפשר לומר דדוקא בטבל ודאי כל שהגיעו לעונת המעשרות אסור לאכול מהם קבע אבל בספק אפשר דלא חייבו חכמים בדמאי אלא דוקא בדבר שהוקבע למעשר ונאסר אף באכילת עראי אבל כל שלא הוקבע למעשר ומותר לאכול מהם עראי לא חייבוהו חז"ל בדמאי ומותר אף באכילת קבע. עוד כתב הר"ש למכור בשוק שרוב מביאין למכור בשוק ומן הבית מביאין אותו וחייב ע"כ וכ"כ הרע"ב. ולא ידעתי כוונתם במ"ש שמן הבית מביאין אותו אף שלא יביאוהו מן הבית הוקבעו למעשר וכ"כ רבינו לעיל פ"ד דגומר פירותיו למכור בשוק הוקבעו למעשר אף שלא ראו פני הבית ומתני' היא בפ"ק דמעשרות ועוד דאף דנימא דאף מוליך בשוק בעי ראיית פני הבית אכתי אני תמיה דאמאי חייב דנהי דהרוב מוכרין בשוק מ"מ מנ"ל דפירות הללו נפלו כשהוליך אותם מביתו לשוק אימא דנפלו כשהיה מוליך מן השדה לבית ולא הוקבעו למעשר וכיון דהוו ספק הול"ל דמאי. כן אמת דמאי דתני מתניתין חייב לאו דוקא ופשיטא דלא הוו כי אם דמאי דהא אכתי איכא לספוקי דילמא מעושרים הם וכ"כ רבינו הכא בפירקין אבל ודאי דמכל גומר לא הוי וא"ת אם הוי ס"ס ספק אם פירות אלו הם

רוב מכניסין למכור בשוק הרי אלו דמאי. ומחצה למחצה דמאי: י נטלן לאוכלן ונמלך להצניע לא ישהא אותן עד שיעשר. כדי שלא יהיה תקלה לאחרים. ואם נטלם מתחלה שלא יאבדו הרי זה מותר לשהותן אצלו עד שירצה לאוכלן או לשולחן או למוכרן ויעשר אותן דמאי: יא קניבת ירק הנמצאת בגינה הרי זו פטורה מן הדמאי. ושל בעל הבית הנמצאת בבית חייבת. שעל גבי האשפה בכל מקום מותרת: יב הנותן לפונדקית לבשל לו ולאפות לו מעשר את שהוא נותן לה כדי שלא יהיה תקלה לאחרים. ומעשר את שהוא נוטל ממנה מפני שהיא חשודה להחליף של זה [בזה]. אבל הנותן לחמותו בין שנשא בתה בין שאירס' או לשכנתו פת לאפות ותבשיל לבשל אינו חושש לא *משום מעשר ולא משום שביעית מפני שאינה חשודה להחליף. בד"א בזמן שנתן לה שאור לעיסה ותבלין לקדרה. אבל אם לא נתן חושש משום מעשרות וחושש משום שביעית. *ולפיכך אם היתה שנת שמיטה אסור שמא השאור מספיחי שביעית הוא: יג *המוליך חטיו לטוחן עם הארץ הרי הן בחזקתן שאינו חשוד להחליף. הוליכן לטוחן עכו"ם הרי הם דמאי שמא החליפן בחיטים של עם הארץ. וכן המפקיד אצל עם הארץ הרי הן בחזקתן שאינו חשוד להחליף הפקדון: יד עם הארץ שהיה משתמש בחנותו של חבר אף ע"פ שהחבר יוצא ונכנס הרי זה מותר ואינו חושש שמא החליף: טו *המפקיד פירותיו אצל העכו"ם הרי הן כפירותיו של עכו"ם שחזקתו להחליף הפקדון. והיאך דינם. אם היו פירות

*[כאן חזר בו רבינו מפירושו שעם כתב והלכה כר"י בשני המאמרים כלומר שמעשר את שנותן לה וכאן פסק כרבנן דפליגי עליה כדאיתא בירושלמי]: *[ס"א ולפיכך מעשר מה שיטול ממנה ואם היתה וכו']:

השגת הראב"ד

*המוליך חטיו לטוחן וכו' עד שאינו חשוד להחליף הפקדון. א"א ואם מפני הספק הזה שלא הוא ספק ספיקא אלא שמא החליפן משלו ומירות עכו"ם חייב מדרבנן:

*המפקיד פירותיו אצל עכו"ם הרי הן כפירותיו. א"א בגמרא מקשה הכא את אמר דמאי והכא את אמר ודאי כאן קופה בקופות כאן פירות בפירות קופה בקופות דמאי מתיירא שמא לא יכוין כמטאה:

כסף משנה

י נטלן לאכלן וכו' עד ה"ז מותר וכו'. משנה פ"ב דדמאי (משנה ג):

יא קניבת ירק וכו'. תוספתא פ"ד דדמאי ודומה לזה נזכר בפי"א דתרומות:

יב הנותן לפונדקית וכו'. פ"ג דדמאי (מ"ה): ומ"ש אבל הנותן לחמותו או לשכנתו וכו' שם במשנה הנותן לחמותו מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל ממנה מפני שהיא חשודה להחליף את המתקלקל א"ר יהודה רוצה היא בתקנת בתה ובושה מחתנה ובירושלמי (הלכה ו) אמר רבי יוחן אוף קדמייתא על דעתיה דרבי יהודה היא דרבי יהודה אמר הנותן לחמותו כנותן לפונדקית ורבנין אמרין הנותן לחמותו כנותן לשכנתו כהדא דתניא הנותן לשכנתו עסה לאפות לו תבשיל לעשות לו אינו חושש לא משום שביעית ולא משום מעשרות אימתי בזמן שנתן לה שאור ותבלין אבל אם לא נתן לה שאור ותבלין חושש משום שביעית ומשום מעשרות. ופירש ר"ש אף קדמייתא על דעתיה דרבי יהודה וה"ק דברי רבי יהודה שרבי יהודה אומר רוצה היא בתקנת בתה ופסק רבינו כרבנן. ומ"ש בין שנשא בתה בין שאירסה. שם בירושלמי:

יג המוליך חטיו וכו' עד להחליף הפקדון. משנה פרק ג' דדמאי (משנה ד): כתב הראב"ד ואם מפני הספק הזה וכו'. טעמו לומר דהוי ספק שמא החליפן בחטים של ע"ה שמא לא החליפן ואת"ל החליפן בחטים של ע"ה שמא אותו ע"ה עישר ותרם פירותיו ואני אומר דמאחר דקי"ל רוב עמי הארץ מעשרין הם ואפ"ה חיישינן להו משמע דרבנן אחמור בהו בהא למיחש אפי' למיעוטא וה"ה דאחמור בהו למיחש אפילו לספק ספיקא. ומ"ש אלא שמא החליפם משלו ומירות העכו"ם חייב מדרבנן יתבאר בסמוך:

יד עם הארץ שהיה משתמש וכו'. תוספתא פרק שלישי דדמאי:

טו המפקיד פירותיו אצל הנכרי וכו'. משנה פ"ג דדמאי (משנה ד) וכתנא קמא: כתב הראב"ד בגמרא מקשה הכא את אמר דמאי וכו'. שם בירושלמי (הלכה ג') בלשון הזה הכא את אמר לטוחן הנכרי דמאי והכא את אמר אצל הנכרי כפירותיו כאן קופה בקופות כאן פירות בפירות והראב"ד מתוך שהוא סובר דמירות העכו"ם חייב מדרבנן גורס הכא את אמר ודאי במקום הכא את אמר כפירותיו וע"פ מה שפירש הוא ז"ל שהחששא היא שיחליף בפירותיו מפני כך כשהיא קופה בקופות מאחר שהוא מתיירא קרוב הדבר שלא החליף ומש"ה לא הוי אלא דמאי אבל כשהפקיד פירות בלא קופה מאחר שהנכרי חזקתו מחליף כיון שאינו מתיירא הו"ל ודאי החליף ולפיכך הוי ודאי אבל לדעת רבינו שסובר דמירות עכו"ם בשל עכו"ם פטור אפילו מדרבנן כשאמרו הרי הן כפירותיו לא אמרו אלא בהפקיד אלו חולין מתוקנין וכמו שכתב רבינו ומש"ה הקשו למה אמרו כפירותיו לומר שאם הפקיד אלו חולין מתוקנין אינו צריך להפריש כלום ולא אמרו שיהיו דמאי כמו שאמרו במוליך לטוחן נכרי ושני דהתם קופה בקופות כלומר דרך להוליך לטחון כל אחד בקופתו ועשויות להתחלף קופה בקופות ע"ה שהיא דמאי אבל מפקיד אצל נכרי לא שייך להחליף אלא בפירותיו שהן פטורים וזה הוא פירוש הכא

רדב"ז

לבית לא הוקבעו למעשר עד שיכניסם לבית דכתיב בערתי הקדש מן הבית:

י נטלן לאוכלן ונמלך להצניע וכו'. פ"ג דדמאי המוצא פירות בדרך ונטלן לאוכלן ונמלך לה לא יצניע עד שיעשר וכתב רבינו כדי שלא יהיה תקלה לאחרים דאע"ג דהפקר הוא פטור מן המעשר ה"מ בזמן שהוא יודע שהוא ודאי הפקר אבל המוצא פירות או אגודות ירק לעשר דמאי שמא אינם הפקר ולפיכך לא יצניע עד שיעשר: ואם נטלן מתחילה וכו'. במשנה והטעם לפי שאינו נוטל לעצמו כמציל מיד הגייסות ומן הדליקה ואם רצה לה או לשולחן או למוכרן צריך לעשרן דמאי:

יא קניבת ירק הנמצאת בגינה וכו'. תוס' דדמאי פ"ב והטעם מבואר תקנו דמאי אלא בדברים חשובים אצל בני לאכילה ומה שמשליך הגנן בגנה אינו אלא העלין שאינן ראויים אבל בעה"ב מאכלו ומשליך העלין הראויין לאכילה וכו' בבית מעשרן דמאי:

יב הנותן לפונדקית לבשל לו וכו'. פ"ג משנה כלשון רבינו ופסק ודלא כרבי יוסי דאמר אין אנו אחראין אינו מעשר אלא מה שהוא נוטל ממנה: אבל הנותן לחמותו וכו'. שם במשנה לחמותו מעשר את שהוא נותן לה שהוא נוטל ממנה מפני שהיא חשודה את המתקלקל א"ר יהודה רוצה היא בתה ובושה מחתנה ותניא בס"ק דחולין לשכנתו עיסה לאפות וקדרה לבשל אינו לשאור ותבלין שבה לא משום ולא משום שביעית ואם אמר לה עשי חושש לשאור ותבלין שבה משום שביעית מעשר ואם כן על כרחין מתני' איירי לה עשי משליכי וזה דעת רבינו שאינו שכנתו לחמותו וק"ל כיון דטעמא הוא רבי יהודה רוצה היא בתקנת בתה מחתנה אפי', אם נתן לה שאור ותבלין להחלופי והכי מסקינן בגמרא דלגבי חשודה מחלפת המתקלקל אבל לגבי אינה חשודה להחליף ותו דלישנא דמתני' חשודה להחליף את המתקלקל דלא שייך להחליף אלא שנתן לה שאור ותבלין שאם לה ניחוש לתבלין והשאור שלה. וי"ל סמך בזה על הירושלמי דגרסינן עלה דרבי יוחנן דרבי יהודה אומר נותן כנותן לפונדקית כלומר דמוריא והמרה אמרי נותן לחמותו כנותן לשכנתו דאינו לא משום שביעית ולא משום מעשר דרבנן דאינה חשודה להאכיל את אסור אע"ג דבושה ממנו ולפי שיטה זו מתני' רבי יהודה ורבנן פליגי עליה ושריא דפ"ק דחולין אליבא דרבי יהודה והכי אמרי ליה רבנן לרבי יהודה כי דאתה מודה שאינה חשודה להאכיל את בתה שביעית הכי נמי אינה חשודה להאכיל דבר שאינו מעושר והתם בירושלמי אמרו דחמותו לא שנה מן האירוסין ל"ש מן הנישואין ורבינו חזר בו ממ"ש בפירוש המשנה מכח זה הירושלמי שכתב שם והלכה כרבי יהודה בשני המאמרים שהחכמים מודים לו ע"כ:

יג המוליך חטין לטוחן ע"ה וכו'. שם משנה המוליך חיטין לטוחן כותי או לטוחן ע"ה בחזקתן למעשרות ולשביעית ומה שאמר לכותי היינו בזמן שהיו מחזיקים אותם כגרים אבל לאחר שמצאו להם דמות יונה בהר גריזים עשו אותם כעכו"ם גמור

הוליכן לטוחן עכו"ם וכו'. שם לטוחן עכו"ם דמאי וכתב רבינו שמא החליפן בחטין של ע"ה והשיג עליו הראב"ד ז"ל ואם מפני הספק הזה הלא הוא ספק ספיקא אלא החליפם בשלו ומירות העכו"ם חייב מדרבנן ע"כ. ופי' דבריו ספק החליף ספק לא החליף ואת"ל החליף שמא בשל חבר החליף ואנן אקשינן עליה כי קושיא דיליה ספיקא באיסורא דרבנן והוה לן למיזל לקולא ותו דהנא תני דמאי ומשמע דמאי דעלמא ולא ספק ובעיקר קושיין איכא לתרוצי כיון דעיקר תקנת הדמאי היה מפני הספק אפי' לספק ספיקא חשיה וכה"ג מחמרינן גבי בעיות של עכבר וככר בפיו לענין חמץ בפסח עיין שם: וכן המפקיד אצל ע"ה וכו'. שם במשנה ולא מיבעיא טוחן דלא חזקתיה מפני שלא יפסיד אומנתו אלא אפי' אינים דעלמא לא נחשד לאחלופי:

יד ע"ה שהיה משתמש וכו'. תוספתא פ"ג דדמאי וכתבה רבינו לאשמועינן דאע"ג שהוא משתמש בכל החנות ונושא ונותן בתוכה לא חיישינן לאחלופי אלא שכתוב בספרים אע"פ שהחבר יוצא ונכנס ואיפכא מיבעי ליה אע"פ שאין החבר יוצא ונכנס ויש לפרש אע"פ שהחבר יוצא ונכנס וסומך שלא יחשדוהו שהחליף מותר וצריך תלמוד:

טו המפקיד פירותיו אצל העכו"ם וכו'. שם במשנה אצל הנכרי כפירותיו ר"ש אומר דמאי ופסק כת"ק וגרסי' עלה בירושלמי (הלכה ג') הכא את אמר לטוחן נכרי דמאי את אמר אצל הנכרי כפירותיו כאן קופה בקופות כאן פירות בפירות. והראב"ד ז"ל השיג על רבינו שהיה לו לפרש ורבינו לא הוצרך לפרש דודאי המוליך חטין בקופה מוליך אותם ויש אלו קופות אחרות וחוששין שמא החליף אותה בקופות של ע"ה ולפיכך מפרים דמאי ולא חיישינן שמא החליף אותם בחטין שלו חדא שהולין ממו הם כיון שהוליכן לטחון ולהומרא חיישינן שהם דמאי שאם היינו אומרים שהם של עכו"ם לא היה צריך להפריש כלום ותו דלא מרע חזקתיה להחליף בשלו אלא בשל אחרים גם ולאו אדעתיה ובסיפא כתב המפקיד פירותיו אצל הנכרי דמשמע פירות בפירות כדמשני בירושלמי. ודע שיש שיטה אחרת לר"ש בפירוש הירושלמי ע"ש ואני כתבתי פירושו שיטת רבינו ודוק ותשכח: והיאך דינם אם היו וכו'. דברי רבינו בבבא זו בנויים על שתי הקדמות דמירות ישראל מחייב אפילו בפירות העכו"ם הילכך ממה נפשך צריך ומירות

משנה למלך

מהמיעוט ולא הוקבעו ואת"ל שפם מסרוג אמר דנפלו קודם ראיית פני הבית ואת"ל דנפלו אחר ראיית פני הבית אימור מעושרים הם. הא לא קשיא ולא פידי חדא דגבי דמאי החמירו אפי' עכ"ם זכפ"ם מכן כדין י"א נפירקין ולא לנראב"ד דס"ל דס"ם מכוי גבי דמאי שאני הכא דכפי הכד דדילמא לא עישר אף שלא הוקבעו חייב לעשר ולא מהני לן טעמא דלא הוקבעו אלא לומר לא הוקבעו תלינן להקל ואמרינן מעושרין הם וכמ"ש לעיל אבל כפי הצד דאינן מעושרים אין בין הוקבעו ללא הוקבעו אבל בבסיסא דהראב"ד בכל צד וצד יש בו כדי לספק וזה פשוט:

פירות שעדיין לא נגמרה מלאכתן ונגמרו ביד ישראל אחר שלקח הפקדון מפריש מעשרותיו כמו שביארנו. ואם היו פירות שהפקיד טבלים ונגמרה מלאכתן חייב להפריש שמא לא החליף העכו"ם ולפיכך יראה לי שהמעשרות שיפריש ספק. אבל אם הפקיד חולין מתוקנין אינו צריך להפריש כלום שאפילו החליף העכו"ם פטורין *כמו שביארנו בהלכות תרומות דגנך ולא דגן עכו"ם:

השגת הראב"ד

*כמו שביארנו בהלכות תרומות דגנך ולא דגן עכו"ם. א"א חייבין מדרבנן:

פרק שנים עשר

א הלוקח [א]פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושכח לעשרן ונכנסה שבת או יום טוב שאינו יכול לעשר הרי זה שואלו. ואם אמר לו מעושרין הן אוכל על פיו בשבת. וכן אם אמר לו אחד שאינו נאמן מעושרין הן אוכל על פיו באותה שבת. ואפילו היו לו פירות אחרות מתוקנין מאותו המין מפני שאימת שבת על עמי הארץ ואינו עובר בה עבירה: **ב** אע"פ שהוא אוכל על פיו בשבת הרי זה לא יאכל מאותן הפירות למוצאי שבת עד שיעשר דמאי על הכל על שאכל בשבת ועל הנשאר שלא הקלו והאמינוהו אלא לצורך אותה שבת. היתה שבת ויו"ט סמוך לה ושאלו באחד מהן אוכל אף בשני. מפני שלא נראה לעשר בינתיים. וכן בשני ימים טובים של גליות: **ג** הנשבע על חבירו שיאכל עמו בשבת והוא אינו מאמינו על המעשרות שואל ואוכל על פיו בשבת הראשונה בלבד. אבל בשבת שניה אע"פ שנדר ממנו הנאה אם לא יאכל אצלו לא יאכל עד שיעשר דמאי: **ד** *מי שאינו נאמן שראינוהו שהפריש תרומת מעשר מפירותיו שהן דמאי וראינוהו שחזרה ונפלה בפנינו בין למקום אחר בין למקומה וחזר ואמר *הפרשתיה נאמן אפילו בחול ואוכל על פיו. כשם שאימת שבת על עמי הארץ כך אימת דימוע עליהם ואינן חשודין להאכיל את

*[ס"א אחרי שנפלו חזרתי והפרשתים]:

א סמג עשין קל"ס

השגת הראב"ד

*מי שאינו נאמן וכו' עד להאכיל את הדימוע. א"א דברים הללו זרים הם אצלי ואינם אלא כשנפלה למאה שעלייתה מועלת שאם נפלה לפחות ממאה אין לנו להאמינו וא"כ מאי אימת דימוע איכא הכא אלא לעולם בנפלה לפחות ממאה בשביל שלא יאסר הכל שואלין אותו אם היה מתוקן ואוכלין על פיו מפני שאימת דימוע עליהם להאמינו.

רדב"ז

ידוע העכו"ם פוטר וזהו שכתב בסיפא שאם הפקיד פירות מתוקנים אין צריך לתקן ...ילו אי הוה ידעינן שהחליף ומזה הטעם כתב באמצעיתא ואם היו פירות שהפקיד ...לי' ונגמרה מלאכתן חייב להפריש מן הספק שמא לא החליף שאם היינו יודעים שהחליף היה צריך כלום שהרי העכו"ם גמרן ואם אתה רוצה לעמוד על עיקר מחלוקתם ...ן בפרק רבי ישמעאל ובבכורות פ"ב ושילהי ...שת. וא"ת דהכא משמע דמירוח העכו"ם פוטר ...רי ולא מיחייב אפילו מדרבנן שכתב אין ...ך להפריש כלום ובפ"ק דתרומות כתב ואם ...ר שבאו לעונת המעשרות אעפ"י שמירחן ...כו"ם חייב בכל מדבריהם. וי"ל דהתם איירי ...רות של ישראל ובאו לעונת המעשרות ...ות ישראל וכן העכו"ם שגמר פירות ישראל ...ם חייבים אלא מדבריהם אבל הכא איירי ...רות שגדלו ברשות העכו"ם או שמכרן לו ...אל עד שלא באו לעונת המעשרות שלא ...ו לבעלי כיסין אלא בזמן שהפירות באו ...ת המעשרות ברשות ישראל ומכרן לעכו"ם ... דעת רבינו אבל הראב"ד ז"ל סובר דגזרו ...ם בעלי כיסין אפי' בתבואה שתחלתה של ...ם ועיין במה שכתבתי בפ"ק דתרומות:

[פ]י"ב א הלוקח פירות ממי שאינו נאמן וכו'. ריש פ"ד דדמאי ...ה כלשון רבינו והטעם שכתב מבואר ...שלמי ובבבלי אימת שבת על ע"ה והא דתנן ...נלהו ואמר לו אחר וכו' לאו למימרא שצריך ...ל אחר המוכר לשאול ממנו ואם לא מצאו ...את אחר אלא אורחא דמילתא נקט שדרך ...לשאול את המוכר אבל ה"ה אם מצאו אחר ...ה ושאלו ואמרו לו מעושרין הן אוכל על ...וכן נראה מלשון רבינו. והא דקתני ושכח ...שבת לאשמועינן דבין השמשות במו"ש אוכל ...יו מפני שעדיין לא נגמר היום ודוקא אם ...בשבת אוכל בשבת אבל שאלו בחול אינו ...אפילו בשבת שאימת שבת על ע"ה ואינו ...כו: ואפי' היו לו פירות וכו'. הכי איתא ...שלמי דודאי קופטא קאמר מפני אימת שבת:

[ה]יתה שבת ויו"ט סמוך לה וכו'. ירושלמי אפילו למ"ד שתי קדושות הן אוכל לא נראה לעשר בינתיים ותני כן שאלו ביו"ט ...ל בשבת שאלו בשבת אוכל ביום טוב:

[הנ]שבע על חבירו שיאכל וכו'. פ"ד דדמאי משנה כלשון רבינו והא דתנן ובלבד ...לו מעושרין הן היינו שאומר לו כן בחול ...מר לו בשבת מאי איריא משום דרכי שלום הכי אימת שבת על ע"ה וק"ל שלא חילק בין סעודה של מצוה לסעודה דעלמא ...למי גרסינן רבי ינאי בי רבי ישמעאל בשם ...וחנן בשבת של פרוטגמיא התירו משום ...ופי' פרוטגמיא סעודת בחור שנשא בתולה ...ג שלא התירו אלא כי האי גוונא וי"ל ...קנא לא קאי הכי דלא אמרו אלא מפני ...לפיכך אפילו שבת דעלמא איכא איבה:

[מי] שאינו נאמן שראינוהו שהפריש וכו'. שם במשנה תרומת מעשר של דמאי ... למקומה ר"ש שזורי אומר אף בחול ואוכלו על פיו והא דתנן שחזרה למקומה ... בירושלמי דאתיא כרבי אליעזר דאמר ... מעשר שחזרה למקומה מדמעת שלא למקומה אינה מדמעת ולא קי"ל הכי אלא ...ת בין למקומה בין שלא במקומה והתם פסקו הלכה כר"ש שזורי ואמרי' כמי התם ...פתא כשם שאימת שבת על ע"ה כך אימת דימוע על ע"ה והוא אומר אמת ודעת רבינו ... דמתניתין שאמרה ת"מ שחזרה למקומה שראינוהו שהפריש וראינוה שחזרה למקומה ... ממאה ונעשה הכל מדומע וכששאלוהו ואפילו בחול ואמר חזרתי והפרשתי נאמן ...ב"ד ז"ל השיג שאין לנו להאמינו ולא ידעתי למה לא נאמין אותו כשאמר שחזר ותקנו ...מה מהמין אותו כשיאמר שהיה מתוקן כי היכי דשייך בהאי אימת דימוע שייך ...שיאמר שחזר ותקנו וכ"ש במה שכתב רבינו שראינוהו שהפריש תרומת מעשר דכיון ...הו שמחזר לתקן הדמאי פשיטא שאם חזר ונתערב שיהיה נאמן לומר שחזר והפרישו ...ואע"ג שראינו שנתערב והוחזק איסורא נאמן מטעמא דאימת דימוע על ע"ה ואע"ג ...אינו אותו שהפריש תרומת מעשר של דמאי אלא שהיה לפנינו תרומת מעשר של ...ונתערבו בפחות ממאה חולין ונעשה הכל מדומע והוא היה יודע שהוא מדומע ...הו ואמר אני תקנתי והפרשתי נאמן שאינם חשודים להאכיל המדומע ולא הוא עצמו והכי משמע לישנא דמתני' דקתני ת"מ של דמאי שחזרה למקומה כל שידענו שהיא ת"מ של דמאי בין שהפרישה זה בין שהפרישה אחר וא"ת מי דחקו לרבינו שראינוהו שהפריש תרומת מעשר של דמאי וי"ל לישנא דמתניתין דחקו דקתני שחזרה למקומה מהיכא ידעינן שחזרה למקומה אם לא שראינו הכל ולא ראיתי בדברי רבינו ...מ"ש מודה רבינו נדינו של הראב"ד שאם נדמע ויודע ע"ה שהוא מדומע ושאלנוהו ואמר מתוקן היה בתחילה שהוא נאמן שאימת דימוע על ע"ה כיון שהוא יודע ש...

כסף משנה

הכא פירות בפירות: ועל מ"ש רבינו כמו שביארנו בהלכות תרומות דגנך ולא דגן עכו"ם. כתב הראב"ד חייבים מדרבנן עכ"ל. וטעמו מדגרסינן במנחות פרק רבי ישמעאל מירוח העכו"ם אי פוטר תנאי היא תורמין משל ישראל וכו' דר"מ ורבי יהודה סברי אינו פוטר ורבי יוסי ור"ש פוטר ובתר הכי אמר רבא מ"ד מירוח העכו"ם פוטר גלגול העכו"ם פוטר מ"ד מירוח העכו"ם אינו פוטר גלגול העכו"ם אינו פוטר ואותבוה רב פפא ורבינא לרבא מדתניא וכו' והא האי תנא דאמר מירוח העכו"ם אינו פוטר גלגול העכו"ם פוטר מדרבנן גזירה משום בעלי כיסים וטעם רבינו משום דבפ"ק דבכורות גבי הלוקח טבלים ממורחים מן העכו"ם אי דמרחינהו עכו"ם דגנך אמר רחמנא ולא דגן עכו"ם משמע בהדיא דדיגון עכו"ם אפי' מדרבנן פוטר וא"ת תיקשי לן מאי דתנן בפ"ג דדמאי גבי מפקיד פירותיו אצל נכרי ר"ש אומר הרי הן דמאי ואם איתא דמירוח עכו"ם פוטר אפילו מדרבנן מאחר דרבי יוסי ור"ש סברי דמירוח העכו"ם פוטר אמאי אמר ר"ש דהוו דמאי הא אפילו הוחלפו פטורים הם וי"ל דסבר ר"ש דחיישינן שמא ישראל אחר הפקיד אצלו והוחלפו אלו באלו ולפיכך הם דמאי וכן פירש רבינו בפירוש המשנה ובהא לא קי"ל כר"ש:

פי"ב א הלוקח פירות וכו'. משנה רפ"ד דדמאי (משנה א): ומ"ש ואפי' היו לו פירות אחרות מתוקנים מאותו המין וכו'. ירושלמי שם:

ב אע"פ שהוא אוכל על פיו בשבת וכו'. שם במשנה. ומ"ש על שאכל בשבת:

היתה שבת ויו"ט סמוך לה וכו' וכן בשני י"ט של גליות. ירושלמי שם:

ג הנשבע על חבירו שיאכל עמו בשבת וכו'. משנה שם (מ"ב):

ד מי שאינו נאמן וכו'. משנה א' שם תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה ר"ש שזורי אומר אף בחול שואלו ואוכלו על פיו ואמרינן בפרק בהמה המקשה (דף ע"ה:) ובפרק אע"פ ובפרק הקומץ רבה (דף ל"ד) דהלכה כר"ש שזורי. ומ"ש בין למקום אחר בין למקומה הכי אמרינן בירושלמי בפרק ד' דמסכת דמאי לר"ש. ומ"ש כשם שאימת שבת על עמי הארץ וכו'. שם בירושלמי ובתוספתא דדמאי פ"ה: וכתב הראב"ד דברים הללו זרים הם אצלי וכו'. משיג על מה שפירש רבינו שאמר וחזר ואמר הפרשתיה שאם נפלה לפחות ממאה לא סגי כשיפרישנה וע"כ אי סגי לה בשיפרישנה צ"ל שנפלה למאה וא"כ אין כאן דימוע והיאך קאמר אימת דימוע עליו ולפיכך פירש דהב"ע כשנפלה לפחות ממאה ושואלין אותו אם הדמאי הזה היה מתוקן מקודם ונמצא שלא היה צריך להפריש ממנו תרומת מעשר והכל מותר וכן פירש"י בפרק ד' דחולין. ואם תאמר א"כ למה הפריש ממנו יש לומר דלפי שהחבירים לא היו מאמינים אותו אי נמי שהפרישה החבר ולדעת רבינו יש לומר שמ"ש והפרשתיה היינו שעשה בענין שנתקן המדומע דהיינו שנתערב עם פירות חולין שלא במתכוין עד שעלתה בק"א, ומ"מ מ"ש הראב"ד שאם נפלה לפחות מק' אינו נוח לי והכי הל"ל שאם נפלה לפחות ממאה כי הפרישה מאי הוי. ועל פירוש רבינו ק"ל דבירושלמי משמע כפירוש הראב"ד דגרסינן התם (פ"ד ה"א) אמר רבי אבין לא דמיא הדא מתניתא להדא קמייתא תמן לא בגין דחסיד לך אלא בגין דזבנית מינך אתמול חטין וחמית אוכלוסין עליך ואמרית דילמא דאנסיתה מתקנה מתקנים הויין ברם הכא בגין דתבדקך ותקינתן ותתקריין מתקן הויין רבי שמואל בריה דרבי יוסי בי ר' בון אמר תני בר קפרא כן אימת הדימוע עליו והוא אומר אמת ומדקאמר מתקן הויין משמע בהדיא כפירוש הראב"ד ויש לתמוה למה לא הביא הראב"ד ראיה לפירושו מהירושלמי הזה ולענין מה שקשה ממנו על פירוש רבינו אפשר לומר שהוא ז"ל מפרש דרבי אבין בתמיהה קאמר לא דמיא הדא מתניתא כלומר הכא כיצד יאמר לו הייתי חושד אותך ולפיכך תקנתים וזה אומר כיון שזה היה חושד אותי לא אומר לו אמת ומשיב תני בר קפרא שאעפ"כ יאמר לו אמת משום דאימת דימוע עליו:

מי

ה מי שאינו נאמן וכו'. ומה שכתב לפיכך מי שאינו נאמן וכו'. כתב הראב"ד אני לא מצאתי כן לא בתוספתא וכו'. ואני אומר שטעם רבינו משום דרישא דברייתא בירושלמי פ"ד דדמאי ובתוספתא דמעשר שני פ"ג הכי איתא תני ראו אותו מפריש שני נאמן לראשון דר"א וחכמים אומרים הנאמן לראשון נאמן לשני הנאמן לשני אינו נאמן לראשון וחכמים אמאי דקתני רישא דברייתא ראו אותו מפריש קיימי וידוע דהלכה כחכמים ונתן רבינו טעם לדבר שכיון שראינו שהפריש מעשר ראשון שהוא צריך לתתו ללוי מכ"ש שהפריש מעשר שני שאינו צריך לתתו לאחרים שהוא עצמו יעלה ויאכלנו בירושלים אבל אם ראינוהו שהפריש מעשר שני אין להחזיקו שהפריש מעשר ראשון לפיכך המוציא פירות מביתו כלומר שלא ראינוהו מפריש אלא מפיו אנו חיים שאמר פירות אלו מעשר ראשון נאמן שהרי הוא בחזקת שאומר אמת מהטעם הנזכר ואין צריך להפריש מהם תרומה גדולה ואם אומר שהפריש מהם תרומת מעשר גם תרומה זו אין צריך להפריש דמהימנינן ליה ומטעם זה ג"כ אין צריך להפריש עליהם תרומה ומעשרות אבל אם אמר אלו מעשר שני אינו נאמן מהטעם הנזכר: ומ"ש עוד הראב"ד הוציא להם מעשר שני וכו'. נראה שכתבו משום דהאי בבא מוכחא כפירוש רבינו דמיירי באינו מוחזק לנאמן אלא שראו אותו שהפריש מעשר שני ואחר כך אמר שהוא פדוי נאמן ובהאי גוונא מיפרשא הסיא דהנאמן לראשון נאמן לשני וכפירוש רבינו. ותירץ דאין ראיה משום דהתם בשלא ראו אותו שהפרישו וטעמא אחרינא איכא דאימת קדושתו עליו. ומ"מ צריך טעם למה כשאמר פדוי לי ופדוי לכם אינו נאמן ואפשר דה"ג פדוי לי [ופדו] לכם וה"ק פדוי הוא לי שפדיתיו אבל הב אתם לא תרצו לסמוך עלי פדו לכם שאם פקפוק בדבר אין סומכין עליו ואף גירסא ופדוי לכם מתפרש ע"פ זה וה"ק פדוי הוא גם לכם אם תרצו לסמוך עלי:

ו ז האומר למי שאינו נאמן על המעשרות וכו' עד הרי אלו נאמנים. משנה פ"ד דדמאי (מ"ה): וכתב הראב"ד הנכנס לעיר וכו'. א"א בירושלמי שלא בפניו נאמן בפניו אינו נאמן עכ"ל. וגירסא דידן בירושלמי כך היא אמרו לו שהוא נאמן ה"ז נאמן אמרו לו שאינו נאמן בפניו אינו נאמן שלא בפניו נאמן וטעמא דמילתא דכשאמרו לו בפניו שאינו נאמן ודאי קושטא קאמרי אבל כשאמרו שלא בפניו ליטנא בישא הוא ואינם נאמנים להוציאו מחזקתו:

ח ומ"ש בד"א בזמן שאינו מכיר אדם שם וכו' עד לא יקח אלא מן המומחה. תוספתא פ"ה דדמאי: כתב עוד הראב"ד בד"א בזמן שאינו מכיר אדם וכו' א"א אמת כי התוספתא כך היא וכו'. ק"ל לפי פירוש הראב"ד שמכיר אדם שם פירושו שמכיר אדם מומחה שם היכי קתני סיפא ואם שהה שם שלשים יום אע"פ שאינו מכיר אדם שם לא יקח אלא מן המומחה שאם אינו מכיר מומחה שם היאך יקח מן המומחה וי"ל דה"ק לא יקח אלא ממי שיאמרו לו הרבה מבני העיר שהוא מומחה וע"פ זה נוכל לפרש גם הרישא דה"ק בד"א שהוא סומך על אחד שיאמר לו איש פלוני נאמן בזמן שאינו מכיר אדם שם אבל אם מכיר אדם שם אינו סומך על אחד שיאמר לו פלוני נאמן אלא על מי שהוא מוחזק למומחה להרבה מבני העיר וטעמו משום דעל ידי אותו שהוא מכיר שהוא מבני העיר יגידו לו האמת שפלוני מומחה בעיני כל בני העיר ולא יהתלו כמו שאפשר שיהתלו בו כשאינו מכיר אדם שם: **ט** ומ"ש ולא התירו דברים אלו אלא וכו'. בתוספתא דדמאי פרק חמישי:

י החמרים שנכנסו לעיר וכו'. משנה ספ"ד דדמאי (משנה ז) ומייתי לה בפ"ב דכתובות (דף כ"ד) למירמי מינה דרבנן אדרבנן דסברי התם דאין לחוש לגומלין ותירצו בשלי אומנותו בידו ומדברי רבינו כאן שלא התנה כן נראה שהוא מפרש כפיר"ת דאמתניתין דהתם קאי שאותו שאומר עליו שהוא כהן מביא כלים שמשתמשים בהם בטהרה כמו כלי גללים וכל אחד נזהר מלטמא אותו ולכך נאמן אלא שבפ"ב מהא"ב כתב דין אותה ברייתא ולא התנה בה כן ולכן נ"ל שסובר רבינו דכי מסקינן בתר הכי דרבי יהודה ורבנן במעלין מתרומה ליוחסין קמיפלגי מיתרצא נמי קושיא דרבנן אדרבנן ולא צריכים תו לאוקמא בשלי אומנותו בידו: **יא המוכר** פירות בסוריא וכו'. משנה ספ"ו דדמאי (מי"א): כתב הראב"ד מפני שרוב פירות שבסוריא וכו' ורבינו בפירוש המשנה כתב הטעם

[רדב"ז] עליו שם תרומה ירא הוא לשקר ולא עלה על דעת רבינו לומר דאיירי כשנפלה למדמה דא"כ לא היה קורא אותו מדומע ומתני' נמי משמע דקתני חזרה למקומה שנפל אחד ממאה נמצא מקומה נ"מ ונדמע הכל ולא ידעתי אמאי סלה ברבינו בוקי סריקי וכבר כתבתי כמה פעמים שהראב"ד לא ראה פי' המשנה והוא ז"ל כתב בפירוש המשנה ואח"כ חזרה ונפלה למקומה ונעשה הכל מדומע וכו':

את המדומע: **ה** מי שאינו נאמן שראינוהו שהפריש מע"ר מפירות אלו ואמר שהפריש מהן מעשר שני נאמן. הפריש מעשר שני בפנינו ואמר שהפריש מעשר ראשון אינו נאמן שהשני שלו. והנאמן על השני אינו נאמן על הראשון. והנאמן על הראשון נאמן על השני. *לפיכך מי שאינו נאמן שהוציא פירות מביתו ואמר אלו מע"ר נאמן. ואין מפרישין מהן תרומות ומעשרות. ואם אמר אלו מעשר שני אינו נאמן והרי הן דמאי ומפרישין מהן תרומת מעשר. ויראה לי שהוא פודה את כולם: **ו** האומר למי שאינו נאמן על המעשרות קח לי ממי שהוא מעשר והלך ולקח והביא לו אינו נאמן. ואם אמר לו קח לי מאיש פלוני ה"ז נאמן לומר ממנו לקחתי שהרי מתיירא שמא ישאלנו. הלך ליקח לו מאותו פלוני ואמר לא מצאתיו ולקחתי לך מאחר שהוא נאמן אינו נאמן: **ז** *הנכנס לעיר ואינו מכיר אדם שם ואמר מי כאן נאמן מי כאן מעשר ואמר לו אחד אני, אינו נאמן. אמר לו איש פלוני ה"ז נאמן. ולוקח מאותו פלוני אע"פ שאינו מכירו והולך ואוכל על פיו. הלך ולקח ממנו ושאל לו מי כאן מוכר יין ישן אמר לו זה ששלחך אצלי אע"פ שהן כגומלין זה את זה הרי אלו נאמנין: **ח** *בד"א בזמן שאינו מכיר אדם שם. אבל אם מכיר אדם שם לא יקח אלא מן המומחה. ואם שהה שם שלשים יום אע"פ שאינו מכיר אדם שם לא יקח אלא מן המומחה: **ט** ולא התירו דברים אלו אלא בתרומות ומעשרות. אבל לענין פירות שביעית או לענין טהרות לא יקח אלא מן המומחה: **י** החמרין שנכנסו לעיר ואמר אחד מהן פירות אלו אינם מתוקנים ופירות חבירי מתוקנין אינו נאמן שמא קנוניא עשו ביניהן: **יא** *המוכר פירות בסוריא ואמר משל א"י הם חייב הלוקח לעשר. מעושרין הן נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר

השגת הראב"ד

* לפיכך מי שאינו נאמן וכו' עד פודה את כולם. א"א אני לא מצאתי כן לא בתוספתא ולא בירושלמי אבל כך אמרו הנאמן לראשון נאמן לשני אבל לא אמרו שיהא מתחלה נאמן לומר מע"ר הוא זה ויהיו פירותיו מעושרין מן הראשון עוד אמרו הוציא להם מ"ש מתוך ביתו ואמר פדוי הוא נאמן פדוי לי ופדוי לכם אינו נאמן כ"ל כשאמר פדוי הוא נאמן מפני שאימת קדושתו עליו ולפיכך נאמן אפילו על הפרשתו:

השגת הראב"ד

* הנכנס לעיר וכו' עד ואוכל על פיו. א"א בירושלמי שלא בפניו נאמן בפניו אינו נאמן:

השגת הראב"ד

* בד"א בזמן שאינו מכיר אדם וכו' עד אלא מן המומחה וכו'. א"א אמת כי התוספתא כך היא אבל אין הכל בקיאים בפירושה שאם אותו הניכר אינו מומחה מאי זה מומחה יקח איך יכיר זה האכסנאי את המומחה כי אם על פיו ואם כן מה בין מכיר לשאינו מכיר לפיכך צריך לומר שזאת ההכרה מכיר שהוא מומחה קאמר כי מאחר שהוא מכיר בא' שהוא מומחה לא יסמוך עוד על אחר מן העיר שיאמר לו פלוני נאמן ולא יקח אלא מן הידוע לו:

* המוכר פירות בסוריא ואמר וכו' עד שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. א"א מפני שרוב פירות שבסוריא של עכו"ם הם ומסתמא אינו חייב לעשר:

[רדב"ז] **ה מי שאינו נאמן** שראינוהו וכו'. ירושלמי פ"ד פלוגתא דתנאי ופסק כחכמים שאמרו הנאמן לראשון נאמן לשני הנאמן לשני אינו נאמן לראשון והטעם כאשר כתב רבינו שמעשר שני הוא שלו ע"י פדיון והראשון צריך ליתנו ללוי: לפיכך מי שאינו נאמן שהוציא פירות וכו'. כתב הראב"ד שלא מצא דבר זה לא בתוספתא ולא בירושלמי אבל כך אמרו הנאמן לראשון נאמן לשני אבל לא אמרו שיהא מתחלה נאמן לומר מעשר ראשון הוא ויהיו פירותיו מן הראשון מעושרים ע"כ. ואני תמה על השגה זו שלא כתב שאלו הפירות שאמר עליהם שהם מעשר אין מפרישים מהם תרומות ומעשרות ומילתא דפשיטא היא כיון שהוא נותן אותו ללוי ואין לו בו הנאה מה לו לשקר וזהו שכתב לפיכך מי שאינו נאמן וכו' כיון שאמרנו שהנאמן על הראשון ומוציאו מתחת ידו מכ"ש שהוא נאמן על השני שהוא שלו והנאמן על השני שהוא שלו אינו נאמן על הראשון הילכך אם הוציא מביתו פירות ואמר שהם מעשר פשיטא שהוא נאמן ואין צריך לתקן אותם ולפי מה שהבין הראב"ד ז"ל בדברי רבינו יפה אמר שלא נמצא אבל לפי מה שכתבתי נמצא בשברא כדכתיבנא. אבל מ"מ צריך לפרש מהיכן יצא לרבינו דין זה הואיל ולא כתב יראה לי וי"ל משום דגרסי' התם הוציא להם מעשר שני מתוך ביתו אמר להם פדוי הוא נאמן פדוי לי ופדו לכם אינו נאמן מתני' ר"א היא דאמר הנאמן על השני נאמן על הראשון ע"כ. ומשמע דרבנן דפליגי עליה דרבי אליעזר לא הוי נאמן לומר פדוי הוא וכתבה רבינו בשני ודוקא מעשר שני שהוא שלו אינו נאמן לומר שהוא פדוי אבל מעשר ראשון שאינו שלו נאמן עליו ואין צריך לתקן ותמהני על הראב"ד ז"ל כיון שזו אתיא אליבא דרבי אליעזר ולא קי"ל כוותיה אמאי דחיק נפשיה לתרוצי ועלו דברי רבינו כהוגן דוק ותשכח: ויראה לי שהוא פודה וכו'. כיון שהודה שהם מעשר שני שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא עד שיפדה אותם:

ו האומר למי שאינו נאמן וכו'. שם פ"ד דדמאי משנה כלשון רבינו וטעמא דרישא מאי לאישתמוטי ולומר בעיני היה נאמן אבל בסיפא לא מצי לאישתמוטי:

ז הנכנס לעיר ואינו מכיר וכו'. שם משנה כלשון רבינו ובירושלמי ובתוספתא שלא בפניו נאמן בפניו אינו נאמן ולא הוציא רבינו לבאר זה דהא תנן איש פלוני נאמן ומשמע שאינו שם שאם היה לפניו הכי הו"ל למתני נאמן:

ח בד"א בזמן שאינו מכיר אדם וכו'. תוספתא כלשון רבינו והקשה הראב"ד ז"ל אותו הניכר אינו מומחה מאי זה מומחה וכו' כאשר כתוב בהשגתו. וי"ל לתרץ דלעולם שאין הניכר מומחה בשלמא בשאין מכיר אדם שם ואין לו אכסניא התירו לו מתוך הדחק לסמוך על מי שיאמר לו פלוני נאמן אבל מכיר שם אדם הרי יש לו אכסניא ואינו דחוק הלכך לא יאכל עד שיתקן או עד שיזדמן מומחה לקחת ממנו תדע. דמשום הכי דקתני סיפא ואם שהה שם שלשים יום שוב לא נקרא אכסנאי וכיון שאינו מכיר אדם מאי תקנתיה לא יאכל עד שיתקן או עד שיזדמן לו מומחה:

י החמרים שנכנסו לעיר וכו'. שם במשנה בפלוגתא ופסק כת"ק וה"ת מאי שנא מרישא דלא חיישינן לגומלין רבינו תירץ זה במה שכתב בסיפא שמא קנו עמו בימים כי החמרים קרוב הדבר שעושין קנוניא למכור תבואתם אבל ברישא אין הנאה קרובה מיד ולא חיישינן לגומלין:

יא המוכר פירות בסוריא וכו'. שם משנה פ"ו דדמאי כלשון רבינו והטעם דאי בעי אמר מת"ל הן נאמן לומר מעושרין הן וזהו הפה שאסר הפה שהתיר אבל המוכר פירות בארץ לא אמרינן מגו דכאן נמצאו וכאן היו אבל ברוב הפירות הנמכרים שם הם של עכו"ם וזהו שכתב הראב"ד ומסתמא אינו חייב לעשר אבל מפני שאמר שהם של א"י אינו נאמן עד שיאמר מעושרין הן:

יב עניים שאמרו פירות אלו וכו'. משניות מבוארות פ"ח דפאה: ומ"ש רבינו והוא שיהיה קרוב וכו'. בירושלמי שם עד היכן אמר רבי חנינא עד מקום שדרכו לילך ולבא בו ביום: **יג כיצד** חיטים אלו וכו'. שם במשנה נאמנים על החטים ואין נאמנין על הקמח ועל הפת וכו':

מפני שלא גזרו דמאי על סקונה פירות מפירות סוריא אלא א"כ ידוע שהפירות מקרקע ישראל: ומ"ש והיה רוב ממכרו משדהו וכו'. שם בירושלמי והוא שיהא רוב מכנסו משלו: **יב עניים** שאמרו פירות אלו של לקט שכחה ופאה וכו' עד ירק מבושל מקדרתו לעני. משנה בפרק בתרא דפאה (מ"ב) ויש בספר רבינו חסרון וכך צריך להגיה כיצד חטים אלו לקט שכחה ופאה הם הרי אלו נאמנים קמח זה של לקט שכחה ופאה הוא אינם נאמנים ואין צ"ל שאינם נאמנים על הפת וכן נמצא בספר מוגה. ומ"ש והוא שיהיה קרוב מן הגורן וכו' שם בירושלמי: **טו** ומ"ש וכן בן לוי שאמר פירות אלו ממעשר שניטלה תרומתו וכו' אבל אין נאמן עליו לפוטרו ממעשר שני. שם בירושלמי:

שהתיר. משלי הן חייב לעשר. מעושרין הן נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואם ידוע שיש לו קרקע בסוריא והיה רוב ממכרו משדהו חייב הלוקח ממנו לעשר. שחזקתו שמשדהו הביאם: **יב** עניים שאמרו פירות אלו של לקט שכחה ופאה הרי אלו נאמנין כל זמן הגרנות שהלקט והשכחה והפאה מצויים. והוא שיהיה קרוב מן הגורן כדי שיצא ויבא בו ביום. ואם אמרו של מעשר עני הם הרי אלו נאמנין כל השנה כולה. ואינן נאמנין אלא על דבר שדרך בני אדם ליתנו: **יג** כיצד חיטים אלו לקט שכחה ופאה הם הרי אלו נאמנים. קמח זה של לקט שכחה ופאה הוא אינם נאמנין. ואין צריך לומר שאין נאמנין על הפת לומר ממתנות עניים הוא אלא מתעשרין דמאי: **יד** נאמנין על השעורה של אורז ואין נאמנין עליו בין חי בין מבושל. נאמנין על הפול ואין נאמנין על הגריסין בין חיין בין מבושלין. נאמנין על השמן לומר של מעשר עני הוא ואין נאמנין לומר של זיתי ניקוף הם. נאמנין על הירק חי ולא מבושל אא"כ היה דבר מועט. שכן דרך בעלי בתים ליתן מעט ירק מבושל מקדרתו לעני. ומתוך שיכול לומר הבעל הבית נתנו לי יכול לומר אני בשלתיו ממתנותי: **טו** וכן בן לוי שאמר פירות אלו ממעשר ראשון שניטלה תרומתו הם הרי זה נאמן לעולם על תרומת מעשר כשם שישראל נאמן על תרומה גדולה. אבל אינו נאמן עליו לפוטרו ממעשר שני: **טז** אין כל הדברים האלו אמורין אלא בעם הארץ שאינו לא חשוד ולא נאמן. אבל מי שהוא חשוד למכור תרומה לשם חולין אסור ליקח ממנו כלל דבר שיש בו זיקת תרומה ומעשר אפילו קרבי דגים מפני שנותנין בהם שמן. ואין אסור אלא כל שלפניו · אבל אצרו מותר ליקח ממנו מפני שהוא מתיירא לערב תרומה באוצרו שמא יודע הדבר ויפסיד הכל. וכן החשוד למעשר שני למוכרן לשם חולין אין לוקחין ממנו דבר שיש עליו זיקת מעשר וכל זה קנס מדבריהם: **יז** *חשוד שהעיד על של אחרים נאמן. חזקה אין אדם חוטא ולא לו. ואין צריך לומר ע"ה. לפיכך עם הארץ שאמר זה טבל וזה תרומה זה ודאי וזה דמאי אפילו בשלו נאמן. אמר אלו פירות מתוקנין בשל אחרים נאמן והוא שלא יראו כעושה קנוניא כמו שביארנו: **יח** המוכר פירות לחבירו ואחר שיצאו מתחת ידו אמר ללוקח פירות שמכרתי לך טבלים הן. הבשר בשר בכור היה. היין יין נסך. שורת הדין שאינו נאמן אפילו היה המוכר חבר והזריז מחמיר על עצמו. ואם האמינו הרי זה משובח אפילו היה המוכר עם הארץ:

השגת הראב"ד

*חשוד שהעיד על של אחרים נאמן וכו'. א"א אין דבר זה מחוור שהרי הנכנס לעיר ואמר מי כאן מעשר ואמר אחד איש פלוני נאמן הקשו עליה בגמרא ועד אחד נאמן אמר ר' יוחנן קל הוא שהקלו באכסניא מפני חיי נפש ועוד דרבי מאיר סבירא לה החשוד כדבר לא דנו ולא מעידו ואם קבעו הלכה כרבן שמעון בן גמליאל לענין מטיל מום בבכור שהוא קנס אבל לשאר איסורין חשוד אין מעיד וסתם לן סתם בבכורות כרבי מאיר:

יד נאמנין על הירק וכו'. שם במשנה נאמנין על הירק חי ולא על המבושל אלא א"כ היה דבר מועט שכן דרך בעל הבית להיות מעלה מלפסו וכתב רבינו שהוא נאמן משום מגו וברור הוא: **טו וכן** בן לוי וכו'. ג"ז שם במשנה: **טז** אין כל הדברים האלו אמורים וכו'. משנה בבכורות פרק עד כמה (דף ל) ופסק כר"מ דאמר כל שיש בו זיקת תרומה ומעשרות אין לוקחין ממנו דסוגיין כוותיה אלא דאמרי' אתויי מאי לאתויי קרבי דגים דמערבי בהו מן זית ומהדר רבא לאוקומי עובדא דההוא בתא אליבא דר"ם: ואין אסור אלא כל שלפניו וכו'. פרק אין מעמידין (דף ל"ט) משנה החגבים הבאים מן הסלולה אסורים מן הספתק מותרין וכן לתרומה ואמרינן עלה מאי כן לתרומה אמר רב ששת וכן לכהן חשוד מכור תרומה לשם חולין לפניו הוא דאסור אבל הבא מן האוצר ומן הספתק ומן הסלולה דרמותי מרתת סבר שמעי בי רבנן ומפסדו ליה מינאי:

יז חשוד שהעיד על של אחרים וכו'. משנה פרק כל פסולי המוקדשין (דף ל"ה) פלוגתא דר"מ ורשב"ג ופסק תלמודא כרשב"ג דאמר נאמן הוא על של חבירו ואין נאמן על של עצמו הילכך הך סתמא דפרק עד כמה דתנן זה הכלל כל החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידהו ר"מ היא ולא קי"ל כוותיה וכן מה דהקשה בירושלמי ועד אחד מי נאמן וכו' אליבא דר"מ פריך ומשני ואנן כרשב"ג קי"ל. ומ"ש הראב"ד ז"ל דלענין מטיל מום בבכור דהוא קנס קבעו הלכה כרשב"ג אין זו השגה על רבינו שהרי קבעו הלכה סתם כנגד ר"מ בר פלוגתיה דאמר כל החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו ועלה פליג רשב"ג ועלה קבעו הלכה כרשב"ג משמע בכל מילי אמרה ובכל מילי קבעו הלכה כמותו לסמוך על הכלל דאין אדם חוטא ולא לו והכי משמע בירושלמי דדמאי פ"ג דגרסינן התם נכנס לעיר ואינו מכיר שם אדם או שהיה עומד בגורן ואינו מכיר שם אדם נשאל בין לחבר בין לע"ה דברי רשב"ג רבי אומר אין נשאלין על התרומה אלא לחבר בלבד ואתיא דרבי כר' מאיר ורשב"ג כשיטתיה דתנן כל המומין הראויין לבא בידי אדם וכו' הרי דרשב"ג השוה מדתו בין תרומה ומומי הבכור. ואיך אפשר שיקבעו הלכה כמותו במקצת דבריו ולא יפרשו הילכך דברי רבינו מחוורין וברורין: **יח המוכר** פירות לחבירו וכו'. זה מבואר בכמה דוכתי דנאמן אדם על הדבר בעודו ברשותו אבל אחר שיצא מתחת ידו אינו נאמן והזריז מחמיר על עצמו וכיון דמטעם חומרא הוא אין מחזיר המקח ואם נאבד אין המוכר חייב לשלם כלום דמצי למימר לא מפני הסידוקך אפסיד אני והא דתניא בפרק כל פסולי המוקדשין המוכר בשר לחבירו ונמצא בכור פירות ונמצאו טבלים יין ונמצא יין נסך מה שאכלו אכלו ומחזיר את הדמים וכו'. התם איירי שנמצא הדבר כן בעדות אחרים שמן הדין אסורין היו ולא מטעם חומרא והכא מיירי מדינא מותרין שאין המוכר נאמן ומשום חומרא בעלמא שזה מחמיר על עצמו אין חבירו חייב לשלם:

פי"ג א פירות שחזקתן מן ההפקר וכו'. תוספתא פ"ק דדמאי והטעם דאית בכל הני תרי ספיקי ספק הפקר ספק אינו

טז אין כל הדברים האלו אמורים וכו' אבל מי שהוא חשוד למכור תרומה וכו'. משנה בפרק עד כמה (דף ל') וכר"מ משום דרבא עבד עובדא כוותיה: ומה שכתב אפילו קרבי דגים וכו'. שם בגמרא. ומ"ש ואין אסור אלא כל שלפניו אבל אוצרו מותר וכו'. בספ"ב דע"ז (דף ל"ט מ'). ומ"ש וכן החשוד למעשר שני וכו'. הכי משמע מדתני ר"מ כל שיש בו זיקת תרומה ומעשרות אין לוקחין ממנו דאשני מעשרות קאי. ומ"ש וכל זה קנס מדבריהם. אע"פ שבירושלמי בסוף מעשרות אמרו דלרבי יהודה דפליג אר"מ משום קנס הוא לאו למימרא דלרבי שמעון לא הוי קנס דודאי לכ"ע משום קנס הוא אלא דלרבי יהודה הוי קנס מרובה ולרבי שמעון הוי קנס מועט: **יז חשוד** שהעיד על של אחרים וכו'. משנה פרק חמישי דבכורות (דף ל"ה) וכרשב"ג וקי"ל כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו ועוד דבפרק בתרא דיומא (דף ע"ח) איפסיקא הלכתא כרשב"ג: ומ"ש לפיכך ע"ה שאמר זה טבל וכו' אפילו בשלו נאמן. כתב הראב"ד אין דבר זה מחוור שהרי הנכנס לעיר וכו'. ויש לומר לדעת רבינו מה שהקשו בגמרא ועד אחד נאמן משום דמתניתין מיתניא סתמא ומשמע דאתיא ככ"ע מקשה דלא אתיא כרבי מאיר ומשני דמודה רבי מאיר בהסיא משום חיי נפש לומר דמצי אתיא ככ"ע ואין זה ענין לפסק דין. ומ"ש ואם קבעו הלכה כרשב"ג וכו' רומז להההיא דסוף יומא דלענין מטיל מום בבכור איתמרא וי"ל דא"כ הו"ל לפרושי דלא פסק הלכה כרשב"ג אלא בהא ורשב"ג משמע ודאי דבכל איסורים נמי קאמר דנאמן על של חבירו ומדר"מ דאמר החשוד על הדבר לא מעידו דמשמע דבכל דבר קאמר משמע לרשב"ג דאמר נאמן על של חבירו דבכל דבר קאמר הלכה כמותו וסתם לן תנא דבכורות כר"מ י"ל דהוי סתם ואח"כ מחלוקת הוא סתם בספ"ד ומחלוקת בפ"ה וכל סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם: **יח המוכר** פירות לחבירו וכו'. עיין במה שכתבתי בסוף הלכות פסולי המוקדשין:

פי"ג א פירות שחזקתן מן ההפקר כגון השיתין וכו'. משנה פרק קמא דדמאי (משנה א): ומ"ש וכן שעדיין לא הטילו שאור. שם בירושלמי וכחכמים ופירוש משיטילו שאור כתב רבינו בפירוש המשנה פ"ק דמעשרות משיתרפו ויתנפחו כלחם החמץ כי זה מנהג התמרים בעת הבישול: ומ"ש

פרק שלשה עשר

א פירות שחזקתן מן ההפקר. כגון השיתין והרימין והעוזרדין ובנות שוח ובנות שקמה והגופנין ונובלות תמרה והן שעדיין לא

משנה למלך

פי"ב יח המוכר פירות לחבירו וכו'. [illegible] פ"ג דתרומות ועיין כמ"ש הראב"ד [illegible]:

אינו מן ההפקר ואת"ל אינו הפקר ספק מעושר ספק אינו מעושר וכל תרי ספיקי אזלינן לקולא טעם זה כתב רבינו בפי' המשנה ולפי זה כשיאמר ע"ה שאינם מעושרים ואני לקטתי אותם נסתלק הספק הראשון ואמאי פטור מלעשר ונראה כיון שכל אלו חזקתן מן ההפקר אין אתה יכול להוציאן מהזקתן עד שיתברר לך שהוא מן השמור וההפקר פטור מתרומה ומעשרות וכן משמע ממה שכתב הכא. ופירוש שמות הללו שיתין מין ממיני האמהים המדבריות. רימין הוא אלנבק בערבי. ועוזרדין אל זערוד. ובנות שוח הם האוגים הלבנים העוסים משלש אל פלס שנים. ובנות שקמה הם אלג'ומייז. והנופנין הוא מין ממיני הירקות. הנלפה הוא אלקפר:

לא הטילו שאור הנצפה והכסבר וכיוצא בהן פטורין מן הדמאי. והלוקחן מעם הארץ אינו צריך להפריש מהן תרומת מעשר ולא מעשר שני. מפני שחזקתן מן ההפקר. אפילו אמר לו עם הארץ אינם מעושרין הרי אלו פטורין מן המעשרות עד שיודע לו שהן מן השמור: **ב** הבכורות והסייפות שבבקעה פטורין מן הדמאי. ושבגינה חייבין מפני שהן נשמרין. ואלו הן הבכורות. כל הפירות שבכרו עד שלא הושיבו שומר על הבקעה לשמור פירותיה. והסייפות הן הפירות שישארו אחר שיקפלו המקצועות שבשדות ויניחום בלא שומר. וכן החומץ העשוי מן *התמדים פטור מן הדמאי: **ג** אכשגזרו על הדמאי לא גזרו אלא על פירות הארץ שהחזיקו בה עולי בבל בלבד שהוא מכזיב ולפנים וכזיב עצמה כלחוץ. וכל הפירות הנמצאות מכזיב ולחוץ פטורין מן הדמאי שחזקתן מפירות מקום שנמצאו בו: **ד** פירות שידוע שהן מפירות הארץ שהחזיקו בה עולי בבל אע"פ שהן נמצאות בסוריא ואין צריך לומר בארץ שהחזיקו בה עולי מצרים בלבד הרי אלו חייבין בדמאי. ומפרישין מהן תרומת מעשר ומעשר שני. לפיכך הדבילה השמינה שאין כמותה אלא בארץ שהחזיקו עולי בבל. וכן התמרים *הגדולים והחרובין השוים והאורז הלבן ביותר והכמון *הגדול מתעשרין דמאי בכל ארץ ישראל ובסוריא וכן כל כיוצא בפירות אלו: **ה** החמרים שהביאו פירות לצור חייבין בדמאי שחזקתן מהארץ שהחזיקו עולי בבל שהיא הקרובה לה. והאורז אין חוששין לו אלא כל האורז הנמצא חוצה לארץ שהיא קרובה לארץ שהחזיקו עולי בבל פטור מן הדמאי אא"כ היה ניכר כמו שביארנו: **ו** הלוקח מבעלי אוצרות בצור פטור מן הדמאי ואין אומרין שמא מפירות הארץ אצרו. וכן חמור יחידי שנכנס לצור והוא טעון פירות פטור מן הדמאי שחזקתן משדה העיר: **ז** הלוקח מבעלי אוצר בצידון חייב בדמאי מפני שקרובה היא יותר מצור שחזקתה שאוצרין מפירות הארץ שהחזיקו עולי בבל. אבל הלוקח מן החמרים בצידון פטור מן הדמאי מפני שחזקתן שמביאין מח"ל: **ח** הלוקח מן העכו"ם בארץ שהחזיקו עולי בבל אם היה תגר עכו"ם שלוקח מישראל הרי פירותיו דמאי. לפיכך בראשונה בזמן שהיה רוב ארץ ישראל ביד ישראל הלוקח מכל תגר עכו"ם מעשר דמאי כלוקח מע"ה: **ט** אי זהו תגר זה שהביא ב' וג' פעמים. אבל אם הביא פעם אחת אפילו הביא שלש משואות בבת אחת או שהביא הוא ובנו ופועל עדיין לא הוחזק תגר: **י** כשגזרו על הדמאי לא גזרו על פירות ח"ל שנכנסו לארץ: **יא** פירות הארץ שרבו על של

א כמ"ג עשין קל"ה: *(כן נ"ל וכן הגיה הכ"מ וכן הוא בברייתא באלו עוברין דף מ"ב ע"ב): *כד' ווינציא התמרים והחרובין הגדולים השוים: *(כפי הירושלמי נ"ל היושר כך מצאתי בהגהות מהר"י אבוהב. ע"ש בירושלמי (הלכה ה'):

כסף משנה

ומ"ש אפי' א"ל ע"ה אינם מעושרים וכו'. שם בירושלמי וכרבי יוחנן:

ב הבכורות והסייפות וכו'. שם בירושלמי. ומה שחילק בין בקעה לגינה שם בתוספתא: וכן החומץ העשוי מן התמדים גרסינן בדלי"ת והוא שם משנה וירושלמי ומשמע התם דהיינו דוקא במקום שאין החרצנים חשובים ומפקירים אותם או בשלא מצא אלא כדי מדתו:

ג כשגזרו על הדמאי וכו'. פ"א משנה שם (משנה ג') מכזיב ולהלן פטור מן הדמאי ובירושלמי שם הלכה ג' אמר רבי יוחנן בשעה שגזרו על הדמאי לא גזרו על דברים הללו. ומ"ש וכזיב עצמה כלחוץ. שם בירושלמי: וכל הפירות הנמצאות מכזיב ולחוץ וכו':

ד פירות שידוע שהן מפירות הארץ וכו'. משנה בר"פ ב' דדמאי (משנה א') ואלו דברים מתעשרים דמאי בכל מקום הדבילה והתמרים והחרובין האורז והכמון ובירושלמי חיוב המינין האלו על ידי שאין כיוצא בהן בח"ל נרכו חכמים למנותן והא דבילה בבצרה באיקה היא והא תמרי' באלכסנדריא דקיקין אינון והא חריב בבאירי גידוד הוא והא אורז בהולתא בחר הוא סימוק הוא והא כמון בקיפרוס שקוס הוא. ומ"ש רבינו מתעשרים דמאי בכל ארץ ישראל ובסוריא כלומר דהיינו פי' בכל מקום דקתני מתניתין אבל בח"ל לא כמ"ש בפ"א מהלכות תרומות שפירות א"י שיצאו חוצה לארץ פטורים:

ה החמרים שהביאו פירות לצור וכו'. ירושלמי פ"ק דדמאי הלכה ג': והאורז אין חוששין לו וכו'. משנה רפ"ב דדמאי (מ"א) האורז שבח"ל כל המשתמש ממנו פטור:

ו הלוקח מבעלי אוצרות בצור וכו'. ירושלמי פ"ק דדמאי: וכן חמור יחידי וכו'. גם זה ירושלמי שם:

ז הלוקח מבעלי אוצר בצידון וכו' עד פטור מן הדמאי. ג"ז שם בירושלמי:

ח הלוקח מן העכו"ם וכו' עד עדיין לא הוחזק תגר. ירושלמי בפ"ד דדמאי:

י כשגזרו על הדמאי וכו'. עד פטורים מן הדמאי. תוספתא פ"ק דדמאי וכחכמים:

לא

רדב"ז

ב הבכורות והסייפות וכו'. שם בירושלמי כדברי רבינו: וכן החומץ שעשוי מן התמדים וכו'. שם במשנה והחומץ שביהודה והני עלה בירושלמי אמר רבי יהודה בראשונה היה חומץ שביהודה פטור מן המעשר שהיו עושים יינם בטהרה לנסכים ולא היה מחמיץ והיו מביאין מן התמד ועכשיו שהיין מחמיץ חייב עד כאן. ומהכא משמע דכולה איירי אפילו בודאי כיון דהוו מפקרי התמד והיינו דקתני פטור מן המעשר והכי אמר ר' יוחנן לא שנייא בין דמאי בין ודאי פטורין ואע"ג דפליג ר"ל כר' יוחנן קי"ל. ומה שכתב רבינו ונובלות תמרה והם שעדיין לא הטילו שאור ולא ביאר אי איירי בפני עצמן או בתערובות עם תמרים אחרים ובירושלמי הוי פלוגתא ופסיק כר' חנינא דאמר בשלא הטילו שאור והקשינן עלה אי בשלא הטילו אפילו בתערובות יהו פטורות ומתרצינן לית יכיל דתני רבי ישמעאל בר' יוסי משום אביו אשכול שניכר בו גרגיר יחידי כולו אסור למעשרות הא למדת שהם מעורבות חייב לעשר על הכל ומתני' איירי בפני עצמן. אבל בתוספתא משמע דאפילו מעורבות פטורות כיון שלא הטילו שאור וכן נראה דעת רבינו כיון שסתם משמע דפטורות בכל גווני:

ג כשגזרו על הדמאי וכו'. שם במשנה מכזיב ולהלן פטור מן הדמאי ואמרי' עלה בירושלמי וכזיב עצמה פטורה ויש מקומות הרבה שכבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל וכזיב מכלל והכל נקרא ח"ל לענין דמאי שלא גזרו עליו אלא בא"י שכבשום עולי בבל כי שם היה עיקר הישוב זה דעת רבינו. אבל ראיתי לרבינו שמשון שכתב דבסוריא גזרו על הדמאי ולא פטרו אלא מכזיב ולהלן ודבר תימה הוא איך גזרו דמאי על המקומות הרחוקות מארץ ישראל כגון ארם נהרים וארם צובה ואחלב ולא גזרו דמאי על כזיב שהיא סמוכה לא"י אלא הנכון כדברי רבינו שלא גזרו דמאי אלא על המקומות שכבשו עולי בבל:

ד לפיכך הדבילה השמינה וכו'. משנה בפ"ב שם ואיכא למידק שכתב רבינו מתעשרין דמאי בכל א"י ובסוריא משמע דבשאר ח"ל אין צריך לתקן דמאי ואמאי כיון שהוא מכיר שפירות אלו הם מארץ ישראל למה לא יעשר אותם דמאי. וי"ל דשאר א"י וסוריא שנוהג בהם מעשר גזרו שם על הפירות של א"י דמאי אבל שאר ארצות שאין מעשר נוהג בהן לא גזרו על פירות של א"י דמילתא דלא שכיחא היא להוציא פירות מארץ ישראל אלא למקומות הסמוכים לא"י ולפיכך לא גזרו דמאי במקומות הרחוקים דמילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן ומיהו במשנה משמע בכל מקום:

ה החמרים שהביאו פירות לצור וכו'. בתוספתא פלוגתא דתנאי ופסק כת"ק דאמר הלוקח מן החמרת בצור ומן המגרת בצידון פטור מן המגרת בצור ומן החמרת בצידון חייב ובירושלמי היא שנויה איפכא הלוקח מן החמרת בצור ומן המגרת בצידון חייב הא מן המגרת בצור ומן החמרת בצידון פטור וכן פסק רבינו. וא"ת כיון דצידון קרובה לא"י ולפיכך מן המגרת חייב אמאי הלוקח מן החמרת פטור וי"ל שדרך החמרים להוליך התבואה למקום רחוק להשתכר יותר ולפיכך בצור חייב ובצידון פטור אבל דרך האוצר פירות לאצור במקום הקרוב יותר ולפיכך בצידון חייב ובצור פטור ואפשר דט"ס הוא בתוספתא בספרים שלנו אבל נוסחת הירושלמי מדוקדקת: והאורז אין חוששין לו וכו'. משנה פ"ב שם והטעם שלא היה גדל בא"י אלא אורז לבן ביותר:

ו וכן חמור יחידי וכו'. בתוספתא שנויה איפכא מחמור יחידי בצור חייב ואזיל לטעמיה דפטר בחמרת וחייב בחמור יחידי ובירושלמי משמע כגירסת רבינו ומן החמרת בצידון פטור מחמור יחידי בצור ומשמע מחמור יחידי בצור חייב מחמור יחידי פטור והטעם כיון שהוא יחידי ממקום קרוב בא מח"ל כי בזמן שהם חברת חמרים הולכים למקום רחוק כדכתיבנא לעיל:

ח הלוקח פירות מן העכו"ם בארץ וכו'. בתוספתא פ"ג חזקת תגר בכל מקום דמאי ואחד עכו"ם ואחד ישראל ואחד כותי בד"א בזמן שמביאים לו מישראל אבל מביאין לו מן העכו"ם ומן הכותי חזקתו ודאי איזהו תגר כל שהביא שנה ושלש: לפיכך בראשונה וכו'. דאזלינן בתר רובא כדמפרש לקמיה אבל האידנא שרובה עכו"ם אינו מתקן דמאי אלא ודאי דהוי כאילו הביאן מן העכו"ם ומן הכותי דאזלינן בתר רובא והפי' למ"ד יש קנין לעכו"ם להפקיע מן המעשר חייבין מדרבנן ומתקן ודאי:

י כשגזרו על הדמאי וכו'. נ"ל דלא איצטריך אלא לפירות ח"ל שנקבעו למעשר ביד ישראל שחייבין במעשר מדבריהם ולא גזרו עליהם דמאי דאילו פירות שנקבעו למעשר ביד העכו"ם פטורין מן המעשר ופשיטא דלא גזרו דמאי:

יא פירות הארץ שרבו וכו'. זה פשוט דבכל דבר אזלינן בתר רובא: וכן דברים שחזקתן תדיר וכו'. בירושלמי ופשוט הוא דאזלינן בתר חזקה בין להקל בין להחמיר דהא פירות שחזקתן

ן מארץ ישראל אע"פ שיצאו ח"ל חייבין : **יב לא הלכו חכמים וכו'** . תוספתא פ"ג פירות לא הלכו חכמים בהם לא אחר המראה ולא אחר הטעם ולא אחר הריח ולא אחר
אלא אחר הרוב בלבד ורבינו השמיט הדמים דמילתא דפשיטא היא שאין הדמים ראיה : כל שרבו לו מותר ושלא רבו לו אסור . הכי איתא שם בתוספתא זה
כל שרבו לו מותר ושלא רבו לו אסור רבו ונתמעטו חזר הפוק ליושנו : **כיצד רבו בעיר וכו'** . תוספתא שם כלשון רבינו : **רבו** פירות ח"ל וכו' שם בתוספתא ואם היו מועטים
לא נתבאר שם מה דינם ונראה שאם לקח בזמן שהיו מועטין חייב **ואם לקח אחר שנפרצו** פטור שהרי רובם של ח"ל ולא נתבאר בדברי רבינו אם מותר להרבות
ם ח"ל כדי לפוטרם אבל בתוספתא היא
מארפין פירות חוצה לארץ על פירות הארץ
רבו על פירות הארץ לפוטרם מן המעשר
שסמך רבינו על הכלל אין מבטלין
תורה לכתחילה אבל מבטלין איסורין
לכתחילה וכן כתב בהלכות מאכלות
הדמאי אין איסורו אלא מדרבנן ועדיין
ימד שאין התוספתא הלכה דבשל איסורין
אין להם מתירין אלא ע"י בימול ולפיכך
לבטלם לכתחילה אבל פירות ארץ ישראל
מתירין לעשר אותם דמאי ולמה נבטל
לכתחילה תדע דהא מתניא גבי הך
ן פירות ערב שביעית על פירות שביעית
מן הביעור והלא פירות שביעית אסורין
מן התורה ועדיין צ"ע :
לו דברים שלא גזרו עליהם וכו' .
במשנה פ"ק ובתוספתא פ"ק כל
ת אשר כתב ופי' תוספת בכורים היינו
בכוריו וחזר והוסיף עליהם או עטרן
וספת כבכורים וגרסי' בירושלמי עלה
א"ר יוחנן בשעה שגזרו על הדמאי לא
דברים הללו : וכיון שאמר לו ע"ה
אבל מן הסתם לא יקח אלא מן המומחה
נא לעיל ואם לקח צריך לתקן שאם פטרו
אלו מן הדמאי לא פטרו מן הודאי אלא
ק"ל דבשלמא כשאמר לו ע"ה שלא עישר
לעשר ודאי אבל מן הסתם כיון דרוב
הארץ מעשרין הם תמאי לא סמכינן
ונזירת דמאי לא היתה על דברים הללו
ם דברי רבינו הם בדוקא צ"ע :
בתוספתא הלוקח יין לתוך הקילור וקמח
לעשותו מלוגמא ורטייה פטור מן הדמאי
ודאי וכן עצמם פטורים מן הדמאי ואיך
בודאי אם לא שיאמר לו שאינם מעושרין
ן הסתם אין כאן חיוב ודאי לפיכך אני
א היה דברי רבינו בדוקא אלא אפילו מן
וין צריך לעשר דרוב עמי הארץ מעשרין
מרינן לעיל לא יקח אלא מן המומחה דוקא
דפייך בהו גזירת דמאי אבל דברים
קחין מכל אדם מן הסתם ואם דברי
דוקא הריני מבטל דעתי הקצרה מפני
דעתו הרחבה :
וקח פירות לאכילה וכו' . תוספתא פ"ק
לא ימכרם לעכו"ם שמא ימכרם
לישראל אחר דכיון שלקח אותם לאכילה
נתחייב לתקן מאותה שעה :
מן ערב וכו' . משנה פ"ק פלוגתא דב"ש
וב"ה והלכה כב"ה דפטרי ואיכא
דתני עלה בתוספתא ובירושלמי ר' נתן
א היו ב"ה פוטרים אלא בשל פלייטון
חרים אומרים משום ר' נתן מחייבים
בשמן ורד וירדינון ורבינו לא חילק וי"ל
לה רבינו הטעם שאין חזקתו לאכילה
טון אין חזקתו לאכילה ואין נקרא אלו
שמן ערב אלא שמן המור :
לקח הסורק וכו' . שם במשנה שמן
גרדי סך באצבעותיו חייב בדמאי
ן נותן בצמר פטור מן הדמאי ואמרי'
בין זה לזה זה על גופו בטל וזה ע"ג
צמר הוא בטל וזהו מ"ש רבינו :
"ם ששאל מישראל וכו' . שם תוספתא
כלשון רבינו :
וקח יין למוריים וכו' . נ"ז שם בתוספתא
ומסיים בה הן עצמן פטורין מן
והטעם כאשר כתב רבינו שלא גזרו על תערובות : **ואם היה הדבר וכו'** . זה כלל בכל איסורין שבתורה שהתבלין שנותן טעם וניכר בכל הקדרה וכן השאור שנותן טעם
וניכר בעיסה אינו בטל לעולם וכל התערובות חייבת בדמאי :
אלו הפטורין מן הדמאי וכו' . נ"ז שם בתוספתא ותרומת מעשר נותנה לכהן ומעשר שני מעלהו לירושלים או פודהו : **אבל אם תיקן את הדמאי וכו'** . בתוספתא פי"ג
בפלוגתא דתנאי ופסק כר"ע דאמר דמאי שתיקנו ודאי וודאי שתקנו דמאי לא עשה כלום וסמך על הכלל הלכה כרבי עקיבא מחבירו והראב"ד ז"ל תמה על דברי רבינו
ו"ל נפלאה ונשגבה לא אוכל לה דמה ענין המשנה עם התוספתא ועם מ"ש רבינו דמתניתין איירי בתורם מן הדמאי על דמאי אחר דהוי תורם מן הספק על ספק אחר דשמא אחד
אחד ספק או מן הדמאי על הודאי דהוי מן הספק על הודאי ולפיכך הוי תרומה ויחזור ויתרום אבל התוספתא ודברי רבינו איך בענין זה שלא כמי שתיקן את הדמאי תיקוני
של

של ח"ל הרי אלו חייבין בדמאי. ושל ח"ל שרבו על פירות הארץ. וכן דברים שחזקתן תדיר מח"ל כגון אגוזים ודרמסקעות הרי אלו פטורין מן הדמאי: **יב** לא הלכו חכמים בפירות ח"ל לא אחר המראה ולא אחר הטעם והריח אלא אחר הרוב כל שרבו לו מותר ושלא רבו לו אסור. כיצד רבו בעיר אבל לא במדינה. או שרבו במדינה ולא רבו בעיר. בהר ולא רבו בבקעה. בבקעה ולא בהר. רבו לחנוני ולא לבעל הבית. לבעל הבית ולא לחנוני. זה שרבו בו מותר. ומקום שלא רבו בו חייב בדמאי: **יג** רבו פירות ח"ל בשוק ונתמעטו חזר השוק ליושנו והלוקח ממנו חייב בדמאי: **יד** ואלו דברים שלא גזרו עליהן בשעה שגזרו על הדמאי. הלוקח פירות לזריעה או להאכיל לבהמה. קמח לעורות או למלוגמא או לרטייה. שמן להדלקת הנר או לסוך בו את הכלים. יין לקילור. וחלת עם הארץ. והמדומע. והלקוח בכסף מעשר שני. ושירי המנחות. ותוספת הבכורים. כל אלו פטורים מן הדמאי. וכיון שאמר לו ע"ה מתוקנין הם אינו צריך לעשר: **טו** הלוקח פירות לאכילה ונמלך עליהם לבהמה ה"ז לא ימכרם לעכו"ם. ולא יאכילם לבהמה אפילו לבהמת אחרים עד שיתקנם דמאי: **טז** שמן ערב פטור מן הדמאי שאין חזקתו לאכילה. שמן שלקח הסורק לתתו בצמר פטור מן הדמאי מפני שהוא נבלע בצמר. אבל שמן שלוקח האורג לסוך בין אצבעותיו חייב בדמאי מפני שהוא נבלע בגופו וסיכה היא כשתיה בכל מקום: **יז** עכו"ם ששאל מישראל ליתן לו שמן על מכתו אסור בודאי ומותר בדמאי. נתן העכו"ם שמן על גבי טבלא להתעגל עליה משעמד מותר לישראל לישב אחריו: **יח** מי שנפל שמן דמאי על בשרו משפשפו ואינו חושש. הלוקח יין למוריים או לאלונתית. או קטניות לעשות טחינין חייב בדמאי. אבל הלוקח מוריים שיש בו יין או אלונתית. או שלקח טחינין הרי אלו פטורין מן הדמאי שלא נזרו על תערובת דמאי. ואם היה הדבר שחייב בדמאי שנתערב כגון תבלין ושאור הואיל וטעמו ניכר אינן בטלים ונמצאת כל התערובות חייבת בדמאי: **יט** *כל אלו הפטורין מן הדמאי שלא גזרו עליהם. אם התקינן דמאי והפריש מהם תרומת מעשר ומעשר שני מה שעשה עשוי. אבל אם תיקן את הדמאי * בודאי והפריש ממנו ת"ג ומעשרות. או שתיקן

*[לפי סכ"מ צ"ל כודאי בכ"ף וע"ש] :

השגת הראב"ד

* כל אלו הפטורין מן הדמאי וכו' עד לא עשה כלום. א"א תמה אני איך בלבל את הענינים ולא תפס לא דרך המשנה ולא דרך התוספתא במשנה אמרה תרם מן הדמאי על הודאי תרומה ויחזור ויתרום מן הודאי על הדמאי תרומה ולא יאכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשר ממקום אחר ובתוספתא אמרו דמאי שתקנו ודאי ודאי שתקנו דמאי לא עשה כלום דברי ר' עקיבא ור' יוסי אומר משום ר' יצחק ודאי שתקנו דמאי לא עשה ולא כלום דמאי שתקנו ודאי מעשרותיו מעשר ואין תרומתו תרומה שאין תרומה אחר תרומה ולפי התוספתא הלכה כר"י ולפי המשנה אין הלכה לא כרבי עקיבא ולא כרבי יוסי דברייתא ומסתברא דהלכה כרבי יוסי :

יב לא הלכו חכמים בפירות ח"ל וכו'. תוספתא בסוף מעשרות. ומ"ש רבו בעיר וכו' עד ליושנו. תוספתא פ"ד דדמאי : **יד ואלו** דברים וכו' הלוקח פירות לזריעה וכו'. משנה פ"ק דדמאי (משנה ג) ומ"ש או למלוגמא או לרטייה או יין לקילור. תוספתא פ"ק. ומ"ש ותוספת הביכורים. משנה בסוף ביכורים (משנה י') : **טו** הלוקח פירות לאכילה וכו'. פ"ק דחולין (דף ו') וירושלמי בפ"ק דדמאי. ומ"ש לא ימכרם לעכו"ם. תוספתא פ"ק דדמאי וכב"ה : **טז** שמן שלוקח הסורק וכו'. עד חייב בדמאי. משנה בספ"ק דדמאי (משנה ד) : **יז** עכו"ם ששאל וכו' עד ואינו חושש. תוספתא פ"ק דדמאי : **יח** הלוקח יין למוריים וכו'. שם בתוספתא ובפרק קמא דחולין בגמרא עלה ו'. ומ"ש שלא נזרו על תערובת דמאי וכו' עד חייבת בדמאי. בפ"ק דחולין : **יט** כל אלו הפטורים וכו'. חוץ משירי מנחות ירושלמי פ"ק דדמאי. ומ"ש אבל אם תיקן את הדמאי בודאי וכו'. תוספתא פרק ד' דדמאי פלוגתא דתנאי ופסק כרבי עקיבא : וכתב הראב"ד א"א תמה אני וכו'. נראה מדבריו שהוא גורס בדברי רבינו אם תיקן את הדמאי בודאי בבי"ת וכן היה גורס או שתיקן את הודאי בדמאי בבי"ת ומפני כך הוקשה לו ולי נראה שאין לגרוס אלא הודאי כדמאי בכ"ף וה"ק שאם תיקן הדמאי כמו שמתקנים הודאי שמפרישין ממנו תרומה גדולה או שתיקן הודאי כמו שמתקנים הדמאי שאין מפרישין ממנו תרומה גדולה לא עשה כלום ישעתא דרישא דסתם ע"ה מפרישין תרומה גדולה ונמצא שתרומה גדולה שהפריש אינה כלום ופעמא דסיפא פשוט מפני שלא הפריש תרומה גדולה זהו פירוש הירושלמי והתוספתא לדעת רבינו והשתא אין משנתנו ענין לירושלמי ולא לתוספתא ויש לתמוה על הראב"ד איך עלה בדעתו שדברי רבינו כאן הם דין המשנה שהרי דין משנתנו כתבו רבינו בפ"ה מהלכות תרומות ככתב המשנה וכלשונה. ועל מאי דסבר הראב"ד שפירוש התוספתא הוא כדין המשנה קשה איך עלה בדעתו שפני תנאים החולקים בתוספתא הם דלא כמתניתין דאי מתניתין היא סברא שלישית היאך לא נזכרה אותה סברא בתוספתא וע"ק שכתב ולפי התוספתא הלכה כרבי יוסי והא קיימא לן כרבי עקיבא מחבירו ואין לומר דכיון דמשמיה דרבי יצחק קאמר לה הוה ליה תרי דכיון דלא אמרה אלא משמיה כהד חשיבי וע"ק אמאי פסק כרבי יוסי דברייתא ושבק סתם מתניתין והא קיימא לן סתם במתניתין ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם וע"ק שאם פירוש התוספת' דמאי שתקנו על הודאי ודאי שהקנו על דמאי כמו שפי' הראב"ד קשה לר"ע דמאי שתקנו על הודאי אמאי לא עשה כלום דאין לומר דטעמא משום דהוי מן הפטור על החיוב דהא איכא למיחש שמא לא הופרש ממנו והוה ליה מן החייב על החייב וכיוצא בזה יקשה בין לרבי עקיבא בין לרבי יוסי בודאי שתקנו על הדמאי אמאי לא עשה כלום וכן קשה לרבי

לרבי יוסי בדמאי שתקנו על הודאי שכן פעם למה אין תרומתו תרומה לפי שאין תרומה אחר תרומה ולא ה"ל לימן טעם אלא משום דסתם עמי הארץ מפרישין תרומה גדולה הוה ליה מן הפטור על החיוב הילכך פירוש רבינו נראה לע"ד שהוא עיקר :

ב כל העיר מוכרים ודאי וכו'. תוספתא פרק ד' דדמאי :

פי"ד א הלוקח מן הסיטון וכו' עד נאמן. משנה פרק ה' דדמאי (משנה ו) : ומ"ש אע"פ שמכיר את החבית. ירושלמי :

ב היה מוכר כשות וכו'. תוספתא פ"ה דדמאי :

ג הלוקח מבעל הבית וכו' עד לא יעשר מזה על זה. משנה ז' פ' חמישי דדמאי :

ה ו הלוקח פת וכו' עד משני נחתומין. משנה שם (פ"ה מ"ב) הלוקח מן הנחתום מעשר מן החמה על הצוננת ומן הצוננת על החמה אפילו מטפוסין הרבה דברי רבי מאיר רבי יהודה אוסר שאני אומר חטים של אמש משל אחד ושל היום משל אחר וכו'. הלוקח מן הפלטר מעשר מכל טפוס וטפוס דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מאחד על הכל מודה ר' יהודה בלוקח מן המנפול שהוא מעשר מכל אחד ואחד ופירש רבינו ר' יהודה אוסר אפילו יהיה הכל עשוי בדפוס אחד שהוא חושש שמא יהיה זה הלחם מחטה ישנה וזה האחר מחטה חדשה והעיקר בידינו אין מעשרין מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש וכתב עוד מי שילוש הקמח ועושה אותה ככרים ויאפם נקרא נחתום והלוקח מן הנחתום למכור לבני אדם נקרא פלטר וכו' ורבי מאיר אומר שהנחתום יתקנהו בדפוס אחד יהיה קטן או גדול וכשנמצא אצל *הפלטר דפוסים הרבה משתנים זה מזה נדע שהוא לקח מאנשים רבים וע"כ מעשר מכל דפוס ודפוס לפי שלכל דפוס מין ממיני הזרע ורבי יהודה אומר כי הנחתום בעצמו המתקן הלחם אפשר שיעשה מעיסה אחת מינים הרבה מן הלחם בדפוסים משתנים זה מזה לפיכך אלו הדפוסים המשתנים אשר נמצאו אצל פלטר זה מאיש אחד לקחם. ופירוש מנפול הוא מוכר הלחם כמו כן אבל הוא קונה משני נחתומים שלא יכירם כגון שיהיו ט' מוכרים ועשרה נחתומים נותנים להם הלחם ואין ספק *שאחד מאלו הט' מוכרים לקח משנים על כן כל מי שלוקח מאחד מהם מעשר מכל דפוס ודפוס והלכה כר' יהודה עכ"ל. וצ"ל דהא דשרי רבי יהודה בלוקח מן הפלטר לעשר מאחד על הכל משום דמחד נחתום זבין היינו בשכולם משל אמש או משל היום אבל אם קנתו משל אמש וקנתו משל היום לא דלא עדיף מנחתום גופיה :

שתיקן את הודאי בדמאי לא עשה כלום : **כ** כל העיר מוכרין ודאי ואחד מוכר דמאי ולקח ואין ידוע ממי לקח כיצד מתקן. מפריש תרומה ותרומת מעשר ונותנן לכהן ומפריש מעשר שני בלבד והרי הוא כמעשר שני של דמאי : **כא** וכן אם היו לפניו שתי קופות אחת טבל ואחת מתוקן ואבדה אחת מהם הרי זה מפריש מן השנייה תרומה גדולה ותרומת מעשר ונותנן לכל כהן שירצה ומפריש מעשר שני בלבד בדמאי :

פרק ארבעה עשר

א הלוקח מן הסיטון וחזר ולקח ממנו פעם שנייה לא יעשר מזה על זה אע"פ שהוא מין אחד אפילו מקופה אחת. אעפ"י שמכיר את החבית שהיא היא מפני שהסיטון לוקח מאנשים הרבה ומוכר. ושמא לקח זה שמכר תחלה מע"ה שפירותיו דמאי וזה שלקח בסוף מחבר שפירותיו מתוקנין. וכבר ביארנו שאין מעשרין מן החייב על הפטור ולא מן הפטור על החייב. ואם אמר הסיטון משל אחד הן נאמן : **ב** היה מוכר כשות או ירק והן מביאין וצוברין לפניו הלוקח ממנו מעשר מכל כשות וכשות ומכל אגודה ואגודה ומכל תמרה ותמרה : **ג** הלוקח מבע"ה וחזר ולקח ממנו שנייה. מעשר מזה על זה אפילו משתי קופות אפילו משתי עיירות שחזקתו שאינו מוכר אלא משלו : **ד** בעה"ב שהיה מוכר ירק בשוק בזמן שמביאין לו מגנותיו מעשר מאחד על הכל. ובזמן שמביאין לו מגנות אחרות אם לקח ממנו וחזר ולקח ממנו פעם שנייה לא יעשר מזה על זה : **ה** הלוקח פת מן הנחתום לא יעשר מן החמה על הצוננת שאני אומר חיטים של אמש היו משל אחד ושל היום משל אחר

של ודאי ואת הודאי תיקנו של דמאי ועל זה אמר ר"פ לא עשה כלום ורוב ספ[רי] סדבר אני אומר שלא יצא דבר זה מפיו של הראב"ד ז"ל אלא אחד מן התלמ[ידים] כתבה בשמו :

כ כל העיר מוכרין ודאי וכו'. תוספתא פ"ג כל העיר מוכרין ודאי ואחד דמאי [ואין] נודע מאי זה מהם לקח הרי זה אסור מ... תרומה ומעשר ונותנן לכהן והשאר שלו דהניא ומעשר היינו תרומת מעשר שהרי ... ללוי תניא ראיה שמן הודאי לקחתי ומ[ש]ל דתניא והשאר שלו היינו שגם המעשר שני ע"י פדייה כדין מעשר שני של דמאי וזה על הכלל דכל קבוע כמחצה על מחצה ונ[ו'] הלך אחר הרוב :

כא וכן אם היו לפניו וכו'. ג"ז שם בסו[ף] הטבל והמתוקן שנתערבו ואבד מהם נוהג במעשר ודאי מפריש תרומה ות[רומת] מעשר ונותנה לכל כהן שירצה ע"כ. ולא [...] התנא לבאר דמפריש מעשר שני דמילתא ד[פ]שיטא כיון שהדבר ספק וכיון שאפשר לו ע"י [...] כל שהוא תני והשאר שלו :

פי"ד א הלוקח מן הסיטון וכו'. פ"ה משנה ו' הלוק[ח מן] הסיטון וחזר ולקח ממנו שניה לא יעשר על זה אפי' מאותו הסוג אפי' מאותו המין [נאמן] הסיטון לומר משל אחד הם ופירש רבינ[ו] קופה גדולה וכבר ביארנו שהסיטון מוכר ומותר לו למכור דמאי ואינו מעשר מזה [על זה] מהטעם שכתב רבינו :

ב היה מוכר כשות או ירק וכו'. שם [...] בעל הבית שהיה מוכר ירק בשוק שמביאים לו מגנותיו מעשר מאחד על [הכל] ומגנות אחרות מעשר מכל אחת ואחת [...] הגנות שמא זה עישר וזה לא עישר [...] אמר ר' יונה לא סוף דבר מגנתו שלא [...] מגנות אחרות אם מעשרין הם לדעתו [...] מזה על זה ואם לאו אין מעשרין מזה [על זה] וכתב רבינו אם לקח ממנו וחזר ולקח שניה לא יעשר מזה על זה משמע [...] הראשונה מעשר מזה על זה ואמאי לא שמא משתי גנות הם ואחד עישר וא' לא וי"ל דסתמו של בעל הבית אינו מערב גינה זו עם ירק גינה אחרת וסובר רבינו [...] דמתני' קאי ארישא דקתני הלוקח מבעל [הבית] וחזר ולקח ממנו שניה מעשר מזה על זה משתי קופות אפי' משתי עיירות ועלה ק[אי] הבית שהיה מוכר ירק וכו' אבל מי [...] למכור ירק ומביאין וצוברין לפניו הלוקח אפילו בפעם הראשונה מעשר מכל כשות וכשות וכו' ואיתא בתוספתא פ"ד

ה הלוקח פת מן הנחתום וכו'. שם במשנה פלוגתא דתנאי ופסק כרבי יהודה שאני אומר חטים של אמש היו משל אחד ושל היום היו משל אחר :

הלוקח

*[נ"א אצל זה המוכר] : *[נגמרא שלנו נשמט בדפוס תיבת שאחד] :

משנה למלך

פי"ד ה הלוקח פת מן הנחתום כו'. תנן בפרק ה' דדמאי הלוקח מן הנחתום מעשר מן החמה על הצוננת וכו' (עיין בכ"מ) רבי שמעון אוסר בתרומת מעשר ומתיר בחלה. הלוקח מן הפלטר וכו'. והנה רבינו בפירוש המשנה כתב שמי שילוש הקמח ועשה אותה ככרים ויאפהו נקרא נחתום והלוקח מן הנחתום למכור לבני אדם נקרא פלטר והנה רבי מאיר סובר שהלוקח מן הנחתום מעשר מן החמה על הצוננת ומן הצוננת על החמה משום דס"ל דנחתום מחד גברא זבין כדאיתא בפרק הזהב (דף נ"ו) ואפילו שהם עשויים מדפוסים הרבה לא אזיל בתר דפוסים משום דס"ל דנחתום לא זבין כי אם מחד גברא ומה שהתיר ר"מ להפריש מן הצוננת על החמה אעפ"י שהוא מן הרע על היפה הוא משום דס"ל כר' אלעאי דקאמר מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה שנאמר ולא תשאו עליו חטא וכדאיתא גם בפרק הזהב וס"ל לר"מ דבדמאי אף לכתחלה מפריש מן הרעה על היפה ור' יהודה אוסר אפילו יהיה הכל עשוי בדפוס אחד משום שאני אומר חטים של אמש היו משל אחד ושל היום היו משל אחר והמתברר מן הירושלמי הוא שרבי יהודה בשניהם של אמש או שניהם של היום מתיר ואפילו עשוי מדפוסים הרבה דלא חייש על הדפוסין ולא פליג אלא בשל אמש והיום ורבינו בפירוש המשנה לא ביאר זה ונראה דס"ל דרבי יהודה חולק עם ר' מאיר במאי דקאמר מעשר מן החמה על הצוננת ומן הצוננת על החמה דהיינו של אמש ושל היום דשל אמש היינו צוננת ושל היום היינו חמה ועל זה קאמר דר' יהודה אוסר באלו שאני אומר כו' וכ"כ בחיבורו סוף הלכות מעשר הלוקח פת מן הנחתום לא יעשר מן החמה על הצוננת שאני אומר כו' ובטעמיה דר"י דקאמר חטים של אמש היו משל אחד ושל היום משל אחר מפשטא דמתני' נראה דכיון דחייש ר' יהודה דשמא נחתום זה זבין מתרי גברי אינו מעשר מזה על זה דשמא האחד עישר והשני לא עישר ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב או מן החיוב על הפטור. וראיתי לרבינו שכתב שר' יהודה חושש שמא יהיה זה הלחם מחטה ישנה וזה האחר מחטה חדשה והעיקר בידינו שאין מעשרין מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש ע"כ ולא ידעתי למאי איצטריך רבינו לטעם זה דמאחר דקאמר ר"י דחטים של אמש היו משל אחד ושל היום משל אחר תיפוק ליה דאינו מפריש מזה על זה דשמא מפריש מן הפטור על החייב או מן החייב על הפטור ולא ראיתי לשום אחד מהמפרשים שהזכירו טעם זה שכתב רבינו והדבר צריך תלמוד. ודע שמה שכתבנו לעיל דר' יהודה אוסר בצוננת וחמה אף שהם מדפוס אחד הוא לדעת רבינו וכן כתבו הר"ש ורבינו עובדיה אך התוספות בפ' הזהב (דף נ"ו) ד"ה הלוקח כתבו דר' יהודה אוסר בצוננת על החמה היכא שהם מדפוסים הרבה דכיון דאיכא תרתי לריעותא דהיינו דפוסים משתנים וחמה וצוננת חייש ר' יהודה דלמא של אמש דהיינו הצונן היה משל אחד והחמה דהיינו של היום משל אחר. ובלוקח מן הפלטר נחלקו גם כן ר' מאיר ור' יהודה וסברתם הפוכה מדין הנחתום והטעם הוא מבואר דר' מאיר סבר דאף דנחתום מחד גברא זבין מ"מ פלטר קונה משנים או משלשה נחתומין ומש"ה מעשר מכל דפוס ודפוס ודוקא היכא שהם דפוסים משתנים חייש ר"מ אבל כשכולם מדפוס א' לא חייש. וא"ת כיון דפלטר זבין משני נחתומי הוי מדפוס א' אמאי לא חייש ר"מ דהא אורחיה דנחתום לפעמים לעשות כמה דפוסים אפילו מטפוסין הרבה אלמא דחד נחתום עושה כמה טפוסין ואם כן בלוקח מן הפלטר אף שהם אחד ניחוש שמא לקח מב' נחתומין וטפוסו של זה דומה לטפוסו של זה ואי אמרת דפלטר אינו [...] כי אם מחד נחתום כי נמי הוי מטפוסים משתנים מאי הוי והלא דרכו של נחתום לעשות [...] משתנים כבר תירצו לזה בירושלמי ואמרו ר"מ אומר נחתום עושה דפוס אחד ופלטר משתמש [...] נחתומים וכתב הר"ש כלומר שאע"פ שהנחתום עושה כמה דפוסים כדקתני מתני' מ"מ לעולם דפוס נחתום זה מדפוס של נחתום אחר שאם היו שוים אין סקנה לקונה מן הפלטר עד מכל ככר וככר דהא משתמש בכל הנחתומים ע"כ. הנה נתבאר מזה טעמיה דר"מ דס"ל ד[...] נחתום עושה כמה טפוסין מ"מ לא דמי טפוס של נחתום זה לטפוס של נחתום אחר ומש"ה [...] מן הפלטר כל שהם מטפוס אחד לא חייש ר"מ משום דע"כ פלטר זה מחד נחתום לקח שהרי [...] הם שוים אבל כשהטפוסים משתנים חייש ר"מ בפלטר משום דאורחיה דפלטר ליקח משני נ[חתומים] הכלל העולה לפי זה דלר"מ שינוי הטפוסים אינה סיבה להכרית ולומר דפלטר זה לקח משני [נחתומים] אלא לעולם טעמא דחייש ר"מ בפלטר הוא משום דאורחיה ליקח משני נחתומים אלא שכשהם אחד יש הכרח לומר שפלטר זה לא לקח כי אם מחד נחתום שהרי כולם עשויים בטפוס אחד אין טפוס הנחתומים דומים זה לזה. אך דברי רבינו שבפירוש המשנה אינם הולכים על כוונה[...] כתב ועיקר מחלוקת ר' מאיר ור' יהודה שר"מ אומר שהמתקן הלחם יתקנהו דפוס אחד י[היה קטן] או גדול וכשנמצא אצל המוכר דפוסים הרבה משתנים זה מזה נדע שהוא לקח מאנשים רבים [ו]מעשר מכל דפוס ודפוס לפי שלכל דפוס מין ממיני הזרע ורבי יהודה אומר כי הנחתום המתקן הלחם אפשר שיעשה מעיסה אחת מינים הרבה מהלחם בדפוסים משתנים זה מזה לפ[יכך] הדפוסים

ם המתחים אשר נמצאו אצל פלטר זה מאיש א' לקח ע"כ. והנה המתבאר מדברי רבינו הללו
ה"ל דלר"מ שינוי הטפוסים הוא הכרח לומר דפלטר זה לקח מהרבה בני אדם והדבר הוא
אצלי שהרי ממתניתין דנחתום מוכח דלפעמים הנחתום עושה ככרות מכמה טפוסים וא"כ הלוקח
אמר אף שהם מכמה טפוסים אינו מן המוכרח שפלטר זה לקח משני נחתומים. ואולי יאמר
דעל הרוב הנחתום אינו עושה כי אם טפוס אחד וא"כ כשלוקח מן הפלטר שני טפוסים כיון
ור לפעמים דרכו ליקח משני נחתומים שינוי הטפוסים מכריחנו לומר דפלטר זה לקח משני
ים משום דאזלינן בתר רובא ורוב הנחתומים אינם עושים כי אם כל נחתום ונחתום טפוס א'
שהם מטפוס אחד לא חיישינן לומר שמא לקח מב' נחתומים משום דרוב הנחתומים כל אחד
עושה טפוס לעצמו אך בנחתום כיון שאין דרכו ליקח כי אם מאחד אף שהם משני טפוסים לא
ן. ודע שמה שכתב רבינו לפי שכל דפוס מין ממיני הזרע אזיל לשיטתיה שכתב במתניתין
ה דטעמיה דר' יהודה דאוסר הוא משום חדש וישן וע"כ פירש כאן לר"מ דקאמר מעשר מכל
וטפוס משום דכל דפוס ודפוס הוא מין ממיני הזרע אך כבר כתבנו לעיל דפשטא דמתני' הוא
דחיים הוא מטעם דכיון דאנו חוששים שמא משני בני אדם לקח אינו יכול לעשר מזה על זה
כא' פיטר והב' לא עישר ונמצא מפריש מהפטור על החייב או מהחייב על הפטור והיינו טעמא
הודה בנחתום ור' מאיר בפלטר. שוב התבוננתי בדברי רבינו הללו במה שכתב שכל דפוס מין
הזרע ולא ידעתי פירושו שאם הכוונה היא שחושש שמא כל דפוס ודפוס הוא מין בפני עצמו
שאין תורמין ומעשרין ממין על שאינו מינו א"כ לעיל גבי נחתום דחש ר' יהודה בשל אמש
שמא חטים של אמש היו משל א' ושל היום היו משל אחר למה לו לרבינו לומר דטעמא הוא
משם חדש וישן אימא משום דאימור שני מינין הם. מיהו לזה י"ל דשאני התם דמיירי אפילו
בדפוס אחד וכמ"ש רבינו ובדפוס אחד ליכא למיחש לשני מינים משום דלעולם לא יבואו שני
בדפוס א' אך התם איכא למיחש לחדש וישן במקומה עומדת אף שהם בדפוס א' וטעמא דלא חייש ר"י
דפוסים בשניהם של אמש או של היום הוא משום דר"י אית ליה דכל ביומיה לא זבין אלא
גברא וכיון שכן בזה לא קנה כי אם מא' אף שהם שני דפוסים ליכא למיחש דחד גברא אינו
כי אם מין א' או מחדש או מישן אך בשל אמש ושל היום דס"ל לר"י דבתרי יומי זבין מתרי
אף שהם דפוס א' דליכא למיחש לשני מינים אפ"ה איכא למיחש לחדש וישן. עוד אפשר לומר
ם שקונה קמח אף שקונה משני מקומות ליכא למיחש שקונה שני מינים דלעולם אורחיה דנחתום
פת ממין א' אך בין חדש לישן אינו מקפיד אבל בפלטר שאנו חוששים שמא קנה משני נחתומים
למיחש לשני מינים דשמא חד נחתום זבין מחד מינא ואידך מאחר דהא ע"כ שני מינים
אינם ניכרים בפת דאם הוא דבר הניכר בטלה מהלוקח ואפילו מדפוס א' א"נ אינו ניכר אלא
נו רואים שהם משני דפוסים אנו חוששים לשני מינים. ומ"מ הדבר הוא תימה בעיני שלא יהיה
דהא קי"ל דכל מיני חטים הם מין א' וא"כ החששא ע"כ היא שמא הא' הוא חטים והב'
שעורים ודכוותיה וא"כ דבר הניכר לכל הוא וכי תימא דלעולם כולם מין חטים הם אך החששא
שמא הא' הוא מין רע והב' מין יפה וזה דבר שאינו ניכר הוא הא ליתא דהא כבר כתבנו
דלר"מ בדמאי תורם לכתחלה מן הרעה על היפה משום דאית ליה כרבי אלעאי שאם תרם
זו תרומה והכי תנן במתני' דלר"מ תורם מן המונחת על הקמה וא"כ ע"כ אם אנו חוששים
הוא לשני מינים גמורים דקי"ל שאם תרם אין תרומתו תרומה וא"כ הדרא קושיין לדוכתה
דבר הניכר הוא. והבור הייתי לומר דכוונת רבינו באמרו שכל דפוס מין ממיני הזרע הכוונה
שזה חדש וזה ישן וקראם שני מינים לפי שדינם שוה שבכולם אם תרם אין תרומתו תרומה
הוא דחוק הרבה בלשון וצ"ע. ודע דהא דקאמר ר"י בפלטר מעשר מא' על הכל הוא דוקא
הם של אמש או שניהם של היום אבל בא' של אמש וא' של היום פשיטא דמודה ר' יהודה
ר מכל א' וא' ולא הוצרך לומר דין זה שכבר למדנו אותו מדין הנחתום ופשיטא דלא עדיף
מנחתום וכן כתב הר"ש ואף שרבינו לא פירש זה מ"מ הדין הוא פשוט וכן כתב מרן בסוף
אלו לדעת רבינו יע"ש. ובמאי דתנן במתני' מודה ר"י בלוקח מן המנפול פירש רבינו ומנפול
וכי הלחם כמו כן אבל הוא קונה משני נחתומים כגון שיהיו ט' מוכרים ועשרה נחתומים נותנים
להם ואין ספק שא' מאלו הט' מוכרים לקח מב' על כן כל מי שלוקח מא' מהם מעשר מכל
ודפוס ע"כ. והר"ש כתב מנפול קונה מן הפלטרים ומוכר לאחרים ובירושלמי אמרינן איזהו מנפול
ר' ינאי אמרי ט' פלטרין ועשרה נחתומים תמניא מן תמניא וחד מן תרי משמע שר"ל דעיר
גם ט' פלטרין ועשרה נחתומים ע"כ יש פלטר א' שקונה משני נחתומין והוא המנפול ומודה בה
ודה ע"כ. נראה שבתחלה הבין הרב שמנפול הוא שקונה מן הפלטרים ואף שמנין המנפולים הוא
הפלטרים אפ"ה מודה ר' יהודה משום דאורחיה דמנפול הוא ליקח משני פלטרים דומיא דפלטר
לר"מ דאורחיה למיזבן משני אנשים וכן כתב רבינו עובדיה ואח"כ כתב בשם הירושלמי דמנפול הוא
ר אלא שהשיג עשרה נחתומים וט' פלטרין נקרא פלטר מנפול ודברי רבינו שבפי' המשנה הם
הירושלמי והרב בעל הערוך בערך מנפול כתב שהמנפול קונה הפת מן הפלטר ומוכרו לאחרים
הם כדברי ר"ע דמנפול אינו פלטר אלא הוא סוג אחר. וראיתי לרבינו בפירקין דין ו' שכתב הלוקח
פלטר אע"פ שהם דפוסים הרבה מעשר מא' על הכל שהנחתום שמוכר לפלטר עושה עיסתו דפוסין
אבל הלוקח מן המנפול מעשר מכל דפוס ודפוס שהמנפול לוקח מב' נחתומין ט' מנפולין שלקחו
נחתומין הואיל וא' מהם לקח מב' כל הלוקח מאחד מן הט' מעשר מכל דפוס ודפוס עכ"ד. והנה
אבל הלוקח מן המנפול כו' שהמנפול לוקח משני נחתומין משמע דס"ל דמנפול אינו פלטר ופעולת
ר אינה דומה למנפול ושניהם לוקחים מן הפלטר אלא שהפלטר אינו לוקח כי אם מנחתום אחד
ול לוקח משני נחתומים והוא כפי' ר"ע וכמו מאי דהוה ס"ל להר"ש ואין ביניהם אלא דהר"ש
ס"ל דהמנפול קונה מן הפלטר ורבינו ס"ל דהמנפול קונה מן הנחתום. ומ"ש ט' מנפולין שלקחו
נחתומים כו' הכוונה היא דס"ל לרבינו שזה שאמרנו בלוקח מן המנפול הוא דוקא כשהנחתומים
בים מהמנפולים ועל זה כתב דאפילו בט' ועשרה מחמרינן בכולהו כיון דאיכא אחד שלקח משנים
אם היו הנחתומים כשיעור המנפולים מעשר מא' על הכל ואין שינוי הדפוסים מעלה ומוריד לפי
ו של נחתום לעשות כמה דפוסים וא"ת בפלטר נמי הכא דאיכא ט' פלטרים ועשרה נחתומים אמאי
וש בכולם כיון שא' מהם לקח משנים וכי תימא הכי נמי הא ליתא דא"כ פלטר ומנפול שוים
שהרי כבר כתבנו דלרבינו המנפולים כשמנינם שוה לנחתומים מעשר מא' על הכל ואי אמרת דגם
בים כשהנחתומים רבים מהם צריך לעשר מכל דפוס ודפוס נמצאו הפלטרים והמנפולים שוים בדינם
דוקא במנפול שדרכו ליקח משני נחתומים התם הוא דבחד נחתום יתר אנו חוששים בכולם דבכל א'
אנו אומרים שזה הוא שלקח משני נחתומים אבל בפלטר שאין דרכו ליקח משני נחתומים אף דאיכא
נחתום יתר על הפלטרים ולפי זה אחד לקח משנים אפ"ה אין אנו חוששים בכל א' וא' שמא זה הוא
משנים ואדרבה אנו אומרים בכל א' וא' שזה לא לקח משנים כיון שאין דרכו של פלטר ליקח משני
מים וחיל הכא קא מדחי ליה חיל הכא קא מדחי ליה אבל במנפול שדרכו ליקח משני נחתומים
חוששים בכל א' וא' משום דבכל א' וא' מגלה קפידא מקום לנות שדרכם ליקח משני נחתומים.
העולה ממה שכתבנו דלפי מה שהבין הר"ש מן הירושלמי מנפול ופלטר הכל הוא דבר אחד
נחתומים הם רבים מהפלטרים אז נקרא הפלטר מנפול ולדברי הכל מעשר מכל דפוס ודפוס. ולדעת
ו המנפול אינו הפלטר והפלטר אף שהנחתומים הם רבים מהפלטרים מעשר מא' על הכל לפי שהפלטר
לוקח משני נחתומים ובמנפול כל שהנחתומים רבים מהמנפולים כל הלוקח מאחד מן המנפולים צריך
מכל דפוס ודפוס אך כשהנחתומים הם כשיעור המנפולים מעשר מא' על הכל. ולפי מה שהיה
הר"ש בפשטא דמתני' ולפי מה שפירש הר"ע המנפול הוא קונה מן הפלטר ודרכו ליקח משני פלטרים
א דידהו אין צורך שיהיו הפלטרים רבים מהמנפולים אלא בכל גוונא החמירו חכמים במנפול משום
ו ליקח משני פלטריה. מעתה נבוא לבאר דברי הירושלמי שנאמרו עלה דפלטר גרסי' התם ר' מאיר
נחתום עושה טפוס א' ופלטר משתמש בכמה נחתומים רבי יהודה אומר נחתום עושה כמה טפוסין

ופלטר משתמש בנחתום א' ע"כ. והנה כבר כתבנו לעיל מ"ש הר"ש בפי' הירושלמי דקאמר נחתום עושה
דפוס א' שהכוונה היא שאע"פ שהנחתום עושה כמה דפוסים כדקתני מתני' מ"מ לעולם משונה דפוס של
נחתום זה מדפוס של נחתום אחר כו' ולפי פירושו מה שאמרו עושה דפוס א' הוא בערך שאינו דומה
דפוסו לדפוס של נחתום אחר אבל לעולם שחד נחתום עושה שני דפוסים ומה שהוכרחו לזה הוא משום דאי
לא תימא הכי אמאי לא חייב ר"מ לעשר מכל א' וא' וכן כששניהם מדפוס א' דלרבי מאיר דפלטר זבין
משני נחתומים אמאי לא יתחייב לעשר מכל ככר וככר ולפיכך אמרו דלרבי מאיר לעולם אין דפוס שני
נחתומים דומים זה לזה ומש"ה כששניהם מדפוס א' מעשר מא' על הכל דודאי מחד נחתום זבין וכן כששניהם
משני דפוסים מעשר מכל דפוס ודפוס ולא נחייבנו לעשר מכל א' וא' משום דכל מה שהוא מדפוס א'
מחד גברא זבין ולפ"ז מה שאמרו דרבי מאיר אומר נחתום עושה דפוס א' הוא נתינת טעם למה שאנו
מקילים עליו ומה שאמרו דלרבי מאיר פלטר משתמש בכמה נחתומים הוא נתינת טעם למה שאנו מחמירים
עליו ולפי הנעה זו צריך לפרש מה שסיימו בירושלמי דרבי יהודה אומר נחתום עושה כמה טפוסין וכו'
והנה לפי הפשט נראה דבמאי דקאמר ר' מאיר נחתום עושה טפוס א' בא רבי יהודה לחלוק עליו וקאמר
נחתום עושה כמה טפוסין ולפ"ז הכוונה היא דר"מ קאמר דנחתום עושה דפוס אחד כלומר שאינו דומה
דפוסו לדפוס נחתום אחר וקאמר רבי יהודה דלעולם דנחתום עושה כמה טפוסין ודפוס של זה דומה
לדפוס נחתום אחר ואפ"ה מעשר מאחד על הכל משום דפלטר משתמש בנחתום אחד ורבי יהודה פליג
בתרתי עם ר"מ ונפקא מינה לפי פי' זה במה שסיימו במתני' ומודה רבי יהודה בלוקח מן המנפול כו'
דלרבי יהודה כיון דמנפול לוקח משני מוכרים צריך לעשר מכל ככר וככר בין שהם שני דפוסים או
דפוס אחד ואפשר לדקדק כן ממתני' דקתני שהוא מעשר מכל אחד ואחד ולא קאמר שהוא מעשר מכל
דפוס ודפוס והטעם דכיון דאיהו ס"ל דדפוסו של נחתום זה דומה לדפוס נחתום אחר ולא פליג עליה
דר"מ אלא בפלטר משום דס"ל דפלטר מחד נחתום זבין א"כ במנפול דאית ליה דזבין מתרי גברי צריך
שיעשר מכל ככר וככר ונמצא דבמנפול רבי יהודה מחמיר ור"מ מיקל דומיא דנחתום. הן אמת שלא
ראיתי להר"ש ולהר"ע שפירשו דרבי יהודה מחמיר במנפול טפי מר"מ ואית ליה דמעשר מכל ככר וככר
ואם איתא להאי מילתא הוה להו לפרושי ומה גם שרבינו כתב בפירוש דמנפול אליבא דרבי יהודה מעשר
מכל דפוס ודפוס ואף דלדידי רבינו רוח אחרת אתו בפי' הירושלמי הזה וכמו שנבאר מ"מ אכתי אמינא
דאי איתא להאי מילתא דרבי יהודה מחמיר טפי מדרבי מאיר לא הוו שתקי מיניה. ועוד יש לדקדק כפי
פי' זה דמנא ליה לירושלמי חלוקה זו דרבי יהודה פליג עם רבי מאיר בתרתי וס"ל דדפוס של נחתום
זה דומה לדפוס של נחתום אחר ואף שכתבנו לעיל שיש לדקדק כן ממאי דקאמר במתני' גבי מנפול
ומודה רבי יהודה שהוא מעשר מכל אחד ואחד עדיין אין זה מן ההכרח להוליד דין מחודש כזה דאפשר
דשמעיה לר"מ דקאמר מעשר מכל טפוס וטפוס בקונה מן הפלטר ועלה קאי וקאמר דמודה רבי יהודה
בלוקח מן המנפול שהוא מעשר מכל אחד ואחד והכוונה היא מכל דפוס ודפוס. אשר על כן נ"ל דאין
כוונת הירושלמי שרבי יהודה חולק עם ר"מ בתרתי אלא הכוונה היא כיון שנחתום א' עושה כמה טפוסין
הלוקח מן הפלטר מעשר מאחד על הכל משום דפלטר משתמש בנחתום אחד משום דאי הוה אמינא דכל
נחתום ונחתום עושה דפוס א' אף שהיינו אומרים דפלטר משתמש בנחתום א' בלוקח משני דפוסין היה
צריך לעשר מכל דפוס ודפוס משום דע"כ פלטר זה לקח משני נחתומים אבל כיון דאית לן דנחתום א'
עושה שני דפוסין אף בלוקח מן הפלטר שני דפוסין מעשר מאחד על הכל משום דפלטר מחד נחתום
זבין אבל לעולם דמודה שאף שחד נחתום עושה כמה דפוסים מ"מ אין דפוס נחתום של זה דומה לדפוס
של נחתום אחר ונפקא מינה ללוקח מן המנפול דמודה רבי יהודה דמנפול זבין מתרי גברי דאינו מעשר
אלא מכל דפוס ודפוס. והנה כל מה שכתבנו הוא לדעת הר"ש דאית ליה דשינוי הדפוסים אינו מכריח
שנאמר שקנה משני אנשים אלא שהשוואת הדפוסים מכריח שנאמר דמחד גברא זבין אך לרבינו כבר
כתבנו לעיל דאית ליה דלר"מ אית ליה דשינוי הדפוסים מכריח לומר דפלטר זה לקח משני נחתומים
ולפי הנחה זו נ"ל דבירושלמי אמרו דטעמיה דר"מ הוא משום דאית ליה שני אומדנות לומר דפלטר זה
לקח משני אנשים האחד הוא דנחתום עושה דפוס א' והב' הוא דפלטר משתמש בכמה נחתומים ואף
דממתני' דנחתום מוכח דנחתום עושה כמה דפוסים כבר כתבנו דלרבינו אית ליה דר"מ סבר דרובא
דנחתומים כל אחד עושה דפוס לעצמו ורבי יהודה פליג עליה וקאמר דנחתום עושה כמה דפוסין ופלטר
משתמש בנחתום אחד נמצא דפליג עליה בתרתי ומאי דאמרינן דמודה רבי יהודה בלוקח מן המנפול
הוא משום דמנפול לוקח משני נחתומים ומש"ה קאמר ר"י דמעשר מכל א' וא' כלומר מכל דפוס ודפוס
דאף דרבי יהודה אית ליה דנחתום עושה כמה דפוסין מ"מ אית ליה דבחדא לריעותא מחמרינן וכיון
שמנפול דרכו ליקח משני נחתומים מעשר מכל דפוס ודפוס והא דלא קאמר רבי יהודה שיעשר מכל ככר
וככר הוא משום דבהא מודה לר"מ שאין דפוסו של זה דומה לדפוס של זה ומש"ה מיקל רבי יהודה בלוקח
מהמנפול מדפוס אחד משום דודאי מחד נחתום זבין מנפול זה כיון שכולם הם מדפוס אחד אך כשהם
משני דפוסים מודה רבי יהודה וכדכתיבנא. תו אמרינן בירושלמי איזהו מנפול דבי רבי ינאי אמרי
תשעה פלטרין ועשרה נחתומין תומנייא מן דתומנייא וחד מן תרי ע"כ. וכבר בארנו כל זה לדעת רבינו
ודעת הר"ש. תו איתא התם רבי יונה בעי היו לפניו שני טפוסים הוכיח על עצמו שהם שנים השוו
כולם לעשות טפוס אחד מעשר מכל ככר וככר ע"כ. והנה דברי רבי ינאי הללו לדעתי הם סתומים ואי
קאי על הלוקח מן הפלטר דברי רבי ינאי הם אליבא דר"מ. ועתה אפרש כפי כל הצדדים שצדדנו לעיל
אליבא דר"מ שאם כוונת ר"מ היא בהא דקאמר נחתום עושה טפוס אחד לומר שטפוסו של נחתום זה
אינו דומה לטפוס של נחתום אחר וכמו שפי' הר"ש איכא לעיוני במאי דקאמר היו לפניו שני טפוסים
הוכיח על עצמו שהם שנים שהרי אליבא דהר"ש אין שינוי הדפוסים הוכחה לומר שהם שנים שהרי
נחתום אחד עושה כמה טפוסים ונראה דכוונת רבי יונה היא דע"כ לא קאמר ר"מ דמעשר מכל טפוס
וטפוס כי אם בשמנהג הנחתומים הוא שכל אחד יש לו טפוס לעצמו אך אם השוו כולם לעשות טפוס
אחד מעשר מכל ככר וככר אלא שלא ידעתי לאיזה תכלית עשה אותה הקדמה רבי יונה דקאמר היו לפניו
שני טפוסים כו' והבור הייתי לומר שהגירסא היא בהפך רבי יונה בעי הושוו כולם לעשות דפוס אחד
מעשר מכל ככר וככר היו לפניו שני טפוסים הוכיח על עצמו שהם שנים והכי קאמר דאף דהיכא
דהושוו כולם לעשות דפוס אחד מעשר מכל ככר וככר אם היו לפניו שני דפוסים הוכיח על עצמו
שהם שנים ואינו צריך לעשר אלא מכל דפוס ודפוס. שוב ראיתי דדבר זה לא ניתן להאמר כלל דהא כתב
הר"ש דטעמיה דר"מ דקאמר דמעשר מכל דפוס ודפוס ואינו מעשר מכל ככר וככר הוא משום דדפוס של
נחתום זה אינו דומה לדפוס של נחתום אחר אך אם היה באפשרות שיהיו דומים היה צריך לעשר מכל
ככר וככר ואם כן היכא דהושוו כולם לעשות טפוס אחד פשיטא שאם לקח שני טפוסים דצריך לעשר
מכל ככר וככר שהרי בכל ככר וככר איכא לספוקי שמא זה הוא מאדם מיוחד והב' מאחר. סוף דבר
לא יכולתי ליישב היטב דברי הירושלמי הללו כפי סברת הר"ש ולפי סברת רבינו דאית ליה דטעמיה
דר"מ הוא משום דשינוי הדפוסים מורה שפלטר זה לקח משני דפוסים אני תמיה דהאי קאמר דאם
הושוו כולם לעשות דפוס אחד שמעשר מכל ככר וככר דנהי דכולם עושים דפוס אחד מ"מ אין כאן
הכרח שזה לקח משני אנשים שהרי לדעת רבינו אם היה מנהג הנחתומים שכל נחתום ונחתום יש לו
דפוסין היה מודה ר"מ דמעשר מאחד על הכל וא"כ היכא דכולם הם מדפוס אחד אף שהושוו כולם
לעשות דפוס אחד יעשר מאחד על הכל ואפשר לומר דלעולם כל היכא שהם מדפוס אחד אף שהושוו
כולם לעשות דפוס אחד מעשר מא' על הכל אך היכא שהם שני דפוסים והושוו כולם לעשות דפוס אחד
ס"ל לרבי יונה דמעשר מכל ככר וככר דכיון דע"כ פלטר זה לקח משני אנשים שהרי יש שני דפוסים
והנחתומים הושוו לעשות כולם דפוס אחד צריך לעשר מכל ככר וככר ואף בהסברא היא דחוקה בעיני
משום דכיון דבכל דפוס ודפוס ליכא הוכחה שדפוס זה הוא משני אנשים למה לא יעשר מכל דפוס ודפוס
מ"מ דברי הירושלמי מתיישבין היטב כפי הנעה זו. עוד עלה בדעתי לומר שדברי רבי יונה קאי עלה
דמנפול דסמיך ליה דאמרינן דמודה בה רבי יהודה ובא להורות לנו דמאי דקאמר רבי יהודה שהוא מעשר
מכל אחד ואחד אין הכוונה שיעשר מכל ככר וככר אלא אם היו לפניו שני דפוסים הוכיח על עצמו
שהם שנים ויעשר מכל דפוס ודפוס ואם הושוו כולם לעשות דפוס אחד מעשר מכל ככר וככר. עוד עלה

בדעתי

ו הלוקח מן הפלטר וכו'. ג"ז שם פלוגתא ופסק כרבי יהודה דאמר מאחד על הכל ומודה רבי יהודה בלוקח מן המנפול שהוא מעשר מכל אחד ואחד. הנחתום הוא שעו' הלחם ואופהו והפלטר הוא שמוכר הלחם ואינו לוקח אלא מנחתום אחד והמנפול הוא ג"כ מוכר הלחם אבל הוא לוקח מנחתומים הרבה ובוכר רבי יהודה שהלו' מן הנחתום פת חמה אפי' מדפוסים הרבה מעשר מזה על זה וכן אם לקח פת צוננת אבל לא מן החמה על הצוננת וכן הלוקח מן הפלטר לפי שאינו לוקח אלא מנחתום א' והכי איתא בירושלמי נחתום עושה דפוסים הרבה ופלטר מתמתם בנחתום אחד והמנפול מתמתם בנחתומים הרבה ולפעמים לוקח גם מפלטרים הרבה והלוקח ממנו מע' מכל דפוס ודפוס: ז תשעה מנפולים וכו'. ב' בירושלמי אי זהו מנפול דרבי רבי ינאי א' ס' פלטרין ועשרה נחתומין תמניא מן תמנ' וחד מן תרין כלומר זה שקנה מן השנים ב' מנפול ונראה לומר דפתח במנפול וסיי בפלט' לומר שהדין שוה בזה אפילו שכולן פלטרין כ' דע"כ אחד קנה משני נחתומין הרי ה' כמנפול וכל הלוקח מהם צריך לעשר מכל א' ואחד כיון שאין ידוע מי הוא שקנה משנים וכ' כתבתי לעיל דכיון דעיקר גזירת הדמאי היה מ' הספק החמירו בכל ספיקותיו: ח הלוקח מן העני וכו'. משנה שם הלו' מן העני וכן העני שנתנו לו פרוס' פת או פלחי דבלה מעשר מכל אחד וא' ובתמרים ובגרוגרות בולל ונוטל כלומר מעשר מ' על הכל אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהמת' מרובה אבל בזמן שהמתנה מועטת מעשר מ' אחד ואחד ורבי יהודה לפרושי דברי ת"ק י' אתי וטעמא דמילתא כיון דנתן מתנה מרו' שסמו איש נדיב הוא ועישר הילכך מה' דמאי מן הספק אבל במתנה מועטת שה' כילי הוא ולא עישר ולפיכך לא יערב ה' שמא יפרים מן הדמאי על הודאי. וע"כ איירי מתני' בשידוע שהכל נותנים מתנה מרו' אבל אם מקצתן נותנים מתנה מרובה ומקצתן מתנה מועטת לא נמצא שיבא להפרים החיוב על הפטור או מן הפטור על החיוב וכיוצא בזה איכא בתוספתא דמחלק ב' שנת שובע לשאר השנים והיינו משום דבשנת שובע הכל נותנין מתנה מרובה מה ש' כן בשאר השנים דאיכא עין יפה ועין רעה ורבינו העתיק המשנה כצורתה ובירושלמי ג' מחלק בין שעת הגורן דבי ר' ינאי אמרי בשעת הגורן שנו שהכל נותנין מ' שהה וכו':

ט שחק את הפת וכו'. תוספתא פ"ה כלשון רבינו ומסיים עלה א"ר יהודה בד"א בשעת שובע אבל בשאר שנים מעשר מכל אחת ואחת וע"כ היינו טעמא דבשנת שובע א' נותנין מתנות מרובות ורבינו סמך על מ"ש לעיל מינה דאיירי במתנה מרובה:

י פועלים או אורחים וכו'. ג"ז שם בתוספתא פועלים וכן אורחים שהיו מסובין ואוכלין והותירו פרוסות ונתנום לשמש או שהיו אחרים מלקטים תחתיהם מעשר מכל אחד וא' וטעמא דמילתא דהוי מתנה מועטת ולפיכך לא יועיל שחיקת הפרוסות ואם היו גרוגרות לא תועיל בהם הבלילה:

אחר: ו הלוקח מן הפלטר אע"פ שהן דפוסין הרבה מעשר מאחד על הכל. שהנחתום שמוכר *למנפול עושה עיסתו דפוסין הרבה. אבל הלוקח מן המנפול מעשר מכל דפוס ודפוס. שהמנפול לוקח משני נחתומין: ז תשעה מנפולין שלקחו מעשרה נחתומין הואיל ואחד מהן לקח משנים כל הלוקח מאחד מן התשעה מעשר מכל דפוס ודפוס: ח הלוקח מן העני וכן העני שנתנו לו פרוסות פת או פלחי דבילה מעשר מכל אחת ואחת. ובתמרים ובגרוגרות בולל הכל ומעשר. אימתי בזמן שהמתנה מרובה. אבל במועטת מעשר מכל מתנה ומתנה: ט שחק את הפת ועשאה פירורין ואת הגרוגרות ועשאן דבילה מעשר מאחד על הכל: י פועלים או אורחים שהיו מסובין ואוכלין והותירו פרוסות מעשר מכל אחת ואחת:

*[נ"א פלטר]:

סליקו להו הלכות מעשר

ז תשעה מנפולין שלקחו מעשרה וכו'. ירושלמי שם:

ח הלוקח מן העני וכו' עד מכל מתנה ומתנה. משנה שם פ"ה (מ"ה) ופי' רבינו בולל ונוטל הוא שיערב הכל ויוציא המעשר מהכל וזה יהיה כשיתנו לו הרבה לפי שנאמר מאחר שזה הנותן נתן מתנה גדולה איש נדיב הוא ולא יקשה בעיניו *המעשר ונאמר שעכ"פ הוציא המעשרות ויתעשר הכל דמאי [ואם] היתה מתנה מועטת נחשוב עליו שהוא כילי ולא עישר ולפיכך לא יתערב הכל שמא יפרים מדמאי על הודאי *ורבינו שמשון פירש בולל דורס התמרים או הגרוגרות ומערבן יחד והם נבללים ומתערבים ונמצא מפרים מן החיוב על החיוב דקסבר יש בילה בדבר היבש אבל פרוסת פת ופלחי דבילה אין נבללין ואתי להפרים מן הפטור על החיוב בזמן שמתנה מרובה בזמן שהכל נותנים מתנה מרובה שכל המתנות שוות אז מועלת בילה אבל בזמן שהמתנה מועטת כלומר שמתנה האחד מעוטה מחבירתה לא מהני בילה דדילמא כל חד וחד לא מחרמי דיליה וחיישינן שמא מן הרוב מפרים על המועט כך נראה פי' משנה זו בירושלמי: ט שחק את הפת ועשאה וכו'. תוספתא שם: י פועלים או אורחים וכו'. גם זה שם בתוספתא:

*[ס"א כמעשר וככל אחד]: *[כ"כ רבינו שמשון כאי זה שינוי]:

סליקו להו הלכות מעשר

משנה למלך

בדעתי דרך אחר ולסיבת האריכות לא כתבתיו ומ"מ לא ראיתי לשום אחד מהראשונים שהביאו הירושלמי הזה ולא ידעתי למה. תו איתא התם רבי יונה בעי כמה דתימא תשעה פלטרין ועשרה נחתומין תומניא מן דהומניא וחד מן תרי ודכותה ט' נחתומין ועשרה פלטרין תומניא מן דהומניא ותרי מחד או תשב' מדתשעה וחד מן כולהון וצריך לעשר מכל ככר וככר ע"כ. כך היא הנוסחא הנכונה ופירושה בנסתפק רבי יונה היכא דאיכא ט' נחתומין ועשרה פלטרין מי אמרינן ח' פלטרין לקחו מח' נחתומין ושני פלטרין שנשארו לקחו מאחד נחתום וא"כ אין כאן מי שלקח משנים ולא מודה בזה רבי יהודה או דילמא תלינן שהט' פלטרין לקחו מט' נחתומין והפלטר הנשאר לקח מכולם וא"כ היינו מנפול דמודה רבי יהודה זה כוונת ר' יונה בבעיא הלזו. אך מאי דקשיא לי בזה הוא מה שכיים רבי יונה ומעשר מכל ככר וככר דאף דנימא דתלינן דהאי פלטר לקח מכולם מ"מ. אין לו יתר שאת ממנפול דמתניתין ובמנפול דמתניתין כתב רבינו דלר"י מעשר מכל דפוס ודפוס ולפי מה שלמדנו לעיל דרבי יהודה מחמיר במנפול טפי מרבי מאיר ואית ליה דמעשר מכל ככר וככר ניחא אך לדעת רבינו שפסק דר"י ס"ל במנפול דמעשר מכל דפוס ודפוס קשה ודע שגם דברי רבי יונה הללו לא הביאם רבינו בחיבורו ולא ידעתי למה השמיטם:

ו הלוקח מן הפלטר וכו'. (*א"ה עיין לעיל הלכה ה' במה שכתב הרב המחבר):

ח הלוקח מן העני כו'. תנן בפ"ה דדמאי הלוקח מן העני וכן העני שנתנו לו פרוסות פת או פלחי דבלה מעשר מכל אחד ואחד ובתמרים ובגרוגרות בולל ואוכל ונוטל א"ר יהודה אימתי בזמן שהמתנה מרובה אבל בזמן שהמתנה מועטת מעשר מכל אחד ואחד ע"כ. והנה טעמא דמתני' הוא משום דכשלקח פרוסות פת או פלחי דבלה צריך לעשר מכל א' ואחד משום דשמא האחד עישר והשני לא עישר ונמצא מפרים מן החיוב על הפטור או מן הפטור על החיוב אבל בתמרים וגרוגרות כשבוללם יכול להפריש מאחד על הכל משום דקא סבר יש בילה ונמצא מפרים מן החייב על החייב ומהפטור על הפטור. ובפי' בולל כתב הר"ש שהוא דורסן ובוללן אך רבינו בפי' המשנה כתב שיערב הכל ויוציא מעשר וכתב מוהרימ"ט בתשובה ח"א סי' ח"י דרבינו ס"ל דיש חילוק בין דבר דק שדרכו לימדד וכיון שמוציא במדה הרי הוא בלול ומעשר מן החייב שבו על החייב שבו וכר"ש שזורי דאמר יש בילה אבל פרוסות פת או פלחי דבילה שמוציא פרוסה אחת או פלח דבילה אחת למעשר ודאי אפור דשמא זה פטור היה ומעשר מהפטור על החייב. ודע שלפי סברת מוהרימ"ט שכתב דרבינו ס"ל יש בילה יתיישב מה שהקשה הראב"ד בפ"ו מהלכות מעשר דין ז' דלפי דברי מרן שם עיקר הקושיא משום דקי"ל אין בילה והראב"ד אזיל לשיטתיה דס"ל דאין בילה ופסק כשמואל וכמו שכתב בפ"א מהלכות מעשר שני דין א' יע"ש אבל הר"ש פירש בתמרים ובגרוגרות בולל ונוטל דורסן ובוללן יפה כדי שיהיו מעורבין ואזיל לשיטתיה שאם התמרים כמו שהם אין בהם בילה וכשמואל דאמר לכל אין בילה חוץ מיין ושמן ע"כ והנה נראה לפ"ז דמאי דקאמר שמואל לכל אין בילה חוץ מיין ושמן ע"כ לאו דוקא יין ושמן דה"ה לכל דבר הנבלל שנעשה הכל גוף אחד הוי כמו יין ושמן דיש להם בילה וכדתנן בפרק ג' דחלה הנוטל שאור מעיסה שלא הורמה חלתה ונתן לתוך עיסה שהורמה חלתה כו' מוציא חלה אחת על הכל ולא חיישינן דילמא מפרים מן הפטור על החייב משום דכיון דנתערב ונעשה הכל עיסה אחת יש בילה דומיא דיין ושמן ועיין בתרומת הדשן סי' ק"ל. וראיתי לרבינו עובדיה שכתב עלה דמתני' דקסבר יש בילה בדבר היבש אבל פרוסות של לחם ופלחי דבילה אין נבללין ואתי לאפרושי מן הפטור על החייב ע"כ. והנה הרב ז"ל ס"ל כהר"ש שצריך שידרוס הכל ויערבם וכמ"ש בתחלת דבריו אך מ"ש דיש בילה בדבר היבש לא ידעתי מהו דהא אין הדבר תלוי בדבר יבש או לח אלא הכל תלוי שאם הוא דבר שנבלל ונעשה גוף אחד שפיר אבל פרוסות של לחם דכל חד וחד עומד בפני עצמו אין בילה ולא ויבש בדין זה אין חילוק ביניהם. וראיתי בירושלמי עלה דמתני' רבי יוסי בשם ר' פדיה ר' יונה בשם חזקיה אין בילה אלא ליין ושמן בלבד רבי יוחן אמר ... כזיתים מתני' פליגא על רבי יוחנן בתמרים ובגרוגרות בולל ונוטל פתר לה עד כזיתים רבי יוסי ... רבי זעירא בדמאי התירו ע"כ. והנה פשט דברי הירושלמי הללו הם תמוהים דהקשו לרבי יוחנן ממת' ולא הקשו לרבי פדיה ולחזקיה דס"ל דאין בילה אלא ליין ושמן ותירוצא דפתר לה עד כזיתים לא מועיל לסברת רבי יוחנן וכי תימא דר' פדיה ס"ל דמתני' דקתני בולל היינו שידרסם וכדפירש הר"ש הוי דומיא דיין ושמן א"כ מאי הקשו לרבי יוחנן איהו נמי הכי מפרש לה. והנראה אצלי הוא דר' פדיה ורבי יוחנן פליגי במאי דנחלקו רבינו והר"ש דרבי פדיה ס"ל דאין בילה אלא ליין ושמן ולדיד' מתניתין דקאמר בולל הכוונה הוא שידרסם והוי כמו יין ושמן ורבי יוחנן דקאמר עד כזיתים דס"ל ד... כזיתים נבללים ויש בילה בתערובות בלבד אף שאינם נעשים גוף אחד ע"ז הקשו עליו ממתניתין דק' בולל וע"כ האי בולל הוא מערב בלבד וכמ"ש רבינו דאי הכוונה הוא בולל ודורס א"כ תיקשו מי' דאין בילה אלא ליין ושמן מדצריכו דריסה ולזה תירצו פתר לה עד כזיתים כלומר דתמרים וגרוג' אלו הם כזיתים ופי' בולל הוא מערב ורבי יוסי אית ליה דבדמאי התירו אף שהוא יותר מזיתים. ו... ראיתי לרבינו שהעתיק משנתנו כצורתה בפירקין וכתב ובתמרים ובגרוגרות בולל הכל ומעשר וכפי מ' בפי' המשנה האי בולל אינו דורס אלא מערב בלבד ועתה יש לעיין רבינו כמאן ס"ל דאי ס"ל דאין ב' אלא ליין ושמן א"כ בולל דמתני' הוא דורס וכבר כתבנו דאיהו ס"ל דבולל היינו מערב ואי ס"ל כר' יוחנן דעד כזיתים נבללין הוה ליה למימר דתמרים וגרוגרות אלו יהיו כזיתים דאז מועיל להם ביל' והנראה דרבינו ס"ל כרבי יוסי דקאמר בדמאי התירו ומש"ה סתם וכתב ובתמרים ובגרוגרות בולל ו' ומעשר ולפי זה הייתי יכול לומר דרבינו ס"ל דאין בילה אלא ליין ושמן ושאני הכא שהוא דמאי ובדמ' הקילו אלא שממ"ש בפ"ב מהלכות תרומות דין י"ג נתערב דבר שחייב בתרומה בדבר שאינו חייב כ' זיתי נקוף כו' משמע דאית ליה דאף בודאי יש בילה וכמ"ש מוהרימ"ט בתשובה שכתבנו לעיל. ורא' עוד לרבינו שכתב שחק את הפת ועשאה פירורין ואת הגרוגרות ועשאן דבילה מעשר מאחד על הכל ע' ודין זה מהתוספתא והנה פירורין הללו נתן בהם רבינו שיעור ונראה דכל שהם כשיעור תמרים וגרוג' שפיר דמי ובולל הכל ומעשר מאחד על הכל אלא שמ"ש ואת הגרוגרות ועשאן דבילה לא ידעתי פירו' דהא גרוגרות בלאו הכי יכול לעשר מאחד על הכל ע"י בלילה. ובמאי דתנן במתניתין דרבי יהו' מחלק בין מתנה מרובה למתנה מועטת כתב הר"ש דאתא רבי יהודה לומר דמועלת בילה בזמן שה' נותנים מתנה מרובה שכל המתנות שוות אבל בזמן שהמתנה מועטת שאחד נתן מתנה מרובה ואחד מ' מועטת לא מהני בילה דדילמא כל חד וחד לא מתרמי דידיה וחיישינן שמא מן הרוב מפרים על המו' ע"כ וכן פי' רבינו עובדיה ואני תמיה בזה דכיון דקי"ל יש בילה מאי איכפת לן שיהיו המתנות ש' או לא ואף אם תהיה המתנה האחת מרובה והב' מועטת כשבולל הכל ומפרים מהרוב ו' והמועט מועט דכי היכי דמהני בילה לומר שמפרים מהחייב על החייב ומהפטור על הפטור הכי נ' מהני בילה לומר שמפרים מהרוב רוב ומהמועט מועט ותו מי לא תנן בפ"ג דחלה זיתי מסיק שנתער' עם זיתי ניקוף ענבי בציר עם ענבי עוללות כו' מוציא תרומה ות"מ לכל ואוקמה למתני' שם הכ' דהיינו דתחילה דורך ענבים וכותש זיתים ועושה מהענבים יין ומהזיתים שמן ואח"כ מפרים דהש' יש בילה ולא איכפת לן התם אם הטבל הוא כמדת החולין או אם האחד מרובה מחבירו וא"כ ' לא ימנע אם מהכל הפרישו הבעלים המעשרות א"כ אין כאן שום חשש ואם הכל חיוב שפיר מפרים מ' על זה. ואם האחד עישר והשני לא עישר היינו טבל שנתערב בחולין דקי"ל דמוציא ממנו תרומה ומע' בין שיהיה הרוב טבל או הרוב חולין:

סליקו להו הלכות מעשר

הלכות מעשר שני ונטע רבעי

יש בכללן תשע מצות, שלש מצות עשה. ושש מצות לא תעשה. וזהו פרטן :

א) להפריש מעשר שני : ב) שלא להוציא דמיו בשאר צרכי בני אדם חוץ מאכילה ושתיה וסיכה : ג) שלא לאוכלו בטומאה : ד) שלא לאוכלו באנינות : ה) שלא לאכול מעשר שני של דגן חוץ לירושלים : ו) שלא לאכול מעשר תירוש חוץ לירושלים : ז) שלא לאכול מעשר יצהר חוץ לירושלים : ח) להיות נטע רבעי כולו קדש ודינו להאכל בירושלים לבעליו כמעשר שני לכל דבר : ט) להתודות וידוי המעשר :

וביאור מצות אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

א אחר *שמפרישין מעשר ראשון בכל שנה מפרישין מעשר שני שנאמר עשר תעשר את כל תבואת זרעך. ובשנה שלישית וששית מפרישין מעשר עני חלף מעשר שני כמו שביארנו : **ב** באחד בתשרי הוא ראש השנה למעשר תבואות וקטניות וירקות. וכל מקום שנאמר ראש השנה הוא אחד בתשרי. ובט"ו בשבט הוא ראש השנה למעשר האילנות. כיצד תבואה וקטניות שהגיעו לעונת המעשרות לפני ראש השנה של שלישית אע"פ שנגמרו ונאספו בשלישית מפרישין מהן מעשר שני. ואם לא באו לעונת המעשרות אלא לאחר ראש השנה של שלישית מפרישין מהן מעשר עני. וכן פירות האילן שבאו לעונת המעשרות קודם ט"ו בשבט של שלישית. אע"פ שנגמרו ונאספו אחר כן בסוף שנה שלישית מתעשרין לשעבר ומפרישין מהן מעשר שני. וכן אם באו לעונת המעשרות קודם ט"ו בשבט של רביעית אע"פ שנגמרו ונאספו ברביעית מפרישין מהן מעשר עני. ואם באו לעונת המעשרות אחר ט"ו בשבט מתעשרין להבא : **ג** *והחרובין אף ע"פ שחנטו פירותיהן קודם ט"ו בשבט מתעשרין להבא. הואיל ומתעשרות מדברי סופרים. יראה לי שאין הדברים אמורין אלא בחרובי צלמונה וכיוצא בהן שאין ראויין למאכל רוב האדם. והן הן שמתעשרות מדברי סופרים. אבל שאר החרובין יראה לי שהן כשאר פירות

א כמג עשין קל"ו :

השגת הראב"ד

*והחרובין אע"פ שחנטו פירותיהן וכו' עד שהן כשאר פירות האילן. א"א אין סברתו נכונה שלא חילקו בגמרא דר"ה אלא בין מעשר לשביעית אבל בין פירות לפירות לא חלקו ואם כדבריו מה ענין בנות שוח אצל חרובי שיטה וצלמונה שהן פסולת מינן ועוד אני אומר דחרובי שיטה וצלמונה פטורין הן לגמרי אבל כל פירות האילן מדבריהם חוץ מתירוש ויצהר וכשאמרו בגמרא אמינא לך אנא מעשר חרובין דרבנן הוא הדין לכל פירות האילן שהן מדרבנן אלא הכי קאמר ליה כיון שמעשר האילן מדרבנן אם נהגו שלא כדין לא מיחו בידם והטעם שנהגו בחרובין אחר לקיטה ולא נהגו בשאר אילנות אחר מפני שרוב העולם אין רצין אחריהם

רדב"ז (סכ"י)

פ"א **א אחר** שמפרישין מעשר ראשון וכו'. זה מבואר שאם אין ראשון אין שני ולכן צריך להפרישם אותם על הסדר שנאמר מלאתך ודמעך לא תאחר ואם הקדים שני לראשון עובר בלאו זה. ומעשר עני כלל רבינו בכלל הלכות מתנות עניים ועליו נאמר קצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההיא והנחת בשעריך ובא הלוי וגו' : באחד בתשרי הוא ר"ה וכו'. פ"ק דר"ה (דף יב) ת"ר ליקט ירק ערב ר"ה עד שלא בא השמש וחזר וליקט משתבא השמש אין תורמין מזה ע"ז לפי שאין תורמין ומעשרין לא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש ואם היתה שניה נכנסת לשלישית שניה מעשר ראשון ומעשר שני שלישית מעשר ראשון ומעשר עני הא דקתני ערב ר"ה שהם הוא באחד בתשרי : ובט"ו בשבט הוא ר"ה לאילנות וכו'. שם במשנה פלוגתא ופסק כב"ה דאמרין בט"ו בו : כיצד תבואה וקטניות וכו'. זה מבואר פ"ק דר"ה עונת המעשרות בינו האלן משתלמה התבואה וזיתים משיביאו שליש מאי משתלמה משתלמה ...רעים ותניא ר' יונתן בן יוסף אומר ועשת את התבואה לשלש השנים אל תקרי לשלש אלא לשליש וכבר ביאר רבינו עונת המעשרות בהלכות מעשר : וכן פירות האילן וכו'. שם בברייתא אבל האילן העושה בריכה אחת כגון דקלים וזיתים וחרובין אע"פ שחנטו פירותיהם קודם ט"ו בשבט מתעשרין לשנה הבאה ע"כ דאזלינן פירות אחר עונת המעשרות דהיינו אם ביאו שליש : והחרובין אע"פ שחנטו פירותיהן וכו'. תמיה לי טובא הלא שאר פירות האילן ...י לא אזיל בהו בתר חנטה אלא בתר עונת מעשרות א"כ מה חילוק יש בין שאר פירות האילן חרובים שהוצרך לומר מפני שמעשרותיהם דברי סופרים ובחרובי צלמונה ותו קשה כמאן ...ק אי כת"ק דברייתא דתניא אילן שחנטו פירותיו קודם ט"ו בשבט מתעשר לשנה שעברה ...' ואזיל בתר חנטה ואי כחנניה הרי הבוה קלים וזיתים וחרובין ותו דלא אפכתא בהך ...גיא מאן דאזיל בתר עונת המעשרות אלא תבואה וזיתים דאמרי' התם אמור רבנן אילן ...תר חנטה תבואה וזיתים בתר שליש ירק בתר קיטה והיינו ת"ק דברייתא וכן כתב רש"י ז"ל ...י רבי נחמיה לא הזכיר אלא שאין הולכין ...תר חנטה ולעולם אזיל בתר לקיטה וכן כתב ...ש"י אבל אילן שפירותיו נלקטים כאחד בתר קיטה אזלינן בהו ע"כ משמע שאין שם אלא שתי סברות או בתר חנטה או בתר לקיטה וי"ל שרבינו סובר דכל שאר האילנות חייבין במעשר מן התורה כאשר כתב בהלכות מעשר ...פיכך פסק כרבי נחמיה דמשוה כל האילנות' דתני אבל האילן העושה בריכה אחת כגון דקלים וזיתים וחרובין והשתא ניחא אמאי קתני זיתים הלא ת"ק מודה בזיתים אלא ...ק ליה כי היכי דאתה מודה בזיתים דלא אזלינן בתר חנטה ה"ה לכל האילנות דחד טעמא הוא ובזה פסק כרבי נחמיה דמסתבר טעמיה כיון דכולהו חייבין מן התורה אבל במה דסבר ...' נחמיה דאזלינן בהו בתר לקיטה לא פסק כוותיה דלא אזלינן בתר לקיטה אלא בירק ובאתרוג משום דגדלים על כל מים ופסק כת"ק דברייתא דאמר תבואה וזיתים בתר שליש ...טעמא מאי בהני משום דבהבאת שליש הגיעו לעונת המעשרות אף כל האילנות כיון שכולם חייבים מן התורה אזלינן בהו בתר עונת המעשרות כל חד וחד כדאית ליה ירושלמי ...פירות הלכו אחר שליש ובאורז אחר השרשה ובירק אחר לקיטה. והשתא אבאר הסוגיא לפי שיטת רבינו ת"ר אילן שחנטו פירותיו קודם ט"ו בשבט וכו' בשאר אילנות חוץ מהזית איירי ...אמר ר' נחמיה בד"א באילן שעושה כעין שתי בריכות שאין פירותיו נלקטין ביחד ומשום הכי אזלינן בהו בתר חנטה אבל אילן העושה בריכה אחת כגון דקלים וזיתים וחרובין אע"פ ...חנטו פירותיהן קודם ט"ו בשבט מתעשרין לשנה הבאה כיון שנלקטים כאחת אזלינן בהו בתר לקיטה אמר רבי יוחנן נהגו העם בחרובין כרבי נחמיה ואזלינן בהו בתר לקיטה ...בל בשאר אילנות לא נהגו כרבי נחמיה ולא ביאר רבי יוחנן בשאר אילנות ואפשר דסבר רבי יוחנן כרבי נחמיה במה ששוה כל האילנות והוקשה לו לרבינו מאי שנא שנהגו בחרובין ...חר לקיטה כיון שכל האילנות חייבין במעשר מן התורה ותירץ משום דהוו מדברי סופרים והיינו חרובי צלמונה איתיביה ר"ל לרבי יוחנן בנות שוח שביעית שלהן שניה מפני שעושות ...שלש שנים ואזלינן בהו בתר חנטה ובנות שוח הם תאנים רעות שגרמו שוחה לעולם ואין רוב בני אדם אוכלים אותם והם הגרועים שבמין התאנים דומיא דחרובי צלמונה ומסיק ולימא ...יה כי אמינא לך אנא מעשר חרובין דרבנן ואת אמרת לי שביעית דאורייתא כלומר אמינא לך אנא מעשר חרובין גרועין שהיא מדרבנן ואת אמרת לי שביעית שהיא נוהגת מן התורה ...פי' בפירות הגרועין. ומה שכתב רבינו והחרובין אע"פ שחנטו פירותיהם קודם ט"ו לשבט לישנא דרבי נחמיה נקט אבל לאו למימרא דאזלינן בהו אחר עונת המעשרות כשאר אילנות ...לא בתר לקיטה כסברת רבי נחמיה בכל האילנות כדכתב רש"י ז"ל וכל הסוגיא מתפרשת יפה לפי שיטת רבינו והראב"ד ז"ל אזיל לשיטתיה שהוא סובר דאין האילנות חייבין במעשר ...ן התורה חוץ מתירוש ויצהר ודחק עצמו לפרש כאשר תראה מלשונו ומ"מ כן נראה דעת רש"י והתוספות וקשיא לי מאי שנא דאזיל תנא דברייתא בזיתים בתר שליש ובענבים

בתר

כסף משנה

פ"א **א אחר** שמפרישין וכו' ובשנה שלישית וששית מפרישין מעשר עני וכו'. פרק קמא דר"ה (דף י"ב): ומ"ש כמו שביארנו. הוא בפרק ו' ממתנות עניים: **ב באחד** בתשרי הוא ר"ה וכו'. משנה שם: ומ"ש ובט"ו בשבט הוא ר"ה למעשר האילנות. ג"ז שם במשנה:

ג והחרובין אע"פ שחנטו פירותיהם וכו'. שם (דף ט"ו ע"ב) ת"ר אילן שחנטו פירותיו וכו' עד אם קיבלה אם לא קיבלה: ומ"ש רבינו יראה לי שאין הדברים אמורים וכו': כתב הראב"ד אין סברתו נכונה וכו'. וי"ל דרבינו לטעמיה דסבר דכל הדומה לדגן תירוש ויצהר חייב בתרומה ומעשרות מן התורה כדמשמע מדבריו בפ"ב מהלכות תרומות אבל קשה הא דאמרינן ר"פ כיצד מברכין (דף ל"ו) ה"א ה"מ במעשר אילן דבארץ גופה דרבנן ושמא י"ל שיפרש רבינו דהתם בפירות גרועים דוקא דומיא דצלף דביה איירי התם דלא הוי דומיא דתירוש ויצהר. ומ"ש שלא חילקו אלא בין מעשר לשביעית וכו' כלומר דאיכא מ"ד התם אתרוג בת ששית שנכנסה לשביעית פטורה מן המעשר ופטורה מן הביעור. ומה שכתב ואם כדבריו מה ענין בנות שוח וכו' טעמו שאם כדברי רבינו דהא דאמר רבי נחמיה והחרובין שחנטו פירותיהם וכו' בחרובי צלמונה שהם גרועות הדברים אמורים אם כן מאי מותיב ר"ל מבנות שוח ולי קשה עוד דקתני רבי נחמיה כגון דקלים וזיתים וחרובין קתני חרובין דומיא דדקלים וזיתים שאינם פסולת מינם ואפשר דה"ק רבינו יראה לי שמה שנהגו העם כרבי נחמיה בחרובין לא נהגו כן אלא בחרובי צלמונה וכיוצא בהן וכו' שאע"פ שרבי נחמיה בכל פירות האילן שעושין בריכה אחת אמרה לא נהגו כמותו אלא בחרובין ולא בכל החרובין אלא בחרובי צלמונה :

הירק

משנה למלך

פ"א ג יראה לי שאין הדברים אמורים אלא בחרובי צלמונה כו'. עיין לעיל בפרק א' מהלכות מעשר דין ט' :

פירות

ד הירק בשעת לקיטתו עישורו וכו': ה וכן האתרוג בלבד וכו'. משנה פרק ב' דבכורים (משנה ו) וכרבן גמליאל ואיתיה בפ"ק דר"ה (דף ג' וי"ד): ו ואע"פ שהולכין אחר לקיטתו וכו'. פ"ק דר"ה עלה ט"ו וכרבי יוחנן: כתב הראב"ד כמה דבריו מבולבלים וכו'. טעמו לומר שהוא ז"ל מפרש דע"כ לא אמרו ר"י ור"ל בת ששית שנכנסה לשביעית לעולם ששית דאזלי בתר חנטה אלא לענין אם הוא טבל ואם פטורה מן הביעור ולא איירו לענין אם מפריש מעשר שני או מעשר עני דבהא נקטינן כר' יוסי דאמר אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים אחר לקיטתו למעשר ופי' רש"י למעשר לענין שניה נכנסת לג' או שלישית נכנסת לרביעית ורבינו סובר דכיון דסמוך להא דרבי יוסי איתמר הא דר"י ור"ל בההיא גוונא דרבי יוסי איירו ופסק כוותייהו:

ז האביונות של צלף וכו'. ירושלמי ספ"ד דמעשרות אביונות נותנים עליהם וכו': כתב הראב"ד שגה זה המחבר כב"ש וכו'. טעמו מדגרסינן בר"פ כיצד מברכין (דף ל"ו) אמר רב יהודה אמר רב צלף של ערלה וכו' עד וב"ש במקום ב"ה אינה משנה וכיון דלב"ה אינו כלאים בכרם ה"ל ודאי אילן ודינו כשאר פירות האילן למ"ש ומ"ע ולפי זה בירושלמי הזה אתי כב"ש ולית הלכתא כוותיה ורבינו סובר שהירושלמי זה אפילו כב"ה אתי דאע"ג דס"ל דהוי כאילן ה"מ לכלאים ולערלה אבל לענין מעשר שני ומעשר עני החמירו בו וטעמא משום דכיון דאין בדבר זה הפסד החמירו בו ולשון הירושלמי מוכיח כן שכתב ולידא מלה כלומר לאי זה דבר נתנו עליהם חומרי זרעים משמע בהדיא דלא נתנו עליו חומרי זרעים אלא לדבר זה בלבד:

ח האורז והדוחן וכו'. בפ"ק דר"ה (דף י"ג ע"ב) תנן התם האורז והדוחן וכו' ופסק כשמואל דאמר הכל הולך אחר גמר פרי. ומ"ש וכן פול המצרי אע"פ שמקצתו השרים וכו'. שם פסק שמואל הלכה כר"ש שזורי דאמר הכי וכתב הראב"ד אם הכל הולך אחר גמר הפרי וכו'. ולכאורה נראה לתמוה שאם קושיא זו קושיא דשמואל אדשמואל ה"ל לאקשויי דאמר הכל הולך אחר גמר פרי ואיהו גופיה אמר הלכה כר"ש שזורי דאמר פול המצרי שמקצתו השרים לפני ר"ה ומקצתו לאחר ר"ה צובר גרנו לתוכו אבל לפי האמת אין כאן קושיא שהרי פירש"י וכי אמר שמואל הלכה כר"ש שזורי לא מטעמיה קאמר דאילו ר"ש שזורי טעמיה משום בילה וטעמא דשמואל משום דכוליה חדש הוא שגדל ונגמר אחר ר"ה עכ"ל וכך הוא מוכרח בגמרא וכך מבואר בדברי רבינו ואפשר דודאי דפשיטא להראב"ד הוא ולא בא להשיג על רבינו אלא מפני שהפשט לשון צובר גרנו לתוכו שלשון זה לא ידקדק אלא למאן דסובר דבתר השרשה אזלינן ואם יתרום מזה על זה ה"ל תורם מן החדש על הישן ולפיכך יצבור גרנו לתוכו כלומר יבלול אותו יפה לאחר שנתן מן הראשון בזוית זו ומן השניה בזוית זו יחזור ויצברנו לאמצע הגורן כדי שיהיה כולו כאחד ונבלל יחד יהיה נמלא כשיתרום ויעשר יהא מן החדש במעשר לפי מה שיש חדש בגורן ומן הישן לפי מה שיש ישן וכדפירש"י. וי"ל שרבינו מפרש לשון צובר גרנו לתוכו דהיינו לומר שאע"פ שלא יפרים מכל אחד לבדו אלא שצובר כל גרנו לתוכו ונמצא מעושר מזה על זה שפיר דמי לר"ש שזורי משום דיש בילה ולשמואל משום דכוליה חדש הוא. ומ"מ שותא דמרן הראב"ד ז"ל לא ידענא דסיים בה דהא קי"ל דאין בילה אלא ליין ושמן וזה אינו ענין למ"ד הכל הולך אחר גמר פרי ושמא י"ל דהדא ועוד קאמר חדא שאם הכל הולך אחר גמר פרי אין צריך לצבור גרנו לתוכו ואת"ל דלא אזלינן בתר גמר פרי אלא בתר השרשה כי צובר גרנו לתוכו מאי הוי הא קי"ל דאין בילה אלא ליין ושמן וכבר יישבתי דברי רבינו:

הבצלים

פירות האילן: ד הירק בשעת לקיטתו עישורו. כיצד אם נלקט ביום ראש השנה של שלישית אף ע"פ שבא לעונת המעשרות ונגמר בשנייה מפרישין ממנו מעשר עני. ואם נלקט ברביעית מעשר שני: ה *וכן האתרוג בלבד משאר פירות האילן הרי הוא כירק והולכין אחר לקיטתו בין למעשר בין לשביעית. כיצד אם נלקט בשלישית אחר ט"ו בשבט מפרישין ממנו מעשר עני אע"פ שנגמרה בשנייה וכן אם נלקט ברביעית קודם ט"ו בשבט מפרישין ממנו מעשר עני. נלקט ברביעית אחר ט"ו בשבט מפרישין ממנו מע"ש: ו ואף ע"פ שהולכין אחר לקיטתו אתרוג בת ששית שנכנסה לשביעית אפילו היתה כזית ונעשית ככבר חייבת במעשרות: ז *האביונות של צלף נותנין עליהן חומרי אילן וחומרי זרעים. שאם היו משנה שנייה שנכנסה לשלישית ונלקטו קודם ט"ו בשבט מפרישין מעשר ראשון ואחר כך מפריש מעשר אחר ופודהו. ואחר שפודהו נותנו לעניים ואוכל פדיונו בתורת מעשר שני. ונמצא כמו שהפריש מעשר שני ומעשר עני: ח *האורז והדוחן והפרגין והשומשמין אף על פי שהשרישו קודם ראש השנה אין הולכין בהן אלא אחר גמר הפרי ומתעשרין להבא. וכן פול המצרי אע"פ שמקצתו השריש לפני ר"ה ומקצתו לאחריו צובר גורנו לתוכו ותורם ומעשר מן הכל

כשאר פירות ומניחין אותן באילן הרבה לפיכך לא נחשבו בעיניהם עד שעת לקיטה מ"מ לא היה אלא מנהג והיכא דנהוג נהוג והיכא דלא נהוג לא נהוג והולכין אחר הנטה:

השגת הראב"ד

*וכן האתרוג בלבד וכו' עד חייבת במעשרות. א"א כמה דבריו מבולבלים ומקולקלים ומשובשים וזאת תוספת דברי רבי יוחנן ור"ש בן לקיש דאמרי תרווייהו אתרוג בת ששית שנכנסת לשביעית לעולם ששית וחייבים עליה משום טבל ופטורה מן הביעור ואם כן היינו אחר חנטה לשביעית מיהו לענין מעשר שני ומעשר עני אזלינן בתר לקיטה כר"י:

השגת הראב"ד

*האביונות וכו'. א"א שגה המחבר הזה כב"ש בעושין אותו ספק דאילו לב"ה אילן גמור הוא ואמרינן בברכות דאפילו בח"ל (לא) עבדינן כוותייהו:

השגת הראב"ד

*האורז וכו' וכן פול המצרי וכו'. א"א אם הכל הולך אחר גמר הפרי אין צריך לצבור גרנו לתוכו דהא ק"ל דאין בילה אלא ליין ושמן:

בתר הנטה והלא שניהם מן התורה אפי' לפי שיטת הראב"ד ז"ל ורש"י ז"ל כתב דס"י לעניים דאזלינן בהו בתר שליש וצ"ל דהדא מינייהו נקט:

ד הירק בתר לקיטתו עישורו וכו'. שם ת"ר ליקט ירק ערב ר"ה עד שלא תבא השמש וחזר וליקט משתבא השמש אין תורמים ומעשרין מזה על זה לפי שאין תורמין ומעשרין לא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש ואם היתה שניה הנכנסת לשלישית שניה מעשר ראשון ומעשר שני שלישית מעשר ראשון ומעשר עני כלומר מה שנלקט בשנה שניה של שמטה מעשר ראשון ושני ומה שנלקט בשלישית של שמטה מעשר ראשון ומעשר עני:

ה וכן האתרוג בלבד וכו'. פסק כרבותינו דאושא נמנו וגמרו אתרוג אחר לקיטה בין למעשר בין לשביעית ואמרינן עלה איתמר רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרווייהו אתרוג בת ששית שנכנסה לשביעית אפי' כזית ונעשית ככר חייבין עליה משום טבל. ולכאורה משמע דרבי יוחנן ור"ל כרבי יוסי בן אבטולמוס שהעיד משום חמשה זקנים אתרוג אחר לקיטתו למעשר ואחר הנטה לשביעית וא"כ קשיא על רבינו אין פסק כרבותינו דאושא דאזלי בתר לקיטה לשביעית וכרבי יוחנן ור"ל דאזלי בתר חנטה לשביעית וזו היא השגתו של הראב"ד ז"ל אבל כד מעיינת בה שפיר תשכח דלאו הכי הוא דלא מסתבר דרבי יוחנן ור"ל פליגי על מה שנמנו באושא אלא אתו לפרושי דהא דנמנו באושא דאתרוג בתר לקיטה לשביעית היינו דוקא להחמיר דנוהג באתרוג זה כל חומרי שביעית לאפוקי מדרבי יוסי דאמר בתר חנטה לפטור אותו מדין שביעית אבל לדון בו דיני שביעית להקל לא נמנו על זה וזהו שאמרו רבי יוחנן ור"ל בת ששית שנכנסת לשביעית לעולם ששית ונוהג בו כל דיני ששית להחמיר והרי הוא טבל כללא דמילתא דאזלינן באתרוג אחר חנטה ואחר לקיטה להחמיר וטעמא רבה איכא דאית ביה תרתי דהוא אילן וגדל על כל מים כירק וזהו שכתב רבינו ואע"פ שהולכין אחר לקיטתו וכו' ודוק ותשכח שאלו דברי רבינו כהוגן וכשורה בלא בלבול ושבוש:

ז האביונות של צלף וכו'. איברא דפשטא דסוגיין דפרק כילד מברכין (דף לו) אתיא כדברי הראב"ד דב"ש מספקא להו ובית הלל פשיטא להו דהוי אילן וב"ש במקום ב"ה אינה משנה ולא אמרינן בהאי פלוגתא כל המיקל בארץ הלכה כמותו בח"ל. והריני מפרש הסוגיא בדוחק לדעת רבינו רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דקא זריק אביונות וקא אכיל קפריסין דאביונות פירי נינהו ואית בהו משום ערלה וקא אכיל קפריסין דקפריסין לאו פירא נינהו א"ל מאי דעתיך כר"ע דמיקל ולעביד מר כב"ש דמקילי טפי דתניא צלף ב"ש אומרים כלאים בכרם לפי שהוא ירק וב"ה אין כלאים בכרם דאילן הוא אלו ואלו מודים שחייב בערלה ושבר רבינו דאי לאו דקים ליה לרבינא דהלכה כב"ש בהא לא הוה אמר ונעביד מר כב"ש דמקילי טפי ואע"ג דבעלמא הלכה כב"ה הכא מסתבר טעמייהו דב"ש א"נ הכי גמיר לה רבינא מרביה והדר שקיל וטרי תלמודא לתרוצי דב"ש כיון דס"ל לרבינא כוותייהו הא גופא קשיא אמרת צלף ב"ש אומרים כלאים בכרם אלמא מין ירק הוא והדר תני אלו ואלו מודים שחייב בערלה אלמא מין אילן הוא ל"ק ב"ש ספוקי מספקא להו ועבדי הכא לחומרא והכא לחומרא ובהכי סלקא קושיא למר בר רב אשי דזריק לאביונות משום דאזיל לחומרא כב"ש והדר פריך תלמודא מ"מ לב"ש הוי ליה ספק ערלה וספק ערלה בח"ל יורד ולוקט וא"כ אמאי היה זורק את האביונות כיון דלב"ש ספיקא הוא ומתרץ תלמודא אליבא דמר בר רב אשי כר"ע במקום רבי אליעזר עבדינן כוותיה וב"ש במקום ב"ה אינה משנה ולתרוצי לדמר בר רב אשי אמרי' הכי אבל סברת רבינא כדקאי קאי דהלכתא כב"ש בהא ואזלינן הכא לחומרא והכא לחומרא והא דפסק תלמודא כמר בר רב אשי אתיא נמי אליבא דב"ש ומשום חומרא כנ"ל לתרץ לפי מה שפסק רבינו ומ"מ שיטת הראב"ד נראה נכונה וכן פירש"י ז"ל:

ח האורז והדוחן והפרגין וכו'. תנן במסכת שביעית ומייתי לה בפ"ק דר"ה (דף י"ג) האורז והדוחן וכו' שהשרישו לפני ר"ה מתעשרין לשעבר ומותרין בשביעית וכו' ויהיב רבה טעמא מתוך שעשויין פרכין פרכין אזלי רבנן בתר השרשה כיון שכולם נשרשין יחד א"ל אביי וליצבור גרנו לתוכו מי לא תניא רבי יוסי בן כיפר אמר משום ר"ש שזורי פול המצרי שזרעו לזרע מקצתו השריש לפני ר"ה ומקצתו אחר ר"ה אין תורמין ומעשרין מזה על זה לפי שאין תורמין מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש כיצד הוא עושה יצבור גרנו לתוכו ונמצא תורם ומעשר מן החדש שבו על החדש שבו ומן הישן שבו על הישן שבו א"ל ר"ש שזורי קאמרת ר"ש שזורי סבר יש בילה ורבנן סברי אין בילה כלומר אין בילה אלא במשקין שנבללים יפה א"ר יצחק בר נחמני אמר שמואל הלכה כר"י בן כיפר שאמר משום ר"ש שזורי מתקיף לה רבי זירא ומי אמר שמואל הכי והא אמר שמואל לכל אין בילה חוץ מיין ושמן ואמתניתיה הא דאמר שמואל הכל הולך אחר גמר פרי. וכי קאמר שמואל הלכה כר"ש שזורי הלכה כוותיה ולא מטעמיה דאילו טעמיה דר"ש משום בילה וטעמיה דשמואל משום דאזיל בתר גמר פרי והכל חדש הוא שנגמר אחר ר"ה ופסק רבינו כשמואל דאזיל בהני אחר גמר פרי דהיינו הבאת שליש וא"ת כיון דפסק כשמואל אמאי בעינן שיצבור גרנו לתוכו ניזל בתר גמר פרי וזו היא השגתו של הראב"ד ז"ל ונראה לתרץ שלא הצריך רבינו לצבור גרנו לתוכו גבי אורז ודוחן וכל הנך אלא גבי פול המצרי שהשרים מקצתו לפני ר"ה ומקצתו לאחר ר"ה דאיכא למיחש שמא לא נגמר הכל יחד ואע"ג דס"ל לשמואל אין בילה מ"מ כיון שהדבר ספק אם נגמר הכל יחד בכה"ג סמכינן אבילה ונמצאו לשמואל ג' מימרות אחד הלכה כר"ש שזורי ב' לכל אין בילה חוץ מיין ושמן ג' הכל הולך אחר גמר פרי ובגמרא מצריך להו ע"ש. וא"ת היכי פסק כשמואל ושמואל גופיה לא ידעינן כמאן אמרה דלא כתנא דמתני' ולא כר"ש שזורי. י"ל שזאת הקושיא לא תפול על פסקי הלכות כיון דלא אשכחנא שום אמורא דפליג אשמואל בתר אמוראי אזלינן ופסקינן הלכתא ושמואל ידע דאיכא תנא דקאי כוותיה א"נ דהכי קבל מרבו שקבל מרבו הלכה כתנא דמתני' דאין בילה וקבל הלכה כר"ש שזורי וא"א לקיים שתי הלכות אלו אא"כ נלך אחר גמר פרי והלכתא כר"ש שזורי ולאו מטעמיה:

הבצלים

הכל כאחד שהכל הולך אחר גמר הפרי: **ט** הבצלים הסריסים שמנע מהם מים שלשים יום לפני ראש השנה. ושל בעל שמנע מהם שלש עונות לפני ר״ה מתעשרין לשעבר. מנע מהם פחות מכאן אע״פ שהתחילו ליבש קודם ר״ה מתעשרין להבא:

י *פול המצרי שהביא שליש לפני ר״ה אם זרעו לזרע מתעשר לשעבר. זרעו לירק מתעשר להבא. זרעו לזרע ולירק או שזרעו לזרע וחישב עליו לירק מעשר מזרעו על ירקו ומירקו על זרעו. לא הביא שליש לפני ר״ה אם זרעו לזרע זרעו מתעשר לשעבר וירקו בשעת לקיטתו עישורו. *והוא שליקט ממנו לפני ראש השנה. אבל אם לקט ממנו אחר ר״ה בין ירקו בין זרעו מתעשר להבא. *זרעו לזרע וחישב עליו לירק הולכין אחר מחשבתו. זרעו לירק וחישב עליו לזרע אין מחשבת זרע חלה עליו אא״כ מנע ממנו ג׳ אריות. והוא שהביא שליש לפני ר״ה *אבל אם לא הביא שליש אלא לאחריו אע״פ שלא נמנע מלארות ממנו ג׳ אריות זרעו לזרע ועשה כולו קצין גמורים לפני ר״ה זרעו מתעשר לשעבר. וירקו

השגת הראב״ד

*פול המצרי וכו׳. א״א והוא שליקט לפני ר״ה וכמה אני תמה על זה המחבר שסבר להורות מתוך התוספתא ומן הירושלמי ולא עלתה בידו כי אין התוספתא והירושלמי אצלינו מתוקנים כל צרכן ולא מספיקים כל הצורך והנה פול המצרי שהאריכו בו הרבה ולא הספיקו אמרו דאם הביא שליש לפני ר״ה אם זרעו לזרע מתעשר לשעבר ירקו מהו פטור או לא זרעו לירק מתעשר להבא זרעו מהו פטור או לא לפי שמצינו במשנה שאמר כשהר הזרעה לזרע ירקה פטור זרעה לירק מתעשר זרע וירק ובתוספתא אמרו השבת הזרעה לזרע ירקה פטור ועל פול המצרי לא שמענו ומי יורה דעה ומי יבין שמועה אף כי מצא ספרים משובשים איך יורה ומשהבר אפילו זה הפול כהשבר ושבת הוא שאם זרעו לזרע זרעו מתעשר לשעבר וירקו בשעת לקיטתו:

*והוא שליקט ממנו לפני ר״ה. א״א הירושלמי שהעתיק ממנו משובש והדבריו איך יהיו מתוקנים שאם לא הביא שליש לפני ר״ה אינו מתעשר לשעבר שהרי פסק במשנה הלכה שהולכים בו אחר גמר פרי והשליש הוא גמר פרי כשזרעו לזרע והיה לו לומר מתעשר להבא ואם ליקט ממנו אחר ר״ה בין זרעו בין ירקו מתעשר להבא

*זרעו לזרע וכו׳ עד שלש אריות. א״א לא ידענו מהו אריות והוא שליקט מהן ...

כסף משנה

ט הבצלים הסריסים וכו׳. משנה פרק שני דשביעית (משנה ט) וכחכמים. ומ״ש אע״פ שהתחילו ליבש וכו׳:

י פול המצרי שהביא שליש לפני ר״ה וכו׳ עשה קצין גמורין וכו׳ עד ומירקו על זרעו. פירוש קצין גמורים כתב הר״י קורקוס ז״ל דהיינו שנתמלא השבולת כל צרכה והוא יותר מתרמלו: כתב הראב״ד פול המצרי שהביא שליש וכו׳. א״א והוא שליקט לפני ר״ה וכו׳. והנה נוסחת ספרי הירושלמי שבידינו הוא כנוסחת רבינו ואע״פ שבתוספתא אמרו על פול המצרי לא שמענו מאחר שבירושלמי פירשו כל משפטיו למה לא נפסוק כמותו. ומ״ש אף כי מצא ספרים משובשים מאן נימא לן שנוסחת רבינו משובשת ואולי מפני מ״ש בהשגות שאחר זה כתב שמצא ספרים משובשים וגם איישב נוסחת רבינו. ומ״ש ומסהבר אפילו זה הפול כהשבר ושבת הוא המהני מאחר שבירושלמי איבעיא ולא איפשיטא היכי פשיט לה איהו ז״ל:

כתב עוד הראב״ד והוא שליקט ממנו לפני ר״ה א״א הירושלמי שהעתיק ממנו משובש וכו׳. וי״ל שרבינו מפרש הא דאמר שמואל בפ״ק דר״ה שהולכים אחר גמר פרי גמור קאמר וכן נראה מדברי התוספות שם. ועל מ״ש רבינו שלש אריות וכו׳ כתב הראב״ד לא ידענו מהו אריות ופירש דהיינו לקיטות. ועל מ״ש רבינו אם לא הביאו וכו׳ עד אע״פ שלא נמנעו. כתב הראב״ד נ״ל שהוא שבוש וכו׳ ולע״ד נראה דאין כאן שיבוש וה״ק הא דבעינן שימנע ממנו ג׳ אריות דוקא כשהביא שליש לפני ר״ה אבל אם לא הביא שליש אלא לאחריו לא בעינן שימנע ממנו ג׳ אריות. ומ״ש והטעם שאין מחשבת זרע הלה וכו׳ הוא ע״פ גירסתו ופירושו. ומ״ש אמת הוא כך מצא בירושלמי וכו׳ י״ל שטעם רבינו לסמוך על הירושלמי יותר מעל התוספתא משום דלא ידעינן אי מיתניא בי רבי חייא ורבי אושעיא:

פירות

רדב״ז

הבצלים הסריסים וכו׳. פ״ב דשביעית הבצלים הסריסים שמנע מהם מים שלשים יום לפני ר״ה מתעשרים לשעבר ומותרין בשביעית ואם לאו אסורין ומתעשרין לשנה הבאה ושל בעל שמנע מהם מים שתי עונות דברי ר״מ ... והלכה כחכמים. והבצלים הסריסים הם אשר צריכים השקאה תדיר ולפיכך ... ושל בעל הם שמשקים אותם ... וכיון שמנע מהם המים נגמר הפרי ... לשעבר ואם מנע מהם פחות מזה ... להבא שעדיין לא נגמר הפרי אלא ... דאזלינן בתר גמר פרי ובין אם ... מתני׳ כרבי יוסי הגלילי כדפרש״י ...

וירקו בשעת לקיטתו. מקצתו עשה קצין גמורין ומקצתו לא עשה זה שאמרו צובר גרנו לתוכו ונמצא מעשר מזרעו על ירקו ומירקו על זרעו: **יא** *פירות שנה שנייה שנתערבו בפירות שלישית. או של שלישית ברביעית. הולכין אחר הרוב. מחצה למחצה מפריש מעשר שני מן הכל. אבל לא מעשר עני שמעשר שני חמור שהרי הוא קדש ומעשר עני חול. וכן פירות שהן ספק אם פירות שנייה הם או פירות שלישית מפריש מהן מעשר שני: **יב** כל הפטור ממעשר ראשון פטור מן השני ומן העני. וכל שחייב בראשון חייב בשניהם וכל התורם מוציא מעשר. וכל שאינו תורם אינו מוציא מעשר זה. כל מי שאם תרם תרומתו תרומה כך אם עישר מעשר זה הרי הוא מעשר וכל מי שאין תרומתו תרומה כך אם הוציא מעשר זה אינו מעשר: **יג** פירות שהוציא מהן מע'ר קודם שיקבעו למעשר ה"ז אוכל מהן עראי קודם שיוציא מעשר שני. שאין הראשון קובע לשני. אבל משנקבעו למעשר אף ע"פ שהוציא את הראשון אסור לאכול מהן עראי עד שיוציא את השני או את מעשר עני: **יד** *מעשר שני הואיל וטעון הבאת מקום אין מביאין אותו מחו"ל כבכור בהמה. לפיכך לא חייבו להפריש מעשר שני בסוריא. *ויראה לי שמע"ש שמפרישים בארץ שנער ובמצרים פודין אותו ומביאין דמיו לירושלים. וכן יראה לי שלא חייבו

השגת הראב"ד

*פירות שנה שנייה וכו' עד ומעשר עני חול. א"א ולמה לא יפריש מעשר עני והלא יש עליהם איסור טבל והוכר במשכו ומצינו לרבי עקיבא על ספיקו עישר שני עישורים מע"ש ומע"ע ואפילו אחר הרוב אין אנו הולכין באיסורי טבל אלא בדמאי פרק המיני ממעשר שני ירושלמי:

השגת הראב"ד

*מעשר שני הואיל והוא טעון הבאת מקום כו' עד מעשר שני בסוריא. א"א אין הטעם הזה מספיק דר"ע הוא דס"ל הכי ולא אמר אלא ליקרב אבל לקדש מיהא קדוש והכי איתא בבכורות פ"ג וצ"ל מה שאמרו שאין מעשר שני בסוריא מן התורה קאמר ואם גזרו עליה מעשרות לא גזרו עליה נטע רבעי:

*ויראה לי שמע"ש וכו' עד סומכין עליהן. א"א אלו דברי חם:

כסף משנה

יא פירות שנה שנייה וכו'. משנה פ"ב דמכשירין (משנה יא) ולשון המשנה הולכים אחר הרוב [להקל] מחצה למחצה להחמיר וכתב רבינו מפרים מעשר שני מן הכל אבל לא מ"ע וכו' כך כתב רבינו בפירוש המשנה הנזכרת על מחצה על מחצה להחמיר והכי תנן בפ"ד דידים דמעשר שני הוי להחמיר לגבי מעשר עני: **וכתב** הראב"ד ולמה לא יפרים מ"ע וכו' ובאמת דברי רבינו תמוהים ור"ש פירש כהראב"ד שיפרים מעשר אחד ויתנה המעשר על מעות והפירות יחלק לעניים והמעות יאכל בירושלים והיינו שני עישורים דר"ע דפ"ק דעירובין ופרק קמא דר"ה. ועל מ"ש הראב"ד אפילו אחר הרוב אין נילך באיסורי טבל כתב הר"י קורקוס ז"ל לא ידעתי איך הקשה כן דאם זה נקרא טבל תיקשי ליה אמתני' דמכשירין שאמרה בהדיא דהולכים אחר הרוב לכן אני אומר דאין נקרא טבל אלא בשלא הוציא כל מה שצריך להוציא אבל זה כבר הוציא כל מה שצריך להוציא אלא שהמעשר שהוציא הוא ספק אם הוא שני או עני ומאחר שהוציא כל מה שצריך להוציא לא נשאר בו טבל וכיון שנסתלק מכאן דין טבל אלא שאנו מסופקים מעשר זה מה יעשה בו מותר לעשות חול קדש ולא קדש חול וזהו פירוש מה שאמרו הולכים להחמיר ולדעת הר"א והר"ש ה"ל לפרש ולומר מפרים שניהם אבל לשון הולכים להחמיר משמע דאחר אחד מהם אנו הולכים אלא שהולכים אחר החמור והוא השני שצריך לאוכלו בקדושה כך נ"ל לדעת רבינו ונראה חילוק נכון ומוכרח שאם המועט נשאר טבל כדברי הר"א איך אמרו הולכין אחר הרוב דטבל לא בטיל עכ"ל ומשום דקשיא ליה ההיא דפ"ק דר"ה דר"ע הפרים שני עישורין כתב לחלק ביניהם: וכן פירות שהם ספק וכו'. נלמד ממה שקדם בסמוך:

יב כל הפטור ממעשר ראשון וכו':

יג פירות שהוציא מהם מעשר ראשון וכו'. ירושלמי דמעשרות פ"ב:

יד מעשר שני הואיל וטעון הבאת מקום וכו' לפיכך לא חייבו להפרים מעשר שני בסוריא. בפ' בתרא דבכורות (דף נ"ג) אימא מתניתין דלא כר"ע דתניא ר"ע אומר יכול יעלה אדם מעשר בהמה מח"ל לארץ (בזמן שב"ה קיים) ויקריבנו ת"ל והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם בשני מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן מקום שאתה מעלה מעשר דגן אתה מעלה מעשר בהמה וממקום שאי אתה מעלה וכו' אפילו תימא ר"ע כאן ליקרב כאן ליקדש ובפ"ג דתמורה (דף כ"א) רבי ישמעאל אומר יכול יעלה אדם מעשר שני ויאכלנו בירושלים ודין הוא בכור טעון הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום וכו' אף מעשר אינו נאכל אלא בפני הבית בן עזאי אומר יכול יעלה אדם מעשר שני ויאכלנו בכל הרואה וכו' אף מעשר אינו נאכל אלא לפנים מן החומה ואע"ג דלגבי הבאה מח"ל בכור יליף ממעשר כמבואר בדברי ר"ע ורבינו תלה כאן מעשר בבכור אלא רצה לכלול רבינו גם דברי רבי ישמעאל ודברי בן עזאי כלומר הואיל וטעון הבאת מקום וכו' ולמד מן בכור אמסכתא למעשה דרבנן שלא יעלו אותו מח"ל דאילו מן התורה אין מעשר בח"ל וז"ש לפיכך לא חייבו וכו' כלומר כי היכי דבכור אין מעלין אותו גם מעשר אין מפרישין אותו ולפיכך לא חייבו ומה שחייבו בשנער ומצרים מפני מעשר עני ומ"מ לא יעלה אותו עד שיפדנו מאסמכתא דבכור כך נ"ל ביאור דברי רבינו עכ"ל הר"י קורקוס ז"ל: כתב הראב"ד אין הטעם הזה מספיק וכו'. כתב הר"י קורקוס ז"ל אפשר שאע"פ מספיק הוא דבשלמא בבכור אפשר לומר בו יאכל במומו אבל במעשר שני טעון הבאת מקום ואם יפרישו יהיו צריכין להעלותו ואנן קי"ל דאין מביאין אותו מח"ל לכך לא חייבו בסוריא ובמצרים ובשנער חייבו מפני שהיו עניי ישראל מצויים שם ויפדנו ויעלה פדיונו אבל בסוריא נראה שלא היו עניים מצויים שם וגם שיטעו ויסברו שהיא כשאר א"י ויעלו המעשר עצמו. ומה שרצה לומר שמה שאמרו אין מע"ש בסוריא מן התורה קאמר וגזרו מעשרות ולא נטע רבעי אינו משמע כן פ"ה דמעשר שני גם פ"ז דפאה כי שם אמרו לא למדו נטע רבעי אלא ממעשר כמה דתימא אין מעשר שני בסוריא כך אין נטע רבעי בסוריא מוכח בהדיא דפקולים הם עכ"ל:

רדב"ז

כתבו ששם לא הסם רבינו למה שנראה מהתוספתא דקאי על דברי רשב"ג דמשמע דמשהגר הוא דכיון שעשה אותו קצין גמורים שיתעשר הזרע למעשר אע"פ שליקט אותו אחר ר"ה וירקו אחר לקיטתו עיבורו: מקצתו עשה קצין וכו'. בירושלמי ודמיא להך דפגינו לעיל כול המצרי שהשרים מקצתו לפני ר"ה וכו' והיינו זהו שאמרו צובר גרנו לתוכו שהזרע והירק מעורב יחד ובכה"ג שמכי' אבילה כדכתיבנא לעיל:

יא פירות שנה שנייה שנתערבו וכו'. סובר רבי שלא אמרו שהטבל והדמאי אי הולכין בו אחר הרוב אלא מפני שיש בו תרומ מעשר או ספק תרומת מעשר אבל מעש ומעשר שני הכל הולין אלא שמעשר שני נקר קדש לענין שצריך לאוכלו בירושלים ואזלינן בת בתר רובא וא"ת בשלמא בזמן שהרוב מעשר ש או מחצה על מחצה מפרים על הכל מעשר ש ואוכלו בירושלים אבל היכא שהרוב מעשר ע הרי יש בתוכו מעשר שני וצריך לאכול או בירושלים או לפדותו וכ"ת דאה"נ שצריך הש להעלותו או לפדותו ה"ה לו לפרש וי"ל כיון דקי' רובא דאורייתא סמכינן עליה והוי כאילו כו מעשר עני בנתבטל המיעוט אצל הרוב ול ירדתי לסוף דעת הראב"ד שהביא ראיה מהא דרבי עקיבא שנהג בו שני עישורין דהא קי כרבותינו דהושא דנמנו ואמרו אחר לקיטתו נ למעשר בין לשביעית והשבר דרבי עקיבא מד חסידות ולא היה צריך אלא מעשר אחד ה שנייה מעשר שני ואם שלישית מעשר עני ולי למימר דהלכה כר"ע ולהלכה עשה דהא ר יוסי בן אבטולמוס העיד משום המשה זקני אתרוג אחר לקיטתו למעשר ולא פליגי ה לענין שביעית ומ"מ למדתי מעובדא דר דאמרינן עלה בירושלמי שהפרים מעשר א למעשר שני ופדאו והלקו לעניים דהיכא ד מחצה על מחצה מפרים אחד למעשר שני וש ומחלקו לעניים דאע"ג דלא קי"ל כר"ע ב אתרוג ילפינן מיניה לענין אם נתערבו הפי ולענין ספק ככ"ל אעפ"י שלא נתבאר בד רבינו:

יב כל הפטור ממעשר ראשון וכו'. נתבאר כיוצא בזה פ"ק דמעשרו

יג פירות שהוציא מהם מעשר ראשון ו ירושלמי פ"ב דמעשרות ראשון שיטבול לשני מה אם בשעה שיש עליה ז שני מעשרות את אמר מותר בשעה שאין ע אלא זיקת מעשר אחד לא כ"ש ע"כ. וכי ה דתרומה אינה קובעת אלא בדבר שנגמ מלאכתו כן מעשר ראשון אינו קובע לשני א"כ הוקבעו הפירות למעשר ואם נקבעו אוכל מהם עראי:

יד מעשר שני הואיל וטעון הבאת מקום ו תמורה פרק אלו קדשים (דף כ"א) רבי ישמעאל אומר יכול יעלה אדם מעשר שני ויא בירושלים ודין הוא בכור טעון הבאת מקום ומעשר טעון הבאת מקום מה ב אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר אינו נאכל אלא בפני הבית ומסיק דכתיב ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך וגו' הקיש מעשר לבכור מה בכור אינו נ אלא בפני הבית אף מעשר אינו נאכל אלא בפני הבית ובספרי יליף לה מהאי קרא קדשיך אשר יהיו לך וגו' מכאן שמביאין קדשים מחו"ל לארץ יכול אף בכור ומעשר תלמוד לומר רק ופסק רבינו פירקא קמא דבכורות דאין מעלין בכורות מח"ל ואם ה אין מקבלין ממנו ולא יקרב אלא יאכל במומו ובשלמא בכור יש בו קדושה אבל מ אין בו קדושה ומודה ר"ע שאין במעשר קדושה א"כ יספיק טעם זה לענין שלא חייבו מ שני בסוריא כיון שאין בו קדושה וגרסי' בירושלמי דפאה פ"ז רבי יהודה אומר לא נ נטע רבעי אלא ממע"ש כמה דתימא אין מע"ש בסוריא ודכוותה אין נטע רבעי בס ומ"ש הראב"ד ז"ל בפירוש זה הירושלמי דחוק מאד ע"ש והשכיל שדברי רבינו נכונ ויראה לי שמעשר שני וכו'. בפ"ק דה' תרומות כתב ונביאים התקינו שיהיו נוהגו בארץ שנער והחכמים הראשונים התקינו שיהיו נוהגות אף בארץ מצרים ובארץ עמון ומואב והראב"ד לא השיגו שם וכיון שהוא מודה דבמקומות אלו חייבים במע"ש ע"כ יפדו אותו שהוא מקום רחוק דכתיב כי ירחק ממך המקום וא"כ נ"ע מה היתה כוונתו שכתב אלו דברי רות וכ"ת שדעתו הוא שיפדו אותו במקומו ויאכלו הפדיון א"כ למאי נ"מ שתקנו מעשר במקומום

מעשר

משנה למלך

יא פירות שנה שניה שנתערבו וכו'. גרסי' בתוס' פ"ד דדמאי מצרפין פירות ח"ל על פירות שניה כדי שירכו על פירות שלישית לפוטרן מן מעשר שני מצרפין מפירות ח"ל על פירות שלישית כדי שירכו על פירות רביעית לפוטרן מן מעשר עני ע"כ:

יב כל הפטור ממעשר ראשון פטור מן השני כו'. וגן כל הפטור מן התורה ממעשר ראשון פטור מן התורה ממע"ש. והוצרכתי לזה לפי שראיתי לסמ"ג עשין קל"ז שכתב דבספרי פרשת ראה משמע דמע"ש נוהג בכל דבר ומשמע מדבריו שם דאפילו בירק נוהג מע"ש מן התורה וכל כך הוחזק דין זה בעיניו עד שנעשין קס"א גבי מע"ע כתב אע"פ שבספרי משמע דמע"ש נוהג מן התורה בירקות זהו מפני רבוי המקראות אשר שם אבל במע"ע שלא מצינו רבוי יש להשוותם לתרומה ול ראשון ע"כ. ודין זה הוא תימה בעיני לחלק בין מע"ש לשאר מעשרות ולא ראיתי לשום אחד מ המורים שחילקו חילוק זה ואין ספק אצלי דהראשונים ז"ל דלא חילקו חילוק זה סוברים דברייתא אסמכתא בעלמא היא. וראיתי להרמב"ן בפרשת ראה שכתב וז"ל ויש ברייתות שנויות בת"כ ו לאסמכתות וכן מטעות ע"כ. (*א"ה וכ"כ בתוס' פ"ע דבכורות (דף נ"ד) ד"ה ושני ובשבת (דף ר"מ

חייבו מקומות אלו במע"ש אלא כדי לקבוע מעשר עני כדי שיהיו עניי ישראל סומכים עליהם:

פרק שני

א מעשר שני נאכל לבעליו לפנים מחומת ירושלים שנאמר ואכלת לפני י"י אלהיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם וגו'. ונוהג בפני הבית ושלא בפני הבית אבל אינו נאכל בירושלים אלא בפני הבית שנאמר מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך. כפי השמועה למדו מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר שני לא יאכל אלא בפני הבית: **ב** מדת חסידות שפודין מע"ש בזמן הזה בשוויו כדרך שפודין אותו בפני הבית. *והורו הגאונים שאם רצה לפדות שוה מנה בפרוטה לכתחלה בזה"ז פודה. לא יהיה זה חמור מן הקודש ומשליך הפרוטה לים הגדול: **ג** וכן אם חילל מעשר שוה מנה על שוה פרוטה מפירות אחרות ה"ז מחולל. ושורף את הפירות שחילל עליהם כדי שלא יהיו תקלה לאחרים. כפדיון נטע רבעי בזה"ז כמו שבארנו בהלכות איסורי מאכלות: **ד** כשם שאין אוכלין מעשר שני בזמן הזה בירושלים כך אין פודין אותו שם. ואין מחללין אותו ואין מוכרין אותו. ואם נכנס בירושלים אף בזמן הזה אין מוציאין אותו משם ומניחים אותו שם עד שירקב וכן אם עבר והוציאו משם מניחין אותו עד שירקב. לפיכך אין מפרישים מעשר שני בירושלים בזה"ז אלא מוציאין את הפירות בטבלן חוץ לעיר ומפרישין אותו שם ופודהו. ואם הפרישו שם בזמן הזה ירקב: **ה** כל האוכל כזית מעשר שני או ששתה ממנו רביעית יין חוץ לחומת ירושלים [א]לוקה שנאמר לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך ויצהרך וגו'. ולוקה על כל אחד ואחד בפני עצמו. לפיכך אם אכל שלשתן חוץ לחומה לוקה שלש מלקיות שנאמר ואכלת לפני י"י אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ונאמר לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו' למה פרטן ולא אמר לא תאכלם בשעריך לחייב על כל אחד ואחד בפני עצמו: **ו** אינו לוקה מן התורה עד שיאכלנו אחר שנכנס לחומת ירושלים שנאמר לא תוכל לאכול בשעריך וגו' ואכלת לפני י"י אלהיך. כיון שנכנס למקום אכילתו ואכלו בחוץ לוקה. אבל אם אכלו קודם שיכנסו לירושלים מכין אותו מכת מרדות מדבריהם: **ז** מקצת מעשר בפנים ומקצתו מבחוץ האוכל מזה שעדיין לא נכנס מכין אותו מכת מרדות. והאוכל בחוץ מזה שנכנס לוקה: **ח** [ב]אין פודין מעשר שני בירושלים אלא א"כ נטמא שנאמר כי ירחק ממך המקום בריחוק מקום הוא נפדה ואינו נפדה בקירוב מקום. היה הוא בפנים ומשאו בחוץ אפילו היה אוחז אותו בקנה הואיל ולא נכנס המעשר

[א] סמ"ג לאוין רכ"ד: [ב] סמ"ג עשין קל"ו:

השגת הראב"ד

*והורו הגאונים וכו'. וכן אם חילל מעשר וכו' עד בהלכות איסורי מאכלות. א"א תמה אני אם אמרו הגאונים שיפדה מעשר שני אפילו בזה"ז פירות על פירות אלא במעשר שני של ח"ל שעשאו כדמאי:

כסף משנה

פ"ב א מעשר שני נאכל לבעליו לפנים מחומת ירושלים. משנה בסוף זבחים (דף קי"ב:) ובפרק אלו הן הלוקין. ומה שכתב ונוהג בפני הבית ושלא בפני הבית אבל אינו נאכל בירושלים אלא בפני הבית וכו' מפני כשמועה למדו וכו'. פ' אלו הן הלוקין (דף י"ט) כתב סמ"ג על מ"ש רבינו אף מע"ש לא יאכל אלא בפני הבית ובספר התרומה כתב שאם הפירות לא הוכשרו שמותר אף בזמה"ז לאכלן בירושלים לא ידעתי מניין לו ע"כ.*ואיני יודע מאי קשיא ליה שרבינו מביא ראיה מהפסוק שאינו נאכל אלא בפני הבית וכי לא הוכשר מאי הוי:

ב מדת הסידות שפודין מעשר שני וכו' והורו הגאונים שאם רצה לפדות שוה מנה בפרוטה לכתחלה בזמן הזה פודה וכו'. דין ההקדש פרק המקדיש ופרק הזהב:

ועל מה שכתב ומשליך הפרוטה לים הגדול כתב סמ"ג אבל לשאר נהרות צריך לשחקה בתחלה כדאיתא בפ' כל שעה: **ג** ועל מה שכתב רבינו וכן אם חילל מעשר שני שוה מנה על שוה פרוטה מפירות אחרות. כתב הראב"ד תמה אני אם אמרו הגאונים וכו'. ברפ"ד יתבאר טעמו וטעם רבינו ומ"מ מה שכתב הראב"ד שרבינו תלה זה בדברי הגאונים אין נראה כן מדברי רבינו שלא כתב בשם הגאונים אלא שאם רצה לפדות שוה מנה בפרוטה פודה:

ד כשם שאין אוכלים מעשר שני וכו' עד לפיכך אין מפרישין מעשר שני בירושלים בזמן הזה. תוספתא פ"ג דמעשר שני ונראה לי דהא דאין פודין אותו שם היינו דוקא במעשר שלא נטמא אבל אם נטמא פודים אותו בירושלים כמו שכתב לקמן בסמוך ובפ"ג ומתניתין היא בפ"ב דמעשר שני. וכתב הטור מעשר שני בזה"ז מותר להכשירו כדי שיטמא והכי אמרינן בירושלמי פרק שלישי דמעשר שני הלכה שמית רבי פנחס מסאב לה ופדי לה. ומה שכתב רבינו מוציאין את הפירות בטבלן חוץ לעיר ומפרישין אותו שם ופודהו. שם אמר רבי זעירא רבי חנינא ורבי יונתן וריב"ל עלו לירושלים נתמנו להם פירות ובקשו לפדותן בגבולין אמר לון חד סבא אבוכון לא הוון עבדין כן אלא מפקן חוץ לחומה ופודים אותן שם:

ה כל האוכל כזית מעשר שני וכו' לוקה כו'. משנה פ' אלו הן הלוקין (דף י"ג): ומ"ש ולוקה על כל א' וא' בפני עצמו וכו'. שם ופ"ק דכריתות:

ו אינו לוקה מן התורה וכו'. פרק אלו הן הלוקין (דף י"ט:) א"ר אסי אמר רבי יוחנן מעשר שני מאימתי חייבים עליו משיראה פני החומה מ"ט דאמר קרא לפני ה' אלהיך תאכלנו וכתיב לא תוכל לאכול בשעריך כל היכא דקרינן ביה לפני ה' אלהיך תאכלנו קרינן ביה לא תוכל לאכול בשעריך וכל היכא דלא קרינן ביה לפני ה' אלהיך תאכלנו לא קרינן ביה לא תוכל לאכול בשעריך (וקודם מימרא זו איתא התם) אמר רב ביבי אמר רב אסי מניין למע"ש טהור שפודין אותו אפילו בפסיעה אחת סמוך לחומה שנאמר כי לא תוכל שאתו והקשו התוספות א"כ שמותר לאכול כל שלא נכנס לפנים מן החומה למה הוזקק לפדות לעולם מע"ש ותירצו דאע"ג דליכא לאו מ"מ עשה איכא דכתיב וצרת הכסף אבל לא בלא פדייה וזהו מכת מרדות שכתב רבינו:

ז מקצת מעשר בפנים וכו'. שם לענין בכורים וילפינן מינה למעשר שני:

ח אין פודין מעשר שני בירושלים. במשנה פרק כיצד צולין (דף ע"ה): ומ"ש אא"כ נטמא וכו'. בפרק אלו הן הלוקין (דף י"ט:) אר"א מניין למעשר שני שנטמא שפודין אותו אפילו בירושלים ת"ל כי לא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה: ומ"ש היה הוא בפנים וכו'. שם בעיא ופשטוה מדכתיב כי ירחק ממך המקום ממילואך פי' מלואך משאך ומפרש דה"ק אפילו לא יהיה המקום רחוק אלא משאך ה"ז נפדה: ומ"ש אפילו היה אוחז אותו בקנה וכו'. שם

*עי' ב"ח סי' של"א. וכאן מוכח איזה טעות

רדב"ז

קומות אלו ומתוך כך אני אומר שדעתו הוא להשיג על רבינו כיון שאמר שבסוריא לא קנו מעשר שני שהיא קרובה לא"י למה תקנו בח"ל שהן מקומות רחוקים מארץ ישראל יותר וריא אלא ודאי בסוריא תקנו מעשר שני כאשר כתב בהשגתו הראשונה ורבינו כתב ך קושיא זו שלא תקנו מקומות אלו במעשר שני אלא כדי לקבוע מעשר עני לפי שבמקומות ו היו מצויין הרבה ישראל והיו בהם עניים בה כדי שיסמכו על מעשר עני מה שאין כן וריא שהיא קרובה לא"י והיו סומכין על מעשר י שבארץ ישראל ועל טעם זה כתב הראב"ד ם דברי רוח ובכלת רבינו נכונה בטעמא כאשר כתבתי וברוח פיו יחיהו חיים:

ב א מעשר שני נאכל לבעליו וכו'. זה מבואר בכתוב ואיתא בפרק רל: ונוהג בפני הבית ושלא בפני הבית וכו'. נה פ"ב דבכורים ונוהג בכל הפירות בפני ית ושלא בפני הבית: אבל אינו נאכל בירושלים ו'. בברייתא סוף פ"ג דתמורה כתבתיה למעלה וס דהוקש מעשר שני לבכור מה בכור אינו כל אלא בפני הבית אף מע"ש אינו נאכל אלא ני הבית: **ב** וכיצד יעשה. מדת חסידות הוא פדה בשוויו כדרך שפודין אותו בזמן הבית ומעלה הפדיון ואוכלו בירושלים: ורו הגאונים שאם רצה לפדות שוה מנה בפרוט' וכו'. הטעם מבואר כיון דבפני הבית אם ר והללו על שוה פרוטה מחולל שלא בפני הבית אפילו לכתחילה יכול לעשות כן: וכן אם חילל שוה מנה על שוה פרוטה מפירות אחרות וכו'. ערכין פרק המקדיש שדהו ף כ"ט) אמר שמואל הקדש שוה מנה שחיללו ל שוה פרוטה מחולל אימור דאמר שמואל בחיללו תחילה מי אמר ה"מ בזמן בית המקדש יכא פסידא אבל בזמן הזה אפילו לכתחילה א הכא שוה פרוטה קאמר והקשה הראב"ד ל פ"י מהלכות אסורות דילפינן קדש ם ממעשר שני מה להלן כסף אף כאן כסף ש לומר דלא אמרינן הכי אלא בזמן שבית קדש קיים אבל בזמן הזה מחללין לכתחילה שר שני והקדש שוה מנה על שוה פרוטה כדין נטע רבעי:

כשם שאין אוכלין מעשר שני וכו'. תוספתא קרוב ללשון רבינו וטעמא כדאמרן שהוקש מעשר שני לבכור:

כל האוכל כזית מעשר שני וכו' זה. מבואר בכתוב: לפיכך אם אכל שלשתן וכו'. ק אלו הן הלוקין (דף י"ט) מני בכלל ידי מלקיות האוכל מעשר שני חוץ לחומה מרינן בגמרא מכדי כתיב ואכלת לפני ה' היך במקום וגו' לכתוב רחמנא לא תוכל וכלם מיהדר מיפרש בהו רחמנא למה לי אלא ליהודי לאוי לכל חד וחד:

אינו לוקה מן התורה וכו'. שם אמר רבי יוחנן מעשר שני מאימתי חייבין עליו שראה פני החומה מ"ט דאמר קרא לפני ה' היך וגו' כדכתב רבינו ומעשר שני חוץ חומה דתנן במתניתין היינו נמי בדעייליה ופקיה דלא קרינא ביה לפני ה' אלהיך אלא א"כ הכניסו בפנים:

מקצת מעשר בפנים וכו' והאוכל בחוץ מזה שנכנס לוקה. כגון שחזר והוציאו ד"א לא ילקה עד שיכנס כולו וילא קמ"ל:

ח אין פודין מעשר שני וכו'. פרק אלו הן הלוקין שם ומייתי לה בפרק הזהב (דף ג) אמר רבי אלעזר מנין למעשר שני שנטמא שפודין אותו אפילו בירושלים ת"ל כי לא תוכל אתו ואין שאת אלא אכילה שנאמר וישא משאות אתו מאת פניו וגו' אע"ג דמעשר שני טהור אינו פדה בירושלים דכתיב כי ירחק ממך המקום נתת בכסף בריחוק מקום אתה פודה ולא בקירוב קום מ"מ כיון שנטמא פודין אותו אפילו בירושלים: היה הוא בפנים ומשאו מבחוץ וכו'. פרק ואלו הן הלוקין (שם) פשיטא הוא בחוץ ומשאו בפנים קלטוהו מחיצות הוא בפנים ומשאו בחוץ

משנה למלך

פ"ב א אבל אינו נאכל בירושלים אלא בפני הבית כו'. לקמן פ"ו מהלכות בית הבחירה דין י"ד ובדברי הראב"ד שם ובמה שכתבתי שם ודוק. ועיין בסוף ספר קרבן החגיגה (דף נ"ט): ד"ה ואלו דכל שני דרבות דספרי אסמכתא בעלמא נינהו ועיין בתוס' ערכין (דף ל"ז) ד"ה מאן ובע"ז (דף נ"ח) ד"ה נגר:

המעשר ה"ז מותר לפדותו שם בצד החומה: ט מעשר שני שנכנס לירושלים *אפילו של דמאי אסור להוציאו משם שכבר קלטוהו מחיצות. וכן פירות הנלקחין בכסף מעשר שנאמר ואכלת לפני י"י אלהיך. עבר והוציאן או שיצאו בשגגה יחזרו ויאכלו בירושלים. וקליטת מחיצות מדבריהם אפילו מעשר שאין בחומשו שוה פרוטה שהוא מדבריהם מחיצות קולטות אותו ואסור להוציאו. אבל מעות מעשר שני נכנסין לירושלים ויוצאין: י פירות שנגמרה מלאכתן ועברו בתוך ירושלים ויצאו אינו יכול להוציא עליהן מעשר שני מפירות אחרות שלא נכנסו לירושלים. אלא יחזור מעשר שני שלהן ויאכל בירושלים ואינו נפדה בחוץ. אפילו עשה כל הפירות האלו מעשר שני אחר שיצאו על פירות אחרות שלא נכנסו יחזרו ויאכלו בירושלים. חומר הוא במחיצות ירושלים הואיל וקלטו קלטו: יא פירות שלא נגמרה מלאכתן שעברו בירושלים ויצאו, כגון סלי ענבים לגת וסלי תאנים במוקצה מותר לפדות מעשר שני שלהם בחוץ. וכן פירות דמאי אע"פ שנגמרה מלאכתן ועברו בירושלים ויצאו פודין מעשר שני שלהן בחוץ: יב פירות מע"ש שנטמאו בירושלים ופדאן אם נטמאו בולד הטומאה אסור להוציאן. אלא יאכלו בפנים מפני שולד הטומאה מדבריהם. ואם נטמאו באב הטומאה או שנטמאו בחוץ ואפילו בולד הטומאה אע"פ שנכנסו לירושלים הרי אלו נפדין ונאכלין בכ"מ: יג בד"א כשהכניסן ע"מ שלא תתפשם המחיצות. אבל אם לא התנה הוא"ל ונכנס הרי הוא טהור מן התורה [שאין ולד מטמא שני מן התורה] וכבר קלטוהו מחיצות ואינו יוצא: יד *תלתן של מע"ש מותר לאכלה צמהונין שכך היא ראויה לאכילה וכן

*חזר בו רבינו ממ"ש בפירושו פ"ק מ"ב דדמאי ופ"ג מ"ו דמע"ש ע"ש:

השגת הראב"ד

*תלתן של מע"ש מותר לאכלה צמהונין. א"א כמדומה לי שהטעהו הירושלמי שאמר בגמרא כיני מתניתא מותר לאכול צמהונין ואני אומר שלא באו להוציא המשנה מפשוטה אבל אמרו שבאכילת צמהונין אין בו הפסד אוכלים אע"פ שיש בהם שבח אכילה טוב מזה לאכלן מלילות או ע"י הבשיל או ע"י עיסה אעפ"כ כיון שנאכלות כעין למתין רכין יאכלו כן ולא בעינן שיטמאו וכן בכרשינין וזה חומר במע"ש מבתרומה ונ"ל שטעם שאלו רוב מאכלן לבהמה ואם יטמאו במה יפדה אותן לבהמה ואין פודין מעשר שני לבהמה:

כסף משנה

שם בעי' עלתה בתיקו ואמרינן בתר הכי (דף כ') רבינא אמר כגון דנקיט ליה בקניא והשתא בעיא דרב פפא ונראה שרבינו מפרש דהיינו לומר דהא דדייקנא הא בגבולין לוקה ג' בדעיילה ואפקיה ואקשינן א"ה מאי למימרא איצטריך כגון דכי אפקיה נקיט ליה בקניא וקמ"ל דדינו כאילו אפקיה לגמרי וה"ה לרב פפא דהוי כאילו לא נכנס כלל ורש"י פי' בהיפך:

ט מעשר שני שנכנס לירושלים. משנה פ"ג דמ"ש וכת"ק (משנה ה): ומ"ש אפילו של דמאי וכו'. יש לתמוה דהא תני בפ"ק דדמאי הדמאי אין לו חומש וכו' ונכנס לירושלים ויוצא ורבינו עצמו כתב לקמן בסמוך וכן פירות דמאי אע"פ שנגמרה מלאכתן ועברו בירושלים פודין מע"ש שלהם בחוץ. ומצאתי בפ"ג דמעשר שני ירושלמי (הלכה ד') על משנת פירות שנגמרה מלאכתן ועברו בתוך ירושלים יחזור מע"ש שלהם ויאכל בירושלים א"ר זעירא ובלבד בפירות שהן טבולין לדמאי הא דמאי עצמו כבר תפסתו מחיצה פירוש הא דמאי עצמו מעשר שני של דמאי ונראה שעל זה סמך רבינו ומפרש דהיא דנכנס לירושלים ויוצא דוקא בפירות הטבולים לדמאי. ומ"ש וכן פירות הנלקחים בכסף מעשר וכו'. הכי משמע בפרק הזהב עלה נ"ג: עבר והוציאן או שיצאו וכו' עד ואסור להוציאו. שם ואע"פ שמה שאמרו שם שאע"פ שאין שוה פרוטה קלטוה מחיצות משמע שאין בו ממש כתב רבינו אין בחומשו וכו' משום דהתם תניא ממעשרו ולא כל מעשרו פרט למעשר שני שאין בו שוה פרוטה ואסיקנא דהיינו אין בחומשו שוה פרוטה וסובר רבינו דה"ה לענין קליטת מחיצה. ומ"ש אבל מעות מעשר שני נכנסים ויוצאים משנה פ"ג דמע"ש:

י פירות שנגמרה מלאכתן וכו'. משנה ו' פרק ג' דמעשר שני וכת"ק. ומ"ש אפי' עשה כל הפירות האלו מעשר שני וכו'. ומ"ש חומר הוא וכו' אעיקרא דמילתא קאי:

יא פירות שלא נגמרה וכו'. משנה שם פ"ג דמעשר שני וכב"ה. ומה שכתב וכן פירות דמאי וכו'. שם במשנה והדמאי נכנס ויוצא ונפדה וכבר נתבאר בסמוך:

יב פירות מעשר שני שנטמאו וכו'. שם (מ"ט) וכב"ה וכדפריש בר קפרא בירושלמי. ומ"ש בד"א כשהכניסם על מנת שלא תתפשם המחיצות וכו'. גם זה שם בירושלמי:

יד תלתן של מעשר שני וכו'. משנה שם פ"ב (מ"ג) תלתן של מע"ש יאכל צמהונין ובירושלמי כיני מתניתין מותר להאכל צמהונין. ומה שכתב וכן כרשיני מעשר וכו' עד ויאכלו בחוץ. משנה ד' שם וכחכמים. כתב הראב"ד כמדומה לי שהטעהו הירושלמי וכו'. טעמו משום דמדברי רבינו נראה שבא להקל לומר שמותר לאכלה צמהונים ואין זה פשט המשנה שבמשנה בא לומר חומר שיש במעשר שני יותר מבתרומה ואם כן פירוש יאכל צמהונין היינו לומר עכ"פ יאכלו צמהונים ורבינו בפירוש המשנה כתב כדברי הראב"ד ופה חזר בו מפני הירושלמי שפשטו כדברי רבינו פה ואין זה הוצאת המשנה מפשטה דהאכל צמהונין שפיר משתמע מותר שהאכל צמהונין ואין חוששין משום דבר שאין דרכו ליאכל וכמו שפירש רב"י ומה ששנה שם לענין שיש חומר במעשר שני מבתרומה לא לענין אכילת צמהונין היא אלא

רדב"ז

בחוץ מאי תגא להו הוא שבא בי רש"י כי ירחק ממך המקום ממילואך בעי רב פפא נקיט ליה בקניא מהו תיקו. ואית דגרסי כי ירחק ממך להודיע כלומר ממך והרי גופו בפנים ופירושו לדעת רבינו כי ירחק ממך הו כדי מילואך דהיינו אתה בפנים ומשאך בחוץ וקשה לפי זה מאי קמיבעיא ליה לרב פפא דכ"ש הוא דהא משאו עליו אלא שהוא בחוץ אמר מותר לפדותו כל שכן היכא דנקיט ליה בקני ותו קשה כיון דסלקא בתיקו אמאי פסקו לקולא והלא איסור תורה הוא והיכא דהא דאמרינן הוא בפנים ומשאו בחוץ תפיס לה ומשום הכי בעי רב פפא נקיט ליה בקניא ומסיק רבינא כגון דנקיט ליה בקני וליפשוט בעיא דרב פפא דאף על דתלמודא אסיק לה בתיקו רבינא שפיר דאע"ג דנקיט ליה בקניא לא קלטוה מחיצות ופודין אותו ולפי שיטה זו אם היה משאו ידיו ונכנס גופו ועדיין ידיו מבחוץ אינו נפדה והכי משמע מדברי רבינו שכתב אפי' היה אוחז אותו בקנה ואם היה תופש משאו בידיו נפדה מאי אפילו דקאמר ויש לרש"י שיטה אחרת להחמיר ע"ש:

ט מעשר שני שנכנס לירושלים וכו'. כך משמע בסוגיא דפרק הזהב ופריך וניתי דמאי דילמא אתי לאהויי ודמאי ותניא בתוס' מעשר שני של דמאי שנשבר ודאי יאכל כאמור שהם דמחיצות קולטין אפי' בדברים שהם מדרבנן והכי איתא בירושלמי דדמאי עצמו כבר קלטוהו מחיצות:

וכן פירות הנלקחים בכסף מעשר וכו'. שם אמר רבה מחיצות דאורייתא לאכול מחיצות דרבנן לקלוט והיא נמי פרק אלו הן הלוקין ולפיכך אם יצאו והזרו לירושלים יאכלו שם מחיצה בתורה לא הוזכרה אלא לאכול בתוך ושאמרו במשנה מחיצות קולטות אותם מדרבנן הוא: אפי' מעשר שאין בחומשו וכו'. שם ת"ר אם גאל יגאל איש ממעשרו ולא כל מעשרו פרט למעשר שני שאין בו שוה פרוטה איתמר אמר אין בו ורב אסי אמר אין בחומשו ואסיקנא למ"ד אין בו בקושיא הילכך קי"ל אין בחומשו ואמרינן נמי לא מיבעיא יש בו דקלטן ליה מחיצות אבל אין בו אימא לא קלטן ליה מחיצות קמ"ל אבל מעות מעשר שני וכו'. פ"ג דמעשר שני מעות נכנסות לירושלים ויוצאות ופירות נכנסין ואינם יוצאים:

י פירות שנגמרה מלאכתן וכו'. גם זה שם במשנה פירות שנגמרה מלאכתן ועברו בתוך ירושלים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים קא סבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין ולא קי"ל כי הך תירוצא דמסקנא רבה כדאיתא בפ' אלו הן הלוקין דמהדר דכי גזור רבנן כי איתי' בעיניה בטבליה לא גזור אלא בכל גוונא גזור ולפיכך לית ליה תקנתא אלא להחזיר מעשר שני לירושלים ויאכל שם חומרא הוא שהחמירו שיהיו המחיצות קולטות אע"ג שנכנסו בטבלן כיון שנגמרה מלאכתן אמרינן מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין כדאיתא ריש פרק הזרוע:

יא פירות שלא נגמרה מלאכתן וכו'. שם במשנה פלוגתא דב"ש וב"ה והלכה כב"ה דאמרי יפדה ויאכל בכל מקום: וכן פירות דמאי וכו'. שם במשנה והדמאי נכנס ויוצא ונפדה ופירושה שכל דמאי אבל דמאי עצמו כבר כתב למעלה שאסור להוציא וטעמא דמילתא משום דלא אמרינן מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין אלא בשבל ודאי אבל בספק טבל לא אמרי' דהוי חומרי חומרי אבל בספק טבל לא מחמרינן:

יב פירות מעשר שני שנטמאו בירושלים וכו'. שם במשנה פלוגתא דב"ש וב"ה ופסק כב"ה דאמרי הכל יפדה ויאכל בחוץ חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים ואמרינן עלה בירושלמי מנין למע"ש שנטמא שפודין אותו אפילו בירושלים שנאמר כי לא תוכל שאתו ואין שאתו אלא אכילה שנאמר וישא משאות מאת פניו אליהם וטעמייהו דב"ה דבשלמא בנטמא באב הטומאה שהיא חמורה אפי' שנטמא בחוץ יפדה ויאכל בחוץ שלא נשאר בו צד קדושה אבל אם נטמא בולד הטומאה לפנים מן החומה דאית ביה תרתי חדא שנטמא בטומאה קלה שהיא מדרבנן ותו שבשעה שנכנס היה טהור והיה ראוי לאכילה וקלטוהו מחיצות ועדיין נשאר בו צד קדושה ולפיכך יאכל בפנים אחר פדייה ואם נטמא באב הטומאה בין בחוץ בין בפנים או שנטמא בולד הטומאה בחוץ לא נשאר בהם צד קדושה יפדה ויאכל בחוץ וקי"ל כבר קפרא דאמר אב הטומאה דבר תורה ולד הטומאה מדבריהם ופריך עליה דבר קפרא על דעתיה דב"ה דאמרי הכל יפדה ויאכל בחוץ חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים מה בין ולד הטומאה מה בין מבחוץ בין מבפנים זה וזה לא מדבריהם הוא ומשני לבר קפרא כשהכניסו על מנת שלא תתפסנו מחיצה לפי שהוא טמא מדרבנן ע"כ. נמצאו דברי רבינו כבר קפרא אליבא דב"ה ויש טעות בספרים שכתבו ההשגה של הראב"ד על בבא זו ואינה אלא על בבא הסמוכה לה כאשר אבאר:

יד תלתן של מעשר שני וכו'. משנה פ"ב תלתן של מעשר שני תאכל צמהונים ושל תרומה וכו' ואמרי' עלה בירושלמי כיני מתניתא מותר להאכל צמהונים ואיירי בזורע תלתן של מעשר שני ולמח ואע"ג דתנן פ"ט דתרומה גידולי מעשר שני חולין הא קתני סיפא ופודה אותן בזמן זרען והכא בשלא פדה עסקינן ודעת רבינו שאוכל אותם צמהונין דוקא כשהן להון כמו ירקות ואין מותר לו להניחן עד שייבשו שאם מניחן עד שייבשו לא יהיו ראויין לאכילה וזהו שכתב רבינו שכך הם ראויים לאכילה ע"כ אבל לאחר שנתייבשו אינם ראויים לאכילה והשב הראב"ד ז"ל שמ"ש רבינו מותר לאכלה צמהונין אבל אח"כ אסור לאוכלן אעפ"י שהם ראויים לאכילה ולמד כן מדאמרי' בירושלמי כיני מתני' מותר להאכל צמהונין ואסור להניחם עד שייבשו ולפיכך פירש שלא באו להוציא המשנה מפשטה שאמרה תלתן של מעשר תאכל צמהונין כלומר אם רצה לאוכלן צמהונין הרשות בידו שאין בדבר הפסד אוכלין אבל שבח אכילתה מלילות וכיוצא בזה אבל רבינו סובר שאין לה אכילה אלא בעודה צמהונין אבל אם מניחה עד אחר שיבש כבר הוא מפסידה ואסור ותמהתי על דברי הראב"ד והלא התלתן אינו ראוי למלילות ולא ע"י עיסה שלא ודאי עיקר אכילתו ע"י צמהונים כאשר כתב רבינו כללא דמילתא דעת הראב"ד שעיקר אכילת התלתן אחר שנתייבש אבל

משנה למלך

ט עבר והוציאן. סוגיין (דף נט):

וכן כרשיני מעשר שני יאכלו צמחונין. *ואם עשה מהם עיסה הרי זו מותרת להכנס לירושלים ולהוציאה שאינן בכלל הפירות. ואם נטמאו בירושלים יפדו ויאכלו בחוץ: **טו** אילן שעומד לפנים מן החומה ונופו נוטה חוץ לחומה אין אוכלין תחת נופו מע"ש ומע"ש שנכנס תחת נופו אין פודין אותו שהרי הוא כמי שנכנס לירושלים: **טז** בתים שבצד החומה שפתחיהם לפנים מן החומה וחללן לחוץ. מכנגד החומה ולפנים כלפנים לכל דבר ומכנגד החומה ולחוץ אין אוכלין שם ואין פודין שם להחמיר. היה חללן לפנים ופתחיהם לחוץ מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ פודין בו ואין אוכלין. ומכנגד החומה ולפנים אין אוכלין שם ואין פודין להחמיר. והחלונות ועובי החומה כלפנים:

פרק שלישי

א האוכל [א]מע"ש בטומאה לוקה שנאמר ולא בערתי ממנו בטמא. בין שהמעשר טמא והאוכל טהור. בין שהמעשר טהור והאוכל טמא. והוא שיאכלנו בירושלים קודם שיפדה. שאינו לוקה על אכילתו בטומאה אלא במקום אכילתו. אבל אם אכלו בטומאה חוץ לירושלים מכין אותו מכת מרדות: **ב** ואפילו להדליק [בו] את הנר אחר שנטמא אסור עד שיפדה שנאמר לא בערתי ממנו בטמא: **ג** כבר בארנו שהמעשר שנטמא אפילו בירושלים פודין ויאכל. ואוכלין את דמיו בטהרה בתורת פירות מעשר כמו שיתבאר. אפילו נטמאו הפירות כולן כשהן טבל מפריש מע"ש בטומאה ופודהו: **ד** [ב]הערל כטמא ואם אכל מעשר שני לוקה מן התורה כדרך שלוקה על אכילת תרומה. שהתרומה קרויה קדש ומע"ש קרוי קדש שהרי נאמר בו קדש לי"י. וטמא שטבל אוכל מעשר שני אע"פ שלא העריב שמשו: **ה** האוכל מע"ש באנינות של תורה לוקה שנאמר לא אכלתי

[א] סמג לאוין רס"ד: [ב] סמ"ג שם:

השגת הראב"ד

*ואם עשה כו' ולהוציאה. א"א מפורש בירושלמי [שאינו] מותר להוציאם לאכלם לחוץ אלא מוציאם לעשות מהן עיסה ולחזור וקל הוא שהקילו בכרשינין:

רדב"ז

היכרו לאכול אותן צמחונין ודעת רבינו שעיקר אכילתו צמחונין ואחר שנתייבש דהוי לאכילה כלל והכי מתפרש הירושלמי לדעת רבינו מותר לאוכלן צמחונין מותר להכניסם עד שייבשו בשמא מפסידן: וכן כרשיני מעשר שני וכו'. שם במשנה כרשיני מעשר שני יאכלו צמחונין ונכנסין לירושלים ויוצאין נטמאו רבי טרפון אומר יחלקו לעיסות והחכמים אומרים יפדו גם בחלוקה ... רבינו שעיקר אכילתן לאדם כשהן צמחונין ואחר שייבשו הם מאכל בהמה ואמרינן בירושלמי קל הוא שהקלו בכרשינין ומשמע ... רבינו שאם עשה מהם עיסה מותר ... עיסה לירושלים ולהוציאה אבל אם הכניסן ... שלים לא יהיה מותר להוציאן לעשות ... עיסה ולהחזירן וזהו מה שהשיג ... הראב"ד ז"ל דאמרינן בירושלמי כדי לעשות ... ולחזור. וכ"ל דמודה רבינו שאם הכניסן ... וקלטו מחיצות שאם הוציאן לעשות מהם ... צריך להחזירם אבל אם עשה מהם עיסה והכניסה מותר להוציא' דבכל גווני מותר קל שהקילו בכרשינין לפי שרובם למאכל בהמה התורה פטורין מן המעשרות אלא שחייבום לפי שאוכלים אותם בני אדם בשנת רעבון: אילן שעומד לפנים מן החומה וכו'. שם במשנה אילן שהוא עומד בפנים ונוטה ... או עומד בחוץ ונוטה לפנים מכנגד החומה ... כלפנים מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ ... רבינו דאזלינן הכא לחומרא והכא ... אין אוכלין שם ולא פודין אותו שם. מתניתין דהכא קשיא בפרק אלו הן הגולין מתניתין דהכא אמתניתין דפ"ג דמעשרות ... בירושלים הכל הולך אחר הנוף ומשני ... רב כהנא ל"ק הא רבי יהודה והא ... דתניא רבי יהודה אומר במערה הולך ... תחת באילן אחר נופו אימור דשמעת ליה ... יהודה גבי מעשר לחומרא עיקרו בחוץ ונופו ... כי היכי דבנופו לא מצי פריק בעיקרו נמי ... פריק עיקרו בפנים ונופו בחוץ כי היכי ... לא מצי אכיל בלא פדייה בעיקרו נמי לא ... יל בלא פדייה ופסק רבי' כר' יהודה משום דתלמודא כוותיה אזלא ורבה ורב אשי ... וכו לתרוצי אליביה ומשמע שאם היה עיקרו תוך החומה דמצי אכיל אפילו בראש האילן דגגין לא נתקדשו אויר ירושלים כירושלים: בתים שבצד החומה וכו'. שם במשנה בתי הבדים שפתחיהן לחוץ והללן ... וכו' ב"ש אומרים הכל כלפנים וב"ה ... מכנגד החומה ולפנים כלפנים מכנגד ... ולחוץ כלחוץ ופירוש בתי הבדים היינו ... שעושים בהם השמן ובתוספתא שנויה ... ה"א אין פודין בהם מע"ש כאילו הם ... אין אוכלים בהם קדשים קלים כאילו הם ... ה"א מכנגד החומה וכו' ובירושלמי עלה ... אר"א להומרין בעי רבי יוסי מהו להומרין ... י יונה הא דתנינן בתי הבדים שפתחיהן ... חללן לחוץ מכנגד החומה ולפנים כלפנים ... החומה ולחוץ כלחוץ אין אוכלין שם קדשים ... ... כתב רבינו וכ"ל טעמא כי היכי דבאילן שעיקרו בפנים ונופו בחוץ אזלינן בבתי הבדים אזלינן נמי לחומרא ולא שייך למימר בביה שדי מה שבפנים בתר ... כדאמרי' גבי אילן אלא מה שבפנים הכל כלפנים ומה שבחוץ אזלינן ביה ... וכן איפכא: החלונות ועובי החומות כלפנים. כן כתב ג"כ לענין ... קדשים בפ"ו מהלכות בית הבחירה והשיג עליו הראב"ד א"א אף אלו בטוין לקרקע העזרה ומשכחת לה בגג שורא וכבר כתבתי שם דעת רבינו עיין עלה:

... האוכל מעשר שני בטומאה וכו'. זה מבואר בכתוב: בין שהמעשר טמא וכו'. הכי משמע קרא דכתיב לא בערתי ממנו בטמא לא כשאני טהור והוא טמא ולא כשאני טמא והוא טהור:

... אפילו להדליק בו את הנר וכו'. פרק במה מדליקין (דף כה) אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן ולא ביערתי ממנו בטמא ממנו אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר שמן של תרומה שנטמא:

... הערל כטמא וכו'. יבמות פרק הערל (דף ע"ג) דמעשר שני נקרא קדש כמו התרומה שנאמר ביערתי הקדש מן הבית: וטמא שטבל אוכל מעשר שני וכו'. ... דנגעים טבול יום אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בתרומה הביא כפרתו ... קדשים ע"כ. ומצינו בכתוב ג' מיני טהרה ורחץ בשרו במים וטהר וכתיב ובא השמש וטהר וכתיב וכפר עליה הכהן וטהרה:

... אוכל מעשר שני באנינות וכו'. תנן המעשר והבכורים טעונין הבאת מקום וטעונים

כסף משנה

אלא לענין שאר דברים שנשנו שם באותה משנה. ועל מ"ש רבינו ואם עשה מהם עיסה וכו' כתב הראב"ד מפורש בירושלמי וכו'. שם אמתניתין דקתני כרשיני מעשר שני נכנסים לירושלים ויוצאים אמרינן קל הוא שהקילו בכרשינין ובלבד בעיסה של כרשינין ע"כ ומשמע להראב"ד דהיינו לומר שאינו רשאי להוציאם לאכלם חוץ לירושלים אלא שמוציאם לעשות מהם עיסה ולחזור ורבינו נראה דמשמע ליה דהיינו לומר שאם עשה מהם עיסה הרי זו מותרת ליכנס לירושלים ולהוציאה. ומכל מקום נראה דגם לרבינו לא יאכלו' חוץ לירושלים ונראה לי שהטעם שהקילו בעיסה מפני שהכרשינין עצמם נאכלים לאדם על ידי הדחק והעיסה מהם היא נאכלת אלא יותר בדוחק:

טו אילן שעומד לפנים מן כו'. כך היא הגירסא נכונה כגירסת רבינו לפנינו והדין משנה שם (פ"ג מ"ז) אילן שעומד בפנים ונוטה לחוץ או עומד בחוץ ונוטה לפנים מכנגד החומה ולפנים כלפנים מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ ובס"פ אלו הן הגולין (מכות דף י"ב) רמי הא מתניתין אמתניתין דספ"ג דמעשרות דקתני בירושלים הכל הולך אחר הנוף ומשני הא רבי יהודה הא רבנן ואמרינן דלרבי יהודה באילן הלך אחר נופו לחומרא עיקרו בחוץ ונופו בפנים כי היכי דבנופו לא מצי פריק בעיקרו נמי לא מצי פריק עיקרו בפנים ונופו לחוץ כי היכי דבנופו לא מצי אכיל בלא פדייה בעיקרו נמי לא מצי אכיל בלא פדייה והיה נראה שע"פ זה פסק רבינו כן אבל קשה אמאי שבק רבנן ופסק כר"י ועוד למה השמיט דין עיקרו בחוץ ונופו בפנים ולכן נראה כרבינו סמך על מאי דאיתא התם בתר הכי רב אשי אמר מאי אחר הנוף אף אחר הנוף וכ"נ שרבינו מפרש דרב אשי אתא לשנויי דלא ליקשו הני משניות אהדדי דתרווייהו כרבנן ומתניתין דקתני דבירושלים הולך אחר הנוף היינו להחמיר ולומר שאם נופו נוטה חוץ לחומה כיון שנכנס תחת נופו דינו כנכנס לפנים לענין שאין פודין אותו ומתניתין דקתני מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ היינו לענין שאין אוכלים שם ופסק כרב אשי דבתרא הוא ועוד דמסתבר טעמיה:

טז בתים שבצד החומה וכו'. שם במשנה בתי הבדים שפתחיהם בפנים וחללן לחוץ או שפתחיהם לחוץ וחללן לפנים בית שמאי אומרים הכל כלפנים וב"ה אומרים מכנגד החומה ולפנים כלפנים מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ ובירושלמי (הלכה ד:) אמר רבי אלעזר לחומרין ר' יוסי בעי מהו לחומרין אמר רבי יונה הדא דתנינן תמן בתי הבדים שפתחיהם לפנים וחללן לחוץ מכנגד החומה ולפנים כלפנים מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ אין שוחטין שם קדשים קלים כלפנים ולא פודים שם מעשר שני כלחוץ *פתחיהם לחוץ והללן לפנים מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ מכנגד החומה ולפנים אין שוחטים שם קדשים קלים כלפנים ולא פודים שם מעשר שני כלחוץ ומדברי רבינו נראה שאין נוסחא זו בירושלמי מכוונת ויש בה טעות סופר וק"ל: והחלונות ועובי החומה כלפנים. משנה בפרק כיצד צולין (דף פ"ה:) ובגמרא (דף פ"ו) מותיב לרב דאמר גגין ועליות לא נתקדשו דראש החומה דומה לגגין ועליות ומשני משכחת לה בגר שורא ופירש רש"י גר שורא חומה קטנה לפנים מחומה גדולה והיא נמוכה ושוה לקרקע גובה העזרה עכ"ל וצריך טעם למה השמיטו רבינו:

פ"ג א האוכל מעשר שני בטומאה לוקה וכו' עד והאוכל טמא. בפרק הערל (דף ע"ג): ומה שכתב והוא שיאכלנו בירושלים קודם שיפדה וכו'. בפרק אלו הן הלוקין משנה שלישית כתב רבינו אינו חייב מלקות על אכילת מעשר שני בטומאה עד שיאכלנו בירושלים דאמר רחמנא בבכור שנפל בו מום בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדיו ואמר בכאן לא תוכל לאכול בשעריך ובאה הקבלה ג"כ בזה לא תוכל לאכול בירושלים כבשעריך כלומר לא תוכל לאכול מעשר בטומאה בירושלים כמו שתוכל לאכול בכור בטומאה בשעריך עכ"ל: **ב** ומ"ש ואפילו להדליק בו את הנר וכו'. בפרק הערל (דף ע"ג): **ג** כבר ביארנו. בפרק ב'. ומ"ש ואוכלים את דמיו בטהרה וכו' כמו שיתבאר. בפ"ד. ומ"ש אפילו נטמאו הפירות כולם כשהם טבל וכו':

ד הערל כטמא ואם אכל מע"ש לוקה וכו'. בפרק הערל בעיא ואסיקנא דלר"ע ערל כטמא ואף ר' יצחק סבר ערל אסור במעשר דא"ר יצחק מניין לערל שאסור במעשר וכו': וטמא שטבל אוכל וכו'. משנה בסוף נגעים (משנה ג) ובפ"ק דכלים:

ה האוכל מעשר שני באנינות של תורה לוקה וכו'. בפרק ב' דבכורים (משנה ב) תנן המעשר

*[בירושלמי נדפס בטעות אין פתחיהם וצריך למחוק תיבת אין]:

משנה למלך

פ"ג ד הערל כטמא כו'. עיין במה שכתב הרב לח"מ פ"ב מהלכות חגיגה:

ה האוכל מע"ש באנינות של תורה. עיין בסמ"ג לאוין סי' רנ"ט:

...ונות ועובי החומה כלפנים. עיין פ"ו מהלכות בית הבחירה דין ט' ובפרק ו' מהלכות מעשה הקרבנות דין ה' ובר"פ ט' מהלכות קרבן פסח:

המעשר והבכורים וכו' אסורים לאונן ובפרשת והיה כי תבא כתוב גבי מעשר שני לא אכלתי באוני ממנו וק"ל שאין ראיה מכאן שילקה על זה אבל רבינו אזיל לטעמיה שכתב בספר המצות שלו בשורש ח' במה שצוה הכתוב לנו שנאמר לא אכלתי באוני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא ולא נתתי ממנו למת הורה על היות כל פועל מאלו מוזהר ממנו וכבר השיג עליו הרמב"ן. ומ"ש והוא שיאכלנו במקום אכילתו בירושלים נלמד ממה שנתבאר בסמוך גבי אם אכלו בטומאה. ומ"ש אבל אם אכלו בחוץ באנינות וכו' מכין אותו מכת מרדות · לענין אכלו באנינות של דבריהם פשוט הוא ולענין אכלו בחוץ באנינות:

ו איזהו אונן וכו'. בפ' טבול יום עלה ק"א וכחכמים:

ז ולא מעשר שני בלבד וכו'. פ' טבול יום ובפרק האשה דפסחים (דף צ"ב):

ח אין נותנין פירות מעשר שני לע"ה וכו'. ירושלמי פרק קמא דדמאי ובפרק ג' דמעשר שני אין מוסרין ודאי לע"ה. ומ"ש ולא פירות הנלקחות במעות מעשר ולא מעות מעשר: ומותר לאכול מע"ש של דמאי וכו'. משנה בפ"ק דדמאי (משנה ב): אין מפקידין מעשר שני אפילו אצל חבר וכו'. תוספתא פ"ד דמעשר שני מפקיד אדם מעשר שני שלו אצל חבר ושל דמאי אצל ע"ה אבא חילפי בן קרויה אומר בראשונה היו עושין כן חזרו לומר אפילו חבר אין מפקידין אצלו שאין אתה יודע מי עומד אחריו ע"כ בתוספתא וזהו שכתב רבינו אין מפקידין מעשר שני אצל חבר וכו' ומצאתי בקצת ספרי רבינו שמסיים בה אבל מפקידין מעשר שני של דמאי אצל ע"ה ונראה שכך היה גורס הראב"ד בספרי רבינו שהיה בידו ונראה שהטעם משום דמשמע דלא השנו אלא בשל ודאי ולא בשל דמאי:

והראב"ד כתב על דברי רבינו א"א לא מצאתי דבר זה בשום מקום וכו' · וגירסת הראב"ד בתוספתא אינה מכוונת דקתני מפקידין מע"ש של דמאי אצל חבר דמשמע אבל לא של ודאי ואמאי לא ותו דקתני ושל ודאי אצל ע"ה דמשמע אבל לא של דמאי קשה אטו מי חמיר דמאי מודאי ואע"פ שהראב"ד הרגיש בזו וכתב שהטעם מפני שמיקל בו וקשה שהרי שנינו הדמאי נותנו לע"ה ויאכל כנגדו וכן שנינו ואם היה ע"ה נוקן לו מדמאי וכמה קולות הקילו בדמאי וכ"ש שלא היה להם לחוש מלהפקידו אצל ע"ה הילכך נראה לי שאותה נוסחא משובשת ורבינו משום הביא תוספתא זו בפרק ד' דטבול יום וגורס כגירסת תוספתא דידן · ומה שרצה הראב"ד לחלק בין פקדון דמעות לפקדון דפירות קשה לי דפקדון דפירות מי לא שכיח דליהוי לזמן ארוך ותו דאפילו לא ליהוי לזמן ארוך מי ליכא למיחש שימות הנפקד ביום אשר הפקיד אותו או למחרתו הילכך נוסחת רבינו ונוסחת תוספתא דידן עיקר:

ט מעשר שני אסור וכו'. משנה פ"ק דדמאי (משנה ב) הדמאי אין לו חומש וכו' ומאבדין את מיעוטו בדרכים משמע הא ודאי לא והכי אמרינן בירושלמי. ומה שכתב וכמה הוא מיעוט פחות מכגרוגרת וכו'. שם בירושלמי (הלכה ב') אמתניתין דמאבדין את מיעוטו בדרכים דבי רבי ינאי אמרי פחות מאוכל מותר לאבד בפרוס אבל בשלם עד כגרוגרת רבי יוחנן אמר בשם ר"ש בן יוצדק בשלם עד כגרוגרת בפרוס אפילו כמה מותר מה פליגין ר' מנא אמר לא פליגי דבי ר' ינאי אמרי פחות מאוכל מותר לאבד בפרוס אבל בשלם עד כגרוגרת ר"י אמר בשם ר"ש בן יוצדק בין בפרוס בין בשלם עד כגרוגרת ויש לתמוה שגם למה שמנה רבי מנא דבריהם פליגין והיאך אמר דלא פליגי ואפשר דבקדמייתא ל"ג בדרבי ינאי בשלם עד כגרוגרת אלא בשלם כגרוגרות ומשמע דפליגי גם בשלם דלרבי ינאי כגרוגרת מותר לאבד ולר"י עד גרוגרת מותר לאבד אבל לא כגרוגרת דעד ולא עד בכלל ואתא רבי מנא למימר דבשלם לא פליגי דמאי כגרוגרת דאמר רבי ינאי עד כגרוגרת ואכתי ק"ל למה הוצרך לבנות דברי ר"י לומר דלא מפליג בין פרוס לשלם ולכן נראה לומר דל"ג בתנייתא דר' ינאי אבל בשלם אלא ובשלם וה"פ פחות מאוכל מותר לאבד בפרוס ובשלם והיינו עד כגרוגרת דכגרוגרת הוא שיעור אוכל לענין הוצאת שבת והשתא למאי דמסיק רבי מנא לא פליגי ר' ינאי ור"י כלל ואפילו לגירסא דידן פסק רבינו כר"י משום ר"ש בן יוצדק דהע"ג דר"י תלמידיה דרבי ינאי הוא ואין הלכה כתלמיד במקום הרב שאני הכא דמשמיה דר"ש בן יוצדק קאמר לה: והראב"ד כתב א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוהוצדק כו'. טעמו להשיג על רבינו שדברי כמר ולא כמר שהוא ז"ל לא היה גורס עד אלא כגרוגרת ולא מיעט אלא יותר מכגרוגרת אבל כגרוגרת מותר ולאפוקי מרבינו שספק דכגרוגרת אסור וכבר כתבתי טעם ספק שסיה

ושעונים וידוי ואסורים לאונן ומכאן למדו שכל אונן אסור בקדשים ואעפ"י שלא נזה סכה לא תאכל ממנו בטומאה ולא תאכל ממנו באנינות מ"מ כיון שצוה הכתוב שיתודה כי למדנו שהוא מצוה שלא לאוכלו בטומאה ולא באנינות ובספרי דריש ליה הכי והיכן מוז על האכילה בטומאת הגוף דכתיב נפש אשר תגע בו וטמאה עד הערב ולא יאכל מן הקד וטומאת עצמו מנין דכתיב לא תוכל לאכול בשע וכו' ומייתי לה פ' אלו הן הלוקין:

ו איזהו אונן וכו'. פרק טבול יום (דף ק") פלוגתא דרבי יהודה ורבי ופסק כ דאמר אנינות לילה אינה מן התורה אלא מד סופרים: נשתהה המת ימים רבים וכו הכל מתבאר באותה סוגיא אלא דקשיא דתניא התם עד מתי מתאונן עליו כל זמן ש נקבר אפילו מכאן עד עשרה ימים דברי והכ"א אין מתאונן עליו אלא אותו היום ו ואמאי פסק כרבי כנגד רבים וצריך לפרש פליגי אלא בליל יום הקבורה דרבי סבר יום קו תופס לילו והכ"א אין מתאונן עליו אלא היום של קבורה ולא בלילה וחכמים דהך ברי היינו ת"ק דהידך ברייתא דמתרגינן לה עד מתי הוא מתאונן עליו כל אותו היום לילו רבי אומר כל זמן שלא נקבר תופס וביום קבורה שהינו יום המיתה פליגי אבל המיתה תופס לילו מדרבנן דלא קי"ל כרבי יה דאמר בין ביום בין בלילה אסור מן התורה נמי כל זמן שלא נקבר חוץ מיום המיתה אונן מדרבנן בין ביום בין בלילה ויום קב הוי אונן כל היום ולא בלילה:

ז ולא מעשר שני בלבד וכו'. והכי אמ בהך סוגיא ומה מעשר הקל אמ תורה לא אכלתי באוני ממנו קדש החמור כ"ש: ח אין נותנין פירות מעשר שני וכו'. ש שני פ"ג מי שהיו לו מעות בירושלים וצריך ולחבירו פירות אומר לחבירו הרי המעות מחוללין על פירותיך נמצא זה אוכל פי בטהרה והלה עושה צרכו במעותיו ולא י כן לע"ה אלא בדמאי והטעם כאשר כ ובדמאי הקלו: ומותר לאכול מעשר שני וכו' פ"ק דדמאי דמאי אין לו חומש ואין לו ב ונאכל לאונן ונכנס לירושלים ויוצא ומאבדין מיעוטו בדרכים ונותנו לע"ה ויאכל כ כלומר שצריך להוציא מכנסיו כפי מה ש שוין ויאכלם בירושלים במעות מעשר שני כי ודאי היה הפירות מה שנתן לע"ה:

אין מפקידין מעשר שני וכו'. תוספתא מפקיד אדם מעשר שני שלו אצל חבר דמאי אצל ע"ה אבא חילפי בן קרויה אומר בראש היו עושין כן חזרו לומר אפי' חבר אין מפ אצלו שאין אתה יודע מי עומד אחריו וכ כדברי רבינו ממש והראב"ד · מצא בנוסחא ושל דמאי אצל ע"ה מפני שמיקל בו ע"כ גירסא זו נכונה שלא מצינו בשום מקום ש הדמאי חמור מן הודאי וכאן שהוא ע"ה כמו שמיקל בזה מיקל בזה ומה שפי' הר דאיירי במפקיד מעות מעשר שני לא משמע הכי דהיכא דאיירי תנא במעות מפרש ב' דסתם מעשר שני פירות נינהו ואע"ג דאין דרך להפקיד פירות לזמן ארוך הא אמרי' מת לא חיישינן אבל לשמא ימות חיישינן ואמרינן נמי מית הברך תאסר:

ט מעשר שני אסור לאבדו וכו'. זה מבואר מהך מתני' שכתבתי לעיל דמעשר מותר לאבד את מיעוטו בדרכים הא מעשר ודאי אסור לאבד אפילו מיעוטו הוא מיעוטו פחות מכגרוגרת וכו' ירושלמי פ"ק דדמאי דבי רבי ינאי אמרו פחות מ מותר לאבד בפרוס אבל בשלם עד כגרוגרת ר' יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק בשלם כגרוגרת בפרוס אפי' כמה מותר מה פליגין ר' מונא אומר לא פליגין דבי ר' ינאי אמרי מאוכל מותר לאבד בפרוס אבל בשלם עד כגרוגרת ר' יוחנן בשם רבי שמעון בן יה בין בפרוס בין בשלם עד כגרוגרת זו היא גירסת הספרים שלנו והיא גירסת ופסק כרבי יוחנן שאינו מחלק בין פרוס לשלם ועד כגרוגרת ולא עד בכלל אבל ה הראב"ד ז"ל כגרוגרת ומשמע כגרוגרת הוי דבר מועט ואפילו לפי גירסא זו ל לר"ש ז"ל שכתב אבל בשלם כגון חררה מועטת אפילו כחות מכביצה אסור לאבד שיפחות מכגרוגרת ע"כ וזה כדברי רבינו וקשיא לי על זה שירושלמי דאמר ר' מונא פליגי

אכלתי באוני ממנו. והוא שיאכלנו במקום אכילתו בירושלים. אבל אם אכלו בחוץ באנינות. או שאכלו בפנים באנינות של דבריהם מכין אותו מכת מרדות: ו איזהו אונן זה המתאבל על אחד מן הקרובים שהוא חייב להתאבל עליהן. וביום המיתה הוא אונן מן התורה ובלילה אונן מדבריהן שנאמר ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני י"י. היום אסור ולילה מותר. נשתהה המת ימים רבים ואח"כ נקבר. כל אותן הימים שאחר יום המיתה עד יום הקבורה הוא אונן מדבריהן. ואין יום הקבורה תופש לילו: ז [א]ולא מע"ש בלבד אלא כל הקדשים כולן אם אכלן באנינות של תורה לוקה. ובאנינות של דבריהן מכין אותו מכת מרדות: ח אין נותנין פירות מעשר שני לעם הארץ ולא פירות הנלקחות במעות מעשר ולא מעות מעשר מפני שהוא בחזקת טומאה. ומותר לאכול מע"ש של דמאי באנינות וליתנו לעם הארץ והוא שיאכל כנגדו. *אין מפקידין מעשר שני אפילו אצל חבר שמא ימות ונמצא המעשר תחת יד בנו עם הארץ. אבל מפקידים מע"ש של דמאי אצל עם הארץ: ט מע"ש אסור לאבד אפילו מיעוטו בדרכים. אלא מוליכו כל שהוא או מוליך דמיו לירושלים. *ומותר לאבד מיעוט מעשר שני של דמאי בדרכים. וכמה היא מיעוט פחות מכגרוגרת בין באוכל שלם בין בפרוס אבל כגרוגרות אין מאבדין אותו. והמפריש

א סמג לאוין רס"ד:

השגת הראב"ד

*אין מפקידין מעשר וכו' עד אצל עם הארץ. א"א לא מצאתי דבר זה בשום מקום ואין שום כמן לדבר ואם הוא כלום אין לו ריח וטעם אלא במעות של מעשר שני שלא יפקיד אותם פקדון ארוך שיטמין אותן שמא ימות ולא יגלה ובניו יעלו אותם בחזקת שלהם ואפילו הם חברים את"כ מצאתי אותה בתוספתא במע"ש פ"ד מפקידין מעשר שני של דמאי אצל חבר ושל ודאי אצל ע"ה אבא חילפי בן קרויה אומר בראשונה היו עושין כן חזרו לומר אפילו חבר אין מפקידין אצלו שאין אתה יודע מי עומד אחריו מ"מ של דמאי אין מפקידין אותו אצל עם הארץ מפני שמיקל בו ועם כל זה אין דעתי נוחה הימנו אלא במעות שהוא פקדון ארוך ויש לחוש שמא ימות ואין ידוע מי יעמוד אחריו אבל בפירות שאינן לזמן ארוך כולי האי לא חיישינן:

*ומותר לאבד מיעוט מעשר שני של דמאי וכו'. א"א בגמרא א"ר יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק בין פרוס בין שלם כגרוגרת משמע יותר מכגרוגרת לא ור' ינאי אומר בפרוס פחות מאוכל מותר לאבד פי' פחות מכביצה בשלם כגרוגרת:

משנה למלך

ח אין מפקידין מעשר כו'. מ"ש הראב"ד ועכ"ז אין דעתי נוחה הימנו אלא במעות שהוא פקדון ארוך כו'. עיין במ"ש הרא"ש פ"ק דנדרים אהאי דלא אפטר מן העולם עד שאסיה נזיר דאמרינן לאחר שוי נזיר דילמא השתא מיית ואפילו מאן דפליג בפרק כל הגט ואמר לא חיישינן שמא ימות הכא לזמן מרובה דל' ימי נזירות חיישינן ע"כ. כלומר דדוקא האומר ה"ז גיטך שעה אחת קודם מיתתי איכא מ"ד דמותרת לאכול בתרומה מיד משום שהחזקה היא שמא ימות באותה שעה שלא מת באותה שעה בשיתר אכלה התרומה וכן בההיא דשני לוגין התחזקה היא שמא יבקע כגון לגשים

*והמפריש מעשר שני של דמאי פחות מכגרוגרת ה"ז נותנו לעם הארץ ואוכל כנגדו אבל לא יפרישנו לכתחלה לאבדו שאין מפרישין לאבד : י *מעשר שני ניתן לאכילה ושתיה שנאמר ואכלת לפני י"י אלהיך . וסיכה כשתיה. ואסור להוציאו בשאר צרכיו כגון ליקח בו כלים ובגדים ועבדים שנאמר לא נתתי ממנו למת כלומר לא הוצאתי אותו בדבר שאינו מקיים את הגוף. ואם הוציא ממנו בשאר דברים אפילו בדבר מצוה כגון שלקח ממנו ארון ותכריכין למת מצוה ה"ז אוכל כנגדו בתורת מעשר : יא מעשר אוכל דבר שדרכו להאכל ושותה דבר שדרכו לשתות. וסך דבר שדרכו לסוך. ולא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן . ולא יסחוט את הפירות להוציא מהן משקין חוץ מזיתים וענבים בלבד . [ואין מפטמין את השמן אבל מפטמין את היין]. ואין מחייבין אותו לאכול פת שעיפשה ושמן שנסרח . אלא כיון שנפסל מאוכל אדם פקעה קדושה ממנו : יב כל שמותר לזרים לאוכלו בתרומה כך מותר במע"ש לאוכלו בתורת חולין. שמרים של מע"ש שנתן עליהם מים . ראשון אסור כמעשר ושני מותר כחולין . ושל דמאי אפילו ראשון מותר : יג יין של מעשר שנפל לתוכו דבש והתבלין והשביחו השבח לפי חשבון . וכן דגים שנתבשלו עם קפלוטות של מעשר שני והשביחו השבח לפי חשבון : יד *עיסה של מעשר שני שאפאה והשביחה השבח לשני. זה הכלל כל ששבחו ניכר אם הותיר במדה השבח לפי חשבון . ואם לא הותיר המדה השבח לשני בלבד . וכל שאין שבחו ניכר אפילו הותיר המדה השבח לשני בלבד : טו *כיצד השבח לפי חשבון יין של מעשר ששוה ג' שנפל לתוכו דבש ותבלין שוה זוז אחד והוסיפה במדתו והשביחוהו והרי הכל שוה ה' חושבין

א סמג לאוין רס"ד :

השגת הראב"ד

*והמפריש מעשר שני. א"א אפי' כגרוגרת וכדברי ר' ינאי אפילו עד כביצה :

השגת הראב"ד

*עיסה של מעשר וכו'. א"א אין זה דרך הירושלמי ומשנה אמרה כל ששבחו ניכר השבח לפי חשבון וכל שאין שבחו ניכר השבח לשני ואיפליגו עלה ר"י ור"ל ר"י סבר מאי ניכר ניכר ביתרון המדה אבל יתרון שבח בלא יתרון מדה השבח לשני ור"ל אמר ניכר בטעם אע"פ שאין שם יתרון מדה השבח לפי חשבון אבל מדה בלא שבח טעם בירושלמי לא איירי ביה ואפשר שתחזור המדה למה שהיתה ולא דברו אלא בשבח שהותיר על המדה ועל דמי התערובות אם היה לבעל התערובות חלק בו : *כיצד השבח לפי וכו' עד וכן על דרך זה . א"א זו החלוקה איני יודע מה היא שהשבח הוא זוז וכאותו זוז יטול בעל המעשר ג' חלקים ובעל התבלין רביע נמצא לבעל המעשר ד' זוזים פחות רביע ובעל התבלין זוז ורביע וכן הדין :

רדב"ז

פליגי והא בהדיא פליגי ויש לתרץ דה"ק דלא פליגי בשיעורים אלא מר מחלק בין פרוס לשלם ומר אינו מחלק אלא תרווייהו עד כגרוגרת ולא עד ככלל : והמפריש מעשר שני וכו'. שם במשנה ומאבדין את מעוטו בדרכים ונותנו לע"ה כלומר אם הפריש פחות מכגרוגרת נותנו לעם הארץ ואוכל כנגדו אבל אין מפרישין לכתחילה לאיבוד ...ה"כ אזיל רבינו לשיטתו לפי גירסתו והראב"ד לפי גירסתו ולרבינו יש לשמוע שהוא מחמיר :

... מעשר שני ניתן לאכילה וכו'. ריש פרק ב' דמע"ש מעשר שני ניתן לאכילה לשתיה ולסיכה וכו' ונחלקו בירושלמי מנין סיכה אבל בתלמודא דידן מפקי ליה מדכתיב ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו : ואסור להוציאו בשאר צרכיו וכו'. פ"ק שם אין לוקחים עבדים ושפחות וקרקעות וכו' זה הכלל כל שהוא חוץ לאכילה ושתייה וסיכה מדמי מעשר שני יאכל כנגדו . וא"ת מאי שנא האי לאו דלא נתתי ממנו למת דלא לקי כי היכי דלקי אלא אכלתי באוני ולא ביערתי ממנו בטמא . וי"ל הכא אית ליה תקנתא דאוכל כנגדו בירושלים ...ל אם אכלו בטומאה או באנינות איסורא ...בר עבר ולוקה על אכילתו א"נ דלאו דלא ...תי ממנו למת לא הוי לאו מיוחד שהרי כולל מיני צרכים והא דאפקיה בלשון למת לומר ...פילו הוציאו לדבר מצוה אסור וצריך לאכול ...דו בירושלים א"נ דלאו דטומאה ואנינות ...כתנא בהו אזהרה כדכתיבנא לעיל אבל לאו ...ל נתתי ממנו למת לא אשכחנא ביה אזהרה בהדיא אלא וידוי ועדיין צ"ע :

... מעשר אוכל דבר שדרכו להאכל וכו'. שם במשנה לא יסוך יין וחומץ אבל סך ...ו את השמן אע"ג דעיקר השמן לאכילה מ"מ ...ו נמי לסוך : ולא יסחוט את הפירות וכו'. ...מות פי"א ושאר כל הפירות אין מסנין ...ן מבריין בתרומה ובמעשר שני אלא זיתים ...בים והטעם מפני שאסור לעשות האוכל ...ה חוץ מזיתים וענבים לבד שאמרה ...ה כל חלב דגן ותירוש ויצהר ותירוש הוא ... ויצהר הוא השמן : אין מפטמין ...השמן וכו'. פ"ב דמעשר שני אין מפטמין ...ל מעשר שני ואין לוקחין בדמי מעשר שני מפוטם אבל מפטם הוא את היין והטעם שממעט הת השמן הנבלע בשרשי הבשמים ...י אין השרשים נאכלין אבל היין משביחו ומותר לעשותו קונדיטון וכיוצא בו : ... מחייבין אותו וכו'. הכי אמרי' בכל דוכתא ...כל שנפסל מאוכל אדם יצא מתורת אוכל ...ה ממנו קדושתו ואם יש מי שרוצה לאכול ...אוכלו בתורת חולין והכי תנן לאכול את שדרכו לאכול :

...ל שמותר לזרים וכו'. עיין פי"א מהלכות תרומות : שמרים של מע"ש וכו'. גבי ...ה שהיא במיתה אסרו ראשון ושני אבל גבי ...י דקיל לא אסרו אלא ראשון ונראה שאם לא ...מים בשמרים דינו כתרומה ואמרינן אף ...י אסור לזרים כיון דאית בהו טעם יין יין וסמך רבינו על מ"ש בהלכות תרומות : ...ן של מעשר שנפל לתוכו דבש וכו'. פ"ב משנה כלשון רבינו :

עיסה של מעשר שני וכו'. שם במשנה עיסה שאפאה וכו' זה הכלל כל ששבחו ניכר השבח לפי חשבון וכל שאין ...יכר השבח לשני בירושלמי פליגי בה רבי יוחנן אמר כל שיש הותר במדה השבח ...שבון וכל שאין בו הותר במדה השבח לשני כלומר למעשר שני ר"ל אמר כל שטעם ...ניכר השבח לפי חשבון וכל שאין טעם שבחו ניכר השבח לשני והלכה כר"י ... רבינו שלא נחלקו אלא בי"ש שם שבח ותוספת מדה דר"י סבר דכיון דיש שבח ותוספת מדה הכל לפי חשבון אבל שבח בלא תוספת מדה או תוספת בלא ... הכל לשני וזהו שכתב וכל שאין שבח ניכר אפי' במדה השבח לשני בלבד כלומר שאין השבח ניכר אפילו שניכר במדה השבח לשני וע"ז השיג הראב"ד ז"ל אבל מדה בלא שבח טעם ואפשר שתחזור המדה למה שהיתה ולא דברו בשבח שהותיר על המדה וכו' ונ"ל דמתניתין דייקא כדברי רבינו דתנן זה הכלל ...י מאי דקא שמעינן מרישא דאם השביח השבח לפי חשבון ועיסה שאפאה השבח ...דאין שבח עצים בפת וזה הכלל לאיתויי מאי ואמר רבי יוחנן דאע"ג דיש ...לא הוי לפי חשבון עד שיהיה תוספת דתרתי בעינן אבל שבח בלא מדה או מדה ...שבח הכל לשני דידו של העליונה להחמיר ור' יוחנן לפרושי זה הכלל דמתניתין וקי"ל כוותיה כך נראה לי ליישב דברי רבינו : ו כיצד השבח לפי חשבון וכו' חושבים הכל בארבעה פחות רביע . פי' אם היה הכל לאיש אחד צריך לאכול בקדושת מעשר ד' רביע ואם היו של שני בני אדם נוטל בעל המעשר ד' פחות רביע ובעל הדבש והתבלין החולין זוז ורביע וזאת החלוקה מבוארת אלא שהראב"ד חשב שרבינו ז"ל מדבר בזמן שהתערובה היא של שני בני אדם ולפיכך השיג א"א זו החלוקה איני יודע מה היא אבל רבינו איירי בזמן שהתערובות היא לאדם

אחד

כסף משנה

שהיה גורס עד כגרוגרת : ומ"ש רבינו והמפריש מעשר שני של דמאי כו' משום דמשמע לרבינו דהא דר"י ורבי ינאי קאי נמי למאי דקתני בההיא מתניתין נותנו לע"ה ויאכל כנגדו סמוך למאבדים את מעוטו בדרכים. ומיהו איכא למידק דהכא משמע בלשון רבינו דמ"ש של דמאי שמותר ליתנו לע"ה דוקא פחות מכגרוגרת הא כגרוגרת אינו רשאי ליתנו לע"ה ולעיל בסמוך כתב סתם דמותר ליתנו לע"ה ומשמע דבין מעט בין הרבה מותר ליתנו לע"ה . ונראה שרבינו לעיל סמך על מה שאמר כאן דדוקא פחות מכגרוגרת : וכתב הראב"ד א"א אפילו כגרוגרת וכו' . כבר נתבאר שטעמו שלא היה גורס עד כגרוגרת ורבינו גורס עד כגרוגרת. ומ"ש וכדברי רבי ינאי אפילו עד כביצה נראה שטעמו להשיג שה"ל לפסוק כר' ינאי ודלא כר"י דאין הלכה כתלמיד במקום הרב וכבר כתבתי טעם רבינו ומ"מ למדנו מדברי הראב"ד שגם הוא ז"ל סובר דהא דר"י ורבי ינאי קאי נמי לנותנו לע"ה ויאכל כנגדו :

י מעשר שני ניתן לאכילה ושתיה וסיכה . משנה פ"ב דמעשר שני (משנה א).

ומה שכתב ואסור להוציאו בשאר צרכיו וכו'. משנה בספ"ק דמע"ש זה הכלל כל שהוא חוץ לאכילה ושתיה וסיכה מדמי מעשר שני יאכל כנגדו : ומ"ש שנאמר לא נתתי ממנו למת לא הוצאתיו בדבר שאינו מקיים את הגוף אע"פ שהרמב"ן בפירוש התורה כתב על דברי רבינו בזה שהם דברי הבאי נראה דלא דבר ריק הם דברי רבינו כמו שאכתוב בסמוך . ומ"ש ואם הוציאו ממנו בשאר דברים אפילו בדבר מצוה וכו' . משנה בסוף מעשר שני (משנה יב) ולא נתתי ממנו למת לא לקחתי ממנו ארון ותכריכין למת ומשמע לרבינו דבדרך אפילו מיתנא ומשום דאיכא למידחי ולומר דדוקא נקט למת הא לחי דומיא דלמת דהיינו ליקח בגדים לחי שרי לכך כתב רבינו דאין לומר כן דגם זה הוי בכלל למת כיון שאינו דבר שהוא חוזר להיות חי דהיינו אכילה ושתיה שחוזר להיות חלק אבר :

יא מעשר שני אוכל דבר שדרכו וכו' עד השמן. משנה פ"ב דמע"ש (משנה א) : ומ"ש ולא יסחוט את הפירות כו' . משנה פי"א דתרומות (משנה ג) : ואין מחייבין אותו לאכול פת שעיפשה וכו'. ירושלמי פרק ב' דמעשר שני.

יב ומ"ש כל שמותר לזרים לאוכלו בתרומה וכו' : שמרים שנתן עליהם מים וכו' . פרק המוכר פירות (דף צ"ז) וכת"ק ובספרי רבינו כתוב במעשר בחולין שניהם בבי"ת ודבר פשוט הוא שט"ס הוא דבשניהם צריך להיות כ"ף :

יג יין של מעשר שנפל לתוכו דבש ותבלין וכו' עד השבח לשני . משנה בפ"ב דמעשר שני (משנה א) ומסיים בה בם במשנה זה הכלל כל ששבחו ניכר השבח לפי חשבון וכל שאין שבחו ניכר השבח לשני ובירושלמי אמר רבי יוהנן כל שיש בו הותיר מדה השבח לפי חשבון וכל שאין בו הותיר מדה השבח לשני רשב"ל אמר כל שטעם שבחו ניכר השבח לפי חשבון וכל שאין טעם שבחו ניכר השבח לשני וידוע דהלכה כר"י : כתב הראב"ד אין זה דרך הירושלמי וכו' . נראה שבא להשיג על מה שכתב רבינו שכל שאין שבחו ניכר אפילו הותיר המדה השבח לשני בלבד דמשמע דגם יתרון המדה לשני וע"ז כתב שאין זה דרך הירושלמי דמשמע שלא נחלקו ר"י וריש לקיש אלא בשנשאר המדה שהיתה בו תחלה ודמי התערובות שעירב בו היה ד' זוזים והשביח ושוה ה' זוזים אבל לא הותיר על המדה דלר"י אין לבעל התערובות חלק בזוז שהשביח כיון שלא הותיר על המדה ולריש לקיש יש לו בו חלק כיון שעל ידו הותיר אבל כשהותיר המדה ולא היה בו שבח לא איירי ביה בירושלמי ואפשר דכ"ע מודו שהמדה לבעל התערובות ולמה יאבד זה מה שעירב ולזה נראה שכיון הראב"ד ורבינו תפס לשון המשנה והירושלמי כפשטן דמתניתין קתני כל ששבחו ניכר השבח לפי חשבון ור"י התנה עוד שיותיר על המדה ואז יהיה השבח לפי חשבון אבל אם חסר אחת משתי אלה השבח לשני . ועל מה שכתב רבינו כיצד השבח לפי חשבון וכו' כתב הראב"ד א"א זו החלוקה איני יודע וכו' . ואני אומר שאין מחלוקת ביניהם שמ"ש רבינו חושבין הכל בארבעה ורביע פירושו חושבין כאילו הקרן ארבעה ורביע ונותנין לבעל התערובות זוז ורביע והשאר למעשר שני וכדברי הראב"ד ואפשר שגירסא אחרת היתה להראב"ד בדברי רבינו ולפיכך השיגו וגירסא דספרים דידן נכונה :

מעשר

טז מעשר שני אע"פ שניתן לסיכה וכו'. תוספתא בריש מע"ש ופירוש לישנא סכה שמחה פרשת הרגל והטעם משום דרפואה אינה בכלל אכילה:

יז מעשר שני ממון גבוה הוא. בפרק האיש מקדש (דף נ"ד:) פלוגתא דתנאי ואיפסיקא הלכתא בגמרא כר"מ דאמר הכי: ומ"ש ואינו נקנה לו במתנה אא"כ נתן לו הטבל גם בגמרא איתא דר"מ ונתנו טעם בגמרא למה כשנתן לו את הטבל נקנה לו משום דקסבר מתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין ויש לתמוה היאך פסק רבינו שאם נתן לו את הטבל נקנה לו והרי הוא ז"ל פסק בפ"ו מהלכות מעשרות ובכמה דוכתי דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין. ותירץ הר"י קורקוס ז"ל שסובר רבינו דדוקא להאי מילתא אמרו לאו כמי שהורמו דמיין דע"כ לא אמר ר"מ מע"ש ממון גבוה אלא דוקא כשהורם ונקרא עליו שם מעשר דהא מדכתיב לה' הוא יליף לה וקרא אחר שהורם ונקרא מעשר משמע. ומ"ש והמקבל מפריש המעשר פשוט הוא. ומ"ש ואין מקדשין בו וכו'. משנה בריש מע"ש (משנה ב). ומ"ש ואין מרהינין אותו וכו' עד ואם רצה הלה ליתן. שם ירושלמי:

יט מעשר שני אין וכו'. משנה שם. ומ"ש אפילו דינרי זהב ואפילו לחלל עליהם מע"ש אחר וכו'. בפרק במה מדליקין (דף כ"ב:) ודברי רבינו בפירושו שלא כפירוש רש"י:

כ האחין שחלקו וכו'. בירושלמי ריש מע"ש (הלכה א') האחין שחלקו מהו שישקלו זה כנגד זה תנן לא יאמר אדם לחבירו בירושלים הילך יין ותן לי שמן וכו' הוו בעו מימר אסור אשכח תני מותר ומשמע להראב"ד דקאי אבעי' דהאחין שחלקו וכו' לפיכך כתב נ"ל שהוא מותר ורבינו משמע ליה דלא קאי אלא למאי דסמיך ליה הא לך יין שאין לי שמן אבל בעיא דהאחין שחלקו מהו שישקלו זה כנגד זה לא פשטו בה דבר ומיהו יש לתמוה למה פסקה לחומרא כיון דמילתא דרבנן היא ה"ל למיפסק לקולא וצ"ע. ויש חסרון בספרי רבינו וכך היא הנוסחא הנכונה בספר מוגה האחים שחלקו אין שוקלים זה כנגד זה וכן מעות מע"ש אין שוקלין כנגדן ולא מוכרים אותן ואין מחליפין. ומ"ש ולא יתנם לשולחני להתנאות בהם ולא ילוה אותם להתגדל בהם ואם הלוון שלא יעלו חלודה מותר. תוספתא בריש מעשר שני:

כא ומ"ש ואין פורעין מהם את המלוה תוספתא פ"ז דשביעית וירושלמי פ"ק דמע"ש:

כב לא יאמר אדם וכו'. משנה רפ"ג דמע"ש (משנה א) ופירש רבינו בה אין שינוי בענין אלא נקיות לשון ובחרו מאמרם לחלק מפני שיהיה כמי שנתן פירות מע"ש שכר למי שהעלם וזה אסור לפי שהוא בעצמו חייב להגיעם שם. ור"ש פירש משום דאסור לפרוע חובו ממעשר שני וזה נראה כפורע שכירות הדרך ממעשר שני:

כג אומר אדם לחבירו וכו'. בפרק ב' דמעשר שני (משנה ב) ר"ש אומר אין סכין שמן של מעשר שני בירושלים וחכמים מתירים ופירש רבינו ע"פ הירושלמי שר"ש אומר שאסור לאדם שיאמר לחבירו שימשח אותו בשמן של מע"ש ושתמשח יד מושחו ותהיה שכרו על המשיחה שמושחו ואינו מותר שיתהנה אדם ממעות מע"ש וחכמים מתירים זה כי הם אומרים שאין דמים למשיחת ידו ואין מקפידין בזה וידוע דהלכה כחכמים:

חושבין הכל *בארבעה ורביע וכן עד זה בשאר הדברים:

טז מע"ש אע"פ שניתן לסיכה אין נותנין אותו לא ע"ג צינית ולא ע"ג חזזית. ואין עושין ממנו קמיע וכיוצא בו שהרי לא ניתן לרפואה: **יז** מע"ש ממון גבוה הוא שנאמר ליי' הוא. לפיכך אינו נקנה במתנה אא"כ נתן לו הטבל והמקבל מפריש המעשר. ואין מקדשין בו את האשה ואין מוכרין אותו ואין ממשכנין אותו ואין מחליפין אותו ואין מרהינין אותו: **יח** כיצד אין ממשכנין אותו לא יכנס לביתו וימשכננו מע"ש שלו. עבר ומשכנו מוציאין אותו מידו. כיצד אין מרהינין אותו. לא יאמר לו הא לך מעשר זה ויהיה בידך ותן לי עליו מעות. כיצד אין מחליפין אותו לא יאמר לו הא לך יין מעשר ותן לי שמן מעשר. אבל אומר לו הא לך יין שאין לי שמן ואם רצה חבירו ליתן לו שמן מותר שהרי לא החליף עמו אלא הודיעו שאין לו ואם רצה הלה ליתן יתן: **יט** מע"ש אין שוקלין כנגדו אפילו דינרי זהב. ואפילו לחלל עליהם מע"ש אחר גזירה שמא לא יכוין ממנו משקלו ונמצאו הפירות חסרים והוא שוקל בהן מעות לחלל עליהם מעשר אחר נמצא מוציא מעשר לחולין בפחות בדמיו: **כ** *האחים שחלקו מע"ש אין שוקלין זה כנגד זה וכן מעות מע"ש אין שוקלים כנגדן ואין מוכרין אותם ואין מחליפין ולא מרהינין. ולא יתנם לשולחני להתנאות בהן ולא ילוה אותן להתגדל בהן. ואם הלוון שלא יעלה חלודה מותר: **כא** ואין פורעין מהם את המלוה. אין עושין מהן שושבינות ואין משלמין מהן הגמולין. ואין פוסקין מהם צדקה בב"ה אבל משלמין מהן דברים שהן גמילות חסדים וצריך להודיע: **כב** לא יאמר אדם לחבירו העל את הפירות האלו לירושלים וטול מהן חלקך שנמצא זה כנוטל שכר ממע"ש על הבאתו לירושלים. אבל אומר לו העלם שנאכלם ושנשתם בירושלים: **כג** אומר אדם לחבירו בירושלים לסוך אותו בשמן מע"ש אע"פ שניסוכה ידו ואין זה בשכר סיכתו: כבר

*כ"ה לפי כל כ"מ אבל הראב"ד והרדב"ז גרסי כדברי רבינו בארבעה פחות רביע וכן הוא בדפוס ווינציא

השגת הראב"ד

האחין שחלקו מע"ש. א"א נראה לי שהוא מותר ובגמרא דאמר התם האחין שחלקו מהו לחלק זה כנגד זה פירוש מנה כנגד מנה ואמרינן במסקנא הוו בעי מימר אסור אשכח תני מותר:

אחד וכ"ש היכא דהוי לשנים על דרך זה חולקים ודבר ברור הוא לא היה כדאי להשיג:

טז מעשר שני אע"פ שניתן לסיכה וכו'. תוספתא פ"ק כלשון רבינו שלא ניתן אלא לסיכה של תענוג שהוא צורך כל גופו של אדם ולא לסיכה של רפואה:

יז מעשר שני ממון גבוה הוא וכו'. הכי איתא פ"ב דקידושין (דף נ"ד):

אא"כ נתן לו את הטבל וכו'. משמע מהכא שהמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין (ועיין בתשובות חלק שני הנדפס מחדש דף נ"ט סימן קמ"ז): ואין מוכרין אותו וכו'. בריש מעשר שני מע"ש אין מוכרין אותו ואין ממשכנין אותו ואין מחליפים אותו ולא שוקלים כנגדו ולא יאמר אדם לחבירו הילך יין ותן לי שמן וכן שאר כל הפירות אבל נותני' זה לזה מתנת חנם ומתני' ר"מ היא דאמר מתנה לא הוי כמכר ולא קי"ל הכי אלא מתנה כמכר וזהו שאמר רבינו אינו נקנה במתנה:

יח כיצד אין ממשכנין אותו וכו'. בתוספתא ובירושלמי: עבר ומשכנו וכו'. ירושלמי עבר ומשכנו עבר והרהין וכו' רבי אומר בין שוגג בין מזיד יחזרו דמיו למקומן ומסיק התם רבי יעקב בשם רבי זעירא מן מה דתני אין ממשכנין אותו ולא מרהינין אותו הדא אמרה עבר ומשכן עבר והרהין קונסין בו ע"כ וזהו שכתב רבינו מוציאין מידו:

ביצד אין מחליפין אותו וכו'. תניא בתוספתא אלא אומר לו הילך יין מפני שאין לי שמן והלה אומר הילך שמן שאין לי יין נמצאו מחליפין ואין מחליפין ועושין טובה זה עם זה ע"כ אבל בירושלמי מתניא הכי אבל אומר לו הילך יין שאין לך יין הילך שמן שאין לך שמן הילך יין שאין לי שמן הוון בעו מימר אסור אשכח תני מותר ואינו אסור משום חליפין וסמך רבינו על הירושלמי דאפילו בהילך יין שאין לי שמן הוו בעי למימר דאסור עד דאשכח תני מותר אבל כשהלה אומר לו הילך שמן שאין לי יין הוו חליפין גמורים וזהו שכתב ואם רצה חבירו ליתן לו שמן מותר ודעת בעל התוספתא כיון שאינו יכול להוציאו בדיינים לא הוו חליפין:

יט מעשר שני אין שוקלין כנגדו וכו'. ברייתא פרק במה מדליקין ומסיק עלה אמר רבא גזירה שמא לא יכוין משקלותיו וקא מפיק להו לחולין:

כ האחין שחלקו מעשר שני וכו'. השיג הראב"ד ז"ל נ"ל שהוא מותר וכו' מפני שהוא סובר דהא דמסיק בגמרא הוו בעי מימר אסור אשכח תני מותר דקאי אבעיין דאחין שחלקו מהו שישקלו זה כנגד זה ולא היה לו דספר משובש נזדמן לו שלא היה כתוב בו הא לך יין שאין לי שמן דעלה הוי בעון למימר אסור ואשכח תני מותר אבל בעיין דאחין נפשטא לאיסורא דהכי גרסי' לה בספרים שלנו האחין שחלקו מהו שישקלו זה כנגד זה תנן לא יאמר אדם לחבירו בירושלים הא לך יין ותן לי שמן הא לך שמן ותן לי יין אבל אומר הא לך יין שאין לך יין הא לך שמן שאין לך שמן והרי נפשטה בעיין לאיסורא והדר אמר הא לך יין שאין לי שמן הוו בעי מימר אסור אשכח תני מותר ואסיפא דוקא קאי והשתא דברי רבינו דאין חילוק בין אחין שחלקו לאחרים והראב"ד ז"ל היה חסר בספרו הך בבא בתרא ולפיכך כתב דבעיין דאחין שחלקו נפשטה להיתרא וליתא כדכתיבנא: ולא יתנם לשולחני וכו'. תוספתא ריש פ"ק כלשון רבינו: כא ואין פורעין מהם את המלוה וכו'. ירושלמי פ"ב דדמאי תני אחד שביעית ואחד מעשר שני אין פורעין מהם מלוה וכו' כלשון רבינו:

כב לא יאמר אדם לחבירו וכו'. משנה ריש פ"ג לא יאמר אדם לחבירו העל את הפירות האלו לירושלים לחלק אלא אומר לו העלם שנאכלם ונשתה בירושלים ואמרו עלה בירושלמי מה בין האומר שנאכלם ונשתה ובין האומר לחלק רבי זעירא בשם רבי יוחנן משלטון של שמעום היא כלומר מן הדין היה לאסור אלא שעמעמו עליה והתירוה ונראה דטעמא הוי היכא דאומר לו לחלק מיחזי שפי כנוטל שכר להעלותו לירושלים אבל כשאומר לו העלם שנאכלם ונשתה לא מיחזי כנוטל שכר שדרך בני אדם לזמן את חבירו שיאכל וישתה עמו:

כג אומר אדם לחבירו בירושלים לסוך אותו וכו'. במשנה פ"ב רבי שמעון אומר אין סכין שמן של מעשר שני אמרו לו לר"ש אם הקלו בתרומה חמורה לא נקל במעשר שני הקל ואמרי' עלה בירושלמי מה הקלו בתרומה כהדא דתני סך הוא כהן שמן של תרומה ומביא בן בתו ישראל ומעגלו ע"ג מעיו ואינו חושש ע"כ. ולמדנו מכאן שלא עלה על דעת שיאמר רבי שמעון דאסור לסוך שמן של תרומה ולא נחלקו אלא אם מותר לומר לחבירו לסוך לו שמן של מעשר שני דר"ש סבר שאסור מפני שמשיחת ידו של מושח הוי שכרו של המשיחה וזה אסור וחכמים מתירין שאין דמים למשיחת ידו ואין מקפידין על זה והיינו דאמרו לו לרבי שמעון אם הקלו בתרומה החמורה כיוצא בזה שיתן הכהן שמן של תרומה לישראל שימשח בו ולא נקפיד במה שידבק בידו מן השמן או שיביא בן בתו ישראל ומעגלו אינו דין שנתיר כיוצא בזה במעשר הקל ואמר להם ר"ש מה אם לא הקלו בתרומה החמורה מקום שלא היקל בכרשינין ובתלתן נקל במעשר הקל מקום שהיקל בכרשינין ובתלתן והלכה כחכמים ולאיה לפירוש זה שהרי שנינו סתם מעשר שני ניתן לאכילה ולשתיה ולסיכה

משנה למלך

לשחייהו ומ"ש לא חייש אבל הכא דהשבא היא שמא ימות בתוך ל' יום דנמצא דלא קיים נדרו אליבא דכ"ע חיישינן שמא ימות. ולפי זה כשאומר ה"ז גיטך ל' יום קודם מיתתי אליבא דכ"ע אסורה לאכול בתרומה שיד ודוק:

כג אומר אדם לחבירו בירושלים לסוך אותו כו'. (*א"ה עיין לעיל פי"א מהל' תרומות דין ס') מעשר

כד כבר ביארנו שהמעשר ממון גבוה הוא. לפיכך אנו אומרים שהגונב מעשר שני אינו משלם תשלומי כפל והגוזלו אינו משלם חומש: כה המקדיש מעשר שני שלו לבדק הבית הרי זה פודה אותו מי שפודהו. על מנת ליתן להקדש את שלו ולמעשר שני את שלו:

פרק רביעי

א הרוצה לפדות פירות מע"ש פודה אותן בדמיהן ואומר הרי המעות האלו תחת הפירות האלו או הפירות האלו מחוללות על המעות האלו. ואם לא פירש אלא הפריש מעות בלבד כנגד הפירות דיו ואינו צריך *לפרש ויצאו הפירות לחולין. ויעלו המעות לירושלים ויוציאם שם שנאמר וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו: ב *וכן אם רצה לחלל פירות המעשר על פירות אחרות. יעלו הפירות השניות ויאכלו בירושלים. *ולא יחלל ממין על שאינו מינו ולא מן היפה על הרע ואפילו באותו המין ואם חילל הרי הן מחוללות: ג *הפודה מע"ש מברך אקב"ו על פדיון מע"ש. ואם חיללן על פירות אחרות או שחילל מעות על הפירות מברך על חילול מע"ש. והפודה או המחלל מע"ש של דמאי אינו צריך ברכה: ד *כשפודין את המעשר אין פודין אותו לשם מעשר אלא לשם חולין. ואומרין כמה שוין פירות חולין אלו ואע"פ שהכל יודעין שהן מעשר כדי

א סמ"ג עשין קל"ו:

אמר המגיה

*וזהו שעוסקין באותו ענין או מענין לענין ובאותו ענין:

השגת הראב"ד

*וכן אם רצה לחלל פירות המעשר על פירות אחרות וכו': א"א והראשונים לא יצאו לחולין ויעלו גם הם ולעולם פירות הראשונים של מעשר אינם מתחללין אלא על הכסף ואפילו דיעבד משמעתא דמסכת סוכה פרק לולב הגזול ופרי שני נמי דיעבד אין לכתחלה לא אלא בדמאי דמחלל לכתחלה:

*ולא יחלל ממין על שאינו מינו ולא מן היפה וכו'. א"א מה שהקפידו על מינו אינו אלא בדמאי וטעם הקפדה זאת לפי שהתורה אמרה על כסף והוא מחלל על פירות כשיחלל חטים על חטים לא יראה כיצא מעשר שני לחולין בפדיון אלא יאמרו הם הראשונים:

*הפודה מעשר שני מברך וכו'. א"א אני אומר שאם חילל פירות על פירות אינו מברך לפי שאינו רשאי לעשות כן ואם בירך ה"ז מגאן:

*כשפודין את המעשר אין פודין אותו. א"א נראה לי שלא אמרו דבר זה אלא כשפודין אותו על פירות שלא נפרסם את הדבר אבל על הכסף התורה גלתו ואנו מכסים והלא מכין שמברכים על פדיונו מצוה הוא ולמה טומנין את המצוה ולפי התוספתא לא נאמר אלא שלא לפגוס את המעשר מפני שדמי המעשר פחותים מדמי חולין וזה הוא עיקר:

לסיכה ואי איתא ברישא הוה ליה למימר ור"ש אמר שמן לא ניתן לסיכה אלא ודאי פלוגתא דר"ש וחכמים מילתא אחריתי וכדפרישנא:

כד כבר ביארנו שהמעשר ממון גבוה וכו'. דבכל הני רעהו כתיב ולא הקדש אבל הקרן משלם דממון שיש לו תובעין הוא:

כה המקדיש מעשר שני שלו וכו'. נראה שאם פדה אותו בעליו צריך להוסיף שני חומשין חומש להקדש וחומש למעשר שני וצריך תלמוד:

פ"ד א הרוצה לפדות מעשר שני וכו'. פ"ד דמעשר שני פלוגתא דתנאי ופסק כרבי יוסי דאמר הפודה מעשר שני ולא קרא שם רבי יוסי אומר דיו רבי יהודה אומר צריך לפרש ואמרינן פ' מי שהוציאוהו (מ"ו) אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יוחנן ר"מ ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה רבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי ואין צריך לומר ר"מ ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי אמר רב אסי אף אני לומד ר' יוסי ורבי שמעון הלכה כרבי יוסי איבעיא להו ר"מ ור"ש מאי סיקו:

ב וכן אם רצה לחלל פירות וכו'. השיג הראב"ד ז"ל והראשונים לא יצאו לחולין ויעלו גם הם ולעולם פירות הראשונים של מעשר אינם מתחללין אלא על הכסף ואפילו בדיעבד וכו'. ואיברא דהכי משמע פשטיה דסוגיין פרק לולב הגזול דאמר רב אשי מחלוקת בפרי שני אבל בפרי ראשון ד"ה דרך מקח אין דרך חילול לא יהא דקתני אחד שביעית ואחד מעשר שני מאי שביעית דמי שביעית דאי לא תימא הכי מעשר מעשר ממש בתמיה והא כתיב וצרת הכסף אלא דמי מעשר הכא נמי דמי שביעית הרי לך בהדיא שאין פרי ראשון מתחלל אלא על כסף שיש לו צורה והכי איתא נמי בתוספתא האומר בהקדש ובמעשר שני ובמעשר שני מה שאין בהקדש הקדש מתחלל על הכל מעשר שני אין מתחלל אלא על המעות בלבד ועוד תניא התם ר"א ב"ר שמעון אומר מע"ש של זהב מחללין אותו על מעות שבירושלים בד"א של דמאי אבל בשל ודאי אסור אף בדמאי מחללין אוכלין על אוכלין משמע דבשל ודאי אין מחללין אותו אוכלין על אוכלין. ואיכא למידק בדברי הראב"ד ז"ל כיון דאפילו בדיעבד אם חלל פירות על פירות אינו מחולל אמאי צריך להעלות את הפירות השניים לירושלים וי"ל כיון שקרא עליהם שם מעשר שלא יאמרו ראינו מעשר שני נאכל חוץ לירושלים. ומצאתי ברייתא כדעת רבינו דתניא מערימין על מעשר שני לפוטרו מן החומש וכו' א"ר יהושע בן קרחה בראשונה היו עושין כך משרבו הרמאין אומר אדם לחבירו הרי הפירות האלו נתונים לך במתנה וחוזר ואומר הרי הם מחוללין על פירות שיש לי בבית הרי לך בהדיא דמחללין פירות על פירות וכן מבואר בירושלמי פ"ד. והנכון בזה דתליא בפלוגתא דתנאי וסמך רבינו על הא דרבי יהושע בן קרחה מכמה טעמים חדא שאין להחמיר במעשר שני שפי והקדש דתרווייהו מיקרו קדש והא דאמר קרא וצרת הכסף ה"ק אם אתה בא לחלל על כסף לא יהיה אלא על כסף שיש לו צורה למעוטי אסימון ולמעוטי נמי מעות נחשת ואם בא לפדות לא יפדה אלא בכסף אבל אם בא לחלל מחלל על הפירות ותו דאמאי מטלחינן ליה כולי האי למכור פירותיו בזול במקומו ולחזור ולקנות פירות בירושלים ביוקר כיון שיכול שאתו ותו שאם יש לו פירות שאינם מתקיימים למה לא יחלל אותם על פירות המתקיימים הואיל ושניהם מין אחד ותו דקי"ל דהבא פירא הוי וכן כתב ר"ח בשם רבינו האי דהבא פירא הוי לכל מילי וכי היכי דמחללין אדהבא אע"ג דהוי פירא ה"ה אפירות והכי אסיקנא בפרק הזהב כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אע"פ שאמרו אין לווין דינר בדינר אבל מחללין עליו מע"ש והך סוגיא דפרק לולב הגזול אליבא דאידך תנא איתאמרה וה"ק דאי לא תימא הכי והא כתיב וצרת הכסף אלא מאי אית לך למימר דמי מעשר ה"נ דמי שביעית ולרבי יהושע בן קרחה נמי מצי לאוקמי פירוקיה דרב אשי הא כדאיתא והא כדאיתא שביעית דמי שביעית ומעשר מעשר ממש וכן דרך האמוראים שכלים דבריהם אליבא דחד תנא דוק ותשכח כי סברת רבינו נכונה מהטעמים שכתבתי:

ולא יחלל ממין על שאינו וכו'. הכי איתא בירושלמי פ"ד מכאן ראיה לשיטת רבינו מדהקפידו לומר מין במינו משמע דאיירי במעשר שני ודאי אבל בדמאי לא היו מקפידין והראב"ד ז"ל דחק לתרץ כפי שיטתו:

ג הפודה מעשר שני וכו'. פ"ק דדמאי כילד הוא מברך אם היו פירות על פדיון מעשר שני אם היו מעות על חילול מעשר שני פי' אם בא לפדות המעשר בכסף מברך על פדיון מעשר ואם בא לחלל מעות מעשר על הפירות מברך על חילול מעשר וסובר רבינו שאם בא לחלל פירות על פירות מברך על חילול מעשר שאין לשון פדיון אלא שפודה בכסף והפודה אם המעשר שלו צריך להוסיף חומש כדלקמן: והפודה או המחלל מעשר שני של דמאי וכו'. הכי איתא התם בירושלמי מעשר שני של דמאי מחללין אותו במרחץ שאינו טעון ברכה:

ד כשפודין את המעשר וכו'. בתוספתא היא וכתב רבינו הטעם כדי שלא יתבזה והראב"ד ז"ל כתב שלא לפגוס את המעשר אלא דקשיא לי על מ"ש נראה לי שלא אמרו דבר זה אלא כשפודין אותו על פירות והרי הוא כתב למעלה שאין פודין את המעשר אלא על כסף. וי"ל דמודה הוא ז"ל דאיכא תנא דס"ל הכי כדכתיבנא ומאן דאמרה לא פליג אלא

כד כבר ביארנו וכו'. לעיל בפרק זה. ומ"ש לפיכך אנו אומרים שהגונב מע"ש וכו'. בפרק מרובה (דף ע"ו) אמרינן דגונב הקדש פטור מכפל ובפרק הזהב דרשינן לרעהו ולא של הקדש:

כה המקדיש מעשר שני שלו וכו'. תוספתא פ"ה דמעשר שני:

פ"ד א הרוצה לפדות פירות מעשר שני וכו' ואם לא פירש וכו'. משנה פ' ד' דמעשר שני (משנה ז) וכרבי יוסי:

ב וכן אם רצה לחלל פירות המעשר וכו' ולא יחלל ממין על שאינו מינו וכו'. ירושל' רפ"ד דמעשר שני. ומ"ש ואם חילל הרי הן מחוללות: כתב הראב"ד והראשונים לא יצאו לחולין וכו' נראה דהיינו מדתניא התם (סוכה דף מ':) אחד שביעית ואחד מע"ש מתחללין על בהמה חיה ועוף ומסיק מאי שביעית דמי שביעית דאי לא תימא הכי מעשר מעשר ממש והא כתיב וצרת הכסף בידך אלא דמי מעשר ה"נ דמי שביעית ופירש"י וצרת דאין מתחלל אלא על המטבע דבר שיש עליו צורה. ומ"ש ואפי' דיעבד נראה שטעמו מדקתני מתחללים דמשמע דיעבד כדאמרינן בפ' הזהב אפ"ה קאמר דמעשר ממש אינו מתחלל ולרבינו י"ל דהכא מתחללין לאו דוקא דהא בתוספתא קתני מחללין דמשמע לכתחלה. ומ"ש ופרי שני דיעבד אין וכו' נלמד מהא דתניא אחד שביעית ואחד מע"ש מתחללין ואוקימנא בדמי מע"ש ומתחללין דיעבד משמע ליה כמו שכתבתי בסמוך. ומ"ש אלא בדמאי דמחלל לכתחלה. בהשגה שאחר זה אכתוב שמהירושלמי למד כן וטעמו להשיג על רבינו שא"א להעמיד דבריו אפילו בפרי שני דלכתחלה אין מחללין והוא ז"ל כתב וכן אם רצה לחלל פירות המעשר על פירות אחרות דמשמע אפי' לכתחלה וכבר כתבתי דלדעת רבינו דמי מעשר מחללין לכתחלה ובסמוך אכתוב שמהירוש' משמע כדברי רבינו דקתני אין מחללין ממין על שאינו מינו משמע הא על מינו מחללין והשתא אין ראיה מההיא דלולב הגזול דהתם שאני בהוא ממין על שאינו מינו. ומ"ש בס"פ לולב הגזול והכתיב וצרת הכסף בידך לא שיהא כסף דוקא אלא למעוטי שלא יחלל על שאינו מינו והא דבפ' הזהב (דף מ"ד:) מוכח דפרי ראשון אינו מתחלל על פרי אלא על מטבע שנשהו ונתנו שם אי דהבא פירא הוי אי טבעא לחלל עליו מעשר שני משמע דלמ"ד פירא אין מחללין עליו י"ל דדהבא שאני דעד כאן לא שרי רבינו לחלל אלא על פירות שהם אוכל ויש להביא ראיה לדברי רבינו ממה ששנינו בפירקא בתרא דטבול יום בראשונה היו אומרים מחללין על פירות ע"ה חזרו לומר אף על מעותיו וכן פירשה רבינו דמיירי בפירות לחלל על פירות דסתם חילול הכי משמע: כתב עוד הראב"ד מה שהקפידו על מינו אינו אלא בדמאי וכו'. נראה דמשום דמהירושלמי הזה קשה למ"ש בהשגה שקודם זו שפירות הראשונים של מעשר אינם מתחללים אלא על הכסף והרי כאן שלא מיעטו אלא ממין על שאינו מינו הא ממין על מינו מחללין ולפיכך העמיד הירושלמי הזה בדמאי דוקא וזה דוחק שלדמאי קראו מעשר שני סתם ועוד ק"ל אם הקפידו על דמאי למה לא הקפידו על הודאי:

ג הפודה מעשר שני וכו'. ירושלמי סוף פרק קמא דדמאי: וכתב הראב"ד אני אומר שאם חילל פירות על פירות וכו'. דבר פשוט היא דלטעמיה אזיל שסובר שאין פירות הראשונים של מעשר שני מתחללין אלא על הכסף: ומ"ש של דמאי אינו צריך ברכה. שם במשנה הדמאי מפרישין אותו ערום ופירש בירושלמי לומר שאינו טעון ברכה:

ד כשפודין את המעשר וכו'. ירושלמי רפ"ד דמע"ש: כתב הראב"ד נ"ל שלא אמרו דבר זה וכו'. ויש לתמוה מאחר שהוא כתב למעלה שלעולם אין פירות הראשונים מתחללין אלא על כסף היאך כתב כאן שלא אמרו דבר זה אלא כשפודין אותו על פירות ואם בדמאי קאמר ה"ל לפרש ואפשר דממה שכתב לעיל ממילא משמע דבדמאי מיירי. ועוד יש לדקדק בדבריו דבתחלה דבריו משמע דמסתבר ליה טעמו של רבינו ובסוף דבריו

כדי שלא יתבזה: **ה** *אין מחללין מעות מעשר שני על מעות אחרות. בין שהיו אלו ואלו כסף או אלו ואלו נחושת. [או הראשונות כסף והשניות נחשת. או] הראשונות נחושת והשניות כסף ואם עבר וחילל הרי אלו מחוללין: **ו** אין מחללין מעות מעשר על הפירות ואם חילל יעלו הפירות ויאכלו בירושלים. ולא יחללם על בהמה חיה ועוף חיין. ואם חילל לא קנה מעשר שמא יגדל מהם עדרים. אבל אם חילל על שחוטים הרי הן כשאר הפירות ויעלו ויאכלו בירושלים ויצאו המעות לחולין: **ז** בשעת הדחק מותר לחלל מעות הכסף על של נחשת לא שיקיים כן אלא עד שימצא ריוח ויחזור ויחלל מעות הנחשת על מעות הכסף: **ח** מעשר שני של דמאי מחללים אותו לכתחלה כסף על כסף וכסף על נחשת ונחשת על נחשת ונחשת על הפירות ויעלו אותן הפירות ויאכלו בירושלים: **ט** אין פודין פירות מעשר אלא בכסף שנאמר וצרת הכסף. וכן אם פדה לעצמו והוסיף חומש לא יהיה החומש אלא כסף כקרן. ואין פודין בכסף שאינו מטבע אלא בכסף מפותח שיש עליו צורה או כתב [שנאמר וצרת הכסף]. ואם פדה בלשון של כסף וכיוצא בו והוא הנקרא אסימון לא עשה כלום. ואין פודין בפחות מפרוטה מפני שהוא כפודה באסימון: **י** אין פודין במטבע שאינו יוצא באותו זמן ובאותו מקום שנאמר ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך עד שיהיה ראוי להוצאה. ומטבע מלכים הראשונים אם יוצא משמם פודין בו: **יא** אינו פודה במעות שאינן ברשותו שנאמר וצרת הכסף בידך. נפל כיסו לבור והוא יכול להוציאו פודה בו מפני שהוא ברשותו: **יב** היה בא בדרך ומעות בידו ואנס בא כנגדו אם יכול להציל על ידי הדחק פודה בהן פירות שבביתו. ואם לאו ואמר פירות שיש לי בתוך ביתי מחוללין על המעות הללו לא אמר כלום: **יג** המניח מעות להיות מחלל עליהן מעשר שני הרי זה פודה בהן בחזקת שהן קיימים. מצאן שאבדו חושש לכל מה שפדה בהן למפרע: **יד** *מי שהיה עומד בטבריא ויש לו מעות (*בבל) בבבל אינו מחלל עליהם. היו לו מעות ממטבע טבריא בבבל מחלל עליהם וכן כל

א סמ״ג עשין קל״ז:

*[כן הוא בס״א וכן הוא בהגהות מהר״י אבוהב אבל לפי שקלא וטריא דכ״מ נראה דאינו צריך ודוק]:

השגת הראב״ד

*מי שהיה עומד בטבריא ויש לו מעות. א״א מן הגמרא שלנו הכל בהיפך ואין קפידא על עמידתו אי זה מקום שיעמוד בו אלא על מקום המעות אם יוצאים שם במקום חילולם אם לא ואם חילל על מעות של א״י והן בבבל

כסף משנה

דבריו נתן טעם אחר ולהסבר דה״ק אם טעם זה אמת נ״ל שלא אמרו אלא כשפודין אותו על פירות אבל העיקר אגלי טעם אחר והוא שלא לפגום את המעשר. וא״ת מה טעם הוא זה שלא לפגום את המעשר מפני שדמי מעשר פחותים מדמי חולין ולמה הם פחותים מדמי חולין הלא כשפודה אותו הרי הוא חולין גמורים וי״ל דמ״מ כיון שפשם מעשר עליו כשבאין לפדותו דמיו פחותים מדמי חולין:

ה אין מחללין וכו׳. בפ״ק דדמאי (משנה ב) במשנה שנינו דכל הני מותר בדמאי משמע אבל לא בודאי: ומ״ש ואם עבר וחילל וכו׳. שם בירושלמי:

ו אין מחללין וכו׳. פ״ק דמע״ש (משנה ה) במשנה הלוקח פירות שוגג יחזרו דמים למקומן מזיד יעלו ויאכלו במקום ואם אין מקדש ירקבו ולא חשש רבינו לבאר דבריו דבמזיד מיירי דמדנקט לשון חילול משמע דבמתכוין לחלל מיירי. ומ״ש ולא יחללם על בהמה חיה ועוף וכו׳ אבל אם חילל על שחוטים וכו׳. בפרק לולב הגזול (דף מ׳) וכחכמים:

ז בשעת הדחק מותר וכו׳. משנה ו׳ פ״ב דמ״ש:

ח מעשר שני של דמאי מחללין וכו׳. משנה בפ״ק דדמאי (משנה ב) וכחכמים ודברי רבינו בה כפירוש התוספות בפרק הזהב:

ט אין פודין פירות מעשר אלא בכסף וכו׳. וכן אם פדה לעצמו והוסיף חומש וכו׳. ואין פודין בכסף שאינו מטבע וכו׳. בפרק קמא דמעשר שני (משנה ב) תנן אין מחללין מעשר שני על אסימון ובפרק הזהב (דף נ״ד) דטעמא משום דכתיב וצרת דבר שיש עליו צורה ואמרינן התם דחומשו כמותו. ומ״ש ואם פדה בלשון של כסף וכו׳:

ואין פודין בפחות מפרוטה וכו׳. ירושלמי פ״ד אמר רבי חזקיה זה שהוא מחלל לא יהא מחלל על חצי פרוטה שלא יהא כמחלל על האסימון אלא על פרוטה ע״כ. ונראה שכוונת רבינו והירושלמי דאף אם יש במעשר כמה פרוטות ומחלל אותו על מטבעות שיש בכל אחת חצי פרוטה אינו מחולל דכל מטבע פחות מפרוטה הרי הוא כאסימון:

י אין פודין במטבע שאינו יוצא וכו׳. משנה בריש מע״ש. ומ״ש ומטבע מלכים הראשונים וכו׳. שם בירושלמי (הלכה א׳) מטבע של מלכים הראשונים וכו׳ אם היה יוצא ע״ג צורתו מחלל ואם לאו אינו מחלל ובתוספתא מטבע היוצא משם של מלכים הראשונים מחללים אותו עליהם ורבינו תפס לשון התוספתא ופירושה כמו שמבואר בלשון הירושלמי:

יא אינו פודה במעות שאינן ברשותו. משנה שם: ומ״ש נפל כיסו לבור וכו׳. שם בירושלמי נפל כיסו לבור ובו מאה רבוא והיה יכול להוציא חמשים רבוא להעלותם אותם חמשי׳ רבוא כמו שהם ברשותו ע״כ. והדבר מבואר דה״ק אותם חמשים רבוא שישארו כמו שהם ברשותו ורבינו לא חשש להאריך וכיון שלמדנו שכיסו בבור מיקרי ברשותו וממילא משמע שאינו מחלל אלא עד שיעור מה שישאר אחר מה שצריך להוציא בהעלאתו. ודע שבתוספתא פ״ק כתוב נפל כיסו לבור אין מחללין וצריך להעמידה באינו יכול להעלותו*:

יב היה בא בדרך ומעות בידו וכו׳. בפרק הגוזל ומאכיל (דף קט״ו:) והתניא מי שבא בדרך ומעות בידו ואנס כנגדו לא יאמר הרי פירות שיש לי בתוך ביתי מחוללין על מעות הללו ואם אמר דבריו קיימים הב״ע בשיכול להציל אי בשיכול להציל לכתחלה אמאי לא יאמר בשיכול להציל [ע״י] הדחק ולפ״ז מה שאמר רבינו פודה בהם פירות שבבית לא שיוכל לעשות כן לכתחלה אלא שאם פדה פדוי: **יג** המניח מעות וכו׳. משנה וגמרא ס״פ כל הגט (דף ל״א:) וכרבנן דפליגי על ר״א בן שמוע:

יד מי שהיה עומד בטבריה וכו׳. בפרק הגוזל עצים וכו׳ (דף צ״ז:) אין מחללין על מעות של כאן והם בבבל ושל בבל והם כאן של בבל והם בבבל מחללין ואוקימנא בשמלכיות מקפידות א״ה של בבל והם בבבל למאי חזו דזבין בהו בהמה ומסיק לירושלים ובירושלמי פ״ק דמע״ש (הלכה א׳) אין מחללין לא על המעות שהם בבבל ולא על המעות שבבבל כאן לא המעות שכאן בבבל בעומד בבבל ולא המעות שבבבל כאן בעומד כאן היו לו מעות מבבל לבבל והוא עומד כאן נימר אם היתה דרך פתוחה מחלל ואם לאו אינו מחלל ע״כ ודברי רבינו תמוהים שאינם לא בתוספתא ולא בירושלמי הזה והם היפך גמרא דידן וכבר השיגו הראב״ד וכתב א״א מן הגמרא שלנו הכל בהיפך וכו׳. וע״כ לומר שגירסא אחרת

*[עיין שם בירושלמי דהובאה בלשון בעיא אבל אין הלשון עולה יפה וצריך למחוק תיבת בעיא ומי שיוכל לקיים הגירסא אין לו צורך לתירוץ הכ״מ דיוכל לומר דהתוספתא נפסקה הבעיא ודלא כהרמב״ם ודוק]:

רדב״ז

אלא כשפודין אותו על פירות דס״ל דמותר לעשות כן וזמן לא קי״ל הכי ולפי הפשט שכתב הראב״ד ז״ל אתיא כמ״ד אין פודין אלא במעות א״נ להדבריו קאמר ליה לפי דבריך שאתה אומר שמחללין בפירות מאן דאמרה לא אמרה אלא בפירות ולא בכסף אבל לדידי אמרה בכסף דוקא וטעמא שלא לפגום את המעשר ורבינו סובר דבשלמא כשמחלל אותו על פירות אחרות ליכא זילותא דמתחילה פירות ועתה פירות אבל כשבא לפדות בכסף איכא זילותא דמיחזי כמקח וממכר ואף ע״פ שהתורה גלתו מ״מ דרך כבוד בעי שלא יאמרו כמה שוה מעשר זה אלא כמה שוו חולין הללו:

ה אין מחללין מעות מע״ש וכו׳. פ״ק דדמאי הדמאי אין לו חומש וכו׳ ומחללין אותו כסף על כסף נחשת על נחשת כסף על נחשת ונחשת על הפירות וכו׳ וממילא דאסור לעשות כן במעשר שני ודאי:

ו אין מחללין מעות מעשר על הפירות וכו׳. ירושלמי פ״ק אמר ר׳ חגי מתניתא אמרה כן שאין מחללים מעות על הפירות בריחוק מקום אמרה קומי ר׳ אבינא וקלס ה ע״פ תני בן ביבי ונתת בכסף בריחוק מקום אתה פודהו ואי אתה פודהו בקירוב מקום ונתת הכסף בקירוב מקום אתה מחללו ואי אתה מחללו בריחוק מקום: ולא יחללם על בהמה וכו׳. ברייתא פרק לולב הגזול (דף מ) פלוגתא דר״מ וחכמים ופסק כחכמים שאמרו על שחוטים מחללין על חיין אין מחללין גזרה שמא יגדל מהם עדרים ויבא להשהות מלהעלות לירושלים ואפסקה רב אמי דפליגי בפרי שני דהיינו מעות של מעשר שני:

ז בשעת הדחק מותר לחלל וכו׳. מעשר שני פ״ב מפני שאמרו מחללין כסף על נחושת מדוחק לא שיתקיים כך אלא חוזר ומחללן על כסף:

ח מעשר שני של דמאי וכו׳. כבר כתבתי משנה זו למעלה והטעם לפי שבדמאי הקלו כאשר כתבנו כמה פעמים:

ט אין פודין פירות מעשר אלא בכסף וכו׳. הכי איתא בתוס׳ ובירושלמי ולפי מה שכתבנו למעלה דמחללין פירות על פירות צריך לומר שיש חילוק בין פדיון לחילול דבזמן שבא עליו בתורת פדיון אין פודין אלא בכסף ואומר הרי פירות הללו פדויין בכסף זה וכן נוסח הברכה על פדיון מעשר אבל כשבא עליו בתורת חילול מחלל אפי׳ על פירות אחרים וכן נוסח הברכה על חילול מעשר ובסמוך יתבאר מה בין פדיון לחילול והשתא דאתית להכי אותן הברייתות שכתבתי למעלה דמשמע מינייהו דאין מחללין אלא במעות אפשר דאיירי בפדיון ולשון מחללין לאו דוקא ומ״מ דעתי הוא דהוי פלוגתא דתנאי כדכתיבנא לעיל: ואין פודין בכסף שאינו מטבע וכו׳. זה מבואר בפרק הזהב (דף נד) ובירושלמי ואם פדה באסימון לא עשה כלום ואין כן במחלל פירות על הפירות שאם חילל על פירות שאינן ממינו הרי הוא מחולל: ואין פודין בפחות מפרוטה. ירושלמי פ״ד ואיכא למידק דאי בשל נחשת תיפוק לי׳ דבעינן כסף ואי בשל כסף ואין בו צורה תיפוק ליה משום אסימון ואי בשל כסף ויש בו צורה מאי מפני שנראה כפודה באסימון הוה ליה למימר משום דפחות מפרוטה לא הוי ממון. וי״ל דלעולם בשל כסף שיש בו צורה איירי ולא מצי למימר דבפחות מפרוטה לא הוי ממון משום דה״א כסף אמר רחמנא ואפי׳ כל דהו משום הכי תלי טעמא מפני שנראה כפודה באסימון דכיון שאין בו פרוטה אינו חשוב כסף שיש בו צורה דתרתי בעינן כסף צורה וחשוב: **י** אין פודין במטבע שאינו יוצא וכו׳. מעשר שני פ״ק אין מחללין מעשר שני על האסימון ולא על המטבע שאינו יוצא ולא על המעות שאינם ברשותו ולמדו זה ממאמר ה׳ וצרת הכסף למעוטי אסימון ונתת בידך למעוטי מעות שאינם ברשותו ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך שיהיה כסף שיכול להוציאו במה שירצה מן המאכלים: ומטבע מלכים הראשונים וכו׳. הכי איתא בתוספתא פ״ק ובירושלמי:

יא נפל כיסו לבור וכו׳. תוספתא פ״ק נפל כיסו לבור אע״פ שידוע שהוא שם אין מחללין אותו עליהם ואם חילל לא קנה מעשר ואיירי בשלא היה יכול להוציאו אבל אם יכול להוציאו הרי הוא ברשותו ואמרי׳ בירושלמי פ״ק נפל כיסו לבור ובו מאה רבוא והיה יכול להוציא חמשים ריבוא להעלותם אותם חמשים ריבוא כמו שהם ברשותו:

יב היה בא בדרך וכו׳. תוספתא פ״ק והיא שנויה בטעות בספרים שלנו והפשט מבואר שאם יכול להציל הרי הם ברשותו ואם אינו יכול להציל אינן ברשותו

יג המניח מעות להיות מחלל עליהם וכו׳. כיוצא בה כתב פ״ז מהלכות מעשר המניח פירות להיות מפרים עליהם וכו׳ ואיתא פ״ג דגיטין (דף לא):

יד מי שהיה עומד בטבריה וכו׳. ברייתא מגולה פרק הגוזל עצים אין מחללין על מעות

ן והם בבבל ולא על של בבל והם כאן של בבל והם בבבל מחללין וצריך של בבל בבבל
חזו דזבין בהו בהמה ומסיק לירושלים והתניא התקינו שיהיו המעות יוצאות בירושלים
כך ל"ק כאן בזמן שיד ישראל תקיפה על העכו"ם כאן בזמן שיד עכו"ם תקיפה על
וה"פ לדעת רבינו אין מחללין על מעות של כאן והם בבבל וגם המחלל קאי בבבל וכיון
המעות יוצאות במקום החילול אין מחללין
כאילו אינם בידו וכפירש"י והכי תניא בתוס'
מחללין אותו לא על מעות של כאן בבבל משמע
של ג"כ בבבל ואיתא בירושלמי פ"ק לא על
שהם בבבל בעומד בבבל ולא הוצרך להזכיר
זו כיון שאין יוצאות במקום החילול לא
ביה וצרת הכסף בידך ולא על של בבל
כאן לפי שאינם יוצאות כאן דהא דתניא
נו שיהיו כל המעות יוצאות בירושלים
בזמן שיד ישראל תקיפה על העכו"ם
כל כאן והכי משמע בתוספתא דתניא ולא על
של בבל כאן ואיתא נמי בירושלמי ולא על
של בבל כאן בעומד כאן וגם חלוקה זו
הוצרך רבינו להזכיר כיון שאין המעות
במקום החילול וכתב חלוקה יתר מחודשת
עומד בטבריה ומעות בבבל אע"ג דיוצאות
החילול אין מחללין כיון דמלכיות מקפידות
יה עומד בטבריא ומעות טבריה בבבל מחללין
מלכיות מקפידות אלא על המטבע של
ם ולא על של מלכיות אחרות וזו היא
דתוספתא אבל אם היה כאן והיו לו
בבבל מחללין אותו עליהן, ושל בבל בבבל
ן כיון דאמרת מלכיות מקפידות מעות של
ם בבבל למאי חזו דזבין בהו בהמה ומסיק
ים. וסובר רבינו דהאי תירוצא ליתא אלא
דר"מ דאית ליה דמחללין על בהמה
לה ואנן קי"ל כחכמים שאמרו אפי' בדיעבד
לל והראב"ד ז"ל נדחק בזה וסמך רבינו
א דהאי מילתא על הירושלמי דאמר היו
ות מבבל בבבל והוא עומד כאן נימר אם
דרך פתוחה מחלל ואם לאו אינו מחלל ועבדו
מר אם היתה הדרך פתוחה דאע"ג דמלכיות
ות מ"מ לא בחשי טפי והדרך פתוחה
חללין. ואיכא למידק אסיפא דהך ברייתא
ירושלמי שכתבו מעות בבל בבבל מחללין
דאין מעות בבל יוצאות בירושלים הוה ליה
נפסל דהך ברייתא שנויה בזמן שיד
תקיפה על עלמם. וי"ל דהכא איירי
לל עומד בבבל כיון שהמעות יוצאות
החילול שפיר קרינן ביה וצרת הכסף
וכשיבא לירושלים יחליפם במעות היוצאות שם. ודעת רבינו דמעות בבל בבבל אפי'
בבבל אין מחללין עליהם דאי משום הך ברייתא דהגוזל לא אשכחו לה פתרי אלא
דר"מ והאן קי"ל כחכמים ואפי' בדיעבד אם הילן על בהמה בחייה לא עשה כלום ואפי
ירושלמי אין הדרכים פתוחים ובחשי טפי ואם ימצאו לו מעות נמצא מפסיד הכל
אם ינצל כשיבא לירושלים יפסיד בחילוף הילכך טוב לו שלא יחלל וזהו שאמרו
מי הילכך לא מצא חלוקה להיתר אלא עומד בטבריא ומעות טבריה בבבל דאית בה
לטיבותא חדא שהמעות יוצאות במקום החילול ותו דאין מלכיות מקפידות אלא על
של הם ויכול להביאו. דוק ותשכח שעלו דברי רבינו כהוגן וכהלכה מן הגמרא
מן התוספתא ומן הירושלמי ולא ידעתי למה יקרא הראב"ד מקום החילול במקום
ת שם ולמה לא יקרא מקום החילול מקום שעומד האדם המחלל שעל פי דבורו
ם החילול. ותו קשיא לי על מ"ש כיון דאם עבר חילל והלא אליבא דחכמים דקי"ל
או אפילו בדיעבד לא חילל והכי משמע ליפנא דאין מתחללים ואע"ג דרבי מאיר
לכתחילה קאמר כדמשמע בתוספתא מ"מ רבנן סברי אפילו בדיעבד לא חילל ואגב
חכמים אין מתחללין דמשמע אין מתחללין אפילו בדיעבד תני נמי במילתיה דרבי
מתחללין וכן כתבו התוספות דלרבנן אפילו בדיעבד אין מתחללין ואפשר שסמך
הראב"ד על התירוץ השני אשר כתבו התוספות ע"ש:

כל כיוצא בזה: **טו** האומר מעשר שני מחולל על סלע שתעלה בידי מכים זה על סלע שאפרוט מדינר זהב זה על פונדיון שאפרוט מסלע זה ה"ז חילל. וסלע שתעלה בידו או שיפרוט תהי מעשר: **טז** אמר הרי מעשר מחולל על סלע שהיתה ביד בני לא חילל. שמא לא היתה בידו באותה שעה: **יז** הפודה מעשר שני קודם שיפרישנו כגון שאמר מעשר שני של פירות אלו פדוי במעות אלו לא אמר כלום ולא קבע מעשר. אבל אם קבע ואמר מע"ש שלהן בצפון או בדרום מחולל על המעות אלו ה"ז פדוי: **יח** כשפודין מע"ש פודין איתו בשויו. ויש לו לפדות בשער הזול כמות שהחנוני לוקח ולא כמות שהוא מוכר. ונותן המעות כמות שהשולחני פורט לא כמות שהוא מצרף. ואם עבר ופדה שוה מנה בפרוטה או חילל שוה מנה על שוה פרוטה ה"ז מחולל: **יט** היתה הסלע חסירה שתות או פחות משתות אם היתה יוצאת ע"י הדחק מחלל עליה לכתחלה בשוה סלע ואינו חושש. פדה בסלע ונמצאת רעה יחליפנה: **כ** אין פודין מע"ש אכסרה אלא מדקדק במדתו או במשקלו ונותן דמיו. אם היו דמיו ידועים יפדה על פי אחד. ואם דבר שאין דמיו ידועים כגון יין שהתחיל להחמיץ ופירות שהרקיבו או מעות שהחלידו יפדה ע"פ ג' תגרים ואפילו היה אחד מהן עכו"ם או בעל המעשר אפילו איש ושתי נשיו פודין על פיהם. וכופין את הבעלים לפתוח

אחרת היתה לרבינו בגמרא וסר"י קורקוס ז"ל כתב לפי זה הירושלמי מה שאמרו בפרק הגוזל עלים אין מחללין על מעות של בבל והם כאן וכו' האי והם אבעלים קאי דכיון דבעלים כאן אין מחללין על המעות שבבבל אף אם המעות בבבל והם מטבע בבל וכן אם הבעלים בבבל אין מחללים על מעות של כאן אף אם המעות כאן והם מטבע כאן והוא הדין הראשון שכתב רבינו שיה

או על מעות של בבל וכן בארץ ישראל אינן מחוללין לפי שאינן יוצאים במקום חילולן ובעינן שיחלל על הכסף היוצא במקומו ושל בבל והם בבבל מחוללין אע"פ שאין מעות בבל יוצאין בירושלים ומלכיות מקפידות שלא להוציא מטבע ממקומו אפ"ה מחללין משום דאפשר דזבין בהו בהמה ומסיק להתם. ואע"פ שאין רשאי לעשות כן כיון דאי עבד חילל מעות היוצאות במקומו קרינא ביה:

עומד בטבריא וכו' אינו מחלל והוא מה שכתב בירושלמי לא על מעות של בבל כאן בעומד כאן אפילו שהמעות של בבל והם בבבל כיון שהוא עומד כאן אין מחללין, ומה שכתב דברייתא על מעות של בבל והם בבבל מחללים היינו שהבעלים בבבל אפילו שאין המעות שם כיון שהבעלים עומדים במקום שיוצאים והוא הנקרא מקום חלולם לדעת רבינו מחללים והוא מ"ש בירושלמי לא על מעות של כאן והם בבבל בעומד בבבל ומעות של כאן ויוצאים כאן אפי' אם גם המעות בבבל כיון שהם מטבע כאן אינו מחלל דאי עומד כאן אפילו אין המטבע כאן כיון שהם מטבע היוצא במקום שהוא עומד מחלל דבהכי קפיד רחמנא כמ"ש וצרת הכסף בידך וסבר כיון שאם היו כאן במקום שמחלל יוצאים מצוי בידך קרינן ביה. ועדיין קשה לדעת רבינו דהא תנן אין מחללין על מעות שאינם ברשותו ומפרשים בהגוזל עלים כגון שהיו לו מעות בקסטרא או בהר המלך וא"כ היאך מחלל בטבריא על מעות העומדות בבבל. ואפשר לחלק העומדת בקסטרא או בהר המלך שאני שהוא מקום שיש בו סכנת דרכים ואין שיירות מצויות עכ"ל:

טו טז האומר מעשר וכו' עד באותה שעה. תוספתא פ"ד דמ"ש ואיתא בפרק בכל מערבין וכחכמים וא"ת דהתם מוכח דטעמא דמ"ד חילל משום ברירה ומאחר שרבינו פוסק ברפ"ז מהלכות מעשרות ופ"א מהלכות תרומות דבדאורייתא אין ברירה לא הו"ל לפסוק חילל ותירץ הר"י קורקוס ז"ל דאפשר דהכא אין אנו צריכים לטעם ברירה שכיון שזה אמר ה"ז מחולל על סלע שתעלה בידי ממ"נ המעשר פדוי ופדיון מעשר בכיס זה הוא וכולם בספק מ"מ איזה סלע שיהיה ה"ז חילל ובשעה שיעלה הסלע נאמר זהו הסלע שחילל עליו וכתב לתרץ למה הגמרא לא תירץ שם כן. ולי נראה דרבינו לטעמיה אזיל שתרומה בזמן הזה דרבנן:

יז הפודה מעשר שני וכו'. תוספתא בפ"ג ואיתא בפרק הוציאו לו:

יח כשפודין מעשר שני וכו'. בפרק הזהב (דף נ"ג): ומ"ש ויש לו לפדות בשער הזול וכו'. משנה פ"ד דמ"ש (משנה ב): ומ"ש ואם עבר ופדה וכו' או חילל וכו'. בפרק הזהב (דף נ"ז) הקדש שוה מנה שחילל על שוה פרוטה מחולל:

יט היתה הסלע חסירה וכו'. משנה וגמרא פרק הזהב (דף נ"ב ע"ב) וכפי' ריב"ן: פדה בסלע ונמצאת רעה יחליפנה. תוספתא פ"ד:

כ אין פודין מע"ש אכסרה וכו'. משנה פ"ד דמ"ש (מ"ב). ומ"ש אפילו אחד מהם עכו"ם או בעל המעשר. שם בירושלמי: ומ"ש ואפילו איש ושתי נשיו וכן מ"ש ג' תגרים. בגמרא דידן בפ"ק דסנהדרין (דף י"ד) ת"ר מע"ש שאין דמיו ידועים פודים אותו בג' לקוחות אבל לא בשלשה שאינם לקוחות אפי' עכו"ם אחד מהם אפי' אחד מהם בעלים בעי רבי ירמיה ג' ומטילים לתוך כיס אחד מהו ת"ש איש ושתי נשיו פודים מע"ש שאין דמיו ידועים דילמא כגון רב פפא ובת אבא סוראה ופירש"י לקוחות סוחרים בקיאים בשומא בת אבא סוראה אשת רב פפא וכו' והיתה עושה לעצמה עכ"ל. ורבינו סתם הדברים כדברי הברייתא ולא חש למאי דדחי דילמא וכו' דדיחויא בעלמא הוא: וכופין את הבעלים לפתוח ראשון זה חומר במעשר מן ההקדש. ע היתה גירסת רבינו בתוספתא דמ"ש

אומר מעשר שני מחולל וכו'. בתוספתא פלוגתא דתנאי ופסק כחכמים שאמרו חילל ואגב דאמר רבי יוסי לא חילל אמרו חכמים חילל וה"ה דלכתחילה מותר כנ"ל ורבינו תפס לשון התוספתא האומר מעשר שני וכו':

מר הרי המעשר מחולל וכו'. שם מודים חכמים לרבי יוסי באומר מעשר שני מחולל על סלע שהיה ביד בני ועל דינר שהיה ביד בני שלא חילל שאני אומר שלא היתה בידו באותה שעה: **יז** הפודה מעשר שני וכו'. תוספתא פ"ג האומר מעשר שני שבחפץ זה מחולל על איסר זה ולא קבע לו מקום ר"ש אומר קרא שם וחכמים אומרים עד שיאמר לצפונו או לדרומו ומייתי התם עובדא לקיים דברי חכמים:

שפודין מעשר שני וכו'. פ"ד משנה פודין מעשר שני בשער הזול כמו שהחנוני לוקח ולא כמות שהוא מוכר כמות שהשולחני פורט ולא כמות שהוא מצרף כי לעולם החנוני לוקח בזול ומוכר ביוקר וכן השולחני כשהוא לוקח פרוטות לוקח בה' וכשהוא מצרף שנותן פרוטות ליקח דינר נותן בד': ואם עבר ופדה וכו'. מימרא דשמואל ומייתי לה בכמה דוכתי הקדש שוה מנה שחיללו על פרוטה מחולל ונראה דבעינן שתהיה של כסף ויש עליו צורה ויוצא מפני חשיבות צורתו:

יתה הסלע חסרה שתות וכו'. משנה פרק הזהב כמה תהא הסלע חסרה וכו' ונותנה למעשר שני ואינו חושש שאינו אלא נפש רעה ואמרי' עלה וה"מ הוא דסגי להו מסייע ליה לחזקיה דאמר אעפ"י כשבא לפורסה פורסה בשויה כשהוא מחללה מחללה ביפה: פדה בסלע וכו'. תוספתא פ"ד:

ן פודין מעשר שני אכסרה וכו'. פ"ד דמעשר שני משנה קרוב ללשון רבינו: ואפילו היה אחד מהם עכו"ם וכו'. בתוספתא ע"פ שלשה לקוחות ולא ע"פ ג' שאינם לקוחות אפי' אחד מהם עכו"ם ואפי' אחד בעלים: אפילו איש ושתי נשיו וכו'. זה לא מצאתי לא בתוספתא ולא בירושלמי אבל הטעם מבואר שאין כאן עדות כדי שנאמר כלשהו דאין הדבר תלוי אלא בשומא וכיון שהוא ונשיו בקיאין בשומא פודין על פיהם ואפשר שהוא חסר מן הספרים שלנו (ס"ם ערוך הוא בסנהדרין דף י"ד):

ן את הבעלים לפתוח ראשון וכו'. בתוספתא פ"ג כופין את הבעלים לפתוח ראשון אם אמר הרי הוא שלי באיסר יכול לחזור בו זה חומר בהקדש ממעשר שני ע"כ. וזה ודאי כדברי הראב"ד

דמ"ש פ"ג אבל גירסת ספרים דידן בתוספתא כגירסת הראב"ד כופין את הבעלים לפתוח ראשון אם אמר הרי הוא שלי באיסר יכול לחזור בו זה חומר בהקדש מבמע"ש. והר"י קורקוס ז"ל כתב דאפילו תימא דגירסת רבינו כגירסא דידן דיכול לחזור בו משום דסבר דאתיא כמ"ד מע"ש ממון הדיוט הוא אבל לדידן דקי"ל ממון גבוה הוא אינו יכול לחזור :

לפתוח ראשון *וזה חומר במעשר מן ההקדש : **כא** אין מוליכין פירות מעשר ממקום למקום לפדותם שם . והמוליך ממקום היוקר למקום הזול או ממקום הזול למקום היוקר פודה כשער מקום הפדייה . ואם היו דמאי פודין אותו בשער הזול הואיל ונראו להמכר בזול : **כב** היו לו פירות מעשר שני בגורן והוציא עליהם יציאות מביתו עד שהביאן לעיר והשביחו . פודה כשער העיר והפסיד יציאותיו :

פרק חמישי

א הפודה [א]מעשרו לעצמו בין שהוא שלו בין שנפל לו בירושה בין שניתן לו בטבלו מתנה כמו שביארנו . הרי זה מוסיף עליו חומש . אם היה שוה ד' נותן חמשה . שנאמר ואם גאל יגאל איש ממעשרו חמישיתו יוסף עליו : **ב** ואשה שפדת מעשר שני שלה לעצמה אינה מוסיפה חומש מפי השמועה למדו איש ממעשרו ולא אשה . וכן אם פדה פדיון פירות המעשר לעצמו מוסיף חומש : **ג** פדה פירות מעשרו והוסיף חומש וחזר ופדה הפדיון לעצמו פעם שנייה מוסיף חומש שני על הקרן בלבד ואינו מוסיף חומש על החומש: **ד** מע"ש שאין בחומשו שוה פרוטה אינו מוסיף עליו חומש . וכן מעשר שאין דמיו ידועין דיו שיאמר הוא וחומשו מחולל על הסלע הזה . וכל מעשר שהוא אינו פודהו משלו אינו מוסיף חומש . ומע"ש של דמאי אינו מוסיף עליו חומש : **ה** הפודה מע"ש והיה לו מע"ש אחר שלא נפדה. אם אין בחומשו שוה פרוטה דיו שיאמר הוא וחומשו מחולל על מעות הראשונות לפי שא"א לאדם לצמצם את מעותיו : **ו** הפודה מעשר ביותר על דמיו לא נתפסה התוספת למעשר : **ז** בעל הבית אומר בסלע . ואחר

א סמ"ג עשין קל"ז :

השגת הראב"ד

*וזה חומר במעשר מבהקדש . א"א יש כאן שבוש ובתוספתא אמרו כופין אותו לפתוח ראשון כו' ואם רצה לחזור בו חוזר וזה חומר בהקדש מבמעשר :

כא אין מוליכין פירות וכו' עד להמכר בזול . משנה וירושלמי בפ"ד דמעשר שני :

כב היו לו פירות מעשר שני בגורן וכו' . משנה שם :

פ"ה א הפודה מעשרו לעלמו וכו' . משנה פ"ד דמע"ש (משנה ג) הפודה מע"ש שלו מוסיף עליו חמישיתו בין שהוא שלו בין שניתן לו במתנה . ומ"ש בין שניתן לו בטבלו. בפרק האיש מקדש (דף נ"ד :) אמרינן דלר"מ דסבר מע"ש ממון גבוה הוא איך יתן מה שאינו שלו אלא מיירי בדיהיב ליה בטיבליה ובת"כ פרשת בחוקותי יליף לה ושם הזכיר יורשים: ומ"ש כמו שביארנו, הוא בפרק: ומ"ש אם היה שוה ד' נותן ה' . בפרק הזהב (דף נ"ד) איפסיק דחומשא מלבר :

ב ואשה שפדת מע"ש שלה וכו' . בפ"ק דקידושין (דף כ"ד) וגירסת רבינו כגירסת ר"ח : וכן אם פדה וכו' . בפ"ב התודה (מנחות דף פ"ב) המחפים מעות מע"ש לשלמים כשהוא פודן מוסיף עליהם שני חומשים אחד לקודש ואחד למעשר :

ג פדה פירות מעשרו והוסיף חומש וכו'. בפ' הזהב (דף נ"ד :) אמר רבא גבי גזל כתיב וחמשיתיו יוסף עליו וכו' גבי מעשר לא מיכתב כתיב [ולא מיתנא תנא] ולא איבעויי איבעיא לן ופירש"י לא איבעויי איבעיא לן דפשיטא שאינו מוסיף שאין במעשר שום רמז :

ד מעשר שני שאין וכו' . בפרק הזהב (דף נ"ג :) ת"ר אם גאול יגאל איש ממעשרו ממעשרו ולא כל מעשרו פרט למע"ש שאין בו שוה פרוטה ואסיקנא דאין בחומשו שוה פרוטה קאמר ומפרש רבינו דמיעוטא היינו לענין שאינו מוסיף חומש ורש"י פירש דהיינו לענין שאינו בר פדיון : וכן מעשר שאין דמיו ידועים וכו' . ירושלמי פרק ד' דמעשרות : וכל מעשר שהוא וכו' . הכי משמע בפ"ק דקידושין (דף כ"ד) ומפורש הוא בירושלמי פרק ד' דמעשר שני : ומעשר שני של דמאי אינו מוסיף עליו חומש . משנה פ"ק דדמאי (משנה ב) הדמאי אין לו חומש :

ה הפודה מעשר שני וכו' . בפרק הזהב (דף נ"ג) :

ו הפודה מעשר ביותר על דמיו וכו'. ירושלמי פ"ד דמעשר שני :

ז בעל הבית אומר בסלע וכו' עד כדי שלא יוסיף חומש . משנה פ"ד דמעשר שני (משנה ג) :

ומ"ם

הראב"ד ז"ל ורבינו כתב פ"ב מהלכות ערכין וכופין את הבעלים לפתוח ראשון וי"ל לא

הרב אלא במקדיש שדה אחוזתו לפי שמלוה עליו לפדותו והו שהיא חביבה עליו יותר כ

אבל בשאר הקדשות אע"פ שהוא מוסיף חומש אין כופין את הבעלים לפתוח ראשון ומה

רבינו זה חומר במעשר מבהקדש היינו שאר הקדשות חוץ משדה אחוזה והכי משמע

כתב כפייה גבי שאר הקדשות והכי מהסוגיא של ערכין פרק המקדיש את דתנן אומרים לבעלים פתח ראשון שה נותנין חומש וכל אדם אין נותנין חומש אומרים והתניא כופין מאי אומריכ כופ בעית אימא מעיקרא אומרים אי נייח ניי לא כופין שהבעלים נותנים חומש וט איריא שהבעלים נותנין חומש תיפוק ליה דחביבא ליה שפי פריך ועוד מצות גאולה חדא ועוד קאמר חדא דאיידי דחביבא ועוד מצות גאולה באדון ועוד שהבעלים נ חומש משמע משום דאית בשדה אחוזה כ טעמי מטריחין עליו וכופין אותו לפתוח אבל בשאר הקדשות לא. אלא דקשיא ל מאי שנא מעשר דמטריחין וכופין אותו ל ראשון. וי"ל דהקדש חמיר להו לאינשי ול לזלזולי ביה אבל מעשר קיל להו ולפיכך את הבעלים לפתוח ראשון ולפי זה היה בתוספתא וזה חומר במעשר מן ההקדש ו השמיט אם אמר הרי הוא שלי באיסר לחזור בו שזו קולא היא וסובר שאינו לחזור בו. וקשיא לי על גירסת הראב"ד והיא גירסת הספרים שלנו כיון דמיתני מעשר גבי הכי הוה ליה למיתני אין כו הבעלים כיון שזה חומר בהקדש מבמע קאי אסיפא הכי הו"ל למיתני זה קולא ב מן ההקדש שבהקדש אינו יכול לחזור בו לתרוצי דלעולם אסיפא קאי וה"ק זה מלינו בהקדש שאינו יכול לחזור מה במעשר. כל זה כתבתי ליישב הלשון בספרים שלנו אבל אני אומר אולי יש פ"ב סובר שכל מקום שיש חומש כופין את הב לפתוח ראשון ועדיין צריך תלמוד :

כא אין מוליכין פירות מעשר וכו'. מש פרק ד' המוליך פירות מעשר וכו' ומדקתני המוליך משמע שאין מ לכתחילה ולפי שאין להקדש אלא מקומו ו פודהו במקום הפדייה בין להקל בין לה ואם היו דמאי. תוספתא פ"ג אמר רבי י בן קרחה בד"א בשל דמאי אבל בשל ודאי אותו בשער הזול וס"ס הוא בספרים שלנ צריך להיות בד"א בשל ודאי אבל בשל פודין אותו בשער הזול :

כב היו לו פירות מעשר שני בגורן ו שם במשנה המביא פירות מן הגורן וכדי יין מן הגת לעיר השבח לשני ויליאות ותני בתוספתא אבל אם קרא להם שם בגורן הרי זה מחשב עמהם דמי הה ורבינו לא הזכיר זה לפי שלא שנו כאן אלא בתרומה ובמעשר ראשון ובמעשר עני קרא שם בגורן מחשב עליהם דמי ההולאה אבל מעשר שני כשבא לפדות אותו אפי' קרא לו שם בגורן אין פודה אותו אלא כשער העיר דלא עדיף ממוליך מעשר ממקום הזול ל היוקר שפודה אותו בשער היוקר ומפסיד יליאותיו :

פ"ה א הפודה מעשרו לעלמו וכו' . משנה פ"ד הפודה מעשר שני שלו יוסיף עליו חמישית בין שהוא שלו ובין שנתן לו במתנה. ומשום דקי"ל דמתנה כמכר ואסור ליתנו רבינו שניתן לו בטבלו והכי מתרץ לה בפרק האיש מקדש (דף נ"ד) :

ב ואשה שפדת מע"ש שלה וכו' . פירקא קמא דקידושין (דף כ"ד) : וכן אם פדה פדיון פירות המעשר וכו'. ואע"ג דאמרינן בפרק הזהב (דף נ"ד) אריב"ל ההקדש ו מוסיף חומש והקדש שני אין מוסיף חומש ותניא כוותיה ה"מ הקדש אבל מע"ש מסקינן בפרק התודה דמוסיף חומש על חילול שני והקדש ומעשר הפוכים זה מזה ד אין מוסיף חומש על חומש ועל חילול שני מוסיף חומש והקדש הוי איפכא :

ד מעשר שני שאין בחומשו שוה פרוטה וכו' . פרק הזהב פלוגתא דאמוראי ומאן דאמר שאין בו שוה פרוטה מסיק ליה בקושיא הילכך הלכתא כסתך אמוראי דאמרי אין, נ וכיון שאין בחומשו שוה פרוטה אין מוסיף עליו חומש : וכן מעשר שאין דמיו ידועים וכו'. וא"ת הא אמרינן לעיל ואם דבר שאין דמיו ידועים כגון יין שהחמיץ י"ל דלעיל מיירי שאין דמיו ידועים לכל והכא איירי שאינם ידועים כלל והכי מיתניא בתוספתא פ"ג דמעשר שני שאין לו דמים דין הוא שיאמר הוא וחומשו מחולל על איסר והדר תני מעשר שני שאין דמיו ידועים נפדה ע"פ ג' לקוחות ולא על פי ג' שאינן לקוחות והיינו תגרים שכתב רבינו : וכל מעשר שהוא אינו פודהו וכו'. ירושלמי אמר יוחנן כל מעשר שאין הוא ופדיונו משלו אינו מוסיף חומש טעמיה דרבי יוחנן דכתיב ואם גאול יגאל איש ממעשרו חמישיתו יוסף עליו כדי שיהא הוא ופדיונו משלו והיינו מערימין על מעשר שני לפוטרו מן החומש : ומעשר שני של דמאי וכו' . משנה פ"ק דדמאי העתקתיה לעיל :

ה הפודה מעשר שני וכו' . פרק הזהב (דף נ"ב) אמר חזקיה מעשר שני שאין בו שוה פרוטה אומר הוא וחומשו מחולל על המעות הראשונות לפי שאי אפשר לאדם ל מעותיו והטעם לפי שאין פחות משוה פרוטה תופס פדיונו דתניא ממעשרו ולא כל מעשרו ולפיכך אומר יהא מחולל על המעות הראשונות שחללתי עליהם מעשר לפי שבתחילה לא נמנה מעותיו שהוא ירא מלפחות וגמלא אוכלו בלא חילול וכגון שהמעות הראשונות עדיין הם בידו ואותו תוספת לא נתפס למעשר ונמלא פחות משוה פ מחולל על אותו תוספת . ירושלמי פ"ה אמר ר' יוחנן הקדש שפדויו יתר על דמיו תפס את הכל מעשר שני שפדויו יתר על דמיו לא תפס את הכל :

ז בעל הבית אומר בסלע וכו'. פ"ד משנה כלפון רבינו הלא שהחליף איסר בפרוטה ללמדנו דלאו דוקא איסר אלא אפי' פרוטה נקרא תוספת פרק המקדיש שדהו פריך מ דהכא ופשיטתן דהתם דמשמע גבי הקדש דחומש עדיף ומשני התם דהומש הרווחה דהקדש חומש עדיף הכא דהרווחה דבעל הבית הוא קרנא עדיף דתפרוק שפיר

מותר

משנה למלך

פ"ה ד מעשר שני שאין בחומשו שוה פרוטה . עיין מה שכתב הרב לח"מ רפ"ט משקל פרקין :

ואחר אומר בסלע. בעה"ב קודם מפני שהוא מוסיף חומש. בעה"ב אומר בסלע ואחר אומר בסלע ופרוטה. האחר קודם מפני שמוסיף על הקרן: **ח** מותר להערים על פדיון מעשרו׳ כיצד אומר אדם לבנו ולבתו הגדולים ולעבדו העברי הא לך את המעות האלו ופדה לך בהן המעשר כדי שלא יוסיף חומש. אבל לא יאמר לו פדה לי בהן. וכן אם אמר לו *פדה לי משלך אינו מוסיף חומש: **ט** אבל לא יתן המעות לפדות לבנו ולבתו הקטנים ולעבדו ושפחתו הכנענים מפני שידן כידו. נתן לשפחתו העבריה אם מעשר שני זה מדבריהם כגון שהיה מעציץ שאינו נקוב דבריו קיימין. שאמה העבריה קטנה היא ואין הקטן זוכה לאחרים אלא בדבר שהוא מדבריהם: **י** וכן מערים ונותן המעשר מתנה כשהוא בטבלו. ואומר הנותן הרי הפירות האלו מחוללין על מעות שבבית: **יא** שני אחין או שני שותפין [*אב ובנו] פודין זה לזה מע"ש כדי שלא יוסיף חומש. אשה שהכניסה לבעלה מעשר שני הואיל והוא ממון גבוה כמו שבארנו לא קנה בעל. לפיכך אם פדהו אינו מוסיף חומש: **יב** הפודה מע"ש לעצמו. ונתן את הקרן ולא נתן את החומש אע"פ שאין החומש מעכב והרי נתחלל. לא יאכל עד שיתן החומש ואפי' בשבת גזירה שמא יפשע ולא יתן: **יג** *מעות מע"ש אם רצה לצרפם בדינרי זהב כדי להקל משאן מצרפן. ואם צרפן לעצמו אינו מוסיף חומש שאין זה דרך פדייה: **יד** הפורט סלע ממעות מעשר שני בין בירושלים בין חוץ לירושלים לא יצרפנה כולה במעות נחשת אלא בשקל מעות כסף ובשקל מעות נחשת: **טו** *מותר לחלל כסף מעשר עם פירות מעשר על הכסף והוא שיהו בפירות פחות משוה דינר. אבל אם היה בהן שוה דינר לא יחללם עם הכסף אלא בפני עצמן. כיצד היו לו פירות שוה דינר ושלשה דינרין של מעשר שני אינו מחלל הכל על סלע אחת. אבל אם היה לו חצי דינר פירות וחצי דינר מעות מחלל שניהם על דינר אחד:

פרק ששי ו

א **מעות** *חולין ומעות מעשר שנתפזרו וליקט מיכן ומיכן. מה שלקט לקט למעשר עד שישלים

א סמ"ג עשין קל"ז : ב סמ"ג עשין קל"ו : *כצ"ל וכן הוא בירושלמי ועיין בכ"מ : *כן הוא בס"א וכצ"ל וכן הוא בתוספתא דף ס"ז ע"ד :

השגת הראב"ד

*מותר לחלל כסף וכו' עד לא יחללם עם הכסף. א"א לא כמו שהוא סובר כי הוא סובר שהאיסור הוא מפני הפירות ואינו כן שהאיסור אינו אלא בשביל הכסף שאין מחללין כסף על כסף אלא מפני זיקת הפירות הואיל והפירות מועטין ואין מחפיכין סלע בשבילם מצרפים אותם עם המעות ומתפיסם סלע עליהם אבל אם יש בפירות דבר הראוי אין זוקקין כסף עמהם לחללן על כסף אחר :

ח ומה שכתב אבל לא יאמר לו פדה לי בהן. ירושלמי שם. ומה שכתב וכן אם אמר לו פדה לך משלך. נ"ל שטעות סופר הוא וצריך לכתוב וכן אם אמר לו פדה לי משלך וכך הוא בירושלמי שם פדה לי משלך פדה לך משלי אינו מוסיף חומש. ומהתוספתא פ"ד נראה דאף אם לא אמר ליה פדה לך אלא פדה בהם שרי:

ט ומ"ש אבל לא יתן המעות לפדות לבנו ולבתו הקטנים וכו'. שם במשנה: ומ"ש נתן לשפחתו העבריה וכו'. בגיטין פרק התקבל (דף ס"ה):

י וכן מערים וכו'. משנה ה' פ"ד דמעשר שני: ומ"ש כשהוא בטבלו הוא ע"פ מה שנתבאר בפרק זה שאינו רשאי לתת מעשר שני במתנה:

יא שני אחים או שני שותפים וכו'. תוספתא פ"ד דמעשר שני: אשה שהכניסה לבעלה. פ"ק דקידושין עלה כ"ד:

יב הפודה מעשר שני לעצמו וכו'. בפרק הזהב (דף נ"ד) וכרבי יהושע:

יג מעות מעשר שני אם רצה לצרפן בדינרי זהב וכו'. משנה פ"ב דמעשר שני (מ"ז) וכב"ה: ומ"ש ואם צרפו לעצמו אינו מוסיף חומש וכו':

יד הפורט סלע ממעות מעשר שני וכו'. משנה פ"ב דמעשר שני (משנה ח) וכב"ה שתי מחלוקות ומפרש רבינו שתיהן שהיה לו סלע ורצה להחליפו בפרוטות:

טו מותר לחלל כסף וכו'. ירושלמי שם אמתניתין דקתני ר"מ אומר אין מחללין כסף ופירות על הכסף וחכמים אומרים מחללין. ר"ל אומר מה פליגין ר"מ ורבנן בפירות שאין בהם כדי כסף אבל בפירות שיש בהם כדי כסף אף רבנן מודוי חצי דינר כסף וחצי דינר פירות מותר דינר כסף ודינר פירות אסור: וכתב הראב"ד לא כמו שהוא סובר וכו'. דייק הראב"ד מדברי רבינו שהוא סובר שהאיסור הוא משום הפירות מדכתב לא יחלל עם הכסף אלא בפני עצמן ואם היה סובר שהאיסור הוא משום הכסף הכי הל"ל לא יחלל הכסף עמהם ודעת רבינו הוא דכשהפירות מועטים פחות מדינר אינם ראוים ליפדות בפני עצמם ולפיכך הם נפדים עם הכסף ופשט לשון הירושלמי כדברי רבינו:

פ"ו א מעות חולין ומעות מעשר שנתפזרו וכו'. משנה פ"ב דמע"ש (מ"ה):

ס"ז

[ב]תר להפריש על פדיון וכו'. שם במשנה אלא שכתוב בה לעבדו ולשפחתו העברים ולפי מ"ש רבינו שפחתו דוקא במעשר שהוא מדבריהם ולא במעשר של תורה ובירושלמי הקשו עלה ואסיקו לה בקטנה שזוכה לעצמה ואמר רב הונא כשם שזוכה לעצמה זוכה לאחרים ולפי זה אפיקו לה מהלכתא דאין קטן זוכה לאחרים אע"ג דזכה לעצמו ולפיכך [פי]'ש רבינו בדבר שהוא מדבריהם כגון שהיה מעציץ שאינו נקוב ותניא בתוספתא עלה דמתניתין ובלבד שלא יאמר פדה לי בהם מעשר זה: וכן אם אמר לו פדה לך וכו'. בירושלמי [...] משלך פדה לך משלי אינו מוסיף חומש: **י** וכן מערים ונותן המעשר מתנה וכו'. שם במשנה היה עומד בגורן ואין בידו מעות אומר לחבירו הרי הפירות הללו נתונים לך [...] וחוזר ואומר הרי הם מחוללין על מעות [...] בבית ולפי שיטת רבינו ס"ה אם אמר הרי [...]וללין על פירות אחרות שיש לי בבית [...]תא שנויה כך הרי הם מחוללות על פירות [...] בבית ובירושלמי פ"ד תני אין פודין מעשר [...]א ממין על מינו דלא כן מה אנן אמרינן [...]ן החטים על השעורים ומן השעורים על [...] לכן צריכה אפי' מן האגדו על השמתית [...]מתית על האגדו וה"פ דלא כן וכו' כלומר [...]איצטריכא וכי היינו אומרים פודין מן [...] על השעורים ומשני לא צריכא אלא [...]כל חטים לא יפדה מן האגדו על השמתית [...] יסיה או הכל אגדו או הכל שמתית וזהו [...]בינו ולא מן היפה על הרע וכ"ש מן הרע [...]ה ומ"ש הראב"ד דאיירי בדמאי אינו [...] דכולא סוגיא ומתני' דאתאמרא עלה [...]גודאי ואי איתא הוה להו לפרושי אלא דברי רבינו עיקר:

[...]ני אחין ושני שותפין וכו'. תוספתא פ"ד כלשון רבינו: אשה שהכניסה [...] מע"ש וכו'. זה מבואר מהטעם שכתב [...]מי איכא פלוגתא אם אשה פודה מעשר [...] ופסק רבינו כמ"ד אינה פודה מעשר [...] שכתב בראש הפרק ואשה שפדת מעשר [...]עצמה אינה מוסיפה חומש משמע שאם [...]בעלה מוסיפה חומש דקי"ל אשתו של אדם כגופו:

[...]ודה מעשר שני לעצמו וכו'. בפרק הזהב (דף נ"ד) תניא נתן את [...]ולא נתן את החומש רבי אליעזר אומר [...]בי יהושע אומר לא יאכל אמר רבי נראין [...]כי אליעזר בשבת ודברי רבי יהושע בחול [...] רב פפא דכ"ע חומש לא מעכב והכא [...] לפשיעותא קא מיפלגי מר סבר חיישינן [...]א ומר סבר לא חיישינן לפשיעותא ע"כ. [...]י א"כ הוה לן למפסק בשבת כרבי [...] ובחול כרבי יהושע כדאמר רבי ורבינו [...]פי' בשבת וי"ל דאין פוסקין הלכה מפי [...]תו דנראין אתמר הילכך הדרינן לכללין [...]יעזר ורבי יהושע הלכה כרבי יהושע [...] לפשיעותא ואפי' בשבת לא יאכל עד שיתן את החומש:

[...]ות מעשר שני אם רצה לצרפן וכו'. [...] מעשר שני פ"ב פלוגתא דב"ש וב"ה [...]"ע אני עשיתי לר"ג ולרבי יהושע כספן [...]ב: ומה שכתוב בספרים ואם צרפן [...]אינו מוסיף נראה ט"ס וכן צריך להגיה ואפי' צרפן לעצמו:

[...]ורט סלע ממעות מעשר שני וכו'. ג"ז שם פלוגתא דב"ש וב"ה ופסק [...]אמרי בשקל כסף ובשקל מעות ונחלקו [...] לירושלים בין תוך ירושלים ומעמייהו [...]יון דאין מחללין כסף על נחשת אלא [...]דוחק די לו שיקח בחצי סלע פרוטות [...] זה כדי שיהיו פרוטות מצויות בידו [...] לירושלים ולא ירוץ אצל שולחני מיד [...] הפרוטות ונמלא מפסיד המעשר ותו [...]שמא יתעפשו הפרוטות כי הנחשת מעלה [...]לפיכך אינו פורט כל הסלע מעות. וא"ת א"כ הוו ב"ה לחומרא והוה להו למתנייה במסכת עדיות גבי הנך דהוו ב"ש לקולא וב"ה לחומרא וי"ל משום שיש במחלוקת זה צד [...]קולא כגון שהיו בידו פרוטות ורוצה לפרוט אותם בסלע ב"ש אומרים בכל הסלע מעות יתן בכל הסלע מעות ויקח סלע של כסף שלם וב"ה אומרים אין צריך לפרוט כל המעות אלא בשקל כסף ובשקל מעות דהפורט סלע משמע בין שיש בידו מעות ורוצה לפרוט אותם בסלע ובין שיש בידו סלע ורוצה לפרט אותו במעות:

[מו]תר לחלל כסף מעשר וכו'. משנה פ"ב ר"מ אומר אין מחללין כסף ופירות על הכסף וחכמים מתירין ואמרינן עלה בירושלמי אמר ר"ל מה פליגאן ר"מ ורבנן בפירות שאין בהם כדי כסף אבל בפירות שיש בהם כדי כסף אף רבנן מודו חצי דינר כסף וחצי דינר פירות מותר דינר כסף ודינר פירות אסור ח"ש שני דינרי כסף וב' דינרי פירות דאסור [...]תבארו דברי רבינו. וממ"ש אבל אם היה בהם שוה דינר לא יחללם עם הכסף הבין הראב"ד ז"ל שדעה רבינו הוא שהאיסור מפני הפירות דאי לא תימא הכי הוה ליה למימר [...] הכסף עם המעשר. ותמהתי עליו אמאי תלי בוקי סריקי ברבינו והלא הדבר ברור שהפירות בין רבים בין מעטים נפדין על הכסף והכסף אינו נפדה לכתחילה על הכסף וכן כתב [...]פיל ואיך יעלה על דעתו שהאיסור מפני הפירות ורבינו ליישנא דמתניתין נקט ר"מ אומר אין מחללין כסף ופירות על הכסף וה"ק אבל אם היה בהם שוה דינר לא יחלל עם הכסף דכיון דאית ביה כדי כסף אין זוקק את הכסף להתחלל על כסף אלא פודה את המעשר בפני עצמו וזה מבואר ולא היה כדאי להשיג:

[...] מעות חולין ומעות מעשר וכו'. בפרק שני משנה כלשון רבינו ותנן בה זה הכלל המתלקטים למעשר והנבללין לפי חשבון ומדברי רבינו נראה שאחר שנתפזרו בללן ותפן. ומ"ש בפי' המשנה שנתערבו תחילה ואח"כ נתפזרו הכי משמע בירושלמי דפריש מתניתין הנבללים והנתפסים ושני הדברים בין שנבללו ואח"כ נתפזרו ובין שנתפזרו [ונ]בללו הכל לפי חשבון אלא דליכא דמתניתין דייקא כמו שכתב בפסק מדלא תני מעות חולין ומעות מעשר שנתערבו כדקתני בסיפא בבא סלע של מע"ש וסלע של חולין שנתערבו:

ת"ע

ומה שכתב ומתנה ואומר וכו' הכי מפורש בירושלמי: **ב** סלע של מעשר שני וכו'. במשנה הזכרתיה בסמוך. ומה שכתב רבינו ואפי' מעות נחשת. משום דסק בסיפא מסני ש[...] מחללין כסף על נחשת מדוחק ולא שיתקיים כן אלא חוזר ומחללן על הכסף שילך הא דתנן ברישא מביא בסלע מעות היינו שאין לו כסף אבל אם יש לו סלע כאף מחלל[...] סלע של מעשר בכל מקום שהוא:

ג האומר לבנו מעשר שני וכו'. משנה פ"ד האומר לבנו מעשר שני בזוית זו ומצא בזוית אחרת הרי אלו חולין היה שם מנה ומצא מאתים השאר חולין מאתים ומצא[...]

ומ"ש או שליקט מצד אחד וכו'. ירושלמי שם. ומ"ש מתנה ואומר אם אלו שבידי וכו'. נ"ז שם בירושלמי:

ב סלע של מעשר שני ושל חולין שנתערבו וכו'. משנה שם:

ג האומר לבנו וכו'. משנה בפ"ד דמע"ש (מי"ב): ומ"ש הרי שם מאתים ונמצא מנה הרי הוא חולין. לשון המשנה הכל מעשר וכבר השיגו הראב"ד וטעם רבינו משום דתניא בפ"ק דביצה (דף י':) ובפ"ק דפסחים (דף ו') גבי בעיא דעכבר ובירושלמי פ"ד דמע"ש הניח מאתים ומצא מנה מנה מונח ומנה מוטל דברי רבי וחכמים אומרים הכל חולין וא"כ מתני' רבי היא וחכמים פליגי עליה והלכתא כוותייהו דרבים נינהו. ואע"ג דבפרק החולץ אמרינן דסתם במתניתין ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם. שאני הכא דבפ"ק דביצה טרחו אמוראי לאוקומי מתני' כחכמים משמע דסברי דהכי הלכתא ולא כסתם: הניח מנה מעשר ונמצא מאתים וכו'. בפ"ק דביצה (דף י':) ופסק כחכמים וכמ"ד בשני כיסים מחלוקת אבל בכיס אחד הכל חולין:

ד אמר לו אביו כיס מעשר שני לי בבית וכו' עד ואם במתכוין דבריו קיימים. תוספתא פ"ה דמעשר שני:

ח המוצא כלי וכו'. משנה פ"ד דמע"ש (מ"י): ומ"ש ואם היה של מתכת וכו'. משנה שם וכרבנן דפליגי אר' יהודה:

ט מעות הנמצאות וכו'. משנה פ' שם כל המעות הנמצאות הרי אלו חולין אפילו דינר זהב עם הכסף ועם המעות מצא בתוכן חרס וכתוב עליו מעשר ה"ז מעשר ופי' רבינו בנמצאות בירושלים איירי ונתן טעם הואיל ושוקי ירושלים מתכבדים בכל יום וטעם זה נאמר בפרק אלו מציאות ובפ"ק דפסחים גבי הא דתנן בפ"ז דשקלים מעות שנמצאו בירושלים בשאר ימות השנה חולין ובשעת הרגל הכל מעשר:

י מעות הנמצאות לפני סוחרי בהמה וכו' והנמצאות בהר הבית וכו'. משנה פ"ז דשקלים (משנה ב') והטעם שנתן רבינו, שם בירושלמי:

יא תיבה שנשתמש בה חולין וכו'. בפרק קמא דפסחים (דף ז) והתם מוקי לה בשאינו יודע איזה מהן בסוף אבל שנשתמשו בה צבורין צבורין אי נמי כגון דאשתכח בגומא וצריך טעם למה השמיט רבינו אוקימתות אלו:

שישלים. והשאר חולין. ואם בלל והפך או שליקט מצד אחד ומצא חסר הרי זה לפי חשבון. כיצד היו מאתים מע"ש ומאה חולין. נתפזרו ובללן וחפן הכל נמצאו מאתים ושבעים. הרי ק"פ מהן מעשר וצ' חולין. זה הכלל המתלקטין למעשר שני והנבללין לפי חשבון. מתנה ואומר אם אלו שבידי הן המעשר השאר חולין. ואם הן חולין הרי מעות המעשר בכ"מ שהן מחוללין עליהם: **ב** סלע של מעשר שני ושל חולין שנתערבו מביא בסלע מעות ואפילו מעות נחשת ואומר סלע של מעשר שני בכל מקום שהיא מחוללת על המעות האלו. ואחר כך בורר את היפה שבשתיהן ומחלל המעות של נחושת עליה ותחזור הסלע היפה למעשר: **ג** *האומר לבנו מע"ש בזוית זו ונמצא בזוית אחרת הרי אלו חולין. אמר לו הרי שם מנה ונמצא מאתים השאר חולין. הרי שם מאתים ונמצא מנה הרי הוא חולין. הניח מנה ונמצא מאתים. מאתים ונמצא מנה. אפילו הן בשני כיסין הכל חולין: **ד** אמר לו אביו כיס מעשר שני לי בבית. הלך ומצא שם שלשה כיסים. הגדול שבכולן מעשר והשאר חולין. ואעפ"כ לא יאכל מן הקטנים עד שיחללם על הגדול: **ה** מי שנשתתק ואמרו לו מע"ש שלך במקום פלוני. והרכין בראשו. בודקין אותו שלש פעמים כדרך שבודקין לגיטין והרי דבריו קיימין: **ו** אמרו לו בחלום מעשר שני של אביך שאתה מבקש הרי הוא במקום פלוני. אף ע"פ שמצא שם מה שנאמר לו אינו מעשר. דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין: **ז** האומר לבניו אפילו אתם מתים אל תגעו בזוית זו. ונמצאו שם מעות הרי אלו חולין. טמן מעות מפניהם ואמר להם של פלוני הן או של מעשר שני הן. אם כמערים אין חוששין לדבריו. ואם כמתכוין דבריו קיימין: **ח** המוצא כלי וכתוב עליו מ' הרי מה שבתוכו מעשר שני. ד' דמאי. ט' טבל. ת' תרומה. ק' קרבן. ואם היה של מתכת הוא ומה שבתוכו קרבן. שכן היו כותבין אות אחת מן השם בשעת הסכנה: **ט** מעות הנמצאות בירושלים אפילו דינרי זהב עם הכסף ועם המעות הרי אלו חולין. הואיל ושוקי ירושלים מתכבדין בכל יום. מצא בתוכן חרס וכתוב בו מעשר הרי אלו מעשר שני. בד"א בשאר ימות השנה אבל ברגל הכל מעשר: **י** מעות הנמצאות לפני סוחרי בהמה בירושלים לעולם מעשר. שחזקת רוב העם מביאין מעות מעשר וקונין בו בהמות. והנמצאות בהר הבית לעולם חולין. שחזקתן מתרומות הלשכה שחללום הנזברין על בהמה: **יא** תיבה שנשתמש בה חולין ומע"ש. ונמצא בתוכה מעות אם רוב מניחין מעשר הרי המעות מעשר. ואם רוב מניחין חולין חולין.

מחצה

השגת הראב"ד

*האומר לבנו וכו' עד הרי שם מאתים ונמצא מנה. א"א במשנה אמרה הכל מעשר:

[...] מנה ומצא מאתים השאר חולין מאתים ומצא[...] הכל מעשר וטעמא דאמרינן מנה מונח מוטל וכן פירשה רבינו בפי' המשנה. אבל הלכה דגרסי' עלה בירושלמי רבי יעק[...] אחא בשם רבי ייסא דרבי היא דתני מ[...] ומצא מנה המנה ניטל דברי רבי וחכמים או[...] חולין דתניא בפ"ק דביצה הניח מנה מאתים חולין ומעשר שני מעורבין זה דברי רבי וחכ"א הכל חולין שאני אומר מעשר שני והני אחריני נינהו וממהו, בתו[...] דלא אמרינן שאני אומר להקל אלא כ[...] מדרבנן כדאמרינן בפסחים שאני הרומה [...] דרבנן והילכו דכיון שאין אדם מניח חולין מעשר תלינן שפיר לקולא ע"כ. ובודאי לא [...] מעיני הראב"ד ברייתא זו שהרי בקי היה בב[...] בבלי וירושלמי אלא כך היא כוונת ה[...] דהוי סתם במתני' ומחלוקת בברייתא והו[...] למפסק כסתם מתניתין ורבינו סובר ד[...] כחכמים דהא אמרינן ברים פסחים דהניח חלות ומצא עשר או הניח עשר ומצא הש[...] פלוגתא דרבי ורבנן דלרבי אין צריך ל[...] ולרבנן דאמרי חולין צריך לחזור ולבדוק פסקו רבוותא וגם הראב"ד לא השיג על [...] בהלכות חמץ ומצה שפסק כרבנן וצריך ל[...] וכל הנך פלוגתי דמייתי התם הוא ל[...] הלכה כפי הכלל יחיד ורבים הלכה כרבים ומשנה דיפה דחה רבינו הך סתמא ד[...] מהלכתא דיחידאה היא: אפילו הם בשני כ[...] הכל חולין. פ"ק דביצה (דף י') רבי יוחנן [...] אלעזר חד אמר בשני כיסים מחלוקת אבל [...] אחד ד"ה חולין וחד אמר בכיס אחד מח[...] אבל בשני כיסים דברי הכל מנה מונח [...] מוטל. ופסק רבינו כמ"ד בשני כיסים מח[...] חדא דסתמא דמילתא כיון שהתלמוד הק[...] דברי רבי יוחנן הס ותו דאמרי' בשלמא [...] בשני כיסין מחלוקת וכו' ודחיק רב אסי לה [...] אליבא דמ"ד בכיס א' מחלוקת ומוקי לה בגו[...] מקושרין וכיסין מקושרין והיינו דלא [...] תלמודא לפרושי מאן אמר הכי ומאן אמר דמסתמא רבי יוחנן הוא דאמר בשני כי[...] מחלוקת:

ד אמר לו אביו כיס מע"ש וכו'. תוס[...] היא בפ"ד כלשון רבינו:

ה מי שנשתתק ואמרו לו וכו'. גם זה בתוספתא בודקים אותו ג' פע[...] אם אמר על הין הין ועל לאו לאו ד[...] קיימין:

ו אמרו לו בחלום מעשר שני וכו'. גם בתוספתא ובירושלמי זה היה מ[...] ושאלו את חכמים ואמרו הרי אלו חולין [...] חלומות לא מעלין ולא מורידין:

ז האומר לבניו אפילו אתם מתים וכו'. שם בתוספתא:

ח המוצא כלי וכתוב עליו מ"ס וכו'. [...] דמעשר שני המוצא כלי וכו[...] עליו קו"ף קרבן מ"ס מעשר כלשון רבינ[...] ואם היה של מתכת וכו'. נ"ז שם מהל[...] ופסק כחכמים שאמרו הכל קרבן ש[...] דרך בני אדם להיות כונסין חולין לקרבן [...] היה של חרס הוא חולין ומה שבתוכו ק[...] שאין אדם מקדיש כלי חרס לפי שהוא גרוע אצל בני אדם: **ט** מעות הנמצאות בירושלים וכו'. שם משנה כל המעות הנמצאות הרי אלו חולין אפי' דינרי זהב עם הכסף ו[...] המעות ולא ניחוש לומר שמא אלו המעות חזר וחללן על הכסף הזה או על הזהב לפי ששוקי ירושלים עשויים להתכבד בכל יום ואם נפלו מעולי רגלים שיש עמהם מעות מ[...] כבר היו נמצאים: מצא בתוכן חרס וכו'. נ"ז שם במשנה:

י מעות הנמצאות לפני סוחרי בהמה וכו'. משנה במסכת שקלים פ"ז מעות שנמצאים לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר בהר הבית חולין ובירושלים בשעת הרגל מעשר וב[...] כל ימות השנה חולין:

יא תיבה שנשתמש בה וכו'. זה מבואר דאזלינן בתר רובא אלא דקשיא לי מחצה על מחצה אמאי אזלינן לקולא וי"ל דאע"ג דהמניחין בתיבה הוו מחצה על מחצה מ"מ [...] המעות הנמצאות חולין נינהו ואכתי קשה דתנן פ"ז דשקלים מעות הנמצאות בין חולין למע"ש קרוב לחולין יפלו לחולין קרוב למע"ש יפלו למע"ש מחצה על מחצה יפלו למע"ש וכ[...] נמי הוה לן למימר יפלו למע"ש ותנן נמי זה הכלל הולכין אחר הקרוב להקל ומחצה למחצה להחמיר וכתבה רבינו בסוף הלכות שקלים וכן במסכת מכשירין כמה משניות דמחצה מחצה אזלינן בהו להחמיר. וי"ל דבשלמא כשנמצאו המעות במקום שהוא באמצע אית לן למיזל לחומרא אבל בזמן שמכניסין בתיבה מעות הוו מחצה על מחצה דניידי אית לן למ[...] בתר רוב מעות ורובן חולין נינהו. ועדיין צריך לי תלמוד לפי שמימרא זו לא ידעתי מקומה ואע"פ שהיא שנויה בתוספות חלוקת מחצה על מחצה חסר ממנה והו קשיא לי כיון שסד[...] פסק למה לא יסדה אותה בשוה פרושה ו[...] אם הם חולין אין כדברי כלום ואם הם של מעשר הרי הם מחוללין [...] מעות הללו כיון שיש דוחק מותר לעשות לכתחלה:

מצא

מחצה למחצה חולין: **יב** מצא פירות בין פירות מעשר לפירות תרומה יפלו לקרוב. מחצה למחצה יאכלו כחומרי שניהן. אסורין לזרים וטעונין רחיצת ידים והערב שמש כתרומה. ואסורים לאונן וטעונים הבאת מקום כמעשר. וכן המעות הנמצאות בין חולין למעשר: **יג** מעשר שני של דמאי ושל ודאי שנתערבו יאכלו כחמור שבהן: **יד** פירות מעשר שנתערבו בפירות חולין יאכל הכל בטהרה במקום או יפדה את המעשר. לפיכך אם נתערבו בירושלים אסורין בכל שהן *כמנין. הואיל והוא בירושלים הרי הוא כדבר שיש לו מתירין. ויאכל הכל בטהרה: **טו** הזורע מעשר שני אחר שנכנס לירושלים הגידולים מעשר שני. זרעו קודם שיכנס הנידולין חולין. ואפילו בדבר שאין זרעו כלה. ופודין אותו בשעת זריעתו: **טז** מעשר שני בטל ברוב. באיזה מעשר אמרו במעשר שנכנס לירושלים ויצא ונפלו מחיצות. שהרי אין שם מחיצות להחזירו לשם ואי אפשר לפדותו מאחר שנכנס ואע"פ שאין בו שוה פרוטה ונמצא דבר שאין לו מתירין ובטל ברוב כמו שביארנו בהלכות איסורי מאכלות:

פרק שביעי

א **פירות** הנלקחות בכסף מעשר שני אינן נפדין בריחוק מקום אלא א"כ נטמאו באב הטומאה אלא יעלו הן עצמן ויאכלו בירושלים: **ב** זה חומר בלקוח בכסף מעשר מפירות מעשר עצמן. ואם נטמא בולד הטומאה מדבריהם יפדו ויאכלו בירושלים: **ג** אין נלקח בכסף מעשר אלא מאכל אדם שגידוליו מן הארץ. או גידולי גידוליו מן הארץ. כגון הפרט המפורש בתורה בבקר ובצאן וביין ובשכר: **ד** לפיכך אין לוקחין בכסף מעשר מים ומלח כמהין ופטריות לפי שאין גידוליהם מן הארץ. ולא פירות מחוברין לקרקע. ולא פירות שאינן יכולים להגיע לירושלים. לפי שאינן דומין לבקר וצאן: **ה** הדבש והביצים והחלב הרי הן כבקר וצאן שאעפ"י שאינן גידולי קרקע הרי הן גידולי גידוליה: **ו** התמד עד שלא החמיץ אינו נלקח בכסף מעשר מפני שהוא כמים

*כתי"ס פ"ב דבכורים מ"ב כ' דע"ס סוא וצ"ע במינן ולאפוקי כשאינו מינן דבטל:

כסף משנה

יב מצא פירות וכו'. תוספתא פרק שני דמעשר שני: וכן המעות הנמצאות בין חולין למעשר. משנה פ"ז דשקלים:

יג מעשר שני של דמאי ושל ודאי שנתערבו וכו'. בתוספתא הנזכרת:

יד פירות מעשר שנתערבו בפירות חולין וכו', פשוט הוא: ומ"ש לפיכך אם נתערבו בירושלים אסורים בכל שהן וכו'. כך פירש רבינו ורבינו שמשון מה ששנינו בפ"ב דבכורים ואסור לאכול כל שהן בירושלים. ומ"ש כמנין נראה דה"פ אוסר בכל שהוא כמו שאוסר דבר שבמנין:

טו הזורע מעשר שני וכו'. בפרק תשיעי דתרומות (משנה ד) גידולי הקדש ומעשר שני חולין ופודה אותם בזמן זרעם ובירושלמי (הלכה ב') מה הפרש בין הקדש למעשר שני מעשר שני בין בדבר שזרעו כלה בין בדבר שאין זרעו כלה נפדה משמע בהדיא דבמקום הראוי לפדייה מיירי. ובפ"ב דבכורים בירושלמי (הלכה ב') רמי האי מתני' אמתניתין דבכורים והעלו הן דתימא גידוליהן אסורים איסור מחילה והן דתימר גידוליהן מותרים היתר זרות. ונראה שרבינו מפרש הא דאמר איסור מחילה היינו כשנכנסו תוך המחיצות יש עליהם איסור כבתחילה והא דתנן מותרים היתר זרות דהיינו חוץ לחומה. ואפשר שזהו מה שאמרה המשנה אסורים מלאכול בירושלים דהיינו לומר אסורים מלאכול כשזרע בירושלים:

טז מעשר שני בטל ברוב וכו'. בפרק הזהב (דף נ"ג):

פ"ז א פירות הנלקחות בכסף מעשר שני וכו'. משנה פרק ג' דמעשר שני (משנה י). ומ"ש אלא אם כן נטמאו. שם במשנה וכתנא קמא. ומה שחילק בין נטמאו באב הטומאה לנטמאו בולד הטומאה הטעם מבואר דכשאינו נטמא אלא מדבריהם מאחר דמדאורייתא טהור אינו נאכל בחוץ ומאחר שהוא טמא אע"פ שאינו אלא מדבריהם יפדה:

ג אין נלקח בכסף מעשר וכו'. משנה וגמרא ר"פ בכל מערבין (דף כ"ז:) ופרק ג' מינים (נזיר דף ל"ה). ומ"ש ולא פירות המחוברים לקרקע ולא פירות שאינם יכולים להגיע לירושלים. משנה פרק קמא דמעשר שני (משנה ה):

ה הדבש והביצים והחלב וכו'. כתב מגדל עוז שיש ללמוד כן מדתניא בסיפרי פרשת ראה על פסוק עשר תעשר וגו' עד ואכלת יכול אף דבש וחלב ת"ל היוצא השדה ומשמע דאי לא מעטינהו קרא הוו בכלל ואכלת וגבי מעשר שני איתמר ואכלת וביצים אמרינן פרק בא סימן (דף כ') דמסמאין טומאת אוכלים ובפרק ג' דעוקצין (משנה ו') משמע דכל שמסמא טומאת אוכלים הוא נלקח בכסף מעשר עכ"ל. ואי מהא לא איריא דההיא דעוקצין רבי יוחנן בן נורי היא ור"ע פליג עליה והלכה כר"ע מחבירו אבל הטעם הוא משום דבפרק בא סימן אמרינן דנמנו וגמרו כר"י בן נורי:

ו התמד עד שלא החמיץ וכו'. משנה פרק קמא דמע"ש (משנה ג) ופרק קמא דחולין דף

רדב"ז (מכ"י)

מצא פירות. תוספתא היא ואם מ"ש למעלה דמחצה על מחצה חולין דוקא צריך לחלק בין אם נפל הספק במקום שנמצאו הפירות ובין [במקום] האנשים הנותנין לתיבה כאשר כתבתי למעלה וכן באידך בבא דמעות הנמצאות בין חולין למעשר והיינו הך דשקלים שכתבתי למעלה דתנן מחצה למחצה יפלו למע"ש וזה החומר שבהם וצריך לחלק כאשר כתבתי. [...]רוב אלא שיש טעות בספר וכך נ"ל מחצה על מחצה מעשר. ואיכא למידק בכל הני בבי שלא חילקו בין אם המעשר מרובה מן החולין או איפכא דלעולם אזלינן אחר הקרוב ואילו אנן [...]"ל רוב וקרוב הלך אחר הרוב וכן כתב רבינו בהלכות רוצח ושמירת נפש וז"ל אע"פ שהולכים אחר הרוב מן התורה והולכין אחר הקרוב הרוב עדיף ע"כ. וכבר ראיתי מי שכתב עלה דהך [...]ניסין דשקלים והאומר רוב וקרוב הלך אחר [...]וב מוקי מתניתין כגון שהשקלים ונדבה שוין [...]י שיטה זו נ"ל דכל הני דהכא בשוין ותמהתי [...] זה דעת רבינו היה לו לפרש. ואפשר לומר [...] אזלינן בתר רובא אלא בבעלי חיים דניידי [...] בדבר דלא נייד אזלינן בתר קרוב ועדיין צ"ע: [...]מעשר שני של דמאי וכו'. כל הני מיירו במחצה על מחצה אבל אם קרוב לזה [...] מלזה הולכין אחר הקרוב כי הנך דלעיל: [...] לפיכך אם נתערבו בירושלים וכו' דקי"ל אין [...] מע"ש בירושלים וקי"ל דבר שאין לו מתירין [...] באלף לא בטיל לפיכך יאכל הכל בטהרה: [...] הזורע מעשר שני בירושלים וכו'. תרומות פרק תשיעי גידולי הקדש ומעשר [...] ופודה אותם בזמן זרעם וע"כ חוץ לירושלים [...] מדקתני ופודה אותם בזמן זרעם ואין פודין [...] בירושלים. וגרסינן עלה בירושלמי אמר [...]כהן בשם רבי יוחנן פודה כל האוכל בדמי [...] סאה והדר מסיק הפרש בין הקדש למעשר [...]מעשר שני בין בדבר שזרעו כלה בין בדבר [...] זרעו כלה נפדה בשער הזול אלא בדבר [...] כלה נפדה בשער שהוא עומד בו בדבר [...]זרעו כלה נפדה בשער הראשון. ורבינו לא [...] חילוק זה שכבר כתב למעלה ויש לו לפדות [...] הזול לפיכך דבר שזרעו כלה אין לו [...] שהרי בשעה שיש לו גידולין כבר כלה [...] וליכא לפרושי דמשערין הסאה שזרע בשער [...] עומד בו כאילו הוא עתה עומד בעין דא"כ [...] דחמיר דבר שזרעו כלה מדבר שאין זרעו [...] כגון דבשעת זריעה היו בזול ובשעת הפדייה [...] וקר הילכך השמיט רבינו זה הירושלמי וכתב [...]ין סתם דלעולם פודין בזמן זרעם לא [...]עו כלה או אין זרעו כלה פא"ל דעת רבינו: [...]מעשר שני בטל ברוב וכו'. ברייתא הובאה פרק הזהב מעשר שני בטל [...] באי זה מעשר אמרו במעשר שאין בו [...]רוטה ושנכנס לירושלים ויצא ואקשי' עלה [...] ונהדר ונעייליה דנפול מחיצות וכו' אי [...]אי איריא אין בו שוה פרוטה אפי' יש בו [...]ושני לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא יש בו [...]ה מחיצות אבל אין בו אימא לא קלטוהו [...] קמ"ל ע"כ. וכיון דלית ליה תקנתא הוה [...]אין לו מתירין ובטל ברוב ומיהו אין [...]אותו לכתחילה דאיסור תורה הוא ונתבארו דברי רבינו:

[...]א פירות הנלקחות וכו'. פ"ג דמעשר שני הלקוח בכסף מעשר שני [...] יפדה רבי יהודה אומר יקבר אמרו לו [...]ודה ומה אם מעשר שני עצמו שנטמא [...] נפדה הלקוח בכסף מע"ש שנטמא [...]ין שיפדה אמר להם לא אם אמרתם [...] שני עצמו שכן הוא נפדה בטהור ברחוק מקום תאמרו בלקוח בכסף מעשר שאינו [...]רחוק מקום ע"כ. למדנו שהלקוח בכסף מעשר שני אינו נפדה ברחוק מקום לדברי [...]ו שכתב רבינו זה חומר בלקוח בכסף וכו' שאין נפדין ברחוק מקום אלא א"כ נטמאו [...]מאה דאיפליגו בה היינו שנטמאו באב הטומאה שלא נשאר בו צד קדושה ולפיכך [...]אותו ונאכל חוץ לירושלים אבל אם נטמא בולד הטומאה עדיין נשאר בו צד [...] ולפיכך יפדה ויאכל בירושלים וזו היא ששנינו לעיל מהך מתניתין וב"ה אומרים [...]דה ויאכל בחוץ חוץ משנטמא בולד הטומאה לפנים ואשכחנא בכמה דוכתי דמפל [...]ן העיקר וטעמא רבה איכא הכא שהמעשר נפדה כדי לקנות בדמיו בירושלים בקר וצאן ויין ושכר דכתיב בכל אשר תאוה נפשך אבל אם לקח פירות חוץ לירושלים כדי לאכלם בירושלים הרי זה כאילו קנאם בירושלים דלא חזו לפדייה שאינו נפדה טהור ברחוק מקום וטעם זה מספיק אפי' למ"ד דלא מחמרינן בטפל טפי מן העיקר: [...] נלקח בכסף מעשר וכו'. תנן בפרק בכל מערבין (דף כ"ז) הכל ניקח בכסף מעשר חוץ מן המים ומן המלח ומייתינן התם פלוגתא איכא מאן דדריש כללי ופרטי והכי קי"ל: **ד** לפיכך אין לוקחין בכסף מעשר וכו'. ואפילו מים ומלח מעורבין אין לוקחין אע"ג דמשתתפין בהם כשהם מעורבין דגבי [...]ר בעינן פירי וליכא: ולא פירות מחוברין וכו'. מעשר שני פ"ק הלוקח מים ומלח ופירות המחוברין לקרקע או פירות שאינם יכולים להגיע לירושלים לא קנה מעשר: [...]בש והביצים והחלב וכו'. טעם הדבר לפי שהדבורים רועות פרחי העשבים והאילנות ובאות ומקיאות אותו בכוורת ואינו מתמלית גופן ומזה הטעם מותר באכילה: [...]תמד עד שלא המיץ וכו'. שם במשנה התמד עד שלא החמיץ אינו נלקח בכסף מעשר שני ומשהחמיץ נלקח בכסף מעשר דכיון שנתן ג' ומצא פחות מד' אע"ג דאית ביה טעם יין קיוסא

משנה למלך

לפיכך אם נתערבו בירושלים כו'. דין זה לכאורה כותר למ"ש בסוף הפרק דלא חשיב דבר שיש לו מתירין אלא היכא דאינו יכול להכניסו ועיין פ"ה י"ד סי' ק"ב ס"ק [...]ר מרן ומ"ש כמנין נראה דה"פ כו'. ולי נראה שהוא ט"ס ועיקר הגירסא היא במינם לפי [...] לו מתירין אינו אוסר כי אם במינו וכמ"ש רבינו בהלכות מאכלות אסורות וכ"כ לקמן בפרק

טז באיזה מעשר אמרו כו'. עיין לקמן פרק ו' מהלכות בית הבחירה דין ס"ו והראב"ד שם וכסף משנה שם וזה פשוט ועיין בתוי"ט ובפרק ח' שם: ד' מהלכות בכורים דין ס"ו וזה פשוט ועיין בתוי"ט ובפרק ח' שם: [...] שם ודוק:

כמים . ומשהחמיץ נלקח כיין וכשכר . לקחו עד שלא החמיץ והחמיץ קנה מעשר : ז בד"א בנתן ג' מים ומצא פחות מד' . אבל אם נתן ג' והוציא ד' ה"ז כיין מזוג ונלקח בכסף מעשר : ח לולבי זרדין והחרובין עד שלא ימתיקו אין נלקחין . אחר שימתיקו נלקחין . אבל הלוף והחרדל והתרמוסין ושאר כל הנכבשים בין משימתיקו בין עד שלא המתיקו נלקחין . והקור נלקח בכסף מעשר : ט הכרכום אינו נלקח שאינו אלא למראה וכן כל כיוצא בו מנותני ריח ומראה וטעם הואיל ואינן לאכילת גופן אלא לטעם שנותנין אינן נלקחין בכסף מעשר . לפיכך ראשי בשמים והפלפלין והקושט והחלתית וחלות חריע וכל כיוצא באלו אינן נלקחין בכסף מעשר : י השבת אם ליתן טעם בקדרה אינה נלקחת בכסף מעשר . ואם לכמך וכיוצא בו שהוא אוכל גופה נלקחת בכסף מעשר. עירב מים ומלח אם נתן לתוכו שמן הרי הן כמוריים ולוקח מהן בכסף מעשר . ומבליע דמי המים והמלח בדמי השמן : יא אין לוקחין תרומות בכסף מעשר מפני שהוא ממעט אכילתו ואכילתה . שאין אוכלין אותה אלא כהנים מעורבי שמש ומותרת לאונן ונאכלת בכל מקום והמעשר מותר לזרים ולטבול יום ואסור לאונן ואינו נאכל אלא בירושלים נמצא ממעט אכילת מעשר ואכילת התרומה : יב לוקחין בהמה לזבחי השלמים מכסף המעשר . שהשלמים נאכלים לזרים . בראשונה היו לוקחין בהמות לאוכלן חולין מכסף מעשר שני כדי להבריחם מעל המזבח . גזרו בית דין שאין לוקחין בהמה ממעות מעשר אלא לשלמים . אבל חיה ועוף לוקחין שאינן ראויין לשלמים : יג אין לוקחין פירות שביעית בכסף מעשר . לפי שהוא חייב לבער כמו שיתבאר : יד *הלוקח מים ומלח או פירות מחוברין או פירות שאינן יכולין להגיע לירושלים לא קנה המעשר אע"פ שיצאו המעות לחוליו

כסף משנה

(דף כ"ה) : ומה שכתב לקחו עד שלא החמיץ וכו'. פרק קמא דחולין שם : ז ומ"ש במה דברים אמורים בנתן ג' מים וכו'. בפ' המוכר פירות (דף נ"ו) וכרבנן דאחרים :

ח לולבי זרדין וכו' עד נלקחין . תוספתא פ"ק דמעשר שני ותוספתא דעוקצין פ"ג : והקור נלקח בכסף מעשר . משנה פ"ג דעוקצין (משנה ז) :

ט הכרכום אינו נלקח וכו'. תוספתא פרק קמא דמע"ש : ומ"ש לפיכך ראשי בשמים הפלפלין וכו' . בפרק ג' דעוקצין (מ"ה) איפלינו ביה תנאי ובפרק בא סימן (דף נ') אמר רבי יוחנן בן נורי נמנו וגמרו שאין נלקחים בכסף מעשר :

י השבת אם ליתן טעם וכו' . בפרק בא סימן (דף נ"א) : עירב מים ומלח וכו' . בר"פ בכל מערבין (דף כ"ז) :

יא אין לוקחים תרומות בכסף מעשר וכו' . משנה בפרק ג' דמע"ש (משנה ב) כת"ק. ומ"ש מפני שהוא ממעט אכילתו ואכילתה. שם בירושלמי. יב ומ"ש לוקחין בהמה לזבחי שלמים וכו'. במשנה שם :

בראשונה היו לוקחים בהמות וכו' . ירושלמי פ"ק דמע"ש אלא שכתוב בטעות ונוסחת רבינו עיקר :

יג אין לוקחים פירות שביעית וכו'. גם זה שם בירושלמי :

יד הלוקח מים וכו' עד לא קנה המעשר . משנה שם פ"ק (משנה ה) : ומ"ש אע"פ שיצאו המעות לחולין : כתב עליו הראב"ד אמר אברהם זה שיבוש אלא יחזרו דמים למקומן וכו' . ובאמת כי בירושלמי (הלכה ג') אמרו על משנתנו תמן תנינן אין לוקחים עבדים וקרקעות ובהמה טמאה מדמי שביעית ואם לקח יאכל כנגדו וכא את אמר הכין רבי יונה אמר איתפלגון רבי חייא בר יוסף ושמואל חד אמר כאן דרך מכירה כאן דרך חילול ותרנא אמר כאן שהמוכר קיים וכאן שהלך לו המוכר, ובפרק האיש מקדש (דף נ"ה ע"ב) תנו רבנן אין לוקחין בהמה במעות מעשר שני ואם לקח בשוגג יחזרו דמים למקומן במזיד תעלה ותאכל במקום ורמי עלה מדתנן אין לוקחין בהמה טמאה עבדים וקרקעות במעות מע"ש אפילו בירושלים ואם לקח יאכל כנגדן וכו' ואמאי יחזרו דמים למקומן כי התם אמר שמואל בשברח ופירש"י בשברח המוכר שהדמים בידו וזה מבואר כדברי הראב"ד. ומצאתי כתוב שה"ר יונתן הכהן כתב להעמיד דברי רבינו שמאחר שמים ומלח ופירות מחוברים או שאינם יכולים להגיע לירושלים הם נודעים לכל שאסור ללקחן ודאי מזיד הוא ומעשר במזיד מתחלל עכ"ל . ואין דבריו נראין דאם כן לוקח עבדים וקרקעות ובהמה דאמרינן בפרק האיש מקדש שאדם יודע שאין מעות מעשר מתחללין עליהם ואפ"ה אמרינן יחזרו דמים למקומן. וליישב דברי רבינו נ"ל שגם רבינו פוסק דלוקח מים ומלח וכו' שיחזרו דמים למקומן ואם ליתיה למוכר יאכל כנגדן כי מ"ש לקמן זה הכלל כל שהוציא חוץ לאכילה ושתייה וסיכה וכו' קאי גם ללוקח מים ומלח וכו' שהדין שוה בכולם דאי ליתיה למוכר יאכל כנגדן ואם איתיה יחזרו דמים למקומן ומ"ש כאן אע"פ שיצאו המעות לחולין אתא לאפוקי ממ"ד בירושלמי כאן דרך מכירה כאן דרך חילול דהיינו לומר דכי תנן לא קנה מעשר היינו כשהיה דרך מכירה וכי קתני יאכל כנגדו דמשמע שהמכר קיים כשהיה דרך חילול ורבינו סובר דלא קי"ל כוותיה כיון דגמרא דידן לא מפליג אלא בין איתיה למוכר לליתיה וכאידך אמורא דפליג על האי דמפליג בין דרך מכירה לדרך חילול וזהו שכתב אע"פ שיצאו המעות לחולין כלומר אע"פ שהיה דרך חילול לא קנה מעשר ואי ליתיה למוכר יאכל כנגדו ואם איתיה יחזרו דמים למקומן ואם תאמר ואי דרך חילול הוה הוי מזיד ואמאי יאכל כנגדו או יחזרו דמים למקומן. הא מעשר מזיד מתחלל ויש לומר דלאו מדינא אמרי' דיאכל כנגדו או יחזרו דמים למקומן אלא משום קנסא כדאמרינן בפרק האיש מקדש והשתא אתי שפיר מה שאמר רבינו לקח עבדים וכו' בין מזיד בין שוגג אם ברח המוכר יאכל כנגדו ואם המוכר קיים יחזרו דמים למקומן :

הלוקח

השגת הראב"ד

*לוקח מים ומלח וכו' עד אע"פ שיצאו המעות לחולין . א"א זה שבוש אלא יחזרו הדמים למקומן אם לקחן מאחר ואם הלך לו יאכל כנגדן וכדי שאמר שמואל בירושלמי והגמרא דידן :

רדב"ז

קיוהא בעלמא הוא ואם שהחמיץ אפילו שלא מצא אלא כדי מדתו נלקח בכסף מעשר דחומץ מיקרי : לקחו עד שלא החמיץ וכו' . כיון דבשעה שלקחו לא קנה מעשר עדיין המעות הם מעות מעשר ובשעה שהחמיץ חל המקח וקנה מעשר :

ז בד"א דנתן ג' וכו' . הכי איתא בכמה דוכתי :

ח לולבי זרדין והחרובין וכו' . תוספתא פ"ק והקור נלקח בכסף מעשר ... בתוספתא קור ניקח בכסף מעשר שני ואינו מיטמא טומאת אוכלין :

ט הכרכום אינו נלקח וכו' . בתוספתא וה"ל לנותני ריח וטעם :

וחלות חריע. שם פלוגתא דתנאי ופסק כהא תנאי דאמרי לא ילקחו ואיתא נמי הא דבנות הריע נלקח בכסף מעשר שני וצריך לומר דבנות הריע נאכלין הן עצמן והלות חריע אינו אלא למראה והלות חריע הוא אל עצפור בערבי ונותנין אותו לתבשיל למראה כמו הכרכום ובנות חריע הוא אל קורטום בערבי ועו... אותו תבשיל :

י השבת אם ליתן טעם וכו'. פרק בא סי' (דף נ"א) דשבת לטעמא עביד ורמינהי הקושט וראשי בשמים והתיאה והחלתית והפלפלין וחלת הריע נקחין בכסף מעשר ... ואין מטמאין טומאת אוכלין דברי ר"ע אמ... לו לרבי עקיבא אם נקחין בכסף מע"ש אמ... אין מטמאין טומאת אוכלין ואם אינם מטמ... אף הם לא ילקחו בכסף מע"ש אמר ר' יו... נמנו וגמרו שאין נקחין בכסף מעשר שני ו... מטמאין טומאת אוכלין אמר רב הסדא ... תניא ההיא בשבת העשויה לכמך ומסיק ה... דהתם שבת לכמך עשויה : עירב מים ומ... אם נתן לתוכן שמן וכו' . בפ' בכל מערבין ... אתא רבי יצחק מתני אמעשר דמים ו... מעורבין נקחין בכסף מעשר אמר רב יוסף ... נרככה אלא שנתן לתוכן שמן אמר ליה א... ותיפוק ליה משום שמן לא נרככה שנתן דמי מ... ומלח בהבלעה כלומר בשביל המים והמלח ק... השמן ביוקר ומבליע בו דמיהם :

יא אין לוקחין תרומות וכו'. פ"ג דמע"ש פלוג... ופסק כת"ק דאמר אין לוקחין תרו... בכסף מעשר שני מפני שהוא ממעט באכיל... זו היא גירסת רבינו וקאי אתרווייהו אמע... ואתרומה כדמפרש ואזיל ואיתא כן בירושלמי

יב לוקחין בהמה וכו' . שם בתשנה אמר ל... ר"ש מה אם הקל בזבחי שלמ... שהוא מביאן לידי פיגול נותר וטמא לא ... בתרומה אמרו לו מה אם הקל בשלמים ש... מותרים לזרים נקל בתרומה שהיא אסו... לזרים ואיתא נמי במנחות פרק התודה (דף כ...)

בראשונה היו לוקחין בהמות חולין וכו' ירושלמי משם רבי יוחנן דמדאורייתא ... אפילו תמימים שרו אלא גזור בהו רבנן מ... דבראשונה היו לוקחין בהמה לבשר תאוה והיו מבריחין אותם מן המזבח חזרו ל... אפילו חיה ועוף לא יקחו ע"כ. ולא קי"ל הכי אלא חיה ועוף מותר לקחת כיון ש... ראויים לזבחי שלמים ותנן בפ"ק הלוקח בהמה לזבחי שלמים או חיה לבשר תאוה ... העור להולין משמע דלא גזרו על חיה ועוף :

יג אין לוקחין פירות שביעית וכו' . ירושלמי פ"ג תני אין לוקחין פירות שבי... בכסף מעשר רבי יוסי אומר מחלוקת אמר רבי יונה ד"ה היא ר' יוסי סבר כה... חכמים ורבי שמעון דאין לוקחין תרומה ורבי יונה סבר דאפי' ר"ש מודה דאין לוק... פירות שביעית וטעמיה משום דלא גלי תרומה זריזין הם ע"כ :

יד הלוקח מים וכו' . במשנה פ"ק הלוקח מים ומלח וכו' לא קנה מעשר הלו... פירות שוגג יחזרו דמים למקומם וכו' וסובר רבינו דמילתא באנפי נפשה היא ... קאי ארישא דאי קאי ארישא הכי הו"ל למתני ואם לקחן בשוגג וכו' ולפיכך פירש הלו... פירות חוץ לירושלים ובפירות תלושין ויכולין להגיע לירושלים איירי וכיון דרישא קתני ק... מעשר ובסיפא קתני בשוגג יחזרו דמים למקומם משמע דברישא לא יחזרו הדמים למקו... אלא יצאו לחולין וגרסינן בירושלמי עלה דמתניתין תמן תנינן אין לוקחין עבדים קרקע... ובהמה טמאה מדמי שביעית ואם לקח יאכל כנגדו וכא את אמר הכין ר' יונה אמר אתפלג... רבי חייא בר יוסף ושמואל חד אמר כאן דרך מכירה כאן דרך חילול ותרנא אמר כאן כשהמוכר קיים וכאן שהלך לו המוכר כלומר מתניתין דאין לוקחין עבדים כשאין המו... קיים ולפיכך הוכל כנגדם ומתניתין דהכא כשהמוכר קיים ולפיכך יחזרו הדמים למקומם ונראה שזה הוא הירושלמי שהקשה הראב"ד ז"ל על רבינו וכן בפ' האיש מקדש פריך אמ... יחזרו דמים למקומם ומשני אמר שמואל בבורח ובירושלמי אמרינן דשמואל הוא דאמר כאן דרך מכירה כאן דרך חילול מ"מ על התלמוד שלנו קשיא דשמואל הוא דמשני ... שהמוכר קיים כאן שהמוכר הלך לו . ומ"מ קשיא על רבינו דאמר אע"פ שהדמים יצאו לחולין. וי"ל דקושיית הירושלמי ודפרק האיש מקדש לא קאי אלא אסיפא הלוקח פירות ש... יחזרו דמים למקומם וכן הלוקח בהמה יחזרו הדמים למקומם והתם גבי הלוקח עבדים ושפחות קתני יאכל כנגדם ועל זה מתרץ בבורח שאין המוכר כאן אבל אם היה המו... כאן יחזרו דמים למקומם אם היה שוגג אבל אם היה מזיד שנתכוון להוציא המעות לחולין אין כופין את המוכר להחזיר את הדמים אלא אוכל כנגדם דלא שייך גבי עבד... ושפחות יעלו ויאכלו כי הנך דרישא והיינו דלא מחלק בהך דלוקח עבדים ושפחות בין שוגג למזיד משום דאיירי בבורח אבל רישא דהלוקח מים ומלח וכו' לא פריך עלה מ... דכיון דנתמעטו מן הכתוב שאינם דומים לבקר וצאן ויין ושכר לא שנא שוגג ולא שנא מזיד לא קנה מעשר כלל וסיפא דהלוקח פירות והלוקח בהמה חוץ לירושלים לא נתמעטו שכתוב אלא מדרבנן ולפיכך קנה מעשר ואם היה שוגג יחזרו הדמים למקומן

לחולין: **טו** הלוקח פירות חוץ לירושלים בכסף מעשר. בשוגג כופין את המוכר להחזיר הדמים לבעלים והן מעשר כמות שהיו. במזיד יעלו הפירות ויאכלו בירושלים. ואם אין מקדש יניחם עד שירקבו: **טז** וכן אין לוקחין בהמה בכסף מעשר חוץ לירושלים. ואם לקח בשוגג יחזרו הדמים למקומן במזיד תעלה ותאכל בירושלים ואם אין מקדש תקבר היא ועורה: **יז** לקח עבדים וקרקעות ובהמה טמאה בין במזיד בין בשוגג אם ברח המוכר ה"ז יאכל כנגד אותן המעות בירושלים בתורת מעשר. זה הכלל כל שהוציא חוץ לאכילה ושתייה וסיכה מדמי מעשר וברח המוכר או מת יאכל כנגדו. ואם היה המוכר קיים יחזרו הדמים למקומן. וכן אם הביא עולות וחטאות ואשמות מדמי מעשר יאכל כנגדן: **יח** לקח חיה לזבחי שלמים. ובהמה לבשר תאוה. ה"ז כמי שקנה שור לחרישה ולא קנה שלמים. *לקח בהמה לשלמים ונפל בה מום פקעה ממנה קדושת מעשר ופודה אותה. ואין הדמים מעשר. ואעפ"כ אם פדאה לעצמו מוסיף חומש: **יט** המתפים מעות מעשר לשלמים לא קנו שלמים. שקדושת שלמים אינה חלה על קדושת מעשר. שהמעשר ממון נבוה הוא. ואין צריך לומר אם התפים המעשר עצמן לשלמים שלא קנו שלמים: **כ** *האוכל מע"ש בתורת חולין אפילו במזיד אם פירות המעשר עצמן אכל *יצא ידי שמים. *ואם כסף מעשר אכל יחזרו דמים למקומם ויעלו ויאכלו בירושלים.

[*נ"א יצעק לשמים:]

או

השגת הראב"ד

*לקח בהמה לשלמים וכו' ואעפ"כ אם פדאה לעצמו מוסיף חומש. א"א מאי אעפ"כ אטו שלמים דעלמא שהוממו ופדאן מי לא מוסיף חומש בשביל הקדשים:

השגת הראב"ד

*האוכל מעשר שני וכו' יצא ידי שמים. א"א יצעק לשמים: *ואם כסף מעשר אכל יחזרו דמים למקומן. א"א וישלם מה שאכל ויעלו ויאכלו בירושלים או יאכל כנגדן בירושלים אם אינו יכול להחזיר את הדמים:

טו הלוקח פירות וכו'. משנה פרק קמא דמע"ש (משנה ס) הלוקח פירות שוגג יחזרו הדמים למקומן מזיד יעלו ויאכלו במקום ואם אין מקדש ירקבו ומפרש רבינו דלוקח פירות חוץ לירושלים דאילו בירושלים אמאי יחזרו דמים למקומן הלא זה הוא דין מעות מעשר שני לוקח בהם פירות ואוכלם שם:

טז וכן אין לוקחים בהמה וכו'. ג"ז משנה ו' שם הלוקח בהמה שוגג יחזרו דמים למקומן מזיד תעלה ותאכל במקום ואם אין מקדש תקבר ע"י עורה. ובספרי רבינו (היה) כתוב מזיד במקום שוגג ושוגג במקום מזיד וט"ס הוא ומפרשה רבינו בלוקח חוץ לירושלים מהטעם שכתבתי בסמוך:

יז לקח עבדים וקרקעות וכו'. ג"ז משנה שם (משנה ז) אין לוקחין עבדים וקרקעות ובהמה טמאה מדמי מעשר שני ואם לקח יאכל כנגדן וכו' זה הכלל כל שהוא חוץ לאכילה ולשתיה ולסיכה מדמי מע"ש יאכל כנגדו. ומה שחילק רבינו בין ברח המוכר ללא ברח בספ"ב דקידושין (דף נ"ו:): ומה שאמר וכן אם הביא עולות וכו'. שם במשנה:

יח לקח חיה לזבחי שלמים וכו'. בס"פ התודה (דף פ"ב:) לקח בהמה לשלמים וכו'. ירושלמי פ"ג דמע"ש:

כתב הראב"ד א"א מאי אעפ"כ וכו'. וי"ל דרבינו ה"ק אע"פ שאין בו חומש משום מעשר יש בו חומש משום פודה קדשים:

יט המתפים מעות מעשר לשלמים וכו'. בס"פ התודה (דף פ"ב) פלוגתא דרבי יוחנן ורבי אלעזר ופסק כרבי אלעזר משום דרבי אמי סבר כוותיה ורבא נמי משמע דס"ל כוותיה:

כ האוכל מעשר שני וכו' אם פירות המעשר עצמן אכל יצעק לשמים כך היא הגירסא הנכונה בדברי רבינו. והדין בירושלמי פרק קמא דמע"ש (הלכה א') האוכל מעשר שני שלו בין שוגג בין מזיד יצעק לשמים דברי רשב"ג רבי אומר שוגג יצעק לשמים מזיד יחזרו דמיו למקומן ופסיק התם הלכה כרבי במעות וכרשב"ג בפירות ופירוש יצעק לשמים נראה דהיינו לומר שיתפלל לשם שימחול לו ואינו צריך להחזיר דמים: כתב הראב"ד יצא ידי שמים א"א יצעק לשמים. נראה שהיה גורס בדברי רבינו יצא ידי שמים ומשמע להרב רבי אברהם בן דוד ז"ל דהיינו לומר שאינו צריך לאכול כנגדו ואין עליו עון אשר חטא וגורס יצא היו"ד בפת"ח (קמ"ץ) ומפני כך משיג עליו שאינו כן שהחטא חטא וצריך לצעוק עליו לשמים שימחול לו וליישב דברי רבינו יש לומר לאותה גירסא שגורס יצא ידי שמים היו"ד בציר"י והיינו לומר שצריך לצאת ידי שמים דהיינו שיתפלל ויצעק להקב"ה שימחול לו עונו: כתב עוד הראב"ד ואם כסף מעשר אכל יחזרו דמים למקומן א"א ומשלם מה שאכל וכו'. נראה שבא לומר שיש חסרון לשון בדברי רבינו שכך הוה ליה לכתוב יחזרו דמים למקומן וישלם מה שאכל:

[...]ן ואם היה מזיד יעלו ויאכלו, וא"ת כמלא חוטא נסכר שלקח דברים שלא קנה [...]סר והמעות יצאו לחולין, וי"ל דמודה רבינו שצריך לאכול כנגדן בירושלים אבל מעות [...]לו יצאו לחולין כיון שהוא מזיד ויכול להוציאן חוץ לירושלים בכל מה שירצה ואלו דברי [...]ינו כהוגן בלי ספק: **טו הלוקח** פירות מעשר חוץ לירושלים וכו'. סייע[...] [...]כיפין אסר הזכרתי בסמוך וקנה מעשר [...] שלא נתמעטו מן התורה וכן הך [...]לוקח בהמה לא נתמעט מן התורה אלא [...]רבנן אסור לקחת פירות ובהמה ממעות [...]שר שני חוץ לירושלים והך רישא דאין לוקחין [...] ומלח וכו' איירי בין בירושלים בין חוץ [...]ושלים: **טז** ואם אין מקדש תקבר [...] ועורה. שם במשנה כלומר אם מתה תקבר [...]ורה כדי שלא יהנה אדם מעורה ותקבר כשאר קדשים שמתו:

[...]לקח עבדים וקרקעות וכו'. שם במשנה ופירשה רבינו בין בשוגג בין במזיד [...]ולח והיינו תירוציה דשמואל כדכתיבנא לעיל [...]"ג דכל הני נמי נתמעטו מן הכתוב כדאיתא [...]זרי לא שייך למתני בהו לא קנה מעשר וקל[...] [...]ין הילכך לא שנא שוגג ולא שנא מזיד אם [...] המוכר קיים יחזרו הדמים למקומם ואם [...]ב המוכר או שמת אוכל כנגדן. וא"ת מאי [...]ש מים ומלח דיצאו המעות לחולין ומאי שנא [...]ים וקרקעות דלא יצאו המעות לחולין [...]נרינן אם היה המוכר קיים יחזרו הדמים [...]ומן כיון דתרווייהו נתמעטו מן הכתוב, וי"ל [...] אמר רבינו שיצאו המעות לחולין אלא במזיד [...]כוין להוציאן לחולין שהוא חושב שהמים והמלח [...]פירות המחוברים וכו' כיון שהן אוכל נתפסין [...]ופת מעשר ולפיכך יצאו לחולין כפי מחשבתו [...] אם היה שוגג מודה רבינו שיחזרו הדמים [...]ומן שהרי לא נתכוין דשוגג הוא ולגבי [...]ים וקרקעות אין חילוק בין שוגג למזיד [...]"ע הוא שאין העבדים והקרקעות נתפסים [...]ופת מעשר דלאו בני אכילה נינהו ולפיכך [...] נתכוין להוציא המעות לחולין ולא יצאו אלא [...]"ו למקומן אם אפשר ואם לאו יאכל כנגדן, [...]את למד לפי שיטה זו שאין חילוק בין מים [...] ופירות מחוברין ופירות שאינן יכולין להגיע [...] עבדים ושפחות וקרקעות לא יצאו לחולין [...] בכולהו צריך לאכול כנגדן. ונראה שיש [...]הם חילוק אחד שאם היה במזיד גבי מים [...] ודכוותייהו והיה המוכר קיים אין כופין [...]זיר הדמים כיון שנתכוין להוציאן לחולין [...] אין כאן מקח טעות אבל גבי עבדים [...]קעות אפילו הוא מזיד לא נתכוין להוציא המעות לחולין ולהתפיס העבדים אלא טועה [...] שחשב שמותר לקנות עבדים וקרקעות במעות מעשר שני הילכך מקח טעות הוא [...] כיון שהמוכר קיים כנ"ל אע"ג שלא נתבאר בדברי רבינו: זה הכלל וכו'. שם [...] כלשון רבינו ואיירי בבורח או שמת כדמתרץ שמואל אבל אי איתיה למוכר בין שוגג [...]מזיד יחזרו הדמים למקומן: וכן אם הביא עולות וכו'. שם במשנה אין מביאים [...] זבין וקיני זבות וקיני יולדות חטאות ואשמות מדמי מעשר שני ואם הביא יאכל כנגדן:

[...] לקח חיה לזבחי שלמים וכו'. שם במשנה הלוקח חיה לזבחי שלמים בהמה לבשר תאוה לא יצא העור לחולין וטעמא דחיה לא חזי לזבחי שלמים ובהמה לבשר תאוה כדאמרי' לעיל דגזרו שלא יקחו ממעות מעשר בהמה לבשר תאוה אלא לזבחי שלמים ומפרש בשילהי תמורה מ"ט לא יצא העור מקדושת מעשר דנעשה כלוקח שור לחרישה [...] דרך מקח בכך לקנות חיה לזבחי שלמים וכן אין דרך לקנות בהמה לבשר תאוה אחר הגזירה אלא כל הקונה בהמה ממעות מעשר שני שלמים היא הילכך לא יצא העור לחולין [...]לו העור לא נתפס לשלמים אלא יחזרו כל הדמים למקומן. וא"ת מאי שנא בהמה בבשר תאוה שאין העור יוצא לחולין ומאי שנא חיה לבשר תאוה דתנן יצא העור לחולין. וי"ל [...]ומה שהיא ראויה לקרבן לא יצא העור לחולין אלא א"כ תקדם לשלמים אבל החיה הואיל ואינה ראויה לקרבן אם קנה אותה בדמי מעשר יצא העור לחולין: לקח בהמה לשלמים [...]. ירושלמי פ"ג רבי שמואל ברבי חייא ברבי יהודה בשם רבי חנינא שלמים שלקחן בכסף מעשר והוממו ופדיין מוסיף חומש ומסיק התם דלא צריכא כלומר פשיטא דמוסיף [...] ולא די שהמאמר פשוט אלא שכתב רבינו ואעפ"כ אם פדאו לעצמו מוסיף חומש כאשר השיג עליו הראב"ד ז"ל ודעת רבינו דלעולם צריכא וצריכא והך אמורא דאמר בשם [...]ה שלמים לא נצרכה דילמא ס"ל שלמים שלקחן בכסף מעשר שני לא פקע מיניה קדושת מעשר והכי ס"ל לרבי יהודה דומיא דתרומה שלקח בכסף מעשר שני דלא פקע מיניה [...]ת תרומה ואתן קי"ל כי הכך אמוראי דאמרי בשם רבי יוחנן שלמים שלקחן בכסף מעשר שני פקע ממנה קדושת מעשר שני והשתא צריכא טובא דקי"ל כמ"ד מעשר ממון גבוה [...]או השלמים שלקחו בכסף מעשר שני של גבוה הם ואם בא לפדותם אינן כפודה שלמים שלו ואינו חייב להוסיף חומש והמעשר עצמו אע"ג שהוא ממון גבוה התורה חייבתו חומש [...]ים הפודה אותו הילכך הכא היה ראוי לפטור אותו מן החומש דאי אזלת בתר שלמים אינם שלו ואי אזלת בתר מעשר כבר פקע ממנו קדושת מעשר ואינו אלא שלמים ואינם שלו. וזהו שכתב רבינו ואעפ"כ אם פדאן לעצמו מוסיף חומש והרי זה נכון בכוונת רבינו מסכים לשונו אל הענין:

[...] **המתפים** מעות מעשר וכו'. אמרינן בירוש' פ"ק לתרץ הך מתניתין דמים ומלח וכו' לא קנה מעשר עם המשנה דעבדים וקרקעות דתנן בה יאכל כנגדן כאן דרך מכירה כאן דרך חילול ואע"ג דלא קי"ל כהך תירוצא כדכתיבנא לעיל מ"מ למדנו ממנו שיש חילוק בין דרך מכירה לדרך חילול ה"נ יש חילוק בין הלוקח בהמה לשלמים ובין שמתפים מעות מעשר לשלמים דהלוקח בהמה לשלמים קנו שלמים אבל המתפים לא קנו שלמים מהטעם שכתב רבינו. ובשלהי התודה איתא:

[...] **האוכל** מעשר בתורת חולין וכו'. תוספתא פ"ב האוכל פירות מעשר שני בין בשוגג בין במזיד יזעק לשמים דברי רבי ורשב"ג אומר בשוגג יזעק לשמים במזיד יחזרו דמים למקומן ובירושלמי גרסינן לה איפכא ופסק כרשב"ג כפי גירסת הירושלמי. וא"ת בשלמא כשאכל בשוגג יזעק לשמים אבל במזיד שפיר קאמר רבי יחזרו דמים למקומם. וי"ל [...] דקתני יזעק לשמים היינו שיתכפר לו שלא נתכוין לשם מצוה אבל לעולם יצא ידי שמים ורבינו סבר דאפילו בשוגג צריך צעקה וזוהי כוונת ההשגה שהיה לו לתפוס לבון הברייתא [...] ללמוד ממנה דאע"ג דיצא ידי שמים צריך צעקה לשמים ואין על רבינו השגה על זה שאינו אלא פוסק הלכות ולומר שיצא ידי שמים ולעולם מודה שצריך צעקה אלא שאינו מן הענין: [...] כסף מעשר שני אכל וכו'. שם בירושלמי ואם היו מעות שוגג יזעק לשמים מזיד יחזרו דמים למקומם דברי רשב"ג רבי אומר בין שוגג בין מזיד יחזרו דמים למקומן רבי זריקא בשם חזקיה הלכה כרבי במעות וכרשב"ג בפירות וכן פסק רבינו:

משנה למלך

פ"ז טו הלוקח פירות חוץ לירושלים וכו'. עיין במקום הנזכר ובמה שרמזתי שם ודו"ק:

או יאכל כנגדן בירושלים אם אין יכול להחזיר את הדמים:

פרק שמיני

א הלוקח בהמה לזבחי שלמים וחיה לבשר תאוה ממי שאינו תגר ואינו מדקדק יצא העור לחולין. אפילו היו דמי העור מרובין על דמי הבשר. אבל הלוקח מן התגר לא יצא העור לחולין: **ב** *וכן הלוקח כדי יין סתומות ממקום שדרכם להמכר סתומות ממי שאינו תגר יצא הקנקן לחולין. לפיכך צריך המוכר לפתוח ראשי הכדים כדי שלא יצא הקנקן לחולין. *ואם רצה להחמיר על עצמו ולמכור במדה יצא הקנקן לחולין: **ג** *לקחן פתוחות או סתומות במקום שדרכן להמכר פתוחות. או שלקח מן התגר שמדקדק במכירתו לא יצא הקנקן לחולין. לקח סלי תאנים וענבים עם הכלי לא יצאו דמי הכלי לחולין: **ד** לקח אגוזים ושקדים וכיוצא בהן יצאו קליפתן לחולין. לקח חותל של תמרים יצא החותל לחולין. קופה של תמרים אם דרוסות יצאו הקופות לחולין. ואם לאו לא יצאו לחולין: **ה** מי שהיה לו יין של מעשר שני והשאיל קנקניו לאותו מעשר. אע״פ שסתם את פיהם לא קנה מעשר את הקנקנים. כנס היין לתוכו סתם אם קרא שם ועשהו מעשר עד שלא סתם את פיהם לא קנה מעשר את הקנקנים. ואם משסתם פיהן קרא שם ועשהו מעשר קנה מעשר את הקנקן

השגת הראב״ד

*וכן הלוקח כדי יין סתומות עד לפיכך צריך המוכר. א״א לא ידעתי מה צורך ומה הנאה יש לו אם לא יצא לחולין ולא עוד אלא אם פתח הפסיד שלא יצא לחולין ויאכלו כנגד קנקנו:

*ואם רצה להחמיר על עצמו ולמכור במדה. א״א פירוש שמדקדק על היין שישוה את מעותיו בלא הבלעת הקנקן הרי הוא חולין שלא חלה עליו קדושת המעות:

*לקחן פתוחות או סתומות במקום שדרכן להמכר פתוחות וכו׳. א״א ויודע דמי היין והקנקן צריך לאותן הדמים:

כסף משנה

פ״ח א ב הלוקח בהמה לזבחי שלמים וכו׳ עד יצא הקנקן לחולין. משנה בפ״ק דמעשר שני ופירוש יצא העור לחולין שאין צריך לאכול דמיו בירושלים ובר״פ בכל מערבין (דף כ״ז:) יליף לה מקרא. ומה שחילק בין תגר לשאינו תגר שם בירושלמי ופירש רבינו הטעם שכשהמוכר אינו יודע בסחורה אינו חושב שמכר אלא הבשר והיין בלבד ואינו מקפיד על העור והקנקן ולפיכך יצאו לחולין לפי שלא קנאו במעות מע״ש אבל אם קנאו מסוחר שיודע דמי הקנקן והעור לא יצא דמי העור והקנקן לחולין דודאי מכרו בשווי העור והקנקן דכתם סוחר מקפיד גם על העור והקנקן ולא מכר לו אלא גם בשווי העור והקנקן. וקאמר תו התם דהוא הדין ללוקח תגר וצריך טעם למה השמיטו רבינו ואפשר דלא היו גרים לה ואפילו תימא דגרים לה איכא למימר דסבירא ליה דאתי למיפלג ולאוסופי אקמייתא ונקטינן כקמייתא דד״ה היא ועוד דמסתבר טעמיה. ועל מה שכתב רבינו לפיכך צריך המוכר לפתוח ראשי הכדים וכו׳: כתב הראב״ד לא ידעתי מה צורך וכו׳. ויש לומר דלא משום שיהא לו הנאה בדבר נקט צריך אלא לישנא דמתניתין נקט דקתני מפתיח ואינו צריך לערות וה״ק אם רצה שלא יצא קנקן לחולין פותח ראשי הכדים, ובשם ספר הבתים מצאתי יראה כי דעת הרב כדי שלא יצא לחולין שלא יהא נבלע עם היין שכיון שפתחן גילה דעתו שאין רצונו למכור הקנקן ע״כ. ומ״ש הראב״ד ולא עוד אלא אם פתח הפסיד וכו׳ איני יודע מה הפסד יש למוכר אם הקונה יאכל כנגד קנקנו, ונראה שטעמו לומר דכי אמרינן לא יצא קנקן לחולין היינו לומר שאע״פ שיחזירו הקנקן לבעליו צריך הוא לאכול כנגדו ואין זה במשמע דעת רבינו. ומ״ש לפיכך צריך המוכר לפתוח ראשי הכדים וכו׳. משנה ספ״ג דמ״ש (משנה יג) ב״ש אומרים מפתיח ומערה לגת וב״ה אומרים מפתיח ואינו צריך לערות וידוע דהלכה כב״ה ומפרשה רבינו דקאי אמתניתין דפרק קמא דקתני כדי יין סתומות מקום שדרכן לימכר סתומות יצא קנקן לחולין פתוחות לא יצא קנקן לחולין והשתא קאמרי ב״ש שכדי שלא יצא קנקן לחולין צריך שיפתח הכדים ויערה לגת דלא מיקרי פתוחות לענין זה בלאו הכי ולב״ה במפתיח ראשי הכדים סגי לשלא יצא קנקן לחולין ואינו צריך לערות. ומ״ש רבינו ואם רצה להחמיר על עצמו וכו׳. שם פ״ג: כתב הראב״ד ואם רצה להחמיר על עצמו וכו׳. א״א פירוש שמדקדק על היין וכו׳ ופשוט הוא ונראה דלייסב לשון להחמיר דקתני אתא ורבינו כתב בפירוש המשנה ואם מכר במדה ואמר מדת כך וכך בכך וכך דמים יצא קנקן לחולין ואפילו היו סתומות וטעמא מפני שיודע דמי היין ובודאי קיבל כל דמי שווי היין בלא הבלעת הקנקן ולפיכך הקנקן חולין שלא הלה עליו קדושת המעות:

ג לקחן פתוחות או סתומות וכו׳ עד לא יצאו דמי הכלי לחולין. שם במשנה מסיים בה בד״א וכו׳ במקום שדרכן לימכר פתוחות לא יצא קנקן לחולין, וה״פ בד״א שצריך לפתוח הכדים לשלא יצא קנקן לחולין במקום שדרכן לימכר סתומות וכו׳: כתב הראב״ד ויודע דמי היין והקנקן צריך לאותן הדמים, פירוש שהמוכר יודע כמה שוה היין ואין בו כדי הדמים שקיבל אלא עם הקנקן. ובנ״א כתוב היין במקום הדמים וה״פ מאחר שהוא מדקדק כ״כ וקיבל כל דמי שווי היין למה לא שייר הקנקן אלא לכך אמר והקנקן צריך לאותו היין כלומר שאם היו מריקים אותו לכלי אחר היה מתקלקל. וטעם דינים אלו דכיון דמקרא ילפינן מדכתיב וביין מלמד שלוקחים יין על גב קנקן לא ילפינן מקרא אלא כשלוקחם סתומות דהוי יין אגב קנקן אבל פתוחות הוי כלוקח כל דבר בפני עצמו ולא בטל קנקן וכלוקח מן התגר דמיא ולא יצא קנקן לחולין כיון שהם פתוחות אע״פ שהוא במקום שדרכן למכור סתומות כיון שזה פתחם הוי כלוקח קנקן בפני עצמו ואין זה נקרא יין על גבי קנקן וכן סתומות במקום שדרכן לימכר פתוחות כיון שדרך המקום כן הר״ז כלוקח אותם פתוחות: **ד** ומ״ש לקח אגוזים ושקדים וכו׳. משנה שם פ״ק (מ״ג) ומ״ש לקח חותל של תמרים וכו׳ קופה של תמרים וכו׳. ירושלמי פ״ק דמע״ש:

ה מי שהיה לו יין וכו׳ עד קנה מעשר את הקנקן. משנה פ״ג דמע״ש (משנה יב):

ה מי שהיה לו יין של מעשר וכו׳. שם במשנה המשאיל קנקנים למעשר שני אע״ג שגפן לא קנה מעשר זילף לתוכן סתם עד שלא גפן לא קנה מעשר משגפן קנה מעשר ואמרינן עלה בירושלמי רבי חייא בשם רבי יוחנן כיני מתניתין אם עד שלא גפן קרא שם לא קנה מעשר אם משגפן קרא שם קנה מעשר ונתפס הקנקן בקדושת מעשר ופתון חילול כיין, משמע שהם מפרשים זילף סתם שהכניס לתוכן יין של טבל וכן כתב רבינו אבל בפי׳ המשנה כתב ואם נתן להוך הקנקנים יין מעשר שני סתם ולא פירש שנתן אותו הקנקנים בתורת שאלה כל זמן שלא סתם פי הקנקנים אותם הקנקנים ברשות המשאיל וכו׳. וי״ל דשני הפירושים אמת והכלל בכלל לשון זילף לתוכן סתם ורבינו כתב הירושלמי לפי שהוא חדוש יותר דלא מיבעיא אם נתן לתוכן מעשר וגפן אח״כ דפשיטא דקנה מעשר אלא אפילו נתן בהם טבל שהרי בשעת נתינה לא נתפסו בתורת מעשר אם גפן ואח״כ קרא שם קנה מעשר את הקנקן ואם פירש שהקנקנים הם בתורת שאלה בכל גוונא לא קנה מעשר את הקנקן:

רדב״ז

רבינו, ואי קשיא כיון שאכל את המעות איך אפשר להחזירם למקומן וזהו מה שפי׳ הרא״ז ז״ל ויפלם מה שיאכל ויאכלנו בירושלים ואם אי אפשר להחזיר כגון שאין לו מעות יאכל פירות כנגדם בירושלים ומוכחא לה נמי כגון שקנה במעות פירות ולכן לכם חולין אם המוכר שם יתן לו דמי הפירות ויחזרו הדמים למקומן ואם אינו יכול להחזיר כגון שהלך המוכר אוכל כנגדן וזה נראה מדברי רבינו שכל שאפשר לו להחזיר המעות בעצמן מחזיר ואם אי אפשר לו להחזיר המעות עצמן אוכל כנגדם מעות אחרים או פירות אחרים בירושלים וסברא הוא שכל שאפשר להחזיר המעות מחזיר ואין הראב״ד ז״ל חולק בזה דלישנא דברייתא הכי משמע דקתני יחזרו הדמים למקומן:

פ״ח א הלוקח בהמה לזבחי שלמים וכו׳. משנה פ״ק הלוקח בהמה לזבחי שלמים או חיה לבשר תאוה יצא העור לחולין אע״פ שהעור מרובה על הבשר ואמרינן עלה בירושלמי אמר ר׳ זעירא הדא דתימא כשהיה המוכר הדיוט אבל אם היה המוכר אומן נעשה כמוכר זה בפני עצמו וזה בפני עצמו ודכוותה אם היה לוקח אומן עושה כלוקח זה בפני עצמו וזה בפני עצמו. ונראה שרבינו סמך על הטעם כיון שהאומן מדקדק ולפיכך לא יצא העור לחולין מה לי מוכר מה לי לוקח: **ב** וכן הלוקח כדי יין סתומות וכו׳. שם במשנה כדי יין פתוחות מקום שדרכן לימכר סתומות יצא קנקן לחולין ואיירי דומיא דרישא בלוקח מן ההדיוט וכן אם הלוקח הדיוט אבל אם אחד מהם אומן לא יצא הקנקן לחולין. ול״ג היאך נקנה בכסף מעשר עור וקנקן כיון שאינם ראויים וי״ל דברים בכל מערבין נפקא לן בבקר מלמד שלוקחין בקר אגב עורו בצאן מלמד שלוקחין צאן על גב גיזתה ביין מלמד שלוקחין יין על גב קנקן ובשכר מלמד שלוקחין שכר משהחמיץ וכולהו יליף מרבוי דבי״ת. וכתב התוספות ומבליע העור בדמי הבשר והקנקן בדמי היין והכי איתא בפרק בכל מערבין: לפיכך צריך המוכר וכו׳. השיג הראב״ד ז״ל לא ידעתי מה צורך ומה הנאה וכו׳ ואני אומר יש כאן הנאת המעשר שיאכל בקדושה שנקרא קדש ולפיכך צריך המוכר לעשות הקנקן למעשר כדי שלא יצא הקנקן לחולין ויאכל כנגד הקנקן והכי תניא בתוס׳ הלוקח חבית בירושלים פתוחה צריך לאכול כנגד הקנקן סתומה אין צריך לאכול כנגד הקנקן: ואם רצה להחמיר על עצמו וכו׳. משנה היא פ״ג ופי׳ הראב״ד ז״ל שמדקדק על היין שישוה את מעותיו וכו׳ וקשיא לי דאין זו חומרא ומאי אם רצה להחמיר ותו דלישנא משמע דקאי אמוכר ומה שכתב הראב״ד ז״ל קאי אלוקח ולפיכך נראה דברים כפשוטן לפי שהמוכר בקי בקנקניו ויודע כמה יין יש בו ונמצא שמא יבא להונות את חבירו ורוצה להחמיר על עצמו ולמכור במדה אע״ג שהוא מגרע המעשר שהרי יוצא הקנקן לחולין הרשות בידו ואפי׳ סתומות יצא קנקן לחולין:

ג לקחן פתוחות או סתומות וכו׳. משנה פ״ג דכיון שלקחן פתוחות או אפי׳ סתומות במקום שדרכן לימכר פתוחות הוי כאילו לוקח היין בפני עצמו והקנקן בפני עצמו כדאיתא בירושלמי דומיא דלוקח מן התגר. כתב הראב״ד ז״ל ויודע דמי היין והקנקן צריך לאותו יין, כוונתו ז״ל דאם אינו יודע היין הרי הקנקן מובלע בדמי היין ויצא לחולין. ובמה שכתב והקנקן צריך לאותו יין לא ירדתי לסוף דעתו דאיפכא מסתברא שהקנקן צריך לאותו יין אז ראוי שיקנה אגב היין ויצא לחולין והכי משמע בפ׳ בכל מערבין דאמרינן שלוקחין יין ע״ג קנקנו ויצא הקנקן לחולין ואמרינן התם דקנקן הוי נטירותיה דיין ולפיכך אני חושב שיש טעות סופר: לקח סלי תאנים וכו׳. שם במשנה ולכן רבינו וה״ה מאי שנא מיין בקנקנין וי״ל שדרך למכור היין עם הקנקן לפי שהוא משתמר בתוכו ואין דרך למכור הסלים עם הפירות ולפיכך לא יצאו הסלים לחולין:

ד לקח אגוזים ושקדים וכו׳. ירושלמי פ״ק פסולית של תמרים יצאו לחולין ובתוספתא פ״ק דדיתכאות של תמרה ותורסות של תמרה אינו אוכל כנגדם ואם היו קופות הרי זה אוכל ושאר הדברים אינו אוכל כנגדם לא כנגד חרצנין ולא כנגד זגין ולא כנגד הגפת וה״ה לכל הקליפות: לקח חותל של תמרים וכו׳. שם בירושלמי חותל של תמרים כסולית של תמרים יצאו לחולין והטעם שהחותל בטל אגל התמרים והוא מובלע בדמי התמרים: קופה של תמרים וכו׳. שם בירושלמי קופות של תמרים אית תנויי תני יצא ואית תני לא יצא אמר ר״ח מ״ד יצאו דרוסות ומ״ד לא יצאו בשאינן דרוסות:

הקנקן. הפקיד לתוך הקנקן רביעית חולין. או שכנס לתוכן שמן או חומץ או ציר או דבש של מעשר שני סתם בין משסתם בין עד שלא סתם לא קנה מעשר את הקנקנים: ו צבי שלקחו בכסף מעשר ומת יקבר בעורו. לקחו חי ושחטו ונטמא ה"ז יפדה כשאר פירות שנטמאו. המניח דינר מעשר שני להיות אוכל כנגדו עד שיצא לחולין והיה הדינר יוצא בכ' מעה. אכל עליו בעשר מעה והוזלו המעות לאחר זמן והרי הדינר יוצא במ' מעה צריך לאכול עליו בעשרים מעה ואח"כ יצא לחולין. הוקרו המעות והרי הדינר יוצא בעשר מעין אוכל עליו בחמש מעין ואח"כ יצא לחולין: ז *הלוקח פירות בסלע של כסף מעשר ומשך הפירות ולא הספיק ליתן הסלע עד שהוקרו הפירות ועמדו בשתים. ה"ז מפריש עליהן סלע בלבד שנאמר ונתן (את) הכסף וקם לו בנתינת הכסף קונה והשכר למעשר: ח משך פירות בשתי סלעים ולא הספיק ליתן המעות עד שהוזלו הפירות ועמדו בסלע אינו מפריש עליהן ממעות מעשר שני אלא סלע אחת. ומוסיף עליה סלע שנייה מן החולין ונותן למוכר. ואם היה המוכר עם הארץ ה"ז מותר ליתן סלע שנייה ממעות מעשר שני של דמאי. נתן לו סלע של מעשר ולא הספיק למשוך הפירות עד שעמדו בשתים. מה שפדה פדה והדין ביניהן: ט נתן לו סלעים שתים של מעשר ולא הספיק למשוך הפירות עד שחזרו להיות בסלע מה שפדה פדה. ומדת הדין ביניהם שהמעשר שני

השגת הראב"ד

*הלוקח בסלע וכו' עד הרי זה מפריש עליה סלע בלבד. א"א אי אפשר לזה בלא שיבוש שהרי לא נתן לו כסף ובמשיכתו הוא קונה כדי שלא יהא הדיוט חמור מהקדש ועוד שבוש אחר שהלוקח פירות של חולין להחליפן בכסף מעשר מה עשה המעשר בכאן והלא הפירות שנמשכו חולין הם אטו אפוטרופוס של מעשר הוא שיהא ידו כיד המעשר והמשנה לא דברה בענין זה אבל הוא במשנה מושך ממנו מעשר בסלע ולא הספיק לפדותו עד שעמד בשתים משמע שהפירות הם המעשר. ולענין המשנה נראה כי המעשר נקנה במשיכה ולא תהא כח הדיוט שלא יהא חמור מהקדש שהרי מעשר הוא וכשהוא נקנה בסלע מה כח הוא לו והלא ריעותא הוא לו שאינו תופס לקדושתו אלא סלע וסוף דבר מה שאמרו בגמרא סותר את דבריו וכל שאמר שהרי אמרו על זאת המשנה מתניתין דלא כרשב"ג דתנינן רשב"ג אומר לעולם משיכת מעשר שני הוא פדיונו מכלל דמתני' אינו נקנה במשיכה. ולפי זה הגמרא מה שאמר במשנה נותן לו סלע ומשתכר בסלע ומע"ש שלו כמוכר משתכר בסלע קאמר ומעשר שני של מוכר

רדב"ז

[הפק]יד לתוך הקנקן רביעית יין חולין וכו'. בתוס' פ"ב אבל אם הפקיד לתוכה רביעית יין של חולין אע"פ שגפן לא קנה מעשר וטעמא כיון שנתן לתוכה יין של חולין גילה [ד]עתו שאינו רוצה שיתפס הקנקן בקדושת מעשר: או שכנס לתוכן שמן או חומץ וכו'. [ב]תוספתא אלא שיש ט"ס בספרים שלנו שכתוב קנה מעשר וטעות הוא אלא לא קנה מעשר [...]י איתא בירושלמי וטעמא דיין צריך לקנקן [...]נסר ביה כדאמרינן בפרק בכל מערבין [...]ך נגרר אחריו אבל שמן או חומץ וכיוצא [...] לא צריכי לקנקן. וא"ת בשלמא כל הנך [...]כו במעשר אבל ציר ומורייס ליתנהו [...]שר. וי"ל כגון שקנה אותם בדמי מעשר ונתפסו בקדושת מעשר:

[צב]י שלקחו בכסף מעשר שני וכו'. שם פ"ג במשנה פלוגתא ופסק כת"ק דאמר יקבר [...] עורו דאין פודין את הקדשים להאכילם [לכל]בים ואמרינן עלה בירושלמי רבי יוסי בשם [...] יוחנן נבי עשו אותו כקדשי בדק הבית [...] העמדה והערכה: לקחו חי ושחטו [...]. ג"ז שם פלוגתא ופסק כת"ק דאמר [...] כיון ששחטו ונראה לאכילה הרי הוא [כשאר] פירות שנטמאו וכ"ש אם לקחו שחוט [...]א ובהא אפי' רבי יוסי מודה שהוא כשאר [...]ז ולפיכך השמיט רבינו חלוקה זו אע"ג [...]א במתניתין דלא נצרכה אלא לרבי יוסי:

[המנ]יח דינר של מעשר שני וכו'. משנה פ"ד המניח איסר ואכל עליו חציו והלך [...]ס אחר והרי הוא יוצא בפונדיון כלומר [...] איסרין אוכל עליו עוד איסר וזו היא [חלו]קה הראשונה שכתב רבינו שהוקרו האיסרין [...]ו המעות. עוד שם המניח פונדיון ואכל עליו [...] והלך למקום אחר והרי הוא יוצא באיסר [...] עליו עוד פלג וזו היא החלוקה השניה שהוזלו האיסרים והוקרו המעות:

[הל]וקח פירות וכו'. משנה פ"ד מושך ממנו מעשר בסלע ולא הספיק לפדותו עד [...] בשתים נותן לו סלע ומשתכר בסלע [ומע"]ש שלו. ופי' רבינו שקרא לפירות הנלקחים [...] מעשר מעשר על שם העתיד לפי שנתפסים [במעו]ת מעשר וקרא נתינת הכסף פדייה לפי [...]תה שעה יצאו המעות לחולין. ומ"ש שנאמר [ונתן ה]כסף וקם לו וכו' לפי שהיה מן הדין [...] השכר לקונה ולא למעשר כיון שקנה [ה]פירות במשיכה הרי הם שלו והמעות לא [יצאו ל]חולין עדיין וא"כ השכר לקונה והוי כאילו [קנה] בשני סלעים של מעשר שכך הם שוים [...]מר שאין הדבר כן דגבי שנקנו הפירות [...]כה שלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש [...]' לגבי מוכר נגמר המקח בשעת משיכה [...] הלוקח כיון שקנה במעות המעשר לא [...] עד שיתן את הכסף ולפיכך השכר למעשר [...] דבשעה שנמשכו הפירות חולין היו מ"מ שאמר לקנות אותם בכסף של המעשר של המעשר. הרי מילתי מה שהקשה [הראב]"ד ז"ל אלא דקשיא לי דלישנא דמתניתין דקתני ומשתכר בסלע ומעשר שני שלו [משמע] שהשכר לקונה והוצב אותו בשני סלעים למעשר וכן פי' בפירוש המשנה ונראה שחזר [...]סקיו וטעמא דמשתכר הוא שיהיה השכר למעשר כדי שלא יעשה זה סחורה בכסף [מעשר] שני דממון גבוה הוא ומתניתין הכי פי' נותן לו סלע בלבד והמעשר שלו שקנאו [...]ה ומשתכר בסלע כלומר המעשר והראב"ד ז"ל מפרש המשנה בדרך אחרת כאשר [...]' בהשגתו ורבינו שמעון הולך בשיטתו ע"ש ואני לא באתי אלא ליישב דברי רבינו וערבים עלי דברי דודים:

[מ]שך פירות בשני סלעים וכו'. שם משך ממנו בשתים ולא הספיק לפדותו עד שעמד בסלע נותן לו סלע מחולין וסלע ממע"ש שלו אם ע"ה נותן לו מדמאי והטעם שנותן לו סלע [...] שלא להכשיל את המוכר כיון שאין שוה עתה אלא סלע וכתיב ונתן הכסף וקם לו ועל [...] צריך ליתן שני סלעים דהא קנה במשיכה ואם היה ע"ה שהוא רגיל ליפול במכשול [...] נותן לו מדמאי שחזקתו שהוא מתעמם בדמאי ולפיכך מותר ליתן לו ממעות [מעשר] שני של דמאי: נתן לו סלע של מעשר וכו'. תוספתא פ"ד פדה הימנו מעשר וכו' כלשון רבינו ופירש אותה כפי מה שפי' במשנה שהסלע הוא של מעשר שני [...] פדה פדה והשכר למעשר דלגבי המעשר הוי כאילו משך אבל לגבי דין הקנין [...]חר בו המוכר מקבל עליו מי שפרע ונותן לו סלע אחר מן החולין ואם היה ע"ה [...]לו הסלע מן הדמאי וכן אם נתן לו שני סלעים ולא הספיק למשוך עד שעמד [...] מה שפדה פדה והפסיד המעשר ואם רצה הלוקח לחזור יקבל עליו מי שפרע ומחזיר לו סלע אחד והרי הוא חולין ורבינו העתיק התוספתא:

כסף משנה

הפקיד לתוך הקנקן רביעית חולין וכו' עד את הקנקנים. תוספתא פ"א ופ"ב דמע"ש (דף ס"ז:) ובירושלמי פרק ג' (הלכה ו') רביעית חולין יש לי בחבית זו יצא קנקן לחולין:

ו צבי שלקחו בכסף מעשר וכו' לקחו חי ושחטו וכו'. משנה פ"ג דמע"ש (משנה יא): המניח דינר וכו' הוקרו המעות וכו'. משנה פ"ד דמ"ש (משנה ח) וכת"ק:

ז הלוקח פירות בסלע וכו' עד של דמאי: כתב הראב"ד א"א א"א לזה בלא שיבוש וכו': ועתה אבאר דע כי בפ"ד דמע"ש (משנה ו) תנן משך ממנו מעשר בסלע ולא הספיק לפדותו עד שעמד בשתים נותן לו סלע ומשתכר בסלע ומע"ש שלו משך ממנו מעשר בשתים ולא הספיק לפדותו עד שעמד בסלע נותן לו סלע מחולין וסלע של מע"ש שלו ואם היה ע"ה נותן לו מדמאי ובירושלמי (הלכה ד) מתניתין דלא כרשב"ג דתנינן רשב"ג אומר לעולם משיכתו של מעשר שני היא פדיונו ומפרש רבינו שקרא במשנה זה מעשר לפירות הנלקחים במעות מעשר וקרא פדייה נתינת הכסף של מעשר וברישא כיון שמשך הפירות נקנו לו בסלע כדין הדיוט ולפיכך אף על פי שהוקרו אינו צריך ליתן אלא סלע והשכר למעשר שכל אותם פירות צריך לאוכלם בתורת מעשר ובסיפא אף ע"פ שמשך ממנו הפירות בשתים ונקנו לו אם הוזלו לא יפסיד המעשר ולא יתן משל מעשר אלא סלע בלבד. ומה שאמרו בירושלמי מתני' דלא כרשב"ג לא קאי אלא אסיפא כלומר דלרשב"ג כשם שברישא נקנו לו הפירות בסלע על ידי משיכה ואע"פ שהוקרו אינו צריך לתת אלא סלע כשעת משיכה כן בסיפא כיון שמשך הפירות בשתים לצורך מעשר נתחייב המעשר בשתים ואע"פ שהוזלו הפירות חייב לתת שתים משל מעשר כשעת משיכה והיינו דקתני בדרשב"ג לעולם כלומר בין ברישא בין בסיפא לעולם בתר שעת משיכה אזלינן דמשיכתו של מעשר הוא פדיונו בין להחמיר בין להקל ואילו לתנא דמתניתין אע"ג דברישא אזיל בתר שעת משיכה בסיפא לא אזיל בתר שעת משיכה לגבי מעשר אלא בתר שעת פדייה להקל על המעשר. ובזה נסתלק מה שהשיג הראב"ד על רבינו ממה שאמר בירושלמי מתניתין דלא כרשב"ג דאמר לעולם משיכתו של מעשר הוא פדיונו ומה שהשיג וכתב ועוד שבוש אחר שהלוקח פירות של חולין להחליפן בכסף מעשר מה עשה המעשר בכאן והלא הפירות שנמשכו חולין הם אטו אפוטרופוס של מעשר הוא שיהא ידו כיד המעשר עכ"ל. י"ל שמאחר שהוא משך אותם הפירות על מנת לפרעם ממעות מעשר נתחייבו מעות המעשר בכך לרשב"ג בין להקל בין להחמיר ולתנא דמתני' להקל על המעשר ולא להחמיר כמו שנתבאר. אך ק"ל על דברי רבינו מה שכתב שנאמר ונתן הכסף וקם לו בנתינת הכסף קונה שאינו היה שונה בתחלה שאם נתן לו סלע של מעשר בשאה פירות ולא הספיק למשוך הסאה פירות עד שעמדה בשתים נוטל הסאה פירות בסלע שנתן תחלה הוה שייך למיתני שנאמר ונתן הכסף וקם לו בנתינת הכסף קונה אבל השתא דקתני ברישא איפכא שאם משך פירות בסלע ולא הספיק ליתן את הסלע עד שהוקרו הפירות ועמדו בשתים אינו נותן אלא סלע היכי שייך למיתני עליה שנאמר ונתן הכסף וקם לו בנתינת הכסף קונה כלפי לייא הא איפכא הוא. ונראה שזו היתה טענת הראב"ד במה שכתב א"א לזה בלא שיבוש שהרי לא נתן לו כסף ובמשיכתו הוא קונה עכ"ל. ואפשר לומר שרבינו מפרש ונתן הכסף וקם לו כשבא ליתן הכסף יקום ויהיה לו ריוח ואע"פ שבשעת שעת נתינת הכסף היה ראוי לתת שתים יקום לו וירויח ולא יתן אלא סלע וזהו שסיים וכתב בנתינת הכסף קונה כלומר בערך שער שעת נתינת הכסף הוא מרויח: ודע דבפרק האיש מקדש מביא משנה זו להוכיח דסתם לן תנא כרבי יהודה דאמר מע"ש ממון הדיוט הוא ואמרו ת"ש משך ממנו מעשר בסלע ולא הספיק לפדותו עד שעמד בשתים נותן לו סלע ומשתכר סלע ומע"ש שלו אי אמרת בשלמא ר"מ אמאי משתכר בסלע ונתן הכסף וקם לו אמר רחמנא אלא לאו רבי יהודה ומאחר דאיפסקא הלכתא התם כר"מ דאמר מע"ש ממון גבוה הוא נמצא דלית הלכתא כאותה משנה ואע"פ כן כתבה רבינו אלא שפירשה בפירושה כי היכי דתיקום כהלכתא דפשט לשונה דמשך ממנו פירות מעשר בסלע ואינו נותן אלא סלע וקנה כל פירות המעשר שהוא שוה שתים ונמצא שהוא מרויח לעצמו סלע. ורבינו כתב כאן והשכר למעשר וכמו שביארתי לעיל דאזלינן להחמיר משום דמ"ש ממון גבוה הוא:

ח ט נתן לו סלע של מעשר וכו' עד פדיונו הוא משיכתו. תוספתא בפ"ד דמעשר שני בלשון הזה ומה שכתבו והדין ביניהם כ"ל דהיינו לענין מע"ש העמידו דבריהם על דין תורה שמעות קונות ושהם שבהגה דין ב' בנות אלו מב' בנות בקודמות משום דהכא דהשמאי שלא נתן מעות המעשר עד לבסוף:

הזי

מי

שני פדייתו היא משיכתו: י מי שהיו לו פירות חולין בירושלים והיו לו מעות מע״ש חוץ לירושלים אומר הרי המעות ההם מחוללין על הפירות האלו ויאכלם שם בטהרה ויצאו אותן המעות לחולין במקומן: יא [א]היו לו מעות מעשר שני בירושלים ויש לו פירות חוץ לירושלים אומר הרי המעות האלו מחוללין על פירות ההם ויצאו המעות לחולין ויעלו הפירות ויאכלו בירושלים. שאינו צריך להיות המעות והפירות במקום אחד בשעת החלול: יב מי שהיו לו מעות מעשר בירושלים וצריך להם. ויש לחבירו פירות חולין שרוצה לאוכלן. אומר לחבירו הרי המעות האלו מחוללין על פירותיך ונמצאו אותם הפירות לקוחות בכסף מעשר ויאכל אותם חבירו בטהרה. ולא הפסיד כלום ויצאו המעות לחולין: יג בד״א בשהיה חבירו בעל הפירות חבר שאין מוסרין פירות של מעשר שני של ודאי אלא לחבר. לפיכך אם היו המעות של דמאי אומר כן אף לעם הארץ. *ומותר לחלל מעשר שני על פירות עם הארץ ועל מעותיו ואין חוששין להם שמא של מע״ש הם: יד *המניח דינר של מעשר להיות אוכל כנגדו והולך כיון שאכל עליו עד שלא נשאר ממנו (אלא) פחות מפרוטה יצא לחולין. בד״א בשל דמאי אבל בשל ודאי לא יצא לחולין עד שישאר ממנו פחות משוה פרוטה אחר שמוסיפין את החומש. כגון שנשאר ממנו פחות מארבעה חומשי שוה פרוטה: טו *טמאין וטהורין שהיו אוכלין או שותין כאחד בירושלים. ורצו הטהורין להיות אוכלין מעשר שני שלהם. מניחין סלע של מע״ש ואומר. כל שהטהורים אוכלים ושותין סלע זו מחולל עליו ותצא הסלע לחולין שהרי אכלו ושתו בשווייה בטהרה

א סמ״ג עשין קל״ו :

כסף משנה

י מי שהיו לו פירות חולין וכו' עד אומר כן אף לע״ה. הכל משנה בפ״ג דמע״ש (משנה ד):

יג ומותר לחלל פירות מע״ש וכו'. בפ״ד דטבול יום (משנה ה) ופ״ד דמ״ש: כתב הראב״ד לא בכל ענין כמו שהוא פושט וכו'. ובנוסחא דידן בתוספתא כתוב אם משום חוב מותר וצ״ע:

יד המניח דינר של מעשר וכו'. משנה בפ״ד דמע״ש (משנה ח) המניח איסר של מעשר שני ואכל עליו י״א באיסר ואחד ממאה באיסר בית שמאי אומר הכל עשרה וב״ה אומרים בודאי י״א ובדמאי עשרה ופירש רבינו בפירוש המשנה וז״ל ענין זה המאמר שאם יהיה אותו איסר של מע״ש של דמאי ואכל בו' חלקים מי״א חלק האיסר ונשאר עליו חלק מי״א כבר יצא האיסור לחולין וכו' ואם יהיה האיסר של מע״ש של ודאי הדין בו ל' מק' וכו' ואמרי ב״ש דכל עשרה בין דמאי בין ודאי כיון שלא נשאר בו כאיסר אלא עשירתו יצא לחולין אבל אם נשאר בו יותר צריך לאכול כנגדו וכו' ואמרו ב״ה בודאי י״א ובדמאי עשרה אבל אם נשאר עליו כאיסר של דמאי עשירים נתחייב לאכול כנגדו וזה לפי שהעיקר אצלינו כי מה שהוא שוה פחות משוה פרוטה אין חוששין לו בכל התורה לא לענין גזל ולא לענין נהנה מן ההקדש ולא לשום ענין וכו' ופרוטה היא אחד משמנה באיסר האיטלקי נמצא עשירית האיסר שמנה עשיריות הפרוטה וכשתוסיף עליהם החומש החייב מי שפודה מע״ש שלו שכבר ביארנו שהוא רביעית הדבר הנפדה יהיה הכל פרוטה וכשנשאר מהאיסר עשיריתו חוששין עליו לפי שכשמוסיפין עליו החומש יהיה הכל ש״פ ואם הוא פחות מהעשירית אין חוששין לו לפי שאין בו שוה פרוטה אפילו בתוספת החומש ולפיכך אמרו בודאי י״א ובדמאי עשרה לפי שאינו חייב בחומש ועשיריתו הוא פחות מש״פ כמו שביארנו ע״כ לשונו: ומ״ש שנשאר ממנו פחות מד' חומשי שוה פרוטה כתב הראב״ד ז״ל שהוא שיבוש וראוי להיות שנשאר ממנו ד' חומשי פרוטה עכ״ל ולע״ד נראין דברי רבינו מכוונים שאם נשארו ד' חומשי פרוטה כשאתה מוסיף עליו חומש הרי כאן פרוטה שלימה ולא יצא לחולין ולכך צריך שישאר פחות מד' חומשי פרוטה ויש בספרי רבינו חסרון תיבת אלא וכך מצאתי בספר מוגה עד שלא נשאר ממנו אלא פחות מפרוטה והר״ש הקשה על פירוש זה דאיך נתיר לזלזל במע״ש שאין בו ש״פ להוציאו לחולין לכתחלה דהא אמר חזקיה מעשר שני שאין בו שוה פרוטה מחללו על מעות הראשונות ועוד דהא קי״ל דאין מוסיפין חומש על פדיון שני וזה פדיון שני הוא ועוד שאמרו בירושלמי ב״ש כר״א הנאמן על השני נאמן על הראשון ולפי פי' זה אין ענין לב״ש בדר״א ולראשונה יש לתרץ דהא אשיקנא דחזקיה אין בחומשו קאמר אבל בקרן יש יותר מג' פרוטות כמבואר בדברי רבינו בפ״ה, והר״י קורקוס ז״ל כתב דעי״ל דאם מתחלה היה פחות מש״פ לבד ודאי שאין לזלזל בו ולהוציאו לחולין לכתחלה אלא הכא הרי אותו פחות מש״פ הנשאר כאילו נתחלל על מה שאכל והוי כמו הבלעה שאין אדם מצמצם מעותיו ודמי לדחזקיה ואין זה זילזול וגם זה חילול מעשר הוא ואין אדם מצמצם בחילול שהרי אם היה לו פחות מפרוטה מחללו על מעות אחרות שחילל עליהם כבר מטעם זה דמסתמא יש בהם תוספת דאין אדם מחלל בצמצום כי ירא פן יפחות וכיון שכן גם כן החילול עצמו אם ישאר פחות מפרוטה לא נחוש לו דאומרין שהיה לו תוספת וזה נכון ומכל מקום ודאי דלכתחילה אין אומרים לו אכול ט' חלקים ותניח העשירית אם אכל שמנה אומרים לו אכול שנים אבל אם אכל אחת אז אותו עשירית הנשאר כיון שהוא פחות מש״פ אין חוששין לו מטעם שנתבאר עכ״ל. ולי אין צורך לידחק בכל זה שהתירוץ הראשון הוא אמת וה״כ קושיא מעיקרא ליתא וקושיא שניה נמי ליתא דהא דאין מוסיפין חומש בפדיון שני היינו על החומש דוקא אבל על הקרן בפדיון שני מוסיף חומש כדאיתא בפרק הזהב ומבואר בדברי רבינו בפ״ה. ולשלישית שהקשה מהירושלמי הנה ר״ש פי' משנה זו ע״פ הירושלמי והקשה עליו הרא״ש ור״ש [...] נתקשה בפירוש הירושלמי ואליהו עתיד לפרש. ופירוש רבינו במשנה מחוור וה״ר עובדי' ז״ל לא כתב אלא פירוש זה אע״פ שבמקומות אחרים דרכו לימשך אחר פירושי רבינו [...]

טו טמאים וטהורים שהיו אוכלים וכו'. משנה ספ״ב דמע״ש (משנה י): וכתב הראב״ד שלא יטמאוהו א״א פירשו בגמרא וכו' ויש לדקדק הא בדאורייתא אין [...] ושמא לכך נתכוון הראב״ד להשיג על רבינו למה פסק כמשנה זו דהא אתיא דלא כהלכתא ומ״מ על מ״ש הראב״ד בשם הגמ' יש לדון דהכי איתא בירושלמי (הל' ד') על משנה זו מה נן קיימין אם באומר מכבר משקה מעורב הוא ואם באומר לכשישתו למפרע חולין שתו אלא כי נן קיימין באומר מכבר לכשישתה, ונראה דה״פ אה [...] מכבר כלומר אם באומר מעכשיו שתהא מחוללת סלע זו על מה שישתו טהורים משקה [...] משקה מעורב ונמצאו טמאים שותים מעשר ואם באומר לכשישתו תהא מחוללת עליו למפרע חולין [...]

קאמר שאם רצה ליטול מן המעשר בסלע נוטל. ועם כל זה אין דעתי נוחה ואומר לי לבי שכל המשנה הולכת על מדת הדין שהמעשר אינו מתחלל אלא בשעת מתן מעות מיהו המוכר והלוקח נדונין בשעת משיכה הילכך משך בסלע ועמד בשתים נותן סלע ומשתכר שלוקח בסלע הפירות ויהיו שלו בתורת מעשר להכנס בירושלים או יפדה לעצמו וזהו שאמר מעשר שני שלו ואם משך בשתים והוזלו ועמדו בסלע פודה אותה בסלע - של חולין בשעת פדיונו מ״מ נותן למוכר סלע אחר בשעת משיכה ואפילו הוא של מעשר שני שאין זה אלא כפורע חוב בעלמא ואע״פ שאין פורעין חוב ממעשר שני שאני הכא שמשעה ראשונה ממעשר היה כתוב והכי איתא בגמרא בראש המסכתא ואם היה המוכר ע״ה נותן לו אותו הסלע הב' מן הדמאי אבל לא מן הודאי ועל אותו הסלע השני שנותן ממעשר שני אמרו בגמרא כשיפדה אותו אינו מוסיף עליו חומש פירוש אם יבא שלוקח לפדותו לא נחשוב אותו כפודה ממעשרו אלא כפודה מעשר של מוכר שכבר קנאו בפרעונו. וכל זו המשנה דלא כרכ״ג דהוא דאמר חללו בשעת משיכתו. וזהו דרך הישר בעיני וערב עלי:

השגת הראב״ד

*ומותר לחלל מעות מע״ש וכו' עד שמא של מע״ש הן: א״א לא בכל ענין כמו שהוא פושט שהרי פירשו בתוספתא כיצד הוציא מעות מתוך אפונדתו ואמר לו חלל על אלו לא חילל אלא עד מקום שלוקח ופורע לו דינר לאלתר אם משום חוב ומשום מלוה אסור עד שילך לביתו ויחזור:

*המניח דינר של מעשר וכו' עד פחות משוה פרוטה. א״א נ״ל שזה שיבוש וראוי להיות שנשאר ממנו ארבעה חומשי פרוטה:

*טמאים וטהורים שהיו אוכלין וכו' עד שלא יטמאוהו. א״א פירשו בגמרא באומר לכשישתה ולא יאמר מעכשיו ולא כשישתו אלא [מעכשיו] לכשישתו ויש ברירה:

רדב״ז

י היו לו פירות בירושלים וכו'. פ״ג דמע״ש פירות בירושלים ומעות במדינה וכו' [...] רבינו והשמיענו שאין צריך שיהיו הפירות והמעות במקום אחד בשעת החלול [...] שמעינן ממתניתין שחילול מעות מעשר שני מותר בירושלים אבל פדיית פירות [...] בירושלים אי אפשר: יב מי שהיו לו מעות כו'. שם מי שהיו לו מעות מעשר בירושלים וצריך להם. כלומר לשאר דברים שאינם אכיל[ה] ושתייה וסיכה ולחבירו פירות כלומר חולין אומר לחבירו המעות האלו מחוללין על פירותיך [...] אוכל פירותיו בטהרה שאין מע״ש נאכל [...] לטבולי יום ומפני שהוא אוהבו מתרצה לע[...] כן אע״פ שיש לו קצת טורח לאכול פירו[ת] בקדושת מעשר ולא יאמר כן לע״ה אלא [...] שאין מוסרין פירות מעשר ודאי לעם הארץ: יג ומותר לחלל מעשר שני על פירות ע' כו'. רבינו אזיל לשיטתיה שמוי[...] לחלל פירות על פירות ונראה שצריך לתקן [...] הפירות דמאי כשאר פירות ע״ה והראב״ד [...] השיג על רבינו שלא בכל ענין כמו שהוא פו[שט] והביא התוספתא ולא הודיענו פירושה וה[...] שרבינו לא סמך עליה דקפיא ליה למאי [...] לפירות ע״ה או למעותיו דמה נפשך אם הוא [...] הנזהרים במעשרות היה אומר לו לא תחלל [...] אלו הפירות שהם של מעשר שני או [...] אלו המעות שהם של מעשר שני ואם הוא [...] עמי הארץ שנחשדו על המעשרות כמו [...] הפרים מעשר ראשון לא הפרים מעשר [...] הילכך ליכא למיחש למידי חדע שלא סמך [...] דתני בה אע״פ שעושה תקלה לאחרים ורב[ינו] לא כתב זה. כללא דמילתא כיון דאין פירו[שה] וטעמה מבורר לא חיישינן לה:

יד המניח דינר של מעשר להיות אוכל כנ[גדו] וכו'. משנה פ״ד המניח איסר [...] מעשר שני ואכל עליו י״א איסר ואחד ממ[אה] באיסר בש״א הכל עשרה ובה״א בודאי [...] ובדמאי עשרה. הדבר ידוע כי פחות מ[שוה] פרוטה אינו חשוב ממון לשום ענין, עוד [...] הדמאי אין מוסיפין עליו חומש, עוד שפרו[טה] הוא אחד מח' באיסר האיטלקי ומעתה דב[רי] רבינו מבוארים וזה שאם נשאר באיסר כ[...] משוה פרוטה אם היה דמאי יצא לחולין דפח[ות] משוה פרוטה אינו ממון ואם היה ודאי לא י[צא] לחולין עד שישאר פחות משוה פרוטה [...] חמישיתו. וכתב הראב״ד נראה לי שזה שי[בוש] וראוי להיות שנשאר ממנו ארבעה חומשי פרו[טה] כוונתו שאם נשאר ממנו ארבעה חומשי פרו[טה] עם החומש הוי פרוטה לא יצא לחולין וצ[ריך] לאכול כנגד אותה פרוטה וגם הם דברי רב[ינו] שכתב כגון שנשאר ממנו פחות מד' חומ[שי] פרוטה אבל אם נשאר יותר מזה כשתצרף [...] החומש הוי פרוטה וחשוב ממון. ונראה שהי[ה] חסר מן הספר אשר היה לפניו ולפיכך כ[תב] שהוא שבוש ואם היה רואה מה שכתב ב[...] המשנה לא היה משיג עליו:

טו טמאים וטהורים שהיו אוכלים וכו'. מ[שנה] ספ״ב מי שהיו מקלת בניו טמ[אים] ומקצתם טהורים מניח את הסלע ואומר [...] שהטהורים שותים סלע זו מחוללה עליו נמ[צא] טהורים וטמאים שותים מכד אחד וגרסי' [...] בירושלמי מה אנן קיימים אם באומר מכ[בר] משקה מעורב הוא ואם באומר לכשיש[תו] למפרע חולין שתו אלא כי אנן קיימין באומר מכ[בר] לכשישתה והכי פירושו אם באומר מכבר מש[...] מעורב כלומר דאמר מעכשיו יהא מחולל כ[...] מה שיגיע לטהורים נמצא הכל מעורב ו[...] הטמאים שותים מעשר ואם באומר לכשי[שתו] למפרע חולין שתו ולא יצא הסלע לחולין [...] כי אנן קיימין באומר מכבר לכשישתו כלו[מר] מעכשיו יהיה מחולל לכשישתו וכך הם ד[ברי] רבינו אלא שתפס לשון המשנה דתנן ואומר כל מה שהטהורים שותים וכו' ושפיר משמע שהאמירה

ומירה שיא מעכשיו כשישנו ואין הראב"ד ז"ל כמשיג אלא כמפרש. אלא דק"ל והלא פסק :ו דבשל תורה אין ברירה והכא בשל תורה הוא ואמאי אמרינן הוברר כי מה שעתו של ..ר היה וי"ל שאין כאן חשש איסור אלא לענין אם יצא לחולין או לא שאם אתה אומר אין ..ה כמלא שלא יצא הסלע לחולין ובכה"ג כ"ע מודו דאמרי' ברירה א"כ דלא שייך ברירה ..ין זה הואיל ואינו חל החילול עד שישנו ..ין נ"ע : ובלבד שלא יגעו הטמאים וכו'. ..בירושלמי בטמאים שמא מת שאין כלי חרם ..יא מאחוריו אבל בטמאים טומאת זיבה ..: מטמא בהיסט לא בד"א בשאין אחר מערה ..אם יש אחר מערה אפי' טמאים טומאת .. . ורבינו קיצר כאן לפי שהוא כותב כל דבר ..מו וזה מענין הלכות טומאה וטהרה הוא :

..ט א נטע רבעי הרי הוא קדש וכו'. נטע רבעי דומה למעשר שני לדברים ..: כמו שיתבאר ולפיכך כלל אותו התנא ..: מעשר שני וכן עשה רבינו ומבואר בכתוב : ..ם שאין מעשר שני בסוריא וכו'. פ"ז דפאה ירושלמי אמר רבי יהודה לא למדו נטע ..: אלא ממעשר שני כמה דתימר אין מעשר ..בסוריא ודכוותה אין נטע רבעי בסוריא .. דרשי לה דבעי חילול דכתיב קדש ..ם קודש הילולים דלא פתמגעין רבנן בין ..א לחי"ת ואיתא בפרק כילד מברכין : ..ע רבעי הוא אומר וכו'. ובירושלמי .. יליף לה מהכא דכתיב ובשנה ..ית תאכלו את פריו להוסיף לכם תבואתו ..בי יוסי הגלילי אומר הרי את כמוסיף .. חמישית על פירות רביעית מה פירות ..מישית לבעלים אף פירות לבעלים :

..רוצה לפדות נטע רביעי וכו'. פ"ה .. פלוגתא דב"ש וב"ה והלכה כב"ה .. קדש קדש וכמו שמע"ש נפדה ואם פדה .. בעליו מוסיף חומש ויש לו ביעור והוא .. גבוה ואין פודין אותו במחובר ושאר ..ם הנוהגים במעשר כן נוהגין בנטע ..דיליף קדש קדש ממעשר ואיתא בקידושין :

..ם רביעי אין לו שכחה וכו'. שם במשנה .. פלוגתא דב"ש וב"ה והלכה כב"ה .. דאמרי כולו לגת :

..בים של כרם רביעי וכו'. שם במשנה .. כרם רביעי היה עולה לירושלים ..בי יוסי אומר משחרב בית המקדש היה .. הזה ותנאי היה אימתי שיבנה בית ..ו יחזור הדבר לכמו שהיה ואמרינן עלה ..מי אמר רבי הילא ברתשונה היו עושין .. יין לנסכים ולא היו ענבים מצויות .. שיהא עולה לירושלים מהלך יום אחד .. לכל צד :

..ד פודין נטע רביעי וכו'. שם משנה .. כלשון רבינו ואע"ג דאין פודין במחובר ..אמירה בעודו מחובר מותרת אבל הפדיון .. עד אחר שנלקט ולכתחילה .. לעשות ..בשביעית פודהו בשוויו וכו'. ג שם .. והטעם שאין שם הוצאה כלל ואפילו שכר לקיטה לפי שכל אחד לוקח לעצמו .. והיינו דתנן בסיפא ואם היה הכל מופקד אין לו אלא שכר לקיטה :

בטהרה. ובלבד שלא יגעו הטמאים במאכל שלא יטמאוהו :

פרק תשיעי

א נטע [א] רבעי הרי הוא קודש. שנאמר ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קדש הלולים לי"י. ודינו להאכל בירושלים לבעליו כמעשר שני. וכשם שאין מעשר שני בסוריא כך אין נטע רבעי בסוריא. ובנטע רבעי הוא אומר ואיש את קדשיו לו יהיו שאין לך קדש שלא נתפרש דינו בתורה למי שהוא חוץ מנטע רבעי: **ב** הרוצה לפדות נטע רבעי פודהו כמעשר שני. ואם פדהו לעצמו מוסיף חומש. ואין פודין אותו עד שיגיעו לעונת המעשר שנאמר להוסיף לכם תבואתו עד שיעשה תבואה. ואין פודין אותו במחובר כמעשר שני והריהוא ממון גבוה כמעשר. לפיכך אינו נקנה במתנה אלא אם נתנו בוסר. ודינו בשאר הדברים לענין אכילה ושתיה ופדייה כמעשר: **ג** והפודה כרם רבעי רצה פודהו ענבים רצה פודהו יין. וכן הזיתים. אבל שאר הפירות אין משנין אותן מברייתן: **ד** כרם רבעי אין לו לא שכחה ולא פאה ולא פרט ולא עוללות. ואין מפרישין ממנו תרומה ומעשרות כשם שאין מפרישין ממעשר שני. אלא כולו עולה לירושלים או נפדה ויעלו הדמים ויאכלו בירושלים כמעשר: **ה** ענבים של כרם רבעי התקינו ב"ד שיהיו עולין לירושלים מהלך יום לכל צד כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות. ומשחרב בהמ"ק נפדה אפילו סמוך לחומה. ושאר כל הפירות אפילו בזמן בהמ"ק נפדין סמוך לחומה: **ו** כיצד פודין נטע רבעי מניח את הסל ע"פ שלשה ואומדין כמה אדם רוצה לפדות לו בסלע על מנת שיוציא יציאות השומרים והחמרים והפועלים מביתו. ואחר שקוצבין את השער מניח את המעות ואומר כל הנלקט מזה מחולל על המעות אלו משער כך וכך סלים בסלע. ובשביעית פודהו בשוויו שאין שם לא שומרים ולא פועלים. ואם היה הפקר אין לו

[א] סמ"ג עשין קל"ז :

מי

שבשעה ששתו עדיין לא נתחלל והיאך יתחלל לאחר שכבר שתי אותו אלא באומר מכבר לכשישתו כלומר סמוך לעת שמתחילים לשתות תהא סלע זו מחוללת עליו דהשתא חל החילול קודם שיתחילו לשתות ולא מופלג אלא סמוך ביותר בשעה שפירש היין מהכד לפיכם דהשתא אינו ענין לברירה. והראב"ד מפרש דמדבר לכשישתו היינו מעכשיו לכשישתו והרי זה ברירה. ומ"מ יש חסרון לשון בדברי הראב"ד וצריך להגיה אלא מעכשיו לכשישתו ורבינו העתיק המשנה כצורתה כמנהגו בכמה מקומות. ומ"ש ובלבד שלא יגעו הטמאים במאכל וכו', פשוט הוא ובירושלמי בטמאים טמאים טמא מת שאין כלי חרס מיטמא מאחוריו אבל בטמאים טומאת זיבה שהזב מטמא בהיסט לא בד"א כשאין אחר מערה אבל אם יש אחר מערה אפילו טמאים טומאת זיבה :

פ"ט א נטע רבעי הרי הוא קדש וכו'. ומ"ש ודינו להאכל בירושלים לבעליו וכו'. כ"כ רבינו בסה"מ שלו סי' קי"ט וז"ל נטע רבעי דינו שיעלהו לירושלים ויאכלהו שם בעליו כמו מעשר שני בשוה ואין לכהנים בו כלום שנאמר ואיש את קדשיו לו יהיו משך הכתוב כל הקדשים ונתנם לכהן ולא שייר מהם אלא תודה ומעשר ושלמים ופסח ומעשר בהמה ומע"ש ונטע רבעי שיהיו לבעלים עכ"ל. והוא בסיפרא ובפרק בתרא דמע"ש (הלכה ב) ירושל' כתיב ובשנה החמישית תאכלו את פריו להוסיף לכם תבואתה ר"י הגלילי אומר הרי את כמוסיף פירות חמישית על פירות רביעית מה פירותו חמישית לבעלים אף פירות רביעית לבעלים. ובסיפרא פרשת קדושים נתבאר שטעון הבאת מקום כמעשר : ומה שכתב וכשם שאין מעשר שני בסוריא כך אין נטע רבעי בסוריא. ירושלמי פ"ז דפאה ופ"ה דמע"ש ובתשובות להרמב"ן סימן קנ"ו הביא הירושלמי הזה ופלפל בו והעלו דנטע רבעי נוהג אפי' בח"ל ושכן דעת כמה גדולים מכל מקום פשט הירושלמי כדברי רבינו. ומ"ש ובנטע רבעי הוא אומר וכו' צריך להתפרש כמו שנתבאר בסמוך :

ב הרוצה לפדות נטע רבעי וכו' ואם פדהו לעצמו מוסיף חומש. משנה פ"ה דמע"ש (משנה ג) ובפרק האיש מקדש (דף נ"ד) : ומ"ש ואין פודין אותו עד שיגיע לעונת המעשר וכו'. בסיפרא פרשת קדושים. ומ"ש ואין פודים אותו במחובר וכו' תוספתא בסוף מע"ש (דף ס"ח:) כרם רבעי וכו' ב"ש אומרים אין פודים אותם ענבים אלא יין וב"ה אומרים יין וענבים אבל הכל מודים שאין פודים במחובר לקרקע. כתוב בתשובות להרמב"ן סימן קנ"ז וז"ל הרמב"ם נתן טעם למה אין פודים אותו במחובר מפני שהוא כמע"ש ואין מע"ש במחובר ורבינו שמשון כתב שא"א לומר טעם זה משום דבפרק מרובה משמע דפדיון במחובר מועיל דבר תורה דאמרינן התם א"ר יוחנן גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו ואקשינן עלה מדתנן הגנועים מניחים המעות ואומר כל הנלקט מזה יהא מחולל על המעות הללו ופרקינן לא תימא כל הנלקט אלא כל המתלקט כלומר דקודם לקיטה היו הגנועים פודים ולא אחר לקיטה שכבר זכו בהם אחרים ולא היה כח ביד הבעלים לחלל ע"כ. ומכאן קשה לדברי הרמב"ם ואע"ג דאסיקנא התם אלא לעולם כל הנלקט מ"מ ..מה קושיא זו שאין פודין נטע רבעי במחובר חזר בו אלא דבכדי לא משבשינן וכ"ש ממאי דמתרצינן מעיקרא ואמרינן אימא כל המתלקט שמעינן דמדאורייתא אית ליה פדיון ..במחובר וקשיא הא שמעתא דמרובה אתוספתא ומעשים בכל יום שפודים במחובר, ועם מ"ש רבינו שמשון נתיישב שהוא ז"ל פי' דטעמא דאין פודין במחובר לפי שאינם בקיאים .. בעודו במחובר והא דמחללין גבי גנועים התם עבוד שלא יכשלו וזה נכון ומכלל דבריו בזמן הזה שאין מדקדק בשוויו אלא כשמואל דאמר אם חיללו על ש"פ מחולל הילכך ..ן ליה אדינא דאורייתא ואפילו במחובר שפיר דמי עכ"ל. ולענין מה שהקשה על רבינו מפרק מרובה י"ל דכיון דאסיקנא אלא לעולם כל הנלקט אע"ג דלאו מכח קושיא ..: פודין במחובר הדר ביה איכא למימר אה"נ דאי לא הוה איידך קושיא הוה מהדר מכח האי קושיא דאין פודין במחובר וכיון הדבר לומר כן כדי שלא לדחות תוספתא השנויה ..לא מחלוקת : ומ"ש לפיכך אינו נקנה במתנה אלא אם נתנו בוסר. בפרק האיש מקדש (דף נ"ד:) והתנן הפודה מע"ש שלו מוסיף עליו חמישיתו בין שהוא שלו בין שניתן ..תנה וכו' מי מצי יהיב ליה והא גמר קדש קדש ממעשר אלא לאו רבי יהודה ומשני לעולם רבי מאיר והב"ע כגון דיהיב כשהוא סמדר ודלא כרבי יוסי דאמר סמדר ..מפני שהוא פרי. ומ"מ י"ל למה שינה רבינו וכתב בוסר במקום סמדר דמשמע דבוסר גדול מסמדר וע"כ לא שרינן אלא סמדר ולא בוסר ואין לומר שטעמו משום דמשמע ליה ..מא דשרינן סמדר משום דאינו פרי ובוסר נמי אינו פרי שהרי כשהגיע לכפול הלבן מברכין עליו בורא פרי האדמה וצריך עיון. ומה שאמר ודינו בשאר הדברים וכו' :

..פודה כרם רבעי רצה פודהו ענבים רצה פודהו יין. תוספתא פרק חמישי דמ"ש וכב"ה. ומה שכתב וכן הזיתים. ומה שכתב אבל שאר הפירות אין משנין מברייתן. משנה בפי"א דתרומות (משנה ג) ושאר כל הפירות אין משנין אותן מברייתן בתרומה ומע"ש אלא זיתים וענבים. ונטע רבעי יליף קדש קדש ממעשר :

..ם רבעי אין לו לא שכחה וכו'. משנה בפ' בתרא דמע"ש (משנה ג) ופ"ז דפאה (משנה ו) ב"ש אומרים יש לו פרט ויש לו עוללות וכו' וב"ה אומרים כולו לגת וטעמא דב"ה דילפי קדש קדש ממעשר : ומה שכתב ואין מפרישין ממנו תרומה ומעשרות וכו'. שם בירושלמי :

..בים של כרם רבעי וכו'. משנה פ"ה דמע"ש (משנה ב). ומ"ש ושאר כל הפירות וכו'. שם בירושלמי שמתחלה לא גזרו אלא על הענבים :

..ד פודין נטע רבעי וכו' עד כל הנלקט מפירות אלו מחולל על המעות הללו. משנה בפ"ה דמע"ש (משנה ד) :

משנה למלך

פ"ט ב ואין פודין אותו במחובר וכו'. עיין בירושלמי פ"ק דפאה אמתני' דנוטעי' פילא חזק :

לו אלא שכר לקיטה בלבד: **ז** מי שהיה לו נטע רבעי בשנת השמטה שיד הכל שוה צריך לציינו בקוזזות אדמה כדי שיכירו בו. ולא יאכלו ממנו עד שיפדו. ואם היה בתוך שני ערלה מציינין אותו בחרסים כדי שיפרשו ממנו. שאם ציינו בקוזזות אדמה שמא יתפררו. שאיסור ערלה חמור הוא שהיא אסורה בהנייה. והצנועין היו מניחין את המעות בשנת שמטה ואומרין כל הנלקט מפירות רבעי אלו מחולל על המעות האלו שהרי אי אפשר לפדותו במחובר כמו שביארנו: **ח** באחד בתשרי ראש השנה לערלה ולרבעי. ומאימתי מונין להם משעת נטיעה. ואינו מונה מראש השנה לראש השנה אלא ל' יום בשנה חשובין שנה. והוא שתקלוט הנטיעה קודם שלשים יום. וכמה הוא סתם הקליטה לכל האילנות שתי שבתות: **ט** נמצאת למד שהנוטע מ"ד יום קודם ראש השנה עלתה לו שנה. ואעפ"כ אין פירות הנטיעה הזאת מותרות בערלה *אלא *ברביעית עד ט"ו בשבט שהוא ר"ה לאילנות: **י** כיצד הנוטע אילן מאכל בט"ו באב משנה עשירית ביובל. הרי הוא בתוך שני ערלה עד ט"ו בשבט משנת י"ג. וכל מה שיוציא האילן בתוך זמן זה הרי הוא ערלה אע"פ שנגמרו לאחר כמה ימים ומט"ו בשבט משנת י"ג ביובל עד ט"ו בשבט משנת י"ד הוא נטע רבעי. וכל מה שיוציא בתוך זמן זה הרי הוא רבעי וצריך פדיון. ואם נתעברה השנה נתעברה לערלה או לרבעי: **יא** *נטען בי"ו באב משנת עשר לא עלתה לו שנת עשר אלא הרי הוא ערלה שנת י"א וי"ב וי"ג כולה. והרי הוא נטע רבעי מראש השנה של שנת י"ד עד סופה: **יב** נטע הנטיעה מראש חדש תשרי עד ט"ו בשבט *מונה לה ג' שנים מיום ליום לערלה ומיום ליום לרבעי. וראיתי לגאונים דברים בחשבון ערלה ורבעי אין ראוי להאריך ולהשיב עליהן ובודאי מעות סופרים הם והאמת כבר ביארנו דרכה: **יג** העלין והלולבין ומי גפנים והסמדר מותר בערלה וברבעי. והענבים ששרפם הקדים והפסידן, והחרצנים והזגין והתמד שלהן, וקליפי רמון והנץ שלו וקליפי אגוזים והגרעינים אסורין בערלה ומותרין ברבעי והנובלות כולן אסורות: כל

א סמג עשין קל"ו : *[ס"א או ברבעי] :

ז ומ"ש רבים מי שהיה לו נטע רבעי בשנת השמיטה וכו' וגם כתב והצנועים היו מניחים את המעות בשנת השמטה. כרשב"ג דהלכה כמותו כדאמרינן בפ' מרובה (דף ס"ט): כתוב בתשובות להרמב"ן סי' קנ"ו על מה שכתב רבינו והצנועים היו מניחים את המעות וכו'. אינו מחוור דהא קיימא לן כר' יוחנן דאמר גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדיש וכו' ואע"ג דמתניתין קתני הנלקט אך לא קי"ל כסתמא זו אלא כסתמא אחרינא דאין הגונב אחר הגנב משלם תשלומי כפל וכדמסיים עליה קרא ואיש כי יקדיש את ביתו קדש מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו. ואולי דעת הרב דשאני נטע רבעי דכיון דממון גבוה הוא ואפי' הכי אוקמיה רחמנא ברשותיה לאחולי מש"ה לא איכפת לן ביה אי מחיל ליה ואפי' כי ליתיה ברשותיה דסוף סוף אפילו כי איתיה ברשותיה לאו דיליה הוא והפ"ה מני מחיל ליה וכדאמר רבא התם בפ' מרובה אי לאו דאמר רבי יוחנן לנועים ורבי דוסא אמרו דבר אחד ה"א מאן תנא לנועים ר"מ היא לאו אמר ר"מ מעשר ממון גבוה הוא ואפילו הכי לענין פדייה אוקמיה רחמנא ברשותיה דכתיב ואם גאול יגאל איש ממעשרו וכו' קרייה רחמנא מעשרו ומוסיף חומש כ"ר נמי נמר קדש ממעשר וכו' מה קדש דכתיב גבי מעשר אע"ג דממון גבוה הוא וכו' לענין אחולי אוקמיה רחמנא ברשותיה [הילכך אע"ג דליתיה ברשותיה מני מחיל] דהא כי איתיה ברשותיה לאו דידיה הוא ומני מחיל והא ליתא דהא רבא לא פליג אדרבי יוחנן אלא אי לאו דאמר רבי יוחנן ליתא להאי טעמא וכיון שכן הוא דלנועים ליתא כלל דאי אמר כל הנלקט לא הוי פדגן דלאו ברשותיה וכדר' יוחנן ואי אמר כל המתלקט לא אפשר משום דבדאורייתא אין ברירה ולא ידענא לה פתר להא דלנועים לפסק הלכה עכ"ל. וי"ל לדעת רבינו דלא דחינן מתניתין מהלכתא משום דלפי האמת ליכא לאקשויי מדלנועים להא דאמר רבי יוחנן זה אינו יכול להקדיש לפי שאינו ברשותו משום דאע"ג דאין אדם יכול להקדיש דבר שאינו ברשותו יכול הוא לחלל דבר שאינו ברשותו וכמו שהוכיחו התוספות בדיבור המתחיל הוא דאמר כלנועים ואם כן כל מאי דסקיל וטרי גמרא ומסיק דרבי יוחנן לית ליה דלנועים היינו לפום מאי דקס"ד דכשם שאין אדם יכול להקדיש דבר שאינו ברשותו כך אינו יכול לחלל דבר שאינו ברשותו אבל לפום קושטא דמילתא שפיר מצי סבר ר' יוחנן שאדם יכול לחלל דבר שאינו ברשותו וכדלנועים והא דאמר רבא אי לאו דאמר רבי יוחנן לנועים ורבי דוסא אמרו דבר אחד ה"א מאן תנא לנועים ר"מ היא וכו' היינו לומר דאפילו למאי דקס"ד לדמויי חילול להקדש ה"א דרחמנא אוקמיה ברשותיה לענין חילול אבל לפום קושטא לא צריכין להכי דבלאו הכי שפיר יכול לחלולי נטע רבעי של חבירו שלא מדעתו וכדאמרן: **ח** באחד בתשרי ר"ה לערלה ולרבעי. משנה פ"ק דר"ה השנה (דף י'): ומ"ש אלא ל' יום בשנה חשובים שנה וכו' עד מר"ה של שנת י"ד עד סופה. שם וכר' יוסי ור' יהודה דאיפסיקא הלכתא כותייהו בס"פ הערל לרב דהלכה כוותיה באיסורי ומפרש רבינו כפירוש התוספות דאערלה קאי. **י** ומ"ש ואם נתעברה השנה נתעברה לערלה ולרבעי. ומה שכתב נטע הנטיעה מר"ח תשרי וכו'. זהו דעת רבינו שסובר שכשאמרו ופירות נטיעה זו אסורים עד ט"ו בשבט לא אמרו אלא דוקא בנטיעה שהקלנו עליה מתחלתה שעלו לה ל' יום לשנה שלימה ולפיכך מחמירים עליה בסופה והיינו דאמר פירות נטיעה זו וכתב הר"ן שהרז"ה חולק ופלוגתא היא בירושלמי וכתב הראב"ד הירוש' הזה בהשגות וז"ל. א"א דבר זה הוציא מהירושלמי של ר"ה וכו'. ויש לתמוה על מ"ש [...] דפלוגתא היא בירושלמי דלפי האמת לאו פלוגתא היא דאע"ג דאקשי ליה אפילו נטעו ל' יום לפני ר"ה יהא אסור עד ל' יום לפני ר"ה הרי השיב לו ושתק ועוד [...] דאקשי ליה אפילו נטעו ל' יום לפני ר"ה אינו סותר דין זה שכתב רבינו וק"ל:

יב מונה שלש שנים מיום ליום. כתב הראב"ד מיום ליום שאמרו מט"ו לשבט עד ט"ו לשבט וכו'. ואני אומר שמ"ש שאינו ר"ל מראש תשרי לראש תשרי לפי שאינן שלימ[ות] וכו' פשוט הוא ולא הוצרך רבינו לבארו אבל מה שכתב מט"ו בשבט לט"ו בשבט אינו מדוקדק שכבר אפשר שיהיה קודם לכן או אחרי כן כי המנין הוא מ[...] הנטיעה ועוד י"ד ימים של קליטה ופשוט הוא: וראיתי לגאונים דברים וכו'. נראה שכיון לדברי בה"ג שכתבו התוס' ורבינו שמשון והרא"ש ודחאום בשתי ידים ורב[...] תלה הדבר בט"ס:

יג העלין והלולבין ומי גפנים וכו' עד והטבלות כולן אסורות. משנה פ"ק דערלה (משנה ז) וכת"כ פייסי לי' מקרא וכבר כתבתי לעיל דלית הלכתא כר' יוסי ד[...] שסמדר אסור:

רדב"ז

ז מי שהיה לו נטע רבעי וכו'. פ"ה דמע"ש במשנה כרם רבעי מציינין אותו וכו' [...] רשב"ג בד"א בשביעית אבל שאר שני שבוע שהם באים לגזול יניחום ויאכ[...] דבר האסור והלעיטהו לרשע וימות: ואם היה בתוך שני ערלה וכו'. ג"ז [...] במשנה והטעם כי הערלה חמורה יותר ואם יציינו בקוזזות אדמה חיישינן שמא יתפ[...] ויתפזר ולא ישאר רושם לפיכך היו מציי[...] בחרסית שהוא קשה להתפרר ואם יפרד יש[...] רושם ויכירו שהוא ערלה ויפרשו משם: והצנועים היו מניחים את המעות וכו'. גם שם והצנועים הם המדקדקים במ[...] ומה שהיו אומרים כל הנלקט לפי שא[...] יכולין לחלל במחובר לקרקע וג"א חל הח[...] אלא אחר שנלקט כדמשמע לישנא דמתני[...] והיינו דלא שייך ברירה כיון שאינו חל החיל[...] עד שיתלקט והיו עושין כן כדי להרים מכ[...] מלפני הבאים ללקט בשביעית שיד הכל ש[...] בה (עיין בתשובות הנדפס מחדש ח"ב ד' כ[...] סימן קס"ט):

ח באחד בתשרי וכו'. כל זה מבואר בג[...] מסכת ר"ה: וכמה היא סת[ם] הקליטה וכו'. שם פלוגתא ופסק כמ"ד [...] שבתות והיא מילתא מציעתא ואיתא נמי ביבמו[...]

י ואם נתעברה השנה וכו'. דשנים [...] הכתוב:

יא נטען בי"ו באב וכו'. כל זה מבואר בי[...] מהירושלמי וממה שכתב הראב[ד] ז"ל שאין מוסיפין לנטיעה זו עד ט"ו שבט [...] דאית לה שלש שנים שלימות דהא דתניא פיר[ות] נטיעה זו אסורין עד ט"ו בשבט היינו כשי[...] שעלו לה שלשים יום לשנה אחת ומבו[...] בירושלמי פ"ק דר"ה וכן נראה דעת רש"י ז"[ל]

יב נטע הנטיעה וכו'. האי מיום ליום שכ[...] אי אפשר לפרש מר"ה לר"ה ש[...] חסרו כאשר כתב הראב"ד ז"ל גם אי אי[...] לפרש מיום הנטיעה ממש דא"כ מה שהא[...] ט"ו בשבט ר"ה השנה לאילנות למאי שלכ[...] אלא ודאי מט"ו שבט לט"ו שבט קאמר. וא[...] אם נטע אחר ר"ה אמאי מונה שנים לי[...] שלשים יום לפני ט"ו בשבט תעלה לו שנ[...] וי"ל דלא אמרו שלשים לפני ר"ה עלתה לו [...] אלא ר"ה של תשרי אבל לא לפני ט"ו בש[...] וכן כתבו התוספות פ"ק דר"ה:

יג העלים והלולבין וכו'. פ"ק דערלה שם [...] והלולבין ומי גפנים וסמדר מות[ר] בערלה וברבעי ובנזיר ואסורים באשר[ה] והענבים ששרפן הקדים וכו'. שם ענקוק[...] וההרצנים והזגים וכו' כלשון ר[...] ומפרש בירושלמי נוטריקון ענקוקלות ענ[...] שלקו ואיכא התם פלוגתא אי לקו קודם שהג[...] שליש או אחר שהביאו שליש וכיון שלא פי[...] רבינו פסק הלכה כמ"ד אפילו שלקו א[...] שהביאו שליש:

השגת הראב"ד

*נטען בי"ו באב וכו' עד מראש השנה של שנת י"ד עד סופה: א"א דבר זה הוציא מן הירושלמי של מסכת ר"ה כשאמרה הברייתא פירות נטיעה זו אסורה עד ט"ו בשבט א"ר בא בר ממל קומי רבי זעירא נראים דברים כשנטע שלשים יום לפני ר"ה אבל אם נטע פחות מל' יום לפני ר"ה שנה שלימה מונין לו ותימר הכי אלמא כל היכא שיש לו ג' שנים שלימות אין מוסיפין לו. והאי סברא מסתייעא מדקתני ופירות נטיעה זו מכלל דאיכא נטיעה דלא תמרינן הכי ועוד מדאמרינן פעמים שברביעית ועדיין אסורה משום ערלה פעמים הוא דאמרינן הכי ולא כל שעה ומאי דאקשו עלה הכי אפילו נטעו שלשים יום לפני ר"ה יהא אסור עד שלשים יום לפני ר"ה כלומר [...] דקפדינן על ג' שנים שלימות ולמה אין מוסיפין לה אלא עד שבט תהא אסורה עד [...] יום לפני ר"ה של שנה רביעית שלא יהו שנים מקוטעות מאי כדון א"ר מונה מ[...] שעומד בתוך שנתו של אילן משלים שנתו פירות שנתו של אילן והוא שבט כלומר ד[...] בכך אתה לוה הטעם דוקא בשנטעה ל' יום לפני ר"ה מוסיפין לו עד שבט אבל א[...] מל' יום הואיל ויש לה ג' שנים שלימות חוץ מקליטתה אין מוסיפין לה כלום אלא מר[אש] תשרי לראש תשרי:

*מונה שלש שנים מיום ליום. א"א מיום ליום שאמר מט"ו בש"ט עד ט"ו לשבט [...] ולא מראש תשרי לראש תשרי לפי שאין שלימות שהרי חסרו הקליטה ומה שיצא [...] תשרי קודם נטיעה:

כל

פרק עשירי

א כל [א]שהוא חייב בערלה יש לו רבעי. וכל שפטור מן הערלה אינו חייב ברבעי שנאמר שלש שנים יהיה לכם ערלים וגו' ובשנה הרביעית: **ב** הנוטע אילן מאכל ודעתו עליו שיהיה סייג לבנינה. או שנטעו לקורות לא לפירות ה"ז פטור מן הערלה. נטעו לסייג וחזר וחשב עליו למאכל או שנטעו למאכל וחזר וחשב עליו לסייג. כיון שעירב בו מחשבת חיוב חייב. נטעו שלש שנים לסייג ומכאן ואילך למאכל אין לו רבעי. שכל שאין לו ערלה אין לו רבעי: **ג** נטע אילן וחשב שיהיה הצד הפנימי שלו למאכל והחיצון לסייג. או שיהיה הצד התחתון למאכל והעליון לסייג. זה שחשב עליו למאכל חייב בערלה. וזה שחשב עליו לסייג או לעצים פטור. שהדבר תלוי בדעתו של נוטע. והצלף חייב בערלה האביונות בלבד אבל הקפריסין מותרות: **ד** הנוטע לרבים בתוך שדהו חייב בערלה שנאמר ונטעתם אפילו לרבים. בד"א בארץ ישראל אבל בחוצה לארץ פטור: **ה** הנוטע ברשות הרבים או בספינה. והעולה מאליו ברשות היחיד. ועכו"ם שנטע בין לישראל בין [*]לעצמו. והגזלן שנטע חייבין בערלה וברבעי: **ו** העולה מאליו במקום טרשים פטור. אפילו הנוטע במקום שאינו יישוב פטור. והוא שלא יהיה עושה כדי טיפול שמטפל בפירותיו עד שמביאן ליישוב. אבל אם היה עושה כדי טיפולו חייב בערלה: **ז** הנוטע למצוה כגון שנטע אתרוג ללולב. או זית למנורה חייב בערלה. הקדיש ואח"כ נטע פטור מן הערלה. נטע ואח"כ הקדיש חייב בערלה: **ח** הנוטע בעציץ שאינו נקוב חייב בערלה. אע"פ שאינו כארץ לזרעים הרי הוא כארץ לאילנות: **ט** אילן שנטעו בתוך הבית חייב בערלה. זה שנטעו עכו"ם עד שלא באו אבותינו לארץ פטור. אבל משבאו לארץ אף מה שנטעו עכו"ם חייב שנאמר כי תבאו אל הארץ ונטעתם משעת ביאה: **י** עכו"ם שהרכיב אילן מאכל על גבי אילן סרק חייב בערלה. ויש לעכו"ם נטע רבעי. שאם בא לנהוג במצוה זו הרי הוא קדש כנטע רבעי של ישראל: **יא** אחד הנוטע גרעינה או ייחור מן האילן. או שעקר את כל

א סמ"ג שם טו"ד סי' רמ"ד

*[כאן חזר בו רבינו מפירושו וכ"כ הכ"מ ועיין בתוי"ט]:

רדב"ז (מכ"י)

פ"י א כל שהוא חייב בערלה וכו'. הדברים שחייבים בערלה מבוארים בפרקא קמא דערלה וכל שחייב בערלה יש לו רבעי ואיתא בירושלמי:

ב הנוטע אילן מאכל וכו'. פ"ק דערלה הנוטע לסייג ולקורות פטור מן הערלה וילפינן לה מדכתיב ונטעתם כל עץ מאכל שתהיה תחילת נטיעתן למאכל אבל לסייג ולקורות פטור: **נטעו** לסייג וחזר וחשב עליו וכו'. ירושלמי נטעו לסייג וחשב עליו למאכל בא במחשבה למאכל וחשב עליו לסייג לא כל הימנו: **נטעו** שלש שנים וכו'. זה מבואר מהכלל אשר כתב לעיל כל שחייב בערלה חייב ברבעי ומונין לו משעת הנטיעה ולא משעושה פרי ולא משעה שחשב עליו למאכל:

ג נטע אילן וחשב שיהי' וכו'. שם במשנה רבי יוסי אומר אפילו אמר הפנימי למאכל והחיצון לסייג הפנימי חייב והחיצון פטור וגרסי' שלה בירושלמי רבי יוסי ילמד דבר מתחלתו ממשמע שנאמר שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל וכי אין אנו יודעים דבען מאכל הכתוב מדבר מה ת"ל ונטעתם כל עץ מאכל עץ שהוא למאכל חייב לסייג ולקורות ולעצים פטור. ונראה שרבינו חזר בו ממ"ש בפי' המשנה ואין הלכה כרבי יוסי משום דשקלי וטרו אליביה רבי שמעון בן יקים בעי קומי ר' יוחן נטעו צד התחתון לסייג והעליון למאכל צד התחתון למאכל והעליון לסייג אמר ליה היא הדא היא הדא וכו' כילד הוא יודע אמר רבי יונה מסיים ע"כ סייג מכאן ואילך למאכל רבי זעירא בעי ניחא צד התחתון לסייג והעליון למאכל התחתון למאכל העליון לסייג גדל מתוך איסור ואת אמר הכין. ואיתי לר"ש שכתב דמשמע בירושלמי דאפי' צד התחתון למאכל והעליון לסייג אע"פ שגדל מתוך איסור וטעמו לא שבקינן מאי דפשיטא ליה לרבי יוחנן משום קושייתו של רבי זעירא וזה דעת רבינו שכתב או שיהיה צד התחתון למאכל העליון לסייג וכ"ש איפכא ונראה לתרץ שאין העליון גדל אלא מכח הקרקע:

הצלף חייב בערלה וכו'. פרק כילד מברכין (דף ל"ו) רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דקא זריק האביונות וקא אכיל קפריסין אמר בשני הערלה והוא סבר לה כר"ע דאמר אין מתעשר אלא אביונות בלבד מפני שהוא פרי ... חילק בין הארץ לחוצה לארץ ועוד בח"ל הוה:

הנוטע לרבים בתוך שדהו וכו'. ערלה פ"ק הנוטע לרבים חייב רבי יהודה פוטר ... כה כת"ק, וע"כ בתוך שלו מיתניא מדתנן בסמוך הנוטע ברה"ר וכו':

... ח"א בארץ ישראל וכו'. פטור אפי' מדרבנן קאמר דאילו מן התורה אפילו הנוטע ... מו פטור מן התורה דכתיב כי תבאו אל ... רץ וגו' ושנויה בירושלמי אילן שנטוע מקלתו ... רץ ומקלתו בח"ל מכיון שמקלתו בארץ כולו ... דברי רבי רשב"ג אומר צד הנטוע בארץ ... וצד הנטוע חו"ל פטור ופטור מן התורה קאמר:

הנוטע ברה"ר או בספינה וכו'. פ"ק דערלה משנה כלשון רבינו ואע"ג דכתיב ... נתם כל עץ מאכל הוא למעוטי שנטעו ... עמים עד שלא באו ישראל לארץ:

עולה מאליו במקום טרשים וכו'. אפילו היה מקום הטרשים שנו פטור שאם הוא של רבים פשיטא מאי איריא משום שהוא מקום טרשים אפילו שלא במקום טרשים העולה מאליו לרבים פטור והכי איתא בירושלמי הנוטע לרבים חייב בערלה עלה מאליו פטור מן הערלה והכא תניא בתוספתא העולה לרבים פטור ולא הוצרך רבינו לפרש זה שהרי כתב ... עולה מאליו ברשות היחיד חייב ומשמע שפיר שאם עלה מאליו ברה"ר פטור אלא דקשיא לי מאי שנא טרשין דפטור והלא הברון טרשין היא וכי נאמר שהיא פטור מן הערלה ... ודאי ט"ס הוא וכן צריך להיות חורשין והוא היער והכי איתא בירושלמי רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יהוצדק גפן שעלתה במקום חורשין פטורה מן הערלה אמר רבי יוסי ... נטעה והתקינן העולה מאליו חייב בערלה תמן שנטען במקום ישוב ברם הכא שנטעה במקום חורשין אמר רבי אלעזר הדא דתימא כשאינה עושה כדי פפילתה אבל אם היתה עושה כדי טפילתה חייבת והם דברי רבינו:

הנוטע למצוה וכו'. ירושלמי אמר רב הונא אתרוג שנטעו למצותו חייב בערלה וכן זית שנטעו למנורה וכ"ש זית שנטעו לחנוכה שחייב בערלה: **הקדיש ואח"כ נטע** כו' מירושלמי דערלה פ"ק א"ר יוחנן ותני כן הקדים ואח"כ נטע פטור מן הערלה נטע ואחר כך הקדים חייב בערלה דבתר נטיעה אזלינן:

הנוטע בעציץ שאינו נקוב חייב וכו'. שם אמר רבי יוסי מפני שהשרשים מפעפעין אותו. ורבינו לא חילק בין של עץ לשל חרס:

אילן שנטעו תוך הבית וכו'. ב"ז שם רבי יוחנן בשם רבי ינאי אילן שנטעו בתוך הבית חייב בערלה ופטור מן המעשרות דכתיב עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה:

זה שנטעו עכו"ם וכו'. במשנה עת שבאו אבותינו לארץ ומאליו נטוע פטור נטעו אע"פ שלא כבשו חייב וצריך טעם למה הוצרך לכתוב זה אם להשמיענו דמה שנטעו ... עד שלא באו ישראל פטור מאי דהוה הוה ואי לדיוקי מינה מה שנטעו עכו"ם אחר שבאו לארץ הא תני לה לעיל ונכרי שנטע בין לישראל בין לעצמו חייבין בערלה וברבעי ... דמתניתין איכא לאקשויי מאי איצטריך למיתני עת שבאו אבותינו לארץ. וי"ל דקושיא זו תירץ הירושלמי דאמרי' עלה ונטעתם פרט לשנטעו עכו"ם עד שלא באו ישראל לארץ ... בשם רבי אבא הדא שורש פטור פוטר כלומר שאם יצא גזע משורש האילן שנטעו עכו"ם פטור מן הערלה: ומ"ש אבל משבאו לארץ וכו' משום דבעי למיתני עלה עכו"ם שהרכיב וכו': **י עכו"ם** שהרכיב אילן מאכל וכו'. ירושלמי תני עכו"ם שהרכיב אילן מאכל ע"ג אילן סרק אע"פ שאין ישראל רשאי לעשות כן חייב בערלה:

אחד הנוטע גרעינה או יחור וכו'. ברייתא פ"ק דר"ה (דף ט:) אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב וכו' אם לערלה ערלה ואם רבעי רבעי ואיתא נמי בח"כ:

כסף משנה

פ"י א כל שהוא חייב בערלה יש לו רבעי וכו'. ירושלמי בפ"ק דערלה כל שאין לו ערלה אין לו רבעי והיינו דוקא בארץ דאילו בח"ל הרי נטע שהוא חייב בערלה מן ההלכה ואינו חייב ברבעי כמבואר בפ' זה ובפ"י ממאכלות אסורות:

ב הנוטע אילן מאכל וכו'. משנה בפ"ק דערלה (משנה א): **נטעו** לסייג וכו'. ירושלמי שם: **נטעו** שלש שנים לסייג וכו'. ג"ז שם בירושלמי:

ג נטע אילן וחשב וכו'. משנה שם לר' יוסי ונראה שסובר רבינו דלא אתא לאיפלוגי את"ק אלא לפרושי ויש הוכחה לזה מהירושלמי דמוקי לרבי יוסי בין לרשב"ג בין לרבי וכן פסק הרא"ש כר"י:

והצלף חייב בערלה האביונות בלבד וכו'. בר"פ כילד מברכין (דף ל"ו) מסיק הלכתא כמר בר רב אשי דזריק את האביונות ואכיל את הקפריסין:

ד הנוטע לרבים וכו'. משנה שם בפ"ק (מ"ב) וכת"ק. ומ"ש בתוך שדהו שם בירושל': ומ"ש שנאמר ונטעתם אפילו לרבים. בר"פ כל שעה (דף כ"ג) ואע"פ ששם אמרו לרבנן ונטעתם ליחיד משמע כתב רחמנא לכם להביא הנטוע לרבים לא חשש רבינו. ומ"ש בד"א בא"י וכו' [ירושלמי שם]:

ה הנוטע ברשות הרבים או בספינה והעולה מאליו. משנה שם פ"ק דערלה והוסיף רבינו וכתב ברה"י משום דתני בתוספתא דערלה העולה [*]מאליו פטור. ובהכי ניחא מאי דתניא בסיפרא ונטעתם פרט לעולה מאליו דלא תיקשי דמתניתין ברה"י ודסיפרא בר"ה: ומ"ש ונכרי שנטע בין לישראל בין לעצמו בפירוש המשנה כתב רבינו דדוקא בנטע לישראל וכאן חזר בו משום דבכמה דוכתי משמע בנטע העכו"ם לעצמו אסור משום ערלה כמו שכתב ה"ג:

ו העולה מאליו במקום חורשים וכו' עד חייב בערלה. ירושלמי פ"ק דערלה:

ז הנוטע למצוה וכו'. גם זה שם בירושלמי: הקדישו ואחר כך נטע וכו'. ג"ז שם בירושלמי:

ח הנוטע בעציץ שאינו נקוב חייב בערלה וכו'. ג"ז שם בירושלמי:

ט אילן שנטעו בתוך הבית חייב בערלה. ג"ז שם בירושלמי: זה שנטעו עכו"ם עד שלא באו לארץ פטור וכו' עד משעת ביאה ג"ז שם בירושלמי:

י עכו"ם שהרכיב אילן מאכל וכו'. ג"ז שם בירושלמי: ויש לנכרי נטע רבעי וכו'. משנה פ"ג דתרומה (מ"ט) וכת"ק:

יא אחד הנוטע גרעינה כו'. בסיפרא פרשת קדושים נטע ייחור מניין ת"ל כל עץ. ויש בספרי רבינו חסרון וכן מצאתי בספר מוגה או שעקר את כל האילן ממקומו ונטעו במקום

*[בתוספתא יש ט"ס שכתב לרבים במקום מאליו והוא בסדיא במשנה בפ"ק דערלה]:

ומונה משעת נטיעתו וכו'. שכי איתא בירושלמי ערלה מאימתי מונה לה משעת נטיעתו: ומה שכתב רבינו אחד הנוטע גרעינה קשיא לי מי איכא אילן הנטוע מגרעינה שיעשה פירות בתוך שלש שנים. ואפשר שיש בארצות החמות שעושה פרי בתוך שלש שנים: זעזעו ולא עקרו וכו'. שם במשנה אילן שנעקר והסלע עמו ששפו נהר והסלע עמו אם יכול לחיות פטור ואם לאו חייב ונעקר הסלע מגדו או שזעזעו המחרישה או שזעזעתו ועשאו בעפר אם יכול לחיות פטור ואם לאו חייב ויראה שרבינו מפרש ועשאו בעפר שפסקו ועשאו בעפר אחר חסו שכתב מלא סביבותיו בעפר וכו' וכן פירש ר"ש:

כל האילן ממקומו ונטעו במקום אחר הרי זה חייב בערלה. ומונה משעת נטיעתו. זעזעו ולא עקרו ואח"כ מלא סביבותיו בעפר. אם יכול לחיות אילו לא מלא סביבותיו ה"ז פטור. ואם לאו הרי זה כמו שעקר ונטע וחייב: **יב** וכן אילן שנעקר ונשאר ממנו שורש אחד. אפילו כמחט שמלפפין עליו הרוקמין את השני והחזירו למקומו ונטע פטור. מפני שיכול לחיות. נעקר כולו ונעקרה הסלע ששרשיו בה עמו וחזר ונטעו כמה שהוא בכל האדמה שסביבות שרשיו. אם היה יכול לחיות מאותה אדמה אילו לא נטע הרי הוא כמי שלא נעקר. ואם לאו חייב: **יג** אילן שקצצו מעם הארץ והחליף חייב בערלה ומונין לו משעת קציצה: **יד** אחד הנוטע. ואחד המבריך. ואחד המרכיב חייב. בד"א בשחתך בד אחד מן האילן והבריכו בארץ או הרכיבו באילן אחר. אבל אם מתח בד אחד מן האילן הזקן והבריך בארץ. או הרכיבו באילן אחר ועיקר הבד מעורה באילן הזקן הרי זה פטור: **טו** גדל זה הילד שהבריך ועשה פירות. ואח"כ פסק עיקרו שהוא מעורה באילן הזקן. מונה משעה שנפסק. ואותן הפירות מותרין מפני שגדלו בהיתר. ואם הניחן אחר שנפסק העיקר עד שהוסיפו במאתים הרי אלו אסורין: **טז** ילדה שסיבכה בזקנה והיו פירות בילדה אפילו הוסיפו מאתים הרי אלו הפירות של ילדה אסורין. שאין גידולי היתר מעלין את העיקר האסור: **יז** אילן שהבריך ממנו בד בארץ ואח"כ נעקר האילן כולו והרי הוא חי מן הבד שהבריך בארץ נעשה אותו אילן כאילו עתה ניטע וחייב בערלה. ומונה לאילן ולמה שצמח מן ההברכה משעה שנעקר: **יח** הרי שהבריך בד בארץ וצמח. והבריך בד אחד ממה שצמח בארץ וצמח. וחזר והבריך מן השלישי אפילו הן [מאה] מעורין זה בזה הואיל ולא נפסקו מן העיקר הראשון הכל מותר. ואם נפסק עיקר הראשון מונה לכל משעה שנפסק: **יט** אילן היוצא מן הנזע פטור מן הערלה. מן השרשים חייב. ילדה פחותה מטפח חייבת בערלה כל שנותיה מפני שנראית כנטיעה בת שנתה. במה דברים אמורים בנטיעה אחת או שתים כנגד שתים ואחת יוצאה זנב. אבל אם היה הכרם כולו פחות מטפח הרי זה יש לו קול ומונין כדרך שמונין לשאר האילנות: **כ** נוטעין ייחור של ערלה ואין נוטעין אגוז של ערלה מפני שהוא פרי. ופירות ערלה אסורין בהנאה כמו שביארנו בהלכות איסורי מאכלות. ואם עבר ונטע אגוז של ערלה הרי הצומח מותר כשאר האילנות: **כא** וכן אין מרכיבין כפניות של ערלה בדקלים מפני

במקום אחר: זעזעו ולא עקרו וכו' עד ואם לאו חייב. משנה פ"ק דערלה (משנה ג): יג אילן שקצצו מעם הארץ וכו'. ירושלמי ספ"ק דשביעית וכחכמים:

יד אחד הנוטע ואחד המבריך וכו'. בפ"ק דר"ה (דף ס':) משמע בברייתא דמבריך ומרכיב חייב בערלה ובסיפרא תניא ונטעתם פרט למבריך ומרכיב וחילקו רבינו ורבינו שמשון בפירוש המשנה פ"ק דערלה (מ"ה) דהיא דסיפרא איירי בשלא נפסקה מן האב והיא יונקת ממנו והיא דברייתא דפ"ק דר"ה בשנפסקה וכ"כ הר"ן בפ"ק דר"ה בהלכות ערלה: **טו** ומ"ש גדל זה הילד שהבריך ועשה פירות וכו'. משנה פ"ק דערלה הבריכה שנה אחר שנה ונפסקה מונה משעה שנפסקה בריכה שנפסקה והיא מליאה פירות אם הוסיף במאתים אסור:

טז ילדה שסיבכה בזקנה והיו פירות בילדה וכו'. מימרא בפ' הנודר מן הירק עלה נ"ז:

יז אילן שהבריך ממנו בד אחד בארץ וכו'. משנה פ"ק דערלה (משנה ה) אילן שנעקר ובו בריכה והוא חיה ממנה חזרה הזקנה להיות כבריכה. ויש בספרי רבינו תיבת מפני מיותרת וצריך למוחקה:

יח הרי שהבריך בד אחד בארץ וצמח וכו'. שם במשנה כתבתיה בסמוך הבריכה שנה אחר שנה ונפסקה מונה משעה שנפסקה: **יט** אילן היוצא מן הגזע פטור מן הערלה מן השרשים חייב. תוספתא אלא שהם שנויה בסגנון זה אילן העולה בין מן הגזע בין מן השרשים חייב רבי יהודה אומר העולה מן הגזע חייב מן השרשים פטור ורבינו גירסא אחרת היתה לו ששנוי בה בדברי ת"ק מן הגזע פטור מן השרשים חייב. ובפרק *המוכר פירות פירשו רואה פני חמה זהו גזע שאינו רואה פני חמה זהו מן השרשים: ילדה פחותה מטפח וכו' עד לשאר האילנות. בס"פ משוח מלחמה עלה מ"ג:

כ נוטעין יחור של ערלה וכו'. משנה פ"ק דערלה (משנה ט) ומה שכתב ואם עבר ונטע וכו'. בס"פ כל הצלמים (דף מ"ח:) וטעמא משום דזה וזה גורם מותר: **כא** ומ"ש וכן אין מרכיבין כפניות של ערלה וכו'. משנה בפ"ק:

*[המוכר את הספינה פ"ג]:

יב וכן אילן שנעקר וכו'. נ"ז שם במשנה אילן שנעקר ונשתייר בו שורש פטור וכמה יהיה השורש רשב"ג אומר משום רבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא כמחט של מיתון ויש גורסים מיתוח. ורבינו פירש על המשנה דבר המתיישב על גירסת מיתוח והכא ובפרק י"ח מכלים פי' דבר המתיישב על גירסת מיתון: נעקר כולו ונעקרה הסלע וכו'. משנה הזכרתיה בסמוך ולא הוצרך לכתוב נעקרה הסלע מגדו לפי שהדבר מובן מן הכלל אם יכול לחיות פטור ואם לאו חייב:

יג אילן שקצצו מע"ה וכו'. תנן פ"ק דשביעית אילן שנגמם והוציא חליפין מטפח ולמטה כנטיעה מטפח ולמעלה כאילן דברי ר"ש וכתב רבינו בפירוש המשנה והלכה כר"ע וכר"ש מפני שיש בתוספתא דברים מסכימים עם דבריהם. ונראה שהזר בו בפסקיו דגרסי' בירושל' (א"ר יודן ברבי סרפון) * רשב"א ורא"י אמרו דבר אחד דאמר ר' שמואל בר נחמני בשם רבי יונתן בשם ראב"י הנוטע כרמו פחות מטפח חייב בערלה מפני מראית העין דברי חכמים עד שינוס מע"ה וסובר רבינו דכל כה"ג שיטה היא ואינה הלכה ומשמע דר"ש מדינא קאמר וראב"י משום מראית העין קאמר ולפיכך פסק רבינו כחכמים שאמרו עד שיגוס מע"ה והרא"ש פסק כראב"י דמשנתו קב ונקי ורבינו סובר דלא אמרינן הכי אלא במשנה ולא בברייתא וזו דהא פרישו אמוראי דהוי שיטה ולפיכך אינה הלכה. והוי יודע דלא אמרינן הכי אלא באילן שנטעו לפירות מתחילה שאם נגמם למעלה מן הארץ פטור אבל אם נטעו מתחילה לקורות וקצצו כדי שילא נטע לאכילה אע"פ שנגמ' למעלה מן הארץ חייב ומונה לו משעת קציצה: **יד אחד** הנוטע ואחד המבריך וכו'. בפ"ק דר"ה (דף ט) ברייתא אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב כו' אם לערלה ערלה ואם לרבעי רבעי:

בד"א בשחתך בד אחד. פ"ק דערלה אילן שנעקר ובו בריכה והוא חי ממנה חזרה הזקנה להיות כבריכה הבריכה שנה אחר שנה ונפסקה מונה משעה שנפסקה ומשמע דאם לא נפסקה אלא שיונקת מן הזקנה פטור ובהכי מיתרצי הרתי מתנייתא חדא תני מבריך פטור וחדא תני מבריך חייב ל"ק הך דתני פטור כשלא נפסקה מן הזקנה והך דתני חייב כשנפסקה מן הזקנה. ובירושלמי אמרינן מה מוכח ומהדרינן מאן דאכיל דלאו דידיה בשי להסתכולי ביה כלומר כשהיא יונקת מן הזקנה הופכת עליה שלא יעמדו כנגד העלין של אב:

טו ואם הניחן אחר שנפסק וכו'. זה מבואר בכמה דוכתי שאין הערלה עולה אלא באחד ומאתים ואם הוסיפו פחות ממאתים הא העלה ההיתר את האיסור והותר הכל:

טז ילדה שסיבכה בזקנה וכו'. מימרא דרבי יוחנן פרק הנודר מן הירק (דף נ"ז) כלשון רבינו והטעם שאין גידולי היתר מעלין את האיסור: **יז** אילן שהבריך ממנו בד בארץ וכו'. היינו רישא דמתניתין אילן שנעקר ובו בריכה והוא חי ממנה חזרה הזקנה להיות כבריכה. ומה שכתב רבינו ומונה לאי[לן] וכו'. הפירוש ומונה לאילן ולבריכה משעה שנעקר האילן שהרי בתחילה לא נהג בבריכה שני ערלה כיון שלא נפסקה מן האילן ובשעה שנעקר האילן התחילו שני ערלה לשניהם: **יח** הרי שהבריך בד בארץ וצמח. שם במשנה הבריכה שנה אחר שנה ונפסקה מונה משעה שנפסקה סיפוק הגפנים וסיפוק ע"ג סיפוק אע"פ שהבריכן בארץ מותר לשון סיפוק בגפנים הוא כלשון הרכבה באילן וענינו שיקח ענף מזו הגפן וימתח אותו עד שיגיע לגפן אחרת וירכיב קצתו בה וסיפוק ע"ג סיפוק הוא שירכיב קצת ענף זה האילן בזה האילן וקצת ענף זה האילן בזה האילן אפי' הטמינו בארץ פטור מן הערלה ולא כתב רבינו חלוקה זו לפי שהוא בכלל מ"ש לעיל אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב חייב בד"א בשחתך בד אחד מן האילן וכו' אבל אם מתח בד אחד מן האילן וכו':

יט ילדה פחותה מטפח וכו'. מימרא דרבי יוחנן בפרק משוח מלחמה (דף מ"ג) כלשון רבינו ולא מיבעיא נטיעה אחת או שתים ושלש אלא אפילו שתים כנגד שתים ואחת יוצאה זנב שנקרא כרם בכל מקום אסורה משום ערלה לעולם עד שיהיה הכרם כולו כך דאית ליה קלא. ומסתברא שאם היה רוב הכרם כך דקי"ל בכל דוכתא רובו ככולו ואפשר דבעלמא אמרי' רובו ככולו אבל הכא משום קלא הוא ואין קול יוצא אלא בזמן שכל הכרם הוא כך והיינו שכתב רבינו אבל אם היה הכרם כולו פחות מטפח וכו':

כ כא נוטעין ייחור של ערלה וכו'. פ"ק דערלה רבי יוסי אומר נוטעין ייחור של ערלה ואין נוטעין אגוז של ערלה מפני שהוא פרי ואין מרכיבין בכפניות של ערלה ותמרה עלה בפרק כל הצלמים ומודה ר' יוסי שאם נטע והבריך והרכיב מותר והטעם דזה וזה גורם מותר והכי אמרינן בכל דוכתא. והא דאין מרכיבין בכפניות של ערלה יש מפרשים יחור שיש בו כפניות של ערלה והם התמרים בעודם סמדר דחיישינן דילמא אתי למיכל מהם והאיא מתניתין כר' יוסי דאמר סמדר אסור לפי שהוא פרי והכי אמר בירושלמי רבי יצחק שאל מאן אין מרכיבין כפניות של ערלה רבי יוסי ולא קי"ל כרבי יוסי אלא כרבנן דאמרי סמדר מותר בערלה וא"כ קשיא על רבינו שקבע אותו להלכה ו[...] שאין מפרש רבינו ייחור שיש בו כפניות של תמרה שזה ודאי מותר שהסמדר אין בו משום ערלה אלא כפניות הם הלולבים של התמר בעודם רכים והם ראוים לאכילה כפרי ש[...] ונותנ' בהם ערלה והא דתנן סתלין והלולבין מותרים בערלה היינו הלולבין הקשים שאינם ראויים לאכילה וסובר רבינו כיון דאפשר לפרושי מתניתין דסיפרי הלכתא לא סוקמי

כרבי

*עי' בירושלמי שביעית פ"א וערלה פ"א

מפני שהן כפרי. עבר והרכיב מותר שכל דבר שיש לו שני גורמין אחד אסור ואחד מותר הרי זה הנגרם משניהם מותר. לפיכך הצומח מפירות ערלה מותר שהרי גורם לצמוח הפרי האסור והארץ המותרת:

פרק אחד עשר

א מצות עשה להתודות לפני יי' אחר שמוציאין כל המתנות שבזרע הארץ וזהו הנקרא וידוי מעשר: **ב** ואין מתודין וידוי זה אלא אחר השנה שמפרישין בה מעשר עני שנאמר כי תכלה לעשר ואמרת לפני יי' אלהיך בערתי הקדש מן הבית: **ג** אימתי מתודין במנחה ביום טוב האחרון של פסח של רביעית ושל שביעית. שנאמר כי תכלה לעשר ברגל שכל המעשרות כלים בו. ואין הפסח מגיע משנה רביעית אלא כל פירות שלישית נתעשרו בין פירות האילן בין פירות הארץ: **ד** *אין מתודין אלא ביום וכל היום כשר לוידוי המעשר. ובין בפני הבית ובין שלא בפני הבית חייב לבער ולהתודות: **ה** וידוי זה נאמר בכל לשון שנאמר ואמרת לפני יי' אלהיך בכל לשון שאתה אומר. וכל אחד ואחד אומרו בפני עצמו. ואם רצו רבים להתודות כאחד מתודין: **ו** ומצותו במקדש שנאמר לפני יי' ואם התודה בכל מקום יצא: **ז** אינו מתודה עד שלא ישאר אצלו אחת מן המתנות. שכן הוא אומר בוידוי בערתי הקדש מן הבית. וערב יום טוב האחרון היה הביעור ולמחר מתודין: **ח** כיצד הוא עושה אם נשאר אצלו תרומה ותרומת מעשר נותנה לכהן. מעשר ראשון נותנו ללוי. מעשר עני נותנו לעניים. נשארו אצלו פירות מעשר שני של ודאי או נטע רבעי או מעות פדייתן ה"ז מבערן ומשליך לים או שורף. נשאר אצלו מעשר שני של דמאי אינו חייב לבערו. נשאר אצלו בכורים הרי הן מתבערין בכל מקום: **ט** במה דברים אמורים ששורף ומבער כשנשארו אצלו פירות שאינו יכול לאכול כולן קודם שיכנס יום טוב. אבל אם נשאר תבשיל של מע"ש ונטע רבעי אינו צריך לבערו שהתבשיל כמבוער. וכן יין ותבלין הרי הן כמבוערין: **י** פירות שלא הגיעו לעונת המעשרות בשעת הביעור אין מעכבין אותו להתודות ואינו חייב לבערן: **יא** מי שהיו פירותיו רחוקין ממנו והגיע יום הביעור הרי זה קורא שם למתנות ומזכה להן לבעליהן על גב קרקע או למי שזוכה להן לבעליהן ומתודה למחר. שנתינת המטלטלין על גבי קרקע אינה אלא מתנה שיש בה חיזוק. אבל אינו יכול להקנות להם

השגת הראב"ד

*אין מתודין אלא ביום וכו' עד בין בפני הבית בין שלא בפני הבית חייב לבער ולהתודות: א"א זה שיבוש שהוידוי אינו אלא לפני יי' ואין לפני יי' אלא בבית:

כסף משנה

[...] והרכיב מותר וכו'. כבר נתבאר בסמוך:

פי"א **א** מצות עשה להתודות לפני ה' וכו' שנאמר כי תכלה לעשר וכו'. פשוט הוא: **ב ג** ומ"ש ואין מתודין וידוי זה אלא אחר השנה שמפרישין בה מעשר עני וכו' עד בין פירות הארץ. משנה וירושלמי בפרקא בתרא דמע"ש (משנה י) וכתוב בספרי רבינו אחר השנה שמפרישין בה מע"ש והוא ט"ס וצריך להגיה מעשר עני במקום מע"ש:
ד אין מתודין אלא ביום ט'. משנה בספ"ב דמגילה (דף כ':): ובין בפני הבית בין שלא בפני הבית חייב לבער ולהתודות: כתב הראב"ד ז"ל שיבוש שהוידוי אינו אלא לפני ה' ואין לפני ה' אלא בבית עכ"ל. ואפשר לומר שטעם רבינו שכיון שהוא חייב לבער אפילו שלא בפני הבית למה ימנע מלהתודות ואי משום לפני ה' אינו מוכרח דבכל מקום הוי לפני ה' היכא דליכא מקדש או בדיעבד:
ה וידוי זה נאמר בכל לשון וכו'. משנה ר"פ אלו נאמרים (דף ל"ב:): וכל אחד ואחד וכו':
ו ומצותו במקדש וכו' ואם התודה בכל מקום יצא. כבר נתבאר:
ז אינו מתודה עד שלא ישאר אצלו וכו'. פשוט הוא ומבואר במשנה פ"ה דמע"ש: וערב י"ט האחרון היה הביעור. משנה בפרקא בתרא דמע"ש (משנה ו) ובספרינו כתוב ערב י"ט הראשון של פסח של רביעית ושל שביעית היה הביעור וגירסת רבינו אחרון במקום ראשון ויש להוכיח כן מדאמרינן בירושלמי (הלכה ה') ויתודה בי"ט הראשון של פסח כדי שיהא לו מה לאכול ברגל ויתודה באחרים עד כאן מצוה הוא לאכול. ואם איתא שהביעור היה מעי"ט הראשון הרי לא היה לו מה לאכול ברגל: ומ"ש ולמחר. שם במשנה (משנה) במנחה ביו"ט האחרון היו מתודים:
ח כיצד הוא עושה וכו'. משנה ו' שם. ומ"ש הרי זה מבערן ומשליך לים או שורף. זהו פי' מה ששנינו שם במשנה מע"ש והביכורים מתבערים בכל מקום. ומה שהשוה נטע רבעי למעשר שני הוא מדאמרינן בפרק שני דקידושין דיליף קדש קדש ממעשר וגם ממה ששנינו בפרק בתרא דמע"ש בערתי הקדש זה מע"ש ונטע רבעי. ומה שכתב נשאר אצלו מעשר שני של דמאי אינו חייב לבערו. משנה פרק קמא דדמאי (משנה ב) הדמאי אין לו חומש ואין לו ביעור: ומ"ש נשאר אצלו ביכורים הרי הם מתבערים בכ"מ. שם במשנה וכת"ק: **ט** ומ"ש בד"א ששורף ומבער וכו' אבל אם נשאר תבשיל וכו'. שם במשנה וכב"ה. ומ"ש וכן יין ותבלין הרי הם כמבוערים. שם בירושלמי:
י פירות שלא הגיעו לעונת המעשרות וכו'. משנה שם:
יא מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו וכו'. ג"ז משנה שם: ומה שכתב אבל אינו יכול להקנות להם המעשר בחליפין וכו'. נראה שלמד כן מעובדא דרבן גמליאל וזקנים ששנינו שם ונתקבלו זה מזה שכר ולמה הוצרכו לכך יותר נקל היה להקנותם בקנין סודר אלא מפני שנראה כמכירה:
ומניין

רדב"ז

כדי יוסי. ולולי התמרה בתחילה למיחתן נקראין בתלמוד כפניות:

פי"א **א** מצות עשה להתודות וכו'. פרק בתרא דמעשר שני ערב יו"ט הראשון של פסח של רביעית ושל שביעית היה ביעור ומפרשים בירושלמי דכתיב מקץ שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך יכול פעם אחת בשבוע את חייב לבער ת"ל מקצה שלש [...]ים יכול כשהגיע בראש השנה שלישית את חייב [...]בער ת"ל מקצה אין מקצה אלא בסוף בסוף [...]נה אתה מבער ואי אתה מבער בר"ה אי בסוף [...]נה יכול בראשה של שביעית תלמוד לומר כי [...]כלה לעשר כשתכלה לעשר את כל הפירות יכול [...] בחנוכה נאמר כאן מקצה ונאמר להלן [...]קן שבע שנים במועד שנת השמטה בחג הסכות [...]ה מקץ שנאמר להלן מועד אף כאן מועד [...]י מה להלן בחג הסכות אף כאן בחג הסכות [...]"ל כי תכלה לעשר אימתי הוא מכלה לעשר [...]ם כל הפירות בפסח של רביעית ע"כ. וה"ה לפסח של שביעית:
[...] אימתי מתודין במנחה וכו'. שם במשנה ביו"ט האחרון היו מתודין וכו' [...]"ג יום טוב הא' מבערין ובמנחה של יום טוב האחרון היו מתודין:
[...] אין מתודין אלא ביום וכו'. פרק הקורא את המגילה למפרע (דף כ) במשנה כל [...]"ם כשר לקריאת המגילה וכו' ולוידוי מעשר [...]מרי' עלה בגמרא דכתיב ואמרת לפני ה' [...]יך בערתי הקדש מן הבית וסמיך ליה היום [...] ה' אלהיך מצוך וגו': ובין בפני הבית [...] שלא בפני הבית וכו'. כתב הראב"ד שזה [...]ש שהוידוי אינו אלא לפני ה' ואין לפני ה' [...] בבית ע"כ. ואני תמה על השגה זו [...]רי רבינו ביאר בסמוך כוונתו וכתב ומצותו [...]קדש שנאמר לפני ה' ואם התודה בכל מקום [...] כלומר אפילו שלא בפני הבית וכיון שאם [...]ודה בכ"מ יצא א"כ חייב להתודות בכ"מ [...]' שלא בפני הבית הילכך מה שכתוב לפני ה' [...] אלא למצוה מן המובחר אבל לעולם חייב [...]ודות בכל מקום כיון שאתה מודה שחייב [...]ר בכל מקום חייב להתודות בכל מקום [...]י הוידוי על הביעור הוא בא ועלו דברי רבינו כהוגן אין בהם נפתל ועיקש:
[...]נו מתודה עד שלא ישאר וכו'. ומהאי טעמא לא היו מתודים עד המנחה. ובירושלמי [...]' ויתודה בי"ט הראשון של פסח ומשני כדי [...] לו מה לאכול ברגל ופריך ויתודה שחרית [...]' עד כאן מצוה לאכול. וא"ת א"כ למה היה [...]עור ערב יו"ט *הראשון וי"ל דמהאי טעמא [...]ה כדי שיתן תרומה ותרומת מעשר לבעליה [...]ר לבעליו ומעשר עני לבעליו כדי שישמחו [...]לו במועד וזו היא שכתב רבינו בסמוך כיצד הוא עושה:
[...]שארו אצלו פירות מעשר שני וכו'. אע"ג דלא נזכר במשנה אלא מע"ש ה"ה [...]: רבעי שגם הוא חייב לבערו דהא יליף קדש [...]ממע"ש כדכתיבנא לעיל ושני מיני ביעור יש [...]אר המתנות שיש להם בעלים נתינתן לבעליהן [...]ביעורן ומע"ש ונטע רבעי שאין להם בעלים [...]יך לשרוף מה שנשאר או משליך לים:
[...]ר אצלו מעשר שני של דמאי וכו'. משנה במסכת דמאי הדמאי אין לו חומש ואין לו [...]: נשאר אצלו בכורים הרי הן מתבערים [...] מקום. פרק בתרא דמע"ש פלוגתא [...] כת"ק דאמר והבכורים מתבערים בכ"מ:
[...]בד"א ששורף וכו'. שם במשנה התבשיל [...]ב"ש אומרים צריך לבער וב"ה אומרים הרי הוא [...]ער ובירושלמי הכל מודים בפת ושמן שצריך [...]' ביין ותבלין שהם כמבוערים מה פליגי בתבשיל: **י** פירות שלא הגיעו לעונת המעשרות וכו'. שם במשנה עד שבא רבי עקיבא ולימד שכל הפירות שלא הגיעו לעונת המעשרות פטורין מן הביעור:
[...]מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו וכו'. שם במשנה מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו קורא שם מעשה בר"ג והזקנים שהיו באים בספינה וכו' ופירשה רבינו שהגיע זמן הביעור וכן פירש ר"ם אע"ג דקי"ל דחזקה על חבר שאין יוצא מביתו עד שיתקן פירותיו שלא להכשיל את בני ביתו מ"מ ר"ג הודיעם שהוא טבל קודם שיצא מביתו ולא [...]ך לעשות תקנה לתרומה גדולה דאין הגורן נעקר עד שתורמין אותו כדאיתא בירושלמי: ומזכה להן לבעליהן ע"ג קרקע וכו'. פרק שנים אוחזין מסיק עלה דעובדא דר"ג אמר [...]הוא מדרבנן מטלטלי אגב מקרקע הקנה להם רבי זילא קבלה רבי אבא לא קבלה אמר רבא שפיר עבד דלא קבלה וכי לא היה להם סודר לקנות ממנו בחליפין אלא מוכח
*ק היה גירסתו כדברי רבינו וע' כ"מ

משנה למלך

כא שכל דבר שיש לו שני גורמים וכו'. עיין במה שכתב הראב"ד לעיל פס"ט מה' נדרים:
יא מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו כו'. הכי איתא בפ"ק דמציעא (דף י"ב) מתנות כהונה דמים כשר בהו חליפין דלך מקח ומשכר הוא מטלטלי אגב מקרקעי מהניא אליבא דהיא פ"כ. ורבינו לא פ"ל הרבה דטובת הנאה אינה ממון לקנות בחליפין או ע"ג קרקע משום דאזיל לשיטתיה שפסק בהלכות זכייה ומתנה דלעולם בעינן עומד בצד שדהו אפילו בחצר המשתמרת וא"ב ע"כ עובדא דר"ג וזקנים מטלטלי אגב מקרקע הקנה להם ועיין בה"ם מכן בח"ם ס' קל"ם פ"ם

כנאה אינה ממון לקנות ממנו בחליפין הכא נמי שונה הנאה אינה ממון לקנות ע"ג קרקע ולא היא מתנות כהונה נתינה כתיבא בהו חליפין דרך מקח וממכר הוא מטלטלין אגב מקרקע מתנה אלימתא היא ע"כ. והם דברי רבינו, ור"נ הקנה להם הקרקע בשכירות והקנה להם המתנות אגב קרקע והקשו בתוספות אמאי קבלו שכר היה לו להשאיל להם או להשכיר בחליפין. וי"ל דשאלה ושכירות אינו נקנה בחליפין. וק"ל וכי שאלה ושכירות עדיפי ממכירה והלא הקרקע נקנה בחליפין וי"ל דלעולם קרקע נקנה בחליפין אבל גם אלים קניינו לקנות אגביה מטלטלין ומשום הכי נתקבלו שכר זה מזה כי השכירות אקנה בכסף קנין אלים ועדיין צ"ע :

יב ומניין שאינו יכול להתודות וכו' עד אינו יכול להתודות. משנה שם :

יג נשרף טבלו אינו יכול להתודות וכו'. ירושלמי שם :

ובזמן שהיו נותנין מעשר ראשון לכהנים וכו'. פ' עגלה ערופה (דף מ"ח) :

יד מי שאין לו אלא מעשר שני בלבד וכו' עד אינו מתודה. ירושלמי בפ"ב דבכורים :

טו לא עברתי ממצותיך שלא הפריש ממין על שאינו מינו וכו' עד סוף הפרק. משנה בסוף מעשר שני (משנה יא יב) :

סליקו להו הלכות מעשר שני ונטע רבעי

להם המעשר בחליפין מפני שנראה כמכירה. והמעשרות והתרומות והמתנות נאמר בהן נתינה לא מכירה : **יב** ומניין שאינו יכול להתודות עד שיוציא כל המתנות שנאמר בערתי הקדש מן הבית. הקדש זה מעשר שני ונטע רבעי הקרוי קדש. מן הבית זו חלה שהיא המתנה של כהנים בבית. נתתיו ללוי זה מעשר ראשון. וגם נתתיו מכלל שקדמתו מתנה אחרת והיא תרומה גדולה ותרומת מעשר. לגר ליתום ולאלמנה זה מעשר עני ולקט שכחה ופאה. אע"פ שאין לקט שכחה ופאה מעכבין את הוידוי : **יג** וצריך להפריש המתנות על הסדר ואח"כ יתודה שנאמר ככל מצותך אשר צויתני. הא אם הקדים מעשר שני לראשון אינו יכול להתודות. נשרף טבלו אינו יכול להתודות שהרי לא הפריש מתנות ולא נתנן לבעליהן. ובזמן שהיו נותנין מעשר ראשון לכהנים לא היו מתודין שנאמר וגם נתתיו ללוי : **יד** מי שאין לו אלא מעשר שני בלבד מתודה. שעיקר הוידוי במעשר הוא. וכן אם לא היה לו אלא ביכורים בלבד מתודה שנאמר בערתי הקדש. הקדש הראשון שהוא הבכורים. אבל מי שאין לו אלא תרומה בפני עצמה אינו מתודה שאין התרומה טעונה וידוי אלא בכלל שאר המתנות : **טו** לא עברתי ממצותיך שלא הפריש ממין על שאינו מינו. ולא מן התלוש על המחובר. ולא מן המחובר על התלוש. ולא מן החדש על הישן. ולא מן הישן על החדש. ולא שכחתי שלא שכח מלברכו ומלהזכיר שמו עליו. לא אכלתי באוני ממנו הא אם אכלו באנינו אינו מתודה. ולא בערתי ממנו בטמא הא אם הפרישו בטומאה אינו מתודה. ולא נתתי ממנו למת שלא לקח ממנו ארון ותכריכין ולא נתנו לאוננים אחרים. שמעתי בקול יי' אלהי שהביאו לבית הבחירה. עשיתי ככל אשר צויתני ששמח ושימח בו שנאמר ושמחת בכל הטוב : **טז** השקיפה ממעון קדשך מן השמים עד כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש זו בקשה שיתן טעם בפירות : **יז** ישראל וממזרים מתודים. אבל לא גרים ועבדים משוחררים מפני שאין להם חלק בארץ והרי הוא אומר ואת האדמה אשר נתת לנו. כהנים ולויים מתודים שאע"פ שלא נטלו חלק בארץ יש להם ערי מגרש :

יב ומנין שאינו יכול להתודות וכו'. פרק בתרא דמע"ש משנה כלשון רבינו אלא דנקיט להו כסדר הכתוב :

וגם נתתיו וכו'. שם וגם נתתיו זו תרומה ותרומת מעשר :

יג וצריך להפריש המתנות על הסדר וכו'. ג"ז שם משנה ככל מצותך אשר צויתני הא אם הקדים מעשר שני לראשון אינו יכול להתודות : נשרף טבלו וכו'. ירושלמי עלה דמתני' נתתיו ללוי מכאן שאין מעשר לכהונה אמר רבי יונה זאת אומרת נשרף טבלו אינו יכול להתודות ע"כ ובזמן שקנסו את הלוים והיו נותנין המעשר לכהנים אין יתודה וגם נתתיו והוא לא נתן כלום והיינו דתקן יוחנן כ"ג שהעביר את הודיית המעשר לפי שהיו נותנין לכהנים :

יד מי שאין לו אלא מעשר שני וכו'. לא נתבאר בדברי רבינו מי שאין לו אלא מעשר לאשון אם יתודה או לא. ונראה שאינו מתודה דאפי' בבכורים לא היה מתודה אלא משום דכתיב הקדש ומשמע הקדש הראשון ולא הוצרך להוציא אלא תרומה משום דקראה הכתוב ראשית ורבינו תפס לשון הירושלמי פ"ב דבכורים :

טו לא עברתי ממצותיך וכו'. שם במשנה כלשון רבינו : לא אכלתי באוני ממנו. ג"ז שם :

טז השקיפה ממעון קדשך וגו'. ג"ז שם במשנה. ותמהני למה השמיט רבינו מה שכתוב בה וברך את עמך בבנים ובנות ואת האדמה אשר נתת לנו בטל ובמטר ובולדי בהמה. ואפשר דטעמו מפני שזה מענין וידוי המעשר שיתן טעם בפירות :

יז ישראל וממזרים וכו'. ג"ז שם : וכהנים ולויים. פלוגתא דתנאי ופסק כרבי יוסי דאמר יש להם ערי מגרש ולפיכך מתודים: (ולא גרים וכו' עיין בתשובה ח"ב בלשונות הרמב"ם סי' ר"ך) :

סליקו להו הלכות מע"ש ונטע רבעי

סליקו להו הלכות מעשר שני ונטע רבעי :

משנה למלך

כתב בעל העיטור. ודע שאינו צריך לסיים מקום בצפונו או בדרומו ואע"ג דלענין איסורא דטבל לא מהני עד שיסיים מקום וכמ"ש רבינו בפ"ג מהלכות תרומות דין ה' מ"מ לענין הוצאה דמצות ביעור סגי בקריאת שם לבד כן מתבאר מדברי התוס' פ"ק דקידושין (דף כ"ז) ד"ה מעשה. אך ראיתי להריטב"א שם בחידושיו שכתב ואיכא דקשיא ליה איך לא סיים מקום למעשרות אלו כו' ואיכא למימר דכי בעינן סיום מקום כ"מ למאן דלית ליה ברירה אבל ר"ג סבר יש ברירה וכשאוכל ומודיע שיעור מעשר אמרינן הוברר הדבר למפרע שזהו מה שהפריש ע"כ. ולפ"ז לדידן דקי"ל דאין ברירה צריך לסיים מקום :

סליקו להו הלכות מעשר שני ונטע רבעי

הלכות בכורים

[הל]כות בכורים עם שאר מתנות כהונה שבגבולין יש בכללן תשע מצות. שמונה מצות עשה. ואחת מצות לא תעשה. וזהו פרטן:

[א)] להפריש בכורים ולהעלותן במקדש: ב) שלא יאכל הכהן בכורים חוץ לירושלים: ג) לקרות עליהן: ד) להפריש חלה לכהן: [ה)] לתת לכהן זרוע ולחיים וקיבה: ו) ליתן לו ראשית הגז: ז) לפדות בכור הבן וליתן פדיונו לכהן: ח) לפדות פטר חמור וליתן פדיונו לכהן: ט) לערוף פטר חמור אם לא רצה לפדותו:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

א עשרים וארבע מתנות ניתנו לכהנים וכולן מפורשין בתורה. ועל כולן נכרתה ברית לאהרן. וכל כהן שאינו מודה בהן אין לו חלק בכהנים ואין נותנין לו מתנה מהן: **ב** וכל האוכל מתנה שיש בה קדושה מברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול כך וכך: **ג** שמנה מתנות מהם אין אוכלים אותן הכהנים אלא במקדש לפנים מחומת העזרה. וחמש מתנות אין אוכלין אותן אלא בירושלים לפנים מחומת העיר. וחמש מתנות אין זוכין בהן מן התורה אלא בארץ ישראל בלבד. וחמש מתנות זוכין בהן בין בארץ בין בח"ל. ומתנה אחת זוכין בה מן המקדש: **ד** מה הן השמנה שאין נאכלין אלא במקדש. בשר החטאת אחד חטאת העוף ואחד חטאת הבהמה. ובשר האשם בין תלוי בין ודאי. וזבחי שלמי ציבור. ומותר העומר. ושירי מנחות ישראל. ושתי הלחם. ולחם הפנים. ולוג שמן של מצורע. אלו אינן נאכלין אלא במקדש: **ה** ומה הן החמש שאינן נאכלין אלא בירושלים. חזה ושוק של שלמים. והמורם מן התודה. והמורם מאיל נזיר. ובכור בהמה טהורה. והבכורים. אלו אינן נאכלין אלא בירושלים: **ו** ומה הן החמש שבא"י. התרומה. ותרומת מעשר. והחלה ושלשתן קדש. וראשית הגז. ושדה אחוזה ושניהן חולין. אלו אינן זוכין בהן מן התורה אלא בא"י. ואין אוכלין תרומות וחלות של ארץ ישראל אלא בא"י: **ז** ומה הן החמש שזוכין בהן הכהנים בכל מקום. המתנות. ופדיון הבן. ופטר חמור. וגזל הגר. והחרמים. וחמשתן חולין לכל דבר: **ח** והמתנה שזוכין בה מן המקדש הוא עורות העולות. והוא הדין לשאר עורות קדשי הקדשים כולן לכהנים: **ט** השמנה מתנות שאינן נאכלין אלא במקדש כולן קדשי קדשים הן ואינן נאכלים אלא לזכרי כהונה כמו שיתבאר במקומו. ובהן נאמר כל זכר בכהנים יאכל אותו וגו': **י** החמש שבירושלים הן קדשים קלים ונאכלין לזכרים ולנקבות ובהן נאמר לך נתתים ולבניך ולבנותיך אתך לחק עולם. ואעפ"כ אין ניתנין אלא לזכרי כהונה שהרי לאנשי משמר הן. והבכור מקריבין חלבו ודמו ואין מקריבו אלא איש. וכן עורות קדשי הקדשים. ושדה אחוזה. וגזל הגר. והחרמים. אין זוכין בהן אלא אנשי משמר כמו שיתבאר. וכן פדיון הבן לזכרי כהונה שכן נאמר בו ונתת הכסף לאהרן ולבניו. ופטר חמור לזכרי כהונה שדין הבכורות כולן שוה לזכרים ולא לנקבות: **יא** הנה למדת שהמתנות שניתנין לנקבות כזכרים חמש מתנות. תרומה. ותרומת מעשר. וחלה. ומתנות בהמה. וראשית הגז. ומניין אתה אומר שראשית הגז ניתנת לכהנות שנאמר ראשית דגנך תירושך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן לו. מה ראשית דגן ניתנת לנקבות כזכרים אף ראשית הגז: **יב** מנו חכמים מתנות אלו על דרך אחרת ואמרו עשרים וארבעה מתנות כהונה ניתנו לאהרן ואלו הן. עשר במקדש. ארבע בירושלים. ועשר בגבולין: **יג** עשר במקדש חטאת בהמה. וחטאת העוף. אשם. ואשם

תלוי

כסף משנה

פ"א א עשרים וארבע מתנות ניתנו לכהנים וכו'. בפרק הזרוע (דף קל"ג): וכל כהן שאינו מודה בהן וכו'. בפ' הזרוע ובפרק הקומץ רבה (דף י"ח:) כל כהן שאינו מודה בעבודה אין לו חלק בכהונה ואיני יודע למה שינה רבינו הלשון וכל שכן במקום שאפשר שיבא ממנו שינוי הבנת ענין: **ב** וכל האוכל מתנה שיש בה קדושה מברך וכו': **ג** שמנה מתנות מהם אין אוכלים אותם הכהנים וכו'. רבינו חילקם בחילוק זה: **יב** מנו חכמים מתנות אלו על דרך אחרת וכו'. בסוף פרק הגוזל עצים (דף ק"י:) ובירושלמי סוף חלה:

מצות

רדב"ז (מכ"י)

[פ"]**א א** כ"ד מתנות וכו'. יש לשאול למה לא תפס רבינו סדר התנא שפתח במסכת חלה וסידר בכורים לבסוף ויש להשיב לפי שהם טעונים הבאת מקום ואסורין לאונן ולטמא כמו מעשר שני והנא קאי לפרושי הך מתני' דתנן לעיל בשילהי מעשר בערתי הקדש מן הבית זו חלה: כ"ד מתנות וכו'. תוספתא דחלה פ"ב כ"ד מתנות כהונה [נית]נו לאהרן ולבניו בכלל ובפרט וברית מלח ואלו הן עשר במקדש ארבע בירושלים ועשר בגבולין ומני להו וא"ז"ל והקדים רבינו כל זה הפרק לתת טעם למה כלל בהלכות בכורים [...] ומתנות כהונה וראשית הגז ופדיון הבן ופטר חמור: וכל כהן שאינו מודה וכו'. בפרק הזרוע והלחיים (דף קל"ג) מסיק וכל כהן שאינו מודה בה אין לו חלק בכהונה [...]א דאינו מודה בה הא מודה בה אע"ג דאינו בקי בהן:

[ו]כל האוכל מתנה שיש בה קדושה וכו'. [...] שהיא מ"ע של תורה שנאמר ואכלו [...] אשר כופר בהם וגו' וכתיב והנותרת מן המנחה יאכלו אהרן ובניו:

[ש]מנה מתנות וכו'. רבינו מנה חטאת העוף והבהמה אחת וכן אשם ודאי [ו]תלוי אחת וטעמו ז"ל דשם חטאת אחד [ו]כן שם אשם אחד הוא אבל בתוספתא מני [...] בחרתי לפי שיש הפרש במעשה הטאת [...] למעשה חטאת העוף כמבואר במקומו [...]אשם ודאי ואשם תלוי אע"פ שאין הפרש [...]הם יש הפרש בקרבן עצמו כמבואר בכתוב. [...]הם החמש הנאכלין בירושלים תני תוספתא [...]נה חזה ושוק של שלמים לפי שחשב כל [...]ם מקדשים קלים מתנה אחת כאשר מבאר [...] בסמוך ולמלאות החשבון ארבע מתנות [...]לים מנה עורות קדשים וקשיא טובא דהי [...] בתר המקום שזוכים הכהנים בעורות [...]ים מן המקדש הם זוכים ואי אזלת בתר [...] דמי העורות בכל הגבולין נאכלין ומזה [...] הטעים רבינו עורות הקדשים וקבע [...] מתנה אחת שזוכין בה מן המקדש ומנה [...] מקדשים קלים בשלשה חזה ושוק של [...] והמורם מן התודה והמורם מאיל נזיר [...] דטעם התנא שמנה עורות קדשים בכלל [...] ירושלים דמשום בזיון קדשים לא היו [...]ן אותן חוץ מירושלים אלא שם היו מוכרין [...] בני המשמרה ושם היו אוכלין את דמיהם [...]אזיל בתר מקום אכילתן ומכירתן:

[...]ה הם החמש שבארץ ישראל וכו'. תנא [...] תוספתא כלל כל הנאכל בגבולין יחד [...]רבינו חילק אותם לפי שאין זוכין בחמש [...]ו אלא בארץ ישראל כמבואר בדבריו:

[...]מתנה שזוכין מן המקדש וכו'. חילק רבינו מתנה זו מכל שאר מתנות [...]שזכייתה מן המקדש ואכילתה בכל מקום:

[...] שמונה מתנות וכו'. זה מבואר בפרק איזהו מקומן ובכתוב:

[...]חמש שבירושלים וכו'. גם זה שם: והבכור מקריב חלבו ודמו ואין [...] אלא איש. כלומר כיון שאיש הוא המקריב [...] ניתן ולא לאשה אע"פ שנאכל לזכרים ולנקבות:

[...]מנו חכמים מתנות אלו וכו'. הכי איתא בתוספתא דחלה ורבינו מנה אותם על [...] אחר מטעם שכתבתי ולא חלק רבינו אלא על סדר המנין:

מצות

משנה למלך

[...]י וכן פדיון הבן לזכרי כהונה. התוס' בפרק אלו עוברין (דף מ"ט) כתבו שניתן אף לנקבות והוסיפו לומר שאפילו הבעל לוקח בשבילה דומיא דזרוע ולחיים ובפ"ק דקידושין (דף ח') [...] בזה והרא"ש בסוף בכורות הסכים לדעת רבינו ודחה דברי התוספות וכ"כ הרבנ"א בתשובה סי' [...] ומ"ש ופטר חמור לזכרי כהונה כו'. עיין בטיו"ד סי' ש"ו ולפי הטעם שכתב הרא"ש בסוף בכורות [...]משום דאיתקש להדדי בכור אדם לבכור בהמה א"כ לר"י דס"ל דבכור אדם ניתן לכהנת ה"ה [...]בהמה. אך רבינו ז"ל נתן טעם לבכור בהמה לפי שהבכור מקריבין חלבו ודמו ואין מקריבו [...]ם וזה הטעם מספיק אפילו לבעל מום כיון דמעיקרא לא היה ניתן אלא לכהן ולפי טעם זה אף ר"י יודה בבכור בהמה שאינו ניתן לכהנת ודברי הרא"ש הם תימה בעיני שלא מצינו דאתקוש כי אם בכור בהמה טמאה לבכור אדם וכדאיתא בפ"ק דבכורות (דף ד' וי"ב) אך בכור בהמה טהורה לא מצינו דאיתקוש וכן נראה מדברי רבינו דבפטר חמור נתן טעם משום היקש ואילו גבי בכור בהמה טהורה הוצרך לטעם אחר:

יא מה ראשית דגן ניתנת לנקבות כו'. וכיון דילפינן מקרא שניתן לכהנת אפי' נשאת לישראל וכמ"ש בכס"מ הל' אלו דלא דמו לתרומה דאיכא בהו קדושה וכמ"ש רש"י בפ' הזרוע וכ"כ הר"ן שם:

ואינן

תלוי. זבחי שלמי ציבור. ולוג שמן של מצורע. שתי הלחם. ולחם הפנים. שירי מנחות. ומותר העומר: **יד** ארבע בירושלים הבכור. והבכורים. ומורם מתודה ואיל נזיר. ועורות קדשים: **טו** עשר בגבולין. תרומה. ותרומת מעשר. וחלה. וראשית הגז. והמתנות. ופדיון הבן. ופדיון פטר חמור. שדה חרמים. ושדה אחוזה. וגזל הגר. ולפי חשבון זה חשב כל המורם מקדשים קלים מתנה אחת. והן חזה ושוק המורם מכל זבח שלמים עם הלחם המורם עמהם *[אם היה תודה. עם הזרוע המורמת מאיל נזיר עם הלחם המורם עמה] עם חזה ושוק. הואיל ושלשתן שלמים הן חשוב המורם מהם מתנה אחת: **טז** כל המתנות שהן תלויות בקרבנות תתבאר כל אחת ואחת במקומה בהלכות קרבנות. וכן גזל הגר יתבאר בהלכות גזילה. וכבר ביארנו דין שדה אחוזה ודין החרמים בהלכות ערכין. ודין תרומה ותרומת מעשר בהלכות תרומות. ובהלכות אלו אבאר משפטי המתנות שאין תלויין בקרבנות. והן הבכורים. והחלה. והמתנות. וראשית הגז. ופדיון הבן. ופטר חמור:

פרק שני

א מצות אעשה להביא בכורים למקדש. ואינם נוהגין אלא בפני הבית ובארץ ישראל בלבד שנאמר ראשית בכורי אדמתך תביא בית י״י אלהיך. ומביאין בכורים של דבריהם מערי סיחון ועוג ומסוריא. שהקונה בסוריא כקונה בירושלים *[אבל עמון ומואב ובבל] אע״פ שהן חייבין בתרומה ובמעשרות מדבריהם אין מביאין מהן בכורים ואם הביא בכורים מחוץ לארץ אינן בכורים: **ב** אין מביאין בכורים אלא משבעת המינין האמורים בשבח הארץ. והם החטים והשעורים והענבים והתאנים והרמונים והזיתים והתמרים. ואם הביא חוץ משבעת המינין לא נתקדשו: **ג** אין מביאין לא מתמרים שבהרים. ולא מפירות שבעמקים. ולא מזיתי שמן שאינן מן המובחר. אלא מתמרים שבעמקים ומפירות שבהרים לפי שהן מן המובחר *[ואם הביא שלא מן המובחר] כגון תמרים שבהרים ותאנים סורות ומרוקבות. וענבים מאובקות ומעושנות לא נתקדשו: **ד** אין מביאין בכורים משקין חוץ מזיתים וענבים בלבד שנאמר פרי האדמה [ולא משקה]. ואם הביא משקין אין מקבלין ממנו: **ה** הקרובים לירושלים מביאין תאנים וענבים לחים. והרחוקין מביאין אותן גרוגרות וצמוקין: **ו** אין מביאין בכורים קודם לעצרת שנאמר וחג הקציר בכורי מעשיך. ואם הביא אין מקבלין ממנו אלא יניחם שם עד שתבוא עצרת

ויקרא

א סמ״ג עשין קל״ט:

*כן הוא בכל כדפוסים הראשונים:

*[בירושלמי ליתא סוכות]:

כסף משנה

פ״ב א מצות עשה להביא בכורים למקדש וכו׳. משנה בסוף מכלים (דף י״א) ובסיפרי פרשת והיה כי תבא כל זמן שיש לך מזבח יש לך בכורים וכל זמן שאין לך מזבח אין לך בכורים: ומ״ש ובא״י בלבד. פ״ק דכלים (משנה ו׳) ובפרק ראשית הגז (דף קל״ו): ומביאים בכורים של דבריהם מערי סיחון ועוג. משנה בספ״ק דבכורים (משנה י׳) אלו מביאים וקורין וכו׳ מזיתי שמן מעבר הירדן רבי יוסי הגלילי אומר אין מביאים בכורים מעבר הירדן שאינה ארץ זבת חלב ודבש וידוע דהלכה כת״ק. ומשמע לרבינו דלא פליג ת״ק אלא מדאורייתא אבל מדרבנן מודו דמיחייב וכבר כתב מהרי״ק בסי׳ קנ״ב להוכיח מהיכן משמע ליה הכי: ומ״ש ומסוריא שהקונה בסוריא כקונה בירושלים. משנה בסוף חלה (משנה יא): אבל עמון ומואב ובבל וכו׳. עמון ומואב ירושלמי בסוף בכורים ובתוספתא ס״ק ומשמע לרבינו דה״ה לבבל: ואם הביא בכורים מחוצה לארץ אינם בכורים כו׳:

ב אין מביאים בכורים אלא משבעת המינין וכו׳. משנה בפ״ק דבכורים (מ״ג): ומ״ש ואם הביא חוץ משבעת המינים לא נתקדשו. ירושלמי שם (הלכה ג׳):

ג אין מביאים לא מתמרים שבהרים וכו׳. גם זה משנה שם: ומ״ש ואם הביא שלא מן המובחר כגון תמרים שבהרים וכו׳. בפרק כל קרבנות הצבור (מנחות דף פ״ד:) ובירושלמי פ״ק דבכורים פלוגתא בתמרים שבהרים ובפירות שבעמקים ופסק כרבי יוחנן דאמר לא נתקדשו ותניא תו תמן תאנים *סורות ומרוקבות וענבים מאובקות ומעושנות אין מביאין ומשמע לרבינו שאם הביא לא נתקדשו דלא עדיפי מתמרים שבהרים ופירות שבעמקים:

ד אין מביאים בכורים משקין חוץ מזיתים וענבים וכו׳. משנה בסוף תרומות (משנה ג) ומייתי לה בפ׳ השוחט והרוכב (דף ק״כ:) ופ״ב דערכין: ומ״ש ואם הביא משקין אין מקבלים ממנו. בסוף חלה (משנה יא) תנן יוסף הכהן הביא בכורי יין ושמן ולא קיבלו ממנו ומוקי לה בירושלמי (הלכה ה) בשלא בצרן מתחלה לכך וההיא דסוף תרומות בשבצרן מתחלה לכך. ואיני יודע למה לא חילק רבינו בכך. ובפירוש המשנה כתב רבינו ומה שאמרו שהביכורים מביאים אותם יין ושמן הוא לדעת רבי יהודה כי הוא לומד הביכורים מן התרומה וכן אמרו מני ר׳ יהודה דאמר דון מינה ואוקי באתרה וגמר לה ביכורים מתרומה ואין הלכה כרבי יהודה עכ״ל. ודברי רבינו נראה כאן שהוא פוסק כההיא דסוף תרומות ולא כההיא דיוסף הכהן. ומכל מקום יליף מינה למשקין דאחר פירו׳ שאם הביא אין מקבלי׳ ממנו:

ה הקרובים לירושלים וכו׳. משנה פ״ג דבכורים (משנה ג):

ו אין מביאים בכורים קודם לעצרת וכו׳. משנה פ״ק דביכורים (משנה ג) וסוף חלה (משנה י): ומ״ש אלא יניחם שם עד שתבא עצרת וכו׳. תוספתא בריש בכורים:

רדב״ז (מכ״י)

פ״ב א מצות עשה להביא בכורים למקדש וכו׳. זה מבואר בכתוב. ומביאין בכורי[ם של] מדבריהם וכו׳. פרק בתרא דבכורים משנה אימתי אמרו תוספת הבכורים כבכורי[ם] בזמן שהיא באשמן הארץ ואם אינה באה מן הארץ אינה כבכורים משמע שבאים מחו״ל ורבי[נו] פי׳ שם שהבכורים מביאים אותם מעבר לירדן ואינה מא״י ע״כ. ולפי דברי רבינו שכתב דא[רץ] סיחון ועוג אינה חייבת אלא מדרבנן מה שנהלי[ג] ת״ק ורבי יוסי אם מביאים בכורים מעבר ליר[דן] בדרבנן פליגי דאי מדאורייתא הוה ליה למכ[תב] כתנא קמא דאמר מביאין מעבר לירדן ו[כן] כתב שם ואין הלכה כרבי יוסי. בפרק בתרא דחלה אריסטון הביא בכוריו מאספמיא וקב[לו] ממנו מפני שאמרו הקונה שדה בסוריא כקו[נה] בפרוורי ירושלים ובפ״ק דגיטין חשיב [לה] בדברים ששוה סוריא לארץ ישראל:

אבל עמון ומואב וכו׳. שם במשנה ר״ש [בן] ננס אומר מעטרין את הבכור[ים] חוץ משבעת המינין רבי עקיבא אומר [אין] מעטרין את הבכורים אלא מז׳ המינין וגר[סינן] עלה בירושלמי אמר רבי מנא כל עמא מ[ודי] שאין מעטרין את הבכורים מעמון ומואב [ו]אדם טועין לומר שמביאין בכורים מעמון ומו[אב] מה פליגאן בה״ל מאן דאמר מעטרין את הבכור[ים] חוץ משבעת המינין מעטרין את הבכורים [מחו״ל] ומ״ד אין מעטרין את הבכורים אלא משב[עת] המינין אין מעטרין את הבכורים בח״ל הא לא[ו הכי] שאין מביאין בכורים מח״ל ולא מעמון ומו[אב] והכי איתא בתוספתא ואם הביא בכורים מ[ח״ל] אינם בכורים ולא נתקדשו ואם אכלן זר א[ינו] לוקה: **ב** אין מביאין בכורין וכו׳. פ״ק [אין] מביאין בכורים חוץ משבעת המינין והם הנזכר[ים] בשבח הארץ ודבש הוא דבש תמרים ודרשו[ה] ולקחת מראשית ולא כל ראשית אי מראשית [יכול] לך אלא מינין בלבד ת״ל כל פרי האדמה ר[בה] וריבה הכל נאמר כאן ארצך ונאמר להלן [ארץ] חטה ושעורה וגו׳ מה ארץ האמור להלן בשב[עת] המינין הכתוב מדבר אף כאן בשבעת המי[נין] הכתוב מדבר: **ג** אין מביאין לא מתמ[רים] שבהרים וכו׳. שם משנה כלשון רבינו: ואם הביא שלא מן המובחר וכו׳. בפרק הקרבנות פליגי בה אם הביאו אם קד[שו או] לא קדש והלכתא לא קדש ואיתא בסוף [פ״ק] ירושלמי פ״ק בעיא הדא מילתא הפ[ריש] בכורים חוץ משבעת המינין לא קדשו מה פלי[גי] בתמרים שבהרים ובפירות שבעמקים ר׳ זעי[רא] רבי ייסא בשם רבי אלעזר לא קדשו רבי [...] בשם רבי אמי אתפלגון רבי יוחנן ור״ל [רבי] יוחנן אמר לא קדשו ר״ל אמר קדשו וכו[׳] ברור דהלכה כרבי יוחנן ושאר הפירות שהז[כיר] רבינו הם מפורשים בירושלמי ובפרק הקרבנות אמרי׳ עלה דמתני׳ אמר עולא אם ה[ביא] לא קדש: **ד** אין מביאין בכורים משקין וכו׳. בתרא דתרומות אין מביאין בכורים משקין [אלא] היוצא מן הזיתים ומן הענבים וא״ת דתנן [בסוף] חלה יוסף הכהן הביא בכורי יין ושמן ולא ק[בלו] ממנו. ורבינו בפי׳ המשנה כתב דההיא דת[רומות] אתיא אליבא דרבי יהודה ואינה הלכה וכן ד[...] הלכה והכא בפסקיו חזר בו וכתב כ[ההיא] דתרומות להלכה לפי שראה בירושלמי שה[קשו] קושיא זו ותירצו דהא דלא קבל ממנו מפני [שלא] בצרן מתחילה לכך והא דתנן בפרק [בתרא] דתרומות ההיא בשבצרן מתחילה לכך ומיהו [הוה] ראוי שיחלק רבינו בין אם בצרן לכך לכתח[ילה] ובין אם לא בצרן לכך מתחילה. והא דתני[א] אין בערכין (די״א) תני רב יוסף פרי אתה מ[ביא] ואי אתה מביא משקין הביא ענבים וד[רכן] ממן ת״ל תביא לפי הירושלמי צריך לומר שבצרן מתחילה לכך אלא דהכתי קשה שאם בצרן מתחילה לעשות מהם יין אפי׳ לכתחילה כמי ותו דליסנא דהביא ענבים משמע ש[...] הענבים לבכורים וכפירש״י ז״ל. ואפשר דהך תנא פליג אתנא דתרומות ואתנא דחלה. והשתא דאתינן להכי מצינן לתרוצי דג׳ מחלוקות בדבר תנא דתרומות סבר מביאין לכתח[ילה] יין ושמן דתירוש ויצהר אמר רחמנא לגבי תרומה וה״ה לענין בכורים דתרומה קרי להו רחמנא דכתיב ותרומת ידך ואמרינן אלו הבכורים ותנא דחלה סבר לא ילפינן מתרומה ו[...] אם הביא בדיעבד אין מקבלין ממנו ותנא דרב יוסף סבר לכתחילה אין מביאין שום משקה דכתיב פרי אבל אם הביא יין ושמן בדיעבד קדשו ורבינו פסק הלכה כתנא דתרומות [ולא] חילק בין אם בצרן מתחילה לכך או לא דילפינן שפיר מתרומה דכתיב תירוש ויצהר כנ״ל:

ה הקרובים לירושלים מביאין וכו׳. שם במשנה פ״ג: **ו** אין מביאין בכורים קודם לעצרת וכו׳. שם במשנה פ״ק אין מביאין בכורים קודם לעצרת אנשי הר צבועים הביאו בכור[יהם] קודם

משנה למלך

פ״ב א ואינן נוהגים אלא בפני הבית וכו׳. אם הפריש בכורים שלא בפני הבית אי קדשי עיין בפ״ש בתוספות בפ״ג דמכות (דף י״ט) ד״ה מה. ועיין בפ״ש בהרע״ב במשנה אחרונה דמסכת שקלים:

ג לפי שהן מן המובחר כגון תמרים שבהרים וכו׳. כאן חסר לשון וצ״ל ואם הביא שלא מן המו[בחר] כגון תמרים וכו׳. ודע שאין הכוונה שאין מפרישין מפירות אלו על פירות שהם מן המובחר כי פעמים פטורים מן הבכורים וכן מבואר בירושלמי ודוק:

ויקרא עליהן. וכן *אין מביאין בכורים אחר חנוכה. שהבכורים שבכרו אחר חנוכה הן חשובין משנה הבאה ויניחם עד אחר עצרת: ז אין מביאין בכורים לא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש. כיצד לא יביא מפירות שחנטו קודם ט"ו בשבט על פירות שחנטו אחר ט"ו בו. אחד הנטוע ואחד העולה מאליו שנאמר בכורי כל אשר בארצם: ח ופירות של שותפין חייבים בבכורים שנאמר בכורי כל אשר בארצ' [אשר יביאו]: ט הגדל בעציץ אע"פ שהוא נקוב והגדל בספינה אינו מביא ממנו כל עיקר שנאמר בארצם. *אבל מביא מן הגדל בגג או בחורבה:

הנוטע

השגת הראב"ד

*אין מביאין בכורים אחר חנוכה וכו' עד הרי הן חשובין משנה הבאה. א"א ואיך יתכן זה והלא חנוכה קודם שבט הוא והוא שנה שעברה ונראה לי מפני שהפירות שמתבכרים אחר חנוכה אינן אלא פסולת הפירות והתורה אמרה מראשית ודינם כתאנים סורות ומרוקבות שלא קדשו ואפילו אם יניח אותם לא קדשו ואם הפרישן קודם חנוכה ועברה עליהן חנוכה ירקבו והכי איתא בירושלמי במנחות פרק כל קרבנות ציבור אחר חנוכה לא קדשו:

השגת הראב"ד

*אבל מביא מן הגדל בגג. א"א הוא פסק כר"ל ולריש לקיש גופיה דוקא בגג מערה וחורבה עבודה ואיני יודע מה ראה לחלק ובמנחות לא חילקו דר"ל מחייב בכולן ורבי יוחנן פוטר בכולן:

כסף משנה

וכן אין מביאין ביכורים אחר חנוכה וכו'. כן משמע במשנה פ"ק דביכורים דקתני מן החג ועד החנוכה מביא ואינו קורא משמע הא אחר חנוכה אינו מביא:

וכתב הראב"ד ואיך יתכן זה וכו'. וי"ל דכיון דמחנוכה ואילך כלים לחים מן השדה ולא קרינן בהו מארצך כדדרים בסיפרי אינם נחשבים משנה שעברה:

ז אין מביאין בכורים לא מן החדש על הישן וכו'. ירושלמי פ"ק דבכורים (הלכה ו'):

אחד הנטוע ואחד העולה מאליו וכו'. ר"פ כל קרבנות הצבור (דף פ"ד):

ח ופירות של שותפין חייבין וכו'. כך כתוב בספרי רבינו המוגהים והוא בפ' ראשית הגז (דף קל"ו):

ט הגדל בעציץ וכו'. פ' כל קרבנות הצבור: ועל מ"ש אבל מביא הוא מן הגדל בגג ובחורבה כתב הראב"ד הוא פסק כר"ל וכו'. וי"ל לדעת רבינו דהתם הכי איתא תנן התם אין מביאים ביכורים חוץ משבעת המינים ולא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים ואמרינן עלה ר"י אמר אם הביא לא קידש ר"ל אמר אם הביא קידש וכו' תני חדא שבגג ושבחורבה שבעציץ ושבספינה מביא וקורא ותניא אידך מביא ואינו קורא בשלמא לר"ל גג אגג לא קשיא הא בגג דמערה הא בגג דבית חורבה אחורבה לא קשיא הא בחורבה עבודה הא בחורבה שאינה עבודה כו' אלא לר"י קשיא תנאי היא דתניא שבגג ושבחורבה מביא וקורא שבעציץ ושבספינה אינו מביא כל עיקר ופירש"י תנאי היא דאיכא תנא דאמר שבעציץ ושבספינה אינו מביא וכ"ש לתמרים שבהרים ושבעמקים עכ"ל. ונ"ל על כרחנו דשבגג ושבחורבה עדיפי מתמרים שבהרים ושבעמקים דבהני קתני בברייתא דמסייעא לר"י מביא וקורא ובהנך קאמר ר"י דאם הביא לא קידש וסשתא אתי שפיר פסק רבינו כר"י. והתימה על הראב"ד שגזר אומר שרבינו פסק כר"ל והיאך אפשר להעלות כן על הדעת שהרי ר"ל מפליג בגג בין של בית לשל מערה ובחורבה בין עבודה לשאינה עבודה ובעציץ בין נקוב לשאינו נקוב ובספינה בין של עץ לשל חרס ורבינו לא מפליג כלל. וי"ל דהראב"ד לטעמיה דסבר לר"י אינו מביא מן הגג ומהחורבה כלל דלפי זה מי שיאמר שיביא אינו אלא כר"ל וק"ל למה לא פסק כר"י ותו דאפילו כר"ל לא אתיא דאיכו מפליג בין גג לגג ובין חורבה לחורבה ורבינו לא מפליג ותו דמפליג בין עציץ וספינה לגג וחורבה והיינו לא כר"ל ולא כר"י. זהו ביאור דברי הראב"ד וכבר יישבתי דעת רבינו:

הנוטע

רדב"ז (סג"י)

ס לערלה ולא קבלו משם מפני הכתוב בתורה ותנא הקליר בכורי מעשך אשר תזרע ה. וכתב רבינו אלא יניחם שם עד שתבא עצרת ויקרא עליהם. ומסתברא לי שאין הדברים ים אלא בפירות שאינם נפסדים אבל בפירות המתקלקלים אין קורין עליהם דלא עדיפי ירים שבהרים וכל הנך דאמרן לעיל שלא נתקדשו אע"פ שבשעת הבאתם היו ראוים שבשעת קריאתן אינם ראוים לא נתקדשו לה: וכן אין מביאין בכורים אחר חנוכה . שם במשנה מן החג ועד החנוכה מביא י קורא רבי יהודה בן בתירה אומר מביא א משמע אחר חנוכה כ"ע מודו דאין אין והשיג הראב"ד ז"ל על מה שכתב רבינו ם עד אחר עצרת משמ' דקדשו וליתא כדאית' שלמי דמנחות פרק כל קרבנות צבור אחר ה לא קדשו ואנו אין אצלנו ירושלמי לסדר ים כדי לראות הענין במקומו אבל נ"ל שאין ו אלא בפירות שהם מתקיימים כגון רות ולמוקים וחטים ושעורים וכיוצא בהם פסולת הפירות ולפיכך קדשו ויניחם עד עצרת ויקרא עליהם והירושלמי איירי ות לחים ורכים שאינם מתקיימים ולפיכך קדשו מתחילה וזה על דרך מה שכתבתי והכי משמע בירושלמי עלה דמתניתין ספרישן קודם לחנוכה ועברה עליהם ונרקבו לאחר חנוכה לא קדשו ע"כ דנרקבו אבל לא נרקבו קדשי וזה הפך שכתב הראב"ד בשם הירושלמי שכתב ואם קודם חנוכה ועבר עליהם חנוכה והכי איתא בירושלמי וכו'. ומ"מ סמך על הירושלמי שנאמר במקומו ויניחם עד עצרת ואם לא נרקבו יקרא עליהם ואם אעפ"י שהפרישן בתחילה לשם בכורים דשו וכבר כתבתי לעיל דאפשר דלא פליגי למי דהכא איירי בפירות שאינם עשויים לירקב והך דפרק כל הקרבנות איירי המעשויים לירקב: אין מביאין בכורים לא מן החדש וכו'. זה מבואר דכתיב השדה שנה שנה וכן הדין לתרומות ומעשרות אלא דקשיא לי דכתב דר"ה של בכורים ט"ו בשבט בשלמא בכורים הבאים מפירות האילן ר"ה שלהם ט"ו בשבט אבל מן התבואה כגון חטה ושעורה ר"ה שלהם אחד בתשרי והכי תנן בריש ר"ה וכן הוא פ"ה מהלכות תרומות וצריך לומר דלא איירי הכא אלא בפירות האילן דאזלינן אחר חנטה אבל התבואה אזלינן בה בתר הבאת שליש ור"ה שלה אחד בתשרי: הנטוע ואחד העולה מאליו. פרק כל קרבנות הציבור אין לי אלא שנזרע שלו מנין ת"ל בשדה ואין לי אלא בשדה מנין לרבות שבגג ושבחורבה ושבעציץ ושבספינה אשר בארצם ובעציץ ובספינה לא קי"ל כי האי תנא כדאשר אבאר בסמוך ונקט רבינו כל אשר בארצם שהוא כולל לעלו מאליהן ולגג ולהורבה ולשל השותפין: ט הגדל בעציץ וכו'. שם תני חדא שבגג ושבחורבה ושבעציץ ושבספינה מביא וקורא ותניא אידך ואינו קורא בשלמא לר"ל גג אגג לא קשיא כאן בגג דמערה כאן בגג דבית חורבה אחורבה ל"ק כאן בחורבה עבודה כאן בחורבה שאינה עבודה עציץ אעציץ לא קשיא קוב כאן בשאינו נקוב ספינה אספינה ל"ק כאן בספינה של עץ כאן בספינה של חרס אלא לרבי יוחנן קשיא תנאי היא דתניא שבגג ושבהורבה מביא וקורא שבעציץ שבספינה ביא כל עיקר ע"כ. ורבי יוחנן ור"ל פליגי דרבי יוחנן אמר אם הביא שלא מן המובחר לא קידש דדריש מארצך ולא כל ארצך ור"ל אמר אם הביא קדש ואקשי' עלה דרבי מהך מתניתא ומתרצינן תנאי היא ורבי יוחנן דאמר כי האי תנא דאמר שבעציץ ושבספינה אינו מביא כל עיקר שאינו מביא מן המובחר וה"ה לתמרים שבהרים שבעמקים ופסק רבינו כרבי יוחנן וכי הך תנא דמחלק בין גג וחורבה לעציץ וספינה וגבי גג וחורבה איכא תרי תנאי דאמרי מביא וקורא וגבי עציץ וספינה קי"ל כי הך אתי רבי יוחנן כוותייהו הילכך השגה זו איני יודע מי שנאה ואחד מן התלמידים קבעה בשם הראב"ד ז"ל או שמא ספר מוטעה היה לפני הראב"ד ז"ל שכתב הוא פסק כר"ל וכו' וליתא דלא פסק אלא כרבי יוחנן וכדברירנא:

הנוטע

משנה למלך

דל בעציץ אע"פ שהוא נקוב וכו'. ראיתי לבאר דין עציץ נקוב ושאינו נקוב לפי שראיתי שרבו הפירושים והחילוקים. גרסינן בפרק כל קרבנות הציבור (דף פ"ד) תני חדא שבעציץ ושבספינה וקורא ותניא אידך מביא ואינו קורא עציץ אעציץ לא קשיא כאן בנקוב כאן בשאינו נקוב אספינה לא קשיא כאן בספינה של עץ כאן בספינה של חרס ע"כ. והנה רש"י מכח סוגיא זו ס"ל ל חרס אף שאינו נקוב דינו כנקוב וכא דמחלקינן בין נקוב לשאינו נקוב הוא דוקא בעציץ של עץ ברייתות דספינה מיירי בשאינו נקוב אלא דברייתא דתני מביא וקורא מיירי בספינה של חרס תני מביא ואינו קורא מיירי בשל עץ ומשום דאינה נקובה אינו קורא וכן כתב בפ"ק דגיטין עלה דהכיא דעפר ח"ל הכא בספינה דהספינה של חרס ואינה צריכה לינקב אם היתה מונחת כדאמרינן במנחות ע"כ. אך התוס' הכריחו מכמה מקומות דעציץ של חרס בעי נקוב וכתבו דשל חרס מהניא נקיבה אבל של עץ לא מהניא נקיבה עוד כתבו דבתחילה היה רגיל ר"ת לפרש לא בעיא נקיבה שמתחלתה מסקרקע יותר משל חרס ע"כ. והנה מדברי התוס' הללו נראה דמסקנת כחילוק ראשון דשל עץ לא מהני נקיבה שהרי כתבו ותחילה היה ר"ם רגיל וכו' משמע שמה שכתבו דבריהם היא מסקנת ר"ם. אך בפ"ק דגיטין לא כתבו התוס' אלא מה שהיה ר"ת רגיל לפרש בשל עץ לא בעי נקיבה והרשב"א ג"כ בחידושיו לא הביא כי אם סברת ר"ם דבשל עץ לא בעי לזה הסכים הרשב"א. ואני תמיה בסברת רש"י דס"ל דחרס לא בעי נקיבה מהסיא דתנן בפ"ב כלי גללים וכלי אדמה ששרשים יכולין לצאת מהם אינם מכשירים את הזרעים ע"כ והתם הוא דהני אע"פ שאינם נקובים כנקובים דמו וכלי אדמה שהוזכר בכל מקום הוא כלי חרס קודם כהתן וכמ"ש רבינו בפ"א מהלכות כלים ואי אמרת דכל כלי חרס לא בעי נקיבה מאי איריא כלי ל כלי חרס נמי לא בעי נקיבה. הן אמת שרש"י בפ"ו דמנחות עלה ס"ע פי' דכלי אדמה הם שויים משחיקת אבנים ולפ"ז אפשר דמתני' דעוקצין איצטריך לאשמועינן כאלו משום דהוה ס"ד יכה לפי שאינם מין אדמה אבל לעולם דפשיטא ליה דשל חרס לא בעי נקיבה. הן אמת שהתוס' יחו מכמה מקומות שפי' כלי אדמה הם כלי חרס שלא נצרפו וכן הסכימו כל הראשונים ז"ל רא קושיין לדוכתה דמאי איריא כלי אדמה. שוב ראיתי להראב"ד בפ"ב מהלכות טומאת אוכלין שעמד בזה ואח"כ כתב שיש לפרש ההיא דמנחות דבספינה של עץ מביאים משם בכורים מפני נקבים למשוטות וכנטועים כארץ דמו. אבל ספינה של חרס אין דרך לעשות נקבים למשוטות ומש"ה אין מביאין ממנה בכורים. וכהתם ספינות מיירי דסתם ספינה של עץ יש בה נקבים ושל חרס אין בה נקבים ע"כ דבריו ועיין בריש פ"ב דחלה. הכלל העולה ממה שכתבנו שיש בזה ד' מחלוקות, הא' הוא סברת רש"י דשל עץ בעי נקיבה ושל חרס לא בעי, והב' היא סברת התוס' בפ"ק דגיטין והרשב"א שם דשל חרס בעי נקיבה ושל עץ לא בעי, והג' היא סברת התוס' במנחות דשל חרס בעי נקיבה ושל עץ לא מהני נקיבה, והד' היא סברת הראב"ד דחרס ועץ כולם שוים בדינם ובעו נקיבה ומרן ז"ל בטור א"ח סי' כ"ב ס"ס לא הביא כי אם שתי חלוקות יע"ש. ודע דהא דבעינן שיהיה נקוב כדי שיחשב כמחובר הוא דוקא כשהעציץ הוא של זרעים אבל אם נטע בו אילן אף שאינו נקוב כנקוב דמי ודבר זה למדתי אותו ממה שכתב רבינו בפ"י מהלכות מעשר שני דין ח' הנוטע בעציץ שאינו נקוב חייב בערלה אע"פ שאינו כארץ לזרעים הרי הוא כארץ לאילנות ע"כ ודין זה הוא בירושלמי פ"ק דערלה והכי איתא התם הנוטע בעציץ שאינו נקוב חייב בערלה רבי יוסי אמר מפני שהשרשים מפעפעים אותו רבי יונה מפיק לישנא כלי חרס עומד בפני שרשים ע"כ. והר"ש בפ"ב דחלה הביא הירושלמי הזה וכתב פי' מפעפעין כמו שאני חלב דמפעפע שחוזק יניקת האילן מפעפעת ועוברת מפיק לישניה כלומר אומרה בלשון אחרת בתמיה וכי יש כח בכלי חרס לעמוד בפני שרשי אילן ע"כ והנה מכאן יש סתירה לדברי רש"י שכתבנו דאית ליה דחרס לא בעי נקיבה וכמבואר והנה הרא"ש בהלכות ערלה כתב והטעם בספינה אע"פ שאינה נקובה אם היא של חרס מפרש בירושלמי שאין כלי חרס עומד בפני השרשים והם מפעפעין דרך החרס ויונקין מן הקרקע אבל של עץ בעי נקיבה ע"כ. והנראה אלי בדעת הרא"ש הוא דס"ל כסברת הראב"ד שכתבנו דאית ליה דבין של עץ ובין של חרס בעיא נקיבה אלא דשאני הכא דנטע אילן ומיהו טעם זה אינו מועיל כי אם לחרס אבל של עץ אף אם נטע אילן בעי נקיבה. וראיתי למרן בטור י"ד סוף סי' רנ"ד שכתב דברי הרא"ש הללו וסיים וכתב וכן פי' רש"י בפ"ק דגיטין כו' ודבריו תמוהים הם בעיני דמה ענין זה לזה ואדרבא הירושלמי הזה מורה באצבע הפך סברת רש"י וכמו שכתבנו. ובטור א"ח סי' של"ו לאחר שהביא מרן מחלוקת רש"י והתוס' כתב והרא"ש בהלכות ערלה כתב כדברי רש"י בשם הירושלמי וכ"כ רבינו בי"ד סי' רנ"ד ע"כ. ותמהני איך יצאו דברים אלו מפה קדוש שהרי הדבר מבואר בירושלמי דטעמא הוא משום דאילן כיון שהוא חזק לא בעי נקיבה. ואמרינן נמי בירושלמי סמוך לזה רבי ירמיה בעי נטע בו דלעת מאחר שהוא כנקוב הוא אצל אילן כנקוב הוא אצל זרעים ע"כ. הרי הדבר מבואר דטעמא דירושלמי הוא משום דמחלק בין אילן לזרעים וראיתי להל"ח שאחר שהביא דברי מרן כתב ולפי מה שהיה רגיל ר"ת לפרש י"ל דכוונתא קאמר וגם לפי פירושו הב' י"ל דה"ק כלי חרס עומד בפני השרשים כל שאינו נקוב ע"כ. ובמחילה מכבודו לג"ם הירושלמי אינו מתפרש כי אם בנטיעה

ורשים

נראה מדברי הר"ש בפ"ב דחלה דאם סברת רש"י וכתב כסברת ר"ת הביא הירושלמי הזה ופירשו תמיה והמבואר בדבריו גם הרב שדה יהושע אזיל בשיטה להם התמוהות ומה שכתבנו הוא האמת . **עוד** ראיתי להרב בעל שדה יהושע שכתב דלפי סברת רש"י קשה מן הירושלמי הזה דמשמע של חרס מי בעי נקיבה לזרעים ופירש דרש"י הוכר דהיכא דאיתמר עציץ סתם היינו בין של חרס בין של עץ וכ'. הכלל העולה מדבריו הוא דלרש"י הא דאמרינן הנוטע בעציץ שאינו נקוב חייב בעציץ של עץ איירי ואפ"ה דבעלמא בעי נקוב הכא גבי אילן לא בעי נקיבה והרואה יראה שם כמה נדחק הרב בדברי רש"י הנה ליישבם לפי דרך זה אך אני תמיה שעדיין לתלוהית הדיו קיימא שכתב שדעת הרמב"ם הוא כרש"י וכמ"ש בשם מרן והסכים הוא לדעתו ואם איתא לפירוש זה היה לו להרמב"ם לחייב בערלה בעציץ של עץ אף שאינו נקוב ואילו הרמב"ם כתב בהיפך דעציץ של עץ בעי נקיבה כדי לחייבו בערלה ואלו הם דברים סותרים אלו את אלו ועוד יש לי גמגומים אחרים בדברי הרב ולירא האריכות לא כתבתים .
ודע שרבינו עובדיה בפ"ב דחלה כתב סתם דבספינה נקובה איירי ולא חילק בין של עץ לשל חרס אך בפ"ק דערלה כתב דבספינה של חרס איירי ואע"פ שאינה נקובה כו' והנראה מדעתו הוא דס"ל כמו שכתבנו לעיל בדעת הרמב"ם דלגבי זרעים אין חילוק בין של עץ לשל חרס ולעולם בעינן שיהיה נקוב אך לגבי אילנות יש חילוק דשל חרס לא בעי נקוב ושל עץ בעי נקוב וכן כתב שם הרב בעל תוי"ט יע"ש . ודע דסברת רבינו לא נתבררה בפירוש כמאן ס"ל אך הנראה אצלי הוא דרבינו ס"ל כסברת ר"ת דשל חרס בעי נקיבה ושל עץ לא בעי וס"ל ג"כ דהאי עציץ המוזכר בכל מקום הוא של חרס וכמו שהכריחו התוס' מכמה מקומות וס"ל דהאי ספינה היא של עץ והמבואר ובזה יתיישבו כל דברי רבינו. והנה בפ"ה מהלכות תרומות כתב התם דספינה גוששת דינה כארץ ולא הצריך שם ניקבה ובפ"ה דין ט"ו גבי עציץ הצריך שיהיה נקוב והטעם הוא דהתם הספינה היא של עץ ועץ לא בעי ניקבה אבל גבי עציץ שהוא של חרס הצריך נקיבה ובפ"י מהלכות מ"ש דין א' כתב הנוטע בעציץ שאינו נקוב חייב ואילו בדין ה' גבי ספינה לא כתב אע"פ שאינה נקובה והטעם הוא כמה שכתבנו דבעציץ שהוא של חרס בעלמא בעי נקוב הוצרך ללמדנו דאעפ"י שאינו נקוב דינו כנקוב אבל ספינה שהיא של עץ בעלמא נמי לא בעי נקוב וא"ת א"כ למאי איצטריך במתניתין לומר דנוטע בספינה חייב פשיטא ומה עציץ דבעלמא בעי נקוב בערלה לא בעי ספינה דבעלמא לא בעי נקוב מיבעיא . ולכאורה נראה דמשנה זו קשיא לדברי הירושלמי אך כד מעיינינן שפיר נראה דקושיא מעיקרא ליתא ואדרבא הירושלמי הוליד דינו ממשנה זו והכוונה שסברי רבינו פסק דספינה אין דינה כארץ כי אם בגוששת וה"ל ג"כ שדין זה הוא מוכרח לא נחלק בו אדם וכמ"ש בפי' המשנה פ"ב דחלה דאימתי דרבי יהודה לפרש דברי ת"ק קא אתי ואילו בפ"ק דערלה התם לן תנא ולא הצריך שתהיה גוששת וא"כ הני תרי תנאי סתרי אהדדי וכי תימא אימא דשאני התם שהיה עפר ח"ל ומש"ה בעינן שתהיה גוששת אבל אם היה עפר הארץ לא בעינן גוששת ומש"ה התם לן תנא הכא גבי ערלה דהנוטע בספינה חייב אף כשאינה גוששת משום דהכא אין חילוק בין עפר ח"ל לעפר הארץ . הא ודאי ליתא דלא מצינו שיהיה חילוק בין עפר ח"ל לעפר הארץ ועפר ח"ל שבא לארץ דינו כארץ ועפר הארץ שבא לח"ל דינו כח"ל וזה פשוט אין צורך להביא ראיה לזה ואם תעיין היטיב בפ"ק דגיטין תמצא שהדבר מוכרח כמו שכתבנו ומאי דנקט במתניתין עפר ח"ל הוא לאשמועינן דאם היא גוששת דינה כארץ אף שינק מעפר ח"ל אבל לעולם שאם אינה גוששת אף שהיה מעפר הארץ אין דינה כמחובר אלא דינו הוא כדין עציץ שאינו נקוב וא"כ הדרא קושיין לדוכתה אלא ודאי דס"ל לתנא דמתניתין דע"כ לא בעינן גוששת אלא גבי זרעים אבל גבי אילנות אף שאינה גוששת דינה כגוששת ומש"ה סתם תנא דהנוטע בספינה חייב וכן כתב רבינו ולא הצריך שתהיה גוששת ומהכא הולידו בירושלמי דין העציץ דהי היכי דספינה אע"ג דבעלמא בעינן גוששת לגבי ערלה לא בעינן הכי נמי גבי עציץ אע"ג דבעלמא בעינן שיהיה נקוב גבי ערלה לא בעינן והיינו דבירושלמי קבעו דין זה דעציץ עלה דמתני' דהספינה משום דמספינה הולידו דין זה וכדכתיבנא ודרך זה בעיני הוא כפתור ופרח .
ודע שמה שכתבנו לעיל דעציץ שאינו נקוב התלוש הוא דוקא כשלא יצאו הענפים חוץ לעציץ אבל אם יצאו חוץ לעציץ יש לו דין מחובר ודין זה למדתי מסוגיא דתנן בפ"ב דעוקצין קישות שנטעה בעציץ והגדילה ויצאת חוץ לעציץ טהורה ע"כ . וכתב שם הר"ש שנטעה בעציץ שאינו נקוב והושרש שם ונטמאת דתלושה דמיא לכל דבר והגדילה ויצאת לחוץ לעציץ ונחשבת כמחובר וטהרה לה טומאה ע"כ . ובפרק העור והרוטב (דף קכ"ח) הובאת משנה זו ופי' רש"י קישות שנטעה בעציץ שאינו נקוב כתלושה דמיא ומקבלת טומאה כשאר אוכלין או אם היתה טמאה הרי הוא בטומאתה ואם הגדילה ויצאה נופה לחוץ ונופה על הארץ ויונק מריח הארץ דרך אויר כמחובר דמיא וטהורה כל הקישות שבתוך העציץ לפי שחוזרים ויונקים מן הנוף הנוטה חוץ לעציץ ע"כ . הרי לך מבואר דכל שיצא הנוף חוץ לעציץ ונוטה על הארץ חשוב כמחובר אף מה שבתוך העציץ לפי שחוזר ויונק מן הנוף הנוטה חוץ לעציץ ולפי דברי רש"י הללו אין צורך למה שכתב הרב בעל תוי"ט עלה דמתני' דה"ל דאית לן למימר שהכל נמשך אחר מה שהוא חוץ לעציץ כיון דחשבינן ליה כמחובר ראוי שנחשב התלוש שיהא נמשך למחובר ולפי מ"ש רש"י התלוש נעשה מחובר לפי שיונק מן הקרקע דרך הנוף ור"ש דפליג ס"ל דהאי כדאיתיה והאי כדאיתיה מה שבתוך העציץ חשיב תלוש והנוף שיצא לחוץ חשיב כמחובר ופשיטא דקי"ל כת"ק ואין לומר דאין לדמות טומאת אוכלין לשאר דברים דאדרבא איפכא מצינו דיש דברים שהם כתלושים לענין טומאת אוכלין אף שהם כמחוברים לשאר דברים כגון תאנים שלמקו דאמרינן בפרק העור והרוטב (דף קכ"ז) דמטמאין טומאת אוכלין והתולש מהן בשבת חייב ומינה שהדבר אשר יחשב כמחובר לגבי טומאת אוכלין פשיטא שיחשב כמחובר לשאר דברים . הן אמת שמדברי רבינו בפי' המשנה ובחיבורו נראה שהוא מפרש פי' אחר במשנה שהרי כתב בפ"ב מהלכות טומאת אוכלין קישות שנטעה בעציץ והגדיל אע"פ שיצאת חוץ לעציץ הרי היא מקבלת טומאה ע"כ . וכתב שם מרן ומתוך דברי רבינו בפי' המשנה ובאן נראה שהוא מפרש דהכא בקישות טהורה שנטעה בעציץ נקוב עסקינן שכיון שהיא נטועה אינה מקבלת טומאה ואם הגדילה ויצאה חוץ לעציץ סד"א שאותו שיצא חוץ הוי כתלוש ומקבל טומאה קמ"ל דאעפ"כ טהורה לאפוקי מר"ש דפליג התם ואמר מה טיבה ליטהר אלא הטמא בטומאתו והטהור יאכל כלומר מה שיצא לחוץ מקבל טומאה ומה שבתוך העציץ יאכל דאינו מקבל טומאה ע"כ והנה הנך רואה שרבינו חולק מן הקצה אל הקצה דלפי פירוש א' שכתבנו מה שיוצא לחוץ נחשב כמחובר ועושה את התלוש מחובר לדעת ת"ק דר"ש מיהא במה שיוצא לחוץ הוא כמחובר אלא במה שהוא בתוך העציץ ס"ל דדינו כתלוש ולרבינו ס"ל דהיה עולה על הדעת דמה שיצא לחוץ יהיה נחשב כתלוש אלא דאשמועינן ת"ק דאעפ"כ דינו כמחובר כיון שהעציץ הוא נקוב אך ר"ש ס"ל דמה שיצא לחוץ דינו כתלוש. וראיתי למהר"ר דוד עראמה ז"ל בהגהותיו שכתב על דברי רבינו הללו היה אפשר לפרש המשנה לדברי הרב בעציץ נקוב אלא שדברי ר"ש אינם מניחים וצ"ע ע"כ ולא ידעתי מאי קאמר שאין מדברי ר"ש שום סתירה לדברי רבינו וכמבואר .
והנה כפי מה שבינותי בספרים לא מצאתי חבר לרבינו בפי' זה שהרי כבר כתבנו דהר"ש ורש"י אזלו בשיטה חדא וכן הוא דעת רבינו עובדיה והוא גם כן דעת התוספות בפרק העור והרוטב וכמבואר שם ומתבאר מדבריהם דס"ל דכל שיצא הנוף לחוץ אף שהוא עציץ שאינו נקוב נחשב הכל כעציץ נקוב לדעת ת"ק וכן הוא דעת הראב"ד שהשיג לרבינו במה שכתב אע"פ שיצאת חוץ וכתב אין כאן אע"פ כו' וכן הוא שנוי בתוספתא ע"כ. וראיתי למרן שכתב לא ידענא מאי קאמר שבתוספתא אינו שנוי כיון כו' ואפשר שכל התוספתא קאמר שבתוספתא מבואר כפי' הראב"ד ע"כ. והנה לא אכחד שהנכון הוא לגרוס בדברי הראב"ד וכן שנוי בתוספתא אך אף לפי גירסא זו אפשר לומר דהראב"ד הוקשה לו דהיכן מצינו דבר שנטמא שיחזור ויטהר ע"י זריעה לזה כתב וכן הוא שנוי במשנה והיא בסוף פ"ט דתרומות דתנן שתילי תרומה שנטמאו כו' שתלן טהרו . עוד ראיתי למרן שכתב ובדעת רבינו נ"ל במה ששנינו בתוספתא דין אחר הוא ואינו ענין לדין המשנה ע"כ, ודבריו תמוהים דאכתי קשה שדברי התוספתא הם סותרים לדברי רבינו שהרי מהתוספתא מוכח שמה שיוצא חוץ לעציץ דינו כמחובר עד שעושה מה שבתוך העציץ שהיה דינו כתלוש עושה אותו כמחובר ואילו מדברי רבינו נראה שהיה עולה על הדעת דמה שיצא לחוץ והיה דינו כתלוש אף שמה שבתוך העציץ דינו כמחובר, והנראה הוא דס"ל לרבינו דטעמיה דת"ק דאית ליה

דאף דיצא חוץ לעציץ הכל טהור הוא משום דאזלינן בתר העיקר או משום דאף שיצא לחוץ אינו מריח הקרקע אלא מן השרש אלא טעמיה דת"ק הוא משום דאף מה שיצא מן הקרקע דינו כקרקע יונק מריח הקרקע והשוב כמחובר והכא פליגי ת"ק ור"ש דת"ק סובר דאף מה שיצא לחוץ דינו כ כיון שיונק מריח הקרקע ור"ש סובר דמה שיונק מריח הקרקע אין דינו כמחובר כי אם בתלוש לדידן דקי"ל כת"ק דמה שיונק דרך אויר מן הקרקע דינו כקרקע יצא לנו דין אחר והוא השנוי בתו דאם היה עציץ שאינו נקוב ויצא חוץ דכיון דמה שיצא חוץ דינו כמחובר נעשה הכל כמחובר שחוזר ויונק מה שבתוך העציץ ממה שיצא חוץ לעציץ ונעשה הכל כמחובר. הן אמת שעדיין יש ל על רבינו למה השמיט דין התוספתא ותמהני על מרן איך לא נתעורר בזה ועיין במה שהכתוב לקמן לזה ודוק. **ודע** דבפ"ב דגיטין (דף כ"ב) אמרינן נקבו בארץ ונופו בח"ל אביי אמר בתר נקבו רבא אמר בתר נופו אזלינן ע"ב והנה אף שכתבנו למעלה דהנוטע בעציץ שאינו נקוב ויצא הנוף לעציץ דנחלקו בזה ת"ק ור"ש דת"ק אית ליה דנמשך השורש אחר הנוף ור"ש אית ליה דהאי כדי והאי כדאיתיה מכל מקום נ"ל דמחלוקת זה דאביי ורבא אתי ככ"ע בין לת"ק ובין אליבא דר"ש נקדים ונאמר דאליבא דכ"ע אילן הנטוע בארץ ונופו נוטה לח"ל או איפכא פשיטא דלכ"ע אזלינן העיקר וכדתנן במעשרות וכמו שפסק רבינו בפ"א מהלכות תרומות אך בעציץ נקוב שהוא בארץ נוטה לח"ל בזה נחלקו דאביי מדמה לעציץ נקוב כאלו מונח בארץ ממש ומש"ה אית ליה דאזלינן נקבו דומיא דאילן הנטוע בארץ ורבא ס"ל דלא דמי דדוקא בנטוע בארץ שיניקתו מרובה אז נמשך בתר השורש אבל בעציץ אף שהוא נקוב אין יניקתו מרובה ומש"ה אין הנוף נמשך אחר העיקר שאינו נקוב נחלקו ת"ק ור"ש דת"ק אית ליה דכיון שיניקתו מועטת אדרבא השורש נמשך אחר ור"ש אית ליה דהאי כדאיתיה והאי כדאיתיה ואינו נמשך זה אחר זה והנה אביי דאמר דאזלינן נקבו אמר אנא דאמרית כת"ק דע"כ לא קאמר ת"ק דאזיל בתר נוף אלא בעציץ שאינו נקוב השורש היא מועטת אבל בעציץ נקוב מודה דאזלינן בתר העיקר כמו אילן הנטוע בארץ ומאי נמי אנא דאמרית כר"ש מהאי טעמא גופה דכתיבנא ורבא דאמר דאזלינן בתר נוף כת"ק פשיטא סבר דס"ל דלעולם יניקת הנוף עדיפא מיניקת שורש שהוא בעציץ אף שהוא נקוב וכר"ש נמי מצי דהא לענין נוף גופיה חשיב ליה כמחובר וה"ה הכא לענין מעשר דחשיב הנוף כאילו הוא נטוע ב ואם היה הנוף גדול ומקצתו בתוך העציץ ומקצתו חוץ לעציץ הנה אליבא דאביי היא היא דהא כ"ל דאזלינן בתר נקבו אך אליבא דרבא אני מסתפק והנה אליבא דר"ש פשיטא לי דהכא נמי נמשך זה אחר זה ומה שיצא חוץ פטור ומה שהוא בתוך העציץ חייב דליכא למימר שיהא נמשך מה העציץ אחר הנוף דהשתא עציץ שאינו נקוב אינו נמשך מה שבתוך העציץ אחר הנוף בעציץ נקוב מי אך אליבא דת"ק אני מסתפק דאפשר דע"כ לא קאמר התם אלא משום דהוי עציץ שאינו נקוב מש"ה להו דנמשך השורש אחר הנוף אבל בעציץ נקוב מודו דאינו נמשך זה אחר זה ומה שיצא חוץ פטור שהוא בתוך העציץ חייב או דילמא דס"ל דלעולם יניקת נוף עדיפא אפי' מעציץ נקוב והכל נמשך הנוף ואף הנוף שהוא בתוך העציץ פטור . ואם היה נקבו בח"ל ונופו בארץ נראה דהיינו הך ד הכל פטור ממעשר בין לת"ק ובין לר"ש משום דאזיל בתר נקבו כיון שהוא עציץ נקוב ולרבא הנוף חייב במעשר אליבא דכ"ע ואם היה הנוף גדול ומקצתו תוך העציץ ומקצתו חוץ לעציץ גם בזה מסתפק . והנה אליבא דר"ש פשיטא דמה שיצא חוץ חייב ומה שבתוך העציץ פטור וכדכתיבנא אליבא דת"ק יש להסתפק אם יהיה חייב מה שבתוך העציץ לפי שנמשך אחר הנוף דומיא דהתם א שאני התם שהוא עציץ שאינו נקוב ומש"ה נמשך מה שבתוך העציץ אחר הנוף אבל בעציץ נקוב דמודה שאינו נמשך זה אחר זה ובזה ניחא דלא פליגי אביי ורבא מן הקצה אל הקצה דלאביי נמשך אחר השורש ולרבא השורש נמשך אחר הנוף אלא דלאביי הנוף נמשך אחר השורש ולרבא אינו ואח"ז אלא האי כדאיתיה והאי כדאיתיה וכא דלת"ק השורש נמשך אחר הנוף הוא משום דהוא שאינו נקוב דיניקתו מועטת וכדכתיבנא ועציץ שאינו נקוב שהגדיל הנוף ויצא חוץ נראה דהיינו פלוג דת"ק ור"ש דלת"ק אף מה שבתוך העציץ חייב ולר"ש מה שיצא חוץ חייב ומה שהוא בתוך העציץ ועציץ שאינו נקוב שהיה בח"ל ונופו נוטה לארץ גם בזה נראה לי שהוא מחלוקת ת"ק ור"ש דלת"ק חייב לפי שנמשך מה שבתוך העציץ אחר הנוף ולר"ש מה שנוטה חוץ מיהא חייב במעשר ואם היה שאינו נקוב בארץ ונופה נוטה לח"ל בזה ליכא נפקותא כלל אי אזלינן בתר נוף או בתר שורש ד פטור דבר תורה מהמעשר בין אי אזלינן בתר השורש או בתר הנוף וכמבואר ומיהו לחיובא איכא נפקותא דאי אזלינן בתר השורש חייב מיהא מדרבנן ואי אזלינן בתר הנוף פטור מכל וכל
ודע שכל החלוקות שכתבתי קיימתים מסברא אך ראיתי לתוס' ז"ל שכתבו ז"ל בתר נקבו אזלינן למ"ד והרוטב בדלעת הנטועה בעציץ שאינו נקוב ויצאה חוץ לעציץ הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו עציץ מח"ל ונופו נוטה לארץ דמהני יניקת הנוף לענין נוף גופיה וחייב במעשר מ"מ לא חשיב הנוף ביניקת שורש דהא לא מטהרה יניקת הנוף מה שבתוך העציץ והכא מחייב נוף מחמת יניקת ע"כ . והנה מדברי התוס' הללו יש סתירה לקצת דברים שכתבנו לעיל אך כוונת דברי התוספות מרפסה לכופם נפלאו ממני וכבר ראיתי מה שכתב הרב בעל חידושי הלכות ולא נתקררה דעתי ובפרק העור והרוטב (דף קכ"ה) הקשו התוס' וז"ל קישות שנטעה בעציץ ויצאה חוץ לעציץ טהורה דאמרינן בפרק המביא גבי אילן שבארץ ונופה נוטה לחוצה לארץ בתר עיקרא אזלינן התם יניקתו במקום העיקר אבל עיקרו בעציץ אין יניקת השרשים מרובה ואין הנופות יונקות מן העציץ ופשט דברי התוס' נראה שהוקשה להם מאילן הנטוע בארץ דמוכח בפרק המביא דלכ"ע אזלינן בתר ולזה חילקו בין דבר הנטוע בארץ לנטוע בעציץ אלא שאני תמיה למה לא הקשו מסברת אביי ליה דאף בעציץ אזלינן בתר נקבו והיה להם לחלק בין עציץ נקוב לעציץ שאינו נקוב וכמו שכתב
ודע שכל אלו החילוקים שכתבנו ליישב מתני' דעוקצין עם מחלוקת אביי ורבא דפרק המביא דמתני' דעוקצין מיירי בעציץ שאינו נקוב אך לדעת רבינו דס"ל דמתני' איירי בעציץ נקוב וכמו שכתב אין צורך לחילוקים הללו שכתבנו משום דלדידיה ת"ק דר"ש ס"ל דאף שיצא הנוף לחוץ חשיב ובזה לא נחלקו אביי ורבא אלא דאביי סבר דהנוף יונק מן העיקר ורבא סבר דהנוף אינו יו העיקר כי אם מהקרקע דרך אויר אך נראה דכר"ש לא אתו דהא אליבא דר"ש דאית ליה דהנוף כתלוש אף בעציץ שאינו נקוב א"כ אביי לא מצי סבר כוותיה דהא אביי אית ליה דבתר נקבו אזלינן נמי לא אתי כוותיה דהא לא פטר ליה כי אם משום דנופו בח"ל דיונק מעפר ח"ל ולר"ש אף הנוף בארץ היה פטור משום דדינו היה כתלוש כאופן דלא נחלקו אביי ורבא כי אם אליבא ד
ודע שאף שכתבנו לעיל שהתוספתא הביאה דין זה דעוקצין בעציץ שאינו נקוב ועל ברחין פירוש כמו שפירשו הר"ש והתוס' ורש"י ותמהנו לעיל דכן לו יהיה כדברי מרן דרבינו ס"ל דדין הת דין אחר הוא ואינו ענין לדין המשנה אכתי יש לתמוה על רבינו למה השמיט דין התוספתא מ"מ שכתבנו אפשר ליישב דברי רבינו דה"ל דתוספתא הלזו לאו דהלכה היא ולא מיתניא בי רבי חייא הושעיא משום דאי אמרת דעציץ שאינו נקוב שיצא הנוף לחוץ טהור כל העציץ אלמא ס"ל דבתר אזלינן והיכי קאמר אביי דאזלינן בתר נקבו ולא ה"ל לרבינו לחלק לענין זה בין עציץ נקוב שאינו נקוב וכמו שחלקנו לעיל משום הכי השמיט רבינו התוספתא הלזו ואף דלא קי"ל כאביי זה דס"ל דאזלינן בתר נקבו מכל מקום מדלא אותיבו עליה מברייתא זו שמעת מינה דברייתא שמיעא להו ומש"ה לא אותיבו עליה דאביי ועדיין הדבר צריך תלמוד . **ודע** דכלי גללים וכלי אדמה שאינם נקובים דינם כנקוב והכי תנן בפ"ב דעוקצים כלי גללים וכלי אדמה שהשרשים יכולין לצאת אינם מכשירים וכתב הר"ש אע"פ שאינם נקובים מצמיחים ויצא השורש ונוקב את הגלל והאדמה וכן פי' רבינו עובדיה אך רבינו בפי' המשנה פירשה למתני' בנקובים וכתב דפי' שהשרשים יכולין שהכוונה היא שהם נקובים נקב שיצא ממנו שורש הצמחים ע"כ. ופי' זה הוא דחוק מאד שהרי הנקב כבר נתבאר במשנה. ובחיבורו פ"ב מהלכות טומאת אוכלין דין י"א חזר ממה שכתב בפי' ה וכתב כלי גללים וכלי אדמה שהשרשים יכולין לבקוע בהם ולצאת אינם מכשירים את הזרעים

י הנוטע *אילן בתוך שדהו והבריכו לתוך שדה חבירו או לרשות הרבים. או שהיה נוטע בשדה חבירו או ברשות הרבים והבריכו בתוך שדהו. או שהיה עיקרו בתוך שדהו והבריך קצתו בתוך שדהו ודרך הרבים או דרך היחיד מפסקת באמצע בין העיקר והצד המוברך. אינו מביא בכורים לא ממה שהוציא ברשות זו ולא מן הצד שברשות האחרון שנאמר בכורי אדמתך עד שיהיו כל הגידולין מאדמתך: יא נתן לו חבירו רשות להבריך בתוך שלו אפילו לשעה הרי זה מביא בכורים. ואם היה האילן סמוך למצר חבירו או נוטה לשדה חבירו אע"פ שהייב להרחיק הרי זה מביא ממנו וקורא שעל מנת כן הנחיל יהושע את הארץ: יב האריסין והחכירין ובעלי זרוע שאונסין את הבעלים ולוקחין מהן ארצותם בפחות והגזלנין אינן מביאין בכורים. ואפילו נתייאשו הבעלים שנאמר בכורי אדמתך: יג *הקונה אילן בתוך שדה חבירו אינו מביא לפי שאין לו קרקע. שלשה יש לו קרקע ואף על פי שאין לו אלא אילנות בלבד הרי הוא כמי שקנה

א סמ"ג עשין קל"ט:

השגת הראב"ד

*הקונה אילן בתוך שדה חבירו וכו'. א"א לא כי אלא מפני שבשתם קנה עמהם קרקע ואם פירש בלא קרקע אינו מביא ואינו דומה לשנים סתם לפי שהשנים ספק אם קנה קרקע אם לא קנה ואם דימה אותו למבריך ברשות לשעה טעה שהרי אף בשנים יש לו להעמידם שם כל ימי היותם ואם לא מפני הספק לא היה מביא ולמבריך ברשות אינו דומה כלל שהמבריך עיקרו ברשות עצמו ויניקה שבבריכה מעוטה היא וכיון שהוא ברשות אינה אוסרת:

י הנוטע אילן בתוך שדהו וכו'. במשנה פ"ק דבכורים הנוטע בתוך שלו והבריך וכו' הרי זה אינו מביא מאי זה טעם אמרו אינו מביא משום שנאמר ראשית בכורי אדמתך עד שיהיו כל הגידולים מאדמתך ומזה הטעם אינו מביא אפי' מן הצד שהוא בתוך שלו שהרי האילן גדל משני המקומות והכי אמרינן בירושלמי אפי' מן הזקנה אינו מביא המבריך מתוך של חבירו וכו' אפילו מן הילדה אינו מביא הדא אמרה כשם שהילדה חיה מן הזקנה כך הזקנה חיה מן הילדה:

יא ואם נתן לו חבירו רשות וכו'. שם בירושלמי איכא פלוגתא ופסק כמ"ד אפי' לשעה אמר רבי מנא מילתיה דרבי יוחנן מסייע להדא דאמר רבי יוחנן כולהו משום תורת הגוזלן ירדו להם וכאן מכיון שנתן לו רשות להבריך אפי' לשעה אין זה גוזלן ומהאי טעמא אם לא נתן לו רשות ואחר שהבריך מחל הבירו אין כאן גזילה ומביא:

ואם היה האילן סמוך וכו'. הכי איתא בפ' לא יחפור (דף כז):

יב האריסין והחכירין וכו'. שם פ"ק האריסין והחכירות והסקריקון והגזלן אין מביאין מאותו הטעם משום שנאמר ראשית בכורי אדמתך וכתב רבינו ואפילו נתיאשו הבעלים משום דקרקע אינה נגזלת ולא קרינן ביה ראשית בכורי אדמתך:

יג הקונה אילן אחד וכו'. שם במשנה הקונה שני אילנות בתוך של חבירו מביא ואינו קורא ר"מ אומר מביא וקורא וע"כ לא פליגי אלא בקונה שני אילנות אבל מי שקונה ג' לכ"ע קנה קרקע ומי שקנה אילן אחד לכ"ע לא קנה קרקע והכי איתא בפרק לא יחפור וממה שכתב רבינו ואע"פ שאין לו אלא אילנות הבין הראב"ד ז"ל שאפילו פירש שאין לו אלא אילנות בלא קרקע מביא ולפיכך השיג עליו דדוקא במוכר סתם יש לו קרקע אבל אם פירש אין לו קרקע ואהר בקשת המחילה מעולם לא עלה על דעת רבינו שאם פירש שאין לו קרקע שיביא בכורים שהרי לא היה יכול

י הנוטע אילן בתוך שדהו והבריכו וכו' עד מאדמתך. פ"ק דביכורים (משנה א): יא נתן לו חבירו רשות להבריך וכו' אפילו לשעה וכו'. שם בירושלמי וכר' יוחנן: ואם היה האילן סמוך למצר חבירו או נוטה לשדה חבירו וכו'. בס"פ לא יחפור (דף כ"ז):

יב האריסין והחכירין ובעלי זרוע וכו'. משנה פ"ק דביכורים (משנה ב): ומ"ש ואפילו נתייאשו הבעלים. בירושלמי:

יג הקונה אילן בתוך שדה חבירו אינו וכו'. משנה ו' בפ"ק דבכורים הקונה שני אילנות בתוך של חבירו מביא ואינו קורא ר"מ אומר מביא וקורא וכו' ובמי"א הקונה ג' אילנות בת"י (שדה) של חבירו מביא וקורא ר"מ אומר אפילו שנים וידוע דהלכה כת"ק דאמר דוקא ג' אילנות מביא וקורא. ומ"ש ואע"פ שאין לו אלא אילנות בלבד אינו סותר מ"ש תחלה יש לו קרקע די"ל דה"ק אע"פ שקניית השלשה אילנות היה בענין שלא קנה קרקע על הדרכים שנתבארו בפרק כ"ד מהלכות מכירה כיון שקנה ג' הואיל ובקניית שלשה אפשר להמצא בדרך שקנה קרקע קנה אע"פ שעכשיו קנאו בדרך שאין לו קרקע חשיב כקנה קרקע לענין בכורים. ואפשר דיליף לה רבינו מדסתם תנא ותני הקונה ג' אילנות בתוך של חבירו מביא וקורא דמשמע דבכל גווני שקנה שלשה מביא וקורא אע"פ שאין זה הכרע דהא בפרק הספינה (דף פ"ב) קתני סתמא קנה ג' קנה קרקע וצריך לאוקומי בהנך גווני דמוקי לה בגמרא. והר"י קורקוס ז"ל כתב וז"ל נ"ל דכוונת רבינו דודאי בקונה סתם מיירי שכן כתב בתחלת לשונו שלשה יש לו קרקע ומ"ש אע"פ שאין לו אלא אילנות ה"פ ואע"פ שזה לא קנה בפירוש אלא אילנות ואין עיקר דעתו אלא על האילנות והקרקע לא הזכירו ולא פירשו בשעת המקח וא"כ הרי הוא כמי שאין לו קרקע ואיך יאמר פרי האדמה אשר נתת לי והוא לא קנה אותה שלא החשיב והזכיר אלא האילנות והרי הוא בעיניו כמי שאין לו אלא אילנות אפ"ה כיון דסתמא יש לו הרי הוא כאילו קנה קרקע עכ"ל. ומ"ש הקונה אילן אינו מביא לפי שאין לו קרקע נראה שטעמו מדתני ת"ק דהקונה שני אילנות מביא ואינו קורא משמע שאם לא קנה אלא אילן אחד אינו מביא דהא"כ ליפמעינן באילן אחד דמביא וכל שכן בשנים אע"פ שיש לדחות דאינו קורא אתא לאשמועינן דאפילו בשנים אינו קורא כל שכן באחד וי"ל דהל"ל הקונה פחות מג' אילנות ואף גם זה יש לדחות ולומר דמשום דלר"מ בשנים מביא וקורא נקט בת"ק שנים אבל אה"נ דלת"ק דין אילן אחד שוה לשנים וי"ל דממשנה יתירה קא דייק דכיון דהוה בעי למיתני הקונה שלשה אילנות מביא וקורא ר"מ אומר אפילו שנים וממילא משמע הא שנים מביא ואינו קורא למה ליה למיתני הקונה שני אילנות מביא ואינו קורא אלא ודאי היינו ללמדנו דבשנים דוקא הוא דמביא ואינו קורא הא באחד בלבד אינו מביא וקצת סמך יש לזה מדקאמר בפרק הספינה מ"ט דר"מ באילן אחד ומ"ט דרבנן בשני אילנות ולא קאמר ומ"ט דרבנן בין באילן א' בין בשני אילנות אע"פ שאין טעם לחלק בין אילן אחד לשני אילנות כיון שאין לו קרקע בין בזה ובין בזה אפשר שגם זה בכלל מה ששאל מ"ט דרבנן בשני אילנות. אח"כ מצאתי בירושלמי דביכורים פ"ק (הלכה ו') אחד אינו מביא כל עיקר שנים מביא ואינו קורא וזה מבואר כדברי [רבינו]. ומ"מ רבינו נתן טעם לאילן אחד מפני שאין לו קרקע יקשה מ"ש שני אילנות וי"ל דה"ק מפני שאין לו קרקע בודאי מה שאין כן בשני אילנות דמספקא לן כדאמר בפ' הספינה וכתבו רבינו בפ"ד. וא"ת למה השמיט רבינו דין קונה שני אילנות שמביא ואינו קורא וי"ל דמדיוקא דרישא וסיפא איכא למשמע מינה דמדקתני באילן אחד אינו מביא משמע הא שנים מביא ודקתני בשלשה הרי הוא כמי שקנה קרקע כלומר וקורא משמע הא שנים אינו קורא ולקמן בפ"ד כתבו בפירוש כמו שהוא שנוי במשנה מביא ואינו קורא כדי לכוללו עם השנויים אותו פרק שמביא ואינו קורא. ועל מש"כ רבינו ג' יש לו קרקע ואע"פ שאין לו אלא אילנות בלבד הרי הוא כמי שקנה קרקע: כתב הראב"ד לא כי אלא מפני שבשהם וכו'.

ואני

משנה למלך

אינם נקובים הרי הן כנקובים ע"כ. ויש לדקדק בלישנא דמתני' דקתני שהשרשים יכולים לצאת בהן מאי הוא לאשמועינן והנראה מפשט הדברים הוא שכלי גללים וכלי אדמה הם נוחים לינקב מחמת השורש וינקב אותם אך אם הכלים הללו עוביים הוא יותר מכשיעור אין כח בשורש לנוקבו ועל זה אמרו מתניתין דכלים כללו אם השרשים יכולין לבקוע בהן ולצאת אינן מכשירין את הזרעים ואע"פ שלא נקבו עדיין ואפשר דטעמא הוא כיון דעתידין לינקב כנקוב דמי א"נ דכיון שהוא באיפשרות שינקבו אף ...ם כנקיבה יונקים מהארץ וחשיבי כמחובר ויש להסתפק אם נלמד מכאן לענין אחר לתרומות ודכוותיה ונראה דשוים הם בדינם והתוספות בפרק הנזור וכרוכב הקבו ממתניתין דקישות שנטעה כו' עלה ביאה דפרק המביא וכמו שכתבנו משמע דס"ל דדין הכשר זרעים והתרומות הם שוים בדינם ויש ללמוד מזה ועיין במאי דתנן תו התם מלאהו עפר עד שפתו הרי הן כטבלא שאין לה לבזביז ע"כ ועיין עוד במה שכתב שם הר"ש דהא"ל שיש ללמוד מהכשר זרעים לענין אחר גם ממשנה זו יש ללמוד הימנה כמבואר. ודע שהשיעור הנקב שצריך הענין כדי שיחשב כמחובר הוא בכדי שורש קטן וכדתנן בסוף פ"ב דעוקצין והוא דבר מוסכם מהכל ובכל מקום שהוזכר ענין נקוב שיעורו הוא בכדי שורש קטן וזה פשוט. ובאיזה מקום צריך שיהיה הנקב בזה ראיתי לרש"י שכתב בס"פ המצניע עלה דמתניתין דהתולש מעציץ נקוב חייב דהוי כמחובר דיונק מן הקרקע ע"י הנקב כו' ואפילו הנקב בדופנו ע"כ ומרן ז"ל בטור יו"ד סי' שכ"ו אחר שהביא דברי רש"י הללו כתב שהרשב"א כתב דדוקא כשהנקב כנגד מה שטמון מהגזע אבל כשהנקב מלמעלה ממה שטמון לא דא"כ אפי' שאינו נקוב כנקוב דמי ע"כ. והנה סברת רש"י הלזו לא ראיתיה בשום מקום ונראה שדעת הראב"ד הוא כרש"י שהרי כתב בפ"ב מהלכות טומאת אוכלין גבי"א דספינה של עץ יש בה נקבים למשוטות וכנטוע בארץ דמי אבל בספינה של חרס אין דרך לעשות נקבים למשוטות שלא תשבר ע"כ מוכח מהכא דנקב מן הצד שהוא במקום המשוטות חשיב נקב וכן מדברי התוס' בפ"ט דמנחות (דף פ"ה) נראה דלא ס"ל כרש"י שהרי כתבו שם דספינה דגיטין בשל עץ ונקובה ואין המים באים בה שהעפר נדבק ונעשה רגבים וסותם את הנקב ע"כ ואי אמרת דנקב מן הצד חשיב נקב אין צורך לומר שהעפר נדבק כו'. ולכאורה היה נראה שגם הרשב"א חולק עם סברת רש"י הלזו ממ"ש בפ"ק דגיטין עלה דשקיל דא"ר זירא עציץ נקוב כו' כתב בסוף דבריו לפי שאין דרכה של ספינה לינקב ע"כ ואי אמרת דנקב מן הצד חשיב נקב רוב הספינות הם נקובות מן הצד אלא ודאי דמיירי דס"ל דהנקב צריך להיות מלמטה ואין דרך לנקוב הספינה מלמטה שלא יכנסו בה מים אך כד מעיינינן שפיר נראה דהוכחה זו ליתא משום דהרשב"א מיירי בספינה של חרס וכמבואר שם וספינה של חרס אין דרכה לינקב אף מן הצד שלא תשבר וכמו שכתבנו לעיל בשם הראב"ד. ודע דבתוספתא פ"ד דטבול יום והביאה הר"ש סוף פ"ב דעוקצים תניא עציץ נקוב שנתנו ע"ג שתי יתידות אפי' גבוה מן הארץ אמה אינו מכשיר את הזרעים בד"א מלמטה אבל מן הצד ה"ז מכשיר את הזרעים. והנה פשט דברי התוספתא הלזו נראה דס"ל דנקב מן הצד לא חשיב ודינו כחלוק דאין סברא לחלק בין מונח ע"ג יתד למונח על הארץ ותו תניא התם טבלא שיש לה לבזביז והטה על צדה מכשרת את הזרעים ע"כ ופירשה הר"ש דבנקובה מן הצד איירי דאם הטה על צדה נמצא דקאי נקב למטה ואינה מכשרת את הזרעים מכל זה מוכח דנקב מן הצד לא חשיב נקב ליחשב כמחובר אלא דינו כחלוק היפך סברת רש"י והדבר צריך תלמוד. ודע דבירושלמי פ"ק דערלה אמרינן רבי ירמיה בעי נטע בו דלעת מאחר שהוא כנקוב אצל אילן כנקוב הוא אצל זרעים ע"כ. והנה הר"ש הביא הירושלמי הזה בפ"ב דחלה ופירש בו שני פירושים האחד הוא שבכבר קדם שם בירושלמי דלגבי אילן אף שאינו נקוב כנקוב דמי וכמו שהארכנו בזה לעיל ועל זה נסתפק רבי ירמיה אם נטע בו דלעת באותו עציץ שאינו נקוב שהאילן נטוע בו ואגב אילן מהני לדלעת א"נ דלעת אילן חשיב ליה ע"כ. הן אמת דלפי פירושו זה לישנא דירושלמי דקאמר כנקוב הוא אצל זרעים לא אתי שפיר ועיין בשדה יהושע וראיתי להר"ב בפ"ק דערלה שאחר שהביא הירושלמי הזה כתב ומסיק דה"ה חשיב נקוב אצל זרעים ע"כ. והנראה דס"ל כפירוש קמא ומש"ה סתם וכתב דחשיב כנקוב אצל זרעים וקאי למאי דסמיך ליה שכתב דחשיב כנקוב אצל אילן ועל זה כתב דה"ה דחשיב כנקוב אצל זרעים בהיותם נטועים אצל האילן דאילו לפי פירושו השני היה לו לבאר שזה דוקא בדלעת וכמבואר. עוד ראיתי להר"ש בכה"ג ותלמוד שלנו אינו סובר כן ע"כ ולא ידעתי אהיכא קאי אם הוא אעיקר הדין דלגבי אילן אין הפרש בין נקוב לשאינו נקוב או אסיפא דמילתא דקאמר ומסיק דה"ה דחשיב כנקוב אצל זרעים אך בין הכי ובין הכי לא ידעתי מהיכן למד הרב שתלמוד שלנו חולק בזה ומ"ש כדפרשינן בפ"ב דחלה לא ידעתי מהו סוף דבר לא ירדתי לסוף דעת הרב. הן אמת שכעת לא ראיתי לשום אחד מן הראשונים שהביאו בעיא זו דירושלמי ולא ידעתי למה:

י אינו מביא בכורים לא ממה שהוציא ברשות זו כו'. ירושלמי פ"ק דבכורים:

יא שעל מנת כן הנחיל יהושע את הארץ. תימה דבפרק מרובה (דף פ"ב) מוכח דמאן דקאמר עשרה תנאין התנה יהושע פליג אהך ולית ליה תקנה זו ורבינו בפרק ה' מהלכות נזקי ממון כתב עשרה תנאים כו' וזה סותר למה שפסק כאן וצ"ע. שוב ראיתי להרב לח"מ שם שגם הוא תמה בשני פסקי דרבינו:

שקנה קרקע. קנה אילן אחד וקרקעו ה״ז מביא: **יד** הלוקח פירות תלושין ולקח הקרקע הרי זה מביא בכורים שהרי יש לו קרקע ופירותיה. מכר לו פירות חוץ מן הקרקע אפילו מחוברים. מוכר אינו מביא שהרי אין לו פירות ולוקח אינו מביא שהרי אין לו קרקע. חזר המוכר ולקח הפירות מן הלוקח הרי זה מביא שהרי יש לו קרקע ופירותיה: **טו** *המוכר שדהו לעכו״ם וחזר ולקחה ממנו הרי זה מביא ממנה בכורים מן התורה. שאינה נפקעת מן המצוה *בקנין העכו״ם כמו שביארנו: **טז** אשרה שבטלה אין מביאין ממנה בכורים שהבכורים כקדשי מקדש הן: **יז** הבכורים אין להם שיעור מן התורה אבל מדבריהם צריך להפריש אחד מששים והרוצה לעשות כל שדהו בכורים עושהו: **יח** הפריש בכוריו וחזר והוסיף עליהן או עטרן הרי התוספת כבכורים. בד״א כשהביא מא״י אבל אם הביא מעבר הירדן או מסוריא אינה כבכורים. ואע״פ שאינה כבכורים אינה נאכלת אלא בטהרה ואין מעטרין את הבכורים בכ״מ אלא משבעת המינים: **יט** כיצד מפרישין הבכורים יורד אדם לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה אשכול ענבים שבכרו רמון שבכר קושרן בגמי ואומר הרי אלו בכורים והם נעשים בכורים במחובר משקרא להן שם. ואע״פ שעדיין לא בשלו כל צרכן ומשיגמרו ויתלשם מן הקרקע אינו צריך לחזור ולקרות להם שם. לא הפרישן במחובר ולא קרא להם שם ותלשם ה״ז מפרישם אחר שנתלשו. ואם נטמאו הפירות כולן אינו מפריש בכורים בטומאה. אלא מפריש מן הטהור על הטמא לכתחילה. ואם אין לו פירות אחרות להפריש מהן יראה לי שאינו מפריש בטומאה שאין מפרישין לאבוד. וכן יראה לי שהבכורים שנטמאו אינו מסיק בהן התנור כתרומה טמאה

השגת הראב״ד

*המוכר שדהו לעכו״ם וכו׳. א״א אע״פ שבכרו ברשות העכו״ם:

*[נראה לכאורה שכאן חזר בו רבינו ממאי שפסק במשנה ט׳ פ״ד דפיאה ומשנה ט׳ פ״ה דדמאי דשם פסק דיש קנין לעכו״ם להפקיע וכו׳ וכאן פסק איפכא אבל התי״ט נתן טעם נשנת דלא סתרי דבריו אהדדי וע״ש]:

כסף משנה

ואני כבר כתבתי פעם לדברי רבינו: קנה אילן א׳ וקרקעו הרי זה מביא. משנה פ״ק דביכורים (מ״א) קנה אילן וקרקעו מביא וקורא ויש לתמוה למה השמיט רבינו וקורא ונראה דט״ס הוא אי נמי שמאחר שמפני שקנה קרקע מביא פשיטא שקורא:

יד הלוקח פירות תלושין ולקח הקרקע וכו׳ עד שהרי יש לו קרקע ופירותיה. ירושלמי שם: מכר לו פירות חוץ מן הקרקע אפילו מחוברים מוכר אינו מביא שהרי אין לו פירות ולוקח אינו מביא שהרי אין לו קרקע. כך היא הגירסא בספרי רבינו המוגהי׳ והחלוקה הראשונה היא בירושלמי פ״ק (הלכה ו׳) והחלוקה השנית דבר פשוט הוא ובפרק הספינה (דף פ״א) אמרו דלר״מ לוקח פירות מן השוק (בלא קרקע) מביא וקורא והקשה מהקונה אילן אחד וכו׳ וסלקא בתיובתא: ומ״ש חזר המוכר ולקח הפירות וכו׳. ירושלמי פ״ק:

טו המוכר שדהו לעכו״ם וכו׳. משנה בס״פ *השולח (דף מ״ז) ולרש״י גירסא אחרת ופשטא דגמרא דקאמר שתי תקנות הוו וכו׳ משמע כדפירש״י וצריך לייש<u>ב</u> לדעת רבינו ועיין במ״ש בפי׳ *המשנה:

כתב הראב״ד המוכר שדהו לעכו״ם וכו׳ א״א אע״פ שבכרו ברשות העכו״ם עכ״ל. וכתב הר״י קורקוס ז״ל ונראה דרבינו לטעמיה אזיל שהוא מפרש מה שכתב אין קנין לעכו״ם בא״י להפקיע היינו אם חזר ישראל וקנה השדה כמה שכתב בפרק א׳ מהלכות תרומות ולכך כתב כאן וחזר ולקחה ממנו שסובר רבינו דברייתא בהכי מיירי ובשבכרו ברשות העכו״ם אפשר דדמי לפירות שנתמרחו ברשות העכו״ם שאין ישראל הקונה חייב עכ״ל:

טז אשרה שבטלה וכו׳:

יז הבכורים אין להם שיעור וכו׳. משנה ברים פאה. ומה שכתב אבל מדבריהם צריך להפריש אחד מששים. ירושלמי רפ״ג דביכורים והכי משמע בגמרא דידן פרק ראשית הגז (דף קל״ז). ומ״ש והרוצה לעשות כל שדהו בכורים עושהו. משנה פ״ב דבכורים (משנה ד):

יח הפריש ביכוריו וחזר והוסיף עליהן או עטרן וכו׳ עד אינה כבכורים. משנה שם פ״ג (משנה יא). ומ״ש ואע״פ שאינה ביכורים אינה נאכלת אלא בטהרה: ומה שכתב ואין מעטרין את הביכורים וכו׳. שם (משנה ט) וכר״ע מחבירו:

יט כיצד מפרישין וכו׳ עד הרי אלו ביכורים. משנה בפרק ג׳ (משנה א): ומה שכתב ואע״פ שעדיין לא בשלו כל צרכן וכו׳. שם בירושלמי: לא הפרישם במחובר וכו׳. ומ״ש ואם נטמאו הפירות כולם וכו׳ נראה דיליף לה מדתנן בפ״ב דביכורים (משנה ה) גבי תר״מ שוה לביכורים ניטלת מן הטהור על הטמא כביכורים משמע אם הכל טמא לא: ומ״ש וכן יראה לי שהביכורים [שנטמאו] אינו מסיק בהם התנור וכו׳. יש לתמוה למה תלה הדבר בירא״ה לי שזה פשוט בפרק הערל (דף ע״ג) וגם בירושלמי בפ״ב דבכורים (הלכה א׳) ואפשר שמה שכתב יראה לי אינו לענין הדין אלא לענין הטעם שנתן מפני שהם כקדשי מקדש דאע״ג דהתם מייתי לה מלא ביערתי ממנו בטמא ההוא במעשר הוא דכתיב והגמ׳ קיצר במובן:

המפריש

*[כגירסת הירוש׳ וכן העתיק התי״ט ותימה עליו שלא כתב שינוי הגירסאות כדרכו ובבבלי כתוב כגירסת רש״י]:

*[יש שם בפירוש המשנה ט״ס שכתב שם מן העכו״ם מביא בכורים וצ״ל מן העכו״ם לא יביא בכורים]:

רדב״ז (מב״י)

יכול לומר אשר נתת לי ולא קרינן ביה אדמתך שהרי אין לו אלא מה שכתב ואע״ם שאין לו אלא אילנות ה״פ שלא קנה הקרקע לאוקומי ביה היותא ולמשמש ביה פירי אלא לצורך האילנות דוקא ואפי׳ בכה״ג קרינן ביה שפיר בכורי אדמתך ואשר נתת לי ה׳ וזה מבואר בדברי רבינו ולא היה כדאי לכשיג עליו. ודין קונה שני אילנות כתב רבינו בפ״ד גבי כל הנך דמביא ואינו קורא: קנה אילן אחד וקרקעו וכו׳. שם במשנה הקונה שלשה אילנות בתוך של חבירו מביא וקורא ר״מ אומר אפי׳ שנים קנה אילן וקרקעו מביא וקורא וריש<u>א</u> איירי בקונה שתם קנה קרקע ואפי׳ רבנן דפליגי עליה דר״מ בקונה שני אילנות מודו בשלשה דקנה קרקע ולהכי איצטריך דלא תימא הא דפליגי בשני אילנות להודיעך כחו דרבי מאיר דאפי׳ בשנים מביא וקורא קמ״ל הך מהני׳ דבשנים דוקא פליגי כדכתיבנא לעיל:

יד הלוקח פירות תלושין וכו׳. גרסינן בירושלמי פ״ק מעתה אפי׳ חיטין כן אנו אומרים הלוקח מן השוק מביא בכורים ותמיהא מילתא טובא והלא התורה אמרה בכורי אדמתך אשר תביא מארצך והקונה מן השוק אין לו אדמה אלא ע״כ איירי כגון דחזר וקנה הקרקע ואע״ג דבשעת קניתן היה פטור כיון דבשעת הבאתן יש לו קרקע מביא וקורא והם דברי רבינו: מכר לו פירות חוץ מן הקרקע וכו׳. שם פשיטא הדא מילתא מכר לו פירות ושייר לו הקרקע המוכר אין יכול להביא שאין לו פירות חזר ולקחה ממנו כשמעינה מן הדא וכו׳ ואע״ג דבשעה שמכר את הפירות היה פטור וליהוי כקונה מן השוק קמ״ל כיון שחזר וקנה את הפירות ויש לו קרקע קרינן ביה שפיר בכורי אדמתך ומביא וקורא:

טו המוכר שדהו לעכו״ם וכו׳. זה מבואר שאין קנין לעכו״ם להפקיע מן המעשרות וכן כתב פ״ק דתרומות עכו״ם שקנה קרקע בא״י לא הפקיעה מן המצות אלא הרי היא בקדושתה לפיכך אם חזר ישראל ולקחה ממנו אינה ככיבוש יחיד וכו׳. וכתב הראב״ד אעפ״י שבכרו ברשות העכו״ם שלא תאמר כיון שבכרו ברשות העכו״ם כבר נפטרו וכן דעת רבינו דכיון שלא נפקעה בהיותה ביד העכו״ם הואיל וחזר ולקחה ממנו הוי כאילו גדל הכל ברשות ישראל:

טז אשרה שביטלה וכו׳. אע״ג שחכטו פירות אחר שנתבטלה אין מביאין ממנה בכורים משום דמאיס ואמרינן לענין קרבן מן הגאן להוציא את הנעבד וזהו שכתב רבינו שהבכורים כקדשי מקדש:

יז הבכורים אין להם שיעור וכו׳. במשנה ב׳ פרק ב׳ ותנן ברים פאה אלו דברים שאין להם שיעור הפאה והבכורים וכו׳ ותנן אין פוחתין לפאה אחד מששים והכי [illegible] בירושלמי תני בכורים אחד מששים:

והרוצה לעשות את כל שדהו וכו׳. ירושלמי ברים פאה אמר רבי יוסי הרוצה לעשות כל שדהו בכורים עושה ואין אדם עושה כל שדהו תרומה ובפרק ב׳ דבכורים מייתי לה מקרא דכתיב (יחזקאל מ״ד) וראשית כל בכורי כל:

יח הפריש בכוריו וחזר והוסיף עליהן וכו׳. פרק בתרא אימתי אמרו תוספת הבכורים כבכורים בזמן שהיא באה מן הארץ ואם אינה באה מן הארץ אינה כבכורים. ופי׳ רבינו שהארץ היא ארץ ישראל ומעבר לירדן נקראת אינה באה מן הארץ ואע״פ שמביאין משם הבכורים התוספת אינה כבכורים ועיטור הבכורים היינו שמיפים אותם בפירות אחרות ופסק כרבי עקיבא דאמר אין מעטרין את הבכורים אלא משבעת המינים מין בשאינו מינו והכי תנן תוספת הבכורים מין במינו ועיטור הבכורים מין בשאינו מינו תוספת הבכורים נאכלת בטהרה ולתוספת של ארץ ישראל לא איצטריך דהא תנן תוספת הבכורים כבכורים אלא ודאי לאותן הבאין מעבר לירדן או מסוריא איצטריך דאע״ג דאין התוספת כבכורים מ״מ צריך לאכלו בטהרה: ואין מעטרין וכו׳. היינו כרבי עקיבא ודוקא ממין בשאינו מינו אבל במינו לא נקרא עיטור אלא תוספת. ומ״ש בכל מקום, בין הבאים מא״י או הבאים מעבר לירדן ומסוריא אע״ג דאין חיובן אלא מדבריהם אין מעטרין אותן אלא משבעת המינין ואין חילוק בין תוספת לעיטור אלא שהתוספת פטורה מן הדמאי ועיטור הבכורים חייב בדמאי והכי איתא במתניתין:

יט כיצד מפרישין את הבכורים וכו׳. שם במשנה כלשון רבינו ופסק כת״ק דאמר אין צריך לחזור ולקרות להם שם אחר שנתלשו: ואם נטמאו הפירות כולם וכו׳. שם במשנה תרומת מעשר שוה לבכורים בשתי דרכים ולתרומה בשתי דרכים ניטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף כבכורים ואוסרת את הגורן ויש לה שיעור כתרומה ואם אין לו פירות אחרות וכו׳. זו סברא נכונה שאין מפרישין לאיבוד: ויראה לי שהבכורים שנטמאו כו׳. וכתב רבינו מפני שהם כקדשי מקדש דהא בתרומה נמי אי לאו משום דכתיב ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה לך להסיקה תחת תבשילך הוה אמינא דלא יסיקנה תחת תבשילו והיכא דאיתמר איתמר והיכא דלא איתמר לא איתמר. ולא הוצרך רבינו לתת טעם מפני שהם כקדשי מקדש אלא משום דקראם הכתוב תרומה דכתיב ותרומת ידך ואמרי׳ אלו הבכורים

המפריש

משנה למלך

יט כיצד מפרישין הבכורים וכו׳. ז״ל רש״י פרשת כי תבא מראשית אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה כורך עליה גמי לסימן ואומר ה״ז בכורים. וכתב הרא״ם פי׳ אע״פ שכשהם באילנותיהן מחוברים עדיין הם פגין ולא נתבשלו כל צרכם ואין שם פרי עליהן אם קרא להם שם א״צ לקרות עליהם שם אחר כשנתלשו ע״כ. והקשה לי מלתא דהא בירושלמי פ״ג דבכורים אמרי׳ דטעמא דרבנן דאמרי דא״צ לקרות להם שם אחר שנתלשו הוי מדכתיב ועתה הנה הבאתי מראשית פרי האדמה בשעת הבאה פרי הא בשעת הפרשה אפילו בוסר אפי׳ פגין ומדברי הרא״ם משמע דממראשית מפק ליה. עוד כתב הרא״ם על מ״ש רש״י דבש הוא דבש תמרים וז״ל לא דבש דבורים שכל המקרא של אר תנה ובעירה וכו׳ בשבח פירות הארץ קמיירי ודבש דבורים לאו מפירות הארץ הוא ע״כ ותמיהא לי דה בירושלמי

טמאה מפני שהן כקדשי מקדש: **כ** המפריש בכוריו ונמקו או נבזזו או אבדו או שנגנבו או שנטמאו חייב להפריש אחרים תחתיהם שנאמר תביא בית יי' אלהיך מלמד שהוא חייב באחריותן עד שיביאם להר הבית: **כא** המפריש בכוריו להעלותן בידו לירושלים לא ישלחם ביד שליח. ואם לקטן מתחלה על מנת לשלחם ביד שליח ה"ז מותר לשלחם:

פרק שלישי

א הבכורים נותנין [אותן] לאנשי משמר והן מחלקים אותן ביניהן כקדשי המקדש. וכבר בארנו שהן קרויין תרומה. ולפיכך זר שאכל בכורים בכל מקום חייב מיתה בידי שמים והוא שיאכלם מאחר שנכנסו לחומת ירושלים: **ב** היו מקצתן בפנים ומקצתן בחוץ. זה שבפנים חייבין עליו מיתה והרי הוא הקדש לכל דבריו. וזה שבחוץ הרי הוא חולין לכל דבריו: **ג** כהן שאכל בכורים חוץ לירושלים מאחר שנכנסו לפנים מן החומה לוקה מן התורה שנאמר לא תוכל לאכול בשעריך וגו' ותרומת ידך והם הבכורים כמו שבארנו בהלכות תרומה. וכן אם אכלן הכהן בירושלים קודם הנחה בעזרה לוקה מן התורה כמי שאכלן בחוץ לפי שהן טעונין הנחה בעזרה שנאמר והנחתו לפני מזבח יי' אלהיך: **ד** ומשיניחם המביאם בעזרה הותרו לכהן ואע"פ שעדיין לא התודה עליהן שאין הקריאה מעכבת אכילתן. ובכורים שיצאו חוץ למחיצתן וחזרו מותרין באכילה: **ה** אכילת בכורים כאכילת תרומה לכל דבריו. יתר בבכורים שהן אסורין לאונן וטעונין הבאת מקום. וכהן טהור שאכל בכורים טמאים לוקה כשם שלוקה ישראל טהור שאכל מעשר שני שנטמא מה שאין כן בתרומה: **ו** ומניין שהבכורים אסורין לאונן שהרי נאמר בהן ושמחת בכל הטוב מכלל שהוא חייב לאוכלן בשמחה לא באנינות. והאוכלן באנינות מכין אותו מכת מרדות: **ז** הבכורים טעונין כלי שנאמר ושמת בטנא. ומצוה מן המובחר להביא כל מין ומין בכלי בפני עצמו. ואם הביאם בכלי אחד יצא. ולא יביאם בערבוב אלא שעורים מלמטה וחטים על גביהן וזיתים על גביהן ותמרים על גביהן ורמונים על גביהן ותאנים למעלה מן *הכלי. ויהיה

א סמג לאוין רס"ד: ב סמ"ג עשין קל"ש:

*[כן הוא במשנה]: *[פי' מן הכל וכן נ"ל שהיא הגירסא הנכונה שכן כתוב בתוספתא תאנים למעלה מכולן]:

רדב"ז

כ המפריש בכוריו ונמקו וכו'. שם במשנה הפריש בכוריו נבזזו וכו' מביא אחרים תחתיהם ואינו קורא והשניים אינם חייבים עליהם חומש נטמאו בעזרה נופץ ואינו קורא ומניין שהוא חייב באחריותם עד שיביאם להר הבית שנאמר ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך. הא למדת שאם נטמאו חוץ לעזרה מביאים אחרים תחתיהם אבל אם נטמאו בעזרה פטור מלהביא אחרים שהרי קיים תביא בית ה' אלהיך:

כא המפריש בכוריו להעלותם בידו וכו'. ירושלמי פ"ק שליח רבי יוסי ר"ל בשם רבי יוחנן כשלקטם לשולחם ביד אחר אבל להביאם הוא לא ישלחם ביד אחר:

פ"ג א הבכורים ניתנים לאנשי משמר וכו'. במשנה פרק ג' הגוזלות שעל גבי הסלים עולות ומה שבידם ניתנין לכהנים כלומר הפירות שבידם לכהנים של אותו משמר ותניא רבי יוסי אומר לא היו נותנין הגוזלות ע"ג הסלים שלא יכבלו הבכורים אלא תולין אותם חוץ לסלים:

ולפיכך זר שאכל בכורים בכ"מ וכו'. במשנה פרק ב' התרומה והבכורים חייבים עליהם מיתה וחומש ואסורים לזרים כלומר אפילו פחות מכשיעור והם נכסי כהן ועולין באחד ומאה וטעונים רחיצת ידים והערב שמש הרי אלו בתרומה ובכורים משא"כ במעשר. הא דתניא בתוספתא חומר בתרומה משא"כ מעשר שני ובכורים שהתרומה אינה נטלת אלא מן המוקף וכו' וחייבין עליה חומש וכו' ומשמע בכורים אין בהם חומש. וי"ל דהתם איירי קריאה שם בעלמא קודם שהביאן לעזרה אבל הכא דמיחייב עליהם חומש להר שבאו לעזרה אכיל קודם קריאה ותנופה ואמרי' עלה בפרק הערל ותרומת ידך אלו הבכורים וכיון שהם טעונים הבאת מקום לא מתחייב על אכילתם עד שיכנסו למקום:

ג כהן שאכל בכורים וכו'. פרק אלו הן הלוקין (דף יז) אמר רבא א"ר יצחק בכורים מאימתי מחייבין עליהן משיראו פני הבית אמן כי האי תנא דתניא רבי אליעזר אומר בכורים מקצתן בחוץ ומקצתן בפנים שבחוץ הרי הן כחולין ושבפנים הרי הם כהקדש לכל דבריהם אמר רב ששת בכורים הנחה מעכבת בהם קריאה אין מעכבת בהם והא דאמרינן משיראו פני הבית היינו לענין זר האוכלן והא דאמרי' הנחה מעכבת בהם היינו לענין כהן שאכלן בתוך ירושלים והרי הוא בכלל לא תוכל לאכול בשעריך כיון שהנחה מעכבת בהן. והטעם משנה עליהם הכתוב והניחו לפני ה' וגו' והנחתו לפני וגו': **ד ובכורים שיצאו חוץ למחיצתן וכו'.** לפי שאינם כקדשים ליפסל ביוצא:

ה אכילת בכורים כאכילת תרומה וכו'. שם במשנה יש במעשר ובכורים משא"כ בתרומה שהמעשר והבכורים טעונין הבאת מקום וטעונין וידוי ואסורים לאונן. וא"ת תרומה נמי מתודה עליה דכתיב וגם נתתיו ללוי ואמרי' זו תרומה, וי"ל הא דקתני הכא שאין התרומה טעונה וידוי היינו היכא דאין לו אלא תרומה לבד אבל מעשר ובכורים טעונין וידוי אע"ג דאין לו אלא מעשר לבדו או בכורים לבדם וכדאיתא בירושלמי פ"ב: **וכהן טהור שאכל בכורים טמאים לוקה** וכהן טהור שאכל תרומה טמאה אינו לוקה והוא בעשה שנאמר ואחר יבא מן הקדשים מדבר שהוא בקדושתו הוא שיאכל כשיטהר אבל דבר טמא לא יאכל אע"פ שיטהר ולאו הבא מכלל עשה הוא ואיתא נמי בירושלמי פ"ב וא"ת אמאי לא תני לה בכלל הדברים שיש במעשר ובכורים ואינן בתרומה, וי"ל דלא תני אלא הדברים הנוהגים בהיתר והתרומה אע"פ שאין בה איסור לאו יש בה איסור עשה:

ומניין שהבכורים אסורין לאונן וכו'. שם בירושלמי ואסורים לאונן דכתיב לא אכלתי באוני ממנו עד כדון מעשר בכורים מנין כיי דאמר רבי יעקב בר אחא בשם רבי אלעזר הקדש העליון במשמע. ואיכא למידק כיון דקדש העליון במשמע אמאי לא לקי אם אכלן באנינות כי היכי דלקי על הטומאה ועל אנינות דמעשר דאמרינן בפרק הערל דאיתקוש בכורים למעשר. וי"ל דאיתקש למעשר לענין שאר הדברים אבל לא לענין מלקות כיון שגלה הכתוב שנאמר בבכורים ושמחת בכל הטוב ולפיכך נאסרו לאונן תדע דתנא דמתניתין לא השוה המעשר והבכורים אלא לענין איסור דתנן ואסורין לזרים ורבי שמעון מתיר. ועדיין צריך תלמוד:

ז הבכורים טעונים כלי וכו'. בספרי איתא ותנן נמי אפי' אגריפס המלך נוטל הסל על כתפו ותנן נמי שהגוזלות שע"ג הסלים היו עולות: **ומצוה מן המובחר וכו'.** תוספתא פרק

כסף משנה

כ המפריש בכוריו ונמקו וכו'. משנה פ"ק דביכורים (משנה ח):

כא המפריש בכוריו להעלותן בידו וכו'. ירושלמי פ"ק דבכורים הלכה ו':

פ"ג א הבכורים נותנים אותן לאנשי משמר וכו'. משנה בסוף ביכורים (משנה יב): וכבר ביארנו שהם קרויים תרומה וכו'. משנה רפ"ב דביכורים (משנה א) התרומה והביכורים חייבים עליהם מיתה וחומש ומייתי לה בפרק הערל (דף ע"ג): ומה שכתב והוא שיאכלם מאחר שנכנסו לחומת ירושלים. בפרק אלו הן הלוקין (דף י"ח י"ט) בכורים מאימתי חייבים עליהם משיראו פני הבית וכתב רבינו בספר המצות שלו בסימן קמ"א דמשיראה פני הבית היינו משהגיע לפנים מחומת ירושלים וכן נראה מדבריו עוד שם בסימן קל"ט והטעם לומר דמשיכנסו לפנים מהחומה אז רואים פני הבתים שבעיר ודייקא דנקט משיראו ולא נקט עד שיראו וכן משמע מסא דר"ש שאכתוב דיליף בכורים ממעשר במכ"ש ואם איתא שאינם שוים היכא למיפרך:

ב היו מקצתן בפנים ומקצתן בחוץ וכו'. פרק אלו הן הלוקין (שם):

ג כהן שאכל בכורים חוץ לירושלים וכו'. שם עלה י"ז ותרומת ידך אלו הבכורים אמר ר"ש מה בא זה ללמדנו אם לאוכלן חוץ לחומה ק"ו ממעשר הקל ומה מעשר הקל האוכלו חוץ לחומה לוקה בכורים לא כ"ש הא לא בא הכתוב אלא לאוכל בכורים עד שלא קרא עליהם ולפי שאין עונשין מן הדין כתב רבינו שלוקה מדכתיב לא תוכל לאכול בשעריך: **וכן אם אכלם הכהן וכו'.** שם אהא דתנן גבי אלו הן הלוקין האוכל בכורים עד שלא קרא עליהם אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן זו דברי ר"ע סתימתאה אבל חכמים אומרים בכורים הנחה מעכבת בהם קריאה אינה מעכבת בהם ומשמע התם דהלכה כחכמים: **ד ומ"ש בכורים שיצאו חוץ למחיצתן וחזרו מותרים באכילה.** בר"פ בהמה המקשה חולין (דף ס"ד):

ה אכילת בכורים וכו' שהן אסורים לאונן וטעונין הבאת מקום. משנה בפרק שני דביכורים (משנה ב) ומייתי לה בפרק הערל (דף פ"ג): וכהן טהור שאכל ביכורים טמאים לוקה וכו': ומניין שהביכורים אסורים לאונן וכו'. בפרק כל שעה (דף לו): ומה שכתב מכין אותו מכת מרדות. כלומר אבל לא מלקות מפני שהוא לאו הבא מכלל עשה:

ז הבכורים טעונים כלי שני וכו'. נראה דתיבת שני ט"ס היא וצריך למוחקה ואם נפסך לקיימה היינו לומר שלא יביאם בכלי שהביאם מן השדה לבית אלא ישימם בכלי אחד ויוליכם ויליף מדכתיב ושמת בטנא והלכת והראשון נראה יותר וכ"נ מדברי רבינו בסוף הפרק גבי שהביכורים טעונים ז' דברים הבאת מקום וכלי ולא כתב כלי שני. ומ"ש ומצוה מן המובחר להביא כל מין ומין בכלי בפני עצמו תוספתא פ"ב דביכורים מצוה להביאה בז' כלים ואם הביאם בכלי אחד יצא פירוש בז' כלים כשהם ז' מינים. ומה שכתב ולא יביאם וכו' עד אשכולות של ענבים מחוץ. תוספתא בסוף ביכורים:

הביאם

משנה למלך

פ"ג ג כהן שאכל בכורים כו'. כתב מרן ולפי שאין עונשין מן הדין כו' ועיין מ"ש הרב לח"מ בפ"א מה' בכורות ד"ה כהן יע"ש:

ד שאין הקריאה מעכבת אכילתן. יש להסתפק באלם אם הקריאה מעכבת דאפשר דדוקא במי שראוי לקרות אין הקריאה מעכבת אבל במי שאינו ראוי מעכבת וכדר' זירא דאמר כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו ודוגמא לזה אמרינן בפרק

מי פ"ק דבכורים איתא הכי ודבש אלו התמרים יכול דבש משש ר' תנחומא בשם ריב"א כתיב הדבר הרבו בני ישראל ראשית דגן תירוש ויצהר ודבש ודבש חייב במעשרות אלא אלו התמרים וייבין במעשרות משמע דאי לאו קרא דוכפרוץ הדבר וגו' הו"א דדבש דכתיב בקרא הוא דבש דבורים דאינו מפירות כארץ הו"א דס"ק ארץ שנשתבחה בה חטה ושעורה משובחים וגם דבש דבורים משובחת וצ"ע:

ויהיה דבר אחד מפסיק בין מין ומין כגון הוצין וחלף או עלין וכיוצא בהן ומקיף לתאנים אשכולות של ענבים מבחוץ: **ח** הביאם בכלי מתכות נוטל הכהן הבכורים וחוזר הכלי לבעליו. ואם הביאם בכלי ערבה וחלף וכיוצא בהן הרי הבכורים והסלים לכהנים. ואם נטמאו הבכורים אין הסלים לכהנים: **ט** כשהיו מביאין את הבכורים היו מביאין בידם תורין ובני יונה. וכן היו תולין מצידי הסלים תורין ובני יונה כדי לעטר את הבכורים. *אלו שעם הסלים היו קרבים עולות ואלו שבידיהן היו ניתנין לכהנים: **י** מצות עשה להתודות במקדש על הבכורים בשעה שמביאם. מתחיל וקורא הגדתי היום לה׳ אלהיך כי באתי אל הארץ וגו׳ ארמי אובד אבי עד שיגמור כל הפרשה עד אשר נתת לי ה׳. ואין קורין אותה אלא בלשון הקדש שנאמר וענית ואמרת בלשון הזאת: **יא** בראשונה כל מי שהיה יודע לקרות קורא וכל מי שאינו יודע לקרות מקרין אותו. נמנעו אלו שאין יודעין לקרות מלהביא כדי שלא יכלמו. התקינו ב״ד שיהיו מקרין את מי שהוא יודע כמי שאינו יודע: **יב** המביא את הבכורים יש לו רשות ליתנם לעבדו וקרובו בכל הדרך עד שמגיע להר הבית. הגיע להר הבית נוטל הסל על כתיפו הוא בעצמו. ואפילו היה מלך גדול שבישראל ונכנס עד שמגיע לעזרה וקורא ועודהו הסל על כתיפו הגדתי היום לה׳ אלהיך וגו׳. ומוריד הסל מעל כתיפו ואוחזו בשפתיו והכהן מניח ידו תחתיו ומניף וקורא ארמי אובד אבי וירד מצרימה וגו׳ עד שגומר כל הפרשה ומניחו בצד המזבח בקרן דרומית מערבית בדרומה של קרן וישתחוה ויצא. ומניין שהן טעונין תנופה שנאמר ולקח הכהן הטנא מידך לרבות את הבכורים לתנופה. וכשם שטעונין תנופה כך טעונין קרבן שלמים [*ושיר] שנאמר בהן ושמחת בכל הטוב וברגלים אומר ושמחת בחגך מה שמחת החג בשלמים אף כאן בשלמים. ואין הקרבן מעכבת: **יג** ואימתי קורין בשיר עליהן. משיגיעו לעזרה הלוים היו מתחילין וקורין ארוממך ה׳ כי דליתני: **יד** הבכורים טעונים לינה. כיצד הביא בכוריו למקדש וקרא והקריב שלמיו לא יצא באותו היום מירושלים לחזור למקומו אלא ילין שם ויחזור למחר לעירו שנאמר ופנית בבקר והלכת לאהליך. כל פונות שאתה פונה מן המקדש לכשתבוא לו לא יהיו אלא בבקר. נמצאת אומר שהבכורים טעונין שבעה דברים. הבאת מקום. וכלי. קריאה. וקרבן. ושיר. ותנופה. ולינה:

פרק רביעי

א כל המביא בכורים טעון קרבן ושיר ותנופה ולינה אבל הוידוי אינו שוה בכל. לפי שיש שחייבין להביא בכו[רים] ואינן קורין עליהם: **ב** ואלו מביאין ולא קורין. האשה והטומטום והאנדרוגינוס לפי שהן ספק א[יש] ואינן

השגת הראב״ד

*אלו שעם הסלים היו קרבין עולות. א״א אומר אני מה שבידם ניתנים לכהנים על ספירות הוא אומר כמשנה אבל גוזלות אין בידם כי אם אותן שעם הסלים:

כסף משנה

ח הביאם בכלי מתכות וכו׳ עד והסלים לכהנים. משנה פ״ג דביכורים (משנה ח): ומ״ש ואם נטמאו הביכורים אין הסלים לכהנים. יש לתמוה דבירושלמי פ״ק דביכורים (הלכה ה׳) אמרינן איפכא ויליף לה מדכתיב ולקח הכהן הטנא מידך כלומר שאינו לוקח אלא הטנא וכך היא גירסת ר״ש והרא״ש אבל רבינו נוטה אין הסלים לכהנים ולפי זה יליף מדכתיב הטנא משמע הטנא הנזכר עם הביכורים כשהם ראויים:

ט כשהיו מביאים הביכורים וכו׳. משנה בפ״ג דביכורים (משנה ה) הגוזלות שע״ג הסלים היו עולות ומה שבידם ניתנים לכהנים ומפרש רבינו דהכי קאמר הגוזלות שבידם ניתנים לכהנים: והראב״ד כתב אומר אני מה שבידם וכו׳ כלומר שהוא מפרש דמה שבידם היינו הביכורים עצמם ופשטא דליפנא משמע כדברי רבינו. וכתב רבינו וכן היו תולים מצד הסלים כר׳ יוסי דאמר הכי בתוספ׳ וסבר רבינו דלאו לאיפלוגי אתא אלא לפרושי דע״ג הסלים דתנן לא על גביהם ממש היו כדי שלא יטנפו את הפירות:

י מצות עשה להתודות במקדש וכו׳. מבואר במקרא ובמשנה פ״ג דביכורים. ומ״ש ואין קורין אותה אלא בלשון הקדש. משנה ר״פ אלו נאמרים (דף ל״ב). ומ״ש שנאמר וענית ואמרת וכו׳. יש קיצור בלשון רבינו דהתם במתניתין מייתי לה מדכתיב הכא וענית ולהלן הוא אומר וענו הלוים ואמרו מה להלן בלשון הקדש אף כאן בלשון הקדש:

יא בראשונה כל מי שהיה יודע לקרות וכו׳. משנה פ״ג דביכורים (מ״ז):

יב המביא בכורים יש לו רשות וכו׳. תוספתא פ״ב דביכורים. ומה שכתב הגיע להר הבית וכו׳ עד מניחו בצד המזבח. משנה ו׳ פ״ג. ומ״ש בקרן דרומית מערבית בדרומה של קרן. שם בירושלמי: ומניין שהם טעונים תנופה וכו׳. בפרק כל המנחות (דף ס״א) ויליף מדכתיב הכא מידך וכתיב התם ידיו תביאנה. ומה שכתב וכיון שטעונים תנופה כך טעונים קרבן שלמים וכו׳. במשנה פ״ב (משנה ד) טעונים קרבן ושיר ותנופה ולינה ובירושלמי (הלכה ג׳) טעונים קרבן נאמר כאן שמחה ונאמר להלן שמחה מה שמחה שנאמר להלן שלמים אף כאן שלמים ותיבת וכיון שכתובה בספרי רבינו אינו נוחה לי שאין הקרבן תלוי בתנופה. ומ״ש ואין הקרבן מעכב טעמו מדאמרינן שם בירושלמי גבי טעונים לינה דכתיב ופנית בבקר הא כל הפונות שאתה פונה לא יהיו אלא בבקר אמר ר׳ יונה הדא דתימא כשאין עמהם קרבן אבל יש עמהם קרבן בלא כך טעון לינה מחמת הקרבן נראה בהדיא שאין הקרבן מעכב. ומה שכתב רבינו לקמן בסמוך הביא בכוריו למקדש וקרא והקריב שלמים לא יצא באותו היום לאו למימרא דהכי בעינן אלא רבינו סידרא דמילתא לכתחלה נקט ואם לא הביא קרבן טעון לינה משום ביכורים כמו שנתבאר:

יג ואימתי קורין בשיר עליהם וכו׳. משנה פ״ג דביכורים (משנה ד):

פ״ד א ב כל המביא ביכורים וכו׳ ומה שכתב ואלו מביאים ולא קורין וכו׳. משנה

רדב״ז (מכ״י)

פרק שני כלשון רבינו: **ח** הביאם בכלי מתכות וכו׳. משנה פרק גתרא השלישי... מביאים בכוריהם בקלתות של כסף וזהב והעניים מביאים אותם בכלי נצרים של ערבה קלופה והבכורים והסלים ניתנים לכהנים ועלה אמרינן מנא הא מילתא דאמרי אינשי בתר עניא אזלא עניותא דתנן בעניים והסלים והבכורים ניתנין לכהנים:

ואם נטמאו הבכורים וכו׳. היינו דתנן נטמאו בעזרה נופץ ואינו קורא כלומר נופץ הבכורים בעזרה:

ט כשהיו מביאין הבכורים וכו׳. משנה כהבתיה למעלה הגוזלות שע״ג הסלים היו עולות ומה שבידם ניתנים לכהנים משמע שהיו מביאין מקצת הגוזלות תלוים בצד הסלים שלא לטנף את הבכורים וקצתם היו מביאים בידם ואותם שבידם ניתנים לכהנים דאילו הבכורים שבתוך הסלים פשיטא שהיו לכהנים אנפי משמר ולא היה צריך להשמיענו דתנן בסמוך והבכורים ניתנין לכהנים ותו היכי קרי לבכורים מה שבידם וכי לא היה יותר קצר והבכורים לכהנים ותו הגוזלות שע״ג הסלים משמע דאיכא גוזלות אחריני. והפעם שאותם התלוים בסלים היו מעטרים את הבכורים ולפיכך היו עולות אבל אותם שבידם היו דורון לכהנים. וזה פי׳ נכון במשנה יותר מזולתו:

י מצות עשה להתודות וכו׳. שנאמר וענית ואמרת לפני ה׳ אלהיך וכו׳. ובמשנה עודהו הסל על כתפו קורא מהגדתי היום לה׳ אלהיך עד שגומר כל הפרשה: ואין קורין אותה אלא בלשון הקדש. הכי איתא בפרק אלו נאמרין בסוטה (דף לב):

יא בראשונה כל מי שיודע לקרות וכו׳. משנה פ״ג כלשון רבינו:

יב המביא את הבכורים וכו׳. שם במשנה אפי׳ אגריפס המלך נוטל הסל על כתפו עד שמגיע לעזרה והיינו דכתיב ולקח הכהן הטנא מידך: וקורא ועודהו הסל על כתפו וכו׳. שם במשנה מוריד הסל מעל כתפו ואוחזו בשפתותיו וכהן מניח ידו תחתיו ומניף וקורא מארמי אובד אבי עד שהוא גומר כל הפרשה ומניחו בצד המזבח והשתחוה ויצא והיינו דכתיב והניחו לפני ה׳ יכול במערב המזבח ת״ל אל פני המזבח אי לפני המזבח יכול בדרום ת״ל לפני ה׳ הא כיצד מגישה על קרן דרומית מערבית ומניחה בדרומה של קרן שמעי׳ ממתני׳ שידי הכהן היו תחת הסל בשעת התנופה ולא תחת ידי הבעלים דא״כ לא היה צריך לאחוז בשפתותיו. תו שמעי׳ שלא היתה אלא תנופה אחת: וכשם שטעונין תנופה וכו׳. שם במשנה והשור הולך לפניהם וקרניו מצופות זהב ועטרה של זית בראשו והשור היה לשלמים עוד שם הגיע לעזרה ודברו הלוים בשיר ארוממך ה׳ כי דליתני ולא שמחת אויבי לי:

יד הבכורים טעונים לינה. משנה פ״ב בבכורים מה שאין בתרומה ומעשר שהבכורים נקנין במחובר לקרקע ועושה אדם כל שדהו בכורים וחייב באחריותן וטעונין קרבן ושיר ותנופה ולינה וכולהו יליף להו בירושלמי מקראי עלה דמתניתין ולא שלא הביא עמהם קרבן טעונים שיר ותנופה ולינה שהרי אין הקרבן מעכב והכי מפרש בירושלמי: נמצאת אומר וכו׳. וכולהו לעכב בר מקרבן ושיר דלא כתיב בקרא בהדיא ולא אחר הכל הוא:

פ״ד א כל המביא בכורים וכו׳. משנה יש מביאין בכורים וקוראין מביאין ולא קוראין ויש שאינם מביאין וכו׳:

ב ואלו מביאין ולא קורין וכו׳. שם במשנה האנדרוגינוס...

א כמג עשין ק״מ: *[כתוב בירושלמי (פ״ב ה״ג) ושיר נאמר כאן שיר ונאמר להלן והנך להם כשיר עגבים] *(המפרשים נדחקו בפירוש הירושלמי. ובאמת ש״ס שם. וכצ״ל ושיר נאמר כאן בכל הטוב ונאמר להלן (יחזקאל לג) והנך להם כשיר עגבים גו׳ ומטיב נגן. וע׳ ערכין דף י״א המגיהים)

משנה למלך

מקום תלינה (דף ק״ד) דאע״ג דקריאה לא מעכבא הלכה ... אליבא דר׳ זירא דאיכא טובא דמביאים ואינם קורין... דקרא ... ולא ... ... גבי קמצים ... כדאיתא בפרק הספינה (דף פ״א) ואע״ג חיוב קריאה אבל באלו שאין עליו חיוב קריאה אלא דפומיה כתיב ... דקריאה מעכבא ...

אפוטרופוס והשליח והעבד והאשה והטומטום והאנדרוגינוס מביאין ולא קורין שאינם יכולין לומר אשר נתתה לי ה' : ג הגר מביא וקורא וכו'. שם במשנה אלו מביאין ולא קורין הגר מביא ואינו קורא שאינו יכול לומר אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו ומשנה זו אינה הלכה דגרסי' בירושלמי תני בשם רבי יהודה גר עצמו מביא וקורא מה טעם כי אב המון גוים נתתיך לשעבר היית אב לארם מכאן והילך אב לכל הגוים ריב"ל אמר הלכה כרבי יהודה אתא עובדא קומי רבי אבהו והורה כרבי יהודה כלומר לא שהיו בכורים בימיו אלא לענין מתפלל בינו לבין עצמו שיאמר אלהי אבותינו (עיין בתשובות ח"ב הנדפס מחדש דף ע"ד סי' ר"ך) : כהנים ולוים מביאים וקורין וכו' . וקמ"ל אע"ג דלא נטלו חלק בארץ אלא ישראל נתנו להם ערים לשבת ולא מצי למימר אשר נתתה לי מ"מ מגרשי הערים שלהם היו ושפיר מצי למימר אשר נתת לי כי במצות הקב"ה נתנו להם הערים ומגרשיהן :

ואינן יכולין לומר אשר נתת לי יי'. וכן האפוטרופין והעבד והשליח לפי שאינן יכולין לומר אשר נתת לי יי' : ג הגר מביא וקורא שנאמר לאברהם אב המון גוים נתתיך הרי הוא אב כל העולם כולו שנכנסין תחת כנפי שכינה. ולאברהם היתה השבועה תחלה שיירשו בניו את הארץ. וכן כהנים ולוים מביאין וקורין מפני שיש להן ערי מגרש: ד הקונה שני אילנות בתוך *[שדה] של חבירו מביא ואינו קורא לפי שהדבר ספק אם יש לו קרקע או אין לו. וכיצד עושה מקדיש אותם תחלה לבדק הבית מפני שהן ספק חולין ואין מכניסין חולין לעזרה והכהן פודה אותן מיד ההקדש ואח"כ אוכלן. ומפריש מהן תרומה ומעשר מפני שהן ספק חולין ונותן המעשרות שלהן לכהנים שמא בכורים הם ואסורין לזרים. ואינו מביא אותן בעצמו אלא משלחן ביד שליח כדי שלא תעכב אותן הקריאה מלאוכלן. שכל שאינו ראוי לקריאה מפני הספק הקריאה מעכבת בו: ה הפריש בכוריו ומכר שדהו מביא ואינו קורא. שאינו יכול לומר אשר נתת לי יי' שהרי אין לו. והלוקח אינו חייב להפריש בכורים אחרים מאותו המין שכבר הפריש ממנו המוכר ואם הפריש מביא ואינו קורא אבל ממין אחר מפריש ומביא וקורא: ו המוכר שדהו לפירות הלוקח מביא ואינו קורא שקנין פירות אינו כקנין הגוף אבל מביא אדם מנכסי אשתו בכורים וקורא אע"פ שאין לו גוף הקרקע שנאמר אשר נתן לך יי' אלהיך ולביתך. אע"פ שמתה אשתו אחר שהפריש והוא בדרך מביא וקורא: ז המוכר שדהו או שמכר אילנות וקרקען בזמן שהיובל נוהג ה"ז מביא וקורא ביובל ראשון בלבד שעדיין לא סמכה דעתו של מוכר שתחזור לו הקרקע. אבל אם חזר ומכרה ביובל שני ה"ז מביא ואינו קורא שהרי סמכה דעתו שאין לו אלא הפירות וקנין פירות אינו כקנין הגוף: ח הפריש בכורים וחלה והרי הוא מסוכן זה שראוי ליורשו מביא ואינו קורא. הפריש בכוריו ושלחן ביד אחר ומת השליח בדרך אע"פ שחזר הוא והביאן אינו קורא שנאמר ולקחת ובאת עד שתהיה לקיחה והבאה כאחת: ט הפריש בכוריו *ואבדו קודם שיגיע להר הבית והפריש אחרים תחתיהן מביא השניים ואינו קורא. לפי שאינו יכול לומר את ראשית כל פרי האדמה

לפי

*[נ"א וכן הוא בגמרא] : *[השי"ט תמה על רבינו איך השמיט נבזזו נמקו נגנבו וכולן שנויין במשנה דדלמא אבדו גריע כיון שאינן כלל . ואני אומר שאין מקום לתמיהתו דרבינו סמך על מ"ש למעלה בסוף פ"ב שכתב שם כל החילוקים השנויים במשנה ובכולן חדא מינייהו נקט] :

כסף משנה

משנה פרק קמא דביכורים : ג ומ"ש הגר מביא וקורא וכו'. שם בירושלמי איפסיקא הלכתא כרבי יהודה דאמר הכי . ומה שכתב ולאברהם היתה השבועה וכו' . כלומר אע"פ שאברהם אב לכל העולם לא נטלו הגרים חלק בארץ מפני שבתחילה קודם שנאמר לו כי אב המון גוים נתתיך היתה השבועה וכו' נמצא שלא זכה בה אלא בניו ממש :

וכן כהנים ולוים וכו'. משנה בסוף מעשר שני (משנה יד) וכרבי יוסי לענין וידוי מעשר ומינה ילפינן לבכורים :

ד הקונה שני אילנות. משנה דבכורים פ"ק (מ"ו) : ומה שכתב לפי שהדבר ספק וכו' עד מעכבת בו. בפרק הספינה (דף פ"א) :

ה הפריש ביכוריו וכו' עד מצוה וקורא. משנה פרק קמא דבכורים (מ"ז) וכת"ק :

ו המוכר שדהו לפירות וכו'. בסוף פרק השולח (דף מ"ז.) וכר"ל דאיפסקא הלכתא כוותיה : ומ"ש אבל מביא אדם מנכסי אשתו ביכורים וקורא וכו'. שם : ומ"ש אע"פ שמתה אשתו וכו'. שם :

ז המוכר שדהו וכו' עד אינו כקנין הגוף. גם זה בס"פ השולח (דף מ"ח) ופירש רבינו בה דלא כפירש"י :

ח הפריש ביכורים וכו'. ירושלמי פ"ק דביכורים ובנוסחא דידן כשהיה אביו חולה או מסוכן ורבינו גרים ומסוכן וכן מוכרח לגרוס שם :

הפריש ביכוריו ושלחן ביד אחר וכו'. בס"פ השולח (דף מ"ז) :

ט הפריש ביכוריו ואבדו וכו' עד ולא שתים. משנה פ"ק דביכורים (משנה ח) :

הביא

רדב"ז

ד הקונה שני אילנות וכו'. שם במשנה הקונה שני אילנות בתוך של חבירו מביא ואינו קורא, בפרק המוכר את הספינה (דף פ"א) אמרינן דמספקא ליה אי קנה קרקע אי לא ולפיכך מביא דדילמא קנה קרקע ואינו קורא דדילמא לא קנה קרקע :

וכיצד הוא עושה וכו'. דדילמא לא קנה קרקע והרי הם חולין ואין מביאין חולין לעזרה, וכל מה שכתב רבינו הוא בסוגיא דפרק המוכר את הספינה עלה דמתני' ואמרי' התם אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי מכדי פסוקי נינהו ליקרי אמר ליה משום דמיחזי כשיקרא רב מרשיא בריה דרב חייא אמר דילמא אתי לאפקועינהו מתרומה ומעשר :

ה הפריש בכוריו ומכר שדהו וכו'. שם במשנה פלוגתא דתנאי ופסק כת"ק דאמר מאותו המין אינו מביא ממין אחר מביא וקורא . ומפרש בירושלמי מה טעמייהו דרבנן דכתיב הגדתי היום פעם אחת הוא מגיד ולא שתי פעמים ופריך ולית ליה לרבי יהודה כן את ליה באדם אחד אבל בשני בני אדם מגיד וחוזר ומגיד והא דתנן והשני מאותו המין אינו מביא ה"פ אינו מביא וקורא ועלה פליג רבי יהודה וקאמר אף מאותו המין מביא וקורא ואע"ג דכבר הביא הראשון מאותו המין יכול השני להביא מאותו המין דהא אמרינן עושה אדם כל שדהו בכורים לפיכך הרשות בידו אם רצה להביא מביא ואינו קורא אלא דאכתי קשה דהא תנן הפריש בכוריו ומכר שדהו מביא ואינו קורא והרי אין כאן הגדה וא"כ השני יביא ויקרא שאין כאן אלא הגדה אחת ושפיר קאמר רבי יהודה וי"ל כיון שהיה ראוי להגדה אלא שאין לו קרקע הוי כאילו הגיד ושוב אין השני חוזר ומגיד :

ו המוכר שדהו לפירות וכו'. זו פלוגתא דאמוראי בפרק השולח ובכמה דוכתי ופסק כמ"ד קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי : אבל מביא אדם מנכסי אשתו וכו' אפי' שדה של נכסי מלוג ואיתא בפרק השולח היה בא בדרך ושמע שמתה אשתו ובכורי אשתו בידו מביא וקורא מתה אין לא מתה לא ה"ה דאע"ג דלא מתה ומתה איצטריכא ליה סד"א ליגזור משום דר' יוסי חנינא בארץ ושגרן ביד שליח ומת שליח בדרך מביא ואינו קורא שנאמר ולקחת והבאת עד שתהא לקיחה והבאה כאחת קמ"ל ונתבארו דברי רבינו . וא"ת דרבי יוחנן הוא דאמר קנין פירות כקנין הגוף דמי והוה לן למפסק הלכתא כרבי יוחנן לגבי ר"ל . וי"ל משום דאמר רבא קרא ומתניתא מסייע ליה לר"ל קרא דכתיב במספר שני תבואות ימכר לך מתני' דתניא בכור נוטל פי שנים בשדה המוחזקת אביו ביובל : ז המוכר שדהו או שמכר אילנות וכו'. שם אמר רב חסדא מחלוקת ביובל שני אבל ביובל ראשון דברי הכל מביא וקורא דהכתי לא סמכא דעתיה פי' כיון שעדיין לא הורגלו להחזיר שדות ביובל לא סמכא דעתיה דמוכר שתחזור ולפיכך הקונה מביא וקורא אבל ביובל שני שכבר הורגלו להחזיר שדות סמכא דעתיה והקונה אין לו אלא קנין פירות וקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי : ח הפריש בכוריו וחלה וכו'. ירושלמי פ"ק רבי אבהו בשם רבי יוחנן היורש מביא ואינו קורא מה אנן קיימין אם בחיי אביו שלוחו הוא ואם לאחר מיתת אביו שלו הן אלא כי נן קיימין כשהיה אביו חולה או מסוכן . ונראה שרבינו היה גורס כשהיה אביו חולה מסוכן דאילו חולה בעלמא שלוחו הוא : הפריש בכוריו ושלחן ביד שליח וכו'. בפרק השולח מימרא כתבתיה לעיל :

ט הפריש בכוריו ואבדו קודם שיגיע וכו'. משנה פ"ק הפריש בכוריו נבזזו נמקו נגנבו אבדו או שנטמאו מביא אחרים תחתיהם ואינו קורא והשניים אין חייבים עליהם חומש והטעם שאין לו ראשית בכורי האדמה ולא חייבה תורה חומש אלא על בכורים הראשונים שהם ראשית האדמה ואע"ג דאמרינן בירושלמי אמר רבי יוחנן אני משום יהודי אני

משנה למלך

הקונה שני אילנות (*א"ה עיין מ"ש התוס' ס' ד' אחין כוכא בטח"מ סי' כ"ח ועיין בס' בני יעקב דף קנ"ג:) והרב כנה"ג בכללים שלו כתב בשם מהרד"ך דלא אמרינן כל הראוי לבילה אלא היכא דאתמר בגמרא יע"ש) :

פ"ד ב והעבד והשליח כו'. כתב רשב"ם בפרק הספינה (דף פ"א) דאם נאמר השליח והביא לירושלים דקורין הבעלים דשלוחו של אדם כמותו וכבר חלקו עליו התוספות והרשב"א יע"ש :

הגר מביא וקורא כו'. סמוך לי דאף שיכולין לומר לאבותינו מ"מ כיון שלא נטלו חלק בארץ אינם יכולים לומר אשר נתת לי דומיא דאשה והכהנים ולוים אינן קורין אלא מפני שיש להם ערי מגרש ורבינו עצמו כתב בסוף הלכות מעשר שני דגרים אינן מתודים מפני שאין להם חלק בארץ . ועוד אני תמיה למה פסק כדברי הירושלמי מאחר דבש"ס דידן (דף י"ט) קאמר רב אסי כיון דאיתא [illegible] ולא מצי אמר [illegible] תלמודא דידן ופסק כירושלמי

ונ"ע ועיין בשו"ת שבי למורה סי' נ"ד ועיין במ"ש התוס' פרק הספינה (דף פ"א) ד"ה למעוטי דפליגי על פסק רבינו ועיין בחידושי הריטב"א והרשב"א שם . (*א"כ עיין בס' שער אפרים . ומהר"ם ן' חביב ז"ל תירץ דהחילוק הוא משום דגבי בכורים נקט קרא לישנא דלעתיד דכתיב אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו וכיון שכן יכול הגר לומר כן דאע"ג דלא נטלו חלק בארץ מ"מ לעתיד לבא יטלו הגרים נחלה בתוך בני ישראל כמבואר ביחזקאל ס"ס מ"ו והרבה קהלת פסוק כל הנחלים הולכים אל הים וטעמא דמילתא דהגרים שנתגיירו בעוד ישראל בגלות הם גירי צדק ולא דמו לאותם גרים שנתגיירו כשהיו ישראל [illegible] גבי וידוי מעשר דכתיב אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו אין הגר יכול לומר וידוי זה כיון שלא נטל חלק בארץ אלו דבריו ז"ל [illegible] (דף ל"ד) :

הפריש

לפי שאינן ראשית ואלו השניים אין חייבים עליהן חומש בבכורים: **י** *הביא בכוריו ונטמאו בעזרה נופצם שם ואינו קורא: **יא** הביא בכוריו מאחד מן המינים וקרא וחזר והביא ביכורים ממין אחר אינו קורא עליהן שנאמר הגדתי היום פעם אחת בשנה הוא מגיד ולא שתים: **יב** הפריש בכוריו ויבש המעיין או שנקצץ האילן מביא ואינו קורא לפי שזה כמי שאין לו קרקע שהרי אבדה: **יג** המביא בכורים מאחר חג הסכות ועד חנוכה אע"פ שהפרישן קודם החג מביא ואינו קורא שנאמר ושמחת בכל הטוב ואין קריאה אלא בשעת שמחה מחג השבועות עד סוף החג ושאר המביאין חוץ מאלו מביאין וקורין: **יד** הבכורים והתרומות והחלה והקרן והחומש ומתנות בהמה הם נכסי כהן. יש לו לקנות מהן עבדים וקרקעות ובהמה טמאה ובעל חוב נוטלן בחובו והאשה בכתובתה וקונה בהן ספר תורה: **טו** אע"פ שהבכורים והתרומות אסור להאכל לזרים ואע"פ שהבכורים עולין באחד ומאה כתרומה אם נתערבו בחולין בירושלים אסורין בכל שהן במינם כמעשר שני מפני שהוא מקום אכילתן עשאום כדבר שיש לו מתירין. ואע"פ שהבכורים אסורים לזרים אף בירושלים הרי הן אוסרין בכל שהן. אפילו זרע הבכורים אחר שנכנסו לירושלים הרי הגידולין אסורין ואוסרין בכל שהן אם נתערבו בירושלים. אבל הזורע בכורים קודם שיכנסו לירושלים הגידולין חולין: **טז** כיצד מעלין את הבכורים כל העיירות שבמעמד מתכנסות לעירו של מעמד כדי שלא יעלו יחידים שנאמר ברוב עם הדרת מלך. ובאים ולנים ברחובה של עיר. ולא יכנסו לבתים מפני אהל הטומאה. ובשחר הממונה אומר קומו ונעלה ציון אל יי' אלהינו. והשור הולך לפניהם וקרניו מצופין זהב ועטרה של זית בראשו להודיע שהבכורים משבעת המינין. והחליל מכה לפניהם עד שהם מגיעין קרוב לירושלים והם הולכין בכל הדרך וקורין שמחתי באומרים לי בית יי' נלך. ולא היו מהלכין *ביום אלא שתי ידות בלבד. הגיעו קרוב לירושלים שלחו לפניהם שלוחין להודיע לאנשי ירושלים ועטרו את בכוריהם ופרכסו אותן. ואם היה להם לח ויבש מראין את הלח מלמעלה. והפחות *והסגנים והגזברים יוצאין לקראתן מירושלים. לפי הבאים הם יוצאין אם באו אנשים הרבה יוצאין לקראתן רבים. ואם מעט מעט. ומשיכנסו כולן בשערי ירושלים יתחילו לקרות עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים: **יז** כל בעלי אומניות שבירושלים

*[ס"א כל היום וכן הוא בתוספתא]: *ע' תוס' יו"ט בכורים פ"ג מ"ג:

השגת הראב"ד

*הביא בכוריו ונטמאו בעזרה: א"א יניחום שם עד שירקבו או עד שיתמסמסו:

כסף משנה

הביא בכוריו ונטמאו וכו'. כתב הראב"ד הביא בכוריו ונטמאו בעזרה וכו'. א"א יניחום שם עד שירקבו או עד שיתמסמסו עכ"ל. ורבינו לישנא דמתני' נקט דקתני נופץ ופירש רבינו נוער ור"ש פירש מפזרן והראב"ד בא לומר אחר שמריקם שם מה יעשה בהם יניחם עד שירקבו או עד שיתמסמסו:

יב הפריש בכוריו ויבש המעיין וכו'. שם וכתנא קמא:

יג המביא ביכורים כו'. שם מן החג ועד חנוכה מביא ואינו קורא ובפרק כל שעה (דף ל"ו) יהיב טעמא לפי שאינו זמן שמחה. ומ"ש רבינו אע"פ שהפרישם קודם החג וכו' יש לתמוה דהא בפרק אלו הן הלוקין אמר רבי אלעזר אמר רבי הופריש הפרים ביכורים קודם לחג ועבר עליהם החג ירקבו ויהיב טעמא בגמרא משום דכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו ונ"ל שדחאה רבינו לזו מהלכה מקמי ההיא דפרק השולח (דף מ"ז:) דאמר ר"י בר חנינא בגנן ושגרן ביד שליח ומת שליח בדרך מביא ואינו קורא שנאמר ולקחת והבאת עד שתהיה לקיחה והבאה כאחד ואע"ג דבירושלמי מוקי לה בשליקטן לשלחן ע"י שליח אבל ליקטן להביאן הוא לא ישלחם ביד אחר שכל הביכורים שנראו להקריב בקריאה אינם נתרים אלא בקריאה מאחר דגמרא דידן מייתי להא דר"י בר חנינא בפרק הספינה (דף פ"א) ובפרק השולח סתמא ואי הוה סבר גמרא דידן כירושלמי לא הוה פסיק מלפלוגי בהכי וכגמרא דידן נקטינן ועוד דמתניתין דהפרים ציכוריו ואח"כ מכר שדהו ומתניתין דיבש המעיין ונקצץ האילן דמיתנו סתמא אהו כר"י בר הנינא ואע"ג דבירושלמי משני להו שינויא דחיקא הוא ולא סמכינן עליה ולפי זה מ"ש רבינו לעיל בפרק זה גבי הקונה שני אילנות שכל שאינו ראוי לקריאה מפני הספק הקריאה מעכבת בו התם שאני דמחמת ספק הוא:

יד הביכורים והתרומות וכו' שם נכסי כהן וכו'. לגבי בכורים משנה פ"ב ופ"ג דביכורים (משנה יב): והתרומות וחלה וקרן וחומש ומתנות בהמה. ברייתא פרק הזרוע עלה קל"א:

טו ואף ע"פ שהביכורים עולים באחד ומאה וכו'. משנה בפ"ב דביכורים (מ"א): ומה שכתב אם נתערבו בחולין בירושלים אסורים בכל שהן במינה וכו'. גם זה שם במשנה (משנה ב) גבי יש במעשר והביכורים מה שאין כן בתרומה ודקדק לכתוב במינם משום דאילו שלא במינם אפילו דבר שיש לו מתירין בטל כמו שכתב רבינו בפ"ק מהלכות מ"א. ומה שכתב אפילו זרע הבכורים וכו'. שם במשנה הנזכרת. ומ"ש אבל הזורע בכורים קודם שיכנסו לירושלים וכו'. משנה פרק ט' דתרומות (משנה ד) הבכורים גידוליהם חולין ובירושלמי רמי הרי משניות הללו אהדדי ומסיק הן דתימר גידוליהן אסורים איסור מחילה והן דתימר גידוליהן מותרים היתר זרות וזה מבואר כדברי רבינו:

טז ביצר מעלין את הביכורים וכו'. משנה פ"ג דביכורים (משנה ב): ומ"ש מפני אהל הטומאה. וכן מה שכתב להודיע שהביכורים משבעת המינים. וכן מה שכתב והם הולכים בכל הדרך וקורין שמחתי באומרים לי בית יי' נלך. וכן מה שכתב אם באו אנשים הרבה וכו'. וכן מ"ש ומשיכנסו כולם בשערי ירושלים יתחילו לקרות עומדות היו רגלינו וכו'. וכן מה שכתב ואומרים הללויה הללו אל בקדשו וכו'. הכל שם בירושלמי: ומה שכתב ולא היו מהלכים ביום אלא שתי ידות בלבד בתוספתא פרק ב' דביכורים לא היה מהלכים כל היום כולו אלא שתי ידות ביום. ומ"ש היה להם לח ויבש וכו'. ירושלמי שם נמוקים היה מעטרן ענבים:

לפי הבאים הם יוצאים וכו'. שם במשנה לפי כבוד הנכנסים היו יוצאים ומקשו עלה וכי יש קטן וגדול בישראל אלא אימא לפי רוב הנכנסים היו יוצאים:

יז כל בעלי אומניות וכו'. שם במשנה ואמרי' עלה א"ר יוסי בר בון בשם רב הונא בר חייא בא וראה כמה גדולים עושי מצוה יותר מתלמידי חכמים וזקנים מפני תלמידי חכמים אין בעלי אומניות עומדים ומפני עושי מצוה עומדים:

רדב"ז

אמי שונה אותה מ"מ כיון שפסק אותה רבי הלכתא היא:

י הביא בכוריו ונטמאו בעזרה וכו'. שם במשנה נטמאו בעזרה נופץ ואינו קורא ואם סיה עני שהביאה אותם בסל של ערבה נותן הסל לכהן והכי איתא בירושלמי. ופי' נופץ כמו נוער או מריק ורבינו שמשון פי' כלומר מפזרן בעזרה ואינו מתייצב שאם היו פירות לחים נמלאת העזרה מהלכלכת והפירות נדרסין ברגלי הכהנים, ויפה פירש הראב"ד ז"ל יניחום שם עד שירקבו או עד שיתמסמסו וכן דעת רבינו כיון שנכנסו בעזרה יש להם גד קדושה:

יא הביא בכוריו מאחד מן המינין וכו'. משנה שם כתנתיה למעלה ובאדם אחד כ"ע מודו דאינו מגיד אלא פעם אחת כי פליגי בשני בני אדם וקי"ל כת"ק דאמר דאפי' בשני בני אדם פעם אחת מגיד ולא שתי פעמים שאין מגידין שתי פעמים על מין אחד:

יב הפריש בכוריו ויבש המעיין וכו'. שם במשנה יבש המעיין נקצץ האילן מביא ואינו קורא מהחג ועד החנוכה מביא ואינו קורא ואמרינן בספרי אין קריאה אלא בשעת שמחה ושמחת אותה שנה ככר עברה דכתיב ושמחת בכל הטוב וכתיב ושמחת בחגך והשמחה היא משבועות ועד סוף חג הסוכות:

יד הבכורים והתרומות והחלה וכו'. שם במשנה פ"ב התרומות והבכורים חייבין עליהם מיתה וחומש ואסורין לזרים והם נכסי כהן ועולין באחד ומאה ותנן במסכת חלה כי האי גוונא והא דתנן החלה והתרופה היינו תרומה גדולה ותרומת מעשר וזהו שכתב רבינו התרומות, ומתנות כהונה היינו ראשית הגז ושדה אחוזה ופדיון הבן ופטר חמור וגזל הגר וחרמין והזרוע והלחיים והקיבה ועורות הקדשים וכל אלו חולין הם והם נכסי כהן לכל דבר והתרומה והבכורים אצטריכא ליה לפי שהם אסורים לזרים וזהו שכתב אע"פ שהתרומות והבכורים אסורים לזרים: וקונה בהם ס"ת וכו'. לא ידענא מאי קמ"ל אם קונה בהם בהמה טמאה כ"ש ס"ת וי"ל דאע"ג דכתיב כתבו לכם את השירה וכתיב וכתב לו את משנה התורה דבעינן שיכתוב משלו ממש קמ"ל דכל הכי נמי משלו הוא:

טו אע"פ שהבכורים עולין באחד ומאה וכו'. שם במשנה יש במעשר ובכורים מה שאין כן בתרומה וכו' ואוסרין כל שהן מלאכול בירושלים וגידוליהן אסורין מלאכול בירושלים אף לזרים ולבהמה וקי"ל כל דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל ומעשר שני יש לו היתר שיאכל כל התערובות בירושלים בקדושת מעשר שני הילכך לא בטיל וכן הבכורים שנתערבו בחולין נאמר לו אכול הכל בתורת בכורים וזהו שכתב רבינו עשאום כדבר שיש לו מתירין ולא הוי ממש שיש לו מתירין דהניחא אם נתערבו בחולין של כהן אבל נתערבו בחולין של ישראל אמאי לא יעלו דומיא דתרומה דלא אמרינן שימכור הכל לכהן בדמי תרומה ה"נ הוה לן למימר יעלו באחד ומאה אלא הואיל ונתערבו מעשר שני והבכורים במקום המיוחד לאכילתן עשאום כדבר שיש לו מתירין משא"כ בתרומה שאין לה מקום מיוחד לאכילתן לא עשאום ומינה דוקא שנתערבו בירושלים אבל אם נתערבו חוץ ממקום המיוחד לאכילתן עולין והוא הדין והוא הטעם בגידולין:

טז ביצר מעלין את הבכורים וכו'. שם משנה כלשון רבינו: והם הולכים בכל הדרך וכו' תניא בדרך היו אומרים שמחתי באומרים לי בית ה' נלך בירושלים היו אומרים עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים בהר הבית היו אומרים הללויה הללו אל בקדשו וגו' עד כל הנשמה תהלל יה הללויה. ולא היו מהלכין אלא שתי ידות וכו'. הכי איתא בירושלמי ואע"ג דכתיב נדעה נרדפה לדעת את ה' להדר את המצוה היו עושין כן וכדי שיתחברו מכל העיירות משום דכתיב ברב עם הדרת מלך:

משנה למלך

יב הפריש בכוריו ויבש המעיין וכו'. עיין מ"ש הרמב"ם פ"ב מה' טומאת אוכלין דין ד' ונראה שגירסתו היה יבש המעיין או שנקצץ. ועיין במ"ש מרן בפ"ח מה' ברכות דין י' והדק:

הגיעו להר הבית וכו'. שם במשנה אפי' אגריפס המלך נוטל הסל על כתיפו ונכנס עד שמגיע לעזרה דכתיב ולקח הכ[הן] הטנא מידך ואגריפס היה מלך ממלכי בית שני והיה בעל נפש וגדולה וברכה רבה ואפשר שמשנה זו שנית בימיו: הגיעו לעזרה וכו'. נזכר שם במשנה:

פ"ה א מצות עשה להפריש תרומה וכו'. הטעם שכולל רבינו הלכות חלה בכלל בכורים ולא בהלכות תרומות לפי שהיא המתנה האחרונה הנתנת לכהן מתבואת הארץ ולכן היה ראוי לאחר אותה וכללה לאחר הבכורים לפי שכולם נקראו תרומה שנאמר חלה תרימו תרומה וכתי' ותרומת ידך ואמרי' אלו הבכורים: וראשית זו אין לה שיעור וכו'. הכי איתא בספרי שהרי תרומה קראה הכתוב והתרומה אין לה שיעור וכבר הקשו מאי לא תני לה ברים פאה בהדי הנך דאין להם שיעור ותירצו בירושלמי מפני המחלוקת דאמר שיש תרומות חלוקות זו מזו כגון תרומת מעשר שיש לה שיעור וכיון דהוה צריך לפרושי תרומה גדולה לא תני לה ותירוצים אחרים אמרו בזה ע"ש. וקשיא לי כיון שחטה אחת פוטרת את הכרי היכי מתקיים קרא שנאמר תתן לו דבר הראוי לתתו במתנה וי"ל דהכי קאמר ראשית עריסותיכם וגו' וכתיב ראשית ... מד. שחטה אחת פוטרת הכל אבל אם לעשות המצוה כתקנה תן לו כדי נתינה שיערו חכמים כמה הוא כדי נתינה לכל דבר ... : והעושה כל עיסתו וכו'. דבעינן שיהא ניכרין הכי איתא בכמה דוכתי גבי בכורים דכתיב בהו וראשית כל בכורי ולפיכך אם רצה לעשות כל שדהו בכורים ... ותנן בפ"ק דחלה האומר כל גורני תרומה ... עיסתי חלה לא אמר כלום עד שישייר מקצת:

ומדברי סופרים שמפרישים וכו'. משנה פ"ב דחלה שיעור החלה אחד מכ"ד העושה עיסה לעצמו ו[ה]עושה למשתה בנו אחד מכ"ד והנחתום שהוא עושה למכור בשוק וכן האשה שהיא עושה למכור בשוק אחד מארבעים ושמונה והטעם שכתב רבינו מבואר בירושלמי: נטמאת העיסה וכו'. שם משנה כלשון רבינו: וחלה טמאה וכו'. זה מבואר אמר ה' ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה והמרינן תרומה טמאה למאי חזיא להסיקה תחת תבשילו והחלה נקראת תרומה:

אין חייבין בחלה מן התורה וכו'. מבואר מן הכתוב והכי איתא בספרי:

בזמן שכל ישראל שם וכו'. כבר כתב רבינו כן פ"ק דתרומות והראב"ד השיג עליו בתרומה והודה לו בחלה ושם הארכתי לתרץ דברי רבינו דגרסינן פ"ב דכתובות ופרק יוצא דופן אמר רב הונא בריה דרב יהושע חזי הינהו דבי רב דיתבי ואמרי אפי' למ"ד תרומה בזמן הזה מדרבנן חלה דאורייתא והמינא להו אדרבא אפי' למ"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא חלה דרבנן דתניא אם נאמר וכי ... או אל הארץ וכו' הא לר"מ דהע"ג דפליגי בתרומה בחלה מודו שהיא מדרבנן, והדבר ידוע שבימי עזרא לא באו כולם וסובר רבינו שתרומה ו[חל]ה שוין לענין זה וכן המעשרות ועיין במה שכתבתי פ"ק דתרומות:

פירות ח"ל וכו'. שם במשנה פ"ב פירות ח"ל שנכנסו לארץ חייבין בחלה יצאו מכאן לשם רבי אליעזר מחייב ור"ע פוטר והלכה כר"ע וטעמיה דר"ע דכתיב אשר אני מביא אתכם שמה שמה אתם חייבים בין בפירות הארץ בין בפירות ח"ל ואפילו בפירות הארץ שם אתם חייבים ולא בח"ל וטעמא דמסתבר נמי הוא דבתר גלגול העיסה אזלינן אם נתגלגלה במקום שהוא א"י חייבת אפילו שיהיו הפירות מח[וצ]ה לארץ ואם נתגלגלה במקום הפטור שהוא פטורה אפילו שיהיו הפירות מארץ ישראל:

מפרישין חלה בחוצה לארץ וכו'. היתה בפרק עד כמה: ואין מביאין חלה לארץ וכו'. הטעם לפי שנטמאת [ארץ] העמים והיינו טעמא דתרומה ובכורים:

שלשה דינין לחלה וכו'. משנה היא פ"ד ר"ג אומר שלש ארצות לחלה וכו' ... ועד אמנה ולפנים שתי חלות וכו' ... ועד אמנה ולחוץ דהא תנא ... קאי והטעמים שכתב רבינו מבוארים שם בירושלמי כפי דסיפא הוי ממילתיה דרבי יוסי

שבירושלים עומדין מפניהם ושואלין בשלומן אחינו אנשי מקום פלוני בואכם בשלום. והם מהלכין בתוך ירושלים והחליל מכה לפניהם עד שהם מגיעים להר הבית. הגיעו להר הבית נוטל כל אחד ואחד סלו על כתיפו ואומרין הללויה הללו אל בקדשו וכו' עד כל הנשמה תהלל יה הללויה והם מהלכים בהר הבית וקוראין עד שמגיעין לעזרה. הגיעו לעזרה דברו הלוים שיר ארוממך יי' כי דליתני וגו':

פרק חמישי

א מצות עשה [א]להפריש תרומה מן העיסה לכהן שנאמר ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה. וראשית זו אין לה שיעור מן התורה אפילו הפריש כשעורה פטר את העיסה. והעושה כל עיסתו חלה לא עשה כלום עד שישייר מקצתו: **ב** ומדברי סופרים שמפרישין אחד מארבעה ועשרים מן העיסה כדי שיהיה בה כדי מתנה לכהן שנאמר תתן לו תן לו דבר הראוי ליתנו מתנה. והנחתום העושה למכור בשוק מפריש אחד משמונה וארבעים. לפי שעיסתו מרובה יש בשיעור זה כדי מתנה: **ג** העושה עיסה למשתה בנו אע"פ שהוא מרובה מפריש אחד מעשרים וארבעה. שלא לחלק בעיסת בעל הבית. והנחתום שעשה עיסה קטנה אחד מארבעים ושמונה שלא לחלק בעיסת הנחתום: **ד** נטמאת העיסה בשוגג או באונס מפריש אחד מארבעים ושמונה. ואם טמאה בזדון מפריש אחד מכ"ד כדי שלא יהיה חוטא נשכר. וחלה טמאה *[מותרת] (לכהן) להסקה כתרומה טמאה: **ה** אין חייבין בחלה מן התורה אלא בא"י בלבד שנאמר והיה באכלכם מלחם הארץ וגו'. ובזמן שכל ישראל שם שנאמר בבואכם בביאת כולכם ולא בביאת מקצתכם. לפיכך חלה בזמן הזה אפילו בימי עזרא בארץ ישראל אינה אלא מדבריהם כמו שביארנו בתרומה: **ו** פירות ח"ל שנכנסו לארץ חייבין בחלה. *ופירות הארץ שיצאו חו"ל פטורין שנאמר אשר אני מביא אתכם שמה שמה אתם חייבין בין על פירות הארץ בין על פירות חו"ל: **ז** מפרישין חלה בח"ל מדברי סופרים כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל. ואין מביאין חלות חו"ל לארץ כשם שאין מביאין תרומה ובכורים משם ואם הביא מניחה עד ערב הפסח ותשרף כתרומה: **ח** שלשה דינין לחלה בשלש ארצות. כל הארץ שהחזיקו בה עולי בבל עד כזיב מפרישין בה חלה אחת כשיעור והיא נאכלת לכהנים. ושאר א"י שהחזיקו בה עולי מצרים ולא עולי בבל שהיא מכזיב ועד אמנה מפרישין בה שתי חלות האחת נשרפת והאחת נאכלת. ומפני מה מפרישין בה שתי חלות מפני שהחלה הראשונה טמאה שהרי לא נתקדשה אותה הארץ בימי עזרא. וקדושה ראשונה בטלה משגלו. והואיל והיא א"י מפרישין בה חלה אחד מארבעים ושמונה ושורפין אותה. ומפרישין חלה שנייה ונותנין אותה לכהן לאכלה. כדי שלא יאמרו תרומה טהורה נשרפת שהרי הראשונה נשרפה אע"פ שלא נטמאה טומאה ידועה לכל. וזו שנייה אין לה שיעור אלא כל שרוצה מפריש מפני שהיא מדבריהם. וכל הארץ מאמנה ולחוץ בין בסוריא בין בשאר הארצות מפרישין שתי חלות. אחת לשריפה כדי שלא יאמרו ראינו תרומה טמאה נאכלת. ואחת לאכילה כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל. והואיל וזו וזו מדבריהם מוטב לרבות בנאכלת לפיכך של שריפה אין לה שיעור אלא כל שהוא. ושל אכילה אחד ממ"ח. *ומותרת לזבים ולזבות ואין

א סמ"ג עשין קמ"א : *[כן הוא כס"מ] :

השגת הראב"ד

*פירות הארץ שיצאו חו"ל כו'. א"א פירות דבר תורה אבל חייבין מדרבנן בשתי חלות :

השגת הראב"ד

*ומותרת לזבים ולזבות. א"א נ"א אסורה לזבים ולזבות ואין צ"ל לשאר טמאים :

פ"ה א מצות עשה להפריש תרומה מן העיסה וכו' וראשית זו אין לה שיעור מן התורה וכו'. בספרי פרשת שלח: והעושה כל עיסתו חלה וכו'. משנה ספ"ק דחלה (משנה ט): **ב** ומדברי סופרים שמפרישין אחד מכ"ד וכו' עד כדי שלא יהא חוטא נשכר. משנה פ"ב דחלה (משנה ז):
ד וחלה טמאה לכהן וכו'. פשוט הוא דתרומה קרייה רחמנא:
ה אין חייבין בחלה מן התורה וכו' עד אינה אלא מדבריהם. בפ"ב דכתובות (דף כ"ה) ובפרק יוצא דופן (דף מ"ז):
פירות ח"ל וכו'. משנה רפ"ב דחלה (משנה א) וכר"ע: וכתב הראב"ד פירות הארץ שיצאו ח"ל פטורים א"א פירות ד"ת אבל חייבים מדרבנן בשתי חלות עכ"ל. ולא היה צריך לכתוב דהרי רבינו כתבו בסמוך:
ז מפרישין חלה בח"ל וכו'. בפרק עד כמה (דף כ"ז): ואין מביאין חלות ח"ל וכו'. משנה בסוף חלה (משנה י') נתאי איש תקוע הביא חלות מביתר ולא קבלו ממנו אנשי אלכסנדריא הביאו חלותיהם מאלכסנדריא ולא קבלו מהם. ומ"ש ואם הביא מניחה עד ערב פסח וכו'. שם בירושלמי:
ח שלשה דינים לחלה בשלש ארצות וכו'. משנה ח' פ"ד דחלה. ומה שכתב ומפני מה מפרישין בה שתי חלות וכו'. שם בירושלמי: כתב הראב"ד ומותרת לזבים ולזבות א"א נ"א אסורה לזבים ולזבות וכו'. לטעמיה אזיל שכתב בפ"ז מהלכות תרומות שזבים וזבות אפי' טבלו אסורים לאכול בתרומה אפילו של ח"ל וכבר כתבתי שם שהפוסקים הסכימו שכשאמרו בתרומת ח"ל שאסורה לזבים לא אמרו אלא בשלא טבלו אבל אם טבלו מותרים הם וא"כ מה ששנינו בסוף חלה (משנה ח) גבי חלת ח"ל שאסורה לזבים היינו דוקא בשלא טבלו אבל אם טבלו

ומותרת לזבים ולזבות וכו'. גירסת הספרים שלנו במשנה ואסורה לזבים ולזבות לנדות וליולדות וכו' ואפשר דרבינו סובר וחכמים

כסף משנה

שלא מותרים בה: ומ"ש ואצ"ל לשאר טמאים **כלומר** הנך טמאים שאין טומאה יוצאה מגופם דקילי כדאיתא בפרק עד כמה וכתבה רבינו בפ"ז מהלכות תרומות:
ט בזמן הזה שאין שם עיסה טהורה **וכו'**. כ"כ בה"ג וסמ"ג ורש"י: **י חלת ח"ל וכו'**. נתבאר בפ"ז מהלכות תרומות: כתב הראב"ד ואינו צריך להפריש שניה

רדב"ז

וחכמים פליגי עליה והנכון לקיים שתי הנוסחאות דהא דגרסינן ואסורה לזבים ו... הייט בחלה הנשרפת והא דגרסינן ומותרת לזבים ולזבות איירי בהלה הנאכל... ומ"מ מה שכתוב בהשגה אסורה לזבים ולזבות ואצ"ל לשאר הטמאים לא יכולתי לי... דהא טומאה היוצאה מגופו חמירא ספי משאר הטומאות וצ"ע. ואמרינן בפ...

ואין צריך לומר לשאר טמאים: **ט** בזמן הזה שאין שם עיסה טהורה מפני טומאת המת מפרישין חלה אחת בכל א"י אחד ממ"ח ושורפין אותה מפני שהיא טמאה ויש לה שם מן התורה. ומכזיב עד אמנה מפרישין שנייה לכהן לאכילה ואין לה שיעור כשהיה הדבר מקודם: **י** חלת חו"ל אע"פ שהיא טמאה הואיל ועיקר חיובה מדבריהם אינה אסורה באכילה אלא על כהן שטומאה יוצאה עליו מגופו והם בעלי קריין וזבים וזבות ונדות ויולדות ומצורעין אבל שאר הטמאים במגע שאר הטומאות אפילו טמאי מת מותרים לאכלה. לפיכך אם היה שם כהן קטן בחוצה לארץ בין בסוריא בין בשאר ארצות ורצה להפריש חלה אחת מפריש אחד ממ"ח ונאכלת לקטן שעדיין לא ראה קרי או לקטנה שעדיין לא ראתה נדה *וא"צ להפריש שנייה: **יא** וכן אם היה שם כהן גדול שטבל משכבת זרעו או מזיבתו אע"פ שלא העריב שמשו ואע"פ שהו' טמא מת ה"ז מותר לאכול החלה הראשונה ואינו צריך להפריש שנייה בחו"ל. *כל המפריש חלה מברך תחלה אקב"ו להפריש חלה בין בארץ בין בחו"ל. וכשם שמברך על הטהורה כך מברך על הטמאה. לפיכך אין האיש ערום מפריש חלה שאינו יכול לברך. אבל האשה הערומה שישבה וכל פניה טוחות בקרקע מברכת ומפרשת חלה: **יב** הנדה וכיוצא בה מברכת על חלת חו"ל שאינה מוזהרת על מגעה אלא על אכילתה ואם היה שם כהן קטן או כהן שטבל שהיא מותרת לו לאכילה כמו שביארנו ה"ז מותר לאכלה עם הזר על שולחן אחד לפי שאינה מדמעת ואפילו נתערבה שוה בשוה. ונותנין אותה לכהן ע"ה מפני שהיא טמאה באויר ארץ

השגת הראב"ד

*ואין צריך להפריש שנייה: א"א כבר כתבנו מה שנראה לנו מן הגמרא ומהלכות הרב:

*כל המפריש. א"א כתב רב אחא ז"ל וקורא לה שם ואומר הרי זו תרומה:

כסף משנה

א"א כבר כתבנו מה שנראה לנו מהגמרא ומהלכות הרב עכ"ל הוא הדבר אשר דברתי שכתב בפ"ז מהלכות תרומות בתרומת ח"ל אסורה לזבים ולזבות אפי' טבלו: **יא** ומ"ש וכן אם היה שם כ"ג שטבל וכו'. משנה פ"ד דחלה (משנה ח) גבי חלת ח"ל טבול יום אוכלה. ומ"ש וא"צ להפריש חלה שניה בח"ל נראה שיש ללמוד קלא כן מדתנן בפ"ד דחלה ר"ג אומר שתי חלות בסוריא ר"א אומר חלה אחת משמע דאפי' לר"ג דוקא בסוריא הוא דהוו שתי חלות ואמרינן בר"פ עד כמה (דף כ"ו) אמר רבינא הילכך נדה קוצה לה חלה ואוכל לה כהן קטן ואי ליכא כהן קטן שקלא לה בריש מסא ושדיא בתנורא והדר מפרשא חלה אחריתי הרי בהדיא דכי אכיל לה כהן אינו צריך להפריש חלה שנייה:

כל המפריש חלה מברך תחילה **וכו'**. מתבאר ממה שיבא בסמוך:

כתב הראב"ד א"א כתב רב אחא ז"ל וקורא לה שם ואומר ה"ז תרומה עכ"ל. טעמו משום דחלה שם הטוגה וכבר כתב סמ"ק שאין להקפיד בין יזכירו חלה בין יזכירו תרומה. ומ"ש בין בח"ל כלומר אע"פ שאינה אלא מדבריהם מברך עליה כשם שמברכין על כל מצות דרבנן כדאמרינן בפרק במה מדליקין (דף כ"ג). ומ"ש וכשם שמברך על הטהורה כך מברך על הטמאה בפ"ב דחלה (משנה ג) תנן כשם שהוא קורא לטהורה כך הוא קורא לטמאה לזו קורא חלה בשם ולזו קורא חלה בשם. ומ"ש לפיכך אין האיש ערום מפריש חלה וכו'. משנה בפ"ב דחלה. ומ"ש וכל פניה טוחות בקרקע הכי מוקי לה בפרק מי שמתו (דף כ"ה):
יב הנדה וכיוצא בה וכו' שאינה מוזהרת על מגעה. בר"פ עד כמה (דף כ"ז):
ואם היה שם כהן קטן וכו' ה"ז מותר לאכלה עם הזר על שלחן אחד. בפ"ד דחלה (משנה ח). ומ"ש לפי שאינה מדמעת ואפילו נתערבה שוה בשוה. נראה שאע"פ שאמרו בר"פ עד כמה דחלת ח"ל בטלה ברוב טעמו של רבינו מדגרסי' בירושלמי (פ"ד ה"י) על הא דתנן ונאכלת עם הזר על השלחן הורה רבי אבהו בבצרה שהיא צריכה רוב אמר רבי יונה מלמד שהיא עולה בפחות ממאה והיא נאסרת באחד ומאה אמר רבי זעירא מתניתין אמרה אפי' אחד באחד דתנינן ונאכלת עם הזר על השלחן כלומר משום דאם התערב עם פתו של זר מותרת לזר וס"ל דהלכה כרבי זעירא דמתניתין מסייעא ליה וכן פסק סמ"ג ואע"פ שבתרומת ח"ל לא הזכיר שמואל לבטלה אלא ברוב אפשר דהיינו דוקא במתכוין לבטלה אבל היכא דאינו מתכוון לבטלה אלא שהוא אוכלה עם הזר על השלחן וממילא היא מתערבת לפעמים אפילו לא נתערבה אלא שוה בשוה מותר ורש"י כתב בפרק עד כמה הא דאמר שמואל תרומת ח"ל בטלה ברוב להאכילה זר ולא בעינן ק"א ולאחר שעירבה ברוב חולין יכול לאכול זר או כהן בימי טומאתו לאחר שבטלה. והתוספות כתבו הא דאמר שמואל תרומת ח"ל בטילה ברוב להתירה לכהן טמא וכו' ולא כמו שפירש הקונטרס לאכלה זר וכו' דבהדיא מוכח במנחות פרק רבי ישמעאל (דף ס"ג) דאסורה לזר וכו' דדייק התם הא דישראל אינה מדמעת משמע דאינה עולה לאכול לזרים אלא בק"א וכ"כ בסה"ת והרשב"א בפסקי חלה שלו כתב דהסיא דשמואל אף להאכלה היא ומיהו דוקא ברוב אבל שוה בשוה לא דלית הלכתא כרבי זעירא דירושלמי והא דמשמע בפ"ר ישמעאל דחלת ח"ל מדמעת התם כשנתערבה חד בחד וא"נ לרבי זעירא דירושלמי בפחות מחד בחד עכ"ל: ומ"ש ונותנים וכו'. משנה בפ"ד דחלה (משנה ח) ונתנת לכל כהן וכו' ופירש"י בר"פ כל הבשר (דף ק"ד:) דהיינו אפי' לכהן ע"ה:

רדב"ז

עד כמה ואי ליכא כהן קטן שקיל לה גברי... מסא ושדי לה בתנורא משמע דאהלה הנשרפ... קאי כדקהיבנא אבל שנייה לכהן שריא אפילו ל... שטומאה יוצאה עליו מגופו:
ט בזמן הזה שאין שם עיסה טהורה וכו' הדבר ברור שאין טהרה מטומאת ה... אלא ע"י הזאה ואין לנו בזמן הזה הזאה שיל... כולנו טמאי מתים ואפילו הכהנים שהם נזהרי... ממגע המת ומאהל המת אינם נזהרים ממגע... טומאת המת הילכך אין לחלה תקנה אלא שרי... וכיון דלשריפה אזלא מפריש אחד ממ"ח ושני... דאכתי קשיא לי כיון דעיקר חיוב חלה א... בא"י בזמן הזה מדרבנן ותו דאזלא לשרי... אמאי הצריכו להפריש אחד ממ"ח ליסגי ב... שהוא דהא מן התורה סגי בכל שהוא. וי... דאע"ג דאזלא לשריפה בעינן כדי נתינה דבר... שתן לו אי נמי כדי שלא תשתכח תורת ה... דבשלמא כשהיא לאכילה לכהן אפי' שלא יפ... אלה דבר מועט לא תשתכח תורת חלה ה... אם יפרים כל שהוא וישרפנו אין הדבר ני... אלא א"כ יפרים כשיעור ופחות שבשיעו... דהיינו אחד ממ"ח: **ושורפים** אותה מפני ש... טמאה ויש לה שם מן התורה. אע"פ ש... טמאה דכתיב את משמרת תרומותי כדכתי... לעיל: **ומכזיב** ועד אמנה וכו'. שם נמ... של אור יש לה שיעור ושל כהן אין לה שי... והטעם לפי שיש לה שם עיקר מן התו... דכתיב והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו ו... וצריך להפריש כשיעור ונשרפת לפי שהיא נמ... כיון שלא כבשה עולי בבל נשארו שם כוה... הילכך אפילו מקודם היתה נשרפת ומפריש ה... לכהן שלא יאמרו ראינו תרומה טהורה נש... שהרי לא נטמאת טומאה מפורסמת ועתה נ... הזה הניחו הדבר כאשר היה בתחילה. ודע ד... תנן מכזיב ועד אמנה כזיב כלחון ואו... כלפנים: **י חלת ח"ל**. אמרי' בפרק עד כמה (... כ"ו) אין תרומת ח"ל אסורה אלא למי שטומ... יוצאה עליהן מגופן. וא"ת שרבינו כתב ל... ומותרת לזבים ולזבות וכו' לא קשיא דל... איירי בשהפרים ב' חלות כיון שאחת גב... השנייה אין בה קדושה אלא כדי שלא תשכ... תורת חלה מישראל והכא מיירי בזמן ש... רוצה להפריש אלא חלה אחת וכיון שאין הש... נכפרת אלא בחלה זו אסורה למי שטומ... יוצאה עליו מגופו. ודעת הראב"ד ז"ל דלעולם צריך להפריש שתי חלות האחת נשרפת והש... אסורה למי שטומאה יוצאה עליו מגופו וסוגיית פרק עד כמה משמע כדברי ה... דגרסי' התם אמר שמואל אין תרומת ח"ל אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מ... וה"מ באכילה אבל בנגיעה לית לן בה אמר רבינא הילכך נדה קוצה לה חלה ו... לה כהן קטן ואי ליכא כהן קטן שקלא לה בריש מסא ושדיא בתנורא והדר מפ... חלה אחריתי כי היכי דלא תשתכח תורת חלה ואכיל לה כהן גדול הרי לך בהדיא ד... דהיכא כהן קטן אין צריך להפריש אלא אחת והיכא דליכא כהן קטן מפרים בתים וה... אכיל לה כהן גדול שראה קרי ולא טבל לקריו. וראיתי לבעל הטורים שכתב ומ... הרמב"ם יראה דדוקא בח"ל דעיקר החיוב מדרבנן שרי לכהן קטן או גדול ב... לאכלה אבל בארץ ישראל אין להם לאכלה וכו' ורבינו ז"ל כתב היפך זה וז"ל ומכזיב ו... אמנה מפרישין שנייה לכהן לאכילה וליכא למימר דמכזיב ועד אמנה קרי הטור ... לארץ כיון דעיקר חיובו לא הוי מדרבנן דכתיב והיה באכלכם מלחם הארץ. וי"ל ... אמרה בשם רבינו אלא אם הפרים אחת לא יאכל אותה אפילו כהן קטן שהרי היא ... ויש לה עיקר מן התורה אבל אם הפרים שתים הנשרפת היא עיקר והשנייה אינה ... כדי שלא תשתכח תורת חלה הילכך אוכל אותה כהן אפי' שלא טבל לקריו וכת... דברי רבינו:

יא כל המפריש חלה מברך וכו'. ואפי' בח"ל שאין חיובה אלא מדרבנן מברך ... כשאר מצות של דבריהם: **לפיכך** אין האיש ערום וכו'. תנן פ"ב האשה יושבת וקוצה חלתה ערומה מפני שהיא יכולה לכסות עצמה אבל לא האיש ואיתא נמי פרק מי ש... ובפרק עד כמה אמר רבינא הילכך נדה קוצה לה חלה:
יב ונאכלת עם הזר על השלחן וכו'. במשנה פ"ד ונאכלת עם הזר על השלחן וניתנת לכל כהן שירצה ובפרק עד כמה אמר רבא תרומת ח"ל אין בה משום כהן המסייע ב... הגרנות: **ואפי'** נתערבה שוה בשוה. ואיכא למידק דאמרינן בפרק עד כמה רבה בטיל לה ברוב ואכיל לה בימי טומאתו ומשמע דוקא ברוב אבל שוה בשוה ... ואיכא למימר דסמך רבינו על הירושלמי דגרסינן עלה דמתני' אמר רבי זעירא מתני' אמרה כן אפי' אחד באחד דתנינן ונאכלת עם הזר על השולחן וכיון דסמיך לה ... משמע דהלכתא היא ותו דשמואל ס"ל אינה טובלת דאמר שמואל פרק עד כמה תרומת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפרים ואע"ג שהיה אפשר להלק דלכל ומן שלא הופרשה אינה מד... אבל אחר שהופרשה מדמעת מ"מ רבינו לא מחלק וסמך על שאין עיקרה אלא מדבריהם ואפי' תימא דהויא בפלוגתא דאמוראי כדמשמע בירושלמי אזלינן לקולא כיון שאין ע... החלה אלא מדבריהם:

משנה למלך

פ"ה יב ונותנין אותה לכהן ע"ה כו', ...

ארץ העמים [ואין בה משום כהן המסייע במתנותיו שהוא אסור. ואם רצה *לאכול תחלה] ואח"כ יפריש החלה בחוץ לארץ מותר שאין עיקרה אלא מדבריהם: **יג** החלה נקראת תרומה לפיכך אינה ניטלת אלא מן המוקף כתרומה ואינה ניטלת מן הטהור על הטמא לכתחלה: **יד** וכל שאמרנו בתרומה לא יתרום ואם תרם אינה תרומה כך בחלה. וכל שאמרנו בתרומה לא יתרום מזה על זה כך בחלה. וכל שאינו אוכל תרומה אינו אוכל חלה. וכל האוכל תרומה אוכל חלה: **טו** הסומא והשכור מפרישין חלה לכתחלה שאין בעיסה רע ויפה כדי שיכוונו ויפרשו מן היפה:

פרק ששי

א הלוקח מן הנחתום חייב בחלה ומפריש מן החמה על הצוננת ומן הצוננת על החמה אפילו מדפוסין הרבה: **ב** אין חייבין בחלה אלא חמשה מיני תבואה בלבד והם החטין והשעורים והכוסמין ושבולת שועל והשיפון שנאמר באכלכם מלחם הארץ. ואין קרוי לחם אלא פת הנעשית מאלו אבל העושה פת אורז או דוחן וכיוצא בהן מן הקטניות אינן חייבין בחלה כלל: **ג** הלקט והשכחה והפאה וההפקר ותבואה שלא הביאה שליש אע"פ שהן פטורין מן התרומה חייבין עליה בחלה וכן מעשר ראשון שהקדימו בשבלים שניטלה תרומתו אע"פ שיש בו חלק תרומה גדולה ומעשר שני והקדש שנפדו ומותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים כשיפדו כל אותן המותרות הכל חייבין בחלה: **ד** עיסה של מע"ש בירושלים ועיסת שביעית וספק מדומע חייבין בחלה. אבל

*בדפוסים הקודמים נשתבשו ליוני הסלשם:

רדב"ז

יג החלה נקראת תרומה וכו'. משנה שם פ"ב רבי אליעזר אומר ניטלת מן הטהור על הטמא כיצד וכו' וחכמים אוסרים ושאינה ניטלת אלא מן המוקף אפי' ר"א מודה כדאיתא במתני': **יד** וכל שאמרנו בתרומה וכו'. זה מבואר שהרי הכתוב קראה תרומה ובמשנה ספ"ק החלה והתרומה חייבין עליהן מיתה וחומש וכו' ואין ניטלין מן הטהור על הטמא אלא מן המוקף ומן הדבר הגמור:

טו הסומא והשכור וכו'. אע"ג דתנן בפ"ק דתרומות הסומא והשכור לא יתרומו מכל מקום בחלה לא שייך טעמא דהתם כאשר כתב רבינו:

פ"ו א הלוקח מן הנחתום וכו'. דאע"ג במעשר לא יפריש מן החמה על הצוננת היינו טעמא שמא יפריש מן החיוב על הפטור או איפכא אבל בחלה ליכא למיחש להכי שהכל הוא בחיוב וע"כ איירי כגון שאמר הנחתום שלא הפריש חלתה אבל מן הסתם לוקח ואוכל שלא נחשדו עמי הארץ על החלה כי היכי דלא נחשדו על תרומה גדולה ואע"ג דצריך לתקן משום דמאי מ"מ חלה אין צריך להפריש א"כ כגון שהיה חשוד על זה וצריך להפריש אחר שנאפית הפת אם לא הפריש בעודה עיסה ועדיין יתבאר לקמן בע"ה: **ב** אין חייבין בחלה וכו'. פ"ק דחלה חמשה דברים חייבים בחלה החטים והשעורים וכו' ירושלמי בשם ר"ש נאמר לחם בפסח ונאמר לחם בחלה מה לחם האמור בפסח דבר שהוא בא לידי חימוץ אף לחם שנאמר בחלה דבר שהוא בא לידי חמץ ובדקו ומצאו שאין לך בא לידי חמץ אלא חמשת המינין בלבד: אבל העושה פת אורז וכו'. שם במשנה אלו חייבים במעשרות ופטורין מן החלה האורז והדוחן והפרגין וכו': **ג** הלקט והשכחה וכו'. שם במשנה אלו פטורין מן המעשרות וחייבים בחלה הלקט והשכחה והפאה וההפקר וכו' ותבואה שלא הביאה שליש רבי אליעזר אומר תבואה שלא הביאה שליש פטורה מן החלה וקיימא לן כחכמים וטעמייהו אמרינן בירושלמי נאמר לחם בפסח וכו' כדלעיל וקים להו לרבנן דתבואה שלא הביאה שליש באה לידי חמץ: וכן מעשר ראשון שהקדימו בשבולים וכו'. שם במשנה ומעשר ראשון שניטלה תרומתו ופרש בירושלמי כגון שהקדימו בשבולים שפטור מתרומה גדולה כדרבי אבהו בפרק כל [illegible] וחייב בחלה: ומעשר שני והקדש שנפדו וכו'. שם במשנה ומעשר שני והקדש שנפדו ומותר העומר בירושלמי מוקי למעשר שני נמי כגון שהקדימו בשבולים ורבינו השמיט משום דלא מוקמינן למעשר ראשון שהקדימו בשבולין אלא משום דקשיא לן פשיטא דלא חולין גמורים הוא אבל גבי מעשר שני אפי' לא הקדימו בשבולין איכא חידושא דס"ד יפטר מן החלה דממון גבוה הוא קמ"ל דאפי' שהוא ממון גבוה חייב בחלה ומאן דמוקי לה בשהקדימו בשבולין ס"ל דממונו הוא ולפיכך לא אשכחנא בה חידושא ואוקמה בהקדימו בשבולין ויגיד עליו רעו ההקדש שהחידוש היה אע"פ שהוא ממון גבוה כיון שפדה חייב בחלה וכן מעשר שני ומשום הכי לא הזכיר רבינו גבי מעשר שני שהקדימו בשבולין והיינו טעמא דמותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים שנפדו דכל הני חד טעמא אית להו משום דהוו ממון גבוה ודוק ותשכח: עיסה של מעשר שני בירושלים וכו'. בפרק כל שעה (דף ל"ח) איפליגו בה ר"מ ורבי יהודה דלר"מ פטורה דממון גבוה הוא וכתיב עריסותיכם ולרבי יהודה חייבת אבל בגבולים אפי' רבי יהודה מודה דפטורה ואע"ג דקי"ל כר"מ דמע"ש ממון גבוה הוא מ"מ הלכה כרבי יהודה כיון שהוא בירושלים הוא מקום אכילתו שפיר קרינן ביה עריסותיכם ומתני' דהכא דאמרינן ומעשר שני שנפדה חייב הא אם לא נפדה פטור מוקמינן לה בגבולים ואתיא אפילו לרבי יהודה טעמא כיון דאקרי קדש ולא פדאו לא קרינן ביה עריסותיכם הואיל והוא בגבולין שאינו מקום אכילתו: ועיסת שביעית וכו'. פירות שביעית הפקר הם וסד"א שלא יתחייב בחלה קמ"ל דקרי' ביה עריסותיכם דומיא דלקט שכחה ופאה אע"ג דפטורים משאר מתנות חייבין בחלה: וספק מדומע חייבין וכו'. במשנה פ"ק ופ"ג נדמע עיסתה עד שלא גלגלה פטורה שהמדומע פטור ומשגלגלה חייבת והא דתנן שהדימוע פוטר ה"מ בחלה בזמן הזה שהיא מדרבנן דאתי דימוע דרבנן ופקע חלה דרבנן אבל בזמן שהיה חיוב החלה דאורייתא לא אתי דימוע דרבנן ופקע חלה דאורייתא ולא הוצרך רבינו לבאר זה שכבר כתב לו שאין חלה מן התורה אפילו בימי עזרא וכבר ידעת דמן התורה חד בתרי בטל והדימוע הוא שנפלה סאה של תרומה לפחות ממאה חולין הילכך המדומע הוי מדרבנן:

חלות

כסף משנה

ה"ג ואין בה משום כהן המסייע במתנותיו שהוא אסור ואם רצה לאכול תחלה ואח"כ יפריש ובספרים דידן חסר כל זה והוא ט"ס. ומ"ש ואין בה משום כהן המסייע וכו'. בר"פ עד כמה (דף כ"ז): ומה שכתב ואם רצה לאכול תחלה ואח"כ יפריש החלה וכו'. ג"ז שם:

יג החלה נקראת תרומה לפיכך אינה ניטלת וכו' כתרומה. בספ"ק דחלה ובפ"ק דטבול יום. ומ"ש ואינה ניטלת מן הטהור על הטמא לכתחילה. בספ"ב דחלה (משנה ח) וכחכמים. ומ"ש וכל שאמרנו בתרומה לא יתרום כו'. פשוט הוא שהרי היא נקראת תרומה. ומ"ש הסומא והשכור מפרישין חלה לכתחילה וכו'. כלומר אע"פ שאין תורמין לכתחילה כמו שנתבאר בפ"ק דתרומות הכא שאני דלא שייך ההוא טעמא:

פ"ו א הלוקח מן הנחתום חייב בחלה. משנה בפ"ה דדמאי (מ"א) הלוקח מן הנחתום נוטל כדי תרומת מעשר וחלה. וא"ת הא תנן בפ"ב דדמאי הנחתומים לא חייבו אותה חכמים להפריש אלא כדי ת"מ וחלה וכתבה רבינו בפ"ט מהלכות מעשר אלמא שהנחתום הוא חייב להפריש חלה בירושלמי (הלכה א') רמי להו אהדדי ותירץ רבי יוחנן כאן בעושה בטהרה כאן בעושה בטומאה כאן בעושה בטהרה נחתום מפריש הואיל וראויה לכהן לאכילה אבל עושה בטומאה לא הטריחו למוכר להפריש כיון דלא חזיא אלא להסיק תחת תבשילו ולוקח שיאכל הוא יפריש ור"א תירץ כאן במדה דקה כאן במדה גסה כלומר במדה דקה צריך הנחתום להפריש מפני התינוקות שקונים ממנו ואינם בקיאים להפריש. ויש לתמוה על רבינו שכתב שתי המשניות סתם ולא פירש: ומ"ש ומפריש מן החמה על הצוננת וכו' אפילו מדפוסים הרבה. בפ"ה דדמאי (משנה ג) איפלינו תנאי לענין דמאי ור"ש מתיר בחלה וכתב רבינו שמשון בחלה אפי' ר"י מודה אפילו של אמש בשל היום ואפילו מב' דפוסין דאפילו מתרי גברי זבן לא חיישינן שהרי אצל הנחתום נתחייבה בחלה שהוא גילגל את העיסה: אין חייבים וכו'. משנה ריש חלה (משנה א):

ג הלקט והשכחה וכו'. ג"ז משנה שם. ומ"ש שהקדימו בשבלים. ירושלמי שם: ומ"ש ומותר העומר. משנה שם ובמנחות פרק רבי ישמעאל ופירש"י משום דחיוב חלה היינו גלגול דעיסה וגלגול של זו ביד הדיוט הוא לאחר שנפדה. ומ"ש ושתי הלחם ולחם הפנים. מהטעם שנאמר במותר העומר: **ד** עיסה של מעשר שני וכו'. בפרק חלק (דף קי"ב) ובפ' לולב הגזול (דף ל"ה) ובפ' כל שעה (דף לח) עיסה של מע"ש לדברי ר"מ פטורה מן החלה לדברי חכמים חייבת ופסק כחכמים ויש לתמוה דהא פסק הוא ז"ל בפרק ג' מהל' מע"ש (הלכה יז) כר"מ דאמר מעשר שני ממון גבוה הוא וא"כ הו"ל למיפסק דפטורה מן החלה. ותירץ הר"י קורקוס ז"ל דטעמיה משום דבפרק לולב הגזול (דף ל"ה) גבי הא דתנן של ערלה פסול אמרינן מ"ט פליגי בה רבי חייא ורבי אסי חד אמר לפי שאין בה היתר אכילה וחד אמר לפי שאין בה דין ממון ואסיקנא דבהיתר אכילה כ"ע לא פליגי דבעינן כי פליגי בדין ממון רבי חייא סבר היתר אכילה בעינן דין ממון לא בעינן ורבי אסי סבר דין ממון נמי בעינן מאי בינייהו אתרוג של מע"ש בירושלים אליבא דר"מ למ"ד לפי שאין בה היתר אכילה הרי יש בו היתר אכילה פירוש ומתניתין דתנן התם אתרוג של מע"ש בירושלים לא יטול ואם נטל כשר אתיא אפי' כר"מ ולמ"ד בעינן נמי דין ממון מתניתין כרבנן דוקא אתיא דסברי ממון הדיוט והרי יש בו דין ממון ולא כרבי מאיר דאמר ממון גבוה הוא נמצא דלרבי חייא בהיתר אכילה תליא מילתא ואין כאן ענין לדין ממון וגבי מצה הכי קי"ל דיוצאין בשל מע"ש בירושלים וכ"פ רבינו בפרק ו' מהלכות חמץ ומצה דר"ע הכי ס"ל התם ור"י הגלילי הוא דפליג עליה וקי"ל כר"ע מחבירו וע"כ ר"מ כר"ע ס"ל אע"ג דסבר ממון גבוה הוא דאי לא קשיא הלכתא אהלכתא אלא ודאי האי פסקא כרבי חייא אתיא דדין ממון לא בעינן אלא היתר אכילה בלחוד גם גבי אתרוג כן פסק רבינו כסתם מתניתין דאם נטל כשר וכרבי חייא דתלי בהיתר אכילה דלדידיה אתיא סתם מתניתין כר"מ דהלכתא כוותיה עכ"ל. והאריך ליישב הסוגיא לדרך זה ואני אומר עוד דודאי כרבי חייא קי"ל לגבי רבי אסי דהא רביה דרביה הוא ואין הלכה כתלמיד במקום הרב. כתב עוד הר"י קורקוס ז"ל נ"ל ראיה גמורה ומוכרחת לזה מדתניא בתוספתא דחלה פ"ק עיסת מע"ש בירושלים חייבת בחלה ספק מדומע חייב בחלה דברי ר"מ רבי יוסי פוטר הרי תוספתא מוכחת דאעיסה ליכא מאן דפליג וגם ר"מ מודה בה דבספק מדומע פליג בסיפא משמע דמודה ברישא גם בספרי פרשת שלא אמרו מראשית עריסותיכם שומע אני אף עיסת תרומה ומע"ש ת"ל תרימו הם ...רם קדש וכשאר חולין ולא שזה וזה קדש אבל אמרו עיסת מע"ש בירושלים חייבת בחלה ובודאי כיון שאמרו בתחילה ולא שזה וזה קדוש דאליבא דר"מ הוא דאמר ממון גבוה ועלה קאמר אבל אמרו עיסת מע"ש בירושלים חייבת בחלה מוכח דלר"מ נמי חייבת ואפשר דמשמע דמאי תרומה שהוא קדש גמור ואסור לזרים מאכ"כ במעשר עכ"ל. ומ"ש ועיסת שביעית. משנה ספ"ט דשביעית. ומ"ש וספק מדומע. ירושלמי פ"ק דחלה:

אבל המדומע פטור מן החלה : ה חלות תודה ורקיקי נזיר עשאן לעצמו פטורין מן החלה מפני שהן קדש. למוכרן בשוק לנזירים ולמקריבי תודה חייבין בחלה. לפי שבדעתו שאם לא תמכר יאכלנה : ו עיסת השותפין והעושה עיסה לרבים חייבת בחלה : ז העושה עיסה מן הטבל. בין שהקדים חלה לתרומה בין שהקדים תרומה לחלה מה שעשה עשוי. ואם הפריש החלה תחלה לא תאכל עד שיוציא עליה תרומה ותרומת מעשר ואם הפריש תחלה תרומה לא תאכל עד שיוציא עליה חלה : ח העושה עיסה להאכיל הפת שלה לבהמה או לחיה פטורה. עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה חייבת בחלה. עיסת העכו"ם פטורה : ט היו ישראל ועכו"ם שותפין בעיסה אם היה בחלק ישראל שיעור עיסה החייבת בחלה הרי זו חייבת בחלה : י עכו"ם שהפריש חלה אפילו בא"י אינה חלה. אלא מודיעין אותו שאינו צריך ותאכל לזר. ולמה לא חששנו לה שמא עיסה של ישראל היא ותלה אותה ביד עכו"ם וכדי לפוטרה. שאם ירצה ישראל יפטור עצמו ויעשה עיסתו פחות משיעור חלה : יא *המערב קמח חטין וקמח אורז ועשה מהן עיסה אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו פטורה. *אפי' היה השאור חטים לתוך עיסת אורז. אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו

השגת הראב"ד

*המערב קמח חטים וכו'. א"א נראה מן הירושלמי דבעינן שיהא בה דגן כשיעור כרשב"ג דהכי פסיק הלכה [?]יו[?]ים מינו לא בעינן רוב דגן :

*אפילו היה השאור חטים. א"א והוא שיהיה השאור מעיסה חייבת :

כסף משנה

ומ"ש אבל המדומע פטור מן החלה. משנה שם פ"ק (משנה ד) :

ה חלות תודה וכו'. משנה פ"ק דחלה (משנה ו) :

ו עיסת השותפים. בר"פ ראשית הגז. ומ"ש והעושה עיסה לרבים וכו'. *תוספתא פ"ק דחלה : ז העושה עיסה מן וכו'. ירושלמי כפ"ה דדמאי ופ"ק דחלה :

ח העושה עיסה וכו'. סיפרי זוטא ויליף לה מדכתיב עריסותיכם :

עיסת הכלבים וכו'. משנה פרק קמא דחלה (משנה ח) ובירושלמי (הלכה ה') איפליגו כמה הוא עיסת הכלבים ונראה מדברי רבינו שפסק כמ"ד דאפילו עשאה גלוסקין והא תנין בזמן וכו' ואם אין הרועים אוכלין ממנה תפתר בשעשאה משעה ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה ואם כן אפילו עשאה כמלאתו של שלמה ואין בה שום גריעות ולא שינוי ולא היכר מאחר שעשאה משעה ראשונה שלא יאכלו ממנה שכתב לעיל בסמוך העושה עיסה לבהמה ולחיה פטורה וכתב לקמן שאין חייבת אלא עיסה שסופה לאפות לחם למאכל אדם ומפני שעיסת הכלבים דרך הרועים לפעמים לאכול ממנה כלומר שדרך אותם רועים לאכול מאותה עיסה או שאפאה ע"ד כן נקרא לחם העשוי למאכל אדם וחייב. וכתב הר"י קורקוס ז"ל דמש"ה לא סיים רבינו ואם אין הרועים אוכלים ממנה פטורה כדמסיים במתני' לפי שכבר כתבו לעיל העושה עיסה לבהמה ולחיה וכו': עיסת העכו"ם וכו' עד ה"ז חייבת בחלה. משנה פ"ג ד[ח]לה (משנה ה) :

י עכו"ם שהפרים חלה וכו' עד פחות משיעור חלה. במנחות פרק רבי ישמעאל (דף כ"ז) :

יא המערב קמח חטים וכו'. משנה פ"ג דחלה ומייתי לה בפרק התערובות (זבחים דף ע"ח) להוכיח דנותן טעם כרוב דאורייתא דס"ל דמיירי אע"ג דרובא אורז. ומ"ש אפילו היה השאור חטים וכו'. משנה שם : ומשמע ממשניות אלו שאע"פ שאין בחטים חמשת רבעים כל שיש בעיסה חמשת רבעים חייבת אם יש בה טעם דגן והרשב"א בפסקי חלה שלו כתב אבל בירושלמי אמרו (הלכה ה') מתניתין דלא כרשב"ג דרשב"ג אומר לעולם אינה חייבת בחלה עד שיהיה בה דגן כשיעור רבי יעקב בר אידי בשם ר"ל הלכה כרשב"ג וכ"כ הראב"ד והכין מסתבר כיון שפסקו כן בירושלמי ע"כ : והראב"ד כהב כאן על דברי רבינו אם יש בה טעם דגן. א"א נראה מן הירושלמי וכו'. וכתב עוד אפי' היה השאור חטים א"א והוא שיהא השאור מעיסה חייבת עכ"ל. והוכרח לומר כן מפני שהוא סובר דאינה חייבת עד שיהא בה דגן כשיעור וסתם שאור אין בו כשיעור ולפיכך הוצרך להעמיד מתניתין דמחייב בשבאה מעיסה חייבת. ויש לתמוה על רבינו שמאחר בירושלמי אמרו מתניתין דלא כרשב"ג ופסקו שם הלכה כרשב"ג הרי דחאו למשנה זו מהלכה ולמה פס[ק] כמותה. ואפשר שרבינו היה גורס מתניתין כרשב"ג וכן הוא בספרים שלנו וה"פ מתניתין דקתני שהאורז נגרר אחר החטים אינה חייבת בחלה עד שיהא בה טעם דגן כדרשב"ג דהיינו כשיעור דקאמר רשב"ג כלומר שיהא בה דגן כשיעור שיתן בה טעם דגן ויש הוכחה לפירוש זה מדקתני בתוספתא (דף ס"ח ע"ג) העושה עיסה מהחטים ומהאורז רשב"ג אומר אינה חייבת בחלה עד שיהא בה כשיעור ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח עד שיהא בה כשיעור והשתא אי כשיעור עיסת חלה קאמר מה מעלה ומוריד זה לענין לצאת י"ח בפסח אלא ודאי כשיעור דקאמר היינו שיהא בה טעם ד[גן] כדפרישית ולא משמע ליה דכשיעור דקתני לענין פסח היינו שיהא בו כזית בכדי א"פ הדא דדוחק לפרש כשיעור דרישא היינו עיסת חלה וכשיעור דסיפא כזית בכדי א"פ ועוד דמשמע ליה ז"ל דאע"פ דאין בו כזית בכדי א"פ יוצא בה אדם י"ח בפסח וכמ"ש הרב המגיד בפרק ו' מהלכות פסח שהוא דעת רבינו והרמב"ן ז"ל :

עיסה

רדב"ז

ה חלות תודה ורקיקי נזיר וכו'. משנה פ"ק כלשון רבינו ואמרינן עלה בפרק כל שעה [ל]מכור בשוק יוצא בהן ידי חובתו בפסח דכל בשו[ק] אימלוכי אימלך אי מזבינא מזבינא ואם לאו ליפוק ביה אנא] אבל אם עשאן לעצמו פטור מן החלה דהקדש נינהו וכתיב עריסותיכם ולא של הקדש ואע"ג דלא קדשי אלא בשחיטת הזבח ה"מ קדושת הגוף אבל קדושת דמים יש בהן ותו כיון שעשאה לשם הזבח הוי כאילו הוקדשו בתחילה* :

ו עיסת השותפים וכו'. כך שנו בפרק ראשית הגז (דף קל"ה) וכתב הרשב"א כל שיש בכל העיסה כשיעור חלה אע"פ שאין לכל אחד אלא כזית וכדאיתא בתוספתא עכ"ל הא למדת שאם יש לכל אחד פחות מכזית אפילו [י]ש בעיסה שיעור חלה פטורה ואם מקצתן יש להם כזית ומקצתן אין להם כזית אם יש בחלק אותם שיש להם כזית שיעור חלה חייבת ואם לאו פטורה :

ז העושה עיסה [מ]ן הטבל וכו'. מימרא זו לא ידעתי מקומה* וקשיא לי בשלמא מעשר ראשון אחר שנטל ממנו תרומת מעשר חולין גמורים הוא ולא מעכב באכילת חלה ולפיכך אם הפריש החלה לא תאכל עד שיוציא עליה תחילה תרומה ותרומת מעשר אבל מעשר שני שהוא קדש אמאי לא יעכב ולא תאכל עד שיוציא עליה מעשר שני אם היא שנת מע"ש וי"ל דתרומה ותרומת מעשר שהם במיתה לזרים לא יאכל עד שיוציא עליה אבל מעשר שני או מעשר עני אינם אסורים לזרים ולפיכך לא מעכבי אבל לעולם צריך לתקן את העיסה כפי מה שהיה קודם שנטל ממנה חלה זו א"נ כיון שקרא עליה שם חלה פטורה ממעשר שני או מעשר עני ואין צריך לתק[ן] את העיסה כפי מה שהיא אחר שעולה תלתה ועדיין צריך תלמוד :

ח העושה עיסה להאכיל הפת שלה וכו'. משנה פ"ק עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה חייבת בחלה וכו' ואם אין הרועים אוכלים ממנ[ה] אינה חייבת בחלה וגרסי' בירושלמי איזו היא עיסת כלבים ריש לקיש אמר כל שעירב בה מורסן רבי יוחנן אמר כל שעשאה כעכין חייבת עשאה לימודים פטורה ר' בא בשם שמואל רבי א[ב]א בשם רבי חייא רבה אפי' עשאה גלוסקין והא תנן אם אין הרועין אוכלים ממנה תפתר שעשאה משעה ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה. ופסק רבינו כהני אמוראי והיינו דכתב תחלה העושה עיסה להאכיל הפת שלה לבהמה או לחיה פטורה משמע שהדין תלוי במחשבת עושה העיסה ולא באיכות העיסה ולא בצורת הפת ועלה קאמר עיסת הכלבים וכו' שאם עשה אותה שיאכלו גם הרועים ממנה חייב[ת] ואם לאו פטורה. וז"ל בפירוש המשנה ואם חישב בשעת הלישה בין על אכילת כלבים בין על אכילת בני אדם נתחייבה אותה עיסה במה שהיא חייבת כל עיסה ע"כ. ומה שכתב בתחילת הלשון עיסת הכלבים הוא שלשין אותה במורסנא אורחא דמילתא נקט לא שיהיה הדין תלוי בזה אלא במחשבת הלש את העיסה כדכתיבנא : עיסת העכו"ם פטורה וכו'. שם במשנה עכו"ם שנתן לישראל לעשות לו עיסה פטורה מן החלה נתנה לו במתנה עד שלא גלגל חייב משגלגל פטור העושה עיסה עם הנכרי אם אין בשל ישראל כשיעור חלה פטורה מן החלה וכי פטרינן בראשית הגז שותפות עכו"ם מן החלה היינו כשאין בחלקו של ישראל כשיעור אבל אם יש בחלקו של ישראל כשיעור חייב. ועדיין יש להסתפק אם נוטל חלה מכל העיסה או מחלקו של ישראל ונראה לומר מכל העיסה כיון שישראל עושה אותה ויש לו חלק בה שפיר קרי ביה עריסותיכם וכן יש לדקדק מלשון רבינו הרי זו חייבת ולא כתב הרי זה חייב והכי משמע מדפריך בירושלמי מה בינה לעיסת ארנונא אילו לעיסת ארנונא שמא אינה חייבת בחלה ומשני תמן ברשות ישראל הוא שמא ימלך העכו"ם שלא ליטלה ברם הכא לדעתו היא תלויה ומדפריך מעיסת ארנונא משמע דעיסת שותפות העכו"ם אם יש לישראל כשיעור חלה כולה חייבת ומדסתם רבינו משמע דסבירא ליה שיכול להפריש מינה ובה ולא חיישינן שמא מחלק העכו"ם עלה בידו ונמצא מפריש מן הפיטור על החיוב דהא קי"ל דיש ברירה בלח ואי אפשר שלא תעלה בידו מחלק ישראל ומן התורה אין לה שיעור : י עכו"ם שהפריש חלה וכו'. זה מבואר ואפילו למ"ד אין קנין לעכו"ם בארץ ישראל מודה הוא בזה שהרי חיוב החלה בשעת גלגול ושל עכו"ם היא בשעת שיובה : ולמה לא חששנו לה וכו'. וא"ת ומה אנו צריכים לזה הטעם והא לא מחזקינן איסורא מספיקא וי"ל דרגלים לדבר כיון שהעכו"ם הפריש חלה דשל ישראל היא ותהיה אסורה לזר מן הספק קמ"ל כיון שיכול ישראל לעשות בהיתר גמור לצאת מאיסורא דרבנן שאמרו שצריך להפריש כשיעור ודאי לא תלה עיסתו בעכו"ם ומה שהפריש העכו"ם חלה טועה הוא ומודיעין אותו שאינו צריך :

יא המערב קמח חטים וכו'. שם במשנה העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ויוצא בה אדם ידי חובתו בפסח ואם אין בה טעם דגן אינה חייבת בחלה וכו' וגרסי' עלה בירושלמי מתניתין כרשב"ג דרשב"ג אומר לעולם אינה חייבת עד שיהיה בה דגן כשיעור ר' יעקב בר אידי בשם ר"ל הלכה כרשב"ג וזו נוסחא משובשת דאי מתניתין כרשב"ג מאן פליג עליה דהוצרך ר"ל לפסוק הלכה כרשב"ג אלא ודאי הגירסא היא מתניתין דלא כרשב"ג דמתני' תלה הדבר באם יש בה טעם דגן אפי' שאין בה כשיעור וטעמא דמילתא לפי שהדגן גורר את האורז להיות כמוהו והיינו דנקט אורז ולא שאר מיני קטניות ודעת הראב"ד לפסוק הלכה כרשב"ג כדפסק ר"ל וכן כתב גבי מצה בפסח והוא שיאכל כזית דגן בכדי אכילת פרס אבל מדברי הרמב"ן נראה דאפי' אין שם כזית בכדי אכילת פרס יוצא בה לפי שמדין גרירה הוא שהחטים גוררין את האורז וכן מבואר בירושלמי וה"ה לענין חלה אע"פ שאין בה דגן כשיעור חלה חייבת כסתמא דמתני' וסתם מתני' לקמן הנוטל שאור מעיסת חטים ונתן לתוך עיסת אורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה והלא סתם שאור אין בו כשיעור חלה ואפ"ה אם יש בה טעם דגן חייב וכ"כ ר"ש עלה דמתניתין ואע"פ שאין בחטים כשיעור ואמרינן מתניתין דלא כרשב"ג וכו' וכיון דאמרי' מתני' דלא כרשב"ג משמע דמ"ד הכי סבר דאין הלכה כרשב"ג ולכן סמך רבינו על סתמא דמתני' : אפי' היה השאור חטים וכו'. משנה כתבתיה בסמוך ומה שכתב הראב"ד והוא שיהיה השאור מעיסה חייבת אזיל לשיטתיה דבעינן שיהיה בה כשיעור חלה והכא נמי בעינן שיהיה השאור מעיסה חייבת אבל רבינו סתם לפי שהוא פוסק כסתם מתני' כדכתיבנא ולפי זה אפי' שלא יהיה השאור מעיסה החייבת השאור של חטים גורר את האורז להיות הכל לחם כיון שיש בו טעם חטה ומ"מ הרשב"א פסק כהראב"ד ז"ל

*[עי' בר"ש פ"א מ"ו] *[עי' בכ"מ]

לאו פטורה: **יב** עיסה שנילושה ביין או שמן או דבש או מים רותחים או שנתן לתוכה תבלין או הרתיח המים והשליך הקמח לתוכו ולשו. אם אפאה בין בתנור בין בקרקע בין על המחבת והמרחשת בין שהדביק את הבצק במחבת ובמרחשת ואח"כ הרתיחן באש מלמטה עד שנאפת הפת. בין שהרתיחה ואח"כ הדביק הבצק כל אלו חייבין בחלה. אבל העושה עיסה ליבשה בחמה בלבד או לבשלה בקדרה הרי היא פטורה מן החלה שאין מעשה חמה לחם בין שלשה במים בין שלשה בשאר משקין. וכן קלי שלשין אותו במים או בדבש ואוכלין אותו בלא אפייה פטור שאין חייבת אלא עיסה שסופה להאפות לחם למאכל אדם: **יג** עיסה שלשה תחלה לעשותה מעשה חמה והשלימה לעשותה פת. או שהתחיל בה לאפות פת והשלימה לעשות מעשה חמה. וכן קלי שלשו לאפותו פת חייבין בחלה: **יד** לחם העשוי לכותח מעשיה מוכיחין עליה. עשאה כעכין חייבת בחלה עשאה כלמודין פטורה מן החלה: **טו** כמה שיעור העיסה שחייבת בחלה מלא העומר קמח בין מאחד מה' מינים בין מחמשתן כולם מצטרפין לשיעור. וכמה הוא שיעור העומר שני קבין פחות חומש. והקב ארבעה לוגין. והלוג ד' רביעיות והרביעית אצבעיים על אצבעיים ברום אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע. וכל האצבעות הם רוחב גודל אצבעות של יד. נמצאת למד שהמדה שיש בה י' אצבעות על י' אצבעות ברום שלש אצבעות ותשע אצבע בקירוב הוא העומר. וכן מדה שיש בה שבע אצבעות פחות שני תשיעי אצבע על ז' אצבעות פחות שני תשיעי אצבע ברום שבע אצבעות פחות שני תשיעי אצבע היא מדת העומר. ושתי המדות כאחד הם עולים. וכמה מכילה מדה זו כמו ארבעים ושלש ביצים בינוניות וחומש ביצה והם משקל ששה ושמונים סלעים ושני שלישי סלע מקמח החטים שבמצרים. שהם משקל חמש מאות ועשרים זוז מזוזי מצרים בזמן הזה. ומדה שמכילה כמשקל הזה מקמח החטים הזה בה מודדין לחלה

רדב"ז

ז"ל. ונראה לי להביא ראיה לדברי רבינו דגרסי' בפרק כל הזבחים שנתערבו וש"מ נותן טעם ברוב לאו דאורייתא ומותיב רבא עשה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואע"ג דרובה אורז וש"מ נותן טעם ברוב לאו דאורייתא ואי איתא לדר"ל דבעינן כשיעור מן החטים מאי מותיב רבא לעולם נותן טעם ברוב לאו דאורייתא ושאני הכא דאיכא שיעור מן החטים ולפיכך חייבת בחלה אלא ודאי ליתא לדרים לקיש דאמר הלכה כרשב"ג ודוחק הוא לומר דמותיב רבא ממשנה שאינה הלכה:

יב עיסה שנילושה ביין ושמן וכו'. בפ' כל שעה (דף ל"ז) אמר רבי עקיבא מה ת"ל לחם פרט לעיסה שנילושה ביין ושמן ודבש והקשו שם מדרבי עקיבא אדרבי עקיבא ותירצו הא ביום טוב ראשון הא ביו"ט שני ומשמע דלחם הוא אלא ביו"ט ראשון לא משום דבעינן לחם עוני:

בין בתנור בין בקרקע וכו'. פרק כיצד מברכין אמר ליה אביי לרב יוסף האי כובא דארעא מאי מברכינן עליה א"ל מי סברת נהמא הוא גובלא בעלמא הוא מר זוטרא קבע סעודתיה עילויה ובריך עליה המוציא לחם מן הארץ וג' ברכות אמר מר בר רב אשי ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח הא למדת דלחם הוא וחייב בחלה:

בין שהדביק את הבצק וכו'. בפרק כל שעה אמר רבי יוחנן מעשה אלפס לא שנא הרתיח לבסוף הדביק לא שנא הדביק ולבסוף הרתיח חמה הוא וחייב בחלה ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח ופסק רבינו כרבי יוחנן וכן בהלכות וכן הסכימו הרמב"ן והרשב"א:

אבל העושה עיסה ליבשה בחמה וכו'. בפרק כיצד מברכין (דף ל"ז) תני רבי חייא לחם העשוי לכותח פטור מן החלה ופירש"י ז"ל שאין אופין אותו בתנור אלא בחמה ואין כן דעת רבינו דא"כ אפילו עשאן כעין כעכין לא היו חייבין כיון שכל מעשיה בחמה אין מעשה חמה לחם אבל לחם העשוי לכותח היינו מעשה תנור אלא שאינו עשוי לאכול אותו בעיניה ומשום הכי אמרינן דמעשיו מוכיחין עליו:

יג עיסה שלשה בתחלה וכו'. פ"ק דחלה עיסה שתחילתה סופגנין וסופה סופגנין פטורה מן החלה תחילתה עיסה וסופה סופגנין תחילתה סופגנין וסופה עיסה חייבת בחלה ומינה אתה למד שכל שתחלתו בפיטור וסופו בחיוב או איפכא חייב בחלה ולא מפטר עד שתהא תחלתו וסופו בפיטור וא"ת למה השמיט הקנוב אות תנן חייבות בחלה וי"ל דהיינו קמח קלוי שלשין אותו בשמן ואחר ליבשו ואפייתו מפרכין אותו בידי' ומחזירין אותו קמח והכי משמע מן הירושלמי ואין בזה חידוש דאי משום שהוא קמח קלוי כבר כתב אח"כ שאם לש אותו חייב ואי משום שלשו ביין כבר כתב למעלה עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש חייבת בחלה ואי משום שסופו להחזירו להיות קמח הרי תחילתו עיסה ופשיטא דחייבת:

וכן קלי שלשין אותו וכו'. היינו שתיתא הנזכר בפרק כיצד מברכין (דף ל"ז) רב אמר בשהכל נהיה בדברו ושמואל אמר בורא מיני מזונות אמר רב חסדא ולא פליגי הא בעבה הא ברכה וכו' ופשיטא דלאו לחם הוא:

יד לחם העשוי לכותח וכו'. הכי מסקינן מהנייתא פרק כיצד (דף ל"ז) וכבר כתבתי שנראה מדעת רבינו דלחם העשוי לכותח היינו בתנור אלא שלא נעשה לאכלו בעיניה ולפיכך אם עשאה כעכין גילה בדעתו שרוצה לאוכלו כמות שהוא אם כן לו דהא פסיק ותני לעיל שאין מעשה חמה לחם כדאיתא בירושלמי ואינו מחלק רבינו בין אם עשאה כעכין או למודים ומ"מ יש ליישב פירש"י דלעולם מעשה חמה ...ורים אבל אם עשאה כעכין יש לחוש שמא ימלך כדאיתא בירושלמי אבל אם עשאה למודים לא חיישינן שמא ימלך: **טו** כמה שיעור העיסה וכו'. פ"ק דעדיות שמאי אומר מקב לחלה והלל אומר מקביים וחכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא קב ומחצה חייבים בחלה ומשהגדילו המדות אמרו חמשה רבעים חייבין ר' יוסי אומר חמשה פטורין חמשה ועוד חייבין ומה שכתב רבינו שני קבין פחות חומש היינו מדבריות דקב ומחצה ירושלמיות דהיינו ששה לוגין ירושלמיות שהם שבעה לוגין ביצה וחומש ביצה מדבריות הם שיעור עיסה והם מ"ג ביצים וחומש ביצה כאשר כתב רבינו

כסף משנה

יב עיסה שנילושה ביין וכו'. משנה בפ"ב דחלה (משנה ב') ואף על גב דבירושלמי (הלכה א') אמר רבי יוסי בר חנינא דמתניתין כרבי אלעזר איש ברתותא משום רבי יהושע כלומר ולא כר"ע משום רבי יהושע הא רבי יוחנן פליג עליה התם ואמר ד"ה היא ועוד דאפילו לרבי יוסי בר חנינא כיון דמשום רבי יהושע הוא דאיפליגו אפשר דר"א איש ברתותא בתרייתא הוא ושפיר דמי למימר הכי מדסתם לן תנא כוותיה וכן פסק הרשב"א. ומ"ש או מים רותחים או שהרתיח המים וכו'. משנה פ"ק דחלה (משנה ו) המעיסה בית שמאי פוטרין ובית הלל מחייבין החליטה ב"ש מחייבים וב"ה פוטרים ובפרק כל שעה (דף ל"ז) קתני עלה איזו היא המעיסה ואיזה היא החליטה המעיסה קמח על גבי מוגלשין החליטה מוגלשין שעל גבי קמח פירוש מוגלשין מים רותחים רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו זה וזה לפיטור ואמרי לה זה וזה לחיוב וכו' ות"ק מאי שנא המעיסה ומ"ש החליטה אמר רבי יהודה וכו' תברא מי ששנה זו לא שנה זו ופסק רבינו כלישנא דאמר זה וזה לחיוב וטעמו משום דבירושלמי פ"ק דחלה (הלכה א') שנויה בלשון הזה וחכ"א לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא הנאפה בתנור חייב וכיוצא בזה בפרק כל שעה בגמרא דידן וכיון דתנייה בלשון חכמים אלמא סבר דהלכתא כוותיה והכי אמרינן בפרק החולץ (דף מ') אע"ג דחלטיה מעיקרא כיון דהדר אפייה בתנור לחם קרינן ביה. ומ"ש אם אפאה וכו' עד ואחר כך הדביק הבצק. פלוגתא דר"י ור"ל בפרק כל שעה ופסק כר"י וכן פסק הרי"ף והרא"ש והרשב"א. ומ"ש בין בקרקע בפרק כיצד מברכין (דף ל"ז:) האי טרוקנין חייבת בחלה מאי טרוקנין וכו' כובא דארעא פי' שעושין חפירה בקרקע ואופים שם. ומ"ש ואח"כ הרתיחן באש מלמטה כלומר ואין צ"ל אם האור מהלך מן הצד ולא מלמטה דבהא אפילו ר"ל מודה כדאיתא בירושלמי וטעמא משום דזהו דרך אפיית פת פורני. ומ"ש או שנתן לתוכה תבלין נלמד מדאמרינן בפרק כיצד מברכין (דף מ"ה) דפת הבאה בכסנין אם קבע סעודתו עליו מברך המוציא לחם מן הארץ וכיון דאיקרי לחם חייב בחלה: ומ"ש אבל העושה עיסה ליבשה בחמה. בפרק כל שעה אמרינן דמודה ביה רבי יוחנן. ומ"ש או לבשלה בקדרה. הכי אמרינן בירושלמי (הלכה ג') ר"ל אמר כל שהאור מהלך תחתיו אינו חייב בחלה אמר ליה ר"י ובלבד ע"י משקה: וכן קלי שלשין אותו וכו'. ירושלמי פ"ק דחלה קמח קלי שעשאו בצק חייב בחלה רבי יוסי בשם רבי יוחנן אמר והוא שאפאן משמע בהדיא שאם לא אפאן פטור:

יג עיסה שלשה תחלה וכו'. שם פ"ק (מ"ה) עיסה שתחלתה סופגנים וסופה סופגנים פטורה מן החלה תחלתה עיסה וסופה סופגנים תחילתה סופגנים וסופה עיסה חייבת בחלה ופירש הרמב"ן שדעתו הדבר תלוי שאם מתחלה עשאה ע"ד לחם אז חייבת בגלגול אע"פ שלבסוף עשאה סופגנין ואם עשאה ע"ד סופגנים אע"פ שמתחלה בלילתה קשה פטורה וכן העלה הרא"ש והר"ש וזה דעת רבינו וכ"כ הרשב"א שדעת זה עיקר. ולאפוקי מפירוש ר"ת. ומ"ש וכן קלי. נתבאר בסמוך: **יד** לחם העשוי לכותח וכו'. בפרק כיצד מברכין (דף ל"ז:) ופירש"י לחם העשוי לכותח אין אופין אותו בתנור אלא בחמה כעכין ערוכה ומקוטפת כגלוסקאות נאות גלי דעתיה דללחם עשאה כלמודים כנסרים בעלמא שלא הקפיד על עריכתם: **טו** כמה שיעור העיסה וכו'. פרק כיצד משתחפין (דף פ"ג ע"א) ת"ר ראשית עריסותיכם כדי עיסותיכם וכמה עיסותיכם כדי עיסת המדבר דכתיב והעומר עשירית האיפה הוא מכאן אמרו ז' רבעים קמח ועוד חייבים בחלה שהם שש ירושלמיות שהן חמש של צפורי ופירש"י שם ובפרק אלו עוברין האיפה ג' סאין כדיליף בפרק התודה והעומר עשירית של ג' סאין שהם י"ח קבין שהם ע"ב לוגין עשירית ע' לוגין ז' לוגין עשירית של שני לוגין חומש הלוג שהוא ביצה וחומשא והיינו דקאמר ז' רבעים ועוד ז' רבעי הקב דהיינו ז' לוגין ועוד ביצה וחומשא שהן שש ירושלמיות שהרי שש מדבריות נעשו חמש ירושלמיות נשאר לנו לוג מדברי וחומשו דביצה וחומשא הוי חומש הלוג ביצה חומש לחמש ביצים והחומש ביצה הוא תוספת לביצה הששית הרי לוג וחומשו והם נעשים לוג ירושלמי שהרי ששה חומשים נעשו המשה הרי אמר המדבר שם רבעים ירושלמיות ושאה לצפורית עודפת על ירושלמית אחות מלבר כדאמרינן בעירובין הרי עומר שהיה ששה רבעי ירושלמית נכנס בחומש לצפוריים ומאחר שבעה רבעי קב מדבריים וחומש הוי שיעור העיסה וכל רובע קב מהם הוא שש ביצים עולה מ"ג ביצים וחומש שיעור עיסה החייבת בחלה וע"פ זה יתבאר לך שמ"ש רבינו שהשיעור עומר שני קבין פחות חומש הוא ע"פ המדה המדברית שהאיפה ג' סאין והסאה ששה קבין נמצאת האיפה י"ח קבין נמצאת עשיריתה שני קבין פחות חומש שהן ז' לוגין ועוד מדבריים שהם ה' לוגין לפוריים והיינו דתנן בפ"ק דעדיות חמשה רבעים חייבים בחלה שהלוג רביעית הקב הוא והרביעית אצבעיים על אצבעיים וכו'. ומ"ש שהם משקל תק"כ זוז מזוזי מצרים לפי שכל זוז היא משקל דרה"ם וכל סלע ד' דינרים וכל דינר ו' מעין נמצא כל דינר משקלו דרה"ם וחצי וכל סלע משקלו ששה דרה"ם נמצא פ"ו סלעים עולים תקי"ו דרה"ם ושני שלישי סלע הם ד' דרה"ם הרי תק"כ דרה"ם לפ"ו סלעים ושני שלישי סלע. ומ"ש כולם מצטרפין לשיעור. משנה ברים חלה:

לחלה בכל מקום: **טז** אסור לאדם לעשות עיסתו פחות פחות מכשיעור כדי לפוטרה מן החלה. והמפריש חלה מעיסה שהיא פחותה מכשיעור לא עשה כלום והרי היא חולין כשהיתה. עשה עיסה פחותה מכשיעור ואפאה ונתן הפת לסל. וחזר ואפה פת אחרת ונתן לסל אם נתקבץ בסל שיעור חלה הסל מצרפן לחלה ומפריש החלה מן הפת. שנאמר והיה באכלכם מלחם הארץ מלמד שהוא מפריש מן האפוי. ואין התנור מצרפן לחלה: **יז** היו הככרות נושכות זו בזו ונתקבץ מן הכל שיעור חלה חייבין בחלה אע״פ שאינן בסל. אפה מעט מעט וקבץ הכל על לוח שאין לו תוך הרי זה ספק. ואם חלה של דבריהם היא אינו חייב להפריש עד שיצרף אותו כלי שיש לו תוך: **יח** קמח שלא רקדו אלא לשו בסובין שלו. הואיל ויש בכל הקמח עומר חייב בחלה. אבל אם נטל המורסן מן הקמח וחזר והשלים שיעור העיסה במורסן שהחזירו לקמח אינו חייב בחלה: **יט** נחתום שעשה עיסה לעשותה שאור לחלקה חייבת בחלה. שאם לא תמכר יעשנה פת. *אבל העושה עיסה לחלקה בצק פטורה:

נשים

השגת הראב״ד

*אבל העושה עיסה לחלקה בצק פטורה. א״א נראה מן הגמרא באף כאשה שעשתה עיסתה לחלק

טז אסור לאדם וכו׳. ירושלמי רפ״ג דחלה (הלכה א׳) הדא אמרה שאסור לאדם לעשות עיסתו קבין: והמפריש חלה מעיסה וכו׳. משנה פ״ד דחלה (משנה ד) וכחכמים: עשה עיסה פחותה מכשיעור ואפאה וכו׳. משנה פ״ב דחלה (משנה ד) העושה עיסתו קבין ונגעו זה בזה פטורים מן החלה עד שישוכו ר״א אומר אף הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה ואיפסיקא הלכתא כוותיה בפרק אלו עוברין (דף מ״ח) ובפ״ק דנדה (דף ח׳). ומ״ש ואין התנור מצרפן לחלה. בפרק אלו עוברין תניא ר״א אומר הסל מצרפן רבי יהושע אומר התנור מצרפן רשב״ג אומר ככרות של בבל שנושכות זו בזו מצטרפות ומשמע דלר״א של דוקא מצרף ולא תנור ופסק כמותו משום דהא איפסיקא הלכתא כוותיה דמשמע דלאפוקי נמי מדרבי יהושע איפסיקא ותו דרשב״ג נמי סבר דאין תנור מצרפן והו״ל רבי יהושע יחיד לגבייהו והרשב״א כתב בפסקי חלה שלו וז״ל ואפשר היה לומר דרבי יהושע תנור ולא סל קאמר ור״א אפילו הסל מצרף וכ״ש התנור אבל בירושלמי (הלכה ג׳) גרסינן אית תנא תני הסל מצרף ואין התנור מצרף ואית תנא תני התנור מצרף ואין הסל מצרף וכיון שכך מסתברא דבחלת הארץ דאורייתא בין בסל בין בתנור מצטרפין וחייבים בחלה מספק אבל בח״ל דוקא בסל כר״א והרמב״ם כתב אבל התנור אינו מצרפן ולא חילק בין בארץ לח״ל ולא ידעתי מי הביאו לידי כך עכ״ל. ואני בעניי גברא רבא חזינא ותיובתא לא חזינא שרבינו יפרש דהני תנאי דפליגי בירושלמי הם רבי אליעזר ורבי יהושע והא איפסיקא הלכתא כר״א ועוד דאפילו אי הוה סבר רבינו כהרשב״א לא היה לו לחלק בין א״י לח״ל משום דחלה אף בא״י בזמן הזה אינה כימי עזרא אלא מדרבנן כמבואר בדברי רבינו פ״א מהלכות תרומות ופ״ה מהלכות חלה: **יז** היו הככרות נושכות זו בזו וכו׳. הרשב״א בפסקי חלה שלו כתב וז״ל העושה עיסתו קבין ונגעו זה בזה פטורים מן החלה עד שישוכו פירוש אע״פ שנגעו לאחר עריכה זה בזה אינם מצטרפין אבל אם השיכן זה לזה הואיל והם לאדם אחד מצטרפין וחייבים ואי זו היא נשיכה שנינו בתוספתא דטהרות איזהו הנושך התולש ממנו כל שהוא כלומר שאי אפשר שלא יתלוש מזה עם זה כשמפרידן ר׳ אליעזר אומר אפילו אינו מדביקן בעודן עיסה אלא שאפאן ונתנן בסל הסל מצרפן לחלה והוא שיהו ממין אחד ואע״פ שאינן נוגעות זו בזו כגון כעכין וכדאמרינן פרק אלו עוברין (פסחים דף מ״ח:) השיך הככרות זו בזו לאחר אפייה כל שאין בתוך כלי אינן מצטרפות ואני תמה ממה שכתב רבינו משה שכך כתב עשה עיסה פחותה מכשיעור ואפאה ונתן הפת לסל הסל מצרפן לחלה היו הככרות נושכות זו בזו וכו׳ חייבים בחלה אע״פ שאינם בסל דאלמא משמע מדבריו דכל שהן ככרות של בבל חייבים ולא הוצרכו לסל אלא כעכין ונראה שהוא ז״ל פירש עד שישוכו דמתניתין אפי׳ לאחר אפייה ואינו אלא בלישה ואפילו לר״א דמחמיר טפי מדרבנן ואמר שאף הסל מצרפן הוא סבר ריב״ל דדוקא ככרות של בבל כדאמר פרק אלו עוברין אמר רב יוסף הני נשי דידן נהוג למיפא קפיזא קפיזא א״ל אביי מאי דעתיך לחומרא חומרא דאתי לידי קולא הוא דקא מפקען ליה מחלה אמר ליה דעבדין כר״א דתנן ר״א אומר אף הרודה ונותן לסל וכו׳ ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר ואקשי עלה והא איתמר עלה אמר ריב״ל לא שנו אלא ככרות של בבל שמשכות זו מזו אבל כעכין לא אלמא לריב״ל אליבא דר״א תרתי בעינן נשיכת ככרות וצירוף סל ורבנן הקלו בלאחר אפייה ואמרו דאין מצטרפין אלא בשנשכו בעיסה והיינו דלא הזכירו ככרות אלא העושה עיסתו קבין ונגעו זה בזה כלומר שני הקבין בעיסתן והא דתניא רבי אליעזר אומר הסל מצרפן רבי יהושע אומר תנור מצרפן רשב״ג אומר ככרות שנושכות זו בזו מצטרפות לשב״ג מחמיר הוא מדכולהו ור״א ורבי יהושע אינם מודים לו בכך ואפשר שהרב ז״ל מפרש דר״א ורבי יהושע איירי בכעכין ובאמר ככרות שהם כעין כעכין שאינם נושכות זו מזו ורשב״ג איירי בככרות הנושכות ולא פליגי וקי״ל כרשב״ג דלא אשכחן מאן דפליג עליה והא דתנן במתניתין עד שישוכו אפילו לאחר אפייה קאמר ולא גרים הרב בדברי ר״א אף הרודה אלא הרודה ות״ק סבר שהכל תלוי בנשיכה אבל של בלא נשיכה לא מעלה ולא מוריד ור״א אליבא דריב״ל סבר דתרתי בעינן נשיכה וסל כבככרות של בבל ור״א לקולא וכדאסיקנא אמר רבי חנינא אפילו כעכין ור״א להומרא או נשיכה ככרות של בבל או כעכין וצרוף סל קאמר זה נ״ל להעמיד דברי הרב אע״פ שהוא דחוק מאד שנמחוק הספרים שכתב בהם אף הרודה ועוד שנפרש דר״א ורבי יהושע לא דברו אלא בכעכין דוקא ועוד דלריב״ל ודאי רבי אליעזר חולק הוא על רשב״ג דהא אף ככרות הנושכות בעו צירוף סל וכיון דאליבא דריב״ל פליג עליה דרשב״ג אנן מאן לימא לן דלא פליגי עכ״ל. ולענין מ״ש שרבינו מפרש שישוכו דמתני׳ הוי אפי׳ לאחר אפייה תמהני שאיני יודע מה נשיכה שייך אחר גמר אפייה ועוד שאיני רואה הוכחה בדבריו לומר שיהא סובר כן ונראה שרבינו מפרש מתניתין דעד שישוכו היינו שנדבקו זה בזה בתנור כמו שאירע לפעמים שנדבקים שם יפה וכשמוציאין אותו מהתנור יתראו כאילו שניהם אחד אם לא יפרידו אותם וכ״כ בפירוש המשנה ונגעו זה בזה ר״ל בעת האפייה שנגעו קצת ככרות לקצתם שאין חייבות בחלה עד שידבקו קצתם בקצתם דיבוק יפה עכ״ל וכן פירש״י. ולענין מה שנדחק לפרש המשנה והגמרא לדעת רבינו אני איישב בלי שנמחוק גירסת הספרים ובלי דוחק והוא לומר שרבינו מפרש דר״א אומר אע״פ שלא נשכו זה בזה אם נתנן לסל הסל מצרפן והוה סבר ריב״ל דלא א״ר אליעזר הסל מצרפן אלא בככרות של בבל שהן כתבנית שכשהן דחוקות בתנור עשויות לישוך זו בזו כלומר לידבק דיבוק יפה הילכך כשלא נשכו מהני להו צירוף סל אבל כעכין שמפוך שהן בתבנית אף ע״פ שיהיו נדחקות בתנור אינם נושכות זו בזו לא מהני להו צירוף סל ורבי חנינא סבר דאף בכעכין הר״א דמהני להו צירוף סל נמצא שכשנשכו זה בזה בין לת״ק בין לרבי אליעזר מצטרפין וכשלא נשכו זה בזה ונתנן בסל לת״ק אין מצטרפין ולרבי אליעזר מצטרפין ומשמע דרשב״ג דברייתא היינו ת״ק דמתניתין ופליג ארבי אליעזר ורבי יהושע ואמר לא סל ולא תנור מצרפן אלא אם נושכות זו בזו מצטרפות בלא סל ותנור ואם אין נושכות זו בזו לא מהני להו צירוף סל ותנור ור״א ורבי יהושע סברי שאם נושכות זו בזו מצטרפות בלא סל ותנור וכשאין נושכות של מצרפן לרבי אליעזר ותנור לרבי יהושע והשתא מ״ש רבינו היו הככרות נושכות זו בזו ונתקבץ מן הכל שיעור חלה חייבים בחלה אע״פ שאינם בסל דברי הכל היא וליכא מאן דפליג ביה. ובכן עלו דברי רבינו כהוגן בלי פקפוק אפה מעט מעט וכו׳. בפרק אלו עוברין בעיא דלא איפשיטא ופסק בה בדאורייתא לחומרא ובדרבנן לקולא: **יח** קמח שלא רקדו וכו׳. משנה פ״ב דחלה (משנה ו) **יט** נחתום שעשה עיסה וכו׳. משנה בפ״ק דחלה (משנה ז). ומ״ש שאם לא תמכר יעשנה פת. שם בירושלמי (הלכה ה׳) נחתום לא בדעתו הדבר תלוי בדעת הלקוחות הדבר תלוי שמא (לא) ימצא לקוחות והוא חוזר ועושה אותה עיסה כך נראה שהיא גירסת רבינו. ומ״ש אבל העושה עיסה לחלקה בצק פטורה. שם בירושלמי:

כתב הראב״ד ז״ל מהגמרא שאף האשה שעשתה וכו׳: ודע שלשון הירושלמי בפרק הנזכר כך הוא הממרח כריו של חבירו שלא מדעתו ר״י אמר נטבל ר״ל אמר לא נטבל מתיב ר״ל קמיה דר״י והא תנן וכן נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור אם אין בשל אחת כשיעור פטורה מן החלה ואין בשל כולהון כשיעור א״ל שניה היא שכן העושה עיסה ע״מ לחלקה בצק פטורה מן החלה א״ל והתנינן נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה א״ל לא תתיבני נחתום נחתום לא בדעתו הדבר תלוי בדעת הלקוחות הדבר תלוי שמא ימצא לקוחות *וימלך לעשותה עיסה ע״כ. כך היא הגירסא נכונה והיא גירסת הראב״ד והיא גירסת הרשב״א בפסקי חלה שלו ובנוסחא דידן כתוב מתיב ר״י לר״ל ופ״ם הוא. וז״ל

רבינו והוא ז״ל דקדק השבון ומצא שיעור העיסה תק״כ דרה״ס מקמח מצרים והם שבע אוקיות וחצי במשקל ירושלים אבל נראה שהקמח של ירושלים היא יותר כבדה משל מצרים מעט ולעולם צריך להזהר שלא יעשה העיסה פחות משיעור זה כדי שלא תהיה ברכה לבטלה דהמוציא חלה פחות מכשיעור לא עשה כלום ואם בירך הויא לה ברכה לבטלה: **טז** אסור לאדם לעשות עיסתו וכו׳. רפ״ב מכנה אוכלין עראי מן העיסה עד שתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים ואמרינן בירושלמי הדא אמרה שאסור לאדם לעשות עיסתו קבין ואיתא נמי בפסחים: עשה עיסה פחותה מכשיעור וכו׳. משנה פרק ב׳ העושה עיסתו קבין ונגעו זה בזה פטורים מן החלה עד שישוכו רבי אליעזר אומר אף הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה ופירושה לדעת רבינו אם נושכות כלומר שנתחברו חיבור יפה עד שאם אתה בא להפרידן ימשך מזו לזו בלא של חייבים בחלה ואם צירפן בסל אעפ״י שאינן נושכות הסל מצרפן לחלה ולפי זה רבי אליעזר מודה לת״ק ואין ת״ק מודה לרבי אליעזר וכן ביארו בתלמוד שאפי׳ כעכין שאינם נושכות זו עם זו הסל מצרפן דקי״ל הלכה כרבי אליעזר ואמרינן בירושלמי הסל מצרף ואין התנור מצרף ונראה טעמא דאי משום נשיכה ליכא שהרי בתנור נוגעות ולא נושכות ואי משום דכתיב באכלכם מלחם הארץ לא נקרא לחם עד שיוציאנו מהתנור ויהיה ראוי לאכילה: **יז** אפה מעט מעט וכו׳. פרק אלו עוברין (דף מ״ח) בעי רבי ירמיה סבלא שאין לה לבזבזין מהו תוך כלי בעינן וליכא או דילמא אויר כלי בעינן והא איכא תיקו ומש״ה נמי משמע דהלכתא כרבי אליעזר וכן אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר ואם חלה של דבריהם היא וכו׳. משום דהוי ספיקא בדרבנן ואזלינן לקולא: **יח** קמח שלא רקדו וכו׳. שם במשנה חמשת רבעים קמח חייבים בחלה הן ושאורן וסובן ומורסנן חמשת רבעים חייבים ניטל מורסנן מתוכו וחזר לתוכו הרי אלו פטורים ובסוף כלל גדול מפרש טעמא שכן העני אוכל פתו בעיסה בלוסה ואם נטל מורסנן וחזר לתוכן אין זו דרך עיסה והכי מפרש בירושלמי: **יט** נחתום שעשה עיסה לעשותו וכו׳. שם במשנה פ״ק ונתן רבינו טעם לנחתום שאם לא תמכר יעשנה פת. ומזה הטעם אתה למד דדוקא נחתום ולא נשים ודוקא לחלק שאור ולא לחלק עיסה כפשטה דמתניתין דנקט נחתום דלאו דרכה של אשה למכור פת ולפיכך לא חיישינן בה להמלכה ופלוגתא היא בירושלמי דרבי יוחנן סבר נחתום דוקא ור״ל סבר ה״ה נשים ותמהני על השגת הראב״ד ז״ל איך שביק רבי יוחנן ועביד כר״ל ואי משום עובדא דהך איתתא נמי פלוגתא היא דרבי מונא היה סובר כרבי יוחנן ואבוה סבר כר״ל ומה שדקדק מהאי דקתני נשים שנתנו לנחתום הא אשה אחת דומיא דנשים חייבת אורחא דמילתא נקט דאין דרך אשה אחת לתת לנחתום עיסה לחלקה שאור אבל נשים הרבה דרכם לתת לנחתום עיסה לעשותה שאור לחלק

רבים

*[בנוסחא דידן כתוב והוא חוזר ועושה אותה עיסה:]

ם וכל אחת נופלת מעט לחמע בה עיסתה וזה ברור ואפי' אי לא הוה ידעינן לתרולי
תניתין לא שבקינן רבי יוחנן ועבדינן כר"ל וכל שכן דמתניתין דייקא כר' יוחנן:
א שתי עיסות שיש בשתיהן וכו'. משנה פ"ד שתי נשים שעשו שני קבין ונגעו זה בזה
אפי' הן ממין אחד פטורים ובזמן שהם של אשה אחת מין במינו חייב ושלא במינו

רבינו שמשון בפירוש המשנה [נחתום] שעשה שאור לחלק כדי חיוב חלה עשה בבת אחת אלא
שדעתו לחלק לכמה עיסות ואין בכל הלק וחלק כשיעור ופליגי בירושלמי אי נחתום דוקא
אי לא ונשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור ובין כולן יש כשיעור ולא הכל בבת אחת
שלא מדעתן ירושלמי המסרה כריו של חבירו שלא מדעתו רבי יוחנן אמר נשבל

ב נשים שנתנו קמח לנחתום לעשות להם שאור. אם אין בשל אחת מהן כשיעור אע"פ שיש בכללן כשיעור פטורה:

חייבת בחלה שמא תמלך לעשותה עיסה מססיא איתא דאתת ושאלת לרבי מונא בגין דאנא בעיא מעבד עיסתי אטרינא מהו דנסיבנא ותהא פטורה מן החלה א"ל ולמה לא אתת שאיל לאבוה אמר ליה אסור שמא המלך לעשות עיסה וממתניתין גופא איכא למשמע נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור אם אין בכל אחת כשיעור פטורה מן החלה דייקינן הא אשה אחת דומיא דהתם חייבת ואע"ג דרבי יוחנן הוא דאמר פטורה ר"ל פליג עליה דאמר דנחתום לאו דוקא ומשם נשים דוקא לענין חלוק הא אשה אחת חייבת בחלוק ומשום דהויא אתתא מוכח דבכל אשה נמי חיישינן לאימלוכי:

פרק שביעי

א שתי עיסות שיש בשתיהן שיעור החייב בחלה ואין באחת מהן כשיעור ונגעו זו בזו ונשכו זו את זו אם היו של שנים אפילו הן ממין אחד פטורין מן החלה. שסתם שנים מקפידין. ואם ידוע שאינן מקפידין על עירוב העיסות הרי אלו מצטרפות: ב היו שתיהן של איש אחד אם היו ממין אחד מצטרפין וחייבות בחלה ואם משני מינין היו אין מצטרפין. שסתם אחד אינו מקפיד. ואם היה מקפיד שלא תגע עיסה זו בזו ולא תתערב עמה אפי' היו ממין אחד אין מצטרפות: ג וכיצד מצטרפות אם היו של אחד ממין אחד עיסת החטים שנגעה בעיסת הכוסמין מצטרפות נגעה בשאר המינין אין מצטרפות. וכן עיסת שעורין שנגעה בעיסת הכוסמין או שבולת שועל או שיפון וכן עיסת כוסמין ושל שבולת שועל ושל שיפון שנגעה כל אחת משלשתן בחבירתה הרי אלו מצטרפות: ד עיסת חדש אינה מצטרפת לשל ישן אע"פ שהן ממין אחד. כדי שלא יאמרו תורמין מן החדש על הישן. ולא יתרום מאמצע שתיהן אלא יביא עיסה אחרת חדש או ישן ויצטרף להם להשלים השיעור. בד"א בעיסה שנגעה בעיסה אחרת אבל הבולל קמח חמשת המינין ועושה מהם עיסה אחת הרי חמשתן מצטרפין לשיעור עיסת חלה כמו שביארנו: ה עיסה שהיא פחותה מכשיעור מכאן. ועיסה פחותה מכשיעור מכאן. ועיסה שאינה חייבת בחלה באמצע כגון עיסת אורז או עיסת תרומה או מדומע או עיסת עכו"ם אע"פ שנוגעות זו בזו אינן מצטרפות שהרי דבר הפטור מן החלה מבדיל באמצע: ו היה באמצע עיסה שהורמה חלתה מצטרפות שהעיסה שביניהן כבר היתה מחוייבת בחלה. וכן אם היה ביניהן עיסת הקדש מצטרפות מפני שראוי

ר והא דקתני שני קבין ב"ה היא וככר
אר למעלה שיעור העיסה והא דקתני נגעו
בזה לאו דוקא אלא נשכו זה בזה ואין
ל לא נשיכה ולא צירוף כלי כיון דמקפידות
רבינו שמשון ואפי' לשו שני קבין בבת
כיון דסופו ליחלק כדאמרינן לעיל גבי
ים ירושלמי א"ר יוחנן שתם אשה אחת אינה
דת שתים מקפידות אשה אחת מקפדת עשו
ה כשתי נשים שתי נשים שאינן מקפידות
אומן כאשה אחת שאינה מקפדת ונתבארו
דברי רבינו:
כיצד מצטרפות וכו'. שם במשנה אי זהו
מין במינו החטים אינן מצטרפות עם
אלא עם הכוסמין השעורים מצטרפות עם
חוץ מן החטים רבי יוחנן בן נורי אומר
המינים מצטרפות זה עם זה והלכה כרבי
בן נורי והא דתנן בריש מכילתין דכל
ת המינים מצטרפות בירושלמי מתני לה
בבלול והכא בנשוך וכן כתב רבינו בסמוך
ת למד שהכוסמין מצטרפין עם הכל
פשר דקים להו לרבנן שהוא ממין הכל:
עיסת חדש אינה מצטרפת וכו'. שם
במשנה קב חדש וקב ישן שנגעו
בזה רבי ישמעאל אומר יטול מן האמצע
מים אוסרין ואמרינן עלה בירושלמי א"ר
טעמייהו דרבנן כוסמין וחיטים שני מינין
ואין בני אדם טועין לומר תורמין מן החדש
הישן אבל חדש וישן מין אחד הוא אם
ל את כן אף הוא סבור לומר תורמין
רין מזה על זה. ומה שכתב רבינו אלא
עיסה אחרת חדש או ישן ויצרף להם להשלים
כוונתו שאם יביא חדש ויצרף לחדש ויהיה
שיעור עיסה שיפריש ממנה ויפטור את
ן דאכתי איכא למיחש שלא יאמרו תורמים
החדש על הישן אלא כוונתו ז"ל אם רוצה
את החדש יביא חדש וכו' או ישן אם רוצה
ור את הישן ואם רוצה לתקן את שתיהן יוסיף
החדש עד שיהא בו כשיעור וכן יוסיף מן
עד שיהיה בו כשיעור או יפריש עליהם
ום אחר מן החדש על החדש ומן הישן על הישן:
עיסה שהיא פחותה מכשיעור וכו'. שם
במשנה שני קבין וקב אורז או קב
זה באמצע אינן מצטרפים דבר שניטלה
באמצע מצטרפים שכבר נתחייב בחלה
יף רבינו של מדומע ושל עכו"ם וחד טעמא
הוא שהרי לא נתחייבו בחלה:
ן אם היתה ביניהם עיסת הקדש וכו'.
בירושלמי תני רבי חלפתא בן שאול קב
דש מצטרף קב חלה אינו מצטרף מה בין
ם ובין חלה של הקדש ראוי להפדות
ינו בחלה חלה אינה ראויה להפדות
יבה וא"ת חלה נמי ראוי לישאל עליה אסר
ים כמו שנשאלין על התרומה ותחזור חולין
ותס"ה

ר"ל אמר לא נשבל מתיב ר"י לר"ל והתנן וכן נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור אם אין בשל אחת מהם כדי שיעור פטורה מן החלה ואין בשל כולהן כשיעור בתמיה לומר לא נשבל ושעות סופר בירושלמי וקאמר ר"י בעושה עיסה ע"מ לחלקה [בצק] פטורה מן החלה כדמשני הכא אמר ליה שניא היא שכן העושה עיסה להלקה בצק פטורה מן החלה אמר ליה והתנן נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה אמר ליה לא תתיבני נחתום נחתום לא בדעתו הדבר תלוי בדעת הלקוחות הדבר תלוי שמא ימצא לקוחות ונשבלו מיד כלומר לא יחלק אם ימצא קונים עכ"ל. ורבינו פסק כר"י שמחלק בין נחתום לאחר והראב"ד סובר דלא קי"ל כוותיה אלא כר"ל דפליג עליה ואמר נחתום לאו דוקא ונסתייע בזה מעובדא דירושלמי דאמר דחיישי' שמא תמלך לעשותה עיסה ה"נ חיישינן שמא תמלך שלא לחלקה וכן מדיוקא דמתניתין ויש לומר לדעת רבינו שאין לנו לדחות הכלל שבידינו דהלכה כר"י לגבי ר"ל וההיא דירושלמי לא מכרעה דהתם עשתה עיסתה אטרינא שהם סופגנין ואחר כך רצתה ליקח קצת ממנה לאפותה ושאלה אם יכולה לאכלה בלא חלה כיון שאין במה שלקחה לאפות שיעור חלה ואסר לה משום שמא תמלך על כולה או על שיעור חלה לאפותה דאיכא למימר שאני התם דמתחלה עשתה כל עיסתה ע"ד לעשותה כולה אטרינא ואחר כך נמלכה לאפות קצתה דכיון דחזינן שנמלכה על קצתה איכא למיחש שמא תמלך על כולה או על כדי שיעור חלה מה שאין כן בעושה עיסתה לחלק דכיון דלא ראינו שנמלכה לא חיישינן שתמלך ומה שרצה לדייק ממתניתין דנשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור וכו' סובר רבינו דמדנקט רישא נחתום משמע בהדיא דדוקא נחתום הא שאר כל אדם שעשה עיסה להלק פטורה ואיידי דאיירי רישא בנחתום נקט בסיפא בנהתום לומר דאע"ג דברישא נחתום שעשה עיסה לחלק חייב בנחתום דסיפא פטור ומשום דאין דרך אשה אחת לתת קמח לנחתום לעשות עיסה להלק נקטה בנשים שנתנו. ועי"ל שהרי רבינו שמשון פירש דה"ק נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור ובין הכל יש שיעור ולא הכל בבת אחת שלא מדעתן ולפי פירוש זה לא שייך לדייק מה שדייק הראב"ד שאין זה ענין לעושה עיסה לחלק ודין עושה עיסה לחלק הא שמעינן מדיוקא דרישא כדאמרן:
ב נשים שנתנו קמח לנחתום לעשות להם וכו'. משנה שם:
פ"ז א שתי עיסות וכו'. משנה רפ"ד דחלה (משנה א) שתי נשים שעשו שני קבין ונגעו זה בזה אפילו הן ממין א' פטורין ובזמן שהם של אשה אחת מין במינו חייב ושלא במינו פטור. ומה שכתב ואם ידוע שאינם מקפידין וכו' וכן מה שכתב ואם היה מקפיד וכו'. שם בירושלמי (הלכה א'):

כיצד מצטרפות וכו'. שם במשנה ב' אי זהו מין במינו החטים אינם מצטרפות [עם הכל] אלא עם הכוסמין השעורים מצטרפות עם הכל חוץ מן החטים ר"י בן נורי אומר שאר המינים מצטרפים זה עם זה ופסק כר"י בן נורי משום דמשמע ליה דר"י בן נורי לאו לאיפלוגי את"ק אתא אלא לפרושי דאע"ג דבירושלמי אמרו מאי פליגתא רב הונא אמר אומר את השיפון מין כוסמין מצטרף עם החטים שבולת שועל מין שעורים אינו מצטרף עם החטים ופירשו ר"ש והרא"ש דת"ק פליג אר"י בן נורי בשאר מינים דלת"ק מין כוסמין ושבולת שועל מין שעורים ואין מצטרפין ולי נראה שפירוש דחוק בלשון הירושלמי אלא ה"פ משום דר"י בן נורי אמר שאר מינים מצטרפין זה עם זה נראה כוסמין וכוסמין ושבולת שועל שלשתן מין אחד הם ומאחר שהחטים מצטרפות עם הכוסמין למה לא יצטרפו עם השיפון ושבולת שועל ושני רב הונא דאע"ג דשאר מינים מצטרפין זה עם זה לא יתוייב בשביל זה שיצטרפו עם החטים דבשלמא שיפון מאחר שהוא מין כוסמין להיותו דומה לו יש מקום לומר שמצטרפים עם החטים אבל שבולת שועל שהוא מין שעורים מה שאינם מצטרפין עם החטים נמצא שלא למדנו מהירושלמי אלא דלת"ק אם נאמר דשיפון מין כוסמין מצטרף אבל לענין שאר מינים שמצטרפים זה עם זה ליכא מאן דפליג על ר"י בן נורי. זה נ"ל שהוא דעת רבינו בפירוש הירושלמי הזה. ומה ששנינו במנחות ס"פ ר' ישמעאל (דף ע') תנא כוסמין מין חטים שבולת שועל ושיפון מין שעורים נ"ל דהאי מין חטים קאמר ושפיר מצטרפים שלשתן זה עם זה דשלשתן מין שעורים הם אלא שהכוסמין הם מין שעורים ומין חטים:
עיסת חדש וכו' ולא יתרום מאמצע שתיהן. משנה (דף שם) וירושלמי בפ"ד דחלה וכחכמים. ומ"ש אלא יביא עיסה אחרת חדש או ישן. שם בירושלמי קב חדש מצטרף ומשמע דהיינו לומר שאם היה ישן מצד זה וישן מצד זה וחדש באמצע מצרפן וה"ה אם היה חדש מצד זה וחדש מצד זה וישן באמצע שהוא מצרפן: בד"א בעיסה שנגעה. בירושלמי בריש חלה (הלכה א') רמי מתניתין דחמשת מינים מצטרפין זה עם זה אמתניתין דהחטים אינן מצטרפות אלא עם הכוסמין וכו' ומשני כאן בנשוך כאן בבלול:
עיסה שהיא וכו'. משנה ג' פ"ד דחלה שני קבים וקב אורז או קב תרומה באמצע אינם מצטרפין. ומ"ש או מדומע או עיסת עכו"ם בירושלמי:
היה באמצע עיסה וכו'. שם במשנה. ומ"ש וכן אם היה ביניהם עיסת הקדש וכו' עד הרי שתי העיסות שבצדדין מצטרפות לחלה. שם בירושלמי (הלכה ב'):

שהי

שראוי לפדותה ותתחייב בחלה. וכן אם היתה ביניהן עיסת מין אחר או עיסת איש אחר או עיסת חדש הרי שתי העיסות שבצדדין מצטרפות לחלה: **ז** שתי עיסות שכל אחת מהן פחותה מכשיעור שהפריש חלה מזו וחלה מזו וחזרו ונגעו זו בזו והרי בשתיהם כשיעור חייבין להפריש מהן חלה שהחלות הראשונות אינן כלום: **ח** שני עכו"ם שעשו עיסה כשיעור וחלקוה ואחר כך נתגיירו. והוסיף כל אחד על חלקו אחר שנתגייר עד שהשלימו לשיעור הרי זו חייבת. שלא היתה לה שעת חובה כשהיו עכו"ם שהרי פחות מכשיעור היה ביד כל אחד מהן: **ט** *אבל שני ישראלים שעשו כך וחזר כל אחד אחר שחלקו והוסיף על חלקו עד שהשלימו לשיעור הרי זו פטורה. שכבר היתה לה שעת חובה והן היו פטורין באותה שעה מפני שעשאוה לחלק: **י** *היתה העיסה ביד העכו"ם והישראל בשותפות וחלקו. ואח"כ נתגייר העכו"ם והוסיף הגר על שלו [וישראל על שלו] עד שהשלים כל אחד עיסתו לשיעור של ישראל חייבת ושל עכו"ם פטורה: **יא** הנוטל שאור מעיסה שלא הורמה חלתה ונתנו לתוך עיסה שהורמה חלתה ה"ז מביא עיסה שנייה שיהיה בה עם שאור זה שיעור עיסה שחייבת בחלה ונותנה בתוך העיסה שהורמה חלתה. ומפריש מן העיסה השנייה שיעור חלה עליה ועל השאור כדי שיטול מן המוקף. ואם אין לו עיסה שנייה נעשית זו כולה טבל ומפריש חלה על הכל שהטבל במינו אוסר בכל שהוא: **יב** *עיסה הטבולה לחלה אינה כחלה. והרי היא כחולין לענין

השגת הראב"ד

*אבל שני ישראלים וכו' עד מפני שעשו אותה לחלק. א"א אין דבר זה מחוור ואם עשו אותה לחלק והשלימו מאין לו שהוא פטור ומה בין זה לעושה עיסתו קבין והשיכן או שצרפן בסל שהן חייבין ואע"פ שראה כן בירושלמי אין השכל נותן לסמוך עליו ועוד דקי"ל אין דחוי אלא מצות ואחד זה ואחד זה כיון שהשלים עליו חייב:

*היתה העיסה וכו' עד שהשלים כל אחד עיסתו לשיעור של ישראל חייבת וכו'. א"א דומה דקשיא דידה אדידיה של ישראל אמאי חייבת ושל עכו"ם אמאי פטורה איפכא מיבעי ליה. ונ"ל דגמרא דירושלמי בתמיהא קאמר דהכי גרסינן ישראל ועכו"ם שעשו שני קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו ניחא חלקו של ישראל חייב חלקו של עכו"ם מהו כלום חלקו של ישראל חייב אלא מפני חלקו של עכו"ם חלקו של ישראל חייב וחלקו של עכו"ם פטור משמע דבתמיהא קאמר אלא זה חה חייב:

השגת הראב"ד

*עיסה הטבולה לחלה וכו' עד

כסף משנה

ז שתי עיסות שכל אחת מהן פחותה מכשיעור וכו'. משנה ה' שם וכחכמים:

ח שני עכו"ם שעשו עיסה וכו' עד מפני שעשאוה לחלק. ירושלמי בפ"ג דחלה (הלכה ד'): כתב הראב"ד אבל שני ישראלים וכו'. א"א אין דבר זה מחוור וכו' ורבינו סובר שאין לדחות הירושלמי בכך וע"כ יש למצוא טעם לדברי הירושלמי דלא תיקשי ליה מהעושה עיסתו קבין והשיכן או צרפן בסל דחייב וי"ל דשאני התם שעדיין לא היה לה שעת חובה מעולם הילכך כל שהגיע לה שעת חובה חייבת אבל הכא שכבר היה לה שעת חובה שהרי היה כשיעור ונפטרה מפני שעשאוה לחלק שוב אינה חוזרת להתחייב דה"ל כאילו הורמה ממנה חלתה באותה שעה והרי זו דומה לאותה ששנינו פרק ג' דחלה (משנה ג) הקדישה עיסתה עד שלא גלגלה וגלגלה הגזבר ואח"כ פדאתה פטורה שבשעת חובתה היתה פטורה ואין זה ענין אלא דיחוי דמצות:

י היתה העיסה ביד עכו"ם והישראל בשותפות וכו'. גם זה שם בירושלמי ישראל ועכו"ם שעשו שני קבין וחלקו והוסיף זה על שלו וזה על שלו ניחא חלקו של ישראל חייב חלקו של עכו"ם מהו כלום חלקו של עכו"ם חייב אלא מחמת חלקו של ישראל חלקו של ישראל חייב וחלקו של עכו"ם פטור. והראב"ד גורס כלום חלקו של ישראל חייב אלא מחמת חלקו של עכו"ם וזו היא הגירסא הנכונה ופסק רבינו כירושלמי הזה כפשוטו שהוא בניחותא: והראב"ד כתב על דברי רבינו א"א דומה דקשיא דידיה אדידיה וכו'. ואני אומר דגם לפירוש הראב"ד קשה לירושלמי עצמו שפסק בשני עכו"ם לפטור ובשני ישראלים לחיוב דישראל ועכו"ם אמאי שניהם חייבים הל"ל של עכו"ם חייב ושל ישראל פטור לפיכך נראה ליישב הירושלמי לדברי רבינו דשל ישראל חייבת משום דכיון שחלקו היה מחובר עם של עכו"ם ועכו"ם לאו בר חיובא הוא נמצא שלא באת עיסה זו עדיין לידי חיוב חלה מעולם והוי כעושה עיסתו קבין והשיכן או צרפן בסל דחייב וז"ש כלום חלקו של ישראל חייב אלא מחמת חלקו של עכו"ם כלומר דאין חלקו של ישראל חייב אלא מפני שהמשלים שיעור חלה היה חלקו של עכו"ם דלאו בר חיובא הוא והוי חלקו של ישראל כאילו נלוש לבדו הילכך כשיוסיף עליו וישלים לכשיעור חייב ומה שאמרו אחר זה חלקו של ישראל חייב חלקו של עכו"ם פטור היינו לומר דכיון דחזינן דחלקו של ישראל חייב מטעמא דאמרן ממילא שמעינן דחלקו של עכו"ם פטור דכיון דחלק העכו"ם מחובר לחלק ישראל דבר חיובא הוא א"כ הוי כאילו לש העכו"ם שיעור חלה וכבר היה לה שעת חובה ונפטרה מפני שהיה עכו"ם בהותה שעה ושוב אינה חוזרת להתחייב כמו שנתבאר וצ"ל דבעשו עיסה זו על מנת שלא לחלק ואחר כך נמלכו וחלקו מיירי דאי מתחלה עשאוה ע"מ לחלק לא היה לה שעת חובה מעולם והכי דייק לישנא דרבינו שכתב בבבא זו היתה העיסה ביד העכו"ם וביד הישראל בשותפות מה שלא כתב כן בבאר בבות והיינו לומר שלא עשאוה לחלקה אלא להיות ביניהם בשותפות ואחר כך נמלכו וחלקוה ומש"ה של עכו"ם פטורה שכבר היה לה שעת חובה אבל אם מתחלה עשאוה ע"מ לחלקה של עכו"ם נמי חייבת דהא לא היה לה שעת חובה מעולם:

יא הנוטל שאור וכו' עד ומפרים חלה על הכל. משנה פ"ג דחלה (משנה ח). ומ"ש שהטבל במינו אוסר בכל שהוא. ג"ז שם משנה:

יב עיסה הטבולה לחלה וכו'. בסוף פ' ב' דחלה (משנה ח) תנן ר"א אומר ניטלת מן הטהור על הטמא כיצד שתי עיסות אחת טמאה ואחת טהורה נוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן פחות מכביצה באמצע כדי שיטול מן המוקף וחכמים אוסרין. ופירש שם רבינו א"ר אליעזר שנוטל אדם מעיסה טהורה שלא הורמה חלתה שיעור תרומה החייבת לעיסה טמאה ולעיסה טהורה ואח"כ נוטל פחות מכביצה מעיסה טמאה ומחלקה ונותן בצדה מצד א' עיסה טהורה ובצדה מצד שני עיסה טמאה ויהיה אותו החלק שהוא פחות מכביצה באמצע ואח"כ יניח השיעור שבו שיעור שתי חלות על אותו החלק הטמא שהוא פחות מכביצה ומוציאו לשם חלה על שתי העיסות ואז יהיה תורם מן המוקף כיון שכל אותם השיעורים דבוקים זה בצד זה ותהיה החלה טהורה והעיסה טהורה נ"כ עומדת בטהרתה לפי שכל אחת מהן לא נגעה אלא בפחות מכביצה אוכל טמא וכו' ומה שהוא פחות מכביצה מאוכל טמא אינו מטמא טומאת אוכלים עכ"ל. ובס"פ כשם קאמר הכא דמתניתין ותניא כבילה סברוה אידי ואידי בעיסה ראשונה וחולין הטבולים לחלה לאו כחלה דמו מאי לאו בהא קמיפלגי דמ"ס אין שני עושה שלישי בחולין ומ"ס שני עושה שלישי בחולין אמר רב מרי בריה דרב כהנא דכ"ע אין שני עושה שלישי בחולין והכא בחולין הטבולים לחלה קמיפלגי מ"ס כחלה דמו ומ"ס לאו כחלה דמו ופיבעים אימא

רדב"ז (סכ"י)

ותהיה חייבת בחלה וי"ל דשאלה צריכה חכם או שלשה הדיוטות ומי ייעד דמזדמני [...] אבל פדיון הקדש אין צריך שאלת חכם ועדיין צריך עיון: וכן אם היתה ביניהם עיסת [...] אחר וכו'. שם בירושלמי קב מין אחר מצטרף קב אשה אחרת מצטרף קב חדש מצטרף [...]

ז שתי עיסות שכל אחת וכו'. שם במשנה שני קבין שניטלה תרומתו של זה בפני עצמו ושל זה בפני עצמו חזר ועשאו עיסה א[חת] [...] רבי עקיבא פוטר וחכמים מחייבין [...] חומרו קולו ופסק כחכמים. ומה שכתב ר[בינו] בכל הפרק נגעו זה בזה היינו נשכו זו [...] דנגיעה לחודה אינה מחברת כדכתיב:

ח שני עכו"ם שעשו עיסה וכו'. מ[...] בירושלמי פ"ג כלשון רבינו ו[...] למידק כיון דנתגלגלה העיסה בזמן שהיו עכ[ו"ם] אמאי מחייבין להו לאפרושי חלה אחר שנתג[יירו] וי"ל כיון שהוסיפו על הראשונה וחזרו וג[לגלו] אותה אחר שנתגיירו נתחייבה כל העיסה ו[...] החלק שגלגלו אותה בעודם עכו"ם אבל ע[...] שנתגייר והיתה לו עיסה מגולגלת פטורה החלה כדאמרינן לקמן: **ט** אבל שני ישרא[לים] וכו'. בירושלמי שם והקשה הראב"ד ז"ל ו[א]ם אותה לחלק והשלימו מאין לו שהוא פטור [ומה] בין זה לעושה עיסתו קבין והשיכן או [צרפן] בסל שהן חייבין ויש לתרץ דבשלמא עושה עי[סתו] קבין יש שם שיעור אלא שחסר חיבור ה[...] כשהשיכן או צירפן בסל נתחייבו אבל הע[ושה] עיסתם לחלק והילקוה אין אחד מהן חייב ב[...] אע"פ שהוסיף כל אחד על חלקו אינו דומ[ה] שהיה פטור ונתחייב למי שהיה חייב ונ[...] כיון שנפטר נפטר לגמרי. עוד הקשה ז"ל [...] דיחוי אלא המצות כוונתו ז"ל כיון שנ[...] ונדחה בשעה שחלקוה ונראה אח"כ כשהו[סיפו] עליהם אינו נדחה ולא ירדתי לסוף דעתו בקו[שיא] זו דלא אמרי' הכי אלא אם נראה בתחלה הכא לא נראה שהרי כדי לחלק עשאוה בש[...] ודחוי מעיקרא הוא ומ"מ אין על רבינו ה[...] שעל הירושלמי סמך ואין שם חולק:

י היתה העיסה בשותפות וכו'. שם בירו[שלמי] ישראל ועכו"ם שעשו שני קבין ו[חלקו] והוסיפו זה על שלו וזה על שלו ניחא חלקו [של] ישראל חייב חלקו של עכו"ם מהו כלום [חלקו של] עכו"ם חייב אלא מפני חלקו של ישראל חלק[ו של] ישראל חייב ושל עכו"ם פטור זו היא גירס' הס[פרים] שלנו והכי פירושה לדעת רבינו ישראל ועכ[ו"ם] שעשו עיסה בשותפות ולא היתה דעתם לה[...] ואח"כ נמלכו לחלקה ואח"כ נתגייר העכ[ו"ם] והוסיף זה על שלו וזה על שלו ניחא חלק [של] ישראל חייב אע"ג דלעיל פטור שני ישר[אלים] היינו דמעיקרא עשו אותה לחלק ולא נתה[...] כלל דהוי דחוי מעיקרו ושוב לא נראה הכא לא עשו אותה לחלק ויש לכולה ש[יעור] חלה וכיון שנראה אע"ג דחלקו אותה שחזר והוסיף עליה אין דיחוי אלא מצות ול[כן] של ישראל חייב והדר בעי של עכו"ם ופשטה כלום של עכו"ם אתה בא לחייבו מפני חלקו של ישראל דבשעת עשייתה בת [...] היתה שהרי לא עשאוה לחלק מהאי טעמא גופיה של ישראל חייב שהרי לא עשאוה ל[חלק] ושל עכו"ם פטור שהרי היה בה שיעור והלה עליה חובת חלה אלא שנפטרה מפני [...] של עכו"ם הילכך אפילו שיוסיף אח"כ פטורה דהא לא מחייבין לעיל שני עכו"ם מפני שעשאוה להלק ופחות משיעור היה ביד כל אחד מהם הילכך כשהוסיפו עליה ח[...] ודוק ותשכח שעלו דברי רבינו בלא קושיא לפי גירסת הספרים שלנו שהיא יותר נ[...] מגירסת הראב"ד ז"ל לפי עניות דעתי. ולפרש הירושלמי בתמיה כאשר כתב הראב"ד ז"ל ט[...] קשיא הירושלמי דידיה אדידיה דלעיל שני עכו"ם חייבת ושני ישראלים פטורה והכא את שניהם ותרווייהו חד גברא אמרן א"ר בון בר חייא שני עכו"ם שעשו וכו' שני ישרא[לים] שעשו וכו' ישראל ועכו"ם שעשו שני קבין וכו' ואיך אפשר לקבוע קנאו להלכה ולדחות [...] מהלכה אין זה דרך פוסק הלכות והטור פסק כל זה כהירושלמי:

יא הנוטל שאור מעיסה וכו'. פ"ג דחלה הנוטל שאור מעיסה שלא הורמה ח[לתה] ונתן לתוך עיסה שהורמה חלתה אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא [לפי] חשבון ואם לאו מוציא חלה אחת על הכל וכתב רבינו ונותנה בתוך העיסה שאם לא י[...] כן נמצא שהעיסה שהורמה חלתה מפסקת ולא אמרינן נמי שהשאור בטל אגב העיסה ונ[מצא] מפריש מן החיוב על הפטור שהרי הטבל אוסר בכל שהוא ולא בטל ומהאי טעמא ה[...] כל העיסה להיות טבל ומפריש על כל העיסה ולא אמרי' חלה וחולין מעורבין זה [...] זה אלא כל מה שיקרא שם חלה דינו כחלה לכל דבריו:

יב עיסה הטבולה לחלה וכו'. תנן ספ"ב רבי אליעזר אומר ניטלת מן הטהור [על] הטמא כיצד עיסה טהורה ועיסה טמאה נוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה ח[לתה] ונותן פחות מכביצה באמצע כדי שיטול מן המוקף וחכמים אוסרים ופסק רבינו כמשנה כחכמים ונראה דהכא פסק כרבי אליעזר וכן השיג עליו הראב"ד ז"ל [...]

ופסק ונותן פחות מכביצה באמצע דפחות מכביצה מאוכל טמא אינו מטמא את אחרים
ומושך מן הטמאה לטהורה כדי ביצה כדי לתרום מן המוקף ותו דאיכא פלוגתא
הלכה כרבי אליעזר ואמרינן אתא עובדא קומיה ולא הורי אמר תרתי
אינון אמר ליה והא רבי יצחק בר נחמן מורי אפילו כן לא הורי וכיון דלא הורי
משום דהוי פלוגתא דאמוראי לא
לפסוק הלכה כרבי אליעזר כנגד
השיג הראב"ד ז"ל. והנראה לי
תנאי דמתני' ס"ל אסור לגרום
חולין שבא"י ולפיכך נחלקו דרבי
דכיון דפחות מכשיעור הוא מותר
אפילו פחות מכשיעור אסור אבל
הכי אלא מותר לגרום טומאה לחולין
אפילו ימשוך מן הטמאה לטהורה
לן בה אבל צריך ליזהר שלא יטמא
וזהו שכתב ונוטל כדי חלת שתיהן
הורמה חלתה ונותנו באמצע סמוך
לפי שבשעה שיגביהנה לא תגע
ואע"ג דמותר לגרום טומאה
טומאת העיסה הטהורה מן הטמאה
אבל היא סמוך לטהורה וי"ל
חלה עד שיגביהנה ובאותה שעה
בעיסה וזהו שהקדים רבינו עיסה
אינה כחלה והרי היא כחולין
שאין השני עושה שלישי בחולין
לא הורמה חלתה נקראת טבולה
כתב נוטל כדי חלת שתיהן לא
חלה ואחר שיהיו העיסות
כביצה מגביה את החלה וקורא
העיסה טמאה והחלה טהורה
משנה הלכה כחכמים היינו לדעת
לגרום טומאה לחולין שבא"י אבל
הכי וכדכתיבנא לעיל ובזה נתיישבו
רבינו ודוק ותשכח:
עיסה טהורה וכו'. משנה פ"ד
אדם כדי חלה מעיסה שלא
לעשותה בטהרה להיות מפריש
דמאי עד שתסרח שחלת דמאי
על הטמא ושלא מן המוקף
עד שתסרח מאוכל אדם
דלא אמרה שתורמין מן הרע על
היכי דהקלו לתרום מן הטהור
מן המוקף הקלו נמי מן הרע
דאכתי לא נסרחה מאוכל
רע הוא ולפיכך לא הוצרך לבאר
הוא במשנה ומכ"ש הוא
טהור תורמין לכתחילה בדמאי
בודאי לא תיקן את הפירות
על היפה דאם עשה כן בודאי
פירות כ"ש שמותר לעשות כן
ואת"ה היכי משכחת לה דמאי והלא לא נחשדו ישראל על החלה כמו
התרומה גדולה ודברים הרבה נאמרו על זה והנכון מה שכתב דלאו
כל דבר שיש בו ספק נקרא דמאי והכא ספק הורמה חלה מהן או
ומ"ש ואפי' נטמאו העיסות ה"פ לא מיבעיא אם לא נטמאו העיסות
הדא מותר בדמאי ולפי מה שכתבתי בשם הירושלמי אלא אע"ג דאית בה
היפה ומן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף מותר לכתחילה בדמאי:
המפריש חלתו קמח וכו'. משנה פ"ב המפריש חלתו קמח אינה חלה וגזל
ביד כהן העיסה עצמה חייבת בחלה והקמח אם יש בו כשיעור
אסורה לזרים דברי רבי יהושע אמרו מעשה וקפשה זקן זר אמר להם אף
לעצמו ותיקן לאחרים ופירש רבינו שמשון והרא"ש ז"ל דהא דקתני לזרים
בתחילה קאי ומפני מראית העין שלא יאמרו ראינו חלה נאכלת לזרים אמרו לו מעשה וקפשה זר ואכל הקמח שבא ליד הכהן אמר אף הוא קלקל לעצמו
בירושלמי דאכלה ואיענש ותיקן לאחרים דאינון אכלו ותלו ביה וק"ל על פי' זה חדא שלא למדנו התנא דין החלה שהרימו מאותו הקמח שיש בה איסור תורה ולמדנו
אמרו מפני מראית העין ותו כיון דקתני שהוא גזל ביד כהן וחייב להחזירו לבעלים ואם הוא אסור לזר מאי נ"מ, ובהא איכא למימר למוכרו לכהנים בזול, ותו קשה דהאי
לזרים וקפשו זקן בלשון זכר הוה ליה למיתני אלא כיון דקתני בלשון נקבה אחלה קאי ותו דעפי שייך קילקול ותיקון אחלה שהיא איסור תורה מאקמח דאין איסורו
מראית העין לפיכך הנכון מה שפירש רבינו עלה דמתני' וז"ל ואותה החלה אסורה לזרים כדין כל חלה וכו' אמר להם אף הוא קילקל לעצמו שאכל אותה החלה לפי שחשב
שאם חשבו שלא חייב אותו הקמח חלה ובאמת שהוא חייב והוא אמרם בתלמוד קלקל לעצמו ואכל ואיענש ותיקן לאחרים דאינון אכלין ותלין ביה והלכה כרבי יהושע
וכתב בפסקיו ה"ז מפריש ממנו חלה כשאר כל קמח חולין ולמדנו בלשון הזה והקצר שהחלה אסורה לזרים כשאר כל חלות והקמח מותר לזרים כשאר כל קמחין ואיברא דלשון
המשנה ולשון הירושלמי משמע כפירושו:
אימתי מפרישין חלה וכו'. במשנה פ"ג כיון שהיא נותנת את המים מגבהת חלתה ובלבד שלא יהא שם ה' רבעים קמח ואמרינן בירושלמי אמר רבי יוחנן ד"ה כיון שנותנת
המים זאת היא ראשית עריסותיכם. הבין הראב"ד ז"ל בדברי רבינו שכוונתו היא שמצות הפרשת החלה היא מתחילת דבר שנילוש משעה שנתן את המים ויתערב
ולפיכך השיגו וכתב אין יפה לעשות כן וכו' ולא עלה זה על דעת רבינו שהוא כתב בסמוך מאימתי שתחייב העיסה וכו' ושעשה גוף אחד וכו' והכא לא כתב
אלא

דכ"ע חולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמו ואין שני עושה שלישי בחולין והכא לגרום טומאה
לחולין שבא"י קמיפלגי מ"ס מותר לגרום טומאה לחולין שבא"י ומ"ס אסור לגרום טומאה
לחולין שבא"י ופי' רש"י ותניא בברייתא דאליבא דר"א ונותנת אף כביצה באמצע ואפ"ה
לא מטמא לה לחלק עד שלא נקרא עליה שם. סברוה רבנן הני דבי מדרשא דבעו למשמע מינה

לענין הטומאה. שאין השני עושה שלישי בחולין כמו שיתבאר במקומו. ומותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל. לפיכך שתי עיסות אחת טמאה ואחת טהורה *נוטל כדי חלת שתיהם מעיסה שלא הורמה חלתה ונותנו באמצע סמוך לעיסה הטהורה ומושך מן הטמאה לטהורה כדי ביצה כדי לתרום מן המוקף:

יג עושה אדם עיסה טהורה ואינו מפריש חלתה ומניחה או מניח מקצתה להיות מפריש עליה והולך חלות של עיסות אחרות. ואפילו נטמאו העיסות עד שתעשה העיסה שהניח כולה חלה ויתננה לכהן. והוא שלא תפסל מאוכל אדם. אבל משתסרח אינו מפריש עליה. בד"א כשהיו אותם העיסות שמפריש עליהן ספק אם הורמה חלה מהן או לא הורמה שחלת דמאי ניטלת מן הטהור על הטמא לכתחלה ושלא מן המוקף:

פרק שמיני

א המפריש חלתו קמח אינה חלה ונגזל ביד כהן. ושאר העיסה חייבת בחלה. ואותו הקמח שהפריש לשם חלה אם יש בו עומר ועושהו עיסה ה"ז מפריש ממנו חלה כשאר כל קמח חולין:

ב *אימתי מפרישין חלה כשיתן את המים ויתערב הקמח במים מפריש החלה מתחלת דבר שנילוש שנאמר ראשית עריסותיכם. והוא שלא ישאר שם בעריבה קמח שלא נתערב במים שיעור עומר. ואם אמר ה"ז חלה על העיסה ועל השאור ועל הקמח שנשתייר ולכשתעשה כולה עיסה אחת

השגת הראב"ד

*נוטל כדי חלת שתיהן מעיסה שלא הורמה חלתה וכו'. א"א הוא פסק כר"א וחכמים אוסרין לעשות כן מפני שהוא מטמא חלתה פחות מכביצה ובירושלמי לא הסכימו בסוף כר"א לעשות מעשה כמותו:

*אימתי מפרישין חלה כשיתן את המים. א"א אין יפה לעשות כן אלא אם עשה כן הרי קיים ראשית עריסותיכם שהוא נחשבת עיסה ואם חיוב הוא לעשות כן איך יאכל ממנה עראי עד שתתגלגל וזהו טבל ולשון הירושלמי מטעהו:

דר"א אין שני עושה שלישי בחולין ס"ל. אידי ואידי הך ברייתא נמי אליבא דר"א דשרי כביצה ומתניתין דאמרה פחות תרוייהו בעיסה ראשונה העיסה הטמאה ראשונה לטומאה היא ואפילו הכי קאמר ר"א בברייתא כביצה ואע"ג דמטמאת אמצעית מחמת ראשונה והו"ל שנייה לא הדרא ועבדא לה לחלה עד שלא קרא עליה שם שלישי ואע"ג דמעיסת חולין הטבולין לחלה היא עכ"ל. ובפ"ד דע"ז אסיקנא דמותר לגרום טומאה לחולין שבא"י וכן בפ"ק דחולין ובפרק קמא דנדה ורבינו פוסק כר"א ונראה שטעמו מדאמרי' בירושלמי (הלכה ג') ר' סבי וכו' אמר הלכה כר"א רבי יצחק בר נחמן אמר וכו' הלכה כר"א רב הונא וכו' אמר אין הלכה כר"א רבי יוסי ברבי בון אמר וכו' אין הלכה כר"א אתא עובדא קמיה ולא אורי אמר הרתי כל קבל תרי אינון אמר ליה והא רבי יצחק בר נחמן אורי אפילו כן לא אורי. ויש לתמוה כיון דתרי ותרי נינהו חזר הדין לפסוק כחכמים דרבים נינהו וכבר השיגו הראב"ד: וכתב א"א הוא פסק כר"א וכו'. ואפשר דכיון דרבי יצחק בר נחמן אורי מעשה רב ולא שבקינן מאי דפשיטא ליה לרבי יצחק בר נחמן משום מאי דמספקא ליה לרבי יוסי ברבי בון ועוד דאפילו לרבי יוסי ברבי בון כיון דתרי ותרי נינהו ה"ל ספיקא במידי דרבנן הוא אזלינן לקולא ומהאי טעמא נמי פסק כברייתא דקתני כביצה: ומה שכתב הראב"ד מפני שהוא מטמא חלתה פחות מכביצה יש לתמוה דהא תנן פרק ב' דערלה (משנה ד) לעולם אינו מטמא עד שיהא בו כביצה:

יג עושה אדם עיסה בטהרה וכו'. משנה ו' פרק ד' דחלה:

פ"ח א המפריש חלתו קמח וכו'. פרק שני דחלה (משנה ה) המפריש חלתו קמח אינה חלה וגזל ביד כהן העיסה עצמה חייבת בחלה והקמח אם יש בו כשיעור חייב בחלה ואסורה לזרים דברי רבי יהושע אמרו לו מעשה וקפשה זקן זר אמר להם אף הוא קילקל לעצמו ותיקן לאחרים ורבינו שלא כתב אסורה לזרים נראה שפוסק דלא כרבי יהושע ומשמע לי שהטעם משום דס"ל דרבנן דאמרו לו פליגי עליה ופסק כוותייהו דרבים נינהו:

ב אימתי מפרישין חלה וכו'. משנה פרק ג' דחלה (משנה א) כיון שהיא נותנת את המים מגבהת חלתה ובלבד שלא יהא שם חמשת רבעים קמח: ומ"ש ואם אמר הרי זה חלה וכו'. בירושלמי (הלכה א') אלא שמוסיף שם ועל הקרן שניתן פתחיה ולא ידעתי למה השמיטו רבינו: וכתב הראב"ד אימתי מפרישין החלה כשיתן את המים א"א אין יפה לעשות כן וכו'. טעמו שהוא סובר שכוונת רבינו שעיקר המצוה להפריש החלה מכיון שהיא נותנת את המים וע"כ הקשה עליו דא"כ היאך שנינו שמותר לאכול עראי מן העיסה עד שתתגלגל וכתב שמה שאמרו שם בירושלמי כיון שהיא נותנת את המים זו היא ראשית עריסותיכם לא שיעשה כן לכתחלה אלא היינו לומר שאם עשה כן הרי קיים מצות ראשית עריסותיכם שהיא נחשבת עיסה וי"ל שאין דעת רבינו כמו שחשב הראב"ד

משנה למלך

ומותר לגרום טומאה לחולין שבא"י וכו'. עיין במה שכתב מרן לקמן רפ"י מהלכות משכב ומושב ועיין במה שכתב רבינו פרק אחרון מהלכות טומאת אוכלין דין ט' ובמה שכתב תרגן שם:

פ"ח ב אימתי מפרישין חלה וכו'. (עיין בתוספות וכו' ובמה שכתב הרב המחבר פ"ט מהלכות איסורי ביאה דין ו'):

אחת תתקדש זו שבידו לשם חלה ה"ז מותר: ג הניח העיסה עד שלש הכל וערבה ואח"כ הפריש אין בכך כלום. ואם לא הפריש החלה בבצק אלא אפה הכל ה"ז מפריש מן הפת כמו שביארנו: ד מאימתי תתחייב העיסה בחלה משתגלגל בחטים ויתערב הקמח במים. או שתטמטם בשעורים ותעשה כולה גוף אחד. ואוכלין עראי מן העיסה עד שתתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים והכוסמין כחטים ושבולת שועל והשיפון כשעורים: ה נתגלגלה בחטים ונטמטמה בשעורים האוכל ממנה קודם הפרשת חלה חייב מיתה מפני שהיא טבל. לפיכך אם היתה העיסה חייבת בחלה מן התורה האוכל ממנה לוקה ככל אוכל טבל ואם היתה חייבת מדבריהם מכין אותו מכת מרדות: ו עיסה שנדמעה עד שלא תתגלגל פטורה משתגלגל חייבת. וכן המקדיש עיסתו או המפקיר אותה קודם שנתגלגלה ופדאה או זכה בה ואח"כ גלגלה או הקדישה או הפקיר אותה אחר שנתגלגלה ופדאה או זכה בה הרי זו חייבת בחלה: ז הקדישה קודם שתתגלגל ונתגלגלה ביד ההקדש ואח"כ פדאה פטורה שבשעת חובתה היתה פטורה: ח וכן עכו"ם שנתן לישראל לעשות לו עיסה ונתנה לו במתנה עד שלא גלגלה חייבת ומשגלגלה פטורה: ט גר שנתגייר והיתה לו עיסה נתגלגלה עד שלא נתגייר פטורה ואם משנתגייר חייבת. ואם ספק חייבת בחלה לפי שהוא עון מיתה. וזר שאכל חלת ספק זו וכיוצא בה אין חייב עליה חומש: י עיסה שנולד בה ספק טומאה קודם שתתגלגל יעשנה בטומאה לפי

כסף משנה

הראב"ד אלא אין כוונתו לומר שיהא זה עיקר המצוה שיותר טוב להמתין עד אחר גמר לישה ותיעשה הכל גוף אחד אלא כוונתו לומר שאם רצה למהר להפריש חלתה בטהרה שמא תטמא העיסה מכיון שהיא נותנת המים רשאי להפריש וזהו פירוש הירושלמי שאמרו כיון שהיא נותנת את המים זהו ראשית עריסותיכם אבל עיקר חיוב חלה משתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים וזהו מה שכתב בסמוך מאימתי תתחייב העיסה בחלה משתגלגל בחטים וזהו ממש דעת הראב"ד וזהו דעת הרשב"א והרא"ש וכתבו דהכי איתא בהדיא בירושלמי פ"ק ביצה (דף פ' ע"ד) ובפרק אלו עוברין (דף ל':) דגרסינן התם הלש עיסה ביו"ט מפריש חלתה ביו"ט וכו' אמר רבי שמואל [אחוי דרבי ברכיה תיפתר] בעיסה טמאה שאינו מפריש אלא בסוף אמר רבי יוסי ברבי בון בדין היה בעיסה טהורה שלא יפריש חלתה אלא בסוף תקנה תקנו בה שיפרישנה תחלה שלא תטמא העיסה ואע"ג דגבי מאימתי תתחייב העיסה בחלה כתב רבינו משתגלגל בחטים ויתערב הקמח במים כמו שכתב גבי אימתי מפרישין חלה ויתערב הקמח במים נ"ל דלא דמי עירוב לעירוב דעירוב דרישא היינו מה שמעורב מעצמו ע"י נתינת המים בלבד ועירוב דסיפא היינו מה שמתערב הקמח עם המים ע"י שמגלגל ומערב בידיו הקמח עם המים:

ג הניח העיסה עד שלש הכל וכו'. עד ה"ז מפריש מן הפת:

ד מאימתי תתחייב העיסה בחלה וכו'. נתבאר בסמוך. ומ"ש ואוכלים עראי מן העיסה עד שתתגלגל בחטים וכו'. משנה רפ"ג דחלה (משנה א') ופירש הערוך דרך החטים ללוש ולגלגל יפה אבל השעורים כשלשים אותן עיסתו מתפרדת ואינו יכול לגלגלן יפה על כן מטמטמו ביד ועוזבו עכ"ל. ומ"ש והכוסמין כחטים ושבולת שועל ושיפון כשעורים נראה שהוא נלמד מדאמר במנחות פרק שתי (דף ע') כוסמין מין חטים שיפון ושבולת שועל מין שעורים ומפרש רבינו דאף לענין גלגול וטמטום קאמר והכוסמין אע"ג דמצטרפים אף עם השעורים מ"מ טבע עיסתה לענין גלגול כעיסה חטים:

ה נתגלגלה בחטים ונטמטמה בשעורים וכו'. משנה רפ"ג דחלה שם:

פה יש חסרון הרבה בספרי רבינו מטעות סופר ולכן אעתיק כל מה שחסר ואחר כך אבארנו והילך מה שחסר: עיסה שנדמעה עד שלא תתגלגל פטורה משתתגלגל חייבת וכן המקדיש עיסתו או המפקיר אותה קודם שתתגלגל ופדאה או זכה בה ואח"כ גלגלה או הקדישה או הפקיר אותה אחר שנתגלגלה ופדאה או זכה בה ה"ז חייבת בחלה. הקדישה קודם שהתגלגל ונתגלגלה ביד ההקדש ואחר כך פדאה פטורה שבשעת חובתה היתה פטורה. וכן נכרי שנתן לישראל לעשות לו עיסה ונתנה לו במתנה עד שלא גלגלה חייבת משגלגלה פטורה גר שנתגייר והיתה לו עיסה נתגלגלה עד שלא נתגייר פטורה ואם משנתגייר חייבת ואם ספק חייבת בחלה לפי שהוא עון מיתה וזר שאכל חלת ספק זו וכיוצא בה אין חייב עליה חומש. עיסה שנולד לה ספק טומאה קודם שתתגלגל יעשנה בטומאה לפי שמותר לטמא חולין שבא"י והטרף חלתה נולד לה אחר שנתגלגלה ספק טומאה שודאה מטמא את החולין מן התורה יגמרנה בטהרה שכל שודאה מטמא את החולין גזרו על ספיקו בחולין הטבולים לחלה שלא יטמאו אותן הואיל ונטבלו לחלה ותהיה החלה הזאת תלויה לא נאכלת ולא נשרפת. לא יעשה אדם עיסתו בטומאה לכתחלה אלא יזהר וישתדל ויטהר הוא וכליו כדי להפריש חלה טהורה היה בינו ובין המים יותר מד' מילין יעשנה בטומאה ויפריש חלה טמאה. אין עושין חלת ע"ה בטהרה אבל עושין עיסת חולין בטהרה כיצד מגבל העיסה זה החבר ומפריש ממנה כדי חלתה ומניחה בכלי גללים או כלי אבנים או כלי אדמה שאין מקבלים טומאה וכשיבא ע"ה נוטל את שתיהן את העיסה ואת החלה ואומרים לו הזהר שמא תגע בחלה שמא תחזור לטבלה ומפני מה התירו לו זה משום כדי חייו של נבל. אשת חבר מרקדת ובוררת עם אשת עם הארץ אבל משתטיל מים לעיסה לא תסייע מפני שהיא עושה עיסתה בטומאה וכן הנחתום שעושה בטומאה לא לשין וכו' והילך ביאורו:

ו עיסה שנדמעה עד שלא תתגלגל פטורה משתתגלגל חייבת. משנה ב' שם:
וכן המקדיש עיסתו וכו' עד שבשעת חובתה היתה פטורה. משנה ג' שם ובמנחות פ' ר' ישמעאל (דף ס"ז) יליף מקרא דגלגול הקדש פוטר. ומ"ש או הפקיר אותה. נלמד מדין הקדש:

ח וכן נכרי שנתן לישראל לעשות לו עיסה וכו'. משנה ה' שם: ט ומ"ש גר שנתגייר והיתה לו עיסה וכו'. משנה שם ואיתא בפ' הזרוע (דף קל"ד): ומ"ש ואם ספק חייבת בחלה לפי שהוא עון מיתה וכו'. ג"ז משנה שם בפ"ג דחלה ובירושלמי מפרש ספ[...]

י עיסה שנולד לה ספק טומאה וכו'. משנה ב' שם נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה תיעשה בטומאה משגלגלה תיעשה בטהרה: ומ"ש לפי שמותר לטמא חולין שבא"י וכו' [...] שכתב ספק טומאה שודאה מטמא את החולין מן התורה וכו' עד ולא נשרפת. בפ"ק דנדה (דף ז'): וכתב הר"י קורקוס ז"ל שהלשון הכתוב בספרי רבינו שכל שודאו [...] את החולין גזרו על ספיקו בחולין הטבולין לחלה שלא יטמאו אותם ט"ס הוא וצריך להיות גזרו על ספיקו דחולין הטבולים לחלה שיטמאו אותם והוא ליתן טעם לדין שכתב [...] דבריו

רדב"ז

אלא אימתי מפרישין כלומר אימתי יש להם רשות להפריש[...] וזה ותקרא רא[...] עריסותיכם כשיתן את המים וכו' ולא קודם לכן והענין שאם אתא ירא שמא תט[...] יש לו רשות להפריש כשיתן את המים אבל אם אינו חושש או שהיא עושה בטו[...] שלותה משתעשה כולה גוף אחד והכי איתא בירושלמי אמר ר' יוסי בר ר' בון בדין [...] בעיסה טהורה שלא יפריש חלתה אלא לב[...] תקנה תקנו בה שיפרישנה תחילה שלא ת[...] את העיסה ע"כ. ואיתא בפרק אלו עוברין דאמר רבי יוחנן כיון שהיא נותנת את ה[...] זו היא ראשית עריסותיכם אשמעינן דב[...] המים קרינן שפיר עריסותיכם ולא ידעתי לא יפרש הראב"ד דברי רבינו כמו שמפרש המשנה והירושלמי אין זה אלא רצון להשיג מפני שהיה לו להאריך ולפרש כבר קד[...] ז"ל שרבינו מעתיק הלשונות כדי לקצר [...] עלו דברי רבינו כהוגן בלי טעות למי ש[...] בענין החלה: ואם אמר הרי זו חלה וכ[...] הכי בירושלמי עלה דמתניתין ואמר ר' [...] מתני' עד שלא למדו הכהנות ומה למדו הכ[...] הרי זו חלה על העיסה ועל השאור הש[...] בה ועל הקמח שנשתייר בה ועל הקרוץ שתהיה לכשתעשה גוש אחד תוקדש זו ש[...] לשם חלה ע"כ. והא דנקט כהנות לפי נזהרות מן הטומאה ודרכן לגלגל בטה[...]

ג הניח החלה עד שלש הכל וכו'. [...] למד הראב"ד ז"ל להשיג על [...] דמשמע בדיעבד אם עשה כן שפיר דמי ליישב לשון רבינו הניח החלה וכו' אע"ג ד[...] למיחש שמא תטמא העיסה ונמצא מפריש בטומאה שפיר דמי ואין בכך כלום:

ד מאימתי תתחייב העיסה וכו'. משנ[ה] [...] אוכלין עראי מן העיסה שתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים נ[...] בחטים וטמטמה בשעורים האוכל ממנה [...] מיתה מתניתין איירי לענין חיוב מיתה כ[...] טבל ואינו טבל עד שתגלגל בחטים ות[...] בשעורים וקודם לזה אוכל ממנה עראי אין ה"נ אם רצה להפריש החלה משעה את המים ועירב הקמח עושה וחלה היא האוכלה במיתה והיינו סיפא דמתני' שהיא נותנת את המים וכו' וטעמא שאין [...] קבע מפני שמערים עליה לפוטרה מן [...] וחטה נוחה להתגלגל אבל לא השעורים לפי שמתפררים ולפיכך צריך לטמטם ה[...] והיינו דאמרינן בירושלמי עד שתעשה גוש אחד:

ו עיסה שנדמעה עד שלא תתגלגל וכו'. שם במשנה והדימוע הוא שנתערב בה ס[...] פחות ממאה והמדומע פטור מן החלה דאתי דימוע דרבנן ומפקיע חיוב בזמן הזה שהיא דרבנן ואפי' בימי עזרא היה חיוב החלה מדרבנן ואפילו הראב"ד שחולק על רבינו בתרומה מודה הוא בחלה שהיא מדרבנן: וכן המקדיש עיסתו [...] שם במשנה הקדישה עיסתה וכו'. וכלל רבינו ההפקר להשמיענו שהפקר חייב בחלה [...] שפטור מתרומה ומעשרות וא"ת אי משום הא ליתני ההפקר חייב בחלה ותו [...] כתב פ"ו ההפקר חייב בחלה לפיכך נראה דאתא לאשמועינן היכא דגלגלה והפ[...] וחזר וזכה בה דסד"א בשעה שהפקירה פקע גלגולה ובשעה שזכה בה כאילו זכה ב[...] מתוקנת קמ"ל דחייבת כיון דעיסה זו לא ניטלה חלתה אסור לאוכלה עד שיתקן [...] ואפילו זכה בה אחר ויודע שלא ניטלה חלתה חייב לתקנה:

ז הקדישה קודם שנתגלגלה וכו'. שם במשנה: ח וכן נכרי שנתן לישראל וכו'. זה שם משנה כלשון רבינו:

ט גר שנתגייר והיתה לו עיסה וכו'. גם זה שם במשנה וכל הני מתנייתא חד ס[...] ניהו: ואם ספק חייבת בחלה. שם במשנה ואם ספק חייב ואין חייבין חומש בפרק הזרוע פריך עלה מדתנן גר שנתגייר והיתה לו פרה נשחטה אם עד שלא נ[...] פטור משנתגייר חייב ספק פטור שהמע"ה ומשני ספק איסורא לחומרא ספק ממונא לקולא דהכתי קשיא לי הרי חלה בזמן הזה מדרבנן וספיקא דרבנן לקולא ונראה דלתרן [...] זו כתב רבינו לפי שהוא עון מיתה כלומר כיון דחמיר כולי האי החמירו בספיקו הוא אלא שצריך לדקדק אם נהגה מדה זו בכל עון מיתה:

י עיסה שנולד בה ספק טומאה וכו'. שם במשנה עד שלא נתגלגלה תעשה בטו[...] ומשנתגלגלה תעשה בטהרה וכתב רבינו בטעמא דרישא לפי שמותר לטמא [...] שבח"ל כך הוא בספרים שלנו וודאי שהוא ט"ס חדא דתנא בא"י קאי ותו שהוא לעיל

משנה למלך

ט ואם ספק חייבת כו'. בירושלמי אמרינן דנוטל דמיו מן הכהן. ועיין במה שכתב רבינו בפ"ט מהל' מעשר דין ט' ובמה שכתבנו שם והבן:

לפי שמותר לטמא חולין שבא"י ותשרף חלתה. נולד לה אחר שנתגלגלה ספק טומאה שודאה מטמא את החולין מן התורה יגמרנה בטהרה שכל שודאה מטמא את החולין גזרו על ספיקו בחולין הטבולים לחלה שלא יטמאו אותן הואיל ונטבלו לחלה ותהיה החלה תלויה לא נאכלת ולא נשרפת : **יא** לא יעשה אדם עיסתו בטומאה לכתחלה אלא יזהר וישתדל ויטהר הוא וכליו כדי להפריש חלה טהורה. היה בינו ובין המים יותר על ד' מילין יעשנה בטומאה ויפריש חלה טמאה : **יב** אין עושים חלת עם הארץ בטהרה אבל עושים עיסת חולין בטהרה. כיצד מגבל העיסה זה החבר ומפריש ממנה כדי חלתה ומניחה בכלי גללים או כלי אבנים או בכלי אדמה שאין מקבלין טומאה וכשיבא עם הארץ נוטל את שתיהן את העיסה ואת החלה ואומרים לו הזהר שלא תגע בחלה שמא תחזור לטבלה. ומפני מה התירו לו זה משום כדי חייו של גבל : **יג** אשת חבר מרקדת ובוררת עם אשת עם הארץ אבל משתטיל מים בעיסה לא תסייע אותה מפני שהיא עושה עיסתה בטומאה. וכן הנחתום שעושה בטומאה לא לשין ולא עורכין עמו שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה אלא מוליכין עמו פת לפלטר : **יד** הלוקח מנחתום עם הארץ בסוריא ואמר לו הפרשתי חלה אינו צריך להפריש חלה מספק. כשם שלא נחשדו כל ישראל בארץ על תרומה גדולה כך לא נחשדו בסוריא על החלה : **טו** הלוקח בח"ל מן הנחתום צריך להפריש חלה מספק. אבל הלוקח מבעל הבית. *ואין צריך לומר המתארח אצלו אינו צריך להפריש חלה מספק :

השגת הראב"ד

*ואין צריך לומר המתארח אצלו. א"א מן הגמרא נראה המתארח אפילו אצל נחתום אינו צריך להפריש והוא במתארח אצלו בעיסתו :

פרק תשיעי

א מצות עשה ליתן כל זובח בהמה טהורה לכהן הזרוע והלחיים והקיבה. שנאמר וזה יהיה משפט הכהנים. ואלו הם הנקראים בכל מקום מתנות. ומצוה זו נוהגת תמיד בין בפני הבית בין שלא בפני הבית. ובכל מקום בין בארץ בין בחוצה לארץ. ובחולין אבל לא במוקדשין : **ב** כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדישן ונפדו חייבין במתנות ואם קדם מום עובר להקדישן או שהקדישן תמימים ואח"כ נולד בהם מום ונפדו

רדב"ז

עיל ומותר לגרוס טומאה בחולין שבא"י ותו כל מה שבח"ל טמא הוא הילכך לא ידעתי ליישב הלשון אלא כך צריך לומר ומותר לטמא חולין שבא"י ואם תאמר לעיל כתב מותר לגרום אבל לטמא אותם בידים לא וי"ל דהוי ספק טמא מותר לטמאה בידים אבל ודאי טהור אסור לטמאה בידים ומותר לגרום להם טומאה :

נולד לה אחר שנתגלגלה וכו'. טעמא דסיפא משום דהוטבלה לחלה לפיכך צריך לגמור אותה בטהרה שכל שודאה מטמא את החולין גזרו על ספיקו בחולין הטבולין לחלה ולמדנו שאם היה ספק זה מטומאה שאין ודאה מטמא את החולין גומרה בטומאה ואינו חושש :

יא לא יעשה אדם עיסתו בטומאה וכו'. משנה פ"ב מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה יעשנה קבין ואל יעשנה בטומאה ור"ע אומר יעשנה בטומאה ואל יעשנה קבין ואמרי' עלה בירושלמי רבי יוסי בשם רבי שבתי רבי זעירא בשם ר"ל לחלה ולנטילת ידים ד' מילין בי אבהו בשם רבי יוסי בר חנינא הדא דתימא לפניו אבל לאחריו אין מטריחין עליו ואיכא מידק דמשמע דפסק הלכה כר"ע מדלא קאמר יעשנה קבין אלא יעשנה בטומאה ובפי' המשנה כתב ואין הלכה כרבי עקיבא וי"ל דלעולם הלכתא כת"ק אבל האידנא שאין שם עיסה טהורה מוטב שיעשנה בטומאה אחרת ולא יעשנה קבין וא"ת כיון דבלאו הכי העיסה טמאה וטמאת מת אמאי מטרחינן ליה ד' מילין וי"ל כל דאפשר לתקוני מתקנינן ויטהר עצמו משאר מאות והכי איתא בירושלמי רבי אמי הורי כפר שמי לעשות עיסה גדולה בטומאה והלא ן שם ד' מילין מכיון דנהרא מפסיק כמי ש ד' מילין והלא בימיו של רבי אמי לא היה ם אפר פרה שהרי אחר חורבן הבית כמה זמן ה ומה היה צריך לעשותה בטומאה אלא ודאי ע"פ שהיו שם טמאי מתים היו נזהרין משאר מאות כללא דמלתא בזמן שיש שם טהרה טומאת מת יש לפסוק הלכה כת"ק ויעשנה ין ובזמן דליכא טהרה מטומאת מת יש לפסוק כה כר"ע ויעשנה בטומאה כנ"ל ליישב דברי רבינו :

אין עושין חלת ע"ה בטהרה וכו'. זה מבואר כי ע"ה יטמאנה ונמצא זה מסייע ידי עוברי עבירה :

ל עושים עיסת חולין בטהרה וכו'. אתיא הא כמשנה אחרונה דמותר לגרום טומאה לין שבא"י דאילו למשנה ראשונה אסור אפי' תקנה זו : ואומרים לו הזהר וכו'. ומפני ה שלא תחזור העיסה לטבלה לא יגע בחלה י יאמין לכל דבר ואפי' ע"י תחבולה זו לא לנו לסמוך על ע"ה אלא מפני כדי חייו של גבל שהוא חבר :

אשת חבר מרקדת ובוררת וכו'. משנה פרק ה' דשביעית כלשון רבינו והטעם ן מחזיקין ידי עוברי עבירה אלא מוליכין עמו פת לפלטר דמאי דהוה הוה :

הלוקח מנחתום ע"ה בסוריא וכו'. תוספתא פרק בתרא דחלה הלוקח מן תום בסוריא צריך להפריש חלת דמאי דברי

כסף משנה

דבריו שחלתה תלויה כי להיות ודאו חמור החמירו בספיקו להיות החלה תלויה ואסורה ליאכל משא"כ בטבולת יום שחלתה טהורה לפי שודאה קל לא החמירו בספיקה אפילו בטבולה לחלה כיון דמדינא לאו כחלה דמו ואף ע"פ שלשון רבינו נראה שבא לתת טעם למה שכבר הזכיר דיגמרנה בטהרה א"א שתהיה זו כוונתו מכח הסוגיא דפרק קמא דנדה הנזכר וגם ממקומו הוא מוכרח דאדרבה כל שהטומאה יותר קלה ראוי לומר בספיקה יגמור בטהרה שכיון שמן התורה אין כאן טומאה איך יגמרנה בטומאה אלא ודאי מה שהצריכו ספק שודאו מטמא את החולין להיות חלתה טהורה הוא שהצריכו כן ועל סוף הלשון סמך רבינו עכ"ל :

יא לא יעשה אדם עיסתו בטומאה וכו'. נלמד ממה שיבא בסמוך :

היה בינו ובין המים יותר על ד' מילין וכו'. בירושלמי פ"ב (הלכה ב') ובפרק העור והרוטב (דף קכ"ב) לגבל ולתפלה ולנט"י ד' מילין ודברי רבינו כפירוש רש"י דמ"ש לא שנו אלא לפניו וכו' לא קאי אלא לתפלה ולנ"י ולא לגבל וכן נראה מהירושלמי שכתבתי שלא חילק בכך :

יב אין עושין חלת ע"ה בטהרה וכו' עד משום כדי חייו של גבל. בסוף פרק הניזקין (דף ס"ב) :

יג אשת חבר מרקדת וכו'. משנה בסוף פרק הניזקין (דף ס"א) ובסוף פרק ה' דשביעית (משנה ט) : וכן הנחתום שעושה בטומאה וכו'. משנה בע"ז פרק רבי ישמעאל (דף נ"ה) :

יד הלוקח מנחתום ע"ה בסוריא וכו'. ירושלמי פ"ד דחלה (הלכה ד') :

טו הלוקח בח"ל מן הנחתום וכו' עד סוף הפרק. גם זה ירושלמי שם :

כתב הראב"ד ואין צ"ל המתארח אצלו א"א מהגמרא נראה וכו'. ואני אומר דבנוסחא דידן בירו' פ"ד דחלה כתוב כדברי רבינו דלא שרי במתארח אלא אצל בע"ה אלא דמסיים בה רבי יונה בשם ר' חנניה חברין דרבנן במתארח אצלו לעיסתו אמר רבי יונה וכן שראו הורו מגבל אצל אחר וצריך טעם למה השמיטה רבינו ואפשר לומר דסובר רבינו שדברי יחיד הם ולית הלכתא כוותיה :

פ"ט א מצות עשה ליתן כל זובח בהמה טהורה וכו' עד אבל לא במוקדשין. בר"פ הזרוע (דף ק"ל) :

ב כל הקדשים שקדם מום קבוע וכו'. משנה שם ובפ"ב דבכורות (דף י"ד) :

ספק

וחכמים אומרים אין צריך להפריש וע"כ לא פליגי אלא בסוריא אבל בא"י כ"ע מודו דאין להפריש כי היכי דלא נחשדו על תרומה גדולה שהיא במיתה לא נחשדו על החלה שחטה אחת פוטרת כל הכרי כן החלה אין לה שיעור מן התורה דהא דנחשדו על המעשר משום דהוו סברי דלא הוו במיתה משום תרומת מעשר דאית ביה כל זמן שלא עליו שם מעשר ובסוריא נחלקו ר"ג סבר נחשדו וחכמים סברי לא נחשדו משום דאית ביה חיוב מיתה כתרומה וסובר רבינו דע"כ לא פליגי רבנן אלא בזמן שאומר הפרשתי חלה נאמן אבל הלוקח סתם מנחתום ע"ה צריך להפריש חלה דאי איתא מימר הוה אמר ליה ומסתברא לי שה"ה בלוקח עיסה מנחתום ע"ה בא"י סתם צריך להפריש חלה שכך אמרו חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן וע"ה אין לו חזקה זו ולפיכך מן הסתם צריך להפריש :

הלוקח בח"ל מן הנחתום וכו'. משמע דאפי' אמר לו אני הפרשתי חלה אינו נאמן לפי שהנחתומים של סוריא לא היו מקפידים אלפני עור לא תתן מכשול. והשיג הראב"ד ז"ל מן הגמרא נראה המתארח אפי' אצל נחתום וכו'. ותניא פרק אין מעמידין אין לוקחין לא יין ולא מוריים ולא חלב ולא מלח סלקונדרית ולא חלתית ולא גבינה בסוריא אלא מומחה וכולן אם נתארח אצל בעל הבית מותר מסייע ליה לריב"ל דאמר שיגר לו בעל הבית לביתו מותר מ"ט בעל הבית לא שביק היתרא ואכיל איסורא וכי משגר ליה ממאי דאכיל משדר ליה הרי גירסא זו כדברי רבינו ממש אבל נראה שהראב"ד ז"ל היה גורס וכולן אם נתארח אצלו מותר וכן נראה שהיא גירסת רש"י ז"ל שכתב אין לוקחין ימ"ח מח"נ שהחנונים שבסוריא לא קפדי אלפני עור לא תתן מכשול ומזבני לישראל מה שלקחו מן העכו"ם ומיהו איהו גופייהו לא אכלי איסורא הילכך אם נתארח אצלו מותר להכול ע"כ. וצריך לגרוס כן בההיא דריב"ל וגרסת רבינו נכונה והיא גירסת הספרים שלנו וטעמא רבה איכא דחנוני כיון דלא קפיד אלפני עור לא תתן מכשול כ"ש דלא קפיד אחלב והגבינה דאיסורא דרבנן היא וכ"ש נחתום בסוריא דסמיך לומר דאין חיוב חלה אלא בא"י ותו דגירסת רבינו להחמיר ושומעין לו ותו לא מידי :

פ"ט א מ"ע ליתן כל זובח וכו'. זה מבואר בכתוב ונקרא מתנות סתם דכתיב ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה וכולם זכו בהם ממעשה דפינחס הזרוע דכתיב ויקח רומח בידו והלחיים דכתיב ויעמוד פינחס ויפלל והקיבה דכתיב ואת האשה אל קבתה : **ומצוה** זו נוהגת וכו'. משנה פרק הזרוע (דף ק"ל) :

כל הקדשים שקדם מום קבוע וכו'. שם במשנה דהוי כמו שהקדיש עגלים ואבנים לדמיהם וקדשו קדושת דמים ואחר שנפדו הרי הם חולין גמורין : **ואם** קדם מום עובר **וכו'**. נ"ז במשנה וטעמא דמום עובר הוי כמאן דליתיה ולא יצאו לחולין לגמרי ע"י פדיון ולפיכך פטורין מן המתנות דכתיב בהו כצבי וכאיל ומתנות אין נוהגין בצבי ואיל דכתיב אם שור אם שה ומע"ב דיצאו לחולין ליאכל לא יצאו ליגזז ולהעבד :

ונפדו הרי אלו פטורין מן המתנות: **ג** ספק בכור חייב במתנות מכל צד. שאם בכור הוא כולו לכהן ואם אינו בכור מתנותיו לכהן. ואם נסתפק בשנים ולקח הכהן האחד מספק הרי השני פטור מן המתנות. עשאוהו כמי שזכה בו הכהן ונתנו במומו לבעליו. אבל ספק מעשר פטור מ"מ שהמוציא מחבירו עליו הראיה: **ד** בהמת קדשים שנפסלה במומה ואינה חייבת במתנות שנתערבה בבהמות אחרות. אפילו אחת במאה בזמן שכל בהמה מהן לאחר כולן פטורין. שכל אחד ואחד ספק והמוציא מחבירו עליו הראיה. היה אחד הוא השוחט את כולם פוטר מתנות אחת מהן בלבד: **ה** אין חייב במתנות אלא בהמה טהורה בלבד שנאמר אם שור אם שה. כלאים הבא מכבש ועז חייב במתנות. והכוי אע"פ שהוא ספק מפרישין *ממנו כל המתנות. צבי הבא על העז וילדה הולד חייב בחצי מתנות שנאמר אם שה אפילו מקצת שה. תיש הבא על הצביה הולד פטור מן המתנות: **ו** *אחד השוחט לאכילת עכו"ם או לאכילת כלבים או לרפואה חייב במתנות: **ז** בהמת שותפין חייבת שנאמר זובחי הזבח: הלוקח

(*בפירושו כתב דהלכה כרבי אליעזר דפוטר וכאן חזר בו ופסק כרבנן):

השגת הראב"ד

*אחד השוחט לאכילה וכו' עכ"ל. א"א פירוש דילפינן מכסוי הדם דתניא השוחט וצריך לדם חייב לכסות כילד יעשה נוחרו או עוקרו:

כסף משנה

ג ספק בכור חייב במתנות וכו' עד שהמע"ה. **בפרק ב'** דבכורות (דף י"ח:). ובמשנה נסתפק בשנים ולקח הכהן האחד מספק וכו' **פסק** כרבי יוסי לגבי ר"מ ועוד דבפ"ק דמציעא (דף י"ב:) פסק שמואל כרבי יוסי דאמר עשו את שאינו זוכה כזוכה ואע"ג דבפ' כל הגט (דף ל) אמר עולא מתניתין כרבי יוסי ואמוראי פליגי ואמרו כולהו כעולא לא אמרי כיהודאה לא מוקמינן איכא למימר דלאו דסבירא ליה דלית הלכתא כוותיה אלא דמ"מ רצו להעמיד סתם מתניתין כרבים ועי"ל דיש לחלק בין ההיא דפרק כל הגט לההיא דפ"ב דבכורות וההיא דפרק קמא דמציעא:

ד בהמת קדשים שנפסלה במומה וכו'. בפרק הזרוע (דף קל"ב) תנן בכור שנתערב במאה בזמן שמאה שוחטים את כולם פוטרים את כולם אחד שוחט את כולם פוטרים לו אחד ובגמרא ואמאי יבא עליו כהן מפני לדדין וכו' אמר רב הושעיא בבא לידי כהן ומוכרו לישראל במומו:

ה אין חייב במתנות וכו'. פשוט הוא ולא נכתב אלא להיות הקדמה לדינים הבאים אחריו: **כלאים** הבא מכבש ועז חייב במתנות. בפ' הזרוע בברייתא ודרים לה מיתורא דאם: ומ"ש **והכוי** אע"פ שהוא ספק וכו'. בפרק הזרוע ת"ר הזרוע והלחיים והקיבה נוהגים בכלאים ובכוי רבי אליעזר אומר כלאים הבא מן העז ומן הרחל חייב במתנות *(מן התיש ומן הצביה) פטור מהמתנות מכדי קי"ל דלענין (כסוי הדם) מתנות לא משכחת לה אלא בצבי הבא על התיישה ובין לרבי אליעזר בין לרבנן מספקא להו אי חוששין לזרע האב ובשה ואפי' מקצת שה קא מיפלגי וכו' בשלמא לרבי אליעזר וכו' אלא לרבנן נהי נמי דקסברי שה ואפילו מקצת שה פלגא ליסקול ואידך פלגא לימא ליה אייתי ראיה דאין חוששין לזרע האב ושקול אמר רב הונא בר חייא מאי חייב נמי דקאמר בחצי מתנות. הא דאמר מכדי קי"ל דלענין מתנות לא משכחת לה אלא בצבי הבא על התיישה וכו' פירוש דבפרק אותו ואת בנו (דף ע"ט:) מקשה אהאי ברייתא במאי עסקינן אילימא בתיש הבא על הצבייה וילדה בשלמא לר"א וכו' אלא לרבנן נהי דסברי שה ואפילו מקצת שה פלגא לא יהיב ליה אידך פלגא לימא ליה אייתי ראיה דחוששין לזרע האב ושקול ואסיקנא דלא משכחת להאי פלוגתא דרבנן ור"א אלא בצבי הבא על התיישה וכו' ובפ' הזרוע (דף קל"ב) אמרינן בתר הכי כי אתא רבין א"ר יוחנן כוי לרבנן חייב בכולהו מתנות דתניא שה מה ת"ל אם שה לרבות את הכוי. וכתב הר"ן פירש"י דאע"ג דמספקא לן אי חוששין לזרע האב להכי אהני רבויא דאפילו לית ביה אלא מקצת שה חייב אף בחצי האחר דבלאו רבויא הוה מיחייב בפלגא דשה ואפילו מקצת שה משמע ואהני רבויא דאם להידך פלגא והאי פירושא לא נ"ל דכיון דאיצטריך רבויא ניפשוט מינה דחוששין לזרע האב דאי אין חוששין אמאי איצטריך קרא לרבויי ובר"פ בתרא דיומא (דף ע"ד) נמי אמרינן גבי הא דתניא כוי והאי שיעור הואיל והינו בעונש אינו באזהרה ת"ל כל חלב ומוכחינן מינה דכוי בריה בפני עצמה היא דאי ספיקא וכי איצטריך קרא לרבויי ספיקא לפיכך נ"ל דרבין ורבי יוחנן דהסיק דכוי לרבנן חייב בכולהו מתנות לאו בצבי הבא על התיישה מוקי לה אלא ס"ל דכוי בריה בפני עצמה ורבייה קרא לשווי כבהמה ומיהו מודה לרב הונא בר חייא דכוי הבא מן הצבי ומן התיישה אינו חייב אלא בחצי מתנות ומדברי הרמב"ם למדתי שכך כתב בפ"ט מהלכות בכורים הכוי אע"פ שהוא ספק מפרישין ממנו כל המתנות צבי הבא על העז וילדה חייב בחצי מתנות אם שה אפילו מקצת שה ע"כ אבל אינו נראה כן מסוגייה אותו ואת בנו עכ"ל הר"ן. ונראה דהיינו מדתניא בפרק אותו ואת בנו (דף ע"ט:) כלאים הבא מן העז ומן הרחל אותו ואת בנו נוהג בו כוי אין אותו ואת בנו נוהג בו אמר רב חסדא איזהו כוי שנחלקו בו רבי אליעזר וחכמים הבא מן התיש ומן הצביה וכו' דמשמע בהדיא דכוי לאו בריה בפני עצמו הוא אלא הבא מן הבהמה ומן החיה הוא: והטור כתב על דברי רבינו איני מבין דבריו למה מפרישים כל המתנות כיון שאינו חייב ליתנם והלא אינם טובלים ע"כ טעמו שהבין בדברי רבינו שדעתו לומר דכוי היינו הבא מן הבהמה ומן החיה וקאמר דמפרישים ממנו כל המתנות ולא יתנם כולם לכהן דבצבי הבא על העז יתן החצי ובתיש הבא על הצבייה לא יתן כלום והוקשה לו אם אינו נותנם למה הוצרך להפרישם ועוד יש לתמוה על רבינו דמנא ליה הא דרבי יוחנן חייב בכל קאמר משמע דחייב ליתנם כולם לכהן ועוד דמשמע דמייתי לה גמרא לומר דליתא לדרב הונא דאמר מאי חייב דאמרי רבנן חייב בחצי מתנות דהא רבי יוחנן אמר דחייב בכולהו מתנות: וליישב דברי רבינו נראה דודאי סבר דכוי בריה בפני עצמה היא כמו שכתב הר"ן וכרבי יוסי בפרק אותו ואת בנו וכרב יהודה דאמר התם הכי ורב חסדא דאמר בפרק אותו ואת בנו איזהו כוי שנחלקו בו רבי אליעזר וחכמים הבא מן התיש ומן הצבייה סבר דכוי זה הבא מן הבהמה ומן החיה וכמ"ד התם הכי ולא קי"ל כוותיה: ועי"ל דלא גרים רבינו בברייתא דפרק אותו ואת בנו כדברי ר"א כוי אין אותו ואת בנו נוהג בו אלא הכי גרים מן התיש ומן הצביה אין אותו ואת בנו נוהג בו וכמו שהיא שנויה בפרק הזרוע גבי מתנות דהשתא ע"כ ל"ג בדברי רב חסדא איזהו כוי דר"א לא איפליג אלא הכלאים ולא הכוי ואע"ג דרש"י דחי גירסא זו בברייתא משום דא"כ מאי אתא רב חסדא לאשמועינן י"ל דטובא אשמעינן דלא נימא דהא דאמר ר"א הבא מן התיש ומן הצביה לאו דוקא דהוא הדין לבא מן הצבי ומן התיישה ולא אתא אלא לאפוקי מן העז ומן הרחל וכדאמר רב פפא לענין אותו ואת בנו משכחת לה לפלוגתייהו דרבנן ורבי אליעזר בין בתיש הבא על הצביה בין בצבי הבא על התיישה קמ"ל וכן מתבאר מדברי רבינו בכסוי הדם דכוי בריה בפני עצמה היא. ומ"ש הכוי מפרישין ממנו כל המתנות היינו לומר שמפרישים ונותנם לכהן כולם שאע"פ שהוא ספק נתרבה מאם וכדרבין אמר רבי יוחנן ובצבי הבא על העז פסק דחייב בחצי מתנות כרבנן דאמרי חייב וכדאסיק רב הונא בר חייא ובתיש הבא על הצביה פסק דפטור וכדאסיק רב פפא בפרק אותו ואת בנו דלענין מתנות לא משכחת לפלוגתייהו דר"א ורבנן אלא בצבי הבא על התיישה ובתיש הבא על הצביה ליכא לאוקמי דאם כן לרבנן נמי ליפטר דנהי נמי דאפילו מקצת שה אמרינן מאן לימא לן דאיכא מקצת שה דילמא אין חוששין לזרע האב וכוליה צבי הוא והמע"ה ואל יקשה על מה שכתבתי ברבינו סובר דכוי בריה בפני עצמה היא ממה שכתב בפ"א ממאכלות אסורות כלאים הבא מבהמה טהורה עם חיה טהורה הוא הנקרא כוי חלבו אסור וכו' שזו נוסחא משובשת ובנוסחא האמיתית אין כתוב בבא זו הוא הנקרא כוי אלא בבבא שלמעלה ממנה כתוב וכל שיסתפק לך אם הוא מין חיה או בהמה והוא הנקרא כוי חלבו אסור:

ו אחד השוחט לאכילת עכו"ם וכו': כתב הראב"ד פירוש דילפינן מכיסוי הדם וכו'. ואין צורך ללמוד משם דתוספתא ערוכה היא בפ"ט דחולין השוחט לרפואה לאכילת עכו"ם לאכילת כלבים חייב במתנות: **ז** בהמת השותפים חייבת וכו'. בר"פ ראשית הגז (דף קל"ה) וכסתם קמא:

רדב"ז

ג ספק בכור וכו'. שם במשנה (דף קל"ב) בכור שנתערב במאה בזמן שמאה שוחטין את כולן פוטרין את כולן ואקשינן עלה ואמאי יבא כהן עליו מפני לדדין ולימא ליה אי בכור הוא כוליה דידי ואי לאו בכור הוא הב לי מתנתא א"ר הושעיא בבא לידי כהן ומכרו לישראל במומו כלומר והשתא ליכא אלא חד לד והמע"ה: **ואם** נסתפק בשנים וכו'. שם בבכורות ובתוספתא פלוגתא דרבי מאיר ורבי יוסי ופסק כרבי יוסי דאמר פטור מן המתנות והטעם כאשר כתב רבינו: **אבל** ספק מעשר וכו'. זה מבואר שהרי אין הכהן יכול לבוא עליו מפני לדדין כמו הבכור:

ד בהמת קדשים שנפסלה וכו'. שם במשנה בכור שנתערב במאה בזמן שמאה שוחטין את כולן פוטרין את כולן דכל אחד מצי למימר שלי בכור אחד שוחט את כולן פוטרין לו אחד שהבכור פטור מן המתנות דאין קדושה חלה על קדושה וה"ה נמי לכל הקדשי' שנפסלו ונפדו ונפטרו מן המתנות אם נתערבו עם אחרים:

ה אין חייב במתנות וכו'. לא בא למעט אלא חיה טהורה דכתיב אם שור אם שה ומלת שה כוללת הצאן והעז:

כלאים הבא מכבש ועז חייב וכו'. שם ת"ר הזרוע והלחיים נוהגים בכלאים ובכוי רבי אליעזר אומר כלאים הבא מן העז ומן הרחל חייב במתנות מן התיש ומן הצביה פטור דשה כתיב ולא צבי:

והכוי אע"פ שהוא ספק מפרישין ממנו כל המתנות. איכא למידק כיון שהוא ספק המע"ה ותו דהוה ליה למימר כלשון הברייתא הזרוע והלחיים והקבה נוהגים בכלאים ובכוי ומתוך כך הבין הטור בדברי רבינו דהא דקאמרי מפרישין ממנו המתנות הפי' ואין נותנן לכהן ולפיכך כתב איני מבין את דבריו למה מפרישין כל המתנות כיון שאינו חייב ליתנם והלא אינם טובלין ע"כ ויפה כתב שלא הבין את דברי רבינו שהוא ז"ל סובר דמפרישין ממנו כל המתנות ונותנן לכהן דכי אתא רבין אמר רבי יוחנן כוי לרבנן חייב בכולהו מתנות דתניא שור מה ת"ל אם שור לרבות את הכלאים שה מה ת"ל אם שה לרבות את הכוי והרי חיוב הכלאים והכוי דומיא דשור ושה שניתנים לכהנים ואע"פ שהכוי ספק הוא שלא הכריעו בו חכמים אם הוא בהמה אם הוא חיה וכיון שיש בו דרכים ששוה לבהמה חייבוהו חכמים בכל המתנות ורבינו פסק כרבנן וכרבי יוחנן דמפרש דבריהם ולא היה יכול לכתוב והכוי אע"פ שהוא ספק חייב במתנות שאם הוא ספק אין כאן חיוב ודאי ואם יש חיוב אינו ספק לפיכך שינה הלשון ללמדנו שאף ע"פ שהוא ספק רבנן אמרו שצריך להפריש ממנו כל המתנות ואינו דומה לצבי הבא על התיישה שאינו צריך להפריש אלא חצי המתנות דהתם נתברר ספיקו ומצי אמר ליה הבא ראיה שאין חוששין לזרע האב וטול הכל בכוי לא מצי למימר ליה הכי דאמר ליה כבר חייבוך רבנן ותו לא מידי: **צבי** הבא על העז וכו'. שם פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן דאמרי שה ואפילו מקצת שה ומסיק אמר רב הונא בר חייא מאי חייב דאמרי רבנן חייב בחצי מתנות כלומר דאמר ליה לכהן אייתי ראייה דאין חוששין לזרע האב וטול:

ו אחד השוחט לאכילת עכו"ם וכו' דילפינן ליה מכסוי הדם דתניא בפרק כיסוי הדם השוחט וצריך לדם חייב לכסות כילד יעשה או נוחרו או עוקרו:

ז בהמת השותפין וכו'. פרק ראשית הגז (דף קל"ה) בברייתא פלוגתא דתנאי ופסק כת"ק דמחייב ויליף לה התם מדכתב רחמנא מאת זבחי הזבח: כהנים

*עי' בגמ' בגליון.

ח הלוקח בהמה מפירו' שביעית חייב במתנות. כהנים ולוים פטורים מן המתנות שנאמר מאת העם וספק הם הלוים אם הם בכלל העם או לא. לפיכך אין נוטלין מהם ואם נטל הכהן לא יחזיר: ט בד"א בשוחט לעצמו. אבל כהן טבח ששוחט ומוכר בשוק ממתינין לו שתים ושלש שבתות. מיכן ואילך מוציאין ממנו מתנות ונותנין אותם לכהנים אחרים. ואם קבע בית מטבחיים למכור אין ממתינין לו אלא מוציאין ממנו מיד ואם נמנע מליתן מנדין אותו עד שיתן: י השוחט לעכו"ם ולכהן פטור מן המתנות. והמשתתף עם הכהן צריך שירשום חלקו כדי שיניח המתנות בחלק הכהן. שאם לא ציין חלקו חייב במתנות מפני שאין הכל יודעין שהכהן שותף לו. לפיכך אם היה הכהן עומד עמו במטבחיים ונושא ונותן עמו אינו צריך לרשום. והמשתתף עם העכו"ם אינו צריך לרשום שסתם עכו"ם מרבה דברים ומודיע לכל שהוא שותף ואע"פ שאינו עמו בשעת מכירה: יא התנה הכהן עמו שהוא שותף חוץ מן המתנות הרי המתנות לכהן. כיון שאמר לו חוץ הרי שייר לו הכהן חלק במתנות ולפיכך הם שלו. אבל אם אמר לו הכהן ע"מ שהמתנות שלי הרי המתנות של ישראל זה ונותנן לכל כהן שירצה. אע"פ שהתנה עמו שהן שלו לא נפטר מן המתנות. שהאומר ע"מ לא שייר לו בעצמן של מתנות כלום הואיל ולא שייר לו בהן שותפות לא קנאן בתנאי זה: יב היה הכהן שותף בראש פטור מן הלחי. שותף ביד פטור מן הזרוע. שותף בבני מעיים פטור מן הקיבה. אמר לו הכהן הרי הבהמה כולה שלי והראש שלך חייב בלחי. שהדבר החייב הרי הוא של ישראל: יג גר שנתגייר והיתה לו בהמה שחוטה. אם נשחטה עד שלא נתגייר פטור. ואם אחר שנתגייר חייב. ואם ספק פטור והמוציא מחבירו עליו הראיה: יד בהמה שלא הורמו מתנותיה מותר לאכול ממנה. שאינה דומה לטבל שהרי מתנות כהונה מובדלין והמתנות עצמן אסור לישראל לאכלן אלא ברשות כהן. עבר ואכלן או הזיקן או מכרן אינו חייב לשלם. מפני שהוא ממון שאין לו תובע ידוע.

והקונה

ח כהנים ולויים פטורים וכו'. פרק הזרוע דרש רבא מאי שנא ולא מאת הכהנים כשהוא אומר מאת זובחי הזבח הוי אומר אפי' טבח כהן במשמע ואצריך שנא ההוא ליואי דהוה חטיף מתנתא אתו ואמרו ליה לרב א"ל לא מסתייה דלא שקילי מיניה אלא מיחטף נמי חטיף ומשיק דמספקא ליה לרב אי איקרו עם או לא:

ט בר"א בשוחט לעצמו וכו'. הכי אמר ר"נ דאי קבע מסחתא מיחייב מיד ואי לא קבע מסחתא הניא התם שתים ושלש שבתות פוטרין אותו אמר רב חסדא האי כהנא דלא מפריש מתנתא ליהוי בשמתא דה' אלהי ישראל:

י השוחט לעכו"ס ולכהן פטור וכו'. שם משנה כלשון רבינו ותני עלה (שם דף קל"ג) המשתתף עם הכהן צריך לרשום והמשתתף עם העכו"ס ופסולי המוקדשין אין צריך לרשום ומוקמינן לה דקאי אמסחתא ועכו"ס מיפעא פעי וידעי דאית ליה שותפותא ואין צריך לרשום אבל כהן נגוע הוא וסומך על הטבח ואין הכל יודעים שהוא שותף ולפיכך צריך לרשום וסובר רבינו דאין הדברים אמורים אלא דקאי כהן אמסחתא לבד צריך לרשום אבל אי קאי אכספתא דהיינו במקום מכירת הבשר אין צריך לרשום והכי אמרינן התם דכוותא גבי כהן דיתיב אכספתא אמאי צריך לרשום וכו' איבעית אימא כתם עכו"ס מיפעא פעי ומ"מ למד רבינו מהתירוץ הא' שאם היה הכהן נושא ונותן עמו אינו צריך לרשום והא דתנן במשנה ובברייתא צריך לרשום דלא יתיב אכספתא אע"ג דיתיב אמסחתא וזהו שהוסיף רבינו לפיכך אם היה הכהן עומד עמו בבית המטבחים ונושא ונותן עמו א"צ לרשום דכיון דאיכא גילוי מילתא דאית ליה לכהן שותפות סגי בהכי כנ"ל ליישב לשון רבינו על סוגיית הגמרא (עיין בתשובה הנדפסת מחדש ד' ע"ו סי' רכ"ח):

יא התנה הכהן עמו וכו'. שם במשנה ואם אמר חוץ מהמתנות פטור מן המתנות ורמינן עלה ע"מ שהמתנות שלי נותנן לכל כהן שירצה ומשני ע"מ אחוץ קא רמית חוץ שיור ע"מ לאו שיורא הוא ומסיק התם דע"מ פלוגתא דתנאי אי הוי שיור או לא ופסק כמאן דאמר לא הוי שיור וא"ת כיון דלא הוי שיור ליהוי המקח או השתוף בטל שהרי ע"מ כן מכר לו או נשתתף עמו הירלו בתוספות דהוי כמתנה על מה שכתוב בתורה שהתורה זכתה לו שיתן המתנות לכל כהן שירצה והכי משמע לי מדברי רבינו ודוק ותשכח:

יב היה הכהן שותף וכו'. שם פלוגתא דאמוראי ופסק כרב הונא (דרבי) דחייא בר רב דאמר פטור מכולן כיהותב: אמר לו הכהן וכו'. שם (דף קל"ד) איבעיא להו הראש שלך וכולה שלי מהו בתר חיובא אזלינן וחיובא גבי ישראל הוא או דילמא בתר עיקר הבהמה אזלינן ועיקר בהמה דכהן הוא ואיפשיטא דבתר חיובא אזלינן:

יג גר שנתגייר וכו'. משנה שם כלשון רבינו:

יד בהמה שלא הורמו מתנותיה וכו'. שם (דף קל"ב) א"ר יוחנן אסור לאכול מבהמה שלא הורמו מתנותיה ממנה וא"ר יוחנן כל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים ומסיק תלמודא ולית הלכתא כוותיה: עבר ואכלן וכו'. שם (דף ק"ל) א"ר חסדא המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור מלשלם מ"ט איבעית אימא דכתיב וזה ואיבעית אימא משום דהו"ל ממון שאין לו תובעים

[ח]לק הכהן שאם לא שיים חלקו חייב במתנות מפני שאין הכל יודעים שהכהן שותף בו וכו' ואיכא למידק [וחלקו] של ישראל אמאי פטור והא אמרינן בגמרא דכוי הבא מלבי [ר]בא על התיישה דלרבנן חייב בחצי מתנות משום דשה אפילו מקצת שה משמע וה"נ נהי דחלקו של כהן פטור חלקו של ישראל מיהא ליחייב איכא למימר דלא דמי דנהי דאמרינן [ש]ה ואפילו מקצת שה ה"מ דכל שיות שבו חייב דבכה"ג כוליה שה מיקרי אבל הכא דמקצת שיות פטור כה"ג לא חייב רחמנא על"ל. ודע שיש בקצת ספרי רבינו חסרון וכך צריך להגיה והמשתתף עם העכו"ס אינו צריך לרשום:

[י]א התנה הכהן עמו וכו'. בסוף המשנה הנזכרת ואם אמר [לו] חוץ מן המתנות פטור מן המתנות ומפרש רבינו כשהכהן שותף עמו חוץ מן המתנות ורש"י פירשה במוכר לו הכהן פרה חוץ מן המתנות. בספר כתיבת יד כתוב בדברי רבינו התנה הכהן עמו שהוא מוכר הכל חוץ מן המתנות. ומ"ש אבל אם אמר לו הכהן ע"מ שהמתנות שלי וכו'. שם:

[י]ב היה הכהן שותף בראש וכו'. שם. ומ"ש אמר לו הכהן הרי הבהמה כולה שלי וכו'. שם בעיא דאיפשיטא (דף קל"ד): יד בהמה שלא הורמו מתנותיה וכו'. מסקנא דגמרא שם (דף קל"ב): ומ"ש והמתנות עצמן אסור לישראל לאכלן וכו' עבר ואכלן וכו' שם (דף ק"ל:) אמר רב חסדא המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור מלשלם מאי [ט]עמא איב"א משום דכתיב וזה ואיבעית אימא משום דהוה ליה ממון שאין לו תובעים ופירש"י המזיק מתנות כהונה קודם שיתנם לכהן השליכן לאור או לים. דכתיב בהן וזה דמשמע [ב]עודם קיימות חייב ליתנם אבל אינם קיימות לא חייב הכתוב בהם תשלומין. שאין לו תובעים אין לו בעלים שיוכלו לתבעו בדין שזה יכול לומר לכהן אחר אני נותנם ולא לך. והר"ן [כ]תב על פירש"י ותמהני א"כ מאי איריא [הזיק] אפילו איתנהו בעינייהו נמי אין להם תובעים ומשמע לי דה"ק כיון דמתנות כהונה ממון שאין לו תובעים הוא נהי דכי איתנהו בעינייהו

ח הלוקח בהמה מפירות שביעית וכו'. פ"ק דבכורות (דף י"ב) כהנים ולויים פטורים וכו'. וספק הם הלוים וכו' עד מנדין אותו עד שיתן. בפרק הזרוע (דף קל"ב): ומ"ש רבינו ואם נטל הכהן לא יחזיר תמה עליו הר"ן דמ"ש מספק בכור שאם תקפו כהן מוציאין מידו כדאמרינן בפ"ק דמציעא (דף ו':) וי"ל דאין כאן תמיהא שרבינו סובר ג"כ בההיא שאם תקפו כהן אין מוציאין מידו שכן כתב בפרק ה' מהלכות בכורות ושם ביארתי טעמו:

י השוחט לעכו"ס ולכהן וכו'. הטור כתב על דברי רבינו ואינו נראה כן מתוך הגמרא אלא בשותף עם הכהן בכל ענין צריך לרשום ובעכו"ס אם יושב עמו במטבחיים אז אין צריך לרשום עכ"ל. ואמת כן משמע פשט השמועה דהכי איתא בפרק הזרוע (דף קל"ג) על מתניתין דהמשתתף עמהם צריך שירשום ואפילו עם העכו"ס ורמינהו המשתתף עם כהן צריך לרשום והמשתתף עם העכו"ס וכו' אין צריך לרשום הב"ע דיתיב עכו"ס אמסחתא דכוותא גבי כהן דיתיב אמסחתא אמאי צריך לרשום אמרי בישרא קא זבין אי הכי עכו"ס נמי אמרי בישרא קא זבין אלא הב"ע דיתיב אכספתא דכוותא גבי כהן דיתיב אכספתא אמאי צריך לרשום אמרי הימוני הימניה עכו"ס נמי אמרי הימוני הימניה אין אמונה בעכו"ס איבעית אימא סתם עכו"ס מיפעא פעי ופירש"י דיתיב עכו"ס אמסחתא כשהטבח מוכר הבשר דמוכחא מילתא דעכו"ס שותף הוא וכו'. דיתיב עכו"ס אכספתא על הארגז שנותן בה הטבח המעות שמקבלם תמיד מהלוקחים דהא ודאי מוכחא מילתא שפיר דעכו"ס שותף בה. דאמרי הרואים הימוני הימניה לשמרם לו שלא יגנבום הימנו. אין אמונה בעכו"ס אין ישראל רגילים להאמין בהם איבעית אימא לעולם כדאוקימנא מעיקרא דיתיב עכו"ס אמסחתא וכהן נמי דיתיב אמסחתא ולא דמו דסתם עכו"ס מיפעא פעי תדיר הוא צועק אל תתנם בכך אלא בכך והכל יודעים שיש לו חלק בה אבל כהן נגוע הוא וסומך על הטבח ואין הכל יודעים שהוא שותף וזה מבואר כדברי הטור. וליישב דברי רבינו נ"ל שהוא ז"ל סובר דכי אמרינן ואב"א עכו"ס מיפעא פעי לא בדיתיב אמסחתא היא אלא אע"ג דלא יתיב אמסחתא עכו"ס מיפעא פעי אפילו חוץ למטבחי' ומודיע לכל שהוא שותף ומש"ה סתים דהמשתתף עם העכו"ס אינו צריך לרשום ומתניתין דקתני המשתתף עמהם צריך לרשום אכהן דוקא קאי ולא אעכו"ס ומאי עמהם עם כהנים דעלמא וה"מ בדלא יתיב אמסחתא או אכספתא אבל אי יתיב אמסחתא או אכספתא אין צריך לרשום דמוכחא מילתא שהוא שותף וז"ש ונושא ונותן עמו דיתיב אכספתא נמי בכלל נושא ונותן שהרי הוא מקבל ממנו המעות שקיבל מהלוקחים דאל"כ איכא למיתמה על רבינו דנהי דפסק כלישנא דאי בעית אימא משום דבתרא היא אמאי פסק לענין משתתף עם כהן כלישנא דמסחתא דקמא הוא לכך אי אומר שפסק כדברי שניהם דס"ל לרבינו דלענין דינא לא פליגי לישני: ואהא דתנן צריך שירשום פירש"י שיעשה בו סימן שיבינו הרואים שאינו כולו של ישראל והר"ן כתב ישראל המשתתף עמהם שוחטים ומקבלים ביניהם פטור מהמתנות אפילו חלקו של ישראל ומיהו צריך שירשום ויעשה לו סימן כמו שהיו רגילים לרשום בשר שפטור מהמתנות וכדי שיבינו הרואים שאין כולם של ישראל ולא יחשדוהו ברשע. והרמב"ם כתב בפ"ט מהלכות בכורים המשתתף עם הכהן צריך שירשום חלקו כדי שיניח המתנות

בעינייהו

משנה למלך

[ו]ט ח ולוים פטורים מן המתנות וכו'. כתב הכ"מ י"ד סי' ס"א שהוא משום דמספקא לן אי איקרו עם. וליתא להדין סירוגא אלא משום דזה יהיה משפט הכהנים כתיב וכן נראה מהגמרא: יד עבר ואכלן וכו'. עיין בפרק שאמר זה דין ו' וכו':

אבל

והקונה אותם אע״פ שאינו רשאי ה״ז מותר לאכלן מפני שמתנות כהונה נגזלות: **טו** אמר לטבח מכור לי בני מעיה של פרה והיו בה מתנות נותנן לכהן ואינו מנכה לו מן הדמים. לקחם ממנו במשקל נותנם לכהן ומנכה לטבח מן הדמים: **טז** המשלח בשר לחבירו והיו בה מתנות אינו חושש שמא עבר זה וגזלן. מקום שאין בו כהן מעלה המתנות בדמים ואוכלן מפני הפסד כהן ויתן הדמים לכל כהן שירצה: **יז** הרוצה ליתן המתנות לכהן אחד נותן. ואם רצה לחלוק אותן לא יתן חצי קיבה לאחד או חצי זרוע אלא זרוע לאחד וקיבה לאחד ולחיים לשנים שנאמר תתן לו שיהיה בה כדי מתנה. ואם היו של שור חולק אותן חתיכות והוא שיהיה בכל חתיכה כדי מתנה: **יח** אי זהו הזרוע. זרוע של ימין מן הפרק של ארכובה עד כף של ידו שהן שני איברים זה מעורה בזה. והלחיים מן הפרק של לחי ועד פיקה של גרגרת טבעת גדולה עם הלשון שביניהן הכל לכהן: **יט** אין מולגין אותן ואין מפשיטין אותן אלא יתנו לו בעורן ובצמרן. והקיבה בחלב שעליה ובחלב שבתוכה וכבר נהגו הכהנים להניח חלב הקיבה לבעלים: **כ** הכהנת אוכלת המתנות אע״פ שהיא נשואה לישראל מפני שאין בהן קדושה. ולא עוד אלא הבעל אוכל מתנות בגלל אשתו. אבל חללה אינה אוכלת. שאין חללים בכלל כהנים. ואם רצה הכהן למכור המתנות או ליתנן במתנה אפילו לעכו״ם אי להאכילם לכלבים מאכילם שאין בהן קדושה כלל: **כא** כהן שהיו לו חברים שנותנים לו המתנות אם רצה לזכות בהן לישראל חבירו ה״ז מזכה לו. ואע״פ שלא באו לידו. ויהיו אותם החברים זובחים ונותנין המתנות לזה הישראל שזכה בהן. והוא שיהיה הישראל זה בדוחק ואין לו לקנות בשר. ויהיה הכהן שזכה לו חבירו. אבל אם היה הכהן שמשו של ישראל זה או שכירו או לקיטו אינו מזכה לו עד

כסף משנה

בעינייא מיחייב משום מצוה כי ליתנהו בעינייהו אין כהן מצוה ולא דין ממון הילכך פטור לגמרי לפיכך נ״ל דאפילו בבא לי״ש פטור ולא נתחוור לי מה שכתבו התוספות דאיכא בין ל״ק לל״ב דלמאן דמפיק לה מדכתיב וזה אפילו בבא לצאת ידי שמים פטור וללישנא בתרא כיון דלא פטר ליה אלא משום דהוי ממון שאין לו תובעים בבא לצאת ידי שמים חייב ולא ידעתי למה דהנהו גווני דאמרינן בהו בפרק הגוזל ובפרק המפקיד בספק ממון דחייב בדיני שמים לא דמי להאי כלל דהכא אי לא מיחייב משום מצוה משום מאי מיחייב ומיהו ודאי לאתרי ליטני מדת חסידות שישלם מדמייתי עלה בגמרא מ״ש בע״ה העובר ממקום למקום וצריך כלומר שנצטרך למזונות נוטל לקט שכחה ופאה ומעשר עני וכו׳ מ״מ משמע דלכולהו לישני אפילו בבא לצאת י״ש פטור ואין בזה אלא מדת חסידות בלבד עכ״ל. ורבינו כתב אינו חייב לשלם מפני שאין לו תובע ידוע משמע דס״ל כדברי התוספות ופסק כלישנא בתרא לחומרא דאל״כ אמאי שבקיה לל״ק דיהיב טעמא מקרא ועוד איכא למידק הכי מדשני לישנא דרב חסדא דאמר פטור וכתב אינו חייב דמשמע אין ב״ד מחייבין אותו ומדנקט גבי אכלן עבר משמע דלכתחלה מיהא אסור לאכלן. ומ״ש והקונה אותם וכו׳. יתבאר בסמוך: **טו** אמר לטבח וכו׳. בקצת ספרי רבינו יש טעות סופר והכי גרסינן אמר לטבח מכור לי בני מעיה של פרה והיו בהם מתנות נותנם לכהן ואינו מנכה הטבח לו מן הדמים לקחם ממנו במשקל נותנם לכהן ומנכה הטבח לו מן הדמים והוא משנה שם (דף קל״ב) אמר [לו] מכור לי בני מעיה של פרה זו והיו בהם מתנות נותנם לכהן ואין מנכה לו מהדמים לקחן הימנו במשקל נותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים ופירש״י נותנם לוקח זה לכהן ואין המוכר מנכה ללוקח מהדמים שהרי היה יודע הלוקח שהמתנות בם וזה לא מכר לו הקיבה. לקח ממנו במשקל הליטרא כך וכך ושקל לו הקיבה נותנם לו לוקח לכהן שהרי הגזילה אצלו וצריך להשיב והטבח ינכה לו מהדמים ע״כ שמכר דבר שאינו שלו ובגמרא (דף קל״ד) אמר רב לא שנו אלא ששקל לעצמו אבל שקל לו טבח הדין עם הטבח ורב אסי אמר אפילו שקל לו טבח הדין עמו לימא בדרב חסדא קמיפלגי דאמר רב חסדא גזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה רצה מזה גובה וכו׳ לא דכ״ע אית להו דרב חסדא והכא במתנות כהונה נגזלות קמיפלגי ופירש״י לא שנו היכא דלקח ממנו במשקל דקתני נותנם לוקח לכהן והוא חוזר ותובע דמים מן הטבח אלא כששקלן לוקח לעצמו דכיון דטבח לא נגע בהן אינו בעל דינו של כהן לפיכך זה לוקח נותנם והוא שואל לו הדמים שעל הטבח היה מוטל ליתן אבל שקלן לו הטבח הדין של כהן ומחלוקתו ותביעתו אף עם הטבח והטבח חוזר עליהם אם יש בעין נותנם לכהן והכי מפרש בריש הגוזל דאף עם הטבח קאמר עכ״ל. ופסקו הפוסקים כרב משום דרבו הוא וכתב הר״ן על דברי רבינו שנראה מדבריו שהוא מפרש אמר רב לא שנו דחייב הלוקח ליתן לכהן אלא ששקל לעצמו אבל לא שקל לעצמו רשאי הלוקח לאכלן שהראשון הוא שגזלן והלוקח מותר לאכלן מפני שמתנות כהונה נגזלות עכ״ל. ומ״מ יש להמוה על רבינו למה השמיט חילוק בין שקל לעצמו ללא שקל לעצמו כמו שחילק רב וי״ל משום דאמרינן בגמרא איכא דמתני לה באפי נפשה רב אמר מתנות כהונה נגזלות ורב אסי אמר אין נגזלות ולההוא לישנא לא מפלגינן בין שקל לעצמו ללא שקל לעצמו ופסק כההוא לישנא משום דלישנא בתרא הוא וגם משום דלההיא לישנא אתיא מתניתין כפשטה: **טז** המשלח בשר לחבירו וכו׳. תוספתא פ׳ הזרוע המשלח בשר לחבירו והיו בו מתנות אין חוששין שמא מתנות כהונה הם פירוש אינו חושש שמא גזל אותם המשלח אלא תולה שמהכהן קנאם דאחזוקי איניש ברשיעי לא מחזקינן: מקום שאין בו כהן. בס״פ הזרוע (דף קל״ב): **יז** הרוצה ליתן המתנות לכהן אחד וכו׳ ואם היו של שור וכו׳. שם (דף קל״ב:): **יח** איזהו הזרוע וכו׳ עד פיקה של גרגרת. משנה שם (דף קל״ד:): ומ״ש עם הלשון שביניהם. כן פירש״י שם: **יט** אין מולגין אותן וכו׳. שם הלחיים למאי אתא להביא צמר שבראשי כבשים ושיער שבזקן תיישים. ומ״ש והקיבה בחלב שעליה וכו׳ עד לבעלים. גם זה שם: **כ** הכהנת אוכלת המתנות וכו׳ עד בגלל אשתו. שם (דף קל״א): ומה שכתב אבל חללה וכו׳: ואם רצה הכהן למכור המתנות וכו׳. אפילו לעכו״ם או להאכילם לכלבים: **כא** כהן שהיו לו חברים וכו׳. בפרק הזרוע (דף קל״ג) ההי כהנא דהות ליה צורבא מדרבנן בשבבותיה ודחיקא ליה מילתא ליזכי ליה מתנתא ואע״ג דלא אתי לידיה במכרי כהונה ולויה ונראה שסובר רבינו דצורבא דרבנן לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט ומיהו דחיקא ליה שעתא בעינן כדאיתא התם כי אמרי הנא למאן דלא אפשר ליה ומ״ש אבל אם היה הכהן שמשו וכו׳. שם גבי עובדא דרבא:

רדב״ז

תובעים ומשמע דאפי׳ בא בהרשאה מכל הכהנים שבעיר פטור מלשלם כיון דמעיקרא היה ממון שאין לו תובעים וזהו שכתב רבינו שאין לו תובע ידוע א״כ דמאי למימר ליה דילמא אתי כהן אחרינא מעלמא ולו אני רוצה ליתן המתנות: והקונה אותם וכו׳. שם פלוגתא דאמוראי ופסק כרב דאמר מתנות כהונה נגזלות:

טו אמר לטבח מכור לי וכו׳. שם משנה (דף קל״ב) כלשון רבינו ואמרינן עלה אמר רב לא שנו אלא ששקל לעצמו אבל שקל לו הטבח הדין עם הטבח ורב אסי אמר אפילו שקל לו הטבח הדין עמו כלומר עם הלוקח ומדסתם רבינו משמע דפסק כרב אסי וקשה דאמרינן בגמרא דבמתנות נגזלות קא מיפלגי דרב סבר נגזלות ורב אסי סבר אינן נגזלות וא״כ איך פסק בחדא כרב ובחדא כרב אסי. וי״ל דהיכא דאיתנהו למתנות בעינייהו פסק כרב אסי והדין עם הלוקח והיכא דאכלינהו פסק כרב דאמר נגזלות ופטור מלשלם ודברי טעם הם ומסתברא לי דהא דקתני מנכה לו מן הדמים אורחא דמילתא נקט וה״ה אם נתן הדמים לטבח מחזיר לו דמי המתנות: **טז** המשלח בשר לחבירו וכו׳. תוספתא דחולין פ״ח וטעמא דאחזוקי איניש בגזלני לא מחזקינן ואימור קנאם מן הכהן או בשר אחר נתן לו במקום המתנות ורשאי הכהן לעשות כן וכן כתב בה״ג וכן נהגו לתת מעות לכהן ומוכר בהם המתנות ומיהו מה שנהגו לתת לכהן פרוטה ומוכר בהם המתנות אין זה מנהג הגון ולא יצא ידי נתינה: מקום שאין בו כהן וכו׳. שם בפרק הזרוע בברייתא ואם אין שם כהן מעלים אותן בדמים ואוכלן מפני הפסד כהן: הרוצה ליתן המתנות לכהן אחד וכו׳. שם אמר רב חסדא זרוע לאחד קיבה לאחד לחיים לשנים והא כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר במערבא פלגי להו גרמא גרמא האם בדתורא והטעם דבעינן כדי נתינה לכל אחד ומכאן אתה למד שאם היה גדי קטן נותן הכל לאחד: **יח** איזהו זרוע וכו׳. שם במשנה (דף קל״ד) איזהו זרוע מן הפרק של הארכובה עד כף של יד איזהו לחי מן הפרק של לחי עד פיקה של גרגרת ותניא הזרוע זה זרוע ימין ופי׳ רבינו שהיא טבעת גדולה עם הלשון שביניהם והיינו לחיים התחתונות שהלשון מוטל עליהן ולפיכך יש כדי נתינה לשני כהנים: **יט** אין מולגין אותם וכו׳. שם והלחיים למאי אתא להביא צמר שבראשי כבשים ושער שבזקן תישים והקיבה למאי אתא להביא חלב שע״ג קיבה וחלב שבתוך הקיבה ואמר ר׳ יהושע כהנים נהגו בו עין יפה ונתנוהו לבעלים: **כ** הכהנות אוכלות וכו׳. שם (דף קל״א) פלוגתא דתנאי והלכתא כר״א בן יעקב דאמר כהן ואפילו כהנת הוי מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות דכתיב בראש הפרשה וזה יהיה משפט הכהנים ומשמע זכרים ונתן לכהן ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ואמרינן רב כהנא אכיל בשביל אשתו וכן רב יימר וכן רב אידי: אבל חללה אינה אוכלת וכו׳. קשיא לי אמאי נקט חללה והלא אפילו חלל זכר אינו אוכל. וי״ל דה״ק אבל חללה שנשאת לישראל אין לה מתנות ואין בעלה אוכל בשבילה דסד״א דזכה הבעל במקום אשתו שהרי הבעל אינו חלל קמ״ל כיון שהיא אינה זוכה לא יזכה בעלה במקומה שהרי מחמתה הוא רוצה לזכות: ואם רצה הכהן למכור המתנות וכו׳. שם בברייתא תשעה נכסי כהן תרומה וכו׳ ראשית הגז ומתנות ותניא למה אמרו נכסי כהן שקונה בהם עבדים וקרקעות ובהמה טמאה וכו׳: **כא** כהן שהיו לו חברים וכו׳. שם (דף קל״ג) אמר רב יוסף האי כהנא דאית ליה צורבא מרבנן בשבבותיה ודחיקא ליה מילתא ליזכי ליה מתנתא ופריך ואע״ג דלא אתי לידיה ומשני במכרי כהונה הא למדת שאין מותר לעשות כן אלא לצורבא מרבנן והוא עני והכהן הזה היו רגילין בני העיר לתת לו מתנות: אבל אם היה הכהן שמשו של ישראל וכו׳. שם רבא ורב ספרא אקלעו לבי מר יוחנא בריה דרב חנא בר אדא עבד להו עגלא תילתא אמר ליה רבא לשמעיה זכי לן מתנתא דבעינן למיכל לישנא בחרדלא

משנה למלך

כ אבל חללה אינה אוכלת כו׳. ומשקל נמי שקלינן מינה דכיון שנבעלה לפסול לה פקעא מינה קדושתה אפילו קדושת לויה אין בה אבל לויה שנבעלה לפסול לא אפקי לויה היא הכי איתא בפרק יש בכור (דף מ״ז) וכן פסק רבינו לקמן פי״א ועיין בריש שלמים מעשר: אבל

דלא אי ליה רבא אכיל רב ספרא לא אכיל והתם משמע דהלכתא כרב ספרא דשפיר
דלא אכל, השמש של בע"ה כהן היה והיה רגיל ליתן לו מתנותיו ואע"ג דרבא
היה מדבית עלי לא רצה ליטול מעצמו ולא לשאול בפיו כדאמרינן בסמוך וסמך
רב יוסף דלפיל ואכל ורב ספרא לא אכל דלא אמרה רב יוסף אלא בכהן שיש לו
כהונה אבל היה הכהן משרת לבעל הבית
דאיכא למיחש שמא יזכה לו בעל כרחו
כאשר כתב רבינו :

לא יחטוף הכהן וכו'. התם מייתי לה
מדכתיב ונתן ולא שיטול מעצמו ולא
דקרא מגנה לבני שמואל דכתיב ויטו
הבצע אמר ר"מ חלקם שאלו בפיהם שהיו
וכיו שואלים המעשר בפיהם ותניא
צנועים מושכים את ידיהם והגרגרנין אוכלין
כן אביי לא הוה שקיל בר ממעלי יומא
כי לאחזוקי נפשיה בכהני : ואין הכהנים
אוכלין המתנות וכו'. שם מימרא דרב חסדא
רבינו ודוקא בזמן שהכהנים עצמן אוכלין
אותם אבל אם נתנן או מכרן הישראל אוכל
כמו שירצה תדע שאם רצה להאכיל
אותם לעכו"ם או לכלבים הרשות בידו :

א מצות עשה ליתן לכהן ראשית הגז.
זה מבואר בכתוב וגבי מתנות
דכתיב מאת העם מספקא לן אי לויים
עם או לא אבל גבי ראשית הגז לא כתיב
ושיטא לן דלויים חייבים בראשית דלויים
ישראל הם : ואין לראשית הגז וכו'.
נתבאר למעלה דכל מקום שנאמר בו
אין בו שיעור מן התורה אבל חכמים
שיעור לכל הדברים ולא פחות מאחד מס'
אמרינן לגבי פאת השדה ופאת הראש והזקן
מה אחד מס' לעין רעה והאלה אחד
מ"ד לבעל הבית ואחד ממ"ה לנהתום :
ואינה נוהגת אלא בארץ. ואע"ג דתנן ברים
פרק ראשית הגז נוהג בארץ ובחוצה
לא קי"ל כי האי מתני' אלא כי הא דתניא
אי אומר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ
ר' אלעאי אמר רבא יליף נתינה מתרומה
ומה בארץ אין בח"ל לא אף ראשית הגז
אין בח"ל לא ונהגו העולם כר' אלעאי
ראשית הגז : ונוהג בחולין אבל לא במוקדשין
שם במשנה ברים פירקין ואמרינן עלה
רב מני בר פטיש משום רבי ינאי הכא
בהמתו לבדק הבית חוץ מגיזותיה
ליגזוז וליתיב ליה אמר קרא נאנך ולא
הקדש (עיין בתשובה ח"ב הנדפס מקרוב
דף ע"ו סי' ר"ל) :
הקדשים שקדם מומן להקדשן וכו'.
כבר נתבאר זה למעלה גבי מתנות
כהונה :
חייבין בראשית הגז וכו'. שם במשנה
וראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלות
עלה מה"מ אמר רב חסדא אתיא גיזה
כתיב הכא גז נאנך תתן לו וכתיב התם
כבשי יתחמם מה להלן כבשים אף כאן
ואמר ר' יהושע בן לוי לעמוד לשרת
דראוי לשירות ה"נ דבר הראוי לשירות
הגיזה למה לי לכדתנא דבי ר' ישמעאל
דבי רבי ישמעאל כבשים שצמרן קשה פטורין מראשית הגז שנאמר ומגז כבשי יתחמם
ואמרינן תתן לו ולא לשקו :
שצמר אדום או שחור וכו'. שם במשנה לא הספיק ליתן לו עד שצבעו פטור לבנו
ולא צבעו חייב ומשמע דוקא משום דצבעו דקנייה בשינוי אבל אם היה צבוע מעיקרו
האי טעמא אם לבנו חייב דהא ליכא שינוי : התולש צמר רחלים בידו וכו'.
חדא הגוזז את העזים ושוטף את הרחלים פטור ותנא חדא הגוזז את העזים
ושוטף את הרחלים חייב ל"ק הא רבנן הא ר' יוסי כלומר הא דתני השוטף את
חייב רבנן והכי קי"ל ופירוש שוטף שמעביר אותן בנהר ליפותן והצמר נתלש מהם
וכ"ש אם תלשן בידו דלא בעינן קרא כדכתיב לא תגוז אלא ה"ה תלישה :
ראשית הגז נוהג וכו'. כי היכי דמתנות נוהג בכלאים ובכוי הכי נהיג ראשית הגז. ומה
שכתב הראב"ד ז"ל שהכוי פטור מפני שצמרו קשה הוא ז"ל סובר שהכוי בא מן
והחיה אבל רבינו סובר דבריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים אם הוא
או חיה. ומ"מ לא ידעתי מקום להשגה זו שאם צמרו קשה מאי איריא מפני שהוא
בא של כבשים ממש אם היה צמרו קשה פטור אלא ודאי בצמרו רך דראוי ללבוש
הכי נימא לי מאי דפסיק ותני כלאים חייב בראשית הגז וכלאים היינו הבא מן
העזים

עד שיבואו לידו שמא יזכה בעל כרחו: **כב** לא יחטוף הכהן המתנות ולא ישאל בפיו אא"כ נותנין לו בכבוד נוטל. ובזמן שהם רבים בבית המטבחים הצנועים מושכין ידיהם והגרגרנים נוטלין. ואם היה כהן צנוע ואין מכירין אותו שהוא כהן ה"ז נוטל כדי שיודע לכל שהוא כהן. ואין הכהנים אוכלין המתנות אלא צלי בחרדל שנאמר למשחה כדרך שאוכלים המלכים:

פרק עשירי

א מצות עשה ליתן לכהן ראשית הגז שנאמר וראשית גז צאנך תתן לו. ולוים בכלל ישראל במצוה זו. ואין לראשית הגז זו שיעור מן התורה. ומדברי סופרים שלא יפחות מאחד מששים. ואינה נוהגת אלא בארץ בין בפני הבית בין שלא בפני הבית כראשית הדגן ונוהג בחולין אבל לא במוקדשין: **ב** כיצד הרי שהקדיש בהמות לבדק הבית וגזזן יכול יהיה חייב לפדות וליתן לכהן. או הקדיש בהמה חוץ מגיזתה יכול יהיה חייב בראשית הגז ת"ל צאנך אין אלו צאנו: **ג** כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן ונפדו חייבין בראשית הגז. אבל אם קדם הקדשן את מומן. או שקדם מום עובר להקדשן ואח"כ נולד להן מום קבוע ונפדו פטורים מראשית הגז: **ד** אין חייבין בראשית הגז אלא הכבשים בלבד. זכרים כנקבות שהצמר שלהן הוא הראוי לבגדים. היה צמרן קשה ואינו ראוי ללבישה פטורין מראשית הגז. שאין מתנה זו לכהן אלא כדי ללבוש ממנה: **ה** כיון שזיכה לו הקב"ה בתרומות שהן לחמו ויינו. וזיכה לו במתנות בהמה וקדשי מקדש שהבשר שלו. זיכה לו בראשית הגז ללבושו. ובגזל הגר והחרמים ושדה אחוזה ופדיון בכורות להוצאותיו ושאר צרכיו. שהרי אין לו חלק בנחלה ובבזה: **ו** היה הצמר שלהן אדום או שחור או שחום חייבות בראשית הגז. אבל אם גזז הצמר וצבעו קודם שיתן נפטר מראשית הגז. הלבינו קודם שיתן חייב להפריש אחר שלבנו. התולש צמר רחלים בידו ולא גזז חייב בראשית הגז: **ז** ראשית הגז *נוהג בכלאים ובכוי ובטרפה. אבל

השגת הראב"ד

*ונוהג בכלאים ובכוי: א"א נראה לי לענין ראשית הגז כוי הבא מן חיה ובהמה פטור מפני שצמרו קשה:

כב לא יחטוף הכהן וכו' עד סוף הפרק. שם וכתבו התוספות שאם ערב להם מאותו יותר מגלי אין לכפותו לאכול צלי כי דרך המלכים לאכול מה שערב להם יותר :
פ"י א מצות עשה ליתן לכהן ראשית הגז וכו' ולוים בכלל ישראל במצוה זו. כלומר אע"ג דבזרוע לחיים וקיבה לויס פטורים בראשית הגז חייבים וטעמא משום דהתם לא נפטרו לוים אלא משום דכתיב מאת העם ומספקא לן דילמא לוים לא הוו בכלל עם אבל בראשית הגז דלא אידכר ביה עם לא באו לכלל ספק : ואין לראשית הגז שיעור מן התורה ומד"ס שלא יפחות מס' וכו'. בפרק ראשית הגז (דף קל"ז:) אמרינן דראשית הגז בס' ומשמע התם דהיינו מדרבנן דאילו מדאורייתא בכל שהוא דומיא דתרומה דמייתי התם : ואינה נוהגת אלא בארץ. אע"ג דתנן בפרק ראשית הגז (דף קל"ה) דנוהג בארץ ובחו"ל הא אמר רב נחמן התם (דף קל"ו:) נהוג עלמא כתלתא סבי וחד מינייהו ר' אלעאי דאמר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ : ומה שכתב בין בפני הבית וכו' אבל לא במוקדשין שם במשנה : **ב** ומ"ש כיצד הרי שהקדיש בהמות וכו' או הקדיש בהמה וכו'. שם בגמרא אבל לא במוקדשין מאי טעמא לא אמר קרא [גז] צאנך ולא צאן הקדש והקשו על זה טעמא דכתב רחמנא גז צאנך הא לאו הכי ה"א קדשים חייבים בראשית הגז וכו' עד ילא זה שמהוסר גזיזה פדייה ונתינה. והר"י קורקוס ז"ל תמה על רבינו שכתב הרי שהקדיש בהמתו לבדק הבית וגזזה וכו' שהרי אוקימתא זו נדחית משום דלא אתיא אלא למ"ד קדשי בדק הבית לא בעי העמדה והערכה ואילו רבינו פסק בפרק חמישי מהלכות ערכין דבעו העמדה והערכה וע"ק שכתב אוקימתא דרב מני דאמר חוץ מגיזה דלא מיפרלא אלא בדאמר חוץ מגיזה וכחישה ולמה השמיט רבינו כחישה וע"ק למה השמיט רבינו אוקימתא דרב והאריך ונדחק מאד ביישוב תמיהות אלו. ולי אין כאן תמיהא כלל דרבינו לא נחת הכא לענין דינא כלל אלא לומר דמשכחת לה דאיצטריך קרא דצאנך למעוטי מוקדשין או כגוונא קמא למ"ד קדשי בדק הבית לא בעו העמדה והערכה או כדאמר חוץ מגיזתה בענין שיועיל ולא חש להביא אוקימתא דרב דכיון דאיתי תרי גווני דאיצטריך קרא סגי :
ג כל הקדשים וכו' עד פטורים מראשית הגז. משנה שם (דף ק"ל) ופרק ב' *דבכורות (דף י"ד) :
ד אין חייבין בראשית הגז אלא הכבשים בלבד. משנה פרק ראשית הגז (דף קל"ה) ויליף לה בגמרא (דף קל"ז) מדכתיב לעמוד לשרת כלומר וראשית גז צאנך תתן לו כי בו בחר לעמוד לשרת שיתן לו דבר הראוי לשירות ואין דבר הראוי לשירות אלא של רחלים פי' דהיינו תכלת דכתב קרא בבגדי כהונה וכתב הר"י קורקוס ז"ל ונראה שלזה נתכוון רבינו במ"ש שהצמר שלהם הוא הראוי לבגדים ופירושו לבגדים שהכהן רגיל ללבוש דהיינו בגדי כהונה שאם כוונת רבינו לבגדים סתם הלא נוצה של עזים ראוי לבגדים. ומ"ש זכרים כנקבות ג"ז שם במשנה מכר לו זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו. ומ"ש היה צמרן קשה וכו' שם תנא דבי רבי ישמעאל (דף קל"ו):
ו היה הצמר שלהן אדום וכו'. הכי משמע שם במשנה. ומ"ש אבל אם גזז הצמר וצבעו וכו' עד אחר שלבנו. משנה שם: התולש צמר רחלים בידו וכו'. שם פלוגתא דרבי יוסי ורבנן ופסק כרבנן ומה שקשה על זה ממה שפסק בפ"ב ממתנות עניים נתבאר שם :
ז ראשית הגז נוהג בכלאים ובכוי. תוספתא פ"י דחולין :
כתב הראב"ד כ"ל לענין ראשית הגז וכו'. ומ"ש ובטרפה בפרק ראשית הגז (דף קל"ו:) פריך וליתני חומר בראשית הגז שנוהג בטריפות מה שאין כן במתנות אמר רבינא הא מני רבי שמעון היא דתניא ר"ש פוטר את הטריפות מראשית הגז מ"ט דר"ש וכו' ומסקינן דיליף צאן צאן ממעשר וכתב הר"ן וכיון דשקלינן וטרינן טובא עליה דר"ש ומתניתין אתיא כוותיה היה ראוי לפסוק כמותו והרי"ף שהביא משנתנו כלורתה דאתיא כר"ש לפום מאי דאמרינן בגמרא משמע דהכי ס"ל אלא שראיתי להרמב"ם שכתב ראשית

*[ולי נראה דרבינו הוציא מקור דין זה מתוספתא בחולין פ' ראשית הגז דכתב לשון התוספתא ממש דאילו מתניתין דחולין ובכורות לא נחית תנא לאשמעינן דין ראשית הגז ודוק] :

משנה למלך

פ"י ו אבל אם גזז הצמר וצבעו כו'. ומ"ש כאן לצאת ידי שמים חייב ליתן הדמים וכ"כ הטור"ד סי' ש"ל גבי מתנות כשוגם יע"ש :

אבל הגוזז את המתה פטור: ח המפריש ראשית הגז ואבד חייב באחריותן עד שיתן לכהן. האומר כל גיזותי ראשית דבריו קיימין: ט הלוקח גז צאנו של עכו"ם אחר שגזזן העכו"ם פטור מראשית הגז. לקח הצאן לגיזתן חייב אף ע"פ שגדלה הגיזה ברשות העכו"ם. ואע"פ שחוזרין הצאן לעכו"ם אחר גזיזה. הואיל והגוזז ישראל והגזיזות שלו חייב שאין החיוב אלא בשעת הגיזה: י הלוקח גז צאנו של חבירו אם שייר המוכר מעט מצאנו להגזז המוכר חייב להפריש מן המשואר על הכל. ואע"פ שלא התחיל המוכר לגזוז. חזקה אין אדם מוכר מתנות כהונה. ואם לא שייר כלום הלוקח חייב להפריש: יא היו שני מיני גיזה כגון גיזה לבנה וגיזה שחומה או גיזת זכרים וגיזת נקבות. ומכר מין זה והניח המין האחר. זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו [זה נותן לעצמו] על מה שלקח וזה נותן לעצמו

כסף משנה

*ראשית הגז נוהג בטרפה ולא ידעתי למה דכיון דמתני' אסיא כר"ש אפילו פליגי רבנן עליה בברייתא היה ראוי לפסוק כסתם מתניתנו אבל אפשר שהוא סובר דרבינא דאמר הא מני ר"ש היא לאו למימרא דס"ל דתנא דמתניתין נקיט כר"ש אלא הכי קאמר משום דפלוגתא דר"ש ורבנן היא לא תנא ליה לפי שלא רצה להכריע עצמו במחלוקת וכיון דמתניתין לא מוכחא בהא מידי ודאמרינן מני ר"ש היא מוכח דרבנן פליגי עליה נקטינן ככללין דיחיד ורבים הלכה כרבים *ובפ' יוצא דופן נמי משמע דגמרא הכי ס"ל דטרפה חייבת בראשית הגז דאמרינן עלה דמתניתין דתנן כל שחייב במעשרות מיטמא טומאת אוכלים אע"ג דאיכא מידי שחייב במעשרות ואינו מיטמא טומאת אוכלים דהיינו הפרט ולא המין ואמרינן עלה הכ"מ דקתני סיפא כל שחייב בראשית הגז חייב במתנות ואם איתא כלומר דכל קתני ולא מין דוקא הא איכא טרפה דחייבת בראשית הגז ואינה חייבת במתנות דאע"ג דרבינא דחי התם ואמר ר"ש היא דתנן ר"ש פוטר את הטריפה מראשית הגז כדקאמר הכא אפילו הכי משמע דגמרא הכי ס"ל דטריפה חייבת בראשית הגז והיא דרבינא דהתם דחייה בעלמא היא דמסקנא הכי סלקא התם דמין קתני זה נראה לי בטעמו של הרמב"ם ז"ל עכ"ל: אבל הגוזז את המתה פטור. תוספתא ר"פ ראשית הגז וטעמא משום דלא גז מיקרי ולא צאן מיקרי:

ח המפריש ראשית הגז ואבד וכו'. תוספתא פרק ראשית הגז וטעמא משום דכתיב ביה נתינה לא מיפטר עד שיתן לו: האומר כל גיזותי ראשית דבריו קיימים. בפ' ראשית הגז (דף קל"ז) אמרינן דלרבי אלעאי ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ משום דיליף נתינה נתינה מתרומה וכו' אי מה תרומה בעינן ראשית ששיריה ניכרים אף ראשית הגז כן אין והתניא האומר כל גרני תרומה וכל עיסתי חלה לא אמר כלום הא כל גיזי ראשית דבריו קיימים ותניא אידך לא אמר כלום אלא לאו ש"מ הא רבי אלעאי הא רבנן ויש לתמוה שמאחר שרבינו פסק כר' אלעאי דאין ראשית הגז נוהג אלא בארץ הוה ליה לפסוק שהאומר כל גיזותי ראשית לא אמר כלום ובסמוך יתבאר:

ט הלוקח גז צאנו של עכו"ם. שם (דף קל"ח) איתמר גזז ומכר ראשונה (ראשונה) וכו' רב חסדא אמר חייב דהא גזז רבי נתן בר הושעיא אמר פטור בעידנא דקא מלא שיעורא בעינן צאנך וליכא תנן הלוקח גז צאנו של עכו"ם פטור מראשית הגז הא צאנו לגזוז חייב אמאי כל חד וחד בתר גיזה נפקא ליה מרשותיה תרגמה רב חסדא אליבא דר' נתן בר הושעיא כגון שהקנן לו כל ל' יום ומאחר שרבינו פסק כרב חסדא מהטעם שהכתוב ממילא קים ליה מתניתין כפשטא ומפרש רבינו דהלוקח גז צאנו של עכו"ם היינו שלקח ממנו אחר שגזזן וצאנו לגזוז היינו שלקח הצאן לגיזתן וגוזזן הישראל ואם לקח הגיזה קודם גזיזה שיגזוז אותה המוכר ה"ז נקרא גז צאנו של עכו"ם אחר שגזזן העכו"ם ורש"י והר"ן פירשו בע"א:

י הלוקח גז צאנו של חבירו וכו'. משנה וגמרא שם:

יא היו שני מיני גיזה וכו'. משנה שם. ודע דבגמרא (דף קל"ו) על הא דאמר ר' אלעאי אין ראשית הגז נוהג אלא בא"י משום דיליף נתינה נתינה מתרומה אמרינן אי מה תרומה מחדש על הישן לא אף ראשית הגז מחדש על הישן לא אין והתניא היו לו שתי רחלות גזז והניח שנים ושלשה שנים אין מצטרפות הא חמש מצטרפות והתניא אין מצטרפות ופירש"י אם היו לו ה' צאן וגזז השתים בשנה זו וג' בשנה שנייה דהשתא איכא גיזין של ה' צאן מצטרפות ואע"ג דחדש וישן הוא והתניא אידך דאפילו ה' אין מצטרפות וכו' אלא שמע מינה הא רבי אלעאי הא רבנן ותו פריך אי מה תרומה גדל בחיוב חייב גדל בפיטור פטור אף ראשית הגז נמי גדל בחיוב חייב גדל בפיטור פטור וכו' וכ"ת הכי נמי והא תנן הלוקח גז צאנו של עכו"ם פטור מראשית הגז הא צאנו לגזוז חייב מתניתין דלא כר' אלעאי אי מה תרומה ממין על שאינו מינו לא אף ראשית הגז [ממין על שאינו מינו לא וכו'] אין והא תנן היו לו שני מינים שחופות ולבנות מכר לו שחופות אבל לא לבנות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו אלא מעתה סיפא דקתני זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו הכי נמי משום דתרי מיני נינהו אלא עלה טובה קמ"ל דליתיב ליה מהאי דרכיך ומהאי דאשון הכא נמי עלה טובה קמ"ל דליתיב ליה מתרווייהו הא אוקימנא למתניתין דלא כרבי אלעאי. ומעתה יש לתמוה

*[נ"ה יש טעות שכתוב גיד הנשה במקום ראשית הגז] : *[ונסרק בא סימן ר"א. כנ"ל] :

רדב"ז

העזים ותן כרחלות. אם היה תיש הבא על כבשה יאמר לו תביא ראיה דאוספין ל... הצב ומול ואם היה עז הבא על הכבשה יאמר לו תביא ראיה שאין חוששין ל... הצב ומול כדאמרינן גבי צבי הבא על התיישה ואמאי יהיב ליה כוליה גיזה ו... ודאי בצמר הדבר תלוי שאם הוא רך שראוי ללבוש חייב ואם הוא קשה פטור הילכך נמי לא שנא וזהו שסתם רבינו וסמך על שכתב למעלה אם היו צמרו קשה ואינו ר... ללבוש פטורין. ומה שכתב רבינו ובטריפה ... יליף צאן מבכור מה בכור אפילו טריפה ... ראשית הגז אפילו טריפה ור"ש יליף ממ... לפטור את הטריפה ולא קי"ל כוותיה וע"כ ... פליגי אלא בטריפה אבל מתה לכ"ע ... בין למאן דיליף ממתנות בין למאן דיליף מ... בין למאן דיליף ממעשר מתה פטורה מן ה... ח הפריש ראשית הגז ואבד וכו'. ק"ל למ... יהיה הדין כן במתנות דהא ... כתיב נמי וכ"ת ה"נ היה לו לרבינו לפרש... מתנות ומאי שנא מכל מתנות כהונה שלא ... שיתחייב ישראל באחריות. ויש לתרץ שחכ... חייבוהו באחריות הגיזה כדי לקיים ... נתינה לפי שכל מתנות כהונה ניתנות בפני... בגורן והכהן אין צריך להטריח כ"כ ו... ונוטל מתנותיו ומתקיים שפיר ונתן לכהן ראשית הגז אינו כן דאסור לגדל בהמה ביישוב ושם גוזזים את הצאן דכתיב ולבן לגזוז את צאנו וכתיב ביהודה ויעל על צאנו וטורח גדול הוא לכהן ללכת שם ו... אין הבעלים חייבים באחריות הגיזה לעולם לא היה מתקיים בה מצות נתינה ול... אמרו שאם אבדה שהוא חייב בה כדי לקיים מצות נתינה כנ"ל אבל עדיין צריך תלמוד (בתשובה ח"ב הנדפס מחדש דף ס"ה סימן קע"ד) : האומר כל גיזותי ראשית וכו' ידעתי טעמו של דבר דהא כתיב ביה ראשית וגבי תרומה וחלה הכן האומר כל תרומה וכל עיסתי חלה לא אמר כלום דבעינן שיהיה ניכרין ואע"ג דגבי בכורים ראשית ואם עשה כל שדהו בכורים דבריו קיימין שאני התם דאמר קרא בכור אשר בארצם כדאיתא בירושלמי ובפרק ראשית הגז פריך לה ומשני ולא יתיב ... דפריך עליה דר' אלעאי דיליף ראשית הגז מתרומה אי מה תרומה בעינן שיריה ניכרין ו... אין והתניא בניחותא האומר כל גרני תרומה וכל עיסתי חלה לא אמר כלום הא כל ראשית דבריו קיימין ותניא אידך לא אמר כלום אלא ש"מ הא ר' אלעאי והא ... ונהי דלא קי"ל כר' אלעאי אלא כרבנן דאמרי דבריו קיימין מ"מ טעמא לא י... ונראה לומר דתרומה וחלה נקראו תרומה ותרומה לא משמע אלא שמרים קצת ונשאר... ומשום הכי בעינן שיריה ניכרין אבל ראשית הגז לא נקרא תרומה והבכורים אע"ג ש... תרומה שנאמר ותרומת ידך הא אמרינן בירושלמי משום דכתיב בכורי כל אשר בא... ט הלוקח גז צאנו של עכו"ם וכו'. שם במשנה הלוקח גז צאנו של עכו"ם פטור מר... הגז ודייקנא מינה הא צאנו לגזוז חייב וכתב רבינו הלוקח גז צאנו של ע... אחר שגזזן הוא וק"ל מאי למימרא ורש"י ז"ל פירש הלוקח גז צאנו של עכו"ם קודם ש... פטור מראשית הגז דצאנך בעינן ולא גיזותיך והכא לאו צאנו דישראל הוא וי"ל לפי רבינו דלא לגופה איצטריך אלא לדיוקי מינה הא צאנו לגזוז כגון שלקח צאנו של ע... לגיזתן חייב ורש"י פירש שקנה עבדו של עכו"ם כשהיא עומדת ליגזוז הואיל והכ... קרינן ביה צאנך וחייב אע"פ שגדלו הגזות אצל העכו"ם ולישנא דגמרא דייק כדברי ... הא צאנו לגזוז ומשמע שלקח צאנו של עכו"ם לגזוז ועדיין הצאן היא של העכו"ם דלפי' ... ז"ל הכי הוה ליה למימר הא צאנו העומדת ליגזוז ולפירוש של רבינו שומעין שהוא לקח... י הלוקח גז צאנו של חבירו וכו'. שם במשנה הלוקח גז צאנו של חבירו אם שייר ה... חייב לא שייר הלוקח חייב ואמרינן עלה בגמרא מתנות הכהן לא איכא הילכך שייר המוכר דאמר ליה לוקח מתנה דכהן גבך היא לא שייר לוקח דאמר ליה מתנה דכהן לא זבני לך וכיון דטעמא הוי משום דמתנות כהונה לא זבני אע"פ שלא התחיל המוכר לגזוז והכי מוכח בגמרא:

יא היו שני מיני גיזה וכו'. שם במשנה היו לו שני מינים שחופות ולבנות מכר לו ש... ולא לבנות זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו וכתב רבינו ז... על מה שלקח וזה נותן על מה שמכר כך הוא בספרים שלנו ואי אפשר לייסבו אלא סופר הוא וכך נ"ל זה נותן על מה שלקח וזה נותן על מה ששייר דהיינו פשטא דמ... וכבר ראיתי לאחד מן החכמים שהעתיק הלשון בטעותו מבלי עיון. ויש לתמוה על רבינו אמרינן בגמרא דמתניתין עלה טובה קמ"ל והכל על המוכר דהוי שיור דחד מינא ... דזכרים ונקבות ליכא למימר תרי מיני נינהו ותו דלפי פשטא דמתני' דמשמע דתר... נינהו אין מפרישין מזה על זה דאי מפרישין מזה על זה הוה ליה שיורא גבי מוכר ותנן לו... צאנו של חבירו אם שייר המוכר חייב ורבינו כתב בסמוך ומפרישין ממין גיזה על מין אחר, וצריך אני לפרש כל הסוגיא לבאר דעת רבינו והוא דר' אלעאי יליף ראשית הגז נתינה מ... ורבנן לא ילפי מתרומה ואקשי עליה אי מה תרומה ממין על שאינו מינו לא אף ראשית הגז ממין על שאינו מינו לא וגבי תרומה מנ"ל דתניא היו לו שני מיני תאנים שחורות ולבנו... שני מיני חטין אין תורמין מזה על זה ר' יצחק אומר משום ר' אלעא בש"א אין תורמין ובה"א תורמין זו גירסת ספרים שלנו ולא יכולתי ליישבה דודאי ר' אלעאי כב"ה ס"ל דתורמין וא"כ מאי קאמר אי מה תרומה אין תורמין מזה על זה הא ר' אלעאי תורמין ס"ל כב"ה וליכא למימר כב"ש ס"ל דב"ש במקום ב"ה אינה משנה אלא ודאי משום ר' אלעזר או משום הכא אהרינא ולא קי"ל כר' יצחק אלא כת"ק דס"ל לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה ולכ"ע אין תורמין, אף ראשית הגז ממין על שאינו מינו לא אין דלר' אלעאי דיליף מ... אין מפרישין ממין על שאינו מינו והא תנן היו לו שני מינין שחופות ולבנות מכר לו שחופות אבל לא לבנות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו ומדברי רש"י ז"ל נראה דגירסתא ... לה

משנה למלך

ח המפריש ראשית הגז ואבד חייב. הא דכתב רבינו לעיל גבי מתנות כהונה דאם עבר ואכלן פטור משום דהוי ממון שאין לו תובעין שאני התם דשמצוה היא בדבר מיוחד וכיון שנאבד אין כאן אלא חיוב דמים אבל הכא דאכתי מצי לקיים המצוה לא נפטר מטעם ממון שאין לו תובעין וכמ"ש הר"ן; שכ דבאיתנהו בעין לא שייך טעמא דממון שאין לו תובעין ולפי זה נראה דאם נאבדה כל הגיזה פטור דהא אי אפשר לקיים המצוה ואין כאן אלא חיוב דמים וממון שאין לו תובעין הוא וזהו שכתב לעיל אבל אם גזז שלמר כו' נפטר משום דקנאו בשינוי ומיירי שנצבע כל... ואע"ג דשינוי לא מהני אלא לקנות הגוף אבל חייב ליתן לו הדמים מ"מ הכא אין כאן חיוב... דמשום דהוי ממון שאין לו תובעין וכמ"ש הרא"ש והר"ן שם. ודע שדין זה השמיטו הטור ולא ידעתי...

נסח

לעצמו על מה ששייר: **יב** גר שנתגייר והיו לו גיזות ואין ידוע אם עד שלא נתגייר נגזזו או משנתגייר ה"ז פטור והמע"ה: **יג** כמה צאן יהיה לו ויהיו חייבות בראשית הגז. אין פחות מחמש. והוא שיהיה בגיזה שלהן אין פחות ממשקל ששים סלע. ותהיה גיזת כל אחת מחמשתן אין פחות ממשקל י"ב סלע. היתה אחת מהם גוזזת פחות מי"ב סלע אע"פ שחמשתן גוזזות ששים סלע או יתר הרי אלו פטורין מראשית הגז: **יד** השותפין חייבין בראשית הגז. והוא שיהיה בחלק כל אחד מהן כשיעור. אבל חמש צאן בלבד של שני שותפין פטורין: **טו** ראשית הגז מצותה בתחלה ואם הפריש בין באמצע בין בסוף יצא. היו לו חמש צאן וגזז אחת מהן בלבד ומכר גיזתה. ואח"כ גזז שניה ומכר גיזתה. ואח"כ גזז שלישית ומכר גיזתה הכל מצטרפות לראשית הגז. וחייב אפילו לאחר כמה שנים. ויש לו להפריש מן החדש על הישן *ומזה על זה. אבל אם היתה רחל אחת וגזזה והניח גיזתה ואח"כ קנה שנייה וגזזה והניח גיזתה אינן מצטרפות: **טז** מי שהיו לו גיזות רבות של ראשית הגז ורוצה לחלק לכהנים. לא יתן לכל אחד ואחד פחות ממשקל חמש סלעים מלובן כדי בגד קטן. לא שילבנו ואח"כ יתן לו אלא יתן לו מצמר הגיזה כשהוא צואי. כדי שיהיה בו אחר הליבון חמש סלעים או יתר שנאמר תתן לו שיהיה בו כדי מתנה המועלת: **יז** ראשית הגז חולין לכל דבר. לפיכך אני אומר שנותנים אותו לכהנת אע"פ שהיא נשואה לישראל כמתנות בהמה ויראה לי שדין שניהן אחד הוא:

פרק אחד עשר

א **מצות** עשה לפדות כל איש מישראל בנו שהוא בכור לאמו הישראלית שנאמר כל פטר רחם לי. ונאמר אך פדה תפדה את בכור האדם: **ב** ואין האשה חייבת לפדות את בנה. שהחייב לפדות את עצמו הוא

[*ס"א וממין גיזה על מין אחר]:

רדב"ז (מכ"י)

ומיהו סייעתא לומר דאין מפרישין ממין על שאינו מינו וקשיא לי דגרסינן בסוף וגיה שם אוקימנא מתני' דלא כר' אלעאי דאי מתניתין דינא קא תני הא איכא סייעתא עלה טובה וחד מינא ניניהו ליכא לא סייעתא ולא תיובתא ומאי קשיא ליה דקאמר אוקימנא מתני' דלא כר' אלעאי. ולפיכך נ"ל דבלשון קושיא גרסינן לה כי אורחיה [ת]למודא והכי מותיב מדקא תני זה נותן לעצמו [...] נותן לעצמו משמע דשרי מיני ניניהו מדלא [...] שיור וטעמא דמוכרן אבל אם הן ביד [...]ל"ס מפרים מזה על זה וק"ל לר' אלעאי [...]י אלא מעתה סיפא דקתני זכרים אבל לא [...]ות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו הכי נמי [...]ם דתרי מיני ניניהו אלא עלה טובה קמ"ל [...] הילכך לא תיקשי מכאן לר' אלעאי דרישא [...]א חד מינא ניניהו והוי שיור והמוכר מפרים [...]כל אלא עלה טובה קמ"ל ולעולם לר' אלעאי [...]ף מתרומה אין מפרישין ממין על שאינו [...] הדר אמר תלמודא הא אוקימנא מתניתין [...] כרבי אלעאי כלומר מי דחק אותך להפוכה [...]י' מדינא ולאוקמה משום עלה טובה כלום [...]אלא כדי שלא תיקשי עליה דר' אלעאי הא [...] הכי אוקימנא למתניתין דלא כרבי אלעאי [...]ך שנקינן למתניתין כפשטה ומדינא ודקא [...]ו לך זכרים ונקבות תרי מיני ניניהו דומיא [...] דתניא גבי תרומה שני מיני תאנים [...]ות ולבנות וכן שני מיני חיטין שני מיני [...] היינו דומיא דזכרים ונקבות והאנים [...]ים ולבנות היינו דומיא דשחופות ולבנות [...]להו תנא דתרומה ותנא דראשית הגז [...]מינין ומפרישין מזה על זה דלא קי"ל כר' [...]אי דיליף ראשית הגז מתרומה אלא כרבנן [...]: דאין תורמין מזה על זה מפרישין ראשית [...]מזה על זה והכי דייקא מתני' ואם לא [...] כלום מפרים מזה על זה כדכתיבנא ועל"ו [...] רבינו בלא קושיא. וקצת מפרשים פסקו [...]יתין עלה טובה היא ואני כתבתי מה [...]ה לי בדעת רבינו (עיין בתשובות ה"ב בלשונות הרמב"ם סי' רנ"ח):

[...]ר שנתגייר והיו לו גיזות וכו'. זה מבואר בכמה דוכתי דספק איסורא לחומרא ספק ממונא המע"ה:

[...]מה צאן יהיה לו וכו'. שם במשנה פלוגתא דתנאי ופסק כחכמים שאמרו חמש [...] גוזזות כל שהן וכמה נותן לו חמש [...]ו ביהודה שהם עשר סלעים בגליל מלובן [...]אי כדי לעשות ממנו בגד קטן שנאמר [...]ו שיהא בו כדי מתנה ואמרינן עלה כמה [...]מן אמר רב מנה ופרס ובלבד שיהיו [...]ות ושמואל אמר ס' ונותן סלע אחד לכהן [...] שיהיה לו יותר מזה ורוצה לחלקו בין [...]ם לא יתן לכל אחד פחות מה' סלעים כדמפרש לקמיה:

[...]שותפין חייבין בראשית הגז וכו'. תניא בהמת השותפין חייב בראשית הגז ור' אלעאי פוטר ופסק כת"ק ואע"ג [...]נאך ההוא למעוטי שותפות העכו"ם. והוא שיהיה לכל אחד חמש רחלות ועושות [...]כל אחד מהם י"ב סלעים שהוא חומש ס' סלעים ומבואר הוא ממה שקדם:

[...]שית הגז מצותה בתחלה וכו'. לפי שאמר הכתוב וראשית גז צאנך וכן כל דבר שנאמר בו ראשית כגון חלה או תרומה מצותן בתחלה: היו לו חמש צאן [...]ם איתמר גזז ומכר ראשונה ראשונה רב חסדא אמר חייב רב נתן בר הושעיא אמר [...]ב חסדא אמר חייב דהא גזז רב נתן בר הושעיא אמר פטור בעידנא דקא מלא בעינן צאנך וליכא ומותבינן עלה דרב נתן ממתניתין אע"ג דתרגמה רב חסדא [...]דר' נתן הלכתא כרב חסדא: ויש לו להפריש מן החדש וכו'. התם אקשינן [...]ר' אלעאי דיליף ראשית הגז מתרומה אי מה תרומה מן החדש על הישן לא אף ראשית הגז מן החדש על הישן לא אין דתניא היו לו שתי רחלות גזז והניח גזז והניח שנים שנים אין מצטרפות הא חמש מצטרפות והתניא אין מצטרפות אלא ש"מ הא דר' אלעאי הא דרבנן ושמעינן מינה דמפרישין מן החדש על הישן וגזז והניח וגזז והניח אין מצטרפות והלכה כרבנן:

[...]שהיו לו גיזות רבות וכו'. שם במשנה כמה נותן לו וכו' תנא לא שילבננו ויתננו לו אלא שילבננו הכהן ויעמוד על חמש סלעים כדי לעשות בגד קטן מה"מ דאמר קרא לעמוד לשרת דבר שהוא ראוי לשירות מאי ניהו אבנט:

[...]שית הגז חולין לכל דבר וכו'. כבר מנו בברייתא ראשית הגז בכלל תשעה דברים שהם נכסי כהן לכל דבר: ומה שכתב רבינו ויראה לי שנותנין אותו לכהנת הוצרך לזה לפי שכתוב ראשית גז צאנך תתן לו סד"א דוקא לכהן ולא לכהנת כתב רבינו שיש ללמד ממתנות כהונה שהם ניתנות לכהנת אפילו נשואה לישראל הוא הדין והוא הטעם דראשית הגז דמאי שנא:

א מ"ע לפדות כל איש וכו'. זה מבואר בכתוב: **ב** ואין האשה חייבת לפדות את בנה וכו'. פ"ק דקידושין (דף כ"ט) במשנה כל מצות הבן על האב אנשים חייבים ונשים פטורות

כסף משנה

לתמוה על מה שנראה מדברי רבינו בזכרים ונקבות מדין שני מינים נגעו בה וכבר נתבאר בגמרא שכתבתי דלית בה אלא משום עלה טובה וכן יש לתמוה שמאחר שפסק כרבי אלעאי דאין ראשית הגז נוהג אלא בארץ למה פסק דלא כוותיה באומר כל גיזותי ראשית כמו שכתבתי בסמוך. ומ"ש הר"ן בזה אינו עולה לדעת רבינו שמה שהתיר להפריש מן החדש על הישן הוי סיובתיה ומה שנ"ל שאפשר לומר בזה לדעת רבינו הוא דמשמע ליה ז"ל דלא אזיל האי מנהגא דנהוג עלמא כרבי אלעאי לענין דאינו נוהג אלא בארץ למידחי כל הני סתמי דאתו כרבנן ומסתיין דנקוט כוותיה במאי דנהוג כוותיה לחוד והבו דלא לוסיף עלה הוא ובענין ההוא דזכרים ונקבות יש לומר דליסנא דמתני' נקט כמנהגו ומה שיתפרש במתני' יתפרש בדבריו ועי"ל דה"מ למימר ליה אה"נ דזכרים ונקבות תרי מיני ניניהו וכפשטא דמתני' דלא גרעי מתאנים שחורות ולבנות דחשיב התם תרי מיני לענין תרומה אלא דאהדר ליה לפום שיטתיה. ובספרי רבינו כתוב זה נותן לעצמו על מה שמכר והוא ט"ס וצריך למחוק תיבת שמכר ולכתוב במקומה ששייר:

יב **גר** שנתגייר והיו לו גיזות וכו'. בס"פ הזרוע (דף קל"ד) ח' ספיקות נאמרו בגר ד' מהם לפיטור וחד מינייהו ראשית הגז:

יג כמה צאן יהיה לו ויהיו חייבות בראשית הגז אין פחות מחמש. משנה פרק ראשית הגז (דף קל"ה) וכב"ה ואע"ג דאמרינן בגמרא (דף קל"ז) שקילס רבי סברת ר"י דאמר ד' ראה רבינו לסמוך יותר על ב"ה דמתניתין וכ"כ הרב ר' יצחק אלפס בשם בה"ג ומר הפץ גאון. ומ"ש והוא שיהיה בגיזה שלהן אין פחות ממשקל ס' סלע ותהיה גיזת כל אחת מחמשתן אין פחות ממשקל י"ב סלע וכו' עד מראשית הגז. שם בגמרא פלוגתא ופסק רבינו כמ"ד הכי דרבים ניניהו וכן נראה שהוא דעת הרי"ף. ופסק נמי כרב דאמר מתומשות דליכא מאן דפליג עליה בהא:

יד **השותפין** חייבים בראשית הגז. בר"פ ראשית הגז (דף קל"ה:) (ותוספתא שם): ומ"ש והוא שיהיה בחלק כ"א מהן כשיעור וכו'. נראה שהוא מדין הלה בנשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור וצ"ע:

טו ראשית הגז מצותה בתחלה וכו'. תוספתא פרק ראשית הגז: היו לו חמש צאן וגזז אחת מהן בלבד וכו'. כבר כתבתי בפרק זה פלוגתא דרב חסדא ורב נתן בר הושעיא ופסק כרב חסדא משום דהוא מארי דגמרא שפי ועוד דמתניתין אתיא ליה כפשטה ואע"ג דרב חסדא גופיה תרגמה למתניתין אליבא דרב נתן שינויא הוא ולא סמכינן עליה ודברי רבינו בפירוש מחלוקת זה מוחלק מפירוש רש"י וצריך ליישב לפירוש זה מאי דמותיב עלה גמרא מהלוקח גז צאנו של עכו"ם. ומ"ש רבינו ויש לו להפריש מן החדש על הישן וכו'. כבר נתבאר:

טז **מי** שהיו לו גיזות הרבה וכו'. משנה שם וכמה הוא נותן לו משקל ה' סלעים ביהודה שהם עשר בגליל ואוקמוה בגמרא בישראל שיש לו גיזין הרבה וכו'. ומ"ש מלובן וכו' עד כדי מתנה המועלת. משנה וגמרא שם:

יז ראשית הגז חולין לכל דבר וכו'. פ' הזרוע (דף קל"א:) כל דבר שאינו בקדושה כגון הזרוע וכו' ובפרק בא סימן (דף כ"א:) השוה מתנות וראשית הגז:

פי"א **א** **ב** מצות עשה לפדות כל איש וכו' ואין האשה חייבת וכו'. בפרק קמא דקידושין (דף כ"ט:): עבר

משנה למלך

יג כמה צאן יהיה לו ויהיו חייבות כו'. כתב מרן ב"י י"ד סי' של"ג ופסקו הרא"ש והרמב"ם כב"ה ולא ראיתי בדברי הרא"ש הכרח שיפסוק כב"ה. ומ"ש על דברי בה"ג ומר חפץ וכן מסתבר אלא כמה שפסקו כר' ינאי וכן מבואר בדבריו. עוד כתב מרן שם אבל הרמב"ם פסק כר"י ואין ספק שמ"ש נפל בספרים בזה וכן במ"ש אבל הרמב"ם לא הצריך שיהיו מחומשות ובס"י פסק דבעינן שיהיו מחומשות ועיין בל"ח ובמקום אחר הארכתי (א"ה אבל על דאבדין):

יז **לפיכך** אני אומר כו'. עיין לעיל פ"ה:

הוא שחייב לפדות את בנו. עבר האב ולא פדהו כשיגדל יפדה את עצמו: ג היה הוא לפדות ובנו לפדות יפדה עצמו תחלה ואח"כ בנו. ואם אין לו אלא כדי פדיון אחד יפדה עצמו: ד היה בנו לפדות והגיע עת לעלות לרגל ואין לו כדי לזה ולזה. פודה את בנו ואח"כ עולה לרגל שנאמר כל בכור בניך תפדה ואח"כ ולא יראו פני ריקם: ה הפודה את בנו מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על פדיון הבן. וחוזר ומברך שהחיינו. ואח"כ נותן הפדיון לכהן. ואם פדה עצמו מברך לפדות הבכור ומברך שהחיינו: ו מצוה זו נוהגת בכל מקום ובכל זמן. ובכמה פודהו בחמש סלעים שנאמר ופדויו מבן חדש תפדה. בין בכסף בין בשוה כסף מן המטלטלין שגופן ממון כענין השקלים. לפיכך אין פודין בקרקעות ולא בעבדים מפני שהן כקרקעות ולא בשטרות לפי שאין גופן ממון ואם פדהו בהן אינו פדוי: ז כתב האב לכהן שהוא חייב לו ה' סלעים חייב ליתן לו ובנו אינו פדוי. נתן לו כלי שאינו שוה בשוק ה' סלעים וקבלו הכהן בה' סלעים הרי בנו פדוי. נתן ה' סלעים לעשרה כהנים בין בבת אחת בין בזה אחר זה יצא: ח רצה הכהן להחזיר לו הפדיון מחזיר. ולא יתן לו הוא ודעתו שיחזיר. ואם עשה כן והחזיר לו אין בנו פדוי עד שיגמור בלבו ליתן לו מתנה גמורה. ואם רצה הכהן אח"כ להחזיר יחזיר. וכן אם פירש ונתן לו על מנת להחזיר הרי בנו פדוי: ט כהנים ולוים פטורים מפדיון הבן מקל וחומר. אם פטרו של ישראל במדבר דין הוא שיפטרו עצמן: י ישראל הבא מן הכהנת ומן הלויה פטור. שאין הדבר תלוי באב אלא באם שנאמר פטר רחם בישראל: יא לויה המעוברת מעכו"ם בנה פטור. וכהנת המעוברת מעכו"ם בנה חייב שהרי נפסלה אמו מן הכהונה בבעילת העכו"ם: יב כהן שנולד לו בן חלל. מת האב בתוך שלשים יום הבן חייב לפדות את עצמו. שלא זכה האב בפדיונו. מת אחר ל' יום אינו חייב הבן לפדות את עצמו. שהרי זכה האב בפדיונו: יג השפחה שנשתחררה וכותית שנתגיירה כשהן מעוברות וילדו. אע"פ שהורתו שלא בקדושה הואיל ונולד בקדושה חייב. שנאמר פטר רחם

כסף משנה

עבר האב ולא פדהו וכו'. שם: ג היה הוא לפדות וכו'. שם (דף מ"ט) ובפ' יש בכור: ד היה בנו לפדות וכו'. בפ"ק דקידושין וכתנא קמא: ה הפודה את בנו מברך וכו'. ומ"ש וחוזר ומברך שהחיינו. בסוף פסחים (דף קכ"א):

ו מצוה זו נוהגת בכ"מ. בספ"ק דקידושין (דף ל"ז) אמרינן דכל מצוה שהיא חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בח"ל. ומ"ש ובכל זמן: ובכמה פודהו וכו' בין בשוה כסף מן המטלטלין שגופן ממון וכו' עד אינו פדוי. משנה וגמרא פרק יש בכור (דף נ':):

ז כתב לכהן וכו'. משנה שם: נתן לו כלי וכו'. בפ"ק דקידושין (דף ח') תניא עגל זה לפדיון בני טלית זו לפדיון בני לא אמר כלום עגל זה בה' סלעים לפדיון בני טלית זו בה' סלעים לפדיון בני וכו' בנו פדוי [האי פדיון] ה"ד אילימא דלא שוי כל כמיניה אלא לאו אע"ג דשוי וכיון דלא קייצי לא לעולם דלא שוי וכגון דקביל כהן עילויה כי הא דרב כהנא שקל סודרא מבי פדיון הבן אמר ליה לדידי חזי לי ה' סלעים אמר רב אשי לא אמרן אלא כגון רב כהנא דגברא רבה הוא *(ולא אזיל בגילוי הראש) ומיבעיא ליה סודרא ארישיה אבל כ"ע לא כי הא דמר בר רב אשי זבן סודרא מאימיה דרבא מקובי שוה י' בי"ג וכתב הר"ן (דף תרכ"ג ע"ב) על הא דאמר רב אשי לא אמרן אלא כגון רב כהנא נראה דה"ה למי שדרכו להתייקר באי זה חפץ שנותן בו לפעמים דמים הללו דמהני דאי לא תימא הכי עגל זה בה' סלעים במה בנו פדוי [אלא ודאי כדאמרן] ומיהו משמע דבעינן שיהא דרכו להתייקר בכיוצא בזה עד כדי דמים הללו הא לאו הכי לא מצי אמר לדידי שוי לי אלא שיש לתמוה על הרמב"ם שכתב [בפי"א מה' *בכורים] נתן לו כלי שאינו שוה בשוק חמש סלעים וקבלו הכהן בה' סלעים הרי בנו פדוי ולא חילק אם דרכו להתייקר בו אם לאו עכ"ל. ול"נ שסובר רבינו שכל שהוא שוה ה' סלעים לשום אדם אע"פ שלכהן זה אינו שוה כ"כ יכול לקבלו בה' סלעים והא דאמר רב אשי לא אמרן אלא כגון רב כהנא וכו' היינו לומר דאי לשום אדם אינו שוה ה' סלעים לא מהני מאי דאמר רב כהנא לדידי שוה לי ה' סלעים וה"פ לא אמרן אלא כגון סודרא דלרב כהנא ודכוותיה שוה לפעמים ה' סלעים אבל כ"ע כלומר מילתא דלכ"ע לא שוי ה' סלעים כיון דלשום אדם בעולם לא שוה ה' סלעים לאו כל כמיניה וז"ש כלי שאינו שוה בשוק ה' סלעים כלומר בשוק אינו שוה כ"כ אבל לקצת בני אדם שוה ה' סלעים וקבלו הכהן בחמש סלעים בנו פדוי: נתן ה' סלעים לעשרה כהנים וכו'. פרק יש בכור (דף נ"א:):

ח רצה הכהן להחזיר לו הפדיון מחזיר וכו' עד יחזיר. ג"ז שם: וכן אם פירש ונתן לו וכו'. בפ"ק דקידושין (דף ו':) ומסיים בה התם ואסור לעשות כן מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות *ואיני יודע למה השמיטו רבינו:

ט כהנים ולוים פטורים וכו'. בריש בכורות (דף ד') ומשנה בר"פ ב' (דף י"ג):
י ישראל הבא מן הכהנת ומן הלויה וכו'. מסקנא דהלכתא בפ' הזרוע (דף קל"ג):
יא לויה המעוברת מעכו"ם בנה פטור וכו' וכהנת המעוברת מעכו"ם וכו'. בפרק יש בכור (דף מ"ז):
יב כהן שנולד לו בן חלל וכו' עד שהרי זכה האב בפדיונו. שם:
יג השפחה שנשתחררה וכותית שנתגיירה וכו'. משנה שם (דף מ"ו) נתגיירה מעוברת [וילדה] נשתחררה מעוברת וילדה כו' בכור לכהן:

ומ"ש

[*בגמרא אינו]: *[בהר"ן יש ט"ס וכתוב נדרים במקום בכורים ועוד יש שם טעות אחר שכתב בשוק כי אם חמש וצריך למחוק כי אם וכצ"ל בשוק חמש]:

*[נ"ל דרבינו סבר דטעמא דמסייע דוקא אתרומה אמרה רבא וכיון דבגמרא מסיק דבכולהו קני לא כמינן עליה איסורא דמסייע משום דשייך טובת הנאה כמילי דתרומה וכדתנן בבכורות כהנים המסייעים בבית הגרנות אין נותנים להם תרומה ומעשרות וכו' ודוק]:

רדב"ז

פטורות ותניא האב חייב בבנו למולו ולפדותו וללמדו תורה ולהשיאו אשה וללמדו אומנות ואיהי מנ"ל דלא מיפקדא דכתיב פדה תפדה כל שמצווה לפדות את עצמו מצווה לפדות אחרים וכל שאינו מצווה לפדות את עצמו אינו מצווה לפדות את אחרים: עבר האב ולא פדאו וכו'. שם והיכא דלא פרקיה אבוה מיחייב איהו למפרק נפשיה דכתיב פדה תפדה

ג היה הוא לפדות וכו'. שם ת"ר הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם לבנו ר' יהודה אומר בנו קודמו אמר ר' ירמיה הכל מודים כל היכא דליכא אלא חמשה שקלים הוא קודם מ"ט [...] דגופיה עדיפא כי פליגי וכו':

ד היה בנו לפדות וכו'. שם ת"ר לפדות בנו ולעלות לרגל פודה את [...] ואמרינן טעמא דאמר קרא וכל בכור בניך תפדה [...] והדר ולא יראו פני ריקם:

ה הפודה את בנו מברך וכו'. זה מבואר בפרק ע"פ ואע"פ שבירך שהחיינו בשעת המילה חוזר ומברך בשעת הפדיון [...] מצות מילה זמנה לשמונה ומצות פדיון לשל[שים] יום נמצא אין זמנו של זה כזמנו של זה ו[...] דמצוה על האב לפדות את הבן מברך בעל [...] דאם לא פדאו אביו מצווה לפדות את [עצמו] מברך בלמ"ד:

ו מצוה זו נוהגת וכו'. זה מבואר שהיא [חובת] הגוף: ובכמה פודהו וכו'. פרק יש [בכור] (דף נ) משנה אין פודין לא בעבדים ולא בשט[רות] ולא בקרקעות ולא בהקדשות ואמרינן עלה [...] דהוי כלל ופרט וכלל ופדויו מבן חדש כלל בע[רכך] כסף חמשת שקלים פרט פדה תפדה חזר [וכלל] כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין ה[פרט] מה הפרט מפורש דבר המיטלטל וגופו ממון [אף] כל דבר המטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות [...]

ז כתב האב לכהן וכו'. שם משנה כלשון רבי[נו]: נתן לו כלי וכו'. פרק האשה [...] (דף ח) תניא עגל זה לפדיון בני טלית זו ל[פדיון] בני לא אמר כלום עגל זה בה' סלעים לפדיון [בני] טלית זו בה' סלעים לפדיון בני בנו פדוי ומו[קי] לה דלא שוי וכגון דקביל כהן עלויה כי [הא] דרב כהנא שקיל סודרא מבי פדיון הבן [אמר] לדידי חזי לי חמש סלעים ומהאי לישנא משמע דדוקא מידי דחזי ליה דומיא ד[...] לצורכא מרבנן וליתא דברייתא סתמא [...] בכל אדם ובכל דבר הילכך הגירסא היא [...] שוי לי ה' סלעים וכן משמע מלשון רש"י [...] לדידי שוי לי אני שם אותו לעצמי ואקבלנו ע"כ וכן דעת רבינו: נתן ה' סלעים וכו'. יש בכור (דף נא) נתנו לעשרה כהנים בבת [אחת] יצא בזה אח"ז יצא נטלו והחזירו לא [...]

ח ולא יתן לו הוא ודעתו שיחזיר וכו'. ר' [...] הוה רגיל דשקיל ומהדר חזייה ל[ההוא] גברא דהוה קא אזיל ואתי קמיה א"ל לא [...] ויהבת מדעם ביש הילכך אין בנך פדוי [...] רש"י תרי לישני ורבינו כתב כלישנא קמא [ואם] יחזירם אין בנו פדוי אבל לא החזירם [בנו] פדוי: וכן אם פירש ונתן לו ע"מ וכו'. איתא פ"ק דקידושין (דף ו) ובכמה [...] דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה. וא"ת [...] מכך דלעיל דאמרינן אם החזיר אין בנו פדוי וי"ל דהתם כיון שהיה בדעתו ש[...] לו אם יחזירם לו נמצא שלא נתן כלום לכהן שהרי בשעה ראשונה לא היה בדעתו ליתן מתנה ע"מ להחזיר בשעה שהם ביד כהן מתנה היא:

ט כהנים ולוים וכו'. זה מבואר בפ"ק דבכורות (דף ד) מק"ו כאשר כתב רב[ינו]:

י ישראל הבא מן הכהנת וכו'. פרק יש בכור (דף מז) א"ר אדא בר אהבה לויה ש[ילדה] בנה פטור מחמש סלעים דאיעברא ממאן אילימא דאיעברא מכהן ולוי מאי איריא אפילו ישראלית נמי אלא דאיעברא מישראל משפחותם לבית אבותם כתיב אמר רב [...] דאיעברא מעכו"ם ואפילו למ"ד מזהמין את הולד לוי פסול מיקרי מר בריה [דרב] יוסף משמיה דרב אמר לעולם דאיעברא מישראל ושאני הכא דאמר קרא פטר [רחם] בפטר רחם תלה רחמנא ורבינו כתב שתי האוקימתות להלכה:

יב כהן שנולד לו בן חלל וכו'. ג"ז שם כהן שמת בתוך שלשים והניח בן חלל חייב לפדות את עצמו שהרי זכה האב בפדיונו מת לאחר שלשים אין הבן [חייב] לפדות את עצמו שהרי זכה האב בפדיונו וכשמת האב בתוך שלשים איכא פלוגתא דא[...] דאיכא מאן דאמר שאין הבן חייב לפדות את עצמו דמצי למימר אתינא מכח [...] דלא מניא לאשתעויי דינא בהדיא ולא קי"ל כוותיה דכיון דהכתי לא זכה בפדיונו לא מצי למימר הכי: יג השפחה שנשתחררה וכו'. שם (דף מו) במשנה מי שהיו לו נשים [...] הא שלא ילדה נתגיירה מעוברת נשתחררה מעוברת וקאי אריפא דקתני בכור לכהן ואינו בכור לנחלה ופטר רחם בישראל הוא ולא לנחלה דהורתו שלא בקדושה ולאו בר [...] הוא דזרע מצרי רחמנא אפקריה דכתיב וזרמת סוסים זרמתם כך כתב רש"י ז"ל:

משנה למלך

פי"א [illegible]. עיין לעיל פ"ט דין ו' ובריש הלכות מעשר ודוק:

רחם בישראל והרי פטר ורחם בישראל. אין ידוע אם קודם שנתגיירה ילדה או אחר שנתגיירה ילדה המוציא מחבירו עליו הראיה: **יד** הכותית והשפחה שילדו ואח"כ נתגיירו ונשתחררו וילדו ולד אחר הרי זה פטור שנאמר פטר רחם ואין זה פטר רחם. וכן הבא אחר הנפלים כל נפל שאמו טמאה לידה הבא אחריו אינו פטר רחם. וכל נפל שאין אמו טמאה לידה כמו המפלת כמין דגים וחגבים או המפלת יום ארבעים וכיוצא בהן הבא אחריו בכור לכהן וחייב לפדות: **טו** חתך העובר במעיה והוציאו אבר אבר הבא אחריו אינו פטר רחם. בן שמנה חדשים שהוציא ראשו והוא חי והחזירו ומת. וכן בן ט' שמת ויצא ראשו והחזירו ואח"כ יצא אחיו וילדה. זה שילדה אינו פטר רחם. שהרי נפטר בראשו של ראשון. ומשתצא פדחתו פוטר הבא אחריו: **טז** יוצא דופן והבא אחריו כדרכו שניהם פטורים. הראשון לפי שלא יצא מן הרחם והשני מפני שקדמו אחר: **יז** מאימתי יתחייב בפדיון. משישלים שלשים יום שנאמר ופדויו מבן חדש תפדה. מת הבן בתוך ל' ואפילו ביום ל'. וכן אם נעשה טריפה אינו חייב בחמשה סלעים. ואם הקדים ונתן לכהן יחזיר לו הפדיון [ואם מת אחר ל' יום חייב בפדיון] ואם לא נתן *יתן: **יח** מי שפדה בנו בתוך ל' יום אם אמר לו מעכשיו אין בנו פדוי. ואם אמר לו לאחר ל' יום בנו פדוי ואע"פ שאין המעות קיימין לאחר ל' יום: **יט** מי שהוא ספק אם חייב בפדיון או לא ה"ז פטור שהמוציא מחבירו עליו הראיה. מת האב בתוך ל' יום הרי הבן בחזקת שלא נפדה עד שיביא ראיה מאביו שפדהו קודם שימות. מת האב לאחר ל' יום הרי הוא בחזקת פדוי עד שיודיעוהו שלא נפדה: **כ** מי שלא בכרה אשתו וילדה זכר ונקבה ואין ידוע אי זה מהן יצא ראשון

*[כן הוא בס"א וכצ"ל] :

כסף משנה

ומ"ש אין ידוע אם קודם שנתגיירה ילדה וכו'. פשוט הוא :

יד הנכרית והשפחה שילדו וכו'. שם במשנה וכת"ק. ומ"ש וכן הבא אחר הנפלים. שם במשנה : כל נפל וכו' עד וחייב לפדות. משנה שם (דף מ"ז:) :

טו חתך העובר במעיה וכו'. שם במשנה (דף מ"ו) והיוצא מחותך הבא אחריו אינו בכור לכהן : בן שמנה חדשים שהוציא ראשו וכו' וכן בן תשעה שמת וכו'. משנה שם. ומ"ש ומשתצא פדחתו וכו'. משנה בפ' המפלת (דף כ"ח) ומייתי לה בבכורות (דף מ"ו:) פרק יש בכור :

טז יוצא דופן והבא אחריו וכו'. משנה בפ"ב דבכורות (דף י"ט) *וכר"ע :

יז מאימתי יתחייב בפדיון וכו'. פשוט במשנה פרק יש בכור (דף מ"ח) : מת הבן בתוך ל' יום ואפילו ביום שלשים וכו'. משנה פרק יש בכור (דף מ"ט) וכת"ק ומ"ש וכן אם נעשה טרפה. בפ"ק דב"ק (דף י"א:) ודברי רבינו כפירוש התוספות. ומ"ש וכן אם הקדים ונתן לכהן וכו'. משנה פרק יש בכור וכת"ק :

יח מי שפדה בנו בתוך ל' יום וכו'. בפרק יש בכור (דף מ"ט) איתמר הפודה את בנו בתוך ל' יום רב אמר פדוי ושמואל אמר אינו פדוי דכ"ע מעכשיו אין בנו פדוי וכו' לאחר ל' יום דאיתנהו למעות ודאי בנו פדוי כי פליגי לאחר ל' יום ונתעכלו המעות וכו' והלכתא כוותיה דשמואל וכו' תני תנא קמיה דרב יהודה הפודה את בנו בתוך ל' יום בנו פדוי א"ל שמואל אמר אין בנו פדוי ואת אמרת בנו פדוי ואע"ג דקי"ל [הלכה] כרב באיסורי וכשמואל בדיני הכא הלכתא כשמואל ולפי זה יש לתמוה למה פסק רבינו כרב וי"ל שדעת רבינו כדעת הרא"ש (דף ס"ז ע"ד) שכתב ונראה שהלכה כרב דהך ברייתא מסייעא ליה ועוד דהלכתא כרב באיסורי ואע"ג דלכאורה רב יהודה כשמואל ס"ל מדמשבש לברייתא לאוקומה כשמואל מ"מ כיון דקי"ל הלכתא כרב באיסורי לא שבקינן האי כללא אף אי רב יהודה תלמידו פליג עליה וסבר כשמואל ומיהו תימה למה היה רב יהודה משבש האי תנא אם היה שונה כרב הילכך נראה לפרש דהאי תנא סתמא תנא בנו פדוי ולא פירש אם אמר מעכשיו או אם אמר לאחר שלשים יום וא"ל רב יהודה שמואל אמר אין בנו פדוי אף לאחר ל' יום אם נתעכלו המעות וגם לרב מעכשיו אין בנו פדוי ואת תני סתמא בנו פדוי מוטב שתשנה אין בנו פדוי ואתיא ככ"ע לרב בדאמר מעכשיו ולשמואל אף לאחר ל' יום אם נתעכלו המעות ולא יטעו בדבריך להקל עכ"ל. ואין ספק שלא היתה בנוסחת גמרא שלהם פסק הלכה בהדיא כשמואל כמו שהוא בנוסחא שלנו : **יט** מי שהוא ספק וכו'. מתבאר מהדינים שיבאו בפרק זה : מת האב בתוך ל' יום וכו' עד שיודיעוהו שלא נפדה. משנה פרק יש בכור (דף מ"ט) ומייתי לה בפרק השואל (דף ק"ב) :

כ מי שלא בכרה אשתו וכו' עד פטור שהמע"ה. משנה שם (דף מ"ח) :

מת

*[שם נזכר בסתם ועדיפא הו"ל להכ"מ לאתויי מת"ק דבכורות (מז:) יוצא דופן והבא אחריו אינו בכור לא לנחלה ולא לכהן וע' תי"ט בכורות פ"ח מ"ב] :

רדב"ז

אין ידוע אם קודם וכו'. זה מבואר דספק ממונא המע"ה :

יד הכותית והשפחה וכו'. שם במשנה פלוגתא ופסק כת"ק דאמר בכור לנחלה ואין בכור לכהן ואיירי במי שאין לו בנים ולפיכך הוי בכור לנחלה אבל לא הוי בכור לכהן דאין זה פטר רחם : וכן הבא אחר הנפלים וכו'. שם במשנה אי זהו בכור לנחלה ואין זה בכור לכהן זה הבא אחר הנפלים : וכל נפל שאין אמו טמאה לידה וכו'. שם במשנה :

טו חתך העובר במעיה וכו'. שם במשנה המפלת כדל או שליא או שפיר מרוקם והיוצא מחותך איברים הבא אחריהם בכור לנחלה ואינו בכור לכהן : בן שמונה חדשים וכו'. שם במשנה איזהו בכור לנחלה ואינו בכור לכהן הבא אחר הנפלים אע"פ שיצא ראשו חי וכן תשעה שיצא מת המפלת כמין בהמה חיה או עוף דברי ר' מאיר וחכמים אומרים עד שיהיה בו מצורת אדם והניא הוציא ראשו אע"פ שהחזירה הרי זה כילוד ותניא יצא כדרכו משיצא רוב ראשו ואיזהו רוב ראשו משתצא פדחתו ואיפליגו ר"ל ור' יוחנן לענין בכור ואמר רבי יוחנן ואפילו לנחלה :

טז יוצא דופן והבא אחריו וכו'. שם במשנה (דף מז) יוצא דופן והבא אחריו שניהם אינם בכור לא לנחלה ולא לכהן ומפרשינן בגמ' ראשון לנחלה לא וילדו לו בעינן לחמש סלעים ...י לא פטר רחם בעינן שני לנחלה לא ראשית ...נו בעינן לחמש סלעים נמי לא קא סבר בכור ...בר אחד לא הוי בכור ופירש"י ז"ל כגון זה ...יה בכור לרחם ואינו בכור לולדות דהא היה לו ולד זכר קודם לו והם דברי רבינו :

יז מאימתי יתחייב בפדיון וכו'. שם במשנה מת הבן בתוך שלשים אע"פ שנתן ...ן יחזיר לאחר שלשים אע"פ שלא נתן יתן ...ביום שלשים כלפניו ר"ע אומר אם נתן ...יחזיר ואם לא נתן לא יתן והלכה כחכמי' ואמרינן ...' טעמייהו דרבנן גמירי חדש חדש ממדבר ...התם ומעלה אף הכא נמי ומעלה דכתיב ...י בכור ופדויו מבן חדש תפדה וכתיב במדבר ...ד כל בכור זכר מבן חדש ומעלה ומשמע לאחר שלשים :

יח מי שפדה בנו בתוך שלשים וכו'. שם (דף מט) פלוגתא דרב ושמואל ואמרינן ...'ע מעכשיו אין בנו פדוי לאחר שלשים ואיתנהו ...ות ודאי בנו פדוי כי פליגי לאחר שלשים ...אכלו המעות רב אמר וכו' ואע"ג דקי"ל ...היכא דפליגי רב ושמואל הילכתא כרב ...ורי וכשמואל בדיני הכא הלכתא כשמואל ...י תנא קמיה דרב יהודה הפודה את בנו ...שלשים בנו פדוי אמר ליה שמואל אמר ...בנו פדוי ואת אמרת בנו פדוי ואע"ג דקי"ל כרב באיסורי וכשמואל בדיני הכא ...תא כוותיה דשמואל וקשיא על רבינו דפסק כרב דאמר בנו פדוי וצריך לומר דכולה ...ין מהפכינן דרב אמר אין בנו פדוי ושמואל אמר בנו פדוי ואם גירסת רבינו היא ...ת הספרים שלנו לא ידעתי לו טעם דהא סתם תלמודא ורב יהודה אמרו הלכתא ...ואל וגירסת ספרים שלנו היא גירסת רש"י ז"ל. ויש לתרץ בדוחק דסתם מתני' משמע ...פדוי דאקשינן מינה לשמואל מת בתוך שלשים אע"פ שנתן לכהן יחזיר טעמא דמת ...לא מת בנו פדוי וקשיא לשמואל ודחינן הב"ע דאיתנהו למעות בעינייהו וכן פריך ...א דקתני בחזקת שלא נפדה עד שיאמר לו שנפדה. ודחי התם נמי דאיתנהו למעות ...ייהו וכן הא דתני תנא קמיה דרב יהודה אתיא כוותיה דרב וכיון דכל הני לפי פשטייהו אתו כוותיה דרב לא חיישינן למאי דפסקו כשמואל, ועדיין אני אומר שאין כח ביד חכם או גאון לפסוק הלכה כנגד מה שפסק התלמוד בהדיא או כנגד מה שפסק אחד מן האמוראים אם אין עליו חולק וכ"ש הכא דסתם תלמודא ורב יהודה פסקו הלכה כשמואל ...ך אני אומר דאיפכא גרים רבינו וה"ק ואע"ג דקי"ל כרב באיסורי וכשמואל בדיני והכא הוה לן למפסק כרב דאמר אין בנו פדוי הלכתא כשמואל דאמר בנו פדוי וכן פסק המור דבנו פדוי ועדיין צריך תלמוד :

יט מי שהוא ספק וכו'. זה מבואר דכל ספק ממונא לקולא והמע"ה. ואיכא למידק דגבי ספק בכור בהמה כתב רבינו ואי תפס כהן לא מפקינן מיניה הכא גבי בכור אדם אם תפס כהן חמשה סלעים מאי ואע"ג דבפ"ק דמציעא משמע דמסקנא דגמרא דאם תקפו כהן מוציאין מידו וכן העלו התוספות והרא"ש וכבר הארכתי בהל' תרומות ליישב רבינו והכא גבי פטר חמור נמי לא כתב רבינו אי תפס כהן מה דינו ולגבי ספק בכור אדם פשיטא לי דאפילו רבינו מודה דאי תפס כהן מפקינן מיניה שהרי לא תפס הדבר ...בו הספק אלא ה' שקלים אבל גבי ספק פטר חמור מספקא לי שהרי תפס הדבר שנפל בו הספק או דילמא בשלמא גבי בכור בהמה כיון שיש בו צד קדושה אי תפס לא מפקינן אבל ספק פטר חמור אין בו צד קדושה ובהל' בכורות העליתי דספק פטר חמור לדעת רבינו אי תפס לא מפקינן מיניה ולקמן יתבאר בעזרת הא-ל : מת האב בתוך שלשים ...שם משנה כלשון רבינו. ואיכא למידק מאי שנא רישא דקתני עד שיביא ראיה ומ"ש סיפא דקתני עד שיאמרו לו שלא נפדה. וי"ל דחזקה דרישא היא חזקה אלימתא דלא עביד איניש ...גו זמניה הילכך צריך ראיה גמורה שנפדה אבל חזקה דסיפא לאו חזקה מעלייתא היא דרובא דאינשי לא עבדי דפרעי חובייהו מיד הילכך באמירה לחוד סגי ותו דהכא בסיפא ...יך למימר עד שיביא ראיה דהא מאי הבן למימר לכהן אחר דעלמא יהביה אבא : **כ** מי שלא בכרה אשתו וכו'. היינו סיפא דמתני' זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום דדילמא נקבה

משנה למלך

...שלא בכרה אשתו וילדה זכר ונקבה כו'. דע מי שלא בכרה אשתו וילדה שני זכרים נותן ה' סלעים לכהן ילדה זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום שתי נשיו שלא בכרו וילדו ב' זכרים נותן ...עים לכהן ילדו זכר ונקבה נותן חמשה סלעים ילדו שני זכרים ונקבה נותן ה' סלעים ילדו שתי ...וזכר אין כאן לכהן כלום ילדו שני זכרים ושתי נקבות אין כאן לכהן כלום אחת בכרה ואחת לא בכרה וילדו שני זכרים נותן ה' סלעים ילדו זכר ונקבה אין לכהן כלום שתי נשים של שני אנשים שלא בכרו וילדו שני זכרים זה נותן ה' סלעים לכהן וזה נותן ה' סלעים לכהן ילדו זכר ונקבה האבות פטורין והבן חייב לפדות את עצמו ילדו שתי נקבות וזכר אין כאן לכהן כלום שתי נקבות ושני זכרים אין כאן לכהן כלום אחת בכרה ואחת שלא בכרה של ב' אנשים וילדו שני זכרים זה שלא בכרה אשתו נותן חמשה סלעים

מת האב בין בתוך ל' יום בין אחר ל' יום וכו'. הטור כתב על זה ואינו נראה כן בגמרא אלא אם מת האב תוך ל' יום אפילו לא חלקו פטורים ואם מת לאחר ל' יום אפילו חלקו חייבים עכ"ל. ורבינו בפירוש המשנה כתב כדברי הטור וכאן חזר בו ולכן העתיק לשון המשנה והגמרא ומשם יתבאר. תנן פרק יש בכור (דף מ"ח) מי שלא בכרה אשתו וילדה שני זכרים מת האב והבנים קיימים ר"מ אומר אם נתני עד שלא חלקו נתנו ואם לאו פטורים רבי יהודה אומר נתחייבו הנכסים ובגמרא דמת האב אימת אילימא דמית לאחר ל' יום בהא אמר ר"מ כי חלקו פטורין והא אישתעבדו להו נכסיה אלא דמית בתוך ל' יום מ"ש כי חלקו דאזיל לגבי האי ומדחי ליה ואזיל לגבי האי ומדחי ליה כי לא חלקו נמי ליזיל לגבי האי ולדחייה וליזיל לגבי האי ולדחייה וכו' אלא אמר רבא לעולם שמת לאחר ל' יום [ואי דאיכא נכסי טובא הכי נמי דשקיל] והכ"ע דליכא אלא ה' סלעים ודכ"ע אית להו דרב אסי דאמר האחין שחלקו מחצה יורשים ומחצה לקוחות ודכ"ע מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא ודכ"ע אית להו דרב פפא דאמר מלוה ע"פ גובה מהיורשים ואינו גובה מהלקוחות והכא בחמש ולא חצי חמש קמיפלגי וכו' א"ה [רבי יהודה אומר] נתחייבו הנכסים נתחייב גברא מיבעי ליה ועוד תניא ר' יהודה אומר האחין שחלקו וכו' אלמא חמש ולא חצי חמש ס"ל אלא דכ"ע חמש ולא חצי חמש והכא בדרב אסי ורב פפא קא מיפלגי ואיכא דמתני לה אסיפא נתחייבו הנכסים אימת אילימא דמית לאחר ל' יום מכלל דר"מ סבר כי חלקו פטורים הא אישתעבדו להו נכסיה אלא בתוך ל' יום כי חלקו אמאי מחייב רבי יהודה ליזיל גבי האי ולדחייה ולגבי האי ולדחייה ואסיקנא כמו בלישנא קמא: והשתא כיון דאוקמה רבא במת לאחר ל' יום משמע דבמת בתוך ל' יום מודה רבי יהודה דפטורים משום דאזיל לגבי האי ודחי ליה וכו' וזהו טעמו של רבינו בפירוש המשנה ושל הטור. וטעמו של רבינו כאן נראה שהוא מדחזינן ללישנא קמא כי מתמה אמית בתוך שלשים יום ואמר ליזיל לגבי האי ולדחייה וכו' לא מתמה אלא אדר"מ ולא אדר' יהודה משמע דלר' יהודה דאמר נתחייבו הנכסים ניחא ליה דלא מצי כל חד לדחוייה משום דאע"ג דמית תוך שלשים יום כשהגיע יום ל' חל החיוב על הנכסים ואע"ג דלישנא בתרא מתמה אדרבי יהודה ואמר ליזיל לגבי האי ולדחייה וכו' פסק כלישנא קמא משום דמסתבר טעמיה:

כא שתי נשיו שלא בכרו וכו' עד ואחריה זכר. משנה שם (דף מ"ח):

כד כה שתי נשיו אחת בכרה וכו' עד וזו שבכרה ילדה זכר. ג"ז משנה שם ויש טעות סופר בקצת ספרי רבינו בסוף בבא זו וה"ג מת האב יתן מן הנכסים ה' סלעים, ופסק כר"י לגבי ר"מ:

שתי

ראשון אין כאן לכהן כלום. ילדה שני זכרים אע"פ שאין ידוע אי זה מהן הבכור נותן ה' סלעים לכהן. מת אחד מהן בתוך ל' יום פטור שהמוציא מחבירו עליו הראיה. מת האב *בין בתוך שלשים יום בין אחר שלשים יום. בין שלא חלקו האחים בין שחלקו. ינתן מן הנכסים ה' סלעים לכהן שכבר נתחייבו הנכסים: **כא** שתי נשיו שלא בכרו וילדו שני זכרים נותן עשר סלעים לכהן. מת אחד מהן בתוך ל' יום אם לכהן אחד נתן יחזיר לו ה' סלעים. ואם לשני כהנים נתן אינו יכול להוציא מהן שהרי לא ציין פדיון זה על בן זה. וכל אחד מהן יכול לומר החזיר מחבירי: **כב** שתי נשיו שלא בכרו שילדו זכר ונקבה. או שני זכרים ונקבה נותן ה' סלעים לכהן. שא"א שלא יהיה זכר אחד מהן פטר רחם: **כג** ילדו שתי נקבות וזכר. או שני זכרים ושתי נקבות. ואין ידוע אי זה נולד ראשון אין כאן לכהן כלום שאני אומר נקבה נולדה תחלה ואחריה זכר: **כד** שתי נשיו אחת בכרה ואחת לא בכרה וילדו שני זכרים ונתערבו. נותן חמש סלעים לכהן. מת אחד מהם בתוך שלשים יום האב פטור. מת האב ינתן מן הנכסים חמש סלעים: **כה** ילדו *זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה אין כאן לכהן כלום

*[בפירושו כתב רבינו דוקא לאחר שלשים יום וכאן חזר בו וכתב בין וכו' ועיין כ"מ ובתוספות יו"ט]:

השגת הראב"ד

*זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה כו'. א"א טעה בזה שזה חייב מפני שהוא ספק ספיקא ובאיש אחד חייב שאין ספק ספיקא פוטר אותו אבל בשתי נשים של שני אנשים אחת בכרה ואחת לא בכרה זהו שאמרו בתוספתא שפטור:

נקבה יצאה תחלה: ילדה שני זכרים וכו'. היינו רישא דמתני' ילדה שני זכרים נותן ה' סלעים לכהן ומילתא דפשיטא היא אלא משום דבעי למיתני עלה מת אחד מהם וכו'. א"נ משום דסד"א בעינן בכור ידוע וליכא קמ"ל וכן נראה מדברי רבינו: מת האב וכו'. פלוגתא דתנאי ופסק כרבי יהודה דאמר נתחייבו הנכסים ולא כר"מ. והיכא למידק דבגמ' משמע דהיכא דמת האב בתוך שלשים וחלקו הנכסים פטורין דלא אמרינן נשתעבדו הנכסים דזיל הכא ומדחי ליה וזיל הכא ומדחי ליה וכן פירש רבינו בפי' המשנה. וי"ל דהא תליא בפלוגתא דלישני בלישנא דשקיל וטרי אליבא דר"מ משמע דלרבי יהודה אתי שפיר וטעמא דנהי דשמת בתוך שלשים לא נשתעבדו הנכסים כיון שלאחר שלשים מיד נשתעבדו הנכסים אפילו שחלק אה"כ לא נסתלק מהם השיעבוד ואע"ג דלישנא בתרא שקיל וטרי אליבא דרבי יהודה מ"מ פסק רבינו כלישנא קמא דמסתבר טעמיה כדאמר והדר ביה ממה שפירש בפי' המשניות והו דלישנא קמא מסתבר דלא שבקינן רישא דמתני' ושקלינן וטרינן בסיפא והו דלישנא דמתניתין משמע כדברי רבינו דתנן מת אחד מהם בתוך שלשים ועלה קאי מת האב והבנים קיימין ומשמע אפי' מת בתוך שלשים ועלה קאמר ר' יהודה נתחייבו הנכסים וכולה האי שקלא וטריא דלישנא קמא אליבא דר"מ איהו אבל אליבא דרבי יהודה בכל גוונא נתחייבו הנכסים ולא מידי:

כא שתי נשיו שלא בכרו. שם (דף מ"ח) משנה כלשון רבינו: ואם לשני כהני נתן וכו'. שם במשנה ולכאורה היה משמע מהכא דאם תפס כהן אין מוציאין מידו אבל רבינו תירץ ואמר כיון שלא ציין פדיון זה על בן זה וכל אחד מהם יכול לומר החזיר מחבירי אבל היכא דליכא טעמא דזיל הכא קא מדחי ליה וזיל הכא קא מדחי ליה אי תפס מספיקא מפקינן מיניה אבל הכא בשעה שתפס בודאי תפס ואתה בא להוציא ממנו מן הספק ודוק:

כב כג שתי נשיו שלא בכרו וכו'. שם במשנה זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה נותן ה' סלעים לכהן דמה נפשך יש כאן זכר אחד פטר רחם, שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות אין כאן לכהן כלום שאני אומר נקבה נולדה תחלה: **כד** שתי נשיו אחת בכרה וכו'. שם משנה כלשון רבינו ואע"ג דאין הבכור ידוע ממה נפשך יש כאן פטר רחם: מת אחד מהם וכו'. שם במשנה פלוגתא דר"מ ורבי יהודה ופסק כרבי יהודה דאמר נתחייבו הנכסים ואפי' כגון שנתערבו:

כה ילדו זכר ונקבה וכו'. שם במשנה: או שני זכרים ונקבה וכו'. יש להקשות על דברי רבינו מאי שנא גבי איש אחד דפטרת ליה אע"ג דאיכא ספק ספיקא ומאי ש[נא] שני אנשים דמחייבת ליה משום דהוי ספק ספיקא והראב"ד השיג עליו דאיפכא הוא איש אחד חייב וגבי שני אנשים פטור ולדברי שניהם גרסי' בתוספתא פטור אלא שרבינו סובר דקאי אאיש אחד והראב"ד סובר דקאי אשני אנשים. והריני מבאר במאי פליגי דתני רב הונא עלה דמתני' שני זכרים ונקבה אין כאן לכהן כלום ותנא דידן כלומר אמאי [לא] תני לה ומשני דכיון דבשני אנשים הוא דמשכחת לה באיש אחד ושתי נשים לא משכחת לה לא מתני ליה ע"כ בגמרא. הראב"ד סובר דהאי ברייתא עלה דסיפא גבי שתי נשים של [שני] אנשים אחת בכרה ואחת לא בכרה קאי ואמרינן כיון דבשני אנשים הוא דמשכחת לה דאין כאן לכהן כלום דאיכא ספק ספיקא ופטור ובאיש אחד לא משכחת לה דאע"ג דאיכא ספק ספיקא

משנה למלך

סלעים ילדו זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום. והנה כל ס"ו חלוקות הללו נשנו במשנה בפרק יש בכור (דף מ"ח) ובגמרא תני רב הונא שני זכרים ונקבה אין כאן לכהן כלום ותנא דידן כיון דבשני אנשים הוא דמשכחת לה באיש אחד ושתי נשים לא משכחת לה לא מתני ליה ע"כ. ופירש"י דרב הונא קאי גבי ב' נשים של שני אנשים שלא בכרו וילדו להם ב' זכרים ונקבה אין כאן לכהן כלום ואע"ג דחד הוי בכור ממ"נ דאם האחת ילדה ב' זכרים האחד בכור ואם זכר ונקבה ילדה האחת נמצאת חבירתה ילדה זכר לבדו והוא בכור אפ"ה כהן אינו חייב לפדות את עצמו דא"ל שמא אין אני בכור אלא חבירי ובאיש אחד וב' נשים לא משכחת לה דכיון דאיכא חד בכור יהיב ה' סלעים לכהן להכי לא תני לה דכל הנך דתנא כאן שוין בין איש אחד ושתי נשיו בין בשתי נשים של ב' אנשים ע"כ. ומדברי הראב"ד בפירקין נראה דס"ל דרב הונא קאי אחלוקה דב' נשים של ב' אנשים אחת בכרה ואחת שלא בכרה דתנן במתני' זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום ועלה הוא תני רב הונא ב' זכרים ונקבה אין כאן לכהן כלום ותנא דידן כיון דבאיש א' וב' נשים לא משכחת לה לא מתני לה וטעמא דבאיש אחד וב' נשים לא משכחת לה הוא משום דבאיש אחד וב' נשים אחת בכרה ואחת שלא בכרה וילדו שני זכרים ונקבה אותו שלא בכרה אשתו חייב לתת ה' סלעים משום דאיכא ס"ס לחיובא ספק אם אשתו שלא בכרה ילדה זכר לבדו או ב' זכרים וא"כ חייב ה' סלעים ואת"ל שילדה זכר ונקבה דילמא הזכר יצא תחלה ואע"ג שגם מי שבכרה אשתו אינו מתחייב אלא בב' ספיקות שמא אשתו שלא בכרה לא ילדה כי אם נקבה ואת"ל דילדה זכר ונקבה אימא דנקבה יצאה תחלה מ"מ איכא למימר דכיון דבזו שלא בכרה איכא לצדודי בה ה' צדדים או שלא ילדה כי אם זכר לבדו או שלא ילדה כי אם נקבה או שילדה שני זכרים או שילדה זכר ונקבה או שילדה נקבה וזכר ומן הה' צדדים הללו הג' מסייעים לכהן והם דאם ילדה זכר לבדו או ב' זכרים או זכר ונקבה לעולם חייב בפדיון והב' צדדים לבד מסייעין לאב והם דאפשר דילדה נקבה לבדה או שילדה נקבה וזכר וכיון דרוב הצדדים מסייעים לכהן מוציאים מיד המוחזק ודמי לההיא דכתב מוהריב"ל דבס"ס מוציאין מיד המוחזק וטעמא דמלתא משום דכל ס"ס איכא ג' צדדים וביון דמן הג' צדדים הצד הא' לבדו פוטרו למוחזק והב' צדדים מתייבים אותו אזלינן בתר רובא ומוציאין מיד המוחזק הכא נמי דאיכא ה' צדדים כיון דהג' צדדים מסייעים לכהן מוציאין מיד האב. וכמה שכתבנו הרב תלונת המור שהקשה לרבינו שגם מי שבכרה אינו מתחייב אלא בב' ספיקות שמא ילדה אשתו נקבה ואם ילדה זכר ונקבה ספק אלא אם כן יצא הזכר תחילה וכיון דאיכא למימר הכי והכי אין מוציאין מן הספק ע"כ. ובמה שכתבנו ניחא דכיון דרוב הצדדים מסייעים לכהן מוציאין מן האב מיהו ס"ל להראב"ד דדוקא בשתי נשים של איש א' הוא דאמרי' דרוב הצדדים מסייעים לכהן מוציאין מיד האב אבל בשתי נשים של ב' אנשים אחת בכרה ואחת שלא בכרה וילדו ב' זכרים ונקבה אף דבאותה שלא בכרה איכא לצדודי ה' צדדים והג' מסייעין לכהן אפ"ה האב פטור והיינו דאמרינן בגמרא והנא דידן כיון דבשני אנשים משכחת לה באיש אחד ושתי נשים לא משכחת לה לא תני לה ולא ביאר לנו הראב"ד מה טעם יש לחלק בין איש אחד לשני אנשים גם מרן ז"ל כתב שלא ידע טעם לזה. ורבינו סובר בהיפך מדברי הראב"ד וס"ל דבשתי נשים של ב' אנשים א' בכרה ואחת לא בכרה וילדו ב' זכרים ונקבה נותן ה' סלעים לפי שלא נפטר בב' ספיקות אם אשתו ילדה זכר בלבד חייב ואם ילדה הזכר והנקבה חייב אלא אם כן ילדה הנקבה תחילה והואיל והדבר רחוק יתן פדיונו ע"כ. וכב' נשים של איש א' ס"ל דפטור ולפ"ז צריך לומר דהא דתני רב הונא שני זכרים ונקבה אין כאן לכהן כלום דקאי אריבא אשתי נשים של איש אחד אחת בכרה ואחת לא בכרה ותני רב הונא עלה דאם ילדו ב' זכרים ונקבה אין כאן לכהן כלום וצריך לגרוס כפי שיטה זו ותנא דידן כיון דבאיש אחד ושתי נשים משכחת לה ובשני אנשים לא משכחת לא מתני לה. ומתוך מה שכתבנו נתבאר דג' פירושים יש בשמועה זו דרב הונא, הא' הוא פי' רש"י דקאי עלה דשתי נשים של ב' אנשים שלא בכרו, והב' הוא פי' הראב"ד דקאי עלה דשתי נשים אחת בכרה ואחת לא בכרה של ב' אנשים, והג' הוא פי' רבינו דקאי עלה דשתי נשים הא' בכרה ואחת שלא בכרה של איש אחד. ולפי זה אני תמיה על מרן שאחר שהביא סוגיית הגמרא העתיק דברי רש"י כדמוסם בגלמם וכתב וע"ם הדברים האלה בהג הראב"ד טעה בזה כו' והרואה יראה שרחוקים הם הרבה דברי הראב"ד מדברי רש"י וצ"ע. ודע שבטעם הדבר דמה הפרש יש בין שתי נשים של איש אחד או של ב' אנשים בפי הנראה הוא דלהראב"ד היכא דשתי נשים הם של א' ועכ"ם לזה האיש נולדו לו זכרים והזכרים הם חייבים בפדיון אלא שאין אנו יודעים מי מנשיו ילדה אותם כיון שרוב הצדדים לחיובא חייב ליתן ה' סלעים אבל בשתי נשים של ב' אנשים דאפשר דאותו שבכרה אשתו מעולם לא נולד לו זכר אף שרוב הצדדים הם לחיוב פטור ולרבינו הוי בהיפך משום דכתב מרן ותירץ בין לראב"ד בין לרבינו אין נטעם כדי שביעה והדבר צריך תלמוד:

חסורה

כלום. שאני אומר זו שלא בכרה ילדה נקבה תחלה ואחריה זכר וזו שבכרה ילדה זכר : **כו** שתי נשים של שני אנשים שלא בכרו וילדו ב' זכרים ונתערבו זה נותן ה' סלעים וזה נותן ה' סלעים. נתנו ואח"כ מת אחד מן הבנים בתוך ל' יום. אם לשני כהנים נתנו אינן יכולין להוציא מידן. ואם לכהן אחד נתנו כותב אחד מהן לחבירו הרשאה וילך זה בהרשאה ויחזיר מן הכהן חמש סלעים : **כז** ילדו זכר ונקבה ונתערבו האבות פטורין והבן חייב לפדות את עצמו. וכן מבכרת שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים וילדה ואין ידוע אם בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון שניהן פטורין. והבן חייב לפדות את עצמו : **כח** ילדו שתי נקבות וזכר או שתי נקבות ושני זכרים אין כאן לכהן כלום : **כט** שתי נשים של שני אנשים אחת בכרה ואחת לא בכרה. וילדו שני זכרים זה שלא בכרה אשתו נותן חמש סלעים לכהן. ילדו זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום : **ל** *ילדו שני זכרים ונקבה זה שלא ביכרה אשתו נותן חמש סלעים. שלא נפטר אלא בשני ספיקות אם אשתו ילדה זכר בלבד חייב ואם היא ילדה הזכר והנקבה חייב אא"כ ילדה נקבה תחלה והואיל והדבר רחוק יתן פדיונו :

פרק שנים עשר

א מצות עשה לפדות כל אדם מישראל פטר חמור בשה. *ואם לא רצה לפדותו מצות עשה לעורפו שנאמר ופטר חמור תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו. ושתי מצות אלו נוהגות בכל מקום ובכל זמן. ומצות פדייה קודמת

השה

השגת הראב"ד

*ילדו שני זכרים ונקבה זה שלא בכרה. א"א כל זה שבוש אלא שניהן פטורין כמו שכתבתי למעלה :

*ואם לא רצה לפדותו מצות עשה לעורפו. א"א בחיי ראשי אין זה מן הפלפול ולא מן הדעת המיושבת שיחשוב זה במצות עשה אע"פ שאמרו מצות פדייה קודמת למצות עריפה לא שתחשב מצוה אבל היא עבירה ומזיק נקרא ומפסיד ממונו של כהן ומפני שאמר מצות פדייה אמר מצות עריפה :

רדב"ז

ספיקא אליה ספיקו וחייב לא תני לה וסברא הוא כיון דאיכא פטורא וחיובא לפטור שני אנשים ושתי נשים ולחייב איש אחד ושתי נשים ורבינו סובר דהך ברייתא מיתניא עלה דרישא דאיש אחד ושתי נשים וקתני אין כאן לכהן כלום ותנא דידן כיון דבשני אנשים משכחת לה הוא דמשכחת לה חיוב ה' סלעים ובאיש אחד ושתי נשים לא משכחת לה לא מתני ליה וטעמא דתולין המקנה במתוקן אע"ג דבתרווייהו איכא ספק ספיקא הא כיצד גבי איש אחד ושתי נשיו אחת בכרה ואחת לא בכרה תלינן לומר כמו שבתחילה היא מתוקן שכבר בכרה אשתו אחת עתה נמי תלינן לומר עדיין מתוקן הוא וזו שכבר בכרה ילדה זכר אבל גבי שני אנשים ושתי נשים כיון שיש שם אחד שעדיין לא בכרה אשתו תלינן שעתה בכרה כיון דאיכא ספק ספיקא קלבו של דבר תולין את הספק בפטור והה"נ בחייב. כל זה כתבתי לייסב דברי רבינו ודברי הראב"ד אבל הנכון אילו מה שכתב הטור דבשתי החלוקות אין לכהן כלום דלא מפקיק ממונא מספק ספיקא והך דתני רב הונא לא קאי לא אסיפא ולא ארישא אלא כדפירש"י ז"ל גבי שתי נשים של ב' אנשים שלא בכרו וילדו ב' זכרים ונקבה במחבואה אין כאן לכהן כלום וכו' דכל אחד מצי למימר אין אני בכור אלא חבירי באיש אחד ושתי נשים לא משכחת לה דכיון דאיכא חד בכור יהיב לכהן ה' סלעים להכי לא תני לה דכל הנך דתני אין כאן לכהן כלום שוין בין איש אחד ושתי נשיו בין בשתי נשים של שני אנשים עכ"ל. ומ"מ קשה על פירש"י דגרסינן פיסקא זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום תני רב הונא שני זכרים ונקבה וכו' ובשלמא לרבינו קאי אסיפא דרישא ולהראב"ד קאי אסיפא אבל לרש"י קשה ואפשר דלא הוה גרים האי פיסקא דזכר ונקבה אין כאן לכהן כלום אלא מילתא באנפי נפשה ועדיין צריך עיון :

כו שתי נשים של שני אנשים וכו'. שם משנה מת אחד מהם בתוך שלשים אם לכהן אחד נתנו יחזיר להם ה' סלעים ואם לשני כהנים נתנו אינם יכולים להוציא מידם ואמרי' עלה מאי שנא שני כהנים דאזיל לגבי האי ומדחי ליה ואזיל לגבי האי ומדחי ליה כהן אחד נמי ליזיל לגבי האי ולדחייה וליזיל לגבי האי ולדחייה אמר שמואל בבא בהרשאה :

כז ילדו זכר ונקבה ונתערבו. שם במשנה : וכן מבכרת וכו'. שם במשנה וכן מי שלא שהתה אחר בעלה וכו' בכור לכהן ואינו בכור לנחלה ופירוש בכור לכהן שחייב לפדות עצמו :

כח ילדו שתי נקבות וזכר וכו'. שם במשנה :

כט שתי נשים של שני אנשים וכו'. שם במשנה :

ל ילדו שני זכרים ונקבה. כבר כתבתי לעיל דעת רבינו ודעת הראב"ד ז"ל ולפי מה שכתבתי לעיל ניחא לי מה שכתב כאן רבינו זה שלא בכרה אשתו נותן ה' סלעים וכי יעלה על הדעת שאותו שבכרה אשתו יתן ה' סלעים אלא ה"ק זה מפני שלא בכרה אשתו נותן ה' סלעים אע"ג דמן הדין היה ראוי לפוטרו מה שאין כן גבי איש אחד ושתי נשיו שכבר בכרה אשתו אחת ודוק :

פי"ב א מ"ע לפדות וכו'. זה מבואר בכתוב : ושתי מצות אלו נוהגות בכל מקום וכו'. זה מפורש בפ"ק דקידושין (דף ל"ז) ובכמה דוכתי כל מצוה שהיא חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בח"ל חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ : ומצות פדייה קודמת. תנן סוף פ"ק דבכורות (דף י"ב) לא רצה לפדותו עורפו מאחוריו וקוברו מצות פדייה קודמת למצות עריפה שנאמר אם לא תפדה וערפתו מצות היעידה קודמת למצות הפדיה שנאמר אם לא יעדה והפדה מצות היבום קודמת למצות חליצה וכו' וכיון דתני להו כחדא משמע דכולהו בחדא שיטתא אזלי וכי היכי דהך מצוה עריפה נמי מצוה וכי תימא דאכולהו פליג הראב"ד דלא הוו מצוה למה לא השיג עליו בהלכות יבום וחליצה שכתב ומ"ע מן התורה לחלוץ וכו' וכן גבי אמה עבריה שמנה שתי מצות לפדות אמה עבריה וליעדה ולמה לא השיג וכיון דהנך הוו שתי מצות ולא אמרינן בהו אגב עריפה ופדייה נמי שתי מצות. והתמהני על מה שכתב אבל היא עבירה ומזיק וכו' וכי מה שהתירתו תורה היכי קרי ליה עבירה אלא מצותיו ית' גזירות הן לא שנא אם הוא מזיק או מתקן. עוד תמהני על הרב שהוא בקי בחדרי סודות תורתנו הקדושה איך קרי לעריפת פטר חמור מזיק והלא מתקן הוא למי שיודע סוד המצוה. ולפיכך אני אומר שדברי רבינו מן הדעת המיושבת ואין צריך לזה פלפול דמשנה שלימה היא כאשר כתבתי :

כסף משנה

כו שתי נשים של שני אנשים וכו' עד לפדות את עצמו. ג"ז משנה שם : **כז** ובן מבכרה שלא שהתה וכו'. תוספתא שם : **כח** ילדו שתי נקבות וזכר וכו'. משנה פרק יש בכור :

כט שתי נשים של שני אנשים אחת בכרה וכו'. פה יש חסרון בקצת ספרי רבינו מס"ם וה"ג שתי נשים של שני אנשים אחת בכרה ואחת לא בכרה וילדו ב' זכרים זה שלא בכרה אשתו נותן ה' סלעים לכהן. ילדו זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום. ילדו שני זכרים ונקבה זה שלא בכרה אשתו נותן חמשה סלעים שלא נפטר אלא בב' ספיקות. ודינים אלו עד אין כאן לכהן כלום. גם זה משנה שם : כתב הראב"ד שתי נשים וכו' ילדו זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה אין כאן לכהן כלום א"א טעה בזה שזה חייב וכו' : וכתב עוד ילדו שני זכרים ונקבה זה שלא בכרה אשתו וכו' א"א כל זה שבוש אלא שניהם פטורים כמו שכתבתי למעלה עכ"ל. טעמו מפני שהוא גורס במתניתין דשתי נשיו אחת בכרה ואחת לא בכרה זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום ואינו גורס שני זכרים ונקבה וכן בשתי נשים של שני אנשים אחת בכרה ואחת לא בכרה גרסינן זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום ובגמרא (דף מ"ח) תני רב הונא שני זכרים ונקבה אין כאן לכהן כלום ותנא דידן כיון דבשני אנשים משכחת לה באיש אחד ושתי נשים לא משכחת לה לא מתני ליה ופירש"י תני רב הונא גבי שתי נשים של ב' אנשים שלא בכרו וילדו שני זכרים ונקבה במחבוא אין כאן לכהן כלום ואע"ג דחד הוי בכור ממ"נ דאם האחת ילדה שני זכרים הא' בכור ואם זכר ונקבה ילדה נמצאת חבירתה ילדה זכר לבדו והוא בכור ואפילו הכי הבן אינו חייב לפדות את עצמו דא"ל אין אני בכור אלא חבירי. באיש אחד ושתי נשים לא משכחת לה כיון דאיכא חד בכור יהיב ה' סלעים לכהן להכי לא תני ליה דכל הנך דתנא כאן אין כאן לכהן כלום שוים בין איש אחד ושתי נשיו בין בשתי נשים של שני אנשים עכ"ל. וע"פ הדברים האלה כתב הראב"ד טעה בזה וכתב עוד גבי שתי נשים של שני אנשים וילדו שני זכרים ונקבה זה שלא בכרה אשתו נותן חמשה סלעים א"א כל זה שבוש וכו'. הראב"ד בהרגישו קושיא דבאיש אחד ושתי נשיו נמי איכא לספוקי שמא אותה שלא בכרה ילדה נקבה לבד או נקבה ואח"כ זכר כתב דבאיש אחד אין ספק ספיקא פוטר אותו ואיני יודע טעם לזה. ורבינו גורס במשנה כגירסת הראב"ד ומפרש דהא דתני רב הונא ב' זכרים ונקבה אין כאן לכהן כלום ארישא קאי דוקא וגורס כיון דבאיש אחד ושתי נשיו משכחת לה ובשני אנשים לא משכחת לה לא מתני ליה ומפרש דבאיש אחד ושתי נשיו משכחת לה דאין כאן לכהן כלום משום דאיכא למימר זו שלא בכרה ילדה נקבה תחלה ואחריה זכר ובשני אנשים לא משכחת לה שלא יהא לכהן כלום ונתן טעם לדבר שלא נפטר אלא בשתי ספיקות ומ"מ דברי רבינו תמוהים מ"ש מאיש אחד ושתי נשיו שכתב בשני זכרים ונקבה שאין כאן לכהן כלום דהתם נמי אינו נפטר אלא בשני ספיקות דאם אותה שלא בכרה ילדה זכר בלבד חייב ואם היא ילדה הזכר והנקבה חייב אא"כ ילדה הנקבה תחלה ועוד הקשה עליו הטור שגם אינו מתחייב אלא בשני ספיקות שמא ילדה אשתו נקבה ואם ילדה זכר ונקבה פטור אא"כ יצא הזכר תחלה וכיון דאיכא למימר הכי והכי אין מוציאין מן הספק וצ"ע. והר"י קורקוס כתב שנ"ל שגירסת רבינו היפך מגירסא דידן והכי גרים ותנא דידן כיון דבאיש אחד ושתי נשים הוא דמשכחת לה בשני אנשים לא משכחת לה לא מתני ליה וה"פ באיש אחד ושתי נשים אחת בכרה ואחת לא בכרה והוא הדין שכתב למעלה ילדו זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה אין כאן לכהן כלום שאני אומר וכו' וקצת טעם י"ל כדברי דכשהוא איש אחד ואיש זה נולד לו נקבה בודאי ה"ז אומר נקבה זו לבד ילדה אותה שלא בכרה ואת"ל שילדה ג"כ זכר אני אומר שילדה נקבה תחלה ואין זה דבר רחוק ולפיכך פטור כיון שיש לאיש זה אשה שבכרה במה לתלות הזכרים או הזכר גם יש לו נקבה לומר שזו היא פטרה רחם אותה שלא בכרה אבל בב' אנשים לא משכחת לה דכיון שזה לא בכרה אשתו ויש כאן ב' זכרים לפנינו ואין לזה אשה אחרת שבכרה לתלות אין פוטרין אותו בשיתלה באשת חבירו וזהו שאמרו בשני אנשים לא משכחת לה והוא הדין שהזכיר רבינו :

פי"ב א מצות עשה לפדות וכו' ואם לא רצה לפדותו מ"ע לערפו וכו'. כתב הראב"ד בחיי ראשי אין זה מן הפלפול וכו'. ורבינו סמך על פשטא דמשנה בפ' קמא דבכורות (דף י"ג) דקתני מצות פדייה קודמת למצות עריפה דאם לא

[illegible] ביה התנא מוניא עבירה בלשון מצוה : ושתי מצות אלו נוהגות בכ"מ ובכל זמן. בספ"ק דקידושין (דף ל"ז) אמרינן הרי תפילין ופטר חמור דכתיב בהו ביאה ונוהג בין בארץ בין בחו"ל : ומצות פדייה קודמת למצות עריפה. משנה פ"ק דבכורות (דף י"ב) :

השה

קודמת למצות עריפה: ב השה שפודין בו נותנו לכהן שנאמר כל פטר רחם וגו': ג ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה בהמה טמאה האמורה כאן היא החמור בלבד: ד *פטר חמור אסור בהנאה עד שיפדה. ואם מכרו קודם פדיון דמיו אסורים. ואם מת קודם פדיון או שערפו יקבר. מפני שהוא אסור בהנאה אף לאחר עריפה הואיל ולא נפדה. לפיכך אם לא פדהו ונתן פטר החמור בעצמו לכהן. אסור לכהן להשתמש בו עד שיפדהו בשה. ויקח השה לעצמו או יערפנו ויקבר. והכהנים חשודים על דבר זה לפיכך אסור לישראל ליתן פטר חמור לכהן אלא אם כן פדהו הכהן בפניו: ה הפריש פדיון פטר חמור ומת השה קודם שיתננו לכהן אינו חייב באחריותו. ויתן הנבלה לכהן ליהנות בה. מת פטר החמור אחר שפדהו. יתן הטלה לכהן ומותר בהנייתו שכבר נפדה: ו מאימתי חייב לפדותו משיולד ועד שלשים יום. ומאחר שלשים יום אם רצה לערפו עורפו. אם רצה לפדותו פודה ואין כאן אלא מצות עיכוב בלבד: ז לא רצה לפדותו עורפו בקופיץ מאחוריו שנאמר ואם לא תפדה וערפתו. ואין ממיתין אותו לא במקל ולא בקנה ולא בקורדום ולא במגירה אלא בקופיץ. ולא יכניסנו לחדר וינעול הדלת בפניו עד שימות שנאמר וערפתו: ח אין פודין לא בעגל ולא בחיה ולא בשה שחוט ולא בטריפה ולא בכלאים ולא בכוי. שנאמר תפדה בשה ואין קרוי שה אלא כבשים ועזים חיים בלבד: ט אין פודין בשה הדומה *[למין] לאחר ואם פדה פדוי. *ופודין בבן פקועה אבל לא בפסולי המוקדשין שהרי נאמר בהן כצבי וכאיל. מה צבי ואיל אין פודין בו אף פסולי המוקדשין אין פודין בהם: י פודין בשה בין זכרים בין נקבות בין תמימים בין בעלי מומים בין קטנים בין גדולים: יא שה שלקחו מדמי שביעית אין פודין בו את הודאי. אבל פודין בו את הספק. אם אין לו שה לפדותו פודהו בשוויו ונותן דמיו לכהן. לא אמרה תורה שה להחמיר עליו אלא להקל עליו. שאם היה לו פטר חמור ששוה עשר סלעים יש לו לפדותו בשה שוה דינר ולא יהיה זה חמור מן ההקדש שנפדה בכסף

*כ"ס כד"וו וכנ"ל:

השגת הראב"ד

*פטר חמור אסור בהנאה וכו'. א"א אם דמיו אסורין למה לא יתנם לכהן ויהנה כהן שהרי פודין פט"ח בשווין וכי מאיסורי הנאה שתופסין את דמיהן הוא זה:

אמר המגיה

*(בס"א כתוב ואין פודין בבן פקועה ולא בפסולי וכו'. ולכאורה הוה משמע דכך היא הנוסחא הנכונה דהרי שמעתין דהכא ודפרק בהמה המקשה (דף ע"ד) כוותיה דמר זוטרא ריהטא אלא שראיתי בטור סימן שכ"א דכתב וז"ל והרמב"ם כתב שפודין בבן פקועה לכתחלה וכו' וא"א ז"ל כתב כסברא הראשונה (ר"ל שאין פודין בו) ע"כ. וגם הכ"מ כתב פלוגתא דאמוראי ופסק כרב אשי דבתרא הוא ע"כ. וכן פסק בב"י ובש"ע שלו סי' שכ"א. והאה זה מצאתי בדברי הרא"ש דכאן במסכת בכורות (דף ס"ג:) הביא דברי ר"ת דבפרק בהמה המקשה דמסתברא כמר זוטרא דאין פודין משמע דס"ל הכי ולכך (כתב) הטור שכתב שם דבפרק בהמה המקשה (דף קס"ג.) כתב בהדיא והלכתא כרב אשי ותימה על הטור איך לא ראה דבריו שם וגם על הכ"מ ועל הש"ך איך לא הרגיש בזה וצ"ע):

ב השה שפודין בו נותנו לכהן. משנה שם. ות"ק שנאמר כל פטר רחם וגו' כך היא הגירסא הנכונה והוא בפרשת קרח ומדכתיב יהיה לך יליף שהוא לכהן. וספרים שכתוב בהם שנאמר כל פטר חמור ט"ס הוא. ומה שסיים רבינו ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה בהמה הטמאה האמורה כאן הוא החמור בלבד משום דמלישנא דקרא הוה משמע דבכל בכור בהמה טמאה נוהגת דין בכורה:

ד פטר חמור אסור בהנאה וכו'. בפ"ק דבכורות (דף ט':) פטר חמור אסור בהנאה דברי ר' יהודה ור"ש מתיר ואמרינן בגמרא (דף י"א) דפליגי בין בהנאת דמיו בין בהנאת גופו ומשמע התם דהלכה כר' יהודה: וכתב הראב"ד אם דמיו אסורים וכו'. ואיני יודע מה קשה לו על דברי רבינו שהרי דבריו דברי הגמרא הם ואפשר שאינו משה אלא על הגמרא: ואם מת קודם פדיון או שערפו יקבר וכו'. משנה שם (דף י"ב:): לפיכך אם לא פדהו ונתן פטר החמור בעצמו לכהן כו' עד בפניו. ברייתא ומימרא ספ"ק דבכורות (דף י"א):

ה הפריש פדיון פטר חמור וכו'. משנה שם (דף י"ב:) המפריש פדיון פטר חמור ומת כלומר השה רבי אליעזר אומר חייב באחריותו וכו' וחכ"א אינו חייב באחריותו וכו' מת פטר חמור ר"א אומר יקבר ומותר בהנאתו של טלה וחכ"א אינו צריך להקבר וטלה לכהן ופירש"י אינו צריך להקבר דמעידנא דאפרשיה לטלה קם ליה ברשות כהן ופטר חמור פדוי וידוע דהלכה כחכמים ותנן תו התם (דף ט') גבי פדיון פטר חמור אם מת נהנים בו ומוקי לה בגמרא (דף י"א:) דמת ביד בעלים ונהנה בו כהן סד"א כל כמה דלא מטא לידיה לא זכה ביה קמ"ל דמעידנא דאפרשיה ברשותא דכהן קאי:

ו מאימתי חייב לפדותו וכו'. בספ"ק דבכורות (דף י"ב:) *תניא פטר חמור לאחר ורמינהי אין בערכין וכו' ובפטר חמור פחות משלשים [יום] ומוסיפים עד עולם אמר ר"נ לומר שאם פדאו פדוי וכו' רב ששת אמר לומר שאינו עובר עליו ופירש"י לומר שאם פדאו פדוי הא דקתני לעיל פדיון פטר חמור לאחר שאם פדאו לאחר [פדוי] אבל עיקר מצות פדייה לא מקיים רב ששת אמר לעולם מצות פדיון לאחר והא דקתני אין בערכין ובפטר חמור פחות משלשים [יום] שאינו עובר עליו עד שלשים יום מכאן ואילך עובר עכ"ל. וידוע דהלכה כרב ששת באיסורי. ומ"ש אין כאן אלא מצות עיכוב בלבד. כלומר אין כאן דבר אחר אלא שנתעכב ולא למצוה והיינו עובר עליו דקאמר רב ששת:

ז לא רצה לפדותו עורפו וכו'. משנה שם (דף י"ג): ומ"ש ואין ממיתין אותו לא במקל וכו'. ברייתא שם (דף י'):

ח אין פודין לא בעגל וכו'. משנה שם (דף י"ב):

ט אין פודין בשה הדומה לאחר וכו'. שם איבעיא להו מהו לפדות בנדמה כלומר בן רחל הדומה לעז ולא איפשיטא ופסק בה לכתחלה לחומרא ובדיעבד לקולא דכיון דספק הוא אין מחייבין אותו לחזור לפדותו כיון דאין בו קדושת הגוף: ופודין בבן פקועה. שם פלוגתא דאמוראי ופסק כרב אשי דבתרא הוא: ואין פודין בפסולי המוקדשין וכו'. שם בעיא דאיפשיטא:

י פודין בשה בין זכרים וכו'. משנה (שם דף ט'):

יא שה שלקחו מדמי שביעית וכו'. גם זה [בעיא דאיפשיטא] שם (דף י"ב):

אם אין לו שה לפדותו וכו'. בפ"ק דבכורות (דף ט':) אמרינן דלרבי יהודה דהתם לן תנא כוותיה הקפידה תורה על פטר חמור לפדותו בשה ואקשינן ומי הקפידה והא רב נחמיה בריה דרב יוסף פריק ליה בשילקא בשוויו בשוויו לא קאמרי כי קאמרי שלא בשוויו ומסיק (דף י"א) דטעמא דרבי יהודה משום דלא יהא חמור מן ההקדש ולא אמרה תורה בשה להחמיר עליו אלא להקל עליו תניא (דף י':) תפדה [אפילו] כל שהוא ופסק

*[בגמרא גרסי' תנן כהם]:

ב השה שפודין בו נותנו לכהן וכו'. אמר קרא אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה ולמי שזה ניתן זה ניתן:

ד פטר חמור אסור בהנאה וכו'. פלוגתא דתנאי פ"ק דבכורות (דף ט) ופסק כרבי יהודה דאמר אסור בהנאה ואמר רבה ומודה ר"ש לאחר עריפה שהוא אסור: ואם מכרו קודם פדיון דמיו אסורין. השיג עליו הראב"ד ולמה לא יתנם לכהן ויהנה כהן שהרי פודין פטר חמור בשויו. ואין זו השגה על רבינו שבזמן שבא עליו בתורת פדיון אה"נ שפודין אותו בשויו אבל אם בא עליו בתורת מכירה ליהנות בדמיו דמיו אסורין ואם יתנם לכהן נמצא נהנה באיסורי הנאה: לפיכך אם לא פדהו וכו'. שם (דף י"א) במשנה נתנו לכהן אין הכהן רשאי לקיימו עד שיפריש שה תחתיו ותני עלה ישראל שהיה לו פטר חמור בתוך ביתו ואמר לו הכהן תנהו לי ואני אפדנו הרי זה לא יתננו לו אלא א"כ פדהו בפניו א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה זאת אומרת נחשדו הכהנים על פטרי חמורים: ה הפריש פדיון פטר חמור ומת וכו'. שם (דף י"ב) במשנה העיד ר' יהושע ורבי צדוק על פדיון פטר חמור שמת שאין כאן לכהן כלום כלומר שאינו חייב באחריותו אלא נותן הנבלה לכהן ליהנות בה: מת פטר החמור אחר שנפדה וכו'. ג"ז שם בפלוגתא ופסק כחכמים שאמרו אין צריך ליקבר וטלה לכהן:

ו מאימתי חייב לפדותו וכו'. דתנן המערך בשעתן ופדיון הבן אחר שלשים יום ופטר חמור לאחר ורמינהי אין בערכין ובפדיון הבן ובנזירות ובפטר חמור פחות משלשים יום ומוסיפין לעולם ומסיק אמר רבא ל"ק הא רבי אליעזר דמקיש הא רבנן דלא מקשי כלומר הא דקתני שלשים יום רבי אליעזר היא דמקיש בכור בהמה טמאה לבכור אדם והא רבנן דמתני' דלא מקשי ופסק כרבנן וכסתם מתניתין דתנן פטר חמור לאחר: ומאחר שלשים יום וכו'. הכי תני רמי בר חמא מצותו כל שלשים יום מכאן ואילך או פודהו או עורפו ומדלא קתני מכאן ואילך או פודהו או עובר עליו משמע שאם שהה שלשים יום אינו עובר עליו וזהו שכתב רבינו אין כאן אלא מצות עיכוב בלבד:

ז לא רצה לפדותו וכו'. שם (דף י"ג) במשנה לא רצה לפדותו עורפו מאחוריו וקוברו: ואין ממיתין אותו וכו'. שם (דף י') בברייתא לא ימיתנו לא בקנה ולא במגל ולא בקרדום ולא במגרה ולא יכניסנו לחדר וינעול דלת בפניו בשביל שימות:

ח אין פודין לא בעגל וכו'. שם (דף י"ב) משנה כלשון רבינו ואמרינן עלה נאמר כאן שה ונאמר להלן שה מה להלן פרט לכל השמות הללו אף כאן פרט לכל השמות הללו:

ט אין פודין בשה הנדמה וכו'. שם בעיא ולא איפשיטא הילכך אם פדה בדיעבד פדוי: ואין פודין בבן פקועה וכו'. שם פלוגתא דאמוראי מר זוטרא אמר אין פודין ורב אשי אמר פודין א"ל רב אשי למר זוטרא מאי דעתך דילפת מפסח אי מה להלן זכר תמים ובן שנה אף כאן זכר תמים ובן שנה תפדה תפדה ריבה אי תפדה תפדה ריבה אפי' בן פקועה נמי א"כ שה שה מאי אהני ליה וכיון דאייתר שה שה לג"ש פסקי' הלכתא כמר זוטרא כי היכי דבן פקועה פסול לקרבן פסח ה"נ אין פודין בו:

ולא בפסולי המוקדשים וכו'. שם בעיא דאיפשיטא מה צבי ואיל אין פודין בו אף פסולי המוקדשין אין פודין בהם:

י פודין בשה בין זכרים וכו'. שם (דף ט) במשנה מן הכבשים ומן העזים זכר ונקבה גדול וקטן תמים ובעל מום ופודה בו פעמים הרבה: יא שה שלקחו מדמי שביעית וכו'. שם (דף י"ב) אמר רב חסדא בהמת שביעית אין פודין את הודאי אבל פודין בה את הספק וטעמא דודאי לא משום דבעי ליתנו לכהן ונמצא עושה סחורה בפירות שביעית אבל ספק פודין בבהמת שביעית שהרי אינו חייב ליתנו: אם אין לו שה וכו'. שם (דף ט) אמר ר"ל מי שיש לו פטר חמור ואין לו שה פודהו בשויו ומסקינן דאמרה אפי' לרבי יהודה שלא יהא חמור מן ההקדש ולא אמרה תורה בשה להחמיר עליו אלא להקל עליו:

בכסף בשוויו: **יב** בד"א כשהיו דמי פטר חמור משלשה זוזים ולמעלה. *אבל אם היו דמיו פחות מג' זוזים אין פודין אותו אלא בשה או בג' זוזים. ועין יפה לא יפחות מסלע. ועין רעה בחצי סלע. ובינונית בג' זוזים: **יג** והפודה פטר חמור של חבירו ה"ז פדוי והחמור לבעליו: **יד** כהנים ולוים פטורין מפטר חמור שנאמר בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה. כל שישנו בבכור אדם ישנו בבכור בהמה טמאה. והפטור מבכור אדם פטור מבכור בהמה טמאה: **טו** הלוקח עובר חמורו של עכו"ם או המוכר עובר חמורו לעכו"ם אע"פ שאינו רשאי ה"ז פטור מן הבכורה. ואין קונסין אותו על דבר זה. היה העכו"ם שותף באם או בבכור אפילו לא היה לו אלא אחד מאלף בו הרי זה פטור. היה לו בו או באמו אבר אחד כגון ידו או רגלו אפילו אזנו כל שאילו יחתך יהיה בעל מום ה"ז פטור מן הבכורה. ואם כשיחתך חלק העכו"ם לא יהיה בעל מום למזבח הרי זה חייב. וכן המקבל חמור מן העכו"ם להיות מטפל בה והולד ביניהם או עכו"ם שקיבל מישראל הכל פטור מן הבכורה שנאמר פטר רחם בבני ישראל באדם ובבהמה עד שיהיה הכל בישראל: **טז** גר שנתגייר ואין ידוע אם עד שלא נתגייר ילדה חמורו או אחר שנתגייר הרי זה חייב לערוף או לפדות. ואם פדה בשה השה של גר שהמוציא מחבירו עליו הראיה: **יז** עכו"ם שהפריש פטר חמור מודיעין אותו שאינו חייב והרי הוא מותר בגיזה ועבודה: **יח** פרה שילדה כמין חמור. או חמור שילדה כמין סוס פטור שנאמר ופטר חמור תפדה בשה ופטר חמור ב' פעמים עד שיהיה היולד חמור והנולד חמור. ואם יש בו מקצת סימני חמור חייב בבכורה: **יט** חמורו שלא בכרה וילדה שני זכרים נותן טלה

השגת הראב"ד

*אבל אם היו דמיו וכו'. א"א והשה עצמו צריך שישוה ג' זוזים בבא לימלך ואם פדה מעצמו אפילו בספרוזא בת דנקא יצא:

כסף משנה

ופסק רב יוסף הלכתא הכי וכמה אמר רב יוסף אפילו ספרוזא בת דנקא אמר רבא לאף אנן נמי תניא וכו'. ופירש"י בשילקא עשבים שלוקות. חמור מן ההקדש שפודהו בכסף בשוויו. להחמיר עליו שלא יפדהו אלא בשה. אלא להקל עליו שאם פודהו בשה יכול לפדותו בספרוזא. ספרוזא שה כחוש. ואמרינן בגמרא רבי יהודה נשיאה הוה ליה פטר חמור שדריה לקמיה דרבי טרפון אמר ליה כמה בעינא למיתב לכהן אמר ליה הרי אמרו עין יפה בסלע עין רעה בשקל בינונית ברביא אמר רבא הלכתא ברביא וכמה [ברביא] תלתא זוזי וכו' קשיא הלכתא אהלכתא ל"ק כאן בבא לימלך כאן בעושה מעצמו ופירש"י קשיא הלכתא אהלכתא הכא אמרת הלכתא ברביא ולעיל אמרת הלכה [כדברי חכמים] דאפילו בת דנקא. ויש לתמוה על רבינו למה לא חילק בין בא לימלך לעושה מעצמו כדמפליג גמרא וכ"כ עליו הראב"ד ז"ל א"א והשה עצמו צריך שישוה ג' זוזים וכו'. ועוד יש לדקדק בדברי רבינו שכתב לחלק בין אם היו דמי פטר חמור ג' זוזין או יותר לכשהם פחות מניין לו לחלק כן ושמא גירסא אחרת היתה לו בגמרא וצ"ע:

יג הפודה פטר חמור של חבירו וכו'. מימרא פ"ק דבכורות (דף י"א):

יד כהנים ולוים פטורים וכו'. משנה בריש בכורות (דף ד) וברפ"ב (דף י"ג):

טו הלוקח עובר חמורו וכו'. משנה בריש בכורות. ומ"ש ואין קונסין אותו על דבר זה. שם בגמרא כל הני למה לי צריכי דאי תנא לוקח ה"א וכו' אבל מוכר דמפקע ליה מקדושה אימא ליקנסיה קמ"ל כלומר דלא נימא נחייביה בבכורה משום קנס:

היה העכו"ם שותף וכו' עד הרי זה חייב. פלוגתא דאמוראי בריש בכורות (דף ג') ופסק כרב הונא דאמר אפילו אזנו בין באם בין בעובר דר' יוחנן קאי כוותיה דאמר אפילו מום קל. וכתב הטור על דברי רבינו ואיני יודע למה כתב היה לו באחד מהיהם אבר אחד דהוא הדין נמי אפילו אין לו אלא כל שהוא ביד או ברגל פטור שאין צריך שיהיה לו כל האבר עכ"ל. וי"ל דס"ל לרבינו דכשיש לעכו"ם שותפות בכל הבהמה אפילו אחד מאלף שותף מיקרי ופוטר אבל כשאין לו שותפות אלא באבר אחד על זה אמרו בגמרא וכמה תהיה שותפות העכו"ם ותהא פטורה מן הבכורה ואמר רב הונא אפילו אזנו ומשמע דכל האזן קאמר מדאתקיף ליה ר"נ לימא ליה שקל אזנך וזיל ופסק כרבי יוחנן דאמר אפילו מום קל ופירש"י אפילו אין לעכו"ם שותפות אלא באזנה שאם היה נוטל חלקו אינה לא נבלה ולא טרפה אלא מום קל בעלמא פטורה מן הבכורה וא"ת היכי משכחת לה שיחתוך שום אבר ולא תהיה בעלת מום שכתב בהיה לו אבר אחד אם אפשר שיחתך ולא תהיה בעלת מום וי"ל דמשכחת לה שהיה יתר כמין אצבע בידיו או ברגליו ואין בו עצם שאם חתכו כשר: וכן המקבל חמור מן העכו"ם וכו' או עכו"ם שקיבל מישראל וכו'. משנה בריש בכורות:

טז גר שנתגייר וכו'. פרק הזרוע (דף קל"ד) גבי ת' ספיקות נאמרו בגר ארבעה לפיטור וחד מינייהו פטר חמור פירוש לענין ממון ומיהו כיון דקי"ל ספק איסור לחומרא צריך לפדותו להפקיע איסורו שאסור בהנאה והפדיון מעכבו לעצמו דהמע"ה:

יז עכו"ם שהפריש פטר חמור וכו'. מנחות פ' רבי ישמעאל (דף ס"ז):

יח פרה שילדה כמין חמור וכו'. משנה פ"ק דבכורות (דף ה':). ומ"ש ואם יש בו מקצת סימני חמור חייב בבכורה. שם בעיא דאיפשיטא בגמ' ופסק כאת"ל כמהגו:

יט חמורו שלא בכרה וכו'. משנה פרק קמא דבכורות (דף ט') חמורו שלא בכרה וילדה שני

רדב"ז

ב בד"א כשהיו דמי פטר חמור וכו'. תניא תפדה תפדה מאי תפדה כל שהוא רבי יוסי ברבי יהודה אומר אין פדייה פחותה משקל אמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים מר רבא הלכתא ברביא וכמה תלתא זוזי קשיא הלכתא אהלכתא דלעיל אמרת הלכה כחכמים פי' בר דנקא והשתא אמרת הלכתא ברביא דהיינו תלתא זוזי ומתרץ ל"ק כאן בבא לימלך אן בעושה מעצמו בבא לימלך אומרים לו לתא זוזי ואם עשה מעצמו ונתן בר דנקא א כייפינן ליה לתת יותר. וזהי שיטת הראב"ד ש"י אבל רבינו סובר דהא דאמרינן עין יפה לע עין רעה בשקל בינונית ברביא ואמר רבא כתא ברביא היינו בזמן בבא לפדות במעות ל אם בא לפדות בשה אפי' כל דהו והיינו מר רב יוסף אפי' ספרוזא בר דנקא אלא כתי קשה למה לא כתב החילוק שיש בין הבא לך לעושה מעצמו ואם היתה גירסתו כגירסת ספרים שלנו צ"ע ולפי מה שכתב כך הו"ל למודא לתרוצי כאן בבא לפדות בשה כאן בבא לפדות במעות:

והפודה פטר חמור של חבירו וכו'. שם (דף י"א) א"ר שיזבי אמר רב הונא ודה פטר חמור של חבירו פדיונו פדוי אבעיא פדיונו לפודה או לבעלים ואפילו לרבי יהודה מר אסור בהנאה לא מדמי ליה להקדש הילכך פדיונו לבעלים:

כהנים ולוים פטורים וכו'. שם (דף ד) במשנה כהנים ולוים פטורים מק"ו פטרו את של ישראל במדבר דין הוא טרו את של עצמן ומ"ש רבינו היא אוקימתא דרבא:

הלוקח עובר חמורו של עכו"ם וכו'. שם במשנה כלשון רבינו ולא קנסינן כמוכר בהמה לעכו"ם ומשמע הא דקתני "פ שאינו רשאי אמוכר לעכו"ם קאי שהרי קיע אותו מן הבכורה ועוד לשיגדל יעשה מלאכה בשבת אבל רשאי הוא לקחת עובר חמורו של עכו"ם דלמאי ניחוש:

ה העכו"ם שותף וכו'. שם במשנה המשתתף לו והמקבל ממנו והנותן לו בקבלה פטור מן ורה שנאמר בישראל ואע"ג דלא תנן בסיפא פ שאינו רשאי תני גבי מוכר וה"ה למשתתף תן לו בקבלה דאסור להשתתף עם העכו"ם יבא להשביעו בירא[תו]: היה לו בו או ו אבר אחד וכו'. שם (דף ג) וכמה תהא ות של עכו"ם ותהא פטורה מן הבכורה אמר ונא אפילו אזנו והכי אמר רבי יוחנן אפי' קל ואמרינן נמי אמר להו רב פפא מאי בו דבעינן כל בכור וליכא אמו נמי בעינן מקנך תזכר וליכא אלא לא שנא הילכך אם עכו"ם חלק בו או באמו פטור ואפי' אזנו:

המקבל חמור מן העכו"ם וכו'. משנה כהבתיה לעיל:

גר שנתגייר ואין ידוע וכו'. פרק הזרוע (דף קל"ד) גר שנתגייר והיתה לו פרה נשחטה עד שלא נתגייר פטור משנתגייר חייב ספק פטור שהמע"ה ודוקא לגבי ת שאין שם אלא מצות נתינה ספק פטור אבל גבי פטר חמור שהוא אסור בהנאה חייב לערוף או לפדות בשה והוא שלו שהמע"ה:

עכו"ם שהפריש פטר חמור וכו'. מנחות פרק רבי ישמעאל (דף ס"ז) עכו"ס שהפריש פטר חמור וחלה מודיעין אותו שהוא פטור חלתו נאכלת לזרים ופטר חמור נגזז ועובד בו:

פרה שילדה כמין חמור וכו'. פ"ק דבכורות (דף ה) משנה כלשון רבינו: ואם יש בו קצת סימני חמור וכו'. בעיא בגמ' ורבינו סובר כדעת הגאונים ק הלכה כאת"ל אלא דקשיא לי דהתם איבעיא לן חמור שילדה מין סוס הכא ודאי לאו בר דש בבכורה הוא או דילמא כיון דמין טמאה הוא קדש את"ל כיון דמין טמאה הוא וא"כ חמורה שילדה מין סוס ויש לו סימני חמור חייבת ובגמרא משמע דלא קי"ל מאי הא"ל דתניא פרה שילדה מין חמור וחמורה שילדה מין סוס פטורה מן הבכורה ואם יש בו מקצת סימנין חייב בבכורה מאי לאו אתרווייהו לא אפרה שילדה מין חמור וחמורה שילדה מין סוס למאי קתני לה לפטרה ובהכי סלקא שמעתתא דאין מקצת סימנים מועילין אלא אפרה שילדה מין חמור וי"ל דלא שבקינן פשטא דברייתא דמשמע דאם יש לו מקצת סימנים קאי נמי אחמור שילדה כמין סוס ולא סמכינן אבעיא דאיקא דמיקא ודוק ותשכח שכן דעת רבינו דתרווייהו אי איכא להו מקצת סימני חמור חייבת בבא"ל דקאמר תלמודה

יט חמורו שלא בכרה וכו'. שם (דף ט') משנה כלשון רבינו:

שתי

משנה למלך

יט חמורו שלא בכרה וילדה שני זכרים כו'. מסורס שלא בכרה וילדה שני זכרים נותן טלה אחד לכהן ילדה זכר ונקבה אין נותן לכהן כלום משום דספוקא המוציא מחבירו עליו הראיה ולימא למימר דילמא נקבה יצאה תחילה אבל מפריש טלה א' כדי להפקיע קדושה שיהיה בהנאה משום דדילמא הזכר יצא תחילה וטלה זה הוא לבעלים שתי חמוריו שלא בכרו וילדו שני זכרים נותן שני טלאים לכהן ילדו זכר ונקבה נותן טלה אחד לכהן ילדו שני זכרים ונקבה נותן אחד לכהן ילדו שתי נקבות וזכר אין כאן לכהן כלום ילדו שני זכרים ושתי נקבות אין כאן לכלום אחת בכרה ואחת שלא בכרה וילדו שני זכרים נותן טלה אחד לכהן ילדו זכר ונקבה מפריש טלה אחד לעצמו. והנה כל סי' הלוקח הללו נשנו במשנה פ"ק דבכורות עלה ט' ולכאורה היה נראה לי מפשטא דמתני' דדוקא בחלוקה ב' דילדה זכר ונקבה הוא דאמרינן דאינו נותן לכהן כלום מ"מ מפריש טלה לעצמו אבל בחלוקה סס' דהיינו היכא דילדו שני זכרים ונקבה דאמרינן דנותן טלה אחד לכהן אע"ג דאיכא לספוקי בשני הזכרים דילמא שניהם קדושים דשמא נקבה [illegible] ילדה זכר והשניה ילדה בתחלה זכר ואח"כ נקבה מ"מ אינו צריך להפריש טלה לעצמו וטעמא דמילתא דשאני בחלוקה הב' דהזכר אסור בהנאה משום דספק איסורא הוא ולחומרא ומש"ה אמרינן דיפריש טלה לעצמו להפקיע האיסור אבל בחלוקה הג' כיון שכבר נתן זכר לאחד הזכר הב' אינו אסור בהנאה משום דהוי ספק [illegible]

פסק

שני זכרים נותן טלה אחד לכהן זכר ונקבה מפריש טלה אחד לעצמו שתי חמוריו שלא בכרו וילדו שני זכרים נותן שני טלאים לכהן זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה נותן טלה אחד לכהן שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות אין [כאן] לכהן כלום אחת בכרה ואחת שלא בכרה וילדו שני זכרים נותן טלה אחד לכהן זכר ונקבה מפריש טלה אחד לעצמו. ובגמרא (דף ט':) מפריש טלה לעצמו וכיון דלעצמו הוא למה ליה לאפרושי לאפקועי לאיסוריה מיניה:

כא כתב הראב"ד ילדו שתי נקבות וכו' עד ואינו צריך להפריש טלה לעצמו. א"א יש כאן שבושים והספיקות שמא הזכר יצא אחרי הנקבה עכ"ל. נראה שטעמו מפני שהוא סובר כדברי רש"י והתוספות שסוברים דכל היכא דקתני בענין פטר חמור אין כאן לכהן כלום מפריש טלה לאפקועי איסוריה והוא לעצמו ורבינו כתב דבשתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות אינו צריך להפריש טלה לעצמו וזה אצל הראב"ד שיבוש משום דכיון דלא מפסיד מידי למה לא יתקן בהפרשת טלה וכתב שיש כאן שיבושים משום דמשמע מדברי רבינו דבזכר ונקבה או שני זכרים ונקבה מפריש טלה לעצמו אע"פ שלא הוזכרה במשנה וגם הוא זכרונו לברכה לא הזכירו שהרי לא מיעט אלא שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות וזה בעיני הראב"ד שיבוש לחלק במה ששנו אין כאן לכהן כלום בין זה לזה שבזה מפריש טלה לעצמו ובזה אינו צריך להפריש ולדעת רבינו י"ל דשאני ב' זכרים ונקבה דמתוך שהוא צריך לעשות בהם מעשה ליתן טלה אחד לכהן אמרינן ליה דיפריש טלה אע"ג דהרי ספיקי הוא אבל בב' נקבות וזכר או ב' זכרים וב' נקבות כיון דאינו צריך לעשות מעשה ליתן שום טלה לכהן לא אמרינן ביפריש טלה לעצמו מאחר דהרי ספיקי הוא. ומ"ש והספיקות שמא הזכר יצא אחר הנקבה טעמו להשיב על רבינו למה כתב שיש כאן ספיקות הרבה שהכל נכלל בספק אחד שהוא שמא הזכר יצא אחר הנקבה:

כב וכן הלוקח חמור מן העכו"ם ואין ידוע אם בכרה וכו':

כג מי שהיו לו עשרה טלאים וכו' עד סוף הפרק. בפרק קמא דבכורות עלה י"א:

סליקו להו הלכות בכורים

שלה לכהן. ילדה זכר ונקבה מפריש טלה אחד כדי להפקיע קדושה ממנו עד שיהיה מותר בהנייה. שמא הזכר נולד תחלה. וטלה זה שהפריש לבעלים ואינו לכהן שהמוציא מחבירו עליו הראיה: **כ** שתי חמוריו שלא בכרו וילדו שני זכרים נותן שני טלאים לכהן. זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה נותן טלה אחד לכהן: **כא** *ילדו שתי נקבות וזכר. או שני זכרים ושתי נקבות אין כאן לכהן כלום. ואינו צריך להפריש טלה לעצמו לפי שיש כאן ספיקות הרבה שמא האחת ילדה זכר והשנייה ילדה שתי נקבות. או שמא זו ילדה נקבה והאחרת זכר ואחריו נקבה או נקבה ואחריה זכר. וכן ספיקות הרבה יש בשני זכרים ושתי נקבות. אחת בכרה ואחת שלא בכרה וילדו שני זכרים ונתערבו נותן טלה אחד לכהן. זכר ונקבה מפריש טלה אחד לעצמו ואינו נותנו לכהן מפני שהוא ספק והמע"ה: **כב** וכן הלוקח חמור מן העכו"ם ואין ידוע אם בכרה או לא בכרה וילדה זכר פודה אותו בשה והוא לבעלים. מפני שהוא ספק: **כג** מי שהיו לו עשרה טלאים כל אחד מהן הפרישו על ספק פטר חמור הרי הן כחולין לכל דבר ומתעשרין כשאר הבהמה. ומפריש אחד מהן מעשר והשאר שלו כשהיו: **כד** ישראל שהיו לו עשרה פטרי חמורים ודאין בתוך ביתו שנפלו לו מבית אבי אמו כהן ואותו אבי אמו הכהן נפלו לו מבית אבי אמו ישראל ה"ז מפריש עליהן י' שיין והן שלו וחייבין במעשר:

השגת הראב"ד

*ילדו שתי נקבות וכו' עד ואינו צריך להפריש טלה לעצמו: א"א יש כאן שיבושין והספיקות שמא הזכר יצא אחרי הנקבה:

סליקו להו הלכות בכורים

כ שתי חמוריו שלא בכרו וכו'. נ"ז שם במשנה כלשון רבינו:

כא ילדו שתי נקבות וכו'. שם במשנה שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות אין כאן לכהן כלום. וכתב רבינו ואין להפריש טלה לעצמו לפי שיש כאן ספיקו... הרבה וכו' וכתב עליו הראב"ד יש כאן שבושים והספיקות שמא הזכר יצא אחר הנקבה ע"... כוונתו להשיג דאין כאן אלא ספק אחד כי... שבשתיהם לא בכרו כל מי שילדה זכר אי... להפריש טלה אחד ממה נפשך א"כ אין כאן א... ספק אחד שמא הזכר יצא אחר הנקבה ולפי... כתב הטור בשתי נקבות ושני זכרים מפ... שני טלאים והם לעצמו ובזכר ושתי נק... מפריש טלה אחד והוא לעצמו ע"כ. ורבינו ד... אותו לשון המשנה מדקתני ברישא דידה ובשי... מפריש טלה אחד והוא לעצמו ובהאי נ... אמציעתא כתבה ואין לכהן כלום ורבינו ס... דאע"ג דאין כאן ספק ספיקא כיון שהד... בא מכח ספיקות הרבה אם היה כך או... היה כך אזלינן לקולא ואין צריך להפריש ו... קשה כיון שצריך להפריש כדי לאפקועי איס... מיניה דפטר חמור אסור בהנאה מה לי שי... בא מכח ספיקות כיון שאין שם אלא ספק א... שמא הנקבה קדמה או הזכר ותו דלמעלה מ... רוב ספיקות חייב לתת פדיונו לכהן ו... מפני רוב הספיקות פטר להפריש השה הי... דבריו צל"ע: אחת בכרה ואחת לא בכ... וכו'. שם משנה כלשון רבינו:

כב וכן הלוקח החמור מן העכו"ם וכו'. מבואר ממה שכתבנו שכל שהוא ... צריך לאפרושי לאפקועי איסוריה ואינו נותנו ל... דהמע"ה: **כג** מי שהיו לו עשרה טלאים וכ... תניא במציעא הספיקות נכנסים לדיר להת... וכו' כבר כתבתי למעלה שדעת רבינו ... בכור בהמה טהורה אי תפס כהן לא מפ... מיניה אבל גבי בכור בהמה טמאה כיון ... פירש משמע דאי תפס מפקינן מיניה ברייתא דהספיקות נכנסות להתעשר דמ... ליה לרבה דאמר אי תפס כהן מוציאין ... מוקי לה רבינו בספיקות פטר חמור ואי ... דאי תפס כהן אין מוציאין נמצא פוטר מ... בממונו של כהן והא דקתני הספיקות נכ... להתעשר אע"ג דכלן ספק וכן כתב רבינו משמע מהך דבסמוך וממה נסמך פוטר מ... בממונו של כהן אם אתה אומר אי תפס לא מפ... מיניה כנ"ל מדברי רבינו שאם תפס כהן ... חמור מוציאין מידו אע"פ שלא כתבתי בהל... בכורות כן דבשלמא ספק בכור בהמה טה... כיון שיש בו קדושה מלד עצמו אם תפס כהן לא מפקינן מיניה כדסברי הנך אמוראי במציעא אבל ספק בכור בהמה טמאה כיון שאין בו קדושה מלד עצמו ואם רצה ישראל לכ... אותו בשה והשה יהיה שלו אי תפס מפקינן מיניה והבו דלא להוסיף עליו דכמה רבוותא פסקו הלכה כרבה דאמר אי תקפו כהן מוציאין מידו כדאיתא במציעא פ"ק:

כד ישראל שהיו לו עשרה פטרי חמורים וכו'. שם במשנה נכנס לדיר להתעשר ת"ר כיצד אמרו נכנס לדיר להתעשר אי אתה יכול לומר בבא ליד כהן שהרי שנינו הלקוח ושניתן במתנה פטור ממעשר בהמה אלא בישראל שהיו לו עשרה ספק פטרי חמורים בתוך ביתו שמפרים עליהן עשרה שיין ומעשרן והן שלו מסייע ליה לרב נחמן דאמר נחמן אמר רבה בר אבוה ישראל שהיו לו וכו' ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ישראל שהיו לו עשרה פטרי חמורים ודאי שנפלו וכו' כאשר כתב רבינו והטעם כי אע"פ שיש... הראשון נתחייב ודאי להפריש עליהם וליתנם לכהן כיון שנפלו ליד כהן היורש והיה הכהן צריך להפריש עליהם לאפקועי איסורייהו והרי השיין שלו כך שישראל היורש הבא ... הכהן מפריש עליהם ומעשרן והן שלו:

סליקו להו הלכות בכורים

משנה למלך

ספק אם האחת ילדה שני זכרים וא"כ אין כאן אלא זכר א' קדוש ואם"ל שהאחת ילדה זכר אחד ספק אם השנית ילדה נקבה וזכר וכל ס"ס קי"ל דאזלינן לקולא אפילו באיסורים כחמורים אך רש"י והתוס' ז"ל כתבו דהיכא דילדו שני זכרים ונקבה דנותן טלה אחד לכהן ומפריש עוד טלה אחר והוא לעצמו וליכא למימר דרש"י והתוס' מיירי בדידעינן שהאחת לא ילדה כי אם חד זכר והספק הוא באידך דילדה זכר ונקבה הי מינייהו נפק ברישא אבל היכא דאיכא לספוקי דלמא האחת ילדה שני זכרים לעולם דמודו דאינו צריך להפריש טלה משום דהוי ספק ספיקא הא ליתא משום דאי מיירו בדידעינן שהאחת לא ילדה כי אם חד זכר פשיטא דצריך להפריש טלה אחד והיינו דינא דרישא דמתני' דילדה זכר ונקבה מפריש טלה אחד לעצמו ומה בין זה לזה ולמאי איצטריכו התוס' ללמדנו ולומר לכאורה מפריש טלה אחד לעצמו כו' אלא ודאי דמיירי בדאיכא נמי לספוקי דילמא האחת ילדה שני זכרים ואשמעינן דאע"ג דאיכא הרי ספיקי מפריש טלה אחד לעצמו ומה שכתב רש"י או שני זכרים ונקבה דחדא ילדה זכר וחדא ילדה זכר ונקבה כו' אין כוונתו לומר דבהכי איירי מתני' דידעינן דחדא ילדה חד זכר דמי דחקו בזה אלא משום דרוצה לסיים דאידך הוי ספק כו' ומפריש טלה אחד לעצמו בתחילה לומר דאע"ג דאיכא למימר דחדא ילדה זכר וחדא זכר ונקבה וא"כ הוו שני הזכרים קדושים מ"מ אינו נותן לכהן כי אם טלה אחד משום דאידך הוי ספק דילמא הנקבה יצאה תחילה ומ"מ מפריש טלה אחד לעצמו כיון דאיכא למימר דזכר יצא תחלה. שוב ראיתי להרא"ש בפסקיו הדין בפירוש שכתב ואע"ג דלגבי הפרשת טלה אחד הוו ליה תרי ספיקי שמא אחת ילדה שני זכרים ואחת ילדה נקבה ואין כאן אלא נתינה אחת לכהן ואף את"ל דאחת ילדה זכר ואחת ילדה זכר ונקבה שמא יצאה נקבה תחילה אפ"ה כיון דאפשר ליה בתקנתא דהפרשת טלה אחד ולא קא מפסיד מידי שהרי הוא חולין והוא לעצמו לית ליה למסמך אהיתרא דתרי ספיקי כו' יע"ש שהאריך בזה. וראיתי לרבינו בפירקין שכתב זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה נותן טלה אחד לכהן ע"כ. ומדלא כתב דיפריש עוד טלה אחר לעצמו נראה לכאורה דס"ל דבשני זכרים ונקבה אינו צריך להפריש טלה לעצמו משום דהוי ס"ס ואזלינן לקולא. ודע דבחלוקה הז' דהיינו שני זכרים ושתי נקבות כתב רש"י דצריך להפריש שני טלאים לעצמו ולפי מה שכתבנו דלרבינו כל היכא דאיכא ס"ס אינו צריך להפריש טלה שני נראה לי דהכא אינו צריך להפריש כי אם טלה אחד לעצמו אבל טלה ב' לא משום דאיכא ס"ס ספק אם נולדו שני זכרים בבת אחת ואין כאן אלא זכר אחד קדוש ואם"ל ד... זכר ונקבה אימור אחת מהן ילדה הנקבה תחילה וא"כ הזכר אבל טלה אחד מיהא צריך להפר... והנה קשה ראיתי בדברי רבינו שכתב ילדו שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות אין כאן כלום ואינו צריך להפריש טלה לעצמו לפי שיש כאן ספקות הרבה שמא האחת ילדה זכר והשניה ילדה שתי נ... או שמא זו ילדה נקבה והאחרת זכר ואחריו נקבה או נקבה ואחריה זכר וכן ספיקות הרבה יש בשני זכרים ... נקבות ע"כ. והתמיה דבשתי נקבות וזכר איכא ס"ס להחמיר ספק אם האחת ילדה זכר והשניה שתי נקבות וא"כ הזכר קדוש ואת"ל שהזכר לא נולד לבדו אימא הזכר נולד תחילה וא"כ נקבה וכו... הויתי מצטער בדינא דמתני' דשתי נקבות וזכר דקתני דאין כאן לכהן כלום דכפי מה שהסבירנו מוכ... דהיכא דאיכא ס"ס מוציאין מיד המוחזק ומטי עלה מדברי התוס' דפ"ק דכתובות הכא נמי יפול... טלה אחד כיון שהכהן זוכה בשני ספיקות ולא די לנו זה אלא שהוסיף רבינו לומר דאינו צריך לה... טלה כו' ואפשר לומר דעד כאן לא קאמר מוהריב"ל דבס"ס מוציאין מיד המוחזק אלא בממון ... לו תובעין אבל מתנות כהונה דהוי ממון שאין לו תובעין ואינו חייב אלא משום מצוה כל דאיכא אף שמא רחוק כגון דאיכא ס"ס להחמיר לא מיחייב. אך קשה מהא דכתב רבינו סוף פי"א ... וראיתי להראב"ד שכתב יש כאן שיבושין והספיקות שמא הזכר יצא אחרי הנקבה ע"כ. ונראה ש... להשיגו מה שכתבנו דאיך כתב דאינו צריך להפריש טלה לפי שיש כאן ספיקות ואין כאן אלא ספק והוא שמא הזכר יצא אחרי הנקבה אבל השני ספקות האחרים אדרבה להחמיר וכדכתיבנא ומה ... הראב"ד והספיקות נראה שכיון לשתי החלוקות היינו שתי נקבות וזכר ושני זכרים ושתי נקבות שבכולם כ' שאינו צריך להפריש טלה לפי שיש כאן ספיקות הרבה ועל זה השיגו דליתא לפי שהספיקות שיש בכל החלוקות אינם אלא שמא הזכר יצא אחרי הנקבה וכל הצדדים האחרים הם להחמיר ומרן ז"ל ... תימה על תימה בדברי רבינו שכתב דלרבינו בשני זכרים ונקבה צריך להפריש טלה אחד לעצמו וה... דבר מתמיה עד מאד בשני זכרים ונקבה דאיכא ס"ס להקל צריך להפריש טלה לעצמו ושתי נקבות ... דאיכא ס"ס להחמיר אינו צריך להפריש טלה גם החילוק שכתב מרן בין היכא דצריך לעשות מעשה ... טלה לכהן להיכא דאינו צריך לעשות מעשה לא יכולתי לבלמו מה יתן ומה יוסיף לענין דינא מה ...
שלם

[...]ה אחד לכהן ולא ידעתי איך לא תמה על רבינו דאדרבא הס"ס הוא להחמיר ודכתיבנא. עוד אני [תמ]יה בדברי רבינו דבהלכות בכורות פ"ב כתב דהיכא דילדו שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות [ש]ני הזכרים ספק בכור ע"כ. ולפי מ"ש דכל היכא ספיקות הרבה אזלינן לקולא אף באיסורא ה"נ ניזיל [לקו]לא ויהיו הזכרים חולין ודאים. ואולי שאני בכור בהמה טהורה דאית ביה קדושת הגוף ומש"ה [החמ]ירו אף במילתא דאית בה ס"ס כי היכי דלא ליתי להקריב קדשים בחוץ שהוא בכרת אבל בפטר [חמ]ור דאין בו קדושת הגוף לא החמירו במקום שיש ס"ס. ומעתה זה מוכרחים אנו לאומרו אליבא דר"ע שהרי לטרח"ש טעמא דבשני זכרים ונקבה דאמרינן דצריך להפריש שלה לעצמו אף דאיכא ס"ס הוא משום דאפשר בתקנתא ולא מפסיד מידי ואילו גבי בכור בהמה טהורה וילדו שני זכרים ונקבה דינו הוא שהאחד נוטל הכהן והשני הוי ספק בכור ואע"ג דמפסיד שהרי צריך להמתין שירעה עד שיהא בו מום כדין כל ספק בכור. אלא ודאי דשאני קדושת הגוף שהחמירו בספיקו אבל פטר חמור אין בו כי אם קדושת דמים. ועיין בכ"מ מרן בפירקין על מ"ש רבינו דאין פודין בשה הדומה לאחר ואם פדה פדוי

סליקו להו הלכות בכורים

הלכות שמיטה ויובל

יש בכללן שתים ועשרים מצות. תשע מצות עשה. ושלש עשרה מצות לא תעשה. וזהו פרטן:

[א]) שתשבות הארץ בשביעית ממלאכתה: ב) שלא יעבוד עבודת הארץ בשנה זו: ג) שלא יעבוד עבודת האילן בשנה זו: ד) שלא [יק]צור הספיח כדרך הקוצרים: ה) שלא יבצור הנזירים כדרך הבוצרים: ו) שישמט מה שתוציא הארץ: ז) שישמט כל הלואתו: [ח]) שלא יגוש ולא יתבע הלוה: ט) שלא ימנע מלהלוות קודם שמיטה כדי שלא יאבד ממונו: י) לספור השנים שבע שבע: יא) לקדש [שנ]ת החמשים: יב) לתקוע בשופר בי' בתשרי כדי לצאת עבדים חפשי: יג) שלא תעבד אדמה בשנה זו: יד) שלא יקצור ספיחיה [כ]נגד הקוצר: טו) שלא יבצור נזיריה כנגד הבוצרים: טז) ליתן גאולה לארץ בשנה זו וזהו דין שדה אחוזה ושדה מקנה: יז) שלא [ימ]כר הארץ לצמיתות: יח) דין בתי ערי חומה: יט) שלא ינחל כל שבט לוי בארץ ישראל אלא נותנין להם ערים מתנה לשבת בהם: [כ]) שלא יקח שבט לוי בבזה: כא) ליתן ללוים ערים לשבת ומגרשיהן: כב) שלא ימכר מגרש עריהם אלא גואלים לעולם בין לפני היובל בין לאחר היובל:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

רדב"ז (מכ"י)

[נ]א א מצות עשה לשבות מעבודת הארץ וכו'. זה מבואר מן הכתוב וכבר נכפלה מצוה זו דכתיב שבת שבתון יהיה לארץ וכ"מ שנאמר שבתון מצות עשה: וכל העושה מלאכה וכו'. שעבודת כל האילנות בכלל ושבתה הארץ: ב אינו לוקה מן התורה וכו'. (ועיין בתשובות ח"ב בלשונות סי' קנ"ו): ואחד הכרם ואחד שאר האילנות וכו'. [ב]תחלה והלא הכרם והזית בכלל היו ולמה יצאו להקיש אליהם מה הכרם מיוחד שהוא בעשה ועוברים עליו בלא תעשה אף כל שהוא בעשה עוברים עליו בלא תעשה ע"כ אף [כא]ן נמי כיון ששאר האילנות יש בהם עשה עוברים עליהם בלא תעשה: ג וזמירה בכלל זריעה וכו'. מ"ק פ"ק (דף ג) אמר רבא אפילו תימא רבנן אבות הכר[ו]נא תולדות לא אסר רחמנא דכתיב ובשנה [הש]ביעית שבת שבתון יהיה לארץ שדך לא תזרע [וכרמ]ך לא תזמור מכדי זמירה בכלל זריעה [ובצי]רה בכלל קצירה למאי הלכתא כתבינהו [...]גא למימרא דהני תולדות מיחייב [אאח]רנייתא לא מיחייב ע"כ. זמירה תולדה [דזרי]עה היא שדרכו של זומר לצמוחי פירי [...]ע ובצירה תולדה דקוצר היא דקצירה אב [מלא]כה היא בפרק כלל גדול וכיון שלא נתפרשו [...]יה ליינן שביעית אלא אלו למדנו דעל שאר [...] נמי לא מיחייב ולמדנו שאע"פ שעשה [תולד]ות אחרות של זריעה וקצירה זולת זמירה [ובצי]רה לא מיחייב וזהו שכתב רבינו ועל שאר [תול]דות עם שאר האבות שלא נתפרשו בענין זה אינו לוקה עליהם:

[ד כ]יצד החופר והחורש וכו'. כל הני יליף להו תנא דברייתא מקראי ומסיק עלה מדרבנן וקראי אסמכתא בעלמא:

[ה א]ין נוטעין בשביעית וכו'. כל אלו המלאכות שכתב הם שנויות פ"ב דשביעית שמותר [...]ן ערב שביעית מכלל דבשביעית אסורות [...]בנן וכל העובר אדרבנן מכין אותו מכת מרדות כמו שאמר בכמה דוכתי:

[ו א]ין מליתין את האור וכו'. ירושלמ פ"ד דשביעית פלוגתא דתנאי ופסק כת"ק דאמר אין [מליתי]ן את האור באישת הקנים מפני שהיא [עבו]דה: ואין מלמדין את הפרה וכו'. ג"ז שם

כסף משנה

פ"א א ב מצות עשה לשבות וכו' אינו לוקה מן התורה אלא על הזריעה וכו'. בריש מ"ק (דף ג') ובחרישה בשביעית נחלקו ר' יוחנן ור' אלעזר חד אמר לוקה וחד אמר אינו לוקה ומספיקא לא מלקינן ליה ועוד דרבא דאמר אהני תולדות מיחייב אאחרנייתא לא מיחייב סבר כוותיה ועוד דבירושלמי פ"ז סיימו דרבי יוחנן סבר אין לוקין:

ה אין נוטעין בשביעית אפילו אילן סרק. ירושלמי פ"ד דשביעית (הלכה ד') רשב"ג אומר נוטעין אילן סרק בשביעית משמע דרבנן אסרי. ומ"ש ולא יחתוך היבולת וכו'. משנה פ"ב דשביעית (מ"ב) ואיתא בגמרא בריש מ"ק (דף ג'): ומ"ש ולא יפסג. בריש מ"ק *ופירש"י כשהאילן הוא רך הרבה וירא שמא ישבר סומכין אותו והר"ן כתב שאילן שענפיו נוטים לכאן ולכאן קושרים אותם כדי שיעלו למעלה ולא יכבדו על גוף האילן:

ו אין מליתין את האור וכו'. תוספתא פ"ג וירושלמי פ"ד דשביעית (הלכה ד) וכת"ק. ומ"ש באישת הקנים שם [באישת הקנים] מחילת הקנים: ואין מלמדין את הפרה וכו' ושורין וכו' עד במוצאי שביעית. ירושלמי שם: הראב"ד כתב נ"א ומשיירין את הזרעים משביעית למוצאי שביעית עכ"ל ואיני יודע מה מלמדנו: ומ"ש

*[בנסחתינו סומכין האילן שהוא רענן יותר מדאי]:

א מצות עשה לשבות מעבודת הארץ ועבודת האילן בשנה שביעית שנאמר ושבתה הארץ שבת לה' ונאמר בחריש ובקציר תשבות. וכל העושה מלאכה מעבודת הארץ או האילנות בשנה זו ביטל מצות עשה ועבר על לא תעשה שנאמר שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור: ב אינו לוקה מן התורה אלא על הזריעה או על הזמירה ועל הקצירה או על הבצירה. ואחד הכרם ואחד שאר האילנות: ג וזמירה בכלל זריעה ובצירה בכלל קצירה. ולמה פרטן הכתוב לומר לך על שתי תולדות אלו בלבד הוא חייב ועל שאר התולדות שבעבודת הארץ עם שאר האבות שלא נתפרשו בענין זה אינו לוקה עליהן. אבל מכין אותו מכת מרדות: ד כיצד החופר או החורש לצורך הקרקע או המסקל או המזבל וכיוצא בהן משאר עבודת הארץ. וכן המבריך או המרכיב או הנוטע וכיוצא בהן מעבודת האילנות מכין אותו מכת מרדות מדבריהן: ה אין נוטעין בשביעית אפילו אילן סרק. ולא יחתוך היבולת מן האילנות. ולא יפרק העלין והבדים היבשים. ולא יאבק את צמרתו באבק. ולא יעשן תחתיו כדי שימות התולעת. ולא יסוך את הנטיעות בדבר שיש לו זוהמא כדי שלא יאכל אתו העוף כשהוא רך. ולא יסוך את הפגין. ולא ינקוב אותן. ולא יכרוך את הנטיעות. ולא יקטום אותם. ולא י[פס]ג את האילנות וכן שאר כל עבודת האילן. ואם עשה אחת מאלו בשביעית מכין אותו מכת מרדות: ו *אין מליתין את האור באישת הקנים מפני שהיא עבודת קרקע. ואין מלמדין את הפרה לחרוש אלא בחול. ואין

א סמ"ג עשין קמ"ז קמ"ח: ב סמ"ג לאוין רס"ז:

השגת הראב"ד

*אין מליתין את האור וכו' עד אבל אין מתקין אותו. א"א נ"א ומשיירין את הזרעים משביעית למוצאי שביעית ומקיימין את העלין שבגג אבל אין מתקן אותו:

משנה למלך

א מצות עשה לשבות מעבודת הארץ כו'. גרסי' בירושלמי פ"ק דערלה אילן שנטעו בתוך הבית חייב בערלה ופטור מן המעשר ובשביעית צריכה דכתיב ושבתה הארץ וכתיב שדך [לא תז]רע. גרסינן בתוספתא פ"ב דאהל הנוטע כרם להקדש פטור מן הערלה ומן הרבעי ומן העוללות וחייב בשביעית. והנה דין הערלה פשוט משום דכתיב לכם ולא הקדש שאינו משלכם וכן פסק רבינו בפ"י מהלכות מעשר שני. ודין הרבעי פשוט הוא ג"כ מטעם זה דהא קי"ל כל שפטור מן הערלה אינו חייב ברבעי וכמ"ש רבינו שם. ופטור העוללות ג"כ הוא דבר פשוט לפי שמתנות עניים אין נוהגין בהקדש

ואין בודקין את הזרעים בעציץ מלא עפר אבל בודקין אותן בעציץ מלא גללים. ושורין את הזרעים בשביעית כדי לזורען במוצאי שביעית. ומקיימין האלויי בראש הגג אבל אין משקין אותו: ז סוקרין את האילן בסקרא. וטוענין אותו באבנים ועודרין תחת הגפנים. והמקשקש בזיתים אם להברות את האילן אסור ואם לסתום את הפצימים מותר: ח משקין בית השלחין בשביעית והיא שדה הזריעה שצמאה ביותר. וכן שדה האילנות אם היו מרוחקין זה מזה יתר מעשר לבית סאה מושכין את המים מאילן לאילן. אבל לא ישקו את כל השדה. ואם היו מקורבין זה לזה עשר לבית סאה משקין כל השדה בשבילן. וכן עפר הלבן מרביצין אותו במים בשביעית בשביל האילנות שלא יפסדו: ט ועושין עוגיות לגפנים. ועושין את אמת המים כתחלה וממלאין את הנקעים מים: י ומפני מה התירו כל אלה. שאם לא ישקה תעשה הארץ מלחה וימות כל עץ שבה. והואיל ואיסור הדברים האלו וכיוצא בהם מדבריהם לא גזרו על אלו שאין אסור מן התורה אלא אותן שני אבות ושתי תולדות שלהם כמו שביארנו: יא *משרבו האנסין והטילו מלכי עכו"ם על ישראל לעשות *מחנות לחיילותיהן התירו לזרוע בשביעי' דברים שצריכין להם עבדי

*[ס"א מנגות וכצ"ל עיקר אבל לא שלחתי בו יד כי כן כתוב גם בכ"מ]:

השגת הראב"ד

*משרבו האנסים וכו'. א"א אנו קבלנו שהאנסים ארנונא שנוטל המלך הומש מפירות הארץ ומי שאינו עובדה גוזלין אותה ממנו והמקומות שלא החזיקו בהם עולי בבל ולא היתה שביעית נוהגת בהם אלא מדבריהם בהם התירו לעבוד מפני האונס אבל לא במה שהחזיקו:

כסף משנה

ומ"ש ומקיימים האלויי בראש הגג אבל אין משקין אותו. ש"ר בירוש' ולא נתפרש לי פירוש האלויי ומ"כ פי' האלויי העולים בראש הגג וטעמו מפני שאל"ף ועי"ן מתחלפות. ומ"מ יש לתמוה מאי אשמעינן דמקיימין אותו והא אף בשדה העולה בו מקיימין אותו. והראב"ד כתב נ"א מקיימין את העלין שבגג עכ"ל. וגם עליו יש לתמוה כן ואפשר לדחוק ולומר דה"ק אע"פ שאין איסור בקיומו אין משקין אותו ויותר נכון לומר דהכי קאמר אע"פ שירקות רכין אין מקיימין אותן כמו שיתבאר בפרק ד' מפני מראית העין שיאמרו לומר שנזרעו בשביעית אבל העולים בראש הגג אע"פ שהם רכים מותר לקיימם דליכא למיחש שיאמרו שנזרעו בשביעית שאין דרך לזרוע בגג אלא מאליו עולה ונראה שלכך היה שונה העלים להורות דברכים מיירי:
ז סוקרין את האילן בסיקרא וטוענין אותו באבנים. ירושלמי פ"ד דשביעית (ומ"ק דף ב'): ומ"ש ועודרין תחת הגפנים ברים מ"ק ורש"י כתב דל"ג לה משום דלעיל קתני מנין לעידור שאסור וכו'. נראה שלא היה גורס הכא דמנין לעידור דאסור. ומ"ש והמקשקש בזיתים אם להברות את האי' אסור וכו'. שם ופירש"י קשקוש היינו עידור אלא שעידור בגפנים וקשקוש בזיתים:
ח משקין בית השלחין וכו'. משנה שם: וכן שדה האילנות וכו'. משנה שם (דף ו':) ראב"י אומר מושכין את המים מאילן לאילן ובלבד שלא ישקה את כל השדה וכו' וחכמים מתירים ובירושלמי שם (הלכה ג') ובספ"ב דשביעית (הלכה ז') מה כן קיימין אם במרווחין דברי הכל אסור אם ברצופין דברי הכל מותר אלא כי כן קיימין בנטועין משעשר לבית סאה ראב"י עבד לון כמרווחין ורבנן עבדין לון כרצופין הא רבנן אמרי במרווחין אסור להשקות מהו להמשיך [נ"א הדא דרבנן מן דראב"י כמה דראב"י אמר במרווחין אסור להשקות ומותר להמשיך] כן רבנן אמרי במרווחין אסור להשקות ומו"ר להמשיך. ואע"פ שמשנת ראב"י קב ונקי פסק רבינו כחכמים דרבים נינהו ואע"פ שבפ"ח מהלכות שביתת יום טוב פסק כראב"י היינו משום דאשכחן מימרא דרב יהודה אם היתה שדה מטוענת מותר דשייכא בדראב"י דאילו לרבנן לא איצטריך ורב יהודה לא איירי אלא במועד אבל בשביעית הדריך לכללין ופסקינן כרבים דהא איכא טעמא לחלק בין שביעית לחול המועד כדאיתא בירושלמי פרק ב' דשביעית: ומ"ש וכן עפר הלבן וכו'. משנה פרק ב' דשביעית (משנה י) מרביצין בעפר לבן בשביעית דברי ר"ש ראב"י אוסר ומן הדין היה לפסוק כראב"י שמשנתו קב ונקי אלא מפני שאמרו שם בירושלמי אתיא דר"ש כרבנן ודראב"י כשיטתיה דתנינן תמן מושכין את המים מאילן לאילן וכו' וכיון דר"ש כרבנן פסק הלכה כרבנן וכן פסק בפירוש המשנה:
ט ועושין עוגיות לגפנים. ברייתא ברים מ"ק (דף ג') לענין שביעית ולפי מה ששנינו שם במשנה אין עושין עוגיות לגפנים לא קאי אלא למועד ולא לשביעית ובפירש"י עוגיות עגול סביב: ועושין אמת המים בתחלה. משנה שם ופסק כחכמים. ומה שכתב וממלאים את הנקעים מים. שם בברייתא:
י ומפני מה התירו כל אלה וכו' שאין אסור מן התורה אלא אותם שתי אבות וכו'. ברים מ"ק:
יא משרבו האנסין וכו'. בפרק זה בורר (דף כ"ו) משרבו האנסין ומאי נינהו ארנונא כדמכריז רבי ינאי פוקו וזרעו בשביעית משום ארנונא חזרו לומר אוספי [שביעית] כשרים ומפרש רבינו שהטילו מלכי רומי לעשות מחנות לחיילותיהם ורש"י פירש ארנונא מס שגובה מן התבואות כך וכך מן השדה לשנה. פוקו זרעו בשביעית שביעית בזמן הזה דרבנן דבטלה קדושת הארץ. והראב"ד כתב אנו קבלנו וכו':
וכן

רדב"ז

שם פלוגתא דתנאי ופסק כת"ק דאמר אין מלמדין את הפרה לחרוש אלא בחולי[ה] והוא מקום שאינו ראוי לזריעה: ואין בודקין את הזרעים וכו'. נ"ז שם כלשון רבינו ובתוספתא שלנו שנויה בטעות ובעי תרתי בעציץ מלא גללים אבל גללים בקרקע לא עפר בעציץ לא ומסתברא דאפי' בעציץ נקוב דלא החמירו כ"כ:
ושורין אותן בשביעית למוצאי שביעית וכו'. זו היא גירסת הירושלמי אבל בתוספתא גרסינן ומשיירין בשביעית והיא גירסת הראב"ד ז"ל, וקשיא לי מאי למימרא ותו דלא הוי שיפא מעין רישא דאיירי בזריעה בשביעית ושריין הזרעים התחלת זריעה היא ואפ"ה מותר והכא שהיא שנויה בטעות דומיא דרישא:
ומקיימין את האלויי וכו'. זו היא גירסת הירושלמי והוא מין ממיני הירקות שזורעין אותו בגגות לנוי ובתוספתא הגירסא ומקיימים את העלויים וכו' והיא היא כי האל"ף מתחלפת בעי"ן ומה שכתב הראב"ד ז"ל את העלין לא ידענו עלין של איזה אילן או של איזה ירק שהרי לא הוזכר ברישא ומ"מ קשה מאי למימרא והלא כל האילנות והירקות מקיימין אותו בשביעית ומאי שנא האלויי דאיצטריך לאשמועי' דמקיימי' ושמעתי שהוא העשב הנקרא קיקיון בלשון הכתוב והוא עולה על ראשי הגגות והשמש מייבש אותו ומותר לעשות לו מחיצה להגן עליו כדי שיתקיים ולא נקרא זה עבודה האילן קל[ה] של דבר יהיה מה שיהיה כיון שהוא בראש הגג מותר להגן עליו כדי שיתקיים:
ז סוקרין את האי' וכו'. תוספתא פ"ק סוקרין את האילן בסיקרא וטוענין אותו באבנים ואין חושש לא משום שביעית ולא משום דרכי האמורי אילן שמשיר פירותיו סוקרין אותו כדי שיבקשו עליו רחמים וטוענין אותו באבנים דליכחוש חיליה: ועודרין תחת הגפנים וכו'. הוא בברייתא ויתבאר לקמן בע"ה:
והמקשקש בזיתים וכו'. איתא פ"ק דמ"ק אמר מר עוקבא תרי קשקושי הוו חד לאברויי אילנא וחד לסתומי פילי אברויי אילנא אסור סתומי פילי שרי:
ח משקין בית השלחין במועד וכו'. ריש מ"ק משנה כלשון רבינו והמרין על[ה] בית השלהין אין בית הבעל לא ומאי משמע דהאי בית השלחין לישנא דצחותא הוא דכתיב ואתה עיף ויגע וכו': וכן שדה האילנות וכו'. שביעית פ"ק היו עשרה מעשרה ולמעלה בין עושים בין אינם עושים חורשין כל בית סאה בבבילן ובמשנה פ"ק דמועד קטן ר"א בן יעקב אומר מושכין את המים מאילן לאילן ובלבד שלא ישקה את כל השדה והא דתנא מושכין ולא תנא משקין אורחא דמילתא קתני דבענין זה רגילין להשקות האילנות תוספות והשקאת. השדה בשביעית מדרבנן היא ובמקום פסידא לא גזרו: וכן עפר הלבן מרבילין אותו וכו'. משנה פ"ב ומרבילין בעפר הלבן דברי ר"ש ר"א בן יעקב אוסר ופסק הלכה כר"ש ואע"ג דמשנת ראב"י קב ונקי חכמים נחלקו עליו דתניא במ"ק פ"ק מרבילין שדה לבן בשביעית אבל לא במועד והא תניא מרבילין שדה אילן בין במועד בין בשביעית אמר רב הונא ל"ק הא רבי אליעזר בן יעקב הא רבנן כלומר הא דקתני ולא במועד ראב"י היא דאמר ובלבד שלא ישקה את כל השדה והא דקתני מרבילין במועד רבנן היא שהתירו להשקות את כל השדה ולפי גירסא זו קשיא דרבי אליעזר אדרבי אליעזר דהתם שהיר בשביעית ולא במועד והכא אסר בשביעית ור"ש גרס בההיא דמ"ק והתניא אין מרבילין שדה לבן לא בשביעית ולא במועד והשתא אתי שפיר אבל רש"י ז"ל גורס כגירסת הספרים שלנו וליכא לתרולי דתרי תנאי ואליבא דרבי אליעזר דא"כ לא הוה שתיק מיניה תלמודא ואפשר דלא גרים בהך דשביעית רבי אליעזר בן יעקב אלא ר"א סתם אבל רבינו גרים רבי אליעזר בן יעקב וכתב בפי' המשנה ואין הלכה כר"א בן יעקב וקשיא מיבעא דגבי השקאת כל השדה שביק חכמים ופסק כרבי אליעזר וגבי מרבילין שדה הלבן שביק רבי אליעזר ופסק כרבי שמעון וצריך לתרץ דגבי השקאת כל השדה פסק כר"א דסתם מתני' פ"ק כוותיה וגבי הרבצה פסק כר"ש דהיינו רבנן דמשנה דמועד קטן ואע"ג דלא קי"ל כוותייהו גבי השקאת כל השדה משום דסתם מתני' דלא כוותייהו גבי הרבצת שדה לבן קיימא לן כוותייהו דרבים נינהו ולעולם צריך לתקן הגירסא כדברי ר"ש דלא תיקשי דר"א אדר"א ותו לא מידי: ט ועושין עוגיות לגפנים וכו'. פירקא קמא דמועד קטן (דף ג) תניא יכול לא יקשקש תחת הזיתים ולא יעדר תחת הגפנים ולא ימלא נקעים מים ולא יעשה עוגיות לגפנים ת"ל שדך לא תזרע והא דתנן ואין עושין עוגיות לגפנים התם מוקמינן לה בחדתי אבל בעתיקי שרי וכן הא דשרינן לעדור תחת הגפנים דוקא בעתיקי אבל בחדתי אסור דאי ל[א] תימא הכי קשיא עידור אעידור דבהדיא תניא באותה ברייתא מנין לניכוש ולעידור ולכיסוח ת"ל שדך וכו' והני דלא הוי דאורייתא מדרבנן מיהא אסור וכ"כ רש"י ז"ל ותימא על רבינו למה לא חילק בין חדתי לעתיקי כדמתרץ תלמודא גבי עוגיות וי"ל דלא מחלק תלמודא בהך אלא לענין מועד ומשום טירחא יתירא אבל גבי שביעית בכל גווני מותר משום פסידא דהא ליכא למיחש משום טירחא יתירא:
יא משרבו האנסים והטילו וכו'. פרק זה בורר (דף כ"ו) אמר ר"ש מתחלה היו קוראין אותן אוספי שביעית משרבו האנסים היו קוראין אותן סוחרי שביעית ומסיק עלה מתחלה היו אומרין זה וזה פסולין משרבו האנסין ומאי נינהו ארנונא כדמכריז רבי ינאי פוקו וזרעו בשביעית משום ארנונא חזרו לומר אוספים כשרים סוחרים פסולין ומפרש רבינו ארנונא שמטילין על ישראל לעשות מזונות לחיל המלך וכן פירשו בספרים על עיסת ארנונא וכיון דקרינן להו אנסין במתניתין משמע דארנונא היינו אנס ולא מה שלוקח חומש מפירות

משנה למלך

הקדש וגדולה מזו כתב רבינו בפ"ד מהלכות מתנות עניים דין כ"ד יע"ש. אך מאי דתני וחייב בשביעית לא ידעתי טעמא דמילתא. שוב ראיתי בירושלמי ספ"ז דפאה שהביאו תוספ' הללו ואמרו רבי זעירא בשם רבי יוחנן ושבתה הארץ שבת לה' קדושת שביעית חלה עליו ורבי חייה בר אבא בעא קומי ר' מנא לאוכלו בלא פדיון אי אפשר דאי אפשר להקדש לגאת בלא פדיון לפדותו ולאוכלו כמאן כלוקח לו קורדום מדמי שביעית א"ל שגזבר מחליפו ביד אחר ע"כ. ובכר הובאה סוגיא זו בירושלמי פ' מקום שנהגו אמתני' דג' דברים עשו אנשי יריחו יע"ש וכעת לא ראיתי לרבינו שהביא דינים אלו דשביעית:
ואם

פשיטא שזה חוק המלכים הוא ולא אנס ומ"מ מודה רבינו שאם יש למלך חק על הקרקע שמותר לזורעה בשביעית וכ"ש הוא. ומ"ש הראב"ד דוקא במקומות שלא החזיקו בהם עולי בבל וכן פירש"י ז"ל שביעית בזמן הזה דרבנן דבטלה קדושת הארץ ורבינו סמך על הירושלמי דאמר משום חיי נפש שאם לא יעשו מזונות לחיל המלך יבואו לידי סכנה ואין לך דבר עומד בפני פקוח נפש וטעם זה כתבו בתוספות: וכן מי שכפאו אנס וכו'. זה מבואר ממ"ש לעיל כיון שהדבר תלוי מפני חיי נפש מה לי אונס המלך מה לי אונס אחר ומה לי לצורך מזונות החיל ומה לי עבודת כל הקרקע: יב הנוטע בשביעית בין בשוגג וכו'. משנה פ"ב דתרומות הנוטע בשבת בשוגג יקיים במזיד יעקור ובשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקור ובפרק הנזקין יהיב טעמא נחשדו ישראל על השביעית ולא נחשדו על השבת:

עבדי המלך בלבד. וכן מי שכפאו אנס לעשות בשביעית בחנם כמו עבודת המלך וכיוצא בהן הרי זה עושה: **יב** הנוטע בשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקור. מפני שישראל חשודין על השביעית. אם תאמר בשוגג יקיים יאמר המזיד שוגג הייתי: **יג** החורש את שדהו או נרה או זבלה בשביעית כדי שתהיה יפה לזריעה במוצאי שביעית קונסין אותו ולא יזרענה במוצאי שביעית. ואין חוכרין אותה ממנו כדי לזורעה אלא תהי בורה לפניו. ואם מת יזרענה בנו: **יד** המעביר קוצים מארצו בשביעית כדי לתקנה למוצאי שביעית. או שסקל ממנה אבנים אע"פ שאינו רשאי לא קנסו אותו ומותר לו לזורעה במוצאי שביעית: **טו** הטומן לפת וצנונות וכיוצא בהן בשביעית אם היו מקצת העלין מגולין אינו חושש ואם לאו אסור. הטומן את הלוף וכיוצא בהן לא יפחות מארבע קבים על גובה טפח וטפח עפר על גביו. וטומנו במקום דריסת האדם כדי שלא יצמח. ומותר למרס באורז בשביעית אבל לא יכסח: **טז** בראשונה היו אומרים מלקט אדם עצים ואבנים ועשבים מתוך שדהו. והוא שיטול הגס הגס כדי שלא יתכוין לנקות הארץ. אבל משדה חבירו נוטל בין דק בין גס. משרבו עוברי עבירה שמתכוונין לנקות ואומרין הגס הגס אנו נוטלין. אסרו ליטול אדם משדהו אלא מתוך שדה חבירו והוא שלא ילקט בטובה. שלא יאמר לו ראה כמה טוב עשיתי לך שהרי נקיתי שדך: **יז** היתה בהמתו עומדת בתוך שדהו מלקט ומביא לפניה. שבהמתו מוכחת עליו. וכן אם היתה שם כירתו מלקט הכל ומדליק שכירתו מוכחת עליו: **יח** הקוצץ אילן או שנים לעצים ה"ז מותר לשרשן. קצץ שלשה או יתר זה בצד זה לא ישרש. שהרי מתקן את הארץ אלא קוצץ מעל הארץ ומניח שרשיו בארץ. בד"א מתוך שלו אבל משדה חבירו מותר לשרש: **יט** המבקיע בזית ליטול עצים לא יחפה מקום הבקוע בעפר מפני שהיא עבודה אבל מכסה באבנים או בקש: **כ** המזנב בגפנים והקוצץ קנים ה"ז קוצץ כדרכו בקרדום ובמגל ובמגירה ובכל מה שירצה: **כא** אין קוצצין בתולת שקמה בשביעית כדרך שקוצצין בשאר השנים מפני שקציצתה עבודת אילן. שבקציצה זו תגדל ותוסיף. ואם צריך לעציה קוצץ אותה שלא כדרך עבודתה: **כב** כיצד קוצצה. מעם הארץ או למעלה מעשרה טפחים. אילן שנפשח קושרין אותו בשביעית לא שיעלה אלא שלא יוסיף:

פרק שני

א לא יוציא אדם זבלים מחצירו ויתן בתוך שדהו בשביעית מפני שנראה כמזבל שדהו שתהיה יפה לזריעה. ואם הוציא והעמיד ממנו אשפה מותר. ולא יעשה אשפה

וכן מי שכפאו אנס וכו'. נראה שבא ללמדנו שאע"פ שלא יהיה האנס מלך או עבד מלך הרי זה עושה. ומ"ש בחנם נראה שהטעם כדי שלא יבואו להערים:

יב הנוטע בשביעית וכו'. משנה פ"ב דתרומות (משנה ג). ומ"ש מפני שישראל חשודים וכו'. שם בירושלמי:

יג החורש את שדהו וכו'. משנה פ"ד דשביעית (משנה ב) שדה שנטייבה או שנדיירה לא תזרע במוצאי שביעית. ומ"ש ואין חוכרין אותה ממנו. גם זה משנה ג' שם חוכרים נירים מן העכו"ם בשביעית אבל לא מישראל. ומה שכתב ואם מת יזרענה בנו. שם בירושלמי ובפרק מי שהפך (דף י"ג) ובפרק השולח (דף ל"ה:) ובפרק כל פסולי המוקדשין (דף מ"ד):

יד המעביר קוצים מארצו וכו'. משנה בפ"ד דשביעית (משנה ב) שדה שנתקווצה תזרע במוצאי שביעית. ומ"ש או שסקל ממנה אבנים וכו'. במ"ק (דף ג'):

טו הטומן לפת וכו'. משנה ספ"ק דכלאים (משנה ט): הטומן את הלוף וכו'. משנה פ"ה דשביעית (משנה ב) וכחכמים: ומותר למרס באורז בשביעית וכו'. משנה ספ"ב דשביעית (משנה י) ממרסין באורז בשביעית ר"ש אומר אבל אין מכסחין ופי' הר"ש ממרסין באורז שמשקין עפר האורז ומערבבין המים בעפר מלשון נתנו לממרס אבל אין מכסחין שאין חותכין עלין של אורז תרגום לא תזמור לא תכסח. ופסק רבינו כר"ש ונראה לי שהטעם מפני שהוא מפרש שר"ש לא לחלוק בא אלא לפרש וכן נראה מדבריו מפירוש המשנה:

טז בראשונה היו אומרים וכו'. משנה ריש פ"ד (מ"א) וירושלמי פ"ד דשביעית ומ"ש היתה בהמתו עומדת בתוך וכו'. שם בירושלמי:

יח הקוצץ אילן וכו' עד מותר לשרש. משנה שם (משנה ד) וכב"ה ואע"פ שהיא שנויה בזיתים ה"ה לכל אילן:

יט המבקיע בזית וכו'. משנה ה' שם:

כ המזנב בגפנים וכו'. גם זה משנה ו' שם וכר"ע:

כא אין קוצצין בתולת שקמה וכו'. משנה ה' שם ופסק כרבי יהודה וכן פסק בפירוש המשנה ואפשר שהטעם מפני שהוא סובר שרבי יהודה לא לחלוק בא אלא לפרש:

כב אילן שנפשח וכו'. גם זה משנה ו' שם:

פ"ב א לא יוציא אדם זבלים וכו'. נלמד ממה שיבא. ומ"ש ולא יעשה אשפה

ישראל על השביעית ולא נחשדו על השבת:

יג החורש את שדהו וכו'. משנה פ"ד שדה שנתקוולה תזרע במולאי שביעית שנטייבה או שנדיירה לא תזרע במולאי שביעית ותנן נמי חוכרין נירין מן העכו"ם אבל לא מישראל ואמרינן בפרק מי שהפך ובהשולח אמר רבי יוסי בר חנינא נקיטינן הטיבה ומת בנו זורעה אלמא לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן ופירוש נתקוולה שהסירו הקולים ממנה ולפי שאין זו עבודת קרקע ממש לא קנסו בה וזהו שכתב רבינו בסמוך המעביר קולים מארלו וכו':

טו הטומן לפת ולנונות וכו'. אם לא היו העלין מגולים הוי דרך זריעה ואסור אם היו מקלת עליו מגולין לא הוי דרך זריעה מותר: הטומן את הלוף וכיולא בהם וכו'. [ב]"ה פלוגתא דתנאי במשנה ופסק כחכמים [ד]אמרו לא יפחות מד' קבין עד גובה טפח [ו]טפח עפר על גביו וטומנו במקום דריסת אדם. כתב רבינו וכיולא בהם שדרכם להטמינם [ב]קרקע כדתנן בפאה (פ"ו מ"י) כל הטמונים [ב]ארץ כגון הלוף והשום והבללים והלוף הוא [מ]ין ממיני הבללים: ומותר למרס באורז וכו'. [ו]פ"ב ממרסין באורז בשביעית ר"ש אומר אבל [ל]א מכסחין ופי' ממרסין כמו נתנו לממרס מערבו יפה אבל לא מכסחין היינו להסיר [ה]עלין והוא מלשון לא תזמור לא תכסח:

טז בראשונה היו אומרים וכו'. משנה ריש פ"ד וטעמא כשהיה נוטל את [ה]גס ומניח את הדק לא הוי מתקן את השדה [א]לא לעלים הוא מלקט משרבו עוברי עבירה [ה]יו מלקטין את הדק ואומרים לא לקטנו אלא [ה]גס התקינו שיהא זה מלקט מתוך של זה וזה [מ]לקט מתוך של זה וקשיא לי היש לך טובה [ג]דולה מזו שראובן מלקט בשדה שמעון ושמעון [מ]לקט בשדה ראובן ונמלאו שדותיהן מתוקנים [וי]"ל שלא התירו דבר זה אלא בשני תנאים [ש]לא ילקטו אלא הגס הגס ועוד שלא יאמרו [ק]ום אתה בשלי ואני אלקוט בשלך אלא בסתם [א]פילו בכה"ג בטובה אסור ויפה כיון רבינו שלא כתב לשון המשנה:

יז היתה בהמתו עומדת וכו'. ירושלמי עלה דמתני' בראשונה היו אומרים היתה [ב]המתו שם בהמתו מוכחת עליו היתה כירתו [ש]ם כירתו מוכחת עליו ופי' רבינו מלקט הכל [ומ]דליק וכו' ומשמע מלקט אפילו הדקין [ו]סברא דוקא שמלקט הגס והדק אבל אם [ל]קט הדק ומניח הגס לא אמרינן כירתו מוכחת עליו:

יח הקוצץ אילן או שנים לעצים וכו'. שם במשנה המדל בזיתים בש"א יגום [וב]ה"א ישרש ומודים במחליק עד שיגום אי[זה]ו המדל אחד או ב' המחליק שלשה זה בצד [זה] בד"א מתוך שלו אבל מתוך של חבירו אף [ה]מחליק ישרש. והיכא למידק אמאי לא תני הכא [ל]א בטובה כהך דלעיל וי"ל דלא שייך הכא [ה]כא דבשלמא הא דמלקט עלים הוי ודאי מתקן [וא]ם אומר לו טובה עשיתי עמך אסור אבל [הכ]א דילמא לא עשה עמו טובה שהיה רוצה [שי]היה שדה אילן ולא שדה לבן ואם אמר לו שרש בשלי ואני אשרש בשלך ודאי אסור:

יט המבקיע בזית ליטול עלים וכו'. שם משנה כלשון רבינו וכיון שכתב המבקיע בזית ה"ה לקוצץ קורות שקמה ולפיכך השמיט הך דקוצץ קורות שקמה ותנא תני לה משום דבעי למתני עלה אין קוללין בתולת השקמה: **כ** המזנב בגפנים וכו'. שם פלוגתא דתנאי ופסק כר"ע דאמר קוצץ כדרכו בקרדום ובמגל וכו' דלא בעי לשנויי:

א אין קוללין בתולת השקמה וכו'. שם פלוגתא דתנאי ופסק כרבי יהודה דאמר כדרכו אסור אלא או מגביה עשרה טפחים או גומם מעל הארץ. וצריך טעם אמאי שביק ת"ק ופסק כרבי יהודה וי"ל שאין זו עבודת האילן ממש דאי מתברר לן דלעלים הוא מכוין מותר דומיא דמלקט עלים מתוך שדהו וכיון שהוא משנה הרי הוא מתברר [ד]עלים קא בעי לה ומשום דמסתבר טעמיה פסיק כוותיה ואפשר שיש לרבינו גלוי ממקום אחר לפסוק כר' יהודה. ובתולת השקמה נקראת כל שלא נקללה מעולם והכי תניא בתוספתא [ג]ם בתולות הן בתולת אדם בתולת שקמה בתולת קרקע כל שלא נבעלה מימיה נעבדה מימיה בתולת שקמה כל שלא נקללה מימיה (נדה דף ח): **כב** אילן שנפשח קושרין אותו וכו'. שם משנה כלשון רבינו:

פ"ב א לא יוציא אדם זבלים וכו'. זה מבואר שסיבול הוא מעבודת הקרקע והכי תנן פ"ב מזבלין ומעדרין במקשאות ובמדלעות עד ר"ה: ואם הוציא והעמיד מתנו אשפה

אשפה בתוך שדהו עד שיעבור זמן שמזבלין בו לעבודת הארץ והוא משיקשור המתוק. ולא יעשה אשפה פחותה ממאה וחמשים סאה של זבל כדי שתהיה ניכרת שהיא אשפה ואם ירצה להוסיף מוסיף. היה לו דבר מועט מוסיף עליו והולך ולא יעשה בכל בית סאה יתר משלש אשפתות: **ב** והרוצה לעשות כל שדהו שלש שלש אשפתות לתוך בית סאה עושה. והרוצה לעשות זבלו אוצר עושה: **ג** היה מעמיד הזבל על הסלע או שהעמיק בארץ ג׳ טפחים *והערים הזבל. או שבנה על הארץ גובה ג׳ והעמיד עליו הזבל אינו צריך שיעור אפילו עשה כן כמה אשפתות לתוך בית סאה בין גדולות בין קטנות מותר. שהרי הדבר ניכר שאינן לעבודת הארץ אלא לכניסת הזבל: **ד** *מותר לאדם להוציא זבל מן הסהר של צאן ונותן לתוך שדהו כדרך כל מכניסי זבל. והעושה דיר בתוך שדהו בשביעית לא יעשהו יתר על בית סאתים ויכניס הצאן לתוכו. וכשיזבלו את כל הדיר מניח דופן אחד מדפני הדיר ועושה דיר אחר בצדו נמצא מזבל בתוך שדהו בית ארבעת סאין: **ה** היתה כל שדהו בית ארבעת סאין משייר ממנה מקצת מפני מראית העין. כדי שידעו הכל שהצאן הטילו בה ונדיירה. ולא יאמרו זיבל זה כל שדהו בשביעית: **ו** לא יפתח אדם מחצב בתחלה לתוך שדהו בשביעית שמא יאמרו לתקן שדהו נתכוון שיסיר ממנה הסלע. ואם התחיל מקודם שביעית ופצל ממנה שבע ועשרים אבנים ברבוע ג׳ על ג׳ על רום ג׳ כל אבן מהן אמה על אמה ברום אמה או גדולות מזו ה״ז מותר לנקר ממנו בשביעית כל מה שירצה: **ז** גדר של אבנים שיש בגבהו י׳ טפחים או יתר ורצה ליטול כל אבניו אם היו בו י׳ אבנים או יתר כל אחת מהן משוי שנים או גדולות מזו ה״ז נוטל שהרואה יודע שלצורך האבנים הוא נוטל. היה פחות מי׳ או שהיו פחות מי׳ אבנים או שהיו אבניו קטנות ממשוי שנים נוטל עד שיניח טפח סמוך לארץ: **ח** בד״א בשנתכוון לתקן שדהו. *(או) שהתחיל ליטול בשביעית אבל אם לא נתכוון לתקן שדהו או שהתחיל מקודם שביעית נוטל בשביעית כל מה שירצה מכל מקום וגומם עד

*[ר״ל שפשטו שריפם] * פ״א אינו

השגת הראב״ד

*מותר לאדם. א״א עיקם עלינו את הדרך ובלבל לשון משנתנו ונתן את הראשון אחרון כי לשון המשנה המדייר את שדהו עושה סהר לבית סאתים ועוקר שלש רוחות ומניח את האמצעית ונמצא מדייר בית ארבעת סאין וכו׳ ומוציא מן הסהר לתוך שדהו כדרך המזבלין והקשו בגמרא אנן תנינן שדה שניטייבה או נדיירה וכו׳ אלמא אסור לדייר והכא את אמרת מותר א״ר יונה מתניתין ברוצה להעמיד צאן בתוך שדהו פירוש לא לזבל אלא להעמיד שם צאנו לחלוב ולגזוז עושה מחיצות לסהר וכו׳ וכשיתמלא זבל מוציאו לשדה כדרך המזבלין פירוש כמו שפירשתי למעלה:

כסף משנה

אשפה בתוך שדהו וכו׳. משנה ריש פ״ג דשביעית (משנה א) ופסק כר׳ יוסי לגבי ר״מ ורבי יהודה, ומתוק פירש בירושלמי (הלכה) פקוע והוא מלשון פקועות שדה וכו׳ והוא הנקרא בערבי חנט״ל והוא מר וקראוהו מתוק ע״ד סגי נהור. ומשיקשר פירש בירושלמי משיעשה קשרים קשרים:

ולא יעשה אשפה פחותה מק״נ סאה של זבל וכו׳. משנה שם (מ״ב) עד כמה מזבלין עד ג׳ ג׳ אשפתות לבית סאה של עשר עשר משפלות של לתך לתך וידוע שהכור שלשים סאין ולתך חצי כור. ומ״ש ואם רצה להוסיף יוסיף. שם במשנה מוסיפין על המשפלות ואין מוסיפין על האשפתות ר״ש אומר אף על האשפתות וכתב רבינו אם ירצה להוסיף מוסיף כלומר אם ירצה להוסיף בכל אשפה יותר מק״נ סאה מוסיף והיינו דתנן מוסיפין על המשפלות. ומ״ש היה לו דבר מועט וכו׳. שם במשנה ג׳ ופסק כת״ק. ומ״ש ולא יעשה בכל בית סאה יתר מג׳ אשפתות היינו כת״ק דאמר אין מוסיפין על האשפתות:

ב והרוצה לעשות כל שדהו וכו׳. משנה ג׳ שם עושה אדם את שדהו שלש שלש אשפתות לבית סאה יתר מכאן *מחליב דברי ר״ש וחכמים אומרים עד שיעמיק ג׳ או עד שיגביה ג׳ כך היא גירסת ספרי המשנה ונוסחא אחרת יתר מכאן מותר וזו גירסא נכונה וגם גירסת מחליב יש לפרש כן דמחליב הוא מלשון תנובה שהם רגלי הקנקן ויש קנקנים שיש להם הרבה רגלים ופירוש יתר מכאן כלומר אפילו יותר משלש אשפתות לבית סאה מותר לעשות ור״ש לטעמיה ואע״ג דתנא ליה ברישא הדר תנייה כדאמרינן בירושלמי (הלכה) ולמה תניתא תרי זימנין אמר רבי ירמיה כאן בפותח מן המשפלות וכו׳ ומשמע לי שרבינו מפרש דמתני׳ תרי מילי קתני ברישא שאם רצה לעשות כל שדהו ג׳ ג׳ אשפתות לבית סאה עושה והדר קתני שאם רצה להוסיף יותר מג׳ ג׳ אשפתות לבית סאה מותר לרבי שמעון ולחכמים אסור להוסיף יותר משלש אשפתות לבית סאה אלא ע״י שיעמיק שלשה או יגביה שלשה וכו׳. ומ״ש והעושה זבלו אוצר עושה. משנה שם וכת״ק ופי׳ הר״ש עושה אדם את זבלו אוצר דאותן שלש אשפתות לבית סאה אם בא להניתן במקום אחד בשדה ואפילו מאה משפלות במקום אחד מותר ולא תימא כי היכי דאסרי רבנן יותר משלש אשפתות לבית סאה ה״נ אסור במקום אחד יותר משיעור שלש אשפתות קמ״ל דמותר:

ג ומה שכתב רבינו היה מעמיד הזבל על הסלע וכו׳. היינו סיפא דמתניתין שכתבתי בסמוך יתר מכאן מותר דברי ר״ש וחכ״א עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה שלשה וידוע דהלכה כחכמים ומשמע לרבינו דהוא הדין לנותן על הסלע מדקתני התם בבבא אחריתי דרבי אליעזר בן עזריה משוה נותן על הסלע למעמיק שלשה או מגביה שלשה משמע דת״ק גם בנותן על הסלע בעי שיגביה שלשה:

ד מותר לאדם להוציא זבל וכו׳ עד וגומם עד לארץ. הכל משנה שם (משנה ד):

כתב הראב״ד עיקם עלינו את הדרך וכו׳. ויש לומר שרבינו מפרש כאן שמה ששנינו ומוציא מן הסהר ונותן לתוך שדהו מילתא באפי נפשה היא דאשמעינן שמותר להוציא זבל מהסהר ולתת בתוך שדהו בין שהיה הסהר בתוך שדהו או בתוך שדה חבירו וכדרך ששנה ברישא עושה אדם שדהו ג׳ ג׳ אשפתות לבית סאה דהתם איירי במוציא הזבל מהחצר והכא איירי במוציא מהסהר ואשמעינן דחצר וסהר שוים הן ולהורות לנו שאינו מקושר ומוציא מן הסהר וכו׳ עם המדייר שדהו וכו׳ דלא נימא דוקא בהאי גוונא שעוקר שלש רוחות וכו׳ הוא שמוציא מהסהר ונותן לתוך שדהו אבל בגוונא אחרינא אינו מוציא מהסהר ונותן לתוך שדהו ולהזהר מזה הקדים רבינו מוציא מן הסהר ואין בדבר עיקום ולא בילבול אדרבה אפריון נמטייה: **ח** ומ״ש בד״א בשנתכוון לתקן שדהו וכו׳. לשון המשנה בד״א מתוך שלו אבל מתוך של חבירו מה שהוא רוצה יטול בד״א בזמן שלא התחיל בו מערב שביעית אבל אם התחיל בו מערב שביעית מה שהוא רוצה נוטל. ובירושלמי (הלכה) תני אמר רבי יודא בד״א בזמן שלא נתכוון לתיקון שדהו אבל אם נתכוון לתיקון שדהו אפילו יותר מכאן מותר אמר רבן שמעון בן גמליאל [בד״א] בזמן שלא נתכוון לתיקון שדהו אבל

*[ונס״א מחיב ובירושלמי אסור וצ״ל שהוא ט״ס ומ״מ פירושו לי אין לא הבנים בשם ספרי״ם ופ״ע]:

רדב״ז

מותר וכו׳. משנה רפ״ג מאימתי מוציאין לאשפתות משיפסיקו עוברי עבודה דברי ר״מ רבי יהודה אומר משייבש המתוק רבי יוסי אומר משיקשר כלומר משיקשר שמתוק ופי׳ המתוק הוא העשב המר הנקרא אל חנט״ל והוא על דרך סגי נהור ובירושלמי משייבש המתוק פקוע ופי׳ שצריך כמו פקועות שדה ומשיקשר העשב הזה שנעשה קשרים קשרים אין מזבלין הארץ לעבודה והלכה כרבי יוסי לסמוך על הכלל דנימוקו עמו ואמרינן בירושלמי אמר רבי חיננא שכיון שנקשר בו קשר שעלין מיד הוא יבש ותניא קרובים להיות דבריהם שוין ולפ״ז זמנו של רבי יוסי מוקדם לזמנו של רבי יהודה זמן מועט:

ולא יעשה אשפה וכו׳. שם במשנה עד כמה מזבלין עד שלש שלש אשפתות לבית סאה של עשר עשר משפלות של לתך לתך מוסיפין על המשפלות ואין מוסיפין על האשפתות משפלות הוא שם הכלי שמוציאין הזבל בו וכל זמן שהאשפה היא גדולה אין נראה כמזבל שדהו לפיכך אמרו מוסיפין על המשפלות ואין מוסיפין על האשפתות לעשות ד׳ לבית סאה שנראה שהוא מזבל את השדה כיון שהוא מפוזר והתירו לו לעשות שלש אשפתות וכ״ש אם עושה אשפה אחת או שתים מהשיעור הזה שהוא יותר טוב ושיעור הלתך חצי כור נמצאו לעשר משפלות מאה וחמשים סאה לכל אשפה: היה לו דבר מועט מוסיף עליו והולך וכו׳. שם פלוגתא דתנאי ופסק כחכמים שלא הצריכו להוציא עשר משפלות בבת אחת:

ג היה מעמיד הזבל על הסלע וכו׳. שם במשנה עושה אדם את שדהו שלש שלש אשפה לבית סאה יתר על כן מחליב דברי ר״ש וחכמים אוסרים עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה שלשה:

ד מותר לאדם להוציא זבל מן הסהר וכו׳. שם סיפא דמתניתין ומוציא מן הסהר ונותן לתוך שדהו כדרך המזבלין. נתן רבינו את האחרון ראשון לסמוך הענין למה שלמעלה ממנו דהיינו שלש אשפתות לבית סאה וכו׳ דלא תימא כדרך המזבלין בשאר שנים אלא כדרך שמזבלין בשנה שביעית ואין כאן לא עקום ולא בלבול שכן דרכו לעולם כדי לקצר הדרך למבין: והעושה דיר בתוך שדהו. היינו רישא דמתניתין המדייר שדהו עושה סהר לבית סאתי׳ עוקר שלש רוחות ומניח את האמצעית נמצא מדייר בית ד׳ סאין רשב״ג אומר בית ח׳ סאין: וכשיזבלו את כל הדיר מניח דופן וכו׳. היינו דתנן עוקר שלש רוחות ומניח את האמצעית:

ה היתה כל שדהו בית ד׳ סאין משייר ממנה מקצת מפני מראית העין. והקשו עליה בירושלמי וכו׳ כאשר כתב הראב״ד ז״ל ולתרץ קושיא זו שינה לשון המשנה דקתני המדייר שדהו דמשמע שמכוין לדייר שדהו וכתב העושה דיר בתוך שדהו דמשמע שאין כוונתו אלא לעשות דיר בתוך השדה ונמצאו כל דבריו בסדר וחכמה:

ו לא יפתח אדם מחצב וכו׳. שם במשנה לא יפתח אדם מחצב בתחילה לתוך שדהו עד שיהיו בו שלש מורביות שהם שלש על שלש ברום שלש שיעורן עשרים ושבע אבנים ופי׳ רבינו ואם התחיל מקודם שביעית ולפי פי׳ זה אין חילוק אם היה המחצב מגולה או מכוסה בקרקע וי״מ שאם היה מגולה ממנו כשיעור הנזכר במשנה אע״פ שלא התחיל בו בערב שביעית מותר לחצוב בתחילה בשביעית ולכל הפירושים אם נתכוין לתקן את השדה אסור והכי איתא בתוספתא ושיעור כל אבן אמה על אמה ברום אמה ונראה שהראב״ד ז״ל הסכים לפירוש רבינו אע״פ שהר״ש כתב שמן התוספתא נראה כפירוש האחר וכן נ״ל קצת מלשון המשנה דתנן עד שיהיו בו וכו׳ ולא תני עד שנטלו ממנו או עד שחצבו ממנו ומיהו בירושלמי משמע כדברי רבינו דתניא מחצב שבינו לבין חבירו ופתח בו חבירו בהיתר מותר משמע דבתר פתיחה אזלינן ולא בתר שיעורא ופי׳ רבינו נראה לפי שהוא להחמיר:

ז גדר של אבנים וכו׳. שם במשנה גדר שיש בו עשר אבנים של משאוי שנים שנים הרי אלו ינטלו שיעור גדר עשרה טפחים פחות מכן מתלקט וגוממו עד פחות מהארץ טפח והא דתנן ינטלו היינו שינטלו כל האבנים שבגדר ואי הוה גרסי׳ ינטל הוה ניחא טפי דקאי אגדר:

ח בד״א בשנתכוין לתקן שדהו וכו׳. שם במשנה בד״א מתוך שלו אבל מתוך של חבירו מה שהוא רוצה יטול בד״א בזמן שלא התחיל בו מערב שביעית אבל אם התחיל בו מערב שביעית מה שהוא רוצה נוטל

עד לארץ. וכן אם היה נוטל משדה חבירו אע״פ שהוא קבלן גומם עד לארץ: **ט** אבנים שראויות שתזעזע אותן המחרישה או שהיו מכוסות ונתגלו. אם יש בהן שתים של משוי שנים שנים ה״ז מותר ליטול אותן. היו קטנות מזה לא ינטלו: **י** המסקל שדהו בשביעית מפני שהוא צריך לאבנים נוטל את העליונות ומניח את הנוגעות בארץ. וכן אם היה לו בשדהו גרגר של צרורות. או גל של אבנים נוטל את העליונות ומניח את הנוגעות בארץ. ואם יש תחתיהן סלע או קש יטול את כולן: **יא** *לא ימלא אדם גיא עפר או יתקננו בעפר מפני שמתקן את הארץ. אבל עושה הוא חייץ על פני הגיא. וכל אבן שיכול לפשוט את ידו וליטלה והוא עומד על שפת הגיא הרי זו תנטל: **יב** *אבני כתף והם הנטלות ב׳ ג׳ על הכתף מותר להביאן מכל מקום בין משדה חבירו בין משדהו. וכן הקבלן מביא מכל מקום ואפילו אבנים *גדולות בין משדה שקבלה בין משדה שלא קבלה: **יג** *פרצה שהיא סוגה בעפר אם אינה מכשלת את הרבים אסור לבנותה. ואם היתה מכשלת את הרבים. או

*[נ״ל קטנות] :

השגת הראב״ד

*לא ימלא אדם גיא עפר. א״א המשנ׳ לא דברה על זה כלל אבל היא כך אין בונין מדרגות ע״פ הגאיות ערב שביעית משיפסקו הגשמים מפני שמתקינן לשביעית אבל בונה הוא בשביעית משפסקו הגשמים מפני שמתקנן למוצאי שביעית ולא יסמוך בעפר (נ״א לא יסכוך בעפר) אבל עושה אותה חייץ כל אבן שהוא יכול לפשוט את ידו וליטול הרי זו תינטל. נמצא שעל המדרגה שעל שפת הגיא הוא מדבר כשבונה אותה בשביעית לא יסבנה בעפר מפני שמכשירה לזריעה אבל עושה הוא חייץ פירוש באבנים. וכל אבן שהוא יכול לפשוט את ידו כשעומד בר״ס וליטול אותה מתוך שדה חבירו תינטל ואין כאן משום גזל ובונין בה אבל מתוך שדהו לא מפני שהוא רוצה בקיומו דמנכש ויהיב עשבא עליהון:

*אבני כתף והן הנטלות וכו׳ עד מותר להביאן מ״מ. א״א ירושל׳ מ״מ אפילו מתוך שלו. והקבלן מביא מ״מ אפילו פחות מאבני כתף פירוש קבלן שקיבל לעשותו חייץ ואין חוששין שהוא מתכוון לחלוק את שדהו:

*פרצה שהיא סוגה. א״א זו הגירסא משובשת מצאתיה בירושלמי ולא יכולתי לתקנה ואינה על סדרך שכתב הוא ועוד תנן מקרין את הפרצה במועד ובשביעית בונה כדרכו:

כסף משנה

אבל אם נתכוון לתיקון שדהו אפי׳ פחות מכאן אסור אמר רבי בּיבי הורי רבי ייסא כדון תניא לקולא ורבינו נראה שגורס הורי רבי ייסא כדון תניא לחומרא ועל האומר לקולא תמהני איך יתכן שיקל בנתכוון לתקן שדהו יותר מכשלא נתכוון וגם על סברת רבי יהודה יש לתמוה כן ונראה שהוא כתובה בטעות וכך צריך להגיה בד״א שנתכוון לתיקון שדהו אבל לא נתכוון אפילו יותר מכאן מותר:

ט אבנים שראויות וכו׳ עד לא ינטלו. גם זה משנה שם (משנה ז) אבנים שזעזעתן המחרישה ובירושלמי לא סוף דבר כשזעזעתן [המחרישה] אלא אפילו מחרישה עתידה לזעזען:

י המסקל שדהו וכו׳ עד יטול את כולן. גם זה במשנה שם:

יא לא ימלא אדם גיא עפר וכו׳. נ״ז משנה ח׳ שם ולא יסמוך בעפר אבל עושה הוא חייץ וכל אבן שיכול לפשוט ידו וליטלה ה״ז תנטל: כתב הראב״ד המשנה לא דברה על זה כלל אבל היא כך וכו׳. ואני אומר שהוקשה לרבינו מה תיקון יש בבנין המדרגות ע״פ הגאיות ולפיכך פירש בפירוש משנה זו כך כשיבנה מדרגה על הגאיות ההם ויישר אותם לתקנם לא יסמוך בעפר ר״ל לא יחזיר העפר לגאיות ההם כדי שיִשוה פניהם עכ״ל. נראה שהוא ז״ל מפרש דרישא אסיפא סמיך וה״ק כשבונים מדרגות על פי הגאיות לא יסמוך בעפר כלומר לא יחזיר עפר לגאיות ההם כדי שישוה פניהם ומ״מ יש לתמוה למה לא חילק רבינו בין ערב שביעית משפסקו גשמים לשביעית משפסקו גשמים כמו שחילקו במשנה וצ״ע* . ועל מה ששנינו אבל עושה הוא חייץ פירש שם רבינו חייץ הוא מחיצה ר״ל להבדיל אותו הגיא מכל השדה עכ״ל. וע״פ מה שפירש באין בונין מדרגות ע״פ הגאיות שאין אסור בנין המדרגות אלא שלא יסמוך בעפר איך יפול על זה אבל עושה הוא חייץ ואפשר דה״ק לא יחזיר העפר לגאיות משום דהוי תיקון הקרקע אבל עושה הוא חייץ שאף ע״פ שהוא שבח לגיא להיות מובדל משאר שדות מ״מ אינו תיקון הקרקע ממש. ועל מה ששנינו וכל אבן שהוא יכול לפשוט ידו וליטלה פירש רבינו האבנים שיהיו קרובים לפי הגאיות כדי שיוכל להושיט ידו ולקחתם מותר לו לקחתם ומה שלא אפשר לקחתם עד שירד בגיא אינו מותר לו לקחתם מפני שכשנראה אותו יורד או ישלשל עצמו לקחת אותם נאמר שהוא לתקן שדהו נתכוון עכ״ל׳ והר״ש פירש כל אבן שבשדהו אפילו קטנה אם הוא יכול לפשוט ידו וליטלה ולבנות בה גדר של אבנים כגון שסמוכים לגדר הרי זה תנטל שהגדר מוכיח עליו דלבנות הגדר נוטלה ולא לתקן השדה לזריעה עכ״ל. והראב״ד פירש כל אבן שהוא יכול לפשוט כשעומד בר״ס וליטול אותה מתוך שדה חבירו תנטל ואין כאן משום גזל וכו׳ והוא על פי הירושלמי (הלכה) דאמאי דתנן כל אבן שהוא יכול לפשוט את ידו וליטלה ה״ז תנטל א״ר יעקב בר בון בשם ר״ל זאת אומרת שאסור ללקט צרורות מתוך שדה חבירו די מנכש ויהיב עשביה עליהון הדא דתימא בבקעה אבל בהרים ובטרשים ושיבו חשב ליה:

יב אבני כתף וכו׳. נ״ז משנה ט׳ שם וכרבי יוסי: כתב הראב״ד מ״מ אפילו מתוך שלו עכ״ל. ומ״ש וכן הקבלן מביא מ״מ. נ״ז משנה שם: וכתב הראב״ד פירוש קבלן שקיבל לעשותו חייץ וכו׳. ותמיהא לי וכי נתכוון להלוק שדהו מה בכך הא תנן אבל עושה הוא חייץ וצ״ע. ופי׳ הר״ש הקבלן מלשון מקבלי קיבולת שדרכו לעשות בניים בקיבולת מביא מ״מ ואפילו פחותות מאבני כתף דאין כוונתו אלא לקבץ אבנים ואפילו מביא משדות שלו שרי דאי משדות אחרים אפילו אינו קבלן שרי כדתנן לעיל דמתוך של חבירו מה שהוא רוצה נוטל וי״מ קבלן שקיבל שדה באריסות דלא חשיב האי שדה כשלו ונוטל ממנו אפילו קטנות אע״פ שהוא אריס בה עכ״ל׳ ורבינו בפירוש המשנה כתב כי״מ:

יג פרצה שהיא סוגה בעפר וכו׳. ירושלמי שם (הלכה י׳) אמאי דתנן הבונה גדר בינו ובין ר״ה מותר להעמיק עד הסלע ל״ש אלא בינו לבין ר״ה הא בינו לבין חבירו אסור בשביעית אבל במועד אפילו בינו לבין ר״ה אסור בפירצה שהיא סגה את העפר אבל בפירצה שאינה סגה את העפר מותר לגדרה בשביעית וכו׳ ושאינה מכשלת את הרבים אבל אם היתה מכשלת אע״פ (*שאינה) סגה את העפר מותר לגדרה בשביעית ע״כ: וכתב הראב״ד זו הגירסא משובשת מצאתיה בירושלמי וכו׳:

*[שהיא. עיין מפרש בירושלמי]: *עי׳ לקמן פ״ג ה״י

אסור

רדב״ז

נטל ומתני׳ הוי סייעתא לפירוש רבינו שכתבתי לעיל. ומה שכתב רבינו אבל אם לא נתכוון לתקן שדהו וכו׳ נוטל בשביעית כל מה שירצה מ״מ קשיא לי הרואה אינו יודע כוונתו ואומר מתקן שדהו בשביעית כיון דליכא גילוי מילתא וי״ל שלגנתא דהכא היא בירושלמי שלה דמתניתין תני אמר רבי יהודה בד״א בזמן שנתכוון לתקן שדהו אבל אם לא נתכוון לתקון שדהו אפילו יותר מכן מותר ובתוספתא שנויה בלשון אחר והכל עולה לענין אחד רשב״ג אומר בד״א בזמן שלא נתכוון לתקון שדהו אבל אם נתכוון לתקן שדהו אפי׳ פחות מכן אסור אמר ר׳ ביבי הורי ר׳ ייסא כדון תניא לקולא ומאי דתני אפילו יותר מכן אפי׳ שנוטל יותר עד שמגיע לארץ ואינו מניח טפח מותר והכי צריך לפרש הא דקתני בתוספתא אפילו דבר מרובה אפילו שנוטל הרבה ופסק כהוראת רבי יוסא לקולא אלא שעדיין צריך טעם דהא איכא משום מראית העין ושפיר קאמר רשב״ג י״ל דהב״ע בשיש לו בניין ובניינו מוכיח עליו אבל אם אין לו בנין אפי׳ אין מתכוון לתקן את השדה אסור שהרואה אומר מתקן את שדהו בשביעית ויגיד עליו רעו שאם התחיל בו מערב שביעית דאיכא גלוי מילתא שאינו מכוין מלאכתו בשביעית אבל כל היכא דליכא שום גילוי אסור כ״ל: ומה שכתב אע״פ שהוא קבלן הכי אמרי׳ בי הך דלקמן דאבני כתף והקבלן מביא מכל מקום הפי׳ פחות מאבני כתף:

ט אבנים שראויות שתזעזע אותן וכו׳. שם במשנה אבנים שזעזעתן המחרישה או שהיו מכוסות ונתגלו אם יש בהם שתים של משוי שנים שנים הרי אלו ינטלו ואמרינן עלה בירושלמי לא סוף דבר שזעזעתן אלא אפילו מחרישה עתידה לזעזען והכי קתני בתוספתא בניש הא שבות מלשון גר ותושב. ומ״ש ה״ז מותר ליטול אותם אין פירושו שמותר ליטול אותם שתי אבנים בלבד אלא מותר ליטול הכל אבל אם שתי האבנים ומלת אותם קאי על האבנים הראויים לזעזע אותם המחרישה וזה פשוט דאי שתי האבנים גדולות מאי למימרא הא לא מיחזי כמתקן שדהו:

י המסקל שדהו וכו׳. משנה שם כלשון רבינו וכתב רבינו מפני שהוא צריך להבנים שאם הוא מכוין לתקן את השדה בכל גוונא אסור ואע״פ שאינו מתכוין לתקן את השדה אלא שהוא צריך לאבנים אינו נוטל אלא העליונות מכאן סייעתא למה שכתבתי למעלה:

יא לא ימלא אדם גיא עפר וכו׳. שם במשנה אין בונין מדרגות על פי הגאיות ערב שביעית ופי׳ הראב״ד ז״ל כאשר כתוב בהשגתו ונראה דפשט לשון המשנה הוא כדבריו וכן פי׳ ר״ש אלא דק״ל לרבינו הא דקתני לא יסמוך בעפר אבל עושה הוא חייץ ופירש הראב״ד שהעפר מכשירה לזריעה כמו שמכשירה לזריעה על ידי העפר כך הוא מכשירה על ידי חייץ ורבינו שמשון פירש שלא יתן עפר וטיט בין האבנים משום דמיחזי טפי שמתכוון להשקות מהם שדותיו אבל עושה חייץ של אבנים סדורות זו על גב זו כגון גדר בלא עפר וטיט וקשה על זה הפי׳ כיון שהוא עושה כן כדי שלא יחליקו בירידתן לקחת המים מה יועיל החייץ בלא עפר וטיט ותו כיון דהשקאה עצמה מותרת בכמה מקומות אפי׳ מיחזי שמתכוין להשקות מהם שדותיו יש להתיר שיאמרו להשקות בית השלחין הוא מכוין ולפיכך פי׳ רבי׳ דסיפא דקתני לא יסמוך בעפר וכו׳ מלתא באנפי נפשה היא כלומר ואם לא רצה לעשות מדרגות על הגאיות אלא שרוצה להשוות הקרקע לא ימלא אותו בעפר ואם לא רצה למלאתו אלא לתקנו לא יתקן בעפר מפני שמתקן את הארץ אבל עושה חייץ בבנין אבנים כשאר בניינים ולא מיחזי כמתקן את הארץ ומה שכתוב בספרים אבל עושה חרין נראה שהוא טעות שהרי חרין היא חפירה בקרקע בלא בנין ועוד מה יועיל החרין לגיא כיון דהווייהו בעומק אלא חייץ גרסי׳ והכי איתא במשנה ובירושלמי ונתיישבו דברי רבינו ז״ל ומה שכתוב בסוף הסוגה זו וכל אבן שהוא יכול לפשוט ידו וליטול אותה מתוך שדה חבירו תנטל ואין כאן משום גזל ובונין בו אבל מתוך שדהו לא מפני שרוצה בקיומן דמנכש ויהיב עשבא עליהון ע״כ. לא אאמין שדבר זה כתבו הוא ז״ל דכיון שאתה מודה שאין בהם משום גזל הרי הם שלו ורוצה בקיומן ומנכש ויהיב עשבא עליהון ותו א״כ אין מקום לשום בנין בשדה בשביעית ותו כיון שבנינו מוכיח עליו אמאי לא יטול בין משלו בין משל אחרים ואי איתא איפכא מסתברא אלא ודאי בכל נוונא אם יכול לפשוט ידו ליטול נוטל בין גדולות בין קטנות וכן כתב הר״ם ז״ל הילכך סוף הסוגה איני יודע מי שנאה ואם שנאה הרב ז״ל אין שומעין לו שלא הלכו בדבר להחמיר אלא להקל:

יב אבני כתף והם הנטלות וכו׳. שם במשנה אבני כתף באות מ״מ וכו׳ ופסק כרבי יוסי דאמר אבני כתף כשמן כל שנטלות שתים שלש על הכתף ואמרינן עלה בירושלמי באות מ״מ אפי׳ בתוך שלו דסד״א למתקן שדהו קא מכוין קמ״ל דסתמן לבנין קיימין והקבלן מביא מ״מ אפי׳ פחות מאבני כתף. מה שכתב הראב״ד פי׳ קבלן שקיבל לעשות החייץ משמע מדבריו שאם הוא קבלן בשדה אסור שהרי הוא מתכוין לתקן השדה ורבינו מפרש בסתם קבלן שהוא מקבל עליו את השדה וטעמו שהוא מקבל לשנה זו ואפשר שלא יקבלנה לשנה אחרת לא מיחזי כמתקן את השדה והוי כנוטל משל חבירו והר״ם כתב שני הפירושים:

יג פרצה שהיא סוגה בעפר וכו׳. הכי איתא בירושלמי וכתב הראב״ד שלא יכול לתקנו ואפשר לתקן דהאי פרצה שהיא סוגה בעפר פעמים שהיא מכשלת את הרבים כגון שאין סתימתה שוה לשאר הכותל אלא כגון שעשו תל עפר על הפרצה לסותמה ובני אדם נכשלים בה או שהיתה פתוחה לר״ה ויש בה נזק לרבים מותר לבנותה כיון שיש נזק לרבים אבל אם היא סתומה ואינה מכשלת את הרבים אסור לבנותה שאינו מכוין אלא לתקן שדהו והא דתנן מקרין את הפרצה במועד ובשביעית בונה כדרכו היינו בפרצה שהיא מוקם

מוקם

או שלא היתה סונה בעפר אלא פתוחה לר״ה מותר לבנותה: **יד** אסור לו לבנות גדר בשביעית בין שדהו לשדה חבירו. אבל בונה גדר בינו ובין ר״ה. ומותר להעמיק עד הסלע ומוציא את העפר וצוברו בתוך שדהו כדרך כל מעמידין זבל. וכן אם חפר בור ושיח ומערה בשביעית צובר העפר בתוך שדהו כדרך כל החופרים:

פרק שלישי

א עבודת הארץ בשנה ששית שלשים יום סמוך לשביעית אסורה הלכה למשה מסיני. מפני שהוא מתקנה לשביעית. ודבר זה בזמן שבית המקדש קיים הוא שנאסר מפי השמועה. וגזרו חכמים שלא יהיו חורשים שדה האילן ערב שביעית בזמן המקדש אלא עד העצרת. ושדה הלבן עד הפסח. ובזמן שאין מקדש מותרין בעבודת הארץ עד ראש השנה כדין תורה: **ב** אי זו היא שדה האילן. כל שלשה אילנות לבית סאה. אחד אילן סרק ואחד אילן מאכל ואפילו הן של שלשה אנשים רואין אותן כאילו הם תאנים. אם ראויין לעשות ככר דבילה של ששים מנה חורשין כל בית סאה בשבילם. והוא שיהיה רחוק בין כל אחד ואחד כדי שיהיה הבקר יכול לעבור בכליו: **ג** היו פחות משלשה לבית סאה. או שהיו שלשה ואחד ראוי לעשות ששים מנה או יתר והשנים אינן ראויין לעשות. או שנים ראויין לעשות אפילו מאה מנה ואחד אינו עושה אין חורשין להן אלא לצרכם והוא מלוא האורה וסלו חוצה לו: **ד** היו מג׳ ועד תשעה וראויין לעשות ששים מנה *חורשין כל בית סאה בשבילן ואע״פ שיש בהם מי שאינו ראוי לעשות: **ה** היו עשרה אילנות לתוך בית סאה או יתר בין עושין בין אינם עושין חורשין כל בית סאה בשבילן. עשר נטיעות מפוזרות לתוך בית סאה חורשין כל בית סאה בשבילן עד ראש השנה ודבר זה הלכה למשה מסיני: **ו** *היו עשויות שורה אחת (או) מוקפות עטרה אין חורשין

השגת הראב״ד

*חורשין כל בית סאה כו׳ ואע״פ. א״א נ״ל מן הגמרא כמו שצריכים שלש אילנות שיהיו משולשים לששים מנה כן אמר זעירא ברבי חנינא שיהיו תשעה משוערים לחשבון ששים מנה כל אחד יהיה ראוי לעשות תשיעית של ששים מנה רב ביבי בשם ר׳ חנינא דאמר משולשים קאי אשלשה אילנות וזעירא בר׳ חנינא דאמר משוערים קאי אתשעה והוא הדין אחמשה וששה ושבעה דבעי מחומשים ומשושים ומשובעים וכן לכולן עד שיהיו עשרה וזה המחבר לא כיון יפה: *היו עשויות שורה אחת מוקפות. א״א נ״ל מן הגמרא דאו מוקפות עטרה קתני במתניתין:

כסף משנה

יד אסור לבנות גדר וכו׳. ירושלמי שם. ומ״ש אבל בונה גדר בינו ובין רשות הרבים וכו׳ עד סוף הפרק. משנה ג׳ שם:

פ״ג א עבודת הארץ בשנה ששית וכו׳ עד כדין תורה. בריש מ״ק (דף ג׳) ובתוספתא פ״ק דשביעית ובירושלמי שם:

ב אי זו היא שדה האילן וכו׳ עד ואע״פ שיש בהם מי שאינו ראוי לעשות. משנה פרק קמא דשביעית (משנה ב):

ד כתב הראב״ד חורשין כל בית סאה בשבילן א״א נ״ל מהגמרא וכו׳. משיג על רבינו שסיים וכתב ואע״פ שיש בהם מי שאינו ראוי לעשות שמהירושלמי נראה שכל אחד מהאילנות יהיה ראוי לעשות לערך ס׳ מנה ולדעת רבינו נ״ל דמתניתין קשיתיה דקתני עד שיהו משלשה ועד תשעה ולא הוה ליה למיתני אלא עד שיהו עשרה ולכך פירש דמג׳ עד ט׳ יש להם דין אחר דג׳ בעינן שכל אחד יהא ראוי לעשות ואם יש בהם אחד שאינו ראוי לעשות אין חורשים להם אלא לצרכן וכשהם מג׳ ועד ט׳ אע״פ שיש בהם אחד שאינו ראוי לעשות חורשין כל בית סאה בשבילן. ומ״ש בירושלמי ובלבד שלא יפחות מחשבון משולשים נראה דקאי אמג׳ ועד ט׳ דלא תימא כיון שהם יותר משלשה אע״פ שיעשו פחות מס׳ מנה חורשין כל בית סאה אלא צריך שלא יפחות ממה שצריך שיעשו כשהם שלשה דהיינו ס׳ מנה וזעירא בר׳ חנינא אמר שלא יפחות מחשבון מתושעים היינו לומר שמשלשה ולמעלה צריך שיהו כל שלשה ראויים לעשות ס׳ מנה ונמצא שכשהם ט׳ צריך שיהיו ראויים לעשות שלשה ככרים של ס׳ מנה כל אחד ופסק רבינו כרב ביבי משום דמשמיה דרבי חנינא קאמר לה דהוא מאריה דגמרא טובא טפי מזעירא:

ה היו עשרה אילנות וכו׳ עשר נטיעות וכו׳. גם זה משנה שם (משנה ד). ומ״ש ודבר זה הל״מ. בפ׳ לולב וערבה (סוכה ל״ג):

ו היו עשויות שורה אחת וכו׳ עד לעשרה. משנה ספ״ק דשביעית: כתב הראב״ד היו עשויות שורה אחת מוקפות א״א נ״ל מהגמרא דאו מוקפות עטרה קתני במתניתין עכ״ל. איני יודע מהיכא יליף לה ומ״מ ליסנא דמתניתין משמע דאו מוקפות קתני דמוקפות בעטרה אינו

רדב״ז

את הרבים כגון פרצה בינו לבין ר״ה אי נמי שהיא סתומה בעפר ומכשלת את הרבים אבל פרצה שבין שדהו לשדה של חבירו אסור לבנותה וזהו שכתב בסמוך אסור לו לבנות גדר בשביעית בין שדהו לשדה חבירו והטעם דלמא מימליך וזרע ליה: **יד** אבל בונה גדר בינו לבין ר״ה וכו׳. שם במשנה שבונה גדר בינו לבין רשות הרבים מותר להעמיק עד הסלע ולא חיישינן דלמא מימליך וזרע ליה שאין דרך בני אדם לזרוע סמוך לר״ה אבל בינו ובין חבירו אסור דילמא מימליך וזרע ליה: **ומוציא** את העפר וצוברו וכו׳. שם במשנה פלוגתא דתנאי ופסק כר״ע דאמר כשם שאין מקלקלין בר״ה כך אין מתקנין מה יעשה בעפר צוברו בתוך שלו כדרך המזבלין וכן החופר בור ושיח ומערה:

פ״ג א עבודת הארץ בשנה ששית וכו׳. ס״ק דמועד קטן (דף ג) אלא אמר רב אסי ר״ג ובית דינו סבר לה כרבי ישמעאל דאמר הלכתא גמירי לה וכי גמירי הלכתא בזמן שבהמ״ק קיים דומיא דניסוך המים אבל בזמן שאין ב״ה קיים לא והכי מסקנא דתלמודא ואמרינן נמי התם אמר רבי יצחק כי גמירי הלכתא שלשים יום לפני ר״ה ואתו אינהו ותקון משפסח ומעצרת והיינו דתנן עד אימתי חורשין בשדה האילן וכו׳ ובה״א עד עצרת ותנן נמי עד אימתי חורשין בשדה הלבן וכו׳ אלא בשדה הלבן עד הפסח ובשדה האילן עד עצרת ואמרי׳ נמי התם אמר ר״ש בן פזי אמר ריב״ל משום בר קפרא ר״ג ובית דינו נמנו על שני פרקים אלו והתירום וכל זה איירי בזמן שב״ה קיים אבל בזמן שאין ב״ה קיים אין שם הלכה למשה מסיני ולא הפרקים הנזכרים במשנה ולא הוצרכו לביטולם שהכל מותר עד ר״ה כדין תורה:

ב איזהו שדה האילן וכו׳. שם במשנה אי זהו שדה האילן וכו׳. ותנן נמי אחד אילן סרק ואחד אילן מאכל וכו׳ ותנן נמי שלשה אילנות של ג׳ בני אדם מצטרפין וחורשין כל בית סאה בשבילן וכמה יהא ביניהם ר״ג אומר כדי שיהא הבקר עובר בכליו וכל זה מפורש במשנה:

ד היו משלשה ועד תשעה וכו׳. שם במשנה היה אחד עושה ככר דבלה ושנים אין עושין או שנים עושין ואחד אינו עושה אין חורשין להם אלא לצרכן עד שיהיו משלשה ועד תשעה ומשמע דאדסליק מיניה קאי דמקצתן עושין ומקצתן אין עושין אם היו ג׳ אין חורשין להם אלא לצרכן אבל אם היו משלשה ועד תשעה אע״ג דמקצתן עושין ומקצתן אין עושין כיון שעושין בין כולם ככר דבלה חורשין כל בית סאה בשבילן והם דברי רבינו אבל הראב״ד כתב שנראה מן הגמרא שצריך שיעשה כל אחד מהם חלק המגיע לו מככר דבלה וכן פירש ר״ש ולכאורה הנראה שהירושלמי מסייע להו דגרסי עלה דמתני׳ רב ביבי בשם רבי חנינא ובלבד שלא יפחות מחשבון משולשין זעירא בר חנינא אמר ובלבד שלא יפחות מחשבון מתושעין ע״ו ואיכא לאקשויי עלה מאי אתא רב ביבי לאשמועינן מתניתין היא היה אחד עושה ושנים אינם עושין כו׳ אין חורשין להם אלא לצורכן וכו׳ תימא דכשם שמשלשה בעינן משולשין כך מתשעה בעינן מתושעין ליתא דאמורא אחרינא הוא דאמר ובלבד שלא יפחות מחשבון מתושעין ותו דליבא דמתני׳ משמע הכי כדפרישנא ולפיכך הוא מפרש הירושלמי ובלבד שלא יפחות וכו׳ שיהיו השלשה אילנות משולשים בקרקע וכן תשעה אילנות שיהיו מתושעים בקרקע שלא יהיו כל האילנות מצד אחד והשאר פנוי דאם היו ככה אין חורשין להם אלא לצרכן ודמיא להא דתנן עשר נטיעות מפוזרות בתוך בית סאה וכתב עלה רש״י ז״ל בפרק לא יחפור עשר נטיעות מפוזרות בבית סאה לארכו ולרחבו כולם בשוה יונקות בשוה מכל בית סאה וכולה צריך להם ע״כ. וא״כ למה לא כתב זה הירושלמי וי״ל דלא קי״ל הכי דדוקא גבי נטיעות בעינן מפוזרות בכל בית סאה אבל אילנות גדול אע״ג דאינן מפוזרים בכל בית סאה כיון שהבקר עובר בכליו ביניהם סגי בהכי וחורשין כל בית סאה בשבילם והטעם לפי שיונקים הרבה יותר מהנטיעות ולפיכך השמיט זה הירושלמי ומיהו רש״י כתב גבי הך דשלשה אילנות של שלש בני אדם ומפוזרין בבית סאה לארכו ולרחבו בשוה ע״כ ומנא ליה לרש״י הא אלא ודאי מהך ירושלמי למד ואע״ג דמצינא לפרושי שכן הוא דעת רבינו אלא שסמך עלה דהך מתני׳ דעשר נטיעות מפוזרות שכתב בסמוך מ״מ זה נ״ל נכון בדברי רבינו שיש חילוק בין אילנות לנטיעות והירושלמי מתפרש יפה כאשר כתבתי והוא דעת רש״י ז״ל ועלו דברי רבינו בכיוון יפה ודעת עמוקה דוק ותשכח:

ה היו עשרה אילנות וכו׳. שם היו עשרה ומעשרה ומעלה בין עושין בין שאין עושין חורשין כל בית סאה בשבילן ומשמע בין עושין בין כולם ככר דבלה בין אין עושין חורשין כל בית סאה בשבילן, נמצאת למד שלשה חילוקים הם ג׳ בעינן שכל אחד יעשה שליש הככר מג׳ ועד ט׳ בעינן שיעשו בין כולם ככר דבלה מעשרה ומעלה אפי׳ אינן עושין בין כולן ככר חורשין כל בית סאה בשבילן: עשר נטיעות מפוזרות וכו׳. שם משנה כלשון רבינו ואמרינן פרק קמא דמ״ק אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן משום רבי נחוניא איש בקעת בית חורתן עשר נטיעות ערבה וניסוך המים הל״מ אע״ג דהלכתא היא שאין חורשין שדה אילן ל׳ יום קודם ר״ה אלו שהם נטיעות הלכה היא שחורשין אותם עד ר״ה כיון שהן נטיעות קטנות אם לא יחרוש השדה נפסדים ומזה הטעם בעינן שיהיו מפוזרות שאין יניקתם מרובה ולא בעינן מפוזרים וכבר ביארנו לעיל שלא נאמר הל״מ אלא בזמן שב״ה קיים דומיא דנסוך המים וא״ת נילף מערבה שנוהגת אפילו בזמן שאין ב״ה קיים י״ל דאמנהגא לא מדמינן וערבה מנהג נביאים היא אבל בזמן שאין ב״ה קיים אין שם הלכה והכל מותר עד ר״ה ולפי מה שכתבתי למעלה אפי׳ בזמן שאין ב״ה קיים יש חילוק בין עשרה אילנות לבית סאה ובין עשר נטיעות דאילו עשר נטיעות בעי מפוזרות ואילנות אע״ג דאינם מפוזרים:

ו היו עשויות שורה אחת וכו׳. שם משנה כלשון רבינו והטעם שבזמן שהם מפוזרות נראה כחורש לצורך האילן אבל היכא דקיימין במקום אחד נראה כמתקן את השדה ולצורך האילן כך כתב רבינו שמשון וקשיא לי דא״כ גבי אילנות אם אינן מפוזרים נראה כמתקן את השדה וכ״ת ה״נ אמאי לא תנן גבי אילנות אם היו עשויין בשורה וכו׳ אלא נראה הטעם שהנטיעות אין יניקתם מרובה ואם יחרוש כל השדה לא יועיל ולא יגיע לשרשי הנטיעות ונמצא מתקן את השדה לבד אבל האילנות שיניקתם מרובה אע״

חורשין להן אלא צרכן לכל אחד ואחד והדילועין עם הנטיעות מצטרפות לעשרה: ז אי זו היא נטיעה זה האילן הקטן כל זמן שקוראין לו נטיעה: ח אילן שנקצץ והוציא חליפין אם נקצץ מטפח ולמעלה הרי הוא כאילן. מטפח ולמטה הרי הוא כנטיעה: ט וכל הדברים האלו בזמן המקדש כמו שאמרנו. אבל בזמן הזה מותרין בעבודת הארץ עד ר"ה. אף בזמן המקדש מותר לסקל ולזבל השדות ולעדור המקשאות והמדלעות ובית השלחין עד ר"ה. ומזבלין ומפרקין ומאבקין ומעשנין ומקרסמין ומזרדין ומפסלין ומזהמין את הנטיעות וכורכין וקוטמין אותן. ועושין להם בתים ומשקין אותם. וסכין את הפגין. ומנקבין אותן. כל עבודות אלו מותרות בערב שביעית עד ר"ה של שביעית ואפילו בזמן המקדש: י פגי ערב שביעית שנכנסו לשביעית. ושל שביעית שיצאו למוצאי שביעית לא סכין ולא מנקבין. ובזמן המקדש אין בונין מדרגות ע"פ הגאיות ערב שביעית משיפסקו הגשמים. מפני שהוא מתקנן לשביעית: יא אף בזמן הזה אין נוטעין אילנות ואין מרכיבין ואין מבריכין ערב שביעית אלא כדי שתקלוט הנטיעה ותשהה אחר הקליטה ל' יום קודם ר"ה של שביעית וסתם קליטה שתי שבתות. ודבר זה אסור לעולם מפני מראית העין שמא יאמר הרואה בשביעית נטעו. נמצאת אומר שהנוטע או המבריך או המרכיב ערב שביעית קודם ר"ה במ"ד יום יקיים. פחות מכן יעקור. ואם לא עקר הפירות מותרין. ואם מת קודם שיעקור מחייבין את היורש לעקור:

פרק רביעי

א כל שתוציא הארץ בשנה שביעית. בין מן הזרע שנפל בה מקודם שביעית. בין מן העיקרים שנקצרו מקודם וחזרו ועשו ושניהם נקראו ספיח. בין מן העשבים והירקות שעלו מאליהן ואין להן זרע הכל מותר לאכלו מן התורה שנאמר והיתה שבת הארץ לכם לאכלה. ואפילו שדה שנטייבה בשביעית וצמחה פירותיה מותרין באכילה. וזה שנאמר את ספיח קצירך לא תקצור שלא יקצור כדרך שקוצר בכל שנה. ואם קצר כדרך הקוצרין לוקה. כגון שקצר כל השדה והעמיד כרי ודש בבקר. או שקצר לעבודת הארץ כמו שבארנו. אלא קוצר מעט מעט וחובט ואוכל: ב ומדברי סופרים שיהיו כל הספיחים אסורין באכילה. ולמה גזרו עליהם מפני עוברי עבירה. שלא ילך ויזרע תבואה וקטניות וזרעוני גנה בתוך שדהו בסתר. וכשיצמח יאכל מהם ויאמר ספיחים הן. לפיכך אסרו כל הספיחים הצומחים בשביעית: ג הא למדת שאין אוכלין מפירות שביעית אלא פירות האילנות והעשבים שאין זורעין אותם רוב האדם כגון

רדב"ז

הם עשוין כשורה או עשרה חורשין כל בית סאה בשבילן כי בכל מקום שיחרוש יניק ופנת לשרשי האילנות. ואיכא למידק דגבי נטיעות תנן עשר נטיעות משמע שאם היו תר מעשר לבית סאה אין חורשין כל בית סאה ואילו גבי אילנות תנן מעשרה ולמעלה ן עושין בין אין עושין חורשין כל בית סאה בשבילן וי"ל דנטיעות אם הם יותר מעשר בית סאה עומדין ליעקר ולפיכך אין חורשין לא לצורכן אבל אילנות שעושין פירות אין ומדין ליעקר ולפיכך חורשין כל בית סאה שבילן. כתב הראב"ד נ"ל מן הגמרא דאו מוקפות טרה קתני מתני' ע"כ. משום דתנן במתניתין ו עשויות שורה ומוקפות עטרה בא הרב רש דאו קתני וכן כתב רבינו [או] מוקפות טרה: והדלועין עם הנטיעות מצטרפות וכו'. משנה רשב"ג אומר כל עשרה דלועין לבית אה חורשין כל בית סאה בשבילן עד ר"ה אס דפסק כת"ק וקשיא דקי"ל דכל מקום שנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב ידן וראיה אחרונה וכן פסק בפי' המשנה הלכה שב"ג וי"ל דאתא לאשמועינן דמצטרפין הדלועין יעות ושיהיה הרוב נטיעות וזהו ששינה רבי' ן המשנה וכתב והדלועין עם הנטיעות שמועינן שיהיו הרוב נטיעות דאילו במתניתין ן הנטיעות והדלועין מצטרפין ואיירי מתני' לעת יונית לפי שדומה לנטיעה ולא הוצרך תוב הך דרשב"ג דהא קי"ל עודרין במקשאות מדלעות אפי' בזמן שבית המקדש קיים עד ה וכ"ש בזמן שאין ב"ה קיים שהכל מותר ר"ה ומ"מ היה לאוי שיודיענו בזמן שבית קדש קיים אם חורשין כל בית סאה בשביל רה דלועין יוניות דדלמא הא דתנן עודרין דלעות דוקא בשאר דלעת ודוקא תחתיהן כל בית סאה בשביל עשר דלועין והנכון ר בו ממה שכתב בפירוש המשנה מדפרישו ושלמי והוא שהנטיעות רבות על הדלועין איתא לדרשב"ג לא היו צריכין להאי ועדיין צריך עיון:

איזו היא נטיעה וכו'. שם פלוגתא דתנאי ופסק כר"ע דאמר נטיעה כשמה:

אילן שנקצץ והוציא חליפין. שם משנה כלשון רבינו: ט אף בזמן המקדש מותר לסקל דות וכו'. כל אלו המלאכות הוזכרו בפ"ב עלה תני' דתנן בשדה הלבן עד הפסח ובשדה האילן עצרת והא ודאי בזמן שב"ה קיים גזרו פרקים ועלה קאי מזבלין ומעדרין וכו' א"כ למדנו אף בזמן שבהמ"ק קיים הותרו מלאכות הללו:

פגי ערב שביעית. שם במשנה פלוגתא דתנאי ופסק כת"ק דאמר לא סכין ולא מנקבין

ה: אין בונין מדרגות ע"פ הגאיות. משנה . הזכרתיה לעיל ועיין במה שכתבתי עלה ורבינו סדר כל דבר במקומו:

אף בזמן הזה אין נוטעין אילנות וכו'. משנה בפ"ב אין נוטעין ואין מרכיבין ן מבריכין ערב שביעית פחות משלשים יום י ר"ה: וסתם קליטה שתי שבתות וכו'. במשנה פלוגתא דתנאי ופסק כרבי יוסי ורבי שמעון דאמרי לשתי שבתות:

נצאת אומר וכו'. הכי איתא פ"ק דר"ה (דף י) ופשוט הוא: פחות מכן קור וכו'. במשנה שם ואם נטע או הבריך הרכיב יעקור: ואם לא עקר הפירות רין וכו'. בירושלמי פ"ב בעיא ואיפשיטא תרין: ואם מת וכו'. שם בעיא ואיפשיטא דאסור לקיימו מפני החשד:

ד א כל שתוציא הארץ וכו'. זה מבואר בכתוב שכל מה שגדל מאיליו ת השמיטה מותר באכילה דכתיב והיתה ת הארץ לכם לאכלה וכו' תהיה כל תבואתה ול: אפילו שדה שנטייבה וכו'. משנה פ"ד גתא דב"ש וב"ה והלכתא כב"ה שאמרו אוכלין ותיה בשביעית ואמרינן בירושלמי אי זהו טיובה כל העם חורשין פעם אחת והוא חורש ב' פעמים והאי פלוגתא איירי בדינא דאורייתא קודם שגזרו על הספיחים א"נ בפירות לן והעשבים שאין זורעים אותם רוב בני אדם שהרי לא גזרו עליהם כאשר יתבאר בסמוך וא"ת מאי שנא מרישא אם נטייבה בשביעית לא תזרע במוצאי שביעית והכא אמרינן בה לין פירותיה י"ל דהתם קנסא הוא והכי אמרינן בפרק השולח הטיבה ומה בנו זורעה אבל פירות שביעית הפקר נינהו ולא שייך קנסא: וזה שנאמר את ספיח ת"כ. פרשת בהר י לא תבצור כדרך הבוצרים מכאן אמרו תאנים של שביעית אין קוצצין אותן במוקצה וכו' וע"כ אית לן לפרושי קרא הכי דהא כתיב והיתה שבת הארץ לכם לאכלה וגו': ב ומדברי סופרים שיהיו וכו'. פ"ט פלוגתא דתנאי ופסק כחכמים שאמרו כל הספיחים אסורין ותנן ברישא הפיגם והירבוזין השוטים והחלגלוגות כסבר שבהרים והכרפס שבנהרות והגרגיר של עפר פטורים מן המעשרות ונלקחים מכל אדם בשביעית שאין כיוצא בהם נשמר:

כסף משנה

אינו כתבנית עשויות שורה וכן פירש רבינו בפירוש המשנה שורה הוא שיהיו כשורה אחת על קו אחד. ומוקפות עטרה להיות כקשת עגולה עכ"ל. ור"ש פירש שורה שנטועים במקום אחד כחומה ואין מפוזרות וכו' מוקפות עטרה גדר סביב וא"כ איני יודע למה הוצרך להזכיר ולומר דאו קתני ויש ספרים דגרסי במתניתין או מוקפות וכתב רבינו שמשון שהטעם שאין חורשין להם אלא לצרכן משום דכשמפוזרות נראה כחורש לצורך האילן אבל היכא דקיימין במקום אחד נראה כמתקן את הארץ לצורך שביעית ולא לצורך האילן. ומ"ש והדילועין וכו'. שם וכתנא קמא:

ז איזו היא נטיעה וכו'. ג"ז פ"ק משנה ח' שם וכר"ע:

ח אילן שנקצץ וכו'. ג"ז משנה שם דברי רבי שמעון ויש לתמוה למה פסק כיחידאה ואין לומר שטעמו משום דאמרינן בירושלמי ר' שמעון וראב"י אמרו דבר אחד וכמו שכתב בפירוש המשנה דכיון דחכמים פליגי עלייהו הוה ליה למיפסק כרבים ואין לומר דמשום דמשנת ראב"י קב ונקי שהרי בפ"א פסק רבינו דלא כוותיה ועוד דכי אמרינן פלוני ופלוני אמרו דבר אחד הוה ליה שיטה ולא קיי"ל כוותייהו:

ט אף בזמן המקדש מותר לסקל וכו' עד ולא מנקבין. משנה פרק שני דשביעית (משנה ב ג ד ה):

י ובזמן המקדש אין בונין מדרגות וכו'. משנה פ"ג דשביעית (משנה ח):

יא אף בזמן הזה אין נוטעין וכו'. משנה פרק ב' דשביעית (משנה ו) אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרכיבין ערב שביעית פחות משלשים יום לפני ר"ה ואם נטע או הבריך או הרכיב יעקור רבי יהודה אומר כל הרכבה שאינה קולטת לשלשה ימים שוב אינה קולטת רבי יוסי ור"ש אומרים לשתי שבתות ואיפסיקא הלכתא בס"פ הערל (דף פ"ג) כר' יוסי ור"ש ואמרינן בפ"ק דר"ה (דף י') שמלבד השתי שבתות של קליטה צריך שלשים יום. ומ"ש ואם לא עקר הפירות מותרים ואם מת קודם שיעקור וכו'. ירושלמי שם (הלכה):

פ"ד א כל שתוציא הארץ וכו' הכל מותר לאכלו מן התורה שנאמר והיתה שבת הארץ לכם לאכלה ואפילו שדה שנטייבה וכו'. בת"כ והיתה שבת הארץ לכם מן השבות בארץ אתה אוכל ואי אתה אוכל מן השמור מכאן אמרו שדה שנטייבה ב"ש אומרים אין אוכלין פירותיה בשביעית וב"ה אומרים אוכלים ואיתא נמי להאי פלוגתא במתניתין פ"ד דשביעית (משנה ב) וידוע דהלכה כב"ה. ומ"ש וזה שנאמר את ספיח קצירך לא תקצור שלא יקצור כדרך שקוצר בכל שנה וכו' בת"כ לא תבצור כדרך הבוצרים: ב ומ"ש ומד"ס שיהיו כל הספיחים אסורים באכילה בת"כ חכמים אומרים אין ספיחים מן התורה אלא מד"ס ותניא תו התם את ספיח קצירך מכאן סמכו חכמים על הספיחים שיהיו אסורים בשביעית ובפ"ט דשביעית (משנה א) תנן וחכ"א כל הספיחים אסורים ואע"פ שרבינו בפירוש המשנה פירשה לענין אחר כאן הוא מפרשה לענין זה:

ומ"ש ולמה גזרו עליהם מפני עוברי עבירה וכו'. כן יש ללמוד מהמשנה הנזכרת דקתני התם ר' יהודה אומר ספיחי חרדל מותרין שלא נחשדו עליהם עוברי עבירה ואע"פ שאין הלכה כמותו אלא כחכמים שאמרו כל הספיחים אסורים יש ללמוד מדבריו טעם איסור הספיחים. ומ"ש

והמלקטין

כגון הפיגם והירבוזין *השוטים וכל כיוצא בהן. אבל הירקות שדרך רוב האדם לזורעם בגנות ומיני תבואה וקטניות כל הצומח מהן אסור מדבריהם והמלקטן מכין אותו מכת מרדות: **ד** *ספיחים העולים בשדה בור ובשדה ניר ובשדה כרם ובשדה זרע מותרין באכילה. ומפני מה לא גזרו עליהם לפי שאין אדם זורע מקומות אלו. שדה בור אין אדם נפנה לשם. ושדה ניר רוצה הוא בתיקונה. ושדה כרם אינו אוסר כרמו. ושדה זרע הספיחין מפסידין אותה. וכן התבן של שביעית מותר בכל מקום ולא גזרו עליו: **ה** ספיחין של שביעית שיצאו למוצאי שביעית אסורין באכילה ואין תולשין אותן ביד אלא חורש כדרכו. ובהמה רועה כדרכה: **ו** *ועד מתי אסורין ספיחי שביעית במוצאי שביעית מר"ה ועד חנוכה ומחנוכה ואילך הן מותרין. והזורע כפיחי שביעית אחר שביעית הגידולין מותרין: **ז** בצלים שיצאו משביעית למוצאי שביעית אם עשו כיוצא בהן מותרין ואם לאו אסורין. וכן שאר הפירות אין לוקחים אותם במוצאי שביעית אלא משיעשו כיוצא בהן מפירות מוצאי שביעית עשה הבכיר הותר האפיל ומותר ליקח ירק במוצאי שביעית מיד: **ח** מאימתי מותר אדם ליקח לוף במוצאי שביעית משירבה החדש: **ט** באחד בתשרי ר"ה לשמיטין וליובלות. פירות ששית שנכנסו לשביעית אם היו תבואה או קטניות או פירות האילן והגיעו לעונת המעשרות קודם *ר"ה הרי אלו מותרין. ואע"פ שאוסף אותם בשביעית הרי הן כפירות ששית לכל דבר. ואם לא באו לעונת המעשרות אלא אחר ר"ה הרי הן כפירות שביעית

*[כן הוא במשנה בין בבבלי בין בירושלמי אבל בסוכה (דף ל"ט:) איתא והסיטין ולפירש"י גם כן שני מינין וע' תי"ט]: *[הן ראה הענוס ר"ל ר"ה שלהן שהוא ט"ו בשבט כ"כ הפל"ה]:

השגת הראב"ד

*ספיחים העולים וכו' עד לא גזרו עליו. א"א לא גזרו עליו איסור ספיחים אבל קדושת שביעית ודאי יש בה לאבדה אסור ושלא לעשות בה סחורה:

השגת הראב"ד

*ועד מתי אסורין ספיחי שביעית וכו' מר"ה ועד חנוכה. א"א חפשתי זו המימרא ולא מצאתיה לא במשנה ולא בתוספתא ולא בירושלמי ואולי הוציאה ממה שאמרו במשנה מאימתי נהנין ושורפין בתבן וקש של שביעית משתרד רביעה שניה ולפי שב"ד גוזרין תעניות שניות והן מגיעות עד חנוכה או כמוך לה סמך עליו וקבע זמן חנוכה וכל זה הבל ורעיון רוח וקשה מזה שלא אמרו אלא בתבן וקש שבשדה מפני שאותו שבשדה נכרת עם הגשמים והרי הוא כמבוער אבל ספיחים אחרים מניין לו שיהא לגם סיתר ואולי כשעמדו בקרקע ורבה החדש על העיקר שהסיתר מעלה את האיסור כרוב אבל זמן חנוכה מאין לו:

כסף משנה

ג ומ"ש כגון ספיגם והירבוזין השוטים וכל כיוצא דהם. שם במשנה:

ד ספיחים העולים בשדה וכו'. ירושלמי פרק השפינה: וכן התבן וכו'. פ"ט דשביעית ירושלמי:

כתב הראב"ד א"א לא גזרו עליו איסור ספיחים וכו'. כך כתוב בספר כתיבת יד. וגם רבינו לא איירי אלא בדין ספיחין ודין קדושת שביעית כתב בפ"ה וגם כתב דין התבן:

ה ספיחים של שביעית שיצאו למוצאי שביעית וכו'. תוספתא פ"ד דשביעית ספיחים של שביעית אין תולשין אותן ביד אבל חורש כדרכו ובהמה רועה כדרכה ומדקתני חורש על כרחנו לומר דלא מיירי בשביעית אלא בספיחי שביעית שיצאו למוצאי שביעית:

ו ועל מ"ש רבינו ועד מתי אסורים ספיחי שביעית. כתב הראב"ד א"א חפשתי זו המימרא ולא מצאתיה וכו'. ואני אומר דאישתמיטתי' למרן מקום דין זה ודחק עצמו לבקש מקום מוצאו ולא עלה בידו ודברי רבינו מבוארים בפרק ב' דדמאי ירושלמי (הלכה) וז"ל ולענין ספיחים מר"ה ועד חנוכה איסור ספיחים מהחנוכה ועד עצרת היתר ספיחים מן העצרת ועד ר"ה צריכה ופסק רבינו דמעצרת ועד ר"ה לקולא משום דאיסור ספיחים אינו אלא מדרבנן והתוספות בפרק מקום שנהגו (דף נ"ח:) בד"ה כל הספיחים הביאו הירושלמי הזה וכתוב בו מחנוכה ועד ר"ה היתר ספיחים ונראה שכך היה גירסת רבינו: והזורע ספיחי שביעית במוצאי שביעית וכו'. משנה פרק ט' דתרומות (משנה ד):

ז בצלים שיצאו משביעית למוצאי שביעית וכו'. תוספתא פ"ג. ומה שכתב וכן שאר הפירות אין לוקחין אותם במוצאי שביעית כו' עשה הבכיר וכו'. משנה בפרק ו' דשביעית מאימתי מותר אדם ליקח ירק במוצאי שביעית משיעשה כיוצא בו עשה הבכיר הותר האפיל רבי התיר ליקח ירק במוצאי שביעית מיד ומשמע בירושלמי (הלכה) דהלכה כרבי. וכן משמע בפ"ק דסנהדרין ומשמע לרבינו שדין שאר פירות כדין ירק לת"ק:

ח מאימתי מותר אדם ליקח לוף וכו'. משנה פ"ה דשביעית (משנה ה) וכת"ק:

ט באחד בתשרי ר"ה וכו'. משנה בריש ר"ה: פירות שנת שנכנסו לשביעית וכו'. פ"ק דר"ה (עלה י"ב ע"ב) מייתי מתני' דפ"ק דמעשרות מאימתי הפירות חייבים במעשרות התאנים משיבחלו התבואה והזיתים משיביאו שליש

רדב"ז

ג והמלקטן מכין אותו מכת מרדות. לא ידעתי אם לקט ולא אכל אמאי מכין אותו וכ"ת מלקט ואוכל קאמר א"כ מי שלקט חבירו והוא אוכל אין מכין אותו והא ודאי ליתא וכ"ל דגזרו על המלקט שמא יבא לאכול אכילה גופה גזירה ואכן ליקוט ונגזור לקיטה אטו אכילה וי"ל דחדא גזירה הוא אבל עדיין צריך תלמוד שלא מצאתי מאין יצא לרבינו דבר זה. שוב מצאתיה בירושלמי: **ד** ספיחין העולין בשדה בור וכו'. ירושלמי דכלאים אמר ר' זריקא בשם דבי רבי ינאי כל הספיחין מותרין חוץ מן העולה בשדה בור ובשדה ניר ובשדה כרם יאמר חוץ משדה אלתן שזרעו לזרע. ובודאי שטעות הוא דהא כל הספיחין אסורין קי"ל ואפילו תימא דר"ש היא דאמר כל הספיחין מותרין ליתא שהרי לא הוציא רבי שמעון מן הכלל אלא ספיחי כרוב ותו הוי יש להתיר יותר מן הטעם שכתב רבינו אלא ודאי כל הספיחים אסורין גרסינן ותימה על רבינו שכתב שדה זרע והלא לא אמרו אלא אלתן שזרעו לזרע וי"ל דלעולם כל שדה זרע הספיחים קשה לו ולא יניחם לגדל ולא שכיח ולפיכך לא גזרו בהם אבל לענין כלאים אי הירקות הגדלים בשדות מפסידין אלא בשדה אלתן הזרוע לזרע ואפשר שהחמירו בכלאים לפי שהם מן התורה והכי תנן שדה שהעלה מיני עשבים אין מחייבין אותו לנכש והא דהתנה יהושע שיהיו מלקטים עשבים בכל מקום חוץ משדה אלתן התם איירי כשזרע לירק: וכן התבן של שביעית וכו'. ואי קשיא הא דתנן פ"ט מאימתי נהנין ושורפין בתבן ובקש של שביעית ואפילו למאן דגרים עד אימתי נהנין ושורפין כדאיתא בפ"ק דתעניות משמע דשביעית נוהגת בתבן ובקש וי"ל דהכא איירי בתבן הגס שאינו ראוי לבהמה ומתניתין דהתם איירי בתבן וקש הראויין למאכל בהמה ועדיי יתבאר לקמן בע"ה. ירושלמי תבן של שביעית מהו שיהיה אסור משום ספיחי שביעית רבי לו נבריא שאל לרבי אבא בר זבדא ושרא ועל זה סמך רבינו וכתב התבן של שביעית מותר בכל מקום:

ה ספיחין של שביעית וכו'. תוספתא פ"ו ספיחין של שביעית אין תולשין אותן ביד אבל חורש כדרכו ובהמה רועה כדרכה וע"כ במוצאי שביעית איירי מדקתני חורש כדרכו:

ו ועד מתי אסורין ספיחי שביעית וכו'. כך גרסינן לה במועד קטן ולא כמו שהוא כתוב בספרים שלנו מאימתי ועל זה השיג הראב"ד ז"ל כאשר מבואר בלשונו ואני אבאר דעת רבינו דעל התבן והקש לא גזרו ומותר בכל מקום ובכל זמן דלא חל עלייהו קדושת שביעית כדאיתא בשם הירושלמי וכי הוא דקבע זמן לכל הדברים היוצאין משביעית למוצאי שביעית כגון הבצלים והלוף והירק כאשר יתבאר בסמוך ה"נ קבע זמן להתיר הספיחין היוצאים למוצאי שביעית וממשנת תבן וקש נשמע לשאר ספיחין ותנן עד אימתי נהנין ושורפין בתבן וקש של שביעית עד שתרד רביעה שניה ורביעה שניה בשנה המאוחרת היא בכ"ג כסלו ולפי הגירסא השנויה במ"ק טעמא דמהני ולבהמתך ולחיה אשר בארצך כל זמן שהחיה אוכלת בשדה האכל לבהמתך בבית ומשתרד רביעה שניה מרקיבין מלחלוחית הגשמים וסובר רבינו דהאי טעמא לא שייך אלא בתבן וקש שהן מרקיבין מלחלוחית הגשמים אבל באלו ספיחים אינם נרקבים לפי שהם מחוברים בקרקע עד רביעה שלישית וזהו שכתב רבינו עד חנוכה ור"ם דהוה גירסא זו שכל דבר שקדושת שביעית נוהגת בו וחזי לאכילה אסור לשורפו דכתיב ולא להפסיד ויש לתרץ דהכי קתני נהנין מה שראוי לאכילת בהמה ושורפין מה שאינו ראוי לבהמה כגון התבן הגס הילכך הגירסא הנכונה היא השנויה במועד קטן והיא גירסת רבינו ועלו דבריו כהוגן וברות פיו אנו חיים ובהבל פיו העולם מתקיים והראב"ד ז"ל חשב שסמך רבינו על המסך התעניות ולפיכך כתב מ"ש ואני מה שנראה לי בדברי רבינו כתבתי: והזורע ספיחי שביעית וכו'. הטעם דקי"ל כל שזה וזה גורם מותר וזה הספיחין של איסור וקרקע של היתר גורמין הגידולים ואפי' באיסורי ע"ז שהם מן התורה אמרי' הכי כ"ש באיסורי ספיחין שהם מדרבנן ותנן בפ"ט דתרומות גידולי תרומה תרומה גידולי גידולין חולין אבל טבל ומעשר ראשון וספיחי שביעית ותרומת ח"ל והמדומע והבכורים גדוליהן חולין:

ז בצלים שיצאו משביעית וכו'. במשנה פ"ו בצלים שירדו עליהם גשמים וצמחו אם היו העלין שלהן שחורים אסורים הוריקו מותרים וכו' וכנגד כן מוצאי שביעית מותרין ומוקמינן לה בשעקרן בשביעית ושתלן במוצאי שביעית אבל של שביעית שיצאו למוצאי שביעית אם עשו כיוצא בהם מותרין כדין שאר הפירות והכי תניא בתוספתא בצלים שנכנסו משביעית או שיצאו משביעית למוצאי שביעית אם עשו כיוצא בהם מותרין ואם לאו אסורין דתלינן בדהיתר א"נ מפני שרבה ההיתר על האיסור: עשה הבכיר הותר האפיל וכו'. שם במשנה מאימתי מותר האדם ליקח ירק במוצאי שביעית משיעשה כיוצא בו עשה הבכיר הותר האפיל רבי התיר ליקח ירק במוצאי שביעית מיד ונראה הטעם לפי שהיו רגילין להביא ירק מח"ל במוצאי שביעית ונמצא בטל בשל ח"ל והכי משמע מן הירושלמי:

ח מאימתי מותר אדם ליקח לוף וכו'. פ"ה פלוגתא דתנאי ופסק כחכמים שאמרו משירבה החדש וגרסי' עלה בירושלמי אמר רבי יהודה מעשה שהיה בעין כושין ואכלנו לוף ע"פ ר טרפון במוצאי החג של מוצאי שביעית א"ל ר' יוסי עמך הייתי ולא היה אלא מוצאי פסח וקי"ל הלכה כרבי יוסי ורבינו לא הזכיר זמן אלא כתב לשון המשנה והטעם לפי שאין כל המקומות שוין יש ממהר ויש מאחר הלכך הכל תלוי משירבה החדש הכל כפי המקום:

ט באחד בתשרי וכו'. פ"ק דר"ה משנה כלשון רבינו: פירות שנת שנכנסו לשביעית וכו'. תנן האורז והדוחן והפרגין והשומשמין שהשרישו לפני ר"ה מתעשרין לשעבר ומותרי בשביעית ואם לאו אסורין וכו' ומתעשרין להבא אמר רבה אמור רבנן אילן בתר חנטה תבואה וזיתים בתר שליש ירק בתר לקיטה הני כמאן שויוהו רבנן הדר אמר רבה מתוך שהם עשויין פרכין פרכין אזלי רבנן בתר השרשה והא דאמרי' הכא דפירות האילן בתר חנטה היינו לענין השנים ור"ה שלהם ט"ו בשבט אבל לענין מנין שנות השמטה ר"ה היא באחד בתשרי וכל מה שהגיע לעונת המעשרות של קודם אחד בתשרי הרי הוא של שנה ששית וכבר ביאר רבינו עונת המעשרות של כל דבר ודבר בפ"ב מהלכות מעשר:

התבואה

שביעית: י התבואה והקטניות אסורין באכילה משום ספיחים. ופירות האילן אוכלין אותן בקדושת שביעית: יא האורז והדוחן והפרגים והשומשמין ופול המצרי שזרעו לזרע הולכין בהן אחר גמר פרי. אם נגמר פרים קודם ר"ה הרי אלו מותרין בשביעית כפירות ששית. ואם נגמרו אחר ר"ה אע"פ שהשרישו קודם ר"ה הרי אלו אסורים משום ספיחים: יב הירק בשעת לקיטתו. והאתרוג אפילו היה *כפול קודם ר"ה ונעשה ככבר בשביעית חייב במעשרות כפירות ששית. ואפילו היה ככבר בששית הואיל ונלקט בשביעית הרי הוא כפירות שביעית. ומתעשר כפירות ששית להחמיר: יג וכן פירות שביעית שיצאו למוצאי שביעית בתבואה וקטניות ואילנות הולכין * אחר עונת המעשרות. והפרגין והשומשמין והאורז והדוחן ופול המצרי שזרעו לזרע אחר גמר הפרי. והירק אחר לקיטתו: יד פול המצרי שזרעו לזרע בששית ונגמר פריו קודם ראש השנה של שביעית. בין ירק שלו בין זרע שלו מותר בשביעית. ואם זרע לירק ונכנסה עליו שביעית בין ירקו בין זרעו אסור כספיחי שביעית. וכן אם זרעו לזרע ולירק אסור: טו *עבר וזרעו בשביעית ויצא לשמינית אם זרעו לזרע בין זרעו בין ירקו אסור במוצאי שביעית כשאר הספיחים. ואם זרעו לירק הואיל ונלקט בשמינית בין ירקו בין זרעו מותר. זרעו לזרע ולירק זרעו אסור משום ספיחים וירקו מותר:

בנות

השגת הראב"ד

*עבר וזרעו בשביעית ויצא לשמינית וכו' עד וירקו מותר. א"א לא מצינו בזורע בשביעית שום היתר שהרי אמרו הנוטע והמבריך פחות מל' יום לפני ר"ה אסור לקיימן בשביעית והנוטע בשביעית במזיד יעקור ואין הולכין לא לחנטת פרי ולא לנגמרו אלא משהשרים

*[נ"ע מניין לו לרבינו דחנטת האתרוג היינו כפול דדוקא הגפנים משיגריעו תנן ואמרינן בפסחים (דף נ"ג) הוא בוכר הוא גירוע הוא פול ואילו שאר אילנות משיוניאו ועוד תימה על דבריו דכאן כתב אפילו היה כפול ובהלכות מעשר שני פרק ראשון כתב אפילו היתה כזית וצ"ע]: *[הכי פירושו פירות האילן שבאו לעונת המעשרות קודם ט"ו בשבט של שמינית אע"פ שנגמרו ונאספו אח"כ בסוף שנה שמינית הרי הן כפירות שביעית שם בשל"ה]:

כסף משנה

שליש מנה"מ אמר רבי אסי אמר ר' יוחנן מקץ שבע שנים וכו' אלא לומר לך כל תבואה שהביאה שליש בשביעית לפני ר"ה אתה נוהג בו מנהג שביעית בשמינית ומשם יש ללמוד להביאה שליש בששית לפני ר"ה שאתה נוהג בו מנהג ששית בשביעית:

יא האורז והדוחן וכו' הולכים בתר גמר הפרי וכו'. פ"ק דר"ה (דף י"ג ע"ב) מייתי הא דתנן בפרק ב' דשביעית האורז והדוחן והפרגין והשומשמין שהשרישו לפני ר"ה מתעשרין לשעבר ומותרים בשביעית ואם לאו אסורים בשביעית ומתעשרים לשנה הבאה ומייתי נמי בברייתא דר"ש שזורי סבר שזרעו לזרע אזלינן ביה בתר השרשה ובתר הכי אמר שמואל הכל הולך אחר גמר פרי ופירש"י במיני קטניות פליגי דר"ש אזיל בתר השרשה ורבנן לא אזלי [בתר השרשה] למדנו דאסכת שמואל תנא דלא אזיל בתר השרשה בקטניות אלא אחר גמר פרי ועליה סמיך לפלוגי עליה דר"ש שזורי ועלה דהא מתניתין דשנינן לעיל האורז והדוחן וכו' שהשרישו וכו' ומשמע לרבינו דהא דאמר שמואל הכל הולך אחר גמר הפרי גם לענין שביעית היא:

יב הירק בשעת לקיטתו וכו'. פרק קמא דר"ה (דף י"ב) אמרינן הכי לענין תרומה ומעשר ומשמע לרבינו דה"ה לענין שביעית: והאתרוג אפילו היה כפול וכו'. יש בקצת ספרי רבינו חסרון מט"ס בסוף בבא זו וכך צריך להגיה ואפילו היה ככבר בששית הואיל ונלקט בשביעית הרי הוא כפירות שביעית והדין הוא בפ"ב דבכורים (משנה ו) תנן אתרוג שוה לאילן בג' דרכים ולירק בדרך אחד שוה לאילן בערלה וברבעי ובשביעית ולירק בדרך אחד שבשעת לקיטתו עישורו דברי ר"ג רבי אליעזר אומר שוה לאילן בכל דבר. ובפ"ק דר"ה (דף ט"ו) אמר רבה אתרוג בת ששית שנכנסה לשביעית פטורה מן המעשר וכו' עד חייבים עליהם משום טבל ופירש"י אמר רבה אתרוג בת ששית שחנטה בששית וכו' עד חייבין משום טבל דבתר חנטה אזלינן ובפרק לולב הגזול (דף ל"ט:) אמרינן דסתם מתני' דהתם סבר כרבותינו דאושא דאמרינן אתרוג בתר לקיטה לשביעית ורבינו נראה דכפוקי מספקא ליה אי אזלינן ביה אחר חנטה לשביעית כחמשה זקנים וכמתניתין דפ"ב דבכורים או אחר לקיטתו כרבותינו דאושא וכסתם מתניתין דפ' לולב הגזול וכן מספקא ליה אי אזלינן ביה אחר חנטה למעשרות כרבי אליעזר דפ"ב דבכורים וכר"י ור"ל דבחראי ניהו או אזלינן ביה בתר לקיטה כר"ע דפ"ב דבכורים וכחמשה זקנים וכרבותינו דאושא ופסק בתרווייהו לחומרא:

יג וכן פירות שביעית שיצאו למוצאי שביעית וכו'. סיפא דמילתא קאי דקתני פירות ששית שנכנסו לשביעית אם היו תבואה או קטניות וכו' והגיעו לעונת המעשרות האורז והדוחן וכו' אחר גמר פרי והירק בשעת לקיטתו והשתא קאמר דהוא הדין לפירות שביעית שיצאו למוצאי שביעית שהולכים בתבואה וקטניות וכו' אחר עונת המעשרות ובאורז ודוחן וכו' אחר גמר פרי ובירק אחר לקיטתו והוא מבואר שם ויליף מדכתיב במועד שנת השמטה לומר לך כל תבואה שהביאה שליש לפני ר"ה אתה נוהג בה מנהג שביעית בשמינית ושליש היינו עונת המעשרות:

יד פול המצרי שזרעו לזרע וכו'. בפרק שני דשביעית (משנה ז) גבי מתניתין דהאורז והדוחן וכו' בתר השרשה תנן רבי שמעון שזורי אומר פול המצרי שזרעו לזרע בתחלה כיוצא בהן כלומר דאזלינן בהו בתר השרשה וכבר כתבתי בסמוך דהלכה כשמואל דאמר לא הלכו בקטניות אלא אחר גמר פרי וגרסינן בירושלמי פרק שני דשביעית (הלכה ח') על פול המצרי זרעו לזרע לפני ר"ה השביעית ונכנסה שביעית בין זרעו בין ירקו מותר זרעו לירק לפני ראש השנה שביעית ונכנסה שביעית בין זרעו בין ירקו אסור זרעו לזרע ולירק לפני ר"ה השביעית ונכנסה שביעית פשיטא זרעו מותר ירקו מהו תני רבי הייא אסור תני רבי חלפתא בן שאול מותר מ"ד מותר דבר תורה מ"ד אסור מפני מראית העין ורבינו סתם וכתב וכן אם זרע לזרע ולירק אסור אפשר שהיתה לו נוסחא אחרת בירושלמי או שהוא סובר שאף ע"פ שבתחלה אמרו פשיטא זרעו מותר כי אסיקנא דמ"ד אסור מפני מראית העין קאי אף אזרעו:

טו עבר וזרעו בשביעית ויצא לשמינית אם זרעו וכו'. שם בירושלמי זרעו לזרע לפני ר"ה השמינית ונכנסה שמינית בין זרעו בין ירקו אסור זרעו לירק לפני ר"ה השמינית ונכנסה שמינית בין זרעו בין ירקו מותר זרעו לזרע ולירק לפני ראש השנה השמינית ונכנסה שמינית זרעו אסור וירקו מותר: וכתב הראב"ד לא מצינו בזורע בשביעית שום היתר וכו'. ואני אומר שמתוך דבריו ז"ל נלמד להלין בעד רבינו ולומר דאיירי במקומות שהשביעית מדבריהם. והר"י קורקוס ז"ל תירץ דאע"ג דאסור לזרוע ואם זרע אפילו בשוגג יעקור הכא מיירי דעבר וזרע בשביעית ויצא לשמינית ומ"ש עבר וזרע ויצא וכו' וכבר נתבאר ספ"ג שאע"פ שהדין נותן לעקור אם עבר ולא עקר הפירות מותרים והולכים בו אחר גמר פרי ואין בפירות אלא איסור ספיחים בלבד ומעתה הדין שוה אפילו במקום שהשביעית מן התורה ואפילו זרעו ישראל כפשט הירושלמי

ול"ק

רדב"ז

התבואה והקטניות וכו'. תוספתא פ"ב התבואה והקטניות שהביאו שליש לפני ר"ה מתעשרין לשעבר ומותרין בשביעית ואם לאו אסורין בשביעית ומתעשרין לשנה: ופירות האילן אוכלין וכו'. דלא שייך למגזר בהו כאשר כתב בראש הפרק ולקמן יתבאר מהו קדושת שביעית:

יא האורז והדוחן והפרגין. משנה היא פ"ב וכן פול המצרי שזרעו לזרע וא"ת שם נכדיא בתר השרשה לענין שביעית ...יכא מאן דפליג וא"כ איך פסק דאזלינן בהו ...זר גמר פרי וי"ל דלא קי"ל כי הך מתני' דבבלמא ...פר דהוי מדרבנן יש ביד חכמים לקבוע ...ם כפי מה שיראה להם ולפי שעשויין פרכין ...יכין קבעו זמנם משישרישו אבל לענין שביעית ...ריית לא והכי אמרינן בפ"ק דר"ה אמינא ...ל אנא מעשר תרומין דרבנן ואת אמרת לי ...עית דאורייתא הרי דלא מסתבר טעמיה דתנא ...דמתניתין לענין שביעית ובלאו הכי פסק שמואל ...ביה דאזלינן בכל הני בתר גמר פרי דתניא ...ר יוסי בר כיפר אומר משום ר"ש שזורי פול ...הרי שזרעו לזרע מקלתו השריש לפני ר"ה ...ומקלתו לאחר ר"ה אין תורמין ומעשרין מזה על ...זה שהוא עושה לובר גרנו לתוכו וכו' הרי ...נראה דהאי תנא לא אזיל בתר השרשה ...ל המצרי וה"ה לאורז ודוחן וחבירו ואמר ר' ...ן בר נחמני אמר שמואל הלכה כרבי יוסי ...בן כיפר ואמר שמואל הכל הולך אחר גמר פרי ...ה עבדינן צריכותא למאמרי שמואל הלכך ...פסק רבינו אחר גמר פרי כשמואל לענין ...ית ולענין מעשר ורבינו כתב בפי' המשנה ...הלכה כר"ש שזורי ואע"ג דאיכא לפרש ...ל המצרי קאי מ"מ ע"כ אית לן לפרש דאכולהו קאי כדאוכחנא לעיל:

יב והאתרוג אפי' היה כפול וכו'. בפ"ב דר"ה תניא אמר רבי יוסי ...למוס העיד משום חמשה זקנים אתרוג אחר ...הו למעשר ורבותינו נמנו באושא ואמרו אחר ...הו בין למעשר בין לשביעית איתמר רבי ...ור"ל דאמרי תרווייהו אתרוג בת ששית ...לשביעית לעולם ששית כי אתא רבין ...רבי יוחנן אתרוג בת ששית שנכנסה ...ית אפי' כזית ונעשה ככבר חייבים עליה ...טבל וזו היא החלוקה הראשונה שכתב ...שאע"פ שרובו גדל בשביעית ונלקט ...ית וקי"ל דפירות שביעית פטורים מן ...אפ"ה חייבין עליה משום טבל ומתעשר ...ששית לחומרא: ואפילו היה ככבר ...הרי הוא כפירות שביעית וכו'. זו היא ...התרוג בתר לקיטתו לשביעית וצריך לנהוג ...דושת שביעית ומתעשר כפירות ששית להחמיר דלגבי מעשר חשבינן ליה כשל ששית ...ביעית חשבינן ליה כאילו הוא של שביעית אלא דק"ל וכי פליג ר"י על מה שנמנו וגמרו ...דאתרוג בתר לקיטתו בין למעשר בין לשביעית וי"ל דר"י אתי לפרושי מלתייהו דהא ...בתר לקיטה למעשר היינו דאזלי בתר לקיטה לענין השנים אם נוהג בו מ"ע או מע"ם ...ם נכנס משנה ששית לשביעית בהכי לא איירי מנין אושא ואתא איהו ואמר דאזלינן ...ה וחייבין עליו משום טבל ונוהג בו תורמת שביעית וחומרת ששית ואע"ג דרובו גדל ...ים אזלינן בתר חנטה וחייב במעשר ואע"ג דרובו גדל בששית אזלינן בתר לקיטה ...בו חומרת שביעית ונתבארו דברי רבינו ובספרים שלנו יש טעות וכתבו שביעית ...ששית ובזה תירוץ למה שכתב בפ"א מהלכות מעשר אתרוג אחר לקיטתו בין למעשר בין לשביעית:

...ן פירות שביעית וכו'. משנה פ"ג ושאר כל פירות האילן כעונתן למעשרות כך עונתן לשביעית כלומר שאין אוכלין מהם בשביעית עד שיגיעו לעונת המעשרות ...לאכלה ולא להפסד ותניא בת"כ תהיה כל תבואתה לאכול מלמד שאינה נאכלת ...בואה מכאן אמרו מאימתי אוכלין פירות האילן וכו': הפרגין והשומשמין וכו'. ...כר כתבתי דקי"ל דשמואל דאמר דאזלינן בתר גמר פרי והירק בתר לקיטתו: ...ל המצרי שזרעו לזרע וכו'. ירושלמי פ"ב זרעו לזרע לפני ר"ה של שביעית ונכנסה שביעית בין זרעו בין ירקו מותר זרעו לירק לפני ר"ה ונכנסה שביעית בין זרעו ...קו אסור זרעו לזרע ולירק לפני ר"ה ונכנסה שביעית פשיטא זרעו מותר ירקו ...סיקנא אסור ותימא על רבינו שכתב סתם אסור משמע בין זרע בין ירק ותו ...ירק איכא מאן דאמר מותר ומאן דאסר לא אסר אלא מפני מראית העין והכו ...סיף עלה לאסור אפי' הזרע ותו דמילתא דמסתבר הוא כיון שדעתו היה לזרע ונגמר ...ר"ה אמאי אסור ומתוך כך אני אומר מאי דכתב רבינו אסור לא קאי אלא אירק ...אילו זרע פשיטא דמותר כדאיתא בירושלמי ולא הוצרך רבינו לבאר זה:

...בר וזרעו בשביעית וכו'. שם בירושלמי כלשון רבינו וע"כ איירי כשנגמר הפרי בשנה ...ח' לפי שיטת רבינו וכיון שזרעו לזרע הוו להו ספיחי שביעית ואם זרעו לירק ...נלקט בשמינית אזלינן בתר לקיטתו ואפי' זרעו מותר: ואם זרעו לזרע וירק וכו'. ...אתה למד למה שכתבתי למעלה שהרי החלוקות מתהפכות. וכתב הראב"ד דלא ...לנו אלא כשזרעו עכו"ם או במקומות דלא אמרינן בהו יעקור ורבינו כתב עבר

וזרעו

ול"ק מידי עכ"ל : **טז בנות שוח וכו'**. משנה רפ"ה דשביעית (משנה א) :

יז הבצלים הסריסים ופול המצרי וכו'. משנה פ"ב שם (משנה ט) וכחכמים ואע"פ שפסק רבינו לעיל בשמוך הולכים אחר גמר פרי י"ל שגמר פריין תלוי בשסמוך לגמרן ימנעו מהם מים שלשים יום ובשל בעל שלש עונות :

חרפו ובעכו"ס לא שייך לומר עבר גם מ"ש במקומות דלא אמרינן יעקור לא משמע כך מן הירושלמי דהא דומיא דהך רישא איירי דאין עליה הולך הילכך הדברים כפשטם וכגון שלא הספיקו לעקור אותם עד שנכנסה שמינית ואפילו תימא דקנסינן ליה מ"ת בעינן למידע אם יש עליהם איסור שביעית לאהרים או לא א"נ דמית ולא קנסי' בנו אהרי כללא דמלתא לא איירי הירושלמי הלא בדין הפירות מה תהא עליהם :

טז בנות שוח הואיל והן נגמרות לאחר שלש שנים אם באו לעונת המעשרות קודם ר"ה של שמינית הרי הן נאכלות בשנה שנייה מן השבוע בתורת שביעית: **יז** הבצלים הסריסים ופול המצרי שמנע מהם מים ל' יום קודם ר"ה. ושל בעל שמנע מהם ג' עונות לפני ר"ה הרי אלו מפירות ששית. פחות מיכן הרי הם כספיחי שביעית: **יח** הדלועין שקיימן לזרע אם הוקשו לפני ר"ה ונפסלו מלאכול אדם מותר לקיימן בשביעית שהן מפירות ששית. ואם לאו אסורין כספיחי שביעית. וכן הירקות כולן שהוקשו לפני ר"ה מותר לקיימן בשביעית ואם היו רכים אסור לקיימן משום ספיחים. אין מחייבין אותו לשרש את הלוף. אלא מניחו בארץ כמות שהוא. אם צמח למוצאי שביעית מותר. ואין מחייבין אותו לשרש את הקנדס אלא גוזז בעלין ואם צמח למוצאי שביעית מותר: **יט** לוף של ערב שביעית וכן בצלים של ערב שביעית הקיצונים ופואה שנגמרו לפני שביעית מותר לעקרן בשביעית בקרדומות של מתכת. ואין בזה משום עבודת הארץ: **כ** הבצלים שירדו עליהם גשמים בשביעית וצמחו כל זמן שהעלין שלהן ירוקין הרי אלו מותרין. ואם השחירו הרי הן כנטועין בארץ ואותן העלין אסורין משום ספיחין. ובין כך ובין כך הבצלים עצמן בהיתרן עומדין: **כא** *בצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית ורבו גידוליו על עיקרו העלו גידוליו את עיקרו והותר הכל הואיל ושביעית אסורה ע"י קרקע כך נטילתה ע"י קרקע: **כב** הפירות שיוציא האילן בשביעית לא יאספם כדרך שאוסף בכל שנה שנאמר ואת ענבי נזירך לא תבצור. ואם בצר לעבודת האילן או שבצר כדרך הבוצרים לוקה: **כג** וכיצד עושה תאנים של שביעית אין קוצין אותן במוקצה אבל מייבשן בחרבה. ולא ידרוך ענבים בגת אבל דורך הוא בעריבה. ולא יעשה זיתים בבית הבד. אבל כותש הוא ומכנים לתוך בד קטן ביותר וטוחן בבית הבד ובקוטב ומכנים לבד קטנה. וכן בשאר הדברים

מששפרים בשביעית יעקור ואין הולכין אחר הנטה אלא בפירות האילן הישן ולא אחר גמר פרי אלא בספיחין שיצאו מאליהן ואי משכחת לה בנזרעו לא משכחת לה אלא בשזרעו עכו"ס אי נמי במקומו' ששביעית מדבריהם דאפשר דלא אמרינן בהו יעקור :

השגת הראב"ד

*בצל שעקרו בשביעית וכו' עד והותר הכל. א"א בירושלמי לא עשה ר' אבהו מעשה אלא במרוכנים פירוש מרוכנים שטי נא כדך תרגום ארכיני כען כלומר מעקלין שלאחר שלכן שלא יגדלו וכיון שעשה כן גלה דעתו דלא ניחא ליה בגידוליהן ואם גדלו אותן גדולין מותרין ומבטלין את האיסור ואי לא אסורין דמינח ניחא ליה וכנטועין לכתחלה דמו :

יח הדלועין שקיימן לזרע וכו'. ג"ז משנה שם (משנה י') ובירושלמי כיצד הוא בודק [רבי יוסי בן חנינא אומר] עוקצו אם מתאחה אסור ואם לאו מותר פירוש אם מתאחה הנקב ונסתם נראה שעדיין הוא לח ומאכל ואם אין הנקב נסתם הדבר מוכיח שכבר הוקשו ומותר : וכן הירקות וכו'. תוספתא פרק שני דשביעית כל ירקות * שהוקשו לפני ר"ה מותר לקיימן בשביעית אם היו רכים אסור לקיימן בשביעית מפני מראית העין כלומר שיאמרו הרואים שנזרעו בשביעית וזהו שכתב רבינו אסור לקיימן משום ספיחים כלומר שאע"פ שהיה ראוי לומר שמותר לקיימן כמו שמותר לקיים הספיחים אסרו לקיימן מפני מראית העין מתוך שהם רכים יבואו לומר שנזרעו בשביעית : ואין מחייבים אותו לשרש את הלוף וכו' ואין מחייבים אותו לשרש את הקנדס וכו'. תוס' פ"ב דשביעית :

יט לוף של ערב וכו'. משנה פ"ה דשביעית (משנה ד) וכב"ה :

כ הבצלים שירדו עליהם גשמים וכו'. משנה פרק ו' דשביעית (משנה ג) ואיתא בפרק הנודר מן הירק. ומ"ש ובין כך ובין כך וכו'. פשוט הוא :

כא בצל שעקרו בשביעית וכו'. פרק הנודר מן הירק : כתב הראב"ד לא עשה רבי אבהו מעשה אלא במרוכנים וכו'. וי"ל לדעת רבינו דבפרק הנודר מן הירק בגמרא דידן לא אוקמוה במרוכנין אלא בדרך דילמא. ועוד דבירושלמי הכי איתיה רבי יוסי בשם ר' יוחנן בצל שעקרו ושתלו מכיון שהשחיר מתעשר לפי כולו ולא שניא בין שעקרו בשביעית ושתלו למוצאי שביעית [בין שעקרו בשביעית] רבי זעירא אמר מכיון שרבה עליו החדש מותר ר' לא ורבי אימי תרויהון אמרי אסור וכו' רבי אבהו עאל לארבאל וכו' ושאלין ליה בהילין בצליא והורי לון הדא דר' זעירא מכיון שרבה עליו החדש מותר חמתון סמיכין עלוי אמר לון אני לא אמרתי אלא במרוכנין א"ר יהודה בר פזי אנא ידע ראשה וסופה כדשמע דר' לא ור' אימי פליגין שמע מיניה. משמע מהכא דרבי זעירא בכל גוונא שרי אפילו בשאינם מרוכנים ולא א"ר אבהו אני לא אמרתי במרוכנין אלא משום דשמע דרבי לא ורבי אימי פליגי ומאחר דגמרא דידן שרי אלמא ס"ל כרבי זעירא וכיון דרבי זעירא לא מפליג בין מרוכנין לשאינם מרוכנים אנן נמי לא מפלגינן :

כב הפירות שיוציא האילן וכו'. בת"כ ומשנה וירושלמי פ"ה דשביעית ופירוש מוקצה מקום שדרכן לשטוח בו התאנים ליבש. ולענין זיתים. לשון המשנה אין עושים זיתים בבד ובקוטב אבל כותש הוא ומכנים לבודידה ר"ש אומר אף טוחן הוא בבית הבד ומכנים לבודידה ובירושלמי (הלכה ') רבותינו התירו לעשות בקוטב ר"י הורי לאילין דרבי ינאי לטחון בריחיים כרבי שמעון ולעשות בקוטב כרבנן וכתב רבינו בפירוש המשנה קוטב הוא גת קטן לזיתים ובודידה שם הבד והיא גת קטנה עד מאד ובזה נתבארו דברי רבינו. מ"ש כותש ומכנים לתוך גת קטן ביותר הם דברי רבנן שאמרו כותש ומכנים לבודידה. ומ"ש וטוחן בבית הבד ומכנים לבד קטנה הוא מ"ש בירושלמי שרבי יוחנן הורה לשל רבי ינאי לטחון בריחים ולעשות בקוטב ולכך כתב בתחלה קטנה ביותר כי כן הוא פירוש בודידה ובסוף לא כתב אלא בד קטנה והו לא כי הקוטב אינו כ"כ קטן כמו הבודידה :

*[נספרינו כתוב בשנוש שהוקשו במקום שהוקשו] :

הפירות מה תהא עליהם :

טז בנות שוח הואיל והם וכו'. ריש פ"ה בנות שוח שביעיה שלהם שנייה שהן עושי' לשלש שנים דכיון שהגמר בשביעית אין גומ' בשולן עד שנה שנייה של שמטה והם מין מן התאנים הלבנים :

יז הבצלים הסריסים וכו'. משנה פ"ב כלש' רבינו והוא מלשון סרים שאינו עושה פרי הבצלים האלו כל שמנעו מהם מים שלשים יום נגמר בשולן והם משנה ששית : ושל בעל שמנע מהם וכו'. שם פלוגתא דתנאי ופסק כהכמים שאמרו ג' עונות :

יח הדלועין שקיימן לזרע וכו'. שם משנה כלשון רבינו בירושלמי כיצד הוא בודק רבי יוסי בר חנינא אומר עוקצו אם מתאחה אסור ואם לאו מותר פי' אם מתאחה הנקב עדיין לח הוא ואסור לקיימן לפי שהם גדולי שביעית ואם הוקשו מותר לקיימן לפי שהם גדולי ששית : ואין מחייבין אותו לשרש את הלוף וכו'. תוספתא פ"ב כלשון רבינו

יט לוף של ערב שביעית וכו'. משנה פ"ה פלוגתא דב"ש וב"ה ופסק כב"ה דאמרי עוקרין בקרדומות של מתכות ובצלי הקיצונים מיוחדות לקיץ ויבשו מאד ונגמרו בששית וסברי ב"ה דמעשיו מוכיחין עליו ואינו מתכוין לעבודת הקרקע :

כ הבצלים שירדו עליהם גשמים. משנה בפלוגתא דתנאי ופסק כת"ק דאם היו העלין שחורין אסורין הוריקו הרי מותרין וכתב רבינו ובין כך ובין כך הבצלים בהיתרן הם עומדין משום דאיכא למ' אסורים ומותרין הבצלים עצמן קאי וכן פי' ר"ש וז"ל אם הושחרו העלין בידוע שהן גדילין ומוסיפין ואתו גדולי שביעית ומבטלין העיקר אע"פ שהוא מרובה טובא ע"כ. אבל בירושלמי משמע כדברי רבינו דאמרינן עלה דמתני' כיני מתני' שחורין אסורין וירוקין מותרין בא לחדש עלה דמתני' אלא אתא לפרש שהעלין השחורין אסורין והירוקים מותרין גרסינן עלה רבי יוסי בשם רבי יוחנן בצל שעקרו ושתלו מכיון שהשחיר מתעשר לפי כולו טעמא דשתלו אבל אם לא שתלו אף על פי שהשחיר אין מתעשר לפי כולו אמר רבי חייא בשם רבי יוחנן בצל שעקרו ושתלו משהשרים מתעשר לפי כולו טעמא דשתלו והשריש אבל ירדו עליו גשמים אין מתעשר לפי כולו זה מבואר כדברי רבינו :

כא בצל שעקרו בשביעית. שם רבי זעירא אמר מכיון שרבה עליו החדש מותר ושקיל וטרי תלמודא טובא ומשמע דהלכתא הוא ואמרינן התם רבי אבהו לארבל ואתקבל גבי אבא בר בנימין אתון שאלין ליה באלין בצליא ואורי לון הדא דרבי זעירא מכיון דרבה החדש עליו מותר חמתון סמיכין עלוי אמר אני לא אמרתי אלא במרוכנין אמר רבי יהודה בר פזי אנא ידע ראשה וסופה כדשמע דר' לא ור' אמי פליגין שמע מיניה ע"כ. פי' אמר אנא ידע בתחלה הורה לגמרי להיתר בכל גוונא אלא אחר ששמע שים חולקין לא רצה שיסמכו ונשמט בטענה אני לא אמרתי אלא במורכנין אבל לעולם כרבי זעירא ס"ל ולא שנק הוראתו מפני השמועה שלא רצה שיסמכו עליו במלתא דאיכא פלוגתא ונתבארו דברי רבינו באר היטב ונסתלקה השגתו של הראב"ד ז"ל :

כב הפירות שיוציא האילן בשביעית וכו'. משנה פ"ח תאנים של שביעית אין קוצין אותן במוקצה ופי' רבינו מקום ששוטחין בו התאנים והענבים והתמרים לייבשם אבל י"מ מוקצה כלי מיוחד לקצוץ בו התאנים חרבה היינו סכין ושני הפירושים אמת דלעולם בעי לשנויי ואמרינן בת"כ לא תבצור כנגד הבוצרים מכאן אמרו תאנים שביעית אין קוצין אותה במוקצה וכולה מתני' מייתי לה התם וכתב ר"ש וכל מאי דאסרינן הכא היינו מן המשומר אבל מן המופקר שרי כי אורחיה כדמוכח בירושלמי את ספיח קצירך לא תקצור וכו' מן השמור בארץ אין את בוצר אבל בוצר את מן המופקר ע"כ. ומשמע את השמור בארץ אין את בוצר כדרכך אבל בוצר את כדרכך מן המופקר וק"ל עליה וכי כל השדות הפקר הם בשביעית וכי איצטריך קרא שלא יבצור כדרך הבוצרים למי שעבר ושמר כרמו ולא הפקירו ואפשר שמפני קושיא זו השמיט רבינו זה הירושלמי ואפילו תימא דשמור הוא מה שבתוך הבתים או בגנות והכתיב את ספיח קצירך לא תקצור שלא תקצור כדרך הקוצרים וכשם קציר בשדה הוא ולא בבתים ובגנות ואפי' נמצא בגנות [illegible] פרצי הוא ולא מוקמינן קרא אלא במה שהוא תדיר דהיינו גם במופקר

מצות

משנה למלך

פ"ד יח ואם לאו אסורים כספיחי שביעית. עיין בפירוש המשנה ובמפרשים ה"א סימן פ"ג :

כד מצות עשה להשמיט וכו'. ומ"ש וכן אם אסף כל פירותיו לתוך וכו'. במכילתא והשביעית תשמטנה שלא יאמר אדם מפני מה אמרה תורה וכו' לא שיאכלו העניים הריני מכניסם לתוך ביתי ומחלקם לעניים ת"ל והשביעית תשמטנה וכו' מגיד שפורץ בה פרצות אלא שגדרו חכמים מפני תיקון העולם כלומר שגדרו שלא יפרוץ פרצות בשדהו אבל לגדור ודאי שהוא עובר ומבטל מצות עשה אף אם דעתו להפקירם אח"כ: ומ"ש ויש לו להביא וכו'. משנה פ"ה דשביעית (משנה ז):

כה אין שביעית נוהגת אלא בא"י בלבד וכו'. ירושלמי פ"ו דשביעית (הלכה א') ומשנה בספ"ק דקידושין (דף ל"ו:) כל מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ:

הדברים כל שיכול לשנות משנה: **כד** מצות עשה להשמיט כל מה שתוציא הארץ בשביעית שנאמר והשביעית תשמטנה ונטשתה. וכל הנועל כרמו או סג שדהו בשביעית ביטל מצות עשה. וכן אם אסף כל פירותיו לתוך ביתו. אלא יפקיר הכל ויד הכל שוין בכ"מ שנאמר ואכלו אביוני עמך. ויש לו להביא לתוך ביתו מעט כדרך שמביאין מן ההפקר. חמש כדי שמן חמשה עשר כדי יין. ואם הביא יתר מזה מותר: **כה** אין שביעית נוהגת אלא בארץ ישראל בלבד שנאמר כי תבואו אל הארץ וגו'. ונוהגת בין בפני הבית בין שלא בפני הבית: **כו** כל שהחזיקו בו עולי בבל עד כזיב אסור בעבודה וכל הספיחין שצומחין בו אסורין באכילה. וכל שלא החזיקו בו אלא עולי מצרים בלבד שהוא מכזיב ועד הנהר ועד אמנה. אע"פ שהוא אסור בעבודה בשביעית. *הספיחין שצומחין בו מותרים באכילה. ומהנהר ומאמנה והלאה מותר בעבודה בשביעית: **כז** סוריא אע"פ שאין שביעית נוהגת בה מן התורה גזרו עליה שתהיה אסורה בעבודה בשביעית כארץ ישראל. כדי שלא יניחו ארץ ישראל וילכו וישתקעו שם. אבל עמון ומואב ומצרים ושנער אע"פ שהם חייבות במעשרות מדבריהם אין שביעית נוהגת בהן:

עבר

*[בפירושו כתב רבינו נאכל ולא נאכל לענין גדולין וכאן לענין ספיחים ועיין בכ"מ]:

במופקר. ואפשר לתרץ דילפינן לה מדכתיב את ספיח קצירך ענבי נזיריך משמע שמור ולא מופקר ושביק ליה לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה ורבינו לא הוצרך להזכיר דין זה לפי התבואה וכל הספיחים גזרו עליהם ואפי' ע"י שינוי אסור וכתב הדין גבי פירות האילן דסתם אילנות שמורים הם בבתים או בגנות אבל בזמן היו הספיחים מותרים אפי' שלא ע"י שינוי היו מותרים:

כד מצות עשה להשמיט וכו'. זה מבואר בכתוב ובת"כ:

כה אין שביעית נוהגת אלא בא"י. ג"ז מבואר בכתוב ובת"כ כי תבואו יכול משבאו עבר הירדן ת"ל הארץ ארץ המיוחדת וכו' ולא נהגה שמיטה עד שהיה כל אחד מכיר חלקו שאמר שדך כרמך ואחר י"ד שנה התחילו ומנות דבשנת כ"א לביאתם לארץ עשו שמטה נמצא למד שאינה תלויה בבנין הבית:

כו כל שהחזיקו בו וכו'. ריש פ"ו משנה כלשון רבינו וכבר כתבתי שהנוסחא המדוייקת מאמנה ולחוץ ואמנה וכזיב עצמן כלחוץ:

כז סוריא אע"פ שאין שביעית נוהגת בה וכו'. שם במשנה עושין בתלוש בסוריא אבל לא במחובר דשין וזורין ודורכין ומעמרין אבל קוצרין ולא בוצרין ולא מוסקין ואמרינן ירושלמי אמר רבי אבהו שלא יהו תוקעין ומשתקעין שם והדר אמר ובתלוש למה הוא מותר מן גו דו חמי רווחא קריב לא נפיק כלומר כיון שימצא לו בקירוב ריוח מעט בשביעית לא נפיק מא"י להשתקע בח"ל:

עבר

ונוהגת בין בפני הבית וכו'. בפרק השולח (גיטין דף ל"ו) לגבי פרוזבול רבי היא דתניא וזה דבר השמטה שמוט בשתי שמטות הכתוב מדבר אחת שמטת קרקע ואחת שמטת כספים בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים ובזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים ופירש רש"י אע"ג דהלל בבית שני הוה ס"ל לאביי דבבית שני הואיל ולא היה היובל נוהג לא נהגו שמיטין מדאורייתא ודאמרי' בערכין מנו יובלות לקדש שמיטין מדרבנן קאמר [ומצאתי בתלמידי רבינו יצחק הלוי שכתב במס' גיטין] *בירושלמי מניין שאין השמטה נוהגת אלא בזמן שיובל נוהג שנאמר וזה דבר השמטה שמוט אחת שמטת יובל ואחת שמטת שביעית אבל בת"כ ראיתי דשביעית נוהגת בזמן שאין יובל נוהג ואומר אני שהוא מחלוקת עכ"ל. ומדברי רבינו פה נראה שהוא סובר דאף שלא בפני הבית נוהגת מן התורה ופסק כההיא דת"כ משום דמשמע דההיא כחכמים דפליגי עליה דרבי והלכה כרבים אבל קשה שהרי כתב בפרק ט' ההיא דקתני רבי בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים ועוד דההיא דפרוזבול ליתא אלא אליבא דרבי וכיון שרבינו פסקה לההיא דפרוזבול משמע דסבר לה כרבי והיאך נאמר שכאן פסק כחכמים לפיכך נ"ל דלעולם כרבי ס"ל ול"ק שהוא ז"ל מפרש הא דאמר רבי בשתי שמטות הכתוב מדבר אחת שמטת קרקעות לא אשמטת קרקעות בשביעית קאמר דההיא לעולם נהגה אף שלא בפני הבית אלא ליובל קרי שמטת קרקעות שהרי השדות חוזרות לבעלים וכמבואר בדבריו רפ"ט וכן פירש ר"ש אבל קשה שכתב רבינו בפירוש בזמן שאין היובל נוהג אינו נוהג אחת מכל אלו חוץ משביעית בארץ והשמטת כספים בכל מקום מדבריהם הרי שכתב בשביעית בזמן שאין היובל נוהג אינה אלא מדבריהם ואפילו שביעית דקרקעות וי"ל דמדבריהם דקאמר לא קאי אלא להשמטת כספים דסמיך דאילו שמטת קרקעות מדאורייתא נמי נהגה בכל זמן ואי הוה אמרינן שמה שכתב רבינו כאן דנוהגת אף שלא בפני הבית מדרבנן הוה ניחא אבל פשטא דמילתא דמדאורייתא קאמר:

כל שהחזיקו בו עולי בבל וכו'. משנה בפ"ו דשביעית (מ"א) ג' ארצות לשביעית כל שהחזיקו בו עולי בבל מארץ ישראל ועד כזיב לא נאכל ולא נעבד וכל שהחזיקו בו עולי מצרים מכזיב ועד הנהר ועד אמנה נאכל אבל לא נעבד ומן הנהר ומאמנה ולפנים נאכל ונעבד ומפרש רבינו נאכל ולא נאכל לענין הספיחים. ובמשנה לא פירש כן:

סוריא אע"פ שאין שביעית נוהגת בה וכו'. משנה ב' שם עושים בתלוש בסוריא אבל לא במחובר דשין וזורין ודורכין ומעמרין אבל לא קוצרין ולא בוצרין ולא מוסקין ובירושלמי (הלכה) אמר ר' אבהו שלא יהו הולכים ומשתקעין שם בתלוש למה הוא מותר מן גו דו חמי רווחא [קריב] לא נפיק: אבל עמון ומואב ומצרים ושנער וכו'. פ"ד דידים (משנה ג) מתוך מחלוקת ר"ט ור"א ב"ע מתבאר שמותר לזרוע בהם בשביעית:

*[גרסינן בירושלמי כך היא וזה דבר השמיטה שמוט ר' אומר שני שמיטין שמיטה ויובל בשעה שהיובל נוהג השמיטה נוהגת מדברי תורה]

עבר

משנה למלך

מצות עשה להשמיט כו'. עיין בהרא"ב"ד פ"ה דעדיות משנה א' דגרים ובה"א אין אוכלין אלא בטובה וכתב דטעמייהו דב"ה משום דגזרי שביעית הט ו שאר שבוע כדי שלא יהא רגיל ליכנס בשדה חבירו שלא מדעתו אבל מן התורה ודאי מותר דכתיב והשביעית תשמטנה ונטשתה וכבר הביא הר"ן דברי הרא"ב"ד הללו בפ"ד דע"ז אמתניתין דשם דיש לה גנה או מרחץ יע"ש.

(*א"ה עיין מ"ש הרב המחבר):

ונוהגת בין בפני הבית בין שלא בפני הבית. מ"ש מרן דרבינו מפרש הא דא"ר בשתי שמטות הכתוב מדבר אחת שמטת קרקעות לאו אשמיטת קרקעות דשביעית כו'. אני תמיה על דהא אף לר"ש דס"ל דפי' שמטת קרקע הוא יובל מ"מ מודה דשמיטת כספים כולל כל דין השביעית ינו חרישה וזריעה וכספים דלגמרי הוקש שביעית ליובל לומר דבזמן שאין היובל נוהג אין שביעית מכל וכל ומאי דקאמר שמטת כספים לפי שאין דין זה נוהג ביובל וכ"כ בפ"ק דקידושין (דף . ואפשר היה לומר דס"ל למרן דכי הוקש שביעית ליובל היינו במאי דדמי ליובל משום דביובל ות השדות מלוקה למוכר ושמטת כספים כמו כן מופקעין מגלוה ללוה וקרא דהשמטה שמוט בשמטת ים מיירי וה"ק בשתי שמטות הדומות זו לזו מיירי קרא בזמן שהיובל נוהג שחוזרת השדות מלוקה ר שמטת כספים ג"כ שמופקעים ממלוה ללוה נוהגת אבל חרישה וזריעה בשביעית מעולם לא הוקשה ונוהגת אף בזמן שאין היובל נוהג. ומה שהביא רש"י מהירושלמי שאין השמטה נוהגת אלא בזמן כל נוהג והביא רבי היא וכדמוכח בירושלמי פרק בתרא דתרומות ופרק השולח, היה אפשר לדחוק דהתם נמי בשמטת כספים מיירי. אך המדקדק היטב בדברי הירושלמי יראה דלרבי חרישה זה בשביעית נמי הוקשה ליובל. ומלבד כל זה יש לתמוה דבפ"ק דמועד קטן (דף ב') אמרי' וחרישה עיה מי שרי אמר אביי בשביעית בזמן הזה ורבי היא כו'. הרי סוגיית הגמרא מוכחת בהדיא דאליבא חרישה דשביעית בזמן הזה אינה כי אם מדרבנן וא"כ הדרא קושיין לדוכתה דרבינו מוכח שערא פרי דגבי פרוזבול פסק כרבי וגבי חרישה וזריעה דשביעית פסק כרבנן דפליגי עליה דרבי דלית להו היקשא:

כל שהחזיקו בו עולי בבל כו'. תנן בריש פ"ו ממסכת שביעית ג' ארצות לשביעית כל שהחזיקו עולי בבל כו' לא נאכל ולא נעבד וכל שהחזיקו עולי מצרים כו' נאכל ונעבד ע"כ. ופי' הר"ש לא לאחר שביעית בלא ביעור ולא נעבד בשביעית כו' ונאכל לאחר הביעור וקסבר קדושה ראשונה לא קדשה ומ"מ לענין עבודה החמירו דלא נעבד ע"כ. ורבינו בפי' המשנה פירש וענין לא נאכל ולא נעבד לגו עבודת הארץ היא ואם תעבד ע"י אחר אסור לאכול ממה שתוציא ומה שאמר נאכל אבל לא ר"ל שאינו מותר עבודתה ואם נעבדה יהיה כל הצומח בה נאכל בקדושת שביעית ע"כ ס"ל לרבינו חילוק בין כבוש מצרים לכבוש בבל אלא היכא דנעבדה בשביעית דכבוש בבל אסור באכילה כיון באיסור וכבוש מצרים מותר באכילה אבל לעולם צריך לאוכלו בקדושת שביעית ונראה דלרבינו כל מה שתוציא הארץ בכבוש מצרים אינו נאכל לאחר הביעור בין מה שתוציא בהיתר כגון פירות האילן או אם נעבדה בשביעית דלרבינו פירות כבוש מצרים יש בו כל דין שביעית. ובסברת הר"ש אני מסתפק במ"ש דכבוש מצרים נאכל לאחר הביעור אם קודם הביעור יש בו קדושת שביעית באכילתה או לא ומן הסברא נראה דאין בו קדושת שביעית כלל דכל דבר שיש בו קדושת שביעית צריך ביעור ודוחק הוא בעיני לחלק בין חובת ביעור לחובת קדושת שביעית אך מפשט דבריו נראה דדוקא לאכול אחר הביעור הקלו בכבוש מצרים אך לשאר דברים לא הקלו ויש בהם קדושת שביעית. אך אליבא דרבינו פשיטא לי דאין חילוק כלל וכיון שיש בו קדושת שביעית אינו אוכל אחר הביעור ובפירקין פירוש דנאכל ואינו נאכל הוא לענין ספיחים כלומר דספיחים שאין איסורם כי אם מדרבנן וכמ"ש בראש הפרק לא גזרו בכבוש מצרים אבל כל שאר דיני שביעית נוהגים בכבוש מצרים ור"ע כתב שפירוש הר"ש הוא עיקר. הן אמת שפי' הר"ש לא יכולתי לסובלו מההיא דתנן בפ"ט ג' ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן וכו' ועבר הירדן לא היה מכיבוש בבל וכמו שכתב הרא"ב"ד בפירקין אלמא ביעור נוהג אף במה שלא כבשו עולי בבל וצ"ע. ואל תשיבני ממ"ש מרן על דברי הרא"ב"ד דאין אנו יודעים אם כבשו עולי בבל קצת ארצות מעבר הירדן כו' שדברים אלו הם מתמיהים שאם כבשו עולי בבל קצת ארצות מעבר הירדן למה כתב רבינו שעבר הירדן שביעית נוהגת מדבריהם היה לו לומר דבארצות שכבשו עולי בבל יהיה שביעית נוהגת מן התורה אלא ודאי דס"ל דעבר הירדן לא היה מכיבוש בבל ומ"מ נראה דהר"ש ור"ע ס"ל דעבר הירדן היה מכיבוש בבל ודוחק וכעת הדבר צריך אצלי תלמוד. ומדברי הר"ש בפ"ד ממסכת ידים נראה מתחלת דבריו דספוקי מספקא ליה אם עבר הירדן היה מכיבוש בבל אי לא יע"ש ומדברי התוס' בפ"ק דיבמות (דף י"ו) ד"ה עמון נראה דס"ל דעבר הירדן המוזכר בפ"ט ממסכת שביעית היה מכבוש בבל אלא שכתבו דהוא דוקא בארץ סיחון ועוג שלא היתה של עמון ומואב ואף למה שכתבנו עוד בשם ר"ת דס"ל דעבר הירדן דפ"ט היה מכיבוש בבל ובפירוש נאכל ואינו נאכל נראה דס"ל כפי' הר"ש דהיינו נאכל לאחר הביעור שהרי הכריחו ממתניתין דפ"ט דעבר הירדן קדשו עולי בבל אלמא ס"ל דכל מקום שיש ביעור הוא מכבוש בבל והיינו כדברי הר"ש דאילו לרבינו אין להכרית משם דעבר הירדן יהיה מכבוש בבל וכמבואר:

כז אבל עמון ומואב ומצרים וכו'. תניא בפ"ק דחגיגה (דף ג') נמנו וגמרו עמון ומואב מעשרין מ"ע בשביעית כו' ופירש"י נמנו וגמרו והתקינו שיהיו ישראל הדרין בעבר הירדן במה שכבשו מסיחון ועוג ארץ עמון ומואב מעשרין עכשיו מ"ע בשביעית שהן היו זורעין בשביעית כדאמרינן לקמן שלא קדשה עולי גולה בקדושת הארץ ע"כ. ואני תמיה על זה דהא תנן בריש פ"ו דמס' שביעית וכל שהחזיקו בו עולי מצרים נאכל אבל לא נעבד אלמא לעבודה אף במה שלא היה מכיבוש בבל כיון שהיה מכיבוש מצרים אסור בעבודה ובפ"ק דיבמות (דף י"ו) פי' רש"י גם כן דאף מה שהיה מכיבוש מצרים כיון שלא היה מכיבוש בבל זורעין בשביעית ואי לאו דברי רש"י מסוגיית הגמרא ליכא קושיא כלל מתרי טעמי חדא דאפשר דהאי עמון ומואב לא מיירי בעמון ומואב שנתקדש ע"י כיבוש משה אלא בשאר עמון ומואב שלא

כח *עבר הירדן שביעית נוהגת בה מדבריהם. וספיחי סוריא ועבר הירדן מותרין באכילה. לא יהיו ארצות אלו חמורין מארץ ישראל שהחזיקו בה עולי מצרים:

כט עכו״ם שקנה קרקע בארץ ישראל וזרעה בשביעית פירותיה מותרין. שלא גזרו על הספיחין אלא מפני עוברי עבירה. והעכו״ם אינן מצווין על השביעית כדי שנגזור

השגת הראב״ד

*עבר הירדן שביעית נוהגת בה. א״א עבר הירדן מה היה צריך להביאו מק״ו הרי לא החזיקו עולי בבל וכן סוריא:

כסף משנה

כח עבר הירדן שביעית נוהגת בה מדבריהם. בירושלמי פרק ו׳ דשביעית רבי יצחק בר נחמן ור״ל שאל לרבי חנינא הקונה מעמון ומואב מהו [א״ל קשיתי קמי רבי יוסה לית עמון ומואב דמשה] אמר רבי מנא קשיתה קמי רבי חגיי לית עמון ומואב דמשה לית עמון ומואב דר״א בן עזריה אמר רבי יוסי בר בון כתיב כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי היא צריכה לר״ש טהרה מיד סיחון ועוג או לא טהרה אין תימר טהרה חייבת אין תימר לא טהרה פטורה אמר ר׳ תנחומא החל רש לרשת את ארצו עשיתי את ארצו חולין לפניך משמע בהדיא דחייבת בשביעית ומהניתין היא בפ״ט דשביעית (משנה ב) ג׳ ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן והגליל ומשמע לרבינו שאין חובה אלא מדבריהם. ומ״ש רבינו וספיחי סוריא ועבר הירדן מותרים באכילה לא יהיו ארצות אלו חמורים וכו׳ כתב עליו הראב״ד מה היה צריך להביאו מק״ו הרי לא החזיקו עולי בבל עכ״ל. וי״ל דאין אנו יודעים אם כבשו עולי בבל קצת ארצות מעבר הירדן ומסוריא שהיו בבית שני מלכים תקיפים כמו שמצינו בינאי המלך שכבש ששים עיר כדאיתא בקידושין פרק האומר:

כט עכו״ם שקנה קרקע בא״י וכו׳. כתב על זה בעל כפתור ופרח בפרק מ״ז תימה על זה דאמאי פירותיו של עכו״ם מותרים מזה הטעם שכך שנינו לא נאכל ולא נעבד והרב עצמו פירש שאם תיעבד על ידי אחר אסור לאכול ממה שתוציא וזה אפילו בקרקע העכו״ם שאם היה דעת הרב שאינו נעבד ר״ל בקרקע ישראל אבל בקרקע העכו״ם נעבד א״כ היה בא מטעם יש קנין ואם הוא כן לא היה צריך ז״ל לזכרון ספיחים ומ״ש ז״ל פה שלא גזרו על הספיחים וכו׳ אלא ודאי הוא שספיחי ישראל בקדושת עזרא אסורים משום גזירה אבל לזרוע אסור מן התורה והעכו״ם אינם מצווים על השביעית ומש״ה אין לנו לגזור עליהם ולאסור ספיחים אבל מה שהוא אסור מן התורה מפני שבת הארץ וקדושתה לא הופקע אותו איסור בקנינו מטעם שאין קנין לעכו״ם בארץ ישראל להפקיע מידי מעשר ושביעית שהרי אינם חייבים במעשר ואפילו הכי פירותיהם חייבים ה״נ אינם חייבים בשביעית אבל בפירותיהם נוהג שביעית שהרי ביטול גזירת ספיחים לא התיר עבודה בשביעית וכמו שכתב הוא ז״ל בהלכות שמטה שהספיחים מותרים והעבודה אסורה ואין לומר מי שספיחיו אסורים פירותיו אסורים ומי שספיחיו מותרים פירותיו מותרים שהרי איסור הפירות אינו בא מכח הספיחים אלא איסור הספיחים בא מכח איסורי הפירות ותלי תניא בדלא תניא והילך נתלה היתר פירות העכו״ם מפני היתר ספיחיו והספיחים אסורים משום גזירה לא הפירות וכיבוש עולי מצרים אם עבדו ישראל אסור מדרבנן ולזה אם עבדו העכו״ם נאכל הוא וממשנת אינו נאכל ואינו נעבד נראה בפירוש שפירות העכו״ם בעבודתו שהם אסורים ולזה לא מצא הרב היתר לפירות העכו״ם בשביעית אלא משום שהעכו״ם אינם מצווים על השביעית דאי לאו הכי לכתוב פירות העכו״ם בשביעית מותרים ולשתוק ע״כ לשונו והאריך עוד ובסוף דבריו כתב ואל הרב יש לי להאמין אף על שמאל שהוא ימין ובפרק חלק בענין בני כנען שבאו לדון עם ישראל בענין שאמר להם אלכסנדרוס החזירו להם תשובה וכו׳ הניחו שדותיהם כשהם זרועות וברחו ואותה שנה שביעית היתה וסמכו ישראל עליהם א״כ מה שזרע העכו״ם בקרקעו בארץ ישראל מקדושה שניה בשביעית אסור אבל ספיחיו מותרים ובקדושה ראשונה אם זרע העכו״ם נאכל הוא וכ״ש שספיחיו מותרים אבל לא נעבד לישראל ואם עבדו אסור דקדושה דרבנן יש בו עכ״ל. וכל דבריו הם שלא בהשגחה שמה שהוקשה לו מדקתני לא נאכל ולא נעבד ופירש רבינו שאם תיעבד על ידי אחר אסור לאכול ממה שתוציא יש לומר שאע״פ שבפירוש המשנה כתב כן כאן בפרק זה פירשה לענין ספיחים ועוד מה שכתב בפירוש המשנה שאם תיעבד על ידי אחר אסור לאכול וכו׳ היינו דוקא בשאותו אחר ישראל אבל אם הוא עכו״ם מותר ומ״ש עוד אבל מה שהוא אסור מן התורה מפני שבת הארץ וקדושתה לא הופקע וכו׳ לא דק דבהדיא כתב רבינו בפ״ט ובפ״י דשמיטת קרקע בזמן שאין היובל נוהג אינו אלא מדבריהם ומ״ש לא נפקע אותו איסור בקנינו מטעם שאין קנין לעכו״ם בארץ ישראל להפקיע מידי מעשר ושביעית אשתמיטתיה מה שכתב רבינו בפ״א מהלכות תרומות שמה שאמרו אין קנין לעכו״ם בארץ להפקיע מן המצות היינו לענין שאם חזר ישראל ולקחה ממנו אינה ככיבוש יחיד אלא הרי היא כאילו לא נמכרה לעכו״ם מעולם אבל בעודה ביד עכו״ם מופקעת היא ומה שפירותיהם חייבים במעשר אינו אלא כשמירחם ישראל דוקא. ומ״ש ה״נ אינם חייבים בשביעית אבל בפירותיהם נוהג שביעית שהרי ביטול גזירת ספיחים לא ביטל עבודה בשביעית וכמו שכתב הוא ז״ל שהספיחים מותרים ועבודה אסורה ע״כ הדבר ברור שאינם ענין זו לזו דהתם בשדה ישראל שהחזיקו בה עולי מצרים ולא עולי בבל והכא בשדה עכו״ם. ומ״ש ואין לומר מי שספיחיו אסורים וכו׳ עד ולשתוק אילו היה יורד לסוף דעת רבינו לא היה כותב כן שמה שכתב רבינו ולא גזרו על הספיחים לא לתת טעם להיתר פירות שזרע העכו״ם בשדהו בא כמו שנראה מדברי כפתור ופרח. שפירוש דברי רבינו כך הם עכו״ם שקנה קרקע בארץ ישראל וזרעה

רדב״ז

כח עבר הירדן שביעית נוהגת בה. לא נתבאר בדברי רבינו אם נוהגת בתלוש ובמחובר ומסתברא דנוהגת דומיא דא״י שכבשו עולי מצרים ולא כבשו עולי בבל:

וספיחי סוריא ועבר הירדן וכו׳. השיג הראב״ד מה היה צריך להביאו מק״ו הרי לא החזיקו עולי בבל ע״כ. ויש לתרץ דאי מהאי טעמא ה״א אם יש מקומות בעבר הירדן או בסוריא שכבשו בהם עולי בבל והוי כאילו החזיקו בהם והיו ספיחים אסורים להכי מייתי לה מק״ו א״נ אע״ג דלא החזיקו בהם עולי בבל ה״א עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה בשביעית עצמה קמ״ל דאין סברא להחמיר עליהם יותר מאותן שכבשו עולי מצרים:

כט עכו״ם שקנה קרקע בא״י וכו׳. זה מבואר דלא שייך גזירה בשל עכו״ס, ומ״ש רבינו בפירוש המשנה לא נאכל ולא נעבד ואם תיעבד ע״י אחר אסור לאכול ממה שתוציא ע״כ איירי בשנעבדה באיסור כגון ישראל אבל אם עבדה העכו״ם עכו״ם לא נאסור ולפיכך מותר לאוכלן הילכך אם עבדה ישראל אע״פ שהיא של עכו״ם כיון שנעשה איסור בעבודתה אין אוכלין את פירותיה ומדיהיב רבינו טעמא שלא גזרו על הספיחים משמע דפסק כמ״ד אין קנין לעכו״ם בא״י ופלוגתא היא בפרק השולח וכ״כ בפ״ק דתרומות עכו״ם שקנה קרקע בא״י לא הפקיעה מן המצות הילכך פירותיו מותרין שהרי לא נעשה בהם איסור וספיחין מותרין שהרי לא גזרו עליהם וזה דרך נכון לקיים דברי רבינו ולא כמו שכתב בעל הכפתור ופרח עיין בפמ״ז כי לפי דבריו כל ישראל הדרים בא״י אוכלין פירות שביעית באיסור ומיהו כתב לבסוף ואל הרב יש לי להאמין אף על שמאל שהוא ימין. ומיהו כיון שאין קנין לעכו״ם להפקיע קדושת הארץ נהי דפירותיהן וספיחיהם מותרין מ״מ צריך לאכלן בקדושת שביעית הילכך יש למצוא טעם על מה סמכו שאין מדקדקין בדבר ועושין סחורה בפירות שביעית ונוהגין בה כשאר השנים וי״ל דסמכו להם על הגאונים דפסקו הלכה כרבי דאמר שביעית בזמן הזה דרבנן וכיון דעיקרו מדרבנן ואיכא מ״ד יש קנין לעכו״ם להפקיע הארץ מקדושתה סמכו עליו במילתא דרבנן אבל מדברי רבינו נראה דפסק כרבנן דאמרי שביעית בזמן הזה דאורייתא שהרי כתב סתם מ״ע להשמיט וכו׳ ולא חילק כאשר עשה פ״א מהל׳ תרומות לענין תרומות ומעשרות וכ״כ פ״ט מהלכות אלו וז״ל ואין פרוזבול מועיל אלא בשמיטת כספים בזמן שהיא מד״ס אבל שמיטה של תורה אין הפרוזבול מועיל בה ע״כ משמע דאפילו בזמן הזה השמטה היא של תורה הילכך יש להזהר לנהוג בפירות שביעית הנלקחים מן העכו״ם קדושת שביעית אע״פ שפירותיהם וספיחיהם מותרין ואין טעונין ביעור מ״מ קדושת שביעית יש בהם שהרי לא הופקעה קדושתם ע״י קנין העכו״ם ולפיכך אם עבד ישראל הקרקע אע״פ שהיא של העכו״ם איסורא עבד כאילו היא ביד ישראל ואין הפירות נאכלין שנעבדה בהם עבירה לפי שכל המקומות הדרין בהם ישראל בזמן הזה הם מכבוש עולי בבל והיינו דתנן מא״י ועד כזיב לא נאכל ולא נעבד והספיחין לעולם מותרים. וראיתי לבעל הכפתור ופרח שכתב וז״ל נמצא לפי זה שכבוש עולי בבל אינו נאכל ואינו נעבד ע״י עכו״ם וכן נראה נמי לפי דברי הראב״ד וזכרנוהו בפרק שאחר זה גבי עזקה ולא מסתברא לי דא״כ היה משיג על רבינו הכא ומה שנ״ל מכוון להלכה לפי שיטת רבינו כתבתי:

עיירות

משנה למלך

שלא טהרו בסיחון ורבים מגדולי המורים סוברים כן וכל שלא היה לא מכבוש ראשון ולא מכבוש שני נעבד בשביעית אף שחייב בתרומות ומעשרות מדרבנן מ״מ לעבודת שביעית אוקמוה אדין תורה מפני תקנת עניים והיינו דתנן בפ״ו דשביעית ומאמנה ולפנים נאכל ונעבד ופשיטא דאיצטריך לאשמועינן במקומות שהייבים בתרומה מדרבנן דהא״ה בשביעית לא גזרו ולפי זה היה נראה דדוקא בח״ל גמור כגון מצרים ובבל ועמון ומואב שכל אלו לא נתקדשו לא בכיבוש ראשון ולא בכיבוש שני יש חיוב בהם בשביעית במעשרות אבל בכבוש מצרים כיון ששביעית נוהגת בו אף שאינו אלא מדרבנן מ״מ אין תרומה נוהגת בהם בשביעית וטעמא דמילתא הוא משום דכיון דשביעית נוהגת בהם הרי חייב להשמיט מדרבנן כל מה שתוציא הארץ בשביעית דכל דתקון כעין דאורייתא תקון וכיון שכן פטור מן המעשר מטעם הפקר דמהאי טעמא אין מעשר בכיבוש בבל בשביעית וכמבואר וכן נראה מדברי רבינו בפ״ו מהלכות מתנות עניים דין ה׳ שנת השמטה כולה הפקר כו׳ ובחוצה לארץ שאין בה שמטת קרקע מפרישין בארץ מצרים ובעמון כו׳ מתוך דבריו נראה דדוקא בח״ל גמור מפרישין בשביעית מעשר לפי שאין בה שמטת קרקע אבל בשאר ארצות אף שלא היו מכבוש בבל אין מעשר נוהג בהם בשביעית וזהו שלא פירש כיבוש מצרים מה יוציאו בשביעית מ״ע או מע״ש וכן סוריא מה יהיה דינו בשביעית לפי שאלו כיון ששביעית נוהג בהם אין בהם תרומות ומעשרות בשביעית ומה שכתב בתחלת דבריו שנת השמטה כו׳ כולל כל המקומות ששביעית נוהג בהם בין שיהיה מן התורה או מדרבנן אין בהם תרומות ומעשרות בשביעית ומ״מ קשה לדרך זה הא דאמרינן בחגיגה וביבמות עלה דבך דעמון ומואב הרבה כרכים כבשו עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל וקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבוא והניחום כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית משמע דאף מה שהוא כבוש מצרים כיון שאינו כבוש בבל חייב במעשר בשביעית. וסבור הייתי לומר דמאי דקאמר כדי שיסמכו לאו משום מתנות איירי אלא הכוונה היא שלא רצו לקדשם כדי שימצאו העניים ספיחים וכן ירקות שאם היו כובשים אלו הארצות הכל היה אסור אך עכשיו שלא כבשום אף שביעית נוהג בהם מ״מ הספיחים מותרים ואף אליבא דהר״ש שכתבנו לעיל דאית ליה דמאי דתנן נאכל פונה לאתר הביעור מ״מ כל דמודה לרבינו דספיחים אינם אסורים בכבוש מצרים כיון דאין איסורם כי אם מדרבנן משום עוברי עבירה וכמו שכתב רבינו בכבוש מצרים שהזריעה אינה אסורה כי אם מדרבנן לא גזרו בספיחים. והנה דרך זה מלבד שהוא דוחק בעיני הרואה יראה דברי רבינו בריש הלכות תרומות שכתב כל שהחזיקו וכו׳ והניחו אותם המקומות שהחזיקו בהם עולי מצרים ולא החזיקו עולי בבל כשהיו ולא פטרום מן התרומה והמעשרות כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית ע״כ. מוכח מדבריו דס״ל דכיבוש מצרים חייב במעשר מדרבנן בשביעית. ולפי זה לא ידעתי למה לא ביאר רבינו בפ״ו מהלכות מתנות עניים דין כיבוש מצרים בשביעית מה יהיה דינו לענין תרומות ועיין במ״ש מהר״ר דוד ערמאה ז״ל בריש הלכות תרומות ודוק. ועוד נ״ל דאף דנימא דעמון ומואב הוא מכיבוש מצרים אין להכריח משם שהותרה הזריעה דאף שאסור בעבודה מ״מ כל מה שהוציא הארץ בשביעית חייב במעשר אלא שנחלקו אם מפרישין מעשר עני או מעשר שני ונמנו וגמרו שיהיו מפרישים מעשר עני משום דכרכים לא כבשום עולי בבל כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית בלקט שכחה ופאה ומעשר עני אבל אה״נ שהזריעה אסורה בהם ולאו הא בהא תליא. וראיתי למרן שכתב מתוך מחלוקת ר״ט וראב״ע מתבאר שמותר לזרוע בשביעית. ולא ידעתי מהיכן הוא הביאור הזה ואם היינו אומרים שחיוב המעשר בשביעית תלוי בקדושת שביעית שכל מקום ששביעית נוהג אין בו חיוב מעשר בשביעית היו דברי מרן ז״ל באים על נכון דכיון דאליבא דכ״ע חייבים במעשר ש״מ דאין שביעית נוהג. אך כבר כתבנו לעיל דמסוגיית הגמרא ומדברי רבינו בריש הלכות תרומות נראה דכיבוש מצרים חייב במעשר בשביעית ועיין במ״ש רבינו בפ״ד ממסכת ידים משנה ג׳ והמעיין בדבריו יראה דס״ל דכ״מ דהשמטה נוהגת אין בו מעשר בשביעית וכמ״ש בהלכות מתנות עניים וכעת הדבר צריך אגלי תלמוד. וממ״ש הר״ש ג״כ במשני׳ דידים יש להוכיח דס״ל דכל מקום שהשביעית נוהג אין בו תרומות שכתב אין זה עמון ומואב ס׳ שאפילו אמ״ל שלא כבשום עולי בבל ע״כ שביעית נוהג בהן כו׳ משמע דס״ל דכ״מ דשביעית נוהג אין ב מעשר בשביעית. אך מדברי התוס׳ בפ״ק דיבמות נראה דס״ל דאף כבוש מצרים חייב במעשר בשביעית וכל זה יראה המעיין כשידקדק במה שהקשה ר״ת ומזה שפירש עלה דבך דעמון ומואב יע״ש:

שננזור עליהם: ל עיירות ארץ ישראל הסמוכות לספר מושיבים עליהם נאמן כדי שלא יפוצו עכו"ם ויבוזו פירות שביעית:

פרק חמישי

א פירות שביעית ניתנו לאכילה ולשתייה ולסיכה ולהדלקת הנר ולצביעה. מפי השמועה למדו תהיה אף להדלקת נר ולצבוע בה צבע: ב לאכילה ולשתייה כיצד. לאכול דבר שדרכו לאכול. ולשתות דבר שדרכו לשתות. כדין תרומה ומעשר שני: ג ולא ישנה פירות מברייתן כדרך שאינו משנה בתרומה ומע"ש. דבר שדרכו ליאכל חי לא יאכלנו מבושל. ודבר שדרכו להאכל מבושל אין אוכלין אותו חי. לפיכך אין שולקין אוכלי בהמה ואינו מטפל לאכול תבשיל שנפסד והפת שעפשה כדרך שאינו אוכל בתרומה ומעשר: ד ואין מבשלין ירק של שביעית בשמן תרומה שלא יביאנו לידי פסול. ואם בישל מעט ואכלו מיד מותר שהרי לא הניחן כדי לבוא לידי פסול: ה פירות המיוחדין למאכל אדם אין מאכילין אותן לבהמה לחיה ולעופות. הלכה הבהמה מאליה לתחת התאנה ואכלה אין מחייבין אותו להחזירה שנאמר ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול: ו לסיכה כיצד. לסוך דבר שדרכו לסוך. לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן. ולא יפטם את השמן. ולא יסוך במרחץ אבל סך הוא מבחוץ ונכנס: ז שמן של שביעית אין הוסכין בו תנור וכירים. ואין סכין בו מנעל וסנדל. ואין סכין אותו בידים טמאות. נפל על בשרו משפשפו בידים טמאות. ולא יסוך רגלו בתוך המנעל. אבל סך הוא רגלו ולובש המנעל. וסך גופו ומתעגל על גבי קטבליא: ח להדלקת הנר כיצד. שמדליק את הנר בשמן שביעית עצמו. מכרו ולקח בו שמן אחר או שהחליף שמן בשמן שניהם אסורים בהדלקה. שאין מדליקין בדמי שביעית. ולא יתן השמן לתוך המדורה אלא מדליקו בנר: ט לצביעה כיצד. דברים שדרכן לצבוע בהן אף ע"פ שהן מאכלי אדם צובעין בהן לאדם

ל עיירות א"י הסמוכות לספר וכו'. אע"ג דבשאר עיירות אין מושיבין שומרים לפי שהכל הוא הפקר מ"מ העיירות שהם בסוף גבול א"י מושיבין שומרים ואיכא לספוקי אם באו עכו"ם כלל ישראל לזכות בפירות שביעית אם מונעין אותם או אין מונעין מפני דרכי שלום כדאמרינן בי מתנות עניים ומסתברא מונעין אותם דלא דמי למתנות עניים דליח בהו קדושה אבל פירות שביעים אית בהו קדושה ואין להביא ראיה ממה שהיו מניחין שומרים בעיירות הסמוכות לספר משמע דבשאר עיירות לא היו שם שומרים באים אפי' עכו"ם ולוקחין מהפירות ולא היו מונעים אותם דאי לא תימא הכי בכל המקומות היו צריכין שומרים דאיכא למימר שלא היו חוששין אלא שמא יבואו העכו"ם ויבוזו כל הפירות אבל מפני המיעוט הבאים בכלל ישראל לא היו חוששין אבל אם היו שם הבעלים לעולם אימא לך שהיו מונעין אותם ועדיין הדבר צריך תלמוד:

פ"ה א פירות שביעית וכו'. משנה פ"ח דשביעית שביעית ניתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה ותנן כלל גדול אמרו בשביעית שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעים אינו מתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית יש לו ביעור וכו' ואמרו בספרי תהיה כל תבואתה לאכול תהיה אף להדלקת הנר אף לצבוע בו צבע כל תבואתה מלמד שאינה נאכלת אלא תבואה:

לאכילה ולשתיה כיצד לאכול דבר שדרכו לאכול וכו'. שם במשנה לאכול דבר שדרכו לאכול ולסוך דבר שדרכו לסוך ולא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן וכן בתרומה ומעשר שני קל מהם שביעית שנתנה להדלקת הנר:

דבר שדרכו לאכול חי וכו'. בירושלמי עלה דמתני' כיצד דרכו לאכול וכו' אין מייבין אותו לאכול לא פת מעופש ולא קניבת ירק ולא תבשיל שנתקלקלה צורתו וכן הוא שביקש לאכול תרדין חיין או לכוס חיטין חיין אין שומעין לו:

ואין מבשלין ירק של שביעית וכו'. שם משנה כלשון רבינו ופסק כת"ק דאמר שם נפסל בשביל התרומה ישרף הכל וגורם לפירות שביעית שלא יאכלו א"נ שלא יביא שמן תרומה לידי פסול דשביעית עד הביעור לא ולשני הפירושים אם היה דבר מועט ואכלו מיד מותר ואיתא בירושלמי אמר רבי אשתאלית לאילין דבי רבי ינאי אמרו נהגין הויין מבשלין על יד על יד ואוכלין:

פירות המיוחדין למאכל אדם וכו'. פ"ה תוספתא כלשון רבינו ויליף לה מדכתיב בארצך תהיה כל תבואתה לאכול והיא דעת רבינו אלא שהוא תפס ריפיה דקרא דאי לאו הכי לא משמע מסיפיה דקרא מידי:

ולא יסוך יין ושמן וכו'. משנה היא כתבתיה לעיל: ולא יפטם את השמן וכו'. כל החלוקות האלו הם בתוספתא פ"ה ובירושלמי:

להדלקת הנר כיצד וכו'. איתא בירושלמי פרק ז' וה"ה לכל הפירות של שביעית דקיימא לן אהרון נתפס והפרי עצמו אסור ויתבאר לקמן בעזרת האל: ולא יתן השמן לתוך המדורה. שם בתוספתא:

לצביעה כיצד וכו'. אמר הכתוב לכם לכל צרכיכם ואיבעיא לן בירושלמי אוכלי בהמה מהו לעשות מהם צבעונין לאדם מה אם אוכלי אדם שאין עושין מהם מלוגמא לאדם עושין מהם צבעין לאדם אוכלי בהמה שעושין מהם מלוגמא לאדם אינו דין שעושין מהם צבעין לאדם והתם איבעיא מהו לעשות אוכלי בהמה צבעין לבהמה אמר רבי יוסי מפני מה אוכלי אדם אין עושין מהם צבעין לאדם שכן צבעי האדם יש להם קדושה נעשה מאוכלי בהמה צבעין

ה את היין אלונתית ואת השמן ערב סך את השמן ואין סך מהיין והשמיטו רבינו מפני שהוא בכלל מה שכתב לעיל בסמוך. ומ"ש ולא יסוך במרחץ אבל סך הוא מבחוץ ונכנס. ירושלמי פ"ח דשביעית (הלכה):

שמן של שביעית אין תוסכין בו תנור וכירים ואין סכין בו מנעל וסנדל. ירושלמי שם ותוספתא פ"ו דשביעית. ומ"ש ואין סכין אותו בידים טמאות נפל על בשרו משפשפו בידים טמאות. תוספתא שם. ומ"ש לא יסוך רגלו וכו' עד ע"ג קטבליא. תוספתא שם וירושלמי פ"ח דשביעית:

להדלקת הנר כיצד וכו' מכרו ולקח בו שמן אחר וכו'. תוספתא פ"ה דשביעית וירושלמי פ"ז (הלכה) שמן של שביעית מדליקין בו מכרו ולקח בו שמן אחר אין מדליקין בו ומסיים בה בירושלמי החליף שמן בשמן שניהם אסורים: ולא יתן השמן לתוך המדורה וכו'. תוספתא פרק ששי דשביעית:

ט לצביעה כיצד וכו' אבל אין צובעין לבהמה וכו'. ירושלמי רפ"ח דשביעית:

חרעס בשביעית פירותיה מותרים כלומר מפני שהשדה של עכו"ם וגם לא נעבד בה עבודה ע"י ישראל הלכך מותרים ומשום דאיכא לאקשויי אהא אע"פ שלא נעבדה ע"י ישראל היה לנו לאסרה דלא גריעי מספיחים שלא עובדו על ידי ישראל ואפילו הכי אסורים לכך פירש אילו היו הספיחים אסורים מן הדין היה כדבריך אבל מאחר שהספיחים אינם אסורים אלא משום שמא יזרע ובעכו"ם לא שייך לגזור שמא יזרעו שהרי אינם מצווים על השביעית הילכך ליכא קושיא מספיחים ומעתה אין שום פקפוק בדברי רבינו. ויש לתמוה עליו שהביא שהוא מעשה דפרק חלק שהיא מפורשת כדברי רבינו וא"כ לא היה לו לתמוה עליו וכן קשה שמביא אותו מעשה והוא מעשה לסתור דבריו. ויש להביא ראיה לדברי רבינו מדגרס בירושלמי ספ"ט דשביעית (הלכה) ריב"ל היה מפקד לתלמידיה לא תזבון לי ירק אלא מגנתא דסיסרא קם עמיה זכור לטוב אמר ליה אזיל אימור לרבך לית הדא גנתא דסיסרא דיהודאי הוה וקטליה ונסבה מיניה אין בעית מחמרא על נפשך אשתווי לחברך ונראה דה"פ שריב"ל צוה לתלמידו שלא יקנה ירק בשביעית אלא מגנתא דסיסרא דהוה משמע ליה שהיתה של סיסרא הכתוב במקרא ומעולם לא נכבשה מישראל ואם כן אע"פ שהעכו"ם עובדה בשביעית פירותיה מותרים אבל בשדות אחרות שהיו עכשיו של עכו"ם יש להסתפק שמא מקודם היו של ישראל וכיון שנעבדו בשביעית פירותיהם אסורים אף ע"פ שעבדם עכו"ם אמר ליה זכור לטוב שגם שדה זו היא של ישראל מקודם ולפי השטתו גם זה היה אסור אבל לפי האמת גם זה פירותיו מותרים כיון דבחזקת עכו"ם הוא ועכו"ם עבדו ולכן לא יחמיר על עצמו יותר ממה שמחמירים חביריו והא דאמרינן בירושלמי שאסור לטחון עם העכו"ם בארץ בשביעית צריך להעמידה בספיחים שגדלו בשדה ישראל:

ל עיירות ס"י הסמוכות לספר וכו'. תוספתא פ"ד דשביעית:

פ"ה א פירות שביעית ניתנו לאכילה ולשתיה וכו'. ירושלמי רפ"ז דשביעית (הלכה): ומ"ש מפי השמועה למדו תהיה אף להדלקת הנר ולצבוע בה צבע בת"כ פ' בהר סיני:

ב לאכילה ולשתיה כיצד כו'. משנה בפ"ח דשביעית (משנה ב). ומה שכתב דבר שדרכו ליאכל חי לא יאכלנו מבושל זה נלמד ממה ששנינו שם לאכול דבר שדרכו לאכול:

ג ומ"ש דבר שדרכו להאכל מבושל אין אוכלים אותו חי. ירושלמי רפ"ח דשביעית (הלכה). ומ"ש לפיכך אין שולקין אוכלי בהמה זהו פירוש מה ששנינו שם גבי דבר שאינו מיוחד לא למאכל אדם ולא למאכל בהמה חשב עליו למאכל אדם ולמאכל בהמה נותנים עליו חומרי אדם וחומרי בהמה. ומ"ש ואינו מטפל לאכול תבשיל שנפסל והפת שעיפשה. ירוש' פרק שמיני דשביעית (הלכה):

ד ומ"ש ואין מבשלין ירק של שביעית וכו'. משנה שם (משנה ז) וכתנא קמא לגבי ר"ש ואע"ג דבירושלמי (משנה) משמע דהלכה כר"ש דהרי לא סמך עליו רבינו משום דירושלמי לטעמיה שסובר דר"מ ור"ש הלכה כר"ש אבל גמרא דידן בפ' מי שהוליאוהו מסיק להו בתיקו. ומ"ש ואם בישל מעט ואכלו מיד מותר וכו'. פס בירושלמי נהיגין הויין מבשלים על יד על יד ואוכלים מיד ומשמע דאפילו לכתחלה שרי וצריך טעם למה לא התיר רבינו אלא בדיעבד ונראה שגם רבינו מתיר לכתחלה. ומ"ש ואם בישל הכי קאמר רצה לבשל וסוף הלשון מוכיח כן שכתב מותר:

ח פירות המיוחדים למאכל אדם וכו' הלכה הבהמה וכו'. תוספתא פרק חמישי דשביעית:

ו לסיכה כיצד וכו'. משנה פ"ח דשביעית (משנה ב): ומ"ש ולא יפטם את השמן. תוספתא פ"ו דשביעית אין עושין היין אלונתית ואת השמן ערב ומסיים בה ואם

ומ"ם

משנה למלך

ז ו אבל סך הוא את השמן כו'. תניא בתוספתא פ"ק דדמאי סכילה סר"ש שם שמן של שביעית טסכין אותו לעבדי ואין מסכין אותו לסורק: ז שמן של שביעית אין תוסכין בו תנור כו'. עיין לעיל פי"א מהלכות תרומות שיש ננמד שם ובל לשביעית:

לאדם. אבל אין צובעין לבהמה מפירות שביעית אפילו מאכלי בהמה. שאין קדושת שביעית חלה על צבעי בהמה: י מיני כבוסים כגון בורית ואהל *קדושת שביעית חלה עליהן ומכבסין בהן שנאמר והיתה שבת הארץ לכם לכל צרכיכם. אבל אין מכבסין בפירות שביעית ואין עושין מהם מלוגמא שנאמר והיתה שבת הארץ לכם לאכלה ולא למלוגמא ולא לזילוף ולא להקיא ולא למשרה ולא לכביסה: יא כלל גדול אמרו בפירות שביעית. כל שהוא מיוחד למאכל אדם כגון חיטים תאנים וענבים וכיוצא בהן אין עושין ממנו מלוגמא או רטייה וכיוצא בו אפילו לאדם שנאמר לכם לאכלה כל שהוא מיוחד לכם יהיה לאכלה ולא לרפואה. וכל שאינו מיוחד למאכל אדם כגון קוצין ודרדרין הרכים עושין מהן מלוגמא לאדם אבל לא לבהמה. וכל שאינו מיוחד לא לזה ולא לזה כגון הסיאה והאזוב והקורנס הרי הוא תלוי במחשבתו. חשב עליו לעצים הרי הוא כעצים. לאכילה הרי הוא כפירות. למאכל אדם ולמאכל בהמה נותנין עליו חומרי מאכל אדם שאין עושין מהן מלוגמא. וחומרי מאכל בהמה שאין שולקין אותו: יב מותר למכור אוכלי אדם ואוכלי בהמה וליקח בהם אוכלי אדם. אבל אין מוכרין אוכלי בהמה ליקח בהם אוכלי בהמה אחרת. ואין צריך לומר שאין מוכרין אוכלי אדם ליקח בהם אוכלי בהמה. ואם לקח בהן או החליף בהן אוכלי אדם באוכלי בהמה הרי הן כאוכלי אדם שאין עושין מהן מלוגמא לאדם: יג פירות שביעית אין מוציאין אותן מהארץ לחוצה לארץ ואפילו לסוריא. ואין מאכילין אותן לא לעכו"ם ולא לשכיר. ואם היה שכיר שבת או שכיר שנה או שכיר חדש או שקצץ מזונותיו עליו הרי הוא כאנשי ביתו ומאכילין אותו. ומאכילין את האכסניא פירות שביעית: יד אין ב"ד פוסקין לאשה פירות שביעית. מפני שזה כמשלם חוב מפירות שביעית. אבל ניזונת היא משל בעלה: טו אין אוספין פירות שביעית כשהן בוסר שנא' תאכלו את תבואתה אינה נאכלת עד שתעשה תבואה. אבל אוכל אוכל מהן מעט בשדה כשהם פגין כדרך שאוכל בשאר שני שבוע. ולא יכנים לאכול בתוך ביתו עד שיגיעו לעונת המעשרות: טז ומאימתי יהיה מותר לאכול פירות האילן בשדה בשביעית. הפגין של תאנים משיזריחו אוכל בהן פתו בשדה וכן כל כיוצא בהן. הבוסר משיוציא מים ואוכלו בשדה וכן כל כיוצא בו. הזיתים משיכנסו סאה של זיתים רביעית שמן פוצע ואוכל בשדה. הכניסו חצי לוג כותש וסך בשדה. הכניסו שליש מותר להכניס לביתו שהרי הגיעו לעונת המעשרות: יז מותר לקוץ אילנות לעצים בשביעית קודם שיהיה בהן פרי. אבל משיתחיל לעשות פרי לא יקוץ אותו שהרי מפסיד האוכל ונאמר לכם לאכלה ולא להפסיד. ואם הוציא פירות והגיעו לעונת המעשרות מותר לקוץ אותו שהרי הוציא פירותיו ובטל דין שביעית ממנו: יח ומאימתי אין קוצצין האילן בשביעית. החרובין משישלשלו. והגפנים משיגרעו. והזיתים משינצו. ושאר כל האילנות משיוציאו בוסר. ואין קוצצין את הכפניות בשביעית מפני שהוא הפסד פרי. ואם אין דרכן להעשות תמרים
אלא

*נ"א אין

כסף משנה

ומ"ש שאין קדושת שביעית חלה על צבעי בהמה. היינו לומר שכשלמדו מפי השמועה שפירות שביעית ניתנו לצביעה היינו לצביעת אדם שלצביעתו חל עליה קדושת שביעית ולפיכך מותר אבל על צביעת בהמה אינה חלה לפיכך אסור לצבוע בהם לבהמה:

י מיני כבוסים וכו' אבל אין מכבסין בפירות שביעית. בפרק לולב הגזול (דף מ') ובפ' הגוזל עצים (דף ק"ב) תניא אין מוסרין פירות שביעית לא למשרה ולא לכביסה רבי יוסי אומר מוסרין מאן וכו' כמאן אזלא הא דתניא לאכלה ולא למלוגמא לאכלה ולא לזילוף לאכלה ולא לעשות ממנה אפיקטויזין כמאן כרבי יוסי דאי כרבנן הא איכא נמי משרה וכביסה ופסק רבינו כרבנן דרבים נינהו וסובר רבינו דע"כ לא אפליגו אלא בפירות וכדדייק לישנא דברייתא ולישנא דקרא דלאכלה אבל במיני כבוסים שאינם פירות אף לרבנן מכבסים בהם ובירושלמי פ"ז דשביעית (הלכה) מיני כבוסות מהו שיהא עליהן קדושת שביעית נשמעינה מן הדא הירעגין והבורית והאהל יש להן קדושת שביעית. פירוש קדושת שביעית חלה על הכביסה ולפיכך מכבסים בהם ואע"ג דבפרק לולב הגזול הקשו לרבנן דממעטי משרה וכביסה הא כתיב לכם דמשמע לכל צרכיכם ותירצו לכם דומיא דלאכלה שהנאתו וביעורו שוה יצאו משרה וכביסה שהנאתן אחר ביעורן ופירשו שם שמשעה שסורה הפשתן או הבגדים ביין שעה אחת נתקלקל והנאתן אינה עד לבישה י"ל שלא אמרו כן אלא בפירות דשייך לאכלה אבל מיני כבוסות דלא שייך בהם לאכלה שפיר מתרבו מלכם אע"פ שהנאתם וביעורם אינו שוה:

יא כלל גדול אמרו בפירות שביעית וכו'. משנה רפ"ח דשביעית (משנה א):

יב מותר למכור אוכלי אדם וכו'. תוספתא ספ"ה דשביעית וירושלמי פ"ז (הלכה):

יג פירות שביעית אין מוציאין אותם וכו'. משנה ספ"ו דשביעית (משנה ה). ומ"ש אפילו לסוריא שם אמר ר' שמעון שמעתי בפירוש שמוציאין לסוריא ומשמע דת"ק אפילו לסוריא אין מוציאין ופסק כת"ק. ומ"ש ואין מאכילין אותם לא לעכו"ם ולא לשכיר וכו' עד אבל ניזונית משל בעלה. תוספתא פ"ה דשביעית:

טו אין אוספים פירות שביעית כשהם בוסר וכו'. בת"כ. ומה שכתב ומאימתי יהיה מותר לאכול פירות האילן בשדה וכו' עד לעונת המעשרות. משנה פ"ד דשביעית (משנה ז):

יז מותר לקוץ אילנות וכו' עד משיוציאו בוסר. משנה שם ופירש רבינו שמשון משישלשלו משיתחיל להכביד ולתלות כעין שלשלת. משיגרעו משיגדלו הענבים קצת ונקרא גירוע ובפרק מקום שנהגו (דף נ"ג) מפרש דשיעורן כפול הלבן ובירושלמי (שביעית פ"ד ה"ח) א"ר יונה משיזחילו מים כמה דאת אמר כי יגרע נטפי מים עכ"ל:

יח ואין קוצצין את הכפניות בשביעית וכו'. בפ' מקום שנהגו (דף נ"ב):

אין

רדב"ז

לצבוע לבהמה ולצבוע לבהמה אין בהם קדושה: י מיני כבוסים כגון בורית וכו'. ירושלמי פ"ז מיני כבוסות מהו שיהא עליהם קדושת שביעית נשמעינה מן הדא סירעגין והבורית והאהל יש להם קדושת שביעית ותניא בתוספתא פ"ה הלשישות והלבילין וסירעגס והטרים והאהל יש להם שביעית ולדמיהן שביעית יש להן ביעור ולדמיהן ביעור: אבל אין מכבסין בפירות שביעית וכו'. בת"כ פרשת בהר סיני ולא נעשה ממנה זלחין ולא לעשות ממנו מלוגמא ולא אספלנית ולא לעשות ממנה אפיקטויזין ובתוספתא ולא למשרה ולא לכביסה ותנן כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מיוחד למאכל אדם אין עושין ממנו מלוגמא לאדם וא"צ לבהמה וכל שאינו מיוחד למאכל אדם עושין ממנו מלוגמא לאדם ולא לבהמה: יא וכל שאינו מיוחד לזה ולא לזה וכו'. שם במשנה מפרש בירושלמי חומרי אדם שאין עושין מהם מלוגמא חומרי בהמה שאסורים לשלקן: יב מותר למכור אוכלי אדם וכו'. תוספתא פ"ה כלשון רבינו:

ואם לקח בהן וכו'. זה מבואר במה שכתב בפרק שאחר זה שנאמר בשביעית תהיה בהוייתה תהיה לעולם ונקראת קדש ותופסת את דמיה נמצאת אומר דאוכלי אדם שהחליפן באוכלי אדם שניהם יש בהם דין אוכלי אדם ואין עושין מהם מלוגמא לאדם יג פירות שביעית אין מוציאין אותם וכו'. משנה פ"ו אין מוציאין שמן שרפה ופירות שביעית מהארץ לח"ל אמר ר' שמעון שמעתי בפירוש שמוציאין לסוריא ואין מוציאין לח"ל ואין הלכה כר"ש: ואין מאכילין אותם. תוספתא פ"ה כלשון רבינו ומכאן יש ראיה קצת שמוכרי את העכו"ם מלקחת פירות שביעית: ומאכילין את האכסניא פירות וכו'. ג"ז שם כלשון רבינו דסלקא דעתך אמינא דהוי נמצא פורע חובו בפירות שביעית קמ"ל דאינו אלא גמילות חסדים ומותר: יד אין ב"ד פוסקין לאשה וכו'. ג"ז בתוספתא כלשון רבינו: טו אין אוספין פירות שביעית וכו'. בת"כ כי תבואתה מלמד שאין נאכלת אלא תבואה מכאן אמרו מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית הפגים משהזריחו אוכל בהם פתו וכו' ותנן מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית וכו' טז מאימתי אוכלין פירות שביעית וכו'. משנה פ"ד מאימתי אוכלין פירות האילן הפגים משהזריחו אוכל בהם פתו בשדה ביחל כונס לתוך ביתו וכן כל כיוצא בהם בשאר שני שבוע חייב במעשרות ופירוש יזריחו יבהיקו ואמרינן בירושלמי מהו ביחלו אמר רבי חייא בר אבא כד"א וגם נפשם בחלה בי כלומר שנתבשלו ולא נתבשלו יפה: הבוסר משיוציא מים וכו'. ג"ז שם במשנה כלשון רבינו ומסיים בה ושאר כל פירות האילן כעונתן למעשרות כך עונתן לשביעית:

יז מותר לקוץ אילנות וכו'. שם במשנה מאימתי אין קוצצין את האילן בשביעית בש"א כל האילן משיוציא ובה"א החרובין משישלשלו והגפנים משיגרעו והזיתים משינצו ושאר כל האילנות משיוציאו וכל האילן כיון שבא לעונת מעשרות מותר לקוצצו כמה יהא בזית ולא יקוצנו רובע רשב"ג אומר הכל לפי הזית ואמרינן עלה בפרק מקום שנהגו משום דלאכלה אמר רחמנא ולא להפסד ומשיוציא פרי איכא הפסד הפרי אע"ג שדמי האילן לעצים מרובים אבל אם הגיע הפרי לעונת המעשרות תו ליכא פסידא בפרי וקוצץ האילן אם דמיו מרובים לעצים דליכא משום לא תכרות את עצה: יח ושאר כל האילנות משיוציאו בוסר וכו'. איכא למידק דמשמע דבשאר אילנות מודים ב"ה לב"ש משיוציאו ופי' ז"ל משיתחילו בו העלין הירוקים והכא כתב משיוציאו בוסר וי"ל דבשאר אילנות נמי פליגי ב"ה דאי לאו הכי למה אמרו ושאר כל האילנות משיוציאו אלא ודאי פליגי ויוציאו דסיפא לא הוי כיוציאו דרישא דב"ש אלא כי הנך החרובין משישלשלו שהענפים נמשכין וגדלים והגפנים משיגרעו משיעשו הגרעינים והזיתים משינצו שיראו בהם הנצנים ושאר האילנות משיוציאו הפרי והוא בוסר וליכא לפרושי דמשיוציאו דב"ש היינו בוסר דא"כ הוו ב"ה להומרא כנ"ל ליישב דברי רבינו: ואין קוצצין את הכפניות וכו'. בירושלמי עלה דמתניתין קור וכפניות הרי הם כעץ וכן אנו אומרים ועץ אסור לשלקו אלא בגין דקדושת שביעית חלה עליו

משנה למלך

יא וכל שאינו מיוחד כו' הרי הוא תלוי במחשבתו. עיין מהרימ"ט ח"א סי' פ"ג וכמ"ש התוס' פרק בא סימן (דף כ"א) ד"ה אלא ודוק:

יג ואין מאכילין אותם לא לעכו"ם ולא לשכיר. גרסינן בתוספתא פ"ז דשביעית אין מוכרין ואין לוקחין מן העכו"ם ומן הכותי פירות שביעית אחרים אומרים מוכרים לכותי עד ארבע איפרות ע"כ. ועיין במבי"ט ח"א סי' נ"א ודו"ק:

יד אין ב"ד פוסקין לאשה פירות שביעית. ירושלמי ר"ש שני דייני גזירות:

מרחן

אלא שיציץ מותר לקוץ אותן כפניות: **יט** אין שורפין תבן וקש של שביעית מפני שהוא ראוי למאכל בהמה. אבל מסיקין בגפת ובזגין של שביעית: **כ** *מרחץ שהוסקה בתבן ובקש של שביעית מותר לרחוץ בה בשכר. ואם אדם חשוב הוא אסור שמא יסיקו בה דברים אחרים בשבילו כדי שיהיה ריחה נודף. ונמצאו מפסידין פירות שביעית: **כא** הקליפין והגרעינין שמותרין בתרומה לזרים אין קדושת שביעית חלה עליהם והרי הן כעצים אא"כ ראויין לצביעה והקור קדושת שביעי' חלה עליו: **כב** הצורר תבלין של שביעית ונותן לתוך התבשיל. אם בטל טעמן הרי אלו מותרין לכל דבר. ואם נשאר בהן טעם עדיין הם בקדושת שביעית: **כג** אין נותנין תבן וקש של שביעית לא לתוך הכר ולא לתוך הטיט. * ואם נתן ה"ז כמבוער. תנור שהסיקוהו בתבן ובקש של שביעית יוצן. ומשתרד רביעה שנייה במוצאי שביעית נהנין ושורפין בתבן ובקש של שביעית:

פרק ששי

א אין עושין סחורה בפירות שביעית. ואם רצה למכור מעט מפירות שביעית מוכר. ואותן הדמים הרי הן כפירות שביעית וילקח בהן מאכל ויאכל בקדושת שביעית. ואותו הפרי הנמכר הרי הוא בקדושתו כשהיה:

לא

השגת הראב"ד

*מרחץ שהוסקה נקש של שביעית וכו' עד מותר לרחוץ בה. א"א המשנה לא אמרה אלא מותר לרחוץ בה ואם מתחשב הוא לא ירחוץ ופירשו בגמרא אם אדם חשוב הוא לא ירחוץ וי"ל דמותר לרחוץ דקתני ברישא כתנס קאמר אבל בשכר לא דהוי כסחורה ואם אדם חשוב הוא לא ירחוץ דתנס דידיה כשכר דמי ואם כדבריו אדם חשוב לא ירחוץ משום מרחץ בשביעית ומאי איריא כשהוסק בתבן וקש של שביעית:

השגת הראב"ד

*ואם נתן הרי הוא כמבוער. א"א והוא שייםן עליו והכי איתא בירושלמי:

כסף משנה

יט אין שורפין תבן וקש וכו'. בפ"ט דשביעית (משנה ז) מאימתי נהנין ושורפין בתבן ובקש של שביעית משתרד רביעה שניה משמע דקודם לכן אסור. ומ"ש אבל מסיקין בגפת ובזגין וכו'. תוספתא פרק ששי דשביעית:

כ מרחץ שהוסקה וכו'. משנה בספ"ח דשביעית (משנה י"א). וא"ש מאחר שכתב בסמוך שאין שורפין תבן וקש של שביעית מפני שהוא מאכל בהמה היאך התירו להסיק מרחץ בהן. וי"ל דאם הוסק דיעבד קאמר דמותר לרחוץ בה ועי"ל דלכתחלה נמי מותר להסיק בהן מרחץ משום דצורך אדם הוא וכדתנן כל שאינו מיוחד למאכל אדם עושין ממנו מלוגמא לאדם: וכתב הראב"ד המשנה לא אמרה אלא מותר לרחוץ וכו'. מ"ש אבל בשכר לא דהוי כסחורה י"ל דלא נאסרה סחורה אלא בדבר שראוי לאכילה וכדדרשינן לאכלה ולא לסחורה. ומ"ש ואם כדבריו אדם חשוב לא ירחוץ בשום מרחץ בשביעית ומאי איריא כשהוסק בתבן וקש של שביעית י"ל דאה"נ ותבן וקש של שביעית דנקט משום רישא לאשמועינן שאע"פ שהם של שביעית מותר לרחוץ במרחץ שהוסק בהן. ועי"ל דהוסקה בתבן וקש לרבותא נקט שאע"פ שידוע שלא הוסקה אלא בתבן וקש לא ירחוץ בה:

כא הקליפין והגרעינין וכו': והקור קדושת שביעית חלה עליו וכו'. ירושלמי פ"ד (הלכה ז'):

כב הצורר תבלין של שביעית ונותן לתוך התבשיל וכו'. תוספתא דשביעית פ"ו:

כג אין נותנין תבן וקש וכו'. ג"ז תוספתא ספ"ה וירושלמי פ"ט (הלכה ז'):

כתב הראב"ד ואם נתן הרי הוא כמבוער והוא שייםן עליו וכו'. ואפשר שלא היה כן בגי' רבינו ואת"ל שהיה כן בגירסתו י"ל שהוא מפרש דהוא שיישן עליו לא שיישן עליו ממש קאמר אלא שנתנו בכר כדי לישן עליו ולא הוצרך רבינו לפרש דמסתמא לכך נותנו בכר והר"י קורקוס ז"ל תירץ שמפרש שלא נאמר כן אלא לרבי תנשעיה דמחמיר שלא ליהנות בתבן עד שתסרח:

תנור שהסיקוהו וכו'. ג"ז תוספתא שם. וכ' הר"י קורקוס ז"ל צריך טעם לחלק בין מרחץ לתנור כי במרחץ אמרו מותר לרחוץ בה ובתנור אמרו יוצן והפשר דבמרחץ היסקו הוא לרחוץ בה והנאה זו אינה ניכרת ולא נראית לעין ואין בה ממש אבל תנור היסקו הוא לבשל בו דבר או לאפות בו פת והנאה זו נראית וניכרת היא ושבח עצים ניכר בפת ובתבשיל כי על ידי תבן וקש של שביעית הוכשר דבר זה לאכילה ודבר ניכר הוא כי מתחלה היה חי ועכשיו מבושל ולכך אמרו בו יוצן עכ"ל: ומשתרד רביעה שניה וכו'. פ"ט דשביעית (משנה ז):

פ"ו א אין עושין סחורה בפירות שביעית. משנה פ"ח דשביעית. ומ"ש ואם רצה למכור מעט וכו'. בפ' לולב הגזול (דף ל"ט:) אוקימנא הא דתנן בפ"ט דשביעית הפינס והירבוזין וכו' ולוקחים מכל אדם בשביעית בכדי מן שנו כלומר בכדי מזונותיו דוקא ולא יותר ומשמע התם דהיינו מזון ג' סעודות ורבינו אע"פ שלא הזכיר פה מזון ג' סעודות סמך על מ"ש ברפ"ח דדוקא מזון ג' סעודות. ומ"ש ואותן הדמים הרי הם כפירות שביעית וכו' ואותו הפרי הנמכר וכו'. הוא ע"פ מה שיתבאר בפרק זה:

לא

רדב"ז

אלא לפוש כן צריך מימר אסור וע"כ איירי בשעושין פרי ואם אין דרכס לעשות פרי ספיקא דמוסר לקצן והם הדקלים הרעים שעושין כפניות אשר אשכול התמרים גדל בסוכן ולא יבאו לידי גמר פרי לעולם ובמצרים יש מהם הרבה ומוכרין אותם ואוכלין אותם בעודם רכים כמו הקור ואינם מתבשלים לעולם:

יט אין שורפין תבן וקש וכו'. משנה פ"ט ואין שורפין תבן וקש של שביעית עד שתרד רביעה שניה ולמאן דגרים עד אימתי נמי משמע דתבן וקש אסור לשורפן בשביעית מפני שהוא מאכל בהמה ותניא בתוספתא פ"ה תבן של שביעית אין נותנין אותו לתוך הכר ולא לתוך הטיט ואם נתנוהו אחרים הרי הוא כמבוער תנור שהסיקוהו בקש ותבן של שביעית יוצן מכל הני משמע דאיסור שביעית נוהגת בתבן וקש ולעיל בפ"ד כתב וכן התבן של שביעית מותר בכל מקום ולא גזרו עליו ע"כ אית לן למימר דהתם איירי בתבן גס או זרות שאינו ראוי למאכל בהמה ולא גזרו עליו הכא איירי בתבן וקש הראויין למאכל בהמה ועדיין צ"ע דהוה ליה לפרושי:

כ מרחץ שהוסקה בתבן וקש של שביעית וכו'. משנה סוף פ"ח מרחץ שהוסקה תבן וקש מותר לרחוץ בה ואם מתחשב הוא הרי זה לא ירחוץ ומהך מתני' נמי משמע דתבן וקש של שביעית אסור דליכא לפרושי דאיירי בתבן וקש שאינם ראויין למאכל בהמה דהא כתב לעיל מינה אין שורפין תבן וקש של שביעית מפני שהוא ראוי למאכל בהמה ועלה קאי מרחץ שהוסקה וכו' ואמרינן עלה בירושלמי אם היה אדם של נורה לא ירחוץ כהדא דריב"ל הוה אזיל מלוד לבי גוברין בגין מסחי כי בבית גוברין לא היו מכירין אותו או שמא לא יהא שביעית נוהגת שם וכתב רבינו מותר לרחוץ בה בשכר וטעמו ז"ל דאמרינן לעיל מאכל בהמה עושין ממנו מלוגמא לאדם והמרחץ מלוגמא ולפיכך מותר לרחוץ בו אפילו בשכר ואם היה אדם חשוב דאיכא למיחש שמא יסיקו בה דברים הראויים לאכילת אדם ואמרינן לעיל מאכל אדם אין עושין ממנו מלוגמא ומה שהקשה הראב"ד ז"ל ואם כדבריו אדם חשוב לא ירחוץ בשום מרחץ בשביעית ומאי איריא הוסק בתבן וקש של שביעית וי"ל דאין הכי נמי כעובדא דריב"ל והא דנקט תבן וקש משום רישא דמותר לרחוץ בה כל אדם דהוי כמלוגמא דכתיבנא א"נ דוקא כשהוסק בתבן וקש ימן קשה חיישינן שמא יסיקו דברים אחרים לתקן הריח אבל אם הוסק בעצים דעלמא שאין כי... כל הני משמע דתבן וקש אסורין בשביעית ומן הירושלמי ...ינו להלכה וכבר תירצתי דהך הירושלמי איירי בתבן הגס או בתבנא סריא דלא חזי מאכל בהמה תו איכא לתרוצי דהתם איירי בתבן של ספיחי שביעית דעיקר שביעית לא ... אלא מדרבנן ובתבן וקש לא גזרו והכא איירי בתבן של שאר מיני קטניות של ...יעית דאין איסורן משום גזירה אלא משום דכל מידי ראוי לבהמה אסור לאדם לשרוף ... ולהאבידו דכתיב ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול שאסור התורה להפסיד מאכל בהמה כמו שאסור להפסיד מאכל אדם וזה נראה נכון לתרץ הירושלמי ודברי רבינו עם המשניות:

כא הקליפין והגרעינין וכו'. כבר ביאר זה בהלכות תרומות והדברים ק"ו אם תרומה שהיא במיתה לזרים הותרו הקליפות והגרעינים כ"ש לענין שביעית שאין מיתה: אלא א"כ ראוי לצביעה. דתנן וכל שהוא מין צבעים יש לו שביעית ולדמיו שביעית: והקור קדושת שביעית חלה עליו וכו'. כבר כתבנו זה למעלה בשם הירושלמי ואע"ג דקור עץ בעלמא הוא מ"מ קדושת שביעית חלה עלייהו שאכילתן הוא תכלית הנאתן ואם יתייבשו הרי הם עץ יבש:

כב הצורר תבלין של שביעית וכו'. זה מבואר בתוספתא והטעם כיון שנתן כל טעמו בקדרה הרי הוא כעץ בעלמא: **כג** אין נותנין תבן וקש וכו'. תוספתא הזכרתיה למעלה. ומה שכתב הראב"ד והוא שיישן עליו מבואר בירושלמי ורבינו העתיק לשון התוספתא כדרכו: תנור שהסיקוהו בתבן ובקש וכו'. בתוספתא הזכרתיה למעלה ולא ...יך למימר הכא כל שהוא מאכל בהמה מותר לעשותו מלוגמא כדאמר גבי מרחץ דהתם אדם עצמו נהנה מהחמימות של העצים עצמן אבל תנור שהסיקוהו בתבן וקש של שביעית אין הוא עצמו נהנה מהעצים עצמן ולא דמי למלוגמא וק"ל:

ומשתרד רביעה שניה במוצאי שביעית וכו'. משנה פ"ט מאימתי נהנין ושורפין בתבן וקש של שביעית משתרד רביעה שניה ומפרש בירושלמי אמר רבי חנינא מכיון שנסרח מה שבשדה מותר מה שבבית וכבר כתבתי למעלה שלמד רבינו שאר הספיחין מתבן וקש. שוב ראיתי בירושלמי פ"ד דשביעית אמר ר"ש בשם רבי יוחנן בן יהוצדק ...ין עד פסח בשמן עד העצרת ובגרוגרות עד הפורים רב ביבי בשם רבי חנינא ובתמרים עד החנוכה ואפשר שמכאן למד רבינו שכיון שאיסור ספיחין מגזירה דרבנן לא הפסי' איסורייהו אלא עד הזמן הקודם בפירות דהיינו בתמרים עד החנוכה וכ"ש דזמן רביעה שניה וחנוכה קרובים להיות שוים כאשר כתבתי לעיל:

פ"ו א אין עושין סחורה וכו'. כבר ביארנו למעלה דאמר קרא לאכלה ולא לסחורה ואמר הכתוב תהיה כל תבואתה לאכול שהיא בהוייתה שאפי' מכרו הרי הוא בקדושתו:

לא

משנה למלך

מרחץ שהוסקה כו'. מ"ש מרן ועי"ל דלכתחילה נמי מותר כו' קשה דא"כ למטה שכתב רבינו תנור שהסיקוהו בתבן או בקש למה יוצן הא אין לך צורך אדם כמו זה לאפות ולבשל יותר מרחץ ומשום קושיא זו הוצרך למטה להביא דברי הר"י קורקוס ודחק טובא לחלק בין זה לזה וצ"ע. ומ"ש הראב"ד ואם אדם חשוב הוא לא ירחוץ דתנס דידיה כשכר דמי. מצינו כיוצא בזה בפרק כל הצלמים דאמרינן שלא בטובה ר"ג כבטובת אחרים דמי ודו"ק (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר בהלכות ע"ז):

א והקור קדושת שביעית חלה עליו. עיין בפ"ג מהלכות טומאת אוכלין דין י':

פ"ו א אין עושין סחורה בפירות שביעית. הרמב"ן מנלה במנין העשין סי' ג' משום דכתיב והיתה שבת הארץ לכם לאכלה ולא לסחורה ולאו הבא מכלל עשה עשה והעושה סחורה ביטל עשה זה. ומ"ש ואם רצה למכור מעט כו' הר"ן בפרק ד' דע"ז אמתניתין דשים לה גנה או מרחץ נהנין מהן שלא בטובה כתב דאם מוכר בשביל טובת הנאה פורתא שרי דכה"ג לאו סחורה עיקרי שאין זה כענין מקח ע"כ:

ב לא יהיה לוקח ירקות שדה ומוכר. ולא יצבע מקליפי שביעית בשכר. מפני שזה עושה סחורה בפירות שביעית. לקח ירקות לאכול והותיר מותר למכור המותר והדמים שביעית. וכן אם לקט ירקות לעצמו ולקח מהן בנו או בן *בתו ומכר ה"ז מותר והדמים דמי שביעית: ג *כשמוכרין פירות שביעית אין מוכרין אותן לא במדה ולא במשקל ולא במנין. כדי שלא יהיה כסוחר פירות בשביעית. אלא מוכר המעט שמוכר אכסרה להודיע שהוא הפקר ולוקח הדמים לקנות בהן אוכל אחר: ד ואוגד דברים שדרכן להאגד לבית למכור בשוק אכסרה כדרך שאוגדין להביא לבית לא כדרך שאוגדין לשוק. כדי שלא יהיה כמוכר בצמצום. ודברים שאין דרכן להאגד אלא לשוק לא יאגוד אותן: ה פירות חו"ל שנכנסו לארץ לא יהיו נמכרים במדה או במשקל או במנין. אלא כפירות הארץ אכסרה. ואם היו ניכרין שהם מח"ל מותר: ו חומר בשביעית מבהקדש. שהפודה את ההקדש יצא הקדש לחולין ויתפשו הדמים תחתיו. והשביעית אינה כן. אלא המוכר פירות שביעית יתפשו הדמים ויעשו כפירות שביעית. והפירות עצמן לא נתחללו ונעשו כפירות שאר שנים. שנאמר בה תהיה בהווייתה תהא לעולם. ולפי שנקראת קדש תופשת דמיה. נמצאת אומר האחרון נתפש בשביעית והפרי עצמו הוא כמו שהיה: ז כיצד לקח בפירות שביעית או בדמיהן בשר נעשה הבשר כאותן הפירות ואוכלו כפירות שביעית. וצריך לבער אותן בשעת ביעור השביעית. לקח באותו בשר או בדמיו דגים יצא הבשר ונתפשו הדגים. לקח בדגים או בדמיהן שמן יצאו דגים ונתפש שמן. לקח בשמן או בדמיו דבש יצא שמן ונתפש דבש. וצריך לבער הפירות הראשונות עם הדבש האחרון. כדרך שמבערין פירות שביעית. ואין עושין משניהם מלוגמא ולא מפסידין אותן כשאר פירות שביעית: ח אין שביעית מתחללת אלא על דרך מקח. בד"א בפרי ראשון אבל בפרי שני מתחלל בין דרך מקח בין דרך חילול: ט וכשמחללין פרי הנלקח שנית אין מחללין אותו על בהמה חיה ועוף חיים. שמא יניחם ויגדל מהם עדרים. ואצ"ל שביעית עצמה. אבל מחללין אותן הפירות על השחוטים: י דמי שביעית אין פורעין מהם את החוב. ואין עושין בהן שושבינות. ואין משלמין מהן תגמולין. ואין פוסקין מהן צדקה לעניים בבית הכנסת. אבל משלחין מהן דברים של גמילות חסדים וצריך להודיע. וכן אין לוקחין מהם עבדים וקרקעות ובהמה טמאה ואם לקח יאכל כנגדן כדרך שעושה במעשר שני. ואין מביאין מהן קיני זבים וזבות ויולדות וחטאות ואשמות. ואם הביא יאכל כנגדן. ואין סכים כלים ועורות בשמן של שביעית ואם סך יאכל כנגדן: יא אין נותנין מהן לא לבלן ולא לספר ולא לספן ולא לשאר האומנין. אבל נותן הוא למי שדולה מים מן הבור להשקותו מים. ומותר ליתן מפירות שביעית או מדמיהן לאומנין מתנת חנם: יב האומר לפועל הא לך איסר זה ולקט לי ירק היום שכרו מותר ואינו כדמי שביעית. אלא מוציאו בכל מה שירצה. ולא קנסו הפועל להיות

*נ"א ביתו

השגת הראב"ד

*כשמוכרין פירות שביעית וכו' עד ואוגד דברים שדרכן ליאגד. א"א לשון המשנה וב"ה אומרים את שדרכו ליאגד לבית אוגדין אותו לשוק ופירושו הואיל שדרכו לאגדו אפי' לאכלו בביתו כדי שידע כמה אגודות הוא מסתפק בשבוע ג"כ כשימכור אותן בשוק אוגד אותו שאין אגודתו דרך סחורה אלא א"כ דרכו של ירק זה ליאגד אבל בין אגד לאגד לא שמעת ספרם:

ב לא יהיה לוקח ירקות שדה וכו' עד הרי זה מותר. משנה פ"ז דשביעית (משנה ג):
ג כשמוכרין פירות שביעית וכו' עד לא יאגוד אותן. משנה שם פ"ח (משנה ג): וכתב הראב"ד לשון המשנה וב"ה אומרים וכו' ואין פירושו מוכרח:
ה פירות חוצה לארץ וכו'. ירושלמי שם (הלכה) ותוספתא פ"ד:
ו חומר בשביעית מבהקדש וכו' האחרון נתפש בשביעית והפרי עצמו הוא כמו שהיה. משנה פ"ח דשביעית (משנה ז):
ז ומ"ש כיצד לקח בפירות שביעית או בדמיהם בשר וכו'. בס"פ האיש מקדש (דף נ"ד) ובע"ז פרק ר' ישמעאל (דף נ"ד):
ח אין שביעית מתחללת וכו'. בפרק לולב הגזול (דף מ:) אמר רבי אלעזר אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח ורבי יוחנן אמר בין דרך מקח בין דרך חילול ואסיק רב אשי (דף מ"א) מחלוקת בפרי שני אבל בפרי ראשון דברי הכל דרך מקח אין דרך חילול לא ופסק כר"י:
ט וכשמחללין פרי הנלקח שנית וכו'. שם ברייתא וכחכמים:
י דמי שביעית אין פורעים מהם את החוב וכו' עד וצריך להודיע. ירושלמי פ"ג דדמאי (הלכה א') ותוספתא פ"ז דשביעית: וכן אין לוקחים מהם וכו' ואין מביאים מהם וכו' ואין סכין כלים וכו'. משנה בפ"ח דשביעית (משנה ח):
יא אין נותנים מהם לא לבלן וכו' עד מתנת חנם. ג"ז משנה שם (משנה ה):
יב האומר לפועל הא לך איסר וכו'. ג"ז משנה שם (משנה ד) ופי' רש"י בר"פ בתרא דע"ז (דף ס"ב) לקוט לי בו לשון מכר הוא דמשמע לקוט לי בשוויו ירק שכרו אסור לשהותו אחר זמן הביעור אלא מתבער בשביעית לקוט לי ירק לשון שכירות הוא ולא לשון מכר ואין לו דמים שיתפסו בקדושת שביעית. ולדעת רבינו נ"ל דמתניתין בירקות שאין דרך לזרעם אבל בירקות שדרך לזרען אפילו גדלו בששית כל גידולם אסורים בשביעית כמבואר בדבריו פ"ד וליכא דמתניתין הכי מוכח דקתני לקוט ממנו ירקות

ב לא יהיה לוקח ירקות וכו'. משנה פ"ז ולא יהיה לוקח ירקות שדה ומוכר בשוק אבל הוא לוקט ובנו מוכר על ידו לקח לעצמו והותיר מותר למוכרו. ומ"ש רבינו ולקח מהם בנו... וכן בתו היינו שלקח ממה שלקט אביו ומכר כיון שלא לקטן הוא והכי משמע ליישנא דמתני' אבל הוא לוקט ובנו מוכר על ידו כלומר במקומו וכן פירש בפי' המשנה שא... יקח הבן ממה שאסף אביו ומכרו אין עליו חובה בזה ע"כ. ונראה מדפתח בלוקח וסיים בלוקט דהיינו לוקח היינו לוקט ואם לקח למכור הוא בשוק אסור אבל בנו מוכ... על ידו וכן אם לקט למכור הוא עצמו אסור אבל בנו מוכר על ידו והכי משמע בתוספתא דתניא לא יהא לוקט כשמוכר בשוק הוא עצמו אסור: ולא יצבע מקליפי שביעי... בשכר וכו'. במשנה הצובע צובע לעצמו ול... יצבע בשכר שאין עושין סחורה בפירות שביעי... ובירושלמי אסור לצבוע אפי' בטובת הנאה מש... דהוי כסחורה וליכא למימר דפליג אמתניתין אל... הא דתנן בשכר לאפוקי שאם צבע בחנם מות... אבל בטובת הנאה היינו בשכר ואפילו למ"ד טובת הנאה אינה ממון מכל מקום אסור דמיה כסחורה:
ג כשמוכרין פירות שביעית וכו'. משנה פ"... אין מוכרין פירות שביעית וכ... ויש מי שפירש שהמעט כדי שימכרו בזול וה... איתא בירושלמי והכל הוא בכלל מ"ש רבי... להודיע שהוא הפקר כי הזוכה מן ההפקר מוכ... בזול:
ד ואוגד דברים שדרכן להאגד וכו'. ש... במשנה וב"ה אומרים את שדרכו ליאגד בבית אוגדין אותו בשוק ופשטא דמתני' נראה כאשר כתב הראב"ד אבל נראה דקשיא לי לרבינו דתנן לעיל שאין מוכרין במנין אל... אכסרה ואם אין שינוי באגד עצמו במה יו... שהם של שביעית כיון שדרכו ליאגד לבית ולש... ותו דהכי הוה ליה למיתני לפי פי' של הראב"... את שדרכו ליאגד בבית ולא בשוק וא"כ במ... יודע ותו דגירסת הספרים אוגדין אותו בשו... ולפי פירוש הראב"ד אוגדין אותו לשוק מיבע... ליה וכן כתבה הוא ז"ל ומדלא קתני לשוק אל... בשוק משמע שאוגדין אותו לשוק אגד משונ... מאגד הבית וע"י כך ניכר שהוא ירק ... שביעית וימכר אכסרה ולא במנין כנ"ל לק... דברי רבינו:
ה פירות חוצה לארץ וכו'. ירושלמי שני פירו... ח"ל שנכנסו לארץ וכו' כלשון רבינו:
ו חומר בפירות שביעית מבהקדש וכו'. אמ... בספרא כי יובל היא קדש תהיה לכ... מה קדש תופס את דמיו אף שביעית תופסת ... דמיה אי מה קדש תופס את דמיו ויוצא לחול... אף שביעית תופסת את דמיה ויוצאה לחולין ה... תהיה בהווייתה תהא ותנן בפ"ח והאחרון אח... נתפס והפרי עצמו אסור כיצד לקח בפירו... שביעית בשר אלו ואלו מתבערין בשביעית לק... בבשר דגים יצא בשר ונתפסו דגים וכו' כדאית... פרק רבי ישמעאל בע"ז (דף נד):
ח אין שביעית מתחללת אלא על דרך מק... וכו'. ירושלמי פ"ח (ה"ז) בעו מיניה מר... יוחנן שביעית מהו שתצא דרך חלול א"ל ולמה ל... אמר ר"א אין שביעית יוצאה דרך חילול אלא דר... מכירה מתניתא מסייע לדין מתניתא מסייע לד... מתניתא מסייע לר' יוחנן כל מי שיש לו מעות מדמ... שביעית והוא רוצה לחלל על עיסתו הוא מחלל... ע"כ. ומשמע דרבי יוחנן גופא לא אמרה ... בדמי שביעית אבל בשביעית עצמה מודה ל... לר"א שאינו יוצא אלא דרך מכירה ואפי' קיימ... דרבי יוחנן אמרה אפי' בשביעית אנן לא פסקי... כמתני' דמסייעא ליה דדוקא פרי שני אבל פר... ראשון פסקי' כרבי אלעזר דאיכא מתני' דמסייע... ליה ומיהו הנכון דר' יוחנן לא אמרה אלא בפר... שני והכי משמע התם:
ט וכשמחללין הפרי הנלקח שנית וכו' תוספתא פ"ו פלוגתא דתנא... ופסק כחכמים שאמרו לא אמרו אלא בזמן ש... שחוטין והמרינן בגמרא טעמא שמא יגדל מה... עדרים וכבר כתבנו כיוצא בזה גבי מעשר שני
י דמי שביעית אין פורעין וכו'. שם בתוספת... כלשון רבינו וסיים בה ונותנין אותם לחב... עיר בשובה וירושלמי פ"ב דדמאי מייתי ל... ולא מסיים בה הכי ולפיכך השמיטו רבינו

ואין לוקחין מהם עבדים וכו'. משנה פ"ח כלשון רבינו. ומה שכתב ועורות פלוגתא דתנאי עור שסכו בשמן שביעית רבי אלעזר אומר ידלק וחכמים אומרים יאכל כנגדו והלכ... כחכמים: יא אין נותנין מהם לא וכו'. שם משנה אין נותנין לא לבלן וכו' אבל נותן הוא לבייר להשקותו ובייר היינו שדולה מים לבני העיר ואין נותנין לו מדמי שביעית כדי שידלה לו מים לשאר תשמישיו אבל נותן לו כדי להשקותו שבשביעית ניתנה לשתיה והכא בשתיה ולכולם נותן מתנת חנם כלומר לכל הני דמתני' יכול ליתן מתנת חנם אבל לא בשכרן: יב האומר לפועל הא לך איסר וכו'. שם במשנה האומר לפועל הא לך איסר זה ולקוט לי ירק היום שכרו מותר לקוט לי בו ירק היום שכרו אסור והאי מותר ואסור דקתני היינו מותר ואין בו קדושת שביעית ואסור שצריך לאוכלו בקדושת שביעית. ירושלמי מה בין האומר לקט לי לאומר לקט לי בו והעלו שהוא מכלל ההלכות שטעמו עליא... וסתימוס

להיות שכרו כדמי שביעית. ואם אמר לו לקט לי בו היום ירק. ה"ז כדמי שביעית ואינו מוציאו אלא באכילה ושתייה כפירות שביעית: **יג** החמרים העושים בפירות שביעית מלאכת שביעית האסורה. כגון שהביאו יותר מדאי הרי שכרן כדמי שביעית. ודבר זה קנס להם. ומפני מה קנסו בשכר החמרים ולא קנסו בשכר הפועל. מפני ששכרו מעט לא קנסו בו משום כדי חייו: **יד** הלוקח מן הנחתום ככר בפונדיון ואמר לו בשעת לקיחה כשאלקט ירקות שדה אביא לך בו ה"ז מותר. ואותו הככר הרי הוא כפירות שביעית. ואם לקח ממנו סתם לא ישלם לו מדמי שביעית שאין פורעין חוב מהן: **טו** אוכלין פירות שביעית בטובה ושלא בטובה. בטובה כיצד שיתן לו פירות שביעית כמו שעשה עמו טובה שנתן לו. או שיכניסו לגינתו לאכול כמי שעשה לו טובה. ומי שנתנו לו פירות שביעית במתנה או שנפלו לו בירושה הרי זה אוכלם כדרך שאוכל פירות שאוסף אותן הוא בעצמו מן השדה:

פרק שביעי

א **פירות** שביעית אין אוכלין מהן אלא כ"ז שאותו המין מצוי בשדה שנאמר ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול. כ"ז שחיה אוכלת ממין זה מן השדה אתה אוכל ממה שבבית. כלה לחיה מן השדה חייב לבער אותו המין מן הבית וזהו ביעור של פירות שביעית: **ב** כיצד הרי שהיו לו גרוגרות שביעית בתוך ביתו אוכל מהן כל זמן שהתאנים באילנות בשדה. כלו התאנים מן השדה אסור לאכול מאותן שבבית אלא מבער אותן: **ג** היו לו פירות מרובין מחלקן מזון שלש סעודות לכל אחד ואחד. *ואסור לאכול אחר הביעור בין לעניים בין לעשירים. ואם לא מצא אוכלין בשעת הביעור שורף באש או משליך לים המלח ומאבדן לכל

השגת הראב"ד

*ואסור לאכול לאחר הביעור. א"א כמדומה לי שהיה לו להזכיר מהו הביעור האוסר על כל אדם ואולי הוא סובר כי החילוק של ג' סעודות הוא גמר הביעור

שהוא מדבריהם. ורש"י ז"ל פירש בפרק בתרא דע"ז לקט לי בו למון מכר שלא דמשמע לקט לי שווין ירק אבל לקט לי לשון שכירות ומלשון רבינו נראה דמדינא היה מותר אלא שבבריתא לא קנסו ובסיפא קנס ועדיין צריך [...]ם ונראה דרישא הוא שכור לכל היום באותו איסור הילכך שכר יומו הוא טפל ולא [...]יך למקנסיה אבל בסיפא לא הוי שכיר לכל [...]יום ואפשר שילקוט בחצי שעה שוה איסר ירק [...]נא שאינו שכיר יום אלא שכיר ירק ושייך למקנסיה:

[...] **החמרים** העושים בפירות שביעית וכו'. ירושלמי עלה דמתניתין תני [...]מרין והכתפין וכל העושים שביעית שכרן [...]ביעית הורי להון רבי הילא במכתפי פירות [...]ירה היא מתניתא ומהו שכרן שביעית כיי [...]מר ר' אבהו בשם רבי יוחנן ין נסך קנס [...]זוהו וכא קנס קנסוהו. וכתב רבינו ומפני [...] קנסו בשכר החמרים וכו' וקשיא לי ומאן [...]לא לן דכתפין נמי אינם כדי חייהם וי"ל [...]דוס פועל אל שכרו הוא נושא נפשו מה שאין [...]כן בחמרים ובכתפים:

[...] **הלוקח** מן הנחתום וכו'. שם במשנה לקח מן הנחתום ככר בפונדיון כשאלקט [...]ת שדה אביא לך מותר לקח ממנו סתם לא [...] לו מדמי שביעית שאין פורעין חוב מדמי [...]ית. וכתב רבינו ואותו הככר הרי הוא [...]רות שביעית לפי שנתפס בקדושת שביעית [...]א שהחליף אותו הככר בירק של שביעית ונתפס בקדושת שביעית:

[...] **אוכלין** פירות שביעית בטובה ושלא בטובה וכו'. פלוגתא דב"ש וב"ה פ"ד [...]ביעית וקי"ל כב"ה דאמרי אוכלין בטובה [...] בטובה ורבי יהודה אומר חילוף הדברים [...]קולי ב"ש ומחומרי ב"ה ולא קי"ל כרבי [...]ודה אלא כת"ק דאמר זו מקולי ב"ה:

[...]נתנו לו פירות שביעית וכו'. משנה פ"ט [...]י שהיו לו פירות שביעית שנפלו לו בירושה [...]נתנו לו במתנה רבי אליעזר אומר ינתנו [...]כליהן לפי שאם יאכלם הוא נמצא אוכל [...]ת הנאה וחכמים אומרים אין החוטא [...] אלא ימכרו מאוכליהן והדמים יתחלקו [...]דם והכמים לדבריו דרבי אליעזר דאית [...]ין אוכלין פירות שביעית בטובת הנאה [...] ליה א"כ נמצא חוטא נשכר אלא ימכרו [...]אבל לדידן דאוכלין בטובה ושלא בטובה [...] אותה הבעלים כדרך שאוכלין שאר [...]רות שביעית והכי איתא בירושלמי:

א **פירות** שביעית אין אוכלין מהן וכו'. אמר קרא ולבהמתך ולחיה אשר [...]כו' ואמרינן בספרא ומה חיה שאינה [...] אוכלת בהמה שהיא ברשותו אינו דין [...] אלא כל זמן שחיה אוכלת מן השדה [...]לבהמה מן הבית כלה לחיה מן השדה [...]המתך מן הבית וחייב לבערו וזו היא [...] שלש ארצות לביעור כדמפרש והזיל:

[...] **ג** פירות מרובים וכו'. משנה פ"ט מי שהיו לו פירות שביעית והגיע זמן הביעור מחלק מזון שלש סעודות לכל אחד ועניים אוכלין אחר הביעור אבל לא [...] דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחר הביעור [...] הגיע זמן הביעור לפי המקום ולפי הפירות וע"כ בשנה השמינית איירי דתניא [...]תא ומייתי לה בפרק מקום שנהגו אוכלים בענבים עד הפסח בזיתים עד עצרת [...]יום עד החנוכה בתמרים עד הפורים וכל הני לא משכחת להו בשנה שביעית אלא [...]ת וחמנים הללו הם מן הסתם שאין ידוע אם כלה לחיה מן השדה אם לאו אבל [...]וע הכל לפי מה שכלה לחיה הרי שהגיע זמן הביעור ויש לו פירות מחלקן מזון [...]סעודות לכל אנשי ביתו ולשכיניו ולמיודעיו ולקרוביו ומוציא ומניח על פתח ביתו [...] אחינו כל מי שצריך ליטול יבא ויטול והוא בעצמו יכול לחזור ולזכות מן ההפקר [...]א בירושלמי ובזה נחלקו רבי יהודה ורבי יוסי רבי יהודה אומר עניים אוכלין אחר [...]שנאמר ואכלו אביוני עמך ולא עמך רבי יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים [...] אחר הביעור קרי ביה אביוני וגם עמך ובתוספתא רבי שמעון אומר עשירים [...]מן האוצר אחר הביעור והלכה כרבי יוסי ועד כאן לא פליגי אלא במה שחלקו [...]לרבי יוסי דקי"ל כוותיה אוכלים אותו בין עניים בין עשירים אפילו שכלה לחיה [...]דה אבל במה שלא נתחלק והגיע זמן הביעור בהא לא פליגי דבין לעניים בין [...]ים אסור כיון שכלה לחיה מן השדה ומה שכתב אסור לאכול אחר הביעור וכו' [...] קאי כלו התאנים מן השדה אסור לאכול מאותן שבבית אלא מבער אותם ואם [...]ים אסורים בין לעניים בין לעשירים ומפני שהראב"ד הבין בדברי רבינו דהאי דקאמר [...]אכול וכו' קאי על האי דסמיך ליה מחלקן מזון שלש סעודות וכו' השיג עליו [...] **ממאי תלי נוקי סריקי בגברא רבה כי האי דפסק דלא** כחד מתלתא תנאי והלא בפירוש

יג **החמרים** העושים וכו' עד משום כדי חייו. בריש פרק בתרא דע"ז (דף ס"ב:) מסקנא דרבא ופירש רבינו הא דחמרים בעושים מלאכה אסורה וכ"כ הר"ן וכך הוא בירושלמי (פ"ח הלכה ו'): ... ירקות שדה ומדנקט ירקות שדה משמע דבירקות שגדלו מאליהם בשדה מיירי:

יד **הלוקח** מן הנחתום וכו'. משנה פרק ח' דשביעית (משנה ד):

טו **אוכלין** פירות שביעית בטובה וכו'. משנה פ"ד דשביעית (משנה ב) וכב"ה:

מי **שנתנו** לו פירות שביעית וכו'. בספ"ט דשביעית (משנה ט) מי שהיו לו פירות שביעית שנפלו לו בירושה או שנתנו לו במתנה ר"א אומר ינתנו לאוכליהן וחכמים אומרים אין החוטא נשכר אלא ימכרו לאוכליהן ודמיהם יתחלקו לכל אדם ומפרש בירושלמי (פ"ט הלכה ט) דר"א סבר כב"ש דאין אוכלין פירות שביעית בטובה וחכמים לדבריו דר"א קאמרי ומשמע דלדידהו מותר לו לאכלם:

פ"ז **א** **פירות** שביעית אין אוכלים מהם וכו'. בת"כ ופרק תשיעי דשביעית (משנה ב ג) ופרק מקום שנהגו (דף נ"ב):

ג **היו** לו פירות מרובין מחלקן מזון ג' וכו'. משנה פ' תשיעי דשביעית (משנה ח) מי שהיו לו פירות שביעית והגיע שעת הביעור מחלק מזון שלש סעודות לכל אחד ואחד ועניים אוכלים אחר הביעור אבל לא עשירים דברי רבי יהודה ר"י אומר אחד עניים ואחד עשירים אוכלים אחר הביעור וכך היא שנויה בת"כ ובירושלמי וכך היא גירסת רבינו שמשון וכך היא גירסת הרמב"ן שכתב בפירוש התורה וכתב פירוש עניים כל שלקטו הפירות משדות אחרים מן ההפקר עשירים בעלי השדות עצמם שלקטו אותם מן השדות שלהם בהפקרם. וכן גירסת התוס' בפרק מקום שנהגו (דף נ"ב:) בד"ה מתבערין וידוע דהלכה כר' יוסי וכתבו לפי גירסתם זו דהא דמשמע בכל מקום דאסור לאכול אחר הביעור היינו שמחזיק בהם כשלו אבל אחר שהפקירן והוציאן מרשותו שיאכל מהם בין אדם בין חיה אם חזר וזכה בהם והכניסם לתוך ביתו אוכל והולך עד שיכלו וכן אמרו בתוספתא פרק שמיני מי שיש לו פירות שביעית והגיע שעת הביעור מחלק מהם לשכניו ולקרוביו ולמיודעיו ומוציא ומניח על פתח ביתו ואומר אחינו בית ישראל כל מי שצריך ליטול יבא ויטול וחוזר ומכניסן לתוך ביתו ואוכל והולך עד שעה שיכלו, גם ספר מצות גדול כתב תוספתא זו וכתב עליה הנה למדת שהביעור הוא שלא יחזיק אדם בפירות אלא יפקיר הכל ודרך הפקר מותרים לאכול ובירושלמי פ"ט (הלכה ה) רבי יצחק בר רדופא הוה ליה עובדא וכו' פירות שהיה זמן לבער פירות שביעית אתא וכו' שאל לרבי יאשיה אמר ליה חמי תלת רחמין ואבקרה קומיהון פירות שלשה אוהבים שאפילו שתפקיר הפירות לא יזכו בהם. קפודקאי דצפרי שאלון לרבי אמי כגון (*אנן דלית לן רחמין היך נורכא מתעביד) אמר לון כד תחמון רגלא נלילא תהוון מפקין לה לשוקא ומבקרין ליה והדרין וזכיין ביה ורבינו היה גורס במשנה שכתבתי רבי יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים אין אוכלים אחר הביעור וכך מבואר בדבריו בהדיא בפירוש המשנה הלכה שליפית מפרק תשיעי ופסק כרבי יוסי. כתב הרב רבי' יעקב קורקוס ז"ל על גירסת התוספות ורבינו שמשון וספר מצות גדול וז"ל תקנה גדולה ליושבי הארץ בזמן הזה כי אע"פ שמותר לקנות פירות מעכו"ם כמו שיתבאר ספ"ד מ"מ כיון שאין קנין לעכו"ם חלה קדושת שביעית על הפירות וצריך לבערם בזמן הביעור והרי הם כספיחים העולים בשדה בור ודומיהם מהספיחים המותרים כי אע"פ שלא גזרו בהם גזירת ספיחים מ"מ קדושת שביעית עליהם וחייב לבערם והוא הדין לפירות העכו"ם כיון שאין קנין להם והרי הם כספיחים שגדלו בקרקע ישראל שחייבים בביעור כי הדלות רב ועצום ובמה שכתבתי יכולים לקיים מצות ביעור בלא ביעור וכאשר יען רבי אמי להנהו קפודקאי אע"פ שלדעת רבינו צריך לשרוף אותם ולבערם וזהו הביעור וכן כתב רש"י פ' מקום שנהגו שהביעור הוא במקום מדרס רגל חיה ובהמה, מ"מ כדאי הם הגאונים המזכרים והראיות לסמוך עליהם כ"ש בשעת הדחק כי רב הוא עכ"ל. והראב"ד כתב ואסור לאכול אחר הביעור. אמר אברהם בחיי ראשי לא הזיר ולא הזכיר מהו הביעור ומחלוקת תנאים הללו היא בפרק תשיעי דשביעית וכתב רבינו דינן לקמן בסמוך הכובש שלשה כבשים בחבית אחת וכו': **ואם** לא מצא אוכלין בשעת הביעור שורף באש וכו' גם הראב"ד מסכים עם רבינו שהביעור הוא לשרפם ולאבדם לגמרי וכבר נתבאר שאין כן דעת התוס' ורבינו שמשון וסמ"ג

*[גירסתינו נגיז דלית לאילן עמא רמיה אלא שאל שלם פרך נורכא מיעבד]:

לכל דבר שמאבד : ד היו לו צמוקין של שביעית. וכלו הענבים מן השדה מן הגנות והפרדסים שהן הפקר אע"פ שעדיין יש ענבים בגפנים שבתוך החצרות אינו אוכל מן הצמוקין מפני ענבים אלו שבחצר. לפי שאינן מצויין לחיה. אבל אם יש ענבים קשים ביותר שאינן נגמרין אלא בסוף השנה הרי זה אוכל מן הצמוקין בשבילן וכן כל כיוצא בזה : ה אילן שעושה פירות שתי פעמים בשנה והיו לו מפירותיו הראשונות ה"ז אוכל מהן כל זמן שפירות שניות מצויות בשדה. שהרי מאותו המין בשדה. אבל פירות הסתיו אין אוכלים בשבילן. מפני שדומין לפירות של שנה אחרת : ו הכובש שלשה כבשים בחבית אחת. כל שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית. ואם התחיל בה הרי הכל כמבוער. וכשם שמבער אוכלי אדם כך מבער אוכלי בהמה מן הבית ואינו מאכילן לבהמה אם כלה אותו המין מן השדה : ז וכשם שמבערין את הפירות כך מבערין את הדמים. כיצד הרי שמכר רמונים של שביעית והרי הוא אוכל בדמיהן. וכלו הרמונים מן האילנות שבשדה ונשאר אצלו מן הדמים שמכר בהן חייב לבערן : ח כיצד עושה קונה בהן מאכלות ומחלקן מזון שלש סעודות לכל אחד ואחד. או ישליכם לים המלח אם לא מצא אוכלין : ט שלש ארצות לביעור. ארץ יהודה כולה ההר והשפלה והעמק ארץ אחת. עבר הירדן כולו שפלת לוד והר שפלת לוד ומבית חורון עם הים ארץ אחת. והגליל כולו העליון והתחתון ותחום טבריא ארץ אחת. ואוכלין בכל אחת ואחת משלשתן עד שיכלה האחרון שבה : י כיצד היו לו פירות בארץ יהודה. אוכל מהן כל זמן שיש מאותו המין בכל ארץ יהודה כולה. וכן אם היו לו פירות גליל וכן בעבר הירדן : יא ושלש ארצות אלו כולן חשובות כארץ אחת לחרובין ולזיתים ולתמרים. ואוכלין בתמרים עד שיכלה האחרון שבצוער. ואימתי הוא כלה. עד

וסמ"ג ודעת הרמב"ן בפירוש התורה כשתס וכתב שלא מצינו שמנו פירות שביעית בכלל הנשרפין ולא בכלל הנקברים אלא ענינו שצריך להפקירן לא יותר והכריח הדבר מהתוספתא שכתבתי וביאר לשטה זו כל מ"ש הראב"ד ודחה סברת רבינו והראב"ד בשתי ידים, והראב"ד לייטב התוספתא כתב שהם שני ביעורים ופירש עד שיכלה כלומר עד שיכלה אותו המין מכל הארץ ולשון אוכל והולך עד שיכלו לא משמע אלא עד שיכלו אותם פירות עצמם שזכה בהם מן ההפקר כי כבר קיים בהם מצות ביעור. וכתב עוד וכשאין אוצר בעיר ולא ב"ד והפירות ביד המלקט אותם מההפקר הוא צריך לבערם מן הבית בשעת הביעור ומפקירן על פתח ביתו ואוכלים והולכים לעולם וזו היא שביעית במינה במשהו לביעור כמו שמוזכר במסכת נדרים מפני שיש לה היתר בביעור מביתו ומ"מ אינם נאסרים באכילה כלל אבל אם עירבן בביתו אחר הביעור אסורים הם באכילה לגמרי וזו היא שביעית שאוסרת בכ"ש לאחר הביעור שאין לה מתירים ואפשר שהאיסור הזה מדבריהם הוא ואולי הביעור כולו חומרא מד"ס והברייתות השנויות בת"כ בענין הביעור אסמכתא מדבריהם:

ד היו לו צמוקים וכו'. כך פירש רבינו ממה ששנינו בפרק ט' דשביעית (משנה ד) אוכלים על המופקר אבל לא על השמור. ומ"ש אבל אם יש שם ענבים קשים ביותר וכו' נראה שזהו פירוש מה ששנינו שם אוכלין על הספיחין ופירש רבינו שם ספיחין קיבוץ סופת והם הגרגרים הקשים ממיני התבואה והקטנית שאינם נזרעים אבל צומחין מכח הארץ וישארו בארץ ימים רבים לרוב יבשותם וחזקתם והם כשאר המינים כגון הקורטמאן ממין השעורים ששמו סופת עכ"ל. וע"פ דרך זה לקח פה הדמיון בענבים:

ה אילן שעושה פירות שתי פעמים בשנה וכו'. משנה פ"ט דשביעית [אוכלים] על הספיחין ועל הדופרא אבל לא על הסתוניות:

ו הכובש שלשה כבשים וכו' משנה שם (מ"ה) *ופסק בירושלמי הלכה כר"ג: ומ"ש ואם התחיל בה וכו'. שם בירושלמי מכיון שהתחיל באוצר כמבוער הוא:

ז וכשם שמבערים את הפירות וכו'. פ"ז (מ"א) כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעין ואינו מתקיים בארץ יש להם שביעית ולדמיו שביעית יש להם ביעור ולדמיו ביעור וביעור הדמים נתבאר בפ"ו מההיא דלקח בפירות שביעית בשר וכו':

ט שלש ארצות לביעור וכו'. משנה פ"ט דשביעית (משנה ב) וכפי' רבינו שמשון. ומ"ש וג' ארצות אלו כולן חשובות כאחת לזיתים ולתמרים שם במשנה (מ"ג) ובירושלמי תני אף לחרובין:

יא ואוכלים בתמרים וכו' עד החנוכה. בפרק מקום שנהגו (דף נ"ג) ודקדק רבינו לכתוב בענבים עד הפסח של מוצאי שביעית משום דשל ההיא שביעית כבר נגמר פריין בששית:

המוליך

*[בבבלי תנן בהדיא והלכה כדבריו ובירושלמי לא גרסינן ליה אבל הרמב"ם גריס ליה ועיין בפירושו ובפי"ם]:

בפירוש המשנה כתב והלכה כר' יוסי וכבר כתבתי שהראב"ד לא ראה פי' המשנה שבידי עדיין לא הועתק מלשון הנגרי. והשמיט התוספתא דהיו שלוחי ב"ד יוצאין וכו' לפי שאינה הלכה א"נ שאינה אלא בראשונה שהיו שם בית דין אוצרין ומחלקין וכתב משנתנו כצורתה והכי שניא מי שיש לו פירות שביעית והגיע זמן הביעור מחלק מהם לשכניו ולקרוביו ולמיודעיו ומוציא ומניח על פתח ביתו ואומר אחינו בני ישראל כל מי שצריך ליטול יטול ומכניס לתוך ביתו ואוכל והולך עד שעה שיכלו והרי זה כמו שכתבתי והאירו דברי רבינו כשמש בחצי השמים עוד יש לפרש דלעולם אחר שכלה לחיה מן השדה אסור לאכול לכולם בשוה ומה שנחלקו תנאי היינו בכל פירות שביעית דרבי יהודה סבר לעניים ולא לעשירים ורבי יוסי סבר אף לעשירים והכי משמע מדאפליגו בקרא כדאיתא בירושלמי והא דקתני ועניים אוכלים אחר הביעור היינו ביעור דריפא דמי שהיה ירא שמא יגיע שעת הביעור מחלק מזון שלש סעודות וכו' ואתא רבי יהודה לאשמועינן דלא מיבעיא פירות שביעית דכתיב ואכלו אביוני עמך אלא זה שזכה בפירות הללו בתורת עני ובא לחלקם בתורת הפקר והפקר הוא בין לעניים בין לעשירים [illegible] הוצרך רבינו לבאר זה שכבר כתב למעלה שה[illegible] הפקר לכל והא דתניא בתוספ' ואוכל והולך [illegible] שיכלו עד שיכלה לחיה מן השדה קאמר [illegible] פירשה הראב"ד ז"ל ועל פי' זה אני סומך [illegible] שהוא להחמיר ולכל הפירושים מה שכתב רבי[נו] ואסור לאכול אחר הביעור לא קאי למאי דס[illegible] מיניה:

ואינו כן אלא כשיכלו פירות השדה והתומיה מוציאין כל אדם מה שבבתיהם ומביאין אותם לאוצר ליד ב"ד והם מחלקים לכל אדם שלש סעודות כדי לשבת וכן בכל יום ויום עד שיכלו ואם אין שם אוצר ולא ב"ד מחלקין מוציאן לשוק ומפקירן ואף הוא יכול לחזור לזכות בהן ככל אדם ואוכל הזוכה בהן עד שיכלו אותם הפירות מכל הארץ ביהודה מכל ארץ יהודה ובגליל מכל הגליל ואחר שיכלו מכל הארץ אז יתבערו לגמרי לשריפה או לאיבוד ומאותו הביעור ואילך אינו אוסר במשהו לפי שאין לו שום היתר אבל לביעור הראשון כיון שיש לו היתר אכילת ג' סעודות אוסר במשהו וחייב לבער ביעורו מן הבית זה דעת ר"ש והוא שאמר כל הירק אחד לביעור שכל המינים שנכבשו בחבית כיון שכלה אחד מהם בשדה יבער את כולם מפני שהוא אוסר במשהו לזה הביעור אבל ר"א ורבי יהושע סברי הכל בנותן טעם ומר סבר הראשון נותן טעם באחרון ומר סבר האחרון נותן טעם בראשון ור"ג סבר אין הולכים בזה אחר נותן טעם שאין כאן איסור אכילה אלא מצות ביעור בלבד הילכך דיו שיבער אותו המין בלבד וזהו עיקר של דברים הללו:

ד היו לו צמוקים של שביעית וכו'. מש[נה] פ"ט אוכלין על המופקר אבל לא [על] השמור ר' יוסי מתיר אף על השמור והלכה כמ[ותו] וטעמא דכתיב ולחיה אשר בארצך וכיון שכ[לה] לחיה מן השדה כלה למה שבבית:

אבל אם יש ענבים וכו'. זה פירוש עלה ד[תנן] אוכלין על הספיחים והוא שם כולל ל[כל] מיני גרגרים הקשים:

ה אילן שעושה פירות וכו'. ג"ז שם אוכ[לין] על הספיחין ועל הדופרא ופי' דיו פ[רי] והוא אילן שעושה פירות ב"פ בשנה:

אבל פירות הסתיו וכו'. ג"ז שם אבל [לא על] הסתוניות: ו הכובש שלשה כבש[ים] בחבית אחת וכו'. שם במשנה הכובש של[שה] כבשים בחבית רבי אליעזר אומר אוכלין [על] הראשון ורבי יהושע אומר אף על האחרון [ר"ג] אומר כל שכלה מינו מן השדה יבער מינו [מן] החבית והלכה כדבריו ר"ש אומר כל ירק א[חד] לביעור ואמרינן עלה בירושלמי מ"ט דר[בי] אליעזר הראשון נותן טעם באחרון מאי טעמא דרבי יהושע אחרון נותן טעם בראשון וק[שיא] על דעתיה דר"א אין אחרון נותן טעם בר[אשון] וקשיא על דעתיה דרבי יהושע אין הרא[שון] נותן טעם באחרון ולא משני מידי ופסק ת[נא] הלכה כר"ג ואפשר דמשום הכי לא חש ל[פרש] לרבי אליעזר ורבי יהושע ומשום דאין פ[וסקין] הלכה מפי תלמוד הוצרכו לפסוק הלכה כר"[ג] וטעמו דאין הולכין בזה אחר הטעם שאין כ[אן] איסור אכילה אלא מצות ביעור כדכתב הר[אב"ד] ז"ל: ואם התחיל בה הרי הכל כמבוער וכו' [שם] בירושל' חזקיה אמר מכיון שהתחיל באוצר כמבו[ער] הוא אתא עובדא קמי רבי ייסא והורי כחזקי[ה] אמר לא דהנא סבר כוותיה אלא מן מאי ד[illegible] חיין רבנן עבדין כוותיה, וקשה לי וכי בשביל שהתחיל באוצר יהיה הכל כמבוער וימחגו בלא ביעור וא"כ כל אדם יתחיל באוצרו ויניח השאר הילכך אני אומר דהכי פירושא [illegible] התחיל בחבית הרי הכל כמבוער כאילו הגיע זמן הביעור לכל מה שבחבית וחייב לבער הכל אע"ג שיש בה מינין שעדיין לא כלה לחיה מן השדה. ודע שאין רבינו מפרש ד[illegible] ר"ש כאשר פירש הראב"ד ז"ל אלא דעתו שר"ש מיקל מכולם שהוא מתיר לאכול מאיזה מין שירצה ממיני הירקות כל זמן שימצא במדברות ירק מהמין שיש לו או מזולתו מהמינים ש[illegible] הירקות וענין ביעור מין אחד הם והראב"ד פירש דברי ר"ש להחמיר כמו שמפורש בהשגתו ולדבריו ר"ש היינו רבי אליעזר דאמר אוכלין על הראשון וצריך לתרץ דרבי הגיע[illegible] סבר הראשון נותן טעם באחרון ואם נתן טעם חייב לבער הכל ואם לא נתן טעם לא [illegible] ורבי שמעון סבר אע"ג דלא נתן טעם אוסר במשהו ומכל מקום מתני' דייקא כפירוש רבי[נו] דיק ותשכח: וכשם שמבער אוכלי אדם וכו'. זה מבואר בכמה משניות מאימתי נהנין ושורפין בתבן ובקש וכו' המלקט עשבים לחיה וכו' עלי קנים ועלי גפנים וכו' וכל אלו מא[כל] בהמה הם ותנן כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעים ואינו מתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית יש לו ביעור ולדמיו ביעור:

ז וכשם שמבער את הפירות וכו'. נתבאר במשנה אשר כתבתי בסמוך עוד למדנו ממנה שאם מכר אוכלי בהמה חייב לבער את הדמים ואע"ג דכתב רבינו כיצד הרי שמ[כר] רמונים ה"ה אם מכר מאכל בהמה אלא אורחא דמילתא נקט:

ח כיצד הוא עושה וכו'. כבר נתבאר זה למעלה ואתא לאשמועינן שלא יחלק להם מעות שמא לא יקנו בו מאכל אלא הוא קונה מאכלות ומחלק להם:

ט שלש ארצות לביעור וכו'. שם במשנה שלש ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן והגליל ומפרש להו ואזיל ושלש ארצות לכל אחת ואחת מהם ופסק עלה ולמה אמרו [illegible] הארצות שיהיו אוכלין בכל אחת ואחת מהם עד שיכלה האחרון שבה:

יא ושלש ארצות אלו וכו'. שם במשנה וכל הארצות כאחת לזיתים ולתמרים ובירושלמי תני אף לחרובין: ואוכלין בתמרים עד שיכלה וכו'. ברייתא בפרק מקום שנהגו

עד הפורים. ואוכלין בזיתים עד העצרת. ובענבים עד הפסח של מוצאי שביעית. ובגרוגרות עד החנוכה:

יב המוליך פירות שביעית ממקום שכלו למקום שלא כלו. או ממקום שלא כלו למקום שכלו חייב לבער. לפי שנותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם. ופירות הארץ שיצאו לחוצה לארץ מתבערים במקומן ולא יעבירם ממקום למקום:

יג כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מאכל אדם או מאכל בהמה או ממין הצובעין אם אינו מתקיים בארץ יש לו ולדמיו שביעית וחייב בביעור הוא ודמיו. כגון עלי הלוף השוטה ועלי הדנדנה והעולשין מאוכל אדם. וכגון החוחים והדרדרין מאוכל הבהמה. וכגון אסטס וקוצה ממין הצובעין. ואם היה מתקיים בארץ כגון הפואה והרכפה ממין הצובעין אע"פ שיש לו שביעית ולדמיו שביעית אין להם ביעור ולא לדמיהם *שהרי מתקיים בארץ אלא נהנין וצובעין בו עד ר"ה:

יד *וכל שאינו מיוחד לא למאכל אדם ולא למאכל בהמה ואינו ממין הצובעים. הואיל ואינו לעצים יש לו ולדמיו שביעית אבל אין להם ביעור* אע"פ שאינו מתקיים בארץ. אלא נהנין בו או בדמיו עד ראש השנה כגון עיקרי הלוף השוטה ועיקר הדנדנה והערקבנין

*כדפוס וויניצי' ולא לדמיו ביעור.

השגת הראב"ד

*שהרי מתקיים בארץ וכו'. א"א זו דברי ר"מ אע"פ שאינם כלים לדמיהם יש ביעור בסוף השנה שמחמיר בדמים יותר מהן אבל חכמים אומרים לכן אין ביעור קל וחומר לדמיהן ומ"ש לא כרבי מאיר ולא כחכמים:

*וכל שאינו מיוחד וכו' עד הואיל ואינו לעצים יש לו ולדמיו שביעית. א"א אי אפשר לזה בלא שיבוש שאם אינו ממאכל אדם ולא ממאכל בהמה ולא ממין הצבעים ואינו לעצים הרי הוא תלוי במחשבה חשב עליו נותנין עליו חומרי אדם וחומרי בהמה חומרי אדם שיש להם שביעית חומרי בהמה שאסור לשלקן והם הסיאה והאזוב והקורנית ולא נתפרש כאלו אם יש להם ביעור אם לא וכללו של דבר כל שאינו מתקיים בארץ יש לו ביעור ולדמיו ביעור ויש מין המתקיים בארץ שנחלקו עליו (ר"י) ר"מ וחכמים שר"מ אומר יש לדמיהם ביעור בסוף שנה שמחמירין בדמיהן יותר מהן והטעם מפני שפעמים שאינם מתקיימין והולכין בדמים להחמיר:

רדב"ז

במשנה נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם:

יב ופירות הארץ שיצאו וכו'. משנה פ"ו אין מוציאין שמן שריפה ופירות שביעית מהארץ לח"ל ואפליגו בברייתא פירות שיצאו ח"ל מתבערין במקום שהם דברי רבי ר"ש ב"א אומר מביאן לארץ ומבערן שנאמר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול ואיכא מאן דפסק כר"ש בן אלעזר ואיכא מאן דפסק כרבי וזה דעת רבינו דהלכה כרבי מחבירו ומתניתין דהכא מתפרשא שפיר לדברי שניהם וק"ל:

יג כלל אמרו בשביעית וכו'. שם משנה פ"ז כסברתיה לעיל וכל השמות הנזכרים במשנה בקש פירושם משם: ואם היה מתקיים בארץ וכו'. שם במשנה ועוד כלל אחר אמרו כל שאינו מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעין ומתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית אין לו ביעור ולדמיו ביעור ואי זהו עיקר הלוף והשוטה וכו' אין להם ביעור ולא לדמיהם ביעור רבי מאיר אומר דמיהם מתבערין עד ר"ה אמרו לו להם אין ביעור ק"ו לדמיהם ואמרינן בתוספתא אמר להם ר"מ מחמיר אני בדמים מבעיקר וכו' משום דפרי מככר ולא אתי לעשות בהם סחורה מ"מ קשיא על רבינו שפסק לא כר"מ ולא כחכמים כאשר השיג עליו הראב"ד ז"ל והיה גורס רבי יהודה במקום ר"מ ונראה לתרץ דמתני' איירי באותם שהם מתקיימים ודאי בארץ והלכה כחכמים שאמרו אין להם ביעור ולא לדמיהם ביעור אבל יש מאלו המינין שאינם מתקיימין בארץ ויש להם ביעור ולדמיהן ביעור עד ר"ה ולפי שאין בני אדם בקיאין בהם פסק שיש להם ביעור והכי משמע מן הירושלמי דגרסינן עלה ר' אילא בשם רבי שמעון בר וא ר' יוחנן וחבורתיה הוו יתבון ומקשיין אמר יש להם ביעור או אין להם ביעור עבר רבי ינאי אמר הא גברא רבה נשאליניה אתו שאלוניה אמר להם כל שדרכו ליבש יש לו ביעור ושאין דרכו ליבש אין לו ביעור ואלו מהם שדרכן ליבש ומהם שאין דרכן ליבש ע"כ. ופי' ליבש נושר ואינו מתקיים ואיכא למידק מאי קא מספקא ליה והלא מתני' היא דאין להם ביעור ולא לדמיהם ביעור וי"ל משום דאיכא מינים טובא דדמו להני ותנא לא שנה אלא מקצתם דכולם אין ביעור או דילמא הני דמתני' דוקא אבל מיני אחריני אע"ג דדמו להני יש להם ביעור אתא רבי ינאי ומסר להם סימן כל שדרכו להיות נושר כלומר שאינו מתקיים כ"כ אין יש לו ביעור וכל שאין דרכו להיות נושר אלא מתקיים אין לו ביעור וסובר רבינו כיון שיש מין שדומין לאלו השנויים ואי אפשר לעמוד עליהם אם מתקיימין או לא ראוי לבער הכל מן הספק זה נ"ל לקיים דברי רבינו אלא דלשון קשה להולמו שכתב אין להם ביעור משמע דאין להם ביעור כלל והדר תני אלא נהנין וצובעין בו עד ר"ה משמע דיש להם ביעור והנכון לקיים דברי רבינו עיקר הלוף השנויים במשנה צריך לאוכלן ולבערן עד ר"ה של שמינית ומשם ואילך צריך להפקירן וכן דעת ר"ש ומתניתין הכי מתפרשא אין להם ביעור בשעת הביעור דאפי' כלה לחיה מן השדה עדיין יוכל ליהנות בהם עד ר"ה וחכמים לדברי רבי מאיר קאמרי לדידן אין להם ביעור אבל אין נהנין אלא עד ר"ה אלא לדידך שאתה מחלק בין עצמן לדמיהן שאתה אומר שיש לדמיהן ביעור וביעורן עד ר"ה אבל הם עצמן אין להם ביעור כלל ונהנה והולך עד שיכלו והלא דברים ק"ו להם אין ביעור ק"ו לדמיהן אבל לעולם הם ודמיהן אין להם ביעור בזמן הביעור אלא נהנים בהם עד ר"ה ומשם ואילך מפקירן לכל כללא דמילתא אין להם ביעור כשאר פירות שביעית דאחר שכלה לחיה טעונין שריפה אלא נהנין בהם עד ראש השנה ואח"כ מפקירן ונמצא שפסק רבינו כחכמים דוק ותשכח:

יד וכל שאינו מיוחד לא למאכל אדם וכו'. משנה הזכרתיה לעיל. ואיכא למידק דתנא דמתניתין כלל מיני הצבעים עם שאר המינים ותנא ומתקיים בארץ ואינו מחלק דבמין צבעים בעינן מתקיים בארץ ובשאר המינים כתב אע"פ שאינו מתקיים בארץ וי"ל דע"כ אית לן לפרושי דהא דקתני ומתקיים בארץ לא קאי אכל השנויים לעיל אלא אמיני הצבעים דהא תנן לעיל מינה בכלל הראשון בכלל הדבר שאינו מתקיים עלי הלוף ועלי הדנדנה וכו' ואיך אפשר שנקרא לעלין דבר שאינו מתקיים ועקרים שלהם דבר המתקיים אלא ודאי הדבר מצד עצמו דבר שאינו מתקיים הוא אלא שעלין מאכל אדם או מאכל בהמה והעקרים שלהם אינם לא מאכל אדם ולא מאכל בהמה אבל מיני הצבעים יש מהם שאין מתקיים בארץ והם ספיחי אסטים וקוצה ויש שהוא מתקיים בארץ והוא הפואה והרכפה תדע שאם כולם שוין לענין קיומם בארץ לא היה צריך למיתני בסיפא יש להן שביעית ולדמיהם שביעית אין להם ביעור ולא לדמיהן ביעור דהא ליכא ליה ריבא אלא ודאי מתני' פסקי פסקי קתני ועוד כלל אחר אמרו כל שאינו מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצבעים ומתקיים בארץ יש להן שביעית כו' אי זהו עיקר הלוף וכו' כל הני אינם לא מאכל אדם ולא מאכל בהמה ואינם מתקיימין בארץ והדר מפרש מיני הצבעים שמתקיימין בארץ ודינם משונה מדין הצבעים שאינם מתקיימים בארץ והיינו דאיצטריך למיתני בסיפא יש להם שביעית ולדמיהן שביעית אין להם ביעור ולא לדמיהם ביעור: הואיל ואינו לעצים וכו'. שאם הוא לעצים אין לו שביעית ולא לדמיו שביעית ולא ביעור ולא יועיל המחשבה בעצים יבשים שהם ראויים להסקה ואם אינם עצים גמורים כגון הסיאה והאזוב והקורנית באלו תועיל המחשבה ואם חשב עליהם לאכילת אדם הרי הן כפירות שביעית ויש להם ביעור ולדמיהן

ביעור

כסף משנה

יב המוליך פירות שביעית וכו'. משנה פרק מקום שנהגו (דף נ') וכת"ק: ופירות הארץ שיצאו לח"ל וכו'. שם (דף נ"ב:) ת"ר פירות שיצאו לח"ל מתבערין בכ"מ שהן רשב"א אומר יחזרו למקומן ויתבערו ומשמע התם דאין הלכה כרשב"א וכן אמרו בירושלמי ספ"ו דשביעית (הלכה ד') הורי רבי אמי כהן תניא קמייא לקולא:

יג כלל גדול אמרו בשביעית וכו' עד והערקבנין. משנה פ"ז דשביעית (מ"א) ומייתי לה בפרק בא סימן (נדה דף נ"א): כתב הראב"ד שהרי מתקיים בארץ אלא נהנין וצובעין בו עד ר"ה א"א זו דברי ר"מ וכו'. ואני אומר שנוסחא דידן בספרי רבינו אין להם ביעור ולא לדמיהם שהרי מתקיים בארץ אלא נהנין וצובעין בו עד ר"ה כך נמצא בספר מוגה והרי זה כחכמים שאמרו אין להם ביעור ולא לדמיהם ביעור אבל אי קשיא הא קשיא שמ"ש אלא נהנין וצובעין בו עד ר"ה נראה שאינו כחכמים דלדידהו אפילו אחר ר"ה נמי נהנין וצובעין בו ואפילו ר"מ אינו מחמיר אלא בדמיהם שיתבערו עד ר"ה אבל בהם עצמם מודה שאין להם ביעור כלל ואפשר שכוונתו לומר שאין להם ביעור כלל ומפני דכשיש ביעור היינו שיתבער קודם ר"ה נמצא שבאמרו נהנים וצובעים בו עד ר"ה הוי כאומר אינו מתבער כלל. ומ"מ לשון שהרי מתקיים בארץ צריך לייסבו לנוסחא זו דמה טענה היא זו לומר דאין לדמיהם ביעור וצ"ל דארישא קאי אין להם ביעור שהרי מתקיים בארץ וכיון שכן א"א לבער אלא נהנים וצובעים בו עד ר"ה וכ"ש אחר ר"ה וכיון שלהם אין ביעור גם לדמיהם אין ביעור:

יד כתב עוד הראב"ד וכל שאינו מיוחד לא למאכל אדם וכו' א"א אי אפשר זה בלא שיבוש שאם אינו ממאכל וכו': וי"ל שרבינו מפרש שמה ששנינו בבבא שנית ומתקיים בארץ לא קאי אלא למין הצבעים כגון הפואה והרכפה אבל שאר דברים שאינם מאכל אדם ולא מאכל בהמה כגון עיקר הלוף והשוטה ועיקר הדנדנה והערקבנין בין שהם מתקיימים בין שאינם מתקיימים אין להם ביעור ולא לדמיהם ביעור וכן נראה מדבריו בפירוש המשנה והראב"ד שכתב א"א זה בלא שיבוש וכו' טעמו מפני שהוא ז"ל מפרש המשנה כפשטה דמאי דקתני בבבא שנית ומתקיים בארץ קאי לכל מה ששנוי בבבא ההיא ולפיכך נראה לו שיש שיבוש וכבר כתבתי הפירוש שמפרש רבינו במשנה. ומ"ש שאם אינו ממאכל אדם וכו' עד והקורנית הוא משנה בפ"ח. ומ"ש הראב"ד שחומרי אדם היינו שיש להם שביעית במשנה הנזכרת משמע דחומרי אדם היינו שאין עושין מלוגמא וכן פירשו רבינו ור"ש ויש לתמוה על הראב"ד שעירב משנה זו עם האחרת שאין אותה משנה ענין לזו דהסיא לענין שמאכל בהמה עושים ממנו מלוגמא ואין שולקין אותו ומאכל אדם אין עושין ממנו מלוגמא ושולקין אותו והעשוי לעצים תלוי במחשבה אבל משנה זו אינה עסוקה בזה אלא לומר שיש להם דין שביעית שאין עושים סחורה מהם ושאין להם ולא לדמיהם ביעור וזה אינו תלוי במחשבה אלא אע"פ שאינו מיוחד לא למאכל אדם ולא למאכל בהמה הואיל ואינם עצים ממש יש להם שביעית ולדמיהם שביעית אבל אין להם ביעור ולא לדמיהם ביעור וזה פשוט ומבואר ורבינו כתב דין אותה משנה בפרק ה'. ומ"ש הראב"ד וכללו של דבר כל שאינו מתקיים בארץ וכו' וכן מה שכתב ויש מין המתקיים בארץ שנחלקו עליו הוא ע"פ פירושו במשנה הנזכרת וכבר כתבתי שרבינו מפרש דלא מפלגא מתניתין בין מתקיים לשאינו מתקיים אלא במין הצבעים בלבד. ומ"ש עוד הראב"ד ויש מין המתקיים בארץ שנחלקו עליו רבי יהודה וחכמים וכו' טעות סופר יש כאן וצריך להגיה ר"מ במקום ר' יהודה. והר"י קורקוס ז"ל כתב וז"ל הנה מחלוקתם תלוי בחילוק גירסאות כי רבינו כתב כן מהמשנה שבפרק הנזכר ז"ל ועוד כלל אחר אמרו כל שאינו מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעים ומתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית אין לו ביעור ואין לדמיו ביעור ואי זה זה עיקר הלוף השוטה ועיקר הדנדנה והערקבנין וכו' וממין הצובעים הפואה והרכפא יש להם שביעית וכו' כך גירסת רבינו וה"פ כל שאינו מאכל אדם ולא מאכל בהמה ולא ממין הצובעים אפילו אינו מתקיים או שהוא ממין הצובעים ומתקיים בארץ יש לו ולדמיהם שביעית ואין להם ולדמיהם ביעור. ואל החלוקה הראשונה הביא משל מעיקר הלוף השוטה והדנדנה וכו' כי לדעת רבינו אינם מאכל אדם גם אינם מתקיימים בארץ. ואל החלוקה השנית שהיא ממין הצובעים ומתקיים הביא משל הפואה והרכפא ולשיטתו צריך לגרוס בפרק בא סימן (דף נ"א:)

ים

*והערקבנין: **טו** קליפי רמון והנץ שלו קליפי אגוזים והגרעינין יש להם שביעית ולדמיהם שביעית אבל אין להם ביעור ולא לדמיהם. לולבי זרדים והחרובים יש להם ולדמיהם שביעית וביעור. לולבי האלה והבוטנה והאטדין יש להן ולדמיהן שביעית אבל אין להם ביעור. אבל לעלים שלהן יש ביעור: **טז** איזו היא שעת ביעור העלין בעת שיבולו ונושרין מאילנותיהן. עלי זיתים ועלי קנים ועלי חרובין אין להם ביעור לפי שאינן נובלות וכלות: **יז** ועד מתי יהיה אדם רשאי ללקט עשבים להין בשביעית עד שייבש המתוק. ויגבב עשבים יבשים עד שתרד רביעה שנייה במוצאי שביעית: **יח** ועד מתי יהיו העניים מותרין להכנס בפרדסות במוצאי שביעית לאסוף פירות שביעית. עד שתרד רביעה שנייה: **יט** הוורד והכופר והלוטם יש להן ולדמיהן שביעית. הקטף והוא שרף היוצא מהאילנות מן העלים ומהעיקרים אין לו שביעית. והיוצא מן הפגים יש לו ולדמיו שביעית: **כ** בד"א באילן מאכל. אבל באילן סרק אף היוצא מן העלין ומן העיקרים כפרי שלהן ויש לו ולדמיו שביעית: **כא** הכובש ורד שביעית בשמן של ששית ילקט את הוורד והשמן מותר. כבשו בשמן של מוצאי שביעית חייב לבער השמן שהרי הוורד יבש הוא וכבר נתחייב בביעור: **כב** חרובין של שביעית שכבשן ביין ששית או ביין מוצאי שביעית חייב לבער היין. שהרי טעם פירות

*[בירושלמי והערקבלין]:

כסף משנה

יש לו שביעית ואין לו ביעור השוטה והרכשא דאילו עיקר הלוף והדנדנה לדעת רבינו אינם מתקיימים ושם אמרו דכתיב וכו' והני לא כלו ניהו וע"כ צריך לשנות הגירסא אבל ר"ש והרא"ש גורסין ועוד כלל אחר אמרו כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעים ומתקיים בארץ ועלה קאי כגון הלוף השוטה והדנדנה והערקבנין וכו' סוברים שכל אלו ראויים לאדם ולבהמה ומתקיים בארץ וזו נראה גירסת הר"א ולכן כתב שכל אלו תלויים במחשבה והם האזוב וכו' ולא נתפרש באלו וכו' כי לפי גירסתם ודאי כן הוא כי לא הוזכר במשנה מה שאינו מאכל אדם ולא מאכל בהמה ולא הצובעים אלא פועה וקורנית ואזוב ובהם לא נתבאר דין ביעור אבל עיקר הלוף וכו' לדעתו ראוי למאכל אדם ולמאכל בהמה והוא כשיטת ר"ש והרא"ש שכתבתי ולפי זו השיטה כלל אמרו כללו של דבר כל שאינו מתקיים בארץ יש לו ולדמיו ביעור דעיקר הלוף וחביריו מתקיימים הם אבל לשיטת רבינו לאו כללא הוא דהא איכא לוף שוטה וחבריו שהם מתקיימים וגירסת התוספות בר"פ כלל גדול כגירסת רבינו שמשון והרא"ש והר"א עכ"ל:

טו קליפי רמון והנץ שלו וכו' עד ונושרים מאילנותיהם. משנה שם פ"ז (מ"ג) גרעינים לא אאגוזים קאי דאגוזים אין להם גרעינים אלא גרעיני שאר פירות קאמר וראויים להסקה ויש להם שביעית כיון שעיקר הפרי ראוי למאכל אדם חלה קדושת שביעית עליהן אבל אין להם ביעור כיון שאינם עיקר הפרי:

טז עלי זיתים ועלי קנים וכו'. עלי קנים אין להם ביעור ירושלמי פ"ט (הלכה ה'). ומ"ש עלי זיתים:

יז יח ועד מתי יהיה אדם רשאי ללקט וכו' ועד מתי יהיו העניים מותרים וכו'. משנה פ"ט דשביעית (משנה ו ז):

יט הורד והכופר וכו'. משנה פ"ז דשביעית (משנה ו): הקטף והוא שרף היוצא מהאילנות וכו'. בפ"ז דשביעית תנן הקטף יש לו שביעית ולדמיו שביעית ר"ש אומר אין לקטף שביעית מפני שאינו פרי וגרסינן בפ"ק דנדה (דף ח':) א"ל רבי ירמיה לרבי זירא ואת לא הסברא דמאן תנא קטפא פירא רבי אליעזר הוא והתנן ר' אליעזר אומר המעמיד בשרף הערלה אסור אפילו תימא רבנן ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא בקטפא דגווזא אבל בקטפא [דפירא] מודו ליה דתנן א"ר יהושע שמעתי בפירוש שהמעמיד בשרף העלין ובשרף העיקרין מותר ובשרף הפגין אסור מפני שהוא פרי והב"א כי פליגי רבנן עליה דר"א באילן העושה פירות אבל באילן שאינו עושה פירות מודו דקטפו זה הוא פריו דתנן ר"ש אומר אין לקטף שביעית וחכמים אומרים יש לקטף שביעית מפני שקטפו זה הוא פריו מאן חכמים לאו רבנן דפליגי עליה דר"א ופסק רבינו כהני תרי תירוצי דמשמע דתרווייהו קושטא ניהו אבל איתא התם בתר הכי א"ל ההוא סבא הכי א"ר יוחנן מאן חכמים ר"א דאמר קטפו זהו פריו אי ר"א מאי איריא אילן שאינו עושה פרי אפילו אילן העושה פרי קטפו זהו פריו לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אפילו אילן העושה פרי נמי קטפו זהו פריו לדידכו אודו לי מיהת באילן שאינו עושה פירות דקטפו זהו פריו ורבנן אמרי ליה לא שנא והשתא יש לתמוה למה פסק דלא כרבי יוחנן ואפשר לומר שטעמו משום דלא אשכחן מאן דאמר הכי משמיה דרבי יוחנן אלא ההוא סבא לא סמכינן עליה דאם איתא בבי מדרשא הוו ידעי לה. ועוד דשמא דחיקא הוא לומר דלדבריהם דרבנן קאמר ואפשר דאם איתא דאמרה רבי יוחנן דרך משא ומתן אמרה ולא לקושטא דמילתא:

כא הכובש ורד שביעית וכו'. משנה ספ"ז דשביעית (משנה ז) ורד חדש שכבשו בשמן ישן ילקט את הורד וישן בחדש חייב בביעור ובירושלמי (הלכה ב') הכא את אמר וילקט את הורד וכא את אמר חייב בביעור ר' אבהו בשם ר' יוחנן תרין תניין אינון א"ר זעירא יכיל אנא פתר [בתרי פתרי] ורד חדש שכבשו בשמן ישן ורד של שביעית שכבשו בשמן של ששית וישן בחדש ורד שביעית בשמן של שמינית וכמאן דמוקי לה בתרי פתרי נקיטינן דהוא עדיף מדמוקים לה בתרי תנאי וכדאמרי' בפרק אע"פ דמוקמינן מתניתין בתרי טעמי ולא מוקמינן לה בתרי תנאי. וז"ל רבינו בפירוש המשנה ורד חדש שכבשו בשמן ישן הוא שיסמין ורד של שביעית בשמן של ששית הרי הוא מלקט אותו מפני שלא יכנס כח הוורדים וטעמם בשמן שהשמן הוא ישן והורד חדש אלא אם יניחהו זמן רב וישן בחדש הוא לחת ורד של שביעית בשמן של מוצאי שביעית וזהו יכנס בו כח הורד וטעמו מיד ומפני זה יבער השמן עכ"ל פירוש כי הורד הישן נותן כח וטעם יותר מהר מן החדש והשמן החדש נוח לקלוט טעם יותר מהישן:

כב חרובין של שביעית שכבשן וכו'. ג"ז שם במשנה סופה דמתניתין דבסמוך חרובין חדשים

רדב"ז

ביעור וכן אם חשב עליהם לבהמה דינם כאוכלי בהמה ואם חשב עליהן למאכל אדם ולמאכל בהמה נוהגין עליו חומרי מאכל אדם ומאכל בהמה וממילא ידעינן דיש להם ביעור ולדמיהן ביעור דומיא דמאכל אדם ומאכל בהמה וכן כתב רבינו לעיל פ"ה וז"ל לאכילה הרי הוא כפירות ותמהני על הראב"ד שכתב ולא נתפרש באלו אם יש להם ביעור או אין להם ביעור והא תנן שהשא נותנין עליו חומרי אדם וחומרי בהמה והא דאמרינן חומרי אדם שאין עושין מהם מלוגמא וחומרי בהמה שאין שולקין משום דלא משכח חומרא בזה שאין בזה אלא אלו אבל לענין ביעור שוין הן ויש להם ביעור ולדמיהן ביעור ולא נתכוון רבינו בזה הלשון אלא לומר שאם הוא לעצים אין לו שביעית ואם אינו לעצים כבר ביאר דינו למעלה דאזלינן בהו בתר מחשבה ואין בדברי רבינו שיבוש שלא היה דעתו לומר שאם אינו לעצים יש לו שביעית ואין לו ביעור אלא אזלינן בתר מחשבה וכדכתיבנא:

טו קליפי רמון והנץ שלו וכו'. שם במשנה והטעם שהם ראויים לצביעה והם מתקיימין בארץ וקליפי אגוזים היינו הקליפה החיצונה שראויה לצביעה אבל הקליפה הפנימית הקשה הרי הוא כעצים ופשוט הוא:

לולבי זרדין והחרובין וכו'. שם במשנה והטעם לפי שהם ראויין למאכל אדם:

לולבי האלה והבוטנה וכו'. שם במשנה כלשון רבינו ואיכא למידק דמשמע מלשון רבינו דלולבי זרדין והחרובין אין להם ביעור שהרי כלל אותם עם לולבי האלה והבוטנים ואילו במתניתין תנן בהדיא לולבי זרדין והחרובין יש להם ביעור ולדמיהן ביעור ותו קשיא עלה דמתני' דמאי שנא לולבי זרדין והחרובין מלולבי האלה והבוטנים הרי הלולבים אינם נושרין ולא דמו לעלין ואמאי תנן יש להם ביעור ולדמיהן ביעור ועוד תניא בירושלמי עלי קנים ועלי הגפן ועלי החרובין אין להם ביעור מפני שאין מינם כלה והלא הדברים ק"ו אם העלין אין להם ביעור כ"ש הלולבים וראיתי בספרים המדוייקים שכתוב בהן לולבי זרדין והחרובין יש להם שביעית ולדמיהן שביעית ויש להם ביעור כלשון המשנה והטעם שהלולבין שלהם נושרין דומיא דהעלין אבל לולבי האלה וכו' אין נושרין ומתקיימין ולפיכך אין להם ביעור אבל העלין של אלו ושל אלו יש להם ביעור מפני שהם נושרין מאביהם והא דתניא בירושלמי דעלי חרובין אין להם ביעור לא קי"ל הכי אלא כסתם מתניתין דקתני יש ללולביהן ביעור כ"ש לעליהן דהא גבי לולבי האלה תנן אין להם ביעור ויש לעליהן ביעור וכ"ש עלי חרובין שיש ללולביהן ביעור שראוי שיש לעליהן ביעור:

טז איזו היא שנת הביעור וכו'. שם במשנה עלי קנים ועלי גפנים עד שישורו מאביהן וה"ה לכל העלין שיש להם ביעור זמנם עד שישורו מאביהן: עלי זיתים ועלי קנים וכו'. וא"ת והא תנן במתני' עלי קנים ועלי גפנים עד שישורו מאביהן ל"ק דאמרי' בירושלמי עלה דמתני' אמר רבי יוחנן לית כאן עלי קנים אלא עלי גפנים וסמך רבינו על הכלל כל אילן שאין עליו נובלות אין להם ביעור והדבר נראה לעין שהזית והקנים והחרובין עליהן קיימין באילן כל השנה:

יז ועד מתי יהיה האדם וכו'. שם במשנה המלקט עשבים עד שייבש המתוק והמגבב ביבש עד שתרד רביעה שניה וכבר ביארנו למעלה כי המתוק הוא העשב המר הנקרא הנל"ל והוא על דרך סגי נהור והטעם בעשבים היבשים לפי שכיון שירדה רביעה שניה שכבר כלה לחיה מן השדה ונפסדו מחמת הגשמים ואין נסנה ואוכל אלא עד אותה שעה ומשם ואילך מבער והיינו נהגה:

יח ועד מתי יהיו העניים וכו'. שם במשנה עד מתי העניים נכנסים לפרדסאות עד שתרד רביעה שניה רבינו פירש לענין שביעית ורבינו שמשון פי' בשאר שני שבוע כדי ליטול לקט שכחה ופאה ונראה שדחק אותו לשון עניים ורבינו סובר דכולהו הוו עניים לענין פירות שביעית ושני הפירושים אמת:

יט הורד והכופר וכו'. שם במשנה והקטף פלוגתא דתנאי ופסק כרבי שמעון דאמר אין לקטף שביעית מפני שאינו פרי משום דאמרי' בירושלמי דת"ק היינו ר"א ור"ש כרבי יהושע וע"כ לא פליגי אלא בשרף העלין והעקרין אבל שרף היוצא מהפגין הרי הוא כפרי ומדקתני מפני שאינו פרי משמע דשרף הפגין הרי הוא כפרי ויש לו ביעור ולדמיו ביעור וכן כל השנויים הורד והכופר והלוטם יש להם ביעור ולדמיהן ביעור אע"ג דלא תנן בהדיא הכי ובנדה מייתי לה וגרסי' שם בכל הספרים יש להם ביעור ולדמיהן ביעור ומסתמא נמי הכי הוה מדלא תנן אין להם ביעור ולדמיהן ביעור ורבינו העתיק לשון המשנה וכן שרף של אילן סרק זהו פריו ויש לו שביעית ולדמיו שביעית ויש לו ביעור ולדמיו ביעור.

כא הכובש ורד שביעית וכו'. שם במשנה ורד חדש שכבשו בשמן ישן ילקט את הורד וישן בחדש חייב בביעור פירש רבינו בפי' המשנה מפני שלא יכנס כח הורד וטעמו בשמן שהשמן הוא ישן והורד חדש אלא אם יניחהו זמן רב וישן בחדש הוא ורד של שביעית בשמן של מוצאי שביעית וזה יכנס בו כח הורד וטעמו מיד ומפני זה חייב לבער השמן עכ"ל. וקשיא על זה ומי פסיקא ליה והלא אין הדבר תלוי אלא בנתינת טעם והכי הוה ליה למיתני אם נתן טעם חייב לבער ורבינו שמשון כתב שאין הורד נותן טעם בשמן וגם זה לא נתיישב אצלי שהרי אנו רואין שהורד נותן טעם בכל דבר שילך הנכון אצלי מה שכתב רבינו הכא והוא מהירושלמי דגרסינן עלה דמתני' הכא את אמר ילקט את הורד וכה את אמר חייב בביעור רבי אבהו בשם רבי יוחנן תרי תניין אינון אמר רבי זעירא יכיל אנא פתר להון ורד בתרי בתרי ורד חדש שכבשו בשמן ישן ורד של שביעית שכבשו בשמן של ששית וישן בחדש ורד שביעית שכבשו בשמן של שמינית ע"כ. וטעמא דרישא משום שעדיין לא הגיע זמן הביעור וסיפא משום שכבר הגיע זמן הביעור ולפי זה כיון שלא הגיע שעת הביעור הכל מותר ואם הגיע זמן הביעור חייב לבער הכל שהרי נתן הורד טעם בשמן וא"ת מאי ילקט את הורד דקתני וי"ל משום דאין זמן ביעור הורד בזמן ביעור השמן ואע"ג דשניהם נשנו טעם זה בזה מ"מ זמן הביעור אזלינן בתר העיקר: **כב** החרובין של שביעית וכו'. שם במשנה חרובין חדשים שכבשן בין

יין ישן וישנים בחדש חייבין בביעור וא"ת מאי שנא מרישא דקתני ילקט את הורד וע"כ אית לן למימר דאיירי בשהגיע זמן הביעור דאי לא תימא הכי קשיא מתני' אתוספתא דתניא חרובין חדשים שכבשן ביין ישן ילקט החרובין אלא ברייתא איירי בשלא הגיע זמן הביעור ומתני' בשהגיע זמן הביעור ולא מצי למיתני ילקט החרובין כדקתני רישא גבי ורד משום דזמן ביעור החרובין והשמן אחד הוא כדאמרי' לעיל ושלש ארצות אלו כולן השובות כארץ אחת לחרובים ולזיתים ולתמרים הילכך גבי ורד שייך למיתני שפיר ילקט את הורד שהורד הגיע זמנו והשמן לא הגיע זמנו אבל לא שייך למיתני ילקט את החרובין מן היין שהיין הגיע זמן ביעורו והחרובין לא הגיע זמן ביעורן וליכא לאקשויי דליתני יוציא את היין מן החרובין שהרי השמן

פירות שביעית בו. זה הכלל פירות שביעית שנתערבו בפירות אחרות מין במינו בכל שהוא ושלא במינו בנותן טעם:

פרק שמיני

א כדרך שאסור לעבוד הארץ בשביעית כך אסור לחזק ידי ישראל שעובדין אותה. או למכור להן כלי עבודה. לפי שאסור לחזק ידי עוברי עבירה: **ב** ואלו כלים שאין האומן רשאי למוכרן בשביעית למי שחשוד על השביעית. מחרישה וכל כליה העול והמזרה והדקר. זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת למלאכה שאסורה בשביעית אסור למכרו לחשוד. ולמלאכה שאפשר שתהיה אסורה ותהיה מותרת מותר למוכרו לחשוד: **ג** כיצד מוכר הוא לו המגל והעגלה וכל כליה. שאם יקצור בו מעט ויביא על העגלה מעט ה"ז מותר. ואם יקצור כדרך הקוצרין או יביא כל פירות שדהו אסור: **ד** ומותר למכור סתם למי שאינו חשוד אפילו דבר שמלאכתו מיוחדת למלאכה האסורה בשביעית. שהרי אפשר שקנה בשביעית לעשות לו מלאכה לאחר שביעית: **ה** היוצר מוכר חמש כדי שמן וחמשה עשר כדי יין. ומותר למכור לעכו"ם יתר מזה ואינו חושש שמא ימכור לישראל. ומוכר כדים רבים לישראל בחו"ל ואינו חושש שמא יביאם לארץ: **ו** ומוכר לחשוד פרה חורשת בשביעית שהרי אפשר לשוחטה. ומוכר לו שדהו שהרי אפשר שיובירה. אבל לא ימכור לו שדה האילן אלא אם כן פסק עמו על מנת שאין לו באילן. ומשאילו סאה למדוד בה אעפ"י שהוא יודע שיש לו גורן שהרי אפשר שימדוד בה בתוך ביתו. ופורט לו מעות אף ע"פ שהוא יודע שיש לו פועלים. וכולן בפירוש אסורים: **ז** וכן משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה רחים ותנור. אבל לא תבור ולא תטחון עמה: **ח** מחזיקין ידי עכו"ם בשביעית בדברים בלבד. כגון שראהו חורש או זורע אומר לו תתחזק או תצליח וכיוצא בדברים אלו. מפני שאינם מצווין על שביתת הארץ אבל לא יסעדנו ביד. ומותר לרדות עמהן הכוורת וחוכרין מהן נירין לפי שאינן בני חיוב כדי לקנוס אותן: **ט** מותר לעשות בסוריא בתלוש אבל לא במחובר. כיצד דשין וזורין ודורכין ומעמרין. אבל לא קוצרין ולא בוצרין ולא מוסקין וכן כל כיוצא באלו: **י** כשם שאסור לעשות סחורה בפירות שביעית או לשמרן כך אסור ליקח מעם הארץ. לפי שאין מוסרין דמי שביעית לעם הארץ. ואפילו כל שהוא. שמא לא יאכל אותן בקדושת שביעית: **יא** הלוקח לולב מעם הארץ בשביעית נותן לו אתרוג מתנה. ואם לא נתן לו מבליע לו דמי אתרוג בדמי לולב

וכיין הס עיקר והורד אינו אלא ליתן ריח בשמן והחרובין לחזק את היין: זה הכלל פירות שביעית וכו'. שם במשנה ונתן כלל לכל האיסורין ולשביעית והא דאמרינן מין בשאינו מינו בנותן טעם היינו בדבר שאין לו מתירין אבל בדבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל הילכך קודם זמן ביעור אוסר במשהו שהרי יש לו מתירין שיוכל לאכלו או לחלקו מזון שלש סעודות כדאמרינן לעיל ואחר זמן איסורו אין לו מתירין והוא בנותן טעם וכן כתב הראב"ד ולא הוצרך רבינו לבאר זה לפי שאינו מקומו אלא בהלכות מאכלות אסורות ואם נתערב דברים שאין זמן ביעורם שוה נראה שהולכין אחר הרוב דקי"ל רובא דאורייתא ואם נתערבו בשוה הולכין אחר החמור שבהם:

פ"ח א כדרך שאסור לעבוד הארץ וכו'. משנה פ"ה ומחזיקים ידי עכו"ם בשביעית אבל לא ידי ישראל:

ב ואלו הכלים שאין האומן וכו'. שם במשנה אלו הכלים שאין האומן רשאי למוכרן בשביעית מחרישה וכו' אבל מוכר הוא מגל יד וכו' זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור לאיסור ולהיתר מותר:

ד ומותר למכור סתם וכו'. ירושלמי עלה דמתניתין אמר ר' יונה כיני מתני' אלו כלים שאין האומן רשאי למוכרם בשביעית לחשוד על השביעית סתמן מהו מן מה דתני לאיסור ולהיתר מותר הדא אמרה סתמא מותר:

ה היוצר מוכר וכו'. שם במשנה היוצר מוכר חמשה כדי שמן וט"ו כדי יין שכן דרכו להביא מן ההפקר ואם הביא יותר מכן מותר ומוכר לעכו"ם בארץ ולישראל בח"ל:

ו ומוכר לחשוד פרה החורשת וכו'. שם במשנה פלוגתא והלכה כב"ה דאמרי מותר מפני שהוא יכול לשחטה: ומוכר לו שדהו וכו'. תוספתא פ"ג אין מוכרין שדה אילן לחשוד על השביעית אלא א"כ פוסק עמו ע"מ שאין לו באילן ע"כ. ומשמע דשדה בלא אילן מוכר לו שהרי אפשר שיובירה:

ומשאילו סאה וכו'. שם משנה כלשון רבינו וצריך טעם למה השמיט ומוכר לו [...]רות בשעת הזרע וי"ל דמילתא פשיטא היא [ד]מילתא לאכילה קא בעי להו אבל הנך צריכי [א]ע"ג דאית ליה גורן ואע"ג דאית ליה פועלים:

ז וכן משאלת אשה לחברתה וכו'. שם משנה כלשון רבינו:

ח מחזיקין ידי עכו"ם וכו'. שם משנה כדכתיבה לעיל ובפרק הניזקין תנן לה ואקשינן [...]ה והא אמר רב דימי בר שישנא משמיה דרב [אי]ן עודרין עם העכו"ם בשביעית ואין כופלין [...]ים לעכו"ם לא צריכא למימרא להו אחזוקי [...]למא: ומותר לרדות עמהם בכוורת וכו'. [...]יה לי הא עם ישראל אסור ואמאי הרי אין [...]ן עבודת קרקע וי"ל דאיירי בכוורת מחוברת [לקר]קע ועם ישראל אסור דמיחזי כעבודת קרקע: והוכרין מהם נירין וכו'. משנה פ"ד תוספתא פ"ב אין חוכרין נירין מישראל החשוד על השביעית אבל לוקחין ממנו שדה זרועה שלא גזרו אלא על מקום שהם יכולים לזרוע וממילא ידעינן דטעמא משום קנס הילכך בעכו"ם לא שייך למקנסיה:

[ט] מותר לעשות בסוריא. שם במשנה פ"ו עושין בתלוש בסוריא אבל לא במחובר דשין וזורין וכו' ואמרי' בירושלמי שמא ילכו וישתקעו ישראל שם כלומר משום דהתיר להו שביעית בארץ והדר קאמר בתלוש למה הוא מותר מן גו דו חמי רווחא קריב לא נפיק כלומר כיון שימלא לו בקרוב ריוח מעט בשביעית לא יצא מא"י להשתקע בסוריא:

[י] כשם שאסור לעשות סחורה וכו'. דכתיב לאכלה ולא לסחורה וכן אסור לשמרן עד אחר הביעור: כך אסור ליקח מע"ה וכו'. דחשידי על דמי שביעית וכבר נתבאר למעלה כי דמי פירות שביעית קדישי בקדושת שביעית ולפיכך אין מוסרין אותם לע"ה:

[י]א הלוקח לולב מע"ה וכו'. תנן הסיגם והירבוזין השוטים והחלגלוגות כסבר שבהרים והכרפס שבנהרות והגרגיר של אפר פטורין מן המעשרות ונלקחים מכל אדם בשביעית שאין כיוצא בהם נשמר למדת שאין לוקחין מע"ה דבר שחזקתו מן השמור לפי שהדמים הם דמי שביעית ואין מוסרין להם דמי שביעית אבל דבר שחזקתו מן [ה]הפקר לוקחין מהם והלולב אין נוהג בו שביעית שהרי אינו פרי אלא חריות של דקל ואע"פ שהדקל בעצמו חזקתו שמור היינו דוקא פירותיו אבל הלולבים אין נוהג בהם שביעית [...]ך דמי הלולב אינם דמי שביעית אבל האתרוג הוא פרי ונוהג בו שביעית וחזקתו מן השמור לפיכך צריך שיתן לו במתנה או יבליענו בדמי הלולב שאם היה שוה ג' יתן בו ד' מפני האתרוג ולא מסר דמי שביעית לע"ה:

חדשים שכבשן ביין ישן וישנים בחדש חייבים בביעור ופירש רבינו שם החרובין ביין יכנס בו טעם החרובין מיד ומפני זה על שני הדרכים חייב לבער היין עכ"ל פירוש שהחרובין קולטין טעם היין מיד ולא דמו לוורד בשמן: **זה** הכלל פירות שביעית שנתערבו וכו'. שם במשנה:

פ"ח א כדרך שאסור לעבוד הארץ בשביעית וכו'. ואלו כלים שאין האומן רשאי למוכרם וכו' עד וכל כליה. משנה פרק ה' דשביעית (משנה ו): **ד** ומ"ש ומותר למכור סתם למי שאינו חשוד וכו'. ירושלמי שם (הלכה ג'):

ה היוצר מוכר חמשה כדי שמן וכו' עד שמא יביא לארץ. משנה שם (משנה ז):

ו ומוכר לחשוד פרה וכו'. משנה א' שם וכב"ה ואיתא פ"ק דע"ז (דף ט"ו):

ומוכר לו שדהו וכו' אבל לא ימכור לו שדה האילן וכו'. תוספתא ספ"ג דשביעית: ומשאילו סאה וכו'. עד וכולן בפירוש אסורין. משנה פרק ה' דשביעית (משנה ח):

ז וכן משאלת וכו' מחזיקין ידי עכו"ם וכו'. משנה ט' שם ובס"פ הניזקין (דף ס"א):

ח ומותר לרדות עמהם הכוורת. ירושלמי פרק ד' (הלכה ג') הורי רבי אמי לרדות עמו כלומר ולאפוקי מר"א דהש"ב כוורת כקרקע בסוף שביעית (משנה ז) ובסוף עוקלין ובתוספתא דבסוף עוקלין:

והוכרים מהם נירין וכו'. משנה פ"ד דשביעית (משנה ג):

ט מותר לעשות בסוריא בתלוש וכו'. משנה פרק ששי דשביעית (משנה ב):

י כשם שאסור לעשות סחורה וכו' עד משום כדי חייו של מוכר. בפרק לולב הגזול (סוכה דף ל"ט):

בד"א

משנה למלך

כב מין במינו בכל שהוא. גרסי' בתוספ' פ"ד דדמאי מגרפין פירות ערב שביעית מדי שירבו עם פירות שביעית לפוטרן מן הביעור ועיין במהרי"ט ח"א סי' כ"א ודוק:

פ"ח ה היוצר מוכר חמש כו'. הרב מ"ש תמה על רבינו דהשמיט בבא דאם הוא יותר מכאן מותר, וכבר כתב רבינו דין זה לעיל פ"ד דין כ"ד יע"ש:

לולב: **יב** במה דברים אמורים בזמן שהיה מוכר פירות שכמותן *בשמור כגון תאנים ורמונים וכיוצא בהן. אבל היה מוכר פירות שחזקתן מן ההפקר כגון הפינם והירבוזין *והשוטים והחלגלונות והכסבר של הרים וכיוצא בהן ה"ז מותר ליקח ממנו מעט כדמי שלש סעודות בלבד משום כדי חייו של מוכר: **יג** וכל דבר שאינו חייב במעשרות כגון שום בעל בכי ובצל של רכפה וגריסין הקלקיות ועדשים המצריות וכן זרעוני גינה שאינן נאכלות כגון זרע לפת וצנון וכיוצא בהן הרי אלו נלקחין מכל אדם בשביעית: **יד** בד"א בעם הארץ סתם. אבל מי שהוא חשוד לעשות סחורה בפירות שביעית. או לשמור פירותיו ולמכור מהן אין לוקחין ממנו דבר שיש עליו זיקת שביעית כלל. ואין לוקחין ממנו פשתן אפי' סרוק. אבל לוקחין ממנו טווי ושזור: **טו** החשוד על השביעית אינו חשוד על המעשרות. והחשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית. שאע"פ שזה וזה מה"ת. מעשר טעון הבאת מקום מה שאין כן בשביעית. ושביעית אין לה פדיון משא"כ במעשר: **טז** החשוד על הטהרות אינו חשוד לא על המעשר ולא על השביעית. שהאוכל הטמא הזה שמכרו בחזקת טהור אינו מטמא אחרים אלא מדברי סופרים. והחשוד לדברי סופרים אינו חשוד לדברי תורה: **יז** כל החשוד על דבר אע"פ שאינו נאמן על של עצמו נאמן הוא על של אחרים חזקה אין אדם חוטא לאחרים. *לפיכך החשוד על הדבר דנו ומעידו: **יח** הכהנים חשודין על השביעית. לפי שהם אומרים הואיל והתרומות מותרות לנו אע"פ שהן אסורין על הזרים במיתה ק'ו פירות שביעית. לפיכך סאה תרומה שנפלה למאה סאה של פירות שביעית תעלה. נפלה לפחות ממאה ירקבו הכל ולא ימכרו לכהנים ככל מדומע לפי שהם חשודין על השביעית: **יט** הצבענין והפטמין לוקחין מורסן מכל מקום. ואינן חוששין שמא מספיחי שביעית הוא: **כ** גבאי קופה בשביעית לא יהיו מדקדקין בהצרות של אוכלין שביעית. ואם נתנו להן פת מותרת ואין חוששין לה שמא מספיחי שביעית הוא. שלא נחשדו ישראל להיות נותנין אלא או מעות שביעית או ביצים הנלקחות בדמי שביעית. ומותר ללוות מן העניים פירות שביעית ומחזירין להן פירות בשנה שמינית:

(*נ"ל שהוא ט"ס וצ"ל השוטים וכן כתב רבינו בפרק רביעי מדינים אלו הלכה ג' ועיין שם שגיונתי שם)

השגת הראב"ד

*לפיכך החשוד על הדבר דנו ומעידו. א"א כבר כתבתי למעלה בפי"ב מה' מעשר שאין לסמוך על זה:

פרק תשיעי

א מצות עשה להשמיט המלוה בשביעית שנאמר שמוט כל בעל משה ידו. והתובע חוב שעברה עליו שביעית עבר על לא תעשה שנאמר לא יגוש את רעהו ואת אחיו: **ב** אין שמיטת כספים נוהגת מן התורה

*[ס"א בשמר וכל אחד]:

יב בד"א בזמן שהיה מוכר וכו' אבל היה מוכר פירות שחזקתן מן ההפקר וכו'. משנה פ"ט דשביעית (משנה ה'): **יג** וכל דבר שאינו חייב במעשרות כגון וכו'. משנה בסוף מעשרות (משנה ח): **יד** בד"א בעם הארץ סתם וכו'. משנה בפרק עד כמה (בכורות דף כ"ט:) וכרבי מאיר ואע"ג דמתניתין לגבי חשוד להיות מוכר תרומה לשם חולין היא ילפינן מינה לחשוד על השביעית: ואין לוקחין ממנו פשתן וכו' עד ולא על השביעית. משנה שם ולשון המשנה אבל לוקחין ממנו טווי ובגדים ופירש רבינו שם בגדים אלו שבכאן ר"ל כעין בגדים כגון הגדילים שהם מעשה עבות מן הפשתן עצמו לא מן הטווי לפי שהוא"ל והתיר לקנות הטווי כל שכן הדבר העשוי מן הטווי עכ"ל והוא פירוש לדברי הגמרא שם. וז"ש שזור במקום בגדים שנוי שם במשנה, ובירושלמי (פ"ה ה"ג) סוף מעשרות ופשתן לאו קיסמין הוא א"ר חיננא מפני זרעה וז"ש רבינו שיש עליו זיקת שביעית: **יז** כל החשוד על הדבר וכו': כתב הראב"ד כבר כתבתי בפרק י"ב מהלכות מעשר שאין לסמוך על זה עכ"ל וכבר כתבתי שם טעם רבינו: **יח** הכהנים חשודים על השביעית לפי שהם אומרים וכו' לפיכך סאה תרומה וכו'. בפרק זה בורר (דף כ"ו): **יט** הצבענין והפטמין וכו'. תוספתא פ"ה דשביעית ובירושלמי פרק ט': **כ** גבאי קופה בשביעית לא יהיו וכו'. תוספתא פ"ג דדמאי: ומותר ללוות מן העניים וכו'. פרק בתרא דע"ז: **פ"ט א מצות** עשה להשמיט המלוה וכו': **ב** אין שמיטת כספים נוהגת מן התורה וכו' עד כדי שלא תשתכח וכו'. בפרק השולח גיטין (דף ל"ו) וכרבי ונראה מדברי רבינו שמפרש שמה שאמרו שם בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים ליובל קרי משמט קרקע שהרי שדות חוזרות לבעלים וכמו שכתב בספ"י אבל שמיטת קרקע אף בזמן הזה נוהגת מן התורה:

יב בד"א בזמן שהיה מוכר וכו'. זה מבואר במשנה שכתבתי בסמוך ובירושלמי הקשו עלה ולמה לא תניין אלא אילך שלא תאמר הואיל ורוב המינים הללו נזרעים ובאין מן האיסור יהו אסורין לפום כך צריך מימר מותרין ובפרק לולב הגזול מפרשינן מתני' בכדי מן שנו דהיינו מזון שלש סעודות משום כדי חייו בד"א בלוקח מן המופקר אבל בלוקח מן המשומר אפילו בחלי איסר אסור:

יג וכל דבר שאינו חייב במעשרות וכו'. משנה בשלהי מסכת מעשרות ולא נתבאר בדברי רבינו אם השמיטן שלא לוקחין מהן הרבה יותר מכדי מזון שלש סעודות או דילמא שלש סעודות לבד כי הך דלעיל ומסתברא דלוקחין מהם הרבה ולא דמו להך דלעיל דהתם לא התירו לקנות מהם אלא מפני שאנו סומכים על החזקה שאינם מן השמור אבל לעולם שביעית נוהגת בהנך ומשום הכי לא התירו אלא כדי חייו אבל הני דהכא הדבר ידוע שהם מן ההפקר שהרי פטורין מן המעשר ומן הדין נלקחין מכל אדם ולא משום חזקה ולפיכך לוקחין מהם הרבה וכן דקדקתי מלשון רבינו מדלא ערבינהו ותנינהו ודוק:

יד בד"א בע"ה סתם וכו'. בכורות פרק עד כמה משנה החשוד על השביעית אין לוקחין ממנו פשתן ואפי' סרוק אבל לוקחין ממנו טווי ואריג. ומ"ש רבינו אין לוקחין ממנו דבר שיש עליו זיקת שביעית כלל הכי תנן בסמוך גבי החשוד להיות מוכר תרומה לשם חולין וחד טעמא הוא ואין לוקחין אפי' פשתן סרוק:

טו החשוד על השביעית. שם במשנה החשוד על השביעית אינו חשוד על המעשרות החשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית והטעם שכתב רבינו מפורש שם בגמרא:

טז החשוד על הטהרות וכו'. ג"ז שם במשנה החשוד על זה ועל זה חשוד על הטהרות ויש שהוא חשוד על הטהרות ואינו חשוד לא על זה ולא על זה ואמרינן בגמרא טעמא דרישא כיון דחשיד אדאורייתא כ"ש אדרבנן וטעמא דסיפא נהי דחשיד אדרבנן אדאורייתא לא חשיד:

יז כל החשוד על הדבר וכו'. שם במשנה זה הכלל החשוד על דבר לא דנו ולא מעידו: ולא קי"ל כי האי סתמא דרבי מאיר דתנן בפרק כל פסולי המוקדשים רשב"ג אומר נאמן הוא על של חבירו ואינו נאמן על של עצמו ר"מ אומר החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו ואע"ג דתנן סתמא כר"מ הא קי"ל כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה ודעת הראב"ד ז"ל לסמוך על סתם מתניתין:

יח הכהנים חשודים על השביעית וכו'. תנן סאה של תרומה שנפלה למאה סאין של שביעית תעלה פחות מכן ירקבו ומייתי לה בפרק זה בורר והוינן בה אמאי ירקבו ימכרו לכהן בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה א"ר חייא משמיה דעולא זאת אומרת נחשדו הכהנים על השביעית ואע"ג דלהוי לעשות סחורה בפירות שביעית מ"מ פריך ימכרו לכהנים דלא אמרינן אלא דרך קבע אבל אקראי בעלמא כיון שנתערבו ולית להו תקנה אלא שימכרו לכהן ואי לאו דחשידי מותר היה והטעם שכתב רבינו מבואר:

יט הצבעונים והפטמים וכו'. תוספתא פ"ה ואמרינן עלה בירושלמי רבי ירמיה סבר מימר אפילו מן החשוד א"ל רבי יוסי לא אמרו אלא בשאינו יודע אם הוא חשוד:

כ גבאי קופה בשביעית וכו'. מימרא לא ידעתי מקומה* ונ"ל דהא דקאמר אוכלי שביעית דחשידי לאכול שביעית אבל לא ידעי דודאי אכלי שביעית אפילו בפת הוספ שמא ספיחי שביעית הוא וכן נראה ממ"ש שלא נחשדו ישראל להיות נותנים אלא או מעות שביעית או ביצים הנלקחות מדמי שביעית והטעם שהן חושבין שאין שביעית תופסת דמיה: ומותר ללוות מן העניים וכו'. ודוקא לעניים משום תקנתם אבל לא לעשירים משום דמיחזי כעושה סחורה בפירות שביעית ואפשר דמהאי טעמא התירו אפילו שלא בשעה והנכון אלא דהכא כשים לו דהא גבי איסור רבית לא חלקו בין עניים לעשירים:

פ"ט א מצות עשה להשמיט המלוה וכו'. מבואר בכתוב: **ב** אין שמיטת כספים נוהגת וכו'. בקידושין בפרק

*עיין בכ"ב

משנה למלך

יד אבל מי שהוא חשוד כו'. גרסי' בתוספ' דשביעית פ"ו אין מוכרין פירות שביעית לחשוד על השביעית אלא מזון ג' סעודות כד"א בדבר המתקיים אבל דבר שאינו מתקיים אפילו מאה סעודות מותר:

פ"ט א מצות עשה להשמיט המלוה בשביעית כו'. גרסי' בת"כ פרשת בהר סיני בשנת היובל הזו מוציאה עבדים ואין השביעית מוציאה עבדים והלא דין הוא ומה אם היובל שאינו משמט כספים מוציא עבדים השביעית שמשמטת כספים אינו דין שתוציא עבדים ת"ל בשנת היובל הזו

התורה אלא בזמן שהיובל נוהג שיש שם שמיטת קרקע. שהרי ישוב הקרקע לבעליו בלא כסף. ודבר זה קבלה הוא. אמרו חכמים בזמן שאתה משמיט קרקע אתה משמיט כספים בכל מקום בין בארץ בין בחוצה לארץ. ובזמן שאין שם שמיטת קרקע אין אתה משמיט כספים בשביעית אפילו בארץ: ג ומדברי סופרים שתהא שמיטת כספים נוהגת בזמן הזה בכ"מ. ואע"פ שאין היובל נוהג כדי שלא תשתכח תורת שמיטת הכספים מישראל: ד אין שביעית משמטת כספים אלא בסופה שנאמר מקץ שבע שנים תעשה שמטה וזה דבר השמטה ושם הוא אומר מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה בחג הסוכות. מה שם אחר שבע אף השמטת כספים אחר שבע. לפיכך הלוה את חבירו בשביעית עצמה גובה חובו כל השנה. וכשתשקע חמה בלילי ראש השנה של מוצאי שביעית אבד החוב: ה *שחט את הפרה וחלקה על דעת שהיום ר"ה של מוצאי שביעית ונתעבר אלול ונמצא אותו היום סוף שביעית אבדו הדמים. שהרי עברה שביעית על החוב: ו שביעית משמטת את המלוה ואפילו מלוה שבשטר שיש בו אחריות נכסים ה"ז משמיט. ואם סיים לו שדה בהלואתו אינו משמיט. והשביעית משמטת את השבועה שנאמר לא יגוש מ"מ לא לשלם ולא להשבע: ז *בד"א בשבועת הדיינין וכל כיוצא בה מדברים שאם יודה בהן שביעית משמטתן. אבל שבועת השומרין והשותפין וכיוצא בהן משבועות

השגת הראב"ד

*שחט את הפרה וחילקה וכו'. א"א אשתמיטתיה מאי דאמור בירושלמי דהאי מתני' ר"י היא דאמר הקפת החנות כראשונה ראשונה משמט אבל לרבנן כל הקפת החנות אינה משמטת והא דפרה הקפת החנות היא:

*בד"א בשבועת הדיינין. א"א כמדומה לי דבר זה הוציאו מן הירושלמי במסכת שביעית האונס והמפתה והמוציא שם רע וכו' אמר רב יהודה בשם רב דר"מ היא דאמר במלוה הדבר תלוי וכל מעשה ב"ד [אינו משמט] (אלו גזרי דינין פשיטא דא מילתא מלוה שהיא נעשית כפרנית אינה משמטת כפרנית שהיא נעשית מלוה משמטת):

[רדב"ז]

...פרק האשה נקנית תניא רבי אומר וזה דבר השמטה שמוט בשתי שמטות הכתוב מדבר אחת שמיטת הקרקעות ואחת שמיטת הכספים בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים:

ג ומדברי סופרים שתהא שמיטת כספים וכו'. בפ' השולח (ל"ו) אמר אביי בשביעית בזמן הזה ורבי היא דתניא רבי אומר וזה דבר השמיטה ותקינו רבנן דשמיט זכר לשביעית:

ד אין השביעית משמטת כספים וכו'. בספרי פרשת ראה מקץ שבע שנים יכול מתחילת שנה הרי אתה דן נאמר כאן קץ ונאמר להלן קץ מה קץ האמור להלן בסופה ולא בתחלתה אף קץ האמור כאן בסופה ולא בתחלתה:

לפיכך הלוה את חבירו בשביעית עצמה וכו'. כיון שאינה משמטת אלא בסופה גובה כל השנה:

ה שחט את הפרה וחלקה וכו'. משנה פרק בתרא דשביעית השוחט את הפרה וחלקה בר"ה אם היה החדש מעובר משמט ואם לאו אינו משמט וגרסי' בירושלמי רב מתנא בשם רב המלוה את חבירו על מנת שלא לתובעו ...ביעית משמטתו והתנן השוחט את הפרה ...לקה בר"ה וא"ר אלעזר דרבי יהודה היא ...לאוי לתובעו בר"ה וכיון דמוקי רבי אלעזר ...תני' כרבי יהודה דאמר גבי הקפת חנות ...ראשון משמט ולא קי"ל כרבי יהודה אלא כת"ק ...אמר כל הקפת חנות אינה משמטת א"כ הך ...תני' דהשוחט את הפרה לאו הלכתא היא ...ואיה כרבי יהודה אבל לרבנן הקפת חנות ...היא ואינה משמטת כלל וזו היא כוונת הראב"ד ...שהשגתו דכתב אשתמיטתיה מאי דאמור בירושלמי ...וכו' וקשיא טובא דהא רבי יהודה גופיה מודה ...דקא הקפה אחר הקפה נעשית ראשונה מלוה ...כי פריך עלה התם ומפני שהוא מקיף לו פעם ...שניה נעשית ראשונה מלוה א"ר אלעזר דרבי ...יהודה היא וראוי לתובעו בר"ה רבי בא בשם ...ר' זעירא בממון שהוא ראוי להאמינו ומכיון ...שהוא ראוי לתובעו כמי שהוא ראוי ליתן לו מעות ...מכאן הואיל והוא ראוי ליתן לו מעות ולא נתן ...נעשית ראשונה מלוה הרי לך בהדיא דאפי' לרבי ...יהודה הקפה אחרונה אינה נעשי' מלוה ואין שביעי' ...משמטה הילכך גבי השוחט את הפרה אפילו אי ...קיימא לה כרבי יהודה אי הקפה אחרונה היא ...לאו משמט ולרבנן בכל גוונא אינו משמט וצריך ...לומר דהשוחט את הפרה לאו הקפת חנות היא ...דגוי דרכו להקיף אבל זה ששחט את הפרה ...כדי לחלקה לא היה דרכו להקיף והוי כעין ...מלוה ולפיכך משמט הדע דהא מקשינן עליה ...דרב עמרם דאמר המלוה את חבירו ע"מ שלא ...לתובעו בשביעית מדתנן השוחט את הפרה ...וכו' ואי איתא דהשוחט את הפרה היינו ...הקפה מאי מותיב מינה אלא ודאי דהשוחט את הפרה לאו היינו הקפה אלא מלוה ואתיא ...כ' לרבנן דאמרי אין הקפת חנות משמט לא שנא ראשונה ולא שנא שניה ולרבי אלעזר ...דמוקי מתני' דהשוחט את הפרה כר"א נ"ל בהקפה ראשונה היא ולא אחרונה א"כ דר' יהודה ...בהקפה משוי ליה כמלוה והכי משמע בתוספתא וס"ל דהשוחט את הפרה היינו הקפה ...מתרץ דרבי בא בשם ר' זעירי מכיון שהוא ראוי לתובעו וכו' לפי שיטת רבי אלעזר דמוקי ...לה כרבי יהודה מתני' אבל אנן לא קי"ל הכי אלא לרבנן אתיא כפשטה דכל הקפה ...משמטת בשביעית וכו' והשוחט את הפרה לאו הקפה אלא מלוה ועלו דברי רבינו כהוגן:

ו שביעית משמטת את המלוה וכו'. שם במשנה ואמרינן בפרק השולח קריביה דרבי אסי הוה ליה ההוא שטרא דהוה כתיב ביה אחריות נכסים אתי לקמיה דרבי ...א"ל משמט או אינו משמט א"ל אינו משמט שבקיה ואתא לקמיה דרבי יוחנן א"ל ...משמט אתא ר' אסי לקמיה דרבי יוחנן א"ל משמט או אינו משמט א"ל משמט והא ...הוא דאמר אינו משמט א"ל וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה א"ל והתניא כוותיה ...א"ל דילמא ההיא ב"ש היא דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי: ואם סיים ...לו שדה בהלואתו וכו'. שם תניא ואם סיים שדה בהלואתו אינו משמט: והשביעית משמטת השבועה וכו'. משנה פרק כל הנשבעין ובתוספתא וכשם שהשביעית משמטת את ...המלוה כך משמטת את השבועה שנאמר וזה דבר השמטה דבר שהשביעית משמטתו משמטת שבועתו ודבר שאין השביעית משמטתו אין משמטת את שבועתו ובפ' כל הנשבעים ...לה מדכתיב וזה דבר השמיטה אפי' דיבור משמט ורבינו כתב לא יגוש ללמדנו שאם נגש אותו עובר בלאו דלא יגוש:

בד"א בשבועת הדיינין וכו'. כתב הראב"ד כמדומה לי דבר זה הוציאו מן הירושלמי וכו' וכמדומה לי שהדיוק שהוציאו מן התוספתא שהזכרתי בסמוך ודבר שאין השביעית

[כסף משנה]

ד אין שביעיה משמטת כספים אלא בסופה. בספרי ובערכין פ' המקדיש (דף כ"ח:):
ה שחט את הפרה וכו'. משנה בפרק בתרא דשביעית (משנה ב):
וכתב הראב"ד אשתמיטתיה מאי דאמור בירושלמי וכו'. וכתב בעל מגדל עוז שטעם רבינו מדמותיב מינה לרב יוסף בפרק שולח ודחיק לשנויי ולא דחי הא מני רבי יהודה היא עכ"ל. ולי נראה שטעם רבינו משום דק"ל היאך אפשר לומר דפליגי רבנן בההיא דהשוחט את הפרה דלא מקריא הקפת חנות אלא כשלקח ממנו כמה פעמים בהקפה אז אינו תוב עד שיזקפם עליו במלוה אבל אם לא לקח ממנו בהקפה אלא פעם אחת הרי הוא כשאר חוב ומשמט וכך נראה קצת מדברי רבינו בפירוש המשנה וא"כ הא דהשוחט את הפרה כרבנן נמי אתיא דמאחר שלא לקח ממנו אלא פעם אחת משמט וא"כ כי אמר רבי אלעזר דרבי יהודה היא היינו משום דמתני' סתמא קתני אפי' חזר והקיף בו ביום ומש"ה אסור דאי חזר והקיף ממנו בו ביום דמשמט היינו לרבי יהודה אבל כשלא הקיף ממנו אלא פעם זו ע"ד לשלם לו קודם שיקח ממנו פעם אחרת לרבנן נמי אם היה החדש מעובר משמט וא"כ שפיר עבד רבינו דפסקה למשנה זו להלכה דפשטה בשלא הקיף ממנו אלא פעם זו ע"ד לשלם לו קודם שיקח ממנו בהקפה פעם אחרת דלד"ה אם היה החדש מעובר משמט ועי"ל שכיון שאינו יכול לפרוע בשעת המכר מפני שהוא י"ט הרי הוא כאילו לא מכר לו בהקפה שאילו לא היה י"ט היה פורעו מיד וא"כ הוי כאילו זקפה עליו במלוה עד שיגיע עת שיוכל לתובעו וכך נראה מדברי רבינו בפירוש המשנה וכן נראה מהירושלמי וא"כ כר"ע אתיא:

ו שביעית משמטת את המלוה וכו'. בפ"י דשביעית (משנה א) תנן שביעית משמטת את המלוה בשטר ושלא בשטר ואיתמר עלה בפרק השולח (דף ל"ז) רב ושמואל דאמרי תרווייהו בשטר שיש בו אחריות נכסים שלא בשטר שאין בו אחריות נכסים וכל שכן מלוה על פה ור"י ור"ל דאמרי תרווייהו בשטר בשטר שאין בו אחריות נכסים שלא בשטר מלוה ע"פ אבל שטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט כלומר דכיון ששיעבד לו קרקעותיו כגבוי דמי וכמי שהקרקעות בחזקת המלוה הם וגבויות ממש ואין כאן חוב תניא כוותיה דר"י ור"ל ש"ח משמט ואם יש בו אחריות נכסים אינו משמט תניא אידך סיים לו שדה אחת בהלואתו כלומר הראה בסימניה ומצריה וייחדה לו לגבותו כגבוי דמי ולא עוד אלא אפי' כתב כל נכסיו אחראין וערבאין אינו משמט כלומר אע"ג דלא דמי לגבוי כסיים ובתר הכי אמרינן דר"י פסק בשטר שיש בו אחריות נכסים דמשמט והקשו לו והא מר הוא דאמר אינו משמט והשיב וכי מפני שאנו מדמים כלומר נראה בעינינו וכמדומים אנחנו ולא שמענו מרבותינו נעשה מעשה כלומר להוציא ממנו בידים והיא ברייתא דילמא ב"ש היא דאמרי שטר העומד ליגבות כגבוי דמי הרי שאפי' ר"י פסק דמשמט. וכתב הר"ן בשם הרמב"ן דסיים לו שדה בהלואתו נמי משמט דהא סבר האי תנא בכל שטר שיש בו אחריות נכסים שאינו משמט ואידהי ליה ואמרינן בהי זהו נשך (דף ס"ז:) האי משכנתא באתרא דמסלקי שביעית משמטת וכ"ש סיים ואפשר דמוקי לה באפותיקי מפורש ולאו מילתא היא דאפילו הכי משמט [כלומר] כיון שיכול לסלקו כל שעה שירצה אבל הרמב"ם פסקה בפ"ט מה"ש ומשמע לי דס"ל דלא מדחינן אלא מאי דמידחי בגמרא בהדיא אבל סיים לו שדה כיון דלא מידחי לא מדחינן ליה עכ"ל והאריך לדחות ההיא דמשכנתא וכתב בעל התרומות בשער מ"ה הרמב"ם פסק כברייתא דקתני סיים לו שדה בהלואתו אינו משמט ומסתברא דמיירי באתרא דלא מסלקי עכ"ל: והשביעית משמטת את השבועה. משנה בסוף פרק כל הנשבעין (דף מ"ה) ומייתי לה מדכתיב וזה דבר השמיטה ורבינו מייתי לה מלא יגוש ותניא בתוספתא דבר שהשביעית משמטתו משמטת שבועתו ודבר שאין השביעית משמטתו אינה משמטת שבועתו:

ז במה דברים אמורים בשבועת הדיינים וכו'. כן מתבאר מהתוספתא שכתבתי בסמוך וכן פירש"י על המשנה שכתבתי בסמוך ושביעית משמטת את השבועה לאו אהך שבועה דשותפות קאי דאין שביעית משמטת שותפות ולא שבועתה ובזה אין מקום למה שכתב הראב"ד כמדומה לי דבר זה הוציא מן הירושלמי וכו' ויש לדקדק בדברי רבינו שכתב אבל שבועת השומרים והשותפים וכיוצא בהם משבועות שאם יודה בהם ישלם הרי זה ישבע אחרי השמטה שהרי שבועת הדיינים אם יודה ישלם וא"כ היאך כתב דשביעית משמטתה ונ"ל דה"ק אבל שבועת השומרים והשותפים שאם יודה ואח"כ יעבור עליו שביעית ישלם ולא

משנה למלך

...מוציאה עבדים ואין השביעיות מוציאות עבדים ק"ו ליובל שישמט כספים ומה אם השביעית שאינה ...אה עבדים משמטת כספים יובל שהוא מוציא עבדים אינו דין שישמיט כספים ת"ל וזה דבר השמטה ...ים משמטת כספים ואין יובל משמט כספים ושיובל מוציא עבדים ואין שביעית מוציא עבדים ע"כ. ובזאת הברייתא שייכא הקושיא שהקשינו לעיל דלמאי איצטריך קרא דוזה דבר השמטה למעט יובל מהשמטת כספים הא מדאיצטריך קרא למעט השביעית מהוצאת עבדים למדנו דאין שיובל משמט כספים דאי לאו הכי לא איצטריך קרא דהא ליכא ק"ו והסיכון הוא כמו שפירשנו לעיל בברייתא הקודמת דתן שנים

ולא תהא משמטתו שביעית מפני שאינם דרך מלוה ואין שביעית משמטת אלא מלוה ה"ז ישבע אחר השמיטה. ומכל מקום יש לגמגם על זה הירושלמי דהא משמע דרבנן פליגי ארבי מאיר ולמה פסק כיחידאה ואפשר דטעמא משום דסתם לן תנא כוותיה א"נ י"ל דליכא מאן דפליג אר"מ דהא מקרא מלא הוא אלא משום דאיתמר משמיה בית מדרשא קבעוה בשמו :

השביעית משמטתו אין משמטת שבועתו והדבר ידוע שהשומר והשותף אע"פ שידו א[ינה] השביעית משמטת שהרי לא באו לידו בתורת הלואה ואפשר כי לזה נתכוון הרמב"ם בהא דאמר דר"מ היא דאמר במלוה הדבר תלוי כלומר כל שלא באו לידו בהלואה

משבועות שאם יודה ישלם ה"ז ישבע אחר השמטה : **ח** *הלוהו ותבעו וכפר בו . והגיע השמטה והוא בכפירתו . והודה אחר שעברה שביעית . או שבאו עליו עדים אחר השביעית אין השביעית משמטת : **ט** המלוה את חבירו וקבע לו זמן לעשר שנים אינו משמט . אף ע"פ שהוא בא לידי לא יגוש הרי הוא עתה אינו יכול לנגוש . התנה עמו שלא יתבענו שביעית משמטת : **י** המלוה את חבירו והתנה עמו שלא תשמטנו שביעית ה"ז נשמט שאינו יכול לבטל דין השביעית . התנה עמו שלא ישמיט הוא חוב זה ואפילו בשביעית תנאו קיים . שכל תנאי שבממון קיים . ונמצא זה חייב עצמו בממון שלא חייבתו תורה שהוא חייב : **יא** הקפת החנות אינה נשמטת . ואם עשאה מלוה נשמטת . שכר שכיר אינו נשמט ואם זקפו עליו במלוה נשמט : **יב** קנסות של אונס ושל מפתה והמוציא שם רע אינם נשמטין ואם זקפן במלוה נשמטים . ומאימתי נזקפין במלוה משעת העמדה בדין : **יג** המגרש את אשתו קודם השמטה אין כתובתה נשמטת . ואם פגמתה או זקפתה עליו במלוה נשמטת : **יד** המלוה על המשכון אינו משמיט . והוא שיהיה החוב כנגד המשכון . ואם היה יתר משמיט היתר:

המוסר

השגת הראב"ד

*הלוהו ותבעו וכפר בו וכו' עד והודה אחר וכו'. א"א הנה הוא סובר טעמא דחזר והודה או באו עדים משמע הא אם עמד בכפירתו אינו משמט כפשוטו של ירושלמי מלוה ונעשית כפרנית אינו משמט אולי אינו כמו שהיא סובר דלאו בכפירה תליא מי א[יכא] אלא או שפטרוהו ב"ד בשבו[עה] ונשבע קודם שביעית וחזר והודה או באו עדים או שמא שהוא חוזר על מעשה ב"ד הסמוך לו ואמר מלוה שנעשית כפרנית ובא לב"ד וחייבוהו וכתבו לו זכותו שיטרוף אינו משמט דהיינו מעשה בית דין אבל כפרנית ונעשית מלוה כלומר שהצריך אותו והנהין עליו לרגלו משמט שאם הוא כמו שהוא פושט דברים כפשוטן מתניתין דשביעית קשיא והשביעית משמטת את השבועה וה"ז עומד בכפירתו דוק ותשכח כללו של דבר לא נמסר הגמרא אלא או לבעלי הקבלה או לבעלי הסברא הנכונה :

ח הלוהו ותבעו וכפר בו וכו' :
כתב הראב"ד הנה הוא סובר טעמא דחזר והודה וכו'. וי"ל דלדעת רבינו שכתב הר"ן בפרק הנשבעים לא תקשה לרבינו ממתניתין דשבועות דבמתניתין עסקינן שתבעו קודם שביעית והודה במקצת וכפר במקצת ואותו מקצת שכפר בו אין שביעית משמטתו כדאמרינן בירושלמי (שביעית פ"י ה"א) מלוה ונעשית כפרנית אינה משמטת וסד"א כיון שתבעו קודם שביעית והודה במקצת וכפר במקצת והביעת אותה מקצת במקומה עומדת שלא נשמטה בשביעית ישבע עליה לאחר שביעית קמ"ל דשביעית משמטת שבועה זו דכיון שהשמיטה אותו מקצת שהודה בו נמצא שאינו אלא כופר בכל ואף השבועה מחמת אותו מקצת של הודאה נשמטה כיון שהממון נשמט אף הדיבור של שבועה שבא מכחו נשמט עכ"ל :
וכתב הרא"ש בתשובה סוף כלל פ"ו על הירושלמי דכפרנית ונעשית מלוה משמטת קשיא להו מדתנן בפירקא בתרא דשביעית כל מעשה בית דין אינם משמטים ומפרש בירושלמי גזרי דיינים כגון התובע את חבירו וכפר לו והביא עדים וחייבוהו ב"ד וכתבו לו פסק דין הוי כגבוי ואינו משמט וי"ל דהא דכפרנית ונעשית מלוה מיירי שלא כתבו פסק דין לכך [לא] הוי כגבוי עכ"ל. וכן נראה מלשון רבינו :
ט המלוה את חבירו וקבע לו זמן וכו'. מימרא בפרק קמא דמכות (דף ג') ופסק כלישנא בתרא וכן פסקו רבינו הם והרא"ש והרמב"ן וספר התרומות :
התנה עמו שלא יתבענו וכו'. ירושלמי פ"י דשביעית. וכתב הר"י קורקוס ז"ל נ"ל טעם הדבר שאע"פ שאינו יכול לנגוש אותו כיון שהחוב מוטל עליו והוא חייב לפרוע בכל עת לצאת ידי שמים גם אם יתפוס המלוה משל הלוה יכול ליקח אותו בחובו קרינן ביה לא יגוש ולא דמי לקובע זמן שאין עליו שום חיוב בתוך הזמן :
י המלוה את חבירו והתנה עמו וכו'. בפרק קמא דמכות מימרא דשמואל ע"מ שלא תשמיטני שביעית משמטתו על מנת שלא תשמטני בשביעית אין שביעית משמטתו ופירש"י שביעית משמטתו שהשביעית אינה מסורה בידו להתנות שלא תהא משמטת וכתב הרא"ש בתשובה שלא תשמיטני בשביעית תנאי זה אגברא קאי ומועיל :
יא הקפת חנות וכו' שכר שכיר וכו' קנסות של אונס ומפתה וכו'. הכל משנה פ"י דשביעית וכתב רבינו בפירוש המשנה הקפת חנות היא כאמנה במקח וממכר שבין בני אדם ובעלי החניות שיוציא עליו כל מה שצריך וכשיקבץ סך ממון עליו יפרעהו וזה הנקבץ לא יהיה נשמט בשנה השביעית מפני שאינו על דרך חוב ולא מכר לו בעל החנות על מנת שיהיה חוב אבל מכר לו מעט מעט עד שנתקבץ לו הכל ויתן לו ממונו עכ"ל. ונראה לי שטעם הדבר שמאחר שדרך להקיף זמן אחר זמן ואינו נפרע ממנו עד שיזדמנו לו מעות ואין דרך לנוגשו הוי כאילו הלוהו עד אחר שביעית שאין שביעית משמטתו וזהו טעם שכר שכיר שאינו נשמט מפני שדרך לקבץ שכר שנה או שנתים ביד השוכר אותו ואינו נוגשו לתתם לו אבל הם בידו כפקדון או כהלואה עד אחר השביעית. וכתב עוד רבינו בפירוש המשנה הקנסות שחייב הכתוב לאונס ומפתה ומוציא שם רע אינם כשאר חובות אבל הם חיובים שהאיש ההוא נתחייב בהם והאיש ההוא לא יהיה פטור עד שיפרעם עכ"ל. ואיני יורד לסוף חילוק זה דגם הלוה מחבירו חייב הוא לפורעו אלא שהשביעית משמטתו ואפשר לומר שמאחר שכתובים בתורה הוה ליה כגבויים או כמסורים ביד בית דין * : ומ"ש רבינו ומאימתי נזקפין וכו'. בפ"ב דגיטין (דף י"ח) :
יג המגרש את אשתו וכו'. בפ"ב דגיטין פלוגתא דרב ושמואל ופסק כשמואל דהלכתא כוותיה בדיני :
יד המלוה על המשכון. משנה פ"י דשביעית (משנה ב). ומ"ש והוא שיהיה החוב כנגד המשכון וכו'. כתב רבינו שמשון שם בירושלמי אמר שמואל אפילו על המחט דכתיב אשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך פרט שיש לאחיך בידך והיינו כרשב"ג דס"פ שבועת

ח הלוהו ותבעו וכפר וכו'. ירושלמי פשיטא דא מילתא מלוה שהיא נעשה כפרנית אינה משמטת כפרנית ונעשית מלוה משמטת הרי זה כאשר כתב רבינו ולא הולך לכאורה כפרנית ונעשית מלוה משמטת דמילתא דפשיטא היא אם הלוהו ותבעו וכפר וחזר והודה או שבאו עדים שהלוהו הרי ההלואה במקומה עומדת ונשמטה בשביעית ומכללא דרישא משמע וגם הראב"ד ז"ל מודה שזהו פשט דירושלמי אלא דקשיא ליה מתניתין דשביעית דקתני והשביעית משמטת את השבועה והרי זה עומד בכפירתו ומהאך קושיא זו דחק עצמו בפי' הירושלמי כמבואר בלשון השגתו ויש לפרש דהא דהכן והשביעית משמטת את השבועה היינו שבא לב"ד וחייבוהו שבועה ולא הספיק לישבע עד שעברה שמיטה וקרינן ביה לא יגוש וזה דבר השמיטה ולא נקראת זו מלוה ונעשית כפרנית שהרי כבר נפסק דינה ונקראת מלוה שחייב עליה שבועה ולפיכך שביעית משמטת היא ושבועתה אבל הירושלמי איירי שתבעו וכפר ועדיין לא חייבוהו שבועה ובשעה שיצאה השמיטה אין כאן מלוה אלא כפירה דמאן לימא לן שהיתה שם מלוה הילכך כשחזר והודה או שבאו עדים אז נעשית מלוה ולא נשמטה בשביעית דוק ותשכח וגם לרבינו נמסר התלמוד והוא מבעלי סברא הנכונה, והוי יודע שאפי' לא היה בידינו לתרץ קושייתו של הראב"ד ז"ל אין על רבינו ז"ל השגה שהוא ז"ל כתב פשט לשון הירושלמי ומי שלבו רחב יתרץ :
ט המלוה את חבירו וקבע לו זמן וכו' איתא בירושלמי ומילתא פסיקא נקט דאין עשר שנים בלא שמיטה וה"ה אם היה עומד בחצי שנות השבוע והלוהו לה' שנים אין שביעית משמטתו שהרי לא הגיע זמן הפרעון ולא קרינן ביה לא יגוש את רעהו :
התנה עמו שלא יתבענו וכו'. שם אמר רב אבא בר ממל בשם רב עמרם רב כהנא בשם רב המלוה את חבירו ע"מ שלא לתובעו בשביעית משמטתו נ"ל טעמא דאע"ג שלא יתבענו כל שעה שהוא רואה אותו הרי הוא נגוש מעצמו :
י המלוה את חבירו והתנה עמו וכו'. זה מבואר שכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל וכל תנאי שבממון תנאו קיים והכי איתא פ"ק דמכות אמר רב ענן לדידי מיפרשא לי מיניה דשמואל ע"מ שלא תשמטני שביעית אין שביעית משמטת ע"מ שלא תשמט בשביעית שביעית משמטתו :
יא הקפת חנות אינה נשמטת וכו'. שם במשנה ופסק כת"ק ולא כרבי יהודה דאמר הראשון ראשון משמטת ומשמע דמודה רבי יהודה בהקפה אחרונה שאינה נשמטת אבל בתוספתא משמע דפליג רבי יהודה בכל הקפה ומשוי להו כמלוה והכי משמע בירושלמי דס"ל הכי לרבי יהודה ולפי זה צריך לומר דמתניתין דהכא רבי יהודה לדברי ת"ק קאמר לדידי כל הקפה מלוה היא אבל לדידכו אודו לי מיהת בהקפות הראשונות וחכמים ס"ל אין דעת חנוני לעשות הקפותיו מלוה אלא א"כ זקפם במלוה :
שכר שכיר וכו'. שם במשנה : **יב** קנסות של אונס וכו'. ג"ז שם :
יג המגרש את אשתו וכו'. פ"ב דגיטין איתמר מאימתי כתובה נשמטת רב אמר משתפגום ותזקוף ושמואל אמר פגמה אע"פ שלא זקפה זקפה אע"פ שלא פגמה ותניא כוותיה דרב ותניא כוותיה דשמואל ופסק כשמואל דהלכתא כוותיה בדיני ותו דמסתבר טעמיה דבשלמא פגמה ולא זקפה שפיר קאמר רב אבל זקפה אמאי אינה נשמטת כיון שזקפה מאי שנא מהקפה ושכר שכיר וכל הנך דאינם נשמטין ואם זקפם במלוה נשמטין :
יד המלוה על המשכון וכו'. שביעית פ"י ובפרק שבועת הדיינין (דף מד) איתא המלוה על המשכון והכונס שביעית אע"פ שאינו שוה אלא פלג משמט דברי רשב"ג רבי יהודה הנשיא אומר אם היה משכונו כנגד חובו אינו משמט ומסקינן לעולם כנגדו ובהא קא מיפלגי ת"ק סבר כנגדו כלומר כנגד

*[ואפשר עוד לומר דאף שהלוה מחבירו חייב לפורעו היינו ברצון שהלוה ללוות שהות או שלא ללוות שהות או יותר ואף אחר שהלוהו יכול הוא למחול על חובו מה שאין כן באונס ובמפתה שנתחייבו בחוב זה מן התורה ואין הב"ד יכול למחול כנ"ל] :

משנה למלך

מינה ולוקי באחריני. (*א"ה תמצאנו בדברי הרב המחבר הלכות חמץ ומצה יע"ש) :
י המלוה את חבירו והתנה עמו שלא תשמטנו כו'. כתב מרן הב"י ח"מ סימן ס"ז בשם הרב רבינו שלמה בן אדרת שאף במקום שנהגו לכתוב בפרוזבולים ע"מ שלא תשמטנו בשביעית אם בשטר א' לא נכתב תנאי זה לא אמרינן כמאן דנכתב דמי כמו שאנו אומרים בדרישה לשון הדיוט ונתן טעם להלק ... ניסס. כתב הסמ"ע דהחילוק הוא משום דהלוה יאמר דהמלוה רצה לקיים מצות שביעית מ'. ואין ספק שלא ראה תשובת הרב רבינו שלמה בן אדרת במקומה כי שם ביאר הטעם דהאי הכא דספי' בידים לכתוב פרוזבול אבל אותם השנויים בסימן מ"ב אותם התנאים הם פלויים בשעת מעשה. ועיין מהרש"ך ח"א סימן י' מהרי"ט סימן ל"ט מהרשד"ם חה"מ סימן ס"א :

הדין

ד המשכון אינו משמט ורבי יהודה הנשיא סבר אפי' כנגדו נמי משמט ודקאמרת למאי ס ליה לזכרון דברים בעלמא ופסק כרשב"ג דמה שכנגד המשכון אינו משמט והיתר משמט :
המוסר שטרותיו וכו'. שם במשנה והיא נמי בס"ק דמכות ובגיטין פרק השולח :
וכן ב"ד שחתכו את הדין וכו'. ג"ז שם במשנה וכל מעשה בית דין אין משמטין :

סבועת הדיינים דאמר אע"פ שאינו שוה אלא פלג אינו משמט עכ"ל. וכ"כ הרא"ש בפרק השולח והשתא קשה על רבינו למה פסק והוא שיהיה החוב כנגד המשכון וכו' ונ"ל שטעמו משום דהיא דס"פ שבועת הדיינים (דף מ"ד :) הכי איתא לימא כתנאי המלוה [את חבירו] על המשכון ונכנסה שמטה אף ע"פ שאינו שוה אלא פלג אינו משמט דברי רשב"ג רבי יהודה הנשיא אומר אם היה משכונו כנגד חוב אינו משמט ואם לאו משמט מאי אינו משמט דקאמר תנא קמא אילימא כנגדו מכלל דרבי יהודה הנשיא סבר כנגדו נמי משמט אלא אמאי תפיס משכון אלא לאו כנגד כולו ובדשמואל קמיפלגי לא לעולם כנגדו ובהא קא מיפלגי תנא קמא סבר כנגדו [אינו משמט] רבי יהודה הנשיא סבר כנגדו נמי משמט ודקא אמרת למאי תפיס ליה משכון לזכרון דברים בעלמא. והשתא יש לתמוה על רבינו שמשון והרא"ש דנקטי בפשיטות דלרשב"ג אפילו אינו שוה אלא פלג משמט כל החוב דהא קאמרה גמרא לעולם כנגדו ואף ע"ג דדרך דחייה היתמר מ"מ לא מיפשט פשיטא מילתא דלרשב"ג משמט כולו ורבינו סובר דנקטינן כהאי אוקימתא דתנא קמא סבר כנגדו משום דלאוקימתא קמייתא קם ליה שמואל כרשב"ג ורבינו פסק בפ"י מהלכות דלא כשמואל ובפלוגתא דתנאי אית לן למינקט כרשב"ג לגבי רבי יהודה הנשיא הילכך ע"כ לומר דנקיטינן כהוקימתא דתנא קמא סבר כנגדו ומהירוש' (שביעית פ"י ה"א) דאמר שמואל אפילו על המחט אין ראיה דשמואל לטעמיה אזיל דאמר הכד קשא דמגלא אבד אלפא זוזי ולית הלכתא כוותיה ועוד דמשמע דבירושלמי גופיה פליגי עליה דשמואל דלא גרסינן דכתיב אלא הכי גרסינן אשר יהיה לך את אחיך וכו' ולאו מדברי שמואל הוא אלא מדברי מאן דפליג עליה וה"ק דינא דמשכון לא ילפינן ליה אלא מפרש לשל אחיך בידך והיינו כנגד מה שיש לאחיך בידך דוקא לא על יותר ממה שיש לאחיך בידך ובכן עלו דברי רבינו על נכון ודעת הר"ן כדעת רבינו שכתב בפרק השולח כי אמרינן דאינו משמט דוקא כנגד החוב אבל מה שהחוב יתר על המשכון משמט דהכי מסקינן בפ' שבועת הדיינים עכ"ל :

טו המוסר שטרותיו לבית דין ואמר להם אתם גבו לי חובי זה אינו נשמט שנאמר ואשר יהיה לך את אחיך וזה בית דין תובעין אותו. וכן ב"ד שחתכו את הדין וכתבו איש פלוני אתה חייב ליתן לזה כך וכך אינו נשמט. שזה כגבוי הוא וכאילו בא לידו ואינו כמלוה: טז כשראה הלל הזקן שנמנעו מלהלוות זה את זה ועוברין על הכתוב *בתורה השמר לך פן יהיה דבר וגו' התקין פרוזבול כדי שלא ישמט החוב עד שילוו זה את זה. ואין הפרוזבול מועיל אלא בשמטת כספים בזמן הזה שהיא מדברי סופרים. *אבל שמטה של תורה אין הפרוזבול מועיל בה: יז אין כותבין פרוזבול אלא חכמים גדולים ביותר כבית דינו של רבי אמי ורבי אסי שהן ראויין להפקיע ממון בני אדם. אבל שאר בתי דינין אין כותבין: יח זהו גופו של פרוזבול. מוסרני לכם *פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה. והדיינין או העדים חותמין מלמטה: יט אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע. אם אין קרקע ללוה מוכר לו המלוה כל שהוא בתוך שדהו אפילו קלח של כרוב. השאילו מקום לתנור או לכירה כותבין עליו פרוזבול. היתה לו שדה ממושכנת כותבין עליה פרוזבול: כ כותבין לאיש על נכסי אשתו וליתומים על נכסי אפטרופוס. אין לו קרקע ולערב יש לו קרקע כותבין עליה פרוזבול. היה לו חוב על חבירו ויש לחבירו קרקע הואיל והוא תחת שיעבודו כותב עליו פרוזבול: כא אחד שלוה מחמשה צריכים פרוזבול לכל אחד וא'. וחמשה שלוו מאחד דיו פרוזבול אחד לכולן: כב כתב הפרוזבול תחלה ואח"כ הלוה אינו מועיל. אלא משמיט עד שיכתוב הפרוזבול אחר שהלוה. נמצאת אומר שכל מלוה הקודמת לפרוזבול אינה נשמטת בפרוזבול זה. ואם הפרוזבול קודם למלוה נשמטת בפרוזבול זה:

לפיכך

השגת הראב"ד

*אבל שמטה של תורה וכו'. א"א זה אינו מחוור דאביי הוא דאמר הכי אבל רבא פליג ואמר הפקר בית דין הפקר והלכך טוב בכל זמן :

*[עיין בכ"מ בריש פ"ב מה' ממרים דעיקר תקנת הפרוזבול לא היה סייג לתורה אלא עיקר תקנה לעשירים שלא יפסידו ולעניים שלא תנעול דלת] : *[רבינו העתיק המשנה כלשונה וטור כתב בסימן ס"ז נהב"ש פלוני ופלוני ופלוני ויהיב בית יוסף טעמא דפסיק כרב ששת ות"ש נכ"י] :

כשראה הלל הזקן וכו'. ג"ז שם במשנה ומייתי לה פרק השולח :
אין הפרוזבול מועיל אלא בשמטת כספים וכו'. בפרק השולח איפלגו בה אביי ורבא אביי אמר בשמטת כספים בזמן הזה ורבי היא דתניא ... אומר וזה דבר השמטה וכו' ורבא אמר ... הפקר ב"ד הפקר ופסק רבינו כאביי משום ... דמילתא דקי"ל כרבי דשמיטת כספים בזמן הזה דרבנן ותו דהשמטת כספים ... יש דהשמטת קרקעות מה השמטת קרקעות ... פרוזבול מועיל בה אף השמטת כספים אין ... פרוזבול מועיל בה בזמן שהיא מן התורה והא ... ד"ל כרבא לגבי דאביי הני מילי היכא ... דפליגו בדנפשייהו אבל כי הכא דאיפליגו ... אליבא דתנאי' אפשר דהלכתא כאביי :
אין כותבין פרוזבול וכו'. הכי אמרי' בפרק השולח וכבר נהגו לכתוב פרוזבול בכל ... דינין וסמכו להם דיפתח בדורו כשמואל ... דאי לא תימא הכי בטלה לה תקנת ... דהא לית לן ב"ד כדרבי אמי ורבי אסי ומ"מ ... שיהיה גדול בעירו דהכוב להפקועי ממונא ... כמו שנהגו לכתוב פרוזבול אפי' בג' הדיוטות:
זהו גופו של פרוזבול וכו'. במשנה ובפרק השולח : אין כותבין וכו'. שם במשנה וטעמא משום דקרקע היינא כגביא :
אם אין לו קרקע וכו'. שם במשנה אם אין לו מזכה לו בתוך שדהו כל שהוא ... דחזי למגבייה ולהדר ולינבוי' עד דמשלם ... : אפי' קלח של כרוב וכו'. בפ' השולח ... וכמה כל שהוא אפי' קלח של כרוב :
השאילו מקום וכו'. ג"ז שם בפרק השולח :
היתה לו שדה ממושכנת וכו'. שם ... היתה לו שדה ממושכנת כותבין עליה ... אפי' היתה ממושכנת משכנתא דסורא ... בה במשלם שניא אילין תיפוק ארעא ... כסף שאינו יכול לפדות אותה עד ... השנים וכ"ש אם הקרקע ממושכנת אצלו דכותבין עליה פרוזבול :
כותבין לאיש על נכסי אשתו וכו'. ג"ז שם במשנה בלי חולק :
אין לו קרקע ולערב יש לו וכו'. בפרק השולח ... איתא אין לו קרקע ולערב יש לו קרקע ... כותבין עליו פרוזבול לו ולערב אין להם קרקע ... יש לו קרקע כותבין עליו פרוזבול ... נתן וכו' ומשמע דאפילו אין להם קרקע ... מי שחייב לערב יש לו קרקע כותבין עליו ... פרוזבול דחד טעמא הוא מדרבי נתן :
אחד שלוה מחמשה וכו'. משנה פ"י דשביעית כלשון רבינו ואיתא ... חמשה שלוו מאחד ויש לאחד מהם ... כותבין עליו פרוזבול ולא הוצרך לכתוב זה דקי"ל חמשה שלוו בשטר אחד נעשו ערבים זה לזה :
כתב הפרוזבול תחלה וכו'. שם במשנה פרוזבול המוקדם כשר והמאוחר פסול ואמרינן בירושלמי פרוזבול המוקדם כשר מפני שהוא מורע כחו והמאוחר פסול שהוא מייפה כחו ומבואר היטב בדברי רבינו כי כל המלוות הקודמות לפרוזבול אינם ... לפי שנמסרו לב"ד וכל המלוות המאוחרות לפרוזבול נשמטות שהרי לא נמסרו ... דתנן פרוזבול שהקדים זמנו כשר שהרי הורע כחו והמאוחר פסול לפי שמייפה כחו והא ... בתוספתא רשב"ג אומר כל מלוה שלאחר הפרוזבול אינו משמט רבינו שמשון דחק ... ע"ש ומה שנ"ל דהוא פלוגתא דתנאי דתנא דמתניתין ס"ל צריך שתהיה המלוה ... לפרוזבול אבל אם היא מאוחרת אין הפרוזבול מועיל ונשמטת ורשב"ג סבר ... שאם היתה המלוה מוקדמת הלכה עליה שם מלוה ואין הפרוזבול מועיל ונשמטת בשביעית

טו המוסר שטרותיו לבית דין וכו'. שם במשנה : וכן בית דין שחתכו את הדין וכו'. גם זה משנה וכל מעשה ב"ד אינן משמטין ובירושלמי מעשה ב"ד אלו גזרי דיינים : טז כשראה הלל הזקן וכו'. משנה שם (מ"ג) : כתב הראב"ד אבל שמטה של תורה אין הפרוזבול מועיל לו. א"א זה אינו מחוור דאביי הוא דאמר הכי וכו' טעמו דבפרק השולח (דף ל"ו) מקשה מי איכא מידי דמדאורייתא משמטה שביעית ותקין הלל דלא משמטא אמר אביי בשביעית בזמן הזה [דרבנן] וכו' ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא שביעית ותקון רבנן דמשמט ותירץ אביי שב ואל תעשה שאני רבא אמר הפקר ב"ד הפקר. והראב"ד מפרש כרש"י שפירש דבינויא דרבא קאי גם למאי דאקשי ברישא ומי איכא מידי דמדאורייתא משמטא אבל רבינו נראה שמפרש כפי' התוספות דלא קאי אלא למי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא ורבנן תקינו דלשמיט וטעמא דכיון שאין הממון בידו הפקירוהו ב"ד אבל להוציא מידו שלא כדין תורה כלומר אילו היתה שמיטת כספים דאורייתא לא הוו מתקני להוציא מידו ע"י הפקר אבל קושיא קמייתא דמי איכא מידי דמדאורייתא משמטא לא מיתרצא אלא כדאביי : יז אין כותבין פרוזבול וכו'. בפרק השולח (דף ל"ז): וכתב הר"ן ומ"מ ב"ד דרבי אמי ורבי אסי לאו דוקא אלא ה"ה לכל ב"ד חשוב שבדור וכ"כ בתוספות שר"ת כתב פרוזבול מטעם זה עכ"ל וכ"כ הרא"ש בתשובה וכ"כ הריב"ש בשם הרשב"א וכתב שכן נראה מדברי הרי"ף שכתב סתם דיני פרוזבול וכן נראה דעת רבינו ממה שכתב אלא חכמים גדולים ביותר ולא סתם וכתב אין כותבין פרוזבול אלא בב"ד של רבי אמי ורבי אסי כלישנא דגמרא ועוד שכתב שהם ראויים להפקיע ממון וכיון דכל ב"ד חשוב שבדור ראוי להפקיע ממון ממילא משמע דכל ב"ד חשוב שבדור הוי כב"ד של רבי אמי ורבי אסי וכן משמע עוד ממ"ש בסמוך גבי ת"ח שהלוו זה את זה : יח זהו גופו של פרוזבול וכו'. משנה פרק עשירי דשביעית (משנה ד) : אין כותבין פרוזבול וכו'. ג"ז משנה ו' שם. ומ"ש אפי' קלח של כרוב השאילו מקום לתנור או לכיריים וכו' בפרק השולח : היתה לו שדה ממושכנת בעיר כותבין עליה פרוזבול. גם זה במשנה שם היתה לו שדה ממושכנת בעיר כותבין עליה פרוזבול ופירש שם רבינו דאפי' היא ממושכנת במשכנתא דסורא דכתבי במישלם אילין תיפוק ארעא דא בלא כסף ואין לו בה רשות עד שישלם הזמן אפ"ה כותבין עליה פרוזבול ואע"ג דמתניתין קתני ממושכנת בעיר נראה דאורחא דמילתא נקט ולאו ולפיכך השמיט רבינו תיבת בעיר : כ כותבין לאיש על נכסי אשתו וכו'. גם זה במשנה שם בשם רבי חוצפית וכתב שם רבינו רבי חוצפית אומר ... אין לו קרקע וכו' היה לו חוב על חבירו וכו'. ברייתא פרק השולח (דף ל"ז). ומה שכתב אחד שלוה מחמשה וכו' עד פרוזבול א' לכולן. גם זה משנה בפ"י דשביעית (משנה ה) : כב כתב הפרוזבול תחלה וכו'. בתוספתא אלא שמגיה בהיפך ...

כג לפיכך פרוזבול המוקדם כשר. והמאוחר פסול. כיצד כתבו בניסן והקדים זמנו מאדר כשר. שהרי הורע כחו שאינו משמיט אלא עד אדר. אבל אם איחר זמנו וכתבו מאייר פסול שהרי מייפה כחו שאינו משמיט עד אייר שלא כדין. שאין דינו שלא ישמיט אלא עד ניסן בשעת מסירת הדברים לבית דין: כד המוציא שטר חוב אחר שביעית ואין עמו פרוזבול אבד חובו. ואם אמר היה לי ואבד נאמן. שמזמן הסכנה ואילך בעל חוב גובה שלא בפרוזבול. ולא עוד אלא כשיביא בעל חוב את שטרו או כשיבוא לתבוע במלוה על פה אומרים לנתבע שלם לו. ואם טען הנתבע ואמר איה פרוזבול שלו. אומרים לתובע היה לך פרוזבול ואבד אם אמר הן נאמן. ואם הודה שלא כתב פרוזבול אבד חובו והיתומים אינן צריכין פרוזבול: כה הוציא פרוזבול וטען הנתבע ואמר מלוה זו שהוא תובע אחר פרוזבול זה היתה והתובע אומר קודם פרוזבול היתה התובע נאמן. שאילו אמר היה לי ואבד נאמן ואף ע״פ שאין אנו יודעין זמן הפרוזבול שאבד: כו טען הנתבע ואמר מלוה יש לו אצלי. והתובע אומר לא כי אלא הקפת חנות היא שאינה נשמטת שהרי לא זקפתי׳ מלוה ה״ז נאמן. שהרי אם ירצה יאמר מלוה היתה ופרוזבול היה לי ואבד. שכיון שתקנו חכמים פרוזבול חזקה היא שאין אדם מניח דבר מותר ואוכל דבר אסור: כז תלמידי חכמים שהלוו זה את זה ומסר דבריו לתלמידים. ואמר מוסרני לכם שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה אינו צריך לכתוב פרוזבול. מפני שהן יודעים שהשמטת כספים בזמן הזה מדבריהם *ובדברים בלבד היא נדחית: כח כל המחזיר חוב שעברה עליו שביעית רוח חכמים נוחה הימנו. וצריך המלוה לומר למחזיר משמיט אני וכבר נפטרת ממני. אמר לו *אעפ״כ רצוני שתקבל ממנו שנאמר לא ינוש והרי לא נגש. ואל יאמר לו בחובי אני נותן לך אלא יאמר לו שלי הם ובמתנה אני נותן לך: כט החזיר לו חובו ולא אמר לו כן. מסבב עמו בדברים עד שיאמר לו שלי הם ובמתנה נתתים לך. ואם לא אמר לא יקבל ממנו אלא יטול מעותיו וילך לו: ל מי שנמנע מלהלוות את חבירו קודם השמיטה שמא יתאחר החוב שלו ויישמט עבר בלא תעשה שנאמר השמר לך וגו׳. וחטא גדול הוא שהרי הזהירה עליו תורה בשני לאוין שנאמר השמר לך פן וגו׳. וכל מקום שנאמר השמר או פן או אל הרי זה מצות לא תעשה. והתורה הקפידה על מחשבה רעה זו וקראתו בליעל. והרי הוסיף הכתוב להזהיר ולצוות שלא ימנע אלא יתן שנאמר נתן תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו וגו׳. והבטיח הקב״ה בשכר מצוה זו בעולם הזה שנאמר כי בגלל הדבר הזה יברכך וגו׳:

פרק עשירי

א מצות עשה לספור שבע שבע שנים ולקדש שנת החמשים שנאמר וספרת לך שבע שבתות שנים וגו׳ וקדשתם את שנת החמשים. ושתי מצות אלו מסורין לבית דין הגדול בלבד: ב ומאימתי התחילו למנות. מאחר ארבע עשרה שנה משנכנסו לארץ שנאמר שש

*[פי׳ בתוי״ט פ״י דשביעית משנה ח׳]:

השגת הראב״ד

*ובדברים בלבד היא נדחית. א״א דבריו סותרין זה את זה:

כסף משנה

ומ״ש לפיכך פרוזבול המוקדם כשר וכו׳. במשנה שם:

כד המוציא שטר חוב וכו׳ ואם אמר פרוזבול היה לי ואבד וכו׳. ולא עוד וכו׳ אומרים לתובע היה לך פרוזבול ואבד וכו׳. מימרא פרק השולח (דף ל״ז): ומ״ש שמזמן הסכנה ואילך וכו׳. משנה ס״פ הכותב (כתובה פ״ט) כ״ח שהוציא ש״ח ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו רשב״ג אומר מן הסכנה ואילך וכו׳ ב״ח גובה שלא בפרוזבול ונראה מדברי רבינו כאן ובפירוש המשנה שהוא מפרש שבזמן הסכנה דהיינו שגזרו עכו״ם גזירה על המצות היו יראים לשמור פרוזבוליהם התקינו שיהא המלוה נאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד ואע״פ שעבר הגזירה נאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד שלא לחלק בין זמן לזמן ור״ש בן גמליאל מפרש הוא והלכה כמותו וא״ל שהוא חולק הא קי״ל כל מקום ששנה רשב״ג במשנתנו הלכה כמותו: והיתומים אינם צריכים פרוזבול. מימרא בפרק השולח (דף ל״ז):

כה הוציא פרוזבול וטען הנתבע וכו׳ עד ואוכל דבר אסור. נלמד ממה שנתבאר שנאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד:

כז תלמידי חכמים שהלוו זה את זה. בפרק השולח רבנן דבי רב אשי מסרי מילייהו להדדי. כתב הראב״ד דבריו סותרים זה את זה עכ״ל. כלומר שהוא כתב לעיל שאין כותבין פרוזבול אלא חכמים גדולים ביותר כבית דינו של רבי אמי ורבי אסי שהם ראויים להפקיע ממון בני אדם אבל שאר בתי דינין אין כותבין וי״ל שכבר כתבתי שדעת רבינו דב״ד דרבי אמי ורבי אסי לאו דוקא אלא שהם גדולים בדורם כרבי אמי ורבי אסי בדורם דכל ב״ד חשוב בדור ראוי להפקיע ממון וכותב פרוזבול דיפתח בדורו כשמואל בדורו ורבנן דרב אשי היינו גדולי בני בית דינו והיו חשובים להפקיע ממון ורבינו לא חשש לכתוב כאן שצריך שיהיו ב״ד חשוב שסמך על מה שכתב בפרק זה ולא בא כאן אלא להשמיענו שתלמידי חכמים שהלוו זה את זה אינם צריכים כתיבה ובמסירת דברים סגי ותלמידים שכתב היינו תלמידים מב״ד חשוב שבדור וכרבנן דבי רב אשי:

כח כל המחזיר חוב וכו׳ אמר לו אעפ״כ וכו׳. משנה פרק י׳ דשביעית (מ״ח וט׳): ומה שכתב וצריך המלוה לומר וכו׳ ואל יאמר לו בחובי וכו׳ החזיר לו חובו וכו׳. בפרק השולח (דף ל״ז:) ודברי רבינו במה שכתוב בגמרא ותלי ליה עד שיאמר לו אעפ״כ שלא כפירוש רש״י אלא קרוב לפירוש הערוך:

ל מי שנמנע מלהלוות וכו׳. מבואר בתורה ובפ״י דשביעית (מ״ג) שינו כשראה הלל שהיו העם נמנעים מלהלוות זה את זה ועוברים על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וכו׳. ומ״ש וכל מקום שנאמר השמר או פן או אל וכו׳. בפ׳ השוחט והמעלה (זבחים דף ק״ו):

פ״י א מצות עשה לספור שבע שנים וכו׳. ומאימתי התחילו למנות מאחר י״ד

רדב״ז

בשביעית אבל כל מלוה שלאחר הפרוזבול הפרוזבול מועיל שהרי לא חלה עליה שם מלוה ואינו משמט וקי״ל כבתא מתני׳ דקתני פרוזבול המוקדם כשר וע״כ המוקדם בזמן קאמר דומיא דשטרי חוב המוקדמין פסולין דתנן בהדה ואע״ג דפי׳ רבינו בפי׳ המשנה המוקדם הוא שיכתוב הפרוזבול תחילה ואח״כ ילוה לו הממון המאוחר שילוה לו הממון תחילה ונעשה חוב ואח״כ כתב הפרוזבול וכו׳ אין פי׳ זה נכון אלא כדכתיבנא והכא חזר בו לפי שראה הירושלמי אשר כתבתי ויפה עשה: כד המוציא שטר חוב אחר שביעית וכו׳. משנה בפרק הכותב וקי בעל חוב שהוציא שטר ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו ר״ש בן גמליאל אומר מן הסכנה ואילך אשה גובה כתובתה ובעל חוב גובה שלא בפרוזבול ואמרינן בפרק השולח אמר רב יהודה אמר רב נחמן נאמן אדם לומר פרוזבול היה בידי ואבד ממני מאי טעמא כיון דתקינו רבנן פרוזבול לא שביק היתרא ואכיל איסורא כי אתו לקמיה דרב א״ל מידי פרוזבול היה לך ואבד כגון דא פתח פיך לאלם הוא ואומר ר״פ דמהאי טעמא נאמן אפילו בלא שבועה: ואם טען הנתבע וכו׳. בא ללמד שאין אומרים לבעל השטר כלום היה לך פרוזבול עד שיטעון הנתבע איה הפרוזבול שלו וברור: והיתומים אין צריכין וכו׳. שם וכן תני רב חייא יתומים אין צריכין פרוזבול דר״ג וב״ד אביהם של יתומים וה״ה לכל ב״ד: כה הוציא פרוזבול וטען הנתבע וכו׳. זה מבואר ממה שקדם שאין הפרוזבול מועיל אלא למלוות הקודמות לו ולא למאוחרות: כו טען הנתבע ואמר וכו׳. כל אלו החלוקות סמוכות על הכלל דחזקה לא שביק היתרא ואכיל איסורא ומינה דאי ידעי׳ ביה דשביק היתרא ואכיל איסורא אינו נאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד: כז תלמידי חכמים שהלוו זה את זה וכו׳. שם רבנן דבי רב אשי מסרי מלייהו להדדי רבי יונתן מסר מיליה לר׳ חייא בר אבא א״ל צריכנא מידי אחריתא א״ל לא צריכת: ובדברים בלבד היא נדחית וכו׳. וה״פ שהם יודעים שהשמטת כספים מדבריהם והקנו הפרוזבול להעמיד הדבר על דין תורה שלא תשמט החוב בשביעית הלכך בדברים בעלמא נדחית ולא ידעתי מקום הסתירה שכתב הראב״ד ז״ל ואפשר שכוונתו כיון דגופו של פרוזבול מוסרני לכם הדיינים וכו׳ א״כ מה הפרש בין ת״ח לשאר העם אלא ת״ח אין צריכין למסור דבריהם לב״ד של ג׳ והיינו דרבי יונתן מסר מיליה לרבי חייא בר אבא ושאר העם אם מסר דבריו לב״ד אפי׳ שלא כתב פרוזבול סגי בהכי: כח כל המחזיר חוב בשביעית וכו׳. משנה היא שילהי שביעית: וצריך המלוה לומר לו וכו׳. ג״ז שם במשנה ויליף לה מדכתיב וזה דבר השמטה: ולא יאמר לו בחובי וכו׳. ברייתא פרק השולח לא יאמר לו בחובי אני נותן לך אלא יאמר לו שלי הם ובמתנה אני נותן לך אמר רבה ותלי ליה עד דאמר הכי והשמיט רבינו דבר זה לפי שאין כח ביד כל אדם לתלות את חבירו עד שיאמר כן ותו דסתמא דמילתא כיון שהוא רוצה לפרוע חובו בלא תלייה ובלא כפייה יאמר כן: כט ואם לא אמר כן מסבב עמו בדברים וכו׳. ואפשר שזהו פי׳ ותלי ליה עד דאמר הכי דלאו תלייה ממש אלא יסבב עמו בדברים עד שיאמר כן: ל מי שנמנע מלהלוות וכו׳. עד סוף הפרק מבואר בכתוב: פ״י א מצות עשה לספור וכו׳. זה מבואר בכתוב: ב מאימתי התחילו למנות וכו׳. זה מבואר בת״כ בפרשת בהר סיני ובפ״ב דערכין דשבע שכבשו ושבע שחלקו לא פש שמטה

משנה למלך

פ״י א מצות עשה לספור שבע שנים וכו׳. והיו מברכין על ספירתם [illegible] (דף ס״ט) [illegible]:

שש שנים תזרע שדך ושש [שנים תזמור כרמך עד שיהיה כל אחד מכיר את ארצו ושבע שנים עשו] בכבוש הארץ ושבע שנים בחילוק. נמצאת אומר בשנת שלש וחמש מאות ואלפים ליצירה מר"ה מאחר מולד אדם הראשון שהיא שנה שניה ליצירה התחילו למנות. ועשו שנת עשר וחמש מאות ליצירה שהיא שנת אחת ועשרים משנכנסו לארץ שמטה. ומנו שבע שמטות וקדשו שנת החמשים שהיא שנת ארבע וששים משנכנסו לארץ:

ג *שבעה עשר יובלים מנו ישראל משנכנסו לארץ ועד שיצאו. ושנה שיצאו בה שחרב הבית בראשונה מוצאי שביעית היתה ושנת שש ושלשים ביובל היתה. שארבע מאות שנה ועשר שנים עמד בית ראשון. כיון שחרב הבית בטל מנין זה. משבטלה נשארה הארץ חרבה שבעים שנה ונבנה בית שני. וארבע מאות ועשרים שנה עמד. ובשנה השביעית מבניינו עלה עזרא והיא הביאה השנייה. ומשנה זו התחילו למנות מנין אחר. ועשו שנת י"ג לבנין בית שני שמטה. ומנו שבע שמטות וקדשו שנת החמשים. אעפ"י שלא היתה שם יובל בבית שני מונין היו אותו כדי לקדש שמיטות: ד נמצאת למד שהשנה שחרב בה הבית באחרונה שתחלתה מתשרי שאחר החרבן כשני חדשים שהרי מתשרי הוא המנין לשמיטים וליובלות אותה השנה מוצאי שביעית היתה. ושנת ט"ו מן היובל התשיעי היתה. ולפי חשבון זה שנה זו שהיא שנת אלף ומאה ושבע לחרבן שהיא שנת שמנים ושבעה ואלף וארבע מאות למנין שטרות שהיא שנת שש ושלשים ותשע מאות וארבעת אלפים ליצירה היא שנת שמיטה והיא שנת אחת ועשרים מן היובל: ה אבל כל הגאונים אמרו שמסורת היא בידיהם איש מפי איש שלא מנו באותן השבעים שנה שבין חרבן בית ראשון ובנין בית שני אלא שמטות בלבד בלא יובל. וכן משחרב באחרונה

השגת הראב"ד

*שבעה עשר יובלין מנו ישראל. א"א זהו לדעת ר' יהודה דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן דאילו לרבנן בצרי להו שבע שכבשו ושבע שחלקו אלא שיעור יובלות קאמר ומאי דאמר שנת שש ושלשים היתה זהו לדעת רבנן דאילו רבי יהודה שנת שלש היתה ביובל:

ממשה : נמצאת אומר וכו'. יתבאר כפי החשבון אחר שתדע שתחילת המחזור הראשון היה לבסה"ד : ג שבעה עשר יובלים וכו'. פ"ק דר"ה אמרי' ורבנן שנת חמשים אתה מונה ואי אתה מונה שנת חמשים ואחת לאפוקי מדר' יהודה דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן וכתבו התוספות דאע"ג דאמרינן לאפוקי מדרבי יהודה דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן אפשר דהלכה כרבי יהודה אבל רבינו אינו סובר כרבי יהודה אלא כרבנן אלא ע"כ שיעור יובלות קאמר כדכתב הראב"ד ז"ל א"כ י"ז יובלות ממש וכיון שילא רובו של יובל האחרון שהרי יצאו ממנו שש ושלשים שנה כאשר כתב בסמוך מנה אותו בכלל ומצאו דבריו אליבא דרבנן : כיון שחרב הבית וכו'. שאין היובל נוהג אלא בזמן שיושביה עליה : ובשנה השביעית מבנינו וכו'. ואותה שנה לא עלתה לחשבון שהרי מתשרי מונין לשמטות וליובלות :

ד נמצאת למד שהשנה שחרב בה הבית וכו'. למדנו שכשנרצה לדעת שנת השמטה שנקח השנים שבינינו ובין חרבן הבית השני ונשליכם שבע שבע ובתנאי שתהיה התחלת החשבון מהשנה שאחר החרבן לא משנת החרבן עצמה ולדעת שנת החרבן עשו סימן עק"ב שנה אחר החורבן נשלמו ד' אלפים שנה לבריאת עולם דמיון לזה אנו עומדין היום בשנת חמשת אלפים ושכ"א ליצירה ובשנת שלשת אלפים ושמנה מאות וכ"ח שנה היה החורבן נמצא שאנו היום לחורבן אלף תנ"ב וכשאתה מונה לשמטות אתה מונה מתחילת שנת אלף תנ"ב השלך אותם ז' ז' רי"ג שמטות עולות אלף תנ"א נמצא שנה זו שהיא שנת חמשת אלפים ושכ"א הוא מוצאי שמטה כפי חשבון הגאונים בהסכמת רבינו שהרי בין שהאריך של רבינו לתאריך שלנו שפ"ה שנים והם נ"ה שמטות ועל חשבון זה סמכו כל בני א"י והשנה שעברה היתה שנת שמיטה. והראב"ד כתב שיש מפרשים דס"ל כרבי יהודה וכבר כתבתי זה לעיל. ומ"מ כיון שאמר התלמוד לאפוקי מדר' יהודה משמע דלית הלכתא כוותיה. ומה שכתב שלא יתכן לחשב אחר החרבן זכר לבנין חשבון אחר זולתי החשבון הראשון ע"כ, אין זה הכרח דבשלמא בבנין הראשון שהיה היובל נוהג בו מנו שבע שמטות ואחריהם יובל וחוזרים חלילה אבל אחר שנתבטל היובל שהרי אין כל יושביה עליה לא מנו יובלות אלא שמטות ודי בזה זכר לבנין הראשון. ואם תרצה לעמוד על דעת שאר המפרשים עיין במ"ש בעל כפתור ופרח שהוא האריך וכתב כל הדעות ואני לא כתבתי אלא דעת רבינו והוא הנכון והנהוג בכל הגלילות וכך מונין היום בירושלים אלף תנ"ב להורבן :

וכן

י"ד שנה וכו'. בפ"ב דערכין (דף י"ב:). ומ"ש שנאמר שש שנים תזרע שדך כלומר דלא קרינן שביעית אלא היכא דהוי שדך המיוחד לך ועד שעברו שבע שכבשו ושבע שחלקו לא היה שדה מיוחד לכל אחד : ב ומ"ש י"ז יובלים משנכנסו לארץ וכו' עד ושנת ל"ו ביובל היתה. בפרק בתרא דערכין :

ג כתב הראב"ד י"ז יובלים מנו ישראל א"א זה הוא לדעת רבי יהודה וכו'. כלומר ואם כן קשיא דידיה אדידיה כי כתב י"ז יובלות מנו דהוי אליבא דר"י וכתב שמנת ל"ו היתה שנה שחרב בה הבית דהוי אליבא דרבנן ותירץ הר"י קורקוס אמת הוא כי שם בגמרא הביאו ברייתא זו להקשות ממנה למאי דאוקימנא ברייתא אחרה שאמרו בה וכן בשניה פירוש שגם בית שני חרב במוצאי שביעית כר' יהודה דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן דבית שני עמד ת"כ שנה שמונה יובלות ועשרים שנה הוא שמונה שנים משמנה יובלות נמצא כ"ח שנים שהם ד' שמטות נמצא שבמוצאי שביעית חרב בית שני ועל זה מקשה אי ברייתא ר' יהודה קשיא בית ראשון דלדידיה בית ראשון לא חרב במוצאי שביעית דהניא י"ז יובלות וכו' ואילו לר' יהודה הוסף י"ז שנים של י"ז יובלות נמצא בשלש בשבוע חרב הבית אבל לא מפני זה אתיא ברייתא כר' יהודה דוקא דלעולם כר"ע אתיא ולאו דוקא י"ז שנים של יובל אלא מנין יובלות קאמר וכיון שמן היובל הי"ז מנו רובו חשיב ליה שהרי לא אמרו י"ז יובלות עשו דודאי לא עשו אלא ט"ז אבל מנין י"ז הם אע"ג דבצרי להו י"ד שנה מ"מ כיון שמן הי"ז מנו ל"ו שנה שפיר שייך למיתני י"ז יובלות מנו דמנין י"ז מנו וכן נראה מלשון רש"י דברייתא כר"ע אתיא ובודאי דכיון דבתמא מיתניא אין להעמיד אותה כיחידאה ומנו קתני ולא עשו כאשר דקדקתי ומנו רוב יובל הי"ז קאמר ובפירוש כתבו התוספות שם דהיא ברייתא אתיא כרבנן דלר' יהודה לא אתיא מה שאמרו שם בברייתא שאם אתה אומר משנכנסו מנו נמצא בית חרב בתחלת יובל מוכח דלרבנן שייך לומר י"ז יובלות מנו עכ"ל. ומ"ש נמצאת אומר בשנת אלפים ותק"ג וכו' כל זה מבואר בהקדמה שבשנה שיצאו בה ישראל ממצרים היתה שנת אלפים ותמ"ח ליצירה כדאיתא בפרק קמא דע"ז עלה ע' ומ' שנה שהיו במדבר וי"ד שכבשו וחלקו סך שני אלפים ותק"ב ומשנה שאחריה התחילו למנות. ומ"ש מר"ה מאחר מולד אדם הראשון שהיא שנה שניה ליצירה כלו' שהעולם התחיל להבראות בכ"ה לאלול למולד בהר"ד שהוא מולד תהו ואדם הראשון נברא ביום ו' והוא ר"ה ומולדו וי"ד וקאמר רבינו שכשאנו מונים כך שנים לבריאת עולם הוא מר"ה של מולד וי"ד ולא מר"ה של מולד בהר"ד שהוא מולד תהו שבאותה שנה התחילה היצירה שאין אנו חושבין אלא על יצירת האדם שהוא עיקר בריאת העולם. ומ"ש רבינו שת"י שנים עמד בית ראשון כלומר מאחר שכתוב שבת"פ שנים ליציאת מצרים נבנה הבית והבית עמד ת"י שנים סך תת"ל הוא מהם מ' שנה שהלכו במדבר ישארו תת"כ שהם שיעור י"ז יובלות הוצא מהם י"ד שכבשו ושחלקו נשארו תתל"ו נמצא שחרב הבית בשנת ל"ו ליובל והיא שנה שאחר שמטה ולפיכך קראה מו"ש שהרי שנת ל"ה ביובל היתה שמטה : כיון שחרב הבית וכו' ובשנה השביעית מבנינו עלה עזרא וכו' ומשנה זו התחילו למנות. בפרק ב' דערכין (דף י"ב י"ג) וכרב אשי. ומ"ש אע"פ שלא היתה שם יובל בבית שני מונין היו אותו כדי לקדש שמטות. בפרק בתרא דערכין (דף ל"ב ל"ג) ופי' רש"י ודאי יובל לא היה נוהג שיצאו עבדים נפטרים משום יובל ולא שדות של מוכר חוזרות אבל שמיטין היו נוהגים לשמט כספים ולשמט מזרע וקציר דהא צריכים למנות שנת יובל כדי שיבואו השמיטין במקומם שלסוף שבע שמטות היו מניחים שנת החמשים שלא היו מונים אותה לשמטה שבאה משני שהיא ראויה להיות שנת יובל ושנה שלאחריה מתחיל המנין דאם לא היו מונים יובלות היו מונים אותה שנה לחשבון השמיטין והיו השמיטין שלא במקומן :

ד נמצאת למד שהשנה שחרב בה הבית באחרונה. כלומר כשאתה מונה שנה מיום החרבן עד י"ב חדש שכל מה שאירע באותה שנה מיקרי שאירע בשנת החרבן כשאתה תופס תחלתה מתשרי שאחר חרבן כשני חדשים אותה שנה מוצאי שביעית היתה ושנת ט"ו מן היובל הט' היתה והטעם שמונין מהתשרי שממנו הוא המנין לשמיטין ויובלות. והכי אסיק רב אשי שבית שני נמי במוצאי שביעית חרבה והולך רבינו לפרש כמו שכתבתי שבנה שחרב בשניה פירושו כשאתה מונה מיום החרבן י"ב חדש וכו' הוא כדי שילדק לומר שגם בשניה חרב במוצאי שביעית והחשבון מבואר שבית השני עמד ת"כ שנים הוצא שם קודם שעלה עזרא נשארו הי"ד הוצא המאות ליובלות נשארו י"ד נמצא שתשרי שאחר החרבן היא שנה ראשונה של שמטה שלישית דהיינו מוצאי שביעית וט"ו ליובל וגירסת רבינו נראה לי שהיא גירסת רש"י אלא שאין כתוב בה ונטפי חד שתא וכך היא גירסת ספרים ישנים ומוגהים כפי מה שהעיד בעל כפתור ופרח. ומ"ש ולפי חשבון זה שנה זו שהיא אלף ק"ז להרבן וכו' כלומר מאחר שהקדמנו שבשנה שמתחלת תשרי שאחר חרבן היתה שנה ראשונה של שמטה כשתוליא אלף ק"ז המאוחרות ליובלות ישארו בידך ז' והשביעית היא שנת שמטה שדעת רבינו שגם אחר חרבן בית שני מנו יובלות לקדש שמיטין דלענין זה כך לי אחר חרבן כמו קודם חרבן כרבנן דסברי הכי :

ה ומה שכתב אבל כל הגאונים אמרו וכו' שלא מנו באותם ע' שנה וכו' אלא שמטות בלבד בלא יובל. לשון זה קשה בעיני דמאי נ"מ בין זה למ"ש רבינו בתחלה נשארה הארץ חריבה ע' שנה כלומר ולא נמנו כלל ולא התחילו למנות עד שנה שביעית לבנין ואם כן לא מנו בהם יובל גם לאותו דרך וכן קשה מה שכתב וכן משחרב באחרונה לא מנו שנת החמשים אלא שבע שבע בלבד שנראה שלדרך הראשון גם משחרב מנו יובלות ורבינו כתב בדרך הראשון אע"פ שלא היה שם יובל בבית שני מונים היו אותו כדי לקדש שמטות משמע לכאורה דבבית שני דוקא עשו כן אבל אחר שחרב לא מנו יובלות ומיהו בהא איכא למימר דלענין זה כך לי אחר חרבן כמו קודם חרבן שאע"פ שלא היה יובל נוהג מנו אותו כדי לקדש שמיטין ובכן יצא החשבון מכוון כמו שכתבתי לעיל אבל קמייתא קשיא. ונ"ל דהכי קאמר אבל הגאונים אמרו שאע"פ שחרב הבית לא בטל מנין השמיטין אבל לא היו מונין יובלות אבל שמיטין היו מונין בין בזמן חרבן בית ראשון בין בזמן בית שני בין לאחר חרבנו הילכך כיון שבשנה שחרב בה הבית היתה מוצאי שביעית שהיא שנה ראשונה של שמטה כשאתה מונה ע' של חרבן ות"כ שעמד בית שני ואלף ק"ז מזמן חרבן בית שני שעולה הכל אלף תנ"ו תחלקם לשביעיות האלף ות' הם מאתים שמטות והקנ"ו הם כ"ח שמטות נשאר בידך אחת והיא

באחרונה לא מנו שנת החמשים אלא שבע שבע בלבד מתחלת שנת החרבן וכן עולה בגמרא ע"ז חשבון זה שהוא קבלה: ו *ושנת השמטה ידועה היא ומפורסמת אצל הגאונים ואנשי א"י. וכולן לא מנו אלא לשני חורבן משליכין אותן שבע שבע. ולפי חשבון זה תהי שנה זו שהיא שנת שבע ומאה ואלף לחרבן מוצאי שביעית. ועל זה אנו סומכין. וכפי החשבון זה אנו מורין לענין מעשרות ושביעית והשמטת כספים שהקבלה והמעשה עמודים גדולים בהוראה ובהן ראוי להתלות: ז שנת יובל אינה עולה ממנין שני השבוע. אלא שנת תשע וארבעים שמטה ושנת חמשים יובל. ושנת חמשים ואחת תחלת שש שנים של שבוע וכן בכל יובל ויובל: ח משגלה שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט מנשה בטלו היובלות שנאמר וקראתם דרור בארץ לכל יושביה בזמן שכל יושביה עליה. והוא שלא יהיו מעורבבין שבט בשבט אלא כולן יושבים כתקנן. בזמן שהיובל [נוהג בארץ] נוהג בחו"ל שנאמר יובל היא בכ"מ בין בפני הבית בין שלא בפני הבית: ט ובזמן שהיובל נוהג נוהג דין עבד עברי. ודין בתי ערי חומה. ודין שדה חרמים ודין שדה אחוזה. ומקבלין גר תושב ונוהגת שביעית בארץ והשמטת כספים בכל מקום מן התורה. ובזמן שאין היובל [נוהג] אינו נוהג אחד מכל אלו חוץ משביעית בארץ. והשמטת כספים בכל מקום מדבריהם כמו שביארנו: י מצות עשה לתקוע בשופר בעשירי לתשרי בשנת היובל. ומצוה זו מסורה לבית דין תחלה (שנאמר והעברת שופר תרועה) וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע שנאמר תעבירו שופר. ותוקעין בשופר תשע כדרך שתוקעין בר"ה. ומעבירין שופר בכל גבול ישראל:

שופר

השגת הראב"ד

*ושנת השמטה ידועה היא וכו' עד וכן בכל כו'. א"א הגאונים שאמרו שאין מונין משנת החרבן אלא שבע אולי ג"כ קודם החרבן כי יש מפרשים דסבירא להו כרבי יהודה דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן וסומכין את דבריהם למה שאמרו בגמרא דע"ז ושקול מכל מאה תרתי ושדי אפרטי כי אמרו אלו המפרשים לא יתכן לחשב אחר החרבן זכר לבנין חשבון אחר זולתי החשבון הראשון מ"מ אני איני סובר לא כדבריהם ולא כדבריו ואיני מפרש נשקול מכל מאה תרתי ושדי אפרטי על דרך פירושם אלא לומר שאינם נותנים ליובל אחר חרבן שם זכר קדושה אלא כשאר שני שבוע שהם תול מ"מ חמשים חמשים הם מונין דלא כר' יהודה כמו שהיו מונין בתחלה ואולי דעת הגאונים כן הוא:

כסף משנה

וסיה שנה ראשונה של שמטה דהיינו מוצאי שביעית. ואע"פ שדברי רבינו באו בכאן בקיצור בתשובה באו מבוארים יותר שכתב וז"ל אבל מצאנו תשובה לגאון רבינו האי ז"ל שעינה שמנין ראשון לא בטל ושעליו אנו סומכים אבל לא מנו יובלות משחרב הבית ראשונה אלא שמיטין בלבד ואמר באותה תשובה שהחשבון הזה ירושה הוא בידיהם ושהיא סדורה בפי הכל וכך נמצא בתשובה שקודם רבינו האי ז"ל מכמה שנים כדברי הגאון ולפי חשבון זה נמצא הבית חרב במו"ש כמו שאמרנו והתיה שנה שהיא חפ"ו לשטרות שנת שמטה והביא הראיה מהא דאמרינן בתחלת ע"ז האי מאן דבעי למידע כמה שני בשבוע וכו' דס"ם דלא מנינן יובל אלא ז' ז' בלבד מונה ולא השגיח על הדברים שנתפרשו במסכת ערכין כאילו אינם כתובים :והדברים מראים דהאי מימרא ותושבתא דיליה אליבא דמ"ד עזרא לא קידש אלא זכר בעלמא עבד וקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא ואזיל מימרא קמא דאמרינן והוא דסליק אליבא דשמעתא ממסכת ערכין אליבא דמ"ד עזרא קידש וקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא ודבר זה נחלקו בו התנאים והאמוראים כמו שנתבאר בגמ' שבועות פ"ב ובכמה מקומות בגמרא אזלא שמעתא כמ"ד לא קידש עד כאן לשונו. ולע"ד נראה שאם טעם הגאונים משום דסבירא להו כמ"ד קדושה ראשונה קידשה גם לעתיד לבא כלומר ומש"ה אע"פ שחרב הבית בראשונה לא בטלה קדושתה הילכך לא בטל מנין ראשון כיון שקדושתה לעולם קיימת מה נשתנה קודם חרבן משנת יובל לא היתה נכנסת במנין השמטות וכרבנן דאמרי הכי ואחר שחרב הבית עשו כר' יהודה ולא מנו אלא שבע שבע וכן יקשה אם תאמר שקידשה לעתיד לבא. וע"ק דמה ענין קידשה לעתיד לבא או לא קידשה לענין זה דהא שמטת קרקעות נוהגת היא אע"פ שחרב הבית וכמבואר בדברי רבינו רפ"ט וכפי פירוש רבינו ופירוש ר"ת דבזמן שאתה משמט קרקעות היינו יובל אבל שמטת קרקעות לעולם נוהגת מן התורה מיהו בהא איכא למימר דבהכי תליא מילתא אבל קמייתא קשיא. לכך נראה לי שטעם הגאונים דסבירא להו דבזמן שהיובל נוהג עבדו כרבנן ואין היובל נכנס במנין השמטות שמאחר שקדושת היובל לחוד וקידוש השמטה לחוד אינו בדין שיכנס היובל בכלל שני שבוע אבל כשאין היובל נוהג כיון שאין קדושה נוהגת בשנת החמשים יותר מבשאר שנים דין הוא שיכנס היובל בכלל שני שבוע כיון שאין לו קדושה ולכך משחרב הבית בראשונה לא מנו אלא שבע שבע ואע"פ שנבנה הבית מאחר שלא היה יובל נוהג מפני שאין יושביה עליה ואע"ג דאמרינן בסוף ערכין מנו יובלות לקדש שמיטין כבר אמרו שם דאתיא כרבנן דסברי דאף בזמן שאין היובל נוהג אין שנת החמשים עולה מן המנין ואע"פ שנראה מסוגיא דגמרא דרבנן ורבי יהודה פליגי בין בזמן שהיובל נוהג בין בזמן שאינו נוהג ונמצא שסברא זו שאני כותב לדעת הגאונים היא דלא כמאן אפשר לומר דגמרא רצה להשיב למקשה לפי שטתו אבל לפי האמת רבנן לא אמרו אלא בזמן שהיובל נוהג דוקא אבל בזמן שאין היובל נוהג לא והיא דאמרו בסוף ערכין דכשגלו שבט ראובן ושבט גד לדעת רבנן דאי קידשה לעתיד לבא נוהגת שמטה מן התורה מנו יובלות לקדש שמיטין לא קשיא דאיכא למימר דשאני התם שהיו מצפים שיחזרו כמו שחזרו לבסוף ולפיכך לא רצו להפסיק סדר היובלות ואפשר לומר עוד שלא אירע יובל באותם שנים ששהו והא דקאמר משגלו שבט ראובן ושבט גד בטלו יובלות לא בטלו ממש קאמר אלא היו ראויים ליבטל אילו לא חזרו קאמר ואפשר שבאיזה מקום מצאו הגאונים גילוי לפרש כן כדרבנן או אפשר שהיא סברא שלישית מצאוה הגאונים בשום מקום. ומה שכתב אבל כל הגאונים אמרו וכו' וכן משחרב באחרונה וכו' וכן עולה מגמרת ע"ז וכו' כלומר מדאמרינן בפ"ק דע"ז (דף ט':) האי מאן דלא ידע בכמה בשבוע הוא עומד וכו' ונחשוב כללי ביובלי ופרטי בשבועי ונשקול ממאה תלתי ונשדי אכרטי ונחשוביניהו לפרטי בשבועי וידע כמה שני בשבוע ומדקאמר ונשקול ממאה תרי דהיינו שתים של יובל משמע בהדיא שלא מנו אלא שמטות בלבד בלא יובל וכרבי יהודה: כתב הראב"ד ושנת השמטה ידועה היא וכו' א"א הגאונים שאמרו שאין מונים משנת החרבן וכו'. ואני כבר ביארתי דעת הגאונים באר היטב ע"פ דברי רבינו בתשובה והפירוש שפירש הראב"ד בו ונשקול מכל מאה תרתי בקשתי לו חבר ולא מצאתיו:

ו ולפי חשבון זה תהא שנה זו שהיא אלף וק"ז לחרבן מוצאי שביעית. כלומר מאחר שנתבאר שהחרבן היה בשנת השמטה כשתחלק אלף ומאה ליובלות יותרו בידך כ"ב שנים תוסיף עליהם שבע הנשארים הרי הם כ"ט הכ"ח הם ד' שמטות ישאר בידך אחת והיא תחלת שמטה שהיא מוצאי שביעית והיא שנת ד' אלפים ותתקל"ו ליצירה נמצא לפ זה משנת ה' אלפים ושלש מאות ועשריםושבע היא שמטה וכך המנהג פשוט:

ז שנת יובל וכו'. בפ"ב דערכין (דף י"ב) ובפ"ק דר"ה (דף ט') ובפרק קונם יין וכרבנן דפליגי אדרבי יהודה דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן ואזדא לשטתיה שכתב בתחלה קודם סברת הגאונים שמנו יובלות לקדש שמיטין בין בזמן בית שני בין אחר שחרב כי על פי כן יצא לו שנת אלף וק"ז לחרבן היתה שנת שמטה לפי אותה סברא:

ח משגלה שבט ראובן וכו' והוא שלא יהיו מעורבבין וכו'. בפרק בתרא דערכין (דף ל"ב):

ט ובזמן שהיובל נוהג נוהג בח"ל וכו'. בספ"ק דקידושין (דף לח:) שילוח עבדים חובת הגוף היא כלומר ופשיטא שנוהג בח"ל ומתני סד"א הואיל דכתיב וקראתם דרור בארץ בארץ אין בח"ל לא ת"ל יובל היא מכל מקום אם כן מה תלמוד לומר בארץ בזמן שהדרור נוהג בארץ נוהג בח"ל ואיתיה בפרק קמא דר"ה (דף ט'). ומה שכתב שבזמן שהיובל אינו נוהג אין דין ע"ע ודין בתי ערי חומה ודין שדה אחוזה ודין שדה חרמים ואין מקבלים גר תושב. בערכין ס"פ המקדיש שדהו (דף כ"ט): ומה שכתב חוץ משביעית בארץ וכו'. לא קאי אלא לשמטת כספים דאילו שביעית בארץ אף בזמן הזה הוא מה"ת כמו שכתבתי ברפ"ט:

י מצות עשה לתקוע בשופר בעשירי בתשרי וכו' עד תעבירו שופר. ר"פ בתרא דר"ה (דף ל'). ומ"ש ותוקעין בשופר תשע וכו'. משנה פ"ג דר"ה (דף כ"ו:) שוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות ובפרק בתרא דר"ה (דף ל"ד) יליף מקראי שהן ט' תקיעות. ומ"ש ומעבירים שופר בכל גבול ישראל. מדכתיב תעבירו שופר בכל ארצכם:

שופר

רדב"ז

ה וכן עולה בגמרא ע"ז וכו'. בפ"ק דע"ז איתא ופירושים רבים נאמרו באותה סוגיא אין כאן מקום להאריך כי דרכו ותשובתו של רבינו נכון וישר וכבר נפלה מחלוקת גדולה בין חכמי הדור שעבר בירושלים ועלתה הסכמתם על החשבון אשר כתבתי לדעת רבינו כי עליו אנו סומכים בכל המלכות הזה:

ז שנת היובל אינה עולה וכו'. כבר כתבתי שהוא מחלוקת רבי יהודה וחכמים ויש קצת פסקו כרבי יהודה ואין כן דעת הגאונים ורבינו אלא כחכמים:

ח משגלה שבט ראובן וכו'. בפרק המוכר שדהו בברייתא משגלה שבט ראובן וכו' יכול היו עליה והם מעורבים שבט בנימין ביהודה ושבט יהודה בבנימין יהא יובל נוהג ת"ל לכל יושביה בזמן שיושביה כתקונם לא בזמן שהם מעורבים: בזמן שהיובל נוהג בארץ וכו'. פ"ק דר"ה והכתיב יובל היא ההוא אפילו בח"ל והכתיב בארץ ההוא בזמן שנוהג דרור בארץ נוהג בח"ל בזמן שאינו נוהג בארץ אינו נוהג בח"ל:

ט ובזמן שהיובל נוהג וכו'. פרק המקדיש שדהו (דף כט) בברייתא אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג וכו' וכן שדה אחוזה ובתי ערי חומה ושדה חרמים וגר תושב כולם שנויים באותה ברייתא וכולהו יליף טעמא מקראי:

י מ"ע לתקוע בשופר וכו'. דכתיב ביום הכפורים תעבירו שופר בכל ארצכם וכו' וכתיב וקדשתם את שנת החמשים שנה בח"כ וספרת לך בב"ד: וכל יחיד ויחיד וכו'. פ"ק דר"ה תעבירו שופר בכל ארצכם מכאן שכל יחיד ויחיד חייב לתקוע אמר רב הונא ועם ב"ד מאי ועם ב"ד בזמן ב"ד:

ותוקעים תשע תקיעות וכו'. דילפינן בג"ש ליתן את האמור בזה לזה ואת האמור בזה לזה:

שופר

משנה למלך

ט ודין בתי ערי חומה. יש להסתפק אם הוא דוקא לדיני בתי ערי חומה שהזכיר רבינו לקמן פי"ב ונפקא מינה במצורע משתלח מהם אף בזמן הזה דהא קי"ל דטהרת מצורע נוהג שלא בפני הבית כמ"ש רבינו פי"א מהלכות טומאת צרעת דין ' וכן נראה מדברי הת"י פ"ק דערכים (דף ה') והתוס' שם חלקו עליו וס"ל דבזמן שאין היובל נוהג ליכא קדושה בבתי ערי חומה והרבמ"ל ז"ל במיוחסין קיים דברי הת"י ע"ש:

שופר

יא שופר של יובל ושל ר"ה אחד הוא וכו'. פרק ראוהו ב"ד משנה שוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות וכו': אלא שביובל תוקעים וכו'. שם בפרק יו"ט מסקנא דהך ברייתא דכתיבנא לעיל לעולם בזמן ב"ד והכי קתני ביובל בזמן ב"ד תוקעין בין בפני ב"ד בין שלא בפני ב"ד בר"ה תוקעין בזמן ב"ד ובפני ב"ד ובת"כ ביום ולא בלילה ביוה"כ ואפי' בשבת וכו' ומסיק א"כ למה נאמר בעשור לחדש אלא בעשור לחדש דוחה את השבת בכל ארצכם ואין תרועת ר"ה דוחה שבת בכל ארצכם אלא בב"ד ונתבארו דברי רבינו:

יג שלשה דברים מעכבין ביובל וכו'. כולהו מפרשי בקרא: מר"ה ועד יוה"כ וכו'. שם בפרשת בהר סיני וכשהוא אומר וקדשתם את שנת החמשים מלמד שהיא מתקדשת מר"ה אמר רבי יוחנן בן ברוקא לא היו עבדים משועבדים וכו' כלשון רבינו:

טו דין היובל בשמטת הארץ וכו'. מבואר בכתובים שכל מה שכתוב בשמטה כתוב ביובל:

טז יתירה שביעית על היובל וכו'. בת"כ בפ' ראה בשנת היובל הזאת זו מוציאה עבדים ואין השביעית מוציאה עבדים והלא דין הוא וכו' ק"ו ליובל שישמט הכספים ומה אם שביעית שאינה מוציאה עבדים משמטת כספים יובל שהוא מוציא עבדים אינו דין שישמט כספים ת"ל וזה דבר השמטה שמוט שביעית משמטת כספים ואין היובל משמט כספים יובל מוציא עבדים ואין השמטה מוציאה עבדים: יובל משמט קרקע וכו'. זה מתבאר ממה שכתבנו מת"כ שנאמר וקדשתם את שנת החמשים שנה מלמד שהיא מתקדשת מר"ה: והשביעית אינה משמטת אלא בסופה וכו'. שנאמר מקץ שבע שנים כדכתיבנא לעיל ואיתא בפרק המקדיש שדהו:

פי"א א א"י המתחלקת לשבטים וכו'. זה מבואר בכתוב: ואם מכר לצמיתות וכו'. קי"ל כרבא דאמר כל מאי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני:

ג לא ימכור אדם את ביתו וכו'. ת"כ מנין שאין אדם רשאי למכור את שדהו ולהניח אפונדתו וליקח לו בהמה וליקח לו כלים וליקח לו בית אלא א"כ העני ת"ל כי ימוך ומכר הא אינו מוכר אלא א"כ העני ואיתא נמי בתוספתא דערכין פרק בתרא:

ד דין מוכר שדה אחוזתו וכו'. כל זה מבואר בכתוב:

ו מכרה והיא מלאה פירות וכו'. פרק השג יד שתי שנים שבשדה אחוזה דכתיב במספר שני תבואות ימכר לך פעמים שאדם אוכל שלש תבואות בשתי שנים ותניא בפרק המוכר שדהו רבי אליעזר אומר מנין שאם

יא שופר של יובל ושל ראש השנה אחד הוא לכל דבר. ואחד ראש השנה ואחד היובל לתקיעות. אלא שביובל תוקעין בין בב"ד שקדשו בו את החדש בין בב"ד שלא קדשו בו את החדש. וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע בכל זמן שבית דין יושבין ושלא בפני בית דין: **יב** ובר"ה שחל להיות בשבת לא היו תוקעין אלא בבית דין שקדשו בו את החדש. ואין כל יחיד ויחיד תוקע אלא בפני בית דין: **יג** שלשה דברים מעכבין ביובל. תקיעה ושלוח עבדים והחזרת שדות לבעליהן. וזו היא שמיטת קרקע: **יד** מר"ה עד יום הכפורים לא היו עבדים נפטרים לבתיהן ולא משתעבדין לאדוניהן. ולא השדות חוזרות לבעליהן. אלא עבדים אוכלין ושותים ושמחים ועטרותיהם בראשיהם. כיון שהגיע יום הכפורים תקעו ב"ד בשופר נפטרו עבדים לבתיהן וחזרו שדות לבעליהן: **טו** דין היובל בשביתת הארץ ודין השמטה אחד הוא לכל דבר. כל שאסור בשביעית מעבודת הארץ אסור בשנת יובל. וכל שמותר בשביעית מותר ביובל. ומלאכות שלוקין עליהן בשביעית לוקין עליהן ביובל. ודין פירות שנת יובל באכילה ובמכירה ובביעור כדין פירות שביעית לכל דבר: **טז** יתירה שביעית על היובל שהשביעית משמטת כספים ולא יובל. ויותר יובל על השביעית שהיובל מוציא עבדים ומשמיט קרקע. וזהו דין מכירת שדות האמורות בתורה והיא מצות עשה שנאמר גאולה תתנו לארץ. יובל משמיט קרקע בתחלתו ושביעית אינה משמטת כספים אלא בסופה כמו שבארנו:

יא שופר של יובל ושל ר"ה אחד הוא לכל דבר וכו'. משנה פ"ג דר"ה (דף כ"ו:). ומה שכתב אלא שביובל תוקעין בין בב"ד שקדשו בו את החדש וכו' עד אלא בפני ב"ד. שם (דף ל'):

יג שלשה דברים מעכבים ביובל וכו'. בפ"ק דר"ה עלה ט' ע"ב וכחכמים.

יד ומה שכתב מר"ה ועד יוה"כ לא היו עבדים נפטרים וכו'. שם עלה ח' ע"ב:

טו טז דין היובל בשביתת הארץ וכו' יתירה שביעית על היובל וכו'. בת"כ פרשת בהר ובסיפרי פרשת ראה: יובל משמיט קרקע בתחלתו וכו'. בערכין פרק המקדיש (דף כ"ח):

פי"א א ארץ ישראל המתחלקת לשבטים וכו': ואם מכר לצמיתות שניהם עוברים בלא תעשה ואין מעשיהם מועילים וכו':

ב והמוכר שדה לששים שנה וכו'. [בבא מציעא ע"ט]:

ג לא ימכור אדם את ביתו וכו' אא"כ העני אבל למכור ולהניח הדמים בכיסו וכו'. ת"כ פרשת בהר סיני. ומה שכתב ואם עבר ומכר מ"מ וכו'. בתוספתא פרק חמישי דערכין:

ד דין מוכר שדה אחוזתו וכו'. מפורש בכתוב לפי רוב השנים תרבה מקנהו וכו' וכתיב וחשב את שני ממכרו והשיב את העודף לאיש אשר מכר לו:

ה לא גאלה וכו'. מפורש בכתוב ואם לא מצאה ידו די השיב לו והיה ממכרו ביד הקונה אותו עד שנת היובל ויצא ביובל ושב לאחוזתו:

ו מכרה לו והיא מלאה פירות וכו'. משנה וברייתא בפירקא בתרא דערכין:

פרק אחד עשר

א א"י המתחלקת לשבטים אינה נמכרת לצמיתות שנאמר והארץ לא תמכר לצמיתות. ואם מכר לצמיתות שניהם עוברין בלא תעשה. ואין מעשיהן מועילין אלא תחזור השדה לבעליה ביובל: **ב** והמוכר שדהו לס' שנה אינה יוצאה ביובל שאין חוזר ביובל אלא דבר הנמכר סתם או הנמכר לצמיתות: **ג** לא ימכור אדם ביתו או שדה אחוזתו אף ע"פ שהם חוזרין אחר זמן אלא אם כן העני שנאמר וכי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו. אבל למכור ולהניח הדמים בכיסו או לעשות בהן סחורה או ליקח בהן כלים או עבדים ובהמה אינו רשאי אלא למזונות בלבד. ואם עבר ומכר מ"מ הרי אלו מכורין: **ד** ודנין בבית דין בתי ערי חומה ובשדה דין שדה אחוזה. דין מוכר שדה אחוזתו לחשב את הדמים לפי השנים הנשארות ליובל. ובכל עת שירצה לפדות מחשב עם הלוקח על השנים שאכל. וגורע מדמי המוכר ומחזיר לו השאר: **ה** כיצד הרי הנשאר ליובל י' שנים ומכר לו שדה במאה דינר. אכלה הלוקח ג' שנים ורצה המוכר לגאול נותן לו ע' דינר ומחזיר שדהו. וכן אם אכלה ו' שנים נותן לו מ' דינר ומחזיר לו שדהו. לא גאלה אלא הניחה ביד הלוקח עד שנת היובל תחזור לבעלים בלא דמים שנאמר במספר שני תבואות ימכר לך: **ו** מכרה לו והיא מלאה פירות ולאחר ב' שנים גאלה אינו יכול לומר לו החזירנה לי מלאה פירות כמו שמכרתי לך; לפיכך אם מכרה לו מלאה פירות לפני ר"ה וגאלה אחר שתי שנים הרי זה אוכל ג' תבואות בשתי השנים ואינו מחשב עמו אלא לפי שתי שנים בלבד שנאמר על פי השנים

משנה למלך

פי"א א שנאמר והארץ לא תמכר לצמיתות. עיין במ"ש הרמב"ן בפי' התורה ובמנין המצות סי' רכ"ז. וכתב הרב בעל התיוך שאם מכרו שניהם לוקין אע"פ שלא הועילו מעשיהם. ולא ידעתי מנ"ל דהא רבינו כתב בפ"ו מהלכות בכורות דכל שמעשיו אינם מועילים אינו לוקה וכ"כ הרב גבי מעשר בהמה שאינו לוקה על המכירה וכן נראה שהוא דעת רבינו שהרי לא הביא לאו זה בפי"ט מהלכות סנהדרין. כתב הב"י פרק הזהב דלא מהני תנאה ביובל לומר ע"מ שלא תחזירנו ביובל כדאמרינן בשביעית וטעמא דאין לו זכות להתנות עליה משום דאינה שלו שהיא קדש לה' דכתיב כי לי כל הארץ יע"ש. נסתפקתי במוכר שדהו בזמן היובל אם יכול הלוקח לחפור בה בורות שיחין ומערות או דילמא אינו יכול לשנותו לפי שלא מכר לו אלא אכילת פירות. וראיתי לרבינו פכ"ג מהלכות מכירה שכתב דהקונה לזמן קצוב בונה והורס ועושה בכל זמנו הקצוב כמו שעושה הקונה קנין עולם. והנראה מדברי הראב"ד וה"ה שם דפשיטא להו דקונה בזמן שהיובל נוהג דעושה בשדה כל הפצו אע"פ שידוע שתחזור הקרקע לבעליה ביובל וס"ל דרבינו דימה המוכר לזמן קצוב למוכר בזמן שהיובל נוהג. ואני תמיה על זה מהא דאמרינן בירושלמי ס"פ הגוזל קנה שדה ביובל ר' אילא אמר קנה קרקע ר' אבא בר ממל אמר לא קנה קרקע מתיב רבי אבא בר ממל לרבי אילא על דעתך דאת אמר קנה קרקע יחפור בה בורות שיחין ומערות א"ל השורה ושב לאחוזתו בעינן ע"כ. נתבאר מזה דלכ"ע הקונה בזמן שהיובל נוהג אין הלוקח משנה אותו משום דכתיב ושב לאחוזתו דומה למה שדרשו גבי עבד עברי דכתיב ושב למשפחתו למוחזק שבמשפחתו ומש"ה אמרינן דאין עבד עברי כהן נרצע משום דבעינן ושב למשפחתו כלומר כמו שהיה מקודם ה"נ גבי שדה בעינן שישוב לאחוזתו כמו שהיה מקודם. וא"ת דבפרק יש נוחלין (דף קי"ב) הקשו למאן דבעי למילף דירושת הבעל מן התורה מדכתיב ואלעזר בן אהרן מת ויקברו אותו בגבעת פנחס בנו וכי מנין לפנחס שלא היה לו לאלעזר דדילמא פנחס זבן מזבן ותירצו פנחס דזבן מזבן לא מלית אמרת דא"כ נמצאת שדה חוזרת ביובל ונמצא צדיק קבור בקבר שאינו שלו. ואי אמרת דמוכר שדה אינו יכול לשנותו לפי שלא מכר לו כי אם אכילת פירות תיפוק ליה דשדה דזבן פנחס לא היו יכולים לקבור בו לאלעזר דאין לך שינוי גדול מזה דהא כשחוזר אינו יכול לפנותו. הא לא קשיא משום דאפשר דברשות בעל השדה היה שיוכל לעשותו בית הקברות ומש"ה הקשו דכיון שחוזר ביובל נמצא צדיק קבור בקבר שאינו שלו דלענין חזרה דיובל לא מהני תנאה דמלבד דאיכא איסור אין מעשיהם מועיל:

ב והמוכר שדהו לס' שנה כו'. בפרק האומנין (דף ע"ט):

ואין

שאם מכרה לו לפני ר״ה מלאה פירות שלא יאמר לו הנה לפני כדרך שהנחתי לפניך ת״ל במספר שני תבואות ימכר לך פעמים שאדם אוכל שלש תבואות בשתי שנים :
ז הקנים והזמורות וכו׳. תוספתא דערכין : ח הלוקח שדה אחוזה וכו׳. נ״ז שם ושמין לו וידו על העליונה שהרי ברשות ירד וכל זמן שהיא בידו לקוחה היא אצלו ואף על גב שהביא ראיה ממוכר הבית לשדה חד טעמא הוא ממכר חוזר ולא השבח :
ט המוכר את שדהו וכו׳. משנה בערכין פ׳ המוכר את שדהו בשעת היובל אין מותר לגאול פחות משתי שנים שנאמר במספר שני תבואות ימכר לך ואמרינן עלה בגמרא

השנים לא על פי התבואות : **ז** הקנים והזמורות ופירות שקמה שבתוכה הרי הן של לוקח כשאר הפירות שלה . אבל אילן שנכסח או שיבש שניהן אסורין בו . כיצד יעשה ימכר וילקח בדמיו קרקע והלוקח אוכל פירותיה עד שתגאל השדה מידו : **ח** הלוקח שדה אחוזה ונטעה אילנות והשביחה כשהיא חוזרת ביובל שמין שבח האילנות שבתוכה . ונותן בעל השדה דמי השבח ללוקח שנא׳ ויצא ממכר בית ממכר חוזר ולא השבח : **ט** המוכר את שדהו בזמן שהיובל נוהג כמו שביארנו אינו מותר לגאול לפחות משתי שנים שנאמר במספר שני תבואות ימכר לך . ואפילו רצה הלוקח אסור שנאמר במספר שנים אחר היובל תקנה מאת עמיתך . אין פחות משתי שנים מעת לעת מיום המכירה : **י** וצריך שיאכל הלוקח שתי תבואות בשתי שנים ואח״כ יגאל שנאמר שני תבואות . לפיכך אם היתה אחת משתי השנים שביעית או שנת שדפון או ירקון אינה עולה מן המנין : **יא** הניחה הלוקח בורה שנה ואכלה שנה . או אכלה שנה ונרה שנה ולא זרעה הרי אלו עולין למנין . מכרה בשנת יובל עצמה אינה נמכרת והדמים חוזרין לבעלים : **יב** מכרה שנה אחת לפני היובל הרי הלוקח אוכל אותה שנה שניה אחר היובל שנאמר שני תבואות : **יג** מכר נקעים מלאים מים או סלעים שאינם ראויין לזריעה ה״ז פודה בפחות משתי שנים שנאמר במספר שני תבואות . שדה הראוי לתבואה הוא שאינה נגאלת אלא אחר שתי שנים . ואם לא גאלה אע״פ שאינה ראויה לזריעה חוזרת לבעלים ביובל : **יד** מכר אילנות אין נגאלין לפחות משתי שנים שהרי ראויים לתבואות . ואם לא גאלן אינן חוזרין לבעלים ביובל שנאמר ושב לאחוזתו ולא לאילנות : **טו** מכר שדהו לראשון וראשון מכר לשני ושני לשלישי אפילו מאה זה אחר זה בשנת היובל תחזור לאדון הראשון . שנאמר בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו לאשר לו אחוזת הארץ : **טז** מכרה לראשון במאה דינר וראשון לשני במאתים ורצה האדון לגאול אינו מחשב אלא עם הראשון שנאמר לאיש אשר מכר לו . מכרה לראשון במאתים וראשון לשני במאה ה״ז מחשב עם האחרון . וכן אם מכר במאה והשביחה ביד הלוקח והרי היא ראויה להמכר במאתים מחשב לפי מה שמכר . ואם מכרה במאתים והכסיפה והרי היא ראויה להמכר במאה מחשב לפי מה שהיא . ולעולם מיפים כח מוכר שדה אחוזה ומריעין כח הלוקח : **יז** המוכר שדה אחוזתו והיו לו שדות אחרות ומכר מאותם השדות כדי לגאול שדה שמכר אין שומעין לו . שנאמר ומצא כדי גאולתו עד שימצא דבר שאינו מצוי לו בשעה שמכר . וכן אם לוה לגאול אין שומעין לו שנאמר והשיגה ידו לא שילוה : **יח** מצא מעט ורצה לגאול חצי השדה שמכר אין שומעין לו שנאמר כדי גאולתו . או גואל את כולה או אינו גואל . ואם רצו קרוביו לגאול גואלים שנאמר ובא גואלו הקרוב אליו : **יט** הנותן שדהו מתנה ה״ז חוזרת לו ביובל שנאמר תשובו איש אל אחוזתו לרבות את המתנה : **כ** האחין שחלקו כלקוחות הן ומחזירין זה לזה חלקו ביובל . לא תבטל חלוקתן מכמות שהיתה . וכן הבכור והמייבם אשת אחיו מחזיר ביובל חלק שנטל ותוטל החלק שכנגדו :
אבל

ז הקנים והזמורות וכו׳. בתוספתא דערכין פרק חמישי :
ח הלוקח שדה אחוזה וכו׳. במציעא פרק המקבל (דף ק״ט) :
ט המוכר את שדהו וכו׳. משנה ר״פ בתרא דערכין (דף כט:). ומ״ש ואפי׳ רצה הלוקח אסור. שם : ומ״ש מעת לעת. ברייתא בפרק השג יד (דף י״ח ע״ב) ויליף לה מקרא :
י וצריך שיאכל הלוקח וכו׳ עד הרי אלו עולין למנין. משנה שם (דף כ״ט ע״ב) וטעמא דהובירה פירש״י משום דאיהו אפסיד אנפשיה וא״כ ה״ה להובירה שתי שנים ורבינו דנקט הניחה בורה שנה ואכלה שנה לאו דוקא :
יא מכרה בשנת היובל עצמה וכו׳. שם פלוגתא דרב ושמואל ופסק כשמואל :
יב מכרה שנה אחת לפני היובל וכו׳. נ״ז שם :
יג יד מכר נקעים מלאים מים או טרשים וכו׳ עד ולא לאילנות. פ״ב דערכין (דף י״ד ע״ב) אלא שדין נקעים מלאים מים אינו שם ואפשר שחסרון הוא בספרים דידן אי נמי דמדאשכחן דיהיב גמרא טעמא לטרשין משום דלאו בני זריעה ממילא משמע דה״ה לנקעים מלאים מים שגם הם אינם בני זריעה וגם בכל דוכתא דינם שוה בין לענין מכר בין לענין הקדש :
טו מכר שדהו לראשון וכו׳ :
טז מכרה לראשון במאה דינר וכו׳. עד הרי זה מחשב עם האחרון. משנה פירקא בתרא דערכין (דף ל) : וכן אם מכר במאה והשביחה וכו׳ עד ומריעין כח הלוקח. שם :
יז יח המוכר שדה אחוזתו וכו׳ עד או אינו גואל. משנה שם. ומ״ש ואם רצו קרוביו לגאול וכו׳. מקרא מלא דבר הכתוב והוזכר פ״ק דקידושין ובספרי רבינו כתוב או דודו או בן דודו וגו׳ וט״ס הוא כי פסוק זה במוכר עצמו הוא דכתיב אבל במוכר שדה אחוזה כתיב ובא גואלו הקרוב אליו וכן נמצא בספר כתיבת יד :
יט הנותן שדהו מתנה וכו׳. משנה בס״פ יש בכור (דף נ״ב ע״ב) וכחכמים :
כ האחים שחלקו וכו׳. בס״פ יש בכור. ומ״ש חלקו ביובל וכו׳ :
וכן הבכור והמייבם וכו׳. משנה פרק יש בכור ואלו

ולא מיבעיא מוכר דקאי בעשה דכתיב במספר שני תבואות ימכר לך אלא אפילו לוקח נמי קאי בעשה דבעינן שנים תקנה וליכא ולאו דוקא עשה שהרי לא נמנו בכלל המצות אלא איסור תורה (ונראה שאם עבר ומכרה ליותר משתי שנים שהיא מכורה לשתי שנים מיהא) :
י לפיכך אם היתה וכו׳. שם במשנה היתה שנת שדפון וירקון או שנה שביעית אינה עולה מן המנין ובפרק המקבל מפרש כגון שהשדפון או הירקון הוא נמי בכל העולם דאשתדוף כולהו באגי בהכי תנן שאינו עולה לו מן המנין דיקא נמי דקתני דומיא דשביעית דאסור לזרוע בה בכל העולם והכי משמע לי נמי מדקתני היתה שנת שדפון וכו׳ משמע שהשנה היתה של שדפון בכל העולם מדלא קתני נשדפה והכי משמע מלשון רבינו :
יא הניחה הלוקח בורה וכו׳. שם במשנה נרה או הובירה עולה לו מן המנין ומדברי רבינו נראה שאם הובירה שתי שנים או נרה שתי שנים שאינם עולין לו מן המנין שכן כתב הובירה שנה ואכלה שנה וממתניתין לא משמע הכי וי״ל דממתניתין למד זה מדקתני עולה לו מן המנין ולא קתני עולות לו ותו דאי מצי לגאול מיד אחר שתי שנים אין כאן מנין וטעמא רבה איכא דהא שני תבואות מכר לו והוא לא אכל תבואה כלל הילכך לא מצי לסלוקי עד שיאכל תבואה שנה אחת לפחות :
מכרה בשנת היובל עצמה. שם פלוגתא דרב ושמואל ופסק כשמואל דאמר אינה מכורה כל עיקר מק״ו ומה מכורה כבר יוצאה שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר ושקיל וטרי תלמודא אליבא דשמואל ומסיק דמעות חוזרין ומותבינן עליה דרב ודחיק לתרוצי :
יב מכרה שנה לפני יובל וכו׳. שם תניא אכלה שנה אחת לפני היובל משלימין לו שנה אחרת אחר היובל :
יג מכר נקעים מלאים מים וכו׳. משנה פרק אין מקדישין המקדיש שדהו בשנת היובל נותן בזרע חומר שעורים חמשים שקל כסף היו שם נקעים עמוקים עשרה טפחים או סלעים גבוהים עשרה טפחים אין נמדדין עמה ואמרינן עלה אמר מר עוקבא הכא בנקעים מלאים מים עסקינן דלאו בני זריעה נינהו דיקא נמי דקתני דומיא דסלעים מ״מ והתם אמרינן למקדש קדשי והכי נמי נמכרים אבל אין דינם כשדה תבואות וגואל כל זמן שירצה ומ״מ קרקע הוא וחוזרת לבעליה ביובל :
יד מכר אילנות וכו׳. וע״כ איירי שמכר לו אילנות בלא קרקע דאם מכר שלשה אילנות סתם יש לו קרקע ושפיר קרינן ביה ושב לאחוזתו ומ״מ אין נגאלין לפחות משתי שנים דהא ראויים לתבואות ואפי׳ שלא מכר לו אלא אילנות לבד שפיר קרינן בה שני תבואות ואין גואל לפחות משתי שנים ומכאן אני אומר שאם מכר לו אילני סרק דגואל כל זמן שירצה דומיא דנקעים מלאים מים ואינן יוצאין ביובל דכתיב ושב לאחוזתו ולא לאילנות :
טו מכר שדהו לראשון וכו׳. שם בפרק המוכר שדהו במשנה מכרה לראשון במנה ומכרה ראשון לשני וכו׳ כאשר כתב רבינו דלעולם יד הבעלים על העליונה והתם יליף להו מקראי :
טז וכן אם מכר במאה וכו׳. נ״ז שם רבי דוסתאי בן יהודה אומר מכר לו במנה והשביחה ועמדה על מאתים מנין שאינו מחשב לו אלא במנה שנאמר והשיב את העודף וכו׳. והאי שבח היינו שבחא דממילא אבל שבח שע״י הוצאה הא אמרינן לעיל דשמין לו ושבור הוא וכן הא דאמרינן והכסיפה היינו דהוכספה מאליה וכ״ש אם הכסיפה בידים כגון שחפר בה בורות שיחין ומערות ששמין לו כשעה שמכרה לו :
יז המוכר שדה אחוזה והיו לו שדות וכו׳. שם במשנה לא ימכור ברחוק ויגאל בקרוב ברעה ויגאל ביפה ולא ילוה ויגאל ולא יגאל לחצאין ובהקדש מותר וזה חומר בהדיוט מבהקדש וכולהו יליף להו התם מקראי : יח ואם רצו קרוביו לגאול וכו׳. זה מבואר בכתוב :
יט הנותן שדהו במתנה וכו׳. שם בברייתא לצמיתות לחלוטין ד״א לצמיתות לרבות את המתנה מ״ט צמים צמיתות וזה מבואר בכמה דוכתי שהמתנה כמכר :
כ האחין שחלקו וכו׳. פרק יש בכור ובכמה דוכתי אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירים זה לזה ביובל : וכן הבכור והמייבם וכו׳. שם נשנה
ואלו

ואלו שאין חוזרין ביובל הבכור והיורש את אשתו והמייבם את אשת אחיו והמתנה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים מתנה כמכר ואמרינן עלה הכי כולהו מתנה נינהו וקא סברי רבנן חשובו לרבות את המתנה :

בא אבל היורש את אשתו וכו׳. אמרינן עלה דמתניתין אליבא דרבנן דפליגי עליה דרבי מאיר והני כולהו מתנה נינהו בכור לאת לו פי שנים והיורש את אשתו ירושת הבעל דרבנן והמייבם את אשת אחיו בכור קרייה רחמנא וכ״ש למ״ד ירושת הבעל דאורייתא שאינה חוזרת ביובל ומודו רבנן לר״מ בירושת הבעל שאינה חוזרת ביובל ומשום דקי״ל ירושת הבעל

כא אבל היורש את אשתו אעפ״י שירושת הבעל מדבריהם עשו חזוק לדבריהם כשל תורה ואינו מחזיר ביובל. ואם ירש ממנה בית הקברות יחזיר לבני משפחה משום פגם משפחה ויתנו לו דמיה ומנכין לו דמי קבר אשתו שהרי חייב בקבורתה:

פרק שנים עשר

א המוכר בית בתוך עיר המוקפת חומה ה״ז גואלה כל י״ב חודש מיום שמכר בכל עת שירצה. ואפילו ביום שמכר. וכשרוצה לפדות נותן כל הדמים שלקח ואינו גורע ללוקח כלום: **ב** ואין הקרובים פודין אותה אלא המוכר עצמו אם השיגה ידו. ויש לו למכור מנכסיו ולפדותו. אבל לא ילוה ויגאל ולא יגאל לחצאין: **ג** מת הלוקח יפדה מיד בנו. וכן אם מת המוכר יש לבנו לפדותה כל י״ב חדש: **ד** מכר לראשון וראשון לשני בתוך השנה מונין לראשון כיון ששלמה שנה ראשונה הוחלט הבית ביד השני. שהמוכר מכר לשני כל זכות שתבוא לידו. הגיע י״ב חדש ולא גאלה הרי זו נחלטת ביד הלוקח. וכן אם נתן הבית מתנה ולא גאלו כל י״ב חדש הרי זה נחלט ביד זה שנתן לו מתנה: **ה** היתה שנה מעוברת אינו נחלט עד סופה שנאמר עד מלאת לו שנה תמימה להביא חדש העיבור: **ו** מכר ב׳ בתים אחד בחצי אדר ראשון ואחד בראש אדר שני זה שמכר בראש אדר שני כיון שהגיע אחד באדר של שנה הבאה עלתה לו שנה. וזה שמכר בחצי אדר ראשון לא עלתה לו שנה עד חצי אדר של שנה הבאה מפני שירד הלוקח בחדש העיבור: **ז** הגיע יום י״ב חדש ולא נמצא הלוקח לפדות ממנו הרי זה מניח מעותיו בב״ד ושובר את הדלת ונכנס לביתו. ואימתי שיבוא הלוקח יבוא ויטול מעותיו: **ח** המקדיש בית עיר חומה וגאלו אחר מיד ההקדש כיון שעלתה לו שנה משעה שנגאל מיד ההקדש ולא גאלו בעליו נחלט ביד הגואל. שאין ההקדש חולט אלא הלוקח שנאמר לקונה אותו לדורותיו: **ט** מכר בית עיר חומה והגיע יובל בתוך שנת המכר אינו חוזר ביובל. אלא יהיה ביד הלוקח עד שירצה המוכר לגאול כל שנת המכר או תמלא שנה ויחלוט: **י** המוכר בית בבתי חצרים או בעיר שאינה מוקפת חומה כראוי ה״ז נגאל בכח יפה שבדין השדה ושבדין הבתים המוקפין חומה. כיצד אם רצה לגאול מיד גואל כדין הבתים. הגיע י״ב חדש ולא גאל ה״ז גואל עד שנת היובל כדין השדות. ובעת שגואל מחשב עם המוכר וגורע לו מה שאכל. הגיע יובל ולא גאל חוזר הבית בלא דמים כדין השדות: **יא** כל שהוא לפנים מן החומה כגון הגננות והמרחצאות

דרבנן צריכין לטעמא דעשו חזוק לדבריהם כשל תורה : **ואם** ירש ממנה בית הקברות וכו׳. שם במשנה רבי יוחנן בן ברוקא אומר היורש את אשתו יחזיר לבני המשפחה וינכה מהם את הדמים ואקשינן עלה מאי קא סבר אי קא סבר ירושת הבעל דאורייתא אמאי יחזיר לבני המשפחה ואי קא סבר ירושת הבעל דרבנן דמים מאי עבידתייהו לעולם קא סבר ירושת הבעל דאורייתא והכא במאי עסקינן כגון שהורישתו אשתו בית הקברות ומשום פגם משפחה אמור רבנן לישקול דמי וליהדר כו׳ ומאי ינכה להם מן הדמים דמי קבר אשתו ע״כ וכ״ש לדידן דקי״ל ירושת הבעל דרבנן שאם ירש ממנה דיחזיר ויטול דמים משום פגם משפחה וינכה להם דמי קבר אשתו שהוא חייב בקבורתה ונראה דאפי׳ בתוך היובל אם רצו בני המשפחה לסלק את הבעל בדמים הדין עמהם דאיכא פגם משפחה כדתניא המוכר קברו ודרך קברו מקום מעמדו ובית הספדו באין בני המשפחה וקוברין אותו בעל כרחו משום פגם המשפחה :

פי״ב א המוכר בית בתוך עיר המוקפת חומה וכו׳. פרק המוכר שדה משנה המוכר בית בבתי ערי חומה הרי זה גואל מיד וגואל כל י״ב חדש הרי כאן בית ואינו רבית מת המוכר יגאל בנו מת הלוקח יגאל מיד בנו אין מונין שנה אלא משעה שמכר שנאמר עד מלאת לו שנה כשהוא אומר תמימה להביא את חדש העיבור ומדתנן הרי כאן בית ידעינן שאינו מנכה לו כלום נמצא שנשתמש בבית בשכר המתנת מעותיו :

ב ואין הקרובים פודין וכו׳. בעיא בפ״ק דקידושין (דף כ) ואיפשיטא דאין נגאל בקרובים : **אבל** לא ילוה ויגאל וכו׳. השם בערכין שם פלוגתא דתנאי ופסק כרבנן דאמרי אין לוה וגואל לחצאין :

ג מת הלוקח וכו׳. משנה הזכרתיה לעיל : **ד מכר** לראשון וראשון לשני וכו׳. פרק המוכר שדה ת״ר שנה איני יודע אם שנה לראשון או שנה לשני כשהוא אומר עד מלאת לו שנה תמימה הוי שנה לראשון ואמר רבי יוחנן הוחלט לשני מהטעם שכתב רבינו : **וכן** אם נתן הבית וכו׳. הא אמרינן לעיל דקי״ל כרבנן דאמרי מתנה כמכר :

ה היתה שנה מעוברת וכו׳. במשנה הזכרתיה למעלה :

ו מכר שני בתים וכו׳. שם מימרא כלשון רבינו ומקיף עלה רבינא ולימא ליה הנא קדים אין נורא מקמי דידך משום דאמר ליה את נחית לעיבורא והם דברי רבינו :

ז הגיע יום י״ב וכו׳. שם במשנה בראשונה היה נטמן יום י״ב חדש כדי שיהא חלוט לו התקין הלל שיהא חולש מעותיו ללשכה וכו׳ ורבינו כתב בב״ד וללשכה לאו דוקא אלא בב״ד שבלשכה וה״ה לב״ד שבכל מקום ופשוט הוא :

ח המקדיש בית עיר חומה וכו׳. ברייתא שם המקדיש בית בבתי ערי חומה הרי זה גואל וגואל לעולם גאלו אחר מיד ההקדש הגיע יום י״ב חדש ולא גאלו הרי חלוט לו מה״מ אמר שמואל דאמר קרא לקונה אותו ואפילו מיד ההקדש ולחלטיה הקדש אמר קרא לדורותיו יצא הקדש שאין לו דורות לא יצא ביובל למה לי אמר רב ספרא לא נצרכה אלא למוכר בית בבתי ערי חומה ופגע בו יובל בתוך שנתו סד״א ליפוק ביובל קמ״ל לא יצא ביובל :

י המוכר בית בבתי החצרים וכו׳. שם במשנה בתי החצרים נותנין להם כח יפה שבבתי ערי חומה וכח יפה שבשדות נגאלין מיד וכל י״ב חדש כבתים ויוצאין ביובל ובגרעון כסף כשדות ונראה שאם גאל בתוך השנה אינו מגרע לו מידי כדין בתי ערי חומה ואם אחר י״ב חדש מגלגל עליו הכל ומחשב עליו אפי׳ מה שאכל בתוך השנה הראשונה כדין השדות : **יא** כל שהוא לפנים וכו׳. שם (ל״ב) במשנה פלוגתא דתנאי ופסק כרבנן דאמרי חוץ מן השדות וילפינן לה מדכתיב אשר בעיר וממעטינן שדות מדכתיב בית :

בית

ואלו שאין חוזרין ביובל הבכור והיורש את אשתו והמייבם את אשת אחיו ואמרינן בגמרא דמחזירין זה לזה ומאי אין חוזרין אין חוזרין לבעלה כלומר שיהא מאבד חלק בכורתו אלא חוזרים וחולקים ונוטל פי שנים כבתחילה כך פירש״י ומדברי רבינו נראה דה״ק אין מחזירין לבעל החלוקה לגמרי ולחזור ולחלוק כבתחילה אלא החלוקה קיימת רק שמחליפים של זה בשל זה דאילו לפירוש רש״י קשה מהיכא תיסק אדעתין שיהיה מפסיד זה חלק בכורתו : **בא** ומ״ש אבל היורש את אשתו וכו׳. לטעמיה אזיל שפסק בפרק [י״ב] מהלכות אישות כמ״ד הכי :

ואם ירש ממנה בית הקברות וכו׳. משנה ס״פ יש בכור כר״י בן ברוקא ומשמע דליכא מאן דפליג עליה בהא :

פי״ב א המוכר בית וכו׳. משנה בפ״ב דערכין (דף ל״א) המוכר בית בבתי ערי חומה ה״ז גואל מיד וגואל כל י״ב חדש ואמרינן בגמרא די״ב חדש מעת לעת בעינן ויש לתמוה למה השמיטו רבינו :

וכשרוצה לפדות וכו׳ ואינו גורע ללוקח כלום. כלומר ולא כשדה אחוזה שמגרע מדמי המכר לפי הזמן שהיה בידו כמו שנתבאר בפרק שלפני זה :

ב ואין הקרובים פודים אותה וכו׳. בפרק קמא דקידושין (דף כ׳ כ״א) בעיא דאיפשיטא : **ויש** לו למכור מנכסיו ולפדותו : **אבל** לא ילוה ויגאל ולא יגאל לחצאין. בפרק בתרא דערכין עלה ל״א וכרבנן :

ג מת הלוקח יפדה מיד בנו וכו׳. משנה פרק בתרא דערכין (דף כ׳ כ״א) :

ד מכר לראשון וכו׳. שם במשנה אין מונין שנה אלא משעה שמכר שנאמר עד מלאת לו שנה ופירש״י שאם מכרה ראובן לשמעון בניסן ושמעון ללוי באייר כיון שהגיע ניסן הבא נחלט שנאמר עד מלאת לו שנה משמע לזה שהיתה אחוזה שלו מונים ובגמרא (דף ל״א ע״ב) למי חולט רבי אלעזר אמר ראשון חולט רבי יוחנן אמר שני חולט משום דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו וידוע דהלכה כר״י לגבי ר״א דאין הלכה כתלמיד במקום הרב : **הגיע** י״ב חדש ולא גאלה וכו׳. משנה שם. ומ״ש וכן אם נתן הבית וכו׳. שם במשנה :

ה היתה שנה מעוברת וכו׳. גם זה משנה שם :

ו מכר שני בתים וכו׳. מימרא שם עלה ל״א ע״ב :

ז הגיע יום י״ב חדש ולא נמצא הלוקח וכו׳. משנה שם תקנת הלל :

ח המקדיש בית עיר חומה וכו׳. ברייתא שם עלה ל״א ע״ב :

ט מכר בית עיר חומה והגיע יובל וכו׳. שם עלה ל״א : **י** המוכר בית בבתי החצרים וכו׳. משנה שם (דף ל״ג) :

יא כל שהוא לפנים מן החומה וכו׳. משנה שם (דף ל״ג) וכת״ק :

בית

משנה למלך

פי״ב ב ואין הקרובים פודין אותה כו׳. עיין בהרא״ש פרשת בהר ד״ה ובכל ארץ ובסדר נדה לרבך שם ובלח״מ פ״ב מהלכות עבדים : **הגיע** יום י״ב חדש וכו׳. עיין בהרלנ״ח סימן קל״ד :

והמרחצאות והשובכות הרי הוא כבתים שנאמר אשר בעיר. אבל השדות שבתוך העיר נגאלין כדין השדות שחוץ לעיר שנאמר וקם הבית אשר בעיר בית וכל הדומה לבית לא השדות: **יב** בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות אינו נחלט כבתי ערי חומה. וירושלים אין הבית נחלט בה. ובית הבנוי בחומה אינו כבתי ערי חומה: **יג** עיר שגגותיה חומתה או שהים חומתה אינה כמוקפת חומה: **יד** אין המקום נקרא ערי חומה עד שיהיה בו שלש חצרות או יתר. ובכל חצר מהן ב' בתים או יתר ויקיפוה חומה תחלה ואח"כ יבנו החצרות בתוכו. אבל מקום שישב ואח"כ הוקף או שלא היו בו ג' חצרות של ב' בתים אינו עיר חומה אלא בתים שבו כבתי החצרים: **טו** *אין סומכין אלא על חומה המוקפת בשעת כיבוש הארץ. כיצד עיר שלא היתה מוקפת חומה בשעה שכבש יהושע את הארץ אע"פ שמוקפת עתה הרי היא כבתי החצרים ועיר שהיתה מוקפת חומה בימי יהושע אף ע"פ שאינה מוקפת עתה הרי היא כמוקפת. וכיון שגלו בחרבן ראשון בטלה קדושת ערי חומה שהיו בימי יהושע כיון שעלה עזרא בביאה השניה נתקדשו כל הערים המוקפות חומה באותו העת מפני שביאתן בימי עזרא שהיא ביאה שנייה כביאתן בימי יהושע. מה ביאתן בימי יהושע מנו שמיטין ויובלות וקדשו בתי ערי חומה ונתחייבו במעשר. אף ביאתם בימי עזרא מנו שמיטין *ויובלות וקדשו בתי ערי חומה ונתחייבו במעשר: **טז** *וכן לעתיד לבוא בביאה שלישית בעת שיכנסו לארץ יתחילו למנות שמיטין ויובלות ויקדשו בתי ערי חומה ויתחייב כל מקום שיכבשוהו במעשרות שנאמר והביאך יי' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה. מקיש ירושתך לירושת אבותיך. מה ירושת אבותיך אתה נוהג [בה] בחידוש כל הדברים האלו אף ירושתך אתה

*[ר"ל מנו יובלות לקדש שמיטין כן מסיק שם בגמרא דף ל"ב ע"ב]:

השגת הראב"ד

*אין סומכין אלא על חומה וכו' עד הרי היא כמוקפת. א"א חדוש גדול אני רואה בכאן דהוא ככל קדושת יהושע לא קידשה לעתיד לבא וסדר אמר אע"פ שאינה מוקפת עתה הרי היא כמוקפת ר"ל שהקדושה הראשונה לא בטלה עד שבטלה הארץ חידוש גדול הוא זה ואין סומכין עליו שהראשונות בטלו משבטלה הארץ אע"פ שחומתה קיימת ואם נפלה חומתן מיד בטלה קדושתן:

השגת הראב"ד

*וכן לעתיד לבא. א"א הא דלא כרבי יוסי אלא במקומות שלא קידש עזרא:

כסף משנה

יב בית שאין בו ד' אמות וכו'. פרק קמא דסוכה (דף ג') ופירש"י אינו נחלט אלא פודהו לעולם ויוצא ביובל אם לא גאלו כשאר קרקע בלא בנין: **וירושלים אין הבית נחלט בה.** בפרק בתרא דערכין (דף ל"ב) ובפרק מרובה: **ובית הבנוי בחומה וכו'.** משנה שם וכרבי יהודה לגבי ר"ש:

יג עיר שגגותיה חומתה וכו'. משנה שם (דף ל"ב). ומ"ש או שהים חומתה. ברייתא שם:

יד אין המקום נקרא ערי חומה וכו'. משנה שם (דף ל"ג). ומ"ש ויקיפוה חומה תחילה וכו' מימרא דריב"ל פ"ק דמגילה (דף ג' ע"ב):

טו אין סומכין אלא על חומה המוקפת בשעת כיבוש הארץ וכו'. שם בעלה הנזכר:

וכתב הראב"ד חידוש גדול אני רואה בכאן וכו'. כוונתו לומר שרבינו דבריו סותרים את דבריו שכתב שמשגלו בטלה קדושת יהושע אפילו אם היא עדיין מוקפת והיאך כתב שאם היתה מוקפת בימי יהושע אף ע"פ שאינה מוקפת עתה הרי היא כמוקפת וצ"ל דעתה לאו אחר שגלו קאי אלא אקודם שגלו בחרבן ראשון קאי וקרי עתה לגבי שעת כיבוש יהושע וזה מבואר מאד בדברי רבינו:

וביון שגלו בחרבן ראשון וכו' עד סוף הפרק. פרק בתרא דערכין (דף ל"ב) תניא רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר למה מנו חכמים את אלו כלומר עיירות מוקפות חומה מימות יהושע שמנו שם במשנה שכשעלו בני גולה מצאו אלו וקידשום אבל ראשונות בטלו משבטלה קדושת הארץ קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא ורמינהי אמר רבי ישמעאל בר רבי יוסי וכי אלו בלבד היו והלא כבר נאמר ששים עיר כל חבל ארגוב כל אלה ערים מבורות אלא למה מנו חכמים את אלו שכשעלו בני גולה מצאו אלו וכו' ומנאום ולא אלו בלבד אלא כל שתעלה לך מסורת בידך מאבותיך שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון כל מצות הללו נוהגות בה מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא איבעית אימא תרי תנאי ואליבא דרבי ישמעאל ואיבעית אימא חדא מינייהו ר' אלעזר ברבי יוסי אמרה דתניא ר"א ברבי יוסי אומר אשר לוא חומה אע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן מ"ט דמ"ד [קדושה ראשונה קידשה לשעתה] ולא קידשה לעתיד לבא דכתיב ויעשו כל *הקהל השבים מן השבי וכו' אלא מקיש ביאתן בימי עזרא לביאתן בימי יהושע וכו' ואומר והביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה מקיש ירושתך לירושת אבותיך מה ירושת אבותיך בחידוש כל הדברים הללו אף ירושתך בחידוש כל הדברים הללו ואידך דבעו רחמי על יצרא דע"ז ובטלוהו וכו' ופסק רבינו כמ"ד דלא קידשה לעתיד לבא משום דמסתבר טעמיה טפי ועוד דאמרינן בפ"ק דהולין (דף ז') גבי רבי שהתיר בית שאן מפני שאכל שם ר"מ עלה ירק משום דסבר לה כי הא דאמר ר"ש בן אליקים משום ר"א בן פדת הרבה כרכים כבשום עולי מצרים וכו' וקסבר קדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבא כיון דכל הני תנאי ואמוראי סברי הכי אבל יש לתמוה על רבינו שפסק כמ"ד לא קידשה לעתיד לבא ופסק דעיר שהיתה מוקפת חומה מימות יהושע אפילו בזמן שאינה מוקפת הרי היא כמוקפת והיינו כר"א ברבי יוסי דדריש אשר לו חומה וכו' ומשום דדריש הכי מוכח בגמרא דסבר קידשה לעתיד לבא והרי זה כמזכה שטרא לבי תרי וי"ל דרבינו פסק כר"א ברבי יוסי משום דבפ"ק דמגילה עלה ג' מתיב לריב"ל מדר"א ברבי יוסי אלמא הלכתא כוותיה וכי היכי דלא ליקשי הלכתא אהלכתא איכא למימר אפשר דלא פליג אמאן דאמר לא קידשה לעתיד לבא והכי קאמר אע"פ שאין לו חומה עכשיו וכו' אקודם שגלו בחרבן ראשון דוקא קאי וכי משני גמרא תרי תנאי ואליבא דרבי ישמעאל ולא בעי לשנויי ההיא ר"א בר"י היא סבר דאיכא לפרושי מילתיה כדאמרינן דלא פליג אמאן דאמר לא קידשה לעתיד לבא וכיון דסתם גמרא בפ"ק דמגילה מתיב מיניה נקיטינן כוותיה בגוונא דלא ליפלוג אמאי דקי"ל דלא קידשה לעתיד לבא: **כתב הראב"ד וכן לעתיד לבא א"א הא דלא כרבי יוסי וכו':**

*[בגמרא נדפס בטעות בני הגולה השבים וצריך להיות כל הקהל השבים כי כן כתיב בנחמיה]:

רדב"ז

יב בית שאין בו ד' אמות וכו'. איתא פ"ק דסוכה והוא כלל לכל הדברים התלוים בבית כגון מזוזה ומעקה וכיוצא בהם אם אין בו ד' אמות על ד' אמות אינו השוב בית: **וירושלים אין הבית נחלט בה וכו'.** והא דמנינן שנא ירושלים בכלל ערי חומה התם מתרצינן תרי ירושלים הוו ולרב אשי נ"ל דביהודה הוו תרי ירושלים ולרבא אין אנו צריכין לומר דהוו תרווייהו ביהודה אלא חדא בשאר ארצות ולכ"ע מוקפת חומה היתה והכי משמע בספר יהושע:

יג עיר שגגותיה חומתה וכו'. שם במשנה עיר שגגותיה חומתה ושאינה מוקפת חומה מימות יהושע אינה כבתי ערי חומה ות"ר חומה ולא שור אינגר סביב פרש לטבריא שימה חומתה:

יד אין המקום נקרא ערי חומה וכו'. שם במשנה ואלו הם בתי ערי חומה שלש חצרות של שני שני בתים מוקפות חומה מימות יהושע בן נון: **ויקיפוה חומה וכו'.** הכי אמרינן לענין מגילה נמי דבעינן הוקף ולבסוף ישב ואמרינן נמי הכי בברייתא:

טו אין סומכין אלא על חומה המוקפת וכו'. תניא רבי אליעזר בר' יוסי אומר אשר לוא חומה אע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן ודריש הכי מדכתיב לוא בוא"ו ואל"ף:

ועיר שהיתה מוקפת חומה בימי יהושע אעפ"י שאינה מוקפת עתה וכו'. הבין הראב"ד בדברי רבינו דעתה שאמר הוא עתה ממש וא"כ קשיא מדידיה אדידיה שהרי כתב בסמוך וכיון שגלו בחרבן ראשון בטלה קדושת ערי חומה ולפיכך אמר שהוא חדוש גדול אבל אני לא הבנתי כן בדברי רבינו אלא הכל בזמן קדושת יהושע ועתה היינו בזמן מכירת הבית שאם היתה מוקפת חומה מימות יהושע אע"פ שאין לה חומה בזמן מכירת הבית הרי היא כדין בתי ערי חומה וכיון שגלו בחרבן ראשון בטלה קדושת ערי חומה אפילו אותן העומדות בחומתן מימות יהושע וכ"ש אותן שנפלה חומתן ומה שכתב הראב"ד ז"ל ואם נפלה חומתן מיד בטלה קדושתן הוא לפי שיטתו לפי שהוא סובר כי האי תנא דאמר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולעתיד לבא ורבינו פסק כרבי אלעזר בר יוסי וכרבי ישמעאל דאמר קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא: **כיון שעלה עזרא וכו' עד סוף הפרק.** שם בברייתא כלשון רבינו ונראה דנהג דין ערי חומה בימי עזרא כמו שנהג בימי יהושע שאם היה לו חומה בשעת קידוש עזרא אע"פ שלא היתה לו אח"כ הרי היא בתי ערי חומה וברייתא זו פשטא דידה אתי דלא כר' יוסי דאמר קדושת עזרא גם לעתיד לבוא וזהו שכתב הראב"ד הא דלא כרבי יוסי אלא במקומות שלא קידש עזרא ולפי שיטתו היה ראוי שנמנה עשה יובלות כדי לקדש שמיטות ויהיה דין בתי ערי חומה נוהג וכיוצא בזה לא שמענו והנכון אצלי דאתיא הך ברייתא אפי' כרבי יוסי דלא אמר רבי יוסי עזרא קידש לשעתה ולעתיד לבא אלא לענין שאר קדושות אבל לענין יובלות ושמטות ובתי ערי חומה לא נתקדשו לעתיד והיינו דתניא מה ירושת אבותיך בחידוש כל הדברים הללו אף ירושתך בחידוש דבריט הללו משמע דוקא דברים הללו הם מחודשות לעתיד לבא ומזה הטעם סובר רבינו שהנכנס לבהמ"ק בזמן הזה שכולנו טמאי מתים חייב כרת שנאמר והשמותי את מקדשיכם אפילו בזמן שהם שוממים בקדושתן הם עומדין משום דקדושת עזרא לעולם היתה ואיך שיסים אין השגה על דברי רבינו שהוא כתב הברייתא כפשטה וכדכתיבנא:

שבט

שבט

משנה למלך

טו מה ביאתן בימי יהושע כו'. לא נתבאר בדברי רבינו קידוש זה דבתי ערי חומה במה היה ורש"י בפרק בתרא דערכין (דף ל"ב) כתב דקדשום בשתי תודות ובשיר וב"ד מהלכין דומיא דמאי דאמרינן בפרק ב' דשבועות (דף י"ד) אך רש"י שם (דף ט"ו) ד"ה וקדשום כתב לא פורש לי במה מקדשים ערי א"י וכבר הביאו התוספות דברי רש"י הללו בערכין ד"ה וקדשו ועיין במ"ש התוספות פ"ב דשבועות (דף ט"ו) ד"ה ויוצא. כתב מהרימ"ט חי"ד סימן ל"ז דבימי עזרא לא קדשו ערי חומה מן התורה מאחר שהיו מוקפות חומה מימות יהושע בן נון ע"ש:

פי"ג א שבט לוי וכו'. כל זה מבואר בכתוב: ג ונותנין לכל עיר בית הקברות וכו'. בפ' אלו הן הגולין אמר רבי אבהו ערי מקלט לא ניתנו לקבורה ומגרשיהם יהיו לבהמתם ולרכושם ולכל חיתם לחיים נתנו ולא לקבורה מיתיבי שם תהא דירתו שם תהא מיתתו שם תהא קבורתו רוצח שאני דגלי ביה קרא:

ד אין עושין בערי הלוים וכו'. פרק המוכר שדה משנה כלשון רבינו ובגמרא דכ"ע מיהת בדלוים לא משנינן מה"מ דאמר קרא ושדה מגרש עריהם לא ימכר מאי לא ימכר אילימא לא ימכר כלל והא מדכתיב גאולת עולם תהיה ללוים מכלל דמזבני אלא מאי לא ימכר לא ישונה:

אתה נוהג בה בחידוש כל הדברים האלו:

פרק שלשה עשר

א שבט לוי אעפ"י שאין להם חלק בארץ כבר נצטוו ישראל ליתן להם ערים לשבת ומגרשיהם. והערים הם שש ערי מקלט ועליהן שתים וארבעים עיר. וכשמוסיפין ערי מקלט אחרות בימי המשיח הכל ללוים: **ב** מגרשי הערים כבר נתפרשו בתורה שהם שלשת אלפים אמה לכל רוח מקיר העיר וחוצה שנאמר מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב. ולהלן הוא אומר ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה וגו'. אלף הראשונים מגרש ואלפים שמודדין חוץ למגרש לשדות וכרמים: **ג** ונותנין לכל עיר בית הקברות חוץ לתחום זה. שאין קוברין מתיהם לתחום עריהם שנאמר ומגרשיהם יהיו לבהמתם ולרכושם ולכל חייתם לחיים נתנו ולא לקבורה: **ד** אין עושין בערי הלוים עיר מגרש ולא מגרש עיר ולא מגרש שדה ולא שדה מגרש שנאמר ושדה מגרש עריהם לא ימכר: **ה** ומפי השמועה למדו שזה שנאמר לא ימכר לא ישונה אלא השדה והמגרש והעיר כל אחד משלשתן כמות שהוא לעולם. וכן בשאר ערי ישראל: **ו** לא יסתור אדם את ביתו לעשותו גינה ולא יטע חרבתו גינה שלא יחריבו ארץ ישראל: **ז** כהנים ולוים שמכרו שדה משדה עריהם או בית מבתי ערי חומה שלהן אין גואלין כסדר הזה. אלא מוכרין השדות ואפילו סמוך ליובל וגואלין מיד. ואם הקדישו שדה נואלים מיד ההקדש לאחר היובל. וגואלים בתי ערי חומה כל זמן שירצו אפילו אחר כמה שנים שנאמר גאולת עולם תהיה ללוים: **ח** ישראל שירש את אבי אמו לוי הרי זה נואל כלוים אע"פ שאינו לוי הואיל והערים או השדות של לוים גואל לעולם. שדין זה תלוי במקומות אלו ולא בבעלים: **ט** ולוי שירש את אבי אמו ישראל גואל כישראל ולא כלוים שלא נאמר גאולת עולם תהיה ללוים אלא בערי הלוים: **י** כל שבט לוי מוזהרין שלא ינחלו בארץ כנען. וכן הן מוזהרין שלא יטלו חלק בביזה בשעה שכובשין את הערים שנאמר לא יהיה לכהנים הלוים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל. חלק בביזה ונחלה בארץ וכן הוא אומר בארצם לא תנחל וחלק לא יהיה לך בתוכם בביזה. ובן

פי"ג א ב שבט לוי אע"פ וכו' אלף הראשונים מגרש וכו'. בסוטה פרק ה' (דף כ"ז) משנה וכר"א בנו של רבי יוסי הגלילי ודלא כר"ע דאמר אלפים תחום שבת משום דקיימא לן בפ"י דתחומין דרבנן וכתב רבינו בפ"ז מהלכות שבת דתוך י"ב מיל אינו אלא מדבריהם ומפרש רבינו כפשטא דמתני' שאלפים אמה היו ודלא כפירוש רש"י שלא היו אלא אלפים ואע"ג דברייתא דכילד מעברין (דף נ"ז:) מסייע ליה דחאה רבינו מקמי *מתני' כפשטא:

ג ונותנים לכל עיר בית הקברות חוץ לתחום זה וכו'. פ"ב דמכות (דף י"ב):

ד אין עושין בערי הלוים עיר מגרש וכו'. משנה בסוף ערכין (דף ל"ג ע"ב):

ה ומ"ש מפי השמועה למדו וכו'. שם בגמרא. ומ"ש וכן בשאר ערי ישראל. משנה וכת"ק:

ו לא יסתור וכו'. תוספתא דערכין סוף פרק חמישי:

ז כהנים ולוים שמכרו שדה וכו'. משנה בסוף ערכין כהנים ולוים מוכרים לעולם וגואלים לעולם שנאמר גאולת עולם תהיה ללוים ופירש"י דלאו בשנת היובל עצמה דהא איכא למימר ק"ו ומה מכורה כבר יוצאת וכו' ולכך כתב רבינו ואפילו סמוך ליובל:

ח ישראל שירש את אבי אמו לוי וכו'. ג"ז משנה שם וכחכמים:

י כל שבט לוי מוזהרים וכו'. סיפרי פרשת שופטים

*[תימא לי על התירוץ הזה דכיון דמתניתין סתמא קתני ואיכא למשמע הכי ולמשמע הכי כיון דברייתא מפרשא למילתיה הכי הוה לן לאסבורי ועוד דקיימא לן בכל דוכתי תספת מועט תפסת ולנ"ע]:

[...]וכן בשאר ערי ישראל וכו'. שם במשנה אר"א בד"א בערי הלוים אבל בערי [ישר]אל עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה מגרש [...] ולא עיר מגרש שלא יחריבו את ערי ישראל [...]"ג דקי"ל כרבי אליעזר מ"מ למדנו שאין [...]י לאדם לסתור ביתו לעשות גנה וכו' שלא יחריבו את ארץ ישראל:

[...]הנים ולוים שמכרו שדה וכו'. שם במשנה הכהנים והלוים מוכרין לעולם וגואלים [...]ם שנאמר גאולת עולם תהיה ללוים ובגמרא [...] ומרי היכי משכחת לה בתי ערי חומה [...]ס והלא כל עריהם היו קולטות ולא היה [...] חומה ואסקה רב יוסף בריה דרב סלא [...]א כגון דנפלו להן הן ומגרשיהן כלומר [...] להם בגורל בימי יהושע כשהן מוקפות [...] הני למסתרינהו קיימי א"ר אשי אינטריך [...] אדמסתתרי מזדבני ליחלטו קמ"ל כלומר [...] מכרום קודם סתירתן ליחלטו קמ"ל:

[...]שראל שירש את אבי אמו וכו'. שם במשנה פלוגתא דרבי ורבנן ופסק [...] שאמרו אין דברים הללו אמורים אלא [...] הלוים כלומר אין הדבר תלוי אלא בערים [...]אנמי שבא לגאול וזהו שכתב רבינו שלא [...] גאולת עולם תהיה ללוים אלא בערי הלוים:

[...] שבט לוי מוזהרים שלא ינחלו וכו'. אמרו בספרי חלק בבזה ונחלה בארץ וכס"ה [...]ק"ע האריך הרבה לתת טעם למה מנה [...]בשני לאוין כיון שנאמרו בלאו אחד ולארץ [...] זו הביא הפסוק הנאמר בכהנים בארצם [...]אל וחלק לא יהיה לך בתוכם וכו' והחינוך [...] תקי"ד כתב שאינו לוקה לפי שניתן [...]ן ואין בו מעשה: ובן לוי או כהן שנטל [...]נראה דדוקא שנטל ואכל אבל אם מה [...]הוא בעין יחזיר מה שנטל ולא ילקה [...] דמי שנטל נחלה בארץ דמעבירין אותה [...] ואינו לוקה ואפשר דלאו זה לא ניתן [...]ים ושאני נחלה דאין קרקע נגזלת והוי [...]לא נטל כלום ולפיכך אינו לוקה וע"כ [...]ן למימר הכי דאי ניתן לתשלומים אין [...]לוקין אע"פ שלא שילם אלא הנכון דלאו זה

משנה למלך

ה ומפי השמועה למדו וכו'. כתב הר"ב החינוך שאם שינה לוקה ונסתפק כמה יהיה שיעור השינוי שיתחייב עליו. אך דעת רבינו הוא שאינו לוקה שהרי לא מנאו בפי"ט מה' [...]. ומ"ש רבינו וכן בשאר ערי ישראל נראה שדין זה אינו תלוי במוקף חומה אלא כל ערי ישראל [...]נופם. וראיתי לרש"י בפ"ב דשבועות עלה י"ו עלה דההיא דאמרי' כל שתעלה בידך מסורת מאבותיך [...] מוקף חומה מימות יהושע בן נון כל מצות אלו נוהגות בה שכתב מצות בתי ערי חומה ושלוח מצורעים [...]ואין מגרשיהן שדה ע"כ. ולכאורה נראה דס"ל שדין זה דאין עושין מגרש שדה אינו אלא במוקף [...]לא ידעתי מנין לו. ודע דהא דלא תנינן תלוקה וו בפ"ק דכלים גבי עשר קדושות הם הוא משום [...] אינו משום קדושה אלא משום ישוב א"י והתם לא תני אלא הדברים שהם משום קדושה וזה [...]. ודע דבפרק לא יחפור עלה דמתניתין דמרחיקין את האילן מן העיר כ"ה אמה פריך בגמרא [...]אין עושין שדה מגרש כו' ואם כדברי רש"י דדין זה אינו נוהג כי אם בבתי ערי חומה מאי [...]ימא דמתני' איירי בשאר ערי ישראל דלאו ערי חומה נינהו וכי תימא לרבינו נמי תיקשי דאימא [...] איירי בח"ל הא ליתא דודאי מתני' לא איירי כי אם בא"י דהא משום נוי העיר הוא טעמא [...]וכן כתב הטור סי' קנ"ה אך לרש"י קשה וצ"ע וכן קשה לרש"י מסוגיא דפ"ב דמכות עלה י"ב [...]הא דס"ל דשאני ערי הלוים דכתיב בהו קרא דלא ימכר ולוים לית להו ערי חומה וכדאיתא [...] עלה ל"ג יע"ש. עוד ראיתי בסוגיא זו דאמרינן דדין זה דאין עושין מגרש שדה הוא דוקא [...] אבל אילנות עבדינן ורבינו לא הזכיר חילוק זה ולא ידעתי למה. ואי משום דס"ל כתירוצא [...]מתני' אינטריך לרבי אליעזר הא ליתא דהא בפ"י מהלכות שכנים הביא משנה זו כצורתה ואם [...] אתיא כרבי אליעזר לא היה לו להביא משנה זו דאינה הלכה ומשנה זו לסברת רבנן אין מקום [...]אם לא שנחלק בין זרעים לאילנות וא"כ הדרא קושיין לדוכתא דאיך לא חלק בין זרעים לאילנות [...] כתב הרב בעל תוי"ט בפרק בתרא דערכין דמדברי ר"ע נראה דסובר דר"א לפרושי אתא ולא [...]י וכו' יע"ש ודבריו תמוהים דמלבד דהתם בגמרא אמרינן דכ"ע מיהא בדלוים לא משנינן משמע [...]ישראל איכא מחלוקת וכמ"ש מהר"י תאגיז ז"ל שם עוד הדבר מפורש בפרק לא יחפור עלה דמתני' [...]ן את האילן מן העיר כ"ה אמה דבשאר ערי ישראל הוא מחלוקת ר"א ותכמים ופשוט הוא.

עוד ראיתי באותה סוגיא דפרק לא יחפור דאמרינן לא נריכא לר"א דאמר עושין שדה מגרש ומגרש שדה וזה תימא דפרק בתרא דערכין תנן אמר ר"א במה ד"א בערי הלוים אבל בערי ישראל עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה וכו' הרי דאליבא דכ"ע אף בערי ישראל אין עושין מגרש שדה ואילו מסוגיא דפרק לא יחפור מוכח דלר"א עושין מגרש שדה דהא ממתני' מוכח דלהלן מכ"ה אמה מן העיר נוטעין אילנות ועושין המגרש שדה וחפשתי בכל הנוסחאות ומצאתי נוסחת מתני' דערכין כמו שכתבתי ולא ראיתי לשום אחד ממפרשי המשניות שנתעוררו בזה וצ"ע וראיתי להרב בעל קרבן אהרן בפ' בהר שכתב עושים שדה מגרש ירצה עושים שדה מהמגרש שמוסיפים בישוב אבל לא מגרש מהשדה שהוא ממעט את הזריעה ע"כ כללו של דבר דר"א לא תיים לנוי בשאר ערי ישראל אלא לישוב ובזה ניחא סוגיא דפרק לא יחפור:

י כל שבט לוי מוזהרין שלא ינחלו בארץ כנען. כתב הסמ"ג לאוין סי' רע"ו דלעתיד לבא נוטלין חלק בארץ כנאמר שער לוי אחד כדאיתא בפרק יש נוחלין (דף קכ"ב). ומ"ש רבינו וכן לוי או כהן שנטל חלק בבזה לוקה תימה דבפי"ט מהלכות סנהדרין לא מנה לאו זה בכלל הלוקין. והר"ב החינוך סימן תקי"ד כתב שאין לוקין על לאו זה לפי שאפשר לעבור עליו מבלי מעשה וניתן להשבון וצ"ע. מ"ש מרן ע"ד הראב"ד ואני אומר שאין זו השגה כו' דבריו תמוהים דטעמא דסוריא שאין בה תרומות ומעשרות הוא לפי שכבשום קודם שתכבש כל ארץ ז' עממין הא אילו נכבשה אח"כ היה לה דין א"י לכל דבר כמ"ש רבינו בריש הלכות תרומות ואילו הכא תליא טעמא בארץ שנכרתה עליה ברית לאבות אבל שאר כל הארצות נוטלין חלק בביזה ואין חילוק בהם וא"כ שפיר קא תמה הראב"ד דא"כ לא יטלו בהם תרומות ומעשרות ולמה אינטריכו למעט סוריא משום דהוי כיבוש יחיד תיפוק ליה שאינה מז' עממין וא"כ יש לכהנים חלק בהם ומש"ה אינן נוטלין תרומות ומעשרות וצ"ע. ועוד אני תמיה שנראה מדבריו שהבין בדעת הראב"ד דכ"מ שנוטלין חלק אין בה חיוב תרומה כלל לפי שהיא תחת חלק הארץ. וחס ליה להראב"ד ז"ל לומר זה כי מה שתלה הכתוב בחלק הארץ הוא דוקא המתנה לכהן אבל איסור טבל אינו תלוי בחלק הארץ וזהו שכתב הראב"ד א"כ לא יטלו דדוקא מהמתנה לכהן הוא שהוקשה לו לפי שהיא תחת חלק הארץ וא"כ מאי שיאטיה דסוריא הכא שאין בה חיוב תרומה כלל והיינו לפי שלא נתקדשה והדברים הם פשוטים לדעתי (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר בס' דרשותיו בדרך הקדש):

סליק ספר שביעי והוא סדר זרעים והלכותיו שבע ופרקיו חמשה ושמונים:

*ובן לוי או כהן שנטל חלק בביזה לוקה. ואם נטל נחלה בארץ מעבירין אותה ממנו: **יא** יראה לי שאין הדברים אמורי' אלא בארץ שנכרתה עליה ברית לאברהם ליצחק וליעקב וירשוה בניהם ונתחלקה להם. אבל שאר כל הארצות שכובש מלך ממלכי ישראל הרי הכהנים והלוים באותן הארצות ובביזתן ככל ישראל: **יב** ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובביזתה עם אחיו מפני שהובדל לעבוד את יי' לשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים שנאמר יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל. לפיכך הובדלו מדרכי העולם לא עורכין מלחמה כשאר ישראל ולא נוחלין ולא זוכין לעצמן בכח גופן. אלא הם חיל השם שנאמר ברך יי חילו. והוא ברוך הוא זוכה להם שנאמר אני חלקך ונחלתך: **יג** ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני יי לשרתו ולעובדו לדעה את יי והלך ישר כמו שעשהו האלהים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה יי' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים. הרי דוד ע"ה אומר יי' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי:

השגת הראב"ד

*ובן לוי או כהן שנטל חלק וכו'. א"א אם כן לא יטלו כהם תרומות ומעשרות כי הם היו תחת חלק הארץ והרי בביזת מדין לא נטלו חלק בישראל אלא בתרומה ובמצות יותר מכל ישראל:

כסף משנה: ובן לוי או כהן וכו': כתב הראב"ד א"כ לא יטלו כהם תרומות ומעשרות וכו'. טעמו דאמר שבמדין לא נטלו חלק בביזה כשאר ישראל אלא והרמות מכם לה' וגו' ממחציתם תקחו וגו' ונתת לאלעזר הכהן תרומת יי וממחצית בני ישראל תקח אחד אחוז מן החמשים וגו' ונתת אותו ללוים ומדין לא היתה מהארץ שנכרתה עליה ברית ומאחר שלא נטלו הלוים בביזתה חלק שוה עם ישראל מוכח מילתא דל"ש בין ארץ שלא נכרת עליה ברית לארץ שנכרת עליה ברית ומה שנטלו שם לא בתורת ביזה נטלו אלא בתורת תרומה שלוה לתת להם הוראת שעה ומאחר שתמורת חלקם בארץ נתן להם הקב"ה תרומות ומעשרות לפי דעת רבינו שבארץ שלא נכרת עליה ברית יש להם חלק בארץ ובביזה לא יטלו בו תרומות. ואני אומר שאין זו השגה דאימר דאה"נ ושוריא מוכיח שאין בה תרומות ומעשרות מדאורייתא וסובר רבינו דאדרבא משם ראיה דמדחזינן דבארץ שנכרת עליה ברית לא נטלו חלק בביזה כלל ובמדין נטלו אתא לגלויי דמדין כיון שלא נכרת עליה ברית לא היתה בכלל לא יהיה לכהנים חלק בביזה וה"ה לכל שאר הארצות שלא נכרת עליהן ברית ומה שלא נטלו במדין חלק שוה עם ישראל גזירת הכתוב היתה הוראת שעה:

סליק בריך רחמנא

רדב"ז: זה לא ניתן להשלומין. וכתוב בהשגות א"א א"כ לא יטלו כהם תרומות ומעשרות כי הם היו תחת חלק הארץ והרי בביזת מדין לא נטלו חלק בישראל אלא בתרומה ובמצות כו' ע"כ. ולא יכולתי להלום לשון זה שאם כוונתו לומר שלא יטלו תרומות ומעשרות לפי שהם חלק מן הארץ רחמנא אמר שיתנו להם תרומות ומעשרות כיון שאין נוטלין חלק בארץ אלא הלף עבודתם ומתוך הדוחק אני מפרש כוונתו כך שאם בזו ישראל דברים החייבים בתרומה ומעשרות א"כ כיון שאין להם חלק בביזת הארץ לא יטלו אותם כי הם כיו שהם חלק ביזת הארץ וכ"ת ה"נ שלא יטלו והרי בביזת מדין אע"פ שלא נטלו חלק בישראל הרי נטלו תרומם כל מה שהביאו במצות השם כמבואר בכתוב אלא מאי אית לך למימר שיש להם חלק בביזה וליתא לדספרי דאמר חלק בביזה ונחלה בארץ אלא כוליה קרא חלק ונחלה בארץ לא בתורת נחלה ולא בתורת חלק ואם זו היא כוונת השגתו כמה תשובות בדבר. הדא דסמכינן אספרי דאמר חלק בביזה ונחלה בארץ ותו דאין תרומות ומעשרות נכנסות תחת חלק ביזת הארץ שזה חיוב מוטל על הישראל כיון שנגמרו הפירות ברשותו ותו דלית להביא ראיה מביזת מדין דהתם מכם קרייה רחמנא והוראת שעה היתה במצות השם שהרי לא היו שם דברים שחייבים בתרומות ומעשרות. ומפני שאני חושד שלא יצאה השגה זו מפי קדשו לא חשתי להאריך גם נראה שיש ט"ס ואין לי ספר להגיה ממנו:

יא יראה לי שאין הדברים אמורים וכו'. סברא נכונה היא ראויה לרבינו והסכים עליו הסמ"ג והוסיף עליו ולעתיד לבא נוטלין אף בארץ שנאמר שער לוי אחד כדאיתא פרק יש נוחלין ע"כ. וקרא מסייע לרבינו בארצם לא תנחל משמע בארצם המיוחדת להם אבל שאר ארצות אינם בכלל זה:

יב ולמה לא זכה לוי וכו' עד סוף הפרק. הוא מיוסד דעתו וסברתו ז"ל ודקדקתי בדבריו ז"ל שכתב ויזכה לו בעוה"ז דבר המספיק לו שהקב"ה יזכה לו להרויח בעולם דבר המספיק לו ולא שישליך עצמו על הציבור. ועיין במה שכתב בפירוש משנה ולא קרדום לחתוך בו:

סליק בריך רחמנא

בריך רחמנא דסייען

הגהות דשייכי לספר זרעים

הלכות חלה הא לך ל' סימנין. (א) ה' דברים חייבין בחלה ודין כיצד מצטרפין זה עם זה. (ב) אין עיסה חייבת בחלה אלא שגילושה למאכל אדם. (ג) עריסותיכם משתתערב. (ד) שיעור חלה שיהיה בה כדי מתנה לכהן. (ה) המפריש חלתו קמח אינה חלה. (ו) חלת ח"ל למי נאכלת וכיצד. (ז) דיני חלה שנייה. (ח) חלה שנתערבה בחולין. (ט) כמה יהיה בעיסה ותתחייב בחלה. (י) לשער מדת חיובי חלה. (יא) חלה ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש. (יב) דיני צירוף בסל ולמאי אהני. (יג) דין כמה לשין בפסח בבת אחת. (יד) עיסת שני בני אדם המעורבין. (טו) אין לתרום עיסת חבירו. (טז) ישראל ועכו"ם שותפין בעיסה. (יז) כיצד מפרישין חלה ביו"ט. (יח) מותר לשרוף חלה בח"ה. (יט) גלגל עיסה מעיו"ט לא יפריש חלתה ביו"ט. (כ) חלה טמאה מפריש חלתה בשופה. (כא) מלמדין להגנות שיהא חלה גם על השאור והעיסה והקמח אשר בו. (כב) דין עיסת סופגנין. (כג) הנותן שאור טבל לתוך עיסה שהורמה חלתה. (כד) הנותן שאור מעיסה מותרמת לתוך עיסת טבל. (כה) הלש עיסה ואח"כ עירב בה עיסה שקנה מעכו"ם. (כו) אין ללוש כדי חיוב חלה בביצים בלא מים. (כז) עכו"ם שגלגל עיסת ישראל או איפכא. (כח) העושה עיסה מן החטין ומן האורז. (כט) מראשית ולא כל ראשית. (ל) דין ברכת הפרשת חלה וקריאת שם:

תנן בפרק קמא דמסכת חלה וכן בפרק רבי ישמעאל במנחות ה' דברים חייבין בחלה החטין והשעורין והכוסמין השיפון ושבולת שועל הרי אלו חייבין בחלה ומצטרפין זה עם זה פי' אם לשן ובללן יחד ואין שיעור חיוב חלה אלא בכל העיסה אע"פ שבכל מין ומין בפני עצמו אין בו שיעור חיוב חלה עיסה זו חייבת בחלה והא דתנן בפרק רביעי דמסכת חלה החטין אין מצטרפין אלא עם הכוסמין והשעורין מצטרפין עם הכל חוץ עם החטין היינו כשלש כל מין ומין בפני עצמו והקיפן זו בזו בנשיכה שאז אין מצטרפין אלא למיניהן וכן מין שאין בו שיעור חיוב חלה אין מצטרף בשאין מינו כמפורש במתניתין ופטור מן החלה. אין עיסה חייבת בחלה אלא הגילושה לאכילת אדם דכתיב והיה באכלכם ותנן עיסת כלבים כיון שאין הרועים אוכלין ממנה אין חייב בחלה. תניא בספרי ראשית עריסותיכם משתתערב מכאן אמרו אוכלין אכילת עראי מן העיסה עד שתתגלגל בחטין ותטמטם בשעורין גלגל בחטין וטמטם בשעורים °האוכל ממנה חייב מיתה מפני שהוא טבל כיון שנותנת מים מגבהת חלתה ובלבד שיהא שם ה' רבעים וכו' אע"פ שלא גלגל בחטין וכו' לקמן נפרש בע"ה דה"מ בחלה שהורה אבל בחלה טמאה מפריש לאחר גלגול. עוד תניא בספרי ששט לה' עד שיהא בה כדי מתנה לכהן מכאן אמרו שיעור חלה של בעל הבית אחד מכ"ד ושל נחתום אחד ממ"ח וטעמא אמרו בירושלמי נחתום עיסתו מרובה ויש בה כדי מתנה לכהן בעה"ב עיסתו מועטת ואין בה כדי מתנה לכהן ודרשא זו דתתנו כתבו רבותינו בספר יראים ובס"ה דאינו אלא אסמכתא שהרי מן התורה אין לה שיעור וחכמים נתנו לה שיעור הזה וכתב רבינו אליעזר ממיץ דבמקום שיש כהן מקבל צריך ליזהר לתת כשיעור שאמרו חכמים עכ"ל:

תנן בפרק שני דמסכת חלה ומייתי לה בפרק ב' דקידושין המפריש חלתו קמח אין חלתו חלה וגזל ביד כהן פירש בספר יראים דוקא כשאומר בעודו קמח יחול עליו שם חלה אבל המפריש קמח ואומר כשתעשה העיסה יחול עליה שם חלה חלתו חלה אע"פ שהיא פטורה עתה וראייתו מהא דאמרינן בקידושין בפרק האומר יתר על כן אמר רא"י האומר פירות ערוגה זו יהיו תרומה על פירות ערוגה זו לכשיביאו שליש ויתלשו והביאו שליש ונתלשו דבריו קיימין וקיימא לן משנת רא"י קב ונקי*:

*עי' בתוס' נזיר דף י"ב

מכאן ואילך הלכות מפסקי ספר התרומה

הלש עיסה מפריש ממנה מעט לחלה ואם רוצה נותנה לכהן קטן שלא ראה קרי מימיו ויאכלנה או אפי' לכהן גדול שטבל לקריו והעריב שמשו מידי דהוה אתרומה ח"ל דאמרינן בפרק בנות כותים מעשה והטבילוה קודם לאמה לסוכה שמן של תרומה א"כ אפילו לא טבל לקריו יכול לבטלה ברוב *חולין ולאוכלה כדאיתא פרק עד כמה גבי *תרומת ח"ל מבטלה ברוב ואכיל לה בימי טומאתו *וה"ה לחלת חוצה לארץ ובשביל טומאת מת אין צריך למנוע מלאכלה כדאיתא

הגה"ה

*) כתב בסה"מ דאיתא בתוספתא בבכורות דדוקא לגבי טומאה בטלה ברוב אבל לגבי זר בעי ק' מין במינו וכתב ואם חזרה ונתערבה בעיסה טוב לשאול עליה ונ"ל בראייתו מהא דקי"ל שיש שאלה בהקדש כדתנן ב"ה אומר הקדש טעות אינו הקדש וכיון דבטעות אינו הקדש ה"ה דנשאלין עליו דהא בהא תליא דמכת חרטה נמצא שהקדש טעות וחזר לחולין ואפי' בחוטי הון אם כבר שחט ונשאל על ההקדש פטור מכרת דאיגלאי מילתא למפרע דלאו קדשים נחת שחט ומייתי לה בכבא בתרא פרק יש נוחלין:

*רבה כהן הוה בפרק מצות חליצה:

*פסק רבינו משם דאין צריך רוב אלא אפילו חדא בחדא וכו' וכתב רבינו שמשון שאה דמצריך רוב פרק עד כמה היינו לכתחילה אבל בדיעבד אפילו אחד באחד נוטל אחד מכן ואוכל דאמר רבי זעירא בירושלמי אפי' חד בחד ומפסניתין אמר כן ונאכלת עם הזר על השלחן:

כדאיתא התם בפרק עד כמה הכיא איתא דההיא לקמיה דרב עמרם וכו' וכי הזאה יש לנו אכן זר אסור לאוכלה לעולם ואפי' נתבטלה ברוב חולין אם לא בק"א או בס' כמו שאפרש לקמן בע"ה. עוד שם בפרק עד כמה אמר רבינא הלכך נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן ואי ליכא קטן שקלה פורתא דלישה ברים מסא ושדיא בנורא ומפרשה חלה אחריתי כדי שלא תשתכח תורת חלה ואכיל לה אפי' כהן גדול מכאן למדנו מה שמפרישין חלה שנייה ככר גדול ונותנה *לכהן ויאכלנה אפילו בעל קרי בלא טבילה ובלא ביטול ברוב והר"י שהלה זו השנייה מותרת אפי' לנדות ולזבות וכן נהגו בה אבל לזר אסורה כמו חלת האור וצריך ליזהר שלא יתננה בקערה עם מרק רותח פן יאכל זר אח"כ בקערה ההיא ולפי שצריכה שימור גדול כזה לא נהגי להפרישה בכל מקום גם שמא אסורה לנדה כדתנן חלה שניה אסורה לזבין ולזבות אלא שחילק ר"י ואוקי להא מתני' במקומות הקרובים לא"י כמו מהרי האמנ' ולפנים ובמא דבר זה אינו ברור עד כמה חשובין רחוקין שתהא נדה מותרת בהן ואם לא הפרישו חלה זו השנייה אין העיסה טבולה בכך ולא כמו חלת האור שאסור לאכול מן העיסה אם לא יפרישנה או בתחילה או בסוף. ואחד חלת האור ואחד חלה שנייה של כהן אם נתערבה בחולין מין במינו כגון חלת חטין בלחמי דחטין אסור הכל לזרים אם לא שיש בחולין ק"א כשל חלה אבל אם הוא מין בשאינו מינו כגון חלת חטין בלחמי דשערי אין צריך אלא ס' שאם יש בחולין ס' כנגד החלה מותר הכל *לזרים כדתנן במסכת ערלה ומייתי לה בפרק גיד הנשה מין במינו להחמיר כיצד שאור של חטין שנפל לתוך עיסה של חטין ואין בו כדי להעלות בק"א אסור מין בשאינו מינו להקל כיצד גריסין שנתבשלו עם עדשים אם אין בהם בנ"ט בין יש בה להעלות בק"א בין אין בה להעלות מותר וכן תניא קדרה שבישל בה תרומה לא יבשל בה חולין ואם בישל בה בנ"ט ולא מצינו חילוק בדבר בין תרומת א"י לתרומת ח"ל. אין העיסה חייבת בחלה עד שיהא בה עומר קמח שהוא ז' לוגין ובילה וחומש בילה וז' לוגין הם מ"ב ביצים הרי כלי שהוא מחזיק מים כמדת מ"ג ביצים וחומש בילה ימלא קמח והעיסה הנילושה מן הקמח ההיא חייבת בחלה ואע"פ שהסובין והמורסן עם הקמח נחשבין עמו למלאות המדה אבל אם פרשו הסובין והמורסן מתוכו וחזרו לתוכה אין זה דבר עיסה. כתב רבינו שמחה נראה אם יש שיעור חיוב חלה קודם שעירב לא גרע מאורז דתנן אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה:

הגה"ה

*בסי' כ"ת ובמקום דליכא כהן או איכא ואינו רוצה לקבל אין צריך כ"א חלה אחת דכיון דליכא כהן דאכיל לה ליכא היכרא לתורת חלה וכס"ה כתב בשם ריצב"א כי עכשיו בגלות אדום ובשאר גליות אין מפרישין כ"א חלה אחת וכו' והנה מהר"ם ז"ל הנהיג להפריש ב' חלות בכ"מ היותו אחת לאור ואחת לכהן כדמפרש בעמוד רא"ם כתב שבמצות חלה לא תילקו בין מקומות הקרובים לא"י לרחוקים ע"ש ע"כ:

הגה"ה

*בפרק כל שעה אמר רבין בר אדא א"ר יצחק אבא שאול נחתום של בית רבי הוה והיו מחממין לו חמין בחטין של תרומה שנטמאה ללוש בהן עיסה בטהרה א"ת דלכהנים של בית רבי היו עושין דלישראל לא שריא אלא הנאה שאינה של כלוי כמו עירוב שמערבין לישראל בתרומה אבל להאכיל לבהמה או להדליק אסור לישראל ודלא כהרב משה מפונטויז"ש שהיה רוצה להתיר כדאיתא פרק קמא דע"ז כהן ששכר פרה מישראל לא יאכילנה כרשיני תרומה ובמ' תרומות מדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בשמן של תרומה שנטמאה ברשות כהן פירוש אם יש שם כהן דנר לא' נר למאה ור"י נותן טעם מה שם דדרשינן משמרת תרומותי מה טהורה וכו' וה"ה מה תרומה טמאה דוקא לכהן אף טהורה דוקא לכהן ובטמאה ליכא אלא הדלקה לבין ר"י בפרק אלמנה לכ"ג עד כאן:

קבלה לשיעור עומר

ימלא כלי מים מלא על כל גדותיו וישימו בספל ו[illegible] בתוכו ביצה אחר ביצה עד שלשת מ"ג וחומש ביצה והמים היוצאים [illegible] הן שיעור עומר:

קבלה אחרת

ימלא כלי מלא מים שיהיה מלא על כל גדותיו ואז יריק המים לכלי אחר גדול ממנו פן ישפוך מהן ויתן מ"ג ביצים בכלי הזה שהורקו המים ממנו ויחזיר המים לתוכו על הביצים עד שימלאנו כבתחילה והנשאר מן המים שלא יוכלו להכנס הם כשיעור הביצים יוסיף עליהם מים כל שהו כשיעור חומש ביצה ויעשה בהן מדת עומר. פרק קמא דביצה פרק עד כמה אמר שמואל חלת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש היינו דוקא עיסה הנילושה כולו יחד אז לא צריך תו להקיף אלא אוכל עיסה ההוא ומשייר כדי *הפרשה וקורא לה שם אבל אם לא נילושה ביחד צריך להקיף בשעת הפרשה. בפ"ק דנדה ופרק אלו עוברין פוסק שמואל הלכה כרבי אליעזר דאמר אף הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה והיינו דוקא לחומרא כגון עושה עיסתו קביים שבכל אחת אין בה שיעור חיוב חלה הסל מצרפן להיות בשתיהן כשיעור וחייבות כדמוכח פרק אלו עוברין הני נשי דנהיגי למיפא קפיזא וכו' מ"מ אבל להיות חשוב מוקף לא לכך יזהר כשרוצה ליטול חלה אחת מכמה ככרות על ידי צירוף סל ואין בכל ככר שיעור חיוב חלה צריכין ליגע כל הככרות זה לזה ואותן שאין מחוברין על ידי נגיעה עם זו שהוא מפריש החלה לא נפטרו בהפרשתה אבל אם יש בכל הככר שיעור חיוב חלה אין צריכין נגיעה אלא רק צירוף הסל אפילו בלא נגיעה פוטרת אחת את חבירתה כדאיתא בירושלמי דמסכת חלה כיון שאין מקפיד על תערובתו אכן בין כך ובין כך המעט עיסה שהוא מפריש וקורא לה שם יגע אל אחת מן הגדולות בשעת קריאת שם וצירוף מועיל לפטור אחת את חבירתה ויזהר שלא יהא מן הככרות אחת למעלה מגובה דופני הכלי דאיבעיא לן פרק אלו עוברין אי בעינן תוך כלי או סגי לן באויר כלי ונשאר בתיקו וכל תיקו דאיסורא לחומרא: **גרסינן** פרק אלו עוברין א"ר יוסף הני נשי דידן נהוג למיפא קפיזא בפסחא אמר ליה אביי מאי דעתיך לחומרא חומרא דאתי לידי קולא הוא דקא מפקע ליה מחלה אמר ליה דעבדן כרבי אליעזר דתנן רבי אליעזר אומר וכו' לפיכך מי

הגה"ה

*הנה מהר"ם אומר בסוף ימיו ששמע משם גדול מצרפת דהיינו דוקא בשעה הראויה להפריש להפוקי שבת ויו"ט אבל בכה"ג פסק כבעמוד וכן כתב בבילה ובפרק קמא דנדה:

שרוצה לעשות הרבה מצות בפסח טוב שילוש פחות מכדי חיוב חלה ואחר אפייה *יצרפם בסל ויפריש חלה כדפרשינן לעיל. אמנם אם אין רוצה לעשות אלא עיסה אחת לא יפקיענה מחלה אלא יעשנה יותר מכדי חיוב חלה כדי שיוכל לברך בודאי אחרי שאין לו כדי לצרפה ולהביאה לידי חיוב אחר אפייתה וליכא למיחש לחומרא בשביל ההוא פורתא שהוא מוסיף כדי להוציא עצמו מידי ספק. תנן במסכת חלה נחתום שעשה שאור לחלק חייבת בחלה פירוש אע"פ שדעתו לחלקה ומפרש טעמא בירושלמי מפני שאין תלוי בדעת הנחתום אלא בדעת הלקוחות שמא לא ימצא לקוחות ויחזור ויעשה אותם עיסה אבל נשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור אם אין בשל אחת כשיעור פטור מן החלה ואין של חבירתה מצטרפת עמה כיון שעומדת השאור לחלק ואמר רבי יוחנן *העושה עיסה על מנת לחלקה בצק פטורה מן החלה, למדנו מכאן שני בני אדם או תלמידים לפני רבם וכיוצא בהם שיש להן עיסה שנילושה ביחד ואין דעתם לחלקה אלא לאוכלה ביחד אע"פ שבחלק כל אחד לבדו אין בו כדי חיוב חלה כיון שיש בשל שניהם כשיעור חייב בחלה ואפילו נילושה ונתערבה יחד שלא מדעתו כדאיתא בירושלמי הממרח בידו שלא מדעתו רבי יוחנן אמר נטבל והילכתא כוותיה דרבי יוחנן לגבי רשב"ל והמפריש חלה צריך ליקח רשות מכל בעלי העיסה מידי דהוה אתרומה דדרשינן בה מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם ותלמיד הלומד בחוץ כמו אורח יכול לומר לבעל הבית להפריש חלה מכל עיסה שיהיה לו ואפילו מאותה שיקנה אח"כ ואין צריך שיטול רשות בכל פעם וכן אשה לחבירתה נותנת רשות לתרום עיסתה אפי' בעודו קמח ואין שעה הראויה לחלה וכן הוא רגילות ומנהג. אמר ר"י ישראל ועכו"ם שקנו קמח יחד פטורה מן החלה דבכל פורתא יש לעכו"ם חלק בו ואמרינן בריש ראשית הגז דשותפות דעכו"ם פטורה מן התרומה ומן החלה אבל קנה כל אחד לבדו קמח ואח"כ לשוהו ביחד אם יש בחלקו של ישראל כדי חיוב חלה הרי זה חייב בחלה וכן מוכח בירושלמי דמתניתין דמחייבא איירי שלא קנו קמח ביחד. חלת חו"ל מותר לאפותה ביו"ט ולא הוי אפייה שלא לצורך אם יש בעיר כהן קטן שלא יצאה טומאה מגופו או גדול שטבל לקריו והעריב שמשו כבר שיוכל לאוכלה בעוד היום ביו"ט אי נמי אפילו לא טבל לקריו שהרי יוכל לאוכלה ע"י ביטול ברוב כדפירשתי לעיל לפיכך מפרישין חלת ח"ל **ביו"ט** כמו בחול אם יש כהן בעיר שהרי יכול לאפותה לאלתר ואין אפייה שלא לצורך אבל עיר שאין בה כהן כלל יעשה כדין *המפורש בחלת א"י וכיצד דין חלת א"י אסור לאפותה ביו"ט דהוי שלא לצורך שהרי אינה נאכלת לשום כהן בטומאה לפיכך אם יו"ט של פסח הוא לא יקרא לה שם עד לאחר אפייה כרבי אליעזר שאם יקרא לה שם בעודה עיסה **כיצד** יעשה לאפותה אי אפשר כדפירשנו לשורפה אי אפשר שאין שורפין קדשים ביו"ט ואם ישהנה כך עיסה עד מוצאי יום טוב יבא לידי חימוץ לפיכך יאפה כל העיסה בלא הפרשה ויעשה עוגה לעשותה חלה ויזהר שלא יקרא לה שם חלה עד לאחר אפייה ואז יצטרף כל המצות בכלי כדפירשנו לעיל ויקרא לה שם ויניחנה בכלי ההוא ולא יזיזנה ממקומה עד החול שאינה ראויה לטלטל ביו"ט משא"כ בחלת ח"ל שראויה לטלטל אפילו בעיר שאין שם כהן כיון שראויה לכהן (אחר) ואע"פ שאינו בעיר כמו מטלטלין את הלוף מפני שהוא מאכל לעורבין ואפילו אדם שאין לו עורבים ואם הירע בדיעבד שקרא לה שם בעודה עיסה יתננה למים צוננין עד מוצאי יו"ט כבן בתירא ואז תשרף ואם הוא בשאר יו"ט שלא בפסח ואין לירא מחימוץ יניחנה כמות שהיא עד מוצאי יו"ט אמנם לכתחילה אין טוב להפריש ולקרות לה שם בעודה עיסה אפילו בשאר יו"ט אלא יאפנה תחילה כדי שתהא נוחה להצניעה ולהשהותה מפני שהיא קשה ויבשה ולא תהא נדבקת בדברים אחרים כמו שהיא כשהיא עיסה. מותר לשרוף חלה בחול המועד שהרי מהיכן ילפינן שאין שורפין קדשים ביו"ט מקרא דכתיב גבי פסח לא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו ליתן לו בקר שני לשריפתו והאי בקר יום ראשון של חול המועד הוא. תניא בתוספתא דביצה הלש עיסה מעיו"ט ושכח ולא הפריש ממנה חלה אסור לטלטלה ביו"ט ואסור להפריש ממנה חלה וזהו דוקא בנגמר לישתה מעיו"ט והיתה ראויה להפרשה מעיו"ט אבל אם לא גמר אלא ביו"ט אע"פ שהתחיל ועירב הקמח והמים מעיו"ט מותר להפריש ממנה חלה ביום טוב שהרי לא היתה ראויה להפרשה עד עתה שנגמרה לישתה דאמר בירושלמי עיסה טמאה מפריש חלתה בסופה וכל עיסות שלנו טמאות הן ואם כן הויא כמו לש עיסה ביו"ט דתני התם מפריש חלתה ביו"ט וכן טוב לעשות כל ימות השנה שלא יפריש חלה מבוא עיסה עד גמר לישתה וגם יש שממתינין עד לאחר שנתחמצה וטוב הדבר דהא כל עיסות שלנו טמאות הן וכו'. עד כאן קצרתי מספר התרומה:

בירושלמי למדו לכהנות להיות מתנות בשעת הפרשת חלה שתהא החלה על העיסה ועל השאור ועל הקמח שתוסיף על ככר זה. ועל [illegible] לבדו א"ר"י שלא היה צריך להתנות שהרי הוא בעל בעיסה קודם שיקלוט לחלוקית של העיסה אבל אגב שצריך להתנות מפני העיסה שהיא טו' וטבל אין בעל מתנה כמו כן על הקמח

הגה"ה

*אבל עיסה שיש בה כדי חיוב חלה (צריכה צירוף סל) ולא ניטל ממנה חלה אין צריך צירוף סל ודלא כדמשמע מתוך פר"ש דאפילו יש בו מתחילה שיעור חיוב חלה צריכה צירוף סל וזה אין נראה לריצב"א דלא מייתי הא דר"א אלא היכא דלא הוה כדי חיוב חלה מתחלה כגון נשי דידן דנהוג למיפא קפיזא וכו' ובמסכת חלה מייתי לה אהא דתנן העושה עיסתו קביים פטור מן החלה וכו' ר"א אומר אף הרודה ונותן לסל וכו' ועוד מדרבי יהושע נשמע לרבי אליעזר דרבי יהושע אומר התנור מצרפן ומסתמא אין נוטלין חלה בתנור אלא ה"ק דצירוף תנור מהני אפילו לאחר שיוציאן לארץ וכ"ש אם נילושה עיסה דלא צריכין צירוף ועוד דמ"ש מתרומה ומעשר דלא בעינן צירוף סל להפריש מזה על זה כיון שהכל מחוייב אלא ודאי גבי חלה לא בעי סל אלא הקפה בעלמא כתרומה ומעשר תו' ע"כ ונ"ל דהיה לדידן מהא דפרק עד כמה חלת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש כבעמוד לעיל:

*כתב רבינו שמחה הא דאמרינן העושה עיסה ע"מ לחלקה בצק פטור לא תימא דוקא לחלקה בין שתי נשים אלא אפילו לחלק לעצמו או אפי' לעשות ממנו בנקות קטנות פטורות (עד) אם לא שיצרפם התנור אבל צירוף תנור מתחייב בחלה או צירוף סל כמו שפירשנו בפנים גבי אפיית המצות:

הגה"ה

*וכן פר"י אלפס ורמב"ן דלא כה"ג ור"ת ורוב הגאונים שפסקו דאפילו ליתא לכהן בעיר דהילכתא כרבה דאמר הואיל ואי מיקלעי כו':

ועוד אמר קמח שעל הככר וככר מלפפין *לחם. תנן בחלה פ"א עיסה שתחלתה סופגנין וסופה סופגנין פטורה מן החלה תחלתה עיסה וסופה סופגנין תחלתה סופגנין וסופה עיסה חייבת בחלה ופליגי רבי יוחנן ורשב"ל בפרק כל שעה בהדביק מבפנים והרתיח מבחוץ וכן בירושלמי פליגי בהא מילתא וכן איתא התם אמר רשב"ל כל שהאור מהלכת תחתיו פטורה מן החלה אמר לו רבי יוחנן ובלבד על ידי מים וכו' ואין לי להאריך. *והנה כתבו התוס' בפרק כל שעה ובפרק החולץ דעיסת רוש"ם ופרטר"ש חייבת בחלה וברכת המוציא אבל ורומזיל"ש חייבת בחלה משעת גלגול אבל לא ברכת המוציא דליכא עלייהו תוריתא דנהמא וכן כתב ר"ת דכל שתחלתו או סופו כעין לחם דחייב וכתב דלא פליגי רבי יוחנן ורשב"ל אלא היכא דאיכא תרתי לריעותא כגון הדביק מבפנים והרתיח מבחוץ וגם קדמה הדבקה להרתחה ובזה כתב המיקל לא הפסיד וכן פירש רבי שמחה שכל שתחלתה עיסה אע"פ שסופה סופגנין או אפי' תחלתה סופגנין וסופה נאפה בתנור כגון לחם חייב *בחלה והנה בסוף ימיו חזר בו רבינו שמשון וכתב דרוש"ש ופרפר"ש ורומזיל"ש פטורין מן החלה ואין מברכין עליהן המוציא וכן כתב רבינו משה העושה עיסה ליבשה בחמה ולבשלה בקדירה פטורה מן החלה והנה מורי רבינו מאיר אמר כדי להסתלק מן הספק לאפות מן העיסה ההיא מעט חררה קטנה בגחלים דהויא אפיית לחם גמור ואחר כך יקיפנה אל העיסה ויפרים חלה משניהם מן העיסה ומן החררה מכל אחד מעט לפי שאין תורמין מן האפוי על שאינו אפוי לפיכך יקח גם מן העיסה וכן יצא ידי שמים והמותר בחררה יאכל ולא יניחנה *לאיבוד. לשון ס"ה הנוטל שאור מן העיסה שלא הורמה חלתה ונתנה לתוך עיסה שהורמה חלתה הרי זה מביא עיסה שניה שיש בה עם שאור זה שיעור עיסה שחייבת בחלה ונותן אותה בלד העיסה שהורמה חלתה ומפרים מן העיסה השניה שיעור חלה עליו ועל השאור כדי ליטול מן המוקף ואם אין לו עיסה שניה נעשית זו כולה שטבל שמינו אוסר בכל *שהוא ע"כ. אמר מהר"מ מי שנותן שאור מעיסה שהורמה חלתה לתוך עיסה שלא הורמה חלתה אע"פ שבטל ברוב אין מפרישין ממנה וכן קי"ל כשמואל דאמר בפ"ק דר"ה לכל אין בילה חוץ מיין נסך ושמן לפיכך הנותן שאור של עכו"ם לתוך עיסתו או משאור מתוקן ופטור מן חלה לא מפרישין חלה מן העיסה ההיא כדפי' אלא ילוש עיסה מעט כבילה או כב' בילים ויקיף אותה מעט אל העיסה ויפרים אותה מעט לחלה ויקרא לה שם ולכתחילה טוב מי שרוצה ליקח שאור מעיסתו כדי להמן בו עיסה אחרת יקחנו מן העיסה בעודה בטבלה קודם הפרשת חלה כדי שיוכל להפרים מן העיסה אשר יחמין מיניה וביה. ועוד כתב מהר"ס ז"ל וז"ל נתערב בו טבל וחולין וכו' כאן משמע דאין להפרים אפילו בטבל דרבנן היכא דנראה דאחד אמור קלא מחבירו וה"ל מן הפטור על החיוב ומן החיוב על הפטור מכאן יש ללמוד דהיכא דלא עיסה שיש בה כדי חיוב חלה ונתערבה בעיסת עכו"ם שפטורה מן החלה אם רוב עיסת ישראל מקיף ומפרים מעיסה אחרת שלא הורמה חלתה על זו אע"ג דזו נתערבה בחולין וזו לא נתערבה כיון דרובה ישראל היא עיסת עכו"ם בטלה ברוב והו"ל כאילו היה טבל גמור כולה ולהכי מצי לאפרושי מטבל גמור עלה מיהו מיניה וביה לא מצי לאפרושי דילמא שקיל משל עכו"ם על של ישראל *תדע מדלא קאמר ליה רבי טרפון להרבות עליו טבל עד שיבטלו החולין ברוב ויפרים מיניה וביה ש"מ דלא בטיל לפיכך להתיר לאפרושי מיניה וביה וסי' עד זה בעי למשקל מיניה וביה צריך ליטול חלה גדולה כשיעור עיסת עכו"ם דהשתא ממה נפשך יש כאן משל ישראל ואם עיסת נכרי מרובה משל ישראל שנתערב בה לא מצי לאפרושי מיניה וביה ולא מצי לאפרושי מעיסה אחרת לפי החשבון דה"ל מן החיוב על הפטור כיון דזאת המעורבת בטלה ברוב מדאורייתא גם סורח יש להפרים מיניה כשיעור עיסת עכו"ם כיצד יעשה שילוש עיסה כשיעור חיוב חלה ויקח ממנה מעט כבילה או פחות ויערב בעיסה של עכו"ם וישער שתהא עיסה של עכו"ם ג' בילים כדי שתהא רבה על אותו ונמצא בשל ברוב ויקיף אותן ג' בילים לעיסה בשל ויטול כל אותם ג' בילים לחלה דנמצא דמשרים מכיוצא בו עליו דאידי ואידי בשל ברוב ואין להקשות והא אין מבטלין איסור לכתחילה דה"מ כדי ליהנות ולאכול מן האיסור אבל הכא לא קאכיל לה. מצאתי בשם רבינו נתנאל כי אין ללוש שיעור חלה בבילים בלא מים כי הדגן לא הוכשר במחובר ומי פירות אין מכשירין אם כן לא הוכשרה עיסה זו לקבל טומאה והיאך ישרפו חלתה דהוי טהורה. תנן נכרי שנתן לישראל לעשות עיסה פטורה מן החלה וטעמא דדרשינן עריסותיכם ולא עיסת עכו"ם וה"ה עיסת ישראל שגילגלה עכו"ם דחייבת *דעריסותיכם קרינן ביה והא דאמרינן גלגול עכו"ם פטורה מן החלה היינו שהעיסה של עכו"ם וכן מצאתי לרבינו שמחה וכן פסק רא"ס ודלא כרבי עקיבא דאמר הכל הולך אחר הקרימה. העושה עיסה מן החטין ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה פי' רבינו שמחה וכגון שיש חיוב חלה מן החיוב ולהייתו בלדו ע"ש בספרו בסימן ע"ט. מראשית עריסותיכם חלה תרימו וגו' מראשית ולא כל ראשית מכאן אמרו העושה כל עיסתו חלה וכל גרנו תרומה אין בדבריו כלום. ובשאלתות דרב אחאי פרשת נו דחייבין ישראל לאפרושי וכו' עד ומיבעי ליה לברוכי אקב"ו על התרומה והדר לימא ליהוי חלה דאמר ר"י אמר שמואל כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן עכ"ל ורבינו משה כתב דהמפרים לעצמו מברך להפרים תרומה הפרים לאחרים מברך על הפרשת תרומה שאין עליו חובה להפרים מעיסתו של חבירו וי"א להפרים חלה אמנם הלה שם הטוגה כן כתב בס"ה. עוד כתב וז"ל כתב רבינו משה כל האוכל תרומה מברך ברכת אותו מאכל ואח"כ מברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול תרומה וגם קיבל מרבותיו וגם ראה שנוהגין שמברכין אפילו בחלת ח"ל שגם קדשי הגבול נקרא עבודה כדאיתא פרק אלו דברים שנאמר עבודת מתנה את כהונתכם עכ"ל ורבינו משה כתבו בספר זרעים בסוף הלכות תרומה. גדולה היא מצות חלה וחביבה אמרו רבותינו בב"ר בזכות ג' דברים נברא העולם בזכות חלה שנאמר בראשית ברא ואין ראשית אלא חלה שנאמר ראשית עריסותיכם וכו' ואמרינן פרק במה מדליקין רבי אליעזר בן יהודה אומר בעון חלה אין ברכה במעונם ומארה משולחת בעיסתיהם וזורעין זרעים ואחרים אוכלין אותן שנאמר אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה אל תקרי בהלה אלא בחלה וכתיב וזרעתם לריק זרעכם ואם נותנין מתברכין שנאמר ראשית עריסותיכם תתנו לכהן להניח ברכה אל ביתך ובויקרא רבה אמר רבי יוחנן למה נסמכה פרשת חלה לפרשת עבודה זרה לומר לך כל המקיים מצות חלה כאילו ביטל עבודה זרה אמר רבי אלעזר כי בעד אשה זונה עד ככר לחם מי גרם שתיבעל כזונה ע"י שאכלה ככר שאינו מעושר והנה על מצוה זו נצטוו הנשים והוזהרו יותר מן האנשים כדתנן פרק במה מדליקין על ג' עבירות נשים מתות בשעת לידתן על שאינן זהירות בנדה בחלה ובהדלקת הנר ומפרש טעמא בגמרא ראשית קראתי אתכם על עסק ראשית הזהרתי אתכם ופי' רבינו משה גבי הדלקת הנר נשים מצוות על דבר זה יותר מן האנשים לפי שהן מצויות בבתיהם והן העוסקות במלאכת הבית ואעפ"כ צריך האיש להזהירן ולבדוק אותן על כך עכ"ל לפיכך יזהיר אדם בני ביתו וידרוש להם תמיד וילמדם כל הלכות המוטלות עליהם עד שיהו בקיאין בהן ובהלכותיהן ועל שם זה נקראת צדקת הגדולה הנה ר"ת הל"ה נד"ה הדלק"ה שקיימה ג' מצות אלו כראוי ובכן נתן לה הקב"ה תאות לבה וארשת שפתיה בל מנע ובכן תתהלל אשה תמיד בשעה שהמצוה בידה ומקיימת אותם בהלכותיה שיתן לה הרחמן בנים צדיקים ויראי השם ויודעין שמו יתברך כדלעיל בסוף הלכות נדה. תרי"ג בגימטריא זו היא מצות החלה ללמדך שכל הזהיר במצות חלה ומקיימה כראוי כאילו קיים תרי"ג מצות שבתורה. חלה *בא"ב ג"ד זכו. שבשבילה זכו ישראל ונכנסו לארץ וכן נמי בפרשת שלח בבואכם וגו' חלה תרימו תרומה ללמדך שזכו ישראל ונכנסו לארץ כדי לקיים מצות חלה :

*כ"ס בדפוס וויניציאה

הגה"ה

*וכן כתב רבינו שמחה דכל קמח אם יכול לשתגבל כאלו המים אשר נתן ככר אין צריך שאלו אלא רק עיסה ושאור אשר יכלול בה אחר כך עליהם יש להתנות :

הגה"ה

*ואין אומרים עליו ברכת המוציא ואין אדם יוצא בה בפסח (אמר רבי יוחנן וכן) מתניתין פליגא ארבי יוחנן הסופגנין והדובשנין והאיסקריטין פטורין מן החלה פתר לה כסופגנין שנעשו בחמה דתניא יוצאין בסופגנין שנעשו באור ואין יוצאין בסופגנין שנעשו בחמה וסופגנין שנעשו באור לית הדא פליגא על ר"ל פתר לה בשהאור מהלכת מן כלל משמע בהדיא דר' יוחנן מודה לר"ל דע"י האור נמי היכא דאיכא משקה בהדיה פטורה ומשמע נמי דברכת המוציא תלויה בחלה וכל דבר שבלילתו קשה אפילו בישלו במשקים היינו תחלתו עיסה וסופו סופגנין מברך עליו המוציא וטעון נטילת ידים וברכת המזון וכן תחילת בלילתו רכה וסופה על ידי האור בלא משקין עד שתהי' בלילתו רכה וסופו ע"י האור ע"י משקה ותדע דבפרק כל שעה פטרינן חלוט והאיפה מטעם מלה עבירה ולא מטעם דלאו לחם הוא :

*בס"ה תי' לדברי הפוטרים הא דאמרי' תחלתה עיסה וסופה סופגנין חייבת היינו כשעשאה על מנת לאפות אפיית לחם גמור אבל אם תחילה עשאה על מנת לעשות סופה סופגנין פטורה. וכן נראה לרבינו אבי"ה :

הגה"ה

*ואילו לא היה אופה חררה עד לבסוף או היה יכול להפרים הכל מן החררה ולאפות המותר בחררה וגם זה קשיא לי אחרי שאין באפוי שיעור חלה אין מתחייב מכח עצמה וגם מכח הקפה היאך יתחייב אלא גם העיסה ספק ע"כ :

הגה"ה

*אבל כבס ריצב"א מצאתי דלא חיישינן עתה שמא יטול מן הפטור על החיוב דאדרבא מן המתחייב להפרים נוטל בהוא רוב ולפיכך אין נזהרין עתה :

הגה"ה

* כל זה לא מיירי אלא שיש בשל ישראל כדי חיוב חלה לבד משל נכרי אבל אם אין בשל ישראל כשיעור פטורה מן החלה וכן פסק לעיל בסי' י"ז כדכתב ר"י :

הגה"ה

*כדאיתא במנחות מירות העכו"ם אין פוטר משום בעלי כיסין פי' עשירים שלוקחין תבואה ואי שרית בלוקח מעכו"ם שלא יעשר דמירות העכו"ם פוטר אתי למימר נמי דמירות ישראל פוטר ל"א משום בעלי כיסין שיש להן קרקעות ותבואה מרובין וחסים על רוב המעשר ואי אמרת מירות העכו"ם פוטר מקנהו לעכו"ם וימרחהו עכו"ם ויפקיע ליה ממעשר אבל בחלה לא גזרינן דאי בעי מצי לאיערומי בהיתרא דאפיי' פחות מה' רבעים דלא מחייב בחלה מכאן פשיטא דכל כמה דלא מיקני לעכו"ם אין גלגול העכו"ם פוטר :

מפתח לספר הרמב"ם ולפרקיו ספר ששי והוא ספר הפלאה :

הלכות שבועות

פ"א יבאר שד' מיני שבועות הן ומי ומי הם וכל אחד מהם כיצד :

פ"ב יבאר הנשבע בא' מד' שבועות או המושבע מאחרים אם הוא אחד. אם כנויי שבועה כשבועה. והמתפים בשבועה אם הנשבע חייב עד שיהיו פיו ולבו שוין בשבועה. מי שנשבע שלא יאכל ואמר על דעתכם אני נשבע ואם חזר בו תוך כדי דיבור :

פ"ג יבאר הנשבע שבועה באונס או שנאנס בשעת הקיום. אם דברים שבלב הם דברים בנדון זה. שבועת הבאי ושבועת שגגות ומה הם ואיזו היא שגגה בשבועת ביטוי שחייב עליה קרבן להבא או לשעבר :

פ"ד יבאר מי שנשבע שלא יאכל אוכל פחות מכזית. שבועה שלא אוכל היום ואכל מזון הרבה. שבועה שלא אוכל ככר זה או שלא אוכל תאנים וחזר ונשבע על תאנים וענבים : וטעם מפני מה לוקה מי שנשבע שאכל ולא אכל כיון שלא עשה מעשה :

פ"ה יבאר הנשבע על אחר שעשה כך או שלא עשה. שבועה שלא אוכל ואכל דברים שאינן ראויים לאכילה. נשבע לבטל מצוה או שהשמש גדולה מהארץ או קטנה :

פ"ו יבאר מי שנשבע וניחם על שבועתו. ואם אדם רשאי להתיר במקום שיש גדול ממנו. כיצד מתירין השבועה ואם מתירין בלילה ואפילו קרובים. אם נשאלין הנדרים בשבת לצורך השבת. ראובן שהשביע לשמעון אם יתירו לו שלא מדעתו. הנשבע על דעת רבים או מי שנשבע ובא לב"ד לקיים שבועתו. אם פותחין בנולד. ומי שנשבע על דבר ונשבע שלא יתיר השבועה. מי שנשבע שתי שבועות על דבר אחד ונשאל על הראשה :

פ"ז יבאר מי שהשביעו התובע וכפר בממון ואם צריך עניית אמן. שבעו בממון שאם יודה לו לא יהיה חייב וכפר ונשבע. כפר ונשבע ד' או ה' פעמים או אחד ונשבע ואח"כ הודה:

פ"ח יבאר הגונב שורו של חבירו ונשבע. הנשבע על דבר שיש בו קנס וממון. כל שאינו פוטר עצמו מן התשלומין אלא בכפירה:

פ"ט יבאר שבועת העדות ועל כמה דברים העדים חייבים בשבועת התורה:

פ"י יבאר מי שאינם כשרים בערותן ונשבעו. תבע שיעידו שחבל בו בנו ושהדליק פלוני גדישו בשבת וכפרו ונשבעו. ודין המשביע עדיו וכפרו שניהם:

פי"א יבאר שמצות עשה שישבע החייב שבועה. ואם ישבע לעשות מצוה. ג' מיני שבועות שהם מן התורה. ומי ומי הם השבועות שהם מדברי סופרים. והיאך היה שבועת הדיינין. ובאי זה לשון. ת"ח משביעין אותם מיושב. ומה בין שבועת היסת לשבועת הדיינין. אם מאיימין על הנשבע על טענת ודאי וכיצד מאיימין:

פי"ב יבאר שצריך ליזהר מעון השבועה. והנשבע בשמים או בנביא מהנביאים. הנשבע בתורה או שנשבע בה סתם או שנטלה בידו ונשבע בה. עבד שנשבע או קטן שיודע טיב השבועה. הנשבע לשוא במזיד שחייב נידוי. ומי ששמע בלשונו והוציא שם לבטלה:

הלכות נדרים

פ"א יבאר הנדר שנחלק לב' חלקים נדרי איסר ונדרי הקדש. מצות עשה שיקיים אדם שבועתו או נדרו. האוסר עצמו ממין ממיני מאכל ואכל מהם כל שהוא. מי שאסר עצמו מן אכילת התאנים וענבים אם מצטרפין. האומר פירות אלו עלי קרבן או שאמר פירות אלו עלי כבשר חזיר. כנויי נדרים וכינויי הכנויין אם הם כנדרים:

פ"ב יבאר מי שהדירוהו אחרים ואמר אמן. מי שנדר על דעת אחרים ואם חזר בו תוך כדי דיבור. מי שהתנה ואמר כל נדר שאדור אני חוזר בו. סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל ולהחמיר. הנודר בחרם ואמר בלבי היה חרמו של ים. הפקר אם הוא כנדר. והאומר שדה זו מופקרת ליום א' לשבת אחת אם יכול לחזור בו. ודיני הפקר:

פ"ג יבאר ד' דברים שיש בין נדרים לשבועת ביטוי ומה הם. אין הנדרים חלים על דבר מצוה. אין הנדרים חלים אלא על דבר שיש בו ממש:

פ"ד יבאר דין נדרי אונסין שגגות והבאי. נדרי זירוזין והיתר נדרים והיתר שבועות. מי שנדר ושמע חבירו ואמר ואני. והמתפיס דברים הרבה בנדר. הנודר מאנשי העיר אם נשאל מחכם שבעיר. הנודר לצום עשרה ימים באיזה יום שירצה:

פ"ה יבאר מי שנדר שלא יהנה חבירו ממנו. מי שאסר עליו מין ממיני מאכל ונתערב במינים אחרים. האומר פירות קרבן עלי או קרבן הן לפי אם מותר בחילופיהן. האוסר פירותיו של חבירו בנדר או בשבועה אם מותר בגידוליהן:

פ"ו יבאר האומר לחבירו הנאה המביאה לידי מאכלך אסורה עלי. מה בין המודר הנאה מחבירו למודר ממנו מאכל. מי שנשבע או נדר שלא ידבר עם חבירו אם יכתוב לו:

פ"ז יבאר המודר הנאה מחבירו אם מותר להחזיר לו אבידתו. וכיצד יעשו ויהיו בס"ת ובהכ"נ ותיבה ומרחץ ביחד. אם היו שותפין בחצר שאין בו דין חלוקה. ואם נדר אחד מהם שלא יהנה בו חבירו. מי שאסר הנאת אומה מהאומות על עצמו. מי שאסר הנייתו על הכהנים והלוים אם נוטלין מתנותיהם. מי שאסר הנייתו על חבירו ואין לו מה יאכל:

פ"ח יבאר כל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת אם היא מתנה. דין הנודר בעבור דבר ולא נתקיים הדבר. כל הנודר או נשבע רואין הדברים שבגללן נדר. המדיר או שנשבע לחבירו שיבוא ויטול כור א' חטים כו':

פ"ט יבאר שבנדרים הלך אחר לשון בני אדם ובאותו לשון. הנודר מן המבושל אם מותר בצלי שלא נתבשלה. הנודר מכל היורד לקדירה במה מותר. הנודר מן הדגים במה מותר וכן מן החלב ומן הגבינה כו'. והנודר מאנשי העיר או מעולי ירושלים במה מותר:

פ"י יבאר הנודר שאינו טועם היום או שבת או חדש או שנה. האוסר עצמו בדבר עד ר"ח אדר אם הר"ח בכלל:

פי"א יבאר קטן וקטנה שנדרו ויודעים למי נדרו. אי זה היא עונת נדרים האמורה בכ"ת. האב מפיר נדרי בתו. ומאימתי מפיר הבעל נדרי אשתו. נתן לה גט ע"מ כ"כ זמן אם יפר בימים שבינתיים. נערה מאורסה שאביה ובעלה מפירין נדריה:

פי"ב יבאר הנדרים והשבועות שהבעל מיפר. אם יש לבעל ולאב להפר נדרים שעדיין לא חלו. אם הפרת נדרים כל היום או מעת לעת:

פי"ג יבאר דין הפרה וקיום אם הוא בכל לשון. וכיצד מיפר ומקיים. אם מפירין נדרים בשבת. והאומר לאשתו כל נדרים שתדורי מכאן ועד שאבוא יהיו מופרין. אם אומרים בהפרה נדר שהופר מקצתו הופר כולו. מי שנדרה אשתו והתפיס עצמו בנדרה או אדם אחר. אלמנה או גרושה שאסרה עצמה ביין כשתנשא ונישאת. המקיים או המיפר בלבו והמקיים נדרי אשתו וניחם אם נשאל להכם. נדרים סייג לפרישות ושכל הנודר כאילו בנה במה:

הלכות נזירות

פ"א יבאר נדרי נזירות ואם אומרים בו עד שיוציא בשפתיו. כנויי נזירות אם הם כנזירות. והמתנה על מה שכתוב בתורה. נדר בנזיר ואמר לא הייתי יודע שהנזיר אסור ביין. האומר הרי ראשי או כבדי נזיר. אם אמר הריני נזיר כשיהיה לי בן:

פ"ב יבאר דין הנודר בנזיר באונס או בשוגג. המתפיס בנזירות. ואם ספק נזירות להקל. קטן שהגיע לעונת נדרים. ואם האשה מדרת את בתה בנזיר. עכו"ם נשים ועבדים אם יש להם נזירות. אם נזירות נוהג בכל מקום:

פ"ג יבאר סתם נזירות לכמה זמן הוא. מי שאמר הריני נזיר ב' נזירות או ג' או ד'. מה בין נזיר עולם לנזיר לזמן קצוב. ושאבשלום נזיר עולם היה. שמשון ושמואל נזירי עולם היו. ואם אמר הריני כשמשון סתם. האומר הריני נזיר כשער ראשי או כעפר הארץ:

פ"ד יבאר האומר הריני נזיר או מי שנדר ב' נזירות מתי יגלח. האומר הריני נזיר כשיהיה לי בן והריני נזיר כך וכך יום. האומר הריני נזיר לאחר זמן פלוני או יום אחד לפני מיתתו. נזיר שמלאו ימי נזירותו ולא גלח תגלחת טהרה. מי שנדר בנזיר וחשב שאינו נדר ונהג בו היתר שנים ואח"כ שאל לחכם:

פ"ה יבאר ג' מינין שאסורים לנזיר. ואם נתערבו עם היתר. ודין אם יעמוד במושב שותי יין. נזיר שגלח שער אחד או תלשה בידו. ואם העביר על ראשו סם. נזיר שנטמא למת או נכנס לבית ושהה שם עד שמת המת:

פ"ו יבאר נזיר ששתה יין או גלח שער ראשו באונס או ברצון. נזיר שנטמא בשוגג או שהיה אנוס. מי שנדר בנזיר והוא טמא מת או בבית הקברות. תגלחת טומאה מן המת כיצד:

פ"ז יבאר שיש טומאה שאין הנזיר מגלח עליהם ומי הם. נזיר שנצטרע ואם יטמא למת שאין לו קוברים. נזיר שנצטרע ונרפא בימי נזרו אם יתגלח. וטעם למה ידחה לא תעשה ועשה:

פ"ח יבאר תגלחת טהרה כיצד. ונזיר ממורט אם צריך להעביר תער. כל מקום שאמרו תגלחת פסולה מה דינו. היה הוא ואביו נזירים. והאומר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני או עלי לגלח נזיר:

פ"ט יבאר המפריש מעות לקרבנות נזירותו. שני נזירים שנטמא אחד מהם ואינו ידוע מי הוא. וכיצד יולד להם ספק זה בטומאה. מת שהיה מושכב לרחוב הדרך ועבר הנזיר עליו:

פ"י יבאר אם תגלחת אחד עולה לנזרו ולצרעתו. תגלחת הצרעת בזמן שהוא ספק מצורע אם דוחה את הנזירות. נזיר מצורע שנטמא מספק:

הלכות ערכין וחרמין

פ"א יבאר שהערכים הם נדר מכלל נדרי הקדש. ודין ערכים הקצובין בתורה. וטומטום או אנדרוגינוס אם מעריכין. עכו"ם או עבד אם מעריכין. והדמים אם הם כערכים. כהנים ולוים אם מעריכין ונערכין. וקטן שהגיע לעונת נדרים. האומר ערכי עלי ומת עד שלא יעמוד בדין:

פ"ב יבאר האומר ערך אברי עלי או דמי אברי עלי. האומר משקלי עלי או קומתי עלי כסף או זהב. האומר מטבע כסף עלי. ושאלו הדמים יהיו לבדק הבית. לשכת השיים ולשכת הכלים:

פ"ג יבאר המעריך פחות מבן כ' ולא עמד בדין עד שהיה בן עשרים. ודין מי שאין ידו משגת כמה יתן. עשיר שהעריך והעני או איפכא. והמפרש הערך אם דנין אותו בהשג יד. ודין חייבי ערכין ודמין אם ממשכנין אותם. המקדיש כל נכסיו מה משאירין לו:

פ"ד יבאר שדה אחוזה או מקנה שהקדישו. חשבון ערכי שדות כיצד. והמקדיש שדהו בשנת היובל. אין מודדין אלא מקומות הראויין לזריעה. המקדיש שדה שאינה ראויה לזריעה. והמקדיש שדה ולא נפדית ביובל. שדה שמשין אותה להקדש כמה ימים מכריזין עליה. הלוקח שדה מאביו או משאר מוריש[ו] והקדישה:

פ"ה יבאר שמצוה לפדות שדה אחוזה. המקדיש ביתו או בהמה טהורה או טמאה. המקדיש בהמה תמימה למזבח ונפל בו מום ונפסלה. האומר ערכי עלי למזבח או המקדיש שדה אחוזה למזבח:

פ"ו יבאר הקדש או חרם לבדק הבית או לשמים. מה בין חרמי כהנים לחרמי שמים. אם אדם מקדיש דבר שאינו שלו. והמקדיש עולה לבדק הבית אם ישתנה עד שתפדה. המקדיש את עצמו והמקדיש דבר שאינו ברשותו. האומר לא אפטר מן העולם עד שאהיה נזיר. והקדש טעות אם הוא הקדש:

פ"ז יבאר במה פודין את הקדשות. ושמוסיף חומש. ואם הוא מעכב. בקדשי בדק הבית אם עושין תמורה. ויד הקדש על העליונה. המקדיש כל נכסיו והיתה עליו כתובת אשה. המקדיש כל נכסיו ואח"כ גירש את אשתו. ואם יצא עליו קול שהפקיר כל נכסיו:

פ"ח יבאר שבט"ו באדר בית דין מחפשין ובודקין צרכי הצבור. הבעלים קודמין בפדיון הקדשים מכל אדם. אם מעריכין ומחרימין ומקדישין בזמן הזה. הקדיש או החרים בהמה או עבד או מטלטלין סתם בזמן הזה. המבזבז אל יבזבז יותר מחומש:

ספר שביעי הוא ספר זרעים:
הלכות כלאים

פ"א יבאר כמה מינים יזרע ויהיה כלאים. והזורע בעציץ שאינו נקוב. אם אסור לזרוע כלאים לנכרי או לקיימם הישראל בשדהו. אם נוהג כלאים בחוצה לארץ או בזרעים שאינן ראוים למאכל אדם. ואם מותר לזרוע זרעים וכלאי אילן כאחת. כלאי אילנות. ושהזרעונין נחלקין לג' חלקים:

פ"ב יבאר זרע שנתערב בו זרע אחר. הזורע שדהו מן המינין וכשצמח ראה בו כלאים. הטומן אגודת לפת וצנון וכיוצא בה תחת גפן וכו'. שדה שהיתה זרועה וקצת הזרע ונשארו העיקרין בארץ אם יזרע בה מין אחר. בא' באדר משמיעין על הכלאים ובט"ו בו יוצאין השלוחין:

פ"ג יבאר שיש מינין בזרעים אחר נראה כשנים או איפכא וכן באילן. אין הולכים בכלאים אלא אחר מראית העין. כמה מרחיקין בין שני זרעים שהם כלאים. היתה שדהו זרועה ירק ובקש לזרוע ירק אחר שבה. היתה שדהו זרועה חטים ורצה לזרוע בתוכה ירק. היתה שדהו זרועה חטין אם מותר לחבירו לזרוע בצדו שעורים. והפסק בין שני המינין בור או ניר או גפה או דרך. היתה שדהו חטים ושל חבירו שעורים

שעורים אם מותר לזרוע תלם פשתן בצד חטין שלו . ודין אם היתה שדהו ושדה חבירו זרועה תבואה אם יזרע ביניהם חרדל :

פ"ד יבאר אם מותר לזרוע ב' שורות של קשואים זו בצד זו וב' ממין אחר ותלם באמצע . התלם או אמת המים שהן עמוקים טפח כמה מינין זורע בה . רצה לעשות שדהו משר או קרחת מכל מין ומה בין קרחת למשר . מיני ירקות שדרך לזרוע מהם מעט מעט . ערוגות ששה על ששה . הרוצה למלאות גינתו עם מיני ירקות ולא ירחיק ביניהם :

פ"ה יבאר הזורע ב' מיני תבואה או ירקות עם זרע הכרם . בכמה מינין חייב מן התורה בכלאי הכרם . ואם נוהג בחוצה לארץ . המסכך גפנו על גבי תבואות של חבירו . והרואה כלאים בכרם חבירו . הרוח שעקרה שארת הגפן ושלחה אותה על התבואה . מאימתי תבואה או ירק מתקדשין . והמקיים דבר שכמוהו מקיימין השם באותו מקום . איזהו נקרא ירק . והרואה ירק בכרם ואמר כשאגיע לו אלקטנו . ואם אסור להעביר עציץ נקוב בתוך הכרם :

פ"ו יבאר הזורע ירק או תבואה בכרם או המקיימו . ודין כמה גפנים יקדש . מי שהיה שדהו ירק או תבואה ונמלך ליטע בה גפנים או איפכא . המבריך את הגפן בארץ והזורע תחת מותר האפיפירות . המותח זמורה מאילן לאילן :

פ"ז יבאר הזורע בצד הכרם או בצד הגפן יחידית . שתים כנגד שתים ואחת יוצאה זנב . כרם החרב באמצעו ונשאר שלם מכל סביביו . ודין מחול הכרם מחיצה הראויה להפסיק בין כרם לירק . חצר קטנה שנפרצה במילואה לגדולה . שומרת או בית שבכרם אם זורעין בתוכו ירק :

פ"ח יבאר איזהו ערים ופסקי ערים וכמה מרחיקין מהם . גפן שעלה מן הארץ מעט ונעקר וחזר ונמשך כיצד מודדין . זרע ירק או תבואה ולמחר ואח"כ סיכך עליה הגפן . מדות כלאים אם שוחקות אם מצומצמות וכלאי בהמה ובגדים . סוריא וחוצה לארץ לענין כלאים :

פ"ט יבאר המרכיב זכר על בהמה שאינו מינו . וסימני פרדות שמותר לזווגן . הילודין מן הכלאים אם מותרין בהנאה או להרכבה . העושה מלאכה בשני מיני בהמה או חיה . היושב בעגלה שמושכין אותה כלאים . בהמת פסולי המוקדשין :

פ"י יבאר כלאי בגדים שאינו אלא בצמר ופשתים בלבד . צמר רחל בת עז אם יש בה משום כלאים . קשר גדול של צמר בגדול של פשתן . הכלאים אם יש לו שיעור והקנבוס והפשתן שטרפן זה בזה . כלאי בגדים אם יכול לעשותן ולמוכרם או לישב עליהן . מנעל שהוא כלאים ותופרי כסות הם תופרן כדרכן . אין איסור כלאים אלא בגדים שהם דרך חימום . בגד צמר שחיברו עם בגד פשתן בתכיפה אחת . הלוקח כלי צמר מן העכו"ם והרואה כלאים של תורה על חבירו בשוק . ודין המלביש את חבירו כלאים . וכהן שלבש בגדי כהונה שלא בשעת עבודה :

הלכות מתנות עניים

פ"א יבאר שמצוה להניח פאה לעניים בסוף השדה או באילן . ודין אם עבר וקצר כל השדה ואסף כל פירות האילן . המעמר ושכח אלומה בשדה . ואם שכח מקצת קמה . מתנות עניים אלו אם יש בהן טובת הנאה לבעלים . ודין גר האמור במתנות עניים . ומאימתי מותרין כל אדם בלקט שכחה ועוללות . מתנות עניים אלו אם נוהגות בחוצה לארץ . וכמה שיעור הפאה :

פ"ב יבאר כל הדברים שחייבין בפאה וכמה שיעור הקרקע שיהיה חייב בפאה . ודין שחיוב הפאה בקמה . והקוצר שדהו קודם שהוגמר או המקדיש והוא קמה . נכרי שקצר שדהו ואח"כ נתגייר . ואם שוכרים פועלים נכרים לקצור . באיזה מקום מן השדה מניחים הפאה . ואם הפועלים מוזהרים להניחם . פיאה דברים שהקוצרים אם קוצרים אותם העניים ואם מחלקים אותה או בוזין אותה . ודין בכמה עתות ביום מחלקין הפאה . והעני שנטל מקצת הפאה וזרקה על השאר :

פ"ג יבאר אם מניחין פאה משדה אחת לחברתה . ההפסק שעושה השדה כשתי שדות והזורע בין האילנות . הזורע שדהו מין אחד בשתי גרנות או ב' מינין בגורן א' . שאחין שחלקו או השותפין שקצרו חצי השדה ואח"כ חלקו . המוכר מקומות מקומות משדהו . ושנים שחלקו אילן . שדה חרובין וזיתים . והבוצר מקצת כרם להקל מעל הגפן :

פ"ד יבאר איזהו לקט והרוח שפיזר עומרין ועירבן עם הלקט . והמרבין שדהו קודם שילקטו עניים . זרעים הנמצאים בחורי הנמלים ושבולת של לקט שנתערבה בגדיש . ודין אם ישכור הפועל על מנת שילקט בנו אחריו . מי שאינו מניח לעניים ללקט או המרבין אחרי בשדהו . המפקיר את הלקט עם נפילה רובו . ואי זהו פרט ואי זהו עוללות ואיזהו כתף ואיזהו נטף . כרם שכולו עוללות . ומאימתי העניים זוכין ליקח פרט העוללות . ודין המקדיש כרמו עד שלא נודעו העוללות . עכו"ם שמכר כרמו לישראל לבצור . מי שהיו לו חמשה גפנים ובצרם לתוך ביתו :

פ"ה יבאר העומר ששכחוהו בעלים ולא פועלים או איפכא . ודין עשה עמריו לתוך שדה חבירו ושכח שם עומר . הנוטל עומר ראשון ושני ושלישי ושכח הרביעי או שדה שעומריה מעורבבין ושכח . ודין הקוצר בלילה או הסומא או תבואה שקצרו אגודות קטנות . שנים שהתחילו לקצור מאמצע השורה זה פניו לצפון וזה לדרום ושכחו לפניהם ולאחריהם . המפנה אלומות ממקום למקום ושכח . שתי כריכות או שני צבורין המובדלות זו מזו אם הוא שכחה . היו כל העומרים קב קב ואחד מד' קבין ושכחה . שכח אילן בין האילנות מסויים או בלתי מסויים . היה כל שדהו זית נטופה . זית העומד באמצע השורות לבדו . אי זהו שכחה בערים . והמפקיר כרמו והשכים זכה בו :

פ"ו יבאר מעשר עני וסדר תרומות ומעשרות . שנת השמיטה שפטורה מכל המעשרות . בעל השדה שעברו עליו עניים והיה לו מעשר עני כמה נותן לכל אחד . היה לו מעשר בגורן ורוצה ליתנו לעני קרובו או מיודעו . שני עניים שקבלו שדה באריסות אם יקחו מעשר עני . המקבל שדה לקצור אם מותר בלקט שכחה ופאה ומעשר עני . המוכר שדהו קרקע והעני ואם פורעין ממעשר שני מלוה :

פ"ז יבאר שמצות עשה ליתן לעני צדקה כפי מה שראוי לעני . ודין לעולם לא ימנע אדם עצמו משלישית השקל . ואם בודקין אחר העני . אם מפרנסין ומכסין עניי עכו"ם עם עניי ישראל . עני המחזיר על הפתחים והעובר ממקום למקום . עני שאינו רוצה ליקח צדקה ומי שאינו רוצה ליתן . אם פוסקין צדקה על יתומים . וגבאי צדקה אם לוקחין מהנשים . עניי ביתו קודמין לעירו . והאומר תנו מאתים זוז לב"ה :

פ"ח יבאר הצדקה שהיא בכלל הנדרים והמתפיס בצדקה . הנודר צדקה ולא ידע כמה נדר ואם מותר לשנות הנדבה . אם מקבלין צדקה מן העכו"ם בפרהסיא . ועכו"ם שנדר לבדק הבית . אין לך מצוה רבה כפדיון שבויים ושקודם לכל דבר . אם פודין השבויים ביותר משוויין . ואם מבריחין אותם . עבד שנשבה וישראל שבוי שהמיר למצוה אחת . יתום ויתומה שבאו להשיאם מי קודם למי . האשה שקודמת לאיש לכל דבר ובאנשים מי קודם למי :

פ"ט יבאר שבכל עיר שיש בה ישראל מעמידין גבאי צדקה . ודין כשעניים מחלקים מעות לעניים . הקופה בכמה נגבית ובכמה מתחלקת . ודין גבאי צדקה אם רשאין לפרוש זה מזה . ואם מצא הגבאי מעות בשוק . אם מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה . מי שישב במדינה ל' יום כופין אותו ליתן צדקה . מי שהיה בידו מעות והרי עליו חוב . מי מקבל מן הקופה ומן התמחוי . מי שהיה הולך ממקום למקום ותמו לו המעות . מי שהיו לו בתים שדות וכרמים אם מחייבין אותו למכור :

פ"י יבאר שחייבין אנו להזהר במצות צדקה יותר מכל המצות . ודין המעלים עיניו מן הצדקה או שנותנה בסבר פנים רעות . ודין ח' מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו . ושידחק האדם עצמו ואל יצטרך לבריות . מי שאינו צריך ליטול ומרמה את העם :

הלכות תרומות

פ"א יבאר התרומות והמעשרות היכן נוהגים . אי זו היא ארץ ישראל וסוריא וחוצה לארץ . עכו"ם שקנה קרקע בארץ ישראל ופירות העכו"ם שגדלו בקרקע שקנה מארץ ישראל . הקונה שדה בסוריא או הקונה קרקע מן העכו"ם בסוריא . ישראל שהיה לו קרקע והוריד לה אדים ועלה לו פירות . ישראל ועכו"ם שלקחו שדה בשותפות . ופירות ארץ ישראל שיצאו חוצה לארץ או איפכא . ודין אילן שנוטה לארץ ועומד בחוצה לארץ ופירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ . ותרומה בזמן הזה אם היא מן התורה :

פ"ב יבאר הדברים שהם חייבים בתרומה . לקט ושכחה ופאה אם חייבים בתרומה וכל הפטורים ממנה ומן המעשר . ודין אם מוציאין תרומה מהארץ לחוצה לארץ או איפכא :

פ"ג יבאר שיעור תרומה גדולה מן התורה ומרבנן . התרומה שאין הכהנים מקפידין עליה . המתכוין לתרום אחד מעשרה ועלה בידו אחד מששים . המפריש מקצת התרומה או מקצת מכרי זה ומקצת מכרי אחר . תרומת מעשר ומי מפרישה אותן ואם מפרישין אותה מאומד . ישראל שהפריש מעשר ראשון כשהוא בשבולין או בן לוי שלקח מעשר שבולים . אם תורמים שלא מן המוקף . ודין אם תורם ממין אחד על הכל . אם הפריש תרומת מעשר תחילה . הרוצה להפריש תרומה גדולה ותרומת מעשר כאחד :

פ"ד יבאר אם עושה אדם שליח לתרום ומי הוא הראוי לתרום . והתורם שלא ברשות . האומר לשלוחו צא ותרום ואינו יודע אם תרם אם לאו . פירות השותפין אם חייבים בתרומה ואם צריך ליטול רשות זה מזה . ודין אריס שתרם ושל בעל הבית ועבד . והפועלים אם יש להם רשות לתרום . העכו"ם שהפריש תרומה משלו . והמתכוין לומר תרומה ואמר מעשר . המפריש תרומה על תנאי . והתורם את הגורן מה צריך שיכוין בלבו :

פ"ה יבאר מאי זה תורם מן המתקיים או מן היפה . אם תורם ממין על שאינו מינו . ומאימתי תורמין את הגורן . מאימתי תורמין את הגת ואת הזיתים . אם תורמין מן הטהור על הטמא . ודין אם תורמין מן המחובר על התלוש או איפכא . אם תורמין מן הלח על היבש ומן החדש על הישן . אם תורמין מפירות הארץ על של חוצה לה או איפכא . המפריש תרומה ממע"ר שלא ניטלה תרומתו על פירות אחרות . עציץ נקוב והתורם מן הדמאי והדברים שתורמין זה על זה . תרם חבית של יין ונמצאת מגולה . בשלשה פרקים בשנה צריך לבדוק את היין שהניחו לתרום עליו :

פ"ו יבאר מי הם הראויים לאכול תרומה ותרומת מעשר והראוי להאכיל ולפסול :

פ"ז יבאר אם הטמאין אוכלים בתרומה עד שיעריב שמשן . ודין זוכי גמלים ומשמשה שלא נתהפכה . ותרומת חוצה לארץ אם היא אסורה באכילה . כהן ערל או משוך ונשיהן ועבדיהן . ואנדרוגינוס שנבעל . פצוע דכא וכרות שפכה וחרש שוטה וקטן שקנו להם עבדים . בת ישראל שנישאת לכהן והכניסה לו עבדים . ושאין המאמר קונה ביבמה קנין גמור :

פ"ח יבאר שהעובר והיבם והאירוסין והחרש ובן ט' שנים ויום אחד פוסלין ולא מאכילין . מי שנישאת לכהן שוטה או שנאנס ופיתה אותה . אשת איש שבאו עליה עדי קינוי ועדי סתירה ואשת כהן שאמרה טמאה אני :

פ"ט יבאר האשה שעשתה שליח לקבל גיטה אם אוכלת בתרומה . עיר שהקיפוה כרכום וספינה הנטרפת בים . מי שהניחה בעלה גוסס במדינה אחרת ובאו אחד אומר מת ואחד אומר לא מת . מי שנגמר דינו בבית דין . המשחרר את עבדו . וישראל שמכר בהמה מכהן אם מאכילה תרומה . כהן שמכר פרתו לישראל ולקח הדמים ולא משך :

פ"י יבאר זר שאכל תרומה בשגגה וכמה יאכל ויהיה חייב . אם אכל וחזר ואכל אם מצטרף . ותרומה ותרומת מעשר אם מצטרפין . האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג או במזיד טהורה או טמאה . המאכיל לפועלים או לאורחים או לבניו הקטנים והמשלם את הקרן ולא את החומש . האשה שהיתה אוכלת תרומה ואמרו לה מת בעלך . שתי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין ונפלה תרומה לאחת מהן . האוכל תרומה בשגגה ובת ישראל שאכלה תרומה ואח"כ ניסאת לכהן . ודין האוכל תרומה או ממה משלם . ואם גזל תרומה או הגונב תרומה או גזלה ולא אכלה :

פי"א יבאר שהתרומה נתנה לאכילה ולשתייה ולסיכה . מהו שמן שריפה . ואם משנין הפירות מברייתן בתרומה . אם מבשלין יין של תרומה . והאוכל כזית תרומה אפילו פירות אם צריך נטילה . ודין קטן פחות משבעה אם חשוב ערל . כהנת שתפפה לאשה בתלתן של תרומה אם תופפת הישראלית אחריה . ודין עוקצי תאנים של תרומה וגרעיני אתרוג או זיתים והשובך וכיוצא אם מותר לזרים . אם מדליקין שמן

שריפה

יפה בבתי כנסיות או הכהן בביתו. גידולי תרומה או גידולי גידולין והזורע תרומה:

פי"ב יבאר שאסור לטמא תרומה ולהביאה לידי טומאה, תרומה שנטמאת בספק וחבית שנשברה בגת העליונה והתחתונה טמאה. ודין כרשינין ותלתן של תרומה ם מותר לעשות משפיכן בטומאה. ודין אם עושין לעם הארץ תרומת זיתיו בטהרה. שראל שעושה פירותיו בטומאה. זיתים וענבים שנטמאו או פת או שמן של תרומה. רומה שנתגלה ואם יטול הכהן תרומה ומתנות עד שיפרישום הבעלים. כהן שנתנו לו רומה ומלא שם דברים אחרים. אם יסייע הכהן לישראל בבית הגרנות. ועשרה אין חולקים להם תרומה בגרנות:

פי"ג יבאר שהתרומה עולה באחד ומאה. ואם הוא מין בשאינו מינו בנותן טעם. ודין סאה תרומה שנפלה למאה והגביה סאה מהכל ונפלה למקום אחר. סאה רומה שנפלה למאה הגביה ונפלה אחרת כו'. לוג יין של תרומה צלול שנפל למאה לוגין כורין. ב' קופות אחת של תרומה ואחת של חולין ואין ידוע איזו היא. ב' סאין אחת לין ואחת תרומה ונפלו אלו לתוך אלו. היו לפניו ב' כריים וסאה אחת ואמר הרי זו תרומה על אחד מן הכריים:

פי"ד יבאר ג' תאנים שחורות וג' לבנות ונפלה לתוכן תאנה תרומה. ודין עיגולי דבילה גדולים וקטנים שנפל עיגול דבילה לתוכן ואין ידוע אם היה גדול ו קטן. סאה של חטין שנפלה על פי מגורה של חטים וכל ספק תרומה. סאה תרומה מאה או טהורה שנפלה לפחות ממאה חולין. שתי קופות שנפלה סאה תרומה לאחת מהן ואח"כ נפלה אחרת ולא נודע לאיזו נפלה:

פט"ו יבאר שחבית סתומה מדמעת בכל שהוא. ביצה שנתבשלה בתבלין של תרומה או שאור של תרומה שנפל לתוך העיסה. מין בשאינו מינו בתרומה אם וא בנותן טעם. הכובש ירק של חולין עם ירק של תרומה או איזה דבר אחר. רודה פת חמה ונתנה על פי חבית יין תרומה. ב' כוסות של יין אחד תרומה ואחד ולין מוזגין במים שנתערבו. שמן של תרומה שנפל על גבי פירות או על גבי דבר אחר. הדברים שנקראו תרומה. והאוכל תרומה מה הוא מברך:

הלכות מעשר ראשון

פ"א יבאר מה נקרא מעשר ראשון ואם מותר לאוכלו ישראל ואם יש בו קדושה. ודין אם הכהנים יאכלו פירותיהן בטבלן. ואם מוליכין המעשר מכהן כהן. האוכל פירותיו טבלין או בן לוי שאוכל מעשרו בטבלו. אם מותר להיות אוכל הולך ואח"כ יפריש. ואם מעשרין ממקום זה על אחר. ודין הדברים שהתרומה והמעשר וין בהם. האומר לחבירו הריני מעשר על ידך. והדברים שפטורים מהמעשר. ודין אין מעשרין אלא מן המובחר. ואם מעשרין באומד. ודין המפריש מקצת מעשר אם הוא מעשר:

פ"ב יבאר שאינו חייב להפריש מן התורה אלא הגומר פירותיו לאוכלן לעצמו. ודין פירות שאינן ראויות לאכילה בקוטן או הראויות. ודין איזה הוא עונת המעשרות. אם ימכור אדם פירותיו בעונת מעשרות למי שאינו נאמן עליהם:

פ"ג יבאר המקדיש פירותיו כשהן מחוברין. פירות שהגיעו לעונת מעשר ותלשו ועדיין לא נגמרה מלאכתן. ודין שאחד מששה דברים קובע הפירות למעשרות. איזהו גמר מלאכתן של פירות. ודין מעשר ראשון שהקדימו בשבולין אם הוא ערא כיצד היא אכילת עראי. המוצא קציעות בדרך או גרוגרות וכיוצא בזה אם חייב לעשר המקדיש פירות תלושין ופדאם קודם שתגמר מלאכתן:

פ"ד יבאר שאין הטבל נקבע למעשרות מן התורה עד שיכנס לבית. ודין בית שיש בו ד' [אמות] אם קובע. ואיזו היא חצר הקובעת. המביא תאנים לאוכלן בחצר הפטורה והכניסן לביתו. אם אויר החצר קובע למעשר וגפן הנטועה בחצר:

פ"ה יבאר הלוקח פירות תלושין מאימתי נקבעו למעשר. המחליף עם חבירו זה לאכול וזה לאכול ומהו חליפין. אם המתנה קובעת למעשר מרובה או מועטת. השוכר את הפועלים לעשות עמו בפירות. ודין המוליך פועלים לעשות לו מלאכה בשדה ואין להם עליו מזונות. המשמר או הטומן פירות באדמה או המוזג יין במים אם קבע. התורם תרומה שצריך לתרום אחריה שנייה. ותאנה שהיתה לו מיוחדת לאכול:

פ"ו יבאר שכל שאסור לזרים לאוכלו בתרומה אסור בטבל. ודין אם מותר ליהנות מהטבל. והמוכר פירות לחבירו וזכר שהם טבל. ודין הלוקח טבל בשני מקומות. והמקבל שדה מישראל או מן נכרי. ודין ב' שקבלו שדה באריסות או ירשו או נשתתפו. ודין כהן ולוי שלקחו או מכרו פירות תלושין או אם קבלו שדה מישראל. ודין המקבל זיתים להוציא מהן שמן. או כהן שמכר שדה לישראל על מנת שהמעשר שלו. ישראל בירש טבל ממורח והנותן שדהו בקבלה לנכרי:

פ"ז יבאר אם אומרים בשל תורה הוברר הדבר. הקובע מעשרותיו בפי החבית או בשוליה. המניח פירות להיות מפריש עליהן מעשרות. המלוה מעות לכהן או ללוי להיות מפריש עליהם מחלקו. ישראל שאמר ללוי כור מעשר יש לך בידי אם הוא שלו בלתי משיכה. מי שהיו לפניו ב' כלכלות של טבל שנטל תרומתן:

פ"ח יבאר הפירות שנקראו חולין מתוקנין אם נתערבו בטבל מה דינם. מי שהיו לו י' שורות של כדי יין וקבע כד אחד משורה החיצונה למעשר ואינו יודע אי זו שורה ראשונה היא:

פ"ט יבאר שפירות ע"ה הם ספק ואין לומר מעושרין הם. כמה מעשרות מפרישין מן הדמאי. ואם מברכין עליו. וכיצד מעשרין אותו. הלוקח ככר מן הנחתום. והמזמין את חבירו שיאכל אצלו. אם אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו על שודאי. הנחתומין אם חייבים להפריש מעשר שני משל דמאי. שנים שבצרו כרמיהן בתוך גת אחת והאחד אינו נאמן:

פ"י יבאר מה צריך לקבל עליו כדי שיהיה נאמן על המעשרות. ודין תלמיד חכם שמת והניח פירות או בת חבר או אשתו שנישאת לעם הארץ. אם ישמש חבר במשתה עם הארץ ובסעודתו. בן חבר שמיסב עם ע"ה. ודין ע"ה שנתן מנה לחבר לקנות לו אגודת ירק. אם מותר להאכיל את העניים דמאי. וגבאי צדקה אם גובין מהם. רופא חבר שמאכיל לחולה ע"ה אם נותן לתוך פיו:

פי"א יבאר שאסור למכור דמאי לע"ה ולשלוח לו דמאי. המשפיען במדה גסה אם מותרין למכור דמאי. חבר ועם הארץ שירשו את אביהם עם הארץ. מי שהיה משא ירק וכבר עליו ורוצה להפליג ממנו לארץ. המוצא פירות בדרך. והנותן לפונדקית לבשל ולאפות לו. המפקיד פירותיו אצל עם הארץ או אצל נכרי:

פי"ב יבאר הלוקח פירות ממי שאינו נאמן לעשרן ונכנס שבת שאינו יכול לעשר. הנשבע על חבירו שיאכל עמו בשבת והוא אינו נאמן עליו. מי שאינו נאמן שראינוהו שהפריש תרומת מעשר מפירותיו. האומר למי שאינו נאמן קח לי ממי שהוא מעשר. הנכנס לעיר ושאל מי כאן מעשר ואמר אחד אני. המוכר פירות בסוריא ואמר משל ארץ ישראל הם. עניים שאמרו פירות אלו לקט שכחה ופאה הם אם הם נאמנים. החשוד ודאי שהעיד אחרים והמוכר פירות ואחר כך אמר פירות שמכרתי לך טבל הם:

פי"ג יבאר שפירות שחזקתן מן ההפקר פטורין מן הדמאי. כשגזרו על הדמאי לא גזרו אלא על פירות הארץ שהוחזקו בה עולי בבל. ודין החמרים שהביאו פירות לצור. והלוקח מתגר נכרי ואיזהו תגר. אם גזרו על פירות חוצה לארץ שנכנסו בה. דברים שלא גזרו עליהם כשגזרו על הדמאי. כל העיר מוכרין ודאי ואחד מוכר דמאי כיצד יתקן:

פי"ד יבאר הלוקח מן הסיטון וחזר ולקח ממנו פעם שנייה. הלוקח מן הפלטר או מן המנפול. וש' מנפולין שלקחו מד' נחתומין. ודין הלוקח מן העני. ופועלים שהיו אוכלין והותירו פרוסות:

הלכות מעשר שני

פ"א יבאר שבכל שנה מעשר שני ובשלישית וששית מעשר עני. מתי הוא ר"ה לתבואה וקטניות ור"ה למעשר אילנות. החרובין שהנצו פירותיהן והדבר שבשעת לקיטתו עישורו. האביונות של צלף והאורז והדוחן שהשרישו קודם ר"ה. הבצלים הסריסים שמנע מהם מים שלשים יום. ופול המצרי שהביא שליש לפני ר"ה. ודין זרעו לזרע וחישב עליו לירק או איפכא. ודין פירות שנה שנייה שנתערבו בפירות שנה שלישית. הדברים ששוה עם מעשר לאשון. ופירות שתולין אותן מעשר קודם שיקבעו:

פ"ב יבאר מעשר שני שנאכל לבעלים. ואם נוהג בכל זמן. ואם פודין אותו בזמן הזה ודין אם פודין אותו שם בזמן הזה. והאוכל כזית ממנו חוץ לירושלים. מעשר שני שנכנס לירושלים אם מותר להוציאו. פירות שנגמרה מלאכתן ועברו בתוך ירושלים ויצאו. פירות מעשר שני שנטמאו בירושלים ופדאן. אילן בעומד לפנים מן החומה ונופו נוטה חוץ לחומה:

פ"ג יבאר האוכל מעשר שני בטומאה לוקה. והאוכל מעשר שני באנינות ואי זהו אונן. אם נותנין פירות מעשר שני לעם הארץ. אם מותר לאכול מעשר שני דמאי. מעשר שני אסור לאבד אפילו מיעוטו. וכמה הוא מיעוטו. במעשר אוכל דבר שדרכו לאכול ושותה דבר שראוי לשתות. שמרים של מעשר שני שנתן עליהם מים ויין של מעשר שנפלה לתוכו דבש. ודין מעשר שני אם ניתן לרפואה ואם מקדשין בו האשה וכיוצא בזה. המקדיש מעשר שני שלו לבדק הבית:

פ"ד יבאר הרוצה לפדות מעשר שני איך פודה אותם או המחלל פירות בפירות. הפודה מאי מברך. ואם מחללין מעות מעשר על מעות אחרות. באי זה כסף פודין מעשר שני. המניח מעות להיות מחלל עליהם מעשר שני. מי שעומד בטבריא ויש לו מעות בבבל. האומר מעשר שני יהיה מחולל על סלע שתעלה בידי מכיס זה. הפודה מעשר שני קודם שיפרישנו ושפודין אותו בשוויו:

פ"ה יבאר שהפודה מעשרו לעצמו מוסיף חומש ואם האשה חייבת בו. מעשר שאין בחומשו שוה פרוטה. והפודה מעשר ביותר על דמיו. סלע בסלע בעה"ב קודם. ואם מותר להערים בפדיון מעשרו. אשה שהכניסה לבעלה מעשר שני. והפודה מעשר שני לעצמו ולא נתן את החומש. מעות מעשר שני אם צורפים בדינרי זהב. ואם יחלל כסף מעשר עם פירות מעשר על הכסף:

פ"ו יבאר מעות חולין ומעות מעשר שנתפזרו ולקט מכאן ומכאן. סלע של מעשר שני ושל חולין שנתערבו. והאומר לבנו מעשר בזוית זה ומצא בזוית אחרת. מי שנשתתק או מי שאמרו לו בחלום מעשר שני של אביך במקום פלוני. האומר לבניו אל תגעו בזוית פלונית או שמן מעות בפניהם ואמר של פלוני הם. המוצא כלי וכתוב עליו מ' או ד' או ט' או ת' או ק'. ומעות הנמצאות בירושלים. ודין תיבה שנשתמש בה חולין ומעשר שני ומעשר של ודאי ושל דמאי שנתערבו. הזורע מעשר שני אחר שנכנס לירושלים:

פ"ז יבאר חומר הלקוח מכסף מעשר מפירות עצמם. אין נלקח בכסף מעשר אלא מאכל אדם. אין לוקחין תרומות בכסף מעשר וכיוצא בזה. הלוקח פירות או בהמה חוץ לירושלים בכסף מעשר. ואם לקח בהמה לשלמים ונפל בה מום. האוכל מעשר שני בתורת חולין:

פ"ח יבאר הלוקח בהמה לשלמים ממי שאינו תגר. והלוקח כדי יין סתומות במקום שדרכה להמכר בכך. מי שהיה לו יין של מעשר שני והפשיל קנקניו לאותו מעשר. נבי שלקחו בכסף מעשר ומת. והמניח דינר מעשר להיות אוכל כנגדו עד שיצא לחולין. הלוקח פירות של מעשר ומשך הפירות ולא נתן הסלע עד שהוקרו. מי שהיו לו פירות חולין בירושלים ומעות מעשר חוץ ממנה. אם מותר לחלל מעשר שני על פירות ע"ה או על מעותיו. טמאין וטהורין שהיו אוכלין או שותין כאחד בירושלים:

פ"ט יבאר שנטע רבעי הוא קדש והיכן דינו להאכל ואם פודין אותו במחובר. אם משנין אותו מברייתו ואם מפרישין ממנו תרומה ומעשרות. כמה מהלך מעלין ענבי כרם רבעי. וכיצד פודין אותו. מי שהיה לו נטע רבעי בשנת השמיטה או בשני הערלה. אימתי הוא ר"ה לערלה ולרבעי ומאימתי מונין להם. העלין והלולבין והגפנים אם מותרין בערלה וברבעי:

פ"י יבאר שכל שהוא חייב בערלה יש לו רבעי וכו'. הנוטע אילן מאכל לסייג או נטעו לסייג וחשב עליו למאכל. הנוטע לרבים בתוך שדהו והנוטע בר"ה. ונכרי או גזלן שנטעו. הנוטע למצוה או הקדישו ואח"כ נטעו או איפכא. נכרי שהרכיב אילן מאכל על גבי אילן סרק. ואחד הנוטע גרעינה או חתך ייחור מן האילן ממקומו וכו'. ילדה פחותה מטפח. ודין נוטעין ייחור של ערלה ולא אגוז ערלה. ודין עבר ונטע אגוז של ערלה:

פ"א יבאר מהו וידוי מעשר ובאי זו שנה מתודין אותו. ואם מתודה ביום או בלילה. אינו מתודה עד שלא יאמר הללו אתם מהמתנות. וכיצד הוא עושה אם נשארו. שצריך להפריש כל המתנות על הסדר ואח"כ יתודה. נשרף טבלו או אם נתן מעשר ראשון לכהן אם מתודה. מי שאין לו אלא בכורים או שאין לו אלא תרומה. ויפרש פסוקי הוידוי:

הלכות בכורים

פ"א יבאר שכ"ד מתנות ניתנו לכהנים. והכהן שאינו מודה בהן. והאוכל מהן מאי מברך. וטעם מה שמנו חכמים אלו המתנות על דרך אחרת:

פ"ב יבאר שמצות עשה להביא בכורים למקדש והיכן נוהגין. אין מביאין בכורים אלא משבעת המינין. ואם מביאין אותה משקין. אימתי מביאין הבכורים. ואם מביאין מן הישן על החדש או בהפך. הגדל בעציץ נקוב והנוטע אילן לתוך שדהו והבריכו לתוך שדה חבירו. האריסין ובעלי זרוע שאונסין ולוקחין הארצות בפחות. הקונה אילן בתוך שדה חבירו או הלוקח פירות תלושין ולקח הקרקע. המוכר שדהו לנכרי וחזר ולקחה ממנו. ואשרה שביטלה. הבכורים אם יש להן שיעור מן התורה. הפריש בכוריו והוסיף עליהן. וכיצד מפרישין הבכורים אם נטמאו הפירות כולם. ואם הפריש בכוריו ונמקו או נבזזו. המפריש בכוריו להעלותן בידו לירושלים:

פ"ג יבאר שהבכורים נותנין אותם לאנשי משמר ושהם קרויין תרומה. כהן שאכל בכורים חוץ לירושלים אחרי שנכנסו לחומה. מאימתי הותרו לכהן. ואם הקריאה מעכבת אכילתן. בכורים שיצאו חוץ למחיצתן וחזרו. ומה בין אכילת בכורים לתרומה. ודין שהבכורים טעונין כלי ושלא יביאם בערבוביא. ואם הכלי הוא לכהן. תורים ובני יונה שמביאין עם הבכורים ושיתודה עליהם. אם יש לאדם רשות ליתן הבכורים לעבדו בדרך. והסדר של התנופה. אם הבכורים טעונים לינה:

פ"ד יבאר שהוידוי אינו שוה בכל שיש מביא ואינו קורא ומי הוא. הקונה ב' אילנות בתוך שדה חבירו או המוכר שדהו לפירות. אם צריך לקיחה והבאה כאחת. וזמן הבאת הביכורים. ודין התרומות והחלה כו' אם הם נכסי כהן ממש. הבכורים אם אוסרין בכל שהן. וכיצד מעלין אותם לירושלים:

פ"ה יבאר שמצות עשה להפריש מן העיסה תרומה לכהן ואם יש לה שיעור. עיסה שנטמאה בשוגג או באונס. ופירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ או בהפך. שלש דינין לחלה בשלש ארצות. ואם היה כהן קטן בחוצה לארץ ורצה להפריש חלה. המפריש חלה מאי מברך. ואם הנדה או ערומה מברכת ומפרשת חלה בחוצה לארץ. אם היא מדמעת. ואם רצה לאכול תחילה ואח"כ יפריש. והדברים שחלה ותרומה שוים בהם:

פ"ו יבאר שהלוקח מן הנחתום חייב בחלה. וכמה מינים חייבים בחלה. לקט שכחה ופאה ותבואה שלא הביאה שליש אם חייבין בחלה. חלות תודה ורקיקי נזיר ועיסת השותפין. והעושה עיסה מן הטבל. ודין עיסת כלבים ועיסה שישראל ונכרי שותפין בה. המערב קמח חטים ואורז ועיסה או עיסה עבירה. העושה עיסה לייבשה בחמה ולחם העשוי לכותח. וכמה שיעור העיסה חייבת בחלה. אסור לעשות עיסתו פחות מכשיעור. והככרות שנושכות זו בזו. קמח שלשו בסובין שלו. והעושה עיסה לחלקה בצק:

פ"ז יבאר שתי עיסות שיש בשתיהן חיוב חלה ולא באחד מהן אם מצטרפות. עיסת מין אחד אם מצטרפת עם מין אחר או חדש על ישן. עיסה פחותה מכשיעור מכאן ועיסה פחותה מכשיעור מכאן והאשה באמצע. שני נכרים שעשו עיסה כשיעור וחלקוה ואח"כ נתגיירו. הנוטל שאור מעיסה שלא הורמה חלתה. עיסה הטבולה לחלה. ואם היא כחולין לענין טומאה:

פ"ח יבאר המפריש חלתו קמח אם היא חלה. ואימתי מפרישין חלה. מאימתי נתחייב העיסה בחלה. ואם נתגלגלה בחטים ונסתיימה בשעורים. עיסה שנדמעה בטומאה אם לשין ועורכין עמה. הלוקח מנחתום עם הארץ בסוריא וא"ל הפרשתי חלה. והלוקח בחוצה לארץ מנחתום או מבעל הבית:

פ"ט יבאר שמצות עשה ליתן הזרוע והלחיים והקיבה לכהן. הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן ונפדו. בהמת כלאים או בהמת שותפין או בהמת פירות שביעית או של כהנים ולוים. השוחט לנכרי ולכהן והמשתתף עם הכהן. גר שנתגייר והיה לו בהמה שחוטה ותרומה שלא הורמו מתנותיה. השולח בשר לחבירו והיו בה מתנות. ומקום שאין בו כהן. הרוצה ליתן המתנות לשני כהנים. ואיזהו זרוע ולחיים. מי הוא הכשר לאכול את המתנות. ואם מזכה אותם לישראל. אם יחטוף הכהן המנות או ישאל לישראל בפיו:

פ"י יבאר שמצות עשה ליתן לכהן ראשית הגז. ואם יש לו שיעור. ודין אם נוהגת בחולין ובמוקדשין. ואם היה הצמר קשה או אדום או שחור. התולש צמר רחלים בידו. ואם נוהג בכלאים ובטרפה. אם חייב באחריותו. והלוקח גז צאנו של נכרי אחר שגזזן הנכרי. הלוקח גז צאנו של חבירו. וגר שנתגייר והיו לו גיזות. כמה צאן יהיה לו ויהיה חייב בראשית הגז. וצאן השותפין. ראשית הגז מצוה בתחילה. ואם מפרישין מחדש על הישן. הרוצה לחלק גיזותיו לכהנים. ואם הוא חולין לכל דבר:

פי"א יבאר שמצות עשה לפדות כל אחד מישראל בנו. ואם האשה חייבת בפדיון בנה. ואם חייב הבן לפדות את עצמו. ואם מברך. וכמה הוא הפדיון. אם נא הזהב לכהן שהוא חייב לו. ואם נתן לו כלים שאינו שוה בשוק חמש סלעים. נתן ה' סלעים לה' כהנים. ואם רצה הכהן להחזיר לו הפדיון. מי הוא החייב בפדיון הבן. ושצריך שיהיה פטר רחם. מאימתי יתחייב בפדיון. ומי שהוא בספק אם חייב בפדיון אם לאו. שתי נשים שלא בכרו וילדו שני זכרים או זכר ונקבה. ב' נשים אחת בכירה ואחת לא בכרה וילדו ב' זכרים ונתערבו. מבכרת שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים. ואם ילדו שתי נקבות וזכר או ב' וכ':

פי"ב יבאר שמצות עשה לפדות כל אדם מישראל פטר חמור בשה. השה אם נותנין בו למי הוא. ושפטר חמור אסור בהנאה עד שיפדה. אם חייב באחריות השה. ומאימתי חייב לפדותו. באיזה ב"ה פודין אותו. ואם פודהו בשויו. וכהנים ולויים אם חייבים בו. הלוקח עובר חמורו של נכרי או המוכרו. ואם היה הנכרי שותף. ודין המקבל [illegible] מהנכרי או נכרי שקיבל מישראל. פרה שילדה כמין חמור. ותמור שלא בכרה וילדה ב' זכרים הספיקות שיש בשני זכרים ושתי נקבות ומי שהיו לו עשרה פטרי חמורים בתוך ביתו:

הלכות שמיטה ויובל

פ"א יבאר שמצות עשה לשבות מעבודת הארץ ועבודת האילן בשנת שביעית. על איזו עבודה לוקה מן התורה. ואם נוטעין בשביעית אילן סרק. אם שורין הזרעים בשביעית. והדברים המותרים בשביעית. משרבו האנסים אם מותר לזרוע בשביעית. המעביר קוצים מארצו או הטומן לפת או צנון או לוף וכיוצא בהן. בראשונה היו אוסרים ללקוט עצים ואבנים מתוך השדה. הקוצץ אילן או ב' לעצים. ואם קוצצין בתולת שקמה בשביעית:

פ"ב יבאר שלא יוציא אדם זבלים מחצירו ויתן בתוך שדהו בשביעית. מאימתי מותר לעשות אשפה בשדהו. וכמה שיעור האשפה. אם מותר להוציא [illegible] מן הסוהר של צאן לתוך שדהו. ואם עשה דיר בתוכו. אם יפתח אדם מחצב לתוך שדהו. ואם פנה ממנו גדר אבנים גבוה עשרה. ואם ימלא ויעפר פרצה שהיא סוגה בעפר. ואם אסור לבנות גדר:

פ"ג יבאר שעבודת הארץ שלשים יום סמוך לשביעית אסורה. שדה אילן ושדה לבן ומה הם ובזמן הזה עד אימתי מותרין. אם מותר לזבל השדות ולמנ[illegible] המקשאות והמדלעות:

פ"ד יבאר מה הוא הנקרא ספיח. ושלא יקצור כדרך שקוצר בכל שנה. אם הספיחין אסורין ולמה אסורין. וספיחים העולין בשדה בור עד מתי אסורין. ספיחי שביעית ופירות ששית שנכנסו לשביעית. דברים שזרעם לזרע או לירק. הדברים שקיימם לזרע והוקשו קודם ר"ה. ולוף של ערב שביעית. ודין הפירות שיוציא האילן בשביעית אין יאספו אותם. מצות עשה להשמיט כל מה שתוציא הארץ בשביעית. השביעית היכן נוהג ואם הוא בכל מין. ונכרי שקנה קרקע בא"י וזרעה בשביעית:

פ"ה יבאר שפירות שביעית מותר לאכלן וליהנות מהם. ואם ישנה מברייתן פירות שביעית אם מוציאין אותם מח"ל ואם מאכילין לנכרי. אם פוסקין [illegible] פירות שביעית. ואם אוספין הפירות כשהם בוסר. ודין מאימתי מותר לאכול פירות האילן בשדה שביעית. מאימתי קוצצין האילן. ואם מותר לרחוץ במרחץ שהסיקוהו בתבן שביעית. ודין הקליפין והגרעינין שמותרין בתרומה לזרים. האורג חבלין של שביעית ונותן לתוך התבשיל:

פ"ו יבאר שאין עושין סחורה בפירות שביעית. ואם מכר מעט מה דין הפירות והמעות. ודין איך מוכרין פירות שביעית. פירות ח"ל שנכנסו לה ודין חומר בשביעית מבהקדש. ואיך שביעית מתחללת. ודין דמי שביעית אם פורעין מהם את החוב. החמרים העושין בפירות מלאכת שביעית האסורה. הלוקח מהנחתום ככר בפונדיון. ואם אוכלין פירות שביעית בטובה ושלא בטובה:

פ"ז יבאר שפירות שביעית אין אוכלין מהן אלא כל זמן שאותו המין מצוי. אילן שעושה פירות ב' פעמים בשנה. ואם מבערין הדמים. ג' ארצות לביעור ושלשתן חשובות כאחת לקצור פירות. המוליך פירות ממקום שכלו למקום שלא כלו. כלל אמרו בשביעית. ואי זהו שעת ביעור העלין. עד מתי יהיה אדם מלקט עשבים להם בשביעית. הקטף אין לו שביעית והכובש ורד שביעית בשמן ששית:

פ"ח יבאר שאסור לחזק ידי עוברי עבירה. ומה הם הכלים שהאומן רשאי למכרן בשביעית. אם מותר למכור אותם למי שאינו חשוד. שמוכר היוצר כדים רבים בח"ל לישראל. אם מחזיקין ידי נכרים בשביעית. אם אסור ליקח פירות שביעית מע"ה. הלוקח לולב מעם הארץ בשביעית. ומי הוא החשוד לעשות סחורה בשביעית. החשוד על השביעית אם חשוד על המעשרות או בהיפך. החשוד אם הוא נאמן על אחרים. והכהנים אם חשודין בשביעית. הפטמין והלבעונין אם לוקחין מורסן מכל אדם:

פ"ט יבאר שמצות עשה להשמיט מלוה בשביעית. ואם נוהגת בזמן הזה. אין שמיטת כספים משמטת אלא בסופה. המלוה לחבירו וקבע לו זמן עשר שנים. והמתנה שלא תשמטנו שביעית. וקנסות של אונס ומפתה. המגרש את אשתו קודם השמיטה. המלוה על המשכון והמוסר שטרותיו לב"ד. תקנת פרוזבול. ולמה מועיל ומי ראוי לכותבו. ועל מה נכתב. אחד שלוה מחמשה או בהיפך. ופרוזבול המוקדם והמאוחר. המוציא שטר חוב אחר שביעית ואין עמו פרוזבול. אם היתומים צריכין פרוזבול. ומי שהוציא פרוזבול וטען הנתבע שהמלוה היתה אחר הפרוזבול. תלמידי חכמים שהלוו זה לזה. ומי שמונע להלוות קודם השמיטה:

פ"י יבאר שמצות עשה לקדש שנת החמשים. מאימתי התחילו למנות שנת יובל. אם עולה ממנין שני השבוע. ומאימתי בטלו היובלות. ודין כמה מצות תלויות בהנהגת היובל. מצות עשה לתקוע בעשירי לתשרי בשנת היובל. שלשה דברים מעכבין ביובל. דין היובל בשביעית ודין השמיטה אחד הוא:

פי"א יבאר שארץ ישראל המתחלקת לשבטים לא תמכר לצמיתות. לא ימכור אדם ביתו או שדה אחוזתו אא"כ העני. מוכר שדה אחוזתו להשב את הדמים. הקנים והזמורות שבתוכה. ודין הלוקח שדה אחוזה ונטעה אילנות. ואם מותר לגאול פחות מעשרים שנים. ודין מכרה בשנת היובל עצמה. והאילנות אם חוזרין לבעלים ביובל. לעולם מייפין כח המוכר שדה אחוזה. הרוצה למכור שדות אחרות לגאול הראשון. אם רצה לגאול חצי השדה. ונותן שדהו מתנה. האחין שחלקו. והיורש את אביו:

פי"ב יבאר המוכר בית בתוך עיר המוקפת חומה. ואם הקרובין פודין אותה. אם מת הלוקח או המוכר. והמוכר לראשון וראשון לשני בתוך השנה. מכר ב' בתים האחד בחצי אדר ראשון והאחד בראש אדר שני. אם הגיע י"ב חדש ולא נמצא הלוקח. ודין המקדיש בית עיר החומה. ואם מכר בית עיר חומה והגיע יובל תוך שנת המכר. המוכר בית בבתי החצרים או בעיר שאינה מוקפת. בית שאין בו ד' אמות על ארבע אמות ואם הבית נחלט בירושלים. העיר שראויה להקרא עיר חומה. כיון שעלה עזרא בבית שני נתקדשו כל הערים:

פי"ג יבאר שנצטוו ישראל לתת לשבט לוי ערים לשבת. נותנין לכל עיר בית הקברות. ואם עושין עיר מגרש או בהפך. לוים שמכרו שדה אם גואלין כישראל. ישראל שירש את אבי אמו לוי. ושבט לוי מוזהרין שלא ינחלו בארץ כנען. שלא יטול חלק בביזה ולא הכהן ואם נטל לוקה:

לכות שבועות פ"ב הלכה י כתב הכ"מ וצ"ל שאין אנו צריכין לידחק וכו'. נ"ב ול"נ דרבינו אזיל לטעמיה דס"ל דהנודר סתם ואח"כ
נר כסבור הייתי כך וכך ואדעתא דהכי נשבעתי ה"ז מותר ומש"ה כתב בפ"ב מהל'
יר דאם נזר ואח"כ נגנבה בהמתו אינו נזיר וכמו כן בפ"א מהל' נזיר דאם נזר
א ואמר כסבור הייתי שחכמים מתירין לי לשתות יין כו' או מפני שהוא קובר מתים
אינו נזיר דהוי נדרי שגגות והראב"ד ז"ל השיג עליו דהוי כנדרי אונסין:

"ג הלכה י נ"ב מ"ש כל"מ דהיינו טעמא משום דאין מביאין קרבן על הספק
יע"ש. ק"ק לטעמא שכתב רבינו משום דהוי אנוס:

"ד הלכה יד וחזר ונשבע שלא יאכל תאנים וענבים וכו'. נ"ב מדנקט כאחת
נראה דהיינו טעמא דהשניה חלה דעל אכילה מב' נשבע אבל קשה מ"ש אח"כ
וכן הנשבע וכו':

"ו הלכה יז שבועה שלא אוכל היום שבועה שלא אוכל היום וכו'. נ"ב השבועה
השניה הוי כנשבע לקיים המצוה כ"נ מפירש"י ונהי דפטור מקרבן ומלקות מ"מ
ועה איכא וכדאמרינן מנין שנשבעים לקיים את המצוה והכי אמרו בפ"ב דנדרים
נא אחרינא חיובא הוא דליכא הא שבועה איכא ומשום הכי כתב רבינו ז"ל
דמלי מתשיל אשניה ברישא:

"ב הלכה ד נד"א בשאר כתבי הקדש אבל הנשבע בתורה וכו'. והראב"ד ז"ל
השיג וז"ל מה ראה להלק בין תורה לשאר כתבי הקדש וכו'. נ"ב עיין מ"ש
מז"ל בספ"א מהל' נדרים ז"ל נדר במה שכתוב בה הרי זה אסור שהרי כתוב בה
זר ונדר עכ"ל. ולכאורה נראה מפשטן של דברים שמלבד מה שחלוקים עם הראב"ד
ין שבועה בנשבע בשאר כתבי הקדש גם יש מחלוקת ביניהם לענין מתפיס בנדר
בברת הראב"ד ז"ל דבאזכרות קא מתפיס כל שכתוב בה אזכרות אף שאין כתוב בה
זר או נדר הויא התפסה אמנם לסברת הרמב"ם ז"ל לא הוי התפסה כי אם
קא כשכתוב בה איסר או נדר ולאפוקי כשאין כתוב בה איסר או נדר כגון שאין
ין אלא מספר בראשית או תפילין ומזוזות. ודוחק לומר דמ"ש הרמב"ם בהל' נדרים
רי כתוב בה איסר ונדר וכו' דעל גופא דתורה קאמר ועוד יש ביניהם דבספרים
פסים לדעת הראב"ד ז"ל לא הוי התפסה ולדעת הר"מ ז"ל הויא התפסה כיון
תוב בהם איסר או נדר. הן אמת דצריך להבין דאם איתא לפום פשטן של דברים
רמב"ם ס"ל דוקא אם כתוב בה איסר או נדר דאמאי לא אמרינן דעתו על האזכרות
"ש בהלכות שבועות והאזכרות הם מוקדשים ע"י אדם וכוונתו לקדושה. וצ"ל
מב"ם ס"ל דהאומר בתורה לא אמרינן בקדושת התורה קאמר ואע"ג דכוונתו לכך
מעות הלשון נראה שנשבע על הכתוב בה ולא על הקדושה שבהם. ועדיין לא
יצאנו ידי חובה דמהירושלמי שהביא הראב"ד הוי תיובתיה:

כות נדרים פ"ב הלכה יז בכ"מ אבל מ"ש בסיפא כו' אינו נוח לי וכו'. נ"ב
עיין פ"ב מהל' תרומות. וצ"ל דה"ק כל ג' ימים יכול לחזור
וא"צ לזכות בו אם בא אחר אח"כ וזכה בו מוציאין אותו מידו אחר ג' צריך לזכות בו:

"ג הלכה ט פגע בו הנוכה ופורים ידחה נדרו מפני הימים האלו וכו'. נ"ב לא
שייך הכא לומר נדר שהותר מקצתו הותר כולו דכי אלמוה רבנן לדבריהם דוקא
תן ימים בלבד. ועיין פרק ואלו נדרים גבי אלמוה רבנן לשעבודיה: **עוד שם** ויש
דקדק בדברי רבינו שנראה שהוא סובר דבעיה"כ ור"ח אסור מן התורה עד וי"ל
ה"כ שאינן אסורות אלא מדרבנן אלא שכיון שיש להם קצת סמך מן התורה לא
ו לזלזולי בהו ולפיכך אינם צריכים חיזוק ע"כ. נ"ב ע' בה"ה ספ"ו מהל' שבת
תב דהחמירו יותר בתחומין דדבריהם מד' אמות דר"ה לפי שדבריהם צריכים חיזוק.
הרי דבתחומין עשו חיזוק אע"ג דיש להם סמך מן המקרא:

"ה הלכה יג בכ"מ ומ"ש רבינו ברישא ה"ז אסור בחילופיהן וכו' עד אבל באומר
שאני טועם דמותר בחילופיהן ובגידוליהן איכא לספוקי במשקין ע"כ. נ"ב
ה דבדבר שאין זרעו כלה הגידולין אסורים ואפ"ה כתב רבינו דבמשקין הוי ספק
ואיכא למימר דגידולין בכדי נקטיה:

כה טו ולמה לא יבטל העיקר אסור בגדולין שרבו עליו שהרי הן דבר שיש לו
מתירין וכו'. נ"ב ע' בהלכה ט"ז וקשה בשבועה מאי מצוה לאיתשולי
עליה איכא:

"ח הלכה ד ולא עוד אלא מי שראה אנשים מרחוק אוכלים תאנים שלו וא"ל הרי
הן עליכם קרבן כיון שקרב אליהם והכיר והרי הם אביו ואחיו הרי אלו
ורים ע"כ. נ"ב אע"פ שלא אמר כלום דמסתמא אילו היה יודע דהיו אביו ואחיו
היה אוסר וה"ה אם היו זרים ופירש ואמר אילו הייתי יודע שהיה פלוני לא הייתי
ר דהוי נדר טעות וכל שיש טעות בעיקר הנדר הרי הנדר בטל מאיליו משא"כ
ונס אשתי ואח"כ אומר שהייתי סבור שגנבה את כיסי הוי דברים שבלב וכ"כ הר"ן
וע' מהרי"ט ח"א סימן ס"ה:

"ט הלכה ה בל"מ וא"ת כיון דבכל התורה כולה אזלינן בתר רובא הכא אמאי לא
וכו'. נ"ב ע' הר"ן בקדושין גבי רובא דקדשי והדר מסבלי והמגא נחת:

כה ט הנודר מן החטים אסור בהם בין חיים בין מבושלים וכו' עד חטים שאני
טועם מותר באפוי וכו'. נ"ב החילוק הוא בין נודר מן החטים שהם
פרש ואמר שאני טועם והכי איתא במתני' גריסין שאני טועם אסור לכוס ומותר
במבושל ואילו בנודר מהגריסין אסור במקפא:

"י הלכה ד שאיני אוכל בשר שנה זו וכו' עד ואם נתעברה השנה אסור בה
ובעיבורה ע"כ. נ"ב ע' בפ"ק דר"ה דף ו' ע"ב לענין בל תאחר כיון שעברו
יו ג' רגלים או שנה בלא ג' רגלים. ודוק באותה סוגיא ותראה דכל שהשנה מעוברת
אינה נקראת שנה אלא עם חדש העיבור:

כה ו שאיני שותה יין וכו' עד ואם נדר עד סוף אדר ה"ז אסור עד סוף אדר
שני ע"כ. נ"ב נ"ל טעם לדבריו דאמר עד סוף אדר הרי לא התיר עצמו
בניסן וכוונתו הוא שיהא אסור עד שיכנס ר"ח ניסן משא"כ נשאמר עד ר"ח אדר
דלא אסר עצמו אלא עד סוף שבט הסמוך לו:

"א הלכה ד מ"ש אע"פ שנדריהם קיימים אם חיללו נדרם וכו' פשוט הוא דהא
לאו בני עונשין נינהו ע"כ. נ"ב קשה לי דבגמרא קאמר אי מופלא סמוך
לאיש דאורייתא מילקא נמי לילקי:

הלכה ח נתן לה גט על תנאי או לאחר זמן לא יפר ימים שבינתים וכו'. נ"ב קשה
לי דבנתן לה גט לאחר זמן אינה מגורשת אלא עד שיגיע הזמן. ושמא כיון
דטעמא דמפר משום שלא תתגנה על בעלה הכא לא שייך דמגונה ועומדת היא:

פי"ב הלכה ט מפני שהוא משועבד לה בשאר וכו'. נ"ב בסמוך כתב דקונמות
מפקיעין מידי שעבוד אלא מפני שמעשה ידיה מדרבנן עשו חיזוק אלא הכא
היינו טעמא שאינו יכול לאסור עצמו לבטל המצוה:

הלכה י אמרה יקדשו ידי לעושיהן וכו' עד חכמים עשו חיזוק לשעבוד הבעל מפני
שהוא מדבריהם. קשה לי דמשמע דמפני שהוא מדבריהם עשו חיזוק א"כ
בעונה שהוא מן התורה אמאי אין מפקיעין:

הלכה יד בכ"מ דלית ליה אותה דוקא. וק"ל מההיא דכתב רבינו פ"ד מהל' פרה
אדומה אין שוחטין שתי פרות אדומות כאחת שנאמר ושחט אותה. ודלא
כבעל ל"מ שכתב דהא דכתב רבינו בהל' סוטה אין משקין ב' סוטות כאחת היינו
טעמא משום דאף רבנן מודו בה אלא שלא היו דורשין אותה אלא מפני שלבה גס
בחברתה ורבינו הביא הפסק ולא הביא הטעם. וזה אינו דהא קאמרו שם מאן ת"ק
ר' שמעון דדריש טעמיה דקרא והרמב"ם ז"ל פסק בכל המקומות דלא כר"ש דדריש
טעמיה דקרא:

פי"ג הלכה ב בכ"מ ז"ל וכילד מפר אומר מופר וכו' עד דלפ"ז ענין התרת הכם
אינו אלא הוראה וכו'. כלומר שהחכם מתיר את האיסור ולפיכך אומר אין
כאן נדר כלומר אין כאן איסור אבל הבעל אינו יכול להתיר את האיסור אלא שמבטל
הנדר והדיבור שאמרה כאילו לא אמרה כלל ולפיכך אין זה נדר משמעו שאין זה איסור
ולא אמר כלום. אמר אין נדר זה כלום משמעו שאין הדיבור שאמרה כלום ודלא
כהב"י: **עוד בכ"מ** שם אבל דעת הרא"ש בפסקיו ס"פ נערה מאורסה דחכם עוקר
הנדר מעיקרו לגמרי והבעל אינו מפר אלא מכאן ולהבא הלכך אם עברה על נדרה
ואח"כ הפר לה בעלה לוקה מה שאין כן בחכם ע"כ. וצ"ע דבפי"ב כתב הרמב"ם
ג"כ דאם נדרה ועברה על נדרה קודם שיפר אע"פ ששמע בו ביום והפר לה ה"ז
חייבת מלקות:

הלכה כב בכ"מ אמר לה קיים ומופר לך בבת אחת וכו' עד וא"ת ה"ל לרבינו
לכתוב בהדיא דהוי קיים מספק וי"ל דכי אמרינן דלא היילי לא הקמה
ולא הפרה ממילא הוא קיים דשתיקה הוי קיום ע"כ. נ"ב לפי דבריו ק"ל אמאי נקט
אח"כ הרי זה קיים לעולם בהרי זה קיים לבד סגי. ולי נראה דאע"ג דאינו בזה
אחר זה האי טעמא הוי לכשלא תהא חלה הפרה אבל הקמה ודאי חלה מכיון דלא
חיילא הפרה ותפסינן לשון ראשון דהקמה:

הלכות נזירות פ"א הלכה י בכ"מ ז"ל אבל האומר הריני נזיר מן הגרוגרות
וכו' עד ומאחר דסתם מתני' דלא כר' נתן הו"ל לרבינו
לפסוק כסתם מתני' כו'. נ"ב פסק רבינו כלישנא קמא משום דללישנא אחרינא ב"ה
אתי כרבי שמעון ואילו אנן קי"ל כרבנן דפליגי אר"ש:

הלכה יד נדר בנזיר ואמר לא הייתי יודע שהנזיר אסור ביין כו' עד וכבר בארנו
שאפי' לא נדר אלא מאחד מהם אסור בכולן ע"כ. נ"ב אע"ג דלשון כולל
הוי והאומר פת סתם הרי זה אסור בפת שעורים אע"ג דבלבו היה לפת חטים כיון
דהוי לשון כולל שאני הכא משום דלא היה יודע ומ"ש איצטריך לטעם דאפילו לא נדר
אלא מאחד מהם אסור בכולן: **עוד שם** בכ"מ וז"ל וי"ל דכיון דמתני' סתמא מתנייא
משמע דבכל גוונא אפי' אם בא לפני חכם ע"כ. נ"ב צריך ישוב מאי דקאמר בגמרא
לרבנן אי מתשיל אחדא מתשרי לכולהו וגם דברי הראב"ד ז"ל צריכים ישוב דמה חילוק
יש בין רישא לסיפא לפי מ"ש הוא בהשגות בסמוך:

פ"ב הלכה ב בל"מ דהכא כיון דלהזיר את עצמו נתכוין אין זה מוטעה בעיקר
הנדר יע"ש. נ"ב ל"ק דכל לגבי נפשיה נאמן לומר סבור הייתי כן אבל
לאהריני לא וצריך הוכחה:

הלכה יח נדר העבד שאר נדרים שיש בהם עינוי נפש וכו' עד נדר עבדו בנזירות
ואמר מופר לך וכו'. נ"ב נראה מדברי רבינו בה' עבדים דצריך גט
שחרור להתירו בבת חורין ולפי זה קשה ממאי דפריך בגמרא גבי עבר מכנגד פניו
רמ"א לא ישתה ורי"א ישתה וקאמר עלה לימא בדשמואל קא מיפלגי דאמר שמואל
המפקיר עבדו יצא לחירות וא"צ גט שיחרור דר"י לית ליה לדשמואל ומש"ה קאמר
ישתה ולפי סברת הרמב"ם אמאי קאמר ר"י ישתה דאפי' אי לית ליה דשמואל וצריך
גם שחרור מ"מ פקע שעבודיה מיניה ואפי' לרב ויצא לחירות אלא מוכח דבהפקעת
שעבוד לבד כל שצריך גט שחרור עדיין אין נפשו קנויה לו:

פ"ה הלכה יד בכ"מ נזיר חופף על השער וכו' עד ואפי' באדמה המשרת כתב
רבינו דאינו לוקה משום דאינו מתכוין להשיר ע"כ. נ"ב אינו כן דהא סורק
במסרק דמתכוין להשיר ואפילו הכי אינו לוקה וטעמא משום דאדמה הוי כעין שם
ושם נלמד מאדמה. ועיין בל"מ:

פ"ח הלכה יח האומר הרי עלי לגלח נזיר וכו'. נ"ב ע' פרק י"ז מהלכות מעשה
הקרבנות הלכה ט' וצ"ע: **שם** כתב הראב"ד אינו מחוור זה ומה בין זה לאומר
הרי עלי לגלח וכו'. נ"ב כשאמר הרי עלי קרבנות חצי נזיר קרבנות הוי סמוך וה"ק
קרבנות של חצי נזיר ולא אשכחן חצי נזיר משא"כ כשאמר הרי עלי לגלח חצי נזיר הכי
נזיר קאמר:

הלכות ערכין פ"ג הלכה יא האומר ערכי עלי וחזר ואמר ערכי עלי וכו' עד
שערכין לאו כחובות הן וכו'. נ"ב בל"מ תמה על רבינו
דבגמרא משמע דב"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה ולכך קאמר דילא ידי שתיהן
ורבינו פסק דבע"ח מאוחר מה שגבה לא גבה ואולי גירסא אחרת היתה לו בגמרא
דקאמר מ"ט הקדש מאוחר מה שגבה גבה עכ"ד. וע' בהרא"ש בפרק מי שהיה נשוי
דף קמ"ג ע"ג גבי מתני' דמי שהיה נשוי ד' נשים ומת הראשונה קודמת לשניה וכו'
שהקשה כן וחילק כמו שחילק רבינו יע"ש:

פ"ו הלכה ט אבל אם אמר ה"ז הקדש מעכשיו לאחר שלשים יום כו' ואם הקדישו
אח"כ למזבח אינו מוקדש ע"כ. נ"ב אף דהרמב"ם בהלכות גירושין פסק כרב
דאמר מעכשיו ולאחר שלשים יום ספיקא הוא אי תנאה הוי אי חזרה הוי הכא גבי
הקדש שאני דאף אם נאמר חזרה הוי לא מהני חזרתו דתוך כדי דיבור לאו כדיבור
דמי

דמי בהקדשות כמבואר פט"ו מהלכות מעשה הקרבנות יע"ש: ודע עוד דתמה שכתב רבינו כאן נראה דלא כהרשב"א ז"ל שכתב דאם הקדים מעכשיו ולאחר שלשים יום דלא הוי הקדש ולא שייך לומר גופא מהיום ופירי לאחר מיתה ע"כ. ובפירוש אמרו בירושלמי פ"ג דקדושין הקדש זו לאחר שלשים יום אמר ר"י שייר גיזותיה, וע' בנדרים במחלוקת בר פדא אי סלקן חוזרות וקדשות מקמא דשמעתין שם בהר"ן:

הלכה לא יראה לי שאע"פ שאין אדם מקדיש דשלב"ל אם אמר הרי עלי להקדישו ה"ז חייב וכו'. נ"ב מכאן נ"ל דהנשבע למכור דבר שאינו שלו לכשיבא לידו חייב למוכרו ולקיים שבועתו, וע' במוהרא"ה ז"ל ח"א: שם בכ"מ ז"ל כתב הראב"ד הראיה מיעקב ראיה וכו' עד ודברי רבינו הם טענה למה יתחייב בנזירות כלל כיון שלא בא לעולם הדר הנזירות ע"כ. נ"ב ע' בפ"ק דנדרים דף ג' ע"ב שהביא הרא"ש י"מ דסבירא להו דמיד חל עליו הנזירות וזהו שכתב הראב"ד והרי הוא כאלו אמר הריני נזיר מיד ולפי זה לא שייך לעבור בבל תאחר:

הלכות כלאים פ"א הלכה ז הזורע זרעים כלאים כו'. עד מותר ליטע יחור מן האילן שהורכב כלאים ע"כ. נ"ב ק"ק דהא כתב לעיל אסור לקיים כלאים ומהירושלמי אין ראיה דאיירי בשל נכרי:

פ"ה הלכה ז כתב הכ"מ באמצע הלשון ועוד י"ל דמטעם אחר אין ראיה משם דהתם בא"ל ודברי רבינו כאן בא"י ע"כ. נ"ב זה סותר למ"ש הרב ספ"א מהל' אלו:

הלכות תרומות פ"א הלכה כו וכן יראה לי שה"ה במעשרות שאין חייבין בזמן הזה אלא מדבריהם כתרומה ע"כ. נ"ב ע' פ' השומר שתקבל דקאמר שם במעשר בזמן הזה דרבנן וע' בפ"ו מהלכות בית הבחירה:

פ"ב הלכה יב כתב הראב"ד ודוקא שלא עשה מהם גורן אבל עשה מהם גורן חייבין אפי בעיר ע"כ. נ"ב עיין מ"ש הראב"ד פ"ג מה' מעשר דין א' וצ"ע:

פ"ד הלכה ט בכ"מ ז"ל וכתב הראב"ד מה ראה זה המחבר שפסק כר"ל וכו'. ועוד יש לתמוה על רבינו דהתם בקידושין אותביה ר"י לר"ל ושני ליה שאני נתינת מעות ליד האשה דכמעשה דמי ומשמע דאפי' ר"ל לא אמר אלא כשיש מעשה ע"כ. נ"ב אי משום הא לא איריא דבלישנא בתרא אמרו בגמרא הא דר"ל אפי' דלא עביד מעשה יע"ש:

פ"ה הלכה יח אין תורמין טבלים על החטים עד גזירה שמא יטריח הכהן לדוש ולכתוש. נ"ב איירי כששניהם גמורים למעשר ומשום גזירה אמרו אינה תרומה אבל היכא דהוי מדבר שלא נגמרה לא גזרו כיון דאסור לעשות כן ובזה נתיישב כל מה שהקשה הר"ש בפירוש המשנה פ"ק דתרומות:

הלכה כד בכ"מ הבודק את החבית וכו'. עד ומכל מקום יש לתמוה דהא בסוף קידושין ובריש נדה רמי האי ברייתא אברייתא דמקוה כו'. נ"ב בפרק כל הגט גבי מתני' דהמניח פירות להיות מפרישים עליהן מאימן שאבדו ה"ז חושש מעת לעת ד"ר אלעזר וקאמר בגמרא חלוקים עליו חבריו על ר"א דתניא מקוה שנמדד וכו' הרי כל הטהרות שנעשו על גביו טמאות למפרע ור"א קאמר מעת לעת ופריך פשיטא ומשני מהו דתימא מאי למפרע מעת לעת. משמע דאי הוה מפרשינן הכי לא היו חולקים והא ר"א קאמר הרי זה חושש מספק ובסיפא דמקוה קאמר ודאי. וזהו סיוע לרבינו:

פ"ז הלכה כ נשא שניה וכו'. בכ"מ ועוד מנין לנו דעבדי נ"ב שלה יאכלו. נ"ב איפכא ק"ל עבדי מלוג אמאי לא יאכלו. ושמא ט"ס נפל וצ"ל כמ"ש:

פ"ח הלכה ד בכ"מ בסוף דבריו ז"ל ומה שהקשה מהא דקי"ל עובר אית ליה זכיה כבר כתבו הראשונים דאפ"ה הכא אינו פוסל וכו' עד ולמיעוטא לא חיישינן. נ"ב קשה לי דהא קי"ל כר"י דחייש למיעוטא:

פ"ט הלכה ג אחד אומר מת ואחד אומר לא מת הרי זו לא תאכל. נ"ב נ"ל דקאי אמה שכתוב בסמוך בהניחה בעלה גוסס. ובכ"מ כתב על דברי רבינו בפ' האשה תנן דלא תנשא ומשמע דמספיקא לא אכלה בתרומה. וקשה לי דהתם היינו טעמא משום דמוקמינן לה אחזקתה:

פ"י הלכה ז בכ"מ אבל חטים משלם קרן דאכילה קרינן לה. נ"ב בפ' בכל מערבין אמרו חטים לאו בני אכילה נינהו:

הלכה כג בכ"מ ומ"מ איכא למידק שהרי אמרו שם אי דלית ביה שוה פרוטה קרן נמי לא לישלם. נ"ב לק"מ דכי אמרו הכי משום דהברייתא איירי בפחות מכזית ומשום הכי פריך כיון דלית ביה שוה פרוטה קרן נמי לא לישלם אבל כל שיש בו כזית חייב:

פי"ג הלכה ט בכ"מ וי"ל במה שכתב רבינו שאין השמים מעלין את היין אפשר שנתכוין למה שפירש הראב"ד. נ"ב עיין בפט"ו הלכה י"ז:

פט"ו הלכה ב חבית סתומה שנתערבה במאה חביות ונפלה אחת מהם לים הגדול הותרו כולן וכו' עד לפי שהחבית נפילתה ניכרת וכו'. נ"ב והא דמתיר רבינו טבעת של ע"ז אע"ג דאין נפילתה ניכרת היינו הנאה בלבד וכ"כ הר"ן בפ"ב דע"ז גבי מתני' דחבית שנפל לבור. ולא הבנתי מ"ש הרמב"ן ז"ל דאין חילוק בין אכילה להנאה מהא דחבית של תרומה שהתיר ר"ל וכו' דשאני חבית שנפילתה ניכרת. ומ"ש להלן דתרומה בזמן הזה דרבנן קשה דטבעת של ע"ז הוי דאורייתא: שם בכ"מ ולענין מה שהקשה הראב"ד דכיון דבגמרא לא מתוקמא אלא כר"א וכו' פשיטא דלית הלכתא כוותיה אלא כת"ק. נ"ב נ"ע דמכאן למד הרשב"א בת"ה לכל איסורין שבתורה וכתב שכן כתב הראב"ד:

הלכות מעשר פ"ג הלכה ו מותר לערים על התבואה להכניסה במוץ כדי שתהיה בהמתו אוכלת וכו'. נ"ב פירוש כל מה שירצה כיון דעדיין לא נגמרה מלאכתו וכל היכא שמותר לאכול אכילת עראי מאכיל לבהמה כל מה שירצה וכ"כ הר"ש בפירוש המשנה:

הלכה כד המוצא זיתים תחת הזית וכו' עד מלא תאנים תחת התאנה הרי זה ספק שהרי משתנות ומתגלגלות בעפר שמא מתאנה זו נפלו או מתאנים שנתעשרו. נ"ב קשה דאמאי לא אמרינן חזקה שמתאנה זו נפלו, ואיכא למימר דשאני

אלו דכיון דנכרות והם דומים לאלו, אלא דעדיין קשה אמאי מותרות לו משום ג[...] כיון דהוו ספק. ובכ"מ כתב על השגת הראב"ד ז"ל ואין בזה השגה דאיכא למימ[ר] חדא מתרי טעמי נקט. וקשה לי דא"כ אמאי חייב לעשר דהא הוי ספק ספקא ספ[ק] אם הן מתאנה זו והא"ל שהם מתאנה זו הרי הפקירם ועוד דגם לטעם דהפקירם כיון דאינם נכרות ומ"ה מתייאש מהם ומפקירם בודאי שהוא פטור:

פ"ו הלכה ד כתב הראב"ד ז"ל נ"ל בדבר שאין זרעו כלה. וכ"כ הר"ן שם והכרים כן דהא כל האי שקלא וטריא בדבר שאין זרעו כלה הוא ע"כ. ולא מוכרע דאיכא למימר במכ"ש פריך וראיה לדבר דאין אסור לזרוע שבל אלא התבואה וקטנית וכיוצא בהם:

הלכה יב הלוקח שדה מן הכותי מעשר ואח"כ נותן לו קנס קנסוהו וכו'. נ"ב לפי מה שפסק רבינו דאין קנין לכותי דינא הוי ולא קנסא כ"כ התוס' ור' שמשון ז"ל:

הלכה טו כהן או לוי שלקחו פירות מישראל אחר שנגמרה וכו' עד קנס הוא וכו'. נ"ב מן הדין הרי הם של כהן דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי[ין] וזכה בהם כהן דטובת הנאה אינה ממון:

פ"י הלכה ח בכ"מ עם הארץ שנתן מעה לחבר עד ומשמע התם דמיירי בשז[ה] החבר קנה אגודה אחרת לעצמו וקמ"ל דאין אומרים זו שהוא נותן לע"ה הי[א] אשר קנה לעצמו וכו' אלא אמרינן יש ברירה והא קי"ל דבדרבנן יש ברירה. נ"ב ק"[ל] דבסמוך כתב ה' שאמרו לאחד לא והבא לנו חמש אגודות הביא להם בערבוב חברים שבהם צריכים לעשר על הכל וכתב הכ"מ הטעם הוי כאלו האחד נותן משלו לחברו וחבר אסור ליתן דמאי לע"ה אלא א"כ עישר עכ"ד. ואמאי לא אמרינן כאן די[ש] ברירה. ודוחק לומר דהכא נמי איירי כשהמוכר ידע שקונה ג"כ לע"ה וחלקו של ע"ה כבר היה מעושר הלכך חייבים, דאינו נכון דמאיזה טעם נתחייבו לעשר על הכל מאחר שהם לא עירבום:

פי"א הלכה יג הוליכן לטוחן כותי וכו'. נ"ב כיון דדמאי התקינו על הספק לא מיקרי זה ס"ס ודוק ע"כ:

פי"ב הלכה יז כתב הראב"ד ז"ל אין דבר זה מחוור שהרי הנכנס לעיר ואמר מי כאן מעשר ואמר אחד אני פ' נאמן הקשו עלה בגמרא ועד אחד נאמן וכו'. נ"ב אע"ג דעד אחד נאמן באיסורין ה"ד להעיד על גוף הדבר אבל לאכשורי גברא להעיד עליו שהוא כשר אין עד אחד נאמן והכי אמרי לה בר"ה בפ' אם לא היו מכירין אותו:

הלכה יח המוכר פירות לחבירו ואחר שיצאו מתחת ידו אמר ללוקח פירות שמכרתי לך טבלים הם היין יין נסך שורת הדין שאינו נאמן. נ"ב ק"ל למה לא יהיה נאמן מתוך שנאמן להפסיד שכרו, ועיין בסוף הלכות מטמאי משכב ומושב ויש לחלק וק"ל:

הלכות מעשר שני פ"ד הלכה ב בכ"מ וכן אם רצה לחלל פירות המעשר וכו' עד לרבינו י"ל דמתחללין דהכא לאו דוקא כו' דלדעת רבינו דמי מעשר מחללין לכתחילה. נ"ב ק"ל דבפירוש כתב רבינו שם הלכה ו' אין מחללין מעות מעשר על הפירות וכו' הרי דדמי מעשר אין מחללין לכתחלה על הפירות:

פ"ט הלכה ו בכ"מ כתוב בתשובה הרמב"ן סימן קכ"ו על מ"ש ר' והצנועים הי[ו] מניחים את המעות וכו'. נ"ב נ"ל דרבינו סמך אהאי סוגיא דנדרים דהאומר שדה שאמכור לך לכשאקחנה ממך תקדש דקדשה מאחר דבידו לעשותו עכשיו וגבי חלה כתב רבינו דיכול להתנות קודם שתתגלגל העיסה כיון שבידו לעשותו עכשיו והכא נמי בידו לומר כל המתלקט ולעשותו עכשיו:

הלכות בכורים פ"ד הלכה יג בכ"מ ז"ל המביא בכורים וכו' עד ואע"ג דבירושלמי מוקי לה בשליקטן לשלחן על ידי שליח וכו'. נ"ב עיין בפ"ב שהביא רבינו הירושלמי וצ"ע:

פ"ו הלכה יז בכ"מ היו הככרות נושכות זו בזו וכו' עד ולענין מ"ש שרבינו מפרש שישוכו דמתני' הוי לאחר אפיה. תמהני שאיני יודע מה נשיכה שייך אחר גמר האפיה. נ"ב לק"מ דלאחר אפיה דקאמר היינו שנושכות בתנור כגון ככרות של בבל:

הלכה יט כתב הראב"ד נראה לי מהגמרא שאף האשה כשעשתה עיסה לחלק הייתה בחלה שמא תמלך לעשותה עיסה מההיא איתתא וכו'. נ"ב לפי סברת הראב"ד ק"ל מההיא דעושה עיסה סופגנין דפטורה מן החלה:

פ"ט הלכה ג בכ"מ ובענין נסתפק בשנים ולקח הכהן האחד וכו'. עד איכא למימר דלאו דס"ל דלית הילכתא כותיה אלא דמ"מ רצו להעמיד כסתם מתני' כרבי. נ"ב אין נראה כן דבהל' מעשר פ"ז בדין המלוה את הכהן פסק רבינו דלא כעולא:

הלכה י בכ"מ והא דתנן צריך שירשום וכו'. עד איכא למימר דלא דמי הכי דאמרינן דשה ואפילו מקצת שה ה"מ דכל שיות שבו חייב דבכה"ג כוליה שה מיקרי אבל הכא דמקצת שיות פטור כה"ג לא חייב רחמנא. נ"ב ק"ל מההיא דכתב רבינו בסמוך היה הכהן שותף בראש פטור מן הלחי אבל בשאר חייב והכ"נ דמקצת שיות פטור:

הלכה טו בכ"מ אמר לטבח וכו'. עד ופירש"י נותנה זה לכהן ואין המוכר מנכה ללוקח שהרי היה יודע הלוקח כו'. נ"ב ק"ל דא"כ כי לקחם ממנו במשקל אמאי מנכה לו מהדמים כיון דידע מתנה הוא דקא יהיב ליה: עוד שם בסוף וי"ל משום דאמרינן בגמרא היכא דמתני לה באפי נפשה וכו' יע"ש. ודבריו צ"ע דבסמוך כתב הפך בהלכה י"ד ז"ל הקונה אותם מותר לאוכלן:

הלכות שמיטה ויובל פ"ה הלכה כ בכ"מ מרחץ שהוסקה וכו'. עד וי"ל דאם הוסק דיעבד קאמר דמותר לרחוץ. נ"ב זה אינו דבתמור כתב רבינו דיונן:

פי"א הלכה כא אבל היורש את אביו אף על פי שירושת הבעל מדבריהם כו'. נ"ב הל"מ בהלכות אישות פכ"ב הקשה דבפ' הכותב אמרו דהאי מתני' היא ליה דירושת הבעל דאורייתא עכ"ד. ונ"ל ראיה לדברי רבינו מההיא דס"פ יש נוחלין אמר רב אסי גבי יובל שווייהו רבנן כלוקח ואין חוזר ביובל:

שאלו שלום ירושלים **ספר עבודה** ישליו אוהביך

והוא

ספר שמיני

הלכותיו תשע. וזהו סידורן.

הלכות בית הבחירה. הלכות כלי המקדש והעובדים בו. הלכות ביאת המקדש. הלכות איסורי מזבח. הלכות מַעֲשֵׂה הקרבנות. הלכות תמידין ומוספין. הלכות פסולי המוקדשין. הלכות עבודת יום הכפורים. הלכות מעילה:

הלכות בית הבחירה

יש בכללן שש מצות. שלש מצות עשה. ושלש מצות לא תעשה. וזה הוא פרטן:

א) לבנות בית המקדש. ב) שלא לבנות המזבח גזית. ג) שלא לעלות עליו במעלות. ד) ליראת מן המקדש. ה) לשמרו סביב. ו) שלא להשבית שמירתו:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א מִצְוַת [א]עשה לעשות בית לייי מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות. וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה שנאמר ועשו לי מקדש. וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבינו. והיה לפי שעה שנאמר כי לא באתם עד עתה וגו': **ב** כיון שנכנסו לארץ העמידו המשכן בגלגל ארבע עשרה שנה שכבשו ושחלקו. ומשם באו לשילה ובנו שם בית של אבנים ופרשו יריעות המשכן עליו ולא היתה שם תקרה. ושס"ט שנה עמד משכן שילה וכשמת עלי חרב ובאו לנוב ובנו שם מקדש. וכשמת שמואל חרב ובאו לגבעון ובנו שם מקדש ומגבעון באו לבית העולמים. וימי נוב וגבעון שבע וחמשים שנה: **ג** כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לייי ולהקריב בהן קרבן. ואין שם בית לדורי הדורות אלא בירושלים בלבד ובהר המוריה שבה נאמר ויאמר דויד זה הוא בית יי האלהים וזה מזבח לעולה לישראל ואומר זאת מנוחתי עדי עד: **ד** בנין שבנה שלמה כבר מפורש במלכים. וכן בנין העתיד להבנות אע"פ שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפורש ומבואר ואנשי בית שני כשבנו בימי עזרא בנוהו כבנין שלמה ומעין דברים המפורשים ביחזקאל: **ה** ואלו הן הדברים שהן עיקר בבנין הבית. עושין בו קדש וקדש הקדשים ויהיה לפני הקדש מקום אחד והוא הנקרא אולם. ושלשתן נקראין היכל. ועושין מחיצה אחרת סביב להיכל רחוקה ממנו כעין קלעי החצר שהיו במדבר. וכל המוקף במחיצה זו שהוא כעין חצר אהל מועד הוא הנקרא עזרה והכל נקרא מקדש: **ו** ועושין במקדש כלים. מזבח לעולה ולשאר הקרבנות. וכבש שעולים בו למזבח. ומקומו לפני האולם משוך לדרום. וכיור

א סמ"ג עשין קס"ג:

כסף משנה

פ"א א מצות עשה לעשות בית לה' וכו' שנאמר ועשו לי מקדש. ז"ל רבינו בספר המצות שלו מצוה עשרים הוא שצונו לבנות בית הבחירה לעבודה בו יהיה ההקרבה והבערת האש תמיד ואליו תהיה ההליכה והעליה לרגל והקבוץ בכל שנה והוא אמרו יתעלה ועשו לי מקדש. ולשון ספרי ג' מצוות נצטוו ישראל בעת כניסתן לארץ למנות להם מלך ולבנות להם בית הבחירה ולהכרית זרעו של עמלק הנה התבאר שבנין בית המקדש מצוה בפני עצמה והא דספרי איתא נמי בפרק כ"נ (סנהדרין דף כ':) וסמ"ג כתב וז"ל תניא ג' מצות נצטוו ישראל וכו' ואחר שניח להם המקום מכל אויביה' מסביב לבנות בית הבחירה שנאמר ועברתם את הירדן וישבתם בארץ ואח"כ והיה המקום אשר יבחר ה' אלהיכם בו לשכן שמו שם שמה תביאו את כל אשר אנכי מצוה אתכם עולותיכם וזבחיכם וכו' זמן מצוה זו של בנין בית הבחירה לא הגיעה עד ימי דוד וכן הוא אומר בדוד ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו מסביב מכל אויביו ויאמר המלך אל נתן הנביא ראה נא אנכי יושב בבית ארזים וארון האלהים יושב בתוך היריעה עכ"ל. ונראה שלא רצה לומר שהמצוה היא ועשו לי מקדש כמ"ש רבינו משום דההוא קרא במשכן שבמדבר איירי ורבינו לא נראה לו שהמצוה היא והיה המקום אשר יבחר ה' אלהיכם וגו' וכסמ"ג משום דהתם לא פקיד לבנות בית הבחירה אלא סיפור בעלמא הוא דקאמר שיביאו קרבנות למקום שיבחר ה' אבל לא מצינו במקרא ציווי שיבנו בית הבחירה ואע"פ שבפרק כ"ג הביאו מקרא דוהיה המקום אשר יבחר ה' לא לענין שיהא ציווי בנין בית הבחירה ממקרא זה אלא לומר שהכרתת זרעו של עמלק קודמת לבנין בית הבחירה מדכתיב והיה בהניח לכם מכל אויביכם וכו' והיה המקום אשר יבחר ה' ולפיכך לא רצה להביא ראיה מפסוק זה והביא ראיה מועשו לי מקדש ואע"ג דההיא פרשה במשכן שבמדבר איירי משמע דהאי קרא כלל הוא לכל מקום בין למשכן שבמדבר בין לשילה ונוב וגבעון בין לבית עולמים ודיקא נמי דקאמר ועשו לי מקדש ולא קאמר ועשו לי משכן. וכן הוא בגמרא סנהדרין פ"ז שבועות י"ד וכן תעשו לדורות וכו': **ב** כיון שנכנסו לארץ העמידו המשכן בגלגל י"ד שנה וכו' עד כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהם בית לה' ולהקריב בהם קרבן וכו'. הכל מבואר בסוף זבחים במשנה (קי"ב:) ובגמרא (ד' קי"ו): **ד** ואנשי בית שני כשבנו בימי עזרא וכו'. בפרק ב' דמדות (משנה ה) וארבע לשכות היו בארבעה מקצועותיה של מ' מ' אמה ולא היו מקורות וכך הם עתידים להיות שנאמר ויוציאני אל החצר החיצונה וכו' ובפרק שלישי גבי מזבח קאמר רבי יוסי כשעלו בני הגולה הוסיפו עליו וכו' שנאמר והאריאל י"ב ארך וכו' ובפרק ד' (דף ע':) ושני פשפשין היו לשער הגדול וכו' שבדרום לא נכנס בו אדם מעולם ועליו הוא מפורש על ידי יחזקאל ויאמר אלי ה' השער הזה יהיה סגור: **ה** ואלו הן הדברים שהן עיקר בבנין הבית וכו' עד הוא הנקרא עזרה. בפ"ב דמדות ופ"ד ופ"ה. ומ"ש והכל נקרא מקדש. פשוט הוא: **ו** ועושים במקדש כלים וכו' עד משוך לדרום. בפרק ג' דמדות (משנה ו'): מזבח

משנה למלך

פ"א א מצות עשה לעשות בית לה' וכו'. הרמב"ן במ"ע סי' ל"ג כתב דעשיית הארון והכפורת לשום שם העבודה המצוה מצוה בפני עצמה וכ"כ בסוף הספר בכלל נכללים מנין תר"ת מצות עשה יש"ע. ובב"ם ח"מ

וכיור וכנו לקדש ממנו הכהנים ידיהם ורגליהם לעבודה. ומקומו בין האולם ולמזבח משוך לדרום שהוא שמאל הנכנס למקדש. ומזבח לקטורת ומנורה ושולחן ושלשתן בתוך הקדש לפני קדש הקדשים: **ז** המנורה בדרום משמאל הנכנס ושולחן מימין שעליו לחם הפנים. ושניהם בצד קדש הקדשים מבחוץ ומזבח הקטורת משוך מבין שניהם לחוץ. ועושין בתוך העזרה גבולין עד כאן לישראל עד כאן לכהנים. ובונים בה בתים לשאר צרכי המקדש כל בית מהם נקרא לשכה: **ח** כשבונין ההיכל והעזרה בונין באבנים גדולות. ואם לא מצאו אבנים בונין בלבנים ואין מפצלין את אבני הבנין בהר הבית אלא מפצלין אותן ומסתתין אותן מבחוץ ואח"כ מכניסין אותן לבנין. שנאמר אבנים גדולות אבנים יקרות ליסד הבית אבני גזית. ואומר ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו: **ט** *ואין בונין בו עץ בולט כלל אלא או באבנים או בלבנים וסיד. ואין עושין אכסדרות של עץ בכל העזרה אלא של אבנים או לבנים:

ומרצפין

כסף משנה

ומזבח לקטרת ומנורה ושלחן. מפורש בתורה. ומ"ש ושלשתם בתוך הקדש וכו' עד ושלחן מימין. מבואר בפרשת תרומה ובפרשת פקודי: ומה שכתב ומזבח הקטרת משוך מבין שניהם לחוץ. בפ"ג דיומא (דף ל"ג:):

ז ועושים בתוך העזרה גבולין וכו'. בפרק שני דמדות (משנה ו') **ראשי פספסין** מבדילין בין עזרת ישראל לעזרת הכהנים: ובונים בה בתים וכו'. **במסכת** מדות (שם):

ח כשבונים ההיכל והעזרה **וכו'**. במלכים כתוב אבנים גדולות אבנים יקרות ליסד הבית ובמכילתא פרשת מזבח אדמה ואם מזבח אבנים רצה של אבנים עושה רצה של לבנים עושה וילפינן מיניה לבנין הבית: ואין מפצלין את אבני הבנין בהר הבית וכו' ואח"כ מכניסין אותם לבנין. ג"ז במכילתא פרשת מזבח אדמה אבל בפרק עגלה ערופה (סוטה דף מ"ח:) תנו רבנן שמיר שבו בנה שלמה את בהמ"ק שנאמר והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה הדברים ככתבן דברי רבי יהודה אמר לו רבי נחמיה וכי אפשר לומר כן והלא כבר נאמר כל אלה אבנים יקרות וגו' מגוררות במגרה א"כ מה תלמוד לומר לא נשמע בבית בהבנותו שהיה מתקן מבחוץ ומכניס מבפנים אמר רבי נראין דברי רבי יהודה באבני מקדש ודברי רבי נחמיה באבני ביתו ופירש"י דברים ככתבן כמשמען אבן שלמה מסע כמה שהסיעה מן ההר ולא סיתתוה שוב בכלי ברזל וכיון דרבי אמר נראין דברי רבי יהודה באבני המקדש יש לתמוה על רבינו למה הניח דברי רבי יהודה ופסק כרבי נחמיה ואפשר דמשום דסתם מכילתא כרבי נחמיה ותו דפשטא דקרא מסייע ליה משו"ה פסק כוותיה והכרעת רבי אינה הכרעה מפני שהיא הכרעת דעת שלישית דלאו הכרעה היא כדאיתא בספ"ק דפסחים **ועוד** דגמרא בפ"ק דתמיד שאכתוב בפרק זה כרבי נחמיה **אתי**:

ט ואין בונין בו עץ בולט כלל וכו'. נלמד ממ"ש לקמן בסמוך: **ואין עושין אכסדרות** של עץ בכל העזרה וכו'. בספ"ק **דתמיד** (דף כ"ח:): כתב הראב"ד **ואין בונין** בו עץ כלל א"א והלא לשכת כ"ג של עץ וכו'. מה שכתב והלא לשכת כ"ג של עץ היתה הכי איתא בסוף מדות (פרק ה') שלשכת כ"ג היתה נקראת לשכת העץ. ומ"ש **עוד ובמשנה** בית השואבה מקיפין כל העזרה גוזטרא וכו'. בפרק שני דמדות (משנה ה'). ומ"ש אבל בעזרת הנשים ובהר הבית מותר כלומר והביא דשמחת בית השואבה בעזרת הנשים היתה ובספ"ג מהלכות ע"ז תירץ דשאני ההיא דלשעתה היתה וכתב שם עוד ובימה של עץ שהיו עושים למלך בשעת הקהל לשעתה היתה: ותמיהא לי הא דתנן בפרק ג' דמדות ולולבסות של *ארז היו קבועים מכתלו של היכל לכתלו של אולם כדי שלא יבעט ושמא יש לומר שלא קבועים ממש קאמר בבנין אלא קבועים בעלמא בלא בנין ועל פי זה יש להרץ ללשכה כ"ג שלא היתה קבועה בבנין אלא בלא בנין ועי"ל שלשכת כ"ג לא של עץ היתה אלא בנין אבנים ולא נקראת של עץ אלא מפני שהניחו בה עצים אי זה פעם וטעמא דמסתבר הוא דאם לא כן למה נשתנית לשכה זו לעשותה של עץ יותר משאר לשכות שהיו של בנין. ועי"ל דהראב"ד ניחא ליה לשכת כהן גדול שהיא של עץ מפני שסובר שלשכה זו היתה בנויה במקום דריסת רגלי ישראל ולא אסרו אלא משער נקנור ולפנים שהוא אצל המזבח ומקשה לרבינו שסתם דבריו ומשמע מדבריו שבכל הבית אין בונין עץ אפילו בעזרת הנשים ולדעת רבינו יש להרץ דכל העזרה דקאמר היינו משער נקנור ולפנים כדברי הראב"ד:

ומרצפין

*[בגירסתנו הגי' של אבן ולפי זה אין כאן תמיהא]

השגת הראב"ד

*ואין בונין עץ בולט כלל כו'. **א"א** והלא לשכת כהן גדול של עץ היתה ובשמחת בית השואבה מקיפין כל העזרה גזוזטרא אלא לא אסרה תורה כל עץ אלא אצל מזבח ה' והיא עזרת כהנים משער ניקנור ולפנים אבל בעזרת נשים ובהר הבית מותר:

משנה למלך

ח כשבונין ההיכל והעזרה בונין באבנים גדולות וכו' ואין מפצלין את אבני הבנין בהר הבית אלא מפצלין אותם ומסתתין אותם מבחוץ ואח"כ מכניסין אותם לבנין שנא' אבנים גדולות אבנים יקרות ליסד הבית אבני גזית ואומר ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו ע"כ. ובסוף פ' עגלה ערופה אמרינן ת"ר שמיר שבו בנה שלמה את בהמ"ק שנאמר והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה הדברים ככתבן דברי ר' יהודה אמר לו ר' נחמיה וכי אפשר לומר כן והלא כבר נאמר כל אלה אבנים יקרות מגוררות במגרה א"כ מה ת"ל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו שהיה מתקן מבחוץ ומכניס בפנים אמר רבי נראים דברי ר' יהודה באבני מקדש ודברי ר' נחמיה באבני ביתו ול"ר נחמיה שמיר למאן אתא לאבני אפוד וכדתניא כו' ע"כ. ופי' רש"י דברים ככתבן כמשמען אבן שלמה מסע כמו שהסיעוה מן ההר ולא סיתתוה עוד בכלי ברזל ע"כ. והנה מרן תמה על מה שפסק רבינו כר' נחמיה דכיון דרבי אמר נראין דברי ר' יהודה באבני מקדש למה הניח דברי ר' יהודה ופסק כר' נחמיה ותירץ ואפשר דמשום דסתם מכילתא כר' נחמיה ותו דפשטא דקרא מסייע ליה מש"ה פסק כוותיה והכרע' רבי אינה הכרעה מפני שהוא הכרעה ג' שאינה הכרעה כדאיתא בספ"ק דפסחים ועוד דגמרא בפ"ק דתמיד שאכתוב בפרק זה כר' נחמיה אתיא ע"כ. ודברי מרן תמוהים הם בעיני במ"ש והכרעת רבי אינה הכרעה כו' כנראה דהוקשה לו דאמאי לא פסק כרבי דהוי מכריע וקי"ל דהלכה כדברי המכריע ותמהני דהא כלל זה לא נאמר כי אם במשנה ולא בברייתא וכדאיתא בפ"ג דשבת עלה מ' ואע"ג דהדרן ספק נאמר חילוק זה דקאמר דילמא ה"מ במתניתין אבל בברייתא לא וא"כ אפשר דלפי האמת אף בברייתא קי"ל דהלכה כדברי המכריע ויעיד על זה שהרי לפי האמת ר' יוחנן פסק בפירוש דהלכה כר' יהודה בההיא דשבת ואע"ג דהתם מתני' הוי דלא כר' יהודה ור' יוחנן אית ליה דהלכה כסתם משנה וא"כ ע"כ לומר דטעמיה דר' יוחנן דפסק כר' יהודה הוא משום דס"ל דהלכה כדברי המכריע אף בברייתא וכמו שכתבו התוס' שם בד"ה אמר יע"ש. זאת ועוד שראיתי לתוס' שכתבו שם דילמא ה"מ במתניתין אבל בברייתא לא אע"ג דלא קאמר במשנתנו שכה משמע דאין הלכה כמוהו משום דסתם מתניתין דלא כוותיה ע"כ. והנה מדברי התוס' הללו מוכח דאפילו כפי הס"ד הוה ס"ל דמאי דקי"ל דהלכה כדברי המכריע הוא אף בברייתא מדלא קאמר הלכה כדברי המכריע במשנתנו אלא דשאני הכא דאין הלכה כדברי המכריע משום דסתם מתני' דלא כוותיה, הן אמת שדברי התוס' הללו בעיני קשים הם וצריכים תלמוד דא"כ לאיזה תכלית חלקו בגמ' בין מתניתין לברייתא והכי הוה להו למימר דלמא ה"מ היכא דליכא סתם נגד המכריע אבל היכא דאיכא סתם שלא כדברי המכריע אז לא קי"ל כדברי המכריע וכי תימא דס"ל לסתמא דתלמודא דבמתני' אף דהוי מחלוקת ואח"כ סתם דבעלמא קי"ל כסתם מ"מ קי"ל כדברי המכריע כיון שהוא במשנה אבל בברייתא כיון דאיכא סתם במתניתין לא קי"ל כדברי המכריע בברייתא מש"ה חלק בין מתניתין לברייתא הא ליתא דהא בפ"ק דפסחים (דף י"ג) הקשו בגמרא ונימא מר הלכה כר' מאיר דסתם לן תנא כוותיה ואע"ג דהתם רבן גמליאל הוא מכריע וכמו שהקשו שם בתר הכי ונימא מר הלכה כר"ג דהוה ליה מכריע הרי מבואר דס"ל דאף דר"ג הוא מכריע מ"מ היה לו לפסוק כסתם מתניתין וא"כ ע"כ כי אמרינן ה"מ במתני' הוא היכא דליכא סתם דאי איכא סתם קי"ל כסתם וא"כ כי אמרינן אבל בברייתא לא הוא אף דליכא סתם נגד המכריע דאי איכא סתם אף במתני' לא קי"ל כדברי המכריע וכדמוכח בסוגיא דפסחים. ועוד יקשה בדברי התוס' הללו דא"כ נמצאו סברות הפוכות מן הקצה אל הקצה מסברת הס"ד לסברת המסקנא שהרי לפי המסקנא קי"ל דהלכה כדברי המכריע בברייתא אף דאיכא סתם מתני' דלא כוותיה והיכא דהמכריע הוא במתני' ואיכא סתם דלא כותיה קי"ל כסתם וכמו שכל זה הוא מבואר בדברי התוס' ולפי הס"ד דהיכא דהמכריע הוא בברייתא ואיכא סתם במתני' דלא כותיה קי"ל כסתם אבל היכא דהמכריע הוא במתני' אף דאיכא סתם במתני' דלא כותיה קי"ל כדברי המכריע וזה הוא דוחק גדול בעיני. מ"מ העולה ממ"ש הוא דס"ל להתוס' דאליבא דכ"ע אף בברייתא נאמר כלל זה דהלכה כדברי המכריע וא"כ אפשר דמרן בשיטת התוס' אזיל ומש"ה הקשה לרבינו דאמאי לא פסק כרבי דהוא מכריע. ומיהו אכתי קשה דאי מרן אזיל בשיטת התוס' **מאי** זה שכתב בסוף דבריו ועוד דגמרא דפ"ק דתמיד כר' נחמיה אתי והנה סוגיא זו דתמיד דאתי כר' נחמיה היא ליישב סתמא דמתני' דתמיד דקתני דבית המוקד היה מוקף רובדין וכדאיתא התם וא"כ מה ראיה יש מכאן דהתלמוד ס"ל כר' נחמיה ואם כוונת מרן היא דכיון דהסוגיא מוכחת דמתני' דתמיד אתי כר' נחמיה מש"ה פסקינן כוותיה הא ליתא שהרי אליבא דתוס' קי"ל כדברי המכריע אף דאיכא סתם מתני' דלא כוותיה וכמו שכתבנו לעיל. ומיהו לזה היה אפשר לייש דמרן ז"ל לאו אהאי טעמא לחוד קא סמיך אלא שהביא ג"כ טעם זה לעשותו סניף לטעמים הקודמים שכתב א"נ דשאני הכא שרבי עצמו המכריע סתם כר' נחמיה וא"כ אפשר דכל כי האי לא קי"ל כדברי המכריע מאחר דהמכריע עצמו סתם כבר פלוגתיה א"נ דכוונת מרן היא דמתני' דתמיד היה אפשר לאוקמה כר' יהודה והרובדין היו ע"י שמיר והרב בעל באר שבע בחידושיו לתמיד כתב דנהי דאמרינן בגמרא אמר אביי דמתקני ומייתי מעיקרא היינו דמתקני ע"י שמיר ע"כ ומרן אזיל בשיטת המפרש שכתב דמאי דאמרינן מעיקרא היינו שהיו מכתתים אותם בכלי ברזל קודם שיבואו האבנים בבית וכסברת ר' נחמיה וזהו פשטה של סוגיא וא"כ הכרח מרן היא דמדאוקמוה בגמרא למתני' כר' נחמיה ולא אוקמוה כר' יהודה מוכח דסתמא דתלמודא ס"ל כר' נחמיה וזהו שדקדק מרן וכתב דגמרא דפ"ק דתמיד ולא כתב דמתני' דפ"ק דתמיד לפי שכל ההכרח אינו אלא מסוגיית הגמרא דאוקמוה למתני' כר' נחמיה ונראה דיש להביא ראיה לזה דמתני' דרובדין אפשר לאוקמה כר"י וע"י שמיר דאי לא תימא הכי תיקשי דהיכי הוה ס"ד דבפ"ק דיומא (דף ט"ז) דסתמי דמדות ר' יהודה נינהו דהא בפ"ק דמדות מ"ת תנן דבית המוקד היה מוקף רובדין של אבן אלא ודאי דמהא לא קשיא דאפשר לאוקמה ע"י שמיר וסתמא דתמיד אוקמוה כסברת רבי נחמיה משום דסתמי דתמיד ר' שמעון איש המצפה קתני להו ומדאוקמוה כר' נחמיה משמע דס"ל לאביי דכר' נחמיה קי"ל. אך העיקרא דדינא זה שכתבנו דמרן בשיטת התוס' אזיל ומש"ה הקשה לרבינו הוא תימה בעיני שהרי הרי"ף בפ"ק דקידושין עלה דההיא דנחלקו ר' טרפון ור' עקיבא אם העבד היוצא בראשי איברים צריך גט שחרור או לא ואמרינן התם בברייתא המכריעין לפני חכמים אומרין נראים דברי רבי טרפון בשן ועין ודברי ר' עקיבא בשאר איברים כתב דלא קי"ל כדברי המכריעין משום דלא אמרינן הלכה כדברי המכריע אלא במתני' אבל בברייתא לא והביא ראיה לדבריו מהסוגיא דפ"ג דשבת שכתבנו ורבינו בשיטת הרי"ף אזיל וכמ"ש בפ"ה מה' עבדים דין ד' (*א"ה עיין מ"ש הרב המחבר בפ"ט מה' ברכות). עוד יש לי קושיא בדברי מרן וגדולה היא אלי משום דדברי רבי דאמר נראין דברי ר"י באבני ב"ה כו' לאו הכרעה הם משום דאם היינו אומרים דר"י ס"ל דבין באבני ב"ה בין באבני ביתו היו ע"י שמיר ור"נ היה אומר דבכולם היה מתקן מבחוץ ומכניס מבפנים אז הכרעת רבי היתה הכרעה אבל דבר זה לא ניתן ליאמר דאין רמז בשום מקום דאאבני ביתו לא יניף ברזל ואפילו בפנים לכ"ע היו ע"י ברזל ואם כן ע"כ אית לן למימר דרבי הכי קאמר נראה כדקאמר ר"י באבני ב"ה משום דקרא דמייתי ר"נ לא מיירי אלא בבנין בית שלמה ואף שדרך זה הוא קצת רחוק מ"מ מוכרחים אנו לאומרו וכן כתב הרב בעל יפה מראה בפ"ט דסוטה וא"כ נפיל דלא שייך כאן לומר דהלכה כדברי המכריע לפי שרבי לא בא כי אם לתת טעם לדברי ר"י ודברי מרן צל"ע:

ט ואין בונין בו עץ בולט כו'. כתוב בהשגות דלא אסרה תורה כל עץ אלא אצל מזבח ה' והיא עזרת כהנים משער נקנור ולפנים וכו'. נ"ל שצריך להגיה עזרת ישראל לפי שמשער נקנור ולפנים היא עזרת ישראל וס"ל להראב"ד דעזרת ישראל בכלל האיסור שהרי היינו אבל בעזרת נשים ובהר הבית מותר. ולשכה זו דכ"ג אף דנימא שהיתה בעזרת ישראל לא קשה משום דע"כ לשכה זו לא נתקדשה בקדושת עזרה שהרי כ"ג היה ישן בה כל ז' ימים וגמירי דאין ישיבה בעזרה כ"א בעזרת נשים וכמבואר. ואפשר דלשכה זו אף שהיתה בנויה בקדש לא היה לה פתח לקדש כי אם לחול וקי"ל דתוכן חול וכמ"ש רבינו בפ"ו מה' אלו וא"כ דין עזרת נשים יש ללשכה זו ומש"ה הותר לעשותה של עץ. ודברי מרן ז"ל תמוהים הם בעיני ועיין במ"ש הרב הי"ע בסוף מדות ודו"ק:

המזבח

עבודה. הלכות בית הבחירה פ"א

י ומרצפין את כל העזרה באבנים יקרות. ואם נעקרה אבן אע"פ שהיא עומדת במקומה. הואיל ונתקלקלה פסולה ואסור לכהן העובד לעמוד עליה בשעת העבודה *עד שתקבע בארץ: **יא** ומצוה מן המובחר לחזק את הבנין ולהגביהו כפי כח הציבור שנאמר ולרומם את בית אלהינו. ומפארין אותו ומייפין כפי כחן אם יכולין לטוח אותו בזהב ולהגדיל במעשיו

ה"ז מצוה: **יב** אין בונין את המקדש בלילה שנאמר וביום הקים את המשכן ביום מקימין לא בלילה. ועוסקין בבנין מעלות השחר עד צאת הכוכבים. והכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים *כמקדש המדבר. ואין מבטלין תינוקות של בית רבן לבנין. ואין בנין ב"ה דוחה יום טוב: **יג** המזבח אין עושין אותו אלא בנין אבנים גזית וזה שנאמר בתורה מזבח אדמה תעשה לי שיהיה מחובר באדמה שלא יבנוהו לא על גבי כיפין ולא על גבי מחילות. וזה שנאמר ואם מזבח אבנים מפי השמועה למדו שאינו רשות אלא חובה: **יד** כל אבן שנפגמה כדי שתחגור בה הציפורן כסכין של שחיטה הרי זו פסולה לכבש ולמזבח שנאמר אבנים שלמות תבנה את מזבח יי'. ומהיכן היו מביאין אבני מזבח מן בתולת הקרקע חופרין עד שמגיעין למקום הניכר שאינו מקום עבודה ובנין ומוציאין ממנו האבנים. או מן הים הגדול ובונין מהן. וכן אבני ההיכל והעזרות שלמות היו: **טו** אבני היכל ועזרות שנפגמו או שנגממו פסולין ואין להן פדיון אלא נגנזים. כל אבן שנגע בה הברזל אע"פ שלא נפגמה פסולה לבנין המזבח ובנין הכבש שנאמר כי חרבך הנפת עליה ותחללה. והבונה אבן שנגע בה ברזל במזבח או בכבש לוקה שנאמר לא תבנה אתהן גזית. והבונה אבן פגום עובר בעשה:

אבן

*[פי' המשכן שג"כ נקרא מקדש ככתוב ועשו לי מקדש]

השגת הראב"ד

*עד שתקבע כארץ. א"א עוד אמרו שאם נעקרה האבן ועמד הכהן ועבד במקומה (בגומא) אין *) דרך שירות בכך:

*)[בגמ' לא איפשיטא וקאי בתיקו]

כסף משנה

ומרצפין את כל העזרה באבנים יקרות. הכי משמע בכמה דוכתי: ואם נעקרה אבן וכו'. פרק שני דזבחים (דף כ"ד). וכתב הראב"ד עוד אמרו שם וכו'. ויתבאר פרק ה' מהלכות ביאת המקדש:

יא ומצוה מן המובחר לחזק את הבנין וכו'. פשוט הוא. ומ"ש אם יכולים לטוח אותו בזהב וכו'. שכן שלמה טח אותו בזהב:

יב אין בונין את המקדש בלילה וכו'. בפרק ב' דשבועות (דף ט"ו:):

ועוסקין בבנין מעלות השחר עד צאת הכוכבים. הכי כתיב בעזרא. ומ"ש והכל חייבין לבנות ולסעד בעצמם ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר. דכתיב ויבאו האנשים על הנשים וכתיב ויעשו כל חכמי לב. וכתיב וכל אשה חכמת לב בידיה טוו.

ואין מבטלין תינוקות של בית רבן לבנין. מימרא פרק כל כתבי (דף קי"ט:): ואין בנין בהמ"ק דוחה יום טוב. בפ"ב דשבועות (דף ט"ו:):

יג המזבח אין עושין אותו אלא בנין אבנים וכו'. במכילתא רבי ישמעאל אומר מזבח אדמה תעשה לי שלא תבנהו לא ע"ג כיפין ולא על גבי עמודים והתם קאמר דקרא דואם מזבח אבנים חובה ואע"ג דתנאי פליגי עליה התם פסק רבינו כוותיה משום דבר"פ קדשי הקדשים זבחים (דף נ"ח) סתם גמרא כוותיה:

יד כל אבן שנפגמה וכו'. בס"ק דחולין (דף י"ח) וכמה פגימת המזבח כדי שתחגור בה צפורן מיתיבי כמה פגימת המזבח רבי שמעון בן יוחאי אומר טפח ראב"י אומר כזית ל"ק הא בגם דלא הא באבנא ופירש"י באבנא כל דהו כדכי יב אבנים שלימות. וכתבו התוס' וכמה פגימת המזבח כדי שתחגור בה צפורן ואם תאמר והיאך בנו המזבח דהנה ימצאו האבנים בלא פגימה ואם יחליקו בברזל איכא איסורא דלא תניף עליהן ברזל וליכא למימר נמי ע"י שמיר דע"כ ע"י שמיר נמי לא יהיו חלוקות שלא תחגור בהן הצפורן מדאמרינן בפ"ד דע"ז גבי אבני המזבח ששקצום מלכי יון וגנזום בית החשמונאי היכי נעביד נתברינהו אבנים שלימות אמר רחמנא נכסרינהו פי' לעשות בלא פגימה לא תניף עליהם אמר רחמנא *והשתא לעבדינהו ע"י שמיר אלא ודאי שמיר אין עושה אותן חלקות שלא תחגור בהם הצפורן וי"ל דבפרק איזהו מקומן משמע שבנו אותו באבנים קטנות חלקות שלא היה בהם שום פגימה כגון חלוקי אבנים של נחל. ומה שכתב רבינו הרי זו פסולה לכבש ולמזבח. בפ"ג דמדות (משנה ד') משמע שדין אבני הכבש שוים לדין אבני המזבח. ומה שכתב ומהיכן היו מביאים אבני מזבח מן בתולת הקרקע חופרין עד שמגיעין למקום הניכר שאינו מקום עבודה ובנין. שם אחד אבני הכבש ואחד אבני המזבח מבקעת בית כרם וחופרין למטה מבתולה ומביאים משם אבנים שלימות שלא הונף עליהם ברזל. ומ"ש או מן הים הגדול. בפרק א' זהו מקומן (דף נ"ד) אמרינן גבי בנין המזבח מביא חלוקי אבנים מפולמות: וכן אבני ההיכל והעזרות שלימות היו. נראה שלא כתב כן אלא לענין שלא יהיה בהם פגם כדכתיב אבן שלמה מסע נבנה אבל היו מסתתין ומשוין אותן בכלי ברזל מבחוץ ומכניסין אותן כמו שכתב לעיל מפלין ומסתתין אותן מבחוץ מפא"כ באבני מזבח שאסור להניף עליהן ברזל הכי אמרינן בפ"ק דתמיד (דף כ"ו:) הכא דתנן שבית המוקד היה מוקף רובדין של אבן מקשה רובדין מאי ניהו גזרה דאצטבתא וכו' ומי מפלגי אבנים והכתיב והבית בהבנותו אבן שלימה וגו' ושני אביי דמתקני ומייתו מעיקרא ופירש המפרש קודם שיביאו האבנים בעזרה היו מתקנות על ידי ברזל וכו' וחוץ לעזרה מותר לתקנן ולהשוותן בברזל אבל משבאו לעזרה אסור להניף עליהן ברזל והכי מוכח במכילתא דאמרינן התם לא תבנה אתהן גזית בו אי אתה בונה גזית אבל אתה בונה גזית בהיכל ובבית קדשי הקדשים הא מה אני מקיים ומקבות והגרזן וכל כלי ברזל וכו' בבית אינו נשמע אבל בחוץ נשמע כי חרבך הנפת עליה ותחללה רשב"א אומר המזבח נברא להאריך ימיו של אדם וכו' עכ"ל. משמע דלא נאסר הנפת ברזל אלא על המזבח בלבד משום דנברא להאריך ימיו של אדם אבל אבנים של בנין בית המקדש אין הנפת ברזל עליהן פוסלן ובלבד שלא יתקן בפנים וכן מוכח מתוך דברי רבינו דעד השתא לא איירי אלא לענין שלא יהא בהם פגם ועדיין לא הזכיר פיסול הנפת ברזל ולקמן בסמוך שהזכירו לא הזכירו אלא לענין אבני המזבח בלבד:

טו אבני היכל ועזרות וכו'. תוספתא סוף פרק שני דמגילה: כל אבן שנגע בה הברזל וכו'. בפרק שלישי דמדות (משנה ד'): ומ"ש והבונה אבן שנגע בה ברזל במזבח או בכבש לוקה שנאמר לא תבנה אתהן גזית והבונה אבן פגום עובר בעשה. (דכתיב אבנים שלימות תבנה את מזבח ה' אלהיך) פשוט הוא. ומה שכתב שדין הכבש שוה בזה למזבח הוא מדתנן בפ"ג דמדות אחד אבני הכבש ואחד אבני המזבח מבקעת בית כרם וכו' ומביאים אבנים שלימות שלא הונף עליהם ברזל:

*[לא ידעתי לסוף קושיא זו שהרי תשובתה בלדם שבבית שני לא היה שמיר ואין מכאן ראיה]:

אבן

משנה למלך

יג המזבח אין עושין אותו אלא בנין אבנים וכו'. קשה לי על זה מהיא דתנן בפ"ג דפרה הר הבית והעזרות תחתיהם חלול מפני קבר התהום וככר הביא רבינו משנה זו בפ"ב מהלכות פרה אדומה דין ז' ולכאורה נראה שכל בנין הבית היה חלול וכולל ג"כ אף מקום המזבח וכל מקום שאמרנו ותחתיהם חלול כו' היינו שהוא בנוי כיפין וכמ"ש רבינו בריש פ"ג מהל' פרה וא"כ קשה דהיכי קאמר שלא יבנוהו ע"ג כיפין וסבור הייתי לומר דמאי דאמרינן שלא יבנוהו ע"ג כיפין היינו לומר דביעור גובה המזבח לא יהיה ע"ג כיפין אלא מחובר באדמה וכן המזבח עצמו לא יהיה כיפין אבל כל שהמזבח מחובר באדמה אם למטה מן האדמה יש כיפין ומחילות אינו מעכב. שוב ראיתי דזה אינו שהרי פ"ו דזבחים (דף נ"ח) אמרו וכ"ת דע יד מחילות בקרקע ושהיט בהו וכי האי גוונא מי הוי מזבח והתניא מזבח אדמה תעשה לי שיהא מחובר באדמה שלא יבננו לא ע"ג מחילות ולא ע"ג כיפין ע"כ הרי הדבר מבואר דס"ל לסתמא דש"ס דאפילו תחת האדמה שהמזבח מחובר לו צריך שלא יהיה לא מחילות ולא כיפין. אשר ע"כ נראה דמוכרחים אנו לומר דדוקא הר הבית והעזרות היה תחתיהם חלול אבל המזבח לא היה תחתיו חלל מפני גזירת הכתוב דקאמר מזבח אדמה והיה נ"ל להביא ראיה לזה מהיא דאמרינן בירושלמי פ"ק דסנהדרין דחזקיה עיבר את השנה מפני הטומאה והטומאה היתה שמצאו גולגלתו של ארנן היבוסי תחת המזבח ע"כ ופשטן של דברים נראה שגלגולת זו לא היתה גלויה ע"ג האדמה אלא היתה טמונה תחת המזבח ועכשיו כשרצו לתקן את המזבח דאפשר שנהרס קצת בימי אחז מצאו הגולגולת וא"כ נמצא שבכל היו טמאים מפני שהיתה טומאה רצוצה דקי"ל בוקעת ועולה כו' וכל מי שנכנס שם נטמא ואי אמרת שגם המזבח היו בנוי כיפין ע"ג כיפין הא קי"ל דטפח על טפח חוצץ בפני הטומאה וא"כ אף אם מצאו טומאה תחת המזבח לא היו טמאים וכי תימא דלעולם שגם המזבח היה בנוי כיפין ע"ג כיפין אלא שהטומאה נמצאת למעלה מהכיפין במקום שלא היה חלל טפח הטומאה הא ליתא דהא הא דאמרינן דכל הר הבית היה בנוי כיפין ע"ג כיפין מפני הטומאה ע"כ לומר שהקרקע שהיה ע"ג נבדק שלא היה שם טומאה אלא שחששו שמא יש למטה ממקום הבדוק טומאה ומש"ה עשו אותו כיפין כדי שלא יהיה טומאה רצוצה ואם גם המזבח היה בנוי כיפין ע"כ שהטומאה נמצאת למטה ממקום הבדוק. ודוחק הוא בעיני לומר דעכשיו שמצאו הטומאה נטמאו הכהנים במגע דאיך יעלה על הדעת שכל הכהנים או רובם נגעו בטומאה. הן אמת דכפי דרכנו נ"ל דמ"ד דהטומאה היתה משום גולגולת ארנן ס"ל כמ"ד דקברי עכו"ם מטמאים באהל ואפשר דרש"י דפירש בסנהדרין דהטומאה היתה מפני טומאת ע"ז שעבדו בימי אחז ולא קאמר כסוגיית הירושלמי הוא משום דטעם זה דירושלמי לא יצדק כ"א למ"ד דעכו"ם מטמאים באהל ואיהו רצה לתת טעם כולל אף למ"ד דעכו"ם אינם מטמאים באהל ואפשר נמי דס"ל דהלכתא כמ"ד דעכו"ם אינם מטמאים באהל וכמו שפסק רבינו בהלכות טומאת מת ומש"ה כתב טעמא דטומאת ע"ז הכלל העולה דמדברי הירוש' הללו נראה בעיני דס"ל דהמזבח לא היה תלל תחתיו כלל וכדכתיבנא. ודע שאם עשה המזבח ע"ג כיפין או על ע"ג מחילות לא חשיב מזבח ופסול להעלות עליו קרבן וכדמוכח הסוגיא דריש פ"ו דזבחים. ובשיעור כמה יהיה חלל תחת המזבח ויפסל לא נתבאר בדברי רבינו אך ראיתי בתוספתא דאהלות הביאה הר"ש בפ"ט דאהלות דר' יהושע אומר אין מעלין עולות גבוה מן הארץ טפח ע"כ וכתב שם הרא"ש בפ"ו דזבחים דרשינן מזבח אדמה שיהא מחובר באדמה שלא יבננו לא ע"ג כיפין ולא ע"ג מחילות ואם היה הלל טפח תחתיו חשיב כמילתא אחריתי ולא כמחובר ופסול להעלות עליו עולה ע"כ. ונסתפקתי אם הכבש ג"כ ישנו בדין זה דצריך שלא יבננו ע"ג כיפין לפי שרבינו בדין איסור בנין הגזים ופסול אבנים פגומות השוה הכבש למזבח וכמו שכתב בדבריו ולא מצאתי טעם נכון לחלק בין דין זה דמחובר באדמה שלא הזכיר כי אם מזבח ובשאר הדינים השוה בפירוש הכבש למזבח:

יד ומהיכן היו מביאין אבני מזבח מן בתולת הקרקע וכו'. נראה דהטעם הוא משום דים לחוש שמא נגעה ברזל באבנים וקיימא לן דאבן שנגעה בה ברזל פסולה למזבח ומשום הכי היו מביאים האבנים מבתולת קרקע:

טו והבונה אבן פגום עובר בעשה. היינו מדכתיב אבנים שלמות תבנה וגו' ויש לדקדק דלמה לא מנה זה בכלל העשין לומר שנצטוינו לבנות המזבח מאבנים שלמות שלא יהיה בהם פגם מיהו הא לא קשיא כלל משום דזה הוא חלק מהמצוה דועשו לי מקדש דרבינו כלל בזה כל מה שנעשה בבית המקדש במצוה אחת והוא שצוה שיעשו לו מקדש וא"כ ביאר מקדש זה יהיה בו כך וכך כגון מזבח ושלחן ומנורה וכדומה ותזר וביאר דמזבח זה יהיה מאבנים שלמות ונמצא דעשה זה דאבנים שלמות גם כן נכלל בהאומרו ועשו לי מקדש אבל הלא תעשה כגון לא תבנה אתהן גזית נמנית מצוה בפני עצמה משום דהעשה הפרטי נכלל בכלל העשה הכולל אבל לא תעשה אינו נכלל בכלל העשה וחילוק זה הוא מבואר ודומה לזה שרבינו מנה למצוה אחת לעשות חטאת ושיהיה על תואר כך וכך ולא מנה פרטי ההלאת כגון סיליקות והבלילות ודכוותיה כל אחת ואחת למצוה בפני עצמה וכן לא מנה חטאת העוף למצוה בפני עצמה משום דהכל נכלל במה שנצטוינו לעשות החטאת ואעפ"כ מנה במנין לא תעשה נהו שלא יבדיל בחטאת

העוף

טז *אבן שנפגמה או שנגע בה ברזל אחר שנבנית במזבח או בכבש אותה האבן פסולה והשאר כשירו'. *ומלבנין את המזבח פעמים בשנה בפסח ובחג. וכשמלבנין אותן מלבנין במפה. אבל לא בכפים של ברזל שמא יגע באבן ויפסול: **יז** אין עושין מדרגות למזבח שנאמר לא תעלה במעלות על מזבחי. אלא בונין כמו תל בדרומו של מזבח מתמעט ויורד מראש המזבח עד הארץ והוא הנקרא כבש. והעולה במעלות על המזבח לוקה. וכן הנותץ אבן אחת מן המזבח או מכל ההיכל או מבין האולם ולמזבח דרך השחתה לוקה שנאמר ונתצתם את מזבחותם וגו' לא תעשון כן ליי' אלהיכם: **יח** המנורה וכליה והשולחן וכליו ומזבח הקטורת וכל כלי שרת אין עושין אותן אלא מן המתכת בלבד. ואם עשאום של עץ או עצם או אבן או של זכוכית פסולין: **יט** היו הקהל עניים עושין אותן אפילו של בדיל ואם העשירו עושין אותן זהב אפילו המזרקות והשפודין והמגרפות של מזבח העולה והמדות אם יש כח בציבור עושין אותן של זהב אפילו שערי העזרה מחפין אותן זהב אם מצאה ידם: **כ** אין עושין כל הכלים מתחילתן אלא לשם הקודש. ואם נעשו מתחילתן להדיוט אין עושין אותן לגבוה. וכלי גבוה עד שלא נשתמש בהן גבוה רשאי להשתמש בהן הדיוט. ומשנשתמש בהן גבוה אסורין להדיוט. אבנים וקורות שחצבן מתחלה לבית הכנסת אין בונין אותן להר הבית:

פרק שני

א **המזבח** מקומו מכוון ביותר. ואין משנין אותו ממקומו לעולם. שנאמר זה מזבח לעולה לישראל. *ובמקדש נעקד יצחק אבינו שנאמר ולך לך אל ארץ המוריה ונאמר בדברי הימים ויחל שלמה לבנות את בית יי' בירושלים בהר המוריה אשר נראה לדויד אביהו אשר הכין במקום דויד בגרן ארנן היבוסי: **ב** ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן ארונה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק. והוא המקום שבנה בו נח כשיצא מן התיבה. והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל. ובו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא ומשם נברא. אמרו חכמים אדם ממקום כפרתו נברא: **ג** מדות המזבח מכוונות הרבה וצורתו ידועה איש מאיש. ומזבח שבנו בני הגולה כעין מזבח שעתיד להבנות עשוהו ואין להוסיף על מדתו ולא לגרוע ממנה: **ד** ושלשה נביאים עלו עמהם מן הגולה. אחד העיד להן על מקום המזבח. ואחד העיד להן על מדותיו. ואחד העיד להן שמקריבין על המזבח הזה כל הקרבנות אע"פ שאין שם בית: **ה** מזבח שעשה משה ושעשה שלמה ושעשו בני הגולה ושעתיד להעשות כולן עשר אמות גובה כל אחד מהן. וזה הכתוב בתורה ושלש אמות קומתו מקום המערכה בלבד

א סמ"ג עשין קס"ג: *[נ"ל שצ"ל במקום המזבח]

השגת הראב"ד

*ומלבנין את המזבח וכו'. א"א וכשסדין אותו לא היו סדין אותו אלא בכפים של עץ וכן מכל העזרות ומכל הלשכות שהן קדש:

כסף משנה

טז אבן שנפגמה וכו'. בפ"ג דמדות נפגמה אחת מהן היא פסולה וכולן כשרות ומשמע לרבינו דה"ה לנגע בה ברזל: ומלבנין את המזבח פעמים בשנה וכו'. שם. כתב הראב"ד וכן מכל העזרות והלשכות שהן קדש עכ"ל. ויש להקשות שכבר כתבתי בסמוך שאבני ההיכל והעזרות אע"פ שצריך שלא יהיה בהם פגם מותר להניף עליהם ברזל שהרי לא אסר הכתוב הנפת הברזל אלא על אבני המזבח ואע"פ שאין מתקנים אותם בפניו בכלי ברזל כדכתיב ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו ה"מ לעשות מלאכה בהם בכלי ברזל בענין שישמע קול הברזל אבל ליגע בהם ברזל אפי' בפנים אין בכך כלום:

יז אין עושין מדרגות למזבח. פשוט הוא. ומ"ש אלא בונין כמו תל בדרומו של מזבח וכו' והוא הנקרא כבש. בפ"ג דמדות תנן כבש היה לדרומו של מזבח ובפרק קדשי קדשים (דף ס"ב:) מייתי לה מקרא. ומ"ש והעולה במעלות על המזבח לוקה. פשוט הוא:

וכן הנותץ אבן אחת מן המזבח וכו' לוקה שנאמר ונתצתם את מזבחותם כו'. בסיפרי מניין לנותץ אבן אחת מן ההיכל ומן המזבח ומן העזרות שהוא בל"ת ת"ל ונתצתם את מזבחותם לא תעשון כן לה' אלהיכם ואין לתמוה על רבינו שכתב או מן ההיכל או מבין האולם ולמזבח דמשמע דוקא הכי אבל עזרות לא שמך על מ"ש בפרק ו' מיסודי התורה שהוא עיקר דין זה. ולשון וכן שכתב רבינו אינו מדוקדק. ומ"ש דרך השחתה כלומר שאם נותץ כדי לתקן ודאי שרי:

יח המנורה וכליה וכו' אין עושין אותם אלא מן המתכת בלבד ואם עשאום של עץ וכו'. בפרק הקומץ רבה (מנחות דף כ"ח:) תני רב פפא וכו' מנורה היתה באה מן העשת ומן הזהב עשאה של כסף כשרה של בעץ של אבר ושל סעוון רבי פוסל ורבי יוסי בר יהודה מכשיר של עץ ושל עצם ושל זכוכית דברי הכל פסולה ופסק רבינו כר"י בר יהודה משום דאיתא התם ברייתא סתם דקתני משאר מיני מתכות כשרה ואע"ג דמייתי התם ברייתא אחריתי דקתני כלי שרת שעשאן של עץ רבי פוסל ור"י בר יהודה מכשיר פסק רבינו לפסול משום דמשמע התם דרבים פליגי עליה דר"י בר יהודה בהא. ומ"ש היו הקהל עניים עושים אותם אפי' של בדיל ואם העשירו עושים אותם של זהב בפרק הקומץ רבה שם ובפרק כל הצלמים (דף מ"ג) [וכן עוד בר"ה (כ"ד)]:

יט אפילו המזרקות והשפודין וכו' אם יש כח בצבור עושים אותם של זהב. בפרק אמר להם הממונה (יומא דף ל"ז) מונבז המלך עשה כל ידות הכלים של י"ה של זהב ומ"ש אפילו שערי העזרה מחפין אותם זהב אם מצאה ידם. בפ"ב דמדות (משנה ג') כל השערים שהיו שם נשתנו להיות של זהב חוץ משערי נקנור מפני שנעשה בהם נס:

כ אין עושין כל הכלים מתחלתן וכו'. בתוס' פרק שני דמגילה: ומה שכתב וכלי גבוה עד שלא נשתמש בהם גבוה רשאי להשתמש בהם הדיוט וכו'. שם *גבי העושה תיבה ומטפחות לספר: אבנים וקורות שחצבן מתחילה לבה"כ וכו'. שם אבנים וקורות שחצבן מתחילה להדיוט אין בונין אותם בהר הבית ומשמע לרבינו דלהדיוט היינו בית הכנסת ולגבי הר הבית הדיוט קרי ליה ויש לתמוה מי דחקו לרבינו לפרש כן ולמה לא פירש דלהדיוט ממש קאמר ואפשר דבדוסחא אחרינא איתיה בהדיא:

פ"ב א המזבח מכוון ביותר ואין משנין אותו ממקומו לעולם. בפרק קדשי קדשים (דף ס"ב) ג' נביאים עלו עמהם מן הגולה אחד שהעיד להם על מקום המזבח וכו':

ב ומסורת ביד הכל וכו' עד כשנברא. בפרקי רבי אליעזר ובמדרשות. ומה שכתב ומשם נברא בב"ר בפסוק וייצר ובירושלמי דנזיר פרק כה"ג:

ג מדות המזבח מכוונות הרבה וכו' ואין להוסיף על מדתו וכו'. בר"פ ק"ק (דף ס"ח:). ומ"ש וג' נביאים עלו עמהם מן הגולה וכו'. בפרק קדשי קדשים (דף ס"ב):

ה מזבח שעשה משה וכו'. בפרק קדשי קדשים (דף נ"ט:) תניא ושלש אמות קומתו דברים ככתבן דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר נאמר כאן רבוע ונאמר להלן רבוע מה להלן גובהו פי שנים בארכו אף כאן גבהו פי שנים בארכו וכו' א"ל רבי יוסי והלא כבר נאמר ואת קלעי החצר ואת מסך שער החצר אשר על המשכן ועל המזבח מה משכן י' אמות אף מזבח י' אמות וכו' ומה ת"ל וג' אמות קומתו משפת סובב ולמעלה ופירש"י משפת סובב ולמעלה עד מקום הקרנות ולמטה הימנו ו' אמות וגובה הקרנות אמה הרי עשר וידוע דהלכה כרבי יוסי לגבי רבי יהודה ועוד דהתם נמרא בפרק שתי הלחם (מנחות דף צ"ו) כרבי יוסי ופירש"י וג' אמות קומתו במזבח

*[הרב בעל כ"מ הביא למוצא דין זה מה שכתב בתוספתא גבי העושה תיבה ובמחילה מכ"מ לא דק שדברי רבינו הם לשון התוס' ממש בסוף אותו פרק דוק ותשכח]:

משנה למלך

העוף והטעם הוא כמו שכתבנו שהעשה הכולל כולל כל הענין הפרטיים אבל אינו כולל לא תעשה. אך קשה לי מה שכתב רבינו בשרשיו שורש י"ב שכתב שאין ראוי למנות חלקי המלאכה מהמלאכות שבא הצווי בעשייתה כל חלק וחלק בפני עצמו וביאר כל זה באר היטב כי המלאכה היא המצוה ואין ראוי למנות כל חלק וחלק מחלקי המלאכה מצוה אלא אם הם צווים כוללים מיני הקרבנות כולם ולא יתייחדו במין זולת זה המין אז ראוי שימנה כל צווי מהם למצוה בפני עצמה לפי שאינו אז חלק מחלקי מלאכת הקרבן מהקרבנות כמו הזהירו מהקריב קרבן בעל מום או צוותו שיהיה תמים וצוותו שיהיה בלתי מחוסר זמן יהוא אמרו ומיום השמיני והלאה וצוותו שימלח כל קרבן והוא אומרו על כל קרבנך תקריב מלח והזהירו מהשביתו ולא תשבית מלח וכו' שכל אחד מאלו הצווין הוא מצוה בפני עצמה כי הם אין מהם גם אחד חלק מחלקי המצוה מכל מלאכת הקרבן מיוחד אבל צווין כוללים כל קרבן כמו שנבאר במנותנו אותם ע"כ. והנה לפי דרכנו לא היה צריך רבינו לאזהרת לא תעשה מהקריב בעל מום וכן לאזהרת של"א נשבית מלח למה שחלק לומר שמה שמנה את אלו הוא משום שהם צווים כוללים כל מיני הקרבנות שאף אם היו צווים אלו מיוחדים במין ממיני הקרבן ראוי היה שימנה אלו האזהרות לפי שאין העשה הכולל כולל כי אם העשין הפרטים אבל לא האזהרה וכמו שכתבנו ואפשר שגם רבינו מודה בזה וכמו שהכרחנו אלא שרצה לתת טעם כללי שהוא כולל בין למצות עשה ובין למצות לא תעשה שראוי שימנו מפני שהם צווים כוללים כל מיני הקרבנות ואה"נ דלאזהרת ל"ת מלבד הטעם שכתב רבינו יש טעם אחר בדבר וכמו שכתבנו: **ומ"ש** רבינו דאבני היכל ועזרות שנפגמו נגנזים ואין להם פדיון. כתב מרן דהכי איתא בתוספתא. ונראה דיש להכריח דין זה מתלמודא דידן מההיא דאמרינן בפ"ד דע"ז (דף נ"ב:) דאבני מזבח שטקוס אנשי יון שגנזום והקשו בגמרא דאמאי גנזום ליתברינהו וניפקו לחולין משום דבאו בה פריצים וחללוה ותירצו דכיון דנשתמש בה גבוה לאו אורח ארעא להשתמש בה הדיוט. הרי הדבר מבואר דאף שיצאו לחולין אפ"ה אסור להדיוט להשתמש בהם וא"כ הטעם דנגנזים ואין להם פדיון הוא משום טעמא דאסור להדיוט להשתמש בהם. וליכא למימר דשאני התם דיצאו לחולין בלתי פדיון ומש"ה אסור להדיוט להשתמש בהם אבל כל שנפדה שכבר נכנס דבר אחר במקום המקדש מותר להדיוט להשתמש בהם. הא ליתא דכיון דמן הדין כבר יצאו לחולין מה לי אם יצאו ע"י פדיון או בלא פדיון לענין אורח ארעא ועוד דאם איתא תיקשי דאמאי גנזום יפדו אותם. הרב באר שבע בפרשת עגלה ערופה הקשה דאיך בנו המזבח בלא פגימה כו' וכתב והיינו יכולים לחלק בין קודם שהוקדשו אבנים למזבח דעודן חולין בין לאחר שהוקדשו ע"כ. נראה דעלה בדעת הרב לומר דאיסור זה דלא תניף עליהם ברזל אינו אלא באבנים שכבר הוקדשו למזבח אבל באבנים שלא הוקדשו אף שהונף עליהם ברזל מותרים למזבח. וזה אינו נראה כלל דהאיסור אינו בשעת הנפת הברזל כי אם בשעת הבנין כדכתיב לא תבנה אתהן גזית: **יז והעולה** במעלות על המזבח לוקה. במכילתא (אשר) לא תעלה שיהלך עקב בצד גודל וגודל בצד עקב והכי איתא בירושלמי פרק קמא דברכות הלכה א' תו איתא במכילתא אין לי אלא עליה

בלבד. ומזבח שעשו בני הגולה וכן העתיד להבנות מדת ארכו ורחבו ל"ב אמות על ל"ב אמות: ו י' אמות של גובה המזבח מהן באמה בת ה' טפחים. ומהן באמה בת ששה טפחים ושאר כל אמות הבנין באמה בת ששה טפחים. וגובה כל המזבח נ"ח טפחים: ז וכך היתה מדתו וצורתו. עלה ה' טפחים וכנס חמשה טפחים זהו יסוד. נמצא רוחב שלשים אמה ושני טפחים על רוחב שלשים אמה ושני טפחים. עלה שלשים טפחים וכנס חמשה טפחים זהו סובב [עלה י"ח טפחים זהו מקום המערכה] נמצא רוחבו שמונה ועשרים אמה וארבעה טפחים על כ"ח אמה וד' טפחים [עלה י"ח טפחים וכונס לקרן זוית של הי"ח בנין חלול מרובע לכל ארבע קרנות] ומקום הקרנות אמה מזה ואמה מזה סביב. וכן מקום רגלי הכהנים אמה סביב נמצא מקום המערכה *רוחבו עשרים וארבע אמות *וארבעה טפחים על עשרים וארבע אמות וארבעה טפחים: ח גובה כל קרן וקרן חמשה טפחים. ורבוע כל קרן אמה על אמה. וארבע הקרנות חלולות היו מתוכן. *וגובה מקום המערכה י"ח טפחים. נמצא חצי גובה המזבח כ"ט

השגת הראב"ד

*רחבו עשרים וארבע אמות וכו'. א"א אולי אינו כן כי הארבעה טפחים הם כניסת הקרנות מדפני המזבח:

*[כתב התוי"ט שנראה שרבינו חזר בו כאן ממה שכתב בפירושו שהם בפירושו לא כתב אלו הד' טפחים. ואני אומר שאחר נטילת רשות ממעלת תורתו אשתמיטתיה מה שכתב רבינו בפירושו וז"ל וכן אמר נמצאת כ"ח על כ"ח היינו כ"ח וד' טפחים וכו' אלא שהוא לא מנה הטפחים שהוא פחות מאמה כיון דלא הוי אמה לא חשיב ליה ע"כ הא קמן דאין בדבריו סתירה כלל אלא נדקו יתדו]:

*וגובה מקום המערכה. א"א לא ידעתי מהו גובה המערכה אם אמר על התפוח

כסף משנה

מזבח הנחשת כתיב ונאמר להלן רבוע במזבח הזהב אמה ארכו ואמה רחבו רבוע אמתים קומתו אף כאן גבהו פי שנים כארכו הרי י' אמות וכו' משפת סובב ולמעלה עד מקום הקרנות ולמטה הימנו ו' אמות וגובה הקרן אמה ועיין במה שאכתוב לקמן בפרק זה: ומזבח שעשו בני הגולה וכו'. משנה בפ"ג דמדות (משנה א').

י' עשר אמות של גובה המזבח וכו'. בפ"ז דכלים (משנה י') תנן רבי יהודה אומר אמה של בנין בת ששה טפחים ושל כלים ה' ומייתי לה בפ' שתי הלחם במנחות (דף צ"ז) ומייתי עלה קרא דכתיב ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטפח וחיק האמה ואמה רוחב וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד וכו' חיק האמה זה יסוד אמה רוחב זה סובב וגבולה אל שפתה סביב וכו' אלו הקרנות ופירש"י מדות המזבח מזבח העולה. באמות אמה אמה וטפח באמות בינוניות יהא מאמותיו אמה וטפח דאמותיו והן של חמשה דהוה ליה של ששה אמה וטפח באלו. חיק האמה כלומר באלו אמות אני אומר שיהו בנות חמשה וחיק האמה דהיינו יסוד. אלו הקרנות זרת אמה האחד דמאמצעית הא[ב]ן מודד חציה זרת לכל רוח דהיינו אמה כל זרת חצי אמה ומסיק התם חיק האמה בגובהה אמה רוחב כניסה ופירש"י חיק האמה בגובהה אותה אמה שמן הרצפה ועד היסוד באמה בת ה'. ואמה רוחב כניסה דסובב באמה [ב]ת ה' אבל כניסה דיסוד באמה בינונית. וגבולה על שפתה סביב דגבהו דקרן באמה בת ה' עכ"ל. אבל רבינו מפרש דכי אמרינן ואמה רוחב כניסה אשתי כניסות קאי בין דיסוד בין דסובב דתרווייהו באמה בת ה' טפחים ולפ"ז כי קתני חיק האמה זה יסוד אמה רוחב זה סובב ואסיקנא חיק האמה בגובהה [לא] אפיקי כניסה היא דכניסה נמי הוי באמה בת ה' אלא לאשמועינן דגובהה באמה בת ה' הוא דאתא וכי קאמר במסקנא ואמה רוחב כניסה היינו בין כניסה דיסוד בין כניסה דסובב: ומ"ש וגובה כל המזבח נ"ח טפחים. הכי אמרינן התם בגמרא ע"פ מה שנתבאר שגובה המזבח י' אמות וכל אמה בת ו' טפחים זולת אמות היסוד ואמות הקרנות שהם בנות ה' טפחים. ומ"ש וכך היתה מדתו וצורתו עלה ה' טפחים וכנס ה' טפחים זה יסוד וכו'. בפ"ג דמדות (משנה א') תנן המזבח היה ל"ב על ל"ב עלה אמה וכנס אמה זה יסוד נמצא ל' על ל' עלה ה' וכנס אמה זה הסובב נמצא כ"ח על כ"ח מקום הקרנות אמה מזה ואמה מזה נמצא כ"ו על כ"ו מקום הילוך רגלי הכהנים אמה מזה ואמה מז[ה] נמצא כ"ד על כ"ד מקום המערכה ואמרינן עלה בפ' שתי הלחם (דף צ"ז:) עלה אמה וכנס אמה זה יסוד נמצא ל' על ל' שלשים ושני טפחים הויין כלומר כיון דכניסה דיסוד ל[א] הוי אלא באמה בת ה' פשו טפח מכאן וטפח מכאן והו עלה ה' וכנס אמה זהו סובב נמצא כ"ח על כ"ח וד' טפחים הוי אלא דכיון דלא הוי אמה לא חשיב ליה ואע"ג דהא דאמרינן כיון דלא הוי אמה לא חשיב ליה אתמר למאי דס"ד דחיק האמה כנסה ובתר הכי אסיקנא דחיק האמה בגבהה כבר נתבאר שרבינו סובר דלמסקנא נמי כנסה דיסוד באמה בת ה' טפחים וזהו שכתב רבינו בפי' המשנה פ"ג דמדות מה שאמר נמצא ל' על ל' הוא ל' ושני טפחים על ל' ושני טפחים לפי שלא כנס אלא ה' טפחים כמו שביארנו וכן אמר נמצא כ"ח על כ"ח היינו כ"ח וד' טפחים אלא שהוא לא מנה הטפחים שהוא פחות מאמה כיון דלא הוי אמה לא חשיב ליה וזה המאמר קיים עכ"ל. כלומר אע"ג דהא דכיון דלא הוי אמה לא חשיב ליה אתמר למאי דס"ד הוא מאמר קיים דגם למאי דאסיקנא אמרינן הכי. ודע דאפי' לפירוש רש"י אנו צריכין לומר דמתניתין לאו דוקא דהא גם למסקנא כניסה דסובב באמה בת ה' טפחים ואם כן ע"כ כי קתני נמצא כ"ח על כ"ח היינו כ"ח ושני טפחים על כ"ח ושני טפחים אלא דכיון דהוי בציר מאמה לא חשיב ליה ולדעת רבינו דכניסה דיסוד נמי הוי באמה בת ה' טפחים הוה ליה ד' טפחים דלא חשיב להו. ובהשגות רחבו כ"ד אמה וד' טפחים על כ"ד אמה וד' טפחים. א"א אולי אינו כן כי הד' טפחים הם כניסת הקרנות מדפני המזבח עכ"ל. ודבר פשוט הוא שטענת אולי אינה טענה וכל שכן למה שכתבתי דלפירש"י נמי כ"ח על כ"ח לאו דוקא. וכתוב בפירוש ה"ר שמעיה על מתניתין דבסמוך עלה אמה וכנס אמה עלה ה' וכנס אמה הכניסות שנה במשנה אבל עלה שלש זה מקום הקרנות שלא היה שם כניסה לא קא חשיב ואותן ג' כתובות במקרא וג' אמות קומתו משפת סובב ולמעלה עכ"ל. כלומר דאמרינן בפרק קדשי קדשים לרבי יוסי דנקטינן כוותיה דמאי דכתיב וג' אמות קומתו היינו משפ[ת] סובב ולמעלה וכמו שכתבתי לעיל והיינו מקום הקרנו[ת] ובסמ"ג מצאתי שהיה כתוב כן במשנה עצמה שהוא גורס במשנה עלה ה' אמות וכנס אמה זהו סובב עלה ג' וכנס אמה זהו מקום הקרנות כלומר וגובה כל קרן אמה הרי עשר אמות גובה המזבח וכיון שכן יש להגיה בדברי רבינו אבל מ"ש ונמצא רחבו כ"ח אמה וד' טפחים על כ"ח אמה וד' טפחים עלה י"ח טפחים וכונס לקרן זוית של הי"ח בנין חלול מרובע לכל ד' קרנות וכך מצאתי בספר מוגה. ומ"ש רבינו גובה כל קרן ה' טפחים וריבוע כל קרן אמה על אמה נתבאר בסמוך. ומ"ש וד' הקרנות חלולות היו מתוכן שם (זבחים דף נ"ד:) ת"ר כהנא אבנים של קרנות חלולות היו שנאמר ומלאו כמזרק כזויות מזבח הכא נמי אבנים שלמות אמר רחמנא אלא דמחית מידי מתותיה ושקיל ליה ופירש"י קרנות של מזבח חלולות היו נקובים נקבים עמוקים בארבעתן שיפול דם ההזאה ויבלע לתוכו. כמזרק כזויות מזבח אלמא בית קיבול יש במזרקים. דמחית מידי מתותיה מקלות וקסמים דקים נתן בין חלוקי האבנים ויישבם הגזית ונשארו מקומות בנקבים חלולים ולא הוצרך לפגום פגימות לנקבים. ח ומ"ש וגובה מקום המערכה י"ח טפחים. כתב הראב"ד על זה לא ידעתי מהו גובה המערכה וכו'. ובאמת שדבריו בזה תמוהים בעיני שאיך עלה על דעתו לומר דמקום מערכה הוא התפוח. גם מ"ש שהנוסחא המדוייקת רוחב מקום המערכה י"ח טפחים וכו' איני יודע איך אפשר לומר כך שהרי כתב רבינו בסמוך שרוחב המערכה כ"ד אמות וארבע טפחים ונתבאר שהוא משנה וגמרא ואיך יתכן לומר שרוחב מקום המערכה י"ח טפחים כמו שכתב הראב"ד שהיא הנוסחא המדוייקת. גם מ"ש ושני הטפחים הם שפיחתו משתי הקרנות ברחבן ואולי יש לומר שאותם שני טפחים היו פנימה וכו' איני יכול ליישב דרבינו מיירי בגובה ואותם שני טפחים

משנה למלך

עליה ירידה מנין ת"ל אשר לא תגלה ולא ידעתי מאי השמיט רבינו כל זה ועיין בכנה"ג. מ"ש מרן כלומר דהם נותן כדי לתקן ודאי שרי כ"כ רבינו לקמן פ"ט מהלכות כלי המקדש דין ג' יע"ש:

פ"ב ו עשר אמות של גובה המזבח וכו'. עיין במ"ש הראב"ד לקמן פ"ב מהלכות תמידין ומוספין דין ז' ודו"ק. מ"ש הראב"ד אולי אינו כן כי הד' טפחים הם כניסת הקרנות מדפני המזבח עיין בפרק לולב וערבה (דף מ"ה) שכתבו רש"י והתוספות כדברי רבינו שהקרנות לא היו משוכים לפנים כלום:

ז וכך היתה מדתו וצורתו כו'. הנראה מדבריו הוא דס"ל דמאי דאמרינן בפרק שתי הלחם אלא חיק האמה בגובהה לאו למעוטי כניסה אלא למעט גובה דסובב שהיה באמה בינונית והקרנות גובהן היה חמשה טפחים ורוחבן אמה בינונית אבל רש"י ס"ל דכניסה דיסוד באמה בינונית והקרנות בין רוחבן בין גובהן היא אמה בת חמשה וכן פירש בפרק שתי הלחם ובפ"ק דעירובין (דף ד') ולפי זה מאי דאמרינן בגמרא נמצא עשרים ושש על עשרים ושש אליבא דכ"ע הוי עשרים ושש וארבעה טפחים על עשרים ושש וארבעה טפחים אלא שלרש"י הארבעה טפחים הם מכניסה דסובב ורוחב הקרנות ולרבינו הם מכניסה דיסוד וסובב ומאי דאמרינן נמצא שלשים על שלשים לרש"י הוי כמשמעו ולרבינו הוי ל' ושני טפחים על ל' וב"ט ומאי דאמרינן נמצא כ"ח על כ"ח לרש"י לא דק בב"ט ולרבינו לא דק בארבעה טפחים וקשה לי על מרן שכתב דלא תיקשי לרבינו יתור הטפחים שכתב שלא נזכרו במשנה דמדות משום דכיון דלא הוי אמה לא חשיב ליה וכתב שאף לפירוש רש"י צריכים אנו לומר כן שהרי כניסה דסובב לכ"ע הוי באמה בת חמשה וא"כ מאי דקתני נמצא כ"ח על כ"ח לאו דוקא דהא הייתר ליה שני טפחים אלא דלרבינו לא דק בארבעה משום כניסה דיסוד וסובב ע"כ. וקשה דמאי לא הבית מאי דאמרינן נמצא כ"ו על כ"ו דאף לרש"י לא דק בארבעה טפחים שהרי לרש"י רוחב הקרנות היו באמה בת חמשה וכן כתב רש"י בפרק שתי הלחם דלפי המסקנא לא דק התנא בארבעה טפחים ועל רבינו קשה לי ממאי דאמרינן בגמרא גבולה על שפתה סביב לא שנא הכי ולא שנא הכי דבשלמא לרש"י ניחא דכיון דכניסה דיסוד היה באמה בינונית א"כ מצינו למימר דאף רוחב הקרנות היו באמה בת חמשה דאין חילוק בין אי אמרינן דהתנא לא דק בשני טפחים כמו בארבעה טפחים כיון דלא הוו אמה שלמה אבל לרבינו דס"ל דכניסה דיסוד וסובב היה באמה בת חמשה ע"כ אית לן למימר דרוחב הקרנות היו באמה בינונית דאם לא כן נמצא שהתנא לא דק באמה אחת וקרא כתיב והראל שתים עשרה אורך בשתים עשרה רוחב כו'. עוד כתב רבינו נמצא מקום המערכה כ"ד אמה וד' טפחים על כ"ד אמה וד' טפחים ע"כ והא דכתיב והראל י"ב אורך בי"ב רוחב רבוע דמשמע דהוי כ"ד על כ"ד יש לומר דקרא נמי טפחים לא קא חשיב וקושיית הגמרא מהאי קרא לא היתה אלא לפי הס"ד דכל הכניסות היו באמה בת חמשה ונמצא דמקום המערכה היה כ"ה על כ"ה ובשלמא במשנה דקא חשיב יסוד וסובב כמה היה וטפחים אינו מונה משום הכי כשבא אל מקום המערכה לא חשיב הב' טפחים אף שנצטרפו הטפחים לאמה אבל בקרא דלא חשיב אלא מקום המערכה הוה ליה למימר שהם י"ב ואמה על י"ב ואמה כיון שיש מקום לטעות באמה אורך ואמה רוחב אבל לפי המסקנא אמרינן דקרא לא חש להזכיר טפחים אבל הראב"ד כתב שהד' טפחים הם כניסת קרנות מדופני המזבח נראה דס"ל דקרא לעולם דק אפילו בטפחים ודוקא במשנה אמרינן דתנא לא דק בטפחים והא דלא מתרץ דלעולם כולהו כניסות היו באמה בת חמשה וכדקא ס"ד אלא שבכניסת הקרנות היה אמה הוא משום דא"כ תיקשי דאמאי לא תני גבי קרנות כנס אמה וכדתניא גבי יסוד וסובב ובשלמא אי לא הוי אלא ד' טפחים כניסת הקרנות אפשר לומר כיון דלא הוי אמה לא חשיב וכמו דלא חשיב טפחים גבי מקום המערכה והא דלא קאמר דלעולם כולהו כניסות באמה בת חמשה אלא שבכניסת הקרנות היה שני טפחים או ארבעה טפחים ומקום המערכה כ"ד וב' טפחים או ד' טפחים על כ"ד וב' טפחים או ד' טפחים הוא משום דקרא לעולם הוא בדוקא דאם איתא דהיה במקום המערכה טפחים הוה ליה למקרא לאשמועינן. וראיתי למרן שכתב על דברי הראב"ד הללו בטענת אולי אינה טענה וכ"ש למה שכתבתי דלרש"י נמי כ"ח על כ"ח לאו דוקא ע"כ. ולפי מה שכתבנו אין טענה כלל מדברי רש"י דהראב"ד נמי מודה דבמשנה לאו דוקא אלא בקרא סבירא ליה דליכא למימר לאו דוקא וכמו שכתבנו:

כ"ט טפחים מסוף הסובב ולמטה: **ט** וחוט של סקרה היה חוגר באמצע המזבח [כששה טפחים מסוף הסובב ולמטה] להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים. ונמצא גובהו מן הארץ עד מקום המערכה תשע אמות פחות טפח: **י** יסוד המזבח לא היה מקיף מארבע רוחותיו כמו הסובב. אלא היה היסוד משוך כנגד כל רוח צפון ומערבי ואוכל בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד: **יא** ובקרן מערבית דרומית היו שני נקבים כמין שני חוטמין דקין. והן הנקראין שיתין שהדמים יורדין בהן ומתערבין באותה הקרן באמה ויוצאין לנחל קדרון: **יב** ולמטה ברצפה באותו הקרן היה מקום אמה על אמה וטבלא של שיש וטבעת קבועה בה שבו יורדין לשיתין ומנקין אותו: **יג** וכבש היה בנוי לדרומו של מזבח. ארכו שלשים ושתים אמה על רוחב ט"ז אמה והיה אוכל בארץ שלשים אמה מצד המזבח. ופורח ממנו אמה על היסוד ואמה על הסובב. ואויר מעט היה מפסיק בין הכבש למזבח כדי ליתן האיברים למזבח בזריקה. וגובה הכבש תשע אמות פחות שתות עד כנגד המערכה: **יד** ושני כבשים קטנים יוצאים ממנו שבהם פונים ליסוד ולסובב ומובדלין מן המזבח כמלא נימא. וחלון היתה במערבו של כבש אמה על אמה *ורבובה היתה נקראת. שבה נותנין פסולי חטאת העוף עד שתעבור צורתה ותצא לבית השריפה

שבאמצע המזבח והלא הוא שאומר למטה שהתפות ההוא אינו אלא הדשן המונח שם ועוד התפות אינו מקום המערכה אבל הנוסחא המדוייקת ורוחב מקום המערכה שמנה עשר טפחים ושני הטפחים הם שפחתו משתי הקרנות כדתנן ואולי יש לומר שאותן שני טפחים הין פגימה שהקרנות היו כנוסים מדופן המזבח שני טפחים ז' טפחים מכאן וז' טפחים מכאן אחר כל זה התבוננתי מדבריו שהוא קורא מן הסובב ולמעלה מקום מערכה וזהו שכתב וגובה מקום מערכה שמנה עשר טפחים שהם שלש אמות ולמעלה במזבח של משה כתב כמו כן בזה הלשון כי בלשון אחרת ידבר אל העם הזה ומשנה לשון חכמינו:

השגת הראב"ד

*ורבובה היתה נקראת. א"א לא כי אלא החלון לבד והרבובה לבד וכך היא שנויה במסכת מדות:

כסף משנה

ספחים הם ברוחב ומה ענין זה לזה. ומה שכתב אחר כל זה התבוננתי מדבריו שהוא קורא מן הסובב ולמעלה מקום מערכה מי יתן ואדע מאחר שהתבונן וירד לסוף דעתו למה לו לכתוב לנו מה שעלה בדעתו קודם שהתבונן בדבריו ומה גם בהיותם דברים תמוהים. ומה שסיים הראב"ד וזהו שכתב וגובה מקום מערכה י"ח טפחים שהם שלש אמות ולמעלה במזבח של משה כתב כמו כן בזה הלשון כי בלשון אחרת ידבר אל העם הזה ומשנה לשון חכמינו עכ"ל. מ"ש ולמעלה במזבח של משה כתב כמ"כ בזה הלשון כלומר שכתב למעלה מזבח שעשה משה ושעשה שלמה ושעשו בני הגולה ושעתיד להעשות כולם י' אמות גובה כל אחד מהם וזה הכתוב בתורה וג' אמות קומתו מקום המערכה בלבד ולשם כתב כהוגן שהזכיר אמות, וכאן שינה לשונו להזכיר טפחים ואני אומר דרבינו תנא דווקנא הוא ומפני שאמות גובה המזבח קצתם בנות חמש טפחים כמו שנתבאר הוצרך לכתוב מדת כל דבר גובה המזבח בלשון טפחים להודיענו באי זה מקום נמדד באמה בת ה' טפחים ובאי זה מקום נמדד באמה בת ששה ימנלהו ה' כלדקו שהאיר עינינו. ומ"ש רבינו נמצא חצי גובה המזבח כ"ט טפחים מסוף הסובב מבואר ממה שקדם:

ט ומה שכתב וחוט של סיקרא היה חוגר באמצע המזבח להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים. משנה בפ"ג דמדות (משנה א'). ומ"ש נמצא גובהו מן הארץ עד מקום המערכה ט' אמות פחות טפח. הוא פשוט ממה שנתבאר שאמות גובה היסוד היתה בת ה' ומשם עד הסובב ה' אמות בנות ששה וגובה מקום המערכה ג' אמות בנות ו' שהם ט' אמות בנות ו' טפחים פחות טפח:

י יסוד המזבח וכו'. בפ"ג דמדות תנן היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב ואוכל בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת ובפרק איזהו מקומן (דף נ"ג:) אמרי' קרן מזרחית דרומית לא היה לו יסוד מ"ט אמר ר' אלעזר לפי שלא היתה בחלקו של טורף דאמר רב שמואל בר רב יצחק מזבח אוכל בחלקו של יהודה אמה ופי' רש"י טורף בנימין דכתיב ביה זאב יטרף שנתנבא עליו יעקב בבקר יאכל עד באחסנתיה יתבני מדבחא ואותה הקרן לא היתה בחלקו כדמפרש ואזיל וכו' מזבח היה אוכל בחלקו של יהודה אמה אמה במזרחו אמה בדרומו כל האורך וכו' על פני כל המזרח שכשמגיע לקרן מזרחית לפונית היתה כלה בסמוך לקרן אמה כל האורך בעובי האמה אלא שלא היתה אמה שבמזבח על פני כל המזרח וכו' וכן אכילת האמה הדרומית לא היתה מהלכת על פני כל הדרום שכשמגעת לקרן דרומית מערבית כלה בסמוך לקרן אמה כדתנן היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב ואוכל במזרח אמה אחת ובדרום אמה אחת נמצא יסוד לשלשת הקרנות ובתר הכי (דף נ"ד) אמרינן רב אמר בבנין ולוי אמר בדמים ופירש"י בבנין בקרן דרומית מערבית בנו יסוד אמה באורך הדרום וחדלו להם כל הדרום וכל המזרח עד אמה סמוך לקרן לפונית מזרחית כדתנן אוכל במזרח אמה ובדרום אמה ולוי אמר בדמים יסוד היה על פני כל המזרח אבל לא נותנים דמים בחלקו של יהודה ופסק רבינו כרב משום דפשטא דמתניתין כוותיה. ומוקי בגמרא אליבא דרב מתני' דהמזבח ל"ב על ל"ב מן הלד ופירש"י מן הלד לאו בארבעת רבעיו חשיב אלא מלד לפון היה ל"ב אבל מזרח ודרום לא היה אלא ל"א על ל"א דקרן דרומית מזרחית חסרה לה אמה לדרום ואמה למזרח ומותיב בגמרא לרב מדתניא כילד בונים את המזבח מביא מלבן ל"ב על ל"ב וגובהו אמה ומביא חלוקי אבנים מפולמות בין גדולות בין קטנות ומביא סיד וקוניא וזפת וממחה ושופך וזהו מקום יסוד כלומר אלמא יסוד בולט בו מד' רוחותיו ומשני דגייז ליה אבנים שלימות כתיב דמהית מידי מתותיה ושקיל ליה ופירש"י דגייז ליה לאחר שיבש סתר הבנין מעל חלקו של יהודה ופרכינן והא אבנים שלימות כתיב שיהא חלק ולא פגימות וא"א לסתירה להיות חלקה. דמנח מידי תותיה כלומר במקומו על כנגד חלקו של יהודה הניח עץ ארוך ועביו כעובי המלבן והלק בתוך המלבן ולא יכול להדביק עם חלוקי האבנים ע"י שפיכת המיחוי של סיד ושל קוניא ולכשיבש קלא נטלו ונשאר מקומו חלק:

יא ובקרן מערבית דרומית וכו' עד ומנקין אותו. משנה בפ"ג דמדות (משנה ב') ולשון המשנה שהדמים הניתנין על יסוד מערבי ועל יסוד דרומי יורדים בהם ומתערבין באמה ויוצאים לנחל קדרון. ופי' ה"ר שמעיה שהדמים הניתנים על יסוד מערבי ועל יסוד דרומי באותה אמה שהיסוד אוכל בדרום. וכתב שם רבינו כבר נתבאר ששירי הדם יש מהם שמופכים על יסוד מערבית ויש מהם שמופכים על יסוד דרומית לפיכך נתן הב' נקבים בקרן מערבית דרומי עכ"ל. וכבר יהי' פשוט לפניך מה ששנינו מהערבין:

יג וכבש היה בנוי לדרומו של מזבח וכו'. גם זה משנה שם (משנה ג') ובפרק קדשי הקדשים (דף ס"ב:) מייתי מקראי דכבש בדרום ותניא במכילתא לא תעלה במעלות על מזבחי עשה כבש למזבח שלא יעשה מדרגות שגורמים לגילוי ערוה מחמת הרחבת הפסיעות אין לי אלא עליה ירידה מניין ת"ל אשר לא תגלה ערותך עליו. ומ"ש והיה אוכל בארץ ל' אמה מלד המזבח ופורח ממנו אמה על היסוד ואמה על הסובב. בפרק קדשי הקדשים רמו מתני' אהדדי דתני חדא כבש היה לדרומו של מזבח ארך ל"ב והמזבח ל"ב ארך הרי ארך המזבח והכבש ס"ד וכי מני להו אהדדי בפ' ה' דמדות (משנה) הכבש והמזבח ס"ב והא ס"ד הוי תופסין בקרקע העזרה והתם לגבי תפיסת הקרקע מני להו ומשני נמצא פורח אמה על יסוד ואמה על סובב ופירש"י שראש הכבש פורח ועולה על [שתי אמות של] כניסת היסוד והסובב [מגיע לראש המזבח] ונמצאו שתי אמות העליונות שלו נבלעות בל"ב אמות [של מזבח] ובפרק איזהו מקומן (דף נ"ד) מקשה לרב דאמר דהא דתניא מזרחית דרומית לא היה לו יסוד בבנין מדקתני פורח אמה על יסוד מכלל דאיכא כניסת היסוד לדרום דהא כבש לדרום הוא ומשני אימא כנגד אמה יסוד ופירש"י כנגד מקום שהכניסה ראויה להיות ולא שהיתה שם ומיהו שתי אמות נבלעות לתוך ל"ב של מזבח שהיה נכנס לתוך הפנימי שכנגד בליטה שהיסוד התחיל לאכול בה בדרום אמה אחת: ומ"ש ואויר מעט היה מפסיק בין הכבש למזבח כדי ליתן האיברים למזבח בזריקה. בפרק קדשי הקדשים (דף ס"ב:) שאל ר"ש בר יוסי בן לקוניא את ר' יוסי אומר היה רשב"י אויר יש בין כבש למזבח א"ל ואתה אי אתה אומר כן והלא כבר נאמר ועשית עולותיך הבשר והדם מה דם בזריקה אף בשר בזריקה א"ל שאני אומר עומד בלד מערכה וזורק כשהוא זורק למערכה דליקה הוא זורק או למערכה שאינה דליקה זורק הוי אומר למערכה דליקה הוא זורק התם משום דלא אפשר רב פפא אמר כי דם מה דם אויר קרקע מפסיקו אף בשר האויר מפסיקו ופירש"י האויר יש בין כבש למזבח שלא היה ראש הכבש נוגע במזבח אלא אויר מעט מפסיק בינתים וכו'. נוה דם עולה בעומד בארץ וזורק מן הכלי כדכתיב וזרקו אף בשר בזריקה אלמא אויר יש ומחמת האויר הוא זריקה בעומד בכבש וזורק אל עבר האויר למערכה וכו' שאני אומר בלד המערכה בראש המזבח [וזורק] ולהכי אתא קרא. א"ל כשהוא זורק למערכה דליקה הוא זורק וכו' כלומר משום הא למה לי קרא פשיטא דע"כ הוא זורקו שהרי אין יכול לסדר סביב על ראשי העצים שאין המערכה דולקת שם אלא זימנו והלאה מקום שהמערכה דולקת והתם משום דלא אפשר הוא דע"כ כי אתא קרא לאשמועינן אתא דיש אויר בין כבש למזבח. רב פפא אמר לא מלית אמרת דהיקש לאשמועינן אתא דעומד בלד המערכה וזורק דהפסקת אויר רלפה בעינן כי דם מה דם אויר קרקע הרלפה מפסיק בינו למזבח אף בשר וכו': ומ"ש וגובה הכבש ט' אמות פחות שתות עד כנגד המערכה. זה פשוט ממה שנתבאר שגובה המזבח עד ראש המערכה למעלה ט' אמות וכולם באמה בת ו' טפחים חוץ מאמה יסוד שהיא באמה בת ה':

יד ומ"ש ושני כבשים קטנים יוצאים ממנו שבהם פונים ליסוד ולסובב ומובדלים מן המזבח כמלא נימא. מימרא דרב יהודה בפרק קדשי הקדשים ומסיים בה משום שנאמר סביב ורבי אבהו אמר רבוע ופירש"י שני כבשים קטנים יוצאים מן הכבש וכו' אותו שפונין בו לסובב יוצא במזרחו של כבש לימין ויוצא ומתחיל בשיפולו של כבש ומשך ועולה באלכסון עד שמגיע לסובב והפונה ליסוד יוצא למערבו להוליך בו שירים של חטאת שיורד מן המזבח פונה לשמאלו ליסוד דרומי ומתחיל לצאת בשיפולו של כבש רחוק מן המזבח כדי שיהא נוח לשפע ולירד ליסוד. משום שנאמר סביב שיהא היקף למזבח כל דהו ואי היה מחוברין שוב אין היקף אפילו כחוט: ומ"ש וחלון היתה במערבו של כבש אמה על אמה ורבובה היתה נקראת שבה נותנין פסולי חטאת העוף וכו'. במשנה פרק ג' דמדות ורבובה היתה לו במערבו וכו' ששם היו נותנים פסולי חטאת העוף. וכתב הראב"ד על דברי רבינו א"א לא כי אלא החלון לבד והרבובה לבד וכך היא שנויה במסכת מדות עכ"ל. ושותיה דמר לא ידענא שאין במסכת מדות זולת המשנה שכתבתי בסמוך ורבינו כתב כפי' המשנה דאיתא בתוספתא בזבחים

משנה למלך

יא ובקרן מערבית דרומית שם היו שני נקבים כו'. עיין בברכת הזבח (דף מ"ד:) ודוק:

יד ושני כבשים קטנים וכו'. פירש"י שני כבשים קטנים יוצאין מן הכבש אותו שפונין בו לסובב יצא במזרחו של כבש לימין כו'. ודע דבפ"ו דזבחים (דף ס"ד) נחלקו רש"י והתוספות אם במערב הכבש היה כבש קטן שהיה פונה לסובב דרש"י ס"ל דדוקא במזרחו של כבש היה כבש קטן שהיה פונה לסובב אבל במערבו של כבש לא אך התוספות ס"ל דגם במערבו היה כבש קטן פונה לסובב ועיין במה שכתב הרב תיו"ט פרק ו' דזבחים משנה ג':

השריפה: **טו** ושני שולחנות היו במערב הכבש אחד של שיש שנותנין עליו את האיברים ואחד של כסף שנותנין עליו כלי השרת: **טז** כשבונין המזבח בונין אותו כולו אטום כמין עמוד ואין עושין בו חלל כלל. אלא מביא אבנים שלמות גדולות וקטנות ומביא סיד וזפת וקיניא וממחה ושופך לתוך מלבן גדול כמדתו ובונה ועולה. ונותן בתוך הבנין גוף של עץ או אבן בקרן דרומית מזרחית כמדת היסוד. וכן נותן בתוך כל קרן וקרן עד שישלים הבנין ויסיר הגופים שבתוך הבנין כדי שתשאר קרן דרומית מזרחית בלא יסוד וישארו הקרנות חלולין: **יז** ארבע קרנות של מזבח ויסודו ורבועו מעכבין. וכל מזבח שאין לו קרן יסוד וכבש וריבוע הרי הוא פסול שארבעתן מעכבין. אבל מדת ארכו ומדת רחבו ומדת קומתו אינן מעכבין. והוא שלא יפחות מאמה על אמה ברום שלש אמות כשיעור מקום המערכה של מזבח מדבר: **יח** מזבח שנפגם מבניינו אם נפגם מבנייני טפח פסול פחות מטפח כשר והוא שלא יהיה בנשאר אבן פגומה:

פרק שלישי

א המנורה מפורשת צורתה בתורה; וארבעה גביעים ושני כפתורים ושני פרחים היו בקנה המנורה שנאמר ובמנורה ארבעה גביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה. ועוד פרח שלישי היה סמוך לירכה של מנורה שנאמר עד ירכה עד פרחה: **ב** ושלש רגלים היו לה. ושלשה כפתורים אחרים היו בקנה המנורה שמהן יוצאים ששת הקנים. שלשה מצד זה ושלשה מצד זה. ובכל קנה וקנה מהן שלשה גביעים וכפתור ופרח והכל משוקדים כמו שקדים בעשייתן: **ג** נמצאת כל הגביעים שנים ועשרים. והפרחים תשעה. והכפתורים אחד עשר. וכולן מעכבין זה את זה ואפילו חסר אחד מן השנים וארבעים מעכב את כולן: **ד** בד״א בשעשאוה זהב אבל שאר מיני מתכות אין עושין בה גביעים כפתורים ופרחי׳. וכן מנורה הבאה זהב תהיה כולה ככר עם נרותיה ותהיה כולה מקשה מן העשתות. ושל שאר מיני מתכות אין מקפידין על משקלה. ואם היתה חלולה כשירה: **ה** ואין עושין אותה לעולם מן הגרוטאות בין שהיתה של זהב בין שהיתה של שאר מיני מתכות: **ו** המלקחים והמחתות וכלי השמן אינן מכלל הככר שהרי נאמר במנורה זהב טהור ואמר ומלקחיה ומחתותיה זהב טהור. ולא נאמר נרותיה זהב טהור מפני שהנרות קבועין במנורה והם מכלל הככר: **ז** שבעת קני המנורה מעכבין זה את זה. ושבעת נרותיה מעכבין זה את זה בין שהיתה של זהב בין שהיתה של שאר מיני מתכות. וכל הנרות קבועים בקנים: **ח** ששת הנרות הקבועים בששת הקנים היוצאים מן המנורה כולן פניהם לנר האמצעי

א סמ״ג עשין קס״ג:

כסף משנה

מזבחות חלון היתה במערבו של כבש אמה על אמה ורבובה היתה נקראת ששם זורקין פסולי חטאת העוף עד שמתעבר צורתה ותלא לבית השריפה עכ״ל. והוא הלשון שהעתיק רבינו. ולשון רבובה פירש ה״ר עובדיה שהוא כמו נבובה כלומר שהיתה חלולה: ושני שלחנות היו במערב הכבש אחד של שיש וכו׳. בפ״ו דשקלים (משנה ד׳):

טז כשבונין המזבח וכו׳ עד וישארו הקרנות חלולים. הכל בפרק איזהו מקומן (דף נ״ד ע״א וכו׳) ובמכלתא בפרק זה. ופירש״י מלבן דפוס מרובע עשוי מד׳ קרשים. קוניא תוך אבר כעין שעושים לציפוי כלי חרס שקורין פלומי״ר:

יז ארבע קרנות של מזבח ויסודו ורבועו מעכבין וכו׳. בפרק קדשי הקדשים (דף ס״ב) תנו רבנן קרן וכבש ויסוד וריבוע מעכבין מדת ארכו ומדת רחבו ומדת קומתו אין מעכבין מנא ה״מ אמר רב הונא אמר קרא מזבח כל מקום שנא׳ המזבח לעכב ופירש״י ריבוע אם אין המזבח מרובע. בכל מקום שנא׳ מזבח לעכב דהמזבח משמע כשהוא כן הוא עיקרי מזבח ואי לא לא ובקרן כתיב קרנות מזבח וביסוד כתיב אל יסוד המזבח ובכבש כתיב אל פני המזבח והוא הכבש שהוא פניו של מזבח שעולין לו דרך שם כי היכי דחשיב לך פתח פני אהל מועד מחמת שפתחת שם ובריבוע כתיב רבוע יהיה המזבח. ואהא דקאמר מדת ארכו ומדת רחבו ומדת קומתו אין מעכבין אמר רבי מני ובלבד שלא יפחתנו ממזבח שעשה משה וכמה אמר רב יוסף אמה בכו עליה חמש אמות ארך וחמש אמות רוחב רבוע יהיה המזבח א״ל אביי דילמא מקום מערכה קאמר מר אמר ליה מר דנגרא רבה דלא ידע מאי קאמינא ופירש״י דילמא מקום מערכה קאמר דהוי אמה שבין הקרנות ומקום הלוך ממעטים בו מאמתיים לכל צד פש ליה אמה על אמה:

יח מזבח שנפגם מבניינו וכו׳. בפרק קמא דחולין (דף י״ח) אמרינן דפגימת מזבח כדי שתתגור בה לפורן מיתיבי כמה פגימת המזבח כשב״א אומר טפח רא״י אומר כזית ל״ק הא בסידא הא בלבנה ופירש״י בלבנה בהדי דכתיב אבנים שלימות ופסק רבינו כשב״א יוסים דמאריה דגמרא הוא טפי מרא״י ונ״ל דקי״ל משנת רא״ב קב ונקי אפשר דה״מ במשנה אבל לא בברייתא:

א המנורה מפורשת צורתה בתורה וכו׳ נמצאו כל הגביעים וכו׳. ברייתא בפרק הקומץ רבה (דף כ״ח) מנורה בשלמא גביעים כ״ב דכתיב ובמנורה ד׳ גביעים וכתיב ג׳ גביעים משוקדים בקנה האחד ידה וי״ח דקנים הא כ״ב כפתורים נמי י״א כפתורים תרי ושתה דקנים וכפתר וכפתר וכפתר הא אלא פרחים ט׳ מנ״ל פרחיה תרי ושתה דקנים תמניא הוו אמר רב שלמן כתיב עד ירכה ופירש״י י״ח דקנים דכתיב ג׳ גביעים משוקדים בקנה האחד. כפתוריה דמנורה גופה ושית דקני דית בכל קנה וקנה כפתר דכתיב

דכתיב ג׳ גביעים משוקדים בקנה האחד הרי ח׳ וכפתר תחת שני הקנים וכן לשניה האחרים וכו׳. עד פרחה ריבה לך הכתוב חד פרח: ומ״ש והכל משוקדים כתב הר״י קורקוס ז״ל שכתב כן רבינו מדאמרינן בפרק הוציאו לו (דף נ״ב:) ה׳ מקראות אין להם הכרע ואחד מהם משוקדים דמספקא לן אי קאי אגביעים או אכפתוריה ופרחיה ולכך מפרש אתרוייהו דמספיקא עבדינן כולהו משוקדים שאף אם יעשו משוקדים ואין צריך להיות משוקדים אין בכך הפסד אבל אם יניח מלעשות משוקדים אם צריך משוקדים איכא קפידא עכ״ל. ומ״ש וכולן מעכבין זה את זה ואפילו חסר א׳ מהמ״ב מעכב את כולן. בתוספתא פ״ו דמנחות גביעיה כפתוריה ופרחיה מעכבין זה את זה:

ד במה ד״א בשעשאה של זהב וכו׳. בפרק הקומץ רבה (דף כ״ח) ויליף להו מקראי ופירש״י מן העשת עשייתה חתיכה שלימה ומכה בקורנס עד שיצא ממנה כל כליה. ומ״ש אם היתה חלולה נראה לפרש דהיינו לומר שאינה מקשה: **ה** ומ״ש ואין עושין אותה מן הגרוטאות וכו׳. בפרק הקומץ רבה ויליף לה מקרא ופירש״י גרוטאות זהב שבור:

ו המלקחיים והמחתות וכלי השמן וכו׳. בפ׳ שתי מדות (מנחות דף פ״ח) תניא מנורה ונרותיה באות מן הככר ואין מלקחי׳ ומחתותיה מן הככר רבי נחמיה אומר מנורה היתה באה מן הככר ולא נרותיה ומלקחיה ומחתותיה באות מן הככר במאי קא מיפלגי בהאי קרא דתניא ככר זהב טהור יעשה אותה למדנו למנורה שבאה מן הככר מניין לרבות נרותיה ת״ל את כל הכלים האלה יכול שאני מרבה אף מלקחיה ומחתותיה ת״ל אותה דברי ר׳ נחמיה קשיא דר׳ נחמיה אדר׳ נחמיה תרי תנאי ואליבא דר׳ נחמיה ר׳ יהושע בן קרחה אומר מנורה באה מן הככר ואין מלקחיה ומחתותיה באים מן הככר ואלא מה אני מקיים את כל הכלים האלה שהיו כלים של זהב ואמרינן בגמרא דאמוראי סברי כמ״ד מנורה ונרותיה באות מן הככר ומ״ה פסק רבינו כן. ומ״ש רבינו שהרי נאמר במנורה זהב טהור וחזר ואמר ומלקחיה ומחתותיה זהב טהור וכו׳. מצאתי כתוב דאיתיה בברייתא דמלאכת המשכן פ״ט:

ז שבעה קני מנורה מעכבין זה את זה וכו׳. משנה בפרק הקומץ רבה (דף כ״ח). ומ״ש בין שהיתה של זהב בין שהיתה של שאר מיני מתכות הכי אמרינן בגמרא ואימא נמי באה זהב באה קנים אינה באה זהב אינה באה קנים ההוא *פמוט מיקרי. ומ״ש וכל הנרות קבועים בקנים כך פירש״י שבעה נרותיה בראש כל קנה וקנה היה נר אחד כעין בזך ובם נותנין השמן והפתילות: **ח** ומ״ש ששת הנרות הקבועים בששת הקנים היוצאים מן המנורה כולם פניהם לנר האמצעי שעל קני מנורה וכו׳. בפרק שתי הלחם (דף נ״ח:) תניא אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות מלמד שהיו מצדדין פניהם

*[פירש״י מנורה קטנה]

משנה למלך

מזבח שנפגם וכו׳. כתב מרן ואע״ג דקי״ל משנת ראב״י קב ונקי אפשר דה״מ במשנה אבל לא בברייתא. ולקמן בפ״ב מהלכות פרה אדומה כתב מרן סברא זו בפשיטות גבי הלכה דכל שנה ושנה דבכ״ג במשנתנו הלכה כמותו דלא נאמר כלל זה בברייתא אך דאיתי בכ״מ פרק ט׳ מהלכות קיאת הפסק ולכבוד לזוה באלו למחלוקת דרשב״ג וכבר שכתב דאף דבללא רשב״ג אינו בברייתא כללא דכ״ג הוא אף בברייתא ויעוין בתשובת מהרי״ל לכר כו׳ י׳ שהאריך בכלל זה ויעוין עוד שם שנתן טעם למה פסק רבינו כרשב״י (*א״ה עיין כמ״ש הרמ״ז בס׳ כפות תמרים):

ב ושלש רגלים היו לה כו׳ והכל משוקדים כמו שקדים בעשייתן. וכתב מרן בשם הר״י קורקוס שכתב כן רבינו מדאמרינן בפרק הוציאו לו דאחד מן המקראות שאין להם הכרע הוא משוקדים דמספקא לן אי קאי אגביעים או אכפתוריה ופרחיה ולכך מפרש אתרוייהו דמספיקא עבדינן כולהו משוקדים ע״כ. ותימה לי דבדברי רש״י שם מוכח דלא מספקא ליה אלא אי קרא דארבעה גביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה דמיירי בגופה של מנורה אבל בכפתורים ופרחים של הקנים לא מספקא ליה אי נעינן משוקדים כיון דהפסיק בקנה האחד בין משוקדים לכפתור ופרח

דאלת״ה הוה ליה למימר שלשה גביעים בקנה האחד משוקדים כפתור ופרח דליהוי דומיא דקרא דובמנורה ארבעה גביעים וכן נראה ג״כ מדברי רש״י בפי׳ התורה וכן כתבו התוס׳ דמשוקדים דקנים לא קאי אלא אגביעים ואם כן רבינו דקאי בששת הקנים מנא ליה דהכל משוקדים וצ״ע:

ג וכולן מעכבין זה את זה ואפי׳ חסר אחד מן המ״ב מעכב את כולן ע״כ. וכתב מרן דבר איתא בתוספתא והכי איתא בגמרא בפרק הקומץ רבה (דף כ״ח) גביעין מעכבין זה את זה כפתורים מעכבין זה את זה פרחים מעכבין זה את זה גביעים כפתורים ופרחים מעכבין זה את זה:

ד ה בד״א בשעשאוה זהב כו׳ ואין עושין אותה לעולם מן הגרוטאות וכו׳. והנה הנראה מדברי רבינו הוא דאלו הב׳ דברים שכלטינו במנורה של זהב דהיינו גביעים כפתורים ופרחים ושתהיה כולה ככר לא פחות ולא יותר ושתהיה מקשה שנתמעטו במנורה של שאר מיני מתכות מקראי אין דינם שוה במיעוטם דאלו גביעים כפתורים ופרחים יש הקפדה שלא לעשות והוא שכתב אין עושין בה ולא כתב אין מקפידין כמו שכתב גבי ככר ואלו גבי חלוקת ככר אי בעי עביד ככר או פחות או יותר ואלו בשני חלוקות דככרא מוכחא עליהם דהוה ליה כאילו כתב קרא מהם ועשית מנורה דמשמע

האמצעי שעל קני המנורה וזה הנר האמצעי פניו כנגד קדש הקדשים והוא הנקרא נר מערבי: **ט** הגביעים דומין לכוסות אלכסנדריאה שפיהן רחב ושוליהן קצר. והכפתורים כמין תפוחים כרותיים שהן ארוכין מעט כביצה ששני ראשיה כדין. והפרחים כמו פרחי העמודים שהן כמין קערה ושפתה כפולה לחוץ: **י** גובה המנורה היה שמונה עשר טפח. הרגלים והפרח שלשה טפחים. ושני טפחים חלק. וטפח שבו גביע כפתור ופרח. וטפחיים חלק. וטפח כפתור ושני קנים יוצאין ממנו אחד הילך ואחד הילך ונמשכים ועולין כנגד גובה המנורה. וטפח חלק. וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו אחד הילך ואחד הילך ונמשכין ועולין כנגד גובה המנורה. וטפח חלק. וטפח כפתיר ושני קנים יוצאים ממנו אחד הילך ואחד הילך ונמשכין ועולין כנגד גובה המנורה. וטפחיים חלק. נשתיירו שלשה טפחים שבהן שלשה גביעים כפתור ופרח: **יא** ואבן היתה לפני המנורה ובה שלש מעלות שעליה כהן עומד ומטיב את הנרות ומניח עליה כלי שמנה ומלקחיה ומחתותיה בשעת הטבה: **יב** *השלחן היה ארכו שנים עשר טפח ורחבו ששה טפחים. והיה מונח ארכו לאורך הבית ורוחבו לרוחב הבית וכן שאר כל הכלים שבמקדש אורכן לאורכו של בית ורחבן לרוחב הבית חוץ מן הארון שהיה אורכו לרוחב הבית. וכן נרות המנורה כנגד *רוחב הבית בין הצפון ובין הדרום: **יג** ארבעה סניפין של זהב היו לשלחן מפוצלין בראשיהן שהיו סומכין בהן שתי המערכות של לחם הפנים. שנים מסדר זה. ושנים מסדר זה. והם הנאמרים בתורה וקשותיו: **יד** וכ"ח קנים של זהב כל אחד מהן כחצי קנה חלול היו לו. ארבעה עשר לסדר זה וארבעה עשר לסדר זה. והם הנקראים מנקיותיו. ושני הבזיכין שמניחין בהן הלבונה על השולחן בצד המערכות הן הנקראין כפותיו. והדפוסין שעושין בהם לחם הפנים הם הנקראים קערותיו: **טו** אלו הארבעה עשר קנים נותן החלה הראשונה על עצמו של שולחן ונותן בין ראשונה ושנייה שלשה קנים. וכן בין כל חלה וחלה שלשה קנים ובין ששית וחמישית שני קנים בלבד. לפי שאין על הששית אחרת נמצאו ארבעה עשר בכל מערכה ומערכה: **טז** ושני שולחנות היו באולם מבפנים על פתח הבית. אחד של שיש נותנין עליו לחם הפנים בכניסתו. ואחד של זהב נותנין עליו לחם ביציאתו שמעלין בקדש ולא מורידין: **יז** מזבח הקטרת היה מרובע אמה על אמה. והוא נתון בהיכל מכוון בין הצפון לדרום משוך בין השלחן והמנורה לחוץ

א שם כמ"ג עשין קס"ג:

השגת הראב"ד

*רוחב הבית בין הצפון וכו'. א"א זהו מחלוקת התנאים וסדר התמיד אינו כן שהרי שנינו מצא שתי נרות מזרחיות דולקים והם לענין מזרח ומערב מונחים:

כסף משנה

מגיהם כלפי נר אמצעי ופירש"י האמצעי עומד על גופה של מנורה והשאר על הקנים ומשמע קרא אותן שעל הקנים מצודדות כלפי אותה של מערב. ומ"ש וזה הנר האמצעי פניו כנגד קדשי הקדשים והוא הנקרא נר מערבי. יתבאר לקמן בפרק זה:

ט הגביעים דומים לכוסות וכו' עד נשתיירו שלשה טפחים שבהם ג' גביעים כפתור ופרח. הכל ברייתא בפרק הקומץ רבה (דף כ"ח:). ומ"ש כמין תפוחים כרותיים. פירש"י שם מקום:

יא ואבן היתה לפני המנורה וכו'. משנה בספ"ג דתמיד (דף כ"ט:):

יב השלחן היה ארכו י"ב טפח ורחבו ששה. בפרק שתי הלחם (דף נ"ו) תנן השלחן ארכו עשרה ורחבו חמשה וכו' דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר השלחן אורכו י"ב ורחבו ששה ופירש"י ארכו י' ורחבו ה' כדכתיב אמתים ארכו ואמה רחבו ור' יהודה לטעמיה דאמר אמת כלים באמה בת חמשה וכו' ורבי מאיר לטעמיה דאמר כל האמות היו בינוניות וצריך טעם למה פסק כר' מאיר ואפשר שטעמו מפני ששנינו שם במשנה דאבא שאול ס"ל כוותיה. ומ"ש והיה מונח ארכו לאורך הבית וכו' וכן שאר כל הכלים ארכן לארכו של בית. משנה שם: ומ"ש חוץ מן הארון שהיה ארכו לרוחב הבית. שם (דף נ"ח) תנו רבנן כל הכלים שבמקדש ארכן לארכו של בית חוץ מארון שארכו לרחבו של בית וכו' מדבדיו כך היו מונחין ובדיו מנ"ל דתניא ויאריכו הבדים יכול לא היו נוגעים בפרוכת ת"ל ויראו אי ויראו יכול יהו מקרעין בפרוכת ויוצאין ת"ל לא יראו החוצה הא כיצד דוחקין ובולטין בפרוכת ודומין כמין שני דדי אשה שנאמר צרור המור דודי לי בין שדי ילין ומנ"ל דבדיו לפותיא דארון הוו יתבי דילמא לארכו דארון הוו יתבי אמר רב יהודה תרי גברי באמתא ופלגא לא מסתגי להו ומנ"ל דבארבעה הוו דרו להו דכתיב ונסעו הקהתים תרי נושאי המקדש נמי הרי. ופירש"י כל הכלים כגון שלחנות ארכן לארכו של בית ממזרח למערב וכו'. [ובדיו] מנ"ל דכך היו בדיו מונחים ממזרח למערב וכו'. פרכת היתה פרוסה בפתח בית קדשי הקדשים וכו'. כמין שני דדי אשה אלמא בדים ממזרח למערב קיימי ראשן אחד למערב וראשן אחד למזרח בתוך הפתח וש"מ רחבו של ארון ממזרח למערב שהיה ארכו של בית. תרי גברי באמתא ופלגא אי הוו בדים לארכו לא היה בין בד לבד אלא שתי אמות ומחצה עכ"ל: ומ"ש וכן נרות המנורה היו כנגד רוחב הבית בין הצפון ובין הדרום. בפרק שתי הלחם (דף נ"ח:) אמרינן דרבי סבר דמנורה מזרח ומערב ור' אלעזר בר' שמעון סבר צפון ודרום ואמרינן דטעמא דרבי משום דכתיב בנר מערבי יערוך אותו לפני ה' מכלל דכולהו לאו לפני ה' ואי ס"ד צפון ודרום כולהו נמי לפני ה' ניהו ור' אלעזר בר' שמעון וכו' הא כתיב יערוך אותו דמצדד להו אצדודי דתניא אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות מלמד שהיו מצדדין פניהם כלפי נר אמצעי. ופירש"י מזרח ומערב הג' קנים במזרח והשלשה במערב. מדכתיב בנר מערבי לפני ה' דכתיב יערוך אותו וכו' לפני ה' דמשמע אותו לפני ה' ואין אחר לפני ה' אלמא חד הוא דהוי כלפי מערב לצד בית קדשי הקדשים אלמא מזרח ומערב היו מונחים והחיצון של צד מערב קרי ליה נר מערבי דאי בצפון אשתכח דכולהו פי הפתילה פונות למערב וכו'. והכתיב אותו דמשמע ס' לפני ה' ותו לא. מצדד להו אצדודי לעולם נמי צפון ודרום מנחי ואפ"ה ליכא אלא חד כלפי מערב והיינו אמצעי שפי הפתילה כלפי מערב ושאר הפתילות מצודדו. פיהן כלפי האמצעי שג' של צד צפון מצודדות כלפי דרום ושלשה של צד דרום מצודדות כלפי צפון. אל

מול פני המנורה אמצעי עומד על גופה של מנורה והשאר על סקרים ומשמע קרא אותן שעל הקנים מצודדים כלפי אותה של מערב. וכר"ש במה מדליקין (דף כ"ב: ד"ה נר מערבי) כתב רש"י למ"ד מזרח ומערב היו מונחים סדר בקנים קרי מערב מה שני שבצד החיצון שהוא במזרח ולמ"ד צפון ודרום [היו] מונחים האמצעי קרי מערב על שם שהיה פיו כנגד מערב וכל שאר נרו כלפי האמצעי דכתיב אל מול פני המנורה דהיינ אמצעי יאירו וגו' של צפון היו פונים לדר ושבדרום פונים לצפון. נרות לנו"ם של זא עכ"ל. ואע"ג דהלכה כרבי מחבירו פסק רבינ כר' אלעזר בר' שמעון משום דקרא דאל מו פני המנורה יאירו שבעת הנרות מסייע ליה, ואי לומר שטעם רבינו משום דהוה עדיף מיני בתורה כדאיתא בפ' הפועלים שאף ע"פ כ לא יצא מגדר חבירו ותדע שהרי בפ"ח מהלכו כלי המקדש פסק כרבי לגבי ר"א בר' שמעון וכתב הראב"ד וכן נרות המנורה היו כנג רוחב הבית בין הצפון והדרום. א"א הוא מחלוקת תנאים וכו'. ומשנה ש פ"ג דתמי ומדקתני נרות מזרחיים משמע ודאי דלפ כמ"ד מזרח ומערב היו מונחים דאילו למ לפון ודרום לא שייך למיתני מזרחיים ול מערביים אלא צפוניים או דרומיים ואין מז השגה על רבינו שהוא סובר שמשנה זו כרב ולא קי"ל כוותיה וכ"כ רבינו בפירוש המשנ ואין להקשות דסתם מתני' דפרק שתי הלח אתיא כרבי דקתני כל הכלים שבמקדש אר לארכו של בית דההוא כללא לאו דוקא דה ארון לכ"ע ארכו לרחבו של בית כמו שנתבא ואדרבה יש להוכיח דאתיא כר"א ברש"ש ות הייר ארון ונרות דאי כרבי דלא שייר אלא אר קשיא מאי שייר דהאי שייר:

יג ארבעה סניפין של זהב היו לשלחן וכו' משנה בפרק שתי הלחם (דף נ"ו ופירש"י מפוצלים לתת ראשי הקנים באות פיצולים והרבה פיצולין יש בהם למנין הקנים ומ"ש והם הנאמרים בתורה וקשותיו שם בגמר ופירש"י על שם שמקשה הלחם ומחזקו של ישבר: **יד** ומ"ש וכ"ח קנים של זהב כל אחד מה כחצי קנה חלול היו לו וכו'. משנה שם (ד נ"ו). ומה שכתב והם הנקראין מנקיותיו. ש בגמרא (דף נ"ז) ופרש"י על שם שמנקים א הלחם מעיפוש. ומ"ש ושני הבזיכין שמניחי בהם הלבונה וכו' הן הנקראים כפותיו והדפוסי שעושין בהם לחם הפנים הם הנקראים קערותי גם זה שם בגמרא:

טו אלו הארבעה עשר קנים וכו' עד נמצא ארבעה עשר בכל מערכה ומערכה. ברייתא שם ומסיים בה העליונה אינה צריכה א שנים לפי שאין עליה משאוי התחתונה אינ צריכה כל עיקר לפי שמונחת על טהרו ש שלחן ופירש"י לפי שאין משוי עליה שיכביד על שלמטה הימנה. על טהרו של שלחן ול מיעפש:

טז ושני שלחנות היו באולם מבפנים ע פתח הבית וכו'. ג"ז שם במשנ (דף נ"ט:):

יז מזבח הקטרת היה מרובע אמה על אמה מפורש בתורה בסוף פרשת ת אמה ארכו ואמה רחבו רבוע יהיה ובפרק ב הלחם (דף נ"ז) ובפרק קמא דעירובין (דף ד' אמרי' דסוף אמה בת ה' טפחים ואיני יוד למה השמיטו רבינו. ומ"ש והוא נתון בהיכ מכוון בין הצפון לדרום וכו'. בפ"ג דיומא (ד נ"ג:) שלחן בצפון משוך מן הכותל שתי אמו ומחצה ומנורה בדרום משוכה מן הכותל ש אמות ומחצה מזבח ממוצע ועומד באמצע ומש כלפי חוץ קימעא ונוקמיה להדייהו כיון דכת ואת המנורה נוכח השלחן בעינן דחזו אהדדי ופירש"י משוכה מן הכותל שתי אמו ומחצה

משנה למלך

דאין עושין בה גביעים כפתורים ופרחים ובמשקלה כמה דבעי עביד ואילו גבי חלוקת מקשה שכתב ואם היתה הזולה כשרה ופירשה מרן דהיינו לומר שאינה מקשה נראה דדוקא בדיעבד כשרה אבל לכתחילה צריך לעשותה מקשה ושוה ניחא מה שכתב ואין עושין אותה לעולם מן הגרוטאות דהיינו לכתחילה דהנה תיקשי דהא פסול דגרוטאות נפקא לן מדכתיב מקשה ותניא מקשה זהב באה זהב באה מקשה אינה באה זהב אינה באה מקשה אם כן פסול דגרוטאות מנא לן אלא ודאי רבינו לא מיירי אלא לכתחילה ומ"מ לא ידעתי מנא ליה דין זה ואדרבא לישנא דגמרא דקאמר אינה באה זהב אינה באה מקשה משמע אפילו לכתחילה ומ"ש מרן על זה בפרק הקומץ רבה ויליף לה מקראי לא ידעתי היכן הוא:

יז מזבח הקטורת היה מרובע כו'. עי' דכלים משנה י':

לחוץ. ושלשתן היו מונחין משליש ההיכל ולפנים כנגד הפרוכת המבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים: **יח** הכיור היו לו שנים עשר דד כדי שיהיו כל הכהנים העוסקים בתמיד מקדשים ממנו כאחד. *ומוכני עשו לו שיהיו בה המים תמיד. והיא חול כדי שלא יהיו המים שבה נפסלין בלינה שהכיור מכלי הקדש ומקדש וכל דבר שיתקדש בכלי קדש אם לן נפסל:

השגת הראב״ד

*ומוכני עשו לו. א״א דברים זרים אני רואה כאן ואנו מקובלים שהמוכני אינו מקבל מים והוא גלגל שהיו קושרים בו את הכיור בחבל ומשקעין אותו הוא ומימיו בבור העזרה בערב כדי שיהיו מימיו מחוברים ולא יפסלו בלינה ומפורש כל זה ביומא ובזבחים:

פרק רביעי

א **אבן** היתה בקדש הקדשים במערבו שעליה היה הארון מונח. ולפניו צנצנת המן ומטה אהרן. ובעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות ויאשיהו המלך צוה וגנזו במקום שבנה שלמה שנאמר ויאמר ללוים המבינים לכל ישראל הקדושים לי״י תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דויד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עבדו את י״י אלהיכם וגו׳. ונגנז עמו מטה אהרן והצנצנת ושמן המשחה וכל אלו לא חזרו בבית שני. ואף אורים ותומים שהיו בבית שני *לא היו משיבין ברוח הקדש. ולא היו נשאלין בהן שנאמר עד עמוד כהן לאורים ותומים. ולא היו עושין אותן אלא להשלים שמנה בגדים לכהן גדול כדי שלא יהא מחוסר בגדים: **ב** בבית ראשון היה כותל מבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים עביו אמה. וכיון שבנו הבית שני נסתפק להם אם עובי הכותל היה ממדת הקדש או ממדת קדש הקדשים לפיכך עשו קדש הקדשים עביו עשרים אמה תמימות ועשו הקדש ארבעים אמה תמימות והניחו אמה יתירה בין הקדש ובין קדש הקדשים ולא בנו כותל בבית שני אלא עשו שתי פרוכות אחת מצד קדש הקדשים ואחת מצד הקדש וביניהן אמה כנגד עובי הכותל שהיה בראשון. אבל במקדש ראשון לא היתה שם אלא פרכת אחת בלבד שנאמר והבדילה הפרכת לכם וגו׳: **ג** ההיכל שבנו בני גולה היה מאה אמה על מאה אמה על רום מאה. וכן היתה מדת רומו. בנו גובה שש אמות אטום סתום כמו יסוד לו. ורום כותלי הבית ארבעים אמה *ורום הכיור שבתקרה אמה ועל גביו גובה שתי אמות פנוי שיכנס בו הדלף והוא הנקרא בית דילפא. ועובי התקרה שעל גבי בית דילפא אמה. ומעזיבה גובה אמה. ועלייה בנויה על גביו גובה כותליה ארבעים אמה. ובגגה גובה אמה כיור ואמתים גובה בית דילפא ואמה תקרה ואמה מעזיבה וגובה המעקה שלש אמות וטס של ברזל כמו סייף גובהו אמה על גבי המעקה סביב כדי שלא ינוחו עליו העופות והוא הנקרא כלה עורב. הרי הכל מאה אמה:

השגת הראב״ד

*ורום הכיור. א״א לא האיר ולא הזהיר ולא היה כיור בתקרה אלא טוח בכותל חזק מבפנים בסיוד וכיור כדי שלא יכנסו מים שבגגות האוים בכותלי ההיכל ואמתים בית דילפא כמו מרזבות קבועות בכותלים וכולטות לקבל דלף התקרה ולשופכו לחוץ ואיך אפשר לסיום מ״ש ועדיין לא הגיע לתקרה:

כסף משנה

ומחלה מדת השלחן דהא כתיב נכח השלחן זה כנגד זה. כלפי חוץ כלפי מזרח לגד פתח ההיכל. לוקמיה בהדייהו מכוון ביניייהו ולמה נמשך לחוץ: ומ״ש ושלשתן היו מונחים משליש ההיכל ולפנים וכו׳. תוספתא פרק ב׳ דיומא:

יח הכיור היו לו שנים עשר דד וכו׳. בס״פ א״ל הממונה (דף ל״ז) חק בן קטין עשה שנים עשר דד לכיור שלא היו לו אלא שנים ובגמרא תנא כדי שיהו שנים עשר אחיו הכהנים העוסקים בתמיד מקדשין ידיהם ורגליהם בבת אחת. ומ״ש ומוכני עשו לו שיהיו בה המים תמיד וכו׳. שם משנה אף הוא עשה מוכני לכיור שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה ובגמרא מאי מוכני אמר אביי גילגלא דהוה משקעא ליה ופירש״י מוכני מפרש בגמרא גלגל שקשו בו בבור שהיו מימיו מחוברים למימי הכיור ואי לא הוו מיפסלי בלינה לפי שקדשו בכלי ולאו כבור הוא ליפסל מים קדושים. ורבינו כתב בפירוש המשנה הכיור מכלל כלי שרת וכשהיו בו מים נתקדשו ונפסלו בלינה וזה עשה כלי סביב לכיור והיו בו המים תמיד והיו שותתין מאותו כלי לכיור כדי הצורך לאותן ראשון ואותו הכלי היה נקרא מוכני עכ״ל. וכך הם דבריו כאן ונראה שהוא מפרש גלגלא דהוה משקעא ליה היינו לומר שעשה כלי עגול כגלגל סביבות הכיור שהיה הכיור משוקע בתוכו וכשהיו רוצים היו פותחין פי אותו כלי והמים שותתין ממנו לכיור כדי הצורך לאותן ראשון. ועל דרך זה יש לפרש מה שאמרו בפ״ב דזבחים (דף כ׳) כיור שלא שיקעו מבערב מקדש ממנו לעבודת לילה ולמחר אינו מקדש והראב״ד הורגל על פירוש רש״י ולכך תמה על דברי רבינו וכתב עליו בהשגות דברים זרים אני רואה כאן וכו׳ ויש לתמוה עליו דאטו מפני שהוא מקובל כפי׳ רש״י מי שפירש פירוש אחר דבר זר יאמר לו וגם על מה שכתב מפורש ביומא ובזבחים יש לתמוה שאין פירושו מפורש בגמרא יותר מפירוש רבינו: ודע שרבינו כתב בפ״ה מהלכות ביאת המקדש מי כיור נפסלין בלינה וכיצד היו עושים משקעים אותו במי מקוה או [במי] מעיין ולמחר מעלין אותו וממלאין אותו כל יום בבקר עכ״ל. נראה מדבריו אלה שהם כפירוש רש״י והראב״ד ואפשר שרבינו מפרש שני הפירושים וכאן כתב האחד ושם כתב האחר*:

פ״ד א אבן היתה בקדש הקדשים וכו׳. מ״כ דאיתיה במלאכת המשכן פ״ד. ומה שכתב ונגנז עמו מטה אהרן והצנצנת וכו׳. בפ״ק דכריתות (דף ה:) ובפרק שלישי דהוריות (דף י״ב) ובפרק חמישי דיומא (דף נ״ב) משנגנז ארון נגנז צנצנת המן ולוחית שמן המשחה ומקלו של אהרן שקדיה ופרחיה וארגז ששגרו פלשתים דורון לאלהי ישראל ומי גנזו יאשיהו מלך יהודה גנזו שנאמר ויאמר ללוים המבינים כו׳ תנו את ארון הקדש וכו׳ ופירש״י בכריתות תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה כי

*[זה דוחק לומר כן לפי ששני הפירושים אינם עולין לאחד ונמצא הרמב״ם יהיה כמסתפק והתי״ט כתב בתמיד פ״א משנה ד׳ דאשתמיטתיה להכ״מ מה שכתב רבינו בפירושו משנה ה׳ פ״ג דמכילתין ולפי פירוש זה מוכח שדבריו עולין כסגנון אחד ע״ש]

כי אין לכם משא בכתף וגרסינן בשקלים ירושלמי פ״ו אמר להם אם גלה עמכם לבבל שוב אין אתם מחזירים אותו במקומו ונגנזו. ומ״ש ואף אורים ותומים שהיו בבית שני לא היו משיבים ברוח הקדש וכו׳ עד כדי שלא יהא מחוסר בגדים. כ״כ התוספות ספ״ק דיומא. והראב״ד כתב לא היו משיבים א״א והלא אורים ותומים ורוח הקדש וכו׳ טעמו דתניא בספ״ק דיומא (דף כ״א ע״ב) אלו חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני ואלו הן ארון וכפורת וכרובים אש ושכינה ורוח הקדש ואורים ותומים ופרש״י ארון וכפורת וכרובים כולה חדא מילתא ושכינה לא שרתה בו ורוח הקדש לא היתה בנביאים משנת שתים לדריוש ואילך עכ״ל. ורבינו אפשר דחשיב ארון וכפורת וכרובים בתלתא ושכינה ורוח הקדש ואורים ותומים לא חשיב להו אלא בחדא ואפילו את״ל דחשיב לארון וכפורת וכרובים בחדא ושכינה ורוח הקדש ואורים ותומים בתלתא ל״ק שרבינו מפרש דרוח הקדש היינו נבואה שנסתלקה מהנביאים משנת שתים לדריוש וזהו חסרון גדול בישראל שלא היו נביאים להוכיחם בדבר ה׳ ועוד היה להם חסרון אחר שחסרו גם כן תשובת אורים ותומים. ומ״ש עוד הראב״ד שאינו מחשבון הבגדים טעמו שהוא קורא אורים ותומים לשם המפורש שהיו נותניי בין כפלי החשן כדכתיב ונתת אל החשן את האורים ואת התומים ורבינו קורא פה אורים ותומים לחשן בדרך השאלה:

ב בבית ראשון היה כותל מבדיל וכו׳. בפרק הוציאו לו (דף נ״א:) וכתב רש״י דבמקדש שני לא בנו אותו כותל מפני שהיה גבוה *מאה אמה ועביו לא היה אלא אמה דאינה יכולה לעמוד בגובה ק׳ אמה ולהוסיף על עביה א״א דכתיב הכל בכתב מיד ה׳ עלי השכיל והם דברי הגמרא בפרק קמא דבתרא (דף ג׳): ומ״ש רבינו וכיון שבנו בית שני נסתפק להם וכו׳. בירושלמי דכלאים פ״ח (הלכה ד׳) אמה טרקסין מה מבפנים או מבחוץ אמר ר׳ יוסי מן מה דכתיב וארבעים באמה היה הבית הוא ההיכל לפני הדא אמרה מבפנים אמר ליה רבי מנא והכתיב ויעש את בית קדש הקדשים עשרים אמה ארך ועשרים אמה רוחב הדא אמרה מבחוץ. ומ״ש רבינו אבל במקדש ראשון לא היה שם אלא פרוכת אחת וכו׳ נראה דלמשכן קרי מקדש ראשון דאילו בבית ראשון לא היה פרוכת אלא כותל:

ג ההיכל שבנו בני הגולה וכו׳ עד הרי הכל ק׳ אמה. משנה בפרק ד׳ דמדות (משנה ו׳). ובהשגות א״א לא האיר ולא הזהיר וכו׳. ואני אומר שהמנהג בארץ תוגרמה בבנין בית השרים לעשות גג מנסרים מצויירים בציורים והוא הנקרא טבא״ן ולמעלה ממנו התקרה העיקרית שהיא מגולית לאויר השמים וחלל בין הטבא״ן ובין אותה תקרה העיקרית ואם לפעמים תדלף אותה תקרה העיקרית ירד הדלף באותו חלל על גבי הטבא״ן ולכך נקרא אותו חלל בית דילפא והטבא״ן נקרא כיור והיה גובהו אמה וכן כתב רבינו בעצמו בפירוש המשנה

*[נ״ל שהוא ט״ס ברש״י וצריך לכתוב מ׳ אמה וכן הוא במדות פ״ד כל ההיכל עד קירוי עליה ראשונה ושל בית ראשון היה גבוה רק ל׳ וכן כתב רש״י בד״ה כ׳ ג׳ ד׳ אחר כך מצאתי בתי״ט שהאריך בזה בפרק הוציאו לו ע״ש]:

משנה למלך

פ״ד א ואף אורים ותומים וכו׳. עיין לקמן פ״י מהלכות כלי המקדש דין י׳.

ד מן המערב למזרח מאה אמה וזהו חשבונן . ארבעה כתלים זה לפנים מזה וביניהן שלשה מקומות פנויין . בין הכותל המערבי ובין הכותל שלפנים ממנו חמש אמות ובין כותל שני ושלישי שש אמות ובין כותל שלישי ורביעי שש אמות. ואלו המדות הן של עובי הכותל עם המקום הפנוי שבין שני כותלים . ואורך קדש הקדשים עשרים אמה . ובין שתי הפרוכות המבדילות בינו ובין הקדש אמה . ואורך הקדש ארבעים אמה . ועובי הכותל המזרחי שבו השער שש אמות והאולם אחת עשרה אמה . ועובי כותל האולם חמש אמות . נמצא הכל מאה אמה: ה מן הצפון לדרום *מאה אמה. עובי כותל האולם חמש אמות . ומכותל אולם עד כותל הקדש עשר אמות. וכותלי הקדש ששה כתלים זה לפנים מזה וביניהן חמשה מקומות פנויין . בין כותל חיצון ובין השני חמש אמות . ובין שני ושלישי שלש אמות וחמש בין שלישי ורביעי. ובין רביעי וחמישי שש . ובין חמישי וכותל הפנימי שש נמצא הכל ארבעים אמה מצד זה . וארבעים אמה מצד שכנגדו ורוחב הבית מבפנים עשרים. הרי מאה אמה: ו הפשפש והוא שער הקטן . ושני פישפשין היו להיכל מצדי השער הגדול שבאמצע . אחד בצפון ואחד בדרום . שבדרום לא נכנס בו אדם מעולם ועליו הוא מפורש על ידי יחזקאל השער הזה סגור יהיה לא יפתח. ושבצפון בו נכנסין . ומהלך בין שני הכתלים עד שמגיע למקום פתוח לקדש משמאלו ונכנס לתוך ההיכל ומהלך עד שער הגדול ופותחו : ז השער הגדול היה רחבו עשר אמות וגובהו עשרים אמה . וארבע דלתות היו לו שתים בפנים ושתים בחוץ . החיצונות נפתחות לתוך הפתח לכסות עוביו של כותל והפנימיות נפתחות לתוך הבית לכסות אחורי הדלתות : ח פתחו של אולם היה גבוה ארבעים אמה ורוחב עשרים ולא היה לו שערים וחמש מלתריות של מילא היו על גבי פתחו מלמעלה . התחתונה עודפת על הפתח אמה מזה ואמה מזה . וכל אחת מחמשתן עודפת על שלמטה ממנה אמה מזה ואמה מזה. נמצאת העליונה שלשים אמה ונדבך של אבנים היה בין כל אחת ואחת : ט ההיכל היה בניינו רחב מלפניו וצר מאחוריו כמו ארי. ויציעים היו מקיפין לבית כולו מסביב חוץ לכותל המסיבה . ויציע התחתונה חמש ורובד

השגת הראב"ד

*מאה אמה עובי כותל האולם . א"א כל זה הבל ורעיון רוח שלא היה שם כותל לאולם כלל וטעות גדולה היא זו שלא היה לאולם אלא כותל המזרח שלפני ההיכל ועל כן אמרו ההיכל צר מאחריו ורחב מלפניו ורוחב האולם נמנה ברוחב ההיכל :

כסף משנה

המשנה היה נהוג אלא שבבניינם לעשות לבית שני קירויים קירוי למעלה מחבירו ונותנים בין שניהם מעט הרחקה וקורים אותו החלל בית הדילפא על שם הדלף כדי שאם יטיף הקירוי העליון יעמדו המים באותו החלל : ודע שהר"ר שמעיה פירש במשנה האוטם שש אמות המפתן גבוה מהארץ שש אמות בבנין אטום תומה שהומה וצריך לומר מעלות היו באולם שמהם עולים על המפתן ומורדות בהיכל לירד בהן מהמפתן עכ"ל. וטעמו מפני שאם האוטם הוא היסוד המובלע בקרקע לא היה לתנא למנותו בכלל רום ההיכל. אבל רבינו פירש שם אוטם הוא בנין אטום שבונין בגוף הקרקע יסוד ועליו מעמידים הכתלים עכ"ל נראה שהאוטם היה כולו מובלע בקרקע. וכאן כתב כמו יסוד לו ויש לדון בדבריו לומר שסובר שלא היה האוטם הזה מובלע בקרקע *וכדברי ה"ר שמעיה :

ד מן המערב למזרח מאה אמה וכו' . נוסחת הדפוס שבספרי רבינו כתובה בטעות והילך הנוסחא הנכונה ובין כותל שני ושלישי שש אמות ובין כותל שלישי ורביעי שש אמות ואלו המדות הן של עובי הכותל וכו' ובמקום שכתוב עשר אמות והאולם צריך למחוק ג' תיבות אלו ולכתוב והאולם י"א אמה ולכתוב אחריו ועובי כותל האולם חמש אמות וכל זה משנה שם (משנה ז') מן המזרח למערב מאה אמה כותל האולם חמש והאולם י"א כותל ההיכל שש ותוכו ארבעים אמה טרקסין אמה בית קדשי הקדשים כותל ההיכל שש והתא שש כותל התא חמש מן הצפון לדרום ע' אמה כותל המסבה ה' והמסבה ג' כותל התא ה' והתא ו' כותל ההיכל ו' ותוכו עשרים אמה כותל ההיכל ו' והתא ו' וכותל התא ה' ובית הורדת המים ג' אמות והכותל ה' אמות האולם עודף עליו ט"ו אמה מן הצפון וט"ו מן הדרום והוא היה נקרא בית החליפות ששם גונזין את הסכינים . וכתב רבינו בפירוש המשנה בפרק הנזכר על מה ששנינו שם במשנה שלישית ול"ח תאים היו שם ט"ו בצפון וט"ו בדרום ושמנה במערב שבצפון ושבדרום ה' על גבי ה' וה' על גביהן ובמערב ג' על גבי ג' ושנים על גביהן כשתסתכל בצורת ההיכל שציירנו תמצא בצפון ה' הרחקות והם כותל מסבה ומסבה וכותל התא והתא וכותל ההיכל וכמותם בדרום לפיכך אמר שעל אלו ה' הרחקות היו חמשה תאים ועל ה' תאים [חמשה] וכיוצא בו היה בדרום ואל יטעך שקראם כותל מסבה ומסבה וכותל התא והתא וכותל ההיכל אחר כך חזר וקראם כולם תאים לפי שההרחקה שיש בין שני הכתלים הוא התא וכולם תאים אבל בכותל המסבה וכותל התא וכותל ההיכל לא היה כותל סתום אלא שני כתלים וביניהם הרחקה (כמו שציירנו) ולקצת התאים היו שמות כגון שקרא הפורה התחתונה מהם מסבה ובית הורדת המים וזולתם וכו' וכשתסתכל בצורה גם כן תמצא במערב שלש הרחקות והם כותל התא והתא וכותל ההיכל והיו עליהם ג' תאים ושנים על גביהן עכ"ל. ועל פי הדברים האלה יהיו מבוארים לפניך דבריו פה כי מ"ש מן המערב למזרח ק' אמה וזהו חשבונן ארבעה כתלים זה לפנים מזה וביניהם ג' מקומות פנויים בין הכותל המערבי ובין הכותל שלפנים ממנו ה' אמות זהו מה ששנינו כותל התא ה' וכבר נתבאר שכותל התא ששנינו לא היה כותל סתום אלא שני כתלים וביניהם הרחקה ועובי השני כתלים עם ההרחקה שביניהם היו ה' אמות. ומה שכתב ובין כותל שני ושלישי שש אמות זהו מה ששנינו והתא ו' ומה שכתב ובין כותל ג' וד' ו' אמות זהו מה ששנינו וכותל ההיכל שש וכבר נתבאר שכותל ההיכל ששנינו לא היה כותל סתום אלא ב' כתלים וביניהם הרחקה ועובי ב' הכתלים עם ההרחקה שביניהם היה ו' אמות. ומה שכתב ואלו המדות הן של עובי הכותל עם המקום הפנוי שבין שני כתלים הוא מבואר במה שכתבתי. ומ"ש ואורך קדש הקדשים כ' אמה מבואר במשנה שכתבתי בסמוך. ומ"ש ובין שתי הפרוכות המבדילות בינו ובין הקדש אמה. נתבאר בפרק זה והוא מה ששנינו אמה טרקסין. ומ"ש ואורך הקדש מ' אמה זהו מה ששנינו בהיכל תוכו מ' אמה. ומ"ש ועובי הכותל המזרחי שבו השער ו' אמות זהו מה ששנינו כותל ההיכל ו'. ומ"ש והאולם י"א אמות ועובי כותל האולם ה' מבואר במשנה :

ה ומ"ש מן הצפון לדרום ק' אמה וכו'. זהו מה ששנינו האולם עודף עליו ט"ו אמות מן הצפון וט"ו מן הדרום ומפרש רבינו דהיינו לומר שעובי כותל האולם ה' אמות בצפון וה' בדרום כמו שהוא במזרח ותוכו של אולם בצפון י' אמות וכן בדרום כשם שארכו ממזרח למערב י"א אמה : וכתב בהשגות כל זה הבל ורעיון רוח וכו'. ואני אומר כל עצמו של הראב"ד לייחס טעות לרבינו הוא ממה ששנינו במשנה הנזכרת ההיכל צר מאחריו ורחב מלפניו ודומה לארי וכבר פירשו רבינו בפירוש המשנה וז"ל היה כל ההיכל ק' על ק' אבל היו משפע הבנין מעט צר לצד המערב וכשימשך לצד המזרח מתרחב כדמות האריה שהוא רחב מלפניו וצר מאחוריו עד כאן לשונו . ולפי זה אינו ענין לנדון שלנו : ומ"ש רבינו וכותלי הקדש ששה כתלים זה לפנים מזה וביניהם ה' מקומות פנויין בין כותל חיצון ובין השני ה' אמות. זהו מה ששנינו כותל המסבה ה' וכבר נתבאר שכותל המסבה ששנינו לא היה כותל סתום אלא שני כתלים והרחקה ביניהם ועובי שני הכתלים עם ההרחקה שביניהם היו חמש אמות . ומ"ש ובין שני ושלישי ג' זהו ששנינו והמסבה ג'. ומ"ש וחמש בין ג' וד' זהו מה ששנינו כותל התא ה' וכבר נתבאר שכותל התא ששנינו לא היה כותל סתום אלא שני כתלים והרחקה ביניהם ועובי שני הכתלים עם ההרחקה שביניהם היה חמש אמות. ומ"ש ובין רביעי וחמישי שש זהו מה ששנינו והתא ו'. ומ"ש ובין חמישי וכותל הפנימי שש זהו מה ששנינו כותל ההיכל ו' ועל פי מה שנתבאר שלא היה כותל סתום אלא ב' כתלים והרחקה ביניהם ועובי שני הכתלים עם ההרחקה שביניהם היה ו' אמות. ומ"ש נמצא הכל מ' אמה מצד זה פשוט הוא. ומ"ש ומ' אמה מצד שכנגדו זהו ששנינו כותל ההיכל ו' והתא ו' וכותל התא חמש ובית הורדת המים ג' והכותל ה' ועל פי מה שנתבאר הרי כ"ה ועם כותל האולם שהם ט"ו עולה הכל מ'. ומ"ש ורוחב הבית עשרים . מבואר במשנה :

ו הפשפש הוא שער קטן וכו' עד ומהלך עד שער הגדול ופותחו . בפרק רביעי דמדות (משנה ב') :

ז השער הגדול היה רחבו י' אמות וגובהו וכו' עד לכסות אחורי הדלתות . שם ומסיים בה שכל הבית טוח בזהב חוץ מאחורי הדלתות ופירש ה"ר עובדיה ז"ל שתים בפנים בעובי הכותל שכלפי פנים ושתים בחוץ בעביו שכלפי החוץ שעוביו של כותל ההיכל היה ו' אמות ולסוף אמה חיצונה של עובי הכותל היו הדלתות החיצונות אחת לימין הפתח ואחת לשמאלו כל דלת מהם רחבה ה' אמות וכשהיו נעולות היו נוגעות זו בזו וסותמות רוחב חלל הפתח שרחבו י' אמות וכשהיו נפתחות לצד פנים מכסות חמש אמות של עובי הכותל ושתים דלתות אחרות כמדת אלו היו קבועות בסוף עובי הכותל לצד פנים וכשהן נפתחות מכסות ה' אמות מפה וה' אמות מפה מרוחב כותל ההיכל בפנים ושם לא היה הכותל טוח בזהב כמו שאר הבית לפי שלא היה נראה ע"כ :

ח פתחו של אולם היה גבוה מ' אמה וכו' עד ונדבך של אבנים היה בין כל אחת ואחת . משנה בפ"ג דמדות . ופי' ה"ר עובדיה ז"ל מלתריות קורות מצויירות ומכויירות של מילא של אילן שגדלים בו עפצים שקרוייה מילין. התחתונה הקורה התחתונה מושכבת על משקוף הפתח לרחבו של פתח שהוא רחב כ' אמה והקורה עודפת על הפתח אמה מזה ואמה מזה נמצא ארכה כ"ב וקורה שניה שלמעלה הימנה עודפת על הראשונה אמה מזו ואמה מזו נמצא ארכה כ"ד והשלישית כ"ו והרביעית כ"ח והחמישית ל'. ונדבך שורה כמו נדבכין די אבן גלל. בין כל אחת ואחת חמש קורות אלו לא היו נוגעות זו בזו אלא שורה של בנין אבנים היתה בין זו לזו עכ"ל : כתבו התוספות בפ' כל הצלמים (דף מ"ג) אהא דתניא לא יעשה אדם בית תבנית היכל אכסדרה תבנית אולם שהאולם היה סרוך בפילונו לרוח מזרחית :

ט ההיכל היה בנייני רחב מלפניו וצר מאחוריו כמו ארי . נתבאר בפרק זה :
ויציעים היו מקיפים לבית כולו וכו' . בפרק ד' דמדות (משנה ד') התחתונה ה' ורובד ו' שלמעלפים ו' ורובד ז' והעליונה ז' שנאמר היציע התחתונה חמש באמה רחבה

*[התוי"ט הוכיח שא"א שדברי הרמב"ם כדברי הרר"ש שהרי כתב בפ"ז המקדש כולו לא היה במישור וכו' ומסיים שהאולם וההיכל כולו בשוה והאריך בענין זה ע"ש בפ"ד דמדות :]

וחנה והתיכונה שש באמה רחבה והשלישית שבע באמה רחבה ופי' ה"ר עובדיה מחוץ לכותל המסבה שהוא הכותל החיצון של הקדש היו יציעים דהיינו גזוזטראות מקיפים את הבית מג' רוחות מערב צפון ודרום והיו היציעים הללו תחתיים שניים ושלישים היציע התחתונה חמש באמה רחבה והרובד שעליה דהיינו התקרה שעל התחתונה שהיא הרצפה שעל התיכונה שש באמה רחבה לפי שכותל המסבה היה הולך ומצר כלפי מעלה וכשמגיע אל הרובד שעל גב התחתונה היה נכנס לפנים אמה א' ועל אותה אמה הבולטת היו נתונים קורות היציע נמצאת היציע התיכונה רחבה אמה א' יותר מן התחתונה דהיינו אותה אמה שנכנס הכותל לפנים וכן כשמגיע לרובד שע"ג התיכונה שהיא הרצפה של שלישית היה הכותל מצר ונכנס לפנים אמה אחת כדי שיניח ראש הקורה על אותה אמה שכותל תיכונה בולט ויוצא לחוץ יותר מכותל העליונה ונמצאת היציע העליונה רחבה אמה יותר מן התיכונה ושתי אמות יותר מן התחתונה וזהו שנאמר כי מגרעות נתן לבית חוצה לבלתי אחוז בקירות הבית כלומר היה מגרע ומחסר מעובי הכותל מבחוץ אמה א' ברובד של התיכונה ועוד אמה אחרת ברובד של העליונה כדי שיהיה לו מקום לשום בהם ראשי הקורות של הרובד כדי שלא יצטרך לאחוז בקירות הבית לעשות חורים בכותל ולתחוב שם ראשי הקורות עכ"ל:

וכתב בהשגות רובד על גבה א"א איני יודע מהו על גבה אלא וכו'. ולשון על גבה שהוקשה לו בדברי רבינו מבואר במה שכתבתי. ודע ממה שכתוב פה בספרי הדפוס וכן סביב לכתלי האולם מלמטה עד למעלה כך היו הג' יציעים מקיפים לבית משלש רוחות הכל מיותר וצריך למחקו :

וכן סביב לכתלי האולם וכו'. בפרק ג' דמדות (משנה ו') אמה ורובד ג' אמה ורובד ג' והעליונה אמה ורובד ד' ופירש רבינו שכתלי האולם היו בנויים כסדר הזה והוא שאמה א' מגובה הכותל לארכו היה חלק ושוה כשאר הכתלים אח"כ בנין בולט מהכותל כגון כצוארא גבהו ג' אמות אח"כ מרחיק אמה ג"כ ויוצא בנין והוא הנקרא רובד וכן כל בניינו אמה רובד שלם וכצוארא העליונה היה בו ד' אמות כן היה סובב ההיכל כמו שיתבאר בפרק זה עכ"ל. ומ"ש וכן היה סובב ההיכל היינו שהיה [...]ו רובד למקום תקרת היציע התחתונה וכן תקרת התיכונה ולא שיהא מוקף רובדים כמו של אולם :

כל אלו המקומות הפנויים וכו' עד ואחד להיכל. בפ"ד דמדות (משנה ג'):

[כ]תב בהשגות בדיוטא אחת א"א אין צורך לזה ומה שמנו שנים מן השלשה עכ"ל. [ו]כי אומר שמ"ש בדיוטא אחת הפסר דקאי גם לשלשה שהשלשה היו בדיוטא אחת :

[כ]תב עוד בהשגות ואחד להתא שבו הפשפש א"א

א"א לא היה שם תא אחר וכו'. וז"ל רבינו בפי' המשנה מה שאמר אחד לפשפש ר"ל לתא שיש בו הפשפש הצפוני שבו נכנסים להיכל וזהו הפתח שהיה בצפונו של תא שהיו לו חמשה פתחים והתא הזה היה בשורה אמצעית מהתאים והוא שעל גבי המסבה עכ"ל. ולפי זה לא היה תא יתר ואין כאן השגה :

יב ומסיבה היתה עולה וכו' עד כדי שלא יזונו עיניהם מבית קדשי הקדשים. בפרק רביעי דמדות (משנה ג') פי' מסיבה בנין כמין עמוד חלול עשוי כמו מעלות סביב והעולה בו עולה דרך היקף כן כתב הרד"ק בפי' יחזקאל וכן פירש"י בפ"ק דיומא מסיבה בנין אבנים מעלות מגלגלות וסובבות במקיף עמוד כמין עץ גלגל של גת. ולולים פי' הרמב"ם לול הוא פתח קטן. ומ"ש ופעם אחת בשנה מפסח לפסח מלבנין את ההיכל. בפ"ג דמדות (משנה ד'):

פ"ה א הר הבית והוא הר המוריה וכו'. בפרק שני דמדות (משנה א') הר הבית היה חמש מאות אמה על ת"ק אמה. ומ"ש והיה מוקף חומה ומ"ש וכיפין ע"ג כיפין היו בנויות מתחתיו וכו'. בפ"ג דפרה (משנה ג') הר הבית והעזרות תחתיהם חלול מפני קבר התהום ומשמע לרבינו שהיה כיפין ע"ג כיפין כמו ששנינו בפרק הנזכר גבי כבש פרה. ומ"ש וכולו היה מקורה*. ומ"ש סטיו לפנים מסטיו. בפ"ק דפסחים (דף י"ג:) ובפרק לולב וערבה (דף מ"ה) ופירש"י האצטבא סביב סביב מקפה ובתוך אותו היקף עוד אחר : **ב** ומ"ש וה' שערים היו לו אחד מן המערב ואחד מן המזרח וכו'. בפ"ק דמדות (משנה ג'). ומ"ש רוחב כל שער י' אמות וגובהו עשרים ויש להם דלתות. בפרק שני דמדות (משנה ג') : **ג** ומ"ש לפנים ממנו סורג וכו' עד גובהו י' אמות בפרק הנזכר ופירוש סורג מקלעות עצים ארוגות זו על גבי זו באלכסון כלשון מסרגין את המטות וכתב הרא"ש שהסורג נעשה *לטלטול שבת ולזה היה גבוה י' טפחים כדין כל מחיצה דהיקף הר הבית לא מהני דהוי הוקף ולבסוף פתח דלא מהני. ומ"ש ועליו הוא אומר בקינות ויאבל חל וחומה. בפ' כיצד צולין (דף פ"ו) :

ד לפנים מן החיל העזרה וכו'. בפרק ה' דמדות (משנה א'). ומ"ש ושבעה שערים היו לה שלשה מן הצפון וכו' עד ואחד במזרח. בפ"ק דמדות (משנה ד'). ומ"ש בשערים שבצפון ושבדרום סמוכים למערב. שם בפ"ב (משנה א') ובשקלים פ"ו. ומ"ש ואחד במזרח מכוון כנגד בית קדשי קדשים באמצע. בפרק הרואה (דף נ"ד) שנינו לא יקל אדם ראשו כנגד שער המזרח שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים :

*פי' בס"ל ומ"ש

*[תימה לדבריו דלטלטול לא היה צריך שום דבר לפי שמן התורה כל מה שהוא מוקף בארבע מחיצות הוא רה"י גמורה כמו שאמרו ברפי"א דשבת ובכות במקדש לא גזרו. ועיין בתי"ט בפ"ב דמדות] :

*ורובד על גבה שש ויציע אמצעית שש ורובד על גבה ז' והעליונה ז' שנאמר היציע התחתונה וגו'. וכן היו השלש יציעים מקיפים לבית משלשה רוחותיו וכן סביב לכתלי האולם מלמטה עד למעלה כך היו אמה אחת חלק ורובד שלש אמות. ואמה חלק ורובד שלש אמות עד למעלה. ונמצאו הרובדין מוקפין לכתלים. רוחב כל רובד שלש אמות עד למעלה. ובין כל רובד ורובד אמה ורובד העליון היה רוחבו ארבע אמות : **י** כל אלו המקומות הפנויים שבין הכתלים הם הנקראים תאים. נמצאו התאים *המוקפין למקדש חמשה מן הצפון וחמשה מן הדרום ושלשה מן המערב. ושלש דיוטות היו דיוטא על גבי דיוטא נמצאו ט"ו תאים בדרום חמשה ע"ג חמשה וחמשה על גביהן וכן בצפון חמשה עשר. ושמונה תאים היו במערב שלשה על גבי שלשה ושנים על גביהן *בדיוטא אחת הכל ל"ח תאים : **יא** ג' פתחים היו לכל אחד ואחד מן התאים. אחד לתא מן הימין. ואחד לתא מן השמאל. ואחד לתא שעל גביו. ובקרן מזרחית צפונית בתא שבדיוטא האמצעית היו חמשה פתחים. אחד לתא מימין. ואחד לתא שעל גביו. ואחד למסיבה. *ואחד לתא שיש בו הפשפש. ואחד להיכל : **יב** ומסיבה היתה עולה מקרן מזרחית צפונית לקרן צפונית מערבית שבה היו עולין לגגות התאים. היה עולה במסיבה ופניו למערב הלך את כל פני הצפון עד שהוא מגיע למערב. הגיע למערב הפך פניו לדרום הלך את כל פני המערב עד שהוא מגיע לדרום. הגיע לדרום הפך פניו למזרח והיה מהלך לדרום עד שהוא מגיע לפתחה של עלייה שפתחה [...]ל עלייה היה פתוח לדרום : **יג** ובפתחה של עלייה היו שתי כלונסות של ארז שבהן עולין לגגה של עלייה. וראשי [...]ספסין היו מבדילין בעלייה בין גג הקדש לגג קדש הקדשים. ולולין היו פתוחין בעלייה לבית קדש הקדשים שבהן משלשלין [...]ת האומנין בתיבות כדי שלא יזונו עיניהם מבית קדש הקדשים. ופעם אחת בשנה מפסח לפסח מלבנין את ההיכל :

השגת הראב"ד

*ורובד על גבה. א"א איני יודע מהו על גבה אלא שבכותל של היכל היה מקצר אמה ונמצא חלל התא שם משש אמות ומעלה ואותן שש אמה שהתא בהן חללו חמש הם היו כנגד אוטם ההיכל שהיו שש אמות וזהו שחשבו רוחב ההיכל כותל התא חמש והתא שש וכותל ההיכל שש והוא למעלה מן האוטם :

*בדיוטא אחת. א"א אין צורך לזה ומה נשתנו השנים מן השלשה:

*ואחד לתא שבו הפישפש. א"א לא היה שם תא אחר לאותו הפשפש אלא באותו התא שבקרן מזרחית צפונית היה הפשפש למזרחו והיה פתח קטן כעין חלון שמכניס זרועו בה והוא נקרא פשפש ופותח פתח התא המזרחי שהיה המנעול מבפנים ושני מנעולים היו לו אחד יורד לאמת השחי ואחד פותח כיון ואם כדבריו היה תא למזרח והרי לא מנו אותן במנין התאים :

פרק חמישי

א הר הבית והוא הר המוריה היה חמש מאות אמה על חמש מאות אמה והיה מוקף חומה. וכיפין על גבי כיפין היו בנויות מתחתיו. מפני אהל הטומאה. וכולו היה מקורה סטיו לפנים מסטיו : **ב** וחמשה שערים היו לו. [א]חד מן המערב ואחד מן המזרח ואחד מן הצפון ושנים מן הדרום. רוחב כל שער עשר אמות וגובהו עשרים. ויש להם [ד]לתות : **ג** לפנים ממנו סורג מקיף סביב גובהו י' טפחים ולפנים מן הסורג החיל [גובהו] עשר אמות. ועליו הוא אומר [ב]קינות ויאבל חל וחומה זו חומת העזרה : **ד** לפנים מן החיל העזרה. וכל העזרה היתה אחך קפ"ז על רוחב קל"ה. [ש]בעה שערים היו לה. ג' מן הצפון הסמוכין למערב. וג' מן הדרום סמוכין למערב. ואחד במזרח מכוון כנגד בית קדש

*[נ"ל ספקים]

משנה למלך

א היה מקורה סטיו וכו'. בירושלמי פ"ג דתעניות הלכה ח' אכסיא דתנן עד שיצאו ישראל מירושלים לגג הבית הדא אמרה הר הבית מקורה היה ועיין בס"ש פכ"ב הי"ט רפ"ב דמדות :

ה ומ״ש כל שער מהם היה רחבו י׳ אמות וכו׳. בפרק שני דמדות. ומ״ש ושער זה הוא נקרא שער העליון. ומ״ש והוא שער נקנור. בפ״ק דמדות (משנה ד׳):
ו העזרה לא היתה מכוונת באמצע הר הבית וכו׳. בפרק שני דמדות הר הבית היה חמש מאות אמה על ת״ק אמה רובו מן הדרום שני לו מן המזרח שלישי לו מן הצפון מיעוטו מן המערב ופירש רבינו אמר שהעזרה לא היתה באמצע הר הבית אלא היה הרוחק שיש בין חומת הר הבית ובין חומת העזרה לצד דרום יותר מן הרוחק שיש ביניהם מצד מזרח והרוחק ממזרח יותר מהצפוני והצפוני יותר מן המערבי עכ״ל:
ז ולפני העזרה במזרח היתה עזרת הנשים וכו׳ עד כדי שלא יהיו מעורבבין. בפ״ב דמדות:
ט ובית גדול היה בצד עזרה בצפונה מבחוץ וכו׳ עד בה יורדים לבית הטבילה. בפ״ק דמדות (משנה ו׳) ופרש״י בפ״ק דיומא (דף ט״ו:) וארבע לשכות היו לבית המוקד פתוחות לה שתים בקדש ושתים בחול של בית המוקד מקצתה בנויה בתוך עזרה מקודשת ומקצתה בחול וראשי פספסין חתיכות עצים מבדילים לסימן במקום המפסיק בין קדש לחול. ומ״ש רבינו מערבית דרומית לשכת *הטלאים אע״ג דבפרק שלישי דתמיד (דף ל׳) תנן שהיתה צפונית מערבית בפ״ק דמדות (משנה ו׳) תנן מערבית דרומית ובפ״ק דיומא רמי להו ומסיק דמערבית דרומית הוא:
יא היורד לבית הטבילה מלשכה זו היה הולך במסיבה ההולכת תחת המקדש כולו וכו׳. ברים מסכת תמיד (דף כ״ה):
יב אורך העזרה מן המזרח למערב קפ״ז וזהו חשבון

*[סיא לשכת בית שמניא ובתמיד נקראת לשכת הטלאים וביומא לשכת טלי קרבן ובמדות לשכת קרבן]

חשבון וכו׳ עד מקום דריסת רגלי ישראל והוא הנקרא עזרת ישראל י״א אמה. בפ״ה דמדות (משנה א׳): יג ומ״ש ורוחב העזרה מן הצפון לדרום קל״ה וזהו חשבון וכו׳. בס מן הצפון לדרום קל״ה מן הכבש ולמזבח ס״ב מן המזבח לטבעות שמונה אמות מקום הטבעות כ״ד מן הטבעות לשלחנות ד׳ מן השלחנות לננסים ארבע מן הננסים לכותל העזרה ח׳ אמות והמותר בין הכבש לכותל ומקום הננסים ונראה מדברי רבינו שהח׳ אמות ששנינו עליהם מן הטבעות לשלחנות ארבע מן השלחנות ולננסים ארבע הם מקום השלחנות שח׳ שלחנות היו שם כדתנן בפרק שני ממסכת שקלים והיו נאחזות בח׳ אמות אלו. וה״פ מן הטבעות למחצית השלחנות ארבע ומחצית השלחנות לננסים ארבע וממה ששנינו והמותר בין הכבש לכותל ומקום הננסים מפרש רבינו דהיינו י״ב אמות וחצי לבין הכבש ולכותל וי״ב ומחצה למקום הננסים. ופירוש ננסים הם עמודים קצרים ואנקליות של ברזל קבועים בהם שבהם תולין ומפשיטין כמו ששנינו בפ״ג דמדות (משנה ה׳):
טו מכותל צפוני של עזרה עד כותל המזבח וכו׳ עד והוא המקום ששוחטין בו קדשי הקדשים. פלוגתא דתנאי בפ״ב דזבחים (דף כ׳) ופסק כרבי דאמר הכי:
יז שמונה לשכות היו בעזרת ישראל וכו׳ עד וגג שלשתן שוה. בפ״ה דמדות (משנה ג׳). ומ״ש וחציה היה קדש וחציה היה חול וכו׳ עד היו הסנהדרין יושבין. בפ״ב דיומא (דף כ״ה). ומ״ש ושתי לשכות אחרות היו שם בעזרת ישראל וכו׳. פ״ק דמדות (משנה ד׳) ופ״ק דיומא (דף י״ט):
פ״ו א המקדש כולו לא היה במישור וכו׳. בפ״ב דמדות (משנה ג׳) לפנים ממנו החיל י׳ אמות וי״ב מעלות היו שם רום מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה ופירש״י

קדש הקדשים באמצע: **ה** כל שער מהן היה רוחבו עשר אמות וגובהו כ׳ אמה. והיו לו דלתות מחופות זהב. חוץ משער מזרחי שהיה מצופה נחושת דומה לזהב. ושער זה הוא הנקרא שער העליון והוא שער ניקנור: **ו** העזרה לא היתה מכוונת באמצע הר הבית. אלא רחוקה מדרום הר הבית יתר מכל הרוחות וקרובה למערב יתר מכל הרוחות. ובינה ובין הצפון יתר ממה שבינה ובין המערב. ובינה ובין המזרח יתר ממה שבינה ובין הצפון: **ז** ולפני העזרה במזרח היתה עזרת הנשים. והיא היתה אורך ק׳ אמה ול״ה על רוחב קל״ה. וארבע לשכות היו בארבע מקצעותיה של ארבעים ארבעים אמה ולא היו מקורות וכן עתידין להיות: **ח** ומה הם משמשות. דרומית מזרחית לשכת הנזירים ששם מבשלין את שלמיהם ומגלחין את שערם. מזרחית צפונית לשכת דיר העצים ששם כהנים בעלי מומין מתליעים בעצים. שכל עץ שנמצא בו תולעת פסול. צפונית מערבית לשכת המצורעים. מערבית דרומית בה היו נותנין יין ושמן והיא היתה נקראה לשכת בית שמניא: **ט** עזרת הנשים היתה מוקפת גזוזטרא כדי שיהיו הנשים רואות מלמעלן והאנשים מלמטן כדי שלא יהיו מעורבבין. ובית גדול היה בצד העזרה בצפונה מבחוץ בין העזרה והחיל והיה בנוי כיפה ומוקף רובדין של אבן והוא היה נקרא בית המוקד. ושני פתחים היו לו אחד פתוח לעזרה ואחד פתוח לחיל: **י** וארבע לשכות היו בו. שתים קודש ושתים חול. וראשי פספסין מבדילין בין הקדש והחול. ומה היו משמשות מערבית דרומית לשכת הטלאים. ודרומית מזרחית לשכת עושי לחם הפנים. מזרחית צפונית בה גנזו בית חשמוני אבני מזבח ששקצום מלכי יון. צפונית מערבית בה יורדין לבית הטבילה: **יא** היורד לבית הטבילה מלשכה זו היה הולך במסיבה ההולכת תחת המקדש כולו והנרות דולקות מכאן ומכאן עד שמגיע לבית הטבילה. ומדורה היתה שם ובית הכסא של כבוד וזהו כבודו. מצאו נעול בידוע שיש שם אדם: **יב** אורך העזרה מן המזרח למערב קפ״ז וזהו חשבונן מכותל מערבי של עזרה עד כותל ההיכל אחת עשרה אמה. ואורך ההיכל כולו מאה אמה. בין האולם ולמזבח שתים ועשרים המזבח שתים ושלשים. מקום דריסת רגלי הכהנים והוא הנקרא עזרת כהנים אחת עשרה אמה. מקום דריסת רגלי ישראל והוא הנקרא עזרת ישראל אחת עשרה אמה: **יג** ורוחב העזרה מן הצפון לדרום מאה ושלשים וחמש וזהו חשבונן. מכותל צפוני עד בית המטבחים שמונה אמות. בית המטבחים י״ב אמות ומחצה. ושם תולין ומפשיטין את הקדשים בצדו: **יד** מקום השולחנות שמונה אמות ובו שולחנות של שיש שמניחין עליהן הנתחים ומדיחין את הבשר לבשלו. ושמנה שלחנות היו ובצד מקום השלחנות מקום הטבעות כ״ד אמה. ושם שוחטין את הקדשים: **טו** ובין מקום הטבעות והמזבח שמונה אמות והמזבח ל״ב. והכבש שלשים. ובין הכבש ולכותל דרומי י״ב אמה ומחצה. מכותל צפוני של עזרה עד כותל המזבח שהוא רוחב ששים ומחצה. וכנגדו מכותל האולם עד כותל מזרחי של עזרה שהוא אורך שש ושבעים: **טז** כל המרובע הזה הוא הנקרא צפון הוא המקום ששוחטין בו קדשי קדשים: **יז** שמונה לשכות היו בעזרת ישראל. ג׳ בצפון. וג׳ בדרום. שבדרום לשכת המלח. לשכת הפרוה. לשכת המדיחין. לשכת המלח שם נותנין מלח לקרבן. לשכת הפרוה שם מולחין עורות הקדשים ועל גגה היתה בית טבילה לכהן גדול ביום הכפורים. לשכת המדיחין שם היו מדיחין קרבי הקדשים ומשם מסיבה עולה לגג בית הפרוה. והשלש שבצפון לשכת הגזית. לשכת העץ. לשכת הגולה. לשכת הגזית שבה סנהדרי גדולה יושבת וחציה היה קדש וחציה היה חול. ולה שני פתחים אחד לקדש ואחד לחול ובחצי של חול היו הסנהדרין יושבין. לשכת הגולה שם היתה בור שממלאין ממנו בגולה ומשם מספקין מים לכל העזרה. ולשכת העץ היתה אחורי שתיהן והיא היתה לשכת כ״ג והיא הנקראת לשכת פרהדרין. וגג שלשתן שוה. ושתי לשכות אחרות היו שם בעזרת ישראל. אחת מימין שער מזרחי והיא לשכת פנחס המלביש. ואחת משמאלו והוא לשכת עושה חביתין:

פרק ששי

א המקדש כולו לא היה במישור אלא במעלה ההר. כשאדם נכנס משער מזרחי של הר הבית מהלך עד סוף החיל בשוה

משנה למלך

יב מכותל מערבי של עזרה עד כותל ההיכל כו׳. נ״ב והוא המקום הנקרא אחורי בית הכפורת:
יד ומדיחין את הכבר. עיין לקמן פ״ו מהלכות מעשה הקרבנות דין ו׳:
טז כל המרובע הזה הוא הנקרא צפון. עיין בתיו״ט פ״ג דיומא:
יז ועל גגה היתה בית טבילה. כתבו התוס׳ פ״ג דיומא (דף ל״א) שגג זה היה שוה לקרקע העזרה ועיין בתיו״ט בסוף מדות: **ולשכת** העץ היתה וכו׳. לשכה זו אם היתה בנויה בקדש בחול. וכן אם היתה פתוחה לקדש או לחול עיין בתוס׳ פ״ק דיומא (דף ח׳) ד״ה דאי ועיין בתיו״ט סוף מדות: **והוא** הנקראת לשכת פלהדרין. בפ״ק דיומא (דף כ״ט) נסתפקו בלשכת אבטינס ולש׳ כ״ג איזו היתה בדרום ואיזו בצפון ועיין בלח״מ סוף פ״א מהלכות עבודת יום הכפורים:

בשוה. ועולה מן החיל לעזרת הנשים בשתים עשרה מעלות רום כל מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה: **ב** ומהלך כל עזרת הנשים בשוה. ועולה ממנה לעזרת ישראל שהוא תחלת העזרה בחמש עשרה מעלות. רום כל מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה: **ג** ומהלך כל עזרת ישראל בשוה ועולה ממנו לעזרת הכהנים במעלה גבוהה אמה ועליה דוכן יש בו שלש מעלות רום כל מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה נמצאת עזרת הכהנים גבוהה על של ישראל שתי אמות ומחצה: **ד** ומהלך כל עזרת הכהנים והמזבח. ובין האולם ולמזבח בשוה. ועולה משם לאולם בשתים עשרה מעלות. רום כל מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה והאולם וההיכל כולו בשוה: **ה** נמצא גובה קרקע ההיכל על קרקע שער המזרח של הר הבית שתים ועשרים אמות. וגובה שער הר הבית עשרים אמה. לפיכך העומד כנגד שער המזרח אינו רואה פתח ההיכל. ומפני זה עשו כותל שעל גבי שער זה נמוך. כדי שיהא כהן העומד בהר המשחה רואה פתח ההיכל בשעה שמזה מדם הפרה נוכח ההיכל: **ו** ולשכות היו שם תחת עזרת ישראל פתוחות לעזרת הנשים. ששם הלוים נותנין הכנורות והנבלים והמצלתים וכל כלי השיר. ועל הדוכן העולה מעזרת ישראל לעזרת הכהנים היו הלוים עומדים בשעה שאומרים שירה על הקרבן: **ז** הלשכות הבנויות בקדש ופתוחות לחול אם היו גגותיהן שוין עם קרקע העזרה תוכן חול וגגותיהן קדש ואם אינן שוין אף גגותיהן חול שהגגות והעליות לא נתקדשו. לפיכך גגים אלו אין אוכלין שם קדשי קדשים ולא שוחטין קדשים קלים: **ח** היו בנויות לחול ופתוחות לקדש תוכן קדש לאכילת קדשי קדשים אבל אין שוחטין שם קדשים קלים והנכנס לשם בטומאה פטור. וגגותיהן חול לכל דבר: **ט** המחילות הפתוחות לעזרה קודש והפתוחות להר הבית חול. החלונות *ועובי החומה כלפנים בין לאכילת קדשי קדשים בין לטומאה: **י** בית דין שרצו להוסיף על ירושלים או להוסיף על העזרה מוסיפין. ויש להם למשוך העזרה עד המקום שירצו מהר הבית ולמשוך חומת ירושלים עד מקום שירצו

השגת הראב"ד

*ועובי החומה כלפנים. א"א אף אלו כששוים לקרקע העזרה ומשכחת להו בבר שורא:

כסף משנה

ופירש"י בפ"ק דיומא (דף ט"ז) שלחה מפך רוחב המעלה חצי אמה ואורכה בכל רוחב ההר לצפון ולדרום: **ב** ומ"ש ועולה ממנה לעזרת ישראל שהוא תחלת העזרה בט"ו מעלות וכו'. בפ"ב דמדות וט"ו מעלות עולות *[מתוכה] לעזרת ישראל ושנינו באותו פרק כל המעלות שהיו שם רום מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה: **ג** ומ"ש ועולה ממנו לעזרת הכהנים במעלה גבוהה אמה ועליה דוכן יש בו ג' מעלות וכו'. שם גבי עזרת ישראל ועזרת הכהנים ראב"י אומר מעלה היתה [שם] וגבהה אמה והדוכן נתון עליה ובו ג' מעלות של חצי חצי אמה נמצאת עזרת הכהנים גבוהה מעזרת ישראל שתי אמות ומחצה ופירש"י בפ"ק דיומא ובו שלש מעלות של חצי אמה שעולים בה לדוכן: **ד** ומ"ש ועולה משם לאולם בי"ב מעלות וכו'. בפ"ג דמדות (מ"ו) ויש לגמגם על זה שהרי שנינו בפ"ב דמדות כל המעלות שהיו שם רום מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה חוץ משל אולם הרי שמעלות האולם לא היו במדה זו וה"ר עובדיה כתב גבי מעלות האולם ה"ג רום מעלה [חצי אמה] ושלחה אמה וכו' וכך גרים ה"ר שמעיה ולגירסת רבינו קשה בין האולם ולמזבח כ"ב אמה וי"ב מעלות היו שם רום מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה וכו"ע: **ה** ומ"ש נמצא גובה קרקע ההיכל על קרקע שער המזרח של הר הבית כ"ב אמות וגובה שער הבית עשרים אמה לפיכך העומד כנגד שער המזרח אינו רואה פתח ההיכל ומפני זה עשו כותל שעל גבי שער זה נמוך וכו'. בפרק ב' דמדות וכל הכתלים שהיו שם היו גבוהים חוץ מכותל המזרחי שהכהן השורף את הפרה עומד בראש הר המשחה ומתכוון ורואה בפתחו של היכל בשעת הזיית הדם ופירש"י בפ"ק דיומא (ט"ז) כל הכתלים שהיו שם בכל בנייני הר הבית היו גבוהים הרבה מאד שהיו כל פתחים שבהם גבוהים עשרים אמה לבד ממה שעל הפתחים הרבה מאד. חוץ מכותל מזרחי והוא התחתון לרגלי הר הבית שבו נכנסים לחיל בלפני עזרת הנשים ומן החיל נכנסים לעזרת הנשים ומעזרת נשים לעזרה הגדולה. שכהן השורף את הפרה עומד בהר המשחה הוא הר הזיתים אשר על פני ירושלים מקדם ופני הכהן לצד מערב ומתכוין ורואה מעל גובה ראש הכותל דרך השערים שלפנים ממנו פתחו של היכל כשהוא מזה בדם כדכתיב והזה אל נכח פני אהל מועד ואם היה הכותל גבוה אע"פ שהשערים מכוונים זה כנגד זה שער הר הבית כנגד שער עזרת הנשים ושער עזרת הנשים כנגד שער העזרה הגדולה ושער העזרה כנגד פתח ההיכל לא היה יכול לראות את פתח ההיכל דרך פתחים לפי שההר הולך ומגביה ועולה עד שקרקע פתח ההיכל גבוה עשרים אמות יותר מקרקעי רגלי הר הבית ונמצאת אסקופת ההיכל גבוהה ממשקוף פתח הר הבית ולא יוכל לראות חלל פתח ההיכל דרך אותו פתח עכ"ל. ורבינו בפירוש המשנה פ"ב דמדות אמתני' דכל הכתלים שהיו שם היו גבוהים כתב ככל מה שכתב בפרק זה בלא שינוי: **ו** ומ"ש ולשכות היו שם תחת עזרת ישראל וכו'. בפרק ב' דמסכת מדות. ומה שכתב ועל הדוכן העולה מעזרת ישראל לעזרת הכהנים היו הלוים עומדים בשעה שאומרים שירה על הקרבן. בס"פ ב' דערכין (דף י"ג): **ז** הלשכות הבנויות בקדש ופתוחות לחול וכו'. בפרק ג' דמעשר שני (משנה ח) תנן הלשכות בנויות בקדש ופתוחות לחול תוכן חול וגגותיהן קודש בנויות בחול ופתוחות לקדש תוכן קודש וגגותיהן חול ובס"פ כיצד צולין (דף פ"ה:) אמר רב גגין ועליות לא נתקדשו וכו' ת"ש הלשכות הבנויות בקדש ופתוחות לחול תוכן חול וגגותיהן קדש תרגמה רב חסדא בשגגותיהן שוין לקרקע העזרה א"ה אימא סיפא בנויות בחול ופתוחות לקדש תוכן קדש וגגותיהן חול ואי ס"ד בשגגותיהם שוין לקרקע עזרה ה"ל מחילה ואמר רבי יוחנן מחילות לא נתקדשו כי קאמר ר' יוחנן בפתוחות להר הבית כי תניא ההיא בפתוחות לעזרה והתניא רבי יהודה אומר מחילות מתחת ההיכל חול כי תניא ההיא שפתוחות לחול. ת"ש וגגן קדש ותסברא והא קתני אין אוכלין שם קדשי קדשים ואין שוחטין שם קדשים קלים ואלא קשיא גגן קדש אמר רב חמא בר גוריא לאותן שתי אמות דתנן שתי אמות היה בשושן הבירה וכו' ופירש"י גגין ועליות לא נתקדשו בין גגי ירושלים בקדושת ירושלים לקדשים קלים בין גגי לשכות העזרה בקדושת עזרה לקדושת קדשי קדשים. שפתוחות לחול שאין להם פתח לעזרה אלא להר הבית. תוכן חול כקדושת הר הבית ולא כעזרה דבתר פתחא אזלינן בשגגותיהם שוים לקרקע שהלשכות בנויות מחילות תחת הקרקע הילכך גגים דידהו ה"ל כי ארעא. כי אמרה רבי יוחנן להא דמחילות לא נתקדשו בפתוחות להר הבית דגבי שילוח בעל קרי המשתלח חוץ להר הבית אמרה בפרק אלו דברים וכו'. וכי תניא ההיא דתוכן קדש בפתוחות לעזרה להכי נקט פתוחות דבתר פתיחתן אזלינן. והתניא מחילו' שתחת ההיכל חול וקס"ד בפתוחות לעזרה קאמר ומשנינן בפתוחו' לחול [להר הבית]. ובפרק איזהו מקומן (דף נ"ו) תני תנא קמיה דרב נחמן כל העזרה היתה קפ"ז על רחב קל"ה א"ל הכי אמר לי אבא כגון זה כהנים נכנסים לשם ואוכלים שם קדשי קדשים ושוחטין שם קדשים קלים וחייבים משום טומאה למעוטי מאי וכו' למעוטי לשכות ואי בנויות בחול ופתוחות לקדש והא תנן תוכן קדש מדרבנן ודאורייתא לא והא תניא לשכות בנויות בחול ופתוחות לקדש מנין שהכהנים נכנסים לשם ואוכלים שם קדשי קדשים ושירי מנחה ת"ל בחצר אהל מועד יאכלוה התורה רבתה חצרות הרבה אבל אכילה אהא אמר רבא לאכילה שאני אבל לענין טומאה לא והתניא לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש כהנים נכנסים לשם ואוכלים שם קדשי קדשים ואין שוחטין שם קדשים קלים וחייבים משום טומאה לאו אמרת אין שוחטין תני נמי אין חייבין. ופירש"י הא אנן תנן תוכן קדש וליחייב עלייהו משום טומאה. מדרבנן מלות חכמים היא שלא יכנסו להם בטומאה אבל כרת וקרבן ליכא. והתניא מנין ללשכות וכו' ומדמרבינן להו לענין אכילה שמע מינה קדושה הן מן התורה דאי מדרבנן וקרא אסמכתא הוא היאך הקילו חכמים לעקור דבר ולהכשיר מקום חול לאכילת קדשי קדשים. חצרות הרבה במקום קדוש בחצר אהל מועד. לאכילה שאני דרבי בה קרא חצרות הרבה. ואין שוחטין שם קדשים קלים דהא בעינן לפני אהל מועד למעוטי נידי נדדין. לאו אמרת [דקתני] בה אין שוחטין אלמא לא קדישי תני נמי אין חייבין משום טומאה עכ"ל:

ט ומ"ש רבינו החלונות ועובי החומה כלפנים וכו'. בפרק כיצד צולין (דף פ"ה:) תנן החלונות ועובי החומה כלפנים ובפרק איזהו מקומן משמע דבין לאכילת קדשי קדשים בין לטומאה היו כלפנים. ופירש"י (באיזהו מקומן) החלונות עובי חלל החלונות שבחומות העזרה סביב מבפנים ועובי החומה בראשה מלמעלה:

ודע דבפרק כיצד צולין (דף פ"ו) אהא דמוקי רב חסדא מתניתין בלשכות בנויות בקדש ופתוחות לחול גגותיהן קדש בשגגותיהן שוים לקרקע העזרה מתיב מדתנן החלונות ועובי החומה כלפנים בשלמא החלונות משכחת להו דשוו לקרקע העזרה אלא עובי החומה היכי משכחת לה משכחת לה בבר שורא. ופירש"י עובי החומה אלמא ראש החומה נתקדש דדמו לגגין ועליות. בר שורא חומה קטנה לפנים מהחומה גדולה והיא נמוכה ושוה לקרקע גובה העזרה שקרקע העזרה הולך וגבוה ועולה במעלות עכ"ל. ויש לתמוה על רבינו למה סתם דבריו ולא פירש דהא דהחלונות ועובי החומה כלפנים דוקא בששווים לקרקע העזרה אבל אם אינו שוה לקרקע העזרה אינו כלפנים וכבר השיג עליו הראב"ד בזה וכתב ועובי החומה כלפנים א"א אף אלו כששוים לקרקע העזרה ומשכחת להו בבר שורא עכ"ל צריך לדחוק ולומר שסמך רבינו על מה שכתב לעיל בסמוך גבי לשכות אם היו גגותיהם שוים עם קרקע העזרה דממילא משמע דהוא הדין לחלונות ועובי החומה:

י ב"ד שרצו להוסיף על ירושלים וכו'. בפ"ק דסנהדרין (דף ב') ובס"פ ב' דשבועות (דף י"ד):

*[נ"ל מעזרת נשים]:

אין

משנה למלך

פ"ז ז והעליות לא נתקדשו. מהסוגיא דס"פ כיצד צולין מוכח דעליות דהיכל נתקדשו ונראה דטעמא שהנכנס לשם חייב כרת וכן נראה מדברי התוספות בפ"ב דשבועות (דף י"ז) ד"ה וטמא:

ט החלונות ועובי החומה כלפנים. עיין בכס"מ מהלכות מעשר שני ובפ"ד מהלכות מעשה הקרבנות דין ה' וברפ"ט מהלכות קרבן פסח:

ושוחטין

שירצו: **יא** אין מוסיפין על העיר או על העזרות אלא על פי המלך וע"פ נביא ובאורים ותומים ועל פי סנהדרין של שבעים ואחד זקנים שנאמר ככל אשר אני מראה אותך וכן תעשו לדורות. ומשה רבינו מלך היה: **יב** וכיצד מוסיפין על העיר עושין בית דין שתי תודות ולוקחין לחם חמץ שבהם והולכים בית דין אחר שתי התודות ושתי התודות זו אחר זו ועומדין בכנורות ובנבלים ובצלצל על כל פנה ופנה ועל כל אבן *(ואבן) שבירושלים ואומר ארוממך י"י כי דליתני וגו'. עד שמגיעין לסוף המקום שמקדשין אותו ועומדין שם. ואוכלים שם לחם תודה אחת משתי התודות והשנייה נשרפת וע"פ הנביא שורפין את זו ואוכלין את זו: **יג** וכן אם הוסיפו על העזרה מקדשין אותה בשיירי המנחה מה ירושלים התודה שנאכלת בה מקדשתה אף העזרה שיירי המנחות שאין נאכלין בה אלא הן שמקדשין אותה בהן ואוכלין אותן בסוף המקום שקדשו: **יד** כל מקום שלא נעשה בכל אלו וכסדר הזה אין קדוש גמור וזה שעשה עזרא שתי תודות *זכרון הוא שעשה לא במעשיו נתקדש המקום שלא היה שם לא מלך ולא אורים ותומים. ובמה נתקדשה *בקדושה ראשונה שקדשה שלמה שהוא קידש העזרה וירושלים לשעתן וקידשן לעתיד לבא: **טו** לפיכך מקריבין הקרבנות כולן אע"פ שאין שם בית בנוי. ואוכלין קדשי קדשים בכל העזרה אע"פ שהיא חריבה ואינה מוקפת במחיצה ואוכלין קדשים קלים ומעשר שני בכל ירושלים אף על פי שאין שם חומות שהקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא: **טז** ולמה אני אומר במקדש וירושלים קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא. ובקדושת שאר א"י לענין שביעית ומעשרות וכיוצא בהן לא קדשה לעתיד לבוא. לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה. והרי הוא אומר והשמותי את מקדשיכם ואמרו חכמים אע"פ ששוממין בקדושתן הן עומדים אבל חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא כבוש רבים וכיון שנלקחה הארץ מידיהם בטל הכבוש ונפטרה מן התורה ממעשרות ומשביעית שהרי אינה מן ארץ ישראל. וכיון שעלה עזרא וקדשה לא קדשה בכיבוש אלא

*[נ"ל שצריך לומר גדולה וכן הוא בגמ']:

*[נס"א זבח ובסמ"ג כתב זכר וכן הוא בגמ'

השגת הראב"ד

*בקדושה ראשונה שקדשה שלמה. א"א סברת עצמו היא זו ולא ידעתי מאין לו ובכמה מקומות במשנה אם אין מקדש ירקב ובגמ' אמרו דנפול מחיצות אלמא למ"ד קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא לא חלק בין מקדש לירושלים לשאר א"י ולא עוד אלא שאני אומר שאפילו לרבי יוסי דאמר קדושה שנייה קדשה לעתיד לבא לא אמר אלא לשאר א"י אבל לירושלים ולמקדש לא אמר לפי שהיה יודע עזרא שהמקדש וירושלים עתידים להשתנות ולהתקדש קידוש אחר עולמי בכבוד י"י לעולם כך נגלה לו מסוד ה' ליראיו לפיכך הנכנס עכשו שם אין בו כרת:

כסף משנה

יא אין מוסיפין על העיר או על העזרות וכו'. בפרק שני דשבועות תנן שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא ובאורים ותומים ובסנהדרין של ע"א ובשתי תודות ובשיר וב"ד מהלכים ושתי תודות אחריהם וכו' וכל שלא נעשה בכל אלו הנכנס לשם אין חייב עליה. ובגמרא מנא ה"מ אמר רב שימי בר חייא דאמר קרא ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו לדורות ופירש"י מנא ה"מ דבעינן כל הני לתוספת עזרה. וכן תעשו קרא יתירא למדרש לדורות וכימי משה דהוא מלך ונביא ואחיו כ"ג ואוריים ותומים וע' זקנים. שתי תודות מנחמיה בן חכליה גמרינן ובגמ' תני שתי תודות שאמרו בלחמן ולא בבשרן ויליף לה מקרא דמאי ניהו חמץ. ואמרינן תו בגמרא וב"ד מהלכין ושתי תודות אחריהם למימרא דב"ד קמי תודה אזלי והכתיב וילך אחריהם הושעיה וחצי שרי יהודה ה"ק ב"ד מהלכין ושתי תודות מהלכות וב"ד אחריהם ואמרינן תו בגמרא כיצד מהלכות רבי חייא ור' שמעון ברבי חד אמר זו כנגד זו וחד אמר זו אחר זו מ"ד זו כנגד זו הפנימית היך דמקרבא להומה ומ"ד זו אחר זו הפנימית היך דמקרבא לב"ד. ואיני יודע מניין לו לרבינו לפסוק כמ"ד זו אחר זו ואפשר דמשום דפשטא דמילתא משמע טפי דמהלכות זו אחר זו מש"ה נקט *הכי:

יב ומ"ש ועומדים בכנורות ובנבלים וכו'. שם אהא דתנן ובשיר תנו רבנן שיר של תודה בכנורות ובנבלים ובצלצלים על כל פינה ופינה ועל כל אבן גדולה שבירושלים אומר ארוממך ה' כי דליתני וגו' ושיר של פגעים וכו' ואומר יושב בסתר עליון וגו' עד כי אתה ה' מחסי והומר מזמור לדוד בברכו וגו' ופירש"י ארוממך ה' הוא מזמור חנוכת הבית לכך אומר אותו. שיר של פגעים יושב בסתר עליון לפי שאמרו משה בהקמת המשכן. ואומר מה רבו צרי וגו' לפי שנאמר בו רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלהים סלה שהיו מתלוננים צרי יהודה ובנימין כשהיו בני ישראל בני הגולה בונים החומה ורבינו לא כתב אלא ארוממך ה' כי דליתני וצריך טעם למה ושלמא מה רבו צרי איכא למימר דלא נאמר אלא באותו זמן שהיו הצרים מתלוננים עליהם אבל היכא דאין צרים מתלוננים עליהם לא אמרינן ליה אבל יושב בסתר עליון משמע דלעולם אמרינן ליה וי"ל דמזמור יושב בסתר עליון נמי אינו ענין לאומרו אלא כשיש צרים בלהמים בהם דכתיב מחץ יעוף יומם וגו' יפול מצדך אלף וגו':

ומ"ש ואוכלים שם לחם תודה אחת וכו'. שם אפלוגתא דכיצד מהלכות השתי תודות תנן הפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת בשלמא למ"ד זו אחר זו אמטו להכי פנימית נאכלת וכו' אלא למ"ד זו כנגד זו תרווייהו בהדי הדדי מיקדשי וליטעמיך למ"ד זו אחר זו חדא מי מיקדשא וכו' אלא אמר ר' יוחנן על פי נביא נאכלת וע"פ נביא נשרפת ומפרש רבינו דכי מסיק אלא א"ר יוחנן היינו לומר לא תיתני פנימית נאכלת ותיצונה נשרפת אלא ההאת נאכלת והאחת נשרפת והנביא אמר להם אי זו יאכלנו ואי זו ישרפו:

יג וכן אם הוסיפו על העזרה וכו'. אמר רמי בר חמא אין העזרה מתקדשת אלא בשיירי מנחה מ"ט וכו' כירושלים מה ירושלים דבר הנאכל בה ויוצא ממנה נפסל אף עזרה דבר הנאכל בה ויוצא ממנה נפסל:

יד כל מקום שלא נעשה וכו'. שם (דף ט"ז) אהא דתנן כל שלא נעשה בכל אלו הנכנס לשם אין חייבין עליה איתמר רב הונא אמר בכל אלו שנו רב נחמן אמר באחת מהן אלו תנן רב הונא אמר בכל אלו תנן קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא ועזרא זכר בעלמא הוא דעבד רב נחמן אמר באחת מכל אלו תנן סבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא ועזרא קדושי קדיש ואע"ג דלא היו אורים ותומי[ם] ואמרינן דתנאי פליגי בהאי מילתא מר סבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קד[שה] לעתיד לבא ומר סבר קדשה לשעתה וקד[שה] לעתיד לבא ופסק רבינו כמ"ד קדשה לשע[תה] וקדשה לעתיד לבא ומדאמרינן התם בגמ[רא] תנאי היא דתנן א"ר אליעזר שמעתי כשה[יו] בונים בהיכל עושים קלעים להיכל וקלעי[ם] לעזרות וכו' א"ר יהושע שמעתי שמקריב[ין] אע"פ שאין בית אוכלים קדשי קדשים אע"[פ] שאין קלעים קדשים קלים ומעשר שני אע"[פ] שאין חומה מפני שקדושה ראשונה קדשה לשעת[ה] וקדשה לעתיד לבא מדר' יהושע סבר קדש[ה] לעתיד לבא מכלל דר' אליעזר סבר לא קדש[ה] לעתיד לבא והא קי"ל דרבי אליעזר ור' יהוש[ע] הלכה כר' יהושע וכ"ש למאי דדחי התם דילמ[א] דכ"ע קדשה לעתיד לבא ומר מאי דשמיע לי[ה] קאמר ומר מאי דשמיע ליה קאמר וכ"ת קלעי[ם] למה לי לצניעותא בעלמא דהשתא אף ר' אליעז[ר] סבר דקדשה לעתיד לבא. ועוד דבפרק השוח[ט] ומעלה (זבחים דף ק"ז:) גרסי' איתמר המעלה בזמן הזה רבי יוחנן אמר חייב ר"ל אמר פטור ר"י אמר חייב קדושה ראשונה קדשה לעתי[ד] לבא ר"ל אמר פטור וכו' לא קדשה לעתיד לב[א] ובפלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע ודחי דילמ[א] דכ"ע קדשה לעתיד לבא ומר מאי דשמיע לי[ה] קאמר וכו' וידוע דהלכה כר"י לגבי ר"ל וא"כ קי"ל דקדשה לעתיד לבא וכל שכן למאי דדחי דכ"ע קדשה לעתיד לבא. וכתוב בהשגות א"א סברת עצמו היא זו וכו'. ומ"ש שזו סברת עצמו ולא ידע מאין לו כבר הוכחתי מאין לו לומר כן במקדש וירושלים:

טז ומ"ש בשאר א"י שלא קדשה לעתיד לבא נתבאר בראש הלכות תרומות בס"ד. ומ"ש הראב"ד ובכמה מקומות במשנה אם אין מקדש ירקב ובגמרא אמרו דנפול מחיצות אלמא למ"ד קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא לא חילק בין מקדש וירושלים לשאר א"י י"ל אין משם ראיה דכיון דחזינן דרבי יהושע דהלכתא כוותיה סבר דקדשה לעתיד לבא ולא הזכיר אלא ירושלים ומקדש ממילא אית לן למשמע דבהני דוקא קאמרי לא בשאר א"י ונתן רבינו טעם לדבר אך הנך מקומות דקתני אם אין מקדש ירקב קשו ואין לומר דאתו דלא כהלכתא שהרי רבינו פסק כן בפ"ז מהלכות מעשר שני ונ"ע. ומ"ש ולא עוד אלא שאני אומר שאפילו לרבי יוסי דאמר קדושה שניה קדשה לעתיד לבא לא אמר אלא לשאר א"י וכו' אני אומר אם קבלה נקבל ואם לדין יש תשובה דאעפ"כ למה היה מניח עזרא מלקדש לעתיד לבא שמא בזמן החרבן יותן לנו רשות להקריב. ומ"ש לפיכך הנכנס עתה שם אין בו כרת אני תמה דמעיקרא משמע דמספקא אמרה ובסוף דבריו נראה דפשיטא ליה והידוש גדול הוא והיה צריך להביא ראיה. ומ"ש מ"ש רבינו אבל חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא כיבוש רבים וכיון שנלקחה הארץ מידיהם בטל הכיבוש וכו' וכיון שעלה עזרא וקדשה לא קדשה בכיבוש אלא בחזקה שהחזיקו בה וכו' איני יודע מה כח חזקה גדול מכח כיבוש ולמה לא נאמר בחזקה גם כן משנלקחה הארץ מידנו בטלה חזקה ותו בראשונה שנתקדשה בכיבוש

*[כוונתו דלשון הפנימית משמע טפי שהשה זו מהלכת אחר זו]:

משנה למלך

יב ועומדין בכנורות כו'. כתב מרן דיושב בסתר עליון משמע דלעולם אמרינן ליה ומדברי רש"י משמע דלעולם אמרינן ליה שנתן טעם לזה המזמור לפי שאמרו משה בהקמת המשכן [ו]בתוספות שם כתבו עד כי אתה ה' מחסי דכתיב לעיל מיניה ושלומת רשעים תראה דמשמעי [רש]עים שהיו מיצרין להם בשעת הבנין אבל משם ואילך לא משתעי בהכי. הרי דס"ל דמזמור זה לא [נאמ]ר אלא באותו זמן והכי דייקא שמעתתא דקאמר עד כי אתה ה' מחסי. ולדברי רש"י צריך טעם [למה] לא סיימו המזמור ולא ידעתי למה לא הביא מרן דברי התוס' הללו. ודע דבגמרא אמרינן ת"ר [שיר ש]ל תודה בכנורות כו' ופירש"י שיר של תודה היו אומרים שם בכנורות ומהו שיר של תודה מזמור לתודה. ורבינו לא כתב מזמור זה ונראה דרבינו מפרש לה הכי שיר של תודה כלומר שיר של תודה זו שהיו מביאין לקדש העיר היה בכנורות ובנבלים כו' והיה אומר ארוממך ה' וגו':

יד ובמה נתקדשה בקדושה ראשונה כו'. כתב מרן אך הנך מקומות דקתני אם אין מקדש ירקב קשו כו' ועיין במ"ש רבינו לעיל רפ"ב מהלכות מעשר שני שכתב דמעשר שני אינו נאכל היום בירושלים משום דבעינן שיהיה הבית בנוי דומיא דבכור וכ"כ הטי"ד כי' של"א דהיה ראוי לאוכלו בירושלים אע"פ שאין חומה דקדושת העיר והבית לא בטלו אלא שאי אפשר לאוכלו כיון שאין מזבח דאתקש לבכור וא"כ לא קשיא כלל לרבינו ממה ששנינו במשנה אין מקדש ירקבו ופסולא דפרק שהבא דנפול מחיצות

אלא בחזקה שהחזיקו בה ולפיכך כל מקום שהחזיקו בה עולי בבל ונתקדש בקדושת עזרא השנייה הוא מקודש היום ואע"פ שנלקח הארץ ממנו וחייב בשביעית ובמעשרות על הדרך שביארנו בהלכות תרומה:

פרק שביעי

א מצות עשה ליראה מן המקדש שנאמר ומקדשי תיראו. ולא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שצוה על יראתו: **ב** ואי זו היא יראתו לא יכנס אדם להר הבית במקלו או במנעל שברגליו או באפונדתו או באבק שעל רגליו או במעות הצרורין לו בסדינו ואין צ"ל שאסור לרוק בכל הר הבית אלא אם נזדמן לו רוק מבליעו בכסותו. ולא יעשה הר הבית דרך שיכנס מפתח זו ויצא מפתח שכנגדה כדי לקצר הדרך אלא יקיפו מבחוץ. ולא יכנס לו אלא לדבר מצוה: **ג** וכל הנכנסין להר הבית נכנסין דרך ימין ומקיפין ויוצאין דרך שמאל חוץ ממי שארעו דבר שהוא מקיף על השמאל לפיכך היו שואלין לו מה לך מקיף על השמאל. שאני אבל השוכן בבית הזה ינחמך. שאני מנודה השוכן בבית הזה יתן בלבבך ותשמע לדברי חבריך ויקרבוך: **ד** כל שהשלים עבודה ונסתלק לו אינו יוצא ואחוריו להיכל הלך אחורנית מעט מעט ומהלך בנחת על צדו עד שיצא מן העזרה. וכן אנשי משמר ואנשי מעמד ולוים מדוכנן כך יוצאין מן המקדש כמי שפוסע אחר תפלה לאחוריו. כל זה ליראה מן המקדש: **ה** לא יקל אדם את ראשו כנגד שער של עזרה שהוא שער ניקנור. מפני שהוא מכוון כנגד דש הקדשים. וכל הנכנס לעזרה *יהלך בנחת במקום י לו להכנס לשם. ויראה עצמו שהוא עומד לפני יי' נאמר והיו עיני ולבי שם כל הימים. ומהלך באימה וביראה ורעדה שנאמר בבית אלהים נהלך ברגש: **ו** ואסור לכל אדם בכל העזרה ואין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד שנאמר ויבא המלך דוד וישב לפני ה'. והסנהדרין שהיו בלשכת הגזית לא היו יושבין אלא בחציה של חול: **ז** אע"פ שהמקדש היום חרב בעונותינו חייב אדם במוראו היה נוהג בו בבניינו. לא יכנס אלא למקום שמותר להכנס לשם ולא ישב בעזרה ולא יקל ראשו כנגד שער המזרח שנאמר בתותי תשמורו ומקדשי תיראו. מה שמירת שבת לעולם אף מורא מקדש לעולם שאע"פ שחרב בקדושתו עומד: ן שהמקדש בנוי אסור לו לאדם להקל את ראשו מן הצופים שהוא חוץ לירושלים ולפנים. והוא שיהיה רואה את . ולא יהיה גדר מפסיק בינו ובין המקדש: **ט** אסור לאדם לעולם שיפנה או שיישן בין מזרח למערב. ואין צריך אין קובעין בית הכסא בין מזרח למערב בכל מקום מפני שההיכל במערב. לפיכך לא יפנה למערב ולא למזרח שהוא כנגד המערב. אלא בין צפון לדרום נפנים ויישנים. וכל המטיל מים מן הצופים ולפנים לא ישב ופניו כלפי הקדש צפון או לדרום או יסלק הקדש לצדדין: **י** ואסור לאדם שיעשה בית תבנית היכל. אכסדרא תבנית אולם. חצר כנגד . שולחן בצורת שולחן. ומנורה בצורת מנורה. אבל עושה הוא מנורה של חמשה קנים או של שמונה קנים או מנורה י של מתכת אע"פ שיש לה שבעה קנים: **יא** שלש מחנות היו במדבר. מחנה ישראל והוא ארבע מחנות ומחנה לויה בה וסביב למשכן יחנו. ומחנה שכינה והוא מפתח חצר אהל מועד ולפנים. וכנגדן לדורות. מפתח ירושלים עד הר כמחנה ישראל. ומפתח הר הבית עד פתח העזרה שהוא שער ניקנור כמחנה לויה. ומפתח העזרה ולפנים מחנה . והחיל ועזרת הנשים מעלה יתירה בבית עולמים: **יב** כל ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות. ומה היא קדושתה שמביאין

השגת הראב"ד

*מהלך בנחת. פי' שלא ילך דרך הדיוטות:

כסף משנה

ב וכי לא היה שם חזקה אטו מי עדיפא חזקה בלא כיבוש מחזקה עם כיבוש וצ"ע:

מצות עשה ליראה מן המקדש וכו' ולא מן המקדש אתה ירא וכו'. בפרק קמא דיבמות (דף ו':):

זהו יראתו וכו' עד אלא יקיפו מבחוץ. שם ובפרק הרואה (דף נ"ד). ומ"ש ם לו אלא לדבר מצוה. בפרק בני העיר ה:) אמרינן הכי לגבי בית הכנסת וכ"ש לבית המקדש:

הנכנסין להר הבית נכנסין דרך ימין וכו' עד ויקרבוך. בפרק שני דמדות (משנה ב') וכר"י:

שהשלים עבודה וכו'. בפרק הוציאו לו דף נ"ג) כהנים בעבודתן ולוים בדוכנן במעמדן כשהן נפטרים לא היו מחזירים והולכים אלא מצדדין פניהם והולכים למצדדין דקתני היינו משום דא"א לאדם הוריו לגמרי וכן א"א לו לילך לאהוריו מעט אע"פ שהוא מצדד ולפיכך כתב מעט. ומ"ש בנחת איני יודע לו טעם מעט מעט הוא וסמ"ג השמיטו:

קל אדם את ראשו כנגד שער מזרחי עזרה וכו'. בפרק הרואה (דף נ"ד): כנס לעזרה יהלך בנחת. כתב הראב"ד שלא ילך דרך הדיוטות:

לכל אדם לישב בכל העזרה וכו'. בסוף פרק אלו נאמרין (דף ו':) מיד (דף כ"ז.) ופ"ב דיומא (דף כ"ה): סנהדרין שהיו יושבים בלשכת הגזית היו יושבים בחציה של חול בפ"ב ף כ"ה.) אמרינן דלשכת הגזית היתה ציה בקדש וחציה בחול מדקתני התם דזקן יושב במערבה ואי לאו דחציה בחול היכי מצי יתיב:

ז אף על פי שהמקדש היום וכו'. בפרק בני העיר (דף כ"ח) ופ"ק דיבמות (דף ו':). ומ"ש מה שמירת שבת לעולם וכו'. לשון סיפרא:

ח בזמן שהמקדש בנוי וכו'. בפרק הרואה (דף ס"א:) אהא דתנן לא יקל ראשו כנגד שער המזרח אמר רבי יותנן לא אמרו אלא מן הצופים ולפנים וברואה וכשאין גדר ובזמן שהשכינה שורה ופירש"י מן הצופים מקום שיכולים לראות משם הר הבית ומשם והלאה אין יכולים לראותו. וברואה שיכול לראות משם פרט אם מקום נמוך הוא. וכשאין גדר מפסיק בינו להר הבית. ובזמן שהשכינה שורה שב"ה קיים:

ט אסור לאדם לעולם שיפנה או שיישן בין מזרח למערב וכו'. בפרק הרואה (דף ס"א) [מדין שיפנה אמנם מדין שינה לא נזכר שם אלא (בדף ה') גבי הבא בנימין]. ומ"ש וכל המטיל מים מן הצופים ולפנים וכו'. בירושלמי בפרק הרואה (דף י"ד:) וכל הדברים הללו ביארתי באר היטב בספר בית יוסף שעל טור א"ח בסימן ג' עיין עליו ויש ט"ס בדברי רבינו וצריך להגיה וכל המטיל מים מן הצופים ולפנים לא ישב ופניו כלפי הקדש אלא לצפון או לדרום או יסלק הקדש לצדדין וכן כתוב בספרי רבינו המוגהים:

ואסור לאדם שיעשה וכו'. עד אעפ"י שיש לה ז' קנים. בפרק כל הצלמים (דף מ"ג):

יא שלש מחנות היו במדבר וכו' עד מעלה יתירה בבית עולמים. בפרק בתרא דזבחים (דף קי"ו קי"ז):

יב כל א"י מקודשת מכל הארצות וכו'. עשר

משנה למלך

היטב בדברי רבינו ספ"ו מהלכות מעשר שני שהביא דין זה יתיישב לו קושיא זו ודוק:

במנעל שברגליו כו'. תנן בפ"ו דשבת בית קבול כתיתים טמא סמוכות שלו יוצאין בהם בשבת ונכנסים בהם בעזרה כסא וסמוכות שלו כו' ואין נכנסים בהם בעזרה ולא ידעתי אמאי נו הינוקי דיוקים אלו. בירושלמי פ"ז דפסחים רבנן שלחין סנדליהון תחת האגף של הר הבית כדא אמרה שלא קדשו תחת האגף של הר הבית ע"כ:

אדם את ראשו וכו'. גנאי הוא לעמוד בלא מגפת בעזרה. תוס' פ"ב דיומא (דף ד"ה והא:

שיבה בעזרה כו'. לא נתבאר איסור זה אם הוא מדאורייתא או מדרבנן וראיתי לרש"י בפרק חלק (דף ק"א) שכתב גמירי דאין ישיבה הלכה למשה מסיני ולא מקרא אך (דף כ"ה) ובפ"ז (דף ס"ט) כתב אין ישיבה בעזרה דכתיב לעמוד ולשרת העומדים שם אלמא מקרא נפקא לן. ומיהו יש ליישב דהני קראי אסמכתא נינהו אך מאי דקשיא לי י פ"ג דסוטה (דף מ') אין ישיבה בעזרה דאין כבוד שמים בכך ואפי' מלאכי השרת אין להם ישיבה כו' נראה דס"ל דמדרבנן הוא איסור זה. ומיהו יש ליישב דבא לתת טעם למה אסרה תורה הישיבה וכן נראה ממ"ש שם הון ממלכי בית דוד שחלק להם המקום כבוד כו' אלמא דס"ל דהכל הוא דבר תורה האיסור וההיתר. וקא נ"ל להכריח דאיסור זה מן התורה מההיא דאמרינן בפרק עשרה יוחסין (דף ע"ח) דמפסקינן לקרא דושמואל שוכב בהיכל ה' משום דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד ואי אמרת דאיסור זה הוא מדרבנן לא ידעתי מנ"ל דמזמן שמואל נאסר דבר זה אימא דב"ד שאחריו אסרוהו אך ראיתי לתוס' פ"ב דזבחים (דף ט"ז) ד"ה הגה"ה ז"ל ושמא אינו מן התורה תדע כו' והנראה מדבריהם דספוקי מספקא להו אם איסור זה הוא מן התורה או מדרבנן ועיין במ"ש פ"ב דיומא (דף כ"ה) ד"ה אין שכקשו והיכי אכל כו' דמוכח מדבריהם דס"ל דמן התורה אסור. אך קשיא לי אם איסור זה מן התורה אמאי לא תני לה בפ"ק דכלים גבי מעלות דעזרת ישראל. ודע שראיתי למהרימ"ט בדרשותיו פרשת קרח שכתב דלשעולה להשתחוות ולזבוח יש שם ישיבה ולא ידעתי זו מנין לו וצ"ע. ואף בלשכות הבנויות בחול אם פתוחות לקדש אסור לישב בהם כ"כ התוס' פ"ק דיומא (דף ח' ודף כ"ה) ופ"ק דיבמות (דף ו') (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר פ"ה מהלכות ביאת מקדש דין י"ז):

עיירות

שמביאין ממנה העומר ושתי הלחם והביכורים מה שאין מביאין כן משאר ארצות: **יג** עשר קדושות הן בארץ ישראל וזו למעלה מזו. עיירות המוקפות חומה מקודשות משאר הארץ שמשלחין מתוכן את המצורעים *ואין קוברין בתוכן מת עד שירצו שבעה טובי העיר או כל אנשי העיר. ואם יצא המת חוץ לעיר אין מחזירין אותו לתוכה אע"פ שרצו כולן להחזירו. רצו בני העיר להוציא הקבר מן המדינה מפנין אותו. וכל הקברות מפנין חוץ מקבר נביא או מלך. קבר שהקיפתו העיר בין מד' רוחותיו בין משתי רוחות זו כנגד זו אם היתה בינו ובין העיר יתר מחמשים אמה לכאן וחמשים לכאן אין מפנין אותו עד שירצו כולן. פחות מכאן מפנין אותו: **יד** ירושלים מקודשת משאר העיירות המוקפות חומה. שאוכלין קדשים קלים ומעשר שני לפנים מחומתה. ואלו דברים שנאמרו בירושלים. אין מלינין בה את המת. ואין מעבירין בתוכה עצמות אדם ואין משכירין בתוכה בתים. ואין נותנין בתוכה מקום לגר תושב. ואין מקיימין בה קברות חוץ מקברי בית דוד וקבר חולדה שהיו בה מימות נביאים הראשונים. ואין נוטעין בה גנות ופרדסים. ואינה נזרעת ואינה נחרשת שמא תסרח. ואין מקיימין בה אילנות חוץ מגינת ורדים שהיתה שם מימות נביאים הראשונים. ואין מקיימין בה אשפה מפני השרצים. ואין מוציאין הימנה זיזין וגזוזטראות לר"ה מפני אהל הטומאה. ואין עושין בה כבשונות מפני העשן. ואין מגדלין בה תרנגולים מפני הקדשים. וכן לא יגדלו הכהנים תרנגולים בכל א"י מפני הטהרות. ואין הבית נחלט בה. ואינו מטמא בנגעים. ואינה נעשית עיר הנדחת. ואינה מביאה עגלה ערופה לפי שלא נתחלקה לשבטים: **טו** הר הבית מקודש ממנה שאין זבין וזבות נדות ויולדות נכנסין לשם. ומותר להכנים המת עצמו להר הבית ואין צריך לומר טמא מת שהוא נכנס לשם: **טז** *החיל מקודש ממנו שאין עכו"ם וטמא מת ובועל נדה נכנסים לשם: **יז** עזרת הנשים מקודשת מן החיל שאין טבול יום נכנס לשם. ואיסור זה מדבריהם אבל מן התורה מותר לטבול יום להכנס למחנה לויה. וטמא מת שנכנס לעזרת הנשים אינו חייב חטאת: **יח** עזרת ישראל מקודשת מעזרת נשים שאין מחוסר כפורים נכנס לשם. וטמא שנכנס לשם חייב כרת: **יט** עזרת הכהנים מקודשת ממנה. שאין ישראל נכנסין לשם אלא בשעת צרכיהם לסמיכה ולכפרה ולשחיטה ולתנופה: **כ** בין האולם ולמזבח מקודש ממנה שאין בעלי מומין ופרועי ראש וקרועי בגדים נכנסין לשם: **כא** ההיכל מקודש מבין האולם ולמזבח. שאין נכנס לשם אלא רחוץ ידים ורגלים: **כב** בית קדשי הקדשים מקודש ממנו שאין נכנס לשם אלא כהן גדול ביוה"כ בשעת העבודה: **כג** מקום שהיה בעלייה מכוון על קד' הקדשים

השגת הראב"ד

*ואין קוברין מת בתוכן (עד שירצו יצא אין מחזירין אותו). א"א לא שמעתי בכאן לא רצון טובי העיר ולא רצון אנשי העיר אלא לעולם אין קוברין בהן אבל אם רצו לשכנו בעיר כדי להרבות בהספדו ובכבודו עד שירצו קרוביו להוציאו משכנין:

*) [ס"א א"א לשון המשנה ומשכנין המת לתוכה עד שירצו יצא אין מחזירין אותו]:

השגת הראב"ד

*החיל מקודש. א"א אף זה מדבריהם:

כסף משנה

יג עשר קדושות הן וכו'. בפ"ק דכלים (משנה ז): ומ"ש ואין קוברים בתוכן מת עד שירצו שבעה טובי העיר. לשון המשנה שם ומשכיבין* לתוכן מת עד שירצו יצא אין מחזירין אותו ופירש שם רבינו עד שירצו אנשי המדינה בכלל או ז' טובי העיר שאם רצו לקוברו במקום מהמדינה יוכלו לקוברו יצא המת מהמדינה אין לנס להחזירו למדינה לקברו שם ואפילו ירצו כולם, נראה שהוא מפרש דמשכיבין לתוכן מת היינו שמניחין אותו במשכבו ואין קוברין אותו בעיר עד שירצו בני המדינה. ובהשגות א"א לא שמעתי כאן לא רצון טובי העיר וכו' נראה שהוא גורס ומשכנין לתוכן מת עד שירצו ואין בדבריו השגה לדברי רבינו כי לא שמעתי אינה ראיה:

רצו בני העיר להוציא הקבר מהמדינה וכו'. עד מפנין אותו. באבל רבתי פי"ד ובירושלמי סוף נזיר איתיה נמי אלא שיש שם קצת חילוף:

יד ירושלים מקודשת וכו'. בפ"ק דכלים (משנה ח): ואלו דברים שנאמרו בירושלים אין מלינין וכו'. בס"פ מרובה (דף פ"ב:) עשרה דברים נאמרו בירושלים אין הבית חלוט בה ואינה מביאה עגלה ערופה ואינה נעשית עיר הנדחת ואינה מטמאה בנגעים ואין מוציאין בה זיזין וגזוזטראות ואין עושין בה אשפתות ואין עושין בה כבשונות ואין עושין בה גנות ופרדסין חוץ מגינת ורדין שהיתה מימות נביאים הראשונים ואין מגדלין בה תרנגולין ואין מלינין בה את המת ובגמרא יהיב טעמא לכולהו ופירש"י אין הבית חלוט בה כדין בתי ערי חומה: ומ"ש ואין מעבירין בתוכה עצמות אדם ואין נותנין בתוכה מקום לגר תושב. תוספתא בפ"ו דנגעים. ומ"ש ואין משכירין בה בתים. בפ"ק דיומא (דף י"ב) ובפרק בני העיר (דף כ"ו) ומפרש טעמא מפני שאינן שלהם ופירש"י אין משכירין בעלי בתים את בתיהם לעולי רגלים אלא בחנם נותנים להם ונכנסין לתוכן. ומ"ש ואין מקיימין בה קברות חוץ מקברי בית דוד וקבר חולדה וכו'. בתוספתא (שם) ובספ"ק דבתרא כל הקברות מתפנין חוץ מקבר המלך ומקבר הנביא ר"ע אומר אף קבר המלך וקבר הנביא מתפנין אמרו לו והלא קבר בית דוד וקבר חולדה הנביאה היו בירושלים ולא נגע בהם אדם מעולם. ואע"ג דאמר ר"ע משם ראיה מחילה היתה עשויה להם והיתה מוציאה את הטומאה לנחל קדרון כדאיתא בירושלמי סוף נזיר לא חש רבינו לכתוב אלא דברי ת"ק. ומ"ש וכן לא יגדלו הכהנים תרנגולים בכל א"י וכו'. משנה בס"פ מרובה (דף ע"ט:):

*[גירסתנו ומשכנין]

טו הר הבית מקודש ממנה וכו'. בפ"ק דכלים (משנה ח'): ומה שכתב ומותר להכניס המת עצמו להר הבית וכו'. בפרק אלו דברים (דף ס"ז) ובפרק היה נוטל (דף כ' ע"ב):

טז החיל מקודש ממנו וכו'. בפ"ק דכלים כתב הראב"ד אף זה מדבריהם עכ"ל: ומ"ש ובועל נדה:

יז עזרת הנשים מקודשת וכו'. בפ"ק דכלים עזרת הנשים מקודשת ממנו שאין טבול יום נכנס לשם ואין חייבין עליה חטאת. ומ"ש אבל מן התורה מותר לטבול יום להכנס למחנה לויה. בפ"ק דיבמות (דף ז'):

יח עזרת ישראל מקודשת וכו'. בפ"ק דכלים עזרת ישראל מקודשת ממנה שאין מחוסר כפורים נכנס לשם וחייבים עליה חטאת ותני עלה בתוספתא שחייבין על זדונה כרת:

יט עזרת הכהנים מקודשת ממנה וכו'. ג"ז שם:

כ בין האולם ולמזבח וכו'. ג"ז שם. ומ"ש שכתב וקרועי בגדים כתב הר"י קורקוס ז"ל דאפשר דטעמו מדכתיב ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו הוקשו קרועי בגדים לפרועי ראש:

כא ההיכל מקודש וכו' בית קדש הקדשים וכו'. גם זה בפרק קמא דכלים:

כג מקום שהיה בעלייה וכו'. תוספתא פרק קמא דכלים ואיתא בפרק כיצד צולין (דף פ"ו) ואף על פי ששם בגמ' אין נכנסים לה אלא פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעמיים בשבוע ואמרי לה פעם אחת ביובל נקט רבינו כמ"ד אחת בשבוע דהיא סברא מציעתא:

משנה למלך

יג עיירות המוקפות חומה מקודשות כו'. נראה דכל התנאים שהזכיר רבינו בפי"ב מהלכות שמיטה ויובל לענין בתי ערי חומה צריכים ג"כ למעלות אלו שכתב כאן ועיין בהר"ש ובמ"ב מהרימ"ט ח"ד סי' ל"ז שרצה לחלק בין בתי ערי חומה למעלות אלו ודבריו צריכים אלי תלמוד ודוק. **עיר** שרובה עכו"ם בטלה ממנה קדושת היקף חומה. תוספות פ"ד דכתובות (דף מ"ה:) ד"ה על ודו"ק. **ולא** ידעתי אם הפתחים נתקדשו בקדושת העיר או לא לפי שראיתי בפ"ז דפסחים (דף פ"ה) דאמרי' אר"ש בר יצחק מפני מה לא נתקדשו שערי ירושלים מפני שמצורעין מגינין תחתיהם בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ולפי זה יראה דגם בבתי ערי חומה לא נתקדשו השערים מפני המצורעים. ואפשר דדוקא בירושלים עשו כן כדי שלא יצאו מירושלים אבל בשאר עיירות לא עשו כן אלא אף השערים נתקדשו. ומ"מ לא ידעתי למה לא הביא רבינו דין זה דשערי ירושלים שלא נתקדשו דנפקא מינה טובא לאכילת מעשר שני ואכילת קדשים קלים שאין אוכלין אותם בשערים כיון שלא נתקדשו בקדושת ירושלים. ואולי סמך על מ"ש בפ"ט מהלכות קרבן פסח והגג עצמו שהוא עובי הפתח כלחוץ. עוד אני תמיה דמהאי סוגיא דפסחים מוכח דכל שערי העזרה נתקדשו בקדושת העזרה חוץ משער נקנור מפני שמצורעים עומדים שם ומכניסים בהונות ידם ולא ידעתי אמאי לא הביא רבינו דין זה דנ"מ טובא דטמא שנכנס לשער נקנור פטור מכרת ואם נכנס בשאר הפתחים חייב כרת וכן נ"מ טובא לענינים אחרים וכמבואר. עוד אני מסתפק בשערי הר הבית אם נתקדשו. ומסתברא דנתקדשו בקדושת הר הבית דדוקא בירושלים משום טעמא דמצורעים לא קדשו השערים. שוב ראיתי בירושלמי פ"ז דפסחים דדין זה מחלוקת אמוראים דרבי ירמיה בשם רב שמואל בר יצחק אמר דלא קדשו תחת הגג של הר הבית כדי שיהיו זבים מגינים תחתיהם בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והקשו על זה [...] דמי למצורע שעשו תקנה בעדו משום דאין לו להגן וזב יש לו היכן להגן בכל ירושלים רבי יוחנן בשם [...] פנחס מן מה דתנא תמי רבנן שלחין סנדליהון תחת הגג של הר הבית הדא אמרה שלא קדשו תחת הגג של הר הבית ע"כ. ולפי סוגיא זו נראה דקי"ל שלא קדשו תחת הגג של הר הבית דמעשה רב [ולא] ידעתי אמאי השמיט רבינו דין זה:

טו הר הבית מקודש ממנה כו'. (*א"ה עיין במ"ב הרב המחבר פ"ג מהלכות סוטה דין [...] דין זה בפ"ק דכלים אך לא ידעתי למה לא הזכירו ג"כ בעל קרי שהוא משתלח חוץ [ל]מחנות כמו הזב כדאיתא בפסחים (דף ס"ז) וכן בפ"ג מהלכות ביאת מקדש לא הביא דין בעל [קרי] בפירוש אך נראה שהדין דין אמת שהרי כתב שם הטמא המשולח מהר הבית אם נכנס עובר בלא ת[עשה] כו' וקרא דמייתי בבעל קרי איירי וכן מתבאר ממ"ש בפ"ח מהלכות אלו דין ז':

טז ובועל נדה נכנסים לשם. בסוף מס' זבים תנן בועל נדה כטמא מת ובפ"ז דפסחים (דף [...]) אמרינן דלמחנותם קאמר:

כ שאין בעלי מומין ופרועי ראש וכו'. הר"ש הקשה דאמאי לא תנינן במתניתין שתויי יין ו[...] דשאני בעלי מום ופרועי ראש דפסולין בגופן וכן כתב הרע"ב דדוקא בעלי מום ופרועי [ראש] דפסולין בגופן הלכך שלוחן חמור. ולפי דבריהם קרועי בגדים נכנסין בין האולם ולמזבח. אבל [...] רבינו דאף שתויי יין אינן נכנסין מן המזבח ולפנים וכמ"ש בפ"א מהלכות ביאת מקדש דין י"ד. עוד מחלוקת אחר בין הראשונים ז"ל אם בני משלם הוא מן המורש [...] ומ"מ לא ידעתי אמאי לא [...]

הקדשים אין נכנסין לו אלא פעם אחת בשבוע לידע מה הוא צריך לחזק בדקו. בשעה שנכנסין הבנאים לבנות ולתקן בהיכל או להוציא משם את הטומאה. מצוה שיהיו הנכנסין כהנים תמימים. לא מצאו תמימים יכנסו בעלי מומין. ואם אין שם כהנים יכנסו לוים. לא מצאו לוים יכנסו ישראל. מצוה בטהורים. לא מצאו טהורים יכנסו טמאים. טמא ובעל מום יכנס בעל מום ואל יכנס טמא שהטומאה דחויה בציבור. וכל הנכנסין להיכל לתקן יכנסו בתיבות. אם אין שם תיבות או א״א להם שיעשו בתיבות יכנסו דרך פתחים:

פרק שמיני

א שמירת המקדש מצות עשה. ואע״פ שאין שם פחד מאויבים ולא מלסטים. שאין שמירתו אלא כבוד לו. אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין: **ב** ושמירה זו מצותה כל הלילה. והשומרים הם הכהנים והלוים שנאמר ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות. כלומר אתם תהיו שומרים לו. והרי נאמר ושמרו את משמרת אהל מועד ונאמר והחונים קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו שומרי משמרת הקדש: **ג** ואם בטלו שמירה עברו בלא תעשה שנאמר ושמרו את משמרת הקדש. ולשון שמירה אזהרה היא הא למדת ששמירתו מצות עשה. וביטול שמירתו מצות לא תעשה: **ד** מצות שמירתו שיהיו הכהנים שומרים מבפנים והלוים מבחוץ. וכ״ד עדה שומרין אותו בכל לילה תמיד בכ״ד מקום. הכהנים בג׳ מקומות והלוים

מציעתא: בשעה שנכנסין הבנאים לבנות ולתקן וכו׳. בתוספתא דכלים פ״ק הכל נכנסים לבנות ולתקן ולהוציא את הטומאה מצוה בכהנים אין כהנים נכנסין לויים [אין לויים] נכנסין ישראלים [מצוה] בטהורים אין טהורים נכנסין טמאים מצוה בתמימים אין תמימים נכנסין בעלי מומין ומפרש בסוף עירובין (דף ק״ה) מצוה בתמימים אין שם תמימים נכנסין בעלי מומין מצוה בטהורים אין שם טהורים נכנסין טמאים אידי ואידי כהנים אין ישראלים לא. ומ״ש רבינו טמא ובעל מום וכו׳. שם בסוף עירובין איבעיא להו טמא ובעל מום אי זה מהם יכנס רב חייא בר אשי אמר רב טמא יכנס דהא אשתרי בעבודת צבור ר״א אמר בעל מום יכנס דהא אשתרי באכילת קדשים ופסק רבינו כר״א דפליג אדרב משום דאמר טומאה הותרה בציבור ובפ״ק דיומא (דף ו׳:) איתמר טומאה רב נחמן אמר הותרה בצבור ורב ששת אמר דחויה היא בצבור וקיימא לן דהלכה כרב ששת לגבי ר״נ באיסורי וא״כ דחויה היא בצבור לא הותרה ולפ״ז הנוסחא הנכונה בספרי רבינו יכנס בעל מום ואל יכנס טמא כמ״ש ספרים ולא כמו שראיתי מי שהגיה יכנס טמא אל יכנס בעל מום וטעות הוא בידו שעלה דעתו שמ״ש רבינו שהטומאה דחויה בצבור הוא טעם להקל בטמא ואינו אלא הוא טעם להחמיר בטמא כמו שכתבתי: כל הנכנסים להיכל לתקן יכנסו בתיבות. בפרק רביעי דמדות (משנה ה) ולולין היו פתוחים בעלייה לבית קדש הקדשים שבהם היו משלשלין את האומנים בתיבות כדי שלא יזונו עיניהם מבית קדש הקדשים ויש לתמוה דמשמע ממתניתין דדוקא בקדש הקדשים אמרו ולא בהיכל ורבינו שכתב הנכנסים להיכל *) מנין לו. ומ״ש אם אין שם תיבות או אי אפשר להם שיעשו בתיבות יכנסו דרך פתחים. בתוספתא דכלים פ״ק:

פ״ח א שמירת המקדש מצות עשה וכו׳ אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרים וכו׳. בספרי זוטא פרשת קרח על פסוק וזר לא יקרב:

ד מצות שמירתו וכו׳. בספרי פרשת קרח על פסוק אתה ובניך אתך לפני אהל מועד: וארבע ועשרים עדה וכו׳ והיכן היו שומרים וכו׳ עד סוף הפרק. בפ״ק דתמיד דף

*) [ולי אני הצעיר נראה דילא לו לרבינו מתוספתא דפ״ק דכלים דתני התם הכל נכנסים לבנות ולתקן וכו׳ ואדלעיל קאי דקאמר כל הטמאין שנכנסו לפנים ממחיצותיהן הרי אלו באזהרה נכנסו לקודש הרי אלו חייבים רבי יהודה אומר על פני הקודש במיתה ושאר כל המקומות באזהרה. ואע״ג דבתר הכי מייתי קרא ויבאו הכהנים לפנים הבית לטהר לאו למימרא דדוקא בקדש הקדשים אלא דלא תימא בקדש דוקא נכנסו אבל לא בקדש הקדשים אלא כל קודש במשמע. וסבר רבינו דכיון דבתוס׳ אפילו בקדש מיירי לא פליגא אמתניתין דמתניתין רבותא פסגי אבל ה״ה להיכל ודו״ק].

משנה למלך

הביא רבינו שתווי יין בהדי בעלי מומין:

ג בשעה שנכנסין הבנאים כו׳. דע שדין זה הוא דוקא בטומאה שנמצאת בהיכל אבל הטומאה שנמצאת בעזרה אז כהנים לא מטמאינן אלא לוים מוציאין את הטומאה והכי כתיב דברי הימים ויבאו הכהנים לפנימה בית ה׳ לטהר ויוציאו את הטומאה אשר מצאו בהיכל ה׳ לחצר בית ה׳ ויקבלו הלוים להוציא נחל קדרון חוצה. ומ״מ אם הטומאה היתה בהיכל מוציאין הכהנים מן את הטומאה עד חוץ לעזרה אלא שאם נמצאת בעזרה היו מוציאין אותה הלוים. וקרא דדברי הימים דמשמע דאף בטומאה שנמצאת בהיכל לא היו מוציאין אותה הכהנים כי אם עד העזרה ומשם ואילך הלוים, התם שאני שהיו צריכים לאנשים הרבה אלו היו מוציאין מן ההיכל לעזרה ואלו משם לחוץ וכמ״ש רש״י בס״פ בתרא דעירובין וקמ״ל קרא דאלו המוציאין לחוץ מן העזרה לא היו כהנים אם לוים דלא מטמאינן כהנים במקום שאפשר בלוים אבל במקום שאפשר שהמוציא מן ההיכל יהיה מוציא מן העזרה אז מוציא אותה הכהן אף שאפשר בלוים: וכל הנכנסין להיכל לתקן כו׳. כתב מרן ש לתמוה דמשמע ממתני׳ דדוקא בקדש הקדשים אמרו ולא בהיכל כו׳. ועיין בפרק כל שעה (דף ו׳) שהביא רבה ראיה לדבריו ממשנה זו ועיין שם היטב באותה סוגיא והמגא דלרבה דהלכתא כוותיה או דוקא בית קדשי הקדשים ודו״ק. ועיין בספר ברכת הזבח (דף קמ״ח:) שכתב דמההוס׳ שהביא מרן אין זה מוכח דקאי אהיכל ודו״ק: ומ״ש טמא ובעל מום יכנס בעל מום ואל יכנס טמא שהטומאה דחויה בציבור. וזו היא גירסת מרן ולפי זה לא יהיב רבינו טעם להכנסת בעל מום אלא למניעת הכנסת טמא והוא ס״ד שיכנס טמא לפי שטומאה הותרה בציבור לזה קאמר דליתא דלא הותרה אלא דחויה היא בצבור ועיקר טעמא הוא משום דבעל מום איםתרי באכילת קדשים ומחלוקת רב ורבי אלעזר הוא בזה האופן רב סבר יכנס טמא משום דמצינו דטומאת הותרה בציבור ואע״ג דגם בעל מום הותר באכילת קדשים לא מהני משום דהכא בכניסת פנים עסקינן ובכניסת פנים לא מצינו שהותר בעל מום כי אם טמא ורבי אלעזר סובר דבעל מום יכנס משום דטומאה לא הותרה בציבור אלא דחויה היא בצבור אבל בעל מום הותר באכילת קדשים ואי לאו האי טעמא דאשתרי באכילת קדשים היה קודם הטמא משום דהכי דלא הותרה טומאה בציבור מ״מ דחויה היא בציבור וא״כ קליש איסור טומאה מאיסור בעל מום אבל השתא דחזינן דבעל מום איםתרי באכילת קדשים בעל מום קודם משום דטמא לא הותר בעבודת ציבור ואלו בעל מום הותר באכילת קדשים. ומ״מ יש לדקדק בדברי מרן דלמה רבינו נתן טעם לבלילת הטמא ולא נתן טעם לכניסת בעל מום ולי היה נראה הגירסא האחרת בדעת הרב והיא גירסת הרב המבי״ט בקרית ספר והוא יכנס טמא ואל יכנס בעל מום שהטומאה דחויה בציבור דרב דס״ל דטמא קודם אית ליה טומאה דחויה היא ולא הותרה ואפ״ה אית ליה דטמא קודם לפי שמצינו שנדחה כניסת פנים אצל טמא וה״כ הכא נמי לתקן או להוציא את הטומאה יכנס טמא ורבי אלעזר ס״ל דבעל מום קודם משום דלטמא לא הותר לו שום דבר אבל לבעל מום הותר אכילת קדשים ופסק רבינו כרב:

פ״ח ב ושמירה זו מצותה כל הלילה כו׳. המפרש למסכת תמיד כתב דהשמירה היתה ביום ובלילה אך רבינו שמביא ברייתא מדות כתב דהשמירה היתה בלילה וכן הוא דעת הרע״ב. ודברי המפרש תמוהים הם בעיני:

ד וארבע ועשרים עדה שומרים כו׳. תנן ברייתא מס׳ מדות בג׳ מקומות הכהנים שומרים בבה״מ בבית אבטינס בבית הניצוץ ובבית המוקד והלוים בעשרים ואחד מקום ה׳ על ה׳ שערי הר הבית ד׳ על ד׳ פנותיו מתוכו ה׳ על ה׳ שערי העזרה ד׳ על ד׳ פנותיו מבחוץ וא׳ בלשכת הקרבן וא׳ בלשכת הפרוכת וא׳ לאחורי בית הכפורת ע״כ. ובפ״ק דמדות תנן ובצפון שער הניצוץ וכמין אכסדרה היה עליה בנויה על גביו שהכהנים שומרים מלמעלן והלוים מלמטן ע״כ. והנה לכאורה נראה דבאכסדרה זו הכהנים היו שומרים מלמעלה והלוים מלמטה אך ראיתי למפרש בתחלת מס׳ תמיד שהובאת שם משנה זו דמדות שכתב דשמירת לוים אינה מוסבת על בנין אכסדרה אלא למדך שאע״פ שמירת כהנים צריכה שתהא מעלה מקום שמירת הלוים לא בעי למעלן אלא למטן כו׳ והביא ראיה לדבריו דהא תנן בכ״א מקומות הלוים שומרים וקא חשיב להו ולא קא חשיב שמירה זו דאכסדרה ואם איתא דלוים שומרים באכסדרה א״כ הוו להו עשרים ותרי ע״כ. ובגמרא הקשו על משנה זו דהלוים בכ״א מקום וקא חשיב ה׳ על ה׳ שערי עזרה ורמינהו שבעה שערים היו בעזרה ותירצו אמר אביי תרי מינייהו לא בעי שימור ופירש שם המפרש דהני לא בעו שימור לוים דהא כהנים בג׳ מקומות שמרי ומאי נינהו שער בית המוקד ושער בית הניצון ובהכנון הז׳ שערים קא חשיב להו ע״כ. והנה הכלל העולה מדבריו הוא דלא מיבעיא דבג׳ מקומות אלו שהיו הכהנים שומרים בעליה שלא היו הלוים שומרים למטה אלא אף בשעריה שהוא מקום שמירתן של הלוים בשער בית הניצון ובשער בית המוקד לא היו הלוים שומרים כיון שהכהנים היו שומרים בעליה וכן הוא דעת רבינו שכתב וארבע ועשרים עדה שומרים בכל לילה תמיד בכ״ד מקום הכהנים בג׳ מקומות והלוים בכ״א מקום ולא חשיב כלל שמירת לוים במקום שהיו הכהנים שומרים ובדין ה׳ כתב ועל ה׳ שערי העזרה חוץ לעזרה שהרי הכהנים שומרים על שער המוקד ועל שער הניצון ע״כ הוין. למה שתירצו בגמרא תרי מינייהו לא בעו שימור והיינו שער המוקד ושער הניצון דלא היה שם שמירת לוים כלל כיון שהכהנים שומרים שם מלמעלה אך ראיתי לסמ״ג בחלק מצות עשה סי׳ קס״ה שכתב אף בבית אבטינס ובית הניצון ובית המוקד היו גם לוים שומרים וטפלים לכהנים כמו שנאמר וילוו עליך וישרתוך במקום שהיו עליות היו הכהנים שומרים מלמעלה ולויה מלמטה ובבית המוקד היה כהן מבפנים ולוי מבחוץ כדמפרש במסכת תמיד ובמסכת מדות שנינו שהלוים שומרים בכ״א מקומות לבדם כו׳ ובשני השערים האחרים היו כהנים ולוים שומרים ע״כ. והנה כפי סברא זו מתני׳ דמדות דקתני שהלוים שומרים מלמעלה והלוים מלמטה אתיא כפשטה דבאותה אכסדרה עצמה היו הלוים שומרים למטה ומתניתין דקתני דהלויים היו שומרים בכ״א מקום ולפי דברי הסמ״ג נמצא שהלויים היו שומרים בכ״ד מקום דהיינו ג׳ מקומות עם הכהנים וכ״א מקום לבדם היינו משום דמתניתין לא קא חשיב אלא המקומות שהיו הלוים שומרים לבדם בלתי שותפות הכהנים אבל לעולם דבמקום שהיו הכהנים שומרים גם הלוים היו שומרים שם למטה מדכתיב וילוו עליך וישרתוך וזה למדנו ממתני׳ דמדות דקתני על אכסדרה דבית הניצון שהכהנים שומרים למעלה והלוים למטה והוא כלל לכל המקומות שהיו הכהנים שומרים שיהיו הלוים שומרים שם למטה ולפי זה מה שתירצו בגמרא תרי מינייהו לא בעו שימור אין הכוונה כמו שכתבנו למעלה משום דהכהנים היו שומרים שם למעלה אלא הכוונה היא משום דהני תרי שערים כבר היו הלוים שומרים תחת העליות שהיו שומרים שם הכהנים וא״כ לא בעי שימור לשערים והמקשה היה כסבור דמלבד מה שהיו הלוים שומרים תחת העליות שהיו הכהנים שומרים דכתיב וילוו עליך היה מן הדין שיהיו שומרים ג״כ בשערים שתחת העליות ותירץ אביי דאין צורך לזה דבחד מקום הרי שומרים למה לי וכיון שהיו שומרים תחת העליות שוב אינו צורך לשומרים בשערים. אך מה שאני תמיה לפי דברי הסמ״ג הללו הוא מהכיא דאמרי׳ בריש תמיד מנא לן דהלוים היו שומרים בכ״א מקום ואמרו מדכתיב למזרח לוים ששה וגו׳ והקשו על זה הני עשרים וארבעה הוו ותירצו דלא הוו כי אם כ״א וכמבואר שם עוד תירצו דלעולם עשרים וארבעה כדכתיב תלתא מינייהו דכהנים ועשרים וחד דלוים ע״כ. ולפי דברי הסמ״ג דס״ל דהלוים מלבד מה שהיו שומרים בג׳ מקומות עם הכהנים עוד היו שומרים בכ״א מקום לבדם ונמצא שהיו שומרים בכ״ד מקום מהו זה שהקשו בגמרא הני כ״ד הוו והלא פשיטא דכ״ד היו ומי תימא דהיינו מה שתירצו בתירוצא בתרא תלתא מינייהו דכהנים כלומר שהיו שומרים עם הכהנים הא ליתא דהא בגמרא הקשו על זה והא הכא לוים הוא והוצרכו לומר דבכ״ד מקומות נקראו הכהנים לוים וליכא למימר דמה שהוצרכו לומר דתלתא כהנים וכדריב״ל הוא מפני שהוקשה להם דאיך הכתוב הזכיר שמירת הלוים ולא הזכיר שמירת הכהנים דא״כ כפי תירוצא קמא דקאמר דקרא נמי לא קאמר כי אם כ״א מקום תיקשי אמאי לא קאמר קרא שמירת הכהנים. ומיהו היה אפשר לומר דאם הכתוב לא איירי כי אם בשמירת הלוים לבדם אין זה מהקושי אם הכתוב לא הזכיר שמירת הכהנים אך כפי תירוצא בתרא אי אמרת דקרא כ״ד מקומות קאמר וג׳ הם מקומות שהיו הכהנים שומרים עם הלוים אז קשה איך לא הזכיר הכתוב הכהנים שהם העיקר והלוים טפלים להם כדכתיב וילוו עליך ומ״מ אין דברים הללו נוחים אצלי. עוד קשה לי דבשלמא כפי תירוצא קמא דקאמר דקרא כ״א מקומות קאמר אף שהלוים היו שומרים בכ״ד מקום ניחא דאיכא למימר דקרא לא איירי אלא במקום שהיו הלוים שומרים לבדו ולא במקום שהיו שומרים

(דף כ"ה:) ובפ"ק דמדות (מ"א): ומ"ש והרובין מפרש בגמרא פ"ק דתמיד (דף כ"ג) דהיינו נערים

והלוים בכ"א מקום: **ה** והיכן היו שומרים. כהנים היו שומרים בבית אבטינס ובבית הניצוץ ובבית המוקד. בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות בנויות בצד שערי העזרה והרובין היו שומרים שם. בית המוקד כיפה ובית גדול היה מוקף רובדין של אבן וזקני בית אב של אותו היום היו ישנים שם ומפתחות העזרה בידם: **ו** לא היו הכהנים השומרים ישנים בבגדי כהונה אלא מקפלין אותן

נערים שלא הגיעו לעשות עבודה כגון פחותים מי"ג: ומ"ש

משנה למלך

שומרים עם הכהנים כי היכי דלא מיירי קרא בשמירת הכהנים אלא לתירוצא בתרא דקרא איירי בשמירת הכהנים קשה דמאי לא קאמר נמי המקום שהיו הלוים שומרים עם הכהנים ואם כן הוו להו כ"ז מקום. אשר על כן נ"ל דלכ"ע עיקר מצות השמירה איננה אלא בכ"ד מקום ומקרא ילפינן דג' כהנים צריכים לשמור בג' מקומות ושמעינן נמי מקרא דגם הלוים צריכים לשמור במקום מיוחד כדכתיב משה אהרן ובניו אלא שבכתוב לא הוזכר גבי לוים בכמה מקומות צריכים לשמור ואדרבה מן הכתוב נראה דבחד לוי שומר סגי דהא בקרא לא הוזכר כי אם משה אלא דאפשר דדוד תקן שיהיו הלוים שומרים בכ"א מקום ונמצא שהיו הלוים עם הכהנים כ"ד שומרים וזהו כשהוזכרו השומרים לא הוזכרו כי אם בשיעור זה דהיינו כ"ד אלא דכיון דרחמנא אמר וילוו עליך וישרתוך למדנו מפסוק זה דגזירת הכתוב היא דבמקום שהשומרים הכהנים שיהיו שם לוים טפלים להם ולאו משום שמירת הבית אלא שיהיו כמו משרתים לכהנים השומרים והם כמו שומרים לשומרים ומזה הטעם עצמו בעינן שיהיו הכהנים שומרים למעלה כדי שיהיו הלוים למטה לקיים הכתוב דקאמר וישרתוך שהם כמו המשרתים שהאדון עומד למעלה והמשרת עומד למטה וקרא דדברי הימים לא איירי אלא בלוים השומרים וכפי תירוצא קמא קרא לא איירי כי אם בלוים ולא בכהנים וכפי תירוצא בתרא קרא איירי בכל השומרים כהנים ולוים אבל במה שהיו הלוים שומרים עם הכהנים בהא לא איירי קרא משום דהני לאו משום שמירת הבית קא אתו אלא מדין שירות הכהנים וכדכתיבנא. והנה כפי מה שכתבנו רבינו וסמ"ג בפירושא דקרא דילוו עליך פליגי דרבינו ס"ל דקרא במצות שמירת הבית איירי וקאמר דהכהנים יהיו שומרים בעלייה והלוים למטה במקום ששומרים שיהיו הלוים טפלים לכהנים והיינו דכתיב ילוו עליך והסמ"ג סובר דקרא לא איירי בשמירת הלוים אלא שגזר הכתוב דבמקום שהכהנים שומרים שיהיו שם לוים למטה כמו משרתים וא"ת מאחר דקרא לא איירי בשמירת הלוים מנא לן שהלוים לא ישמרו בעליות גם כן וי"ל דלעולם שמירה כהאי גוונא אינה אלא למטה כשמירת חצרות המלכים וגבי כהנים דתנינן שהיה שמירתם בעלייה שאלו בגמרא מנא לן ותירצו מדקאמר רחמנא וילוו עליך וגו' כלומר שגזירת הכתוב דבמקום שהכהנים שומרים שיהיו שם לוים טפלים להם שמעת מינה דהכהנים מצות שמירתם הוא במקום גבוה וגזירת הכתוב הוא כדי שיהיו שם טפלים להם אבל גבי שמירת הלוים כדקיימא קיימא כהאי שמירה שהיא מלמטה. ודע דבסוף פ"ק דמדות תנן הגיע זמן הנעילה כו' ונעל הכהן מבפנים ובן לוי ישן לו מבחוץ גמר מלנעול החזיר את המפתחות וכו' נתן כסתו עליה וישן לו ע"כ. והנה מה שכתוב בנוסחא דידן ובן לוי ישן נראה שהוא ט"ס וצריך לגרוס ובן לוי יושב לו וכן כתב רבינו עובדיה ובן לוי זה הוא השומר שבבית המוקד שהיו שם הכהנים שומרים ובבית אבטינס ובבית הניצוץ שהיו עליות היו הכהנים למעלה והלוים למטה ובבית המוקד שלא היה שם עליה היה הכהן מבפנים ובן לוי מבחוץ וכמו שכתב ר"ע והן הן דברי הסמ"ג שכתבנו למעלה ומ"ש כדמפרש במסכת תמיד היינו ההיא דאמרינן ריש מסכת תמיד דבעו בגמרא מנא לן שהכהנים שומרים מלמעלה והלוים מלמטה דת"ר וילוו עליך וישרתוך בעבודתך הכתוב מדבר אתה אומר בעבודתך או אינו אלא בעבודתם כשהוא אומר ונלוו עליך ושמרו הרי עבודתם אמור הא מה אני מקיים וילוו עליך וישרתוך בעבודתך הכתוב מדבר הא כיצד כהנים שומרים מלמעלה ולוים מלמטה ע"כ. והנה העתקתי סוגיא זו משום דמכאן מודעא רבה למה שכתבתי למעלה דמה שהיו הלוים שומרים במקום שהכהנים שומרים אינו משום שמירת הבית אלא כדי שיהיו נראים כמשרתים לכהנים והברייתא הכי מיתפרשא וילוו עליך וישרתוך בעבודתך כלומר כשאתה עובד ישרתו אותך הלוים דהיינו כשהכהנים שומרים דהיינו עבודה שלהם הלוים ילוו עליך וישרתוך דהיינו שיהיו מלמטה כמו שומרים לך או אינו אלא בעבודתם כלומר שגם הם יהיו שומרים כמוך כשהוא אומר ונלוו עליך ושמרו הרי עבודתם אמור הא מה אני מקיים וילוו עליך בעבודתך הכתוב מדבר הא כיצד כהנים שומרים מלמעלה ולוים מלמטה ואף שהמפרש פירשה לברייתא זו בדרך אחרת היינו משום דאיהו ס"ל כדעת רבינו דבמקום שהכהנים שומרים לא היה שם לוים כלל אך לדעת הסמ"ג שכתבנו אתיא ברייתא זו כפשטא ודו"ק. ודע דאליבא דרבינו והמפרש לא ידעתי מאי שייטיה דבן לוי דקתני ובן לוי יושב לו בחוץ שהרי כפי דבריהם במקום שהכהנים שומרים לא היו שם לוים כלל וכמו שכתבנו לעיל ושכור הייתי לומר דבן לוי זה הוא איש הר הבית המוזכר שם בתמיד ובמדות שהיה מחזיר בכל לילה ואפשר שמקומו הקבוע לו היה בבית המוקד מבחוץ ואפשר דמנוי זה היה מן הלוים ולא מן הכהנים אך אינו מתיישב לי כל זה דלמה שינו את שמו דבתחילה קראוהו בלשון מעלה איש הר הבית ועכשיו קראוהו בן לוי. וראיתי לרבינו שמעיה שכתב על משנה זו פירוש מחודש וז"ל הגיע זמן הנעילה כו' הגביה את הטבלא הכהן השומר כו' ונעל הכהן מבפנים כל השערים שיש לו לנעול ובעודו עוסק בנעילת שערים בן לוי יושב לו מבחוץ על הטבלא גמר מלנעול הגביה הטבלא כו' והחזיר הטבלא למקומה ונתן בן לוי כסתו עליה חזר וישן ע"כ. והנה כפי דבריו בן לוי זה היה יושב בפנים בבית המוקד והרב בעל תוספות י"ט הרבה להשיב בדברי רבינו שמעיה הללו דמנא ליה כל זה והנראה אצלי דרבינו שמעיה ס"ל כדעת רבינו דבבית המוקד לא היה שם שומר לוי כלל דבמקום דהכהנים היו שומרים לא היו הלוים שומרים מש"ה פירש דבן לוי זה אינו שומר המקדש אלא מינויו היה שהיה יושב על הטבלא שהיה בתוכה מפתחות העזרה. ודע שחפשתי ברבינו בחיבורו ולא ראיתי שהביא משנה זו דהגיע זמן הנעילה ולא ידעתי למה. ודע שדעת רבינו עובדיה הוא כדעת הסמ"ג וכמו שכתב בספ"ק דמדות ובביאור ההיא דאמרינן בריש תמיד תרי מינייהו לא בעו שימור לא גלה דעתו אלא כתב כתם בריש מדות ואפי' לדברי האומר ז' שערים היה מודה שלא היה משמר אלא על חמשה ע"כ. והרב בעל תיו"ט הביא סוגיית הגמרא וכתב ופי' ה"ר שמעיה לפי שהיו תכופין לשאר השערים ע"כ ולא ידעתי למה בחר בפירוש זה דרבינו שמעיה מכל הפירושים ולדידי עד כאן לא הוזקק הר"ש לפירוש זה אלא משום דסבר כרבינו דבמקום שהיו הכהנים שומרים לא היו הלוים שומרים ומש"ה הוקשה לו דהני תרי אמאי לא בעו שימור ולא ניחא ליה במה שכתב המפרש ורבינו דמשום דהיו הכהנים שומרים למעלה משום הכי לא בעי למטה ומש"ה פירש שאין הטעם אלא משום דשני שערים היו תכופין לשאר השערים אך לדעת הר"ע דבכל מקום שהיו הכהנים שומרים למעלה הלוים שומרים למטה אין צורך לדברי הר"ש אלא הטעם שלא היו שומרים בשער בית המוקד ובשער בית הניצוץ הוא משום דבבית הניצוץ היו שומרים תחת האכסדרה ובבית המוקד היו שומרים בחוץ ומש"ה לא היו שומרים בשערים. ודע שראיתי בפסקי תוס' בריש מדות כדברים האלה בג' מקומות במקדש שומרים כהנים וגם לוים וכהנים מבפנים ולוים מבחוץ ועוד ח"י מקומות שומרים לוים לבדם והן הכל כ"א מקומות ע"כ. וכעין זה כתבו ג"כ בפסקי תוס' דתמיד. והנה מה שכתבו דבג' מקומות שהיו הכהנים שומרים היו הלוים שומרין כן הן דברי הסמ"ג שכתבנו לעיל אך מה שסיימו ועוד ח"י מקומות הדבר הוא תימה שהרי בפרטן אתה מוצא כ"א והנראה דהתוס' ס"ל דמאי דתנן והלוים בכ"א מקומות הוא בין כל המקומות דהיינו בין המקומות שהיו שומרים עם הכהנים ובין המקומות שהיו שומרים לבדם לפי שבשמירת הכהנים היתה בבית המוקד ובבית הניצוץ ובבית אבטינס והנה ידוע הוא דלשכת בית אבטינס היתה בדרום בצד שער המים וכמ"ש הרב בעל תיו"ט בציור הבית שעשה בסוף מדות יע"ש וא"כ כשמנינו בשמירת לוים חמשה על חמשה שערי העזרה בכלל השערים הללו הם שער בית המוקד ושער בית הניצוץ ושער המים ובג' מקומות הללו הכהנים היו למעלה והלוים למטה ונמצא שהיו הכהנים שומרים עם הלוים ובי"ח מקומות אחרים היו שומרים הלוים לבדם. ולפי דעת התוס' הללו מאי דאמרינן בגמרא בריש תמיד תרי מינייהו לא בעו שמור אין הכוונה כמ"ש המפרש דהיינו משום דהכהנים שומרים למעלה שהרי כבר כתבנו דלפי דברי התוס' בכלל הה' שערים שהיו נמנין שהיו הלוים שומרים הם שער בית המוקד ושער הניצוץ ושער המים אלא התוס' ס"ל כדעת הר"ש דהכוונה היא תרי שערים היו שם שהיו תכופים לשערים אחרים ומש"ה לא בעו שימור ואפשר שדעת הר"ש כדעת התוס' דהלוים היו שומרים בבית המוקד ובבית הניצוץ ומש"ה הוכרח לפרש דמאי דאמרי' דהרי לא בעו שימור דהיינו משום דהיו תכופים ואף שכתבנו לעיל דממה שפירש במתני' דהגיע זמן הנעילה נראה דס"ל דלא היה ללוים שמירה במקום הכהנים נראה דאין זה הכרח דלעולם דס"ל שהיו הלוים שומרים במקום שהכהנים שומרים אלא דס"ל דהך ב"ל לאו שומר הוא דמאי איריא הכא דיני השמירה שהרי כבר נשנו בראש הפרק ועוד דמאי שנה אותו בלשון יחיד ובן לוי יושב מבחוץ והרי בכ"מ ששנו שמירת הלוים הוא בלשון רבים וכן בדין דודאי לא היה איש אחד שומר ועוד אפשר דגירסתו היתה חזר וישב לו וקאי על ב"ל המוזכר למעלה וכיון שכן ע"כ לאו שומר הוא דהא אין לוי שומר מבפנים מכל הני טעמי ס"ל דבן לוי המוזכר כאן אינו שומר כי אם ממונה על מקום המפתחות: הכלל העולה ממה שכתבנו דבשמירת הלוים לפי דעתי איכא ג' מחלוקות הדעה האחת הוא דעת רבינו והמפרש דהלוים לא היו שומרים כי אם בכ"א מקומות דוקא ובשער בית המוקד ובית הניצוץ לא היו שם שומרים לוים לפי שהכהנים היו שומרים מלמעלה. הדעה השנית היא דעת התוס' וס"ל כדעת רבינו שהלוים לא היו שומרים כי אם בכ"א מקומות אך בהא פליגי עם רבינו דס"ל דהלוים היו שומרים בבית המוקד ובבית הניצוץ מלמטה וכבר כתבתי שהנראה אצלי הוא שדעת הר"ש הוא כדעת התוס'. הדעה השלישית היא דעת הסמ"ג ורבינו עובדיה דהלוים מלבד מה שהיו שומרים בכ"א מקומות לבדם עוד היו שומרים בג' מקומות עם הכהנים וכבר ביארתי לעיל סברא זו באר היטב. והרב באר שבע אחר שהביא מה שכתוב בפסקי תוס' דמדות ודתמיד שכתבנו למעלה כתב ולי נראה שהוא טעות גדול שהרי משנה שלמה שנינו בשלשה מקומות כו' והלוים בכ"א וקא חשיב להו להני כ"א מקום שהלוים היו שומרים לבדם בין שער ופנה דהר הבית ועזרה כו' ופריך בגמרא ורמינהי ז' שערים הוי ומשני תרי מינייהו לא בעו שימור פירש המפרש לא צריכי שימור דהא כהנים בג' שמרי להו ומאי ניהו שער בית המוקד ושער בית הניצוץ וכ"כ רבינו בהדיא שהלוים לא היו שומרים כלל למטה בג' מקומות שהיו הכהנים שומרים דא"כ אף אלו תרי מינייהו צריכי שימור ועוד דא"כ היו בין הכל כ"ז מקומות ואנן ילפינן מקרא שלא היו בין הכל רק כ"ד מקומות כו'. ונ"ל דהמשנה דמדות הטעתו דקתני שער הניצוץ כו' שהכהנים שומרים מלמעלה והלוים מלמטה ועלה על דעתו דשמירת לוים מוסבת על בנין שער הניצוץ ומשם למד דה"ה בבית אבטינס ובבית המוקד היו הלוים שומרים למטה אבל כבר נשמר מזה הטעות הר"ש ופירש דשמירת לוים אינה מוסבת על בנין שער הניצוץ אלא קאי על כ"א מקום שהיו הלוים שומרים לבדם וכן פירש המפרש ולאפוקי מהסמ"ג שכתב שהלוים היו שומרים בג' מקומות שהיו הכהנים שומרים והיו נמי שומרים בכ"א מקום לבדם עכ"ד. והנה הנך רואה שאין ממש בדברים אלו כלל דמה שהקשה ממה דאמרינן תרי לא צריכי שימור והביא פי' המפרש כפי הנראה לא ראה דברי הר"ש בריש מדות שפירש פירוש אחר וכבר כתבנו דהתוס' ס"ל כפי' הר"ש ומה שהוסיף דא"כ היו בין הכל כ"ז כו' מה שאינו כתב דלדברי התוס' לא היו בין הכל רק כ"ד ואף אם היו כ"ז וכסברת הסמ"ג לא קשה מידי ממה שהקשה וכמו שכתבנו לעיל גם מ"ש דהר"ש פי' דשמירת לוים אינה מוסבת על בנין שער הניצוץ זה אינו דדוקא המפרש פי' כן אך דברי הר"ש יותר נוטים לדברי התוס' וכמו שיראה המעיין ומה גם דאחר שפירש דטעמא דתרי לא בעו שימור הוא משום דהיו תכופים שמעת מינה דאף במקום שהיו הכהנים שומרים הלוים ג"כ היו שומרים, כללא העולה דכל מה שיש לשאת ולתת בדברי סמ"ג ותוס' כבר הארכנו בזה לעיל והכל מתוקן אצלנו וזה המחבר כפי הנראה לא השגיח בעין יפה בדבריהם ולא די לנו זה שנער אלא שהטיח דברים ופער פיו נגד רבותינו בעלי התוס' וכתב בפנים ושלשה מקומות שטעו והנראה אצלי הכל דבר אחד וזהו עונשו ושרי ליה מרי' ילן: תנן בפ"ק דמדות ומקום היה שם אמה על אמה כו' שהמפתחות היו תלויות בה ע"כ. ונראה דמקום זה היה בבית המוקד עצמו ולא בד' לשכות שהיו בבית המוקד דהא קודם למשנה זו קתני בית המוקד כו' דעלה קתני ומקום היה שם משמע דבבית המוקד היה המקום אך ראיתי למפרש בריש פ"ק דתמיד עלה דמתניתין דמפתחות העזרה בידם שכתב דמקום זה דאמה על אמה היה בלשכת המוקד ולשכה זו הנקראת לשכת בית המוקד הוזכרה בפ"ג דתמיד והיתה לפונית מערבית ומ"מ לא ידעתי מנא ליה למפרש דבר זה והרואה הציור שעשה הרב בעל תיו"ט בסוף מדות יראה דס"ל דמקום זה דאמה על אמה היה בבית המוקד עצמו ולא בשום אחת מהלשכות: תנן בפ"ק דתמיד ובפ"ק דמדות בית המוקד כו' וזקני בית אב ישנים שם ומפתחות העזרה בידם ע"כ. והנה לא ידעתי פי' משנה זו דקתני מפתחות העזרה בידם דמשמע דקאי על זקני בית אב ולמעוטי פרחי כהונה דהא בתר הכי קתני פרחי כהונה איש כסתו בארץ והלא המפתחות היו בבית המוקד שהיה שם מקום אמה על אמה וכדאיתא שם בפ"ק דמדות וא"כ למה זה יהיו המפתחות לזקני בית אב יותר משאר הכהנים. ושכור הייתי לומר דמקום זה דאמה על אמה היה ברובדין שהיו ישנין שם זקני בית אב ומשום הכי יהיו המפתחות לזקני בית אב וראיתי למפרש בריש תמיד שכתב ומפתחות העזרה בידם כלומר בידי אותם כהנים לפי שהיו מונחות כל מפתחות העזרה ומפרש במסכת מדות היכן היתה הנחתן מקום היה שם אמה על אמה כו' ע"כ. והנה דברים אלו הם צרורים וחתומים והדבר צריך תלמוד. (א"ה עיין מ"ש הרב המחבר בפ"ד מהלכות כלי המקדש דין י"ז):

ה והרובין היו שומרים שם כו'. בגמרא אמרינן דמש"ה קרי להו רובין משום דלא מטו למעבד עבודה ופירש המפרש כגון פחותין מי"ג שנה וכ"כ מרן. ואני תמיה על זה דאיך יתכן דמצוה זו שהיא שמירת המקדש שהיא מצות עשה יניחו אותה לעשות לקטנים שאינן בני מצוה וכי תימא דהמצוה מתקיימת בשמירת הלוים הא ליתא דהא מקרא מלא הוא שהכהנים יהיו שומרים וכדאיתא בגמרא ריש מסכת תמיד. ומיהו לזה היה אפשר לומר דבבית המוקד השומרים לא היו קטנים דהא התם לא קתני רובין כי אם פרחי וכמו שעוד נעמוד על זה וא"כ הרי מתקיימת מצות שמירה התם ומיהו אין דעתי מתיישבת בזה דהא מקרא ילפינן דכהנים ישמרו בג' מקומות מדכתיב אהרן ובניו וא"כ מן הדין ראוי דהשומרים יהיו בני מצוה. והנראה אצלי דהא דקאמר הכא דלא מטו למעבד עבודה היינו שהם פחותים מעשרים שנה וכמ"ש רבינו בפ"ה מהלכות כלי המקדש דין ט"ו וכשיגדל הכהן ויעשה איש הרי הוא כשר לעבודה אבל אחיו הכהנים לא היו מניחין אותו לעבוד עד שיהיה בן עשרים שנה ע"כ, ואלו הוא דקרי להו הכא רובין דהיינו שהן ראויין לעבודה אלא שהכהנים אין מניחין אותן לעבוד והיו עושין אותן שומרים. והסמ"ג עשין קס"ה כתב דהרובין היו נערים שלא הגיעו לחינוך עבודה ע"כ ודבריו כתימים מהו חינוך עבודה. שוב ראיתי להרב באר שבע שכתב כן ודחה דברי המפרש. וראיתי בפסקי תוס' מסכת תמיד סי' ו' שכתב שם פחות מבן עשרים אין כשר לעבודה ולפי דעתי דבריהם הן על הרובין השנוי במשנתנו דאמרינן בגמרא דלא מטו למעבד עבודה ופי' הם דמיירי בפחות מכ' ומש"ה הוצרכו לומר דפחות מבן עשרים אין כשר לעבודה:

ו לא היו הכהנים השומרים ישנים וכו'. תנן בפ"ה דשקלים בן בבי על הפקיע ופי' רבינו עובדיה

על

אותן ומניחין אותן כנגד ראשיהן ולובשין בגדי עצמן וישנים על הארץ. כדרך כל שומרי חצירות המלכים שלא יישנו על המטות: **ז** אירע קרי לאחד מהן. הולך במסיבה שתחת הקרקע שהמחילות הפתוחות להר הבית לא נתקדשו וטובל וחוזר ויושב אצל אחיו הכהנים עד שנפתחין השערים בבוקר יוצא והולך לו: **ח** והיכן היו הלוים שומרים. על חמשה שערי הר הבית. ועל ארבע פנותיו מתוכו. ועל ארבע פינות העזרה מבחוץ שאסור לישב בעזרה. ועל חמשה שערי העזרה חוץ לעזרה שהרי הכהנים שומרים על שער המוקד ועל שער הניצוץ הרי שמנה עשר מקום: **ט** ועוד שומרים בלשכת הקרבן ובלשכת הפרוכת ואחורי בית הכפורת: **י** ומעמידין ממונה אחד על כל משמרות השומרים. ואיש הר הבית נקרא והיה מחזר על כל משמר ומשמר כל הלילה. ואבוקות דלוקות לפניו. וכל משמר שאינו עומד ואומר לו איש הר הבית שלום עליך ניכר שהוא ישן חובטו במקלו. ורשות היה לו לשרוף את כסותו עד שהיו אומרין בירושלים מה קול בעזרה קול בן לוי לוקה ובגדיו נשרפין שישן על משמרתו: **יא** בשחר קודם שיעלה עמוד השחר סמוך לו יבוא הממונה של מקדש וידפוק על הכהנים שבבית המוקד והן פותחין לו. נטל את המפתח ופתח את השער הקטן שבין בית המוקד ובין העזרה ונכנס מבית המוקד לעזרה ונכנסו אחריו הכהנים ושתי אבוקות של אור בידם ונחלקו לשתי כתות. כת הולכת למזרח. וכת הולכת למערב והיו בודקין והולכין את כל העזרה עד שיגיעו שתי הכתות למקום בית עושי חביתין. הגיעו אלו ואלו אומרין שלום הכל שלום והעמידו עושי חביתין לעשות חביתין: **יב** כסדר הזה עושין בכל לילה ולילה חוץ מלילי שבת שאין בידם אור אלא בודקין בנרות הדלוקין שם מערב שבת:

ומ"ש ומניחים אותם כנגד ראשיהם. שם כאוקימתא דרב פפא בר"פ בא לו (דף ס"פ) דהכי מסיק גמרא דכנגד ראשיהם היו מניחים אותם לא תחת ראשיהם כי היכי דלא ליתהנו מבגדי כהונה ואע"ג דבתר הכי משמע דבגדי כהונה ניתנו ליהנות מהם איכא למימר דההיא דרך לבישה דוקא ועל מה שכתבנו (תמיד דף כ"ח) העמידו עושי חביתין לעשות חביתין פריך בגמרא למימרא דחביתין הוו קדימי והתניא אין שלין דבר קודם לתמיד של שחר כו' אמר רב יהודה להחם חמין לרבוכה ופי' ש"י דמותר להחם חמין לעסוק בה ומשמגיע זמן הקטרתה לאחר שיקריבו איברי התמיד יקטיר כמו כן את החביתין ואיני יודע למה קיצר רבינו מלבאר זה. ומ"ש רבינו חוץ מלילי שבת וכו' ואע"ג דקיימא לן דאין שבות במקדש משום דכהנים זריזים הם וטלטול נר בשבת אינו אלא שבות שאני הכא דאפשר בנרות הדלוקים מערב שבת:

סליקו להו הלכות בית הבחירה

סליקו להו הלכות בית הבחירה

משנה למלך

על הפקיע **להלקות כהנים והלוים** שנמלאו ישנים על משמרותיהם שהיו שומרים את המקדש בלילה כדאמרינן במסכת מדות מי שהיו מוצאין אותו ישן היו חובטין אותו ע"כ. והנראה מדבריו הוא שגם לכהנים היו מלקין אם היו מוצאין אותו ישן אך בפ"ק דמדות תנינן איש הר הבית היה מחזר כו' והם אומרים מה קול בעזרה קול בן לוי לוקה ובגדיו נשרפין שישן לו על משמרתו ע"כ. נראה דדוקא לוים היו לוקין ולא הכהנים ומיהו יש לדחות דלאו דוקא אלא כיון שהרוב היו לוים דהכהנים לא היו שומרים כי אם בג' מקומות והלוים בכ"א משום הכי קרי לכולהו בן לוי דהכהנים נמי נקראו לוים וכדאמרינן בכ"ד מקומות נקראו הכהנים לוים א"כ שהשומע בירושלים את צעקת הלוקה היה אומר קול בן לוי הוא לפי שהיה תולה הדבר ברוב. והרב בעל תיו"ט בפ"ק דמדות דקדק מתוך דברי המפרש שאיש הר הבית לא היה מחזר כי אם על משמרות הלוים ולא על משמרות הכהנים וכתב בשם החכם הר"ר אברהם רופא שהשיג על רבינו עובדיה במ"ש שגם הכהנים לוקין שלא מצינו כהנים לוקין ומכאמיות דברי רבינו שכתב ומעמידין ממונה אחד על כל משמרות השומרים כו' נראה דזה הממונה היה מחזר אף על משמרות הכהנים. ומיהו עדיין אפשר לומר דנהי שהיה מחזר אך לא היה מלקה כי אם ללוים אבל לא לכהנים. אך מתוך מה שדקדק הרב בעל תיו"ט מדברי המפרש נראה דאיש הר הבית לא היה מחזר על משמרות הכהנים כי אם על משמרות הלוים. ומיהו לכל הפירושים נראה לי שגם הכהנים השומרים לא היו ישנים דכיון דעיקר מצות השמירה הוא שיהיו נעורים מה נשתנו הכהנים מן הלוים אלא דקשה לי הכיא דתנן בריש תמיד ופרחי כהונה איש כסתו בארץ לא היו ישנים בבגדי קדש משמע דפרחי כהונה שהם השומרים היו ישנים אלא שלא היו ישנים בבגדי קודש הן אמת שמתוך דברי המפרש שכתב דהטעם שהיו הרובין שומרים הוא משום דאותם שיכולים לעבוד אינם רוצים לשמור ועוד הואיל ויכולין לעבוד אין אנו מניחין אותם לשמור כו' נראה מתוך טעמים אלו דגם בבית המוקד היו הרובין שומרין והפרחי כהונה לא היו שומרים אלא שיהיו שם כדי שיהיו מוכנים שם וכן כתב הרב בעל באר שבע לדברי המפרש גם בבית המוקד לא היו שומרים אלא הרובין והכרית כן ממ"ש המפרש עלה הכיא דאמרינן בגמרא התם דלא מצו למיעבד עבודה כו' התם גבי שמירה דלא מצו וכו' משמע דהכא גבי פרחי כהונה אין בהם שמירה כלל כו' ואם כן כפי סברא זו לא קשה מידי דלעולם השומרים לא היו ישנים ומאי דתנן ופרחי כהונה איש כסתו בארץ הני לא היו שומרים אלא שהיו ישנים שם כדי שיהיו מזומנים למחר לעבודה וכמו שכתב המפרש. ומיהו אעיקרא דדינא סברא זו שיתשנו למפרש היא תמוה דפשטא דמתניתין דקתני והרובין שומרים שם משמע דדוקא התם התם היו הרובין שומרים אבל בבית המוקד לא היו הרובין שומרים וכן כתב בפי' רבינו עובדיה דבבית המוקד פרחי כהונה היו השומרים וכן כתב הסמ"ג במצות עשה סי' קס"ה וכן הוא דעת רבינו שכתב לא היו הכהנים השומרים ישנים בבגדי כהונה כו' הנה דעת שפתיו ברור מללו דמאי דתנן לא היו ישנים בבגדי קדש קאי על השומרים ופשיטא שאינם רובים דהרובין דהיינו שלא הגיעו לעבוד עבודה בגדי כהונה מאי בעו גבייהו אלא ודאי דס"ל דהשומרים דבית המוקד לא היו רובין כי אם פרחי כהונה וכתב בפירוש דהשומרים לא היו ישנים בבגדי קדש משמע דשלא בבגדי קדש היו ישנים והדרא קושיין לדוכתא דמה נשתנו כהנים מלוים דלוים מוכח ממתניתין דלא היו ישנים וכדכתיבנא. וראיתי בפסקי תוספות דריש תמיד וז"ל **כהנים ולוים נחלקו למשמרות וזמן קבוע היה להם לישן ואם מצאו ממונה שישן יותר חובטו במקל ושורף בגדיו אם לא שעומד תחלה ואומר שלום עליך גם כשמשמר אחד ישן משמר שני נעור ושומר ע"כ.** והנה אין ספק שיש ט"ס בסוף דברי התוס' הללו והנראה אצלי דהתוס' הוקשה אצלם מה שהקשינו דאיך היו השומרים ישנים ולזה תירצו בשני אופנים האופן הראשון הוא דלעולם דהיו ישנים אלא דזמן קבוע היה להם לישן ואיש הר הבית היה מחזר ואם מצאו שישן יותר מהזמן הקבוע היה חובטו במקל ומאי דתנן לא היו ישנים בבגדי קדש היינו בזמן הקבוע להם לישן, עוד כתבו דבכל משמר ומשמר לא היו כולם נעורים אלא היה א' ישן ואחד נעור והיו חוזרים חלילה ולפי זה מאי דתנן דאיש הר הבית היה מכה למי שהיה ישן היינו למי שהיה זמנו להיות נעור ומאי דתנן לא היו ישנים בבגדי קודש הכוונה היא כמי שהיה זמנו להיות ישן לא היה ישן בבגדי קדש. ומה שסיימו התוספות וכתבו ומקומות יש שלא לישן בהם ולכאורה דברי התוס' הללו אין להם מובן דבאיזה מקום מיירי דאי בעזרה הא אפי' ישיבה אסורה וכל שכן שינה והנראה דהתוס' הוקשה להם דלפי מה שכתבנו דבכל משמר ומשמר לא היו כולם נעורים אלא היה אחד ישן ואחד נעור א"כ איש הר הבית כשהיה מחזר איך היה יודע שזה שהוא ישן היה זמנו להיות נעור ואפשר דזמנו היה להיות ישן ואם כן איך היה מכה אותו לזה כתבו דמקומות יש שלא לישן בהם כלומר דהיה להם בכל משמר ומשמר מקום קבוע שלא לישן אלא לישב שם לשמור וכשהיה זמן אחד מהם לשמור היה יושב שם ובמקום אחר היה הולך חבירו וישן וכשהיה מחזר איש הר הבית והיה מוצא בן לוי במקום שלא היו ישנים שם והוא היה ישן היה מכה אותו לפי שישן במשמרתו. שוב ראיתי להרב בעל באר שבע שהקשה קושיא זו שכתבנו וכתב ונראה בעיני דזמן קבוע היה להם לישן בלילה ואם מצאו הממונה שישן יותר חובטו במקל ושורף בגדיו אם לא שעמד תחילה ואמר שלום עליך ומשמר אחד היה ישן ומשמר שני היה נעור ושומר כדרך כל שומרי אוצרות המלכים וכן דייק לשון המשנה דמדות דקתני קול בן לוי לוקה ובגדיו נשרפין שישן לו על משמרו מדנקט על משמרתו משמע שאינו נלקה אלא על שישן על משמרתו אבל בלא משמרתו היה ישן בהיתר דאם לא כן על משמרתו למה לי והשומרים היו מתחלפין על פי משמרות עד שיגמרו כ"ד משמרות וחוזרים חלילה כמו בשאר עבודות והשתא לא קשיא מידי עכ"ד. והנך רואה שדבריו הם לקוחים מפסקי התוס' אלא שהרב נראה דפירש לדברי התוס' באופן אחר ממה שכתבנו ודבריו צריכים תלמוד ועוד אנופף ידי בדינים אלו אם יגמור ה' בעדי:

יב חוץ מלילי שבת שאין בידם אור כו'. כתב מרן ואע"ג דקי"ל דאין שבות במקדש כו' שאני הכא דאפשר בנרות הדלוקים מע"ש. וקשיא לי ממ"ש מהרי"א בכתביו סי' קנ"ד דלהקים באצבעו בשבת לשהק התינוק שרי והביא ראיה מדתנן בקש להתנמנם פרחי כהונה מקישין לפניו כו' ולא מידק עלה משום שאין שבות במקדש כדמסיק במצריך גתלה כו'. ואם כדברי מרן ע"כ טעמא לאו משום דאין שבות במקדש דהא היה אפשר להקישו בענין אחר אלא ע"כ טעמא הוא משום דהקשה אף במדינה שריא. תו קשיא לי ממ"ש רבינו בפ"ב מהלכות עבודת יום הכיפורים היה כ"ג זקן או חולה מלבנין עששיות של ברזל באש מבערב ולמחר מטילין אותם במים כדי להפיג צינתן שאין שבות במקדש או מערבין מים חמין במי המקוה עד שתפוג צינתן. ואי כדברי מרן למה היו מלבנין עששיות מבערב ולמחר תטילין אותם במים והיו עוברים על שבות מאחר שאפשר בתיקון אחר דליכא איסור שבות שהוא להחם מים **חמין מבערב ולמחר יערבו אותם במי המקוה דליכא איסורא כלל:**

סליקו להו הלכות בית הבחירה

הלכות כלי המקדש והעובדים בו

יש בכללן ארבע עשרה מצות. שש מצות עשה. ושמנה מצות לא תעשה. וזהו פרטן:

א) לעשות שמן המשחה: ב) שלא לעשות כמוהו: ג) שלא לסוך ממנו: ד) שלא לעשות כמתכונת הקטורת: ה) שלא להקטיר על מזבח הזהב חוץ מן הקטורת: ו) לשאת הארון על הכתף: ז) שלא יסורו הבדים ממנו: ח) שיעבוד הלוי במקדש: ט) שלא יעשה אחד במלאכת חבירו במקדש: י) לקדש הכהן לעבודה: יא) שיהיו כל המשמרות שוות ברגלים: יב) ללבוש בגדי כהונה לעבודה: יג) שלא יקרע המעיל: יד) שלא יזח החשן מעל האפוד:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א מצות עשה לעשות שמן המשחה שיהיה מוכן לדברים שצריכין משיחה בו שנאמר ועשית אותו שמן משחת קדש: ב וככה עשהו משה רבינו במדבר. לקח מן המור והקנמון והקדה מכל אחד משלשתן חמש מאות שקל בשקל הקודש. ומקנה הבושם חמשים ומאתים. וזהו שנאמר בתורה וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים ששוקלים אותו בב' פעמים חמשים ומאתים בכל פעם. ושוחק כל אחד ואחד לבדו. ועירב הכל ושרה אותן במים זכין ומתוקין עד שיצא כל כחן במים ונתן על המים שמן זית הין והוא י"ב לוג. כל לוג ד' רביעיות. ובישל הכל על האש עד שאבדו המים ונשאר השמן והניחו בכלי לדורות: ג *המור הוא הדם הצרור בחיה שבהודו הידוע לכל שמתבשמין בה בני אדם בכ"מ. והקנמון הוא העץ שבא מאיי הודו שריחו טוב ומתגמרים בו בני אדם. והקדה היא הקושט. וקנה בושם הם הקנים הדקים כתבן האדומים הבאים מאיי הודו וריחן טוב והם ממיני הבשמים שנותנין אותם הרופאים בצרי: ד העושה שמן המשחה כמעשה הזה וכמשקל הזה ולא הוסיף ולא גרע במזיד חייב כרת. בשוגג מביא חטאת קבועה שנאמר אשר ירקח כמוהו ונכרת מעמיו. והוא שיעשה אותו להמשח בו. אבל אם עשהו להתלמד או ליתנו לאחרים פטור: ה הסך משמן המשחה כזית במזיד חייב כרת. ובשוגג מביא חטאת קבועה שנאמר ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו. ואין חייבין אלא על סיכת שמן המשחה שעשה משה שנאמר ממנו. מזה שנאמר בו שמן משחת קדש יהיה זה לי. ומעולם לא נעשה שמן אחר חוץ ממה שעשה משה: ו אחד הסך את עצמו ואחד הסך את אחרים שנאמר ואשר יתן ממנו על זר. הסך כלים ובהמה ועכו"ם שהם כמותה או שסך מתים בו פטור שנאמר על בשר *אדם לא ייסך: ז אין מושחין ממנו לדורות אלא כהנים גדולים ומשוח מלחמה ומלכי בית דוד בלבד. אפילו כהן בן כהן מושחין אותו. שנאמר והכהן המשיח תחתיו מבניו וגו': ח בבית שני שלא היה שם שמן המשחה היה כ"ג מתרבה בלבישת בגדים בלבד שהיה לובש בגדי כהונה גדולה: ט כיצד מושחין את הכהן. צק את השמן על ראשו וסך ממנו על גבי עיניו כמין *כי יוונית כזה X שנאמר ויצק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח

השגת הראב"ד

*המור הוא הדם הצרור. א"א אין דעתי מקבלת שיכנסו במעשה הקדש דם שום חיה בעולם כל שכן דם חיה טמאה אבל המור הוא האמור בשיר השירים באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי והוא ממין עשב או ממין אילן וריחו נודף:

כסף משנה

פ"א א מצות עשה לעשות שמן המשחה וכו' שנאמר ועשית אותו שמן משחת קדש. פשוט הוא: ב וככה עשהו משה רבינו במדבר לקח מן המור והקנמון והקדה וכו'. בפ"ק דכריתות (דף ה') תנו רבנן שמן המשחה מר דרור ת"ק קדה ת"ק קנמן בשם מחציתו ר"ן וקנה בשם ר"ן נמצאו כולם אלף ותש"ן מגינא קמ"ל הא קא קשיא ליה אימא קנה בשם כקנמן בשם מה קנמן בשם מחציתו ר"ן אף קנה בשם מחציתו ר"ן דהוה ליה תרין אלפין ואימא הכי נמי אם כן לכתוב קרא קנמן בשם וקנה בשם מחצה ומחצה ר"ן. ופירש"י קנמן בשם ת"ק דהכי אמר קרא מחציתו ר"ן דלהכי נקט מחציתו שלא יהו שוקלים אותו הכל ביחד אלא לחצאין כדי שיהו שם שתי הכרעות. תנא הכי קשיא ליה כלומר להכי אשמעינן ברייתא דאי ממשמעותא דקרא ה"א קנה בשם כקנמן בשם דמחציתו דקרא אתרווייהו קאי קמ"ל: ומ"ש רבינו ושוחק כל אחד ואחד לבדו ועירב הכל. נראה דיליף מקטרת דכתיב ביה ממולח ומתרגמינן מערב אבל צריך טעם מניין לרבינו ששוחק ואח"כ מערב דילמא מערב ואח"כ שוחק והכי משמע מקרא דבריתא כתיב ממולח ובתר הכי כתיב ושחקת ונראה דמשמע לרבינו שיותר יפה מתערב אחר שהיקה מקודם שחיקה וקרא לאו לסידרא איכתיב. ויותר נראה לומר שטעם רבינו מפני שהוא מפרש דמאי דכתיב בקטרת בד בבד יהיה היינו לומר שיהיו שחוקים כל אחד לבדו וכמו שפירש הרד"ק בספר השרשים: ומ"ש ושרה אותם במים זכים וכו'. בפרק קמא דכריתות ת"ר שמן המשחה שלקו העיקרים ד"ר יהודה א"ל ר' יוסי והלא לסוך העיקרים אינו סיפק כילד עושה הביאו העיקרים ושראם במים והציף עליהן שמן המשחה וקלט את הריח וקפחו ופירש"י לסוך העיקרים בשמן אינו סיפק דשמן לא הוה אלא י"ב לוגין ועיקרין הוו טובא שס"ח מנין. ושראם במים שיבלעו המים ולכשיציף עליהם השמן לא יבליעוהו. וקפחו קנחו קפחו משה לשמן מעל העיקרים ונתנו בצלוחית: ג המור הוא הדם הצרור בחיה שבהודו וכו'. זה פשוט בפי העולם לומר שמור הוא מוסק. ובהשגות אין דעתי מקבלת שיכנסו במעשה הקדש וכו'. מ"ש שאין דעתי מקבלת שיכנסו במעשה הקדש דם שום חיה כ"ש דם חיה טמאה יש לומר שכיון שנשתנה מצורת דם ונעשה כעפר בעלמא והוא בשם מריח ריח טוב ביותר למה יגרע. ומ"ש עוד אבל המור הוא האמור בשיר השירים באתי לגני וגו' אריתי מורי עם בשמי והוא מין עשב או ממין אילן וריחו נודף כן הוא דעת הרמב"ן בפירוש התורה בפרשת כי תשא וכתב שדעתו שהוא הסרף הנקרא מירא:

ומ"ש והקנמון הוא העץ שבא מאיי הודו וכו'. הוא נקרא בערבי עוד סנדי וכ"כ בפירוש המשנה. ומ"ש והקדה הוא הקשט יש לתמוה על זה שהרי אונקלוס תרגם קדה קציעתא ורבינו בפרק שאחר זה מנה קציעה וקשט בשתים. ומ"ש וקנה בשם הם הקנים הדקים כתבן האדומים וכו'. נראה שהוא התבן המבושם הנקרא בערבי אדכר ובלע"ז איסקינ"טי והרמב"ן כתב בפירוש התורה שקנה בשם הוא הנקרא בערבי דרציני והוא קינלא: ד העושה שמן המשחה כמעשה הזה וכו' במזיד חייב כרת וכו'. ובפ"ק דכריתות שנינו שבשוגג חייב חטאת. ומ"ש והוא שעשה אותו להמשח בו אבל אם עשהו להתלמד או ליתנו לאחרים פטור וכו' ואין חייבין אלא על סיכת שמן המשחה שעשה משה שנאמר ממנו וכו'. שם (דף ה') ת"ר המפטם את השמן ללמד בו למוסרו לצבור פטור לסוך חייב והסך ממנו פטור לפי שאין חייבים אלא על סיכת שמן המשחה שעשה משה בלבד. והניא תו התם כמה יסוך ויהא חייב ר' מאיר אומר כל שהוא ר' יהודה אומר כזית וידוע דהלכה כר' יהודה. ומ"ש ומעולם לא נעשה שמן אחר חוץ ממה שעשה משה. בפ"ק דכריתות ת"ר שמן [שעשה משה במדבר] בו שלקו העיקרים וכו' ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים וכולו קיים לעתיד לבא ובפרק שתי מדות אמרו הין דעבד משה לשמן המשחה כיון דלדורות לא היה צריך לפי שעה הוא דעבדיה ואגניז: ו אחד הסך את עצמו וכו'. פשוט הוא. ומ"ש הסך כלים ובהמה ועכו"ם שהם כמותה או שסך מתים בו פטור וכו'. ברייתא שם פ"ק דכריתות (דף י':): ז אין מושחין ממנו לדורות וכו'. בפ"ק דכריתות. ומ"ש ומשוח מלחמה פשוט הוא ששמו מוכיח עליו שנקרא משוח. ומ"ש אפילו כהן בן כהן מושחין אותו. שם אפילו כ"ג בן כ"ג טעון משיחה ויליף לה מקרא: ח ומ"ש בבית שני שלא היה שמן המשחה היה כ"ג מתרבה בלבישת בגדים בלבד וכו'. בפרק בתרא דהוריות (דף י"ב) מתבאר זה ובפרק ד' כתב רבינו שכ"ג מושחים אותו שבעה ימים זה אחר זה וכן מרבים אותו בשמנה בגדים ז' ימים זה אחר זה: ט כיצד מושחין את הכהן וכו' ומלכי בית דוד מושחים אותו כמין נזר על ראשו. בפ"ק דכריתות ת"ר מושחין את המלכים כמין נזר ואת הכהנים כמין כי [מאי כמין כי אמר רב מנשיא כמין כי יונית] תני חדא בתחילה מציק שמן על ראשו ואח"כ נותן לו שמן בין ריסי עיניו ותני אחריתי בתחלה נותן לו שמן בין ריסי עיניו ואח"כ מציק לו שמן על ראשו ומפרש התם טעמייהו ופסק רבינו

*) [ע' סוף הגמ' וקשיא לי מאי דאיתא בע"ז מניין שאפילו עכו"ם ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול ת"ל אשר יעשה אותם האדם ומי כהם כהנים לוים וישראל לא נאמר אלא האדם וכו' משמע דעכו"ם נמי קרוים אדם ועיין שם בתוס' בד"ה כהנים]: *) [אות יוונית שהיא כעברית כסדר האותיות]:

משנה למלך

פ"א ג והקנמון הוא העץ שבא מארץ הודו כו'. וכתב הרמב"ן שהוא האדכיר הנקרא בלע"ז די מיק"א והוא מרעה הגמלים והיפה אין לו [illegible] שלנו שכתב הרמב"ן שם [illegible] כחולק עליו על פי' דברי רבינו יע"ש:

וימשח אותו לקדשו. ומלכי בית דוד מושחין אותן כמין נזר על ראשו. ולא ימשח במקומות אחרות ולא ירבה בשמן: י הנותן משמן המשחה על גבי מלך או כהן גדול שכבר נמשחו פטור שנאמר ואשר יתן ממנו על זר ואין אלו זרים אצלו. אבל הסך ממנו אפילו למלך וכהן גדול חייב שנאמר על בשר אדם לא ייסך כל אדם במשמע. וכהן גדול שנטל שמן המשחה מראשו וסך במעיו חייב כרת *והוא שיסוך ממנו בכזית: יא אין מושחין את המלך אלא על גבי המעיין. ואין מושחין מלך בן מלך שהמלכות ירושה למלך לעולם שנאמר הוא ובניו בקרב ישראל. ואם היתה שם מחלוקת מושחין אותו כדי לסלק המחלוקת ולהודיע לכל שזהו מלך לבדו. כמו שמשחו שלמה מפני מחלוקת אדוניהו. ויואש מפני עתליה. ויהואחז מפני יהויקים אחיו. וזה שמשח אלישע ליהוא לא בשמן המשחה משחו אלא בשמן אפרסמון ודבר זה מסורת ביד החכמים: יב כל כלי המקדש שעשה משה במדבר לא נתקדשו אלא במשיחתן בשמן המשחה שנאמר וימשחם ויקדש אותם. ודבר זה אינו נוהג לדורות. אלא הכלים כולן כיון שנשתמשו בהן במקדש במלאכתן נתקדשו שנאמר אשר ישרתו בם בקודש בשירות הם מתקדשין: יג הכפות והקערות שמקבלין בהם המנחות וכן המזרקות שמקבלין בהן הדם ושאר כלי השרת כולן של כסף ושל זהב היו ומותר לעשותן משאר מיני מתכות כמו שביארנו וכולן מתקדשין במלאכתן. ואם נשברו מתיך אותם ועושה אותן כלי אחר ואין קדושתן מסתלקת מהן לעולם: יד כלי הקדש שנקבו או שנסדקו אין סותמין אותן אלא מתיכין אותן ועושין אותן חדשים: טו סכין שנשמט מן הנצב או שנפגם אין מחזירין אותו ואין משחיזין אותו. אלא גונזין אותו בצד ההיכל בין הקודש והאולם לדרום ועושין אחרים. שאין עניות במקום עשירות: טז שתי מדות ל יבש היו במקדש. עשרון. וחצי עשרון. העשרון למנחות; וחצי העשרון לחלק בו מנחת כ"ג שבכל יום: יז ושבע מדות ל לח היו שם. הין. וחצי ההין. ושלישית ההין. ורביעית ההין. ולוג. וחצי לוג. ורביעית. ולמה היו חצי ההין ושלישית ההין ביעית ההין. למדידת הנסכים של זבחים. ולוג למדידת שמן המנחות. וחצי לוג למדידת שמן לכל נר מנרות המנורה. ביעית לחלק בה השמן לחביתין: יח ואין לנו דבר למדוד בו הין ולמה היה שם. הואיל והיה במקדש מימי משה שמדד שמן לשמן המשחה. ובחצי לוג שיהיה במקדש היו מודדין מים למי סוטה ושמן לתודה. וברביעית שהיתה שם היו מודדין מן לחם הנזיר. ומים לטהרת מצורע. ולא מפני מעשים אלו נתקדשו אלא מפני המלאכות של מקדש שאמרנו: יט כל מדות האלו קודש ומכלי השרת. אלא שמדות הלח נמשחו מבפנים ומבחוץ. וכלי היבש לא נמשחו אלא בפנים. לפיכך בירוצי

השגת הראב"ד

*והוא שיסוך ממנו בכזית. א"א לא מחוור מתוך הגמרא דכריתות דבעינן לסיכה כזית אלא לנתינה בלבד כדעת ר"י:

כסף משנה

ינו כברייתא קמייתא דמסתבר טעמיה. ומ"ש ולא ימשח במקומות אחרות ולא ירבה מן. שטעם הוא שכל שסך במקום שאינו צריך דמי לשאר אדם שסך בו וה"ה למרבה בשמן שהרי אינו צריך:

הנותן משמן המשחה ע"ג מלך וכו'. שם (דף ו':) פלוגתא דר' מאיר ורבי יהודה ופסק כרבי יהודה דפטר: ומ"ש אבל ך ממנו אפילו למלך וכ"ג חייב וכו'. נלמד ה שיבא בסמוך. ומ"ש וכ"ג שנטל משמן שחה שבראשו וסך במעיו חייב כרת. מימרא (דף ז') ויליף לה מדכתיב על בשר אדם ייסך. ומ"ש והוא שיסוך ממנו בכזית. כבר בתי בסמוך שזה דעת רבי יהודה דהלכה תיה לגבי ר' מאיר: וכתב בהשגות והוא וך ממנו בכזית א"א לא מחוור מתוך מרא דכריתות וכו'. וטעמו מדתניא התם ך בשמן המשחה למלכים ולכהנים ר"מ ייב ורבי יהודה פוטר וכמה יסוך ויהא ב רבי מאיר אומר כל שהוא רבי יהודה מר כזית והאמר ר' יהודה פטר כי פטר י יהודה גבי מלכים וכהנים גבי הדיוט ייב ר' מאיר ור' יהודה במאי פליגי אמר יוסף בהא פליגי רבי מאיר סבר על בשר ם לא ייסך כתיב וכתיב ואשר יתן ממנו על מה סיכה כל שהו אף נתינה כל שהוא ורבי דה סבר ילפינן נתינה דעל זר מנתינה למא מה נתינה דעלמא כזית אף נתינה ל זר כזית אבל סיכה לממשח מלכים וכהנים כל שהוא והאמר רב יוסף במאי פליגי ר' יר ור' יהודה גבי מלכים וכהנים ר' מאיר ר ואשר יתן ממנו על זר כתיב ומלך וכהן תא זרים ניהו ור' יהודה סבר בעינן עד יכא זר מתחלתו ועד סופו ומלך וכהן לאו ם הוו ופירש"י למלכים וכהנים גדולים לאחר נשחו. מה סיכה כל שהוא דלא אשכחן שיעור יכה וכו'. נתינה בעלמא כזית דגמרינן זינה דונתן לכהן את הקדש דכתיב ביה לה [ואיש כי יאכל קודש] וכל אכילה כזית. יקרא לאו זרים הם דהא נמשחו מתחלה "ל. ופשטא דגמרא כהראב"ד דדוקא בנתינה דאמר רבי יהודה כזית משום דילפא זינה דעלמא אבל סיכה דלא ילפא מנתינה בכל שהוא לכ"ע. ולדעת רבינו אפשר ר דכי יליף רבי יהודה נתינה דעל זר בכזית זינה דעלמא ה"ה לסיכה דזר דהויא בכזית דיה דילפא מנתינה דאתקש סיכה לנתינה ינו דקתני וכמה יסוך ויהא חייב ר' מאיר כר] כל שהו ור"י כזית ואם איתא כמה הוה ליה למיתני ולא כמה יסוך אלא ודאי יכה. יתי סבר רבי יהודה דצריך כזית והא דמסיים רב יוסף אבל סיכה לממשח מלכים וכהנים ד"ה כל שהו היינו במושח מלכים וכהנים שלא נמשחו אבל אם כבר נמשחו פטור לרבי יהודה על הנתינה דלאו זרים ניהו ובפחות מכזית פטור אף על הסיכה:

יא אין מושחין את המלכים אלא ע"ג המעיין. שם (דף ה':) ויהיב טעמא כדי שתמשך מלכותן ומייתי לה מדכתיב והורדתם אותו אל גיחון: ואין מושחין מלך בן מלך וכו' עד מפני יהויקים אחיו. שם: ומ"ש וזה שמשח אלישע ליהוא לא בשמן המשחה משחו וכו'. גם זה שם:

יב כל כלי המקדש שעשה משה במדבר וכו' ודבר זה אינו נוהג לדורות וכו'. בפ' שני דשבועות (דף ט"ו) כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן מכאן ואילך עבודתן מחנכתן ומייתי לה התם מקראי ואיתא נמי להאי ברייתא בפ"ק דיומא עלה י"ב:

יג הכפות והקערות וכו' ושאר כלי שרת כולן של כסף ושל זהב היו. בס"פ המזבח מקדש (דף פ"ח:) אמרינן אין עניות במקום עשירות. ומ"ש ומותר לעשותן משאר מתכות כמו שביארנו. בפרק ראשון מהלכות בית הבחירה. ומ"ש וכולן מתקדשין במלאכתן. נתבאר בסמוך. ומ"ש ואם נשברו מתיך אותם ועושה אותם כלי אחר ואין קדושתן מסתלקת מהן לעולם:

יד כלי הקדש שניקבו או שנסדקו אין סותמין אותן וכו'. בסוף פרק המזבח מקדש ס"ר כלי קדש שניקבו אין מתיכין אותן ואין מתיכין לתוכן אבר נפגמו אין מתקנין אותן ופירש"י אין מתיכין אותן כמו שעושין למדות מנוקבות שמתיכין אותו סביבות הנקב ונסתם הנקב. ואין מתיכין לתוכן אבר לסתום הנקב וכולהו משום דמיחזי כעניות ולאו אורח ארעא:

טו סכין שנשמט מן הנצב וכו'. שם סכין שנפגמה אין משחיזין את פגימתה נשמטה אין מחזירין אותה אבא שאול אומר סכין מטרפת היתה במקדש ונמנו עליה כהנים וגנזוה ופירש"י נפגם פגימה גדולה שתיקון השחזתה ניכר. סכין מטרפת שהיתה רכה ליפגם פגימות דקות תמיד ומטרפת את הקדשי'. ומ"ש רבינו שגונזין אותם בצד ההיכל וכו':

טז שתי מדות של יבש היו במקדש וכו' עד הואיל והיה במקדש בימי משה שמדד בו שמן לשמן המשחה. משנה וגמרא במנחות פרק שתי מדות (דף פ"ח) ופסק כת"ק:

יח ומ"ש ובחצי לוג שהיה במקדש היו מודדין מים למי סוטה וכו' עד שאמרנו. משנה וגמרא שם:

יט כל המדות האלו קדש וכו'. משנה וגמרא שם ופסק כת"ק. ופירוש בירוצי היינו מה

משנה למלך

ודבר זה אינו נוהג לדורות כו'. כתבו התוס' בפרק כל המנחות (דף נ"ז) שדרשא זו דאותם במשיחה כו' היא דוקא לר"ע דאית ליה דמדת יבש לא נתקדשה אבל למאן דאית ליה תקדשה מבפנים הא איצטריך קרא למעט מדה יבש מבחוץ ולפ"ז קשיא לרבינו שהרי בסוף פירקין פסק דלא כר"ע ויש ליישב ודו"ק:

כלי הקדש שניקבו וכו'. ברייתא בפרק המזבח מקדש (דף פ"ח) והטעם הוא משום דמיחזי כעניות ואין עניות במקום עשירות. וא"ת והא אמרינן בפרק ב' דערכין (דף י') מכתשת היתה קדש של נחשת היתה ומימות משה היתה והיתה מפטמת את הבשמים נתפגמה והביאו אומנין לכסנדריא של מצרים ותקנוה כו' הרי שכלי הקדש מתקנים אותם. וי"ל דהא דאמרינן דאין קנים אותם מיירי בכלים שאינם עושים מעין מלאכתם וכיון שכן הו לא מהני לכלי שרת ולפ"ז אין קנים אותם לעשותם כלי שרת משום דמיחזי כעניות אבל כלים שניקבו ועושין מעין מלאכתם דקי"ל קדשים אם רצו לסתום הסדק או הנקב משום כבוד בעלמא שפיר דמי והותה מכתשת אף שנפגמה ס עושה מעין מלאכתה דהא [illegible] שנתנו את תיקונה והיתה מפטמת כמו שהיתה. (א"ס שוב

ראיתי בתוס' פ"ק דשבועות (דף י"א) ד"ה מכל שהקשו קושיא זו ותירצו דמכתשת של משה שאני שהיתה מפטמת ביותר וי"מ דמכתשת לא היתה כלי שרת אלא שהקטורת היה קדוש קדושת פה בדיבורו שהיה אומר יהא זה קטורת היה חל עליה קדושת הגוף אחר כתישה במכתשת ע"כ. והנה מדבריהם יש ללמוד דס"ל דהא דקי"ל דכלי שרת שנשברו אין מתקנים אותם מיירי אפי' שעושין מעין מלאכתם. ומ"ש דמכתשת לא היתה כלי שרת עיין בירושלמי פ"ד דשקלים הלכה ה' דאמרינן א"ר הונא מכתשת עשו אותה ככלי שרת לקדש. ודו"ק:

טז שתי מדות של יבש היו במקדש כו'. גרסינן בפרק שתי מדות (דף פ"ז) בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא הני עשרון לר"מ גדוש היה או מחוק והיבעי ליה לרבנן לרבנן עשרון גופיה קא מיבעיא ליה גדוש היה או מחוק אמר ליה מדר"מ נשמע לדר"מ ומדר"מ נשמע לרבנן מדא"ר מאיר עשרון מחוק הוי עשרון נמי מחוק מדר"מ מחוק לרבנן נמי מחוק. ולא ידעתי למה לא ביאר רבינו דין זה. ועיין עוד שם בגמרא (דף צ'):

מה שנופל מן הכלי לאחר שנתמלא:

פ"ב א הקטרת נעשית בכל שנה ושנה ועשייתו וכו' עד אחד עשר סממנים נאמרו לו למשה בסיני. בפרק קמא דכריתות (דף ו') ומפרש התם קראי דהוו אחד עשר:

ב ומ"ש ומוסיפין עליהם בלא משקל מלח סדומית. כן שנינו בברייתא בפ"ק דכריתות (דף ו' ע"א) ובירושלמי פרק טרף בקלפי מלח סדומית רובע כלומר רובע הקב ואינו שיעור משקל אלא שיעור מדה. ואין לתמוה למה לא כתב רובע הקב כלשון הברייתא שי"ל שסמך על מה שכתב כן לקמן בסמוך. ומ"ש וכפת הירדן ועשב אחד שמעלה עשן. שם בברייתא הנזכרת. ומ"ש ולא היו יודעים אותו אלא אנשים ידועים וכו'. בפרק אמר להם הממונה:

ג ומ"ש וזהו משקל אחד עשר סמנים וכו' עד להקטיר ביוה"כ. הכל בברייתא שהזכרתי לעיל. ובמקום נטף שנו בברייתא הנזכרת צרי ובסוף הברייתא רבן שמעון בן גמליאל אומר הצרי אינו אלא שרף הנוטף מעצי הקטף. ודע שדינר הוא משקל מיתקאל שהוא דרמא וחצי והדרמא משקל ששים וארבע שעורות בינוניות. ומ"ש והשאר הוא מותר הקטרת שאמרנו בשקלים כלומר שבכל שנה היה נשאר מאותם שלשה מ"ן שלא היה מקטיר מהם אלא מלא חפניו והמותר היו עושים ממנו מ"ש רבינו בהלכות שקלים: ד ומ"ש נטף האמור בתורה הוא עצי הקטף וכו' בברייתא הנזכרת לעיל רבן שמעון בן גמליאל אומר הצרי אינו אלא שרף הנוטף מעצי הקטף. וכתב הרמב"ן בפירוש התורה ראיתי להרב רבינו משה שמכניס בקטרת עץ האילן הנקרא בערבי עוד בלסאן נראה שסבור כי רבן שמעון בן גמליאל בא לחלוק ולומר שאין הצרי משמני הקטרת כי הוא אינו אלא שרף ובקטרת אין השרף נכנס בו אלא הקטף עצמו עכ"ל. ואיני יודע מניין לו שלא יכנס השרף בקטרת ועוד שהרי החלבנה והלבונה שרף הם והם נכנסים בקטרת ויותר נכון לומר שרשב"ג בא לפרש דברי ת"ק ולומר אל תחשוב שצרי השנוי כאן הוא טריאק"א כמו הצרי אשר בגלעד שזה ודאי לא יכנס בקטרת אבל הוא שרף הנוטף מעצי הקטף שקוטפים העץ ונוטף ממנו שרף הוא שהיה נכנס בקטרת ונכון הוא שיהיה העץ הזה עץ הבלסאמ"ו כדברי הרמב"ן וכ"כ בערוך בערך קטף ולדעת רבינו שמכניס בקטרת עוד בלסאן נאמר שהוא ז"ל מפרש שהעץ עצמו של הבלסאן נקרא צרי ורשב"ג בא לחלוק ולומר שצרי אינו העץ עצמו אלא השרף הנוטף ממנו כשקוטפין אותו והוא הנכנס בקטרת לא העץ ופסק כת"ק:

ד ומ"ש והשחלת הוא הצפורן וכו'. כן תרגם אונקלוס שחלת טופרא. ומה שכתב והחלבנה כמו דבש שחור וריחו קשה כך אמרו בפ"ק דכריתות שהחלבנה ריחה רע ונראה מדברי רבינו שהוא הנקרא בערבי מיעה שהיא שהוא כמו דבש שחור והעולם לועזים הלבנה גאלבנ"ו ובפירוש המשנה פרק קמא דכריתות כתב המעתיק במיעה הוא אשטור"ק וטעות הוא בידו וכן מה שכתב שיש אומרים שהלבנה הוא מחלב ויש אומרים שהוא לדאן הכל טעות. ומ"ש רבינו וזהו שמות הסמנים בערבי עוד בלסאן הוא נטף וקראוהו בברייתא הנזכרת צרי וכבר נתבאר. ואצפר איל טיב הוא שחלת. ומיעה הוא חלבנה. ולכאן הוא לבונה. ומוסק הוא מור וכבר נתבאר בפרק ראשון שיש חולקים בזה וקציעה הוא שמו גם בברייתא הנזכרת. וסנבאל אלנדרין הוא שבלת נרד השנוי בברייתא הנזכרת. וזעפרן הוא כרכום השנוי בברייתא. וקושט הוא שמו גם בברייתא הנזכרת. ועוד הירדי הוא קנמון. וקסר סליכא הוא קלופה השנו בברייתא הנזכרת. ועגבר הוא כפת הירדן:

כתב סמ"ג קנמון אינו קנל"ה בלע"ז שהרי מקנל"ה יש הרבה ואילו מקנמון אמרינן בפרק במה אשה (דף ס"ג) שנגנז ולא נשתייר כי אם מעט ומשתכח בגזאי [דלימלמאי] מלכתא עכ"ל. ולפי זה גם כן אינו עוד הירדי שהרי נמצא הרבה:

בירוצי מדות הלח קודש. ובירוצי מדות היבש חול:

פרק שני

א הקטרת נעשית בכל שנה ושנה ועשייתו מצות עשה שנאמר ואתה קח לך סמים וגו'. ונתפרשו בתורה ארבעה מסממניה, והן. נטף. ושחלת. וחלבנה. ולבונה. ושאר סממניה הלכה למשה מסיני: **ב** אחד עשר סממנים נאמרו לו למשה מסיני והם שעושין אותה במשקל מכוון. ומוסיפין עמהן בלא משקל מלח סדומית וכפת הירדן. ועשב אחד שמעלה עשן. ולא היו יודעים אותו אלא אנשים ידועים והוא היה הלכה בידם איש מפי איש: **ג** וזהו משקל אחד עשר סמניה. נטף. ושחלת. וחלבנה. ולבונה. מכל אחד משקל שבעים מנה. והמנה מאה דינרין. ומור. וקציעה. ושבולת נרד. וכרכום. מכל אחד ששה עשר מנה. קושט שנים עשר מנה. קנמון תשעה מנים. קילופה שלש מנים. משקל הכל שלש מאות וששים ושמונה מנה. שחוקין הכל הדק. מוסיפין לה רובע הקב מלח סדומית. וכפת הירדן ומעלה עשן כל שהוא. ומקטיר ממנה בכל יום על מזבח הזהב מנה. שלש מאות וששים והמשה מנה כנגד ימות החמה. והשלשה מנים הנשארים שוחק אותם ערב יום הכפורים דקה מן הדקה עד שמוציא ממנה מנה מלא חפניו להקטיר ביום הכפורים והשאר הוא מותר הקטרת שאמרנו בשקלים: **ד** נטף האמור בתורה הוא עצי הקטף שיוצא מהן הצרי. והשחלת היא הצפורן שנותנין אותה בני האדם במוגמרות. והחלבנה כמו דבש שחור וריחו קשה והוא שרף אילנות בערי יון. וזהו שמות הסמנים בלשון ערבי עוד בלסאן *ואצפאר טיב. ומיעה. ולכאן. ומוסקי. וקציעה. וסנבלי *אלנטורין. וזעפרן. וקושט. ועוד [הירדי]. וקסר

*[הכ"מ גרים אצפר איל טיבו וכפי' המשנה אלטופאר]

*[נכ"מ אלנדרין]

משנה למלך

פ"ב ג **וזהו** משקל אחד עשר סמנים וכו' מוסיפין לה רובע הקב מלח סדומית וכפת הירדן ומעלה עשן כל שהוא ע"כ. לא נתבאר בדברי רבינו המלח וכפת הירדן אם הם צריכים מצד עצמם להקטירם או שאינם באים כי אם לתקן איזה דבר דומיא דבורית כרשינה ויין קפריסין שבאין לתקן הצפורן ומפשט דבריו נראה שדברים אלו אינם באים לתקן שום דבר אלא הם הכרחים מצד עצמם שהרי בדין זה לא הביא הדברים שהם לתקן דבר אחר ובדין ה' הביא שהיו מביאין בורית כרשינה ויין קפריסין לתקן הצפורן משמע דהנהו דלעיל אינם באים לתקן והדבר מוכרח ממה שלא ביאר לנו לאיזה תיקון היו באים ואני תמיה בזה דבשלמא מעלה עשן מקרא מפורש דכתיב כי בענן אראה וגו' ודרשינן מיניה שהיה נותן בה מעלה עשן וכדאיתא ביומא פרק הוציאו לו וכן מלח סדומית אפשר שיש לו סמך ממאי דכתיב ממלח טהור וגו' שהכוונה היא שיתן בה מלח וכמו שפי' הרמב"ן בפי' התורה ואע"ג דבפרק הקומץ (דף ד') נחלקו אי קטרת בעי מלח או לא היינו בשעת הקטרה כדין כל קרבן דבשעת הקטרה בעי מלח משום דכתיב על כל קרבנך תקריב מלח אבל בשעת עשייה אפשר דלכ"ע בעי מלח משום דכתיב ממלח אך כפת הירדן לא ידעתי מהיכן למדו אותה דהא מקרא לא למדנו אלא אחד עשר סמנים וכדאיתא בגמרא וגם המלח שכתבנו דיש לו סמך מדכתיב ממולח הרואה יראה שפי' הכתוב אינו אלא שיהיה מעורב וכמו שתרגם אונקלוס וכן פירש"י והרמב"ן ורלב"ג וראיתי בפסקי תוספות בפ"ק דכריתות שכתבו מלח סדומית לשרות בה הצפורן אבל לא יערב מלח בקטרת דאפי' למ"ד דבעי מלח היינו בשעת הקטרה כו' וכפת הירדן לרבי נתן נמי היינו לשרות בה ע"כ, אך כבר כתבתי שמדברי רבינו אינו נראה כסברת התוס' והדבר צריך אלי תלמוד. כתב מרן בטור אורח חיים סימן קל"ג גם יש לך לדעת שמנין הי"א סמנין הם הצרי והצפרן כו' ואלו הם הסמנים שנאמרו למשה מסיני ואם חיסר אחד מהם חייב מיתה ושאר דברים אינם באים אלא לתקן כו' ומעלה עשן כדי לתקן שיהיה העשן מתמר ועולה ומלח סדומית בא לשום תיקון אחר וכיון שאינם באים אלא לתיקון לא מנאתם תורה בכלל הסמנים ומשמע דאפי' אם חסרם אינו חייב כלום ואפשר דאפי' איסורא ליכא בחיסור דברים אלו שאינם באים כי אם לתקן אלא שמצוה מן המובחר שלא לחסרם ע"כ. ונוראות נפלאתי בזה דבשלמא מלח סדומית ניחא וכבר כתבנו לעיל שכן כתבו התוס' דמלח סדומית באה לשרות בה הצפורן אך מה שכתב במעלה עשן הוא תימה דבהדיא אמרינן בפרק הוציאו לו דאם לא נתן בה מעלה עשן חייב מיתה וילפינן לה מקרא דכתיב ענן הקטרת ולא ימות וכי תימא דפסוק זה לא נאמר כי אם בהקטרה דיום הכפורים שהיתה לפני ולפנים אבל בהקטרה דשאר ימות השנה לא אם כן גם בחיסר אחת מכל סמניה נימא דליכא חיוב מיתה כי אם בהקטרה דיום הכפורים דהא דחיסר אחת מכל סמניה דחייב מיתה לא ילפינן לה אלא מדכתיב הקטרת ולא ימות דמשמע קטרה שלמה וכמו שפירש"י ופסוק זה בהקטרה דיום הכפורים נאמר וע"כ אית לן למימר דילפינן מיום הכפורים לשאר ימות השנה וכדאיתא התם בגמרא וא"כ ע"כ דאם לא נתן מעלה עשן בשאר ימות השנה דחייב מיתה דומיא דיום הכפורים. וראיתי למרן שהביא ראיה לדבריו מההיא דאמרינן בסוף פרק אמר להם הממונה שהביאו אומנים שהיו יודעים לפטם את הקטרת ולא היו יודעים להעלות עשן שלא היה מתמר ועולה אלא מפליע לכאן ולכאן ופירש"י שלא היו מכירים בעשב שהוא מעלה עשן ומשמע שניסו כן בהקטרת פנים ולא היה העשן מתמר ועולה דבחוץ אסור להקטיר הרי שאע"פ שחיסר מעלה עשן הקטירו אותו וה"נ לשאר דברים שאינם באים אלא לתקן ע"כ. וראיה זו איני מכיר דאומנים אלו אמרו שהם היו בקיאים בעשב זה וסמכו חכמים על דבריהם והקטירו וא"כ ראו שלא היה מתמר וידעו שלא היו בקיאים בעשב זה ושלחו אחר בית אבטינס ולעולם דחזרו והקטירו באותו יום פעם אחרת לפי שבקטרת שהקטירו אותם האומנים לא יצאו ידי חובתם וכי תימא דהוקשה למרן איך חכמים סמכו על דבריהם במקום חיוב מיתה אין זה מהזרות ועוד דאימא שניסו בחוץ ומ"ש מרן דבחוץ אסור להקטיר אפשר שעשו קטרת של חולין שלא כמתכונת הקטרת דהא שרי וכמבואר וניסו בחוץ אם היה מתמר ועולה באופן שאין בראיה זו כדאי לדחות סוגיא שלמה שכתבנו לעיל דאם לא נתן מעלה עשן דחייב מיתה. שוב ראיתי להרב באר שבע שתמה על מרן בדין זה מאותה הסוגיא שכתבנו והרב בעל שער אפרים סי' ט"ז שרצה לקיים דברי מרן וכתב דמאי דאמרינן בגמרא שאם חיסר מעלה עשן חייב מיתה היינו כשלא הניח בתוכו שום עשב שמעלה עשן אבל אם הניח בתוכו עשב אף שאינו טוב כמו מעלה עשן שגורם לעשן לעלות זקוף כמקל אינו חייב מיתה וזהו כוונת הב"י במ"ש שאם חיסר מעלה עשן שאינו חייב מיתה ואפי' איסור ליכא היינו שמ"מ נתן בתוכו עשב אחר שמעלה עשן אף שאינו מתמר ועולה וזקוף כמקל כמו העשב מעלה עשן ובאמת גם הב"י מודה שאם לא נתן בתוכו שום עשב שמעלה עשן שחייב מיתה כו' ע"כ. ואני אין בדברים הללו כדי שביעה ומה שהביא ראיה לדבריו מדאמרינן התם אין לי אלא עלה מעלה עשן עיקר מעלה עשן מנין כו' וא"ל אביי והא איפכא תניא כו' א"כ מוכח מסוגיא זו שמרבה אף שאינו טוב כמו העיקר מעלה עשן א"כ ה"ה שיכול לרבות מן רבויא דקרא אף שאינו מתמר ועולה וזקוף כמקל רק שנותן בה עשב שמעלה עשן די ושותיה דמר לא ידענא דדוקא במין העשב שנקרא מעלה עשן בין עיקר לעלה לא קפדינן ומרבינן ליה מקרא אבל בעשב אחר מנא לן ואדרבא מסוגיא זו יש להוכיח דאי לרבות עשב אחר דא"כ נימא דאיצטריכו הרי קראי לרבות עשב אחר מדלא מרבינן כי אם עיקר ועלי שמעת מינה דאין לרבות עשב אחר, הן אמת שהראיה שהביא הרב הנזכר מאותה שאמרו בסוף פרק אמר להם הממונה וכששמעו חכמים בדבר אמרו כל מה שברא הקב"ה לכבודו בראו כו' וחזרו בית אבטינס למקומן כו' משמע דלא חזרו כי אם משום כבוד ה' ואי אמרת דאם חיסר מעלה עשן חייב מיתה תיפוק ליה דחזרו משום מצות הקטרת דהא אי אפשר לקיימה כי אם ע"י בית אבטינס שהיו מכירים בעשב שהוא מעלה עשן ראיה זו היא נכונה בעיני אלא שצריך ליישב הסוגיא דפרק הוציאו לו דמוכח מינה דאם לא נתן בה מעלה עשן דחייב מיתה. וראיתי שכתב רבינו חיסר אחד מסמניה חייב מיתה ע"כ ולא הזכיר דין היכא דחיסר מעלה עשן ובסוף הלכות עבודת יום הכפורים דין כ"ה כתב חיסר מן הקטרת אחד מסמניה או מעלה עשן חייב מיתה עליה כו' ע"כ. ויש לתמוה דמשמע דס"ל דהא דאמרינן דאם לא נתן מעלה עשן דחייב מיתה דאינו אלא ביום הכפורים משום דקרא דשמעינן מיניה מיתה היכא דחיסר מעלה עשן לא כתיב כי אם ביום הכפורים ולא ילפינן מיניה לשאר ימות השנה א"כ גם כן דאם חיסר אחד מסמניה דחייב מיתה מנא לן שדבר זה נוהג בשאר ימות השנה דהא קרא דשמעינן

ה כיצד מפטמין את הקטרת מביא תשעה קבין בורית כרשינה ושף בה את הצפורן. הגירסא הנכונה בדברי רבינו ואחר שורה את הצפורן בכ״א קב יין קפריסין או יין ישן לבן והוא יין חזק ביותר והוא ברייתא המוכרת לעיל יין קפריסין סאין תלתא וקבין תלתא אם לא מצא יין קפריסין מביא חמר חיור עתיק. ומ״ש ואחר כך שוחק כל אחד מן הסממנים בפני עצמו הדק אפשר שלמדו משום דכתיב ביה ממולח שתרגומו מערב משמע לרבינו דהיינו שישחוק כל אחד לבדו ואחר כך יערבם דאחר שחיקה מתערבים יפה מקודם שחיקה ויותר נראה שטעמו מדכתיב דק נדק יהיה וכמו שכתבתי בריש פ״א. ומ״ש וכשהוא שוחק אומר הדק היטב וכו'. בפ״ק דכריתות ופירש״י הממונה אומר כן לשוחק ומפרש טעמא בגמרא שהקול יפה לבשמים. ומ״ש ומערב הכל. כבר כתבתי דהיינו מדכתיב ממולח:

ו ומ״ש וכל מעשיה בקדש בתוך העזרה. בפ״ק דכריתות (דף ז') קדש היא קדש תהיה לכם כל מעשיה לא יהיו אלא בקודש. ומ״ש ומשל הקדש. בפ״ד דשקלים (משנה ה') ובפרק קמא דשבועות (דף י':): ומ״ש והמפטם את הקטרת מן החולין או בכלי של חולין פסולה. נראה דמשמע ליה הכי מדתניא כל

וקסר סליכה. ועגבר: ה כיצד מפטמין את הקטרת מביא תשעה קבין בורית כרשינה ושף בה את הצפורן ואחר כך שורה את הצפורן באחד ועשרים קב של יין קפריסין או יין לבן ישן חזק ביותר ואחר כך שוחק כל אחד מן הסמנים בפני עצמו הדק. וכשהוא שוחק אומר הדק היטב הדק היטב כל זמן ששוחק ומערב הכל: ו וכל מעשיה בקדש בתוך העזרה ומשל הקדש. והמפטם את הקטרת מן החולין או בכלי של חולין פסולה:

פעמים

משנה למלך

חיוב מיתה היכא דהיכר אחד מסמניה ביום הכפורים כתיב כדכתיב הקטרת ולא ימות דמשמע ...ת שלמה ותו דבהדיא אמרינן בגמרא התם אין לי אלא ביום הכפורים בשאר ימות השנה מנין וכסה והתם במעלה עשן קיימינן ומרבינן לשאר ימות השנה מדכתיב וכסה וכיון דקרא דוכסה איירי ימות השנה איכא חייב מיתה אם חיסר מעלה עשן דהא כתיב בתריה ולא ימות. וקודם כל דבר סוגיית הגמרא דקאמר כי בענן אראה וגו' מלמד שנותן בה מעלה עשן ומניין שנותן בה עשן ת״ל וכסה ענן הקטרת הא לא נתן בה מעלה עשן או שחיסר אחד מסמניה מיתה והקשו בגמרא על זה קרא לקרא ואמרו בזה תירוצים הרבה והעולה מדברי כולם הוא דברייתא הוקשה לו דהיכא תרי קראי לומר דבעינן מעלה עשן חד כי בענן ואידך וכסה ותרי לרבות מעלה עשן למה לי ולזה לא התנא ליישב דאיצטריכו תרי קראי למר כדאית ליה ולמר ליה ויש לדקדק דהי קרא מייתר ליה אי קרא בתרא דוכסה הא איצטריך לומר דאיכא חיוב בהיסר מעלה עשן דמקרא קמא לא ילפינן כי אם אזהרה ואי קרא קמא דכי בענן הא ליתא דהא בסוגיא מוכח דקרא בתרא הוא דמייתר דאמרינן אין לי אלא עלה כו' עיקר מנין ת״ל וכסה בשאר התירוצים מייתינן לקרא בתרא לבסוף אלמא דקרא בתרא הוא המיותר ומיניה מרבינן ולזה אפשר לדחוק ולומר דלעולם דקרא בתרא מיותר אלא דס״ל דמיתה נמי במעינן מקרא קמא ימות דאל יבוא קאי נמי אחסרון ענן והנה זה הוא דוחק גדול דלא ימות קמא לא קאי כי אם ריקנית וכמו שפירש״י ועוד קשה בפשט הסוגיא דמאי נדחקו ביתור הפסוקים מאחר דהיכא דקרא אתא לרבות שאר ימות השנה שהוא תירוץ מרווח וכן יש עוד דקדוקים רבים בהלכה. ...זה נ״ל שכל זה ראתה עינו של רבינו וס״ל דהתנא סובר שדין זה דצריך ליתן מעלה עשן אינו יום הכפורים דוקא ואין ללמוד שימנו לשאר ימות השנה דכי היכי דאשתני יום הכפורים בביעור ...ה דבעינן מלא חפניו מה שאין כן בשאר ימות השנה ה״נ נשתנה בחיוב העשב הזה של מעלה ...בו שכתב כשאוה על הקטרת של כל יום ויום לא הזכיר אף ברמז דין זה דמעלה עשן כנראה שאינו בשאר ימות השנה אך הא דאם חיסר אחד מסמניה דחייב מיתה הוא כולל דכיון דלמדנו הכתוב ולא ימות דמשמע קטרת שלמה לא ימות הא חסרה ימות גמרינן מינה לשאר ימות השנה ...טיר קטרת חסרה חייב מיתה דליכא למימר דשאני התם שהוא לפנים דהא ליכא ביאה רקנית וכמבואר וכתנא הוקשה לו דתרי קראי למעלה עשן למה לי דמאחר דכתיב כי בענן ומזה למדנו דצריך שיתן פניה מעלה עשן למה לי קרא דוכסה ענן ללמד דחייב מיתה על חסרון מעלה עשן הא מקרא ...ת נפיק דכיון דלמדנו הכתוב דעל הסרון הקטרת חייב מיתה ממילא ידענו דאם לא נתן מעלה חייב מיתה שהרי היא קטרת חסרה ובתירוץ קושיא זו נחלקו האמוראים דרב יוסף אמר דפסוק טריך לרבות עיקר מעלה עשן ואביי אמר דאיצטריך לעלה מעלה עשן ורב אשי לא הונח לו בזה חד למצוה וחד לעכב כלומר דאי לא הוה כתיב אלא כי בענן הוה אמינא דליכא במעלה עשן מצוה בעלמא דכיון דבקטרת דכל יום לא היה בו מעלה עשן אפי' למצוה כד״א דמאי דצריך בקטרת של פנים שיהיה בו מעלה עשן אינו אלא למצוה אבל לא לעכב קמ״ל וכסה ענן לומר עשן מעכב ורבא לא הונח לו בתירוץ זה משום דאין לצדד ולומר למצוה ולא לעכוב משום דחוקה בפרשה ותירץ חד לעונש וחד לאזהרה כלומר דאי לא הוה כתיב כי אם כי בענן הוה אמינא דליכא מעלה עשן כי אם אזהרה אבל חיוב מיתה ליכא ואע״ג דהוי קטרת חסרה אפשר דלא הקפיד אלא על החסרון השוה בכל השנה דהיינו חיסור אחד מהסמנים אבל על חיסור מעלה עשן אף מעכב אינו חייב מיתה דומה למה שכתב רבינו בפ״ה מהלכות ביאת המקדש דין ז' דקדוש ידים ...בלום אינו מעכב ואם לא קידש עבודתו כשרה קמ״ל וכסה ענן ולא ימות לומר דאף על חסרון עשן חייב מיתה נמצא דלפי כל התירוצים הללו ליכא חיוב דמעלה עשן בשאר ימות השנה מדלא ...מר דאיצטריכו תרי קראי לרבות שאר ימות השנה ורב ששת שתירץ דאיצטריך קרא לרבות שאר ימות הוה ליה יחיד כנגד רבים ולא קי״ל כוותיה, ואף לפי מה שכתבו התוס' דרב אשי דאמר חד וחד לעכב דמאי דקאמר דאיצטריך קרא לעכב הוא לשאר ימות השנה משום דליום הכפורים לא ...ך קרא דהא חוקה כתיב בפרשה ובפרק השוחט והמעלה (דף ק״ט) אמרינן דרבא סבר דמלא ...לאו דוקא והקשה לו אביי והא כי כתיב חוקה בהקטרה דפנים הוא דכתיב ורב אשי נראה שם ...ה דהכי ס״ל הרי דאף דשיעור זה דמלא חפניו אינו בהקטרה של כל יום ס״ל דהוא מעכב משום כתיב מ״מ אפשר דהכתי לא קי״ל כרב אשי משום דרבים פליגי עליה ועוד שדברי התוס' הללו דר״א ס״ל דכתוב השני בא לרבות שאר ימות השנה הוא דוחק דא״כ היינו תירוצא קמא ואף ישבו זה מ״מ לא ימלט מהדוחק וכמבואר. אשר על כן נראה דרב אשי נמי מודה שדין זה עשן אינו בשאר ימות השנה ומה שהקשו דלעכב למה לי קרא תיפוק ליה דחוקה כתיב בפרשה ליישב ולירא האריכות לא כתבתיו. והנה מלבד מה שכתבנו דרוב מנין ס״ל דחיוב זה דמעלה ...ינו בשאר ימות השנה עוד יש להוכיח כן מלשון הברייתא דפ״ק דכריתות (דף ו') חיסר אחת ...מניה חייב מיתה ולא אמרו דאם חיסר מעלה עשן דחייב מיתה ואילו ביומא אמרו דאם חיסר עשן חייב מיתה והטעם הוא דהתם בכריתות דמיירי בקטרת של כל יום ויום ליכא חיוב מיתה מעלה עשן כי אם בחיסור הסמנים אבל הכא ביומא שבאו לדרוש הפסוקים הכתובים ביום הכפורים דאם חיסר מעלה עשן דחייב מיתה ואפשר דאף למ״ד הכא ביומא דאיכא חיוב מיתה בחיסור מעלה בשאר ימות השנה מ״מ מודה דאידך ברייתא השנויה בכריתות פליג עלה וס״ל דליכא חיוב מיתה מעלה עשן של כל יום ויום ואנן קי״ל כברייתא דכריתות ועוד דיש לפסוק כסברת האומרים ...א דיומא נמי ס״ל דליכא חיוב מיתה בחיסור מעלה עשן משום דלדידהו לא פליגי ברייתות. אך קשה בעיני הוא הא דתניא התם ביומא תניא ר״א אומר ולא ימות עונש כי בענן אזהרה יכול ...יהם קודם מיתת בני אהרן ת״ל אחרי מות שני בני אהרן יכול יהיו שניהם אמורים אחר מיתת אהרן ת״ל כי בענן הראה הא כיצד אזהרה קודם מיתה ועונש אחר מיתה ואלא מאי טעמא ר״א הומר כו' והמתבאר מכאן הוא שאם היינו אומרים דגם העונש נאמר קודם מיתת בני ...הם ניחא שהיינו אומרים שבעון מעלה עשן שלא נתנו מתו וכמו שפירש״י והנה קטרת זה שהקטירו ...כן לא היה לפני ולפנים כי אם בחוץ ומשמע מהכא דאף קטרת של חוץ איכא חיוב מיתה בחיסור ענן והנה מלבד מה שנראה דהקטרה זו דבני אהרן לא היתה בקדש הקדשים דמהיכא תיתי במקום שאביהם לא הורשה ליכנס עוד נראה לי דאף על מזבח הפנימי לא הקטירו כי אם על מזבח החיצון וגזירת הכתוב היתה דהא אש לא היה יורד מן השמים כי אם על מזבח החיצון אבל על מזבח הפנימי לא היה בו אש והקטרת שהיו מקטירים בכל יום היו לוקחים אש ממזבח החיצון ממערכה שניה והיו מוליכין על מזבח הפנימי ושם היו מקטירים ומדאמרינן שדרכו אע״פ שהאש יורד מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט משמע שעל מזבח החיצון היתה ההקטרה. כן אמת דלפי זה היה אפשר לדחות הראיה הראשונה שאמרנו דמהיכא תיתי שיכנסו במקום שאביהם לא הורשה ליכנס דכיון דעכ״פ קטרת זה גזירת הכתוב היתה בו אפשר דגזירת הכתוב היתה שתהיה בקדש הקדשים דומיא דיום הכפורים וטעם גדול יש בדבר שהרי אותו היום שמיני למילואים היה והיה יום מחילה וכליחה על העגל ומש״ה הושוה ליום הכפורים שהקטירו לפני ולפנים והוא שאם עונש מעלה עשן נאמר קודם מיתת בני אהרן אפשר דבעון זה מתו כיון שהיתה ההקטרה בפנים אך מדאמרינן דמשום דהורו בפני משה מתו משמע שהקטרה היתה בחוץ על מזבח החיצון וא״כ הדרא קושיין לדוכתה ונראה לומר דקטרת זה דבני אהרן גמרא גמירי שהיה בו חדוש מגזירת הכתוב שלא היה על מזבח הזהב כדין הקטרת של כל יום ויום ויש ברייתות בת״כ דאית להו דבבית קודש הקדשים היתה הקטרה זו וכודאי שגזירת הכתוב היתה והכי קאמר דאי אמרינן דעונש מעלה עשן נאמר קודם מיתת בני אהרן הייתי אומרים במה שהקטירו היה לפני ולפנים ומה שמתו היה משום דלא נתנו בהקטרה מעלה עשן אבל עכשיו דהוכחנו דהעונש לא נאמר כ״א אחר מיתת בני אהרן א״כ הקטרה היה על מזבח החיצון ונענשו משום דהורו הוראה בפני משה על נתינת האש ועיין במה שכתבו התוס' בפ״ו דעירובין (דף ס״ג) ד״ה מאי שכתבו דלבית קדש הקדשים נכנסו להקטיר יע״ש. וראיתי להרב בעל ב״ש בחידושיו לכריתות בתמה על דברי מרן וכתב שמדברי רבינו נראה דאף בחיסר מעלה עשן חייב מיתה וכבר כתבנו לעיל שמדברי רבינו נראה דבשאר ימות השנה ליכא חיוב מיתה בחיסר מעלה עשן ודברי מרן כן הן הדברים שנאמרו למשה. וראיתי בירושלמי פ״ד דיומא הלכה ה' לא נתן לתוכה מלח או שלא נתן לתוכה מעלה עשן חייב מיתה אמר רבי זעירא ועובר משום הכנסה יתירה ע״כ וכתב הרב בעל ב״ש דטעות סופר יש בדברי הירושלמי הללו דהא לא מצינו דאיכא חיוב מיתה בחסרון מלח. והנראה מדבריו שם שרוצה לגרוס חיסר א' מסמניה או שלא נתן בה מעלה עשן. ולי נראה דיותר ראוי הוא להגיה במה שאמרו וחייב מיתה והגירסא הנכונה היא אינו חייב מיתה ואתא לאשמועינן דאף דצריך ליתן מלח ומעלה עשן אינו חייב מיתה על חסרונה ומיירי בהקטרה של כל יום ויום וזהו שסיים רבי זעירא ואמר ועובר משום הכנסה יתירה כלומר עובר על לאו דהכנסה יתירה דלישנא דעובר לא שייך על דבר שהוא חייב מיתה עליו וזה פשוט. ואפשר שכך היתה גירסתו של רבינו וכבר ידוע שדרכו הוא לסמוך על הירושלמי. אך קשה דכיון דחיוב זה דמעלה עשן ומלח סדומית אינו כי אם מדרבנן משום תקון בעלמא למה עובר משום ביאה ריקנית. ואולי דכיון דחכמים הצריכוהו חשיב ביאה ריקנית (*א״ה עיין במ״ש הרב המחבר לעיל פ״ו מהלכות תרומות ולקמן פ״ג מהלכות תמידין ומוספין יע״ש.) אך דבר זה אינו מתיישב כלל דכיון שאינו כי אם משום כבוד בעלמא פשיטא דאין בו משום ביאה ריקנית. ומה גם דמרן ז״ל כתב בפירוש דליכא אפי' איסור בעלמא בחיסור דברים אלו ע״כ נראה כמו שהגיה הרב באר שבע אלא דאין מהירושלמי זה קושיא על מרן משום דהירוש' מיירי ביוה״כ כי שם ביתו. תניא בפ״ק דכריתות (דף ו') ת״ר פיטום הקטרת כו' חיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה ע״כ ופירש״י חייב מיתה כי עייל ביום הכפורים דכתיב ואל יבוא בכל עת ולא ימות בזאת יבוא אהרן וכי מעייל קטרת שלא כהלכתה ביאה ריקנית היא וחייב מיתה עכ״ד. והנה הוכרח רש״י לומר כי עייל ביום הכפורים דוקא הוא משום דס״ל דחיוב מיתה דחיסר אחת מסמניה הוא משום ביאה ריקנית וליכא חיוב מיתה בביאת ריקנית אלא בקדש הקדשים אבל בהיכל ליכא מיתה כ״א אזהרה לבד וכדאיתא בפרק הקומץ רבה (דף כ״ז) וכמו שפסק רבינו ריש פ״ב מהלכות ביאת המקדש ואם כן בשאר ימות השנה דליכא הקטרה כי אם בהיכל ליכא חיוב מיתה היכא דחיסר אחת מסמניה ונוראות נפלאתי על רש״י מהא דאמרינן בפרק הוציאו לו ומניין שנותן בה מעלה עשן שנאמר וכסה ענן הקטרת את הכפורת הא לא נתן בה מעלה עשן או שחיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה ופריך ותיפוק ליה דקא עייל ביאה ריקנית אמר רב ששת הכא במאי עסקינן כגון ששגג בביאה והזיד בהקטרה רב אשי אמר אפי' תימא הזיד בזו ובזו כגון דעייל בתי הקטורות אחת שלמה ואחת חסרה אביאה לא מיחייב דהא עייל ליה שלמה אהקטרה מיחייב דהא מקטר קטרת חסרה ע״כ הרי סוגיית הגמרא בהדיא דחיוב מיתה דקטרת חסרה לאו משום ביאה ריקנית הוא אלא גזירת הכתוב היא דאקטרת חסרה חייב מיתה ורבינו בסוף הלכות יום הכפורים הביא בתי אוקימתות הללו אך בהלכות כלי המקדש דין ה' לא כתב אלא חיסר אחת מסמניה חייב מיתה וטעמא דמילתא משום דבהלכות כלי המקדש מיירי בהקטרה דשאר ימות השנה שהיתה בהיכל וליכא חיוב מיתה משום ביאה ריקנית וא״כ חיוב מיתה דקטרת חסרה הויא כפשטה אך ביום הכפורים דההקטרה היתה בקדש הקדשים ואיכא חיוב מיתה משום ביאה ריקנית אז צריכים אנו לאוקימתא דרב ששת או דרב אשי ומש״ה כתבם שם רבינו. וראיתי למרן בהלכות כלי המקדש שהעתיק סוגיית הגמרא וכתב בסוף דבריו וכתב זה רבינו בסוף הלכות עבודת יום הכפורים ע״כ, ולא ידעתי לאיזה תכלית הביא שם אותה הסוגיא והורה לנו המקום שהביא רבינו דינים אלו שהרי רבינו מיירי התם בהקטרה שבהיכל דליכא חיוב מיתה משום ביאה רקנית וא״כ אין שייכות כלל לאותה סוגיא שם וכמו שכתבנו. שוב ראיתי בבאר שבע ובלידה לדק הרמ״ כי תשא שעמד על דברי רש״י הללו וכמו שכתבנו אלא שראיתי להרב ז״ל שכתב דהמקטיר קטרת חסרה במזבח הזהב חייב משום קטרת חסרה ומשום ביאה ריקנית וזה אינו דליכא משום ביאה ריקנית כי אם בקדש הקדשים ולא בהכנסה דהיכל וכמבואר. וראיתי למרן בטור אורח חיים סי' קל״ג שכתב ואפילו לדעת הרמב״ם שכתב בפ״ב מהלכות כלי המקדש חיסר אחת מסמניה חייב מיתה שהרי נעשה קטרת זרה איכא למימר דטעמיה דכיון דקטרת זרה היא הוה ליה ביאה למקדש שלא לצורך כו' ע״כ. והנראה מדבריו שרוצה לומר דרבינו מיירי בקטרת דיום הכפורים ואחרי בקשת המחילה זה אינו דרבינו מיירי בקטרת של כל יום ויום והדבר מבואר בעצמו:

פ״ב ו וכל מעשיה בקודש בתוך העזרה וכו'. ובגמרא פ״ק דכריתות (דף ו') אמרינן קודש היא קדש תהיה לכם כל מעשיה לא יהיו אלא בקדש והנה פסוק זה לא נאמר בקטורת כ״א בשמן המשחה ונראה דט״ס הוא וצריך למיגרס פסוק אחר דקדש הנאמר בקטרת אך מדברי מרן נראה דגרים פסוק זה דכתיב ביה תרי קודש. ובגמרא הקשו לזה מהא דתנן בפ״ד דשקלים המקדיש נכסיו והיו בהם דברים הראויים לקרבנות ימכנו לאומנים בשכרן כמי דברים הראויים מאי מיכנו או בהמה ושוף

כל מעשיה לא יהיו אלא קדש וטעמא מדכתיב תרי זימני קדש ובירושלמי פרק ד׳ דשקלים (הלכה ז׳) פטמה בחולין רבי יוסי ברבי חנינא אמר פסולה ר׳ יהושע בן לוי אמר כשרה מאי טעמא דרבי יוסי ברבי חנינא קדש היא שההא הויתה בקדש מ״ט דריב״ל קדש היא שתהא באה מתרומת הלשכה אתיא דר״י בר׳ חנינא כשמואל ודריב״ל כר״י ולפי זה היה ראוי להכשיר כריב״ל ור״י מ״מ מאחר דגמרא דידן סתם וכתב כל מעשיה לא יהיו אלא בקדש דמשמע דעיכובא הוא פסק כן :

ז פעמים בשנה היו מחזירין אותו למכתשת וכו׳ עד כדי שלא יפוג ריחה. בפ׳ קמא דכריתות (דף ו׳:) והוה משמע ליה דתרי מילי ניניהו הדא שפעמים בשנה היו שוחקים אותה שנית שבימות החמה היו מפזרין אותה אפילו שלא בשעת שחיקה ובימות הגשמים צוברין אותה אף שלא בשעת שחיקה אלא שמלשון הברייתא נראה שכשמחזירה למכתשת קאמר שבימות החמה מחזירה פזורה ובימות הגשמים מחזירה צבורה :

ח נתן לתוכה דבש כל שהוא פסלה חיסר וכו׳. בברייתא הנזכרת ובפרק הוציאו לו (דף כ״ג) מנין שנותן בה מעלה עשן שנאמר וכסה ענן הקטרת את הכפרת הא לא נתן בה מעלה עשן או שחיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה ופירש״י או שחיסר דכתיב הקטרת שלימה ולא חסרה ומקשה התם ותיפוק ליה דקא מעייל ביאה ריקנית אמר רב ששת הב״ע כגון ששגג בביאה והזיד בהקטרה רב אשי אמר אפילו תימא הזיד בזו ובזו כגון דעייל שתי הקטרות אחת שלימה ואחת חסרה אביאה לא מיחייב יקא עייל ליה שלימה אהקטרה מיחייב דקא מקטר קטרת חסרה. וכתב זה רבינו בסוף הלכות עבודת יה״כ : פטמה מעט מעט וכו׳. בפ״ק דכריתות איפלינו תנאי ופסק כחכמים ומימרא הכא ומימרא דרבא התם אתיא כוותייהו : ט העושה קטורת מי״א סממנים אלו וכו׳. הכי משמע מדתנן בפ״ק דכריתות המפטם את הקטרת וקרא נמי כתיב איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת מעמיו הכי משמע : ומה שכתב ובשוגג מביא חטאת קבועה ברים כריתות. ומ״ש אע״פ שלא עשה המשקל כולו אלא חציו או שלישו וכו׳. בפ״ק דכריתות אהא דתניא וחכמים אומרים בכל יום היה מתקן במתכונתה ומכנים מסייע ליה לרבא דאמר קטרת שפטמה להגאין חייב דכתיב והקטרת אשר תעשה כל שתעשה והא אפשר דעבדי פרס בשחרית ופרס בין הערבים ופירש׳ במתכונתה לישנא דקרא אם היה רוצה לפטם הקטרת דבר יום ביומו עושה הילכך יחיד של פיטם אלא מנה חייב והגאין דרבא לאו דוקא אלא כל דראוי להקטיר :

ז פעמים בשנה היו מחזירין אותו למכתשת. בימות החמה היו מפזרים אותה כדי שלא תתעפש. ובימות הגשמים צוברין אותה כדי שלא יפוג ריחה: ח נתן לתוכה דבש כל שהוא פסלה. חיסר אחד מסממניה חייב מיתה שהרי נעשית קטרת זרה. פטמה מעט מעט במתכונתה כשרה אפילו פיטם פרס בשחרית ופרס בין הערבים: ט העושה קטרת מאחד עשר סממנין אלו לפי משקלות אלו כדי להריח בה אע״פ שלא הריח חייב כרת על עשייתה אם עשה מזיד. ובשוגג מביא חטאת קבועה אע״פ שלא עשה המשקל כולו אלא חציו או שלישו. הואיל ועשה לפי משקלות אלו חייב כרת. שנאמר במתכונתה לא תעשו לכם איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת מעמיו: י עשאה להתלמד בה או למוסרה לציבור פטור. הריח בה ולא עשאה אינו חייב כרת אלא דינו כדין כל הנהנה מן ההקדש. לא חייבה תורה כרת אלא לעושה במתכונתה להריח בה: יא מזבח הזהב שבהיכל עליו מקטירין הקטורת בכל יום. ואין מקריבין עליו דבר אחר. ואם הקטיר עליו קטרת אחרת שאינה כזו. או שהקטיר עליו קטרת כזו שהתנדב אותה יחיד או רבים. או הקריב עליו קרבן. או הסיך נסך לוקה שנאמר לא תעלו עליו קטורת זרה ועולה ומנחה וגו׳: יב בעת שמוליכין את הארון ממקום למקום אין מוליכין אותו לא על הבהמה ולא על העגלות אלא מצוה לנוטלו על הכתף. ולפי ששכח דוד ונשאו על העגלה נפרץ פרץ בעוזא. אלא מצוה לנשאו על הכתף שנאמר כי עבודת הקדש עליה בכתף ישאו: יג כשנושאים אותו על הכתף נושאין פנים כנגד פנים ואחוריהם לחוץ ופניהם לפנים. ונזהרים שלא ישמטו הבדים מן הטבעות. שהמסיר אחד מן הבדים מן הטבעות לוקה. שנאמר בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו:

י עשאה להתלמד בה או למוסרה לציבור פטור. בברייתא שם ויליף לה מקרא : הריח בה ולא עשאה וכו׳. בברייתא שם המריח בה פטור אלא שמעל ופירש״י המריח בה בקטרת של צבור :

יא מזבח הזהב שבהיכל וכו׳. מבואר במקראות ס״פ תצוה ועשית מזבח מקטר קטרת וגו׳ לא תעלו עליו קטורת זרה ועולה ומנחה ונסך לא תסכו עליו וקטרת שאינה כזו או שהתנדב אותה יחיד או רבים כלומר ולא מסרה לצבור הרי היא בכלל קטרת זרה : יב בעת שמוליכין את הארון ממקום למקום וכו׳. בפרק אלו נאמרים (דף ל״ה) : יג כשנושאים אותו על הכתף כו׳ : ומ״ש ונזהרים שלא ישמטו הבדים מן הטבעות וכו׳. בפרק בא לו (יומא דף ע״ב) : פ״ג א זרע לוי כולו מובדל לעבודת המקדש וכו׳. פסוק הוא : ומ״ש ומ״ע להיות הלוים פנויים ומוכנים לעבודת המקדש

פרק שלישי

א זרע לוי כולו מובדל לעבודת המקדש שנאמר בעת ההיא הבדיל י״י את שבט הלוי. ומצות עשה להיות הלוים פנויים ומוכנים

משנה למלך

תנא ליה אי ייזות שמנים וסלתות תנא ליה אלא לאו קטורת ופירש״י דאינו ראוי אלא לציבור אלמא עושין קטרת מן החולין ובחוץ וא״ת אמאי לא הקשו לרבי יוסי מהאי ברייתא דאמרינן המפטם את הקטרת למוסרה לציבור פטור אלמא עושין קטורת בחוץ ובכר וכי תימא דהוה אמינא דמיירי בשעשה הקטרת בעזרה הכי נמי נימא דבהכי מיירי מתני׳ דשקלים וי״ל דמברייתא זו לא היה יכול להקשות משום דגבי שמן המשחה נמי אמרינן הכי בדף ה׳ והתם פשיטא דאינו כשר לציבור כלהו האי טעמא דרבי יוסי אלא משום דאין לנו אלא שמן המשחה שעשה משה כדכתיב זה לי והתום׳ בריש פרק כהן גדול (דף מ״ז) הקשו קושיא זו דשמן היכי משכחת לה שימסרנה לציבור ותירצו דהכוונה היא שילמדו לעשות ולא שימשחו ממנו וא״כ גבי קטרת נמי נוכל לפרש דמאי דתניא למוסרו לציבור הוא שילמדו לפטם ומש״ה הקשו ממתני׳ דשקלים, עוד נ״ל דהכא עיקר הקושיא היא דמדברי רבי יוסי דקאמר כל מעשיה לא יהיו אלא בקודש שמעינן מינה תרתי חדא דצריך שיהיה הפטום בעזרה ואידך שצריך שתהיה מתרומת הלשכה ולא משל חולין ולפי זה בשלמא דמפטם למוכרה לציבור לא קשיא מידי משום דמיירי שפטמה בעזרה וכיון שמסרה לציבור הרי נחשב כאילו באה מתרומת הלשכה והרי קרבנות ציבור שאינם באים כ״א משל ציבור אם התנדב אותם יחיד ומכרם לציבור שפיר דמי וכמו שפסק רבינו בפ״ח מהלכות אלו דין ז׳ וכבר הארכתי במקום אחר בדין זה אך בהאיא דשקלים דמקדיש נכסיו והיו בהם קטרת דקתני דראויים לציבור נהי דמצינן למימר דפטמה בעזרה אך ע״כ לומר דעושין קטרת מן החולין וליכא למימר דמיירי שמכרה לציבור מבוס דבאיזה זמן מסרה אי קודם שהקדש הרי אין קטרת זה בכלל ההקדש שהרי קודם שהקדיש נכסיו מכרו לציבור ואי לאחר שהקדיש כל נכסיו הרי אין בידו למוסרו לציבור לפי שאינו שלו שהרי הקדיש כל נכסיו וכי תימא אם עיקר הקושיא היא משום דהדין כדברי ר״י שאינה באה מן החולין וכי לזו צריכין אנו לרבי יוסי והלא פשוט הוא בכמה מקומות דקטרת אינו בא כי אם משל ציבור ומהרומת הלשכה לא קורלא היא דודאי פשיטא ליה לסתמא דתלמודא דקטרת אינו בא משל יחיד והדבא קטרת זרה היא וכדאמרינן בפרק התכלת (דף נ׳) אלא דהוה ס״ל לתלמודא דאף אם פטמה כשהיא חולין שלא למוסרה לציבור ואח״כ מסרה לציבור דשפיר דמי דומיא דכל כלי שרת ובגדי כהונה שאם עשאם במעות חולין ואח״כ מכרם לציבור דמהני אך מדברי רבי יוסי משמע שכל שהיה הפטום כשהיא חולין דלא מהני משום דבעינן שכל מעשיה יהיו בקודש ודוקא אם קודם שפטמה מכרה לציבור מהני אבל אם פטמה כשהיא חולין תו לא מהני מה שימסרנה לציבור דהא כבר איפסילא משעת פטום ומש״ה הוה ניחא ליה בהאיא דהמפטם למוסרה לציבור והוקשה אליו ממתני׳ דשקלים דע״כ הפיטום היה כשהיא חולין קודם שימסרנה לציבור דאי מסרה קודם הקדש אין להקדש בה כלום ומאי דכתב רש״י אלמא עושין קטרת מן החולין ובחוץ הכוונה היא דכיון דע״כ עושין מן החולין א״כ למוד זה דקדש שכל מעשיה יהיו בקדש ליתיה וכיון שכן אף בחוץ נעשה אבל לעולם דעיקר הקושיא היא ממה שנעשה מן החולין וכל הישר הולך יראה שרש״י כיון למה שכתבנו דאי לא תימא הכי אלא שהמובן מדברי רבי יוסי אינו אלא שיהיה הפטום בעזרה ולזה הקשו עליו זה שכתב רש״י מן החולין אין נו מובן והוא נדרש ללא צורך אלא ודאי כדפירשנא. ולפי מה שכתבנו מ״ש רבינו כדין י״א או שהקטיר עליו קטרת כזו בין יחיד בין צבור כו׳ מיירי אף שמסרה לציבור דכיון שהפטום היה כשהיא של יחיד לא מהני מסירה לציבור ומ״ש מכן שם כלומר ולא מסרה לציבור לאו לומר דאם מסרה לציבור מהני אלא הכוונה היא דאם מסרה קודם פטום דלא הוי קטרת זרה דלא נימא שצריך דעיקר דמלתא יבאו סמני הקטרת מתרומת הלשכה קמ״ל דלא. הן אמת שדין זה לא היה צריך ללמדנו דעדיפא קטרת מקרבנות הציבור דקי״ל דאם מכרה לציבור מהני וכדכתיבנא והא דאמרינן בפרק חטאת העוף (דף ט׳) הלמדין לפני חכמים אומרים יביא דבר שכולו למזבח מאי ניהו קטרת הכוונה היא שיביא סמני הקטרת וימסרם לציבור והציבור יפטמו אותה בעזרה בכלי שרת :

ח פטמה מעט מעט במתכונתה כשרה ובדין ט׳ כתב אע״פ שלא עשה המשקל כולו אלא חציו או של הואיל ועשה לפי משקלות אלו חייב כרת שנאמר כו׳ ע״כ. והנה הדין הראשון דפטמה מעט מעט דכשרה הוא מחלוקת רשב״ג וחכמים בפ״ק דכריתות (דף ו׳) ופסק כחכמים ומ״ש בדין יחיד המפטם דאפי׳ פיטם חציו או שלישו דחייב כן מתבאר שם בסוגיא ונראה דלאו דוקא שלישו דה״ה פחות הואיל ועשה לפי משקלות אלו וכדאמרינן התם אמר רבא קטרת שפטמה להגאין חייב דכתיב והקטרת אשר תעשה כל שתעשה והא אפשר דעבדה פרס בשחרית ופרס בין הערבים ע״כ נמצא דכל דהוי שיעור הקטרה יחיד המפטם חייב. וראיתי לרש״י שכתב שם הלכך יחיד שלא פיטם אלא מנה חייב ע״כ. כנראה דבבציר ממנה פטור ולא ידעתי מנא ליה הא דכיון דפרס הוי שיעור הקטרה א״כ יחיד המפטם פרס קרינן כה והקטרת אשר תעשה ואולי דס״ל לרש״י כיון דכל שתי ההקטרות דבוקר ובין הערבים כולהו מצוה ניכהו לא קרינן והקטרת אשר תעשה כי אם במנה. ודין זה שכתבנו דהקטרה בבוקר ובין הערבים דכולהו חדא מצוה אחת כן דעת רבינו במנין המצות וכמבואר ועיין בשרשיו שורש י״א אך הרמב״ן סובר שהם שתי מצות וכמ״ש בסוף הספר ועיין במה שכתב בסוף שורש ט׳ יע״ש אגב אלפ״ז נראה דמה שאמרו חכמים בכל יום מתקן במתכונתה דהיינו שהיה מתקן מנה בבת אחת הא בציר מנה לא דאי אמרת דהמתקן פרס כשר א״כ גם המפטם פרס יהיה חייב דהא בגמרא מוכח דכל מה שכשר חייב עליו שהרי לרשב״ג דאמר לשליש ולרביע לא שמעתי יחיד שפיטם שליש או רביע פטור זה מן הסימה דלאו שאינו מקטיר כי אם פרס בשחרית ופרס בערב מ״מ אפשר דבשעת עשייה בעי שיעשה כל המנה וסמך לזה מהביאי כ״ג שהיתה קריבה חלאין שבשעת שהכהן היה מביא עשרון וחולה וכמו שפסק רבינו בפי״ג מהלכות מעשה הקרבנות והרב בעל לב שמח בשורש י״א הביא דין לסיוע לרבינו שמנה התביתין מצוה אחת אך רבינו כתב בפירוש אפי׳ פיטם פרס בשחרית כו׳ וכן מוכרח מסוגיית הגמרא דקאמר והא אפשר דעבדה פרס בשחרית ופרס בין הערבים משמע דבעי פרס לבד סגי וא״כ יחיד המפטם פרס יתחייב דהא קרינן בה והקטרת אשר תעשה ומנא ליה לר דבעינן שיפטם מנה כדי שיתחייב :

יא שהתנדב אותה יחיד או רבים וכו׳. דין זה הוא בפרק התכלת (דף נ׳) ומ״ש מכן שלא מסרה לציבור כ״כ התוספות שם ד״ה יכול •

עבודה. הלכות כלי המקדש פ"ג

ומוכנין לעבודת המקדש בין רצו בין שלא רצו שנאמר ועבד הלוי הוא את עבודת אהל מועד. ובן לוי שקבל עליו כל מצות לויה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו עד שיקבל את כולן: **ב** עבודה שלהן היא שיהיו שומרין את המקדש. ויהיו מהן שוערין לפתוח שערי המקדש ולהגיף דלתותיו. ויהיו מהן משוררין לשורר על הקרבן בכל יום. שנאמר ושרת בשם יי' אלהיו ככל אחיו הלוים. אי זהו שירות שהוא בשם יי' הוי אומר זו שירה. ומתי אומר שירה על כל עולות הציבור החובה ועל שלמי עצרת בעת ניסוך היין. אבל עולות נדבה שמקריבין הציבור לקיץ למזבח. וכן הנסכין הבאין בפני עצמן אין אומרין עליהן שירה: **ג** לוי האונן מותר לעבוד ולשורר. ואין פוחתין משנים עשר לוים עומדים על הדוכן בכל יום לומר שירה על הקרבן ומוסיפין עד לעולם ואין אומרין שירה אלא בפה בלא כלי שעיקר השירה שהיא עבודתה בפה. ואחרים היו עומדים שם מנגנין בכלי שיר. מהן לוים ומהן ישראלים מיוחסין המשיאין לכהונה. שאין עולה על הדוכן אלא מיוחס. ואין אלו המשוררים על פי הכלים עולין למנין השנים עשר: **ד** ובמה הם מנגנין. בנבלים וחלילים וכנורות וחצוצרות והצלצל. ואין פוחתין משני נבלים ולא מוסיפין על ששה. ואין פוחתין משני חלילים ולא מוסיפין על שנים עשר. ואין פוחתין משתי חצוצרות ולא מוסיפין על עשרים ומאה. ואין פוחתין מתשעה כנורות ומוסיפין עד לעולם. והצלצל אחד בלבד: **ה** בימי המועדות כולם ובראשי חדשים היו הכהנים תוקעים בחצוצרות בשעת הקרבן והלוים אומרין שירה שנאמר וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות. החצוצרה היתה נעשית מן עשת של כסף. עשה אותה מן הגרוטאות של כסף כשירה. משאר מיני מתכות פסולה. והחלילין שהיו מנגנין בהן היה אבוב שלהן של קנה. מפני שקולו ערב ולא היה מחלק אלא באבוב יחידי מפני שהוא מחלק יפה: **ו** בשנים עשר יום בשנה החליל מכה לפני המזבח. בשחיטת פסח ראשון. ובשחיטת פסח שני. וביום טוב הראשון של פסח. וביום הראשון של עצרת. ובשמנה ימי החג. וחליל זה דוחה שבת מפני שהוא חליל של קרבן וחליל של קרבן עבודה היא ודוחה את השבת: **ז** אין בן לוי נכנס לעזרה לעבודתו עד שילמדוהו חמש שנים תחלה. שנאמר זאת אשר ללוים מבן חמש ועשרים שנה וכתוב אחד אומר מבן שלשים שנה. הא כיצד חמש ללמוד. ואינו נכנס לעבודה עד שיגדיל ויהיה איש שנאמר איש איש על עבודתו: **ח** זה שנאמר בתורה בלוים ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה אינו אלא בזמן שהיו נושאין המקדש ממקום למקום. ואינו מצוה נוהגת לדורות. אבל לדורות
אין

כסף משנה

המקדש בין רצו בין שלא רצו בספרי פרשת קרח שומע אני אם רצה יעבוד אם לא רצה לא יעבוד תלמוד לומר ועבד הלוי בעל כרחו: ומה שכתב ובן לוי שקיבל עליו כל מצות לויה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו עד שיקבל את כולן. בפרק עד כמה (דף ל':) ופירש"י דברי לוים לשורר ולשרת ולהיות שוער*:

ב עבודה שלהם היא שיהיו שומרים המקדש. ברפ"ק מסכת מדות (פ"א מ"א). ומ"ש ויהיו מהם שוערים וכו' ויהיו מהם משוררים וכו' עד הוי אומר זו שירה. בפ"ב דערכין (דף י"א ע"א ב'):

ומתי אומר שירה על כל עולות הצבור החובה וכו'. בפ"ב דערכין (דף י"א:) בעי רבי אבין עולת נדבת צבור טעונה שירה או אינה טעונה שירה ואסיקנא ת"ש דתני רב מרי בריה דרב כהנא לעולותיכם ולזבחי שלמיכם מה עולה קדש קדשים אף שלמים קדש קדשים ומה שלמים קבוע להם זמן אף עולה קבוע לה זמן ופירש"י מה עולה האמורה כאן קדש קדשים דאין לך עולה קדשים קלים אף שלמים האמורים כאן שטעונין שיר בשלמים קדשי קדשים משתעי ואין לך שלמים קדשי קדשים אלא כבשי עצרת דשלמי צבור הן וכתיב בה קדש יהיו לה' לכהן ומה שלמים האמורים כאן לגבי שיר קבוע להם זמן דהא אוקימנא בכבשי עצרת אף עולה האמורה כאן שקבוע לה זמן לאפוקי נדבת צבור דאין קבוע לה זמן. ומ"ש בעת ניסוך היין. שם מימרא דרב שמואל בר נחמני (שם דף י"א. וי"ב. וברכות ל"ה): ומ"ש וכן הנסכים הבאים בפני עצמן אין אומרים עליהם שירה. שם (דף י"ב) בעיא דלא איפשיטא ופסקה לקולא:

ג לוי האונן מותר לעבוד ולשורר. בסיפרי פרשת שמיני פ"ב:

ואין פוחתין מי"ב לוים עומדים על הדוכן וכו' ומוסיפין עד לעולם. משנה בפ"ב דערכין (דף י"ג). ומ"ש ואין אומרים שירה אלא בפה בלא כלי וכו' ואחרים היו עומדים שם מנגנים בכלי שיר מהם לוים ומהם ישראלים מיוחסין וכו'. שם במשנה (דף י') גבי מכים בחליל ועבדי הכהנים היו דברי ר' מאיר רבי יוסי אומר משפחת בית הפגריא ובית צפריא מעימאוס היו משיאים לכהונה רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר לוים היו ופירש"י ועבדי הכהנים היו אותם המכים בחליל. משיאין לכהונה כהנים היו נושאים בנותיהם שישראלים מיוחסים היו ובגמרא (דף י"א) לימא בהא קא מיפלגי דמאן דאמר עבדים קסבר עיקר שירה בפה וכלי לבסומי קלא הוא דעביד ומאן דאמר לוים היו קסבר עיקר שירה בכלי ותסברא ר' יוסי מאי קסבר אי קסבר עיקר שירה בפה עבדים סגיא אי קסבר עיקר שירה בכלי לוים בעינן לעולם קסבר עיקר שירה בפה והכא במעלין מדוכן ליוחסין ולמעשרות קא מיפלגי ופירש רש"י רבי יוסי דאמר ישראלים מיוחסים היו מאי קסבר אלא דכ"ע עיקר שירה בפה וידוע דהלכה כרבי יוסי לגבי רבי מאיר והוא הדין לגבי רבי חנינא בן אנטיגנוס דהא הוא מאכי גמרא טפי מיניה. ומ"ש ואין אלו המשוררים על פי הכלים עולין למנין השנים עשר. שם (דף י"ג:) במשנה אין פוחתין משנים עשר לוים עומדים על הדוכן ומוסיפין עד לעולם ובתר הכי תנן ר' אליעזר בן יעקב אומר אין עולים למנין ופירש רבינו שם כבר אמרנו שעיקר השירה בפה ואמר רבי אליעזר בן יעקב שהאומרים

*[גירסתנו ברש"י ולהיות שוער ומלאה לי דתרוייהו איתנהו]:

שהאומרים השיר על הכלים ואין אומרים בפה אינם עולים ממנין שנים עשר לוים: **ד** ובמה הם מנגנים וכו'. אלו הם כלי הניגון המוזכרים שם במשנה: ומ"ש ואין פוחתין משני חלילים וכו' עד ולא מוסיפין על שנים עשר. שם במשנה (דף י"ד) ומ"ש ואין פוחתין משתי חצוצרות וכו'. שם במשנה (דף י"ג) אין פוחתין משתי חצוצרות וכו' ומוסיפין עד עולם ובגמרא ועד כמה אמר רב הונא וכו' עד מאה ועשרים ומייתי לה מקרא מחצצרים בחצוצרה. ומ"ש ואין פוחתין מתשעה כנורות וכו'. שם אין פוחתין מתשעה כנורות ומוסיפין עד לעולם והצלצל לבד מנא הני מילי אמר רב אסי דאמר קרא ואסף במצלתים להשמיע מצלתים תרי הוו כיון דחדא עבידתא עבדי וחד גברא עביד בהו קרי להו חד ופירש"י עבידתא חד עבדי דאין אחד מושיע בלא חבירו שהן שתי חתיכות רחבות של נחשת ומכין זו על זו:

ה בימי המועדות כולם וכו':

החצוצרה היתה נעשית מן העשת של כסף וכו' עד פסולה. ברייתא בפרק הקומץ רבה (דף כ"ח) ויליף לה התם מקראי: והחלילין שהיו מנגנים בהם היה אבוב שלהם של קנה וכו' עד ובשמנת ימי החג. משנה בפרק שני דערכין (דף י') פירש"י אבוב היינו חליל. ולא היה מחלק מסיים אלא באבוב יחידי כשהיה מגיע לסיום הנעימה היה אחד מהחלילין מאריך לאחר שתיקת האחר שזו היא חילוק יפה יותר משיסיימו שניהם כאחד. חילוק היינו סיום שמחלק בין נעימה לנעימה ולא היו מסיימים כולם בבת אחת אלא אחד מסיים לבסוף וזה הוא נוי גדול:

ו בשנים עשר יום בשנה וכו'. משנה בפרק שני דערכין. ומ"ש וחליל זה דוחה שבת וכו'. בר"פ החליל (דף נ"א) א"ר ירמיה מחלוקת בשיר של שואבה וכו' אבל בשיר של קרבן דברי הכל עבודה היא ודוחה את השבת ורב יוסף דפליג עליה איתותב:

ז אין בן לוי נכנס לעזרה לעבודתו וכו'. בספ"ק דחולין (דף כ"ד). ומה שכתב ואינו נכנס לעבודה עד שיגדיל ויהיה איש וכו'. משנה בפ"ב דערכין (דף י"ג:) אין הקטן נכנס לעזרה ולעבודה אלא בשעה שהלוים עומדים בשיר ולא היו אומרים בנבל וכנור אלא בפה כדי ליתן תבל בנעימה ופירש"י אין לוי קטן נכנס לשום עבודה כגון לכבד את העזרה ולהגיף את הדלתות:

ואיכא למידק דמשמע מהכא דמשיגדיל ויהיה איש כשר לעבודה וזה סותר מ"ש למעלה שאינו נכנס לעבודה עד שיהא בן שלשים שנה. ויש לומר דהתם לשיר שהיא חכמה גדולה וצריכה לימוד המוסיקא והכא לשאר עבודות שאינם צריכות לימוד כגון הגפת דלתות וכיוצא בהן. ועי"ל דהתם לשתהיה עבודה מיוחדת לו תמיד והכא מיירי לעבוד אי זה פעם במקרה דיקא נמי דלעיל כתב לעבודתו והכא כתב לעבודה. ויש מי שתירץ דהתם בזמן שהיו נושאים בכתף שהיה צריך למשא ואין לדחות דמה לימוד צריך למשא דאמרינן בספ"ק דחולין גבי שצריך ה' שנים ללימוד שאני הלכות עבודה דתקיפין ופירש"י להוריד המשא ולפרקו ולנטותו ולהעמיד קרסיו וקרשיו והשיר לקרבן בפה ובכלי:

ח זה שנאמר בתורה בלוים וכו' אבל לדורות אין הלוי נפסל בשנים ולא במומין אלא בקול. בספ"ק דחולין (שם דף כ"ד):
שמואל

משנה למלך

פ"ג ה החצוצרה היתה נעשית מן עשת של כסף כו'. התוס' בפרק הקומץ רבה (דף כ"ח) ובפ"ז דזבחים (דף ס"ח) ובפ"ג דע"ז (דף מ"ח) הקשו על המתני' דסוף קנים דקתני קרניו לחצוצרות תוכח דבאות שלא מן הכסף וכן תוכח בפרק כל הצלמים דבעי בגמרא המשתחוה לבהמה קרניה מהו לחצוצרות. ותירצו דהכיא דפרק הקומץ דקאמר דהיו של כסף מיירי בשל משה ודחו תירוץ זה. ודעת רבינו ג"כ הוא שלא כתירוץ זה שהרי הביא להלכה הכיא דפרק הקומץ. עוד תירצו דחצוצרות דקנים מיירי בשופר. וגם תירוץ זה דחו אותו התוספות וכן נראה שהיא דעת רבינו שהרי בפ"ד מהלכות איסורי מזבח דין ז' הביא ההיא דע"ז וכתב קרניה פסולות לחצוצרות והתם במכשירי קרבן מיירי וכמבואר. עוד תירצו דמאי דאמרי דבאות משל כסף היינו בחצוצרות של כהנים אבל של לוים היו באים מכל דבר. ונראה שדין זה הוא דעת רבינו ולא הוצרך לבאר דכיון דפסק דעיקר השירה בפה ומאי דמצרכינן כלי אינו אלא לבסומי קלא פשיטא דמאיזה דבר שירצה יעשה הכלים משא"כ בכהנים דהחיוב הוא בחצוצרות ואיסור ע"ז שאני דאף שאינו כי אם לבסומי קלא בעלמא אפ"ה אסור:

אין הלוי נפסל בשנים ולא במומין אלא בקול שיתקלקל קולו מרוב הזקנה יפסל לעבודתו במקדש. ויראה לי שאינו נפסל אלא לומר שירה אבל יהיה מן השוערים: **ט** שמואל הרואה ודוד המלך חלקו הלוים לארבעה ועשרים משמרות. ועובד משמר בכל שבת. וכל אנשי משמר מחלק אותם ראש המשמר לבתי אבות. וכל יום מימי השבת עובדים בו אנשים ידועים. וראשי האבות מחלקין אלו העובדים ביום שלהן איש איש על עבודתו. וכל הלוים מוזהרין על עבודת המזבח שנאמר אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו ולא ימותו לא יקרבו לעבודה אבל ליגע מותרין: **י** וכשם שהלוים מוזהרין שלא לעבוד עבודת הכהנים. כך הכהנים מוזהרין שלא לעבוד עבודת הלוים שנאמר גם הם גם אתם. וכן הלוים עצמם מוזהרים שלא יעשה אחד מלאכת חבירו. שלא יסייע המשורר לשוער ולא השוער למשורר שנאמר איש איש על עבודתו ואל משאו: **יא** לוים שעבדו עבודת הכהנים או שסייע לוי במלאכה שאינה מלאכתו חייבין מיתה בידי שמים שנאמר ולא ימותו. *אבל כהן שעבד עבודת לוי אינו במיתה אלא בלא תעשה:

השגת הראב״ד

*אבל כהן שעבד עבודת לוי. א״א והלא כבר נאמר ולא ימותו גם הם גם אתם ובספרי נמי סבי דרים ליה לעונש ואזהרה:

פרק רביעי

א הכהנים הובדלו מכלל הלוים לעבודת הקרבנות שנאמר ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים. ומצות עשה היא להבדיל הכהנים ולקדשם ולהכינם לקרבן שנאמר וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב: **ב** וצריך כל אדם מישראל לנהוג בהן כבוד הרבה ולהקדים אותם לכל דבר שבקדושה. לפתוח בתורה ראשון. ולברך ראשון. וליטול מנה יפה ראשון: **ג** משה רבינו חלק הכהנים לח׳ משמרות. ארבעה מאלעזר. וארבעה מאיתמר. וכן היו עד שמואל הנביא. ובימי שמואל חלקם הוא ודוד המלך לארבעה ועשרים משמר. ועל כל משמר ומשמר ראש אחד ממונה. ועולין לירושלים לעבודה משמר לכל שבת. ומיום השבת ליום השבת הן מתחלפין משמר יוצא והאחר שהוא אחריו נכנס

ט שמואל הרואה ודוד המלך חלקו הלוים לכ״ד משמרות וכו׳. בפרק בתרא דתעניות (דף כ״ז). ומ״ש וכל אנשי משמר מחלק אותם ראש המשמר לבתי אבות. איכא למידק דמשמע מדבריו אלה שראש המשמר מחלק אנשי המשמר לבתי אבות וכל בית אב עובד יום אחד מיוחד בשבוע א״כ מה זה שכתב וראשי האבות מחלקים אלו העובדים ביום שלהם והלא כבר חילקם ראש המשמר. וי״ל שראש המשמר מחלק אנשי משמר שלו לשבעה בתי אבות ואע״פ שיהיו במשמר אנשים רבים אינו מחלקם אלא לשבעה חלקים כל חלק נקרא בית אב אבל אינו מסיים אי זה בית אב יעבוד ביום א׳ ואי זה ביום שני וזה עושים ראשי בתי אבות שהם מסיימים ואומרים בית אב פלוני יעבוד ביום א׳ ובית אב פלוני ביום שני וכן כולם. כך היה נראה לפרש דברי רבינו פה אבל ממ״ש בפרק שאחר זה כל ראש משמר היה מחלק משמרו לבתי אבות עד שיהיה כל בית אב ואנשיו עובד ביום אחד מימות השבת והאחר ביום של אחריו והאחר ביום שלאחריו ולכל בית אב ואב ראש אחד ממונה עליו נראה שראש משמר היה מסיים היום שיעבוד בו בית אב זה וכן לכל בית אב יומו ולפי זה מ״ש פה וראשי בית אב מחלקים אלו העובדים ביום שלהם היינו שבית אב המיוחד לעבוד ביום א׳ ראש בית אב שלו מסיים לעבודתו פלוני ופלוני יהיו שוערים ופלוני ופלוני יהיו משוררים ופלוני יהיה שומר בשער פלוני ופלוני בשער פלוני ופלוני ישורר בכלי שיר פלוני ופלוני ישורר בכלי שיר פלוני וזהו שכתב וראשי האבות מחלקים אלו העובדים ביום שלהם איש איש על עבודתו וזהו בראשי בתי הלוים אבל ראשי אבות הכהנים לא היו מיחדים שום עבודה לשום אחד כי אם ע״פ הפיים ותמהני למה הוצרכו לפיים היה לראשי אבות לחלק העובדים ביום שלהם איש איש על עבודתו כמו שהיו עושים הלוים *וצריך עיון: וכל הלוים מוזהרים על עבודת המזבח וכו׳. בפ״ב דערכין (דף י״א) ולא ימותו גם הם גם אתם אתה בשלהם והם בשלכם במיתה הם בשלהם אינם במיתה אלא באזהרה אמר אביי נקטינן משורר שסייע בשל חבירו במיתה שנאמר והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה וגו׳ והזר הקרב יומת מאי זר אילימא זר ממש הכתיב חדא זימנא אלא זר לאותה עבודה מיתיבי משורר שסייע ושוער ששורר אינם במיתה אלא באזהרה תנאי היא דתניא מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לסייע בהגפת דלתות אצל רבי יוחנן בן גודגדא א״ל בני חזור לאחוריך שאתה מן המשוררי׳ ולא מן השוערים מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר מיתה היא וגזרו בה רבנן ומר סבר אזהרה היא ולא גזרו בה (רבנן) דכ״ע אזהרה היא מ״ס מסייע גזרו ביה רבנן ומ״ס לא גזרו ביה רבנן ופירש״י אתם בשלהם הכהנים שנכנסו בעבודת לוים וכו׳ כגון לוי משורר שהגיף דלתות ולוי משוער שאמר שיר שהרי הלוים היו חלוקין זה למשוער וזה למשורר. אלא באזהרה לא איתפרש לן. אביי לית ליה הא מתניתא דקתני לעיל הם בשלהם אינו במיתה דהא משכחת תנא אחרינא דקאי כוותיה. זר ממש כגון ישראל. הא כתיב חדא זימנא בההיא פרשתא גופה וקאי נמי אעבודת הלוים. ר׳ יוחנן בן גודגדא סבר משורר שסייע במיתה כשהוא מגיף לבדו וגזרו רבנן במסייע דלא ליתי למעבד לחודיה ורבי יהושע סבר אפילו כי עביד לחודיה אינו אלא באזהרה ולא גזרו רבנן במסייע. וסובר רבינו שמאחר דלאביי דבתרא הוא מפרש פלוגתא דרבי יהושע בן חנניה ור׳ יוחנן בן גודגדא באי הויא במיתה או באזהרה ופסקה למילתיה כמ״ד במיתה נקיטינן כוותיה ואע״ג דבגמרא דחי דכ״ע אזהרה היא וכו׳ לא שבקינן מאי דפשיטא לאביי משום מאי דדחי הגמרא ועוד דליסנא דסיפרי כאוקמתא דאביי משמע כמו שאכתוב בסמוך. וספר מצות גדול כתב (לאוין סימן רנ״ו) אמר אביי נקיטינן משורר ומשוער בשל חבירו במיתה וכו׳ מיתיבי משורר ששיער ושוער ששורר אינו במיתה אלא באזהרה ומתרץ תנאי היא ודוחה שם ודילמא דכ״ע באזהרה ודומה שנדחו שם דברי אביי מאחר שאינו מתרץ כלום עכ״ל וכבר כתבתי טעם רבינו שפסק כאביי. ועדיין קשה היאך פסק רבינו דלוי שסייע לוי במלאכה שאינה מלאכתו חייב מיתה דהא אביי נמי לא חייב מיתה למסייע שהרי אמר מר סבר מיתה הוא וגזרו בה רבנן ונ״ל שגירסת רבינו לא היה מסיים וגזרו בה רבנן אלא הכי גרים מ״ס מיתה היא ומ״ס אזהרה היא וקאי גם למסייע שכל שאינה עבודתו אפילו כל שהוא חייב מיתה ותה לי שהיה מסייע סוף סוף הרי נתעסק בעבודה שאינה שלו ולשון סיפרי שאכתוב בסמוך דקתני שאמר לו רבי יוחנן בן גודגדא לרבי יהושע שאתה מתחייב בנפשך זכי משמע שהיה חייב אע״פ שלא היה אלא מסייע. ומ״מ יש לתמוה על רבינו שפסק דכהן שעבד עבודת לוי אינו במיתה דהא תניא ולא ימותו גם הם גם אתם אתם בשלהם והם בשלכם במיתה. וספר מצות גדול כתב על דברי רבינו ועוד כתב שכהן שעובד עבודת לוי אינו במיתה אלא בלא תעשה כברייתא אחרת אשר שם עכ״ל ואני לא מצאתי בפרק הנזכר שום ברייתא ששנוי בה כן. ומצאתי בספר המצות לרבינו וז״ל לשון סיפרי אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו אזהרה שמענו עונש מניין ת״ל ולא ימותו אין לי אלא לוים שנענשים ומוזהרים על עבודת כהנים כהנים על עבודת לוים מניין ת״ל גם הם מעבודה לחברתה מניין ת״ל גם אתם ביקש רבי יהושע לסייע את רבי יוחנן ב״ג בהנעלת דלתות אמר לו חזור בך שאתה מתחייב בנפשך שאתה מן המשוררים ואני מן השוערים הנה התבאר כי לוי שיעבוד במקדש זולת עבודתו חייב מיתה בידי שמים וכן הכהנים לא יתעסקו בעבודת הלוים אבל אם עבדו אינם במיתה אלא במלקות ובמכילתא אל כלי הקדש יכול אם נגעו יהיו חייבים תלמוד לומר על עבודתו משום עבודה הם חייבים ולא משום נגיעה אין לי אלא הלוים על ידי כהנים כהנים ע״י לוים מניין ת״ל גם אתם ושם אמרו הכהנים ע״י הלוים במלקות והלוים ע״י הכהנים במיתה עכ״ל. ואיני יודע למה דחה ברייתא השנויה בגמרא וסמך על ברייתא השנויה במכילתא. ועוד קשה לי על הראיה שהביא מסיפרי דאדרבה שם משמע דכשם שהלוים על עבודת כהנים במיתה כך כהנים על עבודת לוים במיתה דהא מייתי לה מגם הם והרי גם אתם דריש ליה ללוי בעבודת לוי חבירו במיתה ומשמע דגם הם נמי מידריש בגוונא דדריש גם אתם ומהי תיתי לן דגם הם לא קאי אעונש נמי דמסתמא משמע דגם אעונש קאי וזה דעת הראב״ד שכתב א״א והלא כבר נאמר ולא ימותו גם הם גם אתם ובסיפרי נמי הכי דריש ליה לעונש ואזהרה עכ״ל. וי״ל שטעם רבינו משום דבסיפרי מסיים בה רבי אומר אינו צריך שהרי כבר נאמר אל תכריתו וגו׳ וזאת עשו להם אין לי אלא לוים שענושים ומוזהרים על עבודת כהנים כהנים על עבודת לוים מניין ת״ל ובנסוע המשכן יורידו אותו הלוים מעבודה להבירתה מניין ת״ל (עמהם) והחונים לפני המשכן קדמה וכו׳ מה ת״ל גם הם גם אתם לפי שבא קרח וערער כנגד אהרן וכו׳ ומדמייתי לכהנים על עבודת הלוים מדכתיב יורידו אותו הלוים כלומר ולא הכהנים והרי אין שם עונש אלא ל״ת הבא מכלל עשה ומדאמר רבי אינו צריך משמע דלא פליגי לענין דינא אלא במשמעות דורשין וכיון דלרבי כהנים בעבודת לוים אין בהם עונש הוא הדין לת״ק כי מרבי לכהנים בעבודת לוים לא מרבי להו אלא לאזהרה ולא לעונש. ויש לדקדק כי מייתי מעבודה לחברתה מניין מוהחונים לפני המשכן קדמה ומשמע דלוי בעבודת לוי אחר קאמר ומייתי מדמסיים ביה קרא והזר הקרב יומת וקשה שהרי שם משה ואהרן ובניו שומרים שהם כהנים וי״ל דמשה לוי הוא. ודע שגירסת סיפרי אינה מיושבת בעיני דמייתי לכהנים על עבודת לוים מדכתיב גם הם והלא הם אלוים קאי ותו דמייתי (כהנים על עבודתם) מעבודת לוי לעבודת לוי מדכתיב גם אתם והלא אתם אכהנים קאי ולכן נראה שהגירסא הנכונה כהנים על עבודת לוים מניין ת״ל גם אתם מעבודה לחבירתה מנין כלומר מעבודת לוי אחד לעבודת לוי אחר מניין ת״ל גם הם ולפי סברת רבינו ה״פ לא יקרבו ולא ימותו גם הם דלוי שעבד עבודת כהן או עבודת לוי חבירו במיתה ומאי דכתיב בתר הכי גם אתם דהיינו כהן בעבודת לוי לא קאי אלא [אלא] יקרבו ולא אולא ימותו: ומה שכתב אבל ליגע מותרים בסיפרי זוטא פרשת קרח דריש הכי מקרא וכבר כתבתי בסמוך שכתב רבינו דאיתיה נמי במכילתא:

פ״ד א הכהנים הובדלו מכלל הלוים וכו׳. כך מנאה במנין המצות: **ב** ומ״ש וצריך כל אדם מישראל וכו׳. בס״פ הניזקין (דף נ״ט:) ועיין שם בפירש״י ותוספות: **ג** משה רבינו חלק הכהנים לשמנה משמרות וכו׳ ובימי שמואל. בפירקא בתרא דתעניות (דף כ״ז):

*[ולי נראה דטעמא דמילתא כדי שלא להטיל קנאה בין הכהנים בעבודת הקטורת דמעולם לא שנה בה אדם מפני שמעשרת דכתיב ישימו קטורה וגו׳ ברך ה׳ חילו והכי תנן חדשים לקטורת באו והפיסו ומדאצטריך פיים לקטורת עשו כל העבודות נ״כ על פי הפיים:]

נכנס. עד שיגמרו וחוזרין חלילה: **ד** ומצות עשה להיות כל המשמרות שוים ברגלים. וכל שיבא מן הכהנים ברגל ורצה לעבוד עובד וחולק עמהם. ואין אומרין לו לך עד שיגיע משמרך שנאמר וכי יבא הלוי מאחד שעריך וגו': **ה** בד"א בקרבנות הרגלים ובחילוק לחם הפנים ובחילוק שתי הלחם של עצרת. אבל נדרים ונדבות ותמידין אין מקריבין אותן אלא משמר שזמנו קבוע ואפילו ברגל. שנאמר חלק כחלק יאכלו לבד ממכריו על האבות. כלומר חלק כחלק יאכלו בקרבנות הצבור. ואין חלק כחלק בשאר הדברים שכבר חלקו אותם האבות וקבעום כל משמר ומשמר בשבתו: **ו** וכן עבודת לחם הפנים במשמר שזמנו קבוע. אבל עבודת שתי הלחם בכל המשמרות. ומניין שאינו מדבר אלא ברגלים שנאמר מאחד שעריך מכל ישראל בשעה שכל ישראל באין בשער אחד. ומניין שאינו מדבר אלא בכהנים שנאמר חלק כחלק יאכלו. ואין שם מתנות במקדש להאכל אלא לכהנים בלבד: **ז** וכן כהן שהיה לו קרבן ה"ז בא למקדש ומקריבו בכל יום שירצה שנאמר ובא בכל אות נפשו ושרת. ואפילו חטאתו ואשמו הוא מקריב ומכפר ע"י עצמו והעור של קרבנו ואכילתו שלו. ואם רצה ליתן את קרבנו לכל כהן שירצה להקריבו נותן ועור הקרבן *ועבודתו לאותו הכהן בלבד שנתן לו: **ח** היה הכהן בעל הקרבן בעל מום נותן קרבנו לאנשי משמר והעור שלהם. היה זקן או חולה שיכול לעבוד ע"י הדחק נותן קרבנו לכל כהן שירצה והעור והעבודה לאנשי משמר. ואם אינו יכול לעבוד כלל הרי הקרבן כלו לאנשי משמר: **ט** היה טמא בקרבנות הצבור וכל הכהנים טמאים *נותנו לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר. ועורו ועבודתו לאנשי משמר הטמאים: **י** היה הקרבן של כ"ג והיה אונן נותנו לכל כהן שירצה ועורו ועבודתו לאנשי משמר. כיון שכ"ג האונן ראוי לעבודה כמו שיתבאר ה"ז עושה שליח לקרבנו: **יא** כל ראש משמר ומשמר מחלק משמרו לבתי אבות. עד שיהיה כל בית אב ואנשיו עובד ביום אחד מימות השבת. והאחר ביום של אחריו. והאחר ביום של אחריו. ולכל בית אב ואב ראש אחד ממונה עליו: **יב** וממנין כ"ג הוא ראש לכל הכהנים. ומושחין אותו בשמן המשחה. ומלבישין אותו בגדי כהונה גדולה שנאמר והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק וגו'. ואם אין שם שמן המשחה מרבין אותו בבגדי כהונה גדולה בלבד שנאמר אשר יוצק על ראשו שמן המשחה

השגת הראב"ד

*ועבודתו לאותו הכהן. א"א לא כי אלא אכילתו ועורו של בעליו:

השגת הראב"ד

*נותנו לבעלי מומין טהורין. א"א כל זה שבוש אלא נותנו לכל כהן שירצה לעבדה ועורה ואכילתה לבעלי מומין טהורין שבאותו משמר:

כסף משנה

ה מצות עשה להיות כל המשמרות שוים ברגלים וכו' עד וקבעום כל משמר ומשמר בשבתו. בס"פ החליל (דף נ"ו): **ו** ומ"ש וכן עבודת לחם הפנים במשמר שזמנו קבוע. שם בתוספתא לחם הפנים עבודתו במשמר הקבוע ואכילתו בכל המשמרות ... עבודתו סילוקו וסידורו והקטרת הבזיכים ומפורש הטעם בתוספות משום דבגמרא ... ליה חלק כחלק יאכלו משמע לאכילה רבייה רחמנא ולא לעבודה:

ומ"ש אבל עבודת שתי הלחם בכל המשמרות. נראה דהיינו מפני שהוא בכלל מה שאמרו בס"פ החליל שמה שאמור ברגלים היו כל המשמרות שוות. ומ"ש ומניין שאינו מדבר אלא ברגלים שנאמר מאחד שעריך מכל ישראל וכו'. שם. ומ"ש ומניין שאינו מדבר אלא בכהנים וכו'. בסיפרי פרשת שופטים:

ז ומ"ש וכן כהן שהיה לו קרבן ה"ז בא למקדש ומקריבו בכל יום שירצה וכו' והעור של קרבנו ואכילתו שלו. כך היא הגירסא הנכונה בדברי רבינו והיא גירסת סמ"ג והדין בס"פ הגוזל עצים (דף ק"ט:) תנו רבנן מניין לכהן שבא ומקריב קרבנות בכל עת ובכל שעה שירצה ת"ל ובא בכל אות נפשו גמרא ומניין שעבודתה ועורה שלו ת"ל ואיש את קדשיו לו יהיו ופירש"י עבודתה שכר עבודתה דהיינו בשרה. וכתב הראב"ד ועור הקרבן ועבודתו לאותו הכהן בלבד שנתן לו א"א לא כי אלא אכילתו ועורו של בעליו עכ"ל. ופשטא דגמרא כדברי הראב"ד דקאמר גבי היה זקן או חולה נותנה לכל כהן שירצה אי דמצי עביד עבודה עבודתה ועורה נמי תיהוי דידיה משמע תיהוי דידיה דבעל הקרבן קאמר הרי דכי משוי שליח עבודתה ועורה של בעל הקרבן אבל רבינו מפרש דכי קאמר תיהוי דידיה לאו אבעלים קאי אלא אכל כהן שירצה דקתני קאי דהיינו שליח. ומ"ש ואפילו חטאתו מקריב ומכפר ע"י עצמו. בפרק אלו מנחות (דף ע"ד) יליף לה מקרא:

ח ומ"ש היה הכהן בעל הקרבן בעל מום וכו'. שם בברייתא הנזכרת מסיים בה אם היה בעל מום נותנה לכהן שבאותה משמר ועבודתה ועורה שלו ומדברי רש"י נראה שהוא גורס נותנה לאנשי משמר וכן נראה מדברי רבינו ופירש"י אם היה בעל מום ראוי לאכול ואינו ראוי להקריב אין ראוי לעשות שליח להקריבה כל מי שירצה אלא נותנה לבני המשמר והואיל והוא ראוי לאכילה קרינן ביה ואיש את קדשיו לפיכך עבודתה ועורה שלו לישנא אחרינא גרסינן עבודתה ועורה לאנשי המשמר כיון דהם הקריבוה עכ"ל. ורבינו גורס כלשון הזה. ומ"ש היה זקן או חולה שיכול לעבוד ע"י הדחק נותן קרבנו לכל כהן שירצה וכו'. שם אם היה זקן או חולה נותנה לכל כהן שירצה ועבודתה ועורה לאנשי משמר האי זקן או חולה היכי דמי אי דמצי עביד עבודה עבודתה ועורה נמי תיהוי דידיה ואי דלא מצי עביד עבודה שליח היכי משוי אמר רב פפא שיכול לעשות ע"י הדחק עבודה [דכי עביד ע"י הדחק עבודה] היא משוי שליח אכילה דכי אכיל ע"י הדחק אכילה גסה היא ואכילה גסה לאו כלום היא מש"ה עבודתה ועורה לאנשי משמר:

ט היה טמא בקרבנות הצבור וכו'. שם אמר רב ששת אם היה כהן טמא בקרבן צבור נותנה לכל מי שירצה ועבודתה ועורה לאנשי משמר היכי דמי אי דאיכא טהורים טמאים מי מצו עבדי ואי דליכא טהורים עבודתה ועורה לאנשי משמר הא טמאים נינהו ולא מצו אכלי אמר רבא אימא לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר. ופירש"י טמאים מי מצו עבדי וכיון דלא מצו עבדי שליח היכי משוו. ודברי רבינו תמוהים שכתב נותנו לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר דמשמע שנותנו לבעלי מומין טהורים שיקריבוהו והא בעלי מומין לאו בני הקרבה נינהו ועוד שכתב שעורו ועבודתו לאנשי משמר הטמאים והרי בגמרא הקשו הא טמאים נינהו ולא מצו אכלי ושני רבא אימא לבעלי מומין טהורין שבאותו משמר משמע והיאך כתב רבינו בהפך ונראה דמש"ה כתב הראב"ד א"א כל זה שבוש אלא נותנו לכל כהן שירצה לעבדה ועורה ועבודתה לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר. וגם על דבריו אני תמיה למה כתב שעורה לבעלי מומין ולמה לא יהיה לאנשי משמר:

וליישב דברי רבינו נראה שיש למחוק מדבריו תיבת ועבודתו. ומ"ש נותנו לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר לאו לענין הקרבת הקרבן קאמר דפשיטא שאחד מהכהנים הטמאים מקריבו ולא בעלי מומין אלא לענין בשר הקרבן קאמר שנותנו לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר שיאכלוהו ועורו לאנשי משמר הטמאים דכי אמר רבא אימא לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר לא קאי אלא לעבודתה דהיינו אכילת בשר הקרבן שא"א לטמאים לאכלו אבל עורה לטמאים שבאותו משמר והשתא שפיר קאמר רב ששת עבודתה ועורה לאנשי משמר דהיינו לומר דעבודתה דהיינו אכילת בשרה לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר ועורה לאנשי משמר הטמאים ועי"ל שאין צריך למחוק מדברי רבינו שום תיבה אלא להקדים תיבה לחבירתה דה"ג בדברי רבינו נותנו לבעלי מומין טהורין לעבודתו ועורו לאנשי משמר הטמאים וכמו שפירשתי: ודע שהתוס' כתבו תימה עורה אמאי הויא לבעלי מומין עכ"ל. ובמה שפירשתי לדעת רבינו ניחא דלא הוי אלא לאנשי המשמר הטמאים ולא חש רבינו לכתוב דנותן הקרבן לעשותו לכל כהן שירצה כדקתני בברייתא משום דכיון דכולם טמאים הוי כאילו כולם טהורים וכבר קדם שהוא רשאי ליתן קרבנו להקריבו לכל כהן שירצה:

ואכתי קשיא דהתם כתב שעור הקרבן לאותו הכהן בלבד שנתן לו וכאן כתב שהוא לאנשי משמר וי"ל דרבינו ה"ק א"א לאכלו לא הוא ולא שאר אנשי משמר התמימים מפני שכולם טמאים אבל עורו לאנשי משמר הטמאים שאם הוא הקריבו הרי הוא לו ואם נתנו לאחר להקריבו הרי הוא של המקריבו:

ואפשר היה לקיים גירסת הספרים ועורו ועבודתו וע"פ מה שפירשתי ונפרש דנותנו לבעלי מומין היינו אכילת הבשר ועבודתה לטמאים היינו הקרבתה אלא שקשה שלפי זה עבודתו דנקט רבינו משונה מעבודתו שאמרו בגמרא:

י היה הקרבן של כ"ג והיה אונן וכו'. גם זה שם (ב"ק דף ק"י) אמר רב אשי אם היה כ"ג אונן נותנה לכל כהן שירצה ועבודתה ועורה לאנשי משמר מאי קא משמע לן תנינא כ"ג מקריב ואינו אוכל ואינו חולק לאכול לערב סד"א כי הם רחמנא עליה דכ"ג לקרובי הוא אבל לשוויי שליח לא מצי משוי קא משמע לן. ופירש"י אם היה כ"ג אונן ויש לו קרבן עצמו להקריב. נותנו לכל כהן שירצה כיון שכ"ג מקריב אונן:

יא כל ראש משמר ומשמר מחלק משמרו לבתי אבות וכו'. [נתבאר פ"ג ה"ט]:

יב וממנים כ"ג וכו'. נתבאר בפ"א:

ומ"ש ואם אין שם שמן המשחה וכו'. גם זה נתבאר שם:

כיצד

משנה למלך

פ"ד ה בד"א בקרבנות הרגלים כו'. בירושלמי פ"ב דחגיגה הלכה ד' סיפא דהל יום טבוח אחר השבת עורות של מי רבי טבי בשם רבי יאשיה איפלגון ר"י ורשב"ל ר"י אומר של המשמרות רשב"ל אמר של אותו משמר ע"כ. ולא ידעתי למה השמיט רבינו דין זה וגם על הירושלמי קשה למה נקטו הבעיא בעורות ולא נקטו כחם העבודה של מי גם לא ידעתי אמאי לא כתב ג"כ עומר התנופה שהיו מקריבין בי"ו בניסן שהיה מתחלק לכל המשמרות. ובפ"ה דסוכה (דף נ"ה) תנן בג' פרקים בשנה היו כל המשמרות שוות באימורי הרגלים ובחילוק לחם הפנים בעצרת א"ל הילך מצה כו' והנה בליבנא דמתני' לא קשיא מידי משום דהתנא באומרו באימורי הרגלים שפירושו מה שאמור ברגלים כלל הכל קרבנות הרגלים ושתי הלחם ועומר התנופה ואח"כ שנה והחילוק לחם הפנים ללמד שאם אירע שבת ברגל שחולקין כל המשמרות לחם הפנים ומה ששנו עוד בעזרה א"ל כו' הוא ללמדנו דיו אמר שאין חולקין מנחה נגד מנחה אך לרבינו קשה למה לא כתב ג"כ עומר התנופה. ומ"ש רבינו אבל נדרים ונדבות ותמידין כו' לא ידעתי למה לא ביאר בפירוש דפר העלם דבר של ציבור ושעירי ע"ז וקיץ המזבח שאין מקריב אותם אלא משמר שזמנו קבוע דכל הני נשנו במשנה דתנן ושאר קרבנות נבור מקריב את הכל ואמרינן בגמרא דאתא לאתויי כל הני שכתבתי הרי דאחר דשנה התנא הוא מקריב תמידין נדרים ונדבות הוצרך ג"כ לרבות את אלו וא"כ הי"ל לרבינו ג"כ לבארם. ודע דרבינו לא הביא הא דתנן בעזרה א"ל הילך מצה כו' לפי שסמך על מ"ש בפ"י מהלכות מעשה הקרבנות דין ס"ו שאין חולקין מנחה כנגד מנחה אפי' מעשה מחבת כנגד מעשה מחבת וכ"ש לחם הפנים כנגד שתי

המשחה ומלא את ידו ללבוש את הבגדים. כשם שמתרבה בשמן המשחה כך מתרבה בבגדים: **יג** כיצד מרבין אותו בבגדים. לובש שמנה בגדים ופושטן וחוזר ולובשן למחר שבעת ימים יום אחר יום שנאמר שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו. וכשם שרבוי בגדים ז' כך משיחה בשמן שבעה יום אחר יום. *ואם עבד קודם שיתרבה בבגדים כל שבעה. או קודם שימשח כל שבעה עבודתו כשירה. הואיל ונתרבה או נמשח פעם אחת נעשה כ"ג לכל דבר: **יד** אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר שמביא כהן המשיח אם שגג באחד מן המצות שחייב עליהן חטאת שנאמר אם הכהן המשיח יחטא וגו'. אבל לשאר הדברים שוים הם: **טו** אין מעמידין כ"ג אלא ב"ד של אחד ושבעים. ואין מושחין אותו אלא ביום שנאמר ביום המשח אותו וכן אם נתרבה בבגדים בלבד אין מרבין אותו אלא ביום. ואין ממנין שני כהנים גדולים כאחת: **טז** ממנין כהן אחד יהיה לכ"ג כמו המשנה למלך והוא הנקרא סגן. והוא הנקרא ממונה ויהיה עומד לימין כהן גדול תמיד וזה כבוד הוא לו וכל הכהנים מתחת יד הסגן: **יז** ועוד ממנין קתיקולין להיות לסגן כמו הסגן לכ"ג. ואין פוחתין משנים. וממנים אמרכלין אין פחות מז'. ומפתחות העזרה בידם רצה האחד לפתוח אינו יכול עד שיתכנסו כל האמרכולין ויפתחו: **יח** וממנין גזברין מתחת ידי האמרכולין. ואין פוחתין משלשה גזברין והגזברין הם שגובין כל ההקדשות. ופודין את הנפדה מהן ומוציאין אותן בדברים הראויין להן להוציאן: **יט** כהן הגדול המשוח קודם למרובה בגדים. ומרובה בגדים העומד לשרת קודם למשוח שעבר מחמת קרי. והעובר מחמת קרי קודם לעובר מחמת מום. והעובר מחמת מום קודם לכהן משוח מלחמה. ומשוח מלחמה קודם לסגן. וסגן קודם לקתיקול. וקתיקול קודם לאמרכל. ואמרכל קודם לגזבר. וגזבר קודם לראש משמר. וראש המשמר קודם לראש בית אב. וראש בית אב קודם לכהן הדיוט משאר הכהנים. נמצאו הכהנים תמיד שמנה מעלות זו למעלה מזו: **כ** כשימות המלך או כהן גדול או אחד משאר הממונים מעמידין תחתיו בנו או הראוי ליורשו. וכל הקודם לנחלה קודם לשררות המת. והוא שיהיה ממלא מקומו בחכמה. או ביראה אע"פ שאינו כמותו בחכמה שנאמר במלך הוא ובניו בקרב ישראל. מלמד שהמלכות ירושה והוא הדין לכל שררה שבקרב ישראל שהזוכה לה זוכה לעצמו ולזרעו: **כא** משוח מלחמה אין בנו מתמנה תחתיו לעולם אלא הרי הוא כשאר הכהנים אם נמשח למלחמה נמשח ואם לא נמשח לא נמשח. וכשכהן משוח מלחמה משמש במקדש משמש בד' כלים כשאר כהנים. מעלין משררה לשררה גדולה

השגת הראב"ד

*ואם עבד קודם. א"א נראה מדבריו ימים שהיה בהם המשיחה לא היה עובד ואין זה מן החכמה אלא כשאמרו נתרבה שבעה ונמשח שבעה דבעינן שבעה לכתחלה ה"מ לעבודת יוה"כ אבל לעבודת אותן הימים בכל יום עובד בשמונה בגדים:

כסף משנה

יג כיצד מרבין אותו בבגדים לובש שמונה בגדים ופושטן וכו' וכשם שרבוי בגדים שבעה כך משיחה בשמן שבעה יום אחר יום. פ"ק דיומא דף ה' תניא וכפר הכהן אשר ימשח אותו ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו מה ת"ל לפי שנאמר שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אין לי אלא נתרבה שבעה ונמשח שבעה. נתרבה ז' ונמשח יום א' נתרבה יום א' ונמשח ז' מניין ת"ל אשר ימשח אותו ואשר ימלא את ידו מ"מ אשכחן ריבוי ז' לכתחלה משיחה ז' לכתחלה מנא לן אב"א מדאצטריך קרא למעוטיה ואב"א דאמר קרא [ובגדי הקדש אשר לאהרן וגו'] למשחה בהם ולמלא בם את ידם איתקש משיחה לריבוי מה ריבוי ז' אף משיחה בשבעה ובסיפרי תניא לפי שנא' שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו שיכול אין לי אלא שנמשח ז' ונתרבה יום אחד נמשח יום אחד ונתרבה ז' נתרבה יום א' נמשח יום א' (ונתרבה ז' נתרבה יום א' נמשח יום א') ואפילו שעה מניין ת"ל אשר יוצק על ראשו שמן המשחה אפילו שעה אחת ומילא את ידו ללבוש את הבגדים אפילו שעה אחת. כתב הראב"ד ואם עבד קודם שיתרבה בבגדים כל ז' א"א נראה מדבריו ימים שהיה בהם המשיחה וכו'. ואין בדבריו הכרע לדחות פירושו של רבינו, והר"י קורקוס ז"ל כתב שגם דעת רבינו כהראב"ד וביאור מ"ש ואם עבד היינו עבודה שצריך לה כ"ג דהיינו עבודת יוה"כ וזהו שסיים וכתב נעשה כ"ג לכל דבר כלומר אפילו לעבודת יוה"כ:

יד אין בין כהן משוח בשמן המשחה וכו'. משנה פ"ק דמגילה (דף ט':) ופרק בתרא דהוריות (דף י"א:):

טו אין מעמידין כ"ג אלא ב"ד של ע"א. תוספתא בפרק ג' דסנהדרין:

ואין מושחין אותו אלא ביום וכו'. בתורת כהנים פרשת צו אין כהן גדול נמשח אלא ביום דכתיב ביום המשח אותו. ומ"ש וכן אם נתרבה בבגדים בלבד אין מרבין אותו אלא ביום. אפשר דיליף לה מדאיתקש משיחה ורבוי להדדי: ואין ממנין ב' כהנים גדולים כאחת. בת"כ פרשת צו ומפיק לה מדכתיב אותו:

טז וממנין כהן אחד יהיה לכ"ג כמו המשנה למלך וכו'. בסוף הוריות (דף י"ג):

יז ומ"ש ועוד ממנים קתיקולין להיות לסגן כמו הסגן לכ"ג ואין פוחתין משנים. בירושלמי דשקלים פרק אלו הם הממונים (הלכה י"ב) ומוכח לה מקרא: ומ"ש וממנין אמרכלין אין פחות מז'. במשנה בפ' הנזכר ובירושלמי שם מוכח מקרא דהיו ז' ובסוף הוריות מאי אמרכל אמר רב חסדא אמר כלא ופירש"י אמר כלא שממונה על כולם ואין משיבין על דבריו. ומ"ש ומפתחות העזרה בידם רצה הא' לפתוח אינה יכול עד שיכנסו כל האמרכולין ויפתחו. בתוספתא פ"ב דשקלים:

יח ומ"ש וממנין גזברין מתחת ידי האמרכולין ואין פוחתין מג' גזברים. משנה פ' אלו הם הממונים (משנה ב') ופירש"י בסוף הוריות גזבר ממונה על האוצרות שבמקדש. ומ"ש והגזברים הם שגובים כל ההקדשות ופודים וכו':

יט כהן הגדול המשוח קודם למרובה בגדים וכו' עד משאר הכהנים. בסוף הוריות (דף י"ג) חוץ מקתיקול שאינו מוזכר שם ומ"מ למדו רבינו ממ"ש בסמוך דאיתא בירושלמי דשקלים ומשמע התם שהקתיקול מעולה מהאמרכל: ומ"ש נמצאו הכהנים תמיד שמנה מעלות זו למעלה מזו. נ"ל שכתב תמיד לומר דבזמן דליכא שמן המשחה הוי המרובה בגדים במקום כהן משוח: ואיכא למידק דהפי תח' מעלות מנה כאן וי"ל דעובר מחמת מום ומחמת קרי לא הוו בכלל המנין דהא לא הוו תמיד וקשה דהאכתי ט' מעלות הוו. וי"ל דכהן הדיוט לא הוי בכלל המנין שהוא כנגד האחרון שבכולן ולא יקרא בשם מעלה. ועי"ל דמשוח מלחמה אינו מכלל הח' מעלות מפני שאין המלחמה ענין לעבודה בבהמ"ק:

כ כשימות המלך או כ"ג וכו'. בסיפרי פרשת שופטים הוא ובניו שאם מת בנו עומד תחתיו מניין לכל פרנסי ישראל שבניהם עומדים תחתיהם ת"ל בקרב ישראל מה שהוא בקרב ישראל בנו עומד תחתיו ובת"כ תניא ובנים לא היו להם הא אם היו להם בנים הם היו קודמים אע"פ שלא היו שקולים כאלעזר ואיתמר: ומ"ש והוא שיהיה ממלא מקומו בחכמה או ביראה אע"פ שאינו כמותו בחכמה. בס"פ הנושא (כתובות דף ק"ג:) והניא בת"כ לכהן תחת אביו מלמד שהבן קודם לכל אדם יכול אע"פ שאינו ממלא מקומו ת"ל ואשר ימלא את ידו בזמן שממלא מקומו של אביו הוא קודם לכל אדם ואם לאו יבא אחר וישמש תחתיו:

כא משוח מלחמה אין בנו מתמנה תחתיו לעולם וכו'. בס"פ בא לו (דף ע"ב ע"ג) יכול יהא בנו של משוח מלחמה משמש תחתיו כדרך שבנו של כ"ג משמש תחתיו תלמוד לומר שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבא אל אהל מועד מי שראוי לבא אל אהל מועד: ומ"ש וכשכהן משוח מלחמה משמש במקדש וכו'. שם כי אתא רב דימי אמר בגדים שכ"ג משמש בהם משוח מלחמה משמש בהם ואותיבנא עליה מדתניא דברים שבין כ"ג לכהן הדיוט פר כהן משוח וכו' ומשמש בח' כלים וכו' וכולן אין נוהגות במשוח מלחמה ואע"ג דשני שינויא דחיקא הוא ובתר הכי אמרינן דאמוראי לא ס"ל להא דרב דימי ואסיקנא כי אתא רבין אמר לאו משמש בהן איתמר אלא נשאל בהן איתמר ואע"ג דתניא התם משוח מלחמה אינו משמש לא בארבעה ככהן הדיוט ולא בח' ככהן גדול וקאמר עלה אביי אלא זר משוית ליה אלא ככהן גדול משום איבה ככהן הדיוט משום מעלין בקדש ולא מורידין היינו אליבא דרב דימי דסבר דראוי לשמש בשמונה כלים אי משמש בארבעה הוי הורדה אבל לדידן דסבירא לן דאינו ראוי לשמש בח' ליכא הורדה ובסוף הוריות מייתי הא דדברים שבין כהן גדול לכהן הדיוט פר כהן משוח וכו' ולא מייתי אידך ברייתא דמשוח מלחמה אינו משמש לא בארבעה ככהן הדיוט: מעלין משררה לשררה וכו'. בכמה דוכתי אמרינן מעלין בקדש ולא מורידין מהם במשנה פרק שתי הלחם (דף צ"ט): ומ"ש

משנה למלך

הלחם שאין מעשיהם שוים. ומ"מ הי"ל להביא משנה זו ללמדנו מה חולקין בתחילה אם חמן או מנה דבברייתא איפליגו בזה ונתבאר בגמרא טעם מחלוקתם וכעת לא ראיתי לרבינו שהביא דין זה:

יד אין בין כהן משוח וכו'. כתבו התוס' יומא (דף נ"ז) ד"ה אני בשם ריב"א דפר העלם דבר של ציבור לא היה בבית שני לפי שלא היה שם כהן משוח כי אם מרובה בגדים ופר זה מקריבו בכן משוח ולא מרובה בגדים. ורבינו ס"ל כסברת ר"י דהכיא דמגילה הוא דוקא בסוראת כהן משוח לעצמו וכ"כ בפ"ק דמגילה (דף ט') ד"ה אין יע"ש בתוס':

יח ואין פוחתין משנים וכו'. אני תמיה על זה דברים תמיד ורים מדות שנינו בית המוקד וכו' זקני בית אב ישנים שם ומפתחות העזרה בידם ומבואר הוא בספ"ק דמדות מקום שנחתן של המפתחות וראיתי לסרב באר שבע בפ"ק דתמיד שהקשה קושיא זו ותירץ דמתניתין דשקלים מיירי במפתחות העזרה של חדרים שהיה בהם ממון הקדש והכי דייק סיפא דקתני והגזברין נכנסים אחריהם ומוציאין מה שהם צריכים והתם מפרש מה היו עושין אלו ג' גזברין ואמר שהם מתעסקין בממון ההקדש וכן פודין הערכין והחרמין וההקדשות כו' והכא איירי במפתחות העזרה של שאר חדרים שלא היה בהן ממון הקדש כי אם צרכי העבודה ע"כ. והנה מ"ש בסוף דבריו והכא איירי במפתחות של שאר חדרים כו' לא ידעתי מנו דהכא פשיטא דמפתחות העזרה דקתני היינו מפתחות השערים דז' שערים היו לעזרה ואיכא מ"ד י"ג כדאיתא פ"ו דשקלים. ואעיקרא דדינא החילוק שכתב אינו מתיישב אגלי דמפתחות העזרה סתם לא שייך לומר במפתחות החדרים ועוד דבתוספתא תנן ז' אמרכלין פס ק

גדולה ממנה ואין מורידין אותו לשררה שהיא למטה ממנה. שמעלין בקדש ולא מורידין. ואין מורידין לעולם משררה שבקרב ישראל אלא אם סרח: **כב** וכהן גדול שעבר עבירה שחייב עליה מלקות מלקין אותו בב"ד של שלשה כשאר מחוייבי מלקות וחוזר לגדולתו:

פרק חמישי

א **כהן** [א]גדול צריך שיהיה גדול מכל אחיו הכהנים בנוי בכח בעושר בחכמה ובמראה. אין לו ממון כל הכהנים נותנין לו משלהן כל אחד לפי עשרו עד שיעשיר יותר מעשיר שבכולן: **ב** ואין אחד מכל אלו מעכב אלא כל זה למצוה אבל אם נתרבה מכל מקום נתרבה: **ג** וחייב כהן גדול לנהוג כבוד בעצמו. ולא יקל בעצמו עם שאר העם ולא יראו אותו ערום לא בבית המרחץ ולא בבית הכסא ולא כשמסתפר שנאמר הכהן הגדול מאחיו מלמד שנוהגין בו גדולה יתירה. רצה הוא שירחצו אחרים עמו הרשות בידו: **ד** לא יכנס לבית המשתה ולא לסעודה של רבים אפילו הם של מצוה. אבל הולך הוא אם רצה לבית האבל. וכשהוא הולך אינו הולך בערבוביא עם שאר הכהנים. אלא מסבבין אותו הכהנים וחולקין לו כבוד. והסגן ממצעו בינו לבין העם. והסגן ומשוח שעבר מימינו. וראש בית אב והאבלים וכל העם משמאלו. ואומר לאבלים תנוחמו. והן מכבדין אותו כפי כחן: **ה** מת לו מת אינו יוצא אחריו. ואינו יוצא מפתח ביתו או מן המקדש. וכל העם באים לנחמו לביתו. והוא עומד בשורה וסגן מימינו וראש בית אב וכל העם משמאלו. ואומרים לו אנו כפרתך והוא אומר להם תתברכו מן השמים: **ו** וכשמברין אותו כל העם מסובין על הארץ והוא מיסב על הספסל. ואינו קורע על מתו כשאר הכהנים שנאמר ובגדיו לא יפרום. ואם קרע לוקה. אבל קורע הוא מלמטה כנגד רגליו. ואינו מרבה פרע לעולם שנאמר את ראשו לא יפרע ואפילו בעת שלא יכנס למקדש. אלא מספר מערב שבת לע"ש. ואינו מספר בתער אלא בזוג ראש שערה זו בעיקר זו *עד שיראה כאילו הוא צמח כאחת שנאמר ראשם לא יגלחו ופרע לא ישלחו כסום יכסמו את ראשיהן: **ז** ובית יהיה לו מוכן במקדש והוא הנקרא לשכת כ"ג. ותפארתו וכבודו שיהיה יושב במקדש כל היום. ולא יצא אלא לביתו בלבד בלילה או שעה או שתים ביום. ויהיה ביתו בירושלים ואינו זז משם: **ח** כ"ג דן ודנין אותו ומעידין עליו. ואין דנין אותו דיני נפשות אלא בב"ד הגדול בלבד שנאמר כל הדבר הגדול יביאו אליך: **ט** היה יודע עדות אינו חייב להעיד ואפילו בב"ד הגדול שזה אינו כבוד לו שילך ויעיד. ואם היתה עדות למלך ישראל ה"ז הולך בב"ד הגדול ומעיד לו: וכבר

א כמ"ג עשין קס"ג:

השגת הראב"ד

*עד שיראה כאילו הוא צמח. א"א איני מבין המופת הזה אבל אני אומר ראש שער העליון יורד עד עיקרו של תחתון וגוזז את התחתון עד עיקרו שלא ירד מראשו של עליון ולמטה כדי שיראה מלתו ופדחתו מגולה:

כסף משנה

אלא אם סרח: **כב** ומ"ש וכ"ג שעבר עבירה ושחייב עליה מלקות וכו'. בירושלמי פרק ב' דסנהדרין כהן גדול שחטא מלקין אותו ואין מורידין אותו מגדולתו ומשמע דבב"ד של שלשה מלקין אותו וכ"כ רבינו בפרק י"ז מהלכות סנהדרין. ומה שכתוב בקצת ספרי רבינו בב"ד של ע"א הוא שיבוש:

א כהן גדול צריך שיהיה גדול וכו'. בת"כ וביומא (דף י"ח) ובפרק כהן משיח (דף ט') ובסוף פרק הזרוע (דף קל"ד):

ג וחייב כ"ג לנהוג כבוד בעצמו וכו' עד הרשות בידו. תוספתא פ"ד דסנהדרין: **ד** ומ"ש לא יכנס לבית המשתה לסעודה של רבים וכו'. ומ"ש אבל הולך הוא אם רצה לבית האבל וכשהוא הולך אינו הולך בערבוביא עם שאר הכהנים אלא מסבבין אותו הכהנים וחולקין לו כבוד והסגן ממצעו בינו לבין העם וכו'. בפ"ב דסנהדרין (דף י"ח) כשהוא מנחם אחרים דרך כל העם עוברים זה אחר זה והממונה ממצעו בינו לבין העם וכשהוא מנחם בשורה כשחוזרין מקבורת המת שאינו שלו דרך כל העם עוברים זה אחר זה ומנחמין את האבל שעומד במעמדו והממונה סגן הכהנים ממצעו לכ"ג בינו לבין העם שהממונה בימינו וכל העם בשמאלו והוא ... ובגמרא (דף י"ט) ת"ר כשהוא עובר לנחם את אחרים סגן ומשוח שעבר מימינו וראש בית אב ואבלים וכל העם משמאלו ... מבוה שעבר כגון שאירע פסול בכ"ג ... אחר תחתיו ומשעבר פיסולו של ראשון ... לעבודתו ושני קרי ליה משוח שעבר. ומ"ש ... לאבלים תנוחמו גם זה שם (דף י"ט:). ... והם מכבדין אותו כפי כחן. פשוט הוא: **ה** ומ"ש מת לו מת אינו יוצא אחריו וכו'. שם ... מת לו מת אינו יוצא אחר המטה אלא ... נכסין והוא נגלה וכו' ויוצא עמהם עד ... העיר דברי ר' מאיר ר"י אומר אינו ... מן המקדש משום שנאמר ומן המקדש לא ... וידוע דהלכה כר"י ולפיכך פסק רבינו ... יוצא מן המקדש. אבל יש לתמוה למה כתב ... יוצא מפתח ביתו דהא דלא כמאן וי"ל ... מדאמרינן בגמרא שפיר קאמר ר' יהודה ... ר' מאיר אי הכי לביתו נמי לא אלא ... קאמר ומן המקדש לא יצא מקדושתו לא ... וכיון דאית ליה היכרא לא אתי למנגע ... יהודה אגב מרריה דילמא מיקרי ואתי ... ופי' רש"י מקדושתו לא יצא כלומר יעשה ... בדבריו שלא יגרום לצאת מקדושה וליטמא ... כאן לשונו. וכיון דטעמיה דר"י אינו אלא ... דילמא מיקרי ונגע כשאינו יוצא מפתח ... שני וכן משמע מדאמר ר"מ א"ה ביתו ... לא וקרא דמן המקדש לאו דוקא מן המקדש ... אם אינו יוצא מפתח ביתו ודבר זה ... וקרא אסמכתא בעלמא וכ"כ הרמב"ן ... התורה. ומ"ש וכל העם באים לנחמו ... והוא עומד בשורה וסגן בימינו וראש בית ... וכל העם משמאלו. שם בגמרא וקאמר בגמ' ... משוח שעבר לא אתי נביה מ"ט חלשא ... קסבר קא חדי בי ואיני ידע למה ... רבינו. ומ"ש ואומרים לו אנו כפרתך ... שם במשנה ופירש"י אנו כפרתך בנו ... כפר אתה ואנו תחתיך לכל הראוי לבא עליך: ומ"ש

ז ומ"ש וכשמברין אותו וכו' שם במשנה. ומ"ש ואינו קורע על מתו וכו'. בסוף הוריות (דף י"ב:) תנן כ"ג פורם מלמטה וההדיוט מלמעלה ובגמרא אמר רב למטה למטה ממש למעלה למעלה ממש ואע"ג דשמואל פליג עליה פסק רבינו כרב משום דהלכתא כוותיה באיסורי. ומ"ש ואינו מרבה פרע לעולם וכו' אלא מספר מע"ש לע"ש. בפרק ב' דתענית ובפרק כ"ג (סנהדרין דף כ"ב:). ומה שכתב ואינו מספר בתער אלא בזוג וכו'. בפרק הנודר מן המבושל (דף נ"א) ובס"פ כהן גדול תספורת של כהן גדול דכתיב כסום יכסמו את ראשיהם ת"ר אמר רבא ראשו של זה בצד עיקרו של זה ופירש הר"ן בצד עיקרו של זה מלמעלה היה שלא יעלה אחד מהשערות על חבירו והרא"ש כתב כסום יכסמו את ראשיהם כבוסמת הזה ראשו של בצד זה עיקרו של זה ובכ"ג איירי מדכתיב בקרא ויין לא ישתו כל כהן שכלל דהך לאו בכל כהן איירי ועוד דבריישא כתיב וראשם לא יגלחו והיינו בשאר כהנים עכ"ל: כתב הראב"ד איני מבין המופת הזה וכו'. ולא ידעתי מה הוקשה לו שמאחר שבכל שערות ראשו גוזז משער התחתון שלא ישתייר ממנו אלא כדי שיגיע לעיקר שער שעליו הרי הוא נראה כאילו צמח כאחד ופירושו של הראב"ד נראה דהיינו לומר שגוזז שער התחתון כנגד ראשו של אותו שהוא למעלה ממנו בענין שמלתו ופדחתו מגולה משער התחתון ולא נשאר על מלתו ופדחתו שער אלא כנגד ראשו של עליון שלמעלה מהתחתון. ואם תאמר מה קושי יש בתגלחת זו שהוצרך בן אלעשה לפזר מעותיו עליה. וי"ל שלא שער התחתון בלבד היה מגלח אלא ע"ד זו היה מגלח שער שלישי שלמעלה מהשני ומשייר השער הרביעי כדרך ששייר השני ומגלח השער החמישי כדרך שגילח השער התחתון והג' ועל דרך זה היה משייר ומגלח עד תום כל השערות שבראש:

ז ובית יהיה לו מוכן במקדש והוא הנקרא לשכת כהן גדול. בפרק אחרון דמדות (משנה ה): ומ"ש ותפארתו וכבודו שיהיה יושב במקדש כל היום וכו':

ח כהן גדול דן ודנין אותו ומעידין עליו. בפ"ב (דף י"ח). ומה שכתב ואין דנין אותו דיני נפשות אלא בב"ד הגדול בלבד. בפ"ק דסנהדרין:

ט ומ"ש היה יודע עדות אינו חייב להעיד וכו' ואם היתה עדות למלך ישראל ה"ז הולך בב"ד הגדול ומעיד לו. בפ' כ"ג תנן כ"ג מעיד ומעידין אותו ובגמרא מקשה מעיד והתניא והתעלמת פעמים שאתה מתעלם כגון כהן והוא בבית הקברות או זקן ואינה לפי כבודו כלומר והכא אלותא הוא לכ"ג למיתי לאסהודי לבעל דין אמר רב יוסף מעיד למלך והא תנן המלך לא דן ולא דנין אותו לא מעיד ולא מעידין אותו אלא אמר רבי זירא מעיד לבן מלך בן מלך הדיוט הוא אלא מעיד בפני המלך והא אין מושיבין מלך בסנהדרין משום יקרא דכ"ג אתי ויתיב מקבלי ניהליה סהדותיה קאי איהו ואזיל ומעיינין ליה אנן בדיניה ויש לתמוה על רבינו שכתב שאם היתה עדות למלך ישראל הולך בב"ד ומעיד לו דהא הוית אוקימתא דאוקימנא דמעיד למלך אידחיא לה ולא הוה ליה לכתוב אלא שאם היה כ"ג יודע עדות מביאים המלך ויושב

משנה למלך

... ז' מפתחות העזרה בידם וא"כ ע"כ דמפתחות העזרה דקאמר היינו מפתחות דז' שערים שהיו ... דאי מפתחות החדרים מנין זה היכא רמיזא בהדרים ורבינו עודדים הבית תוספתא זו כלשונה ... והנראה אגלי דמעלת השבעה אמרכלין היתה שלא היה שום אדם רשאי לפתוח עד שיתכנסו השבעה אמרכלין ויפתחו. ומשום האי מילתא קאמר ומפתחות העזרה בידם אבל לעולם שלא היתה ... אלא ביד זקני בית אב וככר נתבאר בספ"ק דמדות דמקום היה בבית המוקד אמה על אמה ושם ... מונחים המפתחות ובבקר כשהיו רוצים לפתוח העזרה היו מתכנסין כל השבעה אמרכלין ופותחין. ... נ"ל דלעולם כל שנכנסין לעבודה לא היו מתכנסין האמרכלין אלא איש אחד היה ממונה על ... השערים ועל פיו היו נועלין ועל פיו היו פותחין וכמ"ש רבינו לקמן פ"ז מהלכות אלו דין ג'. ... כשהיו רוצים ... לבא או לנכנסים לא היו מתכנסין כל השבעה אמרכלין ופותחין והגזברים נכנסים אחריהם ומוציאים מה שירצו להוציא ועיין בפיסקי תוס' דתמיד (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פ"ח מהלכות בית הבחירה סוף דין ד'):

כב **וכהן** גדול שעבר עבירה שחייב עליה מלקות. כתב מרן בירושלמי פ"ב דסנהדרין כהן גדול שחטא מלקין אותו ואין מורידין אותו מגדולתו ומשמע התם דבב"ד של שלשה מלקין אותו כו'. והכי איתא בש"ס דידן בסנהדרין (דף י"ח):

פ"ה **ה** **מת** לו מת אינו יוצא אחריו וכו'. כתב מרן וידוע דהלכה כר"י ועיין במ"ש מרן ספ"ז מהלכות אבל ודבריו שם הם שמוכים וכמ"ש שם הרב לח"מ יע"ש:

ו **ואינו** קורע על מתו כו'. לא ידעתי אמאי לא ביאר רבינו שדין זה נוהג אף במשוח שעבר ... וכדאיתא בפ"ג דהוריות (דף י"ב) וגבי איסור האלמנה והיוב הבתולה ביאר רבינו בהלכה

ויושב בבית דין ושם יעיד הכ"ג וילך לו ודיינינו הדיינים ג"ד ואין לומר דבמלכי בית דוד קא דנין אותם הוה ליה לרבינו לומר ואם היה יודע עדות למלך ממלכי בית דוד ומדנקט כמלך ישראל משמע דבכל מלך ישראל מיירי אפי' אינו מבית דוד ואפשר לומר דמאחר שבזמן הזה בעונותינו שאין לנו לא מלך ולא שר ולא נפקא לן מידי בין מלכי ישראל למלכי בית דוד להכי סתם וכתב ואם היה יודע עדות למלך ישראל דמלך בית דוד גם הוא לא נפיק מכלל מלך ישראל ועי"ל שקיצר ולא חשש לפרש מפני שסמך על מ"ש בפ"ג מהלכות סנהדרין ועי"ל שמאחר שמן הדין אפי' מלכי ישראל דן ודנין אותם אלא דמשום מעשה שהיה בעובדא דשמעון בן שטח גזרו ואמרו מלכי ישראל לא דן ולא דנין אותם כתב רבינו כאן מה שהוא לפי הדין:

י וכבר ביארנו בספר קדושה וכו'. מפורש בתורה: **ואינו** נושא שתי נשים. הרב בעל המגיד בהלכות א"ב בפרק י"ז כתב מהיכן למד רבינו לומר כן והראב"ד שם חלק על רבינו. ומ"ש רבינו ואם נשא שתים אינו יכול לעבוד ביום הצום עד שיגרש לאחת. בפ"ק דיומא (דף י"ג) וטעמא משום דוכפר בעדו ובעד ביתו אמר רחמנא ולא בעד שני בתים: וחולץ וחולצין לאשתו ומיבמין את אשתו. משנה בפרק בני דסנהדרין (דף י"ח). ומ"ש ואם גירש אשה מותרת לינשא לשאר העם. הכי משמע מדתנן שם גבי מלך אין נושאין את אלמנתו ולא תנן הכי גבי כהן גדול:

יא בזמן שכ"ג נכנס להיכל להשתחוות שלשה אוחזין בו וכו'. בפירקא בתרא דתמיד (דף ל"ג:) אלא שבמשנה לא הזכירו להיכל ורבינו כתבו כדי שלא תטעה לומר שהיה נכנס בבית קדשי הקדשים וכמו שעלה בדעת התוספות בפרק הקומץ רבה (דף כ"ז:) בד"ה להיכל לפי גירסת ספרינו ולפי מה שכתב רבינו צריך לומר דהא דתנן הגביה לו את הפרוכת שלפי דבריו גם שם היה פרוכת:

יב ומ"ש בכל יום שירצה להקטיר הקטרת מקטיר. **בפ"ק** דיומא (דף י"ד) תנן דכ"ג **כל** שבעה ימים הוא זורק את הדם ומקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות וכו' ושאר כל הימים אם רצה להקריב מקריב ומשמע לרבינו דאכל הנך עבודות דרישא קתני דבשאר כל הימים אם רצה להקריב מקריב ולא הזכיר מהנך עבודות אלא קטרת משום דאית בה הנאה שמעשרת כדאיתא בפ"ב דיומא (דף כ"ו) וכיון דבזו אם רצה להקריב מקריב כ"ש אינך. ומ"ש ונוטל חלק בראש וכו'. בפ"ק דיומא (דף י"ד) תנן שכ"ג מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש גאיתא נמי בברייתא בסוף הוריות (דף י"ב:) ופירש"י ונוטל חלק בראש אע"פ שאינו מקריב וביומא פירש"י מקריב חלק בראש ראש הוא להקטיר ולהקריב כל חלק שיבחר. ונוטל חלק במחלוקת אכילת קדשים בראש מנה יפה שיבחר לו ובגמרא (יומא י"ז:) ת"ר כיצד מקריב חלק בראש אומר עולה זו אני מקריב מנחה זו אני מקריב כיצד נוטל חלק בראש אומר חטאת זו אני אוכל אשם זה אני אוכל ומשמע לרבינו שבכלל זה אם מקרבן אחד רצה ליטול מנה אחת יפה נוטל וכ"ש הוא. ומ"ש והרי הוא בקדשי הגבול כשאר הכהנים. כן משמע מדלא אשכחן שייטול כאן נסס:

יג בזמן שרוצה כ"ג להקריב וכו' עד ואם רצה לסמוך בלבד ויהיה אחר זורק לאש. בסוף תמיד (דף ל"ג:) ומייתי לה בס"פ שתי מדות (דף ל"ד) ופירש"י הראשון מאותם י"ב שעסוקים בתמיד וסומך עליהם כהן גדול וזורקן על האישים השני והולך לו ובא חבירו שלישי ומושיט לראשון והראשון לכהן גדול:

יד ומ"ש ואין שם סמיכה על האברים לכ"ג בלבד מפני כבודו וכו'. שתי מדות ופירש"י משום יקרא דכ"ג נראה כמו שהקריב הוא את כולן:

י וכבר ביארנו בספר קדושה שהוא אסור באלמנה ומצווה על הבתולה. ואינו נושא שתי נשים. ואם נשא שתים אינו יכול לעבוד ביום הצום עד שיגרש לאחת. וחולץ וחולצים לאשתו. ומייבמין את אשתו ואם גירש אשה מותרת להנשא לשאר העם: **יא** בזמן שכ"ג נכנס להיכל להשתחוות ג' אוחזין בו. אחד בימינו ואחד בשמאלו ואחד באבנים טובות שבאפוד מאחוריו. ויכנס להיכל וישתחוה. וכיון שישמע הסגן קול רגליו של כ"ג שהוא יוצא מגביה לו את הפרוכת. ואחר שיצא יכנסו אחיו הכהנים וישתחוו ויצאו: **יב** בכל יום שירצה להקטיר הקטרת מקטיר ונוטל חלק בראש בקדשי המקדש כולן. כיצד כשירצה אומר זו החטאת שלי וזה האשם שלי. ואינו עובד בפיים. אלא כל עת שירצה להקריב מקריב כל מה שירצה. והרי הוא בקדשי הגבול כשאר הכהנים: **יג** בזמן שרוצה כ"ג להקריב היה עולה בכבש והסגן מימינו. הגיע למחצית הכבש אחז הסגן בימינו והעלהו. והושיט לו הכהן שהוא מוליך את ראש העולה האברים שבידו וסומך עליהן וזורקן לאש: **יד** וכך היו מושיטין לו שאר האברים. כל אחד ואחד נותן האברים שבידו לראשון, והראשון נותן לכ"ג והוא סומך וזורק לאש. ואם רצה לסמוך בלבד ויהיה [כהן] אחר זורק לאש עושה. ואין שם סמיכה על האברים אלא לכ"ג בלבד מפני כבודו, אבל כל הסמיכות על בעלי חיים הם: **טו** כשיגדל הכהן ויעשה איש הרי הוא כשר לעבודה. אבל אחיו הכהנים לא היו מניחין אותו לעבוד במקדש עד שיהיה בן עשרים שנה. *ואינו נכנס לעזרה לעבודה תחלה אלא בשעה שהלוים אומרים שירה: **טז** אין הכהן עובד תחלה וכן כ"ג אינו עובד תחלה עד שיביא עשירית האיפה משלו ועובד בידו שנאמר זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו. ואם עבד קודם שיביא עשירית האיפה וכן כהן גדול שעבד בכהונה גדולה קודם שיביא עשירית האיפה עבודתו כשירה: **יז** כהן שלא עבד עדיין מימיו שמנוהו כ"ג ה"ז מביא עשירית האיפה ועובדה בידו בתחלה כשאר חינוך כל כהן הדיוט ואח"כ מקריב עשירית האיפה שנייה שהיא חינוך כ"ג. ואח"כ מקריב עשירית האיפה שלישית שהיא חביתי כ"ג שמקריב בכל יום

השגת הראב"ד

*ואינו נכנס לעזרה. א"א זהו טעות גדולה שלא אמרו דבר זה במשנה אלא על לוי קטן שאינו ראוי לעבודתו אלא לשיר ומסייעין לאחיו הגדולים מפני שקולן דק ונותנין תבל בנעימה ואין עולין מן הדוכן:

משנה למלך

א אי אפשר שיהיה קרבנו של אדם קרב וכו' לפיכך תקנו נביאים הראשונים וכו' עד ודבר זה מנהג. בפרק בתרא דתעניות (דף כ"ז) זולת מ"ש שקורים ג' אנשים דהכי אמרינן בפרק הקורא עומד [כל שיש בו מוסף ואינו יו"ט קורין ארבעה מכלל] דכל יום שאין בו קרבן מוסף קורין ג': קרבן עצים אין במנחה דברי ר"ע א"ל בן עזאי כך היה רבי יהושע שונה קרבן מוסף אין במנחה קרבן עצים אין בנעילה חזר ר"ע להיות שונה כבן עזאי ופירש"י כל יום שיש בו הלל אין בו מעמד שחרית אותם שהיו בירושלים לא היו מתפללין על קרבן אחיהם לפי שאין להם פנאי [לעשות מעמדו] שקורים את ההלל ומפני ההלל היו דוחים את המעמד. קרבן מוסף יום שיש בו קרבן מוסף בירושלים אין מעמד בנעילה בירושלים וכ"ש במנחה הסמוכה למוסף לפי שהיו טרודים במוסף שיש בו להקריב בהמות יותר מתמיד שהוא אחד ואין לך מוסף בלא שתי בהמות ולא היה להם פנאי כלל שהכהנים של מעמד טרודין במוסף וישראל שבהם היו טרודים לחטוב עצים ולשאוב מים ודוחה אפי' מעמד דנעילה וכו'. קרבן עצים אותו יום שהיה בו קרבן עצים אפילו לא היה בו מוסף היה נדחה מעמד של מנחה מפני קרבן עצים מפני שקרבן עצים קודם למנחה ודוחה מעמד הסמוך לו ושל נעילה. כך היה רבי יהושע שונה קרבן מוסף אין במנחה עכ"ל. ובגמרא מה הפרש בין זה לזה הללו דברי תורה והללו דברי סופרים וכתב רבינו בפי' המשנה יום שיש בו הלל בלי מוסף הם ימים של חנוכה ולפי שהם מד"ס עשו להם חיזוק ודחו המעמד מתחילת היום ויום שיהיה בו קרבן מוסף ידחה מעמד מתפלת מוסף שלהן ומתפלת מנחה. ומ"ש הראב"ד בהשגה שלישית שכתבתי בסמוך הראה דעתו בכאן וכו' שאם היה תפלת מוסף הרי המוסף דוחה של מוסף ושל מנחה נראה שטעמו לומר שאם היתה כוונתו באותה תפלה יתירה שכתב על יום שיש בו תפלת מוסף הרי יום שיש בו קרבן מוסף אין בו מעמד במוסף והוא כתב לא היה מעמד בתפלה שניה ומשמע שכוונת רבינו לומר שמתפללין תפלה שניה שלהם אלא שלא היו עושים בה מעמד כלומר שלא היו קורים בה בתורה כשאר ימים אבל התפלה השניה ההיא לעולם היו מתפללים אותה ולכן כתב שהראה דעתו שתפלה שניה שאמר איננה תפלת מוסף. ואני אומר שדבר פשוט הוא בדברי רבינו שתפלה שניה שלהם איננה תפלת המוספים אבל היא תפלה נוספת שהם מתפללים בכל יום וביום שיש בו תפלת מוסף לכל העם תדחה הקריאה באותה תפלה היתירה ובתפלת המנחה כלומר וכ"ש בתפלה היתירה ההיא וכמ"ש בפירוש המשנה שכתבתי בסמוך ובכן עלו דברי רבינו מכוונים כהלכה דחזרתו של ר"ע קרבן מוסף אין במנחה ומיהו מה שסיים אלא בשחרית ובנעילה אינו נוח לי דהא נעילה קריאה אית בה וכן יקשה על מ"ש וכל יום שהיה בו קרבן עצים לא היה בו מעמד בנעילה וע"כ צריך לפרש שיום שיש בו קרבן מוסף לא היו מתפללים תפלה שניה שלהם וגם לא תפלת המנחה מפני שהיו טרודים בהקרבת המוספין וכדפירש"י וכל יום שהיה בו קרבן עצים לא היו מתפללין תפלת נעילה ואע"פ שלפי זה דבריו מוחלקים פה ממ"ש בפירוש

יום כמו שיתבאר ומעשה שלשתן שוה הוא:

פרק ששי

א אי אפשר שיהיה קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו וקרבנות הציבור הן קרבן של כל ישראל ואי אפשר שיהיו ישראל כולן עומדין בעזרה בשעת קרבן לפיכך תקנו נביאים הראשוני' שיבררו מישראל כשרים ויראי חטא ויהיו שלוחי כל ישראל לעמוד על הקרבנות והם הנקראים אנשי מעמד. וחלקו אותם כ"ד מעמדות כמנין משמרות כהונה ולויה. ועל כל מעמד ומעמד אחד מהן ממונה על כולם והוא נקרא ראש המעמד: **ב** בכל שבת ושבת מתקבצין אנשי מעמד של אותה שבת. מי שהיה מהן בירושלים או קריב לה נכנסין למקדש עם משמר כהונה ולויה של אותה שבת. והרחוקים שבאותו מעמד כיון שהגיע מעמד שלהן הן מתקבצין לבית הכנסת שבמקומן: **ג** ומה הן עושין אלו המתקבצין בין בירושלים בין בבתי כנסיות מתענין בשני בשבת שלהן. ובשלישי וברביעי ובחמישי. אבל בערב שבת לא היו מתענין מפני כבוד שבת ובאחד בשבת אינם מתענים כדי שלא יצאו מעונג שבת לצום: **ד** ובכל יום ויום משבת שהיה מעמדן מתפללין ארבע תפלות שחרית ומנחה ונעילה ועוד מוסיפין תפלה אחרת בין שחרית ומנחה *והיא יתירה להן ונושאין כפיהן הכהנים במעמד ג' פעמים בכל יום בשחרית ובתפלה זו היתירה ובנעילה וקורין בספר תורה שלשה אנשים שתי פעמים בכל יום בשחרית *ובתפלה השניה שמוסיפין אבל במנחה לא היו קורין בספר תורה אלא על פה כקוראין את שמע. ולא היו מתקבצין לתפלת מנחה בע"ש מפני שהן טרודין לשבת: **ה** וקיבוצן לכל תפלה מארבע תפלות אלו ועמידתן שם לתפלה ולתחינה ולבקשה ולקרות בתורה נקרא מעמד: **ו** ובמה היו [קור]אין במעשה בראשית. ביום הראשון קוראין בראשית ויהי רקיע. בשני יהי רקיע ויקוו. בשלישי יקוו ויהי מאורות. ...יעי יהי מאורות וישרצו. בחמישי ישרצו ותוצא הארץ. בששי ותוצא הארץ ויכולו: **ז** פרשה גדולה קוראין אותה ...ים וקטנה קורא אותה אחד. ושתי פרשיות שקוראין שחרית. הם שחוזרין וקורין אותן בתפלה השניה בספר. וחוזרין [קור]אין אותן במנחה על פה: **ח** שמנת ימי חנוכה לא היו אנשי מעמד עושין מעמד בשחרית וכל יום שיש בו קרבן מוסף לא [היה] בו מעמד לא בתפלה שניה שלהם ולא במנחה. אלא ...חרית ובנעילה בלבד. וכל יום שהיה בו קרבן העצים לא ... בו מעמד בנעילה אלא בשחרית *ובתפלה שניה ובמנחה: ומהו

השגת הראב"ד

*והיא יתירה להם. א"א איני יודע מהו שאמר והיא יתרה להן שאיני מוצאה אלא ביום שיש בו מוסף והיא יתירה לכל ישראל ואינה בכל יום והוא אומר בכל יום משבת שהוא מעמדן מתפללין ד' תפלות:

*ובתפלה השניה. א"א זו התפלה השניה שאמר אם תפלת המוסף הוא כמו שאנו סוברים למה אמר שקורים בה ג' אנשים והלא במוסף קורין ד' אלא שהרביעי קורא בענינו של יום:

השגת הראב"ד

*ובתפלה שניה. א"א הראה דעתו בכאן על אותה תפלה שניה שאמר שאינה תפלת מוסף שאם היה תפלת מוסף הרי המוסף דוחה של מוסף ושל מנחה כחזרתו של ר"ע סוף דבר אין דבריו מכוונים לעיקר ההלכה:

ד בהשגות והיא יתירה להם א"א איני יודע מהו שאמר והיא יתירה להם וכו':
עוד ובתפלה השניה א"א זו התפלה השניה שאמר וכו': וכתב עוד ובתפלה א"א הראה דעתו בכאן וכו' הרי ...י דוחה של מוסף ושל מנחה כחזרתו של ...כו': ואני אומר שמ"ש שאיני מוצאה אלא ...שיש בו מוסף טעמו מדתנן בפרק בתרא ...יות (דף כ"ו) בג' פרקים בשנה הכהנים ...ים את כפיהם ד' פעמים ביום בשחרי' ובמוסף ...ה ובנעילת שערים בתעניות ובמעמדות ...ה"כ ומתמה בגמרא תעניות ומעמדות מי ...מוסף חסורי מיחסרא והכי קתני בג' ...כהנים נושאים כפיהם כל זמן שמתפללים ...הם ד' פעמים ביום שחרית ומוסף ומנחה ...שערים ואלו הם ג' פרקים בתעניות ...מדות וביוה"כ ופירש"י יש מהם ד' פעמים ...ה"כ שיש בו מוסף ומדמתמהינן ואמרינן ...ת ומעמדות מי איכא מוסף משמע דאין ...במעמדות אבל רבינו כתב שם בפירוש ...הנזכר שיעור זו המשנה כך בג' פרקים ...ם נושאים את כפיהם בכל תפלה ויש מהם ...עמים ביום והוא יה"כ ומקצת המעמדות ...יתבאר כי בתעניות אין בהם תפלת מוסף ...מעמדות היו מתפללים תפלה יתירה בכל ...היא נקראת תפלת מוסף עכ"ל. וכתב ...בפרק הנזכר [על משנת יום שיש בו הלל] ...אמרו במה שקדם שאנשי המעמד קורים ...תורה שיש במעמד מוסף וכבר ביארנו ...ין תפלתם היא הנוספת המיוחדת ב...שי ...ושאנשי מעמד היו מתפללים תפלה יתירה ...ום והיא נקראת מוסף וביום שיש בו ...מוסף לכל העם בכלל תדחה הקריאה ...תפלה היתירה ובתפלת המנחה עכ"ל. ...פ"ל שלא היה גורס תעניות ומעמדות מי ...מוסף אלא כך היה גורס תעניות מי ...מוסף כלומר דלא מתמה אלא אתעניות ...דאילו מעמדות ניחא ליה דהא אית בהו ...כמו ביוה"כ ואפשר לומר דגרים כגירסא ...דמתמה נמי אמעמדות לומר דמדנקט ...ות בהדי יום הכפורים משמע דהכי היכי ...כ לעולם איכא תפלת מוסף ה"נ ...דות לעולם יש בהם תפלת מוסף והא ...אשכחן יש ימי מעמד שאין בהם מוסף. ...מה שכתבתי יתבאר שאין מקום להשגה לאשונה ושניה:
...ש רבינו שמנת ימי חנוכה וכו'. שם (דף כ"ו) במשנה כל יום שיש בו ...ין מעמד בשחרית קרבן מוסף אין בנעילה קרבן

משנה למלך

...מקריבה חולה כלחת הרי שיש חילוק בין חביתי כ"ג למנחת חינוך ומיהו לזה י"ל דלעולם מעשה ...שוה הוא אלא דהביתי כ"ג שצריך להקריב מחלה בבקר ומחלה בערב חולה אף מנחת חינוך ...כולה כלחת אינו חולה ואין זה כותר שמעשה שלשתן שוה דודאי עשייתם שוה היא אך באופן ...יש חילוק ביניהם. אך מה שאני תמיה על רבינו הוא דמ"כ בפרש' הביתין אמרינן יכול מה אהרן ...לוגין לעשרון אף בניו יהיו מביאין ג' לוגין לעשרון ת"ל זה יכול מה אהרן מביא רבוכה אף ...ביאים רבוכה ת"ל זה ע"כ הרי בשתנה דין מנחת חינוך ממנחת חביתין בב' דברים באופן עשייתם ...שיעור השמן ואם במהות התלות שלא היתה רבוכה במנחת חינוך והדבר צריך אלוי תלמוד. ודע שלפי סברת ת"כ דמנחת חינוך לא היה מביא ג' לוגין נראה דהשיעור הוא לוג אחד ככל המנחות שמביא לוג שמן לעשרון וכמ"ש רבינו בפי"ב דין י"ב. ודע דבפרק שתי הלחם (דף ע"ח) תנן דהמלואים היו באים רבוכה ואמרינן מה"מ דכתיב זה קרבן אהרן ובניו ביום המשח אותו וכי מה למדנו לבניו מיוט המשחתו אלא מקיש חינוכו להמשחתו מה המשחתו רבוכה אף חינוכו רבוכה ע"כ. והנה פירושו הוא דחינוכו הם המלואים וכי היכי דהמשחתו רבוכה דכתיב מורבכת אף חינוכו רבוכה ומכאן יש ללמוד דחינוך בשיטא ליה דבעינן רבוכה מפשטא דקרא דכתיב זה קרבן אהרן ובניו דמפסוק זה למדנו מנחת חינוך וכדאמרינן בפרק התכלת (דף נ"א) אלא דלא מצי למילף מלואים מחינוך בלא היקש שהרי מצינו בכתנו דין המלואים

בפירוש המשנה בכמה מקומות מלינו כן: ט ומ״ש רבינו ומהו קרבן העלים וכו׳ במשנה בפרק בתרא דתעניות (דף כ״ו). ומ״ש והיה להם כמו י״ט ואסורין בו בהספד ובתענית וכו׳. בפ״ק דתעניות (דף י״ב) אמר רבי אלעזר בר לדוק אני מבני בניו של סנאב בן בנימין ופעם אחת חל ט״ב להיות בשבת ודחינוהו לאחר השבת ויתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שיו״ט שלנו היה

ט ומהו קרבן העצים. זמן קבוע היה למשפחות משפחות לצאת ליערים להביא עצים למערכה. ויום שיגיע לבני משפחה זו להביא העצים היו מקריבין עולות נדבה וזהו קרבן העצים והיה להם כמו יו״ט. ואסורין בו בהספד ובתענית ובעשיית מלאכה ודבר זה מנהג: י אפילו יחיד שהתנדב עצים או נזרים במערכה אסור באותו היום בהספד ובתענית ובעשיית מלאכה ודבר זה מנהג: אנשי

היה ופירש״י כי יו״ש שלנו היה כדלקמן בשל פרקים זמן עלי הכהנים וכו׳ בעשרה בני סנאב בן בנימין:

י ומ״ש רבינו אפי׳ יחיד שהתנדב עלים וכו׳ בירושלמי פרק שני דתע׳ האומר הרי עלי עלים למזבח וגיזירין לפני אסור בהספד ותענית ומלעשות מלאכה בו ביו׳

משנה למלך

המלואים שהיה הלוח והקיקים משא״כ במנחת חינוך ומש״ה איצטריך היקש וע״כ היקש זה לאו להינוך דעלמא איצטריך שהרי משמעא דקרא נלמד אלא ודאי דאתא ללמוד על חינוך דמלואים שדומה להמשחו והוא ברבוכה ואי אמרת דהתם חינוך לא בעי רבוכה הוא דבר תימה שיקיש חינוך להמשחו לרבוכה ובחינוך דמשחעי בה קרא לא יהיה רבוכה. וראיתי לרבינו בפי׳ המשנה עלה דמתני׳ דהמלואים היו באים רבוכה שהביא דרשה זו והנראה מדבריו הוא דהגמרא לא רצו ללמוד מהיקש זה אלא על התם חינוך דליבעי רבוכה כמו שהביאתי כ״ג ומכאן נלמוד למלואים שהיו רבוכה והנה בין כפי פירושנו בין כפי מה שפירש רבינו נראה שעל סוגיא זו סמך רבינו ודחה דברי הת״כ ועדיין יש להתיישב בזה. ובאידך דרשא דת״כ דממעט ג׳ לוגין שמן ממנחת חינוך הנה כפי מ״ש רבינו גם זה יש ללמוד מההיקש ומה גם לפי שכתב רבינו בפירוש המשנה פ״ט דמנחות מ״ג שפירש מורבכת הוא מרובה בשמן וא״כ מאחר שלמדנו שמנחת חינוך היא רבוכה ממילא למדנו שהיא מרובה בשמן ומיעוטא דזה כבר דרשו אותו בת״כ לדברים אחרים דהיינו שאין מנחת חינוך דוחה את השבת וכן אינו בא לתאים. ועיין בת״כ בפרשת תביאנה דאמרינן אין לך רבוכה בתורה אלא זו ורבוכה שבתודה ושל מילואים ועיין במ״ש שם הרב בעל קרבן אהרן שהביא הסוגיא שכתבנו דפרק התודה יע״ש:

פ״ו ט י ומהו קרבן העלים וכו׳ ויום שיגיע לבני משפחה זו וכו׳ אפי׳ יחיד שהתנדב עלים או נזרים במערכה וכו׳. ואני מסתפק בזה אם המנהג הזה משעה שהתנדב אותם נאסר בהספד כו׳ אף קודם שיעלה אותם למזבח ומפשט דברי רבינו הכי מוכח מדלא קאמר אפילו יחיד שהעלה עלים ונקט הדין בנדבה ולא בנדר משום דבנדבה הרי החפיה אותם בקודש ומש״ה נהגו לעשות אותו י״ט אבל בנדר אין כאן שום מעשה כלל עד שיביאם ליד הגזבר ומ״מ הדבר קשה בעיני דמשום הנדבה יעשו אותו י״ט דבשלמא בהקטרה מלינו כיוצא בזה דהא קי״ל דערב פסח אסור במלאכה מדינא לפי שהוא זמן שמקטירים כל ישראל את קרבנותיהם וראיתי לתוס׳ ריש פ״ד דפסחים (דף נ׳) שכתבו בשם הירושלמי דאף יחיד ביום שמביא קרבן אסור במלאכה והקשו דירושלמי א״כ ערב פסח יהא אסור כל היום כמו יחיד שמביא קרבן ומפרש התם משום דראוי להקריב משחרים אבל פסח אינו יכול להקריבו אלא אחר חצות ע״כ. והו אמרינן התם בירושלמי רבי אחכו בעי אמר הרי עלי עולה משם שעות ולמטלן מותר לעשות מלאכה משם שעות ולמטן אמר ר״י פסח שהקריבו בשחרית אינו פסח עולה שהקריבוה בשחרית עולה היא ע״כ. הרי מכל זה מבואר שמה שהיו עושים י״ט הוא בשביל ההקרבה ואולי נאמר בדברי רבינו לאו דוקא ומ״ש אפי׳ יחיד שהתנדב רוצה לומר שהתנדב והעלה על גבי המזבח וכל עצמו של רבינו לא בא ללמדנו אלא דאפי׳ עלים חשיבי קרבן וכדאמרינן בפרק הקומץ רבה (דף כ׳) ומש״ה אסור בהספד ובתענית ובעשיית מלאכה וכל שכן המקריב קרבן ממש ונראה דקרבן העלים שהיה להם כמו י״ט לא היה הטעם משום שהיו מתנדבים להביא עלים אלא מפני שהיו מקריבים אותו היום עולות נדבה וכמ״ש רבינו ומש״ה היה להם כמו י״ט אבל מטעמא דהיו מתנדבים להביא עלים לא היה נעשה להם י״ט מהרי טעמי חדא שהרי כבר כתבנו שהעיקר הוא ההקרבה ואלו שהיו יוצאים ליערים להביא עלים מאן אמר לן שבאותו היום היו מביאים אותם ומעלים אותם על המערכה ועוד דאף דנימא שבאותו היום עצמו היו מביאים העלים ומעלים אותם על המזבח אפ״ה לא יתחייב משום זה לעשותו י״ט דאלת״ה א״כ כל יום ויום שהיו מעלים מאותם העלים יעשו אותו י״ט וזה לא אמרה אדם מעולם וטעמא דמילתא אף דקי״ל דיחיד המעלה עלים חשיב כמו קרבן דעושה אותו היום כמו י״ט הכא שאני משום דע״כ אלו שהיו מתנדבים להביא עלים למערכה ע״כ מיירי שהיו מוסרים אותם לליבור דאי לא לא מהני לפי שכמו שהתמידין לריכים שיהיו משל ליבור הכי נמי עלים שהרי אפי׳ יחיד שהתנדב להביא קרבן לריך שהעלים יבאו משל לבור וכדאיתא בפרק הקומץ רבה (דף כ״א וכ״ב) ואף שבתלמודא דידן פ״ד דתעניות (דף כ״ח) כשהביאו ברייתא זו דזמן עלי כהנים לא הוזכר שם שהיו מוסרים אותו לליבור אלא אמרו שמחה ועמדו הלו והתנדבו משלהם מ״מ הדבר מוכרח מלד עלמו שהיו מוסרים אותה לליבור ובירושלמי ריש פ״ד דשקלים ובפ״ד דתעניות הלכה ו׳ הביאו ברייתא זו ואמרו בפירוש ועמדו אלו והתנדבו עלים משל עלמן ומסרום לליבור ע״כ. ועוד היה רולה רבי אחא שם לומר דברייתא זו דקתני דמשני מסירה לליבור רבי יוסי היא דאית ליה אף הרולה מתנדב שומר תנס אבל חכמים דפליגי התם הכא נמי לא מהני וכבר סובה מחלוקת זה דרבי יוסי וחכמים סוף פ״ב דמליעא והירלו בירושלמי דע״כ לא נחלקו רבי יוסי וחכמים אלא בגופו של קרבן אבל במכשירי קרבן כל עמא מודיי שהוא משתנה קרבן יחיד לקרבן ליבור ע״כ ומ״מ לכ״ע בעינן מסירה לליבור וכמ״ש רבינו בפ״ח מהלכות כלי המקדש דין ז׳ וז״ל וכן כלי שרת ועלי המערכה שמכהן יחיד לליבור הרי הן כשרים ע״כ הרי דלכ״ע בלתי מסירה לליבור לא מהני ומה שיש לשאת ולתת בדינים אלו כבר הארכתי בספר רביעי סימן ס״ד (המלאנו בהלכות שקלים יע״ש באורך) וא״כ כיון שהיו מוסרים אותם לליבור נמלא דבשעה שהיו מעלים אותם על המזבח לא היה משלהם כי אם משל ליבור ומש״ה לא היו עושים י״ט בזמן הקרבת העלים ומה שהיו עושים י״ט באותם הימים הוא משום עולות נדבה שהיו מקריבים באותם הימים. ומ״ש רבינו אפילו יחיד כו׳ לא מיירי בדמסר לליבור אלא הכוונה היא שהתנדב עלים משלו דע״כ לא בעינן שיהיו משל ליבור אלא במה שהוא לורך למזבח אבל כל שיש לורך במערכה יכול להתנדב להביא עלים כמו כל קרבן נדבה וכמ״ש רבינו ריש פי״ד ופי״ו מהלכות מעשה הקרבנות דין י״ג יע״ש ואלו שהיו מקריבים עלים משל עלמן היו עושין אותו י״ט כמו שהוא הדין במקריב קרבנות. וי״ל בדברי רבינו כללו דבכל החלוקות דהיינו זמן קרבן העלים שהיו מקריבים קרבן ובמקריב עלים כתב דמה שהיו אוסרים בעשיית מלאכה הוא מנהג משמע דאית ליה דאפילו איסורא דרבנן ליכא והנה התוס׳ בריש פרק מקום שנהגו כתבו דמהירושלמי משמע דאיסור עשיית מלאכה הוא מדאורייתא והר״ן בריש פ׳ מקום שנהגו כתב והפשר דמדרבנן הוא אלא דאסמכו לה אקראי יע״ש ועיין בחידושי הרא״ם במלוה ל״ת לסמ״ג סי׳ ע״ה ד״ה דא״כ יע״ש ומ״מ לדברי הכל אינו מנהג לבד אלא איסורא נמי איכא. ורבינו בפ״ח מהלכות יו״ט דין י״ז כתב דהעושה מלאכה בערב פסח דמנדין אותו מפני שיש בו חגיגה ושחיטת קרבן והוא הטעם שנאמר בירושלמי וכמ״ש שם ה״ה ומבואר הוא דאיסור המלאכה אחר חלות אינו תלוי במנהג אלא אסור מן הדין וא״כ איך כתב כאן שאיסור עשיית המלאכה הוא מנהג ואולי ס״ל לרבינו דדוקא פסח וחגיגה שהוא כולל לכל ישראל אסרו חכמים במלאכה אבל יחיד המביא קרבן לא אסרו אלא שישראל נהגו כן וכעת לא ידעתי מנין חילק זה. עוד אני תמיה במ״ש דאזמן עלי הכהנים מה שאסורים בהספד ובתענית הוא מנהג ולא מן הדין דהא בפ״ק דתעניות אמרינן א״ר אלעזר בן לדוק אני מבני בניו של סנאב בן בנימין ופעם אחת חל תשעה באב להיות בשבת ודחינוהו לאחר השבת והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שי״ט שלנו הוא ע״כ ואי אמרת דהאיסור התענית אינו אלא מנהג איך יתכן שנדחה התענית שהוא תקנת חכמים מפני המנהג ובפ״ג דעירובין (דף מ״א) למ״ד דמתענה בערב שבת דאינו משלים תקנו מכח עונה ואמרו טעמא די״ט הא ערב

יו״ט משלימין והירצו באי י״ט של דבריהם מתוך שמתענין בו שעות משלימין בו תרבות ע״כ הרי סוגיא עוכה בהדיא דאיסור התענית אינו מנהג לבד אלא איסורא דרבנן איכא וכעת הדבר לריך תלמוד. ודע שמדברי הירושלמי ריש פרק מקום שנהגו נראה דביום שהיה מביא קרבן מלבד ש״י במלאכה אסור ג״כ בהספד ובתענית וכן הוא בירושלמי פ״ב דחגיגה הלכה ד׳ ויראה בזו היא ה״ מתנה בפ״ב דחגיגה (דף י״ז) דתנן ומודים שאם חל להיות בשבת שיום טבוח אחר השבת כו׳ ומו׳ בהספד ובתענית ע״כ ולא נתבאר מהיכא תיתי שיהיו אסורים בהספד ובתענית ולפי דברי הירו׳ שכתבנו ניחא שכיון שהיו מביאין קרבנות באותו היום היו אסורים בהספד ובתענית אלא שהתירו שלא לקיים דברי האומרים עלרת אחר השבת. ובגמרא התם (דף י״ח) רמינן אמתני׳ דהא א׳ מעשה ומת אלכסא בלוד ונכנסו כל ישראל לסופדו ולא הניחם ר״ט מפני שיו״ט של עלרת היה ותירלו לא קשיא כאן ביו״ט שחל להיות אחר שבת כאן ביו״ט שחל להיות בשבת הרי דס״ל לר״ט ד דחל יו״ט אחר השבת דאסור בהספד ובתענית ולא מלאתי שום טעם לזה כי אם מפני שהיה יום קרבנות ואסור בהספד ובתענית ואע״ג דר״ט לא היה בזמן הבית כי אם אחר החורבן מכל מקום ליה לרבי טרפון דכיון שנאסר בזמן הקרבן אסור לעולם וכ״כ התוס׳ בריש פ״ד דפסחים גבי מלאכה בערב פסח וז״ל ונראה דאף בזמן הזה דליכא הקרבה כיון שנאסר אז אסור לעולם וכ״כ הר״ן ז״ל שם. ומכאן אני תמיה על הרז״ה שכתב דכיון דטעם איסור המלאכה בערב פסח אינו מטעם הקרבן אינו אסור כי אם בזמן הבית אבל בזמן הזה שרי שהרי מדברי רבי טרפון הללו דכיון דנאסר בהספד ובתענית משום הקרבן אסור לעולם וצ״ע. ודע שיום טבוח כשם שאסור בו ובתענית כך אסור בעשיית מלאכה שכבר הוכחנו מדברי הירושלמי שבכל יום שהיה בו הקרבה קרבן בעשיית מלאכה. שוב ראיתי הדבר מפורש לתוס׳ בפ״ב דחגיגה (דף י״ז) ד״ה אלא לאו לתשלומין ש מן הירושלמי שיום טבוח אסור בעשיית מלאכה וכתבו בסוף דבריהם אף תלמוד שלנו לא פליג דמדרבנן מיהא מיתסר יום טבוח ע״כ. וא״ת לפי זה אמאי לא תנן במתניתין דהיכא דחל יום באחד בשבה שיהיה מותר בעשיית מלאכה מפני הלדוקין הן אמת דלפי דברי התוס׳ דריש פרק מקום שנהגו שכתבו דמן הירושלמי נראה דמן התורה מיתסר בעשיית מלאכה ניחא דדוקא איסור של דבריהם רלו לעקור מפני הלדוקין אבל איסור התורה לא ואף שגדול כוחם של רבותינו אפילו לעקור דבר התורה היינו דוקא בשב ואל תעשה אבל בקום עשה לא. ונראה דאף לסברת הר״ן דאית ליה דהירושלמי מודה דאינו אסור בעשיית מלאכה כי אם מדרבנן והתוס׳ ג״כ מודים דתלמודא דידן ס״ל מיתסר כי אם מדבריהם וכמו שכתבנו דבריהם ומוכרח מן הסוגיא דקאמר ה״ה מה תשלומין ה המלות אסור בעשייה מלאכה אף תשלומי עלרת אסור בעשיית מלאכה קמ״ל מ״מ נראה דטעמא דלא במתניהין דמותרים בעשיית מלאכה הוא משום דאפשר דחכמים לא רלו לעקור יום טבוח מכל אלא הניחו מקלת לעשות היכר ליום שהוא יום הקרבת קרבן והניחו אותו באיסור עשייה מלאכה והספד ובתענית מפני הלדוקין. ודע שלפי מה שכתבנו איסור ההספד והתענית ואיסור עשיית ביום הקרבן אחד הוא ולפי זה נראה דערב פסח אסור בהספד ובתענית משום הקרבן דלא גרע ערב מיום טבוח ולא מלאתי דין זה. ואע״ג דבלאו הכי מרלא חדש ניסן עד אחר המועד אין מתע ואין מספידין בו מהטעם שכתוב במסכת סופרים מ״מ ע״כ תלמודא דידן לא ס״ל הך דמ״ס דהא דמנחות (דף ס״ה) אמרינן ת״ר אילין יומיא דלא להתענאה בהון מריש ירחא דניסן איתוקם תמיד להתענאה בה ומשמע דדוקא תענית אסור אבל בהספד שרי ולפי מ״ס אף בהספד אסורים ואע״ג שם גריס דלא למיספד מ״מ כבר כתבו שם התוס׳ דעיקר הגירסא היא דלא להתענאה ואף לגי רש״י הדבר מוכרח דש״ס דילן לא ס״ל הא דמ״ס מדאיצטריכו לטעמא דאיתוקם תמידא ובמבואר נסי דלא ס״ל הך דמ״ס מ״מ היה להם לאסור בע״פ תענית והספד דומיא דיום טבוח. וכ״ת כה ליתא דהא בפ״ב דתעניות (דף י״ז) אמרינן אמר מר מתמניא ביה עד סוף מועדא איתותב דשבועיא דלא למיספד למה לי עד סוף לימא עד המועד ומועד גופיה יו״ט הוא ואסור. ואם דע״פ אסור בהספד ותענית היה לו להקשות לימא עד ע״פ וע״פ ושכח יו״ט הוא. ומיהו לזה יש ולעולם דאסור בהספד ובתענית אבל מ״מ אינו אסור אלא מחלות היום ולמעלה שהוא זמן הקרבת ומש״כ אינו אסור בעשיית מלאכה כי אם מחלות ולמעלה וכמ״ש התוס׳ בר״פ מקום שנהגו ומש׳ הקשו לימא מתמניא עד ע״פ דהא איצטריך לטעמא דאיתוקם תמידא לע״פ כדי לאוסרו בהספד אף קודם חלות אבל ביום טבוח אסור כל היום בהספד ותענית מפני שכל היום הוא זמן הקרבת וא״ת כפי מה שכתבנו דשאני יום טבוח שאסור כל היום מפני שכל היום הוא זמן הקרבת איך כתב רבינו בסוף ה׳ י״ט שהטעם שאסור במלאכה ע״פ אחר חלות הוא מפני שיש בו חגיגה קרבן דכיון שיש בו חגיגה יהיה כל היום אסור שהרי זמן הקרבתו דומיא דיום טבוח. הא לא כלל משום דחגיגה זו דנקט רבינו אינה חגיגת ט״ו דההיא אינה נשחטת מערב יו״ט וכדאמרינן דפסחים (דף ע׳) אמר עולא א״ר אלעזר שלמים ששחטן מעי״ט אינו יולא בהם לא משום שמחה ולא חגיגה ורבין לא פליג עליה אלא שיולא משום שמחה אבל מודה הוא שאינו יולא משום וכדאיתא התם וכבר הכריחו התוס׳ שם דאפילו הקדישן מאתמול ושחטן לשם חגיגת ט״ו לא מהני חגיגה זו דנקט רבינו ז״ל היא הגיגת י״ד שהיו שוחטים עם הפסח כדי לאכול הפסח על השובע דמשום פסח קא אתיא זמן הקרבתה הוא עם הפסח ויש להביא קצת ראיה לזה מהסיא דאמרינן אלו דברים (דף ע׳) איבעיא להו לבן תימא נאכלה ללי או אין נאכלה ללי וכו׳ וכן נסתפקו שם דינים הנוהגים בפסח אי הוו ג״כ לבן תימא בחגיגת י״ד ומדלא בעי אי חגיגת י״ד נשחטת הקרבת הפסח ש״מ דהא אף רבנן מודו דנשחטת עם הפסח. אך קשה מההיא דאמרינן בפרק נשחט (דף נ״ט) אין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים אלא קטרת ונרות ופסח הכי נמי בכדייהו חגיגת י״ד ש״מ דחגיגת י״ד דינה כשאר הקרבנות. וכבר הביאו רבינו בריש הלכות תמידין ומוספין יע״ש. שוב השגחתי בזה וראיתי דע״כ חגיגת י״ד אינה נשחטת ביום כדין חגיגת ט״ו שהרי בפ״ו דפסחים (דף ע״א) אמרינן לא ילין מן הבשר אשר תזבח ביום הראשון לבקר לימד על הגיגת י״ד שנאכלת לשני ימים ולילה אחד ופירש״י שם אשר תזבח בחגיגת י״ד מיירי דנשחטת עם הפסח בערב דהא ליכא למימר בערב של י״ט ראשון עלמו קאי דא״כ מאי בערב הלא שחיטתו ביום כולו ע״כ. הרי שהכריחו בגמרא דבחגיגת י״ד מיירי בערב דמשמע דס״ל לתלמודא דזמן שחיטת חגיגת י״ד היא בערב אלא שקשה לזה ההיא דר״ נשחט שלא הוליאו מן הכלל חגיגת י״ד. והנראה אללי בזה הוא דודאי חגיגת י״ד נשחטת אחר מדכתיב בערב אבל אינה נשחטת אחר תמיד של בין הערבים אלא קודם התמיד. וטעמא דמילתא דפסח הוא אחר התמיד משום דכתיב ביה בערב ובין הערבים ואמרינן יאמר ערב שנאמר בו

א אנשי מעמד אסורים מלספר ומלכבס וכו' עד סוף הפרק. משנה וגמרא בפרק ב' דתעניות (דף ט"ו:):

פ"ז א חמשה עשר ממונים היו במקדש וכו'. בפ"ה דשקלים (מ"א) במשנה ונתבאר בדברי רבינו בפירוש המשנה:

כתב בהשגות א"א ולמה לא מנה הממונה **על** הפקיע והוא מכין הפתילות:

אני אומר אמת הדבר כי בירושלמי פירשו מה ששנינו במשנה הנזכרת בן *בבי על פקיע כמו שפירש הראב"ד אבל בגמרא דידן [פ]"ב דיומא (דף כ"ג) אמר אביי מריש ה"א הא תנן בן *בבי (ממונה) על הפקיע פתילתא כו' כיון דשמענא להא דתניא ולא עוד אלא לוקה מן הממונה בפקיע אמינא מאי פקיע נגדא

[בגמרא ביבאי] *[כן היא שם בגמרא ובמשנה בסדר הירושלמי אבל בבבלי ליתיה]:

יא אנשי מעמד אסורין מלספר ומלכבס כל שבת שלהן. ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת ומפני מה אסרו עליהם לספר ולכבס כדי שלא יכנסו למעמדם כשהם מנוולין. אלא יספרו ויכבסו מקודם:

פרק שביעי

א חמשה עשר ממונין היו במקדש וכן ממנים לעולם על כל דבר מט"ו דברים אלו ממונה אחד. ואלו הן. א) על הזמנים. ב) על נעילת שערים. ג) על השומרים. ד) על המשוררים. ה) על הצלצל עם שאר כלי שיר. ו) על הפייסות. ז) על הקנים. ח) על החותמות ט) על הנסכים. י) על החולין. יא) על המים. יב) על מעשה לחם הפנים. יג) על מעשה הקטורת. יד) על מעשה הפרכת. טו) על מעשה בגדי כהונה: **ב** כל אחד ואחד ממונים אלו תחת ידו אנשים הרבה. כדי להכין המלאכה שהוא ממונה עליה. זה שעל הזמנים הוא ואנשיו משמרים את הזמנים כיון שיגיע עת הקרבן מכריז הוא או אחד מאנשיו ברשותו ואומר עמדו כהנים לעבודה ולוים לדוכן וישראל מעמד וכיון שישמע קולו יבוא כל אחד למלאכתו: **ג** זה שעל נעילת שערים על פיו נועלין ועל פיו פותחין ואין התוקעין תוקעין בכל יום לפתיחת השערים אלא ברשותו ובכל יום תוקעין במקדש שלש תקיעות לפתיחת השערים תקיעה תרועה ותקיעה: **ד** זה שעל השומרים הוא איש הר הבית שמסבב על הלוים בכל לילה וכל מי שישן על משמרו

מלקה

השגת הראב"ד

* אחד על הזמנים וכו' עד על מעשה בגדי כהונה. **א"א** ולמה לא מנה הממונה על הפקיע והוא מתין הפתילות:

נגדא ופירש"י נגדא רצועות מלקות ורבינו תפס כגמרא דידן שדחה פירוש הירושלמי מכח הברייתא. ויש לתמוה על הראב"ד למה תפס על רבינו שעשה כהוגן וכשורה ובמקום דנמטייה אפריון השיגו ואין לומר שתמה עליו למה לא מנה גם הממונה על הכנת הפתילות דא"כ ה"ל י"ו ממונים ותנא דמתני' לא מני אלא ט"ו:

ב ומ"ש רבינו זה שעל הזמנים הוא ואנשיו כו' כיון שיגיע עת הקרבן מכריז וכו'. בירושלמי פרק הנזכר וזהו ששנינו במשנה הנזכרת גביני כרוז: **ג** ומ"ש ובכל יום תוקעין במקדש שלש תקיעות וכו'. בפרק החליל (דף נ"ג:): **ד** ומ"ש זה שעל השומרים הוא איש הר הבית וכו' עד ושורף את כסותו. בפ"ק דמדות (משנה ב) וזהו ששנינו בפ"ה דשקלים (משנה א) **בן** בבי על הפקיע:

אין

משנה למלך

ין הערבים לדבר שלא נאמר בו בערב אלא בין הערבים וכדאיתא בר"פ תמיד נשחט. וא"כ גבי חגיגת י"ד נמי דכתיב ביה בערב לאשמועינן שיהא נשחט אחר חצות אבל לאחרו אחר התמיד מנין ו כיון דלא כתיב ביה בערב ובין הערבים ולפ"ז ניחא הכיא דפרק תמיד נשחט משום דהתם איירי בכר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים. ומלינו כיוצא בזה שהרי פסח שני כתיב ביה בין הערבים ופ"ה נסתפקו התוספות דפ"ג דיומא (דף כ"ט) ד"ה אלא ובפרק התכלת (דף מ"ט) ד"ה ת"ל וערך ה זמן הקרבתו הוא אחר התמיד משום דדוקא פסח ראשון הוא אחר התמיד משום דכתיב ביה ערב ובין הערבים כמו ביע"ש. ונראה דאף אם נאמר דפסח שני נקרב אחר התמיד אין ללמוד משם לחגיגת י"ד משום דשאני פסח שני דמכח ראשון קא אתי וכיון דלמדנו קרא דהוא בין הערבים אמרינן דלכל מילי פסח ראשון אקשיה רחמנא וה"ה דנקרב אחר התמיד אבל חגיגת י"ד דיינו מה שאמרה תורה בערב לומר שיהא נשחט אחר חצות אבל לאחרו אחר התמיד זו מנין לנו מאחר דהזהירנו הכתוב עליה השלם כל הקרבנות כולם. וכ"ת לפי זה אמאי לא שאלו אליבא דבן תימא אם חגיגת י"ד נשחטת אחר התמיד כמו הפסח הא לא קשיא כלל דאפשר דאף לבן תימא אינה נשחטת אחר התמיד משום כיון דאקשיה רחמנא לפסח ואפ"ה כתיב בה בערב ש"מ דדוקא לכך מילתא שיהא בערב הוא דאקשיה לכל שיהא אחר התמיד לא דאי לא תימא הכי למה לי דכתב רחמנא בערב. ועוד שאין ללמוד מאותה סוגיא כך מילתא דאכתי קשה אמאי לא שאלו לבן תימא אם נשחטת חגיגת י"ד על החמץ או לא, אך אמת דמדברי רש"י שכתב דנשחטת עם הפסח משמע דס"ל דנשחטת בזמן הקרבת הפסח דהיינו אחר התמיד והדבר צריך אלי תלמוד. ובדברי רבינו לא ראיתי גילוי לדין זה שלא כתב אלא בסוף ה' קרבן פסח דין י"ב וז"ל כשמקריבין את הפסח בראשון מקריבין עמו שלמים כו' ובדין י"ג כתב דהכתוב אומר אשר תזבח בערב מיירי בחגיגת י"ד ומ"מ היה לו לבאר הדין בפירוש. שוב ראיתי להר"מ בחידושיו לסמ"ג במצות ל"ת סי' ע"ה שכתב דערב פסח אחר חצות אסור במלאכה מפני שיש בו חגיגה שחיטת קרבן וזמן חיוב פסח מתחיל בחצות כתב על זה הרא"ם וליכא לאקשויי מהא דתניא אין שוחטין אחר תמיד של בין הערבים חוץ מקרבן פסח לבדו דמשמע דשחיטת חגיגה קודמת לשחיטת התמיד היה ראוי לאסור המלאכה קודם חצות די"ל כיון דחגיגת י"ד אינה אלא כדי שיאכל הפסח על השבע הוי טפל אצל הפסח לא חשש התנא לומר חוץ מחגיגה וקרבן פסח א"כ אפילו את"ל דשחיטתו קודם תמיד מ"מ אינו נשחט אלא מחצות יום ולמעלה כו' א"נ כיון דחגיגת י"ד אינו אלא כדי שיאכל הפסח על השבע אין לאוסרה המלאכה אלא בעד שחיטת הפסח לבדו והשתא אתי שפיר הא דפתח בחגיגה ופסח וסיים בפסח לבדו ע"כ. והנה כפי תירוץ האחרון נ"ל דס"ל דחגיגת י"ד זמנה הוא כל היום כדומיא דחגיגת ט"ו אלא שאעפ"כ אין לאסור המלאכה בבילה ותמהני איך עלה בדעת הרב לומר זה שהרי בגמרא אוקמוה לקרא דאשר תזבח בערב בחגיגת י"ד ואי כדברי הרב היכי כתב רחמנא בערב הא זמנה כל היום וצ"ע. העולה מתוך מה שכתבנו דלעולם כל היכא שזמן הקרבן הוא כל היום כל אותו היום אסור בהספד ובתענית ובעשיית מלאכה ושאני ערב פסח שהקרבן שהיו מקריבין אותו היום היה אחר חצות ולפי זה היה מן הדין שיהא ערב פסח מחצות ולמעלה אסור בהספד ובתענית ולא מצאתי דין זה ואדרבה בפרק ערבי פסחים (דף ק"ח) אמרינן דרב ששת הוה יתיב בתעניתא כל מעלי יומא דפסחא והתוספות כתבו שם דהיה מקבל עליו משם תענית והמגדיל עלי התימה הוא בגמרא היו רוצים דטעמיה דרב ששת הוא משום קרבן פסח וס"ל כבן בתירא דהיה מכשיר פסח ששחטו שחרית אלמא דס"ל דמשום הקרבן חייב להתענות שמא יפשע ולא יעשה הקרבן ולפי מה שכתבנו הקרבן הוא סיבה למניעת התענית. וממה שהבכורות מתענין לא קשה שאפשר דתענית זה היא תקנה קדומה והכי איתא במסכת סופרים ובירושלמי איתא ריש פרק ערבי פסחים ברבי היה מתענה ערב פסח לפי שהיה בכור אך מאי דקשה לי הוא מאותה דרב ששת דאיך יתכן בשביל הקרבן יתחייב להתענות ובדוא' צריך תלמוד. עוד אני נבוך בדינים אלו לפי מ"ש למעלה בשם התוס' דיום טבוח אסור בעשיית מלאכה משום הקרבת הקרבנות ודין זה לא הוזכר בשום מקום וכ"ת דדוקא בזמן המקדש היה אסור אבל השתא דליכא קרבן לא הא ליתא שהרי ערב פסח לא נאסר אלא מטעם הקרבן והאידנא נמי אסור והנה הייתי לומר דפסח שהוא יום שכל ישראל מביאין בו קרבן אסרוהו חכמים בסתם במלאכה משני הקרבן וה"ה השתא נמי דליכא קרבן אסור במלאכה אבל יום טבוח שאין קרבן לכל העולם דהא קי"ל כב"ה דמביאין בי"ט שלמים ועולות וא"כ יום טבוח אינו אלא למי שלא הקריב בי"ט לא אסרוהו חכמים בעשיית מלאכה. ומ"ש התוס' דיום טבוח אסור בעשיית מלאכה הוא דוקא למי שמקריב באותו יום דלא גרע ממי שמקריב בכל הימים שאסור בעשיית מלאכה אבל מעולם יום טבוח לא נאסר במלאכה אלא שקשה לזה מהא דרבי טרפון שכתבנו לעיל דמשמע דיום טבוח אסור בהספד ובתענית אפילו האידנא דליכא קרבן ולא ידעתי טעם לחלק בין הספד ותענית לעשיית מלאכה. עוד צריך להתיישב בסוגיא דאמרינן עלה דהך דרבי טרפון לא קשיא כאן בי"ט שחל להיות אחר שבת כאן בי"ט שחל לסוף

בשבת ולא ידעתי טעמו של ר"ט שאסר יום טבוח בהספד מאיזה טעם הוא אי משום שמי שלא הקריב בחג יהיה מקריב ביום שלאחריו א"כ כל ששה ימים שאחר החג יאסר בהספד וזו לא שמענו וממקומו מוכרח דהוצרך לאוקומי עובדא דרבי טרפון בי"ט שחל אחר שבת משמע דאם חל בשבת לא משכחת יום שיאסר בהספד וסבור הייתי לומר דר"ט ס"ל כבית שמאי דאין מביאים עולות בי"ט ולפי סברת רש"י לב"ש קרבן ראיה וחגיגה אינה קריבה בי"ט ומש"ה ביום שאחר החג היו כל ישראל מקריבין קרבנותיהם ומש"ה ס"ל דאסור בהספד חוץ מהיכא דחל בשבת מפני הצדוקין אבל בשאר הימים אף שהם תשלומים אינם אסורים בהספד כיון שאינו זמן קבוע לכל ישראל אך הדבר הוא דוחק גדול בעיני שר"ט שנה משנתו כב"ש ואליבא דב"ה לא מצאתי טעם לחלק בין יום שאחר שבועות לשאר ימי התשלומין וכל ימי התשלומים נקראים ימי טבוח וכדאיתא בפ"ב דחגיגה (דף י"ז). ועוד אני תמיה שראיתי למרן בשולחנו הטהור עור א"ח סי' רכ"ד שפסק דאסור להתענות במוצאי חג השבועות ובשאר ימים טובים לא אסר להתענות ביום שאחר י"ט משמע דס"ל דנשתנה יום שאחר שבועות משום דהוי יום טבוח ומעי נה מכך דר"ט וכ"כ בחיבורו בשם הר"ר יעקב ן' חביב ז"ל ולא ידעתי לדידן דקי"ל כב"ה מה הפרש יש בין יום שאחר החג לשאר ימי התשלומין. וראיתי להרב בעל מגן אברהם שכתב דהטעם שאסור להתענות במוצאי חג שבועות הוא משום דכשחל עצרת בשבת היה יום טבוח הקרבנות אחר השבת והדברים אלו הם שלא כדקדוק דאדרבה היכא דחל בשבת מותרים בהספד ובתענית מפני הצדוקין כדתנן במתני' ואדרבה יש לתמוה על מרן דלמה לא ביאר שאם חל לעצרת בשבת שיום א' מותר בהספד ובתענית. וסבור הייתי לומר פי' אחר דהכך מילתא דר"ט דמה שמנע ההספד ביום שאחר עצרת לא היה מפני הקרבן שהרי אינו זמן חיוב להקרבת קרבן לכל ישראל אלא מטעם שכל יום שאחר י"ט אסור בהספד ובתענית ובירושלמי קורא אותו בנה דמועדא וכמ"ש מרן בטור א"ח סי' תכ"ד ובפ"ד דסוכה (דף מ"ה) אמרינן כל העושה איסור לחג מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח ופירש"י בשם יש אומרים שהוא יום שאחר החג ובזה הוא ניחא לי הא דכתיב בנחמיה (כי' ע') וביום כ"ד לחדש הזה נאספו בצום ובשקים כו' ויש לדקדק דאמאי לא נאספו ביום כ"ג אלא ודאי משום דהיה אסרו חג ולא רצו לגזור בו תענית. אך ראיתי לתוס' בפ"ק דר"ה (דף י"ט) ד"ה מימות עזרא כו' שהכריחו מפסוק זה דבימי עזרא היה אלול מעובר וכתבו ואין לומר דשבקוה לתעניתייהו משום מחרת י"ט ומשום כן המתינו עד כ"ד בו דמאז לא היו נוהגין בו ועוד דבר שבצבור היה ע"כ. ואף שמדברי התוס' נראה שדין זה אינו אלא מנהג מ"מ אפשר דבימי ר"ט כבר נתפשט מנהג זה ובגמרא הקשו לר"ט דאף דנימא שכל יום שאחר י"ט יהא אסור בתענית מ"מ ביום שאחר עצרת אינו אסור בתענית מפני הצדוקין שהרי אפילו בזמן הבית שהיו מקריבין קרבנות ביום שאחר העצרת והיו אסורין בהספד אפ"ה התירו מפני הצדוקין ותירצו דעובדא דר"ט היה שחל עצרת בימי החול ואף שמדברי המקשה נראה דס"ל דטעמי' דר"ט שמנע ההספד היה מפני שהיה יום טבוח דקאמר אלא הימא שיום טבוח היה י"ל דלעולם דהמקשה לא ידע דין זה דאיסור התענית באסרו חג ובזה ניחא דאיך נעלם מהמקשה תירוץ הגמרא שהוא פשוט עד מאד אלא דהוה ס"ל דע"כ טעמיה דר"ט הוא משום יום טבוח דהא ליכא טעמא אחרינא ויום טבוח לא משכחת לה אלא בשחל בשבת דאז יום טבוח הוא באחד בשבת לפי שכל ישראל חייבים להביא ביום זה קרבן ראיה וחגיגה לפי שאינם דוחים את השבת אבל אם חל עצרת באחד מימי החול אין לו יום טבוח שהרי בי"ט כבר הקריבו כל ישראל קרבנותיהם ומש"ה הקשה לו ממתני' דקתני ומותרים בהספד ובתענית ותירצו דר"ט מיירי בשחל עצרת באחד מימי החול ומה שאסרו בהספד הוא מטעמא אחרינא וכמ"ש ומה שלא תירצו בקיצור דטעמיה דר"ט אינו משום הקרבנות כי אם משום אסרו חג הוא ללמדנו דאף לפי טעם זה דאסרו חג היכא דחל עצרת בשבת מותרים בהספד מפני הצדוקין אלא שקשה לזה דאמרינן בפ"ב דתעניות (דף י"ז) שבתות וימים טובים הן אסורים לפניהן ולאחריהן מותרין הרי מוכח בהדיא דלאחריהם דימים טובים מותרים בהספד ובתענית ולפ"ז יש לתמוה על מה שפירש רש"י בשם יש אומרים וליכא למימר דלאו דוקא דלאחריהם קאי לשבתות ולפניהם קאי לשבתות וימים טובים דהא התם הקשו לימא עד המועד ומועד גופיה י"ט הוא כו' ותירצו לא נצרכא אלא לאסור יום שלאחריו הרי מבואר דיום שלאחריו מותר בתענית וליכא למימר דרש"י לא אמר שחייב באכילה ושתיה ביום שאחר י"ט כי אם ביום שאחר סוכות שהוא נקרא חג סתמא שהרי הרב בעל המפה הביא דברי רש"י הללו בסוף סי' כ"ט דקאי בהלכות פסח. אך לפי דברי התוס' שכתבנו דמשמע מדבריהם שאינו אלא מנהג ניחא דאף דנימא שהמנהג הוא קדמון מימות התנאים הוצרכו לומר לאסור יום שלאחריו כדי לאוסרו מן הדין ולא מטעם מנהג ועדיין צריך אני להתיישב בכל זה:

יא אנשי מעמד אסורים מלספר כו'. דין זה חזר וכתבו רבינו בפ"א מהלכות ביאת מקדש ועיין במ"ש מרן שם:

והשבר

למד

מלקה אותו במקלו ושורף את כסותו: **ה** איזה שעל המשוררים הוא בורר בכל יום המשוררים שעומדים על הדוכן לומר שירה בפה. ועל פיו תוקעין על הקרבנות. אין פותחין במקדש מאחת ועשרים תקיעה בכל יום. שלש לפתיחת שערים. ותשע לתמיד של שחר ותשע לתמיד של בין הערבים. ויום שיש בו קרבן מוסף מוסיפין תשע על קרבן מוסף. ואם חל ראש חדש או יו"ט להיות בשבת או שחל ראש השנה להיות בשבת שיש שם שלשה מוספין אין תוקעין לכל מוסף ומוסף בפני עצמו אלא תוקעין תשע בלבד לכל המוספין: **ו** בערב שבת מוסיפין שש. שלש להבטיל את העם מן המלאכה ושלש להבדיל בין קדש לחול. וברגל מוסיפין שלש לפתיחת שער התחתון והוא שער עזרת נשים וג' לפתיחת שער העליון הוא שער נקנור ולמה נקרא שער עליון לפי שהוא למעלה מעזרת נשים. וכן תוקעין שלש למילוי המים שמנסכין בחג ואין תוקעים למלוי המים בשבת. ותוקעין ג' על גבי המזבח בשעה שמנסכין המים. וכל התוקעים שתוקעים על הקרבנות מתחת יד זה שעל המשוררים וברשותו וכל אלו התקיעות בחצוצרות הן: **ז** זה שעל הצלצל הוא המעמיד כל המשוררים על פי כלי שיר שסועדין עם הלוים כמו שביארנו: **ח** זה שעל הפייסות הוא מפיס בין הכהנים בכל יום עד שיהיה כל איש ואיש עושה מלאכתו שזכה בה בפיים. וד' פעמים היו מפיסין בכל יום ובהלכות תמידין אבאר כיצד היו מפיסין: **ט** הממונה שעל הקינים הוא שפוסקין עמו שימכור הקנים לקרבנות כך וכך בסלע וכל מי שהוא חייב תורים או שני בני יונה יביא דמיהם למקדש. וזה הממונה נותן הקינים לבעלי הקרבנות ועושה חשבון עם הגזברין ונותנין לו. *משלשים יום לשלשים יום פוסקין עמו השער. ואם הוזלו הקינים מספיק כשער הזול ואם הוקרו מספיק כמו שפסקו עמו שיד הקדש על העליונה. וכן קן שנמצא פסול או שנפסל קודם שיקרב נותן אחר תחתיו: **י** זה שעל החותמות הוא שמקבל דמי הנסכים ממחוייבי נסכים ונותן להן חותמות וזה שעל הנסכים הוא שמוכר הנסכים: **יא** כיצד ארבע חותמות היו במקדש. האחד כתוב עליו עגל. והשני כתוב עליו זכר. והשלישי כתוב עליו גדי. והרביעי כתוב עליו חוטא: **יב** כל מי שיביא קרבנותיו למקדש נותן דמי הנסכים לזה הממונה על החותמות ונותן לו חותמות כמנין הקרבנות שלו ואם היה מצורע עשיר נותן לו חותם אחד שכתוב עליו חוטא והלה הולך בחותמות שבידו לזה הממונה על הנסכים ונותן לו נסכים כמניין החותמות וכמ"ש בהן ולערב באים זה אצל זה מוציא את החותמות ומקבל כנגדן מעות אם הותירו המעות הותירו להקדש ואם פחתו המעות ישלם זה שעל החותמות מביתו. מי שאבד חותמו ממתינין לו עד הערב אם מצאו במעות יותר כדי חותם שטוען נותנין לו ואם לאו אין נותנין לו. ושם כל היום כתוב על החותם מפני הרמאים שלא ישהא החותם אצלו *עד שיוקרו הנסכים: **יג** משלשים יום לשלשים יום פוסקין שער היין והסולת עם הממונה על הנסכים אם הוקרו נסכים מספק להן כמו שפסקו עמו. ואם הוזלו מספק להן כשער הזול. והשכר שמשתכר ההקדש בשערים אלו הוא הנקרא מותר נסכים ולוקחין בו עולות לקיץ המזבח ואין מקיצין את המזבח בעולות עוף שאין בקרבנות הציבור עוף: **יד** הכהנים מפני שהן עומדין על הרצפה תמיד ואוכלין בשר הרבה ואין עליהן בגדים בשעת העבודה אלא חלוק אחד הם חולין במעיהן. לפיכך מעמידין ממונה אחד שיהיה מבקר אותן ומרפא כל תחלואיהן

א סמ"ג עשין קס"ג:

השגת הראב"ד

*משלשים יום לשלשים יום וכו'. א"א לא כי הממונה על הקינין ועל הנסכים אינו אלא גזברות בעלמא וכל מי שהוא חייב קינין מביא לידו או הקינין בעצמו או דמיו ונותנן לשופר וכו' מתחלל להקדש ואינו מתעלל וכן על הנסכים היה איש ממונה ולוקח במעות של תרומה הלשכה יינות שמנים וסלתות מבעלי בתים ועל אותו בעל הבית המוכר אמרו אם קבל לספק מארבע ועמדו משלש או משלש ועמדו מארבע מספק מארבע וכל המחוייב נסכים מביא מעות ולוקח מזה הממונה ואם יש לו ריוח בזה הוא הנקרא מותר נסכים ועושין ממנו לקיץ למזבח ואע"פ שאמרו אין משתכרין בשל הקדש הני מילי פירות שהוא כעין הגנות והוא דרך עניות אבל נסכים שהן צרכי ציבור שקחין ואם הותירו מוכרין ליחידים מכ"מ הממונים לא מרויחין ולא מפסידין לעצמן כלום:

*עד שיוקרו הנסכים. א"א לא כי אלא שמא יעשנו אובד ויבא לידי אחר ויוציא חותמו:

כסף משנה

ה אין פותחין במקדש מכ"א תקיעות בכל יום וכו'. משנה בפרק החליל. ומ"ש ואם חל ר"ח או יו"ט להיות בשבת וכו' עד לכל המוספין. שם (דף נ"ד) מסיק בתיובתא למ"ד הכל לפי המוספין תוקעין: **ו** ומ"ש ובע"ש מוסיפין שש ג' וכו' עד בשעה שמנסכין המים. שם במשנה ע"ש שבתוך החג היו שם שמנה וארבעים תקיעות שלש לפתיחת שערים שלש לשער העליון שלש לשער התחתון שלש למילוי המים ושלש על גבי המזבח ט' לתמיד של שחר ט' לתמיד של בין הערבים ט' למוספין ג' *להשביר את העם וג' להבדיל בין קדש לחול. ופירש"י ג' לשער עליון דאמרן לעיל גבי שמחת בית השואבה עמדו שני כהנים בשער העליון היורד מעזרת ישראל לעזרת הנשים קרא הגבר תקעו והריעו ותקעו. ג' לשער התחתון דאמרן לעיל הגיעו לעזרה תקעו והריעו ותקעו והיו מאריכים בהם עד שהגיעו לשער היוצא למזרח והוא שער התחתון וכו'. ג' למילוי המים אחר שמילאו ושבו ובאו להם לעזרה דרך שער המים ותנן בפרק לולב וערבה הגיעו לשער המים תקעו והריעו ותקעו עכ"ל. ומדברי רבינו נראה שהוא מפרש דלשער התחתון דקתני היינו לפתיחת שער העליון ולפתיחת שער התחתון: ודע שיש בספרי רבינו חסרון הניכר וכך צריך להגיה וכן תוקעים ג' למילוי המים ואין תוקעים למילוי המים בשבת. ומ"ש ואין תוקעין למילוי המים בשבת גם זה שם ופירש"י שכבר נתמלא מע"ש כדתנן בפרק לולב וערבה אלא שהיה ממלא מע"ש:

ט הממונה שעל הקינים וכו' עד שיד הקדש על העליונה. נלמד מענין הממונה על הנסכים שיתבאר בסימן זה. ומ"ש וכן קן שנמצא פסול או שנפסל וכו'. בספ"ז דשקלים (מ"ז) רבי יוסי אומר *המספק את הקינין מספק את הפסולות ואין לתמוה למה לא פסק כת"ק דאמר שהקינים פסולות באות משל צבור דאיכא למימר שפסק כרבי יוסי משום דמסתבר טעמיה ועוד דת"ק הוי ר"ש כמפורש ברים אותה משנה ופסק כרבי יוסי לגבי ר"ש:

וכתוב בהשגות א"א לא כי הממונה על הקינין וכו'. ואני אומר שאין זו השגה דפירושי ניהו ומר מפרש הכי ומר מפרש הכי:

י זה שעל החותמות הוא שמקבל דמי וכו'. יתבאר בסמוך: **יא** ומ"ש כיצד ד' חותמות היו במקדש האחד כתוב עליו עגל וכו'. בפ"ה דשקלים (משנה ג'): **יב** ומ"ש כל מי שיביא קרבנותיו למקדש נותן דמי הנסכים לזה הממונה על החותמות וכו' עד הנסכים. בפרק הנזכר. ומ"ש ואם היה מצורע עשיר מביא ג' עשרונין ולוג שמן ואין דוגמתו כשאר החותמות אבל מצורע עני אינו טעון להביא אלא עשרון אחד כמו שטעון הגדי ולכן נותנין לו חותם של גדי. ומ"ש רבינו ושם כל היום כתוב על החותם וכו' עד שיוקרו הנסכים. שם בגמרא ושם (כל) היום כתוב עליהם מפני הרמאין ופירוש רבינו בה נכון וכן פירש בפי' המשנה וכתב שם עוד פירוש אחר והוא כדי שלא ימצא חותם שנפל קודם לכן לבעליו או לאחיה או ליוחנן ויגנבה בו ואין אותו פי' נכון כ"כ משום דא"כ למה לכתוב שם היום יכתבו שם בעליו ודי והראב"ד כתב על דברי רבינו לא כי אלא שמא יעשנו אובד ויבא לידי אחר ויוציא חותמו ואין לומר שהוא מפרש כאותו פי' אחר שכתב רבינו בפי' המשנה דא"כ מאי שמא יעשנו אובד דקאמר שמא יאבדנו מיבעי ליה ויש ספר שהוגה בהשגת הראב"ד ליום אחר במקום לידי אחר וטעמו לומר שמא יגניענו ויאמר שאבד ממנו ויתבע מהממונין שיחזירו לו הדמים שנתן וימצאו דמי החותם ההוא יתר על החותמות הנמצאים ויחזירום לו וביום אחר יוציא אותו חותם ויתנו לו נסכים כדי אותו חותם. ומ"מ יש לתמוה גם בהשגה זו גם בקודמת למה דחה פי' רבינו לומר לא כי אלא בהיות פי' רבינו מתיישב כ"כ: **יג** משלשים יום לשלשים יום וכו' עד כשער הזול. בספ"ד דשקלים (מ"ט):

ומ"ש והשכר שמשתכר ההקדש בשערים וכו'. בפ"ד דשקלים (משנה ד') תנן ר"ע אומר מותר תרומה קיץ למזבח מותר נסכים לכלי שרת רבי חנינא סגן הכהנים אומר מותר נסכים קיץ למזבח ומותר התרומה לכלי שרת וכתב שם רבינו עוד יתבאר לך בפרק שאחר זה כי הנסכים היה הקדש משתכר בהם והיה מתקבץ ממנו דמים יתרים והם נקראים מותר נסכים ופסק רבינו כרבי חנינא. ויש לתמוה דהא קי"ל הלכה כר"ע מחבירו ואפשר שטעמו משום דכיון דרבי חנינא סגן הכהנים הוה מסתמא במילי דמקדש טפי הוה בקי מר"ע. ומ"ש ואין מקיצין את המזבח בעולות עוף וכו' בפ"ק דשבועות (דף י"ב:):

יד הכהנים מפני שהם עומדים על הרצפה תמיד וכו' עד להיכל ולשערים. הוא ביאור הממונין שכתב בראש הפרק ויש בספרי רבינו חסרון וכך צריך להגיה ושהי פרוכות

*[כן הוא בירושלמי אבל בבבלי להשביח:

*[כן הוא בירושלמי אבל בבבלי מספיק]

משנה למלך

פ"ז יג והשכר שמשתכר ההקדש בשערים אלו הוא הנקרא מותר נסכים. כתב מרן ופסק רבינו כרבי חנינא. והכי איתא בפרק שתי מדות (דף צ') ויש מאותה סוגיא סיוע למה שפסק רבינו כרבי חנינא ודו"ק: ר"ב

רוכות היו עושים בכל שנה להבדיל בין הקדש לקדש הקדשים והוא משנה בפרק בתרא דשקלים (דף י״א ע״א) :
טז ומ״ש וחוטי הפרוכת כפולים ששה וכו׳ עד הרי כ״ד חוטים. שם ובפרק בא לו (דף ע״ב). ומ״ש וטפח היה עביה וכו׳ עד עשרים אמה. בפרק בתרא דשקלים :
יז ומ״ש וי״ג פרוכות היו במקדש שני וכו׳. מימרא פרק הוציאו לו (דף נ״ד) :
יח פרוכת שנטמאת בולד הטומאה מטבילין וכו׳ עד שהיא נאה. בפ״ב דשקלים:
יט וכל הכלים שהיו במקדש היו להם שניים ושלישים וכו׳. משנה בסוף חגיגה (דף כ״ו :) :
כ זה הממונה על מעשה בגדי כהונה וכו׳. כתב הראב״ד אומר אני שהוא פינחס המלביש עכ״ל. ופשוט הוא ואיני יודע מה מלמדנו. ומ״ש רבינו ולשכה היתה לו במקדש. בפ״ק דמדות (משנה ד׳) :
פ״ח א בגדי כהונה ג׳ מינים וכו׳ בגדי כהן הדיוט הם ארבעה כלים וכו׳. מפורשים בתורה. ומ״ש וארבעתן של פשתן וחוטן כפול ששה. בפרק בא לו (דף ע״ב). ומ״ש ... נים וכו׳ . ומ״ש והאבנט לבדו רקום בצמר. ... פ״ק דיומא (דף י״ב:) כי אתא רבין אמר אבנטו של כ״ג בי״ה ד״ה של בוץ בשאר ימות השנה ד״ה של כלאים לא נחלקו אלא באבנטו של כהן הדיוט בין בשאר ימות השנה בין בי״ה רבי אומר של כלאים ורבי אלעזר בר״ש אומר של בוץ וידוע שהלכה כרבי מחבירו :
ב בגדי זהב הם בגדי כ״ג והם ח׳ כלים וכו׳. לשון זה קשה בעיני שהרי הארבעה של כל כהן אינם של זהב ונ״ל דה״ק בגדי זהב הם מיוחדים בכהן גדול ובגדי כ״ג הם שמנה כלים הארבעה של כל כהן ומעיל ואפוד וכו׳ ואלו הארבעה הנוספים בכהן גדול הם של זהב . ומ״ש ואבנטו של כ״ג מעשה רוקם הוא מדכתיב ואבנט תעשה מעשה רוקם . ומ״ש והוא דומה במעשיו לאבנט כהן הדיוט נתבאר בסמוך . ומ״ש ומצנפת האמורה באהרן היא האמורה בבניו וכו׳ לפיכך נקראת מגבעת . נ״ל שטעמו לומר כדברי הרמב״ן שאכתוב בסמוך שאותיות גיכ״ק מתחלפות והו״ל כאילו כתיב מקבעת והוא מלשון קובע וכן תירגם המתרגם מגבעות כובעין וכתב הראב״ד ולפיכך נקרא מגבעת א״א אני אומר אין מעשהו של זה כמעשהו של זה וכו׳ . והרמב״ן כתב בפרשת תצוה וז״ל כתב רש״י שהמצנפת כמין כובע שהרי במקום אחר קורא לה מגבעת ומתרגמינן כובעין וזה אינו שהרי אמרו שהמצנפת ארכה י״ו אמה והרי היא כעין צניף שלופף בה ראשו מגלגל ומחזיר מגלגל ומחזיר סביב ראשו כפל על כפל ומצנפת של כ״ג אינה קרויה מגבעת בשום מקום אבל בכהן הדיוט אמר הכתוב מגבעת ואף היא מצנפת היא אלא שקושר בה כל ראשו ומעלה הכפלים עליו כעין מגבעת שהוא כובע כדברי אונקלוס כי מגבעת כמו מקבעת כאשר אמרתי בחילופי הגימ״ל והקו״ף אלא שהמגבעת כמו המצנפת ולכך יזכירו חכמים תדיר בכ״ג והדיוט מצנפת בתורת כהנים ובמסכת יומא שנינו כהן גדול משמש בח׳ בגדים וההדיוט בארבעה בכתנת ומכנסים מצנפת ואבנט מוסף עליו כהן גדול חשן ואפוד ומעיל וציץ עכ״ל. ודבריו מסכימים לדברי רבינו :

תחלואיהן ועוסק בהן תמיד הוא ואנשיו שתחת ידו : **טו** וכן ממנין אחר להיות חופר בורות ושיחין ומתקן הבורות של רבים כדי שיהיו המים מצויין בירושלים לכל אחד מיושביה ולכל עולי הרגלים . ואחד ממונה על כל אומני לחם הפנים והוא מתקן כל מלאכתו . ואחד ממונה על כל אומני הקטרת והוא מתקן מלאכתה : **טז** זה שעל הפרוכת ממונה על כל אורגי הפרוכות והרוקמין בהן שיהיו מוכנות להיכל ולשערים. ושתי פרוכות היו עושין בכל שנה להבדיל בין הקדש לקדש הקדשים וחוטי הפרוכת כפולין ששה ששה . וארבעה מינין היו בה שש ותכלת וארגמן ותולעת שני . וכל אחד מהן כפול ששה הרי כ״ד חוטין. וטפח היה עביה ועל שנים ושבעים *נירין היתה נארגת ארכה ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה : **יז** וי״ג פרוכות היו במקדש שני שבע על שבעה שערי העזרה ואחת על פתח האולם ואחת על פתח ההיכל ושתים לדביר בינו ובין הקודש ושתים כנגדן בעלייה : **יח** פרוכת שנטמאת בולד הטומאה מטבילין אותה בפנים ומכניסין אותה מיד לפי שאינה צריכה הערב שמש. ושנטמאת באב הטומאה מטבילין אותה מבחוץ ושוטחין אותה בחיל מפני שהיא צריכה הערב שמש. ואם היתה חדשה שוטחין אותה על גב האצטבא כדי שיראה העם את מלאכתה שהיא נאה : **יט** וכל הכלים שהיו במקדש היו להם שניים ושלישים שאם יטמאו הראשונים יביאו השניים תחתיהם : **כ** זה הממונה על מעשה בגדי כהונה עוסק בהכנת בגדי כהנים הדיוטים ובגדי כ״ג ובאריגתן *ומתחת ידו נעשה הכל ולשכה היתה לו במקדש :

השגת הראב״ד

*ומתחת ידו נעשה. א״א אומר אני שהוא פינחס המלבי׳.

פרק שמיני

א בגדי כהונה שלשה מינים . בגדי כהן הדיוט . ובגדי זהב. ובגדי לבן. בגדי כהן הדיוט הם ארבעה כלים כתנת ומכנסים ומגבעות ואבנט. וארבעתן של פשתן לבנים וחוטן כפול ששה והאבנט לבדו רקום בצמר : **ב** בגדי זהב הן בגדי כהן גדול והם שמנה כלים . הארבעה של כל כהן. ומעיל ואפוד וחושן וציץ. ואבנטו של כהן גדול מעשה רוקם הוא *והוא דומה במעשיו לאבנט כהן הדיוט . ומצנפת האמורה באהרן היא המגבעת האמורה בבניו . אלא שכהן גדול צנוף בה כמי שלופף על השבר . ובניו צונפין בה ככובע *ולפיכך נקראת מגבעת

*ס״א ניסין

השגת הראב״ד

*ולפיכך נקראת מגבעת. א״א אני אומר אין מעשהו של זה כמעשהו של זה מצנפת ארוך הרבה וכורך אותו כריכות הרבה ככריכות הישמעאלים אבל מעשה המגבעות כעין הכובעין שלנו חדין מלמעלה והן קצרין :

*כדפוס וויניציא ואינו דומה ועי׳ כמ״ל

משנה למלך

יז וי״ג פרוכות היו במקדש שני . בפרק שני דייני גזירות (דף ק״ו) וביומא (נ״ד). ומ״ש ואי׳ על פתח ההיכל עיין במ״ש מרן לעיל פ״ה מה׳ אלו דין י״א. (*א״ה ובדברי הרב המחבר שם) :
יח ואם היתה חדשה שוטחין אותה על גב האצטבא. הרב בעל תי״ט בפרק ד׳ דסוכה משנה ד׳ כתב דלא גרסינן גב אלא גג והדין עמו יע״ש :
פ״ח א בגדי כהונה ג׳ מינים כו׳ וחוטן כפול ששה והאבנט לבדו רקום בצמר ע״כ . לא ידעתי למה לא ביאר לנו רבינו שהאבנט היה בו ד׳ מינים דהיינו שש תכלת וארגמן תולעת שני וכל מין היה כפול ששה דנמצא דהיה כפול כ״ד חוטין וכמו שביאר בסוף פ״ז שבפרוכת מכ״ד חוטין וכן בפ״ט ביאר בבגדי כ״ג מכמה חוטין היה כל בגד ובגד וא״כ היה לו ג״כ לבאר דגם כן האבנט ובפירוש אמרינן בפרק בא לו (דף ע״א) דאבנט היו חוטיו כ״ד ואמרינן אלא דנין מאבנט ודנין בגד כו׳ ומקרא מלא הוא בפ׳ פקודי את האבנט שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני וגו׳ וכ״ת דס״ל דדין זה אינו אלא באבנטו של כ״ג אבל באבנט של כהן הדיוט לא היו מד׳ מינים כי אם משנים דהיינו צמר ופשתים זה אינו דהא למ״ד דאבנטו של כ״ג זהו אבנטו של כהן הדיוט אין שום חילוק ביניהם כלל וכמו שאבאר לקמן ועוד דהיה לו לבאר דהאבנט היו חוטיו י״ב דהיינו שש דפשתים ושש דצמר ולומר דס״ל דבין הכל היה ו׳ חוטין זו לא ידעתי מנין לו שהרי בכ״מ שהצריך הכתוב ג׳ מינים או ד׳ צריך ו׳ חוטים מכל מין ומין ועוד דעדיין הדבר קשה דלמה לא ביאר באבנט של כ״ג שהיו בו ד׳ מינין סוף דבר דברי רבינו צריכים אלי תלמוד . וראיתי לרלב״ג בפ׳ תצוה דאבנט של כהן הדיוט לא היה כי אם מין אחד של צמר ע״כ . ומדברי התוס׳ בפ״ב דשבת (דף כ״א) ד״ה שמחט מוכח דאבנט של כהן הדיוט היו בו ג׳ מינים של צמר שכתבו בסוף דבריהם דכיון שאין מן הפשתן אלא נרביע בטל בשאר מינין והוי כאילו אין בו פשתן כלל ע״כ וזה מבואר וכדכתיבנא :
ב ואבנטו של כ״ג מעשה רוקם הוא והוא דומה במעשיו לאבנט כהן הדיוט. גם בזה לא ידעתי כוונת דבריו במ״ש דאבנטו של כ״ג הוא מעשה רוקם ונראה שכיון למ״ש בפרק זה דין ט״ו בפירוש כ״מ שנאמר בתורה מעשה רוקם וס״ל שזה הוא דוקא באבנט של כ״ג ולא באבנט של כהן הדיוט אלא שחזר וכתב שאעפ״כ דומה במעשיו לאבנט כהן הדיוט . ומ״מ לא ידעתי מנין לו דין זה דיש הפרש בין אבנט כ״ג לגבי הדיוט לענין מעשה רוקם אי משום דכתיב בפרשת ואתה תצוה ואבנט תעשה מעשה רוקם ופסוק זה באהרן מיירי שאחר זה כתיב ולבני אהרן תעשה כתנות ועשית להם אבנטים הרי דאבנט אהרן כתיב מעשה רוקם ובאבנט בניו כתיב אבנטים ותו לא ומכאן הכריח דדוקא אבנט של כ״ג הוא מעשה רוקם א״כ קשה דבכתנות אהרן כתיב ושבצת הכתנת וגבי בניו לא כתיב כי אם ולבני אהרן תעשה כתנות וא״כ לפי דברי רבינו הללו נאמר דדוקא כתונת אהרן צריכה תשבץ ולא כתונת בניו ואילו רבינו בפרק זה דין ע״ז כתב הכותנות בין של כ״ג בין של כהן הדיוט משבצת היתה כו׳ הרי דס״ל דאע״ג דדין זה דמשבצת לא כתיב כי אם גבי כ״ג ס״ל דה״ה לכהן הדיוט ועל כרחין טעמא דמלתא הוא משום דס״ל דמאי דכתיב תעשה כתנות שתם הכוונה היא העשה כתנות כמו הנזכר וכמ״ש הרמב״ן בפרשת פקודי וא״כ אף אנו נאמר דאע״ג דכתיב ועשית להם אבנטים סתם ולא כתיב בהו מעשה רוקם הכוונה היא כמו האבנט הנזכר ואפשר היה לומר דטעמו של רבינו שכתב דאף כתנת של כהן היתה משבצת הוא משום דכתיב בפרשת תצוה ואלה הבגדים וגו׳ וכתנת תשבץ וגו׳ ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו הרי שהשוה הכתוב כתונת אהרן לכתונת בניו אלמא דכולם הם תשבץ ואע״ג דבאבנט נמי הכי הוא מ״מ שאני אבנט דלא כתיב התם גבי אבנט מעשה רוקם וא״כ אפשר דהשווי אינו אלא בכולל האבנט אבל בפרטיו אפשר שיהיה בהם חילוק של אהרן הוא רוקם ושל בניו לא אבל גבי כתונת דכתיב כתנת תשבץ ועלה כתיב לאהרן ולבניו אלמא דגם כתונת בניו היו תשבץ וכבר הביא הרמב״ן ראיה זו. אי נמי דטעמו של רבינו הוא משום דכתיב בפרשת פקודי ויעשו את הכתנות שש וגו׳ לאהרן ולבניו הרי דהשוה הכתוב בכתנות לאהרן ולבניו שמעת מינה דכולם היו משבצות אבל גבי אבנט אם איתא דמאי דכתיב מעשה רוקם באבנט אהרן ה״ה ג״כ באבנט בניו היה לו לומר ג״כ באבנט לאהרן ולבניו כדי ללמדנו דין זה שהרי כל עצמו של כתוב שכתב גבי כתנות לאהרן ולבניו אע״ג דלא היה צריך לאומרו דמילתא דפשיטא היא הוא משום דבכתונת אהרן דוקא נאמר ושבצת ולא בכתנות בניו הוצרך לומר לאהרן ולבניו כדי ללמדנו שהדין שוה בכולם שצריכים משבצות וא״כ אם איתא דגבי אבנט גם כן הם שוים אהרן ובניו היה לו לומר גבי אבנט ג״כ לאהרן ולבניו . אך הרואה יראה איך הרמב״ן אמר שהכריח דבכתנת היו שוים אהרן ובניו חזר וכתב והאבנט הזה הוא ג״כ לאהרן ולבניו כו׳ הרי דס״ל דאין שום חילוק באבנט בין אבנט אהרן לאבנט בניו והדבר הקשה אצלי בדברי רבינו הללו הוא דבפ״ק דיומא (דף ו׳) הקשו למ״ד דסבר הלבישה היתה אהרן ואח״כ בניו ממאי דכתיב והגרה אותם אבנט ותירצו ההוא קמ״ל אבנטו של כ״ג זהו אבנטו של כהן הדיוט כו׳ הרי דמהיקש הכתוב דכתיב אותם אנו למדים דאף אבנט של כהן הדיוט הוא של כלאים אף שלא נזכר בהם דין זה וא״כ מנ״ל

מגבעת: **ג** בגדי לבן הם ארבעה כלים שמשמש בהן כ"ג ביוה"כ. כתנת. ומכנסים. ואבנט. ומצנפת. וארבעתן לבנים וחוטן כפול ששה ומן הפשתן לבדו הם.
ושתי

ג בגדי לבן הם ד' כלים שמשמש בהם כ"ג ביוה"כ וכו' וארבעתן לבנים וכו'. מ"ש שהם לבנים כך קורא אותם במשנה דיומא בגדי לבן. ומ"ש וחוטן כפול ששה ומן הפשתן לבדו הם. בפרק בא לו (דף ע"ב). ומ"ש

משנה למלך

מנא לן שיהיה הסיקם למחצה ולא לכל דבר וכעת הדבר צריך תלמוד. והגה גררא דסוגיא זו ראיתי לתוס' שם שכתבו דכ"ג שאר בגדיו היו נמי דכלאים אפוד ומעיל ע"כ ותמהני דמעיל לא היה כלאים כי אם כולו תכלה ושוליו היו בו ג' מינים דהיינו תכלת וארגמן ותולעת שני אבל פשתים לא היה כלל לא במעיל עצמו ולא בשוליו וכמבואר ואולי ט"ס הוא וצריך לגרוס במקום מעיל חושן שהיה כלאים וכמבואר. ודע שבדפוס מגדל עוז ראיתי גירסא אחרת ברבינו והיא אבנטו של כהן גדול מעשה רוקם הוא ואינו דומה במעשיו לאבנט כהן הדיוט ע"כ. וכן היא גירסת הרב בעל קרית ספר וכתב ואינו דומה במעשיו לאבנטו של כהן הדיוט דאבנטו של כהן הדיוט כתיב ביה תכלת והאי לא כתיב ביה אלא מעשה רוקם ע"כ ולא הבינותי דבריו דבאבנט כהן הדיוט לא כתיב ביה תכלת אלא כתם כתיב ולבני אהרן תעשה אבנטים ובאבנט כהן גדול כתיב ביה תכלת וכדכתב בפרשת פקודי ואת האבנט שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני מעשה רוקם ופסוק זה באבנט כהן גדול מיירי וכדאמרינן בפרק קמא דיומא (דף י"ב) כי אתא רבין אמר אבנטו של כהן גדול בשאר ימות השנה ד"ה של כלאים לא נחלקו אלא באבנטו של כהן הדיוט כו' הרי לך הדבר מבואר דבאבנט דכהן גדול כתיב ביה תכלת ומעשה רוקם אבל באבנט כהן הדיוט לא כתיב ביה אלא אבנט סתם ונחלקו בזה אם נלמוד מאבנט כהן גדול לאבנט כהן הדיוט או לא והא כן לדידן דקי"ל דאבנטו של כהן גדול זהו אבנטו של כהן הדיוט מנא לן לחלק בשום דבר ביניהם. ודע שמדברי מרן נראה דגרים והוא דומה במעשיו שכתב ומה שכתב והוא דומה במעשיו לאבנט כהן הדיוט נתבאר בסמוך ע"כ. ונראה שכיון למה שכתב בתחלת הפרק דהלכה כרבי דאמר דאבנטו של כהן הדיוט היה של כלאים ומיהו יותר מתיישב אצלי בדברי רבינו הגירסא האחרת דכפי גירסת מרן דגרים והוא דומה קשה דאיך תלי תניא בדלא תניא שהרי כהן גדול אינו למד מכהן הדיוט אלא כהן הדיוט למד מכהן גדול וא"כ לא הוה ליה למימר דהוא דומה במעשיו לאבנטו של כהן גדול. ודע שמדברי הסמ"ג במצות עשה סי' קע"ג יראה לי דסבירא ליה דאין שום חילוק בין אבנט כ"ג לאבנט כהן הדיוט אלא כולם שוים הם בכל מעשיהם. ומה שכתב רבינו ומגבעת האמורה באהרן כו'.

עיין בתוספות סוכה (דף ה') ד"ה ואל וביומא (דף י"ב) ד"ה אלא (ודף כ"ה) ד"ה נטל:

ג וארבעתן לבנים וחוטן כפול ששה וכו'. בפ"ק דיומא (דף ע"א:) תנו רבנן בגדים שנאמר בהם שש חוטן כפול ששה כו' מנא לן דאמר קרא ויעשו את הכתנות שש ואת המצנפת שש ואת פארי המגבעות שש ואת מכנסי הבד שש משזר חמשה קראי כתיבי חד לגופא דכתנא ניהוו ותד שיהא חוטן כפול ששה וחד שיהיו שזורין וחד לשאר בגדים שלא נאמר בהם שש וחד לעכב ע"כ. והכי פירושה דארבע שש וחד בד כתיבי בהאי קרא והוה סגי בחד וליכתביה לבסוף ומש"ה דרשינן הכי חד לגופיה דכיתנא ניהוו ותד שיהא חוטן כפול ששה ולאו דוקא בהני דכתיבי בהאי קרא בעינן שיהא חוטן כפול ששה אלא בכל מקום שנאמר בו שש הוי דינא הכי וכדאמרינן בגמרא פרוכת כ"ד ד' דשיתא שיתא לית דינא ולית דיינא ופירש"י דהא נאמר בו שש ואמר מר דברים שנאמר בהם שש חוטן כפול ששה והטעם דכיון דמרבוי הכתוב למדנו דחד שש אתא לומר שיהא חוטין כפול ששה א"כ כל מקום שנאמר בו שש נמי אמרינן דמלבד פשטיה דקרא דהיינו כיתנא אתא נמי לומר שיהא חוטן כפול ששה והכל נכלל במשמעות שש וכן אידך שש נמי דאמרינן דאתא לומר שיהיו שזורין הוי נימא הכי דכל מקום שנאמר בו שש הכוונה היא דליהוו כיתנא וליהוו חוטן כפול ששה ושיהיו שזורין ואידך שש אתא לשאר בגדים שלא נאמר בהם שש ואין הכוונה דבגדים שלא נאמר בהם שש דליהוו כאילו נאמר בהם שש ונימא דליהוו כיתנא דהא ודאי מעיל שלא נאמר בו שש כי אם כליל תכלת פשיטא שלא היה בו פשתן אלא אהני יתור זה דשש לבגדים שלא נאמר בהם שש לומר שמאותו המין שהיו באים אותם הבגדים שלא נאמר שש צריך שיהיה אותו המין חוטיו כפול ששה ושיהיו שזורים וטעמא דבמקום שלא הזכיר הכתוב לא שש ולא בד א"כ גזירת הכתוב היא שאותו בגד לא יהיה בו כלאים ואם אנו אומרים דייתור זה דשש דאהני לדבר שלא נאמר בהם שש דהוי כאילו נאמר בו שש ובעי דניהוי נימא כיתנא א"כ אנו עוקרים הפסוק ממשמעותו דרחמנא אמר דלא הוי כלאים ומכח הייתור אמרינן דהוי כלאים אך אי אמרינן דאהני דוקא לשיהא חוטן כפול ששה ושיהיו שזורין אין אנו עוקרים הפסוק ממשמעותו והוה ליה כאילו כתיב במעיל התכלת שש דפירושו זה התכלת שצויתיך צריך שיהיה שש דהיינו שיהיה חוטיו כפול ששה ושיהיו שזורין. וראיתי להרב בעל קרבן אהרן בפרשת אחרי מות שהביא סוגיא זו וכתב וחד לשאר בגדים שלא נאמר בהם שש דליהוו נמי שש רצוני שיהא חוטן כפול ששה ע"כ וכן כתב בפרשת צו ונראה דאין כוונת הרב למעט ולומר דלא אהני יתור זה אלא לומר שיהא חוטן כפול ששה ולא לענין שיהיו שזורין דמאי שנא חוטן כפול ששה משזורין אלא כוונת הרב היא למעט דלא נימא דליהוו נמי שש לכל מילי וניהוו כיתנא אלא לשאר מילי דהיינו חוטן כפול ששה ושזורין ותדא מינייהו נקט וכן נ"ל בדברי רש"י שכתב לשאר בגדים שלא נאמר בהם שש שיהיו אף הם חוטן כפול ששה ע"כ ואידך שש אמרינן דאתא לעכב ונראה דלאו דוקא לבגדים שנאמר בהם שש דאם לא היה חוטין כפול ששה או שלא היו שזורין דמעכב אלא אף לבגדים שלא נאמר בהם שש כיון דמיתורא דחד שש אמרינן דגם בגדים שלא נאמר בהם שש צריך שיהא חוטן כפול ששה ושיהיו שזורין אהני ריבוי זה דחד שש דאמרינן דאתא לעכב אף לבגדים שלא נאמר בהם שש דאם לא היה חוטן כפול ששה או שלא היו חוטיו שזורין דמעכב בהם. ודע דבפ"ב דזבחים (דף י"ח) אמרינן ת"ר בד שיהיו של בוץ בד שיהיו חדשים בד שיהיו שזורין בד שיהיו חוטיו כפול ששה בד שלא ילבש של חול עמהן א"ל אביי לר"י בשלמא שיהיו של בוץ הא קמ"ל בוץ אין מידי אחרינא לא אלא בד שיהיו חדשים חדשים אין שחקין לא והתניא מפותקין כשרים א"ל וליטעמיך בד שיהא חוטיו כפול ששה בד חד חד לחודיה משמע אלא ה"ק בגדים שנאמר בהם בד צריכין שיהיו של בוץ חדשים שזורין שיהא חוטן כפול ששה יש מהן למצוה ויש מהן לעכב ע"כ. והכוונה דאביי הבין דתנא דברייתא ממשמעות בד דריש שיהיו חדשים כלומר כדקך שהוא מברייתו שעלה בבדיו ועל זה הקשה מהברייתא דקתני מפותקין כשרין ור"י השיב לו דאיך יתכן דתנא דברייתא כל הני דרשות ממשמעות בד מפיק להו דהתינח בוץ ושיהיו חדשים דנאמר דממשמעות בד מפיק להו אלא שיהא חוטיו כפול ששה איך יתכן דממשמעות בד מפיק לה דהא מלבד שאין המשמעות מורה כן אדרבה מורה בהיפך דבד חד חד לחודיה משמע אלא ע"כ דכוונת הברייתא היא דה"ק בגדים שנאמר בהם בד צריך שיהיה בהם כל אלו התנאים שהזכיר ולא ממשמעות דבד נפיק אלא כל אחד ואחד נלמד ממקומו דבוץ נפיק ממשמעות הכתוב וכמו שדרשו שם ושיהיה חוטיו כפול ו' ושיהיו שזורין נפיק מאותה הדרשא שאמרו ביומא דחמשה קראי כתיבי ותרי מינייהו אתו לומר שיהא חוטן כפול ששה וגם שיהיו שזורין והני הוו לעכובא דהא חד שש אייתר לעכב וכדכתיבנא ושיהיו חדשים נפיק משום דכתיב בבגדי כהונה לכבוד ובעינן שיהיו חדשים למצוה בעלמא משום נוי. וראיתי לרש"י ז"ל שם שכתב ויש מהם לעכב בוץ ושזורין וחוטן כפול ששה בוץ כדמפרש ואזיל כו' שזורין כיון דבד היינו בוץ ובעלמא קרי ליה שש משזר וחוטן כפול ששה כדילפינן בסדר יומא מקראי דברים שנאמר בהם שש חוטן כפול ששה ויליף ליה התם לעכובא עכ"ד ולא הבינותי דברי רש"י הללו במ"ש שזורין כיון דבד היינו בוץ ובעלמא קרי ליה שש משזר דבאיזה בגדים מיירי רש"י אי בבגדים שנאמר בהם שש הא מאי דבעינן דליהוו שזורין מיתורא דשש קא נפיק וכדאיתא ביומא ואי מיירי בבגדים שלא נאמר בהם שש הא נמי מיתורא דשש קא נפיק דאמרינן דאתא לבגדים שלא נאמר בהם שש וכמו שכתבנו וכי תימא דלעולם דמיירי בבגדים שלא נאמר בהם שש ואפ"ה ס"ל דהא דאמרינן דחד שש אתא לבגדים שלא נאמר בהם שש הוא דוקא לענין דליבעו חוטן כפול ששה ולא לענין דליבעו שזורין וקצת נראה כן מדברי רש"י ביומא הא ליתא שהרי כתבנו לעיל דאין לחלק בין חוטן כפול ששה לשזורין ואף אם נרצה לדחוק לומר דרש"י ס"ל דיש לחלק אכתי קשה דבדברי רש"י נראה דמיירי בבגדים שנאמר בהם שש שהרי כתב כדאמרינן בגדים שנאמר בהם שש חוטן כפול ששה ומשמע דאיירי בבגדים שנאמר בהם שש ומיהו לזה אפשר לומר דכיון דקי"ל דחד שש אתא לבגדים שלא נאמר בהם שש וא"כ הוה ליה כאילו נאמר בהם שש לענין זה שיהא חוטן כפול ששה דהא קי"ל דכל מקום שנאמר בהם שש חוטן כפול ששה ולעולם דרש"י מיירי בבגדים שלא נאמר בהם שש. והנה בעיקר דברי רש"י הללו שכתב דשזורין ילפינן כיון דבד היינו בוץ ובעלמא קרי ליה שש משזר דנראה דס"ל דכיון דגלי קרא בחד דוכתא דבעינן שש משזר דמיניה ילפינן לכל מקום שנאמר בו שש דבעינן שיהיה משזר והוסיף רש"י לומר דגם במקום שנאמר בד בעינן שיהיה משזר כיון דבד היינו בוץ יש לדקדק דמסוגיית הגמרא דיומא שכתבנו מוכח דאיצטריך חד שש שהוא מיותר לומר דבעינן שזורין ולפי דברי רש"י אין צורך לשש מיותר וקודם ראותי דברי רש"י הללו נתקשיתי באותה סוגיא דיומא שכתבנו דקאמר דחד שש אתא לגופיה וחד לשזורין דלמה לי תרי שש דליכתוב קרא שש משזר ומיניה ילפינן דכתנא ניהוו וכן דליהוו שזורין דהא ודאי קרא לכל הבגדים הכתובים שם קאי וא"כ אי הוה כתיב קרא ואת המכנסים שש משזר שפיר הוה שמעינן מיניה דבעינן שזורין דכי היכי דשש קאי אכולהו הכי נמי משזר קאי אכולהו וי"ל דמאי דאמרינן דחד לגופיה דכיתנא ניהוו היינו מלת בד שהיא מורה על הפשתים וכדאיתא התם בגמרא דבר העולה מן הקרקע בד בד אבל מלת שש אינה מורה על הפשתים וא"כ איצטריך קרא לומר בד לומר שיהא פשתים ואח"כ חזר ואמר שש משזר ללמד שיהיו שזורין אבל אי לא הוה כתיב בד כי אם שש משזר לא היינו יודעים דכיתנא ניהוו וא"ת הניחא למאן דיליף דכתנא ניהוו ממשמעותיה דקרא דבד דאיצטריכו תרי קראי חד ללמדנו שיהא פשתים ואידך לשזורין אך למ"ד דמקרא דיחזקאל למדנו שיהא פשתים אכתי קשה דלא ליכתוב קרא בד כ"א שש משזר ומיניה ילפינן דפי' שש הוי כתנא מקרא דיחזקאל וילפינן נמי דבעינן שזורין הא לא קשיא משום דלכ"ע פי' מלת בד הוה פשתים וזה שמו אשר יקראו לפשתים בד אלא דאי לאו קרא דיחזקאל לא הוינו יודעים פי' מלה בד אהייא מורה ואתא יחזקאל ולמדנו דבד פירושו הוא פשתים וא"כ לכ"ע איצטריך קרא למכתב בד להורות על הפשתים וא"ת משזר דכתב קרא למה לי תיפוק לי מרבוי דשש לבד דע"כ לשזורין אתא דאי לא למאי איצטריך הא לא קשיא משום דמלת שש איתא במשמעותה שזורין וא"כ אי לא הוה כתיב כי אם שש לבד בלא משזר לא הוה ידעינן מאי קאמר קרא ומש"ה איצטריך קרא למיכתב שש משזר להורות דבעינן שזורין ומה שאמרו חד לשזורין הכוונה היא על שש משזר דאייתר ולמדנו מכאן לכל מקום שנאמר שש דבעינן שזורין דכיון דגלי קרא בחד שש שיהיו שזורין ילפינן מינה לכל מקום שנאמר שש דניבעי שזורין. ולפי מה שכתבנו הן הן דברי רש"י שכתב בזבחים כיון דבד היינו בוץ ובעלמא קרי ליה שש משזר דס"ל דמאי דבעינן שזורין הוא משום דכיון דגלי קרא בחד דוכתא דשש הוי משזר הוא הדין לכל מקום שנאמר בו שש או בד דבעינן שזורין אך אכתי קשה לי דליכתוב קרא בד וילפינן מיניה שפיר תרתי חדא דכתנא ניהוו מאומרו בד ושיהיו שזורין מדכתיב משזר וכי תימא דאיצטריך למיכתב שש משזר נלמד על מקום שנאמר בו שש דליבעי שזורין דאי לא הוה כתיב כי אם בד משזר לא הוה ילפינן לשש מבד הא ליתא שהרי רש"י גמר לבד משש משום דבד הוא בוץ ובעלמא קרי ליה שש משזר וא"כ אי נמי לא הוה כתיב כי אם בד משזר שפיר הוה גמרינן מיניה לשש דכיון דשש הוא בוץ ובעלמא קרי ליה בד משזר. אשר על כן היה נראה לי לומר דאי לא הוה כתיב כי אם בד משזר לא היינו למדים למקום אחר דניבעי שזורין משום דהוה אמינא דדוקא בהני דכתיבי בהאי קרא בעינן שזורין אבל במקום אחר לא אבל השתא דכתב רחמנא חד שש מיותר דכתב בד וחזר וכתב שש משזר ע"כ אתא ללמד דכל מקום שנאמר בו שש בעינן שזורין ולפ"ז אין צורך למה שכתבנו לעיל דאיצטריך למיכתב בד משום דבד מורה על הפשתים ושש אינו מורה דאף דנימא דגם מלת שש מורה על הפשתים איצטריך למיכתב בד ושש משזר כדי שנלמוד למקום אחר שלא נאמר כי אם שש לבד שיהא משזר דאי לא הוה כתיב כי אם שש משזר הוה אמינא דדוקא הכתובים בענין הוו משזר ולא היינו למדים למקום אחר וא"ת א"כ חוטן כפול ששה מנ"ל שיהא הדין בכל מקום אימא דוקא בהני דכתיבי בהאי קרא כי היכי דאמרת דאי לא הוה כתיב כי אם שש משזר לא היינו למדין למקום אחר הא לא קשיא משום דדוקא הא דחוטן כפול ששה דנפיק ממשמעותיה דקרא ולמדנו הכתוב דפי' שש נמי מורה על מספר ששה שיהא חוטן כפול שפיר שמעינן מיניה לכל מקום שנאמר בו ששה שיהיה פירושו ג"כ מספר שש וניבעי חוטן כפול ששה אך שזורין דלא נפיק ממשמעות מלת שש צריך למיכתב חד שש יתירא להורות על כל מקום שנאמר בו שש דניבעי שזורין וכל זה הוא שלא כדברי רש"י שכתבנו דמדבריו נראה דכיון דגלי קרא בחד דוכתא דבעינן שהשש יהיה משזר גמרינן מיניה לכל מקום שנאמר שש או בד דליהוו שזורין ולאו משום יתורא דשש הוא ומיהו עדיין יש לדחוק דברי רש"י הללו ולייש בם עם מה שכתבנו ודו"ק. עוד נראה לומר דמשש משזר לחודיה לא הוה שמעינן מיניה שיהיו כל הששה חוטין שזורין יחד משום דפשטיה דקרא הוא שהשש יהיה שזור אבל שיהיו כל הששה חוטין שזורין יחד זו לא ידענו אבל השתא דכתיב בד ללמד שיהא פשתים וכתיב שש אחר ללמד שיהא חוטן כפול ששה כי כתיב קרא שוב שש משזר הוא ללמד שכל הששה חוטין יהיו שזורין והכוונה היא דעל כל מה שמורה מלת שש צריך שיהיה משזר דאי כל הששה חוטין אינם שזורים יחד שש יתירא למה לי וזהו שהקדימו ביומא דרשא דחוטן כפול ששה לדרשא דשזורין משום דכל מאי דאיצטריך רבוי דשש לשזורין הוא ללמד שכל הששה חוטין יהיו שזורין כאחד ומש"ה הקדימו בתחלה ואמרו חד לחוטן כפול ששה וחזרו ואמרו חד לשזורין דהיינו הששה חוטין וכן פירש רש"י ביומא שיהיו שזורין יחד כל הששה. הן אמת דבזבחים הקדימו שזורים לחוטן כפול ששה ואי פירוש שזורים דזבחים הוי פירושו דומיא דשזורים דיומא היה להם להקדים חוטן כפול לשזורין אשר על כן היה נראה לי דמה שאמרו בזבחים שזורין לא קאי על הששה חוטין שיהיו שזורים כאחד אלא על הפשתן עצמו שיהיה שזור ובזה ניחא מה שפירש רש"י התם דשזורין נפקא לן משום דבד היינו בוץ ובמקום אחר קוראהו שש משזר והקשינו עליו דמפשטא דסוגיא דיומא מוכח דשזורין נפקא לן מרבוי דשש ולאו משום דבמקום אחר מצינו שש משזר ילפינן מיניה לכל מקום שנאמר שש דליהוו שזורין אך כפי מה שכתבנו ניחא דמאי דאיצטריך רבוי דשש הוא דוקא ללמד שיהיו כל הששה חוטין שזורין כאחד דאי לאו רבוי דשש הוה אמינא דאין צורך שיהיו כל הששה חוטין שזורין יחד אבל שזורין דזבחים דפירושו שהפשתים יהיה שזור אין צורך לזה לרבוי אלא כיון דגלי קרא במקום אחד דהשש הוי משזר ילפינן מיניה לכ"מ שנאמר בו שש דליהוי משזר והוא הדין לכל מקום שנאמר בו בד כיון דבד הוא בוץ ומיהו אם הדברים כן לא ידעתי אמאי לא אמרו בזבחים ג"כ דכל מקום שנאמר בד בעינן שיהיו הששה חוטין שזורין כאחד דהא כי היכי דילפינן דחוטן כפול ששה משום דבד היינו שש וכבר ידענו דכל מקום שנאמר בו שש חוטן כפול ששה מהאי טעמא גופיה יש ללמוד דכל הששה חוטין בעינן דליהוו שזורין כאחד כיון דקי"ל דכל מקום שנאמר שש בעינן שיהיו כל הששה חוטין שזורין כאחד ובד היינו שש. הנה הארכנו מילין בדברים שלא נצרכו אלא לפלפולא והעולה מדברי רש"י הוא דס"ל דמאי דאמרינן יש מהם למצוה ויש מהם לעכב מאי דהוי למצוה הוא חדשים וכל השאר שהם בוץ ושזורין וחוטן כפול ששה הם לעכב והנראה עוד בפשט דברי רש"י הוא דמאי דאמרינן בגדים שנאמר בהם בד כו' דמיירי בבגדים שלא נאמר בהם שש ואע"ג דביומא אמרינן דחד שש אתא לבגדים שלא נאמר בהם שש היינו
דוקא

ושתי כתנות אחרות היו לו לכהן גדול ביום הכפורים . אחת לובשה בשחר ואחת בין הערבים. ושתיהם בשלשים מנה משל הקדש ואם רצה להוסיף מוסיף משלו ומקדיש התוספת ואחר כך עושה בה הכתנת : **ד** בגדי כהונה מצוותן שיהיו חדשים נאים ומשולשים כדרך בגדי הגדולים שנאמר לכבוד ולתפארת . היו מטושטשין או מקורעין או ארוכין יתר על מדתו או קצרים פחות ממדתו או שסלקן באבנט ועבד עבודתו פסולה. היו משוחקין או שהיו ארוכים וסילקן באבנט עד שנעשו כמדתו ועבד עבודתו כשרה : **ה** כל בגד מבגדי כהונה שנעשו צואין אין מלבנין אותן ואין מכבסין אותן אלא מניחן לפתילות ולובש חדשים. ובגדי כהן גדול שבלו גונזין אותן. ובגדי לבן שעובד בהם ביום הצום אינו עובד בהם פעם שניה לעולם

כסף משנה

ב"ש ושתי כתנות אחרות היו לו לכ"ג בי"ס וכו' עד מוסיף משלו. משנה בפרק ג' דיומא (דף ל"ד:). ומ"ש ומקדיש התוספת וכו'. כן משמע שם בגמרא (דף ל"ה): ד בגדי כהונה מצותן שיהיו חדשים נאים ומשולשים וכו'. בפ"ב דזבחים (דף י"ח:) יליף מקרא דמצוה שיהיו חדשים. ומ"ש שיהיו נאים ומשולשים מתבאר ממה שיבא בסמוך:

היו מטושטשין או מקורעין או ארוכים יתר על מדתו או קצרים וכו'. בפ"ב דזבחים א"ר היו מרופלין מסולקים משוחקים ועבד עבודתו כשרה היו מטושטשין או מקורעין ועבד עבודתו פסולה אמר רב יהודה אמר שמואל מרופלין כשרים מסולקים פסולים והתניא מסולקין כשרים אמר רמי בר חמא ל"ק כאן שסילקן על ידי אבנט כאן דליתנהו מעיקרא אל רב אמר אחד זה ואחד זה פסולים וכו' ואי אמר שמואל וכו' מסולקין פסולים והתניא מסולקים כשרים א"ל בר מינה דההיא דפנייה הני בר חמא אלא לרב קשיא וכ"ת מאי מרופלים מסולקין ע"י אבנט אבנט מיגז אגיז אלא מסולקים קשיא א"ר זירא רב תנא תני מרופלין מסולקין ע"י אבנט כשרים. ופירש"י מרופלין ארוכין בקרקע מסולקים מן הקרקע מתוך שהם קצרים. משוחקים ישנים כשרים ואע"ג דכתיב בד שתהא כמדתו מצוה בעלמא היא ולא עיכב. מטושטשין כהים. מקורעים ואפי' הן חדשי' דלא בגד הוא הראוי לעבודה דבעינן לכבוד ולתפארת. אחד זה ואחד זה אחד מרופלין ואחד מסולקין יותר מדאי שלא ע"י אבנט. אלא לרב קשיא מרופלין. וכ"ת מאי מרופלין דמכשר סגא כגון שסילקן עד למדתו ע"י אבנט וקא מכשר ליה תנא דקסבר אבנט מיגז אגיז כלומר כל סילוק שע"י אבנט הר"ל כחותך ונופל היתר שבהן ומכשירו. אלא מסולקין קשיא דקתני כשרים וסתם מסולקין גבוהים מן הקרקע למעלה מרגליו משמע ולרב ליכא לאוקומה כגון שסילקן ע"י אבנט כדאמרינן דהא ע"כ לרב דשני דסילוק אבנט מיגז אגיז השתא הוו כלהו כקצרים מעיקרא. רב תנא תני להנך מרופלין ומסולקים דברייתא בחדא מילתא תני להו מרופלין שסילק ריפולן ע"י אבנט עד כדי מדתו כשרים אבל מסולקים יותר מדאי פסולין ואפי' ע"י אבנט וידוע דהלכה כרב באיסורי : והשתא מ"ש רבינו לפסול בארוכין יתר על כדי מדתו היינו כרב דפסל במרופלין ומ"ש לפסול בסילקן באבנט כלומר שהיו כדי מדתו וסילקן באבנט ונעשו פחות מכדי מדתן היינו כרב משום דאבנט מיגז אגיז ומ"ש להכשיר בארוכים וסילקן באבנט עד שנעשו כדי מדתו היינו כדפרים רב בברייתא :

ה כל בגד מבגדי כהונה וכו'. ברייתא בס"פ המזבח מקדש (דף פ"ח:) ופסק כיש אומרים משום דאין עניות במקום עשירות. ומ"ש אלא מניחן לפתילות. במשנה פרק החליל (דף נ"א:): ובגדי כהן גדול שבלו גונזין אותן: ובגדי לבן שעובד בהם ביום הצום וכו'. בפ' שני דיומא (דף כ"ד) ופרק קמא דכריתות (דף ו') ופרק ב"ש זבחים (דף מ"ו) והכניסם שם מלמד שטעונין גניזה רבי דוסא אומר לאויים הם לכהן הדיוט ומה

משנה למלך

קא לבגדים שלא נאמר בהם לא שש ולא בד וכגון מעיל וכדאיתא שהם בגמרא אך בבגדים שנאמר בם בד הויינו כאילו נאמר בהם שש כפירוש כיון דבד הויינו בוץ. וראיתי לרבינו שכתב בגדי כהונה מצותן שיהיו חדשים כו' והנראה מדבריו דדוקא למצוה הוא דבעינן חדשים אבל לא לעכב ודבר זה לא מוכחא לא נחלק בו אדם וכדתניא משוחקין כשרים אך בדין י"ד כתב כל מקום שנאמר בתורה שש או בוץ צריך שיהיה החוט כפול ששה ומקום שנאמר בד אם היה חוט אחד לבדו כשר ומצוה שיהא החוט כפול ששה ע"כ. וראיתי למרן שכתב ונראה שרבינו מפרש יש מהם למצוה היינו שיהיה כפול ששה ויש מהם לעכב היינו חוט אחד ע"כ ולא ידעתי בחוט אחד מה שייך לומר לעכב דהא אי אפשר בלאו הכי והנראה דרבינו ס"ל דמאי דאמרינן יש מהם לעכב לא קאי אלא למאי דאמר צריכין שיהיו של בוץ אך השאר דהיינו חדשים ושזורין דהוטן כפול ששה הוא לעכב דיהנו משמעות שם וס"ל כדאמרינן בעלמא שנה הכתוב לעכב אבל שזורין דאינו כמשמעות שם לא שייך לומר שנה לומר דשזורין מעכב. אך רש"י ז"ל בזבחים כתב בפירוש דשזורין מעכב :

ועוד יש לדקדק בדברי רבינו כשכתב חלוקת בגדים שנאמר בהם בד אמאי לא ביאר דלמצוה בעינן שזורין וכדאיתא בהדיא בזבחים והיי דלא איצטריך לאשמועינן דאינו מעכב דמכ"ש מבגדים שנאמר בהם שש נפיק מכל מקום לגבי מצוה היה לו ללמדנו דמצוה איכא. הן אמת דבגי' דת"כ כשהביאו לאיתא זו דזבחים בפרשת צו ובפרשת אחרי מות לא הזכירו חלוקה דשזורין. עוד יש לדקדק בדברי רבינו שהביא דין ד' בגדים של כהן הדיוט לא כתב כי אם דהוטן כפול ששה ולא כתב דבעינן שזורין וכן מעיל לא כתב דחוטיו כפולין שנים עשר ובשולי המעיל כתב שזור ח' ובחשן כתב וכופל השבעה חוטין כאחת ולא ידעתי למה לא ביאר רבינו בכולם דבעינן שזורין והנראה אצלי דרבינו ס"ל דהאומרו חוטן כפול ששה כבר נתבאר בדברים אלו דבעינן שזורין דמלת כפול מורה על השזורין ומ"ש בגמרא שש הוטן כפול ששה וחד לשזורין לאו דוקא אלא הכוונה היא חד להוטן ששה וחד לשזורין אלא כיון שאמא דינא הוא דבעי' שזורין לא דקדק התנא בלשונו וקאמר חד להוטן כפול ששה. וזהו שהתחילת הברייתא אמרו בגדים שנאמר בהם שש הוטן כפול ששה ולא אמרינן נ"כ שזורין משום דבאומרה הוטן כפול ששה כבר נתבאר שהם שזורין וזהו דבברייתא דת"כ נמי לא הזכירו גבי בגדי הבד דבעי' שזורין משום דבאומרה דלמצוה בעינן הוטן כפול ששה כבר נתבאר דלמצוה בעינן שזורין. ובזה יתיישב כל מה שדקדקנו בדברי רבינו ובתחילה כתב דכ"מ שנאמר שש או שש משזר צריך שיהא החוט כפול ששה והכוונה שיהיו שזורין כל הששה חוטין כאחת ואח"כ כתב דמקום שנאמר בד ל"מ דלא בעינן שזורין לעכב אלא אפי' אם היה חוט אחד לבדו כשר ומיהו מצוה מן המובחר הוא שיהא כפול ששה כלומר שיהיו החוטין ששה וגם שיהיו שזורים וכמו שכתבנו דבאומרו כפול מורה על השזורין. ודע שראיתי להרב זוהר הרקיע על מ"ש המשורר ובעת לכת לבית הפרוכת בגדים מבוזרים. שכתב אם לפני ולפנים הולך יש קושר בשירו כי משזר חוטו שזור כת"ם רז"ל ביומא ובגדי לבן אין חוטן שזור ע"כ יראה שיש לפרש בין מבית לפרוכת ובין בין לפרוכת ודיוק הפרוכת הוא ההיכל ושם מבמש בבגדי זהב שיש בהם שזור ואפשר שגם בבגדי לבן אע"פ שנאמר בהם בד הוטן כפול ששה ויתבאר זה ממ"ש בפ"ק דיומא אין בין כ"ג ביום הכפורים לכהן הדיוט אלא אבנט וכ"כ הר"מ ז"ל בחיבורו עכ"ל . והנה הנראה מדברי הרב הוא דס"ל דבגדי הבד לא היה הוטן כפול ששה אפילו למצוה ושוב חזר בו ממ"ש ביומא אין בין כ"ג ביום הכפורים לכהן הדיוט אלא אבנט ואם איתא דבגדי הבד לא היה הוטן כפול ששה הא טובא איכא בינייהו ותמהני איך נעלם מהרב סוגיא דזבחים דאמרינן בפירוש דבגדים שנאמר בהם בד הוטן כפול ששה והיה לו להביא סוגיא זו ודברי רש"י דס"ל דהוטן כפול ששה אף בבגדים שנאמר בהם בד הו לעכב . ודע שמדברי רבינו נראה דבבגדים שהיו מינים הרבה לא היה שוזר כל המינים כאחת אלא כל מין ומין היה שוזר בפני עצמו ודיו . שהרי גבי שולי המעיל לא כתב שכל הכ"ח הוטין היו כפולין כאחת. אך רש"י בפרשת תרומה כתב בפירוש שכל הד' מינים היו שזורין יחד כ"ד כפלים לחוט וכ"כ שם הרא"ם וכן נראה מדברי רש"י בסוגיית הגמרא דיומא שכתבנו וכ"כ בפי' הסמ"ג עשין קע"ג יע"ש :

מ"ש רבינו ושתי כתנות אחרות היו לו לכ"ג ביום הכפורים אחת לובשה בשחר ואחת בין הערבים ושתיהם בל' מנה משל הקדש . דין זה הוא משנה בפ"ג דיומא (דף ל"ד) דתנן וחכמים אומרים בשחר היה לובש של שמנה עשר מנה ובין הערבים של שנים עשר מנה הכל שלשים מנה ע"כ . והיכא עיוני טובא בדברי רבינו הללו שכתב ושתי כתנות אחרות דמנא ליה שדין זה הוא דוקא בכתנות ולא בכל בגדים ורש"י ז"ל כתב במתני' בשאר בגדים שלובש בטבילה זו הוא מפשתן של מדינת פילוסין שהוא חשוב ומעולה הרי שלא חלק בין בגד לבגד אלמא ס"ל דמתניתין על כלל כל ארבעה בגדי לבן מיירי וכן נראה מסוגיית הגמרא דקאמר מנא לן אמר רב הונא בריה דרב עילאי אמר קרא בד בד בד בד מובחר בבד והנה בכתוב על כל ארבעה בגדי לבן כתיב בד ובין לדברי רש"י שפי' ארבעה בגדי שחרית דהוו בד המובחר בבד ובין למה שכתבו התוס' שם לא ידעתי בתוס לחלק בין כתונת לשאר הבגדים ואולי שיצא לו לרבינו ממאי דאמרינן התם בדף ל"ה אמרו עליו על רבי ישמעאל בן פאבי שעשתה לו אמו כתונת של מאה מנה כו' . ואמרו עליו על רבי אלעזר שעשתה לו אמו כתונת משתי רבוא כו' ונראה דס"ל דטעמא דהני שעשו הכתונת משיעורים מופלגים הללו הוא משום דראו שהכתוב הקפיד בכתונת של בגדי לבן שיהיו מעולים משל שאר הבגדים משום הכי רצו להפליג בהם ועשו אותו של מאה מנה ומ"מ עדיין אין זה מספיק דאפשר דגם שאר הבגדים היו מעולים מבגדים שעובד בהם שאר השנה אלא לפי שהכתונת הוא הבגד הגדול שמכסה בו כל גופו עשו אותו מעולה יותר ומה גם שלא ידעתי היכן רמיזא בקרא שהכתונת של בגדי לבן יהיה משונה משאר בגדים וצ"ע. עוד אני תמיה דבגמרא אמרינן ותנא מנייהא אתא לאשמועינן הא קא משמע לן דבציר מהני לא נעביד הא אי בציר מהני וטפי אהני לית לן בה ע"כ והנה פשט הסלכה נראה דמאי דאמרינן דבגדי השחר היה שוה שמנה עשר מנה ובגדי בין הערבים י"ב מנה לאו דוקא אלא ה"ה אם עשה של שחר של י"ז מנה ושל ערבית של י"ד מנה דמהני שהרי בין הכל הא איכא שלשים מנה ולעולם בעינן דשל שחרית יהיו מעולים משל ערבית דאי לא תימא הכי לאיזה תכלית נקט התנא דשל שחר היו של י"ח ושל בין הערבים היו של י"ב לא הוה ליה למיתני אלא דבגדי השחר ושל ערב יהיו שוים שלשים מנה אלא ודאי כדכתיבנא דלעולם בעינן שיהו של שחר מעולים משל ערב אלא דשיעור העילוי אין לו קצבה רק שיהו שוים שניהם שלשים מנה ודבר זה מבואר בגמרא דכולי עלמא מיהא דשחר עדיף ופשיט לה מדכתיב ארבעה בד בכתוב ופירשו התוס' שהכוונה היא שבד שלובש לומר שיותר טוב מבד של שאר ימות השנה והרביעי לומר שטוב משל ערבית ובירושלמי אמרי' דרב נחמן בשם רבי מנא בשחר כתיב בד בד ד' פעמים ובמנחה כתיב בד ובגמרא הקשו מדכתיב ולבשו בגדים אחרים מאי לאו אחרים חשובים מהן ותירצו לא אחרים פחותים מהם ע"כ הרי דפשיטא ליה שבגדי הערב צריך שיהיו פחותין משל שחר וכ"כ הרא"ש שצריך שיהיו של בקר טובים יותר וכ"כ רבינו עובדיה בפי' המשנה ולפי זה אני תמיה על רבינו למה השמיט הדברים וכתב ושתיהם בשלשים מנה ולא ביאר שהאחת צריך שתהיה מעולה מחבירתה וכדכתיבנא והדבר צריך אלני תלמוד. ודע שעבודה זו של ערב שצריך שתהיה בבגדים פחותים פי' רש"י שהוא בבגדים שלובש להוצאת הכף והמחתה ובגמרא פי' רש"י הטעם לפי שעבודה שראשונה חשובה ומכפרת וזו אינה אלא לפנות המקום שאין כבוד שיהיו מונחים שם לפיכך שינה הכתוב בבגדים לפחות ע"כ ורבינו לא ביאר לנו דבר מזה לא כאן ולא בהל' עבודת יום הכפורים אלא כתב כאן ואחת בין הערבים כלשון המשנה ואפשר דטעמא דשתמא הוא משום דליכא עבודה בין הערבים בבגדי לבן כי אם הוצאת הכף ודע שרש"י בגמרא פירש הא אי בציר מהני בשחרית מי"ח וטפי אהני דערבית משנים עשר לית לן בה ונראה דה"ה איפכא אי בציר מהני דערבית מי"ב וטפי אהני דשחרית מי"ח וכגון שעשה של שחרית מעשרים ושל ערבית מי' מהני וכן כתב הרא"ש וז"ל לובש בגדי לבן שוין י"ח מנה או יותר או פחות רק שיהיו טובים מאותם שילבש בערב ובין שניהם יש להם להיות שוים שלשים מנה ע"כ . ומ"ש רבינו בגדי לבן הם ארבעה כלים כו' ואף על גב דאבנט דוקא נשתנה דאבנט שהיה לובש עם בגדי זהב היה כלאים ואבנט זה דבגדי לבן היה פשתן אבל כתנת ומכנסים ומצנפת אין הפרש בהם בין בגדי זהב לבגדי לבן מ"מ צריך שיהיו בגדי לבן הללו מיוחדים ליום הצום ולא מהני הבגדים שלובש בהם כל השנה ואע"פ שהם שוים בעשייתם וגדולה מזו כתב רבינו לקמן בדין ה' בגדי לבן שעובד בהם ביום הצום אינו עובד בהם פעם שנייה לעולם כו' וכ"ש וק"ו מבגדים שעובד בהם כל השנה אינו עובד בעבודה הצריכה בגדי לבן וזה פשוט. עוד כתב רבינו ושתי כתנות אחרות היו לו לכהן גדול ביום הכפורים אחת לובשה בשחר ואחת בין הערבים ונראה מדבריו שהיו לו לכ"ג ביום הצום ג' כתנות הא' היא המוזכרת עם בגדי לבן וב' אחרות ולא ידעתי הא היכא איתא דממתניתין דפ"ג דיומא (דף ל"ד) לא מוכח אלא שהיו לו לכ"ג ב' כתנות מיוחדים ליום זה ועוד אני תמיה דב' כתנות הללו דשוונם שלשים מנה לא היה לובש אותם אלא בעבודות הצריכות בגדי לבן וכמבואר במתני' דקתני הביאו לו בגדי לבן והנה ביום הצום לא היה עובד בבגדי לבן כי אם ב' פעמים אחת בשחר בשחיטת פרו והקטורת ואחת בין הערבים בהוצאת הכף והמחתה וכמבואר כל זה בדברי רבינו בהלכות עבודת יום הכפורים ואם כן יש לתמוה הכתנת שכתב רבינו בהדי בגדי לבן לאיזה תכלית היתה נעשית שהרי לא היתה משמשת כלום ולומר דבעבודות דבגדי לבן יש מהם שהיתה בכתונת דבגדי לבן ויש מהם בכתנות הללו דשלשים מנה ונמצא שהיה פושט בגדי לבן וחוזר ולובש בגדי לבן דבר זה לא ראיתי בשום מקום וזה לא ניתן להאמר ודברי רבינו צריך עיון. עוד אני תמיה דמנ"ל לרבינו שינוי זה בכתונת דהא מפשטא דמתני' נראה דעל כל ארבעה בגדי לבן מיירי וכן פירש"י שם וז"ל בגדים שלובש בטבילה זו וכו' ובין הערבים בגדים שלובש וכו' ע"כ ובגמרא אמרינן מנא לן אמר ר"ה בד בד בד בד מובחר בבד והני ד' בד בד' בגדים כתיבי ואם כן מנא לן שהכתונת נשתנה דינו משאר בגדי לבן וגם זה צריך אלני תלמוד. עוד כתב רבינו ואם רצה להוסיף מוסיף משלו ומקדיש ע"כ . וכתב על זה מרן כן משמע שם בגמרא ע"כ . ובעת לא מצאתי שום רמז לזה :

ח ובבגדי כ"ג שבלו גונזין אותם. בירושלמי פרק החליל תני מבלאי מכנסי כ"ג היו מדליקין את הנרות שבמקדש ומבלאי מכנסי כהן הדיוט היו מדליקין מנורות שבחוץ ואמ"ם רבינו כאן

לעולם אלא נגנזין במקום שיפשוט אותם שם שנאמר והניחם שם והם אסורין בהנאה: ו מכנסי כהנים הדיוטים שבלו ואבנטיהם היו עושין מהן פתילות ומדליקין בהן במקדש בשמחת בית השואבה. וכתנות כהנים הדיוטים שבלו היו עושין מהן פתילות למנורת תמיד: ז כל בגדי הכהנים אינן באים אלא משל ציבור. ויחיד שהתנדב בגד מבגדי כהונה מוסרו לציבור ומותר. וכן כל כלי השרת ועצי המערכה שמסרן יחיד לציבור הרי הן כשרין. אף כל קרבנות הציבור שהתנדב אותן יחיד משלו כשרים ובלבד שימסרם לציבור: ח בגדי כהנים הדיוטים היו עושין מהן מחלצות רבות. וששה ותשעים חלון היו במקדש להניח בהן הבגדים ארבעה חלונות לכל משמר; ושם כל משמר כתוב על חלונותיו וכולן סתומות. וכשיכנסו אנשי משמר לעבודה בשבת שלהן פותחין חלונותיהן כל ימי שבתן ונוטלין הכלים. וכשיצאו מחזירין הבגדים לחלונותיהן וסותמן: ט ולמה עשו ארבעה חלונות לכל משמר. לפי שלא יהיו הכלים מעורבין. אלא כל המכנסים בחלון אחד וכתוב עליו מכנסים. וכן האבנטים בחלון אחד וכתוב עליו אבנט וכן המצנפות כולן בחלון אחד. והכתנות כולן בחלון אחד: י כהן גדול מניח בגדי זהב בלשכה שלו בלילה או בעת שיצא מן המקדש: יא בגדי כהונה מותר ליהנות בהן. לפיכך לובשם ביום עבודתו ואפילו שלא בשעת עבודה חוץ מן האבנט מפני שהוא שעטנז: יב *אסור לכהן הדיוט ללובשו אלא בשעת עבודה. אין הכהנים לובשין לעבודה אלא צמר ופשתים בלבד: יג וכל מקום שנאמר בתורה שש או בד הוא הפשתים

השגת הראב"ד

*אסור לכהן הדיוט. א"א לא מחוור מן הגמרא הכי אלא כל היום מותר במקדש:

כסף משנה

ומה תלמוד לומר והניחם שם שלא ישתמש בהם יה"כ אחר ופסק כת"ק:

ו מכנסי כהנים הדיוטים שבלו וכו'. משנה בר"פ החליל (דף נ"א). ומ"ש וכתנות כהנים הדיוטים שבלו היו עושין מהם פתילות למנורת תמיד. בפרק במה מדליקין (דף כ"א) אמי רמי בר חמא פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת אין מדליקין בהם במקדש משום שנאמר להעלות נר תמיד וכו' שתהא שלהבת עולה מאליה ולא שתהא עולה על ידי ד"א תנן מבלאי מכנסי כהנים ומהמייניהם היו מפקיעין ומהם מדליקין שמחת בית השואבה שאני ת"ש דתני רבה בר מתנה בגדי כהונה שבלו מפקיעין אותם ומהם היו עושים פתילות למקדש מאי לאו דכלאים לא דבוץ ופירש"י המייניהם כתיב ואת האבנט שש משזר ותכלת וארגמן וקי"ל תכלת עמרא הוא ותניא לעיל לענין שבת הוסיפו עליהם של צמר לפיסול וקתני מדליקין בהם במקדש. בית השואבה שאני דלא כתיב בה להעלות ולאו דאורייתא היא. מאי לאו דכלאים כגון אבנט עכ"ל. ודייק רבינו כתנות כהנים למעט אבנט דאין עושין מהם פתילות למנורת תמיד משום דאית בהו עמרא ואין להדליק בהם למנורת התמיד ומכנסים תנן דבשמחת בית השואבה מדליקין בהם ו"א נשאר לפתילות מנור' התמיד כ"א כתונת ומצנפת וצריך טעם למה השמיט רבינו מצנפת ואפשר דתנא כתנות והוא הדין למצנפות אי נמי משום דמצנפות דקות ביותר ולא חזו לפתילות לכך השמיטם:

ז כל בגדי הכהנים וכו'. בפ"ג דיומא (דף ל"ה:) ובירושלמי פרק רביעי דשקלים (הלכה א'). ומה שכתב וכן כל כלי השרת ועצי המערכה שמסרן יחיד לצבור הרי הם כשרים אף כל קרבנות הצבור וכו'. עצי המערכה בסוף תעניות (דף כ"ח) אמרינן זמן עצי הכהנים שכשעלו בני הגולה לא מצאו עצים בלשכה עמדו אלו והתנדבו משלהם ובתוספתא פרק שני דשקלים כל קרבנות הצבור נתנדבו מעלמן כשרים ובלבד שימסרום לצבור *ולמד רבינו מזה לכלי שרת ועצי המערכה שצריך שימסרם לצבור:

ח בגדי כהנים הדיוטים וכו'. בפרק ה' דתמיד (דף ל"ב:) תנן חלונות היו שם וכתוב עליהם תשמישי הכלים ובסוף החליל (דף נ"ו) תנן בילגה חלונה סתומה וכתב שם רבינו כיוצא במה שכתב כאן:

ט ולמה עשו ד' חלונות לכל משמר וכו':

כ"ג

*) [ואני אומר שמפורש הוא בירושלמי דשקלים (הלכה ו') דבהדיא איתא התם לא נמצאו כלי שרת באים משל יחיד כהדא דתני אשה שעשתה כתונת לבנה צריכה למסור לצבור וכו']:

י כ"ג מניח בגדי זהב בלשכה שלו וכו': יא בגדי כהונה מותר ליהנות בהם וכו'. בעיא דלא איפשיטא בר"פ בא לו (דף ס"ח ס"ט). ומ"ש חוץ מן האבנט וכו'. שם ובפ"ק דתמיד אהא דתנן לא היו ישנים בבגדי קדש אלא פושטין ומקפלין ומניחין תחת ראשיהם אמרינן (דף כ"ז) נהי דניהנו ליהנות בהם תיפוק ליה משום איסורא דכלאים הניחא למ"ד אבנטו של כ"ג בשאר ימות השנה לא זהו אבנטו של כהן הדיוט אלא למ"ד אבנטו של כ"ג זהו אבנטו של כהן הדיוט כלומר דשל הדיוט הוי של כלאים מאי איכא למימר וכבר נתבאר בר"פ זה שרבינו פוסק כמ"ד דאבנטו של כהן הדיוט הוי של כלאים ואע"ג דאסיק התם רב אשי דבגדי כהונה לית בהו משום כלאים משום דקשים הם היינו לענין הנאה אבל ללבוש אפילו שהם קשים אסור ולפיכך כתב רבינו דאבנט אסור לכהן הדיוט ללבשו אלא בשעת עבודה והוא הדין לכהן גדול בשאר ימות השנה שאז אבנטו כלאים כשל כהן הדיוט ולא נקט רבינו כהן הדיוט אלא לאפוקי כהן גדול ביה"כ: וכתב הראב"ד א"א לא מחוור מן הגמרא הכי אלא כל היום מותר במקדש עד כאן לשונו. ונראה שטעמו משום דמייתי שם בגמרא ברייתא דקתני בגדי כהונה היוצא בהם למדינה אסור ובמקדש בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה מותר ומשמ' להרב רבי אברהם בן דוד דמדקתני בגדי כהונה אף אבנט בכלל ומשמע ליה דבכל ענין שרי להו אף משום כלאים ורבינו משמע ליה דהאי ברייתא לאו לענין היתר כלאים מיתניא אלא לענין היתר הנאת בגדי כהונה וכדמסיים בה מפני שבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן אבל היתר אבנט שהוא כלאים אינו אלא בשעת עבודה בלבד וכדאמרינן בריש ערכין (דף ג':) בהדיא גבי כלאים דאשתרי גבי כהנים נהי דאשתרי בעידן עבודה בלא עידן עבודה לא אשתרי ויש לתמוה על הראב"ד מההיא דערכין וצריך לדחוק ולומר שהוא מפרש דעידן עבודה לאו דוקא אלא הוה ליה כאילו אמר במקדש אלא משום דבמקדש דשרינן שלא בשעת עבודה טעמא משום דבמקום עבודה הוא מגו דאשתרי בשעת עבודה אשתרי אף שלא בשעת עבודה מש"ה נקט בעידן עבודה ומפני שרואה הראב"ד חולשת דברים אלו לא כתב דבריו כגוזר אומר להשיג:

יב אין הכהנים לובשים לעבודה אלא צמר ופשתים בלבד. ברפ"ט דכלאים (משנה א'):

יג ומ"ש וכל מקום שנאמר בתורה שש או בד הוא הפשתים והוא הבוץ. בפרק בא לו (דף ע"א:) ובפ"ב דזבחים (דף י"ח:):

ומ"ש

משנה למלך

ובדין שאחר זה נראה דס"ל דבלאי בגדי כ"ג לא היו עושין מהם שום דבר אלא נגנזים. ובגדי כהונה אם יש להם דין כלי שרת עיין בתוס' קידושין (דף כ"ד) שכתבו שאם עדיין לא נתחנכו אין להם דין קדושת כלי שרת אלא קדושת בד"ה אבל אם נתחנכו יש להן דין כלי שרת שקדושים קדושת הגוף אך הריטב"א שם חולק בזה ובהירא ליה דאינן קדושת הגוף ככלי שרת שהרי אין משתמשין בהן בגופם ומכשירי עבודה הם ודינן כקדושת דמים ע"כ. אך ק"ל לסברת הריטב"א מהא דקי"ל דבגדי כ"ג שבלו נגנזים ואי אמרת בשלמא דיש להם קדושת הגוף היינו טעמא דנגנזין משום דאין להם פדיון ככל כלי שרת דאין להם פדיון כמו שכתב רבינו בפ"ח מהלכות איסורי מזבח דין ד' אלא אי אמרת דדינם כקדושת דמים אמאי אין פודין אותם וצריך עיון:

ו מכנסי כהנים הדיוטים כו' היו עושין מהם פתילות כו'. כתבו התוס' בפ"ב דשבת (דף כ"א) ד"ה שמחת בית השואבה שאני תימה היכי שרי להדליק והא לאו צורך קרבן הוא ואמרינן פ"ב דקידושין בגדי כהונה שבלו מועלין בהן ודוחק לומר לב בית דין מתנה עליהן דמה צורך יש להם להתנות בשביל זה ונראה לר"י הואיל ולכבוד הקרבן היו עושים דכתיב ושאבתם מים בששון צורך קרבן חשיב ליה עד כאן. ויש לדקדק במה שכתבו ודוחק לומר לב בית דין מתנה שהרי כתבנו לעיל (דף ע"ב) דלעולם אין ב"ד מתנין שיצא לחולין אלא שיהיה לו פדיון וע"י הפדיון יצא לחולין י"ל דהיינו דוקא היכא דליכא שום תכלית לאותו דבר שיוצא לחולין אבל אם יש קצת מצוה באותו דבר שיוצא לחולין מתנין שיצא לחולין וכהכיא דתנינן בשקלים ועל המלח ועל העצים שיהיו הכהנים נאותים בהם דכיון דאיכא צורך מצוה דאוכלים בו קדשי שמים התנו ב"ד עליהם והתירו והכא נמי אם היה צורך בהם היו מתנים ומתירים אלא שהקשו דמה צורך יש להם להתנות בשביל זה דבשלמא מלח ועצים יש צורך לתנאי לפי שמצות עשה היא שיאכלו הכהנים קדשי שמים אבל הכא במתה זו אין לה שום רמז כלל ותירצו דהואיל ולכבוד הקרבן כו' צורך קרבן חשיב ליה. ולכאורה נראה דלפי תירוץ ר"י אין צורך לתנאי ב"ד אלא דלפי מה שהקשו בתחילה והא לאו צורך קרבן הוא דמשמע דאם היה בו צורך קרבן היה מותר בלא תנאי ב"ד לזה תירץ ר"י דצורך קרבן חשיב ליה ואני תמיה בזה שהרי חליל שהיו תוקעין בחג משום נסוך המים משום דכתיב ושאבתם מים בששון וכמו שפרש"י בפרק החליל ותליל אין איסורו כי אם משום שבות ואפ"ה לא התירו אותו לא בשבת ולא ביו"ט וכדתנן התם ואם איסור דרבנן לא התירו ולא חשיב צורך קרבן איך התירו איסור תורה דהא ודאי להדליק בבלאי בגדי כהונה אסור מן התורה דהא דקי"ל דקול ומראה וריח אינו אסור כ"א מדרבנן וכמו שפי' רבינו סוף פ"ה מהלכות מעילה ריינו דוקא היכא דהודלקה בסיבה לא הכהנה מאותו האור אין בו משום מועל תבוה דאין בו ממש ודאיתא בפרק כל שעה (דף כ"ו) אבל בלוקח פתילה של הקדש ומדליקה פשיטא שאין לך מועל גדול מזה. אשר על כן נ"ל דתירוצו של ר"י הוא בהצטרפות מה שכתבו בתחילה דלב ב"ד מתנה עליהם אלא שהקשו דמה צורך יש להם להתנות ולזה תירץ ר"י דהואיל ולכבוד הקרבן היו עושין צורך קרבן חשיב ומשום האי צורך קרבן התנו והתירו דומיא דההיא דמלח ועצים דמשום צורך קרבן התנו והתירו הכא נמי צורך קרבן חשיב ומש"ה התנו והתירו. ומ"ש מרן ולא נשאר לפתילות התמיד כי אם כתנות ומצנפות כו'. עיין בתוס' פרק החליל (דף נ"ב) ד"ה מבלאי ודו"ק:

ז כל בגדי הכהנים אינם באים אלא משל צבור כו'. כתב מרן בפ"ג דיומא ואני תמיה ע"ז דבפ"ג דיומא (דף ל"ה) אמרינן תני רב יהודה ואמרי לה רב שמואל בר יהודה אחר שכלתה עבודת ציבור כהן שעשתה לו אמו כתנת לובשה ועובד בה עבודת יחיד ובלבד שימסרנה לציבור פשיטא מהו דתימא ליחוש שמא לא ימסרנה יפה קמ"ל. והנה מסוגיא זו נראה דדוקא לעבודת יחיד מהני מסירה לציבור אבל לעבודת ציבור לא ורבינו סתם וכתב דיחיד שהתנדב בגד מבגדי כהונה מוסרו לציבור ומותר ולא חילק בין עבודת יחיד לעבודת ציבור. כן אמת דבירושלמי לא חילקו בין עבודת יחיד לעבודת ציבור אך בש"ס דילן חילקו והוא תימה דשבק ש"ס דילן ופסק כהירושלמי. ומה שכתבתי לעיל (*א"כ תמצאנו בפ"י מהלכות שקלים יע"ש) בשם יש אומרים דלעולם דמסירה מהני אף לעבודת ציבור ומאי דנקט עבודת יחיד לאו משום דחיישינן דלמא לא ימסרם אלא משום דהציבור מקפידים בדבר שהוא עבודת ציבור שלא יביא כי אם משלהם. עכ"ז דברי רבינו אינן מתיישבים שהיה לו לפרש כל זה. וכנראה אלי דרבינו דחה סוגיא זו דפ"ג דיומא דמשמע מינה דלעבודת ציבור לא מהני מסירה מכח כל אותם הסוגיות שכתבנו לעיל דמוכח מינייהו דמסירה מהני לעבודת ציבור דהיינו ההיא דכן בוכרי וההיא דנשים ועבדים וקטנים ששקלו וההיא דפ"ק דר"ה וההיא דמעילה דמכל הני מוכח דמסירה מהניא אף לקרבן ציבור. ואפשר דס"ל דסוגיא זו דיומא אתי כאוקימתא קמייתא דרבא בפרק הבית והעליה דקאמר דרבנן ור"י דפליגי אי חיישינן דלמא לא ימסרם יפה ולרבנן חיישינן. אך כפי אוקימתא בתרא דפליגי אי חיישינן לבעלי זרועות ככר כתבנו לעיל דלאוקימתא זו אפשר דרבנן מודו דלא חיישינן דלמא לא ימסרם ורבינו בהלכות שקלים פסק כאוקימתא זו יע"ש ואם נאמר דאף כפי אוקימתא זו ס"ל לרבנן דחיישינן דלמא לא ימסרם יפה נ"ל דרבינו ס"ל דיש לחלק דהאי שומר וכמ"ש התוס' בפ"ק דר"ה אך בשאר דברים לא חיישינן. ואף דמסוגיא דפ"ג דיומא משמע דלעבודת ציבור חיישינן דחה אותה מכח הסוגיות האחרות המורות הפך אותה הסוגיא ומה גם דבירושלמי קאמר בפשט דמסירה מהני לגבי כהוגה ומוכח התם דמהני אף לעבודת ציבור: יא חוץ מן האבנט כו'. עיין לעיל בסוף הלכות כלאים:

הפשתים והוא הבוץ. ותכלת האמורה בכל מקום היא הצמר הצבוע כעצם שמים שהוא פתוך מן הכוחל. *הארגמן הוא הצמר הצבוע אדום. ותולעת השני הוא הצמר הצבוע בתולעת: **יד** כל מקום שנאמר בתורה שש או שש משזר צריך שיהיה החוט כפול ששה. ומקום שנאמר בד אם היה חוט אחד לבדו כשר. ומצוה מן המובחר שיהיה כפול ששה. ומקום שנאמר בו משזר בלבד צריך שיהיה חוטן כפול שמנה: **טו** כל מקום שנאמר בתורה מעשה רוקם הוא שתהיינה הצורות הנעשות באריגה נראות מצד אחד בפני האריג. ומעשה חושב הוא שתהיה הצורה נראית משני צדדין פנים ואחור: **טז** וכיצד מעשה הבגדים. הכתונת בין של כ״ג בין של כהן הדיוט משבצת היתה שהיא בתים בתים ארינתה כמו בית הכוסות כדרך שעושין האורגין בבגדים הקשים. ובית יד שלה נארג בפני עצמו ומחברין אותו עם גוף כתונת בתפירה: **יז** אורך הכתונת עד למעלה מן העקב. ואורך בית יד שלה עד פס ידו. ורוחבו כרוחב היד: ח המכנסים בין של כ״ג בין של כהן הדיוט הם ממתנים עד ירכים שהוא למעלה מן הטיבור קרוב מן הלב עד סוף ירך שהוא הארכובה. ושנצים יש להם ואין להם לא בית הנקב ולא בית הערוה אלא מוקפין כמין כיס: **יט** המצנפת של כ״ג ' הדיוט ארכו שש עשרה אמות. והאבנט רוחבו כמו שלש אצבעות ואורכו ל״ב אמה. מקיפו ומחזירו כרך ע״ג כרך. ובגדי כהונה כולן אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג שנאמר מעשה אורג:

כיצד

השגת הראב״ד

*הארגמן הוא הצמר. א״א לי נראה ארגמן ארוג משני מינין או משלשה לצבעין על כן נקרא ארגמן:

כסף משנה

ומ״ש ותכלת האמורה בכל מקום הוא הצמר הצבוע כעצם השמים. ומ״ש הארגמן הוא הצמר הצבע אדום וכו׳ כתב הראב״ד א״א לי נראה ארגמן וכו׳. פעמו שארגמן מלה מורכבת ארוג מין והמפרשים פירשו כדברי רבינו:

יד כל מקום שנאמר בתורה שש וכו׳. בפרק בא לו שם. ומ״ש ומקום שנאמר בד אם היה חוט א׳ לבדו כשר ומצוה מן המובחר שיהא כפול ששה. בפרק שני דזבחים אמרו בגדים שנאמר בהם בד צריכין שיהיו של בוץ חדשים שזורין ושיהיו חוטן כפול ששה יש מהם למצוה יש מהם לעכוב ונראה שרבינו מפרש יש מהם למצוה היינו שיהיה כפול ששה ויש מהם לעכוב היינו חוט אחד ורש״י לא פירש כן. וגם פשטא שמעתא לא משמע הכי. ומ״ש מקום שנאמר משזר בלבד צריך שיהא חוטן כפול שמנה. בפרק בא לו:

טו כל מקום שנאמר בתורה מעשה רוקם וכו׳. בפרק בא לו (דף ע״ב:) רוקם מעשה מחט לפיכך פרצוף אחד חושב מעשה אורג לפיכך שני פרצופות ומפרש לה רבינו כפשטה. ורש״י מפרש בע״א:

טז וכיצד מעשה הבגדים הכתונת וכו׳ משבצת היתה. מבואר בכתוב. ומ״ש ובית יד שלה נארג בפני עצמו ומחברין אותו עם גוף הכתונת. בפרק בא לו (דף ע״ב:): **יז** אורך הכתונת וכו׳. הוא ע״פ מה שנתבאר בפרק זה שבגדי כהונה לא יהו ארוכים ולא קצרים. ומ״ש ואורך בית יד שלה וכו׳. בפרק בא לו:

יח המכנסים בין של כ״ג בין של כהן הדיוט וכו׳. מבואר בכתוב. ומ״ש ושנצים יש להם ואין להם לא בית הנקב ולא בית הערוה וכו׳. בר״פ ב׳ דנדה (דף י״ג:) ופירש״י אין להם לא בית הנקב וכו׳ כלומר אללו רחב ותלוי למטה ולא היה תיק בין הירכים להיות האבר מתעטף בו שלא יבא האבר לידי הרהור והיינו בית הערוה ובית הנקב כשהן קצרות כנגד נקב הרעי כתבנית אדם נכנסות בעגבותיו ומצוכלכות בזיעה וגנאי הוא לבגדי הקדש בכך. ל״א בית הנקב ובית הערוה דרכן היה לעשות נקבים במכנסי׳ כנגד בית הערוה להשתין מים לחוץ דרך שם וכן כנגד בית הרעי וכשגומר קושר הנקב ברצועה וסותמו עכ״ל:

יט המצנפת של כ״ג או הדיוט ארכו י״ו אמות. כן כתב הרמב״ן בפרשת תצוה בשם רז״ל. ומ״ש והאבנט רחבו כמו ג׳ אצבעות ואורך ל״ב אמה:

ובגדי כהונה כולן אין עושין אותן מעשה מחט וכו׳. בפרק בא לו (דף ע״ב:) וס״פ המזבח מקדש (זבחים דף פ״ח):

ביצד

משנה למלך

ותכלת האמורה בכל מקום כו׳. כדומה לדבריו כתב בריש הלכות ציצית ולא ידעתי למה לא ביאר רבינו שצבע זה צריך שיהיה כדם חלזון ואף אם ימצא צבע אחר שיהא עינו דומה ה השמים פשיטא דלא מהני כיון שאינו מדם חלזון ובריש פ״ב מהלכות ציצית ביאר רבינו שתכלת האמור בציצית הוא מדם חלזון ופשיטא שגם כאן הדין כן ואולי סמך על מ״ש בהלכות ציצית:

ארגמן הוא הצמר הצבוע אדום. נראה שאין הקפדה אלא בצבע שיהיה אדום אך רש״י בפירוש התורה כתב בפרשת תרומה ארגמן צמר צבוע ממין צבע ששמו ארגמן. נראה דאף אם הוא אדום לא מהני אם לא יהיה מצבע ששמו ארגמן. ומ״ש הראב״ד ארגמן ארוג מב׳ מינין ידעתי פירושו. גם מ״ש או מג׳ צבעין לא ידעתי כוונתו למה במינים כתב ב׳ מינים ובצבעים כתב שלשה צבעין:

כל מקום שנאמר בתורה שש כו׳. (*א״ה עיין לעיל בפירקין דין ג׳ שהאריך בזה הרב המחבר):

כל מקום שנאמר בתורה מעשה רוקם וכו׳. בפ״ז דיומא (דף ע״ב) אמרינן מעשה רוקם כמעשה חושב א״ר אלעזר שרוקמין במקום שחושבין תנא משמיה דר״נ רוקם מעשה מחט לפיכך פרצוף חושב מעשה אורג לפיכך שני פרצופות ע״כ. והנה פסוק זה דמעשה רוקם כמעשה חושב אינו ולא במקום אחד שיצוה הכתוב שיעשה מעשה רוקם ומעשה חושב. ונראה שהוא ט״ס ועיקר הגירסא מעשה רוקם מעשה חושב והכוונה שבמקום אחד כתוב מעשה רוקם ובמקום אחר כתוב מעשה חושב שהכל הוא דבר אחד ובמקום שכתוב מעשה רוקם הו״ל כאילו כתוב ג״כ מעשה חושב וכן במקום מעשה חושב הו״ל כאילו כתוב בו מעשה רוקם. והכוונה היא שרוקמים במקום שחושבין כלומר מתקן הצורה על הבגד ע״י צבע ואח״כ רוקמה במחט וכמו שפירש״י. ור״נ פליג עליה וס״ל מקום שנאמר מעשה רוקם הוא דוקא מעשה רוקם ובמקום שנאמר מעשה חושב הוא דוקא מעשה. והפרש שיש בין מעשה רוקם למעשה חושב הוא דמעשה רוקם הוא פרצוף אחד ומעשה חושב פרצופין. ופירש״י חושב מעשה אורג שיש לה ליריעה ב׳ קירות וב׳ צורות על ב׳ קירותיה אין דומות פעמים שמצד זה ארי ומצד זה נשר כמו לחגורות של משי והיינו ב׳ פרצופין אבל רוקם כצורתו כך צורתו מכאן ע״כ. אך רבינו ס״ל דלעולם אף במעשה חושב ליכא צורות משתנות זו מזו אלא הוא דמעשה רוקם הוא פרצוף א׳ כלומר שהצורה אינה נראית כי אם מצד אחד בפני האריג ה חושב שהוא שני פרצופין היינו שהצורה נראית משני צדדין פנים ואחור. וראיתי בירושלמי בפרק השקלים הלכה ד׳ כתוב א׳ אומר מעשה רוקם וכתוב אחד אומר מעשה חושב מעשה רוקם פרצוף מעשה חושב ב׳ פרצופין ר״י ור״נ חד אמר מעשה רוקם ארי מכאן וארי מכאן מעשה חושב מכאן ואלק מכאן וחורנא אמר מעשה רוקם ארי מכאן ואלק מכאן מעשה חושב ארי מכאן ונשר ע״כ זו היא הגירסא הנמצאת בספרים אבל לא יכולתי להולמה מכמה קושיות ונראה אצלי הוא נפל בספרים והגי׳ הנכונה היא חד אמר מעשה רוקם ארי מכאן וארי מכאן מעשה חושב ארי ונשר מכאן וחורנא אמר מעשה רוקם ארי מכאן ואלק מכאן מעשה חושב ארי מכאן וארי מכאן היא דכולהו אית להו דמעשה רוקם הוא פרצוף אחד ומעשה חושב הוא ב׳ פרצופין וכמו דבר זה בירושלמי ובברייתא זו הוא שמיעא להו לר״י ולר״נ אלא שנחלקו בפי׳ במה שנחלקו ורבינו ז״ל. דחד אמר דפי׳ פרצוף אחד וב׳ פרצופין הוא דפרצוף א׳ הוא ארי מכאן וארי מכאן מעשה רוקם וב׳ פרצופין הוא ארי מכאן ונשר מכאן וזהו פירש״י. וחורנא אמר דמעשה רוקם פרצוף אחד היינו ארי מכאן ואלק מכאן ומעשה חושב דהוא ב׳ פרצופין היינו ארי מכאן וארי מכאן פי׳ רבינו. וראיתי להרב יפה מראה שכתב דיש גירסאות שגורסין כמו שכתבנו ודחה הרב גי׳ זו הגירסא הנמצאת בספרים. ומלבד שהרואה יראה כמה נדחק הרב במה שרצה לקיים הגי׳ הנמצאת עוד יראה הרואה איך נעלם מהרב דברי רבינו הללו ומש״ה דחה גירסתנו וכמבואר. אך הדבר אצלי בדברי רבינו הוא דבש״ס דילן קאמר דמעשה רוקם הוא מעשה מחט ומעשה חושב הוא אורג ורבינו השמיטו ולא הזכיר מכל זה כלום ולא ידעתי אם בנוסחאתו לא היה כתוב זה או שהיה כתוב והשמיטו ואם הדבר כן לא ידעתי טעם לרבינו וגם מכן לא הרגיש בזה ולא ידעתי למה. ובסמ״ג עשין קע״ג כתב כדברי רבינו בפי׳ פרצוף אחד וב׳ פרצופין וכתב ג״כ דרוקם הוא מעשה מחט והושב מעשה אורג וכ״כ הרב קרית ספר יע״ש. ודע שצורות אלו שהצריך הכתוב לא נתבאר מאיזה תואר יהיו. והנראה דליכא קפידא בזה אלא מאיזה מין צורה שירצה יעשה וזהו שסתם רבינו ולא ביאר איזה פרצוף יעשה. ונראה דדוקא במקום שכתוב כרובים מעשה חושב אז צריך שיהיו הצורות צורת כרובים כגון בעשר יריעות שצוה בפרשת תרומה דכתיב בהו כרובים מעשה חושב אבל במקום שלא כתב הכתוב כרובים כ״א מעשה חושב או רוקם כגון במסך דלפתח האהל ומסך דלשער החצר דלא כתיב בהו בפרשת תרומה כ״א מעשה רוקם בלבד וכן באפוד וחשן דלא כתיב בהו בפרשת תצוה כ״א מעשה חושב וכן באבנט כתיב בפרשת תצוה ובפרשת ויקהל מעשה רוקם בכל הני דלא כתיב בהו כרובים יעשה הפרצוף מאיזה מין צורה שירצה. ומה שפירש״י בגמרא שמצד זה ארי ומצד זה נשר לאו דוקא הנך צורות אלא שדיבר בהווה שכך היו עושין לחגורות של משי ומה שלא כתב צורת כרובים הוא משום דמאי דכתיב בהו כרובים הוא דבר שאינו נוהג לדורות דהיינו יריעות דמשכן. ומזה הטעם עצמו לא הביא רבינו צורת כרובים לפי שלא נאמר כרובים כ״א בדבר שאינו נוהג. אך מה שאני תמיה ברבינו ז״ל הוא שהרי בפרשת תרומה גבי פרוכת שהוא דבר הנוהג תמיד כתיב ביה מעשה חושב יעשה אותה כרובים וא״כ בספ״ד דין ט״ז כשהביא סדר עשיית הפרוכת שהיה מד׳ מינים למה לא ביאר דבפרוכת צריך שתהיינה הצורות צורות כרובים. ולומר דס״ל לרבינו דמאי דכתיב בפרוכת כרובים אינו אלא בפרוכת דמשכן ואינו דבר הנוהג לדורות. זו לא ידעתי מנ״ל דהא בחד קרא נצטווינו שיהיה מד׳ מינים ושיהיו הצורות צורות כרובים ומאן פלגינהו לומר דמה שהצריך הכתוב ד׳ מינים הוא דבר הנוהג לדורות ומה שהצריך שיהיו הצורות צורות כרובים אינו נוהג לדורות. הן אמת שמדברי רש״י בפי׳ התורה נראה דס״ל דאף במקום שנאמר בו כרובים אין הכוונה צורת כרובים אלא כל איזה צורה שירצה יעשה. שהרי בפרשת תרומה גבי עשר יריעות דכתיב כרובים מעשה חושב פירש ארי מצד זה ונשר מצד זה וכן בפרוכת דכתיב כרובים כתב כרובים ציורים של בריות יעשה בה. והדבר הוא תימה בעיני דמאחר דפירוש כרובים הוא דמות פרצוף תינוק וכמו שפירש״י גבי כרובים דכפורת א״כ איך יתכן לומר בשאר המקומות שנאמר בהם כרובים שאינו דמות צורת פרצוף תינוק. שוב ראיתי להרא״ם פרשת תרומה שתמה בזה ועיין במהר״ש יפה בסוף שקלים ועיין במ״ש רלב״ג בפי׳ התורה. ודע שראיתי להרא״ם דאחר שכתב דהאי דנקט ארי מצד זה ונשר מצד זה לאו דוקא כו׳ כתב ומצא לזה כיון המתרגם שתרגם כרובים דפרוכת ודמשכן צורת כרובים ותרגם כרובים דכפרת כרובים לא צורת כרובים ע״כ. ואחרי בקשת מחילה הראויה כוונת אונקלוס הוא דדוקא בכרובים דכפורת שלא היו ציור בעלמא כי הם ממש דמות תינוק היה עושה מזהב מש״ה תרגם כרובים ולא צורת כרובים אבל בכרובים דפרוכת ודמשכן שהיו צורות בעלמא מצויירים מש״ה תרגם צורת כרובים וזה נראה פשוט בעיני:

טז הכתונת בין של כ״ג בין של כהן הדיוט תשבצת היתה כו׳. כתב מרן מבואר בכתוב. והיינו דכתיב בפרשת תצוה ושבצת הכתונת שש אך הראב״ד כתב שדין זה הוא דוקא בכ״ג אבל בכהן הדיוט א״צ להשבץ והביא ממוכות לזה. אך הרמב״ן בפרשת פקודי כתב שהיו הכתונת שוות באהרן ובניו אע״פ שאמר באהרן ושבצת הכתונת שש ובבניו אמר סתם תעשה כתנות הכוונה היא שעשה כתנות כמו הנזכרת. ויש סמך לדברי הרמב״ן ורבינו מההיא דאמרינן בפ״ב דיומא (דף י״ב) אירע בו פיסול אחר תמיד בל שחר במה מתחנכין אותו והיתה תו בתם אין בין כ״ג לכהן הדיוט אלא אבנט. נמצא הני נראה דהכתונות היו שוים ועיין שם בתוס׳ ודו״ק:

יט מקיפו ומחזירו כרך ע״ג כרך וכו׳. איתא במדרש שהיה הכהן מקיפו סביביו שתי פעמים כנגד לבו של אדם כ״כ התוס׳ פ״ג דערכין (דף ט״ז) ד״ה אבנט ובירושלמי ס״פ בא לו איתא שהיה אורכו ל״ב אמה יע״ש:

פרק תשיעי

א כיצד מעשה הציץ. עושה טס של זהב רחב שתי אצבעות ומקיף מאוזן לאוזן וכותב עליו שני שיטין קדש לה'. קדש מלמטה לה' מלמעלה. ואם כתבו בשיטה אחת כשר. ופעמים כתבוהו בשיטה אחת: **ב** והאותיות בולטות בפניו [כיצד] *חופר את האותיות מאחריו והוא מדובק על השעוה עד שבולט. והוא נקוב בשתי קצותיו. ופתיל תכלת למטה ממנו נכנס מנקב לנקב *כדי שיהיה נקשר בפתיל כנגד העורף: **ג** המעיל כולו תכלת. וחוטיו כפולין שנים עשר ופיו ארוג בתחילת אריגתו. *ואין לו בית יד. *אלא נחלק לשתי כנפים מסוף הגרון עד למטה כדרך כל המעילים ואינו מחובר אלא כנגד כל הגרון בלבד. והקורע פי המעיל לוקה שנאמר לא יקרע. והוא הדין לכל בגדי כהונה שהקורען דרך השחתה לוקה: **ד** ומביא תכלת וארגמן ותולעת שני כל מין משלשתן שזור שמונה לפי שנאמר בשוליו משזר. נמצאו חוטי השולים ארבעה ועשרים ועושה אותן כמין רמונים שלא פתחו פיהן ותולה אותן במעיל. ומביא שנים ושבעים זוגים ובהם שנים ושבעים ענבולים הכל זהב ותולה בו ששה ושלשים בשולי כנף זה וששה ושלשים בשולי כנף זה. והזוג עם הענבול התלוי בין שניהם כאחד נקרא פעמון עד שיהיו שוליו משני צדדיו פעמון ורמון פעמון ורמון: **ה** הזהב שבאריגת האפוד והחושן האמור בתורה ככה הוא מעשהו. לוקח חוט אחד זהב טהור ונותנו עם ששה חוטין של תכלת וכופל השבעה חוטין כאחת. וכן הוא עושה חוט זהב עם ששה של ארגמן וחוט אחד עם ששה של תולעת שני. וחוט אחד עם ששה של פשתים. נמצאו ארבעה חוטי זהב ונמצאו כל החוטים שמנה ועשרים שנאמר וירקעו את פחי הזהב וגומר לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן ובתוך תולעת השני ובתוך השש מלמד שחוט הזהב כפול בתוכן: **ו** כיצד מעשה החושן. אורג בגד מעשה חושב מן הזהב והתכלת והארגמן ותולעת השני והשש על שמנה ועשרים חוטין כמו שביארנו ארכו אמה ורחבו זרת וכופלו לשנים. נמצא זרת על זרת מרובע. וקובע בו ארבעה טורים של אבן המפורשים בתורה כל אבן מהן מרובע ומשוקע בבית של זהב שמקיפו מלמטה ומארבע רוחותיו: **ז** ומפתח על האבנים שמות השבטים כתולדותם ונמצא כותב על האודם ראובן ועל ישפה בנימין. וכותב בתחלה למעלה מראובן אברהם יצחק ויעקב וכותב למטה מבנימין שבטי יה כדי שיהיו כל האותיות מצויות שם: **ח** ועושה על ארבע זויות של חושן ארבע טבעות זהב. ונותן בשתי הטבעות של מעלה שהחושן נתלה בהן שתי עבותות הזהב. וה[ן] הנקראים

השגת הראב"ד

*חופר את האותיות. א"א אינו חופר אלא מכה בדפוס צורת האותיות מאחריו עד שהאותיות בולטות מלפניו ומדובק בשעוה שאמר אינו כלום:

*כדי שיהא נקשר בפתיל. א"א עוד יש בו נקב באמצע שמכניס בו פתיל תכלת וכורכו על המצנפת וקושרו עם הפתיל שבראשו שהוא קשור לו כנגד ערפו:

*ואין לו בית יד. א"א זו מנין לו:

*אלא נחלק. א"א וגם זו מנין לו:

כסף משנה

פ"ט א כיצד מעשה הציץ וכו'. בפרק במה אשה יוצאה (דף סג:) ואיתיה נמי בפרק קמא דסוכה (דף ה') אלא שם כתוב יו"ד ה"א מלמעלה וקדש למ"ד מלמטה *ורבינו כתב כגירסת פ' במה אשה ואע"ג דפליג התם ר' אליעזר בר' יוסי ואמר אני ראיתיו ברומי וכתוב עליו קדש לה' בשיטה אחת פסק כת"ק. ומ"ש ואם כתבו בשיטה אחת כשר נראה דהיינו מדאמר ר"א ברבי יוסי אני ראיתיו דאע"ג דהלכה כת"ק היינו לכתחילה אבל בדיעבד מיהא הלכה כרבי אליעזר ברבי יוסי ומטעם זה כתב ופעמים כתבוהו בשיטה אחת דכיון דעד ראיה הוא ר' אליעזר ברבי יוסי אמרינן דפעמים כתבוהו כן: וכתבו התוספות [בסוכה] קדש למ"ד מלמטה י"מ למטה ממש זה למעלה מזה ולא מסתבר שאין זה כדרך קריאתו אלא יש לפרש זה שלא כנגד זה קדש למ"ד בתחלת שיטה התחתונה והשם בסוף שיטה עליונה: **ב** ומ"ש והאותיות בולטות בפניו חופר את האותיות מאחריו וכו' צריך לכתוב בו האותיות משום דכתיב ויכתבו עליו מכתב וצריך שיחפור מאחריו משום דכתיב ופתחת עליו פתוחי חותם. וכתב הראב"ד אינו חופר אלא מכה בדפוס צורת האותיות וכו' כלומר דבדרך זה אין מקום לדיבוק על השעוה ולא נעלם מרבינו דרך זה ולא בחר בו משום דכשמכה בדפוס אינו יכול לכוון שיבא הפתוח כנגד האותיות הכתובות בכיון ממש ועוד דפתוחי חותם אינו הכאה בדפוס: והוא נקוב בשתי קצותיו וכו'. כתב הראב"ד עוד יש בו נקב באמצע וכו'. דעתו כדעת רש"י בפרשת תצוה והרמב"ן הקשה עליו והעלה כדברי רבינו: **ג** המעיל כולו תכלת. מבואר בפסוק. ומ"ש וחוטיו כפולים י"ב. בפרק בא לו (דף עא:) יליף לה מקרא. ומ"ש ופיו ארוג בתחלת אריגתו. היינו מדכתיב בפרשת תצוה במעיל והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב מעשה אורג ופירש"י פתיחת בית הצואר בתוכו כתרגומו כפיל לגויה כפול להיות לו לשפה כפול בו והוא מעשה אורג ולא במחט. ומ"ש ואין לו בית יד כתב הראב"ד א"א זו מנין לו עכ"ל. והנה הרמב"ן בפירוש התורה כתב כדברי רבינו ואפשר דבאי זו ברייתא מצאו כן. ומ"ש אלא נחלק לשתי כנפים כתב הראב"ד וגם זו מנין לו עכ"ל. וגם בזה פירש הרמב"ן כדברי רבינו: והקורע פי המעיל לוקה וכו'. וה"ה לכל בגדי כהונה וכו'. בפרק בא [לו] (דף ע"ב). ומ"ש דרך השחתה. פשוט הוא ונלמד ממה שנתבאר בפרק א' מהלכות בית הבחירה (פ"א דין י"ז) גבי נותץ אבן אחת מהמזבח: **ד** ומביא תכלת וארגמן ותולעת שני כל מין וכו'. בפרק בא לו (דף עא:). ומה שכתב ועושה אותם כמין רמונים שלא פתחו פיהם ותולה אותם במעיל ומביא ע"ב זוגים ובהם ע"ב ענבולים הכל זהב ותולה בו וכו'. בס"פ המזבח מקדש (דף פח:) ת"ר מעיל כולו של תכלת היה שנאמר ויעש את מעיל האפוד כליל תכלת הא כיצד מביא תכלת וארגמן ותולעת שני שזורין ועושה אותם כמין רמונים שלא פתחו פיהן וכו' ומביא ע"ב זוגין שבהם ע"ב ענבלים ותולה בהם שלשים וששה בצד זה ול"ו בצד זה רבי דוסא אומר משום ר' יהודה ל"ו היו י"ח מצד זה וי"ח מצד זה ופסק רבינו כת"ק ופירש"י נראה בעיני דה"ג שולין כיצד היה מביא וכו' דברמונים נאמרו ג' צבעים וכו' ענבלין מה שתלוי בתוכן לקשקש ותולה בו אצל הרמון והוא פעמון כדכתיב פעמון ורמון ובתוך הרמונים דקרא לאו בתוך ההלל קאמר אלא ביניהם פעמון אחד בין שני רמונים. מצד זה מלפניו ומלאחריו עכ"ל. וכן פירש"י עוד בפרשת תצוה והוא כדברי רבינו ושלא כדברי ראב"ע והרמב"ן ופשט לשון הברייתא משמע כפירוש רבינו ורש"י דקתני מביא ע"ב זוגין שבהם ע"ב ענבולין ותולה בהן דאילו לפי' הרמב"ן והראב"ע הרמונים היה תולה במעיל לא הזגין כי הם היו בתוך הרמונים לפי דבריהן: **ה הזהב** שבאריגת האפוד והחשן האמור בתורה וכו'. בפרק בא לו (דף ע"ב) יליף לה מקרא: **ו כיצד** מעשה החשן אורג בגד מעשה חושב וכו'. מבואר בכתוב. כתב הסמ"ג מעשה החשן היה ארוג ממינים הללו מעשה חושב ארכו אמה ורחבו זרת וכופלו לשנים נמצא זרת על זרת מרובע ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים פירש"י הוא כתב שם המפורש שהיה נותנו בתוך כפלי החשן שעל ידו הוא מאיר דבריו ומתמם דבריו עכ"ל וכו' הם דברי הרמב"ן בפירוש התורה. ומ"ש וכותב בתחלה למעלה מראובן אברהם יצחק ויעקב וכותב למטה מבנימין שבטי יה בס"פ בא לו (דף ע"ג) כיצד נעשית רבי יוחנן אמר בולטות ר"ל אמר מצטרפות והא לא כתיב בהו צד"י א"ר שמואל בר יצחק אברהם יצחק ויעקב כתיב שם והא לא כתיב טי"ת א"ר אחא בר יעקב שבטי ישורון כתיב שם ופירש"י והא לא כתיב בכל השבטים ואם צריך לה כגון והגל תגיל מסיק באה ובירושלמי ס"פ בא לו אית תנויי ח[...] הקול היה שומע אית תנויי תני הכה היה בולט מ"ד הכתב [היה] בולט והא לית חי"ת בשבטים ולא צד"י ולא קו"ף אברהם יצחק ויעקב כתוב עליהם והא לית טי"ת בשבטי כל אלה שבטי ישראל היה הקוק עליהם וי[...] לתמוה למה שינה רבינו לכתוב שהיה כת[וב] למטה שבטי יה ונראה שהוא מפרש דעליה דקאמר הוי כמו ועליו מטה מנשה דהוי פירוש סמוך לו ומשמע ליה דלמטה כתוב כן ולא למעלה דלא לשתמע דקאי אאברהם יצחק ויעקב דכתיבי לעיל ואכתי איכא למידק למה השמיט רבינו כל אלה וי"ל משום דלא כתיב בגמרא דידן ואם תאמר למה כתב יה במקום ישראל דירושלמי או ישורון דגמרא דידן וי"ל דכי דבחד גמרא כתיב הכי ובאידך גמרא כתיב הכי משמע דישראל וישורון לאו דוקא ד[לא] אתו למימר אלא דכתיב טי"ת וכיון שכן עדיף לן למימר דהוה כתיב שבטי יה דכתיב ב[יה] עדות לישראל דדמי למאי דכתיב בחשן לזכרון (להם) לפני ה': **ח** ומ"ש ועושה על ארבע זויות של חשן ד' טבעות זהב וכו'. מפורש במקרא פרשת תצוה ורש"י בפירוש התורה בסוף פרשת פקודי כתב באורך מעשה האפוד ו[...] קצת שינוי בין דבריו לדברי רבינו ע"ש [...] האפוד

*) [בספרינו כתוב בין בשבת בין בסוכה יו"ד ה"א למעלה וקדש למ"ד מלמטה וצ"ל דבין להרמב"ם בין להכ"מ היה להם גירסא אחרת בפרק במה אשה]:

משנה למלך

פ"ט א עושה טס של זהב רוחב ב' אצבעות כו'. שיעור זה הוא מדרבנן ומן התורה ליכא שיעור. כ"כ התוס' פ"ק דסוכה (דף ה'):

ג שהקורען דרך השחתה לוקה. בעל קרבן חגיגה סי' ס"ח ס"ל דדוקא בשאר בגדי כהונה אינו לוקה כי אם דרך השחתה אבל במעיל לוקה אפי' שלא בדרך השחתה ומטי בה ממ"ש רבינו בפ"ח מהלכות מעשה הקרבנות דין כ' יע"ש ולדידי ליתנהו להני מילי:

ו כל אבן מהן מרובע כו'. לא ידעתי דין זה היכא איתיה. ועיין בקרית ספר. ומ"ש רבינו שמקיפו מלמטה ומד' רוחותיו כן הוא דעת רש"י שכל האבן היתה משוקעת בתוך הזהב ומטעם זה נקראו אבני מילואים על שם שממלאים את הגומא אבל הרמב"ן בפרשת תרומה כתב שהיו עושין מלמטה מושב כמ[...] האבן ומוציאין ממנו מזלג שלש השנים שיאחזו את האבן ע"כ וכבר נוהגין כן היום באבן יקרה [...] שתהא נראית מכל צד וקורין אותו בלשון תורגמה ג"א רדאקל"י וכתב עוד שדעת אונקלוס הוא [...] כסברא זו:

ז ומפתח על האבנים שמות השבטים כו'. בפרק עגלה ערופה (דף מ"ח) אמרינן אבנים הללו אין כותבין אותם בדיו משום שנאמר פתוחי חותם ואין משרטטין עליהם באיזמל [...] שנאמר במלואותם אלא כותב עליהם בדיו ומראה להם שמיר מבחוץ והן נבקעות מאליהם כתאנה שנבקעת

הנקראים שרשרות. ונותן בשתי טבעות של מטה שהן כנגד הדדים שני פתילי תכלת: **ט** האפוד רוחבו כרוחב גבו של אדם מכתף לכתף. ואורכו מכנגד אצילי הידים מאחוריו עד הרגלים. ויש לו כמו שתי ידות יוצאות ממנו באריג לכאן ולכאן שחוגרין אותו בהם והם הנקראין חשב האפוד. והכל ארוג זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש על שמנה ועשרים חוטין כמעשה החושן. ותופר עליו שתי כתיפות כדי שיהיו על כתפות הכהן. וקובע על כל כתף וכתף אבן שוהם מרובע מושקע בבית של זהב. ומפתח על שתי האבנים שמות השבטים. ששה על אבן זו וששה על אבן זו כתולדותם. וכותבין שם יוסף יהוסף. ונמצאו כ"ה אות באבן זו וכ"ה אות באבן זו. וכך היו כתובין*.

ראובן	שמעון
לוי	יהודה
יששכר	זבולון
נפתלי	דן
גד	אשר
יהוסף	בנימן

והאבן שכתוב בה ראובן על כתיפו הימנית. והאבן שכתוב בה שמעון על כתיפו השמאלית. ועושה בכל כתף שתי טבעות אחת מלמעלה בראש הכתף ואחת מלמטה לכתף למעלה מן החשב. ונותן שתי עבותות זהב בשתי טבעות שלמעלה והם הנקראים שרשרות: **י** ואחר כך מכנים קצות העבותות של חושן בטבעות של מעלה בכתפות האפוד. ומכנים שני פתילי התכלת שבשולי החושן בשתי הטבעות של מעלה מחשב האפוד. ומורידין את השרשרות שבטבעות כתפות האפוד עד טבעות החושן העליונות כדי שידבקו זה בזה ולא יזח החושן מעל האפוד. וכל המזיח חושן מעל האפוד ומפרק חיבורן דרך קלקול לוקה: **יא** נמצא כשלובש האפוד עם החושן יהיה החושן על לבו בשוה והאפוד מאחריו *וחשב האפוד קשור על לבו תחת החושן. ושתי כתפות האפוד על שתי כתיפיו. ושתי עבותות זהב יורדות מעל כתיפיו מכאן ומכאן מכתפות האפוד עד טבעות החושן. ושני חוטי תכלת מרוכסין מתחת אצילי ידיו. משתי טבעות החושן התחתונות עד שתי טבעות כתפות האפוד התחתונות שהם למעלה מן החשב:

פרק עשירי

א **כיצד** סדר לבישת הבגדים. לובש המכנסים תחלה וחוגר את המכנסים למעלה מטיבורו מעל מתניו. ואחר כך לובש הכתונת. ואחר כך חוגר את האבנט כנגד אצילי ידיו ומקיפו כרך על כרך עד שנומר וקושר: **ב** ועל האבנט [...]רש בקבלה ולא יחגרו ביזע במקום שמזיעין. וכך קיבל יונתן בן עוזיאל מפי הנביאים ותרגם על לבביהון יסרון. ואח"כ [...]ף במצנפת כמין כובע: **ג** כהן גדול אחר שחוגר באבנט לובש המעיל. ועל המעיל האפוד והחושן וחוגר בחשב האפוד [...] המעיל מתחת החושן ולפיכך נקרא מעיל האפוד שחוגרו באפוד. ואחר כך צונף במצנפת וקושר הציץ למעלה מן [...]צנפת ושערו היה נראה בין ציץ למצנפת ושם היה מניח תפילין בין ציץ למצנפת: **ד** מצות עשה לעשות בגדים אלו [...]יות הכהן עובד בהן שנאמר ועשית בגדי קדש. ואת בניו תקריב והלבשתם כתנות. וכהן גדול ששימש בפחות משמנה בגדים [...]. או כהן הדיוט ששימש בפחות מארבעה בגדים אלו הוא הנקרא מחוסר בגדים ועבודתו פסולה וחייב מיתה בידי שמים כזר

כסף משנה

ט האפוד רחבו כרוחב גבו של אדם מכתף לכתף וכו': ומפתח על שתי וכו' כתולדותם. בפרק ואלו נאמרים (דף ל"ו) תניא שתי אבנים טובות היו לו לכ"ג על כתפיו אחת מכאן ואחת מכאן ושמות י"ב שבטים כתוב עליהם ששה על אבן זו וששה על אבן זו שנא' ששה משמותם על האבן האחת וגו' שניה כתולדותה ולא ראשונה כתולדותם מפני שיהודה [...]וקדם והמשים אותיות היו כ"ה על אבן זו [ו]כ"ה על אבן זו ר' חנינא בן גמליאל אומר לא [כ]דרך שחלוקין בחומש הפקודים חלוקין באבני האפוד אלא כדרך שחלוקים בחומש שני כילד [ב]ני לאה כסדרן בני רחל א' מכאן וא' מכאן [ב]ני השפחות באמצע ומה אני מקיים כתולדותם בשמות שקרא להם אביהם ולא כשמות שקרא [ל]הם משה ראובן ולא ראובני שמעון ולא שמעוני [...]' רש"י כסדר לידתן ששה הראשונים כסדרן [...] אשר יששכר זבולון יוסף בנימין זהו סדר [...]דתן וששה ראשונים נכתבו בה יהודה ראובן [ש]מעון לוי דן נפתלי כסדר לידתן חוץ מיהודה [...]' לא כדרך שחלוקין בחומש הפקודים הוא [...] וידבר שנסדרו ברגלו אלה שמות האנשים [אש]ר יעמדו וגו' ובחומש שני בתחלת ואלה [שמ]ות ראובן שמעון לוי ויהודה יששכר זבולון [א]חת מכן בשנית בנימין דן ונפתלי גד ואשר [יו]סף. א"כ מה ת"ל כתולדותם הואיל ולא [בס]דר תולדותם נסדרו עכ"ל. ותמהני על [רב]ינו שכתב שהאבן שכתוב ראובן על כתפו [הי]מנית וכו' שנראה שסובר שהיה כתוב על אבן [ה]ראובן לוי יששכר נפתלי גד יהוסף ועל השניה [...] כתוב שמעון יהודה זבולון דן אשר בנימין [...] כתב בפירוש המשנה פרק בא לו שאינו [...]ון עם מה שאמרו בגמרא שם לא אליבא [דת]"ק דמקדים יהודה ורבינו לא הקדימו ועוד [...]ז"ק דן ונפתלי גד ואשר קודמין ליששכר [וזבו]לן שזהו סדר תולדותם ואלו רבינו הקדים [ישש]כר וזבולן לדן ונפתלי גד ואשר וגם לא [...]ביה דרבי חנינא בן גמליאל דלדידיה בנימין [...]ם השנית ובני השפחות בתריה ובסוף יוסף [...]רפ"י ואלו רבינו כותב יוסף בסוף הראשונה [ובני]מין בסוף השניה. וי"ל שרבינו היה מפרש [...]י רבי חנינא בן גמליאל על פי מה שכתבו [...] ז"ל דבאמצע לאו באמצע בני רחל קאמר [...] בין בני לאה ובני רחל ואע"ג דרבי חנינא [בן ג]מליאל הקדים בני רחל לבני השפחות לאו [...]רא שיכתבו מוקדמים אלא שיהיו בני גבירה [...]לד זה ובני גבירה זו מלד זה ובני השפחות [...] לע לשתי הגבירות ופסק כמותו משום [...]הבר טעמיה. ומה שכתב וכותבין שם יוסף [יהו]סף כן כתב גם בפירוש המשנה בפרק בא [...] שהכי עליו שהרי בפרק אלו נאמרים תניא ר'

*ר' אותיות היו כ"ה על אבן זו וכ"ה על אבן זו ומקשה ר' נכי חדא הויין אמר רבי יצחק יוסף הוסיפו לו אות אחת מתקיף לה רב נחמן בר יצחק כתולדותם בעינן ופירש"י כשמות שקרא להם אביהם בעינן אלא כל התורה כולה בנימן והכא בנימין שלם כתיב כדכתיב ואביו קרא לו בנימין ומאחר דרבי יצחק דאמר שהיה כתוב יהוסף אידחי קשה היאך פסק רבינו כמותו ועוד קשה למה לא כתב שבנימין היה מלא כדאסיקנא וי"ל שרבינו מפרש דלא אקשי כתולדותם בעינן אלא אליבא דת"ק אבל לרבי חנינא בן גמליאל לא דרים כתולדותם אלא לענין דלא לכתוב ראובני שמעוני. ומה שכתב והאבן שכתוב בה ראובן על כתפו הימנית וכו' נראה דהיינו מדאמרינן בירושלמי פרק אלו נאמרין שראשונים נכתבים מימינו של כהן גדול משמאלו של קורא והאחרונים נכתבים משמאלו של כהן גדול מימינו של קורא:

ועושה בכל כתף וכו'. מפורש במקראות:

י וכל המזיח חשן מעל האפוד ומפרק חיבורן דרך קלקול לוקה. בפרק בא לו (דף ע"ב):

יא וחשב האפוד קשור על לבו. כתב הראב"ד א"א הפליג לעלות והוא אלא למטה מטיבורו עכ"ל. ואני אומר שרבינו בפרק שאחר זה נתן טעם לדבריו:

פ"י א כיצד סדר לבישת הבגדים לובש המכנסים תחלה וכו'. בפ' שני דיומא (דף כ"ה) מנין שלא יהא דבר קודם למכנסים תלמוד לומר ומכנסי בד יהיו על בשרו:

ב ולא יחגרו ביזע במקום שמזיעין. בפרק שני דזבחים (דף י"ט):

ג ושערו היה נראה בין ציץ למצנפת כו'. בפרק ב' דזבחים שם. ודע דתניא בסוף פרק ראשית הגז (דף קל"ח) כיפה של צמר היתה מונחת בראש כ"ג ועליה ציץ נתון לקיים מה שנאמר ושמת אותו על פתיל תכלת ולא ידעתי למה השמיטו רבינו:

ד וכהן גדול ששימש בפחות מח' בגדים אלו וכו'. בסוף פרק הנשרפין (דף פ"ג:) גבי חייבי מיתה מני מחוסר בגדים ומייתי לה מדכתיב וחגרת אותם אבנט וכו' אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם וה"ל זרים ואמר מר זר ששימש במיתה וברפ"ב דזבחים (דף טו:) מייתי לה

* [ואני אומר דכיון דקתני בברייתא נ' אותיות היו כ"ה על אבן זו וכ"ה על אבן זו הוזקק רבינו לפסוק כרבי יצחק דאם איתא דבנימין נכתב שלם ויוסף בלא ס"א נמצא שבאבן א' היו כ"ד אותיות ובאבן האחת היו כ"ו אותיות דוק ותשכח]:

השגת הראב"ד

*וחשב האפוד קשור על לבו. א"א הפליג לעלות ואינו אלא למטה מטיבורו:

משנה למלך

[...]ת בימות החמה ואינה חסרה כלום ובקעה זו שנבקעת בימות הגשמים ואינה חסרה כלום ע"כ. [...]ין ז"ל בפרשת תרומה לידך לומר שדין זה אינו אלא באבני החשן דכתיב בהו במלואותם אבל [...] האפוד מסרטין אותם באזמל ומה שכתב איכא שמיר דאייתי מנה לאבני אפוד החושן יקרא אפוד בדרך העברה ע"כ. ולא ידעתי אמאי השמיט רבינו כל זה:

[ו]ששה על אבן זו כו'. (א"ס עיין בס' גט פשוט סי' קכ"ט ס"ק קכ"ז):

פ"י ד מצות עשה לעשות בגדים אלו וכו'. רש"י בפרשת כי תשא עלה דקרא דואת בגדי השרד פי' דהיינו בגדי המכעות שהיו מכסים בהן את הארון וכן פירש בפרשת פקודי אך מסוגיית הגמרא יומא (דף ע"ב) מוכח דס"ל דבגדי השרד הם בגדי כהונה וכן פי' הרמב"ן בפרשת כי תשא אלא שהוא ז"ל סובר דבגדי שרד הם בגדי כ"ג ומן הסוגיא הנזכרת נראה שבגדי שרד כולל לכל כהנים והאיתי לרש"י בפרק ראשית הגז (דף קל"ח) שכתב דבר שרא[...] לשון דות לתכלת דבגדי שרד וסגו

כזר ששימש שנאמר וחגרת אותם אבנט והיתה להם כהונה. בזמן שבגדיהם עליהן כהונתן עליהן. אין בגדיהן עליהן אין כהונתם עליהן אלא הרי הם כזרים ונאמר והזר הקרב יומת: **ה** כשם שהמחוסר בגדים חייב מיתה ופוסל העבודה. כך היתר בגדים. כגון שלבש שתי כתנות או שני אבנטים. או כהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבד ה"ז מהלל העבודה וחייב מיתה בידי שמים: **ו** נאמר בבגדי כהונה על בשרו ולבשם. מלמד שלא יהיה דבר חוצץ בין בשרו לבגדים. אפילו נימא אחת או עפר או כינה מתה אם היתה בין בשר לבגד הרי זו חציצה ועבודתו פסולה. לפיכך אין הכהן יכול לעבוד בתפילין של יד שהרי חוצצת. אבל של ראש אינה חוצצת. ואם רצה להניחם בשעת העבודה מניח: **ז** וצריך להזהר בשעה שלובש שלא יהיה אבק בין בגדו לבשרו ולא כינה אע"פ שהיא בחיים. ושלא תכנס הרוח בשעת העבודה בין בשרו לבגדו עד שיתרחק הבגד מעליו. ולא יכנים ידו תחת חלוקו לחיק. ולא יצא שערו מן הבגד. ולא יהיה בבגד נימא מדולדלת. ואם היה שב אחד מכל אלו עבודתו כשירה: **ח** כרך על בשרו בגד שלא במקום בגדים כגון שכרכו על אצבעו או על עקבו אם היה בו שלש אצבעות על שלש אצבעות ה"ז חוצץ ופוסל פחות מכאן אינו חוצץ. ואם היה צלצול קטן הואיל והוא חשוב בגד בפני עצמו הרי זה פוסל ואע"פ שאין בו שלש על שלש: **ט** כהן שלקה באצבעו מותר לכרוך עליה גמי בשבת. או בגד שאין בו שלש על שלש ועובד. ואם נתכוון להוציא דם אסור. *והוא שלא יחוץ הגמי או הבגד בין בשרו לכלי בשעת עבודה: **י** עשו בבית שני אורים ותומים כדי להשלים שמנה בגדים ואע"פ שלא היו נשאלין בהן. ומפני מה לא היו שואלין בהן מפני שלא היתה שם רוח הקודש וכל כהן שאינו מדבר ברוח הקודש ואין שכינה שורה עליו אין נשאלין בו: **יא** וכיצד שואלין עומד הכהן ופניו לפני הארון והשואל מאחריו. פניו לאחרי הכהן ואומר השואל אעלה או לא אעלה. ואינו שואל בקול רם ולא מהרהר בלבו אלא בקול נמוך כמי שמתפלל בינו לבין עצמו. ומיד רוח הקדש לובש את הכהן ומביט בחושן ורואה בו במראה הנבואה עלה או לא תעלה באותיות שבולטות מן החושן כנגד פניו. והכהן משיבו ואומר לו עלה או לא

השגת הראב"ד

*והוא שלא יחוץ הגמי. א"א דבריו סותרים זה את זה הלא אמר שלא במקום בגדים פחות משלש אינו חוצץ בין היד לכלי וכן הוא בעירובין ובזבחים:

לה נמי להא דתנן התם מחוסר בגדים עבודתו פסולה ופירש"י מחוסר בגדים כהן גדול ששימש בפחות משמנה וכהן הדיוט בפחות מארבעה והכי משמע התם בגמרא:

ה ומה שכתב כשם שהמחוסר בגדים חייב מיתה ופוסל העבודה וכו'. ברייתא בפ"ב דזבחים (דף י"ח) לבש שני מכנסים שני אבנטים חסר אחת יותר אחת וכו' ועבד עבודתו פסולה. ומה שכתב או כהן הדיוט שלבש בגדי כ"ג ועבד וכו'. שם אבעי מהכא נפקא מהתם נפקא ונתנו בני אהרן הכהן הכהן בכיהונו כ"ג שלבש בגדי כהן הדיוט ועבד עבודתו פסולה אי מהתם הוה אמינא ה"מ עבודה דמעכבא כפרה וכו' והכי מהכא נפקא מהתם נפקא וערכו בני אהרן הכהנים הכהנים בכיהונם מכאן לכהן הדיוט שלבש בגדי כ"ג ועבד עבודתו פסולה אי מהתם ה"א ה"מ חיסור אבל ייתור לא קמ"ל:

ו נאמר בבגדי כהונה על בשרו ולבשם וכו'. בפרק שני דזבחים (דף י"ט). ומה שכתב לפיכך אין הכהן יכול לעבוד בתפילין של יד וכו'. שם אמר ר' אמי [למוד ערוך הוא בידינו] תפילין חוצצות וכו' והתניא [אם הניחן] אינם חוצצות ל"ק הא דיד הא דראש הא דיד דכתיב ילבש על בשרו שלא יהא דבר חוצץ בינו לבשרו דראש נמי כתיב ושמת המצנפת על ראשו הנא שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין ופירש"י הילכך ליכא חציצה ותנא דאיצטריך לאשמועינן אם הניחן אינם חוצצות משום יתור בגדים הוא דאיצטריך לאשמועינן דלאו בגד הוא עכ"ל. ונראה שלזה כיון רבינו במה שהאריך וכתב ואם רצה להניחן בשעת העבודה מניח:

ז וצריך להזהר בשעה שלובש וכו'. שם בעי רבא נכנסה לו רוח בבגדו מהו על בשרו בעינן והא ליכא או דילמא דרך לבישה בכך כינה מהו בתהון מתה לא תיבעי לך דודאי חייצה היא מאי מי אמרינן כיון דאתא ואזלא רביתא היא ולא חייצא או דילמא כיון דקפיד עלה חייצא עפר מהו שיהא עפר ודאי חייץ אלא אבק עפר מהו בית השחי מהו שיחוץ על בשרו בעינן והא ליכא או דילמא דרך לבישה בכך הכניס ידו לתוך חיקו מהו גופו מי חייץ או לא נימא מהו בתהון נימא ודאי חייצה אלא נימא מדולדלת מהו בעי מר בר רב אשי יצא שערו בבגדו מהו שערו כגופו דמי. או לאו כגופו דמי ופירש"י נכנסה לו רוח בבגדו והבדילהו מבשרו בשעת עבודה. רביתא היא הרי היא כבשרו. כיון דקפיד עלה ברצונו לא תהא כבשרו. אבק עפר דק ואינו מרגיש בו. בית השחי מהו שיחוץ כגון בית יד של חלוקין שהוא רחב ואינו נוגע בבית השחי מהו שיחוץ וצריך שיהיו בתי זרועותיו דחוקים ונוגעים בבשר גופו. ידו שהיא גופו. נימא משמע דהיא מעלמא. נימא מדולדלת מן הבגד מגוררין ותחובה בו קצת אלא שנתקה מעיקרה. יצא שערו מראשו למטה עד שנכנס בין כתנתו לבשרו מהו את"ל ידו לא חייצא שערו מאי עכ"ל. ולא איפשיטו כל הני בעיי ולפיכך פסק בהם רבינו דלכתחלה להזהר ומיהו בדיעבד אין לנו כח לפסול העבודה בכך ולומר יביא קרבן אחר דהיכא למיחש שמביא חולין בעזרה ואין לומר יביא קרבן אחר ויתנה דמאחר שיש קרבנות דלא שייך בהם להתנות דהיינו חטאות ואשמות וקרבנות הצבור לא מפליג בינייהו ונראה שרבינו לא היה גורס בית השחי מהו ובילא שערו בבגדו נראה שמפרש דלא כפירוש רש"י:

ח כרך על בשרו בגד שלא במקום בגדים. בפ"ב דזבחים (דף י"ט) ופ"י דעירובין (דף ק"ג) אהא דתנן כהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי במקדש אמר רבי יהודה ברי' דרבי חייא לא שאנו אלא גמי אבל גלגול קטן הוי ייתור בגדים ורבי יוחנן אמר לא אמרו ייתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים לא הוי ייתור ותיפוק לי משום חציצה בשמאל אי נמי שלא במקום עבודה ופליגא דרבא דאמר רבא וכו' במקום בגדים אפילו נימא אחת חוצצת שלא במקום בגדים ג' על ג' חוצצות פחות מכאן אינן חוצצות אדרבי יוחנן ודאי פליגא אדר' יהודה ברי' דרבי חייא מי לימא דפליגא שאני גלגול קטן דחשוב ע"כ *כלישנא ור ופירש רש"י גלגול קטן שאר קטן שלש על שלש חוצצות כלומר הוי ייתור ואיידי דנקט במקום בגדים לישנא דחציצה נקט נמי במסקנא לישנא דחציצה. פליגא דהא אמר לא הוי ייתור בגדים וג' על ג' במשמע. מי לימא דפליגא גלגול קטן חוצץ ורבא אמר פחות מג' אינו דחשוב לפי שעשוי לנוי והוי בגד עכ"ל. רבינו כרבא דבתרא הוא:

ט כהן שלקה באצבעו וכו'. משנה בס דעירובין. ומ"ש או בגד שאין ג' על ג' ועובד נתבאר בסמוך. ומ"ש ואם נתכוון להוציא דם אסור. שם במשנה אם להוציא דם אסור כאן וכאן אסור ופרש"י אם להוציא דם שמי גמי כדי להוציא דם וכו' אסור שאין זה עבודה ועוד דה"ל חובל. ומ"ש והוא שלא יחוץ הגמי או הבגד בין בשרו לכלי בשעת העבודה כתוב בהשגות א"א דבריו סותרים זה את זה וכו': ואני אומר נראה שהראב"ד מפרש דאמר רבא שלא במקום בגדים ג' על ג' חוצצות פחות משלש על שלש אינן חוצצות דחוצצות הוא לענין חציצה בין יד לכלי איתמר השיג וכתב שדבריו סותרים את דבריו לפי האמת דעת רבינו כפירוש רש"י ואינן חוצצות לא לענין חציצה איתמר אלא ייתור בגדים והריטב"א הכריע כפרש"י חציצה כפשטה למה חלקו בין במקום בגדים לשלא במקום בגדים והא כולה עבודה בעינן כהן בעינן ולאוי שיחוץ אפילו נימא אחת מקום ועוד דהא איתא דלהדיא אמר רב פחות מג' אינן חוצצות היכי אקשי לעיל ותיפוק לי משום חציצה דמשמע דמילתא היא דאפילו גמי וגלגול קטן חוצצין והא ורב חסדא פליגי לפי שיטה זו ותו בשמאל אי נמי בימין ושלא במקום בגדים לא אמר דכרבא אמר רב חסדא ס"ל

י עשו בבית שני אורים וכו'. הכי מדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף דבימי בית שני בקשו חכמים אבנים וז"ל סמ"ג בבית שני היה החשן בא"ת כ"ג מחוסר בגדים אבל אותו השם לא שם. ומ"ש וכל כהן שאינו מדבר ברוח ואין השכינה שורה עליו אין נשאלין. בס"פ בא לו (דף ע"ג:) ומייתי לה מק

יא וכיצד שואלין עומד וכו'. בס"פ (שם ע"ג) ת"ר כיצד שואלין פניו כלפי נשאל והנשאל פניו כלפי ופרש"י פניו כלפי נשאל כלפי כהן. כלפי כלפי אורים ותומים ושם המפורש שבתוך עכ"ל. ורבינו לא בחר בפירוש רש"י משום כן מאי והנשאל פניו כלפי שכינה דקתני דלאורים ותומים קרי שכינה הרי האורים היו על לבו ולא שייך למתני פניו כלפי דמשמע דאפשר שלא יהיו פניו כלפי הכהן שאם השואל פניו כלפי הנשאל קאמר השואל פניו כלפי שכינה מאחר דלאורים קרי שכינה ולפיכך פירש דלארון קרי ועם זה הוכרח לפרש דהשואל פניו נשאל דקתני שפניו פונות למקום שפונים הנשאל נמצא שהשואל לאחורי נשאל דאיגו פני נשאל הל"ל השואל והנשאל פניהם כלפי שכינה: ואינו שואל בקול רם וכו'. ומ"ש ומיד רוח הקדש לובש את הכהן וכו' באותיות שבולטות מן החשן כנגד וכו'. שם ר' יוחנן אמר בולטות ר"ל אמר מצטרפות ופרש"י האותיות בולטות כגון משמעון למ"ד מלוי ה"א מיהודה לומר עלה וכל אחת אינה זזה ממקומה אלא במקומה והוא מצרפן:

*[בספרים דידן הוא לישנא קמא בין בזבחים בין בעירובין]: ומ"ש

משנה למלך

וכתב עליו הרב בעל תוי"ט שם דרש"י בפי' התורה מפרש כפי פשוטו של מקרא וכמו שהבריסנו הרא"ם ז"ל בכמה מקומות אך בפי' הגמרא נטה אחר דברי רז"ל דס"ל דבגדי שרד הם בגדי כהונה ונקט בלישניה בגדי שרד לפי שתרגם אונקלוס בגדי שמושא ועיקר ילפותא דהכא הוא משום דכתיב לעמוד לשרת. ומ"ש רבינו וכ"ג ששימש בפחות מח' בגדים אלו חייב מיתה כזר ששימש דוקא בעבודה תמה דומיא דזר והכי איתא בפרק בתרא דזבחים (דף קי"ב) וכ"כ מרן לקמן בסוף הלכות ביאת מקדש יע"ש:

י עשו בבית שני אורים ותומים כו'. עיין לעיל רפ"ד מהלכות בית הבחירה הלכ"ד שם:

יא וכיצד שואלין עומד הכהן וכו'. גרסינן בפ"ו דיומא (דף ע"ג) מי אתא רבין אמר נשאל איתמר הניא נמי הכי בגדים שכ"ג משמש בהם משוח מלחמה נשאל בהם ע"כ. לא ראיתי לרבינו שהביא דין זה:

יב ומ"ש אין שואלין על שני דברים כאחד ואם שאל משיבין על הראשון בל"ד. ברייתא שם: ואין שואלין בהם להדיוט וכו' עד אלו ב"ד הגדול. משנה וגמרא שם:
יג זה שאתה מוצא בדברי נביאים שהכהנים היו

לא תעלה: **יב** ואין שואלין על שני דברים כאחד. ואם שאל משיבין על הראשון בלבד. ואין נשאלין בהן להדיוט אלא או למלך או לבית דין או למי שצורך הציבור בו שנאמר ולפני אלעזר הכהן יעמוד וגו'. הוא זה המלך. וכל בני ישראל זה הוא משוח מלחמה או מי שצורך הציבור בשאילתו. וכל העדה אלו ב"ד הגדול: **יג** זה שאתה מוצא בדבר נביאים שהכהנים היו חוגרין אפוד בד לא היו כהנים גדולים. שאין האפוד של כ"ג אפוד בד. ואף הלוים היו חוגרין אותו שהרי שמואל הנביא לוי היה ונאמר בו נער חגור אפוד בד. אלא אפוד זה היו חוגרים אותו בני הנביאים ומי שהוא ראוי שתשרה עליו רוח הקדש להודיע כי הגיע זה למעלת כהן גדול שמדבר על פי האפוד והחשן ברוח הקדש:

היו חוגרים אפוד בד וכו'. כתב כן כי היכי דלא תיקשי לן היאך כתוב גבי אחימלך בן אחיטוב פ"ה כהנים חגורים אפוד בד:

סליק להו הלכות כלי המקדש:

סליקו להו הלכות כלי המקדש

הלכות ביאת המקדש

יש בכללן חמש עשרה מצות. שתי מצות עשה. ושלש עשרה מצות לא תעשה. וזהו פרטן:

א) שלא יכנס כהן שכור למקדש: ב) שלא יכנס בו כהן פרוע ראש: ג) שלא יכנס בו כהן קרוע בגדים: ד) שלא יכנס כהן בכל עת להיכל: ה) שלא יצא כהן מן המקדש בשעת העבודה: ו) לשלח טמאים מן המקדש: ז) שלא יכנס טמא למקדש: ח) שלא יכנס טמא להר הבית: ט) שלא ישמש טמא: י) שלא ישמש טבול יום: יא) לקדש העובד ידיו ורגליו: יב) שלא יכנס בעל מום להיכל ולמזבח: יג) שלא לעבוד בעל מום: יד) שלא יעבוד בעל מום עובר: טו) שלא יעבוד זר:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א כל כהן הכשר לעבודה אם שתה יין אסור לו להכנס מן המזבח ולפנים. ואם נכנס ועבד עבודתו פסולה וחייב מיתה בידי שמים שנאמר ולא תמותו. והוא ששתה רביעית יין חי בבת אחת מיין שעברו עליו מ' יום. אבל אם שתה פחות מרביעית יין. או שתה רביעית והפסיק בה. או מזגה במים. או ששתה יין מגיתו בתוך מ' אפילו יתר מרביעית פטור ואינו מחלל עבודה. שתה יתר מרביעית מן היין אע"פ שהיה מזוג ואף ע"פ שהפסיק ושהה מעט מעט חייב מיתה *ופוסל העבודה: **ב** היה שכור משאר משקין המשכרין אסור להכנס למקדש ואם נכנס ועבד והוא שכור משאר משקין המשכרין

השגת הראב"ד

*ופוסל העבודה. א"א לא מתוור מן הגמרא שיהא חייב מיתה ויפסול עבודה אלא שהוא באזהרה:

כסף משנה

א א כל כהן הכשר לעבודה וכו'. מ"ש הכשר לעבודה בסיפרא אתה ובניך אתך מה אתה כשר אף בניך כשרים יצאו חללים ובעלי מומין. ומ"ש שאסור לו להכנס מן המזבח ולפנים. אף ע"ג דבקרא כתיב באהל מועד מ"מ מייתי מקרא דה"ה למן המזבח ולפנים וכתבתי ברייתא זו בסוף פרק זה. ומ"ש שעבודתו פסולה. בפ' כ"ג (סנהדרין כ"ב) יין דבתויי יין מחלי עבודה ופירש"י דכתיב ושכר אל תשת וגו' וסמיך ליה ולהבדיל בין הקדש ובין החול משמע בין עבודה קדושה לעבודה מחוללת ומייתי לה בפ"ב דזבחים (דף י"ז ע"ב). ומ"ש וחייב מיתה בידי שמים. אר בכתוב ומשמע מדברי רבינו דאסור להכנס מהמזבח ולפנים אע"פ שלא עבד אבל אינו חייב מיתה אא"כ עבד: ומ"ש והוא ששתה רביעית יין חי בבת אחת מיין שעברו עליו מ' אבל אם שתה פחות מרביעית יין וכו'. ג דכריתות (דף י"ג ע"ב) ת"ר יין אל תשת יכול אפילו כל שהוא ו מגתו ת"ל ושכר אין אסור אלא כדי לשכר כדי לשכר רביעית יין בן מ' יום אם כן ת"ל יין לומר לך שמוזהרים עליו בכל שהו ומוזהרים עליו מגתו רבי יהודה אומר אין לי אלא יין שאר משכרים מנין ת"ל: א"כ מה ת"ל יין על היין במיתה ועל משקין באזהרה ר' אליעזר אומר יין אל ושכר אל תשתהו כדרך שכרותו הא אם הפסיק בו או שנתן לתוכו מים כל שהוא פטור במאי פליגי ת"ק סבר גמרי' שכר שכר ור' יהודה לא יליף שכר שכר מנזיר ורבי אליעזר סבר מאי שכר מידי דהוא כמאן אזלא הא דתניא אכל דבלה קעילית ושתה דבש או חלב ונכנס למקדש ושימש כמאן כר' יהודה אמר רב יהודה בר אהותאי הלכה כרבי אליעזר. ופירש רש"י רים עליו בכל שהוא ומגתו אבל אינו במיתה עד שישתה רביעית בן מ' יום וזהו ב רבינו אבל אם שתה פחות מרביעית יין וכו' פטור ואינו מחלל עבודה כלומר רא מיתה איכא. ומ"מ יש לתמוה כיון שמוזהרים על כל שהוא ועל מגתו למה כתב שלוקים עליהם. וי"ל דעל כל שהוא פשיטא שאין לוקין כשם שאין לוקין על כל איסורין שבתורה בכל שהוא ומדלא לקי על יין כל שהו ה"ה דלא לקי על יין דתרווייהו חד טעמא להו שאינם משכרים: שתה יתר מרביעית יין וכו'. שם יין דרב אשי לא בעא להורויי משום שכרות וא"ל רב אחא והא אמר רב הלכה אליעזר (דאמר יין אל תשת ושכר אל תשתהו דרך שכרותו הא אם הפסיק בה נתן לתוכו מים כל שהוא פטור) ומר הא קרמי ביה מיא א"ל הא ל"ק הא ברביעית הא ביותר מרביעית:

כסף משנה

ועל מ"ש רבינו ופוסל את העבודה כתוב בהשגות א"א לא מתוור מן הגמרא וכו' טעמו משום דכיון דלא אשכחן לגמרא דמפליג בין רביעית ליותר מרביעית אלא בענין הוראה כמו שכתבתי בסמוך מהי תיתי לן לחייב מיתה ולפסול עבודה וטעם רבינו דאע"ג דעל ענין הוראה הוא דאמר חילוק זה מ"מ משמע דר' אליעזר אף לענין עבודה פטר בהפסיק בו או נתן לתוכו מים ומאחר שלמדנו שאין דבריו אמורים אלא ברביעית ממילא משמע דיותר מרביעית כדקאי קאי לחייב מיתה ולפסול עבודה: ב היה שכור משאר משקים וכו'. שם בברייתא שכתבתי בסמוך רבי יהודה אומר יין אין לי אלא יין שאר משכרים מנין ת"ל ושכר אם כן מה תלמוד לומר יין על היין במיתה ועל שאר משקין באזהרה ומשמע לרבינו דהלכה כרבי יהודה מדאמרינן התם כמאן אזלא הא דתניא אכל דבילה קעילית ושתה דבש או חלב ונכנס למקדש ושימש לוקה כמאן כרבי יהודה ואע"ג דבס"פ על אלו מומין (דף מ"ה:) אמרינן דמתניתין דהתם דלא כרבי יהודה הא דקאמר גמרא בדוכתא כמאן אזלא הא דתניא וכו' כרבי יהודה עדיף כנ"ל לדחוק לדעת רבינו ובספר המצות לרבינו כתוב דברייתא דסיפרא כרבי יהודה ואינו הכרע דסתם סיפרא רבי יהודה וכן השיגו הרמב"ן. ועדיין יש לתמוה עליו דהא אמרינן בגמרא במאי פליגי ת"ק ורבי יהודה ת"ק סבר גמרינן שכר שכר מנזיר ומש"ה סבר שלא הזהירה תורה אלא על היין ולא על שאר משכרים ורבי יהודה לא יליף שכר מנזיר וכיון שרבינו פסק בתחלת הפרק לומר דאיכא איסורא בפחות מרביעית וביין מגתו כתנא קמא היאך פסק כאן כרבי יהודה והוי כמזכה שטרא לבי תרי ויש לתמוה למה לא השיגו הראב"ד ואפשר לומר שאע"פ שרבינו סובר דהלכה כרבי יהודה מ"מ נראה לו לחוש לדברי התנא קמא לאסור כל שהוא ויין מגתו איסורא בעלמא ואין לדחוק ולומר דפטור דקתני רבינו גבי פחות מרביעית ויין מגתו פטור ומותר קאמר דאם כן היכי מסיים בה ואינו מחלל עבודה פשיטא וע"ק דמשמע דרבי אליעזר לא דריש ושכר אלא לדרך שכרותו לא לרבות שאר משכרים כרבי יהודה וכיון דאיפסיקא הלכתא בגמרא כרבי אליעזר וכן פסק רבינו היאך פסק כרבי יהודה ואפשר לומר שרבינו מפרש דרבי אליעזר לא פליג ארבי יהודה דודאי משמע ליה דשכר אתא לרבות שאר משכרים אלא דמוסיף עליה לומר דכיון דבמשכר תלה רחמנא ממילא משמע דלא אסר יין אלא דרך שכרותו ואפשר עוד לומר דאף את"ק לא פליג רבי אליעזר דכיון דאמשכר קפיד רחמנא וריבה שאר משכרים מיניה נשמע דביין לא אסר אלא כדי לשכר דהיינו רביעית ויין בן ארבעים יום והשתא אתי שפיר דפסק רבינו כתנא קמא וכדברי ר' יהודה משום דאיפסיקא הלכתא כרבי

כרבי

המשכרין אפילו מן החלב או מן הדבלה הרי זה לוקה ועבודתו כשרה. שאין חייבין מיתה אלא על היין בשעת עבודה. ואין מחלל עבודה אלא שכור מן היין: **ג** וכשם שאסור לכהן להכנס למקדש מפני השכרות כך אסור לכל אדם בין כהן בין ישראל להורות כשהוא שתוי. אפילו אכל תמרים או שתה חלב ונשתבשה דעתו מעט אל יורה שנאמר ולהורות את בני ישראל. ואם הורה בדבר שהוא מפורש בתורה עד שידעוהו הצדוקים מותר כגון שהורה שהשרץ טמא והצפרדע טהור והדם אסור וכיוצא בזה: **ד** ומותר לשכור ללמד תורה ואפי' הלכות ומדרשות והוא שלא יורה. ואם היה חכם קבוע להוראה

כרבי אליעזר ור"א ס"ל כר"י וכת"ק ואפשר דמש"ה אמרינן בגמרא דקרי רב עליה דר"א טובייהא דחכימי משום דמשכר משמע ליה כל תלת מילי דידיה ודרבי יהודה ות"ק. א"כ מצאתי בתשובות הרשב"א סי' שס"ג שנשאל איך הלך רבינו בשיטת רבי יהודה ובגמרא כריתות פרק אמרו לו גרסינן כמאן אזלא הא דתניא אכל דבילה קעילית ושתה דבש או חלב ונכנס למקדש ושימש לוקה ארבעים כמאן כרבי יהודה והתם איפסיקא הלכתא כרבי אליעזר [וקרי רב עליה טובייהא דחכימי] ורבי אליעזר כיון דאפקיה לשכר דרך שכרותו שאר משכרין לית ליה ואפילו נפרש [כמאן] כרבי יהודה דאילו לר"א מהמרינן טפי ומחייב מיתה בשאר משכרין וכו' מ"מ יש להשיג עליו [שכתב] על היין במיתה ועבודתו מחוללת וכו' ושיטה זו כרבי יהודה אזלא וכו' ושמא דעת הרמב"ם לפרש כמאן כר"י ולאפוקי מדת"ק אתי דכיון דיליף שכר מנזיר א"כ שאר משכרין לא כתיבי כלל לא למיתה ולא לאזהרה אבל לא אתי לאפוקי מדרבי אליעזר דכיון דברייתא דר"א לא יליף שכר מנזיר ודריש שכר כדי שכרותו שמא כל המשכרין כדי שכרותן הוו באזהרה. עכ"ל השאלה: והשיב נראה שהרמב"ם תפס לו דרך אחרת באותה הלכה וכו' והדין עמו דכשתמצא לומר דר"א לא יליף שכר מנזיר א"כ [שכר] אינטריך לשאר המשכרין דכל היכא דאיכא לאוקמי בשאר המשכרין כפשוטו לא דרשינן ליה ליין ולראוי לשכר וכו' גם לפרש כמאן אזלא הא דהגיא כמאן כר"י לאפוקי מדת"ק בלחוד ולא מדר"א אין נ"ל שיטת הגמרא כן דכיון שהזכיר מחלוקתן של ת"ק ורבי יהודה ורבי אליעזר ועלה קאמר כמאן אזלא הא דתניא כמאן כרבי יהודה דוקא קאמר ונראה לי שכך הוא מפרשה יין אל תשת [יכול] אפילו כל שהוא ואפילו יין מגתו דיין אפי' כל שהוא במשמע ואפילו מגתו תלמוד לומר ושכר אין אסור אלא כדי לשכר כלומר אין איסור שנאמר בו דהיינו למיתה אלא כדי לשכר כלומר שיעור הראוי לשכר דהיינו רביעית ושיהיה ממשו ראוי לשכר דהיינו שעברו עליו ארבעים יום וכל ששתה ממנו כדי רביעית אפי' הפסיק בו ואפילו נתן לתוכו מים חייב [שהרי שתה] שיעור הראוי לשכר מיין שממשו ראוי לשכר הוך שיעור שתיה דהיינו הוך שיעור אכילת פרס אבל שאר המשכרים לעולם לא דילפינן שכר מנזיר ומיהו כיון דילפינן שכר מנזיר תו לא אינטריך יין דמיניה משמע יין ומשמע נמי שיש בו כדי לשכר דלהכי אפקיה בלשון שכר ולא אמר יין בהדיא אלא אם אינו ענין לכדי לשכר דהא משכר נפקא יין כדי לשכר הנהו ענין ליין שאינו כדי לשכר ולאזהרה דאי כולהו אפי' למיתה לכתוב יין ולא אינטריך שכר ורבי יהודה סבר שכר כמשמעו לכל המשכרין ובין יין בין שאר משכרים במשמע דלא ילפינן שכר מנזיר ושכר דאיצטריך לשאר משכרין לא דרשינן מיניה כדי לשכר אלא ששתה מהם ואפילו פחות מרביעית חייב וכל שכן אם שתה רביעית אע"פ שהפסיק בו או שנתן לתוכו מים דבדרך שכרותו ובכדי שכרות לא קפדינן אלא במינים המשכרים ותדע לך דהא לרבנן אי לאו דכתיב שכר דמיניה דרים כדי לשכר הוו אמרי יין אפי' כל שהוא והילכך רבי יהודה דאיצטריך ליה שכר לשאר המשכרין יין או שכר דכתב רחמנא אפילו כל שהוא ואפי' מגתו משמע ולמה נאמר יין לחלק יין למיתה ושאר משכרים לאזהרה ורבי אליעזר סבר יין אל תשת שכר אל תשת שלא תשתהו דרך שכרותו. ורבי אליעזר לא יליף שכר מנזיר ויין לחלק כרבנן בכדי לשכר ועדיפא מדרבנן דבעינן ראוי לשכר בשעת שתייה ממש שישתנו דרך שכרותו שלא יפסיק בו ושלא יתן לתוכו מים. וטעמא דידיה דכל מקום שנאמר שכר אחד מכל המשכרין כדי לשכר קאמר ומדכתב הכא אל תשת כדי לשכר בשעת שתייתו ממש וכל שהפסיק בו או שנתן לתוכו מים כל שהוא ולא בהם ממנו אלא רביעית אינו ראוי לשכר בשעת שתייה ממש ותדע לך דר"א אפי' שאר המשכרין אית ליה כרבי יהודה מדקאמר יין אל תשת שכר אל תשת הזכיר אל תשת גבי יין ואל תשת גבי שכר ואילו לא בא ר"א לומר אלא שלא ישתה יין דרך שכרותו ויליף שכר מנזיר הכין הוה ליה למימר יין אל תשת שכר שלא תשתנו דרך שכרותו. ועוד דמדקאמרי בין ת"ק בין רבי יהודה א"כ יין למה לי שמע מינה דאינהו נמי בהא כר"י דלעיל מיניה ס"ל ולא בא להלוק עליו בחילוק המינין דיין ודאי לחלק אלא בהא בלחוד הוא דפליג עליה בשלא תשתנו דרך שכרותו דמאי שכר הוא דמשכר והיינו נמי דאמרינן במאי פליגי ת"ק סבר ילפינן שכר מנזיר ור"י סבר לא ילפינן שכר מנזיר ור"א מאי שכר והוא דמשכר ולא מפרשינן מאי קסבר אי יליף שכר מנזיר כרבנן או לא יליף כר"י אלא מאי שכר והוא דמשכר דאלמא אדרבי יהודה דסמיך קאי וא"ל בשאר המשכרין מודינא לך ויין לחלק אלא בשעורן דבשתייתן פליגנא דמאי שכר והוא דמשכר וכיון דכתיב אל תשת בשעת שתייה [ממש] קאמר והיינו דאוקימנא ברייתא דאכל דבילה קעילית כרבי יהודה דוקא דההיא ודאי מפקא מדת"ק דלדידהו שאר המשכרין אינן אפי' באזהרה ומפקא מדר"א דלדידיה שיעור הראוי לשכר בעינן ותנא דההיא ברייתא מדלא יהיב שיעורא שמע מינה אפילו בפחות מרביעית קאמר. והילכך כיון דאיפסיקא הלכתא כר"א אינו במיתה ולא באזהרה אפילו על היין אלא אם כן שתה ממנו רביעית מיין שעברו עליו ארבעים יום ורביעית נמי הוא שלא יפסיק בו ושלא יתן לתוכו מים כלל ושאר המשכרין לאזהרה עד שיבתה מהן כדי לשכר וכן פסק הרב רבינו משה זכרונו לברכה. ונמצאו דבריו עולים כהוגן לפי פירושנו זה. ואם תאמר א"כ ברים פ"ק דנזיר דאמרינן שכר דכתב רחמנא גבי נזיר למילף מיניה שכר דמקדש [ולאפוקי מדרבי יהודה דתניא אכל דבילה קעילית וכו' אמאי לא קאמר] לאפוקי מדרבי יהודה ומדרבי אליעזר יש לומר דהתם לאו כרוכלא חשיב והזיל אלא מכל מקום מדרבי יהודה וממאן דס"ל כוותיה קאמר. ועוד משום דר"י אמרה בהדיא קאמר הכין. ולכשתמצא לומר דר"א כוותיה ס"ל מפקא מיניה דר"א. ונ"ל עוד שהזקיקו לרב לפרש כן כדי שלא לאוליא סתם מתניתין דנזיר לבר מהילכתא דלכאורה סתם מתניתין דפ"ק דנזיר כרבי יהודה דלא יליף שכר דמקדש מנזיר דתנן סתם הריני נזיר מן הגרוגרות הרי זה נזיר וכל דקדוקי נזיר עליו ואמרינן

פלה בגמרא מתניתין דלא כרבי שמעון דאמר עד שיזיר מכולן. ואמרינן מ"ש דר"ש דלא קרא מכל אשר יעשה מגפן היין. ורבנן מאי טעמא דאמר קרא מיין ושכר יזיר ור"ש הא כתיב מיין ושכר ההוא לאסור יין מצוה כיין הרשות. ורבנן הא מיבעיא לה[ו] לאסור יין מצוה כיין הרשות א"כ לימא קרא מיין מיין ור"ש היינו טעמיה דכתב שכר לאלופי שכר למקדש דכתיב יין ושכ[ר] אל תשת מה נזיר יין הוא דמיתסר ש[אר] משכרין לא אף גבי מקדש נמי יין הו[א] דליתסר אבל שאר המשכרין לא לאפוקי מדר' דתניא ר"י אומר אכל דבילה קעילית ושת[ה] דבש או חלב וכו' ומדלא קא בעי תו ור[בנן] הא מיבעי לאלופי אמקדש כדבעא בכל ה[א] דלעיל משמע לכאורה דרבנן לא אילפ[י] להכין דהשתא נמי לא ילפינן דשכר דמקד[ש] אפילו שאר המשכרין קאמר. וכיון דסת[ם] מתניתין כר"י שמע מינה הלכתא כוותיה והאי דכריתות דאיפסיקא הלכתא כר"א ל[א] מפקא מינה בעיקר משכרין דהא איכ[א] לפרושה כדפרישית. ואלא מיהו למאי דפרי[שית] דר"י אפילו בכל שהוא מחייב היכא למי[...] מהא דאמרינן בנזיר פרק ג' מינין אמר ר[...] עשר רביעיות ומנקט רב שתא המש חיוורת[א] והמש סומקתא נזיר ועושה פסח שהו[א] במקדש ומתו. ומקדש היינו ששה רביעית יין ושימש במקדש ואקשינן התם ושו ליכ[א] והא איכא מי רביעית נוטלין לידים לאחד ואפילו לשנים ופרקינן בפלוגתא לא קא מיי[רי] וכו' והא איכא כמה מים נותן לתוכו כל שהן ר"י אומר ברביעית בפלוגתא לא קא מיי[רי] אלמא כל הנך עשר ליכא מאן דפליג אפילו בהדא מינייהו ולפי מה שפירשתי הא היכא מקד[ש] דפליג רבי יהודה ומחייב אפילו בפחות מרביעית ויש לי לומר דפלוגתא דר"י לאו פלוגת[א] היא משום דכבר פסק רב הלכתא כר"א ולפום כן לא חש לה ר"א דעשר רביעיות דנק[ט] רב הוה ודמיא להאיה דאמרינן ברים פ"ק דיבמות גבי ליתני שש עשרה אמו אנוס אביו פלוגתא דרבי יהודה ורבנן היא ובפלוגתא לא קא מיירי ואקשינן והא בית שמ[אי] מתירין צרות לאחין ובית הלל אוסרין ופרקינן בית שמאי במקום בית הלל אינה משנ[ה] ואי נמי איכא למימר דבפלוגתא דהיוורתא קאמר דלא מיירי אבל בסומקתא איי[רי] בפלוגתא דהא קא חשיב רביעית דם מפני מתים דפליגי רבנן ואמרי דדוקא רביעית ממ[ת] אחד והא קא חשיב רביעית יין לנזיר דלרבי עקיבא בכזית ואמרו רבותינו הצרפתי[ם] זכרונם לברכה דהיוורתא הוא דקאמר דלא איירי בהו בפלוגתא אבל בסומקתא איי[רי] ואף אני אומר דרביעית יין דמקדש אע"ג דפלוגתא היא לא חש לה ואיירי בה: עוד יש לפרש לדעת הר"מ ז"ל דר"י בפחות מרביעית לא מחייב דאין שתייה פחות מרביעית ובמקדש אל תשת כתיב ואע"ג דאמר ת"ק יכול אפילו כל שהוא ואפי' [...] מגתו. כל שהוא אינו עיקר אלא יכול יין מגתו הוא העיקר אבל כיון שאופנו לרבות כ[ל] שהוא ויין מגתו באזהרה נקט הכא בגררא יכול אפילו כל שהוא ואפילו יין מגתו. [...] נמי יכול אפי' כל שהו דקאמר ת"ק בדוקא קא אמר ולא כל שהוא ממש אלא כזי[ת] ומשום דאיהו יליף שכר דמקדש משכר דנזיר ושכר דנזיר למשנה אחרונה בכזית דיל[יף] שתייה מאכילה בדין היה דנימא נמי דשכר דמקדש בכל שהוא דהיינו בכזית אלא דכי דכתיב יין וכתיב שכר על כרחין שכר לכדי לשכר הוא דאתא. והא דקאמר יין יכ[ול] אפי' כל שהוא לאו למימרא דאי לא כתב רחמנא אלא יין הוה אמינא דאפילו כ[ל] שהוא דאדרבה למאי דפרישית משכר הוא דהוה ילפינן דמינה הוא דילפינן מנזי[ר] אלא הכי קאמר יין ושכר יכול אפילו כל שהוא מפום דילפינן מנזיר תלמוד לומ[ר] שכר כלומר כיון דכתיב יין וכתיב שכר על כרחין לכדי לשכר דאי לא כתב רחמנא אל[א] שכר הוה משמע אפי' יין כזית דילפינן שכר מנזיר ואפילו יין מגתו כנזיר ואי כתב נ[מי] יין לחודיה הוה משמע יין רביעית ואפילו מגתו אבל השתא דכתיב יין ושכר ממיל[א] שמעינן דשכר יין כדי לשכר קאמר ומ"מ כיון דכתיב יין וכתיב שכר הוה ליה כ[...] שכתוב יין יין תרי זמני וההוא דאפקיה בלשון שכר ליין כדי לשכר ולמיתה ואידך לפחו[ת] מרביעית ואפילו מגתו ולאזהרה. וכל שהוא דפרישית דיש לו שיעור יש לנו הרב[ה] כיוצא בו בגמרא והד מינייהו בעירובין בפ' הלון ומגביהו מן הקרקע כל שהוא וכ[...] כל שהוא טפח והאד בראשית הגז וכמה הן גוזזות כל שהוא וכו' [...] לר"י דלא יליף שכר מנזיר וכתיב אל תשת אין שתייה פחותה מרביעית אבל איהו ס[בר] דשאר משכרין נמי ברביעית ובהא פליג עליה רבי אליעזר דשאר המשכרין אין לה[ם] שיעור למעלה אלא עד שישתכר דלהכי אפקינהו רחמנא בלשון שכר וברייתא דקת[ני] סתם שתה דבש או חלב ולא קתני ונשתכר ומשמע דאפי' לא נשתכר אלא ששתה מה[...] שיעור הידוע דהיינו רביעית בשיעורו ליין חייב היינו ר"י ודלא כרבי אליעזר וכן יר[אה] מדברי הר"מ ז"ל שכתב גבי יין והוא ששתה רביעית [יין] בבת אחת ובשאר המשכרי[ן] כתב היה שכור משאר המשכרין וכו' ואם נכנס ועבד והוא שכור דאלמא ביין לעול[ם] ברביעית חי ובבת אחת ובשאר המשכרין עד ביהא שכור ממש ויש לו פנים עכ"ל:

ג וכשם שאסור לכהן להכנס למקדש וכו'. בפ"ג דכריתות (דף י"ג:) ובפרק הדל (ד[ף] ס"ד) ומשמע דאין חייבין מיתה על ההוראה והכי יליף לה בסיפרא. ומ"ש אפי[לו] אכל תמרים וכו'. בפ"ק דכתובות (דף י':) אמר רב אכל תמרים אל יורה. ומ"[ש] ואם הורה בדבר שהוא מפורש בתורה עד שידעוהו הצדוקים מותר כגון שהור[ה] שהשרץ טמא וכו'. בפ"ג דכריתות (דף י"ג:):

ד ומ"ש ומותר לשכור ללמד תורה וכו'. שם תנו רבנן ולהבדיל בין הקדש ובי[ן] החול אלו דמים נערכים וכו' ביד משה זה הגמרא יכול אף המשנה ת"[ל] ולהורות רבי יוסי ברבי יהודה אומר יכול אף הגמרא ת"ל ולהורות אמר רב הלכה כר[בי] יוסי ברבי יהודה דהא רב לא מוקים אמורא [עליה] מיומא טבא לחבריה משום שכרו[תא] שאני רב דהורי מורי וניקום דלא לורי כל היכא דיתיב רב לא שני ליה בלא הורא[ה] ולדברי רבינו מבוארים בפירושו ונ"י פירש בענין אחר:

להוראה לא ילמד שלימודו הוראה היא: **ה** *שתה כדי רביעית בלבד והיה בה מים כל שהוא. אוישן מעט או הלך כדי מיל כבר עבר היין ומותר לעבוד. אבל אם שתה יותר מרביעית אפילו מזוג. שינת מעט או הדרך מוסיפין בשכרותו. אלא ישהא לפי השכרות עד שלא ישאר משכרותו שום דבר שבעולם: **ו** אנשי משמר מותרין לשתות יין בלילות אבל לא בימי שבתן. ואפילו שאר בתי אבות של משמר שאין עבודתן היום. שמא תכבד העבודה על אנשי בית אב של יום ויצטרכו לאחרים מאנשי משמרתן לסייען. ואנשי בית אב של אותו היום אסורים לשתות בין ביום בין בלילה. שמא ישתה בלילה וישכים לעבודתו *ועדיין לא סר יינו מעליו: **ז** *כל כהן שיודע מאי זה משמר הוא ומאי זה בית אב הוא ויודע שבתי אבותיו קבועים בעבודה [היום] אסור לו לשתות יין כל אותו היום. היה יודע מאי זה משמר הוא ואינו מכיר בית אב שלו אסור לו לשתות כל אותה שבת שמשמרתו עובדין בה. לא היה מכיר משמרתו ולא בית אבותיו הדין נותן שאסור לשתות יין לעולם. אבל תקנתו קלקלתו והרי הוא מותר לשתות תמיד שאינו יכול לעבוד *עד שיקבע בבית אב שלו ובמשמרתו: **ח** כהן שגדל שערו אסור לו להכנס מן המזבח ולפנים ואם נכנס ועבד חייב מיתה בידי שמים כשכור שעבד. שנאמר ויין לא ישתו כל כהן וראשם לא יגלחו ופרע לא ישלחו. מה שתויי יין במיתה אף מגודלי פרע במיתה: **ט** ואין פרועי הראש מחללין עבודה אע"פ שהוא במיתה עבודתו כשירה: **י** כשם שאין הכהנים מוזהרין על היין אלא בשעת ביאה למקדש כך אין אסורין לגדל פרע *אלא בשעת ביאה למקדש. בד"א בכהן הדיוט אבל כהן גדול אסור לגדל פרע ולקרוע בגדיו לעולם. שהרי תמיד הוא במקדש ולכך נאמר בו את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום: **יא** כמה הוא גידול פרע. שלשים יום כנזיר שנאמר בו גדל פרע שער ראשו ואין נזירות פחותה משלשים יום. לפיכך כהן הדיוט העובד מגלח משלשים יום לשלשים יום: **יב** ואנשי משמר אסורין לספר ולכבס בשבתן כדי שלא יעלו למשמרתן כשהן מנוולין אלא מגלחין ורוחצין ומכבסין קודם שיעלו: **יג** מי ששלמה משמרתו בתוך הרגל מותר לגלח ברגל. אבל אם שלמה בערב הרגל אינו מגלח

השגת הראב"ד

*שתה רביעית. א"א אף זה לא מחוור דפטור קאמרינן אבל מותר לעבוד לא אמרינן אלא שהוא מותר להורות:

השגת הראב"ד

*ועדיין לא סר יינו מעליו. א"א אינו מן הטעם הזה אלא מפני שהקטרת אימורין כל הלילה:

*כל כהן שיודע וכו'. א"א הלכה כרבי שתקנתו קלקלתו שאין עכשיו שעת עבודה ולמהרה יבנה לא חיישינן וכיון מכיר וכיון שאינו מכיר מותר לשתות יין דסתמא אמר אביי כמאן שתו כהני האידנא חמרא כרבי:

השגת הראב"ד

*עד שיקבע בבית אב שלו. א"א כמה דבריו תלושים וקלושים וכי כשיבנה בית המקדש לא יהיה שם מצרף ומטהר ומודיע המשמרות הראויות ושבתם ויומם ואי זה שהות יהיה שם לקביעותם:

השגת הראב"ד

*אלא בשעת ביאה. א"א ליתיה להאי כללא שאפילו שלא בשעת ביאה אסור לגדל פרע שהרי חייב לספר משלשים יום לשלשים יום כדכתיב ופרע לא ישלחו. (ביאה למקדש פירוש כמשמרתם):

כסף משנה

ה שתה כדי רביעית בלבד וכו'. בפרק כה"ג (דף כ"ב:) ובפרק הדר ובפ"ב דתעניות (דף י"ז:) אמר רב *אתא דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין ואתמר עלה ל"ש אלא ששתה כדי רביעית אבל יותר מכדי רביעית כל שכן דדרך טורדתו ושינה משכרתו:

ומ"ש רבינו שתה כדי רביעית בלבד וכו' ומותר לעבוד כתב הראב"ד אף זה לא מחוור וכו'. וטעם רבינו דכיון דאמרינן דמותר להורות מפום דלא הוי בכלל ובכר אל השת מילא משמע דמותר לעבוד והא דנקט רבי יפוזר פסול לאו דוקא אי נמי משום דבהפסיק דקתני בהדה נקט פטור דכיון דמכל מקום זה רביעית יין חי אינו מותר לעבוד לא יך למיתני בה אלא פטור אבל בהיה מים כל הוא מותר נמי הוא והכי דייק לשון רבינו הכא גבי מותר לעבוד נקט היה בה מים כל הוא ולא נקט הפסיק בה. אבל הא קשיא לי כתב לעיל שתה רביעית והפסיק בה או מזגה מים פטור ואינו מחלל עבודה והכא כתב רביעית אם היה בה מים כל שהוא מותר לעבוד ונראה לי דלעיל אגב איידי נקט למזגה מים דפטור ואינו מחלל עבודה והכא נקט היה בה מים ואפקה מכלל הנך ואשמעינן אי לא בלבד שפטור ואינו מחלל עבודה אלא מותר לעבוד. ויותר נראה לי דלעיל היה רביעית שלם יין חי ולפיכך כשמזגו במים פטור אסור אבל הכא שהיה כשוה מרביעית חי והמים השלימוהו לרביעית מותר. ומ"ש שתה יותר מרביעית אפילו מזוג וכו'. כבר אמר בפרק זה שדין יותר מרביעית מזוג שוה רביעית חי. ודקדק רבינו לכתוב שינה מעט ומר דאילו שינה הרבה מפיגה את היין:

ו אנשי המשמר מותרים לשתות יין בלילות וכו'. משנה בפרק שני דתעניות (דף י"ז:) אנשי משמר מותרים לשתות יין בלילות לא בימים ואנשי בית אב לא ביום ולא בלילה ובגמרא (דף י"ז) תנו רבנן מפני מה אנשי משמר מותרים לשתות יין בלילות ולא בימים שמא תכבד העבודה על אנשי אב ויבאו ויסייעו להם ומפני מה אנשי אב לא ביום ולא בלילה מפני שהם עסוקין בעבודה וסובר רבינו שטעם שמא בלילה וישכים לעבודתו ועדיין לא סר יינו ... וכתב עליו בהשגות אינו מן הטעם הזה מפני שהקטרת אימורים כל הלילה עכ"ל דברי רש"י ולדעת רבינו י"ל דאי משום הקטרת אימורים היה אפשר לתקן שיקטירו אותם קודם שישתו:

ז כל כהן שידע מאי זה משמר הוא וכו'. שם. ומה שכתב לא היה מכיר משמרתו בית אבותיו וכו'. שם אינו מכיר משמרתו ומשמרת אבותיו ויודע שבתי אבותיו קבועים אסורים לשתות יין כל השנה רבי אומר אני אסור לשתות יין לעולם אבל מה אעשה שתקנתו קלקלתו אמר אביי כמאן שתו כהני האידנא חמרא כרבי ופירש"י רבי אומר אני כהן אסור וכו' כלומר אי חיישינן יבנה יהא אסור לעולם אפי' המכיר משמרתו ומשמרת בית אבותיו דחיישינן שמא סדר משמרות ושמא יעבדו כולם להנוכת בבת אחת ונמצא זה צריך לעבוד אבל העשה שתקנתו קלקלתו דהרי כמה שנים הזרה בירה וקלקלה זו תקנתו לשתות יין ולשמא יבנה לא חיישינן עכ"ל. ודברי הראב"ד בהשגות כדברי רש"י ולפיכך כתב כרבי וכו' ורבינו סובר שלא בא רבי וק אלא על אינו מכיר משמרתו ומשמרת בית ... היא הגירסא בסנהדרין אבל בתעניות ועירובין כגירסא כשם רמי בר אבא]:

אב שלו אבל במכיר משמרתו ומשמרת בית אב שלו וכן במכיר משמרתו ואין מכיר משמרת בית אב שלו ליכא פלוגתא בין רבי לת"ק ובאינו מכיר משמרתו ומשמרת בית אב שלו אינו גורס ויודע שאבותיו קבועים שם דהל"ל לא הו"ל להשמיטו: ועל מה שכתב רבינו שאינו יכול לעבוד עד שיקבע בבית אב שלו ובמשמרתו כתב הראב"ד כמה דבריו תלושים וקלושים וכו'. ואני אומר שכשיבנה בית המקדש אפילו אם יבנה בידי שמים לא בו ביום שיבנה יודיע המשמרות הראויות ושבתם ועוד שדעת רבינו שבלא בנין בית המקדש אפשר להקריב קרבנות כמו שכתב בספר שני מהלכות בית הבחירה ועוד יש לומר דרבינו לא בא ללמד שכשיבנה בית המקדש אסור לו לשתות עד שיקבע אלא בא ליתן טעם למה מותר לשתות יין בזמן הזה והכי קאמר שאינו יכול לעבוד עד שיקבע בבית אב שלו ובמשמרתו וכיון שעכשיו אינו קבוע אינו ראוי לעבודה ולפיכך מותר ביין ולכשיבנה בית המקדש ויקבע אז יאסר ולא קודם:

ח כהן שגדל שערו וכו'. בס"פ הנשרפין (דף פ"ג.) ואם תאמר מה צורך להיקש זה הא מקרא משמע דאהיכא אל הפרעו ולא תמותו הא אם הפרעו תמותו יש לומר דקרא אפשר לפרשו לרפות דהכי קאמר אע"פ שאמר אבלים שלא קרעו ולא פרעו במיתה איכנס בכלל חיוב זה:

ט ומ"ש ואין פרועי ראש מחללים עבודה אע"פ שהוא במיתה עבודתו כשירה. מסקנא דגמרא בפ"ב דתענית (דף י"ז:) ובס"פ כה"ג (דף כ"ב:):

י ומ"ש כשם שאין הכהנים מוזהרין על היין כו'. שם בפרקים הנזכרים: וכתב בהשגות א"א ליתיה להאי כללא וכו'. ותירץ במגדל עוז דלאו בשעת ביאה קאמר אלא בזמן ביאה למעוטי בזמן הזה עכ"ל. ואינו נראה שהרי בגמרא אמרו בזמן ביאה ורבינו שינה וכתב בשעת ביאה ולכן נ"ל שרבינו מפרש דאפילו בזמן הבית כהן שאינו רגיל לעבוד הוי שלא בזמן ביאה כלומר שלא בשעת ביאה ומותר לו לגדל פרע וכן מבואר בדברי רבי' שכתב לפיכך כהן הדיוט העובד מגלח מל' יום לל' יום: בד"א בכהן הדיוט וכו'. בסוף הוריות (דף י"א:):

יא כמה הוא גידול פרע שלשים יום כנזיר וכו' לפיכך כהן הדיוט וכו'. בס"פ כה"ג שם ובפ"ב דתענית ודקדק רבינו לכתוב העובד לרמוז למה שנתבאר בסמוך לדעתו שאין אסורים לגדל פרע אלא בשעת ביאה למקדש:

יב ואנשי משמר אסורים לספר ולכבס בשבתן וכו'. משנה (דף ט"ו:) וגמרא (דף י"ז) בפ"ב דתעניות ומסיים שם במשנה ובחמישי מותרים מפני כבוד השבת ואיני יודע מפני מה השמיטו רבינו:

יג מי שמשלמה משמרתו בתוך הרגל כו'. ברייתא בפרק אלו מגלחין (דף י"ז:) ואמרינן התם דתנא דמתניתין פליג וא"כ יש לתמוה על רבינו למה פסק דלא כוותיה ואפשר שטעמו מדחזינן דאייתי בגמרא הא ברייתא ומפרש טעמה. וה"ה כתב בפרק ז' מהלכות יו"ט שטעם רבינו משום דהכי איתא התם תנא האבל והכהן מותרים בגילוח ואוקמוה בשלים משמרתו ברגל תנא דידן סבר כיון דתנן בשלשה פרקים היו כל המשמרות שוות באימורי הרגלים ובחילוק לחם הפנים כמאן דלא שלים משמרתו ברגל דמי ותנא ברא סבר אע"ג דבייך בהנך משמרות משמרתיה מיהא שלמה ליה ומאחר דהלכה כתנא ברא באבל כנזכר שם כן הלכה כמוהו בכהן. והר"י קורקוס ז"ל כתב דלא מכרעא מילתא דמתניתין פליגא דאיכא למימר תנא

משנה למלך

יב ואנשי משמר אסורים לספר וכו'. כתב מרן ומסיים שם במשנה ובחמישי מותרים מפני כבוד השבת ואיני יודע מפני מה השמיטו רבינו וכבר כתב רבינו דין זה לעיל ספ"ז מהלכות כלי המקדש:

מגלח אלא בערב הרגל: **יד** דין קרועי בגדים ודין פרועי ראש אחד הוא שנאמר ראשיכם לא תפרעו ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו הא אם עבד והוא קרוע בגדים חייב מיתה בידי שמים אע״פ שעבודתו כשירה ולא חללה: **טו** יראה לי שכל כהן הכשר לעבודה אם נכנס *מן המזבח ולפנים והוא שתוי יין או שכור משאר המשכרין או פרוע ראש או קרוע בגדים כדרך שקורעין על המתים אע״פ שלא עבד עבודה הרי זה לוקה. הואיל והוא ראוי לעבודה ונכנס בשעת העבודה מנוול ככה והרי הוא מוזהר שלא יכנס: **טז** ודין הנכנס ככה מן המזבח ולפנים. ודין היוצא משם אחד הוא. כיצד *כגון ששתה רביעית יין בין האולם ולמזבח או קרע בגדיו שם ויצא לוקה. וכן אם עבד ביציאתו חייב מיתה: **יז** וכן אסור לכל אדם בין כהן בין ישראל להכנס למקדש כולו מתחילת עזרת ישראל ולפנים כשהוא שתוי יין או שכור או פרוע ראש דרך ניוול או קרוע בגדים. אע״פ שאינו באזהרה שאין זה כבוד ומורא לבית הגדול והקדוש שיכנס בו מנוול. אבל ישראל שגדל שערו עד שנעשה מחלפת ולא היה דרך ניוול הרי זה מותר להכנס לעזרת ישראל:

פרק שני

א אין כהן גדול נכנס לקדש הקדשים אלא מיום הכפורים ליום הכפורים. וכהן הדיוט נכנס לקדש לעבודה בכל יום: **ב** והוזהרו כל הכהנים שלא יכנסו לקדש או לקדש הקדשים שלא בשעת עבודה שנאמר ואל יבוא בכל עת אל הקדש זה קדש הקדשים מבית לפרוכת

השגת הראב״ד

*מן המזבח ולפנים. א״א זה לא מצאתיו אלא כשהוא קרב למזבח שכן שנו בתורת כהנים בבאכם אל אהל מועד [אין לי אלא אוהל מועד מנין לעשות מזבח כאהל מועד] ת״ל אתה ובניך אתך וגו׳ וכן יציאה כביאה מאתך מ״מ מזבח קאמר אבל לפנים מן המזבח מעלות דרבנן הם ואין בהן מלקות ולא מיתה:

*כגון ששתה רביעית יין. א״א אם לדבריו אין צורך שישתה היין בין האולם למזבח ומה שאמרו בתורת כהנים מנין אף ביציאה לומר שאף אם שתה בחוץ ונכנס להיכל חייב דה״ק רחמנא בזמן ביאה לא תהא בכרות בהיכל ובמזבח מיתה נמי איכא בשתוי יין:

כסף משנה

תנא ושייך כדשייך מי שאבדה לו אבידה:

יד דין קרועי בגדים ודין פרועי ראש אחד הוא וכו׳. פשוט הוא. ומה שכתב שעבודתו כשירה ולא חללה. נתבאר בסמוך:

טו יראה לי שכל כהן הכשר לעבודה וכו׳ אע״פ שלא עבד וכו׳. הראב״ד כתב אם נכנס מן המזבח ולפנים אמר אברהם זה לא מצאתיו וכו׳. והרמב״ן בהשגותיו לספר המצות כתב שטעם רבינו ממה שאמרו בסיפרא מנין שאינו חייב אלא בשעת עבודה תלמוד לומר אתה ובניך אתך ומפרש רבינו דבשעת עבודה דקתני היינו ביום בשעה שהעבודה כשירה והייב מלקות קאמר והרמב״ן חולק עליו ומפרש דבשעת עבודה היינו שעת עבודה ממש כלומר אם עבד והוא שהוי או פרוע ראש או קרוע בגדים אבל ליכנס בלבד בלא עבודה אינו אסור מן התורה ומה ששנינו בפ״ק דכלים (משנה ט) בין האולם ולמזבח מקודש ממנו שאין בעלי מומין ופרועי ראש נכנסים לשם אינו אלא ממעלות דרבנן והאריך עוד בזה לסתור דברי רבינו וכן כתב עוד בפירוש התורה בפרשת שמיני. וליישב דעת רבינו י״ל שרבינו סובר כמאן דאמר בפ׳ טרף בקלפי (דף מ״ד:) מעלות דאורייתא ומפרש דהיינו לומר שהאיסור ליכנס שם פרועי ראש וכו׳ הוא מדאורייתא אע״פ שנשנו שם קצת מעלות שע״כ הם דרבנן היכא דאפשר לפרש שהם דאורייתא אמרינן ולפי שראה רבינו דהאי בשעת עבודה דקתני בסיפרא אפשר לפרשו כדפירש הרמב״ן כתב דין זה בדרך יראה לי ולא כתבו סתם:

טז ומ״ש ודין הנכנס ככה מן המזבח ולפנים וכו׳. בתורת כהנים פרשת שמיני בבואכם אל אהל מועד אין לי אלא בביאה מנין אף ביציאה תלמוד לומר אתה ובניך מנין לעשות המזבח כאהל מועד תלמוד לומר אתה ובניך רבי אומר נאמר כאן בבואכם אל אהל מועד ונאמר בקידוש ידים ורגלים בבואכם אל אהל מועד מה להלן עשה גישת מזבח כביאת אהל מועד ועשה בו יציאה כביאה ואינו חייב אלא בשעת עבודה אף כאן כן. וכתב סמ״ג מנין אף ביציאה תלמוד לומר אתה ובניך פירוש אפילו אחד מהם יוצא מנין לעשות המזבח כאהל מועד תלמוד לומר אתה ובניך פירוש בדבר שאתה ובניך חלוקים מבאר ישראל ע״כ נכונו. ואיני יודע היכי יליף יציאה מאתה ובניך ואפשר דמייתורא דריש ליה דהל״ל יין ושכר אל תשתו בבואכם ואתה ובניך אתך מייתר למדרש בהם אינו ענין לאסור אף ביציאה: ועל מה שכתב רבינו כגון ששתה רביעית יין בין האולם ולמזבח וכו׳. כתב הראב״ד אמר אברהם אם לדבריו אין צורך שישתה היין בין האולם ולמזבח וכו׳ נראה שטעמו דאין לומר לחייב ביציאה היינו שהכניס יין בפניס ושתה שם דמי נתן י בפנים והורה כהנים ה״פ אין לי אלא בביאה דבבואכם משמע כשהם נכנסי ממש רגל אחת בפנים ורגל אחת בחוץ לא ישתו אבל לשהות קודם שיתחילו ליכנס כי לא קמשמע לן ולהאי קרי יציאה כיון דכשתו י עדיין הם בחוץ. ומה שכתב אם לדבריו כלומ שהוא סובר דאף אם נכנס מן המזבח ולפני לוקה דאילו להראב״ד לפנים מן המזבח אי אלא ממעלות דרבנן כמו שכתב בהשגה שקוד זו. ומה שסיים וכתב ובמזבח מיתה נמי אי בשתויי יין כלומר דלדעת רבינו אע״ג דבבואכ קאי בין למזבח בין לפנים מן המזבח ו התמהו לא קאי אלא למזבח בלבד:

יז וכן אסור לכל אדם בין כהן בין ישר וכו׳ עד סוף הפרק. נראה שהו מסברא שזה בכלל מה שנצטוינו ליראה מהמקד ומה שכתב כשהוא שתוי יין או שכור היינו לו דאפילו לא שתה יין אלא שהוא שכור מש משכרין דאילו שכור מיין בקל וחומר א משתוי ולא הוה צריך למימר:

פ״ב א אין כ״ג נכנס לקדש הקדשים וכו משנה בפ״ק דכלים (משנה ט ומ״ש וכהן הדיוט נכנס לקדש לעבודה בכ יום. נראה דהיינו להקטיר קטורת על מזב הזהב שהוא בהיכל:

ב והוזהרו כל הכהנים שלא יכנסו לקד וכו׳. אע״פ שמפשט הכתוב ל נצטוה בלא יבא אלא אהרן בתורת כהני דרשו שאין תלמוד לומר אחיך ולמה נאמ אחיך לרבות את הבנים ובפסיקתא מסיים ב וכן הוא אומר וישמע אברם כי נשבה אח והוא לוט בן אחיו. ומה שכתב שנאמר ואל יב בכל עת אל הקדש זה קדש הקדשים מבי לפרוכת להזהיר על כל הבית. *תמיה לי מאח דקרא לא קאמר אלא הקדש מניין לנו לומ זה קדש הקדשים ותו היכי מרבה כל הבי מדכתיב מבית לפרוכת דמבית לפרוכת קד הקדשים משמע והיכי מרבה מיניה כל הבי ונראה דה״פ אילו לא נאמר אלא על הקד הייתי אומר דלפני לפנים קרי קדש אבל להי לא נאסר משום דתפסת מועט תפסת והשת דכתב מבית לפרוכת דהיינו קדש הקדשים כרחך לומר דאל הקדש להזהיר על כל הבי אתא דאילו לפני לפנים כבר הזהיר במבי לפרוכת ודקדק רבינו לכתוב להזהיר על הבית לומר דאף ע״ג דמבית לפרוכת ה במיתה בהיכל אינו אלא באזהרה כמו שיתבא בסמוך:

*) אמר המגיה תמיהא לי על הרב הגדול בעל כ״מ איך נדחק להעמיד דברי רבינו כמ״ש בספרים דהא בגמרא דמנחות (דף כ״ז) (והביא הסוגיא הרב למשה) נחלקו שם רבי יהודה ורבנן על משמעות קרא דול יבוא בכל עת אל הקודש מבית לפרוכת וכו׳ רבנן סברי אל הקודש [דהיינו ההיכל] בלא יבא מבית לפרוכת ואל פני הכפורת בלא ימות ורבי יהודה סבר אל הקודש ומבית לפרוכת בלא יבוא ואל פני הכפרת בל ימות ע״כ. א״כ כ״ע מודו דאל הקודש להזהיר על הקדש דהיינו ההיכל ומבית לפרוכת להזהיר על קדש הקדשים. ומכח סוגיא זו מוכרחים אנו לומר דטעות נפל בספרי רבינו וצ״ל ואל יבוא בכל עת אל הקדש א הקדש מבית לפרכת להזהיר על קדש הקדשים:

משנה למלך

פ״ב ב אל הקדש זה קדש הקדשים וכו׳. עיין במ״ש מרן ונראה דהכי פירושו וכו׳. ואהר כל הדוחק הזה עדיין קשיא לי דבפרק הקומץ רבה (דף כ״ז) אמרי׳ דרבי יהודה הוא דאית ליה דאי כתב רחמנא אל הקדש הו״א מאי קדש מבית לפרוכת אבל היכל לאו נמי ליכא אבל רבנן פליגי עליה ואמרי דהא לא מגיא אמרת דהיכל כולו נקרא קדש דכתיב והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים וא״כ רבינו שפסק כרבנן קשה היאך כתב סברת רבי יהודה. ותו קשיא לי מההיא דס״פ ת׳ דזבחים (דף פ״ב) ת״ר פנימה אין לי אלא פנימה היכל מנין ת״ל אל הקדש יאמר קדש ואל יאמר פנימה אמר רבא בא זה ולימד על זה וכו׳ כלומר דאי לא הוה כתיב פנימה הו״א דקדש הוי פנימה וכמ״ש רש״י. ודוחק הוא בעיני לומר דאותה סוגיא אתיא כר״י. ועוד דמאי לא הקשו הניחא לר״י אלא לרבנן דאית להו דהיכל כולו נקרא קדש יאמר קדש ואל יאמר פנימה וצ״ע. הא דאמרינן בכמה דוכתי בא זה ולימד על זה כגון לא תקום ולא תטור דהקשו בגמרא וליכתוב קרא לא תטור וכ״ש נקימה ותירצו בא זה ולימד על זה דאי לא הוה כתיב לא תטור הוה אמינא מאי לא תטור נקימה אבל נטירה שרי אבל השתא דכתיב לא תקום ע״כ לומר דלא תטור הוא נטירה וכן נמי אמרינן תושב זה קנוי קנין עולם שכיר זה קנוי קנין שנים יאמר תושב ואל יאמר שכיר ואני אומר קנוי קנין עולם אינו אוכל קנוי קנין שנים לכ״ש אילו כן הייתי אומר תושב זה קנוי קנין שנים אבל קנוי קנין עולם אוכל בא שכיר ולמד על תושב שאע״פ שקנוי קנין עולם אינו אוכל. ודע דכלל זה לא נאמר אלא בתרי גופי אבל בחד גופא לא וכדאיתא בפ״ק דקידושין (דף ד׳) והטעם הוא מבואר שם בסוגיא ובדברי רש״י שם יעו״ש והכי נמי אמרינן בפ״ח דזבחים (דף פ״ב) אלא הכא כיון דאי ספיל בהיכל לפני ולפנים מאי בעי. אך קשה מההיא דאמרינן בפרק הקומץ רבה (דף כ״ז) מאי טעמא דרבנן אי ס״ד כדקאמר ר״י ניכתוב רחמנא אל הקדש ואל פני הכפרת ולא ימות ואנא אמינא היכל מיחייב מבית לפרוכת מבעיא מבית לפרוכת דכתב רחמנא למה לי ש״מ במיתה ורבי יהודה אי כתב רחמנא אל הקדש ולא כת מבית לפרוכת הוה אמינא מאי קדש מבית לפרוכת אבל היכל לאו נמי לא והשתא קשה נרבי יהו דהיכי כתב קרא דמבית לפרוכת חייב הרי איתחייב משום היכל ורבנן נמי לא פליגי עליה דרבי יהוד בטעם זה אלא משום דס״ל דהיכל איקרי קדש וכדאיתא התם וכי תימא דאתא קרא דמבית לפרוכ להייבו שתים אחת משום אל הקדש ואחת משום מבית לפרוכת הא ליתא דאם כן מה הקשה רבי יהו לרבנן דלא ליכתוב אלא פני הכפורת ואנא אמינא מבית לפרוכת במיתה אל פני הכפורת מיבעיא הימ דהוצטריך קרא לחייבו ב׳ משום מבית לפרוכת ומשום אל פני הכפורת וכי תימא דדוקא גבי לאוי שיי לומר לחייבו שתים וגפקא מינה למלקות אך גבי מיתה לא שייך לומר לחייבו שתים ומש״ה הקשה רב יהודה דכיון דנתחייב מיתה משום מבית לפרוכת למאי איצטריך אל פני הכפרה ויש סמך לזה דגב מיתה לא שייך לומר לחייבו שתים מהא דאמרינן בפ״ה דיומא (דף כ״ג) לא נתן בה מעלה עשן א שחיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה והקשו ותיפוק לי משום ביאה ריקנית כו׳ ומאי קושיא אימא דהוצטרי קרא לחייבו שתים אלא ודאי דגבי מיתה לא שייך לומר לחייבו שתים (*א״ה עיין בפ״ג מהלכות איסור ביאה דין י״ב) אך נראה דגם גבי מיתה בידי שמים שייך לומר להייבו שתים ונפקא מינה למלקות דהא קי״ דחייבי מיתה לוקין וכמו שפסק רבינו ריש פה״י מהלכות סנהדרין ומה שלא תירצו ביומא דהוצטרי קרא להייבו שתים הוא משום דאם לא נתן מעלה עשן או שחיסר אחת מכל סמניה אף שיש בו מית אינו לוקה שסברי רבינו בפרק י״ט מהלכות סנהדרין כשמנה מחייבי מיתה שלוקין לא מנה את אל בכללם והתוס׳ בפ״ב דשבועות (דף י״ז) עלה דהסיא דאמרינן אלא דקי״ל טמא ששימש במיתה היכי משכחי לה הקשו דמ״מ איכא נפקותא טובא דהא קי״ל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן ואם ביטל כרו נשאר עליו מיתה והר״ן בחידושיו שם הקשה גם כן קושיא זו ונדחק בפירוקא ולמר דאין הכי נמי אלא

יגמרא

לפרוכת להזהיר על כל הבית: **ג** כהן שנכנס לקדש הקדשים בשאר ימות השנה בין כהן הדיוט בין כ״ג או כהן גדול שנכנס לו ביום הכפורים שלא בשעת העבודה חייב מיתה בידי שמים שנאמר ולא ימות. וכמה פעמים הוא נכנס לשם ביום הכפורים ארבע כמו שיתבאר במקומו. ואם נכנס חמישית חייב מיתה בידי שמים: **ד** והנכנס לקדש חוץ לקדש הקדשים שלא לעבודה או להשתחוות בין הדיוט בין גדול לוקה. ואינו חייב מיתה שנאמר אל פני הכפורת ולא ימות. על קדש הקדשים במיתה ועל שאר הבית בלאו ולוקה: **ה** כהן שיצא מן המקדש בשעת העבודה בלבד חייב מיתה בין כהן גדול *בין כהן הדיוט שנאמר ומפתח אהל מועד לא תצאו פן תמותו. כלומר לא תניחו עבודה ותצאו מבוהלים ודחופים מפני גזירה זו. וכן זה שנאמר בכהן גדול ומן המקדש לא יצא אינו אלא בשעת העבודה בלבד שלא יניח עבודתו ויצא: **ו** אם כן מפני מה נשנית אזהרה זו בכהן גדול. שכהן הדיוט שהיה במקדש בעבודתו ושמע שמת לו מת שהוא חייב להתאבל עליו *אע״פ שאינו יוצא מן המקדש אינו עובד מפני שהוא אונן ואם עבד והוא אונן של תורה חילל עבודתו בין בקרבן יחיד בין בקרבן ציבור. אבל כ״ג עובד כשהוא אונן שנאמר ומן המקדש לא יצא ולא יחלל כלומר ישב ויעבוד עבודה שהיה

השגת הראב״ד

*בין כהן הדיוט. א״א תימה גדול הוא זה שלא נאמר אותו פסוק אלא לאותה שעה בשביל שנמשחו בניו ומה שאמרו בהורת כהנים מנין לכהנים שבכל הדורות לכהנים הגדולים שבכל הדורות קאמר שהרי שמן משחת קדש הוא מרבה אותם:

השגת הראב״ד

*אע״פ שאינו יוצא. א״א וכיון שהוא חייב להתאבל עליו למה אינו יוצא ודאי יוצא ומטמא כשאר כהנו:

כסף משנה

ג כהן שנכנס לקדש הקדשים וכו'. ובספרי ואל יבא בכל עת זה יום הכיפורים אל הקדש לרבות שאר ימות השנה: וכמה פעמים הוא נכנס לשם וכו'. תוספתא בפרק קמא דכלים:

ד והנכנס לקדש חוץ לקדש הקדשים וכו'. בפרק הקומץ רבה (דף כ״ז:) תשורין שנכנסו לפנים ממחיצתן להיכל כולו בארבעים מבית לפרכת אל פני הכפורת במיתה ר״י אומר כל היכל כולו ומבית לפרכת בארבעים ואל פני הכפורת במיתה במאי קא מיפלגי בהאי קרא ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת אל פני הכפורת אשר על הארון ולא ימות רבנן סברי אל הקדש בלא יבא מבית לפרוכת ואל פני הכפרת בלא ימות ורבי יהודה סבר אל הקדש ומבית לפרוכת בלא יבא ואל פני הכפורת בלא ימות ופירש״י מבית לפרוכת לפני ולפנים ששם הארון ואל פני הכפורת נמי היינו מבית לפרוכת אלא שהלך עד לפני הארון וידוע דהלכה כרבנן. ומ״ש רבינו או להשתחוות ה״ק אם נכנס שלא לעבודה או להשתחוות דלהכנס לעבודה או להשתחוות מותר וזו היא ששנינו פ״ז דתמיד (דף ל״ג:) בזמן שכהן גדול נכנס להשתחוות ג' אוחזין בו וכך הם דברי התוספות בפרק הקומץ ומ״ש בפי״ט מסנהדרין כהן שנכנס להיכל שלא בשעת עבודה לוקה י״ל דהשתחויה בכלל עבודה היא שם וסמ״ג כתב וז״ל הנכנס להיכל חוץ לקדש הקדשים שלא לעבודה או להשתחוות וכהנים שלא עבדו בין גדול ובין הדיוט לוקה ואינו חייב מיתה מה ששנינו *בזמן שכ״ג נכנס להשתחוות בגמר עבודה מדבר עכ״ל *נראה מדבריו דכשאינו בגמר עבודה אם נכנס להשתחוות לוקה ולפי זה דברי רבינו ה״פ הנכנס לקדש שלא לעבודה או שנכנס להשתחוות אם אינו בגמר עבודה לוקה:

ה כהן שיצא מן המקדש בשעת העבודה בלבד חייב וכו'. בסיפרא פרשת שמיני ומפתח אהל מועד לא תצאו יכול בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה ת״ל ומן המקדש לא יצא ולא יחלל אימתי אינו יוצא ולא יחלל הוי אומר בשעת עבודה כי שמן משחת ה' עליכם אין לי אלא אהרן ובניו שאם יצאו בשעת עבודה חייבים מיתה מנין לכהנים שבכל הדורות ת״ל כי שמן משחת ה' עליכם. וכתב הראב״ד תימה גדול הוא זה וכו'. נראה שטעמו של הראב״ד משום דכתיב כי שמן משחת ה' עליכם ודעת הרמב״ן בזה כדעת רבינו ומתוך דבריו נתיישבה תמיהתו של הרמב״ן שכתב בהשגותיו לספר המצות בעיקר החמישי וז״ל ת״ל כי שמן משחת ה' עליכם ,זמר שאפילו כהנים הדיוטים שבכל הדורות כאלעזר ואיתמר באזהרה זו שלא להניח עבודה ולצאת כל זמן שיכולים לעשותה והראיה כי שמן משחת ה' עליכם מדלא כתיב כי בשמן הקדש נמשחתם ואמר שמשחת ה' עליהם שהוא לדורות כמו שאמר בהם והיתה להם משחתם לכהונת עולם לדורותם עכ״ל וכ״כ עוד בפי' התורה סוף פ' צו:

וכן זה שנאמר בכהן גדול:

ו אם כן מפני מה נשנית אזהרה זו בכ״ג וכו'. בר״פ כל הזבחים (דף כ״ה) אונן [דפסול] מנ״ל דכתיב ומן המקדש לא יצא ולא יחלל הא אחר שלא יצא חילל ופירש״י ומן המקדש וגו' לעיל מיניה כתיב לאביו ולאמו לא יטמא ובכהן גדול משתעי וסמיך ליה ומן המקדש וגו' כלומר אף ביום שמתו אביו ואמו אין צריך לצאת מן המקדש אלא עומד ומקריב ולא יחלל שאין הקדשים מתחללין בכך הא הדיוט שלא יצא ועבד חילל עכ״ל. ויש לדקדק בדברי רבינו שכתב שאפילו כהן הדיוט שיצא מן המקדש בשעת עבודה חייב מיתה משמע שהטעם מפני שנראה כמזלזל העבודה אם יניחנה מפני ששמע שמת לו מת ויצא נראה שגומר עבודתו ואח״כ יצא שהרי כתב שאינו מוזהר מלצאת אלא בשעת עבודה בלבד ואח״כ כתב שכהן הדיוט שהיה במקדש בעבודתו ושמע שמת לו מת אינו עובד נראה שמיד ששמע מפסיק ומסלק ידו מעבודתו ומאחר שאסור לגמור עבודתו למה אסור לו לצאת מיד דכך לי שעת עבודה כיון שאינו יכול לעבוד כמו שלא בשעת עבודה נ״ל שאע״פ שאינו יכול לגמור עבודתו אם יצא קודם שתגמר העבודה ע״י אחר נראה כמזלזל בעבודה וצ״ל שאם היה מותר לו להפסיק עבודתו ולצאת כששמע שמת לו מת איכא למיחש שמא כשיפסיק העבודה ויצא בבהלה תהיה העבודה בטלה שאין מתעסק בה עד שיתעוררו שאר הכהנים לבא לגמור ואין לך זלזול גדול מזה ולפיכך אסרה לו לצאת עד שתגמר העבודה ע״י אחר: כתב הראב״ד אע״פ שאינו יוצא א״א וכיון שהוא חייב להתאבל עליו וכו'. ואיני רואה כאן השגה שלא כתב רבינו שאסור לו לצאת אלא בשעת עבודה בלבד ואחר גמר עבודה יצא ויטמא: ומה שכתב ואם עבד והוא אונן של תורה חילל עבודתו וכו'. בס״פ הטרפין (דף פ״ד) תניא דאונן אסור לעבוד ואמרינן בגמרא מנ״ל דכתיב ומן המקדש לא יצא [ולא יחלל] הא אחר שלא יצא חילל ופירש״י ומן המקדש לא יצא כלומר אע״פ שמתו אביו ואמו אין צריך לצאת מן המקדש שאם יעבוד לא יחלל הא כהן אחר שלא יצא חילל. וברפ״ב דזבחים (דף ט״ו) נמי תנן דאונן שקיבל פסל ויליף לה מהאי קרא ומקראי אחריני ומייתי לה בק״ו. ומ״ש בין בקרבן יחיד בין בקרבן צבור. הכי אסיקנא ברפ״ב דזבחים שם. ומ״ש אבל כ״ג עובד כשהוא אונן שנאמר ומן המקדש לא יצא ולא יחלל וכו'. וכבר נתבאר בסמוך ובפ״ק דיומא (דף י״ג:) תניא

*) ואני אומר שאף דברי התוספות אינם אמורים אלא כדברי הסמ״ג שכך לשונם דהשתחואה צורך עבודה היא ע״כ ומדלא כתבו עבודה היא ודקדקו לכתוב צורך עבודה ש״מ דאין דעתם למשרי השתחויה אלא בשהיא עם עבודה ומ״מ נ״ל שבעיקר דכל השתחויה הרי שכן בסוף חגיגה כהנים ע״כ שאינם ראוים לעבודה נכנסים להשתחוות. הטו״ע:

משנה למלך

ובגמרא חד מתרי או מתלת טעמי נקט הרי דלדברי הכל גם במיתה איכא נפקותא היכא דחייב שתים וכי תימא ולפי האמת תיקשי דמה הקשה רבי יהודה לרבנן כיון שהוכחנו דגם במיתה איכא נפקותא לחייבו שתים הא לא קשיא כלל משום דהכא ליכא אלא חד לאו וחד מיתה אתרווייהו וא״כ לא שייך לומר לחייבו שתים ולא דמי כלל להאי דשבועות דאיכא אזהרה ומיתה מיוחדת לכל איסור ואיסור וא״כ כפי זה ליכא למימר דלרבי יהודה איצטריך קרא דומבית לפרוכת לחייבו שתים כיון דליכא אלא חדא אזהרה ומנקומו מוכרח מדאיצטריך רבי יהודה לומר הוה אמינא מאי קדש מבית לפרוכת ולא קאמר דאיצטריך קרא לחייבו שתים אלא ודאי כדכתיבנא דכיון דליכא אלא חדא אזהרה לא שייך לומר לחייבו שתים וא״כ הדרא קושיין לדוכתא דלא שייך הכא לומר בא זה ולימד על זה כיון דהוי חד גופא ונראה לומר דהכא נמי משכחת לה בתרי גופי וכגון בדרך משופע וא״כ שפיר איכא למימר בא זה ולימד על זה וכן תירצו בגמרא בפ״ת דזבחים (דף פ״ב) ואע״ג דהתם דחו תירוץ זה משום דהבאה כתיב ודרך משופע לא הוי דרך ביאה והכא נמי כתיב ואל יבוא כבר כתבו התוס' הכא והתם בשם הר״י מאורליינ״ש דיש לחלק בין הבאת דם להבאת גוף אדם וא״ת הא דרך משופע ממעטינן ליה מדכתיב אל פני הכפורת וכתנא דבי רבי אליעזר בן יעקב אל פני הכפורת קדמה זה בנה אב כל מקום שנאמר פני אינו אלא פני קדים ורבי יהודה נמי מודה מזה וכדאיתא בגמרא וי״ל דלא ממעטינן דרך משופע אלא ממיתה דכי קאמר קרא אל פני הכפורת ולא ימות הא אם היה דרך משופע אינו בולא ימות אך אזהרה דואל יבא לעולם איכא אף בדרך משופע ואם כן שפיר איכא למימר אליבא דרבי יהודה דאתא קרא דמבית לפרוכת ללמד על הקדש שהוא ההיכל והוו תרי גופי כגון שנכנס מבית לפרוכת דרך משופע:

ג כהן שנכנס לקדש הקדשים וכו'. בגמרא אמרינן דלרבנן איצטריך אל פני הכפורת למעוטי דרך משופע ורבי יהודה מודה בדין זה וכדאיתא התם ולא ידעתי למה השמיטו רבינו:

ד והנכנס לקדש כו'. כתב מרן דה״ק אם נכנס שלא לעבודה או להשתחוות דלהכנס לעבודה או להשתחוות מותר. ועיין במ״ש התוס' בסוף חגיגה אמתניתין דהזהרו שלא תגעו בשלחן:

ה כהן שיצא מן המקדש וכו'. מדסתם ולא חילק משמע דבשום צד לא יניח העבודה ויצא. ובפ״ט דיומא (דף פ״ה) אמרינן נענה ר״ע ואמר וכי יקום איש על רעהו מעם מזבחי תקחנו למות ושב מזבחי ולא מעל מזבחי ואמר רמי בר חמא א״ר יוחנן לא שנו אלא להמית אבל להחיות אפי' מעל מזבחי ופי' רש״י אבל להחיות כגון שידע ללמד זכות עליו אחר שנידון בב״ד ליהרג. וא״כ יש לתמוה למה לא ביאר רבינו דין זה שאם יש לו ללמד זכות מניח העבודה ויצא וילמד. עוד אני מסתפק בדין זה במאי דקאמר רבא התם דר״ע נמי דילמא כדאביי דאמר הכי מסרינן ליה זוגא דרבנן לידע אם יש ממש בדבריו והשתא ודאי כספק מנ״ל ופירש״י וכ״ג גבי כהן סול״ל נמי דהכי עבדינן ליה והשתא מהכא דלאו ודאי פקוח נפש מחללין אבל ספק לא שמעינן מינה. ויש להסתפק אם דין זה אמרו רבא בדרך דחייה אבל לפי האמת גבי כהן העובד לא מסרינן ליה זוגא דרבנן או דילמא לקושטא דמלתא אמרו. ומיהו לכל הנהו כ״ל דאף לשמואל דמפיק לפקוח נפש דדוחה את השבת מקרא אחרינא איצטריך קרא דלמות למידק מיניה אבל להחיות לא. דל״ל דפליג שמואל אדרבי יוחנן ולית ליה הכיא דרשא. דא״כ לשמואל נמי הקשי למות למה לי. א״ו דאע״ג דאית לן מקרא דפקוח נפש דוחה את כל המצות איצטריך קרא ללמדנו גבי עבודה שאם יודע ללמד זכות מניח העבודה משום דבד״א כיון שנגמר דינו גברא קטילא הוא ואין כאן אפי' ספק פקוח נפש קמ״ל קרא דלהחיות אפי' מעל מזבחי. וא״כ הדרא קושיין לדוכתא דאף שכבר למדנו רבינו דפקוח נפש דוחה את כל המצות מ״מ היה לו ללמדנו דין זה דאבל להחיות אפי' מעל מזבחי מאחר דאיצטריך קרא לדין זה. וכנ״ל בזה דס״ל לרבינו ז״ל שדין זה דרבי יוחנן ליתיה כ״א אליבא דר״ע דדריש מעם מזבחי ולא מעל מזבחי וס״ל דדין זה דר״ע ליתיה אלא אפי' מעל המזבח נראה דוחה את העבודה וכן מוכח מדבריו בפ״ב מהלכות רוצח דין י״ב. והטעם שדחה דברי ר״ע כלפי כבר כתבתי במקום אחר בס״ד (*א״ה תמצאנו בהלכות רוצח יע״ש) וכיון דלדידן מעל לאו דוקא אלא ה״ה מעם תו לא מצינן למידרש לא שנו אלא להמית אבל להחיות אפי' מעל מזבחי וזה פשוט:

ו אבל כ״ג עובד כשהוא אונן וכו'. מפשט דברי רבינו נראה דאף כ״ג אינו מתחיל בעבודה אלא אם התחיל גומר וזהו הפרש שיש בין כ״ג להדיוט דהדיוט אף שהתחיל אינו גומר אבל כ״ג גומר אבל להתחיל עבודה אף כ״ג אינו מתחיל ובריית' דפ״ק דיומא (דף י״ג) דתניא היה עומד ומקריב על גבי המזבח ושמע שמת לו מת מניח עבודתו ויוצא דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר יגמור ובריית' זו בכ״ג איירי וכמו שכתבו התוס' שם וקי״ל כרבי יוסי ולפי מה שכתבנו דייקי דברי רבי יוסי דקאמר יגמור דמשמע דוקא אם התחיל יגמור אבל להתחיל לא. כן מצאתי שהקשו לתוס' שם שכתבו דלכאורה

שהיה עוסק בה ואינה מתחללת: **ז** ומניין שעבודת האונן פסולה. מקל וחומר אם בעל מום שאוכל בקדשים אם עבד חילל. אונן שהוא אסור בקדשים שנאמר לא אכלתי באוני ממנו דין הוא שיחלל: **ח** ואע"פ שכהן גדול עובד אונן אסור לאכול בקדשים שנאמר ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה'. וכן אינו חולק לאכול בערב. אונן שעבד אינו לוקה. ומותר *ליגע בקדשים אע"פ שלא טבל שלא עשו מעלה אלא באכילה אבל בנגיעה הרי זה טהור כמו שיתבאר במקומו: **ט** אי זהו אונן זה שמת לו מת מן הקרובים שהוא חייב להתאבל עליהן ביום המיתה בלבד הוא הנקרא אונן דין תורה. ולילה הוא אונן מדברי סופרים: **י** ומת ששהה ימים ואח"כ נקבר כל אותם הימים שאחר יום המיתה הוא אונן מדבריהם וכן יום הקבורה ואינו תופש לילו. לפיכך מי שמת לו מת * (וקברו) לאחר יום המיתה כל יום הקבורה אינו מקריב ואינו אוכל בקדשים מדבריהם. וטובל ואוכל לערב. ויום שמועה קרובה ויום ליקוט עצמות הרי הוא כיום קבורה שאינו תופש לילו ואפילו מדבריהם. לפיכך טובל ואוכל בקדשים לערב. אבל יום המיתה כשם שאסור לאכול בו קדשים מן התורה כך אסור לאכול בלילו מדבריהם. חוץ מן הפסח בלבד שהוא אוכל לערב כמו שיתבאר במקומו: **יא** האבל אינו משלח קרבנותיו כל שבעה. אפילו יין או עצים או לבונה. וכן מצורע אינו משלח קרבנותיו כל זמן שאינו ראוי לביאה אל המחנה אינו ראוי להקרבה. אבל המנודה יש בו ספק אם משלח אם אינו משלח לפיכך אם הקריבו עליו נרצה: **יב** טמא שרץ וכיוצא בו והערל משלחין את קרבנותיהם ומקריבין עליהן חוץ מפסח שאין שוחטין אותו על טמא שרץ ואין שוחטין על הערל פסח כמו שיתבאר. אבל טמא מת אין מקריבין עליו קרבן כלל עד שיטהר:

מצות

*) [כן כתב רבינו ס"פ י"ב מהלכות שאר אבות הטומאות ונראה דהדר בו ממה שכתב בפירושו בפרק י"ב דזבחים אונן אסור לו ליגע בקודש אלא אחר טבילה. ועיין במה שליינתי בסוף פרק י"ב משאר אבות הטומאות]

*) [ס"א ליתא וגם הכסף משנה לא הביאו]:

כסף משנה

אלא היה עומד ומקריב [ע"ג המזבח] ושמע שמת לו מת מניח עבודתו ויצא דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר יגמור ופי' התוספות דבכהן גדול מיירי וכן דעת רבינו:

ז ומה שכתב ומנין שעבודת האונן פסולה מקל וחומר וכו'. בריש פרק שני דזבחים (דף ט"ז):

ח ומה שכתב ואע"פ שכהן גדול עובד אונן אסור לאכול בקדשים וכו'. משנה בסוף הוריות (דף י"ב:) כ"ג מקריב אונן ולא אוכל והדיוט לא מקריב ולא אוכל. ומ"ש וכן אינו חולק לאכול לערב. ברייתא בר"פ טבול יום (דף צ"ט). ומ"ש אונן שעבד אינו לוקה. פשוט הוא דהא לית ביה לאו מפורש. ומ"ש ומותר ליגע בקדשים וכו'. משנה וגמרא (דף צ"ח צ"ט) וגמרא בר"פ טבול יום:

ט אי זהו אונן וכו'. בפרק טבול יום (דף צ"ט:) אנינות לילה מדברי תורה דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר אינה [מדברי תורה] אלא מד"ס ופסק כר"ש משום דרבי ס"ל כר"ש כדאיתא בפ' המוכר (דף ק"א) הן היום אני היום אסור ולילה מותר ולדורות בין ביום ובין בלילה אסור דברי ר' יהודה רבי אומר אנינות לילה אינה מדברי תורה אלא מד"ס ועוד דהתם לן תנא כוותיה בפסחים ס"פ האשה (דף צ"ת:) וכן הכריע הרי"ף בפרק היה קורא (דף י"ה):

ומ"ש ומת ששהה ימים וכו'. בפרק טבול יום (דף ק"א) עד מתי מתאונן עליו כל זמן שאינו נקבר אפילו מכאן עד י' ימים דברי רבי וחכמים אומרים אין מתאונן עליו אלא אותו היום בלבד ואיתא נמי התם [תרין הכי] עד מתי הוא מתאונן עליו כל אותו היום בלא לילו רבי אומר כל זמן שלא נקבר תופס לילו. ופירש"י [ע"כ] בליל יום קבורה פליגי דקאמר רבי אפילו קברו לסוף י' ימים מתאונן עליו ליל יום קבורה וחכמים אומרים אינו מתאונן עליו ביום הקבורה אלא יום עצמו אבל לא לילו וידוע דהלכה כחכמים. ומ"ש לפיכך מי שמת לו מת לאחר יום המיתה כל יום הקבורה אינו מקריב ואינו אוכל בקדשים מדבריהם. כבר נתבאר. ומ"ש וטובל. בפרק חומר בקדש (דף כ"א) תנן דאונן צריך טבילה לקדש. ומ"ש ואוכל לערב. כבר נתבאר דהלכה כחכמים דיום קבורה אינו תופס לילו. ומ"ש ויום שמועה קרובה וכו'. בפרק טבול יום (דף ק') תניא יום שמועה כיום קבורה למנות ז' ול' ולאכילת פסחים כיום ליקוט עצמות אחד זה ואחד זה טובל ואוכל בקדשים לערב ובקיל ופרי בה גמרא ומסיק תנאי היא כלומר ואיפא כחכמים דאמרי יום קבורה אינו תופס לילו. ומ"ש אבל יום המיתה וכו'. כבר נתבאר. ומ"ש חוץ מן הפסח בלבד שהוא אוכל לערב. (אבל לא בקדשים) ומפרש בגמרא טעמא

טעמא משום דאנינות לילה דרבנן גבי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת גבי קדשים העמידו דבריהם במקום עשה. ומ"ש כמו שיתבאר במקומו. בהלכות פסח פ"ו:

יא האבל אינו משלח קרבנותיו כל ז'. בפ' אלו מגלחין (דף ט"ו) אבל אינו משלח קרבנותיו דתניא רבי שמעון אומר שלמים בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא אונן ופירש לפיכך נקראים שלמים בזמן שהוא שלם בדעתו שדעתו מיושבת עליו ובתוספתא דזבחים פ"א אין אונן רשאי להביא זבחים שבעה. ומ"ש אפילו יין או עצים או לבונה תוספתא פרק י"א דזבחים: וכן מצורע אינו משלח קרבנותיו וכו'. בפרק אלו מגלחין (דף ט"ו) יליף לה מקרא. ומה שכתב אבל המנודה יש בו ספק אם משלח אם אינו משלח. ומ"ש לפיכך אם הקריבו עליו נרצה. נראה דטעמא משום דמייתי התם למפשטה מדהא כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר מנודין היו ושלהו קרבנותיהם ודחי אביי דילמא מנודה לשמים שאני דקיל קיל והא אמרת תמיר שבו מספקא ליה ומדחי ליה וכיון דחזינן דמנודה לשמים שלהו קרבנותיהם לכתחלה אפילו אימא לומר דמנודה לשמים קיל ממנודה לבריות מסתיין דנימא דהיינו דמנודה לבריות לא ישלח קרבנותיו לכתחלה אבל לומר דאף בדיעבד נראה אין לנו:

יב טמא שרץ ויוצא בו וכו'. בפרק תמיד נשחט פסחים (דף ס"ב) בכל הזבחים ערל וטמא משלחין קרבנותיהם ואילו בפסח ערל וטמא אין משלחין פסחיהם ופירש"י טמא וטמא משלחין קרבנותיהם בעזרה חוץ מפסח דבעינן ראוי לאכלו שאכילת בעליו מעכבת דכתיב לפי אכלו תכוסו וכתבו התוספות לר"י טמא איך משלח קרבנותיו והא בעי סמיכה וכו' וכל הסומך לאבו ורובו מכניס והיכא דהכא מיירי בעופות וכן משני בהשולח בבכור ובמעשר דלא בעו סמיכה ובפרק דזבחים (דף כ"ב:) אמר ריש לקיש דטמא שרץ משלח קרבנותיו וטמא מת אינו משלח קרבנותיו ובפרק מי שהיה טמא בפסחים (דף צ"ג) רב נחמן כמ"ד שוחטין וזורקין על טמא שרץ ומ"ש חוץ מפסח שאין שוחטין אותו על טמא שרץ. פירוש עד שיטבול אבל טבול יום דמת אין שוחטין עליו כמבואר בפרק מהלכות קרבן פסח. ומ"ש אבל טמא מת אין מקריבין עליו כלל עד שיטהר. כבר כתבו בסמוך דבפרק שני דזבחים אמרינן דריש לקיש אמר הכי ואע"ג דאמרינן התם דזקני דרום סברי דטמא מת משלח קרבנותיו משמע דלא קיימא לן כוותייהו דמתיב עלייהו ולא אלא בדוחק ואמרינן התם דאף זקני דרום לא אמרו אלא בדיעבד אבל למצוה לא ישלח ריש לקיש דפליג עלייהו בדיעבד נמי קאמר ומש"ה כתב רבינו אין מקריבין עליו כלל כלומר

משנה למלך

משמע היה עומד ומקריב אע"ג דהכתי לא התחיל בעבודה אלא עבודה בידו כו' ע"כ. ולפי דברי התוס' הללו מאי דקאמר רבי יוסי יגמור הכוונה היא דכיון שכבר העבודה בידו אף שלא התחיל בה יגמרנה זבה נמעט בהם לא היתה בידו עבודה לא יקתנה מהדם ואפשר להעמיס פי' זה בדברי רבינו ומאי דקאמר שהיה עוסק בה אין הכוונה שהתחיל בעבודה אלא הכוונה היא שהיה עוסק בה להתחיל בעבודה כגון בלקח המזרק לקבל הדם אף שעדיין לא התחיל לקבל אבל לעולם בהם לא לקח המזרק אינו יכול לקבל הדם יכעת אין סברי הכי להעמיק ולעיין בדינים אלו. עוד אני מסתפק בזה אי טעמא דאמרינן דהם לא היה עסוק בעבודה כלל דאינו מתחיל בעבודה אליבא דכ"ע אם הוא מן הדין או דילמא מדין תורה אליבא דכ"ע אף אם לא היה עסוק בעבודה מתחיל וגו' אך מדרבנן פליגי דרבי יהודה סבר דמדרבנן אסור אף אם כבר היה עסוק בעבודה גזירה אטו אכילה ורבי יוסי סבר דלא גזרו אלא היכא דלא היה עסוק בעבודה כלל דלא יתחיל אבל אם כבר היה עסוק לא גזרו משום דהוכא בזיון קדשים ונראה דאליבא דכ"ע מדין תורה אף אם לא היה עסוק בעבודה מתחיל וגומר דאי אמרינן דלרבי יוסי אם לא היה עסוק מדין תורה אינו מתחיל פשיטא דרבי יהודה נמי מודה בזה דלא מצינו לכם מחלוקת בזה ואין לומר שיהיו שתי הכתות הפוכות דהיכא דלא היה עסוק בעבודה דלרבי יוסי אינו עובד מדין תורה לר"י עובד מדין תורה והיכא דהיה עסוק בעבודה דלרבי יוסי עובד אף מדרבנן ולרבי יהודה אינו עובד מדרבנן ולר"י ע"כ היה ליה דאף אם לא היה עסוק עובד מדין תורה דאי לא תימא הכי תיקשי ליה היכי קאמר אף אבא אהרת מתקינין לו שמא תמות אשתו כו' ואם תמות אשתו היכי עביד עבודה ואם איסור שהתחלת עבודה הוא מדין תורה אין לחלק בין יום הצום לשאר ימים וכמבואר וכיון שסוכתנו דלרבי יהודה לעולם ליכא איסור עבודה מדין תורה אף אם לא היה עסוק בה פשיטא דאף רבי יוסי מודה בזה וכמו שכתבנו ומ"ש רבינו בפ"ד מהלכות כלי המקדש דין ו' היה הקרבן של כהן גדול והיה אונן נותנו לכל כהן שירצה כו' לא תיקשי למה שכתבנו דאף אם נאמר דלהתחיל בעבודה אסור כיון דאין איסורו כי אם מדרבנן אפשר דמאי מבוי שלית דע"כ לא אמרינן דבמלתא דלא מצי עביד לא משוי שליח אלא באיסורי דאורייתא אבל בדרבנן משוי שליח. אך אעיקרא דדינא מה שכתבתי נראה דליתא

אלא אף להתחיל שרי ודברי רבינו הכי מיפרשן דכלפי שבכהן הדיוט פסק שאם הניח העבודה ויצא שחייב מיתה וגם כן פסק שהוא לא יגמרנה אלא שיעמוד שם עד שיגמרנה אחר לפי שאם גמרה בו חייב מיתה כלפי זה פסק בכ"ג שיגמרנה הוא והוא מחוייב לגומרה אבל להתחיל בעבודה ליכא חיו אבל לעולם שאם רצה להתחיל בעבודה שהרשות בידו. (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר פ"ב מהלכות רוצח דין ב' אי שייך אין שליח לדבר עבירה במידי דרבנן יע"ש):

והיה נ"ל דכהן שגירש את אשתו ע"מ שילך למקום פלוני ומתה אשתו קודם שיקיים התנאי אף בה עליו אנינות מ"מ אם הלך אח"כ וקיים התנאי שהיא מגורשת למפרע משעה ראשונה דאין כאן אנינות כלל ומותר לאכול בקדשים ולעבוד. הן אמת שראיתי בפ"ק דיומא (דף י"ד) דאמרינן וכו' מי היילא עליה אנינות והא מיגרשא נכי דאנינות לא היילא עליה איטרודי מי לא מיטריד. ופירש' וקדשים בעינן שמחה וגדולה דכתיב לך נתתים למשחה כדרך שהמלכים אוכלים ולא מצאתי בשום מקום שטירדא תעכב מלאכול בקדשים וליכא למימר שדין זה הוא דוקא אליבא דר"י ורבנן פליגי עליה דהא בגמרא הקשו לר"י מדידיה אדידיה משמע דפשיטא ליה לסתמא דש"ס דטירדא מעכב מלאכול בקדשים וזה פשוט שם וכעת כפרי אינם אתי והדבר צריך אלני תלמוד. (*א"ה עיין בתוס' יבנים). וגם דאף משום שעבר אם הקריב אונן לא חילל וכ"כ רש"י בפ"ג דהוריות (דף י"ב) דכ"ג מקריב אונן בין מרובה בגדים בין ראשון שחוזר לעבודה ואפי' שני וכו'. ואע"ג דהתם קיימינן אליבא דר"מ דס"ל כר"מ דשני כל מצות כהונה עליו ומשמש בח' בגדים וכל עבודת יום הכפורים כשרה בו והכן קי' כרבי יוסי דפליג עליה וס"ל דשני אינו עובד ככ"ג וכמו שפסק רבינו בפ"ח מהלכות עבודת יוה"כ הכפורים. מ"מ לענין דין זה דהאונן נראה דאם עבר ועבד בח' בגדים כשהוא אונן דעבודתו כשרה דהא מה שאינו עובד ככ"ג אינו אלא משום גזירה דרבנן משום איבה וכיון דליכא איסור מן התורה נ"ל דלא חילל ועבודתו כשרה. (א"ה עיין לעיל פ"ב מהלכות כלי המקדש סוף דין ג'):

יא אפי' יין או עצים כו'. כתב מרן תוספתא פי"א דזבחים ומייתי לה פרק י"ב דתמיד (דף נ"ט) יע"ש:

כסף משנה

כלומר אפילו בדיעבד לא מהני ובכלל זה גם כן לומר שאע"פ שטבל אין מקריבין עליו כמו שנתבאר:

פ"ג א ב מצות עשה לשלח כל הטמאים מן המקדש וכו' זה המחנה האמור כאן הוא מחנה שכינה וכו'. ומ"ש שמחנה שכינה הוא מפתח עזרת ישראל ולפנים וכן מ"ש שמחנה ישראל הוא מפתח ירושלים ולפנים. תוספתא פרק קמא דכלים כשם שהיו במדבר שלש מחנות מחנה שכינה ומחנה לויה ומחנה ישראל כך היו בירושלים מפתח ירושלים עד פתח הר הבית מחנה ישראל מפתח הר הבית עד שער נקנור מחנה לויה משער נקנור ולפנים מחנה שכינה והן קלעים שהיו במדבר ואיתא נמי בספרי פרשת נשא ובסוף זבחים (דף קי"ו):

ב ומ"ש שומע אני שהמצורע והזב וטמא מת וכו' מה מצורע שטומאתו חמורה חמור שילוחו משילוח חבירו וכו'. בספרי פ' נשא וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וגו' שומע אני שלשתן במקום אחד ת"ל במצורע בדד ישב מחוץ למחנה וגו' מצורע היה בכלל יצא מן הכלל לימד על הכלל כולו מה מצורע שהמורה טומאתו וחמור שילוחו משילוח חבירו ירוש מדכתיב בדד ישב נראה שהוא לבדו שם שאין אחר במחיצתו אף כל שחמורה טומאתו חמור שילוחו משילוח חבירו מכאן מנו חכמים למחיצות כל שהזב מטמא מצורע מטמא חמור מצורע שמטמא בביאה כל שהמת מטמא הזב מטמא חמור הזב שמטמא תחת אבן מסמא וכיוצא בזה דריש בפסחים ס' אלו דברים (דף מ"ה) ובפרק ג' מינין (דף ס"ז):

ד ומ"ש טמא מת אפילו המת עצמו וכו'. בפרק המזכר:

ה ומ"ש החיל משלחין ממנו עכו"ם וכו'. בפ"ק דכלים (משנה ח') החיל מקודש ממנו שאין עכו"ם וטמאי מתים נכנסים לשם. ומה שהוסיף רבינו ובועלי נדות. ברייתא בפסחים פרק אלו דברים (דף ס"ח) ששנינו בה בועל נדה כטמא מת והעלו שם דלמחנות קאמר. ומ"ש אבל טבול יום נכנס לשם שכבר טבל, כן משמע שם:

ו ומ"ש עזרת הנשים משלחין ממנו טבול יום וכו'. ג"ז שם. ומ"ש ואסור טבול יום במחנה לויה מד"ס. ברפ"ג דזבחים (דף ל"ב) ובפ"ק דיבמות (דף ז':) אמר רבי יוחנן אפילו עשה לית ביה שאמר ויעמוד יהושפט בקהל יהודה [וירושלים בבית ה'] לפני החצר החדשה מאי חדשה שחידשו בה דברים ואמרו טבול יום לא יכנס למחנה לויה:

ומ"ש

פרק שלישי

א מצות עשה לשלח כל הטמאים מן המקדש שנאמר וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש: **ב** זה המחנה האמור כאן הוא מחנה שכינה שהוא מפתח עזרת ישראל ולפנים. שומע אני שהמצורע והזב וטמא מת שלשתן במקום אחד. ת"ל במצורע בדד ישב מחוץ למחנה מושבו זה מחנה ישראל שהוא מפתח ירושלים ולפנים. מה מצורע שטומאתו חמורה חמור שילוחו משילוח חבירו. אף כל שטומאתו חמורה חמור שילוחו משילוח חבירו. לפיכך משלחין את המצורע חוץ לג' מחנות שהוא חוץ לירושלים. מפני שהוא מטמא בביאה. מה שאין הזב מטמא: **ג** ומשלחין זבין וזבות נדות ויולדות חוץ לשתי מחנות שהוא חוץ להר הבית. מפני שהן מטמאין המשכב והמושב אפילו מתחת האבן מה שאין המת מטמא: **ד** טמא מת אפילו המת עצמו מותר להכנס להר הבית שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו במחנה הלויה: **ה** החיל משלחין ממנו עכו"ם וטמאי מת ובועלי נדות. אבל טבול יום נכנס לשם שכבר טבל: **ו** עזרת הנשים משלחין ממנו טבול יום אבל לא מחוסר כיפורים. שמחוסר כיפורים העריב שמשו. ואסור טבול יום במחנה לויה מד"ס:

מעזרת

משנה למלך

פ"ג ב זה המחנה האמור כאן כו'. כתב הרא"ם ז"ל פרשת נשא ד"ה הצרוע וז"ל אך קשה מנ"ל לרז"ל לומר דמחוץ למחנה מושבו דמשמע שלא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו בתוך מחנה ישראל מיירי כו'. ואיכא לעיוני טובא בדברים אלו דמ"ש בתחלת דבריו ופירש ולא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו שאין שום טמא אחר משולח שם דמשמע מדבריו דלפי מה שרצה לומר דמצורע אינו משולח כ"א ממחנה לויה אין הפירוש כן זה אינו דגם לפי דבריו פי' ולא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו הוא שאין שום טמא אחר משולח שם וכמבואר. ובעיקר קושייתו אני תמיה דאם הדברים כן מצורע אינו משולח כי אם ממחנה לויה וזב וטמא מת אינם משולחים כי אם ממחנה שכינה למאי איצטריך קרא לומר מחניהם ללמדנו תן מחנה לזה ותן מחנה לזה לא לכתוב כ"א מחנם והנה ידענא ניר מקרא דבדד ישב מחוץ למחנה מושבו שיש מחנה למצורע בפני עצמו וא"כ ע"כ לומר דקרא ותניהם אתא ללמדנו תן מחנה לזב ותן מחנה לטמא מת שלא נאמר שיהיו הזב וטמא מת משתלחין מחנה אחת וכמ"ש בגמרא יכול יהיו זבין וטמאי מתים משתלחין למחנה אחת ת"ל ולא יטמאו את מניהם. ונראה בדעת הרב ז"ל הוא דס"ל דכיון דע"כ איכא שתי מחנות לא מצי למיכתב מחנם שמע מחנה אחת ומש"ה כתיב מחניהם אע"ג דלא איצטריך ללמדנו דאיכא ב' מחנות. ולדידי זה נו דהא כתיב וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב ולא כתיב מן המחנות וע"כ הכוונה היא המחנה כל אחד ואחד וא"כ הוה מצי למימר נמי מחנם ותהיה הכוונה מחנה של כל אחד ואחד ומדכתב איהם ע"כ דאתא לדרשא ללמדנו דין מחודש שלא היינו יודעים אותו והוא תן מחנה ותן מחנה לטמא מת. וכן מה שתירץ הרב ז"ל מהד' מצורעים שהיו חוץ ממחנה ישראל הנך רואה יש מדוחק בתירוץ זה שנלמוד מדברי קבלה ועוד דנהי דלמדנו משם דמצורע משולח ממחנה אל עדיין קושיית הרב ז"ל במקומה עומדת דמנ"ל דהזב וטמא מת הם חלוקים במחנותיהם אימא ולם אינם משולחים כי אם ממחנה שכינה ומותרים במחנה לויה. אך מאי דקשיא לי הדברי רז"ל י דמהכרח הכתובים למדנו דאיכא ג' מחנות מ"מ עדיין אני אומר דטמא מת משולח ממחנה שכינה א כמו שלמדו מקרא דויקח משה את עצמות יוסף עמו והמצורע משולח ממחנה לויה ומותר במחנה אל וכזב משולח אף ממחנה ישראל ובזה מתקיימים כל המקראות דמקרא דחוץ למחנה מושבו למדנו א יהיו טמאים אחרים יושבים עמו ומקרא דמחניהם למדנו תן מחנה לזב ותן מחנה לטמא מת. 'א דקרא דקאמר מחוץ למחנה מושבו דלמדנו משם שלא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו הכוונה א להחמיר בשילוח המצורע כלומר שאין שום טמא משולח שם וא"כ ע"כ לומר דהמצורע משולח חוץ חנה ישראל זה אינו שהרי הרא"ם כתב שם וליכא למימר דקרא דבדד ישב מחוץ למחנה מושבו דמשמע א יהיו טמאים אחרים יושבים עמו מבחוץ למחנה שכינה מיירי שהוא מחנה לויה ולא יהיו טמאים ים יושבים עמו שיהיו אסורים להיות במחנה ההוא שאר טמאים שהם זב וטמא מת ואינם מותרים נת אלא כאחד מהם במחנה ישראל והאחר חוץ ממחנה ישראל. ונמצא בזה שהדבר הפוך שהמצורע מכולם כו' משום דמקרא דויקח משה את עצמות יוסף עמו למדנו שטמא מת מותר במחנה לויה ע"כ. י שלידד הרב לומר שיהיה המצורע קל מכולם וא"כ נהי דמקרא דויקח משה למדנו שהטמא מת קל מצורע אבל עדיין קשה דמנ"ל שהזב קל ממצורע אימא דמצורע קל מזב דזב משולח ממחנה ישראל ורע אינו משולח כי אם ממחנה לויה ומותר במחנה ישראל. הן אמת דמה שתירץ הרא"ם מהד' רעים שהיו חוץ מחומת ירושלים שהוא חוץ למחנה ישראל הוא נודק לקושיא זו שהקשינו וכבר עלה צתי להגיה קצת בדברי הרא"ם ולהטעים קושייתנו זאת כדבריו וכזה ניחא נמי מ"ש בתחילת דבריו ' ולא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו שאין שום טמא אחר משולח שם שדקדקנו עליו דגם לפי דרכו י כזה פירושו ודוק היטב דאם נאמר דקושיית הרב היא על האופן שכתבנו אתי שפיר דברי הרב. יכו נראה דאין לנדד נד זה ולומר דהמצורע יהיה משולח ממחנה לויה ומותר במחנה ישראל משום קרא זה דמחוץ למחנה מושבו דפירושו שלא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו סובל שני פירושים חד הוא להחמיר על המצורע ופירושו שאין שום טמא משולח למקום שהמצורע משתלח או שפירוש א להקל על המצורע ופי' שלא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו הוא משום דטמאים אחרים ורים להיות במחנה ההיא. ולפי צד זה המצורע מותר במחנה לויה. אבל שנאמר קה אמנעית שיהיה המצורע משולח ממחנה לויה ומותר במחנה ישראל זה לא ניתן ליאמר דלא ימנע פירוש שלא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו הוא להחמיר זה אינו שהרי הזב חמור ממנו ואם להקל גם זה אינו שהרי טמא מת קל ממנו. נמצא דלא נשאר לנדד כי אם השתי חלוקות האחרות לוקה האחת שהיא להקל היא נמנעת מקרא דויקח משה וכמ"ש הרא"ם וא"כ ע"כ לומר החלוקה האחרת יש להחמיר עליו וא"כ למדנו דהמצורע משתלח מג' מחנות והזב מב' וטמא מת מאחת ועיין בפרק

בתרא דזבחים (דף קי"ו):

ג ומשלחין זבין וזבות כו'. גרסינן בפ"ו דפסחים (דף ס"ז) וכל זב לרבות בעל קרי ואמרינן התם מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר בעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות ובדף ס"ח אמרינן ויצא אל מחוץ למחנה זו מחנה לויה לא יבוא אל תוך המחנה זו מחנה שכינה ע"כ. למדנו מכל זה שהבעל קרי דינו כזב לענין שילוח שמשתלח חוץ לב' מחנות ומאי דתנן בסוף זבים בעל קרי כמגע שרץ הא אמרינן התם בפסחים דלאו למחנותם קאמר אלא לומר דמה מגע שרץ מטמא באונס אף בעל קרי מטמא באונס וכן פי' שם הר"ש אלא שראיתי לרבינו שם שפירש שכוונת התנא הוא ללמדנו שבעל קרי הוא ראשון לטומאה כנוגע בשרץ ואינו אב הטומאה* ולא ידעתי איך יתיישב לו סוגיא דפסחים ומה שלא תירצו בגמרא לומר דמתניתין דזבין אתא לאשמועינן שבעל קרי הוא ראשון לטומאה אפשר שהוא משום דכבר למדנו דין זה מדתנן בריש כלים אבות הטומאה השרץ כו' ומדלא תני בעל קרי שמעת מינה דאינו אב הטומאה וכן כתב שם הר"ש וז"ל ומדלא תשיב כאן בעל קרי בהדי אבות הטומאה היה נראה דאינו אלא ראשון בעלמא ומש"ה הוצרכו לומר דמתניתין דזבים אתא לאשמועינן דמטמא באונס ומ"מ למדנו מסוגיא דפסחים דבעל קרי משתלח חוץ ממחנה לויה. והא דתנן בריש תמיד אירע קרי לאחד מהם היה יוצא והולך לו במסיבה ההולכת תחת הבירה כו' הא אמרינן התם בגמרא מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר מחילות לא נתקדשו ובעל קרי משתלח חוץ לב' מחנות. וראיתי לרש"י בפסחים שכתב הני תרתי מילי שמעינהו כי הדדי מרביה וכי הדדי אמרינהו ע"כ. נראה שהוקשה לו שאין שייכות זה לזה ולי נראה ששם תלוים זה בזה דכיון דאמרינן דבעל קרי משתלח חוץ לב' מחנות ע"כ מחילות לא נתקדשו דאי לא תיקשי מתניתין דתמיד ואפשר דשני דינים אלו דרבי יוחנן כולם הם נלמדים ממשנה זו ומשום הכי כמהם רבי יוחנן זה לזה והוא דמדתנן הולך במסיבה ההולכת תחת הבירה ש"מ דיש חילוק בין הר הבית למה שהוא תחת הר הבית וא"כ ע"כ משתלח חוץ לשני מחנות דאם לא נאסר כי אם במחנה שכינה למה לו לילך במסיבה ההולכת תחת הבירה ועוד דהיה יכול להמתין מלטבול עד היום שהרי לאחר שטבל נמי טבול יום הוא ואסור מדרבנן לישב שם אלא דכיון שנטמא בפנים לא גזרו עליו חכמים וכמו שכתבו התוס' בריש פ"ג דזבחים ע"ש אלא ודאי דבעל קרי אסור מן התורה במחנה לויה ומש"ה הצריכוהו לילך במסיבה ההולכת תחת הקרקע כדי לטבול. וראיתי לרבינו עובדיה בריש תמיד שכתב בא וישב לו בבית המוקד עד שהשערים נפתחים היה יוצא והולך לו לחוץ לפי שטבול יום משתלח חוץ לעזרה כדאמרינן באלו דברים וכל זב לרבות בעל קרי ע"כ. ודברים אלו הם שלא בדקדוק דטבול יום אינו אסור כי אם מעזרת נשים ולפנים ואין איסורו כי אם מדרבנן אבל מן התורה אינו אסור כי אם מעזרת ישראל ולפנים אבל בעל קרי אסור מן התורה מפתח הר הבית ולפנים וזה פשוט. ודע שלא ראיתי לרבינו בפירקין שהביא דין זה דבעל קרי וכן בפ"ז מהלכות בית הבחירה לא הזכיר כלל דין דבעל קרי ולא ידעתי למה גם במתני' פ"ק דכלים מ"ח קתני הר הבית מקודש ממנו שאין זבין וזבות נדות ויולדות נכנסים לשם ורבינו העתיק משנה זו בפירקין ולא ידעתי למה לא אמרו גם כן בעל קרי והדבר אצלי צריך תלמוד. (*א"ה עיין לעיל בפ"ז מהלכות בית הבחירה דין ט"ו). וכי תימא א"כ דבעל קרי אסור במחנה לויה היכי קתני מתניתין בסוף זבים דבועל נדה כטמא מת ואמרינן בפסחים דלמחנותם קאמר ובועל נדה תיפוק לי משום רואה קרי הא לא קשיא כלל משום דקי"ל דבועל נדה הוי אפי' בשלא הוציא ש"ז דקי"ל אחד המערה ואחד הגומר וא"כ לא חשיב בעל קרי א"נ משכחת לה בטבל לקריו ואפילו הכי עדיין טמא הוא שבעה ימים משום בועל נדה וע"כ צריכים אנו לתירוצים אלו דהא אמרינן דבעל קרי אסור בד"ת שנאמר והודעתם לבניך כו' ואפ"ה קי"ל דבועלי נדות מותרים בדברי תורה אלמא משכחת לה בועל נדה שלא יהיה בעל קרי. וראיתי לרש"י בפ"ג דברכות (דף כ"ב) שכתב ובועלי נדות אם טבלו לקריין לדברי תורה הטבילה אינו עולה להם לטהרם מטומאת בועל נדה שהיא שבעה ימים אבל לתקנת עזרא עולה להם כו' הרי לך התירוץ האחד שכתבנו ונראה שגם התירוץ האחר ניתן להאמר. ודע דבפ"ב דנדה (דף ט"ו) אמרינן רבי יהודה בנו של ריב"ז אומר בעלה נכנס להיכל ומקטיר קטורת והקשו ותיפוק לי דהוי בעל קרי ותירצו בשלא גמר ביאתו אע"פ שלא הוציא ש"ז טמא משום בעל קרי ויש לנו בזה אריכות דברים (*א"פ עיין בפ"ג מהלכות מטמאי משכב ומושב) ומ"מ למדנו דאיכא בועל נדה דאינו בעל קרי וכתוס' ג"כ בפ"ג דמועד קטן (דף ט"ו) ד"ה ובועלי נדה מדבריהם דלא משכחת בועל נדה שלא יהיה בעל קרי ודבריהם תמוהים כמו שכתבנו גם מה שכתבו בסוף הדבור ובתוס' פירשו דכיון דטומאת נדה מכת קרי ר"י מודה דבעי טבילה ע"כ גם בזה דבריהם תמוהים דטומאת בועל נדה לאו משום קרי היא וצ"ע.

ה החיל משלחין ממנו כו'. כתב מרן ומה שהוסיף רבינו ובועלי נדות ברייתא בפסחים כו'. והיא משנה בסוף זבים:

*עי' נדה דף כ"ב לאימרא דנגע בה:

ז מעזרת ישראל ולפנים אפי' מחוסר כיפורים לא יכנס לשם שעדיין לא טהר טהרה גמורה שנאמר וכפר עליה הכהן וטהרה מכלל שעדיין לא גמרה טהרתה: ח הטמא המשולח מהר הבית אם נכנס עובר בלא תעשה שנאמר ויצא מחוץ למחנה זה מחנה שכינה ולא יבוא אל תוך המחנה זה מחנה לויה. וכן מצורע שנכנס לירושלים לוקה. אבל אם נכנס לשאר הערים המוקפות חומה אע"פ שאינו רשאי לפי שנאמר בדד ישב אינו לוקה: ט נכנס המצורע להר הבית לוקה שמונים. אבל טמא מת או טבול יום שנכנס לעזרת נשים *או מחוסר כפורים שנכנס לעזרת ישראל אע"פ שאינו לוקה מכין אותו מכת מרדות: י וכשם ששילוח טמאים מן המקדש בעשה כך אם נכנסו עוברים בלא תעשה שנאמר ולא יטמאו את מחניהם זה מחנה שכינה: יא ומניין שאינו עובר אלא אם כן נכנס אבל אם נגע בעזרה מאחוריה פטור שנאמר ביולדת ואל המקדש לא תבוא: יב טמא שנכנס למקדש במזיד ענוש כרת שנאמר ואם לא יכבס ובשרו לא ירחץ ונשא עונו. בשוגג מביא קרבן עולה ויורד שנאמר או נפש אשר תגע בכל דבר טמא. ואין חייבין כרת או קרבן אלא מעזרת ישראל ולפנים או על תוספת העזרה שנתקדשה קדושה גמורה כמו שביארנו: יג ואי זהו הטמא שחייב כרת על המקדש כל שנטמא בטומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה שכבר נתפרש בנזירות. *או שיגע באדם או בכלים שנטמאו באותן הטומאות שהנזיר מגלח עליהם שהרי הוא שני לראשון שנגע במת. או שנטמא בשאר אבות הטומאות של תורה שיתפרשו במקומן

השגת הראב"ד

*או מחוסר כפורים. א"א זה שבוש דמחוסר כפורים שנכנס למחנה שכינה דהיינו משער נקנור ולפנים יש בו כרת ובתוס' דכלים תניא כל הטמאים שנכנסו לפנים משער ניקנור אפילו הם מחוסרי כפרה הרי אלו חייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת:

השגת הראב"ד

*או שיגע באדם. א"א שבוש הוא זה שאין הנזיר מגלח על מגע כלים שנגעו במת ואפילו של חרב וכן אינו חייב על מגען על ביאת מקדש:

ז ומ"ש מעזרת ישראל וכו'. גם זה בפרק קמא דכלים. ומ"ש שנאמר וכפר עליה הכהן וטהרה. בס"פ הנשרפין (דף פ"ג:) :

ח הטמא המשולח מהר הבית וכו'. כ"כ גם בסמ"ג ל"ת סי' ש"ד ותמהני על זה דגרסינן בר"פ אלו דברים (פסחים ס"ח) תני תנא קמיה דר' יצחק בר אבדימי ויצא אל מחוץ למחנה זו מחנה שכינה ואל יבוא אל תוך המחנה זו מחנה לויה מכאן לבעל קרי שיצא חוץ לשתי מחנות אמר ליה אכתי לא פיילתיה אפיקתיה וכו' אלא אימא מחוץ למחנה זה מחנה לויה ואל יבא אל תוך המחנה זה מחנה שכינה ונראה שלא היה כתוב כן בגירסתם וכן נראה מדברי רבינו בספר המצות שלו סי' ע"ח: ומ"ש וכן מצורע שנכנס לירושלים. תוספתא כתבה רבינו בפירוש המשנה פרק קמא דכלים (משנה ח') ופירשה ובפרק אלו דברים (דף ס"ז) אמר רב חסדא מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו פטור שנאמר בדד ישב מחוץ למחנה מושבו הכתוב נתקו לעשה איתיביה מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו בארבעים זבים וזבות שנכנסו לפנים ממחיצתן בארבעים וכו' תנאי היא דתניא בדד ישב לבדו ישב שלא יהיו טמאים אחרים יושבים עמו יכול יהיו זבים וטמאי מתים משתלחים למחנה אחת ת"ל ולא יטמאו את מחניהם ליתן מחנה לזה ומחנה לזה דברי רבי יהודה ורבי שמעון אומר אינו צריך הרי הוא אומר וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש יאמר טמא מת ואל יאמר זב וכו' למה נאמר מצורע ליתן לו מחנה שלישית כשהוא אומר בדד ישב הכתוב נתקו לעשה ופירש"י תנאי היא דאיכא תנא דלא מייתי ליה קרא לעשה אלא ליתן לו מחנה שלישית ואע"ג דרב חסדא סבר דפטור כיון דפלוגתא דרבי יהודה ור' שמעון היא פסק רבינו כר' יהודה דהלכה כוותיה לגבי דרבי שמעון ורב חסדא איכא למימר דהאי ברייתא לא שמיע ליה מדלא אמר הלכה כפלוני ואי הוה שמיע ליה הוה אמר הלכה כר' יהודה כ"כ סמ"ג במל"ת סימן ש"ד. ומ"ש אבל אם נכנס לשאר ערים המוקפות חומה אע"פ שאינו רשאי לפי שנאמר בדד ישב אינו לוקה. כ"כ רבינו בפירוש המשנה פ"ק דכלים:

ט נכנס המצורע להר הבית לוקה שמונים. בתוספתא פ"ק דכלים ופירשה רבינו שם בפירוש המשנה ונראה דמשום דמקרא דולא יטמאו את מחניהם לוקה מ' כשנכנס לפנים מחומת ירושלים שהרי טימא מחנה ישראל וכדתניא בסיפרי וכשנכנס עוד להר הבית לוקה עוד מ' מפני שטימא מחנה לויה ונמצא שעבר שנית על ולא יטמאו את מחניהם אי נמי שכשנכנס להר הבית עבר משום ואל יבא אל תוך המחנה זה מחנה לויה וכמו שכתב רבינו לעיל בסמוך וקשה דאם כן הל"ל נמי שאם נכנס למחנה שכינה לוקה ק"כ שהרי טימא גם מחנה שכינה ולוקה עליו שלישית ואפשר דכיון דגלי לן שאם נכנס למחנה לויה לוקה פ' ממילא משמע שאם נכנס למחנה שכינה לוקה ק"כ: אבל טמא מת או טבול יום שנכנס לעזרת הנשים וכו'. כבר נתבאר בפ"ז שמפתח הר הבית עד שער נקנור שהוא שער עזרת ישראל מחנה לויה ונתבאר שטמא מת מותר במחנה לויה והחכמים אסרו לטמא מת ליכנס בחיל כמו ששנינו בפרק קמא דכלים (משנה ח') אע"פ שהוא מחנה לויה ואסרו לטבול יום ליכנס בעזרת הנשים כמו ששנינו שם אע"פ שגם היא ממחנה לויה וכיון דאין איסורן אלא מדרבנן אין בהם מלקות אבל מכת מרדות יש בהם כשאר איסורי דרבנן. ומ"מ יש לדקדק בדברי רבינו שהיה לו לכתוב טמא מת שנכנס לחיל או טבול יום שנכנס לעזרת הנשים כמו שהוא במשנה פרק קמא דכלים וכן שנינו עוד בתוספתא כתבה רבינו בפי' המשנה פ"ק דכלים החיל ועזרת הנשים מעלה יתירה בבית עולמים והטמאים שנכנסו לשם פטורים: ומ"ש או מחוסר כפורים שנכנס לעזרת ישראל וכתב עליו הראב"ד זה שיבוש דמחוסר כפורים שנכנס למחנה שכינה וכו'. ותמהני למה הלך להביא ראיה מהתוספתא והניח מלהביא מדתניא בפרק הקומץ רבה (דף כז:) מחוסרי כפרה שנכנסו לעזרה בשוגג חייב חטאת במזיד ענוש כרת. ולייתב דברי רבינו י"ל דמשמע בפרק שני דזבחים (דף י"ז:) דאיכא תנא דסבר מחוסר כפורים לאו כזב דמי ואע"ג דקאמר התם לא דכ"ע [מחוסר כפורים דזב] כזב דמי והכא בהא קא מיפלגי וכו' האי דחייה בעלמא היא אבל קושטא דמילתא דפלוגתא היא וכדמוכח קצת בפ' ג' מינין והיא דתוספתא והיא דהקומץ רבה כמ"ד מחוסר כפרה דזב כזב דמי ורבינו פסק כמ"ד לאו כזב דמי ומכל מקום צריך טעם למה פסק כן. ובפרק י"ח מהלכות פסולי המוקדשים כתב האוכל קדש אחר שטבל קודם שיעריב שמשו או קודם שיביא כפרתו לוקה ואינו חייב כרת שנאמר וטומאתו עליו עד שתהיה כל טומאתו עליו עכ"ל. ודרשא זו דטומאתו עליו באיזה מקום מייתי לה ועלה סמך רבינו גם בכאן. אחר כך מצאתי להר"י קורקוס ז"ל שכתב דטעמיה משום דבפרק שני דזבחים *בעיין לאוקמיה פלוגתא דרבנן ויוסף הבבלי בהכי ומוקי רבנן כמ"ד לאו כזב דמי גם רבי יוחנן הכי ס"ל גבי טבול יום וכל שכן גבי מחוסר כפורים והו דבפ' ג' מינין אמרינן דכ"ע מחוסר כפורים דזב לאו כזב דמי גם בסמוך כתבתי בשם רבינו שמשון דתנא דכלים נ"ל דסבר לאו כזב דמי ותני לה גבי הלכתא פסיקתא גם סוגיא דמעילה ובסופה דרבנן דפליגי אאבא שאול סברי לאו כזב דמי כדאמר כתוב שם בתוספתא דלשיטת רש"י נ"ל כן ושיטת רבינו עד כאן לשונו:

י וכשם ששילוח טמאים מן המקדש בעשה וכו'. זה פשוט וכתב רבינו בספר המצות סימן ל"א וז"ל לשון מכילתא צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה בעשה ומנין בל"ת ת"ל ולא יטמאו את מחניהם עכ"ל. אך מ"ש זה מחנה שכינה דמשמע לכאורה דאתא למעוטי שאר מחנות שאינו לוקה עליהם קשה דמהי תיתי לן דקרא סתם איירי משמע דאכולהו מחנות קאי ואין לומר דמדכתיב ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שוכן בתוכם משמע דמחנה שכינה דוקא קאמר דעבר עליו בלא תעשה ולא על שאר מחנות שיקשה לזה ממה שכתב רבינו לעיל בפרק זה והוא שנוי בתוספתא נכנס המצורע להר הבית לוקה שמונים ואפשר לומר דמן המקדש דנקט רבינו מקום המקודש קאמר וכל המחנות בכלל:

יא ומניין שאינו עובר אא"כ נכנס וכו'. כתב רבינו בסה"מ שלו סי' ע"ז דהכי איתא בספרי:

יב טמא שנכנס למקדש וכו'. פשוט הוא: ואין חייבין כרת או קרבן וכו'. בפרק שני דשבועות (דף י"ז). ומ"ש כמו שביארנו. בהלכות בית הבחירה פרק ו':

יג כל שנטמא בטומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה. בפרק כהן גדול דנזיר (דף נ"ו:) תנן רבי אליעזר אומר משום רבי יהושע כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה חייבין עליה על ביאת המקדש וכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אין חייבין עליה על ביאת המקדש. ומ"ש שכבר נתפרש בנזירות. הוא בפ"ז. ומ"ש או שיגע באדם או בכלים שנטמאו באותן טומאות שהנזיר מגלח עליהם וכו': כתב הראב"ד שיבוש הוא זה שאין הנזיר מגלח וכו'. ואני אומר שפשטן של דברים כדברי הראב"ד דתנן בפרק כהן גדול (דף נ"ד) שאין הנזיר מגלח על כלים הנוגעים במת ותנן נמי (דף נ"ו) כל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אין חייבין עליה על ביאת המקדש ומאחר שאין הנזיר מגלח על כלים הנוגעים במת אין חייבין עליהם על ביאת המקדש אבל רבינו מפרש דהא דתנן כל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אין חייבין עליה על ביאת המקדש לא לענין כלים הנוגעים במת איתניא אלא לענין טומאות שפורשות מן המת כגון רביעית דם ורובע עצמות אבל כלים הנוגעים במת אע"פ שאין הנזיר מגלח עליהם חייבין עליהם על ביאת המקדש מדגרסינן בירושלמי בפרק כהן גדול תמן תנינן שנים טמאים במת אחד טמא טומאת ז' ואחד טמא טומאת ערב ג' טמאים במת שנים טמאים טומאת ז' ואחד טמא טומאת ערב ד' טמאים במת ג' טמאים טומאת ז' ואחד טמא טומאת ערב כיצד שנים בני אדם הנוגעים במת טמא טומאת ז' ואדם הנוגע בו טמא טומאת ערב (*כיצד ג' כלים הנוגעים במת וכלים בכלים טמא טומאת ז' והשלישי בין אדם בין כלים טמא טומאת ערב כיצד ד' כלים הנוגעים במת ואדם בכלים וכלים באדם טמא טומאת ז' הד' בין אדם בין כלים טמא טומאת ערב) רבי יוחנן בשם רבי ינאי וכולהון תורה הם אלא תרומה אבל על ביאת המקדש אינו חייב אלא על שני שנגע בראשון מה טעם ואיש אשר יטמא ולא יתחטא הטעון חיטוי חייב על ביאת המקדש ושאינו טעון חיטוי אינו חייב על ביאת המקדש. התיבון הרי אדם הנוגע בכלים ונוגעים במת טעון חיטוי והוא שני אמר ר' אבין בר חייא בטומאת איש באיש לא בטומאת איש בכלים מילתיה דרבי אבין בר חייא אינו חייב אלא על הראשון בלבד מאחר שאילו אדם באדם אינו חייב אלא על הראשון בלבד וה"ה דלגבי ביאת המקדש אינו חייב אלא על שני שנגע בראשון דהיינו הנוגע במי שנגע במת אבל שלישי שנגע בשני דהיינו הנוגע במי שנגע בנוגע במת פטור ויהיב טעמא משום דכתיב ואיש אשר יטמא ולא יתחטא וכו' וכיון דאדם הנוגע באדם שנגע במת אינו טעון חיטוי שהרי אינו טמא אלא טומאת ערב הנוגע בו אינו חייב על ביאת המקדש ולפ"ז ה"ש דקרא ואיש אשר יטמא במי שטעון חיטוי ולא יתחטא ונכרתה אבל אם יטמא במי שאינו טעון חיטוי לא. התיבון הרי אדם הנוגע בכלים הנוגעין במת טעון חיטוי שהרי הוא טמא טומאת שבעה ולפי זה יהיה אדם הנוגע בו חייב על ביאת המקדש אע"פ שהוא שלישי

*) [לא מצאתי זה בכל אותו הפרק ונ"ל שכך היה בגירסתו (דף מ"ב) וכן היה בגירסת בעלי התוספות שכתבו בזבחים (דף י"ד:) בד"ה קסבר רבה וכו' ועוד דבהכיא סוגיא דנזיר וטמא יהיה לרבות טבול יום דכ"ע מחוסר כיפורים דזב לאו כזב דמי] : *) [איתא בירושלמי אבל הוא סיפא דמשנ' דפ"ק דאהלות] :

במקומן : **יד** כללו של דבר *כל הטעון ביאת מים מן התורה חייב כרת על ביאת המקדש ואפילו אחר שטבל עד שיעריב שמשו. אבל המתטמא בטומאות מן המת שאין הנזיר מגלח עליהן אע"פ שהוא טמא טומאת שבעה הרי זה פטור על ביאת המקדש : **טו** וכן הנוגע בכלים שנגעו באדם שנגע במת או שנגע באדם שנגע בכלים הנוגעים במת אע"פ שהוא טמא ראשון לענין תרומה ולטמא בשר קדשים הרי זה פטור על ביאת המקדש. שדברים אלו הלכה מפני הקבלה ואע"פ שהוא פטור מכין אותו מכת מרדות : **טז** המכניס שרץ וכיוצא בו במקדש או שהכניס אדם טמא למקדש הרי זה חייב כרת שהרי טימא מקדש יי'. אבל הזורק כלים טמאים למקדש אפילו היו כלים שנגעו במת פטור מן הכרת. אבל חייב מלקות שנאמר ואם לא יכבס וגו' מפי השמועה למדו על רחיצת גופו ענוש כרת *ועל כיבוס בגדיו לוקה ארבעים : **יז** יראה לי שאינו לוקה אלא על בגדים שהן אב טומאה. כגון בגדים שנגע בהן זה הטמא למת שהן אב הטומאה כמו שיתבאר. אבל בגד שהוא ראשון אם הכניסו למקדש אינו לוקה עליו אבל מכין אותו מכת מרדות : **יח** *וכן טמא שהכניס ידו למקדש מכין אותו מכת

השגת הראב"ד

*כל הטעון ביאת מים. א"א דבריו סותרין זה את זה :

השגת הראב"ד

*ועל כיבוס בגדיו לוקה ארבעים. א"א ומאחר שעל כבוס בגדים אין בו כרת המכניס כלי טמא למקדש למה ענוש כרת על כן אני אומר מה שאמר שמואל במסכת עירובין המכניס טמא שרץ למקדש חייב מלקות קאמר ומה שאמר בסוף יראה לי שאינו לוקה אלא על בגדים שהן אב הטומאה והלא טמא שרץ אינו אב הטומאה וחייב סוף דבר צריך לדקדק אחריו :

*וכן טמא שהכניס וכו'. א"א שמעתין דזבחים קשיא עליה דעולא אמר ריש לקיש טמא שהכניס ידו למקדש לוקה ואמרי' התם עשה שיש בו כרת הוא ואי משום שמעתא דמסכת יומא אדרבה מהתם משמע דאפילו בטבילת מעלות אמרינן ביאה במקצת שמה ביאה דהא בעי טבילה לכהנות (ואפילו פטור מכרת מלקין אותו) :

כסף משנה

שלישי בשני והילך אמרת שאינו חייב אלא שני שנגע בראשון ושני רבי אבין בר חייא אמר בטומאת איש באיש לא בטומאת איש בכלים ולפי שאלו דברים סתומים בלי טעם דמשמע דאתא לפלוגי בין טומאת איש באיש לטומאת איש בכלים וקשה שזה סותר מאמר רבי יוחנן שאמר שהם אינו חייב אלא שני בראשון וכללא הוא אף לטומאת איש בכלים לכך הוצרך לפרש דבריו ואמר מילתיה דרבי אבין בר חייא וכו' כלומר לאו כדקא ס"ד דמפליג בינייהו דלעולם אינו חייב אלא הנוגע בראשון ולא הנוגע בשני אפילו נוגע באדם שנגע בכלים שנגעו במת וטעמא משום דלית לן לפלוגי בינייהו וכיון דאדם הנוגע באדם שנגע במת אין הנוגע בו חייב על ביאת המקדש מפני שנגע במי שאינו בר חיטוי כן אדם הנוגע באדם שנגע בכלים שנגעו במת אע"פ שנגע במי שהוא בר חיטוי פטור על ביאת המקדש כיון שהוא שלישי בשני ואין לנו לחייב אלא שני בראשון בלבד ומשום דקשה דטפי הוה עדיף למיתלי כולה מילתא במי שטעון חיטוי דאידכר בקרא ולא למיתלי בשני שנגע בראשון דלא אידכר בקרא לכך הקדים רבי יוחנן ואמר כולהון תורה הם כלומר דברי קבלה הן וקאי גם למאי דאמר אבל על ביאת המקדש אינו חייב אלא על שני שנגע בראשון וז"ש רבינו שדברים אלו הלכה מפני הקבלה ואע"פ שרבינו שמשון בפ"ק דאהלות מפרש ירושלמי זה בדרך אחרת לדעת רבינו צריך לפרשו כמו שפירשתי ונתבארו דבריו ואע"ג דבתר הכי קאמר בירושל' אמר רבי אילא הוא עצמו שנגע במת חייב כלומר אבל הנוגע במי שנגע במת פטור כבר הביאו שם ברייתא החולקת עם רבי אילא וכיון דהכא כוותיה דרבי יוחנן הכי נקטינן. ודע דבתר הכי מייתי בירושלמי לסיועי לרבי יוחנן מדתנן כל טומאה שהנזיר מגלח עליה חייבים עליה על ביאת המקדש וכו' ראשון שהנזיר מגלח עליו חייבין עליו על ביאת המקדש שני שאין הנזיר מגלח עליו אין חייבין עליו [על ביאת מקדש] וה"פ לדעת רבינו ראשון דהיינו הנוגע במת שהנזיר אם נגע במת מגלח עליו חייבין עליו על ביאת המקדש כלומר הנוגע באותו ראשון ונכנס למקדש חייב שני דהיינו הנוגע במי שנגע במת שאם הנזיר נגע במי שנגע במת אינו מגלח עליו אין חייבין עליו על ביאת המקדש כלומר הנוגע באותו שני ונכנס למקדש פטור. ומ"ש או שנטמא בשאר אבות טומאות של תורה. קצת מהן מפורשות בפרשת ויקרא גבי מטמא מקדש וה"ה השאר :

יד ומ"ש כללו של דבר כל הטעון ביאת מים מן התורה חייב כרת על ביאת המקדש ואפילו אחר שטבל עד שיעריב שמשו. משנה בפרק י"א דמסכת פרה (משנה ד') כל הטעון ביאת מים מד"ת אם בא אל המקדש בין לפני ביאתו במים בין לאחר ביאתו חייב. וכתב הרב רבי אברהם בן דוד על מה שכתב רבינו כל הטעון ביאת מים וכו'. דבריו סותרים את דבריו עכ"ל. ונראה שטעמו מפני שכתב אחר כך וכן הנוגע בכלים וכו' או שנגע באדם וכו' הרי זה פטור והרי אלו צריכים ביאת מים מן התורה ופטור ואם תאמר הרי היא דכל הטעון ביאת מים מן התורה מתניתין היא והיא דהנוגע בכלים וכו' דעדיפא מינה קאמר הראב"ד שאינו חייב על מגע כלים על ביאת מקדש ויש לומר דמתניתין דכל הטעון ביאת מים לא קשיא דהכי מיתניא התם כל הטעון ביאת מים מן התורה מטמא את הקדש ואת התרומה ואת החולין ואת המעשר ואסור על ביאת המקדש לאחר ביאתו במים מטמא את הקדש ופוסל את התרומה ואם בא על המקדש בין לפני ביאתו במים בין לאחר ביאתו חייב ואיכא למימר דכללא דכל הטעון ביאת מים לשאר מילי הוא אבל לענין חיוב מקדש לאו כללא הוא אלא אתא למימר שהטעון ביאת מים מן התורה אם הוא חייב על ביאת המקדש אע"פ שבא במים חייב עד שיעריב שמשו אבל רבינו דלא מייתי ליה אלא לענין חיוב ביאת מקדש ולא עוד אלא שכתב כללו של דבר קשיא. והיה אפשר לתרץ לדברי רבינו נמי כך הם מתפרשים כללו של דבר כל אחד מאלו שאמרנו שחייבים עליהם על ביאת המקדש והוא טעון ביאת מים מן התורה אפילו טבל חייב כרת עד שיעריב שמשו אבל המתטמא בטומאות מן המת שאין הנזיר מגלח עליהם אע"פ שהוא טמא טומאת ז' והוא טעון ביאת מים מן התורה הרי זה פטור על ביאת המקדש :

טו ומ"ש ואע"פ שהוא פטור מכין אותו מכת מרדות. הכי משמע מדאמרינן אין חייבין עליה על ביאת המקדש חיובא הוא דליכא הא איסורא איכא אבל מצאתי שרבינו כתב בפ"ה מהלכות טומאת מת וז"ל נמצאת אומר אדם שנגע במת ואדם באדם אחר הראשון טמא טומאת שבעה והשני [טמא] טומאת ערב כלים הנוגעים במת וכלים בכלים שניהם טמאים טומאת ז' אבל השלישי בין אדם בין כלים טמא טומאת ערב כלים הנוגעים במת ואדם בכלים וכלים באדם שלשתן טמאים טומאת ז' הרביעי בין אדם בין כלים טמא טומאת ערב בד"א לענין תרומה וקדשים אבל לחייב כרת על ביאת מקדש או על אכילת קדשים אינו חייב אלא על השנים בלבד הראשון שנגע במת והשני שנגע בו כדין תורה שנאמר וכל אשר יגע בו הטמא יטמא אבל הנוגע בכלים שנגעו באדם או הנוגע באדם שנגע בכלים שנגעו במת פטור כמו שביארנו בהלכות ביאת המקדש שהדברים האלו אע"פ שהם דברי קבלה אינם דין תורה שהרי לא נתפרשו בתורה אלא זה שנטמא במת שהוא אב והשני הנוגע בו שהוא ראשון בין אדם בין כלים עכ"ל. וכך הם דבריו פה והשתא דברי רבינו מתיישבים כפשטן בלי סתירה שבתחילה אמר כל הטעון ביאת מים מן התורה כלומר מפורש ממש בתורה דהיינו הראשון שנגע במת והשני שנגע בו כדכתיב וכל אשר יגע בו הטמא יטמא אבל המתטמא בטומאות מן המת שאין הנזיר מגלח עליהם וכן הנוגע בכלים שנגעו באדם שנגע במת וכו' שנמצא שהוא שלישי לראשון שנגע במת הרי זה פטור על ביאת המקדש שדברים אלו הלכה מפני הקבלה כלומר ומאחר שאינם מפורשים בתורה אינם בכלל כל הטעון ביאת מים מן התורה וזה עיקר :

טז המכניס שרץ וכיוצא במקדש וכו'. בסוף עירובין (דף ק"ד:) [אמר רב ספי בר קיסנא] אמר שמואל המכניס טמא שרץ למקדש חייב שרץ עצמו פטור וכו' לימא כתנאי שרץ שנמצא במקדש וכו' מאי לאו בהא קא מיפלגי וכו' לא דכ"ע חייב והכא בהא קא מיפלגי וכו' וכיון דאסיקנא דכ"ע חייב משמע דהכי הלכתא ועוד דאמרינן בתר הכי אלא כהני תנאי דתנן מהיכן מוציאין אותו וכו' מאי לאו בהא קא מיפלגי וכו' אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו ופירש"י אמר רבי יוחנן לענין עיולי כ"ע המכניס שרץ חייב ולענין להוציא הנמצא בעזרה בשבת בהאי קרא פליגי עכ"ל ויש סיוע לדבריו מדקאמר מאי לאו בהא קא מיפלגי ולפי זה הא דאמר אלא כהני תנאי היינו לומר אלא לימא כהני תנאי וכיון דאסיקנא ה"נ דחייב משמע דהכי הלכתא ואפי' לפירוש התוס' דהא דרבי יוחנן מילתא באפי נפשה היא ולא אתא לדחויי הא דקאמר אלא כתנאי מ"מ תנא דאמר חייב הוא ר"ע והלכה כמותו. ומ"ש אבל הזורק כלים טמאים למקדש אפילו היו כלים שנגעו במת פטור מן הכרת אבל חייב מלקות בירושלמי פרק כהן גדול דנזיר : ומ"ש מפני השמועה למדו וכו'. הכי איתא בתורת כהנים וכתב הראב"ד על זה ומאחר שעל כיבוס בגדים אין בו כרת וכו' ויש לתמוה עליו למה כתב כן על דברי רבינו שהרי דבריו דברי ת"כ הם וכמו שתירץ הרב רבי אברהם ב"ד לעצמו כך נתרץ לרבינו כ"ש שהמסתכל בדברי רבינו יבין דלדידיה קושיא מעיקרא ליתא שהוא מפרש הא דשמואל לא במכניס כלי טמא שרץ הוא אלא במכניס אדם טמא שרץ הוא וחייב כרת הוא כפשטא דלישנא דחייב : **יז** יראה לי שאינו לוקה אלא על בגדים שהם אב הטומאה וכו' אבל בגד שהוא ראשון אם הכניסו למקדש אינו לוקה עליו כתב הראב"ד על זה והלא טמא שרץ אינו אב הטומאה וחייב סוף דבר צריך לדקדק אחריו עכ"ל. ואיני יודע היאך ילדק פה לשון סוף דבר ומ"ש צריך לדקדק אחריו איני יודע מה דקדוק שייך בזה דמלתא דסברא היא כיון שהקילה תורה בכלים לפוטרם מכרת כן נאמר שהקילה בכלי שהוא ראשון לפוטרו אף ממלקות ומה שהקשה מטמא שרץ כבר כתבתי דלרבינו לא בכלי טמא שרץ מיירי אלא באדם טמא שרץ :

יח וכן טמא שהכניס ידו למקדש מכין אותו מכת מרדות. בפ"ג דזבחים (דף ל"ב) [אמר עולא] אמר ר"ל טמא שהכניס ידו לפנים לוקה וכו' דביאה במקצת שמה ביאה לענין מלקות אבל לא לענין כרת ובתר הכי אמרינן (דף ל"ג:) כי אתא רבין אמר רבי אבהו לענין טמא שנגע בקדש איתמר ופירש"י לא יליף ר"ל מלקות מההוא קרא אלא לטמא שנגע בקדש ולא איירי בביאת מקדש כלל עכ"ל. וסובר רבינו דכיון דלרבי אבהו לא איירי ר"ל בביאת מקדש כלל אין לנו לחייבו מלקות משום ביאת מקדש כיון דפלוגתא היא ומיהו מדרבנן מיתסר ומכין עליו מכת מרדות. וכתב הראב"ד על דברי רבינו שמעתא דזבחים קשיא עליה וכו'. ויש לי קושיא בדבריו שכתב ואמרי' התם עשה שיש בו כרת הוא והא אסיק התם רבינא דלענין מלקות אמרה ר"ל ולא לענין כרת ומה לנו אי אמרינן התם עשה שיש בו כרת הוא ונ"ל דס"ק שמעתא דזבחים קשיא עליה דאמר

משנה למלך

יז יראה לי שאינו לוקה אלא על בגדים שהן אב הטומאה כו'. אני תמיה על זה דקרא דואם לא יכבס באוכל נבלה כתיב דמטמא בגדים בשעת אכילתו והבגדים הם ראשון לטומאה וכמבואר פלה דהאי קרא הוא דאמרינן בת"כ על רחיצת גופו ענוש כרת ועל כיבוס בגדים בארבעים. וכרים פרה ומייתי לה הרמב"ם והרב קרבן אהרן אהאי קרא דואם לא יכבס אמרינן על רחיצת גופו ענוש כרת ועל כבוס בגדים כו' או אינו אלא אף על כיבוס בגדים ענוש כרת תלמוד לומר ק"ו ומה מת חמור לא ענש בו על כיבוס בגדים האוכל נבלה קלה דין הוא שלא יענש על כיבוס בגדים ע"כ. והנה מברייתא זו מוכח בהדיא דבגדים הנוגעים במת ובגדים הנוגעים בנבלה דינם שוה שחייבים מלקות ופטורים מכרת וכעת צ"ע. עוד אני תמיה בדברי רבינו הללו [illegible] ר"ס בגוג כותים ובכותים מטמאים משכב

דאמר ריש לקיש טמא שהכניס ידו למקדש לוקה וקס"ד התם לומר דכרת נמי איכא משמע מדאורייתא הוא הילכך אע"ג דפסיק רבינא דלא לענין כרת אמרה ריש לקיש אלא לענין מלקות ע"כ מלקות דאורייתא קאמר ולא מכת מרדות דרבנן כדקאמר הרמב"ם ומ"מ במה שכתבתי נסתלקה השגתו. ומ"ש ואי משום שמעתא דיומא היינו דגרסינן בר"פ אמר להם הממונה (דף ל"א) א"ל אביי לרב יוסף ביאה במקצת שמה ביאה או לא א"ל בהונות יוכיחו שהם ביאה במקצת ותניא מצורע טובל ועומד בשער ניקנור ופירש"י שמה ביאה לענין טבילה זו וצריך לטבול אם בא להכניס אחד מאבריו לעזרה עכ"ל. והשה הראב"ד שמא משם למד רבינו לומר דביאה במקצת אינה אלא מדרבנן דכיון דלענין טבילה לנכנס בעזרה שהיא דרבנן איבעיא כי פשיט ממצורע נמי מדרבנן היא וכן הוא דעת התוספות ודחה הראב"ד ראיה זו וכתב דאדרבה משם ראיה דביאה במקצת דמצורע דאורייתא

מכת מרדות. וכן כל טמא באב מאבות הטומאות של דבריהם או שאכל אוכלין טמאים ושתה משקין טמאין ונכנס למקדש במזיד קודם שיטבול מכין אותו מכת מרדות: **יט** טמא שנכנס למקדש דרך גגות פטור שנאמר ואל המקדש לא תבוא דרך ביאה חייבה תורה. ואע"פ שהוא פטור מכרת מכין אותו מכת מרדות [ואפילו נכנס במגדל הפורח באויר] בין שנכנס למקדש [במגדל] דרך גגות. בין שנכנס בו דרך פתחים:

כל

דאורייתא דאל"כ לא היו מחמירים במעלות דרבנן ואני אומר שאין טענה זו שוה ועוד שמלבד זה כבר כתבתי טעם רבינו: וכן כל טמא באב מאבות הטומאות של דבריהם וכו'. זה פשוט:

יט טמא שנכנס למקדש דרך גגות פטור וכו'. ברייתא בפ"ב דשבועות (דף י"ז:) ומדקתני פטור משמע הא אסור מדרבנן ומפני כך כתב רבינו ואף על פי שהוא פטור מכרת מכין אותו מכת מרדות. כתב הראב"ד ואע"פ שהוא פטור מכרת מלקין אותו א"א חסר מכאן עכ"ל. ואני שמעתי ולא אבין מה חסרון יש כאן ובנוסחא אחרת לא היה כתוב בה א"א חסר מכאן ובסוף ההשגה הקודמת המתחלת שמעתא דזבחים קשיא עליה וכו' היה כתוב ואע"פ שהוא פטור מכרת מלקין אותו. מצאתי ספר מוגה מספרי רבינו שכתוב בו [ואפילו נכנס במגדל הפורח באויר] בין שנכנס למקדש [במגדל] דרך גגות בין שנכנס דרך פתחים:

כל

משנה למלך

תחתון כעליון כו' ואין חייבין עליהם על ביאת מקדש ע"כ. והנה בועל נדה אינו עושה משכב אב לטמא אדם וכלים אלא ראשון לטומאה הוא משכבו של בועל נדה וכדאיתא התם (דף ל"ג) וכן פסק רבינו רפ"ג מהלכות מטמאי משכב ומושב דמשכב בועל נדה הוא ולד הטומאה ואינו מטמא אלא אוכלים ומשקין בלבד ולפי מ"ש רבינו דבגדים שהם ראשון לטומאה אין שום חיוב עליהם על ביאת מקדש מאי איריא דנקט במתניתין דמשכב הכותים שטומאתם בספק אין חייבין עליהם על ביאת מקדש אפי' משכב דבועל נדה בודאי אין חייבין עליהם על ביאת מקדש. ואפשר לומר דהאי דתנן ואין חייבין ארישא דמתני' קאי דתנן בנות כותים נדות מעריסתן והני אי לאו דטומאתם מספק היו חייבין על משכבן על ביאת מקדש לפי שמשכב הנדה הוא אב הטומאה ומטמא אדם וכלים וכמבואר. ואע"ג דמסוגית הגמרא (דף ל"ג) נראה דמאי דתנן ואין שורפין קאי עלה דמשכב הכותים ולפי זה גם תלוקת ואין חייבין עלה קאי ולפי זה הדרא קושין לדוכתא הא לא קשיא משום דהני תרי חלוקות דאין חייבים ואין שורפין אכולה מתני' קאי בין אבנות כותים ולכותים עצמם והכי קתני אין חייבים עליהם ואפילו על משכב בנות כותים לפי שטומאתם מספק ולעולם דלמשכב הכותים לא איצטריך לאשמועינן אלא עיקר הדין דאתא לאשמועינן הוא במשכב בנות כותים שהוא אב הטומאה וכן מאי דתנן ואין שורפין קאי עלה דכולה מתניתין בבנות כותים וכותים אלא דבגמרא לא הוקשה להם דאמאי אין שורפין על הספק בבנות כותים משום דמתניתין דבנות כותים ר"מ היא דחייש למיעוטא וכדאיתא בגמרא אבל לרבנן אינן נדות מעריסתן. ולפי זה נהי דר"מ חייש למיעוטא אבל מ"מ אפשר דס"ל דאין שורפין על מיעוטא ולא דמי להיא דתנן על ששה ספיקות שורפין, דהתם לא הוה מיעוטא. אך מאי דקשיא להו בגמרא הוא על משכב הכותים דאמאי אין שורפין דהא לא הוי מיעוטא ומאי שנא מההיא דתנן על ששה ספיקות שורפין. ותירצו דמתני' מיירי בכותי שטבל כו'. שוב ראיתי להרב תי"ט שכתב דמאי דתנן ואין חייבין הוא מכת מרדות דבעלמא חייבים מכת מרדות בבגדים שהם ראשון לטומאה והכא פטורים לפי שהם ספק טמאים ואין דבריו נכונים בעיני. ודע שראיתי לרש"י ז"ל בפרק הנחנקין (דף פ"ח) אההיא דאמרי' רבי יונתן בן אבטולמוס אומר מנין לפריחה בבגדים שהיא טהורה כו' וכתב שם רש"י והיכא דפרחת בבגד כולו והכניסו למקדש כו' לרבנן חייב כו' וזה הוא הפך מהת"כ והסיפרא דאמרו דעל כיבוס בגדים ליכא כרת והתם גבי זקן ממרה קאי דלא מיחייב אלא בדבר שזדונו כרת ואפשר דמאי חייב מלקות קאמר היכא דסכנים הבגד וזקן ממרה נהרג על זה משום דאתי לידי חיוב כרת דומיא דההיא דאמרינן היכא דנחלקו במכות אם הוא בג' או בכ"ג דחייב הממרא וכמו שפירש"י שם ודו"ק:

יט טמא שנכנס למקדש דרך גגות וכו'. ברייתא פ"ב דשבועות (דף י"ז) ונראה דאם שהה שם שיעור השתחויה דחייב אף שנכנס דרך גגות דלא גרע מטהור שנכנס ונטמא שם דקי"ל דאם שהה חייב אף דלא קרינן ביה ואל המקדש לא תבא וראיה לזה מההיא דאמרינן שם בגמרא אלא דק"ל טמא שרץ במיתה היכי משכחת לה אי דלא שהה היכי עביד עבודה אי דשהה בר כרת הוא. והוצרכו לאוקומה בטמא שהפך בצינורא. ואי אמרת דכל שנכנס דרך גגות אף ששהה פטור אימא דמשכחת לה לטמא שרץ במיתה בנכנס דרך גגות. אלא ודאי דס"ל לסתמא דש"ס דכל ששהה חייב משום ביאה אף שנכנס דרך גגות ומש"ה פריך דלא משכחת לה טמא שרץ במיתה דאי לא שהה דלא מיחייב משום ביאה היכי עביד עבודה ואי דשהה בר כרת הוא לעולם אף שנכנס דרך גגות ומ"ש רש"י וז"ל היכי משכחת לה דאין בה כרת ע"כ בנטמא בעזרה הוא דמשכחת לה וכו'. לעולם דאף בנטמא בחוץ ונכנס דרך גגות משכחת לה אלא דלל כה"ג היינו נטמא בעזרה וזהו שסיים רש"י דאי בנטמא בחוץ ונכנס מיחייב כרת בכניסתו ע"כ הרי שלא נקט רש"י אלא נטמא בחוץ ונכנס כלומר דרך כניסה אבל כל שלא נכנס דרך בניסה היינו נטמא בעזרה. ולפי המסקנא משכחת לה טמא שרץ במיתה בנטמא בעזרה או בנטמא בחוץ ונכנס דרך גגות דהני תרי גווני חד דינא אית להו וכדכתיבנא. וכי תימא מנ"ל הא אימא דלעולם כל שנכנס דרך גגות אפי' אם שהה פטור ומאי דלא אוקי אביי לטמא שרץ דהוה במיתה בנכנס דרך גגות הוא משום דרצה לתרץ כפי סברת רבי זירא דלא נחית לאוקומי להא דטמא שרץ בנכנס דרך גגות כי אם בשנכנס כדרכו ונטמא שם והיה רוצה להוכיח דשיעורא גמירי מש"ה הקשה לו אביי דאפי' כפי סברתך דלא בעית לאוקומה בנכנס דרך גגות כי אם בנטמא בעזרה עדיין אין להוכיח דשיעורא גמירי דאימא דמשכחת לה בהפך בצינורא אבל לעולם דמשכחת לה נמי בנכנס דרך גגות ועבד עבודה דמשום ביאה פטור אפי' אם שהה דהא על כרחיך אית לן למימר דאביי תירץ כפי סברת רבי זירא דאי לא תיקשי מה שהקשו התוס' דהא איכא נפקותא טובא דהא קיימי לן חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן ועוד נפקא מינה כגון שהזיד בשימוש טומאה ושגג בביאת מקדש אלא ע"כ דאביי כפי שיטת רבי זירא דלא נחית להני נפקותות תירץ לו וא"כ אין להוכיח מכאן דנכנס דרך גגות דאם שהה חייב והר"ן בחידושיו הוקשה לו קושיית התוס' דהא איכא נפקותא טובא ותירץ דאין ה"נ אלא דחד מתרי ותלת טעמי נקט ע"כ וא"כ אין להוכיח מסוגיא זו מדלא נקט נפקותא אחרת דהא ע"כ איתא נפקותות אחרות וכמו שכתבו התוס' והר"ן מ"מ נראה לי דאף כפי תירוץ אביי יש להוכיח דין זה שכתבנו משום דאיכא לאקשויי היכא דתירץ אביי לטמא שרץ דמשכחת לה בנטמא בפנים והפך בצנורא דרך יציאתו אלא הא דקי"ל דטבול יום ששימש במיתה וגמרינן לה חילול חילול מתרומה וכדאיתא סוף פרק הנשרפין (דף פ"ג) היכי משכחת לה דהא קי"ל דטבול יום שנכנס למקדש חייב וכדתנן פ"א דפרה מ"ד ואם בא אל המקדש בין לפני ביאתו בין לאחר ביאתו חייב ונפקא לן מדכתיב טמא יהיה לרבות טבול יום וכדאיתא פ"ו דנזיר (דף מ"ה) וא"כ לא משכחת טבול יום ששימש במיתה דאי בנטמא בחוץ וטבל הרי נתחייב כרת בכניסתו ואם נטמא בפנים אין זה טבול יום ודוחק גדול הוא כפיני לומר דנטמא בפנים וטבל שם תיכף ומיד בלתי שהייה והפך בצינורא דבשלמא לרבי זירא ניחא דלדידיה שיעורא גמירי ומשכחת לה בנטמא בפנים וטבל שם ואנים נפשיה בקלרה ועביד עבודה אלא לאביי דס"ל דלא גמירי שיעורא קשה מטבול יום. וכי תימא דלקושיית טבול יום יתורץ דמשכחת לה בהני נפקותות שכתבו התוס' והר"ן מ"מ קשה דאמאי לא תירץ אביי תירוץ כולל לכל הטמאים ורבי זירא דלא נחית להני נפקותות אמאי לא חזר והקשה לאביי מטבול יום להוכיח סברתו דגמירי שיעורא ומה שתירץ אינו מעלה ארוכה לטבול יום. עוד

יש לתמוה לרבי זירא ולאביי אליבא דהראב"ד דאית ליה דמחוסר כפורים ששימש במיתה היכי משכחת לה דהא איהו אית ליה דמחוסר כפורים שנכנס למקדש חייב וכדתניא בפרק הקומץ רבה (דף כז) מחוסרי כפרה שנכנסו לעזרה בשוגג חייב חטאת במזיד ענוש כרת וא"כ לא משכחת כלל מחוסר כפרה ששימש במיתה ואנים נפשיה בקלרה לא שייך הכא משום דאם נטמא בפנים הא בעי ספירת ימים ואחר ימי הספירה צריך שיטבול ויעריב שמשו ואח"כ יביא כפרתו וא"כ לא משכחת לה מחוסר כפרה ששימש בנטמא בפנים ואם נטמא בחוץ הא משעת כניסתו נתחייב כרת וא"כ הא דקי"ל דמחוסר כפרה ששימש במיתה לא משכחת לה וא"כ יש לתמוה על רבי זירא דאיך הוליד דין מחודש דשיעורא גמירי מהא דקי"ל דטמא ששימש במיתה ולא השכח לה פתרי אם לא שנאמר דגמירי שיעורא והא אכתי קשה דמחוסר כפורים ששימש דבמיתה היכי משכחת לה ומה שנתרץ למחוסר כפורים נתרץ לטמא ששימש, אשר על כן נראה דודאי לכ"ע אית להו דמשכחת טמא ששימש במיתה בנכנס דרך גגות אלא דס"ל דאם שהה חייב דומיא דנטמא בפנים ולא נעלם מרבי זירא אלא דלא אשכח עבודה בפחות מכדי שהייה ועל זה הקשה דטמא ששימש דבמיתה היכי משכחת לה והאי טמא דנקט הוא כולל לכל הטמאים טמא שרץ או טבול יום או מחוסר כפורים דכולהו איקרו טמא טבול יום מדכתיב ובא השמש וטהר מכלל דעד השתא טמא הוא וכתיב טמא יהיה ואמרינן לרבות טבול יום ומחוסר כפורים נמי איקרי טמא דכתיב וכפר עליה הכהן וטהרה מכלל דעד השתא טמאה היא וכתיב עוד טומאתו בו ודרשינן מינה לרבות מחוסר כפורים אלמא כולהו איקרו טמא וכדכתיבנא ועל זה הוקשה לרבי זירא כל הטמאים הללו ששמשו דהוו במיתה היכי משכחת להו דאי נטמאו בחוץ ונכנסו כדרכם הא משעת כניסה חייבי כרת נינהו אלא ודאי דמיירי בנטמאו בפנים או שנכנסו דרך גגות דליכא חיובא משום הכניסה. אלא דאכתי קשה דכולהו כששהה חייבין והשתא לא ימנע אם שהו בר כרת הוו משום ביאת מקדש ואם לא שהו הא לא עביד עבודה דליכא עבודה בפחות מכדי שהייה אלא ודאי דשיעורא גמירי ואם כן משכחת לה לכל הטמאים ששמשו דהוו במיתה בכי האי גוונא דאנים נפשיה וטמא שרץ בנטמא בפנים ואגים נפשיה וטבול יום ומחוסר כפורים בנכנס דרך גגות ואנים נפשיה אלא אי אמרת דלא גמירי שיעורא לא משכחת לשום טמא ששימש דהוה במיתה ואביי הקשה לו דמשכחת להו בהפך בצינורא דהיא עבודה דלא שהה וא"כ משכחת להו לכל הטמאים ששמשו דבמיתה בכי האי גוונא דהיינו טמא שרץ שנטמא בפנים והלך בדרך קלרה ודרך הליכתו הפך בצינורא וטבול יום ומחוסר כפורים שנכנסו דרך גגות והלכו בדרך קלרה ובהליכתם בקלרה הפכו בצינורא כאופן דבין רבי זירא ובין אביי באו ליישב כל הטמאים היכי משכחת להו דאם שמשו דהוו במיתה וא"כ יש להוכיח שפיר מסוגיא זו דאף בנכנס דרך גגות אם שהה חייב וכמו שכתבנו בתחילת דברינו. וראיתי להראב"ד ז"ל בפ"ד מהלכות אלו דין ד' שכתב א"א כיון בטבול יום שנכנס למקדש בכרת היכי משכחת לה טבול יום ששימש במיתה והא איכא נמי כרת בשביל ביאת מקדש ואיני מוצא אותו אלא בכמה אי נמי שעשה בית יד ארוכה לצינורא והפך באיברים מבחוץ ע"כ. וראיתי למרן ז"ל שם שהביא דברי הראב"ד הללו וכתב ויש לתמוה כיון דקושיא זו לכ"ע איתא למה כתבה בהשגות כאילו היא פרטית לרבינו וצ"ל שמכח קושיא זו היה אפשר לפרש דהא דתנן בפ"א ממס' פרה ואם בא אל המקדש בין לפני ביאתו בין לאחר ביאתו חייב היינו חייב מלקות אבל מכרת פטור מאחר שטבל אבל לרבינו שכתב חייב כרת קשיא עכ"ד. ודברי מרן הללו שגבו ממני שאם תמיהה הראב"ד היא על רבינו שכתב דטבול יום שנכנס למקדש בכרת א"כ היה לו לקבוע השגתו בפרקין כי שם כתב רבינו דין זה אבל מה שכתב דטבול יום ששימש שהוא במיתה הוא דבר מוסכם אין בו חולק. גם מ"ש דחייב דמתניתין היה אפשר לומר דחייב מלקות קאמר הנה מלבד דליכא דחייב מורה דחייב כרת קאמר עוד יש להכריע דבר זה דהא בפ"ו דנזיר נפקא לן דין זה מדכתיב טמא יהיה ודרשינן דקרא אתא לרבות טבול יום וכיון דמהאי קרא ילפינן לה פשיטא דחייב כרת מאחר שכתוב קרא טמא ותו קשה דאיך יתכן לומר דהראב"ד הוה סלקא דעתיה לומר דטבול יום אין בו כרת דהא איהו אית ליה דאפילו מחוסר כפרה שהוא יותר קל מטבול יום הוא בכרת וכמו שכתב בפרקין דין ט' ותו דבהדיא תניא בפרק הקומץ (דף כ"ז) מחוסרי כפרה שנכנסו לעזרה בשוגג חייב חטאת במזיד ענוש כרת ואין צריך לומר טבול יום ע"כ, הרי לך הדבר מפורש שטבול יום הוא בכרת והנה מכל מה שכתבנו נתבאר שדין זה שכתב רבינו שטבול יום הוא בכרת הוא דבר מוסכם אין דרך לנטות ממנו ימין ושמאל וא"כ הדרא קושיית מרן לדוכתה דלמה כתבה הראב"ד לקושיא הלזו בהשגות כאילו היא פרטית לרבינו. והנראה אצלי בכוונת דברי הראב"ד הוא שהוקשה לו על רבינו שכתב בדין הקודם והיאך אפשר לו לעבוד ולא ישהה כו' כגון שנטמא בעזרה ויצא בקלרה וביציאתו הוה נגר בידו והפך בו אבר כו' ואח"כ כתב וכן טבול יום שטבל ועבד כו' וחייב מיתה ומשמע מדבריו דמה שכתב בתחלת דבריו ניחא נמי לטבול יום ועל זה תמה ואמר דבטבול יום לא משכחת לה שיתחייב מיתה על העבודה אלא בכמה א"נ שעשה בית יד ארוכה לצינורא והפך באיברים מבחוץ ויש לדקדק בדברי הראב"ד כיון דמוקי לה בעומד חוץ לעזרה ועושה בית יד ארוכה אמאי איצטריך לומר שהעבודה היא הפוך האיברים דע"כ לא איצטריך לאביי לומר דהעבודה היא הפוך האיברים אלא משום דמוקי לה בעומד בעזרה ולא אשכח עבודה בלתי שהייה כי אם הפוך האיברים אבל להראב"ד דמוקי לה בעומד בחוץ ועשה בית יד ארוכה הוה מצי לאוקומי בשאר עבודות כגון שהקטיר איברים או סדר שני גזרי עצים ע"י כלי ארוך ועוד יש לדקדק דאמאי לא מוקי לה אביי בכי האי גוונא דהראב"ד ולר' זירא נמי קשה דמנא ליה להכריע דין זה דשיעורא גמירי אימא דמשכחת לה בכי האי גוונא ותו קשה לר' זירא דמה יענה לקושיית טבול יום היכי משכחת לה וכיון דמוכרח הוא ליישב קושית טבול יום בכי האי גוונא דכתב הראב"ד א"כ מנא ליה להוליד דין זה דשיעורא גמירי הא במאי דנתרץ לטבול יום היכי משכחת לה בההוא גוונא נמי משכחת לה לכל הטמאים ומיהו לקושיא זו כבר כתבנו לעיל דאי אמרינן דשיעורא גמירי משכחת לה נמי לטבול יום ששימש במיתה כגון שנטמא בפנים וטבל ועבד ורץ בקלרה ושיעור הטבילה והעבודה היא פחות מכדי הלוך בינוני בקלרה אך הנראה אצלי הוא דס"ל להראב"ד דע"כ לא אמרינן דמהני אף אם היה עומד בחוץ אלא דוקא גבי הפוך איברים שאינה הכרתית ואף זר וטמא שעושה אותה חייבים מיתה

מ לא מצינו בשום מקום דאיכא חיוב בהיפוך איברים וכבר עמדתי על זה בספר רביעי סי' י"ט (א"ה תמצאנו בפ"ו מה' תמידין ומוספין דין א' יע"ש) אבל בשאר עבודות פשיטא דלא מהני אלא עומד בעזרה דדוקא גבי שחיטה קי"ל דאם היה השוחט בחוץ דמהני וכמו שפסק רבינו פ"א מהלכות פסולי המוקדשין ונפקא לן מדכתיב ושחט את בן הבקר לפני ה' ודרשינן בן הבקר לפני ה' ואין הכהן לפני ה' אבל בשאר עבודות בעינן שיהיה העובד לפני ה' ואפשר דטעמא דשחיטה הוא משום דשחיטה לאו עבודה היא וכדאיתא בכמה דוכתי ואפילו בשחיטה אינו דבר מוסכם אלא הוא מחלוקת ...לים וכדאיתא בריש פ"ג דזבחים (דף ל"ב) ומ"מ נראה דבשאר עבודות בעינן שיהיה העובד בפנים ...מיא דקבלה דבעינן שיהיה המקבל בפנים וכדאיתא בפרק איזהו מקומן (דף מ"ט) וכ"כ רבינו בריש פ"א מהל' פסולי המוקדשין דין י"ב יע"ש. ומלבד כל זה היה נ"ל דלא משכחת עבודה בעומד בחוץ ...י בית יד ארוך משום דהוי לקיחה ע"י דבר אחר והקטרה בעינן שיקח האיברים בידו ויקטירם ...ן שני גזרי עצים וכן הקטרת היה בידו ולא ע"י דבר אחר וכן ההזאות לא משכחת להו ע"י דבר אחר ואיני מאריך בזה לפי שיש בדינים אלו אריכות דברים ועיין בפרק לולב הגזול (דף ל"ו) ובמה שכתבו התוס' שם יע"ש. ומ"מ העולה מתוך מה שכתבנו הוא דאי אפשר לשום עבודה הכרתית שיהיה העובד בחוץ ומש"ה הוכרח הראב"ד לומר דהעבודה שעושה הטבול יום בהיותו עומד בחוץ היא היפוך איברים והנה ר' זירא נעלם ממנו עבודה זו דהיפוך איברים ואפשר שהיה סבור דכיון דאינה עבודה ...כרתית אין הזר ולא הטמא חייב מיתה עליה ומש"ה הוקשה לו דטמא ששימש במיתה היכי משכחת ...ו והוקשה לו בין מטמא סתם בין מטבול יום דהיכי משכחת להו ובבמה לא ניחא ליה לאוקומי ...קרא דודאי לא מיתוקמי בדבר שאינו נוהג לדורות והראב"ד ג"כ לא סמך עצמו על תירוץ זה דמשכחת ...בבמה אלא על התירוץ השני דמשכחת לה בעומד בחוץ אלא שכתבו לרווחא דמילתא לומר דבבמה משכחת לה בפשיטא דהא לא הוזהרו טמאים ליכנס בבמה ואיכא אזהרה לטמא העובד בבמה ועיין במה שכתבתי בספר ראשון סי' מ"ו (*א"ה תמצאנו בפ"א מה' קרבן פסח דין ג' יע"ש) וכן לא הוה מצי לאוקומי כגון שהיה הטמא בחוץ ועשה עבודה ע"י כלי משום דס"ל דכל עבודה הכרתית לא משכחת שתיעשה ויהיה העובד בחוץ ולאוקומי בהיפוך איברים לא הוה מצי לאוקומה משום דאיהו ס"ל דלאו עבודה היא וכמו שכתבנו ומש"ה לא אשכח פתרי לטמא ששימש דבמיתה אם לא שנאמר דשיעורא גמירי ...ה ניחא לכל הטמאים בין לטמא סתם או לטבול יום משכחת לה דאנים נפשיה בקצרה וכמו שכתבתי ...יל וכא אביי והקשה לו דכיון דקאמר רב הונא זר שהפך בצנורא חייב אלמא עבודה היא לגבי זר והוא הדין לגבי טמא וא"כ שפיר משכחת לה לטמא ששימש דבמיתה כגון שנטמא בפנים והפך בצנורא דרך ...יכתו א"נ שהיה עומד בחוץ והפך בצנורא לפנים ובזה ניחא נמי לטבול יום ואביי לא חידש אלא היפוך איברים היא עבודה שחייבין עליה מיתה הזר והטמא וכיון שלמדנו שחייבין עליה א"כ שפיר ...כחת לכל הטמאים שיהיו חייבין מיתה על העבודה כגון שהיה עומד בחוץ והפך בצנורא באופן ...שגת הראב"ד היא לרבינו דכיון דהוא הביא דין הטבול יום אם כן לא הוה ליה למימר כגון שנטמא ...וכו' דבמציאות זה אינו מעלה ארוכה לטבול יום ששימש שהוא במיתה והוה ליה למימר כגון ...יה בחוץ והפך בצנורא לפנים ובזה הוה ניחא גם לטבול יום ואף דבגמרא קאמר אביי משכחת לה ...ין שבא בקצרה והפך בצנורא היינו משום דבגמרא לא איירי אלא בטמא סתם לא בטבול יום וכיון ...אין צורך לומר דאיירי בעומד בחוץ ועשה בית יד ארוכה אלא דאיירי בפשיטא שבא בקצרה והפך ...אלא לעולם דטבול יום לא משכחת לה אלא בעומד בחוץ והפך האיברים לפנים אך רבינו שהביא ...טבול יום כמוך לו הוה ליה למינקט מציאות שיצדק לכל הטמאים אף לטבול יום דהיינו שעומד בחוץ והפך בצנורא האיברים לפנים:

...ד נראה לי לומר בכוונת השגת הראב"ד הלזו שהיא הקדמה להשגה הבאה אחריה דהיינו על מה שכתב רבינו דמחוסר כפורים שעבד אינו חייב מיתה והראב"ד הרבה להשיב עליו מכמה מקומות דמחוסר כפורים שעבד חייב מיתה וגבי ביאת מקדש נמי נחלקו בזה דרבינו סובר דמחוסר כפורים שנכנס למקדש פטור וכמ"ש בפירקין דין ט' והראב"ד שם השיגו בזה יע"ש נמצא דלרבינו מחוסר כפורים אינו בכלל הטמאים ואינו חייב לא משום ביאת מקדש ולא משום עבודה והראב"ד ס"ל דהוא בכלל הטמאים וחייב משום ביאת מקדש ומשום עבודה והיה עולה על הדעת דמה שהכריחו לרבינו לומר דמחוסר כפורים אינו בכלל הטמאים הוא מהך סוגיא דשבועות דלא אשכחו פתרי לטמא ששימש דבמיתה כי אם בהיפוך צנורא ואי אמרת דמחוסר כפורים הוא בכלל הטמאים א"כ מחוסר כפורים ששימש דבמיתה לא משכחת ליה דתירוצא דהפך בצנורא לא שייכא כלל גבי מחוסר כפורים וכמו שכתבנו למעלה וא"כ ע"כ אית לן למימר דאביי ס"ל דמחוסר כפורים אינו בכלל הטמאים לחייבו משום ביאת מקדש ומשום עבודה ואף שיש סוגיות מורות דמחוסר כפורים הוא בכלל הטמאים מ"מ סבר דרבינו סמך עצמו על סוגיא זו דשבועות דרבי זירא ואביי דבתרא הוא סבירא להו דמחוסר כפורים דזב לאו כזב הוא ופסק כוותייהו לזה בא הראב"ד לומר דאי משום הא לא איריא כלל דהא הך נמי תיקשי כיון שטבול יום שנכנס למקדש בכרת היכי משכחת לה טבול יום ששימש במיתה ...אף רבינו מודה דטבול יום הוא בכלל הטמאים בין לביאת מקדש בין לעבודה וכמבואר בדבריו ...א"כ לא משכחת טבול יום ששימש במיתה אלא או בבמה או בעושה בית יד ארוך לצנורא והפך באיברים בחוץ וא"כ אף מחוסר כפורים לעולם אימא לך שהוא בכלל הטמאים ומשכחת לה מחוסר כפורים ששימש במיתה בכי האי גוונא וכיון דאזדא ליה לרבינו סייעתא הלזו דסוגיא דשבועות תמה עליו איך ...ן דמחוסר כפורים ששימש דאינו במיתה מאחר דאיכא כמה סוגיות המורות דמחוסר כפורים דזב כזב וכמבואר בדבריו באופן דליכא קושיא על הראב"ד דלמה הביא קושיא זו בהשגות מאחר ...שאינה פרכא לרבינו דכוונת הראב"ד אינו אלא לשלול דלא נימא דטעמיה דרבינו הוא משום דסמך ...עצמו על סוגיא הלזו דשבועות דליתא וכמו שכתבנו ומ"מ כפי שיטת הראב"ד דלא אשכח פתרי לטבול יום ששימש דבמיתה אלא בהני גווני דכתב עדיין יש להכריח מסוגיא זו כסברת רבינו דמחוסר כפורים ...אינו בכלל הטמאים וגם דמדברי אביי אין להוכיח כלל וכמו שכתבנו דמה שנתרץ אליבא דאביי לטבול יום נתרץ גם כן למחוסר כפורים אך מדברי ר' זירא יש להכריח דהא ר' זירא מכח קושיא דטמא ששימש דבמיתה היכי משכחת לה הכריח דשיעורא גמירי ויש לתמוה עליו דנהי דתירוצא דאביי דהפך בצנורא נעלם ממנו או שהיה סבור דהיפוך איברים אינה עבודה להתחייב עליה מ"מ איך נחה דעתו בתירוץ זה דשיעורא גמירי וכי לא ידע דמחוסר כפורים הוא בכלל הטמאין וא"כ תיקשי מחוסר כפורים ששימש דבמיתה היכי משכחת לה ובשלמא אטבול יום לא קשה מידי משום דבאוקימתא זו דשיעורא גמירי ניחא נמי לטבול יום אך למחוסר כפורים אינו מעלה ומוריד כלל תירוץ זה דשיעורא גמירי ...ולא ואם כן מוכרחים אנו לומר תירוץ אחר ליישב קושיית מחוסר כפורים ששימש דבמיתה היכי משכחת לה ומה שנתרץ למחוסר כפורים נתרץ גם כן לטמא ששימש ומנא ליה לרבי זירא להוליד דין זה דשיעורא גמירי מאחר שתירוץ זה אינו מעלה ארוכה לכל הטמאים ומכח קושיא זו נראה להכריח דר' זירא מעולם לא הוה קשיא ליה ממחוסר כפורים משום דאיהו סבירא ליה דמחוסר כפורים אינו בכלל הטמאים ואינו חייב לא משום ביאת מקדש ולא משום עבודה ולא היה קשיא ליה אלא מטמא סתם או מטבול יום דהוא בכלל הטמאים דהיכי משכחת להו דאם שמשו דהם במיתה ...ניחא ליה דכיון דשיעורא גמירי משכחת להו דאם שמשו הוו במיתה וכמו שכתבנו לעיל באופן להכריח מכאן דר' זירא ס"ל דמחוסר כפורים אינו בכלל הטמאים וכסברת רבינו ונראה דהראב"ד הוקשה לו מדברי ר' זירא משום דאף שנאמר דר' זירא אית ליה דמחוסר כפורים אינו בכלל הטמאים מ"מ פשיטא שאין לפסוק כמותו ולדחות כמה סוגיות המורות בהיפך דמחוסר כפורים הוא בכלל הטמאים אך מדברי אביי הוקשה אלין משום דאם היינו אומרים דיש להכריח דאביי אית ליה דמחוסר כפורים אינו בכלל הטמאים היה עולה על הדעת שיש לפסוק כמותו משום דהויה דתלמודא ובתראה הוא לזה בא לתרץ ולומר דע"כ אין מדברי אביי שום הכרח לומר דאית ליה דמחוסר כפורים אינו בכלל הטמאים. ומיהו אף שכתבנו דמדברי ר' זירא יש להוכיח דאית ליה דמחוסר כפורים אינו בכלל הטמאים הוא דוקא אליבא דהראב"ד דלא אשכח פתרי לטבול יום ששימש דבמיתה אלא בהני גווני דכתב אך לפי מה שכתבנו לעיל דמשכחת לה לטבול יום ששימש בנכנס דרך גגות הו ליכא קושיא כלל לר' זירא ממחוסר כפורים דלעולם ר' זירא הוקשה לו מכל הטמאים אף ממחוסר כפורים דהיכי משכחת להו דבמיתה ואיהו ס"ל דלא משכחת עבודה בלתי שיעור שהייה ועל זה הוקשה לו דהיכי משכחת לה דאי בנכנס דרך גגות הא כל ששהה חייב וכל שעבד הרי שהה אלא ודאי דשיעורא גמירי ובזה משכחת לה לכל הטמאים שיתחייבו מיתה על העבודה ואפילו מחוסר כיפורים וכגון שנכנסו דרך גגות וכמו שהארכנו בזה לעיל בתחלת דברינו. ובאמת נוראות נפלאתי על הראב"ד אמאי לא קאמר דמשכחת לה לטבול יום ששימש דבמיתה כגון שנכנס דרך גגות דהא הלכה פסוקה היא דנכנס דרך גגות אינו חייב משום ביאת מקדש ובאוקימתא זו הוה ניחא קושייתי דמחוסר כפורים היכי משכחת לה בין לר' זירא בין לאביי וכמו שכתבנו. ואפשר לומר דהראב"ד ס"ל דכל הנכנס דרך גגות אפילו שהה פטור ולפי זה הוקשה לו דלמה נדחק אביי לומר דמיירי בהפך בצנורא אימא דמיירי בשאר עבודה וכגון שנכנס דרך גגות דאפילו שהה כל היום כולו פטור משום ביאת מקדש וחייב על העבודה אלא ודאי מדלא אוקמה אביי בהכי שמעת מינה דלא ניחא ליה לאוקומי לקרא בנכנס דרך גגות דהוא מילתא דלא שכיחא ומש"ה אוקמיה לקרא בהפך בצנורא. ולפי זה כשהוקשה לו להראב"ד מטבול יום לא קאמר דמשכחת לה בנכנס דרך גגות אלא בעומד בחוץ ומיירי בהפך בצנורא דוקא ולא בשאר עבודות וכמו שכתבנו למעלה ואם כן נמצא שדברי הראב"ד הם נכללים בדברי אביי דלכולהו קרא מיירי בעבודה דהיפוך איברים אלא דאביי מיירי בטמא כהם ומש"ה קאמר כגון שבא בקצרה והראב"ד דמיירי בטבול יום אוקמה בעומד בחוץ אבל לכולהו קרא לא מיירי אלא בעבודה דהיפוך איברים. שוב נתיישבתי בזה וראיתי שיישוב זה שכתבנו לדעת הראב"ד אינו מתיישב דמלבד מה שכתבנו דלדעת הראב"ד כל שנכנס דרך גגות אפילו שהה פטור הוא דבר זר בעיני עד מאד דכיון דקי"ל דכל שנטמא בפנים אם שהה חייב אף דליכא ביאה למה יגרע נכנס דרך גגות שיפטר אם שהה והנה דבר זה לא ניתן להאמר כלל כפי דעתי. זאת ועוד קשה לי דהיכי דכתב דמשכחת לה בבמה והנה תירוץ זה דבמה אין לו שום שייכות כלל עם דברי אביי הכי נמי הוה ליה למימר אוקימתא זו דנכנס דרך גגות אף דמיירי בעובד איזו עבודה שיהיה ואין לה שום שייכות עם דברי אביי וכי יעלה על הדעת דניחא טפי לאוקומי לקרא בבמה שהוא דבר שאינו נוהג לדורות מלאוקומי בנכנס דרך גגות סוף דבר דברי הראב"ד שגבו ממני וצריכים אלי הלמוד:

ודע שראיתי למרן ז"ל שכתב על דברי הראב"ד הללו שהקשה דהיכי משכחת לה טבול יום ששימש במיתה דיש לומר דיש במיתה בידי שמים משא"כ בכרת דכרת היינו שאינו מגיע לס' שנים כו' ואיכא נמי כרת דיומי ומיתה בידי שמים אין לה זמן קבוע ועוד יש ביניהם דכרת הוא וזרעו נכרתים מה שאין כן במיתה בידי שמים ע"כ. והמהני עליו דהא כפי שני התירוצים הללו דיותר חומרא יש בכרת ממה שיש במיתה בידי שמים שאין במיתה בידי שמים מה שיש בכרת אבל יש בכרת מה שיש במיתה בידי שמים ונוסף עליו דברים רעים וא"כ קושיית הראב"ד במקומה עומדת דכיון דנתחייב כרת בשביל ביאת מקדש היכי משכחת לה שיתחייב מיתה בידי שמים על העבודה הרי נתחייב כרת על הכניסה ויש בכלל מאתים מנה ואם היה הדין בהיפך שעל ביאת מקדש היה חייב מיתה בידי שמים ועל העבודה כרת היה ניתן להאמר תירוץ מרן דאיצטריך לומר דאם עבד ניתוסף לו חומרא אחרת דחייב כרת אבל כיון שהדין הוא בהיפך אין דברי מרן מעלים ארוכה לקושיית הראב"ד, זאת ועוד קשיא לי על כל דברי מרן ואף כפי תירוץ האחרון דאית ליה דיש חומרא במיתה בידי שמים מה שאין בכרת דאם כן מי דחקו לאביי לאוקומי לקרא בהיפוך האיברים דוקא אימא דקרא איירי בכל העבודות ואיצטריך קרא לחייבו מיתה בידי שמים על העבודה לפי שיש במיתה בידי שמים מה שאין כן בכרת מאחר שכפי דבריו מוכרחים אנו לומר תירוץ זה לקושית טבול יום ותו רבי זירא דהוליד דין מחודש דשיעורא גמירי מכח קושיא דטמא ששימש במיתה היכי משכחת לה וכי לא ידע חילוקי דינים אלו דיש במיתה בידי שמים מה שאין כן בכרת דנהי דהסיא דרב הונא דזר שהפך בצנורא דחייב לא גמיר אבל כל כי האי מילתא דיש הפרש בין כרת למיתה בידי שמים היעלה על הדעת שנעלם ממנו א"ו שחילוקים אלו שכתב מרן בין כרת למיתה בידי שמים אינם מעלים ארוכה לקושייתו ואביי נמי הכי ס"ל ומש"ה הקשה הראב"ד מטבול יום ודברי מרן צ"ע:

ודע שזה שכתבנו לעיל דאם נכנס דרך גגין אם שהה חייב נראה דיש להביא ראיה לדין זה ממה שכתבו התוס' ריש פרק כל הפסולין (דף ל"א) *שהקשה ה"ר אפרים דהיכי משכחת לה שחיטה בטמאין שיהיה סכין ארוכה מהר הבית עד עזרת ישראל והאריכו הרבה בתירוץ קושיא זו וכתבו בסוף דבריהם דה"ר אפרים היה מפרש דמשכחת לה בשחט טמא דרך גגין ועליות דלא נתקדשו ובסכין ארוכה למ"ד ביאה במקצת שמה ביאה שאין יכול להכניס בם ידו ומיהו התינח בקדשים קלים שיכול לתלות הבהמה ולשוחטה אבל בקדשי קדשים לא אפשר דבעינן שחיטה על ירך אם לא שנאמר דעביד בסכין ארוכה מן העליה והגג עד הרצפה ע"כ. ויש לדקדק בדבריהם דאם איתא דאם נכנס דרך גגין אפילו שהה פטור מאי דוחקיה לומר דשחט בסכין ארוכה למ"ד ביאה במקצת שמה ביאה והלא אפילו נכנס שם כל גופו פטור וכן מה שהוקשה להם מקדשי קדשים אי אמרת דאפילו שהה פטור ליכא קושיא דמיירי דנכנס בצפון דרך גגין ושחט כדרכו אלא ודאי דס"ל דלעולם אם שהה חייב וס"ל דבשחיטה הוי שיעור שהייה ומש"ה כתבו דלמ"ד ביאה במקצת שמה ביאה נ"ל דשחט בסכין ארוכה דאי לא נמצא דהכניס ידו ושהה שיעור שהייה ולדידיה כל שהכניס ידו הוי כנכנס כל גופו וכן בקדשי קדשים הוצרכו לומר דמיירי דעבד בסכין ארוכה מן העלייה ועד הגג. ומיהו יש לדחות ראיה זו דיש לומר דלעולם דס"ל דכל שנכנס דרך גגות אפילו שהה פטור אלא דס"ל דאיסורא מדרבנן איכא וכמו שכתב רבינו ואע"פ שהוא פטור מכרת מכין אותו מכת מרדות ואפילו בכניסה בלתי שהייה איכא איסורא דרבנן וכדמשמע פשטיה דלישנא דרבינו ומש"ה הוצרכו התוס' לומר דלמ"ד ביאה במקצת שמה ביאה דמיירי דשחט בסכין ארוכה וכן בקדשי קדשים נ"ל דמיירי דעביד בסכין ארוכה מן העליה והגג עד הרצפה דאי לא לא משכחת לטמא ששחט דרך גגין דהא אסור ליכנס דרך גגין מדרבנן ולעולם דאיסור תורה ליכא אפילו אם שהה. אך קשה דאם איתא דהתוס' הוקשה להם אפילו מאיסורא דרבנן היכי כתבו ובסכין ארוכה למ"ד ביאה במקצת שמה ביאה דמשמע דלמ"ד לא שמה ביאה ניחא דאין צריך לאוקומה בסכין ארוכה והלא לכ"ע איסורא דרבנן איכא וכמו שפסק רבינו בדין י"ח וז"ל וכן טמא שהכניס ידו למקדש מכין אותו מכת מרדות ואי אמרת בשלמא דהתוס' לא הוקשה להם אלא מאיסור תורה ניחא דלא הוצרכו לידחק ולומר דמיירי בסכין ארוכה אלא למ"ד ביאה במקצת שמה ביאה אך אי אמרי' דאפי' דליכא איסור תורה כ"א איסורא דרבנן אכתי הוקשה להם דהיכי משכחת לה לטמא ששחט א"כ אף למ"ד דביאה במקצת לא שמה ביאה נ"ל דמיירי דשחט בסכין ארוכה וא"כ כפי זה שהוכחנו דהתו' לא הוקשה להם אלא מאיסור תורה הדרינן למאי דכתבינן דיש להוכיח מדברי התוספות דאף אם נכנס דרך גגין ועליות אם שהה חייב. שוב התבוננתי בדבר וראיתי דעל כרחין דאף אי ליכא כי אם איסורא דרבנן אכתי הוקשה להם דהיכי משכחת לה לטמא שישחוט דהא בגמרא שם אמרו דטמאים לא ישחטו לכתחילה גזירה שמא יגעו בבשר ואי אמרת דאיכא איסור מדרבנן משום כניסה אכתי קשה דאימא דלכתחילה לא משום דאסור ליכנס מדרבנן ולמה איצטריכו לטעמא דגזירה שמא יגעו בבשר וכן יש להוכיח מדברי התוס' עצמם דאף מאיסור דרבנן הוקשה להם שהרי עיקר קושייתם היא דאיך יתכן שיהיה הסכין כל כך ארוכה מהר הבית עד עזרת ישראל ואפילו אם נאמר דמיירי בטבול יום מ"מ עזרת נשים אורכה קל"ה אמה ואיך יתכן שתהיה הסכין ארוכה כל כך. והנה הדבר ידוע דכל הני מעלות דהר הבית והחיל ועזרת נשים אינם אלא מדרבנן דמן התורה ליכא איסור כי אם מעזרת ישראל ולפנים דהיינו משער ניקנור ואם כן על כרחין לומר דהתוספות אף מאיסורא דרבנן הוקשה להם משום דמסוגיית הגמרא מוכח דאי לאו משום גזירה דשמא יגע בבשר לכתחילה נמי היה שוחט הטמא ועל זה הוקשה להם כיון דמדרבנן מיהא אסור לטמא שיכנס לחיל או לעזרת נשים איך יתכן שישחוט הטמא לכתחלה ובסכין ארוכה הוא דוחק גדול לומר שיהיה כל כך ארוכה וכן מוכח בדבריהם שתירצו דהיכא דנטמא בעזרת נשים לא החמירו עליו כו' ולפי זה שהכרחנו דהתוס' אף אי ליכא כי אם איסורא דרבנן הוקשה להם אזדא לה הוכחת התוספות שכתבנו דיש להוכיח מדבריהם דאם נכנס דרך גגין ושהה דחייב דלעולם דפטור וא"ה

* וכריש חולין גבי טמא במוקדשין בתוס' שם דף ב' ע"ב

הוצרכו

ב כל מקום שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו קרבן. אם נמצאת שם טומאה בשבת מוציאין אותה. ושאר המקומות כופין עליו כלי עד אחר שבת. וכשהן מוציאין אין מוציאין אותה אלא בפשוטי כלי עץ שאין מקבל טומאה

כסף משנה

ב כל מקום שחייבים על זדונו וכו'. בסוף עירובין (דף ק"ד:) תנן שרץ שנמצא במקדש כהן מוציאו בהמיינו שלא לשהות את הטומאה דברי רבי יוחנן בן ברוקא **רבי יהודה אומר בצבת של עץ** שלא לרבות את הטומאה **מהיכן** מוציאין אותו מן ההיכל ומן הע ולמזבח [דברי ר"ש בן ננס] רבי עקיבא כל מקום שחייבין על זדונו כרת ועל ש חטאת משם מוציאין אותו ושאר כל המקו **כופין עליו פסכתר ופירש"י בגבת של עץ** פשוטי

משנה למלך

הוצרכו לומר דמיירי בככין ארוכה משום דאיכא איסורא דרבנן בנכנס דרך גגין אפילו לא שהה וכמו שכתבנו ולפי זה נ"ל דהתוס' פליגי עליה דרבינו וס"ל דלמ"ד ביאה במקצת לא שמה ביאה אפי' איסורא דרבנן ליכא שהרי כתבו ובככין ארוכה למ"ד ביאה במקצת שמה ביאה ואי אליבא דרבינו דלעולם איכא איסורא דרבנן אף למ"ד ביאה במקצת לא שמה ביאה אם כן לכ"ע צריך לאוקומה בככין ארוכה:

ודע שמה שכתבנו לעיל דהא דממעטינן דרך גגין משום דאינו דרך ביאה שהוא דוקא בדלא שהה אבל אם שהה חייב ניחא לי הא דאמרינן בפרק הקומץ (דף כ"ז) דאיצטריך אל פני הכפורת למעט דרך משופע וקשה דתיפוק ליה משום דכתיב ואל יבוא ודרך משופע אינו דרך ביאה אך במה שכתבנו ניחא דאי משום דכתיב ואל יבא כל ששהה חייב אך כיון דכתיב פני הכפרת נמעט דרך משופע אפילו שהה וא"ת דבסוף פ"ח דזבחים (דף פ"ב) אמרינן תנו רבנן פנימה אין לי אלא פנימה היכל מנין ת"ל אל הקדש פנימה והקשו כיון דאיפסלא בהיכל לפני ולפנים מאי בעי ותירץ הכי לא נצרכה אלא לדרך משופע אמר ליה רבא והא הבאה כתיב בה ואי אמרת דמדרך ביאה לא מימעט דרך משופע אלא בדלא שהה אבל אם שהה לא מימעיט אימא דקרא דפנימה מיירי בנכנס דרך משופע ושהה י"ל דשאני דם דאין לחלק בין שהה ללא שהה וכיון דלא מיפסיל משום כניסתו לאלתר תו לא מיפסל אך גבי ביאת אדם יש לחלק בין שהה ללא שהה משום דכל דלא שהה עדיין הביאה הראשונה קיימת ומשום אותה ביאה אין לחייבו כיון שלא היתה דרך ביאה אך בשהה כבר כלתה ביאה ראשונה וחשיב כביאה שניה:

אך מדברי התוס' נראה דס"ל דכי ממעטינן גבי ביאה ריקנית כל שאינו דרך ביאה הוא אפילו שהה שהרי הקשו דלמה לי קרא דאל פני הכפרת תיפוק לי משום דכתיב ואל יבא והוכרחו לומר דדרך משופע הוי דרך ביאה משמע דס"ל דמאל יבוא ממעטינן כל שאינו דרך ביאה אפילו שהה מדלא אוקמוה לקרא דאל פני הכפורת בדשהה דלא מימעט מאל יבוא. ומיהו נ"ל דאף דס"ל לתוס' דכל היכא דכתיב ביאה ממעטינן כל שאינו דרך ביאה אף אם שהה מ"מ מודו גבי ביאת טמא דאם נכנס דרך גגין ושהה דחייב וכמו שכתבנו לעיל משום דשאני ביאת טמא דקי"ל דאפי' טהור שנכנס ונטמא שם אם שהה חייב ואע"ג דלא קרינן ביה ואל המקדש לא תבוא שהרי בשעת ביאה טהור היה אפ"ה חייב ואזהרתיה מדכתיב ולא יטמאו את מחניהם וכתיב וישלחו וכמו שכתבו התוס' בפ"ב דשבועות (דף ט"ז) ד"ה תנהו יע"ש ומש"ה היכא דנכנס דרך גגין דין הוא דליתחייב אם שהה אע"ג דמשום ביאה פטור משום דחשיב כאילו ניטמא שם דחייב אע"ג דליכא ביאה באיסור אבל גבי ביאה ריקנית כל שאינו חייב משום ביאה תו לא מיחייב שהרי כל שנכנס להיכל או לקדש הקדשים לצורך עבודה וכלתה עבודתו ושהה כל היום כולו לא מיחייב כלל דכיון דמשום ביאה לא מיחייב תו לא מיחייב וראיה לזה שהרי שנינו גבי כ"ג שאם נכנס פעם חמישית ביום הצום חייב מיתה בידי שמים וכמו שפסק רבינו בפ"ב מהלכות אלו דין ג' ואם איתא דאם שהה לאחר שכלתה עבודתו דחייב לשמעינן רבותא דאם שהה לאחר שכלתה עבודתו דחייב וכל שכן אם נכנס פעם ה' אלא ודאי דליכא חיוב אלא בנכנס פעם ה' דאיכא ביאה באיסור אבל כל דליכא ביאה באיסור תו לא מיחייב ועוד ראיה לזה ממאי דתנן בפרק הוציאו לו (דף נ"ג) יצא ובא לו בדרך בית כניסתו ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון וכו' ותפלה זו היתה בהיכל וכמו שפירש"י שם וכן כתב רבינו בפ"ד מהלכות עבודת יום הכפורים והנה פשיטא שתפלה זו אין לה שום רמז בכתוב אלא תקנת חכמים היא ואם איתא דכל ששהה לאחר שכלתה עבודתו חייב הדבר תמוה איך תקנו לכ"ג להתפלל בהיכל דאיכא איסור לאו דביאה ריקנית אלא ודאי דכל דלא מיחייב משום ביאה תו לא מיחייב אפי' אם שהה שם כל היום כולו. וגדולה מזו נ"ל דאפילו נכנס לעבוד ולא עבד ושהה שם פטור כיון דהכניסה היתה אדעתא דעבודה וראיה לזה מהא דאמרינן בפרק הוציאו לו (דף נ"ג) רב אשי אמר אפילו תימא הזיד בזו ובזו כגון דעייל בתי הקטורות אחת שלימה ואחת חסרה אביאה לא מיחייב דהא עייל ליה שלמה אהקטרה מיחייב וכו' ומפשטן של דברים נראה דאפילו לא הקטיר השלמה כי אם החסרה לא מיחייב משום ביאה ריקנית כיון דהביאה היתה בהיתר דהא קא עייל שלמה ואף שאפשר לדחות ראיה זו מ"מ האמת יורה דרכו דבביאה ריקנית כל שלא נתחייב בשעת ביאה תו לא מיחייב ומש"ה אם נכנס דרך גגין אפי' אם שהה שם פטור וכמו שכתבנו אך גבי ביאת טמא דקי"ל דאפילו טהור שנכנס אם נטמא שם חייב אם נכנס דרך גגין ושהה שם חייב:

ב ומ"ש רבינו כל מקום שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת כו'. תנן בסוף עירובין שרץ שנמצא במקדש וכו' מהיכן מוציאין אותו מן ההיכל כו' רבי עקיבא אומר מקום שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת משם מוציאין אותו ושאר כל המקומות כופין עליו פסכתר ע"כ ולענין הלכה קי"ל כר"ע וכמו שפסק רבינו דין י"ט יע"ש. ולפי זה מ"ש רבינו עובדיה בפ"ה דתמיד מ"ה הוא דלא כהלכתא וכבר השיגו שם הרב בעל תוספות י"ט. והנה לא נתבאר אצלי כשנמצא בעזרה דקי"ל דמוציאין אותו להיכן מוליכין אותו דאפשר דכיון דהוציאו אותו משער ניקנור שהוא המקום שחייבין עליו כרת דשם היו מניחין אותו דכיון דאם נמצא שם לא היו מוציאין אותו אלא היו כופין עליו פסכתר הכי נמי כשנמצא בעזרה לא היו מוציאין אותו כי אם מהעזרה. וראיתי בירושלמי בסוף עירובין הוציא ממקום שחייבין עליו כרת ונפל למקום שאין חייבין עליו כרת כבר נראה לצאת ומדברי הירושלמי הללו מוכח בהדיא דכשהיו מוציאין אותו מן העזרה היו מוציאין אותו אף ממקום שאין חייבין עליו כרת ולפי זה נסתפקו בנפל דכ"ד דכיון דנפל למקום שאין חייבין עליו שלא יוציאו אותו משם ויהיה דינו כאילו נמצא שם ואסיקו דכבר נראה לצאת כלומר דשאני שרץ שנמצא בעזרה דכיון דנראה לצאת שרץ זה אף שנפל במקום שאין חייבין עליו כרת מוציאים אותו משם וכיון שהוכחנו דאם נמצא בעזרה שמוציאין אותו אף ממקום שאין חייבין עליו כרת נ"ל שמוציאין אותו חוץ להר הבית דאל"כ מה גבול יש בהוצאה זו שהרי מן הר הבית עד שער העזרה כולה חדא קדושה היא והכל נקרא מחנה לויה ומה ששנינו בכלים שהחיל מקודש מהר הבית ועזרת נשים מן החיל הנהו מעלות דרבנן נינהו אבל מן התורה מהר הבית עד פתח עזרת ישראל אין שום הפרש ביניהם וכולה חדא קדושה היא. ותו דאם איתא דיש גבול להוצאה זו לאיזה מקום היו מוציאין אותו בתוך המקדש היה להם לרבותינו לבאר לנו לאיזה מקום מוציאין אותו ובשלמא אם אנו אומרים שמוציאין אותו חוץ מהר הבית ניחא שלא הוצרכו לפרש זה משום דכי היכי דבחול פשיטא דמוציאין אותו מן המקדש הכי נמי בשבת כשנמצא בעזרה דאמרו דמוציאין אותו היינו כמעשהו בחול וכן כפי מה שהיינו סוברים מתחילה דלא היו מוציאין אותו אלא משער ניקנור ניחא נמי שלא פירשו לנו דין זה משום דכיון שאמרו ושאר כל המקומות כופין עליו פסכתר ולא הותר אלא במקום שחייבין עליו כרת ממילא משמע שלא היו מוציאין אותו אלא ממקום שחייבין עליו אבל עכשיו שהוכחנו דאם נמצא בעזרה דהיו מוציאין אותו אף ממקום שאין חייבין עליו אי אמרת דאף במקום שאין חייבין עליו יש הפרש בין מקום למקום היה להם לרז"ל לבאר לנו זה. וא"ת איך יתכן שנאמר שההוצאה היא חוץ להר הבית והלא הוא מוציא מרה"י לר"ה דהא פשיטא דבית המקדש דין רה"י יש לו ועיין מה שכתב מרן בפ"ה מהלכות בית הבחירה דין ג' בשם הרא"ם וי"ל דהא לא קשיא דהא אמרינן בפ"ק דעירובין (דף ו') א"ר יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייב עליה משום רשות הרבים אם כן עכשיו דננעלות בלילה אין לה דין רשות הרבים כי אם דין כרמלית יש לירושלים והמוציא מרשות היחיד לכרמלית אין איסורו כי אם מדרבנן ומשום כבוד המקדש לא העמידו את דבריהם. ובזה ניחא לי מה שהקשה הרב בעל באר שבע בפ"ה דתמיד עלה דההיא דתנן ועל השרץ בשבת וז"ל קשה לי שהרי בר"פ מפנין אמרינן ההוא עכברתא דאשתכח בי אוסמקי דרב אשי א"ל רב **אשי נקטוה בצלופיה ואפקוה א"ל** אמאי לא יהיה מותר להוציא השרץ לחוץ גם הכא אם נמצא בעזרה

מפני הכבוד ומה צריך לכוף עליו פסכתר **ודוחק לומר דכיון שאיכא דר בעזרה הוי כחצר אחרת** ע"כ. והנה מ"ש בעזרה נראה דלא דק דהא אם נמצא בעזרה לא היו כופין עליו פסכתר אלא מוציאין לחוץ ונראה שהרב נמשך אחר דברי רבינו עובדיה בפירוש המשנה יע"ש ומ"מ קושיית הרב ז"ל אף לדידן דקי"ל בשאר המקומות כופה עליו פסכתר דאמאי לא התירו לו הטלטול מידי דהוה של רעי וכדמוכח ההיא דריש מפנין ולפי מה שכתבנו דאם נמצא בעזרה דמוציאין אותו לחוץ ניחא לאו משום איסור טלטול נגעו בה אלא משום איסור הוצאה וקאמר דאם נמצא במקום שחייבין כרת מוציאין אותו לחוץ והותרה ההוצאה אך בשאר המקומות לא הותרה ההוצאה ומש"ה כופין פסכתר כדי שלא יתטמאו הכהנים שהרי אינו יכול להוציאה לחוץ אבל לעולם דמשום טלטול לי בה. תו הוה ניחא לי בזה דקשיא לי דאמאי לא קאמר מתניתין בעירובין ובתמיד דאף ביו"ט פסכתר דכיון דמשום איסור טלטול נגעו בה אין הפרש בין שבת ליו"ט. ולפי מה שכתבנו ניחא דכל משום איסור טלטול נגעו בה אלא משום איסור הוצאה וביו"ט ליכא איסור הוצאה ומש"ה לא נקט כ"א שבת. וראיתי בפסקי תוס' למסכת תמיד סי' ל"ג גרף של רעי וכן שרץ מותר להוציא בשבת ע"כ. והנה לא זכינו לדברי התוס' במקומם ואי לאו דמסתפינא הוה אמינא דהתוס' הוקשה להם ד לא קאמר דאף ביו"ט כופין פסכתר ותירצו דהכא משום איסור הוצאה נגעו בה ולא משום איסור דהא גרף של רעי וכן שרץ מותר להוציא בשבת ומש"ה לא נקט התנא הדין כי אם בשבת דאיכא הוצאה. והנה אחר כל אלה הדברים לא נתיישב לבי בזה מכמה טעמי. חדא דזה שכתבנו דירושלים כרמלית הנה ממתניתין דפרק בתרא דעירובין (דף ק"א) מוכח בהדיא דס"ל לסתם מתניתין דירו הוי רשות הרבים ואוקמוה בגמרא לאחר שנפרצו בה פרצות וכן נראה מסוגיית הגמרא בפ"ו דפ דס"ל דירושלים הוי רשות הרבים וכמו שכתבו התוס' שם וא"כ הוא דוחק בעיני לומר דהתם מת דשרץ מיירי קודם שנפרצו פרצות ומתני' דלא יעמוד ברשות היחיד דמיירי אחר שנפרצו בה פ. עוד קשה בעיני לומר שיתירו הוצאה משום דנמצא בעזרה דבשלמא הטלטול ניחא דכיון שהותר ה מתחילה כיון שנמצא בעזרה הותר גם כן כשמוציאין אותו מהעזרה אבל הוצאה אמאי הותרה להוציאו מן העזרה אין כאן הוצאה כלל ואם כן אמאי נתיר ההוצאה וניסוי כהיכא דנמצא השרץ המקומות שלא הותרה ההוצאה. ומלבד כל זה ראיתי לרש"י שכתב עלה דמתניתין דהכן מוציאו בה בשבת ולא חיים לטלטול דאין שבות במקדש ע"כ והנה דעת שאין ברור מללו דהכא משום איסור ט נגעו בה ולא משום הוצאה והנראה אצלי הוא כשהיה נמצא בעזרה דמוציאין אותו לחוץ לאו חוץ הבית אלא בתוך הר הבית למקום שהיה רוצה היה מוציאו ואפשר שהיה מוליכו במקום שאינו מדר רגל דכיון שהותר הטלטול משום דהיה בעזרה הותר ג"כ אף כשמוציאו חוץ לעזרה ואם נפל מידו מוליכו למקום שירצה אך אם נמצא חוץ לעזרה אינו מטלטלו אלא כופה עליו פסכתר. ודע שזה ש לעיל דהיכא דנמצא במקום שחייבים עליו כרת דהותר הטלטול אף במקום שאין חייבין עליו והכרחנו כן מדברי הירושלמי אעיקרא דדינא אני נבוך בזה לפי שלא ראיתי לרבינו שהביא דין זה דיר ולא ידעתי הטעם ואם נאמר דס"ל דלא הותר הטלטול כי אם במקום שחייבים עליו כרת ניחא הבית דברי הירושלמי אלא שלא ידעתי מניין לו זה מאחר שבירושלמי לא ס"ל הכי והדבר צריך תלמוד. ודע דלפי מה שכתבנו דאף אם נמצא בעזרה לא היו מוציאין אותו חוץ להר הבית נראה דנ במניחים אותו כופים עליו פסכתר דהא מכחמות דברי המשנה דקתני ושאר כל המקומות כופין פסכתר נראה דבכל מקום שנמצא כופין עליו פסכתר וא"כ אף אם נמצא בעזרה כיון שלא היו מ אותו חוץ מהר הבית כופין עליו את הפסכתר שהרי במקום שמניחים אותו שייך ביה דינא דמ דקתני ושאר כל המקומות כופין עליו פסכתר ולפי זה אין צורך למה שכתב רבינו עובדיה בתמיד דתנן ועל השרץ שנמצא בשבת דמיירי שנמצא בעזרה כו' ולפי מה שכתבנו מתני' בכל גווני איירי אם נמצא בהיכל או באולם היה צורך לפסכתר כשהיו מוציאין אותו משם ומניחין אותו במקום ואפשר לומר דדברי הרב לאו דוקא אלא הכוונה היא דאם נמצא בעזרה שם במקום שנמצא כופין אבל אם נמצא באולם אין כופין שם אלא מוציאין אותו משם ובמקום שמניחין הוא שם כופין א"נ לרב דדוקא אם נמצא בעזרה שאינו יכול לטלטלו אז הוא דכופה עליו פסכתר כדי שלא יטמאו בו הכ אבל אם נמצא באולם אין צורך לפסכתר לפי דכיון דיכולים להוציאו משם יכולים להניחו במקום שאינו מדרך כף רגל וא"כ אין צורך לפסכתר. וראיתי לרש"י שכתב ושאר כל מקומות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לבן ננס כולה עזרה ולרבי עקיבא לשכות ע"כ ולא ידעתי כוונת רש"י דאם כוונתו דלבן ננס דוקא בעזרה כופין וכן לרבי עקיבא בלשכות אבל בשאר המקומות אין כופין זו לא ידעתי לו דלענין כפיית הפסכתר מה הפרש יש בין מקומות אלו למקומות אחרים ואולי ס"ל לרש"י ד במקומות הללו דהיינו עזרה ולשכות דרוב תשמישם של כהנים היה במקומות הללו מש"ה צריך לכפות הפסכתר כדי שלא יטמאו הכהנים בשרץ אבל במקום אחר לא ומ"מ לא ידעתי מנין לו דין זה נראה דאף לבן ננס בלשכות כופין את הפסכתר דהא לא מצינו דפליגי בהא ואין לנו לבדות מה מלבנו ומאי דקאמר דלבן ננס כולה עזרה לאו דוקא דה"ה לשכות אלא משום דלרבי עקיבא לא נ בעזרה נקט לה אליבא דבן ננס מיירי בעזרה ועוד אפשר לומר דכוונת רש"י לאו דוקא אלא נקט ה היותר מקודש וכוונתו דהא דתנן במתניתין ושאר כל המקומות כופין כלומר דלא הותר הטלטול ננס מיירי בעזרה שהוא המקום יותר מקודש מכל שאר המקומות ולרבי עקיבא מיירי בלשכות היותר מקודש משום דמיירי בפתוחות לקדש שאף שדינם כעזרה לאכילת קדשים מ"מ לענין טומאה הנכנס לשם פטור וכדאיתא בפרק איזהו מקומן וכמו שפסק רבינו בפ"ו מהלכות בית הבחירה די אבל לעולם דלענין כפיית הפסכתר בכל המקומות צריך לכפות. עוד יש לומר דס"ל לרש"י דלא הטלטול אלא במקום שמוציאין אותו משם אבל במקום אחר לא אף אם נמצא במקום שמוציאין משם אלא הדין הוא שיוציאו אותו משם ויניחו אותו תיכף ומיד במקום הסמוך ולא יטלטלו השרץ כאם היה נמצא שם השרץ לא היו מוציאין אותו. וכבר נדדנו לעיל נד זה בתחילת דברינו וס"ל דתנן ושאר כל המקומות אין הכוונה לאם נמצא שרץ בשאר המקומות אלא קאי לתחילת המשנה ד מהיכן מוציאין אותו מן ההיכל כו' ועלה קתני ושאר כל המקומות כלומר דממקומות הללו מוציאין דוקא אבל משאר המקומות אין מוציאין אותו אלא מניחין אותו שם וכופין פסכתר ועל זה בא רש"י לומר דמאי דתנן ושאר המקומות בלשון רבים אע"ג דמקום אחד היו מ אותו לאחר שהוציאו הוא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דלבן ננס שההוצאה היתה מן האולם ו ההנחה היתה בעזרה שהוא המקום היותר קרוב ולרבי עקיבא שההוצאה היתה מן העזרה ההנחה בל שהיה המקום הקרוב יותר וכבר כתבנו דאף שפתוחות לקודש אין דינם כעזרה לענין טומאה. ודע שכתבנו דמה שהותר גבי שרץ אינו אלא טלטול השרץ לא קשה מידי מה שהקשה הרב בעל באר ש מההיא דפרק מפנין דלא נאמר אותו דין אלא במקום שהיה בית דירתו וכמו שנתבאר כל זה באר בדברי מרן בטור א"ח סי' ש"ח אבל בית המקדש לא חשיב בית דירה לשום אדם ומטעם זה כל ש שהיו במקדש לא היה להם מזוזה וכדאיתא בפ"ק דיומא (דף י') וא"כ פשיטא דלא הותר טלטול במקדש כי אם מטעם דאין שבות במקדש ואף שהרב רמז לחילוק זה וכתב שהוא דוחק נראה לי תירוץ נכון ודו"ק:

ב וכשהן מוציאין אין מוציאין אותה אלא בפשוטי כלי עץ כו'. לא ביאר רבינו באיזו טומאה **ומשמע מכחמות דבריו דכל טומאה שבעולם דינם הוא שמוציאין אותה בפשוטי כלי עץ**

טומאה שלא לרבות את הטומאה: **כא** אחד טמא שנכנס למקדש טהור. או טהור שנכנס למקדש שיש בו טומאה. כגון שהיה מת תחת אהל במקדש ונכנס הוא תחת האהל ה"ז חייב כרת שהרי ביאתו וטומאה באין כאחת. נכנס למקדש ונטמא שם אחר שנכנס אפילו טימא עצמו שם

כסף משנה

[...]י כלי פן ופסק רבינו כרבי יהודה וכרבי עקיבא:

אחד טמא שנכנס למקדש טהור וכו': [...] נכנס למקדש ונטמא שם אחר שנכנס [...] . בפ"ב דשבועות (דף י"ד:) תנן נטמא [...]ה וכו' והשתחוה או ששהה כדי השתחויה [...]א לו בארוכה חייב ובקצרה פטור ופירש"י [...]בא לו בארוכה שיוצא לו דרך ארוכה שיש [...] ממנה לצאת חייב ואפי' לא שהה תחלה [...]ריס הללו הלכה למשה מסיני הם במי שנטמא בתוך העזרה. **בקצרה פטור** היכא דלא שהה ולא השתחוה ובגמרא (דף ט"ז:) השתחוה אמר רב לא שנו אלא שהשתחוה כלפי פנים אבל השתחוה כלפי חוץ שהה אין לו שהה לא ופירש רש"י לא שנו דבהשתחויה כל דהו אפי' לא שהה בה כדי השתחויה חייב אלא בהשתחוה כלפי פנים לצד מערב אבל השתחוה כלפי חוץ לצד מזרח אין זו השתחויה ואי שהה כדי השתחויה מיחייב משום שהייה ואי לא לא. ומ"ש אפילו טימא עצמו במזיד. שם (דף י"ז) בעי **רב** אשי טימא עצמו במזיד מהו **באונס** גמירי שהייה במזיד **לא** גמירי שהייה או **ד**למא בפנים גמירי

משנה למלך

בהרא דעירובין תנן שרץ שנמצא במקדש כו' נראה דדוקא בשרץ הוא דאיפליגו ר"י בן ברוקא ורבי [...] וטעמא דמילתא משום דשרץ אינו מטמא במשא וכמבואר ומש"ה שרץ שנמצא במקדש ס"ל לרבי [...] דכהן מוציאו בהמיינו דאף שמטמא המיינו במגע השרץ מ"מ ס"ל דהכי עדיף מלהזור אחר צבת [...] שלא לשהות את הטומאה ואינו מוציאו בידו משום דטפי עדיף שיטמא המיינו מביטמא גופו משום [...]ים טמאים ליכא כרת ובאדם איכא כרת ומה שנטמא המיינו לא נטמא גופו משום דהמיינו הוא [...] לטומאה ואין אדם מקבל טומאה כ"א מאב הטומאה ורבי יהודה ס"ל שמוציאה בצבת של עץ שלא [...] את הטומאה שיטמא המיינו אבל בשאר טומאות שמטמאות במשא נראה דלכ"ע מוציאה הכהן [...]או בהמיינו תיכף ומיד ולא יחזור אחר צבת של עץ משום דאף אם יוציאנה בצבת של עץ מ"מ נטמא משום נושא ובגדיו נמי טמאים דכל המטמא במשא מטמא בגדים בשעת נגיעתו וא"כ לא הרווחנו במה שאנו משהים הטומאה לחזור אחר צבת של עץ ולפי זה אני תמיה על רבינו שסתם ולא ביאר וצעת ל"ע:

אפילו טימא עצמו שם במזיד וכו'. בפ"ב דשבועות בעי רב אשי טימא עצמו במזיד מהו באונס גמירי שהייה במזיד לא גמירי שהייה א"ד בפנים גמירי שהייה ל"ש באונס ל"ש במזיד [...]. והנה רש"י ס"ל דהך בעיא היא לענין מלקות וכגון שהזיד וטימא עצמו בעזרה וכתב דהך בעיא [...]א"ל דבעיא קמייתא דר"א וכ"ק א"ל דצריך שהייה למלקות בטומאת אונס ושהיית מזיד טומאת [...]מי בעיא שהייה או לא ע"כ. ומיהו נראה כמו שכתבו התוס' דמיירי דלא התרו בו אלא לאחר [...] עצמו דאם התרו בו קודם לא בעי שהייה ורש"י לא הוצרך לבאר זה לפי שכבר רמז דין זה בבעיא [...]א דרבא דבעי צריך שהייה למלקות אם התרו בו שלא לעמוד כו' משמע שר"ל דע"כ ההתראה [...]אחר שנטמא דאם היתה קודם שנטמא פשיטא דלא בעי שהייה ומיהו עדיין יש לדחות דרש"י [...]תוקים לאיבעיא קמייתא דרבא דשההתראה היתה אחר שנטמא הוא משום דאם ההתראה היתה [...]א"כ טימא עצמו במזיד והיינו בעיא דרב אשי דאפשר דבמזיד לא גמירי שהייה ומש"ה אוקמה לבעיא [...] בדנאנס בטומאה והתרו בו אחר ששהה אי גמירי שהייה למלקות היינו באונס אבל במזיד לא [...] דמיירי בשהתרו בו קודם שנטמא אך הסוגיא דנזיר שהביאו התוס' מוכחת בהדיא דאם התרו [...]דם שנטמא לא בעי שהייה והתוס' ס"ל דבעיא זו דרב אשי אפשר לאוקומה לענין קרבן וכגון [...] עצמו במזיד ואח"כ שכח הטומאה או המקדש בעינן להיובו קרבן שהייה או לא אלא שכתבו [...]י דבשעה שטימא עצמו לא ידע שהיה במקדש דאי ידע וטימא עצמו במזיד אפילו שכח אח"כ לא [...] קרבן דהא לא שב מידיעתו הוא ע"כ כלומר דאמרינן בפ"ק דחולין (דף ה') ובפ"ג דהוריות (דף [...]) דמומר לעבירה אחת אינו חייב חטאת אם שגג באותה עבירה משום דלא שב מידיעתו ולפי פי' [...] בעיה דרב אשי לא הוי כאת"ל דבעיא דרבא שהרי בעיא זו דרב אשי הינה לענין מלקות כי אם [...]. וראיתי לתוס' בבעיא קמייתא דרבא דבעי צריך שהייה למלקות שכתבו בטימא עצמו בשוגג איירי [...]ם היה שרץ במקדש והתרו בו שלא יטמא עצמו בלא שהייה נמי מילקא לקי כדמוכח בפרק מי [...] הריני נזיר כו' ע"כ. ויש לדקדק בדברי התוס' דאמאי איצטריכו לבאי דפרק מי שאמר מגופה [...]אין מוכח דרבא בשוגג מיירי דאי במזיד היינו בעיא דרב אשי דטימא עצמו במזיד מהו וי"ל [...] דבעיא דרבא הוי בכל גווני בין בשוגג בין במזיד ובעי אי למלקות בעינן שהייה ואתא רב אשי [...]דאף א"ל דאף למלקות בעינן שהייה אפשר דהוא דוקא בטומאת אונס אבל בטומאת מזיד לא אך [...]כפירוש האחר שכתבו התוס' דבעיא דרב אשי היא לענין קרבן נראה דיש להכריח דבעיא קמייתא [...]היא בשוגג דאי במזיד מאי קא בעי אי לקרבן גמירי ולמלקות לא גמירי או דילמא בפנים גמירי [...] דמשמע דאי בפנים גמירי פשיטא ליה דחייב מלקות דהא לענין קרבן גופיה מיבעיא לן אם [...]א במזיד אם גמרינן שהייה אף שלא ידע שהיה במקדש משום דלא גמירי שהייה אלא בטומאת [...]א"כ איך יתכן דנמלקות נגמור אף במזיד. ועוד יש לדקדק בדברי התוס' דהתינח שהכריחו דלא [...] בשהתרו בו קודם שנטמא שלא יטמא משום דבכי האי גוונא פשיטא דלא בעי שהייה אך מנא [...]ציירי בשוגג אימא דמיירי במזיד וכגון שהתרו בו אחר שנטמא ואם כוונתם היא משום דא"כ [...] בעיא דרב אשי א"כ תיקשי דאמאי איצטריכו להאי דפרק מי שאמר דמהתם אין לשלול אלא דלא [...] בשהתרו בו קודם שנטמא אך עדיין יש לומר דמיירי במזיד והתרו בו אחר שנטמא וכדי לשלול [...]זו צריכים אנו לומר דהיינו בעיא דרב אשי וא"כ מטעם זה דבעיא דרב אשי יכולין אנו לשלול [...]חלוקות ולומר דלא מיירי במזיד כלל בין שהתרו בו קודם שנטמא בין שהתרו בו אחר שנטמא משום [...] בעיא דרב אשי וא"כ ע"כ לית לן למימר דבשוגג איירי. וסבור הייתי לומר דכוונת התוס' היא [...]או שהיא דפרק מי שאמר הוה אמינא דלעולם רבא במזיד איירי וכי תימא היינו בעיא דרב אשי [...] גווני מזיד איכא חד שהתרו בו קודם שנטמא וחד שהתרו בו אח"כ ורבא מיירי בחד גוונא ורב [...]זד גוונא אך כיון שהכריחו מההיא דפרק מי שאמר דאיכא חד גוונא דמזיד דלא בעי שהייה דהיינו [...] בו קודם שנטמא א"כ ע"כ בעיא דרבא היא בשוגג דאי במזיד והתרו בו אחר שנטמא היינו [...] דרב אשי. אך אין דעתי נוחה בזה משום דמלדדי בעיית רב אשי דקאמר באונס גמירי שהייה [...] לא גמירי שהייה משמע שבלל כל מין מזיד מדין שהייה וא"כ הדרא קושיין לדוכתה דאיך יתכן [...] במזיד מיירי דא"כ היינו בעיא דרב אשי. הכלל העולה לדברי התוס' דאם התרו בו קודם שנטמא דלא בעי שהייה ואם היה שוגג כשנטמא היינו בעיא דרבא אי בעינן שהייה למלקות ואם היה [...]כשנטמא והתרו בו אחר שנטמא היינו בעיא דרב אשי ונראה דאף כפי הפירוש האחר שכתבו [...]ות דבעיא דרב אשי היא לענין קרבן מכל מקום יש ללמוד ממנה גם כן לענין מלקות [...]אם תמצא לומר דגמירי שהייה אף למלקות אפשר דהיינו דוקא בטומאת אונס אך בטומאת [...]א דלא יתכן לומר דלענין קרבן כל שהיה מזיד בתחלתו בטומאה אף שהיה שוגג במקדש אין בו [...] ולענין מלקות דניבעי שהייה אף שהיה מזיד אך נ"ל דמי שמפרש בעיא דרב אשי לענין מלקות [...]מוד הימנו לענין קרבן דלא ליבעי שהייה במזיד משום דיש לחלק דשאני מזיד דמלקות דכיון שהתעא [...] בדין הוא דלא ליבעי שהייה אבל במזיד דקרבן שהיה שוגג במקדש דלא חטא במזיד אפשר דבעינן [...]. ודע דכפי מה שכתבנו דאף למי שמפרש בעיית רב אשי לקרבן דיש ללמוד ממנו למלקות יש דומיא [...]דאם הזיד בטומאה ושגג במקדש והתרו בו דאפשר דלא בעי שהייה. ודע דכל הך שקלא וטריא [...]א מיניה לענין דינא למלקות כלל דכיון דבעיא דרבא לא איפשיטא א"כ במלקות מספקא לן אי [...] שהייה אפי' בשוגג ואף כפי הכרעת הגאונים דכל את"ל הוי פשיטותא מ"מ הכר הפריטנו מכן [...] דוקא היכא דאיתמר בפירוש את"ל אך היכא דבא מכללא לא חשיב פשיטותא. אך מאי דאיכא [...] הוא לענין קרבן דלפי פי' אחר דבעיית רב אשי היא לענין קרבן הנה כל שהיה מזיד בקרבן יש [...]י בעינן שהייה אך כפי הפי' הב' דבעיית רב אשי היא לענין מלקות הנה לענין קרבן פשיטא [...] שהיה מזיד בטומאה בעינן שהיה דמזיד דקרבן לא חשיב מזיד כיון שהיה שוגג במקדש ומ"ש **אפילו טימא עצמו שם במזיד כו'** וכוונתו היא דאפילו טימא עצמו במזיד בעינן שהייה וכן כתב

מרן על לשון זה שם בעי רב אשי כו' ופסק לקולא וכו' שגגות הביא בעיא זו לענין קרבן ונראה דס"ל דכי בעי רב אשי היינו לקרבן ולמלקות א"נ בעיית רב אשי היא לענין קרבן ולמד משם לענין מלקות וניחא דלא כתב בפירוש דאם טימא עצמו במזיד דהוי ספק אם לוקה וכמ"ש גבי קרבן אלא שטעמו הוא משום דבעיית רב אשי הוא לקרבן ומש"ה כתבה בפירוש בהלכות שגגות אך למלקות שהוא דבר הנלמד מקרבן כתבו בדרך רמז לומר דאפי' במזיד גמירי שהייה ולומר דבעיית רב אשי היא למלקות ולמד משם לקרבן הא ליתא וכדכתיבנא לעיל ובעיא דרבא קמייתא כתב מרן שרמזה במה שכתב אע"פ בלא שהה חייב כרת דמשמע דלמלקות נמי בעינן הנך תנאי דקרבן ואם נאמר דרבינו ס"ל דבעיית רב אשי היא אף למלקות אפשר דס"ל דבעיית רבא כפשטה דהא רב אשי באת"ל דבעינן שהייה למלקות בעי ודרכו לפסוק כאת"ל אלא שמרן אזיל לשיטתיה דכל את"ל דלא נאמר בפירוש לאו פשיטות הוא. ומיהו בלאו הכי אפשר דנפשטה בעיא זו מההיא דבעי רבא בפ"ג דנזיר (דף י"ז) וע"ש. ודע דרבינו בפי"א מהלכות אלו דין ד' כתב מי שנטמא במזיד ולא שהה כשיעור הרי זה כספק כו' והיא בעיא דרב אשי וכמו שכתב מרן ולא ביאר דמיירי בשוגג במקדש משום דסמך על מ"ש פ"ג ממעשה הקרבנות דין ד' ובפ"ג מהלכות שגגות דין ז' דמומר לאכול חלב שאכל חלב בשגגה אינו מביא חטאת משום דלא שב מידיעתו וה"ה הכא. וראיתי לרבינו בפרקין דין כ"א שכתב אחד טמא שנכנס למקדש טהור או טהור שנכנס למקדש שיש בו טומאה כגון שהיה מת תחת אהל במקדש ונכנס הוא תחת האהל הרי זה חייב כרת שהרי ביאתו וטומאה באין כאחת ע"כ. והנראה מדברי רבינו הוא דבחלוקות אלו לא בעינן שהייה והנה החלוקה הא' שהיא טמא שנכנס למקדש עסור היא פשוטה דבטומאת חוץ לא בעינן שהייה אך החלוקה הב' דהיינו דהיכא דביאתו וטומאתו באים כאחד דלא בעינן שהה איכא לבפוקי אי טעמא דמילתא הוא משום דחשיב לה כטומאת חוץ דלא חשיב טומאת פנים אלא בקדמה ביאתו לטומאה אבל כל שבאו שניהם כאחד חשיב כטומאת חוץ דלא גמירי שהייה או דילמא דלעולם דחשיב כטומאת פנים אלא דמה שחייבו כרת הוא משום דהתרו בו אל תכנס לפי שתטמא וכל שהתרו בו קודם שנטמאו אל תטמא פשיטא דלא בעינן שהייה ונפקא מינה בין שני הפירושים הללו לענין קרבן דאי כפי פי' הא' דטעמיה דרבינו הוא משום דחשיב ליה טומאת חוץ הוא הדין לענין קרבן אם שגג ונכנס למקדש שיש בו טומאה חייב קרבן אף בלא שהה משום דבטומאת חוץ לא גמירי שהייה אך כפי הפי' הב' דלעולם טומאת פנים חשיב אלא דמיירי בהתרו בו קודם אל תכנס א"כ לענין קרבן פשיטא דבעינן שהה ולכאורה היה נראה לד זה מדכתב רבינו הרי זה חייב כרת ולא סיים ואם היה שוגג מביא קרבן וכמו שכתב בדין הסמוך לזה נראה דס"ל דבחלוקה זו דטומאתו וביאתו באים כאחד לא מיחייב בקרבן כי אם בשהה ושאני מלקות משום דהתרו בו אל תכנס. אך כד מעיינינן בה שפיר נראה דהא ליתא והאמת הוא דטעמיה דרבינו הוא משום דכל שטומאתו וביאתו באים כאחד חשיב כטומאת חוץ שהרי כמוך לזה כתב רבינו נכנס למקדש ונטמא שם כו' אפילו טימא עצמו במזיד כו' וכתב על זה מרן דהיינו בעיא דרב אשי דטימא עצמו במזיד מהו ופסק לקולא והשתא איכא לעיוני מה הפרש יש בין טהור שנכנס למקדש שיש בו טומאה למי שטימא עצמו שם במזיד דאם התרו בו קודם בכל גווני לוקה בלא שהייה וכמו שכתבו התוס' והכריחו מההיא דפרק מי שאמר ואם לא התרו בו כי אם אחר שנטמא בכל גוונא בעינן שהייה מאחר דאמרת דטומאתו וביאתו באים כאחד חשיבא כטומאת פנים ואם כן למה חלקם רבינו לשני בבות אלא ודאי טעמיה דרבינו הוא משום דס"ל דכל שטומאתו וביאתו באים כאחד חשיב כטומאת חוץ ומש"ה לא בעינן שהה ואף אם התרו בו אחר שנכנס לוקה אף בלא שהה וא"כ כתב דאם טימא עצמו שם אפי' במזיד בעינן שהה כל שהתרו בו אחר שנטמא ולפי זה לענין קרבן נמי כל שטומאתו וביאתו באים כאחד לא בעינן שהייה משום דחשיב כטומאת חוץ ובטומאת חוץ לא גמירי שהייה: גרסינן בגמרא פ"ב דשבועות צריך שהייה למלקות או אין צריך שהייה כו' וכתבו התוס' דהכא משמע דלקי אשהייה דלא קא מיבעיא ליה אלא אי צריך שהייה כשיעור השתחואה ובפרק בתרא דמכות משמע דרב ביבי חולק אדרב אשי דמחייב גבי כלאים אפי' לא שהה אלא כדי לפשוט וללבוש ורב ביבי לא מחייב בשהייה ותירצו דרב ביבי לא פליג אדרב אשי אלא דלא נחית לאשמועינן חידוש של שהייה אלא לאשמועינן דבהכנסת בית אונקלי חייב אע"פ שאינו לובש כל המלבוש א"נ לרב ביבי לא לקי אשהייה משום דהוי לאו שאין בו מעשה והכא איירי למ"ד דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו א"נ איירי לענין איסור מלקות ולא לענין חיוב. ולפי הנראה התוס' מעולם לא הוקשה להם אלא מרב ביבי דאית ליה דלא לקי אשהייה גבי כלאים אבל לרב אשי ניחא דכי היכי דהתם לקי אשהייה הכא נמי. וראיתי לתוס' שכתבו ורב אשי דפליג עליה התם וחשיב שהייה כמעשה כיון דתחלת הלבשה ע"י מעשה ע"כ. ולא ידעתי מה הוקשה להם לתוס' שאם כוונתם לומר דהיכי ס"ל לרב אשי דאם שהה כדי לפשוט וללבוש דלקי והא לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו הרי קושיא זו אינה נמשכת מסוגיא זו דשבועות ועיקרה היא במכות עלה דמילתיה דרב אשי. ואפשר לומר דהתוס' הוה ס"ל מתחלה דמאי דקאמר רב אשי התם דבשהה חייב לאו למימרא דלוקה אלא דחייב לשמים על כל אחת ואחת ויש בו איסור מלקות על כל שהייה ושהייה ולפי זה רב ביבי היה חולק דליכא איסור מלקות בשהייה ומש"ה הוקשה להם מסוגיא זו דאפי' אם נאמר דהכא לענין איסור מלקות מיירי מ"מ תיקשי לרב ביבי דהתם אית ליה דאפי' איסור מלקות ליכא בשהייה והכא לפחות איכא איסור מלקות בשהייה ותירצו דרב ביבי לא פליג אדרב אשי ומודה דאיכא איסור מלקות בשהייה עוד תירצו דרב ביבי התם פליג אדרב אשי משום דסבר דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו וסוגיא דהכא או אתיא כמ"ד דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו או דאיירי לענין איסור מלקות ועל זה הוקשה להם דכיון דאמרת דרב ביבי חולק אדרב אשי משום דס"ל דלאו שאין בו מעשה אין לוקין א"כ אתי רב אשי דלא כהלכתא ותירצו דרב אשי חשיב שהייה כמעשה כיון וכו'. ומדברי הרב בעל חידושי הלכות נראה דס"ל דלרב אשי מאי דבעי רבא אי צריך שהייה למלקות הוא לענין איסור מלקות ולדידי אין צורך בזה דאם נטמא בשוגג נמי חשיב כמעשה ולפי זה בעיא דרבא היא לענין מלקות ממש. ודע שמה שכתבנו דאפילו לרב אשי לא חשיב שהייה כמעשה אלא כשתחלת המעשה היה באיסור כגון לבישת כלאים או מי שנכנס למקדש וטימא עצמו בשוגג שהרי תחילת האיסור היה ע"י מעשה של איסור וכן מי שהיה טמא ונכנס למקדש בשוגג ואחר כך התרו בו לוקה אם שהה לפי שתחילת המעשה ע"י כניסה שהוא מעשה גמור אך טהור שנטמא במקדש באונס לא חשיב מעשה ואין לוקין עליו משום דאין כאן מעשה כלל דהטומאה באונס היתה שבא חבירו וטימאו והוא לא עשה מעשה כלל ואי משום הכניסה הרי בהיתר היתה שטהור היה ועד כאן לא אמרינן דכל שתחלת הפעולה היתה ע"י מעשה דאף דלבסוף ליכא מעשה דחשיב כמעשה היינו כשהתחלת הפעולה היתה באיסור אבל כשהיתה בהיתר אינה מצטרפת עם סופה להחשיבה כמעשה. כך היה נראה לי מסברא אך אחרי העיון נראה דהא ליתא חדא דהא רב אשי בעי טימא עצמו במזיד מהו באונס גמירי שהייה כו' משמע דלמלקות בטומאת אונס ושהיית מזיד פשיטא ליה דלקי וכמו שפירש"י שם יע"ש ותו דאידך בעיא דרב אשי דנזיר בקבר בטומאת אונס מיירי וכדקאמר באונס גמירי שהיה כו' וכי היכא דהתם חשיב מעשה מה שנכנס לקבר והיה בהיתר הכא נמי שהרי טמא ורב אשי איירי שנכנס במקדש

שם במזיד ימהר ויבהל ויצא בדרך קצרה : **כב** ואסור לו לשהות או להשתחוות או לצאת בדרך ארוכה. ואם שהה או שיצא בארוכה אע"פ שלא שהה או שהחזיר פניו להיכל והשתחוה אע"פ שלא שהה חייב כרת. ואם היה שוגג מביא קרבן : **כג** לא החזיר פניו אלא השתחוה דרך יציאתו כלפי חוץ אינו חייב אלא א"כ שהה כשיעור. וכמה שיעור שהייתו כדי לקרות ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחוו והודות ליי' כי טוב כי לעולם חסדו וזהו שיעור השתחוויה : **כד** ואי זו היא דרך ארוכה כל שאפשר לו לצאת מן המקדש בדרך קצרה ממנה. יצא בקצרה אע"פ שלא רץ אלא הלך עקב בצד גודל אפילו כל היום פטור. יצא בארוכה אע"פ שרץ ודחק עצמו בכל כחו ונמצא שיעור זמן שהלך בו הארוכה פחות משיעור הזמן שמהלך כל אדם בקצרה הואיל ויצא בארוכה חייב. יצא בקצרה והלך מעט ועמד ושהה מעט עד שנצטרף מכל השהיות כדי השתחוויה במזיד אינו לוקה בשוגג אינו מביא קרבן מפני שהדבר ספק. אבל מכין או
מכת מרדות :

גמירי שהייה ל"ש באונס לא שנא במזיד תיקו ופסק לקולא : **כב** ומ"ש חייב כרת ואם היה שוגג מביא קרבן שם (דף פ"ז:) בעי רבא צריך שהייה למלקות או [אין צריך שהייה למלקות] לקרבן גמירי שהייה למלקות לא [גמירי שהייה] או דילמא בפנים גמירי שהייה לא שנא לקרבן לא שנא למלקות תיקו ופסק לקולא : **כג** ומה שאמר וכמה שיעור שהייתו כדי לקרות ויכרעו אפים ארצה וכו' שם כמה שיעור שהייה פליגי בה רבי יצחק בר נחמני וחד דעמיה וכו' דחד אמר כמימריה דהאי פסוקא וחד אמר כמויכרעו לסופיה וכל בני ישראל רואים ברדת האש וכבוד ה' על הבית ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחוו והודות לה' כי טוב כי לעולם חסדו ופסוק זה הוא בדברי הימים ויש לתמוה למה פסק רבינו להחמיר כמ"ד מויכרעו לסופיה ולא כמ"ד כמימריה דהאי פסוקא דמשמע כמימריה דכוליה פסוקא מראשו עד סופו ושמא יש לומר שרבינו מפרש דמאן דאמר כמימריה דהאי פסוקא אינו כל הפסוק אלא עד ויכרעו בלבד ואם כן הוה ליה מ"ד כ' יכרעו לסופיה מיקל ופסק כוותיה ובירושלמי פרק אמר להם הממונה תנינן תמן השתחוה או ששהה כדי השתחויה עד כמה היא שיעור השתחויה רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי עד כדי ויכרעו אפים ארצה [על הרצפה] וישתחוו רבי אבהו מוסיף עד והודות לה' כי טוב כל"ח וע"פ זה יש לפרש דמ"ד כמימריה ד[האי] פסוקא היינו כדי ויכרעו אפים ארצה וישתחוו בלבד דהשתא הוי מאן דאמר מוי[כרעו] לסופיה מיקל ומספיקא פסק כמאן דמיקל :

כד יצא בקצרה אע"פ שלא רץ וכו'. מימרא דרבא שם (דף י"ז) :
יצא בארוכה וכו' הואיל ויצא בארוכה ה[...] שם בעיא דאיפשיטא : יצא בקצרה [...] מעט וכו'. שם בעיא דלא איפשיטא ופ[סק] לקולא :

פ"ד א טמא שעבד במקדש חילל עבוד[תו] משנה ריש פ"ב דזבחים [...] י"ז:). ומ"ש אע"פ שלא שהה שם בפרק [...] דשבועות (דף ט"ז:) ואם יקשה עליך [...] אפשר לו לעבוד ולא ישהה ביארו [...] בסמוך. ומ"ש וחייב מיתה בידי שמים. [...] פרק הנשרפין (דף פ"ד). ומ"ש שנאמר וי[נזרו] מקדשי בני ישראל וכו' ולהלן הוא אומר [...] בו כי יחללוהו מה חילול האמור שם חייב [...] בידי שמים וכו'. שם :
ב אף ע"פ שאם עבד בטומאה אינו [...] וכו'. משנה בס"פ הנשרפין (דף פ[...])
ג והיאך אפשר לו לעבוד ולא ישהה [...] וביציאתו היה צנור בידו וכו'. [...] דשבועות (דף י"ז:) :
וכן

פרק רביעי

א טמא שעבד במקדש חילל עבודתו וחייב מיתה בידי שמים על עבודתו אע"פ שלא שהה שם שנאמר וינזרו מקד
בני ישראל ולא יחללו את שם קדשי ה"ז אזהרה לעובד בטומאה. ולהלן הוא אומר ומתו בו כי יחללוהו.
חילול האמור [שם] חייב מיתה בידי שמים אף כאן מיתה בידי שמים. וכל לאו שחייבין עליו מיתה בידי שמים לו
עליו : **ב** אע"פ שאם עבד בטומאה אינו חייב בבית דין אלא מלקות אחיו הכהנים לא היו מביאין אותו לבית
אלא מוציאין אותו לחוץ ופוצעין את מוחו ואין ממחין עליהן בכך : **ג** והיאך אפשר לו לעבוד ולא ישהה עד שלא יתחי
כרת אלא מיתה בידי שמים בלבד. כגון שנטמא בעזרה ויצא בקצרה וביציאתו היה צנור בידו והפך בו אבר על האש במז
וקירב

משנה למלך

תיבה ומגדל שתחלת ביאתו היתה בהיתר וכמו שפירש"י וכפ"ג דנזיר (דף י"ז) אמרינן בהדיא בהך בעיא כגון שנכנס בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע עליו את המעזיבה וכתבו התוס' שם דוקא באונס כו' הרי מבואר דאף שהביאה היתה בהיתר והטומאה היתה באונס פשיטא ליה לתלמודא דלקי אלא דבעי אי בעי שהייה ולומר דאתי כמ"ד דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו או דמיירי לאיסור מלקות הוא דוחק גדול ועוד דהתוס' עצמם שם בנזיר בתחילת הסוגיא דאמרינן היכי דמי אילימא דאמרי ליה לא תנזור למה לי שהייה כו' כתבו ולא הוי כלאו שאין בו מעשה כמה שמקבל נזירות דלאו שיש בו מעשה הוא במה שאינו יוצא משם כשנודר בנזיר ע"כ הרי דס"ל לתוס' דבעיין דנזיר היא כמ"ד דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ובעיין הוא לענין מלקות ממש ולא לאיסור מלקות. אשר על כן נראה דאליבא דתוספות כל בתחלת הדבר היה ע"י מעשה אף שהיה בהיתר חשיב כמעשה אם נעשה איסור אח"כ בלתי מעשה ומש"ה נזיר שנכנס לבית הקברות בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע מעליו המעזיבה לוקה על השהייה אע"פ שאין מעשה בשהייה לפי שתחילת ביאתו לבית הקברות ע"י מעשה היתה ואף שהיתה בהיתר ודברי התוס' שכתבנו הכי דייקי שכתבו דלאו שיש בו מעשה הוא במה שאינו יוצא משם כשנודר ודאי שאין כוונתם דס"ל דעקימת שפתיו שנודר בנזיר חשיב מעשה דהא קי"ל דעקימת שפתים לא חשיב מעשה ועוד דאי טעמא דתוס' הוא משום עקימת שפתים הכי הוה להו למימר דלאו שיש בו מעשה הוא במה שנודר בנזיר בבית הקברות אלא ודאי דמה שנודר בנזיר לא חשיב מעשה ולא חייבוהו מלקות אלא משום דאינו יוצא משם ואע"ג דאינו עושה מעשה במה שאינו יוצא כיון שהביאה היתה על ידי מעשה אף מה שאינו יוצא חשיב כמעשה. עוד נ"ל לומר דהתוס' כשדחקו עצמם לומר דאיירי לענין איסור מלקות ולא לענין חיוב שהוא דוחק גדול מאחר דרבא נקט בלישניה מלקות הוא משום דלא הוה ניחא להו בתירוצא קמא דהכא איירי למ"ד לאו שאין בו מעשה דלוקין עליו משום דלא קי"ל הכי וא"כ איך יתכן דרבא דבתראה הוא אתי דלא כהלכתא ורבי יוחנן דהלכתא כוותיה אית ליה דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו וכדאיתא בפ"ג דמכות (דף ט"ז) ומש"ה דחקו עצמם לומר דרבא איירי לענין איסור מלקות ועל זה הוקשה להם דכיון דרב אשי דבתראה הוא אית ליה דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו מאי דוחקין לומר דרבא ס"ל כרב אשי לזה תירצו דרב אשי דפליג עליה חשיב שהייה כמעשה והכא אפי' אי לא בעינן שהייה כו' דהוקשה להם דנהי דיישבנו סוגיא זו אליבא דרב דימי אך פליגא ארב אשי דאילו הכא משמע דלמלקות לא בעי שהייה ואילו רב אשי התם בעי שהייה למלקות דהכא אפי' לא בעינן שהייה כדי בהשתחואה מ"מ בעינן כדי יציאה וכניסה אבל בפחות מכאן לא כי היכי דבעינן גבי כלאים כדי פשיטה ולבישה והדר הוקשה להם דהאי סוגיא זו לא אתי כרב אשי דאילו התם פשיטא ליה לרב אשי דכשיעור פשיטה ולבישה לקי ואילו הכא מספקא לן אי לקי בשיעור כניסה ויציאה דהוי דומיא דפשיטה ולבישה או דילמא דלא לקי כי אם בשיעור השתחואה ותירצו ונראה דאפי' את"ל דגמירי שהייה כדי השתחואה למלקות במקדש ובנזיר היינו משום דדמו לשהייה דקרבן דגבי מקדש אבל לגבי כלאים פשיטא דלא גמירי דלא שייך התם השתחוואה כלל ע"כ. הכלל העולה מדברי התוס' דכי איבעיא לן הכא אי צריך שהייה למלקות או לא לעולם פשיטא לן דבעי כדי יציאה וכניסה אך מאי דמספקא לן הוא אי בעי כדי השתחואה ומאי דפשיטא לן דבעי כדי יציאה והכנסה הוא משום דלגבי כלאים לא לקי כי אם בשהה כדי פשיטה ולבישה. ורהיתי להוס' בפ"ג דמכות (דף כ"א) שכתבו ואפי' לא שהה אלא להפשיט מלבוש חייב ובלא שהה לא מיחייב ולא דמי דין זה להך דפ"ב דשבועות דאיבעיא להו מי צריך שהייה למלקות גבי טומאת מקדש ונזיר בקבר דשמא מיחייב בלא שהה והכא אמרינן דלא מיחייב בלא שהייה דלא דמי לשהייה ד[...] דכיון דבידו לפרוש מן הטומאה כי לא שהה כדי השתחואה דין הוא דמיתייב אבל הכא דאין לו [...] לפשוט וללבוש אין כאן עבירה אחרת דעדיין הלבישה הראשונה קיימת דהתם נמי אינו חייב עד [...] לפרוש מן הטומאה ע"כ. והנה מתחילת דבריהם נראה דלא גרסי אלא אפי' לא שהה אלא כדי ל[...] משמע דבשיעור שהייה דכדי פשיטה לחוד חייב אף שלא שהה כדי לפשוט וללבוש וכן נראה קצת [...] דבריהם שכתבו אינו חייב עד שיכול לפרוש מן הטומאה משמע דלא פסיקא להו אלא דבעינן יציאה דומיא דמאי דבעינן הכא כדי פשיטה אבל לא בעינן כדי כניסה אך הרואה יראה מהמלצע דבר[יהם] דהכא בעינן כדי פשיטה ולבישה וא"כ גבי טומאת מקדש ונזיר פשיטא לן דבעי כדי יציאה וכניסה [...] דומיא דפשיטה ולבישה כמו שכתבו בפ"ב דשבועות יע"ש. וגבי כלאים דקי"ל כרב אשי דלקי אם כדי לפשוט וללבוש אף דקי"ל דלאו שאין בו מעשה אין לוקין הוא משום דחשיב שהייה כמעשה דתחילת הלבישה ע"י מעשה וכמו שכתבו התוס' ויש לדקדק אי בעינן שתחלת המעשה היה ב[...] והתרו בו ואז כל מה ששהה אח"כ חשיב כמעשה כיון שתחילת המעשה היה בו חיוב מלקות או ד[...] אפילו שלא התרו בו בתחלה חשיב כמעשה. ונראה דהא ודאי פשיטא דכל שהיה מזיד חשיב כמעשה מאי דאיכא לספוקי הוא בשוגג מהו אי חשיב כמעשה או לא ואם נאמר דשוגג לא חשיב כמעשה צריכין אנו לומר דלרב אשי מאי דבעי הכא רבא אי צריך שהייה למלקות הוא לענין איסור מלקות הך בעיא דרבא בשוגג איירי וכמו שכתבו התוס' אך אם נאמר דאף שוגג חשיב כמעשה אתי [...] דרבה כפשטה דהיא למלקות ממש ואף שאין בו מעשה לוקה כיון שתחלת הטומאה באה ע"י מעשה [...] עצמו אך לכ"ע אם נטמא באונס שבא חבירו וזרק עליו השרץ לכולי עלמא לא לקי דהא תחלת הטו[מאה] לא באה על ידי מעשה :

פ"ד ב אחיו הכהנים לא היו מביאין אותו לב"ד כו'. ובפרק הנשרפין (דף פ"א) תנן מוציאין [...] להוץ לעזרה ע"כ. ואני מסתפק אי דוקא תנן חוץ לעזרה דהיינו עזרת ישראל [...] מחנה שכינה אבל לא היו מוציאין אותו מעזרת נשים ואע"ג דתנן בפ"ק דכלים החיל מקודש הימנו [...] עכו"ם וטמא מת נכנסים לשם כו' אי משום הא לא קשיא דכל הני מעלות מדבריהם נינהו אבל התורה טמא מת מותר ליכנס במחנה לויה ואף המת עצמו וכדאיתא בפרק היה נוטל (דף כ':) מעזרת ישראל ולפנים טמא מת שנכנס לשם חייב כרת וכמו שביאר כל זה רבינו בפ"ז מהלכות הבחירה ולפי זה אפשר שהכהנים לא היו נזהרים אלא מלהמיתו בעזרת ישראל שהוא מן התורה אבל מעזרת ישראל לא כדי לקרב מיתתו. שוב ראיתי להוס' ז"ל ריש פ"ג דזבחים (ל"ב) שכתבו לאו דוקא לעזרת ישראל אלא אף הוץ לעזרת נשים וחוץ לחיל ואפשר דמשום הכי כתב רבינו מוציאין אותו לחוץ העתיק לישנא דמתני' כמנהגו לרמוז דעזרה דמתני' לאו דוקא אלא מוציאין אותו חוץ כלומר במקום כל להורגו. והרב בעל תיו"ט כתב חוץ לעזרה דהכר הבית מותרים טמאי מתים ומת עצמו ע"כ. ולא ידו[עה] כוונתו דאם רצה לומר דלעזרה דמתניתין היא מלה מדוייקת היכי מייתי ראיה ממתניתין דכלים [...] התם מוכח דחיל ועזרת נשים אין טמאי מתים נכנסים לשם ואולי כוונתו לומר דמותרים מן הת[ורה] ומ"מ דבריו הם סתומים והנכון דהוץ לעזרה לאו דוקא אלא חוץ לחיל היו מוציאין אותו וכמו שכ[תבו] התוספות :

מפי

וקירב שרפתו שכל קירוב עבודה הרי הוא כעבודה :

ד וכן טמא שטבל ועבד קודם שיעריב שמשו עבודתו פסולה *וחייב מיתה בידי שמים שנאמר ולא יחללו שם אלהיהם . מפי השמועה למדו שזו אזהרה לטבול יום שעבד שעדיין טמא הוא שנאמר ובא השמש וטהר מכלל שעדיין לא טהר. אבל מחוסר כיפורים שעבד אע"פ שעבודתו פסולה *וחילל ה"ז פטור : ה ומניין שעבודתו פסולה שנאמר וכפר עליה הכהן וטהרה. מכלל שעדיין לא נגמרה טהרתה . והוא הדין לכל מחוסרי כיפורים : ו כהן שעבד ואחר כך נודע שהיה טמא. אם היא טומאה ידועה כל הקרבנות שהקריב פסולין שהרי עבודתו חולין. ואם היא טומאת התהום הציץ מרצה . וכל הקרבנות שהקריב נרצו . ואפילו נודע לו שהוא טמא קודם שיזרוק הדם וזרק הורצה. שהציץ מרצה על טומאת התהום אע"פ שהוא מזיד וכבר ביארנו טומאת התהום בנזירות : ז וכן הציץ מרצה על טומאת דברים הקרבין שנאמר והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים. אבל אינו מרצה על טומאת הנאכלין . ולא על טומאת האדם שנטמא בטומאה ידועה. אלא אם כן היתה הטומאה הדחויה בציבור שהציץ מרצה עליה: ח ואין הציץ מרצה אלא בזמן שהוא על מצחו שנאמר והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני יי : ט כל קרבן שאין קבוע לו זמן אינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה . שאם לא יקריב היום יקרב למחר ולמחרת מחר . וכל קרבן שקבוע לו זמן בין קרבן ציבור בין קרבן יחיד דוחה את השבת ודוחה את הטומאה ; ולא כל הטומאות הוא דוחה אלא טומאת המת לבדה : י כל קרבנות הציבור קבוע זמנם. לפיכך כולן דוחין את השבת ואת טומאת המת : יא וכל קרבן מהן שקרב בטומאה אינו נאכל . אלא מקטירין ממנו דברים הראויין להקטרה והשאר הראוי לאכילה נשרף כשאר קדשים שנטמאו : יב כיצד דוחה את הטומאה . הגיע זמנו של אותו קרבן והיו רוב הקהל שמקריבין אותו טמאין למת . או שהיו הקהל טהורים והיו הכהנים המקריבין טמאים למת . או שהיו אלו ואלו טהורין והיו כלי השרת טמאים למת . ה"ז יעשה בטומאה ויתעסקו בו הטמאים והטהורים כאחד ויכנסו כולן לעזרה . אבל הטמאים בטומאה אחרת כגון זבין וזבות ונדות [ויולדות] וטמאי שרץ ונבלה וכיוצא בהן . לא יתעסקו ולא יכנסו לעזרה

השגת הראב"ד

*וחייב מיתה בידי שמים . א"א כיון שטבול יום שנכנס למקדש בכרת היכי משכחת לה טבול יום ששימש במיתה והא איכא נמי כרת בשביל ביאת מקדש ואיני מוצא אותו אלא בבמה אי נמי שפשט בית יד ארוכה לצינורא וסיפן באיברים מבחוץ :

*וחילל ה"ז פטור . א"א והא אמרינן במכות עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כיפורים ועוד מכשוכות של מצורע דאמרינן בזבחים עשה שיש בו כרת הוא וכל שכן בביאת כולו ועוד וטהרה כתיב ביולדת מכלל דעד השתא טמאה היא ואמרינן בזבחים מחוסר כפורים דזב כזב דמי ובתוספתא דזבחים מונה אותו עם אותן שבמיתה :

כסף משנה

ד וכן טמא שטבל ועבד קודם שיעריב שמשו עבודתו פסולה . ברפ"ב דזבחים (דף י"ז) . ומ"ש וחייב מיתה בידי שמים שנאמר ולא יחללו שם אלהיהם בס"פ הנשרפין (דף פ"ג:) טבול יום ששימש מנ"ל דתניא רבי סימאי אומר רמז לטבול יום שאם עבד חילל מנין תלמוד לומר קדושים יהיו לאלהיהם ולא יחללו אם אינו ענין לטמא ששימש דנפקא לן מוינזרו תנהו ענין לטבול יום ששימש ויליף חילול חילול מתרומה מה להלן במיתה אף כאן במיתה . ומ"ש רבינו שעדיין טמא הוא שנאמר ובא השמש וטהר וכו' הוא לתת טעם למה חלוק ממחוסר כפורים. וכתב הראב"ד על מ"ש רבינו טמא שטבל ועבד קודם שיעריב שמשו חייב מיתה בידי שמים א"א כיון שטבול יום שנכנס למקדש בכרת וכו'. ויש לתמוה כיון דקושיא זו לכ"ע איתא למה כתבה בהשגות כאילו הוא פרכיא לרבינו. וי"ל שמכח קושיא זו היה אפשר לפרש דהא דתנן בפרק י"א ממסכת פרה (משנה ד) ואם בא אל המקדש בין לפני ביאתו בין לאחר ביאתו חייב היינו חיוב מלקות אבל מכרת פטור מאחר שטבל אבל לרבינו שכתב חייב כרת קשיא וי"ל דיש במיתה בידי שמים מה שא"כ בכרת דכרת היינו שאינו מגיע לששים שנה כדאמרינן בשילהי מועד קטן (דף כ"ח) ואיכא נמי כרת דיומי כדאמרי' נמי התם *ומיתה בידי שמים אין לה זמן קבוע כמו שכתבו התוס' בפרק במה מדליקין (דף כ"ה) בד"ה כרת ועוד יש ביניהם דכרת הוא וזרעו נכרתים משא"כ במיתה בידי שמים כמו שכתבו התוס' בפ"ק דיבמות (דף ב') ועוד יש ביניהם שהחייב מיתה בידי שמים עלה מות בחלוניו וב"ת מקנה קינו מתים פרתו רועה באפר והיא מתה תרנגולתו רועה באשפה והיא מתה . ומ"ש אבל מחוסר כפורים שעבד אע"פ שעבודתו פסולה וחילל. ברפ"ב דזבחים (דף י"ז). ומ"ש ה"ז פטור יש לתמוה דהא בס"פ הנשרפין מני בכלל אלו שבמיתה מחוסר כפורים ואמרי' בגמרא (דף פ"ג:) מנ"ל אמר רב הונא דאמר קרא וכפר עליה הכהן וטהרה מכלל שהיא טמאה ואמר מר טמא ששימש במיתה ורבינו עצמו בפרק י"ט דסנהדרין מנה מחוסר כפורים בכלל מחוייבי מיתה שחייבים מלקות וצ"ע וכבר השיגו הראב"ד וכתב אבל מחוסר כפורים שעבד אע"פ שעבודתו פסולה וחילל הרי זה פטור אמר אברהם והא אמרינן במכות עוד טומאתו בו וכו' . ולא ידעתי למה לא הקשה עליו גם מדידיה אדידיה כמו שהקשיתי וסמ"ג כתב בסי' ש"ה מחוסר כפורים שעבד תניא שהוא במיתה ועבודתו פסולה וחילל עכ"ל ומאחר שהוא רגיל להביא דברי רבינו בכל מקום יש לתמוה עליו למה לא הביאם גם פה ויקשה מהא ברייתא . ולענין מה שהשיג הראב"ד יש לומר שרבינו סובר דהלכה כמ"ד מחוסר כפורים דזב לאו כזב דמי כמו שכתבתי בפ"ג :

ו כהן שעבד ואח"כ נודע שהיה טמא וכו' ואם היא טומאת התהום הציץ מרצה וכו'. משנה פרק כיצד צולין (דף פ':) ואע"ג דבפסח איתניא משמע דה"ה לכל הקרבנות אלא שיש ביניהם קצת חילוק כמו שאכתוב בסמוך. ומ"ש ואפילו נודע לו שהוא טמא קודם שיזרוק הדם וזרק הורצה וכו'. שם וכלישנא בתרא אלא דאיכא למידק שמ"ש רבינו נראה דלכתחילה אינו זורק כל שנודע לו ובפרק ז' מהלכות קרבן פסח נראה מדבריו דלכתחילה נמי שוחט וזורק וצריך לומר שטעמו משום דשאני קרבן פסח שהוא חובה והיא מצוה עוברת . ומ"ש וכבר ביארנו טומאת התהום בנזירות . פ"ו :

ז וכן הציץ מרצה על טומאת דברים הקרבין וכו' אבל אינו מרצה על טומאת הנאכלים. בפרק כיצד צולין (דף ע"ז) אמרי' דליכא תנא דשמעת ליה מרצה על אכילות אלא ר"א ופירש"י על אכילות על טומאה שנגעה בבשר ובשירי מנחה הנאכלים אלא על טומאת הדם וקמצים ואימורים . ומ"ש ולא על טומאת האדם שנטמא בטומאה ידועה . משנה שם (דף פ':) שהציץ מרצה על טומאת הדם ואינו מרצה על טומאת הגוף נטמא טומאת התהום הציץ מרצה. ומ"ש אלא א"כ היתה הטומאה הדחויה בציבור שהציץ מרצה עליה . משנה שם (דף ע"ט) נטמא הקהל או רובו או שהיו כהנים טמאים והקהל טהורים יעשו בטומאה :

ח ומ"ש ואין הציץ מרצה אלא בזמן שהוא על מצחו וכו'. בפרק כיצד צולין (דף ע"ו) ובריש יומא (דף ד') פלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון ופסק כרבי יהודה . וכתב הר"י קורקוס ז"ל דאיכא למידק דבגמרא אקשו לר"י והא קסבר דטומאה הותרה בצבור ומאחר שפסק רבינו בסוף הפרק שטומאה דחויה היא בצבור הוי תרתי דסתרן . ותירץ שסובר רבינו שאותה קושיא אינה מוכרחת לומר כן ותירץ לו כן לרווחא דמילתא והאריך בדבר להוכיח כן :

ט כל קרבן שאין קבוע לו זמן וכו' וכל קרבן שקבוע לו זמן וכו'. משנה רפ"ב דתמורה (דף י"ד) . ומ"ש ולא כל הטומאות הוא דוחה אלא טומאת המת לבדה . פשוט בפ"ב דזבחים (דף כ"ב:) :

י כל קרבנות הצבור קבוע זמנן וכו'. ברפ"ב דתמורה (דף י"ד) תנן יש בקרבנות הצבור מה שאין בקרבנות היחיד שקרבנות הצבור דוחים את השבת ואת הטומאה וקרבנות יחיד אינם דוחים לא את השבת ולא את הטומאה אמר ר"מ והלא חביתי כהן גדול ופר י"ה קרבן היחיד ודוחין את השבת ואת הטומאה אלא שזמנו קבוע ופירש"י אלא שזמנו קבוע כלומר אין הטעם תלוי אלא בקביעות זמן אותן שזמנן קבוע שאם עבר הזמן אין להם תשלומין דוחים שבת וטומאה אפי' דיחיד וכל שאין להם זמן קבוע אינם דוחים שבת וטומאה ואפי' דצבור כגון פר העלם דבר של צבור ושעירי ע"ז עכ"ל ומשמע שדברי ר"מ הם דברים אמתיים וכן כתב רבינו בפירוש המשנה וכן משמע בגמרא פרק הוציאו לו (דף נ') וכן בפ"ק דיומא עלה ז' וא"כ יש לתמוה על זה שכתב כאן כל קרבנות הצבור קבוע להם זמן שהרי פר העלם דבר של צבור ושעירי ע"ז אין זמנן קבוע ואפשר דה"ק כל קרבנות הצבור הקבועים :

יא ומ"ש וכל קרבן מהם שקרב בטומאה אינו נאכל וכו'. בפרק כיצד צולין (דף ע"ו) תנן חמשה דברים באים בטומאה ואינם נאכלים בטומאה העומר ושתי הלחם ולחם הפנים וזבחי שלמי צבור ושעירי ר"ח ופירש"י אין לך קרבן *צבור נאכל אלא אלו :

יב כיצד דוחה את הטומאה וכו'. משנה שם (דף ע"ט) נטמא קהל או רובו או שהיו הכהנים טמאים והקהל טהורים יעשה בטומאה . ומ"ש או שהיו אלו ואלו טהורים והיו כלי השרת טמאים למת. שם בברייתא . ומ"ש ויתעסקו בו הטמאים והטהורים כאחד ויכנסו כולם לעזרה . שם בברייתא שאין קרבן צבור חלוק ופירש"י שאין קרבן צבור הבא בטומאה חלוק מאחר שהקרבן רובו בטומאה אף היחיד עושה בטומאה . ומ"ש אבל הטמאים בטומאה אחרת וכו' לא יתעסקו ולא יכנסו לעזרה

*) [עם בשילהי מ"ק אמרו ושנים וו היא מיתה בידי שמים שכלל דיש לו זמן קבוע ועיין בתוס' דמ"ק (דף כ"ח) בד"ה ומיתה] :

*[נרש"י ספר היבת צבור וצ"ל אין לך קרבן צבור נאכל] :

משנה למלך

ד מפי השמועה למדו שזו אזהרה לטבול יום וכו'. כתב מרן ע"ד הראב"ד וי"ל דיש במיתה בידי שמים כו'. וקשה דא"כ שיש בזה מה שאין בזה היאך כתב רבינו ז"ל ואיך אפשר לו לעבוד עד שלא יתחייב כרת אלא מיתה בידי שמים , ומאי קושיא דלעולם מתחייב בנכנס דיש בזה מה שאין בזה וצ"ע . וע"ק מ"ש ז"ל ועוד יש ביניהם דכרת הוא וזרעו נכרתים משא"כ במיתה בידי שמים , א"כ לפי זה חמור כרת ממיתה בידי שמים וחזרה הקושיא במקומה . ומה שרמז הרב בזה מדברי התוס' ביבמות מהם מוכח דסברי דכרת חמיר טפי ממיתה בידי שמים . ואני מוסב דאין אלו מדברי הרב ואיזה תלמיד כתבו וצ"ע . (*א"ה עיין לעיל פ"ג מהלכות אלו דין י"ש שהאריך הרב המחבר בדברי הראב"ד ומרן ז"ל) :

ו שהציץ מרצה על טומאת התהום כו'. בירושלמי רפ"ב דיומא צין מהו שירצה על טומאת ידים . ולא ידעתי מהו דהא קי"ל דאין טומאת ידים במקדש כמ"ש רבינו בפ"ח מהלכות שאר אבות

לעזרה ואע״פ שנעשה בטומאה. ואם עברו ועשו או נכנסו לעזרה חייבין כרת על הביאה ומיתה על העבודה. שלא נדחית אלא טומאת המת בלבד: **יג** ופסח שבא בטומאה ודחקו טמאי מת ונכנסו להיכל פטורין. אע״פ שלא הותרו אלא לעזרה. הואיל ואין אני קורא בהם אל מחוץ למחנה תשלחום הרי אלו פטורין: **יד** היו מקצת בית אב טמאים ומקצתם טהורים אע״פ שרובן טמאי מת לא יקריבו אלא הטהורים. היה כל בית האב טמאי מת יביאו בית אב אחר. היתה כל המשמרה טמאי מת מחזירין על משמרה אחרת. אם היו רוב הכהנים הנכנסין שם בירושלים בזמן הקבוע טמאין יעשו בטומאה: **טו** ומפני מה מחזירין על הטהור מבית אב אחר. מפני שהטומאה לא הותרה בציבור אלא באיסורה עומדת ודחויה היא עתה מפני הדחק. ואין דוחין כל דבר הנדחה אלא במקום שאי אפשר ומפני זה צריכה ציץ לרצות עליה: **טז** ומנין שטומאת מת דחויה בציבור שנאמר ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם. כך למדו מפי השמועה שאנשים יחידים הם שידחו לפסח שני אם היו טמאים. אבל ציבור שהיו טמאי מת אינן נדחין אלא הטומאה תדחה ויעשו פסח בטומאה. והוא הדין לכל קרבן שקבוע לו זמן כפסח שהוא דוחה את הטומאה: **יז** והרי הדבר מפורש בכתובים שנאמר שם כי רבת בקהל אשר לא התקדשו והלוים על שחיטת הפסחים לכל לא טהור [להקדיש לה׳] כי מרבית העם רבת מאפרים ומנשה יששכר וזבולן לא הטהרו. ומהו זה שנאמר כי אכלו את הפסח בלא ככתוב מפני שעיברו אותה השנה מפני הטומאה שנאמר ויועץ המלך ושריו וכל הקהל בירושלים לעשות הפסח בחדש השני כי לא יכלו לעשותו בעת ההיא כי הכהנים לא התקדשו למדי. וכבר ביארנו בקידוש החודש שאין מעברין את השנה לכתחלה מפני הטומאה: **יח** ועוד אחרת היתה שם באותה השנה. שעיבר חזקיה המלך את השנה ביום שלשים של אדר שראוי להיות ראש חדש ניסן ועשה אותו החדש אדר שני ולא הודו לו חכמים שאין מעברין ביום זה כמו שביארנו בקידוש החדש. ומפני דברים אלו שעשה שלא כהלכה נאמר כי אכלו את הפסח בלא ככתוב. וביקש רחמים על עצמו ועל החכמים שהסכימו על מעשיו שנאמר כי התפלל יחזקיהו עליהם לאמר ה׳ הטוב יכפר בעד ונאמר וישמע ה׳ אל יחזקיהו וירפא את העם שנרצה קרבנם:

לעזרה ואף ע״פ שנעשה בטומאה ואם עברו ועשו או נכנסו לעזרה חייבים כרת על הביאה ומיתה על העבודה וכו׳. בפרק מי שהיה טמא (דף צ״ה:) תנן הפסח שבא בטומאה לא יאכלו ממנו זבין וזבות נדות ויולדות ואם אכלו פטורים [מכרת] ור״א פוטר אף על ביאת המקדש ופירש״י ואם אכלו פטורים מכרת דאוכל קדשים בטומאה כדיליף בברייתא בגמרא אבל מביאת מקדש לא פטרינהו [רחמנא] וידוע דהלכה כת״ק:

יג ומ״ש ופסח שבא בטומאה וכו׳. שם בעיא ואיפשיטא בתרי לישני חד לחומרא וחד לקולא ופסק לקולא משום דמספיקא לית לך לחיובי ועוד דלישנא בתרא לקולא:

יד היו מקצת בית אב טמאים ומקצתם טהורים וכו׳. בפ״ק דיומא (דף ו׳:) איתמר טומאת המת רב נחמן אמר הותרה היא בציבור ורב ששת אמר דחויה היא בציבור [כל] היכא דאיכא טמאים וטהורים בההוא בית אב כ״ע לא פליגי דטהורים עבדי טמאים לא עבדי כי פליגי לאהדורי ולאתויי טהורים מבית אב אחרינא רב נחמן אמר היתר היא בציבור ולא מהדרינן ורב ששת אמר טומאה דחויה היא בצבור [ומהדרינן] ופסק רבינו כרב ששת משום דהלכתא כוותיה באיסורי ועוד דאמרינן בפרק כיצד צולין (דף ע״ז) דליכא תנא דשמעת ליה דאמר טומאה הותרה בציבור אלא רבי יהודה ואמרינן בתר הכי (דף ע״ז) דרב חסדא סבר טומאה דחויה היא בצבור וכן א״ר יצחק וסובר רבינו דלמ״ד דחויה היא אפילו היתה כל המשמרה טמאה מחזירים על משמרה אחרת ואע״פ שלא הזכירו בגמרא אלא לחזור על בית אב אחר לאו דוקא אלא משום דלרב נחמן אפי׳ על בית אב אחר אין מחזירין נקטיה. ומ״ש אם היו רוב הכהנים הנכנסים בירושלים בזמן הקבוע טמאים יעשו בטומאה:

טו ומנין שטומאת מת דחויה היא בצבור וכו׳. סיפרי פרשת בהעלותך:

יז והרי הדבר מפורש בכתובים שנאמר שם בדברי הימים אצל חזקיהו כי רבת העם אשר לא התקדשו וכו׳. ומ״ש ומהו זה שנאמר כי אכלו את הפסח בלא ככתוב כלומר אם תאמר אדרבה משם ראיה שאין דוחין טומאה מפני קרבן ציבור שהרי חזקיהו שדחאה כתוב עליו כי אכלו את הפסח בלא ככתוב והוצרך לבקש רחמים על מעשה כן לא מפני כך כתוב עליו כן אלא מפני שעיברו אותה השנה מפני הטומאה:

יח ועוד אחרת היתה שם וכו׳. בפ״ק דסנהדרין (דף י״ב) ת״ר אין מעברין את השנה מפני הטומאה ואם עיברוה מעוברת רבי יהודה אומר אינה מעוברת אמר רבי יהודה מעשה בחזקיה מלך יהודה שעיבר השנה מפני הטומאה ובקש רחמים על עצמו רבי שמעון אומר אם עיברוה מפני הטומאה מעוברת אבל מפני מה ביקש רחמים על עצמו שאין מעברין אלא אדר והוא עיבר ניסן בניסן ומפרש בגמרא דחזקיה טעה בדשמואל דאמר שמואל אין מעברין את השנה ביום ל׳ של אדר הואיל וראוי לקובעו ניסן והוא [עיברו משום] דסבר הואיל וראוי לא אמרינן רבי שמעון בן יהודה אומר מפני שהסיא את ישראל לעשות פסח שני ומפרש בגמרא דהיינו כגון שהיו

שהיו ישראל מחצה טמאים ומחצה טהורים ונשים משלימות לטהורים ועדיפות עליהם מעיקרא סבר נשים בראשון חובה דהוו מיעוטן טמאים ומיעוטן מידחו לפסח שני ולבסוף סבר נשים בראשון רשות דהוה ליה טמאים רובא ורובא לא מידחו לפסח שני ומשמע דלרבי יהודה לא ביקש רחמים מפני שעיבר ניסן בניסן אלא מפני שעיבר מפני הטומאה ולרבי שמעון לא ביקש רחמים מפני שעיבר מפני הטומאה אלא מפני שעיבר ניסן בניסן וא״כ יש לתמוה על רבינו היאך כתב שני הטעמים דהוי כמזכה שטרא לבי תרי ועוד דכיון דבדיעבד מעוברת למה הוצרך לבקש רחמים ואין לומר דאעפ״כ כיון דלכתחילה אין מעברין הוצרך לבקש רחמים דהא משמע בברייתא שכתבתי בסמוך שאילו היתה מעוברת בדיעבד לא היה צריך לבקש רחמים ועוד שכתב רבינו שביקש רחמים על עצמו ועל החכמים שהסכימו עמו דהא תניא בתוספתא שזה אחד משלשה דברים שעשה חזקיהו ולא הודו לו ועוד למה השמיט טעמו של רבי שמעון בן יהודה. ומיהו בההיא דעל החכמים איכא למימר שאע״פ שרוב החכמים לא הודו לו קצת חכמים הסכימו עמו ובסמ״ג כתוב שריו במקום החכמים ומכל מקום קושיי קמאי צריכים ישוב. ונ״ל שרבינו כתב דעיברה מפני הטומאה כדברי רבי יהודה דהלכה כוותיה לגבי ר״ש ואף ע״פ דמשמע דאי הואי מעוברה בדיעבד כשעיברוה מפני הטומאה לא היה צריך לבקש רחמים היינו לרבי שמעון אבל לרבי יהודה אע״ג דבדיעבד מעוברת מכל מקום הוצרך לבקש רחמים על עצמו וסובר רבינו שאע״פ שעיבר השנה בטומאה כדרבי יהודה דקי״ל כוותיה ופשטא דקראי הכי מוכחי אין לנו לדחות ולומר שלא עיבר ניסן דהא סתם לן תנא דתוספתא הכי הילכך אית לן למימר דתרתי עבד חדא דעיבר ניסן ועוד שעיברה מפני הטומאה ולא חש רבינו לכתוב דברי ר״ש בן יהודה משום דיחידאה הוא דהא רבי יהודה ור״ש פליגי עליה:

פ״ה א מצות עשה לקדש הכהן העובד ידיו ורגליו וכו׳. פשוט הוא בפסוק. ומ״ש ועבודתו פסולה משנה בפרק שני דזבחים (דף ט״ו:). ומ״ש בין כהן גדול בין כהן הדיוט דכתיב והיתה לו ולזרעו חק עולם:

ב ומ״ש ומנין שעבודתו פסולה וכו׳. בפ״ב דזבחים (דף י״ט):

ג אין הכהן צריך לקדש בין כל עבודה ועבודה וכו׳. שם תנו רבנן קידש ידיו ורגליו ביום אין צריך לקדש בלילה בלילה צריך לקדש ביום דברי רבי שהיה רבי אומר לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים רבי אלעזר בר׳ שמעון אומר אין לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים תניא אידך היה עומד ומקריב על גבי המזבח כל הלילה לאורה טעון קידוש ידים ורגלים דברי רבי רבי אלעזר ברבי שמעון אומר כיון שקידש ידיו ורגליו מתחלת עבודה אפי׳ מכאן עד עשרה ימים אינו צריך לקדש ופירש״י אינו צריך לקדש בלילה אם לא יצא ולא הסיח דעתו. צריך לקדש ביום כדמסיים מילתיה שהלינה פוסלת בקידוש ועמוד השחר הוא העושה לינה עכ״ל. ופסק רבינו כרבי משום דקי״ל הלכה כרבי מחבירו. ומ״ש והוא שלא יצא מן המקדש מסבואר שם:

ומ״ש

פרק חמישי

א מצות עשה לקדש כהן העובד ידיו ורגליו ואח״כ יעבוד שנאמר ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם. וכהן שעבד ולא קידש ידיו ורגליו שחרית חייב מיתה בידי שמים שנאמר ירחצו מים ולא ימותו. ועבודתו פסולה בין כ״ג בין כהן הדיוט: **ב** ומניין שעבודתו פסולה שנאמר חוקת עולם לו ולזרעו. ובבגדי כהונה הוא אומר חוקת עולם. מה מחוסר בגדים מחלל עבודה כמו שביארנו. אף מי שלא רחץ ידיו ורגליו מחלל עבודה: **ג** אין הכהן צריך לקדש בין כל עבודה ועבודה

משנה למלך

בטומאה דין ו׳. ואם כהונה כגון שנגע חוץ למקדש באוכלי קדש הא אין כאן מרצה על טומאה כנאכלין והדבר צריך אצלי תלמוד:

יג ופסח שבא בטומאה וכו׳. עיין במ״ש רבינו בפ״ט מהלכות מעשה הקרבנות דין י״ג וכמ״ש מרן שם ומן הדין לא היה לו לרבינו לכתוב פיטורו מעיקרא ודוק:

פ״ה א וכהן שעבד ולא קידש כו׳. עיין בכר״ש פ״ק דכלים מ״ט ס׳ שנסתפק אם הנכנס אף להיכל ולפנים שלא רחוץ ידים חייב אף שלא עבד ועיין במ״ש התוס׳ בפרק הנשרפין דף פ״ג ד״ה ולא וכד״ה אין ועיין במה שכתבו התוס׳ בפ״ק דיומא דף ס׳ ד״ה להביא:

ועבודה. אלא פעם אחת מקדש בבקר ועובד והולך כל היום כולו וכל הלילה. והוא שלא יצא מן המקדש ולא יישן ולא יטיל מים ולא יסיח דעתו. ואם עשה אחד מארבעתן צריך לחזור ולקדש: **ד** יצא מן המקדש וחזר ועבד ולא קידש אם לא הסיח דעתו עבודתו כשירה. וזה הכלל היה במקדש אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אע"פ שהוא טהור עד שהוא טובל: **ה** וכל המסיך את רגליו טעון טבילה. וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים. יצא חוץ לחומת העזרה אם לשהות בחוץ יצא [*כשחוזר טעון טבילה ואם לחזור מיד יצא] כשחוזר טעון קידוש ידים ורגלים בלבד. ואם לא טבל ולא קידש ועבד הואיל ולא הסיח דעתו ולא הסיך רגליו ולא הטיל מים עבודתו כשירה. הוציא ידיו חוץ לחומת העזרה אינו צריך לחזור ולקדש: **ו** נטמאו ידיו מטבילן והן טהורות. ואינו צריך לחזור ולקדש. נטמא גופו באכילת אוכלין טמאין או שתיית משקין טמאין וטבל אף ע"פ שאינו צריך הערב שמש חוזר ומקדש אחר טבילה. שכל טובל מקדש ידיו ורגליו ואח"כ עובד. ואם לא קידש הואיל ולא הסיח דעתו לא חילל: **ז** כהן גדול שלא טבל ולא קידש ידיו ורגליו בין בגדים לבגדים ובין עבודה לעבודה ביוה"כ ועבד עבודתו כשירה. הואיל ואותן הטבילות והקידושין אינן שוים באהרן ובניו ונאמר ורחצו אהרן ובניו ממנו דבר השוה בכל הכהנים מעכב שהוא קידוש ראשון: **ח** קידש ידיו היום צריך לחזור ולקדש למחר אע"פ שלא ישן כל הלילה, שהידים נפסלות בלינה. קידש בלילה והקטיר החלבים כל הלילה צריך לחזור ולקדש ביום לעבודת היום: **ט** קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן אף ע"פ שהוא מקדש קודם שתעלה השמש אינו צריך לחזור ולקדש אחר שהאיר היום שהרי בתחלת עבודה קידש: **י** מצוה לקדש ממי הכיור ואם קידש מאחד מכלי השרת ה"ז כשר. אבל כלי החול אינם מקדשין. קידש בכלי שרת בחוץ או בכלי חול בפנים ועבד עבודתו פסולה. ואין מקדשין בתוך הכיור או בתוך כלי השרת אלא מהן שנאמר ורחצו אהרן ובניו ממנו ולא בתוכו. ואם קידש בתוכו ועבד לא חילל: **יא** המטביל ידיו ורגליו במי מקוה אפילו במעיין אין זה קידוש כלל עד שירחץ בכלי. ובכל כלי הקדש מקדשין בין שיש בהן רביעית *בין שאין בהן רביעית: **יב** כל המימות כשרים לקידוש בין מים חיים בין מי מקוה. ובלבד שלא ישתנה מראיהן. אלא יהיו כמים הכשרים לטבילה. מים הנרוק שהפרה שוחה ושותה ממנו משלים למי כיור. זה הכלל כל המשלים למי מקוה משלים למי כיור: **יג** כמה מים צריכין להיות בכיור אין פחות מכדי לקדש ממנו ד' כהנים שנאמר אהרן ובניו והיו אלעזר ואיתמר ופינחס עמהם הרי ארבעה: **יד** מי כיור נפסלין בלינה כמו שביארנו. וכיצד היו עושין

משקעים

*[כצ"ל לפי הכ"מ]

השגת הראב"ד

*בין שאין בהן (כדי) רביעית. א"א ובקודח מן הכיור שיש בו לקדש ממנו ד' כהנים:

כסף משנה

ומ"ש ולא יישן לא יטיל מים ולא יסיח דעתו. הסחת דעת מבואר שם ומילתא משמע דשינה דשהם ישן מסיח דעתו ומטיל מים משנה פרק הממונה (דף כ"ח). ומ"ש ואם עשה אחד מארבעתן צריך לחזור ולקדש. כלומר ואם לא קידש ועבד עבודתו פסולה מן מהיוצא מהמקדש כדבסמוך:

ד יצא מהמקדש וחזר ועבד וכו'. בפ"ב דזבחים (דף כ':) בעיא דלא איפשיטא ומספיקא לא פסלינן עבודה. ודע דבגמרא בעינן למפשטה מדתנים יצאו ידיו הרי אלו בקדושתן ודחי יצאו ידיו לא קא מיבעיא לן כי קא מיבעיא לן יצא כל גופו מאי וקשיא לי נפשטה מאידך גיסא דדוקא יצאו ידיו הרי אלו בקדושתן הא יצא גופו לא דא"ל נשמעינן יצא כל גופו וכל שכן ליצאו ידיו ויש לומר דאי הוה תני יצא כל גופו ה"א דוקא יצא כל גופו ולא ידיו אבל אם הוציא ידיו אפי' בלחודייהו נמי:

ה וזה הכלל היה במקדש וכו' וכל המיסך את רגליו וכו'. משנה בפרק הממונה (דף כ"ח): **יצא** חוץ לחומת העזרה וכו'. ברייתא בפרק שני דזבחים (דף כ':) יצא חוץ למחיצת חומת העזרה אם לשהות טעון טבילה אם לפי שעה טעון קידוש ידים ורגלים ובגמרא בעי למיפשט מיניה בעיין דבסמוך ודחי הב"ע כגון שיצא להסך את רגליו ופירש"י דקתני אם לשהות טעון טבילה שיצא להסך רגליו לגדולים ודכוותיה סיפא דקתני אם לפי שעה טעון קידוש שיצא להטיל מים והדבר מבואר שיש חסרון בלשון רבינו וכך צריך להגיה יצא חוץ לחומת העזרה אם לשהות בחוץ יצא כשחוזר טעון טבילה ואם לחזור מיד יצא כשחוזר טעון קידוש ידים ורגלים בלבד וכן מצאתי בספר מוגה. ומ"ש ואם לא טבל ולא קידש ועבד וכו' עבודתו כשירה היינו מדלא איפשיטא בעיין דבסמוך מספקא לן אי האי ברייתא בשיצא להסך רגליו או להטיל מים וכדדחי אי לא הילכך מספיקא לא פסלינן עבודה בדיעבד:

הוציא ידיו חוץ לחומת העזרה אינו צריך לחזור כו'. שם ברייתא כתבתיה בסמוך:

ו נטמאו ידיו מטבילן והן טהורים וכו'. שם בברייתא: **נטמא** גופו באכילת אוכלים טמאים וכו'. שם (דף כ':) איבעיא להו טומאה מהו שתועיל לקידוש ידים ורגלים וכו' תיפוק לי כיון דבעי למעבד הערב שמש אסוחי אסח דעתיה כגון דאיטמי סמוך לשקיעת החמה ומשום דהאי מילתא לא שכיחא נקט רבינו במקום נטמא סמוך לשקיעת החמה אכל אוכלים טמאים וכו' שאינו צריך הערב שמש ובעיין לא איפשיטא ומספיקא לא פסלינן עבודה בדיעבד:

ז כהן גדול שלא טבל ולא קידש ידיו ורגליו וכו'. ברייתא וגמרא שם (דף י"ט):

ח קידש ידיו היום צריך לחזור ולקדש למחר וכו' שהידים נפסלות בלינה. היינו כרבי בברייתא שכתבתי בפרק זה:

קידש בלילה וכו'. גם זה כרבי בברייתא שכתבתי בפרק זה:

ט קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן וכו' אינו צריך לחזור ולקדש אחר שהאיר היום וכו'. שם (דף כ') אמר רבי יוחנן קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן למחר אינו צריך לקדש שכבר קידש מתחילת עבודה למאן אי לרבי הא אמר פסלה לינה אי לרבי אלעזר ברבי שמעון הא אמר אין צריך לקדש אפילו מכאן עד עשרה ימים אמר אביי לעולם לרבי ולינה דרבנן היא ומודה דמקרות הגבר ועד צפרא לא פסלה לינה רבה אמר לעולם רבי אלעזר ברבי שמעון דתחלת עבודה ולא בסוף עבודה ופירש"י מתחילת עבודה שזו תחילת עבודת יום הבא. לעולם רבי אלעזר ברבי שמעון ונראה רבי יוחנן דבריו של רבי אלעזר נכונים במקדש בתחילת עבודת היום דלא פסל בה לינה ולא כמי שקידש בלילה להקטיר חלבים שהוא סוף עבודת יום אתמול:

י מצוה לקדש ממי הכיור ואם קידש מאחד מכלי השרת ה"ז כשר. ברייתא בפרק שני דזבחים ומפרש טעמא משום דכתיב ורחצו לרבות כלי שרת. ומ"ש אבל בכלי החול אין מקדשין. שם (דף כ"ב) ומפרש טעמא משום דכתיב ממנו למעט כלי חול. ומ"ש קידש בכלי שרת בחוץ וכו'. ברייתא שם (דף כ':). ומ"ש ואין מקדשין בתוך הכיור וכו'. שם (דף כ"א) בעיא דלא איפשיטא הילכך לכתחילה לא יקדש אלא ממנו אבל אם קידש בתוכו ועבד מספיקא לא מחללין עבודה:

יא המטביל ידיו ורגליו במי מקוה אפי' במעיין אין זה קידוש כלל וכו'. ברייתא שם (דף כ:) טבל במי מערה ועבד עבודתו פסולה ופירש"י במי מערה שהם כשרים לטבילה וה"ה למים חיים:

ובבל כלי הקדש מקדשין בין שיש בהם רביעית וכו'. שם (דף כ"א:) אמר ר' יוסי בר חנינא כל כיור שאין בו כדי לקדש ארבעה כהנים ממנו אין מקדשין בו שנאמר ורחצו ממנו משה אהרן ובניו מיתיבי בכל הכלים מקדשין בין שיש בהן רביעית בין שאין בהן רביעית ובלבד שיהו כלי שרת אמר רב אדא בר אהבה בקודח בתוכו ופירש"י בקודח בתוכו קודח דפנו של כיור ותוחב בתוכו כלי קטן ומקלחו לחוץ ויוצק ממי הכיור ומוציא אבל באפי נפשיה בעינן שיעור ארבעה כהנים ולפי זה יש קיצור בדברי רבינו שה"ל לפרש דהא דמכשירין באין בו רביעית היינו דוקא בקודח בתוכו והתוספות פי' בקודח מתוכו היינו שנוטל ממימיו בכלי קטן וכשר לקדש כיון שבא מכלי גדול ודברי' אפשר שהיה מפרש כפי' התוספות. ולפיכך לא חש לפרש שמאחר שכתב בסמוך שצריך להיות בכיור מים כדי לקדש ארבעה כהנים ממילא משמע שכשכתב שמקדשין בכלי שרת אפי' אין בהם רביעית בנוטל בכלי שרת מהכיור היא דאל"כ הוה עדיף שאר כלי שרת מכיור ונראה שגם הראב"ד היה מפרש כדברי התוספות ולפיכך לא כתב על רבינו בדרך השגה אלא כמבאר תוספת ביאור שכתב וז"ל בין שאין בהם (כדי) רביעית א"א ובקודח מן הכיור שיש בו לקדש ממנו ד' כהנים:

יב כל המימות כשרים וכו'. שם (דף כ"ב:) פלוגתא דתנאי בברייתא ופסק כחכמים. ומ"ש ובלבד שלא ישתנה מראיהן וכו'. מים הנרוק וכו' מימרא דר"ל שם:

יג כמה מים צריכים להיות בכיור וכו'. מימרא שם כתבתיה בסמוך וכתב רבינו פסוק הכתוב בפרשת כי תשא שאין כתוב בו אלא אהרן ובניו והוצרך לכלול פינחס עמהם כדי שיהיו ד' ותמיהא לי שבזמן שנאמרה אותה פרשה עדיין לא מתו נדב ואביהוא וא"כ הוה ליה לאצרוכי שיהיו מים בכיור כדי לקדש ה' או ששה ורש"י גרים ורחצו ממנו משה ואהרן תרין ובניו תרין והוא פסוק הכתוב בפרשת פקודי והשתא ניחא דה"ק יהיה בכיור מים שיעור שירחצו ממנו משה ואהרן ושנים מבניו דמיעוט רבים שנים דאם לא כן הול"ל וכל בניו:

יד מי כיור נפסלין בלינה כמו שביארנו. בפ"ג מהלכות בית הבחירה:

וכיצד היו עושין משקעים אותו במי מקוה כו'. בפרק הממונה (דף ל"ז) תנן אף הוא עשה מוכני לכיור שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה ומפרש בגמרא דמוכני היינו גלגלא לשקועי ליה. וביארתי זה בפ"ג מהלכות בית הבחירה:

תים

משנה למלך

יב ובלבד שלא ישתנה מראיהן. עיין פ"ב דסוטה (דף ט"ו) ובמ"ש התוס' שם ד"ה ומה תוס ועיין לקמן פ"ז מהלכות מקואות:

משקעים אותו במי מקוה או במעיין ולמחר מעלין אותו או ממלאין אותו בכל יום בבקר: **טו** הים שעשה שלמה כמקוה היה. מפני שאמה של מים היתה עוברת בתוכו מעין עיטם. לפיכך לא היו מימיו נפסלין בלינה כמי הכיור וממנו היו ממלאין הכיור: **טז** כיצד מצות קידוש. מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית ושוחה ומקדש. וכל החוצץ בטבילה חוצץ בקידוש ידים. ואינו מקדש כשהוא יושב מפני שהוא כעבודה. ואין עבודה אלא מעומד שנאמר לעמוד לשרת: **יז** וכל העובד והוא יושב חילל ועבודתו פסולה ואינו לוקה. מפני שאזהרה שלו מכלל עשה היא. וכן כל העוסק בעבודה מעבודת המקדש צריך שיהיה עומד על הרצפה. ואם היה דבר חוצץ בינו ובין הקרקע כגון שעמד על גבי כלים או בהמה או על רגלי חבירו פסל. וכן אם היה דבר חוצץ בין ידו ובין הכלי שעובד בו פסל: **יח** ואין עבודה אלא בימין. ואם עבד בשמאל פסולה ואינו לוקה. רגלו אחת על הכלי ורגלו אחת על הרצפה [רגלו אחת על האבן ורגלו אחת על הרצפה] רואין כל שאילו ינטל הכלי או האבן יכול לעמוד על רגלו אחת עבודתו כשירה. ואם לאו עבודתו פסולה. קבל בימין ושמאל מסייעתו עבודתו כשירה. שהמסייע אין משגיחין עליו: **יט** נתנדדה אבן מאבני העזרה לא יעמוד עליה בשעת עבודה עד שתחובר בארץ. ואם עבד עבודתו כשרה הואיל ובמקומה עומדת:

פרק ששי

א כל כהן שיש בו מום בין מום קבוע בין מום עובר לא יכנס למקדש מן המזבח ולפנים שנאמר אל הפרוכת לא יבוא ואל המזבח לא יגש. ואם עבר ונכנס לוקה אף ע״פ שלא עבד. ואם עבד במקדש פסל וחילל עבודה ולוקה אף על העבודה. שנאמר אשר יהיה בו מום לא יקרב. מפי השמועה למדו שאזהרה זו שלא יקרב לעבודה: **ב** וכן בעל מום עובר שעבד פסל ולוקה שנאמר כל איש אשר בו מום לא יקרב. מפי השמועה למדו שזו אזהרה לבעל מום עובר. ואין בעלי מומין שעבדו במיתה אלא במלקות בלבד: **ג** כל המומין כולן אחד שהיו בו מתחלת ברייתו ואחד שנולדו בו אחר כן בין עוברין בין שאינן עוברין הרי זה פסול עד שיעבורו: **ד** מום קבוע כגון שבר רגל או שבר יד. ומום עובר כגון גרב או ילפת והיא החזזית. ולא המומין הכתובין בתורה בלבד הן שפסולין בכהנים אלא כל המומין הנראין בגוף שנאמר כל אשר בו מום מכל מקום ואלו הכתובים בתורה דוגמא הן: **ה** שלשה מיני מומין הם. יש מומין שהן פוסלין הכהן מלעבוד והבהמה מליקרב. [ויש מומין שפוסלין באדם בלבד מלעבוד]. ויש מומין שאין פוסלין אבל מפני מראית העין אמרו שכל כהן שיש בו אחד מהן אינו עובד: **ו** כל מי שיש בו מום שפוסל באדם ובבהמה ועבד בין בשוגג בין במזיד עבודתו פסולה. ואם היה מזיד לוקה. וכל מי שיש בו

מום

כסף משנה

טו הים שעשה שלמה כמקוה היה וכו׳. ירושלמי פ״ג דיומא:

טז כיצד מצות קידוש וכו׳. פלוגתא דתנאי בברייתא פרק שני דזבחים (דף י״ט:) ופסק כת״ק. ומ״ש וכל החוצץ בטבילה חוצץ בקידוש ידים. ומ״ש ואינו מקדש כשהוא יושב מפני שהיא כעבודה וכו׳. שם וליתיב מיתב ולקדש אמר קרא לשרת ושירות מעומד הוא ופירש״י אמר קרא לשרת או בגשתם אל המזבח לשרת איתקש קידוש לשירות:

יז ומ״ש וכל העובד והוא יושב חילל ועבודתו פסולה שם (דף כ״ג.). ומ״ש ואינו לוקה מפני שאזהרה שלו מכלל עשה היא. פשוט הוא: וכן כל העוסק בעבודה וכו׳ עד או על רגלי חבירו פסל. משנה שם (דף ע״ז:). ומ״ש וכן אם היה דבר חוצץ בינו ובין הכלי שעבד בו פסל. שם (דף כ״ד) ופירש״י לא יהא דבר חוצץ בין כהן לכלי [שרת] בקבלת הדם דכתיב ולקח הכהן שתהא לקיחה בעצמו של כהן. ומ״ש ואין עבודה אלא בימין ואם עבד בשמאל פסול. שם במשנה. ומ״ש ואינו לוקה. היינו מדגמרינן לה מדכתיב באצבע ולקח מלמד שלא תהא קבלה אלא בימין באצבע ונתן מלמד שלא תהא נתינה אלא בימין וכיון דאתיא מלאו הבא מכלל עשה אין לוקין עליו:

יח רגלו אחת על הכלי ורגלו אחת על הרצפה. יש בלשון רבינו חסרון וצריך להוסיף רגלו אחת על האבן ורגלו אחת על הרצפה וכך מצאתי בספר מוגה וכך היא שנויה בברייתא שם. וכן מבואר בסוף לשון רבינו שכתב רואין כל שינטל הכלי או האבן: קיבל בימין ושמאל מסייעתו עבודתו כשירה וכו׳. תוספתא פרק קמא דזבחים:

יט נתנדדה אבן מאבני העזרה לא יעמוד עליה בשעת העבודה וכו׳. בפ׳ ב׳ דזבחים בעי רבי אמי וכו׳ נדלדלה האבן ועמד עליה מהו היכא דאין דעתו לחברה לא תיבעי לך דודאי חייצא כי תיבעי לך דדעתו לחברה רבה זוטי בעי לה הכי נעקרה האבן ועמד במקומה מהו וכו׳ דרך שירות בכך או אין דרך שירות בכך תיקו ורבינו בפרק ה׳ מהלכות בית הבחירה כתב ואם נעקרה אבן אע״פ שהיא עומדת במקומה הואיל ונתקלקלה פסולה ואסור לכהן העובד לעמוד עליה בשעת עבודה עד שתקבע בארץ ויש לתמוה עליו למה השמיט יתר הדברים ולא כתבם לא כאן ולא שם. והראב״ד כתב שם עוד אמרו שם שאם נעקרה האבן ועמד הכהן במקומה בגומא ועבד אין דרך שירות בכך עכ״ל. ויש לתמוה למה החליט המאמר דאין דרך שירות בכך דמשמע דעבודתו פסולה והלא כיון שעלתה בתיקו אין לנו לפסול העבודה מספק ועוד קשיא לי למה לא השיגו על שהשמיט לחלק בין דעתו לחברה לאין דעתו לחברה דבהא עבודתו פסולה ובהא

אין

אין לנו כח לפסלה בדיעבד ולדעת רבינו יש לומר שהוא ז״ל סובר דכי אמריק דהיכא דאין דעתו לחברה ודאי חייצא לא לפסול העבודה קאמר אלא לומר דצריך ליזהר לכתחלה ומיבעיא ליה היכא דדעתו לחברה אי שרי לכתחילה לעמוד עליה וכיון דלא איפשטא נקטינן לחומרא דלכתחילה לא יעמוד עליה בין שדעתו לחברה בין שאין דעתו לחברה ואם עמד עליה בין כך ובין כך עבודתו כשירה ולא חשש לכתוב דין נעקרה האבן ועמד במקומה משום דמשמע דרבה זוטי הוא דבעי לה הכי אבל סתם גמרא לא איסתפקא ליה הא ומשמע דמיפשט פשיטא ליה דדרך שירות בכך:

פ״ו א כל כהן שיש בו מום בין מום קבוע בין מום עובר. [משנה] בפרק ז׳ דבכורות (דף מ״ג) מומין אלו בין קבועים בין עוברים פסולים באדם ובפרק טבול יום ובת״כ אין לי אלא בעל מום קבוע בעל מום עובר מנין ת״ל כל אשר בו מום. ומ״ש לא יכנס למקדש מן המזבח ולפנים דכתיב בפרשת אמור גבי בעל מום ואל המזבח לא יגש. ומ״ש ואם עבר ונכנס לוקה אע״פ שלא עבד. קשיא לי דבפרק י״ט מסנהדרין נראה מדברי רבינו שאינו לוקה אלא א״כ נכנס להיכל. ומ״ש ואם עבד במקדש פסול וחילל עבודה. בקידושין פרק האומר (דף ס״ו:) ובת״כ ובר״פ מומין אלו (דף מ״ג) ופ״ח דתרומות. ומ״ש מפי השמועה למדו שאזהרה זו לא יקרב לעבודה. בת״כ לא יקרב להקריב לחם אלהיו אין לי אלא תמידין שהם קרויים לחם שנאמר את קרבני לחמי לאישי שאר כל הקרבנות מנין ת״ל טוב להם מנין לרבות את הדם ת״ל להקריב ואומר ויקריבו בני אהרן את הדם אליו וא״ת מה צורך ללמוד מפי השמועה שאזהרה זו לא יקרב לעבודה הרי מפורש הוא בכתוב אשר בו מום לא יקרב להקריב לחם אלהיו והפסר דס״ק מפי השמועה למדו שאזהרה זו לכל מין קרבן ולדם כדיליף לה מקרא בת״כ שכתבתי בסמוך ופי״ל דקרא כתיב בתר הכי כי כל איש אשר בו מום לא יקרב וה״א דעל קריבה למזבח לבד חייב אע״פ שלא עבד לכך הוצרך ללמוד מפי השמועה שאינו כן. ומ״ש וכן בעל מום עובר שעבד פסל ולוקה שנאמר כל איש אשר בו מום לא יקרב מפי השמועה למדו שזו אזהרה לבעל מום עובר. בת״כ ובר״פ מומין אלו:

ב ואין בעלי מומין שעבדו במיתה אלא במלקות בלבד. בסוף פרק הנשרפין (דף פ״ד) ובת״כ פלוגתא דרבי וחכמים ופסק כחכמים:

ג כל המומין כולם וכו׳. בפרק טבול יום (דף ל״ח:) ובת״כ פרשת אמור פ״ב:

ד ומ״ש ולא המומין הכתובים בתורה בלבד וכו׳ עד ואם היה בו דבר מדברים

שםם

משנה למלך

יז וכל העובד והוא יושב חילל כו׳. עיין במ״ש התוס׳ פ״ב דזבחים (דף ט״ו) ד״ה הגה״ה שכתבו בסוף דבריהם ומיהו איצטריך קרא לעובד בהשתחויה דס״ל דאין לעבוד בהשתחויה והרב ברכת הזבח (דף י״ח:) תמה על דין זה יע״ש. ודע שכל זה הוא אי אמרינן דהא דאין ישיבה בעזרה הוא מן התורה אך אי אמרינן שהוא מדרבנן פשיטא שאין להוליד דין זה וזה מבואר בדבריהם וכבר צידדנו בזה בפ״ח מהלכות בית הבחירה דין ו׳ יע״ש. ועל מ״ש רבינו ואינו לוקה מפני שאזהרה שלו מכלל עשה כתב מרן פשוט הוא ודע דבפ״ב דזבחים (דף י״ט) אמרינן עמידה מן הלד איכא בינייהו ולת״ק עמידה מן הלד לא שמה עמידה וקי״ל כוותיה וכמ״ש רבינו בדין י״ן:

יט נתנדדה אבן וכו׳. דברי מרן תמוהים הם במה שפירש דברי רבינו ז״ל דלשון חייצא משמע ודאי חוצץ וכיון דחוצץ אין לך פסול בדיעבד גדול מזה גם מה שפירש עלה דרבא דסתמא דתלמודא לא הבש לה הם דברים שלא שמענו דוגמתן וצ״ע:

פ״ו א כל כהן שיש בו מום וכו׳. לא ידעתי אם פי׳ מן המזבח ולפנים הוא מסוף המזבח דהיינו ממקום שמתחיל הכ״ב אמה שהיו בין האולם ולמזבח אבל מקום המזבח שהיה ל״ב אמה אינו בכלל האיסור או דלמא מתחילת המזבח היה האיסור ובפ״א דכלים תנן בין האולם ולמזבח מ׳ שאין בעלי מומין נכנסין לשם ופשטן של דברים משמע דהיינו כ״ב אמה שהיו בין האולם ולמזבח אך כפי שכתב רבינו דיליף דין זה מקרא דכתיב ואל המזבח לא יגש וקי״ל דהגשה זו היא אפי׳ בלא עבודה א״כ ע״כ לומר דאף המזבח עצמו בכלל האיסור ומאי דתנן בין האולם ולמזבח המזבח עצמו הוא בכלל. שוב ראיתי לרבינו במנין המצות לאוין סי׳ ס״ט שכתב שהוזהר כהן בעל מום מהכנס למקדש ר״ל המזבח ובין האולם והמזבח וההיכל ע״כ. הרי לך הדבר מבואר שגם המזבח בכלל האיסור והרמב״ן ז״ל שם השיגו על רבינו לומר דמן התורה ליכא איסור בכניסה בלא עבודה כתב וכן נ״ל עוד מלשונם שלא אסרו עליו אלא המקום הנקרא בין האולם ולמזבח כ״ב אמה בעזרת כהנים הוא בלשון ששנינו המאה ל״ב בין האולם ולמזבח כ״ב ואילו היו מן הכתוב הזה היתה המניעה ל״ד אמה לפני ההיכל אלא שהם מעלות וכל דלהדי מזבח כיון דהיכא מזבח איא לה היכרא גם א שלא כדברי הרב שאסר בכניסת המזבח ובין האולם ולמזבח וההיכל ע״כ. נמצא שדין זה הוא מחלוקת בין רבינו והרמב״ן. וראיתי להרב מגלת אסתר שכתב שם ומה שלא אסרו שם ליכנס עד ל״ד אמה סמוך להיכל נ״ל שזהו המקובל שלא

שהם מפני מראית העין אינו לוקה . בר"פ מומין אלו (דף מ"ג) :
אין פוסל באדם אלא מומין שבגלוי וכו' אע"פ שנעשה טריפה עבודתו כשירה. בתוספתא פרק ד' היה בו מום שבפנים אינו מום שנאמר עור ופסח מה עור ופסח מיוחדין] מום שבגלוי ואינו חוזר וכס"פ מומין אלו (דף מ"ה:) במשנה אלו כשרים באדם פסולים בבהמה אותו ואת בנו וטריפה :

הערל הרי הוא כבן נכר וכו'. בפרק ב' דזבחים (דף י"ט). ומ"ש ולוקה כזר ...נד . ברייתא בס"פ הנשרפין (דף פ"ג) ערל ... ויושב אינם במיתה אלא באזהרה ופירש"י ... שמתו אחיו מחמת מילה ובגמרא ערל ... אמר רב חסדא דבר זה מתורת משה רבינו ... למדנו עד שבא יחזקאל בן בוזי ולמדו כל ... בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי ... ופירש"י והיינו אזהרה מדברי קבלה ... ולא לקי עלה ורבינו שכתב שלוקה ... מדאמרינן בפ"ב דזבחים עד דאתא ... יחזקאל מנא לן ואסיקנא גמרא גמירי לה ואתא ... יחזקאל ואסמכיה אקרא וכיון דגמרא גמירי לה ... יבא לשרת כי לקי לאו משום אזהרה דדברי ... לקי אלא משום אזהרה דגמרא ועכ"ז ... רבינו שהיא נרמז בתורה קצת ולפיכך כתב שהוא כזר :

ט כהן שהיה נושא נשים בעבירה וכו' וכן מי שהיה מטמא למתים וכו'. בס"פ ... אלו (דף מ"ה מ"ו) משנה וגמרא. ומ"ש ... עבודתו פסולה היינו לומר דלכתחילה ... מלעבוד אבל אם עבד לא חילל כמו ... בסמוך ובספר מוגה נמצאת מחוק ... עבודתו פסולה וכתוב במקומו פסול והוא ... הנכונה. ואמרינן התם בגמרא מ"ש ... דתני ליה בקבלה ומ"ש התם דמדירין ... התם יצרו תוקפו . ובקצת ספרי רבינו ... גבי מטמא למתים עד שיקבל עליו בנדר ... טעות סופר וצריך למוחקו ולכתוב במקומו בב"ד וכן מצאתי בספר מוגה :

י כהן שעבד ונבדק ונמצא חלל עבודתו כשירה וכו'. בקידושין פרק האומר (דף ס"ו) ... היה עומד ומקריב על גבי מזבח ונודע ... בן גרושה או בן חלוצה עבודתו כשירה ... דכתיב ברך ה' חילו וגו' אפי' חולין שבו ...) ואע"פ דבפרק ח' דתרומות פליגי בה ... אליעזר ורבי יהושע ידוע דהלכה כרבי ... דאמר הכי ועוד דגמרא תני סתמא כרבי ... ולכאורה הוה משמע דלא מכשרינן אלא ... שעבד קודם שנודע אבל אם עבד אחר ... חילל ורבינו משמע ליה דכיון דלא אשכחן ... דמחלל עבודתו אדרבה אשכחן בהדיא ... מחלל מהי תיתי לן לומר שאם עבד לאחר ... חילל ותנא הורהא דמילתא נקט דאין דרך לעבוד אחר שנודע :

בית

...נו נראה אלא משנה בפרק ח' דתרומות והאי ... דכתיב ברך וכו' הוא דברי אבוה דשמואל] :

יא בית דין הגדול היו יושבים בלשכת הגזית וכו' עד ומשמש עם אחיו הכהנים . משנה בסוף מדות (פ"ה:) . ומ"ש מי שנמצא כשר בייחוסו ונמצא בו מום יושב בלשכת העצים ומתלע עצים למערכה . בפרק ב' דמדות (מ"ה) . ומ"ש וחולק בקדשים עם אנשי בית אב ואוכל . משנה ברים פרק טבול יום (דף נ"ח:) ובסוף מנחות (דף ק"ט) :

פ"ז א כל המומין הפוסלין כו' וזהו פרטן :

ב ה' באוזן ואלו הם מי שנפגם סחוס אזנו וכו'. בר"פ (דף ל"ז) על אלו מומין שוחטין את הבכור נפגמה אזנו מן הסחוס אבל לא מן העור נסדקה אע"פ שלא חסרה ניקבה מלא כרשינה או שיבשה אי זו היא יבשה כל שתנקב ואינה מוציאה טיפת דם ופירש"י סחוס תנוך האוזן וכו' אבל לא מן העור דהדרא בריא ולא הוי מומא והאי עור היינו אליה רכה של אזן . פגימה אינה בלא חסרון אבל סדק משמע נמי בלא חסרון ובגמרא וכמה שיעור פגימה כדי שתחגור בה צפורן. ומ"ש מי שהיתה אזנו כפולה לשתים וכו'. משנה שם (דף מ':) אזן הגדי שהיתה כפולה אמרו חכמים בזמן שהוא עצם אחד מום *ואם אינו עצם אחד אינו מום ופירש"י שהיתה כפולה שיש לו שתי אזנים מצד אחד אזן בתוך אזן . בזמן שהיא עצם אחד שאין להם אלא תנוך א' שנכפל התנוך העליון לתוכו ונתחבר למטה ה"ז מום ואם אינו עצם אחד שהתנוכים מובדלים למעלה אינו מום וטעמא לא איתפרש לי עכ"ל ורבינו נראה שגורס בהיפך וכתב סמ"ג דהכי גרים בתוספתא והיא הגירסא הנכונה שנימוקה עמה :

ד שלשה ברים העין וכו' . שם (דף ל"ח ע"ב) במשנה ובגמרא מאי ריס וכו' תורא ברא דעינא ופירש"י שורה חיצונה של עין היינו בת עין המכסה את העין ובדברי התוס' בפרק מומין אלו (דף מ"ג:) בד"ה ושנפרו מבואר יותר שכתבו דהיינו עור המקיף את העין וכתב רבינו בפי' המשנה ריס עפעף העין :

ה שמונה בעין וכו'. בפ' מומין אלו (דף מ"ד) תנו רבנן עיור בין סומא בשתי עיניו בין באחת מעיניו ובמשנה פרק על אלו מומין (דף ל"ח:) היה בעינו דק תבלול חלזון נחש עינב איזהו תבלול לבן הפוסק בסירא ונכנס בשחור שחור נכנס בלבן אינו מום [שאין מומין בלבן] חורוור והמים הקבועים ופירש"י סירא שורה שבעין סביב לשחור וכו' ואם חוט של לבן יוצא מן הלבן ופוסק אותה שורה ונכנס בשחור הוי מום . שחור ונכנס בלבן אם הוט יוצא מהשחור ופוסק בסירא ונכנס בלבן אינו מום שאין מומין בלבן דלאו עין הוא אלא שומן העין ומפרש בגמרא דחלזון היינו נחש וכתב רבינו בפירוש המשנה דהיינו שילמא בעין בשר מותר

*[גירסתנו במשנה בזמן שאין בו עצם אינו מום והיא גירסא משובשת וצ"ל ואם אינו עצם א' וכן גרים רש"ין] :

מום מן המומין המיוחדין לאדם ועבד אף ע"פ שהוא לוקה לא חילל עבודתו. ואם היה בו דבר מדברים שהם מפני מראית העין אינו לוקה ועבודתו כשירה: **ז** אין פוסל באדם אלא מומין שבגלוי. אבל מומין שבחלל הגוף כגון שניטל כולייתו של אדם או טחול שלו או שניקבו מעיו אע"פ שנעשה טרפה עבודתו כשירה שנאמר שבר רגל או שבר יד מה אלו בגלוי אף כל בגלוי: **ח** הערל הרי הוא כבן נכר שנאמר כל בן נכר ערל לב וערל בשר. לפיכך ערל שעבד חילל עבודתו ולוקה כזר שעבד. אבל אינו חייב מיתה: **ט** כהן שהיה נושא נשים בעבירה אינו עובד עד שידירוהו ב"ד על דעת רבים כדי שלא יהיה לו הפרה שלא יוסיף לחטוא ועובד ויורד ומגרש. וכן אם היה מטמא למתים פסול עד שיקבל עליו בב"ד שלא יטמא. ואם עבר ועבד קודם שידיר או שיקבל אע"פ שהוא נשוי בעבירה לא חילל עבודה: **י** כהן שעבד ונבדק ונמצא חלל עבודתו כשירה לשעבר ואינו עובד להבא. ואם עבד לא חילל שנאמר ברך יי' חילו ופועל ידיו תרצה אף חולין שבו תרצה: **יא** ב"ד הגדול היו יושבין בלשכת הגזית. ועיקר מעשיהם התדיר שהיו יושבין ודנין את הכהונה ובודקין הכהנים ביוחסין ובמומין. כל כהן שנמצא פסול בייחוסו לובש שחורים ומתעטף שחורים ויוצא מן העזרה. וכל מי שנמצא שלם וכשר לובש לבנים ונכנס ומשמש עם אחיו הכהנים: **יב** מי שנמצא כשר בייחוסו ונמצא בו מום. יושב בלשכת העצים ומתלע עצים למערכה וחולק בקדשים עם אנשי בית אב שלו ואוכל שנאמר לחם אלהיו מקדש הקדשים ומן הקדשים יאכל:

פרק שביעי

א כל המומין הפוסלים באדם ובבהמה חמשים וזהו פרטן: **ב** חמשה באוזן. ואלו הן מי שנפגם סחוס אזנו כדי שתחגור הצפורן בפגם. אבל העור המוקף לסחום האוזן אין בו מום בין ניקב בין נסדק: **ג** מי ...סדק סחום אזנו בכל שהוא אע"פ שלא חסר. מי שניקב ...ום אזנו *כברשינה בין נקב עגול בין נקב ארוך אם מצטרף ...שינה ה"ז מום. מי שיבשה אזנו כדי שתנקב ולא תוציא ... מי שהיתה אזנו כפולה לשתים. אפילו הגדי שדרך ...יו להיותן נוטות וכפולות ובלבד שיהיו לו שני סחוסין. ...ל אם אין לה אלא סחום אחד והרי הוא כגוף אחד שנכפל כשר: **ד** שלשה ברים של עין ואלו הן. מי שניקב ... מריסי עיניו בכל שהוא. מי שנסדק ריס מריסי עיניו בכל שהוא. [מי שנפגם ריס מריסי עיניו בכל שהוא]. ...לשה מומין אלו בכלל חרוץ האמור בתורה: **ה** שמונה בעין ואלו הן. העיור בין באחד מעיניו בין משתיהן. מי

*[רש"י פי' מלא גרעין של כרשינה והוא בלע"ז אירואליא] :

*נראה שרבינו היה גורס בברייתא בגמרא אזניו כפולות כשתשחות אחד אחד אינו מום כב' שכשתשות הרי זה מום והוא היפך גירסא שלנו . ולפי התוי"ט נראה דמזר כאן מפירושו ע"ש] :

משנה למלך

...בתורה והם מה שקבלו אסרו ולא יותר ע"כ. כנראה דסבירא ליה דלרבינו ג"כ ליכא איסור כי אם ... כ"ב אמה ואין ספק אלא שלא השגיח בדברי רבינו דבפירוש אסר אף המזבח. ודע שראיתי להתוס' ... דיומא (דף כ"ג) ד"ה יש שכתבו וז"ל וי"ל משום דבעל מום חשיב טפי זר ושד"א וכי תעלה על ... זר ובעל מום קרבין לגבי מזבח ולהכי צריך קרא לר"א ע"כ. והנה אי ס"ל לתוס' כהרמב"ן ... ליכא איסור כניסה לבעל מום אלא באותם כ"ב אמה שמבין האולם ולמזבח ואי ס"ל כרבינו למאי ... ליכא לאקושי בעל מום לזר תיפוק ליה בבעל מום איכא בפירוש אזהרה שלא יגש למזבח ודכריסם ... אלא שלמוד (א"כ עיין במ"ש הרב המחבר לקמן פ"ט מהלכות אלו דין י'). ומ"ש רבינו ולוקה אף על העבודה היינו דוקא בעבודה תמה אבל בעבודה שאינו תמה אינו לוקה וכמ"ש בפרק ט' :

ו אע"פ שהוא לוקה לא חילל עבודתו וכו'. הכי איתא בפ"ה דבכורות (דף מ"ג) אך מ"ש שהוא לוקה הוא תימה בעיני דבגמרא אמרינן דליכא אלא עשה וכן פירש"י התם בהדיא ועיין בתוי"ט פ"ו דבכורות משנה ג' וצ"ע :

י כהן שעבד ונבדק ונמצא חלל כו'. כתב מרן ורבינו משמע ליה דכיון דלא אשכחן בקרא דמחלל עבודתו כו' עיין בתוס' פ"ב דשבועות (דף י"ז) ד"ה דבר זה מתורת משה ודוק. ועיין בסוף הלכות אלו שלא מנה חלל בכדי פרועי ראש וקרועי בגדים ודוק :

מי שאינו רואה בשתי עיניו או באחת מהן. אע"פ שאין נראה בהן שינוי כלל מחמת שירדו מים קבועים כנגד ראותיו. מי שאינו רואה בעיניו או באחת מהן ראייה ברורה מחמת שהיה בה סנורים קבועים. מי שבעינו כמו עינב אף ע"פ שהוא רואה. *מי שיצא בשר יתר בעינו עד שחפה מעט מן השחור של עין. מי שנמשך הלובן של עין ונכנס ממנו מעט בשחור עד שנמצא השחור מעורב בלובן והוא תבלול האמור בתורה. אבל אם יצא מן השחור להוך הלבן אינו מום שאין מומין בלבן. מי שהיתה נקודה לבנה בתוך השחור וזהו דק האמור בתורה והוא שתהיה צפה על גבי השחור. אבל אם לא היתה צפה או שהיתה משוקעת בשחור אינו מום. וכן אם היתה נקודה שחורה בתוך הלבן אפילו צפה אינו מום שאין מומים בלבן. היתה נקודה שחורה שוקעת בתוך השחור אף זה נקרא דק. אבל אם היתה צפה הואיל והיא שחורה בשחור אינו מום: ו שלשה בחוטם. ואלו הן. מי שניקב חוטמו אפילו מצד אחד. מי שנסדק חוטמו. מי שנפנם חוטמו: ז ששה בפה. ואלו הן. מי שניקב שפתו אפילו אחת מהן. מי שנפגמה שפתו. מי שנסדקה שפתו והוא שנסדק מזר שלה עד שתחלק לשני ראשים. מי שעצם לחיו התחתון עודף על העליון כל שהוא. מי שפיו נבלם מחמת גופו ובריתו. אבל אם נבלם מחמת הרוח אינו מום. מי שניטל רוב המדבר של לשונו: ח שנים עשר באיברי הזרע ואלו הן. מי שנמעך הגיד שלו. או נכתת. או ניתק. או נכרת. מי שנמעכו הביצים שלו או אחת מהן. או נכתתו או אחת מהן. או נתקו או אחת מהן. או נכרתו או אחת מהן. מי שאין לו אלא ביצה אחת אע"פ שיש לו שני כיסין. מי ששתי ביציו בכים אחד. הטומטום. האנדרוגינוס: ט ששה בידים וברגלים ואלו הן. הפסח. ומי שנשמטה יריכו הוא שרוע האמור בתורה. מי שאחת מירכותיו גבוהה מחברתה. מי שנשבר עצם ידו והוא שיהיה ניכר. מי שנשבר עצם רגלו והוא שיהיה ניכר. אף ע"פ שאינו ניכר כשעומד אם ניכר כשיהלך ה"ז מום. מי שרגליו מבולמות מחמת עצמן ובריתן. אבל אם היו מבולמות מחמת הרוח אינו מום: י ארבעה ראויין להיות בכל הגוף ואלו הן. מי שיש בו גרב יבש כל שהוא וזהו הגרב האמור בתורה. מי שיש בו יבלת שיש בה עצם וזה הוא יבלת האמורה בתורה. מי שיש בו חזזית מצרית כל שהיא והיא חזזית קשה ובעורה וזו הוא ילפת האמורה בתורה: יא כל עצם שבגלוי שנחרץ בו חריץ הרי זה מום והוא בכלל חרוץ האמורה בתורה. ואין הצלעות בכלל עצמות שבגלוי: יב ועוד יש שם שלשה מומין אחרים ואלו הן. הזקן שהגיע להיות רותת ורועד כשהוא עומד. החולה כשהוא רועד מפני חוליו וכשלון כחו. אבל הטריפה כשר באדם ופסול בבהמה. וכן יוצא דופן כשר באדם ופסול בבהמה: יג המזוהם וכהן שהוא מזוהם בזיעתו רוחץ ושף כל גופו בבושם ועובד. היה ריח פיו רע נותן בפיו פלפל או זנגביל וכיוצא בהן ועובד. ואם עבד בזיהום זיעתו או בזיהום פיו הרי חילל עבודתו כשאר אלו הבעלי מומין כולם:

השגת הראב"ד

*מי שיצא בשר יתר בעיניו. א"א לא ידעתי אם עשה זה כנגד חלזון האמור במשנה כנגד עיניו ואינו נראה כן שאם היה בו בשר יתר הוא יבלת בעינו האמור למטה במשנה וחלזון הוא שורה אדמימות העוברת בשחור:

מותר וימשך עד שחופה קצת משחור העין וסמו בערבי ספרא. ומה שהקשה הראב"ד וכתב מי שיצא בשר יתר בעיניו א"א לא ידעתי אם עשה זה כנגד חלזון וכו'. יש לומר שהדבר ברור שיבלת בעיניו השנוי שם היינו שיש בעיניו יבלת שקורין בירוג"ה ואינו ענין לטפרא. ומ"ש רבינו מי שאינו רואה בשתי עיניו וכו' עד מחמת שהיו בה סנורים קבועים היינו חורוור והמים הקבועים. ומ"ש מי שהיתה נקודה לבנה בתוך השחור וכו' עד אבל אם היתה צפה הואיל והיא שחורה בשחור אינו מום. שם בגמרא:

ו שלשה בחוטם וכו'. שם במשנה (דף ל"ט) ותניא שם בגמרא ניקבו חוטמין זה לתוך זה מבחוץ הרי זה מום מבפנים אינו מום והשמיטו רבינו מפני שהוא סובר שמום זה מהמיוחדים בבהמה ואינם ראויים להיות באדם כמו שכתב בפרק ב' מהלכות איסורי מזבח ואיני יודע למה אינם ראויים להיות באדם:

ז ששה בפה ואלו הן מי שניקבה שפתו וכו' מי שנסדקה שפתו וכו'. שם במשנה שפתו שניקבה [שנפגמה] שנסדקה ובגמרא אמר רב פפא תורא ברא דשיפתיה. ומ"ש מי שעצם לחיו התחתון עודף על העליון שם במשנה מעשה שלחי התחתון עודף על העליון ושאל ר"ג לחכמים ואמרו הרי זה מום ובגמרא והא גבי אדם הוא דתנן וכו' איפ שפוה בזרע אהרן אבל גבי בהמה לא ותירצו הא דאית בה עצם הא דלית בה עצם פי' כשהעודף הוא בלחי בעצמו בין באדם בין בבהמה הוא מום אבל כשאין עודף אלא השפה בלבד לא עצם הלחי באדם הוי מום ובבהמה אינו מום. ומ"ש מי שפיו נבלם מחמת גופו ובריתו וכו'. שם ת"ר פיו בלום ורגליו מבולמות מחמת סרוה אינו מום מחמת העצם ה"ז מום ופירש"י בלום נפוח וכו' ובתוספתא אם מחמת הרוח אינו מום ואם מחמת עצמו הרי זה מום פי' מחמת עצמו מחמת גופו ובריתו כלומר שהיה כך מעצמו מתחלת בריתו. ומ"ש וניטל רוב המדבר של לשונו. שם במשנה (דף מ') גבי מומין שמנה אילא בינה ואף ע"פ ששנינו שם שזה אחד מהמומים שאמרו לו חכמים לא שמענו את אלו יצא מסיים התם במשנה שבית דין של אחריהם אמרו הרי זה מום וקי"ל כוותייהו משום דבתראי ינהו ועוד שהסכימו לדברי אילא שהיה בקי מאד ועוד שהחכמים שלא הודו לו לא נחלקו עמו ממש אלא אמרו לא שמענו את אלו ואין לא שמענו ראיה:

ח שנים עשר באיברי הזרע וכו'. מקרא מפורש ומעוך וכתות ונתוק וכרות ואיפליגו בפרק על אלו מומין (דף ל"ט:) אי הוי דוקא בגיד או אי הוי בביצים דרבי יהודה אמר כולהו אף בביצים ורא"י סבר כולהו בגיד דוקא ורבי יוסי סבר מעוך וכתות אף בביצים נתוק וכרות בגיד דוקא ופסק רבינו דלא כרא"י משום דרבי יהודה ורבי יוסי פליגי עליה ובפלוגתא דרבי יהודה ורבי יוסי פסק כר' יהודה משום דמסתבר טעמיה דמעוך וכתות ונתוק בחדא מחתא מחתינהו הכא לית לן לפלוגי בינייהו: מי שאין לו אלא ביצה אחת וכו'. שם (דף מ') ור"ע אומר שם שבודקין אותו ע"י מיעוך וכתבו רבינו בפ"ג מהלכות בכורות. ומ"ש הטומטום והאנדרוגינוס. גם זה שם (דף מ"א):

ט ששה בידים וברגלים ואלו הם הפסח מבואר בתורה. ומ"ש ומי שנשמטה יריכו וכו'. גם זה שם (דף מ') בעל המום רגלים או שאין לו אלא ג' וכו' השחול והכסול אי זהו שחול שנשמטה יריכו וכסול שאחת מירכותיו גבוהה. ומ"ש מי שנשבר עצם ידו וכו'. משנה שם נשבר עצם ידו או עצם רגלו אף ע"פ שאינו ניכר ובגמרא אינו ניכר מי קא הוי מומא אמר רב פפא אינו ניכר מחמת עצמו אבל ניכר מחמת מ[...] ופירש"י מחמת עצמו שאין השבר נראה אבל ניכר הוא מחמת שצולע והילוך הרג[...] היא מלאכתו עכ"ל. ונראה דביד נמי אע"פ שאין השבר נראה אם כשעושה מ[...] ניכר הוי מום ולא נקט רש"י רגל אלא משום שאין עושין בו מלאכה ור[...] לפרש דהילוכו זו היא מלאכתו ומדברי [...] נראה דאע"פ שאינו ניכר דקתני לא קאי [...] לעצם רגלו אבל עצם ידו בעינן שיהא [...] ומ"ש ומי שרגליו מבולמות. שם בברייתא [...] מ':) גבי פיו בלום וכתבתיה בפרק זה:

י ארבעה ראויים להיות בכל הגוף וכו'. (דף מ"א) במשנה ואלו שאין [...] עליהם לא במקדש ולא במדינה וכו' בעל [...] ובעל יבלת ובעל חזזית ובגמרא [וגרב] ופירש"י] וגרב לא [הוי מום גמור] וכו' גרב באורייתא גבי עורת או שבור וכו' ו[...] לא הוי מום והא כתיב ילפת באורייתא [...] מומין] ותניא [גרב זה החרס ילפת] זו המצרית וכו' בשלמא חזזית אחזזית לא [...] כאן בחזזית מצרית כאן בחזזים דעלמא [...] גרב אגרב קשיא גרב אגרב נמי ל"ק הא [...] הא ביבש לה מיתסי יבש לא מיתסי ולח [...] והכתיב יככה ה' בשחין מצרים ובגרב ו[...] ומדכתיב ובחרס הרי גרב לח אמור ו[...] אשר לא תוכל להרפא אלא תלתא [גרב] דקרא [גבי מומין] יבש בין מבפנים בין מ[...] דמהני' לח מבחוץ ומבפנים. דמצרית מבפנים ויבש מבחוץ. הרי דחזזית המצרים [...] יבש מבפנים ומבחוץ וכן לח מבפנים מבחוץ הוו מומין קבועים ולח מבפנים ו[...] הוי מום שאינו קבוע ואם כן צריך לומר [...] יבש שכתב כאן רבינו היינו אפילו לח מב[...] ויבש מבחוץ. ומ"ש וזהו הגרב האמור ב[...] אע"ג דבגמרא אמרו דקרא יבש מבפנים ומ[...] דמצרית לח מבפנים ויבש מבחוץ לאו לג[...] דמצרית לאו היינו דקרא דגבי מומין דל[...] אלא לפרושי מאי ניהו דמצרית ומ"ש [...] דמום קבוע הוא דכתיב אשר לא תוכל ל[...] בכלל גרב דקרא דגבי מומין הוא. ומ"ש מ[...] בו יבלת שיש בה עצם וזהו יבלת. שם ב[...] (דף מ':). ומה שכתב מי שיש בו חזזית מ[...] שם (דף מ"א) במשנה ובגמרא:

יא כל עצם שבגלוי שנחרץ בו חריץ ו[...] במשנה שם (דף מ' ע"ב) שנפגם [...] ידו או עצם רגלו ופירש"י נפגם שניכר [...] ומ"ש ואין הצלעות בכלל עצמות שבגלוי. ב[...] פ"ד נשברו רוב צלעותיו או שהיה [...] מבפנים אינו מום שנאמר עור ופסח מ[...] ופסח המיוחדים מום שבגלוי ואינו חוזר ו[...] לרבינו דמדסמכיה למום מבפנים מההוא [...] הוא דלא הוי מום והכי דריש לה [...] כהנים בהדיא יכול שאני מרבה שבר צלע [...] לומר שבר יד או שבר רגל מה אלו מיו[...] שמומן בגלוי ואין חוזרין יצא שבר צלע [...] בגלוי:

יב ועוד יש שם ג' מומין וכו' והמזוהם [...] (דף מ"א) במשנה זקן וחולה ו[...] ובספ"ק דחולין (דף כ"ד) ת"ר משיבא [...] שערות עד שיזקין כשר לעבודה וכו' עד [...] עד כמה א"ר אלעזר א"ר חנינא עד [...] ופירש"י ידיו ורגליו רותתין מאין כח. אבל הטריפה כשר באדם ופסול בבהמ[ה] יוצא דופן וכו'. משנה בסוף פרק מומ[...] (דף מ"ו:):

יג המזוהם. כבר כתבתי בסמוך דבמתני' [...] גבי מומי בהמה. ומ"ש [...] שהוא מזוהם בזיעתו רוחץ ושף כל גופו [...] ועובד היה ריח פיו רע נותן בפיו פלפ[ל] זנגביל וכיוצא בהן ועובד. בס"פ המדיר [...] ע"ס). ומ"ש ואם עבד בזיהום זיעתו [...] בזיהום

פרק שמיני

א כל המומין המיוחדין באדם תשעים וזהו פרטן. שמונה בראש ואלו הן. מי שאמצע קדקדו שוקע למטה כמו שדחקו בידו. *מי שאמצע קדקדו עולה למעלה כמו ביצה. מי שפאת ראשו יוצא כנגד פניו כמו מקבת. מי שראשו יוצא מאחוריו כנגד ערפו. מי שראשו רחב ויוצא מכאן ומכאן עד שתמצא ראשו על צווארו כמו ראש הלפת על העלין שלו. הקרח שאין בכל ראשו שער כל עיקר. ואם יש בו שיטה של שיער מוקפת מאחוריו מאזן לאזן כשר. מי שהיה השער מקיף מאזן לאזן מלפניו בלבד ושאר הראש קרח הוא הרי הוא פסול. מי שהיה השער שלו מקיף את כל הראש סביב מלפניו ומאחריו ואין שם שער באמצע גם זה קרח ופסול: ב שנים בצואר ואלו הם. מי שצוארו שוקע הרבה עד שנמצא ראשו כאילו הוא מונח על כתיפיו. מי שצוארו ארוך הרבה עד שנראה כשמוט מבין כתיפיו: ג ארבעה באזן ואלו הן. מי ששתי אזניו קטנות הרבה. מי ששתי אזניו נפוחות דומות לספוג. מי שאזניו מדולדלות למטה. מי שאחת מאזניו משונה מחברתה במראה: ד חמשה בגבינים ואלו הן. מי שאין לו שיער בגביניו והוא גבן האמור בתורה. מי שגביניו שוכבין. מי שאין לו אלא גבין אחד. מי שיש לו גבינין יתר על שנים. מי שאחד מגביניו משונה מחבירו בין ששערו של זה ארוך ושערו של זה קצר בין ששערו של אחד שחור ושערו השני לבן או אדום הואיל ויש ביניהם שינוי זה הרי זה פסול: ה ארבעה בריס העין ואלו הן. מי שאין לו שער כלל בריסי עיניו. מי ששער ריסי עיניו מרובה מעובה הרבה. מי ששער אחד מריסי עיניו משונה משער ריס אחר כגון שאחד שחור ואחד לבן או שאחד נושר והשני מעובה. מי שעפעפיו סגורות מעט ואינן נפתחות הרבה כשאר כל האדם: ו אחד עשר בעינים ואלו הן. מי שהיו שתי עיניו למעלה מן המקום הראוי להם קרובות מפדחתו. מי שהיו שתי עיניו למטה ממקום הראוי להם. מי שהיו שתי עיניו עגולות ואינם נמשכות באורך מעט משאר העינים. מי שעיניו מוזרות והן יוצאות כעיני הנמר וכמי שהוא מסתכל בעת שכועס כעס הרבה. מי שעיניו גדולות הרבה כשל עגל; מי שעיניו קטנות כשל אווז

השגת הראב"ד

*מי שאמצע [קדקדו עולה למעלה]. א"א דומה שלא בא זה אלא לערבב את העולם שלא תפס דרך הגמרא ופרטיו לא באו דרך הגמרא:

כסף משנה

ם פה סרי זה חילל עבודתו כן משמע מדחשיב להו מומין בפרק ב' מאיסורי מזבח מנה רבינו המומין המיוחדים בבהמה:

א כל המומין המיוחדים באדם וכו'. בר"פ מומין אלו (דף מ"ג) בין קבועין בין עוברים פסולים באדם יתר עליהם האדם הכילון והלפתן והמקבן ושראשו שקוע ...ם ובגמרא כילון דדמי רישיה לאכלא ... דדמי [רישיה] לגרגלידא דלפתא תנא ...ו עומד באמצע ראשו. מקבן דדמי רישיה ...ת ושראשו שקוע מלפניו. ושקיפס מאחריו ...רי אינשי שקיל פיסא. וכתב רבינו בפי' ...ה אכלא כלי שיש לו צואר ארוך שהואבין ...ן מסתכית והענין הדמיון הזה שיהא אמצע ...טולא גבוה למעלה והלפתן נגזר מלפת ...שיהא ראשו על צוארו כראש הלפת על ...עלה וכו'. המקבן [נגזר מן המקבות ...שיהא ראשו כמו מקבת ויהא קדקדו גבוה ...ה. ושראשו שקוע הוא שיהא דמות ראשו ...שנתן ידו על גובה ראשו ונתפשט עד ...צדדיו וקורין אותו קובי. ושקיפס ...יהא אחורי ראשו בולט לצד ערפו כמו ...ן שלדדין מהקובי עכ"ל. ולפי זה מאי ... רבינו מי שאמצע קדקדו שוקע למטה ...א פירוש שראשו שקוע. ומ"ש מי שאמצע ... עולה למעלה וכו' הוא פירוש הכילון. ...ראשו יוצא מאחריו כנגד ערפו הוא פי' ... ולפי זה יהיה פירוש שקיל פיסא שנראה ...כשל התיכה והניחה מאחריו. וכתב ...ד מי שאמצע א"א דומה שלא בא זה ...לערבב את העולם וכו'. נראה שטעמו ...הוא גורס כגירסת רש"י שראשו שקוע ...ופירש דהיינו שראשו משופע לפניו ...ן. ובשקיפס מאחריו פירש"י שגובה ...הכר מאחריו. שקיל פיסא שנראה כמי ...מנו חתיכה ונראה להראב"ד שכל החולק ...ום דברים אלו כחולק על פירוש הגמרא ...ך כתב שלא תפס דרך הגמרא וזו אינה ...כבר יישבתי פירוש רבינו על לשון הגמרא ...סתו. עוד שנית השיגו שאינה סדר ...וכתב שראשו שקוע תחלה ושני לו הכילון ...ו המקבן ורביעי לו שקיפס וחמישי לו ...זהו שכתב ופרטיו לא באו דרך הגמרא ...אינה השגה שרבינו סידר דבר עם דבר ...מי שאמצע קדקדו שוקע אצל מי שאמצע ...עולה ומי שפאת ראשו כנגד פניו עם ... מי שראשו יוצא מאחריו:

...אין בכל ראשו שיער כל עיקר וכו'. ...משנה שם הקרח פסול איזהו קרח כל ...שיטה של שער מקפת מאזן לאזן ואם ...רי זה כשר ובגמרא איבעיא תרי ליתני ...בעיא אם יש לו ה"ז כשר אמר רבא ...שיש לו לאחריו ואין לו לפניו אבל יש ...אחריו בין לפניו פסול וכ"ש שיש לו לפניו ... לו לאחריו ודאין לו כלל דפסול:

...בצואר וכו' מי שצוארו ארוך הרבה וכו'. שם:

...ה באזן וכו'. שם במשנה (דף מ"ד) ...הצמם והצומע אי זהו צומע שאזניו ... והצמם שאזניו דומות לספוג ...לספוג שכוולות וסתומות ובגמרא ...הצימח לא הוו ידעי רבנן מאי צימח ...ן להוא טייעא דהוה אמר מאן בעי ...נבת גדיא ומפרש רבינו דהיינו שאזניו למטה כמו של גדי וכן נראה מדברי רש"י ואע"ג דבתר הכי שניא התם יש ...ם כמומין ואינם כמומין וכו' הצימח והצמם והצומע סובר רבינו דכי היכי ...כהיא ברייתא בצימח וצומע משום דהתם מתני' שני דהוו מומין ה"ה דלא ...ה בצימח ועי"ל דההיא ברייתא מיתניא גבי מומי בהמה ומתני' דחשיב להו ...דם כדפירש"י דטעמא לפי שאינו שוה בזרעו של אהרן. ומ"ש מי שאחת ...ונה מחבירתה במראה. איני יודע זה מנין לו דאי מדתנן בפרק על אלו מומין ...עינו אחת גדולה ועינו אחת קטנה אזנו אחת גדולה ואחת קטנה במראה ...דה היינו לומר שנראה לכל שזו גדולה מזו אבל אם אינו ניכר אלא במדה אינו מום וכן פירש ה"ר עובדיה ז"ל ואם נאמר שרבינו אינו מפרש כן אלא אזניו משונות זו מזו במראה הוי מום אבל אם אינם משונות זו מזו אלא במדה אינו מום יקשה מאי אחת גדולה ואחת קטנה ואפשר שהוא מפרש שמלבד שמשונות זו מזו במראה נראות אחת גדולה ואחת קטנה וכל זה דוחק אבל הנכון הוא שסובר רבינו שזהו זוגדום השנוי במשנה וכן פירש הוא ז"ל שם ואכתוב לשונו בסמוך גבי מי ששער אחד מריסי עיניו משונה משער ריס אחר:

ד חמשה בגבינים וכו'. משנה בפרק מומין אלו (דף מ"ג:) אין לו גבינין או אין לו אלא גבין אחד זהו גבן האמור בתורה רבי דוסא אומר שגביניו שוכבים ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר שיש לו שני גבין ושתי שדראות ובגמרא וגבן דאין לו משמע ורמינהו גבן שיש לו גבינין הרבה אין לו גבינין או אין לו אלא גבין אחד מנין תלמוד לומר או [גבן] אמר רבא זהו מדרש או גבן וכתב רבינו בפירוש המשנה גבינין גבות העין. גביניו שוכבים הוא שיהא שער גביניו רב עד שהוא מגיע על עפעפי עיניו וכו' ואין ר' דוסא ות"ק ור' חנינא חולקין אם אלו מומין [או אינן מומין] רק הכל מודים שהם מומין ואינם חולקין אלא אי זהו גבן האמור בתורה עכ"ל. ומ"ש רבינו מי שאין לו שער בגביניו והוא גבן האמור בתורה יש לתמוה עליו שכפי מה שאמרו בגמרא כך הל"ל והוא מדרש או גבן האמור *בתורה: מי שאחד מגביניו משונה מחבירו וכו'. בתוספתא דבכורות פ"ה מונה בכלל המומין גביניו אחד שחור ואחד לבן והוא בכלל זוגדום שאכתוב בסמוך:

ה ארבעה בריס העין וכו'. (דף מ"ד) בפרק מומין אלו שנשרו ריסי עיניו פסול מפני מראית העין ובגמרא תנא הזויר והלופין והתמין זויר *דמזויר עיניה ליפין דנפישי זיפי תימין שתמו זיפי ותנא גבי מומין תני להו וקתני שנשרו ריסי עיניו פסול מפני מראית העין לה קשיא הא דאשתיור גרדומי הא דלא אשתיור גרדומי ופירש"י אשתיור גרדומי שרשים לא הוי מום אלא מפני מראית העין ומשום דהכא מיירי רבינו לענין מומין ממש כתב מי שאין לו שער כלל. ומ"ש מי ששער אחד מריסי עיניו משונה משער ריס אחר. שם במשנה *זוגדום ובגמרא זוגדום מחוי רב הונא חד מדידן וחד מדידהו ופירש"י שיש לו עין אחד דומה לעין אלו היושבים נגדי ועין אחת שלי מיתיבי וכו' זוגדום אחד שחור ואחד לבן תנא כל זוגא דלא שוי אהדדי זוגדום קרי ליה וכתב רבינו בפירוש המשנה ידוע שיש בגוף איברים שדומים זה לזה כגון העינים והאזנים וגבות העינים וזולתם וכשיהיה בין אחד לחבירו שינוי באי זה דבר שיהא אותו שינוי כגון שיהא בגב עינו אחד שער הרבה מאד ובשני מעט מזעיר או שיהא האחד מהם שחור והשני לבן או עינו האחת שחורה והשניה כעין התכלת או עינו אחת גדולה והשניה קטנה או אחד משני עפעפיו לבן והשני *שחור וכן בשאר האברים שהם זוגות הרי הוא בעל מום ויקרא *זו גדום. ומ"ש מי שעפעפיו סגורות מעט וכו'. נראה שרבינו היה גורס כגירסת הערוך שכתב בערך טרוטות וזה לשונו בפרק מומין אלו טרוטות דמרמלן עיניה פירוש שעפעפיו סגורות ואינם פתוחות אלא מעט עכ"ל:

ו אחד עשר בעינים ואלו הן מי שהיו שתי עיניו למעלה מהמקום הראוי להם קרובים מפדחתו מי שהיו שתי עיניו למטה מהמקומות הראוי להם. כך היא הגירסא הנכונה בספרי רבינו וכן מצאתי בספר מוגה וכן הוא בסמ"ג והיא במשנה בפרק מומין אלו שתי עיניו למעלה ושתי עיניו למטה ומפרש לה בגמרא הכי. ומ"ש מי שהיו שתי עיניו עגולות וכו' שם. עיניו *טרוטות ופירש"י עגולות. ומה שכתב מי שעיניו מוזרות וכו'. נראה דהיינו מה ששנו שם תנא הזויר ומפרש דהיינו דמזיר עיניה. ומ"ש עיניו גדולות הרבה כשל עגל מי שעיניו קטנות כשל אווז. שם במשנה ובפרק שני מהלכות מזבח אבאר דכל שכן עינו אחת גדולה והשניה קטנה דהוי מום:

ומ"ש

*[דהאי דלא כתב מדרש או גבן משום דדרשא או לסבילא מי שאין לו אלא גבן אחד ורבינו כמי שאין לו שיער בגביניו קמיירי ואי קשיא הא קשיא דלפי פשטיה דמתני' גבן הכתוב בתורה הוי ...ין או אין לו אלא גבין אחד וכפי פשטיה דברייתא גבן האמור בתורה היינו מי שיש לו גבינים הרבה ורבינו כתב לא כמר ולא כמר ותימה על הראב"ד דלא הרגיש בזה וצ"ע]: *[נ"א דאזיד ...ריין ובתוספתא הזויר והלופין והתימין]: *[בגירסתנו במשנה הזגן ובגמרא זגדיים והפי"ט העתיק זוגדם ורבינו כתב זגדם]: *[בפירוש נדפס בטעות האיש וצריך למחקו]: *[בפירוש נתחלפו ...סינות אלו וצריך לסיים ויקרא זוג דום]: *[תמיה לי על הרב דאין מוכח שטרא לגבי תרי דהוא למעלה כתב עפעפיו סגורות והיינו פירוש דטרוטות כגירסת בעל הערוך וכאן כתב עגולות והיינו פירושו דטרוטות כפי גירסת רש"י וכל"ע כתב שגיסם ולא דק בזה וצ"ע]:

אוז. מי שדמעיו זולפות תמיד. מי שלחלוחית נמשכת מראש עינו מכנגד החוטם או מזנב עינו מצד צדעיו. מי שמקבץ ריסי עיניו ועוצמן מעט בשעה שרואה אור או בשעה שהוא רוצה לדקדק בראיה. מי שראיית עינו מעורבבת עד שרואה את החדר ואת העלייה כאחת. ויודע דבר זה בעת שידבר עם חבירו ונראה כאילו הוא מסתכל באיש אחר. מי שאחת מעיניו משונה מחברתה בין במקומה בין במראה כגון שהיתה אחת שחורה ואחת פתוכה או אחת קטנה ואחת גדולה הואיל ויש בין שתיהן שינוי מ"מ פסול: ז ששה בחוטם ואלו הן. מי שעיקר חוטמו שוקע. אע"פ שאינו כוחל שתי עיניו כאחת וזה חרום האמור בתורה. מי שאמצע חוטמו בולט למעלה. מי שעוקץ חוטמו נוטף למטה. מי שחוטמו עקום לצד אחד. מי שחוטמו גדול מאיבריו. מי שחוטמו קטן מאיבריו. וכיצד משערין אותו באצבע קטנה שעל ידו אם היה חוטמו גדול ממנה או קטן ממנה הרי זה מום: ח שלשה בשפתים ואלו הן. מי ששפתו העליונה עודפת על התחתונה. מי ששפתו התחתונה עודפת על העליונה. מי שפיו רפוי ורירו יורד מפיו: ט שלשה בבטן ואלו הן. מי שכריסו *צבה. מי שטיבורו יוצא ואינו שוקע כשאר בני אדם. מי שדדיו שוכבין על בטנו כדדי אשה: י שלשה בגב ואלו הן מי שדדרתו עקומה. מי שיצאתה חוליא משדרתו בין שבלטה לחוץ או נכנסה לפנים או נטתה לצדדין וזהו בעל חטוטרת. מי שתפח בשר בגבו ונעשה כחטוטרת אע"פ שלא זזה חוליא ממקומה הרי זה מום: יא ששה בידים ואלו הן. מי שיש בידו אצבע יתירה באצבעות ידיו אפילו היו שש ושש. ואם חתך את היתירה כשר. ואם היה בה עצם אפילו חתכה פסול. מי שחסר אצבע מידו. מי ששתי אצבעות ידיו קלוטות עד למטה מן הפרק ואם חתכן והפרישן עד הפרק כשר. באי זה פרק אמרו בפרק ראשון הסמוך לכף היד. מי שאצבעותיו מורכבות זו על גבי זו. מי שפיקה יוצאת מגודלו. מי שהוא אטר יד ימינו. ואם היה שולט בשתי ידיו כשר: יב ארבעה באיברי הזרע ואלו הן. מי שכים הביצים גדול וארוך עד שמגיע לארכובותיו. מי שהגיד שלו ארוך עד שמגיע לארכובותיו. מי שנמרחו אשכיו והם הכים של ביצים. [מי שרוח באשכיו] והוא מרוח אשך האמור בתורה: יג ט"ו *בשוקים וברגלים ואלו הן. מי ששוקיו עקומות עד שמחבר רגל לרגל ואין ארכובותיו נוגעות זו בזו. מי שפיקתו יוצאת והפיקה היא העצם העגול שלמעלה מן העקב מצד פנים והוא דומה לפיקה שטוות בה הנשים. מי שעקבו יוצא לאחוריו עד שנמצא השוק כאילו הוא באמצע רגלו עומד מי שפרסותיו רחבות כשל אווז אע"פ שאינן קלוטות כשל אווז. מי שפיקה יוצאה מגודלו. מי שיש ברגלו אצבע יתירה אפילו שש ושש ואם חתכה כ[...] והוא

*[כנ"ל והוא לשון המשנה וכן כתב בפירושו וכן העתיק הכ"מ ובספרי רבינו נפל טעות וכתבו צבה במקום צבה] וכן הגיה התי"ט במשנה ה' פ"ז דבכורים:

ומ"ש מי שדמעיו זולפות תמיד מי שלחלוחית נמשכת מראש עינו וכו'. שם במשנה הצירן ובגמרא הצירן עיניו *[סרוטות] צירניות דומעות דולפות ומורדות וכתב רבינו בפירוש המשנה צירן מי שעיניו דומעות או שנוזלים קצות עיניו תמיד והוא מה שאמרו בפירוש השם הזה דומעות עכ"ל. ומ"ש מי שמקבץ ריסי עיניו ועוצמן וכו'. שם במשנה סכי שמש ובגמרא תני רב יוסף סני שמש ופירש"י שסונא השמש ואינו יכול לנ[...] את מקום שחמה זורחת שם. וכתב רבינו בפירוש המשנה סני שמש שונאי השמש וסירא והכוונה בזה שבשעה שרוצה להביט אל השמש או לירח או לדברים המאירים מאמץ ומקבץ עפעפי עיניו ומקפין אותו. ומ"ש מי שראיית עינו מעורבבת וכו' שם במשנה רואה את החדר ואת העליה כאחד. ומ"ש מי שאחת מעיניו משונה מחבירתה בין במקומה. שם במשנה עינו אחת למעלה ואחת למטה. ומ"ש בין במראה כגון שהיתה אחת שחורה ואחת פתוכה וכו'. זהו זוגדום שכתבתי למעלה:

ז ששה בחוטם וכו'. שם במשנה החרום פסול אי זהו חרום הכוחל שתי עיניו כאחת ובגמרא תנו רבנן חרום שחוטמו שקוע וכו' רבי יוסי אומר אין חרום אלא הכוחל שתי עיניו כאחת אמרו לו הפלגת אע"פ שאינו כוחל שתי עיניו כאחת ופירש"י שקוע למעלה בין עיניו ומאחר שהוא סתם במתני' כרבי יוסי ומחלוקת בברייתא הוה לן למיפסק כרבי יוסי וכסתם דמתני' ויש לתמוה על רבינו שלא פסק כן ואפשר שפסק כן מפני ששנויה בלשון תימה הפלגת משמע דלאו סברא היא ולכך הביאו בגמרא אותה ברייתא לגלות דלא קי"ל כההיא כהם מתני'. ומ"ש מי באמצע חוטמו בולט למעלה מי שעוקץ חוטמו נוטף למטה מי שחוטמו עקום לצד אחד. שם חוטמו בולט חוטמו סולד חוטמו נוטף. ומ"ש מי שחוטמו גדול מאיבריו מי שחוטמו קטן מאיבריו. שם במשנה. ומ"ש כיצד משערין אותו באצבע קטנה שעל ידו וכו'. שם בברייתא:

ח שלשה בשפתים וכו'. שם במשנה. ומ"ש מי שפיו רפוי ורירו יורד מפיו. שם (דף מ"ג:) א"ר יוחנן וכו' הזבלגנין פסולין ופירש רבינו כפירוש בני דערוך:

ט שלשה בבטן וכו'. שם במשנה (דף מ"ד:):

י שלשה בגב ואלו הן מי שדדרתו עקומה. שם במשנה (דף מ"ג:) מי שיש לו בני גבין ושתי שדראות ובגמרא למימרא דחיי והא איתמר המפלת בריה שיש לה שני גבין וכו' בששדרתו עקומה ופירש"י ומיחזי כגבין בדרות הרבה. ומ"ש מי שיצאה חוליא משדרתו וכו'. שם במשנה (דף מ"ג) בעלי המוטרת ר"י מכשיר וחכמים פוסלין וידוע דהלכה כחכמים ודברי רבינו בפירוש המשנה כמו שהם כאן. ובגמרא דאית בה עצם כ"ע לא פליגי דפסלא כי פליגי דלית בה עצם ורבינו נראה שמפרש דאית בה עצם היינו לומר שיש פגע בעצם כלומר שיצאה חוליא משדרתו וכו':

יא ששה בידים ואלו הן מי שיש בידו אצבע יתירה וכו'. שם (דף מ"ה) במשנה יתר בידיו וברגליו. ומ"ש אפילו היה שש ושש שם במשנה שש ושש כ"ד ר"י מכשיר וחכמים פוסלין וידוע דהלכה כחכמים. ומ"ש ואם חתך את היתרת כשר ואם היה בה עצם אפי' חתכה פסול. משנה שם. ודע דבגמרא גרסינן אמר ר' יוחנן ובנספרת ע"ג היד ופירש"י שנספרת עם שאר האצבעות שעומדת בשורתן בההיא קתני מתניהן דחשיב אבר ולפי זה יש לתמוה למה השמיטו רבינו לכן נראה שרבינו מפרש דה"ק אפילו נספרת ע"ג היד הוי מום ולפיכך כתב סתם לפסול. ומ"ש מי שחסר אצבעו מידו פשוט הוא. ומ"ש מי ששתי אצבעות ידיו קלוטות עד למטה מהפרק ואם חתכן והפרישן עד הפרק כשר. משנה שם. ומ"ש באי זה פרק אמרו וכו' כן משמע מפשטא דמתני'. ומ"ש מי שאצבעותיו מורכבות זו על גבי [...] מי שפיקה יוצאת מגודלו. משנה שם ופירש"י פיקה חתיכת בשר עגולה כפיקה יוצאת מגודלו ומ"ש מי שהוא אטר יד ימינו וכו'. שם במשנה השולט בשתי ידיו רבי פוסל וחכמים מכשירי[...] ובגמרא ת"ר אטר בין ביד בין ברגל פסול:

יב ארבעה באיברי הזרע וכו'. שם במ[...] (דף מ"ד:) המאושכן ובעל גנ[...] תנא מאושכן בביצים ובעל גבר בגיד וכו' וכ[...] כמה מחוי רב יהודה עד רכובה תניא ר' [...] בן יעקב אומר עד רכובה פסול למעלה מרכוב[...] כשר היכא דאמרי עד רכובה כשר למ[...] מרכובה פסול ויש לתמוה על רבינו שפ[...] כל"ק ואפשר שהוא ז"ל מפרש דהיכא דפ[...] לא קאי אדר"א בן יעקב אלא אדר"י [...] הוכחה לדבר מדנקט ליסנא דאוכא דאמ[...] ואי אדראב"י פליג לא הל"ל אלא וי"א והש[...] אתי שפיר שפסק כראב"י שמשנתו קב ונקי [...] ועי"ל שפסק כל"ק משום דבשל תורה הלך א[...] המחמיר. ומ"ש מי שנמרחו אשכיו וכו'. [...] במשנה אין לו ביצים אין לו אלא ביצה א[...] זהו מרוח אשך האמור בתורה ר' ישמע[...] אומר כל *שנמרחו אשכיו ר"ע אומר כל ש[...] באשכיו רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר במראיו משוכים ופירש"י שנמרחו אשכיו שנימ[...] ביציו ופירש רבינו בפירוש המשנה שכל [...] התנאים מודין שכל אלו הם מומין לא נח[...] אלא בפי' מרוח אשך האמור בתורה ויש לת[...] על רבינו שכתב ארבעה באיברי הזרע ובפנ[...] אי אתה מוצא אלא שלשה ומצאתי בסמ"ג מי שנימוחו מבושיו והוא הכים של ביצים שנימ[...] הביצים שלו בתוכו ד' מי שהרוח במבו[...] ונפחו והוא מרוח אשך עכ"ל ונראה שכך [...] להגיה בספרי רבינו וכן מצאתי בספר מוג[...] ועדיין יש לתמוה למה לא כתב שאע"פ [...] נימוחה אלא ביצה אחד הוא בעל מום כדמש[...] ממה ששנינו אין לו אלא ביצה אחת ולכן נר[...] לי שרבינו מפרש אין לו אלא ביצה אחת [...] שנברא מתחלת ברייתו חסר ביצה אחת [...] בנימוחו אשכיו לא מפסיל עד שימוחו ב[...] וכדמשמע מלישנא דרבי ישמעאל שנמרחו [...] לשון רבים ולדעת רבי ישמעאל הא דכתב [...] מרוח אשך לשון יחיד פירושו שאין לו שום [...] ואין לתמוה למה השמיטו רבינו אין לו [...] ביצה אחת שכבר כתבו בפרק שקודם זה מומין הפוסלים באדם ובבהמה:

יג ט"ו בשוקים וכו'. משנה שם. וכתב הרא[...] המשנה אמרה פיקה יוצא מגודלו ו[...] ונראה שמ"ש רבינו מי שפיקתו יוצאת והפ[...] היא העיגול שלמעלה מן העקב וכו' הוא [...] דאמרינן בפרק מומין אלו תנא השופנר [...] רבי יוחנן דהיינו שאין לו כסתות כל [...] ומפרש דהיינו שאין לו אותה פיקה [...] בלע"ז פודילייו. ומ"ש מי שפיקתו יוצאת [...] שיצאה ואינה ודוחק. ומ"ש מי שעקבו [...] לאחוריו וכו'. משנה וגמרא שם (דף מ"[...] ומ"ש מי שפרסותיו רחבות כשל אווז א[...] שאינה קלוטה כשל אווז. משנה שם פרס[...] רחבות כשל אווז ובגמרא אר"פ לא ה[...] דמרפא ולא סדיקא אלא כיון דטרפא [...] דסדיקא ופירש"י טרפא קלוטה והערון טרפא רחבה ומשוכה. ומ"ש מי שפיקה י[...] מגודלו. משנה שם ופירש"י פיקה התיכת עגולה כפיקה. ומ"ש מי שיש ברגלו א[...] יתירה וכו' עד או שחתכן והפרישן כ[...] נתבאר בפרק זה גבי יד: ומ"ש

*[כנ"ל ובמשנה נימוחו והוא פ"ס]:

השגת הראב"ד

*בשוקים וברגלים עד שלמעלה מן העקב. א"א המשנה אמרה פיקה יוצא מגודלו והוא פירש למעלה הפיקין והוא מסבב אותה לענין אחר ובלע"ז קורין אותו גלוטא ובעל הפיקין פירש בגמרא שיש לו כסתות הרבה והם עגבות והשופנר שאין לו כל עיקר והוא אינו מונה אותו ודומה שכל דבר שיש לו עוגל גדול קורא אותו פיקה כמו שאמרו עד פיקה של גרגרת עד שיעגילו ראש כפיקה של פרך וזה מפרש פקעיות:

*[נראה דהכ"מ לא גרים ליה הכא]:

[כסף משנה]

ומ״ש מי שרגלו כולה שוה וכו׳. בתוספתא דבכורות פ״ה רגלו מכים מלמעלה ומפסיע מלמטה ועוד שם אצבעותיו גדומות. ומ״ש מי שרגלו עקומה דומה למגל וכו׳. בתוספתא דבכורות פ״ה פרסתו חלולה עקומה דומה למגל. ומ״ש מי שרגלו חלולה וכו׳. כתבו התוספות וסמ״ג שכן פירש הערוך על מה ששנו בברייתא פרק מומין אלו תנא בעל הפיקין אמר רבי יוחנן בעל הפיקין שיש לו כספות הרבה. ומ״ש המקיש בקרסוליו בעת שמהלך מי שמקיש בארכובותיו בעת שמהלך. משנה שם. מ״ש מי שהוא אטר ברגל ימינו. נתבאר לעיל גבי יד:

יד ארבעה בכל הגוף וכו׳. משנה בפרק הנזכר (דף מ״ד). ומ״ש הארוך ביותר הננס והוא הקצר ביותר וכו׳. משנה (דף מ״ה:) הקפח והננס ובגמרא קפח תני רב זביד גבוה איני והתני ר׳ אבהו מנין שהקב״ה משתבח בבעלי קומה וכו׳ אמר רב פפא אריכא שמיטא סגיא ופירש״י דארוך הוא דק שאינו עבה לפי ארכו:

טו שמונה בעור הבשר ואלו הן הכושי וכו׳. משנה שם הכושי והגיחור והלבקן כו׳ ובעלי נגעים טהורים ובגמרא גיחור וכו׳ סומקא ניהיא לבקן חיורא ופי׳ הערוך סומקא יהיה אדום ביותר. ומ״ש מי שהיתה בעור פניו בומא שיש בה שער וכו׳ מי שהיתה בעור פניו בומא שיש בה איסר או יותר. הכל סוף פרק המדיר (דף ע״ה). ומ״ש בעלי הדלדולין וכו׳. משנה בפרק מומין אלו:

טז ועוד יש באדם ד׳ מומין ואלו הן החרש והשוטה. שם במשנה. ומ״ש והנכפה אפילו לימים רבים מי שרוח רעה מבעתתו תמיד או בעתים ידועים. משנה שם (דף מ״ד:) נכפה אפילו אחת לימים רוח קצרית באה עליו ופירש״י רוח קצרית רוח שד וכתב רבינו כי היכי דנכפה אפילו אחת לימים ה״ה לרוח קצרית דמאי שנא:

[י]ז ואלו פסלו מפני מראית העין מי שנשרו ריסי עיניו. נתבאר בפרק זה. ומה שכתב ומי שניטלו שיניו. שם במשנה (דף מ״ד):

[פ״]ט א זר שעבד במקדש עבודתו פסולה וכו׳. רפ״ב דזבחים (דף פ״ז:).

[ומ]״ש וחייב מיתה בידי שמים שנאמר והזר הקרב יומת. ס״פ הנשרפין (דף פ״ח:) במשנה [ו]ששימש במקדש ר״ע אומר בחנק וחכמים [או]מרים בידי שמים וידוע דהלכה כחכמים.

[ומ]״ש מפי השמועה למדו וכו׳ והיכן הזהיר [על]יו וכו׳. בסיפרי פרשת קרח והזר הקרב [יומ]ת לעבודה עונש שמענו אזהרה לא שמענו [ת״]ל וזר לא יקרב אליכם: איזהו זר כל שאינו [מזר]ע אהרן הזכרים שנאמר וערכו בני אהרן. כך [היא] הנוסחא הנכונה ובקצת ספרי רבינו יש חסרון היכר:

[ב] אע״פ שהזרים מוזהרים וכו׳ אין חייבין מיתה אלא על עבודה תמה וכו׳. בזבחים (דף קט״ו) אהא דתנן אין חייבין עליה משום זרות ובפרק שני דיומא (דף כ״ד). ומ״ש ואין הזר חייב מיתה אלא על ד׳ עבודות בלבד וכו׳. מימרא דרב פרק שני דיומא (דף כ״ד) ואע״ג דלוי פליג ואמר אף תרומת הדשן פסק רבינו כרב והכא יליף לה מדכתיב ועבדתם עבודת מתנה אתן את כהונתכם והזר הקרב יומת עבודת מתנה ולא עבודת סילוק ועבדתם עבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה ופירש״י עבודת מתנה שאתה נותן על המזבח ולא עבודת סילוק שאתה מסלק וסר מעל המזבח כגון תרומת הדשן. עבודה תמה עבודה שהיא גומרת ומתממת את הדבר ולא שיש אחרים עבודה כגון שחיטה וקבלה והולכה שיש אחריה זריקה אבל זריקה עבודה אחרונה שבדם וכן הקטרה בקומץ מנחה ובאיברים ופדרים וכן ניסוך היין בכל השנה וכן המים בחג:

ג כיצד על הזריקה בין שזרק בפנים בין שזרק בחוץ. לאו בחוץ קאמר דהיאך יתחייב על זריקה בחוץ משום זר שעבד אלא בפנים היינו לפני לפנים ובחוץ היינו בהיכל והכי תניא התם עבודות שזר חייב עליהם מיתה זריקת דם בין לפנים בין לפני לפנים ופירש״י בין לפנים הזאות שעל הפרוכת בין לפני לפנים שעל בין הבדים דיוה״כ. ומ״ש בין שהזה הזאה אחת מכל הזיות הדם בין שהזה הזאה אחת מכל קרבנות המצורע. שם בברייתא ואין לתמוה על רבינו שכתב בין שהזה אחת מכל הזיות הדם למה חזר ופרט הזיות קרבנות המצורע דהתם דריש מדכתיב בההוא קרא לכל דבר המזבח ולמבית לפרוכת לכל דבר המזבח לאתויי שבע הזיות שבפנים ושבמצורע ופירש״י שבע הזיות שבפנים שמזה על הפרוכה מפר העלם דבר ופר משיח ופל יוה״כ. ושבמצורע שמזה מלוג שמן בהיכל וכו׳ דסלקא דעתך אמינא לאו דבר המזבח הוא להכי רבי לכל. ודע ששנו עוד שם בברייתא המזה בחטאת העוף והממצה ויש לתמוה למה השמיט רבינו ממצה ואפשר דמשמע ליה דבכלל אחת מכל הזיות הדם היא:

ד כיצד על הקטרה וכו׳ אפילו הפך באיברים שלא נתעכלו בצינורא. בפרק שני דשבועות (דף י״ז:) אמר רב הונא זר שהפך בצינורא חייב מיתה וקאמר עלה בגמרא ה״ד אי דלא הפיך לא מעכל להו פשיטא ואי דלא הפיך בהו נמי מעכלי מאי קא עביד לא צריכא דאי לא הפיך בהו מיעכלי בתרתי שעי והשתא מיעכל בחד שעתא הא קמשמע לן דכל קרובי עבודה עבודה היא: וכן אם הקטיר קטרת על מזבח הזהב וכו׳. כן יש ללמוד קצת מפרק השוחט ומעלה בחוץ (דף ק״ט:) אהא דתנו רבנן המקטיר כזית בחוץ חייב חצי פרס בפנים פטור וצריך עיון:

ה והמסדר שני גיזרי עצים על המערכה וכו׳. בפרק

והוא שלא יהיה בה עצם. מי שחסר אחת מאצבעות רגליו. מי שאצבעותיו מורכבות זו על גבי זו. מי שהיו אצבעות רגליו קלוטות עד למטה מן הפרק. ואם היו עד הפרק או שחתכן והפרישן כשר. מי שרגלו כולה שוה שנמצא רוחב פס אצבעותיו כרוחב עקיבו וכאילו היא חתיכה שוה. מי שרגלו עקומה דומה למגל שנמצא פס רגלו שיש בו האצבעות עם עקבו כאילו הם שני ראשי הקשת. מי שרגלו חלולה והוא שיהיה אמצעה גבוה מעל הארץ ונמצא כשעומד עומד על עקיבו ועל אצבעות רגליו. המקיש בקרסוליו בעת שמהלך. מי שמקיש בארכובותיו בעת שמהלך. מי שהוא אטר ברגל ימינו: **יד** ארבעה בכל הגוף ואלו הן. מי שגופו גדול מאיבריו. מי שגופו קטן מאיבריו. הארוך ביותר. הננס והוא הקצר ביותר עד שיהיו מופלגין משאר העם: **טו** שמונה בעור הבשר ואלו הן. הכושי. הלבן ביותר כמו גבינה. האדום כשני. בעלי נגעים טהורים שנשתנה העור מחמת עצמו כמו הבוהק. שנשתנה העור מחמת דבר אחר כגון צרבת המכוה וזה בכלל נגעים טהורין. מי שהיתה בעור פניו שומא שיש בה שיער אע״פ שאינה כאיסר אלא כל שהוא. מי שהיתה בעור פניו שומא כאיסר או יותר. בעלי הדלדולין והוא שידלדל העור והבשר או הלחלוחית שיש בעור שנדלדל באי זה מקום שיהיה מכל הגוף הרי זה מום: **טז** ועוד יש שם באדם ארבעה מומין אחרים ואלו הן. החרש. השוטה. והנכפה אפילו לימים רבים. מי שרוח רעה מבעתתו תמיד או בעתים ידועים: **יז** נמצאו כל המומין הפוסלין בכהנים מאה וארבעים וזהו כללם. שמונה בראש. ושנים בצואר. ותשעה באזנים. וחמשה בגבינים. ושבעה ברים העין. ותשעה עשר בעינים. ותשעה בחוטם. ותשעה בפה. ושלשה בבטן. ושלשה בגב. ושבעה בידים. וששה עשר באיברי הזרע. ועשרים ברגלים. ושמונה בכל הגוף. ושמונה בעור הבשר. ושבעה בכח הגוף וריחו. וכבר נפרטו כולן אחד אחד. ואלו פסלו מפני מראית העין. מי שנשרו ריסי עיניו אף ע״פ שנשאר השיער בעיקרן. ומי שניטלו שיניו:

פרק תשיעי

זר שעבד במקדש עבודתו פסולה וחייב מיתה בידי שמים שנאמר והזר הקרב יומת מפי השמועה למדו שאין חיוב זה אלא לקרב לעבודה והיכן הזהיר עליו וזר לא יקרב אליכם. אי זהו זר כל שאינו מזרע אהרן הזכרים שנאמר [ע]רכו בני אהרן. והקטירו בני אהרן. בני אהרן ולא בנות אהרן: **ב** אע״פ שהזרים מוזהרין שלא יתעסקו בעבודה [ב]עבודות הקרבנות אין חייבין מיתה אלא על עבודה תמה לא על עבודה שיש אחריה עבודה. ואין הזר חייב מיתה אלא על [אר]בע עבודות בלבד. על הזריקה ועל ההקטרה ועל ניסוך המים בחג ועל ניסוך היין תמיד: **ג** כיצד על הזריקה. בין שזרק [בפ]נים בין שזרק בחוץ בין שהזה הזאה אחת מכל הזיות הדם. בין שהזה הזאה אחת מכל הזיות קרבנות המצורע הרי זה חייב [מי]תה: **ד** כיצד על הקטרה. הקטיר איברים או קומץ או לבונה על המזבח אפי׳ הפך באיברים שלא נתעכלו וקרב שריפתן חייב [מי]תה והוא שהקטיר כזית. וכן אם הקטיר קטרת על מזבח הזהב משיקטר כזית חייב. אבל המקטיר קטורת ביום הכפורים [בק]ודש הקדשים אינו חייב מיתה עליה עד שיקטיר מלא חפניו שיעור המפורש בתורה: **ה** והמסדר שני גזרי עצים על המערכה

משנה למלך

[י]ז מי שניטלו כמו פניו שומא כו׳. מרדכי פסח״ס סי׳ ל״ס מוכח דשומא שיש בה שיער או שומא גדול כאיסר בכל מקום שהיא בגוף הוי מום ועיין שם במרן שתמה על רביע דאית ליה דלא הוי מום אלא בפנים ועיין בכ״מ פ״ז מהלכות אישות דין ז׳ ובלח״מ שם:

ב ואין הזר חייב מיתה אלא על ד׳ עבודות בלבד כו׳. מימרא דרב פ״ב דיומא (דף כ״ד):

וכתב מרן ואע״ג דלוי פליג ואמר אף תרומת הדשן פסק רבינו כרב כו׳. ובירושלמי בפירקין כהיא מחלוקת זה בשם רבי יותנן ור״ל ר״י מחייב ולפי זה הי״ל לפסוק כר״י:

ד הקטיר איברים או קומץ וכו׳. בגמרא (דף כ״ד:) הכיא בברייתא אתם דקתני והמעלה פ״ג במזבח בין דבר כשר בין דבר פסול ואע״ג דברייתא זו אפילו כלוי דמחייב בתרומת הדשן

המערכה הרי הוא כמקטיר איברים וחייב מיתה שהעצים קרבן הוא. אבל היוצק והבולל והפותת והמולח והמניף והמגיש ומסדר את לחם הפנים או את הבזיכין על השלחן והמטיב את הנרות והמצית אש במזבח והקומץ והמקבל דמים. אע"פ שנפסלו והרי הוא מוזהר על כל אלו ולוקה אינו חייב מיתה. מפני שכל אחת מהן עבודה שאחריה עבודה ואינה גמר עבודה: ו שחיטת הקדשים כשירה בזרים אפילו קדשי קדשים. בין קדשי יחיד בין קדשי צבור שנאמר ושחט את בן הבקר לפני יי' והקריבו בני אהרן מקבלה ואילך מצות כהונה. וכן ההפשט והניתוח והולכת עצים למזבח כשירה בזרים שנאמר באיברים והקטיר הכהן את הכל המזבחה זו הולכת איברים לכבש. הולכת איברים היא שצריכה כהונה ולא הולכת עצים: ז וכן הדלקת הנרות כשירה בזרים לפיכך אם הטיב הכהן את הנרות *והוציאן לחוץ מותר לזר להדליקן: ח הרמת הדשן צריכה כהן שנאמר ולבש הכהן מדו בד וגו'. ואם הרים ישראל לוקה ואינו חייב מיתה אע"פ שאין אחריה עבודה שנאמר עבודת מתנה עבודת מתנה הוא שתהיה בכהן לבדו ואם קרב לה הזר חייב מיתה. אבל עבודת סלוק אין חייבין עליה מיתה. [וכן אם דישן מזבח הפנימי והמנורה אינו חייב מיתה]: ט סידר המערכה פורקה וחוזר הכהן וסודרה מפני שסידורה פסול: י הטמא ובעל מום ושלא רחוץ ידים ורגלים ששימש במקדש אינן חייבין אלא על עבודות שהזר חייב עליהן מיתה ועל שאר העבודות באזהרה: יא כהן טבול יום ומחוסר כפורים שנטמא והרי הוא מחוסר בגדים ושלא רחוץ ידים ורגלים *ועבד חייב על כל אחד ואחד. ואם היה זר אינו לוקה אלא אחת משום זרות: יב זר ששימש בשבת חייב משום שבת ומשום זרות. *וכן בעל מום ששימש בטומאה חייב משום טומאה ומשום בעל מום: יג כל כהן שעבד ע"ז בין במזיד בין בשוגג אע"פ שחזר בתשובה גמורה ה"ז לא ישמש במקדש לעולם שנאמר ולא יגשו אלי לכהן לי. אחד העובד אותה בשירות כגון שנעשה כומר לע"ז או המשתחוה לה או המודה בה וקבלה עליו באלוה הרי זה פסול לעולם. עבר והקריב אין קרבנו ריח ניחוח אע"פ שהיה שוגג בעת ששרת או שהשתחוה או שהודה. אבל השוחט לע"ז בשוגג אם עבר והקריב קרבנו ריח ניחוח

השגת הראב"ד

*והוציאן לחוץ מותר וכו'. א"א הפליג כשאמר מותר לזר להדליקן אלא שאם הדליקן כשירות:

השגת הראב"ד

*ועבד חייב. א"א בתוספתא (פרק י"ב) דזבחים כהן שעבד טמא טבול יום מחוסר בגדים ושלא רחוץ ידים ורגלים אינו חייב אלא אחת ואפשר דפליגי תנאי באיסור כולל ואיסור בת אחת:

*וכן בעל מום. א"א שמיכן שבאו עליו בבת אחת זר ששימש בשבת שהביא שתי שערות בשבת בעל מום שנתן אצבעו. בסכין טמאה:

כסף משנה

בפרק שני דיומא (דף כ"ד:) פלוגתא דרב ורבי יוחנן ופסק כרבי יוחנן דאמר סידור שני גזירי עצים עבודה תמה היא וסידור האיברים תחלת סידור אחר הוא: אבל היוצק והבולל והפותת והמולח וכו'. אלו חוץ ממליח אם על המזבח מפורש במשנה בסוף זבחים (דף קי"ב:) וקתני בהו אין בהם משום זרות וטעמא כמו שנתבאר שכולם עבודה שיש אחריה עבודה ולאו עבודה תמה היא ומצית אש על המזבח נמי לאו עבודה תמה היא שיש אחריה סידור שני גזירי עצים:

ו שחיטת הקדשים כשירה בזרים וכו' מקבלה ואילך מצות כהונה. ברייתא פרק כל הפסולים (דף ל"ב:). ומה שכתב וכן ההפשט והניתוח והולכת עצים למזבח כשירה בזרים שנאמר באיברים והקטיר הכהן המזבחה וכו'. בסוף פרק שני דיומא (דף כ"ו כ"ז). ומ"ש וכן הדלקת הנרות כשירה בזרים שם הדלקה לאו עבודה היא. ופירש"י דהא כיון שהדליק ברוב היוצא שלהבת עולה מאליה אבל הטבת אש עבודה שיש בה טורח היא שצריך להוציא האור בעצי המערכה. וכתב הריטב"א תימה דהא כתיב דבר אל אהרן וכו' בהעלותך את הנרות ואפשר לומר דלהכי לא אפקיה בלשון חיוב דבר אל אהרן ויעלה את הנרות לומר דלאו עבודה היא לחייב עליה מיתה בזר כשם שאין חיוב בעבודה שאינה תמה עכ"ל. ועל מה שכתב רבינו לפיכך אם הטיב הכהן את הנרות והוציאן לחוץ מותר לזר להדליקן כתב הראב"ד הפליג כשאמר מותר לזר להדליקן אלא שאם הדליקן כשירות עכ"ל. וטעמו של רבינו דכיון דלאו עבודה היא מישרא נמי שרי כמו שחיטה שהיא כשירה בזרים:

ח הרמת הדשן צריכה כהן וכו' ואם הרים ישראל לוקה ואינו חייב מיתה כו'. ככל כתבתי דבפ"ב דיומא פלוגתא דרב ולוי ופסק כרב: וכן אם דישן מזבח הפנימי והמנורה אינו חייב מיתה. כך מצאתי מוגה בקצת ספרי רבינו וטעמו מפני שהן עבודות סילוק וכמו שנתבאר בפ' זה גבי הרמת דשן:

ט סידר המערכה פורקה וחוזר הכהן וסודרה וכו'. בספ"ב דיומא (דף כ"ז:) אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן זר שסידר את המערכה חייב כיצד הוא עושה פורקה וחוזר [הכהן] וסודרה מתקיף לה רבי זירא וכי יש לך עבודה שכשירה בלילה ופסולה בזר וכו' אלא כי איתמר הכי איתמר אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן זר שסידר שני גיזרי עצים חייב הואיל ועבודה תמה היא ומשמע דסידור מערכה כשירה בזר וכאתקפתא דרבי זירא ואם כן יש לתמוה על רבינו שפסק דסידור מערכה בזר פסולה ושמא יש לומר דמשמע ליה דלא תמה ר' זירא וכי יש עבודה שכשירה בלילה וכו' אלא משום דמחייב ליה מיתה אבל משום פיסולא בלא חיוב מיתה לא הוה מתמה וכן פירש"י ההא דמתקיף לה רבי זירא וכי יש לך עבודה שיש אחריה עבודה ופסולה בזר להתחייב מיתה עכ"ל וטעמא משום דכיון דלמאי דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן זר שסידר את המערכה חייב מתקיף ע"כ לומר דמחיוב מיתה מתקיף:

י הטמא ובעל מום ושלא רחוץ ידים ורגלים וכו'. בסוף זבחים (דף קי"ב:) תנן דאין חייבים על עבודה שאינה תמה משום זרות ולא משום טומאה ולא משום מחוסר בגדים ולא משום שאינו רחוץ ידים ורגלים. ואיני יודע למה השמיט רבינו מחוסר בגדים וכתב הר"י קורקוס אפשר שכיון שכתב שמחוסר בגדים הוא כזר ומשום זר הוא דמחייבינן כמו שכתב בסוף הלכות כלי המקדש לא הוצרך להזכירו. וכתב עוד ובעל מום לא הוזכר במשנה ורבינו הזכירו אפשר שסובר רבינו דלאו דוקא נקט במתני' הכי אלא ה"ה לכל חיוב שמחייבין משום עבודה שאין חיוב אלא בעבודה תמה ובעבודת מתנה דילפינן מזר דחד טעמא הוא וגם בבעלי מום כתיב [...] המזבח לא יקרב והיינו לעבודה כמו שנתבאר ודין כולם שוה דמאי שנא עכ"ל ומדברי רבינו משמע דעל עבודה שהזר חייב עליה מיתה גם אלה חייבים מיתה ותימה שהרי ברפ"ו כתב אין בעלי מומין במיתה וצריך לומר דהכי קאמר [...] חייבין כל חד כדאיתיה טמא ושלא רחוץ ידים ורגלים מיתה ובעל מום מלקות אלא [...] עבודה שהזר חייב מיתה:

יא כהן טבול יום ומחוסר כפורים שנט[…] וכו' ועבד חייב על כל אחת וא[…] כתב הראב"ד א"א בתוספתא פרק י"ב דזב[…] וכו' ונראה שרבינו פוסק דאיסור חל על א[…] בכולל או מוסיף או בת אחת והכא ט[…] יום ומחוסר כפורים בת אחת הן. כ[…] שהרי יש טבול יום שאינו צריך להביא ק[…] ואם כן אינו מחוסר כפורים והטמא שצ[…] להביא קרבן כמו המצורע אם טבל הרי ה[…] טבול יום ומחוסר כפורים וכשנטמא בטומ[…] אחרת נוסף עליו איסור שעד עתה היה מו[…] ליכנס לעזרת הנשים עתה היה אסור ליכ[…] להר הבית ומגו דאתוסף איסור בכניסה איתו[…] איסור בעבודה שאינו רחוץ ידים ורגלים יש איסור אפילו לכהן הטהור ומגו דאתוסף ה[…] לטהור איתוסף לטמא וכתב הר"י קורכ[…] ז"ל הקדים רבינו טבול יום ומחוסר כפו[…] לטמא היפך מהתוספתא שאם היה טמא קו[…] לא שייך תו טבול יום ומחוסר כפורים ש[…] בכלל טמא וגם בתוספתא צריך לפרש כן [...] טמא שהיה מקודם טבול יום ומחוסר כפו[…] עכ"ל. ואם כן יפה פסק דחייב על כל א[…] ואחת. ומ"ש רבינו ואם היה זר אינו לוקה [...] אחת משום זרות. בתוספתא דזבח[…] פרק י"ב וטעמא משום דלא הוז[…] מלעבוד טמא ומחוסר בגדים ושלא רחוץ יד[…] ורגלים אלא מי שהוא ראוי לעבוד אבל [...] הואיל ואינו ראוי לעבוד אינו מוזהר בשום [...] מאלה:

יב זר ששימש בשבת חייב משום שבת ומ[…] זרות וכו'. בס"פ ד' אחין (דף ל[…] פלוגתא דרבי יוסי ורבי שמעון ופסק כ[…] יוסי. וכתב הראב"ד שמיכן שבאו עליו [...] אחת וכו'. ואיני יודע מי הזקיקו לכך דהא [...] אוקי הכי בגמרא אלא גבי פלוגתא דרבי [...] ובר קפרא אבל בתר הכי אמרינן מיתיבי [...] ששימש בטומאה וכו' ואילו מליקה שייכה [...] שייכה אילימא לר' יוסי השתא באיסור [...] מחייב שתים באיסור בת אחת מיבעי' ו[…] הכי כיון דרבינו פוסק כמ"ד איסור חל [...] איסור באיסור כולל כמ"ש בפ"ח ממאכ[…] אסורות שפיר עבד דשתים לה הכא ש[…] ואיסור כולל היינו זר מעיקרא שרי במלא[…] ואסור בעבודה אתיא לה שבת מגו דא[…] במלאכה אתסר נמי בעבודה בעל מום מע[…] שרי באכילה ואסור בעבודה איטמי ליה [...] דאיתסר באכילה איתסר נמי בעבודה:

יג כל כהן שעבד ע"ז בין במזיד בין ב[…] וכו' ה"ז לא ישמש במקדש ל[…] וכו'. בסוף מנחות (דף ק"ט:) איפליגו [...] נחמן ורב ששת בעבד בשוגג ופסק כרב [...] דהלכתא כוותיה באיסורי. ומה שכתב העובד אותה בשירות כגון שנעשה כומר [...] או המשתחוה לה או המודה בה וקבלה [...] באלוה הרי זה פסול לעולם עבר וה[…] אין קרבנו ריח ניחוח אע"פ שהיה שוגג [...] ששרת וכו'. גם זה שם פלוגתא דרב נחמן [...] ששת בהיה שוגג ופסק כרב ששת. ומ"ש השוחט לע"ז בשוגג אם עבר והקריב ק[…] ריח ניחוח. שם אמר רב יהודה כהן ששחט [...] קרבנו ריח ניחוח משום דכתיב יען אשר ישרתו אותם לפני גלוליהם וכו' ולא נג[…] לכהן

משנה למלך

ולא קי"ל כותיה מ"מ בהאי דינא דמחייב אף המקטיר דבר פסול כיון שהוא מהדברים שאם עלו לא ירדו לא מצינו מי שחולק בזה ולפי זה לא ידעתי אמאי השמיט רבינו דין זה:

י הטמא ובעל מום כו'. דין שתוי יין לא ביאר רבינו אי בעינן עבודה תמה וכן במשנה דסוף זבחים לא הוזכר. ומסוגיא דזבחים (דף י"ח) נראה דמחוסר בגדים ושתוי יין דינם שוה. גרסינן בת"כ פרשת אמור איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום לא יקרב כו' יכול יהיו חייבים על [illegible] ת"ל לחם מה לחם מיוחד שהוא משום עבודה יצאו אלו שאינו משום עבודה. וכתב הרב קרבן אהרן דף רכ"ט ע"ג וז"ל יצאו אלו שאינן משום עבודה כדתנן במנחות לא יצק לא בלל כו' ע"כ. ולא [...] הרב בזה שהרי מיעטו אף דברים המעכבים ואין הדבר תלוי בחיוב אלא בדבר שהוא עבודה תמה ו[...] רבינו בפירקין (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר פ"ב מהלכות תמידין ומוספין דין י'):

יב וכן בעל מום וכו'. בעל מום שתוי ששימש פטור הכי איתא בת"כ פרשת שמיני אחא ובנין [...] חללים ובעלי מומין יע"ש:

ניחוח ונתקבל שהרי לא שרת ולא נעשה כומר אלא שחט בלבד והוא שוגג ואע"פ כן לכתחלה לא יעבוד:

יד מי שעבר ועשה בית חוץ למקדש להקריב בו קרבנו לשם אינו כבית ע"ז ואע"פ כן כל כהן ששימש בבית כזה לא ישמש במקדש לעולם. וכן כלים שנשתמשו בהן שם לא ישתמשו בהן במקדש לעולם אלא יגנזו. ויראה לי שאם עבד כהן ששימש שם במקדש לא פסל:

טו נמצאו כל הפסולין לעבודה שמונה עשר ואלו הן. העובד ע"ז. הזר. בעל מום. הערל. הטמא. טבול יום. מחוסר כפורים. האונן. השכור. מחוסר בגדים. יתר בגדים. פרום בגדים. פרוע ראש. שלא רחץ ידים ורגלים. היושב. מי שיש בין ידו ובין הכלי דבר חוצץ. מי שיש בין רגלו ובין הארץ דבר חוצץ. מי שעבד שמאלו. כל אלו פסולין לעבודה ואם עבדו חללו. חוץ מפרוע ראש וקרוע בגדים והשוחט לע"ז בשוגג. שאם עבדו עבודתן כשירה:

כסף משנה

ק לי אי עבד שירות אין שחיטה לאו שירות א וגבי פלוגתא דרב נחמן ורב ששת בשגג יקה לע"ז א"ר נחמן מנא אמינא לה דתניא ר הכהן על הנפש השוגגת בחטאה בשגגה מד שהכהן מתכפר ע"י עצמו (בעון ע"ז) אי אילימא בשחיטה מאי איריא שוגג אפי' יד נמי אלא לאו בזריקה ורב ששת אמר לך ולם בשחיטה ובמזיד לא נעשה משרת לע"ז ע"ג דפשטא דברייתא משמע שהוא מתכפר ידי עצמו אפילו לכתחלה סובר רבינו כיון דרב יהודה נקט קרבנו ריח ניחוח משמע אם עבר והקריב נתקבל אבל לכתחלה יקריב אית לן לפרושי דברייתא נמי מתכפר ע"י עצמו בדיעבד קאמר:

[יד] מי שעבר ועשה בית חוץ למקדש וכו'. משנה בסוף מנחות (דף ק"ט) הכהנים שימשו בבית חוניו לא ישמשו במקדש. ומ"ש וכן כלים שנשתמשו בהם שם לא ישתמשו בהם במקדש לעולם אלא יגנזו. בפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף נ"ב) בעיא דאיפשיטא. ומ"ש ויראה לי שאם עבד כהן ששימש שם במקדש לא פסל פשטא דמסתבר הוא דכיון דמשום קנסא הוא דמיפסלי כדאמרינן בפ' רבי ישמעאל בדיעבד אין לקנסם:

טו נמצאו כל הפסולים לעבודה שמונה עשר וכו'. ובספרי הדפוס יש חסר: היוצא וצריך להגיה ולהוסיף מי שיש בין רגלו ובין הארץ דבר חוצץ. ומה שכתב כל אלו פסולים לעבודה ואם עבדו חללו חוץ מפרועי ראש וקרועי בגדים. מסקנא דגמרא בפרק שני דתענית (דף י"ז:) ופרק כ"ג. ומ"ש והשוחט לע"ז בשוגג וכו'. כבר נתבאר בפרק זה:

סליקו הלכות ביאת המקדש

סליקו להו הלכות ביאת המקדש

משנה למלך

[טו] נמצאו כל הפסולין לעבודה י"ח כו'. מי שהרג את הנפש אם כשר לעבודה עיין במ"ש התוס' פ"ד דסנהדרין (דף ל"ב) ד"ה שנאמר ובפ"ק דיבמות (דף ז') ועיין במ"ש הרב תיו"ט בספ"ז דבכורות שלא ראה דברי התוס' שכתבנו יע"ש:

יע דשתויי יין ופרועי ראש וקרועי בגדים ובעלי מום שהוזהרו שלא לעבוד עבודה ס"ל לרבינו דגם על הכניסה לבד בלא עבודה הוזהרו בביאת המקדש ולבאר באיזה מקום מן המקדש היא האזהרה כ עמדנו על זה בדף קפ"ז (*א"ה נתבאר לעיל פ"ו דין א' יע"ש) אך באיסור זה לא הביא כ"א זור העבודה אבל הכניסה בלא עבודה לא הזכירה ולפי הנראה ליכא איסור בכניסה בלא עבודה ומה נינו בפ"ק דכלים מ"ט עזרת כהנים מקודשת ממנה שאין ישראל נכנסים לשם אלא בשעת צרכיהם מיכה לשחיטה לתנופה ע"כ הסיא מעלה מדרבנן היא דהא אפילו אותם שהוזהרו על הכניסה בלא ודה אינם אסורים כ"א בין האולם ולמזבח ומיהו נ"ל דאליבא דרבינו ס"ל דבעל מום הוא כאזהרה ל שכן הוא דזר ג"כ מוזהר על זה דאיך יתכן דעדיף זר מבעל מום ומה שלא שנו גבי מאי דתנן בין האולם ולמזבח מקודש שאין בעלי מומין כו' זרים ג"כ הוא משום דזרים הם משולחים מעזרת כהנים ל שכן מבין האולם ולמזבח ואף שיש הפרש ביניהם דעזרת כהנים הוא מדבריהם ובין האולם הוא מתורה מ"מ כיון שהוא משולח מעזרת כהנים לא שייך למיתני גבי המשולחים מבין האולם ולמזבח א שלא ראיתי לרבינו בשום מקום שיאמר שיש לזר איסור תורה בכניסה בלא עבודה ואפשר דלא הוצרך ותבו דכיון דאסר הכניסה לבעל מום מכ"ש לזר ומיהו למ"ד דאותם השנויים בכלים הם מעלות דרבנן נראה דגם הזר אין בו איסור תורה אף בין האולם ולמזבח וכן נראה מדברי התוס' בפרק לב וערבה (דף מ"ד) ד"ה אמר דלמ"ד מעלות דרבנן יכול הזר ליכנס בין האולם ולמזבח ואין בו סור תורה וכן נראה שהיא דעת הרמב"ן בהשיגו על רבינו במנין המצות מל"ת סי' ס"ט שרצה להכרית אי דתנן בכלים הוא מעלות מדבריהם והביא ראיה לדבריו ממאי דאמרינן דלתקון הבית נכנסים ם אפילו לויים וישראלים כו' אלמא דס"ל דליכא משום זרות בכניסה בלא עבודה והוא מבואר באותה ייתא דספרי שהביא הרמב"ן שם דתניא והזר הקרב יומת לעבודה כו' אך אני תמיה מהא דתניא ד דיומא (דף מ"ה) אמר לו ר"ש וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח כו' הנה סתר סברת רבי ודה דאמר דקרא אתא ללמד על הנחת אליתא שלא תהא אלא בכהן משום דמאחר שאתה למד מן האש המזבח תוקד שיהא בראשו של מזבח כלום הוצרכנו למקרא זה להטעינה כהן וכי תעלה על לב שזר כ לגבי המזבח ופירש"י שם והלא נאמר אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו הרי מבואר דאיכא יסור לזר בכניסה אל המזבח. עוד אני תמיה בפסוק זה שהביא רש"י שהרי פסוק זה לא נאמר כ"א על עבודה ובא להזהיר הלוים שלא יתעסקו בעבודת הכהנים וכמו שביאר כל זה רבינו במנין המצות מצות ת סי' ע"ב ומוכרחים אנו לומר כן דהא קרא סיים ואמר ולא תמותו ובכניסה בלא עבודה ליכא ד דאיכא מיתה ומיהו לזה היה אפשר לומר דולא תמותו קאי אאל כלי הקדש דהיינו לעשות עבודה כלי הקדש וגדולה מזו אית ליה לרבינו בשתויי יין ופרועי ראש דאף דכתיב באזהרתם ולא תמותו איכא מי איסור כניסה בלא עבודה ומ"מ הדבר אצלי צריך תלמוד. ובפ"ו דזבחים (דף ס"ה) הכריח ר"ע מליקה ביד ולא בכלי משום דכתיב ומלק הכהן ולגופיה לא איצטריך משום דוכי תעלה על דעתך שזר רב ע"ג המזבח ובפרק הקומץ רבה (דף כ') עלה דמליקה אמרינן וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי זבח הכי דס"ל לר"ע דמלת הכהן דכתיב גבי מליקה לא איצטריך לגופיה משום דפשיטא דלא יעשה מליקה כ"א הכהן כיון דלמדנו מקרא דהמליקה היא בראשו של מזבח ולכאורה כל זה הוא הפך סברת רמב"ן. והנראה אצלי הוא דסבירא ליה דכוונת אומרם וכי תעלה על דעתך שזר קרב ע"ג מזבח הוא דהפעולות שהצריך הכתוב שלא יהיו נעשות כ"א בראשו של מזבח אין צורך לכתוב למדינו דהן עבודות וצריכות כהן דממילא ידענו שהן עבודות ופסולות בזר מאחר שהצריכם הכתוב זבח והכי קאמר וכי תעלה על דעתך שזר יקרב לעשות שום דבר ע"ג המזבח והלא כיון שהם צריכים זבח פשיטא שאין זר יכול לעשות והפסוק שהביא רש"י כתיב ואל המזבח לא יקרבו לאו באיסור הכניסה יירי קרא דהתם קריבה והגשה היא לעבוד עבודה וכמו שכתב הרמב"ן אלא כוונת הכתוב הוא לומר כל דבר הצריך מזבח לא יקרבו לעשות אותה העבודה וכן פי' הרמב"ן הכתוב שמזהיר לבעלי מומין אך ל הפרוכת ואל המזבח לא יגש כו' ובזה ניחא מה שהקשינו לעיל דהא פסוק זה דואל המזבח לא יקרבו א משתעי כי אם בלוים שהוזהרו בעבודת כהנים ולפי מה שכתבנו ניחא דלעולם דבלוים מיירי והזהיר ת הלוים דכל דבר הצריך מזבח לא יקרבו לעבוד וכ"ש זרים שהם מוזהרים בזה. אך קשה לי מהא כתבו התוס' בפ"ב דיומא (דף כ"ג) ד"ה יש שהקשו לר"ל דאית ליה דתרומת הדשן והוצאת הדשן לאו עבודה היא מאי טעמא דת"ק דפסיל בעל מום ולר"ת נמי אמאי איצטריך קרא לרבות בעלי מומין ותירצו כוה דבעל מום חשיב כזר דס"ד אמינא וכי תעלה על דעתך שזר קרב ע"ג המזבח ע"כ והשתא אי אמרת שלמא בדבר שאין אנו יודעים אם היא עבודה וצריכה כהן תמיה או אינה עבודה תינח דאנו אומרים ע"כ היא עבודה מדהצריכה הכתוב מזבח ואין אנו צריכים קרא ללמד שתהא צריכה כהן דמקרא דואל מזבח לא יקרבו נפקא לן וכמו שכתבנו אבל בתרומת הדשן ובהוצאת הדשן דע"כ לפי האמת ס"ל לר"ל אינה עבודה מדלא בעיא ד' כלים א"כ מה שהיא ע"ג המזבח אינה מעלה ומוריד כלל שהרי אין אנו צריכים להכרית שהיא עבודה שהרי אנו רואים שאינה עבודה מדלא בעיא ד' כלים ועוד דדוקא בדבר היה באפשרות שלא לעשותו במזבח והצריך הכתוב מזבח יש להכריח שהיא עבודה והזר ובעל מום ינם כשרים לה אך בתרומת הדשן והוצאת הדשן דלא אפשר בלאו הכי אין להכריח שהיא עבודה ובעיא כהן. אשר על כן היה נראה דקושית וכי תעלה על דעתך שזר קרב ע"ג המזבח משום איסור כניסה נגעו בה ובזה אתי שפיר דברי התוס' דאיצטריך קרא לר"ת לרבות בעלי מומין ולרבנן פסולים משום הכניסה אך כבר כתבנו לעיל דמדברי התוס' בפרק לולב וערבה מוכח דס"ל דליכא איסור [...] לזר מן התורה אפי' בין האולם ולמזבח. ואולי דס"ל לתוס' דמקרא דואל המזבח לא יקרבו שמעינן מיניה דגזירת הכתוב היא דכל דבר הנעשה במזבח אף שאינה עבודה ואף שאי אפשר בלאו הכי אפ"ה לא הויא כי אם בכהן וכי תימא וכי המקום גורם שתהא העבודה הנעשית במזבח צריכה כהן ובשלמא א[...] היינו אומרים דכיון דהצריך הכתוב מזבח שמעינן מינה שהיא עבודה ניחא דלאו משום דהמקום גורם אלא דלמדנו הכתוב דכל דבר הנעשה במזבח היא עבודה אך כפי דברי התוס' דאף מלתא דלאו עבודה עבודה היא כיון שנעשים במזבח בעיא כהן נמצא דמצד המקום שהוא מקודש בעינן כהן וכי תימא הכי נמי והא הדלקת נרות אמרינן בפרק ב' דיומא (דף כ"ד) דלאו עבודה היא וקי"ל דזר יכול להדליק ואף שהנרות היו במקום מקודש יותר מהמזבח. ונראה דהא לא קשיא כלל משום דאפשר דגזירת הכתוב היא דוקא בדבר הנעשה במזבח והלכות אלו עקורות הם ואין למדין למקום אחר. עוד נראה דלא דמי להדלקה לפי שאף שהמנורה היתה בהיכל מ"מ יכול להוציא הנרות בחוץ ולהדליקן וכמו שכתב רבינו בפירקין וא"כ לא דמי לתרומת הדשן ולהוצאת הדשן. ועוד אפשר לומר בעד התוס' דמה שכתבו בפרק לולב וערבה דזר יכול ליכנס אף בין האולם ולמזבח הוא דוקא אליבא דמ"ד דמעלות דרבנן אך איכא מ"ד דמעלות דאורייתא וכדאיתא בפרק טרף בקלפי (דף מ"ד) ואפשר דר"ל הכי ס"ל וא"כ מה שכתבו התוס' וכי תעלה על דעתך שזר ובעל מום קרב ע"ג המזבח הוא כפשוטו דמשום כניסה נגעו בה. אך עדיין אני נבוך בישוב זה שכתבנו לדעת הרמב"ן והתוס' דבגמרא עלה דההיא דהנחת אליתא דאמר ר"ש דלא צריך קרא ללמד שתהא בכהן משום דוכי תעלה על דעתך שזר קרב ע"ג המזבח אמרינן ורבי יהודה אי מהתם הוה אמינא קאי אארעא ועביד במפוחא ע"כ ופירש"י ורבי יהודה אמר לך אי מהתם מהאש על המזבח וגו' אע"ג דשמעינן מיניה שהנחה בראש המזבח לא שמעינן דפסלה בזר דהוה אמינא קאי זר אארעא ועביד במפוחא ע"כ והתוס' כתבו שם דבסברא זו דרבי יהודה מודה בה רבי שמעון במקום אחר אלא דס"ל דשאני הכא דלאו אורח ארעא למיעבד במפוחא מרחוק והשתא אי אמרת בשלמא דרבי שמעון מטעם כניסה שאסורה הכריח דבריו ניחא דברי רבי יהודה שסתר דברי רבי שמעון ואמר דלעולם איצטריך קרא ללמד דהנחת אליתא צריכה כהן וכי תימא מי הכניסו לזר במזבח אפשר דקאי אארעא ועביד במפוחא אלא אי אמרת דמה שהכריח רבי שמעון הוא משום דס"ל דכיון דעבודה זו צריכה שתהיה במזבח פשיטא דחשיבא עבודה וזר פסול לה משום דכתיב ואל המזבח לא יקרבו מה השיב לו רבי יהודה אפשר דקאי אארעא ועביד במפוחא והלא רבי שמעון לאו מפאת העושה הכריח דבריו אלא מפאת העבודה דצריכה מזבח וא"כ כי נמי קאי אארעא אכתי פשיטא דזר אינו יכול לעשותה כיון שהעבודה אינה נעשית כי אם בראשו של מזבח ואולי יאמר הרמב"ן דכוונת הכתוב באומרו ואל המזבח לא יקרבו הוא שהזהיר את הלוים שלא יבואו במזבח לעשות שום דבר ולעולם דלא יקרבו הוא לעבוד עבודה אלא שהקפדת הפסוק הוא שלא יבוא הכהן במזבח לעשות שום פעולה מן הפעולות הנצרכות אך כפי סברת רבינו הדברים הם כפשטם דתמיהת רבי שמעון דוכי תעלה על דעתך שזר קרב ע"ג המזבח אינה אלא משום איסור כניסה. ודע שזה שכתבנו דאליבא דרבינו איכא איסור כניסה לזר מן התורה ואף שלא הזכיר כן בחיבורו בפירוש מ"מ למדנו אותו מבעל מום דכתב בפירוש דהוזהר על הכניסה ופשיטא דלא עדיף זר מבעל מום הרב בעל מגילת אסתר חולק בזה שהרי כתב במצות ל"ת סי' ס"ט להכריח כדברי רבינו דס"ל דאיכא אזהרה בבעל מום בביאה ריקנית מההיא דתנן היוצק והבולל כו' עד המסדר את השלחן המטיב את הנרות אין חייבין עליהם לא משום זרות ולא משום טומאה כו' ומדלא קאמר משום בעל מום שמע מינה בעל מום המטיב את הנרות שהיה בהיכל חייב וזה לפי שאסור ליכנס שם אפילו בלא עבודה ע"כ ואם איתא דס"ל דגם זר הוזהר על הכניסה תיקשי דהיכי תנא לא משום זרות ת"ל דחייב משום כניסה לבדה אף שהיא בלא עבודה ומיהו י"ל דלעולם דמודה הרב דגם בזר איכא אזהרה בכניסה אף בלא עבודה אלא דשאני זר דאיכא חיוב מיתה בעבודה שייך לומר דאינו חייב אם הטיב את הנרות לומר דליכא חיוב מיתה אבל לעולם דאיכא אזהרה משום כניסה אבל בעל מום דאפי' בעבודה ליכא כי אם לאו לא שייך למיתני דמטיב את הנרות אין בו משום בעל מום ולמעוטי מאזהרה כיון דבלאו הכי מוזהר הוא משום כניסה אך לדעת הרמב"ן דס"ל דליכא אזהרה בכניסה שפיר הוה מצי למיתני בעל מום למעט אותו מאזהרה ומ"מ אין דברי הרב מתוורין בעיני מכמה טעמי חדא דכיון דבשאר החלוקות דהיינו יוצק ובולל ודכוותיה הוה שייך למיתני בעל מום ולמעט אותו מאזהרה אמאי נמנע מלמיתני בעל מום משום דיש חלוקה דלא שייך למעט בעל מום משום משום דמוזהר הוא מסיבה אחרת ועוד כפי סברתו אמאי תני ולא משום טומאה הא בלאו הכי חייב כרת משום כניסתו בטומאה וחיוב זה דכניסה בטומאה שייכא בכל החלוקות השנויות שם והחלוקה שכתב רבינו בפ"ד מהלכות אלו שיתחייב מיתה משום עבודה ולא יתחייב כרת משום כניסה לא שייכא בכל הני שנשנו וכמבואר ועל כרחין אית לן למימר דהוצרך התנא לומר דבהני עבודות ליכא משום טומאה כדי ללמדנו דלא נימא שיתחייב שתים אחת משום כניסה ואחת משום עבודה אי נמי כגון אם שגג בכניסה והזיד בעבודה דאיצטריך התנא לומר דבעבודות אלו אינו חייב כלל וכההיא דאמרינן בפ"ב דיומא (דף נ"ג) עלה דההיא דאמרינן שאם חיסר אחת מסמניה חייב מיתה שהקשו ות"ל דקא מעייל ביאה ריקנית ותירץ רב ששת כגון ששגג בביאה והזיד בהקטרה ומכל הני

טעמי הוה יכול למיתני בעל מום שעבד לפנים לוקה שתים וא"כ היה לו לתנא ללמדנו שאם הטיב את הנרות שאינו לוקה כלל. וראיתי לרבינו בדין י' שהביא משנה זו והביא בכללם בעל מום ואולי יאמר הרב הנזכר דרבינו שלא הזכיר המלוקות בפרטם אלא בכלל אותם מש"ה הזכיר בעל מום וקאי למלוקות מהעבודות דלא שייכא בהו משום כניסה אך במתניתין דפרט אותם מש"ה לא תני בעל מום דלא שייך בעבודות הנעשות בפנים ובכך רואה חולשת דברים אלו ומרן ז"ל כתב גם דרבינו הוכר דלאו דוקא נקט במתניתין הני אלא ה"ה לכל חיוב שחייבין משום עבודה שאין חיוב אלא בעבודה תמה הן אמת שאם לא היו דברי רבינו כללו הייתי אומר דטעמא דלא שנו במשנה בעל מום הוא משום דלא נתמעטו עבודות אלו אלא ממיתה אבל אזהרה איתא בהו ומש"ה לא תני בעל מום משום דבעל מום אף בעבודה תמה אין בו כי אם אזהרה וכיון שכן אין חילוק בין עבודה תמה לעבודה שיש אחריה עבודה דלעולם איכא בהו אזהרה וכבר עדדתי לד זה לעיל (בדף קכ"ג) (*א"ה תמצאנו לקמן בפ"ב מהלכות תמידין ומוספין דין י' יע"ש) והוא"ל והביא אותו מסך השמין אומר שראיתי לרב המחבר שכתב על מה שהביא הרמב"ן ראיה לדבריו ממה שאמרו בספרי והזר הקרב יומת לעבודה אתה אומר לעבודה או אינו אלא לעבודה ושלא לעבודה אמרת ומה בעל מום שלא ענש בו מיתה לא ענש בו אלא עבודה זר שענש בו מיתה דין הוא שלא יענש בו אלא לעבודה הא מה ת"ל והזר הקרב לעבודה והרי זה מבואר ע"כ וכתב הרב הנזכר נ"ל שהיא הסך כוונתו שהרי לא אמר לא הזהיר בו אלא עבודה דהוה משמע שאין אסור אלא בעבודה אבל אמר לא ענש בו דמשמע דעונש מיתה אין בו עד שיעבוד אבל לא הכניסה בלבד קא עבר עכ"ד ואיני יודע מהו סח דהספירות אמרו דגבי בעל מום שלא ענש בו אלא עבודה ועל כן כוונתם היא שלא הזהיר כי אם עבודה שהרי בבעל מום ליכא אף בעבודה כי אם אזהרה: מי שנטמא במזיד כו'. (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פ"ג מהלכות אלו דין ד"א):

סליקו להו הלכות ביאת המקדש

הלכות איסורי מזבח

יש בכללן ארבע עשרה מצות. ארבע מצות עשה. ועשר מצות לא תעשה. וזהו פרטן:

א) להקריב כל הקרבנות תמימים: ב) שלא להקדיש בעל מום [למזבח]: ג) שלא ישחוט [בעל מום]: ד) שלא יזרוק דמו ה) שלא יקטיר חלבו: ו) שלא יקריב בעל מום עובר: ז) שלא יקריב בעל מום אפילו בקרבנות העכו"ם: ח) שלא יטיל מום בקדשים: ט) לפדות פסולי המוקדשין: י) להקריב מיום השמיני והלאה. וקודם זמן זה הוא נקרא מחוסר זמן ואין מקריבין אותו יא) שלא להקריב אתנן ומחיר: יב) שלא להקטיר שאור ודבש: יג) למלוח כל הקרבנות: יד) שלא להשבית מלח מעל הקרבנות

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

כסף משנה

פ"א א מצות עשה להיות כל הקרבנות תמימים וכו'. בסיפרא: ב ומ"ש וכל המקדיש בהמה שיש בה מום לגבי המזבח עובר בל"ת ולוקה על הקדשו שנאמר כל אשר בו מום לא תקריבו מפי השמועה למדו שזו אזהרה למקדיש בעלי מומין. בפ"ק דתמורה (דף ו'). ומה שכתב אפילו הקדישו לדמים לוקה וכו'. שם (דף ז') אמר רבא השתא דאמור טעמא דבעל מום דלקי משום דבזיא מילתייהו אפילו מקדיש ליה לדמי נסכים נמי לקי ותניא כוותיה דרבא וכתבו התוס' דה"ה למקדיש לדמי עולה ואיני יודע למה למדוהו בה"ה דהא כל שכן הוא שהרי פירש"י אפילו אקדשיה לדמי נסכים דהשתא ליכא בזיון כל כך שאין במינו ראוי לנסכים עכ"ל. ונראה שהנוסחא האמיתית בדברי רבינו אפילו הקדישו לדמי נסכים:
ג המתכוין לומר שלמים ואמר עולה וכו' לא אמר כלום. בפ"ג דתרומות (משנה ח'). ומה שכתב לפיכך המתכוין לומר על בעל מום עולה והקדישו שלמים וכו' אינו לוקה פשוט הוא: מי שדימה שמותר להקדיש בעל מום למזבח בפרק שני דתמורה (דף י"ז) תנן עשה שוגג כמזיד בתמורה ולא עשה שוגג כמזיד במוקדשין ובגמרא מאי טעמא וכו' אמר קרא יהיה קדש לרבות שוגג כמזיד היכי דמי שוגג כמזיד אמר חזקיה כסבור שהוא מותר להמיר דכוותה גבי קדשים כסבור מותר להקדיש בעלי מומין למזבח גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי. וכתב הראב"ד על דברי רבינו טעה בזה כי מי שדימה שמותר להקדיש בעל מום למזבח וכו'. ותירוץ השגה זו מבואר בדברי רש"י שכתב גבי תמורה לקי דרבי ביה קרא שוגג כמזיד גבי קדשים לא לקי דלא מצינו מלקות אלא במזיד ובהתראה עכ"ל. ועל מ"ש הראב"ד דהוי הקדש טעות יש לדון דלא מיקרי הקדש טעות אלא כגון אומר שור שחור שיצא מביתי ראשון ויצא לבן שנתכוון להקדיש גוף אחד ונמצא גוף אחר אבל הם דימה שמותר להמיר שוגג מיקרי ולא טעות:
ד השוחט בעל מום לשם קרבן לוקה וכו' תן

א מצות עשה להיות כל הקרבנות תמימין ומובחרין שנאמר תמים יהיה לרצון זו מצות עשה: **ב** וכל המקדיש בהמה שיש בה מום לגבי המזבח עובר בלא תעשה ולוקה על הקדשו שנאמר כל אשר בו מום לא תקריבו מפי השמועה למדו שזו אזהרה למקדיש בעלי מומין אפילו הקדישו לדמי *[נסכים] לוקה שבזיון קדשים הוא: **ג** המתכוין לומר שלמים ואמר עולה עולה ואמר שלמים לא אמר כלום עד שיהיה פיו ולבו שוים. לפיכך המתכוין לומר על בעל מום עולה והקדישו שלמים או שלמים ואמר עולה אע"פ שנתכוון לאיסור אינו לוקה. מי שדימה שמותר להקדיש בעל מום למזבח והקדיש *ה"ז קדוש ואינו לוקה: **ד** השוחט בעל מום לשם קרבן לוקה שהרי נאמר בבעלי מומין לא תקריבו אלה לה'. ומפי השמועה למדו שזה אזהרה לשוחט. וכן הזורק דם בעלי מומין על המזבח לוקה שהרי נאמר בהן לא תקריבו (אלה) ליי' מפי

*[כן צ"ל לפי הגמרא וכ"כ כ"מ וכ"ה בדפוס וויניציאה]

השגת הראב"ד

*הרי זה קדוש: א"א טעה בזה כי מי שדימה שמותר להקדיש בעל מום למזבח והקדיש אינו קדוש כלל שהוא הקדש טעות וה"נ בתמורה עשה שוגג כמזיד בתמורה ולא עשה שוגג כמזיד בקדשים ואמרינן בגמרא היכי דמי שוגג כמזיד בתמורה אמר חזקיה כסבור מותר להמיר דכוותה גבי קדשים כסבור מותר להקדיש בעלי מומין למזבח גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי פירוש גבי תמורה קדוש והגוזז והעובד בו לוקה אבל גבי קדשים לא לקי לפי שאינו קדוש מפני שהוא הקדש טעות וזה המחבר שדימה גבי קדשים לא לקי אבל קדוש הוי וגבי תמורה מילקי נמי לקי על שהמיר טעות גדולה טעה שלא מצינו לוקה על השוגג ואומר מותר שוגג קרי ליה ובהלכות תמורה ג"כ טעה בזה

משנה למלך

פ"א ד השוחט בעל מום לשם קרבן לוקה. כתב מרן ודקדק רבינו לכתוב לשם קרבן וכו'. ולא הבינותי כוונת מרן דהא בגמרא לא הוזכר מיעוטא דקדשי בד"ה כי אם גבי שחוטי חוץ ולא גבי שוחט בעל מום. ואם מרן רוצה ללמוד משחוטי חוץ יש לדחות ובעיר המשתלת יוכיח שאין בו משום שחוטי חוץ ויש בו משום מום. ומיהו הדין דין אמת דאין בקדשי בד"ה משום בעל מום דקרא לא איירי אלא בקדשי מזבח. ומיהו כוונת רבינו במ"ש לשם קרבן נ"ל שאין כוונתו למעט קדשי בד"ה כי אם למעט שוחט קדשי מזבח שלא לשם קרבן דהגע עצמך אם שחט אחד מקדשי מזבח שלא לשם קרבן

לחם משנה

פ"א א ולוקה על הקדשו וכו'. אע"ג דאין לוקין על לאו שאין בו מעשה שאני הקדש דבדיבורא עביד מעשה דעושה מחולין קדשים והכי אמר רבי יוחנן בפ"ק דתמורה לא תיתני מימר דבדיבורא עביד מעשה ואע"ג דבפ"א מהלכות תמורה לא נתן רבינו טעם זה כבר הרגיש זה הרב המגיד ז"ל בפרק י"ג מהלכות שכירות ושם כתבתי הנראה לע"ד:
ב אפילו הקדישו לדמי לוקה וכו'. בתמורה (דף ז') אמר רבא השתא דאמר טעמא דבעל מום וכו' (עיין בכ"מ) ופירש"י ז"ל אפילו הקדישה וכו' דהשתא ליכא בזיון כל כך כו' ולפי פירוש זה הקשה הכ"מ ז"ל על התוספות ז"ל למה כתבו והוא הדין לדמי עולה דכ"ש הוא. ואני אומר לתרץ זה דהתוספות ז"ל מפרשים דלאו טעמא מפני שאין במינו ראוי כו' אלא דאין זה בזיון מפני שלא הקדיש ליקרב בעל מום לומר דביזוי הוא שהקדיש להקריב בעל מום אלא דמיו הקדישו ליקח בדמיו קרבן תמים ויפה ואם בדמיו אמר שיקח עולה דהיינו עולה דליכא בזיון אבל אם אמר דמי נסכים הוה ס"ד דמ"מ הוי בזיון קצת דלא הקדיש תמים שהיה ראוי ליקרב הוא עצמו והקדיש בעל מום שאינו ראוי לקרבן אלא לנסכים אבל כשאמר יקרבו בדמיו עולה לא הוי בזיון ולא לקי קמ"ל התוספות ז"ל דה"ה כשאמר לדמי עולה ורבינו שתם וכתב לדמי כלומר בין שהקדישו לדמי עולה בין לדמי נסכים: ג מי שדימה שמותר וכו'. בפ"א מהלכות תמורה אכתוב בזה ע"ש:
ד הוזרק דם בעלי מומין על המזבח לוקה שהרי נאמר בהן לא תקריבו לה'. זו היא הנוסחא הנכונה ולא גרסינן לא תקריבו אלה לה' דההוא קרא דכתיב בי אלה

מפי השמועה למדו שזה אזהרה לזורק. וכן המקטיר אימורי בעלי מומין על המזבח לוקה שנאמר ואשה לא תתנו מהם על המזבח אלו החלבים. נמצאת למד שאם הקדיש בעל מום ושחטו וזרק דמו והקטיר אימוריו לוקה ארבע מלקיות*: **ה** אחד בעל מום קבוע או בעל מום עובר אם הקריבו עובר בכל אלו שנאמר לא תזבח לה' אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום. מפי השמועה למדו שזה אזהרה לבעל מום עובר. כגון שהיה בבהמה גרב לח או חזזית אם הקריבה לוקה: **ו** ולא קרבנות ישראל בלבד אלא אף קרבנות עכו"ם אם הקריבן והן בעלי מומין לוקה שנאמר ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה: **ז** המטיל מום בקדשים כגון שסימא עינו או קטע ידו לוקה שהרי נאמר בקרבן כל מום לא יהיה בו. מפי השמועה למדו שזה אזהרה שלא יתן בו מום. ואינו לוקה אלא בזמן שבית המקדש קיים שהרי היה ראוי לקרבן ופסלו. אבל בזמן הזה אע"פ שעבר בלא תעשה אינו לוקה: **ח** הטיל מום בקדשים ובא אחר והטיל בה מום אחר השני אינו לוקה: **ט** אחד המטיל מום בקדשים עצמן או בתמורתן חוץ מן הבכור ומן המעשר שהמטיל מום בתמורתן אינו לוקה לפי שאינן ראויין לקרבן כמו שיתבאר במקומו. וכן המטיל מום בתשיעי של טעות עשירי אינו לוקה: **י** המקדיש בעלת מום למזבח אף ע"פ שלוקה הרי זה נתקדשה ותפדה בערך הכהן ותצא לחולין ויביא בדמיה קרבן

כסף משנה

ח המקטיר אימורי בעלי מומין על המזבח לוקה וכו'. בפרק קמא דתמורה (דף ו') ודקדק רבינו לכתוב לשם קרבן משום דאמרינן בגמרא שומע אני אף קדשי בדק הבית תלמוד לומר ואל פתח אהל מועד לא הביאו וכו' שאין ראוי לפתח אהל מועד אין חייבין עליו משום שחוטי חוץ כלומר והוא הדין לשוחט בעל מום שאינו חייב אלא אם כן שחטו לשם קרבן. ומה שכתב נמצאת למד שאם הקדיש בעל מום ושחטו וכו' לוקה ד' מלקיות. [...] אלא שפם אמרו שעובר משום ה' שמות משום [...] בל תקריבו ב' לאוין בל תקטירו כולו בל תקטירו מקצתו וכתב רבינו בסה"מ שלו (מצוה [...]ד) דאמרינן *בפרק קמא דתמורה (דף ז':) [...]מעלה איברי בעלי מומין על גבי המזבח [...]מר אביי עובר משום בל תקטירו כולו ובל [...]קטירו מקצתו רבא אמר אין לוקין על לאו [...]בכללות מיתיבי המקדים בעלי מומין לגבי [...]זבח עובר משום ה' שמות אלמא לוקין על [...]ו שבכללות וכו' תיובתא דרבא תיובתא הנה [...]באר לך שזה שאמרו עובר בה' אמנם הוא [...] סברתו שסובר שלוקין על לאו שבכללות [...]ן ימנה הלאו שכולל כולם ומקצתם בשני [...]ות וזה הוא המפורסם מדעת אביי בכל [...]קום ולדעת רבא שאמר אין לוקין על לאו [...]כללות אמנם יתחייב מלקות אחת וכו' ויהיו [...]לם ארבעה לאוין לבד עכ"ל. ומשום דקי"ל [...]למא דהלכה כרבא לגבי אביי הילכך לא [...]שינן להההיא ברייתא דסברה דלוקין על לאו [...]כללות ויש לתמוה דכיון דאיתותב רבא [...]רייתא היכי אפשר דנקטינן כוותיה כיון דלא [...]כחן תנא דפליג אההיא ברייתא וי"ל דכיון [...] מני גמרא הא עם יע"ל קג"ם דהלכה [...]ביי משמע דקים ליה לגמרא דהלכה כרבא [...]א ולא קי"ל כההיא ברייתא ואיכא תנא דפליג [...]ה ואע"ג דלא אידכר ההוא תנא הכא בגמרא. [...]ג דבנוסחא דידן בגמרא הגירסא מהופכת וגירסת רבינו עיקר:

ה אחד בעל מום קבוע או בעל מום עובר וכו'. ז"ל רבינו בספר המצות שלו [...] הזהירנו מהקריב בעל מום עובר והוא [...]רו לא תזבח לה' אלהיך שור ושה אשר יהיה [...] מום ונתבאר בספרי שבבעל מום עובר [...]תוב מדבר וזה גם כן ילקה עליו כשעבר [...]קריבו עכ"ל. וטעמו ממה שפירשו גם על הפסוק זה מנין לבעל גרב ובעל יבלת [...]ל חזזית תלמוד לומר כל דבר רע והרי בעל יבלת מום עובר הוא וכן בעל גרב לח [...]ל חזזית ומייתי להו מהאי קרא ואע"ג דבקרא דדרים מיניה בעל מום לא כתיב אלא לא תזבח איכא למימר דכיון דחזיק דקפיד קרא בבעל מום עובר לענין זביחה כמו בבעל מום קבוע ילפינן מיניה דה"ה לשאר לאוין והרמב"ן בהשגותיו על סה"מ כתב וז"ל אני אומר שהמניעה במום קבוע ועובר להו אחד תמנה שהכתוב מרבה והולך עד שאסר כל מום בין קבוע בין עובר וגם בלאו הראשון נתרבו וכך אמרו בסיפרא וישנו בגמרא תמורה אשר בו מום אין לי אלא מום קבוע מום עובר מנין תלמוד לומר כל אשר בו מום ובשניהם עובר בכל חמשה שמות הללו ונאמרו הכתובים להשלים האיסור ולא אמרי בסיפרי בפסוק לא תזבח לה' אלהיך שור וגו' שה אשר יהיה בו מום שבא למום עובר בלבד אלא גם שם נתרבה הכל וזה מאמרם שם אין לי אלא תם ונעשה בעל מום ממעי אמו מנין ת"ל כל דבר רע מנין בעל גרב ובעל יבלת ובעל חזזית ת"ל מום כל דבר רע מנין לזקן וחולה וכו' עכ"ל:

*[בספר מגלת אסתר נדפס בטעות בספרי וצ"ל בפרק קמא דתמורה]

ו ולא קרבנות ישראל בלבד וכו'. מבואר בכתוב:

ז המטיל מום בקדשים וכו' מפי השמועה למדו שזה אזהרה שלא יתן בו מום. בסיפרי ובפרק פסולי המוקדשין (דף ל"ד): **ואינו לוקה אלא בזמן שב"ה קיים וכו'.** בפרק קמא דע"ז (דף י"ג) אהא דתניא אין מקדישין וכו' בזמן הזה ואם הקדיש בזמן הזה בהמה מועל בפניה והיא מתה מאליה וכו'. ולשויה גיסטרא אמר רבא מפני שנראה כמטיל מום בקדשים נראה מום מעליא הוא ה"מ בזמן שב"ה קיים דחזי להקרבה השתא דלא חזי להקרבה לית לן בה ופירש"י ה"מ דהוי מטיל מום גמור ואסור משום כל מום לא יהיה בו בזמן ב"ה דקרינא ביה תמים יהיה לרצון להקריב אבל השתא נראה בעל מום הוא ולא אסור מדאורייתא אבל דעת רבינו דאסור מדאורייתא אלא שאינו לוקה:

ח הטיל מום בקדשים וכו'. פלוגתא דתנאי בברייתא בפ' פסולי המוקדשין (דף ל"ג:) ופסק כחכמים:

ט אחד המטיל מום בקדשים עצמם וכו' וכן המטיל מום בתשיעי של טעות עשירי אינו לוקה. בפרק שלישי דתמורה (דף כ"א):

י המקדיש בעל מום למזבח וכו'. בפרק קמא דתמורה (דף ה) המקדיש בעלי מומין לגבי מזבח אע"פ שהוא בלא תעשה מה שעשה עשוי. ומה שכתב ותפדה בערך הכהן ותצא לחולין ויביא בדמיה קרבן. בסוף תמורה תניא (דף ל"ב) אם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך הכהן אותה בבעלי מומין שיפדו הכתוב מדבר וכתב שם רש"י דע"כ

לחם משנה

[...] לה' דהיינו עורת או שבור וגו' לא תקריבו את אלה לה' אתא לשחיטה אבל הך [...]זבח הוי ומעוך וכתות ונתוק וכרות לא תקריבו לה' ולא כתיב ביה אלה והכי דרשינן ליה [...]רק קמא דתמורה (דף ז') לזריקת דם לרבנן וכן כתב רש"י ז"ל בפירוש החומש ואע"ג [...]ברייתא בספרי מפיק ליה מעל המזבח כתב סמ"ג שרש"י ז"ל סמך על גמרא דידן [...]אמר דההיא ברייתא אתי כר"י אבל לרבנן לא מפיק להו מעל המזבח דאורחיה דקרא [...] אלא מקרא דלא תקריבו. אבל מ"מ קשה לי על רבינו ועל רש"י דהיה להם לפרש [...]בגלא בתרא דאמר שם בגמרא דלרבנן נמי מפיק מעל המזבח וקרא דלא תקריבו אתי [...]ת יחיד ולפי ההוא לישנא אתי ברייתא דספרי דנפיק ליה מקרא דעל המזבח ככ"ע: [...]ואינו לוקה אלא בזמן שבית המקדש קיים כו' אבל בזמן הזה אע"פ שעבר בלא תעשה אינו לוקה. הרבה יש לתמוה על דברי רבינו דאית ליה דעובר בלא תעשה אפי' [...] הזה דהא שם בפ"ק דע"ז (דף י"ג:) הקשו על רבא וליהוי כמטיל מום בבעל [...] דאע"ג דלא חזי להקרבה אסור ותירצו בעל מום נהי דלא חזי לגופיה לדמי חזי [...]קי הכא דלא לדמי חזי ולא לגופיה חזי ע"כ משמע דמטיל מום בבעל מום גרע [...]ן מום בזמן הזה דאע"ג דהתם אסור הכא מותר וכיון דקי"ל דמטיל מום בבעל מום [...] עובר בלא תעשה א"כ כ"ש הוא בזמה"ז וע"כ התם אינו עובר בלא תעשה דמ"ש רבינו [...]ל מום כו' ובא אחר והטיל וכו' אינו לוקה ר"ל דאינו עובר בל"ת דהא הך דינא [...]א ליה לרבינו מפלוגתא דר"מ ורבנן בבכורות בפרק פסולי המוקדשין (דף ל"ג) [...]"מ מטיל מום בבעל מום לקי מקרא דכל מום לא יהיה בו ורבנן דרשי לקרא דכל [...] לא יהיה בו דלגרמא הוא דאתא ואנן קי"ל כרבא ולכך פסק רבינו כן וכיון שכן [...] קרא לאסור מטיל מום בבעל מום דלגרמא איצטריך קרא דכל מום לא יהיה א"כ כ"ש [...] מטיל מום בזמן הזה דהיה לו לרבינו לומר דאינו עובר בלא תעשה דעדיף ממטיל מום בבעל מום והתם אינו עובר בל"ת כמו שהוכחתי וכן לשונו מוכיח שלא כתב גבי [...] מום בבעל מום אע"פ שעבר בלא תעשה כמו שכתב גבי מטיל מום בזמן הזה ועוד דהוי איכא איסורא מדאורייתא אם כן הדרא קושיא לדוכתא לרבא דאמאי אמר [...] כמטיל מום דמטיל מום ממש הוא וכיון דמדאורייתא עובר בל"ת לא הו"ל נראה בגלמא לרש"י שפיר אמר נראה משום דמדאורייתא אינו עובר אלא מדרבנן אבל לרבינו קשה [...] בלשון שאמרו אבל השתא דלא חזי להקרבה לית לן בה קשה דלשון לית לן בה משמע דליכא איסורא דאורייתא מיהו לזה יש לדחוק ולומר דכיון דליכא מלקות קאמר לית לן בה בערך המלקות דלית ביה וגם משום הכי קאמר נראה משום דלא הוי מטיל מום ממש כיון דלית ביה מלקות אבל קושיא הראשונה צ"ע:

[...]מקדיש בעלת מום למזבח וכו'. משמע דפסק כלוי דאפילו בעל מום מעיקרו היה בכלל העמדה והערכה ויש לתת טעם נכון לזה דבבכורות פ"ב (דף י"ד) אמר על מפגימין דלשם מאי יפדו אמר רב יהודה א דברי ר"ש כו' אבל חכמים אומרים אם מתו יקברו מאן חכמים תנא דבי לוי סוס דתנא דבי לוי הכל היו בכלל

משנה למלך

קרבן אלא לתכלית אחר אינו עובר בלאו דלא תשחט בעל מום לפי שאין לאו זה כי אם בשוחט לשם קרבן דומיא דזורק ומקטיר אבל שוחט שלא לשם קרבן אינו עובר בלאו:

ז המטיל מום בקדשים כו'. דין זה אינו אלא בקדשי מזבח אך בקדשי בד"ה פשיטא דליכא איסור. אך ראיתי להתוס' פ"ק דע"ז דף י"ג ד"ה ונפחטה שכתבו דמדרבנן אסור לסטיל מום בקדשי ב"ה אטו קדשי מזבח דומיא דגיזה ועבודה וכ"כ בפרק קדשי קדשים דף נ"ט יע"ש ולפי דברי התוספות הללו אני מסתפק אם גם בשוחט קדשי בדק הבית גזרו עליו משום בעל מום אטו קדשי מזבח או לא ונראה דהיכא דאיתמר איתמר והחילוק הוא פשוט:

י המקדיש בעלת מום למזבח. בסוף תמורה נחלקו רבי יוחנן ור"ל אליבא דרבנן דר"י סבר דלרבנן אהד קדשי מזבח ואחד קדשי ב"ה היו בכלל העמדה והערכה ור"ל סבר דלרבנן קדשי ב"ה היו בכלל העמדה והערכה ק"מ לא היו ורבינו פסק כרבנן ואליבא דר"י שהרי בפ"ה מהלכות ערכין פסק דקדשי ב"ה היו בכלל העמדה והערכה ושם ביאר גם כן דק"מ היו בכלל ואמרינן בגמרא דר"י ור"ל מודו דאליבא דכ"ע בעל מום מעיקרו לא היה בכלל ולא נמצא מי שיחלוק בדין זה כי אם תנא דבי לוי דס"ל דאפילו בעל מום מעיקרו היה בכלל ומרן הקשה דאיך לא חילק רבינו בין בעל מום מעיקרו לנפל בו אח"כ וכתב שפסק כתנא דבי לוי ותירוץ זה דחאו מרן שהרי בפירוש כתב בסעיף שלא"ז שמקדיש בעלת מום לא היה בכלל העמדה והערכה ואם מתה תפדה וכן דקדק מרן בפ"ה מהלכות ערכין מדכתב רבינו בין קדשי מזבח שנפל בהם מום דאתא להפוקי בעל מום מעיקרו ולעיקר הקושיא כתב דע"כ לא קאמר ר"י אותה למעוטי בעל מום מעיקרו אלא לומר דאפי' אם מת נפדה ולא בעינן ביה והעמיד אבל כשהוא חי לד"ה נפדה הוא בערך הכהן וזה עיקר ע"כ ודברי מרן הללו הם מוכרחים דפשיטא דלא גרע מקדיש בעל מום למזבח ממקדיש מטלטלין דנפדה הוא בערך הכהן כדכתיב ואיש כי יקדיש את ביתו וגו' ועוד דהא כתיב ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך ולר"ש דאליבא דכ"ע אית ליה דקדשי ב"ה לא היו

קרבן. וכן הדין בבהמת קדשים שנפל בה מום. ומצות עשה הוא לפדות קדשים שנולד בהן מום ויצאו לחולין ויאכלו שנאמר רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר. מפי השמועה למדו שהכתוב מדבר בפסולי המוקדשין שיפדו. וכבר ביארנו בערכין שזה שנאמר ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנו קרבן לה' שהוא מדבר בבעלי מומין שנפדו: **יא** מה בין בעלת מום קבוע לבעלת מום עובר. שבעלת מום קבוע אם ילדה והיא קדש יפדה הולד ויצא לחולין. אע"פ שהוא תמים כדי שלא יהיה טפל חמור מן העיקר. ואם נתעברה קודם שתפדה וילדה אחר פדיון הולד חולין. ואם מתה קודם שתפדה נפדית אחר שתמות. שהרי לא חלה קדושה גמורה על גופה אלא על דמיה מפני שהיתה בעלת מום קבוע. אבל המקדיש בעלת מום עובר או תמימה ואחר שהקדישה נולד לה מום קבוע. אם מתה קודם שתפדה תקבר כשאר הקדשים התמימים. מפני שהיא צריכה העמדה והערכה כמו שביארנו בערכין. ואם נשחטה קודם שתפדה ה"ז נפדית כל זמן שהיא מפרכסת ואח"כ תאכל ואם ילדה יקרב ולדה. נתעברה קודם שתפדה וילדה אחר שנפדית הולד אסור ואינו נפדה. אלא כיצד יעשה סמוך לפדיון אמו מתפים זה הולד לשם אותו הזבח. לפי שאינו יכול להקריבו [מכח אמו] מפני שבא מכח קדושה דחויה: **יב** כל פסולי המוקדשין כשיפדו מותר לשוחטן בשוק של טבחים ולמוכרן שם ולשקול בשרם בליטרא כשאר החולין חוץ מן הבכור ומן המעשר. מפני שמכירה בשוק מוסיף בדמיהן. שאר הקדשים שדמיהן חוזרין להקדש שהרי מביא בדמיהם בהמה אחרת מוכרין אותן בשוק כחולין. אבל הבכור והמעשר שאין דמיהם להקדש אלא נאכלין במומן כמו שיתבאר אין שוחטין אותם בשוק של טבחים ואין

כסף משנה

וע"כ בקדשי מזבח מיירי. ומה שכתב וכן הדין בבהמת קדשים שנפל בה מום. שם אמרינן לר' יוחנן דהאי ברייתא כוותיה דאותה למעוטי בעל מום מעיקרו שאינו בכלל העמדה והערכה לדברי הכל וקשה היכי רבינו לא מפליג בינייהו ואפשר שרבינו פסק כלוי דאמר התם הכל היו בכלל העמדה והערכה ואפילו בעל מום ואע"ג דאקשינן ללוי והכתיב אותה ואסיקנא בקשיא אשכחן דמסיק בקשיא והלכתא כוותיה וכיון דלוי קשיא מרבי יוחנן פסק רבינו כוותיה וי"ל דכרבי יוחנן פסק רבינו דע"כ לא אמר ר' יוחנן אותה למעוטי בעל מום מעיקרו אלא לומר דבעל מום מעיקרו אפילו אם מת נפדה דלא בעינן בהו והעמיד אבל כשהוא חי לדברי הכל נפדה הוא בערך הכהן וזה עיקר שהרי כן כתב רבינו בסמוך גבי מה בין בעלת מום קבוע לבעלת מום עובר :

ומצות עשה היא לפדות. קדשים שנולד בהם מום וכו'. בפ"ב דבכורות (דף ט"ו ע"א)

וכבר ביארנו בערכין פ"ה שזה שנאמר וכו'. בסוף תמורה דף קל"ב ובר"פ על אלו מומין ל"ז ע"ב :

יא מה בין בעלת מום קבוע לבעלת מום עובר כו'. בפ"ב דבכורות (דף ט"ו:). **ומ"ש ואם** נתעברה קודם שתפדה וילדה אחר פדיון הולד חולין. ג"ז שם. ומ"ש ואם מתה קודם שתפדה נפדית אחר שתמות וכו'. במשנה שם (דף י"ד) ובפ' הזרוע (דף ק"ל). ומ"ש אבל המקדיש בעלת מום עובר או תמימה ואחר שהקדישה נולד לה מום קבוע אם מתה קודם שתפדה תקבר וכו'. במשנה פ"ב דבכורות ופ' הזרוע. ומ"ש ואם נשחטה קודם שתפדה ה"ז נפדית. בפ"ק דמעילה קדשי מזבח תמימים ונעשו בעלי מומין ועבר ושחטן רבי אומר יקברו וחכ"א יפדו. ומה שכתב נפדית כל זמן שהיא מפרכסת. בפ"ב דחולין (דף ל) וכ"ת דבעי העמדה והערכה והשק שחט בה שנים או רוב שנים

שנים ועדיין היא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה. **ומ"ש ואם ילדה יקרב ולדה. בפ"ק** דבכורות (דף ט"ז) אמרינן על קדם הקדשן את מומן ולדותיהן שנולדו לפני פדיון מקדת קדשי ואמרינן דבפרק אלו קדשים איפלינו אי קדשי ליקרב או אי קדשי לרעייה ופסק רבינו כשמואל ורבה ולא כרב פדא ורב ששת משום דשמואל ורבה הוו מארי דגמרא טפי מינייהו

נתעברה קודם שתפדה וילדה אחר וכו' בפ"ב דבכורות (דף י"ד) שנינו גבי קדש שקדם את מומן ולדן אסור לאחר פדיון ומסר' בגמרא דמיירי באיעבר לפני פדיון ואפילו לאחר פדיון ואמרינן בגמרא (דף ט"ו:) הוא ולדות מה שהא עליהן אמר רב הונא כונס לכיפה והן מתין דהיכי ליעבד לקרבינהו מר' קדושה דחויה קא אתו לפרקינהו לא אלים למתפס פדיון אמרי במערבא משום רבי חנינ' סמוך לפדיונן מתפיסן לגב אותו זבח וכרב' קדושה דהויה דאית בהו תרתי לריעותא חד דאמוהן בעלי מומין שנראו ונדחו ועוד דלאח' פדיון נולדו והן עצמן אין יכול להתפיסן לקדו' גמורה להקריב והואיל ואידחו תו לא מיחזו לא אלימי למיתפס פדיונן בקדושתן כדי שיצ' הם לחולין שכבר יצאה קדושתן אגב פדיון דא' וכו'. סמוך לפדיון אמן מתפיסן לשם אותו זב' דהשתא חיילא עלייהו קדושה לעלמן דהשביני' ולא פקעא קדושתייהו על ידי פדיית אמן עכ' ואמרינן בגמרא בעא מיניה רבינא מרב ששת מ' שמתפיסם לכל זבח שירצה א"ל אין מתפיס' (אלא לשם אותו הזבח) ותניא כוותיה ופס' רבינו כרבי חנינא משום דרב ששת ורבי' דבתראי נינהו סברי כוותיה וברייתא דתני' כוותיה דרב ששת כוותיה אתיא. ויש בקצ' ספרי רבינו טעות סופר והנוסחא הנכונה ל' שאינו יכול להקריבו מכח אמו לפי שבא מכ' קדושה דחויה :

יב כל פסולי המוקדשין כשיפדו וכו'. משנ' בפרק פסולי המוקדשין (דף ל"א:)

התפים

לחם משנה

העמדה והערכה ואפילו בעל מום מעיקרו כו' מדקאמר אבל חכמים משמע דהלכ' כוותייהו והיינו לוי ולכך פסק רבינו ז"ל כוותיה אע"ג דאסיק בקושיא וכן כתב ה' הכ"מ ז"ל בתירוץ ראשון אע"פ שהוא נותן טעם אחר ג"כ מספיק כל הצורך. אך בהלכ' ערכין פ"ה כתב שכתב שם רבינו דין קדשי מזבח שנפל בהם מום לאפוקי בעל מ' מעיקרו והוא הפך זה ואולי מ"ש שם הוא כפי התירוץ השני שכתב כאן דכשמתה פס' אבל אם היא חיה בעי' העמדה והערכה ולכך כתב שם שנפל בהם מום למעוטי ב' מום מעיקרו דלית ביה מה שכתב לקמן אין פודין אותה אחר שמתה אלא תקבר. ומ' מ"מ כאן בתירוץ שני קשה דא"כ אמאי אסיק בקושיא ללוי אותה למאי אתא נימא דלוי אמר בבעל מום מעיקרו דאם מת יקבר אלא יפדה אך כשהוא חי צריך העמדה והערכ' ועוד קשה מנא ליה לרבינו חילוק זה דאי נכנס בכלל העמדה והערכה אם מת יק' ואם לא נכנס אפילו חי לא בעי העמדה והערכה. ועל התירוץ הראשון שפסק כלוי קש' דבהדיא כתב למטה גבי בעלת מום קבוע דאם מת תפדה והיינו דלא כלוי דלדיד' תקבר ולפי התירוץ השני ניחא וזהו שכתב הרב בסוף התירוץ השני שהרי כן כתב רב' בסמוך גבי בעלת מום וכו' כלומר דלתירוץ הראשון קשה כדכתיבנא : מפי השמועה ל' שהכתוב מדבר כו'. בפרק שני דבכורות (דף ט"ו) מוקי לה בפסולי המוקדשין שאמור תזבח ולא גיזה כו' אבל אין ראיה משם דהיא מצות עשה אלא ממאי דאמר נפשי' הא אינו מדבר אלא בפסולי המוקדשין שיפדו נראה משם דהיא מצות עשה ומכאן מי' לה סמ"ג ז"ל :

יא ואם נשחטה קודם שתפדה הרי זה נפדית כו'. מ"ש הכ"מ ז"ל דמולא דין הוא ממ"ש בסוף פרק הנשנה פ"ה ממעילה (דף י"ט:) דחכמים אומרים כ' מזבח בעלי מומין ששחטן יפדו לע"ד אין זה מקומו דחכמים דהתם סברי דקדשי מ' לא בעו העמדה והערכה ולית הלכתא כוותייהו ואולי מולא דין זה הוא ממ"ש בפ"ב ד' שכל זמן שהיא מפרכסת יכול להעמידה ולהעריכה : ואם ילדה יקרב ולדה וכו'. דבפרק אלו קדשים (דף י"ה:) אמרו כן שמואל ורבא לר' אליעזר דאמר המקריב כ' לעולה הוא עצמו יקריב עולה אבל לרבנן דאמרו ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא ב' עולה ירעה ולא יקרב כדמוכח שם וא"כ רבינו ז"ל שפסק בסוף ה' תמורה כרבנן לו לפסוק כאן דירעה ולא הול"ל יקריב :

ריש

משנה למלך

כיון בכלל במאי מוקי להאי קרא אי בק"מ וקרא לבעלי מומין בהמה טמאה למה נאמר הרי נאמר ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו אלא ודאי דמוקי לקרא בקדשי ב"ה ואע"ג דליתיה בהעמדה איתיה בהערכה וה"ה בעל מום מעיקרו דאע"ג דליתיה בהעמדה איתיה בהערכה דבהא לא פליגי ר"ש ורבנן וכל שכן לדברי הרמב"ן בפי' התורה דמקרא קמא דואם כל בהמה טמאה דרשינן קדשי מזבח וקדשי ב"ה וכאילו כתיב ואשר יקריבו דא"כ אייתר לן קרא דואם בבהמה שהרי ק"מ וקדשי ב"ה כבר נאמרו וע"כ אית לן לאוקומי בבעל מום מעיקרו דבעי הערכה אע"פ שאינו בכלל העמדה. וראיתי להרב בעל לחם משנה בפ"ה דערכין שכתב וגם שם כתב וכן הדין בבהמת קדשים שנפל בהם מום ויש לדקדק שם כמו שדקדק כו' ולא ידעתי מה שייך לדקדק כאן והלא הכא מיירי בכל גווני וכמ"ש המקדיש בעל מום משום דלא מיירי בהעמדה אלא בהערכה וסוף דבריו נמי נפלאו ממני שנראה דלא ניחא ליה אפי' בתירוץ אחרון דמרן וצ"ע. עוד כתב רבינו ואם מתה קודם שתפדה נפדית אחר שתמות ואע"ג דקי"ל דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים הני כיון דקדם מומן להקדשן דיקלא בעלמא נינהו וכמ"ש רש"י בריש פרק הזרוע ובפ"ב דבכורות (דף י"ד) וליכא למימר דהאי אם מתו היינו שנשחטו ואשמעינן שלא היו בכלל העמדה אבל אם מתו אינם נפדים משום דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים הא ליתא דהא בפרק יש בקדשי מזבח (דף ל"ג) מותיב ר' ירמיה לר"ל דאמר קדשי מזבח בעלי מומין יפדו בשקדם הקדשן את מומן מיירי ש"מ פודין את הקדשים להאכילן לכלבים משמע דלרבי יוחנן דמוקי לה בשקדם מומן לא קשה ולא מידי משום דדיקלא בעלמא נינהו. ומה שכתב עוד אם מתה קודם שתפדה תקבר כשאר הקדשים התמימים מפני שהיא צריכה העמדה כו' האי אם מתה לאו דוקא אלא בנשחטה מיירי דאי מתה ת"ל דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים והכי אמרינן בסוף פ"ק דמעילה קדשי מזבח תמימין ונעשו בעלי מומין ועבר ושחטן רבי אומר יקברו וחכמים אומרים יפדו אלמא דוקא שחטן הא מתו אפי' לחכמים דס"ל דקדשי מזבח לא היו בכלל הא"ה אין פודין משום דאין פודין לכלבים ואגב דנקט בחלוקה הא' ואם מתו לאשמועינן רבותא דאפי' מתו יפדו נקט נמי הכא אם מתה ונתן טעם מפני שהיא צריכה העמדה לתת טעם נמי להיכא דנשחטה וז"ש ואם נשחטה קודם שתפדה ה"ז נפדית כל זמן שהיא מפרכסת דתרתי בעינן שחיטה ומפרכסת אבל מפרכסת בלא שחיטה לא מהני דאף דשייך בה העמדה כיון שהיא מפרכסת מ"מ אין פודין לכלבים וזהו שכתב מרן על דין זה מחלוקת רבי וחכמים דעבר ושחטן לאשמועינן דאף מאן דלא בעי העמדה מודה דאין פודין לכלבים מדנקט ושחטן וה"ה לדידן במפרכסת דאף דשייך בה העמדה אין פודין לכלבים. וראיתי לרש"י שכתב בריש פרק הזרוע עלה דמתניתין דואם מתו יפדו ועוד אשמעינן דלא בעינן העמדה והערכה וקעבר קדשי ב"ה לא היו בכלל העמדה כו' ולא ידעתי איך תלי הא בהא דהא רבי יוחנן דאית ליה קדשי ב"ה היו בכלל מודה בקדם מומן דלא היו משום דגרע מקדיש בעל מום למזבח ממקדיש לב"ה וצ"ע ונראה דה"ה למקדיש בהמה טמאה או חיה למזבח דאינו בכלל וכל שכן הוא וכדאיתא בסוף תמורה. שוב ראיתי מה שכתב הרב בעל לחם משנה כאן שהקשה למרן לתירוץ השני דא"כ אמאי אסיק בקשיא ללוי אותה למאי אתא נימא דלוי לא אמר בבעל מום מעיקרו דאם מת יקבר אלא יפדה אך כשהוא חי צריך העמדה והערכה ע"כ ולא ידעתי איך אפשר דלוי סבר דאם מת יפדה והא בפ"ב דבכורות אמרינן אבל חכמים אומרים אם מתו יקברו מאן חכמים תנא דבי לוי הרי דס"ל לסתמא דתלמודא דלתנא דב"י אם מת יקבר ואולי קושיית הלח"מ היא עלה דהכיא דמנא לן דללוי אם מת יקבר אימא דלוי לא קאמר אלא כשהוא חי מ"מ היה לו להקשות ג"כ מהא דבכורות. אך אעיקרא דדינא נ"ל דקושיא מעיקרא משום דהעמדה לא שייך אלא לטעם מת אבל כשהוא חי לא שייך העמדה אלא הערכה וזהו שכתב כאן ותפדה בערך הכהן ולא הזכיר העמדה. ומה שכתב בפ"ה מהלכות ערכין הרי זו צריכה העמדה ו

התפים בכור לבדק הבית וכו'. בפרק השעבונות (דף ע"ה:) בעיא דאיפשיטא:

פ"ב א כל המומין הפוסלין באדם ובבהמה חמשים וכבר נמנו. בפ"ז מהלכות ביאת המקדש: ב ומ"ש ויש מומין אחרים מיוחדים בבהמה וכו'. קשה לי דהא חטיה החיצונות והפנימיות למה לא יפסלו באדם דהא [אחר שכנו מומין האמורין בבכור שנינו בריש פרק מומין אלו] (דף מ"ג) מומין אלו פוסלין באדם. ומ"ש רבינו וכ"ג הם ואלו הם אם היה גלגל עינה עגול כשל אדם. בפרק אלו מומין במשנה (דף מ') את שגלגל עינו עגול כשל אדם ובגמרא מימרא דלאו היינו אורחיה ורמינהו המפלת מין בהמה חיה ועוף וכו' מאי טעמא דרבי מאיר הואיל וגלגל עינו עגול כשל אדם אמר רב יוסף ל"ק הא באוכמא הא בחיורא ופירש רש"י באוכמא שחור של עין הבהמה אינו עגול כשל אדם הא בגיריא כל בית מושב הלובן והוא עגול כשל אדם ע"כ נראה שהוא גורס הא אוכמא הא בגיריא. ויש לתמוה על רבינו שסתם דבריו ולא חילק בזה אולי לא היה זה גירסתו. ומ"ש עינה אחת גדולה כשל עגל והשניה קטנה כשל אווז אבל אם היתה אוזן גדולה אוזן קטנה אפילו קטנה עד כפול כשר. שם (דף מ':) רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר את שיבלת בעינו וכו' עינו אחת גדולה ואחת קטנה אזנו אחת גדולה ואחת קטנה במראה אבל לא במדה ובגמרא תנא גדולה כשל עגל קטנה כשל אווז אזנו אחת גדולה וכו' ורבנן עד כמה תניא אחרים אומרים אפילו אינה לשנייה אלא כפול כשירה. ומשמע דעינו גדולה כשל עגל וכו' רבנן קאמרי לה והכי משמע בריש בכורות (דף ג') ולפיכך פסק רבינו כן ואמרינן בריש בכורות דדוקא עינה אחת גדולה והשניה קטנה הוי מום בבהמה אבל אם היו שתי עיניה גדולות או שתיהן קטנות בבהמה כשר ובאדם פסול וזהו שדקדק רבינו לכתוב כאן במומי בהמה עינה אחת גדולה והשניה קטנה ובפ"ח מהלכות ביאת מקדש גבי מומי אדם כתב מי שעיניו גדולות או שעיניו קטנות לומר אפילו שתיהן גדולות או שתיהן קטנות דכשר בבהמה פסול באדם וכל שכן אם עינו אחת גדולה והשניה קטנה דאף בבהמה פסול: אם יש בלובן עינה יבלת שיש בה שיער. פרק על אלו מומין (דף מ':) על אלו מומין שוחטין את הבכור את שיבלת בעינו ורמינן עלה הא דתנן אלו שאין שוחטים עליהם לא במקדש ולא במדינה וכו' בעל יבלת ושני אידי ואידי בעיניו ולא קשיא הא בשחור הא בלבן והא אין מומין בלבן אלא אידי ואידי בלבן ואמר ר"ל ל"ק הא דאית בה שער הא דלית בה שער ומשמע שרבינו אינו מפרש כפירש"י אבל הוא מפרש אידי ואידי מתניתין דעל מומין אלו שוחטין את הבכור את שיבלת בעיניו ומתניתין דאין שוחטין עליהם לא במקדש ולא במדינה בלבן ול"ק הא דהוי מום בדאית בה שער וההיא דאין שוחטין עליהם לא במקדש ולא במדינה בדלית בה שער ומ"מ ק"ל דמשמע דבשחור פשיטא דהוי מומא וכן פירש ה"ר עובדיה וא"כ יש לתמוה על רבינו דמשמע מדבריו דדוקא בלובן הוי מום ולא בשחור דאם לא כן הל"ל אם יש אפילו בלובן עיניה יבלת וצריך לדחוק ולומר דאם יש בלובן עיניה דנקט רבינו לרבותא נקטיה וכל שכן בשחור. ועוד יש לתמוה דכיון שהקשה והא אין מומין בלבן היכי מתרץ אידי ואידי בלבן ול"ק הא דאית בה שיער הא דלית בה שיער ואי אית בה שיער מאי הוי והא אין מומין בלבן ויש לדחוק ולומר דהכי מתרץ ליה כי שמיע לך דאין מומין בלבן ה"מ ביבלת שאין בה שער אבל ביש בה שער בלבן נמי הוי מום: אם ניקב העור שבין שני חוטמיה במקום הנראה. בתוספתא דבכורות פ"ד ניקבו חוטמיו זה לתוך זה בפנים לא ישחוט מבחוץ ישחוט פירוש מבפנים לא ישחוט במדינה מפני שאינו מום מבחוץ ישחוט שהוא מום ובגמרא פרק על אלו מומין (דף ל"ט) תנו רבנן ניקבו חוטמיו זה לתוך זה מבחוץ הרי זה מום מבפנים אינו מום: פיה דומה לשל חזיר פרום וכו'. בפרק על אלו מומין (דף מ'): ג חטיה החיצונות וכו'. משנה שם (דף ל"ט) חטיו החיצונות שנפגמו שנגממו והפנימיות שנעקרו ובספרי רבינו כתוב שניקבו ונראה שטעות סופר הוא אלא שבסמ"ג מצאתי כמו שכתוב בספרי רבינו ונראה שנוסחא אחרת היתה להם וכתב סמ"ג חטיה החיצונות ייני"ב"א בלע"ז ופנימיות הם שהשינים הגדולות קבועים בהם:

ד אם ניטלו קרניה וזכרותן עמהם ולא נשאר מהם כלום. בפרק מומין אלו (דף מ"ד) אמר אמימר ניטלו קרניהן וזכרותן עמהן פסולה ואין פודין עליהם ניטלו טלפיה וזכרותן

ואין מוכרין אותם שם. אפילו התפים בכור לבדק הבית אינו נשקל בליטרא ולא ימכר בשוק שאינו יכול להתפים אלא דבר הקנוי לו קנין גמור:

פרק שני

א כל המומין הפוסלין באדם ובבהמה חמשים וכבר נמנו: **ב** ויש מומין אחרים מיוחדין בבהמה ואינן ראויין להיות באדם וכ"ג הם ואלו הן. אם היה גלגל עינה עגול כשל אדם. עינה אחת גדולה כשל עגל והשניה קטנה כשל אווז. אבל אם היתה אוזן גדולה ואוזן קטנה אפילו קטנה עד כפול כשר. אם יש בלובן עינה יבלת שיש בה שער. אם ניקב העור שבין שני חוטמיה במקום הנראה. פיה דומה לשל חזיר פרום אע"פ שאינו מחודד כשפוד: **ג** חטיה החיצונות שניקבו או שנפגמו אע"פ שנשאר מקצתן או שנגממו. אם נעקרו חטיה הפנימיות שהרי בעת שפותחת פיה וצווחת הן נראין חסרין: **ד** אם ניטלו קרניה וזכרותן עמהן ולא נשאר

לחם משנה

פ"ב ב ויש מומין אחרין מיוחדים וכו'. הקשה הכ"מ ז"ל דחטיה החיצונות והפנימיות למה לא יפסלו באדם כו' ואני תמה על זה דבהדיא אמרו בגמרא בריש פרק מומין אלו קלוט וחטין דליתנהו באדם בבהמה נמי לפסלו ופירש"י ז"ל מומי חטין דאדם יש לו שינים ואין נראין החטין ובבהמה הוא דאית לה שיניים למעלה ונראין החטין יבלת בפנימתה ע"כ אבל הא דיבלת שיש בה שיער קשה קצת למה לא מנה במומי אדם דקתני לה במתניתין את שיבלת בעיניו והיינו יבלת שיש בה שער כדאוקמוה מני' דבתר הכי קאמרה בריש מומין אלו (דף מ"ג) מומין אלו בין קבועים בין עוברים פוסלין באדם וכו' ואולי אין מום זה מצוי באדם: אם היה גלגל עינה עגול כשל אדם וכו'. תמה עליו הכ"מ ז"ל דבגמרא חילקו בין אוכמא לגיריא ורבינו לא חילק ואני אומר דבנדה פרק המפלת (דף כ"ג) גבי המפלת כמין בהמה כו' דאיפליגו רבי מאיר ורבנן אמרו שם בגמרא מאי טעמא דר"מ ואמרו שם הואיל ונאמר בו יצירה כאדם ואמרו וכן אמר ר' אבא אמר רבי יוחנן היינו טעמא דר"מ הואיל ונאמרה בו יצירה כאדם ופסק רבינו כן משום דשמואל ור' חייא בר אבא משמיה דר' יוחנן שונה בהאי טעמא לא כרבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן דאמר דטעמא דר' מאיר הואיל ועיניהן כשל אדם יחידאה הוא לגבייהו ולרבה בר בר חנה הקשו שם והא גבי מומין קתני לה כו' והוצרכו לומר הא באוכמא הא בגיריא ולדידיה הוצרכו בגמרא לחלק בכך ואליביה אתיא סוגיא דפרק על אלו מומין ורבינו ז"ל פסק דלא כוותיה אלא כקמאי דאמרי טעמי אחריני ...בא דשמואל כדכתיבנא ולכך רבינו ז"ל לא חילק בכך: אבל אם היתה אוזן גדולה ואוזן קטנה וכו'. בפרק על אלו מומין (דף מ':) במשנה אמר עינו אחת גדולה ועינו אחת קטנה אזנו אחת גדולה ואזנו אחת קטנה במראה אבל לא במדה ר' יהודה אומר ...ת [מביליו] גדולה כשתים בחבירתה ולא הודו לו חכמים ואמרו שם בגמרא ורבנן עד כמה תניא אחרים אומרים אפילו אינה לשניה אלא כפול כשרה ופירש"י ז"ל ורבנן דלא הודו לו בביצים עד כמה תהא חבירתה קטנה דמכשירי ע"כ ורבינו ז"ל מפרש דלא קאי אביצים אלא אאוזן וקשה לפירושו בשלמא לפרש"י ז"ל בעי שפיר עד כמה משום דחכמים פליגי בביצים כדאמר ע"ז ולא הודו לו חכמים ולהכי בעי עד כמה אבל לפירוש רבינו ז"ל קשה דהיכן ראה דפליגי רבנן אאוזן דבעי עד כמה אדרבה משמע דכי היכי דלא פליגי אעין לא פליגי אאוזן. ואולי יש לומר לפירושו דלא הוי שאלה אלא פירוש דמפרש משום דראה דבברייתא פליגי אחרים מפרש ואומר ורבנן פליגי ונותנין שיעור אחר ומפרש ואומר עד כמה והביא הברייתא דאחרים לפרש אבל פירוש רש"י ז"ל מתיישב יותר: אם יש בלובן עינה יבלת שיש בה שער וכו'. בגמרא (שם) רמו מתניתין אהדדי ואסיקו במסקנא אלא אידי ואידי בעינו ולא קשיא הא בשחור הא בלבן והקשו והא אין מומין בלבן ואפילו במקדש כשר לשחוט והיכי קאמר מתניתין דאין שוחטין לא במקדש ולא במדינה ותירצו אלא אידי ואידי בלבן ול"ק הא דאית בה שער הא דלית בה שער ופירש"י אידי ואידי בלבן הא דקתני אין שוחטין במקדש ולא במדינה בלבן והא נמי דקתני אין מומין בלבן כו' ולפירושו נראה דל"ג אלא דלא הדר מאוקימתא דלעיל דשני אמתניתין דאת שיבלת בעיניו ומתניתין דאין שוחטין והך שינויא לא קאי אלא אמתני' דאין שוחטין וההיא דאמרינן אין מומין בלבן ומ"מ אפילו לגירסתו ולפירושו קשה דלמה ליה למימר אידי ואידי דמשמע דעד השתא לא הוה מוקמינן בלבן והדרינן ממאי דאמרינן וגירסת התוס' נוחה יותר דגרסי אלא אידי ואידי בשחור והדרינן ממאי דמוקמינן בלבן וקאי ארומיא דרמינן מעיקרא מתניתין אהדדי אבל רבינו גורס כגירסת רש"י וגורס אלא וכדי ליישב לשון אלא ולשון אידי ואידי מפרש דקאי ארומיא דמתניתין דרמינן מעיקרא אבל קשה טובא לפירושו דמ"מ הדרא קושיא לדוכתה דהיכי קאמרה מתניתין דאין שוחטין עליהם לא במקדש ולא במדינה היכא דלית בה שער הא אין מומין בלבן והוי כשר אפילו לשחוט ואי אמרת דמאי דאמרינן אין מומין בלבן ר"ל כדי לפסול ולהיות מום קבוע א"כ אמאי הדר מפירוקא קמא ואמר אלא אידי ואידי בלבן לישני ליה דהא דאין מומין היינו להיות מום קבוע ומתניתין דאין שוחטין לא קאמרה אלא דהוי מום עובר גם

משנה למלך

...נה הוא למעט מת דלא שייך בה העמדה דאי לא תימא הכי העמדה א מה היא וכי תימא שיביאו ...ה לפני ב"ד וישומו אותה הא כל ההקדשות נמי דמטלטלין ושדות ע"י ב"ד הם נפדין וכמ"ש ריש ... מהלכות ערכין וא"כ מה חידש רבינו גבי בהמה שצריכה העמדה אלא ודאי למעט מת אתא וקרא נמי ...יב והעמיד הוא למעט מת דלא שייך והעמיד וכי תימא דגבי בהמה צריך שיביאו אותה לפני ב"ד ...מו אותה שם ולא שישלח שמאים לשומה אבל בשאר הדברים אין צורך שיביאום לפני ב"ד אלא די ...לחו ב"ד שמאים וישומו אותם וא"כ נפדית והנה חילוק זה היה לו לבארו בפ"ח ומ"מ אף דנימא ...לוק זה הוא אמיתי וסמך בפ"ח על מ"ש בפ"ה מ"מ בבעל מום מעיקרו לא בעינן העמדה אפילו ...ולא חי ומת יפדה דהא לא בעי העמדה אפי' כשהוא חי אבל במילתא דבעינן העמדה כשהוא חי ...את יקברו ורבינו לא הזכיר גבי מקדיש בעלת מום העמדה אלא הערכה דוקא אך לוי דתני העמדה ... ס"ל דאם מת יקבר ומה שהקשה עוד דמנא ליה חילוק זה דאי נכנס בכלל העמדה והערכה אם ...יקבר ואי לא נכנס אפי' הי לא בעי העמדה והערכה לא ידעתי היכן כתב רבינו דבעי העמדה ...כ לו דאם מת יקבר ולפי מה שכתבנו לעיל דקרא דואם בבהמה הטמאה מיירי במקדיש בעל מום אחי שפיר דלא כתיב ביה והעמיד אלא ופדה בערכך ומה שהוקשה למרן שכתב עלה דואם נשחטה קודם שתפדה הרי זו נפדית דמוכח דין זה הוא בפ"ב דמעילה מחלוקת רבי וחכמים וכתב דאין זה מקומו דחכמים דהתם סברי דקדשי מזבח לא היו בכלל כו' כבר כתבנו לעיל פוונת דברי מרן שהוא לומר דמנ"ל דבעינן שחיטה אפי' נבילה כל זמן שהיא מפרכסת היא בכלל העמדה אלא דטעמא הוא משום דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים ומוכח דין זה הוא מסוגיא דפ"ה דמעילה דמשמע דוקא שחט וכדאמרינן בפרק יש בקדשי מזבח ד' ל"ג וזה שלא כתב מרן ופסק כפלוני כמנהגו משום דדבריו הם אליבא דכ"ע:

פ"ב ב ויש מומין אחרים מיוחדים כו'. כתב מרן קשיא לי דהא חטיה החיצונות כו' ותמיהא לי מילתא טובא דבר"פ מומין אלו ד' מ"ג אמרינן קלוט וחטין דליתנהו באדם כו' וע"ע ועי' בלח"מ:

ג חטיה החיצונות שניקבו וכו'. הטעם שכתב רבינו שהוא לפי שבעת שפותחת פיה כו' הוא בגמרא פרק כל פסולי המוקדשין (דף ל"ב): אם

נשאר מהן כלום. אבל נקבה שיש לה קרנים כשירה. אם נפגם העור שחופה את גיד הבהמה. אם נפגמה הערוה של נקבה. אם נפגם הזנב מן העצם אבל לא מן הפרק. אם היתה ראש הזנב מפוצל לשנים בשני עצמים. אם היה בין חוליא לחוליא מלא אצבע בשר. אם היה הזנב קצר ועד כמה בגדי חוליא אחת מום. שתים כשר. ובטלה אורך שתי חוליות מום. היתה שלש כשר. *זנב הגדי שהיה רך ומדולדל דומה לשל חזיר. אם נשבר עצם מן הזנב. אבל אם נשבר עצם מצלעותיו כשר מפני שאינו בגלוי: **ה** בעלת חמש רגלים או אין לה אלא שלש רגלים. אם היתה אחת מרגליו וידיו פרסתה עגולה כשל חמור אע"פ שהיא סדוקה ופרוסה. אם היתה ידו או רגלו קלוטה כשל חמור וזהו קלוט האמור בתורה. אם נגממו טלפיה וזכרותן עמהן אע"פ שנשאר מזכרותן מעט קרוב לבשר: **ו** כל מום משלשה ושבעים מום המנויין בבהמה פוסלין אותה מן הקרבן. ואם נפל אחד מהם בתמימה שהיא קדש תפדה ותצא לחולין. חוץ מזקן וחולה ומזוהם שאע"פ שאינו כשר לקרבן אינו נפדה. אלא יהי קיים ורועה עד שיולד בו מום אחר קבוע משאר המומין ויפדה. וכן בהמת קדשים שנולד בה מום עובר אינה קריבה ולא נפדית: **ז** ארבעה מומין עוברים יש באדם ובבהמה ואלו הן. גרב לח. חזזית שאינה מצרית. מים שיורדין בעין ואינן קבועין. סנוירין שאינן קבועין

השגת הראב"ד

*זנב הגדי. א"א דומה שהוא גורס דרכיכא וקטינא ולא היא אלא דכריכא וקטינא פירוש עגולה וקטינא דקה וזנב הגדי אע"פ שהיא קצרה הרי היא רחבה וגסה:

כסף משנה

וזכרותן עמהם פסולה ונפדין עליהם מיתיבי ניטלו קרנים וטלפים וזכרותן עמהם פסולים ונפדין עליהם לא קשיא הא דאתעקר אתעקורי הא דאיגום איגומי [דאיגום איגומי] פסול ורמינהו פרה שקרניה וטלפיה שחורים יגוד תרגמא זעירי מעילוי זכרות. ופירש"י זכרותן היינו עצם התחוב בתוך הקרנים זכרות הטלפים והיינו עצם שבתוך הטלפים דזו היא כף הרגל. ואין נפדין עליהם וכו'. דלא הוי מום גמור אלא לאיפסולי. ומדאמרינן הא דאתעקר איתעקורי הא דאיגום איגומי וכן מדתרגמא זעירי מעילוי זכרות משמע בהדיא דכל שניטל מהזכרות אפילו איגום איגומי פסולה ולא שאני לן בין אתעקר אתעקורי לאיגום איגומי אלא לענין אם נפדין עליהם וכ"כ רבינו לקמן בפרק זה גבי תלייס שהן פוסלין ואין נפדין עליהם אם נגממו קרניו אע"פ שנשאר מזכרותן מעט סמוך לבשר תפדה והטעם פשוט משום דכיון דמימרא דאמימר בקרנים אוקימנא באיגום איגומי סיפא דלישניה בטלפים ע"כ מיתוקמא נמי באיגום איגומי ואפ"ה אמר דנפדים עליהם אלמא דבטלפים אפילו איגום איגומי הוי מום קבוע לפדות עליו. ומה שכתב אבל נקבה שיש לה קרנים כשירה. ברייתא שם יש דברים שהם כמומין ואינם כמומין וכו' ואלו הם עז שאין לו קרנים ורחל שיש לה קרנים ומשמע לי דהיינו בעז שאין לו קרנים מתחלת ברייתו דומיא דרחל שיש לה קרנים ועוד דאילו בהיו לו וניטלו הא אמרינן בסמוך דפסול ולפי זה יש לתמוה על רבינו למה לא כתב דין זה ואפשר שרבינו מפרש דעז שאין לו קרנים דמכשר בברייתא היינו בניטלו קרניו בלא זכרות:

אם נפגם העור שחופה את גיד הבהמה. במשנה (דף ל"ט:) בפרק על אלו מומין נפגם הזובן ובגמרא אמר רבי אלעזר נפגם ולא ניטל כיס ולא זכרות ופירש"י הזובן זהו נרתק שהגיד חבוי בו. נפגם הזובן הוי מום דלא הדרא בריא ולא ניטל דניטל לא הוי מום דחוזר לאיתנו כיס אם נפגם הוי מום אבל זכרות גיד עצמו שנפגם לא הוי מום דמעלה ארוכה עכ"ל ולא ידעתי למה קיצר רבינו מלהזכיר זה. ומ"ש אם נפגמה הערוה של נקבה. שם במשנה: אם נפגם הזנב מן העצם אבל לא מן הפרק. שם במשנה ופירש"י מן הפרק אם נפגם בין הפרקים מעלה ארוכה. ומ"ש אם היה ראש הזנב מפוצל לשנים כשני עצמים. שם במשנה היה ראש הזנב מפציל *עצם כשני עצמים ומפרש בתוספתא שהיה ראש הזנב מופצל לשני עצמות. ומה שכתב אם היה בין חוליא לחוליא מלא אצבע כשר. גם זה שם במשנה: אם היה הזנב [...] וכו' ובטלה אורך שתי חוליות מום וכו'. שם משנה וגמרא: זנב הגדי שהיה [...] ומדולדל דומה לשל חזיר. שם (דף מ':) במשנה זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר ובגמ' אמר רב פפא לא תימא דקטינא אלא דכריכא אע"ג דאלימא ופרש"י כריכא עג[ולה] שזנב הטלה הוי רחבה יתר על עביה. ק[טינא] דקה מאד עכ"ל. וכתב הראב"ד על ד[ברי] רבינו דומה שהוא גורס דרכיכא וק[טינא] וכו': אם נשבר עצם מן הזנב. [...] מתוספתא דבסמוך דלא הכשיר בנשתברו צלעותיו אלא מפני שאינם בגלוי אבל נשבר [...] מן הזנב מאחר שהוא בגלוי הוי מום: אבל אם נשבר עצם מצלעותיו כשר וכו' בתוספתא דבכורות פ"ד נשתברו [...] צלעותיו או שהיה בו מום מבפנים אינו [...] שנאמר עור או פסח מה עור ופסח מו[...] [המיוחדין מום] שבגלוי. ובגמרא (דף [...]) פרק על אלו מומין בעי אם יש מחוסר [...] מבפנים למאי אי לבכור פסח או עור כתיב לקדשים עורת או שבור כתיב ופרש"י פסח עור כתיב דמשמע בגלוי אין בסתר לא: **ה** בעלת חמש רגלים וכו'. משנה פרק אלו מומין (דף מ'): אם הי[...] אחת מרגליו וידיו וכו'. שם במשנה [...] קלוטות כשל חמור ובגמרא אמר רב [...] לא תימא דעגולין ולא סדיקן אלא כיון דע[...] אע"ג דסדיקן: אם נגממו טלפיה וכו' כבר נתבאר בפרק זה אצל ניטלו קרני[...]: **ו** כל מום מע"ג מום המנויים בבהמה וכו' בס"פ על אלו מומין (דף מ"א:) [...] אלו מומין שוחטין את הבכור ופסולי המוקד[...] נפדין עליהם. ומ"ש חוץ מזקן וחולה ומזו[...] שאע"פ שאינו כשר לקרבן אינו נפדה וכו' שם במשנה ואלו שאין שוחטין עליהן לא במק[...] ולא במדינה תוורור והמים שאינן קבועים ומ[...] הפנימיות שנפגמו אבל לא שנעקרו ובעל [...] ובעל יבלת ובעל חזזית וזקן וחולה ומזו[...] ושנעבדה בו עבירה ושהמית אדם ע"פ עד [...] או ע"פ הבעלים וכתב רבינו בפירוש המ[...] לא ישחוט עליהם במדינה לפי שאינן מו[...] קבועים: **ז** ומ"ש ארבעה מומין עוברים יש ב[...] ובבהמה. במשנה (דף מ"ג) מומין אלו [...] קבועים בין עוברים פוסלין באדם. ומ"ש [...] הן גרב לח. נתבאר במה שכתבתי בפ"ז מביאת המקדש דהיינו בלח מבפנים ומבחוץ [...] יכול להתרפא. ומ"ש חזזית שאינה מצרית. נתבאר שם. ומ"ש מים שיורדים בעין ו[...] קבועים סנוורים שאינם קבועים. היינו דתנן בפ' הנזכר (דף מ"ה) תוורור והמים ש[...] קבועים גבי שאין שוחטין עליהם לא במקדש ולא במדינה:

יש

*) בספרים שלנו בבבלי נמצא במשנה מפציל נקלף העור והבשר והעצם והוא ט"ס דנקלף העור והבשר הוא פי' רש"י וצ"ל מפציל עצם [ועי' לח"מ]:

משנה למלך

ה אם היתה ידו או רגלו קלוטה כשל חמור. בירושלמי פרק עגלה ערופה נסתפקו בזה אם משום מום נגעו בה או משום מחוסר אבר וכ"מ לדברים שאין המום פוסל ומחוסר אבר פוסל יע"ש:

ו כל מום מע"ג מום המנויין וכו' חוץ מזקן וכו' שאע"פ שאינו כשר לקרבן אינו נפדה. נראה דאם עבר והקריב זקן דפסול לפי שזקן יש לו דין מום שאינו קבוע וכמום עובר לא מצינו בשום מקום שיאמרו דאם עבר והקריב שכשר והרי גבי כהן שיש לו מום עובר קי"ל שאם עבד פסל וכמו שפסק רבינו בפ"ו מהלכות ביאת מקדש דין ב' וא"כ לגבי בהמה נמי שאם יש לה מום עובר שאם עבר והקריבה דפסולה ותשרף כדין פסולי המוקדשין וא"כ הוא הדין זקן שהרי דינו כמום עובר שהרי זקן בעבד עבודתו פסולה שהרי מנאו רבינו בפ"ז מהלכות ביאת מקדש בכלל המומים הפוסלים באדם ובבהמה וכמבואר שם ועוד שהרי כתב שם בדין ח' יש ד' תליים אחרים כו' וכיים וכתב ואם הקריבן יראה לי שהורצו ע"כ משמע דדוקא בהני הוא דאם עבר והקריבן הורצו אבל כל השאר אם עבר והקריבן לא הורצו. אך לא ביאר כאן רבינו שיעור הזקן שתפסל הבהמה מה הוא ולכאורה נראה שהשיעור הוא שהגיעה להיות רותתת כדין האדם וכמו שפסק בפ"ז מהלכות ביאת המקדש דין י"ב וסמך בהלכות איסורי מזבח על מ"ש בהלכות ביאת המקדש נפי שהבהמה והאדם שוים הם בדינם. אך ראיתי לרבינו בפ"א מה' מעשה הקרבנות דין י"א שכתב והגדולים בבקר כו' יותר על זה הרי הוא זקן ואין מקריבין אותו ע"כ משמע דס"ל דזקן האמור בבהמה הוא תלוי בשנים ולא דמי לאדם שאינו תלוי בשנים אלא שאני תמיה על זה דמסוגיא דפרק עגלה ערופה (דף מ"ו) מוכח דקדשים דלא כתיב בהו בן שנה אין שנים פוסלים בהם ולומר דכיון דאין פודים אותם משום זקנה מש"ה אמרינן דאין שנים פוסלים הא ליתא דכיון שכבר הכרהנו לעולם דפסולים ואם עבר והקריבן ישרפו ככל פסולי המוקדשין א"כ היכי אמרינן בהו דאין שנים פוסלים ובפ"ק דפרה מ"ב תנן והכ"א אף בני ג' ר"מ אומר אף בני ד' וה' כשירים אלא שאין מביאין זקנים מפני הכבוד ע"כ. והנה יש לדקדק בדברי ר"מ הללו דמדקאמר שאין מביאים זקנים מפני הכבוד משמע שאינן פסולים מן התורה וכמ"ש הרא"ד הביא דבריו הרב בעל קרבן אהרן בפרשת פר כהן משיח ואילו בסוף פ"ז דבכורות ממעטינן זקן מקרא ומאותה סוגיא מוכח דפסולו מן התורה הוא דוקא דומיא דאדם שהוא עד שירתת אבל כל שלא הגיע לשיעור זה אין פסולו כ"א מדרבנן מפני הכבוד וכ"כ הרב בעל היו"ט ולפי זה היה אפשר ליישב דברי רבינו דהזקן שכתב בהלכות איסורי מזבח הוא הזקן שכתב במומי הכהנים שהוא תכלית הזקנה וזה הוא פסול ולא מצד השנים אלא לפי שתש כחו. ומ"ש בהלכות מ"ה יותר על זה הוא זקן ואין מקריבין אותו לאו למימרא שהוא פסול דהא זקן דמיעט קרא אינו זקן בשנים אלא הכוונה היא דלכתחילה אין מקריבין אותו מפני הכבוד ולפ"ז אתיא שפיר סוגיא דסוטה דאמרינן

לחם משנה

גם מה שפירש בפירוש המשנה דמאי דאמר במשנה דאין שוחטין לא במקדש ולא במ[...] בעל יבלת הוי יבלת שבגופו קשה דזהו היפך דברי הגמרא דיבלת שבגופו הוי מום ק[...] ולא הוי אלא בעיניו ולית בה שער וצ"ע:

ד אם היתה ראש הזנב מפוצל וכו'. זהו פירוש למ"ש במשנה (דף ל"ט:) או שהיה [...] הזנב מפציל העצם ובקצת נוסחאות כתוב במשנה נקלף העור והבשר והעצם [...] ושבוש הוא דאין זה אלא פירוש רש"י ז"ל שפירש בהא דראש הזנב וכו' וכתבוהו הסופ[...] במשנה: זנב הגדי שהיה רך ומדולדל וכו'. על מתניתין דזנב גדי שהוא דומה [...] חזיר אמרו בגמרא (דף מ':) אמר רב פפא לא תימא דקטינא אלא דכריכא אע"ג דאל[...] ופירש רש"י ז"ל כריכא עגולה הוי שהזנב של טלה הוי רחבה יותר על עוביה ק[...] דקה מאד ע"כ משמע דלא בעי אלא חדא עגולה לחוד אבל רבינו נראה דסובר דה[...] בעי וגרים לא תימה דקטינא לחוד אלא דרכיכא וקטינא כלומר דתרתי בעינן ולא ח[...] דקטינא לחוד סגי והיינו רך כנגד רכיכא ומדולדל כנגד קטינא. וגם הר"א [...] נראה דסובר דתרתי בעינן וכגירסת רבינו אלא דהוא גורס כריכא ורבינו גורס רכ[...] זה נראה בדעת רבינו והר"א והתימה מהכ"מ ז"ל שהביא גירסת רש"י ז"ל על ד[...] רבינו והר"א ז"ל ואינו כן אלא דגירסתם משונה מגירסתו לפי הנראה כדכתיבנא:

ז ואלו הן גרב לח חזזית שאינה מצרית כו'. בגמרא (דף מ"א:) הקשו על מתני[...] דגרב אין שוחטין עליו לא במקדש ולא במדינה וכן חזזית דהא גרב ויליפת כ[...] באורייתא ותניא גרב זה החרס ילפת זו חזזית המצרית כו' ואמר בשלמא חזזית ה[...] לא קשיא כאן בחזזית המצרית כאן בחזזית שאינה מצרית אלא גרב אגרב קשיא כו' ו[...] במסקנא אלא אלתא הוי דקרא יבש בין מבפנים בין מבחוץ דמתניתין לח מבפנים ומ[...] דמצרים יבש מבפנים ולח מבחוץ כו' ופירש"י דקרא גבי מומין דדרשי זה החרס דמצרים היינו האי דבקללות ובגרב ובחרס דהיינו שחין מצרים ואע"ג דכבר אמר ב[...] בריש"ה שחין מצרים כבר הקשו התוס' כן והניחו הדבר בתימה והרב מהר"ר אליה מ[...] בפרשת כי תבא תירץ וז"ל חזר וכתב ג"כ גרב שהוא הלח מבחוץ ויבש מבפנים א[...] שכבר כתב לעיל בשחין מצרים כו' איידי דבעי למכתב ובחרס שהוא השחין היבש מ[...]

ומבפנים

קבועין: **ח** יש שם ארבעה חוליים אחרים אם נמצא אחד מהם בבהמה אין מקריבין אותה. לפי שאינה מן המובחר והכתוב אומר מבחר נדריך. ואלו הן. מי שבלובן עינו יבלת שאין בו שער. אם נגממו קרניו אף ע"פ שנשאר מזכרותן מעט סמוך לבשר. אם נפגמו חיטיו הפנימיות אם היה אחד מאלו בקדשים לא קריבין ולא נפדין. אלא ירעו עד שיפול בהן מום ואם הקריבן יראה לי שהורצו: **ט** וכן בהמת קדשים שנעבדה בה עבירה או שהמיתה את האדם בעד אחד או על פי הבעלים לא קריבה ולא נפדית עד שיולד לה מום קבוע: **י** בהמה שנולד בה אחת מן הטרפיות האוסרות אותה באכילה אסורה לגבי המזבח הרי הוא אומר הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך. ואע"פ שאינה ראויה לקרבן אין פודין אותה שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים. אלא ירעו עד שימותו ויקברו: **יא** נשחטה ונמצאת טריפה הרי זו תצא לבית השריפה וכן אם נמצא אחד מאיבריה הפנימיין חסר אע"פ שאינה טריפה כגון שנמצאת בכוליא אחת או שניטל הטחול הרי זו אסורה למזבח ותשרף. לא מפני שהיא בעלת מום שאין חסרון שבפנים מום אלא מפני שאין מקריבין חסר כלל שנאמר תמימים יהיו לכם. וכל היתר כחסר לפיכך אם נמצא שם שלש כוליות או שני טחולים פסולה: **יב** אי זו היא סנוירין קבועים כל ששהה שמונים יום ולא ראה ובודקין אותו שלש פעמים ביום שבעה ועשרים מעת שהרגישו בו וביום ארבעה וחמשים וביום שמונים אם ראה מונים לו שמונים מעת שפסקה הראייה: **יג** ובמה יודע שהמים קבועין כשאכלה עשבים לחים מראש אדר עד חצי ניסן ואכלה אחרי כן עשבים יבשים אלול וחצי תשרי ולא נתרפאה הרי אלו מים קבועים: **יד** וכמה תאכל מעשבים אלו הלחים בזמן הלח והיבשים בזמן היבש כגרוגרת או יותר קודם סעודה ראשונה של כל ימים בשלשה חדשים אלו. וצריך שתאכל אותן בכל יום אחר שתייה. ותהיה מותרת בשדה בעת אכילה. ולא תהיה לבדה אלא היא ובהמה אחרת לצוות עמה. אם נעשה לה כל אלו ולא נתרפאת הרי אלו קבועין ודאי ואם חסר אחד מכל אלו הרי זה ספק ואינה קריבה ולא נפדית: **טו** כיצד אכלה הלח כמשפטו באדר כולו וחצי ניסן ואכלה אחריו היבש כמשפטו בחצי ניסן ואייר שנמצא שאכלה בשלשה חדשים על הסדר. או שאכלה כגרוגרת אחר אכילה או קודם שתייה או שהיתה קשורה או שהיתה לבדה או שהיתה בגינה הסמוכה לעיר ולא נתרפאת מכל אלו ספק קבועין או עוברים. לפיכך אם הטיל בה מום אחר אינו לוקה. אכלה כמשפטה בזמני האכילה ולא נתרפאה הרי

כסף משנה

ח יש ארבעה חוליים אחרים וכו' ואלו הם מי שבלובן עינו יבלת שאין בה שיער. כבר כתבתי בפרק זה דבגמרא אוקימנא הא דתנן גבי אלו שאין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה בעל יבלת כשהיא בלבן יבלת שאין בה שער. ומ"ש אם נגממו קרניו אע"פ שנשארו מזכרותן מעט סמוך לבשר נתבאר בפרק זה. ומ"ש אם נפגמו חיטיו הפנימיות. במשנה שכתבתי בסמוך: **ט** ומ"ש וכן בהמת קדשים שנעבדה בה עבירה או שהמיתה את האדם וכו'. מפרש במשנה הנזכרת ובפ' כל האסורים תניא הרובע והנרבע הם כקדשים שקדם מום עובר להקדשן וצריכים מום קבוע לפדות עליהם:

י בהמה שנולד בה אחד מהטרפיות וכו'. בר"פ המזבח מקדש אמרינן דטריפה פסולה מעל גבי המזבח ובר"פ התערובות (דף ע"א:) אמרינן דטריפה שנתערבה בזבחים ירעו עד שיסתאבו. ומ"ש רבינו הרי הוא אומר הקריבהו נא לפחתך. יש לתמוה שהרי בת"כ בפ"ו דתמורה (דף כ"ט) דורש כשהוא אומר מן הבקר למעה וכו' להוציא את הטריפה משמע דמן התורה הוא דהא דריש לה מקרא ובפרק [...]תרא דבכורות (דף נ"ז) יליף דטרפה פסול קרבן בג"ש ואפשר שסובר רבינו דסמך בעלמא [...]וא דמסמיך להו אקרא ואג"ש דהא קיימא לן [...]לא מיפסיל משום מום אלא בגלוי דוקא אי[...]מי דה"ק אפילו לא היה בה איסור מן התורה [...]וי ליה לפסלה משום הקריבהו נא לפחתך. [...]מ"ש ואע"פ שאינה ראויה לקרבן אין פודין [...]אותה וכו'. משנה בתמורה (דף ל') ס"פ [...]ל האסורים על גבי המזבח: **יא** ומ"ש [...]חטה ונמצאת טרפה הרי זה תצא לבית [...]שרפה. בפרק כיצד צולין (דף פ"ב) אמרינן [...]דכתיב בקדש באש תשרף לימד על כל פסולים שבקדש בשריפה:

וכן אם נמצא אחד מאיבריה הפנימיים חסר וכו' הרי זו אסורה למזבח ותשרף וכו'. בפרק על אלו מומין (דף ל"ט) בעי רב אחדבוי בר אמי יש מחוסר אבר מבפנים או אין מחוסר אבר מבפנים וכו' לאיתחוטי ולאיפרוקי לא איבעי' לן כי מיבעי' לן לאיפסולי מאי תמים יהיה לרצון אמר רחמנא תמים אין חסרון לא או דילמא תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו מה מום מאבראי אף חסרון מאבראי ת"ש ואת שתי הכליות ולא בעל כוליא אחת ולא בעל ג' כוליות ותניא אידך יתירנה לרבות בעל כוליא אחת וכו' לימא בהא קא מיפלגי דמר סבר חסרון מבפנים שמיה חסרון וכו' ולא קשיא וכו' ופירש רש"י לאיתחוטי בכור על הסרון שבפנים ולאפרוקי קדשים לא מיבעי' דלא חשיב מומא כולי האי:

יב אי זו היא סנורים קבועים וכו'. משנה וגמרא בפרק על אלו מומין (דף ל"ח):

יג ובמה יודע שהמים קבועים וכו' עד הרי אלו קבועים ודאי. משנה וגמרא שם: **יד** ומ"ש ואם חסר א' מכל אלו הרי זה ספק וכו' עד סוף הפרק. הכל שם בעיא דלא איפשיטו זולת שבנוסחא דידן בגמרא (דף ל"ט) קודם שתייה ודאי מעלי לה (בשערי) לאחר שתייה מאי ורבינו גריס איפכא. ודע שאמרו שם את"ל בסעודה ראשונה. וא"ת דלפי שיטת רבינו שהיא דכל היכא דאמריך את"ל איפשיטא ההיא בעיא הוה ליה לפרש שאם לא היה בסעודה ראשונה אינה ספק אלא ודאי שלא הוקבע המום י"ל שמ"ש ואם חסר אחד מכל אלו הרי זה ספק לא קאי לסעודה ראשונה דכל שלא אכלה קודם סעודה ראשונה ודאי לא הוקבע המום ומפני כך כשכתב כיצד לא הזכיר לא סעודה ראשונה ולא שניה משום דאם לא היה קודם סעודה ראשונה אינה ספק כמ"ש:

אין

לחם משנה

[...]בפנים ולפי מאי דנראה מפירוש רש"י בהלכה וביאר שדבר בהדיא בפירוש החומש [...]רשת אמור דלא יש כי אם ג' מיני שחין יבש מבפנים ומבחוץ לח מבפנים ומבחוץ יבש [...]פנים ולח מבחוץ והזזית המצרית מיקרי הא דלח מבחוץ ויבש מבפנים והיינו ילפת האמור [...]רה ואע"ג דבפרשת כי תבא קראו גרב פעמים קוראו גרב פעמים ילפת כשהוא סמוך [...] ילפת קורא לגרב יבש מבפנים ומבחוץ גרב כשהוא סמוך אצל חרס קורא ליבש מבפנים [...] מבחוץ גרב והזזית שאינה מצרית שכתב רבינו כאן הוי לח מבפנים ומבחוץ ובפ"י [...]לכות ביאת מקדש כתב הב' אחרים שהם חזזית המצרית דהיינו לח מבחוץ ויבש מבפנים [...]ג דהיינו יבש מבחוץ ומבפנים ואין כאן עוד מום וע"כ נפלאו בעיני דברי הבכ"מ [...]שכתב שם דגרב שכתב רבינו הוי יבש מבפנים ולח מבחוץ דאיך אפשר לומר כן דהיינו [...]ית המצרית שכתב שם. וע"ק לו הקושיא שהקשה הוא עצמו דאיך אמר שזה גרב האמור [...]רה דיבש מבפנים ולח מבחוץ הינו אלא ילפת וזהו חזזית המצרית והוא ז"ל סובר [...]זזית המצרית הוי מין אחד ויבש מבפנים ולח מבחוץ הוי מין אחר אבל עיקרן של דברים לע"ד כמו שכתבתי וניחא הכל:

ובודקין אותו ג' פעמים כו'. זהו פירוש למ"ש (דף ל"ט:) ובלבד שיהיו משולשין ואע"ג דבפרק הקורא את המגילה גבי הוטי גידין דמגילה אמר שם בגמרא [...] הלשון ובלבד שיהיו משולשין ולא פירש רבינו כן כמו שפירש כאן כמו שנתבאר בפ"ב [...]לכות מגילה לא איכפת לן דכל אחד מתפרש לפי ענייננו ואע"ג דהתוספות פירשו שניהם [...]ן אחד הרי במכות גבי ערי מקלט איכא נמי הך לישנא ואינו מתפרש על אופן זה אפי' לפי פירושם אלא ודאי כל אחד מתפרש לפי ענייננו:

ובמה תאכל כו'. במשנה (דף ל"ח:) אמר שם דדוקא לח ויבש של גשמים ולא לח ויבש של שלחין כלומר שדה שצריך להשקותה דאין זה רפואה ולא ידעתי למה [...] הזכירו רבינו. עוד אמר שם תחילה הלח ואח"כ היבש אבל איפכא לא וזה לא הולך רבינו לבאר דמכלל שסדרו שסדר הוא נשמע דבר זה: קודם סעודה ראשונה כו'. [...]רא אמר בעי במערבא כגרוגרת דסעודה ראשונה או דילמא בכל סעודה וסעודה את"ל בסעודה ראשונה כו'. ולפי הנראה מלשון הגמרא משמע דהבעיא היא אם די שיהיה בכל [...] בסעודה אחת דוקא שיאכל או צריך שיאכל כן בכל יום בכל סעודה שיסעוד ואמר באת"ל דאינו צריך שלא בסעודה ראשונה דוקא ועם זה אפי' שפיר דרבינו לא כתב אלא

משנה למלך

דאמרינן דאין שנים פוסלים בקדשים ואע"ג שאם הגיע לשיעור גדול מהזקנה תפסל השיא להו משום שנים היא פסולה אלא מפני המקרה שקרה לה בזקנה והרי בפ"ק דחולין אמרינן שאין שנים פוסלים בכהנים דאפ"ה אמרינן התם (דף כ"ד) עד כמה עד שירתת. ודע שע"כ מ"ש רבינו בריש מעה"ק דיתר על כן אין מקריבין אותו אין פיסולו מהתורה שהרי מדבריו שם מוכח דגם האיל שהוא יותר מבן ב' אין מקריבין וזה לא יתכן שהרי בפרק שתי מדות (דף נ"ח) אמרינן או לאיל מה ת"ל לפי שמצינו שחלק הכתוב בין נסכי בן שנה לנסכי בן שתים יכול נחלק בין נסכי בן ב' לנסכי בן ג' ת"ל או לאיל ע"כ והי אמרת דאיל יתר מבן ב' פסולו מן התורה למה לי קרא והא פסול הוא וליכא למימר דאיצטריך קרא לכתחלה דהא ליתא וכמבואר שם אלא ודאי שמ"ש דיותר מזה אין מקריבים אינו אלא מדרבנן ומפני הכבוד ובפ"ב מהלכות מעה"ק דין ד' כשהביא דין נסכי האיל לא ביאר בין גדול בין קטן כמו שביאר בשאר המינים והטעם הוא לפי שסבר כתב בפרק הקודם דאיל יותר מבן שתים אין מקריבים אבל בגמרא באו לתת טעם ליתור המקראות. הן אמת שדין זה דאיל יותר מבן ב' שאין מקריבין אותו כעת לא מצאתיהו ולא ידעתי למה לא ביאר ג"כ גבי עזים שאם הוא יותר מבן ב' שהוא זקן. ודע שבפרק ב' שעירי (דף ס"ג) עלה דהכיא דאמרינן התינח שעיר פר מאי איכא למימר הקשו התוס' הא בפר נמי אי עברה שנתן פסול ותו לא חזי להקרבה כו' והנראה מדבריהם שם דס"ל דרבנן פליגי עם ר"מ דלרבנן כיון שהוא יותר מבן ג' פסול ולרבי מאיר אף בן ד' ובן ה' ואפי' טפי נמי כשרים אלא שאין מביאים זקנים מפני הכבוד ולפי סברת התוס' הללו קשה אותה סוגיא דסוטה דקאמר דאין שנים פוסלים בקדשים וצ"ע וליכא למימר דאף התוס' מודו דאין פסול הפר ביותר מג' כי אם מדרבנן אלא דלר"מ אפי' פסול דרבנן ליכא כ"א משום כבוד בעלמא הא ליתא שהרי מדבריהם מוכח בהדיא דלרבנן יותר מבן שלש פסול מן התורה שכתבו דאפשר שלא קבלו הלכה דחטאת שעברה שנתה שתמות כ"א בשעיר אלמא דפסולא מן התורה ולפ"ז יקשה סוגיא דסוטה ועיין ברבינו בפי' המשנה פ"ק דפרה מ"ב ובמה שכתבתי לעיל (*א"כ תמצאנו לקמן פ"א מהלכות פרה אדומה יע"ש):

יא נשחטה ונמצאת טריפה כו'. עיין פ"ג מהלכות בכורות דין י' ובפיו"ט פי"ב דזבחים משנה ד':

תחלת

הרי היא בעלת מום קבוע: **טז** יש בדבר ספק אם למפרע היא בעלת מום קבוע מעת שבאו לה המומים או מעת שנתייאשו מרפואתה לפיכך הפודה אותה קודם שנתייאשו מרפואתה ונהנה באותו הפדיון אחר שנתייאשו מרפואתה הרי זה ספק מועל ואינו מביא קרבן מעילה כמו שיתבאר במקומו:

פרק שלישי

א אין המומין פוסלין בעוף וכן אחד הזכר ואחד הנקבה בעוף שלא נאמר תמים זכר אלא בבהמה בלבד. בד"א במומין קטנים אבל עוף שיבש גפו או נסמית עינו או נקטעה רגלו אסור לגבי המזבח שאין מקריבין חסר כלל. וכן אם נולד בו אחת מן הטריפות שאוסרין אותה באכילה הרי זה נפסל לקרבן: **ב** תורים קטנים פסולין ובני יונה גדולים פסולין שנאמר מן התורים או מן בני היונה. תחלת הציהוב בזה ובזה פסול. ועד מתי יהיו בני יונה כשרים כל זמן שעוקר כנף ומתמלא מקום עיקרו דם והתורים כשרים משיזהבו: **ג** הטומטום והאנדרוגינוס אף על פי שאין לך מום גדול מהן הרי הן פסולין למזבח מדרך אחרת לפי שהן ספק זכר ספק נקבה הרי הן כמין אחר. ובקרבנות נאמר זכר תמים ונקבה תמימה עד שיהיה זכר ודאי או נקבה ודאית. לפיכך אף העוף שהוא טומטום או אנדרוגינוס פסול למזבח: **ד** וכן הכלאים ויוצא דופן ומחוסר זמן פסולין אע"פ שאין בהם מום שנאמר שור או כשב או עז עד שיהיה כל מין ומין בפני עצמו לא שיהיה מעורב מכבש ועז. כי יולד פרט ליוצא דופן. והיה שבעת ימים פרט למחוסר זמן. תחת אמו פרט ליתום שנולד אחר שנשחטה אמו: **ה** הנדמה אע"פ שאינו כלאים הרי הוא פסול למזבח. כיצד רחל שילדה כמין עז ועז שילדה כמין כבש. אע"פ שיש בו מקצת סימנין הואיל והוא דומה למין אחר פסול כבעל מום קבוע שאין לך מום קבוע גדול מן השינוי: וכן

כסף משנה

פ"ג א אין המומין פוסלין **בעוף וכו'**. **בריש פרק ב'** דתמורה (דף י"ד) ופ"ג דמנחות (דף כ"ה) תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות. ומ"ש בד"א במומים קטנים אבל עוף שיבש גפו או נקטעה ידו או נסמית עינו או נקטעה רגלו אסור לגבי המזבח וכו'. משנה בפרק חטאת העוף (דף ס"ח) ובת"כ תמים זכר בבקר תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעוף יכול שיבש גפו ושנסמית עינו ושנקטעה רגלו תלמוד לומר מן העוף ולא כל העוף. ומ"ש וכן אם נולד בו אחת מהטריפות וכו'. נתבאר בפרק שקודם זה דטעמא משום הקריבהו נא לפחתך והאי טעמא שייך גם בעוף:

ב תורים קטנים פסולים וכו'. משנה בפ"ק דחולין (דף כ"ב) ופירש"י תחלת הציהוב כשמתחילין להביא נוצה יפה לצובה סביב לצוארו פסולים בזה ובזה וכו' דבבני יונה פסולים משום גודלן ובתורים מפני קטנן דילאו מכלל קטנים ולכלל גדולים לא באו. ומ"ש ועד מתי יהיו בני יונה כשרים כל זמן שעוקר כנף ומתמלא מקום עיקרו דם. שם מאימתי בני יונה כשרים וכו' מכי שמיט גדפא מיניה ואתי דמא ופירש"י מאימתי בני יונה כשרים דביום שנולדו מאוסים הם ורבינו נראה שהיה גורס עד אימתי בני יונה כשרים ונראה שהיא הגירסא הנכונה. ומ"ש והתורים כשרים משיזהבו שם ופירש"י שיהיו כנפי גופם גדולים ואדומים ומזהיבים כזהב:

ג הטומטום והאנדרוגינוס וכו'. בסוף פרק על אלו מומין (דף מ"א) תנן דטומטום ואנדרוגינוס אין נשחטין לא במקדש ולא במדינה וחכמים אומרים אין מום גדול מזה. ומה שכתב הרי הם פסולים למזבח מדרך אחרת וכו' לפיכך אף העוף שהוא טומטום או אנדרוגינוס פסול למזבח הכי אמרי' בפ' המזבח מקדש (דף פ"ה) דטומטום ואנדרוגינוס דעוף מטמאים כגרים בבית הבליעה כלומר אם מלקה ופירש"י אע"פ שלא נאמר תמות וזכרות בעופות קסבר בריה בפני עצמה היא ואינה ספק זכר ספק נקבה עכ"ל. ואע"ג דרבי אליעזר פליג עליה בפרק על אלו מומין פסק רבינו כתנא דסתם ברייתא ואע"ג דתניא בת"כ העוף שלא נאמר בו זכר ונקבה אין טומטום ואנדרוגינוס פוסלין בו לא חש לה רבינו משום דס"ל דרבי אליעזר היא ולא קי"ל כוותיה. ומ"מ יש לדון על הטעם שכתב רבינו שהרי לא נאמר זכר תמים בעוף וצריך לומר דס"ק כיון שלמדנו בקרבנות שהטומטום והאנדרוגינוס מין אחר א"כ בעוף ג"כ הם מין אחר והתורה לא הכשירה מהעוף אלא תורים ובני יונה ואלו אינם לא תורים ולא בני יונה:

ד וכן הכלאים ויוצא דופן ומחוסר זמן וכו' עד פרט ליתום. בת"כ. ומ"ש שנולד אחר שנשחטה אמו. משנה בפרק בתרא דבכורות (דף נ"ז) איזהו יתום כל שמתה אמו או נשחטה ואחר כך ילדה ואיני יודע למה השמיט רבינו שמתה אמו:

ה הנדמה אע"פ שאינו כלאים וכו'. פרק יוצא דופן (דף מ"א) ופרק שני דבכורות (דף י"ז). ומ"ש אע"פ שיש בו מקצת סימנים וכו' שאין לך מום קבוע גדול מן השנוי. אע"ג דתנן בפרק שני דבכורות (דף ט"ז:) שאם יש בו מקצת סימנים חייב בבכורה הא אמרינן בריש מכילתין (דף ג':) בשם רבי יוחנן דמום קבוע הוי לישחט עליו ופירש"י דהא דקתני חייב ליתנו לכהן קאמר אבל למזבח לא קרב דהאי איפשתני מום קבוע הוי לישחט עליו בתם והתוספות כתבו בפרק בתרא דכריתות בכל מקום רגיל לדלג נדמה כאילו הוא בכלל כלאים וזה דעת רבינו שבשמנה כל האסורים למזבח לקמן דילג נדמה:

וכן

לחם משנה

אלא סעודה ראשונה מפני דכך אמר בא"ל וכל א"ל לדעתו פשיטותא היא. ומ"מ קשה מ"ש בפירוש המשנה שכתב בכל סעודה וסעודה שהוא היפך דרכו לפרש בא"ל. אבל אם נפרש הבעיא דה"ק בסעודה ראשונה צריך שיאכל אותו הגרוגרת אבל אם לא אכלו בסעודה ראשונה לא מהני או דילמא אפי' לא אכלו בסעודה ראשונה באיזו סעודה שיאכלנו ביום שני א"כ נמצא לפי א"ל צריך שיאכלנו בסעודה ראשונה דוקא אבל אכלו בסעודה שניה לא מהני והיה לו לרבינו לפרש שאם אכלו בסעודה שניה דאינו מום ועם זה הפי' יפול הקושיא שהקשה הרב בעל כ"מ ז"ל על רבינו אך אם נפרש דברי הגמרא כפירוש הראשון והלשון שאמר בכל סעודה וסעודה מוכיח כן דאם לא כן הל"ל באי זו סעודה אין מקום לקושיית הכ"מ ז"ל ונ"ל שהוא פירוש רבינו ז"ל בגמרא הגם כי מדברי רש"י ז"ל נראה קצת כפירוש הכ"מ ז"ל ע"ש:

פ"ג א אין המומים פוסלים בעוף וכו'. בתמורה פ"ב (דף ד' ע"א) אמר תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות והקשה מהר"ר אליה מזרחי ז"ל בפרשת ויקרא דנימא דהוי"ו דואם מן העוף מוסיף על ענין ראשון ונלמוד תמות וזכרות בעוף מכאן דכתב לעיל מיניה כי היכי דאמרינן דוי"ו דואם מן הצאן מוסיף על ענין ראשון ויליף צאן מבקר ובקר מצאן לענין צפון כדאמרינן בפרק איזהו מקומן ותירץ דא"כ למה לי דכתב שתי פעמים זכר תמים בפרשה חד בבקר וחד בצאן ניליף צאן מבקר מקרא דואם מן הצאן בוי"ו דמוסיף על ענין ראשון כי היכי דיליף לסמיכה והפשט וניתוח מדאיצטריך למכתב זימנא אחריתי בצאן לומר לך דוקא בצאן אין אבל לא בעוף וחזר והקשה הרב ז"ל אם אכתי נימא דאיצטריך למכתב זכר תמים בצאן כי היכי דנילף לה בעוף מוי"ו דואם מן העוף דאי לא לא הוה מצינן למילף ליה דצאן יליף ליה מבקר מהיקשא דוי"ו ואין למדין למד מן הלמד בקדשים ותירץ שם ז"ל דלא נאמר כלל זה אלא בדבר הלמד מהיקש דאינו חוזר ומלמד בהיקש אבל כד ילפינן בוי"ו מוסיף על ענין ראשון הוי כאילו כתיב בצאן בפירוש ולא הוי למד מן הלמד ולע"ד כלל זה של הרב ז"ל קושטא הוי אבל נראה שלא מטעם הרב ז"ל דבפ"ק דשבועות אמרו עלה י' אמר קרא שעיר ושעיר הוקשו כל השעירים זה לזה וי"ו מוסיף על ענין ראשון קס"ד כל חד וחד מחבריה גמר והא אמר רבי יוחנן כל התורה כולה למדין למד מן הלמד חוץ מקדשים שאין למדין למד מן הלמד הא לא קשיא כולהו מקמא גמרי וכו' משמע דאי הוה אמרינן דחד מחבריה גמר לא הוה המריך דהוי כאילו כתיב בהבריה ולא הוי למד מן הלמד כדאמר הרב ז"ל אלא היינו טעמא דלא הוי למד מן הלמד משום דכולהו גמרי מקמא ומ"מ קשיא לי על תירוץ הרב ז"ל דהא איצטריך זכר לגבי צאן למעט טומטום ואנדרוגינוס וכן אמרו בהדיא בבכורות פרק על אלו מומין וכתבו רש"י ז"ל בפירוש החומש גבי זכר דכתיב גבי בקר וז"ל זכר ולא נקבה כשהוא אומר למטה זכר שאין ת"ל זכר ולא טומטום ואנדרוגינוס א"כ כיון דזכר דכתיב גבי צאן איצטריך א"כ לא הוה למימר כן אלא בתמים דוקא דתמים דגבי צאן מיותר לומר לך דאין תמות בעופות אבל זכרות גבי צאן איצטריך למעט טומטום וכיון שכן מנא לך דאין זכרות בעופות לכך נראה לי לתרץ קושיית הרב ז"ל דבת"כ דרים יקריבנו דכתיב גבי בקר וכדכתב רש"י ז"ל בפי' החומש ולהאי יקריבנו דכתיב גבי צאן לא דרים דאין לו בת"כ שום דרשה משום הכי נראה לי לומר דלהך דרשא אתא יקריבנו לזה ולא לאחר כלומר דאין צריך אחר זכרות ותמות דהיינו עוף והכי קאמר קרא זכר תמים יקריבנו לזה אבל לעוף אפילו שלא יהיה זכר תמים לא איכפת לן ואף ע"ג דמלשון רבינו ז"ל אין נראה תירוץ זה שכתב שלא נאמר תמים זכר אלא בבהמה דמשמע דלא יליף אלא משום דלא אמר קרא גבי עוף זכר ולא משום דכתיב יקריבנו נ"ל דרבינו קיצר וכוונתו לומר אע"פ שאתה רואה בכתוב זכר תמים אינו אלא בבהמה דוקא והיינו מטעמא דיקריבנו דכתיב גבי צאן זה נ"ל לתרץ לקושייתו ז"ל אע"פ שתירוצו מדוקדק יותר בלשון ספרי כה שדקדק הוא ז"ל שם מ"מ כפי הענין נאות בעיני תירוץ זה:

ג אע"פ שאין לך מום גדול מזה וכו'. תימה דנראה לכאורה דפסק כרבי ישמעאל בסוף פרק אלו מומין דאין לך מום גדול מזה גבי טומטום ואנדרוגינוס וכן נראה מדברי הכ"מ ז"ל וא"כ קשה טובא דהוא ז"ל פסק בפ"ב מהלכות בכורות כחכמים דאמר בס"פ על אלו מומין וחכמים אומרים אינו בכור אלא נגזז ונעבד ודלא כרבי ישמעאל ועוד דאפי' רבי ישמעאל לא קאמר דהוי מום אלא באנדרוגינוס אבל לא בטומטום וכדפירש"י וכן נראה שם בגמרא דאמר מ"ט דרבי אליעזר משום פשיטא ליה אנדרוגינוס הוא ומומו עמו משמע דבטומטום לא איירי ועוד דטומטום כתב כאן דהוי מום ואמאי בהלכות בכורות גבי טומטום דיאכל במומו לבעליו למה צריך מום אחר הא אין לך מום גדול מזה ועוד דא"כ דהוי מום למה לי קרא דזכר ונקבה למעוטי טומטום ואנדרוגינוס תיפוק ליה דהוי

משנה למלך

פ"ב ב תחלת הציהוב בזה ובזה פסול מספק הוא הפסול. ועיין לקמן רפ"ו מהלכות מעשה הקרבנות ודוק:

ה הנדמה אע"פ שאינו כלאים כו'. כתב מרן והם דעת רבינו שכשמנה כל האסורים למזבח לקמן דילג נדמה ע"כ. ואפשר דבכלל בעל מום הוא שהרי כתב שאין לך מום קבוע גדול מהשינוי

ו וכן הרובע והנרבע והמוקצה לע"ז והנעבד אע"פ שהן מותרין באכילה הרי הן פסולין לגבי המזבח שנאמר כי משחתם בהם כל שיש בו השחתה פסול . ובעבירה הוא אומר כי השחית כל בשר . ובע"ז כתיב כי שחת עמך . וכן בהמה ועוף שהרגו את האדם הרי הן כרובע או נרבע ופסולין למזבח : ז ויראה לי שאע"פ שאין כל הפסולין האלו ראויין למזבח לקרבן אם עבר והקריבן אינו לוקה מן התורה לפי שלא נתפרשה אזהרתן . אבל אתנן זונה ומחיר כלב אסורין לגבי המזבח והמקריב אחד מהן או שניהן כאחד לוקה אחת שנאמר לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב . ומפני מה לוקה אחת על שניהן מפני שנאמרו בלאו אחד : ח מצות עשה להקריב כל הקרבנות מיום השמיני והלאה שנאמר והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה . וכל שבעת הימים נקרא מחוסר זמן . ואע"פ שמחוסר זמן פסול אם עבר והקריבו אינו לוקה מפני שהוא לאו הבא מכלל עשה ולא

כסף משנה

ו וכן הרובע והנרבע והמוקצה לעבודה זרה וכו' . משנה וגמרא בתמורה פרק כל האסורים (דף כ"ח) . ומ"ש וכן בהמה או עוף שהרגו את האדם הרי הם כרובע ונרבע ופסולים למזבח. במשנה ריש פרק התערובות (דף ע"א:) :

ז ויראה לי שאע"פ שאין כל הפסולים האלו וכו' . בפרק אותו ואת בנו (דף פ':) גבי הא דתנן דשוחט אותו ואת בנו קדשים בפנים לוקה ופריך ולילקי נמי משום לאו דמחוסר זמן דתניא מנין לכל הפסולים שבשור ושבשה שהוא בלא ירצה תלמוד לומר ושור ושה שרוע וקלוט וגו' לימד על הפסולים שבשור ושבשה שהוא בלא ירצה כי קא חשיב לאו דאותו ואת בנו לאוי נוכראי לא קא חשיב וכו' ר' זירא אמר הנח למחוסר זמן שהכתוב נתקו לעשה אע"פ דאמר קרא מיום השמיני והלאה ירצה מיום השמיני אין מעיקרא לא לאו הבא מכלל עשה עשה וי"ל מאחר שמפורש בדברי רבי זירא דלא לקי למה תלה הדבר בעצמו שכתב ויראה לי ואין לומר דמשום דיש מחלוקת בדבר דאפשי דשני לאוי נוכראי לא קא חשיב לוקה הוא ובפרק בתרא דזבחים (דף קי"ד) אמרינן לא אמר רבי זירא אלא לרבנן אבל לר"ש לקי ה"ה תלה הדבר בעצמו לומר שהוא פוסק כרבנן וכדרבי זירא דמה נשנה דין זה מאחר שאין שהוא מכריע בין המחלוקות וכותבם סתם אינו תולה הדבר בעצמו ועוד יש לתמוה עליו שתולה הדבר בשלא נתפרשה אזהרתן ואינו שהרי הגמרא אומרת נתפרשה אזהרתן ולא בשביל מחוסר זמן אלא מפני שניתק לעשה ועוד שכל

שכל שאר פסולים חוץ ממחוסר זמן ילקה עליהם שהרי לא נתקן לעשה ומיהו בהא אפשר לומר שרבינו הוקשה לו דהא לא ירצה לא משמע דמזהר דלא יקריבוהו ולא לימד אלא שלא יעלה לרצון אבל אזהרה שלא יקריבנו אין כאן ולכך משמע ליה דה"מ לשנויי הכי אלא דלפום מאי דס"ד דמקשה דלא ירצה היינו להזהיר שלא יקריבוהו שני ליה אבל אפשר דאין כאן אזהרה מלהקריב כדאמרינן ומפני כך לא רצה רבינו לכתוב שהכתוב נתקו לעשה דהוה משמע דפשיטא ליה דלא ירצה הוי אזהרה שלא יקריבוהו אלא תלה הדבר בשלא נתפרשה אזהרתן לומר דאפשר דלא ירצה לא בא להזהיר שלא להקריב ואפילו את"ל שבא להזהיר שלא להקריב כיון שאינו מפורש שהרי אפשר שלא בא להזהיר שלא יקריבנו אלא לומר שלא יעלה לרצון אין ללקות מספק ויש סעד לדבריו דלקמן בסמוך כתב רבינו טעם פיטור מחוסר זמן ממלקות מפני שהוא לאו הבא מכלל עשה ולא כתב מפני שניתק לעשה כדרבי זירא משום דדילמא לא ירצה לא בא להזהיר שלא יקריבנו ואין כאן לאו לשנצטרך לומר שניתק לעשה :

אבל אתנן זונה ומחיר כלב וכו' . זה על הכלל הידוע בכמה מקומות בגמרא לאו שבכללות אין לוקין עליו ודברי רבינו בכאן ע"פ דרכו בספר המצות שלו בשורש התשיעי בפירוש לאו שבכללות אין לוקין עליו אבל הרמב"ן בהשגותיו חולק עליו ומפרש בע"א :

ח מצות עשה להקריב כל הקרבנות מיום השמיני והלאה וכו' ואע"פ שמחוסר זמן פסול אינו לוקה וכו' . נתבאר בסמוך :

תורים

לחם משנה

בעל מום והוי כמקדיש בעל מום למזבח דפסול להקרבה מיהו לזה י"ל דאיצטריך קרא מר דנגע מבעל מום דבעל מום קדיש בתמורה ומקדיש בתמורה וכמו שנבאר בע"ה אח"כ בטומטום ואנדרוגינוס דהוי כמקדיש עליה ואבנים ועוד קשה גבי עוף מאי טעמא ביל טומטום כיון דאין בו פיסול דלא תמות ולא זכרות וכדהקשה הכ"מ ז"ל . ועוד בגמרא אמרו שם בהדיא כשהקשו מעוף שמי מכאן טומטום אליבא דרב חסדא דאמר טומטום ספיקא הוי וכוותיה פסק רבינו בפרק שני מהלכות בכורות . וצ"ל לתרץ לכל דודאי רבינו גבי בכור אית ליה דאינו מום הטומטום ובהא אפי' רבי ישמעאל מודה פי' באנדרוגינוס לא קי"ל אלא כחכמים ולא כרבי ישמעאל דאמר דהוי מום אבל רבינו אית ליה דלענין קרבן דטומטום ואנדרוגינוס מיקרי מום גדול משום הקריבהו נא חסך דודאי גבי קרבן צריך תמים וכדכתב רבינו לעיל והוצרך רבינו ז"ל לומר כן משום פיא ליה למקשה דמקשה לרב חסדא בפרק על אלו מומין מברייתא דקאמר אליבא כמים דטומטום ואנדרוגינוס מטמאין בגדים אבית הבליעה דלדידיה מי ניחא אפילו בריה מהיכא מעיטנהו קרא גבי צאן ובקר משום דכתיב זכר תמים וכיון דליכא תמים בעוף אמאי נמעט להו אלא ודאי צ"ל דבלא קרא האוי למעטינהו אפי' בעוף ום דהוו מומין גדולים דכי ליכא מומין בעוף היינו מומין קטנים וכדכתב רבינו לעיל א במומין קטנים ואילו הוו מומין גדולים כמחוסר אבר וכמ"ש רבינו ז"ל אין לך מום ל מזה ומשום הכי פסול בעוף וקרא דממעט טומטום ואנדרוגינוס גבי בקר וצאן לא צריך לפסלה מעל גבי המזבח דבלאו הכי פסולים הוו אלא דלא לקדשו בתמורה כבעל ם וכדכתיבנא וכי מקשה בגמרא לרב חסדא לא פריך אלא מרבי אליעזר דאמר זכר קבה אתי למעוטי טומטום ואנדרוגינוס דאי טומטום ספיקא מי אתא קרא למעוטי יקא וכדפירש"י אבל הא דכתב רש"י ז"ל דפריך נמי מדרבנן לא ס"ל לרבינו הכי דרבנן ליכא פירכא כדכתיבנא דפוסלים טומטום ואנדרוגינוס גבי עוף משום דהוו ין גדולים כמחוסר אבר וכי אמרו בגמרא שמי מכאן טומטום לא אמרו אלא על דברי אליעזר ולא על דברי רבנן כמו שהוא לפירוש רש"י ז"ל ועם זה מ"ש רבינו ז"ל לפיכך עוף שהוא טומטום מתיישב שפיר וה"ק כיון דיש בטומטום ואנדרוגינוס שני פסולין משום דהוו בעלי מומין וחד מדממעטינהו קרא זכר ונקבה לכך פוסלין בעוף אבל לא הוה אלא חד טעמא משום דמעטינהו קרא לבד לא היו פוסלין בעוף דליכא קרא כיון דטעמא משום מום גדול פסול בעוף זה נראה בדעת רבינו ז"ל ונסתייע רבינו לומר דהוי מום לגבי מזבח משום דבגמרא אמרו כן דהוי מום משום דהוי שינוי וכדכתב נו ז"ל לקמן ובודאי דטומטום ואנדרוגינוס משונים והוו מומין גדולים ופוסלים בעוף ת קשה על רבינו ז"ל בשאר מקומות שהוזכרו שם סמי מכאן טומטום דרבינו ז"ל ירה בכ"מ ואע"ג דפסק כרב חסדא והוי כמזכה שטרא לבי תרי וכבר הארכתי בענין זה ב מהלכות איסות וכאן לא כתבתי אלא המספיק למה שיש להקשות מכאן להלכות בכורות וכדכתיבנא :

ראה שאע"פ שאין כל הפסולים וכו' . הרב כסף משנה ז"ל הקשה איך קאמר ויראה שהוא דבר ברור בגמרא . ועוד חזר והקשה הרב ז"ל ותירץ לומר דרבינו סובר ו דלא ירצה לא הוי לאו ואע"ג דבגמרא אמרו דלוקה עליו לא הוי קושטא דמילתא אלא מאי דס"ד דמקשה וכל הסוגיא אינה לפי האמת ובאמת דבר גדול הוא זה ואילו לא לו שום הכרח לרבינו ז"ל לדחוק עצמו בכך היה מקום לומר כן אבל כיון שאין לו דבר מכריח מי הביאו לרבינו לדחוק עצמו בכל זה . לכך נ"ל דרבינו מפרש כפי' ספות שפירשו בפרק אותו ואת בנו דהא דאמר רבי זירא הנח למחוסר זמן דהכתוב ו לעשה אין פירושו כפירש"י דהוי לאו הניתק לעשה אלא דהכתוב נתקו מלאו דלא ; ולא הוו בכלל שאר הפסולים דהוו בלאו דלא ירצה אלא נתקו לעשה ולית ביה אלא דמיום השמיני והלאה וגו' והאריכו שם התוס' בפי' זה נ"ל שזהו פי' רבינו ומפני כן לא

משנה למלך

ו והמוקצה לע"ז והנעבד כו' . כתבו התוס' בפרק בתרא דחולין (דף ק"מ) דבהמת עיר הנדחת וכן בהמה שהחליפה בע"ז דכשרה למזבח אף שאסורה להדיוט ולא מימעיט ממשקה ישראל כיון דהיה לה שעת הכושר ע"כ. ותימה דהא בפרק כל הבשר (דף קט"ו) מוכח דכל דאסור להדיוט אסור לגבוה אף שהיה לו שעת הכושר וכ"כ התוס' בפ"ק דמנחות (דף ו') דילפינן מקרא דמשקה ישראל אפילו להיכא דהיה לו שעת הכושר וכבריתו זה מהכיא דפרק כל האסורין וע"ק לי דלפי האמת כי היכי דיליף מכשיר מתכשר ה"נ נילף מכשר ממכשיר ונילף מצפורי מצורע לשאר הקרבנות וכעין זה כתבו התוס' בפרק המביא אשם (דף כ"ה) וצ"ע :

ח מצות עשה להקריב מיום השמיני והלאה כו' . ואני מסתפק בדין זה היכא דידעינן דכלו לו חדשיו לולד דהיינו תשעה חדשים לבהמה דקה ותשעה חדשים לגסה וכדאיתא בפ"ק דבכורות (דף ח') אי שרי להקריבו קודם ח' ימים ומה שהביאני לזה הוא משום דטעמא דמיעט רחמנא מלהקריב קודם יום השמיני הוא כדי שיצא מכלל נפל דכי היכי דבאדם כל ששהה שלשים יום יצא מכלל נפל הכי נמי בבהמה כל ששהה שמונה ימים יצא מכלל נפל והכי איתא בפרק י"ט משבת (דף קל"ה) תניא רשב"ג אומר כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל שנאמר ופדויו מבן חדש תפדה שמונה ימים בבהמה אינו נפל שנאמר ומיום השמיני והלאה ירצה וגו' ע"כ הרי דס"ל לרשב"ג דטעמא דקרא הוא כדי שיצא מכלל נפל וא"כ כל שידענו שכלו לו חדשיו הרי יצא מכלל נפל ויהא מותר להקריבו קודם שמנה ימים וכי תימא דדוקא גבי אדם מהני כלו לו חדשיו להוציאו מכלל נפל אבל בבהמה אף שכלו חדשיו לא מהני להוציאו מכלל נפל הא ליתא דהא קי"ל דנפל אסור באכילה כנבלה ואין שחיטה מועלת לו וכמבואר ואפ"ה אמרינן בפ"ק דיו"ט (דף ו') עגל שנולד ביו"ט מותר ובפרק אין נדין (דף כ"ו) תני ובוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן וע"כ בדקים לן שכלו לו חדשיו איירי דאי לא תיפוק ליה שאסורים באכילה עד יום השמיני והכי איתא בהדיא בפי"ט דשבת (דף קל"ו) דאוקימו לכל הני דיו"ט בדקים לן שכלו לו חדשיו וכן היא הסכמת כל הפוסקים דבדקים לן שכלו חדשיו אף ביום לידתו מותר באכילה וכמו שכתב רבינו בפ"ד מהלכות מאכלות אסורות דין ד' והריב"ש בטור י"ד סי' ט"ו יע"ש ולפ"ז היה נראה כי היכי דלהיתר אכילה בחד מתרי גווני נפיק מתורת נפל והרי באכילה הכי נמי להקרבה אלא שלא ראיתי לרבינו שביאר דין זה . והנראה אצלי דלהקרבה לא מהני כלו חדשיו דגזירת הכתוב היא דכל שלא עברו שבעה ימים אינו ראוי להקרבה וכי תימא אם כן היכי יליף רשב"ג דשמונה ימים בבהמה אינו נפל מדכתיב ומיום השמיני וגו' שאני התם דגזירת הכתוב היא ואינו מטעמא דספק נפל דהא אפי' בדקים לן דכלו חדשיו אסור עד יום השמיני הא לא קשיא דודאי טעמא דקרא משום נפל נגע בה אלא שלא רצה הכתוב גבי קרבן לחלק בין כלו חדשיו ללא כלו חדשיו אלא סתם את הדרך וגזר ואמר דבשום אופן כל שלא עברו עליו שבעה ימים אינו ראוי לקרבן ומעינו דומה לזה גבי אדם דיליף לה רשב"ג מדכתיב ופדויו מבן חדש תפדה והתם פשיטא דאפילו ידעינן דכלו לו חדשיו לא מהני הפדיון קודם ל' יום ואם פדאו אינו פדוי ואם כן ע"כ לומר דטעמא דקרא הוא כדי שיצא מכלל נפל אלא שסתם הדבר ואמר דלעולם לא מהני הפדיון קודם שלשים אפי' בידעינן שכלו לו חדשיו הכא נמי גבי בהמה לעולם דטעמיה דקרא הוא כדי שיצא מכלל נפל וסתם הדבר דבכל גוונא אינו ראוי לקרבן אף שכלו חדשיו עד שיעברו עליו שבעה ימים . ויש להביא ראיה לזה ממה שכתב רבינו ואע"פ שמחוסר זמן פסול אם עבר והקריבו אינו לוקה מפני שהוא לאו הבא מכלל עשה ואם איתא דטעמא דקרא אינו אלא משום ספק נפל וכל היכא דקים לן דכלו חדשיו שרי להקריבה ביומיה וקרא מיירי בדלא ידעינן מהיכא תיתי שילקה על הספק דדילמא כלו חדשיו והרי גבי איסור אכילה כתב רבינו בפ"ד מהלכות מאכלות אסורות וז"ל ואסור לאכול מן הבהמה שנולדה עד ליל שמיני כו' ואין לוקין עליו ע"כ וא"כ גבי קרבן נמי מהיכא תיתי שילקה אלא ודאי דס"ל דהכא גזירת הכתוב היא שיצא מכלל נפל ע"י סימן זה דעברו עליו שבעה ימים וסימן אחר אינו מועיל ומש"ה אילו היה כתוב אזהרה זו בלשון לאו פשיטא דהיה לוקה משום דרחמנא לגבי קרבן בעי סימן זה וכדכתיבנא . ועוד נראה להביא ראיה לזה מהסוגיא דאמרי' בספ"ד דערכין (דף י"ח) בן שנתו שנתו שלו ולא מנין עולם והקשו התוס' שם בשם ה"ר שמואל בן ה"ר אלחנן למה לי קרא להכי תיפוק ליה מסברא דהאי לא תימא הכי היאך נמצא תמידין כשרים לר"ה שאם נולד קודם ר"ה מיד כשנכנס ר"ה בן שתי שנים הוא ואם נולד יום ר"ה מחוסר זמן הוא ע"כ ונדחקו הרבה בתירוץ קושיא זו ואם איתא דעשה זה דמיום השמיני אינו אלא בדלא ידעינן דכלו חדשיו אעיקרא דמילתא קושיא ליתא דהא משכחת לה תמידין בר"ה וכגון שנולדו בר"ה וידעינן דכלו חדשיו אלא ודאי דס"ל לתוס' דלענין קרבן אפילו בדידעינן דכלו חדשיו לא מהני עד שיעברו עליו שבעה ימים . שוב ראיתי שהדבר מפורש בפ"ק דר"ה (דף ו') דגרסינן התם איבעיא להו בכמה מאיתת מונין י' שנה אבא

ט תורים שלא הגיע זמנן וכו'. מחוסר זמן כבר נתבאר בסמוך שאינו לוקה עליו משום דלית ביה אלא לאו הבא מכלל עשה ותורים שלא הגיע זמנן ובני יונה שעבר זמנן לא לקי עלייהו מהאי טעמא דלית בהו לאו ולא שמעינן להו דפסולי אלא מדכתב והקריב מן התורים או מן בני היונה :

י המקדיש טומטום ואנדרוגינוס וטריפה וכו' ואינן כבעל מום שבעל מום יש במינו קרבן. בסוף פרק שני דתמורה (דף י"ז ע"א) תנן רבי אליעזר אומר הכלאים הטריפה ויוצא דופן [וטומטום ואנדרוגינוס] לא קדושים ולא מקדישין וכתב רבינו בפירוש המשנה שדברי ר"א אין עליהן חולק עכ"ל. ואפילו אם היה עליהם חולק מאחר דאמוראי שקלי וטרי לפרושי מילתיה הוה משמע דהלכתא כותיה ואע"ג דאתמר עלה בגמרא אמר שמואל לא קדושים בתמורה ולא מקדישין לעשות תמורה לא למעט אמר שאם הקדישן בפה יהיו קדושים דאדרבה במכ"ש איתא וכן פירש"י וז"ל לא קדושים בתמורה ואע"פ שהתמורה חלה קדושת הגוף על בעל מום קבוע איכה חלה על אלו וכל שכן שאין קדושת

קדושת הגוף חלה עליה בהקדש הפה אלא קדושת דמים כעצים והאבנים ולהכי צריכים מום ליפדות עכ"ל. ועל מ"ש רבינו וימכרו ויביא בדמיהם כל קרבן שירצה כתב הראב"ד מדקאמר ויביא בדמיהם כל קרבן שירצה וכו'. וי"ל שמ"ש רבינו ואינן כבעל מום לא לענין קדישי ולא קדישי קאמר אלא לענין מ"ש ה"ז כמקדיש עצים והאבנים קאי כלומר ואינו חייב מלקות ואתא למיהב טעמא אמאי לא מחייב מלקות כמו מקדיש בעלי מומין וקאמר דשאני התם שיש במינו קרבן. והם דברי רב פפא בגמרא :

אבל המקדיש רובע ונרבע וכו'. בר"פ כל האסורים (דף כ"ח) תניא הרובע והנרבע וכו' הם כקדשים שקדם מום שנו להקדשן וצריכים מום קבוע ליפדות עליהם :

וכן המקדיש מחוסר זמן וכו'. פשוט הוא : כתב הראב"ד ונרבע א"א מ"ט לא תני יתום שנולד אחר שנשחטה אמו עכ"ל. ומשמע דקאי למה שכתב אבל המקדיש רובע ונרבע וכו' הרי זה כבעל מום עובר אמאי לא תני בהדייהו יתום והר"י קורקוס ז"ל תירץ דיתום הוי בכלל יוצא דופן דכיון שנולד אחר שנשחטה אמו אין זו לידה וכך אמרו פרק ש[...] דחולין

ולא נרצה הקרבן : ט תורים שלא הגיע זמנן שהן כמחוסר זמן בבהמה ובני יונה שעבר זמנן הכל כבעל מום והמקריבן אינו לוקה אע"פ שהקרבן פסול ולא נרצה : י המקדיש טומטום ואנדרוגינוס וטריפה וכלאים ויוצא דופן למזבח ה"ז כמקדיש עצים ואבנים. לפי שאין קדושה חלה על גופן והרי הן חולין לכל דבר וימכרו ויביא בדמיהם *כל קרבן שירצה. ואינן כבעל מום שבעל מום יש במינו קרבן. אבל המקדיש רובע ונרבע ומוקצה ונעבד ואתנן ומחיר ה"ז כמקדיש בעל מום עובר. וירעו עד שיפול בהן מום קבוע ויפדו עליו. וכן המקדיש מחוסר זמן ה"ז כמקדיש בעל מום עובר ואינו לוקה כמו שביארנו : יא נמצאו כל האסורין למזבח הרי הן י"ד ואלו הן. בעל מום; ושאינו מן המובחר. ומחוסר אבר מבפנים. וטריפה. וכלאים. ויוצא דופן. ורובע. *ונרבע. ושהמית האדם. הנעבד. המוקצה. האתנן. המחיר. מחוסר זמן

כל

השגת הראב"ד

*כל קרבן שירצה. א"א מדקאמר ויביא [מ]מיהן כל קרבן שירצה ולא אמר ויעשה מהן כל מה שירצה אלמא בשאמר הרי אלו למזבח מיירי ולא בשאמר הרי אלו קרבן דאי[ה]ו אמר הכי לא קדישי כלל וא"כ בעל מום נמי כי האי גונא הוי דתנן בתמורה אמר על בהמה שמאה ועל בעלת מום הרי אלו עולה [לא] אמר כלום הרי אלו לעולה ימכרו ויביא בדמיהן עולות :

*ונרבע. א"א מאי טעמא לא תני יתום שנולד אחר שנשחטה אמו :

משנה למלך

אביי אמר משעה שנולד רב אחא ב"י אמר משעה שנראה להרצאה ולא פליגי הא בתם הא בבעל מום בעל מום מי מצי אכיל ליה דקים ליה ביה שכלו לו חדשיו ע"כ. הרי לך הדבר מבואר דאף דבבעל מום היכא דקים לן דכלו חדשיו מונין לו מיום שנולד בתם אף דקים לן שכלו חדשיו מונים לו מיום ח' משום דלא נראה להרצאה אף דכלו לו חדשיו עד יום שמיני והנה אמת נכון הדבר. שוב ראיתי לתוס' ז"ל בסוף פ"ג דמנחות (דף ל"ז) ד"ה שומע אני אפי' נטרף כו' שכתבו ככל אשר כתבנו ומייתו הסיא דר"ה שכתבנו ודוק וכן כתבו בפ"ק דקמא (דף י"א) ד"ה בכור שנטרף יע"ש. ובזה ניחא לי מה שכתב מרן בטור י"ד סי' ט"ו וז"ל וכתוב בה"ת בשם קצת גאונים שלא אמרו בן ח' ימים אלא לקרבן אבל לאכילה אפילו ביומו מותר ע"כ והדברים תמוהים וכמה שכתבנו ניחא שכוונת הגאונים הללו היא לומר שלא אמרו בן שמונה ימים כלומר דלא תסני סימן אחר להוציאו מידי נפל אלא בן ח' ימים אלא לקרבן אבל לאכילה מהני סימן אחר דהיינו דקים לן דכלו חדשיו ואז אפילו בן יומו מותר ולפי פי' זה הגאונים הללו שלמים כם אתנו. אך ראיתי למרן ז"ל שכתב שם ואין כן דעת הפוסקים משמע דס"ל דדעת קצת גאונים הוא להתיר באכילה בן יומו אפי' בלא ידעינן שכלו חדשיו ולא נתבאר טעמם של גאונים הללו ואולי סוברים דכיון דרבנן פליגי עליה דרשב"ג קי"ל כרבנן דמאי דקי"ל הלכה כרשב"ג הוא דוקא במתניתין אבל בברייתא לא נאמר כלל זה דכל מקום ששנה רשב"ג עוד אפשר לומר דס"ל דרשב"ג מיירי בדידעינן שלא כלו חדשיו דהא מסוגיא דפרק הערל (דף פ') משמע דרשב"ג מאי דקאמר כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל מיירי בבן ט' וא"כ דכוותיה בבהמה הוי כי האי גוונא אבל בסתם ולדות מחזקינן להו בהזקת בר קיימא. ומ"מ לא נחה דעתי בכל זה דהא בפרק רבי אליעזר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרשב"ג ומוכח התם דאף בסתם ולדות קאמר וכמו שכתבו התוס' שם ובפרק הערל ועוד דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע לא רצו לאכול מסוכות עגלא תלתא דעבדו לסו ביומא דשבעה וכדאיתא בגמרא ועוד מאותה סוגיא דפ"ק דר"ה שכתבנו לעיל שהקשה סתמא דתלמודא בעל מום מי מצי אכיל נשמע דפשיטא ליה לתלמודא דכל שלא שהה שמנה ימים אסור לאוכלו כל היכא דלא קים לן שכלו לו חדשיו ותמהני על מרן שכתב ואין כן דעת הפוסקים דאמאי לא דחה דבריהם מסוגיית הגמרא מהני דוכתי דכתיבנא. וראיתי להרב בעל פרי חדש שכתב שטעמם של גאונים אלו ממאי דאמרינן בפרק כל הבשר (דף קט"ו) מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה מכלל דלהדיוט שרי אלמא דלהדיוט אפי' בן יומו מותר וליכא דהיינו בדקים לן שכלו לו חדשיו דאע"פ שאסור לגבוה להדיוט שרי אבל בדלא קים לן פשיטא דאסור משום ספק נפל אף להדיוט כמבואר פרק ר"א דמילה עכ"ד. והנה נראה מדבריו דס"ל דמאי דאמרינן מדאסר רחמנא לגבוה מחוסר זמן קאי למחוסר זמן דקודם שמונה ימים ואלו הם דברים תמוהים דמה תירצו בגמרא לקושיית אותו ואת בנו ליתסר מדאסר רחמנא מחוסר זמן הא לא ראי זה כראי זה דמאי דאסר הכתוב מחוסר זמן לגבוה אינו תעבתי לך ולהדיוט שרי דהא מיירי בדקים לן שכלו חדשיו אבל אותו ואת בנו העבתי לך הוא ולא דמי כלל למה שתירצו על קושיית וכלאי בהמה גופיה ליתסר ותירצו מדאסר רחמנא כלאים לגבוה דהתם ניחא דאם איתא דכלאי בהמה הוו אסורים משום תעבתי לך לא הוה צריך לאוסרו לגבוה דהשתא להדיוט אסור לגבוה מיבעיא אבל הכא שהקשו מאותו ואת בנו מה תירצו במה שהקדים הכתוב חומרא אחת גבי גבוה דאפי' קים לן שכלו חדשיו דלא מהני עד שיעברו עליו שמנה ימים ונכון מה שכתבו התוס' ז"ל שם דהיינו ההיא דאמרינן בפרק אותו ואת בנו (דף פ') נתקו הכתוב ללאו דאותו ואת בנו לעשה ע"כ והשתא יליף שפיר דלמאי איצטריך לאותו ואת בנו לנתקו לעשה גבי קרבן ת"ל דאסור משום תעבתי לך. ולי נראה דמאי דקאמר תלמודא מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה היינו ההיא דאמרינן בריש אותו ואת בנו (דף ע"ח) מניין לאותו ואת בנו שנוהג במוקדשין ת"ל שור או כשב כו' והשתא פשיט מדאיצטריך רחמנא ללמד דאותו ואת בנו נוהג במוקדשין ש"מ דאינו אסור להדיוט מבום תעבתי לך דאי הוה שייך תעבתי לא איצטריך קרא ללמד שאותו ואת בנו נוהג במוקדשין דת"ל דאסור משום דאינו ממשקה ישראל. סכלל העולה דלכל הפי' מאי דאמרינן מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה האי מחוסר זמן הוי אותו ואת בנו ודלא כדברי בעל פרי חדש דהוי מחוסר זמן דביום השמיני :

לחם משנה

לא כתב במחוסר זמן דהוי לאו הניתק לעשה אלא דהוי עשה לחוד ולפ"ז הוה משמ[ע] מההיא סוגיא דבשאר הפסולים אליבא דרבי זירא לקי משום דהוי לאו גמור ודוקא מחוס[ר] זמן הוא דליכא אלא עשה לחוד אבל משום דקשיא ליה לרבינו ז"ל קושיית התוס' ז"ל שהקשו שם גבי מחוסר זמן דהיכי לקי בלאו דלא ירצה הא הוי לאו שבכללות כמו הכו[...] לאו דלא יאכל כי קדש הם דאמרינן בפרק כל שעה דהוי לאו שבכללות ולכך מכח קושי[א] זו הוצרך הרב לומר דהך סוגיא לא הוי קושטא והוא סבר דלא מיקרי ההוא לאו שבכללו[ת] או הוא סבר דלאו שבכללות כי האי לוקין עליו וכי הך סוגיא איתא בפרק אלו הן הלוק[ין] (דף י"ח) דהקשו שם ולילקי נמי כדרבי אלעזר דאמר ר"א לא יאכל כי קדש הם וגם [...] הקשו בתוס' מפרק כל שעה דאמר דהוי לאו שבכללות ותירצו דעדיפא מינה משני וא[...] הני סוגיי לא הוו קושטא דמילתא ולכך כתב רבינו דלא לקי ולכך תלה הדבר ביר[...] לי דאע"ג דסוגיא דפרק אותו ואת בנו משמע דלקי ההיא סוגיא סברה כסוגיא דפ[...] אלו הן הלוקין דאית ליה דלקי על ההיא דר"א ואידחייא לה מההיא דפ' כל שעה וכדכתי[...] זה נ"ל בדעתו ז"ל. ומ"ש לפי שלא נתפרשה אזהרתן ר"ל שאין שם לאו מפורש אלא ד[...] לאו שבכללות :

י ואינה כבעל מום וכו'. הכ"מ הליץ בעד רבינו לתרץ השגת הר"א וכתב שדבר רבי[נו] הם דברי רב פפא האמור בגמרא ול"נ דר"פ לא אמר בגמרא כן הלאי לא ב' חילוקין שיש בין טרפה לבעל מום גבי תמורה וכדכתב שם רש"י והרי בעל מום ד[...] קרב ונחתא ליה קדושת הגוף ע"י תמורה כדקתני מתני' שהתמורה חלה וכו' כלומר ובטרי[פה] לא חלה דאם אמר על טריפה הרי זו תמורת זו לא חלה קדושה עליה כלל ועוד כי[...] חילוק אחר ואם קדם הקדשו את מומו עביד תמורה כדכתיב טוב ברע וגו' מה ש[...] כן בטריפה שאם הקדישה ואחר כך נטרפה לא עביד תמורה ולתרץ ב' החילוקים א[...] הוצרך רב פפא לתרץ בגמרא דשאני בעל מום דיש במינו קרבן וכמ"ש רבינו ז"ל אינ[ו] זה גבי תמורה בפ"ב מהלכות תמורה הלא השיג שם הר"א משום דהוצרך חילוק זה לה[...] בענין התמורה מבעל מום לטריפה אבל בענין הקדש מעיקרו דאיירי כאן למה ב[...] רבינו ז"ל לחלק בכך וזו היא כוונת הר"א במה שהשיג כאן על רבינו דגבי הקדש מעיק[רו] אין חילוק דאם אמר הרי אלו עולה לא הל אפילו בבעל מום ואם אמר הרי אלו לעולה [...] אפי' כאן. ואפשר לומר דרבינו כתב כאן כן להלק גבי תמורה ולא הוצרך לבאר דב[...] על מ"ש שם וכ"ת יש חילוק לענין מלקות דמקדיש בעלי מומין לוקה וכדכתב רבינו ב[...] הלכות אלו ומקדיש את הטריפה לא לקי הא להא לא צריכין לטעמא דיש במינו קרבן [...] משום דבשאר הפסולין לא נתפרשה אזהרתן כדכתב רבינו ז"ל :

יא נמצאו כל האסורין י"ד וכו'. קשה דאמאי לא מני טומטום ואנדרוגינוס. ו[...] דכיון דכתב רבינו לעיל דאין לך מום גדול מזה כללו רבינו ז"ל בכלל ב[על] מום וכן נדמה שכתב רבינו ז"ל לעיל דהוי כבעל מום מפני השינוי אפשר דכללו ב[...] בכלל בעל מום ועוד כתב הכ"מ לעיל דכללו בכלל כלאים והשגת הר"א שהשיג דא[מאי] לא מני יתום נראה לי דהכא הוא דהשיג על רבינו ולא קאי אדלעיל דקאמר אבל שמק[דיש] רובע ונרבע ומוקצה ונעבד וכו' כדכתב הכ"מ ז"ל דא"כ אמאי לא השיג על רב[...] דאמאי

ולא ידעתי למה לא ביאר רבינו דכשם דאסור להקריב מחוסר זמן כך אסור להקדיש מחוסר זמן דהכי תניא בר"פ שני שעירי (דף ס"ג) ירצה לקרבן אשה לה' אלו אישים מנין שלא יקדישנו מחוסר זמן קרבן. ובפרק הלוקח בהמה (דף כ"ח) אמרינן ודיליף מבכור ילפ מקדשים. משמע דפשיטא להו שאסור להקדיש מחוסר זמן. ובר"פ ולד חטאת (דף י"א) אמרינן מתקיף לה ר"ל וליתני המפרים מעות לא נהנין ולא מועלין מפני שהם ראויים להביא שתי תורים שלא הגיע זמנן כו'. ואי אמרת בשלמא דליכא איסור במקדיש מחוסר זמן היינו דקא מותיב ר"ל דליתני נמי המפרים מעות שיכול ליקח בהם מחוסרי זמן ורבא תירץ לו דשאני מעות דהתורה אמרה הבא שלמים שהרי מוכרח הוא להביא שלמים ממעות אלו אבל הכא מי אמרה תורה הבא מחוסרי זמן. אלא אי אמרת דא[סור] להקדיש לא ידעתי איך דימה ר"ל שמפני שפטרנו במתני' מפני שלמים שנפטור לפי שיכול להביא מחוסרי זמן אטו לרשיעי ניחוש אך מההיא דפ"ק דזבחים (דף י"ב) דאמרינן לילה לקודשה יום להרצאה מ[...] דאסור להקדיש קודם לזה וכ"כ התוספות זבחים (דף קי"ד) ד"ה רב נחמן וכמ"ש הראב"ד רפ"א מהלכות פרה אדומה ועיין בחינוך פרשת אמור :

י וכן המקדיש מחוסר זמן כו'. (*א"ה ומ"מ איסורא איכא להקדיש מחוסר זמן כמו שהוכיח הרב המחבר לעיל בפירקין דין ג' יע"ש) :

יא נמצאו כל האסורים כו'. כתב הראב"ד מ"ט לא תני יתום כו' וכתב מרן ומשמע דקאי למ"ש אבל המקדיש רובע כו'. ול"נ דקאי למניינא דכתב רבינו די"ד הם האסורים אמאי לא תני יתום דאינ[...]

יב כל האסורין לגבי המזבח אוסרין בכל שהן אפילו נתערב אחד בריבוא נפסד הכל ונפסל למזבח. וכולן ולדותיהן מותרין למזבח חוץ מולד נרבעת ונעבד' ומוקצת ושהמיתה את האדם שולדן אסורין למזבח כמותן: **יג** בד"א כשנעבדה בה עבירה או שהמיתה כשהיתה מעוברת שהרי הולד מצוי עמה בעת שנפסלה והיה כאבר מאיבריה. אבל אם נתעברה אחר שנעבדה בה עבירה או אחר שהמיתה הרי ולדה כשר למזבח אפילו נרבעה כשהיא מוקדשת ואח"כ נתעברה. ואין צ"ל אם נרבעה והיא חולין ואח"כ הקדישה ונתעברה שולדה מותר. וכן אפרוח ביצת טריפה מותר למזבח: **יד** המשתחוה לקמה חטיה מותרין למנחות שהרי נשתנו ונדמו לולדות של איסורי מזבח שהן מותרין. וכן בהמה שפטמה בכרשיני ע"ז מותרת למזבח שהרי נשתנו: **טו** לוקחין כל הקרבנות מן העכו"ם ואין חוששין להם לא משום רובע ונרבע ולא משום מוקצה ונעבד. עד שיודע בודאי שזה נפסל. הרי הוא אומר מעמלקי הביאום אשר חמל העם על מיטב הצאן והבקר למען זבוח לי"י אלהיך:

פרק רביעי

א אחד הבהמה ואחד העוף שנרבעה או שהמית את האדם או הוקצה או נעבד הכל פסול לגבי המזבח: **ב** הרובע והנרבע ושהמית את האדם אם היו שם שני עדים הרי הבהמה או העוף נסקלין ובשרן אסור בהנאה. ואין צריך לומר באלו שהן אסורין לגבוה. ובמה אמרו שהן אסורין למזבח כשהיו מותרין להדיוט. כגון שהיה שם עד אחד בלבד והבעלים שותקין או על פי הבעלים אע"פ שאין עד כלל. היה שם עד אחד והבעלים מכחישין אותו הרי אלו מותרין אף למזבח: **ג** בהמה ששחקו בה והגיחוה עד שהמיתה את האדם הרי זו כשירה למזבח מפני שהיא כאנוסה. אין הבהמה נפסלת משום רובע או נרבע עד שיהיה האדם שרבעה בן תשע שנים ויום אחד. בין ישראל בין עכו"ם [בין] עבד הואיל ורבעה אדם נפסלה. ואם האדם הוא שנרבע מן הבהמה אינה נפסלת עד שתהיה האשה הנרבעת בת שלש שנים ויום אחד *או יהא האיש הנרבע בן תשע שנים יום אחד: **ד** מאימתי תפסל הבהמה או העוף *משום מוקצה משיעשו בהן הכומרים מעשה. כגון שיגזו אותה או יעבדו בה לשם עבודה זרה אבל בדברים אינו נעשה מוקצה

כסף משנה

חולין (דף ל"ח:) [אי דמתה אימיה] והדר ילידתיה מכי יולד נפקא וכתב רש"י היינו יוצא דופן ושם העמידו הפסוק ש"מ פירש למיתה וזה פירש לחיים ומשום דקי"ל דא"א לנמלט השמיטו רבינו:

יב כל האסורים לגבי המזבח וכו'. משנה בר"פ התערובות (דף ע':) ובתמורה ר"פ כל האסורים (דף כ"ח). ומ"ש וכולם ולדותיהן מותרים משנה בפרק כל האסורים (דף ל':). ומ"ש חוץ מולד נרבעת ונעבדת ומוקצה ושהמיתה את האדם. בפרק כל האסורים (שם:) אמר רבא ולד הנרבעת אסורה היא וולדה נרבעו ולד נוגחת אסורה היא וולדה נגחו ולד מוקצה ונעבד מותר מ"ט לאימיה אקצייה לאימיה פלחי איכא דאמרי ולד מוקצה ונעבד אסור מ"ט איכא ליה בניפחיה ופסק רבינו כלישנא בתרא. ומ"ש בד"א כשנעבדה בה עבירה או שהמיתה כשהיתה מעוברת וכו' אבל אם נתעברה אחר שנעבדה בה עבירה או אחר שהמיתה הרי ולדה כשר למזבח. שם פלוגתא דאמוראי ופסק כרבא דאמר הכי. ומ"ש אפילו נרבעת כשהיא מוקדשת ואחר כך נתעברה וכו'. שם מימרא דרב נחמן ואית בה תרי לישני ופסק כלישנא קמא וכתב הר"י קורקוס ז"ל דטעמא דכיון דלא הוי אלא משום ביזוי אזלינן לקולא ותו דרבא דמוקי פלוגתייהו בזה וזה גורם משמע דלא מפליג מידי דהא לא קאמר דמודו אלא היכא דהיא וולדה נגחו ונרבעו וכל השאר זה וזה גורם הוא ומותר ולא מפלגינן מידי וזה ברור עכ"ל. ומ"ש וכן אפרוח ביצת טריפה מותר למזבח. ברייתא שם:

יד המשתחוה לקמה חטיה מותרים למנחות וכו'. בעיא בפרק כל הצלמים (דף מ"ו:) ובעא מר זוטרא בריה דרב למפשטה מהכא כל האסורים למזבח ולדותיהם מותרים ועומר וקמה למנחות דמי לולדות ואע"ג דדחי ליה התם מדאמר רב נחמן עיברו ולבסוף נרבעו ע"כ אסורים הא אסיקנא התם הכי השתא התם מעיקרא בהמה והשתא בהמה דשא הוא אחיזא באנפה הכא מעיקרא חיטי והשתא קמחא: וכן בהמה שפטמה וכו'. ס"פ כל האסורים (דף כ"ט):

טו לוקחין כל הקרבנות מהעכו"ם וכו'. ברייתא בר"פ שני דעבודה זרה (דף כ"ג:):

פ"ד א אחד הבהמה ואחד העוף וכו'. נתבאר בפרק שקודם זה וגבי עוף בפרק המזבח מקדש (דף פ"ה:) בעי ר' ירמיה אם יש נרבע בעופות ופשטינן ממתני' יש נרבע בעופות אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא הנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן והמחיר וטומטום ואנדרוגינוס כולם מטמאים בגדים בבית הבליעה שמע מינה:

ב הרובע והנרבע ושהמית את האדם וכו'. במשנה בריש פרק התערובות (דף ע') ובפ"ו דתמורה (דף כ"ח): ומ"ש היה שם עד אחד וכו'. בקידושין פרק האומר (דף ס"ה ס"ו) אמר אביי אמר לו עד אחד שורך נרבע והלה שותק נאמן ותנא תונא וכו' ומשמע טעמא משום שהבעל שותק הא אם היה מכחיש אין העד נאמן:

ג בהמה ששחקו בה והגיחוה עד שהמיתה את האדם וכו'. בפרק שור שנגח ד' וה' (דף מ':) פלוגתא דרב ושמואל ופסק כרב דהלכה כוותיה באיסורי: **אין הבהמה** נפסלת משום רובע וכו'. כתב הראב"ד זה המחבר דימה איסור מזבח וכו'. מ"ש ומתניתין היא בנדה הוא בפרק יוצא דופן (דף מ"ה). ומ"ש ואולי אין מדמין שהרי נרבע על פי הבעלים או ע"פ עד אחד שאינו במיתה ופסול למזבח י"ל דשאני התם שהביאה היתה ביאה ואע"פ שלא נודע הדבר בשני עדים כיון שנודע על פי עד אחד והבעל שותק מהימנינן ליה ליפסל מעל גבי המזבח אבל כשהנרבע פחות מכשיעור אפילו יש שני עדים בדבר אין כאן ביאה כלל וכיון שכן אין כאן נעבדה בה עבירה ואפילו אם תימצי לומר שהרובע נהנה לא מיפסלא משום הכי כיון שאין כאן ביאה דהוי ליה כמעשה הידודין דאע"פ שמיניהם נהנים לא מיחייבי מיתה ולא מיפסלי מעל גבי המזבח. ומה שלא הזכירו בפרק יוצא דופן כשהבהמה רובעה לפחות משלש שנים משום דהיא מילתא דלא שכיחא כלל:

ד מאימתי תפסל הבהמה או העוף וכו'. בתמורה בפרק כל האסורים (דף כ"ט) אמר רב יצחק אין מוקצה אסור עד שיעבדו ופירש"י עד שיעבדו בו שום עבודה לצורך עבודה זרה או משיכת קרון או שום דבר אבל מקמי הכי לא מיתסרי. וכתב הראב"ד יש בספרים שלנו נוסחא אחרינא וכו' ונוסחא זו שכתב הראב"ד רש"י הזכירה גם כן ודברי רבינו כנוסחא האחרת והתוס' מכריע כדברי רבינו ומכל מקום קשיא לי על רבינו למה פסק כרב יצחק כיון דפליגי עליה דאמרי' עלה עולא אמר רבי יוחנן עד שימסרוהו למשרתי עבודה זרה בהא* אמר רבי יוחנן עד שיאכילוהו כרשיני עבודה זרה אמר ליה רבי אבא לבהא מפלגיתו אתון אעולא אמר ליה לא עולא נמי כי קאמר הוא דספי ליה כרשיני עבודה זרה ומאחר דרבי יוחנן פליג אדרב יצחק הוה ליה למיפסק כרבי יוחנן ויש לומר דבתר הכי אמרי' תני רב חנניה טריטאה קמיה דרבי יוחנן אין מוקצה אסור אלא עד שיעשו בו מעשה הוא תני ליה והדר אמר לה מאי מעשה עד שיגוזו ויעבדו בו וכיון דרב יצחק אתי כהני קמיה דרבי יוחנן פסק הכי ולא חש לעולא ולבהא ועוד דהא דתני קמיה דר' יוחנן ברייתא היא בתוספתא פרק שני ואיכא למימר דבתר דאמר רבי יוחנן לדעולא ולדבהא שמעה להאי ברייתא הדר ביה ומשום הכי שתיק כי תנא קמיה דקבלה מיניה: ומ"ש

*נ"א שם תנא:

השגת הראב"ד

*או יהיה האיש הנרבע בן ט' שנים ויום אחד. א"א זה המחבר דימה איסור מזבח לאיסור סקילה ואולי אין מדמין כן שהרי נרבע על פי הבעלים או על פי עד אחד שאינו במיתה ופסול למזבח הואיל ונעבדה בו עבירה מפני שהוא מאוס ואם הבהמה נרבעה ודאי בעינן שיהא הרובע בן ט' שנים ויום אחד לפי שאין לה הנאה ממנו והיא אנוסה ומתני' היא במסכת נדה. אבל כשהבהמה רובעת שנהנית מן העבירה נפסלת מכ"מ:

*משום מוקצה. א"א יש בספרים שלנו נוסחא אחרינא אין מוקצה אסור אלא עד שעה שיגוזו או שיעבד בו כלום דמשעה שיגוזו אותו כבר בטלה הקצאתו ותלאוהו ולעולם בהקצאתו לא בעינן מעשה הואיל והקצה את גופו להיות ע"ז:

לחם משנה

אמאי לא מנה גם שהמית האדם ויש ליישב דברי הכ"מ דמשום דלעיל כתב רבינו מי שהמית את האדם הוי כרובע ונרבע כיון דכתב רובע ונרבע הוי כאילו כתב שהמית את האדם אבל יתום היה לו למנות ומ"מ נראה לי עיקרה דהשגה זו כאן דמני מנין הי"ד: **טו הרי** הוא אומר מעמלקי הביאום וגו'. כן אמר בפרק אין מעמידין פסוק זה אליבא דרבנן אבל לרבי אליעזר דאית ליה דחיישינן על הרביעה אמרו שם מאי מיטב דמי מיטב:

פ"ד ג ואם האדם הוא שנרבע וכו'. כוונת הר"א בהשגות להשיג על רבינו ז"ל דכיון דבמתניתין דפרק יוצא דופן אמרו ופוסל את הבהמה מעל גבי המזבח נסקלת על ידו גבי בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו וגבי משניתן דבת שלש שנים ויום אחד לא אמרו שם ג"כ ופוסלת את הבהמה מעל גבי המזבח ונסקלת על ידה

משנה למלך

קרא למעטו. והא דלא תני נדמה כבר יישב מרן זה לעיל בדין ה' ועיין במ"ש שם ודו"ק:

יב וכולן ולדותיהם מותרים כו'. עיין במ"ש מרן לקמן סס"ד:

יד וכן בהמה שפטמה כו'. עיין בס' בית יעקב סי' א' ודו"ק:

פ"ד ג אין הבהמה נפסלת כו'. כתב מרן ומה שלא הזכירו בפרק יוצא דופן כו'. ועיין במה שכתבו התוספות פ"ז דסנהדרין (דף נ"ה) ד"ה ותייבין בסוף הדיבור ודוק:

ד מאימתי תפסל הבהמה כו'. כתב מרן והנוסחא זו שכתב הראב"ד רש"י הזכירה ג"כ כו'. וכ"כ הרמב"ן בחידושיו פרק יש נוחלין (דף קכ"ח) בסוגיית תוך כדי דיבור יע"ש:

שאין

ומ"ש רבינו שאין הקדש לע"ז. בתוספתא שנזכרת מסייע אבל אמר שור זה לעבודה זרה ובית זה לעבודה זרה לא אמר כלום שאין הקדש לע"ז:

ה הרובע והנרבע בין שהיתה הבהמה שלו בין של חבירו וכו' אבל המוקצה אם היה שלו וכו' הנעבד בין שעבד שלו בין של חבירו וכו' עד הרי זה אסור. הכל בתוספתא דתמורה פ' רביעי אלא שמה שאמר רבינו שאם הקצה אחר הקדשו מותר לא מצאתיו בתוספתא בנעבד כתוב באונס כשר ואכשר שחסרון וטעות סופר יש בתוספתא שבידינו:

ו וכתב הראב"ד בין שעבד שלו בין שעבד של חבירו א"א במסכת ע"ז פ' ר' ישמעאל (דף נ"ד) אוקמוה בשל חבירו בשעשה בה מעשה עכ"ל. ולדעת רבינו י"ל דהתם לאסרה להדיוט אבל לגבוה אע"פ שלא עשה בה מעשה נאסרה וכדתנן פרק כל האסורים גבי מוקצה ונעבד שאסורים למזבח זה וזה מותרים באכילה וכבר כתבתי שדברי רבינו הם דברי התוספתא: **והנעבד** הוא וכל מה שעליו אסורים למזבח וכו'. משנה בר"פ כל האסורים שם איזהו מוקצה המוקצה לע"ז הוא אסור ומה שעליו מותר ואי זהו הנעבד כל שעובדים אותו הוא ומה שעליו אסור זה וזה מותרים באכילה. ומ"ש שכל ציפוי נעבד אסור בהנאה מפורש שם שם מדכתיב לא תחמוד כסף וזהב עליהם וכו'. ומ"ש רבינו אסורים למזבח דמש... אבל לא להדיוט אנעבד גופיה קאי דאילו מה שעליו אף להדיוט אסור בהנאה:

ז המשתחוה להר וכו'. בפרק כל הצלמים (דף מ"ו) בעיא דאיפשיטא. ומ"ש המשתח... למעיין הנובע בארצו הרי מימיו פסולין לנסך. שם (דף מ"ז) בעיא ד... איפשיטא וספיקה לחומרא. כתב הר"י קורק... ז"ל בשם התוספות שנובע בארצו ואינו מתפ... לחוץ שאם מתפשט לחוץ הא אמרינן בגמרו... מעיין היוצא בתחלה בני העיר מסתפקים ... כן מים של רבים הם ואינם נאסרים ולכך ... כתב רבינו מארצו במ"ש כלשון *הגמרא עכ'... ומה שכתב אשרה שבטלה אין מביאין ממ... גיזרין למערכה. שם בעי ר"ל המשתחוה לד... לולבו מהו למצוה כי אתא רב דימי אמר באש... שביטלה קא מיבעי' ליה ולא איפשיטא ולחומ... וכיון דלענין לולב למצוה מספיקא פסלינן ... מכ"ש דפסלינן לה לגיזרין למערכה. ומ"ש ו... המשתחוה לבהמה כשם שנפסלה למזבח ... שלה פסול לבגדי כהונה וקרניה פסולים לחצוצ... וכו' עד ובני מעיה לנימין. שם בעיי ד... איפשיטו ולחומרא. ודע דהתם בעי בה... ליפנא למרה מהו לתכלת וקא מתמה תכ... דמאי אי דכהנים היינו דרמי בר חמא ופיר... תכלת

*[בגמ' דידן לא גרסינן אלא דקא נבעי מארעא]

מוקצה שאין הקדש לע"ז: **ה הרובע** והנרבע בין שהיתה הבהמה שלו בין שהיתה של חבירו בין באונס בין ברצון בין בזדון בין בשגגה בין לפני הקדשה בין לאחר הקדישה הרי זו אסורה למזבח. אבל המוקצה אם היא שלו והוקצה קודם שיקדיש נפסל. הקצה של חבירו או שהקצה שלו אחר שהקדישו הרי זה מותר. שאין אדם מקצה דבר שאינו שלו: **ו הנעבד** *בין שעבד שלו בין של חבירו בין באונס בין ברצון בין בזדון בין בשגגה בין לפני הקדש בין לאחר הקדש הרי זה אסור. וירעה עד שיפול בו מום קבוע ויפדה בו כמו שביארנו. והנעבד הוא וכל מה שעליו אסורין למזבח. שכל צפוי נעבד אסורין בהנאה. אבל המוקצה הוא אסור ומה שעליו מותר למזבח: **ז המשתחוה** להר אף ע"פ שהוא מותר בהנאה הרי אבניו אסורין למזבח. וכן המשתחוה למעי... הנובע בארצו הרי מימיו פסולין לנסך. אשרה שבטלה אין מביאין ממנה גזרים למערכה. וכן המשתחוה לבהמה כ... שנפסלה

השגת הראב"ד

*בין שעבד שלו בין שעבד של חבירו: א"א במס' ע"ז אוקמוה של חבירו בשעשה בה מעשה:

לחם משנה

כמו שאמרו גבי בן תשע שנים ויום אחד נראה דיש לחלק דהבהמה נהנית מהרביעה כשהיא בהא אפילו על בת פחות מג' שנים ויום אחד היא נפסלת ולכך לא אמרה מתני' גבי בת שלש שנים ויום אחד דנפסלת דאפי' מפחות של שלש נפסלת אבל מי שבא עליה צריך שיהיה בן תשע דוקא לפי שאין לה הנאה ממנו ולכך אמר שם דפוסל את הבהמה כשהוא בן תשע דפחות מכאן אינו פוסל ולרבינו ז"ל יש לומר דלא הזכירו גבי בת שלש שנים ויום אחד כמו גבי בן תשע שנים ויום אחד משום דהוי מילתא דלא שכיחא כדכתב הרב בעל כסף משנה ז"ל:

ד שאין הקדש לע"ז וכו'. בפרק כל הצלמים איתא ברייתא כדברי רבינו ז"ל וא"כ יש לתמוה על הר"א ז"ל בהשגות שכתב הואיל והקצה את גופו להיות ע"ז לא בעינן מעשה. וי"ל דמ"ש הר"א ז"ל דבעי מעשה קצת שודאי יגיע גופו ויאמר זה לע"ז ובאמר לחוד לא סגי ומה שהשיג על רבינו ז"ל הוא שכתב דבעי שיעשה מעשה גמור בגופו שיגזוז אותו וכו':

ה הרובע והנרבע וכו' הנעבד וכו'. הרבה יש לתמוה בדברי רבינו ז"ל במה שכתב דהנעבד אפי' של חבירו אסור ועוד כתב בו דאפי' לאחר הקדש אסור ודברים אלו סותרות הסוגיות דזבחים דפרק בתרא (דף קי"ד) ובע"ז פרק רבי ישמעאל (דף נ"ד) דבמסכת ע"ז רמי ברייתא דקאמרה נעבד שלו אסור ושל חבירו מותר אברייתא דקאמרה דנעבד באונס אסור ואמרו שם דע"כ האי הוי שאנס בהמת חבירו והשתחוה לה והע"פ כן מותר היפך הברייתא האחרת ותירצו בתירוצא קמא דשל חבירו לעולם מותר והאי אונס הוי דאנסוהו והשתחוה לבהמה דידיה וכו' ובתירוץ בתרא תירץ חזקיה דברייתא דקאמרה דבאונס אסור לעולם דאיירי שאנס בהמת חבירו והשתחוה לה ואיירי דעבד מעשה שניסך לה בין קרניה וברייתא דקאמרה דנעבד של חבירו מותר איירי שלא עשה מעשה ואמרו שם וכי הא דאתא עולא אמר רבי יוחנן אע"פ שאמרו המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה וכו' ורבינו ז"ל כאן בנעבד ע"כ לא פסק כתירוצא קמא דלתירוצא קמא של חבירו בכל גוונא מותר אלא ודאי כתירוצא בתרא פסק וא"כ ע"כ צריך שיעשה מעשה וכמו שהשיג עליו הר"א בהשגות ומה שתירץ הרב בעל כסף משנה ז"ל דאיירי להדיוט אי אפשר לומר כן דלחזקיה הא דנעבד שלו אסור ושל חבירו מותר דאוקמוה בדלא עביד מעשה ע"כ לגבוה איירי דאי להדיוט א"כ היכי קאמר נעבד שלו אסור הא אפילו שלו מותר דמדאסריה רחמנא לגבוה מכלל דלהדיוט שרי וכן פסק רבינו ז"ל בפ' שמיני מהלכות ע"ז וגם קשה דשם פסק רבינו ז"ל דלא כעולא דאמר דהמשתחוה לבהמת חבירו ועשה בה מעשה אסרה אלא אפילו עשה מעשה כתב שם רבינו ז"ל דלא אסרה והיינו כרב נחמן ורב עמרם ורב יצחק דאמרי בפרק השותפ דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפי' שעשה בה מעשה וכמבואר שם טעמו בספר כסף משנה ז"ל וא"כ כיון דבגמרא תלי הא דחזקיה בהא דעולא ולית הלכתא כעולא לא היה לו לרבינו ז"ל לפסוק כחזקיה ואפי' עשה מעשה דאין לו לאסור בהמת חבירו ובשלמא הר"א ז"ל שהשיג על רבינו ז"ל דבעשה מעשה אסרה קאמר שפיר משום דהוא אזיל לטעמיה דשם בהלכות ע"ז פ"ז השיג על רבינו ז"ל ופסק כמ"ד דבעשה מעשה אסרה אבל רבינו ז"ל בכל גוונא הול"ל דאינו אוסר של חבירו אפי' עשה בה מעשה מיהו לזה יש לומר דאי איפסיקא הלכתא דלא כעולא היינו דאינו אסור להדיוט אבל לגבוה מיהא אסור ומה שאמרו כי הא דעולא ר"ל כי היכי דאמר עולא להדיוט אומר חזקיה לגבוה ואע"ג דלית הלכתא כמאן דאסר להדיוט מ"מ שפיר פסקינן כמאן דאסר לגבוה אבל מ"מ קשה לי השגת הר"א ז"ל דהיה לו להזכיר עשיית מעשה. גם במה שכתב דאפי' לאחר הקדש אסור סוגיא דפרק פרת חטאת ופרק בתרא דזבחים הוי תיובתיה דשם אמרו על מתני' דהרובע והנרבע המוקצה והנעבד וכו' בשלמא רובע משכחת לה דאקדשינהו מעיקרא והדר רבע אלא מוקצה ונעבד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ופירש"י ז"ל אלא מוקצה ונעבד ע"כ מקמי דאקדשינהו הוא ... מוקצה ונעבד דאי לבתר דאקדשינהו תו לא מיתסרי בהקצאה ועבודה וכו'. וא"כ משמ... מההיא סוגיא דכי היכי דבמוקצה יש חילוק בין קודם הקדש לאחר הקדש הכי נמי בנעב... ורבינו ז"ל שחילק ביניהם הוא דלא כסוגיית הגמרא ואפי' נאמר דרבי' ז"ל איירי בע... מעשה וכדברי הר"א ז"ל מנין לו לחלק בין מוקצה לנעבד בכך דודאי אי עשה מע... אפי' במוקצה לאחר הקדש אסור. ומיהו לזה י"ל דרבינו ז"ל אזיל לטעמיה דאין אי... מוקצה בלא מעשה וכמ"ש לעיל שיגזוז בו וכיון דאמרו בגמרא דאין איסור מוקצה לא... הקדש א"כ משמע דלא מהני איסור מעשה גבי מוקצה אחר הקדש אבל בנעבד אפ... דמהני מעשה. והשתא ניחא קושיא אחריתי דאמאי הוצרך לאוקומי מתניתין כרבי יוסי הגלי... ובקדשים קלים לוקמה אפי' כרבנן ואיירי דעביד מעשה ולכך אפי' דאקדשינהו מעיק... חייל איסור מוקצה ונעבד ועם מה שכתבנו ניחא דכיון דלאיסור מוקצה לא מהני מע... וכמו שכתבתי א"כ לא מצי לשנויי גמרא הכי משום הלוקה דמוקצה, וקושיא זו ג"כ הי... להר"א ז"ל דסובר דבמעשה מעשה סגי אמאי לא שני גמרא בכי האי גוונא וכדכתיב... וניחא דבין למוקצה בין לנעבד מהני מעשה לאסור אחר הקדש דלדידיה כל מוקצה הכ... בלא מעשה בגופו כמו שהשיג על רבינו ז"ל וא"כ נוכל לומר דהיכא דהקדיש ועשה מע... בגופו מהני לאסור כיון דהוא מעשה גמור ובשלמא רבינו ז"ל אזיל לטעמיה כדכתיב... דאית ליה דאין מוקצה בלא מעשה בגופו ומ"מ קאמר גמרא דלא מהני באיסור מוק... מעשה אחר הקדש אבל להר"א ז"ל אין לומר כן, ואולי י"ל לדעתו ז"ל דלא משמע לי... לגמרא לאסור מוקצה אפי' במעשה דגופו אחר הקדש ומשום מוקצה לא שני גמרא הכ... ועוד י"ל לדעתו ז"ל דאפי' בנעבד לא משמע ליה לגמרא לאסור במעשה אחר הק... דאע"ג דבשל חבירו מהני מעשה לאסור בשל הקדש שהוא של גבוה לא מהני ולרבינו ז"ל ניחא טפי כדכתיבנא. אלא מה שנשאר לנו בקושי' הוא שרבינו ז"ל היה לו לבאר דגם... כאן דאיירי בשעשה מעשה וכמו שהשיג עליו הר"א ז"ל איברא דהתוספתא דתמורה פ"ד לשונ... מבואר כדברי רבינו ז"ל דקאמרה דנעבד בין קודם הקדש בין לאחר הקדש אסור וג... אמרה דבשל חבירו אסור ולא הזכירה עשיית מעשה כלל ומ"מ כיון דבגמרא דיק ל... משמע הכי (לא) היה לו לרבינו ז"ל לפסוק דלא כוותה דאולי התוספתא לא מהרלאה כ... אפשר דבנעבד לבד קאמרה התוספתא דמהני איסור אחר הקדש ואיירי בשעשה מע... וגמרא דידן לא שני בפ"ב דזבחים דעשה מעשה משום מוקצה כדכתיבנא ובין כך ובין כ... לא היה לו לפסוק נגד גמרא דידן וצ"ע:

ז וכן המשתחוה למעיין וכו'. כל הני הוו בעיי דלא איפשיטו בפרק כל הצלמים וקש... כיון דהוו ספק למה לא כתב כאן רבינו ז"ל גבי מי נסכים לא יביא ואם הביא הורצה כמ"ש כן לקמן לגבי כמה ספיקות גבי קדמה והקדישתו בפרק זה וכן לקמן בפר... שתי חטין שלקטן מגללי הבקר וזרעם הרי אלו ספק וכו' לפיכך לא יביא מהם מנחו... ואם הביא הורצה משמע דדרכו לפסוק בכל ספיקות גבי קרבנות הכי ולמה כאן כת... בפשיטות פסולים בכל הני ספיקי דבעיי ולא כתב כמ"ש לקמן:

אשרה שביטלה וכו'. שם אמר באשרה שביטלה קא מיבעיא ליה יש דיחוי או אין דית... ומדכתב כאן רבינו ז"ל דפסולים משמע דאית ליה דמאי דבעי התם הוי אפי... בדיעבד אם יצא או לא וכיון דלא איפשיטא פסק לחומרא דאם היה סבור דבעיין לכתחיל... דוקא וכמו שנראה שם מדברי התוס' ז"ל לא היה לו לפסוק כאן מספק פסולים אפי... בדיעבד

משנה למלך

ה שאין אדם מקצה דבר שאינו שלו. (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לקמן פ"ד מהלכות מעילה דין ח'):

ז אשרה שבטלה כו'. יליף לה מכן מההיא דהמשתחוה לדקל לולבו מהו למצוה כו'. ואין נור... לזה דבפירוש אמרינן בירושלמי פ"ק דבכורים הכל מודים באשרה שבטלה שאין מביאים ממנ... גזירים

שנפסלה למזבח כך צמר שלה פסול לבגדי כהונה. וקרניה פסולין לחצוצרות ושוקיה לחלילין ובני מעיה לנימין הכל פסול: **ח** כל שיש בו שם לע״ז לא יעשה למלאכת הקודש אע״פ שהוא מותר בהנאה. אי זהו אתנן האומר לזונה הא ליך דבר זה בשכריך. אחד זונה כותית או שפחה או ישראלית שהיא ערוה עליו או מחייבי לאוין. אבל הפנויה אפילו היה כהן אתננה מותר. וכן אשתו נדה אתננה מותר אע״פ שהיא ערוה: **ט** נשא אחת מחייבי לאוין כל שיתן לה מחמת בעילה הרי זה אתנן ואסור. והזכור אתננו אסור. נתנה האשה אתנן לבועל הרי זה מותר משום אתנן: **י** האומר לחבירו הא לך דבר זה ותלין שפחתך אצל עבדי העברי הרי זה אתנן. והוא שאין לו אשה ובנים. אבל אם יש לו אשה ובנים הרי זה מותר בשפחה כנענית כמו שיתבאר. והוא הדין באומר לזונה הא ליך דבר זה והבעלי לפלוני הישראלי הרי זה אתנן: **יא** פסק עם הזונה ליתן לה טלה אחד ונתן לה הרבה אפילו נתן אלף כולן אתנן ואסורין למזבח. נתן לה אתננה ולא בא עליה אלא אמר לה יהי אצליך עד שאבוא עליך כשיבוא עליה יאסר. קדמה והקריבתו קודם שיבוא עליה כשר [ואם היתה חייבת קרבן יצאה י״ח]. והוא שיאמר לה בעת שנתן אימתי שתרצי לי קני אותו מעכשיו. אבל אם לא אמר לה כן אינה יכולה להקריב דבר שאינה שלה:

קדמה

כסף משנה

ז דכהנים דבגדי כהונה לצורך עבודה וקא מיבעיא לן מכשירי קרבן כקרבן [ד]מו או לא ואת״ל כקרבן דמו היכא דנשתנה כשלובשין אותו יש שינוי בנעבד להתירו או לא. היינו בעיא דרמי בר חמא דהיינו תרתי בעיי דבעא רמי בר חמא לעיל. ובעיא דרמי בר חמא היא במשתחוה לקמה תסיה מהו למנחות יש שינוי ד או לא ופשטינן דיש שינוי לנעבד ומותר ...פסק רבינו בס״פ שקודם זה וא״כ ה״ל ...ק דלבגדי כהונה כשר מאחר דאישתני ...כ״ל שרבינו מפרש דלא דמיא למשתחוה דהתם שינוי גמור הוא דמעיקרא חיטי ...א קמחא אבל הכא דמעיקרא צמר והשתא ...אע״ג דמעיקרא לבן והשתא תכלת לאו שינוי היא ולא קאמר היינו דרמי בר חמא אלא בעיא דמשתחוה להר אבניו מה הן למזבח ...ינן דמיבעי׳ ליה אי מכשירי קרבן כקרבן דמו או לא:

י זהו אתנן האומר לזונה הא ליך דבר זה בשכריך. משנה בפרק כל האסורים ...״ס). ומה שכתב אחד זונה כותית ...או ישראלית. שם פלוגתא דאביי ורבא ...ישראלית ופסק כרבא. ומ״ש שפחה. ...שם במשנה האומר לחבירו הא לך טלה ...שפחתך אצל עבדי וכמו שיבוא בפרק זה. ...היא ערוה עליו. שם. ומ״ש או מחייבי ...שם כגון אלמנה לכ״ג ואליבא דרבא ...וא כרבנן דפליגי אר״ע וסברי דקידושין ...בחייבי לאוין. ומ״ש אבל הפנויה אפי׳ ...כהן אתננה מותר. שם לאפוקי מרבי ...דאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם ...עשאה זונה כלומר והרי היא אסורה ...ומ״ש וכן אשתו נדה אתננה מותר אע״פ ...ערוה. שם פלוגתא דרב ולוי ופסק כרב ...דע למה ואדרבה משמע בגמרא דלית ...כוותיה דאמרינן ורב האי תועבה מאי ...ליה מיבעי ליה לכדאביי דאמר זונה ...אתננה אסור וכו׳ וכיון דלא קי״ל ...אלא כרבא וכמו שפסק רבינו לעיל ...היאך פסק כרב ואפשר שטעמו משום דרבי סבר הכי ואע״ג דאמרי׳ דרב מיבעי ליה לכדאביי לאו דוקא דלדידן דלא קי״ל כאביי נימא דלרב תועבה אחת לרבות הזכור: **ט** נשא אחת מחייבי לאוין וכו׳. נראה שטעם רבינו דמשמע ליה דכי אוקימנא אליבא דרבא כגון אלמנה לכ״ג וכרבנן דתופסין בה קידושין אפילו בקידשה ונשאה מיתוקמא: והזוכר אתננו אסור. מימרא בפרק כל האסורים. ומ״ש נתנה האשה אתנן לבועל הרי זה מותר משום אתנן. שם: ודע דתניא תו התם אם נתן לה שכר הפקעתה מותר ופירש״י שכר הפקעתה שכר מה שביטלה ממלאכתה ולא שכר ביאה ולא ידעתי למה השמיטו רבינו:

י האומר לחבירו הא לך דבר זה וכו׳. משנה שם האומר לחבירו הילך טלה זה ותלין שפחתך אצל עבדי רבי [מאיר] אומר אינו אתנן וחכמים אומרים אתנן ובגמרא (דף ל׳) שפחה לעבד מישרא שרי ואסיקנא בעבד עברי וטעמייהו דרבנן משום דהב״ע כשאין לו אשה ובנים. ומ״ש וה״ה באומר לזונה הא ליך דבר זה והבעלי לפלוני הישראלי הרי זה אתנן. ק״ל דפשיטא ובמכ״ם אתיא מעבד שאינו חייב בכל המצות כמו הישראלי וי״ל דה״א שאני התם שהוא עבדו קמ״ל:

יא פסק עם הזונה ליתן לה טלה אחד ונתן לה הרבה וכו׳. משנה וגמרא שם וקמ״ל דלא תימא מתנה היא דיהיב לה אלא כולהו מכח אתנן אתו: נתן לה אתננה ולא בא עליה וכו׳ (עיין בפנים) כך היא הגירסא הנכונה בדברי רבינו ודינים אלו בפרק כל האסורים (שם) נתן לה ואחר כך בא עליה אתננה מותר וליחול עלה אתנן למפרע א״ר אלעזר שקדמה והקריבתו ה״ד אי דאקנייה ניהלה לאלתר פשיטא דמותר וכו׳ ואלא דאמר לה לא נקני לך עד שעת ביאה מי מציא מקרבה ליה כי יקדיש את ביתו קדש לה׳ אמר רחמנא מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו לא צריכא דאמר ליה לא ניקני ליך עד שעת ביאה ואי מצטריך ליך ניקני לך מעכשיו:

ומ״ש

לחם משנה

וכן לא היה לו לכתוב כמו שכתב בפ״א מהלכות ציצית דאמרה פסול לציצית אפי׳ בדיעבד דבדיעבד פשיטא לן דמותר ובזה ליכא בעיא אלא ודאי דאית ליה אפילו בדיעבד והא דאמר רבא גבי לולב של ע״ז לא יטול לכתחילה ואם נטל יצא ...בינו ז״ל בין אשרה לע״ז דשאני אשרה דנטעה מתחילה לכך וכן כתב הרב המגיד הלכות לולב דרבינו ז״ל מחלק בכך והניח הדבר עדיין בצ״ע. ונראה לי דמסוגיא ...ת רבינו ז״ל לחלק בכך דסובר דהך בעיא הוי אפי׳ בדיעבד כדכתיבנא וכיון שכן ...לחלק בין ע״ז לאשרה: צמר שלה פסול לבגדי כהונה וכו׳. והשתא לא הוי ...כתבו התוס׳ ז״ל דאית ליה לרבינו ז״ל דלא מיקרי שינוי אלא שינוי גמור כמו חטים ונעשה קמח וכדכתב הרב בעל כ״מ ז״ל:

...ט אתנן וכו׳ או ישראלית שהיא ערוה עליו או מחייבי לאוין וכו׳. נראה מדברי רבינו דבעינן שהזונה תהא אסורה לבוא עליה באיסור ערוה או לאו והאתנן ...ה באותה ביאה הסורא אסור וקשה דכיון דהוא פסק כרבא דאית ליה דאחד ...תים ואחד ישראלית אסור א״כ לדידיה ילפינן זונה כותית מישראלית לענין מלקות ...שראלית דכתיבא גבי כהן מכותית זונה לגבי אתנן דאתננה אסור וזונה דגבי כהן ...יתה זונה מחייבי כריתות שבא עליה ועתה בא עליה כהן זה ונקראת זונה מפני זונה מקודם ולא שבבעילה זו נעשת זונה ואע״פ כן חייב עליה הכהן משום זונה ...י אתנן זונה כי האי גוונא שנעשת אינה מקודם שבלא בעילה זו היא זונה כגון ...לחייבי כריתות או לחייבי לאוין לדעת רבינו ז״ל דאית ליה דהוי זונה מחייבי ...מו שכתב בהלכות איסורי ביאה א״כ ראוי שאתננה יהיה אסור אע״פ שלא יהא ...לבא עליה משום לאו או משום ערוה וכן כתבו התוס׳ ורש״י ז״ל שם וזה לשון ...״ל ורבא דאמר אפי׳ תפסי בה קידושין הויא אתנן בין שהיא זונה כבר כגון שנבעלה ...יבי כריתות אי נמי כגון זונה מופקרת משמע דקתני כגון אלמנה לכ״ג וכו׳ ע״כ ...לדעתם קושיית הגמרא הוא דאמאי נקט אלמנה לכ״ג שהיא אסורה לו בבעילה זו ...יא מותרת לו כיון שמקודם היא זונה אתננה אסור ורבינו ז״ל שאינו מפרש כן ...יך שבבעילה זו יהא אסור לה בלאו א״כ מאי מקשה הגמרא אליביה נמי דלהכי ...ן אלמנה לכהן גדול לומר דההא ביאה אסורה לו בלאו ולא שההא מותרת לו ...נה מקודם. ועוד קשה עליו דזונה דגבי כהן הוי כה״ג שהיא מקודם זונה וכמו ...גם קשה עליו מה שהקשה הרב ב״י ז״ל דהיכי מזכה שטרא לבי תרי דהוא פסק ...רב דאמר תון מאשתו נדה ובגמרא אמרינן דרב אית ליה דאביי. ונראה לתרץ ...״ל אית ליה דאין לדמות לגמרי זונה דגבי כהן לזונה דהכא דהתם אסר הכתוב ...ולה לכהן ולכך אפי׳ שבבעילה זו אינה נעשה זונה מ״מ כיון שהיא זונה מקודם ...ו אבל אתנן זו אם אין איסור בבעילה זו ודאי דלא אסרה תורה האתנן דלא אסרה תורה אלא דבר שהוא בא באיסור וכמ״ש רבינו אין האתנן אסור אלא הבא לו בעבירה וא״כ אי אמרינן דזונה ישראלית אתננה אסור משום דילפינן מכותית היינו שבבעילה זו היא אסורה כמו הכותית הנזכר שהיא אסורה לו והכותית אתננה אסור מג״ש דתועבה תועבה דלרבא אית ליה לרבינו ז״ל דאית ליה נמי ג״ש דתועבה תועבה ומיניה ילפינן כותית והדר ילפינן ישראלית מכותית ודוקא דיהא בה איסור לאו דומיא דזונה לכהן דאית בה איסור לאו לכהן דהא דילפינן זונה ישראלית מכותית הוא משום דכתיב זונה גבי כהן ואית לן לומר דליהוי דומיא דזונה לכהן דעליו היא בלאו כן כל זונה לשום אדם שהיא בלאו עליו אתננה אסור ואית ליה לרבינו ז״ל כגירסא דלישנא אחרינא דאית לן בגמרא דלא פריך לרבא כלל אלא לאביי ושני דהוי כר״א וכו׳ ואע״ג דבגמרא אית לן תרי לישני שמא בספרי רבינו ז״ל לא היה לו אלא לישנא בתרא לבד וכן נראה באמת שהתוספות כתבו ב׳ הלשונות בב׳ גירסאות מחולפות דבתחילה כתבו גירסא ראשונה מיר יבי וכו׳ עוד כתבו ועוד יש גירסא אחרת בספרים מיתיבי וכו׳ משמע שהם שתי גירסאות חלוקות ורבינו ז״ל אית ליה כגירסא דלא פריך לרבא כלל דאדרבה לרבא ניחא דנקט כגון אלמנה לכ״ג לומר דכגון חייבי לאוין הוי זונה ולא מדבר אחר ובאמת כל אלו הם דברים דחוקים אבל הקושיות עצומות עביד לן דעיילנא נפשאי בקופא דמחטא. והתוספות יש להם דרך אחרת כדכתיבנא אלא שגם להם קשה שאמרו דלרבא בין שהיא זונה כבר כגון שנבעלה לחייבי כריתות או מופקרת איך כתבו מופקרת דאין זו כזונה דכהן דזונה דכהן לא הויא אלא מחייבי כריתות לדעת התוספות והרא״ש ז״ל וכדכתב הטור ז״ל באבן העזר. ועוד אלמנה לכ״ג לא הוי זונה לכהן דאין זונה מלאוין המיוחדין לכהונה וכדכתב רבינו ז״ל בהלכות איסורי ביאה פי״ח וא״כ אמאי אתננה אסור הא לא הוי כזונה דכהן ודוחק לומר דמה שאמר כגון אלמנה לכ״ג הוי דכבר היא זונה מחייבי כריתות או מופקרת ולהכי פריך גמרא דאמאי נקט כגון אלמנה דבלאו הכי הרי היא זונה ואיכן הגמרא לומר לך דצריך שיאמר הילך ועוד דלגירסא אחרת דלא פריך אלא לאביי ולא לרבא כלל ודאי דאלמנה לכהן גדול כפשוטו הוי ולא שהיא זונה מקודם. לכך נראה לומר לדעתם ז״ל דהם סוברים דרבא דלית ליה ג״ש דתועבה תועבה וכן נראה מדבריהם ומדברי רש״י ז״ל שם וכיון שכן כל בעילה של איסור שיש בה אתנן הוא חייב משום דיש בה איסור ומיקרי זונה וכן כל מה דמתקריא זונה אפילו שיהא בה איסור איקרי אתנן ולהכי זונה ישראלית שנבעלה לחייבי כריתות דמתקריא זונה וכן זונה מופקרת דמתקריא זונה כיון שהיא נקראת זונה אע״פ דלא הויא זונה לגבי כהן הכל נכנס בלשון אתנן זונה דקרא וגם זה דוחק לדעתם ז״ל. עוד הקשה הרב מהר״ר אליהו מזרחי ז״ל בפרשת אמור לדעתם ז״ל דאית להו דאין זונה אלא מחייבי כריתות ולא מחייבי לאוין היפך דברי רבינו ז״ל והביא ראיה מסוגיא דפרק כל האסורין דיליף אביי תועבה תועבה משום דלא תפסי קידושין

משנה למלך

גזירים למערכה דבכ״ל בעי מהו שיביא ממנה לולב יע״ש:

באומר לזונה וכו׳. כתב מרן קשיא לי דפשיטא ובמכ״ם אתי מעבד שאינו חייב בכל המצות כו׳ ולא ידעתי כוונת מרן דהא עבד זה חייב הוא בכל המצות ומי משום דנמכר פקע קדושתו וצ״ע:

שאמר

יב קדמה והקדישתו קודם שיבוא עליה ואח״כ בא עליה ה״ז ספק אם הוא אתנן הואיל ובא עליה קודם שתקריבנו. או אינו אתנן שהרי הקדישתו קודם ביאה לפיכך לא יקרב ואם קרב נרצה: **יג** בא עליה ולא נתן לה ולאחר זמן נתן לה אפילו אחר כמה שנים הרי זה אתנן. בד״א בכותית שאמר לה הבעלי לי בטלה זה שאינה צריכה משיכה. או בישראלית שהיה הטלה בחצירה ואמר לה אם לא אתן לך מעות ביום פלוני הרי הוא שלך. אבל אם אמר לה הבעלי לי בטלה סתם ובא עליה ולאחר זמן שלח לה טלה הרי זה מותר משום אתנן: **יד** אין אסור משום אתנן ומחיר אלא גופן. לפיכך אינו חל אלא על דבר הראוי ליקרב על גבי המזבח. כגון בהמה טהורה ותורין ובני יונה ויין ושמן וסולת. נתן לה מעות ולקחה בהן קרבן ה״ז כשר: **טו** נתן לה חטים ועשאתן סולת. זיתים ועשאתן שמן. ענבים ועשאתן יין הרי אלו כשרים. שכבר נשתנו. נתן לה בהמת קדשים באתננה לא נאסרה למזבח ואפילו מנה אותה על פסחו ועל חגיגתו באתננה לא נפסלו המוקדשין שכבר זכה בהן גבוה משעה שהקדישן. וכן אם נתן לה דבר שאינו שלו לא פסלו שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אא״כ נתייאשו הבעלים. אבל אם נתן לה עופות *אע״פ שהן מוקדשין אתנן חל עליהם ואסורים ומדברי קבלה הוא דבר זה: **טז** אי זה הוא מחיר כלב. זה האומר לחבירו הא לך טלה זה תחת כלב זה. וכן אם החליף כלב בכמה בהמות או עופות וכיוצא בהן כולן אסורות למזבח: **יז** שני שותפין שחלקו. זה לקח עשרה טלאים וזה לקח תשעה וכלב אחד. שעם הכלב מותרין. אבל העשרה שכנגדו אם יש אחד מהם דמו כדמי הכלב או יתר על דמי הכלב מוציאו מן העשרה כנגד הכלב ויהיה מחירו ושארן מותרים. ואם כל אחד ואחד מהן דמיו פחותין מדמי הכלב הרי העשרה כולן אסורים: **יח** נשתנה המחיר כגון שהחליף כלב בחיטים ונעשו סולת ה״ז מותר. אתנן כלב ומחיר זונה מותרין. אתנן זונה ומחיר כלב מותרין לבדק הבית שהרי הן משתנין. אבל גופן של אתנן לא יעשה ריקועין לבית שנאמר

השגת הראב״ד

*אע״פ שהן מוקדשים. א״א לא כן אנו מקובלין שהעופות אם מוקדשין כן הרי אמרו פרש לנדור אלא בעופות של חולין היא שנויה והא קמ״ל אע״פ שאין במום פוסל באן אתנן ומחיר חל עליהן כדאיתא במסני׳ דתמורה:

כסף משנה

ב ומ״ש קדמה והקדישתו וכו׳. שם בעיא דלא איפשיטא: **יג** בא עליה ולא נתן לה ולאחר זמן נתן לה וכו׳. שם בא עליה ואחר כך נתן לה אתננה מותר והא תניא בא עליה ונתן לה אפילו עד י״ב חדש אתננה אסור וכו׳ ל״ק הא דא״ל הבעלי לי בטלה זה הא דא״ל הבעלי לי בטלה סתם טלה זה והא מתוסר משיכה בזונה כותית דלא קניא במשיכה ואיבעית אימא אפי׳ בזונה ישראלית כגון דקאי בחצירה הא יהיב לה מעיקרא דהויא לה אפותיקי ואמר לה אם עד יום פלוני יהיבנא לך זוזי מוטב ואם לא טלה באתנך ופירש״י בטלה זה הואיל דיהביה בשעת ביאה הייל עליה אתנן מיד. טלה סתם דמשדר לה בתר הכי מתנה בעלמא הוא ואין אתנן אלא המיוחד בשעת ביאה. הא יהביה ניהלה מעיקרא דהואיל וקאי בחצירה קניא ליה בשעת ביאה מיד ואמאי קרי ליה ואחר כך נתן ועוד פשיטא וכו׳. אם עד יום פלוני משקלין לך כך וכך ואי לא שקלי ליה הילכך מפי ולא יהיב לה זוזי איגלאי מילתא דאדידיה הואי ביאה ומיהו אח״כ הוא דהא לא הוי דידה עד דמטי יום פלוני ואיצטריך לאשמועינן דאסור עכ״ל. ולשון רבינו שכתב שאינה צריכה משיכה אינו מכוון עם לשון הגמרא שאמרה בזונה כותית דלא קניא במשיכה וטעם רבינו מפני שהוא סבור יד עכו״ם קונה בין בכסף בין במשיכה כמבואר בדבריו בפ״א מה׳ זכיה ולפי זה ע״כ לפרש בהאי דלא קניא במשיכה פירושו דלא צריכה משיכה דבכסף בלחוד קניא והביאה היא במקום כסף והילכך זונה ישראלית שאינה קונה בכסף בלא משיכה אינו אתנן אבל זונה כותית שאין צריך משיכה לקניינה הוי אתנן: **יד** אין אסור משום אתנן ומחיר וכו׳ נתן לה מעות ולקחה בהם קרבן הרי זה כשר. משנה שם (דף ל׳):

טו נתן לה חטים ועשאתן סולת וכו׳. שם ב״ש אוסרים וב״ה מתירים: נתן לה בהמת קדשים באתננה לא נאסרה למזבח. משנה שם. ומ״ש ואפילו מנה אותה על פסחו והגיגתו באתננה לא נפסלו המוקדשין וכו׳. שם הא דממעט מוקדשין מדכתיב לכל נדר להוציא את הנדור ומקשה טעמא דמעטינהו קרא הא לא מעטינהו קרא ה״א כי יהיב לה מוקדשין חל עליהם אתנן ומחיר והא לאו ממוניה הוא אמר רב הושעיא במתנה על פסחו ורבי היא וכו׳ [דאמר] אם אין לו ממנה אחרים עמו על פסחו ועל חגיגתו ומעותיו הולין ופסק רבינו בהלכות קרבן פסח פ״ד הלכה כרבי. ומ״ש רבינו שכבר זכה בהם גבוה משעה שהקדישן. היינו לומר דאע״ג דהממנה אחרים עמו על פסחו המעות הולין וא״כ כשמנה את זו על פסחו באתננה היה ראוי ליפסל לא נפסל מפני שמשעה שהקדישו זכה בו גבוה ואימעיט מדין אתנן מלכל נדר להוציא את הנדור: וכן אם נתן לה דבר שאינו שלו לא פסלו וכו׳. נלמד ממה שכתבתי בסמוך שאמרו והא לאו ממוניה הוא: אבל אם נתן לה עופות וכו׳. שם נתן לה מוקדשים הרי אלו מותרים עופות הרי אלו אסורים שהיה כדין אם המוקדשין שהמום פוסל בהם אין אתנן ומחיר חל עליהם עופות שאין המום פ[וסל] בהם אינו דין שלא יהא אתנן ומחיר חל עליהם תלמוד לומר לכל נדר להביא העוף. ועל מה שכתב אפילו הם מוקד[שין] כתב הראב״ד לא כן אנו מקובלים וכו׳. ו[תמ]המ על הראב״ד היכי שבקיה לרגזנותיה כתב בדלך השגה והיא קושיא חזקה שא״א ל[ומר] שנתרבו עופות לאיסור אתנן אפילו הם מוק[דשין] וכשנתמעטו מוקדשין מאיסור אתנן הוץ ממ[ין] עוף הוא שנתמעטו דהא עופות לא נ[תמעטו] נתרבו כי היכי דתימא דנתרבו אפילו מוקדשין דלא איתרבו אלא מלכל נדר וא״כ ממעטינן נדור עופות נדור נמי ממעטינן ו[...] דמוקדשין א״א בשום פנים לחול עליהם א[יסור] אתנן דהא לאו ממוניה הוא כדמקשה גמ[רא] ובעל מגדל עוז תירץ דמאי אע״פ שהם מוק[דשין] דקאמר הרמב״ם שהם ראויים להיות מוק[דשין] כלומר תורים ובני יונה וכל שכן אווזים ותרנגו[לים] שאינם ראויים להיות מוקדשין שאתנן חל על[יהם] ואסורים עכ״ל ופי׳ דחוק הוא ביותר. וא[ין] לומר דמאי אע״פ שהם מוקדשים דקאמר ר[וצה] אע״פ שהקלה להקריבן אבל עדיין לא הק[דישן] בפה. ומ״ש רבינו ומדברי קבלה הוא דבר ז[ה] [...] **טז** אי זהו מחיר כלב וכו׳. משנה (דף ל׳) ופשוט הוא. ו[כן] וכן אם החליף כלב בכמה בהמות או עו[פות] וכו׳. פשוט הוא:

יז שני שותפים שחלקו וכו׳. משנה שם שותפין אחד נטל עשרה ואחד [נטל] ט׳ וכלב שכנגד הכלב אסור ופשט שכלב מו[תר] ובגמרא ניפוק חדא להדי כלבא והנך כו[להו] ליפשרו הב״ע כגון דשפי דמי כלב מחד מינ[ייהו] והשי טופייתא דכלב שדי בכולהו:

יח נשתנה המחיר וכו׳. ברייתא שם [...] אתנן וב״ה מתירים משום ד[...] שניהם הם ולא שינוייהם ועוד דרשו שם [...] ולא ולדותיהם ולא ידעתי למה השמיטו רב[ינו]. אתנן כלב ומחיר זונה מותרים. משנה [...] ומ״ש אתנן זונה ומחיר כלב מות[רין] לבדק הבית שהרי הם משתנים. זה פשוט ש[...] למזבח שינוייהם מותרים. ומ״ש אבל גופן יעשה ריקועים לבית וכו׳. שם תנו רבנן [...] ה׳ אלהיך פרט לפרה שאין באה לבית דבר[י] אלעזר וחכמים אומרים לרבות את הריקו[עין] ופסק החכמים ואע״ג דאמר רב חסדא [...] חכמים רבי יוסי ברבי יהודה מכל מקום דתנא דברייתא שנאו בלשון חכמים הכי נק[ט] ועוד דבפרק שני דמסכת פרה (משנה ג׳) [...] אתנן ומחיר פסולה ר׳ אלעזר מכשיר הכי [...] דברי החולק על רבי אלעזר בסתם אלמא הלכתא כרבי אלעזר:

שאור

משנה למלך

יג שאמר [לה] הבעלי לי בטלה זה כו׳. עיין בתשובת מהרימ״ט ח״מ סי׳ כ״ג שכתב ושמא דאפי׳ ח וב אין כאן עליו דכיון דאמר לה בטלה זה והיא לא זכתה בטלה וכו׳. ומ״ש הרב ושמא דאפי׳ חיוב אין כאן שמא גרוע הוא דבסדיא כתב הרא״ש ז״ל בתשובה דהבעלי בטלה זה כדי דמיו חייב ליתן כיון דשכר פעולתו לא בעי קנין קנה דמיו כנגד הטלה. עיין בפסקיו:

טו ואפילו מנה אותה כו׳. (*א״ה עיין במ״ש הרב המחבר לקמן פ״ד מהלכות קרבן פסח דין י״א). ומ״ש אבל אם נתן לה עופות כו׳. כתב מרן בשם המגדל עוז וכ״ש אווזים ותרנגולים שאינם ראויים להיות מוקדשין שאתנן חל עליהם כו׳ וזה אינו דלמזבח לא הוו ואם הקדיש דמיהם למזבח או גופן לבדק הבית פשיטא דשרו דהא קי״ל הם ולא שינוייהם וזה פשוט:

יח נשתנה המחיר כו׳. כתב מרן ועוד דרשו שם הם ולא ולדותיהם ולא ידעתי למה השמיטו רבינו. וכבר כתב רבינו דין זה לעיל פ״ג דין י״ב כי שם ביתו ודוק ברכת הזבח (דף ק״ג:):

שאור

לחם משנה

קידושין משמע דאין זונה אלא היכא דליכא תפיסת קדושין ואינו כן אלא בין לאבי[י] לרבא כהן הבא על זונה בת ישראל אע״פ שלא נבעלה אלא למי שהקדושין תופסי[ן] לוקה עליה משום זונה כדמוכח סוגיא דפ׳ כל האסורין ולי נראה לתרץ דשפיר ק[...] ראיה מאביי משום דאביי אית ליה ג״ש דתועבה תועבה משמע דלא מיקריא זונה [ל]אתנן אלא היכא דליכא תפיסת קידושין ואי כהן הבא על זונה חייב מלקות הוא ל[...] דכבר היא זונה מקודם שנבעלה למי שאין תופסין בה קידושין וכיון שהיא זונה מ[...] לוקה עליה משום זונה ומה שהביאו ראיה מאביי אע״ג דרבא פליג עליה דלית ליה דתועבה תועבה לדעתם כדכתיבנא משום דרב סבר כוותיה:

יד כגון בהמה ותורין ובני יונה. ולא אווזין ותרנגולין שאלו אינם קרבין לגבי המז[בח] והתימה ממה שהביא הרב בעל כ״מ ז״ל בשם מגדל עוז דעופות שכתב [רבינו] ז״ל לפסה הוו אווזים ותרנגולין דאלו ודאי אין חל עליהם אתנן דאינו קרב לגבי המזבח גם מה שתירץ הוא שהקלה להקריבן ולא הקדישן א״כ בהמה נמי כי האי גוונא הוי בלא הקדישן אתנן חל עליהם ומאי שנא מעופות לבהמה. ונראה לי דאיירי שהם קדש ממש ואית ליה לרבינו ז״ל דעופות הוו גזירת הכתוב אע״פ שהם מוקדשים מקרא [ד]נדר וזהו שאמר ודבר קבלה הוא זה כלומר גזירת הכתוב והוכרח לומר דאיירי במוקדשים דאל״כ מאי עביד ק״ו מבהמה שאני בהמה שזכה בה גבוה ומפני כן אין [חל] עליה מה שאין כן בעופות שהם חולין ומהיכא תיתי לומר בעופות חולין דלא חל אתנן וכ״ת הרי איכא ממנה על פסחו דהוי שלו והוי כחולין מ״מ לא דמי לחולין גמ[ו]ר וזכה בהם גבוה וכן כתב רבינו ז״ל ואפילו מנה אותה על פסחו וכו׳ שכבר זכה בהם גבוה משמע דטעמא דזכה בהם גבוה מהני קלא לממנה על פסחו אע״ג דלא הוה כי גמרי אי לא הוה קרא דנדר מ״מ אהני קלם הפתא דאית לן קרא וא״כ לא עבדינן ק״ו מבהמה מוקדשין לעופות חולין ולכך סובר רבינו ז״ל דעופות הם מוקדשין ואע״ג ד[אין] אדם אוסר דבר שאינו שלו גזירת הכתוב. ומ״ש במשנה שהיה בדין והוציאו מק״ו בלאו ק״ו היו יכולים [ל]ו[מר] דמסברא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא דרלס ללמוד הדבר בק״ו דעדיף טפי זהו דעתו ז״ל:

שנאמר לכל נדר להביא את הריקועים:

פרק חמישי

א שאור ודבש אסורין לגבי המזבח ואיסורן בכל שהן שנאמר כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו וגו'. ואינו חייב אלא אם הקטירן עם הקרבן או לשם קרבן. ואחד המקטיר עצמן או המקטיר תערובות שלהן לוקה על כל אחד מהן בפני עצמו. ואם הקטיר *שניהן כאחד אינו לוקה אלא אחת לפי ששניהם נאמרו בלאו אחד: **ב** נפל מהם כל שהוא בקטורת נפסלה. ואם הקטיר ממנה בהיכל לוקה ואין הקטרה פחותה מכזית: **ג** העלה שאור או דבש בפני עצמן למזבח לשם עצים פטור שנאמר ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח. לריח ניחוח אי אתה מעלה אבל אתה מעלה לשם עצים *אפילו הקטיר דבר שאינו ראוי להקטרה בדבש או בשאור הואיל והוא מן הקרבן לוקה: **ד** כיצד המעלה מבשר חטא' ואשם או מבשר קדשים קלים או משיירי המנחות או ממותר

השגת הראב"ד

* שניהם כאחד וכו'. א"א בספרים שלנו רבא מחייב ב' וד' ואביי פוטר משום לאו שבכללות:

*אפילו הקטיר דבר שאינו ראוי. א"א כמיי ראשי נשתבש בלשון הברייתא מנין למעלה מבשר חטאת ומבשר אשם ומבשר קדשי הקדשים ומבשר קדשים קלים ומותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ושיירי מנחות שהוא בלא תעשה ת"ל כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו הוא סבר מדאייתי ריסא דקרא דוקא שהקטיר שאור ודבש עמהן שאינה חייב על שאור ודבש אלא א"כ יש עמהן צד קרבן וטעם:

כסף משנה

פ"ה א שאור ודבש אסורים לגבי מזבח וכו'. בת"כ כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו אין לי אלא מרובה מניין אפילו מועט ת"ל כל. ודע דבפרק כל המנחות (דף נ"ח) ת"ר שאור בל תקטירו אין לי אלא כולו מקצתו מנין ת"ל כי כל מאי קאמר אמר אביי ה"ק שאור בל תקטירו אין לי אלא כזית חצי כזית מנין ת"ל כל [עירובו מנין ת"ל כי כל] רבא אמר ה"ק שאור בל תקטירו אין לי אלא קומץ חצי קומץ מנין ת"ל כל וכו' במאי קא מיפלגי אביי סבר יש קומץ פחות משני זיתים [ויש הקטרה שהותה מכזית ורבא אמר אין קומץ פחותה מב' זיתים] ואין הקטרה פחותה מכזית ומשמע דרבא דפליג אאביי ודריש דרשא דכל לחצי קומץ סבר דלא מיחייב על שאור ודבש בפחות מכזית כשאר איסורין דהא לית ליה קרא להיובי בכחצי זית וא"כ יש לתמוה למה פסק רבינו כאביי ודלא כרבא. ועוד שכתב לקמן בסמוך ואין הקטרה פחותה מכזית והיינו כרבא וזה סותר מ"ש כאן. ואפשר שרבינו סובר דרבא לא פליג אאביי דדריש מכל לרבויי חצי זית דשאור ודבש אלא שמוסיף לדרוש נמי חצי קומץ דתרווייהו משמע. ומ"ש ואין הקטרה פחותה מכזית היינו בתערובות וצריך שיהא כזית אע"פ שאין בו אלא כל שהוא משאור ודבש לוקה. ומ"ש ואינו חייב אלא אם הקטירן עם הקרבן או לשם קרבן יתבאר בסמוך. מ"ש ואחד המקטיר עצמן או המקטיר תערובות להם לוקה. ברייתא בפרק כל המנחות. מ"ש לוקה על כל אחד מהם בפני עצמו ואם הקטיר שניהם כאחד אינו לוקה אלא אחת. פרק כל המנחות (דף נ"ח:) פלוגתא דאביי ורבא והלכה כרבא דאמר לאו שבכללות אין לוקין עליו ודברי רבינו כאן הם ע"פ דרכו שה"מ שלו בשורש הט' בפירוש לאו שבכללות אין לוקין עליו והרמב"ן בהשגותיו חולק עליו ומפרש ע"א. והראב"ד כתב א"א בספרים שלנו רבא מחייב שתים והרבע וכו' ואני אומר שגם גירסת ספרינו כגירסת הראב"ד אבל גירסת רבינו יותר נכונה משום דסוגיין דגמרא דאין לוקין על לאו שבכללות ואם כגירסת הראב"ד היה לנו לומר דלוקין כרבא שאין זו מיע"ל קג"ס דהלכה בהו כאביי:

ב נפל מהם כל שהוא בקטרת נפסלה. בברייתא דפיטום הקטרת פ"ק דכריתות (דף ו') תניא אם נתן בה דבש פסלה ומשמע דהיינו מדכתיב לא תקטירו וא"כ אין חילוק בין שאור לדבש ולא נקט תנא דבש אלא משום דמעלי לקטורת וכדקתני התם אם היה נותן קורטוב דבש אין אדם יכול לעמוד מפני ריחה ומפני מה אין נותנין בה דבש משום שנאמר כל שאור וכל דבש לא תקטירו. ומ"ש ואם הקטיר ממנה בהיכל לוקה. נראה שהטעם מפני שעבר בבל תקטירו. ומ"ש בהיכל מפני שהקטרת הקטורת בכל יום במזבח הזהב שהיה בהיכל ואינו עובר משום מקטיר דבש בקטורת אלא כשמקטיר במקום המיוחד לו אבל הקטיר חוץ מההיכל אינו עובר משום מקטיר דבש. ומ"ש ואין הקטרה פחותה מכזית. כרבא דאמר הכי כמ"ש בראש פרק זה:

ג העלה שאור או דבש בפני עצמן למזבח לשם עצים פטור וכו'. בפרק התערובות (דף ע"ו) אהא דתניא התם למהרה מביא משמו ולוגו ואומר אם של מצורע ה"ז ששמו וזה לוגו וכו' ומקשה והא בעי הקטרה ומשני דאקטיר ליה ומקשה אימתי אי בתר מתנות שבע הוה ליה שירים שחסרו וכו' אי קודם מתנות שבע כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו אמר רב יהודה בריה דר"ש בן פזי דמסיק להו לשם עצים דתניא רבי אליעזר אומר לריח ניחוח אי אתה מעלה אבל אתה מעלה לשום עצים ופירש"י בל תקטירו דכתיב כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' והאי ממנו יתירא הוא ודרשינן ביה נמי לא תקטירו כל שממנו אשה לה' בכלל הזה קדשים ושירי מנחה ולחם הפנים שקרב מהם כבר לאישים האמורים [וכן הקומץ] וכן הבזיכים קיימי שירים בבל תקטירו וכו'. לריח ניחוח אי אתה מעלה בתר ההוא קרא דכל שממנו לאישי' כתיב קרבן ראשית תקריבו אותם ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח קרבן ראשית אשאור ודבש הכתוב ברוש המקרא העליון קאי וקאמר יש לך להביא מהם בכורים מהדבש ושתי הלחם מהשאור ואל המזבח לא יעלו אכוליה קרא קאי ואדרשא דבל תקטירו דשירים עכ"ל. ומ"ש אפי' הקטיר דבר שאינו ראוי להקטרה בדבש או בשאור הואיל והוא מן הקרבן לוקה כיצד המעלה מבשר חטאת ואשם וכו'. בפרק כל המנחות (דף נ"ז:) ת"ר מנין למעלה מבשר חטאת ומבשר אשם ומבשר קדשי קדשים ומקדשים קלים ומשיור העומר וממותר שתי הלחם ומלחם הפנים ומשירי מנחות שהוא בלא תעשה ת"ל כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו עכ"ל: וכתב הראב"ד על דברי רבינו כמיי ראשי נשתבש בלשון הברייתא וכו'. ויש לתמוה על הראב"ד היאך משוי לרבינו טועה לומר שהוא סבור שאינו חייב על שאור ודבש אא"כ יש עמהם צד קרבן וח"ו מלטעות רבינו בזה והרי דבריו מבוארים בראש הפרק שכתב ואינו חייב אלא אם הקטירן עם הקרבן או לשם קרבן ומדכתב תיבת או המבדלת משמע בהדיא דבהקטירן בפני עצמן לשם קרבן חייב לאפוקי שאם העלה אותם בפני עצמן לשם עצים פטור כמו שנתבאר בסמוך ואם העלם עם הקרבן חייב בכל גווני אפי' העלה השאור והדבש לשם עצים וזה מבואר בדבריו שכתבתי בסמוך אם הקטירן עם הקרבן או לשם קרבן דהיינו לומר אם הקטירן עם הקרבן אפילו הקטירן לשם עצים כיון דאיכא קרבן בהדייהו חייב או אם הקטירן לשם קרבן אפילו הקטירן לבדם חייב והשתא קאמר דכשהקטירם לשם עצים דאמרן שאם הקטירן עם הקרבן חייב לא מיבעיא אם הקטירן עם חלק מהקרבן הראוי להקטרה אלא אפי' הקטירם עם חלק מהקרבן שאינו ראוי להקטרה כגון בשר חטאת ובשר אשם וכו' חייב כיון שהם קרויים קרבן אבל אי קשיא בדברי רבינו הא קשיא כיון דהאי דרשא דכל שהוא ממנו לאישים הרי הוא בבל תקטיר' מיירים בלא הקטירם עם שאור ודבש כדאיתא בפרק התערובות שכתבתי בסמוך וכהבו רבינו לקמן בסמוך א"כ מנא ליה למדרשיה להקטירם עם שאור ודבש ואע"ג דאיכא למימר דמשמע לרבינו דברייתא דמנין למעלה מבשר חטאת ומבשר אשם וכו' במקטירם עם שאור ודבש היא מדקבעה הגמרא בר"פ כל המנחות באות מלה דעסיק בדיני הקרבת שאור אימתי חייב אכתי איכא למיבעי מנא ליה לגמרא למימר הכי וי"ל דמשמע ליה לגמרא דאי דרשא דכל שהוא ממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו לא אתיא אלא להקטירם בלא שאור ודבש בלבד היא לא הו"ל למכתביה גבי שאור ודבש ומדכתביה גבייהו משמע דאף במקטירם עם שאור ודבש היא וא"ת אכתי אימא דלא אתא אלא לסקטירם עם שאור ודבש ולא להקטירם בלא שאור ודבש וא"כ ההיא דפ' התערובות מנ"ל וי"ל

לחם משנה

ח לכל נדר להביא את הריקועים וכו'. קשה דבגמרא משמע דלא מרבינן לה אלא מבית אלהיך דהם אמרו בית אלהיך פרט לפרה והכ"א לרבות את הריקועים:

פ"ה א ואיסורן בכל שהן וכו'. מה שהקשה כאן הכ"מ ז"ל על רבינו ז"ל כתבתי על זה פי"ג מהלכות מעשה הקרבנות וכו' וע"ש. ומ"ש הוא דמוסיף בה על אביי אי אפשר לייסבו במה שאמרו בגמרא במאי קמיפלגי וכו'. עוד קשה על רבינו ז"ל דבפרק אלו עוברין (דף מ"ג) אמרו וכי תימא כי כל ר"א לא דריש והתניא שאור בל תקטירו אין לי אלא כולו מקצתו מנין ת"ל כל עירובו מנין ת"ל כי כל מאן שמעת ליה דדריש כל רבי אליעזר וקא דריש כי כל קשיא. עוד אמרו שם על זעירי דאמר אף שאור בל תקטירו כמאן כר' אליעזר דדריש כל ופירש"י ז"ל ומהתם נפקא ליה דאמרינן לעיל מקצתו מנין ת"ל כל וכו' משמע מכל זה דברייתא זו אתיא כרבי אליעזר דפליג על רבנן גבי חמץ דאית ליה דתערובות חמץ בלאו משום דדריש כל והיינו קרא דכל מחמצת לא תאכלו ורבינו ז"ל בהלכות חמץ ומצה פרק ראשון שכתב שם אין חייבין אלא על אכילת עצמו וכו' פי' שם הרב המגיד ז"ל דפסק רבינו ז"ל כרבנן וא"כ לדעתו רבינו ז"ל מזכה שטרא לבי תרי ולדברי הטור ז"ל שכתב שרבינו ז"ל פסק כרבי אליעזר אין נראה שהבין הר"א ז"ל בהשגות ניחא אבל לפירוש ה"ה ז"ל קשה. ויש לומר דמשום הכי אמרו בגמרא קשיא ולא אמר תיובתא משום דאין זו קושיא כ"כ דהא רבנן דרשי כל בכמה מקומות כדכתבו שם התוס' ז"ל אלא דגבי חמץ לא סבירא להו למדרש וא"כ מצינו לומר דהברייתא כרבנן אתיא ואתי שפיר דדרים כי כל דאתיא כרבנן דדרשי הכי ולא כרבי אליעזר דאיהו לא דריש כי כל:

כיצד המעלה מבשר חטאת וכו'. דברי רבינו ז"ל מתמיהין כמו שהשיג עליו הר"א ז"ל וכבר ראית מה שכתב הרב בעל כסף משנה ז"ל ואני מצאתי לו לרבינו ז"ל רפואה מספרי דאמרו שם פרשת ויקרא וז"ל ומנין המעלה מבשר חטאת ומבשר אשם ומבשר קדשים קלים ומותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות והקטירם מן השאור

משנה למלך

פ"ה א שאור ודבש אסורין לגבי המזבח כו'. לא ביאר לנו רבינו ז"ל דבש זה מהו אם הוא סתם דבש האמור בתורה שהוא דבש תמרים או שהוא כולל אף לדבש דבורים. וראיתי לרש"י פרשת ויקרא שכתב דכל מתיקת פרי קרוי דבש וכ"כ הרב החינוך שם. וכתב הרא"ם דמה שהכריחו לרש"י הוא מפני שאמר כל שאור וכל דבש לוה שנקריב מהם בקרבן ראשית שנאמר קרבן ראשית תקריבו אותם לה' ואילו לא היה הדבש נאמר אלא על דבש דבורים מהו זה שנאמר ראשית תקריבו אותם והלא אין בקרבן ראשית דבש דבורים לפיכך צריכין אנו לומר שכל מתיקת הפרי קרויה דבש דהשתא איכא דבש במנחת בכורים שהוא מתיקת התאנים והתמרים ע"כ. והנה לא יתחייב מהכרחת זה אלא שנאמר דדבש זה אינו דבש דבורים אבל לא יתחייב מזה דכל מתיקת פרי קרוי דבש דלעולם דבש האמור כאן הוא דבש תמרים דוקא כסתם דבש האמור בתורה ומ"ש אחר זה קרבן ראשית תקריבו אותם לה' הוא על התמרים שמביאין מהם בכורים. שוב ראיתי לרשב"ם ז"ל בפרק הספינה (דף ע"ט) שכתב אילן מלא פירות כו' ולקרבן נמי לא חזו כדכתיב כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו. וכ"כ התוס' פ"ג דמעילה (דף י"ב) וז"ל והפירות אין ראויים למזבח כדכתיב כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ודבש היינו כל מיני מתיקה ע"כ. ובפ"ק דשבועות (דף י"ב) תניא מה הן מביאים מן המותרות קיץ כבנות שוח למזבח והכתיב כי כל שאור וכל דבש כו' תני רב הגינא כבנות שוח לאדם ופירש"י וכל דבש וכל מיני פירות האילן בכלל ע"כ:

אבל

ממותר העומר או מחטאת העוף או מלחם הפנים ושתי הלחם או מלוג שמן של מצורע המעלה כזית מאחת מאלו בחמץ או בדבש בין למזבח בין לכבש לוקה. אף ע"פ שאין כל אלו ראויין להקטרה הואיל והן קרויין קרבן חייב עליהן שנאמר קרבן ראשית תקריבו אותם לי"י וגו': ה וכן אסור להקטיר על המזבח דבר מכל דברים אלו שאינן ראויין להקטרה. כגון בשר חטאות ואשמות ושירי מנחות וכיוצא בהן מפי השמועה למדו שכל דבר שמקצתו לאישים הרי שאריתו בבל תקטירו: ו המקטיר איברי בהמה טמאה על גבי המזבח לוקה. ואע"פ שאיסור הקרבתה מכלל עשה שהרי נאמר מן הטהורה אכול ומן הטהורה הקרב הא טמאה לא תאכל ולא תקריב. כשם שלוקה על אכילת הטמאה הבא מכלל עשה כמו שביארנו במקומו *כך לוקה על הקרבתה. אבל המקריב איברי חיה טהורה עובר בעשה ואינו לוקה. ומנין שהוא בעשה שנאמר מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם הא מן החיה לא תקריבו ולאו הבא מכלל עשה עשה: ז הגונב או הגוזל והקריב הקרבן פסול והקב"ה שונאו שנאמר שונא גזל בעולה ואין צ"ל שאינו מתקבל. ואם

השגת הראב"ד

*כך לוקה על הקרבתה. א"א וכי עדיפא מבעלת מום אלא שאינו עולה כן מסגמרא דזבחים פרק כל הפסולים:

כסף משנה

וי"ל דא"כ לכתוב קרא לא תקטירו אשה ממנו ומדכתב ממנו אשה משמע למדרש כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו אפי' אין עמו שאור ודבש. ועדיין יש לדקדק דא"כ כשהקטיר שאור ודבש אפי' לשם עצים עם חלק מהקרבן שאינו ראוי להקטרה ילקה שתים משום שאור ודבש ומשום כל שממנו לאישים וכההיא דפרק התערובות ומדברי רבינו לא משמע דלקי אלא אחת ואין לומר דטעמא דמשום דהוי לאו שבכללות שאינו לוקה על שניהם אלא אחת לדעתו ז"ל שהרי כתב בסמוך וכן אסור להקטיר על המזבח מכל דברים אלו שאינם ראויים להקטרה ולא כתב שלוקה ואפשר לומר שסובר רבינו שעיקר הלאו למקטיר שאור ודבש עם חלק מהקרבן שאינו ראוי להקטרה ולקי עליה ומדלא כתב אשה ממנו דרשינן דהוא הדין להקטיר דבר שממנו לאישים בלא שאור ודבש לדרשא בעלמא אבל לא ללקות עליו כיון דעיקר קרא לאו להכי אתא. ומ"ש רבינו חטאת העוף וכו' ולוג שמן של מצורע. בפרק כל המנחות (דף כ"ח) בעי רמי בר חמא מרב הסדא המעלה מבשר חטאת העוף על המזבח מהו כל שממנו לאישים אמר רחמנא והאי אין ממנו לאישים או דילמא כל ששמו קרבן והאי נמי שמו קרבן א"ל כל ששמו קרבן והאי נמי שמו קרבן וכו' כתנאי ר"א אומר כל שממנו לאישים רבי עקיבא אומר כל ששמו קרבן מאי בינייהו אמר רב חסדא בשר חטאת העוף איכא בינייהו רב אמר לוג שמן של מצורע איכא בינייהו ופירש"י כל ששמו קרבן אמר רחמנא דלא יקטירו מפיריו דהכי כתיב בתר דההוא קרא קרבן ראשית ומקרא נדרש לפניו. עוף שמו קרבן דכתיב ואם מן העוף עולה קרבנו. לוג שמן של מצורע אין ממנו לאישים אבל קרבן איקרי כדאמרינן באלו מנחות לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע ובנופיה נמי כתיב והקריב אותו ואת לוג השמן עכ"ל ופסק רבינו כר"ע. ומ"ש רבינו המעלה כזית מאחת מאלו בחמץ או בדבש בין למזבח בין לכבש לוקה. שם בברייתא שכתבתי לעיל מנין למעלה מבשר חטאת אשם וכו' איתמר המעלה מכולם על הכבש רבי יוחנן אמר חייב דתניא מזבח אין לי אלא מזבח כבש מנין ת"ל ואל המזבח לא יעלו לרצון ורבי אלעזר אמר פטור מ"ט דאמר קרא שאור ודבש קרבן ראשית תקריבו אותם אותם הוא דרבי לך כבש כמזבח אבל מידי אחרינא לא ופסק רבינו כרבי אלעזר דגבי המעלה מבשר חטאת ואשם וכו' בחמץ או בדבש כתב בין למזבח בין לכבש לוקה וגבי אסור להקטיר על המזבח דבר מכל דברים אלו השמים כבש ויש לתמוה למה פסק כר"א במקום רבי יוחנן וכתב הר"י קורקוס ז"ל דטעמא משום דסוגיא דבפרק התערובות (דף ע"ז) כוותיה (וע"ש תוס' ד"ה מרבנן וכו' הך סוגיא כרבי אלעזר וכו'): ו המקטיר איברי בהמה טמאה ע"ג המזבח לוקה וכו'. בפרק כל הפסולין (דף ל"ד) איתמר המעלה איברי בהמה טמאה ע"ג המזבח ר"ל אומר לוקה וכו' טהורה אין טמאה לא ולאו הבא מכלל עשה לוקין עליו ור' יוחנן אמר אין לוקין עליו לאו הבא מכלל עשה אין לוקין עליו מחיב רבי ירמיה אותם תאכלו ולא בהמה טמאה ולאו הבא מכלל עשה עשה א"ל רבי יעקב לרבי ירמיה [בר תחליפא] אסברא לך באיברי בהמה טמאה דכ"ע לא פליגי כי פליגי בחיה והכי איתמר רבי יוחנן אמר עובר בעשה וכו' בהמה אין חיה לא ר"ל אמר אינו עובר עליו בלא כלום ההוא למנוה ואיתותב ר"ל ופירש"י ולאו הבא מכלל עשה עשה כך שנויה בתוך הברייתא ומסקינן בלא תעשה מנין ת"ל אך את זה לא תאכלו אלמא מדאיצטריך לא תעשה אחרינא לאו אזהרה הוא. דכ"ע לא פליגי דעשה הוא דאיכא וחו לא עכ"ל ולפי זה ליכא הכא אלא עשה וזהו שכתב הראב"ד כך לוקה על הקרבתה א"א וכי עדיפא מבעלת מום וכו' ביאור דבריו שכך ראוי ללקות על הקרבתה כיון שלוקה על בעלת מום מכ"ש שראוי ללקות על זו אבל מה נעשה שבגמרא אינו עולה כן. וליישב דברי רבינו יש לדקדק שכתב כשם שלוקה על אכילת הטמאה הבא מכלל עשה כמו שביארנו במקומו כך לוקה על הקרבתה ובפ"ב ממאכלות אסורות כתב מכלל שנאמר וכל בהמה מפרסת פרסה וכו' שומע אני שכל שאינה מעלת גרה וכו' אסורה ולאו הבא מכלל עשה עשה הוא ובגמל ובחזיר ובארנבת ובשפן נאמר את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה וכו' הא למדת שהן בלא תעשה ואע"פ שיש בהם סימן אחד וכ"ש שאר בהמה וחיה טמאה שאין בה סימן כלל שאיסור אכילה בלא תעשה יתר על עשה הבא מכלל אותה תאכלו עכ"ל וא"כ יש לתמוה מה מביא מאכילת בהמה טמאה שנאמר בה לא תעשה להקרבתה שלא נאמר בה לא תעשה וא"ת דכיון דאין מזהירין מן הדין האי לאו כליתיה דמי כבר כתב הרב המגיד שכיון שנאסרו בלאו הבא מכלל עשה אסור ללאו שלהם לבא מק"ו ולא מיקרי מזהיר מן הדין וא"כ אין ראיה מאכילתה להקרבתה כלל וי"ל דכיון דבהמה טמאה גריעא מבעל מום כשהזהירה תורה על הקרבתו בלאו יש לנו להביא בהמה טמאה לאסור הקרבתה בלאו מק"ו ויש לחזק דין זה יותר דכיון דאשכחן דאפיק רחמנא בעל מום בלשון בהמה טמאה כדאמרינן בר"פ כל המנחות (דף ק"א) ובסוף תמורה (דף ל"ג) ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנו קרבן לה' בבעלי מומין שיפדו הכתוב מדבר כי אסר רחמנא להקריב בעל מום בלאו בהמה טמאה בכלל ומעתה הכיא סיובתא דפרק כל הפסולים לא הויא סיובתא דכי אמרינן ת"ל את זה לא תאכלו גמל וארנבת שפן וחזיר וילפינן מינייהו בק"ו לשאר בהמה טמאה לאסור אכילתה בלאו הכי נמי כיון שאסר בעל מום למזבח בלאו ילפינן בהמה טמאה למזבח בלאו מק"ו או משום דבכלל בעל מום היא וא"כ כי אמרינן באיברי בהמה טמאה כ"ע לא פליגי לא כדפירש"י אלא היינו לומר דכ"ע לא פליגי דלוקה משום דאזהר עליה בלאו כדאמרן:

ז הגונב או שגזל והקריב הקרבן פסול. בפרק מרובה (דף ס"ו:) קרבנו ולא הגזל. ופ"ש

לחם משנה

השאור ומן הדבש עובר בלא תעשה ה"ל כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' הא כל שיש ממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו ע"כ. וממאי דאמר והקטירם מן השאור ומן הדבש סובר רבינו ז"ל דר"ל שהקטירם יחד עם שאור ועם דבש ולומר לך דאפ"ם שהקריבם השאור והדבש סתם ולא אמר לשם קרבן כיון דהקריבם עם אלו הוי כאילו הקריבם לשם קרבן ואע"ג דאלו אינם ראויים לקרבן מ"מ כיון דאיקרו קרבן הוי כאילו הקריבם עם הקרבן ומ"מ אם הקריבם לשאור ודבש בהדיא לשם עצים אפשר דאינו חייב אע"פ שהקריבן עם קרבן אלא דוקא כשהקריבן סתם ואע"פ שהרב בעל כסף משנה ז"ל לא כתב כן. והלשון מסייע לו קצת שכתב העלה שאור ודבש בפני עצמן למזבח לשם עצים פטור מ"מ אינו מוכרח. ודרשא קמייתא נראה מספרי דנפקא ליה מקרא דכי כל שאור וכל דבש דהוי רבויא כל בכל גווני שיקריבו אפילו עם דבר שאינו ראוי לקרבן ואע"ג דכבר אפיקתיה לכל לומר דאפילו מקצתו מ"מ מרבויא דכל כולהו שמעינן כן משמע מלשון ספרי ומאשה לה' שמעינן דכל שיש ממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו אפי' שיהא בפני עצמם בלא דבש ושאור כיון שאינם ראויים להקטירם והקטירם עובר בבל תקטירו ועם זה באו דברי רבינו ז"ל על נכון. אבל מ"מ קשה מה שכתב בסוף לשונו שנאמר קרבן ראשית הקריבו אותם לה' דמשמע דנפקא ליה דהכי קאמר קרא לא תוכל להקריב לשאור ולדבש אלא בקרבן ראשית לבד אבל עם שום קרבן אחר לא תקריבוהו ובכל גווני שיקריבוהו עובר בבל תקטירו ואין דרשא זו בספרי אלא מקרא דכל שאור כדכתיבנא היינו מרבויא דכל ואולי בגירסתו בספרי היה לו פסוק זה. מ"מ למדנו לו הכרח גמור מספרי וגמרא דידן אינו הולק על זה דכל הסוגיות שהביא הרב כסף משנה ז"ל מתיישבות לפי זה וכמו שכתב הוא בעצמו לפי תירוצו בדברי רבינו ז"ל ומה שאומר אני נכון גם כן:

ו בשם שלוקה על אכילת בהמה וכו'. פירוש הרב בעל כסף משנה ז"ל בדברי רבינו ז"ל נכון הוא אע"פ שהסוגיא דפרק כל הפסולים רחוקה דמפרש דכ"ע אית להו דלקי ואין זה דרך הגמרא לומר דכ"ע לא פליגי סתמא והוי המלקות מחמת דבר אחר אשר לא נזכר רמז ממנו בסוגיא כלל דהיינו הק"ו מבעל מום אבל מ"מ בדברי רבינו ז"ל הוא נכון והוא מיוסד על פירוש הרב המגיד ז"ל דכיון דאית ביה עשה לא מיקרי אזהרה מן הדין ודלא כהרמב"ן ז"ל שכתב בפירוש התורה דמיקרי אזהרה מן הדין והברייתא ליתא או דאתיא כמ"ד עונשין מן הדין כלומר כרבי שמעון בן יוחי דאמר הכי בפ' בן סורר ומורה (דף ע"ד) וכן ר' אלעזר בריה סבר שם כאבוה דעונשין מן הדין אבל אביי ורבא דפליגי בפרק אלו הן הנשרפין גבי בתו כולהו סברי דאין עונשין מן הדין וכדאמרו שם בגמרא בהדיא אלא דאביי סבר דהוי גילוי מילתא בעלמא זו היא סברת הרמב"ן ז"ל וזהו דבריו הרב מהר"ר אליה מזרחי ז"ל בפרשת שמיני דהא אמרינן בפרק אלו הן הלוקין דאפילו למ"ד עונשין מן הדין אין מזהירין מן הדין וקושיא אלימתא היא אבל מה שכתב שם בסוף שלשון דאביי ורבא כולהו אית להו דעונשין מן הדין לא יחלוק על הברייתא ולא ידעתי מי הזקיקו לרב ז"ל לכתוב אלו הדברים דדברים פשוטים הם ולא עלה על דעת הרמב"ן ז"ל דפליגי אביי ורבא בהא דהגמרא אומר בהיפך כדכתיבנא ואין כוונתו אלא על רבי שמעון בן יוחי דאמר כן בפרק בן סורר ומורה כדכתיבנא שהוא סותר את עצמו שאמר בתחילת הלשון דליכא למימר דברייתא כאביי דאמר בפרק אלו הן הנשרפין דעונשין מן הדין דבפרק אלו הן הלוקין אמרי' דאפילו למ"ד דעונשין מן הדין אין מזהירין מן הדין הרי מלשון זה משמע דאביי אית ליה דעונשין מן הדין והוא היפך מה שכתב לבסוף וכמו שכתבתי בשמו. גם היפך דברי הגמרא שאמר שם בהדיא דכולי עלמא אית להו דעונשין מן הדין ולא אמר אביי אלא דהוי גלוי מילתא בעלמא. ועוד קשה דמ"ש אביי שם לא הוי אפילו אזהרה דבבתו ליכא לא עונש ולא אזהרה כמו שכתב הרב ז"ל בפרשת אחרי מות וכן מבואר שם בדברי רש"י וכן בדברי הגמרא וא"כ היכי שייך לומר דלא אמר אביי שם אלא עונש אבל לא אזהרה. ועוד איך אפשר לומר דברייתא כאביי דלאו תנא הוא אלא אמורא ובאמת דברים מעורבבים אני רואה כאן על כן אני אומר שס"ם בדבריו בלי ספק אבל מ"מ עיקר קושייתו על הרמב"ן ז"ל היא קושיא כדכתיבנא ודברי רבינו ז"ל עיקר וכתירוץ הרב המגיד ז"ל שיסד עליו הרב בעל כסף משנה ז"ל:

ז הגונב או הגוזל וכו'. בפרק י"ח מהלכות מעשה הקרבנות כתבתי על זה:

ואם

משנה למלך

ו אבל המקריב איברי חיה טהורה עובר בעשה וכו'. רבינו לא מנה עשה זה בכלל העשין והרמב"ן מנאו:

ואם נתייאשו הבעלים הקרבן כשר. *ואפילו היה חטאת שהכהנים אוכלין את בשרה. ומפני תקנת מזבח אמרו שהחטאת הגזולה אם נודעה לרבים אינה מכפרת אע"פ שנתייאשו הבעלים כדי שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות וכן העולה: **ח** הגונב עולת חבירו והקריבה סתם נתכפרו בה הבעלים הראשונים: **ט** אין מביאין מנחות ונסכים לא מן הטבל ולא מן החדש קודם לעומר ולא מן המדומע ואין צ"ל מערלה וכלאי הכרם מפני שהיא מצוה הבאה בעבירה שהקב"ה שונאה. ואם הביא לא נתקדשו להיותן ראויין לקרבן אבל נתקדשו להפסל ויהיו כקדשים שנפסלו: **י** כל המנחות אין מביאין אותן מן החדש קודם שתי הלחם לכתחלה שהרי נאמר בהן בכורים ליי' ואם הביא כשר. ומביאים נסכים מן המוקצה ביו"ט: **יא** מצות עשה למלוח כל הקרבנות קודם שיעלו למזבח שנאמר על כל קרבנך תקריב מלח. ואין לך דבר שקרב למזבח בלא מלח *חוץ מיין הנסכים והדם והעצים. ודבר זה קבלה ואין לו מקרא לסמוך עליו. ומצוה למלוח הבשר יפה יפה כמולח בשר לצלי שמהפך את האבר ומולח. ואם מלח כל שהוא אפילו בגרגיר מלח אחד כשר: **יב** הקריב בלא מלח כלל לוקה שנאמר ולא תשבית מלח ברית אלהיך. ואע"פ שלוקה הקרבן כשר והורצה. חוץ מן המנחה שהמלח מעכב בקמיצה שנאמר ולא

השגת הראב"ד

*ואפילו היה חטאת. א"א אין כאן אפילו:

*[קשה לי דבפי"ו מה' מעשה הקרבנות כתב רבינו שנותן מלח על היין ועיין שם בכ"מ דתירץ קושיא זו]:

כסף משנה

ואם נתייאשו הבעלים הקרבן כשר אפילו היתה חטאת וכו' ומפני תקנת מזבח וכו' שהחטאת הגזולה אם נודעה לרבים אינה מכפרת וכו' וכן העולה. בפרק הניזקין (דף נ"ה) תנן העיד רבי יוחנן בן גודגדא וכו' על חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תיקון המזבח ובגמרא אמר עולא דבר תורה בין נודעה בין לא נודעה אינה מכפרת מ"ט יאוש כדי לא קני ומה טעם אמרו לא נודעה מכפרת שלא יהיו כהנים עצבים וכו' והא אנן מפני תיקון המזבח תנן וכו' כיון דכהנים עצבים נמצא מזבח בטל ורב יהודה אמר דבר תורה בין נודעה בין לא נודעה מכפרת מ"ט יאוש כדי קני ומה טעם אמרו נודעה אינה מכפרת שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות בשלמא לעולא היינו דקתני חטאת אלא לרב יהודה מאי איריא חטאת אפי' עולה נמי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא עולה דכליל היא אלא אפילו חטאת נמי דחלב ודם דסליק לגבי מזבח ואידך כהנים אכלי ליה גזור שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות ורש"י בין נודעה מכפר אם נתייאשו הבעלים וכו'. דכליל היא ואמרי מזבח אוכל גזילות. ופסק רבינו כרב יהודה ויש לתמוה שמאחר שרבינו פוסק דיאוש כדי לא קני כמבואר פ"ה מהלכות גניבה היאך פסק כרב יהודה דאמר יאוש כדי קני שזה סותר מה שפסק בהלכות גניבה ועוד דמתניתין לא מייתבא שפיר לרב יהודה דאמרינן בגמרא תנן החטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תיקון המזבח בשלמא לעולא ניחא אלא לרב יהודה הכא מיבעי ליה ה"ג קאמר לא נודעה מכפרת נודעה אינה מכפרת מפני תיקון המזבח והשתא דמתני' כפשטה אתיא כעולא ה"ל למיפסק כוותיה וי"ל דאע"ג דבעלמא יאוש כדי לא קני הכא קני משום דאמרינן בגמרא מתיב רבא גנב הקדש ואח"כ טבח ומכר משלם תשלומי כפל היינו משלם תשלומי ד' וה' ותני עלה בחון ע"ג ענוש כרת ואי אמרת יאוש כדי לא קני מי עבידתיה ואסיקנא אוקמוה רבנן ברשותיה היכי דליחייב עלה ומשמע דהכי הלכתא מאין דבתר הכי שקיל וטרי רבא אליבא אי אוקימתא. ואמרינן בירושלמי (הלכה ו') כים היינו שלשה ולא ידעתי למה השמיטו רבינו: כתב הראב"ד ואפילו היה חטאת א"א כאן אפי' עכ"ל. טעמא משום דמשמע ליה אי למאי דסמיך ליה שאם נתייאשו הבעלים הקרבן כשר ויותר היה ראוי להכשיר חטאת אין ממנה למזבח אלא חלב ודם מעולה שכולה למזבח וכדאמרינן בגמרא וכתבו רבינו סמוך וא"כ לא יתכן להביא חטאת באפילו ול"נ לפרש דארישא קאי שכתב הקרבן פסול וקאמר דאפילו חטאת שהכהנים אוכלים את בשרה אפי' הכי פסול ואינו מתקבל:

הגונב עולת חבירו והקריבה סתם וכו'. ירושלמי פ"ג דשקלים (הלכה ס') ובפרק מרובה (דף ע"ו) גבי מתני' דר"ש אומר גונב קדשים שחייב באחריותן חייב בשוחט ימים לשם בעלים פריך והרי חזרה קרן לבעלים פי' שהבעלים נתכפרו בו. ומ"ש שם בעלים לאו דוקא דסתמא נמי כשר כדאיתא בריש זבחים לאפוקי שלא לשמו נקט הכי:

ט אין מביאין מנחות ונסכים לא מן הטבל וכו' עד ואין צריך לומר מערלה וכלאי הכרם. בתוספתא דמנחות ספ"ח וגם בתוספתא דמעילה ספ"ק ובפרק אלו עוברין (דף מ"ח) ממשקה ישראל מן המותר לישראל מכאן אמרו אין מביאין נסכים מן הטבל. ומ"ש ולא מן החדש קודם לעומר. איתיה נמי במשנה במנחות פרק רבי ישמעאל. ומ"ש ולא מן החדש וכו'. לא אמנחות בלבד קאי אלא אף אנסכים כדאיתא בפרק כל קרבנות הציבור. ומ"ש ואם הביא לא נתקדשו וכו'. במשנה (דף ס"ח:) פרק רבי ישמעאל דמנחות אין מביאים מנחת בכורים ומנחת בהמה קודם לעומר ואם הביא פסול ומשמע לרבינו דהיינו לומר דהוו קדשים שנפסלו ומשמע ליה דהוא הדין לכל אינך:

י כל המנחות אין מביאים אותם מן החדש וכו'. משנה במנחות פרק רבי ישמעאל:

ומביאים נסכים מן המוקצה ביום טוב. בפרק אלו עוברין עלה מ"ח ממשקה ישראל מן המותר לישראל מכאן אמרו אין מביאין נסכים מן הטבל יכול לא יביא מן המוקצה אמרת מה טבל מיוחד שאיסור גופו גרם לו אף כל שאיסור גופו גרם לו יצא מוקצה שאין איסור גופו גרם לו אלא איסור דבר אחר גרם לו:

יא מצות עשה למלוח כל הקרבנות וכו'. ואין לך דבר שקרב למזבח בלא מלח חוץ מיין הנסכים והדם והעצים. בפרק הקומץ רבה (דף כ) וכרבי ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקא. ומ"ש ודבר זה קבלה ואין לו מקרא לסמוך עליו. איני יודע למה כתב כן שהרי מפורש שם שנתן רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן ברוקא טעם לדבריו מה הפרט מפורש דבר שמקבל טומאה ועולה לאישים ויש על מזבח החיצון וכו' יצאו עצים שאין מקבלין טומאה יצאו דם ויין שאין עולה לאישים יצא קטרת שאינה על מזבח החיצון. ונראה דמשמע לרבינו דהאי דרשא דכלל ופרט וכלל לאו דרשא גמורה היא למעט עצים שנקראו קרבן בהדיא כמו שכתוב והגורלות הפלנו על קרבן העצים ואילולי הקבלה לא היינו ממעטין אותם:

ומצוה למלוח הבשר וכו'. בפרק הקומץ רבה (דף כ"א) כיצד הוא עושה מביא האבר ונותן עליו מלח וחוזר והופכו ונותן עליו מלח ומעלהו. ומ"ש כמולח בשר לצלי יש לתמוה דאמרי' התם בתר הכי בסמוך אמר אביי וכן לקדרה ונראה שרבינו היה גורס וכן לצלי וכן גורס הר"ן וכתב ספר מצות גדול שכן גורס ריב"א. ומ"ש ואם מלח כל שהוא אפי' בגרגיר אחד מלח כשר. שם תקריב כל שהוא ומפרש רבינו דהיינו שאם מלח כל שהוא כשר ודלא כדפירש"י ובת"כ ובתוספתא דמנחות ספ"ם משמע כפי' רבינו: יב הקריב בלא מלח לוקה וכו':

ומ"ש ואף ע"פ שלוקה הקרבן כשר והורצה חוץ מן המנחה וכו'. כן משמע מפשט שכתוב על כל קרבנך תקריב מלח למצוה ולא לעכב אבל במנחה שכתוב ולא תשבית משמע ודאי לעכב ובפרק הקומץ רבה עלה י"ט אמר רב כל מקום שהחזיר הכתוב בתורת המנחה אינו אלא לעכב וכן אמר שמואל אבל ק"ל דאמרינן שם בגמרא עלה

לחם משנה

ואם הביא לא נתקדשו וכו'. בהדיא אמרו בתוספתא סוף פ"ח דמנחות בכל הני דאם הביא פסול וסובר רבינו דהוו כקדשים שנפסלו וכמו שכתב הרב בעל כסף משנה ז"ל אבל אין צורך למה שכתב דממה שאמרה המשנה גבי חדש למד לאינך דבהדיא אמר כן בתוספתא על כולן וכדכתיבנא:

דבר זה קבלה וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל כתב דרבינו ז"ל פסק כרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה. וקשה לי על זה א"כ אמאי לא מנה רבינו ז"ל קטורת דלדידיה קרב בלא מלח. לכך נראה לי דפסק כרבנן דאמר שם בברייתא דשומע אני עצים ודם דאפיק עצים ואעיל נסכים וה"ל נסכים ודם ואלו מיעט אבל לא קטורת לכל עלים דלא צריך מיעוטא דלא מיקרו קרבן והני רבנן לית להו קטורת וכדאמר שם אי קטורת קשיא קטורת ופסק רבינו ז"ל כוותייהו שהם רבים ועוד דברייתא סתמית מסייע דאמרה בשלשה מקומות וכו' בראשו של מזבח ששם מולחים הקומץ והלבונה והקטורת משמע דקטורת צריך מליחה ואע"ג דרבינו ז"ל לא כתב בסוף הפרק אלא הקומץ לבונה והמנחות הנשרפות ולא הזכיר קטורת משום דמכללא דהכא שמעינן ליה דכיון כלל דלכל צריכים מלח זולת היין והדם א"כ שמעינן מהך כללא דקטורת צריך מלח. ומ"ש רבינו ז"ל שהוא קבלה ושאין מקרא לסמוך עליו נראה לי דאעצים לחוד קאי וכן מדבריו בפירוש המשנה שכתב וכן כל שנקרב על גבי המזבח לשריפה אי אפשר בלא מלח אלא העצים בלבד וזה קבלה ע"כ משמע דהיה ראוי להצריך העצים מלח מפני שהם ראויים לשרפה והיה ראוי לנו לעשות מה הפרט עולה לאישים אף כל עולה לאישים והוה עייל עצים דדמי לפרט בחד צד דהא סגי לרבנן וכדאמרו שם בפרק הקומץ דמדאיצטריך מעל מנחתך ולא מעל דמיך משמע דכיון דדמי לפרט בחד צד סגי וכיון שכן עצים דמו לפרט מחד צד והיה לנו לומר דצריך מלח וכ"ת לא איקרו קרבן מ"מ אע"ג דלא איקרו קרבן גמור קרבן מיהא איקרו אפילו לרבנן דהאמר קרא על קרבן העצים וכדכתבו שם התוספות ז"ל בדיבור מאן שמעת ליה דאמר עצים מיקרו קרבן רבי וכו' דלרבנן נמי איקרו קרבן אלא מאי דדייק הוא משום דכייל לעצים בהדי דם משמע דלא הוו קרבן גמור כמו דם אבל מ"מ קרבן איקרו וא"כ כיון דדמו לפרט בחד צד דהוי עולה לאישים דהיינו חד צד מהצדדים שעשה רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה היו לנו לומר דצריכים מלח לכן אמר דאין לו מקרא לסמוך עליו וכו': הקריב בלא מלח כלל לוקה שנאמר ולא תשבית וכו'. קשה כיון דהאי גבי מנחה דוקא כתיב א"כ מנא לן מלקות בכל השאר ואי ילפינן ממנחה א"כ נילף עיכובא ממנחה דכתב בה ברית דמיניה יליף רבי יהודה עיכובא כדאמרינן בגמרא ומנין לו לרבינו ז"ל להשוותם לענין המלקות ולחלקם לענין עיכובא:

יב ואע"פ שלוקה הקרבן כשר וכו'. מה שכתב הרב בעל כסף משנה ז"ל ליישב דברי רבינו

משנה למלך

אין מביאין מנחות ונסכים כו'. עיין בתיו"ט פ"ו דמנחות ובס' ברכת הזבח (דף ק"כ:). ומ"ש רבינו ואין צ"ל מערלה וכלאי הכרם. נראה דטעמא דפשיטא ליה בהני הוא לפי שאסורים אלא ופשיטא דאין להביא מנחות מהם לפי שהוא נהנה בהבאתם והוי מצוה הבאה בעבירה. אך התוס' רק בתרא דחולין כתבו דבקרבנות לא שייך הנאה משום דמצות לאו ליהנות ניתנו יע"ש. (*א"כ מכאן יש להוכיח אותה הקירה שרמזתי בפרק ס' מהלכות איסור דין א' יע"ש בד"ה ודע):

יא חוץ מיין הנסכים וכו'. עיין במ"ש רבינו לקמן פי"ו מהלכות מעשה הקרבנות דין י"ד ובמ"ש מרן שם: ומצוה למלוח הבשר יפה כו'. תניא בפרק הקומץ (דף כ"א) ולא תשבית מלח הבא מלח שאינה שובתת ואיזו זו מלח סדומית ומנין שאם לא מצא מלח סדומית שמביא מלח איסתרוקנית ת"ל תקריב תקריב כל שהוא תקריב מכל מקום תקריב ואפי' בשבת תקריב ואפי' בטומאה ע"כ. ולא ידעתי למה השמיט רבינו ברייתא זו: ואם מלח כל שהוא כו'. כתב מרן ומפרש רבינו וכו'. ונראה שיש

ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך: יג המלח שמולחין בו כל הקרבנות משל ציבור כמו העצים. ואין היחיד מביא מלח או עצים לקרבנו מביתו. ובשלשה מקומות היו נותנין המלח. בלשכת המלח. ועל גבי הכבש. ובראשו של מזבח. בלשכת המלח היו מולחין עורות הקדשים. ועל גבי הכבש מולחין האיברים. ובראשו של מזבח מולחין הקומץ והלבונה ומנחות הנשרפות ועולת העוף:

פרק ששי

א כשם שמצוה להיות כל קרבן תמים ונבחר כך הנסכין יהיו תמימים ונבחרים שנאמר תמימים יהיו לכם ונסכיהם שיהיו הנסכים תמימים שלא יביא נסכים לא מיין מעושן ולא סולת שהתליעה ולא יבלול בשמן שריחו או טעמו רע: ב וכן עצי המערכה לא יהיו אלא נבחרים ולא יהיה בהם תולעת. וכל עץ שהתליע כשהוא לח פסול למזבח. התליע יבש גורר את המקום שהתליע. ועצי סתירה פסולין לעולם לא יביאו אלא חדשים: ג המקדיש יין פסול או סלת או שמן פסול או עצים פסולים למזבח הרי הדבר ספק אם דומים לבעל מום כבהמה ולוקה או אינן כבעל מום לפיכך אינו לוקה ומכין אותו מכת מרדות: ד הסולת והיין והשמן והלבונה והעופות והעצים וכלי שרת שנפסלו או שנטמאו אין פודין אותן שנאמר והעמיד והעריך. כל שישנו בהעמדה נערך ואלו אינן בכלל העמדה. לפיכך אין נפדין לעולם: ה בד"א בשנפסלו או שנטמאו אחר שנתקדשו בכלי שרת אבל קודם שיתקדשו בכלי אם נטמאו או נפסלו פודין אותן. אבל טהורין אע"פ שעדיין לא קדשו בכלי אין פודין אותן חוץ ממנחת חוטא שנאמר בה מחטאתו על חטאתו לומר שמביא חטאתו מדמי חטאתו. לפיכך קודם שתתקדש בכלי שרת הרי היא כקדושת דמים ופודין אותה אע"פ שהיא טהורה. וכל הנסכים שנטמאו עושה להם מערכה בפני

כסף משנה

הלא הרי מלח דלא תנא ביה קרא ומעכבא ביה דכתיב ברית מלח עולם היא שתהא ברית אמורה במלח דברי רבי יהודה ר"ש אומר נאמר כאן ברית מלח עולם היא ונאמר להלן ברית כהונת עולם כשם שא"א לקרבנות בלא כהונה כך אי אפשר לקרבנות בלא מלח אמר רב יוסף רב כהנא דידן ס"ל דאמר בלא מלח כשר א"ל אביי א"ה לא יצק נמי לא יצק כלל אלא לא יצק כהן אלא זר ה"נ לא מלח כהן אלא זר אמר ליה וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח ואיבעית אימא כיון דכתיבא ביה ברית כמאן דתנא ביה קרא דמיא ומשמע מהכא דבכל קרבנות מעכב מלח וצ"ל שרבינו גורס כמו שכתבו התוספות שגורס רבינו תם מלח ברית והוא קרא דכתיב בפרשת ויקרא לא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך אבל ברית מלח עולם היא לא כתיב גבי קרבנות אלא גבי מתנות כהונה עכ"ל דהשתא לא אמרינן דמעכב אלא במנחה ואע"ג דמדברי ר"ש משמע דבכל קרבנות מיירי איכא למימר דכיון דלר' יהודה לא מיירי אלא במנחות נקטינן כוותיה דר"י ורבי שמעון הלכה כר' יהודה שסובר רבינו דבהא פליגי ולאפוקי מדפירש"י דלא פליגי אלא במשמעות דורשין ואם תאמר והא מתניתין דלא מלח כשר גבי מנחה כתיב והיאך פסק רבינו דלא כסתם מתניתין וכיון דאפשר לומר דתנא דידן ס"ל דלא תנא קרא דמליחה הכי ה"ל למיפסק וי"ל דמתניתין דלא כר"י ודלא כרבי שמעון מאחר דאפשר לאוקמא דרב ס"ל כוותייהו הכי נקטינן ועי"ל דבינוא דשני בו איבעית אימא מסתברא דלישנא דברייתא כמאן דתנא ביה הוא מילתא דמסתבר הוא ונקטינן כוותיה ויש הוכחה לדבר לומר דלא קי"ל כהאי סתמא דמתניתין מדאקשי גמרא בפשיטות והרי מלח דלא תנא ביה קרא ומעכבא ביה:

יג המלח שמולחין בו הקרבנות וכו'. בפרק הקומץ רבה (דף כ"א):

ובשלשה מקומות היו נותנים המלח וכו' עד סוף הפרק. בפרק הקומץ רבה:

פ"ו א כשם שמצוה להיות כל קרבן תמים ונבחר וכו'. משנה במנחות ס"פ כל קרבנות (דף פ"ז) ר"י בר"י אומר יין שעלה בו קמחין פסול שנאמר תמימים יהיו לכם ומנחתם תמימים יהיו לכם ונסכיהם ואע"ג דמשמע דרבנן פליגי עליה לא פליגי עליה אלא למימר דיין שעלה בו קמחין שפיר הוא תמימים אבל עיקר דרשא לכ"ע איתא. ומ"ש שלא יביא נסכים לא מיין מעושן ולא מסלת שהתליעה. שם במשנה. ומ"ש ולא יבלול בשמן שריחו או טעמו רע. שם (דף פ"ו) שמן של ריח רע לא יביא ואם הביא פסול. ומ"ש וכן עצי המערכה לא יהיו אלא נבחרים ולא יהיה בהם תולעת וכו'. בפ"ב דמדות (משנה ה') כל עץ שנמצא בו תולעת פסול מעל גבי המזבח ומ"ש דה"מ כשהתליע כשהוא לח אבל אם התליע כשהוא יבש גורר המקום שהתליע. מימרא דשמואל בפרק כל קרבנות (דף פ"ה:). ומ"ש ועצי סתירה פסולים לעולם לא יביאו אלא חדשים. תוספתא פ"ט דמנחות:

ג המקדיש יין פסול וכו'. בס"פ כל קרבנות (דף פ"ז) בעיא דלא איפשיטא

ד ה הסולת והיין והשמן והלבונה וכו'. בד"א שנפסלו או שנטמאו אחר שנתקדשו בכלי שרת וכו'. בריפ"ב דמנחות (דף ק':) המנחות והנסכים שנטמאו עד שלא קדשו בכלי יש להם פדיון משקדשו בכלי אין להם פדיון העופות והעצים והלבונה וכלי שרת משנטמאו אין להם פדיון שלא נאמר פדיון אלא בבהמה ובגמרא (דף ק"א) אמר שמואל אפילו הם טהורים נפדים וכו' רב כהנא אמר טמאים נפדים טהורים אין נפדים וכן אמר רבי אושעיא וכו' איכא דאמרי אמר ר' אושעיא אפילו טהורים נפדים רבי אלעזר אומר כולם טמאים נפדים טהורים אין נפדין חוץ מעשירית האיפה של מנחת חוטא שהרי אמרה תורה מחטאתו ופסק כר"א דלישנא בתרא דאתי כרב כהנא וכר' אושעיא דל"ק. ומ"ש רבינו שנאמר והעמיד והעריך כל שישנו בהעמדה נערך וכו':

וכל הנסכים שנטמאו וכו'. בס"פ כל התדיר (דף נ"ב):

לחם משנה

רבינו כן הוא מכוון ומה שהקשה דאמאי פסק דלא כסתם משנה יש לי לומר דרבינו ז"ל סובר דכשאמרו בגמרא ואי בעית אימא כיון דכתיב ביה ברית כמאן דתנא ביה קרא דמי לפי תירוץ זה מתני' בלא מלח מפרשים לה כדפירש אביי לא מלח כהן אלא זר ואע"ג דהקשה עליו וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי המזבח אין זו קושיא כל כך דאע"ג דהמליחה היתה לכתחילה בראשו של מזבח מ"מ אפשר דאמרה המשנה היכא שאירע שמלחו זר למעשה דכשר ובכי הא אתיא מתני' סתמא ככולי עלמא ויש הוכחה לפירוש זה דרבינו ז"ל בפירוש המשנה פירש דלא מלח הוי לא מלח כהן אלא זר ואם נדחה פירוש זה בגמרא איך פירש רבינו ז"ל במשנה הפירוש הדחוי אלא דהוא סובר דלתירוצא דמסקנא דהוא ואי בעית אימא מפרשינן מתני' כי ההיא גוונא ולכך פירש כן שהוא קושטא דמילתא לפי המסקנא:

יג בלשכת המלח היו מולחין עורות הקדשים וכו'. קשה דבהלכות בית הבחירה פרק חמישי כתב רבינו ז"ל לשכת המלח שם נותנים מלח לקרבן לשכת הפרוה שם מולחין עורות קדשים והיא משנה במסכת מדות וא"כ איך אמרו כאן דבלשכת המלח מולחין עורות קדשים וכבר הקשו התוס' ז"ל קושיא זו ותירצו דהמלח היה גנוז בלשכת המלח אבל מליחת העורות היה בלשכת הפרוה והיו נוטלין המלח מלשכת המלח ואולי לזה דקדק רבינו ז"ל ממה שלא כתב כאן בלשכת המלח שם מולחין עורות קדשים ודלג מלת שם שאמר בגמרא ובהלכות בית הבחירה כתב שם דהכוונה לומר דהך בלשכת המלח אינו רוצה לומר שבתוכה היו מולחין את העורות ממש אלא עם אותה הלשכה היו מולחין העורות שהיו נוטלים משם המלח למלוח עורות ומה שהקשו התוספות ז"ל ד' מקומות הן יש לומר דאינו אלא שלשה מקומות שהמלח היה נתון שם והמלח למליחת העורות לבד היה גנוז בלשכת המלח ועל גבי הכבש היה שם המלח למלוח איברים ובראשו של מזבח היה גנוז לקומץ ולבונה ומנחות הנשרפות:

פ"ו ב ועצי סתירה וכו'. בפרק כל המנחות (דף כ"ב) אמרו דעצים דפשיטא לתנא משל ציבור מנא לן דתניא יכול האומר הרי עלי וכו' רבי אלעזר בר"ש אומר מה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט אף עצים ואם שלא נשתמש בהם הדיוט מה ביניהו איכא ביניהו חדתי ועתיקי כלומר דלר' אלעזר בעינן חדתי ולת"ק לא דדריש היקשא דעצים למזבח לומר דיהא משל ציבור ורבינו ז"ל דפסק שיהיו משל ציבור כדכתב לעיל בפרק שלפני זה וכתב כאן עצי סתירה דפסולים דהיינו שסתרו בנין ונטלו משם העצים שנשתמשו מהם שהם פסולים משום דסובר דר' אלעזר דמקיש עצים למזבח לומר דצריך שלא נשתמש בהם הדיוט אית ליה נמי דהיקשא אתא לומר דיהא משל ציבור אלא דסובר דאין היקש למחצה ומקשינן נמי להא דאי ר' אלעזר פליג את"ק לומר שלא יהא משל ציבור ולא מקיש להא א"כ אמאי לא אמרו בגמרא דאיכא בינייהו הא אלא ודאי מדאמר איכא בינייהו חדתי ועתיקי משמע דמשל ציבור כולי עלמא מודו דצריך שיהא משל ציבור ופסק רבינו ז"ל כרבי אלעזר בן שמוע משום דתוספתא דאמרה עצי סתירה פסולים משמע דתרתי בעינן:

ד והעופות והעצים וכו'. בפ"ה מה' ערכין כתב רבינו ז"ל כן ושם הארכתי [לא מצאתי בנ"מ שום אריכות]:

ה במה דברים אמורים שנפסלו או נטמאו וכו'. משמע דאכולהו קאי ואפילו עצים ולבונה ואפילו בעצים שייך קידוש כלי דבפרק כל הפסולין (דף ל"ד ע"ה) אמרו והאמר מר והבשר לרבות עצים ולבונה הכא במאי עסקינן שקדשו בכלי משמע דשייך קידוש כלי בהן וא"כ כיון דהכל תלוי בקידוש כלי א"כ למה בריש פרק המנחות והנסכים חילקו בין מנחות ונסכים שנטמאו קודם קידוש כלי לאחר קידוש כלי דקודם קידוש יש להם פדיון ואחר קידוש לא ובסיפא דמתני' גבי עופות עצים ולבונה וכלי שרת כתבו סתם אין להם פדיון והיה להם לחלק בעצים ולבונה בין קודם קידוש לאחר קידוש וליתניינהו ברישא ושורפן

משנה למלך

ללמוד דין זה מכסיא דאמרינן בדף כ"א מהו דתימא מיגדא בה משהו למצוה בעלמא קמ"ל ודוק:

פ"ו ב ועצי סתירה פסולים לעולם וכו'. פרק הקומץ רבה (דף כ"ב) ובפרק בתרא דזבחים (דף קי"ו) ועי' ברכת הזבח (דף נ"ד ע"א):

ג המקדיש יין פסול או סולת פסולה וכו'. וראיתי לתוס' בפרק כל קרבנות הציבור (דף פ"ט) שכתבו דבעיא דעצים היא אליבא דרבי דאמר בפרק הקומץ דעצים קרבן גמיר הם ושייך בהם לא הקריבו ע"כ. והנה כפי דברי התוס' לדידן דלא קי"ל כרבי אין כאן מקום לספק בעצים אם לוקין עליהם משום בעל מום אך רבינו דפסק כרבנן דפליגי עליה דרבי והביא כאן בעיא דעצים נראה דס"ל דבעי דרבא היא אף לרבנן דדוחק הוא לומר דבעיא דרבא היא דלא כהלכתא ומה גם שמדברי התוס' בפרק הקומץ (דף כ') נראה דאף לרבנן עצים הוו קרבן וכדכתיב על קרבן העצים יע"ש. ודע שכל הבעיות ראיתי דלא נקטו בגמרא הלא המקדיש ולא ידעתי למה לא נקטו נמי המקטיר דאי אמרינן דהוי כבעל מום פשיטא

בפני עצמן ושורפן במזבח: ו מי החג שנטמאו והשיקן וטהרן [כמו שיתבאר בטהרות]. אם טיהרן ואחר כך הקדישן הרי אלו מתנסכין. ואם הקדישן ואח"כ נטמאו הואיל ונדחו ידחו: ז זיתים וענבים שנטמאו דורכן פחות מכביצה. והמשקין היוצאין מהן כשרים לנסכים. שהמשקה מופקד הוא באוכל וכאילו אינו מנופו: ח מעלה יתירה עשו חכמים בקדשים שזרעים שנטמאו אפילו זרען היוצא מהן פסולין לנסכים שאין זריעה מועלת בקדשים. וכן העצים והלבונה אף ע"פ שאינן אוכלין הרי הן מתטמאין כאוכל לענין הקרבנות ויפסלו העצים והלבונה בטומאה זו למזבח ואין מקריבין אותן: ט ואלו הן היינות הפסולין לגבי המזבח. המתוק והמעושן והמבושל באש או בשמש או שנשתנה טעמו בבישול. אבל יין שמחממין אותו בשמש ולא נתנה בו טעם בישול. וכן יין צמוקין ויין מגיתו שלא שהה ארבעים יום. ויין הדליות ויין כרם הנטוע בבית השלחין או בבית הזבלים. או יין גפנים שנזרע זרע ביניהן. או יין כרם שלא נעבד. כל אלו היינות לא יביא לכתחלה ואם הביא כשר: י יין שנתגלה פסול לגבי המזבח. הדלה גפן על גבי תאנה יינה פסול לנסכים מפני שנשתנה ריחו. הרי הוא אומר זבח ונסכים מה זבח שלא נשתנה אף נסכים שלא נשתנו: יא סולת שהתליעה רובה או התליעו רוב החיטים שנעשית מהן פסולה. התליע רוב חטה אחת ז ספק. וכל סולת שנשאר בה קמח פסולה: יב כיצד בודקים מכנים הגזבר ידו לתוך הסולת אם עלה בה אבק פסולה ר שיחזור וינפה אותה. אבל סולת חיטים שנזרעו בבית השלחין או בבית הזבלים או בבית האילן או בארץ שלא נרה ולא בדה לא יביא לכתחלה ואם הביא כשירה: יג חיטים שלקטן מגללי הבקר וזרעם הרי אלו ספק אם עברה מיאוסן בזריעה ' עדיין הן מאוסין. לפיכך לא יביא מהן מנחות ואם הביא כשר: יד ואלו הן השמנים הפסולין שמן של גרגרים שנשרו מים או של זיתים כבושין או שלוקים או שמן של שמרים או שמן שריחו רע כל אלו פסולין. אבל שמן זית שנטעו בבית ובלים או בבית השלחין או שנזרע זרע ביניהן. או שמן שהוציאו מזיתים שלא בשלו אלא עדיין הם פגין כל אלו לא יביא. ם הביא כשר: טו כל המנחות והנסכים כשרים מהארץ ומחוצה לארץ מן החדש ומן הישן ובלבד שיביאו מן המובחר. חוץ מן העומר ושתי הלחם שאינן באין אלא מן החדש ומארץ ישראל:

לא

כסף משנה

מי החג שנטמאו והשיקן וטיהרן וכו' אם הקדישן ואח"כ טיהרן וכו'. מימרא בפרק כל שעה (דף ל"ד):
זיתים וענבים שנטמאו וכו'. מימרא דרבי יוחנן שם:
מעלה יתירה עשו חכמים בקדשים וכו'. גם זה שם: וכן העצים והלבונה וכו'. משנה (דף מ"ה) וגמרא (דף מ"ז:) כתוס בס"פ כ"ם ולשון וכן שכתב רבינו היינו אף שגם אלו עשו מעלה בהם ואמרו שיקבלו טומאה:
ט ואלו הן היינות הפסולין לגבי המזבח וכו'. משנה בפרק כל קרבנות (דף פ"ו:) אין מביאין אליוסטן ואם הביא כשר וכו' אין מביאין לא מתוק ולא מעושן ולא מבושל ואם הביא פסול ובגמרא (דף פ"ז) והא קתני רישא אין מביאין אליוסטן ואם הביא כשר אמר רבינא ... אשי אמר הוליא דפירא לא מאים ... מאים ומדברי רש"י נראה דגרים ... מא"ם הוליא דפשטא לא מאים ... הכוונה ופירש רבינו כפי' המשנה ... שמש ר"ל שנותנים אותו בכדים ... עד שיתבשל ומה שכתב רבינו ... נראה שהוא מפרש שאליוסטן הוא שמחממין אותו בשמש ולא נתן בו טעם בישול אבל אם נתבשל בשמש עד שנשתנה טעמו כבישול דינו כמבושל באש. ומ"ש וכן יין צימוקין ויין מגתו ...' בפרק המוכר פירות (דף צ"ז). ומ"ש ... הדליות ויין כרם הנטוע בבית השלחין או ... הזבלים או יין גפנים שנזרע זרע ביניהם ... יין כרם שלא נעבד כל אלו היינות לא ... לכתחלה. במשנה ס"פ כל קרבנות (דף פ"ו): ... יין שנתגלה פסול מעל גבי המזבח. בפרק המוכר פירות (דף צ"ח:) ובסוכה ספ"ד (דף מ"ח): הדלה גפן על גבי תאנה יינה ... פסול לנסכים. בפ"ב דבכורות (דף י"ז): ... סולת שהתליעה רובה וכו'. ברייתא בפרק כל קרבנות (דף פ"ה:). ומ"ש התליע

רוב חטה אחת הרי זה ספק שם בעי ר' ירמיה ברוב חטה או ברוב סאה תיקו ומשמע דהכי פירושה הא דאמרינן דחטים שהתליעו רובן פסולות היינו כשהתליע רוב כל חטה וחטה אבל אם לא התליע רוב כל חטה וחטה אע"פ שהתליע רוב סאה או כולה מאחר שלא שהליע מכל חטה אלא מיעוטה כשר או דילמא כיון שהתליעה רוב סאה אע"פ שלא התליע מכל חטה אלא מיעוטה פסול אבל מדברי רבינו נראה שהוא מפרש מי שני ברוב חטה אחת שהיה מתלעת אפילו היא מעורבת בסאה חטים שלא התליעו או דילמא לא מיפסיל עד שיתליעו רוב חטים שבסאה: וכל סולת שנשאר בה קמח פסולה: יב כיצד בודקין מכניס הגזבר ידו לתוך הסולת וכו'. משנה בפרק כל קרבנות (דף פ"ה). ומ"ש אבל סולת חטים שנזרעו בבית השלחין וכו' לא יביא לכתחלה ואם הביא כשר. משנה שם. ומ"ש או בארץ שלא נרה ולא עבדה משמע לרבינו דהא דתנן בפ' כל קרבנות כילד הוא עושה נרה שנה ראשונה וכן מה שאמרו שם בגמרא שעובדה היינו לכתחלה דוקא:
יג חטים שלקטן מגללי הבקר וזרעם הרי אלו ספק וכו'. בפרק ר' ישמעאל (מנחות דף ס"ט) בעיא דלא איפשיטא:
יד ואלו הן השמנים הפסולים וכו' עד כל אלו פסולים. משנה וברייתא בפרק כל קרבנות (דף פ"ה:) חוץ משמן של פגין דהכן כתם אין מביאין אנפיקנון ואם הביא פסול ובגמרא (דף פ"ו) והתניא ואם הביא כשר וכו' ל"ק הא רבי חייא הא רבי שמעון ברבי ויש לתמוה למה לא פסק כסתם מתניתין. וי"ל שרבינו היה גורס במתניתין ואם הביא כשר וכך היה גורס רבינו תם. ומ"ש אבל שמן זית שנטעו בבית הזבלים או בבית השלחין או שנזרע וכו' עד ואם הביא כשר. משנה שם:
טו כל המנחות והנסכים כשרים מהארץ ומחוצה לארץ עד סוף הפרק. שם במשנה:

לא

לחם משנה

ושורפן במזבח וכו'. סוף פרק כל התדיר אמרו עושה להם מערכה בפני עצמן ושורפן במזבח ורש"י ז"ל לא פירש כן אלא שורפן בעזרה על הרצפה דלית ליה שישרפו קדשים טמאים במזבח עצמו אבל רבינו ז"ל סובר דבמזבח עצמו ולדידיה דייק דקאמר עושה מערכה וכו' דהיינו במזבח במקום שיש מערכות הרבה ואמר דלא ישרפם בשאר מערכות אלא מערכה בפני עצמה ובעזרה אין שם מערכות אחרות לומר מערכה בפני עצמה:

ח וכן העצים והלבונה אע"פ שאינם אוכלים כו'. אין זו מעלה דרבנן אלא דאורייתא היא דהדיא פסק רבינו ז"ל בהלכות פסולי המוקדשין דשאוכל כזית מלבונה שנטמאת לוקה והיינו מקרא דוהבשר ואין זו אלא דרשא גמורה ורש"י ז"ל שפירש בפרק כל שעה הוי מעלה דרבנן וכן בפרק בית שמאי כתב כן ככר חלקו התוספות ז"ל על פירושו בפרק כל הפסולין (דף ל"ד) ופירשו דהוי מן התורה והוא פירוש רבינו ז"ל אבל הרב כ"מ ז"ל כתב דוכן העצים ר"ל שגם אלו עשו מעלה בהם ואמרו שיקבלו טומאה ולי אפשר שיהיה מדרבנן אלא מדאורייתא כדכתיבנא:

ט ואלו הן היינות וכו'. קשה לי למה לא הזכיר רבינו ז"ל מ"ש בפרק המוכר פירות (דף צ"ז:) יין כושי בודק הליסטון של מרתף של גמוקים לא יביא ואם הביא כשר ולא הזכיר מכל אלו אלא הליסטון להוד ושתק מכל השאר גם שם קוסס מזוג וגלה ושל שמרים ושריחו רע לא יביא ואם הביא פסול ולא הזכיר מכל אלו אלא מגולה:

יג חטים שלקטן וכו'. קשה דבמנחות פרק ר' ישמעאל אמרו לא צריכא דנקטינהו וזרעינהו וקא בעי לאתויי מנחות מינייהו מאי משום מאיסותא הוא וכיון דזרעינהו אזדא לה מאיסותייהו או דילמא משום כחישותא הוא והשתא נמי כחישי תיקו ורש"י ז"ל והשתא כחישי דכיון דנתעכלו במעי הבהמה שוב אין מגדלין חטים מלאים ובריאים כדמעיקרא ע"כ משמע דלעולם פשיטא ליה לגמרא דאזדא למאיסותייהו אלא דמספקא ליה הוא משום דכיון דכחישי אינם ראויים וא"כ איך כתב רבינו ז"ל ספק אם עברה מאיסותן או עדיין הם מאוסים. ואולי גירסא אחרת היה לו בגמרא או שמא דמפרש דס"ק כך מיאוס הוי משום דהיו ברעי הבהמה דהאי מאיסות אהר שהם כחושים וכיון שהם כחושים הם מאוסים ודוחק:

טו כל המנחות וכו'. בריש פרק כל קרבנות הציבור אמר שם במשנה חוץ מן העומר ושתי הלחם שאינם באים אלא מן החדש ודקדקו בגמרא מלשון אינם באים דמשמע אפי' בדיעבד הם פסולים מן הישן ואמר בגמרא דמתני' דלא כי האי תנא כו' ורבינו ז"ל בהלכות תמידין ומוספין פרק שמיני פסק כי ההוא תנא וכתב כאן ושם משנה כצורתה

משנה למלך

פשיטא דחייב על ההקטרה נמי דומיא דבעל מום ואפשר דלאו דוקא שמקדיש אלא דמתחלת האיסור נקטו וה"ה לאידך ולעולם דהא"ל דהשיב כבעל מום חייב ג"כ על ההקטרה. וראיתי לתוס' בפ"ו דיומא עלה ס"ג ד"ה וריקב שכתבו דהא דמיבעיא פרק כל קרבנות אי לוקה משום בעלי מומין בכולת שהתליע מצינו למימר דהיינו דוקא במקדיש אבל קמילה לא אי נמי ההיא לרבנן דרבי יוסי בר יהודה ועיין היטב בדבריהם שיש ללמוד למה שנסתפקנו. עוד כתבו שם בלאו דיבול דמנסך מים לא אשכחן שילקה עליהם משום בעל מום יע"ש:

ח וכן העצים והלבונה כו'. מפשט דברי רבינו נראה שדין זה הוא מדרבנן דקאי למה שכתב בתחלת הדין מעלה יתירה עשו חכמים כו' וכמ"ש מרן. אך בפ"ב דחולין (דף ל"ו) אמרינן חיבת הקדש דאורייתא מנ"ל ומסיק מדכתיב והבשר לרבות עצים ולבונה כו'. וככר השיגו הראב"ד לרבינו בזה בפ"י מהלכות טומאת אוכלין דין י"ז ועיין במ"ש מרן שם. ועיין במ"ש מרן בפי"ב מהלכות שאר אבות הטומאה דין י"ג. ופשט הסוגיא דפרק כל שעה (דף ל"ה) מוכח דהוי מדרבנן דאמרינן עצים ולבונה בני איטמויי נינהו אלא מעלה עשו כו'. אמינו אין להכריע מכאן דהא אמרינן התם בקדשים לא תאמר טהור הוא אלא מעלה כו' ומחוסר כפורים שאכל קדש לכ"ע איסורו מן התורה ואליבא דרבינו לוקה ולהראב"ד חייב כרת כמבואר בפרק ח"י מהלכות פסולי המוקדשין דין י"ד. ורש"י פירש שניגא דעבוד רבנן מעלה בקדשים אפי' מדאורייתא והדבר צריך תלמוד. ועיין בס"פ ד' דזבחים (דף מ"ו) דאמרינן והאמר מר והבשר לרבות עצים ולבונה ומשני לפיסולא בעלמא ועיין במ"ש רש"י שם ועיין במ"ש מרן ס"פ ח"י מהלכות פסולי המוקדשין ובפרק הקומץ רבה (דף כ"ח) דאמרינן יצאו עצים שאינן מקבלים טומאה ועיין ברש"י שם ובמ"ש התוס' ד"ה יצאו עצים ועיין בסוגיית הגמרא פ"ז דזבחים (דף ל"ד) ובמ"ש התוספות שם ד"ה ואפי' ודו"ק:

י יין שנתגלה כו'. משנה היא בפרק לולב וערבה (דף מ"ח:):

פרק שביעי

א לא כל דבר שאינו פסול מביא אותו לכתחילה. כיצד היה חייב עולה לא יביא שה כחוש וכעור ויאמר הרי אין בו מום. ועל זה נאמר *וארור נוכל וגו' אלא כל שיביא לקרבן יביא מן המובחר: **ב** וכך היו עושין בזמן המקדש. מביאין אילים ממואב. ומביאין כבשים שגביהן רחבים מחברון. ומביאין עגלים מן השרון. וגוזלות מהר המלך. ומביאין יין מקרחיין והלוטיין. וסולת ממכמש ויוחנה. ומביאין שמן מתקוע: **ג** כל העצים החדשים כשרים למערכה. ולא היו מביאין משל זית ולא משל גפן משום ישוב ארץ ישראל. ובאלו היו רגילין במורביות של תאנה של חדשים* שאינן ביישוב. ובשל אגו[ז] ובשל עץ שמן. והגזרין שעשה משה אמה אורכן ואמה רחבן ועביין כמחק גדיש של סאה וכמותן עושין לדורות: **ד** וכיצד היו עושין בזריעת חיטי המנחות והנסכים. נר חצי השדה בשנה ראשונה וזרע הציה. ובשנה שנייה נ[ר] החצי שזרע בראשונה וזרע החצי האחר קודם לפסח שבעים יום. ואם לא היתה השדה עבודה חורש ושונה ואחר כן זורע. ובורר החיטים יפה יפה ואח"כ שף את החיטים ובועט בהן הרבה עד שיתקלפו: **ה** כל החיטים של מנחות טעונו[ת] שלש מאות שיפה. וחמש מאות בעיטה. שף אחת ובועט שתים. שף שתים ובועט שלש. נמצאו שלש שיפות וחמ[ש] בעיטות

*נ"ל חרשים כ"ה בכ"מ ובמ"ע

כסף משנה

פ"ז א ב לא כל דבר שאינו פסול מביא אותו לכתחלה וכו' אלא כל שיביא לקרבן יביא מן המובחר וכך היו עושים בזמן המקדש מביאים אילים ממואב וכו' עד ומביאין שמן מתקוע. בפ' כל קרבנות (דף פ"ה פ"ז:):

ג כל העצים החדשים כשרים למערכה וכו' עד ובשל עץ שמן. משנה וגמרא בפ' ב' דתמיד (דף כ"ט) ובמקום מה שאמרו בגמרא בתאנה דלא עבדא פירי כתב רבינו תאנה של חרשים כלומר של יערים:

והגיזרין שעשה משה וכו'. מימרא בזבחים פרק קדשי הקדשים (דף ס"ב:):

ד וכיצד היו עושין בזריעת חיטי המנחות והנסכים וכו' עד ואחר כך זורע בפרק כל קרבנות (דף פ"ה) תנן כיצד הו[א] עושה נרה שנה ראשונה ובשנה שניה זורע קודם לפסח ע' יום והיא עושה סלת מרוב[ה] ומפרש בברייתא ובגמרא נר חליה וזורע חליה ופירוש רבינו בה מבואר ורש"י פירש בע"א ומ"ש ואם לא היתה השדה עבודה חורש ושונ[ה] וכו' שם. ומ"ש ובורר את החיטים יפה יפה ומ"ש ואח"כ שף את החיטים ובועט בהם הא[רבה] עד שיתקלפו:

ה כל החיטים של מנחות טעונות שלש מא[ות] שיפה ות"ק בעיטה וכו'. משנה (ד[ף] ע"ו

לחם משנה

ומשמע שהם דברים כותרים והרב בעל כסף משנה ז"ל עמד על זה ושם כתבתי:

פ"ז ב כבשים שגביהן רחבים. בסוף פרק כל קרבנות ליבור ת"ר אילים ממואב כבשים מחברון עגלים משרון גוזלות מהר המלך רבי יהודה אומר מביאין כבשים שגביהם כרחבן אמר רבה בר שילא מאי טעמא דר' יהודה דכתיב ירעם מקעך כו' כך היא גירסת רש"י ז"ל וגירסת התוס' ז"ל כגירסת רבינו ז"ל שנורס שגביהן רחבין אלא שיש לתת טעם למה פסק כר' יהודה ואולי מפני שרבא מפרש טעמו:

ג ולא היו מביאין משל זית כו'. בפ"ג דתמיד פירש המפרש דמ"ד משום ישוב ארץ ישראל אית ליה טעמא משום דקטירי כרב פפא אלא שהוא אומר דהיכא דאיכא הד טעמא סגי או קטרים או ישוב ארץ ישראל ותאנה אע"ג דליכא בה קטרים אסור משום ישוב ארץ ישראל ותאנה דמתני' איירי דלא עבדא פירי ולמ"ד משום קטרים לחוד תאנה בכל גוונא מותר דליכא בה קטרים ולא גזרינן משום ישוב ארץ ישראל כן פירש המפרש שם ולפ"ז למ"ד משום ישוב ארץ ישראל של זית ושל גפן בכל גוונא מתסר אע"ג דלא עבדא פירי משום דאיכא ביה קטרים ומודה הוא דבקטרים להוד סגי ולפי זה לא קשה אמאי תני מתני' חוץ משל גפן ושל זית ולא תני דקל ותאנה דאיכא בהו גם כן משום ישוב א"י דמתני' מילתא פסיקתא קתני ותאנה ודקל דוקא הי עבדי פירי אסור אבל אי לא עבדי פירי מותר דלית בהו קטרים אבל גפן וזית אפילו לא עבדי פירי אסור אבל רבינו ז"ל לא הזכיר אלא טעמא דישוב ארץ ישראל לחוד ולא הזכיר כלל טעם קטרים משמע דלדידיה הכל תלוי בישוב א"י וא"כ גפן וזית ותאנה ודקל שוים דאי עבדי פירי אסור משום ישוב א"י ואי לא עבדי פירי מותר וא"כ יש לתמוה למה במתני' הזכירו חוץ מגפן וזית ולא הזכירו דקל ותאנה דאי עבדי פירי כולהו אסירי ואי לא עבדי פירי כולם מותרים. וי"ל דהזכיר המינים החשובים שבשבעה מינים וה"ה לאינך ורבינו ז"ל לא חשש לפרש אלא כתב לשון המשנה כמנהגו וכבר העירותי על זה בפ"ב מהלכות תמידין ומוספין. עוד יש להקשות לדברי רבינו ז"ל מה שהקשה המפרש לסתור פירוש זה דאדפריך בגמרא למ"ד משום ישוב א"י מדקל דהיכי קאמר ת"ק דמותר ליפרוך ליה מר' אליעזר דמוסיף להיסור של אלון כו' דמאי טעמיה הא בהנהו ליכא ישוב ארץ ישראל ואולי יש לומר לדעת רבינו ז"ל דבהנהו נמי כיון דצריכים לארץ ישראל איכא בהו קצת ישוב ארץ ישראל ובפירוש המשנה ראיתי לרבינו ז"ל שכתב השני טעמים וגורס בגמרא דקטימי והכי איתא בספרים ומפרש דקטימי דנעשים אפר:

ד נר חצי השדה וכו'. בפרק כל קרבנות (דף פ"ה) אמרו במשנה כיצד הוא עושה נרה שנה ראשונה ובשנה שניה זורעה קודם לפסח שבעים יום וכו' ואמרו בגמרא דאיבעיא להו אי בעיק חרישה גם כן בשנה שניה או לא ופשטו לה מברייתא דאמרה כיצד עושה נרה שנה ראשונה ושניה הורש ושונה וזורעה קודם לפסח שבעים יום משמע דבשניה נריך חרישה וחזר הבעיין ואמר ולטעמיך מתני' לא קתני שונה וברייתא קתני שונה כלומר אפילו לדידך ע"כ פליגא מתניתין אברייתא דהברייתא אמרה דצריך שתי חרישות בשנה שניה ובמתניתין אפילו תפרש דחרישה קאי גם כן אשנה שניה מ"מ ליכא אלא הדא חרישה בשניה ולא שתי חרישות ואמרו שם לא קשיא כאן בעבודה כאן בשאינה עבודה כלומר מתני' איירי בעבודה וברייתא איירי בשאינה עבודה וכיון דאוקמינן מתני' בעבודה השתא ליכא שום פשיטותא מהברייתא דהי בעינן בברייתא חורש ושונה בשני היינו משום שאינה עבודה אבל בעבודה אכתי מיבעיא לן אי לא בעיא אפי' חדא חריש[ה] בשניה ולא קאי שניה דמשני' אחרישה או דילמא חדא חרישה מיהא בעי וקאי שניה דמתני' אנרה ומשום הכי בעי בתר הכי מאי הוי עלה כלומר בעבודה מאי הוי עלה דבשאינ[ה] עבודה ודאי ברייתא קא אמרה דבעינן דבשניה חורש ושונה אבל בעבודה מאי והירנ[ו] נר חליה וזרע חליה. נר חליה וזורע חליה זו היא סוגיית הגמרא ופירושה אעפ"י שבלש[ון] רש"י ז"ל אינו נראה פי' זה מ"מ נ"ל שיש ט"ס בדבריו ופירוש ההלכה כמו שכתבת[י] ובפירוש נר חליה וזורע חליה כתב רש"י ז"ל שנרה כולה בשנה ראשונה ובשנייה נר חלי[ה] וזורע חליה אבל רבינו ז"ל אינו נראה שמפרש כן אלא בראשונה נר חליה וזורע חליה וי[ש] לתמוה בדבריו דהא מתני' איירי בעבודה ובה קא עסיק רבינו ז"ל ובהדיא אמרו במש[נה] דצריך נירה בראשונה וזריעה בשניה אבל נירה וזריעה בשנה ראשונה משמע דלא וכ[ן] שכתב רש"י ז"ל ועוד קשה דבשאינה עבודה כתב חורש ושונה משמע אפילו בשנה ראשו[נה] סגי בשתי חרישות ומסוגיא דכתיבנא לא משמע כן דברייתא דאיירי בשאינה עבודה קאמר דבעינן נרה בשנה ראשונה ובשניה חורש ושונה. ויש מי שרצה לפרש ולתרץ קושיא דהאי ואם לא היתה עבודה כו' שכתב רבינו ז"ל לא קאי אלא אמאי דגמר מיניה וזור[ע] חצי האחר קודם לפסח ע' יום ועל דא קאמר דהאי חצי שנרה בשנה הקודמת וזור[ע] בשניה צריך שיחרוש וישנה ואינו משמע לי אלא דרבינו ז"ל אתחלת דבריו קאי דבש[נה] ראשונה יחרוש וישנה וסגי. ונ"ל דרבינו ז"ל מפרש דבשנה הראשונה עדיין השדה היא בכ[ל] כחה וכיון שכן יכול לזרוע החצי ממנה ובשנה עצמה יחרוש כולה ויזרע הליה ויחרוש חצי[ה] מפני שלזרוע כולה ודאי שאין בה כח כ"כ בשנה ראשונה אבל להציה בלבד יש לה כ[ח] ובשנה השניה יזרע החצי האחר ומתני' דקאמרה שיחרוש בראשונה ויזרע בשניה הי[ינו] החצי שלא זרע בראשונה אבל החצי יזרע אפילו בראשונה דיש לה כח בשדה להציה בלב[ד] אפילו בראשונה ומינה דבשדה שאינה עבודה דקאמרה הברייתא שיחרוש בראשונה ובשני[ה] יחרוש וישנה היינו החצי שלא זרע בראשונה אבל לענין החצי בלבד ודאי דסגי שיחרו[ש] וישנה בראשונה בשאינה עבודה דכי היכי דמתני' איירי לענין החצי שלא זרע ולא לפ[ני] כולה דבהליה יש לה כח גם ברייתא לא איירי אלא לענין הליה שלא זרע דבחליה יש ל[ה] כח אפילו בשאינה עבודה כל זמן שיחרוש וישנה והוצרך רבינו ז"ל לדחוק בפירוש זה מפנ[י] שלא ראה בגמרא שהזכירו נרה בשנה הראשונה ואח"כ בשניה נר חליה וזרע חליה וכדה[ביא] רש"י ז"ל: החצי האחר קודם לפסח שבעים יום כו'. התוס' ז"ל הקשו מהא דאמרי[נן] בפרק המקבל דמאן מיקל מכולהו ר"ש ואית ליה דהזריעה הוי מרחשון וכסליו והקש[ו] בגמרא שם למ"ד דהזריעה היא עד אדר ותירצו בגמרא הא בהרפי הא באפלי כלומ[ר] דהרפי דהיינו חיטים לא הוי אלא מרחשון וכסלו ואפלי דהיינו שעורים (לא) הוי עד אד[ר] וא"כ היכי קאמר הכא דהוו עד שבעים יום קודם לפסח דהיינו ה' לשבט ותירצו ד[ה]הכא איירי בשעורים אבל רבינו ז"ל אינו נראה שסובר כן שמפרש הענין בחיטין ש[כן] כתב וכיצד היו עושין בזריעת חיטים של מנחות והכי משמע מלישנא דמתני' דבחיטי מנחו[ת] איירי וא"כ קשה איך יתרץ סוגיית המקבל ואולי יש לומר דיש שדות טובות ביותר שנמש[כה] הזריעה עד שבעים יום קודם לפסח:

משנה למלך

פ"ז ג כל העצים החדשים כשרים למערכה כו'. תנן בריש פ"ב דתמיד כל העצים כשרים למערכה חוץ משל גפן ושל זית אבל באלו היו רגילין במורביות של תאנה של אגוז ושל עץ שמן ע"כ ובגמרא אמרינן הני מאי טעמא כלומר מפני מה אין מביאין של זית ושל גפן ותירצו רב פפא משום דקטירי רב אחא אמר משום יישוב ארץ ישראל זו גירסת המפרש ופי' דקטירי שיש בהם קשרים ובשביל הקשרים אין שורפים יפה ומעלין עשן דרך קשר להיות כל שטה לא ואינו שורף יפה ומעלה עשן ואין זה כבודו של מקום להעלות עלים שאין שורפין יפה ע"כ. ובגמרא הקשו לרב אחא מההיא דתניא בת"כ על העצים אשר על האש עצים הנתונים להיות אש כל העצים כשרים היו חוץ משל זית ושל גפן ר"א מוסיף אף של אלון ושל דקל ושל חרוב ושל שקמה אבל באלו רגילין במורביות של תאנה ושל אגוז ושל עץ שמן ע"כ היא גירסת המפרש ופי' דרבי אליעזר בא להוסיף לפסול על דברי ת"ק דלא פסיל כי אם זית וגפן ואתא רבי אליעזר לומר דאף של מיץ ושל אלון פסולין ואמרו בגמרא דבשלמא לרב פפא דאמר דטעמא דמאן דפסיל גפן וזית הוא משום דקטירי ניחא דבהא פליגי דר"א דפסיל אף של אלון כו' הוא משום דסני אע"ג דלא קטירי מגואי כיון דקטירי מברא לא מייתינן ות"ק סבר כיון דלא קטירי מגואי אע"ג דמבראי קטירי מייתינן כלומר דזית וגפן הקשר שלהם הולך עד לפנים אבל הני דמני רבי אליעזר הקשר אינו אלא בחוץ אבל בפנים אין בהם קשר ורבי אליעזר ס"ל דכיון דיש בה[ם] קשר בחוץ פסילי ות"ק סבר דכיון דאין הקשר בפנים כשרים ומש"ה לא פסלי אלא גפן וזית שהקש[ר] הולך עד לפנים ובגמרא נקטו בתחילה טעמיה דר"א ואח"כ ביארו טעמיה דת"ק אלא למ"ד משום י[שוב] ארץ ישראל דקל מי לית ביה משום ישוב א"י והנה הקושיא היא לת"ק דמדלא פסל כי אם גפן וז[ית] משמע מינה דפליג עליה דרבי אליעזר ומכשיר בזית והנה המפרש הכריח מכאן דרב אחא דאמר משום י[שוב] ארץ ישראל ס"ל נמי דקטירי אלא דמוסיף ואמר דאף בלא טעמא דקטירי איכא נמי טעמא דישוב א[רץ] ישראל דאי לא תימא הכי אלא דמאן דאית ליה טעמא דישוב ארץ ישראל לית ליה כלל טעמא דקטי[רי] היה לו לתלמוד לסקשות אלא למאן דאמר משום ישוב ארץ ישראל במאי פליגי אלא ודאי דלעולם ד[גם] רב אחא מודה לטעמא דקטירי אלא דמוסיף איכו לטעמא דישוב ארץ ישראל ומש"ה ניחא דלדיד[יה] נמי ניחא דפליגי ת"ק ורבי אליעזר במאי דפליגי אליבא דרב פפא אלא שהקשו דקל מי לית ביה מ[שום] ישוב א"י דנהי דלת"ק כיון דלא קטירי מגואי לא שייך ביה טעמא דקטירי מכל מקום הוה ליה למיפס[ל] משום ישוב א"י ותירצו אמר לך ולטעמיך תאנה מי לית ביה משום ישוב א"י אלא מאי אית לך למימ[ר] בתאנה דלא עבדא פירי דקל נמי בדלא עביד פירי כלומר ולטעמיך דמותבת לרב אחא מברייתא דמ'
אמר

לא מותבא ליה מתאנה דמתני' דאמר שהיו מביאין מורביות של תאנה אלא מאי אית לך למימר דמותבא מתאנה משום דהכרת דאיירי בתאנה דלא עבדא פירי דקל נמי כי מותבא לרבי אחא אמאי ...אלי רבנן הוה מתרץ לה בדקל דלא עביד פירי דלית ביה משום ישוב ארץ ישראל ואוקמה למפרש ...שה דקארי לה מאי קארי לה דכיון דלא הקשה מתאנה משום דמוקי לה בדלא עבדא פירי א"כ ...קשה מדקל וכתב דהמקשה היה סבור דבתאנה איכא הרבה דלא עבדי פירי וכדרכתא אבל בדקל ...כלומר דתאנה כיון דאיכא הרבה דלא עבדי פירי לא קשה על רב אחא אמאי השיב לן תנא דהיו רגילין ...לפי בהתנא כמן על הרוב אבל דקל שאינו נמצא כל כך דלא עבדי פירי היה מן הראוי שיוציא מכלל כמו שהוציא גפן וזית ומה שהקשו בגמרא ומי איכא תאנה דלא עבדא פירי כו' ומדלא ומי איכא דקל דלא עביד פירי משמע דבדקל ניחא ליה אך בתאנה אתמוהי קא מתמה ומי איכא . והנה היא הנרא הסוכה ממה שהיה סבור המקשה דבתאנה איכא הרבה דלא עבדי פירי אבל ליכא כבר יישב זה המפרש וכתב בשלמא מדקל אין להקשות דבדקל לא היו רגילין אלא במתניתין דהיו רגילין בתאנה וכיון דבתאנה היו רגילין וכי עולין כל כך למנות תאנים דלא עבדי פירי צריך למזבח ומשני אין ודאי יכולין למנות הרבה דבשביל בניינין נמי הוו תאנתא דלא עבדי פירי ע"כ. העולה ממה שכתבנו הוא דאליבא דכ"ע פלוגתייהו דר"א ורבנן הוא בעצים שאין הקשרים ...יה עד לפנים דרבנן מכשרי ור"א פוסל אלא דלרב פפא רבנן דמכשרי בשאין הקשר הולך לפנים אף באילנות דעבדי פירי ומאי דתנן במתניתין דבתאנה היו רגילין הוא אף בתאנה דעבדא פירי ...ו רב אחא לרבנן צריך ב' תנאים אחד הוא שלא יהיה הולך הקשר לפנים , והשני הוא שלא יהיה משום ישוב ארץ ישראל ומה שהכשירו בדקל מיירי בדלא עבדא פירי וכן תאנה שהיו רגילין בה בדלא עבדא פירי ור"א נמי אית ליה טעמא דישוב א"י ונפקא מינה להיכא דאין בו קשר כלל מכרחי דאינו כשר אלא אם לא יהיה בו משום ישוב א"י דהא בזה לא מצינו שנחלקו ר"א ורבנן נחלקו אלא בשהקשר הוא בחוץ ואינו הולך עד לפנים אם יש לפוסלו משום קשר או לא. ודע שהרב קרבן אהרן בפרשה ויקרא כתב דאיכא גירסא אחרינא בטעם רב פפא והוא משום דקטימי ופירוש שעושים אפר לאלתר ואינם עושים אש והיינו דקאמר בברייתא שיהיו נתונין להיות אש שירצה שלא אפר לאלתר ורב אחא אמר משום ישוב ארץ ישראל וכתב דגרסינן כמו שהוא כתוב בספרים דברי ...ליעזר אחר הומרו אבל באלו היו רגילין ורבי אליעזר סדר על מה שאמר ת"ק באלו רגילין ואמר דאף באלו היו רגילין כגון בשל חרוב כו' וסוגיית הגמרא הכי קאמר דבשלמא למ"ד משום דלא ...ת"ק דאמר דלא היו רגילין בשל חרוב ודכוותיה הוא משום דהני אע"ג דלא קטימי מגואי כיון ...י מבראי לא מייתינן כלומר דאית להו קליפה מבחוץ ונעשית עפר ואפר מהרה ורבי אליעזר סבר דלא קטימי מגואי אע"ג דקטימי מבראי מייתינן וכתב עוד הרב דאף לפי גירסא זו ג"כ צריכין אנו כדברי המפרש דרב אחא דאמר משום ישוב ארץ ישראל אית ליה נמי טעמא דקטימי דאי לא אמאי ...ו בגמרא אלא לרב אחא במאי פליגי אלא ודאי דרב אחא מודה לטעמא דקטימי אלא שמוסיף אחרינא משום ישוב ארץ ישראל ונפקא מינה באילנות דלא קטימי כלל לא מגואי ולא מבראי ולרבי אליעזר היכא דלא קטימי מגואי דלרב פפא היו רגילין באלו אף באילנות דעבדי פירי אבל ...חא באילנות דעבדי פירי לא היו רגילין כלל ואפילו דלא קטימי כלל אך בדלא עבדי פירי בזה הוא ...ו ת"ק ורבי אליעזר דת"ק סבר דלא היו רגילים אלא בהיכא דלא קטמו כלל ואפילו מבראי ורבי ...י סובר דהיו רגילים בהנך דקטימי מבראי כיון דלא קטימי מגואי . ודע שממרוצת דברי הרב בעל קרבן אהרן נראה דמה שפי' דרבי אליעזר קאי על מה שאמר ת"ק אבל באלו היו רגילין ואמר אף בשל ...ושל דקל היו רגילין הוא נמשך מהגירסא דגרסי משום דקטימי ומה שכתב המפרש דרבי אליעזר ...על מה שפסל ת"ק גפן וזית ואתא איהו והוסיף לפסול אף של חרוב ושל שקמה הוא משום דגרים רב פפא משום דקטירי וכל זה הוא מבואר בדברי הרב וכן כתב הרב בעל באר שבע בחידושיו וז"ל המפרש גרים דקטירי ומש"ה הוזקק לפרש הברייתא ולומר דהכי גרסינן חוץ משל זית וגפן ...ליעזר מוסיף כו' אמנם לפי גירסתנו דקטימי שפיר גרסינן דברי רבי אליעזר אחר הומרו אבל היו רגילין ורבי אליעזר חוזר לאלו רגילין ואמר דאף בשל חרוב היו רגילין כו' ודבריו הם ...ים מהופך דברי הרב בעל קרבן אהרן בקצת שינוי לשון וכמו שיראה המעיין. אך לא ירדתי לעומק ...כללו דאיך תלוי פי' דברי רבי אליעזר להיכא קאי בגירסת הספרים אי גרסינן קטירי או קטימי ...אף לפי גירסת המפרש דגרים קטירי יכולים אנו לומר דרבי אליעזר קאי על דברי ת"ק דאמר ...יו רגילים ואתא איהו והוסיף אף בחרוב ובהא פליגי דת"ק לא היו מביאים הני דר"א משום דלא קטירי מגואי כיון דקטירי מבראי לא מייתינן ור"א ס"ל דכיון דלא קטירי מגוואי אף דקטירי מייתינן. וכן כפי גירסת הרב בעל קרבן אהרן דגרים קטימי יכולים אנו לומר דרבי אליעזר קאי ...י ת"ק דקאמר חוץ מן הגפן וזית ואתא איהו והוסיף לפסול אף של חרוב ובהא פליגי דת"ק ס"ל ...ר"א לא פסולי משום דלא קטימי מגואי ור"א ס"ל דכיון דקטימי מבראי אע"ג דלא קטימי מגואי ...וראיתי לרבינו כל העצים שהדשים כשרים למערכה ולא היו מביאין משל זית ולא משל גפן משום ...רץ ישראל ובאלו היו רגילין במורביות של תאנה של חרשים שאינם בישוב ובשל אגוז ובשל עץ ...כ . והנה מה שכתב בתחילת דבריו שהדשים הוא ע"פ מה שכתב בפ"ו דין ב' ועצי שהירה פסולין לא יביאו אלא חדשים אך מה שיש לתמוה הוא דלא נתן טעם לפסול הזית והגפן כ"א משום ישוב ...ישראל וכבר כתבנו לעיל דלכ"ע רב אחא דאמר טעם זה דישוב ארץ ישראל אית ליה נמי אידך דרב פפא או משום קטירי או משום קטימי דאי רב אחא לית ליה כ"א טעמא דישוב א"י א"כ ...פליגי ת"ק ור"א וכמו שכתוב הכרח זה בדברי המפרש וכמו שכתבתי לעיל ונראה דס"ל לרבינו דמה ...רב פפא ורב אחא הוא דוקא אליבא דהנא דמתניתין דקאמר חוץ משל זית ומשל גפן והיינו ...ת"ק דברייתא דת"כ אבל ר"א לכ"ע ס"ל דאיהו אית ליה טעמא דקטירי מדפסיל של חרוב ושל ...ובהני ליכא משום ישוב א"י דהא לא שייך טעם זה דישוב ארץ ישראל כי אם באילנות בשבחה ...רץ ישראל וכמו שנבאר כל זה לקמן בע"ה וא"כ מוכרחים אנו לומר דטעמיה דר"א הוא משום ...אך בתנא דמתני' נחלקו דרב פפא אמר דכי היכי דר"א אית ליה טעמא דקטירי הכי נמי ת"ק ...יה האי טעמא אלא ת"ק ס"ל דאין טעם זה דקטירי פוסל אלא אם כן הולך הקשר לפנים ור"א ...אף אם אין הקשר הולך לפנים מיפסל מטעם קטירי אך רב אחא ס"ל דאי אית ליה לת"ק טעמא ...אין לחלק בין אם הקשר הוא מגואי או מבראי אלא דת"ק לית ליה טעם זה דקטירי ומש"ה לא ...י אם גפן וזית דאית בהו משום ישוב א"י ור"א הוסיף ופסל אף דברים שאין בהם משום ישוב ...מס קטירי ודקל דנקט ר"א דמשמע דת"ק ס"ל דכשר מיירי בדלא עביד פירי וכדאוקמוה בגמרא. ...שר לומר דרבינו ס"ל דר"א קאי על מאי דקאמר ת"ק אבל באלו היו רגילין כו' ואתא רבי ...לומר שאף באלו היו רגילין וכגוהגת הת"כ דגרים דברי רבי אליעזר בתר דברי ת"ק דאמר אבל ...ו רגילין וכמ"ש הרב בעל קרבן אהרן וס"ל דהברייתא הכי קאמר כל העצים כשרים חוץ משל ...ן משום ישוב א"י וליכא פסול מטעם קטירי או קטימי אך אף שמן הדין הוא כן דרוב העצים ...ים מ"מ לא היו רגילים להביא אלא מורביות של תאנה ואגוז לפי שהיו מחמירים על עצמם ולא ...ים להביא דבר שיש בו משום קטירי או קטימי ומש"ה לא היו מביאים כי אם תאנה ואגוז והראיה ...רבינו בפ' זה אינו מביא הדברים הפסולים אלא הדברים הכשרים אלא שאעפ"כ מצוה שיביא ...נחר ור"א ס"ל דגם חרוב ודקל היו רגילים להביא וטעם מחלוקתם הוא דר"א סבר דכיון דמדינא ...ול לא משום קטירי ולא משום קטימי נהי שהיו מדקדקים על עצמם לחוש היינו דוקא בדבר שיש ...ם מבית ובחוץ אבל כל שאין הקשר הולך לפנים היו מביאים אותו ות"ק סבר שהיו מהדרים מן ...ה וכל עץ שיש בו קשר ואף שהוא מבראי לא היו מביאים אותו נמצא לפי זה דלענין פסול ס"ל ...ב אחא דאין לפסול כי אם מטעם ישוב א"י ומיהו אף שאין לפסול כי אם מטעם ישוב א"י באלו ...אין בתאנה ובאגוז לפי שהיו רוצין להביא עצים שאין בהם משום קטירי מדרך כבוד והשתא אתי ...ברי רבינו דכתב בתחילה דלא היו מביאין משל זית ושל גפן משום ישוב א"י אבל מכל שאר עצים ...אים ומ"מ באלו היו רגילים במורביות של תאנה כו' ופסק כת"ק דר"א דדוקא בהני היו רגילין ...וב והקמה מהטעמים שכתבנו . ודע דזה שכתבנו דרבינו ס"ל דרב אחא דאית ליה טעמא דגפן

וזית דפסולי שהוא מטעם ישוב א"י לית ליה טעמא אחרינא נגד דעת המפרש והרב בעל קרבן אהרן נראה דהכריחו לזה תרי טעמי חדא דאי אמרת דתנא דמתניתין אית ליה דתרי טעמי פסלינן לעצים או משום ישוב א"י אף דליכא טעמא דקטירי או משום קטירי אף דליכא משום ישוב א"י אמאי נקט התנא גפן וזית דאיכא תרתי לריעותא לשמעינן רבותא אף דליכא כי אם חדא לריעותא דפסול. ואם ועוד דאיכא לאקשויי לרב אחא דטעם זה דישוב א"י מנא ליה דכיון דע"כ ממחלוקת דת"ק ור"א בברייתא מוכרחים אנו לומר טעמא דקטירי או דקטימי מנא ליה לבדות טעם זה ולצרפו עם האחר ובשלמא אי ס"ל דליכא אלא הך טעמא ניחא דס"ל דטעמיה דרב פפא אינו טעם מספיק לפסול אלא אי אמרת דמודה רב אחא דטעמיה דרב פפא הוא טעם מספיק מי הכריחו לבדות טעם אחר , מכל הני טעמי הכריח רבינו לומר דכי היכי דרב פפא לית ליה טעמי' דרב אחא הכי נמי רב אחא לית ליה טעמיה דרב פפא . ודע דבפשטא דמתניתין דקתני כל העצים כשרים כו' אבל באלו היו רגילים כו' נראה דמתניתין תרי מילי קאמר חדא דכל העצים כשרים חוץ משל זית וגפן והדר קאמר אע"פ שרוב עצים כשרים מ"מ באלו היו רגילין וכן פירשה למתני' המפרש ויש לדקדק מה למדנו מתניתין דבאלו היו רגילין ובשלמא במורביות דנקט ניחא שהיו בוחרים בהריות וענפים לפי ששורפים יותר ואין מעלין עשן אבל אילנות זקנים אינם נוחים לשרוף כמו אילנות בחורים א"נ לית בהו קשרים בבחורים כמו בזקנים ע"כ. והנה חלוקה זו דיש חילוק בקשרים בין בחורים לזקנים הכי איתא בריש פרק כיצד צולין דאמרינן ואי בעית אימא בנבגא בת שתא דלית בה קיטרי אך מה שפירש דמורביות פירושו הוא אילנות בחורים זו לא ידעתי ובפ"ד דסוכה תנן מצות ערבה כיצד כו' ומלקטין משם מורביות של ערבה והתם פירושו הוא ענפים גדולים ומדברי רבינו שמשון בפ"ג דשביעית מ"ה נראה דס"ל דפי' מורביות הוא גדולות כלומר שהיו בוחרים שיהיו ארוכים שכתב לפי שהאגנים ארוכות קורין להם מורביות מלשון מורביות של תאנה דפ"ב דתמיד מורביות של ערבה דפרק לולב וערבה ע"כ. ולפי זה נראה לי דכוונת המשנה היא שהיו בוחרים ענפים גדולים משום כבוד. שוב ראיתי שכן פי' הרב בעל הערוך בערך מורביות ועיין בכמ"ג והטעמים שכתב המפרש הא' ניחא אך הטעם הב' שכתב משום קשרים לא ידעתי מהו דאי אית בהו קשרים פשיטא דפסולי ומאי אתא לאשמועינן דבאלו היו רגילין וכבר כתבנו דפשט הלשון דבאלו היו רגילין מורה דמשום זירוז מצוה בעלמא היו בוחרים באלו. ואולי דס"ל לפרש דכיון דבזקנים שכיחי קשרים אף באילנות דלית בהו קשרים לא היו נוהגין כי אם בבחורים א"נ במורביות לאו דוקא אלא דמאי דאתא לאשמועי' הוא באיזה אילנות היו נוהגין ואגב זה דקאמר דהיו נוהגים במורביות של תאנה ושל אגוז ושל עץ שמן ובמאי דאתא מתני' לומר דהיו נוהגים באלו נראה דהכוונה היא דבאלו לית בהו קטרי כלל. והנה לדעת המפרשים דאליבא דכ"ע ס"ל טעמא דקטירי או קטימי נראה דהכוונה כך היא דכל העצים כשרים חוץ משל זית ומשל גפן דהני פסולי משום דקטירי או קטימי שיש להם מבראי ומגואי אך רוב העצים כשרים ואף שיש להן קטרי או קטימי מ"מ כיון שאינם מגואי כי הם מבראי לא פסולי אך אע"פ שהדין כן באלו היו נוהגים בתאנה ואגוז ועץ שמן לפי שאין בהם קטרי או קטימי אפי' מבראי אך לדעת רבינו ואליבא דרב אחא דלית ליה כי אם טעמא דישוב א"י לפסול אתיא מתני' כפשטא דאע"ג דמן הדין כל שאין בו משום ישוב א"י כשרים למערכה מ"מ באלו היו רגילין בשל תאנה ושל אגוז ושל עץ שמן משום דהני מלבד דלית בהו משום ישוב א"י לית בהו משום קטירי ולא משום קטימי ודרך כבוד הוא לבחור עצים למערכה שיהיו שורפין יפה . ודע שאחר שיישבנו דברי רבינו עם סוגיית הגמרא ועוד הזקנו זרועותיו מהסוגיא עצמה עדיין נשאר אלי מהקושי מה ששנינו בתורת כהנים על העצים אשר על האש עצים הנתונים להיות אש ע"כ ואיכא דגרסי שנתונין להיות אש וכבר הובאו ב' גירסאות הללו בס' קרבן אהרן יע"ש , והנה בשלמא למ"ד דלית ליה טעמא דקטירי או דקטימי ואף רב אחא מודה בזה אלא שהוסיף טעם אחר והוא משום ישוב א"י ניחא לישנא דברייתא דמיעט על האש עצים דאית בהו קטרי או קטימי וכבר בא הדבר מפורש בדברי הרב בעל קרבן אהרן היכי יליף לה מהאי קרא ומה שלא הוכיחו מקרא הטעם האחר דהיינו משום ישוב א"י הוא משום דהאי טעמא אינו אלא מדרבנן אבל מן התורה פשיטא דלא שייך טעם זה דישוב א"י אך טעם האחר הפסד שהוא מן התורה דבעינן שלא יהיה בעצי המערכה לא משום קטירי ולא משום קטימי אך כפי הכרח רבינו דאית ליה דלרב אחא לית ליה לטעמיה דרב פפא כלל לא ידעתי איך יתיישב לו ברייתא זו שהרי בפירוש מיעטה קרא עצים שלא מטעם ישוב א"י ולומר דברייתא זו אתיא על פי מה שהיו רגילים וכבר כתבנו לעיל דאף לרבינו דס"ל דמן הדין אין לחוש כי אם לטעם ישוב א"י מ"מ על צד היותר טוב היו רגילים באלו משום דלית בהו לא משום קטירי ולא משום קטימי ומצאו להם סמך מן הפסוק הזה דכתיב עליה אשר על האש דבר זה לא ניתן לאמר כלל דדבר שאין בו שום פסול כלל שיבקשו לו סמך מן הפסוק משום על צד היותר טוב ועוד דאם כן דרשא זו היה לנו לאומרה אחר דברי ת"ק דאמר אבל באלו היו רגילים לא בתחילת הברייתא שהם עסוקים בעצים הפסולים מן הדין . והגור הייתי לומר דרבינו גירסתו היא עצים הנתונים להיות אש וס"ל דלרב אחא הכי מתפרשא דבא למעט דבר שעושה פרי וה"פ תדע באיזה עצים נויתי בעצים הנתונים להיות אש כלומר שהם מעותדים ומזומנים לזה לאפוקי באילן דעביד פירי שאינו מזומן להיות אש , הן אמת בדברי הברייתא ניתן לאמר דרך זה אך בגמרא כשהביאו ברייתא זו סיימו ומאי ניהו דוקרי שפוד דלא קטרי ואזלי מקטר ע"כ הרי דבגמרא הבינו בכוונת הברייתא שבאה למעט מקרא זה דעצים אשר על האש קטירי או קטימי ומה יענה רבינו בזה . שוב התבוננתי בדבר שאם הדברים כן דמברייתא דת"כ ומהסוגיא שנאמרה עליה מוכח דטעמיה דרב פפא הוא מוכרח אין מי שיחלוק עליו א"כ המפרש שרצה להכריח דרב אחא אית ליה נמי טעמא דקטירי אמאי לא הכריח דבר זה מהברייתא השנויה בת"כ ומהסוגיא שנאמרה עליה. אשר על כן נראה דלעולם הברייתא לדעת רב אחא מתפרשא כמו שכתבנו דהיינו משום ישוב א"י ומאי דאמרינן בגמרא ומאי ניהו דוקרי כו' הוא אליבא דרב פפא ומשום דברייתא זו הביאוה בגמרא להכריח דברי רב פפא ולסתור דברי רב אשי מש"ה פירשוה כולה אליבא דרב פפא אבל לעולם דלרב אחא ליכא קושיא כלל מברייתא זו דהוא יפרשנה כאשר כתבנו והמפרש לא הוצרך לפרש ברייתא זו אליבא דרב אחא משום דאיהו אזיל לשיטתיה דס"ל דרב אחא מודה בטעמא דרב פפא וא"כ הברייתא כי היכי דמתפרשא לרב פפא הכי נמי מתפרשא לרב אחא ומיהו להביא הכרח מברייתא זו איך רב אחא ס"ל טעמיה דרב פפא לא הביא משום דיש לדחות כמו שכתבנו אך רבינו ס"ל דלקושטא דמילתא הברייתא מתפרשא לדעת רב אחא שבא למעט עצים שיש בהם משום ישוב א"י ואף אם נאמר דטעם זה דישוב א"י אינו אלא מדרבנן אין זה מהקושי כי כאלה רבות ברייתות בת"כ שהם אסמכתות וזו אחת מהם באופן שדברי רבינו הם שרירין וקיימים אין בהם נפתל ועקש . ודע דזה שכתבנו לעיל דטעם זה דישוב א"י לא שייך כי אם בשבעה מינים שנשתבחה בהם א"י כן הוא מוכרח מהגמרא דפריך דקל מי לית ביה משום ישוב א"י ומדלא פריך מחרוב שמעת מינה דחרוב אין בו משום ישוב א"י וכן כתב המפרש שם מהכרח זה שכתבנו והכי דייקי דברי רבינו שכתב ובאלו היו רגילים במורביות של תאנה של חרשים שאינם בישוב ובשל אגוז ובשל עץ שמן ע"כ ומדלא כתב תנאי זה בשאינם בישוב כי אם בתאנה שמעת מינה דבאגוז אף שהוא בישוב מביאין ממנו משום דלא שייך בה ישוב א"י כיון שאינו משבעת המינין וזה פשוט ועיין במה שכתב הר"ע במתניתין דעץ שמן . ודע שהרב בעל באר שבע כתב ומיהו תימה למאן דלית ליה ישוב א"י ממילא איירי משנתנו דקתני אבל באלו היו רגילין במורביות של תאנה קיימא אפילו בתאנה דעבדא פירי ואמאי לא יהיה אסור משום לא תשחית את עצה דהא בפרק האוכל משמע בהדיא דהאי קרא אפי' שלא במקום מצוה כו' ודוחק לומר דמיירי במשנתנו בתאנה שהיא מעולה בדמים דבזה לא הוה אמר רב אחא משום ישוב א"י ושמא י"ל דלצורך מצוה גדולה כי הכא מותר ע"כ ולא הבנתי קושיא זו דמאי דאסר משום לא תשחית אינו אלא לקצץ האילן עצמו משרשו אבל לקצץ ענפים והריות לא ידעתי היכא רמיזא איסור זה והכא לא היו כורתים כי אם הענפים בהם שרשוהי בארעא שבוקו (*א"ה עיין בפ"ו מהלכות מלכים דין י'). ודע שרבינו בפ"ו מהלכות תמידין ומוספין שכתב דצריך לעשות ג' מערכות בכל יום כשהביא דין המערכה הראשונה לא הזכיר באיזה עצים נעשית ובמערכה ב' כתב ובורר עצי תאנה ומסדר מערכה ב' ומערכה ג' שהיא של קיום האש כתב סתם ולא הזכיר באיזה עצים נעשית ולכאורה נראה דס"ל דיש חילוק בין מערכה למערכה לענין העצים אך נראה דליתא אלא כולם דינם שוה אלא שכבר ידוע הוא שדרכו של רבינו הוא לנקוט לשון המשנה והנה במתניתין דתמיד

בעיטות. וחוזר חלילה עד שינמור שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה כדי שיתקלפו הרבה. וחושב ההובאה וההולכה בשיפה אחת להחמיר ואחר כך טוחן ומרקד יפה יפה: ו היין מביא ענבים מן הרגליות מן הכרמים העבודים פעמים בשנה. ודורך וכונסין אותו בחביות קטנות. ואין מניחין אותן אחת אחת ולא שתים שתים אלא שלש שלש. ואינו ממלא את החבית עד פיה כדי שיהיה ריחו נודף. ואינו מביא לא מפי החבית מפני הקמחין העולה על פני היין. ולא משוליה מפני השמרים אלא משלישה ומאמצעה של אמצעית: ז היה הגזבר יושב והיין יוצא מן הנקב שבצד החבית כיון שיראה שינוי השמרים מתחיל לצאת פוסק ואינו לוקח. ומאימתי מביא מאחר מ׳ יום לדריכתו עד שתי שנים או יתר מעט. ואם הביא יין ישן מכמה שנים הרי זה כשר והוא שלא יפסד טעמו: ח תשעה מינין בשמן מפני שינוי מעשיו. כיצד זית שנרגרו בראש הזית וברורו אחת אחת וכתשו ונתנו לסל השמן שיצא ממנו הוא הראשון. חזר אחר כך וטענו בקורה השמן שיצא ממנו הוא השני. ואם חזר א[…] שטענו וטחנו וטענו שנייה השמן שיצא ממנו הוא השלישי. זיתים שמסקן כולן בערבוביא והעלן לגג וחזר ובירר גרגר גר[…] וכתשן ונתנן לסל השמן שיצא ממנו הוא הרביעי. ואם טענו בקורה אח״כ השמן שיצא הוא החמישי. וחזר וטחן וטען פעם שני[…] השמן שיצא הוא הששי. זיתים שמסקן וטענן בתוך הבית עד שילקו והעלן ונגבן ואח״כ כתש ונתן לסל השמן שיצא ה[…] השביעי. חזר וטען בקורה השמן שיצא הוא השמיני. חזר וטחן וטען פעם ב׳ השמן שיצא הוא התשיעי: ט אע״פ שכו[…] כשירין למנחות. הראשון אין למעלה ממנו. ואחריו השני והרביעי ושניהן שוין. ואחריהם השלישי והחמישי והשביעי ושלש[…] שוין. ואחריהם הששי והשמיני ושניהם שוין. והתשיעי אין למטה ממנו: י אין כשר למנורה אלא ראשון ורביעי ושביעי בלבד שנ[…] כתית למאור אין כשר למנורה אלא היוצא מן הכתוש בלבד. אבל למנחות כולן כשירין: יא ומאחר שכולן כשרין למנחו[…] למה נמנו. כדי לידע יפה שאין למעלה ממנו והשוה והפחות שהרוצה לזכות עצמו יכוף יצרו הרע וירחיב ידו ויביא קרב[…] מן היפה המשובח ביותר שבאותו המין שיביא ממנו. הרי נאמר בתורה והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן וי[…] ייי אל הבל ואל מנחתו. והוא הדין בכל דבר שהוא לשם האל הטוב שיהיה מן הנאה והטוב. אם בנה בית תפלה יהיה נ[…] מבית ישיבתו. האכיל רעב יאכיל מן הטוב והמתוק שבשולחנו. כסה ערום יכסה מן היפה שבכסותו. הקדיש דבר יקד[…] מן היפה שבנכסיו וכן הוא אומר כל חלב לייי וגו׳:

סליקו להו הלכות איסורי המזבח

כסף משנה

פ״ו) בפרק אלו מנחות. ומ״ש ותושב ההולכה וההובאה בשיפה אחת להחמיר. שם בעיא דלא איפשיטא:

ו היין מביא ענבים וכו׳. משנה וברייתא שם (דף פ״ו:) ופירש״י רגליות נפנים שמוכים שהוא יפה. ומ״ש ואין מניחין אותן אחת אחת וכו׳. שם בברייתא (דף פ״ז) אין מניחין אותן שתים שתים אלא אחת אחת ואין כן גירסת רבינו. ומ״ש ואינו ממלא החבית עד פיה כדי שיהא ריחו נודף. משנה בפרק כל קרבנות ופירש״י כשהיא חסרה קימעא היין נודף יותר מכשהיא מליאה. ומ״ש ואינו מביא לא מפי החבית וכו׳ עד אלא משלישה ומאמצעה. משנה שם. ומ״ש של האמצעית נראה שכך היה גורס רבינו שם:

ז ומ״ש היה הגזבר יושב וכו׳ עד ואינו לוקח. משנה שם: מאימתי מביא מאחר ארבעים יום לדריכתו. משנה בפרק ו׳ ממסכת עדיות (משנה ה׳). ומ״ש עד שתי שנים וכו׳. בפרק כל קרבנות (דף פ״ו:) תנן אין מביאין ישן דברי רבי וחכמים מכשירין ובגמרא (דף פ״ז) מאי טעמא דרבי אמר קרא [...] יין מה כבש בן שנתו אף יין בן שנתו אי כבש בן שתי שנים פסול אף יין בן שתי [...] פסול וכ״ת הכי נמי והא תניא יין בן שתי [...] לא יביא ואם הביא כשר מאן שמעת דאמר לא יביא רבי וקאמר אם הביא כשר [...] אמר רבא היינו טעמא דרבי דכתיב אל [...] יין כי יתאדם וידוע דהלכה כת״ק ומ[...] לרבינו דע״כ לא פליג ת״ק על רבי אלא שתי שנים או יותר מעט אבל במיושן [...] לתנא קמא נמי לכתחלה לא יביא. ומ״ש [...] שלא יפסד טעמו. פשוט הוא דלא [...] ממעושן דפסול:

ח תשעה מינים בשמן וכו׳ עד [...] והפחות. משנה שם (דף פ״[...]) ומ״ש שהרוצה לזכות עצמו יכוף יצרו [...] וירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה המ[...] ביותר שבאותו המין שיביא ממנו וכו׳. הכ [...] רבינו לאוייס אליו:

בריך רחמנא דסייען

לחם משנה

ו ולא שתים שתים אלא שלש שלש וכו׳ נראה מדברי רבינו ז״ל שהוא גורס שלא כדברי רש״י ז״ל וזו היא גירסתו בברייתא כלשון שהוא הזכיר והוא מפרש שמשים שלש חביות זו על גב זו והאמצעית היא המשובחת שמור ייכה יותר וזהו שאמר לקמן ומאמצעה של אמצעית כלומר מהחבית הממוצעת שלמעלה ממנה יש חבית ולמטה ממנה חבית האחרת:

ח תשעה מינים בשמן מפני שינוי מעשיו וכו׳. בפרק כל קרבנות הציבור ג׳ זיתים ופירש״י ז״ל ג׳ פעמים בשנה מלקטים את הזיתים לפי שאין מתבשלים בבת אחת והקשו התוספות לפירש״י ולפירוש רבינו ז״ל אתי שפיר דאין השינוי בא בשמן אלא מפני שינוי המעשים אבל הלקיטה כולה בבת אחת: כיצד זית שנרגרו וכו׳. קשה דהא בגמרא אמרינן מגרגרו תנן או מגלגלו תנן ופשטינן דמגלגלו תנן וא״כ למאי כתב רבינו ז״ל מגרגרו והרב מהר״ר אליה מזרחי ז״ל בפרשת תצוה הקשה קושיא זאת על רש״י ז״ל שכתב שם מגרגרו מיהו י״ל לרש״י ז״ל דהוא פירש בגמרא דמגרגרו ומגלגלו הענין הוא אחד ולכך לא דק וכתב לשון המשנה אבל לרבינו ז״ל קשה דנראה שמפרש כפי׳ הערוך שכתבו התוס׳ ז״ל שמגרגרו ר״ל לוקט אחד אחד אותם המבושלות או מגלגלו תנן שעושה סימן שלא יתערבו עם האחרים ואין הענין אחד שכן כתב הוא שמגרגרו בראש הזית ובירכו אחד אחד וא״כ היה לו לכתוב מגלגלו כמו שפשטו בגמרא ואולי דהיה לו הגירסא בברייתא דפשטו מינה מגרגרו:

י אין כשר למנורה אלא היוצא מן הכתוש וכו׳. שם בברייתא אמרו ר׳ יהודה אומר כתית אין כתית אלא הכתוש יכול זית כתוש פסול למנחות תלמוד לומר ועשרון סלת בלול בשמן כתית א״כ מה תלמוד לומר למאור אלא מפני החסרון מאי חסרון כו׳ ע״כ. והקשה הרב מהר״ר אליה מזרחי ז״ל בפרשת תצוה דלשתוק מלכתית ומלמאור ואנא אמ[...] דדוקא במנורה דכתיב כתית הוי כתית דוקא אבל במנחות דליכא כתית בכל נוונא [...] ותירץ דהוה ילפינן במה מצינו ואין אנו צריכים לכך דבהדיא אמרו שם בגמרא דאיכא [...] למילף מנחות ממנורה גבי זך דאמרו שם ומה מנורה שאינה לאכילה טעונה שמן זך מנחות שהן לאכילה אינו דין שיטענו שמן זית זך ת״ל זית זך כתית למאור ואין כתית למנחות ע״כ וא״כ הך ק״ו נמי עבדינן לכתית דלאכילה צריך יותר מעולה מלהדל[...] ועם זה קשה לי על דברי הרב ז״ל על הקושיא האחרונה שהקשה דלשתוק מכתית ול[...] ידענא דאין כתית פסול במנחות דהשתא שני ושלישי שפסול במנורה כשר למנחות ר[...] דכשר במנורה אינו דין שכשר למנחות ותירץ דלענין אכילה עדיף השני שהוא מתוק [...] אם כן לדידיה נתבטל הק״ו שעשו בגמרא דנימא שהראשון שהוא זך הוא למנורה [...] לאכילה לא בעינן כל כך זך אלא השני אע״פ שאינו זך כל כך כיון שהוא מתוק [...] עוד הקשה הוא בפרשת ויקרא דלמאי אילטריך בשמן בשמן שתי פעמים שכתב רש״י ז״ל [...] להכשיר שני ושלישי במנחות הא מלמאור נפקא ונראה לי לתרץ דמלמאור לא ידעינן [...] שבמנחות לא בעינן כתושה אלא טחון אבל לעולם הראשון הטחון וכמו שהיה דעת [...] דפליג אר׳ יהודה גבי מנורה דס״ל שם דלא בעינן כתוש למנורה אלא טחון בר[...] והראשון הטחון מהני למנורה כיוצא בזה אני הייתי אומר לדעת רבי יהודה דהל[...] כוותיה גבי מנחות דדוקא גבי מנורה בעינן כתית אבל במנחות בטחון סגי ובלבד הר[...] להכי כתב קרא בשמן בשמן להכשיר שני ושלישי במנחות ואע״ג דהרב ז״ל הביא מה[...] הגמרא א״כ מה תלמוד לומר למאור להכשיר שני למנחות אין בנוסחא דילן כן אלא תלמוד לומר למאור אלא מפני החסרון ולפי זה יתיישב תירוץ זה כדכתיבנא:

משנה למלך

כשבאו לבאר דין המערכה א׳ אמרו באלו היו רגילין כו׳ ולא הוצרכו לבאר עוד שום דבר וכבר הביא רבינו משנה זו בהלכות אלו וא״כ כשבאו במשנה דין מערכה ב׳ ואמרו ברכו עצי תאנה ולפי דעתי מאי דנקט עצי תאנה לאו דוקא אלא נקט חד מהני דהיו רגילין בהם וכן כתב הרב בעל תוי״ט ורבינו העתיק המשנה וכתב תוך ובורר עצי תאנה יפים ומערכה ג׳ לא הוזכרה התם במסכת תמיד ואדרבא תנן בסוף פ״ב הניתו שתי מערכות בהא כו׳ ולכאורה היה נראה דמשנה זו אתיא כמ״ד בפ׳ טרף בקלפי דב׳ מערכות היו עושים בכל יום אך התוס׳ כתבו דבריש פ״ו דזבחים מוקי למתניתין דתמיד כרבי יוסי ורבי יוסי ס״ל דג׳ מערכות עושים ומ״מ מדלא חשיב כי אם ב׳ מערכות משום דדמיין לכדדי וכיון שלא בוררו במשנה רבינו כשהביאה לא הוצרך לבאר באיזה עצים היה לפי שסמך על מ״ש באיסורי מזבח באיזה עצים היו רגילים גם מ״ש שם סתם עצי תאנה נ״ל דסמך על מ״ש שם דע״כ מיירי בתאנה ד[...] ביישוב דאי לא איכא מבום ישוב א״י וזה פשוט. כתב הרב בעל באר שבע תימה למה לא היו [...] נמי בעצי ארזים וארנים וברושים שהיו מסדרים במערכה של שריפת הפרה כדתנן בפ״ג דפרה הלא [...] עצים דברכו בודאי משום דשורפים יותר מאלו עצים ומאי י״ל מפני שהם מעלין עשן הרבה וגבי ש[...] הפרה לא היו מקפידין על העשן ומיהו קשה למה לא לקחו לשריפת הפרה הנך עצים דתשיב הכל [...] אגוז ושל עץ שמן וצ״ע ע״כ. ומ״ש רבינו ובאלו היו רגילים במורביות של תאנה של תדסים נ״ל תא[...] ברי״ש ותרגום של יער תרשא וכמ״ש מרן:

סליקו להו הלכות איסורי המזבח

משנה תורה

הוא

יד החזקה

להנשר הגדול רבינו משה בר מיימון זצ"ל.

עם השגות הראב"ד זצ"ל, ופירוש הרב המגיד משנה, הכסף משנה להגאון מרן יוסף קארו זצ"ל, מגדל עז, הגהות מיימוניות [עם תוספות מדפוס וויניציאה ש"י שי"א], [עם הוספות הרב הגאון מהר"ם פאדווה זצ"ל], גם תשובות מיימוניות, ופירושי הרב רבינו עובדיה והרב הגאון מהר"ל בן חביב על הלכות קדוש החודש, עם כל הצורות השייכות להם ולהלכות שבת וסוכה. גם הלחם משנה להגאון מו"ה אברהם די בוטן זצ"ל, ומשנה למלך להגאון מו"ה יהודה רוזאנים זצ"ל. כאשר היו בדפוסי יעסניץ, דיהרנפורט, וויען וברדיטשוב.

ונלוה לו ספר הקובץ חדושים ומקורי הדינים מהרב הגאון ר' נחום טריביטש זצ"ל אבד"ק נ"ש כפי שנדפס בוויען.

ועתה הוספנו חדשות אשר לא היו מעולם בכל ספרי הרמב"ם הנדפסים יראו נבונים וישמחו:

א) פירוש המגיד משנה על הלכות שחיטה, אשר היה טמון בכתב יד ולא נדפס מעולם, נדפס על מקומו בפנים הספר.

ב) פירוש הרדב"ז על ספר קדושה, הפלאה, זרעים, שופטים, ממלא מקום המגיד משנה שלא נמצא בספרים האלה, כולו [מכ"י]. נדפס גם כן על מקומו בפנים הספר.

ג) חדושים ומקורי הדינים מהרב הגאון בעל פרי חדש, נקראים בשם מים חיים.

ד) חדושים ומקורי הדינים מהרב הגאון בעל מחנה אפרים.

ה) חדושים ומקורי הדינים מהרב הגאון ר' ישעיה פיק זצ"ל.

ו) ביאורים על הלכות בית הבחירה מהרב הגאון ר' יעקב עמדין זצ"ל.

ז) השמטות מתוספות הגהמ"י, מדפוס וויניצאה, שנת ש"י, שי"א.

ח) חדושים מהרב הגאון מהר"ם פאדווה זצ"ל.

ט) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר ר' אברהם זצ"ל אבד"ק פ"פ דמיין, [מכ"י].

י) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר זלמן זצ"ל מווילנא אחי הגאה"ג מוהר"ח זצ"ל מוולאזין.

יא) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר צבי הירש חיות זצ"ל.

יב) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר יוסף זצ"ל בעל ספר מנחת חנוך, [מכ"י].

יג) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר אברהם משכיל לאיתן זצ"ל, [מכ"י].

יד) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר שמואל שטראשון זצ"ל.

טו) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר בצלאל הכהן זצ"ל מווילנא, [מכ"י].

טז) חדושים ומקורים הגיע אלינו מהרב הגאון מוהר"ש ארינשטיין נ"י אבד"ק אוירקאוו, [כ"י].

יז) חדושים ומקורים מהרב הגאון מוהר"ר משה נחום נ"י אבד"ק קאמינקא, [מכ"י].

יח) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר אברהם יונה יעוונין זצ"ל מהוראדנא, [כ"י].

יט) באור בפרק י"ז מקדוש החודש מהרה"ג התוכן מו"ר רפאל מק"ק הנובר זצ"ל.

כ) עד כתיבת שירת הים ושירת האזינו, מס' שתי ידות להה"ג ר"מ די לונזאנו זצ"ל.

פירוש המגיד משנה, והרדב"ז והמה בכתיבת יד, הגיעו לידינו מיד הרה"ג המנוח מוהר"ר זוססמאן יעב"ץ זצ"ל אשר קנה אותם בתוך מרבית כתבי יד מגאונים הראשונים, מאת רבני חכמי ספרד אשר בירושלים, ושילם להם בכסף מלא לצורך דבר מצוה גדולה שנצטרכו אז. והרשומים באתיות ג' ד' ה' יבואו בסוף כל ספר, והרשום באות ו' יבוא בסוף ספר עבודה, והרשום מאות ז' ומעלה, בסוף כל חלק מד' חלקי הרמב"ם.

נדפס בהגה"ה מדוייקת ובתיקון מרבית הטעיות שנשתרבבו בדפוסים הקודמים, כן בפנים הספר וכן בכל המפרשים מסביב.

ועתה הוספנו עוד ארבע עשרה הוספות כמבואר בח' הראשון

ספר שמיני: הלכות מעשה הקרבנות, תמידין ומוספין. פסולי המוקדשין, עבודת יוה"כ ומעילה.

ספר תשיעי: הלכות קרבן פסח, חגיגה, בכורות, שגגות, מחוסרי כפרה, ותמורה.

ווילנא

בדפוס והוצאות ר' אברהם צבי ראזענקראנץ, ור' מנחם מענדיל שריפטזעטצער.

שנת תר"ס לפ"ק.

МИШНА ТОРА, (РАМБАМЪ) Томъ X.

ВИЛЬНА. Типографія А. Г. Розенкранца и М. Шрифтзетцера. Лидскій переулокъ, домъ № 2508/13. 1900.

Дозволено Цензурою 15 Іюня 1899 г. Варшава.

להודיע ולברר

בשם האמת עלינו להודיע בקהל רב כי בכל מקום שנזכר בספר הזה „עכו״ם, גוי׳
נכרי, כותי״ וכו׳ הכונה היא רק על העמים הקדמונים עובדי האלילים אשר לא ידעו
את ה׳ ואת תורתו ודבר קדשו לא הכירו, עד כי מלאו ידיהם חמס ורבה רעתם לפני
ה׳ ובכן כל החקים האלה, ושחברו נגדם בימי קדם, בימי החושך החמס והשוד ועבודת
האלילים הנבערה. יש להם בזמן הזה רק ערך למודי, כשרידי קדמוניות. אבל אין להם
מקום בהלכה למעשה מעת אשר העמים אשר בקרבם אנחנו יושבים ואשר נפגוש על
דרך חיינו, הכירו את הבורא יתברך ויחלו לקרוא בשמו ולעבדו. ולדברי קדשו ישמעון.
וישימו פניהם להפיץ מוסר השכל חקי חיים ודעת אלהים בארץ, היוצא מזה כי עמים
כאלה מחויבים אנחנו לכבד וללכת אתם בשלום ובמישור, כאשר עלינו לשמור ילעשות
את חקי ארץ מושבותינו אשר בצלם נחסה גם אנחנו. כמאמר חז״ל „דינא דמלכותא
דינא״. בהכירנו את ערך הדברים האמורים פה, נוכל לחיות על פי חקי דתנו באין
מפריע, ואז נכון יהיה לבנו בטוח, כי נמצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם

הלכות מעשה הקרבנות

יש בכללן שלש ועשרים מצות. עשר מצות עשה. ושלש עשרה מצות לא תעשה:

וזה הוא פרטן:

א) לעשות העולה כמעשה הכתובים על הסדר: ב) שלא לאכול בשר עולה: ג) סדר חטאת: ד) שלא לאכול מבשר חטאת הפנימית: ה) שלא יבדיל בחטאת העוף: ו) סדר האשם: ז) שיאכלו הכהנים בשר קדשי קדשים במקדש: ח) שלא יאכלום חוץ לעזרה: ט) שלא יאכל זר מקדשי קדשים: י) סדר השלמים: יא) שלא לאכול בשר קדשים קלים קודם זריקת דמים: יב) לעשות כל מנחה כסדר מעשיה הכתובים בתורה: יג) שלא ישים שמן על מנחת חוטא: יד) שלא יתן עליה לבונה: טו) שלא תאכל מנחת כהן: טז) שלא תאפה מנחת חמץ: יז) שיאכלו הכהנים שירי מנחות: יח) שיביא אדם כל נדריו ונדבותיו ברגל שפגע בו ראשון: יט) שלא יאחר נדרו ונדבתו ושאר דברים שהוא חייב בהן: כ) להקריב כל הקרבנות בבית הבחירה: כא) להביא קדשי חוצה לארץ לבית הבחירה: כב) שלא לשחוט קרבנות חוץ לעזרה: כג) שלא להקריב קרבן חוץ לעזרה:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א כל הקרבנות של מיני נפש חיה באין מחמשה מינין בלבד. מן הבקר ומן הכבשים ומן העזים ומן התורים ומן בני היונה: **ב** וכל הקרבנות בין של צבור בין של יחיד ארבעה מינין. עולה. וחטאת. ואשם ושלמים: **ג** ועוד יש שם שלשה מיני קרבן יחיד והם. הפסח. והבכור. והמעשר: **ד** כל קרבנות הצבור הן עולה או חטאת. ואין בקרבנות הצבור שלמים חוץ משני כבשים הבאים עם לחם התנופה בעצרת. והם הנקראים זבחי שלמי צבור. ואין הצבור מקריבין אשם לעולם ולא עוף: **ה** קרבנות הצבור הם שני תמידין של כל יום. ומוספי שבתות וראשי חדשים והמועדות ושעיר חטאת של יום הכפורים. וכן אם שגגו בית דין והורו בע"ז מביא כל שבט ושבט פר ושעיר. הפר עולה והשעיר חטאת. ואלו השעירים הם הנקראים [...]רי ע"ז. ואם שגגו והורו בשאר המצות מביאין פר לחטאת והוא הנקרא פר העלם [...] של צבור: **ו** קרבנות היחיד הם הבכור והמעשר והפסח והחגיגה והיא שלמים. [...]איה והיא עולות. וקרבן הגר והוא עולה מן הבהמה. או שני בני יונה או שתי תורים [...]הן עולה. או שתי בהמות אחת עולה ואחת שלמים. והנודר או המתנדב עולה או [...]מים. ושלמים הבאין עם הלחם הם הנקראים תודה. וכן קרבנות הנזיר והן עולה וחטאת [...]מים וקרבנות מצורע והן חטאת ואשם ועולה. וקרבנות זבים ויולדות והן חטאת ועולה. [...]ן השונג במצות לא תעשה שיש בה כרת והוא חטאת. ואם נסתפק לו אם עשה [...]א עשה אותו החוטא מביא אשם והוא הנקרא אשם תלוי. ויש עבירות שמביא [...]ן אשם והוא הנקרא אשם ודאי. וכן איל העולה ופר החטאת שמקריב כהן גדול [...]' ביום הכפורים הרי הן קרבן יחיד. ופר זה הוא הנקרא פר יום הכפורים. וכל אלו [...]בנות מפורשין הן בתורה וכל אחד מהן יתבארו דיניו במקומו: **ז** כל קרבנות היחיד חייב

כסף משנה

[א] א כל הקרבנות של מיני נפש חיה וכו'. הכל מבואר בתורה כמו שכתב רבינו בסוף דבריו:

[ה] מ"ש ואין הצבור מקריבין אשם לעולם ולא עוף. בפ"ב דתמורה (דף י"ד) אשם ביחיד איתיה בצבור ליתיה, וגם"כ ואם מן העוף יחיד מביא עוף ואין צבור מביא עוף:

[ו] מ"ש וקרבן הגר והוא עולה מן הבהמה או שני בני יונה או שתי תורים וכו'. [...]ד' מחוסרי כפרה (כריתות דף ח' ט'):

[ז] קרבנות היחיד חייב באחריותן וכו'. משנה בפ"ב דתמורה קרבנות היחיד [...]ן באחריותן ובאחריות נסכיהם וקרבנות [...] אין חייבין (לא) באחריותן ולא באחריות [...]ם אבל חייבין באחריות נסכיהם משקרב [...], ופירש רש"י קרבנות היחיד חייבים [...]יותם כלומר ויש מהם מאותן שקבוע להם [...]אפילו עבר זמנם חייבין להקריבם כגון [...] יולדת וקרבנות מצורע אם עבר שמיני [...]טל להקריבן לאחר זמן אבל קרבנות הצבור [...]הם זמן אם עבר זמנן בטל קרבנן. משקרב [...] שאם קרב הזבח בזמנו ולא קרבו נסכים [...] חייב להקריבם אפילו מכאן עד עשרה [...] עכ"ל, וכן פירש רבינו בפירוש המשנה והכי

לחם משנה

פ"א ד ה כל קרבנות הצבור הן עולה או חטאת כו' קרבנות הצבור הם שני תמידין שבכל יום וכו'. רבינו ז"ל בפירוש המשנה בהקדמתו לסדר קדשים כתב כל הדברים והכללים אשר כתב בפרק זה ונתן שם כלל ואמר שהקרבנות מתחלקים לארבעה מינים. א' קרבן יחיד. ב' קרבן צבור. ג' קרבן צבור דומה ליחיד. ד' קרבן יחיד דומה לקרבן צבור. קרבן צבור הוא מה שכתב כאן שני תמידין של כל יום ומוספי שבתות וראשי חדשים והמועדות ושעיר חטאת יוה"כ אלו הן קרבן צבור ממש שדוחין את השבת ואת הטומאה. וקרבן יחיד נחלק לה' חלקים. הא' שיהא היחיד חייב קרבן על מעשה שעשה או דבר. הב' שיהיה היחיד חייב קרבן על ענין מן הענינים אשר בגופו. הג' שיתחייב על שום ענין מן הענינים שיהיה בנכסיו. הד' שיתחייב בהגיע זמן ידוע. החמישי שיתחייב בזה דרך נדבה. הראשון הוא מה שכתב רבינו כאן וקרבן השוגג במצות לא תעשה שיש בו כרת וכו' עד אומרו וכן איל העולה כו' שאלו באין על מעשה שעשה. ועוד יש מי שחייב על מבטא כגון שבועות שנשבע לשקר וכתב שם אע"פ שלא כתבם כאן שכאן לא כתב אלא מה שבא על פי מעשה. הב' מה שכתב רבינו ז"ל כאן קרבנות מצורע וקרבנות זבים ויולדת ויש בנזיר כיוצא בזה שהוא תגלחת הטומאה כשנטמא הנזיר שמביא קרבן שאלו הן על הטומאה שאירע בגופו ומזה המין הוא קרבן הגר שכתב רבינו ז"ל כאן שהוא להיותו נכנס תחת כנפי השכינה ולהתגייר צריך קרבן זה. והג' הוא מה שכתב כאן הבכור והמעשר וכו' שהוא בא על דבר שהוא בנכסיו. והד' הוא מה שכתב כאן רבינו ז"ל החגיגה והראיה שהוא בהגיע זמן ידוע. החמישי הוא מ"ש כאן והנודר או מתנדב כו' ומזה המין מה שכתב וכן קרבנות הנזיר כו' שהם קרבנות תגלחת הטהרה שבא הנזירות בנדבה ומביא קרבן להשלמתו. המין השלישי קרבן צבור דומה לקרבן יחיד הם מ"ש כאן רבינו ז"ל וכן אם שגגו ב"ד והורו בע"ז מביא כל שבט וכו' ואם שגגו והורו בשאר מצות וכו' עד אומרו קרבנות היחיד וכו' ונקרא קרבן צבור מפני שהתורה אמרה והקריב הקהל וכו' ועשו כל העדה וכו' [...]לקרבן יחיד משום שאינו דוחה את השבת ולא את הטומאה כקרבן יחיד. והד' קרבן יחיד הדומה לקרבן צבור הוא מה שכתב רבינו ז"ל הפסח וכן מה שכתב למטה וכן איל העולה ופר החטאת שמקריב כ"ג משלו ביום הכפורים הרי הן קרבן יחיד ופסח הוי קרבן יחיד שכל אחד שוחטו לעצמו ודומה זה המין לקרבן צבור מפני שדוחין [...]בת ואת הטומאה. אלו הן דברי רבינו ז"ל בקצרה שכתב שם, והוצרכתי לכתוב זה כאן מפני שעם זה יתיישב למה לא מנה רבינו ז"ל כל קרבנות היחיד שיש יותר מאלו [...]ר הקרבנות שפרט שם רבינו ז"ל בפירוש המשנה ומה ראה למנות אלו ולא יותר, אלא שכוונתו למנות כאן חלוקת המינים כמו שכתב שם וכתב מכל מין ומין אחד או שנים [...] למנות יותר כיון שכבר כתב כל המינים שלא רצה להאריך ואע"פ שלא כתב כל מין ומין לבדו כמו שכתב בפירוש המשנה אלא ערבב אלו עם אלו אין קפידא בכך שאין [...] כאן לכתוב אלא הדינים לבד. וכן מה שכתב בסוף דבריו וכן איל העולה ופר החטאת שמקריב כ"ג וכו' הרי הן קרבן יחיד, באו דבריו בדקדוק דהיה קשה לדבריו מה הוצרך

משנה למלך

[א] א כתב הרמב"ן בהשגותיו לספר המצות בעיקר הי"ב שכל העבודות כגון הזיקות ובלילות ספיגות ומליקות ודכוותייהו שהכהן כשעושה אחת מאלה עושה מצוה ומברך [...] והתם בעל לב שמח כתב שם דרבינו חולק בזה וס"ל שלא יברך כי אם על העבודה הגדולה [...]ל שאר העבודות הקטנות שבה נפטרות עמה כו' ומסיים וכתב ותהיה הברכה אחת על מעשה [...]ולו כלחם ע"כ. ואין דבריו מוכרחים דאפשר שגם רבינו מודה בזה גם לא ידעתי איזו היא עבודה גדולה או קטנה. גם מה שסיים שתהיה הברכה אחת על הסדר כולו זה יתכן אם כל הסדר נעשה בכהן אחד אך אם כל כהן וכהן יעשה עבודה אחת למה לא יברך על העבודה שעושה. ונוסח הברכה נראה שהוא אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לעשות כך וכך, דומיא דברכת אכילת תרומה שכתב רבינו בסוף הלכות תרומות וכן בכל אכילת קדשים מברך ברכה זו וכמ"ש רבינו בריש הלכות בכורים יע"ש:

הקטנים

חייב באחריותן ובאחריות נסכיהן חוץ מן הנדבה. וכל קרבנות הצבור אינן חייבין באחריותן ולא באחריות נסכיהן. ואם קרב הזבח חייבין באחריות נסכיהם. וקרבן יחיד שקבוע לו זמן הרי הוא כקרבן צבור ואינו חייב באחריותו: **ח** כל עולת בהמה אינה באה אלא מן הזכרים בלבד. והיא באה מן הכבשים ומן העזים ומן הבקר בין גדולים בין קטנים. ומן התורים ובני יונה ואחד בהן הזכר והנקבה: **ט** החטאת באה מחמשת המינים האלו מן הזכרים ומן הנקבות מן הגדולים ומן הקטנים: **י** האשם אינו בא אלא מזכרי כבשים בלבד. יש אשם בא מגדולי מין זה ויש אשם בא מן הקטנים: **יא** השלמים באים מן הכבשים ומן העזים ומן הבקר מזכרים ומנקבות מן הגדולים ומן הקטנים. ואין העוף בא שלמים. הקטנים הם מבן שמנת ימים עד שנה תמימה מיום ליום. אם נתעברה שנה נתעברה לו. והגדולים בבקר עד שלש שנים שלימות מיום ליום. ובצאן עד שתי שנים שלימות מיום ליום. יותר על זה הרי הוא זקן ואין מקריבין אותו: **יב** אף על פי שכל הקרבנות כשרין מיום השמיני והלאה ^ב^אין מקריבין לכתחלה אלא מיום שלשים והלאה. חוץ מן הבכור ומן הפסח ומן המעשר שאם רצה להקריבן בשמיני לכתחילה מקריב: **יג** ^ג^שעות מונין לקדשים, ואם הוסיפו שעה אחת או פחתו שעה פסולין. כיצד קרבן שמצותו להיות בן שנה אם הוסיף על השנה שעה אחת נפסל. אפילו היה בן שנה בשעת שחיטה והוסיף על השנה בשעת זריקה נפסל עד שיהיה בן שנה עד שעת זריקה וכן בכל הזבחים: **יד** כל מקום שנאמר בתורה כבש או כבשה או כבשים הרי אלו בני שנה. וכל מקום שנאמר איל או אילים הם הזכרים בני שתים. ומאימתי יקרא איל משיכנס בשנה שנייה אחד ושלשים יום. אבל ביום שלשים אינו כשר לא לכבש ולא לאיל והוא הנקרא פלגס. ^ד^וכל מקום שנאמר בו עגל הרי זה בן שנה. פר בן שתים. שעיר עזים [בן שנה. שעיר] בן שתים. כל שנה שנייה הוא נקרא שעיר: **טו** כל קרבנות הצבור זכרים. וכן חטאות של צבור מן העז או מן הבקר. ואין בהן מן הכבשים. וכל עולות הצבור מן הכבשים ומן הבקר. ואין להן עולה מן העז. כל חטאת יחיד לנקבה ותאכל לכהנים ואינה באה מן הבקר. חוץ משלש חטאות. חטאת נשיא שהיא עז ונאכלת. וחטאת כהן משיח שהוא פר ונשרפת והשלישי פר שמביא כהן גדול ביום הכפורים והוא פר הבא על כל המצות. והוא חטאת

א סמ"ג עשין קפג: ב סמ"ג שם: ג סמ"ג שם: ד סמ"ג שם:

לחם משנה

הוצרך לכתוב וכן אלו הם קרבן יחיד מה שלא כתב באחרים שהזכיר אלא בכולהו כתב וכן קרבנות הנזיר כולן וקרבנות זבים וכו' ולא יותר וכאן כתב בכוג הרי הם קרבן יחיד אלא משום דלא תיסק אדעתין דהך להוי קרבן ציבור משום שדוחים את השבת ואת הטומאה כקרבן ציבור קמ"ל דמ"מ קרבן יחיד הוא ואע"ג דפסח הוי כי האי גוונא ולא כתב רבינו ז"ל בו כיוצא בזה משום דשוה פסח וחגיגה יחד שבאים יחד ברגל אחד ולכך לא כתבו רבינו ז"ל עם איל העולה ופר החטאת של כ"ג אע"פ שהוא ממינם וכמו שכתב רבינו ז"ל בפירוש המשנה. ואע"ג דגבי קרבן ציבור דומה לקרבן יחיד שהם אם שגגו ב"ד והורו וכו' לא כתב בסוף הרי הם קרבן ציבור כי היכי דלא תיסק אדעתין דלהוי קרבן יחיד משום דאינם דוחין את השבת ואת הטומאה כקרבן יחיד התם ודאי פשוט יותר שהם קרבן ציבור וכמ"ש והוא הנקרא פר העלם דבר של ציבור ועם זה בא סדרו של רבינו על נכון:

ז ובאחריות נסכיהן חוץ מן הנדבה כו'. כתב בעל כ"מ שהוא מפרש שכל מ"ש קרבנות היחיד חייב באחריותן הוא שאם אבד חייב באחריותו. וקשה דא"כ איך אמר קרבנות הציבור אין חייבים באחריותן והלא אם אבדו קודם שיעבור זמנם ודאי שמביא אחרים תחתיהן דלא מייתי בגמרא מקרא דדבר יום ביומו אלא שאם עבר היום ולא הביאם אינו חייב באחריותם אבל אם לא עבר היום ונאבדו ודאי שיביאו אחרים תחתיהם. ואולי דס"ק גבי יחיד חייב בכל אחריות בין אם עבר יומו בין נאבד שחייב להביא אחר אבל קרבנות הציבור אינו חייב בכל אחריות אלא מקצת אחריות חייב ומקצת פטור כגון שאם נאבדו יביא אחרים אבל אם עבר יומו אינו חייב באחריותן:

יא והגדולים בבקר עד ג' שנים שלימות כו'. בפ"ק דפרה אמר ר"י הגלילי אומר פרים בני שתים כו' וחכמים אומרים אף בני ג' ר"מ אומר אף בני ד' ובני ה' כשרים אלא אין מביאין זקנים מפני הכבוד ע"כ. ופשוט הוא דמאי דקאמרי רבנן אף בני ג' דהכי קאמרי לא כמ"ש ר"י דכל שנה שניה נקראת פרה ולא יותר אלא כל שנת ג' נמי נקראת פרה וז"ש רבינו כאן עד ג' שנים ולמטה כתב דמבן שתים נקראת פרה דת"ק לא פליג אר"י אלא מוסיף וכדאמר אף בני שלש. וכן כתבו התוס' ז"ל פ"ק דר"ה ולכן לא ידעתי מקום לתמיהת הכ"מ שתמה לקמן שאפיר פסק רבינו כרבנן:

הא

בן שנתו שנתו שלו ולא של מנין העולם ואשמועינן הכא דלא תימא מיום ליום הוא דבעינן ולא משעה לשעה [אלא אף משעה לשעה] שאם נולד בניסן בי"ד בט' שעות וכו' לשנה הבאה בי"ד בניסן בט' שעות אסור לזרוק דמו בעשירית שכבר עברה שנתו:

יד כל מקום שנאמר בתורה כבש וכו' עד והוא הנקרא פלגס. בספ"ק דפרה. ומ"ש וכל מקום שנאמר בו עגל הרי זה בן שנה. בפ"ק דר"ה (דף י'). ומ"ש פר בן שתי' בפ"ק דמסכת פרה ר"י הגלילי אומר פרים בני שתים שנאמר ופר שני בן בקר תקח לחטאת והל"א אף בני שלש ופסק כר"י הגלילי. ואיני יודע למה לא פסק כחכ' דרבים נינהו ועוד דבפ"ק דר"ה (דף י') תניא כוותייהו ועוד שהוא עצמו כתב בסמוך הגדולים בבקר עד שלש שנים שלימות מיום ליום ובהקדמתו לפירוש משניות סדר זה י' ספר הוא בן ג'. וי"ל שרבינו מפרש דחכמים נמי ילפי מפר שני שיהא בן שתי שנים והיינו לענין שאם התנדב פר לא יהא פחות משתי שנים אלא שסוברים שלא יהא גדול י' מבן ג' ופסק כחכמים. ומ"ש שעיר עזים בן שתים כל שנה שניה הוא נקרא שעיר יש לתמוה על זה דהא תנן פ"ק דפרה חטאות הצבור וכו' כשרים מיום שלשים והלאה ותנ' הצבור הייני שעירי ר"ח ושל מועדות וכתיב בהם שעיר עזים אלמא דשעיר עזים הוא בן שנה. וכן נראה מפירש"י פ' שלח לך דשעיר עזים היא תוך שנה ובריש פרק ע"ז מהל' אלו משמע דשעיר הוא נקרא שנה שניה שכתב אם אמר הרי עלי גדי והביא שעיר יצא וכתב עוד קבע בעזים ושכח יביא שעיר. ולכן נראה שיש להגיה בלשון רבינו ולגרוס ש' עזים בן שנה שעיר בן שתים:

טו כל קרבנות הצבור זכרים. משנה בפ"ב דתמורה (דף י"ד). ומ"ש וכן חטאות הצבור מן העז או מן הבקר ואין בהם מן הכבשים וכו' עד ושלש לצבור אלו הם כ' לקוחים מפסוקי התורה:

כסף משנה

וכן משמע בגמרא. וממה שכתב רבינו חוץ מן הנדבה נראה שהוא מפרש שבכלל... שאמרו ביחיד חייב באחריותן שאם הפריש קרבנו ואבד חייב באחריותו והדין מפורש... קנים: ומ"ש רבינו וקרבן היחיד שקבוע לו זמן הרי הוא כקרבן צבור וכו'. פשוט... דכיון שעבר זמנו בטל קרבנו. וקרבן יחיד שקבוע לו זמן הייני חביתי כ"ג ופר יוה"כ...

ח כל עולת בהמה אינה באה אלא מן הזכ... וכו' עד ואין העוף בא שלמים. ... מבואר בתורה בפ' ויקרא. ומה שכתב ... גדולים בין קטנים דכתיב ומיום השמיני ו... ירצה. ומ"ש ואחד בהן הזכר והנקבה, ב... דתמורה (דף י"ד) אין תמות וזכרות בעו...

ט ומ"ש החטאת באה מחמשה מינים ... מן הזכרים ומן הנקבות. מ... בפ' ויקרא יש חטאות שהן באות זכרים ... חטאות שהן באות נקבות. ומה שכתב ... הגדולים ומן הקטנים, בפ' ויקרא. ... בקצת הנוסחאות פר שהוא גדול שבמינו וכ... כתוב שעירת עזים שהיא קטנה שבמינה

י ומ"ש האשם אינו בא אלא מזכרי הכב... בלבד. מפורש בפ' ויקרא. ו... יש אשם בא מגדולי מין זה וכו'. ב... ויקרא האשמות הם איל ובפ' נשא גבי ... האשם הוא כבש:

יא ומ"ש השלמים באים מן הכבשים ו... מפורש בפ' ויקרא. ומ"ש ... העוף בא שלמים, בת"כ בפרשת ויקרא ... עוף בא שלמים: **הקטנים** הם בני ש... ימים, מקרא מפורש ומיום השמיני ו... ירצה. ומ"ש עד שנה תמימה וכו'. ב... בתרא דערכין (דף ל"א) גבי בתי ערי ... תנו רבנן שנה תמימה רבי אומר מונה ... ימים כמנין ימות החמה וחכמים אומרים ... י"ב חודש מיום ליום ואם נתעברה נתעבר... ובסוף תוספתא דנגעים שנה האמורה ב... שס"ה כנגד ימות החמה דברי רבי והכ... אומרים מאחד בניסן לאחד בניסן מס' ... לס' באב אם נתעברה שנה נתעברה לו. ו... ובבקר עד שלש שנים שלימות מיום לי... בפ"ק דמסכת פרה (משנה ב') רבי יוסי ... אומר פרים בני שתים וחכמים אומרים ... שלש. ומ"ש ובצאן עד שתי שנים שלימו... בפ"ק דפרה כבשים בני שנה ואילים בני ש... וכולם מיום ליום:

יב אע"פ שכל הקרבנות כשרים וכו'. מ... סוף פרק קמא דפרה, ו... שם רבינו שנלמד זה מדכתיב והלאה ... בבכור נאמר וביום השמיני תתנו לי ו... ומעשר נשוו לבכור לענין מתן דמים כד... בפרק איזהו מקומן. ושנוי שם שנדרים וכ... דינם שוה לבכור ומעשר ופסח ולא ידעתי ... השמיטו רבינו:

יג שעות מונין לקדשים וכו'. בפ' דזבחים (דף כ"ה:) ובפרק אלו מומין (דף ל"ט:) זאת אומרת שעות ... בקדשים. ופירש"י דשנה האמורה בקד... המריך בפרק יוצא דופן דאין מונין לה מ... כשאר ראשי שנים אלא מיום שנולד מעת... בשנה הבאה וילפינן לה מקראי דכתיב

כל

משנה למלך

יא הקטנים הם מבן ח' ימים עד שנה כו'. התוס' בפ' השג יד (דף י"ח) כתבו בשם י"מ דשנה זו מונין מיום הרלאה דהיינו לאחר ח' ימים והתוס' דחו סברא זו וכתבו דלא מנינן כי אם מיום הלידה, ועיין בחדושי הרשב"א ס"פ יוצא דופן: והגדולים בבקר עד ג' שנים כו'. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר בפ"ב מה' איסורי מזבח דין ו'):

יד כל מקום שנאמר בתורה כו'. כתב מרן ולכן נראה שיש להגיה בלשון רבינו ולגרוס שעיר ... בן שנה שעיר בן שתים. ועיין בהקדמת רבינו לקדשים שכתב דשעיר עזים הוא אחר ... וכ"כ הרע"ב פי"ג דמנחות מ"ז אך בפ"ג דפרה מ"ד כתבו בהפך. ולפי גירסת מרן אני תמה ... מצינו חילוק במוספין בין זה לזה שהרי יש מוסף שכתוב בו שעיר עזים ויש מוסף שכתוב בו ... ומילוק

חטאת ונשרף: טז כל חטאות של צבור נאכלות חוץ משעיר של יום הכפורים שחבירו משתלח. וכן שעירי ע"ז ופר העלם ופר. הבא על כל המצות ופר העלם נקראים פרים הנשרפין. ושעירי ע"ז נקראים שעירים הנשרפים. הא למדת שחמש חטאות *הם הנשרפות שתים ליחיד ושלש לציבור: יז כל הקרבנות האלו נקראים זבחים. וכל העולות והחטאות והאשמות ושני כבשי שלמים של עצרת נקראים קדשי קדשים. אבל שלמים של יחיד והבכור והמעשר והפסח נקראים קדשים קלים: יח האיברים ששורפין אותן ע"ג המזבח מן החטאות הנאכלות ומן האשמות ומן השלמים הם הנקראין אימורין. ואלו הן האימורין של שור או של עז החלב אשר על הקרב ובכללו חלב שעל גבי הקבה ושתי הכליות וחלב שעליהן עם החלב אשר על הכסלים ויותרת הכבד ונוטל מן הכבד מעט עם היותרת. ואם היה הקרבן ממין הכבשים מוסיף על אלו האליה תמימה עם החוליות מן השדרה עד מקום הכליות שנאמר לעומת העצה יסירנה. וכל האימורין נשרפין על מזבח החיצון: יט היתה הבהמה מעוברת אף על פי שכלו חדשיו של עובר ואפילו נמצא חי אינו מעלה חלבו עם חלב אמו אלא חלב אמו בלבד. והרי העובר כאחד מאיבריה:

פרק שני

א היין *והסולת שמביאין עם הקרבן הם הנקראין *נסכים והסולת לבדה נקראת מנחת נסכים. ומנחת נסכים אינה טעונה לא תנופה ולא הגשה ולא לבונה. אבל טעונה מלח. וכולה נשרפת על מזבח החיצון. ויתנסך היין על המזבח. ואין נותנין אותו על האש אלא מגביה ידו *ויוצק על היסוד והוא יורד לשיתין:

אין

א סמ"ג עשין קסג: *[בפירושו כתב רבינו בפ"ד דזבחים משנה ג' דנסכים הם היינות, ועיין שם בתויו"ט]:

השגת הראב"ד

*הם הנשרפות שתים ליחיד. א"א נראה שהוא מונה שעירת יחיד בכלל שעירים הנשרפין וכ"כ רבינו נסים ז"ל, והדבר זר מאד שיקראו לשעירה שעיר ועוד לא מצינו לה מן התורה שתהא נשרפת אלא שתהא נאכלת כשאר הטאות של יחיד, ושעירים הנשרפים שאמרו במשנה מפני שמביאין בע"ז פר ושעיר לכל שבט ושבט ושעיר לב"ד:

*ויוצק על היסוד. א"א זה שיבוש שלא היה יוצק על היסוד אלא בספל של יין שהיה בקרן מערבית דרומית עם ספל של מים של ניסוך המים בחג:

כסף משנה

יז כל הקרבנות האלו נקראים זבחים וכו' עד הם הנקראים אימורים. כל זה נלמד ממקומות ממסכת זבחים: כתב הראב"ד ז"ל הם הנשרפות שתים ליחיד א"א נראה שהוא מונה שעירת יחיד וכו'. דברי הראב"ד תמוהים שכתב נראה שהוא מונה שעירת יחיד בכלל שעירים הנשרפים וזה לא נמצא רמז לו בדברי רבינו שהרי כתב הא למדת שחמש חטאות הם הנשרפות שתים ליחיד וכבר נתבאר בתחלת דבריו שהחטאות היחיד הנשרפות הם פר כהן משיח הבא על כל המצות ופר של כ"ג ביוה"כ ולא בא כאן שעירי ע"ז אפילו ברמז וכן כתב ג"כ בפירוש המשנה בהקדמתו לסדר קדשים וז"ל יתבאר לך שאין שורפין מכל חטאות היחיד אלא פר הבא על כל המצות ופר יוה"כ ושאר כולם יאכלו עכ"ל. ולא נזכרו בדברי רבינו שעירי ע"ז אלא בקרבנות הצבור שכתב כל חטאות של צבור נאכלות חוץ משעיר של יוה"כ שחבירו משתלח וכן שעירי ע"ז ופר העלם עכ"ל. והם מה שמביאין בע"ז פר ושעיר לכל שבט ופר ושעיר לבית דין וכתב בפי"ב מהלכות שגגות שהם נשרפים והם הנקראים שעירי ע"ז. ולכן אני אומר שאין ספק שספר מוטעה נזדמן להראב"ד בדברי רבינו ולכן כתב מ"ש וגירסת ספרינו בדברי רבינו היא נכונה:

יח ואלו הם האימורים וכו'. מפורש בתורה פ' ויקרא. ומ"ש ובכללו חלב שעל הקיבה, שם בת"כ ואת כל החלב אשר על הקרב ר' ישמעאל אומר להביא חלב שעל הקיבה ר"ע אומר להביא חלב שעל הדקין ובפ' אלו טרפות (דף מ"ט) מייתי להאי ברייתא וקאמר דנהוג כהני כהא דר"ע ולא ידעתי למה פסק רבינו דלא כר"ע ואפשר שטעמו משום דבפרק אלו טרפות אמרינן בחלב הקיבה דאקפתא כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי בדאייתרא ואיכא דאמרי איפכא אלמא לכ"ע יש חלב אסור בקיבה ומפרש רבינו דהיינו כרבי ישמעאל דאילו לר"ע לא הוה מעלה מחלב הקיבה כלל ולא כדפירש"י. ומ"ש ונוטל מן הכבד מעט עם היותרת בת"כ יליף לה מקרא. יותרת הכבד כתב רבינו בהקדמתו לסדר קדשים שהוא הקנה התחתון היוצא ממנו כמו אצבע מן היד. ומ"ש ואם היה הקרבן ממין הכבשים מוסיף על אלו האליה תמימה מפורש בתורה. ומ"ש עם החוליות מן השדרה בת"כ יכול יטלנה עם השדרה ת"ל לעומת העצה יכול לא יכנס לפנים מן העצה ת"ל יסירנה נכנס לפנים מן העצה ומשמע לרבינו דהיינו יטול עמו חוליות השדרה ולא מיעט אלא שלא יטול כל השדרה. ומ"ש וכל האימורים היו נשרפים על מזבח החיצון. זה פשוט שהרי המזבח הפנימי אסור להעלות עליו כ"א קטרת בלבד כדאיתא בסוף פ' תצוה:

יט היתה הבהמה מעוברת וכו'. בפ' בהמה המקשה (דף ע"ה) מה חלב ושתי כליות האמור באשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל. ופירש"י מוצא מכלל שליל חלב זה מוצא מכלל חלב שליל שאינך יכול לומר חלב שליל יקריב הנמצא באשם שהרי אין אשם נקבה אף כל אפילו בקרבנות הבאים נקבה חלב האמור בהם מוצא מכלל שליל:

פ"ב א היין והסולת שמביאין עם הקרבן וכו'. פשוט הוא: ומנחת נסכים אינה טעונה לא תנופה ולא הגשה ולא לבונה. במשנה פרק כל המנחות (דף נ"ט וס"א). ומ"ש אבל טעונה מלח. בפרק הקומץ רבה (דף כ"א:) בשלשה מקומות המלח נתונה וכו' בראש המזבח ששם מולחים הקומץ והלבונה וכו' ומנחת נסכים. ומ"ש וכולה נשרפת. פשוט הוא שהרי לא מצינו שתהא נקמצת ובהדיא תנן בפרק אלו מנחות (דף ע"ד:) מנחות ונסכים למזבח ואין בה לכהנים. ומ"ש על מזבח החיצון. גם זה פשוט שהמזבח הפנימי אסור להעלות עליו כי אם קטרת בלבד כמו שמפורש בסוף פרשת תצוה. ומ"ש ויתנסך היין ואין נותנין אותו על האש. בפ' אלו מנחות אהא דתנן בזו יפה כח מזבח מכח כהנים ותו ליכא וכו' והא איכא נסכים לשיתין אזלי ומאי בזו לאפוקי מדשמואל דאמר שמואל המתנדב יין מביא ומזלפו על גבי אישים ופירש"י לשיתין אזלי ולא אישים. ומ"ש אלא מגביה ידו, אין לומר שטעמו מדתנן בפרק לולב וערבה (דף מ"ח:) למנסך אומרים לו הגבה ידך שפעם אחת ניסך על גבי רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהם דבניסוך המים דוקא אמרו כן שהיא הלכה למשה מסיני ואין הצדוקים מודים בה וחוששין שלא יהא אותו כהן צדוקי אבל בניסוך היין אין צורך להגביה ידו מפני [illegible] זו אלא אורחא דמילתא נקט: ועל מ"ש רבינו ויוצק על היסוד. כתב הראב"ד זה שיבוש שלא היה יוצק על היסוד אלא בספל של יין שהיה בקרן מערבית דרומית עם ספל של מים של ניסוך המים בחג עכ"ל. היה נראה לומר שטעמו מדתנן בפרק לולב וערבה שני ספלים של כסף היו שם וכו' ומנוקבים כמין שני חוטמין דקים וכו' מערבי של מים ומזרחי של יין וסובר הראב"ד שכך היו עושים לכל הנסכים שהיו נותנים אותו בספל וממנו יורד לשיתין, ורבינו סובר שמאחר שלא הוזכרו בגמרא ספלים אלא בניסוך דחג משמע שלא היו הספלים משמשים אלא לאותו ניסוך בלבד ואע"ג דתניא בסיפרי פ' נסכים על גבי ספלים או אינו אלא על גבי האישים אם אתה אומר כן נמצאת מכבה את המדורה וזה מבואר כדברי הראב"ד, ל"ק דההיא כר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור וכדאוקמוה בס"פ כל התדיר (זבחים נ"ב) ואע"ג דאמריק לאפוקי מדשמואל דאמר מזלפו על האישים לדעת רבינו יש לומר דלאו מש"ה נימא דלספלים כיון דאפשר דנימא דליסוד דספלים שאמרו לאו דוקא אלא למעט שלא ינסך על גבי האישים ודוחק:

אין

לחם משנה

טז הא למדת שחמש חטאות הן הנשרפות וכו'. אולי להר"א בהשגות נזדמנה לו נוסחא מוטעת בדברי רבינו שאומרת ו' חטאות הן הנשרפות ג' ליחיד וג' לציבור ומפני שלא מצא ג' ליחיד הבין שהוא סובר כדברי הגאון רבינו נסים ז"ל דכשמביא היחיד כשבה או שעירה כששגג באחת ממ"ב כריתות וכמ"ש רבינו בריש הל' שגגות היא נשרפת והיא נכנסת בכלל מ"ש שעירים הנשרפין ועם זה ג' ליחיד הא' השעירה הנזכרת. הב' חטאת כהן משיח. הג' פר שמביא כהן גדול. אבל ודאי שהנוסחא זו מוטעת והגירסא הנכונה בדברי רבינו חמש חטאות כו' שתים ליחיד, וכן כתב בפירוש המשנה בהקדמתו לסדר קדשים וכך הם דברי הבעל כ"מ:

פ"ב א ויוצק על היסוד וכו'. הר"א ז"ל השיג דהינו יוצק על היסוד אלא בספלים ובודאי דכן נראה בפרק לולב והערבה ובפרק כל התדיר והרבה האריך הבכ"מ ז"ל בפירוש הסוגיא דפרק כל התדיר דבהדיא אמר שם דלא קי"ל כשמואל אלא לספלים ואע"ג דשמואל סבר דדבר שאינו מתכוון מותר ואנן קי"ל הכי כבר הקשה זה הבכ"מ בפ"י מהל' אלו והאריך בתירוץ הקושיא ומ"מ ודאי דלא קי"ל כשמואל אלא לספלים וכמ"ש דלספלים לא אתא אלא למעוטי אישים אבל מ"מ לא הוי ספלים דוקא ודוחק גדול לומר כן. ויותר נראה לי לומר שסמך רבינו ז"ל על מה שכתב בסוף הלכות תמידין ומוספין ודבריו שם מוכיחין כן שכתב שם ובקרן דרומית מערבית וכו' והכל יורד לשיתין כמו שביארנו והביאור הוא מ"ש כאן וכמ"ש שם הרב בעל כ"מ ז"ל ועל זה כתב שם כיצד היו עושין וכו' משמע דבא לפרש הניסוך כיצד הוא וניסוך שכתב כאן ושל שם הכל אחד ואין חילוק ביניהם מאחר שסמך שם על הביאור של כאן ולא בא רבינו ז"ל כאן אלא למעוטי שלא היה על האישים וכמו שהתחיל ואין נותנים אותו על האש וכו' ולאפוקי הא כתב ויוצק על היסוד וכו' ועוד דאתא לאפוקי מפי' רש"י ז"ל שסובר דלא היה מיד יורד לשיתין אלא יורד על גבי המזבח ומשם יורד לשיתין וכמו שדחו התוס' ז"ל פירושו בפרק לולב וערבה ורבינו ז"ל אית ליה כפירוש התוס' ז"ל וזהו שכתב כאן ויוצק על היסוד והוא יורד לשיתין אבל אין הכוונה למעט ספלים אלא סמך על מה שכתב שם בהלכות תמידין ומוספין. ודע דהשיתין בקרן מערבית דרומית היו וכמו שכתב רבינו ז"ל בפ"ב מהל' בית הבחירה.

ובירוצי

משנה למלך

ילוק זה במוספין לא נמצא בשום מקום ורבינו בה' תמידין ומוספין לא נמנע מלכתוב שעיר עזים קום שעיר וכת"כ בפרק חטאת יחיד מרבינן כל שעירי הרגלים ושעירי ע"ז ושעיר נשיא שיהיו בני שנתן וכבר הביא רש"י ברייתא זו בפרק שני שעירי (דף ס"ה יע"ש):

הם הנקראים אימורים כו'. פירוש מלת אימורים כתב הערוך בערך מר ששם על שם ששם מורים ואדונים על כל האיברים ועולים ע"ג המזבח כחלק אדון העולם. והאל"ף היא נוסף כאל"ף אמרכל, ולי נראה שהוא מלשון את ה' האמרת, יתאמרו כל, וכן אמרכל אמר כל וזו"ק. ומ"ש רבינו וכל האימורין נקטרים כאחד בפ"ה דפסחים (דף ס"ד:):

פ"ב א ויוצק על היסוד כו'. עיין במ"ש מרן ובס' ברכת הזבח (דף מ"ד:) ודו"ק:

ב אין טעון נסכין אלא עולת בהמה ושלמים בלבד בין היו קרבן צבור או קרבן יחיד או כבש יולדת ואילו של כהן גדול הואיל והן עולות טעונים נסכים. אבל העוף והאשמות והחטאות אין מביאין עמהם נסכים. חוץ מחטאת מצורע ואשמו שנתפרשו נסכיהם בתורה: ג ומניין שאין מביאין נסכים עם החטאת והאשם שנאמר לפלא נדר או נדבה דבר הבא בנדר ונדבה יצאו חטאת ואשם ובכור ומעשר ופסח הואיל ואינן באין בנדר ונדבה אין טעונין נסכים. ומניין להביא שלמי חגיגה ועולת ראייה לנסכים שנאמר או במועדיכם: ד כמה הוא שיעור נסכים. נסכי כבש או כבשה עשרון סולת בלול ברביעית ההין שמן ויין לנסך רביעית ההין. וכן נסכי העז בין קטן בין גדול בין זכר בין נקבה או נסכי רחל אף על פי שהיא גדולה. אבל נסכי איל הן שני עשרונים סלת בלול בשלישית ההין שמן ויין לנסך שלישית ההין. ונסכי הפר או העגל בין זכרים בין נקבות שלשה עשרונים סלת בלול בחצי ההין שמן ויין לנסך חצי ההין: ה אלו הן הנסכים בין לעולה בין לשלמים כשיעור הזה לכל אחד ואחד שנאמר כמספר אשר תעשו ככה תעשו לאחד כמספרם. אין מוסיפין על השיעורין האלו ואין גורעין מהן. ואם גרע או הוסיף כל שהוא פסול. חוץ מכבש העולה שמקריבין ביום הנפת העומר שהנסכים שלו שני עשרונים בלול *בשלישית ההין שמן אע"פ שנכפלה סולתו לא נכפלו יינו [ושמנו] אלא יין לנסך רביעית ההין: ו המצורע מביא עם שלשה כבשים שלו שהן חטאת ואשם ועולה שלשה עשרונים. ומפי השמועה למדו שהן באין בכלל הזבחים שלו עשרון עם כל כבש בלול ברביעית ההין שמן. ורביעית יין עם כל עשרון משלשתן כשאר נסכי הכבשים. והמקריב את הפלגס מביא עמו נסכי איל ולא עולה לו זבחו: ז ההין הוא שנים עשר לוג. וכבר הודענו שיעור הלוג עם מדות אחרות בהלכות עירובין. והעשרון הוא העומר שהוא שיעור חלה וכבר ביארנו שיעורו בענין חלה: ח כשמודדין הנסכים או המנחות בין מנחת יחיד בין מנחת צבור אין מודדין אותו במדה של שלשה עשרונים לפר או של שנים לאיל אלא מודד הכל בעשרון אחד שהיה במקדש. וכן השמן של נסכים מודדין אותו במדתו שבמקדש. ושמן של מנחות היחיד בלוג שבמקדש. כמנין העשרונות כך מנין הלוגין: ט בירוצי המדות של סלת חול *שאין גב העשרון קודש. ובירוצי היין והשמן קודש לפי שהוא יורד על גב הכלי. וכלי הלח נמשחו מבפנים ומבחוץ. ולמה יתקדשו הבירוצין אע"פ שאין כוונת המודד אלא למה

*[עיין תוי"ט פ"ב מ"א דמנחות ד"ה ליטהן]:

השגת הראב"ד

*בשלישית ההין שמן אע"פ שנכפלה וכו'. א"א זה שבוש ובהדיא גרסינן במנחות פרק שני ונסכה כתיב וקרינן ונסכו אלא נסכה דמנחה דהיינו שמן שנבלל עמה כנסכו דיין וקאמר רביעית:

לחם משנה

ט ובירוצי היין והשמן קדש וכו'. וא"ת בפ' שתי מדות איפליגו ר"מ ור"י דר"י חשיב מדת הלח מלמטה למעלה ור"מ חשיב מלמעלה למטה ואמר שם ר' יוחנן דלר' מאיר דחשיב לכו הכי נראה לי דבירוצי מדות לא נתקדשו ורבינו ז"ל בהל' כלי המקדש פרק ראשון נראה דפסק כר"מ דמני לכו מלמעלה למטה שכתב שם ושבע מדות של לח היו שם הין וחצי הין כו' א"כ היה לו לפסוק דבירוצי מדות לא נתקדשו ואיך כתב כאן דנתקדשו ואם נאמר דרבינו ז"ל פסק כאביי דאמר התם דלא פליגי ר' יהודה ור"מ בהכי אלא במלאים קמפלגי מכל מקום קשה למה פסק כר"מ לגבי ר' יהודה. ויש לומר משום דסתם מתני' דפרק שתי מדות כר"מ דמני לכו מלמעלה למטה ופסק כאביי:
כל

כסף משנה

ב אין טעון נסכים אלא עולת בהמה ושלמים בלבד וכו' עד או במועדיכם. בפרק שתי מדות (מנחות צ':) תנן כל קרבנות הצבור והיחיד טעונין נסכים חוץ מן הבכור והמעשר והפסח והחטאת והאשם אלא שחטאתו של מצורע ואשמו טעונין נסכים ויליף לה בגמרא מקרא והתם יליף נמי דעוף אין לו נסכים:

ד כמה הוא שיעור נסכים וכו'. מפורש בתורה:

ה אין מוסיפין על השיעורים האלו וכו'. בפ"ק דמנחות תנן ריבה שמנה וחיסר שמנה וכו' פסולה ואמרינן בפרק המנחות והנסכים ובספרי שהטעם מדכתיב בנסכים ככה וא"כ ה"ה ליין. ובתוספתא רפ"ח דמנחות כל המנחות שריבה מדת הלוג או שחיסר מדת הלוג או שהיתה מדה חסרה מחבירתה או יתירה מחבירתה הרי אלו פסולות ומשמע דכללא הוא בין ליין בין לשמן: ומ"ש חוץ מכבש העולה וכו'. משנה בפרק שתי מדות (דף פ"ט:) הכבש הבא עם העומר אע"פ שמנחתו כפולה לא היו נסכיו כפולים ובגמרא בברייתא יכול כשם שמנחתו כפולה כך יינו כפול ת"ל ונסכו יין רביעית ההין יכול לא יהא יינו כפול שאינו נבלל עם מנחתו אבל יהא שמנו כפול שנבלל עם מנחתו ת"ל ונסכה כל נסכין לא יהו אלא רביעית מאי תלמודא אמר ר' אלעזר כתיב ונסכה וקרינן ונסכו כילד נסכה דמנחה כנסכו דיין מה יין רביעית אף שמן נמי רביעית. ונראה שיש חסרון בלשון רבינו וצריך להגיה ולכתוב לא נכפל יינו ושמנו כי השמן הוא עיקר החידוש שהוא נלמד מדרשא. ועל מה שכתב רבינו חוץ מכבש העולה שמקריבין ביום הנפת העומר שהנסכים שלו שני עשרונים בלול בשלישית ההין שמן. כתב הראב"ד זה שיבוש ובהדיא גרסינן במנחות וכו'. ונראה ודאי שיש טעות סופר בדברי רבינו וצריך להגיה ולכתוב ברביעית ההין שמן:

ו המצורע מביא עם שלשה כבשים שלו וכו' שלשה עשרונים ומפי השמועה למדו וכו'. בברייתא בפרק שתי מדות (דף צ"א) על הא דתנן אלא שחטאתו ואשמו של מצורע טעונין נסכים: והמקריב את הפלגס וכו'. משנה בסוף פ"ק דפרה ובפ' שתי מדות (דף צ"א) ועיין במ"ש בפ"י מהלכות אלו:

ז ההין הוא י"ב לוג. בפ' שתי מדות (דף פ"ט):

ח כשמודדין הנסכים או המנחות וכו' אין מודדין אותו במדה של שלשה עשרונים לפר וכו'. אלא מודד הכל בעשרון שהיה במקדש. משנה בר"פ שתי מדות (דף פ"ז). ומ"ש וכן השמן של נסכים מודדין אותו במדתו שבמקדש. כלומר שהיו במקדש חצי ההין ושלישית ההין ורביעית ההין כמו ששנינו בפ' שתי מדות למדוד בכל מדה מהן לקרבן הראוי לו ע"פ מ"ש בפרשת שלח לך. ומ"ש ושמן של מנחות היחיד בלוג שבמקדש כמנין העשרונות כך מנין הלוגין. משנה שם (דף פ"ז) וכת"ק:

ט בירוצי המדות של סלת חול וכו' ובירוצי היין והשמן קדש וכו'. משנה שם (דף צ') ופירש"י בירוצי מה שנופל מן הכלי אחר שנתמלא. ומ"ש לפי שהוא יורד ע"ג הכלי וכו'. היינו כת"ק וכר"ע שם. ומ"ש ולמה יתקדשו הבירוצין וכו'. שם בגמרא וכרבינא דאסיק הכי ואע"ג דעל דברי ר"י הגלילי אהמר מיניה נשמע לת"ק ולר"ע:
מה

משנה למלך

ט בירוצי המדות של סלת חול וכו'. דין זה הוא במשנה פרק שתי מדות (דף צ') ופסק כת"ק ובפ' כל המנחות (דף נ"ז) אמרי' דטעמא דמ"ד דמדת יבש לא נתקדשה מבחוץ הוא משום דכתיב אותם ובא למעט מדת יבש מבחוץ והתוס' כתבו שם דאותה סוגיא דשבועות (דף ט"ו) דאמרינן אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה אלא בעבודה אתיא כר"ע דאית ליה מדת לח נתקדשה מבפנים ומבחוץ מדת יבש לא נתקדשה כלל א"כ לא איצטריך אותם אלא למימרא דלדורות בעבודה ולפי זה יש להקשות לרבינו דהכא פסק כת"ק וא"כ אותם איצטריך למעט מדת יבש מבחוץ ואילו בפ"א מה' כלי המקדש דין י"ב פסק כאותה סוגיא דשבועות. וי"ל דדוקא כפי הס"ד שדין זה דלדורות בעבודה הוא נלמד דוקא מקרא דאותם כתבו התוס' דע"כ דין זה אינו אלא לר"ע אבל לפי האמת דאית לן קרא דאשר ישרתו בם בקדש דהכתוב תלאן בשירות א"כ אותה הברייתא היא מוסכמת מהכל אלא דלר"ע איצטריך אותם משום דס"ד דלדורות במשיחה ובעבודה קמ"ל אותם אבל לת"ק ס"ל דלעולם לא ס"ד דלדורות יהיה טעון שני דברים ומקרא דאשר ישרתו שמעינן דלדורות דוקא בעבודה וא"כ אייתר אותם למעט מדת יבש מבחוץ וזהו שרבינו לא הביא כי אם קרא דאשר ישרתו והא דלא משני התם דאותם איצטריך למדת יבש הוא משום שרצה לתרץ גם אליבא דר"ע: ודע דבפ' ב' מדות (דף פ"ז) נחלקו ר' יהודה ור"מ דר"י חשיב ז' מדות מלמטה למעלה ור"מ מלמעלה למטה ואמרינן דמ"ד ממטה למעלה קסבר בירוצי המדות נתקדשו ומ"ד מלמעלה למטה קסבר בירוצי מדות לא נתקדשו ויש לדקדק דכיון דרבינו פסק דבירוצי מדות נתקדשו איך מנאם מלמעלה למטה בפ"א מה' כלי המקדש דין ע"ז. ונראה שדקדוק זה אינו מוכרח שהרי במתני' מני להו מלמעלה למטה ול"ל דס"ל דלא נתקדשו שהרי באותו פרק עצמו התם תנן תנא דבירוצי מדות נתקדשו ודוקא בברייתא שנחלקו ר"מ ור"י ואין מחלוקת ביניהם כי אם שזה מונה מלמעלה למטה וזה מלמטה למעלה בזה הוא שאמרו שכיונו למחלוקה אחר אבל אין להכרית מזה דמאן דמני להו מלמעלה למטה שסיבור דבירוצי מדות לא נתקדשו ומה דרבינו מני להו מלמעלה למטה לישנא דמתני' נקט. וראיתי להרב בעל לחם משנה שכתב דרבינו פסק כאביי דלא פליגי ר"מ ור"י בבירוצי המדות אם נתקדשו ומלבד הקושי שיש בתירוץ זה דאיך פסק כאביי נגד ר' יוחנן עוד יש לדקדק דאמאי לא ביאר בפירוש מחלוקת זה דר"י ור"מ דבשלמא אי פסק כר' יוחנן ניחא דכבר פסק דבירוצי המדות נתקדשו אך אי פסק כאביי דנחלקו בדבר אחר אמאי לא הביא מחלוקת זה. ודע שבדברי הרב בעל קרית ספר ראיתי בדין זה ערבוב דברים שכתב הטעם לחלק בבירוצין בין של לח בין של יבש לפי שזה נעקר וזה לא נעקר כו' וטעם זה הוא לר' יוסי דאית ליה דאף מדות הלח לא נמשחה מבחוץ וכדאיתא בגמ' וזה פשוט:

ומ"ש רבינו ולמה יתקדשו הבירוצין אע"פ שאין כוונת המודד אלא למה שבכלי בלבד כדי שלא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול. אף שבגמ' לא הוזכר תירוץ זה כי אם לר' יוסי מ"מ ס"ל לרבינו דגם לת"ק ור"ע יש להקשות דמי שנתקדשו כלי הלח אף מבחוץ מ"מ גברא למאי דצריך מכוין ופסק כתירוצו של רבינא משום דרבינו ס"ל דכלי שרת אינם מקדשים כי אם מדעת וכמו שפסק בפ"ג מה' פס"מ דין כ'. ודע שהתוס' בדף פ"ח ד"ה בירוצי כתבו דלמ"ד לא נתקדשו ניחא למ"ד לקמן מותר נסכים לקיץ המזבח ומפרש ר' חייא בר יוסף דיש להם פדיון כו' אבל למ"ד נתקדשו קשה הא אין להם פדיון ותירצו דמיירי בנסכי ציבור דלב ב"ד מתנה עליהם ע"כ. ולכאורה דבריהם תמוהים דמה הוקשה להם משום דאין להם פדיון דנהי דס"ל דנתקדשו מ"מ אין דעת הנודר אלא למה שבכלי והשאר הוא חולין אלא שהחכמים אסרוהו כדי שלא יאמרו וכיון דמשום תקנת חכמים הוא הם אמרו שיהיה לו פדיון וכי תימא דס"ל דטעם זה לא נאמר כי אם לר' יוסי אבל לת"ק ור"ע אינו מתקנת חכמים כי אם מהדין הגמור, זה אינו שהרי קושית הגמ' כי היכי דשייכא לר' יוסי שייכא נמי לת"ק ור"ע וכמו שכתבנו. וכי תימא שהתוס' לתירוצא דרב דאמר דכלי שרת מקדשים שלא מדעת הוא שהוקשה להם דלפי תירוץ זה קדושת הבירוצין אינו מתקנת חכמים כי אם מפאת הדין ומש"ה הקשו דאיך נפדין, גם זה לא יתכן דמה הקשו לר' חייא בר יוסי אימא דר' חייא ס"ל כרבינא דטעמא הוא משום גזירה ועוד שעדיין לא נתברר אגלי אם דין זה דכלי שרת שמקדשין שלא מדעת למ"ד אם הוא מן התורה דאפשר שאינו אלא תקנת חכמים. והנראה אגלי הוא דמחלוקת דר"מ ור"י לא דמי לנסכים דאמרינן דמדות הלח בירוציהן קדש דהתם מה שנתקדש הוא שלא מדעת הנודר אלא לפי שנגע בדופני הכלי נתקדש ומש"ה אמרינן דאין קדושתו כי אם מתקנת הכמים אבל הכא מ"ד דבירוצין נתקדשו הוא מגזירת הכתוב דרביעית יהיב ליה רחמנא למשה ואמר ליה שער דקא עיילי ליה בירוצין וכיון דרחמנא גלי
שיסיו

למה שבכלי בלבד כדי שלא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול: **י** מה היו עושין בבירוצין. אם יש שם זבח אחר יקריבו עמו ואם לנו יפסלו בלינה. ואם לאו מקיצין בהן המזבח: **יא** כיצד לוקחין בהם עולות. הבשר לשם והעורות לכהנים: **יב** הסלת עם השמן של נסכים אינן מעכבין את היין ולא היין מעכבן. ולא הנסכים מעכבין את הזבח אלא מביא אדם קרבנו היום ונסכיו אחר עשרה ימים אחד יחיד ואחד צבור. והוא שלא קדשו הנסכים בכלי שרת אבל אם נתנן לכלי שרת אם לנו יפסלו בלינה: **יג** אין מביאין נסכים אלא מן החולין. לא יביאם לא מן התרומה ולא ממעשר שני ולא מן הבכורים. ואפילו תודה שמביא לחמה מן המעשר לא יביאו נסכים אלא מן החולין: **יד** כל שיעורי הנסכים האמורין בספר יחזקאל ומנין אותן הקרבנות וסדרי העבודה הכתובים שם כולם מלואים הן ואין נוהגין לדורות אלא הנביא צוה ופירש כיצד יהיו מקריבין המלואין עם חנוכת המזבח בימי המלך המשיח כשיבנה בית שלישי: **טו** וכשם שהקריבו הנשיאים בחנוכת המזבח דברים שאין כמותן לדורות והקריבו בשבת כך הנשיא מקריב קרבנותו בשבת לעתיד כאשר מפורש שם. וכן קרבנות שהקריבו בימי עזרא הבאים מהשבי מלואים היו ואינן נוהגין לדורות. אבל דברים הנוהגים לדורות הם דברי תורה שפירשנו כמו שהעתיקום מפי משה רבינו אין להוסיף עליהם ואין לגרוע:

שנים

כסף משנה

י מה היו עושים בבירוצים וכו' עד והעורות לכהנים. ברייתא שם (דף נ':). פירוש אם לא שלא הקריבן עם הזבח האחר נפסלו בלינה דכיון שיש שם זבח אחר נתקדשו הבירוצין ליפסל בלינה אבל אם אין שם זבח אחר לא נתקדשו כלל ופודין אותן ויוצאין לחולין ודמיהן לקיץ המזבח. ולשון מקיצין מפרש בגמרא פ"ק דשבועות (דף י"ב) שהוא כאדם שמביא בקינוח סעודה מיני מתיקה והוא מלשון קיץ כדכתיב הלחם והקיץ לאכול לנערים כלומר מקריבין עולות שלא לשם תמידים אלא כמו מיני מגדים שאינם מעיקר הסעודה:

יב הסלת עם השמן של נסכים וכו'. משנה בפ' התכלת (דף מ"ד:). ומ"ש ולא הנסכים מעכבין את הזבח אלא מביא אדם קרבנו היום ונסכיו אחר עשרה ימים. בפ"ב דמנחות (דף ט"ו:) ובתוספתא דזבחים פ"ה. ומ"ש והוא שלא קדשו הנסכים בכלי שרת וכו'. משנה בפרק התודה (דף ע"ט) הנסכים שקדשו בכלי ונמצא הזבח פסול אם יש שם זבח אחר יקריב עמו ואם לאו יפסלו בלינה הרי בהדיא שאם קדשו בכלי נפסלו בלינה. ומ"ש אחד יחיד ואחד צבור:

יג אין מביאין נסכים אלא מן החולין וכו'. ואפילו תודה שמביא לחמה מן המעשר לא יביא נסכים אלא מן החולין. משנה מנחות פרק התודה (דף פ"ב) הנסכים בכל מקום לא יביאו אלא מן החולין:

יד כל שיעורי הנסכים האמורים בספר יחזקאל וכו'. בפ' התכלת (דף מ"ה):

טו ומ"ש וכן קרבנות שהקריבו בימי עזרא וכו':

שנים

לחם משנה

יד כל שיעורי הנסכים האמורים וכו'. בפ' התכלת (דף מ"ה) הקשו שם על פסוק האמור ביחזקאל כה אמר ה' אלהים בראשון באחד לחדש תקח פר בן בקר תמים וחטאת את המקדש וכו' הקשו שם חטאת עולה היא ותירצו אמר ר' יוחנן פרשה זו אליהו עתיד לדורשה כלומר דעד שיבא אליהו ויפרשנה אין אנו יכולים לדורשה ורב אשי תירץ מילואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה כלומר דמה שאמר יחזקאל הוא שנתנבא על בית שני שהיה בימי עזרא ואמר שיקריבו מלואים כדרך שהקריב משה ומשה הקריב ביום השמיני למלואים שהיה ר"ח עגל בן בקר לחטאת וגם עזרא עשה כן ביום השמיני שלא היה ר"ח הקריב פר לחטאת והיינו דאמר יחזקאל וכן פירש"י ז"ל שם. ולפי זה קשה על רבינו ז"ל טובא דאיך כתב דנבואה זו היא על בית שלישי שעתיד ליבנות דנראה דזה לא כדברי מר ולא כדברי מר ועוד דהוא כתב שעזרא הקריב מלואים והיינו כתירוצא דרב אשי וכיון שכן הנבואה היא על עזרא ואיך כתב רבינו ז"ל שהיא על בית שלישי ואם נאמר דרבינו ז"ל מפרש דמ"ש פרשה זו אליהו עתיד לדורשה דהכוונה לומר דעל בית שלישי נתנבא ועם זה תירץ הקושיא דלעתיד לבא יהיה כן ואע"פ שאין כן עתה אינו כלום ולפ"ז פסק רבינו ז"ל כר' יוחנן מ"מ קשה מה שהקשיתי דהוא פסק כרב אשי ואיך פסק כר' יוחנן דמשמע דפליגי ועוד דכרב אשי ראוי לפסוק דבברייתא אמרו שהיא סברת ר' יוסי שחולק על ר' יהודה וכבר ידוע שהלכתא כוותיה לגבי ר' יהודה ועוד דבברייתא הודה לו ואמר לו תנוח דעתך שהנחת את דעתי. ונראה לי דרבינו ז"ל פסק כרב אשי ומטעמא דכתיבנא דר' יוסי סבר כוותיה אלא שלא רצה לפרש כפירוש רש"י ז"ל דהנבואה של יחזקאל על עזרא היה והקריבו מלואים כדרך שהקריבו בימי משה משום מה שהקשו התוס' ז"ל דשל משה עגל וכאן היה פר ועוד דהמתנות נ"כ היו חלוקות כמפורש ביחזקאל של מזוזת הפתח וכו' וכמו שהארכתי

משנה למלך

בירוצין קדש אין להקשות שאין כוונת הנודר על הבירוצין דמה לנו ולדעתו מאחר דרחמנא קודש ומש"ה הקשו כיון שמן הדין הם קדש הרי הבירוצין הם כמנחה עצמה ואמאי יש פדיון ותירצו דהכא איירי בנסכי ציבור דלב ציבור מתנה עליהם ולפי זה מה שרבינו לא חלק בין נסכי ציבור לנסכי יחיד אלא סתם וכתב כר' חייא שהבירוצין הם לקיץ המזבח אינו חולק עם התוס' אזיל לשיטתיה שפסק דטעם שהבירוצין הם קודש הוא לפי שכלי הלח נתקדשו מבחוץ הם קדש כי אם מתקנת חכמים שהרי אין כלי שרת מקדשים שלא מדעת ומש"ה יש להם פדיון. עוד כתבו ומיהו אם לנו מיפסלי בלינה כדאמרינן לקמן דלענין הכי לא התנו ומדמיפסלי בלינה יש לדקדק דקסבר בירוצי מדות נתקדשו ע"כ. והנה מסיום דברי התוס' הללו יש להכרית הפירוש שאם תכנו הדברים כפשטן מאי אתו לאשמועינן דמדמיפסלי בלינה ש"מ דבירוצין נתקדשו פשיטא דאי לא נתקדשו הרי הם חולין גמורים ומה לינה שייך בהו, ועוד יש להכרית פירוש זה ממה שכתבו בתחלת דבריהם דלמ"ד לא נתקדשו אתי שפיר ההיא דר' חייא ואיך יתיישב למ"ד לא נתקדשו דלדידיה הם חולין גמורים אלא ודאי כדכתיבנא דאף למ"ד לא נתקדשו מ"מ מודה שהם קודש לפי שהכלי הלח נתקדש ואע"פ שהוא שלא מדעת מ"מ כדי שלא יאמרו תקנו חכמים שיהיה קודש וכתבו דאי אמרת דבירוצי המדות לא נתקדשו מגזירת הכתוב כי אם מתקנת חכמים ניחא דיש להם פדיון אך אם נתקדשו מגזירת הכתוב אמאי יש להם פדיון וכן מה שכתבו דמדמיפסלי בלינה יש לדקדק דאי אמרת דאין קדושתם כי אם מתקנת חכמים אמאי מיפסלי בלינה שהרי לא מצינו פסול לינה כי אם בקדשים שהם מן התורה אבל אי אמרינן דבירוצי מדות נתקדשו ניחא. ודע שלפי דרך זה מה שרבינו מנה המדות מלמעלה למטה ואין צורך למה שכתבנו לעיל ואדרבא דברי רבינו בתכלית הדקדוק דאיהו (מנה המדות) מלמעלה למטה משום דסבר דבירוצי המדות לא נתקדשו ומ"מ שהבירוצין הם קדש מתקנת חכמים הוא. ומלבד כל מה שכתבתי עוד יש להכרית כל זה דאמרינן בפ' המזבח מקדש דף פ"ח דמ"ד אין מקדשין כי אם מתוכן ס"ל דבירוצי מדות לא נתקדשו ורבינו בפ"ג מהל' פה"מ דין כ' פסק דאין מקדשין כ"א מתוכם ואעפ"כ אית ליה דהבירוצין קודש ודסיא בעיקר הבירוצין קודש שיגעו בגב הכלי הוא שנחלקו בזה ר"י ור"מ אם הם קדש וזהו שכתב רש"י ופלוגתא היא במנחות ובמחלוקת זה ס"ל לרבינו דבירוצי מדות לא נתקדשו שהרי פסק דאין מקדשין כי אם מתוכם אלא שאעפ"כ הם קדש לפי שנוגעין בגב הכלי וכלי הלח נמשחו מבחוץ וזה פשוט. ועיין בלחם משנה בפ"ג מה' פה"מ שכתב שרבינו היה לו גירסא אחרת בפרק המזבח מקדש. ועיין בפ' השוחט והמעלה (דף ק"ח) דאמרינן בירוצי מדות היכא ביניהו ואתי כמאן מתני' דמני להו מלמעלה למטה דסתם מתני' ר"מ היא דאית ליה דבירוצי המדות לא נתקדשו ומאי דתנן דהבירוצין הם קדש הוא משום דכלי הלח נתקדשו מבחוץ ומה שלא אמרו בגמרא דפ"ק הוא משום דאית ליה דבירוצין נתקדשו הוא משום דמני להו מלמעלה למטה וע"כ אית ליה לא נתקדשו ועוד דסתם משנה ר"מ היא ומה גם דתחלת המשנה דקתני כל מדות שבמקדש היו נמשחות חוץ משל כו' ר"מ היא וכדאיתא התם (דף נ') וכמבואר. עוד הקשו התוס' שם וא"ת ליחוש שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול כדגזרינן התם לר' יוסי בלח דנעקר ולעיל בפ' התודה נמי לא גזרינן דאמרי בנסכייהו בירוצין לא נתקדשו ע"כ. נראה דס"ל דגזירה זו דשמא יאמרו שייכא כשאנו מצריכין פדיון דהכי יאמרו העולם שיש פדיון לקדושת הגוף ואע"ג דהכיא (דף ע"ט) נאמרה גזירה זו על קושית וליפקו לחולין מ"מ לפי התירוץ איצטריך נמי לקושית דליתנו שיהיה לו פדיון דאי לא הכי קשה שיתנו שיהיה לו פדיון כן הוא מבואר בדברי התוס' בפרק התודה וכי בדף פ"ו ומש"ה לר' חייא דאמר שיש פדיון לבירוצין שיאמרו העולם שיש פדיון ופירשו דהכא ליכא למיגזר לפי שיאמרו העולם דבירוצין לא נתקדשו וא"ת א"כ יתנו ב"ד שיהיו חולין כיון דליכא גזירה דשמא יאמרו וכמו שהקשו בגמ' בפ' התודה י"ל דלעולם אין ב"ד מתנין שיהיו חולין גמורים עיין לקמן דף קס"ט ע"א (א"ס תמצאהו לעיל בפ"ח מה' כלי המקדש דין ו'). ומה שהקשו בפ' התודה וליתנו עליהם דליפקו לחולין הכוונה היא שיהיה לו פדיון וע"י הפדיון יוצא לחולין. אך קשה בהא דשתי מדות דאמר רבינא גזירה שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול דכיון דרבינא חייש לגזירה זו אמאי יש לו פדיון אכתי יאמרו שיש פדיון לקדושת הגוף וכי תימא דרבינא ס"ל דמותר נסכים אינו בירוצי המדות אלא כאותם ששנינו המקבל עליו וכו' וכר' יוחנן הא ליתא שהרי האמת הוא שפירוש מותר נסכים הוא ככולהו אמוראי ושתי הברייתות הם הלכות פסוקות וכמו שפסקם רבינו. ונראה לומר דרבינא מודה דהעולם יאמרו בירוצין לא נתקדשו שהרי הדין הוא כן וכמו שכתבנו לעיל ומאי דאמרינן דבירוצין קדש משום דנגעו בגב הכלי וכלי הלח נמשחו מבפנים אין בו קדושת הגוף וכל זה יודעים העולם אלא שמן הדין היה שיהיה חולין לפי שלא היה דעתו לזה אלא שלא יאמרו העולם שדבר שנתקדש מבחוץ יוצא לחולין מש"ה צריך פדיון. וגרסינן בפ' שתי מדות (דף נ') תניא בירוצי מדות הללו מה היו עושין בהן אם יש זבח אחר יקרבו עמו ואם לנו יפסלו בלינה ואם לאו מקיצין בהן את המזבח ע"כ. ופירש רש"י ואם לנו לפי שאין שם זבח אחר ע"כ. ונראה מדבריו דס"ל דלינה פוסלת אף אם לא היה שם זבח אחר ומאי דקתני ואם לאו מקיצין בהם את המזבח ה"ק ואם לאו שלא לנו וגם לא היה שם זבח אחר מקיצין בו את המזבח ולפי פירוש זה אין הברייתא מסודרת כהוגן והכי הוה ליה למימר אם יש זבח אחר יקרבו ואם לאו מקיצין בו ואם לנו יפסלו בלינה. אך מרן בפרקין דין י' כתב פירוש אם לנו שלא הקריבו עם הזבח האחר נפסלו בלינה דכיון שיש שם זבח אחר נתקדשו הבירוצין ליפסל בלינה אבל אם אין שם זבח אחר לא נתקדשו כלל ופודין אותם ויוצאין לחולין ע"כ. נראה מדבריו דס"ל דאין לינה פוסלת בבירוצין אלא כשהיה שם זבח אחר לפי שנתקדשו אבל אם לא היה שם זבח אחר לא נתקדשו. וסבור הייתי לומר דאפשר דגם מרן מודה דלינה פוסלת אף אם לא היה שם זבח אלא שכוונתו היא שאם היה שם זבח נתקדשו הבירוצין ליפסל בלינה ואינו יכול לפדות אותם אלא מניחם עד שיפסלו בלינה וישרפו וכההיא דכתב רבינו בפ' י"ב מה' ב"ה דין ו' אבל אם לא היה שם זבח יכול לפדותו קודם שיפסלו בלינה אבל לעולם שאם לנו אף אם לא היה שם זבח נפסלו וישרפו. אך כל הישר הולך יראה שכוונת מרן היא הפירוש הראשון שכתבנו דכל שלא היה שם זבח לא נתקדש כלל ואין לינה פוסלת בו. ומיהו מה שכתבתי בפירוש השני דכל שהיה שם זבח ולא הקריבו הבירוצין שוב אינם יכולים ליפדות לפי שכבר נתקדשו ואפי' קודם לינה נראה לי שדין זה הוא אמיתי לפי שכיון שנראו לזבח שוב אין לו פדיון אלא מניחם עד שיפסלו בלינה וישרפו וכן יש לדקדק בדברי מרן ממה שפי' ואם לאו שלא היה שם זבח דהיינו דקאי ארישא דברייתא דקתני אם יש שם זבח ומדלא פירש דקאי נמי לאלוקת ואם לנו כלומר ואם לאו שלא לנו מקיצין שמעת מינה דס"ל דכל שהיה שם זבח כבר נראו לנסכין ואין פודין אותם אלא יפסלו בלינה ואפשר שגם רש"י יודה בזה ותרתי בעינן כדי שיוכל לפדות שלא היה שם זבח וגם שלא לנו ובהעדר אחד מהם ישרף ולמרן אין הדבר תלוי אלא באם היה שם זבח או לא. ודע שהתוס' בפ' שתי מדות (דף פ"ח) ד"ה בירוצי כתבו בתוך דבריהם ומיהו אם לנו מיפסלי בלינה דלענין הכי לא התנו ע"כ. ומדברים הללו נראה דס"ל כסברת רש"י דלינה פוסלת אף אם לא היה שם זבח וכסברת רש"י דאי ס"ל דלינה אינה פוסלת כי אם היכא דהיה שם זבח ועבר ולא הקריב הבירוצין מה הוקשה לפי תירוצם דס"ל דלב ב"ד מתנה ממה שנפסלים בלינה הא תנאי ב"ד לא היה כי אם היכא דלא היה שם זבח או הוה דהתנו שיהיה להם פדיון אבל היכא דיש זבח לא התנו שהרי יקריבם וכיון דלא התנו כשיש זבח מש"ה מיפסלי בלינה אך אי ס"ל כרש"י דאף אם לא היה שם זבח מיפסלי בלינה ניחא שהוקשה להם דכיון דהיכא תנאי ב"ד אמאי מיפסלי בלינה ודו"ק:

יב אחד יחיד ואחד צבור כו'. התוס' בפ"ד דר"ה (דף ל') ד"ה ונתקלקלו כתבו דדין זה הוא דוקא בקרבן יחיד דאין טעון שירה יע"ש:

ישראל

פרק שלישי

א שנים [א]שרצו להביא שלמים או עולה בשותפות מביאין בין בנדר בין בנדבה ואפילו עוף יבוא בשותפות: ב ואחד אנשים ואחד נשים או עבדים מביאין כל הקרבנות. אבל העכו"ם אין מקבלין מהן אלא עולות בלבד שנאמר ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם. אפילו עולת העוף מקבלין מן הנכרי אע"פ שהוא עובד ע"ז. אבל אין מקבלין מהן שלמים ולא מנחות ולא חטאות ואשמות. וכן עולות שאינן באות בנדר ונדבה אין מקבלין אותן מן הנכרי כגון עולת יולדת וכיוצא בה מעולות שאינן באות משום נדר ולא משום נדבה: ג נכרי שהביא שלמים מקריבין אותן עולות שהעכו"ם לבו לשמים. נדר שלמים ונתנם לישראל על מנת שיתכפר בהן לישראל אוכלין אותן הישראלים כשלמי ישראל. וכן אם נתנן לכהן כהן אוכלן: ד ישראל שהוא מומר לע"ז או מחלל שבת בפרהסיא אין מקבלין ממנו קרבן כלל. אפילו העולה שמקבלין אותה מן הנכרים אין מקבלין אותה מן המומר הזה שנאמר אדם כי יקריב מכם מפי השמועה למדו מכם ולא כולכם להוציא את המומר. אבל אם היה מומר לשאר עבירות מקבלין ממנו כל הקרבנות כדי שיחזור בתשובה. היה מומר לעבירה והוא מפורסם וידוע לעשותה והורגל בה בין להכעים בין לתיאבון אין מקבלין ממנו קרבן לאותה עבירה. כיצד כגון שהיה רגיל לאכול חלב בין להכעים בין לתיאבון ושגג ואכל חלב והביא חטאת אין מקבלין אותה ממנו: ה עולות העכו"ם אין מביאין עמהן נסכים שנאמר כל האזרח יעשה ככה. אבל נסכיהם קריבין משל צבור שנאמר ככה תעשו לאחד כמספרם. ואינן טעונות סמיכה שאין סמיכה

א סנ"ג שם: ב סמ"ג שם: ג זבחים מה, סמ"ג שם:

לחם משנה

שהאריכו שם התוספות ז"ל לכך מפרש רבינו ז"ל דה"ק נבואה זו על בית שלישי היא והקרבנות יהיו באופן האמור ביחזקאל ואע"ג דיקשה לך דאמר שנהגה התורה לא יהיה שינוי בקרבנות כלל אלא מקריבין קרבנות הנהוגים לדורות אין זו קושיא דכן בבית שני בימי עזרא הקריבו קרבנות שאינם נוהגים לדורות כמו שהקריבו בימי משה א"כ גם בבית שלישי יקריבו קרבנות שאינם נוהגים לדורות ואין תימה על כך ונבואת יחזקאל על בית שלישי היא. ועם זה באו דברי רבינו ז"ל על נכון שפסק כרב אשי ודו"ק:

פ"ג ב אבל הנכרים אין מקבלין מהם אלא עולות בלבד וכו'. קשה דבמנחות (דף ע"ג) משמע דלא מפקינן איסורא אלא מקרא דאיש איש דכתיב ביה אשר יקריבו לה' לעולה ומרבינן נכרים מאיש דוקא לעולה ולא לשאר קרבנות דלא כהיכי בקרא אליבא דר"ע דקי"ל כוותיה ואיך רבינו ז"ל הביא הדרשא מהכא דהך קרא מוקמינן ליה בתמורה פ"ק בבעלי מומין ומשמע הא תמימים תקריבו. וי"ל דהך דרשה דרבינו ז"ל איתא בת"כ כדכתבו התוס' ז"ל שם דהכי תניא שם מנין שאין מקבלין שקלים מן הנכרי מה ת"ל ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אין לי אלא תמידין שנקראו לחם שאר קרבנות ציבור מנין ת"ל מכל אלה ופירשו שם התוס' ז"ל וקא משמע לן קרא דאפי' בא נכרי ומוסר לציבור אין מקבלין ממנו כשם דאין מקבלין ממנו קרבנות של עצמו ומיהו השתא דאשמעינן איש איש דמקבלים מהם נדרים ונדבות מוקמינן נמי קרא בבעלי מומין כדאיתא בתמורה ע"כ. ורבינו ז"ל הביא דרשה דספרי דמההוא קרא נפקא לן דאין מקבלין ממנו קרבנות ציבור וכ"ש קרבנות עצמו וקרא דאיש איש מרבה נדרים ונדבות דהוה משמע לן איסורא מקרא דמיד בן נכר וכו' ולהכי איצטריך לומר דעולה מקבלים מהן: אבל אין מקבלים מהם שלמים כו'. בפ"ק דשקלים אמר הנכרי והכותי ששקלו אין מקבלין מהן ואין מקבלין מידן קיני זבים וקיני זבות וקיני יולדות אבל נדרים ונדבות וחטאות ואשמות מקבלין מהן זה הכלל כל שנידר ונידב מקבלין מידן כל שאין נידר ונידב אין מקבלין מהן ע"כ. כך היא הגירסא במשנתנו ונראה דט"ס היא וצ"ל ואין מקבלין מידן קיני זבים וקיני זבות וקיני יולדות החטאות והאשמות אבל מקבלין מהם נדרים ונדבות וכו' דהחטאות והאשמות בהדי מילי דאין מקבלין מהם היא לן למיהנינהו דאינן באין בנדר ובנדבה וסיפא קאמר דכל שאינו בא בנדר ונדבה אין מקבלין מהן. כך היא הגירסא במשנה בירושלמי וכן הביאה הרב בעל הכסף משנה ז"ל. אבל ראיתי לרבינו ז"ל שכתב בפירוש המשנה הא דאמרו בירושלמי בסיפא דאין מקבלין מהן קיני זבים וכו' לא קאי אלא אכותי שהזכיר ולא אנכרי דבנכרי לא שייך זבים וזבות ועוד כתב דבכותי מקבלין ממנו חטאות ואשמות לפי שהוא כיון דנהכוון לכפרה אולי ישוב אבל הנכרים אין מקבלין מהם חטאות ואשמות ונראה ודאי דהוא גרים כגירסא דידן דגרסינן אבל מקבלין מהם נדרים ונדבות חטאות ואשמות ואית ליה דהך מילתא הכותי להוד קאי דאיירי ביה דחלוקה דקיני זבים ביה איירי אבל בנכרים אין מקבלין מהם אלא נדרים ונדבות ולא חטאות ואשמות וסיפא דזה הכלל נתן כלל לנכרים דבנכרים דוקא אין מקבלין מהם אלא נדרים ונדבות ולא חטאות ואשמות ודוחק הוא לפרש המשנה כן אבל כאן לא חילק בין נכרי לכותי משמע דאית ליה דכותי ונכרי שוים הפך ממ"ש בפירוש המשנה וכגירסת הירושלמי וכדכתיבנא: ד ישראל שהוא מומר לע"ז כו'. כבר הארכתי ע"ז במקום אחר:

ה עולות הנכרים אין מביאין עמהן נסכים וכו'. הקשה הכ"מ ז"ל דלפי סוגיא דנתאמרה בפ' אלו מנחות (דף ע"ג:) לר"ע דקי"ל כוותיה נסכי הנכרי קרבין משלו ואם לא הביא משלו קריבין משל ציבור דשם הוקימו מתני' כוותיה משום דעולה וכל חבירתה קאמר ואי ס"ל דהוא שינויא דחיקא הוי א"כ אפי' משל ציבור נמי לא ליתו וכתב בתירוץ קושיא זו ותירץ דרבינו ז"ל מספקא ליה ולכך פסק כך. והר"י קורקוס הירץ דרבינו בפ"ק דתמורה גרים אזרח מביא עליהן נסכים ואין הנכרי מביא עליהן נסכים דמשמע אינו מביא כלל עליהם נסכים ומתני' היא התם וסמך על אותה סוגיא ומשנה דהתם. ואלי קשה על תירוץ הכ"מ ז"ל והר"י קורקוס ז"ל דבהדיא כתב רבינו בפ' ד' מהלכות שקלים וז"ל וכן נכרי ששלח עולתו ממדינה אחרה ולא שלח עמה דמי נסכים יביאו נסכיהם מתרומת הלשכה הרי דפסק בהדיא כמתני' בפ"ז דשקלים דקרבין משלהם

כסף משנה

פ"ג א שנים שרצו להביא שלמים או עולה בשותפות מביאין וכו' ואפי' עוף יבוא בשותפות. משנה בס"פ המנחות (דף ק"ד:) ויליף לה בגמרא מקראי ואיתא נמי בת"כ פ' ויקרא:

ב ואחד אנשים ואחד נשים או עבדים מביאים כל הקרבנות. זה פשוט שהכתוב השוה אשה לאיש לכל דינין שבתורה וכבר אמרו שנשים אינן סומכות ושנינו בפ"ק דקדושין (דף ל"ו) הסמיכות והתנופות וכו' נוהגות באנשים ואינם נוהגות בנשים משמע שמביאות קרבן וכל מצוה שהאשה חייבת בהם עבד חייב בהן: אבל הנכרים אין מקבלין מהם אלא עולה. בפ"ק דחולין (דף י"ג:) ובפרק אלו מנחות (דף ע"ג:) תניא איש איש לרבות הנכרים שנודרים נדרים ונדבות כישראל. ומ"ש אפי' עולת העוף מקבלין מן הנכרי בפרק אלו מנחות תניא אין לי אלא עולה שלמים מנין תלמוד לומר נדריהם. תודה מנין תלמוד לומר נדבותם. מנין לרבות העופות והיין והלבונה והעצים ת"ל [נדריהם] לכל [נדריהם וכו'] א"כ מה ת"ל עולה עולה פרט לנזירות דברי ר"י הגלילי ר"ע אומר אשר יקריבו לה' לעולה אין לי אלא עולה בלבד ופסק רבינו כר"ע ומשמע לרבינו דעולת העוף לא נפקא מכלל עולה סתם. ומ"ש ולא מנחות אע"ג דגבי הלו מנחות נקמצות ושיריהם לכהנים (דף ע"ב:) מני מנחת נכרי האי מוקי לה בגמרא (דף ע"ג:) כר' יוסי הגלילי ואע"ג דסתם מתניתין כר"י הגלילי לא פסק רבינו כוותיה משום דרב הונא סבר דלא כוותיה. ומ"ש אע"פ שהוא עובד ע"ז הכי משמע בפ"ק דחולין. ומ"ש אבל אין מקבלין מהם שלמים וכו' נתבאר בסמוך בפ"ק דשקלים תנן גבי נכרי וכותי אין מקבלין מידם קיני זבין קיני זבות קיני יולדות החטאות והאשמות זה הכלל כל (שהוא) נידר ונידב מקבלין מידם וכל שאינו לא נידר ולא נידב אין מקבלין מידם ושם נתבאר בירושלמי שאין מקבלים מיד הכותים אלא עולות. גם שם (דף ג') נתבאר דקיני זבין וקיני זבות אכותי שהוזכר שם קאי דאילו בנכרי לא שייך זבים וזבות:

ג נכרי שהביא שלמים מקריבים אותם עולות וכו'. מימרא בפרק אלו מנחות (דף ע"ג:) ופירש"י לבו לשמים כוונתו היא שיהו קרבנותיו כליל לשמים ולא שיאכלו. ומ"ש נדר שלמים ונתנם לישראל וכו' עד כהן אוכלו. שם:

ד ישראל שהוא מומר לע"ז וכו'. בפ"ק דחולין (דף ה') מכם וכו' להוציא את המומר וכו' מן הבהמה להביא בני אדם שדומים לבהמה מכאן אמרו מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בהם בתשובה חוץ מן המומר וכו' לנסך את היין ולחלל שבתות בפרהסיא: ומ"ש היה מומר לעבירה וכו'. שם והא מהכא נפקא מהתם נפקא מעם הארץ פרט למומר ר"ש וכו' אומר אשר לא תעשינה בשגגה ואשם השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו אינו שב מידיעתו אינו מביא על שגגתו ואמרינן מאי בינייהו ואמר רב המנונא מומר לאכול חלב והביא קרבן על הדם שסגג בו ואילו היה יודע שהיה דם לא היה אוכלו לת"ק מומר שמו ולא מקבלינן מיניה ולר"ש שב מידיעתו הוא בדם ומקבלינן מיניה. ובפ"ג דהוריות (דף י"א) אמרינן אהא דרב המנונא וקא רבא אמר דכ"ע מומר לאכול חלב לא הוי מומר לדם אלא הכא באוכל נבילה לתיאבון ונתחלף לו בשומן ואכלו קא מיפלגי מ"ס כיון דלתיאבון קא אכיל במזיד מומר הוא ומ"ס כיון דאילו אשכח דהיתרא לא אכיל דאיסורא לאו מומר הוא. ופי' רש"י באוכל נבלה לתיאבון דכי אין לו בשר דהיתרא אוכל חלב ונבילה ונתחלף לזה שומן בחלב ואכלו דסבור דשומן הוא ואכלו קמיפלגי ולכשנודע לו דחלב הוא רוצה להקריב קרבן ת"ק סבר כיון דלתיאבון אכיל במזיד מומר הוא ואין מקבלין מידו ופסק רבינו כת"ק וכאוקימתא דרבא:

ה עולות הנכרים אין מביאין עמהם נסכים וכו'. בפרק אלו מנחות (דף ע"ג:) כמאן אזלא הא דתנן אמר ר"ש שבעה דברים התקינו ב"ד וזה אחד מהם נכרי ששלח עולתו ממדינת הים אם שלח עמה נסכיה קרבים משלו ואם לאו קרבים משל ציבור לימא ר"י הגלילי היא ולא ר"ע אפילו תימא ר"ע עולה וכל חבירתה מאן תנא להא דתנו רבנן אזרח אזרח מביא נסכים ואין הנכרי מביא נסכים יכול לא תהא עולתו טעונה נסכים ת"ל ככה מני לא ר"י הגלילי ולא ר"ע אי ר"י הגלילי הא אמר אפילו יין נמי אי ר"ע הא אמר עולה אין מידי אחרינא לא אי בעית אימא ר"י הגלילי סמי מהכא יין ואי בעית אימא ר"ע עולה וכל חבירתה ופירש"י אפילו תימא ר"ע דהא דאמר ר"ע דאין נודרין אלא עולה עולה וכל חבירתה דהיינו נסכים אבל נסכים לחודייהו לא וכבר קדם שרבינו פסק כר"ע ולא הבנתי דעת רבינו דאי ס"ל דהנך נתנייהא כר"ע ועולה וכל חבירתה קאמר ה"ל למיפסק דמביאין נסכים משלהם עם עולותיהם ואם לא שלחו עמהם נסכים יקרבו משל ציבור ואי ס"ל דהא דשנינן דר"ע עולה וכל חבירתה קאמר שינויא דחיקא הוא אבל קושטא דמילתא היא דר"ע עולה דוקא קאמר א"כ אפי' משל

משנה למלך

פ"ג ד ישראל שהוא מומר לע"ז כו'. כל סעיף זה הובא לקמן פ"ג מה' שגגות דין ז'. ומ"ש מכן ופסק רבינו כת"ק וכאוקימתא דרבא עיין בלח"מ בפ"ב מה' שגגות ועיין בקרבן חגיגה סי' ע"ז:

כל

סמיכה אלא בישראל באנשים לא בנשים: **ו** א כל קרבנות בהמה שיקריב היחיד בין חובה בין נדבה סומך עליהן כשהן חיין. חוץ מן הבכור והמעשר והפסח. שנאמר וסמך ידו על ראש קרבנו. מפי השמועה למדו שכל קרבן במשמע חוץ מפסח ובכור ומעשר: **ז** העוף אינו טעון סמיכה וכן כל המעות שדינן שיפלו לתיבות של נדבה שכבר ביארנו בהלכות שקלים שכולן יבואו עולות אין בעל אותן המעות סומך על אותה העולה ואינו מביא עליה נסכים אלא נסכיה משל צבור ואע"פ שהיה כהן עבודתה ועורה של אנשי משמר: **ח** ב הכל סומכין חוץ מחרש שוטה וקטן ועבד ואשה וסומא ונכרי. ואין השליח סומך שאין סמיכה אלא בבעלים שנאמר וסמך ידו לא יד אשתו ולא יד עבדו ולא שלוחו: **ט** חמשה שהביאו זבח אחד כולן סומכין עליו זה אחר זה. לא שיסמכו כולן בבת אחת. ג מי שמת והניח קרבנו עולה או שלמים הרי יורשו מביאו וסומך עליו ומביא נסכיו: **י** אין סמיכה בקרבנות הצבור חוץ משתי סמיכות. על שעיר המשתלח ועל פר העלם דבר. ושלשה מן הסנהדרין סומכין עליו. ודבר זה הלכה מפי משה רבינו שאין בצבור אלא שתי סמיכות: **יא** אין סומכין אלא בעזרה. סמך חוץ לעזרה חוזר וסומך מבפנים. ואם היה בעל הקרבן עומד בחוץ והכניס ידו לפנים וסמך סמיכתו כשירה. והוא שיסמוך בכל כחו. ואין סומך אלא טהור ואם סמך הטמא סמך: **יב** ובמקום שסומכין שוחטין. ותכף לסמיכה שחיטה. ואם שחט במקום אחר או ששהה שחיטתו כשירה. והסמיכה שיירי מצוה היא לפיכך אם לא סמך כפר ואינה מעכבת ואע"פ כן מעלין עליו כאילו לא כפר: **יג** וצריך הסומך לסמוך בכל כחו. בשתי ידיו על ראש הבהמה שנאמר על ראש העולה לא על הצואר ולא על הצדדין. ולא יהיה דבר חוצץ בין ידיו ובין הבהמה: **יד** וכיצד סומך. אם היה הקרבן קדש קדשים מעמידו בצפון ופניו למערב והסומך עומד במזרח ופניו למערב ומניח שתי ידיו בין שתי קרניו ומתודה על חטאת עון חטאת ועל אשם עון אשם. ועל העולה מתודה עון עשה ועון לא תעשה שניתק לעשה: **טו** כיצד מתודה אומר חטאתי עויתי פשעתי ועשיתי כך וכך וחזרתי בתשובה לפניך וזו כפרתי. היה הקרבן שלמים סומך בכל מקום שירצה מן העזרה במקום שחיטה. ויראה לי שאינו מתודה על השלמים אבל אומר דברי שבח:

כל

א סמ"ג שם: ב סמ"ג שם: ג סמ"ג שם:

כסף משנה

מכל ציבור נמי לא ליתו. ומה יש לומר דרבינו ספוקי מספקא ליה ומש"ה לפוטרן בלא נסכים א"א דדילמא ר"ע עולה וכל הבירתה קאמר ולומר שיביאום משלהם א"א דדילמא ר"ע עולה דוקא קאמר ומש"ה פסק שלא יביאו משלהם אלא משל ציבור. והר"י קורקוס כתב שרבינו סמך על המשנה וברייתא שבריש תמורה (דף ב':) וסוגיא שעליה כי שם אמרו בברייתא קדשי נכרים לא נהנים וכו' ואין מביאין עליהם נסכים ובמנחות (דף ק"ג) אמרו והין מביאין עליהם נסכים ואמרו מנה"מ דת"ר אזרח אזרח מביא נסכים וכו' ולפי אותה סוגיא על כרחין צריכין אנו לפרש דלגמרי ממעט שאין הנכרי מביא נסכים שהרי במשנה אמרו דאין מביאין עליהם דהיינו עם העולות ויליף לה מברייתא מוכח דאזרח לגמרי ממעט ויכול לא תהא עולתו טעונה אפי' משל צבור קאמר וכן פי' רש"י שם לפי אותה גירסא דגרים במשנה עליהם והיא גירסת רבינו והאריך לתת טעם למה סמך רבינו על אותה משנה ואותה סוגיא ולא על משנת שקלים וסוגיית מנחות. ומ"ש ואינן טעונות סמיכה שאין סמיכה אלא בישראל באנשים ולא בנשים. משנה בס"פ שתי מדות (דף נ"ג) ויליף לה בגמרא מדכתיב גבי סמיכה בני ישראל:

ו כל קרבנות בהמה שיקריב היחיד וכו' סומך עליהם כשהם חיים חוץ מן הבכור והמעשר והפסח וכו'. גם זה משנה שם (דף נ"ב):

ז ומ"ש העוף אינו טעון סמיכה. הכי משמע בפרק כל הגט (דף כ"ח:) על מתני' דהשולח חטאתו ממדינת הים:

וכן כל המעות שדינם שיפלו לתיבות של נדבה וכו' אין בעל אותם המעות וכו' עד של אנשי משמר. משנה בספ"ג דתמורה (דף כ'). ומ"ש אם היה כהן. לשון המשנה אע"פ שהוא כהן וכך נראה לי להגיה בלשון רבינו אע"פ במקום אם:

ח הכל סומכין חוץ מחש"ו וכו' עד ולא יד שלוחו. בס"פ שתי מדות (דף נ"ג):

ט חמשה שהביאו זבח אחד כולם סומכים עליו. משנה שם (דף נ"ד). מה שכתב זה אחר זה וכו'. בתוספתא דמנחות [...]"י: מי שמת והביא קרבנו עולה וכו'. משנה בס"פ שתי מדות (דף נ"ב) ואע"ג דאמרי' בריש תמורה דר' יהודה סבר דיורש אינו סומך כיון דסתם לן תנא התם ובפרק שתי מדות בריש ערכין דלא כוותיה נקטינן כסתם מתניתין:

י אין סמיכה בקרבנות הצבור וכו'. משנה פרק שתי מדות. ומ"ש ושלשה מן הסנהדרין סומכין. בפ"ק דסנהדרין (דף ג') סמיכת זקנים בשלשה. ומ"ש ודבר זה הלכה מפי משה רבינו שאין בצבור אלא שתי סמיכות. בס"פ שתי מדות שם:

יא אין סומכין אלא בעזרה. ברפ"ג דזבחים. ומ"ש סמך חוץ לעזרה חוזר וסומך בפנים. ומ"ש ואם היה בעל הקרבן עומד חוץ וכו'. ברפ"ג דזבחים (דף ל"ג) איכא דאמרי אמר רב יוסף כל הסומך ראשו ורובו מכניס [...]"ש כל כחו בעינן. ומ"ש ואין סומך אלא טהור ואם סמך הטמא סמך. ברפ"ג דזבחים [...]דף ל"ב) הא דתנן שהשחיטה כשרה בטמאים [...]מיניה וסמך ושחט מה סמיכה בטהורים אף [...]היטה בטהורים מדרבנן. ומשמע לרבינו [...]סמיכה נמי קאי ומש"ה אם סמך סמך ואפי' את"ל שסובר דסמיכה בטהורים כששמטו טמאים אפי' אם נאמר דלא הויא סמיכה הא אמרן שאם לא סמך כפר:

יב במקום שסומכין שוחטין ותיכף לסמיכה שחיטה. משנה בס"פ שתי מדות *ובגמרא מאי קאמר ה"ק במקום שסומכין שוחטין שתיכף לסמיכה שחיטה ולא ידעתי [...]ה לא כ"כ רבינו. ומ"ש ואם שחט במקום אחר או ששהה שחיטתו כשירה נלמד ממ"ש [...]קמן בסמוך. ומ"ש והסמיכה שיירי מצוה היא וכו' עד כאלו לא כפר. משנה וברייתא [...]ס"פ שתי מדות ואיתיה בריש זבחים (דף ו') ויליף לה מקרא בריש יומא (דף ה'):

יג וצריך הסומך לסמוך בכל כחו. כבר כתבתי דאיתיה ברפ"ג דזבחים. ומ"ש בשתי ידיו על ראש הבהמה וכו' עד בין ידיו ובין הבהמה. בס"פ שתי מדות (דף נ"ג:):

יד וכיצד סומך וכו'. משנה בפ"ג דיומא (דף ל"ה:). ומ"ש ומתודה על חטאת עון חטאת וכו'. שם ובתוספתא דמנחות פ"י וכר"ע:

טו היה הקרבן שלמים וכו' עד סוף הפרק. פשוט הוא:

לחם משנה

משלהם ואם לאו משל צבור ולדבריהן קשה דברי רבינו אהדדי. ועוד קשה על הר"י קורקוס דאיך לדבריו הניח רבינו מתני' דשקלים משום ברייתא דפ"ק דתמורה וסמי מהניתין מקמי ברייתא דהא דואין מביא עליהם נסכים כו' ברייתא היא התם ואע"ג דבפיסקא כתוב בספרים שלנו מתני' ואין מביא עליהם נסכים וכו' טעות סופר הוא דאינו אלא ברייתא והיא מתני' לשון משובש הוא ואינו אלא פיסקא מהברייתא כמבואר שם ואינה משנה כדכתב מהר"י קורקוס ז"ל לומר דסמיכן משנה. לכך אני אומר לתרץ קושיות אלו דרבינו ז"ל גרס אזרח מביא עליהם נסכים ואין הנכרי מביא עליהם נסכים ולפי שסוקשה אנלו א"כ פליגא ברייתא דמשמע דקאמרה דאינו מביא כלל נסכים אמתניתין דשקלים דמשמע דקרבים משלו ואם לאו משל ציבור נראה דהוא מפרש דמאי דממעט קרא דאזרח הוי דאזרח הוא חייב להביא נסכים משלו אבל הנכרי אם שלח נסכים קרבים משלו ואם לאו הוי משל ציבור אבל אינו חובה שיהיו הנסכים משלו כמו האזרח, ומ"ש רבינו ז"ל כאן אין מביאין עמהן נסכים ר"ל אין חובה להביא נסכים משלהם אלא אם שלחו מרצונם הרי טוב ואם לאו קרבין משל ציבור ובהכי א"ש מתני' דפ"ז דשקלים דקאמרה דאם לא שלח נסכים יקריבו משל ציבור כלומר דאינו חובה להקריב נסכים משלו אלא אם שלח נסכים יקריבו משלו ואם לא שלח יקריבו נסכים משל ציבור. כנ"ל לפרש דברי רבינו ז"ל:

י שלשה מן הסנהדרין סומכין עליו וכו'. בריש סנהדרין תנן סמיכת זקנים ועריפת עגלה בשלשה דברי ר"ש ר' יהודה אומר בחמשה ורבינו ז"ל פסק כר' שמעון וכי תימא הא קי"ל הלכה כר' יהודה לגבי ר"ש וכדאמרינן בעירובין פ' מי שהוציאוהו (דף מ"ו:) ועוד דבעריפת עגלה פסק כר' יהודה בהלכות סנהדרין פ"ה דהוי בחמשה ולמה פסק כאן בג' י"ל משום דשם (בדף י"ג) אמרו תנא סמיכה וסמיכת זקנים בג' וכיון דהויא ברייתא אמרה כר' שמעון פסק רבינו ז"ל הכי אבל גבי עריפת עגלה דליכא ברייתא דמסייעא ליה הדרינן לכללין דהלכה כר' יהודה וכדכתיבנא:

יא ואם סמך הטמא סמך וכו'. כתב הכ"מ ז"ל דמ"ש בריש פ"ג דזבחים (דף ל"ב) מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים דשחיטה הוי מדרבנן גזירה שמא יגע ואית ליה לרבינו ז"ל דה"ה בסמיכה דהוי מדרבנן ולכך כתב דאם סמך בדיעבד דהוי סמיכה ואי אפשר לומר כן דשם אמרו מאי שנא סמיכה דכתיב לפני ה' שחיטה נמי הכתיב וכו' ופי' רש"י ז"ל מאי שנא דבטהורים מדאורייתא דכתיב לפני ה' וכו' ומוכרח הוא לפרש כן משמע דסמיכה מדאורייתא, גם מה שתירץ עוד דהא דאמרינן אם לא סמך כפר אינו נכון דהתם אמרינן מעלה עליו כאילו לא כפר וכאן כתב רבינו ז"ל דסמך משמע דסמיכתו כשרה וכפר. ונראה לי לומר דנפקא ליה לרבינו ז"ל משום דאמר שם סמיכה נמי אפשר דמעייל ידיה וסמך כלומר ומאי אמרת דסמיכה בטהורים מדאורייתא ושירצו קא סבר ביאה במקצת שמה ביאה וכיון דרבינו ז"ל פסק בפ"ג מהל' ביאת מקדש דביאה במקצת לא שמה ביאה לכך פסק כי קושית הגמרא דסמיכה לאו דאורייתא בטהורין דאפשר דמעייל ידים וסמיך אלא מדרבנן הוי גזירה שמא יכנס לעזרה לסמוך כשהוא טמא אבל מדאורייתא כשירה אפילו בטמאים:

יד ועל העולה מתודה עון עשה ועון לא תעשה שניתק לעשה וכו'. בפ"ג דיומא (דף ל"ו) איפליגו ר' יוסי הגלילי ור' עקיבא גבי עולה דר' יוסי הגלילי אית ליה דמכפרת על עון לקט שכחה ופאה ור"ע אומר אינה באה אלא על מצות עשה ועל מצות לא תעשה שניתק לעשה ואמרו שם במאי קא מיפלגי ואמר ר' ירמיה בלאו דנבילה קא מיפלגי ר' עקיבא סבר להו מעליא הוא ור"י הגלילי סבר לאו לאו מעליא הוא ואביי אמר דכולי עלמא לאו דנבילה לאו מעליא הוי והכא בתעשה קא מיפלגי וכו' ולפי פירוש רש"י ז"ל לר' ירמיה כבר ר' עקיבא דלאו דנבילה הוי לאו מעליא ולוקין עליו דהינו ניתק לעשה וה"ה ללאו דלקט שכחה ופאה דדמי ללאו דנבילה דלוקין עליו דאינו ניתק לעשה דבחריה מעיקרא משמע ולאביי כ"ע מודו בלאו דנבילה דלוקין עליו דאינו ניתק לעשה ופליגי בלקט שכחה ופאה דלר' עקיבא לוקין ולר' יוסי הגלילי אין לוקין

כל

*[נ"ל דסבר רבינו דהא דאמרו בגמ' ה"ק שתיכף וכו' לאו לתקוני הגירסא אלא לפרושי ודייקא נמי דלא אמר הכי קתני אלא הכי קאמר וכן כתב בפירושו ופירש לסמיכה שחיטה בהסמוכה ולא [...] כיניסה איסור וכו' וכ"כ הפרי"ח [פ"מ מ"ח מד"ס ובמקום]. וי"ל דהכ"ס יש מקום לנעי"ד לגמגם ודוק]:

נוקין ואם רבינו ז"ל מפרש כן קשה עליו דכיון דהוא פסק כר' עקיבא איך פסק בס"פ נהל' מתנות עניים דאינו לוקה על לאו זה מפני שניתק לעשה אא"כ עבר כל הקציר דלא לא יוכל לקיים העשה הא לר"ע בין לאתרוגא דאביי בין לאתרוגא דר' ירמיה לוקה על לאו דלקט שכחה ופאה דאינו ניתק לעשה. לכך נראה דרבינו ז"ל מפרש כפירוש התוס' דלר' ירמיה דאמר בלאו דנבילה קא מיפלגי מודה ר"ע לר"י דלאו דלקט שכחה ופאה דאינו לוקה משום דהוי ניתק לעשה אלא משום דשמעיה לר"י הגלילי דאמר אפי' בלאו דנבילה משום דאיכא עשה אחריו אע"ג דלאו ניתק הוא לתקן הלאו שכבר עבר פליג עליה בלאו דנבילה דוקא ולהכי נקט בגמרא לאו דנבילה ולא נקט לאו דלקט שכחה ופאה דבהא מודה ר"ע וכמו שהאריכו שם התוס' נמצא לפי פי' זה לר' ירמיה מכפר לר"ע נ"כ אלאו של לקט שכחה ופאה משום דהוי ניתק לעשה ואע"ג דאביי אינו כוכר כן אלא לר"ע לקי משום דהעזוב מעיקרא משמע פסק רבינו ז"ל כר' ירמיה דלר"ע לא לקי על לקט שכחה ופאה ועולה מכפרת עליו ובאו על נכון כל דבריו:

זה

פרק רביעי

א כל הקרבנות אין מקריבין אותן אלא ביום שנאמר ביום צוותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם ביום ולא בלילה. לפיכך אין שוחטין זבחים אלא ביום ואין זורקין דמים אלא ביום השחיטה שנאמר ביום הקריבו את זבחו ביום הזביחה תהיה ההקרבה. וכיון ששקעה החמה נפסל הדם: **ב** כל שקרבו מתיריו ביום מעלין אותו על המזבח כל הלילה. כיצד זבחים שנזרק דמם ביום מקטירין אימוריהן בלילה עד שיעלה עמוד השחר. וכן איברי העולות מקטירין אותן בלילה עד שיעלה עמוד השחר. וכדי להרחיק מן הפשיעה אמרו חכמים שאין מקטירין האימורין ואיברי העולה אלא עד חצות הלילה: **ג** אע"פ שמותר להקטיר אימורין ואיברים בלילה אין מאחרין אותן לדעת. אלא משתדלין להקטיר הכל ביום. חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר אימורין ואיברים אע"פ שכשרין בלילה

פ"ד **א** כל הקרבנות אין מקריבין אותן אלא ביום שנאמר ביום צוותו את בני ישראל וכו'. בכמה מקומות מהם פרק דם חטאת (זבחים צ"ח). ומ"ש וכיון ששקעה החמה נפסל הדם. מימרא בפרק איזהו מקומן (דף נ"ו):

ב כל שקרבו מתיריו ביום מעלין אותו וכו'. מקרא מלא הוא היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה וכו'. בפ"ג דמגילה (דף כ"ו) תניא אין לי אלא דברים שדרכן ליקרב בלילה כגון איברים ופדרים מעלן ומקטיר מבוא השמש ומתעכלין והולכים כל הלילה ופירש"י אברי עולה האירן הכתוב בלילה דכתיב על מוקדה וכו' ואברים ופדרים מכל קרא גופיה נפקי. ומה שכתב וכדי להרחיק את האדם מפשיעה אמרו חכמים וכו' עד אלא עד חצות הלילה. משנה ברפ"ק דברכות:

ג אע"פ שמותר להקטיר וכו' עד לא ... שבת. במנחות פ' ר' ישמעאל (דף ע"ב) ובתוספתא דערכין פ"ב:

כל

א סמ"ג שם: **ב** סמ"ג שם:

משנה למלך

פ"ד **א** כל הקרבנות אין מקריבין אותן אלא ביום כו'. עיין בס' בית יעקב סי' ע"ח שכתב כשיאמר סדר המעמדות קודם שיאיר היום נלע"ד שיאמר פ' ושחט אותו וגו' וזרקו בני אהרן וגו' לפי שבפ' זה מוזכר שחיטת הקרבן וזריקתו דזה כשר כל הלילה כמ"ש הרמב"ם וכו'. וזה אינו דשחיטה וזריקה אינם כשרים אלא ביום כמ"ש רבינו בפרקין:

ב אלא עד חצות הלילה. כ"כ רבינו בריש ה' תמידין ומוספין. אך רש"י רפ"ק דברכות כתב דהקטר חלבים לא אמרו בו חכמים עד חצות כלל וכ"כ רבינו עובדיה ועיין בתי"ט שם:

ג אע"פ שכשרים בלילה דוחים את השבת וכו'. גרסינן בפ"ד דיומא (דף מ"ו) אמר ר' אלעזר משום בר קפרא אומר היה ר"מ איברי עולה שנתותרו עושה מערכה בפני עצמן ושודרן ואפילו בשבת ע"כ. ופירש רש"י דלא גרסינן עולת חול דאי גרסינן ליה מאי תנינא דקא פריך ליה הא אתא לאשמועינן שבת, וא"ת הכי פריך ליה בכל יום תנן ואפי' בשבת הא הדר פריך ליה תו ואפי' בשבת קושיא אחריתי ע"כ. כוונת דבריו דאי גרסינן עולת חול א"כ מאי דאתא בר קפרא לאשמועינן הוא דאיברי ע"ש שנתותרו דעושה להם מערכה בשבת וא"כ קשה דמאי פריך תנינא בכל יום כו' הא בר קפרא לא אתא ללמד אלא לשבת וכי תימא דממתני' דבכל יום משמע אפילו בשבת ולעולם דהקושיא היא דלשבת מאי אתא לאשמועינן הא ליתא דהא הדר פריך על מאי דקאמר אפי' בשבת קושיא אחריתי וא"כ ע"כ דקושיא ראשונה אינה משום שבת ולפי זה לא גרסינן עולת חול וא"כ בר קפרא תרתי אתא לאשמועינן חדא דאיברי עולה שנתותרו למחר עושה להם מערכה וזאת שנית למדנו שדין זה הוא אפילו בשבת ועל זה הקשו על הדין הא' מאי קמ"ל דקאמר עושה להם מערכה בחול הנינא בכל יום היו שם ד' מערכות וחדא מינייהו לאיברים שנתותרו ותירצו אמר ר' אבין לא נצרכה אלא לפסולין כלומר הנך דאם עלו לא ירדו דאי ממתני' דקתני בכל יום הוה אמינא דוקא כשרים שנתותרו עושה להם מערכה אבל פסולין שנתותרו אימא לא קמ"ל בר קפרא דאף פסולין שנתותרו עושה להם מערכה ודוקא שמעלה בהם האור אבל לא מעלה בהם האור לא. ולכאורה מפשט הסוגיא נראה שזה הוא דוקא בפסולים אבל בכשרים אף אם לא מעלה בהם האור עושה להן מערכה ואיכא דאמרי אחד כשרים ואחד פסולים אם מעלה בהן האור אין ואי לא לא תו הקשו ואפילו בשבת תנינא והיום ה' והרי יום הכפורים כשבת וקתני דאיברי תמיד של ערב יוה"כ עושין להם מערכה ביוה"כ, ויש לדקדק דמה הוקשה להם מדתנן והיום ה' אימא דבר קפרא למדנו דאף פסולין דוחין את השבת דאי ממתני' הו"א דוקא כשרים אבל פסולין נהי דבחול עושה להם מערכה אבל בשבת אימא לא קמ"ל אף בשבת. וי"ל דס"ל לכתמא דתלמודא דכיון דלמדנו ממתני' דאיברים שנותרו כי היכי דעושה להם מערכה בחול הכי נמי בשבת א"כ אף פסולים נמי כי היכי דעושה להם מערכה בחול הכי נמי בשבת דלגבי שבת אין לחלק בין כשרין לפסולים דאם היה לחלק בין שבת לחול דבשבת אינו עושה להם מערכה כלל אף לכשרים אבל אחר שלמדנו דשבת נדחה לגבי איברים כל היכא דעושה מערכה בחול עושה נ"כ בשבת ותירצו אמר ר' אחא בר יעקב איצטריך סד"א ה"מ היכא דחל יוה"כ אחר השבת דחלבי שבת קרבין ביוה"כ אבל באמצע שבת לא קמ"ל אמר רבא מאן האי דלא חייש לקמחיה הא בכל יום תנן ואפי' שבת במשמע קשיא, וכתבו התוס' אבל לא מעלה בהן האור לא לאו דוקא פסולין וה"ה אפי' כשירין אם לא מעלה בהן האור לא מדאמרינן עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ע"כ. כלומר דהשתא דאמרינן דלאו דוקא פסולים דה"ה כשרים אם לא מעלה בהן האור לא ניחא הביא דעולת שבת דמיירי דלא מעלה בהן האור. עוד כתבו ומקשים והא אמרינן בפ"ק דשבת בכל מושבותיכם למישרי איברים ופדרים אתא וע"כ היינו אברים ופדרים דחול דאי של שבת מעולת שבת בשבתו נפקא ולא ניתא נמי לאוקומי ההיא דבכל מושבותיכם במעלה בהן האור ותירץ ר"י פורת דההיא דלמישרי אברים ופדרים היינו של שבת דאי מעולת שבת בשבתו הוה מיירי בשחיטה וזריקה אבל הקטרה הוה אמינא דלא אתא קרא דבכל מושבותיכם למישרי זריקה והקשה ר"י לזה דאי קרא דעולת שבת לא מיירי כי אם בשחיטה וזריקה היכי גמרינן מיניה בפ' אלו קשרים דתלבי שבת קרבין ביו"ט או ביוה"כ אטו קרבן שבת נשחט ביו"ט או ביוה"כ אלא ע"כ הקטרת תמיד בשבת דרשינן גופיה דקרא כדדרשינן בפ' אלו דברים עולת שבת על עולת התמיד מכלל דתמיד דחי שבת ומסתמא בכל הקרבותיו קאמר ומייתורא דבשבתו דרשינן הלבי שבת קרבין ביו"ט או ביוה"כ למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. אלא נראה לריב"א ולר"י דהא דאמרינן ולא עולת חול בשבת היינו דלא מעלה בהם האור וההיא דלמישרי אברים ופדרים הוא דאתא במעלה בהם האור וא"כ הא דקאמר הכא ללישנא קמא דוקא מעלה בהן האור ודוקא פסולין אבל כשרים לא לא בעי למימר אבל כשרים אפי' לא מעלה בהן האור אלא ה"ק אבל כשרים לא איצטריך למימר דבהי היכא דמעלה בהן האור ומיהו אפי' ללישנא קמא לא שרי אפי' בכשרים אלא במעלה בהם האור דוקא ע"כ. והנה הרואה הוא יראה שאין בין דברי הר"י פורת לדברי ר"י וריב"א לענין דינא כלל ולהר"י פורת הא דאמרינן עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת מיירי בלא מעלה בהם האור דאי מעלה הא אמרינן ואפי' בשבת ומדברי התוס' נראה שלריב"א ולר"י הוצרכו לומר דהא דאמרינן ולא עולת חול בשבת דמיירי דלא מעלה בהם האור ולא כדברי ר"י פורת. עוד נראה מדברי התוס' שכתבו וא"כ הא דקאמר הכא ללישנא קמא כו' שדברים הלו נמשכו כפי פירוש ריב"א ור"י וקשה שאף לסברת ר"י פורת נ"ל ג"כ דללישנא קמא ג"כ אף בכשרים בעינן מעלה בהם האור כי היכי דלא תקשי מהסיא דאמרינן ולא עולת חול בשבת וקצת נראה כן מתחלת דברי התוס' שכתבו לאו דוקא פסולים כו' דמשמע שדברים הללו הם מוסכמים כפי הכל אלא שאח"כ הוקשה להם מההיא דבכל מושבותיכם וכתבו דר"י פורת מוקי לה באיברים ופדרים דשבת וריב"א ור"י מוקמי לה באיברים ופדרים של ע"ש ומעלה בהן האור. והנראה אצלי שוה דהתוס' כתבו דכפי דברי ר"י פורת דמוקי לקרא דעולת שבת בשבתו בשחיטה וזריקה כי ממעטינן ולא עולת חול בשבת היינו נמי בשחיטה וזריקה דמיירי ביה קרא והכוונה דקרבנות דחול דהיינו שאינם של שבת אינם דוחים את השבת דסד"א כי היכי דתמיד דשבת דוחה את השבת ה"נ שאר קרבנות קמ"ל לעולם דהקטרה דשאר קרבנות דהיינו שנשחטו בערב שבת ונתותרו מקטירים אותם בשבת ואפי' לא מעלה בהן האור ולפי זה ניחא דללישנא קמא אף שלא מעלה בהם האור מקטירים אותם בשבת וההיא דעולת שבת ולא עולת חול בשבת לא שייך למימר דמיירי דלא מעלה בהם האור משום דקרא לא מיירי בהקטרה כ"א בשחיטה וזריקה ובשחיטה ובזריקה לא שייך למימר מעלה או לא מעלה וכמבואר. ולפי זה כשדחו דברי ר"י פורת והכריחו דקרא דעולת שבת מיירי בהקטרה מדגמרינן מיניה דחלבי שבת קרבין ביו"ט או ביוה"כ וא"כ מאי דדרשינן נמי ולא עולת חול בשבת מיירי בהקטרה ... זה באו ריב"א ור"י ואמרו דההיא דולא עולת חול בשבת מיירי דלא מעלה בהם האור וכן אמר ... דלל"ק נמי אף בכשרים בעינן מעלה בהם האור וכל זה נמשך כפי דברי ריב"א ור"י אך לדברי ר' ... פורת אין צורך לכל זה וכדכתיבנא ומה שכתבו התוס' בתחלת דבריהם לאו דוקא פסולים כו' דמשמ... דהאי מלתא הוי לדברי הכל לא קשיא משום דכוונת התוס' כך היא דאי לא הוה קשה כי אם ... דהבא עם ההיא דולא עולת חול בשבת היינו יכולים לומר דלאו דוקא פסולים כו' אך מקשים מההי... דבכל מושבותיכם וכו' ותירץ הר"י פורת וכו' ולפי דברי ר"י פורת הותרה נמי הקושיא הראשו... מההיא דולא עולת חול בשבת משום דההוא קרא מיירי בשחיטה וזריקה כמו שכתבנו:

עוד כתבו התוס' ומיהו יכולנו לייסב שלא יקשה לפירוש הר"י פורת דודאי אי לא הוה כתיב קר... דכל מושבותיכם למישרי איברים ופדרים מקרא דעולת שבת בשבתו לא הוה דרשינן אלא שחי... וזריקה דמעכבי אבל הקטרה לא כיון דיכולים להמתין עד הלילה והא דכתיב עולת שבת בשבתו ... דרשינן ליה הכי אם נאנסו ולא שחטו תמיד של שבת ישחטו אותו למר ביוה"כ ולמר ביו"ט היכא ד... יוה"כ או יו"ט אחר השבת אבל בתר דנפקי לן מבכל מושבותיכם למישרי איברים ופדרים מוקמי... קרא דעולת שבת בשבתו אף לאיברים ופדרים ואמרי' דחלבי שבת קרבין ביוה"כ או ביו"ט למר כדאי... ליה ולמר כדאית ליה ע"כ. ודע שכפי ייסוב זה שכתבו להר"י פורת דאחר דלמדנו מקרא דבכ... מושבותיכם למישרי איברים ופדרים של תמיד דמוקמינן לקרא דעולת שבת אף באיברים ופדרים ודרשי... מבשבתו דחלבי שבת קרבין ביו"ט או ביוה"כ הכי נמי מאי דדרשינן ולא עולת חול בשבת הוא באיברי... ופדרים וא"כ ע"כ לומר דגם הר"י פורת מודה דאף ללישנא קמא בעינן בכשרים מעלה בהם הא... וההיא דולא עולת חול בשבת מיירי שלא מעלה בהן האור וזה הוא שכתבו אחר ייסוב דברי הר"י פור... וא"ל לפירושו נמי דמודה הוא דאפי' דחול שרו בשבת היכא דמעלה בהן האור כדמשמע במשמעו... לר"ע ולכל הפירושים נ"ל דוחק שאנו צריכין לפרש לל"ק דהכא דקאמר לא נצרכה אלא לפסולין דפסול... דנקט לאו דוקא וה"ה כשרים אלא דבכשרים לא איצטריך לאשמועינן ע"כ. כוונת דבריהם דאי אמר... בשלמא לפי מה שהיינו סוברים ור"י פורת ס"ל דאף לפי האמת קרא דעולת שבת לא מיירי כי א... בשחיטה וזריקה וכמו שהבינו בדברי ריב"א ור"י א"כ קושיא זו דנראה דוחק דפסולין דנקט ל... דוקא לא שייכא כ"א לריב"א ולר"י אך להר"י פורת לא שייכא קושיא זו אך כפי סייבו שייסבנו לה... פורת דס"ל דקרא דעולת שבת לפי האמת מיירי אף באיברים ופדרים כדי לתרץ הקושיא שהקשה ה... ר"י א"כ לכל הפירושים נ"ל דוחק וכו' דגם לה"ר פורת קשה לומר דפסולין דנקט לאו דוקא. ו... מה שכתבנו אפשר לומר דהתוס' שכתבו בתחלת דבריהם לאו דוקא פסולין הוא לכל הפירושים ... הגידו מרלשית אחרית שגם לה"ר פורת נ"ל דלאו דוקא פסולין כדי לייסב ההיא דולא עולת ח... בשבת כי היכי דלא תיקשי לה"ר פורת מה שהקשה אליו ר"י מההיא דפ' אלו קשרים ודכך זה כדב... התוס' נ"ל שהוא אמת ויציב. ויש לדקדק בייסוב זה שכתבו התוס' אליבא דר"י פורת שכתבו ... דכתיב עולת שבת בשבתו הוה דרשינן ליה הכי אם נאנסו ולא שחטו תמיד של שבת ישחטו או... ביוה"כ ולמר ביו"ט כו' וקשה היכי ס"ד לומר דקרבן צבור שקבוע לו זמן שיהיה לו תשלומין ... תנן בריש פ"ד דתמורה דעבר זמנו בטל קרבנו וילפינן לה מקרא דכתיב זבח ונסכים דבר ... ביומו ולחלק ולומר דהיינו דוקא היכא דלא הקריבו תמיד במזיד אבל אם היו אנוסין אז יש ... תשלומין דין זה לא מצאתי אותו בשום מקום. ונראה ודאי לפי האמת אין חילוק בין אנוסין למזיד ... דבכל גוונא אמרי' עבר זמנו בטל קרבנו אלא דאי לאו קרא דלא תבערו וגו' מקרא דעולת שבת ... הוה דרשינן אלא שחיטה וזריקה דוקא ולא הקטרה מהטעם שכתבו התוס' אלא דהוה קשיא לן לפי ... קרא דשבת בשבתו דאתא לומר דחלבי שבת קרבין ביוה"כ או ביו"ט ואי האי קרא לא מיירי בהקט... היכי אתיא דרשא דא אלא הוה אמינא שבקיה לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה וכי כתיב דבר י... ביומו בנזידין מיירי אבל באונסין יש לו תשלומין ומאי דכתב רחמנא שבת בשבתו הוא לאשמ... שנאנסו בשבת שיקטירם ביו"ט או ביוה"כ אבל עכשיו דגלי לן קרא דגם הקטרה דוחה שבת מדכת... בכל מושבותיכם מעתה אין אנו צריכין לאוהו הדוחק ומוקמינן לקרא דעולת שבת אף באיברים ופדרי... ודרשא דבשבתו אתיא לומר דחלבי שבת קרבין ביוה"כ או ביו"ט וגם זה אמת:

עוד

כסף משנה

כל דבר שאינו קרב אלא ביום וכו' מותר להקריבן עם מבוא השמש וכו'. ברייתא בפ' הקומץ רבה (דף כ"ו:) ובר"פ"ב דתמורה (דף י"ד) תניא אין לי אלא דברים שדרכן קרב בלילה כגון איברים ופדרים שמעלן מבוא השמש ומתעכלין והולכין כל הלילה כולו ים שדרכן ליקרב ביום כגון הקומץ והלבונה והקטרת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח נחת נסכים שמעלן ומקטירן וכו' עם בוא משמש שמתעכלין והולכין כל הלילה מנין ת"ל ת תורת העולה ריבה. ופירש"י אין לי אעל זבח כל הלילה קאי. מבוא השמש אחר בוא מש. קומץ ולבונה וכל הקרבנות דרכן ליקרב ם דנפקא לן מביום צוותו בת"כ ולא יצא ותו כלל אלא איברי עולה שהתירן הכתוב לה דכתיב על מוקדה וכו'. אברים ופדרים כן ליקרב בלילה מהאי קרא גופיה נפקא ת"כ עם בוא השמש קודם בוא השמש:

הנסכים הבאים עם הזבח וכו' אבל הנסכים הבאים בפני עצמם וכו' כאיברי העולות. בפ"ב דתמורה שם. ור סדברים מקדישן לכתחלה בלילה בכלי ומקריבן בלילה ואם הקדישן בכלי שרת ה ולא הקריבן עד שעלה השחר עלות השחר פוסלת בהם:

כל היום כשר לסמיכה וכו' עד כשר כל הלילה. משנה בספ"ב דמגילה (דף). ומ"ש ואעפ"כ זריזין מקדימין למצות. בפ"ק דפסחים (דף ד'):

כל הזבחים אין שוחטין אותן לכתחלה אלא בסכין מכלי שרת. בס"פ דם הטאת (דף) ובס"פ התודה (דף פ"ב:) ומייתי לה תיב ויקח את המאכלת והתם עולה הוה ב ויעלהו לעולה תחת בנו. ומ"ש ואם בכל דבר שמותטין בו החולין אפילו

לחם משנה

פ"ד ו זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר ביום וכו'. בספ"ב דמגילה (דף כ"א) אמרו זה הכלל לאתויי מאי לאתויי סידור בזיכין וסלוק בזיכין וכר' יוסי. ואע"ג דרבינו פסק בהל' תמידין ומוספין פ"ה דלא כר' יוסי כתב כאן לשון המשנה משני שאין לטעות בדבריו ולומר דהלכה כר' יוסי דהכר ביאר הדבר שם בהלכות תמידין ומוספין:

ז אפילו בקרומית של קנה וכו'. התוס' ז"ל בפ"ק דחולין (דף ג') ובריש פרק איזהו מקומן בשם רבינו אפרים כתבו דלא בעינן כלי שרת בשחיטה ומ"מ סכין בעינן שיהא כלי ואתי שפיר לפ"ז למה לא אמרו במשנה ושחיטתן בכלי שרת בצפון כמו שאמרו גבי קבלה אלא ודאי לא בעינן כלי שרת אבל מ"מ כלי בעינן כדמוכח בסוף התודה ובסוף דם חטאת דדריש מדכתיב ויקח את המאכלת לשחוט את בנו דמשמע דבעינן כלי ובריש איזהו מקומן דהו התוס' ז"ל סברא זו וכתבו דבעינן שיהא הסכין כלי השרת והאריכו שם, ולרבינו ז"ל נראה שיש לו דעת שלישית דאפילו כלי לא בעי דהכי משמע לשון קרומית של קנה דאינו כלי והא דאמרי' בסוף התודה ובסוף פ' דם חטאת דבעינן כלי היינו לכתחלה:

שהאויר

עבודה. הלכות מעשה הקרבנות פ"ד

בלילה דוחין את השבת בזמנן ואין מאחרין אותן למוצאי שבת: **ד** כל דבר שאינו קרב אלא ביום כגון הקומץ והלבונה והקטרת ומנחות הנשרפות מותר להקריבן עם מבוא השמש. והם מתאכלין והולכין כל הלילה כאיברי עולה: **ה** הנסכים הבאים עם הזבח אין קריבין אלא ביום שנאמר ולנסכיכם ולשלמיכם. מקיש נסכים לשלמים מה שלמים ביום אף נסכים ביום. אבל הנסכים הבאים בפני עצמן מתקדשין בלילה וקריבין בלילה. לפיכך אם נזדמנו לו נסכים הבאין בפני עצמן מקדישן ומקריבן בלילה ועלות השחר פוסלת בהן כאיברי העולות: **ו** כל היום כשר לסמיכה ולשחיטה ולמליקה להקטר להגשה ולהזייה ולתנופה ולקמיצה ולקרבן המוספין. וכל הלילה כשר להקטיר אימורין ואיברים. זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום. ודבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה. ואף על פי כן זריזין מקדימין למצות: **ז** כל הזבחים אין שוחטין אותן לכתחלה אלא בסכין מכלי שרת. ואם שחט בכל דבר ששוחטין בו החולין אפילו בקרומית של קנה כשרין: **ח** וכל הזבחין שקיבל מדמם פחות מכדי הזייה לא נתקדש הדם. וצריך להתכוין לקבל כל הדם. כיצד הוא עושה אוחז הסימנים בידו ומוציאן עם הורידין לתוך

כסף משנה (המשך)

ותית של קנה כשרים. אהא דתנן בה"פ כל הפסולים (דף ל"א:) שהשחיטה כשירה בטמאים פירש"י בטמא שרן קאמר שאינו מטמא כלי דלאו אב הטומאה הוא או בטמא מת שבדק בקרומית של קנה ושחט בה אבל בסכין לא שהוא מטמא את הסכין והסכין מטמא את הבשר והם דברי הגמ' בריש חולין (דף ב':) והקשו התוספות דהא בעינן כלי והירלי כגון דהיקנה לקרומית ועבדה כעין כלי. ורבינו סובר דלא בעי כלי אלא לכתחלה:

כל הזבחים שקיבל מדמם פחות מכדי הזיה לא נתקדש הדם. בפ"ק דמנחות (דף ז':): וצריך להתכוין לקבל כל הדם. מימרא בפרק שני דזבחים (דף כ"ה) אמר רב יהודה אמר רב השוחט צריך שיקבל כל דמו של פר. ומ"ש כיצד הוא עושה אוחז הסימנין בידו ומוציאן עם הורידין לתוך המזרק. שם א"ר ירמיה בר אבא השוחט צריך שיתן ורידין

משנה למלך

כתבו התוס' תירוץ אחר לעיקר קושייתם דהא דאמר ולא עולת חול ביו"ט היינו בליל שבת או בליל יו"ט דלא ניתנו שבת ויו"ט לידחות בההיא שעתא אבל שום קרבן אמרינן למיסרי איברים ופדרים הוא דאתא איכא לאוקומי קרא לדמתכברא היינו סמוך לבקר כי מערכה דיומיה וכיון דכלאו הכי מבעיר אש המערכה לצורך תנידין דיומא אמרינן דקרא דלא אתא למיסרי איברים ופדרים דחול שנותרו ואפילו לא משלה בהם האור בכשרים ללישנא קמא ובפסולין במשלה בהם האור ולאיכא דאמרי אחד כשרים ופסולים דוקא משלה בהם האור והא ין תלבי שבת קרבין ביוה"כ וביו"ט היינו אפילו בתחלת הלילה מעלן ומקטירן מה שאין כן חול ביוה"כ וביו"ט ע"כ. ויש לחקור בפשט ההלכה דכפי הנראה מאי דקאמר ר' אבין לא אלא לפסולין ודוקא שמשלה בהם האור כו' דמשמע דבכשרים לא בעינן משלה בהן האור קאי לתשובה דבר קפרא דמיירי בחול ואתא לאשמועינן דאף בפסולין עושה להם מערכה וקאמר ין דהיינו דוקא במשלה בהם האור אבל בכשרין לא בעינן משלה בהן האור אבל בתלוקם האהרת בר קפרא ואפי' בשבת אפשר דאף ר' אבין יודה דאף בכשרים בעינן משלה בהם האור כדי שבת. ועוד היה נראה לומר דמאי דקאמר ואפי' בשבת הוא דוקא בכשרים אבל בפסולין אף בהן האור משום דלא ניתנה שבת לידחות אלא פסולין שנותרו, וכ"ת אם יש לחלק בשבת בין לפסולים א"כ מאי פריך בגמ' ואפי' בשבת תניא כו' וכבר הקשינו לעיל קושיא זו וכתבנו התלמודא דלגבי איסור שבת אין לחלק בין כשרין לפסולים אך כפי הצד הזה שנדדנו הדרא קושיין א. ואפשר לומר דזיל לאידך גיסא דס"ל לתלמודא דליכא מ"ד דאיברים פסולים שנותרו דוחים נבת. אך הרואה דברי התוס' יראה דכל השני צדדים שכתבנו ליתנהו שהרי כפי מה שרצו לומר דלמשרי איברים ופדרים דמיירי במשלה בהם האור נדתקו בדברי ר' אבין ואמרו דלאו דוקא אלא דה"ה אם לא משלה בהן האור לא והתוס' כתבו דזה דוחק כו' אלמא דס"ל דאי ר' אבין א בעי בכשרים משלה בהם האור ה"ה בשבת והטעם דבמאי דמיירי תחלת דברי בר קפרא מי מיירי סוף דברי בר קפרא דלדידיה אין חילוק בין שבת לחול דכל היכא דבחול עושה להם בפני עצמו ה"ה בשבת וכן מתבאר מדברי התוס' בסוף ד"ה תחילתן דלבר קפרא אף פסולין ו דוחים את השבת והכל הוא מהטעם שכתבנו דמאי דקאמר בר קפרא ואפי' בשבת קאי לכל עושה להם מערכה בפני עצמן בחול. ודע שהתוס' בפ"ק דשבת (דף כ') ד"ה למישרי לא כי אם תירוץ ה"י דמוקי ההיא דלמישרי איברים ופדרים דוקא במשלה בהם האור. ויש לחקור בר קפרא הלא דקאמר אומר היה ר"מ כו' מסברא הוא דקאמר דר"מ הכי ס"ל או משמיה הוא דקאמר. והנה אי משמיה דר"מ הוא דקאמר לא ידעתי מאי האי דאמרו בגמ' ופליגא נא כו' והא בר קפרא לאו מסברא דנפשיה קאמר אלא ודאי דמסברא דנפשיה קאמר דלר"מ א. ויש לדקדק אם דין זה דקאמר בר קפרא הוא אליבא דר"מ דוקא דס"ל דבכל יום עושה לאיברים שנותרו ומש"ה אמר דלדידיה עושה מערכה אפי' בשבת אבל לרבנן דאינו עושה אפשר דאינו מקטיר איבריה שנותרו וטעם יש בדבר דדוקא לר"מ דאיברים חשיבי שהרי עושה מערכה מש"ה חשיבי ג"כ גבי שבת ודוחין את השבת אבל לרבנן דלא חשיבי איברים ה"נ דאינם את השבת. אלא נראה דזה אינו דא"כ מה הוקשה להם לתוס' מההיא דלא עולת חול בשבת יכהיא רבנן היא ותו מאי האי דאמרינן ופליגא דרב הונא אימא דרב הונא אליבא דרבנן קאמר. ופי מה שכתבו התוס' בשם ר"י בפירוש דברי רב הונא דבא לומר דסופו אינו דוחה דהיינו ושה מערכה ע"כ דאליבא דר"מ קאי דאי לרבנן אף בחול אינו עושה מערכה לאיברים שנותרו אף זרים, והנראה דבר קפרא ס"ל דאף לרבנן איברים דוחים את השבת ומקטיר אותם דבהא לא י"ה. ורבנן אלא דאתא ללמדנו דלר"מ דבחול עושה מערכה ה"ה בשבת ועל זה אמרו ופליגא הונא דס"ל דאף ר"מ מודה דאינו עושה מערכה בפני עצמה בשבת לאיברים שנותרו:

ד כל דבר שאינו קרב אלא ביום וכו'. (א"ה עיין מ"ש הרב המחבר לקמן בפ"א מהלכות תמידין ומוספין סוף דין ג'):

ח וכל הזבחים שקבל מדמם פחות מכדי הזייה לא נתקדש הדם. עיין במה שכתבתי (בדף ס"ע:) שדברי רבינו הללו הם למעט קבל פחות מכדי הזייה בכלי זה ופחות מכדי הזייה בכלי זה דלא מהני אף שחזר ועירבן (א"ה תמצאנו בפ"ק מהל' אלו דין ט' יע"ש) וכן הוא דעת מרן שהיה מקום דין זה וכתב שהוא בפ"ק דמנחות (דף ז'). אלא שאני נבוך בדין זה ששיעור זה דכדי הזייה שכתב רבינו לכל הזבחים מנ"ל והלא יש זבחים שטעון ז' הזאות ויש שטעון ד' מתנות ויש שטעון ב' שהם ד' וכל זה הוא מבואר בפ"ה ומדברי התוס' שם ד"ה ואם נראה דס"ל דצריך שיהיה בכלי כל מה שצריך להם וכן פירש שם רש"י בהדיא באם קבל מדם שעירים ופרים הנשרפים שיעור ג' הזאות בכלי זה ושיעור ד' הזאות בכלי זה דלא מהני, והנה לדבריהם אין שיעור קצוב לקבלת הדם בכלי אחד כל קרבן וקרבן צריך שיהיה בכלי אחד כל הצריך מאותו הדם איך רבינו סתם וכתב דכל הזבחים צריך שיקבל שיעור הזייה ונ"ע מנ"ל דין זה. והנראה אצלי הוא דרבינו ס"ל דמלא וטבל דמשמעותו שלא יספג מזה למדנו גם כן שצריך שיהיה בכלי שיעור הזייה דאל"כ הרי הוא מספג וכן הוא משמעות דברי רבינו שבפ"ה וכמ"ש מרן שם וכמ"ש (בדף ס"ט) וא"כ כי כתב רחמנא בדם ללמדנו שזה הדם שצריך עכשיו צריך שיהיה בשעת הקבלה אין לנו ללמוד מזה אלא שגם בקבלה צריך שתהיה בכלי אחד שיעור הזייה דומיא דמאי דבעינן בשעת הזייה והוכרח רבינו לומר זה דאי אמרת דבעינן בשעת קבלה שיקבל בכלי אחד כל דם הצורך הא מהיכן יליף לה אי מדכתיב בדם אעיקרא דדינא מנא לן דבשעת הזייה בעינן שיהיה בכלי שיעור כל דם הצריך דהא מקרא דוטבל לא שמעינן מיניה אלא שלא יספג אבל שיהיה בכלי שיעור כל ההזאות לא למדנו ומשום הכרח זה כתב רבינו דמדכתב רחמנא וטבל שמשמעותו שלא יספג למדנו ג"כ שצריך שיהיה בכלי שיעור הזייה וכיון שכן כי כתב בדם להורות על הדם הידוע מיניה נשמע שגם בשעת הקבלה צריך שיהיה בכלי אחד שיעור הזייה ואף שבסוגיא דפ"ק דמנחות אמרינן הוה אמינא אע"ג דלא קבל שיעורו דהיינו הזאת ז' פעמים כו' נראה דגירסא זו ליתא ועיקר הגירסא היא כמו שהיא שנויה בפ' דם חטאת (דף נ"ג) דאמרינן הוה אמינא אע"ג דליכא שיעור טבילה שהכוונה היא שיעור הזייה ולסברת התוס' ורש"י נ"ל דפשיטא ליה לתלמודא דבשעת הזאה צריך שיהיה בכלי שיעור כל ההזאות וא"כ כי כתב רחמנא בדם הוא ללמד שצריך שבשעת הקבלה גם כן [יהיה] כל השיעור הזה בכלי אחד. והנה מלבד מה שכתבנו שיש מהדוחק בסברת התוס' ורש"י עוד נ"ל שיש להכריע סברת רבינו מההיא דאמרינן התם בפ' דם חטאת ראוי להזאה למעוטי מאי למעוטי קבל פחות מכדי הזאה בכלי זה ופחות מכדי הזאה בכלי זה. והנה פשטן של דברים נראה שכל שקבל שיעור הזאה בכלי אחד הוי ראוי להזאה וכסברת רבינו ואף שנדחוק ונאמר דלדעת התוס' ורש"י כדי הזאה הכוונה היא ההזאה הצריכה כל קרבן וקרבן מאי דצריך ליה לפי שיעורו המוגבל אכתי קשה דאמאי נקטו שיעור זה דהזאה שהוא בחטאת הנשרפת ולא נקטו לישנא דמתני' שהוא בחטאת הנאכלת ודין הכיבוס הוא שוה בין בחטאת הנאכלת ובין בנשרפת וכמבואר ואדרבה עיקר קרא דכיבוס בנאכלת כתיב וכדתנן ר"פ דם חטאת אך לסברת רבינו הדברים כפשטן דלעולם ליכא קפידא בקבלת הדם אלא אם קבל פחות מכדי הזאה וכמו שכתבנו. ודע דאליבא דכ"ע אף דקרא זה דוטבל מהדם לא נאמר כי אם בחטאת הנשרפת מ"מ ילפינן מיניה לשאר קרבנות ואף דבפ"ב דזבחים (דף כ"ה) עלה דההיא דהצורם און הפר כו' אשכחן קדשי קדשים קלים מנין ואיצטריך קרא לרבות קדשים קלים י"ל דכיון דגלי קרא בחד מינייהו ה"ה לקדשים קלים ה"ה בשאר הדינים שנאמרו בקדשי קדשים שה"ה קדשים קלים וכן כתבו התוס' בפ"ה דיומא (דף מ"ח) ד"ה גורעין יע"ש. והנה המדקדק היטב בדברי רבינו נראה שדין זה דבעינן שיהיה בכלי בשעת קבלת הדם כדי שיעור הזאה הוא כולל לכל הקרבנות וכמ"ש וכל הזבחים כו' ואילו הדין האחר דבעינן שיהיה בכלי

לתוך המזרק. ושוחט שנים או רוב שנים כדי שיתקבל הדם כולו בכלי. ומגביה הסכין למעלה כדי שלא ירד הדם מעליה אלא מן הצואר. ודם שבסכין מקנחו בשפת המזרק: ט אויר הכלי הרי הוא ככלי. היה מקבל הדם ונפחתו שולי המזרק קודם שיגיע הדם לאויר המזרק הנפחת לא נתקדש הדם. שהאויר שאין סופו לנוח אינו כמונח: י כל הזבחים צריך העובד שתהיה מחשבתו לשם הזבח ולשם בעליו בשעת זביחה ובשעת קבלת הדם ובשעת הולכת הדם ובשעת זריקתו על המזבח שנאמר ובשר זבח תודת שלמיו שתהיה זביחה עם שאר ארבע העבודות לשם שלמיו. וכן שאר הקרבנות. ואם שחט ועבד שאר עבודות סתם ולא חשב כלל בעולה ובשלמים הרי הן כשרים ועלו לבעלים: יא וצריך שתהיה מחשבתו בשעת שחיטת העולה לשם ששה דברים. לשם הזבח. ולשם הזובח. ושהזבח להשם ברוך הוא. ושיקטירו לאישים. ושהקטרתו לריח בלבד. ושריח זה נחת רוח לפני השם. ואם שחט סתם כשר כמו שביארנו. והשוחט חטאת ואשם צריך שתהיה מחשבתו לשם אותו החטא שבא עליו:

פרק חמישי

א כבר ביארנו ששחיטת הקדשים כשירה בזרים ומקבלת הדם ואילך מצות כהונה וכל הזבחים קיבול דמן בכלי שרת ביד כהן. אבל מקום שחיטתן ומקום קיבול דמן אינו שוה בכלן: ב כיצד קדשי קדשים אין שוחטין אותן ואין מקבלין את דמן אלא בצפון המזבח בכל המקום שביארנו גבולותיו בתחילת ספר זה. וקדשים קלים שחיטתן וקיבול דמן בכל מקום מן העזרה: ג ומנין שאין שוחטין קדשי קדשים אלא בצפון. שהרי נאמר בעולה ושחט אותו על ירך המזבח צפונה

לחם משנה

ט שהאויר שאין סופו לנוח אינו כמונח. בפ"ק דמעילה (דף י"ב) בעי רבא זרק ארנקי בפתח זה ויצא בפתח אחר מהו אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא ואסיקנא בתיקו, וכתב הטור ז"ל דין זה בח"מ סי' רמ"ג הלכות מתנה דכיון דהוי ספק אם היא מתנה לא זכה האחר ואם הוא הפקר כל הקודם זכה וכן כתב אביו הרא"ש ז"ל בפסקיו וכן כתב הרב הנמוקי ז"ל וכתב שמטעם זה השמיט הרי"ף ז"ל אותה בעיא, גם אפשר דרבינו אפשר במה שהשמיטה מטעם זה הוא אבל אין טעמו של הרב הנמוקי ז"ל מספיק כ"כ דהיה להם להביאה לחלק בין הפקר למתנה דבהפקר אמרינן כמונח דמי מטעם הספק. לכך נראה לי דמהכא נפשטה הך בעיא דהכא גבי הך בעיא אמרינן בפ"ב דזבחים (דף כ"ה:) אמאי אויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי וכל אמאי לדעת רבינו ז"ל פשיטותא הוא ומשום הכי פסק רבינו ז"ל כאן דקאמר דלאו כמונח דמי אם כן ממילא נפשטה אותה בעיא דלאו כמונח ובהפקר לא אמרינן כל הקודם זכה ואע"ג דהיה אפשר לחלק בין הך אויר שאין סופו לנוח להביא דפ"ק דמעילה וכמו שחלקו התוס' בפ' הזורק גבי מתני' דהיתה עומדת על ראש הגג בדיבור המתחיל דרך עליה וכו' מ"מ הרי"ף ורבינו ז"ל סוברים דהנושאים שוים כעין הביא דזבחים ואיפשיטא בעיא ולכך השמיטה ואין חילוק בין הפקר למתנה דבכולם אויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי:

י בעולה ובשלמים. מה שהקשה הרב בעל כ"מ ז"ל יש לתרץ דלאו דוקא נקט רבינו ז"ל עולה ושלמים למעוטי חטאת ופסח אלא אדרבה רבותא אשמעינן דאע"ג דעיקר לשם זבח בשלמים כתיב וכמו שהביא רבינו ז"ל לעיל מקרא דובשר זבח תודת שלמיו וכן בעולה כתיב לשם זבח בהדיא כמו שדרשו בסוף פ' ב"ש עולה לשם אפילו הכי אע"ג דבהדיא כתיב בהו כיון שהיה סתם כשר:

יא וצריך שתהיה מחשבתו בשעת שחיטת העולה לשם ששה דברים וכו'. בסוף פ' ב"ש (דף מ"ו:) אמרו כן. ויש לדקדק בדברי רבינו ז"ל דמדחזר וכתב כאן ואם שחט כתם כשר כמו שביארנו משמע דאית ליה בכל הני דאם שחט שלא לשם אחד מהם דאינו כשר להעלות לבעלים לשם חובה וכל הששה דברים שוים הפך מה שכתבו התוס' בריש זבחים שכתבו שם וא"ת אי אההיא קאי א"כ הוה ליה לפרושי מנא לן לשם אישים לשם ניחוח. וי"ל דלא אתי לפרושי אלא בהני דכשרים ולא עלו לשם חובה אבל הנך כשרים ומרצין ועלו לשם חובה וכמו שאפרש וכן כתבו למטה בסוף הדיבור. וקשה דא"כ בפי"ג מהלכות פסולי המוקדשין כתב ואלו הן מחשבת שינוי השם וכו' כתב שם מחשבת שינוי השם כיצד זה השוחט את הזבח שלא לשמו כגון שהיה עולה וחשב שהוא שלמים וכו' או ששחט הזבח שלא לשם בעליו זו היא מחשבת שינוי השם וכו' ולמה לא כתב שם דמחשבת באחד הד' דברים ג"כ פוסל כן אם חשב שלא לשם ריח שלא לשם שם שלא לשם אישים וכו' אלא לא כתב שפוסל אלא שינוי השם בלבד ודוחק לומר דסמך על מה שכתב כאן. גם נראה מדברי רבינו ז"ל דפליג על דברי התוס' ז"ל שכתבו בריש זבחים דאע"ג דקהני לשם ששה דברים הזבח נשחט הוא הדין הזבח נקטר דהא קרא דמייתי התם בהקטרה מיירי. ומ"מ שפיר דריש מקרא דהתם זביחה לשם ששה דברים מדאיתקש אל שם זבח דלשם זבח דהיינו שינוי קדש בין בעבודה דש בפרקין מקראי דפרקין בין בהקטרה מקרא דהתם הוא הדין שאר חמשה דברים דהוה בזביחה כ בהקטרה וכו' נראה מזה דס"ל לתוס' ז"ל דהקטרה צריך ג"כ לשם אלו הדברים אבל הקטרה לא מעכבא דאע"ג דלא עשאה לשום אלו הדברים כשרים ועלו לבעלים לשם חובה ומדברי רבינו ז"ל לא משמע הכי שכתב שבשעת שחיטת העולה צריך לשם ששה דברים ולא הזכיר ההקטרה כלל משמע דאית ליה דבהקטרה לא איכפת לן כלל אבל רש"י ז"ל בפירוש החומש בפ' ויקרא נראה שדעתו כדעת התוס' ז"ל עולה אשה ריח ניחוח לה' עולה לשם עולה יקטירנו אשה כשישחטנו יהא שוחטו לשם האש וכו' משמע דצריך הקטרה ב"י לשם עולה והא דכתב גבי לשם עולה הקטרה וגבי אשה כתב שחיטה כיון לדברי התוס' ז"ל שכתבתי דלשם אית לן קרא לשחיטה שיהא לשם כך וכדנפקא לן מקראי בריש זבחים לכך קאמר דפסוק זה אידם לן ההקטרה וכדי שלא תאמר דוקא גבי לשם עולה דהיינו שינוי קדש דאית לן קרא לשחיטה בעינן לשם עולה בשחיטה אבל שאר ה' דברים בהקטרה כדמשמע האי קרא ולא בזביחה לזה כתב שחיטה בשאר דברים דכיון דאיתקש אל שם זבח כי היכי דהתם בין בזביחה בין בהקטרה הכי נמי בשאר הה' ודקדק בדבריו דקדוק נכון ורמז בדבריו כוונת התוס' ונסתלקה מעליו תלונת הרב מהר"ר אליה מזרחי ז"ל בפירושו שנהרעש עליו והקשה מה שהקשיהי עיין שם, גם הוקשה בעיניו לא כתב רש"י ז"ל לשם ריח לשם השם וכדאמרו בפ' ב"ש, ואני ראיתי בסמ"ג עשין ק"ס שהביא ברייתות ספרי והביא ברייתא זו כלשון רש"י ז"ל. וא"כ גם מזה אין עליו כיון שהוא העתיק לשון הברייתא דספרי דאפשר דנוסחאתו כנוסחאות סמ"ג ז"ל אע"ג דבספרים שלנו כתיב בספרי הברייתא כמו שהביאוה בפ' ב"ש:

כסף משנה

ורידין לתוך הכלי. ומ"ש ושוחט שנים או רוב שנים בריש פ' השוחט (דף כ"ז). ומ"ש שכתב ומגביה הסכין למעלה וכו'. פ' שני דזבחים (דף כ"ה) אמר רב יהודה אמר שמואל השוחט צריך שיגביה סכין למעלה שנאמר ולקח מדם הפר ולא דם הפר ודבר אחר. ומ"ש ודם שבסכין מקנחו בשפת המזרק. גם זה שם פירוש בשפת המזרק מאחוריו שלא יכנס דם במזרק

ט ומ"ש אויר כלי הרי הוא ככלי היה מקבל הדם ונפחתו שולי המזרק וכו' ש... בעיא דאיפשיטא:

י כל הזבחים צריך העובד שתהיה מחשבתו לשם הזבח וכו'. בריש זבחים ת... כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ מן הפסח והחטאת ומשמע בגמ' דהאי שלא לשמן היינו בין בשינוי קדש בין בשינוי בעלים ויליף בגמרא דבכל ד' עבודות אלו צריך שלא ישנה בקדש ולא בבעלים ומ"ש רבינו ואם שחט ועבד שאר עבודות סתם ולא חשב כלל וכו'. שם בגמרא דייק מתני' דשלא לשמן הא סתמא עלו לבעלים לשם חובה אלמא סתמא נמי כלשמן דמי משום דזבחים בסתם לשמן עומדים. ואם כן יש לתמוה על רבינו למה כתב בעולה ובשלמים וכו' דמשמע דדוקא הני עלו לבעלים לשם חובה ולא הפסח ופסח והא ליתא דבכולהו סתמן כלשמן דמי ועלו לבעלים לשם חובה וצ"ע:

יא ומ"ש וצריך שתהיה מחשבתו בשעת שחיטת העולה לשם הזבח ולשם הזובח וכו'. משנה בס"פ ב"ש (זבחים מ"ו:) לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח לשם זובח לשם השם לשם אישים לשם ריח לשם ניחוח והחטאת והאשם לשם חטא. ופירש"י לשם זבח לאפוקי שינוי קדש כגון לשם זבח אחר לשם זובח לאפוקי לשם שינוי בעלים. ובגמ' לשם אישים לאפוקי כבבא ופירש"י כבבא מנה לעשותו חתיכות ללויות בגחלים. לשם ריח לאפוקי אברים שצלאן ואח"כ העלן. לשם ניחוח לשם נחת רוח לפני הקב"ה שאמר ונעשה רצונו. ומ"ש ואם שחט סתם כשר, כבר נתבאר. ומ"ש והשוחט חטאת ואשם וכו'. במה שכתבתי בסמוך:

פ"ה א כבר ביארנו ששחיטת הקדשים כשירה בזרים וכו'. בר... כל הפסולים (דף ל"א:). ומה שכתב וכל הזבחים קבול דמן בכלי שרת וכו' כיצד קדשי קדשים וכו'. בריש פ' איזהו מקומן (דף מ"ז):

ב ומ"ש בכל המקום שביארנו גבולותיו בתחלת ספר זה בפרק ה' מהלכות בית הבחירה. ומ"ש וקדשים קלים שחיטתן וקיבול דמן בכל מקום מן העזרה. בפ' איזהו מקומן (דף נ"ה):

ג ומ"ש ומנין שאין שוחטין קדשי קדשים אלא בצפון וכו' עד ישחטו את האשם. בר... איזהו מקומן (דף מ"ז ומ"ח). ויש לשאול למה הוצרך רבינו לכתוב וכשם שכהש... נקראת

פ"ה ג ומנין שאין שוחטין קדשים אלא בצפון וכו'. תמה הרב בעל כ"מ ז"ל על רבינו ז"ל דכבר דחו בגמרא ראיה זו משום דהוי דבר הלמד בהיקש שאינו חוזר ומל... בהיקש ואמרו היקש אחר מעולותיכם וזבחי שלמיכם וא"כ למה הניח רבינו ז"ל ההיקש המוכח לפי המסקנא ונתישב בתירוץ קושיא ע. ואני אומר דבסוף איזהו

משנה למלך

בכלי כדי שיעור טבילה בשעה שנותן הדם על המזבח לא כתבו כי אם בדין החטאת כנראה דס"ל שאין דין זה נוהג כי אם בחטאת בלבד לא בשאר קדשים. והנראה דהטעם הוא משום דמאי דבעינן שיהיה בכלי שיעור טבילה הוא כדי שלא יספג וכמו שכתבנו לעיל ודין זה דשלא יספג לא שייך כי אם בחטאת שהוא באצבע אבל בשאר הקרבנות דליכא אצבע בכן לא שייך ספוג וזה שכתב רביאו אין בכל הקרבנות קרבן שטעון הזיית דם באצבע אלא חטאת בלבד וכתב מרן איני יודע מה מלמדנו ולפי מה שכתבנו אתי שפיר שהוא הקדמה למה שיכתוב אחר זה ונתן טעם למה אין דינים אלו נוהגים בשאר הקרבנות וכתב לפי שאינם טעונים אצבע:

י כל הזבחים צריך שעובד שתהיה מחשבתו לשם הזבח כו'. עיין במ"ש התוס' רפ"ק דזבחים. ו... אם שחט ועבד שאר עבודות סתם ולא חשב כלל בעולה ובשלמים כו'. עיין מה שתמה ... ועיין בס' ברכת הזבח (דף א':) שכתב דעולה ושלמים דנקט רבינו הוא לרבותא ודוק:

יא וצריך שתהיה מחשבתו בשעת שחיטת העולה לשם ששה דברים כו'. דע שדעת רבינו ... דבשעת שחיטה דוקא בעינן כונה לשם ו' דברים אבל בשאר העבודות לא בעינן כ... לשם ששה דברים וכ"ש בשעת הקטרה אבל כונת הזבח והזובח צריך בכל הד' עבודות דהיינו ש... וקבלה והולכה וזריקה אבל דעת התוס' רפ"ק דזבחים הוא שבכל ד' עבודות צריך כונה בששה ד... וכן

צפונה ובחטאת הוא אומר במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת. וכשם שהחטאת נקראת קדש קדשים כך העולה נקראת קדש קדשים. ובאשם הוא אומר במקום אשר ישחטו את העולה ישחטו את האשם. ושלמי צבור הוקשו לחטאת שנאמר ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים לפיכך הן קדשי קדשים כחטאת ונשחטין במקום שחיטתה. ומקום שחיטה הוא מקום הקבלה: **ד** [א]ומנין ששוחטים קדשים קלים בכל העזרה אפילו אחורי ההיכל. שהרי נאמר בשלמים ושחטו *פתח אוהל מועד להכשיר כל הרוחות שהרי לא ייחד להם רוח. והוא הדין לשאר הקדשים קלים ואם שחטם בהיכל כשרים. אבל אם שחטן בגגו של היכל פסולין שאין הגגות ראויות לשחיטה כלל אלא בקרקע העזרה: **ה** *שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולין שנאמר פתח אהל מועד בזמן שפתוח. אפילו היו דלתותיו מוגפות הרי זה כנעול. אבל הפרוכת שעליו אינה פוסלת: **ו** העולה והאשם והשלמים בין של יחיד בין של צבור זריקת דם שלשתן על גבי המזבח שוה לעולה. וכיצד הוא עושה. כשלוקח הכהן הדם במזרק וזורק ממנו במזרק שתי זריקות על שתי זויות המזבח באלכסון מחצי המזבח ולמטה על קרן מזרחית צפונית ועל קרן מערבית דרומית. ומתכוין כשיזרק הדם על הקרן שיהיה הדם מקיף על הזויות כמין ג"ם. כדי שימצא הדם של שתי מתנות על ארבעה כתלי המזבח לפי שנאמר בעולה ובשלמים סביב והוא הדין לאשם. ושירי הדם נשפכין על *היסוד הדרומי: **ז** החטאות הנאכלות דמן טעון ארבע מתנות על ארבע קרנות המזבח החיצון מחצי מזבח ולמעלה לפי שנאמר בה על קרנות המזבח. וכיצד הוא עושה. כשלוקח הכהן הדם במזרק מוליכו אצל המזבח וטובל אצבעו הימנית

א שם: *[נ"א פתח אהל מועד ושחט אותו לפני]: *[תימה לי על דבריו שהרי כל הקרבנות כן כדמשמע ממתניתין פ"ג דתמיד דתנן לא היה שוחט השוחט עד ששומע קול שער הגדול שנפתח, ועי' בתוי"ט שם]: **ב** שם: *[ס"א על גג יסוד]:

כסף משנה

ראיה קדש קדשים כו' העולה שהרי בלאו הכי יש ראיה שנשחטה בצפון. וי"ל שלא הוצרך תוב כן אלא כדי שילמד הכתוב שכתב לנשחטין בצפון שהם קדשי קדשים. ומ"ש ושלמי צבור הקשו לחטאת וכו'. בפ' איזהו מקומן (דף נ"ה) מקשה מ"ש ראיה זו וכי חטאת מהיכן למדה עולה דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש אלא מדתני רב מרי על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם מה עולה קדש קדשים אף זבחי שלמי צבור קדשי קדשים מה עולה בצפון אף זבחי שלמי ציבור בצפון. ויש לתמוה למה הניח רבינו היקש שהוקשו לעולה והביא פסוק שהוקשו לחטאת דדחינן ליה בגמרא. ושמא יש לדחוק ולומר דהשתא דאתא קרא דהיקשא דלעולה היקשא דהטאת נמי גמרינן וכיון דעיקר שם קדשים בחטאת הוא דכתיב מש"ה נקט היקשא דחטאת. ועי"ל דלכהן מ"ז דאסיק בדעתיה דחטאת למדה מעולה בהקש אתיא אלא כדתני רב מרי אבל לפי האמת לא למדה בהיקש אלא כאילו כתיב בחטאת גופיה הוא דהא מפורש דבר הכתוב במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת והוי כאילו כתוב תשחט החטאת בצפון. ומה שכתב מקום שחיטה הוא מקום הקבלה בר"פ איזהו מקומן (דף מ"ח) קבלה בצפון מנא לן דכתיב ולקח הכהן מדם החטאת כלומר וילפינן שאר קדשי קדשים מחטאות. ופירש"י ולקח הכהן בתר שם כתיב ומשמע במקום העולה נמי וקך לקיחה קבלה היא דגמר בג"ש בתורת כהנים ז"ל. ואיני יודע למה השמיט רבינו ראיה זו:

ומנין ששוחטין קדשים קלים בכל העזרה אפי' אחורי ההיכל וכו'. שם (דף נ"ה) ת"ר ושחטו פתח אהל מועד ושחט אותו לפני אהל מועד ושחט אותו לפני אהל מועד להכשיר כל הרוחות בקדשים קלים ק"ו לצפון ומה קדשי קדשים שלא הוכשרו בכל הרוחות הוכשרו בצפון קדשים קלים שהוכשרו בכל הרוחות אינו דין שהוכשרו בצפון ומפרש בגמרא דהני תלתא קראי חד לגופיה דמיבעי פתח אהל מועד לקמן בסמוך וחד להכשיר לדדין וחד לפסול לדדין וצפון לא איצטריך קרא. ופירש"י לפני משמע כל שלפני ההיכל. וחד להכשיר לדדין רוחב העזרה דלא תימא כנגד הפתח דוקא כי הדר כתב לפני ולא כתב פתח וכל האויר של לפני דלא כתב כנגד. וחד לפסול לידי דין כגון לשכות ואפי' תוכן קדש פסולות חיטה דלא תימא מדפתח להו דוקא לפני לאו דוקא. ודברי רבינו שכתב שהרי אמר בשלמים ושחטו פתח אהל מועד להכשיר הרוחות נראה שהוא ט"ס דהא מהאי קרא ילפינן אלא דניבעי פתח אהל מועד לכך נ"ל שצריך להגיה ולכתוב ושחט אותו לפני אהל מועד. ומ"מ מ"ש רבינו אפי' אחורי ההיכל צריך למוד מנין לו [עיין תוי"ט זבחים פ"ה דכן נתבאר להדיא בסוגיין דזבחים נ"ה]. ומ"ש ואם שחטן בהיכל כשרים. בפ' קדשי קדשים (דף ס"ג) אמר ר' יוחנן שלמים ששחטן בהיכל כשרים שנאמר ושחטו פתח אהל מועד ולא יהא טפל חמור מן העיקר. ומ"ש אבל אם שחטן בגגו של היכל פסולים שאין הגגות ראויות לשחיטה כלל וכו'. בפ' כיצד צולין (דף פ"ה:) אמר רב גנין ועליות לא קדשו ואע"ג דמתיב עליה מדתניא שעלית בית קדשי הקדשים מקודשת ושני שערי היכל דכתיב ויתן דוד לשלמה בנו את תבנית האולם וגו' ועלותיו וגו' וכתיב הכל בכתב מיד עלי השכיל אלמא עליות ההיכל נתקדשו ומשמע דה"ה לגגו, י"ל דשאני עליות שנזכרו בכתוב אבל גג שלא הוזכר בכתוב גם הוא בכלל מה שאמר רב גגין לא נתקדשו. ומ"ש א בקרקע העזרה. כתב כן למעט עליות. אח"כ מצאתי בפרק ב' דזבחים אמר עולה ששחט על גגו של היכל חייב משום שחוטי חוץ הואיל ואין ראוי לשחיטת כל זבח וזה מבואר מדברי רבינו שאין גגו של היכל כשר לשחיטת שום זבח:

שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולים וכו'. מימרא בפרק איזהו מקומן (דף נ"ה:). ומ"ש אפי' היו דלתותיו מוגפים. שם ופירש"י מוגפות סגורות ולא נעולות. ומ"ש אבל הפרוכת שעליו אינה פוסלת, שם בעיא דאיפשיטא:

העולה והאשם והשלמים וכו'. בשלשתן שנינו בפרק איזהו מקומן דמן טעון שתי מתנות שהן ד' ואיפלינו תנאי בפירושה ופסק כת"ק דאמר (דף נ"ג:) יכול יזרקנו זריקה אחת ת"ל סביב אי סביב יכול יקיפנו בחוט ת"ל וזרקו הא כיצד כמין ג"ם ופירש"י כמין ג"ם זורק כנגד הפינה מן הכלי והדם מתפשט לשתי רוחות הפינה והרי היא כמין ס אות יונית עשויה ככ"ף פשוטה. והע"ג דרב ושמואל פליגי התם ואתי שמואל כת"ק ומשמע דרב סבר דלית הלכתא כת"ק וא"כ לא ה"ל למיפסק כשמואל לגבי רב באיסורי י"ל דייתא לא הוה שמיע ליה לרב דאי הוה שמיע ליה לא הוה פליג את"ק. ומ"ש רבינו מחצי המזבח ולמטה ברים קינים עולת בהמה למטה ואם שינה פסול פירוש למטה מחוט הסיקרא שהוגר באמצע המזבח: ומ"ש על קרן מזרחית צפונית וכו'. שם אהא דתנן בעולה דטעונה שתי מתנות שהן ארבע פירש"י שתי מתנות בקרן מזרחית צפונית ובקרן מערבית דרומית שכנגדה באלכסון והכי תנן במסכת תמיד בא לו לקרן מזרחית צפונית נותן מזרחה צפונה מערבית דרומית נותן מערבה דרומה וטעמא משום דקרן מזרחית דרומית לא ה לה יסוד כדאמרינן בשמעתין ועולה טעונה מתן דמה כנגד היסוד וכדרבינן לעיל. ומ"ש וה"ה לאשם. כלומר שגם הוא נאמר בו סביב בפ' צו. ומ"ש ושירי הדם נשפכים גב היסוד הדרומי. שם (דף נ"ב) מאי דכתיב בפר כהן משיח ואת כל דם הפר ישפוך אל יסוד מזבח העולה דרים דה"ק תן יסוד למזבח של עולה ופירש"י תן יסוד למזבח עולה תן תורת שפיכת יסוד שירים להלכות מזבח של עולה שיהא המזבח טעון בעולה ובכל הדמים הניתנין עליו שפיכת שירים אל היסוד אם נשאר בכלי כלום כשזורק ממנו זריקות לשתי קרנות ישפכנו ליסוד ומשום דבעולה לא כתיבי שפיכת שירים איצטריך למילף מהכא. ואמרינן תו התם הפסח דכתיב אל יסוד מזבח העולה אגנו דיסוד ופירש"י הפסח דכתיב אל יסוד המזבח יסוד שהוא דומה למזבח דהיינו גגו של יסוד:

החטאות הנאכלות דמן וכו'. משנה בפ' איזהו מקומן. ומ"ש מחצי מזבח ולמעלה וכו'. ברים קינים חטאת בהמה נעשית למעלה ואם שינה פסל. ומ"ש וכיצד הוא עושה כשלוקח הכהן

לחם משנה

איזהו מקומן (דף נ"ז:) אמרו ואי בעית אימא חוץ מכפנים כחד דמנא נמר וכו' ופירש"י שם דאיידי דניתן היקש לידרוש בדברים המפורשים בפנים כגון למטה בפר [ולמעלה בשעיר] נדרוש ונלמוד בבת אחת אף שלמד בפנים בהיקש עמו וכן כתב רש"י ז"ל בפרק הואיל לו והקשו לו התוס' ז"ל שם ובסוף פ' איזהו מקומן מכמה מקומות ובתוכם הקשו לו מהא דאמרינן לעיל דהוי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש גבי שלמי צבור והטהא אע"ג דאיתקש לדברים הכתובים בהדיא שהן קדשי הקדשים ואינן נאכלין אלא לזכרי כהונה ודחו התוס' פירוש רש"י ורבינו ז"ל נראה לי דדעתו כדעת רש"י ז"ל וכן דעת ר"ת ז"ל שכתבוהו התוס' בסוגיא דשעירים פ"ק דשבועות ע"ש וסובר רבינו ז"ל דכל הני סוגיי דחשיב היקש מהיקש אע"ג דגמרינן מהיקשא מילי דכתיבן בגופא לא סבירא להו כתירוצא דהך ואי בעית אימא אלא כתירוצא קמא אבל הך לתירוצא לא חשבינן ליה דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש וכיון דנקטינן כי הך תירוצא בתרא קמה ליה תירוצא דתרינו מהיקשא דזבחי שלמי ציבור לחטאת ולא חשיב דבר הלמד בהיקש כיון דאיכא מילי דכתיבי בהדיא דילפינן מיניה כגון קדשי קדשים ואינם נאכלים אלא לזכרי כהונה:

ד אם שחטן בגגו של היכל וכו'. מה שהירץ הכ"מ דגג לא כתיב בקרא גבי היכל בהדיא כתב רש"י ז"ל כן בפרק כיצד צולין גבי ת"ש וגגן קדש ומוכרח הוא מן הסוגיא:

ה אבל הפרוכת שעליו אינה פוסלת וכו'. שם (דף נ"ה:) בעו נובהה מאי ופירש"י ז"ל כגון תל או עץ מוטל כנגד הפתח מפסיק בין פתח לשחיטה ולא איפשיטא ועוד שם אמרינן אחורי בית הכפורת מאי וכו'. ולא ידעתי למה השמיט כל זה רבינו:

ו העולה וכו' וכיצד הוא עושה וכו'. הרב מהר"ר אליה מזרחי בפ' צו ביאר הענין היטב עי"ש:

ששירי

משנה למלך

[ן] בכונת הקטרה צריך כונה חוץ מכונת הזובח דלא שייך בהקטרה כי אם בד' עבודות. נמצא אתה מר דהקטרה צריך כונת ה' דברים ובד' עבודות צריך כונת ששה דברים. ודע דאליבא דכ"ע אם כיון ' עבודות שלא לשם הפסח ושלא לשם האישים ושלא לשם ריח ושלא לשם ניחוח הזבח כשר ועלה לבעליו [ו] הוזכרו אלו הכוונות אלא לתלוה בעלמא וכ"כ התוס'. ומ"ש רבינו ואם שחט הפסח כשר כמו יאמרנו לא קאי אלא לשם זבח ולשם זובח דבהני דוקא הפסח אבל שלא לשמן יש מהם פסול ויש [ו]ם שלא עלה לבעלים. והרב לח"מ הבין בדברי רבינו שכונת הששה דברים שוים בדינם ובכולם דוקא [ו]ם כבר הם לאו הכי לא. ואחרי נשיקת עפרות רגליו דין זה אינו נמי שעיין היטב בדיני המתכוונים

בפ"ג מהל' פסולי המוקדשין ואילך דמשמע התם דליכא פיסול כי אם בשם הזבח והזובח וצ"ע: פ"ה **ד אבל** אם שחטם בגגו של היכל פסולים כו'. מ"ש מרן י"ל דשאני עליות שהוזכרו בכתוב אבל גג כו'. חילוק זה מוכרח שם בההיא סוגיא וכן פירש"י יע"ש וכ"כ התוס' פ"ב דשבועות (דף י"ז) ד"ה וטמא:

ה שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות העזרה כו'. כתבו התוספות בפ"ג דיומא (דף כ"ט) ד"ה לכל הקרבנות אבל מליקה וקמיצה אינן נפסלין קודם שיפתחו דלתות ההיכל וכ"כ בפ' התכלת (דף מ"ט) ועיין בתו' רש"י בפרק קדשי קדשים (דף ס"א) ובתוס' בפ' שם כלחם (דף נ"ה)

הימנית הסמוכה לגודל בדם. וסומך באצבעו הגדולה מכאן ובגודל מכאן ומחטא ויורד כנגד חודה של קרן עד שיכלה כל הדם שבאצבעו. וכן הוא עושה בכל קרן וקרן. ואם נתן סמוך לקרן כאמה אחת מכאן או מכאן כפר: **ח** וצריך לטבול אצבעו על כל קרן וקרן. וכשגומר הנתינה על הקרן מקנח אצבעו בשפת המזרק. ואח"כ טובל פעם שניה. ששירי הדם שבאצבעו פסולין ליתן מהן על קרן אחרת: **ט** [א]אין בכל הקרבנות קרבן שטעון הזיית דם באצבעו אלא חטאת בלבד שנאמר בה וטבל אצבעו בדם. וצריך שיהיה שם דם כדי טבילה לא שיספג אצבעו מדם: **י** ומנין הוא מתחיל. עולה בכבש ופונה לימינו ומהלך על הסובב ונותן בקרן דרומית מזרחית תחילה. ואח"כ בקרן השניה הסמוכה לה שהיא מזרחית צפונית. ואח"כ בקרן שלישית הסמוכה לה שהיא צפונית מערבית. ואח"כ בקרן רביעית הסמוכה לה שהיא מערבית דרומית. ועל יסוד אותה הקרן שהשלים בה המתנות הוא שופך שירי הדם שנאמר ואת כל הדם ישפך אל יסוד *מזבח (העולה) זה יסוד דרומי: **יא** כל החטאות הנשרפות דמם נכנס לפנים להיכל ומזין ממנו שם כאשר מפורש בתורה. ושירי הדם שופכן על יסוד המערבי של מזבח החיצון שהוא פוגע בו תחילה בצאתו מן ההיכל: **יב** והיכן מזין מדמן. וכמה מזה

א סמ"ג עשין קסח: *[בכ"מ המובח]:

לחם משנה

ח ששירי הדם שבאלבעו פסולים ליתן מהם על קרן אחרת. בפ' דם חטאת (דף כ"ג) ובפ"ק דמנחות (דף ע"ב) הקשו שם ע"ז ממ"ש גבי פרה גמר מלהזות מקנח ידו בגופה של פרה ואמר שם אלבעו במאי מקנח כלומר דאינו יכול לקנח בגופה של פרה אי מפני שלא יתלכלך אלבעו בגימין כמו שפירש"י בפ' דם חטאת אי משום דא"א לו לירד מן ההר לקנח בין הזאה להזאה וכדפירש"י במנחות ותירלו שם אמר אביי בשפת מזרק. ותימה על רבינו שכתב בפ"ג מהלכות פרה אדומה שמקנח אלבעו בגופה של פרה. ונראה דרבינו ז"ל גרים כגירסא דאיתא בספרים דידן במנחות דאמרינן התם הכי אלבעו במאי מקנח דאי אמרת בגופה של פרה איבעי ליה למתני מקנח גופו ואלבעו בגופה של פרה ומדלא קתני הכי ש"מ דלא בעי קינוח אמר אביי בשפת מזרק ע"כ. ולפ"ז קושית הגמ' והההכרח שלו הוא משום דלא תני קינוח אלבעו בברייתא וסובר רבינו ז"ל שכשתירץ אביי בכפורי זהב כ"ק הא דלא תני אלבעו בהדי ידו משום דבידו מקנח בגופה של פרה ולא כדבר אחר מפני שלריך לשרוף לכוליה דם וכמו שכתבו התוס' ז"ל בפ"ב דזבחים (דף כ"ה) אבל אלבעו אמירו לו שיקנח בכפורי זהב מפני שאינו יכול לטרוח לירד ולקנח בגופה של פרה בין הזאה להזאה ולכך אי בעי מקנח בגופה של פרה ואי בעי מקנח בכפורי זהב וכיון דמפרש כך רבינו לכך כתב שמקנח בגופה של פרה ואע"ג דלא כתב דאי בעי מקנח אלבעו בכפורי זהב אין קפידא בכך דחדא מינייהו נקט. ומ"מ עדיין נ"ע דהיה לו לבאר:

יא שהוא פוגע בו תחילה בלאתו מן ההיכל כו'. בפרק איזהו מקומן (דף נ"א ע"ב) אמר על מתני' דשירי הדם היה שופך כו' ע"ט אמר קרא אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד ההוא דפגע בריטא, והתוס' ביומא פ' אמר להם הממונה (דף ל"ג) בדיבור המתחיל אין מעבירין על המלות כתבו דרש"י ז"ל לא גרס ההוא דפגע ביה ברישא אלא מפתח אהל מועד קא גמר דיסוד מערבי של מזבח הוי כנגד הפתח וכן משמע התם בגמ' גבי שירי הדם היה שופך על יסוד דרומי ומפרש מטום דילמד ירידתו מן הכבש מיליאתו מן ההיכל מה יליאתו מן ההיכל בסמוך לו דהיינו יסוד מערבי אף ירידתו מן הכבש בסמוך לו דהיינו יסוד דרומי ואי מאין מעבירין על המלות קא יליף מפנימיים דנשפכים על יסוד מערבי אמאי פשיטא ליה בפנימים שהן ביסוד מערבי מבהיכלן ביסוד דרומי הא אידי ואידי שייך בהו טעמא דאין מעבירין על המלות וכן משמע בפ' קדשי קדשים דפריך דשירי הדם בהדיא כתיב בהו אשר פתח אוהל מועד ע"כ. וקשה לפירושו דהאשר פתח אהל מועד איצטריך למאי דדרשינן בפרק איזהו מקומן (דף נ"ב) דהוי מזבח החיצון ולא פנימי כדאמרו שם האי מיבעי ליה לגופיה ותירצו מאשר פתח אהל מועד נפקא ופירש"י דהיינו חיצון וכו' וא"כ כיון דדרשינן להאי קרא לגופיה מהיכא ילפת מיניה דאתא למימר להוציא דסמוך לפתח אהל מועד. וי"ל דתרי פתח אהל מועד כתיבי בפרשת ויקרא חד בכהן משיח וחד בעדת ישראל והא דפר כהן משיח אתא לגופיה כדאמרינן בגמ' והא דעדת ישראל תו לא איצטריך

כסף משנה

הכהן הדם במזרק וכו'. ברייתא בפרק איזהו מקומן (דף נ"ג). ומ"ש וסומך באלבעו הגדולה מכאן. שם ואומר בגודל מלמעלה ובאלבע קטנה מלמטה ורביע נורם גדול במקום קטנה. אי נמי קטנה בערך הגודל קאמר. ונראה שמפרש רבינו חומר נובר מלשון תומרים כלומר שמעמיד הדם שיהיה נצור ולא יתפשט באלבע. ומ"ש ומחטא ויורד כנגד חודה של קרן וכו'. שם ופירש"י ומחטא זריקה חטאת קרוי היטוי כמו הכהן המחטא. ומ"ש ואם נתן סמוך לקרן כאמה אחת מכאן ואחת מכאן כפר. שם אנטאי דתק חטאת הלבור והיחיד דמן טעון ארבע מתנות על ארבע קרנות אמרינן בגמרא היכי עביד ר' יוחנן ור' אלעזר חד אמר טתן אמה אילך ואמה אילך וחד אמר מחטא ויורד כנגד חודה של קרן אליבא דר' אליעזר בר' שמעון דאמר היא עצמה אינה נעשית אלא בגופה של קרן דכ"ע לא פליגי כי פליגי אליבא דרבי (דאמר דמים העליונים ניתנין מחוט הסיקרא ולמעלה) מר סבר אמה אילך ואמה אילך כנגד קרן הוא ומר סבר כנגד חודה אין טפי לא. ופי' רש"י היא כלומר כל עצמה ועיקר מטותה אינו אלא שם. דכ"ע לא פליגי דלא בעינן חודה דקרן כתיב ואמה על אמה ברום אמה הניתן בראש המזבח בכל זוית וזוית בכל מקום שבה קרוי קרן כי פליגי אליבא דרבי דמכשיר לה מחוט הסיקרא ולמעלה ואע"ג דלאו קרן מ"מ כי היכי דקרן היא אמה על אמה אף כל שתחתיו כנגדו הוי קרן ומ"ס כיון דקרן לאו הקרנות ממש קפיד דשאר המזבח לא שייך לבון קרן אלא בחודה של זוית עכ"ל. ולפי זה פסק רבינו כרבי דהלכה כמותו מחבירו ועוד דאמוראי פליגי אליביה ובפלוגתא דאמוראי פסק כמאן דאמר אמה אילך ואמה אילך. ונראה לי שהטעם דכיון דלר' אליעזר בר"ש לא בעינן חודה של קרן עדיף טפי למימר דרבי מכשיר באמה אילך ואמה אילך כדי שלא להגדיל מחלוקתם ביותר. ועוד יש לומר דכיון דאיפליגו אמוראי במילתא אין אנו יכולים לפסול באמה אילך ואמה אילך ומש"ה פסק דלכתחלה בעינן חודה של קרן ואם נתן אמה אילך ואמה אילך בדיעבד כפר:

ח ומ"ש וצריך לטבול אלבעו על כל קרן וקרן וכשגומר הנתינה על הקרן מקנח אלבעו בשפת המזרק וכו'. בפרק דם חטאת (דף נ"ג:) תניא וטבל ולא מספג וכו' (והזה מן הדם) מן הדם שבענין למעוטי מאי למעוטי שירים שבאלבע. ופירש"י והזה מן הדם שבענין מדם האמור בענין טבילה שהזה ממנו ראשונה יזה את כולן שלריך לחזור לטבול בו אלבעו על כל הזיה טבילה. ומ"ש מקנח אלבעו בשפת המזרק. שם:

ט אין בכל הקרבנות קרבן וכו'. איני יודע מה מלמדנו. ומ"ש ולריך שיהא שם דם כדי טבילה לא שיספג אלבעו מדם. ברייתא בפרק ב"ש (דף מ':) ובפרק דם חטאת וטבל ולא מספג דם עד שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרו ופירש"י מספג מקנח בשולי הכלי או בדפנותיו וכו'. שיעור טבילה מעיקרא וכו' מפעה קבלה ראשונה למעוטי קבל פחות מכדי טבילה בכלי זה ופחות מכדי טבילה בכלי זה ועירבן והכי מפרש לה במנחות ובפרק דם חטאת ויליף לה מדקרינן וטבל בדם ולא קרינן בדם משמע בדם שהיה כבר משעה ראשונה עכ"ל. ומפשט דברי רבינו לא משמע הכי אלא כולה חדא מילתא היא וה"ק לריך שיהא שם כדי טבילה כדי שלא יהא מספג שאם לא יהא שם דם כדי טבילה נמלא שהוא מספג ואנן בעינן וטבל. ויש לתמוה דאי חדא מילתא היכי דריש ולא מספג מוטבל ושיהא בדם שיעור טבילה מבדם ועוד דבגמרא מלריך להו דאי כתב רחמנא וטבל ה"א אע"ג דליכא שיעור טבילה מעיקרו ואי כתב רחמנא בדם הו"א אפילו מספג אלמא תרי מילי נינהו לפיכך לריך לפרש דברי רבינו דהיבת ולריך מוסך עלמו ואהר עמו וה"ק ולריך שיהא שם דם כדי טבילה וכן לריך עוד שלא יספג:

י ומנין הוא מתחיל וכו'. משנה בפ' איזהו מקומן (דף נ"ג). ומ"ש זה יסוד דרומי. בגמ' יליף לה. ומ"ש שנאמר ואת כל דמה ישפוך אל יסוד מזבח העולה. נראה לשניה ולכתוב במקומו ואת כל דמה ישפוך אל יסוד המזבח וכן נמלא בספר מוגה דבחטאות פנימיות כתיב אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד והוא מערבי שפוגע בו תחלה בלאתו אבל בחיצוניות כתיב אל יסוד המזבח ולכך פנימיות מפורש וחיצוניות סתום:

יא כל החטאות הנשרפות וכו' ושירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון וכו'. שם במשנה (דף מ"ז) שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון ובגמרא (דף נ"ב) מ"ט א"ק אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד ההוא דפגע ברישא ופירש"י יסוד שכנגד הפתח וזו היא מערבו של מזבח שהוא כנגד פתח ההיכל:

יב והיכן מזין מדמן וכמה מזה מהן וכו'. כמו שיתבאר בהלכות עבודת יוה"כ פ"ד:

ומ"ש

משנה למלך

ד"ה ר' ישמעאל ובפ"ו דיומא (דף ס"ג) ד"ה שלמים ועיין במ"ש רש"י פ"ו דנזיר (דף מ"ה) עלה דהיא דוגלת הנזיר בשלמים הכתוב מדבר ודוק:

ט וצריך שיהיה שם כדי טבילה. דין זה הובא בפרק דם חטאת (דף נ"ג) ובפ"ק דמנחות (דף ז') אלא שאני תמיה שמדברי רבינו נראה דליכא קפידא אלא שיהיה בדם בשעת הטבילה או שהזייה כדי שיעור אך אם קבל פחות מכדי הזייה בכלי אחד ופחות מכדי הזייה בכלי אחר וחזר ועירבן ליכא הקפדה כיון דבשעת הזייה איכא שיעור הזייה בכלי ואילו מסוגיית הגמרא מוכח בהדיא דבשעת קבלה בעינן שיקבל בכלי אחד שיעור הזייה וכן פירש"י שם ולא ידעתי למה לא ביאר דין זה רבינו. שוב ראיתי שכתב בפ"ד דין ח' וכל הזבחים שקבל מדמם פחות מכדי הזייה לא נתקדש הדם ע"כ. והנה אין ספק שאין כוונת רבינו שלא קבל כ"א פחות מכדי הזייה ולא יותר דהא מלתא דפשיטא היא דלא מהני לשום דבר אלא כוונתו היא שקבל שיעור הזייה אלא שקבל בכלים נפרדים ובכל כלי יש בו פחות מכדי הזייה והוא הדין המוזכר בגמרא. ולפ"ז באו כל דברי רבינו על נכון דבפ"ד דמיירי בשחיטה ובקבלה כתב שלריך שיקבל שיעור הזייה ובפ"ה כתב דבעינן דבשעת הזייה נמי יהיה בכלי שיעור הזאה דסד"א שאם קבל בכלי אחד שיעור הזייה ואח"כ חלקו בב' כלים ואין בכל כלי שיעור הזייה שיועיל קמ"ל דלא. ולפ"ז מתיישב מה שהקשה מרן דמדברי רבינו נראה דהטעם שלריך שיהיה שם כדי טבילה הוא כדי שלא יספג ומן הסוגיא מוכח דתרתי מילי נינהו דאילטריך וטבל ובדם ונדחק הרבה בתירוץ קושיא זו וכמו שיע"ש. ולפי מה שכתבנו ניחא שדין הגמרא דבעינן שיהיה שיעור הזייה בשעת קבלה ונפקא לן מהכתיב בדם כבר הביא רבינו דין זה בפ"ד והכא דין אחר הוא דבעינן דבשעת הזייה נמי יהיה בכלי אחד שיעור הזייה ודין זה לא הוזכר שם ולית לן קרא למעט זה אלא דס"ל לרבינו דמדממעטינן ילא מספג נתמעט גם כן היכא שאין בכלי שיעור הזייה לפי שהוא מספג ובפ"ט מה' פרה דין ג' כתב רבינו דאם קדש פחות מכדי הזאה בכלי אחד ופחות מכדי הזאה בכלי אחר לא נתקדשו ע"כ ובספ"י כתב מי חטאת כו' ובלבד שלא יספג ולא ביאר אי בעינן שיהיה בכלי אחד שיעור הזייה. והטעם שכיון שכתב שלא יספג ממילא שמעינן דבעינן שיהיה בכלי שיעור הזייה דאל"כ הרי הוא מספג וכמו שכתב בפרקין וסמך על מ"ש כאן. ודע דפסוק זה דוטבל אלבעו בדם לא נאמר אלא בחטאות הפנימיות אבל בחטאת הנאכלת לא נאמר וטבל אלא ולקח הכהן מדמה באלבעו ומ"מ לריך טבילת אלבע דולקח אלבע דכתיב בתרים קאי ונפקא מינה בין וטבל לולקח דהיכא דכתיב וטבל המחשבה פוסלת בו בשעת טבילת אלבע אבל היכא דכתיב ולקח אף שלריך טבילה אין המחשבה פוסלת בשעת טבילת אלבע וכדאיתא בפ"ק דזבחים (דף י"ד) והביאו רבינו בפי"ז מה' פסולי המוקדשין יע"ש:

יב והיכן מזין מדמן כו'. אי בעינן שיגע הדם בפרוכת או בכין שנדים עיין בתוספות ספ"ק דזבחים. (א"ה ועיין במ"ש הרב המחבר לקמן פ"ג מעבודת יוה"כ):

מזה מהם. פר ושעיר של יום הכפורים דם כל אחד מהן טעון שמונה הזיות על בין הבדים ושמונה על הפרוכת. ומערב דם הפר והשעיר ומזה משניהם ארבע הזאות על ארבע קרנות מזבח הזהב שבהיכל. ושבע הזיות על אמצעו של מזבח זה כמו שיתבאר בהלכות עבודת יום הכפורים. ואם לא כיון בהזיות שבפנים כשרות: יג פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין זורק דם מכל אחד מהם שבע הזיות על הפרוכת המבדלת בין הקדש ובין קדש הקדשים. וארבע הזיות על ארבע קרנות מזבח הזהב: יד וכל הדמים הניתנין על מזבח הזהב כשהוא נכנס עומד בין המזבח למנורה והמזבח לפניו. ונותן על קרנות המזבח מבחוץ. מתחיל מקרן מזרחית צפונית לצפונית מערבית למערבית דרומית לדרומית

כסף משנה

מ"ש ואם לא כיון בהזיות שבפנים כשרות. פ' הקומץ רבה (דף כ"ז):

[יג] פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין וכו'. מפורש בתורה:

[יד] ומ"ש וכל הדמים הניתנין על מזבח הזהב וכו': כתוב בתשובת הרשב"א בסימן ש"ג שנשאל על מ"ש רבינו שהיה עומד בין מזבח למנורה והלא המזבח מתוך היה [...]פי הון והוא צריך לצאת מכל המזבח ותשובתו [...]בתי בהל' עבודת יוה"כ פ"ד. והר"י קורקוס [...]זב אפשר שרבינו מפרש עד דנפק מכוליה [...]ינו שלא יעמוד בין מזבח לפרוכת אלא יוצא [...] ימינו עד שיצא מכנגד כל המזבח וזהו [...]תב מזבח למנורה ונמצא עומד מהמזבח [...]ים מכנגד הצד הדרומי כמ"ש בפ"ד מהל' [...]ודת יוה"כ כי מצד צפון יוצא. ועדיין קשה [...]"כ למה אינו נותן תחלה בקרן דרומית [...]רבית שהוא יותר קרוב לו שהרי מנורה [...]ים היתה לימין היוצא נמצא שזה מדלג [...]ן דרומית מערבית ודרומית מזרחית ונותן [...]יסי שהוא צפונים ולמה, ואפשר שסובר רבינו [...]ו מ"ש שנותן מבחוץ כלומר לצד האהר וזהו [...]מר שיהו הזאות אלו הראשונות מלמטה [...]עלה כי אולי יתלכלכו בגדיו אבל האחרונה [...]יתה לפניו מלמעלה למטה כדי שלא יתלכלכו [...]יו וכמ"ש שם וכתבו רבינו בעבודת יוה"כ [...]ם כתב רבינו כן. ומ"ש שם לפני ה' מזבח [...]י ה' ולא כהן היינו שלא יפסיק הכהן בין [...]ח לפרוכת אבל עדיין אין מזבח בין כהן לפרוכת כי לצד דרום היה נמשך נמצא מזבח [...]י ה' בלא הפסק וכהן אינו לפני ה' רק לצד המנורה או להון יותר ועדיין סוגיא [...]גמרא צריכה יישוב עוד עכ"ל. ומ"ש מתחיל מקרן מזרחית צפונית וכו'. משנה פ' [...]יאו לו (דף כ"ח): וכתוב בתשובות הרשב"א סי' שפ"ח שנשאל שמשנה זו על"פ [...]יה לדעת ר' יוסי שסובר שלא היתה שם אלא פרוכת אחת ופרופה לצפון לימין הנכנס [...]חוזר מן הפתח למזבח הזהב פוגע תחלה בצפונית ואינו יכול להתחיל שם כדאמרינן. וגמר שאלה זו ותשובתה אכתוב בהלכות עבודת יוה"כ פרק ד':

לחם משנה

אילטריך וכדכתב רש"י ז"ל שם בפ' איזהו מקומן אל יסוד מזבח העולה האמור בפר העדה תו לא איצטריך דהא איתקיש להדדי ולהכי דריש התם בגמרא יסוד מזבח העולה דפר העדה וא"כ ראוי לדרוש גם כן אשר פתח אהל מועד דכתיבי ביה דכיון דאיתקוש לכהן משיח מיותר הוא וע"כ איצטריך לומר שישפוך אל יסוד מערבי שכנגד הפתח וזהו טעמו של רש"י ז"ל שפירש כן בפירוש החומש בפרשת ויקרא מאשר פתח אהל מועד תנייא דפר העדה ולא מאשר פתח אהל מועד קמא דפר כהן משיח דההוא איצטריך לגופיה לומר שהוא מזבח החיצון כדכתיבנא. וראיתי להרב מהור"ר אליה מזרחי ז"ל שכתב שדברי רש"י ז"ל בפי' החומש הם דברי ת"כ ומשמע ליה דפליג אגמרא דידן דבגמרא דידן הא דרשינן להאי קרא דאשר פתח אהל מועד לגופיה לומר שיהא מזבח החיצון ולפי מה שכתבתי א"ש דת"כ מפיק ליה מאשר פתח אהל מועד דפר העדה ואדלעיל מיניה קאי שהתחיל לומר כשהוא אומר בעדה אל יסוד וכו' והך אשר פתח אהל מועד דכתיב ביה דריש. ורש"י ז"ל גלה דעתו בפירוש החומש שתפס בתניינא דפר העדה ואני תמיה על הרב המזכר איך רצה לפרש דברי ספרי דהעולה אתא לומר דלא נימא דהאשר פתח אהל מועד הוי מזבח הפנימי והוי יסוד המזרחי שלו הא העולה איצטריך למיעוטא שלא יזרקם לפנימי וכדפירשו בפ' איזהו מקומן ולהכי מיותר תניינא לומר שאין יסוד לפנימי עצמו והג' לומר תן יסוד למזבח של עולם כדפירשו שם ותוהה הברייתא שם היא שנויה לעיל מיניה והכי כתב רש"י ז"ל דהיא שנויה בתורת כהנים ותוהה הברייתא הוא שפירשו בגמרא ואיך יעלה בדעת הרב ז"ל לומר שיחלוק הברייתא על דברי הגמרא סוף דבר לא ירדתי לסוף דעת הרב ונראה לי כמו שכתבתי. ואין לפרש דברי רש"י ז"ל בפירוש החומש במה שאמר זהו יסוד מערבי שכנגד הפתח דטעמא הוי משום דביה פגע ברישא כמו שרצה לומר הרב ז"ל דלא יסבול לשונו של רש"י ז"ל פירוש זה כלל דמשמע מקרא דנפקא ליה ורש"י ז"ל לא גרים בגמרא ההוא דפגע ברישא וכדכתבו התוס' ז"ל בשמו. אבל רבינו ז"ל שכתב שהוא פוגע בו תחילה בצאתו מן ההיכל משמע דגרים בגמרא ההוא דפגע ברישא ואם כן יפלו עליו הקושיות [...]קשו התוס' ז"ל בפ' אמר להם הממונה וכדכתיבנא. לכך נ"ל לומר דרבינו ז"ל מפרש דהאי לאו קרא הוה אמינא דטעמא דאין מעבירין על המצות לא שייך אלא היכא דבעי [...]נגד תרוייהו שיש להקדים ההוא דפגע ביה ברישא אבל הכא דלא עבדינן אלא חד לא גמרינן מיניה וכו' וכמו שכתבו התוס' ז"ל בפ' אמר להם הממונה ולהכי אתא קרא לומר דאפילו דלא בעי למעבד אלא חד שייך טעמא דאין מעבירין משום דפגע ביה ברישא ואם כן הך סברא דפגע ביה ברישא מקרא שמעינן לה הכא:

[...] עומד בין המזבח והמנורה והמזבח לפניו כו' מתחיל מקרן מזרחית וכו'. בהל' עבודת יוה"כ פ"ד כתב שם הכ"מ ז"ל ששאלו מהרשב"א ז"ל על דברי רבינו ז"ל ג' קושיות. חדא מ"ש רבינו ז"ל שמתחיל ההזאה ממזרחית צפונית וכו' דבפרק הוציאו לו (דף כ"ח:) משמע דהיינו לר' יוסי דסבר דלא היה שם אלא פרוכת אחת ופתחה בצפון אבל לר"ע דסבר כרבנן דשתי פרוכות ופתחא בדרום קאי מתחיל מדרומית מזרחית וכיון דקי"ל כרבנן דשתי פרוכות היו וכדכתב רבינו ז"ל בהלכות בית הבחירה איך פסק כאן [...]פונית מזרחית מתחיל ודחק עצמו הרשב"א ז"ל בתירוץ הקושיא ושנה הגירסא וכמו שיראה המעיין שם. ולע"ד נראה לתרץ דרבינו ז"ל גרים כגירסא דידן דלא יהיב בגמרא טעמא [...] לא לרבי יוסי ולא לר"ע אלא אחר שהביאו הברייתא אמרו שם דכ"ע מיהת בההוא קרן דפגע [...]יק מכוליה מזבח ולר"ע נקיף דרך ימין וכו'. וכיון דבגמרא לא איפרש טעמייהו דר"ע ור"י הגלילי לא נראה לרבינו לפרש דפליגי בפלוגתא דר' יוסי ורבנן דא"כ סתמא [...]זמי' דקאמר מתחיל מקרן מזרחית צפונית אתיא כר' יוסי ולעיל קאמר סתם משנה החיצונה היתה פרופה מן הדרום והפנימית מן הצפון והיינו כרבנן וא"כ קשיא סתמא אסתמא [...]י סתם לן ברישא כרבנן ובסיפא כרבי יוסי לכך מפרש רבינו ז"ל דמתני' דקאמרה מקרן מזרחית צפונית אתיא כרבנן נמי אתיא ואע"ג דפתחא בדרום קאי וא"כ כשהוא פוגע ברישא [...]ן בדרומית מערבית ולא מצי למעבד בההוא קרן משום דקרא קאמר ויצא אל המזבח עד דנפיק מכוליה מזבח א"כ לפחות צריך שיתחיל בקרן הסמוך לו שהוא דרומית מזרחית [...] סובר ר' יוסי דבעידנא דנפיק פגע במערב תחילה וא"כ יוצא אל המזרח ובקרן דרומית מערבית לא מצי למעבד משום דבעינן דנפיק מכוליה מזבח ואם יתן בקרן דרומית [...]היה שהוא סמוך לו הוא צריך להקיף דרך ימין דלית ליה לר' יוסי הקפה דרך שמאל בשום צד א"כ היה צריך ליתן אחר כך בצפונית מזרחית ואח"כ בצפונית מערבית ואחר כך [...]ומית מערבית וזה אין נראה לו לעשות כן דנמצא דהקרן שפגע תחלה הוא נשאר באחרונה ועוד שהוא פגע במערבי תחלה ועתה עשה הקרבנות של מזרח שניהם קודמים [...]בנות של מערב לכך אמר ר"י שיתחיל מצפונית מזרחית ועתה כשיקיף דרך ימין הרי יקדימו קרבנות של מערב שפגע בהם מתחילה לקרן אחר של מזרח לפחות. ועוד הקרן [...]ע בו תחלה הרי לא נשאר באחרונה שהרי קודם הוא לא' של מזרח וכי תימא יתן על דרומית מזרחית ואח"כ יחזור דרך שמאל של דרומית מערבית לר"ע זה אין נראה לו [...]יוסי להקיף דרך שמאל בשום צד כדכתיבנא ועם זה ר"י הגלילי דקאמר מזרחית צפונית אתי כרבנן ומתני' דסתם לן הכי כרבנן נמי אתיא והדבר נכון בעיני לדעת רבינו [...] וכבר עלה בדעתי להביא לו סיוע לפירוש זה מדברי הירושלמי שהקשה על מתני' ואמר ויתחיל מקרן [...]בית אר"א ויצא אל המזבח ויתחיל מקרן מערבית דרומית ומשני שלא יתן אחוריו לקדש ופריך והיא סופו ליתן אחוריו לקדש ומשני חוזר היה לאחוריו ויעמוד בדרום ויתחיל [...]ן מזרחית צפונית ומשני כי הא דאמר ר' אילא ימנית אין זו ימנית ע"כ. וקשיא בדברי הירושלמי אי ס"ל דפתחא בצפון קאי כדברי רש"י ז"ל ושאר המפרשים ז"ל מאי פריך [...]יל מקרן מזרחית דרומית הא כיון דפתחא בצפון קאי אהרי שאינו יכול ליתן בקרן מערבית צפונית שהוא פוגע בו תחלה ודאי שראוי ליתן את הסמוך לו במזרחית צפונית אלא [...] דסבירא ליה דפתחא בדרום קאי ומתני' רבנן היא וכדפרישית ולכך הקשה דיתחיל מקרן דרומית [...] תחילה כדי שלא ישאר באחרונה כדפרישית ונמצא אתה מקיף דרך שמאל ואין אתה יכול להקיף אלא דרך ימין וכדכתיבנא אבל מ"מ אין לשון הירושלמי הזה ברור בעיני [...]ה קושיות חדא דאפילו תימא פתחא בדרום קאי המאי לא מקשה בהילה ויתחיל מקרן מערבית דרומית כיון שעדיין לא ידע תירוץ דויצא אל המזבח ותו אמרת דפתחא בצפון קאי מאי [...]ה דיתחיל בקרן דרומית מזרחית אין ראוי לו שיתן אלא בצפונית מזרחית שהוא אחר צפונית מערבית שאינו יכול ליתן בו וכמו שהקשיתי. ועוד אמאי לא מקשה מתחילה ויתחיל [...]ן צפונית מערבית כדמקשה בתר הכי כיון דפתחא בצפון קאי וביה פגע תחלה כיון שעדיין לא ידע תירוץ דויצא אל המזבח. ותו קשה לכל הפירושים כיון דכבר תירץ ויצא אל המזבח

משנה למלך

[פ]רים הנשרפים ושעירים הנשרפים וכו'. דע שהזאות אלו שיהיו על הפרוכת צריכות שיהיו כנגד המקום המכוון כנגד בדי הארון והכי אמרינן [בת"כ פ"ג הל' י' בפרשת] פר כהן משיח [...]י הפרוכת יכול אל פני הפרוכת כולה ת"ל הקדש מלמד שהוא מכוון כנגד בין הבדים ע"כ. [...] הייתי לומר שדין זה אינו נוהג אלא בבית ראשון שהיה שם ארון אבל בבית שני שלא היה [...]רון בכל מקום שיזה מהפרוכת מהני ומש"ה לא הביא רבינו דין זה כיון שלא היה נוהג בבית [...]אך ראיתי בפ"ד מה' עבודת יוה"כ דין ב' שכתב ומזה ממנו על הפרוכת כנגד הארון ע"כ. ולא [...] למה לא ביאר לנו רבינו דין זה כאן דעיקר קרא בפרים הנשרפים כתיב ומשם למדנו לכל [...]ת. ונ"ל דאף בבית שני צריך שיזה כנגד אותו מקום שהיה מכוון כנגד הארון וכההיא דתנינן בפ"ה (דף נ"ב) מהלך לשמאלו וכו' עד שהוא מגיע לארון הגיע לארון נותן את המחתה בין שני הבדים [...]ין בגמרא דמתני' בבית שני איירי ומאי הגיע לארון מקום ארון והא קתני נתן את המחתה לבין שני [...] אימא כבין שני הבדים ע"כ. והכונה שקדושה ראשונה לא זזה ממקומה וא"כ גבי הזאת הפרוכת [...]להזות נגד מקום ארון. ונראה דממקומו מוכרח דהא כוליה פרקין דהוציאו לו בסדר בית שני איירי וכמבואר ותנן (בדף נ"ג) והזה ממנו על הפרוכת שכנגד הארון מבחוץ:

שהזאות אלו של פרים הנשרפים לא בעינן שיהיו זו למטה מזו דומיא דהזאות פר ושעיר של יוה"כ דתנן (בדף נ"ג) ולא היה מתכוין להזות כו' אלא כמצליף ופירש רש"י זו תחת זו וראיה לדבר מסכית דאמרינן (בדף נ"ז) א"ר אלעזר בר יוסי אני ראיתיה ברומי והיו עליה כמה טיפי דמים של פר העלם דבר של צבור ופריך ודלמא דפר ושעיר של יוה"כ נינהו ומשני דהזיינהו דעבידי שלא כסדרן ע"כ. הרי מבואר בהדיא דיש חילוק בין הזאות דיוה"כ לשאר הזאות ונראה דטעמא דמלתא הוא משום דגבי הזאות דיוה"כ כתיב על פני הכפורת ולפני הכפורת וכן גבי שעיר כתיב על הכפורת ולפני הכפורת הרי שחלקן הכתוב להזאות הללו שיש מהם על הכפורת ויש מהם לפני הכפורת וכבר הכריחו חכמים דעל הכפורת לאו דוקא וכדתנן לא היה מתכוין להזות לא למעלה ולא למטה וכדאיתא (בדף נ"ה), וכיון דליכא מעלה ומטה בהזאות אלו א"כ למאי הלכתא פלגינהו רחמנא להני הזאות וכתב דהאחת תהיה על הכפורת והז' אל פני הכפורת אלא ודאי משום דבעינן שיהיו זו למטה מזו כשורה ותהיה אחת למעלה מכולם שעליה רמז הכתוב על פני הכפורת וגבי שעיר על הכפורת והז' האחרות זו למטה מזו ואי הוה כתיב יזה שמונה פעמים הוה אמינא דליכא קפידא בסדרן השתא דכתיב אחת ושבע לחכי פלגינהו שיהיו כסדרן אבל גבי פרים ושעירים הנשרפים דלא פלגינהו קרא להזאות דהא כתיב יזה שבע פעמים לא בעינן כסדרן:

לדרומית מזרחית: **טו** פר כהן משיח הבא על כל המצות כהן המשיח עצמו מקבל דמו ומזה ממנו מבפנים ואם קיבל והזה כהן הדיוט כשר: **טז** שעירי ע"ז והן שעירין הנשרפין לא נתפרש בהן בתורה כיצד נותן דמן ולהיכן הוא נותן. אלא לפי שהן חטאת הקהל דינן כדין פר העלם שהוא חטאת הקהל לכל האמור בו למתן דמים ולשריפה ולטמא את השורף: **יז** הבכור והמעשר והפסח דם כל אחד מהן טעון מתנה אחת בשפיכה כנגד היסוד באי זו רוח שירצה משלש זויות המזבח. שהרי קרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד כמו שביארנו. ומניין שאינן טעונין אלא מתנה אחת

כסף משנה

טו פר כהן משיח הבא על כל המצות וכו'. מדכתיב בה ולקח הכהן המשיח מדם ה... והביא אותו אל אהל מועד וכו'. ומ"ש ואם קיבל והזה כהן הדיוט כשר בת... פרשת ויקרא:

טז שעירי ע"ז והם השעירים הנשרפין וכו'. בפרק ב"ש (דף מ"א):

יז הבכור והמעשר והפסח **וכו'**. מש... בפרק איזהו מקומן (דף נ"...) ובר"פ **ב"ש** (דף ל"ז). ומ"ש **באי זו** ר... שירצה משלש זויות המזבח שהרי קרן מזר... דרומית לא היה לה יסוד כמו שביארנו, ב... מהל' בית הבחירה: ומנין שאינם טעונין א... מתנה אחת וכו' מפי השמועה למדו ש... הדין במעשר ופסח וכו'. בפ' ב"ש (דף ל... ובפרק איזהו מקומן (דף נ"ו:) מדכתיב ו... דמם הזרוק מלשון רבים לימד על בכור ומ... ופסח שטעונין מתן דמים ואימורין על ג... המזבח כנגד היסוד מנא לן וכו' אתיא זר... זריקה מעולה. ואיני יודע למה תלה הדבר ב... השמועה דהא מקראי יליף לה מדכתיב ד... לשון רבים. ואפשר שטעמו משום דלא מפ... בהדיא דדמם מרבה מעשר ופסח:

כל

לחם משנה

המזבח נגלי הדר מקשה ויתחיל מקרן מערבית דרומית הא בעינן ויצא אל המזבח ולא נפיק מכוליה מזבח ולמאי איצטריך טעמא דשלא יתן אחוריו לקדש וכו'. ועוד יש גמגום בהבנת הירושלמי באופן שצ"ע ויישוב. אבל מ"מ בין שיהיה פירוש הירושלמי כמו שכתבתי או לא מה שכתבתי בדברי רבינו ז"ל בפירוש הסוגיא דפרק הוציאו לו נראה לע"ד נכון דודאי טעמא דר' יוסי משום דלדידיה לא עבדינן הקפה שמאל כלום לך וכדמשמע הסוגיא דאית ליה הקפות דרך ימין. הגם כי ראיתי להרב הרא"ש שכתב בפרשת אחרי מות על דברי ר' יוסי דקאמר דמתחיל ממזרחית צפונית דבדין היה להקיף דרך ימין והיה לו להקיף ממזרחית צפונית למזרחית דרומית דרומית מערבית מערבית צפונית אלא משום דיציאתו לבית קדשי הקדשים אל ההיכל פגע בקרן מערבית צפונית מיד כו' והאריך שם ונתן הטעם שנשאו ונתנו בגמרא אליבא דר"ע. ודבריו תמוהים הרבה דר"י הקפתו דרך ימין הוי דכיון שהוא בא דרך המערב אל המזרח דרך צפון הרי ימינו למערב ושמאלו למזרח וכיון שהוא נותן למזרחית צפונית ואח"כ לצפונית מערבית דרך ימין הוא וכן מבואר בסוגיא בפשיטות ולא דמי להא דאמרו במשנה פ' איזהו מקומן (דף כ"ב) ופנה לסובב ובא לו לקרן דרומית וכו' דהתם כבש בדרום הוא וכשעולה ימינו למזרח ואותה ההקפה דרך ימין היא אבל הכא כשהוא בא דרך צפון מן המערב והוא מן הצד ימינו למערב ושמאלו למזרח והדברים פשוטים הם ולא ירדתי לסוף דעת הרב ז"ל ודבריו הם תמוהים וצ"ע. גם מה שהקשה שם על לשון רש"י ז"ל בפירוש החומש דקאמר דקרא דויצא לפני ה' אתא לומר שיצא אל המזבח לחוץ ויזה ובתורת כהנים משמע דאדרבא לא בא לומר אלא שבהזאות שעל הפרוכת יעמוד מן המזבח ולפנים ויזה והניח הדבר בצ"ע יש לתרץ דרש"י ז"ל בפירוש החומש פי' פשטיה דקרא דהכי בודאי דהודיענו שצריך שיצא לחוץ אבל בתורת כהנים קשה דלמה לי קרא להכי דהא ידענא שהיא בהון דכיון דבפר הבא על כל המצות הוא עומד למזבח גם כאן הייתי אומר כן ולמה לי קרא להכי אלא ודאי דלא אתא קרא לפשטיה לאשמועינן שיצא לחוץ להזות למזבח אלא לאשמועינן דההזאות דעל הפרוכת יזה לפנים המזבח דמדקאמר שיצא אל המזבח מכלל דעד עתה היה עומד שם. והרי כתבתי מה שנראה לע"ד לשאלה הראשונה ומ"מ יש לדקדק קצת למה רש"י ז"ל בפירוש החומש ש... רבנן דאמרי שתי פרוכות היו שם ופוסק כר' יוסי ואולי משום דסתמא בתרא דפ' הוציאו לו הוי כר' יוסי וכדכתבתי לפי פירוש רש"י ז"ל בגמרא: עוד שאלוהו דרבינו ז"ל פסק כר' אלעזר דאמר ועל כולן הוא נותן וכו' ופסק דהקפה ברגל הוא ולא ביד ולר"א הקפה ביד וגם בזה דחק עצמו הרשב"א ז"ל לתרץ. ולע"ד נראה דמ"ש רבינו ז"ל ו... מסבב והולך להו הולך ברגל קאמר אלא מסבב ביד ולסיבוב היד קרי הליכה ופוסק לגמרי כר' אליעזר דבמקומו הוא עומד: עוד שאלוהו מה שאמר רבינו שבין המזבח למנו... היה עומד והלא הוא צריך לצאת מכל המזבח והמזבח היה משוך כלפי חוץ וגם בזה דחק עצמו ובסוף הניח הדבר בצ"ע. ונראה דנוסחאתו ונוסחת השואל בדברי רבינו ז"ל כנוסחא דידן היה דאכן אית לן בדברי רבינו ז"ל ועומד לפנים ממזבח הזהב בין המזבח והמנורה והם לא היה להם בדברי רבינו לפנים ממזבח הזהב דא"כ מה היה מ... הרשב"א ז"ל דהוא היה סובר דהמנורה והשולחן משוכים כלפי חוץ מהמזבח הא מ"מ איך יכול לעמוד לפנים ממזבח הזהב הא בעי דנפיק מכוליה מזבח אלא ודאי דהם ה... גורסים אלא ועומד בין המזבח והמנורה ולכך היה מתרץ הרשב"א ז"ל דחוץ למזבח היה עומד ומ"מ היה בין המזבח והמנורה שהמנורה משוך כלפי חוץ יותר ועל פי נוסחא... נראה לי לתרץ דרבינו ז"ל סובר דמ"ש דנפיק מכוליה מזבח לא קפיד קרא שהאדם המזה יהא חוץ מהמזבח דאפילו יעמוד האדם בין המזבח והמנורה לא איכפת לן ... דההזאה צריך שיהיה אחרונה למזבח כלומר שלא יזה למאי דפגע תחלה היינו לצפונית מערבית או דרומית מערבית אלא ילך יותר מעט ויזה לאחרונה וקרי יציאה בערך הה... שהיא אחרונה אבל הוא עומד בין המזבח קרוב לקרן מזרחית צפונית להזות שם אע"פ שהוא יהיה כנגד המזבח לא איכפת לן וכתב כאן ועומד בין המזבח והמנורה כלומר עתה היה לפנים מן המזבח שהיה מזה על הפרוכת עתה שצריך להזות קרן מזרחית צפונית צריך שיקרב יותר כדי שיהא סמוך לו ויהיה עומד בין המזבח והמנורה ודוקא. נראה לע"ד להשיב לאותם השאלות כי באמת הם בעיני קושיות גדולות:

יז דם כל אחד מהם טעון מתנה אחת בשפיכה כו'. **דברי רבינו** ז"ל מתמיהין דנראה דפסק כר"י הגלילי דאמר בפ' ב"ש (דף ל"ז) דמו לא נאמר אלא דמם חלבו לא נאמר חלבם לימד על בכור מעשר ופסח שטעון מתן **דמים ואימורים** לגבי מזבח ור' יוסי אית ליה כולהו **בזריקה** כנראה **שם** בהדיא בגמרא וקרא ה"ק ואת דמם תזרוק. נאמר שיש ט"ס בדברי רבינו ונאמר דכולהו בזריקה לא היא דפסח קי"ל דהוי בשפיכה וכדכתב רבינו ז"ל בספ"ג מהל' קרבן פסח דם הפסח בשפיכה ודם השלמים בזר... ואם נאמר דאמר כולם בשפיכה **בדיעבד** אם עשה בכור ומעשר בשפיכה יצא וכדכתב רבינו ז"ל בפ"ב מהל' **פסולי** המוקדשין וכל הניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא שנ... ודם זבחיך ישפך. גם שם לא הונח לי דרבינו ז"ל כתב בהפך בהל' חמץ ומצה פ"ח דפסק שם כר"ע דאמר ברכה של זבח אינו פוטר של פסח וברכה של פסח אינו פוטר זבח משום דאית ליה דשלמים בזריקה דוקא ולא בשפיכה ופסח בשפיכה ולא בזריקה ולית ליה כל הניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא וכמו שאמרו בר"פ ב"ש שם סבר לה כ... דאמר לא זריקה בכלל שפיכה וכו' כלומר ולית ליה כל הניתנין בזריקה שנתנם בשפיכה יצא וקושיא זו אלימתא היא. ועל מה שכתב הרב בעל כ"מ ז"ל שם בהלכות פסולי המוק... להעמיד דברי רבינו ז"ל עדיין לא עמדתי על תירוץ קושיא זאת. ונראה לע"ד להעמיד דברי רבינו ז"ל דמשום דקשיא ליה הלכתא אהילכתא דקי"ל הלכה כר"ע מחבירו וא"כ מ... דהלכתא כר"ע בההיא דפליג עליה ר' ישמעאל גבי ברכת פסח וזבח בפסחים (דף פ"ח) דפריך מברייתא זו דכל הניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא וכיון דסתמא דגמרא כ... ממלתיה משמע דהלכתא היא לכך פירש רבינו דסוגיא דפסחים אית ליה דר"ע לא פליג אההיא ברייתא ומה שאמר שאינו פוטר לא של זבח לפסח ולא של פסח לזבח משום ד... דלכתחילה מיהא צריך ליתן זה בזריקה וזה בשפיכה ואין העבודות דומות לכך ראוי שלא לפטור ברכה של זו לזו ושל זו לזו והיינו דאמרי' בסוף ערבי פסחים לא שפיכה ב... זריקה וכו' כלומר דלכתחלה מצות שלמים בזריקה דוקא ומצות פסח בשפיכה דוקא וכיון שכן אין ראוי לפטור ברכה של זו לזו וסוגיא דפרק ב"ש סברה דטעמא דר"ע ... דמשום הכי אינו פוטר של פסח לשל זבח דשל זבח אפילו בדיעבד לא יצא בשפיכה ופליגא אסוגיא דפסחים ורבינו פסק הכי משום דההיא סוגיא מתיישבא ברייתא אליבא ד... וא"כ אפילו לר"ע הניתנין בזריקה אם נתנן בשפיכה יצא וזהו שכתב כאן רבינו שבכור ומעשר טעון שפיכה כלומר לעיכובא דלפחות בעי שפיכה בדיעבד ודאי דלכתחילה זריקה וסמך על מ"ש בהל' קרבן פסח דם השלמים בזריקה וה"ה לבכור ומעשר שהם קדשים קלים והם בכלל שלמים ומ"ש כאן רבינו דמפי השמועה למדו דמעשר ופסח כו' לא הוי מקרא דדמם דר"י הגלילי והוא לא פסק כמותו אלא מקרא אחרינא מרבינן שפיכה לפסח ומעשר וכמו שכתבו התוס' ז"ל בפרק ב"ש (דף ל"ו ע"ב בד"ה מתן דם) ונראה דר' ישמעאל דפסחים סבר דפסח בשפיכה מקרא אחרינא ולא מודה זבחיך ישפך וכו' הכי נמי אית ליה לרבינו ז"ל לסוגיא דפסחים דקאמרה מקרא דודם זבחיך י... ור"ע נמי אתי לומר דכל הניתנין בזריקה שנתנם בשפיכה יצא וכדכתיבנא פסח בשפיכה מקרא אחרינא נפקא ליה והיינו דקאמר מפי השמועה למדו ונסתלקה קושית הרב בעל ... ז"ל

משנה למלך

טו פר כהן משיח וכו'. דין זה הוא בת"כ ולקח המשיח אין לי אלא בשמן המשחה המרובה בגדים מנין ת"ל הכהן ואם סופנו לרבות כהן אחר מה ת"ל ולקח הכהן המשיח אלא מצוה שיקבל כהן המשיח ואם קבל כהן אחר עבודתו כשרה ע"כ. וסובר דאע"ג דגבי הזייה לא כתיב משיח כי אם וטבל הכהן ונתן הכהן מ"מ ילפינן מקבלה דכי היכי דגבי קבלה בעינן למצוה כהן משיח הכי נמי להזאה. אך אני תמיה דגבי פר העלם דבר של צבור כתיב והביא הכהן המשיח מדם הפר וחפשתי בת"כ ולא מצאתי שידרשו שם שיהיה מצוה בכהן משיח ולא ידעתי למה. וראיתי להתוס' בפ"ק דיומא (דף נ"ז) ד"ה אני שכתבו אבל פר העלם דבר של ציבור אפי' כהן הדיוט מצי לאקרוביה כדאיתא בת"כ ע"כ. וכיוצא בזה כתבו בפ"ק דמגילה (דף ט') ד"ה אין ולא מצאתי דרשא זו גבי פר העלם דבר של צבור. וכבר אני לומר דלעולם דרשא זו היא גבי פר כהן משיח והתם נמי אם הקריב כהן הדיוט כשרה והתוספות כונתם היא לסתור סברת ריב"א דאית ליה דמאי דאמרינן בפ"ק דמגילה אין בין כהן משיח למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות דהכונה היא אף על פר העלם דבר של צבור ור"י ס"ל דהתם לא איירי אלא בהוראת כהן משיח לעצמו ולא בפר העלם משום דבפר העלם מרובה בגדים יכול להקריבו אף דכתיב והביא הכהן המשיח דהא גבי פר כהן משיח דכתיב ולקח הכהן המשיח קי"ל שאם הביא כהן הדיוט כשר וה"ה לגבי פר העלם אף דכתיב והביא הכהן המשיח אם הביא הדיוט כשר וא"כ ע"כ דההיא דפ"ק דמגילה לא איירי אלא בפר כהן משיח ולא בפר העלם משום דגבי הקרבה בין בפר כהן משיח ובין בפר העלם אם הקריב ההדיוט עבודתו כשרה. וראיתי לתוס' בפ"ק דמגילה שכתבו אבל לא איירי בפר העלם דבר של ציבור דכתיב ביה אם הכהן ה... יחטא וכו' ופסוק זה לא נאמר אלא בפר כהן משיח בחטא. והנראה אצלי שעיקר הגירסא כן אבל לא איירי בפר העלם דבר של צבור דהא פר כהן משיח דכתיב ביה אם הכהן המשיח מרבינן בת"כ דאפילו כהן הדיוט יכול להביאו וכ"ש מרובה בגדים ע"כ: שוב ראיתי שהדין דין דגם בפר העלם דבר של ציבור בעינן כהן משיח לכתחלה מסוגיא דפ"ק דקדושין (דף ל"ו) דהיכא אי דפנים משיח כתיב ביה ע"כ ופירש"י הזאת הפרוכת ומזבח הזהב האמורים בפר כהן ופר העלם דבר ע"כ. ומדברי התוס' גם נראה דגבי פר העלם אצטריך רבויא לכהן הדיוט ד... כשרה ולפי זה יש לתמוה על רבינו שכתב פר כהן משיח כו' דמשמע דבפר העלם ליכא קפידא ומ... זו דקדושין מוכח בהדיא דגם גבי פר העלם בעינן משיח מדלא מוקי למתני' דהזאות בפר ... וצ"ע. עוד נ"ל דשעירים הנשרפין נמי בעינן לכתחלה כהן משיח להקרבה מדלא מוקי למתני' ד... בשעירים הנשרפים ואע"ג דגבי שעירי ע"ז לא כתיב כהן משיח מ"מ כיון דהזאות דשעירי ע"ז ילפי... מפר העלם וכדאיתא פ"ד דזבחים (דף ל"ט) החטאת אלו שעירי ע"ז ופירש רש"י להביאן כדי... העלם דבר ליטען הזייה על הפרוכת ועל מזבח הזהב כו' וכיון דילפינן מפר העלם ילפינן נמי ד... כהן משיח לכתחלה דומיא דפר העלם. ואני מסתפק לפי מה שכתבנו דגם בפר העלם דבר של ... בעינן לכתחלה כהן משיח אבל בדיעבד אף כהן הדיוט כשר לעבודה היכא דליכא כהן משיח ... מרובה בגדים אי אמרינן דלכתחלה יקריב הכהן הגדול אף שהוא מרובה בגדים או דילמא כיון ...

משיח

אחת שהרי נאמר בבכור ואת דמם תזרוק על המזבח מפי השמועה למדו שהוא הדין במעשר ובפסח שנותן דמן מתנה אחת כבכור: **יח** [א]כל הזבחים מקטירין אימוריהן על גבי המזבח אחר שזורקין הדם תחילה וכל הזבחים מפשיטין אותן ואחר כך מוציאין את אימוריהן. ואין מפשיטין אותן עד שיזרק הדם. חוץ מחטאות הנשרפות שאין מפשיטין אותם כלל שנאמר את עורם ואת בשרם. נמצאת אומר זורק תחילה ואח"כ מפשיט וקורע ומוציא האימורין ומקטיר: **יט** כל עורות קדשי הקדשים לכהנים בין בקרבנות צבור בין בקרבנות יחיד שנאמר עור העולה אשר הקריב. אבל עורות קדשים קלים לבעלים. וכל עולה שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו הכהנים בעורה שנאמר עולת איש עולה שעלתה לאיש: **כ** כל קדשי הקדשים שאירע בהן פיסול קודם הפשטן אין עורותיהן לכהנים. לאחר הפשטן עורן לכהנים. וכל העורות מחלקין אותן אנשי משמר ביניהן מערב שבת לערב שבת: **כא** המתפים עולתו לבדק הבית. וכן המקדיש נכסיו והיו בהן זכרים שדינן שיקרבו עולות. אין עורותיהן לכהנים שנאמר עולת איש פרט לעולת הקדש. אלא ימכרו העורות ויפלו לבדק הבית. אחד עולת איש או אשה או עכו"ם או עבד עורותיהן לכהנים לא נאמר איש אלא להוציא ההקדש:

פרק ששי

א מצות [א]עשה לעשות העולה כמשפטה הכתובה בתורה. וכיצד מעשה העולה שוחט וזורק הדם כמו שביארנו. ומפשיט ומנתח ומקטיר כל הנתחים על גבי המזבח שנאמר והקטיר הכהן את הכל המזבחה: **ב** [ב]צמר שבראשי כבשים ושיער שבזקן התיישים והעצמות והגידים והקרנים והטלפים בזמן שהן מחוברין מקטירין את הכל. ואם פרשו לא יעלו שנאמר עולותיך הבשר והדם. וכולן שפקעו מעל המזבח לא יחזיר. וכן גחלת שפקעה מעל המזבח לא יחזיר: **ג** [ג]איברים שפקעו מעל המזבח אם יש בהן ממש אפילו פקעו אחר חצות הלילה יחזיר. שנאמר על מוקדה על המזבח כל הלילה. אין בהם ממש אפילו פקעו קודם חצות לא יחזיר. נתחרך הבשר ויבש עליהן כעץ פקעו קודם חצות יחזיר אחר חצות לא יחזיר: **ד** כשמנתח איברי העולה מוליכין את כל הנתחים לכבש ומולחין אותם שם. ואחר כך מעלין כל האיברים לראש המזבח. ומסיר גיד הנשה בראש המזבח ומשליכו על גבי הדשן שבאמצע המזבח. וזורק כל האיברים על האש שנאמר הבשר והדם. כשם שהדם בזריקה כך כל הבשר בזריקה. ואחר שזורקן ועורך אותן על האש שנאמר וערך הכהן אותם. ואיברים שצלאן ואחר כך העלן למזבח

א סמ"ג עשין קצג: ב סמ"ג עשין קס: ג גם זה שם: ד שם:

כסף משנה

יח כל הזבחים מקטירין וכו'. מפורש בתורה: **וכל הזבחים מפשיטין אותן וכו'.** בפרק טבול יום (דף ק"ג:) נתבאר דכ"ע מודו דאין הפשט קודם זריקה וכתב ש"י מפני שאסור לשהות הדם כ"כ ובסוף הל' פסולי המוקדשין כתב רבינו זבח שהופשט קודם זריקה אינו פוסל:

יט כל עורות קדשי הקדשים לכהנים וכו' אבל עורות קדשים קלים לבעלים וכו'. משנה בפרק טבול יום (דף ק"ג):

כ כל הקדשים שאירע בהם פיסול וכו'. משנה שם: **וכל העורות מחלקין וכו'.** תוספתא בפרק בתרא דמנחות וגמרא ס"פ מקום שנהגו (דף נ"ו) ופ' כחליל ופ' הגוזל (דף ק"י):

כא המתפים עולתו לבדק הבית וכו' עד אלא ימכרו העורות ויפלו לבדק הבית. בפ' טבול יום (דף ק"ג): **אחד עולת איש וכו'.** גם זה שם אלא שבגמ' כתוב גר במקום מ"ש בספרי רבינו עכו"ם. וגירסת רבינו נראית נכונה שלגירסת גמרא דידן קשה מאי קא משמע לן והיכא תיסק אדעתין לפלוגי בין גר לישראל:

פ"ו א מצות עשה לעשות העולה וכו'. פשוט הוא:

ב צמר שבראשי כבשים וכו' עד אחר חצות לא יחזיר. משנה וגמ' בפ' המזבח מקדש (דף פ"ה:) פירש"י אין בהם ממש שארפו כולן. ובפ' ב' דמעילה (דף ט':) דייק וקא פקעו מעל גבי המזבח לא יחזיר הא ע"ג המזבח יחזיר:

ד כשמנתח איברי העולה וכו'. בפ"ב דיומא (דף כ"ה) תנן הפייס השני שוחט וכו' מי מעלה איברים לכבש ובפ"ד דתמיד (דף ל"א:) תנן גבי איברי התמיד הלכו ונתנום מחצי הכבש ולמטה במערבו ומלחום ובפ' הקומץ רבה (דף כ"א:) תניא שאחד מג' מקומות שהמלח נתון היה על גבי הכבש ששם מולחים האיברים. ומ"ש ואחר כך מעלים כל האיברים לראש המזבח. בפ"ב דיומא (דף כ"ו) הפייס הרביעי מי מעלה איברים מן הכבש למזבח ובפ"ה דתמיד תנן אמר להם בואו והפיסו מי מעלה אברים מן הכבש למזבח. ומסיר גיד הנשה בראש המזבח ומשליכו על הדשן שבאמצע המזבח. מימרא בר"פ גיד הנשה (דף צ'): ומ"ש וזורק כל האיברים על האש וכו'. כן משמע בסוף מסכת תמיד ובפ' טבול יום (דף ק"ד) אמרו מה דם בזריקה אף בשר בזריקה. ומ"ש ואחר שזורקן ועורך אותם על האש וכו'. בכיפרא פ"ד. ואיברים שצלאן ואחר כך העלן למזבח אין בהם משום ריח ניחוח. מימרא בפרק הקומץ רבה (דף כ"ט):

לחם משנה

ז"ל שהקשה דאי כר"י הגלילי אמאי מפי השמועה דקאמר מקרא מלא הוא ולפי מה שכתבתי דלא פסק כר' יוסי א"ש. זה נ"ל לדחוק ליישב דברי רבינו ז"ל ומ"מ לכל הפירושים קשה לי קצת לשונו שכתב ומנין שאינם טעונים אלא מתנה אחת דמשמע דאי לאו קרא אמרינן דהוה טעון ארבע מתנות ואינו כן אלא אדרבה אי לאו קרא הוה אמרינן דאינו טעון מתנה כלל ולשון הגמ' הוא הפך דברי רבינו ז"ל שאמרו למד על בכור מעשר ופסח שטעון מתן דמים משמע דאי לאו קרא לא הוה ידענא מתן דמים כלל ואולי דרבינו ז"ל אמר לשון זה מפני דאית ליה דודאי מתן דמים בכל הקרבנות ידעינן לרבי מקרא דבדם ולתנא אחרינא מקרא דודם זבחיך ולכך נראה ודאי דמ"ש הברייתא שטעון מתן דמים ואימורים כלומר שטעון בכי האי גוונא דהוי בזריקה ומתנה אחת:

כא וכן המקדיש נכסיו והיו בהם זכרים שדינם שיקרבו עולות וכו'. דברי רבינו ז"ל מתמיהין דהיינו כר' יהושע דפליג אדר"א בפ"ד דשקלים והכי אמרינן בפ' טבול יום (דף ק"ג) מוקמינן במקדיש נכסיו וכר' יהושע וכו' ואפי' לר' יהושע דאמר אדם חולק הקדשו ה"מ בבשר אבל עור תפיס והוא פסק כר"א בפ"ה מהל' ערכין וחרמין שכתב שם או שהקדיש נכסיו סתם וכו' זכרים ימכרו לצרכי עולות ויקריבו אותם עולות כו' והיינו כר"א ויש לו טעם נכון מפני שר"ע סבר כמותו שם במשנה וכן פסק שם רבינו ז"ל בפירוש המשנה וגם דבפ' בתרא דתמורה אמרו דהך לישנא דסתם מתני' דאמרה שסתם הקדשות לבדק הבית אתיא כר' אליעזר וא"כ איך פסק כאן הפך ממה שפסק שם וצ"ע:

פ"ו ב ואם פרשו לא יעלו וכו'. בפרק המזבח מקדש (דף פ"ו) אמר ר' זירא לא שנו אלא שפירשו כלפי מטה אבל כלפי מעלה קרובי הוא דאקריבו לעיכול ואפי' פירשו אמר רבה הכי קאמר לא שנו אלא שפירשו לאחר זריקה וכו' ושם אמרו דר' אליעזר פליג ארבה ופסק רבינו כוותיה בפ"ב מהלכות מעילה ע"ש:

ד ומסיר גיד הנשה בראש המזבח וכו'. בריש גיד הנשה (דף פ"ט:) תנן דנוהג במוקדשין ואמרו שם (דף צ') לא שנו אלא קדשים הנאכלים אבל קדשים שאינן נאכלים אין איסור גיד הנשה נוהג בהם ור' יוחנן אמר אחד קדשים הנאכלין ואחד קדשים שאינן נאכלים איסור גיד הנשה נוהג בהם אמר רב פפא ולא פליגי כאן להלקותו כאן להעלותו כלומר דלהעלותו למזבח אין איסור גיד נוהג בהם ורב נחמן אמר שם דלהעלותו פליגי ור' יוחנן דאמר דאיסור גיד נוהג אית ליה כרבנן דאמרו דעצמות וגידין אפילו פירשו אל ירדו מקרא דוהקטיר את הכל דאי למחוברים לא איצטריך קרא מידי דהוה אראשה של עולה ואם מחוברין באיסורא כגון גיד הנשה ודאי דאסור להעלותו מקרא דממשקה ישראל ור' אית ליה דקרא אתא לרבות מחוברין דאיסורא כגון גיד הנשה דמותר להעלותו והיינו כר' חייא בר יוסף דאמר דקדשים שאינן נאכלים אין איסור גיד נוהג בהם זו היא סוגית הגמ'. ורבינו ז"ל פ"ח מהל' מאכלות אסורות כתב דנוהג במוקדשין בין קדשים הנאכלין ובין שאינם נאכלים וכתב שם ה"ה ז"ל דפסק שם רבינו ז"ל כר' יוחנן וקשה דמנא ליה התם בין לרב פפא דאמר דר' חייא ור' יוחנן לא פליגי בין לרב נחמן בר יצחק דאמר פליגי כ"ע מודו דלהלקותו איסור גיד נוהג והתם איירי רבינו ז"ל להלקותו וא"כ מנא ליה כר' יוחנן. ואפשר דטעמו של ה"ה מפני שראה שכאן פסק רבינו ז"ל דהעלאה אסור שכן כתב חולצו ומשליכו ע"ג התפוח ולכך ודאי נראה דלא פסק כרב פפא דאמר דלדידיה לכ"ע העלאה מותר אלא כרב נחמן דאמר דבהעלאה פליגי ופסק כר' יוחנן דאסר בהעלאה אבל מ"מ קשה דר' יוחנן אית ליה כרבנן ורבינו ז"ל פוסק כרבי שכן לעיל ואם פירשו לא יעלו שנאמר ועשית עולותיך הבשר והדם והיינו כדדריש רבי לקראי וכן בהלכות פסולי המוקדשין פ"ג כתב וצמר שבראשי הכבשים וכו' בזמן שאינן מחוברים אם עלו ירדו והיינו כרבי וא"כ רבינו ז"ל מוכי סתרא לבי סרי וצ"ע: כשם שהדם בזריקה כו'. בפ' טבול יום (דף ק"ד) פליגי ר' אליעזר ור' יהושע דר' יהושע דריש

משנה למלך

אין ספרש בדין זה בין כהן הדיוט לכהן גדול המרובה בגדים ונראה דכיון דליכא כהן משיח אף לכתחלה יקריב כהן הדיוט. ועיין במ"ש התוס' רפ"ז דנזיר (דף מ"ז):

אחד עולת איש או אשה או נכרי כו'. כתב מרן דלגירסת גמרא דידן קשה מאי קמ"ל ט'. ועיין בס' נ"י ה' הזבח (דף ס"ט פ"ב) ודוק:

ואחר שזורקן ועורך אותן כו'. אפשר דסייעו דאמרינן פ"ב דיומא (דף כ"ד) איכא סידור איברים ודוק (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לקמן בהל' תמידין ומוספין דין ס'). ומ"ש רבינו ואח"כ מעלין כל האברים לראש המזבח נראה שאינו מדוקדק שהרי ההקטרה לא היתה כי אם בעומדו בסוף הכבש וכדאמרינן בפ"ו דזבחים (דף ס"ב) אומר היה רשב"י אויר יש בין כבש למזבח משום דכתיב ועשית עולותיך הבשר והדם מה דם בזריקה אף בשר בזריקה ואמר רב פפא כי דם מה דם אויר קרקע מפסיקו אף הבשר אויר קרקע מפסיקו וכבר הביא רבינו דין זה בפ"ג מס' בית הבחירה דין י"ג שכתב ואויר מעט היה מפסיק בין הכבש למזבח כדי ליתן האיברים למזבח בזריקה. הרי שבזריקה היתה מהכבש והכי דייקי דברי רש"י שכתבנו לעיל, (א"ה שמצאתו לקמן בפרק ד' משל

לחם משנה

דרים להאי קרא אם אין דם אין בשר אם אין בשר אין דם דהיכא דנטמא הבשר לא יזרוק הדם לכתחלה ור' אליעזר דריש דם אע"פ שאין בשר וקרא הכי דרשינן ליה אם דם בזריקה אף בשר בזריקה וקשה דרבינו ז"ל בפ"א מהל' פסולי מוקדשין פסק כר' יהושע שכתב שם נטמאו שניהם לא יזרוק ואם ארק הולכה ואיך כתב כאן דרשה דר' אליעזר. וי"ל דסובר רבינו ז"ל דהך דרשא דר' אליעזר דריש נמי רבי יהושע מסאי קרא ותרתי דרשות משמע ליה מקרא תדע לך דבפ' קדשי קדשים (דף ס"ב:) אמרו שאל ר' שמעון בן ר' יוסי בן לקוניא את ר' יוסי אומר היה ר"ש אויר יש בין כבש למזבח אמר לו ואתה אי אתה אומר כן והלא כבר נאמר ועשית עולותיך הבשר והדם מה דם בזריקה אף בשר בזריקה אמר לו שאני אומר עומד בגד מערכה וזורק וכו' משמע דהך דרשא כ"ע לא פליגי לכך ודאי לר' יהושע שמעינן תרתי מקרא כדכתיבנא:

כא והעור שעליה בידו עם הנוצה ואת בני מעיים וכו'. לכאורה נראה בזה דהוי

למזבח אין בהם משום ריח ניחוח: **ה** כיצד מנתחין את העולה. לא היה שובר את הרגל אלא נוקבו ותולה בו ומפשיט. ואם היה שור מפשיטו בלי תלייה. ומפשיט עד שהוא מגיע לחזה. הגיע לחזה חותך את הראש ונותנו לכהן. וחותך את הכרעים ונותנן לאחר ומשלים את ההפשט. וקורע את הלב ומוציא את דמו. וחותך את הידים ונותנן לאחר. עלה לרגל ימיני חותכו ונותנו למי שזכה בראש ושתי ביצים עמה. ואחר כך קורע את הבהמה עד שיגלו (את) המעים. ונוטל את הפדר ונותנו על הראש מלמעלה על בית השחיטה. ונוטל את הקרביים ונותנן לאחר: **ו** הולך ומדיחן במים שנאמר והקרב והכרעים ירחץ במים. לא ביין ולא במזג ולא בשאר משקין. וכל המימות כשרין. כמה מדיחן. הכרס מדיחין אותה בבית [המדיחין] כל צרכה. הקרבים אין פוחתין משלש פעמים. ומדיחין אותן על שלחנות של שיש שבין העמודים: **ז** נטל את הסכין ומפריש את הריאה מן הכבד ואצבע הכבד מן הכבד ואינו מזיז הכבד ממקומו. ונוקב את החזה ונותנו לאחר. ועולה לדופן הימנית וחותך ויורד עד השדרה ולא יגע בשדרה. עד שהוא מגיע לשתי צלעות רכות חותכה ונותנה לאחר והכבד תלויה בה: **ח** בא לו לגרה מניח בה שתי צלעות מכאן ושתי צלעות מכאן. חותכה ונותנה לאחר והקנה והלב והריאה תלויין בה. בא לו לדופן השמאלית ומניח בה שתי צלעות רכות מלמטה ושתי צלעות רכות מלמעלה וכך היה מניח בחברתה. נמצא מניח בשתי הדפנות ארבע צלעות בזו וארבע צלעות בזו. חותכה ונותנה לאחר והשדרה עמה והטחול תלוי בה: **ט** בא לו לעוקץ חותכו ונותנו לאחר. והאליה ואצבע הכבד ושתי כליות עמה. נוטל את הרגל השמאלית ונותנה לאחר. וכסדר זה מפשיטין ומנתחין עולת בהמה. ואלו הן הנתחין האמורין בתורה ונתח אותה לנתחיה: **י** בכמה מוליכין את האיברים לכבש. אם מן הצאן היא העולה מוליכין אותה ששה: **יא** הראשון בראש וברגל. הראש בימינו וחוטמו כלפי זרועו. וקרניו בין אצבעותיו. ובית שחיטה למעלה והפדר עליה והרגל של ימין בשמאלו ובית עורה לחוץ: **יב** השני בשתי הידים של ימין בימינו ושל שמאל בשמאלו ובית עורן לחוץ: **יג** השלישי בעוקץ וברגל. העוקץ בימינו והאליה מדולדלת בין אצבעותיו ואצבע הכבד ושתי הכליות עמו והרגל של שמאל בשמאלו ובית עורן לחוץ: **יד** הרביעי בחזה ובגרה. החזה בימינו והגרה בשמאלו וצלעותיה בין אצבעותיו: **טו** החמישי בשתי דפנות של ימין בימינו ושל שמאל בשמאלו ובית עורן לחוץ: **טז** הששי בקרבים נתונין בבזך וכרעים על גביהן מלמעלה. אם היתה העולה כבש או עז. אבל אם היתה איל מוליכין הקרבים שנים. וכן הסלת של נסכיה ביד אחד והיין ביד אחר. ואם היה איל הסלת בשנים והיין בשנים: **יז** נמצאת למד שהכבש או העז מוליכין אותו שמונה למזבח. והאיל מוליכין אותו אחד עשר: **יח** השור מוליכין אותו ארבעה ועשרים. הראשון מוליך את הראש. והשני והשלישי מוליכין הרגל של ימין. והרביעי והחמישי מוליכין את העוקץ. והששי והשביעי מוליכין את הרגל של שמאל. והשמיני מוליך את החזה. והגרה מוליכין אותה שלשה. תשיעי ועשירי ואחד עשר. ומוליכין שתי הידים בשנים. ושתי הדפנות בשנים. והקרבים והסולת והיין בשלשה שלשה הרי ארבעה ועשרים: **יט** ולמה לא יחלקו האבר הגדול של שור לחלקים שנאמר ונתח אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים. במה דברים אמורים בעולות הצבור. אבל עולות היחיד אם רצו להוליך נתחיה בפחות מאלו או ביותר מוליכין: **כ** א עולת העוף כיצד היתה נעשית. עולה לכבש ופנה לסובב ובא לו לקרן דרומית מזרחית והיה מולק שם את ראשו ממול ערפה ומבדיל. ואם לא הבדיל פסולה. וממצה דם הראש ודם הגוף על קיר המזבח למעלה מן החוט שבאמצע המזבח ואם מצה דם הראש ולא מצה דם הגוף פסולה. מצה דם הגוף ולא מצה דם הראש כשירה: **כא** ונוטל את הראש ומקיף בית מליקתו למזבח וסופגו במלח וזורקו על גבי האישים. ובא לו לגוף והסיר את המוראה והעור שעליה בידו עם הנוצה ואת

א סמ"ג שם:

כסף משנה

ה כיצד מנתחין את העולה לא היה שובר את הרגל וכו'. במסכת תמיד פ' ד'. ומ"ש ואם היה שור מפשיטו בלי תליה. ומ"ש ומפשיט עד שהוא מגיע לחזה וכו' עד הולך ומדיחן. שם. ודע שיש בספרי רבינו חסרון הניכר שאלא מה שכתב וחותך את הידים ונותנן לאחר צריך לכתוב וחותך רגל הימנית ונותנה למי שזכה בראש ושתי ביצים עמה:

ו ומ"ש לא ביין ולא במזוג ולא בשאר משקין. בפ"ב דזבחים (דף כ"ב) במים ולא ביין במים ולא במזוג. ומ"ש וכל המימות כשרים. שם במים לרבות שאר מים ופירש"י שאר מים ואפילו מכונסים:

כמה מדיחן הכרס מדיחין אותה בבית המדיחין כל צרכה וכו' עד והיין ביד אחר. בפ"ד דתמיד (דף ל"א) ובפ"ג דיומא (דף כ"ה) מייתי לה מקרא ואע"פ ששנו שם שאדם אחר היה נוטל ההדיחין לא מנאו רבינו מפני שהדיחין הללו הביאי כ"ג הן ואינן הלויים בקרבן:

ז ומ"ש נוקב את החזה. הטעם שפנינו טק... מפני שהחזה כאהל על הדפנות וכש... אלו משם נשאר המקום כחלון כי הוא ק... ונשאר מקומו כנקב. ויש בספרי רבינו פ"ם שבה ונוקב את הריאה וצריך למחוק תיבת הריאה ולכתוב במקומה החזה גם בג' מקומות כתוב שורה במקום שדרה:

ומ"ש עד השדרה. פירוש אצל השדרה ... השדרה היה מניח עד דופן השמאלית פירוש גרה הוא הצואר על שם כי שם ... מעלה גרה. ופירוש עוקץ הוא זנב:

יא ומ"ש שמוליך הרגל עם הראש. נתבאר טעמו בפ' שני דיומא (דף כ"ה כ"ו)

טז ומ"ש אבל אם היה איל מוליכים הקרבים שנים והסלת בשנים. משנה בפרק שני דיומא (דף כ"ו:):

יח ומ"ש השור מוליכים אותו כ"ד הראש מוליך את הראש וכו' עד שם כ"ד. שם במשנה:

יט ומ"ש ולמה לא יחלקו האבר הגדול של שור לחלקים וכו'. סיפרא פ"ב ומ"ש בד"א בעולות וכו': במשנה:

כ עולת העוף כיצד היתה נעשית וכו' ... כל שהיה בה מאחר תמלית ה... כשירה. משנה בפרק קדשי הקדשים (דף ס"ד:) ומ"ש למעלה מן החוט שבאמצע המזבח. בפ' דקינים שלת העוף נעשית למעלה וכו' ו... שינה וכו' פסל:

ומ"ש

משנה למלך

תמידין ומוספין), ועיין במ"ש בסוף פ"ב דיומא (דף כ"ז) ד"ה אלא שסקסו פסוק לי מוכי תעלה על דעתך שזר קרב על גבי המזבח ותירצו דאפשר דקאי בארעא וזריק למזבח ודוק. אשר ע"כ נראה דמ"ש רבינו לראש המזבח לאו דוקא אלא קרוב לראש המזבח דהיינו בסוף הכבש ומשם היה זורק וסתם הדברים לפי שסמך על מ"ש בהל' בית הבחירה. אלא שאני תמה על מ"ש רבינו בפ"ו מהלכות תמידין דין ג' דאיברים של ר"ח נותנים על המזבח מלמעלה בין קרן לקרן במקום הלוך רגלי הכהנים. והא לא מקיימא זריקה דבעינן שיהיה אויר קרקע מפסיקן. הן אמת שדברי רבינו הם דברי הירושלמי אך אפשר דהירושלמי סובר כר"ש דאמר בפ"ו דזבחים שאני אומר עומד בגד המערכה וזורק אך כבר נדחית סברא זו הכם וכמו שפסק רבינו בס' בית הבחירה וא"כ איך כתב דשל ר"ח נותנים על המזבח. וראיתי לרש"י בפ' החליל (דף נ"ד) שכתב דאיברים של ראשי חדשים נותנים היו בכבש סמוך לכרכוב המזבח למטה סימנו מעט דהיינו בחצי העליון של כבש כו'. ועיין בתוי"ט סוף שקלים והדבר צריך תלמוד:

ו וכל המימות כשרים. בפ"ב דזבחים (דף כ"ב) אמרינן מים שאין לנס שם לווי יצאו מי כיור ומתבאר שם דכל היכא דכתיב מים אין מי כיור כשרים ולא ידעתי למה השמיט רבינו דין זה: ומ"ש ומדיחין אותם על שלחנות של שיש כו'. תימה דבסוף מדות תנן לשכת המדיחין שמשם היו מדיחין קרבי הקדשים וכבר הביא רבינו משנה זו בפ"ה מה' בית הבחירה דין י"ז ועיין עוד בדין י"ד. ועיין במ"ש בתוס' בפ"ק דיומא (דף י"ט) ד"ה ששם ובמ"ש הר"ב תוי"ט בסוף מדות ודברי רבינו צריכים תלמוד:

יט ולמה לא יחלקו כו'. ס"ק דחולין (דף י"א). ומ"ש רבינו אבל עולות היחיד כו' בירושלמי ספ"ב דיומא אמרו וערכו שנים בני אהרן שנים הכהנים שנים מכאן לפרו יחיד שיהא קרב בששה. ונראה דרבינו דחה הירושלמי הזה משום דבש"ס דידן למדו מפסוק זה דין טעון ששה ואע"ג דקרא בבן הבקר איירי כבר יישבו זה שם בגמרא וא"כ אודא ליה ילפותא דירושלמי ודוק. ודע דרבינו בשרשיו שרש ג' תמה על בה"ג שמנה קצת מצות שאינן נוהגות לדורות והרמב"ן ... בעד בה"ג וכתב דמה שמנה בה"ג פר חנוך מזבח בודאי חינוך המזבח היא מצוה לדורות כו' ו... ראיה לדבריו ממה שעשה שלמה חנוכה כו'. והמליצים בעד רבינו כתבו דהקרבנות שהקריב בימי שלמה חנוכת הבית דרך נדבה היו ע"כ. ולדידי יש להביא ראיה לרמב"ן מהסוגיא דאמרינן במדרש איכה העיר רבתי עם מבקש אני לידע כמה אוכלוסין היו כו' הס"ד ויזבח שלמה את זבח השלמים בקר כ"ב אלף וצאן מאה ועשרים אלף ותנינן פר קרב בעשרים וארבעה ואיל באחד עשר ע"כ. לנשום על המערכה הוא מסוגיא דהכן בפ"ב דיומא (דף כ"ז) כר"א בקרבנות צבור אבל בקרבן יחיד לא

כב ומ"ש ושסע אותו בכנפיו בידו בלא סכין. בפ' קדשי הקדשים (דף ס"ה:) פ"ר ושסע אין ושסע אלא בידו וכן הוא אומר וישסעהו כשסע הגדי:

כג כיצד מולקין קוצץ ויורד בצפורן. פרק קדשי קדשים (דף ס"ה) ובתוספתא דזבחים פ"ז. ומ"ש ואם רצה להוליך ולהביא מוליך ומביא. בפ"ק דחולין (דף כ') פלוגתא דרב הונא ורבה ופסק כרב הונא דרבי אבין ורבי ירמיה סברי הכי. ומ"ש ואם רצה להיות דורס ויורד בצפורן דורס. שם אמר רב הונא מצות מליקה קוצץ ויורד וזו היא מצותה וכו' אמר רבי ירמיה כל שכן דמוליך ומביא כשר ומאי זו היא מצותה אף זו היא מצותה: ומ"ש ואם נעקרו הסימנין אינו חושש. שם תני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנים בעוף ופירש רבא בר קיסי דהיינו במליקה ופירש"י דכיון דדרסה וחלדה לא פסלי בה עיקור סימנין נמי לא פסיל בה. ומ"ש וחותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר שאם חתך רוב בשר הרי זה כמתה קודם שיגיע לסימנים. שם. ומ"ש וצריך לחתוך שני הסימנים בעולה כשהוא יורד. שם פלוגתא דתנאי בברייתא ופסק כת"ק. ומ"ש והמולק בסכין אינה מליקה. משנה בפ' דם חטאת. ומ"ש או מן הצדדין. משנה פ"ק דחולין (דף י"ט.). ומ"ש וכל העורף כשר למליקה. גם זה משנה שם:

פ"ז א מצות עשה לעשות החטאות כמצותן וכו' כמו שבארנו. בפ"ה: ומפשיטה ומפרים האימורים ומולחן וזורקן על גבי האשים ואם רצה ליתן את האימורים בכלי כשמוליכן למזבח נותן. בפ' שני שעירי (דף ס"ז:) ההא דתנן הוציא את אימוריהן ונתנם במגס והקטירם ע"ג המזבח גרסינן בגמ' אטו במגס מקטר ליה אימא להקטירם והכי איתא נמי בפרק שני דסוטה (דף ט"ו) ובפרק תמיד נשחט (דף ס"ה:) ואע"פ שרש"י מחק גירסא זו התוספות קיימוה ופירשו דהכי פריך וכי הובה הוא שיוליכנו במגס למזבח נהי דכשקרען והוציא אימורין נותנן במגס ולא על גבי רצפה שלא יהו קדשי שמים מוטלים כנבלה מ"מ כשמעלן למזבח יכול להעלותם בידו ומדקתני ליה גבי סדר יוה"כ משמע דכך הוא ובענין אחר אין לעשות ולהכי פריך וכי חובה הוא לעשות כן להעלותם במגס עכ"ל. ונתבארו דברי רבינו:

ב וביצד מעשה וכו' כמו שבארנו. בפרק המישי. ומ"ש ומנתחין אותם שם נתחי העולה בעורן. בפ' איזהו מקומן (דף נ"א.) ובפ' שני שעירי (דף ס"ה:):

ג שלשה מקומות לשריפה אחד בתוך העזרה וכו' עד כמצותן. בפרק טבול יום (דף ק"ד:) וכדתני לוי:

ה ושריפת כל הנשרפין כשירה בזר ובלילה: וכל הנשרפין חוץ לעזרה

ואת בני מעים היוצאין עמה ומשליכן לבית הדשן: **כב** ושסע אותו בכנפיו. בידו בלא סכין. ואינו צריך להבדיל שנאמר לא יבדיל ואם הבדיל כשר. וסופגו במלח וזורקו על גבי האישים. לא הסיר את המוראה ולא את הנוצה ולא את בני מעים ולא ספגה במלח כל ששנה בה מאחר תמצית הדם כשירה: **כג** כיצד מולקין. קוצץ ויורד בצפורן ממול עורף. אם רצה להוליך ולהביא מוליך ומביא. ואם רצה להיות דורס ויורד בצפורן דורס. ואם נעקרו הסימנים אינו חושש. וחותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר. שאם חתך רוב בשר הרי זו כמתה קודם שיגיע לסימנין. וצריך לחתוך שני הסימנים בעולה כשהוא יורד. והמולק בסכין או מן הצדדין אינה מליקה אלא כמי שחנק או נחר. וכל העורף כשר למליקה:

פרק שביעי

א מצות [א]עשה לעשות החטאות כמצותן האמורה בתורה. וכיצד מעשה חטאת הנאכלת. שוחט ונותן הדם כמו שביארנו. ומפשיטה ומפריש האימורים ומולחן וזורקן על גבי האשים. ואם רצה ליתן את האימורין בכלי כשמוליכן למזבח נותן ושאר בשרה נאכל לזכרי כהונה בעזרה: **ב** וכיצד מעשה חטאות הנשרפות. שוחט וזורק דמם כמו שביארנו. ואחר כך קורעם ומוציא האימורים ונותנן בכלי ומולחן וזורקן על גבי האשים. ומוציא שאריתן חוץ לעיר. ומנתחין אותן שם כנתחי העולה בעורן. ושורפין אותן שם בבית הדשן: **ג** שלשה מקומות לשריפה. אחד בתוך העזרה ובו שורפין פסולי המוקדשין ואימורים קדשים קלים שנפסלו ופרים ושעירים של חטאות הנשרפות. אם אירע בהם פסול בין לפני זריקה בין לאחר זריקה. כגון שנטמאו או שיצאו חוץ לעזרה עד שלא הגיע זמנן לצאת. או שלן הבשר או לנו האימורין שלהן: **ד** והמקום השני בהר הבית ושמו בירה. ובו שורפין חטאות הנשרפות אם אירע בהן פסול אחר צאתן מן העזרה. והמקום השלישי חוץ לירושלים והוא הנקרא בית הדשן. ושם שורפין חטאות הנשרפות בזמן שהן נשרפות כמצוותן: **ה** ושריפת כל הנשרפין כשירה בזר ובלילה. כל הנשרפין חוץ לעזרה כל העצים כשרין לשריפתן אפילו בקש ובגבבא שנאמר על עצים

[א] סמ"ג עשין קפא:

דהוי כאבא יוסי בן חנן דאמר בפרק קדשי קדשים (דף ס"ה) נוטל את הקרקבן עמה אבל לפי האמת אינו כן אלא דת"ק דאבא יוסי הוי דלאבא יוסי נוטל מוראה וקרקבן ולא נוצה וכמו שהאריך מהר"ר אליה מזרחי ז"ל בפרשת ויקרא לייעב דברי רש"י ז"ל ע"ש. ומ"מ קשה דשם אמרו קודרה בסכין כמין ארובה ופירש"י ז"ל קודרה בסכין למעלה מן הנוצה ונוטל הנוצה והעור שבו הנוצה והזפק ע"כ. ורבינו ז"ל לא כתב כן אלא סתם וכתב ומסיר את המוראה והעור בידו ובגמ' לא משמע אלא בסכין כמין ארובה כדכתיבנא וצ"ע:

כג אם רצה להוליך ולהביא וכו'. כן אמרו בפ"ק דחולין (דף כ') על מ"ש רב הונא קוצץ ויורד וזו היא מצותה דכ"ש מוליך ומביא וכן כתב מהר"ר אליה מזרחי ז"ל בפ' ויקרא אלא שאני תמיה עליו דלמטה פירש שם דמ"ש קוצץ ויורד לאו למעוטי מחזיר סימנין ומאן דאמר הכי אית ליה מוליך ומביא פסול וכדהביא הוא בעצמו לשון הגמרא וא"כ תמיה עליו איך פירש על רש"י ז"ל דברים סותרים: בלא רוב בשר. בסוף פרק קדשי קדשים (דף ס"ה:) משמע שאחר שיחתוך סימן אחד בחטאת העוף ושנים בעולה יחתוך רוב הבשר ואיכא מ"ד התם דרוב בשר מעכב ולכ"ע המריך דלכתחילה צריך שיחתוך רוב בשר ואמרו שם מכלל דבעינן רוב בשר בתחילה אין וכו' ולא ידעתי למה לא הזכיר זה רבינו ז"ל:

פ"ז א ואם רצה ליתן את האימורים וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל כתב שמפרש רבינו ז"ל כפירוש התוס' דמקשה במגס מקטיר להו כלומר וכי חובה הוא שיעלנו במגס למזבח הרי יכול להעלותם בידיו וכו' ואע"ג דרבינו ז"ל כתב בהלכות עבודת יוה"כ פ"ג ונותנם בכלי ומקטירם ע"ג המזבח דמשמע דחובה להקטירם במגס וכן בהל' קרבן פסח פ"א כתב ומוציא את האימורים ונותנם בכלי ומקטירם הכהן ע"ג המזבח וכן לקמן בהלכות אלו גבי מנחה כתב ונותנן על גבי האשים מכלי שרת דמשמע דחובה להקטירם במגס מ"מ י"ל שלא הוצרך שם רבינו לפרש שאינה חובה אלא סמך על מה שכתב כאן:

ג או שיצאו חוץ לעזרה וכו'. בסוף הלכות פסולי המוקדשין פ"י כתב רבינו ז"ל דין זה שהוא ספק וישרף בעזרה לחומרא ותמה שם מהר"י קורקוס דלא נאמר ספק זה בגמ' בפ' טבול יום (דף ק"ד:) אלא אליבא דר"ל דאמר עדיין לא הגיע זמנו לצאת אבל לר' יוחנן דאמר בפ' כל התדיר (דף נ') דאע"ג דלא הגיע זמנו לצאת אם יצא קודם כשר ליכא הך בעיא ורבינו ז"ל בפ"א מהלכות פסולי המוקדשין פסק כר' יוחנן דבשר קדשים קלים שיצא חוץ לעזרה קודם זריקת דמים הזבח כשר וא"כ קשה איך פסק שם דהוי ספק והך קושיא איתא נמי כאן שכתב או שיצאו חוץ לעזרה עד שלא הגיע זמנם דפסול דלרבי יוחנן כשר. והרב הנזכר תירץ שם דמ"ש בפרק טבול יום דלא בעי לרבי יוחנן הוא קודם שידענו שהזריקה מועלת ליוצא לשורפו אבל לא לאכלו וכו' וקשה לי טובא על דבריו דמה שכתב רבינו ז"ל דהזריקה מועלת לשורפו לא קאי לבשר קדשים קלים שילאו חוץ לעזרה אלא שילאו ממחיצתן דהיינו חוץ לחומת ירושלים דאין עתיד לצאת שם כלל ומפני כן שורפין אותן אם יצאו קודם למקום שעתידין לצאת אחרי כן ודאי הוכלים אותם כדאמר התם הר"א ז"ל וכן פירש הבעל כ"מ ז"ל שם דברי רבינו ז"ל. ונראה לי לתרץ דברי רבינו ז"ל ולומר דיש לדקדק עוד דשם נראה מדבריו דלא בעי בגמ' יציאה גבי פרים הנשרפים אלא גבי בשר בלבד אבל האימורים ודאי כיון שאין עתידין לצאת אם יצאו קודם זריקה נפסלו וכי היכי דבעיא דבעי התם לא בעי אלא גבי בשר דגבי ימורים פשיטא ליה דנפסלו ה"ה ביציאה וזה נראה מדברי רבינו ז"ל שכלל שתי הבעיות יחד בעיא דלינה ויציאה וכתב פוסלת בשרן באימוריהן או אינה פוסלת בשרן ומדקאמר ינה פוסלת בשרן משמע דאבשר לחוד הוו הבעיות האלו וז"ש באימוריהן וא"כ קשה דבפ"א מהל' פסולי המוקדשין כתב גבי קדשים קלים דהאימורים אע"פ שאינם עתידים לצאת ם יצאו לא נפסל הזבח ואמאי פשיטא ליה גבי קדשי קדשים דהאימורים אם יצאו נפסל הזבח ונראה לתרץ לקושיא זאת דודאי ס"ל לרבינו ז"ל דיש הפרש בין ק"ק שהם המורים קדשים קלים שמפני שהם קלים אין פוסל בהן יציאת אימורים אבל קדשי קדשים פשיטא ליה דיציאת אימורים פוסל דבעיא דיציאה ובעיא דלינה משמע ליה לרבינו ז"ל דבחד גוונא המרו וכי היכי דבעיא דלינה לא הוי באימורים כדאמרינן התם ה"ה דבעיא דיציאה ועם זה נאמר לתרץ הקושיא הראשונה דרבינו ז"ל מפרש מ"ש בפ' טבול יום מאי קמבעיא ה הפך מפירוש רש"י ז"ל והכי קאמר בשלמא לר' יוחנן בעי שפיר דאע"ג דגבי קדשים קלים אע"פ שיצאו קודם זמנם מותר מ"מ מבעיא ליה בפרים הנשרפים שהם קדשי שים אם החמירו בהם כי היכי דאחמירו גבי אימורים דידהו יותר מקדשים קלים או לא אלא לר"ל מאי קא מיבעיא ליה בשלמא קדשים קלים אמר ר"ל דפסול אם יצאו קודם זמנם

משנה למלך

כא ומשליכן לבית הדשן. במקום שהיו נותנין תרומת הדשן כמבואר לקמן פ"ב מהלכות תמידין ומוספין דין י"ב. ודע דהשלכה א לא בעיא בגדי כהונה כ"כ התוס' פ"ב דיומא (דף כ"ג) ד"ה והרי: מההיא דפר קרב בכ"ד דהסיא לא מיירי כי אם בקרבן לבור וצ"ע:

ה להקריב מקריב ע"כ. ופירש רש"י אם רצה להקריב כהן יחידי את הכל וכן פסק רבינו. וא"כ יש מ"ה מה זו סמיכה שהביאו כמדרש מססיא דתנינן פר קרב בעשרים וארבעה ובשלמא לדעת הרמב"ן "ל דהעיון היא מלוה הנוסגת לדורות אף שהשיעורים אין להם קצבה מ"מ כיון שיתחייבין לתקן את ית והם רלו לתקן בשיעור זה דין קרבן לבור יש לכל מה שהביאו ומש"ה מייתי מההיא דפר קרב "ד אך לדעת המלוים כעד רבינו דמה שהקריבו בימי שלמה נדבה היה הדבר הוא תימה מה שהביאו

בין

עצים באש אש מכל מקום. ולמה נאמר עצים להוציא את הסיד ואת הרמץ: ו ^א^חטאת העוף כיצד היתה נעשית. מולק אותה בקרן דרומית מערבית כמו שביארנו ויורד בצפורנו עד שיחתוך הסימנין או רוב אחד מהן ואינו מבדיל הראש מן הגוף. ^ב^ואם הבדיל פסל ולוקה שנאמר ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל. ומזה מדמה על קיר המזבח למטה מאמצעו. ושירי הדם מתמצים על היסוד שנאמר והנשאר בדם ימצה על יסוד המזבח מכלל שהנתינה על קיר שהשירין שלו מתמצין אל יסוד וזהו קיר התחתון: ז ומצוי דם חטאת העוף מעכב. ואין למזבח בה אלא דמה והשאר נאכל לזכרי כהונה כבשר חטאת הבהמה: ח ^ג^כיצד אוחז חטאת העוף בשעת מליקה. אוחז שתי רגליה בין שתי אצבעותיו ושתי אגפיה בין שתי אצבעותיו ומותח צווארה אל רוחב שתי אצבעותיו ומולק. וזו מעבודות קשות שבמקדש. ואם שנה ואחז בכל מקום כשירה: ט וכל מקום מן המזבח כשר למליקתה. ובלבד שיזה דמה למטה מאמצע המזבח. ואם הזה בכל מקום כשירה. והוא שיתן למטה מעט מדם הנפש: י ^ד^שלשה דברים היתה קרן דרומית מערבית משמשת למעלה ושלשה למטה. מלמטה חטאת העוף והגשת המנחות ושירי הדם של עולות וחטאות הנאכלות ואשמות ושלמים ששופכין עליה. והשלשה של מעלה ניסוך המים שמנסכין בחג וניסוך היין של נסכים ועולת העוף בזמן שהיא רבה. ואם אין קרן דרומית מזרחית מכילה אותה נפנין לקרן דרומית מערבית ועושין אותה שם: יא ^ה^כל העולין למזבח עולין דרך ימין ומקיפין ויורדין דרך שמאל. חוץ מן העולה לאחד משלשה דברים אלו שלמעלה בקרן זו שהן עולין ונפנין על השמאל לקרן ועושין מלאכתן וחוזרין לעקב. ומפני מה נפנין לשמאל כדי שיפגעו בקרן מערבית דרומית תחלה. שאם נפנין על ימין ומקיפין את כל המזבח עד שיגיעו לקרן דרומית מערבית שמא יתעשן המים והיין או שמא ימות העוף בעשן המזבח: יב לפיכך המנס
מים

א סמ"ג שם : ב סמ"ג לאוין שכח ע"ש : ג סמ"ג עשין שם : ד סמ"ג שם : ה סמ"ג שם :

לחם משנה

ומנס כ"ש בקדשי קדשים דחמורים וכי תימא דלא בעי אלא לר' יוחנן מדבעי סתמא משמע דאליבא דכולהו בעי ותירץ דהיכא בעיא ג"כ אליבא דמ"ד עדיין לא הגיע זמנו לצאת דיש טעם להקל יותר מפני שחובה לצאת מה שאין כן בקדשים קלים ולפ"ז אתי שפיר לרבינו ז"ל דפסק כר' יוחנן שכתב בספק מפני דהבעיא לר' יוחנן גם כן היא כדפרישנא :

ה ולמה נאמר עצים להוציא את הסיד וכו'. תימה דבפ' כיצד צולין (דף ע"ה) אמרו שם באש ולא בסיד רותח ולא בגפסים והקשו בגמרא דכי היכי דממעטינן גבי שריפת פר כהן משיח סיד וגפסים מקרא דושרף אותו על עצים באש אמאי לא ממעטינן הכי גבי בת כהן דאמר באש תשרף ותירצו דהתם אש כתוב לבסוף וכו' והקשו דגבי פר נמי כתיב על שפך הדשן ישרף ותירצו דהתם איצטריך לומר ישרף אע"פ שאין שם דשן וכו' משמע מכולה סוגיא דמיעוטא הוי משום דכתיב אש ולא משום דכתיב עצים דא"כ מאי פריך בת כהן דשאני הכא דכתיב עצים ואם כן איך רבינו ז"ל כתב בהפך דאש משמע מכל מקום ומיעוטא הוי מעצים וגם בספרי קאמר כי סוגיין הפך דברי רבינו ז"ל. ועוד דרבינו ז"ל עצמו כתב בהלכות קרבן פסח פרק ח' צלהו על גבי סיד או חרסית או חמי טבריה הרי זה אסור שאין זה צלי אש משמע התם דמלשון אש ממעטינן. ונראה לתרץ בדוחק דאי לאו קרא דעצים אע"ג דכתיב אש לא הוה ממעטינן ליה משום דכתיב ישרף לבסוף וכדאמרינן בגמרא על שפך הדשן ישרף ואע"ג דהיכא דרשא אחרינא דישרף אע"פ שאין שם דשן לא הוה דרשינן ליה להכי אלא לרבות כל שרפות הבאות מחמת אש כי היכי דדרשינן תשרף דבת כהן אבל השתא דכתיב עצים גלי לן דקרא דישרף אתא לדרשא דישרף אע"פ שאין שם דשן וזהו שהוצרך רבינו ז"ל לומר קרא דעצים ומה שכתב רבינו ז"ל אש מ"מ הוה אמינא כן מהכרח דישרף דכתיב לבסוף וכדכתיבנא :

ו ואינו מבדיל הראש מן הגוף וכו'. משמע דרבינו ז"ל פליג על דברי רש"י ז"ל דקאמר בפ"ק דחולין (דף כ"א) בחטאת העוף טפי משחיטת סימן אחד הוי הבדלה כיון דעוף הכשרו בסימן אחד כל מאי דעביד טפי הוי הבדלה אבל רבינו ז"ל שכתב עד שיחתוך הסימנין או רוב אחד מהם כו' משמע דאע"ג דשוחט שני הסימנין לא הוי הבדלה דלא מקרי הבדלה אלא הראש בעצמו והגוף בעצמו ומסייע ליה ברייתא דקאמרה בפ"ק דחולין (דף כ"א) מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה הראש בעצמו והגוף בעצמו וכדכתב כמ"ק ז"ל. אבל קשה על רבינו ז"ל ברייתא דקאמרה מה להלן מולק ואינו מבדיל בסימן אחד וכן ר"א בר' שמעון אמר אי מה להלן בסימן אחד משמע דבסימן אחד הוי בחטאת העוף מליקה ויותר הוי הבדלה וע"ק דשם (דף כ':) אמרו אי הכי עור נמי כל המעכב בשחיטה מעכב בהבדלה וכו' והא מיעוט סימנין וכו' אלא אימא כל שישנו בשחיטה יש בהבדלה משמע דשחיטת השני סימנים להודייהו מיקרי הבדלה ולא איכפת לן בעור ולא בהבדלת הראש מהגוף אלא מילתא דשייכא בשחיטה דוקא ותו קשיא דאמרינן התם ברייתא דקאמרה דבעולה שוחט שנים או רוב שנים דשנים הוי כרבנן משמע דמאי דאמרי רבנן הקטרת הראש בעצמו והגוף בעצמו לאו דוקא מבדיל הראש מהגוף אלא דוקא כדפירש"י ז"ל התם. ויש לומר דרבינו ז"ל סובר דבהיא ברייתא איכא תלתא חלוקות רבנן סברי דבעינן הבדלה גמורה הראש מהגוף וזהו שאמרו מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו ור' ישמעאל סבר דלא בעינן אלא שחיטת שנים דוקא ולא דריש ומלק והקטיר כדפירש רש"י ז"ל דלרבנן קא סמיך אלא והקריבו דריש וכיון דחילקו הכא מיתנאי ודאי דמוקמינן ליה אשנים וזהו שאמר מה להלן בסימן אחד אף כאן בסימן אחד ת"ל והקריבו ור"א בר"ש אית ליה דרוב שנים דוקא ולא שנים ומתיישבא ברייתא לגני פירוש זה מפירוש רש"י ז"ל דלישנא דהקטרת הראש בעצמו משמע הבדלה גמורה וכן לא צריכין למימר רבי ישמעאל סמיך את"ק אלא מוהקריבו להודיה קא דריש ורבי ז"ל פסק כת"ק דקאמר דבעינן הבדלה גמורה והא דאמר בגמרא התם הי רבנן שנים דוקא וכן מה שאמר שם והא מיעוט סימנים לרבנן דלא מעכבי בשחיטה ומעכבין בהבד סובר רבינו ז"ל דההוא רבנן לאו תנא קמא הוא דלתנא קמא הבדלה גמורה הראש מהגוף צריך אלא הך רבנן הוי ר' ישמעאל דאית ליה שנים כדכתיבנא וקרי ליה גמרא ר מגזום דבמנחות סוף פ' התודה משמע דר"ע נמי אית ליה הכי דהריש דרשא דמחולין וביוס. ובידו הימנית מחטאת דהיא דרשא הוי בין בעולת העוף בין בעולת בהמה וכהכ התוס' ז"ל דאפילו רבנן אית להו הכי א"כ משמע דכר' ישמעאל אתי דלרבנן מכמשפט דריש ליה ואע"פ שזה ודאי דוחק דקרי רבנן לר' ישמעאל דריהטא דסוגיא לא משמע ה מ"מ מפרש רבינו ז"ל כן דלדידיה מתיישבא ברייתא שפיר כדכתיבנא :

ז ומצוי דם חטאת העוף מעכב וכו'. תימה דבריש פ"ב דמעילה (דף ט':) גבי מתני' דחטאת העוף הוזה דמה שחייבים עליו משום פיגול נותר וטמא ואין בה מעילה והא שם דמ"ד מילוי חטאת העוף מעכב תני במתני' מילה דמה דדוקא המילוי מפיק ליה מידי מעילה ולא ההזאה ואם כן רבינו ז"ל דפסק כאן דמצוי חטאת העוף מע אי' כתב בפ"ב מהל' מעילה שההזאה מוציאה מידי מעילה שכתב שם הוזה דמה אין בה מעילה אבל אסור ליהנות וכו' והנהנה בהן אחר ההזאה מעל ואי אמרינן דאית ל לרבינו ז"ל דמ"ש בגמ' דתני שם מילה לאו משום מעילה דבהזאה לחודיה נפיק מידי מעילה הפי' שהמצוי מעכב אלא משום חיוב פגול ונותר וכו' קאמר דהין ראוי להייבו אחר מיצוי ורבינו ז"ל לא הוצרך לבאר גבי פגול ונותר דבעינן מיצוי מפני שכתב בפי"ח מהל' פסולי המוקדשין זה הכלל כל דבר שיש לו מתירין אין חייבין עליו משום פ ונותר וכו' עד שיקריבו מתירין כהלכתן וכיון דכתב כאן דהמיצוי מעכב הרי ודאי שאין חייבים משום פיגול וכו' אלא אחר המיצוי דאם לא כן לא קרבו מתירין כהלכתן ומ מקום אפילו תאמר כן קשה דמנא ליה לרבינו ז"ל לחלק בכך כיון דבמתניתין תנינן מילה נימא דמשום מעילה נמי נקטיה כפשטא דמתניתין ואמאי דחיק אנפשיה לומר דמ איכך נקטיה אבל מעילה בהזאה לחודיה נפיק מידי מעילה :

ח וזו מעבודות קשות. כאן דקדק רבינו ז"ל בלשונו אבל בהלכות עבודת יוה"כ פ"ד כתב זו היא עבודה קשה וכו' וקשה דגם שם היה לו לכתוב מעבודות קשות כדכתב דכן אמרו בגמרא ג"כ שם :

ט והוא שיתן למטה מעט מדם הנפש. קשה טובא דבפרק קדשי קדשים (דף ס"ג:) הביאו ברייתא ואמרו שם מאי קאמר כלומר דאי אפשר לומר דבהזאה צריך שיתן ק למטה

כסף משנה

לעזרה כל הפסולים כשרים לשריפתן וכו'. בתורת כהנים פרשת ויקרא ובפרק כיצד צולין (דף פ"ב) :

ו חטאת העוף כיצד היתה נעשית וכו'. בפ' קדשי קדשים במשנה (דף ס"ד). ומ"ש כמו שביארנו. בפ' [המישי]. ומ"ש ויורד בצפרנו עד שיחתוך הסימנין או רוב אחד מהם. בפ"ק דחולין (דף כ"א). ומ"ש ואינו מבדיל הראש מן הגוף ואם הבדיל פסל משנה בפרק קדשי קדשים והוא מבואר בכתוב ולא יבדיל. כתב ספר מצות גדול פי' רש"י ולא יבדיל שאין מולק אלא בסימן אחד. בפ' קדשי הקדשים (דף ס"ה:) כיצד מולקין חטאת העוף חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לושט או לקנה חותך סימן אחד או רובו ורוב בשר עמו ובעולה שנים או רוב שנים ורבינו משה פירש לאו זה שלא יבדיל הראש מהגוף ואני מביא ראיה לדבריו שגם שם כתם מליקה האמורה בעולת העוף ממליקה המפורשת בחטאת העוף מה להלן ממול עורף וכו' אי מה להלן (בחטאת העוף) מולק ואינו מבדיל אף כאן מולק ואינו מבדיל ת"ל ומלק והקטיר מה הקטרה הראש בעצמו והגוף לעצמו אף מליקה הראש לעצמו והגוף לעצמו ומנין שהקטרה הראש לעצמו והגוף לעצמו שכן שתי פעמים כתיב והקטיר בפרשה אחד לראש ואחד לגוף וכתב ושסע בינתים עכ"ל. ומ"ש ומזה מדמה על קיר המזבח למטה מאמצעו וכו' עד וזהו קיר התחתון בפ' קדשי הקדשים (דף ס"ד:) וכתב רש"י בריש מנחות (דף ג') הזאה אוחז בגוף העוף ומעלה ומוריד כנגד הקיר והדם ניתז מעצמו. מיצוי כותש בין אצבעותי ונצוק הדם הולך למרחוק : ז ומ"ש ומיצוי חטאת העוף מעכב. משנה שם [בזבחים] מיצה דם הגוף כשרה ובפרק ב' דמעילה (דף ח' ט') איפליגו אמוראי במילתא ולמ"ד מיצוי מעכב אוקמוהו כמה אמוראי ושניגהו שנויי דחיקי וכו' סמכינן עלייהו. ומ"ש ואין למזבח בה אלא דמה וכו'. משנה בפ' קדשי הקדשים (דף ס"ד).

ח כיצד אוחז חטאת העוף בשעת מליקה וכו'. שם וכדהנא במתניתא. ומ"ש ואם שינה ואחז בכ"מ כשירה :

ט וכל מקום מן המזבח כשר למליקתה וכו' עד מדם הנפש. משנה וגמ' (דף ס"ג:) בפרק קדשי הקדשים :

י שלשה דברים היתה קרן דרומית מערבית משמשת למעלה ושלשה למטה וכו' עד סוף הפרק. שם :

ומ"ש

מים או יין כשהוא מקיף את המזבח לא יהיה בידו כלום. ומתחיל ומקיף מקרן דרומית מזרחית למזרחית צפונית לצפונית מערבית למערבית דרומית ולא יהיה בידו כלום. וכשמגיע למערבית דרומית נותנין המים או היין בידו ומנסך. ואם לא הקיף עולה ופונה על שמאלו ועושה מלאכתו ויורד:

פרק שמיני

א ^א **חומר** בחטאת הבהמה משאר קדשי קדשים. שדם חטאת הבהמה שניתז מן הכלי שקבל בו הדם קודם הזיה על הבגד טעון כיבוס במים בעזרה שנאמר ואשר יזה מדמה על הבגד אשר יזה עליה תכבס במקום קדוש: **ב** אחד הבגד ואחד העור הרך ואחד השק טעונין כיבוס. אבל העור הקשה הרי הוא כעץ וגורד הדם מעליו. ואחד דם חטאת הנאכלת או דם חטאת הנשרפת אבל לא דם חטאת העוף. שנאמר תשחט החטאת בנשחטת הכתוב מדבר לא בנמלקת: **ג** ^ב חטאת שנפסלה אין דמה טעון כיבוס. *בין שהיתה לה שעת הכושר בין שלא היתה לה שעת הכושר. אי זו הוא שהיתה לה שעת הכושר שלנה ושנטמאת ושיצאת חוץ לעזרה. ואי זו היא שלא היתה לה שעת הכושר שנפסלה בשחיטה או בזריקת הדם: **ד** אין טעון כיבוס אלא מקום הדם בלבד. והוא שיהיה על כלי שראוי לקבל טומאה וראוי לכיבוס. אבל אם ניתז על כלי עץ או כלי מתכת אינו טעון כיבוס לפי שאינן ראויין לכיבוס אלא גורדן בלבד: **ה** ניתז על עור הדג אינו טעון כיבוס לפי שאינו ראוי לקבל טומאה. אבל אם ניתז על עור בהמה. עד שלא הופשט אינו טעון כיבוס. אחר שהופשט טעון כיבוס. שאף על פי שאינו מקבל טומאה עתה הרי הוא ראוי לקבל טומאה לאחר שיתעבד: **ו** ^ג ניתז מן הצואר על הבגד או מעל קרן המזבח או שנשפך הדם על הרצפה ואספו וניתז ממנו על הבגד אינו טעון כיבוס שנאמר ואשר יזה מדמה. לא אמרתי אלא בדם שנתקבל בכלי שרת וראוי להזיה [וי]ש בו כדי הזייה: **ז** נתן ארבע המתנות ואחר כך ניתז מן הכוס על הבגד משירי[ם] אינו טעון כיבוס. אע"פ שעדיין לא זרק השירים על היסוד. וכן בחטאות הנשרפות:

ניתז

מ"ג עשין קפא: ב שם: *[פירוש כסתם מתני' דר"ש דם חטאת ודלא כת"ק דר"ש (דף צ"ג:) ולקמן בדין י"א כתב דברי ת"ק דר"ש ותמה עליו התוי"ט בפי"א דזבחים דשוו פרקי דספרן אהדדי, ע"ש]: ג סמ"ג שם:

כסף משנה

[...] ומ"ש ומתחיל ומקיף מקרן דרומית מזרחית וכו' נותנים המים או היין בידו ומנסך. הוא מדתנן בפ' בתרא דתמיד (דף ל"ג:) בא לו להקיף את המזבח מהיכן הוא מתחיל מקרן דרומית מזרחית וכו' נתנו לו יין לנסך:

[פ]"ח א ב חומר בחטאת הבהמה משאר קדשי קדשים וכו' עד טעונים כיבוס. משנה בפרק דם חטאת (דף [צ"ג]). ומ"ש אבל העור הקשה הרי הוא כעץ [ו]גורד הדם מעליו. שם (דף צ"ד) אוקימתא [...]יבא. ומ"ש ואחד דם חטאת הנאכלת. משנה [...]. ומ"ש אבל לא חטאת העוף וכו'. שם בגמרא:

[ג] חטאת שנפסלה אין דמה טעון כיבוס וכו' עד וראוי לכיבוס. משנה שם:

[ד] ומ"ש אבל אם ניתז על כלי עץ וכו' אלא גורדן בלבד. שם (דף צ"ד) בגמרא:

[ה] ניתז על עור הדג אינו טעון כיבוס וכו'. נלמד ממה ששנינו שם (דף צ"ג:) [אי]ן טעון כיבוס אלא דבר שהוא ראוי לקבל [טו]מאה. ומ"ש אבל אם ניתז על עור בהמה. [...] במשנה פלוגתא דתנאי ופסק כר' יהודה דסתם לן תנא *כוותיה (דף צ"ג):

[ו] ניתז מן הצואר על הבגד וכו'. משנה שם ניתז מן הצואר על הבגד אינו טעון [כיב]וס מן הקרן ומן היסוד אינו טעון כיבוס [נש]פך על הרצפה ואספו אינו טעון כיבוס אין [טע]ון כיבוס אלא הדם שנתקבל בכלי וראוי [להז]אה ובגמרא ת"ר יכול ניתז מן הקרן ומן [הי]סוד יהא טעון כיבוס ת"ל אשר יזה פרט [ל]שכבר הוזה ואמרינן תו בגמרא הא תו [ל]מה לי מה טעם קאמר מה טעם נשפך על [הר]צפה ואספו אין טעון כיבוס לפי שאין טעון [כיב]וס אלא דם שנתקבל בכלי וראוי להזאה ראוי [לה]זאה למעוטי מאי למעוטי קיבל פחות מכדי [הז]אה בכלי זה ופחות מכדי הזאה בכלי זה ופירש"י [...] הקרן של מזבח ומן היסוד של שירים ובפ' [...] הרגימנא דמן הקרן מן הקרן ממש ומן [היס]וד מן הראוי ליסוד דמשניתן דמה אין [שירי]ים טעונים כיבוס וטעמא מפרש בגמרא [...]"ל. ומפני כך כתב רבינו ניתז מן הצואר [על] הבגד או מעל קרן המזבח והשמיט מן [היס]וד וכ"כ בפירוש לקמן בסמוך ופירש"י עוד [...] תו למה לי למיתני אין טעון כיבוס אלא [שנת]קבל בכלי הא תנא ליה נשפך על הרצפה [...]ל פחות מכדי הזיה בכלי זה והזר ועירבו עכ"ל:

[ז] נתן ארבע המתנות וכו'. בר"פ ב"ש. ומ"ש וכן בחטאות הנשרפות. משנה[...] דם חטאת אע"פ שאין הכתוב מדבר אלא בנאכלות:

*[נ"ל כמאי דכתב וראוי לקבל טומאה ודוק]:

לחם משנה

לפום כדברי רבינו ז"ל מדקאמר ברישא הוזה דמה ולא קאמר מדמה וכדפרש"י ז"ל ואמרו שם דלא תניק הוזה אלא מילה אבל ההזאה צריך על כל פנים כולה למטה וזהו שאמר ובלבד שיתן מחוץ הסיקרא ולמטה מדם הנפש דהיינו כל ההזאה אבל זה שכתב רבינו דההזאה במעט למטה פני הוא ספק הסוגיא אם לא שנאמר דרבינו ז"ל לא גרים שם בפ' קדשי קדשים אלא סברייתא לחודה והו לא ולא גרים מאי קאמר וכו' הפירוש דפריש בגמ' וכדגרים רש"י ז"ל וכיון דלא גרים אלא ברייתא לחודה ודאי דמשמעותא כדברי רבינו ז"ל ועדיין צ"ע:

פ"ח ב אבל העור הקשה כו'. כרבנן בפ' דם חטאת (דף צ"ו) דקאמר דבקשה ליכא כיבוס ודלא כאחרים וקשה דבהלכות שבת (פ' כ"ג) גבי מנעל של עור כתב רבינו ז"ל סתם אסור לכבס והיה לו לחלק גם שם בין רך לקשה דקשה ודאי מותר דליכא כיבוס כדאמרינן הכא: **בנשחטת הכתוב** מדבר וכו'. בגמ' משמע דהא לחודיה לא סגי אלא צריך מיעוטא דזאת ורבינו ז"ל לא הוצרך להאריך בדבר דלא נפקא לן לענין דינא:

ג בין שהיתה לה שעת הכושר וכו'. קשה דמ"ד הכי בגמרא (דף צ"ג) הוי ר' שמעון דדריש תרי מיעוטי חד להיתה לה שעת הכושר וחד ללא היתה לה שעת הכושר אבל לתרומה לא צריך למעוטי משום דאית ליה דקדשים קלים אין טעונים מריקה ושטיפה וכ"ש תרומה וכיון דרבינו ז"ל לקמן בפרק זה פסק דלא כרבי שמעון דאפי' קדשים קלים טעונים מריקה ושטיפה אם כן מנא ליה הא דנימא דקרא לתרומה אתא וכר"ע וי"ל דברייתא הכי מתנייתא התם מדמה מדם כשרה ולא מדם פסולה ר"ע אומר היתה לה שעת הכושר נפסלה וכו' ר' שמעון אומר אחד זה ואחד זה אין טעון כיבוס ופי' רש"י ז"ל דבהך ברייתא ליכא אלא תרי מחלוקות ותחילה אמרה הברייתא הדרשא ואחר כך מבארים אותה התנאים אבל רבינו ז"ל סובר דמדאמר רבי עקיבא אומר משמע דפליג אדלעיל ותלתא תנאי הוו תנא דלעיל סובר דמדם כשרה נתמעט הכל בין שהיתה לה שעת הכושר בין לא היתה דמיעוטא לגמרי משמע והאית ליה דקרא דאותה למעוטי תרומה ודלא כר"ש אלא קדשים קלים טעונים מריקה ושטיפה ורבי עקיבא לית ליה דמיעוטא לא הוי אלא ללא היתה לה שעת הכושר ור"ש סובר דהיכא תרי מיעוטי להרוייהו ולר"ש לא אתא קרא למעוטי תרומה ובהא פליג אדרבנן והשתא אפי' מאן דדריש אותה למעוטי תרומה מצי סבר כרבנן דממיעוטא דמדמה נתמעט הכל אפילו היתה לה שעת הכושר והשתא אתי שפיר דלא קשיא סתמא אסתמא דבתחילה סתם רבי דבין היתה לה שעת הכושר בין לא היתה אין טעון כיבוס ואח"כ סתם דלא כר"ש דקדשים קלים טעונים מריקה ושטיפה ואי ממעטינן שעת הכושר ממיעוטא דאותה מאן דאית ליה הא על כרחיה אית ליה הדרשא וקשיא סתמא אסתמא אלא ודאי כדכתיבנא:

ה שאע"פ שאינו מקבל טומאה עתה וכו'. קשה דמשמע מדברי רבינו ז"ל דאע"ג דקודם שיתעבד אינו יכול לקבל טומאה [...] קרי ראוי לקבל מפני שאחר שיתעבד יקבל ודלא כפירוש רש"י ז"ל והתוס' ז"ל שפירשו אפי' קודם עיבוד ע"י מחשבה ראוי לקבל טומאה כגון שחשב להשתמש בו בלא עיבוד [...] מחוסר מעשה אלא מחשבה ולפירושם סלקא שמעתתא שפיר דמדמי בגמרא בפרק דם חטאת (דף צ"ד) הא דעור אחר שהופשט לר' יהודה לבגד שחשב עליו לצורה או [...]ה [שחשב עליה לבקעה] למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דהתם במחשבה לחודה יכול להביאו לידי טומאה ה"נ במחשבה לחודה יכול להביאו לידי טומאה ומקרי ראוי אבל [...]ום רבינו ז"ל קשה דהתם אינו מחוסר אלא מחשבה אבל הכא מחוסר להביאו לידי טומאה והו קשיא אי קרי רבינו ז"ל אפי' שמחוסר מעשה ראוי לקבל מפני שעתיד [...] אחר המעשה אמאי הוצרכו לומר שם בגמרא גבי בגד שחשב עליו לעשות בו צורה דמיקרי ראוי מפני שיכול לבטל מחשבתו אשר חשב לעשות בו צורה אפילו לא [...] מחשבתו נימא דמיקרי ראוי מפני שאחר הציור תקבל ודמי להכא שאחר העיבוד יקבל. ויש לומר דסובר רבינו ז"ל דהתם עורות לעיבוד קיימי אבל התם בגד לאו [...]ה קאים ואם כן התם כיון דמחוסר צורה שהוא מעשה דלאו להכי קאי על הכתם לא מיקרי ראוי אבל הכא דההי מעשה דעיבוד סתמיה להכי קאים לא מיקרי [...]סר מעשה כיון דע"כ עתיד לבא דסתמיה להכי קאי ולאו מעשה גמור הוא אלא הוי כמחשבה דעלמא ולכך מדמה הגמרא הך מחוסר מעשה דהכא למחשבה דבגד שיש בו צורה [...] היכי דהתם בביטול יורד לטומאה הכא נמי יורד לטומאה דמעשה כי האי דהוי כמו מחשבה והוצרך רבינו ז"ל לומר כן כדי להרץ קושית התוספות ז"ל שהקשו בפרק במה [...]ומנין אמרו דאין עור מקבל טומאה עד אחר עיבוד ובסוגיא דבפרק דם חטאת לא משמע כן והוצרכו לידחק בתירוץ הקושיא ולפי מה שפירשתי בדברי רבינו ז"ל ניחא:

[וכ]ן בחטאות הנשרפות וכו'. לא נפקא ליה לרבינו ז"ל הא מהא דאמרינן במתני' (דף צ"ב) אחד הנאכלות ואחד הפנימיות כמו שכתב הרב בעל כ"מ ז"ל דהרי כבר כתבו לעיל אחד דם חטאת הנאכלת ואחד דם הנשרפה אלא שהוצרך לומר כן משום דהוה אמינא דאי שירים לא מעכבי הוי בחטאות החיצונות אבל פנימיים לא כדאמרינן בפ' ב"ש ובפ' השוחט ומעלה קמ"ל וכן כתב רבינו ז"ל לקמן פ' י"ט אבל הזורק שיירי הדם בחוץ אפילו שיירי דמים פנימיים פטור:

ששיירי

משנה למלך

פ"ח ג בין שהיתה לה שעת הכושר כו'. עיין תוי"ט פי"א דזבחים מ"ז, ובספר ברכת סובה (דף ס"ג:) ודוק:

ח ששיירי הדם שבאצבע וכו'. מה שהוקשה על רבינו ז"ל ממה שכתב רבינו ז"ל בהלכות פרה כתבתי לעיל בפ"ה:

ט ניתז על בגד טמא אינו טעון כיבוס כו'. לתרץ קושיית הבעל כ"מ ז"ל דאמאי פסק רבינו ז"ל כרבנן נ"ל לתרץ עם מה שכתבתי לעיל דלת"ק מיעט מקרא דמדמה כל

בנאכלות שנאמר במקום קדוש תאכל אחד הנאכלות ואחד הפנימיות שנאמר תורה החט[את] תורה אחת לכל החטאות:

ח ניתז מאצבעו וכו'. בר"פ דם חטאת (דף צ"ג:). ויש בקצת ספרי רבינו שכתוב שנפ[ל] במקום שבאצבע וט"ס הוא:

ח ניתז מאצבעו אחר שיצאת הזייה מידו אינו טעון כיבוס ששירי הדם שבאצבע פסולין להזייה: **ט** ניתז מן הבגד לבגד שני אין הבגד השני טעון כיבוס. ניתז על בגד טמא אינו טעון כיבוס. ניתז דם החטאת על הבגד וניתז על דם החטאת דם חולין טעון כיבוס. אבל אם ניתז דם החולין תחלה (או אפילו דם עולה) וניתז עליו דם החטאת אינו טעון כיבוס שהרי לא נבלע בו: **י** כשמכבסין את מקום הדם מכבסין אותו במים יפה יפה עד שלא ישאר לו רושם. וכל שבעת הסממנים שמעבירין על הכתם מעבירין על דם חטאת. חוץ ממי רגלים שאין מכניסין מי רגלים למקדש: **יא** [א]כלי חרש שנתבשלה בו החטאת הנאכלת טעון שבירה בעזרה. וכלי מתכות שנתבשלה בו טעון מריקה ושטיפה במים בעזרה שנאמר וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר. אע"פ שלא נאמר כאן במקום קדוש הרי דינן כדין הכיבוס. מה כיבוס הבגד בקדש אף שבירת כלי חרס ושטיפת כלי מתכות ומריקתו בקדש. ואחד כלי שבישל בו או כלי שהערה לתוכו רותח: **יב** מריקה בחמין ושטיפה בצונן. במים לא ביין ולא במזג ולא בשאר משקין. והמריקה והשטיפה כמריקת הכוס ושטיפתו. והשפוד והאסכלה מגעילן במים חמים על גבי האש ואחר כך מדיחן: **יג** במה דברים אמורים שבישל בהן אחר שנזרק דמה כהלכתו. אבל אם בישל קודם זריקה. או שבישל בה בשר חטאת הנשרפת אינו טעון מריקה ושטיפה. בישל במקצת הכלי כלו טעון מריקה ושטיפה: **יד** צלה הבשר [באויר] תנור של חרס יש בדבר ספק. אם ישבר הואיל ונתבשלה בו או לא ישבר הואיל ולא נגעה בו. ולא בחטאת בלבד אלא כל הכלים שמשתמשין בהן בקדשים על ידי חמין בין קדשי קדשים בין קדשים קלים *טעונין מריקה ושטיפה עקב אכילה. וכן השפוד והאסכלה מגעילן עקב אכילה. ואינו מניחן עד

השגת הראב"ד

*טעונין מריקה ושטיפה עקב אכילה. א"א לא ידעתי מהו עקב אכילה אבל כך אמרו חכמים שממתין כל זמן אכילה וסדר

א כמ"ג שם:

פיסול בין היתה לה שעת הכושר בין לא היתה לה שעת הכושר דמיעוטא לגמרי משמע ואם כן אכתי הבעיא קיימא לרבנן דאע"ג דבעלמא אין דנין טומאה קדומה מטומאה שבאותה שעה דלא דמו זו לזו מ"מ איכא לאיסתפוקי דדילמא קרא דמדמה ממעט אפילו פיסול של אותה שבאין כאחת כי היכי דאמרה דמיעט דמדמה ממעט אפי' היתה לה שעת הכושר משום דמיעוטא לגמרי משמע הכי נמי אפשר דממעט פיסול הבא כאחת וא"כ מה שאמר בגמ' (דף צ"ב:) דהוי פלוגתא היינו דר' אליעזר על כרחין דאית ליה כאן דאין טעון כיבוס דהתם אפילו אמרת דקרא לא ממעט אלא נפסל הדם קודם הא איהו סבר דדנין פיסול הבא כאחת מפיסול הבא קודם אבל לרבנן איבעיא לן ודמי תירוץ זה לתירוץ הר"י קורקוס ז"ל אלא שהוא כתב הדברים סתומים ולא נתן טעם:

י כשמכבסין וכו' חוץ ממי רגלים וכו'. תימה דבפרק דם חטאת (דף צ"ה) הקשו דהא בעינן העברת שבעה סמנין ואין מכניסין מי רגלים במקדש ואמרו במסקנא דמבלע להו ברוק תפל דאמר ריש לקיש רוק תפל צריך שיהיה עם כל אחד ואחד וא"כ איך כתב רבינו ז"ל דמי רגלים אין מכניסין הא אמרו בסוגיא דמכניסין אותם מובלעים ברוק תפל. עוד קשה דבהלכות איסורי ביאה פ"ט כשהזכיר שם הז' סמנין שמעבירין על הכתם למה לא כתב שם שצריך שיהיה רוק תפל עם כל אחד ואחד כי הא דריש לקיש. ונראה לתרץ דרבינו ז"ל פסק דלא כריש לקיש משום דבנדה פ' האשה (דף ס"ג) אמרו על מתנת דמי גריסין לעיסת גריסין לימא מסייע ליה לריש לקיש דאמר ריש לקיש רוק תפל צריך שיהיה עם כל אחד ואחד ותירצו דילמא הבלא דפומא מעלי וכיון דבגמרא דחו הך סייעתא דריש לקיש משמע ליה לרבינו ז"ל דלית הלכתא כוותיה ומפני כן כתב כאן דאין מכניסין מי רגלים מפני דההיא סוגיא דדם חטאת כר"ל אתיא ולא קי"ל כוותיה ואע"ג דשם באיסורי ביאה כתב עד שיתערב וכו' רוק הרבה לאו משום דר"ל כתב כן אלא משום הבלא דפומא וכדאמרו שם אבל מ"מ אין הדבר מוכרח לדהוה מימרא דר"ל משום הא לחוד ועדיין צ"ע:

יד צלה הבשר בתנור של חרס יש בדבר ספק וכו'. זו היא בעיא בפרק דם חטאת (שם) ולשון הבעיא תלאו באויר תנור מהו אפשר דאתרווייהו בעי אתנור של חרס אי בעי שבירה או של מתכת אי בעי שטיפה ומריקה אבל לשון רבינו ז"ל שכתב בתנור של חרס משמע דלא בעי אלא בחרס להודיע וקשה קצת למה לא פירש דאתרווייהו בעי וכדכתיבנא: מגעילין עקב אכילה כו'. רש"י ז"ל גורס וכן הר"א ז"ל מנהיגין כל זמן אכילה אס

ט ניתז מן הבגד וכו'. שם (דף צ"[ג]) בעא מיניה לוי ניתז מבגד ל[בגד] מהו מבגד קמא אידחי ליה בכיבוס או די[לא] לא א"ל זו שאלה טעון כיבוס ממה נפשך אוספו וכשר הא כשר ואי אוספו ופסול כ[ר"ע] דאמר היתה לו שעת הכושר ונפסלה ד[מה] טעון כיבוס. ופירש"י אידחי ליה לכיבוס ו(דכיון) דאיזקיק לכיבוס אידחי ליה [מתורת הזאה] ולא קרינן בה ראוי להזאה ולא בעי כי[בוס] האי אחרון. זו שאלה בניחותא יפה של[אלת] ואסיבך עליה. אי אוספו וכשר אע"ג דהוא [חוזר] לכיבוס לא בטל מתורת דם וכו'. הא [...] וטעון האחרון כיבוס. והא"ל שאם או[ספו] מהראשון פסול וכו' אנא כר"ע ס"ל דם היתה לה שעת הכושר לזריקה ונפסלה ד[מה] טעון כיבוס והאי הרי בתחילתו בכלי נת[ן] והיתה לו שעת הכושר ואח"כ נפסל בנפי[לתו] על בגד הראשון עכ"ל. והשתא כיון דק[י"ל] לן תנא דלא כר"ע לא חיישינן למאן דס"ל כוותיה ועוד דבבעיא דאיתא התם ב[...] בסמוך משמע בהדיא דאמוראי בתראי סבירא להו כר"ע כיון דמספקא לן אי או[ספו] ופסיל בעיין לא איפשיטא ומיהו ק"ל נהי [ד]איפשיטא בעיין מ"מ מספיקא ה"ל להח[מיר] ולהצריכו כיבוס ושמא יש לומר דכיבוס במ[קום] קדוש אינו דרך כבוד כלפי מעלה ומספ[יקא] לא מזלזלינן ביה. ויותר נכון לומר ד[...] דכתם לן תנא דלא כר"ע ואמוראי בתראי לא ס"ל כר"ע הא איפשיטא בעיין איפכא [...] ניתז על בגד טמא אינו טעון כיבוס. בעי מיניה רמי בר חמא מרב חס[דא] ניתז על בגד טמא מהו אמר רב הונא ב[ריה] דרב יהושע מדקא מיבעיא ליה הכי ש"מ ה[יתה] לו שעת הכושר ונפסלה אין דמה טעון כי[בוס] ה"מ בזה אחר זה אבל בבת אחת לא דילמא לא שנא א"ל פלוגתא דר' אליעזר ור[בנן] וכדמותרץ אביי דתניא ר"א אומר מי ח[טאת] שנטמאו מטהרין שהרי נדה מזין עליה ו[...] במאי קא מיפלגי אמר אביי בדנין טומ[אה] קדומה מטומאה שבאותה שעה קא מיפלגי [מר] סבר דנין ומר סבר אין דנין. ופירש"י ניתז [על] בגד טמא ונטמא בנגיעתו בו מי הוי דם [...] כאילו נטמא קודם לכן ולא בעי כיבוס דילמא כיון דבעידנא דנפל עליה אכתי [לא] הוי והרי פסול דם וטעינת כיבוס לבגד [...] כאחד כדמפרש ואזיל רב הונא בריה ד[רב] יהושע. מדקא מיבעיא ליה הכי מכלל דפשי[טא] ליה בטמא קודם לכן דלא בעי כיבוס ואע"ג דהיתה לו שעת הכושר ש"מ כבר וכו' ו[...] היכא דפיסול דם ונפילת בגד באים כאחד מבעיא ליה הכי מי אמרינן ה"מ דפסולה דמה טעון כיבוס בזה אחר זה שנפסל והא"כ ניתז וכו'. מטהרים את האדם משום מת כאילו לא נטמא שהרי נדה שנטמאת במת מזין עליה לפני טבילת נדתה ו[...] אחת בשביל שתי הטומאות וכו'. בדנין טומאה קדומה כגון מי חטאת לפני הז[אה] מטומאה שבאותה שעה כגון הזאת נדה שטומאת המים והזאה באים כאחד קא מיפלגי ר"א סבר דנין ורבנן סברי אין דנין ולגבי ניתז דם חטאת על בגד טמא דאיבעיא לן [...] פלוגתא דר"א ורבנן היא דלר"א אין טעון כיבוס דטומאה שבשעת נפילה כטומאה שלפני נפילה ולרבנן לא דמו אהדדי עכ"ל. וקשה דלפי זה ה"ל לרבינו לפסוק כרבנן דסברי [...] על בגד טמא טעון כיבוס וצ"ע. וכתב הר"י קורקוס ז"ל ואפשר שסובר רבינו שאין הדבר מוכרח דרבנן שאין דנין שם טומאה קדומה מטומאה שבאותה שעה לומר שמי ח[טאת] שנטמאו יטהרו שמפני זה יסברו שאם ניתז על בגד טמא שטעון כבוס. שאפשר דלאו הא בהא תליא ומ"מ ודאי שר' אליעזר שדן שם טומאה קדומה מטומאה שעה ע"כ יס[בור] שגם כאן שאין טעון כיבוס כמו נפסל קודם שניתז הילכך הכי נקטינן. או אפשר שגירסא אחרת או שיטה אחרת היתה לרבינו באותה סוגיא. או אולי לשון רבינו בספרים מוט[עה] והוא צריך להיות טעון כיבוס והוא היותר קרוב אלי עכ"ל: ניתז דם חטאת על הבגד וכו'. בס"פ דם חטאת (דף צ"ה:). ומ"ש אבל אם ניתז דם החולין תחלה וניתז [עליו] דם החטאת אינו טעון כיבוס וכו'. שם בעיא דאיפשיטא:

י כשמכבסין את מקום הדם וכו' וכל שבעת הסממנין שמעבירין על הכתם מעבירין על דם חטאת וכו'. בפרק דם חטאת (דף צ"ה):

יא כלי חרס שנתבשלה בו החטאת הנאכלת וכו'. משנה בפרק דם חטאת (דף צ"ג). ומ"ש אע"פ שלא נאמר כאן במקום קדוש וכו'. שם (דף צ"ד:) מנא ה"מ דת"ר [...] במקום קדוש שבירת כלי חרס מנין ת"ל וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר מריקה ושטיפה בכלי נחשת מנין ת"ל ואם בכלי נחשת בושלה ומורק ושוטף במים פירוש ד[...] דכתיב וי"ו בתר במקום קדוש דכתיב ברישא בתריה גרירא: ואחד כלי שבישל בו או כלי שהערה לתוכו רותח. משנה שם (דף צ"ה:):

יב מריקה בחמין ושטיפה בצונן. שם (דף צ"ו:) פלוגתא דתנאי ופסק כחכמים וכסתם מתני'. ומ"ש במים לא ביין וכו' שם. ומ"ש והמריקה והשטיפה כמריקת הכוס ושטי[פתו] משנה שם. ופירש"י מריקה מבפנים ושטיפה מבחוץ ככוס של ברכה כדאמרינן בברכות שטעון הדחה מבפנים ושטיפה מבחוץ: והשפוד והאסכלה מגעילן במים חמין [על] גבי האש. משנה בפרק דם חטאת (דף צ"ז) השפוד והאסכלה מגעילן בחמין. ומ"ש ואח"כ מדיחן:

יג בד"א שבישל בהן וכו'. ברייתא בפרק דם חטאת (דף צ"ו:) חומר בהזאה שהזאה ישנה בחטאות החיצונות ובחטאות הפנימיות וישנה לפני זריקה משא"כ במריקה ושטי[פה] בישל במקצת הכלי כולו טעון מריקה ושטיפה. שם בברייתא:

יד צלה הבשר באויר תנור של חרס וכו'. שם (דף צ"ה:) בעי רמי בר חמא תלאו באויר תנור מהו אבישול ובילוע הוא דקפיד רחמנא או דילמא אבישול בלא בלוע ופירש"י [...] לשפוד של חטאת לצלותו באויר תנור דנתבשל בו אבל לא נבלע בו כלום מהו מי הוי תנור טעון שבירה או לא ולא איפשיטא בעיין וזהו שכתב רבינו יש בדבר ספק. [...] לתמוה למה לו להודיעו שהוא דבר ספק ולא פסקה לחומרא שהם כדרכו בשאר ספקי דאורייתא וצריך עיון: ולא בחטאת בלבד וכו'. משנה שם ובגמרא יליף לה מקרא. [...]

עקב

עד זמן אכילה שניה. אלא כשישלים לאכול יגעיל השפוד והאסכלה וימרק וישטוף הכלי בין כלי מתכות בין כלי חרס חוץ מן החטאת ששובר בה כלי חרס. ומבשל ושונה ומשלש מיד בין בכלי מתכות בין בכלי חרס וממרק ושוטף עד סוף אכילה: **טו** כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה אינן טעונין מריקה ושטיפה אפילו בחטאת אלא הדחה בלבד. נאמר בחטאת כל אשר יגע בבשרה יקדש להיות כמוה. אם פסולה היא הנוגע בה פסול ואם כשירה הנוגע בה יאכל כמוה ובקדושתה: **טז** במה דברים אמורים כשנבלעה בו. אבל נגיעה בלא הבלעה אינה מקדשת. ואחד החטאת ואחד שאר קדשים בין קדשים קלים בין חמורים שנאמר זאת התורה לעולה למנחה: **יז** נגע בשרה ברקיק ונבלע במקצתו לא נתקדש כולו אלא חותך מקום הבלע: **יח** כלי שבישל בו קדשים וחולין או קדשי קדשים וקדשים קלים. אם יש בהן בנותן טעם הרי הכל נאכל כחמור שבהן. וטעון הכלי מריקה ושטיפה והכל כחמור שבהן לכל דבר. ואם לא נתן טעם זה בזה אין הקלין נאכלין כחמורים ואינן כמותן לכל דבר. אבל הכלי טעון מריקה ושטיפה: **יט** בגד שניתז עליו דם החטאת ויצא חוץ לעזרה מחזירו לעזרה ומכבסו שם. נטמא חוץ לעזרה כיצד יעשה. קורעו כדי שיטהר ומכניסו ומכבסו בפנים. וצריך להניח בו שלם כדי מעפורת לפי שנאמר בגד צריך לכבס בגד. ואע"פ שהוא טמא מדבריהם מפני כדי המעפורת שנשארה בו כיון שנקרע רובו טהור מן התורה ומותר להכניסו למקדש לכבס הדם:

מעיל

כסף משנה

...אכילה פירוש היכף לאכילה והוא משנה שם (דף נ"ז:) ר' טרפון אומר בישל בו ...לת הרגל יבשל בו כל הרגל וחכ"א עד זמן אכילה. ופירש"י יבשל בו כל הרגל בלא ...קה ושטיפה ולסוף הרגל ימרוק וישטוף ובגמ' (דף נ"ו) וחכמים אומרים עד זמן ...ה מאי קאמר אמר רב נחמן וכו' ממתין לה עד זמן אכילה והדר עביד לה מריקה ושטיפה: כתב הראב"ד לא ידעתי מהו עקב ...ה אבל כך אמרו חכמים שממתין כל זמן ...ה והדר עביד ליה מריקה ושטיפה עכ"ל. ...התו בגמרא נכונה דגרים כל זמן אכילה ...קי מספרים דיקן בגמרא דגרסי עד זמן ...ה וגם רש"י שם אהא דתניא הא כיצד ...ין לה עד זמן אכילה והדר עביד לה ...קה ושטיפה כתב ממתין זמן אכילה והשמיט ...עד. ומ"ש וכן השפוד והאסכלה מגעילן ...אכילה וכו'. הכי משמע לדברי הכמים ...תי בסמוך. ומ"ש וימרוק וישטוף בין ...מתכות בין כלי חרס חוץ מן החטאת ...ר בה כלי חרס השיגו הראב"ד וכתב ...טעות סופר הוא בידו ובהדיא בתוספתא שאין טעון ...שבירה עכ"ל. ורבינו מפרש דלא קיימא ...הא אלא לחטאת בלבד אבל שאר קדשים ...כלי חרס אינם טעונים אלא מריקה ושטיפה ...לא מיעט שהצריכה תורה שבירה לכלי ...אלא בחטאת בלבד. והילך לשון התוספתא ...דזבחים ר"ש אומר קדשים קלים אין ...ן מריקה ושטיפה אבל טעונין הדחה ...נותן טעם כפנים פסולים אין טעונין ...ה ושטיפה וכו' כלי חרס אין טעונין אלא ...היכן שובֵרו בפנים יצא להון נכנס ...ו בפנים. הראב"ד מפרש דאקדשים קלים ...לעיל קאי ורבינו סבר דמילתא באפי ...הוא ולא מיירי אלא בחטאת ויש סעד ...ו מדמסיים בה ששוברו בפנים שהוא ...השטי במשנה גבי חטאת. ועוד דקתני ...תוספתא שם הומר במריקה ושטיפה ...יקה ושטיפה נוהגים בקדשי קדשים ...ים קלים ומדשבקה לשבירה משמע שאינה ...אלא בחטאת בלבד *ומ"ש ומבשל ושונה ...מיד וכו'. הכי משמע לרבינו מלישנא ...ם שאמרו זמן אכילה שכל תוך זמן אכילה ...וכולך אפילו כמה פעמים. ומ"ש עד ...כילה הכי משמע לרבינו לישנא דזמן ...דהיינו עד סוף אכילה וכן בדין דהא ...דכך למרוק ולשטוף עד אחר אכילה:

[*פי"ט מ"ז פרק י"א דזבחים ד"ה טעונין].

כלי גללים וכלי אבנים וכו'. נראה שטעמו משום דכתיב וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר ואם בכלי נחשת בושלה ומורק ושוטף משמע דוקא הני ולא שאר וכלי אדמה שלא נתבשלו אינן בכלל כלי חרס, ואין לומר דלפי זה הוה ליה לרבינו גם כן כלי עץ דלא איצטריך למעט אלא הני דדמו לכלי חרס הכתוב בתורה:

בחטאת כל אשר יגע בבשרה וכו'. ברייתא בפרק דם חטאת (דף צ"ז:) כל אשר יגע בבשרה וכו' יקדש להיות כמוה הא כיצד אם פסולה היא תפסל כשרה היא תאכל כחמור שבה, ויש בקצת ספרי רבינו חסרון הניכר:

מ"ש בד"א כשנבלע וכו'. שם בברייתא. ומ"ש ואחד החטאת ואחד שאר הקדשים וכו'. גם זה שם:

מ"ש נגע בשרה ברקיק ונבלע במקצתו וכו'. משנה וברייתא שם:

כלי שבישל בו קדשים וחולין וכו'. משנה וגמרא שם. ומ"ש ואם לא נתן טעם זה בזה וכו' אבל הכלי טעון מריקה ושטיפה. שם אהא דקאמר אם אין בהם בנ"ט קלים נאכלים כחמורים ואין טעונין מריקה ושטיפה פריך נהי דקדשי קדשים לא קדשים קלים ניבעי. ופירש"י נהי דלא בעו מריקה לסוף זמן אכילת חמורים דהא ...ובפלי כבעי מיהא משום קלים לסוף זמן אכילתן אמר אביי מאי אין טעונים קדשי קדשים אבל קדשים קלים טעונים. ומדברי הראב"ד נראה שהיה גורס בלשון אבל [הכל] במקום הכלי שכתב אבל הכל טעון מריקה ושטיפה פירוש קדשי קדשים וקדשים קלים עכ"ל. וגירסת הכלי עיקר וכמו שכתבתי:

בגד שניתז עליו דם החטאת ויצא חוץ לעזרה וכו'. משנה בפרק דם חטאת (דף צ"ד:). ומ"ש וצריך להניח בו שלם כדי מעפורת וכו'. שם בגמרא:

ומ"ש

לחם משנה

אם נאכל ליום ולילה אחד ימתין עד שיעבור כל הלילה ויעשה נותר ואחר כך ימרקנו וישטפנו וכן פירשו שם התוס' ז"ל. אבל רבינו ז"ל נראה דמפרש קודם שיעשה נותר היכף אחר אכילה וקשה קצת לפירושו מה שאמרו שם (בדף ק"ה) כתבו רבינו ז"ל לקמן בפרק זה גבי בישל קדשים קלים וקדשי קדשים ואין בהם בנותן טעם דאין טעון מריקה ושטיפה ופירשו בגמרא דאין טעון בקדשים חמורים אלא בקדשים קלים ולפירוש רש"י ז"ל ניחא דימתין שני ימים ולילה אחד כקדשים קלים שהוא זמן אכילה ולא יום ולילה אחד כקדשי קדשים אבל לפירוש רבינו ז"ל דבין בקלים בין בחמורים אחר אכילה יעשה המריקה ושטיפה מאי איכא טעון בקדשי קדשים דקאמר ודאי דאחר אכילה היה המריקה ושטיפה וכיון דאין נאכלין אלא בקדשים קלים כדקאמר ברישא אין הקלים נאכלים כחמורים אם כן היה די בזה דודאי מריקה ושטיפה אחר אכילה היא. ומ"ש חוץ מן החטאת ששובר בה כלי חרס וכו'. מה שחלק רבינו ז"ל בין חטאת לקדשי קדשים לענין שבירת כלי חרס נראה מדברי רבינו ז"ל בפירוש המשנה דמשמע ליה דמתני' דקאמרה זה חומר בחטאת מבקדשי הקדשים אכולהו קאי אכיבוס ואשבירת כלי חרס ולא כרש"י ז"ל שפירש דקאי אכיבוס לחודיה אבל אמריקה ואשטיפה לא קאי אע"ג דסמוך ליה משום שבמשנה שלאחריה אמר בין קדשי קדשים בין קדשים קלים טעונין מריקה ושטיפה ויש לתת סברה קצת לרבינו ז"ל דהאי אכיבוס לחודיה קאי היה לו לומר חומר זה במתניתין קמייתא דפרק דם חטאת ואין לנו לומר שהמתין עד שהשלים כל דיני הכיבוס זה אינו דעדיין יש כמה דיני כיבוס במשניות הבאות אלא ודאי דהך זה חומר אתרווייהו קאי. זה נראה לתת קצת טעם לרבינו ז"ל בדין זה ולפיכך מ"ש בגמ' (דף נ"ה) גבי בעי דתלאו באויר תנור וכו' כיון דאיכא שיירי מנחות דאפייתן בתנור וכו' כלומר ולהכי בעיא שבירה לא קאי אלא אמנחת חטאת אבל לא בשאר מנחות דאין דין זה דשבירת כלי לדעתו אלא בחטאת בלבד:

וסדר עביד ליה מריקה ושטיפה. ומה שאמר בכלי חרס טעון מריקה ושטיפה טעות סופר הוא בידו ובהדיא בתוספתא שאין טעון אלא שבירה אבל הכל טעון מריקה ושטיפה פירוש קדשי קדשים וקדשים קלים:

יט ואע"פ שהוא טמא מדבריהם וכו'. תימה דבפ' השור והרוטב (דף קכ"ג:) איכא תרי לישני בגמ' גבי מתניתין דנקרע רובה טהורה דלחד לישנא קאמר דאם שייר כדי מעפורת טמאה וללישנא בתרא קאמר דאפילו שייר כדי מעפורת טהורה ובפרק דם חטאת הקשו מלישנא קמא ותירצו דטמאה מדרבנן אבל ללישנא בתרא ליכא טומאה כלל אפילו שייר כדי מעפורת, ורבינו ז"ל פסק כאן כלישנא קמא ובפ"ק כ"ג מהל' כלים פסק כלישנא בתרא שכתב שם אינה חיבור אפי' שייר כדי מעפורת דהיינו כלישנא בתרא דאי ללישנא קמא טמאה בשיור כדי מעפורת אע"פ שהוא טבולת יום דרב הונא אמתני' קאי ומתני' איירי בטבולת יום כדמוקי לה רב נחמן התם ולא פליגי אהדדי. ותו קשיא דגירסא דידן היא לן גבי טלית טבולת יום דודאי קרע רובה אבל כשאינה טבולה דילמא לא אתיא למעבד רובה ורבינו ז"ל כתב דלמא לא אתי למעבד כולה ואכולה היים דצריך שיעשה כן אבל ארובה לא חיים. מיהו לזה י"ל דאפשר דגירסתו בגמרא היה כך. ולקושיא הראשונה י"ל דרבינו ז"ל נראה לו דהדין לפסוק כלישנא בתרא דבפרק השור והרוטב דהכי הלכתא כלישנא בתרא ובפרק דם חטאת פריך סתמא דגמ' מלישנא קמא דלכאורה משמע דהלכתא כוותיה ודברים אלו סותרים לכך נראה לו לרבינו ז"ל לפרש דלישנא קמא ולישנא בתרא דרב הונא לא פליגי לענין דינא אלא בפירושא דמתניתין דקאמרה נקרע רובה טהורה דללישנא קמא מפרש מתני' אפילו בשאינה טבולת יום ודלא כרב נחמן דמפרשה בטבולת יום ומפני כך אמר דמתני' איירי שלא שייר כדי מעפורת דאי שייר כדי מעפורת ודאי דטמאה כיון דאיכא למיגזר בה דילמא לא אתי למקרעה כולה אבל ללישנא בתרא דרב הונא מפרש מתני' כמו שמפרשה רב נחמן דאיירי בטבולת יום דוקא ולכך קאמר דמתני' איירי אפי' שייר כדי מעפורת כיון דהוי טבולת יום דוקא ובין ללישנא קמא ובין ללישנא בתרא בטבולת יום טהורה אפי' שייר כדי מעפורת ובשאינה טבולת יום אם לא שייר כדי מעפורת טהורה ואי שייר טמאה וכפ' דם חטאת גבי מתני' דקורעו וכו' משמע ליה דמתני' דהתם אפי' בשאינה טבולת יום ומפני כך מקשה דכיון דשייר מעפורת טמאה היכא דאינה טבולת יום דילמא לא אתי למקרעה כולה והך דינא הכי נמי הוי ללישנא בתרא כדכתיבנא ומכולהו לישני פריך ומשני דלא הוי אלא מדרבנן וא"כ אפי' שאינה טבולת יום ובשייר כדי מעפורת אתי שפיר דמלאורייתא טהורה. ומ"ש רבינו ז"ל בהלכות כלים כד"א בטבולת יום כו' הכי קאמר כד"א בטבולת יום אז ודאי אפי' בשייר טהורה אבל בשאינה טבולת יום אם שייר כדי מעפורת טהורה ואם לאו טמאה ואע"פ שהיה לו לפרש שם חילוק זה גבי טבולת יום בין שייר כדי מעפורת ללא שייר אך על מ"ש כאן דהיכא דשייר כדי מעפורת דוקא טמאה ואע"פ שזה דוחק, זה נ"ל ליישב דברי רבינו ז"ל. והא דקאמר דילמא לא אתי למקרעה כולה ככר כתבתי רש"י ז"ל דילמא לא אתי למקרעה רובה אולי גירסת רבינו ז"ל דלמא אתי למקרעה כולה אבל קושית הגמרא שמקשה על הא מוכח קצת כדברי רש"י ז"ל דכולהו הגזירות אין כך גזירה ומ"מ לגירסת רבינו ז"ל שפיר קא מקשה גמרא דכי היכי דהתם לא גזר הכא נמי לא ניגזור דמ"מ גזירה הוי כי הא אע"פ שאינה דומה בדומה. ואם נדחוק לומר רבינו ז"ל דמה שאמר בהלכות כלים לא יתום לקרוע אם כולה דהפי כולה הוי רובה ויכוונו דבריו עם דברי רש"י ז"ל אבל באמת אין הלשון מוכיח כן:

נוקבו

משנה למלך

יד חוץ מן החטאת ששובר בה כלי חרס כו'. עיין בספר כרכת הזבח (דף ס"ד) ודוק:

לחם משנה

כא נוקבו כדי שורש קטן כו'. כלומר דעדיין לא יצא מתורת כלי לגמרי כדי שיהא נקרא כלי וכמו שכתבו רבינו ז"ל בפרק י"ב מהלכות כלים דעדיין היה כלי לקבל בו זיתים וכו':

פ"ט ז וכיצד הוא מניף וכו'. גם בשלמי צבור יש הנפה אלא שיש חילוק בין זו לזו וכדכתב רבינו ז"ל בפ"ח מהלכות תמידין ומוספין:

י למעלה עד הנוהר כו'. ברייתא בפ' אלו טרפות וברייתא אמר למטה עד כנוהר מפני שהבהמה הלויה ברגליה ורבינו ז"ל קאמר למעלה לגד הראש דלא איירי בתלויה ברגליה כמו הברייתא:

אע"פ

כ מעיל שניתז עליו דם חטאת ויצא ונטמא לחוץ כיצד הוא עושה והרי הקורע אותו לוקה כמו שביארנו. מכניסו פחות משלש אצבעות ומכבסו בפנים. ואחר שיתכבס כל הדם מעט מעט מטבילין אותו בחוץ: **כא** כלי חרס שבישל בו החטאת ויצא מכניסו ושוברו בפנים. נטמא בחוץ נוקבו בכדי שרש קטן כדי שיטהר ומכניסו ושוברו בפנים. ואם נקבו נקב גדול מזה אינו שוברו בפנים שהרי אינו כלי ואין שוברין בפנים אלא כלים. וכן כלי מתכות שבישל בו ויצא חוץ לעזרה מכניסו ומורקו ושוטפו בפנים. נטמא כשיצא פוחתו עד שיטהר ומכניסו בפנים וחוזר ומרדדו עד שיתם הפחת ויחזור כתבנית הכלים. ואחר כך מורקו ושוטפו בעזרה שנאמר ואם בכלי נחשת וגו' אין מוריקן בפנים אלא כלים:

פרק תשיעי

א [א]מצות עשה לעשות כל האשמות כמצותן האמורה בתורה. וכיצד מעשה האשמות בין אשם ודאי בין אשם תלוי. שוחט וזורק הדם כמו שביארנו. ומפשיט ומוציא האימורין ומולחן וזורקן על גב האשים. ואם רצה להוליכן בכלי מוליך ושאר בשרם נאכל לזכרי כהונה בעזרה כחטאת: **ב** אשם מצורע יש בקבלת דמו שינוי כמו שיתבאר בהלכות מחוסרי כפרה. ואעפ"כ שאר מעשיו וזריקת דמו על המזבח ואכילתו כשאר האשמות לכל דבר: **ג** [ב]עשיית כל שלמים כמצותן מצות עשה והן ארבעה מינין האחד שלמי צבור והשלשה שלמי יחיד: **ד** וכיצד מעשה שלמי צבור. שוחט וזורק הדם כמו שביארנו. ומפשיט ומוציא האימורים ומולחן ומקטירן. והשאר נאכל לזכרי כהונה בעזרה כחטאת וכאשם מפני שהן קדשי קדשים כמו שביארנו: **ה** שלמי יחיד שלשה מינין. האחד הוא הבא שלמים בלא לחם כגון שלמי חגיגה ושמחה וזהו הנקרא שלמים. והשני שלמים הבאים עם הלחם בנדר או נדבה וזהו הנקרא תודה ואותו הלחם נקרא לחם תודה. והמין השלישי שלמים שמקריב הנזיר ביום מלאת נזרו והם באים עם לחם וזהו הנקרא איל נזיר: **ו** וכיצד מעשה שלשתן. שוחט וזורק הדם כמו שביארנו. *ומפשיט ומוציא האימורין. ואח"כ מנתח את הבשר ומפריש החזה ושוק הימין ונותן האימורין עם החזה והשוק על ידי הבעלים וכהן מניח ידו תחת ידי הבעלים ומניף הכל לפני ה' במזרח. וכן כל הטעון תנופה במזרח מניפין אותו: **ז** וכיצד הוא מניף מוליך ומביא מעלה ומוריד ואם היה הקרבן תודה לוקח מן הלחם הבא עמה אחד מעשרה ומניחו עם החזה והשוק והאימורים ומניף הכל על ידי הבעלים כמו שביארנו: **ח** וכיצד מניחן על ידי הבעלים. נותן את החלבים על ידי הבעלים וחזה ושוק למעלה ושתי הכליות ויותרת הכבד למעלה מהם. ואם יש שם לחם מניחו למעלה ומניף הכל: **ט** היה הקרבן איל נזיר מוציא האימורין ומפריש חזה ושוק ומבשל שאר האיל בעזרת הנשים. ולוקח הכהן הזרוע בשלה מן האיל עם אחד מעשרה מן הלחם הבא עמו עם החזה והשוק והאימורין ומניח הכל על ידי הנזיר. והכהן מניח ידיו תחת ידי הבעלים ומניף הכל כמו שביארנו: **י** אי זהו חזה כל הרואה את הקרקע למעלה עד הצואר. למטה עד הכרם. וחותך עמה שתי צלעות אילך ואילך. ואי זהו זרוע מן הפרק של ארכובה עד כף של יד שהם שני איברים מעורין זה בזה. והזרוע האמורה היא זרוע של ימין. ושכנגדה ברגל הוא השוק האמור בכל מקום: **יא** ואחר שמניפן מולח האימורין ומקטירן על גבי המזבח. אבל החזה והשוק נאכל לכהנים שנאמר כי את חזה התנופה ואת שוק התרומה. ושאר השלמים נאכלים לבעלים. ואין הכהנים זוכין בחזה ושוק אלא לאחר הקטר האימורין: **יב** וכן הלחם שמניף בתודה ובאיל נזיר והזרוע הבשלה נאכלין לכהנים. ושאר הלחם עם שאר הבשר נאכל לבעלים. והלחם שמניף עם החזה והשוק הם הנקראין מורם מתודה. והזרוע בשלה עם החזה

א סמ"ג עשין קפב: ב שם: *[מימרא דר"ח אמר אבימי במנחות ע"ו]:

כסף משנה

כ ומ"ש מעיל שניתז עליו דם חטאת ויצא ונטמא בחוץ וכו'. מימרא שם (דף צ"ה) **כא** כלי חרס שבישל בו חטאת ויצא וכו'. משנה שם (דף צ"ד:). ומ"ש בכדי שורש קטן ואם ניקב נקב גדול מזה אינו שוברו בפנים וכו'. שם בגמרא: וכן כלי מתכות שבישל בו ויצא חוץ לעזרה וכו'. משנה שם. ומ"ש וחוזר ומרדדו וכו'. שם בגמרא

פ"ט א מצות עשה לעשות כל האשמות וכו' כמו שביארנו. בפרק ה' מהלכות אלו. ומ"ש ואם רצה להוליכן בכלי מוליך נתבאר בפ"ז. ומ"ש ושאר בשרם נאכל לזכרי כהונה בעזרה כחטאת. משנה בפ' איזהו מקומן (דף נ"ד:):

ב אשם מצורע יש בקבלת דמו שינוי כמו שיתבאר בהלכות מחוסרי כפרה בפרק ד':

ד וכיצד מעשה שלמי צבור שוחט וזורק הדם כמו שביארנו. בפרק ה' ומ"ש והשאר נאכל לזכרי כהונה בעזרה כחטאת וכאשם. משנה בפרק איזהו מקומן (דף נ"ג) ומ"ש כמו שביארנו. הוא בפרק א':

ו וכיצד מעשה שלשתן וכו' ומפריש החזה ושוק הימין ומתן האימורים עם החזה והשוק על ידי הבעלים וכהן מניח ידו תחת ידי הבעלים ומניף הכל לפני ה' במזרח. בפ' כל המנחות (דף ס"א ס"ב:) יליף לה מקראי ומ"ש וכן כל הטעון תנופה במזרח מניפין אותו משנה שם (דף ס"א) תנופה היתה במזרח ופי' רש"י תנופה במזרח כלומר אפילו במזרחו של מזבח יכול להניף וכל שכן במערבו שקרוב יותר להיכל עכ"ל. ואין כן דעת רבינו. ובגמ' והניף לפני ה' במזרח והא אמרת לפני ה' יכול במערב אמרי ה"מ מנחה דאיקרי חטאת טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא היה לו יסוד אבל הכא לפני ה' קרינן ביה ופירש רש"י לפי דרכו ולישנא דלפני ה' קרי ביה כוותיה משמע אבל רבינו מפרש דלא אמר במערב אלא במנחה אבל בתנופה מזרח בעינן ותמיהא לי על דברי רבינו דלפני ה' משמע במערב מבמזרח והיכי אפשר לומר דדוקא במזרח וצ"ע:

ז ומ"ש וכיצד הוא מניף מוליך ומביא מעלה ומוריד. שם במשנה: ואם היה הקרבן תודה וכו'. משנה בפ' התודה (דף ע"ז:). ומ"ש נותן את החלבים על ידי הבעלים וכו'. ברייתא בפ' כל המנחות באות (ס"ב) מניח אימורים על פיסת היד וחזה ושוק עליו וכ"מ שיש לחם הלחם מלמעלה. ומשמע לרבינו דאימורים דקתני לא כל האימורים אלא החלבים בלבד דהא מקרא דעל אשי החלבים יליף לה

ט היה הקרבן איל נזיר וכו'. בפרק ... דמדות שנינו שבעזרת הנשים היו לשכת הנזירים ששם הנזירים מבשלים שלמיהם ומ"ש ולוקח הכהן הזרוע בשלה מן האיל מדברי רבינו דבריו משמע ששאר האיל היה מבושל כשהזרוע מחובר בו ופלוגתא היא בפרק ... הנשה (דף נ"ח) ופסק רבינו כלישנא ... משום דהכי כפשטיה דקרא. ונראה שרבינו מפרש כפירוש התוס' שפירשו דלא"ק מבשל כשהזרוע מחובר בו ופסק כוותיה. ומ"ש עם אחד מעשרה מן הלחם הבא עמו. בפ' התודה (דף ע"ח) שנינו נזירות היתה באה שתי ידות כמנה שבתודה חלות ורקיקין ואין בה רבוכה ובכל מין במנה שבתודה היו עשר חלות ... ששנינו שם נמצא שהיה בנזיר י' חלות רקיקין וכתיב ולקח הכהן את הזרוע ... וחלת מצה אחת ורקיק מצה אחד ונתן על כפי הנזיר. ומה שכתב עם החזה והשוק דכתיב והניף אותם הכהן תנופה לפני ה' קדש הוא לכהן על חזה התנופה ועל שוק התרומה. ומ"ש והאימורים ומניח הכל על ידי הנזיר וכו', למד ממה שנאמר בפירוש זבח שלמים בפרשת נזיר ונתבאר לעיל בסמוך:

י אי זהו חזה כל הרואה את הקרקע למעלה עד הנוהר וכו'. ברייתא בר"פ אלו טרפות (דף מ"ה). ומ"ש ואי זהו זרוע מן הפרק של ארכובה וכו'. משנה ס"פ הזרוע (דף קל"ד). ומ"ש והזרוע האמורה היא הזרוע של ימין. ברייתא שם. ומ"ש ושכנגדה ברגל הוא שוק האמור בכל מקום. שם במשנה:

יא ואין הכהנים זוכין בחזה ושוק אלא לאחר הקטר אימורים. ברייתא בר"פ תמיד נשחט (פסחים נ"ט:) יכול יהיו כהנים רשאים בחזה ושוק קודם הקטרת אימורים תלמוד לומר והקטיר הכהן את החלב המזבחה והדר והיה החזה לאהרן ולבניו:

יב וכן הלחם שמניף בתודה ובאיל נזיר וכו'. משנה פרק התודה (דף ע"ד:): והלחם שמניף עם החזה ושוק וכו'. פשוט הוא:

הלחם

משנה למלך

כ מעיל שניתז כו'. בעל קרבן חגיגה סי' פ"ח כתב דדוקא במעיל הוצרכו לתיקון זה דמכניסו פחות פחות אבל בשאר בגדי כהונה יכול לקורעם כיון שאינו דרך השחתה יע"ש: לפיכך

החזה והשוק עם הלחם שמניף הם הנקראין מורם מאיל נזיר: **יג** הלחם המורם מן התודה ספק תרומה הוא. לפיכך אין חייבין עליו מיתה וחומש כתרומה ואינו מדמע כתרומה: **יד** *היה בעל התודה כהן. הרי שאר הלחם נאכל לבעלים כתודת ישראל. שאין הלחם הבא עם התודה או עם איל נזיר קרוי מנחה: **טו** שנים שהביאו שלמים בשותפות האחד מניף ברשות חבירו אפילו הם מאה אחד מניף על ידי כולן. מה שאין כן בסמיכה: **טז** היתה אשה בעלת הקרבן אינה מניפה. אבל הכהן מניף שקרבנה טעון תנופה והיא פסולה לתנופה. ולעולם אין אשה מניפה אלא הסוטה והנזירה בלבד כמו שביארנו. ותנופה קודמת להגשה בכל מקום:

יז כיצד הוא הלחם שמביא עם התודה. לוקח עשרים עשרון סולת ועושה מהם עשרה עשרונים חמץ ועשרה מצה. העשרה של חמץ עושה אותם עשר חלות: **יח** וכיצד מחמצן. מביא שאור כדי חמוצן ונותנו לתוך המדה וממלא את המדה אף על פי שסופה להיות חסירה או יתירה מפני השאור שפעמים יהיה עבה וקשה ופעמים רכה אין משגיחין אלא על מדתה עתה והרי הוא מודד עשרון עשרון שלמים. והעשרה עשרונים של מצה עושה מהן שלשים חלות שוות. עשר חלות מכל מין. עשר חלות מאפה תנור. ועשר חלות רקיקים. ועשר חלות מורבכת: **יט** וכיצד היא המורבכת. חולטה ברותחין ואופה אותה מעט ואחר כך קולה אותה בשמן על האלפס וכיוצא בו. כדרך שקולין הסופגנין. ומרבין בשמנה. וזהו הריבוך האמור בכל מקום: **כ** ובכמה שמן הוא עושה השלשים חלות. בחצי לוג שמן. ושיעור זה הלכה למשה מסיני. רביעית ממנו לרבוכה. ושמינית לחלות. ושמינית לרקיקין: **כא** החלות לותת הסולת שלהן בשמינית של שמן. ואחר כך לש ואופה אותן והרקיקין מושחן בשמינית שלהן אחר אפייתן. והכהן לוקח מן הכל ארבע חלות אחת מכל מין ומין שנאמר אחד מכל קרבן: **כב** ולחמי תודה שאפה אותן ארבע חלות יצא לא נאמר ארבעים אלא למצוה. והוא שיפריש החלה שלהן אחת מכל קרבן כשהן בצק. שאין מפרישין פרוסה שנאמר אחד מכל קרבן שלא יטול פרוס: **כג** וכיצד הוא הלחם הבא עם איל נזיר. לוקח ששה עשרונות ושני שלישי עשרון ועושה מהן עשרים חלות שוות והכל מצה. עשרה רקיקין משוחין בשמן. ועשר חלות לותת הסולת שלהן בשמן. והכל מאפה תנור ושמן שלהן רביעית ושיעור זה הלכה למשה מסיני. והכהן לוקח מהן שתי חלות אחת מכל מין: **כד** שני מיני לחם שבנזיר וארבעה מיני לחם שבתודה מעכבין זה את זה. ומעשה הלחם של שניהן חוץ לעזרה: **כה** כיצד מעשה הבכור והמעשר והפסח. אחר שזורק דמן כמו שביארנו מפשיט ומוציא האימורים ומולחן ומקטירן. ושאר בשר הבכור נאכל לכהנים. ושאר בשר המעשר נאכל לבעלים. ושאר הפסח נאכל למנויו כהלכותיו כמו שיתבאר בהלכות הפסח:

פרק עשירי

א אכילת [א]החטאת והאשם מצות עשה שנאמר ואכלו אותם אשר כופר בהם. הכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים. והוא הדין לשאר הקדשים שאוכלין אותן הכהנים שאכילתן מצוה: **ב** וכן אכילת שירי מנחות מצות עשה שנאמר והנותרת ממנה יאכלו אהרן

*[מנחות דף מ"ו: מימרא אלו תודה ולחמה מי לא מנדבי ואכלי להו וכו' לחמי תודה לא איקרי מנחה]: א סמ"ג עשין קפד קפה:

לחם משנה

יח אע"פ שסופה להיות חסרה כו'. לשון זה דקאמר רבינו ז"ל שסופה להיות חסרה אינו מכוון יפה דהא בריש כל המנחות (דף נ"ב:) נראה דטעמו של ר"מ הוא דבעינן שיהא עשרון מסולת ואם אתה מטיל מעט שאור אם אם השאור יהיה עבה נמצא שאם אותו השאור היה סולת היה עשרון זה יותר מ"מ אם היה בשאור סולת הרבה ומעט מים והפך כשהשאור רך ור' יהודה דקי"ל כוותיה אינו מדקדק בכך אלא שאע"פ שאילו היה סולת היה יותר מ"מ עתה אינו אלא עשרון וא"כ על הכוונה הזאת לא היה לו לרבינו ז"ל לומר שסופה אלא הכי הול"ל אע"פ שאם היה הכל סולת היתה חסירה או יתירה ואין לשון שסופה מכוון יפה:

כג והכל מצה עשרה רקיקין משוחין כו' ועשר חלות לותת וכו'. אע"ג דבפ"ז מה' נזירות כתב רבינו ז"ל ומושח העשרים חלות דמשמע דכולן משוחות וכאן כתב הטעם לבד מה שכתב כאן הוא בדקדוק אבל שם לא דקדק וכתב ומושח והכוונה כמו שיתבאר כאן עשר קודם אפיה ועשר אחר אפיה:

שנאמר

כסף משנה

... המורם מן התודה וכו'. בפ' התודה (דף ע"ג) בעיא דלא איפשיטא ופסק בה ... לקולא לענין מיתה וחומש. ומן הדין לא היה לרבינו לכתוב פטורו ממיתה דהא ... שמים הוא וקמי שמיא גליא ומיפשטא בעיא אלא שנגרר אחר לשון הבעיא. ... ולא מדמע כתרומה יש לתמוה דכיון דספיקא הוא ה"ל לאיפסק להומרא: ... קורקוס ז"ל ואפשר שנתערובת ... המוהר מן התודה קאמר כי שיעורה ... לדעת הרב כמו שנתבאר במקומו ... לקולא אבל בספק תודה ודאי ... וזהו כוונת רבינו במ"ש אינו מדמע כתרומה עכ"ל:

... בעל התודה כהן וכו':

... שהביאו שלמים בשותפות וכו'. משנה בס"פ שתי מדות (דף צ"ג:):

... היתה אשה בעלת הקרבן אינה מניפה וכו' והאשה כהן מניף על ידה. ... המנחות (דף ס"ח:). ומה שכתב ... אשה מניפה אלא הסוטה והנזירה ... משנה בפ"ק דקידושין (דף ל"ו). ומ"ש ... קודמת להגשה וכו'. משנה פרק כל המנחות (דף ס"א):

... כיצד הוא הלחם שמביא עם התודה וכו'. משנה בר"פ התודה (דף ע"ו ע"ז): ... ומ"ש וכיצד מחמצן מביא שאור כדי המוצן ונותנו לתוך המדה וכו'. ... כל המנחות (דף נ"ב) במשנה פלוגתא ... ור' יהודה ופסק כרבי יהודה. ומ"ש ... הוא מודד עשרון עשרון שלימים. משנה ... שתי מדות (דף פ"ז) עשרון מה היה ... כו היה מודד לכל המנחות לא היה ... לא בשל שלשה לפר ולא בשל שנים לאיל ... מודדן עשרונות. ומ"ש והעשרה עשרונים של ... עושה מהם שלשים חלות שוות עשר חלות מכל ... עשר חלות מאפה תנור ועשר חלות רקיקין ... חלות מורבכת. משנה בפרק התודה (דף ע"ו):

... וכיצד היא המורבכת וכו'. בת"כ מורבכת מלמד שנעשית ברותחין ... ומ"ש ואופה אותה מעט ואח"כ ... אותה בשמן. יתבאר בפרק י"ג גבי חביתי כ"ג:

... ובכמה שמן הוא עושה וכו' עד לרקיקין. משנה וברייתא בפ' שתי מדות (דף פ"ח פ"ט):

... ומ"ש החלות לותת הסלת שלהן בשמינית של שמן וכו'. משנה פרק אלו ... (דף ע"ד:) החלות טעונות בלילה והרקיקין משיחה:

... והכהן נוטל מן הכל ארבע חלות וכו'. משנה בפ' התודה (דף ע"ז:):

... ולחמי תודה שאפה אותן ארבע חלות יצא. מימרא דשמואל בסוף אלו ... (דף ע"ו) ואע"ג דאמרינן התם דרב ... פליג פסק רבינו כשמואל. ומ"ש והוא ... שיפריש החלה שלהן אחת מכל קרבן כשהם ... בצק. ומ"ש שאין מפרישין פרוסה וכו'. משנה בפ' התודה (דף ע"ז:):

... וכיצד הוא הלחם הבא עם איל נזיר וכו'. משנה בפרק התודה (דף ...). ומ"ש רקיקין משוחין בשמן ועשר חלות הסלת שלהן בשמן. מפורש בתורה. ומ"ש ... מאפה תנור. מפורש בפ' ויקרא שהחלות ... והרקיקין הם מאפה תנור. ומ"ש ושמן שלהן ... רביעית. משנה בפרק שתי מדות (דף פ"ח). ומ"ש ושיעור זה הלמ"מ. פרק ג' מינים (דף ל"ח) ופרק שתי מדות (פ"ט). ומ"ש והכהן לוקח שתי חלות אחת מכל מין. מפורש בתורה:

... שני מיני לחם שבנזיר וכו'. משנה בפ' הקומץ רבה (דף כ"ז). ומ"ש ומעשה הלחם של שניהם חוץ לעזרה:

... כיצד מעשה הבכור והמעשר והפסח וכו' עד סוף הפרק. משנה בפרק איזהו מקומן (דף נ"ו:):

א אכילת החטאת והאשם מצות עשה וכו' הכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים. בפרק תמיד נשחט (דף נ"ט):

... ומ"ש וכן אכילת שירי מנחות מ"ע וכו'. פשוט הוא:

ואין

משנה למלך

יג לפיכך אין חייבין עליו מיתה וחומש כו'. כתב מרן ומן הדין לא היה לו לרבינו לכתוב פיטורו ממיתה דהא מיתה בידי שמים היא וקמי שמיא גליא וכו'. ונראה דנפקא מנפקותא דקי"ל דחייבי מיתה בידי שמים לוקין. ועיין במ"ש מרן פ"ד מהל' ביאת מקדש בדין ד' ומשוך דברי הסוס' פ' אלו נערות (דף ל"ח) ד"ה זר ונראה דצריכין להפריש מספק דכיון דכפרה היא הייב מספק אבל אינו נותן לכהן לפי שהכפרה תלויה בהפרשה:

כב והוא שיפריש החלה שלהן אחת מכל קרבן כשהן בצק. עיין בהר"ן והרא"ש פ"ק דנדרים (דף י"ב) ודוק היטב:

כד ומעשה הלחם של שניהם חוץ לעזרה. עיין בספר ברכת הזבח (דף קכ"ו: ודף קל"ה.) ודוק:

פ"י א אבילת החטאת והאשם מצות עשה וכו'. נראה דמלתא דפשיטא היא שהכהן מכך אשר קדשו בקדושתו של אהרן וגוטו לאכול חטאת או אשם. וכל זה מבואר ממ"ש רבינו

אהרן ובניו: ג ואין חטאת ואשם ושירי מנחות נאכלין אלא לזכרי כהונה בעזרה ואם נאכלו בהיכל נאכלו שנאמר לכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשמם בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו. וכן שלמי צבור הרי הן כחטאת וכאשם כמו שביארנו: ד חזה ושוק של שלמים נאכלין לכהנים זכרים ונקבות שנאמר בהם לך נתתים ולבניך ולבנותיך. וכן המורם מתודה והמורם מאיל נזיר שנאמר כל תרומת הקדשים אשר ירימו בני ישראל לה' נתתי לך ולבניך ולבנותיך: ה וכן הבכור שהרי נאמר בו ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין. וכל אלו הנאכלים לכהנות נאכלים לעבדי הכהנים ולנשיהם כתרומה. וכולן נאכלים בכל העיר שנאמר את חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור לא נאמר בהן במקום קדוש שהיא העזרה אלא טהור שהוא כל מחנה ישראל שכנגדו לדורות ירושלים. והוא הדין למעשר ופסח שהרי הן קדשים קלים כשלמים. והחלונות ועובי החומה כלפנים: ו השלמים נאכלים ביום הזביחה וכל הלילה וכל יום המחרת עד שתשקע החמה שנאמר ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי וגו'. נמצאת למד שהן נאכלין לשני ימים ולילה אחד בין חלק הכהנים בין חלק הבעלים והוא הדין לבכור ומעשר שהרי הן קדשים קלים כשלמים: ז אבל התודה אע"פ שהיא קדשים קלים אינה נאכלת אלא ביום הזביחה עם הלילה שנאמר בה ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר. וכן איל נזיר והלחם הבא עמהן וכיוצא בהן בין חלק הכהנים בין חלק הבעלים והוא הדין לחטאת ולאשם ולשלמי צבור ולשירי מנחות שהכל נאכל ליום ולילה שנאמר ביום קרבנו יאכל כל הקרבנות במשמע חוץ מן השלמים שפירש בהן הכתוב ובכור ומעשר הדומים להם: ח כל אלו הנאכלין ליום ולילה דין תורה שהן נאכלין עד שיעלה עמוד השחר וכדי להרחיק מן העבירה אמרו חכמים שאין נאכלין אלא עד חצות הלילה: ט כל הקרבנות בין קדשי קדשים בין קדשים קלים אין אוכלין אותם אלא הטהורים בלבד המולין. אפילו העריב שמשו ולא הביא כפרתו אינו אוכל בקדשים. והטומטום אסור לאכול בקדשים לפי שהוא ספק ערל אבל האנדרוגינוס יראה לי שאוכל בקדשים קלים: י [א]ומותר לאכול את הקדשים בכל מאכל. אפילו הכהנים מותרין לאכול חלקם בין מקדשים קלים בין מקדשי קדשים בכל מאכל. ולשנות באכילתן ולאוכלם צלויים שלוקים ומבושלים ולתת לתוכן תבלין של חולין אבל לא תבלין של תרומה שלא יביאו את התרומה לידי פיסול. והעצמות הנשארות מותרות ועושה אדם מהם כל כלים שירצה: יא היתה להם אכילה מועטת אוכלין עמה חולין ותרומות כדי שתהיה נאכלת עם השבע. היתה להן אכילה מרובה אין אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שלא תהיה נאכלת אכילה גסה. וכן בשירי המנחות: יב אין מבשלין חטאת או אשם עם מורם מתודה או מאיל נזיר מפני שממעט באוכליהן ובמקום אכילתן. ולא מורם מתודה ומאיל נזיר עם בכור או עם חזה ושוק של שלמים מפני שממעט זמן אכילתן. ולא מורם משלמים של אמש עם חטאת ואשם של יום מפני שממעט באוכליהן ובמקום

א סמ"ג שם :

לחם משנה

פ"י ז שנאמר ביום קרבנו יאכל כו'. בזבחים פ' כל הפסולין (דף נ"ו) ובשר זבח תודת שלמיו למדנו לתודה שנאכלת ליום ולילה חליפין וולדות מנין תלמוד לומר ובשר חטאת אשם מנין ת"ל זבח לרבות שלמי מיר ושלמי פסח מנין ת"ל שלמיו לחמי תודה וחלות ורקיקין שבנזיר מנין ת"ל קרבנו וכו' ורבינו ז"ל כתב שמשמעות הכל משמע נראה דכוונתו לומר מהכרח היתורים כמו שאמרו בגמרא אלא שלא נראה לו להאריך כדרכו ולכך סתם ואמר משמע אבל אין כוונתו לומר דמשמעות הכתוב כן דלא משמע הכי בגמ' כדכתיבנא :

י אבל לא תבלין של תרומה כו'. צריך טעם למה פסק כר' מאיר לגבי ר' שמעון :

יא וכן בשירי מנחות וכו'. בפ"ד דתמורה עיקר דרשא בשירי מנחות הוא דדריש מדכתיב בה תרי קראי חד יאכלו וחד יאכלוה ולא היה צריך הרב בכ"מ ז"ל להביא ראיה מהתוספתא דבברייתא דתמורה במנחות איירי ומפני שרבינו איירי לעיל בקדשים כתב הדין בקדשים ואחר כך כתב וכן בשיירי מנחות ולא כתב שיירי מנחות תחילה שהוא עיקר והא"כ שאר קדשים הנלמדים משיירי מנחה :

יב שממעט באוכליהן כו'. דמורם מתודה נאכלין

כסף משנה

ג ואין חטאת ואשם ושירי מנחות נאכלים אלא לזכרי כהונה בעזרה. משנה פ' איז[הו] מקומן (דף נ"ד:). ומ"ש ואם נאכלו בהיכל נאכלו וכו'. בפרק קדשי קדשים (דף ס"ג). ומ"ש וכן שלמי צבור הרי הן כחטאת וכאשם. משנה בפרק איזהו מקומן (דף נ"ד:). ומ"ש כמו שביארנו, הוא בפ"ט :

ד חזה ושוק של שלמים וכו' עד שהרי ה[ן] קדשים קלים כשלמים. (בפ' איז[הו] מקומן) [בפ' קרח] :

ה ומ"ש והחלונות ועובי החומה כלפנים משנה בפרק כיצד צולין (דף פ"ה)

ו השלמים נאכלים ביום הזביחה וכו' ... ובכור ומעשר הדומים להם בפרק איזהו מקומן (דף נ"ו:) :

ח ומ"ש וכל אלו הנאכלים ליום ולילה ... תורה שנאכלין עד שיעלה ע[מוד] השחר וכו'. שם (דף נ"ז:) ובפ"ק דברכ[ות] (דף ט') :

ט כל קרבנות בין *קדשי קדשים וכו' ... בר"פ הערל (דף ע') וכו'. ומ... אפי' העריב שמשו ולא הביא כפרתו ... אוכל בקדשים. בפרק בתרא דנגעים ... טבול יום (דף נ"ח נ"ט) ובפסחים פ' כ... (דף נ':). ומה שכתב והטומטום אסור ל... בקדשים וכו'. ברייתא בפרק הערל (דף ע"...) ומ"ש אבל אנדרוגינוס יראה לי שאוכל בקד... קלים. כלומר והוא שמל ובר"פ הערל ... אנדרוגינוס אוכל בתרומה ואינו אוכל בקדש... ופי' רש"י פירוש בקדשי קדשים מיירי ... נאכלים אלא לזכרי כהונה וזה ספק אשה ... עכ"ל :

י ומותר לאכול הקדשים בכל מאכל. מ... בפ' איזהו מקומן (דף נ"ה). ו... אפילו הכהנים מותרין לאכול חלקם וכו' ו... באכילתן ולאכלם צלויים וכו'. משנה בס"פ התדיר (דף צ'.). ומ"ש אפילו הכהנים, נ... דכתב כן משום דס"ד שהכהנים צריכים ... יאכלו אלא למ"מ ולכן לא יאכלו אותם במשו... דרך תענוג קמ"ל משום דכתב בהו רח... למשחה ומתרגמינן לרבו גדולה כמו שהמל... אוכלים. ומ"ש אבל לא תבלין של תרומה ... שם במשנה פלוגתא דר"ש ור"מ ופסק כר"... והעצמות הנשארות מותרות וכו'. ב... כמזבח מקדש (דף פ"ו) ו... דם חטאת (דף צ"ח) אם מה אם עצמ... מותרין אף כל עצמותיו מותרין ופירש"י אם עצמותיו מותרין לעשות מהם כלים שמעתי שהרי נאכל לכהנים וטהר בעצמות שייך אלא בדבר הנאכל. אף כל ואפילו ע... ומיבעיא לי הא נמי מחטאת הוה מני ... ונראה בעיני דמלו יהיה יתירא נפקא באשם דכתיב ביה לכהן לו יהיה עכ"ל. ... הר"י קורקוס ז"ל כתב רבינו הנשארות כל... שאין בהם שום דבר ראוי לאכילה ... בתרומות פרק י"א עצמות קדשים בזמן שמ... אסורות ואם השליכן מותרות ומיירי ביה על... קצת בשר ולכן אם מחשיבן אסורות ואין מ... אלא נשארות שאינו מחשיבן ולא מצניען ... תוספות שם עכ"ל :

יא היתה להם אכילה מועטת וכו' עד שלא תהא נאכלת אכילה גסה. בפ"ד דתמורה (דף כ"ג). ומ"ש וכן בשירי המנחות. בס"כ והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו יאכלוה שיאכלוה עמה חולין ותרומה בזמן שהיא מועטת :

יב אין מבשלים חטאת או אשם וכו' עד ובזמן אכילתן. בתוספתא דזבחים פרק י' :

*(בפ' הערל גמיר תרומה מפסח ופסח מקדשים קלים סוף ונראה דקדשי קדשים גמיר רבינו מק"ו דקדשים קלים):

תתיכח

משנה למלך

בסוף הל' תרומות גבי אכילת תרומה ובריש הלכות בכורים כתב כל האוכל מתנה שיש בה קדושה מברך כו'. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל רפ"א מהלכות אלו) :

ג אלא לזכרי כהונה בעזרה. אם נאכלין מעומד כיון דאין ישיבה בעזרה עיין במ"ש התוס' פ"ג דיומא (דף כ"ו) ד"ה אין. ועיין בפ"ב דזבחים (דף ע"ז) ד"ה ומה ישב שאוכל כגון במורם בקדשים ובכור. אלמא דס"ל דקדשי קדשים שנאכלין בעזרה אינן נאכלין מיושב ודוק. כתבו התוס' בפ"ב דשבועות (דף י"ז) דקדשי קדשים שנאכלין בעזרה בעינן שיראה פתח העזרה בשעת אכילם ולא ראיתי לרבינו שהזכיר דין זה :

ה נאכלין לעבדי הכהנים ולנשיהם כתרומה. דע שיש חילוק בין תרומה לחזה ושוק דהיינו ישראלית שנשאת לכהן ונתגרשה וזרע אין לה דכתיב בה ושבה אל בית אביה חוזרת היא לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק וכמו שנתבאר לעיל פ"ו מהל' תרומות דין ט'. ודע שהחוזרת בשביל בנה חוזרת אף לחזה ושוק וכדאיתא ביבמות (דף פ"ז) והיא הלכה פסוקה ורבינו לא הביא דין זה בפירוש. והכלל דכל אשה האוכלת תרומה בין מצד עצמה בין מצד בעלה בין מצד בנה אוכלת בחזה ושוק חוץ מחוזרת לבית אביה וזהו שכתב רבינו בפ"ז מהל' תרומות הלכה י"ז וכל המאכיל בתרומה מאכיל בחזה ושוק ולא הוציא מהכלל אלא חוזרת לבית אביה ודוק. ומ"ש רבינו והלונות ועובי החומה כלפנים, עיין ספ"ב מהל' מעשר שני ובפ"ו מהל' ביאת המקדש הלכה ט' ובר"פ מהל' קרבן פ...

ח וכדי להרחיק מן העבירה כו'. בנאכלין לשני ימים ולילה אחד לא עשו הרחקה עד דניכר הוא שקיעת החמה אבל בלילה אינו ניכר כ"כ התוספות בס"פ איזהו מ... (דף נ"ז:) :

י ומותר לאכול את הקדשים בכל מאכל. עיין לעיל ספ"ט מהל' בכורים שכתב רבינו ז"ל הכהנים אוכלים המתנות אלא צלי בחרדל וכבר עמדו התוס' על זה בפרק הזרוע (דף ...) יע"ש. ודע שכתבו התוס' בפרק כל הזבחים (דף ע"ה) ד"ה בכור דבדבר דלא הוי מתנות כהונה לא למשחה. ולפי זה אפשר לומר דלזה כיון רבינו לומר אפילו הכהנים כלומר לא מיבעיא בחלק ה... דלא שייך למשחה אלא אפילו בחלק הכהנים וכמ"ש התוס' בפרק הזרוע: אבל לא תבלין של תרומה פסק כר"מ כמ"ש מרן. והרב לח"מ תמה למה פסק כר"מ לגבי ר"ש ועיין בסוגיא הגמרא פ"ת ד... (דף ע"ו) ותמצא טעם למה שפסק כר"מ :

יא אוכלין עמה חולין ותרומות כו'. פירש"י דיאכלום מבחוץ דהא אין מכניסין בעזרה חולין ו... ס"ל דאוכלין בעזרה. ועיין במ"ש התוס' בפרק הקומץ (דף כ"ח) ד"ה חולין. (א"ה ... במ"ש הרב המחבר פ"ג מהל' שחיטה דין ג') :

ובמקום אכילתן ובזמן אכילתן. אבל חטאת ואשם מתבשלין זה עם זה ותודה ואיל נזיר זה עם זה והבכור וחזה ושוק זה עם זה. חתיכה של קדשי קדשים או של פגול או נותר שנתבשלה עם חתיכות אחרות. אותן החתיכות אסורות לזרים *ומותרות לכהנים: **יג** בשר קדשי קדשים או בשר קדשים קלים שנתבשל עם בשר תאוה הרי בשר התאוה אסור לטמאים ומותר לטהורים: **יד** [א]נאמר בעולה עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה. ונאמר בחטאת הכהן המחטא אותה יאכלנה. ונאמר באשם הכהן אשר יכפר בו לו יהיה. ונאמר בשלמים לכהן הזורק את דם השלמים לו יהיה. ונאמר במנחה הכהן המקריב אותה לו יהיה. אין הכתוב מדבר בכל אלו אלא בראוי. שהכהן הראוי לעבודה זהו שיש לו חלק לאכול. ומי שאינו ראוי בשעת הקרבן כגון שהיה טמא אין לו חלק לאכול אפילו כשיטהר לערב. אבל לענין חלוקה הכל לאנשי בית אב שמקריבין באותו היום. וכולם חולקים בכל קדשי המקדש איש כאחיו. בין זה שהקריב בין אחיו שעמו במקדש שלא הקריב: **טו** ולמה חלק הכתוב במנחות בין מנחות האפויות ומנחת הסלת. שהרי באפויות הוא אומר כל המנחה אשר תאפה תנור לכהן המקריב אותה לו תהיה. ובמנחת הסלת הוא אומר וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו. שהאפויה כשחולקין אותה אנשי בית אב כל מגיע לו חלקו אפילו כזית פת הרי הוא ראוי לו שהרי אוכלו מיד. אבל הסלת אם חלקוה ביניהן נמצא מגיע לזה מלא כפו סלת או פחות שאינו ראוי לא ללוש אותו ולא אפותו לפיכך היה עולה על הדעת שיחלקו מנחה כנגד מנחה ולא יחלקו מנחה זו בפני צמה על כל אנשי בית אב. הוצרך הכתוב לומר בה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו מר שיחלקוה בפני עצמה. מכאן אמרו חכמים [ב]אין חולקין מנחה כנגד מנחה אפילו עשה מחבת כנגד מעשה מחבת או סלת כנגד סלת. אלא כל אחת ואחת חולקין שיריה בפני צמה: **טז** וכן אין חולקין עוף כנגד עוף. ולא חטאת כנגד חטאת. ולא חזה ושוק כנגד חזה וק. אלא כל חלק וחלק חולקין אותו ביניהן בשוה: **יז** אין הקטן חולק אפילו בקדשים לים אע"פ שמותר להאכילו קדשי קדשים. וכן אשה ואנדרוגינוס אין חולקים להם בקדשי מקדש כלל שנאמר איש כאחיו. אבל בעל מום בין קבוע בין עובר בין שנולד במומו ן שהיה תמים ונפסל חולק ואוכל שנאמר לחם אלהיו מקדשי הקדשים וגו'. והוא יהיה ראוי לאכילה. אבל אם היה טמא אינו חולק לאכול לערב: **יח** וכהן גדול אוכל שלא

א סמ"ג שם: ב סמ"ג שם:

השגת הראב"ד

*ומותרות לכהנים. א"א והוא שיהא בשל היתר כדי להעלות את האיסור:

כסף משנה

חתיכה של קדשי קדשים וכו' עד ומותר לטהורים. בפרק ב' דערלה (משנה ט"ז): כתב הראב"ד ומותרות לכהנים א"א והוא שיהא בשל היתר כדי להעלות את האיסור עכ"ל. ואני אומר שדבר פשוט הוא וכתבו רבינו בהדיא בפירוש המשנה שם אבל קשה שלא הוה ליה ליכתוב או או וצ"ע:

ד נאמר בעולה עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה וכו' ומי שאינו ראוי בשעת הקרבן וכו'. בר"פ טבול יום (דף נ"ט:):

ז ומ"ש ולמה חלק הכתוב במנחות כו'. ומ"ש אין חולקין מנחה כנגד נחה וכו'. בפ' האיש מקדש (דף נ"ג) ובפרק אלו מנחות (דף ע"ג) ובתורת כהנים:

ז ומ"ש וכן אין חולקין עוף כנגד עוף וכו'. בתוספתא פ' י"א דזבחים:

ז אין הקטן חולק אפי' בקדשים קלים וכו'. בפ' האיש מקדש ובר"פ אלו מנחות ל בני אהרן תהיה וכו' איש כאחיו וגו' ש חולק ואפי' בעל מום ואין קטן חולק אפי' ס. ומ"ש וכן אשה ואנדרוגינוס וכו'. אפשר יליף לה מדכתיב לכל בני אהרן תהיה בני רן ולא בנות אהרן ואנדרוגינוס דספק אשה א אינו חולק מן הספק: אבל בעל מום ן קבוע בין עובר חולק ואוכל. בר"פ טבול (דף נ"ט). ומ"ש בין שנולד במומו וכו'. ייתא שם. ומ"ש אבל אם היה טמא אינו ולק לאכול לערב. בר"פ טבול יום שם:

ח וכהן גדול אוכל שלא בחלוקה וכו'. משנה בריש יומא (דף י"ד) שכ"ג מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש:

כל

לחם משנה

נאכלין לאנשי כהונה וחוץ לעזרה ועתה שנתערבו עם חטאת ואשם נאכלים כדין חטאת לפנים מן הקלעים ולזכרי כהונה לבד, ומורם של שלמים של אמש עם חטאת ואשם של יום השלמים נתמעטו באוכליהן שהם לזכרי כהונה לבד ובמקום אכילתן שהם לפנים מן הקלעים והחטאת ואשם נתמעטו מזמן אכילתם דהיה להם פנאי כל הלילה ועתה לא יאכל עד שקיעת החמה דכן שלמים של אמש אינם נאכלים אלא עד שקיעת החמה של יום שני שהם שני ימים ולילה אחד:

חתיכה של קדשי קדשים או של פיגול וכו'. בסוף פ"ב דערלה (משנה ט"ז) אמרו חתיכה של קדשי קדשים של פיגול ושל נותר שנתבשלו עם החתיכה אסור לזרים ומותר לכהנים ע"כ. ופי' רבינו ז"ל שם דשלשתן נתערבו יחד עם שאר החתיכות אבל כאן פירש או זה או זה. ונראה טעם לפירוש המשנה משום שלפירושו שפירש כאן בחבור קשה כיון דאו או קתני כשנתבשל בשר הקדשים עם השאר למה אמר מותר לכהנים כשמא היה לו לחלק בין טמאים לטהורים כמו שחילק בחלוקה דלקמיה בשלמא לפירוש המשנה ניחא דהוי שלשתן יחד וכיון דאיכא שם פיגול ונותר הרי זה נטמא ולכך מותר אפי' לטמאים כמו שפירש שם בפירוש המשנה, ועוד קשה לפירוש החיבור דפשיטא דמותרים לכהנים בשר קדשי הקדשים. מיהו הא ודאי לאו קושיא היא דמשום זרים נקטיה דאיכא פלוגתא דר"ש ורבנן דלרבנן אסור לזרים מפני שלא היתה להם שעת הכושר מעולם ולכך אסור להם אפילו יש בהם ששים אבל לכהנים ודאי דמותרים ולא בעינן ששים דאין זה איסור לכהנים ומה שקשה לפירוש המשנה והוא טעם לפירוש החיבור הוא התחיכות של קדשי קדשים אמאי נקטיה לימא שנתערבו הפיגול והנותר יחד עם שאר החתיכות ובהא הוי פלוגתא דלרבנן כיון שלא היה לזרים שעת הכושר אסור אפילו שנתבטלו ולר"ש כיון שנתבטלו מותרים אפילו לזרים אבל לפירוש החיבור דנקטיה להודיעך כאן דרבנן דלא מבעיא פגול ונותר דהוא חמור דאיסורו איסור כרת דודאי אסור לזרים אלא אפילו חתיכה של קדשים שאין איסורו חמור כ"כ אסור לזרים. ומה שהקשינו לפירוש החיבור למה לא חילק כאן בכהנים בין טמאים לטהורים אפשר דסמך אחלוקה דלקמיה. ולכולהו פירושי מה שאמר פיגול ונותר הוי של קדשי קדשים דאי של קדשים קלים הרי היה להם הכושר לישראל וא"כ כהנים וישראלים שוין בו אלא פיגול ונותר של קדשי קדשים הוי ולא חש תנא דמהני' לפרש דסמך על חלוקה קמא דהוי קדשי קדשים: ונאמר במנחה הכהן המקריב אותה יאכלנה וכו'. ט"ס הוא וצ"ל נאמר במנחה הכהן המקריב אותה לו יהיה:

טו ולמה חלק הכתוב כו'. קשה דבפ' האיש מקדש ובפ' אלו מנחות (דף ע"ג) אמר דקרא דלכל בני אהרן תהיה איש כאחיו קאי אכולהו מנחות דמאפה תנור ודרשו קרא בכל המנחות בברייתא למאי איצטריך והיכי קאמר רבינו ז"ל דלא נאמר קרא אלא במנחת הסולת וכן בספרי דרשו כן והקשו קראי אהדדי דחד קרא אמר המקריב אותה לו תהיה ואחרינא לכל בני אהרן תהיה ותירצו הא כיצד דהיא לבית אב ומכאן יצא לו לרבינו דחולקין אותו אנשי בית אב. עוד הקשה מוהר"ר אליה מזרחי ז"ל פרשת צו ג' קושיות. חדא דמנא להו לרבינו ז"ל לומר דקרא דלכל בני אהרן קאי אמנחות האפויות עד שיקשו קראי אהדדי. וצ"ל לתרץ לזה פרשת ויקרא אמר גבי מנחה כוללת כל המנחות והנותרת ממנו יאכלו אהרן ובניו משמע דכל המנחות שוות לאכילה וה"ה לחלוק שיחלקו בשוה. עוד הקשה דמאי אמר לבית אב יום ולא אמר דפירוש הכהן המקריב אותה הוי למשמרת של אותה שבת דהכי אמרינן בריש פרק טבול יום דמשמרה מקרי ראוי לחיטוי כדאמר שם והרי משמרה כולה דאין טמאין והוכלין וכיון דפירוש המקריב הוי הראוי להקרבה נימא דהוי משמרה. וי"ל דמשמרת מקרי ראויה במקצת מפני שאם תכבד העבודה על אנשי בית אב של יום יצטרכו אחרים גבי משמרתם לסייעם וכדכתב רבינו בפ"א מהלכות ביאת מקדש גבי שתיית יין אבל לא מקרי ראוי גמור כמו הבית אב עצמו שהיה יומו של בית אב כדהוה סבור מעיקרא טבול יום דכהן המחטא אותה יאכלנה הוי אכילה ממש היה משמע דלענין אכילה לבד סגי בראוי קצת אבל כדתרצין בגמרא יחלקנה צ"ל דהך ראוי לחיטוי צריך שיהיה ראוי ר כדי שיחלקו לו ובהכי מיתרצא ברייתא דספרי דקאמרה דיחלקו הבית אב ולא אמרה דיחלקו המשמרה וכן כתב רבינו ז"ל. עוד הקשה דמאי לא הקשו בספרי קראי אהדדי ן המחטא ואחרנא אמר כל זכר בכהנים יאכל כדאקשי גבי הא דלכהן המקריב וכו' והא דלכל בני אהרן. ונראה לי לתרץ דשאר קראי לא קשו דאיכא למימר הא בחלוקה באכילה ומאי דקאמר לכהן המחטא אותה וכו' היינו חלוקה כדאמר בגמרא וכן כל שאר קראי הוי בחלוקה דדוקא לכהן המקריב יהיה אבל לאכול כולם יכולים לאכול אבל קרא דהמקריב אותה לו תהיה וקרא דלכל בני אהרן משמע דכולהו לענין אכילה דבכולהו כתיב תהיה וגם בקרא דלכל בני אהרן כתיב איש כאחיו דמשמע דכולם שוים לכך קשה בספרי הכתובים ותירץ דהוי ללמד דהוי לבית אב. וא"ת מהיכא ממעטינן טבול יום מקרא דהמקריב לו תהיה דמנחה הא איצטריך קרא לומר דהוי לבית אב ומדברי רבינו משמע דמהאי קרא ממעטינן טבול יום וכן משמע בפ' טבול יום (דף ק"ב) גבי ברייתא דר' אליעזר בר"ש דנחה בא טבול יום וכו' וי"ל דממילא אימעיט דכיון דקרא דהמקריב מנחה הוי ראוי טבול יום איט ראוי ונתמעט. וא"ת מנ"ל בכל אינך קראי דמאי דקאמר המחטא והשר יכפר וכל אינך שכתב רבינו ז"ל דהוי ראוי לחיטוי ולמעוטי טבול יום דלכהן המקריב ממש ולא ראוי דהתם ליכא קשו קראי אהדדי דאיכא לאוקמי הא באכילה והך בחלוקה. ורש"י ז"ל בפירוש החומש כתב דמדכתיב כל זכר יאכל למד שנחעא דהמחטא הוי ראוי לחיטוי ולפי מה שכתבתי אין זו קושיא דהא באכילה הא בחלוקה. וי"ל דכיון דהך לכהן המקריב הי' המנחה הוי ע"כ ראוי כדכתיבנא משום דקשו קראי אהדדי גלי לאחריני ג"כ דהוי ראוי ולמעט טבול יום הוא דאתי וכדדרשינן בספרי:

כל

משנה למלך

יב חתיכה של קדשי קדשים כו'. כתב מרן אבל קשה שלא הו"ל לכתוב או או. ועיין בתוי"ט ודוק:

לחם משנה

יט כל הראוי לאכילה קדשים וכו' חולק לאכול כו'. קשה למה לא כתב חוץ מקטן דאוכל ואינו חולק וכן למיעוט שכהב וכל שאינו ראוי לעבוד אינו ראוי לאכול חוץ מבעל מום היה לו לומר קטן ג"כ דאוכל ואינו עובד וכי תימא סמך שכבר אמרו למעלה בעל מום כמי אמרו לעיל ומ"מ הוציאו מן הכלל ואם כן גם קטן היה לו להוציא וצ"ע. ומה שהקשה הראב"ד אמאי לא הוציא מכלל דכל שאינו ראוי לאכול אינו ראוי לעבוד הה' דברים הבאים בטומאה יש לומר דשם אינו אוכל משום שאין הקרבן ראוי לאכילה אבל רבינו לא מנה אלא הדברים שראויים לאכילה ואחרים אוכלים ממנו והוא אינו אוכל:

פי"א א כל האוכל כזית כו'. קשה דלמה לא כתב כאן דלוקה שתים חדא משום לא תוכל לאכול וגו' וחדא משום כליל תהיה לא תאכל דבגמרא הקשו בפרק אלו הן הלוקין (דף י"ז) לרבא גבי זר שאכל עולה דאמאי לא מני מלקות זה ותירצו דאין הכי נמי. ועוד דלקמן גבי אוכל כזית מבשר קדשי קדשים חוץ לעזרה אמאי לא כתב שם דלוקה שתים משום הלאו שכתב והלאו של בשר בשדה טרפה דכן שם הקשו לרבא דלילקי משום לאו זה ותירצו משום דלא חזי לכהנים בפנים משמע דלקי משום הא היכא דחזי לכהנים בפנים. ועוד קשה גבי אוכל כזית מבשר חטאת אמאי לא לקי נמי משום כליל תהיה דהרי הוא נשרף. מיהו לזה י"ל דלא נאמר כן אלא גבי ליקרב למזבח וכמו שדקדק רבינו בלשונו כליל למזבח ואילו החטאות הנשרפות שהם נשרפות חוץ אינן בכלל לאו זה אבל קושיא קמאי קשיא טובא משום דמדכתב רבינו בסוף הפרק זר שאכל כזית מחטאת העוף לוקה שתים משמע דכל הני דלעיל לא לקי תרתי וצ"ע. ודע שרבינו ז"ל מפרש דמ"ש בגמרא אלא ליהודי להו לאוי לכל חד וחד דלא כפירוש רש"י ז"ל אלא כפירוש ר"י דלוקה התם דרבא היינו חמש מלקיות ממש ע"ש וכן מהבאר מדבריו שכתב מלקות כאן בזה הפרק. ומה שוקשה על רבינו ז"ל דכאן פסק כר"ש ובהלכות ביכורים משמע בהפך עיין במה שכתבתי בפרק ראשון מהלכות בכורות. והך קרא דלא תוכל לאכול דגבי עולה נראה מפרק ראשון מהלכות מעילה דהיינו אזהרה דמעילה וכדכתב שם רבינו בהדיא דאזהרה של מעילה מהכא אע"פ שהראב"ד ז"ל השיגו ואע"ג דקרא אמר אכילה הא קי"ל כר' אבהו וכדפסק רבינו ז"ל פ"ח מהלכות מאכלות אסורות דכל אכילה האמורה בתורה הוי אפילו הנאה והנהנה מן ההקדש שכתב רבינו ז"ל בהלכות סנהדרין פרק י"ז מהכא נפקא דהיינו הנאה כדכתיבנא. ובהל' מעילה הזהר יותר להרץ מה שהקשה הך מצאתי כתוב שכתב הכ"מ כאן:

וכן

משנה תורה

שלא בחלוקה אלא נוטל כל מה שירצה: **יט** כל הראוי לאכילת הקדשים בשעת הקרבן חולק לאכול. וכל מי שאינו ראוי לאכול בשעת העבודה אע"פ שהוא ראוי לעבודה והרי הוא ראוי לאכול לערב אינו חולק כדי להניח חלקו לערב. כיצד טבול יום ומחוסר כפורים והאונן ביום הקבורה בין כהן גדול בין כהן הדיוט אין חולקין לאכול לערב: **כ** *כל שאינו ראוי לאכול אינו ראוי לעבוד. חוץ מכהן גדול האונן שהוא מקריב ואינו אוכל כמו שביארנו. וכל שאינו ראוי לעבוד אינו ראוי לאכול חוץ מבעל מום שהרי נתפרש בתורה: **כא** כל שאין לו חלק בבשר אין לו חלק בעורות. אפילו טמא בשעת זריקת דמים וטהור בשעת הקטר חלבים אינו חולק בבשר שנאמר המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה. עד שיהיה טהור וראוי לעבודה משעת זריקה עד *אחר הקטר חלבים: **כב** נטמא אחר זריקה וטבל והרי הוא טהור אף בשעת הקטר חלבים הדבר ספק אם חולק אם אינו חולק לפיכך אם תפס אין מוציאין מידו: **כג** קרבן צבור הבא בטומאה אע"פ שהטמאים מקריבין אותו אין חולקין עם הטהורין לאכול לערב מפני שאינם ראויים לאכילה:

השגת הראב"ד

*כל שאינו ראוי וכו' חוץ מכהן גדול. א"א ויש לנו אחרים כמו כן והם חמשה דברים שבאים בטומאה ואין נאכלים בטומאה שהן קרבנות צבור העומר ושתי הלחם ולחם הפנים וזבחי שלמי צבור ושעירי ראשי חדשים:

פרק אחד עשר

א כל [א]האוכל כזית מבשר העולה בין לפני זריקת דמה בין לאחר זריקת דמה לוקה שנאמר לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך ויצהרך וגו' וכל נדריך אשר תדור. מפי השמועה למדו שזו אזהרה לאוכל בשר העולה: **ב** וחלבה ובשרה וסלתה ושמנה ויין של נסכיה חמשתן מצטרפין לכזית: **ג** וכן האוכל כזית מכל האימורין בין לפני זריקה בין לאחר זריקה בין כהן בין ישראל [ב]לוקה. שהאימורין כליל למזבח ככל העולה והרי נאמר במנחת כהנים כליל תהיה לא תאכל כל שהוא כליל למזבח אכילתו בלא תעשה ולוקין עליו בכזית. [ג]וכן האוכל כזית מבשר חטאות הנשרפות לוקה שנאמר וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל

*(כפירושו כתב רבינו עד שעת הקטר חלבים והיינו כהבא שאול וכאן כתב אחר הקטר ונראה דחזר בו): א סמ"ג לאוין שכא: ב סמ"ג לאוין שכב: ג סמ"ג לאוין שכג:

כסף משנה

יט כל הראוי לאכילת הקדשים וכו'. ר"פ (דף נ"ח:) טבול יום ומחוסר כפורים אין חולקים בקדשים לאכול לערב אונן נוגע ואינו מקריב ואינו חולק לאכול לערב בעלי מומין בין בעלי מומין עוברין בין בעלי מומין קבועים חולקין ואוכלים אבל לא מקריבין כל שאינו ראוי לעבודה אינו חולק בבשר: **כ** ומ"ש רבינו שכהן גדול האונן מקריב ואינו אוכל. משנה בסוף הוריות (דף י"ב:):

ומ"ש וכל שאינו ראוי לעבוד אינו לאכול ... מבעל מום שהרי נתפרש בתורה משנה וגמרא שם: כתב הראב"ד כל שאינו ראוי וכו' חוץ מכהן גדול א"א ויש וכו' והחמשה דברים הללו שנויים במשנה פרק כי ... נולין. ומתוך דברי הראב"ד נתיישב למה ... כתב רבינו פה חמשה דברים אלו דסוף ... שהם קרבנות הצבור ומחמת כן מקריבין אות... בטומאה שטומאה דחויה היא בצבור:

כא כל שאין לו חלק בבשר אין לו ח... בעורות. משנה ר"פ טבול יום (... נ"ח:): אפילו טמא בשעת זריקת דמים ו... שם במשנה:

כב ומ"ש נטמא אחר זריקה וטבל וה... הוא טהור אף בשעת הק... חלבים וכו'. שם (דף ק"ג:) בעיא ד... איפשיטא*:

כג קרבן צבור הבא בטומאה וכו'. שם (... נ"ט) בעי רב אושעיא ... בקרבנות צבור מהו שיחלקו לו מי אמרי... המחטא אמר רחמנא והאי נמי מחטא ה... או דילמא ראוי לאכילה חולק שאינו ר... לאכילה אינו חולק אמר רבינא ת"ש כ"ג מקר... אונן ואינו אוכל ואינו חולק לאכול לערב ש... ראוי לאכילה בעינן ש"מ. ופירש"י מהו שיה... לו מקרבן צבור לאכול לערב ובקרבן צ... שהקריבוהו טהורים קא מבעיא ליה אי פלג... מיניה להאי טמא הואיל וראוי לחטוי דק... צבור דוחה טומאה או דילמא ראוי לאכי... בעינן אבל בהקריבוהו טמאים לא מבעיא... שהרי אינו נאכל כדאיתא בפרק כיצד צו... ורבינו בפ"ד מהלכות ביאת המקדש פס... להאי דפ' כיצד צולין וא"כ יש לתמוה הי... כתב כאן קרבן צבור הבא בטומאה וכו' א... חולקין עם הטהורים לאכול לערב דמשמ... שהטהורים אוכלים אותו. וכתב הר"י קורק... ז"ל שצריך לפרש דברי רבינו כך קרבן צב... שיכולים להביאו בטומאה כשהיה צורך לו... וז"ש הבא בטומאה ולא אמר שבא בטומא... אע"פ שהטמאין מקריבין אותו כלומר שיכול... להקריבו בשהשעה צריכה לכך ולכך לא כ... שהטמאים הקריבוהו אלא מקריבין דהיי... שיכולים להקריב והעפ"כ אינם חולקים ע... טהורים שהקריבוהו דהד"א שקרבן כזה טמאי... וטהורים שוים כיון שהיה אפשר שיקריבוה... טמאים וראוי לחיטוי קרינן ביה קמ"ל ד... שהרי אינם ראויין לאכילה ולעולם בהקריבוה... טהורים מיירי. ובהא ניחא נמי מה שלא הוצי... זה מהכלל דכ"ג מקריב ואינו אוכל [דכ"ג] מהקר... שהקריב קאמר אבל טמא בקרבנות צבור ל... בהקריב הוא מיירי ולא שייך למימר שאי... אוכל ומקריב עכ"ל. ולי אין צורך לידחק כ... בפירוש דברי רבינו אלא דברים כפשטן שהקריבוהו טמאים שיש קרבן צבור שהוא בא בטומאה והוא קרבן פסח כדתנן בפרק כיצד צולין וכתבו רבינו בהל' קרבן פסח פ"י וכ... שהיו הקהל מחצה טהורים ומחצה טמאים שכולם עושים בראשון והטהורים עושים בטהרה והטמאים עושים לעצמם בטומאה והאוכלים אותו בטומאה והשתא קאמר שאע"פ שיכולים הטמאים להקריב פסחיהם אינם יכולים להמנות עם הטהורים אע"פ שלערב יהיו טהורים ויהיו ראויים לאכילה עם הטהורים:

פי"א א כל האוכל כזית מבשר העולה וכו' לוקה. בפרק אלו הן הלוקין (דף י"ז): **ב** ומ"ש וחלבה ובשרה וסלתה וכו' חמשתן מצטרפין לכזית. משנה בפ"ד דמעילה (דף ט"ו:)

ג וכן האוכל כזית מכל האימורין וכו' כל שהוא כליל למזבח אכילתו בלא תעשה. פ' אלו הן הלוקין (דף י"ח:) ר' אליעזר אומר כל שהוא בכליל תהיה ליתן לא תעשה על אכילתו מצאתי כתוב דע כי אין מעילה באימורים עד אחר זריקת דמים ואע"ג דאוכל מבשר קדשים לוקה אינו לוקה משום לאו דמעילה דהא אם אכל בשוגג מאימורי קדשי קלים קודם זריקה אינו מביא אשם מעילות. וקשה דנראה לאו דלא לאכול מבשר עולה היינו לאו דמעילה וראיה לזה שלא מנה הרמב"ם לאו דמעילה בהלכות מעילה שסמך ע... מה שכתב כאן וה"א לומר דלענין קרבן בשוגג אין מעילה באימורים עד לאחר זריקת דם ולמלקות יש בהם לאו דמעילה אפי' קודם זריקת דמים דהא מהניתין כחמה ת... קדשים קלים לפני זריקת דמים אין מועלים לא באימורים ולא בבשר פ"ק דמעילה (דף ז'). ונראה דיש כאן שני לאוין האחד הוא לאו וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל ומש... למדנו לכל הראוי לאשים שאם אכלו הוא בל"ת ואם אכל בשר אימורים קדשים קלים לוקה משום לאו זה. ויש עוד לאו אחר הנהנה מן ההקדש במזיד ואם אכל מבשר ... או מאימורי חטאת ואשם עובר על שנים לאו דמעילה ולאו דכל מנחה כהן וכן מנה הרמב"ם שני לאוין פרק י"ט מהלכות סנהדרין ולא ירדתי לסוף דעתו למה לא כתב ב... מעילה לאו דהנהנה מן ההקדש במזיד עכ"ל: **וכן** האוכל כזית מבשר חטאות הנשרפות לוקה וכו'. זה בכלל מה שנתבאר בסמוך כל שהוא בכליל תהיה ליתן לא תעשה ע... אכילתו ואיתיה בתורה כהנים פרשה צו בהדיא לגבי פרים ושעירים הנשרפים:

*בגמרא נראה דבעיא דרב אשי היא אליבא דהבא שאול וכן פירש"י והבא שאול עד שעה קאמר, ועי' בתוי"ט:

כל

משנה למלך

פי"א ג בין כהן בין ישראל לוקה. בעיא דאיפשיטא בפ"ז דמנחות (דף ע"ד) ודוק. ועל מ"ש רבינו וכן האוכל כזית בשר מבשר חטאות כתב מרן זה בכלל מה שנתבאר בסמוך כו'. ומפסוק זה אינו נלמד אלא כל מה שהוא כליל למזבח אבל חטאות הנשרפות שאין בהם חלק למז... איצטריך קרא אהרינא לאזהור אכילתן וכמ"ש רבינו והכי איתא בהדיא בת"כ יע"ש:

כל

אהל מועד לא תאכל באש תשרף: **ד** כל האוכל כזית מבשר הקדשים אפילו קדשים קלים קודם זריקת דמים לוקה. שנאמר לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ונדבותיך. כלומר לא תוכל לאכול נדבותיך בשעריך קודם שזורקין דמן בשערי המקום. מפי השמועה למדו שזו אזהרה לאוכל תודה או שלמים קודם זריקת דמים. והוא הדין לשאר קדשים בין קלים בין חמורים. וששה דברים שבתודה שהם החלב והבשר והסלת והשמן והיין והלחם כולן מצטרפין לכזית: **ה** כל האוכל כזית מבשר קדשי קדשים חוץ לעזרה לוקה שנאמר לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך. מפי השמועה למדו שזו אזהרה לאוכל מבשר חטאות ואשמות חוץ לעזרה. והוא הדין לאוכל קדשים קלים חוץ לירושלים שהוא לוקה. שחומת ירושלים לקדשים קלים כחומת העזרה לקדשי קדשים. ואחד בשר חטאת ואשם או שירי מנחות: **ו** בשר קדשים שיצא חוץ לחומת העזרה. ובשר קדשים קלים שיצא חוץ לחומת ירושלים נפסל ונאסר לעולם. ואע"פ שחזר למקומו אסור לאוכלו והאוכל ממנו כזית לוקה. שנאמר ובשר בשדה טריפה לא תאכלו. כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נעשה כטריפה כמו שביארנו בהלכות מאכלות אסורות: **ז** נכנס בשר קדשים קלים להיכל הרי זה כשר: **ח** זר שאכל כזית מבשר קדשי קדשים בעזרה אחר זריקת דמים לוקה. שנאמר ואכלו אותם אשר כופר בהם וגו' וזר לא יאכל וגו'. במקום שהכהן אוכל ובעת שראוי לאכול אם אכלו שם הזר לוקה. אבל אם אכל הזר בשר קדשי קדשים בחוץ לוקה משום אוכל בחוץ לא משום זר שאכל קדש. שהרי אינם ראויין שם לכהנים. וכן אם אכלן בעזרה קודם זריקה לוקה משום אוכל קודם זריקה בלבד לא משום זרות: **ט** זר שאכל כזית מחטאת העוף לוקה שתים. אחת משום זר שאכל את הקדש. ואחת משום אוכל נבילה. שכל מליקה נבילה היא וכשהותרה לכהנים הותרה לא לזרים. והרי הן שני איסורין הבאין כאחד כמו שביארנו:

פרק שנים עשר

א המנחות הם מן הקרבנות. והמנחות הבאות בפני עצמן ואינן באות משום נסכים. מהם מנחת צבור. ומהם מנחת יחיד: **ב** וכל המנחות סולת חיטין חוץ ממנחת סוטה ועומר התנופה שהם מן השעורים: **ג** שלש מנחות לצבור. עומר התנופה והוא קרב למזבח כמו שיתבאר. ושתי הלחם שמביאין ביום עצרת. ואלו נקראו מנחה ואינן קריבין לגבי המזבח והן חמץ. ועליהם נאמר קרבן ראשית תקריבו אותם לה' ואל המזבח לא יעלו. והמנחה השלישית הוא לחם הפנים שעושין בכל שבת ואינו קרב לגבי מזבח אלא כולו נאכל לכהנים כמו שיתבאר: **ד** ותשע מנחות היחיד וכלן קריבין למזבח ואלו הן. מנחת חוטא והוא מנחה שמקריב העני כשיתחייב חטאת ולא תניע ידו. מנחת סוטה והיא מנחת הקנאות שכבר נתפרשו מעשיה. המנחה שמקריב כל כהן תחילה כשיכנס לעבודה שמקריב אותה בידו והיא הנקראת מנחת חינוך. המנחה שמקריב כהן גדול בכל יום והיא הנקראת חביתין. מנחת הסולת והיא באה בנדר ונדבה. מנחת המחבת והיא באה בנדר ונדבה. מנחת המרחשת והיא באה בנדר ונדבה. מנחת מאפה תנור והיא באה בנדר ונדבה. מנחת רקיקין והיא באה בנדר ונדבה: **ה** כל המנחות הקריבות לגבי המזבח אין כל אחת מהן פחותה מעשרון. ומיעוטו מעכב את כולו. וחמש מנחות הבאות בנדר ונדבה

א סמ"ג לאוין שכד: ב סמ"ג לאוין שכה: ג סמ"ג שם: ד סמ"ג לאוין שכו:

כסף משנה

כל האוכל כזית מבשר הקדשים אפילו קדשים קלים קודם זריקת דמים לוקה וכו'. בפ' אלו הן הלוקין (דף י"ז י"ח):

ומ"ש וה"ה לאוכל קדשים קלים חוץ לירושלים שהוא לוקה וכו'. שם. ומ"ש ואחד בשר חטאת ואשם או שירי מנחות:

בשר קדשי הקדשים שיצא חוץ לחומת העזרה וכו'. בר"פ בהמה המקשה (דף ס"ח):

נכנס בשר קדשים להיכל הרי זה כשר. בס"פ התערובת (דף פ"ב):

זר שאכל כזית מבשר קדשי קדשים בעזרה וכו'. בפרק אלו הן הלוקין (דף י"ח:) ... רב גידל אמר רב זר שאכל מחטאת ואשם ... זריקה פטור מ"ט [דאמר קרא] ואכלו ... אשר כופר בהם וכו' כל היכא דקרינן ... ואכלו אותם אשר כופר בהם קרינן ביה ... זר לא יאכל קדש וכל היכא דלא קרינן ... ואכלו אותם אשר כופר בהם לא קרינן ... וכל זר לא יאכל קדש. ומ"ש אבל אם אכל ... בשר קדשי קדשים בחוץ לוקה משום אוכל ... לא משום זר שאכל קדש וכו' וכן אם ... אכלן בעזרה וכו'. כל זה בכלל מימרא דרב גידל:

זר שאכל כזית מחטאת העוף לוקה שתים וכו'. בס"פ ד' אחין (יבמות ל"ג) ... כולל לא משכחת לה דהא בשעת מליקה ... הרוייהו דכל זמן שלא נמלקה היה עליה ... מעילה ולא זה הוא איסור זרות [האמור] ... פניתר לאכילת כהנים וכשנמלקה ונראית ... פקע תיגה איסור אזהרת מעילה והייל ... איסור זרות דזר לא יאכל ואיסור מליקה באיסור בת אחת:

פי"ב א המנחות הם מן הקרבנות וכו':

ב וכל המנחות סולת חטים וכו'. משנה רפ"ב דסוטה (דף י"ד):

ג שלש מנחות לצבור עומר התנופה וכו' וכמו שיתבאר. בפרק שביעי מה' ... דין: והמנחה השלישית היא לחם הפנים וכו' כמו שיתבאר. בפרק הנזכר:

ד ותשע מנחות היחיד וכו'. במשנה בפ' כל המנחות באות (דף ס'). ויש ... הלות שלט בדברי רבינו חסרון וצריך ... מנחת מאפה תנור והיא באה בנדר ... מנחת רקיקין והיא באה בנדר ונדבה:

ה כל המנחות הקריבות לגבי המזבח וכו'. בהקומץ רבה (דף כ"ה) תנן העשרון ... מעכב את רובו ופירש"י שאם חסר ... פסול. ומ"ש וחמש מנחות הבאות ... נדר ונדבה יש לו להתנדב ולנדור מהם כל מה

לחם משנה

ד וכן האוכל כזית כו' שנאמר לא תוכל לאכול כו'. קשה דבס"פ התערובות (דף פ"ב) איפלינו ר"י הגלילי ור"ע דלר"ע אתא הך קרא לומר דחטאת החיצונה שנכנס דמה לפנים דנפסלה ולר"י הגלילי אתא קרא לומר דחטאות הנשרפות דעובר בל"ת על אכילתן ולר"ע דפליג על ר"י הגלילי נראה ודאי דליכא ל"ת באכילה דחטאות הנשרפות כלל וכן כתב הה"ר אליה מזרחי בפירושו בפ' צו וא"כ רבינו ז"ל שפסק בפ"ב מהלכות פסולי המוקדשין כרבנן שכתב שם שדם חטאת שנכנס להיכל אפי' חטאת יחיד הנאכלת אסורה שנאמר כל חטאת אשר יובא מדמה איך פסק כאן כר"י הגלילי ומזכי שטרא לבי תרי. וי"ל דרבינו סובר דר"י הגלילי אית ליה דהך קרא לא איירי כלל בחטאת החיצונה שנכנס דמה שכן אמרו שם בברייתא דהוא תירץ דנפקא ליה מדין לא הובא דמה אבל לרבנן אית להו דתרתי נפקא לן מהך קרא ופשטיה דקרא כרבי יוסי הגלילי אלא משום דכתיב מדמה דאתא למעט ולא בשרה כלומר לא מי שנכנס בשרה לפנים משמע דקרא נמי בחטאת החיצונה איירי ותרתי שמעת מינה ודוחק. ועדיין צ"ע:

משנה למלך

כל האוכל כזית מבשר הקדשים כו'. לא כתב רבינו דין שיירי המנחות אם אכל קודם קמיצה אם לוקה. ובסעיף שאחר זה בדין האוכל חוץ למקומו כתב או שיירי מנחות משמע שאין במנחות באוכל קודם קמיצה ומ"מ איסורא איכא אפילו קודם הקטרה וכמ"ש רבינו בפי"ג ... אלו ומאימתי יותרו השיריים באכילה משיצית האור ברוב הקומץ וכן גבי קרבנות אע"ג ... קודם זריקה אינו לוקה מ"מ איסורא איכא לאכלם קודם הקטרה וכדאמרינן בפרק תמיד נשחט ... יכול יהיו הכהנים רשאים בחזה ושוק קודם הקטרת אימורין ת"ל כו'. ונראה דה"ה בחטאות ... וכן הבעלים אינם אוכלין בשר השלמים קודם הקטרה וכמ"ש רבינו בפי"ח מהלכות פסולי ... הלכה ז' והאימורין מתירים את הבשר לאדם. ומ"מ לא דמו הקטרת אימורין להקטרת ... דבאימורין אף שאסור לאכול קודם הקטרה אם נאבדו האימורין מותר הבשר אבל במנחות אם ... הקומץ נאסר באכילה משום דהקטרת הקומץ עומד במקום זריקת דם ולפיכך אם חשב בהקטרת ... מחשבת פגול נתפגל וכמ"ש רבינו בפי"ג מהל' פסולי המוקדשין הלכה ו' ואילו גבי קרבן אין ... פוסלת לאחר זריקה וכמבואר שם. וכן נמי נפקא מינה להא דקי"ל דאין חייבין משום פגול ... קרבו כל מתיריו דקרבן כיון שנזרק הדם הוקבע לפיגול אבל במנחות לא הוקבעו לפיגול עד לאחר ... הקומץ. ואע"ג דגבי קרבן נמי אסור לאכול קודם הקטרה מ"מ כיון שאם אבדו האימורין ... הבשר משעת זריקת הדם קרינן ביה הוקבע לפיגול. ונראה דמשילית האור ברוב האימורים הוסר ... באכילה דומיא דשיירי מנחות וכן נראה מדברי התוס' בפרק הקומץ רבה (דף כ"ו) ד"ה קומץ דמדמינן להו להדדי יע"ש. שוב ראיתי לרבינו שכתב בספ"ד מה' מחוסרי כפרה שהאוכל מלוג השמן קודם שיתן מתן שבע ומתן בהונות לוקה כאוכל קדשים קודם זריקה וכ"כ התוס' בפי"ג דזבחים (דף ק"י) ד"ה קומץ יע"ש:

כתב רשב"ם ז"ל בפרק יש נוחלין (דף ק"כ) אההיא דאמרי' בית שאלה בהקדש שאם שחט קדשים בחוץ ונתחייב כרת ואח"כ הלך אצל חכם להתיר לו הקדשו ומצא לו פתח של חרטה ועקר את ההקדש מעיקרו ועבדיה כהקדש טעות איגלאי מלתא למפרע דלא הוה הקדש מעולם ופטור מכרת ע"כ. ואני מסתפק בשוחט בפנים ואכל קודם זריקה דלוקה אי מהני ליה שאלה לפוטרו ממלקות דדלמא דוקא שוחט בחוץ דהיא שחיטה שאינה ראויה מהני ליה שאלה אבל בשוחט בפנים לא. וראיתי להתוס' בפ"ג דכריתות (דף י"ג) ד"ה ארבע שכתבו השתא שנשחטו ונזרקו דמן כהלכתן ליתיה בשאלה. ומפשט דבריהם נראה דדוקא היכא דנשחט ונזרק דמם כהלכה לא מהני שאלה אבל קודם זריקה מהני שאלה. ועיין בתוס' פ"ק דסוטה (דף ו') ד"ה כי שהקשו למה אינו נשאל עליה ותצא לחולין. ועיין בפ"ז דנדרים (דף ס"ד) דאמרינן בתרומה ביד כהן דלא מצי מתשיל עליה ואפשר דכל שהביאו לכהן וכ"ש אם נתקדש בכלי דחשיב כתרומה ביד כהן ולא מצי מתשיל עליה ועיין היטב ועיין במ"ש הרא"ש שם בשם ה"ר אלעזר ממיץ ועיין בחוות יאיר ס"ס ק"ל (א"ה עיין בס' מוגל מתא סי' י"ט):

ו והאוכל ממנה כזית לוקה. עיין במ"ש התוספות פ"ג דיומא (דף ל"ו) ד"ה לאו ותפ"ג דמכות (דף ק"י) ד"ה ולילקי:

ונדבה יש לו להתנדב ולנדור מהן כל מה שירצה אפילו אלף עשרון. אבל מנחת העומר ומנחת חוטא ומנחת קנאות ומנחת חינוך והחביתין כל אחת מהן עשרון אחת לא פחות ולא יתר: **ו** כל המנחות הקריבות לגבי המזבח טעונות הגשה במערב כנגד חודה של קרן דרומית מערבית. ואינן טעונות תנופה. חוץ ממנחת סוטה ועומר התנופה ששניהן טעונות תנופה והגשה: **ז** כל המנחות הקריבות לגבי המזבח טעונות שמן ולבונה. לוג שמן לכל עשרון. וקומץ לבונה לכל מנחה. בין שהיתה עשרון אחד בין שהיתה ששים עשרונים. שאין מביאין בכלי אחד יתר על ששים עשרון כמו שיתבאר. [א]חוץ ממנחת קנאות ומנחת חוטא שנאמר לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה: **ח** [ב]נתן והקריב לוקה על השמן בפני עצמו ועל הלבונה בפני עצמה. נתן כלי שיש בו שמן או לבונה על גביה אינו עובר ולא פסל. מנחת חינוך והחביתין מוסיף לכל אחת מהן שמן כמו שיתבאר: **ט** כל המנחות הקריבות לגבי המזבח נקמצות ומקטיר הקומץ כולו על גבי המזבח והשאר נאכל לכהנים חוץ ממנחת זכרי כהונה שאינה נקמצת אלא מקטירין אותה כולה שנאמר וכל מנחת כהן וגו'. הא למדת שמנחת חינוך והחביתין וכהן שהביא מנחת חוטא או מנחת נדבה כולן נשרפות על גבי המזבח ואינן נקמצות: **י** *הכהנת מנחתה נקמצת כמנחת ישראל ושיריה נאכלין: **יא** ולדות שנתערבו והרי כל אחד מהן ספק מנחתם נקמצת כמנחת ישראל ואינה נאכלת כמנחת כהנים. כיצד עושים. הקומץ קרב בפני עצמו והשירים מתפזרין על בית הדשן: **יב** כל הנשואות לכהנים בין כהנת בין ישראלית אין שירי מנחותיהן נאכלים מפני חלק הבעל שאינו אוכל. ואינה כולה לאשים מפני חלק האשה. אלא הקומץ קרב לעצמו והשירים מתפזרין על בית הדשן. הקמיצה בכל מקום בעזרה ואם קמץ בהיכל כשירה: **יג** מקדישין מנחה בכלי שעל גבי קרקע וקומצין מכלי שעל גבי קרקע. ואין מקדישין הקומץ בכלי שעל גבי קרקע. ומאימתי יותרו השירים באכילה משיצית האור ברוב הקומץ: **יד** כל המנחות הקריבות לגבי המזבח מצה. וכן שירי המנחות שאוכלין הכהנים אע"פ שהן מותרין לאכלן בכל מאכל ובדבש אין אוכלין אותן חמץ שנאמר לא תאפה חמץ חלקם. אפילו חלקם לא יחמיצו ואם החמיץ שיריה לוקה. והמחמץ אחר המחמץ חייב [ג]ולוקין על כל עשייה ועשייה שבה: **טו** כיצד לשה חמץ או ערכה חמץ או קטפה חמץ או אפאה חמץ לוקה. שנאמר לא תעשה חמץ ונאמר לא תאפה חמץ לחייב על כל מעשה יחידי

שבה

א סמ"ג לאוין שכח: ב סמ"ג לאוין שכט: ג סמ"ג לאוין של:

השגת הראב"ד

*הכהנת מנחתה נקמצת. א"א כהנת זו לא ידעתי מה היא אם נשאת לכהן הרי כבר אמורה ואם נשאת לישראל מנחתה נאכלת:

לחם משנה

פי"ב ח נתן כלי שיש בו שמן או לבונה על גביה אינו עובר ולא פסל כו'. בפרק כל המנחות (דף נ"ט) אמרו נתן שמן על שיריה אינו עובר בלא תעשה נתן כלי על גבי כלי לא פסלה ע"כ. ורבינו ז"ל כתב גבי נתן כלי דאינו עובר ולא פסל וקשה דא"כ למה שנה במשנה ואמרה גבי נתן שמן על שיריה אינו עובר דפי' אינו עובר ולא פסל וכמו שכתב רבינו ז"ל בפרק י"א מהל' פסולי המוקדשין ובנתן כלי כתב ולא פסל דמשמע אע"ג דעובר אינו פוסל לימא נ"כ אינו עובר כדקאמר ברישא אלא משמע דעובר ודלא כרבינו ז"ל ולשון הברייתא אמרו שם יכול לא יתן כלי על גבי כלי ואם נתן פסל ת"ל עליה בגופה של מנחה הכתוב מדבר. ואפשר דמשמע ליה לרבינו ז"ל דממעט ליה מלבון עליה דכתיב גבי לאו דלא יתן משמע דאפילו מלאו ממעט ליה:

י הכהנת מנחתה נקמצת וכו'. כן כתוב בספרי רבינו ז"ל. ובהשגות א"א כהנת זו לא ידעתי מה היא וכו'. ואם היה לו להר"א ז"ל בדברי רבינו ז"ל הנוסחא שכתבתי דאיתא בספרים דידן דבריו קשו טובא דכתב דאם נשאת לכהן הרי כבר אמורה כלומר הא אמרה רבינו ז"ל לקמן והרי למה לי ואי נשאת לישראל מנחתה נאכלת משמע דכוונתו להקשות דאין הדין כמו שכתב רבינו ז"ל ולפי הנוסחא שכתבתי אין מובן לדברים אלו דאדרבה אם נשאת לישראל שפיר קאמר רבינו ז"ל דשיריה נאכלים דכן הוא הדין בין בפנויה בין בנשאת לישראל ואם נשאת לכהן הי"ל להקשות דאין הדין כמו שכתב רבינו ז"ל דשיריה נאכלים דאין נאכלים כמו שכתב רבינו ז"ל לקמיה כל הנשואות לכהנים בין כהנת וכו' ואינה כולה לאשים. לכך נראה לומר דהר"א ז"ל היה לו בנוסחאת רבינו ז"ל נקמצת כמנחת ישראל ואין שיריה נאכלין ולכך הקשה דאי בנשאת לכהן הרי כבר אמורה לקמן דאין שיריה נאכלים ואי בנשאת לישראל אין הדין כן אלא דנאכלין וכן בפנויה גם כן אי אפשר דשיריה נאכלין כמנחת ישראל ולכך לא אוקמה הר"א ז"ל בפנויה כמו שתמה עליו הרב בכ"מ ז"ל:

טו כיצד לשה חמץ וכו'. כתב הרב בעל כ"מ ז"ל דיש לתמוה על רבינו ז"ל מהא דאמרי' בפ' כל המנחות (דף נ"ו) אמר רב פפא אפאה לוקה שתים אחת על עריכתה ואחת על אפייתה. ואני אומר דרבינו ז"ל מפרש מה שאמרו שם הא דערך הוא ואפה הוא הא דערך חבריה ויהיב ליה ואפה כפירוש התוספות ז"ל שם דצריך שיעשה גמר העריכה דאופה להתחייב שתים אבל אם לא עשה גמר עריכה אלא אפייה לחודה אז ודאי אינו חייב אלא אחת וכיון שרבינו ז"ל כתב לוקה על כל מעשה מהן ממילא משמע דאי עבד גמר עריכה דחייב:

תבל

כסף משנה

מה שירצה וכו', פשוט הוא. ומה שכתב אבל מנחת העומר ומנחת חוטא וכו' לא [פחות] ולא יתר. בס"פ אלו מנחות (דף ע"ז:) ת"ר כל המנחות שריבה במדת עשרון או [...] במדת עשרון פסולות, וע"כ לומר דכל המנחות הבאות שלא בנדר ונדבה קאמר:

ו כל המנחות הקריבות לגבי המזבח טעונות הגשה. משנה בפרק כל המנחות (דף ס'). ומ"ש שהגשה במערב. שם [...] (דף ס"א). ומ"ש שהוא כנגד חודה של [קרן] דרומית מערבית ברייתא בפרק הקומץ (דף י"ט:) ויליף לה מקראי. ומ"ש ואינן טעונות תנופה חוץ ממנחת סוטה ועומר התנופה משנה בפרק כל המנחות (דף ס"א):

ז כל המנחות הקריבות לגבי המזבח [טעונות] שמן ולבונה חוץ ממנחת סוטה ו[מנחת] קנאות וכו'. משנה בפרק כל המנחות (דף נ"ט). ומ"ש לוג שמן לכל עשרון וקומץ ל[בונה] לכל מנחה בין שהיתה עשרון אחד בין [שהיתה] ס' עשרונים. פלוגתא דתנאי במשנה פרק [...] מדות (דף פ"ח) ופסק כת"ק ולא כ[...] משום דקראי מסייעי לת"ק. ומה שכתב [אין] מביאין בכלי אחד יתר על ס' עשרון שיתבאר. בפי"ז:

ח נתן והקריב לוקה על השמן בפני [עצמו] וכו'. משנה בפרק כל המנחות (דף נ"ט) גבי מנחת חוטא ומנחת קנאות. נתן בכלי שיש בו שמן או לבונה על גביה עובר ולא פסל. גם זה שם במשנה:

מנחת החינוך והחביתין וכו' כמו שיתב[אר] בפרק שלשה עשר:

ט כל המנחות הקריבות לגבי המזבח נק[מצות] וכו'. ר"פ (דף ע"ב) שלו [...] נקמצות ושיריהם לכהנים מנחת הסלת וכו' והמרחשת וכו'. ומ"ש חוץ ממנחת זכרי כ[הונה] וכו' שם ומקרא מלא הוא. ודקדק רבינו [...] זכרי כהונה משום דמנחת כהנת נאכלת כשנינו בפרק היה נוטל סוטה (דף כ"ג). [...] שכתב רבינו הא למדת וכו'. לאפוקי [...] שמעון דאמר בפרק אלו מנחות מנחת [...] של כהנים נקמצת:

י ומ"ש הכהנת מנחתה נקמצת וכו'. [...] נתבאר: כתב הראב"ד [...] מנחתה נקמצת. א"א כהנת זו לא ידעתי [מה] היא וכו'. כלומר שנשואה לכהן [...] כתב רבינו לקמן בסמוך שאין שירי מנ[חותיהן] נאכלין וכו'. ואני אומר שאיני יודע ממה [...] הראב"ד על רבינו דהא איצטריך להשמ[יענו] שאע"פ שהיא בת כהן והיא פנויה מנ[חתה] נקמצת ושיריה נאכלים כדין מנחת ישר[אל]:

יא ולדות שנתערבו והרי כל אחד [...] ספק מנחתם נקמצת וכו'. [...] נושאין (דף ק'):

יב כל הנשואות לכהנים וכו' עד מתפ[זרין] על בית הדשן. בפרק היה [...] (דף כ"ג) משנה וברייתא: **הקמיצה** [בכל] מקום בעזרה. משנה בפרק קדשי קדשים (דף ס"ג). ומ"ש ואם קמץ בהיכל כשירה מימרא [...] דמנחות (דף ח') ובפרק קדשי קדשים ש[ם]:

יג מקדשין מנחה וכו'. מימרא [...] דמנחות (דף ז'). ומ"ש [...] מקדשין הקומץ בכלי שעל גבי קרקע. שם [...] דאיפשיטא: ומאימתי יותרו השירים בא[כילה] וכו'. בפרק הקומץ רבה (דף כ"ו:) פלו[גתא] דאמוראי ופסק כר' יוחנן משום דמשמע [...] דאמוראי סברי כוותיה:

יד כל המנחות הקריבות לגבי המזבח מצה. ר"פ (דף נ"ב:) כל המנחות באות מצה חוץ מחמץ שבתודה ושתי הלחם. ומ"ש וכן שירי המנחות וכו' עד ואם החמיצו שיריה לו[קה] משנה שם (דף נ"ה). ומ"ש שמותר לאכלן בדבש. שם. ומ"ש והמחמץ אחר המחמץ חייב. מימרא דרבי יוחנן שם (דף נ"ו:) ופרק כל פסולי המוקדשין (דף [...]) ומ"ש ולוקין על כל עשיה ועשיה שבה וכו'. משנה שם וחייב על לישתה ועל עריכתה ועל אפייתה: ודע דאיתא בגמרא (דף נ"ו) אמר רב פפא אפאה לוקה שתים אחת [על] עריכתה ואחת על אפייתה והא אמרת מה אפיה מיוחדת שהיא מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה ל"ק הא דעריך הוא ואפה הוא הא דעריך חבריה ויהיב ליה ואפה. ופי[...] לוקה שתים דאפיה גמר עריכה היא. ערך הוא ואפה הוא לאחויבי תרתי אתרווייהו. ערך חבריה ואפה הוא מחייב חבריה חדא ואיהו תרתי אאפיה ואעריכה דגמר [...] עכ"ל. והתוס' פירשו בענין אחר ויש לתמוה למה השמיט רבינו מימרא זו:

הניח

משנה למלך

פי"ב ח נתן והקריב לוקה על השמן כו'. עיין במ"ש התוס' פ"ס דמנחות (דף ס') בשם ר"ת ז"ל דאם נתן בתחלה שמן ואח"כ לבונה אינו חייב על הלבונה וה"ה אם נתן לבונה ובסוף אינו חייב על השמן ומתני' דקתני וחייב על השמן בפני עצמו מיירי בשתי מנחות באחת נתן שמן ובאחת נתן לבונה יע"ש. והדין הוא פלא בעיני וצ"ע:

יג משיצית האור ברוב הקומץ. עיין בירושלמי רפ"ב דיומא שאמרו מהו ברובו ברובו של קומ[ץ] [...] רוב כל פרידה ופרידה ואסיקו דברוב כל פרידה ופרידה איתמר (א"ה עיין במ"ש [...] המחבר לעיל פי"א הלכה ד'):

שבה. עשה חמץ מתחלה ועד סוף לוקה על כל מעשה מהן: **טז** הניח שאור על גבי העיסה והלך וישב לו ונתחמצה מאליה לוקה. שהנחת השאור הוא המעשה: **יז** תבל השירים בקצח או בשומשמין *או בכל מיני תבלין ושמנים כשירה. מצה היא אלא שנקראת מצה מתובלת: **יח** המחמץ מנחה פסולה פטור. שנאמר אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ. הכשירה להשם לא הפסולה. חמצה כשהיא כשירה ויצאת לחוץ וחזר וחמצה אחר שנפסלה ביציאתה אינו לוקה. חמצה בראשו של מזבח אינו לוקה שנאמר אשר תקריבו וכבר קרבה זו והיא כשירה: **יט** המחמץ לחם הפנים לוקה. שנאמר כל המנחה. אבל מנחת נסכים אין בה מלקות שאם גבלה במים הרי נפסלה קודם שתתחמץ. ואם גבלה ביין של נסכים מי פירות הן ואין מחמיצין: **כ** החטים של מנחות אין לותתין אותן שמא יחמיצו שהרי בחוץ לותתין אותן ואין הכל זריזין לשומרן. אבל מנחת העומר הואיל והיא של צבור לותתין אותה. שהרי הצבור זריזין הן ומשמרין אותה: **כא** כל המנחות הנאפות נילושות בפושרין ומשמרן שלא יחמיצו. הואיל ולישתן ואפייתן בפנים בעזרה אנשי פנים זריזין הן: **כב** ובמקום שמבשלין קדשי קדשים שם אופין את המנחות שנאמר זה המקום אשר יבשלו שם הכהנים את האשם ואת החטאת אשר יאפו את המנחה וגו': **כג** כל המנחות טחינתן והרקדתן בחוץ. ולישתן ועריכתן ואפייתן בפנים. וכל מעשיהן כשרים בזר עד שיבואו לבית הקמיצה. ומחבת ומרחשת היו בעזרה. ושתיהם מכלי השרת ומקדשין. ותנור של מקדש של מתכת היה:

השגת הראב"ד

*או בכל מיני תבלין ושמנים. א"א נראה לי במצה האפויה משנית שמותר לאכול שיריה בתבלין ואין חוששין לבטול טעם מצה אבל למנחת הסלת ללוש את שיריה בתבלין אסור משום חמוץ:

פרק שלשה עשר

א מצות [א]עשה לעשות כל מנחה כמצותה האמורה בתורה: **ב** וכיצד עשיית חביתי כהן גדול. מביא עשרון שלם ומקדישו וחוצהו בחצי עשרון שבמקדש שאע"פ שהיא קריבה חציין אינה מתקדשת לחציין. ומביא עמה שלשת לוגין שמן שנאמר בשמן תעשה להוסיף לה שמן כנסכי הכבש. ובולל הסולת בשמן וחולטה ברותחין. ולש מכל חצי עשרון שש חלות. נמצאו שתים עשרה חלות: **ג** ואחת אחת היו נעשות וכיצד עושה מחלק

[א] סמ"ג עשין קעו:

כסף משנה

הניח שאור על גבי העיסה והלך וישב לו וכו'. מימרא שם (ע"ב):

תבל השירים בקצח או בשומשמין וכו'. ברייתא בפרק הקומץ רבה (דף כ"ג:) תבלה בקצח או בשומשמין וכו' ומשמע לרבינו דהיינו דוקא בשירים אבל בקומץ פסול ... שהוא יתר דהא תנן בפ"ק דמנחות (דף ו') קמץ ועלה בידו גרגיר של מלח או ... של לבונה פסול מפני שאמרו הקומץ ... והחסר פסול: כתב הראב"ד אבל ...ים בקצח או בשומשמין או בכל מיני ...ן ושמנים כשירה א"א נ"ל במצה האפויה ... וכו'. ואני אומר שאין זה מוכרח שהרי ... שנבלה בתבלין אפשר לשמרה שלא תחמץ כדרך שאמרו בנילושות בפושרין:

המחמץ מנחה פסולה פטור וכו'. ברייתא בפרק כל המנחות ... מלה (דף נ"ז): חמצה כשהיא כשירה ...ת לחוץ וכו'. שם בעיא דלא איפשיטא ...לא. ומ"ש חמצה בראשו של מזבח אינו ... וכו'. נ"ז שם בעיא דלא איפשיטא ולקולא:

המחמץ לחם הפנים אינו לוקה וכו' אבל מנחת נסכים אין בה ...ת וכו'. שם תניא אשר תקריבו לרבות ...ת נסכים לחימוץ דברי ר"י הגלילי ר"ע ...י לרבות לחם הפנים לחימוץ ופסק כר"ע ...ינן בגמ' מנחת נסכים מי פירות הם ומי ...ת אינם מחמיצין אמר ר"ל אומר היה ר"י ...י מנחת נסכים מגבלה במים וכשירה ...ת דר"ע לא סבר הכי. ומ"מ קשה דרבינו ...לחם הפנים מכל המנחה וברייתא יליף ...מאשר תקריבו. וי"ל דבגמרא הכי איתא תנו ... אילו נאמר אשר תקריבו לה' לא תעשה ...הייתי אומר אין לי בלא תעשה חמץ ...קומץ בלבד מנחה מנין ת"ל וכו' כל ...ה אשר תקריבו לה' וכו' למה לי מיבעי ...לכדתניא אשר תקריבו לרבות מנחת נסכים ...ד דר"י הגלילי וכו' ואיכא למידק מאי ...ליה אשר תקריבו לה' למה לי הא ...ן ליה למעוטי פסולה. וי"ל דמשמע ליה ...מאי למעוטי פסולה מדהוה ליה למיכתב ...מנחה וכתב כל המנחה משמע המנחה ...ה הכשירה ולא הפסולה וא"כ אשר תקריבו למה לי וקאמר לרבות מנחת נסכים לר"י ...י ולחם הפנים לר"ע. ומשמע לרבינו דאשר ...בו להו באנפי נפשיה מידרש אלא היינו ...דאתא לגלויי על כל המנחה דאף לחם ...ים בכלל ומפני כך תפס כל המנחה:

החטים של מנחות אין לותתים אותם שמא יחמיצו וכו'. בס"פ כל שעה ...מ':). ומ"ש אבל מנחת העומר הואיל ...של צבור וכו'. שם ומאי שנא ממנחת ...ר ותניא מנחת העומר לותתין אותה צבור ...ופירש רש"י שהיא קרבן צבור וכל עסקיה ...ע"פ ב"ד עשים ובודאי ב"ד זריזים הם:

כל המנחות הנאפות וכו'. משנה בפרק כל המנחות (דף נ"ה):

ובמקום שמבשלים קדשי קדשים שם אופים את המנחות וכו'. שתי הלחם (דף נ"ו) במשנה כל המנחות יש בהם מעשה כלי בפנים ובגמרא שאלו את רבי זו מנין אמר להם הרי הוא אומר ויאמר אלי זה המקום אשר יבשלו שם הכהנים ...אשם ואת החטאת אשר יאפו את המנחה לבלתי הוציא אל החצר החיצונה ומפרש רבינו כפירוש התוספות דלמאי דקתני בפנים קאי ומשמע דלא גרס מאי דגרים בספרים דידן מה אשם וחטאת טעונים כלי *אף מנחה נמי טעונה כלי, וא"ל דגרים ליה רבינו יפרש דאהרווייהו קאי אבפנים ואכלי:

כל המנחות טחינתן והרקדתן בחוץ וכו'. בתוספתא דמנחות פרק י"א מנחות יש בהן מעשה כלי בפנים טיחונן והרקדתן בחוץ לישתן ועריכתן ואפייתן בפנים. וכל שכתב רבינו אינו מדוקדק שהרי שתי הלחם ולחם הפנים קרויין מנחה ופסק רבינו בפ"ח מתמידין ומוספין שלישתן ועריכתן בחוץ וכן שנוי בפ' שתי הלחם: וכל מעשיהם ...בזר וכו'. בפרק הקומץ רבה (דף י"ח): ומחבת ומרחשת היו בעזרה וכו'. בס"פ כל המנחות (דף ס"ג): ותנור של מקדש של מתכת היה. בפ' דם חטאת (דף צ"ו) ומפרש טעמא דכיון דהיכא שתי הלחם ולחם הפנים דאפייתן בתנור וקדושתן בתנור ה"ל כלי שרת וכלי שרת דחרס לא עבדינן ופירש"י וקדושתן בתנור שאין נעשים בכלי שרת לפי שאין טעונים שמן ואמרינן בפרק שתי הלחם לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים דתנור מקדש להו:

א ב **מצות** עשה לעשות כל מנחה וכו' וכיצד עשיית חביתי כ"ג וכו'. בפרק התכלת (דף נ':) תנן חביתי כ"ג לא היו באים חצאים אלא מביא עשרון שלם וחוצהו ומקריב מחצה בבקר ומחצה בין הערבים. ובפ' שתי מדות (דף פ"ז) תנן חצי עשרון מה היה משמש שבו היה מודד חביתי כ"ג מחצה בבקר ומחצה בין הערבים ...א ומינהי חביתי כ"ג לא היו באים חצאים אלא מביא עשרון שלם וחוצהו אמר רב ששת מאי מודד נמי דקתני מחלק ובפ"ק דמנחות (דף ח') גרסינן חביתין של כ"ג ר' ...אמר אינה קדושה לחצאין ורבי אלעזר אמר מתוך שקריבה לחצאין קדושה לחצאין א"ר אחא מ"ט דר"י אמר קרא מנחת תמיד מחציתה בבקר הבא מנחה ואח"כ חציה כר"י. ומ"ש ומביא עמה ג' לוגין שמן שנאמר בשמן תעשה וכו', בפ' התכלת (דף נ"א). ומ"ש ובולל הסולת. משנה פרק אלו מנחות (דף ע"ד:) חלות בוללן [דברי רבי] והכ"א ...וידוע דהלכה כחכמים. ומ"ש וחולטה ברותחין. כך פירשו בת"כ מורבכת: ולש מכל חצי עשרון שש חלות נמצאו י"ב חלות. בפרק אלו מנחות (דף ע"ו) תנן חביתי כ"ג שהם באות י"ב וקאמר בגמ' דאתיא הוקה חוקה מלחם הפנים:

...ש ואחת אחת היו נעשות. נראה דטעמא משום דיליף מלחם הפנים. ומ"ש וכיצד עושה מחלק הג' לוגין ברביעית שבמקדש רביעית לכל חלה. בפרק שתי מדות (דף פ"ה:). ומ"ש

*[עיין תוי"ט פי"א מ"ד ד"ה יש]

לחם משנה

יז תבל השירים וכו'. ברייתא בפ' הקומץ (דף כ"ג:) ופליגי התם רב חסדא ור' חנינא גבי נבילה בטלה בשחוטה אי בתר בטל אזלינן או בתר מבטל ולרב חסדא דאית ליה בתר מבטל אזלינן הקשו עליו מהך ברייתא ואוקמוה שם לדעתו דלא אפיש בה תבלי אלא רובה מצה וא"כ קשה על רבינו ז"ל דבסוף פרק א' מהל' שאר אבות הטומאות כתב שם נבלה שנתערבה בשחוטה וכו' ופסק שם כרב חסדא וכמבואר שם בדברי הכ"מ ז"ל וא"כ למה לא כתב כאן דהיינו דוקא דרובה מצה וכדאוקימו בגמרא הך ברייתא אליביה וכדברי הר"א שהשיג על רבינו דלא איירי במנחת הסולת דודאי אסור ללוש את שיריה בתבלין משום איסור חמץ קשה דבהלכות חמץ ומצה פרק ה' כתב שם רבינו מותר ליתן התבלין והשומשמין וכו' לתוך הבצק וכן מותר ללוש העיסה במים ושמן כו' והר"א השיגו שם וזהו על דעת הרב שסומך על דברי ר"ע שאמר לשתי לרבי אליעזר כו' מפשט דבריו שם משמע דלא השיגו אלא על מה שהתיר ללוש במים ושמן ודבש אבל לא על מ"ש מותר ליתן תבלין ואפילו נאמר שעל הכל השיגו מ"מ הרי כתב שם דלא נאמר אלא בזריזין וכבר ידענו דכהנים זריזין הם כדאמרו בסוף פרק כל שעה א"כ אמאי אסר הרב ללוש שירי מנחה הסולת בתבלין משום חימוץ:

כב ובמקום שמבשלין קדשי קדשים כו'. בפ' שתי הלחם (דף נ"ו) אמר שם על מתניתין דאמרה כל המנחות יש בהם מעשה כלי מבפנים שאלו את רבי זו מנין אמר להם הרי הוא אומר כו' מה אשם וחטאת טעונים כלי אף מנחה נמי טעונים כלי. ומפשט דברי רש"י ז"ל משמע דאתרתי בעי מנין אכלי ואבפנים ומייתי ראיה לתרווייהו מקרא דלענין כלי מפיק ליה מהיקשא ולענין בפנים מפשטיה דקרא דכתיב לבלתי הוציא אל החצר החיצונה וכו' וכדכתב שם רש"י ז"ל ובפנים משתעי קרא לבלתי הוציא אל החצר החיצונה וכן פירשו התוס' ג"כ שכתבו לשון זה שאמר רש"י ז"ל ומבפנים משתעי וכו' דסבירא להו דאתרווייהו מייתי ראיה כפירוש רש"י. ז"ל ואני תמה על הרב בעל כ"מ ז"ל דסובר דיש חילוק בין רש"י ז"ל והתוספות ויש להם שנוי גירסא בגמ' דאין הדבר כן כדכתיבנא אלא פירושם שוה והוא פי' רבינו:

ואינו

משנה למלך

אפייתן בפנים. (עיין במ"ש מרן פ"ז מהל' תמידין ומוספין דין ז'):

ב מביא עשרון שלם ומקדישו. פירוש בעשרון של מקדש:

ג ואחת אחת היו נעשות. כעת לא ראיתי דין זה בפירוש אך הדין הוא מוכרח ממאי דאמרינן בפ' שתי מדות (דף פ"ח) דרביעית שבה היה מודד לחביתי כ"ג רביעית שמן לכל חלה וחלה אלמא

מחלק השלשה לוגין ברביעית שבמקדש. רביעית לכל חלה. ואופה החלה מעט ואחר כך קולה אותה על המחבת בשאר רביעית השמן שלה. ואינו מבשלה הרבה שנאמר תופיני בין בשל ונא:

ד *ואחר כך חולק כל חלה וחלה לשנים באומד. כדי שיקריב החצי בבקר והחצי בערב ולוקח החציים וכופל כל אחד מהן לשנים ופותת עד שתמצא כל פתיתה כפולה לשנים. ומקריב החציין עם חצי קומץ לבונה בבוקר והחצי הנשאר עם

השגת הראב"ד

*ואח"כ חולק כל חלה וחלה. א"א זו לא שמענו ואין לה שורש בשום מקום שיחלקו כל חלה וחלה אלא לשם חלות בשחרית ושש בין הערבים והתורה נתנה להם מדות גדולות וקטנות שימודו בהן כדי שלא יגרעו ולא יוסיפו על השיעורין וזה אמר שמחלקין את החלות באומד והתורה אמרה מחציתה בבקר ומחציתה בערב שלא יוסיף ולא יגרע עכ"ל:

לחם משנה

פי"ג ג ואינו מבשלה הרבה שנאמר תופיני בין בשל ונא. בפרק התכלת (דף נ':) איפליגו ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן ורב אסי בשם רב חנינא דרבי חייא אמר אופה ואח"כ מטגנה ורב אסי אמר מטגנה ואח"כ אופה אמר ר' חייא בר אבא כוותיה דידי מסתברא תופיני תאפנה נא כתנאי תופיני תאפנה נא רבי אומר תאפנה נאה רבי יוסי אומר תאפנה רבה אית ליה נא ואית ליה נאה ע"כ. ופירש"י ז"ל תאפנה נאה בשעת אפייתה בתנור תהא נאה ואם מטגנה תחילה הרי היא שחורה מן השמן ומן המחבת תאפנה נא בשעת אפייתה בתנור תהא נא כלומר תהא מבושלת קצת ואינה מבושלת כל צרכה והייט טגון ובהא מודו כ"ע דתרווייהו בעינן כדכתיב על מחבת בשמן וכתיב תופיני תאפינה אפיות הרבה אופה ומטגנה ואופה אית ליה נא משום הכי אופה אחר טיגון ואית ליה נאה משום הכי אופה תחלה. לישנא אחרינא וכו' ע"כ. הרב מהר"ר אליה מזרחי זלה"ה בפ' ו' כתב דמ"ד אופה ואח"כ מטגנה הוא משום דאית ליה דפירוש תאפינה הוי תאפנה נא ונא הוי קודם טיגון והקשה דלמה לא נאמר במורבכת שהיא החליטה שנעשה אותה אחר האפיה כדי שתהא האפיה נא ותירץ דאפילו נחליטנה קודם האפיר אינו מוציאה מידי חיה יע"ש, ותימה על דבריו מן הסוגיא הנזכרת דאמרו שם בהפך דר' חייא דאית ליה אופה ואח"כ מטגנה דריש תאפנה נאה וטעמו כדכתב רש"י ז"ל דאם הטיגון תחילה אין זו נאה ומ"ד טיגון תחילה אית ליה נא משום דנא קרינן למבושל שאינו מבושל והוא הפך דבריו והקושיא שהקשה דלהוי החליטה לבסוף ליתא לפי סוגית הגמרא דכיון דהטעם משום שתהא נאה לא שייך הא אלא בטיגון משום שהיא שחורה מן השמן ומן המחבת מה שאין כן בחליטה. עוד כתב שם על מ"ש רש"י ז"ל תופיני אפיות הרבה דאיך כתב רש"י דלא כמאן וכתב שם בשם רבינו הלל דגורס בתורת כהנים רבה ואין אנו צריכין לכך דבהדיא גרים רש"י בשמעתין רבה וכתב אפיות הרבה הוא מסכים לפירוש החומש וכמדומה לי שהרב לא ראה הסוגיא וכן נראה מדבריו שלא הזכירה כלל כדרכו להזכיר הברייתות אשר הובאו בגמ' ואומר ברייתא בתורת כהנים ומייתי לה בפ' פלוני. מ"מ אני אומר ליישב דעת רבינו ז"ל שסובר הפך מפירוש רש"י דאית ליה דנא הוי נא ממש שהוא בלא שום בישול וכמו שהבין מהר"ר אליה מזרחי דדברי רבינו קשו טובא. וכבר היה דעתי נותן במה שתירץ הבעל כ"מ וז"ל ורבינו נראה שהוא מפרשה כו' מדכתיב תופיני תאפינה חד לומר שתאפה נא כלומר שלא יאפה אותה אלא קצת כו' כוונו לומר דהך תופיני דריש רבינו לענין האפיה שתהא האפיה נא כלו שלא תהיה האפיה בהחלט אלא נא וכן דורש נאה כלומר שתהיה קודם טיגון זו היא כוונתו ז"ל אע"פ שלשונו שכתב תאפנה חד הוא מבולבל וטעות סופר יש כאן וצ"ל תאפנה לומר דלשון חד לא יתיישב דאין כתיב אלא תופיני והאי מלה דרשי ליה לתרי אנפי תאפנה נא או תאפנה נאה. ומ"מ ק"ל לפירושו בדברי רבינו ז"ל שכתב ואינו מבשלה הרב שנאמר תופיני בין בשל ונא ולא משמע דתופיני אתא לפרש הבישול דהיינו הטיגון שלא יהיה בהחלטה ולא לפרש האפיה כמ"ש הרב בעל כ"מ. לכן נ"ל דרבינו מפרש דתופיני בא לכ בישול דהזכר בריתיה דקרא דהיינו הטיגון על מחבת בשמן ומאי דאיפליגו בגמרא הוא דמ"ד הטיגון אחר האפיה הוא משום דתופיני דקרא דמפרש הטיגון ר"ל תאפנה נ כלומר שיהיה הטיגון נאה וא"א לטיגון להיות נאה אלא א"כ שיהא אפוי מעט תחילה דהטיגון אינו מבושל לגמרי ומ"ד דהטיגון תחילה הוא משום דתופיני דמפרש הטיגון ר תאפנה נא כלומר שהטיגון יהיה כשהוא נא דפירושו חי וכמו שפירשו הרב מהור"ר אליה מזרחי דכן פשוטו דלשון נא דהיינו שיהיה חי גמור קאמר קרא דהטיגון יהיה בהיו חי ור"י אומר תאפנה רבה אית ליה נא ואית ליה נאה. וכך היא גירסת רבינו בדברי ר"י רבה בכ"ף כלישנא בתרא דרש"י ולא בבי"ת כלישנא קמא וה"ק האפיה דהיינו הבי יהא רך כלומר שלא יהא מבושל הרבה ופירש הטעם דרולה לדרוש נא ונאה. נאה דריש שיהא הטיגון אחר אפיה מעט דאז הבישול הוא נאה, ונא דריש שהבישול ההוא לא יה בישול גמור אלא קצת והיינו בין בשל ונא. ובאמת פירוש זה דחוק קצת דנאמר דתופיני שהוא לשון אפיה מפרש לבישול דקרא אבל בלשונו של רבינו מוכח פירוש זה וזה כפיר הבעל כ"מ. ומ"ש רבינו בפ"ט דכל ריבוך הוא שיש בו אפיה נלמד מכאן כמ"ש הרב ז"ל בפ' ט:

ד וכופל כל אחד מהן לשנים ופותת וכו'. תימה דהאי פותת משמע שמשבר ומבדיל ובהדיא אמרי' בפ' אלו מנחות (דף ע"ה:) דמנחת כהנים אינו מבדיל וה"ה למנחת כ משיח וכ"ש הוא וכן כתב רבינו לקמן דמנחת זכרי כהונה אינו מבדיל ופותת. וי"ל דבמשנה אמר שם ר"ש אומר מנחת כהן משיח אין בהם פתיתה וכו' ופירש"י ז כלומר שלא היה מקפלה כו' משום דאית ליה לרש"י ז"ל דלת"ק ליכא פתיהה בהם וה"כ במאי פליג ר"ש לכך פירש דפתיתה דר"ש הוי קיפול ולרבינו נראה לו דוחק זה דפתי משמע פתיתה ולא קיפול ועוד קשה לו דלר"ש היכי מתוקם קרא דמנחת פתים דמשמע דבעי פתיתה דלדידיה לא בעי פתיתה ולא קיפול וכבר הקשה קושיא זו מהר"ר אל מזרחי בפרשת צו ודחק עצמו הרבה בתירוץ הקושיא ולכך רבינו ז"ל מפרש דלת"ק אחר שכופל אותה לשנים פותת כלומר אין פותת השנים זה מזה אלא הכפל עצמו פותת שנמצא כל פתיתה כפולה לשנים שאחר שכופל פותת אותו הכפל ור"ש פליג ואומר דכופל אבל אינו פותת הכפל וזהו שאמר אין בהם פתיתה והשתא מתוקם קרא דפתים לר לענין הכפל דמודה ר"ש דמנחת כהן משיח כופל. זה נראה בדעת רבינו ז"ל. וראיתי לסמ"ג ז"ל במצוה קפ"ו שיש לו בזה דרך אחרת שכתב שם דמנחה פתים מלמד שכופל אח לשנים ומבדיל וכן המסקנא בפ' אלו מנחות נקמצות. עוד כתב שם דמנחת החביתין כופל אותה לשנים ומבדיל מפני שצריך להקריבה לחצאין עם קומץ לבונה ע"כ. משמע דא ליה דמ"ש אינו מבדיל בפ' אלו מנחות הוא דוקא במנחת כהנים אבל במנחת כהן משיח מבדיל שלא כדרכנו האמור לעיל שכתבנו דכ"ש במנחת כהן משיח שאינו מבדיל והוא דו הרב מהר"ר אליה מזרחי זלה"ה בפ' צו. ועוד נראה מדברי סמ"ג ז"ל דפירוש מבדיל הוא שכופל כל החלה לשנים ופותת אותה לשני חלקים מחציתה לבקר ומחציתה לערב וכמו שכ רבינו ז"ל חולק כל חלה וחלה לשנים וזה נראה מלשונו שכתב מפני שצריך להקריבה לחצאין ועדיין צריך עיון. ועל מה שהשיג הר"א ז"ל על רבינו ז"ל במ"ש חולק כל חלה וח לשנים

כסף משנה

ומ"ש ואופה החלה מעט ואח"כ קולה אותה וכו'. בפרק התכלת (דף נ':) אתמר סני כ"ג כיצד עושים אותם ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן אופה ואח"כ מטגנה ורב אסי א"ר הי מטגנה ואח"כ אופה א"ר חייא בר אבא כוותיה דידי מסתברא תופיני תאפנה נא ונ רבי אומר תאפנה נאה ר' יוסי אומר תאפנה ריבה אית ליה נא ואית ליה נאה. ופיר תאפנה נאה בשעת אפייתה בתנור שהא נ ואם מטגנה תחלה הרי היא שחורה מן ה ומן המחבת. תאפנה נא בשעת אפייתה תהא כמו אל תאכלו ממנו נא כלומר בכך תה מבושלת קצת ואינה מבושלת כל צרכה והי טיגון בהא מודו כ"ע דתרווייהו בעינן כדכת על מחבת בשמן וכתיב תופיני עכ"ל. ורבי נראה שהוא מפרש הא דא"ר יוסי תאפי ריבה אית ליה נא ואית ליה נאה הייט לומ דמדכתיב תופיני תאפנה חד לומר שתאפ נא כלומר שלא יאפה אותה אלא קצת חז שכתב ואופה החלה מעט ואינו מבשלה הרב וכן דורש שתאפה קודם הטיגון וזהו שכת ואח"כ קולה אותה ופסק כר"י משום דנימו עמו וגם הכא מסתבר טעמיה:

ד ואח"כ חולק כל חלה וחלה לשנים באומ וכו': כתב הראב"ד ואחר כ חולק כל חלה וחלה א"א זו לא שמענו וכו' ואין לומר שעוד יש לתמוה על רבינו מדתנן בפרק התכלת (דף נ':) וכהן שהקריב מח שחרית ומת ומינו כהן אחר תחתיו לא יביא חצי עשרון מביתו (ולא) חצי עשרונו ש ראשון משמע שאחר שהקריב מחצה שחרית עדיין מנחת הערב היא בסלת חצי עשרון, ש לדחות דמאי חצי עשרון דקתני חצי החלות ויש סעד לזה שלא מצינו לחביתי כ"ג שי נעשות אלא בשחרים בלבד וא"כ ע"כ חצי עשרונו של ראשון דקתני היינו חצי עשר מחלות אפויות: ולענין מ"ש הראב"ד נראה שטעמו של רבינו מדגרסינן בפרק שתי מדו (דף פ"ז:) בעי מימס רמי בר חמא חסדא חביתי כ"ג במה מחלקן ביד או בכ פשיטא דביד דאי בכלי טורטמי יכנים ויכנים כיון דבקללה כתיב לאו אורח ארעא עכ"ל וזה מבואר כדברי רבינו דהא ההוא דקללה בלחם הוא דכתיב דקדק רבינו לכתוב באו לרמוז למה שאמרו דחולקן ביד ולא כלי ויש לתמוה על הראב"ד היאך כתב זו ל שמענו. ומ"ש ולוקח החציים וכופל כל אחד לשנים וכו'. בפרק אלו מנחות (דף ע"ה) שנן

משנה למלך

אלמא דאחת אחת היתה נעשית אלא דאעיקרא דדינא יש לדקדק מהיכן למדו רז"ל שאחת אחת היתה נעשית ידוחק לומר שהכריחו דין זה ממה שנמשח רביעית דאלת"ה למה ימשח וכדאיתא התם דיתיב רבי וקא קשיא ליה. וראיתי בר"פ שתי הלחם (דף צ"ד) ת"ר שני עשרונים יהיה החלה האחת מלמד שנילושות אחת אחת מנין שאף שתי הלחם כן ת"ל יהיה ע"כ. ויש לדקדק דאמאי לא אמרו דרבוי דיהיה אתא לחביתי כ"ג שיהיו נעשות אחת אחת. וי"ל דלחביתין לא אילטריך רבוי משום דילפינן. לה בג"ש דחוקה חוקה וכדאיתא בפ' אלו מנחות (דף ע"ו) דילפינן מג"ש זו דחביתין היה בא י"ב חלות וכיון דאיתקוש למנין החלות ה"ה לעשייתן שצריך שיהיו נעשות אחת אחת וא"כ ריבויא דיהיה אייתר לשתי הלחם. אך באפייתן אני מסתפק אם יש שיעור דדילמא דוקא בלישתן צריך שילוש אחת אחת אבל בעשייתן ליכא קפידא ומה שירצה יעשה וא"ל דגם באפייתן איכא שיעורא אם השיעור הוא שתים שתים דומיא דלחם הפנים או דילמא אחת אחת דומיא דשתי הלחם ובאותה ברייתא שכתבתי בר"פ שתי הלחם אמרינן ומנין שאפייתן שתים שתים ת"ל ושמת אותם יכול אף שתי הלחם כן ת"ל אותם, ויש לדקדק דאימא דמעוטא דאותם אתא לחביתין ואולי ניחא טפי למעט שתי הלחם דכתיב בקרא דלחם הפנים דהא יהיה אתא לרבות שתי הלחם וא"כ כי אתא מעוטא הוא למעט מאי דכתיב בההוא קרא ועדיין יש להתיישב בזה. ודע שממשמעות דברי רבינו נ"ל שכל עשייתם היה אחת אחת שאם לא היתה ההקפדה כי אם בלישתן היה לו לומר ואחת אחת היו נילושות וכמו שכתב בפ"ה מה' תמידין ומוספין וכן נראה גם כן מכתמיות דבריו. שוב ראיתי להרב בעל שיירי כנסת הגדולה שעמד בדברי רבינו ומרן הללו וקודם כל דבר אומר שכל גתמי פודה הכתוב כדברי הרב הנזכר הוא פ"ם וצריך לומר מנחת חביתין וכמבואר ומתוך מה שכתבתי יתיישב לך כל מה שדקדק הרב הנזכר הן בדברי רבינו הן בדברי מרן ודוקא במה שכתב הרב בעל שיירי כנה"ג בטור א"ח סי' תס"א בהגהת בית יוסף אות י'. תנן בפרק (דף פ"ז) רש"א לא היה שם הין כו' אלא מדה יתירה של לוג ומחצה היתה שם שבה היה מודד מנו כ"ג לוג ומחצה שחרית ולוג ומחצה בין הערבים ואמרינן בגמרא דאמרו לו חצי לוג היה שם ולא לשער בחצי לוג ע"כ, ואני תמיה בזה בין לר"ש ובין לחכמים לאיזה תכלית אנו צריכים לשער ומחצה והלא עשיית החביתין אחת אחת היתה נעשית ובכל חלה וחלה היה נותן לה רביעית שמן ולם או וכדאמרינן בדף פ"ח דרביעית נמשחה שבה היה מודד לחביתין של כ"ג רביעית שמן לכל חלה וח יביא ג' לוגין בכלי חול והא"כ ימדוד ברביעית רביעית שמן לכל חלה וחלה. ואפשר לומר דס"ל דכ שכל השמן הראוי להקריב בבקר צריך שיהיה כולו קדוש בשעה שמתחיל לעשות החלות וכרי הסלת שלא היה מקריב כי אם חצי עשרון היה צריך לקדש עשרון ומה שלא הצריכו גבי שמן נמי שיקדש לוגין דומיא דסלת דמקדיש עשרון הוא משום דשאני סולת דרחמנא אמר מחציתה דמשמע שיהיה שלמה ויקדשנה שלמה אבל גבי שמן אין צורך לקדש כי אם מה שצריך להקריב באותה שעה ומש מקדיש לוג ומחצה וא"כ מודד ברביעית לכל חלה וחלה. ומכאן אני תמיה לסברת רבינו שכתבתי (לע בפרקין) דאית ליה שעשיית החביתין היא שהיה עושה י"ב חלות מן העשרון וחולק כל חלה וח לשנים ומקריב י"ב חצאין בבקר וי"ב בערב וא"כ כל הג' לוגין היה צריך שיביא להקרבת חצי עש של בוקר ולא ימנע או יקדש כל השלשה לוגין או לא יקדש כי אם רביעית אחר רביעית שצריך לכ חלה וחלה אך שיעור זה דלוג וחצי לאיזה תכלית הוא. ואולי שכשם שאחר שהיה מקדש כל השמ בעשרון

עם חצי קומץ לבונה בערב. ואם היתה מנחת חינוך אינו חוצה אלא מקריבה כולה כאחת עם קומץ לבונה ושתיהן

כסף משנה

מנחת כהנים כופל אחד לשנים ושנים לארבעה מנחות כ"ג לא היה מכפלה, ובגמרא
א מנחת כהן גדול היה מכפלה והא אנן תנן לא היה מכפלה אמר רבה לא היה מכפלה
רבעה אבל מכפלה לשנים. ומ"ש ואם היתה מנחת חינוך אינו חוצה וכו'. נראה
"כ מדתנן בפרק אלו מנחות מנחת כהן משיח לא היה מכפלה. ומפרש רבינו דמנחת
ן משיח דקתני היינו מנחה שמקריב ביום
המשך כדכתיב זה קרבן אהרן ובניו אשר
יבו לה' ביום המשח אותו, ובפרק התכלת
כ"א:) תניא והכהן המשיח וגו' יכול
ביבוה חצאין תלמוד לומר אותה כולה ולא
יה דברי ר"י ר"ש וכו' כליל תקטר שתהא
כולה בהקטרה ופירש"י שיקטירו כלה ולא לחצאין דהא לא פליג:

מנחת

לחם משנה

לשנים וכו' כתב בעל קרית ספר ואפשר לייטב דברי הרב ז"ל שסמך על מה שדרש
מחציתה בבוקר ומחציתה בערב מחציתה משלם הוא מקריב שיביא עשרון שלם וחולהו
כדאמר לעיל וכיון דכתיב מחציתה תרי זימני דרשינן מחציתה משלם מהעשרון כדאמרי'
מחציתה משלם שאחר שאופה שש חלות מכל חצי עשרון חולק את כולם ע"כ. ואין לדברים
אלו ראיה ודברי הרב בעל כ"מ ז"ל יותר
נכונים: **ואם היתה מנחת חינוך אינו חוצה**
וכו'. קשה דפשט הפסוק בפרשת צו משמע
בהפך דזה קרבן אהרן ובניו ביום המשח אותו
וגו' היינו מנחת חינוך וכתיב שם מחציתה
בבוקר ומחציתה בערב. ומ"ש הרב בעל כ"מ
ז"ל דמפרש מנחת כהן משיח האמור בפ' ואלו מנחות דהיינו מנחת חינוך הדבר קשה
אצלי דמ"ש רבינו ז"ל לעיל וכופל כל אחד לשנים מהיכא דוכתא נפקא ליה וכדכתב
הרב עצמו ואם כן משמע דבמנחת כ"ג של כל יום מפרשה, ועוד אפילו לדבריו לא אמרו
אלא שהיה כופל כל אחד לשנים אבל מנא ליה שהיה מקריבה כלה יחד נימא דמחציתה היה מקריב בבוקר ואותה המחצית היה כופל לשנים כמו שהוא עכשיו בחביתי כ"ג
של כל יום וכן מה שהביא מפרק התכלת שאמרו שם כולו ולא חציו קשה שלא אמרו שם כן אלא גבי כ"ג שמת שמנחתו קריבה משל יורשין שהיא קריבה לחצאין אבל לא במנחת
חביתי כ"ג של כל יום. ויש לומר דהאי קרא דהכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה מוקי ליה בגמרא בפרק התכלת (דף נ"א:) לאחרי ענינים, הא' לכהן גדול שמת ומנחתו קריבה
משל יורשין, הב' לכ"ג שיעמוד בכל דור שצריך לעשות זאת המנחה של חינוך וחד מפיק לה מן בניו והב' ממ"ש דמבניו כמבואר שם וסובר רבינו ז"ל דהאי קרא כיון דבהני תרתי
מילי חד דינא יהיב לתרווייהו וכי היכי דלכ"ג שמת ומנחתו קריבה משל יורשין אינה קריבה לחצאין אלא כולה גם כן במנחת חינוך אינה קריבה אלא כולה וקרא דכתיב שם
מחציתה בבוקר כו' לא קאי אמנחת חינוך אלא למנחת כ"ג של כל יום והכי קאמר קרא זה קרבן אהרן ובניו ביום חינוכם לעבודה וזו היא מנחת תמיד כלומר שמקריב אותה כ"ג
בכל יום מחציתה בבקר ומחציתה בערב אבל בשעת חנוכו קריבה כולה יחד וכמו שכתב בסוף והכהן משיח יעשה אותה והאי אותה משמע כולה ולא חציה וכמו שאמרו שם בגמרא:

מנחת

משנה למלך

זרון של קודש היה חולק העשרון בחצי עשרון והיה עושה ממנו שש חלות וא"כ היה עושה מחצי
זר שש חלות אלמא דבעינן שהמחצית יהיה הלוה בפני עצמו א"כ גם השמן צריך שהמחצית יתקדש
ת כבר כתבתי דסברא זו דרבינו שיא תמוהה בעיני ואעיקרא דדינא למה צריך לחלק העשרון בחצי
ון כפי סברתו שהרי חצי עשרון זה לא היה מקריב בבקר אלא חצי השמחצית של עשרון זה וכן מהלוג
לא היה מקריב הימנו בבקר כי אם המחצית, סוף דבר דברי רבינו צריכין תלמוד: **ודע** שראיתי
ינו שכתב ומביא עמה ג' לוגין שמן כו' וסתם הדברים ולא פירש אם הכוונה היא שיביא כל הג'
ן ויקדש אותם או דילמא שיכול להביאם בכלי חול וא"כ היה מקדש רביעית אחר רביעית
יך לכל חלה וחלה ובין הכי ובין הכי אני תמיה שהרי מהסוגיא שכתבנו מוכח דבין לר"ש ובין
לרבנן צריך לחלק לוג ומחצה בפני עצמו ולא ביאר לנו רבינו דין זה:
ואם היתה מנחת חינוך כו'. כתב מרן ובפ' התכלת תניא והכהן המשיח כו'. ולא ידעתי מה
ענין סוגיא זו לכאן דהתם מיירי בכ"ג שמת ולא מינו אחר תחתיו דנחלקו ר"ש ור"י משל מי
ה קריבה ואליבא דכולי עלמא שלימה היתה קריבה שחרית ושלימה בין הערבים ולא שייך כלל
זה חינוך וצ"ע. ומ"ש רבינו וא"כ חולק כל חלה וחלה לשנים כאומד כדי שיקריב החצי בבקר
חצי בערב. מדברי רבינו הללו למדנו שני דברים. הא' הוא שכל העשרון כולו היה לש ואופה
בקר דקרא דקאמר מחציתה בבקר ומחציתה בערב היה אפשר לומר שחצי עשרון היה לש ואופה בבקר
ואחר היה לש ואופה בערב. והדין הב' שלמדנו הוא דמאי דכתב רחמנא מחציתה בבקר הכוונה היא
ית כל חלה וחלה שנמצאו קרבים בבקר י"ב חצאי חלות ובערב י"ב חצאין. והנה בדין הא' דהיינו
לשין ואופין כל העשרון בבקר לא נחלק עליו הראב"ד אך בדין הב' דהיינו שהיה מקריב י"ב
ין בבקר חלק עליו וכתב זו לא שמענו אלא שיחלקו שש חלות בשחרית ושש בין הערבים והתורה
לנו מדות גדולות וקטנות שימודו בהם כדי שלא יגרעו ולא יוסיפו על השיעורין והוא אומר
לקין את החלות באומד כו' ע"כ. וא"ת בשלמא לדעת רבינו היינו דצריך ללוש ולאפות כל העשרון
לפי שצריך להקריב י"ב חצאין אך להראב"ד שמקריב שש חלות בבקר למה אופין כל העשרון.
ה דודאי לדעת הראב"ד אם ירצה ללוש חצי עשרון בבקר וחצי בערב הרשות בידו ומה שלא נחלק
כזה הוא משום דאף לדידיה יכול לעשות כמו שירצה ומה שחלק עליו נתבאר שהרשות בידו אם
ללוש כל העשרון בבקר ילוש ואם ירצה ילוש חצי עשרון בערב: **והנה** מרן הביא ראיה לדברי
ו די"ב חצאין היה מקריב מהסוגיא דאמרינן בפרק שתי מדות (דף פ"ז) בעא רמי בר חמא מרב
א חביתי כ"ג במה מחלקן לחלות ביד או בכלי כו' והנה פשטן של דברים נראים כרבינו שהבעיא
חלות אלו שמחלקן כדי להקריב י"ב חצאין במה מחלקן אך הראב"ד נראה דס"ל דהבעיא היא
שצריך לעשות מכל חצי עשרון שש חלות ועל זה שאלו חלות אלו במה מחלקן וכן הוא דעת
ב' ורש"י יע"ש. והא דלא בעו בלחם הפנים שהיה גם כן י"ב חלות ועיקר שיעור זה די"ב חלות
ה הפנים כתיב ומהתם ילפינן לחביתין וכדאיתא בפ' ואלו מנחות הא לא קשיא כלל משום דחלה
ה הפנים היתה שני עשרונים כל חלה וחלה וא"כ שיעורה ידוע אבל בחביתין שמכל חצי העשרון
עושה שש חלות מש"ה שאלו במה מחלקן. אך קשה אמאי לא שאלו בסתם על כל המנחות שהיו
ה עשר עשר וכדתנן בפ' ואלו מנחות [דף ע"ו] כמה מחלקן, וי"ל דשאני שאר מנחות שהעשיה
ה כאחת כלומר שהיה לש כל העשרון בבת אחת וא"כ היה מחלק העיסה לעשר חלות וכיון שכן
להקפיד אם החלה האחת תהיה גדולה מחברתה או קטנה אבל חביתין שאחת אחת היו נעשות
כפסק רבינו וצריך לתת לכל חלה וחלה רביעית שמן וכדאמרינן בפ' שתי מדות (דף פ"ח) רביעית
נמשחה שבה היה מודד לחביתי כ"ג רביעית שמן לכל חלה וחלה א"כ צריך להקפיד טובא בשיעור
ת שיהיו שוות כדי שלא תהיה האחת מרובה בשמן והאחת חריבה ומש"ה שאלו בגמ' במה מחלקן
כו לו שאעפ"כ מחלקן ביד ולא בכלי לפי שהכלי הוא סימן קללה: **וראיתי** למרן שכתב וזה מבואר
י רבינו דהכוא דקללה בלחם כתיב כנראה שרצה מרן לשלול דליכא למימר שהבעיא היא לפי
צריך לעשות מכל חצי עשרון שש חלות וכדאיתא בכר כתבו התוס' דמשקולת ומאזנים הוא
קללה בסלם כמו בעיסה ולפי מה שכתבנו מה שתמה מרן על הראב"ד שכתב זו לא שמענו
שאין כאן תמיה דודאי סוגיא זו שהביא מרן ראה אותה הראב"ד אלא שפירשה כדכתיבנא עדיין
תמוה על רבינו איך הוליד דין מחודש כזה דבמלתא דרחמנא אמר מחציתה בבקר איך חלק באומד
ר שיוסיף או יגרע מדקדוק סוגיא זו. עוד אני תמיה בסברת רבינו הלזו מהא דתנן חצי עשרון
היה משתמש שבו היה מודד מנחת כ"ג כו' וסדר הבאת החביתין היה שהיה מביא עשרון ומקדשו
ון שבמקדש וא"כ היה חוצהו בחצי עשרון וכל זה הוא מבואר בדברי רבינו בראש הפרק. והנה
נא לדעת הראב"ד ודעמיה איצטריך חצי עשרון לפי שבו היה מודד לעשות שש חלות בבקר אך
רבינו לא ידעתי לאיזה תכלית היו מחלקין אותו בחצי עשרון יעשו מן העשרון קודם חלוקה י"ב
ואח"כ יחלקו כל חלה לשנים ויקרבו י"ב חצאין בבקר וי"ב בערב והדבר אצלי צריך תלמוד ועיין
שכתבתי בדף ס"ו ע"א (א"ה תמצאנו לקמן בפרקין דין ג' יע"ש). ודע שאחר שכתבתי כל זה
זכתי שוד בדברי רבינו הללו וראיתי שדבריו טעמם ונמוקם עמם והוא דתנן בפ' אלו מנחות (דף
מנחת ישראל כופל אחת לשנים ושנים לארבעה ומבדיל מנחת כהנים כופל אחת לשנים ושנים
עה ואינו מבדיל מנחת כהן משיח לא היה מקפלה רש"א מנחת כהנים ומנחת כהן משיח אין
פתיתה מפני שאין בהם קמיצה ע"כ. ופירש"י אין בהם פתיתה שלא היה מקפלן. ובגמרא הקשו
דבברייתא קתני מנחת כהן משיח היה מקפלה והא אנן תנן לא היה מקפלה ותירצו אמר רבא אינו
מקפלה לארבעה אבל מקפלה לב' ע"כ. והנה פשטה דסוגיא משמע דלת"ק מנחת כהנים כופל אחת
לב' וב' לד' ואינו מבדיל מנחת כהן משיח לא היה כופל כי אם אחת לב' ורש"י ס"ל דבין מנחת
כהנים ובין מנחת כהן משיח לא היה מקפלה כלל דליכא למימר דמאי דקאמר ר"ש הוא דלא היה
מקפלה אחת לשנים ושנים לארבעה אבל אחת לשנים מיהא היה מקפל דא"כ אמאי נקט בגוילתיה
מנחת כהן משיח הא בזה גם ת"ק מודה דלא היה מקפל כי אם אחת לשנים אלא ודאי דלר"ש מנחה
כהן משיח לא היה בה קפול כלל ולפי זה איכא לאתמוהי טובא דהא בקרא דמנחת כהן משיח כתיב
מנחת פתים תקריב וגו' והיכי קאמר ר' שמעון דמנחת כהן משיח לא היה מקפלה כלל וכבר הקשו
קושיא זו הראב"ד ורבינו ישעיה הראשון. והרא"ש בפ' לו כתב וז"ל ושמא י"ל דאין בהם פתיתה
דקאמר ר"ש היינו שלא יכפל האחד לשנים ושנים לארבעה דומיא דמנחת ישראל דכתיב בה פתות
פתים ופליג את"ק דאמר מנחת כהנים כופל אחד לשנים ושנים לארבעה וקא ר"ש ואמר שבין מנחת
כהנים בין מנחת כהן משיח אינו כופל אלא האחד לשנים ולא שנים לארבעה דהכא לא כתיבא בה אלא
פתים להודם ומנחת כהנים דיינינן לה כמנחת כהן משיח מפני שכולם אין בהם קמיצה ע"כ. והנך
רואה כמה יש מהדוחק בתירוץ זה דנקט ר"ש דין מנחת כהן משיח ללא צורך שהרי בדין מנחת כהן
משיח לא נחלק ת"ק קמא. ומלבד זה הדוחק יש לתמוה דבגמרא הקשו עלה דברייתא דקתני מנחת כהן
משיח היה מקפלה ממתני' דקתני לא היה מקפלה והדבר הוא תימה דהיכי הוה ניחא להו מתני'
כפשטה דלא היה מקפלה כלל דהא כתיב מנחת פתים ותמהני מהרא"ש איך לא נתעורר בזה. וראיתי
להרב בעל קרבן אהרן בפ' ויקרא עלה דקרא דפתות אותה שהביא קושיא זו דהרא"ש ותירץ דלר"ש
מנחת פתים אינו ר"ל שיפתת אותה אלא שירצה שיעשנה כמו מנחת פתים והיא שאר המנחות או לענין
האפיה שתהא נעשית בכלי וזהו אפויה כמו מנחת פתים או לענין היציקה שיצוק עליה שמן והוצרך לומר
זה מפני שנה אותה כאומרו תופיני האפית הרבה לנ"א טעם כל זה כמו מנחת פתים היתה עכ"ד:
והנה דברים הללו מלבד עצמם לא ניתנו ליכתב שהכתוב יאמר מנחת פתים לדמיון בעלמא גם מ"ש או
לענין האפיה שתהא נעשית בכלי כו' לא ידעתי פירושו לפי שבמתניתין היו בו שתי מלאכות שהיו אופין
ומטגנים ואם על הטיגון הרי כבר נאמר על מחבת ואמרי' בפ' התכלת (דף כ"ח) מחבת מלמד
שטעונה כלי ואי על האפוי אעיקרא דדינא כמה דיות משתפכות אם התנור היה קודש או לא, זאת
ועוד דבמנחות דכתיב בהם פתיתה לא היה כי אם מחבת ובמחבת לא כתיב בקרא יציקה וא"כ היכי
תלה הכתוב חיוב היציקה באומרו מנחת פתים ואף שהדין הוא שבכל המנחות חוץ ממנחת מאפה
תנור היה בהם פתיתה היינו מדרשא דמנחה היא לרבות כל המנחות לפתיתה וכן יציקה לא כתיב
בקרא כי אם במנחת הסלת ושאר המנחות חוץ ממאפה תנור גלמדוה מרבויא וא"כ לא יצדק לומר
שקראה הכתוב מנחת פתים לחיוב היציקה ועוד דהא מצינו מנחה דבעיא פתיתה ולא בעיא יציקה והיא
מנחת מאפה תנור וכמו שכתב רבינו בפרקין הלכה ח' ומצינו מנחה דלא בעיא פתיתה ובעיא יציקה
והיא מנחת הסלת וכמו שהארכנו בזה בספר דף קל"ט (א"ה תמצאנו לקמן בפרקין הלכה י' יע"ש),
וא"כ היכי תלה הכתוב חיוב היציקה במה שקראה מנחת פתים. עוד הוקשה לו לרבינו שאם ת"ק ס"ל
דבענין הקיפול אין חילוק בין מנחת ישראל למנחת כהנים ולא נתייחדה מנחת כהנים אלא בשלילת
ההבדלה מפני שאין בה קמיצה אבל לקפלה אף במנחת כהנים איתא כדי לקיים מצות פתיתה וכמו
שפירש"י במתני' דאלו מנחות א"כ מנא להו דאשתנו מנחת כהנים ממנחת כהן משיח דמנחת כהן
כופל אותה לשנים ושנים לארבעה ואילו מנחת כהן משיח אינו כופל כי אם אחת לשנים ולא מצינו
לא בגמרא ולא בת"כ שהביאו שום רמז מהכתוב לזה, והרב בעל קרבן אהרן כתב שהטעם הוא כי מנחת
כהנים היו מעשרון ומנחת כהן משיח לא היה אלא חצי עשרון דבן כתיב עשירית האיפה סולת מחציתה
בבקר ומחציתה בערב ולזה אם עשרון חולק לארבעה גם חצי עשרון די שיחלוק אותו לשנים עכ"ד. וכן
פירש רש"י בפ' אלו מנחות יע"ש, ורבינו לא נחה דעתו בזה לפי שאם היה הדין שמחצי עשרון היה
עושה י"ב חלות היו דבריו טובים ונכונים אבל כיון דמחצי עשרון לא היה עושה כי אם שש חלות
אין הפרש בין מנחת כהנים למנחת כהן משיח אלא במלא נימא דבמנחת כהנים היה עושה מחצי עשרון
שש חלות ובמנחת כהן משיח היה עושה מחצי עשרון שש חלות: **והנה** כל זה ראתה עינו של רבינו
ולייטב כל זה הכריחא ליה דמה שאמר הכתוב מנחת פתים הוא כמשמעו דהיינו שהיה חולק אותה
לשנים וזה משמעו של פתים דהיינו מבדיל דומיא דפתות אותה פתים וכן תרגם אונקלוס מנחת ביצוען
שר"ל שיחלק אותה לשנים ואע"ג דבמתני' תנן ר"ש אומר אין בהם פתיתה כו' ופירש קפול מ"מ לשון תורה
לחוד ולשון חכמים לחוד וס"ל דהטעם שלוה הכתוב דין זה אע"ג דקי"ל דכל מנחה שאין בה קמיצה אין בה
הבדלה בחלות הוא משום דשאני הכא שההבדלה היא כדי לקיים מחציתה בבקר והתורה גזרה שיביא
עשרון שלם ויעשה מהעשרון י"ב חלות ויחלוק כל חלה וחלה לשנים ויקריב י"ב חצאין בבקר וי"ב
חצאין בערב וזהו מה שלוה הכתוב מנחת פתים דאי לא תימא הכי לאיזה תכלית צוה הכתוב פתים
כיון שלא היה כאן קמיצה ובזה לא נחלק אדם מעולם ואף ר"ש מודה בזה לפי שזאת הפתיתה היא
לקיים מחציתה בבקר ומה שחלק עם הכמים הוא דהכמים ס"ל דנהי דקי"ל דמנחת כהנים לא היה בה
הבדל מ"מ כופל אותה כדין מנחת ישראל דהיינו אחת לשנים ושנים לארבעה ומנחת כהן משיח נמי
הוי דכוותה דהיינו דבתחילה היה חולק כל חלה וחלה לשנים לקיים מחציתה בבקר וא"כ היה
כופל כל חלק לשנים ולא היה מבדיל א"כ נמצא דגם במנחת כהן משיח היה אחת לשנים ושנים לארבעה

ור"ש

ושתיהן כליל לאשים: ה אמנחת הסולת כיצד היתה נעשית. מביא עשרון סולת או כמה עשרונות או כפי נדרו ושמן הראוי לה ומודד בעשרון של מקדש. ונותן שמן בכלי. ואח"כ נותן עליו את הסולת. ואח"כ נותן שמן

א סמ"ג שם:

כסף משנה

ה מנחת הסלת כיצד היתה נעשית מביא עשרון וכו' ומודד בעשרון של מקדש. משנה בפרק שתי מדות (דף פ"ז) עשרון מה היה משמש בו היה מודד לכל המנחות לא היה מודד לא בשל ג' לפר ולא בשל שנים לאיל אלא מודדן עשרונות. ומ"ש ונותן שמן בכלי ואחר כך נותן עליו את הסלה וכו' משנה (דף ע"ד:) וברייתא פרק אלו מנחות כל המנחות הנעשות בכלי טעונות ג' מתנות

לחם משנה

ה מנחת הסולת כיצד היתה נעשית וכו'. בפרשת ויקרא הוזכרו ד' מנחות א אחר זו מנחת הסולת ומנחת מאפה תנור ומנחת מחבת ומנחת מרחשת. במנחת הסולה לא הוזכר בכתוב אלא מתנה אחת שהיא יציקה ולא מתן שמן בכלי ולא בלילה. במאפה תנור הוזכר בלילה ולא יציקה ולא מתן שמן בכלי. במחבת הוזכר בלילה ויציקה ולא מתן שמן בכלי. במרחשת הוזכר מתן שמן בכלי דכתיב בשמן תעשה ולא יציקה ולא בלילה ואמרינן בפרק אלו מנחות (דף ע"ד ע"ה) דמג"ש דקרבנך קרבנך שדינן מאי דאית במחבת במרחשת ומאי דאית במרחשת במחבת ונמצאו מחבת ומרחשת הייבים בשלשתן ובמאפה תנור אמרו שם ברייתא דמדכתיב גבי מחבת ויצקת עליה שמן מנחה היא נתרבו כל המנחות ליציקה ונתמעטה מנחת מאפה תנור מדכתיב עליה והיא, ורבינו ז"ל כתב כד' מנחות אלו הג' מתנות זולת יציקה במאפה תנור וצריך לדקדק היכן מצינו מתן שמן ובלילה במנחת הסולת ומתן שמן במאפה תנור. והתוס' ז"ל כתבו בפרק אלו מנחות שם ז"ל ומיהו צריך לדקדק דבמנחת הסולת ובמנחת העומר דלא כתיב בהו בלילה מנלן שמן בכלי קודם עשייתן תינח מחבת ומרחשת דכתיב קרבנך אלא שאר מנחות מנלן ואם נפרש מדכתיב מנחה במחבת מרבינן כל מנחות לג' מתנות, שמן א"כ כי היכי דממעטינן מאפה מיציקה מדכתיב עליה והיא נתמעטה נמי ממתן שמן בכלי קודם עשייתה דהכך תיבות גבי הדדי כתיבן ויצקת עליה שמן מנחה היא. ונראה לפרש דגבי ג' מתנות שמן כל המנחות למדות זו מזו בלי שום ג"ש מסברא בעלמא דכיון דטעונות מתנות שמן נלמוד הסתום מן המפורש כענין גילוי מילתא בעלמא והא דצריך הכא קרבנך לג"ש היינו משום דבמחבת כתיב יציקה אחרונה ובמרחשת כתיב מתן שמן בכלי תחלה הוה אמינא שזו דינה בכך וזו דינה בכך אבל אחר שלמדנו בג"ש ליתן האמור בזה לזה הוא הדין בכל המנחות חוץ ממאפה דמיעטה הכתוב מיציקה ומשום דכתיבי מיעוטי גבי יציקה הוא דאיצטריך ליה מנחה לרבות כל המנחות ליציקה ע"כ דברי התוס'. עם שיש לדקדק בדבריהם למה לא הוקשה להם בתחילה אלא ממתן שמן בכלי ולא מבלילה ג"כ דכיון שלא הוזכר בכתוב בלילה א"כ מתן שמן בכלי ובלילה מנ"ל מ"מ למדנו מדבריהם טעם בדבר דצריכי ג' מתנות ואע"ג דבמתני' אמרו כל המנחות הנעשות בכלי לא ממעטה מהניחין מנחת הסולת ומנחת העומר דאע"ג דאינם טעונות כלי במחבת ומרחשת מ"מ נעשות בכלי שרת הם ואינם כמאפה תנור שאין התנור מקדש וכדכתבו שם התוס' ז"ל וכיוצא בזה תירץ מהר"ר אליה מזרחי ז"ל בפרשת ויקרא, אבל אין לתרץ כמו שתירץ שם וז"ל ועוד אפי' את"ל דממעט נמי למנחת הסולת הני מילי למתן שמן בכלי שכן אינה צריכה כלי אבל מבלילה ויציקה לא ע"כ, דאיך אפשר לומר כן והרי מנחת העומר ג"כ אינה נעשית בכלי ותנן בפ' ר' ישמעאל (דף ס"ז:) בא לו לעשרון נתן עליו שמנו ולבונתו יצק ובלל וכו' ־רי שם במנחת העומר הג' מתנות וכמו שפירשו שם רש"י ותוס' ז"ל וכן רבינו ז"ל אית ליה הכי ואע"פ שבהלכות תמידין ומוספין בפ"ז כתב שהם ובוללין אותו בלוג שמן בי"ו בניסן ולא הזכיר שם המתן שמן והיציקה סמך אסוף לשונו שכתב ונותנין עליו קומץ כשאר המנחות וכיון שהדבר כן הוא ככל המנחות שצריך הג' הרי מבואר ששם צריך ג' ג"כ ובודאי דרבינו ז"ל לא פליג אמתניתין דר' ישמעאל כדכתיבנא א"כ לכולי עלמא בעינן ג' מתנות במנחת העומר אע"ג דאינה נעשית בכלי ודכוותה היא מנחת הסולת. ועוד הקשה על דבריו דאי נתמעט ממתן שמן בכלי גם מהבלילה היה לה להתמעט מפני שהבלילה אינה צריכה כלי שרת וכמו שכתב רבינו ז"ל וכי היכי דמתן שמן אינו צריך כלי לדעתו ז"ל גם הבלילה לא בעי כלי שרת וכיון שכן לא ליבעי בלילה אלא ודאי דכל השלש מתנות צריכי כולהו חוץ מיציקה במאפה תנור משום דנתמעט מעליה והיא ומה שכתב רבינו במאפה תנור שנאמר הלוה מצות וגו' אין כוונתו לתת טעם למעט יציקה מדכתיב בלילה דלא נתמעט בגמרא אלא מעליה והיא אלא פרישא דלישניה קאי כך שנאמר שכתב בתחלת דבריו בולל לזה אמר דהבלילה

משנה למלך

ור"ש ס"ל דכי היכי דנשלל הה"ג ממנחת כהן הכי נמי נשלל הכפל ומש"ה במנחת כהנים לא היה כופל כלל אלא נשרפת החלה כמו שהיא ובמנחת כהן משיח חולק כל חלה לשנים לאומרו יתעלה מנחת פתים לקיים מחציתה בבקר אבל לא היה חוזר וכופל לפי שלא היה בה קמיצה ולפי זה נתיישבה כל הסוגיא והדקדוקים שדקדקנו: **וראיתי** בת"כ בפ' ט מנחת פתים מלמד שכופל אחת לשנים ושנים לארבעה ומבדיל וכתב הרב בעל קרבן אהרן ושנים לארבעה ל"ג ליה דהוא דלא כמאן כו' ומבדיל נראה לפרש כו' אבל בגמ' נראה דגרסינן ואינו מבדיל בשביל שאינה טעונה קמיצה ע"כ. ולא ידעתי היכן ראה בגמ' דגרסינן ואינו מבדיל, ולדידי מאי דקתני בברייתא ומבדיל קאי למאי דקאמר מלמד שכופל אותה לשנים שאז היה מבדיל לקיים מחציתה בבקר, והנכון דהגירסא הנכונה היא כופל אחת לשנים ומבדיל ושנים לארבעה וכן הן הדברים שכתבנו דאין שינוי בכפל בין מנחת כהנים למנחת כהן משיח ובמנחת כ"מ כופל אחת לשנים ומבדיל כדי לקיים מחציתה בבקר ואח"כ כופל אותה לארבעה כדין כל מנחת כהנים ולא ידעתי מה יענה הרא"בד ביום שידובר בו ברייתא הלזו דת"כ. וראיתי לסמ"ג במצות עשה סימן קפ"ו שכתב וז"ל מנחת פתים מלמד שכופל אחת לשנים ומבדיל וכן המסקנא בפ' ואלו מנחות ע"כ. ועוד כתב שם במנחת חביתין כופל אותה לשנים ומבדיל מפני שצריך להקריבה לחצאין עם חצאי הקומץ לבונה ע"כ. והרי זה מבואר כדברי רבינו אך מ"ש וכן המסקנא בפ' ואלו מנחות לא ידעתי היכא איתא להאי מילתא: **ודע** שמנחת חינוך של כהן שלא היה מחציתה בבקר אלא נקרבת כאחת פשיטא שלא היה חולק החלות דכיון דהיה מקריבה כולה כאחת וקמיצה אין בה לאיזה תכלית יחלוק החלות אבל מ"מ כופל אותה לב' ושנים לד' ואינו מבדיל כשאר מנחת כהנים וזה לא הוצרך רבינו לבארו מפני שסמך על מ"ש בדין י' ואם היתה המנחה של זכרי כהונה אינו מבדיל כו' הרי שלא הפריש בין מנחת ישראל למנחת כהנים אלא לענין ההבדלה אבל לענין הכפל שוים הם ומנחת חינוך הרי היא כמנחת כהנים וכן כתב הסמ"ג שם וז"ל מנחת חינוך הרי היא כשאר מנחת כהנים שכופל אחד לב' ושנים לד' ואינו מבדיל לפי שאינן נקמצות ואינו זוכ' אלא מקריבה כולה כאחת עם קימן לבונה ע"כ: והואיל והביא אותנו משך הענין ראיתי לעמוד על מ"ש רבינו וז"ל ואם היתה מנחת חינוך אינו חולה כו' וכתב מרן נראה שכתב כן מדתנן בפ' אלו מנחות מנחת כהן משיח לא היה מכפלה ומפרש רבינו דמנחת כהן משיח דקתני היינו מנחה שמקריב ביום שנתחנך כו' ואני תמיה על זה דמנחת חינוך לא מיקריא מנחת כהן משיח לפי שמנחת חינוך שייכא אף בכהן הדיוט ביום שמתחנך לעבודה וכמו שכתב רבינו בפ"ה מהל' כלי המקדש דין ט"ז ולומר דס"ל דמנחת חינוך של כ"ג לא היה חולה אבל מנחת חינוך של כהן הדיוט היה חולה זו לא ידעתי היכן רמיזא ועוד דהתם בגמרא אמרו דלא היה מקפלה אחת לשנים וב' לד' וא"כ מנא לן שלא היה מקריב מחציתה בבקר גם הראיה האהרת שהביא מרן מההיא דפ' התכלת תמהני דמה ענין אותה סוגיא להכא דהתם מיירי בכ"ג שמת ולא מינו אחר תחתיו דנחלקו ר"ש ור' יהודה משל מי היתה קרבה ואליבא דכ"ע שלמה היתה קרבה שחרית ושלמה בין הערבים ולא שייך כלל למנחת חינוך וכבר השיגו כזה הרב בעל לחם משנה יע"ש גם מה שתירץ הרב בעל לחם משנה לזה הם דברים מבלי מלה ואני תמיה על רבותי שדברי רבינו הם ברייתא בת"כ בפ' צו וז"ל יכול מה אהרן מביא חצאים אף בניו יהיו מביאים חצאים ת"ל זה ע"כ. ואין ספק שכוונת הברייתא היא כסברת רבינו שהיה עולה על הדעת שגם מנחת חינוך תהיה מחציתה בבקר דומיא דמנחת חביתין קמ"ל זה שמעט לומר דוקא מנחת חביתין נקרבת לחצאין אבל מנחת חינוך נקרבת שלמה. ומה שיש לעמוד על ברייתא זו שחלקו ג"כ בין מנחת חינוך בשיעור השמן ולבונה ורבינו בסוף פ"ה מהל' כלי המקדש כתב ומעשה שלשתן שוה ככר עמדתי על זה לעיל סימן מ"א דף ס"ה (א"ה תמצאנו בפ' הנזכר). ודע שלא ראיתי לסמ"ג שכתב גבי מנחת הביתין אלא שכופל אחת לשנים ומבדיל ולא ביאר שאח"כ חוזר וכופל החציים וכמ"ש רבינו ולא ידעתי למה לא ביאר דין זה ואולי סובר הרב דמאי דאמרינן בגמרא דמנחת חביתין היה כופל אחת לשנים היינו מה שהיה עושה בתחלה שהיה כופל החלה לשנים ומבדיל ושוב לא היה כופל ולפ"ז יש לתמוה דא"כ ר"ש דפליג ואמר דבמנחת כהן משיח לא היה פתיתה היכי מתוקמא והא כתיב מנחת פתים והדבר צריך תלמוד: **ודע** שלפי מה שכתבנו בדברי רבינו מתיישבים כל דבריו באר היטב אך זה לבד נשאר לי מהקושי בדבריו שכתב ולוקח החציים וכופל כל אחד לשנים ופותח ע"כ, והאי ופותח דקאמר לא ידעתי פירושו דאם כוונתו דחוזר וכופל זה אינו דהא בגמרא אמרינן דלא היה כופל שנים לארבעה ואם פירושו הוא מבדיל זו לא ידעתי מנין לו דבשלמא מה שהיה חולק בתחלה כל חלה והלה לשנים הוא כדי לקיים מאמר הכתוב מחציתה בבקר אבל אחר שלוקח החציין שיחזור ויבדיל אותם לא ידעתי הא היכא רמיזא ולנה נשתנה מנחת חביתין ממנחת כהנים שלא היה בכן הבדל לפי שלא היה בהם קמיצה. ואלמלא דמסתפינא הייתי אומר דהאי ופותח הוא ט"ס והגירסא כך היא וכופל כל אחת מהן לשנים עד שתמצא כל פתיתה כפולה לשנים ע"כ. וקראה פתיתה לפי שכבר כתב דהולק כל חלה וחלה לשנים: **וראיתי** להרב בעל לחם משנה שנתקשה הרבה בדברי רבינו הללו וכתב דרבינו הוקשה לו קושית מהר"א מזרחי ז"ל דלר"ש היכא מתוקם קרא דמנחת פתים כו' ואני תמיה דכיון דכבר כתב דהולק כל חלה לשנים מאי קשיא ליה מקרא דמנחת פתים ור"ש גם כן מודה בזה ואם הרא"ם ורבינו יעב"ץ ז"ל הקשו קושיא זו הוא משום דאזלי בשיטת הרא"בד דס"ל שהיה מקריב שם החלות שחריה ושם בין הערבים אבל לרבינו ליכא קושיא כלל וכדכתיבנא. עוד כתב דרבינו מפרש דלת"ק אחר שכפל אותה לשנים פותח כלומר אין פותח השנים זה מזה אלא שכפל עצמו פותחו וז"ש שנמצא כל פתיתה כפולה לב' שאחר שכופל פותח אותו הכפל ור"ש פליג ואומר דכופל אבל אינו פותח הכפל וזהו שאמר אין בה פתיתה והשתא מתוקמא קרא דפתים לר"ש לענין הכפל דמודה ר"ש דמנחת כהן משיח כופל עכ"ד. וכנ' מה שדקדק הרב לפי דרכו ממה שכתב רבינו שנמצא כל פתיתה כפולה לשנים שאחר שכופל פותח אותו ע"כ, לא ידעתי כוונת הרב בדברים הללו וכבר כתבנו שלפי דרכנו קורא אותה פתיתה לפי שכבר קדם דכל חלה וחלה חולק אותה לשנים, עוד יש לי לדקדק בדבריו ולירא הארוכות קצרתי ובמקום אחר נצריך עוד בזה כל הצורך. ודע שלפי דרכו של הרב בכל מנחת כהנים היה בהם פתיתה דהיינו שפותח הכפל אלא שאינו מבדילם זה מזה ומה שכתב רבינו בדין י' ואם היתה המנחה של זכרי כהונה אינו מבדיל ופותח הכוונה היא אינו מבדיל אלא פותח וזה הוא דוחק בדברי רבינו (א"ה עיי לקמן בפירקין דין י' כי שם האריך הרב המחבר ע"ד הלח"מ והרא"ם יע"ש):

ה מנחת הסלת כיצד היתה נעשית כו'. דע שארבעה מיני מנחות נזכרו בכתוב מנחת הסלת ומנחת מאפה תנור ומנחת מחבת ומנחת מרחשת ובמנחת הסלת לא הוזכר בה כי אם יציקה ובמנחת מאפה תנור לא הוזכר כי אם בלילה ובמנחת מחבת כתיב בה בלילה ויציקה ובמנחת מרחשת כתיב בה מתן כלי דכתיב סלת בשמן תעשה ורבינו חייב בכל המנחות חוץ ממנחת מאפה תנור שלש מתנות דהיינו בתחלה נותן שמן בכלי ואח"כ נותן עליו הסלת וחוזר ונותן שמן ובולל ואחר כל זה נותן הכל בכלי שרת וחוזר ויוצק שאר השמן והכי איתא בפ' אלו מנחות (דף ע"ד) דתנן כל המנחות הנעשות בכלי טעונות ג' מתנות שהן יציקה ובלילה ומתן שמן בכלי קודם לעשייתן ובגמרא ת"ר ואם מנחה מרחשת קרבנך סולת בשמן תעשה מלמד שטעונה מתן שמן בכלי קרבנך קרבנך לגזירה שוה מה כאן מתן שמן בכלי אף להלן מתן שמן בכלי ומה להלן יציקה ובלילה אף כאן יציקה ובלילה ע"כ. תו אמרינן התם מנחה היא לרבות כל המנחות ליציקה והתוס' שם הקשו דהשתא דמחבת איצטריך לג"ש למילף ממרחשת מתן כלי אבל מרחשת אמאי איצטריך לג"ש למילף ממחבת יציקה ובלילה תיפוק ליה דמרבינן בסמוך מדכתיב מנחה לרבות כל המנחות ליציקה ולא ממעטינן אלא מנחת מאפה תנור, ותירצו דמצינו למימר דעיקר ג"ש למתן שמן בכלי אתיא ויציקה ובלילה דהכא ה"ס דכלא ג"ש הוה ידעינן מדכתיב מנחה עכ"ד תירצו ועוד נראה דלבלילה נמי איצטריך ג"ש דמדכתיב מנחה לא מרבינן אלא יציקה לחודה דעל יציקה כתיב ומרבינן נמי פתיתה לכל מנחות דפתיתה ויציקה כתיבי בההוא קרא ע"כ. ודע שגם לפי תירוץ זה מאי דיליף מרחשת ממחבת יציקה בג"ש לאו דוקא דליציקה לא איצטריך ג"ש דתיפוק ליה מקרא דרבינן מיניה כל המנחות ליציקה אלא שהפרש גדול יש בין תירוץ א' לתירוץ שני דלתירוץ א' מרחשת אינו צריך ללמוד שום דבר ממחבת בג"ש ומה שאמרו בגמרא ומה להלן יציקה ובלילה כו' לאו דוקא דבלא ג"ש נמי הוה ידעינן דבמרחשת איכא יציקה ובלילה אבל לתירוץ ב' איצטריך ג"ש למרחשת שילמוד ממחבת בלילה דהא נפיק מקרא דמנחה והגב בלילה נקטו נמי בגמ' יציקה. עוד כתבו ומיהו צריך לדקדק דבמנחת הסלת ובמנחת העומר דלא כתיב בהו בלילה מנא לן מתן שמן בכלי קודם לעשייתן תינח מחבת ומרחשת דכתיב קרבנך אלא שאר מנחות מנלן ואם נפרש מדכתיב מנחה במחבת מרבינן כל המנחות לשלש מתנות שמן א"כ היכי ממעטינן מאפה מיציקה דוקא מדכתיב עליה והיא נמעטה נמי ממתן שמן בכלי קודם עשייתן דהכך תיבות גבי הדדי כתיבן ויצקת עליה שמן מנחה היא ע"כ. ויש לדקדק בדברי התוס' שכתבו מנא לן מתן שמן בכלי דמשמע דלא הוקשה להם כי אם מזה דאמאי לא הוקשה להם ג"כ מבלילה דמנא לן. וכי תימא דס"ל לתוס' דאף דנימא דמלת מנחה דכתיבא במחבת מרבה כל המנחות לדברים שמחבת הייא דוקא למאי דכתיב בהדיא במנחת מחבת דהיינו בלילה ויציקה אבל נותן שמן בכלי דלא כתיב בהדיא במחבת ולא ילפינן לה אלא ממרחשת בג"ש לא רבינן כל המנחות מדכתיב מנחה. הא ליתא מהרי טעמי חדא דהתוס' סיימו בדבריהם דמנחה אינו מרבה אלא יציקה דכתיב סמוך לו אבל בלילה אינו מרבה ואם כן איך כתבו תכף ומיד הפך זה, ועוד שבהתחלת הקושי' כתבו דבמנחת סלת ובמנחת העומר דלא כתיב בהו בלילה כו' משמע שהוקשה להם ג"כ מבלילה

וכרג

תנות שמן יציקה ובלילה ומתן שמן בכלי קודס גשייהו . ופ"ש רבינו ובולל הסלת בו ואח"כ נותנה

שמן אחר על הסולת ובולל הסולת בו. ואח"כ נותנה בכלי

דהבלילה היא משום שנאמר חלות מצות בלולות וגו' וכן כתב במשיחת רקיקין הכתוב דורקיקי מצות

משנה למלך

רב בעל לחם משנה נתעורר בזה ולא תירץ כלום ולי נראה שדברי התוס' הם מסורסים ועיקר ירסא כך היא ומיהו צריך לדקדק דבמנחת סלת ובמנחת העומר מנא לן בלילה ומתן שמן בכלי דם לעשייתן דלא כתיב בהו ולפי גירסא זו שהוקשה להם מבלילה ומתן שמן דמנא לן במנחת הסלת מנחת העומר ניחא מה שכתבו תינח מחבת ומרחשת כלומר דמחבת יליף מתן שמן ממרחשת ומרחשת ף בלילה ממחבת אבל לפי הגירסא דלא הוקשה להם כי אם ממתן כלי ולא מבלילה לא היה להם זר אלא תינח מחבת כלומר דיליף מתן שמן ממרחשת אבל במרחשת ליכא קושיא כלל דהא מתן ן כתיב ביה כהדיא א"ו דמבלילה ומתן שמן הוקשה להם ומש"ה כתבו תינח מחבת ומרחשת וזה ט : ודע שמה שלא הוקשה להם מיציקה גם כן דמנא לן במנחת העומר דהא בפרשת אמור לא יב גבי מנחת העומר . הא לא קשיא כלל חדא דמלת מנחה מרבה לפהות יציקה לכל המנחות ועוד פ' ויקרא כתיב ואם תקריב מנחת בכורים דהיינו מנחת העומר וכתיב בתריה ונתת עליה שמן יינו יציקה . ודע שהתוס' בקושיא זו באו לסתור שני התירוצים שכתבו לקושיא דמרחשת אמאי איצטריך "ש למילף ממחבת יציקה ובלילה ובתחלה הקשו כפי התירוץ השני דמנחה אינו מרבה כי אם יציקה תיב ביה דא"כ מנחת הסלת ומנחת העומר מנא לן דבעו בלילה ומתן כלי והזרו ואמרו ואם נפרש כלומר ירוץ הא' דמנחה מרבה כל הדברים ולמרחשת לא איצטריך ג"ש למילף ממחבת דתיפוק ליה מקרא נחה ובמחבת כתיבי שלש מתנות דבאומרו קרבנך הרי מתן כלי אמור וכתיב בלולה בשמן וכתיב קה ועל כולם כתיב מנחה לרבות כל המנחות לכל אלו הדברים ובזה הוה ניחא מאי דאית לן במנחה לת ובמנחת העומר בלילה ומתן שמן בכלי אכתי קשיא ליה אחריתי לפי פירוש זה דאמאי ממעטינן נחת מאפה יציקה דוקא מדכתיב עליה והיא נמעטנה נמי ממתן שמן בכלי דהנך תיבות גבי הדדי יבן ויצקת עליה שמן מנחה היא וכי היכי דמלת מנחה מרבה הכל הכי נמי נימא דמיעוטא דעליה א ממעט הכל ונהי דבלילה לא מצי ממעט דבהדיא כתיב בלולה בשמן מ"מ נמעטנה נמי ממתן . וקושיא הלזו לא שייכא כי אם לפי התירוץ הא' אבל לפי התירוץ השני לא שייכא קושיא זו דהא התירוץ השני מנחה אינו מרבה כי אם ליציקה דכתיבא בהך קרא וא"כ מעוטא דהיא ועליה לא ממעטי אלא יציקה דכתיב בהאי קרא באופן שכוונת התוס' היא לדחות השני התירוצים ולזה ילו לעיקר קושייתם תירוץ אחר ובתירוץ זה יתורץ הכל וכתבו ונראה לפרש דגבי ג' מתנות שמן המנחות למדות זו מזו כלא שוה ג"ש מסברא בעלמא דכיון דטעונות שמן נלמוד השוה מן המפורש ן גלוי מילתא בעלמא ומאי דאיצטריך הכא קרבנך לג"ש היינו משום דבמחבת כתיב יציקה שהיא ונה ובמרחשת כתיב מתן שמן בכלי שהיא בתחלה הוה אמינא שזו דינה בכך וזו דינה בכך אבל ר שלמדנו בג"ש ליתן האמור של זה בזה ה"ה בכל המנחות חוץ ממנחת מאפה דמיעטה רחמנא יקה ומשום דכתיבי מיעוטא גבי יציקה איצטריך ליה מנחה לרבות כל המנחות ליציקה עכ"ד , ונת דבריהם דהג"ש למדנו שלא נדון מה שכתוב בכל מנחה בה לבדה ובזה יצאנו מזה הטעות דנו לכולם מן הסברא שילמוד השוה מן המפורש ואי לא הוה כתיב מיעוטא גבי יציקה למעט פה תנור מיציקה לא הוה צריך לרבויא דמנחה לרבות כל המנחות ליציקה דבלא רבויא היו כל נחות למדות זו מזו ליתן את של האמור בזה בזה אלא כיון דאיצטריך מעוטא גבי יציקה כדי עט מאפה תנור כדי שלא נטעה במעוט זה באיזו מנחה ממעט קרא כתב רחמנא רבויא דמנחה ות כל המנחות ליציקה ובזה נבין דמעוטא לא קאי כי אם אמאפה תנור ובתירוץ זה אתיא כל וגיא כפשטה וכמבואר . והנה כמה הלכתא רבוותא איכא למשמע מדברי התוס' הללו חדא דס"ל חת הסלת ומנחת העומר יש בו ג' מתנות שמן ככל המנחות והנה מנחת הסלת ככר כתב כן רוש רבינו דבעיא מתן שמן בכלי ובלילה ויציקה אך במנחת העומר נראה מדברי רבינו בפ"ז לכות תמידין ומוספין דין י"ב שלא היה בה לא מתן שמן בכלי ולא יציקה שהרי לא כתב שם אלא לין אותו בשמן כו' הרי שלא הזכיר כי אם בלילה אבל נראה דהא ליתא דהא כפ"ו דמנחות (דף) תנן בא לו לעשרון יצק ובלל הרי דחייבו יציקה במנחת העומר ולפי מה שדקדקנו בדברי רבינו חת העומר לא היה בה יציקה ומה גם שהתוס' שם כתבו דמאי דתנן נתן עליו שמנו היינו מתן בכלי וא"כ הרי הוזכרו כל השלש מתנות במנחת העומר אלא שנראה שרבינו מ"ש ונותן עליו לבונה כשאר המנחות האי כשאר המנחות קאי לפני פניו נמי דהיינו מ"ש בוללין אותו כלומר כשאר המנחות היו בוללין אותו וכוונתו היא דבעיא ג' מתנות וכן כתב הרב בל"מ יע"ש :

למדנו מדברי התוספות הללו דמנחת מאפה תנור לא מעטה הכתוב אלא מיציקה דוקא אבל מתן שמן בכלי יש בה ודברי רבינו בדין זה באו סתומים דבדין ה' כתב וז"ל מנחת מאפה כיצד אם חלות היא בולל השמן בסלת ולש כפושרין ואופה ופותתן ונותן בכלי שרת כו' ואין יציקת שמן ע"כ . והנה מסוף דבריו שכתב ואין בה יציקת שמן נראה דס"ל כסברת התוס' דלא הכתוב מאפה תנור אלא מיציקה אבל מתן שמן בכלי לא מעטה אך מתחלת דבריו שלא הזכיר שמן בכלי אלא כתב אם חלות היא בולל השמן וכו' משמע דאית ליה דבמאפה תנור לא היה מתן שמן בכלי וכבר הביא הרב בעל לחם משנה שני פירושים הללו וכתב שפירוש זה השני שכתבנו מדוקדק יותר בדברי רבינו עם שהראשון יותר נכון עכ"ד . ולדידי מלבד שהפירוש השני הוא קדק בדבריו הפירוש הראשון לא ניתן ליאמר בדעת רבינו כלל לפי שבספ' אלו מנחות (דף ע"ס) י' יכול שאני מרבה אף מנחת מאפה ת"ל עליה אוציא את החלות ולא אוציא את הרקיקין ת"ל ע"כ . הרי שהכתוב נויעט חלות ורקיקין ופשיטא שאין הפרש ביניהם כלל אלא שבחלות נותן שמן נת בלילה והרקיקין אינו נותן שמן בשעת בלילה אלא שמושח אותם אחר כך ואי אמרינן דבחלות מיעט הכתוב מתן שמן בכלי אלא דוקא יציקה פשיטא שהוא הדין גבי רקיקין דלא מיעט מתן שמן י ורבינו בדין ט' כתב וז"ל וכיצד מושחן מביא לוג שמן לכל עשרון ומושחן וחוזר ומושחן עד שיכלה כל ן שבלוג ע"כ . והנה פשטן של דברים מורים שכל הלוג היה מושח ולפי דברי התוס' לא היה ת כל הלוג כולו שהרי היה מתן שמן בכלי תחלה קודם שיתן הסלת אך אליבא דרבינו אתי כיון שלא היה בו מתן שמן א"כ כל הלוג היה למשיחה . ומלבד שפשט דברי רבינו מורים כן הלוג היה למשיחה עוד יש להוכיח כן ממ"ש בדין הרקיקין מביא לוג שמן לכל עשרון כו' המנחות לא הזכיר שיעור ובמנחת הסלת כתב סתם ושמן הראוי לה ובמנחת מחבת ומרחשת ת של מאפה תנור לא הזכיר כלל שיעור בשמן וסמך על מה שכתב בפי"ב מה' אלו דין ז' וז"ל מנחות הקרבות לגבי המזבח טעונות שמן לוג שמן לכל עשרון וא"כ למה זה גבי רקיקין הוצרך שיעור השמן שמביא ובמה שכתבנו ניחא שהוצרך רבינו לומר כאן השיעור לפי שכיון שברקיקין היה נותן שמן כלל כי אם לאחר אפיה למשיחה היה עולה על הדעת דבפחות מלוג סגי קמ"ל לה בעי לוג אבל אם היה בו מתן שמן מהיכא תיתי שמנחה זו היתה משתנית משאר המנחות לענין שיעור השמן :

סברת התוס' אני תמיה מהסיא דאמרי' התם רקיקין הבאים בפני עצמם מביא לוג שמן ומושחן וחוזר ומושחן עד שיכלה כל שמן שבלוג ר"ש בר יהודה אומר משום ר"ש מושחן כמין כ"י ושאר השמן לכהנים ע"כ . ואיכא לאתמוהי טובא בסברת ר"ש הלזו דמנא ליה דנשתנה מנחת רקיקין מכל חות שיהיה חלק לכהנים בשמן אי משום דליכא לא בלילה ולא יציקה אימא דבתחלה היה נותן בכלי שיעור רב עד כדי שלא ישאר מן הלוג כי אם כדי משיחה וכי תימא דס"ל לר"ש דכיון ורה נתנה שיעור זה דלוג לשלש מתנות שמן א"כ ברקיקין אף דאיכא מתן שמן בכלי מ"מ לא נותן שמן בכלי אלא כשיעור שהיה נותן בשאר המנחות הטעונות שלש מתנות ומש"ה אית ליה

דכיון דמשח כמין כ"י השאר נאכל לכהנים הא ליתא דמעולם לא שמענו שיעור בשלש מתנות שמן ואם ירצה לרבות באחת ולמעט באחרת הרשות בידו ועוד אם הדברים כן שלא היה יכול ליתן שמן בכלי אלא כשיעור שהיה נותן בשאר המנחות הטעונות ג' מתנות א"כ גבי חלות דמאפה תנור נמי נימא שלא היה נותן שמן בכלי ובלילה אלא כשיעור שהיה נותן בשאר המנחות וא"כ הנשאר שהוא שיעור היציקה אמאי לא קאמר ר"ש שיהא ניתן לכהנים ובהדיא תנן בפרק כל החדיר (דף נ"א) אמר ר"ש אם ראית שמן שהוא מתחלק בעזרה אין צריך לשאול מהו אלא מותר רקיקי מנחות ישראל ע"כ אלמא דלא משכחת שמן הניתן לכהנים כי אם ברקיקין ולא בחלות לפי שבשעת בלילה היה נותן כל השמן וא"כ גבי רקיקין אמאי לא עשה ג"כ תיקון זה ליתן בתחלה בכלי שיעור רב עד שלא ישאר מן הלוג כי אם כדי משיחה וגם בדברי ת"ק דקאמר מושחן וחוזר ומושחן קשה לי דטורח זה למה דמעיקרא כשנותן שמן בכלי לא ישאר כי אם כדי משיחה על פני כולו שהרי גבי מנחה הבאה מחלה חלות ומחלה רקיקין אית ליה דשאר השמן מחזירו לחלות אלמא היכא דאיכא תקנתא לא מטרחינן ליה שימשח ויחזור וימשח וכי תימא דהכא מיירי כדיעבד שלא נתן שמן בכלי שיעור רב ונשתייר בלוג שמן יותר מכדי משיחה ומש"ה אית ליה לת"ק דימשח ויחזור וימשח ולר"ש אית ליה דנאכל לכהנים אבל לעולם דלכתחלה עבדינן תקנתא אחריתי דהיינו שיתן שמן בכלי שיעור רב עד כדי שלא ישאר בלוג כי אם כדי משיחה הא ליתא דלישנא דברייתא משמע דלכתחלה מיירי ובא ללמדנו אופן עשיית הרקיקין ועוד דמלישנא דברייתא דקתני מביא לוג שמן משמע דכל הלוג היה למשיחה וכמו שדקדקנו מדברי רבינו ולא היה צריך ללמדנו דין זה דהא דבר פשוט הוא דכל עשרון בעי לוג וכדאיתא בפרק שתי מדות (דף פ"ט) . והיותר מגדיל עלי התימה הוא דהנראה מדברי התוס' דפשיטא להו מילתא דלא מיעט הכתוב מאפה תנור כ"א מיציקה דוקא ולא ממתן שמן שהקשו נמעטנה נמי ממתן שמן בכלי דמשמע שהיא הלכה מקובלת בידם שלא מיעטה הכתוב ממתן שמן ולא ביארנו לנו הא היכא רמיזא ואדרבא סוגיא ההלכה מורה שאף ממתן שמן נתמעטה וכמו שכתבנו ואם נפשך לומר שהתוס' לא כתבו דממתן שמן לא נתמעטה אלא בחלות אך ברקיקין מודו דאף ממתן שמן נתמעטה וכמו שהכרחנו מסוגית הגמרא הא ליתא דמלבד דברי התוס' שכתבו היכי ממעטינן מאפה מיציקה מדכתיב עליה והיא משמע דקושיתם היא גם על מנחת רקיקין מדכתבו עליה והיא דהם שני מיעוטים דאיצטריכו חד לחלות והד לרקיקין , זאת ועוד הדבר מגיד עצמו הוא דבר מתמיה שהכתוב יאמר שני מעוטין סמוכין זה לזה והאחד לא ימעט אלא יציקה דכתיב סמוך לו והמיעוט האחר למעט אף מתן כלי שלא נזכר בכתוב בפירוש ואינו נלמד כי אם מג"ש דקרבנך קרבנך. הכלל העולה שדברי התוס' נעלמו ממנו וצריכין אלני תלמוד וצ"ע והרא"ש בפ' ויקרא ד"ה ויצקת אזיל בשיטת התוס' יע"ש :

והנך רואה דלפי מה שפירשנו בדעת רבינו שמעתתא רווחא ואלא דאיהו אית ליה דמרבויא דמנחה מרבינן לכל המנחות לשלש מתנות שמן וכמו שלדדו התוס' באומרם ואם נפרש כו' וכשם שמלת מנחה מרבה כל השלש מתנות הכי נמי מעוטא דהיא ועליה ממעט הכל זולת בלילה דכתיב בהדיא בחלות דמאפה תנור ומשיחה דכתיב ברקיקין אבל מתן שמן ויציקה נתמעטו מחלות ורקיקין וג"ש דקרבנך קרבנך לא איצטריך אלא כדי שילמוד מחבת ממרחשת מתן שמן בכלי וכמו שכתבו התוס' בתחלת דבריהם ובזה אתי שפיר מה שנחלקו ת"ק ור"ש בשמן דרקיקין דוקא משום דבחלות כיון דאיכא בהו בלילה היה נותן כל הלוג בשעת בלילה אבל ברקיקין שלא היה שום דבר מן השלש מתנות שמן כי אם משיחה נחלקו ת"ק ור"ש דת"ק אית ליה דמושחן וחוזר ומושחן כלומר דמושחן ושוהה עד שיבלע השמן וחוזר ומושחן וכן עושה תמיד עד שיכלה כל השמן אבל פשיטא דקודם שיתבלע השמן לא היה חוזר ומושח דאם כן היינו יציקה ור"ש אית ליה דמשיחה זו היא כמשיחת הכהנים שהיתה כמין כ"י וכמ"ש רבינו פ"א מהל' כלי המקדש ומש"ה אית ליה דשאר השמן נאכל לכהנים. ובת"כ ראיתי דטעמא דמ"ד דהמשיחה היתה כמין כ"י הוא משום דכתיב בשמן בשמן שתי פעמים ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט יע"ש :

ודע שמה שכתבנו למעלה מדברי רבינו והתוס' דמנחת הסולת בעיא ג' מתנות ראיתי להרא"ש בפ' ויקרא בפרשת מנחת הסלת דספוקי מספקא ליה מלתא וז"ל ואע"פ ששנינו כל המנחות הנעשות בכלי טעונות ג' מתנות שמן ומשמע דוקא הנעשות בכלי טעונות ג' מתנות שמן אבל מנחת סלת שאינה נעשית בכלי אינה טעונה אלא היציקה המפורשת בה בלבד י"ל דהאי הנעשית בכלי דקאמר אינו אלא למעט מנחת מאפה תנור בלבד שכן אמרו בגמרא בהדיא כל המנחות הנעשות בכלי למעוטי מאי אמר רב פפא למעוטי מנחת מאפה תנור ועוד אפילו את"ל דנמעט נמי למנחת הסלת ה"מ למתן שמן בכלי שכן אינה צריכה כלי אבל מבלילה ויציקה לא עכ"ד . ותמהני דאיך צדד לומר דמנחת הסלת לא בעיא מתן שמן בכלי מאחר שרבינו כתב בפירוש דבעיא וכן הוא דעת התוס' וכן כתב הסמ"ג במצות עשה סימן קפ"ו יע"ש . ועוד אני תמיה דכפי דבריו אמאי לא אמרו למעוטי מנחת הסלת ומנחת מאפה וכי תימא משום דמנחת מאפה מימעיט משני דברים דהיינו ממתן שמן בכלי ומיציקה אבל מנחת הסלת לא מימעיט אלא ממתן שמן וכמו שכתבנו לעיל לדעת רבינו , הנה מלבד שדבר זה במחלוקת הוא שנוי שהרי כתבנו לעיל שלדעת התוס' מנחת מאפה לא מימעיט אלא מיציקה ואם כן כי היכי דקאמר למעוטי מנחת מאפה שאין בה כל הג' מתנות כי אם שתים דהיינו מתן שמן ובלילה הכי נמי הוה ליה למימר למעוטי מנחת הסלת שאין בה כל הג' מתנות כי אם שתים דהיינו בלילה ויציקה . ועוד דאף למה שכתבנו לדעת רבינו דמנחת מאפה מימעיט ממתן שמן ומיציקה מ"מ הוה מצי למימר למעוטי מנחת מאפה ומנחת הסולת והאי כדאיתיה והאי כדאיתיה . ועוד אני תמיה דהא מנחת העומר היא מנחת הסלת ממש וכבר כתבנו למעלה דממתני' דפ"ו דמנחות (דף ס"ז) מוכח דבמנחת העומר היו בה כל שלש מתנות שמן ומלבד כל זה מ"ש הרב ה"מ למתן שמן בכלי שכן אינה צריכה כלי לא ירדתי לעומק דברים הללו מאי האי שכתב שכן אינה צריכה כלי שאם כוונתו היא שהכלי שהיו נותנין בו השמן בתחלה לא היה מכלי שרת במנחת הסלת אבל בשאר המנחות היה הכלי מכלי שרת לא ידעתי דין זה מהיכא גמר לה הרב שהרי דברי רבינו מבוארים בהדיא שכל המנחות לא היו נעשות בכלי שרת כי אם בשעת יציקה דהיינו לאחר הבלילה במנחת הסלת ולאחר פתיתה במנחות האפויות היה נותן המנחה בכלי שרת ויוצק עליה השמן ואין חלוק בדינים אלו בין מנחה הסולת לשאר מנחות כלל ואי ס"ל דהכלי שהיו בוללין בו הסולת היה מכלי שרת וכמו שנראה מסוגית הגמרא פ"ק דמנחות וכן נראה שהוא דעת התוס' בכמה מקומות וכבר הכאתי דבריהם בספר רביעי סימן קמ"ד יע"ש (א"ה יתבאר בסמוך) שא"כ גם מנחת הסלת ג"כ היתה צריכה כלי לבלילה ולא מצאתי חלוק בדינים אלו בין מנחת הסלת לשאר המנחות . ואם כוונת הרב באומרו שכן אינה צריכה כלי הוא לאפיית מנחת הסולת ולא דמי למנחת מחבת ומרחשת שהם כלי שרת וס"ל דגם מנחת הסולת צריכה אפיה אלא שאפיתה היתה אחר הקמילה וכמו שכבר הארכתי בסברא זו לעיל והכרחתי שם דמנחת הסולת לא היה חיוב בה באפיה כלל אלא היתה מתחלקת להכהנים תיכף אחר קמילה וכמו שיע"ש , מ"מ אף כפי סברת הרב דגם במנחת הסולת היה חיוב בעשיה אלא שלא היתה בכלי לא ידעתי איך טעם זה ידדק דוקא למעט מתן שמן בכלי ולא לבלילה ועוד לסברת הרב מנחת הסולת ומנחת מאפה שוים הם בעשייתם שלא היו נעשות בכלי ובגמרא לא מיעטו מאי דתנן כל המנחות נעשות בכלי אלא מנחת מאפה . שוב ראיתי להרב בעל לחם משנה שעמד על דברי הרא"ש הללו והכריח כמו שכתבנו שגם במנחת הסולת איכא ג' מתנות שמן יע"ש :

ואח"ב נותנה בכלי שרת כו' . כתב מרן נראה שהכלי שהיה בולל בו לא היה כלי שרת כו' והתוס'

בכלי שרת וצק לתוכה שמן. ושמן שנתן תחלה עם השמן הבלול עם שמן שיצק הכל לוג לעשרון ונותן עליה לבונתה: ו אמנחת המחבת והמרחשת כיצד. נותן השמן בכלי ונותן עליו הסלת. ונותן על הסלת שמן אחר ובולל הסלת ואח"כ לשה בפושרין ואופה אותה במחבת או במרחשת כמו שנדר. ופותת אותה פתים ונותנה בכלי שרת ויוצק עליה שאר השמן ונותן לבונתה: ז מה בין מחבת למרחשת. מרחשת יש לה שפה והבצק שאופין אותו עליה רך שהרי יש לה שפה ואינו יוצא. ומחבת אין לה שפה והבצק שאופין אותו בה קשה כדי שלא יצא מכאן ומכאן: ח במנחת מאפה תנור כיצד. אם חלות היא בולל הסלת בשמן ולש בפושרין ואופה ופותת ונותן בכלי שרת ונותן עליה לבונתה ואין בה יציקת שמן שנאמר חלות מצות בלולות בשמן. ואם רקיקין היא לש את הסלת בפושרין ומושח את הרקיקין בשמן שנאמר ורקיקי מצות משוחים בשמן. ויראה לי שאחר אפייה מושח אותם: ט וכיצד מושחן. מביא לוג שמן לכל עשרון ומושחן וחוזר ומושחן עד שיכלה כל השמן שבלוג: י כל ארבע מנחות אלו האפויות

א סמ"ג שם: ב סמ"ג שם:

כסף משנה

נותנה בכלי שרת נראה שהכלי שהיה בולל בו לא היה כלי שרת אבל מדאמרינן נ[מי] דמנחות (דף ט') גבי בללה חוץ לחומת העזרה ר' יוחנן אמר פסולה דאע"ג דבלילה כשי[רה] בזר כיון דעשייתו בכלי היא נהי דכהונה לא בעיא פנים מיהא בעיא משמע דכלי [...] בכלי שרת היא דאל"כ מאי עשיתו בכלי היא דקאמר וצ"ע:

ו מנחת המחבת והמרחשת כיצד. נ' מהא[...] השמן שם במשנה. ומ"ש ולשה בפושרין בפרק כל המנחות באות [...] (דף נ"ב) כל המנחות נילושות בפושרין ומש[...] שלא יחמיצו:

ז מה בין מחבת למרחשת מרחשת יש שפה וכו'. בפרק כל המנחות בא[ות] מלה (דף מ"ג) פלוגתא דתנאי ופסק כר' הנ[...] בן גמליאל דמסתבר טעמיה ועוד דאמר בגמרא דבית הלל סברי כוותיה:

ח ט מנחת מאפה תנור כיצד וכו'. ב[...] אלו מנחות (דף ע"ד:) [...] דתנן כל המנחות הנעשות בכלי טעונות [...] מתנות שמן אמרינן בגמרא למעוטי מאי א[...] רב פפא למעוטי מנחת מאפה ופירש"י לאפ[...] מנחת מאפה שאין כל מעשיה בכלי ש[...] נאפות בתנור שאין טעונה יציקה אבל [...] שתי מתנות צריכה. ותנן תו התם חלות טעו[נות] בלילה והרקיקין משיחה. ומ"ש רבינו וכ[...] מושחן וכו' עד שיכלה כל השמן שבלוג כפ[...] אלו מנחות (דף ע"ה) תניא רקיקין הנ[...] בפני עצמם מביא לוג שמן ומושחן ומ[...] ומושחן עד שיכלה כל שמן שבלוג ר"ש [...] יהודה אומר משום ר"ש מושחן כמין כ"י ו[...] השמן נאכל לכהנים ופסק כת"ק. ואיני יו[...] למה דהא סתם לן התם במתני' כר"ש ו[...] סתם במתניתין ומחלוקת בברייתא הלכה כ[...] דמתניתין:

י כל ארבע מנחות אלו האפויות כשאופין אותן אופין כל עשרון עשר חלות. [...] אלו מנחות (דף ע"ו) פלוגתא דרבי יהודה ור"מ במשנה ופסק כר' יהו[דה] ומ"ש

לחם משנה

מצות משוחין בשמן וכו' עוד אפשר לדקדק מדברי רבינו ז"ל דלא הזכיר במאפה תנור מתן שמן אלא יציקה ובלילה דאית ליה כפירוש שכתבו התוס' ז"ל ואם נפרש כפי שכתבתי לעיל דממנחה היא איתרבו כל המנחות לג' מתנות וכיון שנתמעט מאפה תנור מהיא ועליה ליציקה נתמעטה ג"כ ממתן שמן בכלי ולית בה אלא בלילה לחוד וכמו שהקשו התוס' ז"ל דאית לן למעוטה אפי' ממתן שמן בכלי וכי הך קושיא ס"ל לרבינו ז"ל דהוי קושטא דמילתא ולכך לא הזכיר אלא בלילה בלחוד. ופי' זה מדוקדק יותר ברבינו ז"ל עם שהראשון יותר נכון. ומה שכתב רבינו ז"ל גבי מנחת הסולת דהבלילה אינה בכ"י שרת ותמה עליו הכ"מ ז"ל מסוגיא דפ"ק דמנחות (דף ט') נראה לי דרבינו ז"ל מפרש דעשייתו בכלי שאמרי שם לאו בכלי שרת הוא מפני מאי דהקשו תוס' ז"ל התם דאפילו דהבלילה לא בעיא פנים תיפוק דנפסלה ביוצא כיון דנתקדשה בכלי שרת והוצרכו לידחק ולומר דכלי שרת אינו מקדש ליפסל ביוצא ויישבו שם הסוגיות הנראות הפך זה גם הקשו בסוף הדבור דאי בקדושת כלי לא נפסלה ביוצא מנחת כהנים דלית בה קמיצה אימת מפסלא ביוצא והוצרכו לידחק ולרבינו ז"ל אתי שפיר דסובר דהבלילה אינה בכלי שרת והוא נכון בדעת רבינו ז"ל:

ז והבצק שאופין אותו וכו'. משמע שרבינו ז"ל מפרש מעשיה קשין שעושה אותו מתחילה הבצק קשה. אבל מדברי רש"י ז"ל אינו נראה כן הלא שמפרש שמאליו נעשה שם קשה כיון שאין בו הרבה שמן ע"ש בפרק כל המנחות באות:

ח ומושח את הרקיקין בשמן וכו'. הרב מהר"ר אליה מזרחי ז"ל כתב בפרשת ויקרא דאם שינה ועשה משיחה בחלות ובלילה ברקיקין פסל וכתב שם וא"ת דילמא הא דכתב בחלות בלילה וברקיקין משיחה אינו אלא למצוה אבל לעיכובא לא דהא דרשינן ק"ו כבר תירצו בזה בפרק אלו מנחות (דף ע"ה) אמר רבא לא ליפתמיט קרא דלכתוב חלות משוחות ורקיקין בלולות אלא ע"כ לומר דלעיכובא הוא חלות בבלילה ולא במשיחה ורקיקין במשיחה ולא בבלילה ע"כ. ומפני כן תמה דאמאי לא מני לה תנא בפ"ק דחולין ולימא כשר ברקיקין פסול בחלות וכן בהפך ולא ידעתי מנא ליה לרב לפרש כן בדברי הגמ' בפ' אלו מנחות דמ"ש שם הלמודא אמר רבא לא ליפתמיט וכו' אין פירושו כדברי הרב ז"ל דרש"י ז"ל כתב שם כן אלא הכי כתב מאי תלמודא דהללו בוללין ולא אלו אימא דבלולות תרווייהו והכי מ[...] משוחין ושניהן משוחין ע"כ. כלומר דקרא קאמר שניהם יהיו בלולות ושניהם יהיו משוחין ובין חלות ובין רקיקין בעו תרווייהו ותירץ הגמרא לא ליפתמיט וכו' אבל לעיכובא [...] דאינו מעכב דהא אמרינן לא בלל לא יצק ולא משח כו' אינו מעכב וכדכתב רבינו ז"ל לקמן ומתני' היא בהקומץ וכי תימא לא אמרו שם אלא אם לא בלל או לא משח אבל שינה מבלילה למשיחה לעולם דמעכב מנא ליה לרב ז"ל הא עד שיקשה מה שהקשה מפ"ק דחולין ומה שכתבתי נראה לי עיקר:

ט מביא לוג שמן לכל עשרון ומושחן והוזר ומושחן וכו'. תמה על זה הרב בעל כ"מ ז"ל דהיה לו לפסוק כסתם מתני' דקאמרה דמושחן כמין כ"י. ואפשר היה להרן ד[...] דאמר הכי בספרי נפקא ליה הא משום דכתיב בשמן בשמן שתי פעמים ואין ריבוי אחר רבוי אלא למעט דאינו מושחן על פני כולן אלא כמין כ"י והרב מהר"ר [...] מזרחי ז"ל בפ' ויקרא הקשה דהא דריש הך בשמן ר' יהודה ור"ש בס"פ כל המנחות באות מנה מר כדאית ליה ומר כדאית ליה ותירץ דאינהו לית להו ההיא דראב"י וגם דדריש בספרי בר פלוגתיה דראב"י בשמן בשמן להכשיר שמן שני למנחות אית להו לר' יהודה ור"ש דלא איצטריך קרא להכי דמקרא דלמאור נפקא וכמו שאמרו בפרק הקרבנות וכמו שהאריך הרב ז"ל יע"ש ומשום הכי היה אפשר לומר דכיון דר' יהודה ור"ש דדרשי בשמן בשמן בס"פ כל המנחות לית להו הך דרשא דכמין כ"י פסק רבינו כוותהו אבל לפירוש זה קשיא טובא דקשיא דרבי שמעון אדר' שמעון דאיהו אמר בפרק אלו מנחות הך סברא דכמין כ"י דהכי אמרינן התם בברייתא ר"ש בן יהודה אומר מ[...] ר"ש כמין כ"י ואי טעמא דר"ש הוי משום דבשמן בשמן ריבה שתי פעמים והוי למעט וכדאמרינן בספרי היכי דריש להך קרא בס"פ כל המנחות באות מנה אלא ודאי צ"ל ד[...] גמרא דאין טעמו של ר"ש כהא דרשא דכמין כ"י משום קרא דבשמן בשמן אלא טעמא אחרינא אית ליה אי נמי אית ליה דטעמא הוי מהך קרא שמא משום הכרח משמע לגמרא דתרתי שמעינן מקרא דבשמן בשמן הך דרשא דכמין כ"י ודרשא דפ' כל המנחות באות ולא פליגי אהדדי ואם כן אין כאן הכרח לרבינו ז"ל והדרא קושיא לדוכתה וצ"[ע] ובמה שכתבנו יש טעם לרש"י ז"ל בפירוש החומש שכתב אחר שכתב דרשא דכמין כ"י ומה ת"ל בשמן בשמן כו' להכשיר שמן שני למנחות דהוא קשה לכאורה דמאן דאית[...] כמין כ"י לא דריש קרא אלא לאין ריבוי אחר ריבוי כדכתיבנא ודוחק לומר דהך דכתב רש"י ז"ל ומה ת"ל לא קאי אדסמיך ליה אלא אדפתח ביה דקאמר מושחן וחוזר ומושחן עד [...] שמן שבלוג דלא משמע דקאי אלא אדסמיך ליה אלא שיש לומר דתרווייהו דרשינן דרשא דכמין כ"י ודרשא דלהכשיר שמן שני ואע"ג דבספרי לא משמע הכי הרי משמע בגמ' דתרתי אפשר למדרש מהאי קרא כדכתיבנא או שמא דרשא דכמין כ"י משום קרא אחרינא ידעינן כדכתיבנא לעיל:

י כל ארבע מנחות אלו האפויות וכו'. היינו מנחת הסולת ומחבת ומרחשת ומאפה תנור אבל מנחת חביתין הוא י"ב כמו שאמר בראש הפרק וכאן חשב למאפה תנור לו[...] אע"ג דברים פ' י"ב חשיב ליה בתרתי שכתב ותשע מנחות יחיד כו' וכתב שם מנחת מאפה תנור כו' מנחת מאפה רקיקין וכו' לעיל השגיח על ענין המנחות ולכן כתב שכ[...] אבל

משנה למלך

ותוס' פ"ב דחולין (דף ל"ו) ד"ה צריך כתבו דהיה כלי שרת. ועיין בפרק כל המנחות (דף נ"ז) דאמרינן א"ל רב פפא לאביי והא איכא בישא דלת הוא א"ל כגון ע"ג קטבליא ועיין בתוס' פרק שתי הלחם (דף צ"ה) ובפ' המזבח מקדש (דף פ"ח) ד"ה מדות כתבו דבישא היה כלי שרת וביסא הוא הכלי שבוללין בו הסולת עם השמן ועיין בתוס' פרק כל שעה (דף ל"ו) ד"ה במקום זריזים ועיין ברש"י פרק י"א דמנחות (דף צ"ו) ועיין בפ"ק דמנחות (דף ט') דאמרינן ור' יוחנן אמר פסולה כיון דעשייתו בכלי וכו' ועיין במ"ש התוס' שם:

י כל ארבע מנחות אלו האפויות כו'. זה הוא בפ"ז דמנחות (דף ע"ו) מחלוקת ר' יהודה ור' מאיר ופסק כר' יהודה ויש לדקדק בדברי רבינו במה שכתב כל ארבע מנחות אלו דהיה לו [ל]ומר כל חמש וליכא למימר דמנחת מאפה תנור אף דאיכא תרי גווני דהיינו או חלות או רקיקין כיון דכולם הם מאפה תנור חשיב להו כחדא, דהא בפי"ב מהלכות אלו דין ד' כתב תשע מנחות הם ומנה מנחת מאפה תנור לשתים ובפ"ז מהלכות אלו דין ה' כתב האומר הרי עלי מנחה יביא אחת מחמשת מיני מנחות וכבר ראיתי להרב בעל לחם משנה שהרגיש בזה וכתב דרבינו הכא לא השגיח אלא על אופן עשייתה וכיון שהרקיקין והחלות כולן נעשות בתנור חשיב להו כחדא ע"כ. ולא נתקררה דעתי בדברים אלו. והנראה אצלי דרבינו כיון למה שפירש"י בפירוש התורה פר' ויקרא וז"ל ושנינו במנחות כל המנחות האפויות לפני קמיצתן ונקמצות ע"י פתיתה כולן באות עשר עשר חלות והנראה מדבריו הוא שבא למעט מנחת הסולת לפי שהקמיצה היא בעודה סלת וכמבואר ליכא קפידא שיעשו אותה עשר חלות וכן דקדק מדברי רש"י הללו הרא"ם וכדברי רש"י כדמותן כצלמן כתב הסמ"ג במצות עשה סימן קפ"ד גבי מאפה תנור. והרא"ם תמה על סברת רש"י הלזו דהא סתמא קתני מתני' כל המנחות באות עשר עשר דמשמע שכל הה' מנחות הן בכלל זה אף מנחת הסולת ו[...] קושיא זו סבב דברי רש"י שבפירוש התורה דחוק עד מאד. וגם הרב בעל לחם משנה [...] דברי רש"י וכתב דרבינו חולק עליו וסובר דאף מנחת הסלת היתה באה עשר. ואני תמיה על [...] בזה דבשלמא במנחות שהצריך הכתוב בהם אפייה או במחבת או במרחשת או בתנור שייך שיהיו עשר דילפינן מלחמי תודה אבל במנחת הסולת לא ראיתי בשום מקום שנזכר בו אפיה [...] ונראה שחולקין אותה תיכף ומיד אחר קמיצה אפילו קודם לישה שהרי לישה לא הזכיר רבינו [ב]מנחת הסולת. וראיתי לרבינו בפ"י מהלכות אלו דין ט"ו שכתב ולמה חלק הכתוב וכו' אבל סולת יחלקוה ביניהם נמצא מגיע לזה מלא כפו סולת או פחות שאינו ראוי לא ללוש אותו ולא לאפות הרי מבואר דאף קודם לישה היה נחלק וא"כ חיוב זה דעשר עשר באיזה זמן ולומר דכל כהן שנוטל חלקו עושה אותו עשר חלות הא ודאי בורכא הוא. וצ"ל שאם רצה הכהן לאכול אותה [...] שום בישול הרשות בידו לפי שלא נזכר במנחה הלזו אפיה כלל ומאד אני תמיה איך לא [...] בדברי רבינו הללו שכתבנו דאית ליה דמנחת הסולת נחלקת תיכף ומיד אחר הקמיצה אף [...] לישה וכן כתב הסמ"ג במצות עשה סימן קפ"ד ולפי זה דייקי דברי רבינו שכתב כל ארבע מ[...] אלו האפויות שכיון לשלול מנחת הסולת שאינה אפויה ואין בה מצוה כלל באפייתה וכדכתיבנא. ו[...] להרב בעל לחם משנה שרצה להכריח דגם במנחת הסולת בעינן שתהיה עשר ממאי דאמרינן בפ[...] המנחות (דף נ"ט) אמר רב פפא כל היכא דתנן עשר תנן ופירש רש"י בחד לישנא כל היכא במנחות דמתני' עשר תנן כלומר כולן באו עשר חלות כדאמרינן באלו מנחות ושם הוזכרה [...] הסולת א"כ משמע דמנחת הסולת באה עשר ע"כ. והנה מלבד שאף כפי פירושו בדברי רב פפ[א] [...] לסבריע

כאן לא הביא אלא על אופן עשייתן וכיון שרקיקין וחלות כולן נעשין בתנור חשיב לה בחדא: כל עשרון עשר חלות וכו'. רש"י ז"ל בפירוש החומש בפרשת ויקרא גראה דפליג
ינו ז"ל דאית ליה דמנחת הסולת אינן באות עשר חלות שכתב שם ובכינו במנחות כל המנחות האפויות לפני קמילתן ונקמצות ע"י פתיתה כולן באות עשר חלות משמע דמנחת הסולת
נקמצת אלא קודם אפיה כשהיא סולת וכמ"ש רש"י ז"ל שם וכן נראה מלשון רבינו ז"ל לקמן שכתב בסדר הבאת המנחה ואם היתה מן המנחות האפויות אופה אותה וכו'
דוקא בשנחות האפויות בעינן אפיה קודם קמילה אבל במנחת הסולת הקמילה הוא קודם אפיה דאינה באה עשר חלות וכבר תמה על זה מהר"ר אליה מזרחי ז"ל בפ' ויקרא

האפויות. כשאופין אותן אופין כל עשרון עשר חלות. ואם רבה בחלות או חסר כשירה. וכיצד פותתין אותן כופל החלה לשנים והשנים לארבעה ומבדיל. ואם היתה המנחה של זכרי כהונה אינו מבדיל ופותת. וכולן פתיתין כזיתים. ואם הגדיל הפתיתין או הקטין אותן כשרים: יא לא בלל לא פתת לא הגיש לא משח את הרקיקין

ואם רבה בחלות או מיעט כשר. שם: כיצד פותתים אותן כופל את החלה לשנים וכו' עד וכולן פתיתין כזיתים. שם (דף ע"ה:) ומה שכתב ואם הגדיל הפתיתין או הקטין אותם כשרים. משנה וגמרא בהקומץ רבה (דף י"ח): לא בלל לא פתת וכו'. משנה שם: סדר

וגם על סמ"ג שכתב כדרך רש"י ז"ל ודחק עלמו לומר דסובר דמנחת הסולת בעינן עשר חלות מה שאין נראה כן מלשונו ז"ל אלא נראה דפליג על רבינו ז"ל ויש סעד לרבינו ז"ל ממה שאמרו בפ' כל המנחות (דף נ"ט) על מתני' דיש טעונות שמן וכו' אמר רב פפא כל היכא דתנן עשר תנן. ופירש"י ז"ל בהד ליטנא כל היכא דתנן מנחות דמתני' עשר תנן כלומר כולן באות עשר עשר חלות כדאמריך באלו מנחות ע"כ, ושם הוזכרה מנחת הסולת א"כ משמע דמנחת הסולת באה עשר והע"פ שרש"י

פירש שם פירוש אחר רבינו ז"ל מפרש כפירוש זה וכן רש"י ז"ל בפירוש הגמרא סובר כדברי רבינו ז"ל וכדכתב הרב מהר"ר אליה מזרחי ז"ל אבל מה שהוא רלה
יש פירוש רש"י ז"ל שפירש בחומש עם הפירוש שפירש בגמרא לא משמע הכי כדכתיבנא אלא שבפירוש החומש פליג על מה שפירש בגמרא שהוא כדברי רבינו ז"ל. עוד
שם רש"י ז"ל גבי פתות אותה פתים לרבות כל המנחות הנאפות קודם קמילה לפתיתה משמע דאית ליה במנחת הסולת דנקמצת קודם אפיה דאין בה פתיתה וטעמו פירש
הרב מהר"ר אליה מזרחי ז"ל משום דפתיתה אינה אלא לקמילה וכבר קדמה בה הקמילה בעודה סולת ואין נורך לפתיתה ורבינו ז"ל נראה דמודה בזה דלעיל גבי מנחת
לא הזכיר פתיתה כלל אלא גבי מנחת מחבת ומרחשת ומאפה תנור. וקשה דבפרק אלו מנחות (דף ע"ו) אמר במשנה כל המנחות הנעשות בכלי טעונות פתיתה ואמרו
לא למעוטי מאי המר רב פפא למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים ואמאי לא אמר דהוי למעוטי מנחת הסולת דלא בעי פתיתה ועוד איך נתמעט מנחת הסולת הא ללחם הפנים
הלחם איכא קראי דהיא ועליה כדאמרו שם אבל מנחת הסולת ליכא קרא למעוטי ועוד דכיון דמתני' אמרה כל המנחות הנעשות בכלי טעונות פתיתה הרי מנחת הסולת
הנעשות בכלי היא דהא רישא דקאמרה כל המנחות שנעשות בכלי טעונות שלש מתנות ומנחת הסולת בכלל וכדכתב רבינו ז"ל לעיל ועוד דבספרי אמרו דמה ראית
את שתי הלחם ולחם הפנים משום דאין ממנו לאשים והיינו הקומץ. וי"ל דמ"מ כיון דכבר היה קודם אפיה מה לנו בפתיתה וכדכתב הרב מהר"ר גליה מזרחי זלה"ה
בפתיתה אלא לקמילה ומשום הכי נתמעטו שתי הלחם ולחם הפנים וכיון שכן מנחת הסולת דהאפיה היא אחר הקמילה הוי כשתי הלחם ולחם הפנים דאחר האפיה אין ממנו

משנה למלך

מה שכתב דרב פפא לא מיירי אלא במנחה שנלטוינו לאפותה דבעינן שתהא באה עשר עשר
כבוג זה לא נכנס מנחת הסלת וכמבואר, עוד אני תמיה למה רצה לייחס פירוש זה שכפי דעתי
דהוי מעיקרו לרבינו שכפי פירוש זה רב פפא בא ללמדנו דלית הלכתא כר' שמעון דאמר יביא
חלות ומחלה רקיקין א"כ בדף ס"ג שהביא סברא זו דר"ש הוה ליה למיפסק הלכתא דלא כר"ש
מלבד דזה פשוט דר' יהודה ור"ש הלכה כר' יהודה רבי יוסי קאי כסברת ר' יהודה וכדאיתא
וא"כ פשיטא דלית הלכתא כר"ש, ועוד דאין בפשט דברי רב פפא הללו כפי פשטן שלילת סברת
דהא ר"ש מודה דבעינן עשר אלא דס"ל דחלות ורקיקין הכל הוא דבר אחד, ועוד לא ידעתי מה
זכמי התלמוד להבב כל כך דברי רב פפא הללו לשנותם פעמים ושלש בדף נ"ט ובדף ס' ובריש
אלו מנחות (דף ע"ב). אבל הפירוש הנכון בדברי רב פפא הלזו הוא הפירוש השני שכתב רש"י
דברי המשנה כשבאו לכתוב מנחות שהם שוים בדינם לא כתבו אלא עשרה מיני מנחות כגון גבי
שמן ולבונה מנו עשרה מיני מנחות וכן גבי טעונות הגשה ואין טעונות תנופה וכן גבי מנחות
ושיריהם לכהנים ולסברת ר"ש הם אחד עשר מיני מנחות שהיא מנחה הבאה מחלות ורקיקין
הרב פפא דקדק כל זה מהנך תלת מתני' בכל מקום שהביאו אחת ממשניות הללו הביאו דברי רב
ספא מה שדקדק בזה וזה פשוט. (א"ה עיין לקמן בפ"ז מהלכות אלו דף ה'):
שרש"י בפירוש התורה גבי פתות אותה פתים כתב לרבות כל המנחות הנאפות קודם קמילה
לפתיתה ע"כ. וכתב הרא"ם שכיון רש"י כדי למעט מנחת הסולת שנאפית אחר קמילה משום
זה אינה אלא לקמילה וכבר קדמה לה הקמילה בעודה סולת ואין נורך לפתיתה וכן כתב בעל
וכתב שגם רבינו מודה בדין זה משום דלעיל גבי מנחת הסלת לא הזכיר פתיתה כלל. והנה
לרש"י ז"ל בפרק אלו מנחות (דף ע"ה) הסיא דאמרינן כל המנחות הנעשות בכלי טעונות
למעוטי מאי למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים שפירש למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים שאין
בכלי אלא נאפות בתנור שאין טעונים פתיתה אבל מנחת מאפה לא ממעט מפתיתה דלקמן
לה לפתיתה עם שאר מנחות אע"ג דנאפות בתנור ע"כ. והנה אם טעמו של רש"י דממעט
הסולת מפתיתה הוא משום דאין כאן קמילה שכבר קדמה לה הקמילה א"כ אמאי איצטריך
דטעמא דשתי הלחם ולחם הפנים דאין בהם קמילה הוא לפי שאינם נעשים בכלי אימא דטעמא
לפי שאין בהם קמילה דומיא דמנחת הסולת דאין בה פתיתה מטעם זה. והוה ניחא בטעם זה
ויא קשיא ליה ממנחת מאפה תנור משום דנאפה תנור יש בה קמילה וכ"ת דרש"י הוכרח לומר
זה משום ליפנא דברייתא דקתני כל המנחות הנעשות בכלי טעונות פתיתה ועלה אמרינן למעוטי
דמשמע דהברייתא אתיא ללמדנו דין זה דשתי הלחם ולחם הפנים אין בהם פתיתה לפי שאינם
בכלי, אטיקרא דדינא תיקשי עלה דברייתא אמאי נקט האי טעמא דלפי שטעונות כלי בעו
ושתי הלחם ולחם הפנים דלא בעו כלי לא בעו פתיתה הוה ליה למימר הנקמצות בעו פתיתה
היו ממעטים שתי הלחם ולחם הפנים. ועוד קשה דכלל זה ששנו בברייתא אינו כלל חותך שהרי
תנור אינו נעשה בכלי ויש בו פתיתה ומנחת הסולת נעשה בכלי וכמו שכתב הרב בעל לחם
ואין בה פתיתה: וראיתי בת"כ פתות אותה פתים מנהה לרבות את כל המנחות לפתיתה
אף שתי הלחם ולחם הפנים ת"ל אותה מה ראית לרבות כל המנחות ולהוציא שתי הלחם ולחם
אחר שריבה הכתוב ומיעט מה אלו מיוחדות שיש מהם לאשים אף כל שיש מהם לאשים יצאו
שתי הלחם ולחם הפנים שאין מהן לאשים ע"כ. והנה לא ידעתי למה לא מיעטו ג"כ מנחת
מטעם זה שהרי בבעת פתיתה אין בה כלום לאשים והדרבא אם היה ממעט מנחת הסולת
הוה מימעיט שתי הלחם ולחם הפנים דהשתא מנחת הסלת שהיה בה לאשים אפ"ה כיון דהשתא
בה לאשים אין בה פתיתה שתי הלחם ולחם הפנים דמעולם לא היה בה לאשים לכ"ש דאין בהם
. ועוד יגדל התימה לפי מה שפירש שם הרב קרבן אהרן דלאחר שהביא דברי רש"י שפירש
שם שנתמעטו שתי הלחם ולחם הפנים הוא משום שאינם נעשות בכלי כתב ולי נראה דלהכי בעי
ומה ראית משום מאפה תנור וירלה אחר שגם מנחת מאפה תנור אינה נעשית בכלי מה ראית
את אותה ולמעט שתי הלחם ולחם הפנים אחר שכולם מאפה תנור ואמר שהטעם הוא משום הבדל
והוא שאין מהן לאשים וא"כ מאפה תנור לא הובדל אלא באחת ושתי הלחם ולחם הפנים
בשתים בתנור ובמה שאין מהם לאשים עכ"ד. וא"כ מנחת הסלת שלא הובדלה אלא באחת
לא תיתי שנמעט אותה והרי מאפה תנור שיש בו הבדל אחד ורבינו אותו לפתיתה וכי תימא
הבדל של מאפה תנור שאינו סיבה למעט הפתיתה שהרי אין הפתיתה תלויה אם נעשית בכלי
אבל ההבדל שיש במנחת הסלת הוא סיבה למעט הפתיתה דכיון דאין כאן קמילה למאי איצטריך
א"כ ליסמעינן רבותא דהמיעוט בא למעט מנחת הסולת מפני שיש בה הבדל אחד שאין בה
ואם יקשה ויאמר ומה ראית למעט מנחת הסלת מפני שיש בה הבדל א' ולרבות מנחת מאפה
אף שיש בה הבדל אחד נשיב ונאמר דשאני ההבדל שיש במנחת הסולה שהוא סיבה למעט
יפה אבל ההבדל שיש במנחת מאפה תנור אינו כ"כ למעט ממנה הפתיתה ובזה הוה ניחא דתו

לא הוה צריך ללמדנו דשתי הלחם ולחם הפנים אין בהם פתיתה דהא מלתא דפשיטא היא שאין בהם פתיתה מאחר שיש בהם שני הבדלים אבל עכשיו שמיעטו שתי הלחם ולחם הפנים עדיין לא ידענו דין מנחת הסלת אי בעיא פתיתה או לא דאפשר דשאני שתי הלחם ולחם הפנים שיש בהם שני הבדלים. ואם תסתכל היטב בכל מה שכתבנו תראה שכל מ"ש בזה הרב ל"מ אין דבריו מעלים ארוכה למה שהקשינו: והנה כל זה הוא כפי סברת האומרים דגם הסולת היתה נעשית עשר חלות אך כפי מה שכתבנו לעיל דמנחת הסולת ליכא צווי בעשייתה ובעודה בלולה אפילו קודם לישה היתה נחלקת לכהנים וכמו שהכרתנו דבר זה לעיל מעתה ליכא קושיא כלל דלמנחת הסולת לא איצטריך מעוטא למעטה מפתיתה דמהיכא תיתי פתיתה כיון שהיתה מתחלקת בעודה בלולה אך לשתי הלחם ולחם הפנים שנלטוינו לאפות אותם איצטריך קרא למעט מהם פתיתה:

ודע שראיתי לרש"י במהני' דמנחת ישראל כופל וכו' דלדברי ת"ק דקתני מנחת כהנים כופל לא פירש רש"י באיזו מנחה מיירי אלא סתם סדברים ובדברי ר"ש דאמר מנחת כהנים פירש רש"י מנחת נדבה של כהנים ע"כ. והנה לפי פשטן של דברים נראה דרש"י הוקשה לו דהיכי קאמר ר"ש דמנחת כהנים אין בהם פתיתה מפני שאין בהם קמילה דהא ר"ש אית ליה דמנחת חוטא של כהנים נקמלת וקומץ קרב לעצמו וכדאיתא בריש ואלו מנחות (דף ע"ב) ומש"ה הוכרח לפרש דר"ש איירי במנחת נדבה דאין בה קמילה אבל בדברי ת"ק לא פירש כלום משום דמיירי אף במנחת כהן חוטא משום דס"ל דכל מנחת כהן אינה נקמלת וכן נראה מדברי הרב בעל תוי"ט שהבין כן בדברי רש"י שהביא דברי רש"י הללו וכתב ועיין בריש פרקין ואני תמיה על זה דהא מנחת חוטא מנחת הסולת היא וכמבואר ובמנחת הסלת כבר נתבאר לעיל שאין בה פתיתה ודברי רש"י צריכים תלמוד: והבני חוזר על הראשונות במאי דס"ל להרא"ם והרב בעל לחם משנה שגם מנחת הסולת היה בה אפייה והיתה באה עשר חלות דומיא דשאר מנחות אפיה זו דמנחת הסלת באיזה כלי היתה נעשית במחבת או במרחשת או בתנור ולא ראיתי בגמ' שום גלוי לזה וגם רבינו לא ביאר דין זה ואולי יאמרו דמנחת הסולת הרשות בידו לאפותה באיזה כלי שירצה דדוקא האומר הרי עלי במחבת והביא במרחשת או מרחשת והביא במחבת קי"ל דלא יצא ידי חובתו וכמ"ש רבינו ריש פי"ז מהלכות אלו אבל האומר הרי עלי מנחת הסלת יכול לאפותה באיזה כלי שירצה. ומיהו אכתי קשה דהיה לו לרבינו להביא דין זה. וראיתי להרב בעל לחם משנה שכתב עלה דהסיא דרש"י דפתות אותה פתים שממעט מנחת הסלת מפתיתה שכתב דמנחת הסלת נעשית בכלי והכריח זה ממאי דתנן בפ' אלו מנחות (דף ע"ד) כל המנחות הנעשות בכלי טעונות ג' מתנות וכו' ומנחת הסלת בכלל דהא לא מיעטו בגמ' אלא מאפה תנור לפי שלא היתה נעשית בכלי משום דס"ל דתנור אינו מקדש ועכשיו יגדל התימה דמנא לן דין זה דמנחת הסולת בעיא כלי דהיינו או מחבת או מרחשת אבל תנור לא לפי שאינו מקדש ועוד דהיה לו לרבינו לבאר לנו דין זה אבל לפי מה שכתבנו לדעת רבינו ניחא דמנחת הסלת ליכא חיוב באפייתה ולאחר בלילה היתה מתחלקת לכהנים וכל כהן וכהן היה אוכל חלקו כרצונו ומאי דתנן כל המנחות הנעשות בכלי ולא ממעטינן אלא מאפה תנור הוא משום דס"ל לסתמא דתלמודא דמתני' לא מיעט אלא מנחה דאיכא צווי באפייתה ואינה נעשית בכלי והיינו דקאמר הנעשות בכלי כלומר דאיכא חיוב בעשייתה ושיהיה בכלי ומש"ה מיעטו מאפה תנור אבל מנחת הסלת אעיקרא דדינא ליכא חיוב בעשייתה וזה לא מיעט התנא. ודע שמלבד מה שהוכחתי מדברי רבינו דבמנחת הסלת ליכא חיוב באפיה דהא היתה מתחלקת לכהנים קודם אפיה עוד יש לדקדק דין זה ממ"ש בפ' זה דין י"ב סדר הבאת המנחה כו' ואם היתה מן המנחות הנאפות כו' משמע דמנחת הסלת לא היתה נאפית דלפי סברתם היה לו לומר ואם היתה מן המנחות הנאפות קודם קמילה ומדלא הזכיר קמילה אלא הבדיל ביניהם במאי דקאמר הנאפות משמע דבמנחה הסלת ליכא חיוב באפייתם:

ודע שראיתי להרב בעל לחם משנה עלה דמנחת הסולת כיצד היתה נעשית שאחר שהביא כל דברי התוס' שגם במנחת הסולת היו בה שלש מתנות שמן כתב וז"ל והע"ג דבמתני' אמרו כל המנחות הנעשות בכלי לא ממעטה מתני' מנחת הסולת ומנחת העומר דאע"ג דאינם טעונות כלי כמחבת ומרחשת מ"מ נעשות בכלי שרת הם ואינם כמאפה תנור שאין התנור מקדש ע"כ. והנה הנראה מדבריו דמנחת העומר ומנחת הסולת היתה נעשית בכלי שרת אלא שלא היה מחבת או מרחשת ולא ראיתי בשום מקום גלוי לדין זה שהיה כלי מיוחד למנחת הסולת ולמנחת העומר. ככלל העולם דלפי מה שכתבנו בדעת רבינו מנחת הסולת לא היה בה חיוב באפייה כלל אלא היתה מתחלקת לכהנים תיכף אחר הבלילה. אך ראיתי לרבינו עובדיה בפרק אלו מנחות עלה דמתני' דכל המנחות באות עשר שכתב וז"ל ומנחת הסולת נמי אע"ג דקודם אפיה נקמלת אפ"ה עשר חלות היא באה וכן כתב הרא"ם בפר' ויקרא שכן פירש רש"י עלה דמתני'. הן אמת שבדפוס שלי שהוא אמשטרדאם לא מלאתי גירסא זו. ודע שאף שכתבנו למעלה דרבינו אזיל בשיטת רש"י שבפירוש התורה מ"מ המדקדק בדברי רש"י שכתב כל המנחות האפויות לפני קמילתן כו' שבא למעט מנחת הסולת מדבריו אלו נראה דס"ל דאיכא חיוב באפיית מנחת הסולת אלא שלא היתה באה עשר חלות דאם לא היה מיובא באפיים לא

הרקיקין כשירה. לא נאמרו כל הדברים האלו אלא למצוה שכך היא מצותה: **יב** סדר הבאת המנחה כיצד. מביא אדם סולת מתוך ביתו בקלתות של כסף או של זהב או של שאר מיני מתכות כלי שהוא ראוי לכלי שרת. ואם היתה מנחת הסלת נותנה לכלי שרת ומקדשה בכלי שרת. ואם היתה מן המנחות הנאפות אופה אותה שם במקדש ופותת כמו שביארנו ונותן הפתיתין לכלי שרת ונותן עליה שמנה ולבונתה ומוליכה אצל כהן. והכהן מוליכה אצל המזבח ומגישה בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן ודיו. ומסלק את כל לבונתה לצד אחד וקומץ ממקום שנתרבה שמנה שנאמר מסלתה ומשמנה. ונותן הקומץ לכלי שרת ומקדשו בכלי שרת. וקומץ שחלקו בשני כלים אינו קדוש וחוזר ומקדש ומלקט את כל לבונתה ונותנה על הקומץ שבכלי ומעלהו על המזבח ומולחו. ונותנו על גבי האשים מכלי שרת. ואם מנחת כהנים היא אינו קומץ אלא נותן מלח על כלה ומשליך הכל על גבי האשים: **יג** כיצד קומצין מנחות הנקמצות. כדרך שקומץ כל האדם פושט אצבעותיו על פס ידו וקומץ. קמץ בראשי אצבעותיו או מן הצדדין לא יקטיר ואם הקטיר הורצה. ואם הוסיף בקומץ כגון שהרחיק אצבעותיו וקמץ

לחם משנה

ממנו לאפיס ואע"פ שנעשות בכלי מ"מ ראוי למעט מנחת הסולת מטעמא דנתמעט להם הפנים ושתי הלחם ובגמרא לא אמרו כל המנחות הנעשות בכלי דמיעט מיעט מנחת הסולם משום דנעשית בכלי היא כדכתיבנא אבל אחר שנתמעטו להם הפנים ושתי הלחם נתמעט מנחת הסולת מההוא טעמא גופיה:

יב ונותן הקומץ לכלי שרת ומקדשו בכלי שרת. כך אמרו בברייתא בפ"ב דסוטה (דף י"ד:) אמרו בגמ' דטעמא דילפיק מדם ואע"ג דבפ"ק דמנחות (דף ז') אבעיא הא לרבא בקידוש קומץ אי ילפינן מדם לא הוה שמיע ליה הא ברייתא ואפשר שכשחזר ופשטה שמע לה ומש"ה אמרינן בגמ' דהדר ביה רבא מההיא דקומץ שחלקו בשני כלים ולא מהא משום דלהא דילפינן מדם מסייע ליה הברייתא אבל התוספות ז"ל נתנו טעם אחר משום דסברא הוא דקם רבא בשיטת רב נחמן רביה:

יג ביצד קומצין מנחות הנקמצות וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל תירץ במה שדחה רב פפא ברייתא דחופה בג' אצבעות משום דידע דלא מיתניא בי ר' חייא ור' אושעיא ועדיין קשה מנא ליה לרבינו דדחאה רב פפא וכי היכי דתירצו לעיל מה שאמר רבא כדקמצי אינשי דהיינו להשוות אמאי לא נתרץ כן דברי ר"פ ולא יחלוק על הברייתא. לכך נראה לומר דרבינו ז"ל אינו מפרש אלא להשוות כדפירש"י ז"ל דמתרץ כדקמצי אינשי דאמר רבא הוי להשוות דודאי לשון כדקמצי אינשי כל האצבעות משמע אלא מפרש רבינו ז"ל דהדר ביה ממאי דקאמר כדקמצי אינשי וה"ק לא תימא כדקמצי אינשי אלא להשוות דוקא וכיון שהוא מפרש כן כשראה אח"כ שר"פ חזר לומר כדקמצי אנשי פירש ודאי דר"פ ידע דברייתא משבשתא היא וכדפירש הרב בעל כ"מ ז"ל:

אין

כסף משנה

יב סדר הבאת המנחה כיצד וכו' עד סוף פ"ג האשים מכלי שרת. הכל [...] דסוטה (דף י"ד:) ובתוספתא פ"ק דמנחות. ומ"ש כלי שהוא ראוי לכלי אמריק שם בגמרא דהיינו לאפוקי של עץ דלא חזי לכלי שרת. ומה שכתב ודיו [...] בגמ' אלא סימא שהמנחה עצמה צריך שתגע במזבח. ומ"ש וקומץ שחלקו בשני כלים [...] קדוש. פ"ק דמנחות (דף ז'). ומ"ש ואם [...] כהנים היא אינו קומץ. פלוגתא דתנאי [...] פט מנחות (דף ע"ב:) ופסק כת"ק [...]

יג כיצד קומצין מנחות הנקמצות כדרך [...] כל האדם פושט אצבעותיו ע[ל] ידו וקומץ. כך היא הגירסא הנכונה [...] רבינו והדין בפ"ק דמנחות (דף י"א) קומצו כדקמצי אינשי ופירש"י כדקמצי [...] מכניס לדי אצבעותיו ודוחק בקמח ו[...] נכנס בתוך ידו ושנינו שם במשנה כיצד עושה פושט את אצבעותיו על פס ידו ו[...] אמר ליה אביי לרבא כיצד קומצין אמר [...] כדקמצי אינשי איתיביה וכו' זו קמיצה. ופי' [...] ממנה מתחיל הקומץ מאותה אצבע שאצל הק[...] אלא להשוות כלומר קומץ מלא היד כדי שלא [...] חסר ואח"כ מוחק באצבע קטנה מלמטה. [...] עביד וכו' אמר רב חופה שלשה אצבעותיו [...] שמגיע על פס ידו וקומץ וכו' בקומצו [...] בקומצו יכול בראשי אצבעותיו ת"ל מלא [...] הא כיצד חופה שלש אצבעותיו על פ[ס] [...] וקומץ. במחבת ובמרחשת מוחק בגודלו מל[מעלה] ובאצבעו קטנה מלמטה וזו (אחת) מע[...] הקשות שבמקדש. ופירש"י כי אמרינן ד[...] אצבעות בעינן לקמיצה להשוות דאם יוצא[...] למטה מן הקומץ מוחקו ומשוהו באצבע [...] שלא יהא מבורץ וכן מלמעלה בגודל. היכי [...] אמתניתא מהדר דקתני זו קמיצה דממנה מ[...] הקומץ. ת"ל בקומצו והרים ממנה בקו[...] בראשי אצבעותיו מעט שלא יגיע עד פס [...] במחבת ומרחשת דמעשיהם אפויים וכו' [...] וקומץ הילכך ה"א לפותתן דקות כ"כ ו[...] קומץ יוצאות חוץ למקומם הילכך מוחק בגודלו מלמעלה ובאצבע קטנה מלמטה. עבודה קשה שבמקדש דבקושי גדול הוא משוה שלא יהא לא חסר ולא יתר עכ"ל. וכתב [...] קורקוס ז"ל יש לתמוה על רבינו שלא כתב ג' האצבעות וכתב כאשר קומץ אדם כי לא נתבאר בגמרא כוונת לשון זה והוא הפך מסקנת הגמרא גם יש לתמוה למה לא כתב [...] מעבודות הקשות שבמקדש וראיתי שכתב בפירוש המשנה האמת בסדר הקמיצה והוא מה שלמדנו מהגמרא מה שאמר מלא קמצו כדקמצי אינשי ונדחו דברי האומר [...] מסעבודות הקשות עכ"ל, נראה שסמך על מה שאמר רב פפא בתר הכי פשיטא לי כדקמצי אינשי וחולק על מ"ש בשלש אצבעות לבד ושמוחק ושיש בה קושי. ומ"מ איני [...] איך יחלוק רב פפא על הברייתא ואיך נפסוק כרב פפא הפך הברייתא עכ"ל. ואני אומר שאפשר לומר דכיון דחזינן דר"פ דבתראה אמר פשיטא לי כדקמצי אינשי ממילא מ[...] דאיהו ידע דהאי מתניתא משבשתא היא ולא מיתניא בי ר' חייא ור' אושעיא. ומ"ש קמץ בראשי אצבעותיו או מן הצדדין. בעיא שם ופירש"י בראשי אצבעותיו שהכניס [...] אצבעותיו בקמח ופס ידו כלפי קמח וקומץ מלא קומצו עד פס ידו כתקנו. מן הצדדין שנתן גב ידו על הקמח והוליך ידו עד שנכנס הקמח דרך צידי ידו לתוך ידו ל[...] הצדדין מצידי הכלים שלא קמץ באמצע הכלי. ואסיקנא בתיקו ומש"ה נקיט לה רבינו בדיעבד לקולא. ודע דהו איבעיא לן התם ממטה למעלה מאי ופירש"י שהכניס אצבעותיו בקמח [...] היד כנגד הקמח וקומץ וסלקא בתיקו ויש לתמוה למה השמיטה רבינו: ודע דבמתניתין תנן התם (קמצו בראשי אצבעותיו פסול) מפני שאמרו הקומץ החסר והיתר פסול איזהו [...] שקמצו מבורץ וחסר שקמצו בראשי אצבעותיו ופירש"י בראשי אצבעותיו מעט שלא פשטו על פס כל היד ולא הולך רבינו לכתוב זה שמאחר שכתב כדרך שקומץ כל אדם [...] אצבעותיו על פס ידו וקומץ ממילא משמע שכל שפיחת מזה פסול. ומ"ש ואם הוסיף בקומץ וכו'. זהו שכתבתי בסמוך שנינו הקומץ היתר פסול:

אין

משנה למלך

לא היה צריך ללמדנו שלא היתה באה עשר חלות ועיין במה שכתבו התוס' בסוף פי"ב דמנחות (דף ק"ד) ד"ה תמהה והדבר צריך תלמוד. וראיתי לבאר הא דאמרינן כל המנחות הנעשות בכלי טעונות פתיתה ואמרינן למעוטי מאי ואמר רב פפא למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים ע"כ, וכתב רש"י אבל מנחת מאפה לא מימעיט מפתיתה דלקמן מרבי לה לפתיתה עם שאר מנחות אע"ג דנאפות בתנור ע"כ. ולכאורה יש לתמוה על זה על הברייתא עצמה דהא מלת מנחה מרבה לכל המנחות לפתיתה וליציקה וכמבואר וכי היכי דמלת עליה מיעט מנחת מאפה הכי נמי נאמר דמלת אותה מיעט מנחת מאפה מפתיתה ואולי נאמר דמדאיצטריך קרא למיכתב גבי יציקה תרי מיעוטי דהיינו עליה והיא למעט מנחת מאפה מיציקה וגבי פתיתה לא כתיב אלא חד מיעוטא ע"כ לא אתא קרא למעט מנחת מאפה מפתיתה מדלא כתיבי תרי מיעוטי וכדאמרינן איזהו דבר שצריך שני מיעוטין הוי אומר זו מנחת מאפה שיש בה חלות ורקיקין וזה דוחק:

והנכון בעיני הוא דהברייתא סוברת דודאי מלת מנחה אתא לרבויי פתיתה ויציקה לכל המנחות דלא כתיב בהו פתיתה ויציקה דליכא למימר דרבויא דמנחה לא אתא אלא ליציקה דכתיב סמוך לרבויא דהא כיון דכתיב מעוטא גבי פתיתה על כרחין איכא רבויא גבי פתיתה ומש"ה איצטריך מעוטא למעט איזה דבר וזהו מושכל ראשון תו ס"ל לברייתא דיותר נכון לומר שהמעוט ימעט מנחה שאינה כתובה כאן בהדי מנחות הללו מלומר שהמעוט ימעט מן המנחות הכתובות כאן והרבוי יבוא לרבות מנחות אחרות שאינן כתובות כאן וזה נלמד ממאי דאמרינן מאי תלמודא אימא להוציא מנחת כהנים ופי' רש"י ז"ל וז"ל מאי תלמודא כלומר מה ראית להוציא את מנחת מאפה שכתובה עם שאר מנחות אימא להוציא מנחת כהנים שהרי אינה כתובה בפרשת שאר מנחות ע"כ. ולפי זה ע"כ דרבויא דכתיב גבי פתיתה לא אתא אלא למנחת מאפה משום דפתיתה כתיבא גבי מחבת ומרחשת לא צריך לרבויא דמנחה לפתיתה דתיפוק ליה מג"ש דקרבנך קרבנך דכתיבי במחבת ומרחשת והם למדים זה מזה וכמו שהארכנו בזה לקמן (בדף קמ"א ע"א) (א"ה נתבאר לעיל בפרקין) ולומר דאתא קרא לרבות מנחת הסולת הא ליתא דלא מיבעיא למה שכתבנו לעיל לדעת רבינו דבמנחת הסלת לא היה בה אפיה אלא אף לדעת החולקים וס"ל דהיה בה אפיה והיתה באה עשר מ"מ מודים דלא היה בה פתיתה וכמו שכתבנו לעיל בשם רש"י וא"כ לא נשאר לנו לרבות מן המנחות הכתובות כאן כי אם מאפה תנור וא"כ על כרחין כי אתא מעוטא דאותה הוא למעט שתי הלחם ולחם הפנים אבל גבי יציקה אמרינן דרבויא אתא למנחת הסולת דלא כתיב בה יציקה ומעוטא אתא למנחת מאפה ודרך זה נכון בעיני, וא"ת גבי יציקה נמי נימא דמעוטא אתא לשתי הלחם ולחם הפנים הא לא קשיא כלל משום דהני אין בהם שמן כלל וכדתנן בפ' כל המנחות (דף נ"ט) וא"כ למאי איצטריך למעט גבי יציקה אך קשה גבי פתיתה מנא לן דמעוטא אתא לשתי הלחם ולחם הפנים אימא דמעוטא אתא למנחת כהנים שהרי גבי יציקה הקשו זה בגמרא ותירצו דמדכתב קרא תרי מעוטי שמעת מינה [...] אתא למעט מאפה תנור שיש בה שני מינים וא"כ גבי פתיתה דליכא כי אם חד מיעוטא נימא [...] למעט מנחת כהנים. כבר הקשו התוס' קושיא זו בשם רש"י ותירצו דמסתברא דנרבה מנחת [...] כדין מנחת מחבת דבתיהן מנחת יחיד ונפש כתיב בפרשה ונמעט שתי הלחם ולחם הפנים דליבור [...] ולי נראה לתרץ באופן אחר דעד כאן לא הקשו בגמ' אימא לסוציא מנחת כהנים אלא גבי [...] לפי שאמרו שהמעוט הוא למעט מנחת מאפה ולזה הקשו דמנא לן דהמעוט הוא למעט מנחת [...] שכתובה עם שאר מנחות אימא דבא למעט מנחת כהנים שהרי אינה כתובה עם שאר מנחות [...] שפי' רש"י אבל גבי פתיתה שדרשנו המעוט למעט שתי הלחם ולחם הפנים תו לא שייך לא[...] ואימא למעט מנחת כהנים דכיון דמה שמעטנו אינו מן המנחות הכתובות שם אדרבא יותר יש [...] למעט שתי הלחם ולחם הפנים ממנחת כהנים לפי ששתי הלחם ולחם הפנים אין בהם לאכי[...] וא"כ ההבדל שיש ביניהם לשאר מנחות הוא רב מאד וא"כ מן הסברא יותר ילדק למעט שתי [...] ולחם הפנים ממנחת כהנים וגם זה נכון בעיני:

יב וקומץ שחלקו בשני כלים כו'. יש להסתפק אם חזר ועירבו בכלי אחד אי מהני דהא [...] לא בעינן שיהיה הקומץ בכלי שניתן בו הקומץ מתחלה שאם נתן הקומץ בכלי אחד [...] נתנו בכלי אחר ליכא הקפדה כל ששני הכלים הם כלי שרת וזה מתבאר ממ"ש רפ"א מפה"מ דין כ"ד [...] בכלי קדש ונתן לכלי חול יחזיר לכלי קדש משמע דדוקא לפי שהיה כלי חול הא לאו הכי [...] ונראה שה"ה למנחות. ומיהו בעיקר הספק נ"ל דלא מהני מה שחוזר ומערבן בכלי אחר [...] שדין זה דקומץ נדם ילפינן ליה וכדאיתא בפ"ק דמנחות (דף ע') וגבי דם פשיטא דלא מהני מה [...] ומערבן וכדאיתא התם וכמו שנתבאר מעבר לדף (א"ה עיין לעיל פ"ה מהלכות אלו דין ט') וכ[...] דלא מהני ליה תקון הוא מבואר משום דכל פסול שאירע לאחר קבלת הדם כגון נתן לשמאל או [...] חול או לזר יש לו תיקון משום דדמו לנשפך מהכלי על הרצפה דקי"ל דאוספו וכשר אבל כל [...] שאירע בשעת קבלה אין לו עוד תיקון משום דהוי נשפך מצואר הבהמה על הרצפה דנפסל [...] וכמ"ש רבינו בפ"א מה' פסולי המוקדשין דין כ"ה. אך ראיתי שסיים בדבריו וחוזר ומקדש [...] דס"ל דיש תיקון אם חזר ועירבן ונתנם בכלי אחר ולא ידעתי טעם דין זה דהא כיון דבשעת [...] כלי לא נתקדש כי חזר וקדש לא מהני משום דהוי כנשפך מצואר הבהמה ואף דרבינו בפי"א [...] פסולי המוקדשין דין ס' כתב נתפזר הקומץ ע"ג הרצפה יחזור ויאספנו כבר כתב מרן שם ד[...] דוקא אם נתפזר אחר שנתנו לכלי שרת: ומלקט את כל לבונתה וכו'. דין זה הוא פשוט [...] פ"ב דסוטה (דף י"ד) דבתחלה נותן הלבונה ע"ג הקומץ שבכלי ואח"כ מקטיר שניהם יחד. ו[...] לרש"י בריש הקומץ זוטא שכתב עלה דהויא דלקט לבונה בזר פסולה דלאחר הקטרת הקומץ

מלקט

וקמץ הרי זה פסול: **יד** אין קומץ פחות מכשני זיתים. ומקצת הקומץ מעכב את כולו. והקומץ והלבונה מעכבין זה את זה. הסלת והשמן מעכבין זה את זה ומקצת השמן מעכב את כולו. אין פחות מלוג לעשרון כמו שביארנו:

פרק ארבעה עשר

א [א]**מתנדב** אדם ונודר עולה ושלמים וכל מין שירצה מחמשה מיני מנחות הבאין בנדר ונדבה. ומתנדב או נודר מנחה ממנחת נסכים לבדה מאי זה מין משלשה מיני מנחות נסכים כמו שביארנו. ומתנדב או נודר יין בפני עצמו או לבונה בפני עצמו או שמן בפני עצמו או עצים למערכה מפני שהן כקרבן שנאמר ולקרבן העצים: **ב** שנים מתנדבין או נודרין קרבן אחד עולה או שלמים אפילו פרידה אחת של תורים או בני יונה מביאין אותה בשותפות. אבל המנחה אינה באה בשותפות. ודברים אלו הן דברי קבלה: **ג** הניח מנחה לשני בניו ומת הרי אלו מביאין אותה: **ד** אי זה הוא נדר ואי זו היא נדבה. האומר הרי עלי עולה או הרי עלי שלמים או הרי עלי מנחה או הרי דמי בהמה זו עלי עולה או שלמים זהו הנדר. אבל האומר הרי בהמה זו או דמי בהמה זו עולה או שלמים או הרי העשרון הזה מנחה הרי זו נדבה: **ה** מה בין נדרים לנדבות. שהנודר אם הפריש קרבנו ואבד או נגנב חייב באחריותו עד שיקריב כמו שנדר. והמתנדב ואומר זו אם מת או נגנב אינו חייב באחריותו: **ו** האומר דמי שור זה עלי עולה ודמי בית זה עלי קרבן ומת השור ונפל הבית חייב לשלם. אמר הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריותה אינו חייב באחריותה: **ז** כבר ביארנו שהעושה בית חוץ למקדש להקריב בו קרבנות אינו כבית ע"ז והאומר הרי עלי עולה שאקריבנה במקדש והקריבה בבית זה לא יצא. שאקריבנה בבית זה והקריבה במקדש יצא. ואם הקריבה באותו הבית יצא. הרי הוא כמי שנדר עולה על מנת שלא יתחייב באחריותה וענוש כרת על העליתה בחוץ. וכן אם אמר הריני נזיר על מנת שאגלח בבית זה. אם גלח שם יצא. הרי הוא כמי שנדר לצער עצמו והרי ציער עצמו ואינה נזירות: [ח] [ח]טאת ואשם אינן באין אלא על חטא. ואינן באין בנדר ונדבה. האומר הרי עלי חטאת [או א]שם. או שאמר הרי זו חטאת או אשם לא אמר כלום. היה מחוייב חטאת או אשם ואמר

א סמ"ג שם:

כסף משנה

אין קומץ פחות מכשני זיתים. בפרק הקומץ רבה (דף כ"ו) פלוגתא דריב"ל ור' יוחנן ופסק כריב"ל וכמו שכתבו התוספות בפרק אלו עוברין (דף מ"ג:) וגם כל המנחות (דף כ"ח:) נחלקו בזה אביי ורבא וסבר רבא כריב"ל: ומקצת הקומץ את כולו וכו' עד ומקצת השמן מעכב את כלו. משנה בפ' הקומץ רבה (דף כ"ז). אין פחות מלוג לעשרון כמו שביארנו. בפי"ב ובפרק זה:

א מתנדב אדם ונודר עולה ושלמים וכו' כמו שביארנו. בפ"ב ...י"ב מהלכות אלו: ומתנדב או נודר ...ני עצמו. משנה בס"פ המנחות (דף ... ומ"ש או לבונה בפני עצמה. בסיפרא ... ומ"ש או שמן בפני עצמו בס"פ המנחות ...א דר"ע ורבי טרפון ופסק כר"ט ובס"פ ...דיר (זבחים נ"א) במשנה סבר ר"ט ... ויש לתמוה למה דחה רבינו דבריהם ...כר' טרפון וכתב הר"י קורקוס ז"ל ... משום דסתם לן תנא בפרק בתרא ... (דף ק"ז) כרבי טרפון דתנן הרי עלי ...א יפחות מלוג וכתב רש"י הך סתמא ...טרפון וכיון שכן ה"ל מחלוקת ואחר כך ...הלכה כסתם גם בפרק אלו מנחות ובפ' ...דיר סובר כן שמואל עכ"ל ושפהים יפק, ...קדמהו אני מוסיף לחזק טעם לפסוק כן ...נמי כבור כר"ט דההיא דמתני' הכי ...הרי עלי שמן לא יפחות מלוג רבי אומר ...ן. ומ"ש או עצים למערכה. בסיפרא פ"ט: ...נים מתנדבים או נודרים וכו' אפילו פרידה אחת אבל המנחה אינה ...שותפות. משנה וגמרא בס"פ המנחות (דף ק"ד):

...יח מנחה לשני בניו וכו'. פ"ק דזבחים (דף ה'):

...זהו נדר ואי זו היא נדבה וכו' עד אינו חייב באחריותו. ברים קינים:

...ומר דמי שור זה עלי עולה וכו'. משנה בערכין ס"פ האומר משקלי (דף ... אמר בגמרא ל"ש אלא דאמר דמי שור ... עולה אבל אמר שור זה עלי עולה ...אמר זה ומת אינו חייב באחריותו עלי ... קאמר: אמר הרי עלי עולה ע"מ שלא ...חייב באחריותה. פשוט בסוף מנחות:

...ביארנו. בסוף הלכות ביאת המקדש: והאומר הרי עלי עולה שאקריבנה וכו' עד ואינה נזירות. משנה וגמרא בסוף מנחות (דף ק"ט):

...טאת ואשם אינם באים אלא על חטא וכו'. מתבאר במשנה ס"פ השוחט ...(א:). ומ"ש האומר הרי עלי חטאת ...ם וכו'. תוספתא פרק ג' דתמורה הרי ...טאת והרי זה אשם אע"פ שחייב לא ...לום הרי אלו לחטאתי והרי אלו לאשמי ...ה חייב דבריו קיימים ואם לאו לא אמר

לחם משנה

יד אין קומץ פחות מכשני זיתים וכו'. בפרק הקומץ (דף כ"ו:) איפליגו בהא ריב"ל ור' יוחנן ובפ' כל המנחות איפליגו בהא אביי ורבא ורבא אית ליה כריב"ל והלכתא כרבא לגבי אביי וכדכתב הרב בעל כ"מ ז"ל אלא שיש לתמוה קלת דבהל' איסורי מזבח ר"פ ס' נראה דפסק כאביי דאמר שם ואסורים בכל שהם שנאמר כי כל שאור וגו' וכבר הקשה זה שם הרב בעל כ"מ ז"ל. ולי לא קשה כלל דאסורין בכל שהן דקאמר לאו לענין מלקות הוי אלא לענין איסורא בעלמא ואפילו רבא דאמר דקרא לא אתא אלא לחצי קומץ ולא לחצי זית מ"מ איסורא מיהא איכא כשאר איסורים דחצי שיעור אסור מן התורה דקי"ל כר' יוחנן אע"ג דאינו לוקה עליו וכדכתב רבינו ז"ל ברפי"ד מהל' מאכלות אסורות ולעולם בענין מלקות אית ליה לרבינו ז"ל דלא לקי בפחות מזית דלא מרבינן מקרא דכי כל אלה אלא חצי קומץ לבד:

פי"ד א מאיזה מין מן השלש מנחות נסכים כמו שביארנו. בפ"ב ביאר נסכי איל ונסכי כבש ונסכי פר והיינו הג': או שמן בפני עצמו. הרב מהר"י קורקוס ז"ל כתב דטעמו של רבינו ז"ל משום דפסק כסתם משנה דפרק בתרא דמנחות (דף ק"ד:) וגם יש טעם אחר דבפ' אלו מנחות (דף ע"ד) על מתני' דבזה יפה כח מזבח מכח כהנים אמרו מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל המתנדב שמן קומצו ושיריו נאכלים ע"כ מדאמרי דמתני' מסייע לשמואל דהמתנדב שמן קומצו וכו' משמע דהלכתא הוי דמתנדב שמן:

ג הניח מנחה לשני בניו ומת וכו'. בפ"ק דזבחים (דף ה':) אמרו שם למימרא דקניא להו והא אמר ר' יוחנן הניח מנחה לשני בניו ומת קריבה ואין בה (משום) שותפות ואי ס"ד קניא להו נפש אמר רחמנא וחזרו והקשו דאי לא קניא א"כ היכי אמר ר' יוחנן הניח בהמה לשני בניו ומת קריבה ואין ממירין בה בשלמא אי קניא להו להכי אין ממירין דהוו כשותפין אבל אי לא קניא אמאי אין ממירין ותירצו דלעולם דלא קניא ואפ"ה אינו מומר משום דאמר קרא המר ימיר אחד ולא שנים וחזרו והקשו דהיכי מצי למימר הכי הא א"ר יוחנן דמתכפר עושה תמורה וכיון דלא קניא להו לא מתכפר ותירצו מקיבעא לא מכפרי מקופיא מכפרי ע"כ. ומשמע מדברי רש"י ז"ל דלעולם לא היו שותפין ולכך קריבה דלא הוי נפש וטעמא דאינו מימר לפי זה הוי משום דאמר קרא אחד מימר ולא שנים וטעמא דאמר מימר אע"פ שאינו בעל משום דמקופיא מכפרי. ולפי זה יש לתמוה על רבינו ז"ל שכתב בפ"א מהלכות תמורה דאין ממירין מפני שהם כשותפין דמשמע דהך טעמא לא קאי אלא לפי המסקנא דאם זה כשותפין אמאי אמרינן הכא דקריבה הא בעינן נפש אלא טעמא משום דאמר קרא אחד ולא שנים ויש לומר דרבינו ז"ל מפרש דלפי המסקנא לא הוי טעמא דאחד ולא שנים אלא הם כשותפין במקצת משום דמקופיא מתכפרי ואינם שותפים לגמרי משום דמקיבעא לא מכפרי ולענין הקרבה קריבה משום דנפש מקרי כיון דלא הוו שותפין לגמרי אבל לענין מימר אין שנים ממירין דמשמע קרא אחד מימר ואע"ג דהתם נמי [...]ם ואמריך דהוו כחד גבי המרה חשבינן ליה כשנים כיון דהא דמרבינן יורש משום המר ימיר הא לא מרבינן אלא יחיד כדמשמע מקרא והכו דלא נוסיף עלה וכן נראה מדברי התוס' ז"ל ואפשר דדעת רש"י ז"ל כן הוא דמקרו שותפין לענין המרה אע"ג דלענין הקרבה לא מיקרי הכי:

האומר

משנה למלך

[ל]בונה מעל הסלת ומקטירו ע"כ. נראה דס"ל שלא היתה ההקטרה בבת אחת אלא בזה אחר [ז]ה סימה בעיני ובפ' נו כתב רש"י שמלקט הלבונה לאחר קמיצה ומקטירו הרי שהליקוט הוא לאחר קמיצה לא לאחר הקטרה וצ"ע:

[אין] קומץ פחות מכשני זיתים. עיין בירושלמי רפ"ב דיומא דר' ינחק בר רבי אלעזר שאל מעתה כהן שאין ידו מחזקת כשני זיתים פסול מן העבודה, ולכאורה נראה דפסול לכל העבודות כיון [דפסול ל]קמיצה ולא ראיתי לרבינו שהזכיר דין זה ולומר דכונת הירושלמי היא דפסול לקמיצה מלבד [ה]לכה אינו מורה כן עוד קשה דמלתא דפשיטא היא כיון דקי"ל דאין קמיצה פחות משני זיתים:

א או נודר מנחה ממנחת נסכים וכו'. מימרא דרבא בפרק כל המנחות (דף ק"ד). ומ"ש או לבונה בפני עצמה. פי"ג דמנחות (דף ק"ו:):

[ה מה] בין נדרים לנדבות וכו'. דקדק רבינו לומר עד שיקריב כמו שנדר לומר שאפילו הביאו ליד כהן כל שלא הקריבו כמו שנדר לא יצא י"ח נדרו ודין זה הוא פשוט ולא מיבעיא היכא דנפסל פשיטא דלא יצא ידי נדרו אלא אפילו שהקרבן כשר אפ"ה לא יצא ידי נדרו וכדתנן בריש זבחים [כל הזבחים שנזבחו] שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה וכבר כתבתי לעיל (דף רל"ה) [...]נאנו לקמן בפ"ו מהל' חובל ומזיק דין ד' יע"ש) שדין זה הוא אפילו במי שנדר קרבן ולאו דוקא בקרבן חובה ובזבחים אמרינן מולא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה האי נדבה נדר הוא אלא אם כמו שנדרת עשית יהא נדר ופירש"י יהא נדר ויעלה לנדריך וכן הן הדברים שכתב רבינו עד שיקריב כמו שנדר. וראיתי להתוס' בפ"ק דחולין (דף כ"ג) אההיא דבעי ר' זירא האומר הרי על עולה מן התורים או מן בני יונה והביא תחלת הגיהוב שבזה ובזה מהו וכו' שהקשו וא"ת כיון דממ"נ האחד פסול היאך יכול להקריבן. וי"ל דמבעיא ליה כגון דאם עבר כהן והקריב א"נ כיון שהביא ליד הכהן יצא ידי נדרו מאחר דמ"מ האחד מהם ראוי להקריב. והנה תירוץ זה האחרון הוא תמוה בעיני דמאחר שאין הכהן יכול להקריב משום ספק איך יתכן דיצא זה ידי נדרו והלא אף שהקריבו אלא ששחטו הכהן שלא לשמו לא יצא ידי נדרו כ"ש היכא דאין הכהן יכול להקריבו דפשיטא דלא יצא ידי נדרו וכעת דברי התוס' צריכין אגלי תלמוד:

ח או שאמר ה"ז חטאת או אשם. בהא תלוי איכא פלוגתא דתנאי אם בא בנדר ובנדבה בפ"ו דכריתות. ודעת רבינו הוא דאינו בא בנדר ונדבה אך הטוי"ד סי' ר' ס"ל דבא בנדר ונדבה משום דסתמא דספ"ב דחולין אתיא כר"א ועיין בזבח השלמים סי' א'. ומ"ש ואמר ה"ז לחטאתי ה"ה אם אמר ה"ז חטאתי או אשמי בלא למ"ד דדבריו קיימים כ"מ י"ד סי' ס' ס"ק ז' ודוק. ובעיקר הדין דמחלק רבינו בין האומר הרי עלי חטאת או אשם לאומר ה"ז חטאתי או לאשמי כתב מרן בתוספתא פ"ג

ואמר הרי זו לחטאתי או לאשמי או הרי המעות האלו לחטאתי או לאשמי דבריו קיימים: **ט** האומר קרבן מצורע זה או יולדת זו עלי. אם היה אותו מצורע או היולדת עניים מביא הנודר קרבן עני. ואם היו עשירים מביא הנודר קרבן עשיר אע"פ שהנודר עני: **י** האומר חטאתו ועולתו ואשמו ושלמיו של פלוני עלי. אם רצה אותו פלוני הרי זה מניחו להקריבן על ידו ומתכפר לו. רצה בשעת הפרשה ולא רצה בשעת הקרבה אלא חזר בו בעולה ובשלמים מקריבין ומתכפר לו בהן. אע"פ שאינו רוצה עתה שהרי רצה בשעת הפרשה. אבל בחטאת ובאשם לא נתכפר לו עד שירצה מתחלה ועד סוף: **יא** האומר הרי עלי כנדרי רשעים שמנדריהן נזיר וקרבן ושבועה חייב בכולן. כנדרי כשרין לא נתחייב כלום. הרי עלי כנדבות כשרין הרי זה נדר בנזיר ובקרבן. וכל כינויי קרבן כקרבן: **יב** אין הנודר ולא המתנדב חייב עד שיהא פיו ולבו שוין. כיצד המתכוון לומר הרי עלי עולה ואמר שלמים. או שנתכוון לומר הרי זו עולה ואמר שלמים לא אמר כלום. נתכוון לנדור בעולה ואמר קרבן. לנדור בחרם ואמר הקדש דבריו קיימים. שהעולה קרבן והחרם הקדש וכן כל כיוצא בזה. בנדרים ונדבות אינו צריך להוציא בשפתיו כלום אלא אם גמר בלבו ולא הוציא בשפתיו כלום חייב. כיצד גמר בלבו שזו עולה או שיביא עולה הרי זה חייב להביא שנאמר כל נדיב לב יביאה בנדיבות לב יתחייב להביא. וכן כל כיוצא בזה מנדרי קדשים ונדבותן: **יג** אחד נדרים ונדבות עם שאר הדברים שאדם חייב בהן מערכין ודמים ומעשרות ומתנות עניים [א]מצות עשה מן התורה שיביא הכל ברגל שפגע בו תחלה שנאמר ובאת שמה והבאתם שמה וגו' כלומר בעת שתבא לחוג תביא כל מה שאתה חייב בו ותתן כל חוב שעליך לשם. הגיע הרגל ולא הביא הרי זה ביטל מצות עשה. עברו עליו שלשה רגלים ולא הביא קרבנותיו שנדר או התנדב או שלא נתן הערכים והחרמים והדמים [ב]הרי זה עבר בלא תעשה שנאמר לא תאחר לשלמו אינו עובר בלא תעשה עד שיעברו עליו רגלי השנה כולה. ואין לוקין על לאו זה לפי שאין בו מעשה: **יד** הקדיש בהמה למזבח ועברו עליו שני רגלים ונפל בה מום ופדאה על גב בהמה אחרת אינו עובר בלא תעשה עד שיעברו על האחרת שלשה רגלים. ואחד האיש ואחד האשה עובר בבל תאחר. אבל היורש אינו עובר בבל תאחר: **טו** כל הקרבנות שעברו עליהן שלשה רגלים לא נפסלו. אלא מקריבן וכשרים. ובכל יום ויום אחר השלשה רגלים הוא עובר בלא תאחר. ובית דין מצווין לעשותו מיד עד שיקריב קרבנותיו ברגל שפגע בו תחלה: **טז** אע"פ שנאמר לרצונו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. בין שנדר ולא הפריש בין שהפריש ולא הקריב כופין אותו עד שיקריב:

כל

א סמ"ג עשין שם: ב סמ"ג לאוין שלא:

לחם משנה

ט האומר קרבן וכו' עלי וכו'. בהל' מחוסרי כפרה בסופו אכתוב בזה:
יא האומר הרי עלי וכו'. כבר כתבתי בזה בפ"א מהל' נדרים ע"ש:
יד ואחד האיש ואחד האשה עובר בבל תאחר וכו'. כתב הרב בעל כ"מ ז"ל גבי יורש דהוי בעיא דאיפשיטא אליבא דר' זירא ואע"ג דמשמע דאביי פליג נקטינן כר' זירא ע"כ. ועו"ם יש כאן ודברים אלו ראויים להיות גבי אשה דשם איכא פלוגתא בפ"ק דר"ה (דף ו':) אבל גבי יורש היא בעיא פשוטה בלי שום מחלוקת שם והכי איתא התם בעי ר' זירא יורש מהו בבל תאחר כי תדור נדר אמר רחמנא והא לא נדר או דילמא ובאת שמה כו' ת"ש דתני ר' חייא מעמך פרט ליורש וכו' בעי ר' זירא אשה מהו בבל תאחר מי אמרינן הרי הא לא מיחייבא בראיה או דילמא הא איתא בשמחה א"ל אביי ותיפוק ליה דהא היתה בשמחה ומי אמר אביי הכי והא אמר אביי אשה בעלה משמחה לדבריו דר' זירא קאמר ע"כ. ויש לדקדק בדברי רבינו דמשמע דאליבא דאביי אשה ליתא בבל תאחר דהא לא מיחייבא בראיה ולא מיחייבא בשמחה דאשה בעלה משמחה וכיון שכן היה לו לרבינו ז"ל לפסוק כאביי ולומר דאין אשה חייבת בבל תאחר משום דדברי אביי נאמרו בפ"ק דקדושין (דף ל"ד:) בסוגיא דמ"ע שהזמן גרמא דהקשו שם וגמ' דילפינן מתפילין לפיטורא נילף משמחה להיובא ותירצו אשה בעלה משמחה כלומר אין חובת השמחה תלויה בה כדכתב שם רש"י ז"ל ומשמע דהכי הוי קושטא דמילתא. וי"ל דסובר רבינו ז"ל דלפי המסקנא שאמרו שם דילפינן מהיקשא דתפילין דאמר קרא תהיה תורת ה' בפיך תו ליכא קושיא דניליף משמחה דשאני גבי תפילין דאיכא היקשא ולא צריכין לתירוצא דאשה בעלה משמחה והיינו טעמא דר"ז דלית ליה דאביי דלפי האמת אין אנו צריכין לתירוצו ופסק כר' זירא לחומרא דחייבת בשמחה ומפני כן כתב בפ"א מהלכות חגיגה דאשה חייבת בשמחה שכתב שם גבי שמחה ונשים חייבות בשמחה זו ונסתלקה ממנו קושית הר"א ז"ל שהשיג שם דאין אשה חייבת משום הסיא דאביי דפ"ק דקידושין ועם מה שכתבנו ניחא דהוא פסק כר"ז ודלא כאביי אבל על הרב בעל כ"מ ז"ל דסבר שם דפסק רבינו ז"ל כאביי ולא הוצרך לבארו קשה דא"כ איך פסק רבינו ז"ל כאן כר"ז וכדכתיבנא. ועוד אני תמה על הר"א ז"ל כיון דהוא סבור דהלכה כאביי וכמו שכתב בפ"א מהל' חגיגה למה לא השיג כאן על רבינו ז"ל דהיה לו לומר דאשה אינה חייבת בבל תאחר וצ"ע:

האומר

כסף משנה

אמר כלום ע"כ. ומ"ש או הרי המעות האלו לחטאתי או לאשמי דבריו קיימים. מתני' במשנה פ"ב דשקלים:

ט האומר קרבן מצורע זה או וכו'. בר"פ השג יד (דף י"ז) תנן עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני ועשיר שהעריך את העני נותן ערך עשיר אבל בקרבנות אינו כן הרי שאמר קרבנו של מצורע זה עלי היה מצורע עני מביא קרבן עני עשיר מביא קרבן עשיר ובגמרא היה מצורע עני מביא קרבן עני ואם דמדירו עשיר ואם דל הוא אמר רחמנא ו[...] דל הוא אמר ר' יצחק כשהיה מדירו עני [...] אבל מדירו עשיר ה"נ דמייתי בעשירות [...] מאי אבל בקרבנות אינו כן חדא אמצורע [...] ומדירו עני וחדא למעוטי מצורע עשיר ומד[...] עני. ולפי זה כשכתב רבינו מביא הנודר ק[...] עני היינו דוקא כשהיה הנודר עני אבל אם היה הנודר עשיר מביא קרבן עשיר וכן כ[...] רבינו בפירוש בסוף הלכות מחוסרי כפרה [...] חשש לפרש כאן לפי שסמך על מ"ש שם [...]

י האומר חטאתו ועולתו וכו'. בס"פ ה[...] משקלי (דף כ"א.) ואע"ג דפ[...] התם עולא פסק כשמואל:

יא האומר הרי עלי כנדרי רשעים וכו'. בפ"ק דנדרים (דף ט') כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובש[...] ובגמרא ודילמא הכי קאמר כנדרי רשעים נדרנא אמר שמואל כנדרי רשעים הריני והימנו הריני בנזירות עלי בקרבן [...] בשבועה הריני נזירות דילמא הריני ב[...] קאמר אמר שמואל כשהיה נזיר עובר ל[...] וכתב הר"ן אם אמר כנדרי רשעים עלי [...] קרבן ומסתברא נמי דדוקא כשהיתה [...] מונחת לפניו. ורבינו כתב בפ"א מהל' נ[...] וז"ל האומר לחבירו הרי עלי כנדרי ר[...] אם אוכל לך שמנדריהם נזיר וקרבן ו[...] ואכל חייב בכולן וכו' אמר כנדרי ר[...] הריני והיה נזיר עובר לפניו חייב ב[...] כנדרי רשעים עלי חייב קרבן כנדרי ר[...] שלא אוכל ממנו חייב בשבועה עכ"ל. ו[...] מדבריו שהוא מפרש שדברי המשנה הם [...] שני חלקים. האחד שאומר שמנדריהם נזיר [...] ושבועה. השני היא שלא אמר אלא כ[...] רשעים בלבד. ונראה שדעתו שלא הצריכו עובר אלא בהריני משום דדילמא הריני ב[...] קאמר אבל באומר עלי אין צריך שתהא [...] מונחת לפניו. ומ"ש כנדרי רשעים לא נ[...] בכלום הרי עלי כנדבות כשרים הרי זה [...] בנזיר ובקרבן. שם במשנה והטעם לפי הכשרים נודרים אבל הם מתנדבים [...] ובקרבן. ומה שכתב וכל כינויי קרבן כק[...] משנה שם:

יב אין הנודר ולא המתנדב חייב [...] משנה פ"ג דתרומות ומייתי [...] בנזיר פרק מי שאמר (דף כ"ו) ובפרק [...] נשתנו (דף ס"ג): נתכוון לנדור בעולה [...] בנדרים ונדבות אינו צריך להוציא בש[...] כלום כיצד גמר בלבו שזו עולה [...] בפ"ג דשבועות (דף כ"ו:):

יג אחד נדרים ונדבות עם שאר הד[...] שאדם חייב בהם וכו' עד שי[...] עליו רגלי השנה כולה. פ"ק דר"ה (דף [...]) ואע"ג דהתם מתניתין התם כר"ש לא [...] רבינו משום דת"ק דברייתא פליג ור"מ ור[...] וכיון דרבים טובא פליגי עליה לא [...] לשתים ועוד דמשמע דרבא סבר הכי ושתים ספרי כת"ק דברייתא. וכתב הר"י קורקוס ז"ל עוד דאפשר דהאי ששמא דמתני' לא עדיף כולי האי דלאו האי דינא אתא לאשמ[...] אלא אתא למימר דניסן ר"ה לשנים ולר"ש ראש השנה לרגלים ולא למיפסק כר"ש נחית עכ"ל. ומה שכתב ואין לוקין על לאו זה וכו', פשוט הוא:

יד הקדיש בהמה למזבח ועברו עליו שני רגלים וכו'. פ"ק דר"ה (דף ה':): ואחד האיש ואחד האשה עובר בבל תאחר. שם (דף ו':) בעיא דאיפשיטא. ומ"ש אבל [...] אינו עובר בבל תאחר. גם זה שם בעיא דאיפשיטא אליבא דר' זירא ואע"ג דמשמע דאביי פליג נקטינן כר' זירא:

טו כל הקרבנות שעברו עליהם שלשה רגלים לא נפסלו וכו'. ברייתא שם: ובכל יום ויום אחר השלשה רגלים הוא עובר בלא תאחר. מימרא דרבא שם: **ובית דין** [...] לעשותו מיד וכו' עד כופין אותו עד שיקריב וכו'. ג"ז שם:

כל

משנה למלך

יג אחד נדרים ונדבות עם שאר הדברים וכו'. מצאתי מקום דין זה שיהיה באלו עשה ופשטיה דקרא לא מיירי אלא במידי דהקרבה ומאי דכתיב ותרומת ידכם היינו בכורים כמו שפירש"י. וראיתי לבעל התיכון שכתב דעשה זה אינו נוהג כי אם בזמן הבית ולרבינו נוהג אף בזמן הזה. ומ"ש ה"ז עובר בלא תעשה וכו'. דע דעובר נמי משום לא יחל דברו עיין לעיל פ"א מהל' ערכין. ומ"ש והחרמים פירש"י חרמי גבוה אך התוס' כתבו בין חרמי גבוה בין חרמי כהנים.

פ"ג דתמורה וכן מבואר בגמ' ס"פ השוחט ובפ"ק דנדרים (דף ו') יע"ש:

ומ"ש עברו עליו ג' רגלים כו'. דע דג' רגלים הללו בעינן שלמים ואם הקדיש באמצע הרגל אינו עד שיעברו עליו ג' רגלים אחרים. ודין זה נלמד מההיא דאמרינן בפ"ק דר"ה (דף ה') אמר רבא במאי עסקינן כגון שהומם בתוך הרגל וכו'. וכ"כ התוס' שם דאין בל תאחר אלא בכל הרגל התוס' (דף ו') ד"ה שנה דסוף רגל א' מצטרף עם תחלת רגל ג' ועובר בבל תאחר אף קודש [...] כל הרגל יע"ש:

כל

יז כל חייבי עולות ושלמים ממשכנין אותם. אע"פ שאין מתכפר לו עד שירצה שנאמר לרצונו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. אבל חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן הואיל והם מעוכבי כפרה אין חוששין להם שמא יפשעו וישהו קרבנותיהן. חוץ מחטאת נזיר הואיל ואינה מעכבתו מלשתות יין שמא יאחר אותה לפיכך ממשכנין אותו עליה:

פרק חמשה עשר

א האומר ולדה של זו עולה והיא שלמים דבריו קיימים. היא שלמים וולדה עולה. אם לכך נתכוון דבריו קיימים. ואם אחר שגמר בלבו והוציא בשפתיו שתהיה שלמים חזר בו ואמר וולדה עולה. אע"פ שחזר בו בתוך כדי דבור הרי ולדה שלמים. שאין חזרה בהקדש ואפילו בתוך כדי דבור: ב האומר ידה של זו עולה או רגלה של זו עולה תמכר לחייבי עולות ודמיה חולין חוץ מדמי אותו אבר. והוא שיהיה זה המחוייב עולה שקנה אותה נדר עולה בדמים קצובים. האומר לבה או ראשה של זו עולה. הואיל ודבר שהנשמה תלויה בו הוא כולה עולה. הקדיש אבר אחד מן העוף הרי זה ספק אם נתקדש כולו או לא נתקדש: ג האומר בהמה זו חצייה עולה וחצייה שלמים קדשה. ואינה קריבה אלא תרעה עד שיפול בה מום ותמכר ויביא בחצי דמיה עולה ובחצי דמיה שלמים. היה מחוייב חטאת ואמר חצייה חטאת וחצייה עולה או שלמים. או שאמר חצייה עולה או שלמים וחצייה חטאת. הרי היא תמות כמו שיתבאר בחטאות המתות: ד בהמת השותפין שהקדיש אחד מהן חצייה שלו וחזר ולקח חצייה האחר והקדישו הרי זה קדשה וקריבה. אע"פ שמתחילתה היתה דחויה כשהקדיש חציה אין הדחוי מעיקרו

כל חייבי עולות ממשכנין אותם וכו'. משנה ס"פ האומר משקלי (דף כ"א). ומ"ש חוץ מחטאת נזיר וכו'. שם מימרא דרב פפא ואע"ג דאמר נמי רב פפא פעמים שחייבי [ח]טאות אין ממשכנין אותם בעולת מצורע דתניא ר' ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקא אומר [כ]שם שחטאתו ואשמו עיכבתו כך עולתו עיכבתו לא חש לה רבינו לכתבה משום דמשמע ליה [ד]יחידאה היא דר' ישמעאל קאמר לה ורבנן [פל]יגי עליה ואע"ג דרב פפא אמר פעמים וכו' [ה]וא משום דס"ל כוותיה אלא אתא למימר [ד]אע"ג דמתניתין סתמא מיתניא חייבי עולות [ממ]שכנין אותם האי כללא ליתיה לכ"ע דלרבי ישמעאל אין ממשכנין בעולת מצורע:

פט"ו א האומר ולדה של זו עולה והיא שלמים וכו'. משנה פ' [כי]לד מערימין (דף כ"ט) וכר' יוסי דפליג [על ר]"מ. ומ"ש אע"פ שחזר בו בתוך כדי דיבור וכו'. מימרא דר"פ שם:

ב האומר ידה של זו עולה וכו'. ברייתא בפ"ק דתמורה (דף י"א) וכר"מ [ור]' יהודה ואע"ג דפליגי עלייהו ר' יוסי ור"ש [פס]ק רבינו כר"מ ור' יהודה משום דשקלי [וטרי] בו אמוראי אליבייהו ועוד דת"ק דמתני' [דת]מורה כוותייהו וכדמפרש בפרק בהמה [המ]קשה דהא דאמר ר' יוסי בפ"ק דתמורה [(ד]ף י':) והלא במוקדשים האומר רגלה של [זו] עולה כולה עולה לאו דת"ק מודה בהכי [אל]א ר' יוסי טעמא דנפשיה קאמר. ומ"ש [וה]וא שיהא זה המחוייב עולה וכו'. שם (י"א:) אמר [ת]מכר לצרכי עולות והא קא מייתי בהמה [מח]וסרת אבר אמר רבא באומר הרי עלי [עו]לה בהייה. ופירש"י הרי עלי להקדיש כל [האב]רים שבבהמה היא ממנה והרי כן עשה [ו]מוכר לא הקדיש הלא אבר שאינה היא ממנו. [וכת]ב עוד רש"י ל"א ירושלמי והא מייתי בהמה [מו]קדים גופה כי ליתיה כוליה לדידיה כלומר [ה]י לוקח הא מייתי בהמה שאין הגוף שלו [ה]אי כגון דאמר כזוזא מן הדא בהמה לעולה [וא]מר שום זוז מבהמה זו לעולה והרי קנה [(וזוז)] הילכך יצא דהא לא נדר עולה שלימה [עכ]"ל. ודברי רבינו כלשון ירושלמי זה. ומ"ש [הא]ומר לבה או ראשה של זו עולה וכו'. שם [ו]הם ר' יהודה בדבר שהנשמה תלויה בו: [הק]דיש אבר אחד מן העוף וכו'. שם בעי רבא בעוף מהו בהמה אמר רחמנא [א]ו לאו בהמה היא או דילמא קרבן אמר [רח]מנא והא קרבן הוא תיקו. ופירש"י לרבי [יהוד]י בעי לה הקדיש רגל עוף דהוא או בן [יונ]ה מי פשטה קדושה בכוליה או לא עכ"ל. [וי]"א לומר כן לדעת רבינו שהרי הוא פסק [כמ]ש בבהמה הקדיש אבר שאין הנשמה תלויה [ב]ו אינו קדוש אלא אותו אבר בלבד והיאך אפשר להסתפק בעוף אם יהיה כולו קדוש [וכ]ן נראה לומר שרבינו מפרש דבאבר שהנשמה תלויה בו מיבעיא ליה אי קדש כולו כמו בבהמה או לא:

ג האומר בהמה זו חציה עולה וחציה שלמים וכו'. ברייתא פ' כילד מערימין (דף כ"ו) ופסק כר' יוסי: היה מחוייב חטאת וכו'. שם בהמה חציה חטאת וחציה [עו]לה כולה תקרב עולה דברי ר"מ ר' יוסי. אומר תמות ושוין באומר חציה חטאת וחציה [עולה] שתמות וידוע דהלכה כר' יוסי ופירש"י דכיון דאינו מחוייב חטאת הילכך תמות וקשה דהא אמרינן בפרק [קמא דנדרים] דאם אמר הרי זה חטאת אם אינו מחוייב חטאת לא אמר כלום וכבר הקשו עליו התוספות כן. ורבינו מפרש לה במחוייב חטאת וכיון שא"א לו להתכפר בה משום דחציה עולה חטאת לאו בת רעיה היא הילכך תמות:

ד בהמת השותפין שהקדיש אחד מהם חציה שלו וכו'. בפ"ק דזבחים (דף י"ב:) ובפרק בהרא דכריתות ופרק כילד מערימין ופ"ק דקידושין (דף ז') אמר ר' יוחנן בהמה של שני שותפין הקדיש חציו וחזר ולקח חציו והקדישה קדושה ואינה קריבה ועושה תמורה ותמורתה כיוצא בה ש"מ תלת שמע מינה בעלי חיים נדחים וש"מ דיחוי מעיקרו הוי

פט"ו ב האומר ידה של זו עולה וכו'. פסק כר"מ ור' יהודה מטעמא דכתב הרב בעל כ"מ ז"ל וכן נראה מדברי רש"י ז"ל בפירוש החומש שפירש שם הפסוק כן: הואיל ודבר שהנשמה תלויה בו וכו'. קשה דבפ"ק דתמורה (דף י"א:) פליגי בהא דרב חסדא אמר מודה ר' יהודה בדבר שעושה אותה נבילה ורבה אמר בדבר שעושה אותה טרפה ורב ששת אמר בדבר שהיא מתה ואמרו שם דרב חסדא סבר טריפה אינה חיה ורבה סבר דחיה ורבה [לא] סבר כר' אליעזר דאמר נטלה ירך והלל שלה נבילה ורב ששת סבר כר' אליעזר. וא"כ קשה על רבינו ז"ל אי סבר טריפה אינה חיה הוה ליה למפסק בדבר שעושה אותה טריפה כרב חסדא ואפילו שהיה סובר דטריפה חיה מ"מ היה לו לפסוק בדבר שעושה אותה טריפה משום דמאן דפליג על הא לית ליה דר' אליעזר ורבינו ז"ל פסק כר' אליעזר פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות ובהל' שחיטה ואם כן היה לו לפרש דבדבר שהוא עושה אותה נבילה וצ"ע: הקדיש אבר אחד מן העוף וכו'. נראה מדברי רבינו ז"ל דמפרש בעיא דרבא בפ"ק דתמורה בעוף מהו דאיירי בדבר שהנשמה תלויה בו וקשה דאם כן היכי קאמר בהמה אמר רחמנא כו' הא קרא לר' יהודה לא איירי בדבר שהנשמה תלויה אלא באינה תלויה דאיהו דריש לקרא דיהיה קדש דתמורה לצרכי עולות וזה אינו לדעתו ז"ל אלא בדבר שאין הנשמה תלויה אבל בדבר שהנשמה תלויה הוי עולה. וי"ל דמכל מקום מקרא ילפינן דבאבר אחד חייל קדושה באותו אבר כשהנשמה תלויה בו יחול על כולה אבל אי לאו קרא אין לנו לומר שיחול קדושה ע: אבר אפילו שיהיה דבר שהנשמה תלויה בו ולכך בעיא השתא שפיר כיון דמקרא ילפינן לה: ג היה מחוייב חטאת וכו'. התוס' ז"ל כתבו לתרץ הקושיא שהקשו על רש"י ז"ל דהאומר ה"ז חטאת הינו כלום כיון דאינו מחוייב חטאת דאיירי שאמר ה"ז תמורת חטאת ולהכי ניחא דתמורת חטאת מתה הלכה למשה מסיני. אבל לרבינו ז"ל קשה דחציה עולה וחציה חטאת אמאי לא אמרינן תרעה כמו בחטאת שנולדה בה פיסול כגון שעברה שנתה וכיוצא בזה דהרעה וכמו שכתב רבינו ז"ל בפ"ד מהל' פסולי המוקדשין ע"ש הוה מספיק מ"ש הרב בעל כ"מ ז"ל ועכ"ז צ"ע: ד בהמת השותפין וכו'. כל מ"ש כאן הרב בכ"מ ז"ל לתת טעם לרבינו ז"ל דבריו נכונים אבל מ"ש דמתני' דמי שהיה טמא דהמפרים נקבה לפסחו וכו' אית ליה דהוי דלא כהלכתא זה אי אפשר דהוא פסק כמותה פ"ד מהל' קרבן פסח שכתב יביא בדמיה שלמים ועי"כ צריך לחלק מה שחילקו התוס' פ' שני שעירי דהתם הוי דחיה גמורה דלעולם נקבה לא חזיא לקרבן וכו' וזהו טעם רבינו דאית ליה דאע"ג דקי"ל דדיחוי מעיקרו לא הוי דיחוי התם הוי דיחוי מטעמא דכתיבנא וכבר הארכתי על זה בפ"י מהלכות שגגות. ותמה כאן המאירי ז"ל על רבינו ז"ל שכתב ואע"פ שהיא קדושת דמים וכו' דאדרבה

משנה למלך

כל חייבי עולות ושלמים ממשכנים אותם כו'. כתב הרמב"ן בפ' ארבעה וחמשה שיש מפרשים דלא מחלקינן בין חייבי חטאות ואשמות לחייבי עולות ושלמים אלא קודם זמנן דבהני ממשכנין היכי דלא ליפשע ובהנך לא פשע אבל לאחר שעברו ג' רגלים בכולם ממשכנין וכופין נמי במילי דבכולהו כתיב ועשית וכענין שאמרו בשאר מצות מכין אותו עד שתצא נפשו ודבר נכון הוא ע"כ [וכ]ן כמ"ש התוס' פ"ק דר"ה (דף ו') ד"ה יקריב. והא דאמרינן דחייבי חטאות אין ממשכנין אותן היינו [הי]כא כאומר דלא ניחא ליה בכפרה אבל כמי שהוא סבור שהוא פטור ומן הדין חייב ממשכנין אותו [וכ]תבו התוס' ריש פ"ג דכריתות ד"ה או דלמא וכר"פ שהשה רבה ד"ה ר"מ ואע"ג דאינהו קיימי אליבא [דר]"מ ואנן לא קי"ל כוותיה מ"מ בהך מילתא לא פליגי עליה רבנן ויש ללמוד מדר"מ לרבנן היכא [דל]א סבר דפטור ומן הדין חייב. אף באשם פעמים דממשכנין כגון אשם נזיר וטמא ואשם מצורע כ"כ הלח"מ פ"ו מהל' נזירות ד"ה אבל האשם:

פט"ו א האומר וכו' אע"פ שחזר בו בתוך כדי דיבור וכו'. וכן כתב בסוף פ"ב מהל' תמורה יע"ש ובפירוש המשנה כתב רבינו בפ' כילד מערימין העיקר בידינו תוך כדי [דיבו]ר כדיבור דמי זולתי במקדים וכו'. והנה יש לתמוה על פסק זה מההיא דאמרינן במרובה (דף [ע"ג]) וסבר ר' יוסי תוך כדי דיבור כדיבור דמי והתנן כו' ומסקינן תרי תוך כדי דיבור הוי כי [לית] ליה לר' יוסי כדי שאלת תלמיד לרב דנפיש מיליה כדי שאלת רב לתלמיד אית ליה הרי דבגמ' [מוק]י מקדים לשאר מילי ומינה דאית ליה דתוך כדי דיבור כדיבור דמי בעלמא אית ליה נמי בהקדש וטעמא דר' יוסי דנמלך הוא משום דאית ליה בעלמא דכדי שאלת תלמיד לרב לא הוי כדי דיבור אבל אם היה נמלך כדי שאלת רב לתלמיד היה מודה ר' יוסי דהיה תמורת שלמים ואילו מדברי רבינו נראה דטעמא הוא משום דבהקדש לא מהני חזרה ואפילו שחזר בו תיכף ומיד וזה הוא דבר מתמיה. שוב ראיתי להרב בעל שפתי כהן בח"מ סימן רנ"ה ס"ק ד' שתמה על רבינו וכמו שכתבתי. והנראה לי הוא לומר דרבינו דחה סוגיא זו דמרובה מהלכה לפי שהוקשה לו קושית התוס' שהקשו שימה דרך אחת מדיפתי דאמר בפ"ק דמכות ובפ' שבועת העדות דתוך כדי דיבור כדיבור דמי והוא כדי שאלת תלמיד לרב כמאן דלרבנן לית להו כלל כדי דיבור ואפילו דיבור קטן ור' יוסי נמי בתלמיד לרב מודה דלאו כדיבור דמי עכ"ד. ומכח קושיא זו הכריח רבינו דסוגיא דמרובה היא אליבא דיו"ד בפ' שבועת העדות דתוך כדי דיבור דהוי כדיבור הוי כדי שאלת רב לתלמיד ולדידיה ניחא דלא תיקשי דר' יוסי אר' יוסי דר' יוסי דרבנן דאית ליה דתוך כדי דיבור כדיבור דמי מיירי בשאלה רב לתלמיד ור' יוסי דר' מאיר מיירי בשאלת תלמיד לרב וס"ל כר' יוסי אך לרב אחא ולר"ל דריש פ"ד דנזיר דאית להו דאפילו כדי שאלת תלמיד לרב כדיבור דמי אי אפשר לתרץ קושית דר' יוסי אדר' יוסי כסוגיא דמרובה דא"כ אתי דלא כמאן וע"כ אית לן למימר לדידהו טעמא דר' יוסי דתמורה הוא משום דבהקדש לא אמרינן תוך כדי דיבור כדיבור דמי ולעולם דבעלמא אית ליה דתוך כדי דבור כדבור דמי ואפילו כדי שאלת תלמיד לרב אלא דשאני הקדש דלא מהני חזרה ואנן פסקינן הלכתא כר' יוסי דפליגי אדרבנן וכר' יוסי דפליג אר"מ. והנה מה שפירשו התוס' לקושיא זו לא הבנתי דבריהם

מעיקרו דחוי ואע"פ שהוא קדושת דמים הואיל והיא בעלי חיים אין בעלי חיים נדחים. והרי נראית כולה להקרבה לפיכך תקרב ועושה תמורה: ה האומר דמי בהמה זו עולה או הרי זו לעולה. אם היתה ראויה ליקרב עולה נתקדשה קדושת הגוף והיא עצמה תקרב עולה. ואם אינה ראויה תמכר ויביא בדמיה עולה: ו אמר על בהמה טמאה וכיוצא בה מאסורי קרבן שאין קדושה חלה עליהן הרי אלו עולה לא אמר כלום כמו שביארנו בהלכות איסורי מזבח. אמר הרי אלו לעולה ימכרו ויביא בדמיהן עולה: ז האומר דמי פרה זו לעולה כל שלשים יום ולאחר שלשים יום לשלמים או

כסף משנה

הוי דיחוי ושמע מינה יש דיחוי בדמים. ובפרק מי שהיה טמא (פסחים צ"ח) קאמר גמרא על מהני' דהמפריש נקבה לפסחו דשמע מינה הני תלת דר' יוחנן, ורבינו שפסק דלא כוותיה משום דבפרק שני שעירי (דף ס"ד) פליג רב עליה דר"י ואמר בעלי חיים אינם נדחים ואיריין בגמ' דמהני' דיקא כרב דקתני אם של שם מת זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו ואידך כדקאי קאי ובתר הכי מסיק מדתנן ועוד אמר ר' יהודה נשפך הדם ימות המשתלח וכו' בשלמא לרב בהא פליגי ר' יהודה ורבנן אלא לרבי במאי פליגי אמר רבא הא אמרינן דיקא מתניתין כוותיה דרב ובתר הכי קאמר גמרא (דף ס"ה) ואיכא דקא מותיב הכי ועוד אמר ר' יהודה נשפך הדם ימות המשתלח וכו' בשלמא לרב רישא פליגי במשתלח הנגזר וסיפא פליגי בבעלי חיים אלא לר"י מאי. ועוד קשיא וכיון דמתניתין דיקא כרב נקטינן כוותיה ואע"ג דמתניתין ר"פ מי שהיה טמא דייקא כר' יוחנן י"ל דההיא כר"ש דיחידאה הוא. ועוד דבפרק קדשי קדשים (דף ס"ט) אמרינן דר"ש ב"ר ור' ישמעאל ברבי יוסי ס"ל כרב ועוד דבפרק התערובת (דף ע"ג) אמרינן דההם מתני' דקינים כמ"ד בעלי חיים אינם נדחים. מ"כ בשם המאירי אע"פ שהוא קדושת דמים אין לשון זה ברור אלא הכי בשאין בה אלא קדושת דמים ראוי לומר יותר שלא ידחה עכ"ל:

ה האומר דמי בהמה וכו' אם היתה ראויה ליקרב עולה נתקדשה קדושת הגוף וכו'. בפרק אלו קדשים (דף קי"ח:) תנן המפריש נקבה לעולה וילדה זכר ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו עולה ר' אליעזר אומר הוא עצמו יקרב עולה וע"כ לא פליג ת"ק אלא משום דהוי ולד אבל בהמה עצמה שאמר עליה דמי בהמה זו עולה לכ"ע אם היא ראויה נתקדשה קדושת הגוף והיא עצמה תקרב עולה. ושם (דף קי"ט:) תנן המפריש נקבה לאשם תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה אשם וכו' ר"ש אומר תמכר שלא במום ובגמרא למה לי תסתאב תמכר כיון דלא חזיא למילתא היינו מומא אמר רב יהודה אמר רב היינו טעמא דקאמרינן מיגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא נמי קדושת הגוף אמר רבא זאת אומרת הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף ופירש"י הקדיש זכר לדמי עולה או אשם מיגו דנחתא ליה קדושת דמים נחתא ליה קדושת הגוף וכיון דאיהו גופיה חזי להקרבה קרב. ומה שכתב ואם אינה ראויה תמכר ויביא בדמיה עולה מפשט דברי רבינו נראה שהוא פוסק כר"ש דבסמוך, ויש לתמוה למה פסק כיחידאה ועוד דמוהר שבסמוך פסק כרבא דאמר זאת אומרת וכו' דאתי כת"ק היאך חזר בו כאן ופסק כר"ש ועוד דבפ"ד מהלכות פסולי המוקדשין פסק רבינו בפירוש כת"ק דר"ש ולכן נ"ל דתמכר דקאמר הכא רבינו לאו למימרא דתמכר שלא במום אלא כלפי שאמר ברישא שהיא עצמה תקרב עולה אמר בסיפא שלא תקרב אלא תמכר ולא חשש לבאר שלא תמכר אלא ע"י שיפול בה מום מפני שסמך על מה שכתב בפ"ד מהלכות פסולי המוקדשין:

ו אמר על בהמה טמאה וכו' עד ויביא בדמיהן עולה. משנה בס"פ כיצד מערימין (דף כ"ז:):

ז האומר דמי פרה זו לעולה כל שלשים יום וכו'. ס"פ ארבעה נדרים (דף כ"ט) שור זה עולה כל שלשים יום ולאחר שלשים יום שלמים כל שלשים יום עולה לאחר שלשים יום שלמים ואקשינן היכי פקעא קדושת הגוף בכדי ואוקימנא הב"ע דאמר לדמי. וכדי לבאר דברי רבינו ודברי הראב"ד אעתיק סוגיא דגמרא שם בס"פ ארבעה נדרים (דף כ"ח) תנן הרי נטיעות אלו קרבן אם אינן נקצצות טלית זו קרבן אם אינה נשרפת יש להם פדיון הרי נטיעות אלו קרבן עד שיקצצו טלית זו קרבן עד שתשרף אין להם פדיון ובגמרא ולעולם אמר בר פדא פדאן חוזרות וקדושות עד שיקצצו נקצצו פודן פעם אחת ודיו עולא אמר כיון שנקצצו שוב אין פודן א"ל רבה המנוגא קדושה שבהן להיכן הלכה ומה אילו אמר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את אשתי מי נפקא בלא גט אמר ליה רבא מי קא מדמית קדושת דמים לקדושת הגוף קדושת דמים פקעא בכדי קדושת הגוף לא פקעא בכדי אמר ליה אביי קדושת הגוף לא פקעא בכדי והתנן שור זה עולה כל שלשים יום ולאחר שלשים יום שלמים כל שלשים יום עולה לאחר שלשים יום שלמים אמאי קדושת הגוף היא ופקעא בכדי הב"ע דאמר לדמי אי הכי אימא סיפא לאחר שלשים יום עולה ומעכשיו שלמים אא"ב הדא בקדושת הגוף והדא בקדושת דמים היינו דאצטריך לתנא למיתנא תרתי דסד"א קדושת הגוף לא פקעא בכדי קדושת דמים פקעה בכדי קמ"ל להכי תנא תרתי אלא אי אמרת אידי ואידי קדושת דמים למה לי למיתנא תרתי השתא י"ל מקדושה חמורה לקדושה קלה פקעא מקדושה קלה לקדושה חמורה צריכא למימר ליפא תהוי תיובתא דבר פדא וכו' ה"ק אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר שלשים יום עולה הוא מידי דהוה אאומר לאשה התקדשי לי לאחר שלשים יום דמקודשת ואע"פ שנתעכלו המעות פשיטא לא צריכא דהדר ביה ע"כ בגמרא ופירש המפרש אימא סיפא דההיא דאמר שור זה לאחר שלשים יום עולה ומעכשיו ועד ל' יום שלמים הכי הוי כדאמר איהו וכו'. השתא מקדושה חמורה לקדושה קלה פקעא וכו' ותיובתא דעולא וליכא פירוקא. נימא ההוי תיובתא דבר פדא דהכא אמר דאפילו קדושת הגוף פקעא בכדי ובר פדא אמר נקצצו פודן פעם אחת דאפילו קדושת דמים לא פקעא בכדי. הסורי מחסרא והכי קתני האומר שור זה עולה כל שלשים יום ומעכשיו לאחר שלשים יום עולה לאחר שלשים יום שלמים דהואיל ואמר מעכשיו חל עליה שם שלמים מעכשיו ומשום הכי הוי שלמים לאחר שלשים יום דקדושת הגוף פקעא בהכי בכדי הואיל ואמר מעכשיו אבל אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר שלשים יום עולה הוי אפילו לאחר שלשים יום דהשם לא פקעא קדושת הגוף בכדי דמקודשת לאחר שלשים יום דכי לא אמר מעכשיו דמיא להא דהאומר לאשה הילך פרוטה זו והתקדשי לי

לחם משנה

דאדרבה כשאין בו אלא קדושת דמים ראוי לומר שלא ידחה. וכן יש לתמוה על מ"ש לשון זה בהלכות שגגות פרק עשירי, גם יש לתמוה דכאן נראה שלא הספיק טעם דיחוי מעיקרו לבד גבי קדושת דמים שכתב ואע"פ שהיא קדושת דמים הואיל והיא בעלי חיים משמע דצריך לטעם דהוו בעלי חיים ובפ"י מהל' שגגות לא כתב אלא טעם דיחוי מעיקרו לבד. מיהו לזה י"ל דסמך שם על מה שכתב כאן ומ"מ צריך לתת טעם מאי ליה שצריך גם כן טעם של בעלי חיים לקדושת דמים. ולתרץ כל זה אומר דרבינו ז"ל אוקשה לו בפ' קדשי קדשים (דף כ"ט) גבי פלוגתא דרב ור' יוחנן דהקשו שם מברייתא דכל הקדשים שהיו עד שלא נבנה המזבח וכו' דהקשו שם דהוין מעיקרא ניהו משמע התם דהוי אפילו לר' יוחנן והקשו שם בתוס' ז"ל דהא ר' יוחנן אית ליה דדיחוי מעיקרו הוי דיחוי ועוד הקשו ליה מתני' דמי שהיה טמא המפריש נקבה לפסחו כו' דמשמע התם דדיחוי מעיקרו הוי דיחוי וגם קשה לו מה שהקשו התוס' ז"ל בפ"ק דקדושין (דף ז') בפרק נגמר הדין אמר ר' יוחנן אכל חלב והפריש קרבן והמיר וכו' דלמה לי הפריש קרבן הא אפילו לא הפריש נמי דדיחוי מעיקרו הוי דיחוי והתוס' ז"ל תירצו שם דלאו דוקא וה"ה המיר ואחר כך הפריש ומשמע ליה לרבינו ז"ל דהוי דוחק לכך מפרש רבינו ז"ל הפך מפירוש רש"י ז"ל והתוספות ז"ל דמאי דאמרינן בכולי גמרא יש דיחוי בדמים ה"פ בקדושת הגוף בתמורה ודאי דאין דיחוי אבל בקדושת הדמים הקלה יש דיחוי והשתא יתורצו כל הקושיות דבפרק קדשי הקדשים דהוי קדושת הגוף דאיירו גבי כל הקדשים שהיו עד שלא נבנה המזבח ופריך שפיר דיחוי מעיקרא הוי ובקדושת הגוף אין דיחוי אע"ג דבקדושת דמים אית ליה לר' יוחנן דיש דיחוי וכן משמע ממתני' דמי שהיה טמא שאני התם דהוי קדושת דמים אבל קדושת הגוף לא והשתא אתיא שפיר דנקט ר' יוחנן הפריש קרבן קודם שהמיר דאז לא הוי דחוי מעיקרו וגבי קדושת הגוף אין דיחויו דיחוי ורבינו פסק דב"ח אין נדחין מטעמא דכתב הרב בעל כ"מ ז"ל כדכתיבנא ופסק דדיחוי מעיקרו לא הוי דיחוי ממה שהקשה התמא בגמרא הכי בפ' קדשי הקדשים כדכתיבנא וכמו שכתב בפ"ג מהל' פסולי המוקדשין ועתה הוקשה לו דמנין לו דדיחוי מעיקרו לא הוי דחוי בקדושת דמים נימא דאי אמרינן הכי בפרק קדשי הקדשים הוא משום דהוי קדושת הגוף אבל גבי קדושת דמים לעולם דהוי דיחוי כדכתיבנא לכך הוצרך לומר דאע"פ דאין טעם זה מספיק מפני שהוא קדושת דמים מ"מ איכא טעמא אחרינא דהוי בעלי חיים ולכך אין נדחין ובפ"י מהל' שגגות צריך ג"כ לטעם זה אלא שסמך שם על מה שכתב כאן כדכתיבנא. וא"ת א"כ קשה לו מה שהקשו התוס' ז"ל וכיון דדיחוי מעיקרו הוי דיחוי לא משכחת לה אלא בקדושת דמים למה לי תרתי והלא אי אפשר לדיחוי מעיקרו שלא יהא דיחוי בדמים והם תירצו דאיירי בקדושת הגוף ואהדרו לאשכוחי גוונא אבל רבינו ז"ל דסובר דאין דיחוי בקדושת הגוף איך יתרץ זה. וי"ל דסובר רבינו ז"ל דהני תרתי אינם שני דינים חלוקים אלא בדין אחד שני חידושין חדא דדיחוי מעיקרו הוי דיחוי והשני דיש דיחוי בדמים דהיה יכול להיות דין זה גבי מצוה וכדאמרינן בפרק לולב (דף ל"ג) דאיבעיא לן התם אם יש דיחוי אצל מצוה או לא וקמ"ל דהך דיחוי לא הוי בדבר מצוה דההם לא הוי דיחוי אלא דיחוי זה בקדושת דמים הוא אבל בקדושת הגוף ודאי דאין דיחוי:

ז האומר דמי פרה זו וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל אחר שהעתיק סוגיית הגמרא כתב דאי רבינו ז"ל מפרש כפירוש רש"י ז"ל דאיתותב עולא והלכתא כבר פדא לא היה לו לרבינו ז"ל לאוקמה בדאמר לדמי אלא בדאמר מעכשיו. ואני אומר בלאו הכי בהדיא פסק רבינו ז"ל בספ"ד מהלכות מעילה כעולא שכתב שם האומר הנטיעות האלו קרבן אם אינם נקצצות כו' אבל אם אמר הנטיעות האלו קרבן כו' שבכל עת שיפדו יחזרו הקדש עד שיקצצו וכיון שנקצצו אינן צריכין פדיון אלא נהנין בהם מיד בד"א בשפדאן המקדיש כו' הרי מבואר שם דפסק כעולא וסובר דעולא לא פליג אבר פדא אלא בחדא ולא כדברי הר' משה קורטבי ז"ל שכתב הר"ן ז"ל בספ"ג דנדרים דסובר דפליג עולא על בר פדא בתרתי אלא בחדא מיהא פליג אבל בהא דאמר פדאן חוזרות וקדושות

משנה למלך

דבריהם דמה שהביאו מסוגיא דנזיר ומס' בתרא דנדרים אין ראיה משם אלא דסכ"ד כדיבור דמי ודלא כרבנן דר' יוסי אך מה שתמהו דמנא להו דהוי כדי שאלת תלמיד לרב דהוי דלא כמתן לא ידעתי היאך העלו מזור לקושיא זו והדבר אצלי צריך עיון: שוב ראיתי בפ"ב דזבחים (דף ל') דאמרינן כי פליגי דאמר תמורת עולה תמורת שלמים דר"מ סבר מדהוה ליה למימר תמורת שלמים ס"מ מיסדר קא סדר ביה ור' יוסי וכו'. והנה המעיין בהלכה זו יראה דבין לר"מ ובין לר"י כולהו ס"ל דלא מהני הזכרה בהקדש ולא פליגי אלא בכוונת דבריו אי הוי חוזר אי לא ואוקימתא זו הובאה פ' כיצד מערימין (דף כ"ו) דלתי חולק והדבר פשוט אלא אין דרך לנסות ממנו ימין ושמאל. תנן בג' כיצד מערימין (כ"ס:) האומר כו' ואם אמא' שאמר הרי זו ולדה שלמים

ופריך בגמ' פשיטא ולדה שלמים אלא כל אימת דבעי מימלך ומשני אמר רב פפא לא נצרכה אלא שאמר בתוך כדי דבור מהו דתימא תכ"ד כדיבור ואי עיוני הוא דקא מעיין קמ"ל. והנה בגרא אצלי בפשט הסוגיא הוא דמאי דאמרינן קמ"ל הוא לאפוקי דלא נימא עיוני הוא דקא מעיין הא דכיון דשהה קלא אף שכל דבריו היו תוך כדי דיבור חשיב כנמלך וכההיא דאמרינן בפ' מי שמת (דף קמ"ח) שכ"מ שכתב כל נכסיו לאחרים רואין אם כמתלק מה קנו כולם וכו' ואם כנמלך עמד איהו [illegible]
[illegible]

או שאמר דמיה לשלמים כל שלשים יום ולאחר שלשים יום לעולה דבריו קיימים. ואם הקריב דמיה בתוך שלשים יום מביא בהן כמו שנדר *ואם הקריבו לאחר שלשים יום מביא כמו שנדר: ח היתה לו בהמה מעוברת ואמר אם תלד זכר הרי הוא עולה ואם היא נקבה זבחי שלמים. ילדה זכר יקרב עולה. ילדה נקבה תקרב זבחי שלמים. ילדה זכר ונקבה הזכר יקרב עולה והנקבה זבחי שלמים. ילדה שני זכרים אחד יקרב עולה והשני ימכר לצרכי עולה ודמיו חולין. וכן אם ילדה שתי נקבות אחת תקרב שלמים ושניה תמכר לצרכי שלמים ודמיה חולין. ילדה טומטום ואנדרוגינוס אינן קדשים והרי הן חולין כמו שביארנו. והמקדיש עובר במעי בעלת מום וכיוצא בה הרי זה קדוש:

הנודר

השגת הראב"ד

*ואם הקריבו לאחר שלשים יום. א"א ואם מכרה תוך שלשים יום כבר חלה קדושת עולה על דמים כשיקריב אותם לאחר שלשים יום במאי פקעה מינייהו קדושת עולה שכבר חלה עליהם א"ו מחללין על בהמה או על מעות לצורך עולה ואחר כך מקריבין שלמים. ונראה לי שהפדיון כל דהו. ואם יטעון עלינו טוען ויאמר קדושת דמים פקעא בכדי נשיב ונאמר בר פדא חולק על זה וס"ל דלא פקעא וספק איסורא לחומרא ובר פדא מתרץ לברייתא פרה זו כל ל' או לאחר שלשים יום שלמים ולא אמר מעכשיו כלום דבריו קיימים ואע"ג דהדר ביה בתוך שלשים יום ורב פפא דהוא בתרא מתרץ לברייתא אליבא דבר פדא הכי. ועוד דקי"ל הקדיש זכר לדמיו הוא עצמו יקרב עולה אלמא כי אמר לדמי נמי קדש קדושת הגוף:

כסף משנה

[...] לאחר שלשים יום דמקודשת לאחר שלשים יום עכ"ל. והשתא כיון דאיתותב עולא [...] לה הלכתא כבר פדא וכדתרין רב פפא ברייתא אליביה ולפי זה לא ה"ל לרבינו לאוקמה בדאמר לדמי אלא בדאמר מעכשיו. והר"ן כתב א"נ בשלמא חדא בקדושת הגוף [וח]דא בקדושת דמים היינו דקתני תרתי וכו' אלא לדידך דסבירא לך דקדושת הגוף לא [פ]קעא בכדי ומוקמת לה בקדושת דמים תרתי [ל]מה לי ואיתותב רבא דודאי שמעינן מהא [ד]אפילו קדושת הגוף לא פקעא בכדי הילכך [הו]ה לא ה"ל לאהדורי לרב המנונא מי מדמית [ק]דושת הגוף לקדושת דמים דאלמא ס"ל [ד]קדושת הגוף דהקדש לא פקעא כקדושת הגוף [ד]אשה אלא הכי הל"ל דלא דמי אשה להקדש [מ]שום דאין אישות לחלאין וכו' אבל הקדש [...] לזמן ידוע ואפילו קדושת הגוף פקעא [...] בכדי הילכך פרכיה דרב המנונא ליתא [ו]הא ברייתא מסייעא ליה לעולא דכיון דברייתא [...] דאפילו קדושת הגוף פקעא בכדי כ"ש [ק]דושת דמים ומש"ה אמר לימא תיהוי תיובתא [ד]בר פדא עכ"ל. וגם זה אינו מתיישב לדעת [רב]ינו דלפי פירוש זה אפילו קדושת הגוף [פ]קעא בכדי וא"כ לא ה"ל לרבינו לאוקמה דאמר לדמי. ולכן נראה לי שרבינו סובר כיון דרבא לא אהדר מידי לאביי וגם לא [א]מר גמרא תיובתא דרבא טעמא הוי משום [ד]לא הש ליה דמאי דאמר אא"ב חדא בקדושת [ה]גוף וחדא בקדושת דמים היינו דאיצטריך [ת]נא למיתני תרתי וכו' לאו קושיא היא דאיכא [למ]ימר כולה חדא וכרוך ותני והכי קאמר בין [ש]אמר שור זה עולה כל שלשים יום ולאחר [של]שים שלמים בין שאמר מעכשיו שלמים ולאחר [של]שים יום עולה דבריו קיימים אי נמי הכי [ק]אמר האומר שור זה עולה כל שלשים יום [ול]אחר שלשים יום שלמים הוי כאומר מעכשיו [של]שים יום שלמים ולאחר שלשים יום עולה [כ]יון דקדושה בתרייתא המורה פשיטא דמפקעא לקדושה קלה דקדימה ואשמעינן דהוא [ה]דין לקדושה קלה בתרייתא דמפקעא לקדושה חמורה דקדימה כיון שתלאה בזמן וכל [ש]כן בדאמר לדמי. ויש הכרח לזה דמאי דבעא אביי למימר דאף קדושת הגוף פקעא בכדי [לג]בי כולהו אמוראי עליה עולא ורב המנונא ובר פדא ורבא ואף אביי לא אמרה מסברא [אל]א משום דקשיא ליה בברייתא למה לי למיתנא תרתי וכיון דאפשר לתרוצי דלא תנא [אל]א חדא כדאמרן קמה לה הלכתא לכ"ע דקדושת הגוף לא פקעא בכדי וקדושת דמים [פקע]א בכדי לכ"ע בר מבר פדא ואף רב פפא אפשר דלא אתא אלא לשנויי אליבא דבר [פד]א וכדמוכח לישנא דאמר לך בר פדא וליה לא סבירא ליה אלא כאינך אמוראי דסברי [ד]קדושת דמים פקעא בכדי: וכתב הראב"ד א"א ואם מכרה תוך שלשים יום חלה קדושת [עו]לה על דמיה וכו'. מה שכתב אם יטעון טוען עלינו ויאמר קדושת דמים פקעא [בכ]די טעמו של טוען זה משום דרבא שהוא בתרא אומר הכי. ומ"ש נשיב ונאמר בר [פד]א חולק על זה כלומר וכיון דפלוגתא דאמוראי היא ה"ל ספיקא דאיסורא ולחומרא. [ומ]"ת אית לן למיפסק כרבא דבתרא הוא ופליג אבר פדא לכך כתב ורב פפא דבתרא [הו]א מתרץ לברייתא אליבא דבר פדא כלומר גם בר פדא אית ליה אמורא בתרא דסבר [כוו]תיה הילכך הוה ליה ספיקא דאיסורא ולחומרא ולא פקעא קדושה בכדי הילכך מחללין [על] בהמה או על מעות לצורך עולה ואח"כ מקריבים שלמים. ומ"ש וי"ל שהפדיון כל [שה]וא, טעמו מדאמרינן בפירוש מעמיה דשמואל הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה [מח]ולל וא"ת א"כ למה תלה הדבר בנ"ל הא מימרא דשמואל היא י"ל דאיכא למימר [דש]מואל לא איירי אלא בהקדש בדק הבית דוקא ועוד דאיכא למימר דשמואל לא אמר [אל]א בדיעבד אבל לא לכתחלה והכא משום דלקיומי נדריה הוא אמר הראב"ד דנראה [ש]לכתחלה נמי פודין בכל דהו דאי אמרת שיפדה בשוויו איכא למיחש שיקשה עליו [הוצ]אה הוצאה מרובה ולא יקיים נדרו. ומ"ש ועוד דקי"ל הקדיש זכר לדמיו הוא עצמו [יקר]ב עולה וכו' כתב כן להכריע דלא פקעא קדושה זו בכדי אבל ק"ל א"כ מאי דשני [...]א הב"ע דאמר לדמי וכי אמר לדמי מאי הוי כיון דקי"ל הקדיש זכר לדמיו הוא [עצמ]ו יקרב עולה נמצא שהוא קדוש קדושת הגוף ולא פקעא קדושתיה בכדי. ואפשר לדחוק [...]ר דאע"ג דקי"ל הוא עצמו יקרב עולה מ"מ כיון דכי אקדשיה לדמיו אקדשיה לא [הו]י כקדושת הגוף ממש וכי מטי זמן ל' יום דאמר פקע קדושתיה ומיהו לאו בכדי. ונ"ל שיש בלשון הראב"ד חסרון אלא מ"ש ובר פדא מתרץ לברייתא וכך יש להגיה פרה זו [כל] שלשים יום עולה לאחר שלשים יום שלמים אם אמר מעכשיו שלמים לאחר שלשים יום דבריו קיימים לא אמר מעכשיו אין דבריו קיימים: ודע שכתב הר"ן הנזכר דאמר [לדמ]י וכגון דהוי בעל מום דאי תם אפילו אמר לדמי קדוש קדושת הגוף דקי"ל המתפיס תמימים לבדה"ב מידי מזבח לא יצאו ואיכא מ"ד דהאי פירוקא סליק לרבא דס"ל דקדושת [דמי]ם פקעא בכדי אבל לבר פדא הכי לא ניחא דהא לדידיה אפי' קדושת דמים נמי לא פקעא בכדי ואיכא מ"ד דאפי' לבר פדא ניחא דכיון דבמקדיש לדמי עסקינן מוקי לה [בר] פדא בשפדאו ומש"ה חיילה עליה לאחר שלשים יום קדושת שלמים וכ"ת א"כ פשיטא כ"ל דסד"א דכיון שבשעה שאמר לאחר שלשים יום שלמים לא היה ראוי לחול דקדושת [עול]ה לא פקעא בכדי וכיון שכן נימא דאפי' לאחר שפדאה לא תחול קדושת שלמים קמ"ל דקדושת שלמים מתלא תליא וקיימא וכי משכחת רווחא חיילא עכ"ל: ולדברי רבינו [לא] מהניא דהקדיש זכר לדמיו הוא עצמו יקרב עולה וא"כ בנדון דידן קדשה קדושת הגוף ואין לה פדיון דאין לומר דמוקי לה בבעל מום ולא בשפדאו דא"כ ה"ל לפרושי. [וא]ין לומר דסבר רבינו כמו שכתבתי לעיל דאע"ג דקי"ל הוא עצמו יקרב עולה מ"מ כיון דכי אקדשיה לדמיו אקדשיה לא חמור כקדושת הגוף ממש וכי מטי זמן שלשים יום [...]ר פקע קדושתיה. ועי"ל דהאי הכא דאיכא תרתי לגריעותא חדא דאסר דמים תרתי דאמר לעולה בלמ"ד. ועי"ל דדייק רבינו שכתב פרה לומר דשור דנקט בגמרא לאו דוקא דלא מיירי אלא בנקבה שאינה ראויה לעולה ותירוץ זה מדברי הר"י קורקוס ז"ל:

[ח] היתה לו בהמה מעוברת וכו' והרי הן חולין. משנה בפרק כילד מערימין (דף כ"ד:). ומה שכתב כמו שביארנו. הוא בפ"ב מהל' איסורי מזבח: והמקדיש עובר במעי בעלת מום וכו'. פלוגתא דאמוראי בסוף פ"ק דתמורה (דף י"א) ופסק כר' יוחנן:

לחם משנה

וקדשות עד שיקללו מודה ליה וכי הא אתי שפיר דרבי יוחנן דאמר לא שאנו שפדאן הוא אפי' אליבא דעולא הוי דבהא לא פליג אבר פדא אבל לדברי הר' משה ז"ל לא אתי אלא אליבא דבר פדא והוי ר' יוחנן דלא כעולא והוא דוחק דמשמע דהלכתא כעולא מדקים רבא כותיה ואע"ג דאמרו שם יתבי וקאמרי לבר פדא דאמר פדאן הוזרות וקדושות תיפשוט דבעי ר' אושעיא וכו' דמשמע דעולא לית ליה הכי ולא היא דלא אמר לבר פדא אלא משום דהוא מריה דמימרא אבל ה"ה דעולא מודה ליה. ומ"מ יש לדקדק שם על רבינו למה לא כתב גבי אינס נקללות היום חידושא דגמרא דאמר דאע"ג דנפישא זיקה וגבי טלית דקיימא שריפה ואולי לא הוצרך לכך דמכח הסתם משמע דהכי הוי מ"מ למדנו דפסק כעולא וכיון שכן ודאי דאינו מפרש כפירוש המפרש אלא כפירוש הר"ן ז"ל ולא כפירושו בההלכה עד שמפני כך הוצרך הרב בעל כסף משנה ז"ל לדחוק בדעת רבינו ז"ל דלא הש לקושיא דגמרא דאמר אי אמרת בשלמא כו' ואינה קושיא לפי המסקנא. ולכך נראה לי דרבינו ז"ל מפרש דלעולא פריך מעיקרא כדכתב רש"י ז"ל (דף כ"ט) וכן הקשו שם התוס' ז"ל דהאמאי לא פריך לעולא והפירכא היא דע"כ עולא מחלק בין קדושת דמים לקדושת הגוף כדי לתרץ הקושיא דהיום את אשתי ולמחר אי אתה אשתי וסובר דקדושת הגוף לא פקעא ומהך ברייתא משמע דקדושת הגוף פקעא וקאמר בגמרא לתרץ זה מאי מקשת לעולא לימא תהוי תיובתא דבר פדא דאית ליה דאפילו קדושת דמים לא פקעא ותירץ רב פפא דאמר לך בר פדא דסיפא איירי בקדושת הגוף ורישא בקדושת דמים וכדקיימא קיימא וכדכתב שם הר"ן ז"ל דסובר בר פדא ברישא דאיירי בשפדאו ובסיפא אשמעינן דקדושת הגוף לא פקעא בכדי ותוכא חידושי אשמעינן בסיפא כמו שמנה שם הר"ן ז"ל בפירושה. ולפ"ז תירוץ זה יספיק נ"כ לעולא דעולא יתרץ דרישא בקדושת דמים ואשמעינן דפקעא וסיפא בקדושת הגוף ואשמעינן דלא פקעא ולהשמועינן חידושא דהר"ן ז"ל וא"כ שפיר פסקינן כעולא דלא איתותב ולכך כתב רבינו ז"ל דינים אלו בדמים ולא בקדושת הגוף וממילא שמעינן מדבריו דדוקא דמים אבל קדושת הגוף לא פקעא והחידושא שכתב שם הר"ן ז"ל דאפילו אמר לאחר שלשים יום עולה תחילה ואחר כך אמר מעכשיו שלמים דלא פקעא קדושת שלמים אע"פ שהזכיר עולה תחילה דסד"א קדושת דמים לא משכחת רווחא אלא שלשים יום וכו' הא לא משמע לרבינו ז"ל חידושא ולכך לא הוצרך להשמיענו זה ועם זה באו דברי רבינו ז"ל על נכון ופסק כעולא דרבה כותיה. והר"א ז"ל בהשגות פסק כבר פדא להומרא והביא הכרח דרב פפא תירץ אליביה ועם מה שכתבתי אינו הכרח דתירוץ רב פפא איצטריך לעולא כדכתיבנא ומ"מ היה לו להר"א ז"ל להשיג על רבינו ז"ל בהלכות מעילה דשם עיקר הדין אלא שאפשר שסמך על מה שכתב כאן גם מה שהקשה על הר"א ז"ל הרב בעל כסף משנה ז"ל דאמר דקי"ל דהקדיש זכר לדמיו הוא יקרב עולה א"כ מאי שני לדמי דהא קדוש קדושת הגוף. הרבה תירוצים בדבר חדא מ"ש הר"ן ז"ל דמוקי לה בבעל מום ועוד יש לי לתרץ דבפ' אלו קדשים אמרינן דרבה אמר מעיקרא דהקדיש זכר לדמיו אינו קדוש ולבסוף הדר ביה ואמר דקדוש קדושת הגוף. ואפשר דהאי דתירץ הכא הוא קודם דהדר ביה אי נמי אחר דהדר ביה ומוקי הך ברייתא כר"ש דלית ליה הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף דלא אמר רבה כן אלא לרבנן דאית להו מיגו דנחתא קדושת דמים נחתא קדושת הגוף ור"ש פליג כדאמרינן בפרק ואלו קדשים אבל לדעת רבינו ז"ל צריכים אנו לתירוצים שתירץ הרב בעל כ"מ ז"ל עכ"פ:

ח היתה לו בהמה מעוברת וכו'. משנה בר"פ כילד מערימין (דף קכ"ז:) ואע"ג דקלא נאמרו שם גבי בהמת הקדש כתב רבינו ז"ל כולם גבי בהמת חולין דליכא בה שם קדושה דודאי דינא הכי הוי בה: ילדה טומטום ואנדרוגינוס אין קדשים והרי חולין וכו'. בפ' כילד מערימין [שם] ילדה טומטום ואנדרוגינוס רשב"ג אומר אין קדושה

הנודר

משנה למלך

[ו]אם עיוני הוא דקא מעיין ותירצו סתמים דשכ"מ מידק דייק וסדר יסיב ומש"ה כל ששהה חשיב [...]. וסוגיא זו נמי הכי פירושה דס"ד כיון ששהה כדי דבור אמר וולדם שלם אף ששהה קלת לא חשיב נמלך ומאי דשהה הוא משום עיוני קא מעיין קמ"ל דלא משום דמקדים מידק דייק וסדר מקדים וטעמו דלא מהני נמלך תוך כדי דבור אף שבכלל מקום קי"ל דיכול לחזור בו תוך כדי דבור וכמו

קדושה חלה עליהם, וקשה בפרק תי שמא (דף ק"מ) אמרינן דלית הלכתא כר"ש גבי האומר אם תלד אשתי זכר וכו' וכן פסק רבינו ז"ל פ"ח מהל' זכיה ומתנה ילדה טומטום ואנדרוגינוס נוטל בשתות משניהם וכדכתב שם הרב המגיד ז"ל משום דלית הלכתא כר"ש ואם כן איך פסק כאן רבינו ז"ל כוותיה. וי"ל דלא אמרו שם דאין הלכה כר"ש אלא משום דהוא איירי בבהמת הקדש וקאמר דאע"ג דבהמה קדושה לא חלה קדושה כלל על הטומטום אגב האם דהכי משמע אין קדושה חלה עליהם וכדכתבו התוס' ז"ל בר"פ כיצד מערימין

פט"ז א הנודר גדול והביא קטן לא יצא. משנה בסוף מנחות (דף ק"ז). ומ"ש קטן והביא גדול יצא. ג"ז שם במשנה ופסק כת"ק ודלא כרבי:

ב נדר עולה מן הכבשים או מן האילים והביא פלגס ה"ז ספק. בעיא בסוף פ"ק דחולין (דף כ"ג:) וקאמר אליבא דר"י לא תיבעי לך דאמר בריה הוא וכו' כי תבעי לך אליבא דבר פדא דאמר מייתי ומתני והלכתא כותיה. ובפרק שתי מדות (דף נ"א:) אסיקנא לבר פדא בקשיא. ויש לתמוה על רבינו בפ"א

פרק ששה עשר

א הנודר גדול והביא קטן לא יצא. קטן והביא גדול יצא. כיצד אמר הרי עלי עולה או שלמים כבש והביא איל. או שנדר עגל והביא שור. גדי והביא שעיר יצא: ב נדר עולה מן הכבשים או מן האילים והביא פלגס הרי זה ספק אם יצא ידי נדרו או לא יצא. וכן הנודר עולת עוף מן התורים או מן בני היונה והביא תחילת הציהוב שבזה ושבזה הרי זה ספק. נדר שחור והביא לבן לבן והביא שחור זכר והביא נקבה נקבה והביא זכר לא יצא: ג הנודר סתם מביא מן הגדולים שבמין שנדר. ואם אותו המקום רגילין לקרות בסתם לאחד מן המינין מביא כאנשי המקום. כיצד נדר עולה מן הבקר יביא שור. אמר הרי עלי עולה אם דרך אנשי המקום לקרות עולה סתם אפילו לעולת העוף מביא פרידה אחת תור או בן יונה. ואם דרכן שאין קורין עולה סתם אלא לעולת בקר יביא שור וכן כל כיוצא בזה: ד מי שנדר שור או איל או כבש או עגל וכיוצא בהם לא יביא כחוש ביותר שבאותו המין מפני שדמיו מועטין. ואינו חייב להביא היפה השמן ביותר שאין שם למעלת ממנו אלא יביא הבינוני. ואם הביא הכחוש יצא ידי נדרו: ה האומר הרי עלי שור שוה מנה יביא שור ששוה מנה באותו מקום חוץ מנסכיו. הביא שנים במנה לא יצא: ו האומר שור זה עולה ונפל בו מום אם רצה יביא בדמיו שנים ואפילו הביא בדמיו איל אחד יצא. אמר שני שוורים אלו עולה ונפל בהם מום אם רצה יביא בדמיהם אחד. איל זה עולה ונפל בו מום אם רצה יביא בדמיו כבש. וכן אם נדר כבש ונפסל אם רצה יביא

משנה למלך

ר הרי עלי עולה וכו'. בפרק מרובה (דף ע"ח:): אמר שור זה ודמיו עלי עולה וכו'. מימרא בסוף מנחות (דף ק"ח:):

אומר אחד מכבשי הקדש וכו' עד ואח"כ יצא י"ח. משנה שם וגבי היו שלשה אמרינן בגמרא היכי עביד ממתין עד שיומם ומחיל ליה לקדושתיה בגדול ומפרש רבינו. דה"א תחל הקדושה מאליה על הגדול. ומ"ש ואם אמר שור שבשוורי הקדש וכו'. טעמא משום דשור שבשוורי משמע המעולה שבהם:

ן הנודר עולה מן הבקר וכו'. שם (דף ק"ז) פירשתי מן הבקר ואיני יודע מה פירשתי יביא פר ועגל, ובגמרא אמאי ולייתי פר ממה נפשך הא מני רבי היא דאמר קטן והביא גדול לא יצא הי רבי אימא סיפא ישא וסיפא רבי מציעתא רבנן אין והכי דבר זה מחלוקת רבי ורבנן ופסק רבינו . ומ"ש וכן אם קבע בכבשים ושכח בע יביא איל קבע בעזים ושכח (מה יביא שעיר. מתבאר מתוך המשנה י בסמוך. ומ"ש שכח באי זה מין מן ה קבע עולתו וכו'. משנה שם מן ה ואיני יודע מה פירשתי יביא פר ועגל עיר גדי וטלה, ומתוך מה שכתבתי בסמוך הגמרא דמתני' רבי אבל לרבנן אין צריך אלא הגדול דהיינו פר ואיל ושעיר משמע שאם זכור שקבע בכבשים ושכח בע יביא איל ואם זכור שקבע בעזים מה קבע יביא שעיר: כתב הראב"ד אחד מהם וכו' עד הרי זה יביא שור המשנה אמרה יביא פר ועגל וכו'. הדבר שאין זו השגה אלא טעם לדברי רבינו לא פסק כסתם מתני' וכבר נתבאר. ואם נסתפק לו שמא קבע עולתו בעוף וכו'. שם במשנה:

ר תודה ושלמים וכו' עד שעיר ושעירה. שם במשנה ואע"פ ששנויה שם אליבא בר נתבאר דנקטינן כרבנן דאמרי שאינו להביא אלא גדול: האומר הרי עלי עוף מביא תור או וכו'. בר"פ ב' דכריתות ו') לפי שנאמר בתורים והקריב שומע אומר הרי עלי עולת העוף לא יפחות רידין ת"ל והקריבו אפילו פרידה אחת:

האומר הרי עלי למזבח יביא קומץ לבונה וכו'. בסוף מנחות (דף ת"ר הרי עלי למזבח יביא לבונה שאין ר שקרב לגבי מזבח אלא לבונה פירשתי ודע מה פירשתי יביא מכל דבר שקרב למזבח ותו ליכא והא איכא עולה איכא עורה לכהנים והא איכא עולת העוף איכא מוראה ונוצה והא איכא נסכים לשיתין אזלי והא מנחת נסכים כיון דאיכא מנחה דאכלי כהנים מינה לא פסיקא ליה. ופירש"י פירשתי אחד מאותם הקריבים כולם למזבח ואיני יודע איזה מהם פירשתי וקס"ד דודאי מדנחית דעתיה אמידי דלית ביה היתר שירים לכהנים ואע"ג דאינו נקטר כולו כמו עולת העוף ומנחת נסכים והילכך יביא מכולם אבל היכא דאמר [הרי עלי] למזבח כמה דבר שנקטר היינו לבונה. ותו ליכא אמילתא קמייתא קאי דאין לך דבר הקרב כולו למזבח אלא לבונה. מוראה ונוצה נזרקין אצל מזבח הפנימי ונבלעים במקומם וכו'. יקא ליה דלימא דבר הקרב כולו למזבח משום מנחת נסכים הואיל ואיכא מנחת נדבה דאינה כולה למזבח עכ"ל. ומשמע לרבינו דכי אמרו גבי נסכים לשיתין אזלי הייע דכיון שאינם נקטרים במזבח אינם בכלל אמירתו למזבח אבל בכלל אמירתו פירשתי ואיני יודע מה פירשתי הם. ומ"ש ויין בפני עצמו. כלומר מלבד היין שמביא עם מנחת נסכים דדילמא ליין לבדו נתכוון דהא קי"ל מתנדבין יין דאל"כ מאי קמ"ל רבינו הא יין לעולם הוא קרב בפני עצמו:

מר הרי עלי בסלע למזבח יביא כבש וכו'. בפ"ב דכריתות (דף י'):

יביא בדמיו איל: **ז** אמר הרי עלי עולה והפריש שור ונגנב פוטר עצמו בשה. אמר שור זה ודמיו עלי עולה הוקבע ואם נפסל לא יביא בדמיו אלא שור: **ח** האומר אחד מכבשי הקדש ואחד משוורי הקדש והיו לו שנים הגדול שבהן הקדש. היו שלשה הגדול שבהן הקדש וחוששין לבינוני. כיצד יעשה ימתין לבינוני עד שיפול בו מום ותחול הקדושה על הגדול לבדו. ואם אמר שור שבשוורי הקדש הגדול שבהם הקדש ואין חוששין לבינוני: **ט** *פירש אחד מהן ושכח או שאמר לו אביו אחד מהן הקדש הרי זה מקדיש גדול שבהן ואחר כך יצא ידי חובתו. וכן הנודר עולה מן הבקר וקבע נדרו ושכח מה קבע אם שור אם עגל הרי זה יביא שור. וכן אם קבע בכבשים ושכח מה קבע יביא איל. קבע בעזים ושכח יביא שעיר. שכח באיזה מין מן הבהמה קבע עולתו יביא שור ואיל ושעיר. ואם נסתפק לו שמא קבע עולתו בעוף יוסיף תור ובן יונה: **י** נדר תודה או שלמים וקבע נדרו בבקר ושכח במי קבעו יביא פר ופרה. וכן אם נסתפק לו בכבשים יביא איל ורחל. נסתפק לו בעזים יביא שעיר ושעירה. שכח באי זה מין קבע נדרו מביא פר ופרה איל ורחל שעיר ושעירה. האומר הרי עלי עולת עוף מביא תור או בן יונה. פירש ושכח באי זה מין קבע נדרו מביא תור ובן יונה: **יא** האומר הרי עלי למזבח יביא קומץ לבונה שאין לך דבר שקרב כולו למזבח כמות שהוא אלא לבונה. פירש נדרו ושכח מה פירש יביא מכל דבר שקרב כולו למזבח. לפיכך מביא עולת בהמה ועולת העוף ומנחת נסכים ולבונה ויין בפני עצמו: **יב** אמר הרי עלי בסלע למזבח יביא כבש. שאין לך דבר שקרב בסלע למזבח אלא כבש. פירש ושכח מה שפירש יביא בסלע

האומר

מה שהקשו במנחות (דף ק"ח) מאי איריא תרי אפי' חד נמי לימא דמאי דקאמר תרי היינו לכתחילה ואין זה דוחק דהא רבי אוכר דקאמר לכתחילה נמי הוא. וי"ל דלא כתב רבינו ז"ל ואם הביא אלא משום דאיט מצוה מן המובחר אבל לכתחילה איל אחד יביא:

טי

השגת הראב"ד

*פירש אחד מהם וכו' עד הרי זה יביא שור. א"א המשנה אמרה יביא פר ועגל ואם קבע בכבשים ושכח יביא איל וטלה ואם קבע בעזים ושכח יביא גדי ושעיר ואם אמר מן הבהמה ושכח יביא פר ועגל איל וטלה וגדי ושעיר אלא שהוא לדעת רבי דאמר קטן והביא גדול לא יצא אבל לרבנן אם הביא גדול שבמין יצא:

משנה למלך

ז אמר הרי עלי עולה וכו'. נסתפקתי במי שקנה אתרוג בדמים יקרים מפני חשיבותו ובא אחד וגנבו ממנו ופסלו אי מצי גנב פטר נפשיה בנתינת אתרוג אחר כשר אף חשוב כמו האחר משום דאמר ליה אתרוג זה אי לאו משום מצוה איננו שוה כי אם זוז וכיון זובי הוא משום דבעית לקיומי מצות ולקחתם לכם כיון שאף באתרוג זה אתה מקיים המצוה ערתי מחיובי או דילמא מצי אמר ליה אנא בעינא למיעבד מצוה מן המובחר. ונראה שיש ראיה לדין זה מההיא דאמרינן בפ' מרובה (דף ע"ח) בעי רבה הרי עלי עולה והפריש שור ונגנב מי פטר גנב נפשיה בכבש לרבנן בעולת העוף לראב"ע מי אמרינן עולה קבל עילויה או מצי אמר ליה אנא מצוה מן המובחר בעינא למיעבד הדר פשטה גנב פטר עצמו בכבש ובעולת העוף לראב"ע ע"כ. הרי דטענה דבעינא למיעבד מצוה מן המובחר אינה טענה וא"כ ידן נמי יכול גנב למיפטר נפשיה באתרוג שיוצא בו ידי חובה. אך כד מעיינינן שפיר נראה ני כלל משום דשאני התם דשור זה שהפריש אין לו דמים דהא קי"ל דהמוכר עולתו ושלמיו לא ה כלום נמצא שאין חיובו של הגנב אלא משום תשלומו של הנודר ומש"ה פטר נפשיה בכבש ובעולת העוף לראב"ע אבל הכא גבי אתרוג מצי למימר הנגזל אנא הוה מזביננא ליה בדמים מו שלקחתי אותו ונמצא שיש כאן חיוב דמים שהפסידו. ועוד יש לחלק באופן אחר. שוב שמעתי ם מינך נשאל בדין זה והביא ראיה זו דפ' מרובה יע"ש. ועיין בשלטי הגבורים פ"ק דבתרא (דף קס"ו) שדבריו מתמיהים וצ"ע. (א"ה עיין בס' בני חיי):

אומר הרי עלי למזבח כו'. גרסינן בפ' הרי עלי עשרון (דף ק"ו) ת"ר הרי עלי למזבח יביא לבונה וכו' (עיין בכ"מ). ואני תמיה דהכתי תקשי דהא איכא יין לשמואל דאמר בתדיר (דף צ"א) המתנדב יין מביאו ומזלפו ע"ג האשים. ואפשר לומר דברייתא זו אתיא כהתם דיין הבא בנדבה כולו לספלים דפלוגתא דתנאי הוא וכדאיתא התם. ואפשר שמכאן יצא מה שפסק דיין הבא בנדבה הוא לשיתין ותמהו עליו איך פסק דלא כשמואל ומלבד מה שכתב י"ל שסמך על ברייתא זו דאתיא דלא כשמואל מדאינו מביא יין. ומיהו יש לדחות דמה ביא יין הוא משום דאיכא נסכים דלשיתין אזלי לא פסיקא ליה דומיא דמנחת נסכים דאינו שום דכיון דאיכא מנחה דאכלי כהנים מינה לא פסיקא ליה. ודע שסבור הייתי לומר דהא ן דהם אמר פירשתי ואיני יודע מה פירשתי שמביא מכל דבר שקרב למזבח אפי' הכי נסכים ביא משום דלשיתין אזלי דדוקא עולת העוף אע"ג דאיכא מוראה ונוצה מדנחית לפרושי דעתיה דלית ביה היתר שיריים לכהנים ואע"ג דאינו נקטר כולו וכן מנחת נסכים מביא דלא שייך לא פסיקא ליה אלא באומר סתם הרי עלי למזבח אבל במפרש ואינו יודע מה פירש איכא במנחת נסכים אבל בנסכים נראה דליכא לספוקי כיון שהוא אמר הרי עלי למזבח ונסכים לשיתין אזלי ודאי שלא פירש נסכים כיון שהוא הפך מה שאמר הרי עלי למזבח. וכן יש לדקדק מדברי רש"י שכתב כמו עולת העוף ומנחת נסכים ומדלא קאמר נסכים נראה דנסכים כיון דלשיתין אזלי ליכא לספוקי בהו. ועוד נראה לי לדקדק מדברי רש"י דעולת בהמה אינו מביא מדלא כתב כי אם עולת העוף ויש לחלק דדוקא עולת העוף שאין בו היתר שיריים לכהנים אף שאינו נקטר כולו למזבח הוי בכלל דהרי עלי למזבח ואיכא לספוקי שמא עולת העוף אמר ומאי דקאמר למזבח כוונתו היא דבר שהוא כולו למזבח ואין בו היתר שיריים לכהנים אבל עולת בהמה דאיכא עורה שהוא לכהנים ליכא לספוקי כיון דאמר הרי עלי למזבח משמע שלא התנדב דבר שיש בו היתר שיריים לכהנים. וראיתי למרן שכתב ומשמע לרבינו דכי אמור גבי נסכים לשיתין אזלי היינו לומר דכיון שאינם נקטרים במזבח אינם בכלל אמירתו למזבח אבל בכלל אמירתו פירשתי ואינו יודע מה פירשתי הוו ע"כ. והנה ממה שכתב רבינו ומנחת נסכים אין להוכיח זה דהא מנחת נסכים אין פירושו כי אם על הסלת וכמ"ש בר"פ ב' מהלכות אלו היין וסלת שמביאין עם הקרבן הם הנקראים נסכים וסלת לבדה נקראת מנחת נסכים. ואפשר שמה שכתב רבינו שמביא מנחת נסכים הכוונה היא על הסלת לפי שהיא ע"ג האשים אבל הנסכים דאזלי לשיתין אינו בכלל מה שאמר הרי עלי למזבח אך ממה שסיים רבינו ויין בפני עצמו ואע"ג דיין הבא בנדבה ס"ל דאזיל לשיתין מ"מ ס"ל דהוי בכלל מה שאמר הרי עלי למזבח דא"כ צריך להביא יין עם מנחת נסכים אע"ג דאזיל לשיתין. ומ"מ יש לדקדק למה לא ביאר מרן גם כן שמביא נסכים עם העולה מלבד מה שמביא מנחת נסכים בפני עצמה. והנראה אצלי דאינו מביא כי אם עולה לבדה בלא נסכים ומנחת נסכים בלא יין אלא סלת לבדה ויתנה ויאמר אם נדרתי עולה הרי עולה והרי נסכיה שהוא מנחת הסלת והיין ואם התנדב מנחת נסכים הרי הביא מנחת נסכים ואם התנדב יין הרי הביא יין וע"כ לא כתבו התוס' בפ"ב דקדושין (דף נ"ב) ד"ה ודילמא שאינו מביא נסכי נדבה על תנאי אלא משום דס"ל דנסכי נדבה מזלפו על האשים וכמבואר שם אבל רבינו דס"ל דנסכי נדבה נמי אזיל לשיתין יכול להביא נסכי נדבה על תנאי. אך כד מעיינינן שפיר נראה דאינו יכול להביא נסכין על תנאי שהרי רבינו בפ"ה מהל' איסורי מזבח כתב שיין הנסכים אינו טעון מלח ואילו ביין הבא בפני עצמו פסק בפרקין דטעון מלח ואם כן אינם שוים ומה שהתוס' בקידושין לא כתבו חלוק זה הוא משום דס"ל דסתם יין לא בעי מלח שהרי הרואה יראה שדברי רבינו הם מתמיהים לפי סוגית הגמרא וכמ"ש הרב בעל לחם משנה אך לדברי רבינו מיהא לא מצי תנאה. ומ"מ נראה לי שאף שמביא נסכים עם עולת העוף מ"מ אינו מביא יין עם מנחת נסכים שהרי היין שמביא לבדו מביאו על תנאי שאם התנדב נסכים הרי הביא מנחת נסכים ויין ואם התנדב יין הרי הביא יין ומנחת נסכים היא נדבה שהרי יכול להתנדב מנחת נסכים לבדה בלא יין:

בסלע מכל דבר ודבר שקרב למזבח: **יג** האומר הרי עלי לבונה לא יפחות מקומץ. הרי עלי עצים לא יפחות משני גזרים עביין כמחוקות וארכן אמה. הרי עלי עץ מביא גזר אחד ארכו אמה. ואם רצה להביא דמי העצים יביא: **יד** מי שנדר או התנדב שמן כיצד עושין בו. קומץ ממנו קומץ ונותן עליו מלח וזורקו על גבי האשים והשאר נאכל לכהנים כשירי מנחות. וכיצד עושין ביין הבא בפני עצמו נותן עליו מלח ומנסכו כולו על גבי השיתין ככל הנסכים. והלבונה הבאה בפני עצמה נותן עליה מלח וכולה לאשים: **טו** מי שנדר נדר לא יביאנו ממעות מעשר שני שהרי נתחייב בקרבן זה וכל המחוייב בקרבן לא יביא קרבנו אלא מן החולין: **טז** אמר הרי עלי תודה מן החולין ולחמה מן המעשר לא יביא לחמה אלא מן החולין. שהרי נדר בקרבן תודה והתודה אינה באה אלא עם הלחם מן החולין: **יז** פירש ואמר הרי עלי להביא תודה ממעות מעשר שני ולחמה מן החולין יש לו להביא כמו שנדר. ואם הביא הכל מן החולין יצא. וכן אם פירש ואמר הרי עלי תודה היא ולחמה מן המעשר יביא. ולא יביא לחמה מחיטי מעשר שני אלא ממעות מעשר שני כמו הבהמה שהיא ממעות מעשר שני. ואע"פ שפירש שיביא לחמה מן המעשר לא יביא נסכיה ממעות מעשר שני שאין הנסכים באין לעולם אלא מן החולין כמו שביארנו. לפי שנאמר בהן והקריב המקריב קרבנו עד שיהיו משלו ולא יהיה בהן צד לגבוה כלל:

פרק שבעה עשר

א הנודר מנחה מאפה תנור לא יביא מאפה כופח ולא מאפה רעפים ולא מאפה יורות הערביים: **ב** האומר הרי עלי במחבת והביא במרחשת. במרחשת והביא במחבת. מה שהביא הביא וידי חובתו לא יצא. ואם אמר זו להביא במרחשת והביאה במחבת. או במחבת והביאה במרחשת. הרי זו פסולה וכן כל כיוצא בזה. וכן האומר הרי עלי שני עשרונות להביאן בכלי אחד והביאן בשני כלים. בשני כלים והביאן בכלי אחד. מה שהביא הביא וידי חובתו לא יצא. שנאמר כאשר נדרת לה': **ג** אמר אלו להביא בכלי אחד והביא בשני כלים או להביא בשני כלים והביא בכלי אחד הרי אלו פסולין. לא קבען בשעת הנדר אלא אמר הרי עלי שני עשרונות ובשעת הפרשה קבען והפרישן בשני כלים וחזר והביאן בכלי אחד הרי אלו כשרים שנאמר כאשר נדרת ולא כאשר הפרשת. אמר הרי עלי שני עשרונות להביא בכלי אחד והביאן בשני כלים. אמרו לו בכלי אחד נדרת. הקריבם בשני כלים הרי אלו פסולין. הקריבם בכלי אחד הרי אלו כשרים: **ד** אמר הרי עלי שני עשרונות להביא בשני כלים והביא בכלי אחד. אמרו לו בשני כלים נדרת. הקריבן בשני כלים הרי אלו כשרים. הקריבן בכלי אחד הרי אלו כשתי מנחות

לחם משנה

יד מי שנדר או התנדב שמן וכו' וזורקו ע"ג אשים וכו'. בזבחים פ' כל התדיר על הא דאמר התם קומצו ושיריו נאכלים כתנאי לא יפחות מלוג רבי אומר שלשת לוגין ואמרו שם דרבי אית ליה דון מינה ואוקי באתרא ולדידיה כלו לאשים ורבנן סברי דון מינה ומינה ושיריו נאכלים ולכן לדידהו הוי לוג ולרבי שלשה לוגין כשהתנדב שמן כתם כמבואר שם, ורבינו ז"ל פסק כרבנן כאן וכן גבי לוג לקמן בסוף פי"ח ויש להתוס דמשמע דקי"ל בעלמא דדון מינה ואוקי באתרא דשבועות הפקדון איפליגו רבנן ור"מ כמבואר בפרק שבועת העדות דרבנן אית להו דון מינה ואוקי באתרא ור"מ אית ליה דון מינה ומינה ופסקו הפוסקים כרבנן וכן פסק רבינו בהלכות שבועות דבין מושבע מפי עצמו בין מפי אחרים חייב בין בב"ד בין שלא בב"ד וא"כ כיון דהתם פסקינן כרבנן דאית להו דון מינה ואוקי באתרא למה פסקינן הכא דלא כרבי וצ"ע:
וכיצד עושין ביין וכו' נותן עליו מלח וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל הקשה דבסוף פ"ה מהלכות איסורי מזבח כתב דביין אין נותנים מלח ותירץ דהכא איירי ביין בנדבה ואין פירושו מספיק דהא מסיכא דאימעיט בפרק הקומץ יין הבא עם נסכים דהיינו מתה הפרש שעולות לאשים יצא יין דאינו עולה לאשים הך טעמא היתה אפי' ביין הבא בפני עצמו וצ"ע:
פי"ז ד אמר הרי עלי שני עשרונות להביא בשני

כסף משנה

יג האומר הרי עלי לבונה לא יפחות מקומץ הרי עלי עצים לא יפחות משני גזרים. בפ"ו דשקלים. ומ"ש עביין כמחוקות וארכן אמה בפרק קדשי (דף ס"ב) גזרין שעשה משה ארכן אמה ורחבן אמה ועביין כמחק גודש כשה רבינו בפ"ו מאיסורי מזבח: **הרי** עלי עץ מביא גזר אחד וכו'. ירושלמי פ"ו דש ומ"ש ואם רצה להביא דמי העצים וכו'. הר"י קורקוס ז"ל נראה שכתב כן במעילה פרק הנהנה (דף י"ט:) איכא נ עצים פירוש דלרבי הם כשאר קרבן מזבח להם פדיון ולרבנן הם כקדשי בדק הבית להם פדיון ומביא דמים במקומם. וב רבה (דף כ"א:) מה עצים משל צבור ואמרו יכול האומר הרי עלי וכו' יביא מתוך ביתו ת"ל על העצים וגו' אשר על ה מה מזבח משל צבור אף עצים וכו' למתנדב עצים ג"כ שיכול ליתן דמיהם יבואו העצים משל צבור באותם דמים אבל אם נתכוון להביא במעילה אין צורך עצים כי מעות אלו פדיונן הם והתוס' נראה שאינם מפרשים כן ההיא דמעילה
יד מי שנדר או התנדב שמן כיצד עושין וכו'. בפ' כל התדיר (זבחים אמר שמואל לדברי האומר מתנדבין קומצו ושיריו נאכלים ופירש"י קומצו ו הקומץ. ומ"ש ונותן עליו מלח. משבאר מ"ש בספ"ה מהל' איסורי מזבח:
וכיצד עושין ביין הבא בפני עצמו נותן מלח. קשיא לי שכתב בספ"ה איסורי מזבח שאין לך דבר שקרב למזבח מלח חוץ מיין הנסכים והדם והעצים דביין הנסכים דוקא קאמר והכא ביין בנדבה. ומ"ש ומנסכו כולו וכו'. בס"פ כל ה תניא דיין הבא בנדבה כולו לספלים ויש ל על זה דהא גרסינן התם אמר שמואל המ יין מביא ומזלפו על גבי האשים דאמר ויין לנסך תקריב אשה ריח ניחוח וה מכבה ומסיק דסבר לה כר"ש דאמר דבר מתכוין מותר והסיא ברייתא דלספלים יהודה וקשה כיון דקי"ל כר"ש אמאי לא כשמואל. וי"ל שטעמו מדאמרינן בפרק מנחות (דף ע"ד:) גבי הא דתנן בזה יש מזבח לאפוקי מדשמואל דאמר המתנדב מביאו ומזלפו על גבי האשים וכיון דסתם מפקא מדשמואל לית הלכתא כוותיה. סוף סוף כיון דקי"ל דבר שאין מתכוין קשיא הלכתא אהלכתא י"ל דהיא דאמרה שאם אתה אומר לאשים היכ תכבה היינו לתת טענה אליבא דר' למה לא יהא על גבי האישים ולרווחא ד אמר הכי אבל לפי האמת בלאו הכי קבלה היתה ביד האומר לספלים שכך מלותה והיינו דבהידך ברייתא קתני ש בדברי ר"ע לספלים בלא שום טענה. קורקוס ז"ל תירץ שרבינו סובר דהוי רישיה שא"א שיזלף וא"כ יכבה וכמו שם בברייתא או אינו אלא לאשים אמרי יכבה ומה שהעמידו שם כר' יהודה מקמי דתיקום לן דמודה ר"ש בפסיק ר אבל בתר דאסיקנא דמודה וליתא לדשמואל וברייתא אתיא אפי' לר"ש ויש סיוע לדברי רבינו ממה שמצינו ר"ע בהגוזל דסבר כר"ש ואיהו אמר לספלים ע"כ משום דפסיק רישיה עכ"ל: **והלבונה** הבאה בפני עצמה נותן עליה מלח. מהבאר מתוך מ"ש בספ"ה מהל' איסורי מזבח. ומ"ש וכולה לאשים. פשוט הוא דהא אינה ראויה לאכילה:
טו מי שנדר נדר לא יביאנו ממעות מע"ש וכו' עד שהיא ממעות מע"ש. משנה בס"פ התודה (דף פ"א:) ובגמרא תודה היא ולחמה מן המעשר יביא לא סגיא דלא רב נחמן ורב חסדא אמרי רצה מביא לא רצה לא יביא. ופירש"י לא סגי דלא מייתי תרווייהו מן המעשר וכו' ולא מן החולין. רצה מביא מן המעשר. ויש לתמוה כתב ואם הביא הכל מן החולין יצא על אומר תודה ממעות מעשר ולחמה מן החולין ולא כתב כן על היא ולחמה מן המעשר כמו שהוא בגמרא וי"ל שסמך על מ"ש וכן משמע שוות. ומ"ש ואע"פ שפירש שיביא לחמה מן המעשר לא יביא נסכים ממעות מעשר שני וכו'. משנה שם (דף פ"ב) ונסכים בכ"מ לא יבואו אלא מן החולין. וכתבו התוס' דכל שכולו למזבח אינו בא מן המעשר כדתניא בסיפרי דממעט עולות דבעינן אכילה שיש בה שמחה. ומ"ש רבינו לפי שנאמר בהם והקריב המקריב קרבנו וכו':
פי"ז א הנודר מנחה מאפה תנור וכו'. משנה בס"פ כל המנחות באות מצה (דף ס"ג):
ב ג האומר הרי עלי במחבת והביא במרחשת וכו'. משנה בפרק המנחות (דף ק"ב:). ויש בספרי רבינו חסרון מס"ם שכתוב אמר להביא בכלי אחד וצריך להגיה ולכתוב אלו להביא בכלי אחד. ומ"ש לא קבען בשעת הנדר וכו'. שם בגמרא (דף ק"ג):
ד אמר הרי עלי שני עשרונות להביא בכלי אחד וכו' עד כשתי מנחות שנתערבו. הכל משנה שם:

האומר

משנה למלך

יג לא יפחות מקומץ. כתבו התוס' בפרק בתרא דמנחות (דף ק"ו) ד"ה לא דבירושלמי דשקלים נחלקו אי לשיעור יד בעלים או לשיעור יד כהן:
ומ"ש ואם רצה להביא דמי העצים כו'. בתוספתא פ"ג דשקלים תניא האומר הרי עלי עצים מביא דמי שני גזירי עצים ונותן לשופר וכהנים לוקחים בהם עצים ומקריבין לגבי מזבח והתוס' בפרק הקומץ רבה (דף ק') ד"ה מלמד הביאו תוספתא זו יע"ש ודברי הר"י קורקוס שהביא מרן לריכים תלמוד. ודע דבפ"ו דשקלים תנן דאחד מן השופרות היה כתוב עליו עצים ופי' הרע"ב שמתנדב עצים למערכה נותן דמיהן לתוכו ע"כ, והכוונה היא אם רצה לתת דמים וכמ"ש ה אך שם בפירוש המשנה כתב שכל מי שיתנדב דבר לקנות בו עצים למערכה יטיל אותו שם וכ"כ ב פ"ב מהל' שקלים דין ב' ולפי מ"ש כאן רבינו היה יכול לפרש מתני' דשקלים כפירוש הרע"ב
יד וכיצד עושין ביין הבא בפני עצמו כו'. עיין בדברי מרן ועיין בפרק שמזבח מקדש (דף

מנחות שנתערבו: **ה** האומר הרי עלי מנחה. יביא אחת מחמשת מיני מנחות הבאות בנדר ונדבה. אמר הרי עלי מנחות יביא שני (מיני) מנחות מחמשתן. אמר הרי עלי מין מנחות יביא שני מנחות ממין אחד. הרי עלי מיני מנחות יביא שתי מנחות משני מינים. וכן אם אמר מיני מנחה יביא שני מינין. קבע נדרו במין מהן ושכחו מביא חמשתן: **ו** אין היחיד מביא מנחה בכלי אחד יותר מששים עשרון. ואם נדר יותר מששים מביא ששים בכלי אחד והשאר בכלי שני. שאין יכולין להבלל כאחד אלא ששים אבל יתר על ששים אין נבללין. אע"פ שאין הבלילה מעכבת כמו שביארנו אמרו חכמים כל הראוי לבילה אין הבילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה הבילה מעכבת בו: **ז** אמר הרי עלי מאה ועשרים ואחד עשרון מביא מאה ועשרים בשני כלים ששים בכל כלי ומביא עשרון אחד בכלי השלישי. אמר הרי עלי עשרון יביא עשרון אחד. הרי עלי עשרונות יביא שנים. פירש נדרו ושכח כמה עשרון פירש יביא ששים עשרון בכלי אחד. שכח כמה עשרון פירש ובאי זה מין קבעו. הרי זה מביא ששים עשרון מכל מין ומין מחמשתן: **ח** קבע נדרו ושכח כמה עשרונות נדר ובכמה כלים נדר הרי זה מביא מאחד ועד ששים בששים כלים. כיצד מביא עשרון אחד בכלי ראשון ושני עשרונים בכלי שני ושלשה עשרונים בשלישי עד שיהיו עד ששים עשרון בכלי האחרון. ואם שכח אף באי זה מין קבע מביא על סדר זה ששים כלים מכל מין

כסף משנה

האומר הרי עלי מנחה וכו'. משנה בפ' בתרא דמנחות (דף ק"ד:) אלא שמ"ש בספרים באומר הרי עלי מנחות יביא שני מיני מנחות אינו נכון אלא יביא שתי [מנחות] ואפי' ממין אחד. ונראה דהאי מיני ט"ס הוא וצריך למוחקו וכך היא הגירסא הנכונה [הר]י מנחות מהמשתן. וכן מ"ש בספרים אמר הרי עלי מיני מנחות גם הוא טעות [ו]צריך למחוק מיני ולכתוב במקומו מין [כמו ש]מצאתי בספר מוגה: אמר הרי עלי מין [מנחות] וכו'. ברייתא שם (דף ק"ה). ומ"ש [וכן אם] אמר מיני מנחה וכו'. שם בעיא ולא [איפשיט]א ויש לתמוה למה פסקה לחומרא דהא [לא] מיחם דמייתי חולין בעזרה וי"ל דמייתי [ומתנ]ה שאם אינו חייב בה תהא נדבה: [קבע] נדרו במין מהם ושכחו וכו'. משנה שם (דף ק"ד:):

[אין ה]יחיד מביא מנחה בכלי אחד יותר [מס'] עשרון וכו'. משנה בפ' המנחות [והנסכים (דף ק"]ג:) וכתב הר"י קורקוס ז"ל שדקדק [רבינו ל]כתוב אין היחיד מביא לרמוז מה [שאמרו ש]ם שהצבור מביא בי"ט ראשון של חג [שחל להי]ות בשבת ס"א עשרון*. ומ"ש ואמרו [חכמים] כל הראוי לבילה אין הבילה מעכבת [וכו']. מימרא דרבי זירא שם (דף י"ח:) [ופ' ה]קומץ רבה. ומה שכתב אמר הרי עלי [מאה ועשרים ו]ק"א עשרון וכו'. פשוט הוא:

[אמר הר]י הרי עלי עשרון וכו'. משנה בפ"ב דמנחות (דף ק"ד:). ומ"ש פירש נדרו [ושכח וכ]ו'. שם במשנה ופירש"י יביא ס' [עשרון] דבטפי מהכי ליכא לספוקי (דאין [מנחה י]תירה על ס' עשרונים) דאי בציר מהכי [לא ס]ליקא לן דמתנה ואומר כמה שפירשתי [יהיו ה]רי והשאר יהא נדבה עכ"ל. וכתב [...ב]כלי אחד כן פירש"י ומוכרח הוא. [ומ"ש ש]כח כמה עשרון פירש ובאי זה מין [קבע ה]רי זה מביא ששים עשרון מכל מין [ומין מחמ]שתן. שם במשנה פירשתי מנחה של [עשרונות] ואיני יודע מה פירשתי יביא ס' [עשרון ר]בי אומר יביא מנחות של עשרונות [מאחד וע]ד ששים ומשמע דהלכה כת"ק. ולפי זה [יש לד]חוק ולומר שמפרש רבינו דה"פ מביא [ששים עשרו]ן מכל מין מחמשתן ונמצא מביא שלש [מאות ע]שרון וטעמא משום דכיון שאינו יודע [איזו] מנחה נדר וכמה עשרונות נדר הא איכא לספוקי שמא ס' עשרון נדר ואיכא לספוקי בכל מנחה מהמשת המנחות:

[ומ"]ש קבע נדרו ושכח כמה עשרונות נדר ובכמה כלים נדר וכו'. שם (דף ק"ו) [תנו רבנן] ה"ר פירשתי מנחה וקבעתי בכלי אחד של עשרונים ואיני יודע מה פירשתי [יביא מנח]ה של ס' עשרון דברי חכמים רבי אומר יביא מנחות של עשרונים מאחד ועד [ששים שהן א]לף ות"ל. פירשתי ואיני יודע מה פירשתי ואיזו מהם פירשתי ואיני יודע [מה פיר]שתי יביא ה' מנחות של ס' ס' שהן שלש מאות דברי חכמים רבי אומר יביא [חמש מנחו]ת של ס' עשרונים מאחד עד ס' שהם ט' אלפים וק"ן ע"כ בגמרא וכן שני[נו...]. וכתבו התוספות שהם אלף ות"ל כיצד קח בידך מאחד עד ס' וצרף תחלתן [לסופן ...] ההמצע כגון אחד וס' הם ס"א שנים ונ"ט הם ס"א שלשה ונ"ח הם ס"א [וכן] עד ל' דשלשים ול"א נמי הם ס"א ויעלה לך שלשים פעמים ס"א עכ"ל. ודברי [רבינו] מה שכתב קבע נדר ושכח כמה עשרונות נדר ובכמה כלים נדר וכו' וכן מ"ש [ואם שכח] אף באי זה מין קבע וכו' דברים מטומים בטעמים הם לדעת ת"ק דמתני' כפי [...]

*[עיין תוי"ט מנחות פי"ב מ"ד ד"ה אלא עד]:

מה

לחם משנה

בשני כלים וכו'. בפ' המנחות והנסכים (דף ק"ג:) משנה כלשון רבינו ז"ל אלא במקום שכתב רבינו ז"ל הקריבן בכלי אחד כתוב במשנה נתנן בכלי אחד וקשה לתוס' ורש"י ז"ל מאי שנא מרישא היכא דאמר להביא בשני כלים והביא בכלי אחד דפסול ותירץ רש"י ז"ל דסיפא איירי כגון דיכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפ"ע כדאמרי' בהקומץ רבה וכתבו רבינו ז"ל בספי"א מהל' פה"מ ורישא איירי כגון דאין יכול לקמוץ מכלי אחד בפני עצמו. ועוד תירצו התוספות ז"ל תירוץ דמתחלה הביאם בכלי אחד ואח"כ הקריבן בשני כלים ואח"כ חזר ונתנן בכלי אחד ודייק לישנא דמתני' להאי תירוצא שאמרה נתנן בכלי אחד ולא אמרה הקריבן בכלי אחד כלשון רבינו אלא נתנן שר"ל שאחר שהקריבן בשני כלים חזר ונתנן בכלי אחד וכי תימא מאי קמ"ל פשיטא דהוי כשתי מנחות שנתערבו כיון שהקריבן בשני כלים, ותירצו דסד"א דכיון דמתחילה הביאם בכלי אחד לא הוו כשתי מנחות קמ"ל. ורבינו ז"ל נראה שאינו מפרש כאחד מהפירושים לא פירוש קמא שלא הוזכר החילוק של יכול לקמוץ מזו ומזו בדבריו ולא תירוץ בתרא שהרי כתב הקריבן בכלי אחד ולא כתב נתנן בכלי אחד שנראה שבא למעט הפירוש ההוא דהנתינה קאי להקרבה ולכך נ"ל דהוא מחלק דשאני רישא דידעינן דשינה ממה שהשב ולכך פסלה אבל הכא דלא ידעינן ליה בודאי אלא ספק הוא דאולי לשם נדבה מייתי לה אלא משום דלא השיב כשאמרו לו בשני כלים נדרת לשם נדבה מייתינא ליה משמע דלשם נדר קמא מייתי ליה כדכתב רש"י ז"ל וכיון שאין זה דבר מבואר לגמרי יהבינן ליה דין שתי מנחות שנתערבו ועדיין אין כל זה מספיק ואין זה טעם וצ"ע:

ז שכח כמה עשרון פירש כו'. דברי רבינו ז"ל ברורים אלי במשנה פרק הרי עלי עשרון ובברייתא דיש כאן ד' חילוקים. כשאמר פירשתי עשרונים אבל לא קבעתי בכלי אחד בהא בין רבי בין רבנן מודו דששים עשרונים יביא ולא יותר והיינו רישא דמתני'. והיכא דאמר פירשתי המנחה כשנדרתי הרי עלי מנחה דהיא בסולת או מחבת וכו' כולי עלמא מודו דיביא מהמשתן. וכשאמר פירשתי מנחה וקבעתיה בכלי אחד בהא פלוגתא דרבנן ורבי דלרבנן יביא ששים עשרונים בכלי אחד דזה לא ידע אם נדר עשרון או שנים או שלשה אלא ידע שנדר בכלי אחד יביא ששים בכלי אחד ויהיה מה שראוי לו חובה והשאר בתורת נדבה ולרבי יביא מאחד ועד ששים משום דאם יביא יותר ממה שנדר בכלי אחד הוי מנחה יתירה אבל היכא דאמר נדרתי מנחת עשרונים ונפל לי ספק כמה עשרונים נדרתי וגם נפל לי הספק אם בכלי אחד או בשני כלים או בשלשה או בארבעה או יותר ולא ידעתי מנין הכלים אז ודאי מודו רבנן לרבי דיביא מאחד ועד ששים אחד בכלי אחד ושנים בכלי אחד ושלשה בכלי אחד עד שיהיה ששים בכלי אחד דאז נפיק דאם הוא נדר ששים עשרונים בששים כלים הרי יוצא דהרי מביא ששים כלים ואע"ג דיש בכל אחד יותר מעשרון אחד אין בכך כלום דהמותר נדבה ואם נדר ששים בכלי אחד הרי יוצא באחרון והשאר נדבה וכן אם נדר חמשה או ארבעה או ששה כל אחד בכלי אחד אלו הרי יוצא דהמותר נדבה אבל אם לא יביא אלא ששים בכלי אחד אינו יוצא ודאי לרבנן דאולי נדר ששים בששים כלים ואינו יוצא כשהביאן בכלי אחד דאם אמר להביא בשני כלים והביא בכלי אחד פסול ואם כן שפיר פסק רבינו ז"ל כרבנן ולכך כתב קבע נדרו ושכח כמה עשרונים נדר ובכמה כלים נדר דבהך חלוקה מודו רבנן לרבי והוא פסק כרבנן דאילו היה פוסק כרבי למה ליה שכח בכמה כלים נדר לרבי אפילו קבע בכלי אחד יביא מאחד ועד ששים אלא משום דפסק כרבנן כתב כן והברייתא והמשנה לא פליגי אהדדי וכל הדינים שכתב כאן רבינו לרבנן משום דשכח בכמה כלים נדר והוו כמו לרבי בדיני כדכתיבנא. ומ"ש רבינו ז"ל שכח כמה עשרון פירש ובאיזה מין קבע הרי זה מביא ששים עשרון מכל מין ומין מהמשתן

משנה למלך

[...]הכיס הבאים בפני עצמן לדברי כולם ירדו. אלמא דלא הוו לאשים ומש"ה לר' יהושע ירדו ודוק:

[ה] האומר הרי עלי מנחה וכו'. בריש פי"ג דמנחות תנן הרי עלי מנחה יביא איזו שירצה [ר]' יהודה אומר יביא מנחת הסלת שהיא מיוחדת שבמנחות ע"כ. ורבינו פסק [כ]רבינו עובדיה ז"ל דאין הלכה כר' יהודה ואף שרש"י ז"ל כתב בפירוש התורה עלה דקרא [ד]קרבנו האומר הרי עלי מנחה סתם מביא מנחת סלת שהיא הראשונה שבמנחות ע"כ. אלמא [דסבר]א כר' יהודה כבר הוקשה זה להרא"ם וכתב ואע"פ שאין הלכה כר' יהודה אלא כחכמים [דמב]יא מאיזו שירצה אעפ"כ פירש המקרא הזה על דעתו לפיתוי קרוב לפשוטו של מקרא [...] פעמים רבות שהרב לא יכוין בפירוש החומש אלא זה עכ"ד. אך ראיתי לסמ"ג במצות [ע]קס"ו שכתב וז"ל סלת יהיה קרבנו האומר הרי עלי מנחה סתם מביא מנחת סלת שהיא [ראשונה ש]ל המנחות ע"כ, ולא ידעתי למה שנה משנתו כר' יהודה וצ"ע. ודע דבס"פ כל המנחות [...] תנן הרי עלי מנחת מאפה לא יביא מחצה חלות ומחצה רקיקין ר"ש מתיר מפני שהם קרבן [אחד]. ואין ספק דאין הלכה כר"ש דהא ר' יהודה ור"י פליגי עליה דר"ש וכדאיתא בגמרא [ור]בי סתם לן תנא דלא כר"ש וכמו שנבאר. והנה כעת לא ראיתי לרבינו שהביא דין זה [ו]אפשר לומר שדין זה רמז אותו באומרו אחת מחמשת מיני מנחות ואליבא דר"ש הם ששה [...] דהא במנחת מאפה תנור איכא ג' מינים דהיינו כולו חלות או כולו רקיקין או מחצה [חלות ומחצה ר]קיקין ומנחת הסלת ומנחת מחבת ומנחת מרחשת הרי ששה מיני מנחות ורבינו נקט

דלר"ש חשיבי ששה מיני מנחות דהא בפרק כל המנחות (דף נ"ט ס') וברים פ' ואלו מנחות אמרינן אמר רב פפא כל היכא דתנן עשר תנן לאפוקי מדר"ש דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא קמ"ל דלא ע"כ ופי' שם רש"י בלשון שני דהכוונה היא דבכל הני תני מתני' עשר מיני מנחות ואליבא דר"ש הם אחד עשר מיני מנחות דהא במנחת מאפה תנור איכא שלשה מנחות ומדלא תני לה מתני' במניינא שמעת מינה דסתם לן תנא דלא כר"ש ואף שרש"י שם פירש פירוש אחר כדברי רב פפא הללו כבר הארכתי בזה בדף קל"ט (א"ה תמצאנו לעיל בפי"ג מהלכות אלו דין י' יע"ש) והכרחתי דפירוש שני דרש"י הוא העיקר וא"כ באומרו אחד מה' הרי למדנו דלא משכחת מחצה חלות ומחצה רקיקין וכן ממה שסיים רבינו וכתב קבע נדרו במין מהם ושכחו מביא חמשתן יש להוכיח גם כן דלית הלכתא כר"ש משום דאליבא דר"ש צריך להביא ארבע עשרה מנחות וכדאיתא בריש פרק הרי עלי עשרון (דף ק"ה) ואף שאביי אית ליה דאפי' לר"ש די במה שמביא חמשה מיני מנחות ובתנאי וכדאיתא בגמ' מ"מ הרואה יראה כמה יש מהדוחק בדברי אביי הללו וכדאיתא בגמרא ועוד דאם איתא דרבינו הוה ס"ל כר"ש היה לו לבאר ולומר שיתנה ויאמר אם מחצה חלות ומחצה רקיקין נדרתי יצטרפו הלות מזה ורקיקין מזה למה שנדרתי והשאר יהא נדבה. הכלל העולה שמדברי רבינו הללו יש להוכיח דאית ליה דלית הלכתא כר"ש אך הדבר הקשה אצלי הוא דר' יהודה דאית ליה דלא יביא מחצה חלות ומחצה רקיקין יליף לה מדכתיב קרבן מנחה קרבן אחד אמרתי ולא שנים ושלשה קרבנות ור' יוסי כרבי יהודה יליף לה מדכתיב וכל המנחה וגו' וכל מנחה וגו' מה כל האמור למטה שני מינים חלוקין אף כל האמור למעלה שני מינים חלוקין וקשו בגמרא ר' יוסי כרבי יהודה היינו אבוה

מין ונמצא מביא מכל מין אלף ושמנה מאות ושלשים עשרון: ט *האומר הרי עלי מנחת שעורים או מנחת חצי עשרון או מנחת בלא שמן ולבונה הרי זה פטור. שלא התנדב דבר שכמוהו מקריבין. אמר הרי עלי מנחה מן השעורים או מן העדשים או מנחה בלא שמן ולבונה או מנחה חצי עשרון. שואלין אותו אם אמר לא נדרתי אלא על דעת שמותר להקריב כזה ואילו ידעתי שאין מקריבין אלא עשרון שלם סלת בשמן ולבונה לא הייתי נודר הרי זה פטור. ואם אמר אילו הייתי יודע הייתי נודר כדרך שמקריבין הרי זה חייב להקריב כדרך שמקריבין: י נדר עשרון ומחצה ואמר אילו הייתי יודע הייתי נודר כדרך המתנדבין הרי זה מביא שנים. אמר הרי עלי קמח או הרי עלי חצי עשרון ולא הזכיר שם מנחה הרי זה פטור כמי שלא נדר מעולם. וכן

השגת הראב"ד

*האומר הרי עלי מנחת שעורים וכו' עד פטור שלא התנדב. א"א אין לסמוך על הכללות הללו שאם בדקו אותו ואמר אילו הייתי יודע הייתי מתנדב כדרך המתנדבים אע"פ שאמר מנחת שעורים מביא מן החטים וזעירי שמפליג בין מנחה למנחה לדעת ב"ש או לר"מ דאמר תפוס לשון ראשון הפליג שאם אמר מנחת שעורים אין כאן לשון ראשון. וכן מ"ש בסוף שאם אמר הרי עלי קמח או הרי עלי עשרון הרי הוא כמי שלא נדר מעולם אינו כלום שהכל תלוי בבדיקה כמ"ש:

כסף משנה

מה שפירשתי דבריו במשנה אבל איני יודע ליישב ע"פ הברייתא שכתבתי ידברי הר[...] ואם באנו לומר שרבינו פוסק כדברי ר"מ מאי זה טעם שיהיה בזה יתיישבו לדעתו [...] בנות האחרונות שכתב רבינו אך הבבא שכתב הרי זה מביא ס' עשרון מכל מין [...] מתנופתן דהיינו שלש מאות קשה שלא מצינו לו כן לא במשנה ולא בברייתא. ואולי [...] אחרת היתה לו לרבינו וצ"ע:

ט האומר הרי עלי מנחת שעורים ו[כו']. בפרק המנחות (דף ק"ג) [...] הרי עלי מנחה מן השעורים יביא מן הח[טים] קמח יביא סלת בלא שמן ולבונה יביא [...] ולבונה חצי עשרון יביא עשרון שלם [...] ומחצה יביא שנים רבי שמעון פוטר שלא הת[נדב] כדרך המתנדבים ובגמרא שם ורפ"ב ד[...] (דף ט':) אמאי נדר ופתחו עמו הוא חזקיה הא מני ב"ש היא דאמרי תפוס לשון ראשון וכו' ר' יוחנן אמר אפילו תימא בהומר אילו הייתי יודע שאין נודרין כך הייתי נודר כך אלא כך אמר חזקיה ל"ש דאמר מנחה מן השעורים אבל אמר [...] מן העדשים לא מכדי חזקיה כמאן לשמעתיה כב"ש וב"ש משום תפוס לשון ר[אשון] הוא מה לי מן השעורים מה לי מן העד[שים] הדר ביה וכו' ורבי יוחנן אמר אפי[לו] העדשים מכדי ר' יוחנן כמאן אמרה לשמ[עתיה] כב"ה וב"ה משום דטעי הוא בשעורים בעדשים לא טעי לדבריו דחזקיה קאמר ומשמע דנקטינן כר' יוחנן דהא חזקיה [...] ביה. ובתר הכי אמרינן אמר זעירי לא [...] אלא דאמר מנחה אבל לא אמר מנחה ומדברי רבינו משמע שהוא מפרש דאר' דאמר אפי' תימא ב"ה היא קאי וה"ק ל[...] דבהומר אילו הייתי יודע שאין נודרין כך כך יביא אלא דאמר מנחה מוכרת אב[ל] אבל מנחה מוכרת אלא מנחת סתם שאמר מנחת שעורים או מנחת חצי עשרו[ן] כלום הוא. והשתא לפי זה בהומר מנחת סתם לית דין ולית דיין דלא אמר כלום ומ[...] בהומר מנחה מוכרת ובהא קתני מתניתין דיביא וכששאלו אותו ואמר אילו הייתי [...] שאין נודרים כך לא הייתי נודר פטור וכדאוקי ר' יוחנן מתני' ולפ"ז מ"ש רבינו מנחה בלא שמן ולבונה ע"ס הוא וצריך להגיה ולכתוב מנחת בתי"ו. ומ"ש רבינו [...] מנחה מן העדשים שואלין אותו וכו' אע"ג דבגמרא אמרינן דלרבי יוחנן אליבא בשעורים טעי בעדשים לא טעי משמע לרבינו דהיינו מקמי דידעינן לדזעירי אבל דידעינן לדזעירי דמפליג בין מנחה למנחה כיון דמנחה מוכרת באפי נפשיה הוא מנחה מן העדשים כמו מנחה מן השעורים. ויש להמוה על רבינו למה לא חילק בין אומר מנחת לאומר מנחה כמו שחילק באחרים השנויים עמו במשנה ודוחק לומר [...] תנא ושייר קמח לבד: ומ"ש נדר עשרון ומחצה וכו'. נראה דבאומר עשרון ומחצה דאמר בסמוך אמר הרי עלי מנחה קאי אבל אם לא אמר מנחה אלא אמר הרי עשרון ומחצה או שאמר הרי עלי מנחת עשרון ומחצה אינו מביא אלא עשרון אחד. רבינו אמר הרי עלי קמח וכו' ולא הזכיר שם מנחה ה"ז פטור וכו' מכלל דברי הוא נלמד דכל שלא אמר מנחה מוכרת בין שאמר מנחת סמוך בין שלא הזכיר מנחה פטור: ודע דבגמרא מתיב אהא דזעירי מדתנן במתני' קמח יביא סלת שמן ולבונה יביא עמה שמן ולבונה חצי עשרון יביא עשרון שלם ולא תני בהו ואוקי לכולה בדאמר מנחה והדר מתיב אי הכי אימא סיפא עשרון ומחצה יביא כיון דאמר מנחה איחייב ליה בעשרון כי אמר חצי עשרון להו כלום קאמר לא [...]

לחם משנה

מתמשתן הם דברי הברייתא שאמרו שם פירשתי ואיני יודע מה פירשתי ואיזה מהן פירשתי ואיני יודע כמה פירשתי יביא חמש מנחות של ששים ששים עשרונים ואינו כמו שסבר הרב בכ"מ ז"ל שהם דברי המשנה דאמרה יביא ס' עשרון ופירוש מתני' הוי מההמשתן דאין פירוש מתני' אלא ס'עשרון לבד בכלי אחד דמתני' איירי ביודע איזו היא המנחה שקבע אלא דברי הברייתא הם ועם זה באו דברי רבינו ז"ל על נכון. ומה מאד נפלאתי הפלא על הרב בכ"מ ז"ל דסובר רבינו ז"ל פסק כרבי ואע"פ שאין דעתו נוחה ופירש מתני' בגווני אחריני ועדיין לא יצא מידי קושיתו דהפירוש שעשה במתני' אינו מספיק לתרץ דברי הרב ז"ל וכן פירשו במשנה. סוף דבר דברי הרב בעל כ"מ ז"ל נפלאו ממנו בזה ודברי רבינו ז"ל מבוררים אלי ודוק והשכח:

ט אמר הרי עלי מנחה מן השעורים או מן העדשים וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל האריך לפרש דעת רבינו ז"ל ונמוקו עמו אבל מה שפירש דהא דרבינו ז"ל כתב או מן העדשים דזעירי פליג אמאי דקאמר לעיל ואית ליה דאפילו מן העדשים טעי אינים באמת אלי קשה דזה מנא לו לרבינו ז"ל כן דאע"פ שאמר מנחה מוכרת לענין דטעי אינים בעדשים ודאי דכולי עלמא מודו דלא טעי ואינו יכול לומר אילו הייתי יודע וא"כ היכן גילה זעירי דעתו להלוק על. זה לכך נראה לי לומר דאין הכי נמי דאילו אמר מנחה מן העדשים ודאי דלא מצי למימר אילו הייתי יודע דהא מדמינן ליה בפרק שני דנזיר לאומר הריני נזיר מן הגרוגרות והתם ודאי אילו אמר אילו הייתי יודע שאין נזיר אלא מן היין הייתי נודר כן לא מהני מדלא חילק רבינו בכך בפ"א מהלכות נזירות אלא מה שכתב רבינו ז"ל כאן הוא דינא חדתא דכשאמר תרוייהו כגון שאמר מנחה מאחד מהם או מן השעורים או מן העדשים אז אמרינן דטעי בכך דע"כ לא אמרינן בגמ' דלא טעי אינים אלא כשהזכיר מן העדשים לחוד אבל כשהזכיר מן השעורים או מן העדשים כיון דהזכיר מן השעורים ובהא ודאי טעי אינים אפשר דטעה גם כן בעדשים ודייק לשון רבינו ז"ל שלא כתב או מנחה מן העדשים כדכתב בתר הכי או מנחה בלא שמן ולבונה דבכל החלוקות שהזכיר אחר כך הזכיר מנחה ובזו לא הזכיר כן אלא או מן העדשים משמע אדלעיל קאי וה"ק מנחה מהשעורים או מן העדשים ותרוייהו קאמר אבל עדשים לחוד ודאי דלא טעי אינים ולא הזכיר רבינו ז"ל היכא דאמר מן העדשים לחוד דלא טעי אינים דמהא נפיק דדוקא כשהזכיר תרוייהו טעי אבל לא כשהזכיר עדשים לחוד ואע"פ שלא הוזכר דין זה בגמרא חידשו רבינו ז"ל מדעתו. כך נראה לי לפרש דעת רבינו והוא דוחק:

י נדר עשרון ומחצה כו'. גם על זה תמה הרב בעל כ"מ ז"ל דבגמרא אמרו דדוקא כשאמר הרי עלי מנחה חצי עשרון ועשרון הכי אסיקו בגמרא ורבינו לא הזכיר מזה כלל. ונראה לי לתרץ דסובר רבינו ז"ל דזעירי שחילק בין מנחה למנחה חילק כן בין אליבא דב"ש דאית ליה טעמא משום תפוס לשון ראשון בין אליבא דב"ה דאמר דהיכא דאמר יודע אני בהני דלא מהני לשום חד מהני אלא כשאמר מנחה מוכרת דלעיל כיון דהוא מוכרת תפוס לשון ראשון והוי כאילו אמר מנחה לחוד ולמנחה גמורה איכוין כדפירש"י ז"ל ולב"ה טעמא כדכתב הרב הנזכר בשם הר"י בנבנשת ז"ל דכשאמר מנחה מן השעורים הוי דאמר הרי עלי מנחה חצי עשרון ועשרון דכיון דאמר מנחה איחייב ליה בעשרון ולאו כלום קאמר כי הדר אמר עשרון מייתי עשרון אחרינא ויש לתמוה על רבינו למה לא בין אומר הרי עלי מנחת עשרון וחצי עשרון לאומר הרי עלי מנחת חצי עשרון ועשרון כמו שחילקו בגמ'. וי"ל דמשמע דגמ' הכי מיפרשא א"ה אימא סיפא וכו' כיון שאמר איחייב ליה בעשרון וכי אמר עשרון להו מוסיף אעשרון קמא אלא הוי כאומר הרי עלי מנחה של עשרון מדלא אמר הרי עלי מנחה ועשרון ולפי האמת האי לאו תיובתא דאיכא למימר כיון דשהם מנחה עשרון לא היה לו לומר עשרון ומדאמר עשרון הוי כאומר ועשרון והילכך אם אמר אם הייתי יודע הייתי אומר ועשרון או שתי מנחות [...] עשרונים כדרך המתנדבים מביא שנים אלא שרצה להשיב לו כפי דרכו דלא משמע ליה דועשרון קאמר וחילק לו בין אומר חצי עשרון ועשרון לאומר עשרון ומחצה וכיון [...] קושטא לא צריכין לפלוגי בהכי מש"ה לא מפליג רבינו: והרב ראב"ד כתב על דברי רבינו האומר הרי עלי מנחת שעורים וכו' עד פטור שלא התנדב. א"א אין לסמ[וך] הכללות האלו שאם בדקו וכו'. הדבר מבואר שהראב"ד סובר דליתא לזעירי מפני שהוא מפרש דזעירי אליבא דחזקיה דאוקי מתני' כב"ש אמרה וכן פירש"י וכבר כתבתי [...] מפרשה דלר"י אליבא דב"ה אמרה משום דדוחק לומר דאיכפיל זעירי ואמוראי דשקלי וטרו אליביה לאשמועינן אליבא דב"ש ועוד דכיון דחזקיה דאוקי מתני' כב"ש הדר [...] היכי אפשר למימר דאתא זעירי למימר מלתא אליביה. ומ"ש עוד הראב"ד לר"מ דאמר תפוס לשון ראשון נראה שכוונתו לומר טעם אחר לדחויי לדזעירי מהלכתא משום [...] מתיב אהא דזעירי א"ס ר"ש פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבים אמר רבא ר"ש בשיטת ר' יוסי אמרה דאמר בגמר דבריו אדם מיתפיס משמע דת"ק כר"מ וכיון דקי"ל [...] ור"י הלכה כר"י ממילא אזדא ליה מילתא דת"ק מהלכתא לזעירי ולע"ד נראה שאין זה הכרח דהיכא למימר דת"ק לזעירי. אף לר' יוסי אמרה דס"ל לזעירי דאין זה ענין לפ[...] דר"מ ור"י וקל להבין. ומ"ש עוד וכן מ"ש בסוף שאם אמר הרי עלי קמח או הרי עלי עשרון הרי הוא כמי שלא נדר מעולם אינו כלום שהכל תלוי בבדיקה כמ"ש, ששם נ[...] נזדמן להראב"ד בדברי רבינו והנוסחא הנכונה או הרי עלי חצי עשרון וכבר ביארתי דבריו: מצאתי כתוב בשם הר"י בנבנשת ז"ל הרי עלי מנחת שעורים וכו'. כ[...] הרי עלי מנחה מן השעורים או מנחה בלא שמן ולבונה מנחה בה"א ושאלו אותו ואמר אילו הייתי יודע הייתי נודר כדרך המתנדבים ה"ז חייב להקריב כדרך שמקריבים דבשעה שנדר אין בנדרו ממש דהוי נדר ופתחו עמו דכשאמר מן השעורים הותר הנדר שנדר הרי עלי מנחה כשאמר אח"כ הייתי נודר כדרך שמקריבין ביטל הפתח ש[...] והוה ליה כאילו לא אמר בשעת הנדר אלא הרי עלי מנחה לבד אבל כשאמר מנחת שעורים בתי"ו אע"פ שיאמר אח"כ אילו הייתי יודע הייתי נודר כדרך שמקריבי[ן] להבדיל פתח הנדר מן הנדר ולומר הרי הוא כאילו אמר מנחת בתי"ו ומנחת בתי"ו אין ממש בדבריו ואין נ"ל כשאמר הרי עלי מנחה מן השעורים ואמר אח"כ אילו יודע שמבדילין ואומרים הרי עלי דיבור בפני עצמו ומן השעורים הוה ליה כמאן דליתיה שאפשר שטעה וחשב שיכול להביא מן השעורים כיון שמצינו מנחת סוטה מן הש[עורים] אלא אפילו אמר מן העדשים שאין יחיד ולא ציבור מקריבים עדשים אפילו הכי חייב כנ"ל, לפרש דבריו וצריך לעיין בגמ' ובזה נסתלקה קושיית הראב"ד בהשגות עכ"ל וכן

משנה למלך

ותרווה איכא בינייהו דאי עבד ע"כ, דלר' יהודה בדיעבד יקריבם ולר' יוסי דמדמה לסו למנחה בלולה ותריבה לא יקריבם וא"כ יש לתמוה אמאי לא ביאר לנו רבינו דעתו כמאן פסק אי כר' יוסי או כתנא וצ"ע:

ט האומר הרי עלי מנחת שעורים כו'. עיין בקרבן אהרן אם יש חילוק בדינים אלו ב[...] לנדבה ועיין במ"ש התוס' פרק שמנחות (דף ק"ד) ד"ה אין ודוק:

וכן האומר הרי עלי תודה בלא לחם וזבח בלא נסכים הרי זה פטור. ואם אמר אילו הייתי יודע שאין מקריבין כך הייתי נודר כדרך הנודרין הרי זה חייב להקריב כדרך המקריבין: **יא** האומר הרי עלי לחמי תודה יביא תודה ולחמה. שהדבר ידוע שאין מקריבין לחם בלא תודה וסוף הקרבן הזכיר. אמר הרי עלי לחם לפטור תודתו של פלוני יביא לחם תודה עם תודת חבירו: **יב** מתנדב או נודר אדם יין בפני עצמו. ואין מתנדבין לוג יין ולא שני לוגין. שאין בנסכים לא לוג ולא שנים. ואין מתנדבין חמשה שאין חמשת לוגין ראויין לא לנסכי בהמה אחת ולא לנסכי שתי בהמות. אבל מתנדבין שלשה וארבעה וששה ומששה ומעלה מפני שהן ראויין לנסכי בהמות: **יג** כיצד נדר שבעה הרי הן כנסכי כבש ואיל. נדר שמונה הרי אלו כנסכי שני אילים. תשעה כנסכי שור וכבש או כנסכי שלשה כבשים. נדר עשרה הרי אלו כנסכי שור ואיל או שני כבשים

כסף משנה

[וכ]ן האומר הרי עלי תודה בלא לחם וזבח בלא נסכים. כך היא הגירסא הנכונה וכך היא שנויה בברייתא פרק התודה (דף פ"א:) ודע דבהך ברייתא מסיים [כו]פין אותו ומביא תודה ולחמה זבח ונסכים ובגמ' אמאי נדר ופתחו עמו הוא [...] חזקיה הא מני בית שמאי היא דאמרי תפוס לשון ראשון וכו' ר' יוחנן אמר אפי' [...] ב"ה באומר אילו הייתי יודע שאין [...]ם כך (אלא כך) לא הייתי נודר כך אלא [...]ך מאי כופין דקא בעי סדר ביה וכבר [...] כסמוך דנקטינן כר' יוחנן. ויש לדקדק [...]בכי רבינו שכתב כאן ה"ז פטור ולא כתב [...]ין אותו וכו' כמו שכתב לעיל ואין לומר [...]פי שכאן אמר בפירוש בלא לחם ובלא [...] לעולם הוא פטור עד שיאמר אילו הייתי [...] שאין מקריבים כך הייתי נודר כדרך [...]ים דלעיל נמי אמר בפירוש בלא שמן ולבונה [...] הכי כתב שפואלין אותו לכך נראה [...] דבהא נמי שואלין אותו כדלעיל ולא חש להאריך דיגיד עליו רעו:

[י]א האומר הרי עלי לחמי תודה יביא תודה ולחמה וכו'. מימרא דרב הונא [...]ק דחולין (דף כ"ג:). ומ"ש הרי עלי [...] תודתו של פלוני וכו'. נלמד מתוך הסוגיא שם:

[י]ב מתנדב או נודר אדם יין בפני עצמו. משנה בס"פ המנחות (דף ק"ד:).

[ומ]"ש ואין מתנדבים לוג יין ולא שני לוגין וכו'. משנה שם:

ומ"ש

לחם משנה

הרי נדר ופתחו עמו דהנדר הוא המנחה דקאמר והפתח הוא מ"ש מן השעורים והפ[...] הנדר אבל כשאמר אחר כך אילו הייתי יודע וכו' ביטל הפתח דמן השעורין והדר הנדר למקומו דהיינו מ"ש הרי עלי מנחה וזה אי אפשר אלא כשאמר מנחה מוכרח דלא אמרינן מה שהזכיר מן העדשים כמאן דליתיה והוי כאילו אמר מנחה לחוד אבל כשאמר מנחת סמוך אי אמרת דביטל מ"ש אילו הייתי יודע הפתח של מן השעורים ונשאר דבריו הרי עלי מנחת שהוא לשון סמוך אין ממש בדבריו דלשון מנחת סמוך ואין לזה מובן ולפי טעם זה נאמר ג"כ לבית הלל דהיכא דאמרי הרי עלי מנחה עשרון ומחצה כשאמר אח"כ אילו הייתי יודע כו' בטל הפתח דהיינו מאי דקאמר ומחצה והוי כאילו לא אמרו אלא כאילו אמר הרי עלי מנחה עשרון וכיון דאמר אילו הייתי יודע כו' מפרשינן דבריו דמאי דאמר מנחה עשרון ר"ל מנחה ועוד עשרון דכיון דדבריו סובלים הפירוש נפרש כן כיון שהוא אמר יודע אני וכו' וא"כ מה שהוצרכו בגמרא לתרץ דאמר הרי עלי מנחה הני עשרון ועשרון היינו אליבא דב"ש דוקא לדעת רבינו ז"ל מפני דזעירי אמרה למילתיה אליבא דכולי עלמא כדכתיבנא ומתני' ככ"ע אתיא לב"ש משום תפוס לשון ראשון ולבית הלל משום טעמא דאילו הייתי יודע ולהכי מקשה בגמרא לב"ש לא מהוקמא מתני' דבין דאמר הרי עלי מנחה עשרון ומחצה ואמרה תפוס לשון ראשון והוי כאילו לא אמר מחצה א"כ לא איתחייב אלא בעשרון לחוד ולא מצית אמרת דמנחה עשרון דקאמר הוי כאילו אמר מנחה ועשרון דאילו אמרינן כן לבית הלל [...] משום דאמר אח"כ אילו הייתי יודע וכו' וכיון שכן נפרש דבריו בכל מה שנוכל כדי להעמיד כוונתו אבל לבית שמאי לא אמרינן הכי ולכך הוצרך הגמ' לאוקומי אליבא דב"ש דאמר [...]לי מנחה חצי עשרון ועשרון אבל לב"ה מתני' כפשטה וכדכתיבנא וכיון דקי"ל כב"ה לכך כתב רבינו מתני' כפשטה. כנ"ל לפרש דעת רבינו ז"ל הגם כי הוא דחוק קצת:

אר"ל

משנה למלך

[וכן] האומר הרי עלי תודה כו'. גרסי' בתוספתא פי"ב דמנחות כהן שאמר הרי עלי מנחה שתקמץ [...] ושיאכל וישראל שאמר הרי עלי מנחה שתעלה כולה לאשים כופין אותו ומביא מנחה כתקנה [...]"י ור"ש פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבים הרי עלי עשרון אחד להביא בשני כלים כופין אותו [...]' עשרונים בשני כלים דברי ר"י ור"ש פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבים ע"כ. ואולי השמיט רבינו כל זה לפי שכל אלו החלוקות נלמדות ממה שכתב:

[יב מת]נדב או נודר אדם יין בפני עצמו וכו'. ובדין י"ד כתב אבל אם נדר לוג או שנים פטור שהרי אינם ראויים כלל לא כן ולא מקלתן ע"כ. והנה התוס' בפרק המנחות (דף [...]"ה אין הקשו תימה כי היכי דאמרי' גבי מנחות דאם אמר חצי עשרון יביא עשרון שלם ומחצה יביא ב' ה"נ נימא כי אמר לוג או ב' יביא ג' שהם נסכי כבש וכי אמר חמשה יביא [...]ם נסכי פר ושמא דאה"נ היכא דאמר הרי עלי אבל הכא בנדבה שיש לפניו לוג אחד או אמר הרי אלו לנסכים ובגמרא גבי יש קבע לנסכים פירש בקונטרס כגון דאמר הרי עלי כך [...]ין ע"כ. והנה דברי התוס' הם מבוארים דכל שאמר הרי עלי לוג או ב' מביא שלשה וכן [...] חמשה מביא ששה אך אם הוא נדבה אז אם אמר על לוג או על שנים הרי אלו לנסכים לא [...]לום ואם אמר על חמשה בזה נסתפקו בגמרא אם יש קבע או לא וגבי מנחה נמי דינא הכי [...]מר על הני עשרון שהיה מונח לפניו הרי זו למנחה לא אמר כלום ואם אמר על עשרון [...] הרי זו למנחה נראה דזה תלוי באם יש קבע או לא דאם אין קבע מוסף עשרון ומקריב [...]העשרון הנשאר הוי נדבה ואי אמרת יש קבע אמרי' ליה שיביא עוד חצי עשרון מביתו והא [...]עו בגמרא בעיא זו באידך מתני' דמנחה משום דהתם איירי בנדר ואף את"ל דאין קבע חייב [...] לשני עשרונות דומיא דנודר הני עשרון אבל הכא דמיירי בנדבה דקי"ל דבלוג אחד או [...] לא אמר כלום מספקא לן בחמשה אם יש קבע או לא: ודע דהיא דמנחה דאמרינן דנודר חצי [...]דמחייבין אותו להביא עשרון שלם הוא בתנאי שיאמר אילו הייתי שאין נודרין חצי עשרון [...] נודר כדרך שמקריבין הא לאו הכי פטור. והנה הנראה מדברי התוס' דמתני' דלוג מיירי אף [...] אילו הייתי יודע שאין נודרים לוג או שנים הייתי נודר שלשה אפ"ה פטור ומש"ה הוקשה להם [...] דמנחה. ולפי זה אני מסתפק אם מה שנסתפקו בגמרא אם יש קבע הוא דוקא באומר אילו [...]ודע הייתי נודר אבל באומר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר אף את"ל דיש קבע אפשר דפטור [...] בכל גוונא חייב את"ל דיש קבע ולפי זה נודר עשרון ומחצה את"ל דיש קבע אין שואלין [...] עוד סבור אני לומר דאף שכתבו התוס' דנדבה קילא מנדר לענין לחייבו יותר ממה שנדר [...] דאפשר דבעיא זו דיש קבע הוא דוקא בנדבה דכיון שחל עליהם קדושת הפה שהקדיש ה' [...]"כ השלשה הם קדושות מש"ה נסתפקו דילמא לא אמרינן שימשוך ארבעה לוגין לבד לפי שכל [...] כבר חל עליהם קדושת נסכין ומש"ה אמרינן ליה שיביא עוד לוג אחד אבל בנדר אם יש [...] אין קבע אינו מעלה ומוריד כלל אלא לעולם הדבר תלוי בבדיקה ששואלין אותו. הנה ספק [...]תפקתי כפי הנד שנדדתי לעיל דאפשר דמאי דאיבעיא לן אם יש קבע הוא דוקא במונח [...] אותו ואמר אילו הייתי יודע הייתי נודר כדרך הנודרים כפי צד זה לא ידק הספק האחר [...]"כ שייך בעיא זו דקבע משום דלא ימנע אם בדקוהו לזה הנודר ואמר שהיה נודר כדרך [...] פשיטא שחייב להשלים דומיא דנודר חצי עשרון ואם אמר שלא היה נודר פשיטא דאין [...]כי אף בנדבה לא מהני טעמא דקבע כי אם במונח ששאלוהו ואמר שהיה נודר אך כפי הצד [...]טעם זה דקבע מהני אף היכא ששאלוהו ואמר שלא היה נודר בזה יש להסתפק הספק האחר [...]"כ אם שאלוהו ואמר שלא היה נודר דלא מהני טעמא דקבע משום דלא נאמר טעם זה [...]' אם בנדבה. ודע דמהסוגיא מוכח דאף את"ל דאין קבע מ"מ כל החמשה לוגין הם קדושים [...]אין מחייבים אותו להביא עוד לוג אלא מקריבים כדם והלוג הנשאר אזיל לנדבה ודין זה [...] ממה שהקשה רב אשי לרבא דאמר אין קבע מדתנן אין מתנדבין לוג ב' ה' קתני ה' [...]"ב' מה שנים דלא חזו כלל אף חמשה דלא חזו כלל והשיבו לזה מידי איריא הא כדאיתיס [...]ס מסוגיא זו נראה דאליבא דכ"ע בנודר לוג או שנים לא נאמר כלום ולא הוי אפילו נדבה [...]אך בנודר חמשה פשיטא ליה לסתמא דתלמודא דדבריו קיימים וכל החמשה לוגין הם קדושות [...]ספק דאם יש קבע מחייבים אותו להביא עוד לוג אחר ואם אין קבע מושך ארבעה לוגין [...]ואידך הוי נדבה ורבא פשט דאין קבע ומנין שאם רצה להוסיף יוסיף ת"ל יהיה ולזה נדר

מאי יוסיף אילימא ארבעה וששה פשיטא מאי שנא אלא לאו חמשה ופירש רש"י אלא לאו מידי דלא חזי לאתויי איצטריך קרא לרבויי ולמישמע דמתנדבין ויקריבו הארבעה והחמשה יהיה מותר ורב אשי הקשה אליו דזה לא יתכן לפי שהדין הוא שהנודר חמשה לוגים לא אמר כלום דומיא דלוג ומחצה וא"כ לא יתכן לומר שמה שריבה הכתוב ממלת יהיה הוא לנודר ה' דבשלמא אי הוה פשיטא לן דמה שנדר מיהא קדוש אלא שהספק היה אם חייב להשלים עוד לוג אחר היה ניחא הילפותא דמוקמינן לברייתא בנודר חמשה והוה פשטינן מינה דאין קבע אבל כיון דממתני' מוכח דנודר ה' הוא כנודר לוג או שנים א"כ ע"כ רבוי הכתוב אינו בנודר החמשה והכריח דין זה רב אשי ממאי דתנן אין מתנדבין לוג שני וה' ה' דומיא דשנים מה שנים דלא חזו כלל אף חמשה נמי דלא חזו כלל ודחו בגמרא מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא ופירש"י שנים אין מתנדבין כלל חמשה לכתחלה הוא דלא מפרישין משום דאין מפרישין תחילה למותרות אבל דיעבד מקריב ארבעה וחמשה יהיה מותר לנדבה ורא[י]תי לרבינו שכתב אבל אם נדר לוג כו' פטור וכתב שם מרן דהכי משמע שם בברייתא דקתני יכול יפחות ת"ל ככה ע"כ. ולא ידעתי מאי רבותא דברייתא ממתני' דהא במתני' נמי הכא דאין מתנדבין לוג ושנים ותנן נמי וחמשה והפ"ה קי"ל דנודר ה' חייב להשלים וא"כ אין הכרח מהברייתא דקתני שלא יפחות שיהיה פטור. והנראה דכוונת מרן היא משום דתחלת הברייתא דקתני שאם רצה להוסיף מוסיף מוקי לה רבא בנודר ה' והפ"ה קתני סיפא שלא יפחות משמע שיש חלוק בין נודר לוג או שנים לנודר חמשה. ומ"מ אני נבוך בדעת מרן במה שבא ללמוד מהברייתא אם כוונתו היא דכי היכי דבנודר חמשה אומרים לו שישלים הוא הדין בנודר לוג או שנים לא ידעתי במה נסתפק הרב והלא מבואר הוא דלא נסתפקו אם יש קבע אלא בנודר חמשה שהרי יש כאן על כל פנים נסכים אבל בנודר לוג או שנים מה שייך בו קבע ואם כוונתו ללמוד דאף דנימא דאין קבע עדיין הוה ס"ד שיביא מה שנדר ויהיה לנדבה זה אינו נלמד מהברייתא כי אם מדברי רב אשי וכמו שכתבנו ובתר הכי אמרי' בגמרא אביי אמר את"ל אין קבע כו' את"ל יש קבע וכתבו התוס' מספקא ליה לאביי משום קושיא דרב אשי ע"כ. ואני תמיה בדברי התוס' הללו שהרי לפי מה שכתבנו אליבא דרב אשי לא שייך כלל קבע משום דאיהו ס"ל דנודר חמשה הוא כנודר לוג או שנים דלא חזו כלל וא"כ בעיא זו דאביי אתיא דלא כמאן דלרבא הא פשיטא ליה דאין קבע ולרב אשי לא שייך קבע וכמו שכתבנו. והנראה מכוונת התוס' הוא דס"ל דאביי ס"ל דיש קבע ופשט לה ממתני' דכי היכי דלוג או ב' לא חזו כלל דליכא למימר משיך חד מינייהו הכי נמי חמשה לא חזו כלל ולא אמרינן שימשוך הארבעה לוגין אלא ממתינין עד שיביא עוד לוג אחר ומקריבין כל הששה והדמויי הוא מצד שכשם כששם לוג או שנים אין מקריבין כלל כך כששם ה' אין מקריבין כלל משום דיש קבע ומש"ה נסתפק אביי אם יש קבע או לא: ודע שזה שכתבתי דבנודר לוג או שנים מלבד שאינו חייב להשלים אף קדושת דמים אין בו ולא אזיל לנדבה אין הכרח לזה מהסוגיא לפי שעדיין אפשר לומר דלעולם בנודר לוג או ב' דאף שאינו חייב להשלים אזיל לנדבה אלא שבנודר ה' נסתפקו אם חייב להשלים. ודע שהטעם דלא שייך קבע בנודר לוג או שנים הדבר הוא מבואר משום דדוקא בנודר חמשה שייך לומר קבע לפי שיש כאן נסכים גמורים אלא דאייתר לן לוג אחד ומש"ה מספקא לן אם יש קבע אבל בנודר לוג או ב' דאין כאן נסכים לא שייך כאן לומר קבע וזה פשוט: ודע שכפי מה שכתבנו דאליבא דכ"ע בנודר ה' כל החמשה לוגין חל עליהם קדושה אלא דנסתפקו אם יש קבע או לא ולדדנו בנודר לוג או שנים אם חייב ליתן לנדבה או לא נראה לי שעדיין יש להסתפק עוד ספק אחר כפי דברי התוס' שכתבו דהכא מיירי בנדבה דאפשר דאף את"ל דהכא במתנדב לוג או שנים דאף שאינו חייב להשלים מ"מ אזיל לנדבה מ"מ אפשר דהיינו דוקא בנדבה שהרי חל עליהם קדושת פה אבל בנדר לא וספק זה הוא במונח דהמתנדב לוג או ב' שאף שאינו חייב להשלים מ"מ אזיל לנדבה הוא אף כששאלוהו ואמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר לפי שעדיין אפשר לומר דאף את"ל דנודר לוג או שנים אזיל לנדבה הוא דוקא באומר אילו הייתי יודע הייתי נודר שהרי סוף סוף לגבי מה שהתנדב הרי פיו ולבו שוין אבל אם אמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר אפשר דאין כאן אפי' קדושת דמים ולא אזיל לנדבה כפי זה לא ידק הספק האחר אם בנדר שייך דין זה משום דלא ימנע אם בדקוהו ואמר הייתי נודר הרי חייב להשלים ואם אמר לא הייתי נודר אף בנדבה לא אמר כלום ולא אזיל לנדבה אלא הספק הוא את"ל דבנדבה אם אמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר דאזיל לנדבה אם גם בנדר הדין כך או יש לחלק וכן מה שכתבתי דאליבא דכ"ע אף אם אין קבע בלוג החמישי אזיל לנדבה

כבשים ואיל וכן עד לעולם: **יד** נדר חמשה לוגין אומרין לו השלם ששה שהרי קבען לקרבן. אבל אם נדר לוג או שנים פטור שהרי אינן ראויין כלל לא הן ולא מקצתן. ואין מתנדבין ולא נודרין פחות מלוג שמן. שאין לך מנחה פחותה מעשרון והיא צריכה לוג אחד שמן: **טו** האומר הרי עלי יין לא יפחות משלשה לוגין. הרי עלי שמן לא יפחות מלוג. פירש נדרו ושכח כמה לוג נדר מן היין או מן השמן יביא ארבעים ומאה לוג. שאין לך יום שמקריבין בו הצבור קרבנות מרובות יותר מיום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת והיו הנסכים בו מאה וארבעים לוג שמן וכמותם יין כמו׳ שיתבאר בהלכות תמידין ומוספין:

כל

לחם משנה

יד אבל אם נדר לוג או שנים פטור וכו׳. בתוס׳ ז"ל הקשו על מתניתין דאין מתנדבין לוג שנים ושלשה דכי היכי דאמרינן היכא דנדר חצי עשרון יביא עשרון שלם הכי נמי נימא היכא דאמר לוג או שנים שיביא ג׳ ותירצו דבנדר אין הכי נמי ומתני׳ בנדבה איירי אבל לרבינו ז"ל אין לומר חילוק זה דהוא כתב בהדיא דאפי׳ בנדר איט נדר. ונ"ל לתרץ לדעתו ז"ל הקושיא דגבי חצי עשרון אי מהני הוא משום דהזכיר מנחה וכדכתב רבינו ז"ל לעיל וכיון דהזכיר מנחה בהתלה ואמר אח"כ אילו הייתי יודע ביטל הפתח כדכתיבנא הוי כאילו אמר הרי עלי מנחה לחוד ומהני אבל הכא לא הזכיר מנחה. והרב מהר"ס מגראנ"י ז"ל קרובי בס׳ קרית ספר כתב לתרץ זה וז"ל ואפשר לומר לדעת הרב ז"ל דבהאי עשרון הוא שנתחייב בעשרון משום דמקלא עשרון קרב במחביתי כ"ג חצי בבוקר וחצי בערב ומשום דמביאו שלם ותוכהו אם נדר חצי יביא אחד שלם וכדאמרינן אבל לוג אחד או שנים שאין ראויים כלל לא הם ולא מקצתם פטור אפילו אמר הרי עלי ע"כ:

אשם

כסף משנה

יד ומ"ש נדר ה׳ לוגין אומרים לו השלם ששה וכו׳. בס"פ המנחות (דף ק"ד) איבעיא להו יש קבע לנסכים או אין קבע לנסכים ה"ד כגון דאייתי חמשה אי אמרת אין קבע לנסכים מייתי ומקריב ארבעה מינייהו דחזי לאיל ואידך הוי נדבה ומשמע התם דבעיין לא איפשיטא ופסקה רבינו לחומרא. ומ"ש אבל אם נדר לוג או ב׳ פטור. הכי משמע שם בברייתא דקתני שמתנדבין [נסכים וכמה] ג׳ לוגין וכו׳ יכול יפחות ת"ל ככה: ואין מתנדבים ולא נודרים פחות מלוג שמן וכו׳. מפורש בגמ׳ אט דין שיבא בסמוך ואליבא דת"ק:

טו האומר הרי עלי יין לא יפחות מג׳ לוגין הרי עלי שמן לא יפחות מלוג. משנה בסוף מנחות (דף ק"ז): פירש נדרו ושכח כמה לוג נדר וכו׳. שם במשנה פירשתי ואיני יודע מה פירשתי יביא כיום המרובה ובגמרא הנא כיו"ט הראשון של חג שחל להיות בשבת:

כל

משנה למלך

לנדבה מלבד מה שנסתפקתי לעיל דאפשר דאף למ"ד דיש קבע מ"מ צריך שאלה ובדיקה עוד אני מסתפק אה"ל דצריך בדיקה אם בדקוהו ואמר לא הייתי נודר אם הלוג החמישי מיהא קדוש ואזיל לנדבה או לא וכן יש עוד להסתפק בנדר מלבד מה שכתבתי לעיל דאפשר דבנדר לא שייך קבע אם היתרון מיהא קדוש בנדר או לא והנני מבאר כל הספקות אחד לאחד:

הכלל העולה מכל מה שכתבנו דלדעת התוס׳ המתנדב לוג או שני לוגין או חצי עשרון אף שבדקוהו ואמר אילו הייתי יודע הייתי נודר כדרך המתנדבין **אינו חייב** להשלים ואם הוא **בנדר** ואמר הרי עלי לוג או חצי עשרון בודקין אותו אם אמר אילו הייתי יודע הייתי נודר חייב להשלים ואם אמר לא הייתי נודר אינו חייב להשלים וכשהוא בנדבה שכתבנו דאינו חייב להשלים נסתפקתי אי אזיל לנדבה או לא ואת"ל דאזיל לנדבה אם הוא דוקא כששאלוהו ואמר הייתי נודר דנהי דלא מהני לחייבו להשלים אבל כדי שילך לנדבה מהני אבל אם אמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר אפשר דלא אזיל לנדבה או דלמא לא שנא וכנדר אני מסתפק את"ל דבנדבה אף שאמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר דמ"מ החצי שיעור שהתנדב אזיל לנדבה אם גם בנדר הדין כן או דילמא יש לחלק וכמו שכתבתי לעיל, ובנודר ה׳ לוגין אליבא דכ"ע הארבעה לוגין חייב והחמישי אזיל לנדבה אלא שנסתפקו בגמרא אם יש קבע דאם יש קבע חייב להשלים ואם אין קבע מושך ארבעה לוגין והה׳ אזיל לנדבה ונסתפקתי אם הא דפשיטא לן דהלוג החמישי אזיל לנדבה אם הוא כשבדקוהו ואמר הייתי נודר אבל אם אמר לא הייתי נודר לא או דילמא לא שנא. עוד נסתפקתי את"ל דלעולם דאף שבדקוהו ואמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר דאזיל לנדבה למ"ד דיש קבע אם יש לחלק בזה ולומר דע"כ לא קאמר דיש קבע אלא באומר הייתי נודר אבל באומר לא הייתי נודר לא או דילמא לא שנא. ובנודר נסתפקתי את"ל דבנדבה הלוג החמישי אזיל לנדבה אף שבדקוהו ואמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר אם גם בנדר הוא דין זה לפי שיש סברא לחלק ביניהם או דלמא לא שנא. עוד נסתפקתי דאת"ל דבנדבה אליבא דכ"ע אין חלוק בין שיאמר הייתי נודר או שיאמר לא הייתי נודר ולמ"ד יש קבע לעולם צריך להשלים הכתי אני מסתפק בנדר דאף את"ל דבנדר הלוג החמישי אזיל לנדבה אף שאמר לא הייתי נודר למ"ד יש קבע מיהא אפשר לחלק בין נדר לנדבה או דילמא לא שנא. והנה כל מה שכתבנו למעלה הוא לדעת התוס׳ שמחלקים בין נדר לנדבה ואוקמוה למתני׳ דלוג בנדבה אך רש"י כתב עלה דבעיא דיש קבע דמיירי בנדר ופשיטא דלרש"י מתני׳ נמי איירי בנדר וכן הוא דעת רבינו שלא חלק ובפירוש כתב אבל אם נדר לוג כו׳ מוכח מדבריו דאף בנדר הדין כן. והנראה אצלי בדעת רבינו היא דאיהו אזיל לשיטתיה שחלק לעיל בין אומר הרי עלי מנחה חצי עשרון או הרי עלי מנחה עשרון ותצי לאומר הרי עלי חצי עשרון או עשרון ותצי דכל שהזכיר מנחה שייך בדיקה וכל שלא הזכיר מנחה אף שבדקוהו ואמר אילו הייתי יודע הייתי נודר הרי זה פטור כאילו לא נדר והכא מיירי באומר הרי עלי לוג או שני לוגין ומש"ה פטור לפי שלא הזכיר לנסכים. ודע שממרולת דברי רבינו נראה לי דכל דליכא חיוב להשלים השיעור אין בדבריו כלום ולא אזיל לנדבה שהרי בקלת דברים כתב הרי זה פטור כאילו שלא נדר נעולם משמע דליכא שום היוצא עליה. ודע שיישוב זה שכתבתי בדעת רבינו קיימתיו נסברא ושוב ראיתי שכתבו הרב בעל לחם משנה: **שוב** התבוננתי בזה וראיתי שעדיין יש לתמוה על רבינו שלפי מה שכתבנו דמיירי באומר דוקא הרי עלי לוג או שנים ולא הזכיר שם נסכים כשכתב נדר ה׳ לוגין אומרים לו השלם ע"כ מיירי אף שלא הזכיר שם נסכים וסטעם הוא משום דיש קבע לנסכים א"כ גם בנודר עשרון ותצי נמי נימא דיש קבע למנחה ויתחייב להשלים לשני עשרונות שהרי נודר ה׳ לוגין או נודר עשרון ומחצה שוים הם ואילו מדברי רבינו ומרן נראה בדין נודר עשרון ומחצה הוא שוה לנודר חצי עשרון. ואני תמיה איך לא נתעורר בזה הרב בעלח"מ. והנראה אצלי ביישוב זה הוא דרבינו ס"ל שדין זה דיש קבע הוא דוקא בשאלוהו ואמר אילו הייתי יודע הייתי נודר אבל אם אמר לא הייתי נודר לא והתידוש הוא שאף שלא הזכיר שם נסכים ובנודר חצי שיעור שאף שאמר אילו הייתי יודע הייתי נודר לא מהני בנודר שיעור ומחצה מהני ודין זה רמזו רבינו במ"ש נדר עשרון ומחצה ואמר אילו הייתי יודע הייתי נודר כדרך המתנדבין הרי זה מביא שנים ע"כ. והנה לכאורה דברי רבינו הם תמוהים דכיון שלא אמר מנחה אף שאמר אילו הייתי יודע הייתי נודר אין בדבריו כלום וכמו שכתב בדין שאחריו באומר חצי עשרון עלי ומרן ז"ל נרגש בזה וכתב נראה דבאומר מנחה עשרון ומחצה מיירי ואמאי דאמר בסמוך הרי עלי מנחה קאי אבל אם לא אמר מנחה אלא אמר הרי עלי עשרון ומחצה או שאמר הרי עלי מנחת עשרון ומחצה אינו מביא אלא עשרון אחד עכ"ד. והנך רואה מה שיש מהדותק בדברי מרן הללו. והנה רבינו בדין ט׳ כתב דין האומר מנחת עשרון וסגר את הדלת וכתב הרי זה פטור ובדין י׳ כתב דין האומר הרי עלי ולא הזכיר מנחה וגם שם סגר את הדלת וכתב הרי זה פטור ובדין ט׳ כתב דין האומר הרי עלי מנחה כו׳ ושם הביא דין השאלה והבדיקה ובכל אלו הג׳ חלוקות לא הוזכר כי אם נודר חצי שיעור או נודר דבר שאינו עולה ע"ג המזבח כגון קמח או שעורים או עדשים או בלא שמן ובלא לבונה שדומה לדין שעורים ועדשים אבל דין הנודר שיעור וחצי לא הוזכר בכל אלו הג׳ חלוקות אלא כתבו דין בפני עצמו וכתב נדר עשרון ומחצה ואין ספק שלא בא זה על צד הקרי והזדמן. אשר על כן נראה לי שדין זה הוא נבונה משאר החלוקות ומיירי בשאינו מזכיר מנחה אלא אומר סתם הרי עלי עשרון ומחצה. והנה הראנו רבינו בזה את תכמתו הנפלאה והוא שהוקשה אליו קושית התוס׳ דאמאי לא אמרינן בנודר חצי לוג או ב׳ שיביא ג׳ לוגין דומיא דנודר חצי עשרון ולזה היה אפשר לתרץ באחד משני פנים או שנאמר דמתני׳ דלוג מיירי באומר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר או כשאינו מזכיר מנחה אלא אומר סתם הרי עלי ורבינו בחר לו לומר דמתני׳ דלוג מיירי באומר הרי עלי דוקא ולא באופן אחר משום דמתני׳ דמנחה לא הוזכר בה שאלה ובדיקה ואפ"ה מוקמינן לה באומר אילו הייתי יודע הייתי נודר וא"כ מתני׳ דלוג נמי בהכי מיירי דדותק הוא לומר דחד מתני׳ איירי. בשאמר הייתי נודר ואידך בשאמר לא הייתי נודר כיון דכולהו איתנייו בכתמא אבל אי מוקמינן למתני׳ דלוג בשאינו מזכיר נסכים אתיא שפיר משום דמתני׳ דמנחות קתני האומר הרי עלי מנחה מן השעורים וכל השנויים שם מיירי במזכיר מנחה דמנחה דרישא קאי לכולם בכי הגוונא מתני׳ דלוג לא הזכיר נסכים ומש"ה לא אמר כלום ובזה מתיישבים שתי המשניות מתני׳ דמנחה ומתני׳ דלוג. ומה שרבינו הקדוש לא למדנו דין זה במנחה היכא דלא הזכיר מנחה הוא משום דמלתא אגב אורחים רלה ללמדנו בדין נדבת היין ולפי זה כי אמרינן דבנודר יש קבע בנודר ה׳ לוגין ה״ה לרבינו דהיינו אף בשאינו מזכיר נסכים כ"ה באומר הרי עלי מנחה כגוונא דאיירי מתני׳ וס"ל שדין זה דיש קבע הוא דוקא בשאלוהו ואמר אילו הייתי יודע הייתי נודר הא אם אמר לא הייתי נודר לא ודין זה הולידו רבינו אם נפלת הסברא דס"ל דכל שאמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר שייך בזה לומר דיש קבע כיון שאין פיו ולבו שוים ואם מפאת הדין שכיון דמתני׳ דמנחה איירי באומר אילו הייתי יודע הייתי נודר גם מתני׳ דלוג בהכי איירי וכיון שכן מאי דאיבעיא להו אם יש קבע או לא הוא בגוונא דאיירי מתני׳ וכיון שכן הבעיא היא באומרו אילו הייתי יודע הייתי נודר ולא זה ס"ל לרבינו דכי תנן במתני׳ דמנחה דעשרון ומחצה יביא שנים הוא אף שלא הזכיר מנחה למ"ד שיש קבע לנסכים לפי שאין חלוק בדין זה בין נסכים למנחה דכי היכי דיש קבע לנסכים ה"נ יש קבע למנחה ומש"ה סדר דבריו באופן נאות כמנהגו ובתחלה כתב דין האומר הרי עלי מנחת כו׳ בדברי שהם חצי שיעור או הדומה להן ואחר כך כתב דין האומר הרי עלי מנחה מן חצי שיעור וכתב דין הבדיקה והשאלה ואח"כ כתב הדין המחודש והוא דין הנודר עשרון ומחצה ולא הזכיר מנחה שתלוי בבדיקה ואם אמר שאם היה יודע היה נודר שמביא שנים והטעם הוא משום דס"ל דיש קבע בנסכין והוא הדין למנחה ואח"כ חזר וכתב דין האומר הרי עלי ולא הזכיר מנחה לא בסמוך וכו׳ במוכרת שאין בדבריו כלום ואין שואלין אותו לפי שדינו כדין האומר מנחת ואח"כ כשהביא דין הלוג סתם וכתב שהמתנדב או הנודר לוג או ב׳ אין בדבריו כלום וסמך על מה שכתב בדין המנחה כשכתב שהנודר ה׳ לוגין שחייב להשלים ולא פירש דמיירי באומר אילו הייתי יודע הייתי נודר לפי שסמך על מ"ש בדין המנחה בנודר עשרון והצי שהכל תלוי בשאלה ובבדיקה וכבר ידוע דרכו של רבינו שהוא לקצר בכל מה שאפשר וכמה שכתבתי מתיישבין כל דבריו אין בהם נפתל ועקש. עדיין יש לי מהקושי בדברי רבינו למה לא הביא בעיא דאביי דאמר את"ל יש קבע אחד עשר מיבעי לי מאי גברא לשני פרים קא מכוין ועד דמנגלי להו לא קרבי או דילמא לשני אילים וכבש קא מכוין תרי מחד מינא ותד מחד מינא אמרינן או לא תיקו. והנראה אצלי דרבינו ס"ל דבעיא זו אזלינן לקולא דמספיקא לא מחייבינן ליה להשלים ומה שלא כתבו בפירוש הוא לפי שכבר דין זה ממה שכתב בדין י"ג וכן עד לעולם ועוד שהרי בנודר עשרה כתב הרי אלו כנסכי פר או שני כבשים ואיל הרי דאמרינן תרי מחד מינא ותד מחד מינא וה"ה דבנודר אחד עשר דאמרינן דלשני אילים וכבש אחד קא מכוין ומה שפסק בבעיא דיש קבע לחומרא אפשר דטעמא משום דס"ל דבעיא לא איפשיטא אלא משום דכיון דרב אשי שהוא מרי דתלמודא פשיט ממתני׳ קבע וכמו שכתבנו לעיל מש"ה פסק דיש קבע ואע"ג דבגמ׳ דתו ראיית רב אשי מ"מ ס"ל שבקינן מאי דפשיטא ליה לרב אשי ועוד דאביי נסתפק באת"ל דיש קבע וכבר ידוע הוא שדרכו רבינו הוא לפסוק כאת"ל. הן אמת שטעם זה לא יצדק הכא לפי שאביי נדד כל ספני נדד וקאמר את"ל דאין קבע כו׳ וכלל זה שכתבנו הוא דוקא כשאומר את"ל סלד האחד דוקא אבל כשמזכיר השני צדדים. ועוד נ"ל דאף את"ל דמה שפסק רבינו דיש קבע הוא משום דבעיין איפשיטא ופסק לחומרא וכמו שכתב מרן מ"מ אפשר לחלק דשאני בעיא דיש קבע שאם אנו פוסקין לקולא נמצא שאין אנו מקריבים כל מה שנדר אלא מושך ד׳ לוגין ומקריב ואידך אזיל לנדבה ומה אזלינן לחומרא אבל באידך בעיא דאביי אף כשאנו פוסקים לקולא הרי מביא כל מה שנדר אחד עשר לוג שהם נסכי שני אילים וכבש:

ודע שהרב בעל תוי"ט הביא קושית התוס׳ ותירץ דשאני מנחה דנדבתה כתובה בהדיא משא"כ נדבת היין דלאו בהדיא כתיבא אלא מאורת וכיון דלאו בהדיא כתיבא לא נוכל לחייבו עד דאיכא אלא אם כן מטעם דיש קבע. עוד כתב הרב הנזכר דמתני׳ דיין לגופה איצטריך לאשמועינן דיין אינה כאלו המניינים אלא כמניינים המפורשים האחרים אבל אה"נ שאם התנדב לוג ובדקוהו ואמר אילו הייתי יודע הייתי נודר כך וכך שמחייבין להביא ולהשלים השיעור והא דאיבעיא לן בהם מלי להו היינו כי היכי דלא צריכי לבודקו א"נ דאי בדיק ואמר שלא היה נודר יותר דאפילו הכי חייב ע"כ. והנך רואה שאין שום א׳ מהתירוצים הללו מספיקים ליישב דברי רבינו דבנודר עשרון ומתלה הצריך בדיקה ובנודר ה׳ לוגין לדעת הרב אין צריך בדיקה משום דיש קבע. והרב קרית ספר כתב דשאני חצי עשרון שנתחייב בעשרון משום דמקלא עשרון קרב בחביתי כ"ג חצי בבוקר ותצי בערב ומשום דמביאו שלם ותוכהו אם נדר חצי יביא ה׳ שלם אבל לוג אחד או ב׳ שאין ראויים כלל לא הן ולא מקצתן פטור אפילו אמר הרי עלי ע"כ. והנך רואה שגם על הרב תפול הקושיא שהקשינו להרב בעל תוי"ט. ומלבד כל זה אין דבריו מתוורין בעיני שלפי דרכו דוקא בנודר עשרון הוא דאמרינן שיביא עשרון אבל אם נדר שליש עשרון נשתנה דינו ולדידי זה אינו אלא חלוק בין נודר שליש או רביע לנודר חצי וכי גרע נודר שליש או רביע מנודר מנחה מן העדשים דקי"ל שיביא מן החטים ומאי דנקט במתני׳ חצי לאו דוקא זה נראה לי. ודע דנודר שמן בלא

פרק שמונה עשר

א כל הקרבנות כולן בין קרבנות בהמה ועוף בין קרבנות מנחות א מצות עשה להקריבן בבית הבחירה שנאמר ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך. וכן מצות עשה להיות כל אדם מטפל ומביא קרבנות בהמה שנתחייב להקריבן מחוצה לארץ לבית הבחירה שנאמר קדשיך אשר יהיו לך ונדריך תשא וגו'. מפי השמועה
ין שאינו מדבר אלא בקדשי חוצה לארץ שהוא מטפל בהם עד שיביאם לבית הבחירה: **ב** ב המקריב קרבן חוץ לעזרה
ול מצות עשה ועבר על לא תעשה שנאמר השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה. ואם הקריב במזיד חייב כרת
אמר אשר יעלה עולה או זבח ואל פתח אהל מועד לא הביאו ונכרת מעמיו. בשוגג מביא חטאת קבועה: **ג** וכן השוחט
שים חוץ לעזרה אע"פ שלא העלם אם היה מזיד חייב כרת שנאמר אשר ישחט שור או כשב או עז וגו' דם יחשב לאיש
יא דם שפך ונכרת. ואם שחט בשוגג מביא חטאת קבועה: **ד** והיכן הזהיר על השחיטה בחוץ בהקש. נאמר שם תעלה
ותיך ונאמר ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך. מה העלייה בחוץ שענש עליה הזהיר עליה בפירוש שנאמר השמר לך פן
לה עולותיך. אף עשייה שבכלל השחיטה שענש עליה בפירוש הרי הוא מוזהר עליה. שלא ענש הכתוב אלא אם כן הזהיר:

השוחט

א סמ"ג עשין קפט: ב סמ"ג עשין פלג:

כסף משנה

ח א כל הקרבנות כולם וכו' מ"ע להקריבן בבית הבחירה וכו'.
רי פ' ראה: וכן מצות עשה להיות כל מטפל ומ'. בסיפרי פרשת ראה והוזכר
רה פ' אלו קדשים (דף קט"ז:) וצריך למה פרט רבינו וכתב קרבנות בהמה:
המקריב קרבן חוץ לעזרה וכו'. בר"פ השוחט והמעלה (דף ק"ז).
ומ"ש

ומ"ש כרת וכו' פשוט הוא בתורה. ומה שכתב בשוגג מביא חטאת קבועה. משנה בריש כריתות:
ג וכן השוחט קדשים חוץ לעזרה וכו'. פשוט הוא. ומ"ש ואם שחט בשוגג מביא חטאת קבועה. ג"ז משנה בריש כריתות:
ד והיכן הזהיר על השחיטה בחוץ בהיקש וכו'. בריש פרק השוחט והמעלה (דף ק"ז):

השוחט

משנה למלך

יפחות מלוג אם נדר חצי לוג דינו כדין נודר יין לוג או שני לוגין וכן כתב הרב בעל קרית ואם נדר מהשמן לוג ותני נראה שדינו הוא כדין נודר ביין ה' לוגין ואמרינן ליה שייבא עוד לוג שמן, ולפי דברי הרב בעל קרית ספר אפשר דמדמינן ליה לנודר מחצה עשרון שהרי כתביתי שהיו עשרון השמן שהיה ג' לוגין נמצא שמחצית השמן שהיה מקריב היה לוג וחצי וכשם דנודר עשרון אמרינן שישלים משום שהיה מקריב מחציתה בבקר הכי נמי בנודר לוג וחצי אמרינן ליה שישלים מהאי טעמא גופיה:

ד והיכן הזהיר על השחיטה בחוץ כו'. תנן בריש פי"ג דזבחים השוחט והמעלה בחוץ חייב על השחיטה וחייב על העליה ר"י הגלילי אומר שחט בפנים והעלה בחוץ חייב שחט בחוץ והעלה בחוץ פטור שלא העלה אלא דבר פסול אמרו לו אף השוחט בפנים והעלה כיון שהוציאו פסלו ע"כ. ובגמרא אמרינן דהעלאה כתיב עונש וכתיב אזהרה אבל שחיטה עונש בפירוש אלא אזהרה מנלן ואמר ר"י אתיא הבאה הבאה דבשחיטה כתיב לא הביאו ובהעלאה כתיב יביאנו מה להלן לא ענש אא"כ הזהיר אף כאן לא ענש אא"כ הזהיר ור' יונה אמר אתיא שם שם מה להלן לא ענש אא"כ הזהיר אף כאן לא ענש אא"כ הזהיר, ולפי הנראה דר' יונה גם כן מג"ש יליף לה אלא שנחלקו דר' יוחנן עביד ג"ש דהבאה הבאה ור' יונה עביד ג"ש דשם שם אך רש"י כתב ה"ג ר' יונה אמר קרא שם תעלה עולותיך ושם תעשה איתקוש שאר עשיית להעלאה ע"כ, נראה דס"ל דר' יונה לאו מג"ש יליף אלא מהיקשא והדין עמו דהכי איתא בפ"ק דכריתות (דף ג') דאמרינן מאן דגמר מג"ש כו' אי למאן דמייתי לה בהיקש, ורבינו שכתב והיכן הזהיר על השחיטה בחוץ בהיקש כו' עזב ג"ש דר' יוחנן ונקט היקש דר' יונה משום דכיון דליכא נפקותא לענין דינא נקט דהיקש שהוא יותר פשוט במשמעות הכתוב. ואפשר דרבינו ס"ל דג"ש והיקש היקש עדיף וכבר מחלוקת זה בפ' השולח ובמקום אחר נאריך בזה בעז"ה (א"ה תמצאנו לקמן בפ"ב מהלכות קרבן דין י"ג יע"ש). אך מה שיש לי לדקדק בדבריו הוא שסיים וכתב נאמר שם וכו' ונאמר ושם ולשון זה דנאמר ונאמר לא יצדק אלא בג"ש וכמבואר והוא כתב שדין זה נלמד בהיקש והם סותרים אלו את אלו. והנכון אצלי דונאמר השני הוא ט"ס ועיקר הגירסא היא שנאמר שם ושם תעשה וכו' ואמרינן תו התם אשכחן מוקטרי פנים שהעלן בחוץ מוקטרי חוץ שהעלן לחוץ כדתנא ר' ישמעאל ואליהם תאמר לערוב פרשיות כלומר וי"ו מוסף על ענין ראשון ומערב יות. תו אמרינן התם והדתנן הזורק מקצת דמים בחוץ חייב מנלן נפקא לן מדתניא דם יחשב הזורק דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר או זבח לרבות הזורק ואמרינן בגמרא שחט וזרק לדברי ומעלה חייב אחת משום דלר' ישמעאל נפיק ליה אזהרה דזריקה מקרא דדם שפך דכתיב בעונש שחיטה ומש"ה היכא דשחט וזרק בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת דהא חד עונש כתיב אתרווייהו לר"ע דנפקא ליה אזהרה דזריקה מאו זבח דכתיב בעונש של העלאה חייב ב' משום דשמות קים הם ואביי אמר אפי' לר"ע אינו חייב אלא אחת משום דאמר קרא שם תעלה ושם תעשה העליה לבדה והשאר כללן בעשיה אחת למימרא דלא מיחייב אכולהו עשיות אלא חדא, זרק לדברי ר' ישמעאל חייב שתים משום דלדידיה אזהרה דזריקה כתיב גבי שחיטה ולדברי ר"ע חייב כי אם אחת משום דלדידיה אזהרה דזריקה כתיב גבי העלאה וליכא כי אם חד עונש ייהו ואביי אמר דאפילו לר"ע חייב ב' דהכי פלגינהו קרא שם תעלה ושם תעשה הוציא העלאה שאר עשיות למימרא דמיתייב עלה באנפי נפשה ואשארא באפי נפשה כלומר ללמדנו דזריקה ועונש שלה כתיב בהעלאה חייב ב'. תו אמרינן התם שחט וזרק והעלה לדברי הכל חייב ב' זה שדברים אלו הם דברי רבי אבהו והכוונה דלר' אבהו ר' ישמעאל ור"ע פליגי בתרתי תדא וזרק דלר"י חייב א' ולר"ע חייב ב' ואידך היכא דזרק והעלה דלר"י חייב ב' ולר"ע חייב ולזה קאמר דהיכא דעביד כולהו ליכא פלוגתא דאליבא דכ"ע חייב ב' דלר"י חייב אחת משום וזורק וא' משום מעלה ולר"ע חייב א' משום שוחט וא' משום זורק ומעלה ונראה דלאביי פליגי ר"י ור"ע דלר"י אינו חייב כי אם ב' א' משום שוחט וזורק וא' משום מעלה אך לר"ע שלש אחת משום שוחט ושתים משום זורק ומעלה דלהכי פלגינהו קרא. ולא הבינותי כוונת במ"ש ובהא לא פליג אביי אדר' אבהו דלאביי נמי לד"ה חייב ב' תדא אהעלאה וחדא אשאר ת ע"כ. דמהיכא תיתי שיתלוק אביי והלא משנה ערוכה היא דהשוחט והמעלה חייב ב' ואם ו לומר דאביי נמי מודה דלב"ע אינו חייב כי אם ב' וליכא מאן דמחייב ג' מלבד שאין זה במשמעות לשונו לא ידעתי מנין לו זה דהא לאביי אליבא דר"ע חייב שלש וכדכתיבנא:

ה דין זה שכתבתי דלאביי אליבא דר"ע שחט וזרק והעלה דחייב ג' כעת לא ראיתי דין זה בפירוש אך נראה שהסברא נותנת כן וכ"ת א"כ תיקשי מתני' דריש כריתות דתני ל"ו כריתות לא תני זורק נמי והוה ליה ל"ז כריתות שאם עשאן בהעלם אחד חייב על כל א' וא' ובשלמא לר' ניתא דס"ל דבין לר"י ובין לר"ע שחט וזרק והעלה אינו חייב כי אם ב' אך לאביי קשה. ושמא דמתני' דכריתות ר' ישמעאל היא אלא דצריך עיון אותה סוגיא דריש כריתות (דף ג') דאמרינן תנא כריתות ר"ע היא. אך קשה לרבינו שהפי שנראה מדבריו בפי"ט מהלכות אלו דין י"א שפסק כר"ע מהכלל המסור בידינו דהלכה כר"ע מחבירו שהרי כתב זרק הדם והעלה האיברים שתים שהרי חלק הכתוב בין מעלה לעושה וכו' ומדאיצטריך לטעמא דשהרי חלק הכתוב משמע כר"ע דלר' ישמעאל אין צורך לטעם זה דהא לדידיה אזהרה דזריקה מקרא דכתיב גבי שחיטה וא"כ פשיטא דחייב ב' וא"כ קשה לפי סברתנו דבריש הל' שגגות לא מנה כי אם ל"ו כריתות לו למנות ל"ז. הן אמת שראיתי להרב בל"מ בפ' י"ט מהל' אלו שכתב דרבינו פסק כר' ישמעאל **שהוא לפת טעם דאפי' ר"ע יודע בו כו'. והנה הרואה יראה כמה יש מהדוחק בדברים אלו**

ומלבד כל זה מת"ש רבינו כדין ג' מכאן אמרו הזורק את הדם כו' נראה דס"ל דזריקה מקרא דהעלאה נפקא והיינו כר"ע וא"כ קשה שהיה לו למנות ל"ז כריתות: **שוב** ראיתי שהדברים שכתבתי טעות הם בידי דאף לאביי אליבא דר"ע שחט וזרק והעלה אינו חייב כי אם ב' אחת משום שחט וזרק דכתיב תעשה הכתוב עשאן כולן עבודה אחת ואחת משום מעלה דכיון דאם שחט וזרק לא היה חייב כי אם אחת לא יתכן שבשביל העלאה יתחייב עוד שתים, וראיה לזה מהא דאמרינן בפ"ד דסנהדרין (דף ל"ד) היכי דמי טעם אחד משני מקראות ואמרינן כדתניא דם יחשב כו' ומייתי שם פלוגתא דר"י ור"ע ומתבאר שם דלאביי ליכא שום נפקותא דדינא בין ר"י לר"ע דאי איכא נפקותא לאו טעם אחד הוא וכמבואר וזה פשוט: **ודע** דרבינו לא הביא חלוקה זו דשחט וזרק והעלה דחייב ב' משום דדבר פשוט הוא אך מה שיש לדקדק בדברי רבינו הוא דלמה לא באר דאם שחט וזרק דאינו חייב כי אם אחת וכי תימא מת"ש דזרק והעלה דחייב ב' מינה נשמע דשחט והעלם דחייב אחת ליתא דאפשר דזרק והעלה איצטריך לומר דחייב ב' משום דאתרוייהו תד אזהרה ותד כרת כתיב אבל שוחט וזורק אפשר דפשיטא ליה דחייב ב' וא"כ היה לו לרבינו ללמדנו דאינו חייב כי אם אחת משום דכתיב וכן תעשה. הן אמת שכפי סברת הרב בל"מ דס"ל דרבינו פסק כר' ישמעאל ניחא דלא הוצרך לומר דשוחט וזורק דאינו חייב כי אם אחת משום דמילתא דפשיטא היא כיון דאתרווייהו חד כרת כתיב אך כפי מה שכתבנו דרבינו פסק כר"ע קשה דהיה לו ללמדנו דאם שחט וזרק דאינו חייב כי אם אחת. וכד מעיינינן שפיר נראה שגם לסברת הרב בל"מ קשה דכי היכי דהביא חלוקת דאם זרק והעלה דחייב ב' ורצה ללמדנו שדין זה הוא מוסכם לכ"ע ואף ר"ע מודה בו א"כ היה לו ללמדנו גם כן דאם שחט וזרק דאינו חייב כי אם אחת ואף ר"ע יודה בו וכי תימא שאני זרק והעלה דנקט משום דרצה ללמד הדין דלא נימא דאינו חייב כי אם אחת והגב אורחא נקט טעם השוה לכל א"כ גם בשחט וזרק ילמדנו דאינו חייב כי אם אחת דלא נימא שיתחייב ב' ויאמר טעם השוה לכל: **ודע** דבאותה סוגיא דסנהדרין שהבאתי לעיל ראיתי לרש"י שכתב אף לר"ע אינו חייב אלא אחת דאע"ג דאיכא ב' כריתות הואיל ואין בהם אלא אזהרה א' אין חלוק חטאות ביניהם דאילו במעלה כתיבא אזהרה באפי נפשה השמר לך פן תעלה עולותיך ואילו שוחט וזורק אין בהם אזהרה אלא מהיקש דאיתקוש למעלה דכתיב שם תעלה עולותיך ושם תעשה איתקוש שאר עשיות להעלאה ומהכא נפקא לשוחט וזורק ע"כ. וא"ת כפי דברי רש"י הללו שוחט ומעלה נמי לא יהא חייב כי אם אחת דהא ליכא כי אם חד אזהרה וזו לא אמרה אדם מעולם דהא ליכא דכ"ע שוחט ומעלה חייב ב'. ונראה דלא קשיא מידי וזהו פירושן של דברים דבמעלה עולה כתיב אזהרה בפירוש ועונש בפירוש אבל זורק ודכוותיה נתרבו בגמרא מקרא דכתיב בעונש דהעלאה אבל אזהרה אין בהם וכן שוחט כתיב עונש בפירוש אך אזהרה לא כתיב בה אלא דאזהרה דשוחט וזורק וכל שאר העבודות שנתרבו מקרא דכתיב בעונש דהעלאה ילפינן לה מדכתיב שם תעלה ושם תעשה איתקוש כל העשיות להעלאה מה העלאה לא ענש אא"כ הזהיר אף כל העשיות לא ענש אלא אם כן הזהיר והוה ליה כאילו כתיב השמר לך פן תעשה כל העשיות שנענשת עליהם וא"כ אם שחט והעלה פשיטא שחייב ב' משום דאיכא תרי אזהרות השמר לך פן תעלה והשמר לך פן תעשה הנלמדת מהיקש אך שוחט וזורק אין בה כי אם אזהרה אחת שהיא השמר לך פן תעשה שהיא כוללת כל העשיות ומש"ה אינו חייב כי אם אחת והיינו דאמרינן בגמרא ערבינהו רחמנא לכולהו עשיות כלומר שכל העשיות הם נכללות באזהרה זו. אך בפ' השוחט והמעלה כתב רש"י הזכיר העליה לבדה והשאר כללן בעשיה אחת למימרא דלא מיחייב אכולהו אלא חדא נראה מדבריו דלאו משום דליכא אכולהו עשיות כי אם אזהרה אחת אלא מדפרט הכתוב עלייה לבדה והשאר כללן בעשייה אחת שמעת מינה דגזרת הכתוב היא שלא יתחייב על כל העשיות כי אם אחת:

ודע דסברת רש"י דסנהדרין דאית לה דכל שהיא אזהרה אחת על שני דברים דאף שבעונשם הם חלוקים דאזלינן בתר אזהרה ואינו חייב כי אם אחת לא נפלאת היא והיא מחלוקת ר' יוחנן ור"ל בפ"ז דסנהדרין דף ס"ה ופ"ק דכריתות עלה ג' דר' יוחנן אית ליה דתלוקה דלאו שמה חלוקה ור"ל אית ליה דתלוקה דמיתה שמה חלוקה ופשיטא דקי"ל כר' יוחנן וכן כתב הרמב"ן בספר המצות מל"ת סי' ט' ועיין במה שכתב הרב בעל לב שמח דף קי"ד ולפי זה אפשר לומר דר' אבהו ואביי בהא פליגי דר' אבהו ס"ל כר"ל דחלוקה דמיתה שמה חלוקה ומשום הכי אמר דשחט וזרק לר"ע חייב ב' ואביי אית ליה כר"י ומש"ה אמר דאף לר"ע אינו חייב כי אם אחת משום דחלוקה דלאו שמה חלוקה ומה שפירש רש"י בזבחים באופן אחר הוא לפי שרצה ליישב דברי אביי לכ"ע ואף אליבא דר"ל דאית ליה דחלוקה דמיתה שמיה חלוקה שאני הכא דגזרת הכתוב הוא וכדכתיבנא. אך קשה לי לפי פירוש רש"י דסנהדרין הא דאמר רבי אבהו בזבחים זרק והעלה לדברי ר"ע אינו חייב אלא אחת אמאי דנהי דחד עונש כתיב אכלהו מ"מ חלוקים הם בלאו דמעלה אזהרתיה מדכתיב פן תעלה וזורק מהיקש וכי הא גוונא חשיבי חלוקים דלאו וכדאיתא בפ"ק דכריתות (דף ג') דחשיב שוחט ומעלה תרי לאוי. וכי תימא דר' אבהו ס"ל דהכל תלוי בעונש וכשהם חלוקים בעונש אף שאינם חלוקים בלאו ס"ל דשמה חלוקה מש"ה אמר דשחט וזרק לר"ע חייב ב' אך כשאינם חלוקים בעונש אף שהם חלוקים בלאו לא אזלינן בתר חלוקה דלאו ומש"ה אמר דזרק והעלה לר"ע אינו חייב כי אם אחת לפי שאינם חלוקים בעונש אף שהם חלוקים בלאו, הא ליתא דעל כרחך חלוקה דלאו שמה חלוקה אף שאינם חלוקים בעונש דהא הסך והמפטם משמן המשחה ליכא אלא חד עונש אתרווייהו ואפילו הכי משכינן להו בתרתי בריש פ"ק דכריתות לחייבו ב' וע"כ טעמא הוא משום דחלוקים בלאו וע"כ לא נחלקו ר"י ור"ל אלא בחלוקה דעונש אך בחלוקה דלאו לכ"ע שמה חלוקה
וא"כ

ה השוחט קדשים והעלם בחוץ חייב שתים וכו'. משנה שם (דף ק"ז) וכת"ק. ומ"ש שחט בפנים והעלה בחוץ חייב על העליה וכן אם שחט בחוץ והעלה בפנים חייב על השחיטה. שם במשנה:

אינו

ה (א) השוחט קדשים והעלם בחוץ חייב שתים. אחת על השחיטה ואחת על העלייה. שחט בפנים והעלה בחוץ חייב על העלייה. וכן אם שחט בחוץ והעלה בפנים חייב על השחיטה: **ו** אינו חייב אלא על שחיטת קדשים הראויין ליקרב לגבי מזבח. אבל השוחט בחוץ אחד מאיסורי מזבח או מחטאות המתות הרי זה פטור שנאמר לפני משכן ה' וכל שאינו ראוי לבוא אל משכן ה' אין חייבין עליו: **ז** שחט בחוץ מחוסר זמן בגופו או בבעלים הואיל ואינו רא[וי] עתה לבוא בפנים פטור: **ח** אי זהו מחוסר זמן בגופו. בהמה בתוך שבעת ימי הלידה. ותורין שלא הגיע זמנן. ואותו וא[ת] בנו שנשחט אחד מהם היום שאין השני ראוי עד למחר: **ט** ואי זהו מחוסר זמן בבעלים. קרבן שעדיין לא הגיע זמן בעל[יו] להקריבו. כיצד הזב והזבה והיולדת ששחטו חטאתם בחוץ [בתוך] ימי ספירה פטורין. וכן מצורע ששחט חטאתו ואש[מו] בחוץ בתוך ימי הספירה פטור. שעדיין לא נראו בעלי הקרבנות האלו לכפרה. אבל אם שחטו עולותיהן בחוץ בתוך י[מי] הספירה חייבין. שהעולה דורון היא והחטאת והאשם היא עיקר הכפרה. וכן נזיר ששחט חטאתו בחוץ בתוך ימי נזירו[ת] פטור

ו אינו חייב אלא על שחיטת קדשים הראו[יין] ליקרב לגבי המזבח וכו'. משנה פר[ק] בתרא דזבחים (דף קי"ב):
ז שחט בחוץ מחוסר זמן בגופו או בבעל[ים] וכו'. משנה ובגמרא שם וכת"ק

אשם

א סמ"ג לאוין שם:

משנה למלך

ואם כן היכי קאמר ר' אבהו דלר"ע זרק והעלה אינו חייב אלא אחת הרי חלוקין הם בלאו וכן קשה לאביי דקאמר דאיצטריך קרא ללמדנו דזורק והעלה דחייב ב' דמהיכא תיתי שלא יתחייב ב' מאחר שהם חלוקים בלאו, ומיהו לאביי אפשר היה לומר דהא דקי"ל דחלוקה דלאו לכ"ע שמה חלוקה מהכא נפקא לן דמדפלגינהו קרא להעלאה משאר עשיות ע"כ הוא לחייבו ב' ואף דבעונש אינם חלוקים אשמעינן קרא דכיון דהם חלוקים בלאו שמה חלוקה וחייב ב' ומאי דקי"ל דהך ונפטם חייב ב' מהכא נפקא דכי היכי דזורק והעלה אף שאינם חלוקים בעונש חייבם הכתוב ב' משום שהם חלוקים בלאו הכי נמי הך ומפטם אף שאינם חלוקים בעונש חייב ב' משום שהם חלוקים בלאו ומיהו כל זה דוחק. וכי תימא דל מהכא דברי רש"י דסנהדרין תקשי לן הסוגיא מגד עצמה דהיכי קאמר ר' אבהו דזרק והעלה לר"ע אינו חייב כי אם אחת והלא חלוקים הם בלאו: והנה קודם שאבאר סוגית הגמרא אומר מה שהיה אפשר להלין בעד רש"י דאפשר דס"ל דאזהרה דזורק אף שהיא חלוקה מאזהרה דמעלה דאזהרה דמעלה הוא מקרא דפן תעלה ואזהרה דזורק הוא מהיקש וכל כי האי גוונא השיב להו בגמרא תרי לאוי בכריתות (דף ג') אפשר דכיון דאזהרה זו הנלמדת מהיקש היא כוללת דברים רבים שהיא אזהרה לשוחט וזורק וכל שאר העבודות שחייבים עליהם בחוץ לא חשיבה אזהרה לחלק וליחייב ב' ודוקא גבי שוחט ומעלה דכיון שהם חלוקים בעונש אף דאזהרה דשוחט כוללת דברים רבים מ"מ חשיב להו דידיה חלוקה כיון שהם חלוקים בעונש אבל זורק ומעלה שאינם חלוקים בעונש וגם אזהרה דזורק אינה מיוחדת לזורק אלא כוללת דברים רבים לא חשיב חלוקה ליחייב ב' ומש"ה א"ר אבהו דזורק והעלה חייב אחת לר"ע ולאביי איצטריך קרא לומר דחייב ב' משום דאינם חלוקים בעונש וגם אזהרה דזורק אינה מיוחדת. אלא שכל זה אינו נוח לי דמאי איכפת לן אם אזהרה דזורק היא כוללת דברים רבים כיון שהמעשה האחר שעושה דהיינו העלאה יש לה אזהרה אחרת:

ומה שנראה לי בסוגית הגמרא הוא דדוקא אזהרה דשחיטה נפקא מהיקש אבל זורק לר"ע דעונשו כתוב בעונש דהעלאה וכן כל שאר העבודות דילפינן להו מקרא דהעלאה אזהרתם היא מקרא דהשמר לך פן תעלה והכוונה היא כל אותם דברים שענשתי עליך משום מעלה הריני מזהירך והשמר לך אך שוחט דאית ליה עונש בפני עצמו ולא נפיק עונשו מקרא דמעלה דאית ליה אזהרה מיוחדת והיא הנלמדת בהיקש ולר' ישמעאל דאית ליה דעונש דזורק נפיק מקרא דשוחט אזהרתיה הוא מאזהרה דשוחט דהיינו מהיקש ובזה מתיישבת כל הסוגיא דבתחלה אמר ר' אבהו דשחט וזרק לר' ישמעאל אינו חייב כי אם אחת משום דחד כרת וחד לאו הוא ולר"ע חייב ב' משום דתרי לאו ותרי כריתות נינהו ואביי השיב לו דאף לר"ע אינו חייב כי אם אחת משום דכתיב ושם תעשה הכתוב עשאן כולן עבודה אחת וגזרת הכתוב היא שלא יתחייב כי אם אחת וכדכתיבנא והיכא דזרק והעלה ס"ל לר' אבהו דלר' ישמעאל חייב ב' משום דתרי לאוי ותרי כריתות נינהו ולר"ע אינו חייב כי אם אחת משום דחד לאו וחד כרת הוא ואביי אית ליה דאף לר"ע חייב ב' משום דלהכי פלגינהו קרא לחייבו ב' וגזרת הכתוב הוא. ודע שמה שהביאני לזה לומר שכל הדברים שנרמז עונשם בכתוב דהעלאה אזהרתם היא מאזהרת מעלה הוא משום דאי כדברי רש"י דסנהדרין דאית ליה דכל הדברים שנלמד עונשם מכתוב דהעלאה אזהרתם נלמדת מהיכא דנפיק אזהרה דשוחט הא תינח לרבי יונה דנפקא ליה אזהרה דשוחט מהיקש דשם תעלה ושם תעשה וא"כ מהיקש זה נוכל ללמוד אזהרה לכל הדברים שנתרבו מקרא דהעלאה ונאמר מה העלאה הזהיר אף כל שאר הדברים שענש עליהם הזהיר אך לר' יוחנן דנפקא ליה אזהרה דשחיטה מג"ש דאתיא הבאה הבאה תינח שחיטה דאיכא עונש ואזהרה אלא שאר העבודות שנתרבו מהכתוב דעונש דמעלה תיקשי עונש שמענו אזהרה מנין וא"כ ע"כ לומר דלר' יוחנן אזהרתם נלמדת מאזהרת מעלה וא"כ אף לר' יונה דיליף אזהרת שוחט מהיקש אזהרת שאר כל העבודות נלמדת מאזהרת מעלה דבהא לא מצינו מחלוקת בין ר' יוחנן לר' יונה. ודע דרבינו ע"כ לומר דלא ס"ל כפי' רש"י דסנהדרין דאית ליה דטעמא דאביי דאמר אף לר"ע שחט וזרק אינו חייב כי אם אחת הוא משום דאף שהם חלוקים בעונש מ"מ כיון שאינם חלוקים בלאו אינו חייב שתים שהרי מדבריו בריש הלכות שגגות מוכח דאית ליה דאוב וידעוני חייב שתים ואוב וידעוני שניהם בלאו אחד נאמרו וא"כ ע"כ לומר דפסק כר"ל דאית ליה דחלוקה דמיתה שמה חלוקה וא"כ שחט וזרק לרבי עקיבא חייב שתים כיון שהם חלוקים במיתה ומדבריו בהלכות אלו נראה דדוקא זרק והעלה חייב שתים אבל שחט וזרק אינו חייב כ"א אחת. ומיהו עדיין אינו הכרח זה לומר דרבינו לא יפרש כפירוש רש"י משום דלא כתב בפירוש דשוחט וזורק שאינו חייב כ"א א' ואפשר דפשיטא ליה דחייב ב' כיון שהם חלוקים במיתה וכבר נתבאר מתוך דבריו דס"ל דאזהרת דזורק נפקא מקרא דעונש דהעלאה וא"כ פשיטא דחייב ב' אך בזורק ומעלה דליכא חלוק דמיתה הוצרך ללמדנו דחייב משום דפלגינהו קרא. והנה מלבד מה שיש מהדוחק בתירוץ זה וא"כ נמצא דרבינו פסק כר' אבהו בחדא וכאביי בחדא עוד יש לתמוה דמהסוגיא דסנהדרין דף ל"ד נראה דסברא [א] דאביי דאמר דאף דלר"ע אינו חייב כ"א אחת היא הלכה דלא אשכח טעם אחד משני מקראות כי אם בסברא זו דאביי. הן אמת דפסק זה דרבינו דפסק כר"ל הוא תימה דשביק ר' יוחנן ופסק כר"ל ובכוליה תלמודא קי"ל כרבי יוחנן לגביה דר"ל חוץ מתלת וכדאיתא בפרק החולץ (דף ל"ו.): **והנראה** אצלי הוא דרבינו ס"ל כרש"י בחדא ואית ליה דכל הדברים שנתרבו מקרא דכתיב בעונש דהעלאה אזהרתם היא מאזהרת השוחט שהיא הנלמדת בהיקש אך בפירוש דברי אביי לא ס"ל כרש"י והכוונה היא כן דר' אבהו אמר דאם שחט וזרק לר"ע חייב ב' משום שהם חלוקים במיתה ואף שאינם חלוקים בלאו מ"מ חלוקה דמיתה שמה חלוקה וכסברת ר"ל ואביי השיב לו דודאי מדין כך היה ראוי להיות משום דחלוקה דמיתה שמה חלוקה אך שאני הכא דכתיב שם תעלה ושם תעשה הזכיר העליה לבדה והשאר כללן בעשייה אחת למימרא דלא מיחייב אכולהו כי אם אחת וגזירת הכתוב היא כאן שלא יתחייב ב' וא"כ לפי פירוש זה נמצא דר' אבהו ואביי כולהו ס"ל כר"ל ומש"ה פסק כר"ל משום דר' אבהו ואביי אתו כוותיה. ומלבד זה יש עוד מקום להכריע דקי"ל כר"ל מההיא דאמרינן בריש כריתות דף ז' דפריך תלמודא אמאי קתני אף המגדף ומשני רבנן שמעו ליה כו'. והנה סוגיא זו אתיא כר"ל דאילו לר"י קשה דאמאי תני אף המגדף וכבר תמה רש"י על זה אליבא דר"י. והנה פשט הסוג[יא] מורה דקי"ל כר"ל ולדידיה אתיא מתני' כפשטה דקתני אף המגדף ועוד דנותר ופגול שניהם ב[לאו] אחד נאמרו וכמ"ש רבינו בפ' י"ח מהל' פסולי המוקדשין דין י' ואליבא דכ"ע חייב שתים ו[זה] מורה כסברת ר"ל ואליבא דר' יוחנן יש ליישב בדוחק ודוק. ומה שלא מנו גם את זו בפ' שהו[א] דהלכתא כר"ל אין זה מהקושי לפי שכבר יש לנו כיוצא בזה דהלכתא כר"ל ולא מנו אותה בפ' החו[לץ] ובמקום אחר כתבתי בזה (א"ס חבל על דאבדין): **ודע** דלהרמב"ן דפסק כר' יוחנן דחלוקה דמית[ה] לא שמה חלוקה אתו שפיר דברי רש"י דסנהדרין דאביי אית ליה כסברת ר' יוחנן ואפשר לו[מר] דאף ר' אבהו ס"ל כר' יוחנן אלא דמאי דפליגי ר' אבהו ואביי הוא דר' אבהו ס"ל דאזהרת הש[וחט] נפקא לן מג"ש דהבאה הבאה וכיון שכן ע"כ אזהרת זורק לר"ע נפקא מאזהרת מעלה וכדכתיבנא ל[עיל] ומש"ה אמר דשחט וזרק לר"ע חייב שתים משום דאיכא תרי לאוי ושתי כריתות ואביי השיב דליתא אלא אזהרת שוחט נפקא לן מהיקש וא"כ כל העבודות הנלמדות מקרא דכתיב בעונש דמע[לה] אזהרתם נפקא מהיקש וכדכתיבנא, ומש"ה קאמר דאף לר"ע שחט וזרק אינו חייב כי אם אחת [...] שאף שהם חלוקים במיתה אינם חלוקים באזהרה וחלוקה דמיתה לאו שמה חלוקה והכל תלוי ב[...] דלאו וכסברת רבי יוחנן: **הכלל** העולה ממה שכתבנו דכל העבודות שיעשה האדם עם העל[אה] בהעלם א' חייב שתים ואף דאיכא חד כרת אכולהו משום דלהכי פלגינהו קרא והוציא העלאה מ[...] שאר עשיות למימרא דמיחייב עלה באפי נפשה ואשארא באפי נפשייהו ואף שדרשא זו לא אמ[רה] אביי כי אם לר"ע מ"מ נראה לי שאף ר' ישמעאל מודה בה ואיצטריך למעלה עולה וקטרת ד[...] דלכ"ע ליכא כי אם חד כרת אכולהו אפ"ה חייב ב' משום דלהכי פלגינהו קרא ולא פליגי ר' ישמע[אל] ור"ע בזה אלא דלר' ישמעאל בלאו האי חלוקה דפלגינהו קרא זרק והעלה חייב ב' משום דחלוק[ים] הם במיתה ולר"ע מה שחייב ב' בזרק והעלה הוא משום דפלגינהו קרא אבל לעולם דאף לר' ישמע[אל] איצטריך האי דרשא דפלגינהו קרא להיכא דהעלה והקטיר. ובזה ניחא מה שכתב הרב בעל ל[חם] משנה דרבינו פסק כר' ישמעאל ונדחק הרבה ביישוב דברי רבינו שכתב שהרי חלק הכתוב. שהרי [...] זה איצטריך לר"ע אבל לר' ישמעאל בלאו האי טעמא זרק והעלה חייב ב' וכתב הרב ז"ל דרבי[נו] רצה לתת טעם אף לר"ע אף דהלכתא לאו כוותיה וכבר כתבנו לעיל מה שיש מהדוחק בתירוץ זה. ו[ל]פי מה שכתבנו אפשר לומר דרבינו נקט טעם זה ללמדנו היכא דהעלה והקטיר דחייב ב' מש[ום] דחלק הכתוב וס"ל דרשא זו ר' ישמעאל נמי מודה בה ומה שלא כתב דין זה בפירוש דאם הע[לה] והקטיר דמיחייב ב' הוא לפי שכבר ידוע הוא שדרכו של רבינו אינו אלא להביא מה שהוזכר בג[מרא] ובגמ' לא הוזכר כי אם זרק והעלה אך מהטעם שנתן לזרק והעלה משם נלמוד לשאר הדברים ד[...] עבודה אשר יעשה האדם עם העלאה חייב ב' שהרי חלק הכתוב כו' וכן כל העבודות אשר יע[שה] האדם עם השחיטה חוץ מהעלאה אינו חייב כי אם אחת משום דכתיב שם תעשה הכתוב עש[אן] כולן עבודה אחת לומר דלא מיחייב אכולהו כי אם אחת וגם בדרשא זו מודה בה ר' ישמע[אל] אלא דלשחט וזרק לא איצטריך אליביה דרשא זו דתיפוק ליה דאינו חייב כי אם אחת משום דלי[כא] כי אם חד לאו וחד כרת אתרוייהו אך מודה דאיצטריך הך דרשא להיכא דשחט והקטיר דאי[כא] תרי מיתות דאפ"ה אינו חייב כי אם אחת משום דהכתוב עשאן כולן עבודה אחת ובין אם נא[מר] דכוונת אביי היא לפי שכולם הם באים מאזהרה אחת וכמו שפירש רש"י בסנהדרין בין אם נא[מר] דכוונת אביי היא דגזירת הכתוב היא וכמו שפירש בזבחים הכל הולך אל מקום אחד דאליבא דכ[ולי] בין לר' ישמעאל ובין לר"ע כל העבודות אשר יעשה האדם עם השחיטה חוץ מהעלאה אינו חייב [כי] אם אחת דכתיב ושם תעשה נמצא דליכא נפקותא דדינא בין ר' ישמעאל ור"ע ובמסקנת הגמ' בסנהדרין. **ודע** שכל מה שכתבתי הוא לפי גירסתנו בגמרא אך מדברי מרן נראה שיש לו גירסא אחרת בגמ[רא] ולא יכולתי ליישב דברי רבינו כפי גירסת מרן וכל דבריו מראשם לסופם לא יכולתי להולמם וכ[בר] תמה עליהם הרב בל"מ יע"ש. ודע דבגמרא כשרצו לומר דזרק והעלה דחייב ב' הביאו הפסו[ק] דשם תעלה ושם תעשה להורות דפלגינהו קרא אך רבינו הביא פסוק אחר שכתב שהרי חלק הכתו[ב] בין מעלה לעושה שהרי נאמר אשר יעלה עולה ונאמר לעשות אותו ע"כ, ואולי גירסתו של רבינ[ו] היתה כך אך קשה לי דאף דנימא דמקרא דלעשות אתרבו כל שאר העבודות כל הקומץ ודכוותי[ה] וכמו שנראה ממ"ש בדין ג' ומסוגית הגמ' דף ק"ט נראה דמקרא דלא יביאנו נתרבו וקר[א] דלעשות איצטריך לרבות פסולין ורבינו ריבה הפסולים מדכתיב לה' וכמ"ש בדין ז' וכבר עמד על ז[ה] הרב בעל לחם משנה יע"ש מ"מ זורק לכ"ע לאו מקרא דלעשות נתרבה אלא למר מדם שפך ולמ[ר] מאו וכי תימא דהם ס"ל דמאו נתרבה אלא דס"ל דקרא דלעשות קאי על כל הכתוב לעיל הא ליכ[א] דא"כ גם אעולה דכתיב ברישא דקרא קאי ובודאי דפשטיה דקרא הכי הוא דלעשות על כל הכתו[ב] לעיל וכמבואר. והנראה אצלי דהכוונה היא דמאחר דסופנו לרבות כל העבודות מקרא דלעשות למ[ה] פלגינהו קרא לעולה משאר עשיות הוה ליה למימר אשר יעשה ואל פתח וגו' לעשות אותו אלא וד[אי] דלהכי פלגינהו קרא ללמדנו שהמעלה ועושה אחת משאר עשיות חייב שתים. ומיהו אידך דרשא דאמרי[נן] דשחט וזרק לכ"ע אינו חייב כי אם אחת משום דהכתוב כללן כולן בעשיה אחת נראה דלא נפקא אל[א] מקרא דשם תעשה דשם כלולות כל העשיות והשיטה בכלל:

ודע דבגמרא עלה דההיא דאמרינן אשכח מוקטרי פנים אמרינן מתקיף לה רב ביבי הא דתנן ל[...] כריתות בתורה ל"ו הויין דאיכא המעלה והמעלה קשיא ע"כ. והנה קושיא זו דרב בי[בי] הובאה גם כן בפ"ק דכריתות יותר באורך וגם שם הניחו הדבר בקשיא. ויש להסתפק דהנה ל[...] האמת ודאי דקושיא זו דרב ביבי ליתא אלא שנעלם התירוץ מעיני התלמוד אך בהעלם זה אי[...] לדידיה דאפשר דלפי האמת המעלה והמעלה חייב ב' ומה שלא מנו אותה הוא משום דשם דהעלא[ה] קתני דומיא דשבת וע"ז אלא שיש להקשות דשאני שבת וע"ז דתני להו בדוכתייהו אבל המעלה והמעל[ה] לא נשנה בשום מקום וזהו קושיתו דרב ביבי וזהו מה שהניחו בגמרא בקשיא. או אפשר לומר דל[פי] האמת צריכים אנו לומר דהמעלה והמעלה אינו חייב אלא אחת מדלא תני להו בל"ו כריתות א[...]

פסקה

פטור. הקריב עולתו או שלמיו בחוץ חייב שהחטאת היא המעכבתו והיא עיקר הנזירות: **י** *אשם תלוי וחטאת העוף הבאה על הספק שהקריבן בחוץ פטור שהרי לא נקבע האיסור. אשם מצורע ששחטו בחוץ שלא לשמו חייב הואיל ושלא לשמו ראוי בפנים וכשר כמו שיתבאר. וכל קרבן שהוא פטור על שחיטתו בחוץ כך הוא פטור על העלאתו: **יא** *שני שעירי יום הכפורים ששחטם בחוץ. אם עד שלא התודה עליהם חייב כרת על שניהן הואיל וראויין לבוא לפני השם לוידוי. ואם אחר שהתודה פטור על המשתלח שהרי אינו ראוי לבוא לפני השם: **יב** השוחט שלמים בחוץ קודם שיפתחו דלתות ההיכל פטור. שהרי הן מחוסרים מעשה ואח"כ יהיו ראויין ליקרב לפני השם כמו

השגת הראב"ד

*אשם תלוי וחטאת העוף. א"א לא ידעתי מאין הוציא זה. ואני מצאתי בתוספתא דזבחים חטאת העוף הבאה על הספק והקריבה בחוץ חייבין עליה אשם תלוי הבא על הספק והקריבו בחוץ חייב עליו חטאת וכתיי ראשי אע"פ שנראית [זכה] בעיני היא מתוקנת. בחטאת העוף הבאה על הספק אינה ראויה למזבח אלא דמה אבל בשרו לא שאינה עולה נמי תרד הילכך אשם תלוי הוא דמיחייב שמא לא ילדה אבל אשם תלוי יש ממנו למזבח דמו ואימוריו ובשרו נאכל ככל אשמות שבתורה הילכך הוי ככל הקרבנות הראויים בפנים ואם הקריב דמו או אימוריו בחוץ חייב חטאת:

*שני שעירי וכו' עד אם לא התודה. א"א אני שונה בברייתא עד שלא הגריל עליהם חייב על שניהם ופירש רב חסדא הואיל וראויים לשעיר הנעשה בחוץ משהגריל עליהם חייב על של שם ופטור על של עזאזל אלמא אפילו קודם שהתודה כיון שהגריל ועלה עליו גורל לעזאזל פטור עליו בחוץ אע"פ שעתיד להתודות עליו שאין ראוי לבא לפתח אהל מועד ויהא מיוחד לשם אלא שיהא ראוי לזריקה ולהקטרה שנאמר לה' והיו ראשי שמעתא דזבחים הטעהו שלא ירד לפירושה ומצאה משובשת:

כסף משנה

[א]שם תלוי וחטאת העוף הבאה על הספק וכו': כתב הראב"ד לא ידעתי מאין הוציא זה ואני מצאתי בתוספתא וכו'. ויש לתמוה עליו שכתב שלא ידע מאין הוציא זה [מש]נה היא פ"ד דכריתות (דף י"ח) השוחט אשם תלוי בחוץ ר"מ מחייב וחכמים פוטרים [ר]"י וחכמים פוטרים דלא איקבע איסורא דשמא חולין הוא והתוספתא שכתב הראב"ד [ב]פי"א דקרבנות ולא חש לה רבינו משום [דאתיא] כר"מ דלא בעי קביעותא לאיסורא ולא [קיימ]א לן כוותיה אלא כחכמים: כתב הר"י [קורקוס] ז"ל דכיון דאמרינן דטעמא דחכמים [בשח]יטה משום דלא איקבע איסורא הוא הדין [מהאי] טעמא להטאת העוף הבא על הספק [ד]הרי לא נקבע האיסור ובריית' נקט [אשם] תלוי משום דשכיח: אשם מצורע ששחטו [בחוץ] שלא לשמו חייב וכו'. מימרא בפ' בתרא [דזבח]ים (דף קי"ד): וכל קרבן שהוא פטור [על שח]יטתו בחוץ כך הוא פטור על העלאתו. [מבואר] ממה שכתב רש"י בפרק השוחט והמעלה [(ד]ף קי"א) אמתני' דהמולק את העוף: [שני] שעירי יום הכפורים שבהן בחוץ וכו' עד שהרי אינו ראוי לבא לפני [השם. מ]שנה וגמ' פ' בתרא דזבחים (דף קי"ב): [כתב] הראב"ד שני שעירי וכו' א"א אני שונה בברייתא עד שלא הגריל וכו'. ואני [אומר ש]מנתא הכי איתא בפרק בתרא דזבחים [ת]תן שעיר המשתלח שהקריבו בחוץ פטור [דבעינן] ואל פתח אהל מועד לא הביאו וכל [שאינו] ראוי לבא אל פתח אהל מועד אין [חייבין] עליו אמרינן בגמ' (דף קי"ג) ורמינהו [שו]מע אני אפילו קדשי בדק הבית וכו' לפתח אהל מועד לא הביאו וכו' יכול [שאני] מוציא שעיר המשתלח תלמוד לומר לה' [שאין] שעיר המשתלח ל"ק כאן קודם הגרלה [כאן ל]אחר הגרלה אחר הגרלה נמי הא איכא [וידוי] אלא אמר רבי מני ל"ק כאן קודם וידוי [כאן ל]אחר וידוי ופירש"י הא איכא וידוי דבעי [לא]תודות עליו עכ"ל. ופירוש ברייתא זו [שכתב] רבינו מבואר ורש"י פירש בע"א. ומה [שהשיג] הראב"ד על רבינו ממה ששנו בברייתא [ש]ני שעירי עד שלא הגריל עליהם יש לומר דלמאי דמסיק בפרק בתרא דזבחים צריך לשנויי דהנא לוידוי הגרלה קרי ליה:

[ה]שוחט שלמים בחוץ קודם שיפתחו דלתות ההיכל פטור וכו'. מימרא בפרק שני שעירי (דף ס"ב):

השוחט

לחם משנה

פי"ח י אשם תלוי וחטאת העוף כו'. בפ"ד דכריתות (דף י"ח) תניא השוחט אשם תלוי בחוץ ר"מ מחייב וחכמים פוטרים וכתבו שם התוס' דהאי חכמים דפוטרים לאו היינו חכמים דפליגי עליה דר"מ פ' המביא כו' כלומר דבפ"ו דכריתות בתחלתו (דף כ"ג) איפליגו ר"מ וחכמים גבי מביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא דלר"מ ילא וירעה דזה לא הפרישו אלא מספק וכיון דנתברר לו דאין כאן חטא הוי חולין וחכ"א ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה ופירשו שם בגמ' טעמייהו דרבנן מתוך שלבו נוקפו גומר ומקדיש וכן כתב רבינו פ"ד מהל' פסולי המוקדשין וא"כ לדבריהן כיון דהוי הקדש גמור ודאי דהשוחטו בחוץ חייב כרת והני רבנן דפטרי הכא לאו רבנן דהתם אלא סברי כר"מ דהתם דאמר דילא וירעה. אלו הם דברי התוס' ועם זה נתבררו בעיני דברי התוספתא שהביא הר"א ז"ל בהשגות שחלקה בין אשם תלוי לחטאת העוף ואמרה דאשם תלוי בחוץ חייב עליו חטאת כלו' כשהקריבו בשוגג ובחטאת עוף שהקריב בחוץ אמרה דחייב אשם תלוי דהיא תוספתא אתיא כרבנן דפליגי אר"מ בריש פ' המביא ולכך באשם תלוי דבא על חטא אדם גומר ומקדיש מתוך שלבו דוה על חטאיו וכדכתב רבינו פ"ד מהל' פסולי המוקדשין ולכך הוי הקדש גמור וחייב חטאת כשהקריבו בחוץ בשוגג כדין המקריב קרבן גמור בחוץ אבל חטאת העוף שאינו בא על חטא אלא ספק יולדת היא שמביאה אותה אינו גומר ומקדיש וכיון דהוי ספק מביא אשם תלוי דשמא לא ילדה והוי חולין ואע"פ שהקריבו בחוץ אינו כלום ולכך מביא אשם תלוי כדין כל חוטא בספק וברייתא אתיא כפשטה ואין זרות בה ואנו צריכין לידחק במה שדחק הר"א. אבל מ"מ קשיא לי על רבינו דמזכי שטרא לבי תרי דהוא פסק כאן דפטור ובהלכות פ"ה פסק כרבנן דפליגי אר"מ וכבר כתבתי בשם התוס' דהם דברים סותרים ולכאורה משמע כדבריהם דלרבנן הוי הקדש גמור כיון דגומר ומקדיש ואולי י"ל דהוא סובר דלא כדברי התוס' אלא דאפי' רבנן דאמרי התם דגמר ומקדיש הכא מודו דפטור המקריב בחוץ דאע"פ שהקדישו מ"מ כיון דאם לא היה לו ספק חטא לא היה מקדישו לא הוי הקדש גמור:

וכל קרבן שהוא פטור על שחיטתו בחוץ כו'. נראה דהיינו משום דשחיטה והעלאה אתקשו להדדי בריש פרק השוחט ומעלה (דף ק"ז) ואליהם תאמר לערב פרשיות וכן כתב רש"י בפרק הנזכר (דף קי"א) גבי מיעוטא דשעיר המשתלח ששחטו בחוץ דפטור דגלי רחמנא וה"ה בהעלאה דהא מגמר גמירי מהדדי כדאמרינן לערב פרשיות:

[ש]ם עד שלא התודה עליהם כו'. בריש פרק בתרא דזבחים (דף קי"ב) אמר במתניתין דשעיר המשתלח ששחטו בחוץ פטור מקרא דואל פתח אהל מועד לא הביאו לא חייב הכתוב אלא הראוי להביאו בפתח אהל מועד מה שאין כן בשעיר המשתלח שאינו ראוי להביאו והקשו בגמרא (דף קי"ג) ורמינהו או קרבן וכו' יכול אפי' קדשי [בדק ה]בית שאינן ראויין כו' אוציא את אלו ולא אוציא שעיר המשתלח ת"ל לה' להוציא את שעיר המשתלח כלומר א"כ קשה מתני' וברייתא אהדדי דמתני' קאמרה דשעיר [המשתל]ח מפיק מקרא דואל פתח אהל מועד משום דאינו ראוי להבאה וברייתא קאמרה דמההוא קרא לא נפיק אלא קדשי בדה"ב משום דאין ראויין להבאה אבל שעיר המשתלח [ראוי ל]הבאה הוא ולא נתמעט אלא מקרא דלה' ותירצו בגמרא לא קשיא כאן קודם הגרלה כאן אחר הגרלה כלומר מתניתין דמיעט מקרא דואל פתח אהל מועד הוי אחר הגרלה [דמ]מעטיה מהתם דאינו ראוי להבאה אבל ברייתא איירי קודם הגרלה דראוי להבאה ולהגרלה ולכך הוצרך למעטו מקרא דלה' ומקשו אחר הגרלה נמי הא איכא וידוי והיכי מעטיה במתני' מקרא דואל פתח אהל מועד הא ראוי להבאה לענין וידוי ותירצו אלא א"ר מני לא קשיא כאן קודם וידוי כאן לאחר וידוי כלומר דמתני' דמעטיה דואל פתח אהל מועד הוי אחר וידוי וברייתא איירי קודם וידוי וראוי להבאה לענין וידוי ולכך הוצרך למעטו מקרא דלה' זו היא סוגיית הגמ' ופירושה לפי דרך רש"י והקשו שם בתוס' דבפרק שני שעירים (דף ס"ג) אמרינן בברייתא דעד שלא הגריל עליהם חייב על שניהם ופירש רב חסדא הואיל וראויים לשעיר הנעשה בחוץ משהגריל חייב על של שם ופטור על של עזאזל משמע דקודם הגרלה חייב על של עזאזל וא"כ היכי אמרינן הכא דקודם הגרלה מיעטו הברייתא מקרא דלה' והוצרך קרא למעטו דראוי להבאה ולכך הודיענו דפטור הא התם משמע דחייב ותירצו דברייתא דהתם כפי מסקנא דסוגיא דזבחים דלמסקנא דסוגיא מתני' פטרה אחר וידוי וברייתא פטרה וידוי משום דראוי להבאה לוידוי ולכך הוצרך קרא דלה' אבל קודם הגרלה אפילו לדברי הברייתא חייב הואיל וראוי לשעיר הנעשה בחוץ ומי שתירץ כאן קודם הגרלה וכו' [ל]א היא ברייתא דב' שעירי וגמרא היתה יכולה להקשות לו מההיא ברייתא אלא דעדיפא מינה מקשה ליה אחר הגרלה נמי הא איכא וידוי כו' ונמצא לפ"ז פסקן של [ה]דבר תלוי בהגרלה ולא בוידוי דבוידוי פטור בין קודם וידוי בין אחר וידוי מקרא דלה' דמביא הברייתא אחר וידוי משום דאינו ראוי להבאה כדמעטיה [מתני]ן ודרך זה הוא דרכו של הר"א ז"ל בהשגות ומפני כן השיג על רבינו ז"ל וכתב דשמעתא דזבחים הטעהו אבל לפי דרכו של רבינו ז"ל הכל מתורץ יפה ויצא לנו הדין [ש]כתבנו. והר"ב כ"מ ז"ל נראה דהלין בעד רבינו ז"ל דגירסתו בגמרא הוא הפוך מגירסת רש"י והתוס' והר"א דגורס בברייתא יכול שאני מוציא שעיר המשתלח כלומר משום [דר]אוי להבאה ת"ל לה' להביא דחייב שעיר המשתלח והשתא הוי הקושיא שהקשו בגמרא ממתני' לברייתא דהם חולקים בענין הדין ולא הוי הקושיא שהולקים בענין הדרשה [ו]כן אלא בדינא דמתני' פטרה שעיר המשתלח וברייתא חייבה שעיר המשתלח ותירצו במסקנא במתני' דפטרה הוי אחר וידוי וברייתא דחייבה הוי קודם וידוי וכן ראיתי [ב]מהר"א מזרחי ז"ל שהזכיר בספר קרית ספר גירסא זו. ותמיה אני עליהם דאין לה מקום לגירסא זו כלל דבפ' שני שעירים ובפ"ק דתמורה הקשו על מה שאמרו דלה' לרבות [ב]ברייתא דלה' להוציא שעיר המשתלח דמשמע דלה' למעט ותירצו מענייני דקרא דואל פתח אהל מועד לרבות ולכן אמרינן דהאי לה' למעט אבל התם דאתא להוציא ע"כ [...]ות א"כ משמע בהדיא דלה' להוציא שעיר המשתלח אתי ותו קשיא מסוגיא דזבחים גופה דאי גרסינן בברייתא דלה' לרבות שעיר המשתלח ולפי זה תירון הגמרא כאן [קודם ה]גרלה הכי הוי ברייתא דחייבה הוי קודם הגרלה ומתני' דפטרה הוי אחר הגרלה והקשו על זה אמאי פטרה מתני' הא אין לפוטרו מאל פתח משום דהינו ראוי להבאה [...]את לענין וידוי אם כן לפ"ז מה תירצו כי פטרה מתני' הוי אחר וידוי דאינו ראוי להבאה וברייתא חייבה אחר וידוי א"כ למה לי לה' לחייב הא ודאי לא פטרינן ליה [מא]ואל פתח משום דראוי להבאה לענין וידוי וכדהקשה המקשה וכיון דלא היה פטור מהכתוב ההוא למה הוצרך לה' לרבות בלאו הכי ידענא ליה דחייב משום דראוי להבאה [ל]וידוי וכי זו קושית המקשה. ותו קשיא אי לפי דברי רבינו ז"ל מ"ש הברייתא בפ' שני שעירי קודם שהגריל חייב על שניהם הוי קודם וידוי וקרי לוידוי הגרלה כדכתב [ה]ר"ב כ"מ ז"ל א"כ מאי האי דקאמר רב חסדא למאי חזי לשעיר הנעשה בחוץ וכא אחר הגרלה חזי למילתיה דהיינו לשעיר המשתלח ומ"מ חייב משום דראוי להבאה לענין וידוי ובאמת

משנה למלך

[...]ב ביבי דאמאי דכיון דילפת להו בהיקש או בג"ש הוה ליה כל חד וחד גוף עבירה וחייב [...]ת ואחת אפילו בהעלם אחת זהו קושיתו דרב ביבי ומה שנעלם מעיני התלמוד הוא תירוץ [...]יטאמת הוא דאע"ג דנלמד בהיקש או בג"ש אינו חייב שתים. והנה לא ראיתי לרבינו [...]ין זה דשמעלה והמעלה דחייב שתים ולפי הנראה דס"ל דלפי האמת מדלא תני לשו בכריתות שמעת מינה דאינו חייב שתים ואע"ג דמג"ש או מהיקש ילפינן להו. וראיתי להרב בעל לחם משנה בפ"א מהל' שגגות שתמה על רבינו למה לא מנה המעלה והמעלה וכו' וכתב בסוף דבריו ואע"ג דכבר כתב דין זה וכו' מ"מ הוה ליה למימנינהו הכא כו' עכ"ד. ולא ידעתי היכן מצא בדברי רבינו דס"ל דהמעלה והמעלה חייב שתים והנכון הוא מה שכתבתי:

לחם משנה

וכאמת אמי אימי מונא מקוס לגירסא ‡ אלא דגירסת רש"י והתוס' ז"ל היא עיקר והוא דרכו של הר"א בהשגות כדכתיבנא ולזה לא ידעתי טעמו של רבינו ז"ל וצ"ע:

יד גנב והקדיש ואח"כ שחט בחוץ חייב וכו'. תימה דלא אמרו בגמרא כן בפרק הנזקין (דף כ"ה) אלא לתרן לעולא דקאמר יאוש כדי לא קני דהקשו לו מברייתא דגנב והקדיש ושחט בחוץ חייב כרת דהיכי חייב כרת מדבריהם בשלמא לרב יהודה הוי כרת מן התורה דיאוש כדי קני אבל לעולא קשיא ותירצו דהוי כרת מדבריהם ורבינו ז"ל דפסק בפ"ה מהלכות איסורי מזבח כר"י דאמר יאוש כדי קני איך כתב כאן דהוי כרת מדבריהם הא הוי כרת מן התורה ותו תימה על הרב כ"מ ז"ל דכתב שם שרבינו ז"ל כתב כן מפני תירוץ הגמרא דתירוץ הגמ' אינו לרב יהודה כדכתיבנא. ומה שהקשה הוא ז"ל שם דרבינו ז"ל פסק בהלכות גניבה דיאוש לחוד לא קני לאו קושיא היא דמ"ש כאן רב יהודה יאוש כדי קני היינו יאוש ושנוי השם כדכתבו שם התוס' ז"ל דאיכא כאן שינוי השם מעיקרא חולין והשתא הקדש ולא קאמר כאן יאוש כדי אלא משום דליכא שינוי רשות וכמו שהאריכו שם התוס' ז"ל וא"כ אין קושיתו קושיא דשאני הכא דאיכא שינוי השם אבל יאוש לחוד ודאי לא קני אבל מה שהקשיתי קשה ומה שהקשה כאן דלא היה לו לרבינו ז"ל לכתוב לחייבו כרת אלא לענין גיזותיה וולדותיה כדאמר בגמ' דלענין כרת לא נפקא לן מידי הא ודאי קושיא היא. אך נ"ל לתרץ בכי האי גוונא דכוונת רבינו ז"ל לא הוי לשאול מאימתי העמידוה ברשותו אלא לענין גיזותיה וולדותיה כדאמרה בגמ' ומ"ש כדי להייבו כרת ה"ק מאימתי העמידוה ברשותו ונותן טעם למה העמידוה כדי לחייבו כרת ולקונסו כדכתב רש"י וא"כ לפי זה מ"ש כדי לחייבו כרת לא קאי אמאי דקאמר מאימתי דלענין חיוב כרת לא נפקא לן מידי אלא מ"ש כדי לחייבו הוא טעם לענין העמדה אבל השאלה לענין גיזות וולדות אע"פ שלא ביארה רבינו ז"ל. אבל ק"ק לפי דברי התוס' ז"ל שם משמע דהך נפקותא לא הוי אליבא דר' יהודה דאית ליה גזילה חוזרת בעיניה אליבא דר"ש דאמר שבח דעל גבי גזילה דגזלן הוי והדין ודאי עמהם דהך נפקותא לא הוי כלל אליבא דר"י דדינא הכי הוי אפילו קודם הקדש וכיון דרבינו ז"ל בהל' גזילה פ"ג פסק כר"י וכרב פפא דקאמר אליביה דגזלן הוי אין מקום לנפקותא זו ולמה כתב כאן נפקותא זו ועוד קשה מה שהקשיתי לעיל וצ"ע:

טו שנאמר ואל פתח אהל מועד לא יביאנו וכו'. הקשה הרב בעל כ"מ ז"ל דלא היה לו לרבינו ז"ל להביא מקרא זה דבפ' השוחט ומעלה (דף ק"ז:) מוכח לרבא דפסק רבינו ז"ל כוותיה דקרא דואל פתח אתא למעוטי גגו ואל מחוץ למחנה אתא לרבויי כולה בחוץ וצוארה בפנים דחייב ואם כן היך הביא רבינו ז"ל קרא דאל פתח אהל מועד לחייב כולה בחוץ וצוארה בפנים. וי"ל דהוקשה לו לרבינו ז"ל בגמרא דאימא איפכא דאל פתח לרבות צוארה בפנים ובמחנה לרבות גגו של היכל ולזה יש לומר דמ"מ משמע טפי אל פתח גגו של היכל מצוארה בפנים דלא משמע צוארה בפנים שהביאו אל פתח אהל מועד דמשמע שהביאו כולו ולכך רבינו ז"ל הביא פסוק זה שמשמעותו הוא שמכריח לעשות הדרשות כן ולא איפכא:

טז שנאמר דם יחשב לאיש ההוא כו'. קשה דמאן דדריש דהשוחט להדיוט בחוץ חייב מהאי קרא דדם שפך היינו ר' יוסי דאית ליה בפ' השוחט והמעלה (דף ק"ח) דשנים שהעלו באבר פטורים ואית ליה דדיברה תורה כלשון בני אדם ואיש איש אשר יעלה דאמר קרא לא דריש ולכך הים אים דשחיטה נמי לא דריש ליה למעט הדיוט והוצרך ללמדו שם (דף ק"ח) מדם שפך וכדאמרו שם ואלא השוחט להדיוט מנא ליה ההוא דם שפך ואפילו השוחט לאיש אבל לר' ישמעאל דאית ליה דשנים שהעלו באבר חייבים מקרא דאיש איש דכתיב גבי העלאה דאיש איש דכתיב גבי שחיטה לרבות השוחט להדיוט כמבואר שם וכיון דרבינו פסק בפרק שלאחר זה דשנים שהעלו באבר חייבין מקרא דאיש איש א"כ הוה ליה לאתויי רבוי להדיוט דחייב מקרא דאיש איש. וי"ל דאין דרכו של רבינו ז"ל להקפיד בזה וכותב הדרשה הפשוטה יותר אע"פ שהיא דלא כהלכתא:

יז השוחט בחוץ בלילה חייב וכו'. רבינו ז"ל נתן טעם לשוחט בחוץ בלילה דכשרה מפני שנשחיטת חוץ דהיינו שחיטת חולין כשרה בלילה מה שאין כן בשחיטת פנים דקרבן בעינן ביום דכתיב ביום זבחכם וכן לענין שחיטת העוף נתן טעם לפי שהשחיטה בחוץ כשרה והרי היא כמליקה בפנים. והר"א ז"ל השיג עליו בטעם זה וגם בדין שכתב השוחט בחוץ בלילה והעלה בחוץ בלילה דחייב והוא אית ליה דפטור וטעמו דברים פ' השוחט והמעלה (דף ק"ז) אמרו אשכחן מוקטרי פנים שהעלן לחוץ מוקטרי חוץ שהעלן לחוץ מנין ומפיק ליה מקרא דאליהם לערב פרשיות ואמרו שם דמאי אשר ישחט מפקינן רבוי בשחיטת העוף בחוץ ומשמע ליה להר"א ז"ל דלא מרבינן מוקטרי חוץ שהעלן לחוץ אלא שהעלם ביום בחוץ דקרא מוקמינן ליה במועט יותר והיינו דהעלן בחוץ ביום ולא מרבינן כולי האי אפילו שהעלן בחוץ בלילה אלא דוקא שהעלן בחוץ [...] אבל רבינו ז"ל סובר דכי היכי דמוקטרי חוץ אע"פ ששחט בלילה בחוץ חייב ה"נ בהעלאה דאתקשו להדדי מקרא דואליהם. עוד סובר הר"א ז"ל דקרא ריבה לר' ישמעאל [...] מקרא

הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ח

כמו שביארנו. והשוחט את הפסח בחוץ אפילו בשאר ימות השנה בין לשמו בין שלא לשמו חייב. שהפסח בשאר ימות השנה שלמים הוא: **יג** בהמת חולין שעוברה קדשי מזבח אסור לשוחטה בחוץ. ואם שחטה אינו לוקה מפני שאינה ראויה לבוא לפני השם: **יד** גנב והקדיש ואחר כך שחט בחוץ חייב. ומאימתי העמידוה ברשותו כדי לחייבו עליה כרת. משעה שהקדישה. והוא ששחטה אחר יאוש אבל לפני יאוש אינה קדושה: **טו** היתה הבהמה כולה בחוץ וצוארה בפנים ושחט חייב שנאמר אשר ישחט שור או כבש או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה. אחד השוחט במקדש וצוארה בפנים ושאר גוף הבהמה בחוץ או שהיה גופה בפנים וצוארה בחוץ חייב עד שתהיה הבהמה כולה במקדש שנאמר ואל פתח אהל מועד לא יביאנו. אבל השוחט בגגו של היכל אע"פ שאינו ראוי לזביחה כלל הרי זה פטור: **טז** שנים שאחזו בסכין ושחטו בחוץ פטורין שנאמר אשר ישחט או אשר ישחט אחד ולא שנים. ואחד ששחט בחוץ אע"פ שלא נתכוון לשחוט קדשים אלו לה' הרי זה חייב שנאמר דם יחשב לאיש ההוא דם שפך. אף על פי שזה הדם במחשבתו כדם הנשפך לא כקרבן הרי זה חייב: **יז** *השוחט בחוץ בלילה חייב הואיל והשחיטה בלילה כשירה בחוץ. וכן אם העלה בלילה מזה ששחט בחוץ בלילה חייב על העלאה. אבל אם שחט בפנים בלילה והעלה בחוץ פטור. לפי שלא העלה אלא דבר פסול שאין לך שחיטה כשירה בלילה במקדש. וכן אם קבל בכלי חול בפנים וזרק בחוץ

השגת הראב"ד

*השוחט בחוץ בלילה. א"א כמיי ראשי אין צורת ההלכה כפירושו ולא כטעמו שהשוחט בלילה בחוץ והעלה בחוץ ביום חייב שהרי כשחוט בחוץ ביום והעלה בחוץ הלא כבר נפסל בשחיטה ואע"פ שכבר נפסל סוגה בשחיטתו ואעפ"כ חייב על העלאתו מה לי חד פסולא דחוץ מה לי תרי פיסולי חוץ אבל אם שחט בפנים בלילה והעלה ביום בחוץ פטור אף בהעלאה מפני שכבר נפסל משום לילה שהוא פסול אחר שלא מפסולי חוץ אבל שחט בחוץ בלילה והעלה בחוץ בלילה לדברי הכל פטור:

כסף משנה

השוחט את הפסח בחוץ וכו', שם (דף ס"ג) פלוגתא דאמוראי ופסק כרבין משום דאשי דבתרא הוא מתני הכי והאי שאר ימות השנה היינו בר מיום י"ד [...] חצות שאם שחטו אז בפנים פסול כמ"ש בפרק א' מקרבן פסח וכבר נתבאר בפרק [...] שכל שאינו ראוי ליקרב אין חייבין עליו משום שחוטי חוץ:

יג בהמת חולין שעוברה קדשי מזבח [...] לשחטה בחוץ וכו'. בסוף דתמורה (דף י"ב) בעא מיניה אביי [...] יוסף היא חולין וולדה שלמים ושחטה [...] מהו מי מיחייב עליה משום שחוטי חוץ או [...] א"ל מי קרינן ביה והביאום לה', ל"א א"ל [...] לפתח אהל מועד חייבים עליו בחוץ [...]

יד גנב והקדיש ואחר כך שחט בחוץ [...] בפרק המניקין (דף ס"ה:) והקדיש ואח"כ טבח ומכר משלם תשלומי [...] ואינו משלם תשלומי ד' וה'. ותני עלה [...] כי האי גוונא ענוש כרת ואי אמרה [...] כדי לא קני כרת מאי עבידתיה אמר [...] שחוטי כרת וכו' שעל ידי דבריהם [...] אוקמוה רבנן ברשותיה כי היכי דליחייב [...] אמר רבא הא ודאי קא מיבעיא לי [...] אוקמוה רבנן ברשותיה משעת גניבה או [...] הקדשה למאי נפקא מינה לגיזותיה וולד[...] מאי הדר אמר רבא מסתברא משעת הק[...] שלא יהא חוטא נשכר. ויש לתמוה על [...] שכתב ומאימתי העמידוה ברשותו כדי לח[...] עליה כרת שהרי בהדיא אמרו למאי [...] לגיזותיה וולדותיה משמע דלא נפקא לן [...] אחרינא והיאך כתב רבינו דנ"מ לחייבו כרת. ועוד דלענין לחייבו עליה כרת מה [...] העמידוה ברשותו משעת גניבה או [...] הקדשה כיון שהעמידוה ברשותו הקדש[...] לחייבו כרת אם ישחטנה בחוץ וצ"ע:

טו היתה הבהמה כולה בחוץ וצוארה [...] ושחט חייב וכו' אחד [...] במקדש וצוארה בפנים ושאר גוף הבהמה [...] וכו' אבל השוחט בגגו של היכל הרי זה [...] בפרק השוחט ומעלה (דף ק"ז:) אמר [...] השוחט על גגו של היכל חייב הואיל ואין [...] לשחיטת כל זבח מתקיף לה רבא א"כ [...] רחמנא אל מחוץ למחנה ולא בעי אל פתח [...] מועד אל פתח אהל למה לי לאו למעוט [...] (של היכל) ולרבא א"כ נכתוב אל פתח [...] מועד במחנה אל מחוץ למחנה למה לי [...] לאיתויי גגו וכו' כולה בפנים וצוארה [בחוץ פשיטא] אמאי קפיד רחמנא א[...] שחיטה בחוץ היא אלא לאיתויי כולה [...] וצוארה בפנים. ומ"ש רבינו אחד השוחט ב[...] וצוארה בפנים וכו' שנאמר אל פתח אהל [...] לא יביאנו אינו מה לי דהא מהאי קרא לא ילפינן אלא למעוטי גגו של היכל. וגר[...] שצריך להגיה ולכתוב אבל השוחט בגגו של היכל אע"פ שאינו ראוי לשחיטה כלל [...] זה פטור שנאמר ואל פתח אהל מועד לא יביאנו. א"כ יש לומר דמשמע לרבינו [...] פתח אהל מועד יליף שפיר דבעינן שתהא צוארה בפנים:

טז שנים שאחזו בסכין ושחטו בחוץ פטורין וכו'. משנה פ' השוחט ומעלה (דף [...] ומייתי לה בגמרא מדכתיב ההוא ובתורת כהנים מייתי לה מדכתי[...] שפך. ולא ידעתי למה שינה רבינו להביא מפסוק אחר: ואחד ששחט בחוץ וכו'. [...] פרק השוחט ומעלה תומר בשחיטה מבעליה וכו' שהשוחט להדיוט חייב:

יז השוחט בחוץ בלילה וכו'. בפרק השוחט ומעלה (דף ק"א:) היפליגו במחי[...] ור"ש ואמרינן עלה בגמ' אמר זעירי שחיטת בהמה בלילה איכא ב[...] וה"ק השוחט בהמה בפנים בלילה והעלה בחוץ פטור שחט בחוץ בלילה והעלה בחוץ [...] ר"ש אומר כל שחייבים עליו בחוץ וכו'. ומ"ש וכן אם קבל בכלי חול בפנים וזרק[...] פטור. שם על משנה זו רבא אמר קבלה בכלי חול איכא בינייהו וה"ק המקבל בכ[...] בפנים והעלה בחוץ פטור המקבל בכלי חול בחוץ והעלה בחוץ חייב ר"ש או[...] שחייבים עליו בחוץ וכו' ואע"ג דאסיקנא דר"ש אמלק בחוץ והעלה בחוץ קאי מ"מ [...] דלא הוו בעו הני אמוראי למימר אליבא דת"ק אלא מאי דקים להו דהוי דינ[...] ואע"ג דבפ' המזבח מקדש (דף פ"ד) אמר רבי יוחנן השוחט בהמה בלילה בפנים [...] בחוץ חייב הא איתותב ואסיקנא בתיובתא ואע"ג דבתר הכי אמרינן ואיבעית אימ[...] שינויא דחיקא הוא ולא סמכינן עליה: וכתב הראב"ד השוחט בחוץ בלילה א"[...] ראשי אין צורת ההלכה כפירושו וכו'. ביאור הדברים שרבינו מפרש שכשאמרו העל[...] בין ברישא בין בסיפא אלילה דקתני רישא קאי. והראב"ד מפרש דלא קאי אלילה [...] אלא ביום לומר שהעלה ביום ומפני כך הוצרך לתת טעם אחר לדבר. ואיני יודע [...] מלא

בחוץ פטור: **יח** וכן המולק את העוף בחוץ פטור. ואם העלהו פטור. מלק בפנים והעלה בחוץ חייב על העלאה. שחט בפנים והעלהו בחוץ פטור שלא העלה אלא דבר שאינו ראוי ליקרב. *שחט את העוף בחוץ והעלהו בחוץ חייב שתים שהשחיטה בחוץ כשירה והרי היא כמליקה בפנים:

השגת הראב"ד
*שחט את העוף בחוץ וכו'. א"א זה הטעם אין בו טעם אלא שלא חייב הכתוב בעוף אלא מה שחייב בבהמה:

פרק תשעה עשר

א אין [א]המעלה בחוץ חייב עד שיעלה לראש המזבח שיעשה בחוץ. אבל אם העלה על הסלע או על האבן פטור. שאין קרוי קרבן אלא על המזבח ואף על פי שהוא בחוץ שנאמר ויבן נח מזבח. ואינו חייב עד שיעלה לשם שנאמר לעשות אותו לה' עד שיתכוין לשם: **ב** אינו חייב אלא על העלאת דבר הראוי לאשים ולמזבח כגון העולה שנאמר אשר יעלה עולה או זבח מה עולה שראויה לאשים אף כל שראוי לאשים הוא שחייבין על העלאתו בחוץ: **ג** מכאן אמרו הזורק את הדם או המקטיר איברי עולה או אמורין או קומץ או לבונה או קטורת או מנחת כהנים או מנחת נסכים או המנסך שלשה לוגין יין או מים בחוץ חייב שנאמר לא יביאנו לעשות אותו כל המתקבל בפנים חייבין עליו בחוץ: **ד** אבל הזורק שירי הדם בחוץ אפילו שירי דמים הפנימים פטור. שזריקת שירי הדם שירי מצוה הם ואינן מעכבין. וכן המנסך יין או מים פחות משלשה לוגין בחוץ פטור בין בחג בין בשאר ימות השנה. *הואיל וחסר השיעור הרי אינן ראויין להתקבל בפנים. וכן המעלה מבשר חטאת מבשר אשם מבשר שלמים בין של יחיד בין של צבור משירי מנחות משתי הלחם מלחם הפנים בחוץ פטור. שכל אלו ראויין לאכילה לא לאשים: **ה** המעלה את הבהמה כולה בחוץ חייב מפני האימורין. ואע"פ שלא הפרישן אין בשר הזבח חוצץ. וכאילו הקטיר האימורים בפני עצמן. אבל המעלה מנחה שלא נקמצה פטור. שאין הקומץ ברור ומובדל. קמצה וחזר קומצה לתוכה והקריב כולה בחוץ חייב: **ו** היוצק והבולל והפותת והמולח והמניף והמגיש והמסדר את השלחן והמטיב את הנרות והקומץ והמקבל דמים בחוץ פטור. לפי שכל אחד מאלו אינו גמר עבודה ונאמר אשר יעלה עולה או זבח. מה העלאה שהיא גמר עבודה אף כל שהוא גמר עבודה חייבין עליו: **ז** פרה אדומה ששרפה חוץ ממקום שריפתה. וכן שעיר המשתלח שהקריבו בחוץ אחר שהתודה עליו פטור. שנאמר ואל פתח אהל מועד לא יביאנו כל שאינו ראוי לבא אל פתח אהל מועד אין חייבין עליו. אבל קדשים פסולין שהיה פיסולן בקודש אם העלה מהן בחוץ חייב. כיצד כגון הלן והיוצא והטמא ושנפסל במחשבת העובד שכולן נשרפין כמו שיתבאר בהלכות פסולי המוקדשין. אם עבר והעלה מהם בחוץ חייב שנאמר לעשות אותו לה' כל הנעשה לה' חייבין עליו ואלו נעשו לשם: **ח** כל דבר שחייבין על העלאתו בחוץ כיון שהעלה ממנו כזית בחוץ חייב. בין שהעלה בפנים תחלה ושייר ממנו כזית והעלהו בחוץ. בין שהניח הכל בפנים ולקח ממנו כזית והעלהו בחוץ. אבל אם חסר אותו דבר הקרב כל שהוא בפנים והעלה שאריתו בחוץ פטור: **ט** *[ב]כיצד הקומץ או הלבונה והאימורין והעולה

השגת הראב"ד
*כיצד הקומץ וכו' עד שהוציאו שלם עד שעלה וחזר והשלם וכו' עד בין מעלה לעושה. א"א הספרים שלנו אינם משוים לזו הגירסא ובודאי היא משובשת אבל הגירסא שלנו

[א] סמ"ג שם: *[עי' תוי"ט פי"ג מ"ו בזבחים ד"ה רא"א]: [ב] סמ"ג לאוין שלג:

כסף משנה

[...]דברי רבים כי רחק מעליו דפשטא דמילתא משמע דמפי עדיף למימר דסיפא אלילה דרישא קאי מלמימר דסיפא לא הוי בגוונא דרישא:

[...]כן המולק את העוף בחוץ פטור וכו' עד סוף הפרק. משנה (דף ק"ח) שם. ועל מה שכתב רבינו שהשחיטה בחוץ כשירה והרי היא כמליקה בפנים כתב הראב"ד זה אין בו טעם אלא שלא חייב הכתוב אלא מה שחייב בבהמה עכ"ל. ולא [...] להבין דבריו שהרי ע"כ חייב בעוף מה [...]חייב בבהמה שהרי מלק בפנים והעלה בעוף חייב ובבהמה פטור ושחט בפנים [...]לה בחוץ בבהמה חייב ובעוף פטור:

[...] א אין המעלה בחוץ חייב עד שיעלה לראש המזבח וכו'. [...]פרק השוחט ומעלה (דף ק"ח) ופסק [...]: ואינו חייב עד שיעלה לשם וכו'. שם [...] המעלה להדיוט פטור ובגמרא יליף לה [...] ואל פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אותו לה':

[...]ינו חייב אלא על העלאת דבר הראוי לאשים ולמזבח וכו'. נלמד ממה [...]נסמוך. ובפרק השוחט ומעלה (דף ק"ט) [...]מדכתיב ואל פתח אהל מועד לא יביאנו [...]תקבל בפתח אהל מועד חייבים עליו בחוץ:

[...]אן אמרו הזורק את הדם. בפ"ק דזבחים (דף ד':) מה לזביחה וזריקה שכן [...] וחייבין עליה בחוץ. ומ"ש או המקטיר [...]עולה או אימורין או קומץ או לבונה או [...]או מנחת כהנים או מנחת נסכים. [...]בפרק השוחט ומעלה (דף ק"ט:). ומ"ש [...]נסך ג' לוגין יין או מים בחוץ חייב. [...]בריתא ומשמע הברייתא שמסוך מים זה [...] בחג וכן פירש"י ורבינו קיל במובן:

[...]בל הזורק שירי הדם בחוץ וכו'. שם (דף ק"י:) במשנה רבי נחמיה אומר [...]דם שהקריבן בחוץ חייב משמע דת"ק [...]אמרינן בגמ' (דף קי"א) השתא דאמר [...] וכו' מחלוקת (אי שירים מעכבי) הפנימים אבל בשירים החיצונים דברי [...] מעכבי כי קאמר רבי נחמיה בשירים [...] וא"כ לת"ק דר' נחמיה אפי' שירים [...]שהקריבן בחוץ פטור. ועוד דבפ' איזהו (דף נ"ב) מסיק רב פפא דכ"ע בין [...]ר' ישמעאל שירים אין מעכבין ומסדר [...]אשכוהי תנא דסבר שיריה מעכבין. ומה [...] וכן המנסך יין או מים פחות משלשה [...]חוץ פטור וכו'. נלמד מברייתא שכתבתי [...]. ומ"ש וכן המעלה מבשר חטאת מבשר [...]וכו' פטור. משנה בפ' בתרא דזבחים (דף קי"ב:):

[...]מעלה את הבהמה כולה בחוץ חייב וכו'. משנה פ' השוחט ומעלה [...](ק"ט:) המקריב קדשים ואימוריהם בחוץ [...]בגמרא (דף ק"י) אמאי והא איכא חיצה [...]י שהבשר הינו ראוי להקטרה חוצץ בין [...]ם למערכה ודכוותה בפנים לאו העלאה [...]רחמנא אמר על העצים אשר על האש [...]ומואל בשהפכן וכו' רב אמר מין במינו [...]צן ופסק כרב דהלכתא כוותיה לגבי [...] באיסורי ואע"ג דר' יוחנן אמר אפילו [...]פכן הא מני ר"ש היא ולא חיישי ליה [...]שום דמוקי למתניתין כיחידאה וקרוב [...]שאף הוא לא אמרה אלא לומר דאפשר [...]וקומי מתניתין הכי ולא לומר שתהא הלכה כיחידאה: ומ"ש אבל המעלה מנחה שלא נקמצה פטור וכו' קמצה וחזר קומצה לתוכה וכו'. משנה וגמרא שם:

[...]צק והבולל והפותת וכו'. משנה וברייתא בפרק בתרא דזבחים (דף קי"ב):

[...]ה אדומה ששרפה חוץ ממקום שריפתה וכו'. משנה שם: ומ"ש אחר שהתודה עליו. נתבאר בפרק זה: אבל קדשים פסולין שהיה פיסולן בקדש וכו'. משנה בפרק השוחט ומעלה:

[...] כל דבר שחייבין על העלאתו בחוץ וכו' כיצד הקומץ או לבונה והאימורין וכו' ואינו חייב על החסר. משנה וברייתא שם (דף ק"ט:): ומ"ש

לחם משנה

מקרא דלא שחט ולר"ע מקרא דדם יחשב שחיטת העוף ומיעט המליקה לר"ע מאו ישחט ולר' ישמעאל מזאת כדאיתא בר"פ השוחט ונתן הר"א טעם לזה מפני שלא רצה הכתוב לחייב בשחיטת חוץ אלא מה שחייב בבהמה דהיינו השחיטה דוקא. זו היא כוונת הר"א ז"ל לפ"ש שהרב בעל כ"מ ז"ל כתב שלא זכה להבין דבריו ולע"ד אפשר כדכתיבנא. ויתר הדברים שכתב בהשגה הקודמת ג"כ הם מבוארים:

פי"ט ג שנאמר לא יביאנו לעשות אותו כו'. קשה קצת דברייתא לא אמרה שם (דף ק"מ) לרבות אלו [אלא מפסוק] שנאמר ואל פתח אהל מועד לא יביאנו כל הבא אל אהל מועד חייבין עליו בחוץ אבל לא הביאו פסוק זה שם אלא לרבות הדינין שכתב רבינו ז"ל למטה כגון הלן והיוצא והטמא כו' וכן רבינו ז"ל למה הביאו מדרשא מלעשות לה' אבל רש"י ז"ל לא פירש אלא מלעשות לבד משמע הראויין לעשות ולשון הברייתא נאות יותר לפירוש רש"י ז"ל:

ט ביצד הקומץ כו'. נראה דרבינו ז"ל פסק כר' יוסי דאמר בפ' השוחט (דף ק"ח:) אינו חייב אלא אחת וכר' יוחנן דאמר דבארבעה והמשה איברים מודה ר' יוסי וכמו שכתב הכ"מ והדין עמו דהלכה כר"י לגבי ר"ש ור"ש גרסינן ולא ר' ישמעאל תדע לך דלכ"ע ת"ק דר"י היא ליה דמוקטרי פנים שחסרו

משנה למלך

א אין המעלה בחוץ כו'. גרסינן בפ' פרת חטאת (דף קי"ג) קרבן שוחט אני אפילו קדשי בדק הבית ת"ל ואל פתח אהל מועד לא הביאו ע"כ. ועיין שם ברש"י שני פירושים ודחה הפירוש האחד שאמר שהטעם הוא משום דקדשי בדה"ב הם בעלי [...]עיין שם בתוס' ובפ"ו דיומא (דף ס"ג) הובאת ברייתא זו וגם שם רש"י דחה אותו הפירוש [...]ם בתוס' אך בפ"ק דתמורה (דף ו') כתב רש"י הפירוש הדחוי ועיין בקרבן אהרן בפ' שמותי חוץ, ולא ראיתי לרבינו שהביא דין זה ולא ידעתי למה. ודע שמדברי התוס' פ"ק דע"ז (דף י"ג) ד"ה ונשחטם נראה מדרבנן אסור לשחוט קדשי בדה"ב בחוץ גזירה אטו קדשי מזבח ועיין במ"ש התוס' פ"ו דזבחים (דף נ"ט):

ג מכאן אמרו הזורק את הדם וכו'. עיין בכ"מ ומשנה ערוכה היא בפ' י"ג דזבחים (דף ק"ו) ובדף ק"ז ביארו מהיכא נפקא לן דזורק בחוץ חייב:

והעולה ומנחה הנשרפת והנסכין שחסרו מקצתם בפנים והקריב שאריתן בחוץ פטור. שהרי נאמר לעשות אותו על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר. הוציאו שלם וחסר בחוץ והעלהו הרי זה ספק לפיכך אינו לוקה:

י העלה אבר שאין בו כזית בשר והיה העצם משלימו לכזית חייב. מפני שהוא מחובר. היה מלח משלימו לכזית הרי זה ספק לפיכך אינו לוקה. ועולה ואימוריה מצטרפין לכזית:

יא העלה וחזר והעלה חייב על כל אבר ואבר. זרק הדם והעלה האיברים חייב שתים. שהרי חלק הכתוב בין מעלה לעושה. שהרי נאמר אשר יעלה

שלנו אף לדברי ר' עקיבא חייב שתים להכי פלגינהו רחמנא שם תעלה ושם תעשה אבל שחט וזרק לדברי הכל אינו חייב אלא אחת דכתיב שם תעשה כלל כל העשיות:

לחם משנה

שחסרו והעלו בחוץ חייב ובריש פירקין אמרינן דלר' ישמעאל פטור א"כ ודאי דר"ש גרסינן במתני' והלכה כר"י לגבי ר"ש כדאמרינן בפ' מי שהוציאוהו וקשה דשם אמרו כמאן מהדרינן פוקעין על גבי המזבח דלא כר"י כלומר דלר' יוסי מוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ פטורין וא"כ כיון דלאו בני הקטרה נינהו היכא דחסרו לא הוה לן למהדר פוקעין על גבי המזבח וא"כ רבינו דפסק כר"י כאן איך פסק לעיל בפ"ו דמהדרינן פוקעין שכתב שם איברים שפקעו מעל המזבח אם יש בהן ממש וכו'. ועוד קשה דרש"י ז"ל פירש גבי מתני' דכולן שחסרו כל שהו והקריבו בחוץ פטור פירש"י ז"ל הטעם משום דנפסלו בחסרון כל שהוא ולא קאי אלבונה דאי לבונה אם חסרה כל שהוא לא נפסלה וכן ודאי לא קאי אעולה ורבינו נתן טעם פיטור לכולן מקרא דאותו על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר ואין צריך טעם זה אלא לעולה ולבונה אבל לכולהו אחריני תיפוק משום שאינו מתקבל בפנים מיהו אין זו קושיא דרצה לתת טעם שוה לכולם אבל קשה מנא ליה הך דרשא דאותו על השלם וכו' ולא דריש הך דרשא דאותו למוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ אלא ר' ישמעאל בפרק השוחט והמעלה אבל ר"ע דריש ליה למוקטרי חוץ שהעלו בחוץ ואמאי פסק דלא כר"ע דהלכתא כוותיה מחבירו. ועוד אני תמיה שם בפשטא דשמעתא דאמרינן דלר' ישמעאל צריכי הרי קראי חד למוקטרי פנים וחד למוקטרי חוץ והקשו בתוס' ז"ל ותיפוק ליה מוהליהם או מג"ש דהבאה הבאה ותירצו ס"ד אמינא כיון דבפנים מהדרינן פוקעין ותשיבא הקטרה לא נילף ממוקטרי חוץ והייב קמ"ל א"כ היכי אמרינן גבי פלוגתא דר"י ור"ש כמאן מהדרינן פוקעין דלא כר"י נימא דאפי' כר"י אתי ואע"ג דמהדרינן פיקעין מוקטרי פנים שחסרו פטורי מקרא דאותו ואדרבא להא איצטריך דלא נימא מוקטרי פנים ליחייב כיון דמהדרינן פוקעין כדכתבו התוס' ז"ל. ונראה לי דהך קושיא כדכתיבנא בפשטא דשמעתא הוא טעמו של רבינו ז"ל דפסק כר' יוסי ומהדרינן פוקעין דס"ל דלא פליגי הדינים אהדדי דגלי קרא אותו כדכתיבנא ומ"ד מהדרינן פוקעין דלא כר' יוסי לא דריש תרי קראי חד למוקטרי חוץ וחד למוקטרי פנים אלא חד למוקטרי חוץ לבד ולא ילפינן פנים מחוץ משום דמהדרינן פוקעין ולדידיה ר' ישמעאל דפליג אר"ע לית ליה תרי קראי חד למוקטרי חוץ וחד למוקטרי פנים אלא חד קרא לחוץ וילפינן פנים מבחוץ מוהליהם או מג"ש דהבאה הבאה ולא מהדרינן פוקעין וסוגיא דבר"פ השוחט והמעלה דלא כוותיה ופסק כסוגיא דריש פ' השוחט והמעלה וכדכתיבנא ופסק כר' ישמעאל משום דס"ל דמתני' דכולן שחסרו כל שהו וכו' לא אתי כר"ע וכדפירש"י ז"ל דטעמא משום דאינו מתקבל בפנים שהוצרך לדחוק דלא קאי אלבונה ואי קאי מיירי שחסרה משיעור הכפרה וכן נראה מדברי התוס' ז"ל שם שכתבו גבי כמאן מהדרינן פוקעין דטעמא דמתני' משום דנפסלו מחמת כן אבל רבינו ז"ל לא רצה לדחוק עצמו בכך ופירש דמתניתין כרבי ישמעאל אתיא וקאי אלבונה נמי ואעולה וטעמא דפיטור הוי מקרא דאותו על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר ודלא כר"ע דאית ליה דמוקטרי פנים חייב ולא דריש קרא דאותו להכי ומשום הכי פסק רבינו ז"ל כר' ישמעאל ודלא כר"ע ועוד פסק דלא כר' עקיבא משום דר' יוסי אית ליה כר' ישמעאל והלכתא כוותיה לגבי ר"ש כך נראה לי לפרש דברי רבינו ז"ל אלא שקשה לי דגבי זרק הדם והעלה האיברים חייב שתים נתן טעם שהרי חלק הכתוב בין מעלה לעושה וטעם זה אין צריך לומר אלא לר"ע כדאמרינן בגמרא והכי איתא בפרק השוחט והמעלה (דף ק"ז:) אמר ר' אבהו שחט וזרק לדברי ר' ישמעאל חייב אחת לדברי ר"ע חייב שתים אביי אמר אפילו לר"ע אינו חייב אלא אחת דאמר קרא שם תעשה עשאן הכתוב לכולן עבודה אחת זרק והעלה לר' ישמעאל חייב שתים לדברי ר"ע אינו חייב אלא אחת אביי אמר אפילו לר"ע חייב שתים להכי פלגינהו קרא שם תעלה ושם תעשה שחט וזרק (והעלה) לדברי הכל חייב שתים ע"כ הרי משמע הטעם שכתב רבינו ז"ל גבי זרק והעלה הוי הטעם שנתן לר"ע משמע דפסק כר"ע. אלא שיש לומר בזה דרצה רבינו ז"ל לתת טעם דאפי' ר"ע יודה בו אע"ג דלית הלכתא כוותיה וכן דרכו של רבינו ז"ל בראיות ובטעמים שמביא הס... והטעמים פשוטים אע"פ שהם דלא כהלכתא:

יא זרק הדם וכו'. הנוסחא בספרים דידן בגמרא היא כמו שהבאתי והיא גירסת רבינו ז"ל והוא פשוט אבל הכ"מ הביא הגירסא בגמרא משונה שכתב א"ר אבהו שחט... לדברי ר' ישמעאל חייב אחת לדברי ר"ע חייב שתים אביי אמר אפי' לר' ישמעאל חייב שתים להכי פלגינהו קרא שם תעלה ושם תעשה ולפ"ז הוצרך לדחוק מה"ד וג... דטעמא

כסף משנה

ומ"ש הוציאו שלם וחסר בחוץ והעלם ה"ז ספק. שם (דף ק"י) בעיא דלא איפשיטא:

י העלה אבר שאין בו כזית בשר והיה העצם משלימו לכזית חייב. שם (דף ק"ז) בעיא דר"י ור"ל ופסק כר"י. ומ"ש היה מלח משלימו לכזית וכו'. שם (דף... בעיא דלא איפשיטא. ומ"ש ועולה ואימוריה מצטרפין לכזית. משנה שם (דף... המעלה כזית מן העולה ומן האימורים... חייב:

יא העלה וחזר והעלה חייב על כל אבר ואבר. משנה שם (דף... העלה וחזר והעלה חייב על כל עליה (וע... דברי ר"ש ר' יוסי אומר אינו חייב אלא... ובגמרא אמר ר"ל מחלוקת בארבעה וה... איברים וכו' אבל אבר אחד דברי הכל... חייב אלא אחת ור' יוחנן אמר מחלוקת ב... אחד וכו' אבל בארבעה וחמשה איברים... חייב על כל אבר ואבר ופסק כר' יוסי... דר' יוחנן וז"ש בסמוך העלה אבר חסר... ומ"ש שם הר"א ב"ד לא האיר דבריו שהרי... המעלה כזית מעולה ומאימורים בחוץ... אלמא לא קפדינן אאבר שלם, יש לומר... זו ראיה דכיון דלרבי יוסי אם העלה... והעלה אבר אחד אינו חייב אלא אחת ו... אפילו יש בו כמה זיתים ממילא משמע... דהך העלה כזית מעולה ומאימוריה בחוץ... שאותו זית הוא אבר אי נמי כשהוא ממקום שאינו אבר כגון שהוא בשר או חלב. וכי איתמרא שמעתא במוקטרי פנים שיחסרו בהקטרתן והוציאן והקטירן בחוץ ד... כרבי יוסי דפטור עכ"ל. ואין פשט המשנה מורה כדבריו דקתני העלה וחזר ו... משמע דכל העליות בחוץ הן: זרק הדם והעלה האיברים חייב שתים וכו'. כך הגירסא הנכונה והדין שם (דף ק"ז) זורק מקצת דמים בחוץ מנ"ל (דחייב) מדתניא יחשב לרבות הזורק דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר או זבח לרבות הזורק ובגמ' שם... אבהו שחט וזרק לדברי ר' ישמעאל חייב אחת לדברי ר"ע חייב שתים וכו' אביי... אפילו לר' ישמעאל חייב שתים להכי פלגינהו קרא שם תעלה ושם תעשה שחט... והעלה לדברי הכל חייב שתים ופי' רש"י לרבי ישמעאל נפקא ליה זריקה מדם... בעונש של שחיטה. אינו חייב אלא אחת דחד כרת וחד לאו הוא לר"ע נפקא ליה... זבח דכתיב גבי העלאה חייב שתים משום דשמות מוחלקין. שם תעשה ושם תעלה... העליה לבדה והשאר כללן בעשיה אחת למימרא דלא מחייב אכולהו אלא חדא... קרא הוציא העלאה מכלל שאר עשיות למימר דמיחייב עלה באפי' נפשה והאחרת... נפשייהו. שחט וזרק והעלה לד"ה בין לרבי ישמעאל בין לר"ע חייב שתים לרבי יש... [כיון דכולהו בהעלה] מיחייב אהעלאה חדא דאית ליה קרא בהדיא ואשחיטה וזריקה... דמחד קרא נפקי ולר"ע אשחיטה מיחייב חדא ואהעלאה וזריקה חדא עכ"ל. ומדברי... נראה שהוא מפרש דכי אמר אביי להכי פלגינהו קרא לר"מ נמי הוה קאי... ולפיכך כתב שהרי חילק הכתוב בין מעלה לעושה ולפ"ז כי אמרינן בשחט וזרק ו... חייב שתים לר"ע נמי אהעלאה חייב אחת ועל שחיטה וזריקה אחת וכך עלו דברי... כהוגן אלא שיש בו קצת קיצור שה"ל לכתוב שאם שחט וזרק והעלה אינו חייב... שתים. וי"ל דמשמע ליה דהא לא איצטריך לאשמועינן דמדכלל כולן בלעשות אותו... משמע דלא מחייב אכולהו אלא חדא ומאי דאיצטריך לאשמועינן היינו שאם העלה... חייב נמי אהעלאה מפני שהוציא הכתוב העלאה מכלל שאר עשיות וממילא משמע... לשוחט וזרק והעלה אינו חייב אלא שתים: כתב הראב"ד כיצד הקומץ וכו' א"א ה... שלנו אינם משוים לזו הגירסא וכו'. והנך רואה שגירסת רש"י כגירסת רבינו ו... מסוף דברי הראב"ד שהיה גורס בדברי רבינו שחט וזרק חייב שתים וכתב שהוא ג... משובשת שאינו חייב אלא אחת ולא אמר שחייב שתים אלא במעלה ושוחט או... משום

משנה למלך

יא העלה וחזר והעלה וכו'. תנן בפ' י"ג דזבחים (דף ק"ח) העלה חזר והעלה וחזר והעלה חייב על כל עליה ועליה דברי ר"ש ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אחת ע"כ. ובגמרא אמרו מחלוקת בד' וה' איברים דמ"ס כי כתיב לעשות אותו על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר אכל בהמה כתיב ומ"ס אכל אבר ואבר כתיב אבל אבר אחד דברי הכל אינו חייב אלא אחת ע"כ. פירוש דרבי יוסי סבר דלעולם אינו חייב עד שיעלה כל הבהמה ומ"ס אם העלה ד' או ה' איברים בזה אחר זה אינו חייב כי אם אחת דכולה חדא העלאה היא דכי כתיב אותו על כל הבהמה כתיב ור"ש ס"ל דכי כתיב אותו על כל אבר ואבר כתיב ומש"ה אם העלה ד' או ה' איברים בזה אחר זה חייב על כל עליה ועליה אבל אם העלה אבר אחד בשתי פעמים לכ"ע אינו חייב אלא אחת והוקשה לרש"י דהיכי קאמר דלכ"ע אינו חייב אלא א' הא לר' יוסי אפילו אחת אינו חייב כיון שלא הקריב כי אם אבר אחד ואפילו הקריבו שלם האבר אינו חייב לר' יוסי משום דכי כתיב אותו אכולה בהמה כתיב וכתב דמיירי שכבר הקריב שאר האיברים ונשאר אבר א' והקריבו לחצאין דלכ"ע אינו חייב כי אם אחת דלר' יוסי חייב אחת לפי שבהקרבה זו נשלמה העלאה ולר"ש ג"כ חייב אחת בשביל מה שהקריב קודם אך בשביל מה שהקריב לחצאין אינו חייב כלל משום דלאו העלאה היא דהא אותו כתיב שלם ולא חסר א"כ משכחת לה שפקע חצי אבר ממש שהקריב בחוץ וחזר והעלהו דלכ"ע אינו חייב כי אם אחת בשביל מה שהקריב קודם שפקע. ור' יוחנן אמר מחלוקת באבר אחד דמ"ס מוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ חייב ומ"ס פטור אבל בד' וה' איברים דברי הכל חייב על כל אבר ואבר ע"כ. ופירוש דר' יוחנן סבר דלכ"ע כי כתיב אותו אכל אבר ואבר כתיב אלא דהכא פליגי היכא דפחת בפנים ולקח אבר אחד שהקריבו בחוץ לחצאין דר"ש ס"ל דחייב ב' משום דס"ל דכי כתיב אותו לומר דבעינן שיקריב אבר שלם היינו דוקא במוקטרי... כלומר שחוטי חוץ אבל במוקטרי פנים חייב אף על חצי אבר דהא מהדרינן פוקעין למזבח דהוי... חסר ור' יוסי ס"ל דאף במוקטרי פנים בעינן אבר שלם משום דתרי מיעוטי כתיבי אותו ולא... דמשמע שלם ולא חסר חד למוקטרי פנים וחד למוקטרי חוץ והיא סברת ר' ישמעאל בדף ק"ו... ס"ל שאם העלה אבר אחד לחצאין שאינו חייב כי אם אחת לפי שכולה חדא העלאה היא א... וה' אברים ד"ה חייב על כל אבר ואבר משום דאבר אחד חשיב שלם ואמרינן התם ופליגא דאמר עולא הכל מודים במוקטרי פנים שחזרו שהוא חייב לא נחלקו אלא במוקטרי חוץ... והעלו בחוץ דמ"ס פטור ומ"ס חייב ע"כ. פירוש דעולא סבר דהמחלוקת הוא באבר אחד ש... לחצאין אך ס"ל לעולא דאליבא דכ"ע אם אבר זה שהקריבו לחצאין אם היה מוקטרי פנים... חייב על כל עליה ועליה משום דמוקטרי פנים שחסרו והעלם בחוץ חייב וא"כ כל העלאה ו... חשיבא וחייב על כל אחת ואחת ומה שנחלקו ר"ש ור"י הוא במוקטרי חוץ כלומר שזה האבר ש... לחצאין היה מוקטרי חוץ ור"ש ס"ל דכי היכי דמוקטרי פנים שחסרו חייב הכי נמי מוקטרי... שחסרו ומש"ה חייב על כל עליה ועליה משום דכל חדא חשיבא העלאה בפני עצמה ור' יוסי... שדמיון זה אינו דדוקא מוקטרי פנים שחסרו חייב משום דמהדרינן פוקעים אבל מוקטרי חוץ... פטור ומש"ה אם הקריב אבר אחד לחצאין אינו חייב כי אם אחת לפי שכולה חדא הקטרה... העלאת חצי אבר לא היה מתחייב אם לא היה מעלה החצי אבר האחר. וא"ת לר"ש דאית ליה... מוקטרי חוץ שחסרו חייב א"כ אותו למאי אתא פירש רש"י דס"ל דכי כתיב אותו למעוטי... מכזית דלא חשיב הקטרה, ויש לבאר לר"ש דאית ליה דאותו איצטריך למעט פחות מכזית ו... מיירי

יעלה עולה ונאמר לעשות אותו *העלה אבר חסר פטור שנאמר לעשות אותו על השלם הוא חייב: **יב** שנים ששחטו פטורים. שנים שאחזו באבר והעלוהו בחוץ חייבין. שנאמר איש איש אשר יעלה עולה אפילו איש ואיש שהעלו חייבין: **יג** *הזורק מקצת מתנות בחוץ חייב. המקבל דם חטאת בכוס אחד נתן ממנו בחוץ וחזר ונתן בפנים חייב על הניתן בחוץ. שהרי כולו ראוי ליקרב בפנים. ואם נתן ממנו בפנים וחזר ונתן בחוץ פטור מפני שהן שירים. אבל אם

סליק הלכות מעשה הקרבנות בס"ד

השגת הראב"ד

*העלה אבר חסר. א"א לא האיר דבריו שהרי שנינו המעלה כזית מעולה ומאמוריה בחוץ חייב אלמא לא קפדינן אאבר שלם וכי איתמרא שמעתא במקוטרי פנים שיחסרו כהקטרתן והוציאן והקטירן בחוץ דהלכה כר' יוסי דפטור:

*הזורק מקצת וכו' עד או אחד בפנים. א"א זה אינו כלום דאחד בפנים ואחד בחוץ בין למ"ד עושה את חבירו דחוי בין למאן דאמר עושה אותו שירים שני לא חזי בפנים:

כסף משנה

דפלגינהו קרא ואין ספק שטעות סופר היה בספרו והנוסחא הנכונה כמו שכתבתי. מה שכתב בדברי הראב"ד אף לדברי ר"ע חייב שתים אימי יכול לייתבו דא"כ צריך לרבי אבהו לרבי ישמעאל חייב שתים ולרבי עקיבא אינו חייב אלא אחת והם הפוכים כמו שנתבאר. והר"י קורקוס ז"ל כתב שמסוך דברי רש"י נראה לי אביי אמר אפילו לר"ע אינו חייב אלא: העלה אבר הכר פטור שנאמר וכו'. נתבאר בסמוך:

שנים שאחזו באבר והעלוהו בחוץ חייבים וכו'. משנה שם:

הזורק מקצת מתנות בחוץ חייב. משנה שם (דף ק"י): המקבל דם בכוס אחד וכו'. משנה שם (דף קי"א:) ... קבל דמה בכוס אחד נתן בחוץ וחזר בפנים בפנים וחזר ונתן בחוץ חייב שכולו (לגה) בפנים קבל בב' כוסות נתן שניהם ... פטור שניהם בחוץ חייב אחד בפנים ואחד ... פטור אחד בחוץ ואחד בפנים חייב על ההיתן ... מי מכפר. ובגמ' (דף קי"ב) בפנים ונתן שירים נינהו הא מני ר' נחמיה היא. אי ר' נחמיה אימא סיפא קבל דמה ... כוסות וכו' אחד בפנים ואחד בחוץ פטור ... רבי נחמיה שיירי הדם שהקריבן בחוץ ... סיפא אתאן לת"ק דר"א בר"ש דאמר עושה דיחוי לחבירו. ופלוגתא דרא"ב"ש ... בפרק כל הפסולין (דף ל"ד) ושם מתבאר דלדברי שמיהם אין השני ראוי ואם כן אינו חייב עליו בחוץ. ויש לתמוה על רבינו שכתב אחד בפנים ואחד בחוץ חייב ... כשינו הראב"ד וכתב הזורק מקצת וכו' עד או אחד בפנים א"א זה אינו כלום דאחד בפנים ואחד בחוץ בין למ"ד עושה את חבירו דחוי בין למ"ד עושה אותו שירים לא חזי בפנים עכ"ל וצ"ע. והר"י קורקוס ז"ל כתב וז"ל ונראה שרבינו סומך על מ"ש שם למה הדבר דומה למפרים חטאתו ואבדה והפרים אחרת תחתיה ואח"כ ... את הראשונה והרי שתיהן עומדות שחט שתיהן בחוץ חייב אחד בפנים ואחד בחוץ פטור אחד בחוץ ואחד בפנים חייב וכו' ושאלו בגמרא דמה למדנו מדמיון זה ותירצו ... קא משמע לן הא מני רבי היא אבודה בשעת הפרשה מתה וה"ק כעמא דאבדה הא הפרים שתי חטאות לאחריות חדא מינייהו מעיקרא בטלה היא וכו' פירוש ולא אמרינן

לחם משנה

דטעמא הוי אפילו לרבי עקיבא ואינא כן חדאי לר"ע לא איצטריך הך טעמא דשחיטה וזריקה תרי שמות הוו דזריקה מאו דכתיב גבי העלאה נפיק ליה ועוד מה מקום לגירסא זו דקאמר פלגינהו קרא שם תעלה ושם תעשה הא מאי דחילק הכתוב הוי העלאה לחוד ועשיה לחוד וזרק והעלה שפיר שייך הך טעמא אבל בשחט וזרק אין מקום לזה הטעם דהכל הוי עשיה ועוד אם הוא גורס בדברי רבינו ז"ל זרק הדם והעלה האברים חייב שתים ולא גרים שחט וזרק דהוא כתב למטה שהוא שבוש אם כן מאי האי דקאמר דסובר רבינו ז"ל דהטעם ההוא הוי אפילו לר"ע הא הך טעמא לפי גירסתו לא הוי אלא לשחט וזרק ולא לזרק והעלה אלא ודאי לגירסא דכתיבנא עיקר והיא גירסת הר"א ז"ל. ומ"ש הר"א ז"ל אף לדברי ר"ע חייב שתים להכי פלגינהו רחמנא כו' לא קאי אלא אזרק והעלה כגירסתו בגמ' ומיושב הוא ואין מקום להמיהת הכ"מ שתמה עליו ומה שתמה הר"א על רבינו הוא מפני שהיה לו נוסחא משובשת בגמרא דשחט וזרק חייב שתים ואם כן נמצא לפי האמת דרבינו ז"ל ורש"י ז"ל והר"א ז"ל גירסא אחת להם וניחא הכל:

משנה למלך

...י במוקטרי חוץ במוקטרי פנים מה יהיה דינו. ולכאורה נראה דבמוקטרי פנים אף בפחות מכזית ... ואין זה מן התימה שיהא חייב על פחות מכזית דכיון דע"כ איצטריך קרא למעט פחות מכזית ... דאי לאו קרא היה חייב על פחות מכזית א"כ למאן דלא דריש יביאנו ולית ליה מעוטא גבי ... מוקטרי פנים יתחייב אף על פחות מכזית ועוד דכיון דכל עדיפות יש למוקטרי פנים הוא משום ... דמהדרינן פוקעין ופוקעין אלו דמהדרינן הם אפילו פחות מכזית אין זה מן התימה אם יתחייב ... מוקטרי פנים על פחות מכזית. וליכא למימר דכיון דלמדנו קרא דבעינן כזית במוקטרי חוץ ה"ה ... מוקטרי פנים לפי שלא מצינו לשום תנא שימעט מוקטרי פנים ומוקטרי חוץ מחד קרא וכל זה הוא ... כדף ק"ז דלר' ישמעאל איצטריכו תרי מיעוטי ור"ע דלית ליה כי אם חד מעוטא אינו ממעט ... אם מוקטרי חוץ. ואפשר היה לומר דדוקא למ"ד דאותו אתא למעט פחות מאבר שלם או כולה ... זה למ"ד וא"כ כיון דנגרם הכתוב הוא א"כ היכא דליכא אלא הד מיעוטא לא מוקמינן ליה ... למוקטרי חוץ ולא יליף מוקטרי פנים מיניה אבל למאן דאית ליה דאותו אתא למעט פחות מכזית ... הפרש בזה בין מוקטרי פנים למוקטרי חוץ. אך כד מעיינינן שפיר נראה דהא ליתא דא"כ אמאי ... איצטריכו כדף ק"ז לומר דר"ע אית ליה דמוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ דחייב אימא דאית ליה ... ואתא למעט פחות מכזית ומש"ה לא איצטריכו תרי קראי אלא ודאי דכל היכא דליכא כי ... חד מעוטא לא מוקמינן ליה אלא במוקטרי חוץ. ומדברי רש"י שם יש להוכיח כן שכתב ואינו ... על ההסר לקמן פליגי בה איכא למ"ד על אבר הסר ואיכא למ"ד בהמה חסרה ואיכא למ"ד ... חסרה כגון פחות מכזית ע"כ. נראה דבכל שלש הלוקות הללו שייכא פלוגתא דר' ישמעאל ... ולפי זה ר"ש ור' יוסי כולהו נים להו אלא חד מיעוטא ומוקמי ליה במוקטרי חוץ אלא דהכא ... דר"ש סבר דמעוטא דאותו הוא למעט פחות מכזית ומש"ה אית ליה דאם הקריב אבר אחד ... אין אף שהוא מוקטרי חוץ חייב על כל עליה ועליה ור' יוסי אית ליה דהכי כתיב אותו הוא ... אבר חסר ומש"ה אם הקריב אבר אחד לתנאין אינו חייב כי אם אחת. ודע שבמחלוקת זו ... במוקטרי חוץ אם חייב על אבר חסר נמשך עוד מחלוקת אחר במוקטרי פנים אם הקטיר ... פחות מכזית דלמאן דאית ליה דמוקטרי חוץ חייב אף על אבר הסר וכי איצטריך אותו הוא למעט ... פחות מכזית א"כ מוקטרי פנים חייב אף על פחות מכזית אך למ"ד דאותו איצטריך למעט אבר חסר ... משום זה אינו אלא במוקטרי חוץ מ"מ במוקטרי פנים דנהי דחייב אף על אבר הסר מ"מ ... מיהא בעינן. ולפי זה מ"ש עולא הכל מודים במוקטרי פנים שחסרו דחייב הכרון זה אינו שוה לכל ... ר"ש הוא אפי' אם הקטיר פחות מכזית ולר' יוסי הוא אם הקטיר כזית אף שהוא אבר חסר ... פירשו דעולא סובר דהמחלוקת הוא באבר אחד שהקטירו לתנאין ועל זה אמר שהם הוא ... מוקטרי פנים לכ"ע חייב שתים בין למר ובין למר כיון דאיכא כזית בכל העלאה והעלאה לא נחלקו ... במוקטרי חוץ וכדכתיבנא: ודע שמחלוקת זו שנחלקו ר"ל ור' יוחנן ועולא בכונת מחלוקת ר"ש ... ור' יוסי הוא משום דר"ל ס"ל דר"ש ור' יוסי לא נחלקו במה שנחלקו ר' ישמעאל ור"ע דהא במתני' ... לא איתמייה ולא ביארו אי מיירי במוקטרי פנים או חוץ מש"ה אמר דמחלוקת זה לא שייכא להכיא ... דר"ע מנו סברי או כר' ישמעאל או כר"ע אלא דהכא נחלקו במעוט אם הכונה הוא על כל ... בהמה או על כל אבר ואבר לסברת ר' ישמעאל מתני' איירי בין במוקטרי פנים ובין במוקטרי ... ולסברת ר"ע מתני' איירי דוקא במוקטרי חוץ. ור' יוחנן לא נתקררה דעתו בדברי ר"ל הללו ... משום דס"ל דליכא מ"ד דהכי כתיב אותו אכולה בהמה כתיב ואפושי פלוגתא לא מפשינן ומש"ה אמר ... מתני' במוקטרי פנים ופליגי ר"ש ור' יוסי במה שנחלקו ר' ישמעאל ור"ע ור"ש ס"ל כר"ע ומש"ה ... חייב על כל העלאה והעלאה ור' יוסי ס"ל כר' ישמעאל ומש"ה אמר דאינו חייב כי אם אחת. אך ... סברת עולא דאמר דהכל מודים במוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ דחייב לומר דכולהו כר"ע דלא ... יביאנו כי אם מעוטא דאותו אלא דהד אמר דמעוטא דאותו הוא למעט פחות מכזית ואידך ס"ל ... למעט אבר חסר לא ידעתי מי דחקו לומר דמתני' ר"ע היא ולא ר' ישמעאל ולא הוה ליה ... למימר אלא כדברי ר"ל מחלוקת באבר אחד דמ"ס כי כתיב אותו למעט פחות מכזית הוא ומש"ה ... חייב על כל העלאה והעלאה ומ"ס כי כתיב אותו למעט אבר חסר אתא ומש"ה אינו חייב כי אם ... ומתני' אליבא דר' ישמעאל מיירי אף במוקטרי פנים ולר"ע לא מיירי כי אם במוקטרי חוץ אבל לומר דלא מיירי כי אם במוקטרי חוץ לא ידעתי מי הכיחו לזה: ... אמרינן התם איכא דאמרי אמר עולא הכל מודים במוקטרי חוץ שחסרו והעלו בחוץ שהוא פטור ... לא נחלקו אלא במוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ דמ"ס פטור ומ"ס חייב ע"כ. והנה לפי שאיכא

דאמרי סברת עולא היא סברת ר' יוחנן דלא נחלקו ר"ש ור' יוסי בפירוש מעוט דאותו אם שיעור מיעט אלא נחלקו במחלוקת ר' ישמעאל ור"ע. אך ההפרש שיש בין ר' יוחנן לסברת עולא הלזו היא דר' יוחנן ביאר דלכ"ע מעוט דאותו הוא למעט אבר חסר אך עולא לא הכניס עצמו בזה אלא מעוט דאותו יהיה מה שיהיה מחלוקתם הוא במוקטרי פנים אם יש להם דין מוקטרי חוץ או לא. תו אמרינן התם ופליגא דאבוה דשמואל אליבא קמא דעולא דאמר אבוה דשמואל כמאן מהדרינן פוקעין לגבי מזבח כמאן דלא כר' יוסי ע"כ, כלומר דאבוה דשמואל ס"ל דמחלוקת ר"ש ור' יוסי הוא במוקטרי פנים ור' יוסי אית ליה דמוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ דפטור דומיא דמוקטרי חוץ ולזה אמר דכמאן מהדרינן פוקעין דלא כר' יוסי דאם איתא דמהדרינן פוקעין כיון דבפנים בני הקטרה נינהו אע"ג שחסרו א"כ היה לנו לחייב בחוץ מוקטרי פנים אע"ג שחסרו. והנה סברת אבוה דשמואל היא כר' יוחנן וכליבנא בתרא דעולא דמחלוקת זו דר"ש ור' יוסי הוי"א מחלוקת ר' ישמעאל ור"ע ולא נתבאר בדברי אבוה דשמואל מה היא סברתו במעוט אותו איזה שיעור ממעט. וא"ת אמאי לא קאמר כמאן דלא כר' ישמעאל. וי"ל דאבוה דשמואל מילתא אגב אורחא רצה ללמדנו דלא נימא דמחלוקת זו דר"ש כר' יוסי הוא כסברת ר"ל או כסברת לישנא קמא דעולא דכפי שני הדברים הללו מאי סבר ר' יוסי דמהדרינן פוקעין אך אבוה דשמואל ס"ל דטעמיה דר' יוסי הוא משום דסבר כר' ישמעאל ולהורות על זה אמר כמאן מהדרינן פוקעין דלא כר' יוסי. אך מה שאני תמיה בסברת אבוה דשמואל הלזו דמהיכן סבריה דר' יוסי לית ליה דמהדרינן פוקעין דאי משום דאית ליה דמוקטרי פנים שחסרו פטור שאני הכא דבפירוש מיעט הכתוב דכתיבי תרי מיעוטי יביאנו ואותו וע"כ חד אתא למוקטרי חוץ וחד למוקטרי פנים וכיון דגזרת הכתוב היא היכי ילפינן מינה דלית ליה דמהדרינן פוקעין. והדבר המגדיל התימה הם דברי התוס' בדף ק"ז ד"ה חד שכתבו עלה דהכיא דר' ישמעאל דאיצטריכו תרי קראי חד למוקטרי פנים וחד למוקטרי חוץ הכא לא שייך למילף מואליהם תאמר או הכא הכא מבוא דבפנים טעמא הוא משום דמהדרינן פוקעין והביב הקטרתן ולא שייך למילף למוקטרי חוץ ע"כ, הרי לך דבר מבואר דאף ר' ישמעאל אית ליה דמהדרינן פוקעין והכי האי טעמא כי היכי דלא נילף מואליהם או מג"ש ומש"ה איצטריך מעוטא למוקטרי פנים וא"כ היכי קאמר אבוה דשמואל דר' יוסי לית ליה דמהדרינן פוקעין והדבר אללי צריך תלמוד: **ודע** שכל מה שכתבנו הוא לסברת רש"י אך התוס' ז"ל רוח אחרת אתם בסוגיא הלזו שכתבו דר"ל דאמר דמ"ס כי כתיב אותו על השלם הוא חייב ולא על החסר אכולה בהמה כתיב לאו למימרא דבעינן שיקריב כל הבהמה כדי שיתחייב אלא הכונה היא דבעינן שתהיה כל הבהמה שלמה בשעה שמקריב בחוץ כדי שיתחייב ומש"ה אית ליה לר' יוסי שאם העלה כמה איברים זה אחר זה אינו חייב אלא אחת אקמא מיחייב דאיתיה לכולה בהמה ואאחריני פטור שהבר חסרה דמה שהעלה הרי הוא כנאבד ומ"ס אכל אבר ואבר כלומר דדוקא האבר בעינן שיהיה שלם בשעת הקרבה ומש"ה חייב על כל אבר ואבר אבל אבר אחד שהעלה לתנאין לכ"ע לא מיחייב אלא א' ומיחייב אזית קמא כלומר דלכ"ע כל היכא דכל הבהמה שלמה והקריב כזית ממנה בחוץ חייב, אך אם לא היתה שלימה לר' יוסי אינו חייב אם הקריב בחוץ ממה שנשאר ומש"ה אמר דאם הקריב ארבעה או חמשה זה אחר זה אינו חייב כי אם אחת והוא על האבר הא' אבל על האחרים אינו חייב לפי שבית חסרה ור"ש סובר דלא בעינן שתהיה כל הבהמה שלמה אלא כל שהאבר שלם מתחייב על כזית שהקריב ממנו ומש"ה אם הקריב ארבעה או חמשה איברים בזה אחר זה מתחייב על כל אבר ואבר אבל אם הקריב אבר א' לתנאין לכ"ע אינו חייב כי אם אחת והוא על החלי הראשון דאילו על החלי השני פטור לפי שהבר חסר האבר וכל שהאבר חסר לכ"ע פטור והא דאמרי' דאם הקריב אבר אחד לתנאין דחייב אחת לר"י הוא דוקא היכא דכל הבהמה שלמה ולר"ש אף שנאבדה שאר הבהמה וכמבואר ור' יוחנן אית ליה דלכ"ע לא קפדינן שיהיה שלם אלא האבר וכל שהאבר שלם חייב אם הקריב כזית בפנים אלא דר"ש הכא פדין זה לא נאמר כי אם במוקטרי חוץ אבל במוקטרי פנים לא בעינן שיהיה האבר שלם ומש"ה אם הקריב אבר אחד לתנאין חייב ב' ור' יוסי אית ליה דגם במוקטרי פנים בעינן שיהיה האבר שלם ומש"ה אמר דאם העלם אבר אחד לתנאין דאינו חייב כי אם אחת והיינו על החלי הראשון אבל על החלי השני פטור לפי שהאבר חסר: וראיתי לתוס' שכתבו דטעמא דמאן דפטר הוא דסבר דר' ישמעאל דלעיל וקסבר דלא מהדרינן פוקעין, אך רש"י לא כתב אלא דמאן דפטר נפקא ליה מלא יביאנו. והנראה שהתוס' הוכרחו לומר דמאן דפטר ס"ל דלא מהדרינן פוקעין לייתב סוף הסוגיא דקאמר אבוה דשמואל כמאן מהדרינן פוקעין דלא כר' יוסי. והנראה אצלי כדעת התוס' הוא דס"ל

אמרינן כי הא שאם הקריב אחד בפנים ואחד בחוץ פטור אלא חייב בכל גוונא. והסובר רבינו שהכוונה לומר שגם גבי כוסות דמי לשתיהן לאחריות כי מתחלה לאחריות עומדים וזהו למה"ד כלומר מה שאני פוסר בכוסות היכא דאחד בפנים ואחד בחוץ היינו למאן דסבר דיאי דדמי לאבודה אבל אם הפרים לאחריות חייב וכוא הדין בכוסות דלא אמרינן דיתאי אלא

אם קבל בשני כוסות. בין שנתן שניהן בחוץ. או אחד בחוץ ואחד בפנים. או אחד בפנים ואחד בחוץ הרי זה חייב: **יד** הקומץ והלבונה של מנחה שהקריב אחד מהן בחוץ. או הקריב האחד בפנים והשני בחוץ חייב. וכן שני בזיכי לבונה של לחם הפנים שהקריב אחד מהן בחוץ או אחד בפנים והשני בחוץ חייב:

מי

אלא דמי לאחריות אי נמי אפילו אם ... דיהוי אחר שהקריב אחד בפנים מחלק ... היה דהוי וחייב. ומ"מ דחוק הוא פירוש ... ואולי גירסא אחרת היתה לו וצ"ע עכ"ל:
יד הקומץ והלבונה של מנחה וכו' וכן ... בזיכי לבונה וכו' שהקריב או ... פסס בחוץ וכו'. משנה בפרק השוחט והמע... (דף ק"ט) ופסק כת"ק:

מי

משנה למלך

דסוגיא זו חולקת עם הסוגיא דדף ק"ז דאילו בדף ק"ז אמרינן דטעמא דר' ישמעאל הוא משום דדרש יביאנו ור"ע לא דרש יביאנו להאי דרשא אך סוגיא דהכא ס"ל דבין ר"ש ובין ר' יוסי כולהו לא דרשי יביאנו לדרשא זו אלא דר"ש ס"ל דמהדרינן פוקעין ומש"ה אית ליה דמוקטרי פנים שחסרו חייב משום דלא ילפינן להו ממוקטרי חוץ ור' יוסי סבר דלא מהדרינן פוקעין וא"כ מוקטרי פנים ומוקטרי חוץ שוים הם וכחד מעוטא הגי למעט תרווייהו וכפי הנהה זו הוקשה להתוס' וכתבו וא"ת מ"ט לא מיחייב אכזית שני נהי דלא מהדרינן פוקעין מ"מ אם מחתך אבר אחד לכמה זיתים חייב להעלות את כולן א"כ הקטרה היא ואמאי לא מיחייב עלה בחוץ כלומר דאי אמרת בשלמא דטעמא דמאן דפטר הוא משום דדרש יביאנו תו ליכא קושיא כלל משום דגזרת הכתוב היא דאף במוקטרי פנים בעי שלם אך לפי מ"ש דלכ"ע לא דרשי יביאנו וטעמא דמאן דפטר הוא משום דכיון דלא מהדרינן פוקעין א"כ מוקטרי פנים והוץ שוים הם וכחד מעוטא הגי למעט תרווייהו א"כ קשה דנהי דלא מהדרינן פוקעין מ"מ עדיין יש לחלק ביניהם ולתת טעם שיתחייב במוקטרי פנים אף על החסר משום דאם מחתך אבר אחד כו', ותירצו דהא אם מחתך אבר אחד לכמה זיתים דחייב להעלות את כולן אינו סיבה ליחייב מוקטרי פנים שחסרו משום דמאי דמיחייב להקטיר הכל לאו משום דתיכוי חשובה הקטרה בחצי אבר אלא משום דכולא חדא הקטרה היא וכיון שהתחיל גומר אבל אי מהדרינן פוקעין שחסר האבר שנקטר השאר מזה יש ללמוד דחשיבא הקטרה בחצי אבר ע"כ. והנה החלוק הוא מבואר. ובמאי דקאמר עולה דמחלוקת ר"ש ור' יוסי הוא במוקטרי חוץ דס"ל לר"ש דאף מוקטרי חוץ שחסרו חייב הסכימו התוס' לסברת רש"י דלר"ש הא דכתיב אותו הוא למעט פחות מכזית אבל שאינה הקטרה שלמה והקשו וא"ת מאי טעמא בעי קרא למעט פחות מכזית היכן מצינו שחייבה תורה בחצי שיעור והאי זית חצי שיעור הוא דלא מצינו הקטרה שיתחייב בפחות מכזית לא לענין מחשבה ושום דבר אלא דוקא גבי שאור ודבש דחייב בפחות מכזית למאן דאית ליה מכה קראי. וי"ל דשמא כיון דמהדרינן פוקעין פחות מכזית הוה אמינא דמיחייב בחוץ אי לאו דכתיב אותו:
והנה מסוגיא הלזו מוכח דטעם זה דמהדרינן פוקעין לא מהני אלא ליחייב במוקטרי פנים אבל ליחייב במוקטרי חוץ לא. ומדברי התוס' נראה דהא דמהדרינן פוקעין מהני אף למוקטרי חוץ דהא אליבא דעולא במוקטרי חוץ עסקינן. והנראה דדוקא היכא דכתיב אותו למעט או אבר חסר למ"ד או בהמה חסרה למ"ד והוא גזרת הכתוב אז הוא דאמרינן שדין זה הוא דוקא במוקטרי חוץ אבל במוקטרי פנים לא משום דמהדרינן פוקעין אבל היכא דקרא לא מיעט שום דבר מחודש והדרבא קשיא לן למאי איצטריך קרא למעט מוקטרי חוץ פחות מכזית כיון דלא אשכחן בשום דוכתא שתהא הקטרה בפחות מכזית חשובה הקטרה לזה אפשר לומר דכיון דבחד דוכתא אשכחן דחשיבא הקטרה אף שהוא במוקטרי פנים הד"א דאף במוקטרי חוץ קמ"ל קרא דלא:
ודע שאף שכתבתי לעיל דלפי סברא זו דעולא דאוהו איצטריך למעט פחות מכזית למאן דלא דרש יביאנו מוקטרי פנים חייב עליהם אף על פחות מכזית מ"מ חוזרני בי ונראה דלכ"ע ליכא חיובא בפחות מכזית אף במוקטרי פנים והטעם דכיון דלא אשכחן בשום דוכתא הקטרה בפחות מכזית אלא משום דסד"א כיון דמהדרינן פוקעין בפחות מכזית אף הכא תהיה חשובה הקטרה בפחות מכזית קמ"ל קרא שדין זה הוא בכל הקטרות דבעלמא דלא חשיבי הקטרה בפחות מכזית וא"כ אין לחלק בדין זה בין מוקטרי פנים למוקטרי חוץ אלא בשניהם אינו חייב בפחות מכזית:
ודע דבדף ק"ט תנן המעלה כזית מן העולה ומן האמורין בחוץ חייב ע"כ. והנה כפי פירוש רש"י אליבא דר"ל האי מתני' לא ר' שמעון היא ולא ר' יוסי דהא לכ"ע לפחות בעינן שיקטיר אבר שלם ואולי נאמר דמתני' איירי דוקא במוקטרי פנים ואליבא דר"ל פלוגתא דר"ש ור' יוסי הוא דוקא במוקטרי חוץ ולפי זה מתני' דהמעלה כזית היא דברי הכל א"כ אפשר לומר דאף דנימא דמחלוקת ר"ש ור' יוסי הוא אף במוקטרי פנים אפשר לומר דמתני' איירי בשכבר הקריב כל השאר בפנים על גבי המזבח ונשאר שיעור כזית והקריבו בחוץ דבזה מודים ר"ש ור' יוסי דעל אותו כזית חייב. אך כד מעיינינן נראה שתירוץ זה ליתיה דהא באידך מתני' תנן הקומץ והלבונה וכו' ר"א פוטר עד שיקריב את כולן ופי' שם רש"י מדלא פליג ר"א ארישא גבי עולה משמע דגבי עולה מודה ר"א וכו' משמע דס"ל דמתני' דהמעלה כזית בחוץ מיירי אף שלא הקטיר כי אם כזית בחוץ והשאר קיים דאי מיירי בשהקריב בפנים ושייר מהן כזית פשיטא והלא אף בקומץ ולבונה בכי האי גוונא מודה ר"א דעל כזית חייב ועוד מגופה דמתני' דהקומץ והלבונה דקתני שאם הקריב מהן כזית חייב יש להקשות דמתני' מני לא ר"ש ולא ר' יוסי וא"כ אין לנו לומר אליבא דר"ל אלא דר"ש ור' יוסי לא נחלקו אלא במוקטרי חוץ אבל מוקטרי פנים חייב אף על כזית והיינו מתני' דהמעלה כזית מן העולה ובאידך מתני' דהקומץ נחלקו בדין אחר דת"ק סבר דכי היכי דגבי עולה כיון שהיא מוקטרי פנים חייב על כזית הכי נמי בקומץ והלבונה ור"א ס"ל דשאני קומץ ולבונה דכיון דאם אבר ממנה פסולה מה שאין כן בעולה ומש"ה בעינן בקומץ שיקריב את כולו אף שהיה מוקטרי פנים ומאי דתנן בסיפא דמתני' דהקומץ וכולן שחסרו כל שהוא והקריבו בחוץ פטור טעמא הוא משום פסול ובהא פליגי ת"ק עם ר"א דת"ק סבר דוקא כשחסר כ"ש קודם שיקריב בחוץ אז פטור משום דמה שהקריב בחוץ הוא דבר פסול אך כל זמן שהמנחה קיימת אף אם לא הקטיר כי אם כזית חייב ור"א סובר דמאחר שהמנחה נפסלת בחסרון בעינן שיקריב את כולה אבל לעולם דכולהו ס"ל דמעוטא דעל השלם ולא על החסר לא הוי במוקטרי פנים. אך מה שאני תמיה הוא לפי שראיתי לרש"י במתני' דהקומץ שכתב דקסבר כי כתיב אותו על השלם הוא חייב ולא על החסר אשיעור הקטרה כתיב והיינו כזית ור"א נמי דריש ליה אשיעור הקטרה כו' כנראה דס"ל דהני תרי מתני' דהמעלה ודהקומץ דמיירי במוקטרי פנים תרווייהו אית להו דאיכא מעוטא גבי מוקטרי פנים אלא דס"ל דהמעוט הוא על שיעור הקטרה והיינו כזית וא"כ איך יתכן במשנה אחת יביא רבי מחלוקת ר"ש ור' יוסי בשיעור ההקטרה כדי שיתחייב ולכ"ע אבר חסר פטור ובסמוך למשנה זו יביא עוד שתי משניות אחרות דאתו דלא כמאן. ועוד יש לתמוה דמי דחקו לר"ל לומר אבל באבר אחד דברי הכל אינו חייב אלא אחת כנראה שהוא דבר פשוט דליכא מאן דמיחייב אאבר חסר והלא משניות סתומות שנינו דמיחייב על כזית באופן שדברי רש"י הללו לפום ריהטא הם מתמיהין בעיני:
אך כפי פירוש התוס' הכל מתיישב היטב שהם כתבו דבין לר"ש ובין לר' יוסי שיעור הקטרה הוא בכזית אלא שנחלקו אי בעינן בשעת ההקטרה שתהיה כל הבהמה שלמה או באבר אחד שלם סגי וא"כ מתני' דהמעלה כזית מן העולה ומן האמורין דחייב דברי הכל היא ובשיעור כמה יהיה מן העולה בשעת הקרבה בזה לא איירי הך מתני' לפי שכבר נשנה דין זה במשנה הקודמת ובמתני' דהקומץ נמי נשנה מחלוקת ר"א ות"ק אם דין המנחה שוה לעולה או לא וא"כ שנה וכולן שחסרו כל שהוא והקריבן בחוץ פטור וקאי על הדברים השנויים בלועה משנה שהוא דבר מוסכם מהכל דכל.

שחסר כל שהוא מן המנחה כבר נפסלה והוא אם הקריבה בחוץ פטור אבל בחסרון דעולה לא מיי... משום דאיכרון דעולה הוא מחלוקת ר"ש ור' יוסי דלר"ש כל שהאבר שלם חייב ולר' יוסי בחסרון שהוא דומיא דמנחה פטור המקריב אותה בחוץ ולפי אוקימתא דר' יוחנן כפי פירש"י צ"ל דהנהו ה... משניות דהמעלה כזית ודהקומץ אתו כר"ש משום דכפי פירוש רש"י לכ"ע אותו על אבר שלם הו... דבעינן שיקריב כל האבר אלא דבמוקטרי פנים נחלקו ר"ש ור' יוסי דר"ש סבר דלא בעינן שיק... כל האבר במוקטרי פנים אלא בכזית בלבד מתחייב ולר' יוסי אף במוקטרי פנים בעינן שיקריב האבר ולפי זה הנהו תרי מתני' דקאמרי דבמוקטרי פנים בכזית מתחייב אהו כר"ש דוקא וגם ... קצת דוחק דהשתא לן תנא כר"ש נגד ר' יוסי דהלכתא כותיה ומ"מ אין זה מבהתימה שהרי בדף ... אמרינן דר' יוחנן אמר על סתם מתני' הא מני ר"ש היא. אך כפי פירוש התוס' הנהו תרי מה... דברי הכל הם דהתם לא איירי אלא בשיעור מה שמקריב ולמדנו התנא דבכזית מתחייב אך כ... שיעור יהיה מן הבהמה בשעת הקרבה בזה לא איירו הנהו תרי מתני' אך דין זה נתבאר במ... אחרת שהיא מחלוקת ר"ש ור' יוסי. הנה לא הואלתי לבאר הסוגיא כפי פירש"י ותוס' והרו... יראה כמה יש מהדוחק בדברי רש"י אך כפי פירוש התוס' הכל מתיישב היטב: **ולענין הלכה** ... בדין מוקטרי פנים שחסרו נחלקו ר' ישמעאל ור"ע ולפי הכלל קי"ל כר"ע דהלכה כמוהו מחב... ולפי זה מוקטרי פנים שחסרו חייב עליהם אך כפי אוקימתא דר' יוחנן דפשיטא דקי"ל כוותיה ד... הלכתא כותיה לגבי ר"ל ותו דאבוה דשמואל וליבנא בתרה דעולא קיימי כוותיה וא"כ ר"ש ... דמוקטרי פנים שחסרו חייב כר"ע ור' יוסי אית ליה דפטור כר' ישמעאל וא"כ יש לנו לפסוק ... יוסי לגבי ר"ש ולא ידעתי היכי לידיינוה דייני להאי דינא. ומיהו לפי מה שכתבתי לעיל דסוגיא ... ק"ז חולקת עם הסוגיא דדף ק"ח אפשר לומר דלפי סוגיא דדף ק"ח אף ר"ע יודה דמוקטרי פנים שח... שיהא חייב דדוקא כפי הסוגיא דקאמר דטעמא דר' ישמעאל הוא משום דכתיב יביאנו א"כ ... דר"ע דדרש יביאנו לדרשא אחריתי ס"ל דמוקטרי פנים שחסרו חייב אך כפי אידך סוגיא דמ... דפטר טעמיה הוא משום דגמר לה ממוקטרי חוץ א"כ אף אם ר"ע יאמר דיביאנו איצט... לדרשא אחריתי מ"מ סבר דמוקטרי פנים שחסרו פטור משום דגמר להו ממוקטרי חוץ ולא מ... לר"ע שאמר בפירוש דמוקטרי פנים שחסרו שיהא חייב דדוקא לר' ישמעאל מצינו סברתו משו... בברייתא. ולפ"ז נראה דיש לפסוק הלכה כר' יוסי מאחר דאפשר דר"ע יסבור כוותיה אלא שכל... עדיין לא הונח לי לפי דמסוגיא זו מוכח דטעמיה דר' יוסי הוא משום דלא מהדרינן פוקעין ו... בפ' המזבח מקדש סתם לנו תנא דמהדרינן פוקעין וא"כ הוו תרי סתמי דסתרן אהדדי ול... נצריך עוד בזה בעז"ה. ודע שלפי פירוש רש"י נראה דקי"ל כר"ש מכמה טעמי חדא דסברת ר... היא סברת ר"ע דלא דרש יביאנו ותו דהא קי"ל דמהדרינן פוקעין וכדסתם לנו רבי ותו דהנהו ה... מתני' דהמעלה כזית מן העולה ומתני' דהקומץ אתו כותיה וכדכתיבנא לעיל:
מעתה אבוא לבאר דברי רבינו, כתב בדין א' כל דבר שחייבין על העלאתו בחוץ כיון שהע... ממנו כזית בחוץ חייב כו' אבל אם חסר אותו הדבר כל שהוא בפנים והעלה שארי... בחוץ פטור כיצד הקומץ והלבונה והאמורין והעולה ומנחה הנשרפת והנסכים שחסרו מקצתם בפנ... והקריב שאריתן בחוץ פטור ע"כ. עוד כתב הלכה י"א העלה וחזר והעלה חייב על כל אבר וא... וכו' העלה אבר חסר פטור שנאמר לעשות אותו על השלם הוא חייב ע"כ, והנראה אלי בכוו... רבינו הוא דס"ל דמוקטרי פנים שחסרו פטור עליהם ובפלוגתא דר"ש ור' יוסי ס"ל דהלכתא כר' יו... ופסק כאוקימתא דר' יוחנן דאמר מחלוקת באבר אחד וכמ"ש מרן וס"ל כפירוש התוס' דלכ"ע בכז... מתחייב אך צריך שאותו הדבר שמקריב הימנו כזית יהיה שלם. והנה בתחלה כתב בכל דבר שחיי... על העלאתו בחוץ כיון שהעלה ממנו כזית בחוץ חייב בין שהעלה בפנים תחלה ושייר ממנו כז... והעלה בחוץ בין שהניח הכל בפנים ולוקח ממנו כזית והעלהו בחוץ אבל אם חסר אותו הדבר... שהוא בפנים והעלה שאריתו בחוץ פטור כיצד הקומץ או הלבונה והאימורין והעולה כו' שחסרו מק... בפנים והקריב שאריתן בחוץ פטור כו' ע"כ. ואף שכלל בדין אחד הקומץ עם העולה לאו למימר שד... העולה שוה לדין הקומץ שאם חסר כל שהוא מן העולה והקריב שאריתו בחוץ שיהיה פטור שהנ... לר' יוחנן כל שהקריב אבר א' מן העולה אף שהחסר השאר חייב ומש"ה אמר דלכ"ע כל שהקריב ... או ה' איברים חייב על כל אבר ואבר וכן פסק רבינו בהלכה י"א ועוד כתב בסוף דבריו העל... אבר חסר פטור משמע דוקא משום שהוא אבר חסר הא אם היה האבר שלם אף שחסר כל שה... הבהמה חייב, אלא שהכונה היא במה שכלל העולה עם המנחה לומר שגם בעולה אם חסר ממנ... מהשיעור שלה כל שהוא פטור ואת"כ פי' ששיעור העולה הוא אבר שלם ואם הקריב מהאבר כיו... חייב אך אם חסר מהאבר כל שהוא והקריב שאריתו בחוץ פטור, ועוד אפשר לומר שכל שהקריב מן... הבשר שאינו מן האבר כל שהחסר מהבהמה כל שהוא פטור דדוקא כשהקריב מן האבר כזית ושא... האבר קיים חייב לפי דקרינן ביה שהקריב מהשלם אך אם הקריב מהבשר שאינו מהאבר אז בעינן שתהיה כל הבהמה שלמה. ומ"ש שאם חסר מן העולה כל שהוא שפטור מיירי בשהקריב מהבשר שאינו אבר ואח"כ כתב דין האבר שכל שהוא שלם חייב עליו אף שחסר שאר הבהמה ומש"ה חייב אם הקריב ד' או ה' איברים על כל אבר ואבר. ומ"ש העלה אבר חסר פטור אין הכונה דבעינן שיקריב כל האבר שהרי כתב בתחלת דבריו דבכזית מתחייב אלא הכונה היא שזה האבר נחסר כל שהוא הימנו והקריב שאריתו ומש"ה אמר דפטור לפי שהקריב מדבר שהוא חסר ואינו שלם וזהו שכתב רבינו העלה אבר חסר ולא כתב העלה מקצת מהאבר, והראב"ד כפי הנראה לא הבגית היטב בדברי רבינו והבין שמ"ש העלה אבר חסר דפטור הוא משום דבעינן שיקריב כל האבר ולזה השיג עליו וכתב לא הזירו דבריו שהרי שנינו המעלה כזית מהעולה ומהאימורים בחוץ חייב אלמא לא בעינן האבר שלם וכי איתמרה שמעתא במוקטרי פנים שחסרו והעלהן והקטירן בחוץ דהלכה כר' יוסי דפטור ע"כ. ומ"ש כדברי הראב"ד שחסרו בהקטרתן נראה לי שהוא ט"ס דהא פשיטא שכל חסרון שהוא בהיכא שהקטיר אותו במזבח לא שמיה חסרון וכדתנן וכולן שהקריב מהם בפנים ושייר מהן כזית והקריבו בחוץ חייב, הנראה אלי הוא שעיקר הנוסחא היא שחסרו קודם הקטרתן. והנה לפי מה שכתבנו דברי רבינו הן הן דברי הראב"ד והכל הוא שפה אחת ודברים אחדים:
וראיתי למרן ז"ל שכתב ומ"ש הראב"ד לא האירו דבריו שהרי שנינו וכו' יש לומר שאין זו ראיה דכיון דלר' יוסי אם העלה וחזר והעלה אבר אחד אינו חייב אלא אחת והיינו אפילו יש בו כמה זיתים ממילא משמע דהא דתנן העלה כזית מעולה ומאמורים כזית בחוץ חייב כשאותו זית הוא אבר א"נ כשהוא ממקום שאינו אבר כגון שהוא בשר או חלב ע"כ. ולא ידעתי מי הכניסו בדוחק זה דהא מתני' דהמעלה כזית לא מיירי כי אם בשיעור הקרבה שיתחייב עליה בחוץ וקאמר דבכזית מתחייב אך אי בעינן שתהיה כל הבהמה שלמה בשעת ההקרבה או שיהיה האבר שלם הוא

איירי מתני' ודין זה הוא במשנה אחרת הוא מחלוקת ר"ש ור' יוסי וכמו שכתבנו לעיל. והנראה
מרן ה"ל כפירוש רש"י דבעינן לר' יוחנן אליבא דר' יוסי שיקריב כל האבר בחוץ כדי שיתחייב
"כ נדחק במתני' דקתני דהמעלה כזית חייב ואוקמה באותו זית הוא אבר שלם או שאותו זית
אבר כי אם בשר או חלב אך כפי מה שכתבנו דרבינו ס"ל כפירוש התוס' מתני' דהמעלה
ת אתייא כפשטה וכמו שכתבנו לעיל. עוד ראיתי למרן שכתב ומ"ש וכי איתמרא כו' אין פשט
שון מורה כדבריו דקתני העלה וחזר והעלה משמע דכל העליות בחוץ הן ע"כ, ודבריו נעלמו
י ולא ידעתי מה הבין בדברי הראב"ד דודאי אליבא דר' יוחנן מתני' דהעלה וחזר והעלה היא
קטרי פנים ואם הבין שהראב"ד מוקי למתני' שהקטיר מהעולה על המזבח וחזר והוציאן לחוץ
קריבם וגם הוא דפטר ר' יוסי משום חסרון, מלבד שאין השגתו על הראב"ד השגה שהרי אף
ב"ד מודה דמאי דתנן העלה וחזר והעלה שכל העליות הם בחוץ אלא שקודם שהקריב קצת
ים עוד אני תמיה דאיך תשדו להראב"ד שיאמר דמה שהקריב בפנים יקרא חסרון לפטור אם
יב אחריהם בחוץ מאחר דמשנה שלמה שנינו וכלן שחסרו מהן בפנים והקריב אחריהן בחוץ חייב ואף
ליעזר מודה בזה וכמבואר, סוף דבר דברי מרן צריכין אלי תלמוד וכונת רבינו ה"א כמו שכתבתי:
ע שעדיין יש לדקדק בדברי רבינו דפסק כר' יוסי שהרי אבוה דשמואל ס"ל דטעמיה דר"י הוא
משום דלא מהדרינן פוקעין ואילו רבינו פסק בפ"ו מהלכות אלו דמהדרינן פוקעין ואילו הכא
כר' יוסי ולכאורה נראה דהוו תרתי דסתרן אהדדי. והנראה הוא דרבינו ס"ל דסברא זו
ה דשמואל ליתא דדוחק הוא לומר דכל אותן סדרשות דאמרינן בפ' המזבח מקדש לסוכיח
דרינן פוקעין דלהוו דלא כר' יוסי וכמו שתמהו התוס' בדף ק"ט אלא דטעמיה דר' יוסי הוא
דמהדרינן פוקעין כחד מעוטא דאותו ילפינן למוקטרי פנים ולמוקטרי חוץ או דאית ליה
"ש דסברה הכא או מואליהם שאמר ילפינן נמי למוקטרי פנים א"נ דס"ל דאיכא תרי מעוטי
מרינן בדף ק"ז אליבא דר' ישמעאל וסוגיא זו דאבוה דשמואל חולקת עם אותה סוגיא וכמו
בנו לעיל ומה שקשה לזה ממ"ש רבינו גבי זרק והעלה דחייב ב' שהרי חלק כו' דמשמע דפסק
כר"ע כבר כתבנו בזה לעיל (א"ה המצאנו לעיל פ' ח"י דין ד'):

שראיתי לרבינו בפירוש המשנה שכתב ונאמר עוד במעלה בחוץ לעשות אותו לה' על כן אמר
ר"ש שזה הענין נופל על כל אבר ואבר ולפיכך אם העלה בחוץ חייב על כל אבר ואבר ור'
אומר שהוא נופל על הקרבן כולו וכו'. והנה דברים אלו הם כפי אוקימתא דר"ל אך בחיבורו
בו וכתב כאוקימתא דר' יוחנן. וראיתי להרב בעל תי"ט שהביא דברי רבינו הללו דבפירוש
נה נגירסא אחרת ולא יכולתי ליישבה שלפי גירסתו אין הפרש בין דברי ר"ש לדברי ר' יוסי,
שראיתי לרש"י שכתב עלה דמתני' דוכלן שחסרו כל שהוא והקריבו בחוץ פטור דהאי וכולן
אלבונה קאי דהא מיפלג פליגי בה במנחות פ"ק בלבונה שחסרה דלר' יהודה כשרה אפילו
על קורט אחד ולר"ש בשני קרטין ואי בלבונה נמי קאי מיירי שחסרה משיעור הכשרה למר
ת ליה ולמר כדאית ליה ע"כ. והנראה דרש"י ס"ל דהני סרי מתני' דהמעלה כזית מהעולה
' דהקומץ ס"ל דהא דבעינן שלם הוא דוקא במוקטרי חוץ אבל במוקטרי פנים חייב אף על
וכמו שכתבנו לעיל וס"ל דטעמא דר' אליעזר דבעי שיקריב את כולו לאו משום חסרון כי
משום פסול ומש"ה אמר דמאי דתנן וכולן שחסרו כו' לאו אלבונה קאי דכיון שאינה נפסלת בחסרון
שהוא חייב עליה בחוץ אף שהיא חסרה דבמוקטרי פנים לא בעינן שלם. אך עם מה שכתבנו
התוס' ורבינו אין צורך לכל זה דלעולם אף במוקטרי פנים בעינן שיהיה שלם בשעה שמקריב
כזית בחוץ ומש"ה קתני וכולן שחסרו כל שהוא בפנים והקריבו בחוץ פטור וטעמא הוא
דכתיב אותו על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר וקאי נמי על הלבונה ואף שאינה נפסלת
און. וראיתי לתוס' בדף ק"ח ד"ה כמאן שכתבו דהא דמחייבינן מוקטרי פנים שחסרו והקריבן
היינו דוקא כגון אימורין או איברי עולה שחסרו דלא מיפסלי בהכי אבל מנחה שחסרה
ולבונה שחסרו דמפסלי מחמת חסרון פסול כדתנן וכולן שחסרו כל שהוא והקריבן בחוץ
וגבי עולה קתני המעלה וכו' ומשמע בגמרא דבניתותרו מיירי וכו' ע"כ. ודבריהם תמוהים
עיני דדוקא ברייתא דקתני מצטרפין לכזית להעלותן בחוץ וליחייב עליהם משום פגול ונותר
נן לה בשניתותרו משום דקשיא לן גבי נותר מאי איירי עולה אפי' שלמים נמי וכדתנן כל
ים מצטרפין ומש"ה מוקמינן לה בשניתותרו אבל מתני' דלא איירי כי אם בדין שעלאה בחוץ
קתני מן העולה דעולה והאמוריה אין שלמים והאמוריהן לא משום דבשר שלמים לאו בר
ה הוא ולא קרינן ביה אל פתח אהל מועד לא יביאנו וא"כ אין הכרח לאוקומי מתני'
תרו אלא מתני' איירי כפשטה בשאר הבהמה היא שלמה ומתני' דוכולן שחסרו דפטור ס"ל
רי פנים שחסרו פטור ומטעם חסרון נגעו בה ולא משום פסול ולעולם דלמ"ד דהחסרון אינו
ומוריד במוקטרי פנים מנחה שחסרה בפנים חייב עליה בחוץ ואף שהיא פסולה כיון שאם
לא תרד. ומיהו נראה שהדין שכתבו התוספות דין אמת הוא דאף למ"ד דמוקטרי פנים
חייב במנחה שחסרה מודה דפטור אך לא מההכרח שכתבו התוספות אלא ממאי דתנן
' דהקומץ דרבי אליעזר פוטר עד שיקריב את כולן ולפי הנראה ר"א לא פליג במתני'
לא הוית מהעולה והטעם משום דס"ל דהאי עולה דלא מיפסלא בחסרון מש"ה כל שהקריב
כזית חייב כיון דשאר הבהמה או האבר קיים אבל במנחה שנפסלת בחסרון דל מהכא
דאותו ס"ל דפטור לפי שאינו ראוי לבוא אל פתח אהל מועד וכל שאינו מתקבל בפנים אם
בחוץ פטור וא"כ אף למי שיחלוק בסברא זו דר"א משום דבשעה שמקריב מהמנחה מה
ממנה בחוץ הוא כשר מ"מ כל היכא דחסרה קודם שיקריב בחוץ מודה דפטור לפי שנפסלה
. ולפ"ז אף למ"ד דמוקטרי פנים שחסרו דחייב יודה במנחה שחסרה דפטור לפי שהיא פסולה
ן. ומיהו עדיין אפשר לדחות כל זה ולומר דטעמיה דת"ק דפליג עם ר' אליעזר הוא משום
דאף דמנחה נפסלת בחסרון מ"מ אם הקריב ממנה כזית בחוץ חייב כיון שהיא שלמה
היא פסולה קרינן בה ואל פתח אהל מועד לא הביאו כיון שאם עלתה לא תרד ור"א
דכיון דלכתחלה לא תעלה בעינן שיקריב כולה כדי שיתחייב עליה בחוץ ומאי דתנן וכולן
בפנים דפטור לאו משום פסול נגעו בה אלא משום חסרון וכתיב אותו על השלם ומינה
דלא בעי שלם במוקטרי פנים אם חסרה המנחה בפנים והקריב ממנה בחוץ חייב כיון
עלתה לא תרד וכסברת ת"ק. אך ממקום אחר נראה לי שהדין דין אמת לפי שאני סבור
רי מתני' דהמעלה כזית מהעולה ומתני' דהקומץ דברי הכל היא. והנה רבינו בתחלה
מחלוקת ר"ש ור' יוסי אם במוקטרי פנים בעינן שלם או לא כפי אוקימתא דר' יוחנן דהלכתא
וא"כ חזר ושנה דהמעלה כזית מהעולה דחייב ודין זה הוא מוסכם מהכל אלא דלמר הוא
נאבד השאר ולמר בשלא נאבד אך במה שאמר דבהקרבת כזית מתחייב הכל מודים בזה
הביא דין הקומץ והמנחה דבכזית נמי מתחייב דומיא דעולה וגם בזה מודים ר"ש ור'
לא שר"א נחלק במנחה מטעם פסול וא"כ חזר ושנה דכולן אם חסרו בפנים והקריבן
פטור ונראה שגם דין זה הוא מוסכם מהכל משום דאף למ"ד דבמוקטרי פנים לא בעינן
"מ מודה במנחה שחסרה דפטור משום דנפסלה בחסרון וזהו שלא שנה דין זה גבי עולה
דבעולה למ"ד דמוקטרי פנים לא בעינן שלם אף אם לא נשאר מן העולה כי אם כזית
בחוץ חייב ומש"ה לא הביא דין זה דחסרון כי אם גבי מנחה שהוא מוסכם מהכל
לדידן דקיי"ל דאף במוקטרי פנים בעינן שלם טעמא דפטור המקריב מנחה שחסרה בפנים
שום דכתיב אותו וזהו שרבינו כשהביא דין זה דמנחה שחסרה דפטור נתן טעם משום
דכתיב לעשות אותו על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר:

ובדף ק"י עלה דמתני' דוכולן שחסרו אמרינן בגמרא איבעיא להו חסרון דחוץ שמיה חסרון
או לא שמיה חסרון מי אמרינן כיון דנסקא איפסלי להו מה לי חסר מה לי יתר או

דילמא יוצא דאיתיה בעיניה אין דליתיה בעיניה לא ולא איפשיטא. והנראה אצלי הוא דספק זה הוא
משום דס"ל סתמא דתלמודא דטעמא דמתני' דוכולן שחסרו בפנים משום פסול נגעו בה וכמו
שכתבנו לעיל דסברא זו היא מוסכמת מהכל אף למאן דאית ליה דבמוקטרי פנים לא בעינן שלם
אפ"ה מנחה שחסרה והקריבה בחוץ פטור לפי שהיא פסולה. ולפי הנחה זו נסתפקו בחסרון דחוץ
דכיון דגזרת הכתוב היא דיוצא אף שנפסל אפי' הכי חייב א"כ אם חסר בחוץ נמי יהיה חייב
דמה לי חד פסולא מה לי תרי פסולי אך למ"ד שגם במוקטרי פנים בעינן שיהיה שלם וא"כ
מנחה שחסרה פטור מטעם חסר נראה דאין מקום לבעיא זו דכיון דגזרת הכתוב הוא שיהיה
שלם איך יתכן דבשביל שהחסרון הוא בחוץ שיתחייב דהיכן מצינו שדבר חסר יתחייב עליו ומיוצא
דחייב קרא ליכא שום ראיה לחייב על חסרון דחוץ. אך ראיתי לרבינו שאחר שכתב דהמקריב
מנחה חסרה דפטור משום דכתיב אותו דבעינן שלם כתב הוציאו שלם וחסר בחוץ והעלהו הרי זה
ספק ואינו לוקה ע"כ. ולא הבינותי דין זה דמאחר שהטעם הוא משום דכתיב אותו איך יתכן שאם
חסר בחוץ שיתחייב, והדבר צריך אלי תלמוד:

ודע דרבינו לא כתב בפירוש דין מוקטרי חוץ שחסרו ומסוגיא דדף ק"ז וק"ח מוכח דבמוקטרי
חוץ לכ"ע בעינן שלם ולא נחלק בו אדם ומאי דאיבעיא לן אי חסרון דחוץ הוי חסרון הוא
דווקא במוקטרי פנים אלא שהחסרון היה בחוץ אבל במוקטרי חוץ שנחסרו לכ"ע פטור משום דכתיב
אותו. ונראה לומר דכיון דמהסוגיא מוכח דאף מאן דפליג במוקטרי פנים מ"מ מודה במוקטרי חוץ
שאם חסרו דפטור א"כ כיון שלמדנו רבינו דאף במוקטרי פנים בעינן שיהיה שלם מכ"ש נלמד דבמוקטרי
חוץ בעינן שיהיה שלם, ומיהו עדיין לבי מהסס בזה דכל כי האי מילתא היה לו לרבינו לומר אותו
בפירוש. עוד יש לדקדק במ"ש רבינו העלה וחזר והעלה חייב על כל אבר ואבר זרק הדם והעלה
האיברים חייב שתים ע"כ. והנה כתב שני דינים אלו בסתם כאילו בחד גוונא מיירי ואני תמיה בזה
שהדין הא' דהעלה וחזר והעלה דחייב שתים הוא דוקא בב' העלמות דאילו בהעלם אחד פשיטא דאינו
חייב כי אם אחת ואפי' אם העלה שתי עולות בזה אחר זה בהעלם אחד אינו חייב כי אם אחת
שהרי כתב רבינו בפ"ו מהל' שגגות דין ג' דהשוחט חמשה זבחים בחוץ בהעלם אחד אינו חייב אלא
חטאת אחת ופשיטא דהוא הדין למעלה ה' זבחים בהעלם אחד דאינו חייב כי אם אחת והדין השני
דזרק והעלה הוא בהעלם אחד ואפי' הכי חייב שתים לפי שהכתוב חלקן והרי זה כאילו עבר על
ל"ו כריתות שבתורה בהעלם אחד דקי"ל דחייב על כל כרת וכרת. והדבר הוא פשוט דמאי דשקלינן
וטרינן בגמרא בזרק והעלה אם חייב שתים או אחת הוא בשזרק והעלה בהעלם א' דאילו בשני העלמות
פשיטא דחייב שתים ולא היה צריך הכתוב לאמרו ואין צורך לראיה בזה וא"כ היה לו לרבינו לבאר
כל זה ולא לכתוב הדינים בסתם וצ"ע:

ומ"ש רבינו כל דבר שחייבין על העלאתו בחוץ כיון שהעלה ממנו כזית בחוץ חייב כלל בדין זה
כל הפרטים שהזכיר בדין ג' חוץ מהמים והיין ששיעורם הוא ג' לוגין. ודע דבפרק השוחט
והמעלה (דף ק"ט) תנן דאם הקטיר בחוץ כזית חייב ור"א פוטר ובגמרא אמרי' ת"ר הקטיר כזית
בחוץ חייב חצי פרס בפנים פטור וקס"ד מאי פטור פטור דזר כלומר דזר שהקטיר חצי פרס פטור
והקשו דאמאי פטור הא הקטרה היא בחוץ ותירצו אמר רב מאי פטור פטור ציבור דציבור שהקטירו
כזית יצאו ידי חובתן משום דכזית הוה הקטרה. תו אמרינן התם דהכא מודה ר' אליעזר ואע"ג דאית
ליה דאם הקטיר כזית בחוץ דפטור מ"מ מודה דציבור שהקטירו כזית חייב ועל זה תמה ר' זירא
דאמאי מודה ר"א בציבור דכיון דלדידיה בחוץ פטור אלמא לאו הקטרה היא וא"כ ציבור נמי לא
יצאו ידי חובתם ותירץ רבה דבהקטרה דהיכל כ"ע לא פליגי דכזית הוי הקטרה בין לחייב בחוץ
ובין לפטור ציבור לפי שלא נאמר שיעור בהקטרה דהיכל שהיא של כל יום ויום וברייתא כולה רישא
וסיפא ד"ה היא ובהקטרה דהיכל מיירי וכי פליגי במתני' בהקטרה דיוה"כ דלפני ולפנים שנאמר בה
שיעור דמלא חפניו דוקא ובבת אחת דר"א סבר מלא חפניו דוקא ומש"ה בחוץ לא מתחייב כי אם
בשלימה ות"ק סבר דמלא חפניו לאו דוקא ומש"ה חייב בחוץ על כזית ע"כ. ואני תמיה בזה דלמאי
איצטריך רש"י למימר דמ"ד מלא חפניו דדוקא הוא בבת אחת דהא ר"א דאית ליה דאם הקטיר כזית
בחוץ דפטור אף שיאמר דאם הקטיר מלא חפניו שני פעמים דכשר מ"מ לגבי חוץ ס"ל דאם הקטיר
כזית דפטור דומיא דקומץ וליכא למימר דגבי קומץ נמי ס"ל לר"א דאם הקטיר קומצה פעמים
דפסולה דהא משנה סתמית היא בפ' הקומץ רבה (דף כ"ו) הקטיר קומצה פעמים כשרה וליכא מאן
דפליג עלה. ועוד שמדברי רש"י בפירוש המשנה נראה דר"א מודה דאם הקטיר הקומץ פעמים דמהני
אלא דטעמא דר"א הוא דכיון שכולן מתירין הם כל זמן שלא קרבו כולם לא הויא הקטרה דומיא
דקומץ ולבונה ושני בזיכין דתנן בדף ק"י דר"א פוטר עד שיקריב את כולם ולא ראיתי בשום מקום
מי שיאמר שאם הקריב שני הבזיכין בזה אחר זה דלא מהני ואביי הקשה לרבה דאיך יתכן לומר
דמלא חפניו לאו דוקא והא כתיבא חוקה בהקטרה דפנים כתיב וחוקה עכובה הוא אלא אמר אביי
דלעולם לכ"ע מלא חפניו דוקא וכי פליגי במתני' הוא בהקטרה דפנים וטעמייהו דרבנן דמחייבים על כל
כזית דפנים בחוץ הוא משום דילפי פנים מחוץ וכי היכי דחוץ דהיינו הקטרה דהיכל מתחייב בכזית
לכ"ע משום דלא נאמר בו שיעור ה"נ בהקטרה דפנים חייב בכזית ור"א ס"ל ילפינן פנים מחוץ
ומש"ה אינו מיחייב עד שיקריב מלא חפניו בחוץ וברייתא כולה רישא וסיפא דברי הכל היא ומיירי
בהקטרה דהיכל שלא נאמר בה שיעור ומש"ה אם הקטיר כזית חייב וציבור נמי שהקריבו כזית יצאו
ידי חובתם. ורבא הקשה לדברי אביי הללו דאיך יתכן לומר דרבנן ילפינן פנים מחוץ השתא חוץ מחוץ
לא ילפי רבנן דתניא יכול המעלה פחות מכזית קומץ וכו' והמנסך פחות מג' לוגין יין או מג' לוגין
מים יהא חייב ת"ל לעשות אותו על השלם חייב ואינו חייב על החסר והא פחות מג' לוגין דאית
בהו כמה זיתים ולא ילפי רבנן חוץ מחוץ חוץ מבפנים מיבעיא אלא אמר רבא כגון דקבעינהו שני
חצאי פרס במנא מ"ס קביעות מנא מילתא היא ומ"ס לאו מילתא היא כלומר דרבא ס"ל דמתני'
ובברייתא מיירי בהקטרה דהיכל אלא דברייתא מיירי בדלא קבע במנא וד"ה היא ומשום הכי אם
הקטיר בחוץ כזית חייב וציבור נמי שהקריבו כזית יצאו ידי חובתם אך מתני' איירי דקבע לשני
חצאי פרס במנא דר"א סבר דקביעות מנא מילתא היא ומש"ה אינו חייב עד שיקטיר הכל בחוץ
ורבנן סברי דקביעות מנא לאו כלום היא ומש"ה מחייבים אף אם לא הקטיר בחוץ כי אם כזית
אבל בהקטרה דפנים אף רבנן מודו שאינו מתחייב בחוץ עד שיקטיר כל השיעור דהיינו מלא חפניו
ואם קבעו ציבור במנא והקטירו כזית נראה דלר"א לא יצאו ידי חובתם לפי דמתחלת הסוגיא מוכח
דכל דלא הוי הקטרה לסתחייב עליה בחוץ לא יצאו הציבור ידי חובתם ולענין זר המקטיר כזית אם
הקטיר מקטורת של פנים לכ"ע פטור ואם הקטיר מקטורת של היכל לכ"ע חייב אך אם הקטיר
מקטורת של היכל כזית לאחר שקבע פרס במנא באנו למחלוקת ר"א ורבנן לרבנן חייב ולר"א פטור
ורב אשי אמר ניסוך מהקטרה לא ילפי רבנן אע"ג דחוץ מחוץ הקטרה מהקטרה ילפי אע"ג דחוץ
מפנים ע"כ. והכונה בא להחזיק תירוצו של אביי דמתני' איירי בהקטרה דפנים וטעמייהו דרבנן הוא
משום דילפי פנים מחוץ אלא שהקשה לו רבא דהא רבנן לא ילפי אפי' חוץ מחוץ לזה בא רב אשי ואמר
דמאי דלא ילפי רבנן חוץ מחוץ הוא משום דאינם שוים דחד הוי ניסוך וחד הקטרה וניסוך מהקטרה
לא ילפי אף דהוי חוץ מחוץ אבל גבי קטורת דהיכל היא הקטרה אף שהוא חוץ מפנים ילפי הקטרה
מהקטרה: והנה כפי סברת רבי אשי הלזו גבי ציבור פשיטא דאם הקטירו בהיכל כזית דנפטרו
אך בהקטרה דפנים פשיטא דלא נפטרו דלא שייך למילף פנים מחוץ לפטור הציבור ופשיטא שאם חסר
כל שהוא ממלא חפניו דלא יצאו ידי חובתם דהא חקה כתיב ביה ולענין זר המקטיר אם הקטיר
בהיכל פשיטא דבכזית מתחייב. אך אם הקטיר בפנים אני מסתפק לדעת רב אשי מי אמרינן כי
היכי דילפינן פנים מחוץ ליחייב בחוץ אף על כזית הכי נמי ילפינן פנים מחוץ לחייב את הזר
שמקטיר בפנים כזית או דילמא היכא דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר ודוקא גבי חיובא דחוץ
ילפינן פנים מחוץ אבל בחיובא דזר לא ילפינן פנים מחוץ. עוד אני מסתפק בזר שהקטיר כזית מן

טו מי ששחט קדשים בזמן הזה והעלם חוץ לעזרה. שם (דף ק"י:) פלוגתא דר"י ור"ל ופסק כר"י:

טז השוחט קדשי נכרים בחוץ חייב. במשנה פ' ב"ש (זבחים מ"ה) פלוגתא דר"ש

טו מי ששחט קדשים בזמן הזה והעלם חוץ לעזרה חייב. מפני שהוא ראוי ליקרב בפנים. שהרי מותר להקריב אף על פי שאין בית. מפני שקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא: **טז** השוחט קדשי נכרים בחוץ חייב. וכן המעלה אותן בחוץ. והנכרים מותרין להקריב עולות לשם בכל מקום. והוא שיקריבו בבמה שיבנו. ואסור לסייען ולעשות שליחותן שהרי נאסר ע... להקריב בחוץ. ומותר להורות להם וללמדם היאך יקריבו לשם האל ברוך הוא:

דר"ש ור' יוסי ופסק כר' יוסי. ומה ... וכן המעלן בחוץ פשוט הוא דדין מעלה ... לדין שוחט: והנכרים מותרים להקריב ... לשם בכל מקום וכו'. בסוף זבחים (דף ק...

סליק הלכות מעשה הקרבנות ב...

סליקו להו הלכות מעשה הקרבנות בס"ד

משנה למלך

הקומץ אם חייב דומיא דחיובא דחוץ או דילמא יש לחלק בינייהו דגבי זר בעינן כדי שיתחייב עבודה שלמה וכל שלא הקטיר כל הקומץ לא הוי עבודה שלמה. והנה לענין ספק זה נראה שיש להוכיח דגם בזר אם הקטיר כזית מן הקומץ חייב שהרי בתחלת הסוגיא עלה דברייתא דאם הקטיר כזית בפנים פטור וקס"ד מאי פטור פטור זר קא מתמה תלמודא אמאי הקטרה היא ופירש"י אמאי פטור הא הקטרה היא דהא האי תנא מחייב עלה בחוץ ע"כ. הרי דס"ל לסתמא דתלמודא דכל היכא דחשיבא הקטרה לחייבו בחוץ חייב עליה הזר ולפי זה גבי קומץ נמי כיון דבכזית חייב עליה בחוץ זר נמי חייב בכזית. ומיהו עדיין יש לדחות כל זה משום דמהסוגיא נראה דבקטורת אם יש לה שיעור אינו מתחייב עליה בחוץ ומש"ה הוה ס"ל לרבה דטעמייהו דרבנן דמחייבי בחוץ בכזית הוא משום דס"ל דמלא חפניו לאו דוקא ואביי אמר דטעמייהו דרבנן הוא משום דילפי פנים מחוץ ורבא הוצרך לומר דלרבנן קביעות מנא לאו כלום היא משמע הא לאו הכי לא הוו מחייבי רבנן בכזית ויש לתמוה דאמאי איצטריכו להני טעמי הרי קומץ דאליבא דכ"ע הוא דוקא ואם חסר ממנו כ"ש אינו מועיל כלל ואפ"ה מחייבי רבנן בכזית וכיון שהשאר קיים וא"כ נימא דטעמא דרבנן הוא דאף דרחמנא מלא חפניו דוקא קאמר מ"מ חייב על כזית כיון שהשאר קיים מידי דהוה אקומץ וכבר תמהו התוס' בקושיא זו ותירצו דע"כ לא מחייבי רבנן בקומץ אלא משום דחשיב להתפסל ע"מ להקטיר כזית מקומצה לאחר זמנו הילכך חשיבא נמי הקטרה לחייבו אכזית ממנו בחוץ אבל קטרת לא אשכחן יחשיב הקטרה בכזית דלא שייך בה פגול הילכך הא דמחייבי רבנן בקטרת בכזית ע"כ הוא משום דמלא חפניו לאו דוקא או משום דקביעות מנא לאו כלום היא ע"כ. ולפי זה כשהקשו בגמרא אמאי הקטרה היא הכונה דכיון דחייב עליה בחוץ בכזית ע"כ טעמא הוא משום דכזית חשיבא הקטרה שלמה דאי לא לא היה חייב על כזית בחוץ משום דלא דמי לקומץ וכיון דהוי הקטרה שלמה זר אמאי פטור עליה הרי עשה עבודה שלמה אבל קומץ אף שחייב על כזית ממנה בחוץ אין ללמוד מזה שיתחייב הזר נמי בכזית כיון שאינה עבודה שלמה. ועוד יש להוכיח דברי התוס' הללו דבתר דאמרינן מאי פטור פטור ציבור אמרינן אמר רבי זירא אי קשיא לי הא קשיא לי הא דאמר רב עלה בהא אפילו ר"א מודה דהא ר"א לאו הקטרה היא קאמר ע"כ משמע דאי לאו דברי רב הוה ניחא ליה הברייתא. ויש לתמוה דהיכי ניחא ליה וכי בשביל שחייב על כזית בחוץ נאמר דצבור נמי נפטרו בכזית וכי קומץ דמיחייב בכזית וכן שני בזיכין דחייב על אחד מהם בחוץ נאמר דגם הציבור נפטרו באחד מהם זו לא אמרה אדם מעולם אלא ודאי דהכוונה דאי לאו דברי רב הוה ניחא ליה משום דהוה ס"ל דהאי תנא דקאמר דהמקטיר כזית מהקטרת בחוץ דחייב ע"כ ס"ל דכזית חשיבא הקטרה שלמה דאי לא שיעור זה דכזית מנא ליה בקטורת ומש"ה הוה ניחא ליה מאי דתני סיפא דציבור פטור דכיון דחשיבא הקטרה שלמה מש"ה פטורים הציבור אך לרב דאמר דר"א מודה בציבור דפטורים לזה הוקשה דאמאי והלא ע"כ ר"א פליג עם רבנן וס"ל דלא חשיבא הקטרה בכזית וא"כ אם הקטירו הציבור כזית לא נפטרו. ולענין הספק האחר שנסתפקנו בזר שהקטיר קטורת בפנים אי מתחייב בכזית משום דילפינן פנים מחוץ דומיא דהעלאת חוץ או לא נראה שיש להוכיח דכשם דבהעלאות חוץ ילפינן פנים מחוץ ה"נ לגבי חיובא דזר דאי לא תימא הכי מאי דותקייהו לומר דמאי דתניא אי פרס בפנים דפטור דפטור ציבור קאמר אימא דפטור זר קאמר ומיירי בהקטרת פנים ובחוץ חייב משום דילפי פנים מחוץ וזר פטור משום דלגבי זר לא גמרינן פנים מחוץ וכי תימא דמאי דאמרינן דפטור ציבור קאמר הוא לפי הס"ד אך לפי המסקנא דטעמייהו דרבנן הוא משום דילפי פנים מחוץ הכי נמי דפטור דקתני פטור דזר קאמר הא ליתא דהא רב דקאמר בהא אפילו ר"א מודה ע"כ לפי המסקנא קאי וכל האי שקלא וטריא הוא ליישב דברי רב דקאמר דבהא אפילו ר"א מודה ומדקאמר בהא אפילו ר"א מודה מוכח בהדיא דפטור ציבור קאמר דאי פטור זר לא שייך לומר דר"א מודה דהא פשיטא דלר"א הזר פטור מידי דהוה דפטר בחוץ ולפי הנראה דרב דקאמר דפטור ציבור קתני ואפילו ר"א מודה משום הכרח זה הוא דברייתא קשיתיה דקתני בפנים פטור ואי בקטורת פנים האי

פטור אין לו מובן כלל בין אם נאמר דקאי אציבור בין אם נאמר דקאי אזר משום דגבי זר נמי ... פנים מחוץ אלא ודאי דמיירי בהקטרה דהיכל והפטור הוא פטור דציבור ולהורות על כל זה ... דבהא אפילו ר"א מודה לומר דמיירי בהקטרה דבכזית הויא הקטרה שלמה כאופן שלמדנו מוב... גבי חיובא דזר ילפינן פנים מחוץ: **שוב** ראיתי דהכרח זה אינו משום דטעמא דמוקמי לברייתא ... דהיכל הוא משום דלישנא דתני פרס בפנים אינו לודק כ"א בהקטרה דהיכל שהיה מקטיר ... מנה פרס בשחרית ופרס בין הערבים אבל בהקטרת פנים לא שייך לשון זה דתני פרס לפי ... הוא מלא חפניו וכיון דע"כ בהקטרה דהיכל מיירי מתני' מש"ה אמר דפטור ציבור קתני משום ד... דהיכל פשיטא דזר חייב בכזית כיון שאין לו שיעור מן התורה ולעולם דלפי המסקנא גם ... פנים פטור הזר אם הקטיר כזית משום דלא ילפינן פנים מחוץ לגבי חיובא דזר:

ודע דרבינו לא חלק כלל בין קטרת פנים לקטרת חוץ והנראה מדבריו דבשניהם מתחייב ... וכמו שכתבנו בתחלת דברינו והטעם הוא משום דפסק כאוקימתא דרב אשי דבתרא הו... בפ"ט מה' ביאת מקדש הלכה ד' כתב וכן אם הקטיר קטרת על מזבח הזהב משיקטיר כז... הבל. המקטיר קטרת ביום הכפורים בקדש הקדשים אינו חייב מיתה עליה עד שיקטיר מלא ... השיעור המפורש בתורה ע"כ. הרי הדבר מפורש דס"ל דגבי חיובא דזר לא ילפינן פנים ... ומרן ז"ל הביא על דברי רבינו הללו סוגיא זו וכתב בסוף דבריו וצ"ע נראה שהוקשה ... היכי דילפינן פנים מחוץ לגבי חיובא דחוץ הכי נמי היה לנו ללמוד לגבי חיובא דזר וליה ... בהקטרת פנים בכזית ומש"ה הצריך הדבר עיון: **וראיתי** בירושלמי פ"ד דיומא הלכה ה ... הקטיר כזית בחוץ חייב פחות מכזית בפנים פטור ר' זעירא בשם רב ירמיה נפטרו הציב... הוכתן ר' יוסי בר ר' בון בשם רבי ירמיה מן מן דתני הקטיר כזית בחוץ חייב מינה א... פחות מכזית בפנים פטור ע"כ. ולא יכולתי להלום גירסא זו דקאמר פחות מכזית בפנים ... הציבור דכיון דלא חשיבא הקטרה אמאי נפטרו וכן דברי ר' יוסי לפי גירסא זו הם תמו... לאו דמספיקנא אמינא דטעות נפל בספרים והגירסא היא כזית בפנים פטור כלומר דנפטרו ... כלומר דלא נימא דכל שלא הקטיר פרס לא נפטרו הציבור קמ"ל דשיעור דפרס אינו מעכ... הקטירו כזית יצאו ידי חובתם והיא הברייתא השנויה בתלמוד דידן שכתבנו בתחלת דברי... דקאמר ר' יוסי מן מה דתני כו' בא ללמדנו דשני דינים אלו תלויים זה בזה דהיי... חוץ ופטור ציבור ולאפוקי מסברת רב שכתבנו לעיל דקאמר על ברייתא זו דפטור ציבור ב... ר' אלעזר מודה ודו"ק. ומ"ש מרן בשם הר"י קורקוס שמתוך דברי רש"י כו'. עיי... דסנהדרין (דף ל"ד):

טו מי ששחט קדשים בזמן הזה וכו'. עיין במ"ש התוס' בפ"ו דיומא (דף ס"ג) ד"ה ... ובפ"ו דזבחים (דף נ"ט) ד"ה עד. ועיין במ"ש הראב"ד לעיל בפ"ו מה' בית הב... ויש לדקדק דלמה נקט דין זה בשוחט ומעלה באחד מהם לבד חייב. ואפשר לומר דהאי ... הכוונה היא או העלה. אלא שראיתי שבדין ע"ז כתב השוחט כו' וכן המעלה הרי שהוציא... חלוקות בפירוש וא"כ ה"נ הול"ל מי ששחט וכן מי שהעלה חייב אשר ע"כ נ"ל דכולה חדא היא ודו"ק:

טז והנכרים מותרים להקריב כו'. זה שהותר לנכרים להקריב עולות בכל מקום מוסר ... בהמה חיה ועוף תמימין ובעלי מומין טהורים ולא טמאים וכן מתוסר א... לבני נח להקריב. כן מתבאר פ"ד דע"ז (דף נ"א) ובפ' בתרא דזבחים (דף קט"ו) ועיין במ"ש ... בפ"ק דע"ז (דף ה') ד"ה מני (א"ה עיין במ"ש הרב בפ"י מה' מלכים הלכה ז' ע"ד הת... ובפ"ק דחולין (דף כ"ב) ד"ה והביא יע"ש. ומ"ש רבינו ואסור לסייען. הוא בירושלמי פ"ק ... הלכה י"ג יע"ש:

סליקו להו הלכות מעשה הקרבנות בס"ד

הלכות תמידין ומוספין

יש בכללן תשע עשרה מצות. שמונה עשרה מצות עשה. ואחת מצות לא תעשה:

וזה הוא פרטן:

א) להקריב שני כבשים בכל יום עולות: ב) להדליק אש על המזבח בכל יום: ג) שלא לכבותה: ד) להרים ... הדשן בכל יום: ה) להקטיר קטורת בכל יום: ו) להדליק נרות בכל יום: ז) שיקריב כהן גדול מנחה בכל י... והיא הנקראת חביתין: ח) להוסיף שני כבשים עולות בשבת: ט) לעשות לחם הפנים: י) מוסף ראשי חדשי... יא) מוסף הפסח: יב) להקריב עומר התנופה: יג) מוסף עצרת: יד) להביא שתי הלחם עם הקרבנות הבאות בג... הלחם ביום עצרת: טו) מוסף ראש השנה: טז) מוסף יום צום: יז) מוסף החג: יח) מוסף שמיני עצרת: יט) לספ... כל איש ואיש שבעה שבועות מיום הקרבת העומר:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

א מצות עשה להקריב שני כבשים עולות בכל יום והם הנקראים תמידין. אחד בבקר ואחד בין הערבים שנאמר שנים ליום עולה תמיד וגו': **ב** ואימתי זמן שחיטתן. של בקר שוחטין אותו קודם שתעלה החמה משיאור פני כל מזרח. ופעם אחת דחקה השעה את הצבור בבית שני והקריבו תמיד של שחר ארבע שעות ביום: **ג** תמיד של בין הערבים שוחטין אותו משיאריך הצל ויראה לכל שהאריך. והוא משש ומחצה ומעלה עד סוף היום. ולא היו שוחטין אותו בכל יום אלא משמונה שעות ומחצה וקרב בתשע ומחצה. ולמה מאחרין אותו שתי שעות אחר תחילת זמן שחיטתו. מפני הקרבנות של יחידים או של צבור. לפי שאסור להקריב קרבן כלל קודם

א סמ"ג עשין קל:

כסף משנה

[פר]ק א **א מצות** עשה להקריב שני כבשים עולות בכל יום וכו'. מפורש בתורה:

ואימתי זמן שחיטתן וכו'. משנה פ"ג דתמיד (דף ל') ובפרק ג' דיומא (דף כ"ח). ומ"ש ופעם אחת דחקה השעה. בפ"ו דעדיות ואמרינן בפ' תפלת השחר (דף כ"ז) דהכי הלכתא. ומה שכתב [שמ]עו שהיה זה בבית שני רבינו כתב כן שם בשם הירושלמי:

תמיד של בין הערבים שוחטין אותו משיאריך הצל וכו'. עד קודם [ש]נוס השבת. בריש פרק תמיד נשחט (דף נ"ח):

אע"פ

לחם משנה

פרק א ב ופעם אחת דחקה השעה את הציבור בבית שני וכו'. בעדיות פרק ו' ר' יהודה בן בבא העיד כו' ועל תמיד של שחר שקרב בד' שעות ומכאן אמרו בריש תפלת השחר דהלכה כר' יהודה דאמר תמיד עד ארבע שעות ותו לא ומפני כן כתב הר"ם ז"ל בפירושיו דהאי עדות מפי השמועה העיד ולא מפי מעשה שהם ראו תמיד שקרב בארבע שעות מאי סהדותיה דילמא כי אשהי נמי עד חמש או עד שש הכי מקרבי ליה ע"כ. כלומר והיכי דייקא עד ארבע שעות קרב ולא יותר. אבל רבינו ז"ל בפירוש המשנה פירש שזה היה מעשה והביא הירושלמי ונראה לתרץ לקושית הר"א ז"ל שהעדות היה שאמרו באותו העת שעד ארבע שעות היו יכולים להקריבו מפני שהיו מגומגמים הם יכולים להקריב בארבע שעות ואמרו שעד אותו זמן יכולים להקריבו:

ג לפי שאסור להקריב קרבן כו'. קשה דמה טעם הוא שאסור להקריב קודם תמיד של שחר לשיאחר שתי שעות בשלמא מה שכתב שאין יכולין להקריב אחר תמיד של בין הערבים הוא טעם נכון שלא היו יכולים להקריב נדרים ונדבות ולכך הוצרכו לאחר אבל שלא יוכל [לה]קריב קודם תמיד של שחר מה טעם לאיחור תמיד של בין הערבים הרי יכול להקריב אחר תמיד של שחר מה שהוא רוצה. **ועוד קשה** מ"ש הון מקרבן פסח לבדו שאי אפשר

משנה למלך

[פר]ק א **א מצות** עשה להקריב שני כבשים עולות וכו'. **דע** שיש מחלוקת אם קרבו תמידין קודם הקמת המשכן או לא וקרא דויעלו עולות איכא מ"ד עולת תמיד [הי]א ואיכא מ"ד עולת ראיה הואי כדאיתא בפ"ק דחגיגה (דף ו') ואמרינן נמי התם ר"ע אומר [...]בה ושוב לא פסקה אלא מה אני מקיים הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר ארבעים שנה בית ישראל [שבט]ו של לוי שלא עבדו ע"ז הם הקריבו אותה ע"כ. ופירש"י שלא הקריבו ישראל לפי שנזופין היו [אל]א שבטו של לוי הקריבו משלהם. ועיין בפרק ואלו מגלחין (דף ע"ו) דאמרינן מנודה מהו [...]לת קרבנותיו ת"ש כל אותם מ' שנה שהיו ישראל במדבר מנודין היו ושלחו קרבנותיהם וצ"ע. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר בה' שביתת יום טוב):

לפי שאסור להקריב קרבן כלל קודם תמיד של שחר ע"כ. והנה בפ' התכלת (דף מ"ט) תניא מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל וערך עליה העולה ואמר רבא [ע]ולה עולה ראשונה ע"כ. והנה התוס' ז"ל במקומות רבים הוקשה להם דבריש פ' כל התדיר [דאמ]רינן תמידין קודמין למוספים שנאמר מלבד עולת הבוקר וא"כ תרי קראי למה לי ונאמרו בזה [תי]רוצים רבים והנני מבארם אחד לאחד. והנה בפ' התכלת כתבו דאצטריך קרא דהעולה למנחת [חב]יתין דאע"ג שהיא תדירה כמו עולת תמיד העולה קודמת לפי שהיא מיני דמים ומהכא נפקא [ל]הא דאיתא בפ' כל התדיר העופות קודמין למנחות שהללו מיני דמים מדכתב רחמנא העולה [וא]"כ איצטריך למעט תדיר כמו העולה דהיינו חביתין דאם אינו תדיר תיפוק ליה מקרא דמלבד עולת [הב]קר אלא ודאי דקרא אתא אפי' לתדיר דהיינו חביתין וטעמא הוי משום דמיני דמים קודמין, [וב]ריש פ' כל התדיר כתבו תירוץ זה בשם ה"ר חיים והביאו ראיה לזה מהא דאמרינן בסוף פ"ק [דת]מיד למימרא דחביתין הוו קדמי והתניא וערך עליה העולה וכתבו עוד דהא דאמרינן בפ' אמר [לה]ם הממונה (דף ל"ג) ואיברים למנחה דתניא וערך עליה כו' מיירי במנחת חביתין דאי במנחת [נס]כים תיפוק ליה מדכתיב עולה ומנחה דמהאי קרא ילפינן בפ' אמר להם הממונה דמנחה קודמת [לח]ביתין. ומיהו אני תמיה על זה משום דהתם קיימי אמימרא דמימרא דאביי דהוה מסדר סדר [ה]מערכה וקאמר איברים למנחה ומנחה לחביתין משמע דמנחה דקאמר היינו מנחת הסלת שהיתה [ב]אה עם התמיד וכן פירש רש"י במימרא דאביי ולפי פירוש התוס' הכי קאמר איברים למנחת [ח]ביתין ולמנחת הסלת לא איצטריך קרא דת"ל מדכתיב עולה ומנחה ומנחת הסלת לחביתין מדכתיב [ע]ולה ומנחה ש"מ סמוך לעולה מנחתה ולפי תירוץ זה הקשו דהא בפ' התכלת עלה דתמידין [ק]ודמין למוספין הביאו קרא דהעולה וכן בסוף פ' הגוזל קמא הביאו קרא דהעולה לתמידין [ק]ודמין למוספין. עוד כתבו תירוץ אחר בריש פרק תמיד נשחט דהני קראי נריכי חד למוספין [ו]חד לנדרים ונדבות דאי כתב רחמנא מוספין ה"א משום דלא תדירי אבל נדרים ונדבות שרגילים [ו]מצויין הוו תדירי כמו תמיד קמ"ל ואי כתב בנדרים ונדבות ה"א לפי שאינם קרבן ציבור [א]בל מוספין דקרבן ציבור אימא לא ליקדמה תמיד קמ"ל. ותירוץ זה הובא בפרק שני דייני גזירות (דף [כ]"ו) ובריש פרק כל התדיר ומיהו בשני המקומות הללו כתבו סתמא דנדרים ונדבות לא אתו [מ]מוספין משום דמוספין לא תדירי ונדרים ונדבות חשיבי כתדיר מש"ה איצטריך קרא דהעולה אבל [ל]א כתבו טעם דליפתוק מקרא דמוספין וליתו מוספין מנדרים ונדבות וכן בפ' אמר להם הממונה [ה]סוגיא תירוץ זה לא כתבו אלא הצד האחד ושמא קצרו במקומות הללו וסמכו על מה שכתבו בפ' תמיד נשחט ולפי שבשלשה מקומות הללו הביאו תירוץ זה בדרך דחיה לא האריכו בו לבארו היטב אבל בפ' תמיד נשחט לא כתבו תירוץ זה בדרך דחיה אלא כלשון וי"ל וביארו אותו היטב והדדו הב' [נ]דרים א"כ אפשר לומר דלעיקרא דדינא אין צורך לב' הצדדים אלא כיון דנדרים ונדבות לא אתי ממוספין אי לא כתב רחמנא קרא דמוספין הוה שדינא לקרא דהעולה למוספין דלא תדירי אבל [נ]דרים ונדבות דתדירי אימא לא להכי אתא קרא דמוספין דהשתא ע"כ קרא דהעולה אתא לנדרים [ו]נדבות ומש"ה התוס' בג' מקומות הללו לא איצטריכו לומר אלא דנדרים ונדבות לא אתו ממוספין [ו]לפי התירוץ הזה ג"כ תיקשי מההיא דהתכלת והגוזל קמא דקיימי עלה דתמידין קודמין למוספין [ו]מייתו קרא דהעולה. **עוד** כתבו דליכא למימר דאיצטריכו תרי קראי חד למצוה וחד לעכב דהא בפ' התכלת מוכח דליכא אלא מצוה. עוד כתבו דל"ל דאיצטריך קרא דמלבד להיכא דליכא אלא חד [ד]עקרינן למוספין לגמרי ועבדינן תמידין דהא בפ' כל התדיר לא עסיק אלא בקדימה בעלמא ומייתי [ק]רא דמלבד. עוד כתבו תירוץ אחר דתרי קראי נריכי חד להקטרה וחד לדם ומקרא דהעולה לא [ש]מעינן אלא הקטרה דהא בהקטרה מיירי הכתוב דכתיב וערך עליה העולה ושמעינן מיניה דהקטרת [ת]מיד קודם להקטרת שאר דברים אבל אכתי לא ידענא אי בשחיטה וזריקה איכא קדימה בתמיד להכי [כ]תיב מלבד עולת התמיד תעשו את אלה ובעשיית דם מיירי והכי קאמר מלבד עולת התמיד שעשיתם [כ]בר בדם תעשו את אלה בדם. ולפי זה ניחא ההיא דהגוזל קמא דמלבד מה שהקשה דלמה אייתי קרא דהעולה לתמידין קודמין למוספין דלפי הפירושים שכתבנו לעיל האי קרא לאו להכי אתא. עוד קשה דהיכי ס"ד דכסף ברישא מדכתיב מלבד איל הכפורים דאדרבא מהאי קרא מוכח דאיל ברישא דהכי אמרינן בריש פרק כל התדיר דהתמידין קודמין למוספין מדכתיב מלבד עולת הבוקר ש"מ תמידין קודמין למוספין אלא ודאי הכי קאמר דלעולם הוה אמינא דכסף ברישא מדכתבה רחמנא ברישא והאי דתמידין קודמין למוספין בעשיית דם מיירי ולמדנו שתמידין קודמים מדאקדמיה רחמנא מלבד [ע]ולת הבוקר שעשייתם בדם תעשו את אלה בדם דלעיל מיניה לא מיירי בעשיית דם אבל בהקטרה דכתיב לעיל אשה ריח ניחוח לעולם שקודם להקטרת התמיד דומיא דכסף דקדים לאיל משום דכתיב ברישא אבל השתא דשמענו מקרא דהעולה דאף בהקטרה איכא קדימה לתמיד א"כ ע"כ אית לן למימר דאין להכריח מדאקדמיה הכתוב שיהיה קודם דא"כ תיקשו דהיכי אקדמיה הכתוב להקטרת מוספין לתמיד וא"כ תיקשי דמנא ליה דכסף ברישא מדאקדמיה הרי הקטרת מוספין דאקדמיה לתמיד ואפי' הכי הקטרת תמיד ברישא כדכתיב העולה והיא דפ' התכלת דמייתי קרא דהעולה עלה דתמידין קודמין למוספין הוא ללמדנו דאפילו בהקטרה איכא קדימה שזה לא למדנו מקרא דמלבד עולת הבוקר. עוד כתבו [ב]נה דשלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר משמע טפי לעכובא ותירוץ זה נוכל לומר לשני הפירושים שכתבנו לעיל דלא תיקשי להו מההיא דפ' התכלת וכן כתבו התוס' בפ' התכלת דאליבא דמאן דמוקי קרא דהעולה במנחת חביתין לא תיקשי ההיא דהתכלת משום דשלא יהא דבר קודם כו' משמע לעכובא טפי וה"ה אליבא דמאן דמוקי קרא דהעולה בנדרים ונדבות יכול לתרץ גם כן כזה דלא תיקשי ההיא דהתכלת. ומיהו במקומות אחרים שהביאו התוס' שקלא וטריא זו לא הזכירו תירוץ זה אלא אליבא דמאן דמוקי להני תרי קראי חד בדם וחד בהקטרה אבל שאר הפירושים דחו אותם מההיא דהתכלת. ושמא דבשלמא למאן דמוקי להני תרי קראי חד בדם וחד בהקטרה וכולהו קראי מיירו בתמידין ומוספין מסתמא כי היכי דבהקטרה נקט לישנא דמשמע מיניה לעכובא ה"ה בדם דאין לחלק בין דם להקטרה ואדרבא בפ' כל התדיר דחו התוס' פירוש זה משום דאמאי לא גמרינן דם והקטרה מהדדי ומש"ה אע"ג דבפ' התכלת קאי בדם קאי לישנא דנאמר בהקטרה אבל למאן דמוקי להני תרי קראי בשני מיני קרבן דחד מוקי ליה במנחת חביתין וחד מוקי ליה בנדרים ונדבות אימא דהיכא דאתמר לישנא דעכובא הוי לעכובא והיכא דלא איתמר לא ואם כן תיקשי דאמאי בפ' התכלת עלה דתמידין קודמין למוספין מייתו ברייתא דהעולה. ומיהו קשה לי כיון דאליבא דכולי עלמא פסולא ליכא וכדאיתא בפ' התכלת דליכא אלא מצוה למאי הלכתא הביאו בפ' התכלת ברייתא דהעולה משום דמשמע מינה לעכובא טפי כיון דלפי האמת ליכא אלא מצוה וממתני' דתמידין קודמין למוספין מינה נמי שמעינן דאיכא מצוה. ושמא נקט האי לישנא ללמדנו היכא דעבר ושחט המוספין ברישא שיהא אחד ממרס בדם עד שישחט התמיד ויקטירנו ואחר כך יזרוק הדם ואע"ג דכתב רבינו בפ"ט מהלכות [...] אלו עבר או שכח ושחט את שאינו תדיר או המקודש בקדושה תחלה מקריבו ואחר כך שוחט את התדיר ע"כ היינו בקרבנות שהם לאחר התמיד כגון מוספי שבת ומוספי ר"ח אבל היכא דהקריב מוספין קודם לתמידין לא אמרינן שיקריבנו ואחר כך יקריב תמיד אלא יהא אחד ממרס בדם עד שיקרב התמיד. ומ"מ אין זה נוח לי דאם כן מאי דוחקייהו דתוס' דתרי קראי למה לי אימא דאצטריכו להיכא דעבר ושחט המוספין קודם התמידין אלא ודאי דס"ל דהיכא דעבר ושחט יקריב השוחט ואח"כ ישחוט התמיד וכי תימא מנא להו לתוס' דין זה עד שיוקשה להם תרי קראי למה לי אימא דאפי' היכא דעבר ושחט קפיד רחמנא. וי"ל דכיון דהאי דינא דכל התדיר ילפינן ליה מדאקדים רחמנא תמידין למוספין וא"כ ע"כ אית לן למימר דחד דינא איכא לכל התדירין ובגמ' הוכיחו דהיכא דעבר ושחט שאינו תדיר שיקריבנו ואחר כך ישחוט התדיר ה"ה לתמידין היכא דעבר ושחט המוספין ברישא דאל"כ אמאי לא גמרינן לכל התדירין דין זה דתמידין כי היכי דגמרינן מיניה דין קדימה וא"כ הדרא קושין לדוכתה דלמאי הלכתא נקט לישנא דעכובא. ושמא י"ל להיכא דעבר ושחט שניהם כאחד שיהיה זה ממרס בדם עד שיזרק דם התמיד דממתני' דתמידין קודמין למוספין ה"א דוקא לשחיטה אבל היכא דנשחטו שניהם לא משהינן ליה לזריקה ויזרוק שניהם כאחד להכי נקט לישנא דשלא יהיה דבר קודם לתמיד לאשמועינן דאפי' היכא דנשחטו שניהם כאחד יהיה אחד ממרס בדם עד שיזרק דם התמיד ולפי זה כל התדירים שוים וכמו שכתב רבינו בפ"ט ותרי קראי להכי לא נריכי שהרי גבי פסח ליכא אלא חד קרא שיהיה אחר תמיד של בין הערבים ואפי' היכא דנשחטו שניהם קיי"ל שיהיה אחד ממרס בדם הפסח עד שיזרק דם התמיד וכדאיתא בפ' כל התדיר (דף נ"ח) דאע"ג דהאי לישנא דשלא יהא דבר קודם גבי הקטרה נאמר נקטה גבי דם לאשמועינן דין זה:

ודע שהתוס' בפ' שני דייני גזירות הוקשה להם גם לפי פירוש זה ההיא דפ' התכלת ולא הונח להם בשום אחד מהתירוצים שנאמרו בזה ובר"פ כל התדיר הקשו עוד לפירוש זה דקראי דקמי מלבד עולת הבוקר בעבודת דם איירו כדכתיב לעיל מיניה ושעיר חטאת אחד לכפר עליכם וכפרה בדם היא ועוד אמאי לא גמרי הקטרה ודם מהדדי עיין בפ' תמיד נשחט (דף ס"ד) דאמרי תנאי היא דאיכא דמקיש הקטרה לשחיטה ואיכא מאן דלא מקיש יע"ש ועיין בפירוש רש"י ז"ל. ולא תירצו בזה כלל. ואני תמיה על קושיא זו דאמאי לא גמר הקטרת דם מהדדי שהרי גבי תמיד של בין הערבים דקפיד רחמנא עליה השלם כל הקרבנות כולם ואפי' הכי לא נאסר אלא הקטרה אבל דם לא וכדאיתא בפ' תמיד נשחט דמוקי רב חסדא להאי דר' ישמעאל בחטאת העוף שאין למזבח אלא דמה ורב פפא מוקי לה שמעלה ומלינם בראשו של מזבח הרי שלא נאסר אלא הקטרה וטעמא משום דקרא דוערך עליה העולה בהקטרה איירי ולא אמרינן דליגמור דם מהקטרה ופשיטא דה"ה דאי לא כתב רחמנא כי אם קרא דדם לא הוה גמר הקטרה מדם. ועוד יש לתרץ קושיא זו ולקמן אבאר אותו בעז"ה. והקושיא האחרת דקראי דמקמי מלבד בעבודת דם איירו י"ל דהדרים רחמנא וקאמר תעשו את אלה והכוונה היא עשיית הדם וכולל כל הקרבנות הכתובים למעלה שא אקדמים לדם

קודם תמיד של שחר. ולא שוחטין קרבן אחר תמיד של בין הערבים חוץ מקרבן פסח לבדו. שאי אפשר שיקריבו כל ישראל פסחיהן בשתי שעות: ד [א]אין שוחטין את הפסח אלא אחר תמיד של בין הערבים. וכן מחוסרי כפורים מקריבין כפרתן אחר תמיד של בין ערבי

א זבחים י"ב נ"ט, סמ"ג שם:

אפשר שיקריבו כל ישראל פסחיהן בשתי שעות דמשמע כוונתו דכן בפסח אינו קרב אלא אחר חצות דכתיב ביה בין הערבים כדכתב בריש הלכות קרבן פסח אם כן אם לא היו יכולים לשחוט אחר תמיד של בין הערבים היו צריכים ישראל לשחוט פסחיהן בשתי שעות שהוא אחר שש שעות ומחצה שהוא נקרא בין הערבים עד שיקרב תמיד של בין הערבים וזה א"א ולכך אמר שיכולים לשחוט הפסח אחר תמיד של בין הערבים ולזה קשה דבברייתא לא אמרו בפרק תמיד נשחט טעם זה אלא מפני שראוי לאחר פסח מפני שנאמר בפסח בערב ובין הערבים מה שאין כן בתמיד שלא נאמר אלא בערב ומטעם זה קודמין קטורת ונרות לפסח וכדפסק רבינו ז"ל בריש הלכות קרבן פסח ואע"ג

ואע"ג דבדיעבד אם הקריבו קודם תמיד של שחר כשר וכדפסק רבינו שם מ"מ כ... רש"י ז"ל שם דכך הפסח דיאוחר פסח מפני שנאמר בו בערב ובין הערבים לא כ... להביאו לכתחילה אחר תמיד ומ"מ עיקר הטעם זה הוא ולא הטעם של רבינו ז"... כטעמו של רבינו ז"ל אפילו לכתחילה היו יכולים להקריב קודם התמיד והיה לה... לתקן שיקריבו פסחיהן בין קודם הה... אחר התמיד של בין הערבים מפני שא... שישראל יקריבו פסחיהן בזמן מועט בשתי... אלא ודאי אין הטעם אלא דראוי לאחר... שנאמר בו בערב ובין הערבים וזה הטע... לקדימת הקטורת ונרות ואם כן מ... לרבינו ז"ל טעם זה. וצ"ע אבל סמ"ג ז"ל סימן ק"ן כתב טעם הגמרא כדכתיב... ערבי

משנה למלך

בתמיד לכל דמי המוספין אבל הקטרה דלא כתיב אלא מקמי תמיד משמע דהקטרת מוספין קודם להקטרת תמיד. עוד הקשו בפ' התכלת לפי זה תימה למה לי קרא דתמיד קודם למוסף תיפוק ליה דתדיר קודם דאע"ג דקדמי בקרא אמרי' בזבחים דמוספי ר"ח קדמי למוספי ר"ה דכתיב מלבד עולת החודש כו' עד כאן. ודבריהם הם סתומים ונראה שיש טעות והכוונה כך היא דלמה לי קרא בהקטרה דכיון דגלי לן קרא גבי דם דקדים משום דתדיר ה"ה גבי הקטרה דקדים כיון דתדיר ואע"ג דהקטרת מוספין כתיב ברישא שהרי מוספי ר"ח קדמי למוספי ר"ה ואע"ג דמוספי ר"ה כתיבי ברישא כדכתיב מלבד עולת החודש וזה לא למדנו אלא מדכתב רחמנא גבי תמיד שקודם משום דתדיר ה"ה לכל התדירים ואי אמרת דלא מהני טעמא דתדיר להיכא דכתיב שאינו תדיר ברישא היכי אמרינן דמוספי ר"ח קודמין למוספי ר"ה משום דמוספי ר"ח תדירי הא מוספי ר"ה כתיבי ברישא ואע"ג שכתבנו לעיל דדם והקטרה לא ילפינן מהדדי ולמדנו זה מתמיד של בין הערבים מ"מ יש לחלק דשאני תמיד של בין הערבים שאין טעם בדבר משום הכי אמרינן מאי דאיתמר איתמר אבל הכא שהטעם הוא משום דתדיר כיון דגלי רחמנא גבי דם ה"ה גבי הקטרה דחד טעמא אית להו. ומה שכתבו ואי מיפסל ביוצא ניחא גם כזה יש טעות והכוונה דאי אמרינן דאם הקדים קודם התמיד דמיפסל הוה ניחא דצריכי תרי קראי הד למצוה וחד לעכוב ולעולם דדם והקטרה ילפי מהדדי והשתא קאי לתחלת הדבור שהקשו תרי קראי למה לי ולפי זה ההיא דהגוזל קמא שהביא קרא דהעולה אע"ג דהאי קרא לא איצטריך אלא לפסולא משום דמקרא דמלבד למדנו הקטרה ג"כ למצוה אע"ג דהקטרה כתיב ברישא לא הביאו קרא דהעולה אלא לתוך הקושיה שלא נטעה לומר דקרא דמלבד לא למדנו אלא דם דכתיב בסיפא אבל הקטרה דכתיב ברישא לא לזה הביא קרא דהעולה דלמדנו ממנו גם להקטרה אבל לפי האמת לא איצטריך קרא דהעולה אלא לפסולא. ומיהו תירוץ זה הוא דחוי מעיקרו דהא בגמרא מסיק דאינו אלא מצוה בעלמא וכמו שכתבו ובסמוך מסיק דלא מיפסל ותירצו דהיא גופא שמעינן וכוונתם דאין הכי נמי דאי לא כתב העולה הוה אמינא דלא מהני טעמא אלא לדם דכתיב בסיפא אבל לא להקטרה דכתיב ברישא אבל השתא דלמדנו מקרא דהעולה דטעמא דתדיר מהני אף להקטרה דכתיב ברישא למדנו ג"כ דמוספי ר"ח קדמי לר"ה משום דתדירי ואע"ג דמוספי ר"ה כתיבי ברישא דומיא דהקטרת התמיד דקדים להקטרת מוספין אע"ג דהקטרת מוספין כתיבי ברישא. עוד הקשו לפי זה תעשו את אלה בעשיית דם איירי מההיא דאמרינן בריש כל התדיר יכול יהא חטאת קודם למעשה עולה משום דכתיב ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה אלמא בעי לאקדומי אפי' הקטרה אע"ג דכתיב ועשה דלא משמע מיניה אלא עשיית דם ותירצו דכיון דגלי קרא גבי תמידין דאף הקטרה קודם ע"כ תעשו את אלה דכתב קרא אף הקטרה במשמע וא"כ בכלל עשייה הוית הקטרה וא"כ מקרא דועשה את האחד חטאת ה"א דחטאת קודמת אף בהקטרה ממה שנראה לי בכוונת התוס' שכתבו דכיון דגלי גבי תמידין ה"ה התם וליכא למימר שכוונתם היא דכיון דגלי גבי תמידין דהקטרה ודם כי הדדי נינהו ש"מ דאין חלוק ביניהם ובעלמא נמי ילפי מהדדי והיכא דלא כתיב אלא דם ה"ה להקטרה משום דשוים הם בדינם דומיא דתמיד משום דתיקשי מתמיד של בין הערבים שלא נאסר כדם משום דקרא לא קאי אלא בהקטרה וכי היכי דדם לא יליף מהקטרה ה"ה הקטרה לא יליף מדם וכמו שכתבנו לעיל. ומיהו יש לדחות דלעולם כוונת התוס' היא הפך הנ' ולא תיקשי מתמיד של בין הערבים דלא ילפי הקטרה ודם מהדדי משום דגלי קרא גבי חטאת ועולה שיש חלוק בין דם להקטרה אבל אי לאו קרא דופר שני בן בקר תקח לחטאת ה"א דהקטרה ודם כי הדדי נינהו וגמרי מהדדי ועליה השלם כל הקרבנות כולם אע"ג דלא כתיב כי אם בהקטרה ה"ה לדם אבל השתא מאי חזית דגמר מתמיד ליגמור מהטאת ועולה. ומיהו הפך הא' נוח אגלי יותר. עוד תירצו דהתם מוקריב את אשר לחטאת ראשונה הוא דקא דריש דוהקריב משמע הקטרה א"כ אי לאו קרא ה"א מאי דבעי דהקטרה מקדים ברישא ולפי זה הא דקאמר יכול יהא חטאת קודמת לא שיהא מוכרח להקדימה אלא שאם ירצה יקדימנה ת"ל ופר שני בן בקר תקח לחטאת כו'. עוד הקשו דלמה לי קרא דהעולה תיפוק ליה דבתמיד כתיב בבקר ובמוספין כתיב ביום ויוקדם דבר שנאמר בו בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא ביום דמשמע בעיכומו של יום דמינה שמעינן דמוספין קרבי עד שש. והנה קושיא זו היא כוללת לכל הפירושים. ותירצו דאי לא כתיב העולה ה"א דהקטרת תמיד תהיה אחר הקטרת מוסף מדכתיב מלבד אחר הקטרת מוספין וכדאיתא בפ' הגוזל ותעשה בבקר דתמיד הוה מוקמינן ליה בעבודת דם כדי ליישב השני מקראות והוקשה להם לפי זה דלישתוק מקרא דמלבד: ודע דאין כוונתם דכל הפסוק הוא מיותר שהרי בפ' פנחס בכל המוספין בין דשבת בין דמועד כתיב לבסוף מלבד עולת הבקר וע"כ אית לן למימר דאיצטריך קרא לומר שלא נטעה דהיכא דאיכא מוסף לא בעינן תמידין קמ"ל בכולהו מלבד עולת הבוקר ללמדנו דלעולם בעינן תמידין וה"ה גבי פסח דאיצטריך קרא לומר מלבד עולת הבקר, אלא כוונתם היא מתעשה את אלה דשמעינן מיניה שעבודת הדם של תמיד קודם לעבודת הדם של מוספין וכמו שכתבנו לעיל שהוא מיותר דכיון דבתמיד כתיב בבקר פשיטא שקודם למוספין דלא כתיב בה בבקר ואי משום הקטרה דכתיב קמי מלבד הרי למדנו זה מקרא דהעולה. ובפ' אמר להם הממונה ביארו התוס' היטב קושיא זו ותירצו שם דאיצטריך קרא למיגמר בעלמא דבכל מקום תדיר. ושאינו תדיר תדיר קודם דמאי טעמא אשר לעולת התמיד פשיטא דעולת הבקר היא עולת התמיד אלא טעמא קא יהיב קרא למילתיה מ"ט אמרת מלבד עולת הבקר שהיא תקדום לפי שהיא עולת התמיד וכל דבר שהוא תדיר קודם לדבר שאינו תדיר וכן משמע בפ' כל התדיר כו' ע"כ. וקשה לי לתירוץ זה מאי מקשה בגמרא בריש כל התדיר דלמא תמידין קדמי למוספין משום דתדירי מוספין למוספין מנא לן ואיצטריך ר' אילעא ללמוד אותו מקרא דכאלה תעשו ליום ואביי מגופיה דקרא דאשר לעולת התמיד תיפוק ליה דע"כ קרא לא אתא אלא ללמד במקום אחר דלגופיה לא איצטריך דהא מקרא דבבקר והעולה שמעינן דתמידין קודמין למוספין, ובפ' התכלת תירצו עוד דמיוקדם דבר שנאמר בו בבקר לא שמעינן אלא שמצוה להקדים אבל אם הקדים ושחט אימא יגמור קמ"ל דלא ומהכא שמעינן לה מקרא דתעשו את אלה דלגופיה לא איצטריך וע"כ אתא להיכא דעבר ושחט שלא יגמור והשתא איצטריכו כולהו קראי דמבבקר שמעינן דאיכא מצוה בדם התמיד אך הקטרתו עדיין הייתי אומר שהקטרת מוסף קודמת משום דכתיב מקמי מלבד להכי כתיב העולה ללמדנו שגם הקטרת מוסף היא אחר הקטרת תמיד ועדיין לא למדנו אלא מצוה אבל היכא דעבר ושחט אימא יגמור קמ"ל תעשו את אלה לעכובא שיהא אסור מעכב כדם עד שישחט התמיד ויזרוק

דמו. ולפי זה ניחא ההיא דריש פ' כל התדיר דמקשה תמידין הן דקדמי למוספין כו' משום ... לגופיה איצטריך, ולפי זה הא דכתב רבינו בפ"ט עבר ושחט את שאינו תדיר מקריבו ואת ... מיירי במוספי ר"ח ושבת אבל במקריב מוסף קודם התמיד לא יגמור ואע"ג דמוספי ר"ה ... גמרי מתמיד לאו לגמרי איתקוש אלא למצוה דוקא אבל לעכוב לא איתקוש. ומיהו בריש תמיד ... כל התדיר הקשו התוס' קושיא זו דלישתוק קרא מתעשו את אלה ולא תירצו כלל. ונראה דמה ... בפ' אמר להם הממונה לא שוה להם משום דקשיתיה סוגיא דר"פ כל התדיר וכמו שכתבנו ... ומה שתירצו בפ' התכלת ג"כ קשה דהאין למוד לתנאין ואי אמרת דגבי תמיד היכא דעבר ... לא יגמור ה"ה מוספין וזה אינו וכדאיתא בפ' כל התדיר (דף נ'): ודע שרש"י בפ' פנחס כ... עולת התמיד אלו מוספין לבד אותן שני תמידין ומגיד שאין קרבן אלא בין שני התמידין ... מוספין נאמר על עולת התמיד לתלמוד זה ולאו דוקא על אלא אף היכא דכתיב מלבד ... שהתמיד קרב ברישא וכן כתב בפ' שמיני מלבד עולת הבקר כל אלה עשה אחר התמיד וזה ... מסוגיא דסוף פ' הגוזל קמא דמוכח מינה דאדרבא איפכא היכא למישמע היכא דכתיב מלבד ... קשה דתעשו את אלה דכתב רחמנא גבי מוספי פסח למה לי דמקרא דמלבד עולת הבקר אשר ... התמיד שמעינן דתדיר קודם וצ"ע: ויש להסתפק אליבא דמאן דמוקי להני תרי קראי חד ... וחד או במנחת חביתין או בנדרים ונדבות וכדכתיבנא לעיל אי אמרינן דאין חילוק בין דם ל... או דילמא כפי פירוש זה מוקמינן לקרא דוערך עליה העולה כפשטה דלא מיירי אלא בהקטרה ... בעשיית הדם ליכא קפידא ומדברי התוס' בריש פ' כל התדיר מוכח דאליבא דכ"ע אין חילוק ב... להקטרה שהרי הקשו למאן דמוקי חד קרא בדם וחד בהקטרה אמאי לא גמרי הקטרה ודם ... ומכח קושיא זו פירש הר' חיים דקרא דהעולה איצטריך למנחת חביתין ומדברי התוס' בפ' אמ... הממונה מוכח דקרא דוערך עליה העולה הוי דוקא בהקטרה ומש"ה מליקת העוף וקמיצת המנחה ... נפסלת משום דנעשה קודם התמיד משום דקרא לא קפיד אלא אהקטרה דומיא דתמיד של בין הערב... וא"ת ת"ל מקרא דבבקר ויוקדם דבר שנאמר בו בבקר לדבר שלא נאמר בו בבקר ובשלמא קרא ד... איצטריך ללמד על מוספי שבת ור"ת אלא קרא דהעולה למה לי התינח למאן דמוקי ליה במנחת ה... משום דבמנחת חביתין נמי כתיב בבקר אלא למאן דמוקי בנדרים ונדבות ת"ל דהתמיד קודם דנאמר בו בבקר ובנדרים ונדבות ליכא בוקר. וי"ל דהא גופא אתא ללמדנו דליכא קפידא אלא בה... דומיא דתמיד של בין הערבים א"נ לעכובא וכמו שכתבנו לעיל דמיוקדם דם שנאמר בו בבקר לא ... עכובא אלא מצוה קמ"ל. וכן נראה קצת מדברי רש"י בסוף פ"ק דתמיד דליכא קפידא אלא בהק...

ודע שלפי האמת דמשום קדימת התמיד לא מיפסל וכדאיתא בפ' התכלת הא דממעטין מליקת וקמיצת המנחה משום לילה ולא משום דנעשה קודם התמיד הטעם הוא פשוט משום ד... שנעשה קודם התמיד לא מיפסל וכן כתבו בפרק תמיד נשחט ובפ' אמר להם הממונה ובריש עירו... אך בפ' התכלת נראה מדבריהם דספוקי מספקא להו אי מיפסל משום קדימת התמיד או לא ד... דרבא קאמר בפירוש דהינו אלא משום מצוה בעלמא מ"מ יש להסתפק אי סברת רבא הלזו ... מוסכמת משום דמסוגיא דסוף פ' אלו דברים (דף ע"ג) מוכח דהיכא דהקריב אחר תמיד של ... הערבים מיפסל ולפי זה ה"ה היכא דהקדים קודם התמיד מאחר. דתרוייהו מחד קרא נפקי ו... הם מגדדים הב' לצדדים ובריש' שהקשו תימה למה לי קרא כו' לצדדו ואי מיפסל וכן כשחזרו לה... ת"ל מיוקדם דבר לצדדו ואי מיפסל וכן כשחזרו להקשות מההיא דשלמים דשחטן קודם פתיחת ד... ההיכל דת"ל דקודם תמיד נשחט וכן מההיא דפ' אמר להם הממונה עולת העוף שנמלקה בלילה ... מנחה שנקמצה פסולה משום לילה וס"ל משום דנעשה קודם התמיד ותירצו דכיון דאכתי לא ... זמן התמיד קרא לא איירי בהכי. ופירוק זה הוא כמונח דדבר הנעשה קודם התמיד מיפסל וא... חזרו לומר א"נ לא מיפסל משום הכי וכל הדיבור הוא על קוטב זה דלא ברירא להו מילתא ... מיפסל משום הכי או לא. ודע שהתוס' בפ' התכלת אזלי לפי שיטתם דהקטרה ודם כי הדדי נינהו מ... אף שהונח להם ההיא דריש עירובין דשלמים ששחטם קודם פתיחת דלתות ההיכל וכן ההיא דפ' ... מדות דעולת תמיד ששחטם שלא לשמה כשרה אע"פ שאינה עולה לבעלים וא"נ איתעביד קודם ה... משום דשחיטה לאו עבודה היא ואינה בכלל עשייה ולא נאסר קודם התמיד אלא דבר שהוא פני... אפ"ה הוקשה להם מההיא דעולת העוף שנמלקה ומנחה שנקמצה משום דמליקה וקמילה חשיבי ... שהרי הם פסולים בזר ולא דמו לשחיטה שכשרה בזר וכמו שכתבו התוס' בפ' הקורא (דף כ') ד... לקמילה אך בפ' אמר להם הממונה ס"ל דהקטרה ודם לאו כי הדדי נינהו ולא נאסר קודם התמיד א... הקטרה ומש"ה אתיא להו כפשטה ההיא דמליקת העוף וקמילת המנחה:

ודע דאליבא דכ"ע הא דאמרינן העולה עולה ראשונה שלא יהא דבר קודם לה ע"כ איירי בשנפ... דלתות ההיכל דאי לא ת"ל דפסול משום דכתיב ושחטו אותו פתח אהל מועד וכן הא דממעט... שחיטה בלילה משום דכתיב ביום צוותו וכמו שכתב רבינו ריש פ"ד מה' מעה"ק ע"כ מיירי שהיו פתו... דלתות ההיכל בלילה ומיהו במליקה וקמילה אפשר דאיצטריך אפילו היכא שהם סגורות משום ד... מיפסל משום דלתות היכל אלא שחיטה אבל מליקה וקמילה לא הוי בכלל ושחטו אותו פתח ... מועד וכמו שכתבו התוס' בפ' אמר להם הממונה אך אי אמרינן דמשום דקרא דעולה מיפסל דהא דפסלינן שחיטה קודם שיפתחו דלתות היכל דמיירי שכבר קרב התמיד וחזרו וסגרו הדלתות ... דלא מיפסל משום שחיטה כיון דלאו עבודה היא ואליבא דמ"ד לא מיפסל אלא בהקטרה דוקא ק... דהעולה בהכי איירי וכן הא דפסלינן שחיטה משום לילה נ"ל דקרא דהעולה לא קפיד אלא ב... תמיד א"נ דקרא דהעולה לא מיעט אלא עבודה לא שחיטה ואליבא דמ"ד לא מיעט אלא הקטרה ...

ודע שרבינו לא ביאר בזה דעתו כלל ומיהו נ"ל דס"ל דליכא פיסול בהקרבת שום דבר קודם הת... וכפשטא דההיא דפ' התכלת מדכתב שאסור להקריב קרבן כלל קודם תמיד של שחר משמע דאיס... איכא פיסולא ליכא ומיהו אם האיסור הוא כולל בכל העבודות או אפילו בשחיטה דלאו עבודה ... דוקא בהקטרה לא ידענא מאי אדון בסברת רבינו ז"ל ואף שמדברי התוס' בפ' התכלת מוכח ... למאן דמוקי הני תרי קראי חד בדם וחד בהקטרה מודה דשחיטה לאו עבודה היא ולא מגינו ... בזה מ"מ אפשר דהיינו דוקא לפיסולא אבל לאיסורא אפילו שחיטה נמי וקצת נראה כן מה... דספ"ק דתמיד דלא הזכירו אלא להתם תמין לרבינא משמע הא לקדשה בכלי אסור וכ"ש שחי... והדבר צריך תלמוד ואפשר היה לדקדק כן מדברי רבינו שכתב קרבן כלל ומיהו אין זה כדא...

בין הערבים ביום ארבעה עשר כדי שיהיו טהורין לאכול פסחיהן לערב: **ה** ערבי פסחים בין בחול בין בשבת היה התמיד נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה. כדי שיהיה להם פנאי לשחוט פסחיהם. ואם חל ערב פסח להיות ערב שבת היו שוחטין אותו בשש ומחצה בתחילת זמנו. וקרב בשבע ומחצה כדי שיהיה להם ריוח לצלות קודם שיכנס שבת: **ו** אע"פ שאין שוחטין אחר תמיד של בין הערבים. מקטירין כל דבר הראוי להקטרה כל היום. ומקטירין איברי עולות והאימורין עד חצי הלילה כמו שביארנו במעשה הקרבנות. ואיברין ואימורין שלא נתאכלו בין מן התמיד בין משאר הקרבנות מהפכין בהן כל הלילה עד הבקר שנאמר כל הלילה עד הבקר: **ז** איברים של תמיד דוחין את הטומאה

כסף משנה

ואע"פ שאין שוחטין אחר תמיד של בין הערבים וכו'. בפרק ב' דמגילה (דף כ':) תנן כל היום כשר לקריאת המגילה וכו' ולהקטרה ופירש"י בהקטרה קומץ וכו' ואינה כשירה אלא ביום: ומקטירין איברי עולות והאימורים עד חצי הלילה כמו שביארנו במעשה הקרבנות. פ"ד: ואיברים ואימורים שלא נתאכלו וכו' מהפכים בהם כל הלילה עד הבקר וכו':

איברים של תמיד דוחין את הטומאה ואין דוחין את הטומאה אלא בערב וכו'. כך היא הנוסחא בספרי רבינו ואלא בע"ש בלבד מקטירים כלומר מבעוד יום בלבד מקטירין אותם ולא בליל שבת והוא דאמרינן בס"פ טרף בקלפי (דף מ"ו) אמר רבא תמיד תחלתו דוחה סופו אינו דוחה ... אינו דוחה רב חסדא אמר דוחה את ... ואינו דוחה את הטומאה ורבא אמר ... את הטומאה ואינו דוחה את השבת ... כרבא דבתרא הוא. וכתב הריטב"א ... דיומא אם לא היה פנאי להקטירם ... שבת מעלים אותם בליל שבת לראש ... ואינם נפסלים בראש המזבח בלינה עד כמה ימים וזו שאמרו לא הסריח קדש מעולם אפילו היו בראש המזבח כמה ימים עכ"ל:

חלבי

לחם משנה

ה ערבי פסחים בין בחול בין בשבת וכו'. בריש תמיד נשחט (דף נ"ח) ת"ר כסדורו בחול כך סדורו בשבת וכו' ואיפליגו בפירושה דהך ברייתא דאביי סבר דר"ע ור' ישמעאל פליגי בערב פסח שחל בשבת דר' ישמעאל סבר דקרב בשבע ומחצה ור"ע סבר דקרב בשש ומחצה וטעמו של ר' ישמעאל משום דמוספין קודמין לבזיכין וטעמו של ר"ע משום דבזיכין קודמין למוספין ורבא אקשי לאביי ופירש הברייתא דר' ישמעאל סבר דבשבת ערב הפסח קרב בשמונה ומחצה ור' עקיבא סבר דקרב בשבע ומחצה ומתני' דבין בחול בין בשבת ר"ע והדר אקשי רבה בר עולא לרבא ופירש דבשבתות דעלמא שאינם ערב הפסח פליגי דר' ישמעאל סבר בשבתות דעלמא קרב בשמנה ומחצה ור"ע סבר קרב בשבע ומחצה אבל בשבת ערב הפסח כ"ע מודו דהוו בשבע ומחצה מפני הפסחים הרבים הנשחטים ומתני' דבין בחול בין בשבת דברי הכל ושם האריכו בביאור טעם כל אחד ואחד. והשתא רבינו ז"ל נראה דלא פסק כאביי הדא דלר"ע בשבת ערב הפסח קרב בשש ומחצה ומתני' דבין בחול בין בשבת אתיא כר' ישמעאל ורבינו ז"ל פסק דבין בחול בין בשבת קרב בשבע ומחצה ולא היה לו לפסוק כר' ישמעאל לגבי ר"ע ועוד דלא היה לו לפסוק כאביי לגבי רבא ולא פסק כרבה בר עולא דאם כן לא היה לו לסתום ולומר דבכל השנה קרב ומחצה ומשמע אפילו בשבתות דהיה לו לפסוק כר"ע לגבי ר' ישמעאל ולומר דבשבת בשאר ימות השנה קרב בשבע ומחצה. אלא נראה דפסק כרבא ובשאר שבתות דעלמא ... י דקרב בשמונה ומחצה משום גזירה שבת אטו חול אע"ג דבשבת ליכא נדרים ונדבות כדאמרינן לר' ישמעאל אליבא דרבה בר עולא אלא שיש לדקדק דכיון דרבה בר ... חי לרבא ואמר התם מתקיף לה רבה בר עולא וכו' אלא אמר רבה בר עולא וכו' משמע דנדחו לפי המסקנא דברי רבא והיה לו לפסוק כרבה בר עולא. וי"ל דכיון דבתר ... הדר גמרא ליישב דברי אביי ודברי רבא דאקשי להו בתר הכי מברייתות ושני אליבא דידהו משמע דלא נדחו דבריהם ואע"ג דלשון הברייתא דחוק לפירושם אין כאוי בשביל כך לדחות פירושם בברייתא וכיון שלא נדחו דבריהם פסק כרבא דהוא מאריה דגמרא טפי יותר מרבה בר עולה:

איברים של תמיד דוחים את הטומאה כו'. כתב סמ"ג ז"ל בעשין ק"ץ כך אמר רבא אליבא דרב הונא בפ"ד דיומא (דף מ"ז) ורב חסדא חולק ואומר כי אף סופו דוחה שבת, אמנם בלא משלה האור מבעוד יום הכל מודים שאין דוחין שבת כדאמרינן ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביו"ט. ור"י פירש דבמערכה דבין הערבים שהוקטרו

משנה למלך

...כ לומר דאף במילתא דליכא פיסולא איסורא מיהא איכא שהרי התוס' בפ' אמר להם הממונה ...א דוערך עליה העולה הוי דוקא בהקטרה ומש"ה איצטריך למעט קמילת המנחה ומליקת ...ם לילה וליכא למימר דהני שרו קודם התמיד וכדמוכח בספ"ק דתמיד. והתוס' בפ' התכלת ... מיוקדם לא שמעינן אלא שמצוה להקדים אבל אם הקדים ושחט יגמור קמ"ל. משמע דאף ...ליכא איסור וטעמא דמלתא נ"ל דמבקר שמעינן שמצוה להקדים התמיד בכל עניניו אלא ...איפליגו דאיכא מ"ד דלא מיפסל אלא בהקטרה ואיכא מ"ד דאף בעשיית הדם מיפסל אבל ...ני אליבא לכ"ע לא מיפסיל ואיכא מ"ד דפיסולא ליכא בשום דבר אלא הכל הוא למצוה ...ריכו למאי דכתיבנא לעיל. ומיהו אף למאן דס"ל פיסולא עיכובא מיהא איכא ואם שחט וגם בדין זה לא ידענו דעת רבינו מה הוא ואני מסתפק אליבא דהתוס' בפ' התכלת דאית ...א בין בדם בין בהקטרה היכא דזרק הדם קודם הקטרת התמיד אי מיפסיל דאפשר דמקרא ...א שמענו אלא שתהיה הקטרת התמיד קודם להקטרת שאר דברים וכן מקרא דתעשו את אלה ...היה עשיית דם התמיד קודם עשיית דברים אחרים אבל שתהיה הקטרת התמיד קודם עשיית ...א שמענו ודוק היטב, ועיין בירושלמי רפ"ב דיומא שאמרו בפירוש דהא דקי"ל דאין לך דבר שקודם לתמיד של שחר הוא למצוה ולא לעכב, ועיין בקרבן אהרן ר"פ לו:

...בינו ולא שוחטין קרבן אחר תמיד של בין הערבים בריש פרק תמיד נשחט והקטיר עליה ...בי השלמים אמר רבא עליה השלם כל הקרבנות כולם ע"כ. והנה בדין זה רבו הדעות ...ים. התוס' בפ' התכלת דף מ"ט כתבו דלא מיפסל אם הקריב אחר תמיד של בין הערבים ...דם תמיד של שחר דלא מיפסל וכדאמר אביי בפ' התכלת דמצוה בעלמא היא. עוד הביאו מדאמרינן בריש תמיד נשחט דאתי עשה דפסח ודחי עשה דהשלמה ואי הוה מיפסל לא ..., עוד הביאו ראיה לזה מדאמרינן בשלהי מי שהיה טמא בכור שנתערב בפסח אם חבורת ...לו והוה ליה למימר ירעו עד שיסתאבו דזמן שחיטת הפסח אחר תמיד היא אלמא דאפילו ...יפסל הבכור וכן משמע בסוף האשה ה' שנתערבו עורות פסחיהם ונמצא יבלת באחד מהם ...עשות פסח א' וכו' ופריך ונייתי פסח ב' וליתנו במותר הפסח ודחי דהויי טובא לשנויי מיפסל מאי קשיא ליה הא פסח ב' נמי אחר תמיד דהא לא חשיב ליה בדברים שבין ...' וא"כ אי שלמים הוו דמותר הפסח קרב שלמים הא מיפסלי ואין לומר דאתי עשה דפסח ...דהשלמה דהא לא הוי אלא ספיקא בעלמא ע"כ וקשה שבתחלת דבריהם כתבו דאי מיפסל ...דחיה ואיך כתבו ואין לומר כו' שמואין לומר עד ומיהו קשיא הכל הוא לשון מיותר וטעות ...בספרים. עוד חזרו וקשו דאף דנימא דליכא פסול קשה כיון דאיכא איסורא דאורייתא ...ינן לכתחלה וקושיא זו היא להביא דבכור שנתערב בפסח וכן להביא דה' שנתערבו עורות ...ין לומר דמשום ספיקא דפסח דחי לעשה דהשלמה והאי ואין לומר לא קאי אלא אה' ...מוס דהביא דבכור ליכא ספיקא דפסח כלל אלא אחמשה שנתערבו קאי שהיה עולה על ... שאלו הם פטורים מפסח ראשון ושני היה אפשר לומר דאתי עשה דפסח ודחי עשה ...תבו שזה אינו משום דכל חד וחד אינו אלא ספק דשמא כבר קיים עשה דפסח ובפ' ...ממונה ביארו היטב דחיה זו ותו דליכא למימר דאתי עשה דפסח ודחי לעשה דהשלמה ... בסוף האשה דמשום סמיכה שבקינן ליה אף דליכא בסמיכה כי אם מצוה. עוד כתבו ...מי כו'. ונראה שגם בזה יש טעות וכן נ"ל וגבי בכור נמי ליכא למימר דבמותר הפסח ...ה דאפשר לומר דהאי דבכור שנתערב בפסח הוא במותר הפסח שקרב שלמים ומה דאמרינן ... קדשים לבית הפסול הוא משום דמותר פסח מותר לזרים והבכור נאכל לכהנים אלא ...אינו נוח אצלם משום דלשון חבורת כהנים משמע פסח ובפ' אמר להם הממונה ביארו ... דחיה זו. עוד כתבו לכך נראה כו' וכוונתם שלא נאמר עשה דהשלמה אלא אחר הקטרת ... קודם הקטרתו אף שכבר נזרק דם התמיד מותר להקריב קרבנות אחרים דדוקא בתמיד ...תיב תעשו כשם שנאסר להקטיר קודם הקטרת כך נאסר עשיית הדם קודם עשיית דם ... בתמיד של ערב לא מעכבא אלא הקטרה משום דכוליה קרא בהקטרה מיירי אבל קודם ...ר להקריב והכריחו זה מדאמרינן בריש תמיד נשחט דאינו אסור אחר התמיד אלא ... זריקת דם לא מדמוקי להההיא דר' ישמעאל בחטאת העוף שאין למזבח אלא דמה א"נ ...ינה כראשו של מזבח אי אמרת בשלמא דקרא דהשלמה לא מיירי אלא בהקטרה התמיד

ניחא שלא נאסר אלא הקטרה אבל אי גמרינן מתעשו משום דמיסתבר להשוות תמיד של שחר לשל ערב וכי היכי דהתם קודם עשיית הדם אסור הכי נמי אחר עשיית הדם אסור א"כ נבוא אותם לגמרי דכי היכי דהתם אפי' עשיית הדם אסור הכי נמי אפי' עשיית הדם אסור ובזה ניחא ההיא דבכור שנתערב בפסח וכן ההיא דנתערבו עורות פסחיהם דמיירי בשלא הקטיר אימורין של תמיד הערב לפי שהקטרת אימורין היא כל הלילה וכי תימא ההיא דריש תמיד נשחט דמוקי לה בחטאת העוף אמאי לא מוקי לה כי האי גוונא בשלא הקטיר משום דאי הכי ליכא דחיה אבל השתא דמוקי לה בחטאת העוף איכא דחיה מדרבנן מיהא גזירה אטו הקטרה. וקשה לי דכי היכי דגזרו רבנן אחר הקטרה לזרוק הדם אטו הקטרה ה"נ ניגזור קודם הקטרה אטו אחר הקטרה ושמא דשאני אחר הקטרה שהוקבע האיסור דהשלמה גזרו זריקה אטו הקטרה אבל קודם הקטרה דאכתי לא הוקבע איסור דהשלמה לא גזרו אטו אחר הקטרה: עוד כתבו מיהו במשנתין מוכח דלא הוי אלא למצוה ע"כ. ולא ידעתי האי ומיהו להיכא קאי ולכאורה היה נראה לומר דהשתא דאוקימנא לההיא דבכור ויבלת בקודם הקטרת התמיד דליכא איסורא א"כ ליכא לאוכוחי מהתם דליכא פסול בהשלמה דהא אוקימנא להו בגוונא דאפילו איסור ליכא ולעולם דהיכא דהקטיר אחר הקטרת התמיד דנפסל ומהכיא דתמיד נשחט דאתי עשה דפסח ודחי עשה דהשלמה לא אלימא לאוכוחי מינה דליכא פסול משום דאי איכא פסול מאי דחיה איכא משום דאיכא למידחי דאתי עשה דפסח ודחי פסולא וראיה לזה דבפ' א"ל הממונה לא הביאו ראיה זו דאתי פסח ודחי וא"כ ליכא לאוכוחי משום דוכתא דליכא פסולא לזה כתבו ומיהו במשנתין מוכח דליכא פסולא דכי היכי דבתמיד השחר ליכא פסולא ה"ה בתמיד הערב שאין לחלק ביניהם ולזה הקשו מההיא דפ' אלו דברים דשחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידיהם או שנטמאו ישרף משום דשחטו אחר תמיד של בין הערבים אלמא בהכי מיפסל. וי"ל דהאי שנשרף משום דלכתחלה אסור להקטירו וממילא יפסל ולינה מועלת ואע"ג דהקטרת אימורים לא מעכב כי אבדו ה"מ כי איתנו להקטרה אבל הכא הא לא איתזו ע"כ. והנה נראה מדבריהם שעשו סלעה להקשות מההיא דפ' אלו דברים משום דבמשנתין מוכח דליכא אלא מצוה הא לאו הכי ליכא קושיא וקשה דבלאו הכי קשה דכיון דליכא איסורא בזריקה כי אם בהקטרה היכי קאמר דפסולא הוי משום דשחטו אחר תמיד הא בשחיטה אפילו איסורא ליכא. וי"ל דהוה אמינא דשחטו לאו דוקא אלא הכוונה היא דהקטירו וכי תימא אכתי תיקשי דכיון דליכא איסורא אלא בהקטרה היכי משכחת לה שיפסל הזבח תהוי האי הקטרה כאילו לא נקטר והקטרה לא מעכב. וי"ל דהוה אמינא דאף דהקטרה לא מעכב מ"מ הקטרה באיסור מעכב ונפסל הזבח אבל ליכא למימר דהוה ס"ד דתוס' דמיפסל משום דאסור להקטירם לפי שזה הוא מה שהדבו לקושיתם דבמשנתין מוכח דליכא אלא מצוה. ומ"מ קשה לי דהוו כברות הסוכות דמעיקרא ס"ל דמשום דאסור להקטיר לא מיפסל ומשום דהקטירם מיפסל ואילו לפי האמת לא מיפסל אלא משום דאסור להקטירם אבל אם הקטיר לא מיפסל. והנכון אצלי דהאי ומיהו או הוא טעות לגמרי או אין שם מקומו וקושית ותימה היא נקשרת למה שכתבו דליכא איסורא כי אם בהקטרה לזה הקשו דאי הכי היכי אמרינן בפ' אלו דברים דנפסל משום דהקריבו אחר תמיד הערב הא כיון דליכא איסורא כי אם בהקטרה ליכא פסול דתהוי כאילו לא נקטר ובמשנתין נמי מוכח דלא הוי אלא למצוה ותירצו דהפסול הוא לפי שאסור להקטירם. וגם דרך זה אינו נוח לי מדקאמרי ואע"ג דהקטרת אימורים לא מעכבא משמע דעכשיו נתחדש להם קושיא זו והלא מעיקרא במונח זה דהקטרה לא מעכבא הוא שהקשו. אשר ע"כ נראה שקושיתם היא מדקאמר שנשחטו אחר התמיד ולפי דבריהם בשחיטה ליכא אפילו איסורא וא"כ היכי קתני דמיפסל משום שחיטה ועוד דאף דנימא דאף בשחיטה איכא איסורא הא מוכח ממשנתין דליכא אלא מצוה ותירצו שנשרף לפי שאסור להקטירו ועכשיו נתחדש להם קושיא אחרת דאי אמרת דאיכא איסורא בעשיית הדם מינה דמפסל אלא אי אמרת דפסולם הוי משום דאסור להקטיר הא הקטרת אימורין לא מעכב ותירצו הני מילי כי איתזו להקטרה אבל הכא לא איתזו ותילוק זה נתברר היטב בדברי התוס' בפ' א"ל הממונה. עוד כתבו א"נ מדרבנן אסור לזרוק ולפי זה לא קשיא מידי כלומר לפי שכל זבח שלא נזרק דמו נפסל הזבח וההיא דר' ישמעאל דפ' תמיד נשחט כבר כתבו התוס' בפ' א"ל הממונה דלית ליה לר' ישמעאל האי גזירה דאסור לזרוק אטו הקטרה. ומיהו התוס' כאן לא כתבו זה ונראה דאין צורך דלעולם דאית ליה גזירה זו בעלמא ומיהו אתי עשה דאכילת קדשים ודחי גזירה דרבנן דדוקא עשה דתורה הוא דקשה היכי דחי אבל גזירה דרבנן דחי וכן כתבו התוס' לעיל

לחם משנה

שהוקשרו עליה הכל מודים שדוחה את השבת ומספקין בהם כל הלילה לא נחלקו אלא לעשות להם בשבת מערכה שניה ע"כ. ושם בפ"ד דיומא הארוכו בתוס' ז"ל ע"ש:

אבל אין קריבין בלילי יום הכפורים וכו'. תימה דבסוכה פ' החליל (דף נ"ד) אמרינן דכי מקלע יו"ט ראשון של חג בערב שבת מידחי דחינן ליה מ"מ כיון דאקלע יו"ט ראשון של חג להיות בערב שבת יוה"כ אימת הוי בחד בשבת הלכך דחינן ליה והקשו ומי דחינן ליה והתנן חלבי שבת קריבין ביוה"כ כו'. עוד הקשו מברייתא דאמרה יוה"כ שחל להיות בע"ש לא תוקעין ובמוצאי שבת לא היו מבדילין וכו' דמשמע מינייהו דיוה"כ חל להיות באחד בשבת והירצו דאתו כאחרים דאמרי אין בין עצרת לעצרת ואין בין ר"ה לר"ה וכו', ומבואר הוא שאין הלכה כאחרים כדמשמע בפ"ב דערכין גבי מתניתין דאין פוחתין מד' חדשים

הטומאה ואין דוחין את השבת. אלא בערב שבת בלבד מקטירין איברי תמיד של ערב שבת. שהתמיד תחילתו דוחה שבת וסופו אינו דוחה. הלבי שבת קריבין בלילי יום טוב אם חל יום טוב להיות במוצאי שבת. אבל אין קריבין בלילי יום הכפורים שנאמר עולת שבת בשבתו ולא עולת שבת זו בשבת אחרת. ולא עולת חול ביום טוב: ח ארבעה ע
שחל להיות בשבת. מקטרין חלבי הפסחים בלילי יום טוב מפני שהם כחלבי ש
אין

כסף משנה

חלבי שבת קריבין בלילי יו"ט וכו'. בר"פ תמיד נשחט (דף נ"ט.) רמי ל ר ספרא לרב כתיב לא ילין לבקר זבח חג הפסח לבקר הוא דלא ילין ה כ הלילה ילין והכתיב עולת שבת בשבתו ולא עולת חול ביו"ט וכו' הכא בי"ד שחל להיות בשבת עסקינן דחלבי שבת קריבים ביום טוב. ובס אלו קשרים (דף קי"ד) תנו רבנן עו שבת בשבתו לימד על חלבי שבת שקריבים יכול אף של יוה"כ בשבת ת"ל בשבתו ד ישמעאל ר"ע אומר עולת שבת בשב על חלבי שבת שקריבים ביו"ט יכול אף ת"ל בשבתו וידוע דהלכה כר"ע:
אין

משנה למלך

דלר' ישמעאל איכא דחיה דרבנן גזירה אטו הקטרה. עוד כתבו ולפי זה לא קשה מידי מה שמביא ריב"א דקניא בתוספתא כל הקדשים שהקריבן קודם תמיד של שחר או בעיכבן אחר תמיד הערב פסולין והשתא אי אמרת דמדרבנן גזרו שלא לזרוק ניחא וכי תימא בלאו הכי נמי ניחא דכיון שאסור להקטיר האימורין ממילא מיפסל הבשר וההיא דמשכו הבעלים ידיהם דמיפסל משום האי טעמא הא ליתא משום דשאני התם דלא חזו אימורים מעיקרא להקרבה הילכך לא מיפגרי בשר בזריקת דם להודיה אבל הכא כיון דהוא חזי לקרובה קודם התמיד אע"פ שממתין עד אחר התמיד והשתא לא מצו לקרובה אמרי שפיר עשאוה כמו שניטמאו ואבדו וכמ"ש התוס' בפרק א"ל הממונה. עוד כתבו דהקריבו תשמע שזורק הדם בדיעבד ואפילו עשה כל מצותו אפ"ה פסולין. עוד הקשו דאי בשחט דוקא איירי בהינת תמיד של ערב דמיפסל לפי שאסור לזרוק הדם אבל קודם תמיד של שחר אפילו שיהא אסור לזרוק אמאי פסלינן ליה ימתין ויזרוק אחר התמיד לכך נראה דמדרבנן מיפסל אפילו הקטיר ולא העמידו דבריהם היכא דלא אפשר ע"כ. והאי ולא העמידו קאי להיא דר' ישמעאל בפ' תמיד נשחט. וא"ת בלאו הכי הא כתבו לעיל דלר' ישמעאל אף שאסור לזרוק מדרבנן מ"מ במקום דלא אפשר כגון דאיכא עשה דאכילת קדשים דחי לגזירה דרבנן וא"כ מה נתחדש להם אך שהוצרכו לומר ולא העמידו דבריהם במקום דלא אפשר. וי"ל דאי אמרת בשלמא דליכא אלא גזירה דרבנן שלא לזרוק ואם זרק כשר תינח דדחי אבל אי מיפסל אפילו זרק מאי דחיה איכא וכמ"ש בתחלת דבריהם דבפסולא לא שייך דחיה לזה כתבו דלא העמידו דבריהם במקום דלא אפשר. וקשה לי כמה שכתבו התוס' דמדרבנן פסול אפילו הקטיר דמשמע דטפי מיסתבר למיפסל בשלא הקטיר מבשהקטיר ואדרבא בשלא הקטיר לא עשה איסור תורה ואי משום שלא הקטיר הא הקטרת אימורים לא מעכב כדאיתזו להקטרה וא"כ יותר ראוי שיפסל כשהקטיר משום דעבר אדאורייתא מבשלא הקטיר ודוחק לומר דקאי להיא דאלו דברים דהתם מיסתבר טפי שיפסל בשלא הקטיר משום דהתם הקטרת אימורין מעכב משום דלא איתזו להקטרה משום דפשט התוס' משמע דקיימי עלה דתוספתא דפסחים והתם הקטרת אימורין לא מעכבא וכדכתיבנא ואולי דבהצטרפות דעבר אדרבנן שהסרו לזוזו וגם דליכא הקטרת אימורין מסבר טפי לפסול יותר כשהקטיר דליכא אלא טעמא דעבר אדאורייתא א"כ הכי קאמר לא מיבעיא בשלא זרק דהפם מיפסל משום דאסור לזרוק אלא אפילו זרק והקטיר שנעשה כל מצותו אפ"ה מיפסיל מדרבנן:

ודע דהא דתני בתוספתא כל הקדשים שהקריבו קודם תמיד פסולים מיירי דוקא בזורק אבל אם שחט ולא זרק לא מיפסיל לפי שיכול לזרוק אחר התמיד ומיהו אי זרק מיפסל אבל לאחר תמיד של ערב אפילו אם שחט לבד מיפסיל וליכא שום צד היתר בתמיד של ערב אלא בין זרק בין לא זרק בין הקטיר בין לא הקטיר בכל גוונא מיפסיל ומיהו לא מיפסיל אלא לאחר הקטרת התמיד אבל קודם הקטרתו אפי' שזרק דם התמיד לא מיפסיל ואיסורא נמי ליכא וכי תימא מדרבנן מיהא ליתסר קודם הקטרה אטו אחר הקטרה כי היכי דגזרו זריקה אטו הקטרה וההיא דבכור ויבלת שאני משום דלא העמידו דבריהם במקום דלא אפשר הא ליתא משום דאי איכא איסורא אמאי לא מוקי ההיא דריש תמיד נשחט בכי האי גוונא דמיירי כשלא הקטיר התמיד ומוקי לה בחטאת העוף אלא ודאי דטעמא משום דכשלא הקטיר התמיד ליכא דחיה כלל וכמו שכתבו התוס':

ומעתה נבאר דברי התוס' שבפ' אמר להם הממונה (דף כ"ט) שהקשו מהסיא דאלו דברים דמשמע דמיפסל משום עליה השלם והירצו אם הקריבו כשר אבל אסור להקריב האימורין אחר התמיד. וא"ת יעלה וילין אותם בראשו של מזבח. וי"ל דהכא כמ"ד לינה פוסלת בראשו של מזבח דפלוגתא דאמוראים היא בפ' המזבח מקדש ודלמא ההוא אמורא דאמר התם לא בעי עקירה הכא כוותיה ע"כ. ודע דאע"ג דאליבא דכ"ע כל שלא ירדו מראשו של מזבח מקטירין לעולם מ"מ אליבא דמ"ד דאם ירדו לא יעלו משום דלינה מועלת אפי' אי לא ירדו נמי נפסלו בלינה ומה שלא ירדו הוי משום דאפילו לנו בעזרה אם עלו לראשו של מזבח לא ירדו ומש"ה כתבו התוס' דלמ"ד לינה מועלת לא מהני שיעלה וילין אותם בראשו של מזבח משום דנפסלים האימורים בלינה ואע"ג שאם העלה נקטרים לעולם היינו משום דמזבח מקדש את הפסולים וא"כ לפ"ז ההיא דריש תמיד נשחט דמוקי לההיא דר' ישמעאל דמעלה ומלינה בראשו של מזבח סבירא ליה כמאן דאמר אין לינה בראשו של מזבח דאיך יתכן דכדי לקיים עשה דאכילת קדשים ישחוט אחר התמיד ויפסול האימורין וקא עבר אלאו דלא ילין. וראיתי לרש"י שכתב בפרק תמיד נשחט ולינה אינה פוסלת בראשו של מזבח כדאמרינן בפרק המזבח מקדש לד"ה דלא ירד ע"כ. משמע מתוך דבריו דההיא דר' ישמעאל אתי אפילו כמאן דאמר אם ירדו לא יעלו והוא תימה בעיני וצריך עיון ומדברי התוס' כאן ובפ' התכלת מוכח דלא כרש"י. עוד כתבו א"כ אסור לזרוק הד' מדרבנן גזירה דלמא אתי להקטיר אחר התמיד ור' ישמעאל לית ליה ההיא גזירה וכבר כתבנו לעיל שהתוס' בפ' התכלת לא נרגשו מהאי דר' ישמעאל ואפשר דס"ל דאתי עשה דאכילת קדשים ודחי גזרה דרבנן. וכתבו עוד דהנך בפ' תמיד נשחט דקאמר ר"ש ושאר כל הזבחים ששחטן על הפסח בזמן שבת בין לשמו בין שלא לשמו פטור ומפרש טעמא בגמרא דבזמן דמחוייב אפסח דלא מיחייב אזבחים וא"ל דפטור דזבחים פסולין הם כיון ששחטן בזמן פסח דהוי בתר תמיד של ערב ע"כ. ולפי מה שכתבו בפ' התכלת שלא נאסר אלא אחר הקטר התמיד ליכא לאוכוחי מהכא דליכא פסולא דאפשר לאוקמי דמיירי ששחט לאחר זריקת דם התמיד וקודם הקטרתו דליכא אפי' איסורא דומיא דההיא דבכור ודיבלת דמוקי להו הכי. וא"ת אכתי תיקשי דמנא לן דס"ל לר"ש דבזמן דאיכא זבח דלא מיחייב אזבחים אימא דטעמא דידיה לפי שהזבח פסול וההיא דקאמר וכמועד לשמו פטור וי"ל מדפסחים ותני ושאר כל הזבחים בין לשמן בין שלא לשמן פטור משמע דמיירי בכל זמן שבת בין קודם הקטרת התמיד בין לאחר הקטרת התמיד. עוד כתבו ונראה דפסולין דקאמר היינו הבשר מלאכול אבל בעלים נתכפרו כדאשכחן כי האי גוונא ע"כ. ולכאורה נראה דלפי חלוק זה פסול הבשר הוא מן התורה ויהורן הכל דמאי דאמרינן דאינו אלא למצוה ולא לעכובא כלומר שאם עבר והקטיר יצא ידי חובתו ומיהו הבשר פסול מלאכול ומש"ה אמרינן בה"פ אלו דברים שיצא

לבית השריפה וכן ההיא דושאר כל הזבחים כו' ניחא דאיצטריך לטעמא דבזמן דמחוייב מיחייב הזבחים משום דכיון דבעלים נתכפרו זבח כשר מיקרי א"כ אפשר לומר דלעולם מיפסיל כי אם מדרבנן וכי תימא למאי איצטריכו התוס' לומר דבעלים נתכפרו הא בלאו ה קושיא כיון דפסולא לא הוי כי אם מדרבנן לא מיקרי זבח פסול ומיחייב עליה משום על תמן. וי"ל דאין הכי נמי אך לא מסתבר להו דמשום פסולא דרבנן יביא קרבן אגב דמיחזי כמביא חולין בעזרה כיון דמן התורה הזבח כשר א"נ כי היכי דלא תיקשי הא דא בפ' התכלת לעולם דאית ליה יוקדם ודקא קשיא לך שלא יהא דבר קודם מצוה בעלמא אמרת דבעלים לא נתכפרו פשיטא שאם הקריב מוספין קודם התמיד לא יצאו ידי מוספ פסולין דתוספתא זו קאי בין לתמיד של שחר בין לתמיד של ערב וא"כ היכי תנן התם אינם מעכבין את המוספין ולא המוספין את התמידין ומוקמינן לה בקדם הא לא יצאו מוספין אלא ודאי דבעלים נתכפרו והבשר מיפסיל מדרבנן. ולפי זה נ"ל שגם ההיא שכתבו בפרק התכלת בסוף הדיבור לכך נראה דמדרבנן מיפסל היינו ממש מה שכתבו הכא ולעול דבעלים נתכפרו והשתא הויא ההיא תוספתא כהלכתא ולא תיקשי לה סוגיא דהתכלת דתני מצוה בעלמא אלא שקצרו ולא ביארו היטב והרואה יראה שקצת דברים כאן שם כדברי ה התכלת בקיצור מופלג ובפרק א"ל הממונה נתבאר היטב ומה שהקשו מההיא דבכור שנתעכ הוא אף במומו שאינו נפסל כי אם מדרבנן דכיון דהבשר אסור לאוכלו נמצא שהפסח לאוכליו וסוה לן למימר שימתין עד שיוממו וכן ההיא דיבלת נמי הוא אף במומו שלא אם מדרבנן וכדכתיבנא: וראיתי לתוס' ז"ל שכתבו לקושיא דבכור מיהו מצינו ל דהתם היינו מותר הפסח דהוי שלמים ושחט להו קודם התמיד והא דפריך והא אין היינו שממעט באכילת פסח שנאכל לזרים ואוכלו כבכור שאינו נאכל אלא לכהנים ע"כ דס"ל דמותר הפסח דקרב שלמים דינו כשלמים ונאכל לשני ימים ולילה אחד ומש"ה מאי קא פריך והא אין מביאין קדשים כו' הא מותר הפסח ובכור זמן אכילתן שוה. על זה דבפ' האשה (דף פ"ט) עלה דההיא דיבלת מוכח דמותר הפסח הוו כפסח ואינו ליום ולילה וכמבואר שם ועיין במ"ש בכ"פ התודה (דף פ"ה) ד"ה ושלמים ובפ' אלו ד (ע"א) ד"ה למד ובפ' מי שהיה טמא (דף צ"ו) ד"ה ושלמים ובפ"ק דזבחים ד"ה ושלמי

ואי אמרינן דמותר הפסח דינו כפסח באכילתו ניחא מה שהקשו התוס' בתחלת הדיבור ו וילין אותו בראשו של מזבח וי"ל דהכא כמ"ד לינה מועלת ע"כ. ואין צורך לזה אלא דלינה אינה מועלת מ"מ לא מהני מידי ההלנה שהרי כל כמה דלא איקטרו אימורים ל בשר וכדאיתא בריש תמיד נשחט ובזמן ההקטרה לא הוי זמן אכילה משום דכיון דש מכח פסח קא אתו דינם כפסח בזמן אכילתם וכי תימא אכילת אימורים לא מעכב הכא דלא איחזו להקטרה כלל וכמו שכתבו שם אלא שנראה שהתוס' ס"ל דמותר פסח הו לכל דיניו ומש"ה הקשו וילין אותם ולמחר כשיקטירם יאכל. העולה מהמקובץ דלא נאסר אלא ההקטרה וכדמוכח בריש תמיד נשחט וזה אליבא דכ"ע וכן הזבח נפסל מדרבנן דוק נתכפרו ואע"ג שדין זה לא נזכר בדברי התוס' שבפ' התכלת מ"מ כיון שבפ' אמר להם כתבו כן אף שבפרק התכלת לא ביארו זה כיון שלא כתבו בפירוש הספק אפושי פלוגתא ל וכמעט שהדבר מוכרח וכמ"ש לעיל: ודע שגם בתמיד של שחר אם הקריב קודם נפ הבשר ובעלים נתכפרו דחד דינא אית להו לפי התוס' דכחדא מחתא מתניתנו ותוספתא דתוס' הויא כהלכתא. אך לבד חילוק זה יש בדברי התוס' חילוק מה שכתבו בפ' התכלת ל כפ' הממונה דבהתכלת כתבו שאינו אסור כי אם אחר הקטרת התמיד אבל קודם ה שהוא אחר זריקתו ליכא איסור אפי' מדרבנן וכמבואר בדבריהם ואילו מדברי התוס' בפ' א"ל משמע דס"ל דאין חילוק בין אחר הקטרה לאחר זריקה והכל שוה לאיסור וה"ה לפנ אוקימו ההיא דבכור ודיבלת דלאחר זריקה וקודם הקטרה וכמו שכתבו בפ' התכלת

ודע דרבינו ז"ל לא כתב פסול כלל לא בקודם תמיד של שחר ולא באחר תמיד הערב לא ולא מן התורה וכפשטה דההיא דאביי דפ' התכלת דליכא אלא מצוה בעלמא ו הוי דלא כהלכתא וההיא דסוף אלו דברים דמשמע דאיכא פסולא אפשר דס"ל דמטע לזרוק או להקטיר מיפסל אבל אם זרק והקטיר לא מיפסל וא"נ פליג אדאביי בפ' הת כאביי משום דאלו דברים כבר אוקמוה למתני' כאנפי אחריני. ודע שדקדק רבינו לומר שחר אסור להקריב ובתמיד של ערב ולא שוחטין משום דבתמיד של שחר לא נאסרה הש שאינה עבודה וכמו שכתבו התוס' בפ' התכלת אבל בתמיד של ערב אפי' שחיטה שאינ אסור לפי שאינו יכול לזרוק וא"נ להקטיר לפי שרבינו פסק בפ"ג מהל' פה"מ דלינה פו של מזבח וכ"ת א"כ תיקשי ליה ההיא דבכור ודיבלת וי"ל דס"ל דהתם איירי קודם הקט וכמו שכתבו התוס' בפ' התכלת א"נ דס"ל כמו שדחו התוס' בפ' א"ל הממונה:

ודע דבפ' ב' דמגילה (דף כ') תנן כל היום כשר וכו' ולהפלת המוספין ולמוספין ע היכי תנן דמוספין כל היום כשר והלא צריך שיהיו אחר תמיד של שחר וקודם בין הערבים. שוב ראיתי בחדושי הרשב"א שם שהוקשה לו קושיא זו יע"ש:

ודע דמתוך דברי התוס' פ' הקומץ רבה (דף כ"ו) ד"ה אלא משמע דה"ה למנחות שא אחר תמיד של בין הערבים ומ"ש רבינו בפ"ד מהל' מעשה הקרבנות הלכה ד' כל קרב אלא ביום כגון הקומץ כו' מותר להקריבו עם מנות השמש מיירי כשנקמצו קו כסנים שנתקדשו בכלי קודם דכל שאין לו מתירין מקדש בכלי תשיב כמתירין כמ"ש ח"י מהל' פסולי המוקדשין הלכה ט"ז אבל אם לא נתקדש בכלי מנחת כהנים או שלא ישראל אסור לעשותם אחר תמיד של בין הערבים:

ז שהתמיד תחלתו דוחה את השבת וסופו אינו דוחה וכו'. (א"ה עיין במ"ש פ"ד מהל' מעשה הקרבנות) בגמרא גופא א"ר הונא תמיד תחלתו דוחה

[?] מעוברים בשנה וכו' דמשמע דפליג סתם משנה על אחרים ופסקה רבינו ז"ל בהלכות קידוש החדש פי"ח וכיון שכן איך פסק רבינו ז"ל דאין קרב ביוה"כ דזה אי אפשר דקי"ל כרבנן שיבא יוה"כ ושבת יחד ואי משום הא לא קשיא כולי האי דכוונת רבינו ז"ל לומר שאפילו שלא ידחוהו ב"ד ויארעו שניהן יחד אין קריבין ביוה"כ. אבל קשה [?] פ"ה מהלכות שבת פסק ביוה"כ שחל להיות בע"ש וכו' שחל להיות במוצאי שבת וכו' תוקעין ולא מבדילין ואיך פסק שם דין זה דאי אפשר אלא אליבא דאחרים דלרבנן בואו שבת ויוה"כ יחד. ועוד תימה על ה"ה ז"ל שכתב ורבינו ז"ל לא איירי אלא בזמן שמקדשין על פי הראיה אבל בזמננו שאין מקדשין על פי הראיה אין יוה"כ חל לעולם לא בערב שבת ולא במוצאי שבת דהא מכח סוגיא שהבאתי משמע דאפילו בזמן שמקדשין ע"פ הראיה היו נזהרין שלא יבואו יוה"כ ושבת יחד ואע"ג דרש"י ז"ל בפרק תמיד נשחט (דף נ"ח) גבי בשני בשבת כתב והיה דאמרי יומא קמא דשבתא דחזי לארבסר נקט וחד בשבת לא חזי לארבסר דלא בד"ו פסח ולאו מילתא היא שהרי ע"פ הראיה היו מקדשין דמשמע דכשהיה ע"פ הראיה לא היו שם כללים דלא בד"ו פסח ולא אד"ו ר"ה כבר

ט אין פוחתין מששה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים שבמקדש. ויהיו מוכנים קודם יום הקרבה בארבעה ימים. ואע"פ שהיו מבקרין אותו מתחילה לא היו שוחטין את התמיד עד שמבקרין אותו שניה קודם שחיטה לאור האבוקות. ומשקין אותו מים בכוס של זהב

[א]ין פוחתין מששה טלאים המבוקרים וכו'. משנה וגמרא פ' שני דערכין (דף [?]). ומה שכתב ואע"פ שהיו מבקרין אותו [?]ה לא היו שוחטין את התמיד עד שמבקרין [או]תו שניה קודם שחיטה לאור האבוקות ומשקין מים בכוס של זהב. משנה פ"ג דתמיד (דף ל'):

והכל

שם התוס' ז"ל לרש"י ז"ל. ועוד דע"כ לא קאמר רש"י ז"ל אלא בכלל דלא בד"ו פסח אבל בכלל אד"ו ר"ה שהוא כדי שלא יבאו שבת ויום כפור יחד מודה רש"י ז"ל דאפילו שמקדשין ע"פ הראיה היה כך דאיך יוכל רש"י ז"ל להכחיש סוגיא דפרק החליל וכן כתב המפרש בפ"ז מהלכות קידוש החדש וז"ל ודע שהנראה מדברי רבינו ז"ל שיש בידם שכל החדשים סומכים בהם על הראיה אבל בחדש תשרי כד איקלע ביומי אד"ו דחו ליה ואפילו בזמן שהיה המקדש קיים והסנהדרין בירושלים וכו' והכריח שם הדבר הסוגיא שהבאתי הרי שכתב שבעינן לא אד"ו ר"ה לבד היה כלל זה אפילו בזמן שהיה המקדש קיים וכן אפשר לומר שרש"י ז"ל יסבור כן אבל מה שכתב הרב המגיד ז"ל דכלל זה דלא אד"ו ר"ה לא הוי בזמן הראיה וכן רבינו ז"ל שכתב להני דינים דאתו כאחרים צ"ע:

יהיו מוכנים קודם הקרבה בד' ימים וכו'. בסוף פ"ב דערכין (דף י"ג:) פירש"י ז"ל תרי פירושי לפירושא קמא הוי ד' ימים עם יום השחיטה ולפירוש בתרא הוי ד' ימים לבד מיום השחיטה והכריח רש"י ז"ל כפירוש בתרא דהוי דומיא דפסח ולפירוש בתרא שמונה היו מתחילה ומטלין שנים ובו ביום נותנים שנים אחרים כדי שמונה, ורבינו ז"ל כתב לשונו כלשון הגמרא ואין בדבריו הכרח: בכוס של זהב. פ"ג דתמיד (דף ל') וריש פרק גיד הנשה איפליגו רבא ושמואל דרבא אמר גוזמא קאמר ושמואל אמר דוקא קאמר כוס של זהב משום דאין עניות במקום עשירות ופסק רבינו כשמואל דדייקא מתני' כוותיה דדוקא קאמר:

ולא

משנה למלך

מאי אינו דוחה ר"ח אמר דוחה את השבת ואינו דוחה את הטומאה ורבה אמר דוחה את [הטומא]ה ואינו דוחה את השבת ע"כ. ורש"י פירש בזה שני פירושים. האחד הוא דרב חסדא אמר [?] תחלתו דהיינו שחיטה וזריקה דוחה את הטומאה סופו דהיינו הקטרתו אינו דוחה הטומאה [?]ת דוחה אפי' סופו דהיינו הקטרתו ורבה אמר תחלתו דוחה תמיד של שבת נשחט וקרב סופו דהיינו תמיד של ערב שבת דאין איברים נקטרים משתחשך אלא מעלן מבעוד יום [?] פירוש זה מאי דקאמר רבה דוחה את הטומאה היינו דאפי' סופו דהיינו איברים שנותרו דוחים את הטומאה ופירוש זה תופס רש"י עיקר אך התוס' דחו פירוש זה וכתבו דנראה לר"י [?]' שכתב רש"י דתחלתו וסופו הכל על הקטר חלביו קאי וקאמר הקטר חלביו שלא נתותרו [?] טומאה סופו איברים שנותרו אינם דוחים טומאה לעשות להם מערכה בפני עצמן ולהקטיר [?]ה אלא מקטירין בטומאה על מערכה גדולה ודוחה את השבת כדאמרינן מבכל מושבותיכם [?] להם מערכה בפני עצמן כיון דכשרים הם והיכא דאמרינן אינם דוחים את הטומאה דלא כתמיד דיומיה ואין עושין להם מערכה בפני עצמן אלא מקטירו על מערכה גדולה בטומאה [?] ס"ל תחלתו דוחה את השבת איברים דתמיד דיומיה סופו איברים שנותרו אינם דוחים לעשות מערכה בפני עצמן אפי' אם הם טהורים אבל דוחה את הטומאה אם נתותרו בחול [?] להם מערכה בפני עצמן ומקטירין בטומאה והיינו פליגא דלעיל דקאמר אפי' פסולין עושין [?]ערכה בפני עצמן ואפי' בשבת והיינו פליגא דרב הונא בין לרבה בין לרב חסדא ורבה סופו אינו דוחה שבת לית ליה סרכא דרבא דאמר בכל יום תנן אלא ס"ל לבר משבת והנה התוס' דקדקו דכפי פירושם אתי שפיר מאי דקאמר בגמרא ופליגא דרב הונא וכו' [?] פירוש רב חסדא ובין כפי פירוש רבה חולק עם בר קפרא דלבר קפרא אפי' פסולין [?]ן עושין להם מערכה בפני עצמן ואפי' בשבת ולרב הונא לכל הפירושים אין עושין [?] לפסולין שנותרו בשבת ולדברי התוס' לאו דוקא טומאה אלא ה"ה לכל שאר הפסולין דאמרינן אינם דוחים את הטומאה אין הכונה שלא יקרבו כלל כמשמעות הדברים אלא [?]ביי כתמיד דיומיה לעשות להם מערכה בפני עצמן כיון שהם פסולין אלא מקטירן על [?] גדולה וא"כ ע"כ הא דרב הונא פליג על בר קפרא דאף לרב חסדא דאמר דתמיד [ס]ופו דוחה את השבת היינו דוקא כשרין אבל פסולין אף בחול אין עושין להם מערכה [?] עצמן ורבא דקאמר מאי כאי דלא חייש לקמתיה הא בכל יום תנן לא פליג עליה דרב [?] אלא אליבא דרבה דאמר דסופו אינו דוחה את השבת אבל לרב חסדא אפי שפיר דהא ס"ל דאף סופו דוחה את השבת ובדברי רבה לא נזכר דין פסולין ואפשר דס"ל כרב חסדא [?]ין אף בחול אין עושין להם מערכה בפני עצמן אם נתותרו וכבר ישבו התוס' קושית רבא [?] דרבה דמאי דתנן בכל יום הוא לבר משבת ולפי הפירוש שתפס רש"י לעיקר מאי דאמרי' [?] דרב הונא כו' הוא דוקא כפי דברי רבה דאמר אינו דוחה שבת אך כפי רב חסדא דאמר [?] את השבת ואינו דוחה את הטומאה ליכא קושיא דאפשר דרב חסדא יודה דאף פסולין [?]ו דוחים את השבת דהא כפי פירוש רש"י מאי דקאמר רב חסדא ואינו דוחה את הטומאה [?]וקא מדין טומאה דקי"ל דקרבן ציבור קרב בטומאה על זה בא לומר דהקטרתם אינו דוחה [?]ה ואיפשר דלדידיה אף פסולים שנותרו דוחים את השבת. ואפשר לומר דאף כפי פירוש רב [?]ליגא דהא כיון דלרב חסדא סופו הוי הקטרה דיומיה ועל זה אמר דטומאה אינו דוחה [?]בת דוחה ממילא משמע דדוקא הקטרה דיומיה דחי שבת אבל איברים שנותרו אינם דוחים [?]בת דאי אף איברים שנותרו דוחים את השבת מאי אתא לאשמועינן דהקטרה דיומיה דחי אליבא דרש"י מאי דאמרינן ופליגא דרב הונא קאי לבר קפרא ורבא דאמר בכל יום תנן דכולהו איברים שנותרו דוחים את השבת ולרב הונא בין כפי רב חסדא ובין כפי רבה איברים שנותרו אינם דוחים את השבת:

[?] קודם כל דבר יש לדקדק דמנא ליה לתלמוד לומר דפליגא דרב הונא ההיא דלעיל אימא דרב הונא מיירי דלא משלה האור אבל אם משלה אף רב הונא מודה דדוחה את השבת ואפילו [?] שנותרו דוחין את השבת ורב הונא לא מיירי אלא בלא משלה בהם האור ולא מיבעיא [?] בתרא דאמר דאף כשרין בעינן משלה בהן האור אלא אף ללישנא קמא הרי כתבו שם התוס' [?] דאף לישנא קמא מודה דאף בכשרים בעינן משלה בהן האור וצ"ל דס"ל דמדקאמר אינו משמע דאינו דוחה כלל אף אם משלה. ויש לדקדק דכפי סברת התוס' דס"ל דתחלתו וסופו [?]ונא בכל מיירי באיברים שנותרו מנא להו דרב הונא מודה דמקטירם בשבת אלא שר"ל עושה להן מערכה בפני עצמו אימא דמכל וכל אינו דוחה את השבת הא לא קשיא משום דברי רב הונא כללו הם אפי' במשלם בהם האור דאי לא היכי קאמר תלמודא ופליגא דרב וכו' הא בר קפרא לא קאמר אלא במשלה בהם האור ואי אמרת דרב הונא אף במשלה בהן ס"ל דאינם דוחים השבת כלל א"כ תיקשי ההיא דאמרינן בכל מושבותיכם אתא למשרי איברים [?] לזה הוצרכו התוס' לומר דאף רב הונא מודה דמקטירם בשבת על גבי מערכה ראשונה ולא [ח]לוק על בר קפרא אלא במה שאמר דעושה להם מערכה בפני עצמן. וא"ם כיון דע"כ קרא דבכל מושבותיכם לרב הונא לא בא להתיר לעשות מערכה בפני עצמם כי אם להתיר שיקטירם על המערכה א"כ מה הוקשה לתוס' דבמקום אחד אמרו ולא עולת חול בשבת וכמקום אחר אמרו למשרי איברים ופדרים והוצרכו לחלק בין משלה בהן האור ללא משלה אימא דכי כתיב עולת שבת בשבתו שבא למעט עולת חול בשבת היינו שלא לעשות מערכה לאיברים בפני עצמן ומאי דכתיב בכל מושבותיכם הוא להקטיר על המערכה וכי תימא הכי נמי ומה שחלקו התוספות בדיבור הקודם בין משלה ללא משלה הוא אליבא דבר קפרא דס"ל דעושה להם מערכה בפני עצמן ומש"ה הוצרכו לומר דההיא דבכל מושבותיכם דמיירי במשלה דוקא אבל לרב הונא לעולם אימא לך דאין חילוק בין משלה ללא משלה והחילוק אינו אלא אם עושה להם מערכה או לא הא ליתא שהרואה דברי התוס' בשבת יראה איך אליבא דרב הונא חלקו בין משלה ללא משלה. ונראה דכיון דאליבא דהכמים דס"ל דאף בחול אינו עושה מערכה בפני עצמה א"כ ע"כ כדי ליישב שני מקראות הללו דעולת שבת ובכל מושבותיכם צריכין אנו לחלק בין משלה ללא משלה א"כ גם אליבא דר' מאיר יש לחלק בין משלה ללא משלה דהא בהא לא פליגי. ויש לחקור כדברי בר קפרא הללו דקאמר דדוקא במשלה בהם האור אי לא וכפי סברת ר"י לכל הלשונות בעינן משלה בהן האור אם הכוונה דאם לא משלה לא עבדינן להו מערכה בפני עצמן אך מקטירן על המערכה או דילמא כל שלא משלה בהן האור אין מקטירים אותם כלל בשבת. ונראה דכל שלא משלה אין מקטירין אותם כלל בשבת חדא דקרא דאמר ולא עולת חול בשבת נראה דאין מקטירים כלל עולת חול בשבת ולומר דמאי דמעט קרא הוא שלא לעשות מערכה בפני עצמה הוא דוחק, ותו דכיון דלרבנן דאינו עושה מערכה אף בחול ע"כ קרא דמעט עולת חול בשבת אפי' מהקטרה על המערכה וא"כ גם לר"מ י"ל כן דהא בהא לא פליגי: **הכלל** העולה ממה שכתבנו דבר קפרא פשיטא ליה דלרבנן איברי תמיד שנותרו דמקטיר אותם בשבת ורצה ללמדנו דלר"מ דבחול עושה מערכה דבשבת נמי עושה מערכה ואף בפסולין ולרבנן נמי אף הפסולין מקטיר אותם בשבת ורב הונא חולק עליו וקאמר דתמיד תחילתו דוחה סופו אינו דוחה ובפירוש דברי רב הונא נחלקו אך לכ"ע רב הונא אליבא דר"מ קאי אלא דאיכא מ"ד דרב הונא ה"ק תמיד תחילתו דוחה שבת לעשות מערכה בפני עצמה לאיברים של שבת אך סופו דהיינו איברים שניתותרו מע"ש אין עושין להם בשבת אלא מקטיר אותם בשבת על המערכה הגדולה. ודע דכפי פי' זה נמי אין חילוק בין כשרין לפסולין אלא הכל שוה דתחלתו דוחה שבת אף בפסולין וסופו אינו דוחה לעשות מערכה אלא מקטיר על המערכה אף בכשרין אף הפסולין. ומה שהביאנו לומר זה דכיון דלבר קפרא לר"מ אין חילוק בין כשרין לפסולין אלא בכל גוונא לר"מ עושה להם מערכה בפני עצמה הכי נמי לרב הונא נהי דס"ל דסופו אינו דוחה לעשות מערכה בפני עצמם מ"מ כמאי דס"ל לבר קפרא דאין חילוק בין כשרין לפסולין בזה לא מצינו לרב הונא דפליג עליה ומנא לן לאפושי פלוגתא וכבר כתבנו לעיל דרב הונא מיירי ג"כ במשלה בהם האור ואפ"ה סופו אינו דוחה לעשות מערכה בפני עצמה דאי לא תימא הכי א"כ לא פליג רב הונא עליה דבר קפרא דהא בר קפרא לא מיירי אלא במשלה בהם האור אלא ודאי דמיירי במשלה בהם האור ומאי דאמרי' דלרב הונא סופו אינו דוחה לעשות מערכה בפני עצמה אבל מקטיר אותם הוא דוקא במשלה בהם האור אבל אם לא משלה אינו מקטיר אותם אפי' על המערכה והיינו דאמרינן ולא עולת חול בשבת ומאי דאמרינן למשרי איברים ופדרים מיירי במשלה בהן האור וכמו שכתבו התוספות בדיבור הקודם וכי תימא מנא לן הא אימא דלהקטיר ע"ג המערכה אפילו בלא משלם שפיר דמי ומאי דכתיב ולא עולת חול בשבת הוא שלא יעשה מערכה בפני עצמה ומאי דכתיב למשרי איברים ופדרים הוא להקטיר אותם על המערכה הא ליתא דהא לרבנן דס"ל דאף בחול אין עושין מערכה בפני עצמה לאיברים שנותרו ע"כ הני תרי קראי חד מיירי במשלה וחד בלא משלה וא"כ היכא דלא משלה אין מקטירים אותם בשבת כלל וא"כ לר"מ ג"כ הדין כן דכל שלא משלה אין מקטירים אותם כלל דבהא לא מצינו שנחלקו ר"מ ורבנן וכולם שוים כדינם וזהו דרב הונא סתם דבריו ולא פירש אליבא דמאן קאי אלא לכ"ע אין סופו דוחה לעשות מערכה אלא מקטיר אותם על המערכה ובזה הוא שנחלק רב הונא עם בר קפרא דלבר קפרא לר"מ עושה מערכה בפני עצמה לאיברים שנותרו אם משלה בהן האור ולרב הונא מודה ר"מ לרבנן בשבת דאינו עושה מערכה לאיברים שנותרו אף אם משלה בהן האור אך מקטיר אותם על המערכה אם משלה וכסברת חכמים. ופירוש זה בדברי רב הונא הוא אליבא דרבה וקיים דבריו ואמר אבל דוחה את הטומאה כלומר דאף איברים שנותרו דוחים את הטומאה לעשות להם מערכה בפני עצמן בחול ולא נתברר אצלי אם הוא דוקא במשלה בהם האור או לא ואליבא דרבנן איברים שנותרו מקריב אותם בטומאה על המערכה וכן אליבא דרבנן יש להסתפק במה שנסתפקנו אליבא דר' מאיר. ואליבא דרב חסדא פירש דברי ר"ה כך הם תמיד תחלתו דוחה הטומאה כלומר הקטר חלבים שלא נתותרו דוחים את הטומאה סופו דהיינו שנותרו אינם דוחים הטומאה לעשות להם מערכה בפני עצמן אלא מקטיר אותם על המערכה ולפי לשון זה מאי דפליג רב הונא עליה דבר קפרא הוא דלבר קפרא אף הפסולין עושה להם מערכה אפי' בשבת ולרב הונא אפי' בחול אינו עושה להם מערכה וגם לפי פי' זה רב הונא מיירי אפי' במשלה בהם האור ואפ"ה ס"ל דאינו עושה להם מערכה דאי לא תימא הכי אלא דמיירי דוקא בלא משלה לא פליג רב

הונא

זהב כדי שיהיה נוח להפשט: י *כמעשה תמיד של שחר כך מעשה תמיד של בין הערבים. והכל כמעשה העולה שכתבנו במעשה הקרבנות. ולא היו כופתין את הטלה שלא יחקו את המינין אלא אוחזין ידיו ורגליו בידיהן. וכך היתה עקידתו ראשו לדרום ופניו למערב

לחם משנה

י ולא היו כופתין את הטלה שלא יחקו את המינין כו'. במשנה ריש פרק ד' דתמיד (דף ל':) לא היו כופתין את הטלה אלא מעקידין אותו מי שזכו באיברים אוחזין בו וכך היה עקידתו ראשו לדרום ופניו למערב והשוחט עומד במזרח ופניו למערב כו' ובגמרא (דף ל"א:) תנא יד ורגל כעקידת יצחק בן אברהם וכתב המפרש שלא היו כופתין אותו ארבע רגלים יחד אלא יד ורגל לחוד ויד ורגל לחוד כעקידת יצחק בן אברהם וכן כתב סמ"ג בעשין קל"ב אלא מעקידין אותו יד ורגל כעקידת יצחק בן אברהם, ורבינו ז"ל אם מפרש כן קשה למה לא כתב כן אלא משמע שלא היו עוקדין אותו כלל אלא בידיהן אוחזין אותו כדי שלא ישמט. ואפשר שהוא מפרש דהכי קאמר לא היו כופתין אותו ומה היא הכפיתה שלא היו עושין כעקידת יצחק בן אברהם שהיה עוקד הידים והרגלים יחד לא היו עושין כן ומפרש כעקידת יצחק ללא היו כופתין ולא להיו מעקידין אותו. ואפשר ג"כ שזהו פירש"י ז"ל בחומש שכתב בפרשת וירא שעקידת יצחק בן אברהם היה ידים ורגלים יחד ואם כפירוש המפרש אינו כן ואם מפרש כדפרישית דקאי למאי דאמר לא היו כופתין אתי שפיר ודוחק. את"כ מצאתי לרבינו ז"ל שכתב בפירוש המשנה אבל היו אוחזין ידיו ורגליו לבד והוא מה שאמר עקידת יד ורגל כיצחק בן אברהם ע"כ. נראה שמפרש עקידת יד ורגל ר"ל אחיזה בידו וברגל וכמו שכתב כאן. ומ"מ יש לתמוה על רבינו ז"ל למה לא הזכיר שני שזכה באיברים הוא שאוחז בידיו ומסייע דהיינו אחד מארבעה פייסות שהוא הפיים הרביעי שהזכיר רבינו ז"ל בפ"ד שמוליך איברים למזבח וזהו שאמר במשנה מי שזכה באיברים אוחז וגם יש לתמוה שלא הזכיר השוחט שעומד במזרח ופ... למערב וכל זה הזכיר סמ"ג ז"ל בעשין קל"ב. ומ"ש ראשו לדרום ופניו למערב. בפ"ג דיומא פרק אמר להם הממונה (דף ל"ו) אמרו כן גבי פר כהן גדול ואמרו היכי מ... לה בעוקס את ראשו והקשו ונוקמיה אמר אביי שמא ירבין גללים ע"כ. ואפשר שזהו הטעם כאן גם כן. ומה שפסק רבינו ז"ל כמ"ד מהלך בחקי המינין אע"ג דהוי ... דרבנן והיה לו לפסוק לקולא ולא להומרא כדכתב הכ"מ ז"ל מ"מ נמוס דלדעתו המשנה כוללת שלא היו כופתין אותו כלל אבל למ"ד משום בזיון קדשים היו יכולים ל... בשיראי

כסף משנה

י והכל כמעשה העולה שכתבנו במעשה הקרבנות. בפרק ו' ופרק ס': ול... כופתין את הטלה וכו'. ריש פ' ד' דתמיד לא היו כופתין את הטלה ... מעקדין אותו ובגמ' (דף ל"א:) תנא יד ורגל כעקידת יצחק בן אברהם. לא היו כופ... הטלה מאי טעמא רב הונא ורב חסדא חד אמר משום בזיון קדשים וחד אמר ... דמהלך בחוקי המינין מאי בינייהו איכא ... דכפתיה בשיראי אי נמי בחולא ... ועל מה שכתב שלא יחקו את ה... כתב הראב"ד א"א אני שמעתי שמא ... בכפייהו ויפרכס עד שיפיל מום ... מאבריו ובגמרא מצאנו דפליגי רב הונ... חסדא חד אמר משום בזיון קדשים וח... משום חקי המינין ואפשר שהטעם ה... הוא בזיון קדשים אבל חקי המיני... ידעתי מהו עכ"ל. ודע שפירש המפרש ל... כופתין את הטלה בשעת שחיטה ד' רגלי... וכו' אלא מעקדים אותו [יד ורגל] כ... יצחק בן אברהם ובגמרא פירש מפני ... מהלך בחוקי המינין כשמקריבין זבח... הם כופתין אותו כך ד' רגלים יחד. דכפתיה בשיראי וכו' משום חקי המינין ... עכ"ל. ופסק רבינו כמ"ד משום דמהלך בחוקי המינין שהוא טעם יותר כולל ולהו... ומ"ש וכך היתה עקידתו וכו' עד שיהיו נשחטין כנגד השמש. פרק ד' דתמיד (ש... טעו

השגת הראב"ד

*כמעשה תמיד וכו' עד שלא יחקו את המינין. א"א אני שמעתי שמא יתעטר בכפייהו ויפרכס עד שיטיל מום באחד מאיבריו וכגמ' דתמיד מצאנו דפליגי רב הונא ורב חסדא חד אמר משום בזיון קדשים וחד אמר משום חקי המינין ואפשר שהטעם הראשון הוא בזיון קדשים אבל חקי המינין לא ידעתי מהו:

משנה למלך

הונא עליה דבר קפרא ובמאי דאמרינן דאינו דוחה לעשות להם מערכה אלא מקטיר אותם על המערכה הגדולה נראה דהוי דוקא במשלה אבל אם לא משלה אינו מקטיר אותם כלל אלא יצאו לבית השרפה. ומיהו אפשר דלהקטיר אותם על המערכה לא בעינן משלה אלא אף אם לא משלה מקטיר אותם בטומאה דדוקא גבי שבת כתבנו לעיל דאם לא משלה אינו מקטיר אותם כלל משום דיש תקנה דמלינם ע"ג המזבח ויקטיר אותם למוצאי שבת אבל הכא אי אמרת דאם לא משלה בהם האור דלא יקטיר אותם כלל אם כן בטלת מהם דין הקטרה. וכבר נסתפקנו לעיל מעין זה אליבא דרבה דאמר דאפילו סופו דוחה את הטומאה ולר"מ עושה להם מערכה ולרבנן מקטיר אותם על המערכה אם הוא דוקא במשלה או אף בלא משלה ולפי הצד הב' שכתבנו דכיון דאי אמרת שלא יקטיר אותם נמצא שנתבטל מהם דין הקטרה ומש"ה אף אם לא משלה יקטיר אותם א"כ גם אליבא דרבה לרבנן אף אם משלה יקטיר אותם בטומאה ומיהו לר"מ עדיין הספק במקומו אי האי דקאמר רבה דאפי' סופו דוחה את הטומאה ועושה להם מערכה אם הוא דוקא במשלה או לא ואליבא דרב חסדא סופו דוחה את השבת ועושה להם מערכה לר"מ כל שהם כשרים ומיהו דוקא במשלה דאי לא הא כתיב עולת שבת ולא עולת חול בשבת ואם לא משלה אינו מקטיר אותם כלל אף לר"מ דכי היכי דמוכרחין אנו לומר אליבא דרבנן דאם לא משלה לא יקטיר אותם כלל אף אתה אמור כן לר"מ. ולענין הלכה נראה דלדידן דקי"ל כרבנן דאף בחול אינו עושה מערכה לאיברים שנותרו לא נפקא לן מידי ממחלוקת זו דבר קפרא עם רב הונא דלא נחלקו כי אם אליבא דר"מ אך לרבנן אין מחלוקת ביניהם דמקטיר איברים שנותרו בשבת ע"ג המערכה אם משלה בהם האור ואפי' פסולין נמי מקטיר אותם על המערכה וכמה שנחלקו רב חסדא ורבה בפירוש דברי רב הונא נמי לא נפקא לן מידי לדידן דקי"ל כרבנן דאינהו לא נחלקו כי אם אליבא דר"מ באיזה איברים שנותרו עושה להם מערכה בפני עצמן אבל להקטיר אותם על המערכה לכ"ע כל איברים שנותרו מקטיר אותם על המערכה בין בחול בין בשבת ומיהו בשבת אף הכשרין אינו מקטיר אותם אלא אם משלה בהם האור הא לאו הכי לא אך בחול איברים טמאים שנותרו דמקטיר אותם על המערכה אי בעינן משלה האור או לא צריך אני להתלמד ממקום אחר וכתב הסמ"ג במצות עשה סי' ק"ן ורבינו יצחק פירש דבמערכה דבין הערבים שהוקטרו עליה הכל מודים שדוחה את השבת ומהפכין בהם כל הלילה לא נחלקו אלא לעשות להם לשחר בשבת מערכה שניה ע"כ. ופשיטא דמיירי דוקא במשלה בהם האור ולא הוצרך הסמ"ג לבאר זה משום דסמך על מה שכתב קודם לכן אמנם בלא משלה בהם האור מבעוד יום הכל מודים שאינם דוחין שבת כדאמרינן ולא עולת חול בשבת ע"כ. אך לא ידעתי למה לא ביאר הסמ"ג דלדעת ר"י אף אם הם פסולין מקטיר אותם בשבת:

וראיתי לרבינו שכתב איברים של תמיד דוחין את הטומאה ואין דוחין את השבת אלא בערב שבת בלבד מקטירים איברי תמיד של ע"ש, והנה סגר את הדלת ולא התיר להקריב בשבת איברים שנותרו ואפילו כשרין ואפי' משלה בהם האור ויש לראות מה יאמר רבינו בסוגיא דשבת שהביאו התוספות דאמרינן דבכל מושבותיכם אתא למשרי איברים ופדרים. והנה מה שכתבו ריב"א ור"י לא יתכן לדעת רבינו דהא לדידהו הסוגיא מיירי במשלה בהם האור וכל היכא דמשלה בהם האור דוחין את השבת וכבר כתבנו דלדעת רבינו אף אם משלה בהם האור אינם דוחים גם התירוץ שכתבו בסוף דבריהם דהסוגיא דלמשרי איברים דמיירי סמוך לבוקר כי מסדר מערכה דיומיה וכו' גם זה לא יתכן לדעת רבינו שהרי כתב אלא בע"ש בלבד מקטירים איברי תמיד של ע"ש. ונראה הוא דס"ל כדברי הר"י פורת שכתב דהסוגיא דלמשרי איברים ופדרים היינו של שבת דאי מעולת שבת בשבתו הוא מיירי בשחיטה וזריקה ואף שכתבנו לעיל דבין כפי מה שהבינו התוספות בתחלה בדברי הר"י פורת ובין כפי מה שיישבו התוספות דבריהם אף להר"י פורת היכא דמשלה בהם האור מקטיר אותם בשבת היינו דוקא אליבא דבר קפרא אבל לדידן דקיי"ל כרבה דתמיד תחלתו דוחה וסופו אינו דוחה אף אם משלה אינו דוחה והקושיא שהקשו התוס' לר"י פורת במקומה עומדת אליבא דרבינו ואפשר ליישב כמו שיישבו התוס' ודוק. ויותר נראה לי דס"ל דהסוגיא דרשא דפ"ק דשבת דבכל מושבותיכם הויא דלא כהלכתא ואתיא אליבא דבר קפרא ורבא דס"ל דאיברים של ע"ש דוחים את השבת ולדידהו אף לרבנן מקטיר איברים של ע"ש בשבת ומאי דנקט בר קפרא אומר היה ר"מ כו' לאו דוקא אליבא דר"מ אלא דאתא לאשמועינן דלר"מ דבחול עושה מערכה לאיברים שנותרו אף בשבת עושה להם מערכה ופשיטא דלרבנן נמי מקטיר אותם בשבת וכבר הכרחתי כן למעלה מדאמרינן ופליגא דרב הונא יע"ש ולדידהו אתא קרא דבכל מושבותיכם לדרשא זו אבל לדידן דקיי"ל כרב הונא קרא דבכל מושבותיכם אתא לדרשא אחרינא. ואפשר דרבינו סמך עלה דהסוגיא דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף ל"ז) מושבות דכתב רחמנא גבי שבת למה לי וס"ל כרש"י שפי' שם דהיינו קרא דלא תבערו ומדלא פירשו דאתא לאוספה דרשא דפ"ק דשבת דהיינו למשרי איברים ופדרים שמעת מינה דהסוגיא הויא דלא כהלכתא דלא אתי אלא אליבא דבר קפרא ואנן קיי"ל כרב הונא ובפירוש דברי רב הונא דאמר דוחה וסופו אינו דוחה פסק כרבה וס"ל כפירוש רש"י שפירש סופו אינו דוחה תמיד של ערב ש... איברין נקטרים משתחשך אלא מעלן מבעוד יום ע"כ. ולפי זה מאי דאמרינן דוחה את הטומאה היא דבחול איברים טמאים שנותרו מקטיר אותם לעולם אף בטומאה ומה שכתב איברי תמיד דוחים את הטומאה הכוונה היא איברים שנותרו וקאי לדלעיל מיניה שכתב והימורי... נתעכלו בין מן התמיד בין משאר הקרבנות מהפכין בהם כל הלילה ועל זה כתב איברים אלו ... לך אם הם של תמיד דוחים את הטומאה דהיינו שמהפכים בהם כל הלילה אף בטומאה ואין ... את השבת:

ודע דהיכא דנפסלו איברי תמיד של שבת והם מהותם שאם עלו לא ירדו יש להסתפק אם ... אותם בשבת דאפשר דדוקא בחול אמרינן דאם עלו לא ירדו ויקטיר אותם אבל בש... דתמיד דוחה שבת היינו דוקא הכשרים אבל פסולים לא או דילמא כיון דאיברים אלו ניתנ... לידחות אצלם אף שנפסלו נמי ניתנה שבת לידחות אצלם. ולכאורה נראה לי דכיון דלבר ... איברים פסולין של ע"ש מקטיר אותם בשבת נהי דלא קי"ל כוותיה במאי דקאמר דאיברים ש... דוחין את השבת ואנן קי"ל דאף איברים כשרים של ערב שבת אינם דוחים את השבת אך כ... עצמה של שבת נאמר שדוחין את השבת ומדבר קפרא באיברים של ע"ש נלמוד לדידן באיברי... שבת שהרי לא מצינו שנחלקו עליו בזה וכיון שכן אין לנו לבדות מחלוקת מדעתנו ובפרט מחלוקת מן הקצה אל הקצה דלבר קפרא אף איברים פסולים של ע"ש דוחים את השבת ולדיד... של שבת כיון שהם פסולים אינם דוחים את השבת. וזה ימים בויכוח אחד שהיה לי עם השלם הדיין המצויין כמהר"ר יעקב אלפנדרי נר"ו שהקשיתי לו עלה דהסיא דתניא בפרק הקומ... (דף כ"א) תקריב מלח ואפי' בשבת כו' דלמאי איצטריך קרא לזה הא ליכא איסור שורה ... בשר דקי"ל אין עבוד באוכלין וארכו הדברים וא' מהתירוצים שאמר לי (א"ה תמצאנו בפי"א ... שבת יע"ש) הוא דאיצטריך קרא להיא שבינו בת"כ ונתת אותה יכול אף הפסולה תהא ... השבט וניתוח תלמוד לומר אותה ולא פסולה ופסולה שעלתה על גבי המזבח קריבה כמו שה... וכיון שהיא בעורה הרי הוא מעובד גמור עכ"ד. ובויכוח עמו בתירוץ זה נמתי לו דמנא לן זה דקי"ל דכל הפסולין אם עלו לא ירדו שהוא אף בשבת אימא דלא ניתנה שבת לדחות ... בכשרים. והנה לפי מה שכתבנו הדין עמו דאף בשבת פסולין שעלו לא ירדו אלא מקטיר כמעשהו בחול ומיהו עדיין אני נבוך בדין זה משום דבגמרא עלה דהך דבר קפרא אמרינן ... שמשלה בהם האור כו' וא"כ אפשר דאף באיברי שבת הפסולים אף אם עלו אינו מקטיר אותם שלא משלה בהם האור כן אמת שכפי ר"י וריב"א שכתבנו לעיל דלכל הלשונות בעינן משלה אף בכשרים אין ללמוד מכאן דאיברים של שבת הפסולים דלא יקטיר אותם כיון שלא משלה בהם משום דתנאי זה דמשלה לאו משום פסולים איצטריך אלא אף לכשרים דס"ל לר' אבין דעד לא קאמר בר קפרא דאיברים של ע"ש שדוחים את השבת אלא במשלה בהם האור אבל לעולם חלוק בין כשרים לפסולים וא"כ לדידן באיברים של שבת כי היכי דמקטיר הכשרים ה"נ מ... הפסולים אך כפי הפירוש האחר שכתבו התוס' דללישנא קמא דרבי אבין לא בעינן משלה כי ... לפסולין א"כ יש ללמוד מכאן דאיברי שבת שנפסלו אף אם עלו אינו מקטיר אותם מאחר שלא ... בהם האור ואף שעדיין היה אפשר לומר דע"כ לא בעי רבי אבין משלה לפסולין אלא באיברי... ע"ש אך באיברים של שבת לא מ"מ הנראה אצלי הוא דאין לחלק בכך שהרי אליבא דבר קפרא ... לחלק בין איברים של ע"ש לאיברים של שבת וכ"ת אדרבא כפי פירוש זה דרבי אבין לא בעי נ... כי אם לפסולים יש להוכיח דבאיברים של שבת אף אם לא משלה דאי ל"ת הכי מאי אתא ... אבין לאשמועינן דאיברים של ערב שבת הפסולים דאינו מקטיר אותם בשבת אלא אם כן משלה ... האור פשיטא וכי עדיף איברים של ע"ש מאיברים של שבת והלא איברים פסולין של שבת שעלו אינו מ... אותם אלא ודאי דס"ל דאיברים של שבת שעלו מקטיר אותם אף שלא משלה ומש"ה אי... לאשמועינן דשל ערב שבת הפסולין בעינן משלה בהן האור הא ליתא משום דלעולם איברי ... הפסולים אף אם עלו אינו מקטיר אותם ומאי דאיצטריך ללמדנו גבי איברי ע"ש משום דהוה ... כיון שכבר הוקטרו אף שלא משלה בהם האור מקטיר אותם קמ"ל דבעינן משלה בהם האור. הכלל ... הפירושים יש לנדד השני נדדים שכתבנו דאפשר דאיברי שבת הפסולין אם עלו מקטיר אותם ... שלא משלה בהם האור ואפשר דאינו מקטיר אותם אלא מניחם שם ומקטיר אותם בערב. והנ... אגלי בדעתו של רבינו הוא דס"ל דאינו מקטיר אותם משום דאם איתא דמקטיר כל כי האי ... הוה ליה לאודועי: ועוד אני מסתפק בכוונת ההלכה במה שהבינו התוס' דלבר קפרא אף אי... פסולים של ע"ש מקטיר אותם בשבת דאין זה מוכרח מן הסוגיא דאפשר דמאי דקאמר ואפי' ב...

למערב: **יא** תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית של בית המטבחים על טבעת שנייה. ושל בין הערבים על קרן צפונית מזרחית ממנה על טבעת שנייה כדי שיהיה כנגד השמש. דברי קבלה הן שיהיו נשחטין כנגד השמש: **יב** טעו או שגגו אפילו הזידו ולא הקריבו תמיד של שחר יקריבו תמיד של בין הערבים. במה דברים אמורים בשנתחנך המזבח. אבל היה מזבח חדש שעדיין לא קרב עליו כלום לא יקריבו עליו תחלה בין הערבים. שאין מחנכין מזבח העולה אלא בתמיד של שחר:

פרק שני

א **מצות** עשה להיות אש יקודה על המזבח תמיד שנאמר אש תמיד תוקד על המזבח. אף על פי שהאש ירדה מן השמים מצוה להביא אש מן ההדיוט שנאמר ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח: **ב** בבקר עורכין עצים ועורכין בראש המזבח מערכה גדולה של אש שנאמר ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר. וכן מצוה להעלות שני גזרים של עץ עם תמיד של שחר יותר על עצי המערכה שנאמר ובער עליה הכהן עצים בבקר. וכן מוסיפין שני גזרים עם תמיד של בין הערבים שנאמר וערכו עצים על האש. מפי השמועה למדו שבתמיד של בין הערבים הכתוב מדבר: **ג** שני גזרים של בין הערבים מעלין אותן שני כהנים. כל אחד ואחד בעץ יחידי בידו שנאמר וערכו הרי כאן שנים. אבל של שחר בכהן אחד: **ד** שלש מערכות של אש עושין בראש המזבח בכל יום. ראשונה מערכה גדולה

א כמ"ג עשין קלא קלב:

כסף משנה

טעו או שגגו אפילו הזידו וכו'. משנה וברייתא פרק התכלת (דף מ"ט וג') ודלא כר"ש:

ב א מצות עשה להיות אש יקודה על המזבח תמיד וכו' אע"פ שהאש ירדה מן השמים מצוה להביא אש מן ההדיוט וכו'. בפ"ק דיומא (דף כ"א:):

בבקר עורכים עצים וכו'. בפרק שני דתמיד (דף כ"ט:) וכן מצוה [להעלו]ת וכו' וכן מוסיפים שני גזרים עם תמיד [ש]בין הערבים וכו' עד בכהן אחד. בפ' שני דיומא (דף כ"ו:) יליף לה מקראי:

שלש מערכות של אש עושים בראש המזבח בכל יום וכו' עד [מער]כה גדולה. בפ' טרף בקלפי במשנה (דף [..]) וברייתא (דף מ"ה) פלוגתא דתנאי ופסק כר"י:

המכבה

לחם משנה

בשיראי. ועל מה שפירש הראב"ד ז"ל דבזיון קדשים ר"ל שמא יתטנף בכפייתו ויפרכס עד שיטיל מום קשה דא"כ אפילו כפיתה בשיראי נמי יפרכס ויטיל מום ואיך אמרו שם דאיכא בינייהו דכפתיה בשיראי דמשמע דלמ"ד בזיון קדשים ליכא הא לפירוש הר"א ז"ל איכא:

פ"ב א מצות עשה להיות אש יקודה וכו'. בפרק טרף בקלפי (דף מ"ג:) איכא פלוגתא דתנאי ר"מ ור' יהודה ור"י אי בכל יום היו במזבח שתי מערכות או ג' או ד' ומחלוקתם תלוי משום דתלתא קראי כתיבי בפרשת צו חד היא העולה על מוקדה על המזבח וגו' ב' ואש המזבח תוקד בו ג' והאש על המזבח תוקד בו ר' יהודה דאית ליה בכל יום תרי דרים להו מתרי קמאי וקרא דוהאש על המזבח דריש להצתת אליתא שתהא בראשו של מזבח ולא יצית על הרצפה ויעלם כשהם דולקים ור' יוסי דאית ליה תלת נפקא ליה מהני תלתא קראי והצתת אליתא נפקא ליה מקרא דונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח ור"מ דאית ליה ד' נפקא ליה אחריתי מריבוי דוהאש ורבנן וא"ו לא דרשי ומריבויא דוהאש נפקא להו לכ"ע דמוסיף חד ביוה"כ דאפילו מאן דלא דריש וא"ו מ"מ וא"ו ה"א דריש וקרא דאש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה אייתר ליה וקאמר גמרא התם דליתיד על מערכה שניה של קטורת שלא תהא אלא במזבח החיצון ואי לאו לתודיה הוה סגי דלימא קרא אש תוקד על המזבח לא תכבה ואמר קרא תמיד ללמד אש למנורה שתהא על מזבח החיצון והכי קאמר קרא אש תמיד שאמרתי לך לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון. זו היא סוגית הגמרא ורבינו ז"ל פסק כר' יוסי דשלש מערכות בכל יום דהלכה כר' יוסי לגבי ר' יהודה וכ"ש לגבי דר"מ. ויש לתמוה על רבינו ז"ל בסדר הכתובים שהביא הלא דכיון דהוא פסק כר' יוסי למה הביא לקמן להצתת אליתא [..]ל ואש המזבח תוקד בו דהא לא הוי אלא לר' יהודה אבל לר' יוסי נפקא ליה הצתת אליתא מקרא דונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח ולא עוד אלא שלא הביא אפילו [פסו]ק של ר' יהודה דהיינו והאש על המזבח תוקד בו אלא ואש המזבח תוקד בו דהך קרא לכ"ע הוי למערכה שניה של קטורת גם מה שהביא כאן מצות עשה להיות אש יקודה על [..]ה מקרא דאש תמיד תוקד קשה דהאי קרא דרשינן ליה בגמרא שתהא מערכה שניה של קטורת על המזבח החיצון ומלת תמיד לא אתי להזהיר שיהא תמיד האש על המזבח אלא מלת תמיד קאי אמנורה כדכתיבנא ולא היה לו להביא אלא שאר הפסוקים של יקידות דנפקין מינייהו ג' מערכות:

[..]ם מ"ש בבוקר עורכים עצים ועורכין בראש המזבח מערכה גדולה של אש שנאמר ובער עליה הכהן עצים בבוקר בבוקר. קשה דהאי קרא לא אתי לסדור מערכה הגדולה אלא לסדור שני גזרי עצים של המערכה הגדולה וכמו שאמרו בפ"ב דיומא מנין לתמיד של בין הערבים שטעון שני גזרי עצים בשני כהנים שנאמר וערכו עצים אם [אינו] ענין לתמיד של שחר דכתיב ובער עליה הכהן עצים בבוקר בבוקר וכו' משמע דקרא דובער עליה אתא לומר שיערוך שני גזרי עצים על מערכה גדולה וכן רבינו לקמיה [..] וכן מצוה להעלות שני גזרים של עץ כו' שנאמר ובער עליה הכהן עצים בבוקר וכו'. ולהרץ כל אלו הקושיות נראה לומר דכיון דלא נפקא מיניה כלל לענין דינא רבינו ז"ל [..]פיד אלא מביא הפסוק שנראות הדרשא הפשוטה יותר אע"פ שהוא דלא כהלכתא וקרא דאש תמיד משמע פשוטו הוא שידליקו האש שם תמיד אע"ג דבגמרא דרשינן ליה [..]ה אהריתי מ"מ פשוט הכתוב הכי משמע וכן קרא דואש המזבח תוקד בו משמע פשטו שבמזבח עצמו יהיה היקידה לא למטה וזהו אומרו תוקד בו כלומר תהיה היקידה [..]ומר בראשו של מזבח גם קרא דובער עליה עצים בבוקר בבוקר משמע שעל המערכה יבער עוד שני גזרי עצים מכלל דצריך לבער המערכה מדקאמר עליה משמע דכבר היא מסודרת ואחר שפשט הכתוב משמע ומוכח הכי לא חש רבינו ז"ל אי הוי דלא כהלכתא וכן דרכו בקצת מקומות:

שלישית

משנה למלך

[..]וקא בכשרים אבל פסולים לא שהרי הוא לא בא ללמד אלא דלא נימא דאין עושין מערכה [..] לאיברים שנותרו מע"ש קמ"ל דעושין ולעולם שהוא דוקא בכשרים אבל פסולין לא ומה שאמר [..]בין לא נצרכה אלא לפסולין מיירי בחול שהרי כבר כתבנו בתחלת דברינו דבר קפרא תרתי [..] לאשמועינן חד בחול וחד בשבת והדושא דחול הוא אפילו פסולין ותדושא דשבת דעושה [..] בשבת לאיברים שנותרו מע"ש ולעולם דלא מיירי כי אם בכשרים אבל פסולין מנא לן [..]ניחא מה שהקשינו בתחלת דברינו דמה הקשו ואפי' בשבת תנינא כו' אימא דאיצטריך ללמד [..]לפסולין של ע"ש עושה להם מערכה בשבת ואף שכבר תירצנו זה לעיל מ"מ כפי פירוש זה [..]עפי דס"ל לסתמא דתלמודא דלא יתכן לומר דאיברים פסולים ידחו את השבת ואפילו באיברים [..] ומש"ה הקשו בפשיטות תנינא דכיון דפ"כ לא מיירי בר קפרא כי אם בכשרים ורש"י לא [..]יעתי בזה אם מאי דקאמר בר קפרא ואפי' בשבת אם הוא אפי' פסולין אך התוס' ס"ל דאף [..] של ע"ש מקטיר אותם בשבת. סוף דבר דין זה דאיברים פסולים של שבת שעלו אם מקטיר [..] הדבר הוא בספק אצלי וצריך אני להתלמד ממקום אחר ובהא דקאמר ר' אבין ודוקא [..] בכהן שאור אי בעינן שימשול האור ברובו או אפילו במקצתו סגי עיין במה שכתבתי בספר [..]מן פ"ט ונראה משם איך הסכמתי דכל מקום דבעינן משלה האור משום דנעשו לחמו של [..] במשלה במקצתם סגי ודון מינה ואוקי באתרין (א"ה תמצאנו לקמן פ"ג מהלכות פסולי [..]ין דין ט' יע"ש): ודע שראיתי להרמב"ן בספר מלחמות ה' בפ"ב דיומא כשרצה למצוא [..] פייסות ביוה"כ כתב הפייס הרביעי מי מעלה איברים מן הכבש למזבח הם האיברים [..]רו מערב יוה"כ שסודרים אותם על המערכה הרביעית של איברים ופדרים כדברי ר"מ ואפילו [..]של חול אינם קריבים ביוה"כ משכחת לה בגל אחר השבת דחלבי שבת קרבין ביוה"כ והעלאה [..]דת לילה היא או סוף של יום שעבר ואינה מסדר היום והיא צריכה פייס כדמפרש והרי [..] ופדרים דעבודת לילה היא ותקנו לה רבנן פייסא ומהא נמי שמעינן דהא דתנן מי מעלה [..] כו' בין על איברי תמיד של שחר בין על איברים שלא נתעכלו מבערב היא ע"כ. והנה מ"ש [..] דבריו שהפייס הד' הוא לאיברים שנותרו שסודרים אותם על המערכה הד' כדברי ר"מ קשה [..]אי דוחקיה לאוקמי כר"מ הא אפילו רבנן דפליגי עליה דר"מ דס"ל שלא היה עושה מערכה בפני [..] לאיברים שנותרו מ"מ ס"ל דחייב לסדרם אמערכה הגדולה וכדתניא בפ"ד דיומא (דף מ"ה) [..] איברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב מאי עביד להו מהדר להו למערכה גדולה כדתניא וכו' [..]לה מקרא וכדאיתא התם וא"כ אימא דהפייס הד' של יוה"כ היה מי מסדר איברים שלא נתעכלו [..] ערכה הגדולה. ואולי ס"ל להרמב"ן דדוקא אליבא דר"מ דס"ל דהיו עושין לה מערכה בפני עצמה חשיבא עבודה וצריכה פייס בין בחול בין ביוה"כ אבל לרבנן דלא היו עושין מערכה בפני עצמה נהי דחייב לסדרם על המערכה הגדולה מ"מ לא חשיבא עבודה להצריכה פייס. ומיהו כל זה אינו נוח לי כלל שהרי לפי דבריו שכתב שכל זה הפרק בסדר יוה"כ נשנה שאף בו ביום היו ד' פייסות נמצא דסתם לנו רבי כר"מ דלית הלכתא כוותיה וכן הא דאמרינן בפ"ב דיומא (דף כ"ב) והרי איברים ופדרים דעבודת לילה היא ותקינו לה רבנן פייסא הוא אליבא דר"מ שהרי אליבא דהרמב"ן מאי דאמרינן והרי איברים ופדרים וכו' היינו על איברים שניתותרו שלא נתעכלו וכמבואר בדבריו וכל זה הוא דוחק בעיני. ועוד קשה לבעלי הקרובץ שהכניסו בפיוטיהן בסדר עבודת היום ד' פייסות איך שנו משנתם דלא כהלכתא וכל עצמו של הרמב"ן לא בא אלא ליישב דברי בעלי הקרובץ לומר דס"ל דהלכתא כר"מ וטעמייהו מדסתם לן תנא ביומא דד' פייסות היה שם ומשמע שאף ביוה"כ היו ד' פייסות ולא משכחת ד' פייסות כי אם אליבא דר"מ דס"ל דהקטרת איברים שניתותרו הויא עבודה חשובה דהא צריכה מערכה בפני עצמה וכן ממה שהקשו בגמרא והרי איברים ופדרים דעבודת לילה היא ותקנו לה רבנן פייסא וס"ל דכל זה אינו אלא אליבא דר"מ ומש"ה פסקו כוותיה, כל זה הוא דוחק בעיני ולא ראיתי לשום אחד מהראשונים שפסקו כר"מ אלא כולם פסקו כר' יוסי. כן אמת שהיה נראה להביא קצת ראיה לומר דקי"ל כר"מ מההיא דאמרינן בפ"ד דיומא (דף מ"ו) א"ר אמוס בר קפרא אומר היה ר"מ כו' והרואה יראה שמה שרצה לחדש ואפילו בשבת הוא יכול למינקט אליבא דרבנן ומדנקטה אליבא דר"מ משמע דס"ל דהלכתא כר"מ ומיהו המעיין היטב בכל מה שכתבנו למעלה בפירוש דברי בר קפרא הללו יראה דאין שום הכרח מכאן. זאת ועוד אני תמיה מי הכניסו להרמב"ן בתגר זה לומר דדוקא אליבא דר"מ הוי עבודה חשובה וצריכה פייס ולא לרבנן אימא דאליבא דכולהו חשיבא עבודה וצריכה פייס. אשר על כן נראה לי דודאי הרמב"ן מודה דאליבא דכ"ע היה פייס לאיברים שנותרו אלא שבא לומר שאל תתמה דאיך יתכן שתקנו חז"ל פייס בפ"ע לאיברים שנותרו דאין זה מן התימה שהרי לאיברים אלו היו עושים מערכה בפ"ע אליבא דר"מ אלמא עבודה חשובה היא ואף דאנן לא קי"ל כר"מ משום דס"ל דלא היו בכל יום כי אם ג' מערכות מ"מ אליבא דכ"ע חשיבא עבודה לתקן עליה פייס:

יא על טבעת שניה וכו'. כר"פ שני שעירי כתבו התוס' דמן הדין היה לו לישחט על טבעת ראשונה אלא שלא רצו להקריבו כולי האי למזבח בלי הפסק גזירה שמא יטיל גללים ורבינו זרחיה כתב טעם אחר יע"ש:

פ"ב ב וכן מצוה להעלות שני גזרין של עץ כו'. עיין במ"ש מרן לקמן פ"ד דין ה' בשם הריטב"א. בירושלמי רפ"ב דיומא מצוה להקדים אש לעצים שנאמר וערכו עצים על

גדולה שעליה מקריבין התמיד עם שאר הקרבנות. שניה בצדה קטנה שממנה לוקחין אש במחתה להקטיר קטורת בכל יום. שלישית אין עליה כלום אלא לקיים מצות האש שנאמר אש תמיד תוקד: **ה** מפי השמועה למדו שזה שנאמר על מוקדה על המזבח זו מערכה גדולה. ואש המזבח תוקד בו זו מערכה שניה של קטרת. והאש על המזבח תוקד בו זו מערכה שלישית של קיום האש. אבל איברים ופדרים שלא נתאכלו מבערב נותנין אותן בצדי מערכה גדולה: **ו** [א]המכבה אש המזבח לוקה שנאמר לא תכבה. אפילו גחלת אחת ואפילו הורידה מעל המזבח וכבה לוקה. אבל אש מחתה ואש מנורה שהכינה במזבח להדליק ממנה אף על פי שכבה אותן בראש המזבח פטור שהרי נתקה למצוה אחרת ואין אני קורא בהן אש המזבח: **ז** *כשמסדר עצי מערכה גדולה מסדרה במזרח המזבח. ויהיה מראה שהתחיל לסדר מן המזרח. וריוח היה בין הגזרים. וראשי הגזרים הפנימיים היו נוגעין בדשן שבאמצע

[א] סמ"ג לאוין שלד:

לחם משנה

ד שלישית אין עליה כלום. בס' טרף בקלפי (דף מ"ג) אמרו שלישית לקיום האש ופירש"י ז"ל שאם אין אש של מערכה גדולה מתגבר מוסיפין עליו מזה ע"כ. אבל רבינו ז"ל נראה שמפרש לקיום האש לקיים מצות האש שנאמר אש תמיד תוקד משמע שאשר המערכות הם לקרבנות וזו היא לקיים המצוה לבד הכל מ"מ אליבא דכולי עלמא ודאי שמערכה של קיום האש הוי זולת השני גזירי עצים דשני גזירי עצים נפקא לן מובער עליה הכהן עצים בבוקר כו' והך דקיום האש נפקא לן מקרא דואש על המזבח תוקד בו ועוד דהשני גזירי עצים מסימין על מערכה גדולה וכמ"ש רבינו ז"ל בפירוש ומערכה של קיום האש עושה אותה בכ"מ שירצה מן המזבח וכמ"ש רבינו ז"ל לקמן. ע"כ אני תמיה מאד על הרב מהר"ר אליה מזרחי זלה"ה שכתב בפרשת צו שמערכה של קיום האש היא השני גזירי עצים שכתב שם ואחר שסדר אותה היה נותן עליה אח"כ שני גזירי עצים כדי להוסיף לה הבערה יתירה וזאת המערכה נקראת מערכה של קיום האש וכו' ע"כ, דלענ"ד א"א לומר כן מהטעמים שכתבתי אלא דתרי מילי הוו. וא"ת א"כ כיון דתרי מילי הוו רבינו ז"ל בפ"ו כשהסדיר שתי מערכות וסידור שני גזירי עצים למה לא הזכיר שם סידור מערכה של קיום האש וכן אביי בפ"ב דיומא דסדר מערכה משמיה דגמרא לא הזכיר אלא מערכה גדולה ומערכה שניה וסידור שני גזירי עצים ולא הזכיר מערכה שלישית. מיהו לאביי י"ל דסובר כר' יהודה דליכא אלא שתי מערכות אבל לרבינו ז"ל דפסק כר' יוסי קשה. ונראה לומר דאותה של קיום האש אין לה שעה קבועה ואין לה סדר שבכל שעה מהיום יכול לעשותה ולכך לא הזכירה רבינו ז"ל בפ"ו שלא הזכיר אלא הדברים שצריך לעשות על הסדר ואביי גם כן אף על גב דסבר כר' יוסי מהאי טעמא לא הזכירה:

ז ויהיה מראה שהתחיל לסדר מן המזרח וכו'. בפ"ב דתמיד (דף כ"ט) אמר שם במשנה סידר את המערכה גדולה מזרחה וחזיתה מזרחה וראשי גזירין הפנימיים היו מ[גיעין] בתפוח וריוח היה בין הגזירין שהיו מציתין את האליתא משם ובגמרא אמרו (דף ל') מ"ט רב הונא ורב חסדא חד אמר כדי שתהא הרוח מנשבת (בהן) וחד [אמר] כדי שיהיו מציתין את האליתא משם מהיבי ריוח היה בהם בין הגזירין שהיו מציתין את האליתא משם אמר לך מקומות מקומות עבדי ע"כ. ופירש"י ז"ל וחזיתה מזרחה [ש]היה עושה למערכה כמין חלון גבי מזרח כדי שתהא הרוח מנשבת בו הרוח בא דרך שער מזרח ומנשב שם. ועל מ"ד כדי שיהיו מציתין את האליתא פירש עצים דקים [שמציתין] באותו חזית והאש סמוך לו ונדלקין העצים הגדולים על ידי עצים קטנים. מקומות עבדי כלומר במקומות הרבה היו עושין עצים כדי שישרפו עצי המערכה מכל צד ע"כ. ו[כן] זה כתב סמ"ג ז"ל. ורבינו ז"ל בפירוש המשנה פירש ז"ל וכבר הקדמנו בתחלת בחרא עושה חזית וביארנו שעניינו שיעשה בראש הכותל אות שיראה על הכותל בשעה ש[...] אל האות ההוא וג"כ כאן בשעה שמסדרין עצי המערכה במזרחו של מזבח נותנים על מערכה העצים יעשה אות לצד מזרח שיורה שמצד מזרח מתחילין לסדר המערכה ו[...] היא הנחלת שמסיקין בה מערכה שניה של קטורת ע"כ. ועל פי פירוש זה כתב כאן ויהיה מראה שהתחיל מן המזרח כלומר שיעשה אות על כך. וקשה לפירוש זה איך י[...] סוגיית הגמרא דמה טעם הוא הרוח מנשבת לאות שמסימין על המערכה וכן האליתא שמציתין משם אינה ענין כלל לאות ההוא. ונראה לי לפרש דלפירוש רבינו לא שאלו ב[...] מ"ט אלא לענין סדור המערכה למה היא במזרח ולא ברוח אחר ותירץ רב חסדא מפני שתהא הרוח מנשבת ותדלוק מהרה כדי לשרוף איברי התמיד והאחר אמר דלא היו [...] בהדלקתה מהרה אלא מפני שצריך להדליק מהרה מערכה שניה של קטורת וכדי שנקח משם אליתא להדליק מהרה במו כנגד המזרח ויתחילו להדליק מהרה ואע"פ שראשי [...] שכנגד התפוח לא ידלוק כל כך מהרה שאינם כל כך כנגד הרוח לא איכפת לן שמאותו הצד שהם כנגד המזרח ידליקו האליתא והאליתא היא הנחלת שמדליקין מערכה שני[ה] קטורת כמו שפירש רבינו ז"ל בפירוש המשנה ודלא כפירוש רש"י ז"ל שפירש שהוא להדליק המערכה עצמו והקשו שם למ"ד שמשום כנגד המזרח. משום כך במשנה אמרו [...] היה בין הגזירים כלומר ששמו שם קסמין קטנים שידליקו מהרה כדי להדליק הנחלת של קטורת וא"כ קשה למ"ד שמדליקין מהצד אשר כנגד הרוח של מזרח ותירצו מקומות מ[...] עבדי מאותו הצד הם מדליקין ר"ל מראשי העצים שכנגד המזרח וגם מהקסמין שבין הגזירים מדליקין. ולפי זה לא נתן טעם הגמרא לענין החזית דהחזית אינו אלא היכר ל[...] לכל שמכאן מתחלת ההדלקה וטעם הגמרא אינו אלא למה מדליקין במזרח ולא ברוח אחר. ולהר"א ז"ל דרך אחר בהשגות דהוא מפרש דיש תפוח באמצע המזבח דהיינו של כ"ב על כ"ב וטעמו דהגזירין ארכן אמה ורחבן אמה וכמ"ש רבינו ז"ל פ"ו מהלכות איסורי מזבח ומקום המערכה הוי כ"ד אמות על כ"ד אמות לפי מ"ש רבינו ז"ל [...] ב' מהלכות בית הבחירה אע"ג דשם כתב ז"ל ד' טפחים יותר כבר השיגו הר"א שם וסובר דאינו אלא כ"ד אמות כדי להשלים גובה המזבח שהם עשר אמות הניח אמה מ[...] כדי שישימו שם גזרי המערכה שהם אמה על אמה וכיון שהיו כ"ד על כ"ד וקלרו אמה מכל הצדדים לתת מקום לעצי המערכה עשו טבלא גבוהה עשרים ושתים על כ"ב בטבלא ב' אמות באורך אחד מכאן ואחד מכאן וב' אמות ברוחב אחד מכאן ואחד מכאן כדי שיהיה מקום למערכה וכל אותה הטבלא נקראת תפוח. ומ"ש המשנה ו[חזיתה] מזרחה רוצה לומר בשמו ראשי העצים למזרח והראשים אחרים להפוח למעוטי שלא שמו אותם ברוח המזרח אבל היו מושכבים בין צפון לדרום דא"כ לא היו נוגעים ה[...] בתפוח דכיון דראש אחד לדרום וראש אחד לצפון ובין התפוח ולד המזרח יש שם מקום אמה לבד א"כ נמצאו לדדי הגזירין נוגעים בתפוח אבל לא הראשים וזו היא [...] אם אותו הקו שהוא אמה על אמה כמו המקום אשר בין מזרח והתפוח אם היה ראשו למזרח הוי רגלו לתפוח אבל אם הוא מושכב (כזה) לדו נוגע בתפוח אבל לא ראשו והוא פשוט מאד. ונמצא לפירושו דוחזיתה מזרחה ר"ל שהראשים כנגד המזרח והם מושכבים בין מזרח למערב וכ"ת א"כ למה הזכיר אח"כ שהם נוגעים לתפוח פשיטא שהם נוגעין לתפוח כיון שאין בין מזרח לתפוח אלא אמה והגזירין ארכן אמה והם מושכבים בין מזרח למערב ודאי שהם נוגעים בתפוח לזה תירץ דאין הכי נמי אלא כוונת המשנה לומר שלא יוציא הגזירין קצת לחוץ שיאכלו קצת ממקום רגלי הכהנים שהם אמה שהם לפני המערכה שאם כן ידחקו רגליהם אלא יזהר שיכנים אותם לפנים כדי שיגעו הראשים בתפוח. זו היא כוונת הר"א ז"ל בהשגות. וצריך לפרש ג"כ לפירושו איך יתיישב סוגית הגמרא. ונראה דהכי פירושו מ"ט שמו הראשים כנגד המזרח ולא שמו אותם מושכבים בין צפון לדרום ותירץ חד משום דכיון דהראשים למזרח נושב הרוח יותר והאחר אמר שכיון שהראשים למזרח היו נוחין לידלק מהראשים שכנגד המזרח ומשם ידליקו הנחלת של קטורת וכמו שפירשנו לעיל לפירוש רבינו ז"ל וקושיה הגמרא והתירוץ גם כן נפרש לפירוש הר"א ז"ל כמו לפירוש רבינו ז"ל. אי נמי יש לומר דיפרש אליתא כפירוש רש"י ז"ל שהוא להדליק המערכה עצמה וה"ק כשהראשים לצד המזרח יביא שם קסמין דקים מחוץ למזרח וידליק לראשים מפני שהראשים נוחים לידלק בקל יותר מגוף העץ שהראש הוא קצת דק יותר ועוד שכיון שהוא פתוח שם נוח לידלק מה שאין כן כשהראשים בפנים אם היו מושכבים מצפון לדרום שכשישים האליתא מן המזרח לא ידליקו מהרה והקשה לו שמקשה שהרי משים קסמין קטנים בין העצים וידליקו כדאמרו במשנה שיש ריוח בין הגזירין ותירץ מקומות מקומות עבדי כלומר מכל המקומות מסימין בין הגזירין מבחוץ לצד המזרח כדי שידליקו מהרה. כנ"ל לפרש דברי הר"א ז"ל ודבריו באו כ[...]

כסף משנה

ו המכבה אש המזבח לוקה וכו' אפילו גחלת אחת ואפי' הורידה מעל המזבח [וכבה] לוקה. מימרא בס"פ כל התדיר (דף צ"א). ומ"ש אבל אש מחתה מנורה וכו'. בס"פ טרף בקלפי (דף מ"ו:) אתמר המכבה אש מחתה ומנורה אביי חייב רבא אמר פטור ואמרינן בלישנא בתרא דאתתיה אארעא וכבייה דכ"ע ל"פ [...] כי פליגי דכבייה בראשו של מזבח דהלכה כרבא:

ז כשמסדר עצי מערכה גדולה מ[סדרה] במזרח המזבח. בס' ב' ד[תמיד] (דף כ"ט) סידר את המערכה גדולה מז[רחה] ומ"ש ויהיה מראה שהתחיל לסדר מן המ[זרח] זה פירוש על מה ששנינו שם וחזיתה מז[רחה]. ומ"ש וריוח היה בין הגזרים וכו'. [...] כתב הראב"ד כשמסדר עצי המערכה א"א זה כתב במקום וחזיתה מ[זרחה] ולא כיון יפה וכו'. ודברי הראב"ד על כ[ל] זו אינם מוכרחים. ומה שפירש הראב"ד [...] אין נראה כן מדברי רש"י שם וברפ"ב ג[...] (דף ל':):

ואחר

השגת הראב"ד

*כשמסדר עצי המערכה וכו'. א"א זה כתב [...] וחזיתה מזרחה ולא כיון יפה אלא לומר ש[...] שהגזרים הולכין לצפון ודרום אלא מזרח ומערב ראשי הגזרים הפנימים נוגעין בתפוח ולא בא [...] אלא שיהיו נוגעים בתפוח שלא ירחיקו מכאן הכהנים שהיא אמה שלא יקרעו ולא ישרפו בג[...] ומ"ש שהדשן שהיה באמצע המזבח הוא שנקרא מראה בדעתו שלא היה שם גבשושית אחרת [...] הדשן המכונס שם וטעה טעות גדולה שהרי התלו מעלים באפר ע"ג התפוח ומאחר שכהן מוציא בכל יום כל האפר מסיכן היה שם התפוח. וכן אמרו פעמים שעליו כשלש מאות כור וכ[...] לומר פעמים שיש בו כשלש מאות אלא שהיה שם טבלא מרובעת גבוהה אמה והיא כ"ב על [כ"ב] ואותה אמה היא השלמת עשר אמות לגובה [...] והיא נקראת תפוח על שם שהיתה גבוהה על כל סביביה ואפשר שהיתה אותה הטבלא קצוצה קרנות כעין עגולה כדי להרוית מקום המערכ[ה] דבר שהוא גבוה ועגול נקרא תפוח כדאמרינן בנדה מקום יש כאותו מקום כעין התפוח ובע"ז אע"פ שנטל בידו ונתן לתוך התפוח:

משנה למלך

ד שעליה מקריבין התמיד עם שאר הקרבנות. בירושלמי רפ"ב דיומא נסתפקו בקומץ שנתנו ע"ג מערכה לילה וכן באיסורין ואמרו לאו מפניסא היא אין לך דבר קודם לתמיד של שחר האש קדם עלים לאש כו' יע"ש. (א"כ וגם האש דמערכה שניה קודם לעלים כדאמר אביי אליבא דאבא שאול):

ז כשמסדר מערכה גדולה כו'. מ"ש הראב"ד ואותה אמה היתה השלמת עשר אמות לגובה [...] ותירצו מפני' למגוס ומה נריכה ליה לעכוב: עיין לעיל פ"ב מהל' בית הבחירה ובס' ברכת הזבח (דף קמ"ט):

ואחר שמסדר מערכה גדולה וכו' **עד** של לחם הפנים. משנה בפ"ב דתמיד (דף כ"ט) ומייתי לה **בגמרא** ר"פ קדשי הקדשים (דף נ"ח) ופירש"י עצי תאנה בשל [...]ה היו רגילין וטעם אגדה הוא שבו היתה תקנה לאדם הראשון ויעשו להם חגורות. [...]כה שניה של קטרת אבל מערכה גדולה היו מסדרים מערכה קטנה ליטול ממנה גחלים [...]ים על מזבח הפנימי ג' קבין לכל בקר [...]ב להקטיר עליהם קטרת, ובמס' יומא פרק [...]י בקלפי בסופיה ילפינן מקרא דעל מזבח [...]פון צריך להיות מערכה לכך כנגד מערבית [...]מית של מזבח ומשוך לצד צפון להרחיקו מן [...]ן ד' אמות וטעמא מפרש לקמיה וכו' [...]מד חמש כאין גחלים לפי אומד ה' סאין [...]ים היו נותנים שם עלים. ובפ' קדשי [...]דשים מפרש טעמא למה היתה כנגד קרן [...]בית דרומית משוך מן הקרן לצד צפון ד' [...]ה גם נתבאר שם למה נותנין שני הבזיכים במערכה של קטרת:

מערכה שליפית של קיום האש וכו'. ומ"ש ולא יצית האש למטה וכו'. בפ' טרף בקלפי (דף מ"ה):

הרמת הדשן מעל המזבח בכל יום מ"ע וכו' והיא עבודה מעבודות כהונה. [...]ב דיומא (דף כ"ג). ומ"ש ובגדי כהונה [...]רם בהן הדשן יהיו פחותים וכו' עד קדרה

שבאמצע המזבח והוא הנקרא תפוח: **ח** ואחר שמסדר מערכה גדולה חוזר ובורר עצי תאנה יפים ומסדר מערכה שניה של קטורת מכנגד קרן מערבית דרומית משוכה מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות ובה כמו חמש סאין גחלים. ובשבת עושין בה כמו שמונה סאין גחלים מפני שעליה מקטירין בכל שבת שני בזיכי לבונה של לחם הפנים: **ט** מערכה שלישית של קיום האש עושה אותה בכל מקום שירצה מן המזבח. ומצית בה את האש. ולא יצית האש למטה ויעלה אותה למזבח אלא במזבח עצמו מציתין שנאמר ואש המזבח תוקד בו. מכאן להצתה שלא תהיה אלא בראשו של מזבח: **י** [א]הרמת הדשן מעל המזבח בכל יום מצות עשה שנאמר והרים את הדשן. והיא עבודה מעבודות כהונה. ובגדי כהונה שתורם בהן הדשן יהיו פחותין מן הבגדים שמשמש

א סמ"ג עשין קנב:

ומ"מ מבוארת אלי כוונתו ז"ל כמו שכתבתי. ובענין פירוש תפוח פליגי עליה רבינו ורש"י דהם סוברים דתפוח מקרי הדשן עצמו והקשה הראב"ד ז"ל לפירוש זה ממתני' דהכא מעלים באפר ע"ג התפוח דנראה שכהן מוציא בכל יום האפר מהיכן היה התפוח. וקושיא זו ליתא לפירוש רש"י ז"ל שפירש בפרק גיד הנשה ושם במסכת תמיד שלא היו מוציאין האפר בכל יום אלא כשהיה רבה מאד היו מוציאין אותו ומוליכין אותו חוץ לעיר ואם כן שייך שפיר לומר על גבי התפוח דבכל יום היה שם תפוח אלא לפעמים מוציאין אותו. אבל הר"א ז"ל הקשה על רבינו ז"ל שכתב בסוף פרק זה שבכל יום היו מוציאין האפר ומורידין אותו למטה וא"כ כשהיה רבה למטה מוציאין אותו חוץ לעיר לכך הקשה לו כיון שהיו מוציאין אותו בכל יום מהיכן היה התפוח. ולפירוש רבינו ז"ל יש לתרץ דאולי היה נשאר שם קצת אי נמי במתניתין בנסחאות דידן לא גרסינן על גבי התפוח בה"א הידיעה אלא על גבי תפוח ור"ל שאז היו עושין תפוח מהאפר ולא שהיה תפוח מעיקרא ואילו היינו גורסין התפוח בה"א הידיעה היה מקום לקושיתן דמשמע דהיה תפוח מעיקרא אבל אין אנו גורסין אלא תפוח. עוד הקשה לו שאמרו פעמים שעליו כשלש מאות כור וכו מיבעי ליה. ונראה לי לומר דבמשנה הכי אמרינן תפוח היה באמצע המזבח פעמים שהיו עליו כשלש מאות כור והאפר דעליו קאי למזבח שהיה על המזבח כשלש מאות כור. זה נראה להלין בעד רבינו ז"ל:

ובורר עצי תאנה. ע"כ תאנה דלא עבדא פירי דרבינו ז"ל פסק בפ"ז מהלכות איסורי מזבח כמ"ד בפ"ב דתמיד משום ישוב א"י ולדידיה תאנה דעבדא פירי אין קוצצין לעצים משום ישוב א"י וכן כתב שם רבינו ז"ל במורביות של תאנה של חדשים שאינם בישוב כלומר דלא עבדא פירי ומ"מ צריך טעם למה פסק שם כמ"ד משום [ישו]ב ארץ ישראל ועוד דא"כ אפי' דקל דעבדא פירי אין קוצצין וכל דבר המנוי בפסוק כדמשמע שם בגמרא ולמה כתב שם רבינו ז"ל גפן וזית דוקא דאי לא עביד פירי אפילו וזית יכול לקצץ דאין כאן ישוב א"י ואי עביד פירי אפילו דקל נמי. מיהו לזה י"ל דהוא הדין נמי אלא הוא העתיק לשון המשנה כדבריו. ועוד מנא ליה התם דדוקא חדשים [...] יבנים דהא"ג דבמשנה אמר מורביות דהיינו חדשים היינו על צד היותר טוב אבל לעיכובא מנא ליה. וי"ל דהא דחדשים הוא משום דבפ"י כתב דעצי סתירה פסולים ולא [...]מן אלא חדשים: משוכה מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות וכו'. דברי רבינו ז"ל מתמיהין אלי דבזבחים פרק קדשי הקדשים (דף נ"ח) אמרו דהך מתני' סברה דכוליה מזבח [...]ן קאי וחמש אמות צפונות של מזבח הם כנגד פתח שההיכל פתחו עשר אמות חמש לדרום וחמש לצפון וקאמרה מתני' שארבע אמות משורות מקרן מערבית כלפי צפון [...]יינו אמה יסוד אמה סובב ואמה מקום רגלי כהנים [ואמה מקום קרנות] וכה' מיד יעשה המערכה שיהיה כנגד פתח ההיכל דאם יעשה בששית הרי אינו כנגד פתח ההיכל [...]ד אוקי שם רב אדא בר אהבה הך מתני' כר' יהודה דאמר מזבח ממוצע ועומד באמצע העזרה וכדי שיהיה כנגד פתח האולם צריך להרחיק לפחות שש ומתני' דקאמרה ד' [...]שש אלא דמתני' לא מני יסוד וסובב ובהדי יסוד וסובב הוי שש וקסבר קדושת אולם והיכל חדא מילתא היא אלו האוקימתות נאמרו שם, ועל כן אני תמיה על רבינו ז"ל [...]' בית הבחירה פרק חמישי וז"ל ורוחב העזרה מן הצפון לדרום קל"ה וכו' ופירש שם הדברים וכתב שם בסוף דבריו ומכותל צפוני של עזרה עד כותל מזבח שהוא רוחב ששים [...]לה וכו' כל המרובע הזה נקרא צפון הרי משם מבואר דרובו של מזבח בדרום קאי דששים ושבע ומחצה הוי הצפון וששים ומחצה יש מכותל צפוני עד כותל מזבח א"כ לא [...]ר למזבח אלא שבע אמות וכל השאר בדרום הם, ובפ"ק (דף ע"ז) הוכיחו מהמשנה הזאת שהזכיר שם רבינו ז"ל דאית ליה להאי תנא דרובא דמזבח בדרום קאי ומוכרח [...]ו ודאי כפי החשבון שהזכיר שם רבינו ז"ל וא"כ כיון דרובו של מזבח בדרום איך יתיישב בדין זה שיהא משוך מן הקרן דרומית ארבע אמות הא כיון דלדעת רבינו ז"ל המזבח [...]מש אמות בדרום ושבע בצפון א"כ צריך שירחיק מן הקרן דרומית עשרים אמות ואי קסבר קדושת היכל ואולם חדא מילתא היא א"כ צריך שירחיק ע"ו אמות לפי הדרך [ש]קבו שם בגמרא בפ' קדשי הקדשים ע"ש. ותו קשיא טובא דשם הכריח רב שרביה מדברי ר' יוסי הגלילי דאמר דכיור היכן היה נותנו בין האולם ולמזבח משוך קימעא כלפי [...]ום דמשמע דכוליה מזבח בצפון קאי כמו שהאריכו שם בגמרא וא"כ רבינו ז"ל דפסק בהלכות בית הבחירה דרוביה בדרום קאי כדכתיבנא היך פסק בריש הלכות בית [הב]חירה דהכיור מקומו בין האולם והמזבח משוך לדרום הא מאן דאית ליה האי סבר דכוליה מזבח בצפון קאי. וי"ל לקושיא ראשונה דכל הפלפול שעשו בפרק קדשי הקדשים [...]א כפי סברת ר' יוסי הגלילי דאית ליה דצריך שהמערכה יהיה כנגד פתח אהל מועד ואע"ג דרש"י ז"ל כתב שם דכולהו אית להו הכי רבינו ז"ל אינו סובר כן אלא אדרבה [...]אמר ר' יוסי אומר זה סימן כו' משמע דרבנן פליגי עליה וקי"ל כרבנן דלא איכפת לן שיהא כנגד הפתח ומאי דאמרו במשנה משוך מקרן דרומית ד' אמות קושטא דמילתא [...]כו דאי אפשר בלא כן דחד אמה סובב וחד יסוד וחד מקום קרנות וחד מקום רגלי כהנים אבל כיון שעברו אלו הד' אמות יעשה המערכה דלא איכפת לן שיהא כנגד הפתח. [...]קושיא שניה י"ל דלא דקדקו בגמרא מדברי ר' יוסי דאית ליה כוליה מזבח בצפון קאי אלא משום דהוא לא מצא מקום ליישב המקראות אלא שצריך שיתן הכיור בין האולם ולמזבח [מש]וך קימעא כלפי דרום לזה הכריחו שם דכיון דהוא מהכרח הפסוקים נפקא ליה משמע דאית ליה דכוליה מזבח בצפון קאי דאי לא הרי יכול ליישב המקראות באופן אחר אבל [...]לא היה אומרו מהכרח הפסוקים אפילו שנאמר דאית ליה דמזבח בדרום קאי אינה קושיא דאפשר דקבלה היא כך דיהיה הכיור באותו המקום, תדע לך דהא מתניתין [מ]דות בפ"ג אמרה דמקום הכיור בין האולם ולמזבח משוך כלפי דרום כדאמר רבי יוסי ובפ"ק דיומא הוכיח דמתני' אית ליה דרובא דמזבח בדרום קאי כדכתיבנא אלא ודאי דלא [...] בהא תליא והם הכריחו בגמרא כן הוא לר' יוסי שלמד הדבר מן הפסוקים אבל הדינים הינם סוהרים ורבינו ז"ל פסק כסתם מתני' דמסכת מדות בשני הדברים דהכיור מקומו בין האולם ולמזבח משוך קימעא כלפי דרום ופסק דרובא דמזבח בדרום קאי דהכי סתם נמי מתני' התם:

הרמת הדשן מעל המזבח בכל יום כו' ובגדי כהונה שתורם בהם הדשן וכו'. בפ"ק דיומא (דף י"ב) על ברייתא דילבש לרבות את השחקים כתב רש"י ז"ל שאף השחקים כשרים לעבודה ואני שמעתי להביא שחקים דוקא משום בגדים שבישל בהם קדרה לרבו לא ימזוג בהם כוס לרבו ואין נראה בעיני דבשלמא גבי הוצאת הדשן אמרינן [...]מן הכי מפני שהבגדים מתבזין ומתלכלכין בכן אבל תרומת הדשן שאינו אלא מלא מחתה ליום דאמרינן במסכת תמיד אין שם לכלוך בגדים ע"כ. ורבינו ז"ל מפרש כפירוש ואני [שמ]עתי וכן כתב הרב בעל כ"מ ז"ל בשם הריטב"א, וטעמו משום מה שהקשו התוס' ז"ל בפ"ב דזבחים בברייתא דאמרה משוחקים כשרים א"כ אמאי איצטריך קרא הכא לרבות משוחקין

משנה למלך

ובורר עצי תאנה וכו'. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פ"ז מהל' איסורי מזבח):

ובגדי כהונה שתורם בהן הדשן וכו'. גרסינן בפ"ב דיומא (דף כ"ג) ת"ר ופשט ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן מקיש בגדים שלובש לבגדים שפושט מה להלן בגדי קדש אף כאן [בגד]י קדש א"כ מה ת"ל אחרים פחותים מהם ר"א אומר אחרים והוציא לימד על כהנים בעלי מומין [...]רין להוציא בדשן ע"כ. והנה הדין הא' דגם השניים הם בגדי קדש הוא מרבוי הכתוב דכתיב [...]ש בגדים דלא הוה למימר אלא ולבש ומדהדר קאמר בגדים לאקושי בגדים שלובש לבגדים שפשט [...]ר הוקשה לת"ק אחרים למה לי ודרש דאתא למימר שיהיו פחותים, אך קשה דלימא קרא ולבש [...]ים בגדים למה לי והוה אמינא דע"כ בגדים שלובש בגדי קדש דאי לא אחרים למה לי לומר [...]ו פחותים ויש ליישב ודו"ק. ור"א דאמר דאחרים אתא לרבות בעל מום נ"ל דלא פליג אדרשא [...]ק דודאי פשטיה דקרא הוא דאחרים קאי לבגדים אלא דר"א דקדק עוד בפסוק דסמך אחרים [...]ציא דהוה מצי למימר אחרים בגדים וקאמר בגדים אחרים כדי לסמוך אחרים לוהוציא ללמד [...]נים בעלי מומין כשרים להוציא הדשן וזהו שדקדק ואמר אחרים והוציא למד כו' ובגמרא אמר [...] כמחלוקת בהוצאה כך מחלוקת בהרמה ור"י אמר מחלוקת בהוצאה אבל בהרמה ד"ה עבודה היא [...]רינן דטעמיה דר"ל הוא משום דאי ס"ד עבודה היא יש לך עבודה דכשרה בב' כלים ור"י גלי [...]נא בכתונת ומכנסים והוא הדין למצנפת ואבנט ע"כ. ויש לדקדק בסברת ר"ל הלזו דודאי [...]דים שלובש כשמוציא הם שוים לבגדים שלבש כשהרים שהרי כתבו לעיל דהיקשא דבגדים הוא [...]כם אבכל וכן כתבו התוס' שם בד"ה יש וא"כ כיון דס"ל לר"ל דהרמה והוצאה שוים הם וילפי מהדדי למאי איצטריך לומר דהרמה נמי לר"א מכשיר בעלי מומין כמו הוצאה דהא אי הוה אמינא דהרמה בעיא ד' כלים פשיטא דגם הוצאה בעיא ד' כלים מכח היקשא וא"כ דין זה דס"ל לר"ל דגמרינן להרמה מהוצאה היך הוא תלוי בהאי הרמה היא עבודה ובעיא ד' כלים או אינה עבודה וסגי בב' כלים. ונראה דאי ה"א דהרמה הויא עבודה ובעיא ד' כלים לא הוה מכשרינן בעלי מומין בהרמה כיון שהיא עבודה וה"א דשאני הוצאה דאף דבעיא ד' כלים בעלי מומין כשרין לה דגזירת הכתוב הוא ואפשר דגזירת הכתוב היא דאף דהיא עבודה בעלי מומין כשרין לה או דגזירת הכתוב היא דאף שאינה עבודה מ"מ בעיא ד' כלים ובין הכי ובין הכי לא ימלט מהיות דין מחודש בהוצאת הדשן דליכא מידי דבעיא ד' כלים ויהיו בעלי מומין כשרים לה וגזירת הכתוב היא ואין לך בו אלא חדושו דהיינו בהוצאת הדשן שנאמר דין זה ולא הוה גמרינן להרמה מהוצאה אבל השתא דאמרינן דהרמה לאו עבודה היא מדסגי לה בב' כלים א"כ במאי דהכשיר הכתוב בעלי מומין בהוצאה הוא משום דכיון דלאו עבודה היא דסגי לה ב' כלים מש"ה בעלי מומין כשרים לה וא"כ לפי זה גמרינן להרמה ג"כ דבעלי מומין כשרים לה משום דלאו עבודה היא מדסגי לה בשני כלים ור"י סתר סברת ר"ל הלזו ואמר דהרמה אליבא דכ"ע עבודה ובעיא ד' כלים ואף דהוצאה נמי בעיא ד' כלים מ"מ ס"ל לר"י דמאן דמכשיר בהוצאה בעלי מומין אף דבעיא ד' כלים הוא דגזירת הכתוב היא וכבר כתבנו דאפשר לפרש גזירת הכתוב באחד משני פנים או שהחידוש הוא דאף שהיא עבודה מדבעיא ד' כלים אעפ"כ בעלי מומין כשרים לה ולא גמרינן מינה להרמה או דס"ל דמדמכשיר בעלי מומין לאו עבודה היא אלא דגזירת הכתוב היא דאף דאינה עבודה בעיא ד' כלים ולא גמרינן מינה

שמשמש בהם בשאר עבודות שנאמר ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והרים את הדשן. אינו אומר אחרים שיהיו בגדי חול אלא שיהיו פחותין מן הראשונים. לפי שאינו דרך ארץ שימזוג כוס לרבו בבגדים שבישל בהם קדרה

משוחקין לעבודה ועם שזו אינה קושיא לפי מה שכתבו התוס' ז"ל בפ"ק דיומא דאדרבה משום הכי אמרו שם דהמשוחקים כשרים משום ריבויא דילבש מ"מ לא משמע ליה לרבינו ז"ל הכי דבלאו הכי סברא הוא דהמשוחקים יהיו כשרים ואע"ג דקרא אמר בד לא הוי אלא למצוה ולא לעכובא כדאמרינן בפ"ב דזבחים (דף י"ב) ואע"ג דהתלמוד שהוזכרו שם הוי לעיכובא כבר פירש שם רש"י ז"ל הטעם משום דשאני הנהו דנפקי ממשמעותא דקרא אבל חדשים לא נפיק ממשמעותא דקרא ועל פי זה קשה דלמה הוצרך כאן ריבוי דילבש למשוחקים וזו היא כוונת התוס' ז"ל שם שהניחו הדבר בתימה דלמה לי ריבויא הכא דילבש משום דמפרשים כמו שפירש רש"י התם ולכך מכח הקושיא ההיא נראה לרבינו ז"ל לפרש כפירוש ואני שמעתי דרש"י דאתא קרא לומר דוקא משוחקים ואע"ג דאין שם לכלוך כדכתב רש"י ז"ל מ"מ בזוי הוא לעשות עבודה בזויה בבגדים שעושה מלאכה מכובדת, זה טעמו של רבינו ז"ל:

אימתי

קדרה לרבו. שם, אלא שלא אמרו שם כן אלא על הוצאת הדשן לא על תרומת הדשן וגם דופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן כתיב לא והרים את הדשן. לתמוה על רבינו שהניח. ומצאתי כתוב בשם הריטב"א בפ"ק דיומא דתרומת הדשן בגדים פחותים משאר עבודות מדכתיב ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו ומכנסי בד על בשרו ואמרו שם בגמרא לרבות את המחקים פירוש בגדי כהונה לפי שאינו דרך ארץ שימזוג כוס לרבו בב שבישל הקדרות עכ"ל. ועפ"ז זה אפשר דברי רבינו דמדכתיב ילבש ילפינן ד הדשן הויא בבגדים פחותים משום דרך א"כ כי כתיב ופשט את בגדיו ולבש אחרים לא אהוצאת הדשן בלבד קאי א אתרומת הדשן וה"ל כאילו כתיב והרים הדשן וכבר קודם לכן פשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים ומש"ה תפס רבינו כאילו כתיב ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים קודם והרים את הדשן ולא רבינו

משנה למלך

מינה להרמה משום דהרמה דלא מצינו בפירוש שיכשיר בעלי מומין ומש"ה הויא עבודה, וזה הלא נוח לי יותר דלר"א אליבא דר"י הוצאה לאו עבודה היא דהכי דייקי דברי ר"י דאמר מחלוקת בהוצאה אבל בהרמה דברי הכל עבודה הוא כלומר דבהוצאה נחלקו אי הויא עבודה וכ"כ התוס' בפירוש דלר"א אליבא דר"י הוצאה לאו עבודה היא ומיהו לת"ק פשיטא דהוצאה נמי עבודה היא שהרי בעיא ד' בגדים ובעלי מומין אינם כשרים לה ודברי התוס' מוכיחין כן דדוקא לר"א הוצאה לאו עבודה היא אבל לת"ק הויא עבודה. ומ"ש התוס' דטעמא דת"ק דפסיל הוא משום וכי תעלה על דעתך דבעל מום קרב לגבי מזבח הוא דוקא לר"ל דס"ל דלכ"ע הוצאה לאו עבודה היא דהא סגי לה בב' כלים וכן הוא מבורר בדבריהם שקושייתם לא היתה כי אם אליבא דר"ל אבל לר"י פשיטא דלרבנן טעמא דזרים פסולים הוא משום דהויא עבודה. ולפי זה אני תמיה על רבינו במה שכתב ואע"פ שאין הוצאתו לתוך עבודה אין בעלי מומין מוציאין אותו דמנא ליה שאין ההוצאה עבודה והדבר אצלי צריך תלמוד. וי"ל דסברת ר"ל הלזו דהרמה נמי לאו עבודה היא נוהא דאיפליגו ביומא דף כ"ד אם זר חייב בתרומת הדשן דרב פטר ליה משום דכתיב עבודת מתנה ולא עבודת סילוק ולוי מחייב ליה משום דרבי רחמנא לכל דבר המזבח והשתא ר"ל כמאן ס"ל אי ס"ל כרב למה לי לטעמא דעבודת סילוק תיפוק ליה משום דאינה עבודה ואי ס"ל כלוי מי איכא מידי דלאו עבודה היא וזר חייב עליה ואדרבא נילף מהכא דהרמה עבודה היא מדרבי רחמנא לכל דבר המזבח לחייב לזר. ונראה דר"ל סבר ליה כרב ולא מטעמיה אלא משום דהרמה לאו עבודה היא ומש"ה אינו חייב הזר עליה ומאי דהוצרכו התם לטעמא דעבודת סילוק הוא אליבא דר"י דאית ליה דהרמה הויא עבודה לכ"ע. אך קשה דבירושלמי בפרקין הובא מחלוקת זה דרב ולוי בשם ר"י ור"ל ור"ל פטר ליה לזר ואמרינן מ"ט דר"ל דכתיב עבודת מתנה יצא זה שהוא בהרמה והשתא קשה למה ליה לר"ל משום ה"ט תיפוק ליה משום דלאו עבודה היא וצ"ע:

עוד י"ל בסוגיא זו מהא דכתב רבינו בפ"ט מה' ביאת מקדש דין י' הטמא ובעל מום כו' אינם חייבים אלא על עבודות שהזר חייב עליהן מיתה ועל שאר העבודות באזהרה ע"כ. והנה פשיטא דבבעל מום דליכא מיתה אף בעבודה דזר חייב עליה מיתה כי ממעטינן מיניה עבודות דאין הזר חייב עליהם היינו דאפי' אזהרה ליכא וא"כ מאחר דאפי' בהרמה קי"ל דאין זר חייב עליה מאי האי דאיצטריך לר"א רבוי לרבות בעלי מומין ורבנן פסלי ליה וכ"ת משום דוכי תעלה על דעתך דזר ובעל מום קרב לגבי מזבח וכמ"ש התוס' הא ליתא דטעם זה לא כתבו התוס' כי אם אליבא דר"ל דס"ל דלאו עבודה היא וכמבואר בדבריהם משמע דלר"י ניחא משום דהויא עבודה. הן אמת דבפ"ב דזבחים כשבאו למעט העבודות דאין הזר חייב עליהם לא מנו שם בעל מום ואפשר דס"ל לתוס' דבעל מום חייב אף על עבודות דאין הזר חייב עליהם ואין זה מן התימה דאיך יהיה הבעל מום חמור מהזר משום דקרא לא מיעט עבודות אלו אלא מעונש מיתה אבל אזהרה איכא וא"כ גבי בעל מום דלעולם ליכא חיוב מיתה אין חילוק בו בין עבודות לעבודות ובכל עבודה אף שאין הזר חייב עליה מיתה בעל מום מוזהר עליה. ומ"מ אין אנו צריכים לכל זה דאף דנימא דהתוס' ס"ל כרבינו דאף בעל מום מימעיט מעבודות דאין הזר חייב עליהם היינו דוקא ממלקות אבל לעולם דאיסורא איכא וכן דקדק מרן שכתב ובעל מום חייב מלקות ועבודתו נמי פסולה וא"כ מש"ה איצטריך קרא לר"א לרבות בעלי מומין לומר דעבודתו כשרה וליכא איסור כלל ורבנן פסלי ליה וזה פשוט:

ודע שראיתי לרבינו שחלק דין זה דהוצאת הדשן בשתי חלוקות ובתחלה כתב דאחר שתרם התורם שהיו באים הכהנים במגריפות וגורפין את הדשן על גבי התפוח ומורידין אותו למטה כו' ואחר כך כתב כל מי שירצה מן הכהנים ממלא מן הדשן שהורידו למטה ומוציא חוץ לעיר וכו' ואע"פ שאין הוצאתו לתוך עבודה אין בעלי מומין מוציאין אותו ע"כ. והנה דין זה דבעלי מומין לא הביאו רבינו אלא בהוצאה דחוץ לעיר דהיינו אחר שהורידו אותו למטה ולא ידעתי אי ס"ל דמה שנחלקו ר"א ות"ק אם בעלי מומין מוציאין הדשן הוא בהוצאה דעל גבי המזבח ואפילו התם ס"ל לר"א דבעלי מומין מוציאין אותו אלא דס"ל דת"ק פליג עליה אף בהוצאה דאחר שהורידו אותו למטה דאין בעלי מומין מוציאין אותו ונקט רבינו דין זה דבעלי מומין בהוצאה זו לאשמועינן דאף לאחר שהורידו אותו למטה אין בעלי מומין מוציאין אותו וכ"ש בעוד הדשן במזבח דאין בעלי מומין מוציאין אותו או דילמא דס"ל דע"כ לא נחלקו אלא בהוצאה דלאחר שהורידו אותו אבל בעודו במזבח אף ר"א מודה דאין בעלי מומין מוציאין אותו, ויש סמך לסברא זו דהא רבינו ס"ל דבעלי מומין מוזהרים על הכניסה אף בלא עבודה וכמ"ש בריש פ"ו מה' ביאת מקדש וכבר כתבתי שם דמ"ש רבינו מן המזבח ולפנים דאף המזבח הוא בכלל האיסור וא"כ ס"ל דע"כ לא התיר ר"א בעלי מומין להוצאה כי אם בהוצאה שאחר שהורידו הדשן למטה דס"ל דרחמנא שרייה משום דלאו עבודה היא אבל בעוד הדשן במזבח לא דאף דהוצאה זו אינה עבודה תיפוק ליה משום כניסה, ומיהו נראה דהא ליתא דהא כבר כתבנו לעיל דר"ל ס"ל כמחלוקת בהוצאה כך מחלוקת בהרמה משום דס"ל דהרמה לאו עבודה היא ואי אמרת דלא נחלקו אלא בהוצאה דאחר שהורידו הדשן למטה איך דימה ר"ל הרמה שהיא במזבח דאיכא משום כניסה להוצאה ור"י נמי לא סתר סברת ר"ל הלזו כי אם מטעמא דהרמה עבודה היא ולמה ליה להאי טעמא ת"ל דאף בהוצאה לא אמרה ר"א אלא בהוצאה דאחר שהורידו הדשן למטה אלא ודאי דכי הכשיר ר"א בעלי מומין בהוצאה הוא אף בעוד הדשן במזבח ומש"ה דימה ר"ל הרמה להוצאה דהרמה נמי לאו עבודה היא ואי משום איסור הכנסה גם בהוצאה נמי איכא איסור הכנסה ורחמנא שרייה ור"י הלך עליו ואמר דאין לדמות הרמה להוצאה דשאני הרמה דלכ"ע עבודה היא, ומ"ש רבינו דין זה דבעלי מומין בהוצאת הדשן דחוץ לעיר הוא ללמדנו דאף בהוצאה זו ס"ל לת"ק דאין מוציאין אותו בעלי מומין וכ"ש בהוצאת הדשן מעל המזבח. וא"ת אי אמרת בשלמא לסברת החולקים על רבינו דס"ל דמן התורה ליכא בבעל מום איסור כי אם בעבודה אבל בכניסה לא ניחא הא דיליף ר"ל הרמה מהוצאה משום דס"ל דהרמה נמי לאו עבודה היא וכי היכי דהותר הוצאה משום דלאו עבודה היא ה"נ הותרה הרמה, אך לסברת רבינו דס"ל דאיכא איסור בכניסה אף בלא עבודה היכי יליף ר"ל הרמה מהוצאה וכי בשביל דמצינו דבמקום אחד התיר הכתוב הכניסה נלמוד ממנו למקום אחר. וי"ל דס"ל דתרומת הדשן והוצאת הדשן כולה חדא מלתא היא וכי היכי ד הכניסה לבעלי מום בהוצאה הכי נמי הותרה בהרמה. ותירוץ זה צריכים אנו לומר ג"כ לסברת שכתבו דטעמא דפסיל ת"ק הוא משום דאין זר עולה על המזבח ומש"ה איצטריך קרא לר"א בעלי מומין ואפ"ה יליף ר"ל הרמה מהוצאה. אך הדבר הקשה אצלי בדברי רבינו הוא דמאחר דהוצאה אינה עבודה מנא ליה דרבנן דפסלי בעלי מומין הוא אף בהוצאה דלאחר שהורידו למטה איננא דלא פסלו אלא בהוצאת הדשן מהמזבח דאיכא משום איסור כניסה וכן נראה לי דעת התוס' שכתבו דלר"ל דס"ל דלאו עבודה היא טעמא דפסיל ת"ק הוא משום דוכי תעלה דעתך דזר ובעל מום קרבין ע"ג מזבח א"כ לפי דבריהם לא פסיל ת"ק בעלי מומין אלא ב הדשן מעל המזבח אבל בהוצאת הדשן לאחר שהורידו אותו למטה אף ת"ק מודה דבעלי מומין לה ואף דלדידהו ר"י ס"ל דלת"ק אף בהוצאה דחוץ לעיר פסלי בעלי מומין היינו משום דס"ל אליבא דר"י הוצאה הויא עבודה אך אליבא דרבינו דס"ל דאף אליבא דר"י הוצאה לא הויא יש ללמוד מדבריהם דאף ת"ק מודה בהוצאה דחוץ לעיר דבעלי מום כשרים ליה וקושיא שהקשו לר"ל דס"ל דהוצאה לאו עבודה היא למה ליה קרא לר"א להכשיר בעלי מומין ומ"ט דפסל בעלי מום להוצאה שייכא אליבא דרבינו אף לר"י דמאחר דאינה עבודה אמאי פסל והרי בפ"ט מהל' ביאת מקדש דין ח' כתב דהדלקת הנרות כשרה בזרים וטעמו משום דא בגמרא דהדלקה לאו עבודה היא וכמ"ש מרן שם והשתא יגדל התימה דהשתא זרים שרינן דלאו עבודה היא והכא פסלינן בעלי מום אף בדבר דלאו עבודה היא ומה שתירצו התוס' דר"ל לא יועיל לרבינו דאיהו אף בהוצאה דחוץ לעיר פסל לבעל מום, ומיהו לזה יש לומר דלאו עבודה היא מ"מ כיון דרחמנא אצרכיה בגדי כהונה כדכתיב ולבש בגדים וגזרת הכתוב דאף שאינה עבודה צריכה בגדי כהונה מש"ה פסל ת"ק בעל מום משום דאינו יכול ללבוש כהונה דאע"ג דאמרינן דבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם ומותר ללובשם שלא בשעת עבודה דוקא לכהנים הואיל והותר אלא בשעת עבודה הותר נמי שלא בשעת עבודה אבל בעלי פשיטא דאסורים הם ליהנות מבגדי כהונה ומש"ה צריך קרא לר"א להכשיר בעל מום אך גבי אין צורך לבגדי כהונה ומש"ה כיון דלאו עבודה היא מותר לזר להדליק: ובאמת שאני תמי רבותינו בעלי התוס' מה זה שתמהו אליבא דר"ל דלמה ליה קרא לר"א להכשיר בעלי מומין דת"ק דפסל דכיון דאף אליבא דר"ל בעינן שני בגדים א"כ אי לא קרא פשיטא דלא היינו מכ בעלי מומין כיון דגזירת הכתוב היא דאף שאינה עבודה דליבעי שני בגדי קדש ומה"ט פסל ובאמת שהדבר בספק אצלי לר"א דמכשיר בעלי מום אם לובש בגדי קודש או דילמא דדוקא תמים כשעובד גזר הכתוב שילבש בגדי קדש אבל בעל מום לא והיינו דהכשירו הכתוב לעבוד היינו בלא בגדי קדש, ואין זה מן התימה לפי שראיתי להריטב"א בחידושיו לקדושין דף ל"ו דהסוגיא דאמרינן דאתא קרא דבני אהרן למעט בנות אהרן מן העבודות והקשה בעבודות ש בזר למה לי מיעוטא ת"ל דאפי' בני אהרן מחוסרי בגדים עבודתם פסולה ובנות אהרן ל בגדי כהונה ותירץ דשמא אין בגדי כהונה מעכבין אלא לבני אהרן שנצטוו בהן אבל בנות שלא נצטוו בבגדי כהונה כלל אינם מעכבים בעבודתן ע"כ. והתוס' שם הקשו קושיא זו ו דמיירי שלבשו את הבגדים א"נ י"ל כיון שלא נצטוו בבגדי כהונה לא הוו מחוסרי בגדים ע"כ. בחדושי מוהרימ"ט שם דלא תשיב עבודה כל שלא היתה בבגדי כהונה יע"ש. ומ"מ לא ידעתי לא ביאר רבינו בפירוש דהוצאת הדשן בעיא בגדי כהונה וכדאמרינן ופשט ולבש מקיש בגדים לבגדים שלובש והיא דרשא מוסכמת מהכל ואף ר"א מודה בה וכמ"ש לעיל. וראיתי להרמב"ן שכתב יש מרבותינו במס' יומא אומרים שאין הוצאת הדשן צריכה בגדי כהונה ויאמר ולבש בגדים בגדי חול ופשוטו של מקרא בכך הוא ע"כ. ודבריו תמוהים הם בעיני שיאמר הרב ופשוטו של בכך הוא כיון דת"ק דר"א ס"ל דאף הוצאת הדשן בעי בגדי קודש זאת ועוד דאף ר"א מודה וכמו שכתבנו ולא מצאתי בשום מקום מי שיחלוק בזה ויאמר דהוצאת הדשן לא בעיא בגדי וכעת דברי הרב צריכין אלי תלמוד:

ודע שזה שכתבנו לעיל דרבינו ס"ל דהוצאה לאו עבודה היא מלבד ממה שיש לתמוה דמנא ליה זאת ועוד דפשט הסוגיא מורה דלת"ק אליבא דר"י הוצאה הויא עבודה, עוד אני ת דבירושלמי רפ"ב דיומא הביאו דנחלקו ר"מ ור"י בזר שתרם דר"י מחייב מיתה ור"ל פוטר דכתיב עבודת מתנה יצא זה שהוא בהרמה ואחר זה הוציא שאר הדשן בפלוגתא דר"י ור"ל ו דמחלוקת זו איתיא כת"ק דאמר אחרים פחותים מהם ברם כמ"ד דאמר אחרים לרבות בעלי מ הוא זר הוא בעל מום ע"כ, הרי דלכ"ע הוצאת הדשן עבודה היא כמו הרמת הדשן ומן הדין הזר חייב עליה מיתה אלא דמאן דפטר ס"ל דעל עבודת סילוק אין הזר חייב מיתה משום דכ עבודת מתנה יצא זו שהיא בסילוק וכ"ת דס"ל לרבינו דההוצאה מהמזבח עד שיורידנה למטה עבודה וכה הוא שנחלקו בירושלמי אם הזר חייב עליה מיתה אך בהוצאה דחוץ לעיר היא דק דאינה עבודה זו לא ידעתי מניין לו לחלק בין הוצאה להוצאה. וראיתי לרבינו שכתב בפ"ט מ ביאת המקדש דין ט' הרמת הדשן וכו' ואם הרים ישראל לוקה ע"כ. ואילו דין אם הוציא ישראל הדשן לא הזכירו כלל. והנראה אצלי מסברתו הוא דאם הוציא ישראל את הדשן אפילו מלקות דדוקא בזר שתרם הוא דאמרינן דכיון דעבודה היא דרחמנא פטריה ממיתה משום דהיא ע סילוק מ"מ מוזהר הוא עליה ולוקה דומיא דעבודה שיש אחריה עבודה דנהי דפטור ממ מלקות מיהא איכא וכמ"ש שם אבל הוצאה דאינה עבודה אפילו מלקות ליכא כי אם איסורא בעל וזה הוא ספק הירושלמי שכתבנו. והנראה דמה שהכריחו להרב לומר דהוצאה לאו עבודה היא משום דבתלמוד דידן אמרינן בפירוש דכל עבודה שיש אחריה עבודה אין הזר חייב עליה ועל הוקשה דהיכי אמרינן דהרמת הדשן חייב עליה ואפילו מאן דפטור הוא משום דהיא עבודת סי ת"ל משום דיש אחריה עבודה דהיינו הוצאת הדשן וכדין זה דכל עבודה שיש אחריה עבודה ד הזר חייב עליה לא מצינו מי שיחלוק בזה ומכח קושיא זו הוכרח רבינו לומר דהוצאה לאו עבו

כסף משנה

לכהן גם הוצאת הדשן שיהיו בגדיו פחותים דמתרומת הדשן הוא גלמד וכל שכן נמי הוא:

אימתי תורמין הדשן וכו'. משנה בספ"ק דיומא (דף כ'):

כיצד תורמין מי שזכה לתרום טובל וכו' עד והמערה. בפ"ק דתמיד (דף כ"ח): כתב הריטב"א פ"ק דיומא שלא זוהה מהגחלים שנעשו מהעצים שבמערכה דוקא מהגחלים של איברים שנשרפו כמ"ש התכל ההם את העולה אלמא שמהגחלים מאיברי העולה היה חותה ויש לזה ראיה בגמרא, ולא ידעתי למה לא הוזכר בשום תרומת גחלים אלא תרומת הדשן וכתב הר"י בנבנשת ז"ל נלע"ד כי בעת תרומה היו שם קצת איברי עולה שנתאכלו וקצת שנתאכלו לגמרי והם גחלים בוערות קרוב לדשן לזה לא היה חותה מאיברי העולה שאין קצת אבר למעלה במערכה אבל מפנה את הם אילך והוחה מאברי העולה אבל הם למטה שנשרפו לגמרי עכ"ל:

אחר

קדרה לרבו: **יא** אימתי תורמין הדשן בכל יום. משיעלה עמוד השחר. וברגלים מתחלת שליש אמצעי של לילה. וביום הכפורים מחצות הלילה: **יב** כיצד תורמין. מי שזכה לתרום טובל ולובש בגדי הרמה. ומקדש ידיו ורגליו ואומרים לו הזהר שמא תגע בכלי עד שתקדש ידיך ורגליך. ואחר כך לוקח המחתה ושל כסף היתה. והיא היתה נתונה במקצוע בין כבש למזבח במערבו של כבש. ונוטל את המחתה ועולה לראש המזבח ומפנה את הגחלים אילך ואילך וחותה מן הגחלים

לחם משנה

יא אימתי תורמין הדשן וכו'. בספ"ק דיומא (דף כ') אמרו במשנה בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר או סמוך לו בין לפניו בין לאחריו ואיפליגו בגמ' רב ור' שילא דרב אמר קריאת הגבר היינו הכורז שמכריז עמדו כהנים לעבודתכם רב שילא אמר דהוי קריאת תרנגולא. ורבינו ז"ל לא ביאר כלל מזה אלא שהם משיעלה עמוד השחר ולא ידעתי למה ואולי דמשמע ליה דאידי ואידי חד שיעורא הוא:

יב מי שזכה לתרום טובל כו'. לאו דוקא דבמשנה פ"ק דתמיד (דף כ"ו) אמרינן דהיה טובל עד שלא יבא הממונה לפיים וכדאסיק רבה לפרושי מתניתין וכן כתב רבינו ז"ל לקמן בפ' שפי וא"כ מה שכתב שם מי שזכה לתרום טובל היינו רוצה לומר שאחר שזכה לתרום והגיע עת הפיים טבל אלא מקודם טבל:

וחותה מן הגחלים וכו'. מ"ש הרב בעל כ"מ ז"ל בשם הריטב"א כתב הרב מהר"ר אליה מזרחי ז"ל בפרשת נו בשם ת"כ עיין שם. ומה שהקשה הריטב"א ז"ל דאמאי קאמר תרומת דשן ולא תרומת גחלים כבר ישב זה רש"י ז"ל בפ"ק דתמיד שכתב גחלים [ש]נעשו גחלים דקים דכוי דשן וכו'. ועוד כתב והא דבעינן הכא מאוכלות משום דנעשה דשן בעיק כו' ואם כן להכי קאמר דשן דהיינו גחלים דקות קרובות לדשן:

והופך

משנה למלך

[..]מ"ס הרמה הויא עבודה תמה דהא ליכא אחריה שום עבודה והוצאה דאיכא בתרה לאו עבודה [..]מרינן בסוף פ"ב דיומא איכא דאמרי מתקיף לה ר' זירא וכי יש לך עבודה שיש אחריה [..]פסולה בזר והקשו בגמ' והרי איברים ופדרים כו' והרי תרומת הדשן, והנה רש"י לא גרס [..]לו משום דכל הני הוו עבודה שאין אחריה עבודה אך התוספות הם מקיימים גירסא זו [..]מה שהקשו מתרומת הדשן הוא מפני שיש אחריה עבודה דהיינו הוצאת הדשן ואם רבינו [..]לו גירסא זו נ"ל דמה שתירץ בגמרא על קושיא והרי תרומת הדשן תחלת עבודה דיממא [..]כוונה היא דתה"ד היא עבודה שלמה משום דהוצאה הבאה אחריה לאו עבודה היא דמה שכתבו [..] דהוצאת הדשן אינה עבודה בכל יום אלא כשהיו צריכים כו' זה אינו לדעת רבינו דהא [..]"ל דבכל יום היו מוציאין הדשן וכמ"ש לקמן דין י"ב א"כ צריכים אנו לדחוק ולומר דמה [..]תחלת עבודה דיממא היא הכוונה היא משום דהוצאה לאו עבודה היא אלא שלא יכולתי ליישב [..]ביאו ראיה לזה ממה שאמר ר"י קדש ידיו לתרומת הדשן למחר אינו צריך לקדש כו' דמה [..] לזה וגם כפי פירוש התוספות קשה קושיא זו. תו איכא לעיוני טובא בההיא דאמרינן הגם [..] דעבודה תמה בעי פיים וכו' והקשו והרי תרומת הדשן ותירצו משום מעשה שהיה ואי [..]ריק לגירסא זו לא ידעתי למאי איצטריכו לומר משום מעשה שהיה ת"ל משום דהוצאה לאו [..] היא ומש"ה הויא תרומת הדשן עבודה תמה וכל מה שנדחקו התוס' בזה לא יועיל כלום וכמבואר, הן אמת דרש"י לא גריס לה ואפשר דרבינו נמי לא גריס לה ומיהו אחר כל [..]דברים עדיין אין דעתי מתיישבת בכל זה משום דא"כ דברי הירושלמי אין להם מובן כלל [..]ייבו בתרומת הדשן ומזרו ומייבו בהוצאת הדשן ולפי סברת רבינו הם תרתי דסתרן אהדדי [..]הירושלמי לית ליה דין זה דבעינן עבודה תמה ומש"ה חייבו בתרווייהו אך תלמודא דידן [..]יה דין זה דעבודה תמה ע"כ אית ליה דהוצאה לאו עבודה היא מדחייבו בהרמת הדשן זה [..] ליאמר משום דדין זה דבעינן עבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה היא משנה [..]בפ' אהרון דזבחים. סוף דבר סברת רבינו לא יכולתי להולמה עד יערה ה' את רוחו עלינו ויפתח עינינו במאור תורתו:

מרן דברי הריטב"א דתרומת הדשן צריכה בגדים פחותים מדאמרינן כו'. הנה כפי גירסתנו [..]שהיא לרבות את השחקים לא ידעתי היאך יתיישב פירוש זה דהא פי' לרבות הוא לומר שגם [..] כשרים ולפי דברי הריטב"א דוקא בשחקים היא המצוה. וראיתי לרש"י פ"ק דיומא (דף [..]כתב ותני שמעתי להביא שחקים דוקא משום בגדים שבשל בהם קדרה לרבו כו'. ואפשר [..]דכת הריטב"א היתה להביא אך כדברי הריטב"א שהביא מרן כתיב לרבות. ובת"כ אמרינן [..]פי' בן שחקים. וראיתי בתוס' שם שכתבו ילבש לרבות השחקים ואיצטריך קרא דלא תימא [..]י דמטושטשין או מקורעין פסולים דכתיב בהו לכבוד ולתפארת ה"נ שחקים ליפסלו דאין [..]במקום עשירות קמ"ל ובפ"ב דזבחים תניא מטושקים כשרים וזה משמע כגירסת רש"י [..]יך לאשמועינן דאפי' שחקים כשרים ע"כ. וכוונת דבריהם היא דלישנא דברייתא דתני [..]ם כשרים משמע דהחדוש הוא שיהיו כשרים דאילו לפירוש האחר שכתב רש"י אדרבה לכתחלה [..]שיהיו שחקים. וא"ת מנ"ל להתוס' דאותה ברייתא דפ"ב דזבחים היא השנויה כאן דמפיק [..]קרא דילבש אימא דהתם לאו בהרמת הדשן איירי אלא בשאר העבודות ומש"ה אמר [..]ין כשרים ואיצטריך לאשמועינן דאפי' שחקין כשרים אבל ביומא דדרשינן מילבש להביא את [..] הוא דלעכובא דלהרמת הדשן בעינן שחקין דוקא משום דרך ארץ. וי"ל דכוונת התוס' כך [..]נ"ד להביא את השחקין דוקא הוא משום דהוקשה לו דאם הכוונה היא להכשיר את השחקין [..] צריך קרא דמהיכא תיתי דפסילי ומש"ה נדחקו לומר דהכוונה היא להביא את השחקין דוקא. [..]בתחלת דבריהם יישבו דלעולם דקרא איצטריך להכשיר את השחקים משום דסד"א דפסילי [..]כתיב לכבוד ותפארת והביאו ראיה לזה דהא בפ"ב דזבחים אמרינן דמטושקים כשרים הרי [..]ך לאשמועינן דכשרים דסיה עולה על הדעת דפסילי וא"כ אף אנו נאמר דברייתא זו דיומא [..]ל דאיצטריך קרא לאשמועינן דשחקין כשרים. ומ"מ דברי התוס' הללו נעלמו ממני דאדרבא [..]דזבחים מורה שלא כפירש"י דהכי תניא התם בד שיהיו של בוץ בד שיהיו חדשים כו'. [..]אביי לרב יוסף בשלמא שיהו של בוץ הא קמ"ל בוץ אין מידי אחרינא לא אלא בד שיהיו [..]חדשים אין שחקים לא והתניא מטושקין כשרים. ואי כדברי רש"י מה הקשה דלעולם [..] דבד משמע חדשים דוקא אלא דהדר רביתהו קרא להכשיר כדכתיב ילבש לרבות את [..]ולעולם דאי לאו האי ריבויא הו"א דשחקין פסולים מדכתיב בד. ובשלמא לפירוש השני שהביא [..]הא משום דס"ל לאביי דברייתא זו דקאמר דמטושקין כשרים לאו מקרא יליף לה משום [..]אתא לתרומת הדשן דבעינן שחקין דוקא ומש"ה הקשה אביי דאי ממשמעות דבד ילפינן [..]חדשים ס"ק דמטושקין כשרים ותירץ לו דמאי דקאמר דבעינן חדשים לא ממשמעות דבד [..]ק לה אלא מסברא ומש"ה קתני בברייתא דבדיעבד כשרים אבל לפירש"י קשה וכמו שכתבנו. [..]ליישב דס"ק דאביי סבין דברייתא דמפיק דבעינן חדשים ממלת בד דהוא לעיכובא משום [..]גם בעלמא תיפוק ליה משום דכתיב לכבוד ולתפארת וא"כ פשיטא דבעינן חדשים ועל זה [..]אין יתכן דבד אתא לחדשים והא תניא מטושקין כשרים ומדאיצטריך בד ללמדנו דבעינן [..]ע"כ הוא לעיכובא דאי למצוה תיפוק לי מקרא דלכבוד. ותירצו דלעולם דמאי דבעינן [..]גמו מבד נפיק אלא ממקום אחר ובברייתא ס"ק דזבחים שנאמר בהם בד צריך שיהיו חדשים

ולאו ממשמעותיה דקרא אלא ממקום אחר ואיצטריך קרא דילבש להכשיר את השחקין דסד"א דפסילי משום דכתיב לכבוד קמ"ל דלא פסילי. ומיהו פשט הסוגיא מורה יותר כפירוש האחר שהביא רש"י. ואפשר שזהו מה שהכריחו לרבינו לומר דמאי דאמרינן ילבש להביא את השחקין הוא דבהרמת הדשן בעינן שחקין. וראיתי להתוס' שם בזבחים שכתבו והתניא מטושקין כשרים תימה דביומא דרשינן מה ת"ל ילבש לרבות את השחקין ואמאי צריך ריבוי ע"כ. ודברי התוס' הללו סתומים. והכור הייתי לומר דמ"ש בספרים ואמאי צריך ריבוי הוא ט"ס והקושיא אינה אלא דביומא דרשינן ילבש לרבות את השחקין והיא הקושיא שהקשינו למעלה דמה הוקשה לו לאביי דלעולם דממשמעות דבון נפיק דבעינן חדשים ואפ"ה בדיעבד כשרים משום דקרא רבינהו דכתיב ילבש. ואם באנו לקיים הגירסא הכתובה בספרים נראה דקושית התוס' היא לפי המסקנא דחדשים לאו מבד נפיק אלא מסברא משום נוי ומש"ה כשרים אמאי איצטריך רבוי דנוי להכשיר חדשים מהיכא תיתי שיהיו פסולים וכ"כ הרב לח"מ דכונת התוס' היא דכיון דלפי המסקנא חדשים לאו ממשמעותא נפיק למה לי קרא להכשיר את השחקין אלא דזה סותר למ"ש ביומא דאיצטריך קרא דסד"א דמטושקין פסולים משום דכתיב לכבוד ולתפארת, ויש ליישב ובמקום אחר אאריך עוד בזה:

ודע שראיתי בירושלמי פ"ג דיומא הלכה ו' דאמרינן בד שיהיו חדשים אם אומר את שלא ילבש שחקין והא תני ולבשם ואפילו שחקין ר"ח בשם ר' יוסא במחלוקת ע"כ. והנה הירושלמי פליג עם ש"ס דידן דהירושלמי סובר דממשמעות בד שמעינן דבעינן חדשים ועל זה הקשו מברייתא אחרת דמכשיר את השחקין ותירצו דבמחלוקת הם שנויות ומי שאמר זו לא אמר זו ולא ס"ל להירושלמי דברייתא דבעיא חדשים הוא דוקא למצוה. וכמ"ש בש"ס דידן משום דמשמע ליה דכיון דממשמעות דבד קא מפיק לה ע"כ לעיכובא הוא דאי למצוה לא איצטריך קרא דבד דתיפוק לי משום דכתיב לכבוד ולתפארת וכמ"ש לעיל. ומיהו יש להכריח מדברי הירושלמי הללו הפך הפירוש שהביא רש"י מדקאמר אפילו שחקין ולפי אותו הפירוש דוקא שחקין בעיא. וליכא למימר דברייתא זו שהביא בירושלמי אינה השנויה בש"ס דידן ביומא דמפיק שחקין מילבש דכתיב בהרמת הדשן שהרי לא מצינו ברייתא זו בשום מקום. אלא ודאי דברייתא זו היא השנויה בש"ס דילן ביומא (ומאי דקאמר ולבשם אפילו שחקין נ"ל שהוא ט"ס וצ"ל ילבש שהרי לא מצינו פסוק זה דולבשם*) ולפ"ז יש להכריח מכאן כפירש"י ואם נפשך לומר דהפירוש השני גרים בירושלמי ילבש להביא את השחקין וכדאמרינן בש"ס דידן אכתי קשה דמה הקשו בירושלמי הני שני ברייתות אהדדי הא ברייתא דמיעט שחקין מדכתיב בד מיירי בשאר עבודות והברייתא האחרת מיירי בהרמת הדשן דאדרבא לכתחילה בעינן שחקין משום דרך ארץ. ומיהו לזה י"ל דס"ל להירושלמי דע"כ מדבעי רחמנא שחקין בהרמת הדשן ע"כ דשחקין כשרים בשאר עבודות בדיעבד ונהי דלכתחילה בעינן חדשים בשאר עבודות משום כבוד הכא בהרמת הדשן בעינן שחקין משום כבוד אלא א"ת דשחקין פסולים לעבודה איך יתכן דיכשיר הכתוב בגדים פסולים להרמת הדשן וזו סברא אלימתא היא דלא מצינו בשום מקום שיכשירו בגדים פסולים אפילו להוצאת הדשן ולא אמרו אלא בגדים פחותים אבל פסולים לא אמרו. ומש"ה הכריחו בירושלמי דע"כ הני תרי ברייתות פליגי אהדדי דמאן דמפיק דבעינן חדשים מקרא דבד וס"ל דשחקין פסולים לא ס"ל כאידך ברייתא דדרשי מקרא דילבש דבעינן שחקים בהרמת הדשן דלא יתכן דיכשיר הכתוב בגדים פסולים בשום עבורה דבעינן בגדי כהונה:

אך מה שיש לתמוה על הפירוש שהביא רש"י דלמצוה בעינן שחקין להרמת הדשן וייחסנו סברא זו לרבינו דאיך יתיישב הברייתא דזבחים דקתני בד שיהיו חדשים והא גבי הרמת הדשן כתיב מדו בד ומכנסי בד ולמצוה בעינן שחקים ואולי מ"ש בד שיהיו חדשים אינו על בד המוזכר גבי תרומת הדשן כי אם על בגדי לבן שלובש כ"ג ביום הצום הנקראים בגדי בד דכתיב בפ' אחרי מות משום דהני דבפ' צו אף דכתיב בהו בד כתיב בהו נמי שש אך הבגדים האמורים בפרשת אחרי מות לא נאמר בהם שש וברייתא זו דקאמרה בגדים שנאמר בהם כו' מיירי בבגדים שלא נאמר בהם שש וכמו שהארכתי בזה בפ' שמיני סימן ו' (א"ה תמצאנו בפ"ח מהל' כלי המקדש הלכה ג' יע"ש) ובת"כ הביאו ברייתא זו בפ' אחרי מות. אך יש לתמוה דבת"כ פ' צו נמי הביאו ברייתא זו אקרא דמדו בד וא"כ היכי קתני בד שיהיו חדשים ובסמוך לזה הביאו בת"כ דרשא דילבש להביא את השחקין ואפשר דמ"ש בירושלמי במחלוקת הם שנויות הוא על הברייתא האמורה בפרשת צו דמוכח מינה דאף לתרומת הדשן בעי חדשים אך הברייתא המוזכרת בש"ס דידן היא האמורה בפ' אחרי מות וכ"ת אכתי קשה היכי קתני בגדים שנאמר בהם בד צריך שיהיו חדשים והא גבי תרומת הדשן כתיב בד ואדרבא בעיא שחקין הא ל"ק דהא לפי המסקנא חדשים לאו ממשמעותא דבד נפיק אלא מקרא דלכבוד ולתפארת וא"כ גבי הרמת הדשן אדרבא הכבוד שיהיו שחקין. והמעיין היטב בסוגיא יראה דמ"ש בגדים שנאמר בהם בד הכוונה היא בד בלא שש וזה לא שייך כי אם בבגדי לבן של כ"ג הנאמרים בפ' אחרי מות וכמו שהארכתי (א"ה במקום הנזכר) ומ"מ עדיין הדבר אצלי צריך תלמוד:

יב כיצד תורמין כו'. לא ידעתי למה השמיט רבינו הא דאיבעיא לן ביומא (דף כ"ד) בעי רבי אבין תרומת הדשן בכמה מתרומת מעשר ילפינן לה או מתרומת מדין ת"ש דתני רבי חייא נאמר כאן והרים ונאמר להלן והרים מה להלן בקומצו אף כאן בקומצו ע"כ בירושלמי רפ"ב דיומא אמרינן סידר עד שלא תרם מפרש ותורם. (א"ה ומ"ש ותמיה זו כו' עיין מ"ש ה"ה לקמן הלכה י"ג ז'):

*)(הוא בפ' אמרי ומיהו ילין בירושלמי ע"ש). המגיה

לחם משנה

והופך פניו לצפון וכו'. אם תרצה לעמוד על ציור דבר זה עיין בספר הרב מהר"ר אליה מזרחי ז"ל בפרשת צו :

יג וגורפין אותה הערימה בפסכתר וכו'. נסתפק ליה מהא דתנן פ' אמר להם הממונה במסכת תמיד וג' דברים היתה משמשת וכו' כתבו רבינו לקמן בפ' שלישי:

יד כל מי שירצה מן הכהנים כו'. הוצאת הדשן קרי רבינו אחר שהוא למטה ונוטלו משם ומוציאו חוץ למחנה אבל להראב"ד ז"ל אינו נראה אלא כשהוא רבה נוטלו מהתפוח ומוציאו חוץ למחנה. וכבר כתבתי זה למעלה:

פ"ג א לא הקטירו בבוקר יקטירנו בין הערבים וכו'. בפרק התכלת (דף כ') אמרינן דאפילו לר' שמעון דפליג גבי תמיד דאם לא הקריבו כבש בבוקר לא יקריבו היכא דהיו מזידין מודה בקטורת דיקריבו משום דכיון דלא שכיחא ומעתרא חביבה להו ולא פשעי ואם כן מה שכתב כאן רבינו ז"ל אתי ככ"ע לאפוקי מדברי ה"ה בעל כסף משנה שכתב שפסק כאן כת"ק. עוד פליג שם ר"ע ואמר דאם לא הקטירו בשחרית יקטירו בין הערבים כל המנה דהיינו שיעור של כל היום אבל רבנן פליגי עליה. ורבינו ז"ל כתב סתם יקטירנו בין הערבים דכוונתו כדברי ת"ק דיקטיר החצי מנה לבד וכן פסק בהדיא בפירוש המשנה :

פורשין

כסף משנה

יג אחר שירד זה שתרם רצים אחריו הכהנים וכו' עד מפני שהוא נוי למזבח. בפ"ב דתמיד (דף כ"ח:) :

יד כל מי שירצה מהכהנים ממלא מן הדשן וכו' : ומעולם לא נתעצל הכהן מלהו... את הדשן. בפ"ב דתמיד :

טו ואע"פ שאין הוצאתו לחוץ עבודה בעלי מומין מוציאין אותו. ב... דיומא (דף כ"ג) ופסק כת"ק אליבא דר' יו... וכשמוציאין אותו חוץ לעיר וכו' : ולא יפזרנו שם וכו'. בפרק כל שעה (כ"ו) ובבכורות תמורה (דף ל"ד) אמר דתרומת הדשן אסור בהנאה דהויא ושמו כ... ושמו כולו ושמו שלא יפזר :

כתב הראב"ד ושמו שיניחנו בנחת. א"א לא נאמר אלא על תרומת הדשן וכ... טעמו של הראב"ד משום דכי כתיב ... בתרומת הדשן שהכהן תורם בכל יום ש... ונותנו אצל המזבח כמו שכתב רבינו לעיל ב... זה הרמת הדשן מעל המזבח מ"מ על דשן הוא שאמרו שהוא אסור בהנאה ומועלין לא על שאר הדשן שנשאר שם שמורידין ... למטה ומוציאין אותו חוץ לעיר :

כתב הר"י קורקוס ז"ל נראה שדין הה... למד רבינו מההיא דפרק ב' דמ... שנחלקו רב ור"י בנהנה מאפר שעל ה... לאחר שהרימו הדשן דר"י סבר שמועלין ... סבר שאין מועלין והלכה כר"י וכן פסק ר... בהל' מעילה :

פ"ג א מצות עשה להקטיר הקטורת ... לא הקטירו בבקר יקטי... בין הערבים. משנה בפרק התכלת (דף מ"...) ומ"ש ואפילו היו מזידין. שם כת"ק דר' שמ... ומ"ש ואין מחנכין מזבח הזהב אלא בקט... של בין הערבים. שם פלוגתא דתנאי (דף ...) ואמר אביי דמסתברא כמ"ד הכי :

כמה

הלכות תמידין ומוספין פרק ב

הגחלים שנתאכלו בלב האש ויורד למטה לארץ. והופך פניו לצפון ומהלך בארץ למזרח הכבש כמו עשר אמות כלפי הצפון. וצובר את הגחלים שחתה על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים. במקום שנותנים מוראת העוף ודשון המזבח הפנימי והמנורה. וחתיה זו שחותה במחתה ומוריד לרצפה אצל המזבח היא המצוה של כל יום: **יג** אחר שירד זה שתרם רצים אחיו הכהנים ומקדשין ידיהם ורגליהם במהרה. ונוטלין את המגרפות ואת הצנורות ועולין לראש המזבח. וכל איברי העולות ואימורי הקרבנות שלא נתאכלו כל הלילה מחזירין אותם לצדדי המזבח. אם אין הצדדין מחזיקין סודרים אותם בכבש כנגד הסובב. ואחר כך גורפין את הדשן במגריפות מכל צדדי המזבח. ומעלין אותו ערימה על גבי התפוח. וגורפין אותה הערימה בפסכתר. והוא כלי גדול שמחזיק לתך. ומורידין אותו למטה. וברגלים לא היו מורידין אותו אלא מניחין הערימה גבוהה באמצע המזבח מפני שהוא נוי למזבח: **יד** כל מי שירצה מן הכהנים ממלא מן הדשן שהורידו למטה ומוציא חוץ לעיר לשפך הדשן. ואין להוצאת הדשן לחוץ פיוס אלא כל הרוצה. ומעולם לא נתעצל כהן מלהוציא את הדשן: **טו** ואף על פי שאין הוצאתו לחוץ עבודה. אין בעלי מומין מוציאין אותו. וכשמוציאין אותו לחוץ לעיר מניחין אותו במקום שאין הרוחות מנשבות בו בחזקה. ולא חזירים גורפים אותו. ולא יפזרנו שם שנאמר *ושמו. שיניחנו בנחת. ואסור ליהנות בו:

השגת הראב"ד

*ושמו שיניחנו בנחת. א"א זה לא נאמר אלא על תרומת הדשן ואין מעילה אלא בתרומת הדשן:

פרק שלישי

א *מצות עשה להקטיר הקטורת על מזבח הזהב שבהיכל פעמים בכל יום בבקר ובין הערבים שנאמר והקטיר ע... אהרן קטורת סמים. לא הקטירו בבקר יקטירנו בין הערבים אפילו היו מזידין. ואין מחנכין מזבח הזהב א... בקטורת

א סמ"ג עשין קנ"ג :

משנה למלך

יג אחר שירד זה שתרם כו'. דע שדעת רבינו היא דבכל יום ויום היו גורפין את הדשן לאחר שהרים תרומת הדשן (היו גורפין את הדשן) ומעלין אותו ערימה על גבי התפוח וגורפין מאותה ערימה בפסכתר ומורידין אותו למטה וכן הוא דעת הראב"ד וכמ"ש בפ' זה הלכה ז' שכתב ומאחר שכהן מוציא בכל יום האפר מהיכן היה שם התפוח. אך רש"י כתב בפ' גיד הנשה דלא היו מוציאין אותו בכל יום אלא כשהיה רבה מאד היו מוציאין אותו ומוליכין אותו חוץ לעיר וכ"כ בפירוש התורה בפר' צו והוציא את הדשן הנזכר בתפוח כשהוא רבה ואין מקום למערכה מוציאו משם ואין זה חובה בכל יום אבל התרומה חובה היא בכל יום ע"כ, וכן כתב המפרש ריש פ"ב דתמיד וז"ל וכשהיה רב כל כך שלא היו יכולין לסדר המערכות כו' היו מוציאין אותו לחוץ. והנה לישנא דמתני' דריש פ"ב דתמיד דייקא כרש"י דתנן התחלו מעלין באפר על גבי תפוח וכו', והנה מסכתא זו הוקבעה על העבודות התמידיות בכל יום ואי כדברי רבינו והראב"ד הוה ליה לתנא למיתני מעלין באפר על גבי תפוח ומורידין אותו לארץ כו' ובשלמא לדעת החולקים ניחא כיון שאינה עבודה תמידית לא תני לה כלבון חיוב אלא אגב דתני וברגלים לא היו מדשנין אותו תני נמי ומימיו לא נתעצל כהן מלהוציא את הדשן כלומר בזמן שהיה רבה: **עוד** נראה שיש להכריח סברת רש"י מהא דתנן וברגלים לא היו מדשנין אותו מפני שהוא נוי למזבח ואי כדברי רבינו שהיא מצוה תמידית בכל יום כמו תרומת הדשן יש לתמוה איך מפני שהוא נוי למזבח לא יקיימו מצות עשה אך לדעת החולקים ניחא דכיון דאין לה זמן קבוע לא היו מדשנין ברגלים אך לרבינו קשה, ועוד יש להכריח סברת רש"י מהא דתנן בפ"ה דתמיד ובשבת היה כופה עליהן פסכתר כו' וג' דברים היתה משמשת כו' ומורידין בה את הדשן מעל גבי המזבח ע"כ, והנה הביאו דין זה דהורדת הדשן אגב גררא שהזכירו פסכתר משום שבת ואמרו וג' דברים היה הפסכתר משמש וכפי דברי רבינו אדרבא בפ"ב הוה ליה למימר ומורידים הדשן בפסכתר ואגב זה הוה ליה למיתני וג' דברים היתה משמשת, אך כפי החולקים ניחא דהתם בפ"ב לא מיירי כי אם בעבודה שהיא תמידית אך הכא בפ"ה כשבא להזכיר ההקטרה והוכרח לומר דאם נתפזר סימנו שהיה מכבדן לאמה ואגב זה קתני דבשבת כופה פסכתר תנא נמי דג' דברים היתה משמשת, וניחא נמי לסברא זו מה שהקשה הראב"ד לרבינו דס"ל דתפוח נקרא על שם תל הדשן המכונס שם והקשה עליו דהא תנן התחלו מעלים באפר ע"ג התפוח ומאחר שכהן מוציא בכל יום כל האפר מהיכן היה שם התפוח ע"כ, והנה מה שפירש רבינו במלת תפוח כן היא הסכמת כל המפרשים וכ"כ הרב בעל הערוך בערך תפח, והנה לסברתם דס"ל דהוצאת הדשן לא היתה בכל יום ליכא קושיא כלל אך לדעת רבינו דס"ל דהוצאת הדשן היתה בכל יום קשה מה שהקשה הראב"ד והרב בעל לחם משנה תירץ דאולי היה נשאר שם קצת ע"כ, אך מדברי הראב"ד נראה דכל האפר היו מוציא בכל יום. עוד תירץ הרב דבמתני' בנוסחאות דידן לא גרסינן על גבי התפוח בה"א הידיעה אלא על גבי תפוח ור"ל שאז היו עושין תפוח מהאפר ולא שהיה תפוח מעיקרא ע"כ. והנה תמה איך נתה דעתו של הרב בזה שהרי רבינו כתב בפירוש ומעלין אותו ערימה על גבי התפוח ע"כ, ובין שנאמר שכך היתה גירסתו במשנה או שנאמר שגירסתו היתה כגירסת ספרים דידן מ"מ קשיא קושית הראב"ד במקומה עומדת לרבינו שכתב התפוח בה"א הידיעה. וראיתי להרב בעל באר שבע שתמה על הראב"ד במה שהקשה לרבינו וכתב דלא קשה מידי משום דדוקא תרו... הדשן היא חובה בכל יום אבל הוצאת הדשן אינה אלא כשהיה רבה ואין מקום למערכה כו' ע"כ ואני תמה על תמיהתו שהרי קושית הראב"ד היא קושיא עצומה שהרי רבינו ס"ל דבכל יום גורפין את הדשן ומורידין אותו לארץ. עוד כתב הרב דסברא זו דרש"י איתא בהדיא ביומא ידעתי למה לא ביאר לנו מקומו איו. ודע שהתוס' בפ"ב דיומא (דף כ"ו) ד"ה איכא כ... כפירוש דהוצאת הדשן אינה עבודה בכל יום אלא כשהיו צריכין והביאו הראיה שכתבנו לעיל ד... וברגלים לא היו מדשנים אותו מפני שהוא נוי למזבח:

עוד יש לחקור בדין זה דהוצאת הדשן אם הוא מן התורה או מדרבנן ואם הוא מן התורה לחקור מנא להו לרבותינו לומר שהוצאה זו לא היתה בכל יום אימא דדומיא דהרמה דכתיב וכ... ס"ל הויא הוצאה דכתיב והוציא וכי היכי דהתם מצותה בכל יום הכי נמי נימא בהוצאה, ואולי להם מום דרשא ואנהנו לא נדע. עוד י"ל למה לא מנו מוני המצות הוצאת הדשן כדכתיב וכ... את הדשן וליכא למימר דבכלל תרומת הדשן היא דהא הוצאה זו אינה ממה שהרים אלא מה בנשאר במזבח לאחר שהרים. והנראה אצלי בזה הוא דדוקא תרומת הדשן היא מצוה דגזירת הכ... היא שירים מלא המחתה בכל יום ויניחנו אצל המזבח ויש להרמה זו שיעור דהיינו שלא יפ... מהקומץ ואף בדין זה לא הביאו רבינו הדבר הוא מבואר בפ"ב דיומא (דף כ"ד) אך הוצאת ה... אינה מצוה מצד עצמה אלא דמוכרחים אנו להוציא את הדשן כדי לפנות מקום המערכה וק... דכתיב והוציא את הדשן לאו למימרא דלונו הכתוב שנוציא את הדשן דמהיכא תיתי שיניחו א... שם לעולם אלא קרא הכי קאמר כשיוציאו את הדשן ולבש בגדים אחרים כלומר משום דכך ו... נמצא דהוצאה זו אינה מצוה מצד עצמה כי אם מכשירי עבודה דהיינו לפנות מקום למער... ומש"ה ס"ל לרש"י והתוס' דלא היתה ההוצאה כי אם כשהיתה מרובה דכיון דאין תכלית להוצאה כי אם לפנות מקום המערכה א"כ אין חיובה כי אם במרובה, אך רבינו ס"ל דבכל יום היו מוצי... אותה כדי שיהיה בכל יום המזבח פנוי ולעולם דאף לרבינו אינה מצות עשה להוציא את ה... בכל יום ואם לא הוציאו בטלו מצות עשה אלא דס"ל דכך הוא דרך כבוד שבכל יום יוציאו הדשן כדי שיהיה מקום המערכה פנוי ויהיו הכהנים מהלכים במזבח כרצונם ולא יעכב אותם ה... ובזה ניחא מה שהקשינו לעיל לרבינו מההיא דתנן דברגלים לא היו מדשנים את המזבח ו... דדשון זה אינו מצוה מצד עצמו כי אם דרך כבוד ברגלים שהיו באים כל ישראל והיו מקריבים ... נוי למזבח כשהיה עליו דשן רב משום הכי לא היו מדשנין אותו וזהו שכתב רבינו בסוף הלכה וחתיה שחותה במחתה ומוריד לרצפה אצל המזבח היא המצוה של כל יום. ונראה שר"ל דדו... הרמה היא מצוה של כל יום אבל ההוצאה אינה מצוה של כל יום לפי שאין ההוצאה אלא ... שיהא המזבח פנוי וכמו שכתבנו. ודע שראיתי להר"ב לח"מ שכתב דלדעת רבינו בכל יום מוציאין האפר ומורידין אותו למטה ואח"כ כשהיה רבה למטה מוציאין אותו חוץ לעיר ע"כ. ידעתי מאין למד הרב דין זה דהוצאה דחוץ לעיר לא היתה בכל יום כי אם כשהיתה ... ובדברי רבינו לא ראיתי רמז לזה. וראיתי להרב קרית ספר שכתב ובשבת רב מורידין מ...

בקטורת של בין הערבים: **ב** כמה מקטירין ממנה בכל יום. משקל מאה דינרין. חמשים בבוקר וחמשים בין הערבים. מזבח שנעקר מקטירין הקטורת במקומו. וקטרת שפקעה מעל המזבח אפילו קרטין שבה אין מחזירין אותן: **ג** בעת שמקטירין הקטורת בהיכל בכל יום פורשין כל העם מן ההיכל ומבין האולם ולמזבח לא יהיה שם אדם עד שיצא זה שהקטיר הקטרת. וכן בשעה שיכנס בדם חטאות הנעשות בפנים פורשים הכל מבין האולם ולמזבח עד שיצא שנאמר וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקודש וגו' בנין אב לכל כפרה שבקודש שלא יהא שם אדם: **ד** כיצד סדר הקטרת הקטורת בכל יום. מי שזכה בדישון המזבח הפנימי נכנס בכלי קודש וטני היה שמו ושל זהב היה ומחזיק קביים וחצי. מניח הטני בארץ לפניו וחופן בידיו האפר והפחם שבתוך המזבח ונותן לתוך הטני. ובאחרונה מכבד את השאר לתוכו ומניחו שם בהיכל ויוצא. ומי שזכה בקטורת נוטל כלי מלא קטורת גדוש. וכסוי היה לו ובזך היה שמו ונותן הבזך בתוך כלי אחר וכף היה שמו. ומכסה את הכף בבגד קטן ואוחז הכף בידו ונכנס עמו אחד במחתה של אש בידו: **ה** *וכיצד חותה. זה שזכה במחתה לוקח מחתה של כסף ועולה לראש המזבח ומפנה את הגחלים אילך ואילך. ונוטל מן הגחלים שנתאכלו במערכה שניה. [...]ד ומערן לתוך מחתה של זהב. אם נתפזרו מן הגחלים כמו קב או פחות מכבדן [...]זה ובשבת כופה עליהן הפסכתר. ואם נתפזר יתר על קב חוזר וחותה: **ו** שלשה [...]ים היה הפסכתר משמש. כופין אותו על הגחלים. ועל השרץ בשבת. ומורידין בו הדשן מעל המזבח: **ז** ומקדים לפניהם זה שדשן המזבח הפנימי ונוטל הטני שבו [...]ן המזבח ומשתחוה ויוצא. וזה שבידו המחתה צובר את הגחלים על גבי המזבח [...]מי ומרדדן בשולי המחתה ומשתחוה ויוצא. וזה שבידו הכף נוטל את הבזך מתוך [...] ונותנו לאוהבו או לקרובו ורואה אם נתפזר מן הקטורת מעט בכף אוהבו או קרובו [...] לו לתוך חפניו זה שנתפזר עם הקטורת שבבזך ומשתחוה ויוצא: **ח** ואומרין לזה [...]קטיר הזהר שלא תתחיל מלפניך שלא תכוה. ומתחיל ומשליך הקטורת על האש בנחת [...] שמרקד סולת עד שתתרדד על כל האש: **ט** ואין המקטיר מקטיר עד שהממונה [...] לו הקטר. ואם כהן גדול הוא אומר לו הממונה אישי כהן גדול הקטר. ואחר שאומר יפרשו כל העם ויקטיר [...]קטיר וישתחוה ויצא: **י** [א]דישון המנורה והטבת הנרות בבוקר ובין הערבים מצות עשה שנאמר יערוך אותו אהרן [...]. והדלקת הנרות דוחה את השבת ואת הטומאה כקרבנות שקבוע להן זמן שנאמר להעלות נר תמיד:

וכמה

א סמ"ג עשין קלד:

כסף משנה

[ב] כמה מקטירין ממנה בכל יום וכו'. פ"ק דכריתות (דף ו':) ובפ"ד דיומא (דף מ"ג:): מזבח שנעקר מקטירין הקטרת במקומו. מימרא פ' קדשי קדשים (זבחים נ"ט): [קט]רת שפקעה מעל המזבח אפילו קרטין שבה אין מחזירין אותן. מימרא פרק הקומץ רבה (דף כ"ו:) ופירש"י אפילו פרסים שלימים והשובים שבה:

[ג] בעת שמקטירין הקטורה בהיכל וכו'. בספ"ק דכלים ואיתא בפ' טרף [בקלפ]י (דף מ"ד). וכתב רבינו בעת שמקטירים [הקטו]רה בהיכל בכל יום לרמוז על מה שכתב [...]א דבקטרת יוה"כ שהוא לפני ולפנים אין [...] לפרוש אלא מההיכל שהוא קרוב אבל [מבין] האולם ולמזבח אין צריך לפרוש. ומ"ש [...]בשעה שיכנס בדם חטאות הנעשות בפנים וכו'. ברייתא וגמרא שם:

[ד] כיצד סדר הקטרת הקטורת בכל יום וכו'. בפ' ג' דתמיד (דף ל':):

[ו]מ"ש מי שזכה בקטרת נוטל כלי מלא קטרת וגדוש וכו'. בפרק ו' דתמיד (דף ל"ג): [...]כתב הראב"ד וכיצד חותה וכו'. עד שנתאכלו במערכה א"א אין זה [...]א המדוייקת לענין קטרת אלא לענין [...]ת הדשן עכ"ל. ואני אומר פשטא דמתני' [...] כזכר משמע דלענין קטרת מיהניא ואיני יודע *נוסחא אחרת:

[ומ]"ש ומקדים לפניהם זה שדישן המזבח הפנימי וכו' עד ויקטיר המקטיר וישתחוה ויצא. בפרק ו' דתמיד שם:

[ד]ישון המנורה וכו'. יתבאר בסמוך: והדלקת הנרות דוחה את השבת [...] הטומאה וכו'. בתורת כהנים פרשת אמור:

וכמה

[עי' בתוי"ט משנה ג' פרק ד' דיומא]:

השגת הראב"ד

[...] חותה וכו' עד שנתאכלו במערכה. א"א אין זה [...]א המדויקת לענין קטרת אלא לענין תרומת הדשן:

לחם משנה

ג פורשין מבין האולם ולמזבח וכו'. בפ' טרף בקלפי (דף מ"ד) אמרו דפורשין בשעת מתן פר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור ושעירי ע"ז ואמרו שם בגמרא אתיא כפרה מיום הכפורים כלומר דביום הכפורים כתיב וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש וגו'. ומה שכתב רבינו ז"ל שיה"כ הוי בנין אב אע"ג דבגמרא אמרו דג"ש הוי אפשר דהוא מפרש דאתיא כפרה כפרה לאו ג"ש גמורה הוי לתרץ קושית התוס' ז"ל שהקשו דפר כהן משיח לא כתיב ביה כפרה ולכך מפרש דהך אתיא כפרה כפרה הוי כמו בנין אב כלומר כיון דהך הוי כפרה למדנו הדבר מיה"כ שהוא כפרה ואותה הכפרה היא בנין אב לכולם. וקצת נראה כן ממ"ש רבינו ז"ל בפירוש המשנה במסכת תמיד פרק ששי שכתב שם ולמדנו כל זה שנאמר וכל אדם לא יהיה באהל מועד אתיא כפרה כפרה מיה"כ אין כפרה שתהיה בקדשים ע"כ. עוד נתבאר שם דפורשין מן ההיכל בשעת מתן דמים דלפני ולפנים כי היכי דפירש מקטורת דלפני ולפנים אבל מן האולם אין פורשין מקודשם דלפני ולפנים כלל. ורבינו ז"ל בהל' עבודת יוה"כ פ"ד כתב דפורשין מן ההיכל בשעת הקטרה דלפני ולפנים ולא כתב שם שפורשין בשעת מתן דמים דלפני ולפנים. והרב בעל כ"מ ז"ל הרגיש שם בזה:

ד ביצד סדר הקטרת הקטורת וכו'. סדר הדברים כתב רבינו ז"ל לקמן בפ"ו וכאן לא הקפיד על הסדר דהטבת חמש נרות קודמת לקטורת ותחילה הוי מ"ש לקמן דישון המנורה והטבת הנרות וכו' ולא בא לבאר כאן אלא ענין הקטורת דבדידיה קא עסיק ואינו מקפיד בענין הסדר: ומכסה את הכף בבגד קטן וכו'. במשנה פ"ד דתמיד (דף ל"ג) אמרו וכמין מטוטלת היתה עליו מלמעלה וכאן פירש דהוי על הכף ובפירוש המשנה פירש דהוי על הבזך:

ה ועולה לראש המזבח וכו'. הר"א ז"ל השיג על רבינו ז"ל דלא נאמר זה לפי הנוסחא האמיתית אלא בתרומת הדשן וטעמו דהתם בעינן שיהיה הגחלים מאוכלות שיהו קרובות לדשן וגם התם צריך שיפנה אילך ואילך כדי שיקח מהגחלים של איברים שנשרפו ולא מהעצים אבל כאן אין טעם לשום אחד מהדברים דלמה לי כאן מאוכלות וגם למה צריך שיפנה אילך ואילך. זהו טעמו של הר"א ז"ל: אם נתפזרו מן הגחלים כמו קב או פחות וכו'. מתפזר קב משום דהותה בשל ד' קבין ומערה בשל ג' ולכך מתפזר קב בודאי:

מהו

משנה למלך

[...]כו' ולא ידעתי אם גירסתו ברבינו היתה כך או אם מסברא כתב כן ואם הוא מסברא אחרי [...] אם איתא דרבינו הוה ס"ל הכי היה לו לבארו בהדיא ואם דחקוהו הקושיות שכתבנו למעלה לסברת רבינו גם בעינינו יפלא:

[ב] כמה מקטירין ממנה בכל יום וכו'. שיעור זה דחייב להקטיר פרס בשחרית ופרס בין הערבים הוא פשוט בפ"ק דכריתות (דף ו') אך לא נתבאר אם שיעור זה מן התורה [...]קטירו פחות משיעור זה לא יצאו הציבור ידי חובתם דומיא דקטורת דיוה"כ דרחמנא אמר מלא [...]שיטא דאם חסר מזה השיעור דלא יצאו הציבור ידי חובתם. וראיתי בפי"ג דזבחים (דף [...]) תניא המקטיר כזית בחוץ חייב תני פרס בפנים פטור ואמרי' מאי פטור פטור ציבור [...]כ שם מן הסוגיא הוא דדוקא דמלא חפניו הוא דוקא אבל שיעור פרס לאו דוקא [...]"י דהאי שיעור דפרס דרבנן הוא אך לא ידעתי מה ראו חכמים לעשות תקנה זו שיקטיר [...]יוה דבר סמכו השיעור הזה. וראיתי בפסקי תוספות בפ"ק דכריתות שכתבו בכל יום נקטר [...]ם בבקר ופרס בין הערבים הלכה למשה מסיני ואם לא הקטיר אלא כזית שחרית וכזית ערבית [...]. ודברים אלו נוחים אצלי שדבר זה הלכה למשה מסיני ואפשר שנכלל במאי דאמרי' שיעורין [...]משה מסיני ומש"ה לא מנאה רבינו בהקדמתו לסדר זרעים לפי שנכלל בכמה שעורין ומה [...]דאם לא הקטיר כי אם כזית דיצא אין זה מסתימה דאפשר שכך נאמרה הלכה דלכתחלה [...]רס ובדיעבד סגי בכזית ועוד דביום הכפורים דכתיב בפירוש מלא חפניו אי לאו דכתיב [...]נכבה הוה אמינא דאם הקטיר כזית דנפטרו הצבור וכדאיתא בהוא סוגיא דפי"ג דזבחים [...] לעיל וכ"ש בקטורת דכל שנא נאמר בפירוש שיעור דנוכל לומר דאף שהלכה היא מנה בכל יום [...]מצוה אבל אם לא הקטיר כי אם כזית בבקר וכזית בין הערבים דיצאו ידי חובתם. ונראה [...]ריית כסברת התוס' הלזו דס"ל דשיעור זה הוא הל"מ מהא דאמרינן בפ"ק דכריתות (דף [...]) הכא קטורת שפטמה לתנאין חייב דכתיב והקטרת אשר תעשה כל שנעשה והא אפשר דעבדה פרס בשחרית ופרס בין הערבים ע"כ. ופירש"י שם אההיא דאמרינן ותנ"א בכל יום מתקן כמתכונתה וז"ל במתכונתה לישנא דקרא אם היה רוצה לפטם הקטרת דבר יום ביומו עושה הלכך יחיד שלא פטם אלא מנה חייב ותנאין דרבא לאו דוקא אלא כל דראוי להקטיר ע"כ. ואי אמרת בשלמא דשיעור זה דמנה הוא הל"מ ניחא דיחיד דפטם לא מיחייב כי אם בשיעור דמנה דבצבור ממנה לא קרינן ביה והקטרת אשר תעשה דאע"ג דאליבא דכ"ע אם הקטיר כזית יצא אפשר דבשעת עשיה בעינן שיעשה כשיעור דהיינו מנה ואף את"ל דאם לא פטם כי אם כזית והקטיר דיצא מ"מ כיון דלכתחלה אין מניחין אותו מן התורה להקטיר כזית ואומרים לו שיפטם עוד להשלים שיעור דפרס יחיד שפטם פחות משיעור זה פטור דלא קרינן ביה אשר תעשה. אך אי אמרת דשיעור זה דפרס אינו אלא מדרבנן ומן התורה בכזית סגי אף לכתחלה איך יתכן לומר דיחיד שפטם פחות משיעור דרבנן שיהיה פטור דכיון דמן התורה קרינן ביה והקטרת אשר תעשה. ואף דבספר שני סימן פ"ו נסתפקתי (א"ה תמצאנו לעיל רפ"ז מהלכות תרומות ועיין בפ"ב מהל' כלי מקדש דין ג') במי שאכל תרומה טמאה דרבנן אם חייב כרת מי אמרינן כיון דתרומה זו טהורה מן התורה שפיר קרינן ביה ומתו בו כי יחללוהו או דלמא אף שטומאתה מדרבנן ממעטינן לה ואמרינן פרט לזו שמחוללת ועומדת. והנה כפי הצד השני שצדדתי אפשר לומר דה"נ אף דשיעור זה דפרס הוא מדרבנן יחיד שפטם פחות משיעור זה פטור משום דלא קרינן ביה והקטרת אשר תעשה וכבר כתבתי שם דיש פנים לצד השני יע"ש. מ"מ הכא בנ"ד האמת יורה דרכו דשיעור זה דמנה פרס בשחרית ופרס בין הערבים הוא הלכה למשה מסיני. (א"ה עיין בס' חוות יאיר):

ד וכסוי היה לו ובזך שמו וכו'. הרב באר שבע כתב דמדתנן בפ' בתרא והכף והכסוי בידו אתה ש"מ שהכיסוי היה לכף ולא לבזך ועיין בתוי"ט. ומ"ש רבינו ונתן הבזך בתוך כלי אחר. עיין מה שהקשה הרב באר שבע:

וזה

יא וכמה שמן הוא נותן לכל נר. חצי לוג שמן שנאמר מערב עד בקר תן לו כמדה שיהיה דולק מערב עד בקר. ואין מחנכין את המנורה אלא בהדלקת שבעה נרותיה בין הערבים: יב מהו דישון המנורה. כל נר שכבה מסיר הפתילה וכל השמן שבנר ומקנחו ונותן בו פתילה אחרת ושמן אחר במידה והוא חצי לוג. וזה שהסיר משליכו במקום הדשן אצל המזבח עם דישון המזבח הפנימי והחיצון ומדליק נר שכבה. והדלקת הנרות היא הטבתם. ונר שמצאו שלא כבה מתקנו: יג *נר מערבי שכבה אין מדליקין אותו אחר דשונו אלא ממזבח החיצון. אבל שאר הנרות כל נר שכבה מהן מדליקו מנר חבירו: יד וכיצד מדליקו מושך הפתילה עד שמדליקה ומחזירה. לפי שהנרות קבועים במנורה ואינו יכול להדליק בנר אחר משום בזיון: טו כל הפתילות שאסור להדליק בהן בשבת אסור להדליק בהן במקדש במנורה שנאמר להעלות נר תמיד שתהא שלהבת

השגת הראב"ד

*נר מערבי. א"א נראה מדבריו שהוא עכוב לנר מערבי שלא להדליקו אלא ממזבח העולה. ואני אומר כשאמרו מנאו שכבה מדשנו ומדליקין ממזבח העולה מפני שלא היה במנורה נר דולק שכבר הטיב את כולה והתורה אמרה אש תמיד תוקד על המזבח אם שיש לו תמיד לא יהא אלא ממזבח העולם שלא יביא ממזבח הפנימי ולא מבית הכירים אבל בזמן שיש נר דולק במנורה ומצא המערבי כבה מדליקו מן הדולק ומשנה שלימה היא נכנס ומצא שני נרות מזרחיים דולקים מדשן את האחר ומניח אלו דולקים במקומן שממנו מדליק המנורה בין הערבים מצאן שכבו מדשנן ומדליקן מן הדולקין ואח"כ מדשן את האחר אלמא כל היכא דאפשר מיניה וביה עפי עדיף:

*[זו שכתב' מ"ע נכתבה לפרש לזו שכתב' ע"ט, עי' תוי"ט פ"ג דתמיד]:

לחם משנה

יב מהו דישון המנורה וכו'. על מה שפירש רבינו ז"ל שההטבה היא הדלקת הנרות הקשה לו הרשב"א בסימן ש"ט מהא דאמרינן בפרק התכלת (דף כ'.) אמר אביי מסתברא כמ"ד בקטורת הסמים של בין הערבים דכתיב בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות יקטירנה ואי לאו דעביד הדלקה מאורתא הטבה בצפרא מהיכא ע"כ. ואי לדעת רבינו ז"ל ההטבה היא ההדלקה מאי איכפת לן דלא עביד הדלקה באורתא הא בצפרא עביד הדלקה דהיינו הטבה. וי"ל דרבינו ז"ל קרי הטבה לכל דבר שהיה דולק ואינו דולק יפה שמטיבו כדי שיהיה באיתנו הראשון דהיינו הדלקתו כאדם שהוא חולה ומרפאים אותו שיחזור לבריאותו וא"כ ההטבה היא הנר שכבה שידליקו אותה כדי שיחזור הדבר לאיתנו וכן נר שלא כבה מתקנו וכמ"ש רבינו ז"ל ונר שלא כבה ולהכי מקשה ואומר אי לא עביד הדלקה מאורתא היכי קרי הטבה להדלקה דצפרא דאין ראוי לקרותה הטבה אלא מפני שהוא מטיבה שיחזור הדבר למה שהיה ולא יפחת ממה שהיה קודם א"כ משמע דאיכא הדלקה באורתא כנ"ל להכן לדעת רבינו ז"ל. וכן הקשה לו ממה שאמרו בפ' שתי מדות (דף פ"ח:) מטיבה ונותן שמן ומדליקה דמשמע הדלקה לחוד והטבה לחוד. ובאמת הלשון מוכח שלא כדברי רבינו ז"ל אבל יש לדחוק דהנא והדר מפרש מטיבה וכיצד היה ההטבה שנותן שמן ומדליקה ויש סיוע לפירוש רבינו ז"ל מההיא דנר שכבתה ונדשן השמן ונדשנה הפתילה דאמרינן בפרק שתי מדות והיא הדלקה על כרחין בשחרית היא וכמו שהכריח הרשב"א ז"ל שם באותה תשובה מההיא דרבי זריקא דקאמר כשהיה נותן בה שמן כמדת הראשונה וכו'. עוד יש סיוע לרבינו ז"ל מההיא דאמרינן ביומא בסדר של בין הערבים במשנה שמטיב את הנרות ולדברי הר"א ז"ל לא הוי אלא נר מערבי בלבד וכמ"ש הר"א ז"ל בפ"ב מהל' עבודת יוה"כ ע"ש ובכ"מ ז"ל אבל לרבינו ז"ל מתני' כפשטה דמטיב כל הנרות:

יג נר מערבי שכבה וכו'. הקשה עליו הר"א ז"ל בהשגות דלא אמרו דמדליקין הנר המערבי ממזבח אלא כשאין אחר דולק שם אבל כשאחר דולק שם דולקים ממנו והביא ראיה ממתני' דפרק ג' דתמיד (דף ל':) דאמרו נכנס ומצא שתי נרות מזרחיות דולקין מדשן את האחר ומניח את אלו דולקין במקומן מצאן שכבו מדשנן ומדליקן מן הדולקין ע"כ. ואם כן מ"ש בפ"ו דתמיד מדשנו ומדליקו ממזבח העולה ע"כ כשאין אחר דולק מיירי. והרב בעל כסף משנה ז"ל כתב לזה יש לדחוק לדעת רבינו ז"ל דהא דקתני שכבו מדשנן ומדליקן מן הדולקין לאו אנר מערבי אלא אנר מזרחי ע"כ. ואני אומר הילו ראה הרב ז"ל מ"ש רבינו ז"ל בפירוש המשנה לא היה כותב מה שכתב שהוא תירץ שם קושיא זאת בפירושו וגם קושיא אחרת דאיתא במשנה דמשמע דפליגא מתניתין דפ' שלישי אמתני' דפרק ששי דבפרק ששי אמר דאינו דולק את המזרחי אלא מדשנו לבד ובפ' שלישי אמרינן דולק לשני מזרחים אם מצאן שכבו וכבר האריך הרשב"א ז"ל בסימן ש"ט בתירוץ קושיא זאת. ורבינו ז"ל מפרש כמ"ש במשנה דפ"ו נכנס ומצא שתי נרות כו' לאו היינו שתי נרות מזרחיים שהזכיר בפ"ג אלא האחי נרות שהניח שהם המערביים וכמו שכתב שם בפירוש המשנה והם שכתוב עליהם אל"ף בי"ת והמזרחיים שאמר במשנה בפ"ג שהם כתוב עליהם וי"ו זי"ן וכמו שכתב בפירוש המשנה ועל השנים שמניח אחר שהטיב הה' נרות אמר שמדשן את המזרחי ומניח את המערבי דולק וקורא מזרחי שהוא מזרחי לעומת האחר כמו שכתב רבינו ז"ל בפירוש המשנה ואם כן מ"ש במשנה ראשונה שמדליק הדולקין היינו המזרחיים אבל המערביים אינו דולק מן הדולקים אלא ממזבח העולה וכמ"ש רבינו ז"ל בפירושו. ונראה דגרים רבינו ז"ל בפירושו ומצא שתי נרות מערביים וכמו דיש לנו בקצת נוסחי דידן ואפילו נאמר דגרים ומצא שני נרות מזרחיים כדגרס הראב"ד והרשב"א ז"ל מ"מ אפשר לומר לדעת רבינו ז"ל דאין קורא במשנה בפ"ו מזרחי למה שקורא בפרק שלישי דבפרק שלישי קורא מזרחיים לוי"ו זי"ן ובפרק ששי קורא להאל"ף בי"ת ואע"ג דאין שניהם מזרחיים אלא האחד קרי לשניהן כן בשביל האחד וא"כ דמדשן את המזרחי ומניח את המערבי ומה שקראם נקהלה מזרחיים לא הוי אלא בשביל האחד של בי"ת שהיא מזרחית לעומת האחרת והוכרח רבינו ז"ל לומר כן כי היכי דלא תקשי אהדדי השתי משניות וכמו שהקשו אותם הרמב"ן והרשב"א ז"ל אבל מ"מ נראה בעיני עיקר דהוא גורס במשנה שני המערביים כדאיתא בקצת נוסחאות דידן. וא"ת לא כתב רבינו ז"ל הדין האמור בפ"ג דמצא שני מזרחיים דולקין מדשן את האחר ומניח את אלה דולקין במקומן מצאן שכבו מדשנן ומדליקן מן הדולקין. וי"ל דהיינו משום דהיא כמ"ד נרות מזרח ומערב מונחים כמו שכתב רבינו ז"ל בפירוש המשנה ורבינו ז"ל פסק בפ"ג מהלכות בית הבחירה דנרות צפון ודרום מונחים לכך לא כתב רבינו ז"ל הדין דס"ל לרבינו ז"ל דלמ"ד צפון ודרום מונחין אין שינוי בין הב' לשאר דכולם שוים כיון שהם כנגד המערב ואין הפרש אלא לנר האמצעית שהיא הנקראת נר מערבי וכמ"ש שם ולזה קרא כאן נר מערבי וכו' אבל כל השאר כיון שכולם נגד המערב כלם שוים ואין הפרש ביניהם ובשלמא למ"ד מזרח ומערב מונחין נותן הפרש בין המזרחיים למערביים כמו שיש הפרש בין הנר המערבי לשאר אבל למ"ד צפון ודרום מונחים כלם שוים זולת הנר האמצעי שהוא הנר המערבי:

יד לפי שהנרות קבועים וכו'. נראה מדברי רבינו ז"ל שכתב ואינו יכול להדליק בנר אחר דסבר דשמואל דשרי בפרק במה מדליקין הינו מנר לנר דוקא אבל על ידי [...] אסור וכמ"ש הרב המגיד ז"ל בהלכות חנוכה דאי לא תימא הכי אמאי אסור על ידי קינסא כיון דשם פסקו כשמואל דאמר כל מילי דמר עביד כרב וכו' ותימה היא מתני' דמעשר אין שוקלין כנגדו דינרי זהב אפילו לחלל עליו מעשר שני אחר הוי טעמא משום דאע"ג דהוי לדבר מצוה דהוי לחלל מעשר שני אחר מ"מ לקינסא כיון דקינסא אסר ה"ה נמי הא וכמו שאמרו שם אי אמרת בשלמא דכי פליגי רב ושמואל מנר לנר אבל בקינסא אסר שמואל הא לא תהוי תיובתא אלא אי אמרת דקינסא שרי הא תהוי תיובתא ותירצו שם גזירה שמא לא יכוון משקלותיו. וכיון דרבינו ז"ל פסק כאן דקינסא אסור אין אנו צריכין לטעם דשמא לא יכוון משקלותיו. וא"כ אין רבינו ז"ל בהלכות מעשר שני פרק שלישי שכתב שם מ"ש אין שוקלין וכו' גזירה שמא לא יכוון ממנו משקלותיו וכו'. וי"ל דרבינו ז"ל דקדק לשון הגמרא שלא אמר אי אמרת דכי פליגי רב ושמואל וכו' ניחא אלא אמרו הא לא תהוי תיובתא כלומר אע"ג דניחותא מיהא לא הוי מ"מ תיובתא גמורה לא הוי דיש לו מקום לשמואל להשמט מן [...] ולומר דהא דמי לקינסא אע"ג דיש לחלק דשאני קינסא דאין הקינסא גופא המצוה אבל הכא הדינרים שוקל כן הם המצוה שמחלל עליהם מעשר אחר מכל מקום לא הוי [...] אלא

כסף משנה

יא וכמה שמן הוא נותן לכל נר וכו'. משנה וברייתא פ' שתי מדות (דף פ"ח פ' [...]) ומ"ש ואין מחנכין את המנורה וכו'. משנה בפ' התכלת (דף ס"ט):

יב מהו דישון המנורה כל נר שכבה מסיר הפתילה וכו'. פ' שתי מדות (דף [...]) נר שכבתה נדשן השמן נדשנה הפתילה כיצד עושה מטיבה ונותן בה שמן [...] הראשונה ומדליקה. ופירש"י נר שכבתה [...] הלילה או קודם אור היום. נדשן השמן [...] הפתילה האי נדשן השמן לאו דוקא אלא [...] קאמר כשם שהפתילה שכבתה אין לה [...] שהרי היא כדשן כן השמן שנשאר בנר הרי [...] כדשן ואין לו תקנה דהואיל ונדשנה הפ[תילה] נדשן השמן כיצד הוא עושה מטיבה שמשלי[ך] מה שבנר לחוץ וטהן בה השמן ופתילה [...] ומדליקה. במדה ראשונה חצי לוג כמו [...] מתחילה או כמה שהסברה במה שערך לו. ומ"ש והדלקת הנרות היא הטבתם זהו [...] רבינו שהוא סובר שגם בבקר מדליק [...] דכי כתיב והקטיר עליו אהרן קטרת [...] בבקר בבקר בהטיבו את הנרות פירוש [...] בהדליקו. והאחרונים חולקים עליו ואו[מרים] שאין הדלקת הנרות אלא בין הערבים [...] בהטיבו אינו הדלקה אלא תיקון הפתילה [...] זה המלא באורך בתשובות הרשב"א סי' [...] ומ"ש. ומדברי רש"י שכתבתי בסמוך [...] שכתב בפירוש התורה נראה שדעתו [...] האחרונים וכן נראה שהוא דעת הראב"ד [...] שכתב בפרק שני מעבודת יוה"כ וכן [...] אונקלוס. ומ"ש ונר שמצאו שלא כבה מת[קנו]:

יג נר מערבי שכבה וכו'. בפרק ו' דת[מיד] ומ"ש אבל שאר הנרות כל נר [שכבה] מהם מדליקו מנר חבירו בפרק ג' דתמיד (דף ל':): כתב הראב"ד נר מערבי וכו'. נראה מדבריו שהוא עיכוב לנר מערבי להדליקו וכו'. מה שהביא מדתנן מצאן [...] מדשנן ומדליקן מן הדולקין צריך לדחוק [...] רבינו דאע"ג דקתני שכבו לשון רבים [...] דוקא דלא קאי אלא אחד מינייהו דהיינו [...] מזרחי שכל נר מערבי לעולם אינו מ[דליקו] אלא ממזבח העולה ומפרש לה רבינו כ[...] ולא כדפירש הראב"ד דלא הבא אלא למעוטי מזבח הפנימי ובית הכירים בלבד [...] למעט הדלקתו משאר נרות אלא אף למעט הדלקתו משאר נרות אחא:

יד ומ"ש וכיצד מדליקו מושך הפתילה עד שמדליקה ומחזירה לפי שהנרות ק[בועים] במנורה. פרק שני דשבת (דף כ"ב:). ומ"ש ואינו יכול להדליק בנר [אחר] משום בזיון. שם וכשמואל וכמו שכתב המגיד משנה בהלכות חנוכה:

טו כל הפתילות שאסור להדליק בהם בשבת וכו'. בפ"ב דשבת (דף כ"א) [...] רבינו לכתוב במנורה משום דהתם מוכיח מדתנן מבלאי מכנסי [כהונה] ומהמייניהם היו מפקעים ומהם היו מדליק כלומר ובגדי כהונה הוא בהו תכלת וכו' שהוא מהדברים שאסור להדליק בשבת בפתילתו ומשני שמחת בית השואבה שאני לא

משנה למלך

יב וזה שהסיר משליכו במקום הדשן כו'. דישון המנורה ודישון מזבח הפנימי לא בעי בגדי כהונה. כ"כ התוס' יומא (דף כ"ט) סוף ד"ה וסבי: אין מדליקין בו במקדש שרי כיון דאין איסורו כי אם משום גזירה דלמא יטה, [...] בשבת (דף כ"א) ד"ה שמחת:

טו כל הפתילות שאסור כו'. מיהו כתב דבר שמדליקין בו של דבר שאין מדליקין אע"ג דבשבת

שלהבת עולה מאליה: **טז** לא היה מטיב כל הנרות בפעם אחת אלא מטיב חמשה נרות ומפסיק ועושין עבודה אחרת ואחר כך נכנס ומטיב השנים. כדי להרגיש את כל העזרה: **יז** כל נר שכבה מדליקין אותו מנר אחר מהן כמו שביארנו. וכיצד סדר ההטבה זה שזכה בדישון המנורה נכנס וכלי בידו וכוז שמו ושל זהב היה דומה לקיתון גדול. מדשן בו את הפתילות שכבו ואת השמן הנשאר בנר והטיב חמשה נרות ומניח הכוז שם לפני המנורה על מעלה שנייה משלש מעלות שלפניה ויוצא. ואחר כך נכנס ומטיב שני הנרות ונוטל הכוז בידו ומשתחוה ויוצא: **יח** *חביתי כהן גדול מצות עשה להקריבן בכל יום מחצה בבקר עם תמיד של שחר ומחצה בין הערבים עם תמיד של בין הערבים. ולישתן ואפייתן דוחין את השבת ואת הטומאה ככל קרבן שקבוע לו זמן שנאמר תופיני שתהא נאה ולא תאפה מבערב. ועוד אם תאפה מבערב תפסל בלינה שהמרחשת מכלי הקדש היא כמו שביארנו: **יט** טחינת סולתן והרקדן בחוץ ואינן דוחין את השבת: **כ** כהן שהקריב מחצה בשחרית ומת או נטמא או נולד לו מום ומינו כהן אחר תחתיו לא יביא חצי עשרון מביתו ולא חצי עשרון של ראשון. אלא מביא עשרון שלם וחוצהו ומקריב מחצה ומחצה אבד: **(כא)** נמצאו שני חצאים קריבין ושני חצאין אובדין ואלו שני החצאין האובדים מניחין אותן עד שתעובר צורתן ויוצאין לבית השריפה. וכן אם אבד או נטמא החצי של בין הערבים. והיכן שורפין אותן בעזרה: **כב** מת כהן גדול בשחרית אחר שהקריב חצי העשרון ולא מינו כהן אחר מביאין היורשין עשרון שלם עבור כפרתו ועושין אותו חביתין ושלימה היתה קריבה. מת כהן גדול קודם שיקריבו בבקר ולא מינו כהן אחר מקריבין אותו עשרון שלם בבקר ועשרון שלם בין הערבים ואין כופלין שמנה ולבונתה אף על פי שנכפלה הסלת. אלא מפרישין להם שלשה לוגי שמן וקומץ לבונה. לוג ומחצה שמן וחצי קומץ לבונה לעשרון של בקר ולוג ומחצה שמן וחצי קומץ לבונה לעשרון של בין הערבים:

פרק רביעי

א כל העבודות האלו שעושין בכל יום בפיים היו עושין אותן. וכיצד היו עושין. כל כהני בתי אבות של יום נכנסין ללשכת הגזית אחר שיעלה עמוד השחר ומלובשין בגדי כהונה. והממונה שעל הפייסות עמהן והן עומדין בהקפה והממונה נוטל מצנפת מעל

א כמ"ג עשין קלה:

כסף משנה

טז לא היה מטיב כל הנרות בפעם אחת וכו'. פ"ג דיומא (דף ל"ג). ומ"ש כדי להרגיש כל העזרה. שם כר"ל ואע"ג דר' יוחנן פליג ואמר דטעמא משום דכתיב בבקר בבקר בהטיבו את הנרות חלקהו לשני בקרים כיון דלא נפיק לן מינה מידי לענין דינא לא ...ת מלמיקם כר"ל. כך היה נראה לי אלא שאמרו שם בגמרא דלר"י צריך להפסיק בין ...ת חמש נרות להטבת שתי נרות בעבודה ...ת ולר"ל א"צ להפסיק בעבודה אחרת והשתא ...ה על רבינו שכתב שצריך לעשות ביניהם ...ה אחרת והיינו כרבי יוחנן וכתב שטעם ...ק הטבת הנרות לשתים הוא כדי להרגיש ...העזרה והיינו כר"ל והוה כמזכה שטרא לבי ... ונראה לי שטעם רבינו דלר"ל נמי לא ... אלא שאין צריך להפסיק ביניהם בעבודה ...ת אבל אם רצה להפסיק ביניהם בעבודה ...ת לית לן בה הילכך כי מפסיק ביניהם ...ודה אחרת שפיר דמי לכולי עלמא ונקט ...ו של ר"ל מפני שאינו צריך דרבא ואריכות כמו בטעמו של רבי יוחנן*:

יז ...ה שזכה בדישון המנורה וכו'. בפ' ג' דתמיד. ומ"ש ואח"כ נכנס ומטיב שני ...ת וכו'. בפרק שני דתמיד (דף ל"ג):

יח חביתי כהן גדול מצות עשה להקריבם בכל יום מחצה בבקר וכו'. ...בסוף פרק התכלת (דף נ':). ומ"ש ...ן ואפייתן דוחין את השבת ואת הטומאה ...שם (דף נ'). ומ"ש כמו שביארנו בפ' י"א ממעשה הקרבנות:

יט ומ"ש שחינת סולתן והרקדן בחוץ ואינם דוחים את השבת. משנה בפ' שתי הלחם (דף נ"ו):

כ ...הן שהקריב מחצה בשחרית ומת כו' ומינו כהן אחר תחתיו לא יביא חצי מביתו וכו' עד ושני חצאין אובדין. משנה התכלת (דף נ':). ומ"ש דה"ה לנטמא או נולד לו מום:

כא ומ"ש ואלו השני חצאין האובדים וכו'. ברייתא בס"פ התכלת (דף מ"ה:). וכן אם אבד או נטמא החצי של בין הערבים. ...א פרק התכלת ואיתיה בתוספתא דמנחות ...י"ז. ומ"ש והיכן שורפין אותן בעזרה:

כב מת כ"ג בשחרית וכו' שלימה היתה קריבה. בפ"ז דשקלים ובס"פ ...ת (דף נ"א:) במשנה פלוגתא דר"ש ור' ... ופסק כר"י: מת כ"ג קודם שיקריבו ...ולא מינו כהן אחר וכו' עד סוף הפרק. ...התכלת שם: ומ"ש אין כופלין שמנה ...ה שם (דף נ"ב) וכרבנן דפליגי אאבא יוסי בן דוסתאי:

א כל העבודות האלו שעושים בכל יום בפיים היה עושים אותם ...היו עושין אותם וכו'. בפ"ב דיומא (דף ... . ומ"ש ומלובשים הם בבגדי כהונה. ...פלוגתא דר"נ ורב ששת ופסק כרב ששת: ...ואפשר דנקט האי טעמא דגם ר"י אמרה בלחם ...וחוזרין ומפיסין:

כב מביאין היורשין עשרון שלם וכו'. תימה דבפ"ז ממסכת שקלים אמר ר"ש דתנאי ב"ד הוא דכ"ג שמת ולא מינו כהן אחר תחתיו שתהא מנחתו קרבה משל ציבור ורבי יהודה אמר משל יורשין ומשמע דהיינו פלוגתא דאיפליגו בפרק התכלת (דף נ"א) וכיון דרבינו ז"ל פסק כאן כר' יהודה איך פסק בהלכות שקלים פ"ד כר"ש שכתב ...כ"ג שמת ולא מינו אחר תחתיו מקריבין את החביתין מתרומת הלשכה. והרב בעל כסף משנה ז"ל נתעורר שם על זה ותירץ דאגב גררא דאיך נקטיה ואגלי אינו כן. ועוד ...ז"ל בפירוש המשנה בפרק התכלת כתב הלכה כר' יהודה ובפרק שביעי מהל' שקלים פסק דאין הלכה כר"י א"כ קשיא מדידיה אדידיה. וי"ל דאית ליה לרבינו ז"ל דתרי ...ת הוו בפרק התכלת איפליגו מן התורה אי מביא מן היורשין או משל צבור דר' יהודה אית ליה מן היורשין מן התורה ור' שמעון סבר מן התורה משל ציבור ובפ"ז דשקלים ...בתנאי בית דין דר"ש סבר מתנאי בית דין הוי משל ציבור. וא"ת למה הוצרכו לתקנה כיון דמן התורה הוא כן כבר הקשו זה בפרק התכלת ותירצו שתי תקנות היו ור' יהודה ...אפילו מתנאי ב"ד אינו כן, ורבינו ז"ל בההיא דהתכלת פסק כר' יהודה משום דקי"ל הלכה כר' יהודה לגבי ר' שמעון כדאמרינן בעירובין פרק מי שהוציאוהו ובההיא דשקלים ...כ"ם משום דר' יוסי משמע דאית ליה כוותיה מדפליג רבי יוסי בסיפא גבי קינין פסולות ולא פליג עליה ברישא משמע דמודה ליה וא"כ אע"ג דאיפליג עליה ר' יהודה ...בה דקי"ל הלכה כר' יוסי לגבי רבי יהודה וכיון שכן כאן כתב הדין שהוא מדין תורה שמביא משל יורשין ושם כתב הדין שהוא מתנאי ב"ד שהתנו ב"ד על כך דבההיא כתב כר"ש דאמר תנאי ב"ד כן הוא מדרבי יוסי מודה ליה כדפרישית והשתא אתי שפיר דהוצרכו לחלוק ר' יהודה ורבי שמעון בתרי מחלוקות בפ' התכלת ובפ"ז דשקלים משום דהם שני ענינים חלוקים כדפרישית דאל"כ תרי מחלוקות למה לי כיון דאיפליגו חדא זימנא לא היה צריך יותר:

א ומלובשין הן בבגדי כהונה וכו'. בפ"ב דיומא (דף מ':) מחלוקת רב נחמן ורב ששת ופסק כרב ששת דהך מילתא הוי כאיסורא והלכתא כרב ששת באיסורי. ושם

לחם משנה

אלא אי אמרת דקינסא שרי כא תהוי תיובתא וכיון דלפי המסקנא תירצו גזירה שמא לא יכוין משקלותיו ובתחלה אמר והא לא תהוי תיובתא דמשמע דלא היה הטעם נכון כ"כ כתב רבינו ז"ל הטעם הנכון דזה הטעם סובר רבינו ז"ל לפי המסקנא דהוא אמיתי בין שנאמר דקינסא שרי ובין שנאמר דקינסא אסור:

טז כדי להרגיש את כל העזרה וכו'. בפ"ג דיומא אמרו שם (דף ל"ג:) על הא דאמר אבא שאול והטבת חמש נרות קודמת לדם התמיד ודם התמיד קודמת להטבת שתי נרות וכו' אמר ליה רב פפא לאביי ושימא חד שדייה וכו' וחד שדייה לדם התמיד דנקדום להטבת חמש נרות וכו' ותירצו אם כן אפסוקי במאי מפסקת לכו הניחא לריש לקיש דאמר למה מטיבין וחוזרין ומטיבין כדי להרגיש את העזרה כולה שפיר אלא לר' יוחנן דאמר בבקר בבקר חלקהו לשני בקרים מאי איכא למימר. ופירש"י ז"ל א"כ דמקדמינן ליה לדם התמיד וכו' ובאיזה עבודה מפסיקו וא"כ מאי איכפת לן הניחא לריש לקיש דאמר אין הפסקתן אלא להרבות הרגש וכו' שפיר יש לך לומר יפסיק בינתים וכו' ולא שהא עבודה אחרת בינתים. וקשה על רבינו ז"ל תרתי חדא דאיך פסק כריש לקיש נגד ר' יוחנן ועוד דלריש לקיש אין צריך להפסיק בעבודה אחרת ואיך פסק רבינו ז"ל דצריך להפסיק בעבודה אחרת. ואחרן זה כתב בעל כסף משנה ז"ל ונראה לי דרבינו ז"ל מפרש הסך מפירוש רש"י ז"ל דהאי הניחא לאו דברי המרצן הוא אלא דברי המקשן הוא והכי מוכחא ריהטא דסוגיא והכי קאמר זה דפירכא דע"כ צריך הפסקה בעבודה הניחא לריש לקיש דאמר דהטעם כדי להרגיש העזרה ופירש רבינו ז"ל בפירוש המשנה בפ"ג דמסכת תמיד ר"ל לתת זמן ידוע להוסה עבודה עד שיהיה לה קול וכיון שהטעם הוא שיהיה שהות בינתים כדי שיהיה לה קול לאותה עבודה ודאי צריך הפסקה בעבודה אחרת אלא לר' יוחנן דטעמא הוי משום חלקהו למה לי הפסקה בעבודה אף על פי שלא הפסיק בעבודה אחרת כיון שעשה הדבר בשתי פעמים הרי הוא מחולק וכיון דר' יוחנן איתותב דמשמע דאבא שאול לא סבר כוותיה לכך לא פסק רבינו ז"ל כמותו ופסק כריש לקיש וגם פסק כריש לקיש שצריך הפסקה אחרת דלריש לקיש צריך הפסקה לפי מה שפירשתי:

יח תופיני שתהא נאה ולא תאפה מבערב וכו'. קשה דאמאי כתב רבינו ז"ל טעם זה דכבר דחו אותו בגמרא (דף נ':) דאמרו שם אי אפי לה מאתמול אינשפה לה והקשו שם אימא דכבישא לה בירקא כלומר טומנה בירקות כדי שלא ישלט בה הרוח. ולזה תירצו הטעם האחר דנפסל בלינה. ואם כן רבינו ז"ל לא היה לו להזכיר טעם הדחוי כלל וצ"ע. ואע"ג דרבינו ז"ל כתב כאן שאפה נאה ובפ"ג מהל' מעשה הקרבנות כתב תאפה נא בין בשל ונא ומשמע דהני פליגי שם בגמ' רבינו ז"ל פסק שם כר' יוסי דאית ליה תרוייהו וכדכתב הרב בעל כ"מ ז"ל שם: שהמרחשת מכלי הקדש כו'. שם אמר על מחבת מלמד שטעונה כלי כלומר שע"כ טעונה מחבת. ולא ידעתי למה שינה רבינו ז"ל וכתב מרחשת:

משנה למלך

כ אלא מביא עשרון שלם וכו'. מלבד זה העשרון עוד מביא עשרון אחר ומקריב משום תנוכו, וכמ"ש רבינו פפ"ה מהל' כלי המקדש:

ומנחת

שם (דף כ"ה) אמרו בגמרא לשכת הגזית וכו' היתה פיים במזרחה וזקן יושב במערבה כלומר הממונה לכך סדר הפיים כן ודקדקו משם בגמרא לשכת הגזית חציה קדש וחציה חול ופני שההיה יש לה אחד לקדש ואחד לחול וכתבו רבינו ז"ל בפ"ה מהלכות בית הבחירה וא"כ ראוי היה לו לכתוב כאן דהפיים היה במזרח והזקן יושב במערב וכמו שאמרו שם ולא ידעתי למה השמיטו:

ג והן מוציאין אצבעותיהן אחת או שתים ואם מוציא שלש מונין לו שלש ואין מוציאין גודל במקדש מפני הרמאין שנוח לו להוציאו ולכפותו והמוציא גודל אין מונין אותו לו. כן הם דברי רבינו ז"ל ודבריו מתמיהין לפי גירסתנו בגמרא בפ"ב דיומא (דף כ"ג) דהקשו שם על מתני' דאמרה ומה הן מוציאין אחת או שתים השתא שתים מוציאין אחת מבעיא אמר רב חסדא לא קשיא כאן בבריא כאן בחולה והביא סייעתא לדבריו ואמר והתניא אחת מוציאין שתים אין מוציאין בד"א בבריא אבל בחולה אפילו שתים מוציאין והיחידים מוציאין שתים ואין מונין להן אלא אחת והקשו ואין מונין לו אלא אחת והתניא אין מוציאין לא שלש ולא גודל מפני הרמאין ואם הוציא שלש מונין לו גודל אין מונין לו ולא עוד אלא שלוקה מן הממונה בפקיע ותירצו מאי מונין לו (נמי) אחת ע"כ, ופירש"י ז"ל חולה אין יכול לכבוש אצבעותיו וכשמוציא אחת יוצאת חברתה עמה. ויחידים כחולין שאין יושבין עם שאר בני אדם אלא שוכבין או יושבין לבדם. אלא אחת אינו כונה אלא איש אחד. אין מוציאין עם האצבע לא שלש ולא גודל דאין מוציאין שתים ואם הוציא שלש מונין לו שאינו רמאי לפי שהוא ניכר שאינו משני בני אדם שאינו יכול להרחיק זה מזה. גודל אם הוציא גודל אין מונין לו כלל אלא מוציאין אותו מביניהם. מן הממונה בפקיע הממונה על רצועות המלקות. שלש אצבע שלישי אם הוציא שלישי מונין לו קס"ד מונין לו שנים ע"כ. והעולה מסוגית הגמרא לפי המסקנא לפירש"י ז"ל דבריא לא יוציא אלא אחת אבל החולה יוציא שתים ומהשתים לא ימנו לו אלא אחת וכן אם עבר והוציא הבריא שתים לא ימנו לו אלא אחת אבל אם הוציא גודל אין מונין לו כלל וכן הוא מוכרח בגמרא דתירצו דמונין דקאמר גבי שלש הוי אחת מכלל דגבי גודל אע"פ שהוציא אצבע אחרת ג"כ קנסוהו דלא ימנו לו כלל. אבל דברי רבינו ז"ל אינם עולים כפי גירסתנו כלל, חדא שלא חילק כלל בין חולה לבריא. ועוד שכתב שאם הוציא שלש מונין לו כל השלש ואם הוציא גודל אין מונין אותו לו דמדקאמר אין מונין אותו לו משמע הגודל אין מונין דוקא אבל אם הוציא אחר עמו מונין ובגמרא אמרינן איפכא דמוקמינן להא דאמר גבי שלש מונין לו דהוי אחת מכלל דגבי גודל אין מונין לו כלל וכן משמע מדברי רש"י ז"ל. ועוד מ"ש שלש גירסתנו אינו אלא שלש והוא האצבע השלישי ולא הוציא אלא שתים. מיהו לזה ודאי דגירסתו חלוק מגירסתנו דגורס שלש דר"ל שלש אצבעות אבל מ"מ כל שאר הדברים אין להם מקום לפי גירסתנו ואולי גירסא אחרת יש לו גם בפירוש המשנה דכתב ספק מפירוש רש"י ז"ל דהבריא מוציא שתים והחולה אינו יכול להוציא אלא אחת וקשה לזה דהברייתא שהביא לסיועא קאמרה איפכא דהחולה מוציא שתים וכן היחידים כחולים ואולי גם בזה היתה גירסתו בברייתא הפוכה דבריא הוי שתים וה"נ בד"א בחולה אבל בריא מוציא שתים. ובאמת לא מצאתי לו מקום לגירסתנו. ואפשר היה לומר דהוקשה לו לרבינו ז"ל מה שהקשו בתוס' ז"ל דמאי מקשה השתא שתים מוציאין וכו' דנימא לא זו אף זו קתני ובכמה דוכתי אמרינן הכי ולא דייק הכי בגמרא ובתלמוד דהוי זו ואין צריך לומר זו איכא למידק הכי משום דהוי דוחק וכדהביאו שם התוספות ז"ל כמה מקומות מפרק אלמנה נזונית דקאמר אלמנה שהשאה שתים ושלש שנים וכו' בסוף פ"ק פריך ליה הכי אבל בדוכתי אחריתי דהוו זו אף זו לא פריך בגמרא הכי בכמה דוכתי כיון דלא פריך ליה הכי בדוכתי אחריני משמע דהכלא נמי לא דייקינן ליה ורב חסדא הוא דדייק ליה הכא דוקא וליה הלכתא כוותיה כיון דבדוכתי טובא לא דקדק כן הגמרא. אבל אין זה כלום דכיון דרב חסדא הביא סייעתא לדבריו מהב... וכן מה שתירצו בגמרא דמונין לו דקאמרה ברייתא שנייה הוי אחת הוא כדי שלא יחלוק על ברייתא קמייתא א"כ דל רב חסדא מהכא הדינים מוכרחים מכח הברייתות... נראה ודאי דגירסא אחרת יש לו בגמרא:

ה והוא מכניס מחתה מלאה וכו'. תימה דבפ"ב דיומא (דף כ"ס) איפליגו ר' יהודה ורבי אליעזר בן יעקב דלרבי יהודה לא היה פיים במחתה אלא כהן שזכה בקטורת אומר לזה

מעל ראשו של אחד מהן ומחזירה והוא האיש שמתחילין למנות ממנו ומפיסין כמו שיתבאר: **ב** ויוצאין לעבודה אנשים שעובדין בו. ושאר הכהנים מוסרין אותן לחזנין ומפשיטין אותן את בגדי הקדש ולא היו מניחין עליהן אלא המכנסים בלבד עד שלובשין בגדי חול וחוזרין ופושטין את המכנסיים של קדש ומחזירים החזנים את הכלים להלונות: **ג** כיצד מפיסין עומדין בהיקף ומסכימין על מניין שמונים מאה או אלף או כל מניין שיסכימו עליו. והממונה אומר להם הצביעו והן מוציאין אצבעותיהן אחת או שתים. ואם הוציא שלש מונין לו שלש. ואין מוציאין גודל במקדש מפני הרמאים שהגודל קצר ונוח להוציאו ולכפותו. והמוציא גודל אין מונין אותו לו. ומתחיל הממונה למנות מן האיש הידוע שהסיר מצנפתו תחילה. ומונה על אצבעותיהן וחוזר חלילה עד שישלים המניין שהסכימו עליו והאיש ששלם המניין אצל אצבעו הוא שיצא בפיים ראשון לעבודה: **ד** ולמה מונה המניין שהסכימו עליו על האצבעות שהוציאו ולא היה מונה על האנשים עצמן לפי שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר שנאמר ויפקדם בטלאים: **ה** ארבעה פייסות היו מפיסין בכל יום בשחרית. הפיים הראשון מי תורם את המזבח. הפיסו וזכה מי שזכה לתרום. והוא מסדר את המערכה. והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח. והוא מכניס מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת: **ו** הפיים השני זוכין בו שלשה עשר על סדר עמידתן. כיצד הממונה אומר להם הצביעו ומונה כדרך שביארנו. וזה שיצא בפיים ראשון הוא שוחט תמיד של שחר. והשני שעומד בצדו הוא מקבל את דם התמיד והוא זורקו. והשלישי הסמוך ל... מדשן המזבח הפנימי שהוא מזבח הקטורת. והרביעי שבצדו מדשן את המנורה ומ... את הנרות. והחמישי מעלה ראש התמיד ורגלו לכבש. והששי מעלה שתי הי... והשביעי מעלה העוקץ והרגל. והשמיני מעלה החזה והגרה. והתשיעי מעלה שתי הדפנ... והעשירי מעלה הקרבים. והאחד עשר מעלה סולת הנסכים. והשנים עשר מעלה החבי... והשלשה עשר מעלה היין של נסכים: **ז** הפיים השלישי אומר להן הממונה לכל א... בית אב של אותו היום מי שלא הקטיר קטורת מימיו יבא ויפיס. ויתקבצו אצל המכ... ויפיסו ומי שיצא בפיים זה ראשון הוא שיזכה להקטיר קטורת: **ח** הפיים הרב... מתקבצין כולן ומפיסין לידע מי מעלה איברים מן הכבש למזבח. הפיסו וזכה מי שזו... תמיד של בין הערבים אין מפיסין לו פיים אחר. אלא כל כהן שזכה בעבודה מן העבו... שחרית יזכה בין הערבים. חוץ מן הקטורת שהן מפיסין לה פיים אחר בין הערבים ו... כל מי שלא הקטיר קטורת מעולם מאנשי אותו בית אב ויפיסו עליה. ואם כבר הקט... כולן

ב ומ"ש ושאר הכהנים מוסרים אותם לחזנים וכו'. שם (דף ס"ו:) וג... ה' דתמיד:

ג כיצד מפיסין וכו' עד ויפקדם בטלאים. בפ"ב דיומא (דף כ"ב:) וכתב הרי"... בשם התוספות שזה שנוטל המצנפת לא היה יודע סך המנין והאומר המנ... היה יודע ממי נטל המצנפת:

ה ארבעה פייסות היו מפיסין בכל... בשחרית וכו' עד למזבח. ב... דיומא (דף כ"ב) ומנין שני גזרי עצים פ... בפ"ב דיומא שני בקעיות עצים ארוכים... רוחב המערכה ונותן אותו ממעל לעצי המ... ומקרא יליף לה לקמן עכ"ל. וז"ל הרי... פירש"י בריש יומא אחר שסידר המ... והדלקה נותן לרוחב המערכה שני עצים א... ארכן לרוחב המערכה. ומה שכתב והוא מ... מחתה וכו':

ו הפיים השני זוכים בו י"ג על סדר ע... וכו' עד היין של נסכין. ב... וגמרא בפ"ב דיומא (דף כ"ה):

כתב הריטב"א פ"ב דיומא הזורק הוא מ... האיברים כדי שתעשה עבודת ה... והבשר בכהן אחד וכתב עוד משום ד... וזריקה היא עיקר עבודת התמיד היו מנ... אותה אף על גב דדישון מזבח הפנימי... עושים תחלה:

ז הפיים השלישי אומר להם הממונה וכו'... הפיסו וזכה מי שזכה. שם ו... (דף כ"ו) ודלא כרא"בי דאמר בפ"ה דתמי... ל"ב:) המעלה איברים לכבש הוא מעלה... ע"ג המזבח:

ח תמיד של בין הערבים אין מפי... פיים אחר וכו'. בפ"ב... (דף כ"ו) מימרא דר"י ואע"ג דשני... של שחר היו בכהן אחד ושל בין הערבי... בשני כהנים כדתנן בפרק הנזכר כבר... הריטב"א שמי שזכה בהם בבקר אומר... לחבירו זכה עמי בען שני. ומ"ש חוץ מן ה... וכו'. שם. ומה שכתב ואם כבר הקטירו... מימיהם וכו':

משנה למלך

פ"ד ג ומונה על אצבעותיהן וכו'. עיין בירושלמי פרק ב' דיומא הלכה ב':

י הפיים השני כו'. כתב מרן בשם הריטב"א הזורק הוא מקטיר האיברים כו' ולא הבינותי דברים אלו שהרי הפיים הד' היה מי מעלה אברים מן הכבש למזבח, ופשטן של דברים נראה דהיינו להקטירם וכ"כ רש"י בפ' החליל (דף נ"ד) ששה כהנים הוזכים הוולכת איברים כו' עד שיגיע המעלה ומקטירם מן הכבש למזבח. והנראה מכוונת הריטב"א ז"ל דס"ל דזה המעלה את האיברים מן הכבש למזבח אינו המקטיר אותם אלא מתחלה היו ששה כהנים מעלים את האברים לכבש מתחיו ולמטה ואחר כך מי שזכה בפיים הד' היה מעלה אותם מן הכבש לראש המזבח ואח"כ היה הזורק הזורק ומקטיר. ומה שהביאו לזה הוא מדתנן מי מעלה איברים למזבח ולא תני מי מקטיר א... משמע דזה המעלה אינו מקטיר, אך לא ידעתי היכא רמיזא דבר זה, ומדברי רבינו כאן בפ"ו... דהמעלה הוא המקטיר וכדברי רש"י שהרי לא הזכיר אחר עליו זו ההקטרה וכן הוא דעת ה... ז"ל שכתב בס' המלחמות בפ"ב דיומא דהא דתנן מי מעלה איברים כו' בין על איברי ה... שחר בין על איברים שלא נתעלו מבערב היא ע"כ משמע דס"ל דמעלה איברים היינו הקטרה...

ה תמיד של בין הערבים כו'. כתב מרן ואע"ג דשני גזרים של שחר כו', ועיין כמ"ש ... פ"ב דיומא (דף כ"ו) ד"ה אלא:

כולן מימיהן מפיסין להן כולן בשחרית בפיים שלישי וזה שזכה בה שחרית מקטירה בין הערבים: **ט** בשבת שיש שם תמידין ומוספין ושני בזיכי לבונה כיצד הם עובדין. מפיסין בשחר אנשי אותו בית אב של משמר היוצא ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה של מוספין. וכל שזכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף. והמשמר האחר שנכנס בשבת מפיסין פייסות אחרות לתמיד של בין הערבים. ואלו ואלו חולקין בלחם הפנים: **י** ואין אוכלין את הלחם עד שיקטירו שני בזיכי לבונה על האש. והלבונה טעונה מלח כשאר הקרבנות: **יא** ואחר קרבן המוספין מקטירין שני הבזיכין. ושני כהנים מקריבין את שני הבזיכין: **יב** כיצד חולקין לחם הפנים בכל שבתות השנה. משמר הנכנס נוטל שש חלות. ומשמר היוצא נוטל שש. הנכנסין חולקין ביניהם בצפון שהרי הן מוכנים לעבודה. והיוצאין חולקין בדרום. ובזמן שיהיה יום טוב של אחד משלשה רגלים בשבת וכן בשבת שבתוך החג חולקין כל המשמרות בשוה בלחם הפנים. וכן אם חל יום טוב הראשון של חג בשבת חולקין כל המשמרות בשוה מערב יום טוב שהוא שבת בלחם הפנים מפני שהקדימו לעבודה. *וכן אם חל יום טוב האחרון להיות בערב שבת חולקין כל המשמרות בשוה בלחם הפנים באותה שבת שהיא מוצאי החג. ודבר זה תקנה כדי שיתאחרו הכהנים בשביל חילוק לחם הפנים ואם נתאחר אחד מבעלי משמר ולא בא ימצא אחר: **יג** *חל יום אחד להפסיק בין השבת ובין יום טוב כגון שהיה יום טוב הראשון של חג בשני או יום טוב האחרון בחמישי או יום של עצרת שחל להיות בשני או בחמישי. משמר שזמנו קבוע באותה שבת נוטל עשר חלות וזה הנכנס נוטל שתים. שהרי לא נשאר להם לעבודה הם לבדם אלא יום אחד שהוא ערב שבת או אחד בשבת ומתעצלין

השגת הראב"ד

*וכן אם חל יו"ט וכו' עד ודבר זה תקנה: א"א איני יודע מה שאמר כדי שיתאחרו והלא על כרחם מתאחרים ולפיכך הם חולקים. ומ"ש ואם נתאחר אחד מבעלי משמר וכו' סכל הבל:

השגת הראב"ד

*חל יום אחד וכו' עד וזה הנכנס נוטל שתים. א"א כל מה שכתב בכאן הבל ורעיון רוח שהמשמר שזמנו קבוע הם שני משמרות של אותה שבת והם נוטלין י' חלות והמשמר שהוא רחוק מביתו ולא יגיע לביתו ביום אחד מתעכב שם ונוטל שתי חלות:

כסף משנה

בשבת שיש שם תמידין ומוספין ושני בזיכי לבונה וכו'. בסוף סוכה (דף נ"ו:) משמרה היוצאה עושה תמיד של שחר ומוספין וכתב הריטב"א פ"ב דיומא [...]מד אחר י"ג כהנים הי"ד זוכה בבזך אחד והט"ו זוכה בבזך שני. ומ"ש והמשמר [...]זר שיכנס בשבת מפיסין פייסות אחרות לתמיד של בין הערבים שם ובפ"ב דיומא [...]ו דאמר ר"י אין מפיסין על תמיד של בין [...]בים אלא כהן שזכה בו בשחרית יזכה בו [...] הערבים מתיב והתניא כשם שמפיסין [...]ית כך מפיסין בין הערבים וכו' אמר רב [...]ל בר יצחק הכא בשבת עסקינן הואיל [...]מרות מתחדשות: ואלו ואלו חולקין בלחם הפנים. משנה בסוף סוכה (דף נ"ו): [...]מ"ש ואין אוכלים את הלחם עד שיקטירו שני בזיכי לבונה על האש. בפרק [...] הלחם (דף נ"ט:) הנן הקטירו הבזיכים [...]לות מתחלקות לכהנים. ומ"ש והלבונה טעונה מלח וכו'. בסיפרא פי"ד:

ומ"ש ואחר קרבן המוספין מקטירים שני הבזיכין. בפ"ג דיומא (דף [...] אביי (הוה) מסדר סדר מערכה משמא [...]א ואליבא דאבא שאול וכו' ומוספין קודמין [...]בין. ומ"ש ושני כהנים מקטירים שני [...]כין. משנה פרק שני דיומא (דף כ"ו:): ביצד חולקין לחם הפנים וכו' והנכנסין חולקין ביניהם בצפון כו'. משנה [...] סוכה (דף נ"ו). ומ"ש ובזמן שיהיה יו"ט אחד משלשה רגלים בשבת וכו' עד ימצא אחר. משנה וגמרא בסוף סוכה:

[...] הראב"ד וכן אם חל יו"ט האחרון להיות בערב שבת וכו' עד ודבר זה תקנה איני יודע מה שאמר כדי שיתאחרו וכו'. לדעת רבינו דמאי כדי שיתאחרו דקאמר [...]הרו במקדש ולא ימנעו מלבא למקדש וכ"ת [...] תועלת יש לנו כשיבאו למקדש שאם יתאחר [...] מבעלי משמר מלבא למקדש ימצא אחר [...]יבא במקומו וטעם מתיישב הוא:

[...]חל יום אחד להפסיק בין השבת ובין יום טוב וכו'. משנה שם חל יום אחד [...]יק בינתים משמר שזמנו קבוע היה נוטל [...]לות והמתעכב נוטל שתים. ופירש"י חל יום להפסיק בינתים כגון שחל יו"ט ראשון בשני [...]ת שהיו יכולים לבא באחד בשבת והם [...] ובאו מע"ש או שחל יום טוב אחרון [...] בחמישי שהיו יכולים לילך מע"ש ונתעכבו בשבת כל המשמרות שנתעכבו אין נוטלין [...] שתי חלות ומשמר שזמנו קבוע נוטל עשר [...]קין אותם בין משמר הנכנס למשמר היוצא [...] כל שבתות השנה עכ"ל. וכך הם דברי [...]ב"ד שכתב חל יום א' וכו' עד וזה הנכנס [...] שתים א"א כל מ"ש כאן הבל ורעיון [...] שהמשמר שזמנו קבוע הם שתי משמרות [...]אותה שבת והם נוטלין עשר חלות והמשמר [...] רחוק מביתו ולא יגיע לביתו ביום א' [...]כב שם ונוטל שתי חלות עכ"ל. אבל רבינו [...] חל יום א' להפסיק בינתים הוא שיהיה טוב ראשון של חג בשני (בשבת) או יום אחרון יום ה' וכשאירע כן לא ישאר [...]ור השני הנכנס אלא עבודת יום ראשון בלבד ויבוא החג ויתחתפו כלם בעבודה [...] יחול יו"ט הראשון יום שני או יכנס המשמר שני יום שבת אם יחול יו"ט האחרון [...]ה' לפי שכל יום שבת הוא יום שמתחלפין תלא אחת ותכנס השניה ומחלקים לחם [...] וכשיזדמן לאחת מהמשמרות זה המשמר שלא ישאר לו לעבוד אלא יום אחד [...]ל בדבר ויתעכב מלבא והרגוס ויתמהמה ואיתעכב ולפיכך תקנו לו שיקח מלחם [...] שתי ככרות בלבד עכ"ל בפירוש המשנה. נמצא לפירוש זה כשחל יום טוב ביום שני בשבת שקודם יו"ם משמר היוצא נוטל עשר והנכנס נוטל שתים וכשחל יו"ט האחרון להיות [...]שי בשבת שאחר המועד משמר הנכנס נוטל עשר והיוצא נוטל שתים. ופירוש מתיישב הוא ואיני יודע למה הבהיל אותו הראב"ד ואדרבא לישנא דהמתעכב דנקט מתניתין אתי [...] שפי לפירוש רבינו דהייעו המאחר מלבא לעבודה ואילו לפירוש רש"י והראב"ד נהי דכשחל יו"ט האחרון בחמישי שייך לומר המתעכב כשחל יו"ם הראשון בשני לא שייך לומר אלא המקדים:

לחם משנה

לזה שעמו זכה עמי במחתה. ולר' אליעזר בן יעקב איכא פיים במחתה ורבינו ז"ל שפסק מי שזכה בתרומת הדשן זכה במחתה לא אתי לא כמר ולא כמר וגם רבנן כתבו שם התוס' ז"ל דלא פליגי על ר' יהודה אלא דלאו בדעת כהן תליא מילתא ומיהו מודו דאין חוזרין ומפיסין אלא דהעומד לימינו זוכה מכח פיים וא"כ רבינו ז"ל אתי דלא כמאן. והול מקום אחר מלא רבינו ז"ל אשר נתלה שם והנהגו לא נדע וצ"ע:

יג חל יום א' להפסיק וכו'. כבר ביאר רבינו ז"ל בפירוש המשנה פירוש מסכים למה שכתב כאן וכמ"ש הרב בעל כסף משנה ז"ל. וי"ל עליו במה שכתב בעצרת שחל ביום שני או חמישי דהא עצרת לא הוי אלא יום א' בשבוע ונשארו כל החמשה ימים להם לעבודה ואינם מתעצלים. וי"ל דמכ"מ כיון דביום עצרת הם מתעצלים ואינם באים שם מפני שיש אחרים א"כ אינם באים בשביל יום אחד שנשאר כשחל עצרת בחמישי דכיון דהתחילו שלא לבא בעצרת מתעצלים הם אחרי כן. וכן כשחל בשני מתעצלים הם ביום הראשון מפני שאין להם אלא אותו היום לבד ותיכף בא עצרת ואע"ג דאחר עצרת לא יתעצלו שנשארים ארבעה ימים מכ"מ בשביל יום ראשון מתעצלים הם וכל זה דוחק. ועוד יש לדקדק בלשון רבינו ז"ל שכתב וזה הנכנס נוטל שתים ונתן טעם שהרי לא נשאר להם אלא יום א' שהוא ערב שבת או אחד בשבת וכשנשאר להם ערב שבת דהיינו חל בחמישי הוי איפכא דבשבת אחר המועד משמר הנכנס נוטל עשר והיוצא נוטל שתים דכן הוא לפי פירוש רבינו ז"ל וכמ"ש הרב בעל כ"מ ז"ל ואיך פסק רבינו ז"ל בשני חלוקות בין חל בשני בין חל יום טוב האחרון בה' דנוטל משמר הנכנס שתים, וי"ל דמשום עצרת נקט ליה דבשבת שלפני עצרת בין כשחל עצרת ביום שני בין כשחל ביום ה' משמר הנכנס דהיינו של שבוע של עצרת נוטל שתי חלות והיוצא דהיינו של שבוע שלפני עצרת נוטל עשר וטעמו שאותו של שבוע של עצרת הוא מתעצל ביום ראשון או ביום שני ומפני אותו העצלות אין נותנין אלא שתי חלות. וא"ת לפירוש רבינו ז"ל היכי קאמר רבא בפ"ק דיומא גבי ברייתא דנוטל חלק משתי חלות וכו' רבי אומר לעולם חמש שנאמר והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו רבא אמר כולה וכו' וסבר לה כרבי יהודה ואלא מאי ארבע וכו' לא קשיא הא דאיכא משמר המתעכב הא דליכא משמר המתעכב. ולפירוש רבינו ז"ל לעולם איכא משמר המתעכב כיון דקרי מתעכב למשמר הקבוע באותו שבת ומה שייך לומר היכא דליכא. וי"ל דלפירוש רבינו ז"ל ה"ק היכא דליכא משמר שנוטל ב' חלות כגון בכל שבתות השנה אז נוטל חמש אבל כשחל יום א' בשני בשבוע או בחמישי בשבוע דאז משמר הקבוע נוטל שתי חלות לבד אינו דין שמאותן השתי חלות יקח מהם הכ"ג אחת כיון שהגיע להם חלק מועט בשלמא בשאר ימות השנה שמגיע לכל משמר חמש יקח מכל א' שנים ומחצה שהרי נשארים לו שנים ומחצה אבל כשאינו מגיע לו אלא [...] אין ראוי שיקח ממנו א' ולכך אינו נוטל הכ"ג חלק מהמשמר המתעכב אלא מהמשמר אחר ולכך נוטל ארבע. כך נראה לי לפרש לפי פירוש רבינו:

ואין

כהן

משנה למלך

בשבת שיש שם תמידין ומוספין כו'. נסתפקתי בדין ספייסות שתקנו חכמים ארבעה פייסות בכל יום לקרבן התמיד ביום שהיה בו קרבן יחיד מי היה זוכה בו. ואפשר לומר [...] שזכה בעבודה מעבודת התמיד היה זוכה ג"כ בקרבן יחיד וכמ"ש רבינו דבשבת שיש שם [...] ומוספין וכו' כל שזכה בעבודה מעבודות התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף, [...] הזוכים בפיים השני הם הזוכים בקרבן יחיד וכן הזוכה בפיים הד' ואם היה קרבן יחיד [...] האיל או שור דקי"ל דהאיל מוליכין אותו שמונה כהנים והפר כ"ד נראה שהכהנים העומדים [...] י"ג כהנים שזכו בפיים שני הם זוכים על הסדר בעבודות המיותרות שיש באיל או בפר [...] למ"ש דבשבת שהיו שני בזיכי לבונה העומד אחר י"ג כהנים הי"ד זוכה בבזך אחד והט"ו [...] בבזך שני. שוב ראיתי שזה אינו שהרי כתב רבינו בפ"ו מהל' מעה"ק דין י"ע אבל עולת היחיד אם רצו לסוליך נתחים בפחות מאלו או ביותר מוליכין ע"כ, ולפי זה עדיין לא ידענו מי יזכה בהקרבת קרבן יחיד, הן אמת שראיתי בירושלמי סוף פ"ב דפרו של יחיד היה קרב בששה ולפי הירושלמי הזה ניחא שהששה שזכו בקרבן התמיד הם זוכים בקרבן יחיד אך רבינו שלא הביא הירושלמי הזה נראה שדחאו מהלכה ונראה שטעמו הוא משום דבירושלמי למדו דין זה מדכתיב וערכו בני אהרן הכהנים הרי כאן ששה ופסוק זה מיירי בבן הבקר דקרבן יחיד, אך בתלמודא דידן בפ"ב דיומא (דף כ"ז) למדו מפסוק זה לטלה שטעון ששה ואע"ג דהאי קרא בבן הבקר כתיב כבר הקשו זה שם בגמרא ותירצו קושיא זו וא"כ אזדא ליה דינא דהירושלמי וא"כ הדרא קושיין לדוכתה דמי זוכה בקרבן זה. שוב ראיתי לרש"י בפ"ב דיומא (דף כ"ו) עלה דמתני' דקתני אבל בקרבן יחיד אם רצה להקריב מקריב שכתב אם רצה להקריב כהן יחידי אם סכל ובלא פיים ע"כ פרי דס"ל דלא היה פיים לקרבן יחיד

ומתעצלין ואין באין מהן אלא מעט: **יד** כהן גדול לעולם נוטל מכל משמר חצי החלות שזכה בהן שנאמר והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו. ואין כהן גדול נוטל פרס שאין זה כבודו:

פרק חמישי

א מצות [א]עשה לסדר לחם הפנים בכל יום שבת על השולחן לפני ה' בהיכל שנאמר ביום השבת ביום השבת יערכנו הכהן וגו': **ב** ודבר ברור בתורה שהוא שתים עשרה חלות כל חלה שני עשרונים. ועורכין אותו שני סדרים. שש חלות בכל סדר. חלה על גבי חלה ובין כל שתי חלות שלשה קנים של זהב כדי שתהיה הרוח מנשבת בו. וסומך כל מערכה בשתי קשוות. ונותנין בצד כל מערכה כלי שיש בו קומץ לבונה שנאמר ונתתה על המערכת לבונה זכה. וכלי זה הוא הנקרא בזך. נמצאו שני קומצי לבונה בשני הבזיכין. ושוליים היו לבזיכין כדי שיניחום על השולחן: **ג** שני הסדרים מעכבין זה את זה. ושני הבזיכין מעכבין זה את זה. והסדרין והבזיכין מעכבין זה את זה. ואין מחנכין את השולחן אלא בלחם הפנים בשבת. מיום השבת ליום השבת מוציאין את הלחם שהוא שם על השולחן משבת שעברה ומסדרין לחם אחר. וזה שמוציאין הוא שחולקין שתי המשמרות הנכנסת והיוצאת עם כהן גדול ואוכלין אותו: **ד** [ב]וכיצד מסדרין את הלחם ארבעה כהנים נכנסים. שנים בידן שני סדרין. ושנים בידם שני בזיכין. וארבעה מקדימין לפניהם שנים ליטול שני סדרים ושנים ליטול שני בזיכין שהיו שם על השולחן. הנכנסין עומדין בצפון ופניהם לדרום. והיוצאין עומדים בדרום ופניהם לצפון. אלו מושכין ואלו מניחין וטפחו של זה בתוך טפחו של זה שנאמר לפני תמיד: **ה** יצאו ונתנו את הלחם שהוציאו על שולחן זהב אחר שהיה באולם והקטירו הבזיכין ואחר כך מחלקין החלות. ואם חל יום הכפורים להיות בשבת החלות מתחלקות לערב: **ו** כיצד מעשה לחם הפנים. מביא ארבע ועשרים סאים חטים הראויות למנחות. ושפין אותם ובועטין בהן כשאר חטי מנחות. וטוחנין אותן ומנפין מהן באחת עשרה נפה ארבעה ועשרים עשרון סולת. ועושין מהם שתים עשרה חלות מצות. ואם נפה אותם באחת עשרה נפה או שלא הוציאן מעשרים וארבע סאים הואיל ונעשו כן מכל מקום כשירות. לא נאמרו השיעורין האלו אלא למצוה: **ז** *לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן

א סמ"ג עשין קל: ב סמ"ג שם: *[עי' תוי"ט מנחות מ"ב פי"א ד"ה לישתן וע"ש ד"ה אפייתן]:

לחם משנה

יד ואין כ"ג נוטל פרס לפי שאין זה כבודו. שם בפ"ק דיומא (דף י"ז:) אוקי אביי ברייתא רישא ומציעתא כרבנן ומודו רבנן בפרוסה דלאו אורח ארעא למיהבה לכ"ג ורבא אוקי כולה כרבי וכדכתיבנא לעיל. וקשה אי רבינו ז"ל פסק כרבא א"כ מנא ליה דאין כ"ג נוטל פרס הא אין זה אלא לפי אוקימתא של אביי לא לפי אוקימתא של רבא. ועוד אי פסק כרבא היה לו לחלק בין היכא דאיכא משמר המתעכב להיכא דליכא כיון דכולה ברייתא רבי וליכא מאן דפליג עליה ואע"ג דאיהו סבר כר"י ובהא לית הלכתא כוותיה מ"מ במאי דחלק בין משמר המתעכב להיכא דליכא משמר המתעכב בהא לא איפליגו עליה, ואי פסק כאביי אם כן כיון דרבנן איפליגו על רבי למה פסק כרבי היה לו לפסוק כרבנן דלעולם נוטל חדא בגיר מפלגא ועוד דכאוקימתא דרבא יש לו לפסוק דקי"ל בכולה גמרא דהלכתא כרבא לגבי אביי. וי"ל דפסק כאביי משום דשם הקשו לרבא אי הכי מאי רבי אומר לעולם חמש ואסיק בקשיא וכיון דאסיק בקשיא לכך פסק כאביי, והא דפסק כרבי ולא כרבנן משום דבפרק מי שמת גבי ההוא דאמר לדביתהו נכסי לך ולבניך אמר רב יוסף קנתה מחצה והביא ראיה מדברי רבי דאמר והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו וכיון דרבי יוסי הביא ראיה מדבריו משמע דהלכתא הכי:

פ"ה ב וסומך כל המערכה וכו'. אלו הם הארבעה סניפין שהוזכרו בפרק שתי הלחם (דף נ"ד:) וכמ"ש רבינו ז"ל בפ"ג מהל' בית הבחירה ופרש הדברים שם וכתב שהם שנקראו בתורה קשותיו וכמו שכתב כאן ושם כתב ארבעה סניפין היו לשלחן וכו'. ואע"ג דלכאורה נראה דמ"ש היו לשלחן באלו הסניפין על השלחן היה נראה דאין פירוש דבריו כן אלא דע"ג קרקע היו מונחים ומפני שהם נוכך השלחן קאמר שם שלחן דאל"כ קשה מדברי רבינו ז"ל מדידיה אדידיה דלקמן נראה דרבינו ז"ל פסק כמ"ד דלחם הפנים כמין תיבה פרוצה וכמ"ש כל חלק מהם וכמ"ש שם הרב בעל כ"מ ז"ל. ולדידיה אמרינן בפרק שתי הלחם [שם] דסניפין על גבי קרקע מונחין וכמ"ש שם לדברי האומר כמין ספינה רוקדת סניפין ע"ג שלחן מונחין ולדברי האומר כמין תיבה פרוצה סניפין ע"ג קרקע מונחין וא"כ כיון דכאן פסק כמ"ד תיבה פרוצה כדכתיבנא לא היה לו לכתוב שם ע"ג שלחן דהיינו כמ"ד כמין ספינה רוקדת לכך ודאי כוונתו כמ"ש: ונותנין בצד כל מערכה וכו'. היינו כאבא שאול שעל בסמוך משמע. ובפ' הקומץ פרק שליפי דמנחות (דף כ"ו כ"ז) בעי רבי יצחק נפחא אליביה איברים שסידרן בצידי מערכה מהו וכו' ומדבעי אליביה משמע דהלכתא כוותיה ועוד בפרק שתי הלחם רבי סבר כוותיה וכמ"ש הר"י קורקוס ז"ל:

ג ואין מחנכין את השלחן וכו'. בפ' התכלת (דף מ"ט) הקשו שלא בחול איחנוכי הוא דלא איחנוך הא קדושי מקדיש כלומר דמשמע דאין מחנכין בחול משמע דבחול מיהא הוי קדוש והא קי"ל בפרק שתי הלחם דלא [מקדיש] לחם הפנים אלא בשבת ותירצו היא גופה קמשמע לן דחינוך וקידוש דשלחן בשבת הוא. ורבינו ז"ל תפס לשון המשנה שמתפרש במשנה יפורש בלשונו:

ד הנכנסין עומדין בצפון ופניהם לדרום וכו'. כך הוא שם לשון המשנה והיינו כמ"ד שלחנות מזרח ומערב מונחין ורחבן צפון ודרום וכן פירש"י ז"ל שם וכן פסק רבינו ז"ל בפ"ג מהלכות בית הבחירה דשלחן מזרח ומערב מונח דהיינו לאורך הבית ורחבו בין צפון לדרום. וקשה דהא הוי פלוגתא דרבי ור"א בר"ש בפרק שתי הלחם שם דטעמא דרבי דגמר ממנורה ור"א סבר דמנורה גופא צפון ודרום מונחת. ורבינו ז"ל פסק בפ"ג מהל' בית הבחירה גבי מנורה דצפון ודרום מונחת וכמ"ש שם היו כנגד רוחב הבית בין צפון ודרום איך פסק שם דשלחן מזרח ומערב מונח הא טעמיה דרבי לא הוי אלא משום דיליף ממנורה וכיון דליתיה במנורה ליתיה בשלחן וצ"ע:

ו ובועטין בהן כשאר חיטי מנחות וכו'. וכמו שביאר רבינו ז"ל בסוף הלכות איסורי מזבח:

ז לישתן ועריכתן בחוץ וכו'. בפרק שתי הלחם (דף נ"ה:) אמרו במשנה אחד שתי הלחם ואחד לחם הפנים לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים והקשו בגמרא הא גופא קשיא אמרת לישתן ועריכתן בחוץ אלמא מדת יבש לא נתקדשה והדר תני ואפייתן בפנים אלמא מדת יבש נתקדשה ואמרו שם מאי קושיא דילמא עשרון לא מקדש אלא פי קשיא הא קשיא ואפייתן בפנים אלמא תנור מקדש ואין דוחות את השבת איפסילא בלינה ותירץ שם רב אשי מאי מבפנים מקום זריזין ואמר שם דהא דרב אשי בר... וכתבו

כסף משנה

יד כהן גדול נוטל לעולם מכל משמר חצי החלות וכו' עד סוף הפרק. בפרק ק' דיומא (דף י"ז:):

פ"ה א מצות עשה לסדר לחם הפנים וכו'. ועורכים אותו שני סדרים מבואר בתורה:

ב ומ"ש ובין כל שתי חלות שלשה קנים זהב וכו' וסומך כל מערכה בשתי קשוות. פרק שתי הלחם (דף נ"ו) במשנה. ומ"ש ונותנין בצד כל מערכה כלי שיש בו קומץ לבונה וכו' כתוב בתורה ונתת על המערכת לבונה זכה ובמשנה פרק שתי הלחם אמרינן שהיה בשני בזיכין. ומ"ש ושוליים היו לבזיכים וכו'. בברייתא פרק התמיד נשחט (דף ס"ד:) ובתוספתא דמנחות פי"א. ומ"ש נותנין בצד כל מערכה. הוא כאבא שאול דאמר [מנחות] ונתת על המערכת לבונה זכה הוא כמו משה מנשה שפירושו אצלו ופסק כמותו שדעת רבי שם [דף ס"ב] גבי הכבשים כמותו והלכה כרבי מפני דמ... אמורשי טעמו ועוד דבפ' הקומץ [דף כ"ז] בעו ר' יצחק אליביה כן כתב קורקוס ז"ל:

ג שני הסדרים מעכבים זה את זה ו... משנה בפ' הקומץ רבה (דף כ"...

ואין מחנכין את השולחן אלא בלחם ה... בשבת. משנה בפרק התכלת (דף מ...

מיום השבת ליום השבת מוציאין את ה... וכו'. משנה בפ' שתי הלחם (דף ...

ד ומ"ש וכיצד מסדרים את הלחם וכו' ... החלות מתחלקות לערב. משנה ... (דף נ"ט:):

ו כיצד מעשה לחם הפנים וכו'. משנה אלו מנחות (דף ע"ו:). ומ"ש ו... מהם בי"א נפה שם במשנה. ומ"ש לא ... אותם בי"א נפה או שלא הוציאן מכ"ד וכו'. שם בברייתא כל המנחות שריבה ... כאן שלהם או שמיעט במדה שאין ... כשירות:

ז לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים משנה פרק שתי הלחם (דף ... אחד שתי הלחם ואחד לחם הפנים ... ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים וכו' רבי י... אומר

משנה למלך

יחיד, אך לא ידעתי אם הדבר תלוי בדעת בעלים דלמי שירצו הבעלים יתנו אותו להקריב או דלמא כל הקודם זכה. ומפשטן של דברים נראה דכל הקודם זכה ולא ידעתי למה לא חששו חכמים דלמא אתו לאינצויי בקרבן יחיד כמו שתקנו בקרבן צבור והיה להם לתקן פיים ג"כ בקרבן יחיד ואולי דדוקא בקרבן ציבור חששו חכמים דאתו לאינצויי משום דחביב להם טובא עבודת ציבור ודוחק. שוב ראיתי להרב בעל תוי"ט שגם הוא הקשה כן יע"ש:

ד"ע דמוספי שבת אמרינן בר"פ שני שעירי דלמאוה בעינן שיהו שוין והתוספות כתבו שם דשוי לעכובא ולא דמו לשני שעירים ושני כבשים ושתי צפורים דלא הוו אלא למצוה. אך רש"י ז"ל חולק על זה וסבירא ליה דגם מוסף שבת מאי דבעינן שוים אינו אלא למצוה. ורבינו לא ... כלל דין זה ולא ידעתי למה:

פ"ה ז לישתן ועריכתן בחוץ כו'. תנן בפ' שתי הלחם (דף נ"ה) אחת שתי הלחם ואחת לחם הפנים לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים ואינן דוחות את השבת ובגמ' הא גופא קשיא אמרת לישתן ועריכתן בחוץ אלמא מדת יבש לא נתקדשה ואפייתן בפנים ... מדת יבש נתקדשה ופירש"י דמדת יבש היא עשרון שנמדד בו ואם היתה מדת יבש מוקדשת נפסל ביוצא דס"ל לרש"י דכל שנתקדש בכלי נפסל ביוצא אך התוס' חולקים בזה וס"ל דאינו ... ביוצא

ואפייתן בפנים בעזרה כשאר המנחות. ולשין אותן אחת אחת. ואופין אותן שתים שתים: ח ושלשה דפוסין של זהב היו להם. אחד שנותנין בו החלה והיא בצק. והשני שאופין אותה בו. והשלישי שנותנין אותה בו כשרודה אותה מן התנור כדי שלא תתקלקל: ט כל חלה מהן מרובעת שנאמר לחם הפנים שיהיו לו פנים רבים. אורך כל חלה מהן עשרה טפחים. ורחבה חמשה טפחים. ורומה שבע אצבעות. והשולחן אורכו שנים עשר טפח ורחבו ששה טפחים. נותן אורך החלה על רוחב השולחן נמצאת החלה יוצאת שני טפחים מכאן ושני טפחים מכאן. וכופל את היוצא מכאן ומכאן וישאר בין שני הקצוות רוח באמצע. וכן מניח חלה על גבי חלה עד שעורך שש חלות. וכן עושה בצד המערכה שנייה שש חלות: י אאין אפיית לחם הפנים דוחה את השבת ולא את יום טוב. אלא בערב שבת אופין אותן ועורכין אותן למחר. ואם חלו שני ימים טובים של ראש השנה להיות בחמישי ובערב שבת אופין אותן מיום רביעי: יא לא סדור הקנים ולא נטילתן דוחה את השבת. אלא מערב שבת נכנס ושומטן ונותנן לאורך השולחן. ובאחד בשבת נכנס ומכנים את הקנים בין החלות: יב סידר הלחם בשבת כמצותו ולא הניח עמו בזיכי לבונה עד למחר ולשבת הבאה הקטיר הבזיכין נפסל הלחם ואינו קדוש. וכן אם סידר הלחם והבזיכין באחד בשבת והקטיר הבזיכין לאחר שבת הבאה הלחם אינו קדוש ונפסל. אבל אם הקטיר הבזיכין בשבת

א סמ"ג שם:

כסף משנה

כל מעשיהם בפנים ופסק כת"ק. ומ"ש כשאר כל המנחות, הוא תימה שהרי כתב ...'ב ממעשה הקרבנות שהמנחות לישתן ועריכתן ואפייתן בפנים. ודוחק* לומר שמ"ש כל המנחות לא קאי אלא אאפייתן. ומ"ש ולשין אותן אחת אחת וכו'. משנה פרק שתי הלחם (דף צ"ד):

כל חלה מהן מרובעת וכו'. בפרק שתי הלחם (דף צ"ה) תניא על אפיית להם ... כמין כוורת היה לה בתנור ודומה כמין מרובעת ובגמ' (דף צ"ד) אתמר לחם הפנים ... שוים אותו ר' חנינא אמר כמין תיבה ... ר' יוחנן אמר כמין ספינה רוקדת ומהיב ... לר"י מהאי ברייתא דדומה כמין טבלא ... ושני ופיה דומה כמין טבלא מרובעת ... רבינו וכתב שהיתה מרובעת משמע ... כר' חנינא וצריך טעם למה דהא בגמרא ... [צ"ה.] קאמר דתניא כוותיה דר"י. ואפשר ... משום דר' חנינא עדיף מר"י וקשיש מיניה ... [כתובות ק"ג:] ר' חנינא בר חמא ישב ... והוי כמו תנא: אורך כל חלה מהם עשרה ... וכו'. משנה פרק שתי הלחם (דף צ"ו) ... דר"י ור"מ ופסק כר"מ ונראה שהטעם ... דאבא שאול סבר כוותיה. ומ"ש ורומה ז' ... הוא פי' מה ששנינו וקרנותיו ז' אצבעות. ... ג כתב בפירוש התורה פרשת תרומה ... כופל מן האורך טפחיים מכאן וטפחיים ... ואותם הטפחיים עומדים בגובה כמו ... ועניין קרנותיו לפי הנראה לא היתה ... בעלת ארבע צלעות בשלימות אבל היתה ... ח' צלעות ארבע צלעות לצד הזויות ... והם אשר קראום קרנות ואורך כל ... הם היה ז' אצבעות ובזה האופן ישלם ... הלחם שיהיו לו פנים רבים בכל אחד ... המקיפים בו כי כל אחד מששת ... המקיפים בכל גוף שיהיה בזה התואר ... לג' שטחים עד שכבר יקיפו בו י"ח ... שטחים בכל א' מדפניו וארבע ... החלה. ואולם עובי אלו החלות לא ... כי כבר יתחלף לפי קושי הבצק ורכותו, ... עמי היה עביו פחות מאצבע וזה יתבאר ... העשרון שהיה עשירית ג' סאין ואמה ... ברוס שלש אמות היה מחזיק מ' ... לזה יהיה שיעור העשרון אמה על אמה ברום חצי אצבע וחמישית חומש אצבע ... כמו ש' אצבעות ורביע אצבע בקירוב. ובהיות הענין כן הנה החלה הנעשית משני ... מעשרה טפחים אורך וחמשה טפחים רוחב לא יהיה כי אם שש שמיניות אצבע ... כשהוא שיעור הבצק כשיעור הסלת אשר ממנו נעשה והוא מבואר שהבצק כשיהיה ... יהיה נוסף כמותו על כמות הקמח ואם היה שיהיה נוסף הנה הוא מעט אבל ... בהוש שכמות הבצק הזה הוא פחות מכמות הקמח ולזה לא יתכן שיהיה עובי אלו ... כי אם פחות מאצבע ולזאת הסבה תמהנו על הרמב"ם במה שפירש וקרנותיו ז' ... החלה היה ז' אצבעות ועוד שכבר התבאר שם שיעור שתי הלחם שהיו באים ... שהם באים חמץ שהיה כל אחד מהם עשרון והנה היה ארכו שבעה טפחים ורחבו ... וקרנותיו ארבע אצבעות והוא מבואר שהבצק שיהיה חמץ הוא רב הכמות ממה שהיה ... מצה ואם היה הרצון בקרנותיו עביו הנה יהיה שיעור החלה שהיא מצה הבאה ... גרופים יותר מג' שיעורים מהחלה שהיא חמץ הבאה מעשרון אחד וזה בלתי אפשר ... נים עם שהוא רחוק שיהיה מוגבל האורך והרוחב והעובי כי הכמות יתחלק לפי ... הבצק ורכותו וכו' ולזה הוא מבואר כי הרצון בקרנותיו כמו שפירשנו אנחנו עכ"ל:

אפיית לחם הפנים דוחה את השבת ולא את יום טוב וכו' עד ונותנן לאורך השלחן. משנה שם:

סידר הלחם בשבת כמצותו וכו' אבל אם הקטיר הבזיכים בשבת נפסל הלחם. כך היא הגירסא בספרים שבידינו ואיני יכול להלום לשון אבל. ומצאתי בספר ישן (איני רואה מקום לדוחק הזה כלל דאשמעינן רבינו דאע"ג דלישתן ועריכתן של חלות לחם תוך ושאר מנחות בפנים באפייתן הושוו כולם דאלו ואלו בפנים):

לחם משנה

וכתבו שם התוספות ז"ל ותברא מי ששנה זו לא שנה זו ע"כ. וכיון דנראה דפליגא רישא אסיפא דלמ"ד תנור מקדש אפייתן בפנים ודוחות את השבת דהא איפסלא בלינה ומ"ד אין דוחות את השבת אית ליה דתנור אין מקדש ואפייתן בחוץ. א"כ קשה על רבינו ז"ל איך פסק תרווייהו דסתרן אהדדי ועוד בלאו הכי מ"ש מתביתי כ"ג דכתב רבינו ז"ל לעיל בפ"ג דדוחה את השבת משום שהמרחשת מכלי הקדש הוא ונפסל בלינה הכא נמי כיון דתנור מקדש איתיה להך טעמא והו קשיא מאי דהקשו בגמ' מעיקרא דמאי לישתן ועריכתן בחוץ וליכא לשנויי מאי דקילו בגמרא דעשרון לא מקדש וכדפירש רש"י ז"ל במשנה דחביתי כ"ג כמ"ד לא משחו עשרון הפלס מפני שכל אדם מודד בו מנחתו דפעמים שמוציאו דבהדיא כתב רבינו ז"ל בפ"א מהלכות כלי מקדש שנמשחו שכתב שם שתי מדות של יבש היו במקדש וכו' ואחר כך כתב כל המדות האלו קדש ומכלי שרת. וי"ל דרבינו ז"ל מפרש שכשאמרו בגמ' דרב אשי בדוחא אינו רוצה לומר דמתניתין הוי תברא כדכתבו התוספות ז"ל אלא תירוץ המשנה דהתנור מקדש קצת ואינו מקדש לגמרי אינו מקדש ליפסל בלינה אבל מקדש שתהא אפייתו בפנים ודיקא נמי דאית ליה לרבינו ז"ל הכי דבסוף פרק י"ב מהלכות מעשה הקרבנות כתב רבינו ז"ל ומחבת ומרחשת היו בעזרה ושהיהן מכלי שרת ומקדשין ותנור של מקדש של מתכת היה ע"כ. ומדלא כתב שהיא מכלי שרת כמו המחבת והמרחשת משמע דאינו מקדש לגמרי ואע"ג דבפרק דם חטאת אמרו דהוי של מתכת משום דלחם הפנים אפייתן בפנים דתנור מקדש להו לאו קידוש גמור קאמר לפסול בלינה אלא לענין שתהא אפייתו בפנים. זה נראה לי לתרץ קושיות ראשונות אבל מ"מ הא דעשרון שהקשיתי צ"ע: כשאר מנחות וכו'. לא קאי אלא לענין האפיה אבל הלישה והעריכה כתב רבינו ז"ל בפי"ב מהלכות מעשה הקרבנות דטחינתן והרקדתן בחוץ. וא"ת מאי שנא הא משאר מנחות כבר כתבו התוס' ז"ל בפ' שתי הלחם משום דשתי הלחם ולחם הפנים אינם טעונות שמן אבל המנחות הטעונים שמן בעינן בפנים דומיא דחביתי כ"ג ובמתני' דנקט חביתי כ"ג לאו דוקא דה"ה שאר מנחות הטעונות שמן דלישתן ועריכתן בפנים והכריחו הדבר שם (דף צ"ה) מהתוספתא:

ח ושלשה דפוסין [של זהב] היו שם. ברייתא ברים פ' שתי הלחם (דף צ"ד) ואע"ג דבמשנה לא הזכירו אלא שני דפוסין כבר ישב זה הרב מהר"ר אליה מזרחי ז"ל בפרשת תרומה וע"ש ושם תראה גם כן צורת לחם הפנים לדידן דקי"ל כמין תיבה פרוצה: אחד שנותנין בו החלה והיא הבצק וכו'. התוס' ז"ל כתבו ברים פרק שתי הלחם וא"א לברר אם היה מתקן הלחם מחוץ לדפוס שהיה הדפוס בתוך הלחם או הלחם בפנים כו' והאריכו שם. ומלשון רבינו ז"ל שכתב שנותנין בו החלה משמע שנותנין הבצק בתוך הדפוס:

ט כל חלה מהן מרובעת וכו'. נראה דפסק כמ"ד כמין תיבה פרוצה וכדכתב הרב בעל כ"מ ז"ל. וקשה מה שהקשה הרב הנזכר דהא בגמרא תניא כמ"ד כספינה רוקדת. והאפשר דטעמו משום דבגמרא מקשה שם כמה קושיות אליביה ושני להו בשנויי דחיקי וגם התוס' ז"ל הקשו שם קושיות אחרות לפי סברתו שצריך לדחוק הרבה ומפני שראה רבינו ז"ל כל אלה הדוחקים לא פסק כוותיה. ומ"מ אין כל זה מספיק אחר שאמרו שם תניא כותיה ועוד ר"י דאמר הלחם מעמיד את הסניפים וכו' סבר כוותיה וצ"ע: ורומה שבע אצבעות. הוא פירוש מה ששנו שם וקרנותיו שבע אצבעות וקשה לזה דשם הקשו לרבי יוחנן דאמר דשלחן מקדש ע"ו טפחים לר"י ושנים עשר לר"מ דהא מקדש טפי דהא איכא קרנות ותירצו קרנות לגויה דלחם כייף להו, ובשלמא לפירש"י ז"ל שפירש דקרנות ר"ל שהיה מדביק בצק בכל זוית כעין קרנות אתי שפיר דמקשה דהא איכא קרנות שבולטין בראש הדופן והוי יותר מטפחים בין זה לזה אבל לפירוש רבינו ז"ל דקרנות היו רוב הלחם אין מקום לקושיא זו דהאין זה מרבה בגובה כלל וצ"ע*: והשלחן ארכו י"ב טפחים וכו'. פסק רבינו ז"ל כר"מ משום דכיון דהלכה כאבא שאול דהבזיכין היו בצד המערכה ולא עליה וכמו שנתבאר למעלה אם כן ע"כ הלכה כר"מ דאל"כ לא היו הבזיכין בצד המערכה דלר' יהודה כל השלחן מלא בלחם הפנים ולא נשאר מקום פנוי לבזיכין:

אין אפיית לחם הפנים דוחה את השבת ולא את יו"ט וכו'. משנה בסוף פרק שתי הלחם (דף ק':):

סידר הלחם וכו' ולשבת הבאה הקטיר הבזיכין נפסל הלחם כו'. ואלולי מאי דנקט בשבת הבאה אפשר לדעת רבינו ז"ל דדוקא הכא דלא נשלמו שבעה ימים לבזיכין דלא היו הבזיכין אלא שבה אז נפסל הלחם ואינו קדוש ליחייב עליו משום פיגול ונותר אבל אם הקטיר הבזיכין והלחם ביום א' אחר השבת כיון דנשלמו שבעת ימים לבזיכין הלחם

*[וכן הקשה הפרי"ע בפי"א מ"ס דמנחות וע"ש באריכות]:

משנה למלך

א הקושיא בגמ' היא דאי מדה יבש נתקדשה מיגואה מלאה אי אפיק להו אבראי, ובגמ' ... דאי שנא ס"ל דעשרון אינו מקדש אבל תנור מקדש. ונראה שהכוונה היא דכיון שהתנור ... היו אופין אותם בחוץ היה נפסל ביוצא לרש"י ולתוס' משום גנאי אלא שקשה יאשו ... עור של תול דומיא דלישתן ועריכתן שהיתה בכלי חול שאם היתה בכלי שרת הוה בעי ... אמרינן בפ"ק דמנחות (דף ס') אלא נראה שהטעם הוא דבעינן שהתנור יקדש את הלחם ... אין כלי שרת מקדשים כי אם בפנים וכמו שפסק רבינו סוף פ"ד מפסו' המוקדשין. הו אמרינן ... לא קאי אלא לענין אפייה ואפייתן בפנים לאו משום תנור מקדש ואין דוחות את השבת משום לינה ורב אשי רצה לתרץ לגם דמאי דתנן דאפייתן בפנים הכוונה היא במקום זריזין ולא בעזרה לפי שאין התנור מקדש אלא בחוץ יאפום כהנים זריזים כדי שלא תחמיץ ובגמרא דמו דברי רב אשי הללו משום דמה נפשך אי אפיה בעינן זריזין ליפס ועריבה נמי בעינן זריזין ואי ליפס לא בעינן זריזין אפיה נמי לא בעינן זריזין שהרי בכל המלאכות הללו יש לחוש לחמוץ וסיימו בגמרא דהא דרב אשי בדוחא היא וכתבו התוס' דתברא היא ומי ששנה זו לא שנה זו ע"כ. ומ"ש מרן ודוחק לומר וכו' אמר כל זה שדוחק אין ספק שכוונתו היא כך וכבר כתב בלשון מוס בפ"ח מהלכות אלו בדין ו' יע"ש:

בשבת [לא] נפסל הלחם: **יג** כיצד יעשה בלחם ובזיכין שסדרן לאחר השבת. יניחם שם על השולחן עד שיעבור עליהן יום השבת והן מסודרין. ואחר כך יקטיר הבזיכין לשבת הבאה אחר השבת שעברה עליהן והן מסודרין. שאפילו נשאר הלחם עם הבזיכין על השולחן כמה שבתות אין בכך כלום: **יד** סידר את הלחם ואת הבזיכין בשבת כמצותן והקטיר את הבזיכין לאחר השבת בין לאחר שבת זו בין לאחר שבת אחרת הבאה נפסל הלחם. והרי הוא כקדשים שנפסלו שחייבין עליהן משום פיגול ונותר וטמא כמו שיתבאר: **טו** נפרסה חלה אחת מן הלחם. אם עד שלא הסיר הלחם מעל השולחן נפרסה הלחם פסול ואינו מקטיר עליו את הבזיכין. ואם אחר שהסיר הלחם נפרסה הלחם פסול ומקטיר עליו את הבזיכין: **טז** הגיע זמן הלחם להסירו הרי זה כמי שהסירו. ואם נפרס הלחם מקטיר הבזיכין ואף על פי שלא פירק המערכה. נטמא אחד מן הסדרין בין לפני הקטרה בין לאחר הקטרה או שנטמא אחד מן הבזיכין. הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו:

פרק ששי

א סדר [א]עבודות התמידות בכל יום כך הוא. סמוך לעלות השחר יבוא הממונה שעל הפייסות ויקיש על העזרה ופותחין לו. ומבלשין את כל העזרה. ומעמידין עושי חביתין לעשות החביתין. וכל הכהנים ששם כבר טבלו קודם שיבוא הממונה ולבשו בגדי כהונה. ויבואו ויעמדו בלשכת הגזית. ויפיסו פיס ראשון ושני ויזכה כל אחד במלאכתו כמו שביארנו. ומתחיל זה שזכה בתרומת הדשן ותורם על הסדר שאמרנו. ואחר כך מסדר מערכה גדולה. ואחר כך מסדר מערכה

א סמ"ג עשין קלב:

לחם משנה

הלחם קדוש ליחייב עליו משום פיגול ומחר אבל מ"מ הלחם נפסל בין כך ובין כך דהא אפילו סדר לחם ובזיכין בשבת והקטיר הבזיכין לאחר שבת שניה כתב רבינו ז"ל לקמיה דנפסל הלחם אע"ג דסדור הלחם והבזיכין הוו כמצותן ונשלמו שבעה ימים לסידור הלחם והבזיכין. אי נמי אפשר דהיכא דהקטיר הבזיכין באחד בשבת גם כן הלחם אינו קדוש ליחייב עליו משום פיגול כו' כיון דלא נקדשו הבזיכין כמצותן ולא הוקטרו כמצותן ומאי דנקט הכא ולשבת הבאה לרבותא נקטיה דאף על גב דהוקטרו בשבת דמצותן ליקטר בשבת וסד"א אע"ג דלא נשלמו שבעה ימים לבזיכין כיון דנשלמו שבעה ימים לסדור הלחם והקטר הבזיכין היה כמצותן בשבת ולא ליפסל קמ"ל דמיפסל והראשון נראה יותר. ומ"ש הרב בעל כ"מ ז"ל דיש לרבינו ז"ל חילוף גירסא במשנה בין בבבא תנינא בין בבבא תליתאה כודאי בבבא תנינא יש לו חילוף הגירסא וכמ"ש הוא אבל בבבא תליתאה נראה לי דגירסתו כגירסתנו והגירסא דבדבריו כגירסת ספר ישן שהוא אבל אם הקטיר בשבת לא נפסל הלחם. ומ"ש אבל אם הקטיר בשבת לא נפסל הלחם היינו שבת שניה לסידור הלחם והבזיכין דהם נסדרו באחד בשבת ועבר שבת אחד וא"כ בשבת שניה הוקטרו הבזיכין דכיון דהוקטרו הבזיכין דמצותן בשבת ועברו ז' ימים על הלחם לכך לא נפסל הלחם כלל ומתני' דקאמרה בבבא תליתאה דהקטיר הלחם בשבת פסולה היינו בשבת ראשונה אחר סדור הלחם כגון שסדרו באחד בשבת ולשבת הבא ראשון הקטיר דאז לא נשלמו ז' לסדור הלחם ולכך נפסל ומ"ש אח"כ כיצד יעשה הוא הדין עצמו שאמר תחילה אבל אם הקטיר בשבת כו' וה"ק לא די לך שזה מותר בדיעבד אלא אפילו לכתחילה מותר לעשות כן שיניחנו עד שבת הבאה כך נראה לי לפרש דברי רבינו ז"ל. ומה שפירש הבכ"מ ז"ל בזה קצת דוחק וכמו שהקשה דמאי נפקא מינה בין נפסל ללא נפסל, ועוד קשה במה שנתן טעם דהיכא דהקטיר הבזיכים בשבת לא נפסל הלחם דכיון דביום השבת היו הבזיכים עם הלחם על השלחן נתקדש הלחם דאם כן ברישא דהקטיר הבזיכים היינו לאחר השבת הבאה וכבר עבר שבת א' שהיו הבזיכים עם הלחם על השלחן ואמאי לא נתקדש הלחם ואמאי נפסל לגמרי. ואפשר לתרץ זה דשאני התם דההקטרה לא היתה כדינה אבל הכא ההקטרה היתה כדינה. ומיהו אין זה מבואר יפה בדברי הרב בעל כ"מ ז"ל. ומ"מ נראה לי עיקר כמו שכתבתי ואין אנו צריכין לשינוי גירסא בבבא שלישית וכן נראה מדבריו בפירוש המשנה שלא היה לו שינוי גירסא בהך בבא:

יג שאפילו נשאר הלחם עם הבזיכין על השלחן כמה שבתות וכו'. קשה דמשמע מדברי רבינו ז"ל דאפילו סדר הלחם בשבת ונשתהה שם כמה שבתות אח"כ אין בכך כלום ובסוף פ' שתי הלחם לא משמע הכי אלא דטעמא משום דכלי שרת אין מקדשין שלא בזמנן משמע דאם סדרו בזמנו נפסל אח"כ בלינה. וי"ל דדברי רבינו ז"ל כדברי הגמרא בפרק המזבח מקדש דאמר שם לשלחן מדמינן לה דתנן דאפילו נשתהה על השלחן ימים רבים אין בכך כלום דמשמע דאין לינה פוסל כלל שם וכ"ת קשו דברי הגמרא פרק מזבח מקדש אההיא דפרק שתי הלחם כבר הקשו התוספות ז"ל זה בפרק שתי מדות (דף נ') דלשון שאפילו הוא על השלחן משמע נתינה מעם וקאי אפילו היכא דסדרו בזמנו ע"ש:

פ"ו א וכל הכהנים ששם כבר טבלו וכו'. הכי אסיק רבא בפ"ק דתמיד רבא אמר אידי ואידי לאחר תקנה והכי קתני מי שהוא רוצה לבא ולפיים משכים וטובל עד שלא יבוא הממונה: ואחר כך מסדר וכו'. כל זה סדר אביי בפ"ג דיומא דהוה מסדר סדר מערכה וכו' וכתוב כל זה הסדר זולת מ"ש רבינו ז"ל דדם התמיד קודם להטבת חמש נרות והטבת חמש נרות קודם לקטורת וקטורת קודם להטבת שתי נרות דהיינו לרבנן דפליגי אאבא שאול ולדידהו כך הוא הסדר דישון מזבח הפנימי קודם

כסף משנה

[...]ישן אבל אם הקטיר **הבזיכים בשבת לא** נפסל הלחם. ודינים אלו משנה בפר[ק] [...] הלחם (דף ק') סידר **את הלחם** בשבת ואת הבזיכים לאחר השבת והקט[יר] [...] הבזיכים בשבת פסול **ואין חייבין עליו** משום פגול נותר וטמא. סידר את הלחם [...] הבזיכים בשבת והקטיר **הבזיכים לאחר** השבת פסול ואין חייבין עליהן משום [...] נותר וטמא סידר את הלחם ואת הבזיכים [...] בשבת והקטיר הבזיכים בשבת כיצד [...] יניחנה לשבת הבאה שאפילו היא על [...] ימים רבים אין בכך כלום. ופירש"י [...] דמחוסר זמן הוא שלא היה על השלחן [...] שבעה ימים והכא א"א לתקן ולומר יני[...] שבת הבאה דכיון דלחם נסדר כדינו [...] קידשו שלחן ושוב אינו יכול להשהותו [...] שבת ראשונה דמפסיל בלינה הואיל ולן [...] בלא בזיכין, משום פגול אם הקטירו ע[...] לאכול מן הלחם למחר אינו פגול של[...] המתיר כמצותו, ולא משום נותר שאין [...] על הלחם שהרי אין ראוי לאכילה, [...] האוכלו בטומאת הגוף אינו בכרת כ[...] בקומץ הניתר לטהורים חייבים עליו [...] טומאה וזה לא ניתר לטהורים מעולם דבזי[...] מתירים דידיה ולא קרבו כהלכתן לאחר [...] למחר. יניחנו לשבת הבאה ויעמוד שבו[...] השלחן דכיון דלא נסדר בשבת אין שלחן [...] עד השבת הילכך לא מפסיל בלינה [...] שבת עכ"ל. ובבא בתרייתא מייתי לה [...] שתי מדות (דף נ') ופירש"י סידר את [...] ואת הבזיכין לאחר השבת שלא כמצותו היה לסדרו בשבת פסולה לפי שצריך [...] הלחם על השלחן שתי שבתות. כיצד יעש[ה] [...] כשרים הלחם והבזיכים יניחנו שלא [...] הבזיכין ולא יסלק הלחם עד לשבת שניה [...] ונמצא הלחם והבזיכין על השלחן ש"ז [...] ושני ימי שבת שאפי' הוא על השולחן [...] ז' ימים שעד לשבת יותר מדינו אין בכך [...] עכ"ל. נראה שהוא גורס בהאי בב[א] [...] פסולה ובפ"ג דיומא (דף כ"ט) נמי [...] בגמרא האי בבא וגרים בה פסולה. [...] נראה שגורס בבבא שניה סידר את [...] ואת הבזיכין בשבת והקטיר הבזיכים [...] השבת פסול וחייבין עליו משום פגול [...] וטמא. ואין לומר שטעמו משום דכיון [...] הלחם והבזיכים כמשפטם חל עליו שם [...] ליפסל משום פגול נותר וטמא ומכל [...] כיון שלא הקטיר הבזיכים בשבת כדינם [...] לאחר השבת פסול דהא תנן בפ"ב ד[...] (דף ס') דאין חייבין על הלחם משום [...] נותר וטמא עד שיקרבו הבזיכין ומאחר שלא קרבו הבזיכין כמצותן לא ה"ל ל[...] משום פגול נותר וטמא כדאמרינן ברישא שמפני שלא הוקטרו הבזיכין כמצותן אין [...] עליו משום פגול נותר וטמא. ואפשר שטעם רבינו דשאני התם דכיון שלא סידר [...] בשבת לא היה כח ליחייב בהקטרתם משום פגול נותר וטמא אע"פ שהוקטרו בשב[ת] [...] כשסידר הבזיכין עם הלחם בשבת חל על הבזיכין כח לחייב בהקטרתן משום פגו[ל] [...] וטמא כשיוקטרו אע"פ שלא יוקטרו כמצותן ואע"ג דתנן בפ"ק דמנחות (דף י"ג) [...] דזבחים (דף כ"ט) שאין חייבין עליו משום פגול עד שיקרב המתיר כמצותו י"ל דל[...] לאפוקי אלא שלא יהא עירוב מחשבת פסול אחר עם מחשבת הפגול אבל בנוגע [...] לא. ובבבא שלישית גורס סידר הלחם והבזיכים לאחר השבת נפסל הלחם הקטיר [...] בשבת לא נפסל הלחם כיצד יעשה יניחנה לשבת הבאה וכו' והטעם דכיון שסידר [...] והבזיכין לאחר השבת לא נתקדשו ואע"פ שיבא יום שבת והם על השלחן הילכ[ך] [...] הקטיר הבזיכין לאחר השבת כלומר קודם שיגיע שבת הלחם אינו קדוש מאחר שלא [...] שם בשבת וגם לא הוקטרו בשבת שהרי אין שם בזיכין ונפסל שאין לו תקנה עוד [...] קדוש כלומר שאין חייבין עליו משום פגול נותר וטמא אבל אם הקטיר הבזיכים בשב[ת] [...] נפסל הלחם דכיון דביום השבת היו הבזיכים עם הלחם על השלחן נתקדש הלחם [...] שכתב רבינו לא נפסל הלחם זו היא הנוסחא הנכונה בדברי רבינו לא נפסל ולא כ[...] דגרסי נפסל. ומ"מ יש לדקדק מאי נ"מ בשלא נפסל הלחם דכיון דאין לו [...] שיוקטרו בשבת הבא להתיר הלחם אינו ניתר ואין לומר שיש לו תיקון ע"י שיסד[ר] [...] בזיכים אחרים בשבת זו ויקטירם בשבת הבאה וע"י כך יותר הלחם דאם כן ל[...] למשנה ולרבינו להשמיט תיקון זה. ואפשר לומר דכי אמרינן נפסל הלחם ישרף וכי אמרי' לא נפסל היינו שלא ישרף. ואין לתמוה על רבינו שהיפך סדר המשנה וכתב בבא [...] בשניה שעשה כן מפני שבבא שלישית כשהקטיר הבזיכים לאחר שבת הבאה אינו קדוש הלחם ונפסל כמו בבבא ראשונה לפיכך סמכה לה:

טו נפרסה חלה אחת מן הלחם וכו' עד ואע"פ שלא פירק המערכה. ברייתא ומימרא בפ"ק דמנחות (דף ט'):

טז נטמא אחד מן הסדרין בין לפני הקטרה וכו' עד סוף הפרק. משנה פרק הקומץ זוטא (דף י"ד:) ופסק כחכמים:

פ"ו א סדר עבודות התמידות בכל יום כך הוא וכו'. בפרק קמא דתמיד (דף כ"ו). ומה שכתב ואחר כך מסדר מערכה גדולה וכו'. שם בפרק ב' (דף [...]) ומ"ש

משנה למלך

פ"ו א סדר עבודות התמידות כו'. גרסי' בר"פ ארבע מיתות א"ר ספא אף סדר יומא דוקא קתני רב הונא בריה דרב יהושע אמר אף סדר תמיד דקתני עלה זהו סדר התמיד ואידך בהאי למצוה בעלמא ע"כ. ודע דהא דאמרינן בפ"ב דשבועות (דף י"ז) זר שהפך בגנורא חייב מיתה משום דכל קרובי עבודה היא והכי איתא בפ"ק דיומא (דף י"ב) נראה דאין [...] להפך בגנורא כדי לקרב העבודה אלא שהעושה אותה חשיב עבודה וכ"ג מתחנך בה וזר חי[יב] מיתה אבל טוגבא ליכא שלא מצאתי בשום מקום חיוב לזה. עיין במה שכתבתי בספר [...]

מערכה שנייה ואחר כך מעלה שני גזרי עצים ומניחן על מערכה גדולה להרבות האש. ואחר כך נכנסין ללשכת הכלים ומוציאין כל כלי השרת הצריכין להן כל היום. ומשקין את התמיד מים וזה שזכה בשחיטתו מושכו לבית המטבחים. והולכין אחריו הכהנים שזכו להעלות האיברים ושוהין שם עד שפותחין שער ההיכל הגדול. ובשעת פתיחת השער שוחטין את התמיד ואחר כך נכנסין להיכל שני כהנים. האחד שזכה בדישון המזבח הפנימי והשני שזכה בדישון המנורה: **ב** והמדשן את המזבח מדשנו בשעה שהשוחט שוחט את התמיד. ואחר כך זורק הדם זה שקבלו: **ג** ואחר שזורקין את הדם מטיב זה שבהיכל חמש נרות ויוצאין שניהן מן ההיכל. ואלו שבבית המטבחים מפשיטין ומנתחין וכל אחד ואחד מעלה אבר שזכה בו לכבש. ונותנין האיברים מחצי כבש ולמטה במערבו. ושל מוספין היו נותנין אותן מחצי כבש ולמטה במזרחו. ושל ראשי חדשים נותנין על המזבח מלמעלה בין קרן לקרן במקום הילוך רגלי הכהנים כדי לפרסמו שהוא ראש חדש

כסף משנה

[illegible]ש ואח"כ נכנסין ללשכת הכלים כו' עד השני שזכה בדישון המנורה. שם בפ"ג (דף ל'):
[illegible]ומה שכתב והמדשן את המזבח מדשנו בשעה שהשוחט שוחט את התמיד:
[illegible]מה שכתב ואח"כ שזורקין הדם מטיב זה בהיכל חמש נרות. בפ"ג דיומא (דף ל"ג) גבי אביי הוה מסדר מערכה אליבא [illegible]א שאול אמרינן דישון מזבח הפנימי קודם [illegible]בת חמש נרות והטבת חמש נרות קודם [illegible] התמיד ודם התמיד קודם להטבת שתי [illegible] והטבת שתי נרות קודם לקטורת. ובפ"ק [illegible] י"ד:) אמרינן דהא דמפסיק בין הטבת [illegible] נרות להטבת שתי נרות בדם התמיד פליגי [illegible] עליה ואמרי דלא הוה מפסיק בינייהו אלא [illegible]רת ופסק רבינו כרבנן ולפי זה כך הוא הסדר [illegible]ן מזבח הפנימי קודם לדם התמיד ודם [illegible]יד קודם להטבת חמש נרות והטבת חמש [illegible] קודמת לקטרת וקטורת קודמת להטבת שתי [illegible]. ומ"ש וכל אחד ואחד מעלה אבר שזכה [illegible]כבש הוא ע"פ מה שנתבאר בפרק ד'. [illegible] שכתב ונותנים האיברים מחצי כבש ולמטה [illegible]בו ושל מוספין היו נותנין אותו מחצי [illegible] ולמטה במזרחו. בסוף שקלים ובפרק ד' [illegible]יד (דף ל"א:) ושם כתב המפרש הטעם [illegible]י בפרק החליל (דף נ"ד:): ומ"ש ושל ר"ח [illegible]ם על המזבח מלמעלה. בסוף שקלים משנה [illegible] ר"ח ניתנים על כרכוב המזבח מלמעלה [illegible]שלמי איזהו כרכוב המזבח אמה בין קרן [illegible] מקום הילוך רגלי כהנים. ומ"ש ומולחים [illegible] האיברים. גם זה במשנה שם. ומ"ש כדי [illegible]מו שהוא ר"ח בפרק החליל (דף נ"ה)

ופירש"י

לחם משנה

קודם לדם התמיד ודם התמיד קודם להטבת חמש נרות והטבת חמש נרות קודמת לקטורת וקטורת קודמת להטבת שתי נרות וכ"כ הרב בעל כ"מ ז"ל כאן דזה הוא הסדר לרבנן ולא כמ"ש בא"ח הלכות ברכות שחרית סימן מ"ח דלפי דברי רבינו וסמ"ג ז"ל שהשוחט את התמיד בשעה שמדשן את המזבח הסדר הוא כן לרבנן שני גזרי עצים קודם לדישון מזבח הפנימי ודם התמיד ודישון מזבח הפנימי ודם התמיד קודם להטבת חמש נרות והטבת חמש נרות קודמת כו' דדם התמיד הוי זריקת דם התמיד וכיון שכן מזבח הפנימי קודמת לו דאע"ג דשחיטת התמיד בשעת דישון מזבח הפנימי מ"מ זריקת דם התמיד אחר דישון מזבח הפנימי היה וא"כ הסדר הוא לרבנן דדישון מזבח הפנימי קודם לדם התמיד וכדכתיבנא. ומ"מ יש לתמוה על רבינו ז"ל במ"ש כאן שששוחטין את התמיד בשעת דישון מזבח הפנימי דבמס' תמיד לא משמע הכי דאחר דישון המנורה דפ"ב אמרו בפ"ג לא היו כופתין את הטלה כו' ושם הוא מפרש שחיטתו משמע דשחיטת התמיד אחר דישון המנורה וכ"כ התוס' ז"ל ביומא פ"ק (דף י"ד) וז"ל ובמס' תמיד קתני ברישא מי שזכה בדישון מזבח הפנימי והדר מי שזכה במנורה והדר קתני שחיטת תמיד וקבלת דמו וכו'. וי"ל דהרי כתבו התוס' ז"ל שם דאפי' לפי המסקנא דתירץ אביי סדר יומא אסדר יומא לא קשיא כאן בהטבת שתי נרות וכו' על כן מוקמינן ההיא דסדר תמיד דאתי כר"ש איש המצפה משום דהתם קתני זריקת התמיד אחר דישון המנורה הפך ממאי דקאמר הכא וכיון שכן לא פסק רבינו ז"ל כההיא דסדר תמיד משום דאתו כר"ש דהוי דלא כהלכתא אלא כרבנן דפליגי אאבא שאול דבקטורת מפסיק בין הטבת חמש [illegible] והטבת שתי נרות ודם התמיד קודם להטבת חמש נרות. אי נמי י"ל דאית ליה לרבינו ז"ל דכיון דבמס' תמיד אמרינן דההיא מתני' דלא היה שוחט השוחט עד שמגיע [illegible] הגדול בפתח משמע דתיכף לפתיחת השער של היכל היה שוחט את התמיד ומה שסדר שחיטת התמיד אחר דישון המנורה אין קפידא כיון דכבר גלה לנו דשחיטת התמיד [illegible] בפתיחת שער גדול של היכל א"כ ליכא למיטעי כלל דודאי פתיחת שער גדול קודם לדישון המנורה. וא"ת מ"מ מנא ליה לרבינו ז"ל דבשעה שמדשן שוחט ממה דהוי קודם לדישון [illegible]א"כ. וי"ל דמדלא קאמר אביי בסדרו דשחיטת התמיד קודם מזבח הפנימי משמע דהיה ליה לאביי דהאי שחיטת התמיד קודם לדישון מזבח הפנימי וכ"ת הוי אחר דישון א"כ מה [illegible] אביי הטבת חמש נרות קודמת לדם התמיד לא היה לו לומר אלא לשחיטת התמיד מאי דם התמיד דמשמע הזריקה דוקא ולא השחיטה אלא ודאי דשחיטה ודישון בבת [illegible] הוי ולכך לא הזכיר אביי השחיטה כלל דאינו מזכיר אלא דבר הקודם והמתאחר ולא הדברים שהם בבת אחת. כך נראה לי לפרש דברי רבינו ז"ל. וא"ת כיון דזריקת התמיד [illegible]אחר דישון איך כתב רבינו ז"ל לעיל בפ"ד בפייסות דשני זורק והשלישי מדשן והא כיון דדישון קודם לזריקה כמ"ש רבינו הי"ל בהפך דאע"ג דמה שכתב רבינו בפ"ד הוי [illegible] בפ"ב דיומא מ"מ כתבו התוס' בפ"ק דיומא דההיא מתני' לא אתי כאבא שאול שכן הקשו לרב פפא שתירץ שם הא רבנן הא אבא שאול דהיכי מצי לאוקמי מתניתין כאבא [illegible] הא מתניתין קתני מי שוחט מי זורק והדר מי מדשן ואבא שאול סובר דדישון מזבח הפנימי קודם להטבת חמש נרות וכו' אמר אביי לקמן בפ"ג ותירצו דילמא רב פפא פליג [illegible]אביי וס"ל אפילו לאבא שאול דם התמיד ברישא והדר דישון מזבח הפנימי א"כ לרבינו דפסק כסדרו של אביי דדישון מזבח קודם להטבת חמש נרות א"כ איך כתב לההיא [illegible]. וי"ל דרבינו יסבר כמו שתירץ המפרש בפ"ג דתמיד גבי מ"ש אמר להם הממונה בואו והפיסו כו' כתב שם ואע"פ שסדר העבודה לא היה כך כדאמר אביי בסדר יומא וכו'

וכסדר

משנה למלך

[illegible]א"ה תמלאנו לעיל פ"ג מה' ביאת מקדש דין י"ח יע"ש). ומ"ש רבינו בפ"ו מהל' מעשה הקרבנות [illegible]' ואחר שזורקן חוזר ועורך אותו על האש התם הוא לאחר גמר זריקה שיש איברים שלא [illegible] על האש בזריקתם ומשום הכי חוזר ועורך אותם אך לאחר שערך אותם על האש להפך בכינורא לא מלינו שיהא חיוב כדבר ומיהו הדבר רשות ואיכא קרובי עבודה וכדכתיבנא, דכל כהן שירצה להפוך בכנורא יכול להפוך ואף מי שלא זכה בהקטר האיברים. אך ראיתי [illegible] עובדיה בסוף מס' תמיד מ"ג שכתב בתוך דברו ובעוד שהוא מקיף מהפך בכנורא דהיינו את האיברים שלא נתאכלו על המזבח וכו' וכיים וכתב וגם יש לו רשות להפך בכנורא [illegible]יים כו' ע"כ. נראה מתוך דבריו שהפוך זה דכנורא לא היה יכול לעשותו כל כהן שירצה אלא [illegible]בו פיים ונראה דלאו למימרא שהיה בו פיים לבדו שהרי לא נזכר פיים זה בכלל הפייסות [illegible]ר אלא הכוונה היא שהזוכה בהקטרת האיברים היה זוכה בהפוך זה. ול"ל דמ"ש הרב מהפך [illegible]"ש רבינו וחוזר ועורך אותם שהרי משפט דברים נראה דהיינו לאחר שערך אותם על האש [illegible] מהפך בכנורא את האיברים שלא נתאכלו וכוונת המשנה לפי דבריו כך היא דתנן התם בא [illegible]יף את המזבח מהיכן הוא מתחיל מקרן דרומית מזרחית לפונית כו' נתנו לו יין [illegible]כו' והנה משנה זו בכ"ג שנוי וכדתנן ברוש המשנה בזמן שכ"ג רוצה להקטיר. והנה קי"ל [illegible]ך את היין היה הולך דרך שמאל מן הכבש לדרומית מערבית ששם היה מקום ניסוך היין [illegible]א כפ"ו דזבחים (דף ס"ג) ונתבאר שם הטעם בגמרא ושאלו למדנו המשנה דכ"ג כשהיה מנסך [illegible]קיף דרך ימין והטעם לזה הוא דכל שאר הכהנים שהזוכה בנסוך לא היה זוכה בהקטרה לפי [illegible]פיים לכל אחד ואחד וכמבואר א"כ המנסך לא היה מקיף דרך ימין לפי שמה לו להלך כל [illegible]מקום ללא צורך ומש"ה מקיף דרך שמאל אך כ"ג שעובד בלא פיים מהלך דרך ימין לפי [illegible]א עובד עבודה דמהפך בכנורא ומיהו אינו מקיף עם היין שמא יתעשן בהלוכו מן העשן. [illegible]תב הרב דכ"ג דומה לבן בית שיש לו רשות להלך כמו שהוא חפץ מה שאין שאר הכהנים [illegible]עבות כן כלומר דאף בלא טעמא דהפוך בכנורא י"ל דשאני כ"ג שיכול להקיף ללא צורך לפי [illegible]כבן בית אבל שאר כהנים לא והשפרש שיש בין שני טעמים הללו שכתב הרב הוא דלפי שכתב דכ"ג מהפך בכינורא אף כ"ג אינו מקיף ללא צורך אלא שההפרש הוא דכ"ג כיון [illegible]בלא פיים נמצא שהקפתו היא לצורך להפך בכנורא אבל שאר כהנים שעובדים בפיים נמצא [illegible]ם שלא לצורך ומש"ה מקיפים דרך שמאל ולפי הטעם האחר כ"ג מקיף שלא לצורך לפי שהוא [illegible]ם ויש לו רשות להלך כמו שהוא חפץ מה שאין כן בשאר כהנים, נמצא דלכל הפירושים שאר כהנים מקיפים דרך ימין לפי שהיא הקפה שלא לצורך. וא"ת אמאי איצטריכו התם בפ"ו דזבחים [illegible]"ע א"ר יוחנן נסכים שמא יתעשנו ועולת העוף שמא תמות תיפוק ליה משום דאין להם שלא לצורך. וי"ל דאם היה יכול להקיף והיין בידו וכן העולה של עוף פשיטא שהיה דרך ימין כיון שבדרך הלוכו מוליך היין או עולת העוף אין לך עבודה גדולה מזו אך כיון מוליך שום דבר בידו מהטעמים שנאמרו שם א"כ אין בהקפה זו שום צורך עבודה ומש"ה [illegible]קיף דרך ימין כי אם דרך שמאל. ורש"י בפ"ו דזבחים (דף ס"ד) לא כתב אלא הטעם האחד דהיינו דשאני כ"ג דאין לו פיים ועולה להקטיר ומש"ה עולה דרך ימין כדרך כל העולין ומקיף וכא למקום שמנסכין שם ונותנין לו יין לנסך אבל שאר כהנים בהזוכה בפיים לא זכה לעבודה אחרת א"כ אינו עולה דרך ימין אלא עולה והיין בידו ופנה לשמאל וחוזר על העקב. והנה יש הפרש בין שני הטעמים שכתב ר"ע לענין דינא והוא כשכ"ג אינו עולה להקטיר אלא שרצה לעלות לנסך דלפי הטעם דכ"ג הוא ככן בית אף אם אינו עולה להקטיר עולה דרך ימין אך לפי הטעם האחר כשאינו עולה להקטיר אינו עולה כו'. ומדברי רש"י נראה דהך מתני' דכ"ג עולה דרך ימין מיירי בשעולה להקטיר ומיהו לא פירש רש"י הקטרה זו מה היא אם היא הפוך בכנורא וכדברי ר"ע או היא כתם הקטרה ומה שהביאו לר"ע לומר דעלייה זו דכ"ג היא להפוך בכנורא הוא משום דעליה למזבח לא משכחת לה בכתם הקטרה שהרי כשהיה מקטיר האיברים לא היה מקיף אלא עומד בראש המזבח וזורק על האש וכמ"ש רבינו בפ"ו מהל' מעה"ק ולא משכחת עלייה על המזבח להקיף אלא בסדור המערכה או למתן דמי חטאת והכא גבי כ"ג שבא לנסך לא שייכי הני דסדור המערכה לא מצינו שהיה עושה אותה כ"ג. ועוד דסדור המערכה היה קודם הרבה לנסוך היין וכמבואר וכן תלוקות מתן דמי חטאות לא שייך הכא שהרי בתמיד של כל יום ויום אנו עסוקים. ומש"ה פירש דמיירי שעולה להפך בכנורא ובשביל זה היה עולה ומקיף כל המזבח וכמ"ש רש"י בפ"ז דזבחים (דף ס"ג) עלה דמתני' דכל העולין למזבח עולין דרך ימין כו'. ומיהו אפשר לומר דלהקטיר שכתב רש"י היינו מ"ש רבינו דלאחר שזורק האיברים על האש חוזר ועורך אותם על האש ואפשר דלעבודה זו היה צריך להקיף כדי לעורכן היטב אלא שמדברי רש"י במתני' דכל העולין שלא כתב חלוקה זו נראה דס"ל דלעבודה זו דעריכת האיברים על האש לא היה מקיף אלא בעודו בראש המזבח היה עורך אותם על האש ומלבד כל זה נראה שהוכרח הר"ע לומר חלוקה זו דהפוך בכנורא משום דאי מטעם דעריכת האיברים הני עריכה זו לא היתה סמוכה לנסוך היין לפי שהעריכה היתה אחר הקטרת האיברים ואחר כך היה מעלה הסלת ואחר כך היה מקטיר החביתין ואחר החביתין היה הנסוך וכל זה הוא מבואר כדברי רבינו כפרקין הלכה ה' ובשתי עבודות הללו דהיינו העלאת הסלת והקרבת החביתין לא היה מקיף כי אם עומד בראש המזבח ומקטירם ומש"ה הוכרח רבינו עובדיה לומר דמה שהיה מקיף כ"ג היינו בשהיה מהפך בכנורא. ודע שרבינו בפ"ה מהל' כלי המקדש כשהביא המעלות שהיו לכ"ג בזמן שהיה רוצה להקריב לא הביא משנה זו דבא לו להקיף את המזבח אך בפ"ז מהל' מעשה הקרבנות הלכה י"ב כתב לפיכך המנסך מים או יין כשהוא מקיף את המזבח לא יהיה בידו כלום ומתחיל ומקיף מקרן דרומית מזרחית למזרחית לפונית כו'. וכתב שם מרן שדין זה הוליאו רבינו ממאי דתנן בא לו להקיף כו'. והנראה מכוונת רבינו הוא שדין זה אינו מיוחד בכ"ג וכמ"ש בפירוש המשנה אלא בכל אדם מיירי והשמעינן דאם רצה להקיף זה המנסך צריך שלא יהיה בידו כלום אלא מקיף בידים ריקניות וכשמגיע לקרן מערבית דרומית אז נותנין לו המים או היין. וכן מאי דתנן התם נתנו לו יין לנסך הסגן עומד על הקרן כו' הוא דין כולל לכל מי שמנסך וכמ"ש בפ' הלכה ו' יע"ש:

ג ושל ראשי חדשים נותנין על המזבח מלמעלה בין קרן לקרן כו' (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פ"ו מהל' מעשה הקרבנות הלכה ד'):

וכסדר

חדש. ומולחין שם את האיברים *וזורקין מלח על גבי הכבש אפילו בשבת. כדי שלא יחליק ויפלו הכהנים שם בעת הליכתן בעצים למערכה. ואף על פי שהמלח חוצץ בין רגליהם ובין הכבש הואיל ואין ההולכה הזאת עבודה אינן חוששין: ד ואחר שמעלין האיברים לכבש מתכנסין כולן ללשכת הגזית. והממונה אומר להם ברכו ברכה אחת. והן פותחין וקורין אהבת עולם ועשרת הדברות ושמע והיה אם שמוע ויאמר ואמת ויציב ורצה *ושים שלום. ובשבת מוסיפין ברכה אחת והיא שיאמרו אנשי משמר היוצא לאנשי משמר הנכנס. מי ששכן את שמו בבית הזה ישכין ביניכם אהבה אחוה שלום וריעות. ואחר כך מפיסין פיים שלישי ורביעי וזוכה בקטורת מי שזכה ונכנס ומקטיר ואחר כך נכנס זה שזכה בדישון המנורה ומטיב שתי הנרות ויוצא זה שהקטיר עם מדשן המנורה. ועומד על מעלות האולם הוא ואחיו הכהנים: ה כשיגיע בין האולם ולמזבח. נטל אחד המגריפה. וזרקה בין האולם למזבח. והיה לה קול גדול. ושלשה דברים היתה משמשת בהן. השומע את קולה היה יודע שאחיו הכהנים נכנסין להשתחוות והוא רץ ובא. *ובן לוי השומע את קולה היה יודע שאחיו הלוים נכנסין לדבר בשיר והוא רץ ובא. וראש המעמד כשהיה שומע את קולה היה מעמיד את *הטמאים על שער המזרח מפני החשד. שידעו הכל שעדיין לא הביאו כפרתן. ואחר כך מעלה זה שזכה באיברים את האיברים מן הכבש למזבח. ואחר שמעלין את האיברים. מתחילין אלו שעל מעלות האולם ומברכין ברכת כהנים ברכה אחת בשם המפורש כמו שביארנו במקומה. ואחר כך מעלין סלת הנסכים. ואחר הסלת מקטיר החביתין. ואחר החביתין מעלין את היין לניסוך. ובשעת הניסוך אומרין הלוים השיר. ומכין המשוררין במיני ניגון שבמקדש ותוקעין תשע תקיעות על פרקי השיר: ו כשהיו נותנין היין למנסך. היו שני כהנים עומדין על שולחן החלבים ושתי חצוצרות בידן. והסגן עומד על קרן המזבח והסודרין בידו ותקעו והריעו ותקעו. ובאו ועמדו אצל זה הממונה על הצלצל. אחד מימינו ואחד משמאלו: ז שהה המנסך לנסך. מניף הסגן בסודרין. הקיש זה בצלצל ותקעו אלו בחצוצרות ודברו הלוים בשיר. הגיעו לפרק תקעו והשתחוו כל העם שבעזרה. על כל פרק תקיעה ועל כל תקיעה השתחויה. וכל התקיעות שעל התמיד תשע כמו שביארנו: ח אין אומרין שירה אלא על עולות הצבור וזבחי שלמיהם האמורין בתורה. אבל עולות נדבה שמקריבין ממותר תרומת

*במשנה ובוזקין: *עי' תוי"ט: *עי' פירוש המשניות להרמב"ם ועי' תוי"ט:

לחם משנה

ובסדר הסדור היה להם להפיס מ"מ אמרו דכי משום הכי מפייסין קודם בשחיטת התמיד שקודם דישון מזבח הפנימי היו לוקחין הטלה אותם הכהנים שזוכין בו ורואין ומכניסין אותו לשחוט ומבקרין אותו לאור האבוקות והילכך כיון שהיו עוסקין במילי דתמיד קודם דישון המזבח והמנורה היו מפיסין נמי קודם שחיטת התמיד וזריקתו שמתוך שתחילת עבודה היה בתמיד חביבה היתה והקדימוה בפיים כו' ותירוץ זה לית ליה לרבינו. ועל דברי התוס' ז"ל דאין סוברים תירוץ זה יש לתמוה דא"כ קשיא מתני' דסדר תמיד גופא דמההיא מתני' משמע דשחיטת התמיד וזריקתו היה אחר דישון המנורה וכמ"ש הם עצמם בפ"ק דיומא בדיבור המתחיל ורמינהו וכו' וא"כ היכי קאמר התם אמר להם הממונה בואו והפיסו מי שוחט מי זורק מי מדשן דמשמע דהוי דישון אחר זריקה וקשו מתניתין דסדר תמיד אהדדי אלא ודאי התירוץ שכתבתי הוא עיקר ודברי התוס' צ"ע:

ד ונכנס ומקטיר וא"כ נכנס כו'. כתב הרב בעל כ"מ אע"ג דבפ"ו דתמיד שנוי הטבת שתי נרות קודם לקטורת כו' כן נראה שם בהדיא דאחר שאמר שם מי שזכה בדישון המנורה נכנס ומצא שתי נרות מערביים דולקים כו' אמר שם מי שזכה בקטורת היה נוטל את הבזך וכו' ומלמדין אותו כו' דמשמע דהקטרת הקטורת היתה אחר הטבת שתי נרות, על כן יש לתמוה על התוס' שכתבו בפ"ק דיומא (דף י"ד) בדיבור אמר אביי וקשיא לן אמאי לא ומשני נמי הכי דמתני' דהכא בשתי נרות ומתני' דהתם בחמש נרות, דמאי קושיא הא ע"כ מתני' דתמיד אית ליה דהטבת שתי נרות קודמת לקטורת כדכתיבנא והיכי מלית אמרת דהא דאמרה דקודמת לקטורת היינו חמש נרות ולא שתים דא"א לומר כן וצ"ע:

ה מגריפה. פירש"י ז"ל פ"ב דערכין (דף י') מגריפה שבה גורפין את דשן המזבח ווידי"ל בלעז והוא כמין כף: שידעו הכל שעדיין לא הביאו כפרתן כו'. בפרק כיצד צולין (דף פ"ב) אמרינן תנן התם ראש המעמד היה מעמיד את הטמאין על שער המזרח מ"ט אמר רב יוסף כדי לבייש רבא אמר מפני החשד מאי בינייהו איכא בינייהו מפנקי א"נ דגדיל שורא ופי' רש"י ז"ל מפנקי הכל יודעים שבטלין ממלאכתן ואין מניחין עבודה מפני מלאכתן דהני משום חשד ליכא ואין צריך להעמידם שם א"נ דקא דגדיל שורא מפשיל חבלים שהיא אומנות קלה ושכרה מעט ואין בני אדם חושדין שיתדלו מלבוא לעבודה מפני ביטול מלאכה זו ע"כ. וה"נ פליגו התם גבי פסח שנטמא באו לבורפו לפני הבירה ומעצי עצמן אין שומעין להם ואמרו שם מ"ט לא רב יוסף אמר שלא לביים את מי שאין לו רבא אמר מפני החשד ואמר שם איכא בינייהו דאייתי קני וחריתא ופסק רבינו ז"ל ג"כ שם כרבא בפ"ד מהלכות קרבן פסח אלא ששם כתב לפיכך אם ישרפוהו בקש ובקנים ורצו לשרוף משל עצמן שורפין דהיינו הדין היוצא לפי טעמו של רבא אבל כאן קשה שלא כתב שאם היה מפונק או גדיל שורא שאין צריך להעמידו שם דליכא טעמא דמפני החשד דהוא הדין היוצא לפי טעמו של רבא. לכך נראה לי דרבינו ז"ל מפרש איפכא מפירוש רש"י ז"ל דלאלו אין להם בושה אבל חשדא איכא דיחשדו שלא באו מפני ביטול מלאכה, ומפונק היינו ר"ל שבטל ממלאכה כדפי' רש"י ז"ל אלא אדם שהוא מעונג יותר ואע"פ שהוא עושה מלאכה ואין לו בושה מפני מה לא נזהר שלא נטמא דרך המעונג הוא שלא להקפיד בדברים מפני תענוגיו וכן גדיל שורא הוא אדם פחות שעושה אומנות פחותה ואין לו בושה אבל מפני החשד איכא ולכך כתב רבינו ז"ל סתם מפני החשד ולא חילק דלטעמא דמפני החשד אין חילוק:

ואחר שמעלין את האיברים וכו'. אע"ג דבמשנה לא נראה שנשאו כפיהם אלא אחר הקטרת הקטורת וכ"נ קצת מדברי התוס' ז"ל בפ"ק דברכות (דף י"א) בדיבור המתחיל וברכה כהנים וכו' מ"מ סמ"ג ז"ל כתב בסימן קנ"ב וז"ל אע"פ שהמשנה סתמה הסדר למדנו מתוך המקראות וההלכות שבמס' יומא שאלו העומדין על מעלות האולם לא היו נושאין את כפיהם עד שהעלה מי שזכה באיברים את האיברים מן הכבש למזבח שנאמר וירד מעשות וגו' וישא אהרן את ידיו וכו' ע"ש:

ז וכל התקיעות של תמיד של עשר תשע וכו'. כן הוא במשנה פרק החליל (דף נ"ג:) וכן כתב רבינו ז"ל בפרק ז' מהלכות כלי מקדש:

כסף משנה

ופירש"י לכך מולחים אותו למעלה משאר איברים לכרמות שהם חשובים ולהודיע שהאיברים החדש בזמנו. ומ"ש וזורקין מלח ע"ג הכבש אפילו בשבת כדי שלא יחליק וכו'. משנה בסוף עירובין (דף ק"ד) בוזקין מלח על גבי הכבש בשביל שלא יחליקו. ופירש"י בוזקין מלח מפזר ומכתתין ובגמרא א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי הא מלח ה"ד אי דמבטלה קא מוסי אבנין וכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכי ואי דלא קא מבטלה הא הויא חציצה ו... בהולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא:

ד ואחר שמעלים האיברים לכבש מתכנס כולם ללשכת הגזית. בפרק ז דתמיד (דף ל"א:). ומ"ש והממונה אומר לה ברכו ברכה אחת וכו' עד מוסיפין ברכה א... בפ"ה דתמיד (דף ל"ב:). ומה שכתב וה... שיאמרו אנשי משמר היוצא לאנשי משמר הנכנ... מי ששיכן את שמו בבית הזה וכו'. בסוף פר... קמא דברכות (דף י"ב). ומ"ש וא"כ מפי... פיים שלישי ורביעי וכו'. בפ"ה דתמיד. וכת... רבינו שים שלום במקום ברכת כהנים האמ... במשנה שם משום שלא היה שם ברכת כהני... עד לאחר הקטרה כדאיתא שם במשנה וכת... רבינו בסמוך. וקרי לשים שלום ברכת כהני... מפני שסמוך לה מברכים ברכת כהנים והתו... כתבו דברכת כהנים ממש קאמר שקורין או... עכשיו בלא נשיאות כפים. ומ"ש ונכנס ומקטי... וא"כ נכנס זה שזכה בדישון ומטיב שתי הנרות אע"ג דבפ"ו דתמיד שנוי הטבת שתי נרו... קודם לקטרת כבר נתבאר בפרק זה דל... קי"ל הכי אלא כרבנן דאמרי בקטרת הי... מפסיק בין הטבת חמש נרות להטבת ש... נרות. ומ"ש ויוצא זה שהקטיר עם מדשן המנור... ועומד על מעלות האולם הוא ואחיו הכהנים בפ"ז דתמיד שנינו באו ועמדו על מעל... האולם:

ה כשיגיעו בין האולם ולמזבח וכו' עד הי... מעמיד את הטמאים על שע... המזרח. בפ"ו דתמיד. ומ"ש מפני החשד בפרק כיצד צולין (דף פ"ב) וכרבא דאמר ה... ופירש"י מפני החשד שלא יחשדום שמש... מלאכתן הם נחדלים מלעבוד עבודה*: ודע שזה שכתב כשיגיעו בין האולם ולמזב... הוא מוקדם למה שכתב קודם לכן ועו... על מעלות האולם הוא ואחיו הכהנים ו... הוא במשנה דמסכת תמיד. וכך היה הסד... שאחר שהפיסו פיים שלישי ורביעי בעזרה ה... הולכין בעזרה מצד המזרח לצד המערב וכשהגי... בין המזבח והאולם נטל אחד מהם א... המגריפה וזרקה בין האולם ולמזבח וה... הולכים לאולם וכשהלכו עולים במעלות האו... מי שזכה בקטרת ומי שזכה בדישון המנור... היו מקדימין לפניהם ועובדים עבודתם וכ... גם הם ועמדו על מעלות האולם ומברכי... ברכת כהנים. ומ"ש וא"כ מעלה זה שזכ... באיברים את האיברים מן הכבש ולמזבח. בפ... דיומא (דף ל"ג) הא דמסדר אביי סד... מערכה אליבא דאבא שאול הטבת שתי נרו... קודם לקטרת וקטורת קודם לאיברים וכב... נתבאר בפרק זה דרבנן פליגי עליה ואמ... קטרת קודם להטבת שתי נרות והטבת ש... נרות קודם לאיברים. ומ"ש ומברכין ברכ... כהנים ברכה אחת בשם המפורש כמו שביאר... במקומם. בפי"ד מהל' תפלה:

ואח"כ מעלים סלת הנסכים וכו'. בפ' דיומא הא דמסדר אביי סדר מערכ... אמרינן איברים קודמין למנחה ומנחה לחבית... וחביתין לנסכים. ופירש רש"י איברים להקטי... איברי התמיד על מזבח החיצון. למנחה מנחת נסכו של תמיד דכתיב ועשירית האיפה של... למנחה לנסכים לנסך יינו של תמיד: ובשעת הניסוך אומרים הלוים השיר וכו':

ו כשהיו נותנים היין למנסך וכו' עד ועל כל תקיעה השתחויה. בסוף תמיד:

ח ואין אומרים שירה אלא על עולות הצבור וכו'. בפ"ב דערכין (דף י"א:) איבעיא ... עולת נדבה צבור טעון שירה ואסיקנא על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם מה של... קדש קדשים אף שלמים קדש קדשים פירוש ואין לך שלמים קדשי קדשים אלא ש... עצרת

*[תוי"ט בתמיד ספ"ו כתב על זה דלא דק ע"ש]:

תרומת הלשכה אע"פ שהן של צבור אין אומרין שירה עליהן. וכן נסכים הבאין בפני עצמן אין אומרין עליהן שירה: **ט** השיר שהיו הלוים אומרין. ביום הראשון היו אומרין לה' הארץ ומלואה. בשני היו אומרין גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלהינו הר קדשו וגו'. בשלישי היו אומרין אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט. ברביעי היו אומרין אל נקמות ה' אל נקמות הופיע. בחמישי היו אומרין הרנינו לאלהים עוזנו הריעו לאלהי יעקב. בששי היו אומרין ה' מלך גאות לבש לבש ה' עוז התאזר וגו'. בשבת היו אומרין מזמור שיר ליום השבת. במוספי שבת אומרים שירת האזינו וחולקין אותה לששה פרקים הזי"ו ל"ך כדרך שקוראין אותה ששה בבית הכנסת. ואומרין פרק בכל שבת. גמרו השירה בששה שבתות חוזרין לראש. במנחה של שבת אומר אז ישיר משה ומי כמוכה וגו'. במוסף של ראש השנה היו אומרין הרנינו לאלהים עוזנו. ואם חל להיות בחמישי אומר הסירותי מסבל שכמו וגו'. במנחה של ראש השנה היו אומרים קול ה' יחיל מדבר וגו': **י** ראש חדש שחל להיות בשבת שירה של ראש חדש דוחה את שירה של שבת כדי לפרסם שהיום ראש חדש: **יא** בשבת מקטירין את שני בזיכי לבונה עם המוספין. קודם ניסוך היין של מוספין. וכסדר שעושין בכל יום בבקר כך עושין בין הערבים. חוץ מהרמת הדשן ממזבח החיצון. וסדור המערכות והפייסות. שאין עושין דברים אלו אלא בכל יום בשחר לבד כמו שביארנו:

פרק שביעי

א בראשי [א]חדשים מקריבין מוסף ראש חדש אחר תמיד של שחר. וכמה הוא מוסף ראש חדש. פרים שנים ואיל אחד ושבעה כבשים הכל עולות. ושעיר עזים חטאת: **ב** מעשה כל העולות אחד הוא כמעשה התמיד. ומעשה החטאות של ראשי חדשים ושל מועדות כמעשה החטאת הנאכלת שביארנו: **ג** [ב]בפסח מקריבין קרבן מוסף בכל יום. מיום הראשון עד יום השביעי כמוסף ראשי חדשים. פרים שנים ואיל אחד ושבעה כבשים כל עולות ושעיר חטאת הנאכלת. [ג]ביום שני של פסח שהוא יום ששה עשר בניסן מקריבין יתר על מוסף של כל יום כבש לעולה עם עומר התנופה. והיא מנחה של צבור כמו שביארנו: **ד** וזמנו קבוע ולפיכך דוחה את השבת ואת הטומאה: **ה** אין מביאין מנחה זו אלא מארץ ישראל שנאמר והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן. מצותו לבוא מן הקרוב. לא בא מן הקרוב מביאין אותה מכל מקום מארץ ישראל: **ו** מצותו להקצר בלילה בליל ששה עשר. בין בחול בין בשבת: **ז** וכל הלילה כשר לקצירת

א סמ"ג עשין קנ"ז: ב שם קנ"ח: ג שם קנ"ט:

כסף משנה

אגרת דכתיב בהו קדש יהיו ומעתה מה שלמים דמיירי קבוע להם זמן אף עולה שקבוע לה זמן לאפוקי נדבת ציבור. ומ"ש וכן נסכין הבאים בפני עצמם וכו'. גם זה שם*:

ט השיר שהיו הלוים אומרים וכו'. בסוף מסכת תמיד ויהיב טעמא בפ' בתרא דר"ה (דף ל"א): במוספי שבת אומרים שירת האזינו וחולקין אותה לששה פרקים וכו' עד ומי כמוכה. בפרק בתרא דר"ה שם: במוסף של ר"ה היו אומרים הרנינו לאלהים עוזנו וכו' עד יחיל מדבר. שם (דף ל' ע"ב):

י ראש חדש שחל להיות בשבת וכו'. ברייתא בפרק החליל (דף נ"ד:) ואע"ג דהתם אוקי רב ספרא מאי דוחה דוחה לקדם היינו כדי לתרוצי ברייתא אליבא דרבי אחא ומכיון דאיתותב התם ר' אחא נקטינן ברייתא כפשטה:

יא בשבת מקטירים את שני בזיכי לבונה עם המוספין. בפ"ג דיומא (דף ל"ד) בסדר מערכה דמסדר אביי מוספין קודמין לבזיכין והא תניא בזיכין קודמין למוספין תנאי היא אמר אביי מסתברא כמ"ד מוספין קודמין לבזיכין. ורבינו שכתב עם המוספין קודם ניסוך יין של מוספין היינו לומר שבזיכין אחר המוספין והכי דייק לישניה שכתב קודם ניסוך היין של מוספין ומ"מ צריך לימוד מנין לו שהיו קודם לניסוך היין:

כסדר שעושים בכל יום בבקר וכו' כמו שביארנו. בפרק ד':

פ"ז א בראשי חדשים מקריבין מוסף ראש החדש אחר תמיד של שחר. סדר מערכה שסידר אביי בפרק ג' דיומא (דף ל"ג) תמידין קודמין למוספין:

ב מעשה כל העולות אחד הוא וכו' כמעשה החטאת הנאכלת שביארנו. בפרק ו' ופרק ז' מהלכות מעשה הקרבנות:

ביום שני של פסח וכו' כמו שביארנו. בפרק י"ב מהלכות הנזכרות:

ומ"ש וזמנו קבוע לפיכך דוחה את השבת ואת הטומאה. משנה בפ"ב דתמורה (דף י"ד) ואיתא בפרק ר' ישמעאל (מנחות ע"ב:):

אין מביאין מנחה זו אלא מא"י וכו' עד יביאו מן היבש. משנה במנחות פרק קרבנות הצבור (דף פ"ג:) וקאתו כת"ק דרבנן

[י"ב. בעיא דלא איפשיטא ופסקה לקולא וכ"כ מ"מ פ"א מהל' כלי המקדש סוף ה"כ]:

לחם משנה

ט במוספי שבת אומרים שירת האזינו וכו'. בפ"ד דר"ה (דף ל"א.) אמרו במוספי דשבתא מה היו אומרים אמר רב ענן בר רבא אמר רב הזי"ו ל"ך וכו' במנחתא דשבתא מה היו אומרים אמר ר' יוחנן אז ישיר ומי כמוך ואז ישיר איבעי להו הני כלהו בחד שבתא אמר להו או דלמא כל שבתא ושבתא אמרי חד ת"ש דתניא אמר ר' יוסי עד שהראשונה אומרת אחת שניה חוזרת שתים ש"מ כל שבתא ושבתא אמרי חד ש"מ ע"כ. ופירש"י ז"ל אז ישיר שירת הים עד מי כמוך מי כמוך עד סוף השירה ואז ישיר ישראל דעלי באר. כולהו בחד שבתא אמרי להו הלויים והיו חולקים הפרקים בנעימות קול להפסיק ובמחלפות כלי שיר ובתקיעה חצוצרות. או דילמא כל פרק ופרק לשבת אחת פרק אחד. עד שהראשונה שירת המוספין חוזרת חלילה פעם אחת. שניה שירת המנחה של תמיד של בין הערבים חוזרת שתים דהתם שיתא פירקי והכא תלתא האזינו בשבת אחת אזור בשבת שניה וכן כולם ע"כ. למדנו מזה דבמנחה של שבת אלו השלשה פרקים שהזכיר אומרים כל חד בשבת אחד כמו שמה שאומרים במוסף אומרים כל חד בשבת א' דכן אמרה הברייתא דהאזינו דאית ביה ששה פרקים דאומרים אותם בששה שבתות והני תלתא פרקי דמנחה שהם אז ישיר ומי כמוך ואז ישיר אומרים אותו בשלשה שבתות וחוזר חלילה נמצא כשפרקי מוסף חוזר חלילה כבר אמרו של מנחה שתי פעמים. ולכן יש לתמוה על רבינו ז"ל שפסק וכתב במנחה שאומר אז ישיר ומי כמוך דמשמע דכל חד שבת אומרים תרתי דאינו כן אלא כל חד בשבת דיליה. וכן יש לתמוה אמאי לא הזכיר ג"כ אז ישיר ישראל דעלי באר וצ"ע. וסמ"ג בסימן קנ"ב כתב במנחה בשבת אומר אז ישיר משה וגם עליו קשה שלא הזכיר אלא פרק אחד לבד ודבריו ג"כ צריכין עיון:

ואם חל להיות בחמישי אומר הסירותי וכו'. בפ"ד דר"ה (דף ל':) אמרו ובזמן שחל ר"ה להיות בחמישי בשבת שהשירה שלו הרנינו לאלהים עוזנו לא היה אומר בשחרית הרנינו מפני שחוזר וכופל את הפרק אלא מהו אומר הסירותי מסבל שכמו והם דברי רבינו ז"ל אלא שאמרו שם עוד ואם באו עדים אחר תמיד של שחר אומר הרנינו אע"פ שחוזר וכופל את הפרק ע"כ. ולא ידעתי למה לא הזכירו רבינו ז"ל:

יא בשבת מקטירין וכו'. כתב הרב בעל כסף משנה ז"ל ומ"מ צריך לימוד מנין לו שהיו קודם לניסוך היין ע"כ. ואפשר לתת טעם דכיון דאיכא פלוגתא אי מוספין קודמין או לא לא מפשינן במחלוקת כולי האי ומסתייה דמאחרין לבזיכין אחר מוספין גופייהו אבל קודם ניסוך דידהו יש לנו להקדימן ועדיין צ"ע: כך עושין בין הערבים חוץ מהרמת הדשן כו'. כתב סמ"ג בסימן קנ"ב ועוד מחלק שם במשנה בפ"ג הקטורת של בין הערבים היתה קרבה בין איברים למנחת נסכים כו' ע"ש:

פ"ז ד וזמנו קבוע וכו'. עיין בפ"ד מהל' ביאת מקדש כי שם האריך רבינו ז"ל בדבר זה:

ח שנאמר והבאתם וכו'. בריש פרק כל קרבנות הצבור אמרו חוץ מן העומר ושתי הלחם שאינם באין אלא מן החדש ומן הארץ ולא כרבי יוסי דאמר התם עומר בא מח"ל ומה אני מקיים כי תבואו אל הארץ שלא נתחייבו בעומר קודם שנכנסו לארץ וקסבר חדש בח"ל דאורייתא ואע"ג דרבינו פסק בהלכות מאכלות אסורות דחדש בח"ל הוי דאורייתא מ"מ אית ליה דלקרובי לא מקרבינן אלא מן הארץ משום דכתיב קרא כי תבואו אל הארץ דבביאה בארץ הכתוב מדבר ומאי דהביא רבינו ז"ל ראיה ממאי דכתיב עומר ראשית קצירכם אל הכהן אגיסא דקרא הוא סמיך דכתיב כי תבואו אל הארץ וכן מבואר בסמ"ג סימן קנ"ט:

ו מצותו להקצר בליל ששה עשר בין בחול בין בשבת כו'. תימה דמשמע בפרק רבי ישמעאל (דף ע"ב:) דמאן דאית ליה דקצירת העומר דוחה שבת אית ליה דנקצר ביום פסול דאי סלקא דעתיך כשר אמאי דוחה שבת כיון דעומר שנקצר שלא כמצותו כשר נקצריה מערב שבת דהא כ"ע אית להו כרבי עקיבא דאמר כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה שבת וכן פסק רבינו ז"ל בפ' ראשון מהלכות קרבן פסח ואם כן רבינו ז"ל איך פסק דברים סותרים שדוחה שבת ואם נקצר ביום כשר וכן התוס' ז"ל בפ'

משנה למלך

וכסדר שעושים בכל יום בבקר כך עושים בין הערבים. תמיהא לי מלתא טובא דבפ"ג דיומא (דף ל"ד) אמרינן דבתמיד של בקר קטורת קודמת לאיברים ובתמיד של ערב איברים קודמין לקטורת ודוקא לנסכים קודמת הקטורת וא"כ לא ידעתי למה לא ביאר רבינו חילוק זה ועיין בסמ"ג. ומ"ש מרן ומ"מ צריך לימוד מנין לו שהיו קודם לניסוך היין עיין במ"ש הרב לח"מ דכיון דאיכא פלוגתא אי מוספין קודמין או בזיכין מסתייה דמאחרין לבזיכין אחר מוספין גופייהו אבל קודם ניסוך דידהו יש לנו להקדימן. ואין דבריו נראים אלא דמדברי רבינו נראה דבזיכין אינם קודמים כי אם לנסוך היין אבל לא למנחת הסלת ולפי דברי הרב גם למנחת הסולת היה להם לקדם, ועיין בירושלמי פ"ב דיומא סוף הלכה ג' ועיין היטב שם:

פ"ז א בראשי חדשים מקריבין מוסף וכו'. כתב רש"י בפ' שמיני מלבד עולת הבקר כל אלה עשה אחר עולת התמיד. וכתב הרא"ם וז"ל אבל בעבור עולת החדש לא הגיד אם היה הוא הקודם מאלה או אלה ממנו כי אולי אין בהם סדר ע"כ. וזה סותר למ"ש לעיל בד"ה אם מתאחר עגל בן בקר ואת עולתך שהיל שלא נאמר שקרבן הפסח כולל שעיר עזים ועגל

לקצירת העומר. ואם קצרוהו ביום כשר: **ח** מצותו לבוא מן הקמה. לא מצאו יביאו מן העומרים: **ט** מצותו לבוא מן הלח. לא מצאו יביאו מן היבש: **י** דרכן היה להביא משדות שבדרום. היה נר חצי השדה וזורע חצייה בשנה זו ובשנה אחרת נר חצי השדה שזרע וזורע החצי שנר ומביא ממנו: **יא** עומר זה מן השעורים היה בא. ודבר זה הלכה ממשה רבינו. וכיצד היה נעשה. מערב יום טוב יוצאין שלוחי בית דין ועושין אותו כריכות במחובר לקרקע כדי שיהיה נוח לקצור. כל העיירות הסמוכות לשם מתכנסות כדי שיהיה נקצר בעסק גדול. וקוצרין שלש סאין שעורין בשלשה אנשים. ובשלש קופות. ובשלשה מגלות. כיון שחשכה אומר להם הקוצר לכל העומדים שם. בא השמש אומרין לו הין. בא השמש אומרין לו הין. בא השמש אומרין לו הין. מגל זה אומרין לו הין. מגל זה אומרין לו הין. מגל זה אומרין לו הין. קופה זו אומרין לו הין. קופה זו אומרין לו הין. קופה זו אומרין לו הין. ואם היה שבת אומר להן ע... היום אומרין לו הין. שבת היום אומרין לו הין. שבת היום אומרין לו הין. ואחר... אומר להן אקצור והן אומרין לו קצור. אקצור והם אומרים לו קצור. אקצור והם אומ... לו קצור. שלש פעמים על כל דבר ודבר. וכל כך למה מפני אלו הטועים שיצאו מ... ישראל בבית שני. שהן אומרין שזה שנאמר בתורה ממחרת השבת הוא שבת בראש... ומפי השמועה למדו שאינה שבת אלא יום טוב וכן ראו תמיד הנביאים והסנהדרין ב... דור ודור שהיו מניפין את העומר בששה עשר בניסן בין בחול בין בשבת. והרי נא... בתורה ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה. ונאמר ויאכלו מעבור הא... ממחרת הפסח מצות וקלוי. ואם תאמר שאותו הפסח בשבת אירע כמו שדמו הטפ... היאך תלה הכתוב היתר אכילתם לחדש בדבר שאינו העיקר ולא הסיבה אלא נ... נקרה. אלא מאחר שתלה הדבר במחרת הפסח הדבר ברור שמחרת הפסח היא הע... המתרת את החדש ואין משגיחין על אי זה יום הוא מימי השבוע: **יב** קצרוהו ונת... בקופות והביאוהו לעזרה וחבטוהו. וזורין ובוררין. ולוקחין את השעורין ומהבהבין א... באור. באבוב מנוקב. כדי שיהיה האש שולט בכולן שנאמר אביב קלוי באש גרש כר... מפי השמועה למדו שאינו מדבר אלא במנחת העומר בלבד. ואחר שקולין אותו שו... אותו בעזרה והרוח מנשבת בו. ונותנין אותו לריחים של גרוסות וטוחנין את השלש ס... ומוציאין מן הכל עשרון שהוא מנופה בשלש עשרה נפה. והשאר נפדה ונאכל ל... אדם. וחייב בחלה ופטור מן המעשרות כמו שביארנו. ולוקחין זה העשרון של ס... השעורים ובוללין אותו בלוג שמן בששה עשר בניסן ונותנין עליו קומץ לבונה כ... המנחות. ומניפו במזרח מוליך ומביא מעלה ומוריד ומגישו כנגד חודה של קרן מער... דרומית כשאר המנחות. וקומץ ומקטיר והשאר נאכל לכהנים כשיירי כל המנחות. וא... קומצין אותו. לאחר שמקריבין מוסף היום וכבש העולה קודם תמיד של בין הערב... **יג** אסור לקצור בארץ ישראל מין מחמשת מיני תבואה קודם לקצירת העומר שנ... ראשית קצירכם שיהיה תחלה לכל הנקצרים. במה דברים אמורים בקציר שראוי לה... ממנו עומר. אבל בית השלחין שבעמקים הואיל ואינו ראוי להביא ממנו קוצרין א... מלפני העומר. אבל לא יגדוש: **יד** תבואה שהשרישה קודם העומר העומר מתירה... לאו אסור לקצרה כדרך שאסור לאכלה עד שיבא העומר הבא: **טו** תבואה שלא הב... שליש. מותר לקצור ממנה להאכיל לבהמה וקוצרין מפני הנטיעות שלא יפסדו. וקו... לפנות

לחם משנה

בפ' ר' ישמעאל (דף ס"ו.) בדיבור זכר למקדש כו' פסקו דנקצר פסול והכריחו הדבר כראיות והדא מינייהו משום דקי"ל דדחי שבת וכיון דדחי שבת ע"כ נקצר ביום פסול ולרבינו ז"ל שחילק הדברים לא ידעתי טעם וצ"ע:

י נר חצי השדה וזורע חצייה וכו'. בפ' כל קרבנות הציבור (דף פ"ה) אמרו שם תניא נמי הכי אבא שאול אומר עומר היה בא מבקעת בית מקלה וכבת ג' סאין היתה ושדה מודרמת היתה ובה היתה חמה זורחת וממגה חמה שוקעת נר חצייה וזרע חצייה וכו'. ובמשנה אמרו ובשנה שניה נזרע קודם לפסח שבעים יום וכתב רש"י ז"ל שם שבכך יש כח לחמה שזורחת עליו וכתבו רבינו ז"ל בסוף הלכות איסורי מזבח אבל כאן לא כתב קודם לפסח שבעים יום ואפשר שסמך על מה שכתב שם אי נמי כיון דאין מביאין עומר אלא משדה מודרמת כודאי החמה זורחת ואין צריך ביזרענו קודם הפסח שבעים יום כדי שתהא החמה זורחת דבלאו הכי זורחת שם כיון דמודרמת. וכתב רש"י ז"ל שם נר חצייה וזרע חצייה כגון שנרה כולה בשנה ראשונה ובשנה שנייה נר חצייה וזרע חצייה:

יא ונאמר ויאכלו מעבור הארץ וכו'. זו היא ראיית רבינו ז"ל וראוייה אליו וכתבה סמ"ג בסי' קנ"ט:

יב מנופה בי"ג נפה וכו'. בסוף פ' אלו מנחות אמרו בגמרא ת"ר בגסה נדקה ר"ש בן אלעזר אומר י"ג נפות היו במקדש וכו' ופירש"י ז"ל בדקה בגסה שתי נפות היו במקדש אחת גסה ואחת דקה וכו' וא"כ ודאי דהלכתא כת"ק ולא ידעתי למה לא הזכירו רבינו ז"ל: ונותנין עליו קומץ לבונה כשאר המנחות וכו'. שנתבאר משפטן פי"ג מהלכות מעשה הקרבנות: אימתי קומצין אותו כו'. כתב מהר"ם מטראני בספר קרית ספר אחר שמקריבין מוסף היום וכבש העולה קודם תמיד של בין הערבים נהדי כבשים דמוסף היום מקריבין כבש העולה ואחר כך העומר הכל קודם תמיד של בין הערבים ע"כ, אבל הרב בעל כ"מ ז"ל נראה דמפרש דברי רבינו ז"ל בהפך שהוא מפרש שקומצין אחר מוסף היום וקודם כבש העולה ואחר כך אמר דכבש העולה קודם לתמיד של בין הערבים כלומר ואחר העומר וכדבריו אמר בסוף הוריות עומר קודם לכבש הבא עמו וכן כתב רבינו ז"ל לקמן בפ"ט והוי תיובתא לפי' מהר"ם מטראני ז"ל אע"פ שפשט לשון רבינו ז"ל מוכיח כדבריו. ואולי יש לומר דאע"פ שאומר דהעומר בא קודם הכבש מ"מ קמיצת העומר היא מאוחרת לכבש ומה שכתב רבינו ז"ל בפ"ט שקודם לעומר היא ההגשה וההנפה אבל כאן כתב שהקמיצה מאוחרת לכבש ואתי שפיר לפירוש זה דהוצרך רבינו ז"ל בפ"ט דהעומר קודם לכבש דלפירוש הרב בעל כ"מ ז"ל למה הוצרך לכותבו שם כיון שכבר כתבו כאן ומ"מ הדבר כדברי הרב בעל כ"מ ז"ל:

יג אסור לקצור שדה וכו' קודם לקצירת העומר וכו'. מה שתמה הרב בעל כ"מ ז"ל דבגמרא קודם הבאה אמרו יש לומר דלא אמרו שם כן אלא לענין אכילת החדש לבד אבל הקצירה של חדש אחר שנקצר העומר מותר לקצור וכן אמרו שם (דף ע') בשלמא למ"ד קודם הבאת העומר היינו דלא קא עריב ותני להו ופירש"י ז"ל היינו דלא עריב אכילה וקצירה כי הדדי משום דקצירה שריא ממוצאי יו"ט ואכילה לא שריא עד הקרבת העומר ע"כ. ובפרק עשירי מהלכות מאכלות אסורות לענין אכילת חדש תלה הדבר רבינו ז"ל בהקרבת העומר אבל כאן הדבר בקצירה משום דאיירי לענין קצירת חדש. זה נראה לי פשוט:

טו תבואה שלא הביאה שליש וכו'. בפרק ר' ישמעאל (דף ע"א) אמרו קוצר לשחת ומאכיל לבהמה אמר רבי יהודה אימתי בזמן שמתחיל עד שלא הביא שליש ושם בגמ' דתלי הא בענין הפסק לפאה דאי לא מקרי קצירה הוי הפסק לענין פאה ואי מקרי קצירה לא הוי הפסק. ורבינו ז"ל כתב בפ"ג מהלכות מתנות עניים או באמצעה אפי' קודם שהביא שליש וחרש מקום שקצר וכו' כלומר דבעינן חרישה ולא סגי קצירה לחוד וצריך לומר דדוקא איירי התם בקוצר לאדם ומשום הכי בעינן שיחרו... שיהא

כסף משנה

י דרכן היה להביא משדות שבדרום. במנחות שם (דף פ"ה) והטעם מפני שנחמה זורחת כל היום. ומ"ש היה נר חצי השדה וכו'. שם:

יא עומר זה מן השעורים היה בא וכו'. במנחות פרק ר' ישמעאל (דף ס"ח) ו... כל קרבנות (דף פ"ד): וכיצד היה נעשה וכו' עד מפני הטועים. כ... במנחות פרק ר"י (דף ס"ה):

יב קצרוהו ונתנוהו בקופות וכו' עד כ... כל המנחות. גם זה משנה... (דף ס"ו). ומ"ש כמו שביארנו. הוא בפ"כ... ביכורים ופרק י"ג מהלכות מעשר ר... ואימתי קומצין אותו לאחר שמקריבים... היום. משום דתדיר קודם. ו... וכבש עולה בסוף הוריות (דף י"ג) ... קודם לכבש הבא עמו:

יג **יד** אסור לקצור בארץ ישראל מין מ... מיני תבואה וכו' עד אלא י... לבהמה. משנה במנחות פרק ר' יש... (דף ע"א): ומ"ש קודם לקצירת ... יש לתמוה דבגמרא משמע דקודם הבאת ה... קאמר:

טו ומה שאמר תבואה שלא הביאה ... וכו'

משנה למלך

וכבש של חובת היום וגם מוספי היום מוספי ר"ח עמהם מפני שמוסף ר"ח אחר תמיד של שחר מיד הם קרבים כדכתיב בהו על עולת התמיד דמשמע אחר התמיד מיד שלא יפסיק ביניהם ובין תמיד של שחר שום קרבן אחר ע"כ וצ"ע:

יב ובוללין אותו בלוג שמן כו'. דאף מנחה זו בעיא מתן שמן בכלי ויציקה כשאר מנחות כ"כ התוס' מנחות (דף ע"ח) ד"ה מ"ה. שוב ראיתי שדין זה היא משנה ערוכה פ"ז דמנחות (דף ס"ז) דתנן בא לו לעשרון כו' ושם הוזכרו ג' מתנות שמן וכמ"ש התוס' שם וכ"כ הרב בל"מ... מהל' מעשה הקרבנות יע"ש:

יג אסור לקצור בא"י כו'. כתב מרן יש לתמוה דבגמ' משמע דקודם הבאת העומר קאמר... ברכת הזבח (דף ק"כ קכ"ב) ועיין בתוי"ט פ"ק דחלה:

לפנות מקום לבית האבל או לבית המדרש. שנאמר קצירכם ולא קציר מצוה: **טז** ואע"פ שמותר לקצור לא יעשה אותן כריכות כדרך הקוצרין. אלא יניחם צבתים צבתים: **יז** כבר ביארנו שאין מביאין מנחות ולא מנחת נסכים ולא ביכורים מן החדש קודם הבאת העומר ואם הביא פסול. ולא יביא קודם להבאת שתי הלחם. ואם הביא כשר: **יח** וכל המקריב מנחה מן החדש תחילה מברך שהחיינו: **יט** תבואה שזרעה אחר שקרב העומר וקצרה אחר שקרב העומר של שנה הבאה הרי זו ספק אם מביאין ממנה מנחות לכתחילה טרם הבאת שתי הלחם הואיל ותבואה זו עבר עליה הבאת שתי הלחם וקצירת העומר. או אין מביאין עד שיביאו שתי הלחם אחר הבאת העומר של שנה אחת: **כ** וכן תבואה שהיתה בקרקע ונתנו עליה או הנצו עלים שלה כשהביאו שתי הלחם הרי זה ספק אם הנצת העלין או חנטתן כמו השרשה והותרה להביא ממנה מנחות או אינה חשובה השרשה. לפיכך לא יביא ואם הביא הורצה: **כא** והקוצר קודם קצירת העומר אינו לוקה והקציר כשר: **כב** *מצות עשה לספור שבע שבתות תמימות מיום הבאת העומר שנאמר וספרתם לכם ממחרת השבת שבע שבתות. ומצוה למנות הימים עם השבועות שנאמר תספרו חמשים יום. ומתחילת היום מונין לפיכך מונה בלילה מליל ששה עשר בניסן: **כג** שכח ולא מנה בלילה מונה ביום ואין מונין אלא מעומד. ואם מנה מיושב יצא: **כד** מצוה זו על כל איש מישראל ובכל מקום ובכל זמן. ונשים ועבדים פטורין ממנה: **כה** וצריך לברך בכל לילה בא"י אמ"ה אקב"ו על ספירת העומר קודם שיספור. מנה ולא בירך יצא ואינו חוזר ומברך:

פרק שמיני

א **ביום** חמשים מספירת העומר. הוא חג השבועות. והוא עצרת. וביום הזה מקריבין מוסף כמו מוסף ראש חדש שני פרים ואיל ושבעה כבשים כולם עולות ושעיר חטאת. ואלו הן הקרבנות האמורות בחומש הפקודים והם מוסף היום. ועוד מביאין יתר על המוסף ביום הזה מנחה חדשה שתי הלחם ומקריבין עם הלחם פר ושני אילים ושבעה כבשים. הכל עולות. ושעיר חטאת. ושני כבשים זבח שלמים. ואלו הן הקרבנות האמורות בחומש ויקרא. נמצא הקרב ביום זה יתר על שני התמידין שלשה פרים ושלשה אילים וארבעה עשר כבשים. הכל עשרים בהמה עולות. ושני שעירי חטאות נאכלים. ושני כבשים שלמים נאכלים: **ב** *שתי הלחם אינן באין אלא מן הארץ ומן החדש שנאמר ממושבותיכם תביאו לחם תנופה וגו'. לא

השגת הראב"ד

*שתי הלחם. א"א הלכה א כספן:

א סמ"ג עשין ר, טור א"ח סי' תפט: ב סמ"ג עשין רא רב:

כסף משנה

פלוגתא דתנאי שם ופסק כר' יהודה דאמר אימתי אינו אלא לפרש דברי תנא קמא:

כבר ביארנו. פרק ז' מאיסורי מזבח: שאין מביאין מנחות וכו'. גם זה משנה שם (דף ס"ח ע"ב):

וכל המקריב מנחה מן החדש תחלה מברך שהחיינו. הכי משמע בהא בפרק כיצד מברכין (דף ל"ז ע"ב) היה ומקריב מנחות בירושלים אומר ברוך שהחיינו ודלא כפירש"י והתוספות:

תבואה שזרעה אחר שקרב העומר וכו'. כך היא הגירסא הנכונה בדברי וסוא במנחות פרק ר' ישמעאל (דף ס"ח ע"ב) בעיא דלא איפשיטא:

וכן תבואה שהיתה בקרקע ונתנו עליה וכו'. גם זה שם בעיא דלא איפשיטא:

והקוצר קודם קצירת העומר אינו לוקה והקציר כשר:

מצות עשה לספור שבע שבתות תמימות וכו' עד מליל ט"ז בניסן. במנחות פרק רבי ישמעאל (דף ס"ו):

ולא מנה בלילה מונה ביום. כן כתב בה"ג:

ואין מונין אלא מעומד וכו'. כתב הר"י בן גיאת שזה קבלה מפי רבותינו וכוה אקרא דבקמה קרי ביה בקומה. ב' פרשת מצוה כתב סוד הדבר למה צריך למנות מעומד:

מצוה זו על כל איש מישראל. בפרק ר' ישמעאל תנו רבנן וספרתם שתהא ספירה לכל אחד ואחד. ומ"ש בכל מקום ובכל זמן. דעת רבינו שאף בזמן הזה מצוה מן התורה ובפרק ר' ישמעאל (דף ... אמרינן אמר אביי מצוה למימני יומי ולמימני שבועי [רבנן] דבי רב אשי מני יומי ומני שבועי אמימר מני יומי ולא מני אמר זכר למקדש [הוא]. ופירש"י ולא שבועי אמר האי מגילתא דהשתא לאו חובה דהא ליכא עומר אלא זכר למקדש בעלמא הלכך ביומי סגי עכ"ל. ומשמע דאביי ורב אשי סברי דזכר למקדש בעלמא הוא ואפ"ה למימני שבועי. ומדברי רבינו נראה שהוא דאי הוה סבירא להו דזכר למקדש הוא לא הוו מצרכי למימני שבועי דסבירא ליה דגם בזמן הזה מצוה מן מצרכי למימני שבועי ופסק כוותייהו הר"ן לדעת רבינו. ומ"ש ונשים ועבדים ממנה. משום דמצות עשה שהזמן גרמא הוא:

וצריך לברך בכל לילה וכו'. פשוט הוא שמברכין עליה כדרך שמברכין ... המצות. ומ"ש מנה ולא בירך יצא וכו'. פשוט הוא דברכות אינם מעכבות:

פ"ח א ביום המשים מספירת העומר וכו'. בפרשת אמור כתוב והקרבתם ... לחם שבעת כבשים ופר בן בקר אחד ואילים ... יהיו עולה ושעיר חטאת ושני כבשים ... ובפרשת פנחס כתוב והקרבתם עולה ... שנים איל אחד שבעה כבשים שעיר עזים ... מלבד עולת התמיד. ובפרק התכלת (דף ... ע"ב) איפליגו תנאי ודעת ר"ע שאין ... [ה]של ח"כ הן האמורים בחומש הפקודים ... שם שאותם שבפרשת אמור באים בגלל ... אבל שבפרשת פנחס בגלל עצמם הם ... כי הם מוספי היום ואע"ג דרבי טרפון פליג עליה פסק רבינו כר"ע:

שתי הלחם אינן באים אלא מן החדש ומן הארץ וכו'. במנחות (דף פ"ג:) ... כל קרבנות הצבור והיחיד באים מהארץ מן החדש ומן הישן חוץ מהעומר ושתי הלחם שאינם באים אלא מן החדש ומן הארץ ... מתני' דלא כי האי תנא דתניא עומר הבא מן הישן כשר שתי הלחם הבאות מהישן ... אלא שחיסר מצות עומר דכתיב תקריב את מנחת בכוריך ואפי' מן העליה ופירש"י מן

לחם משנה

סיהא הפסק דאי לא הקצירה לא הוי הפסק כיון דקוצר לאדם אע"פ שלא הביא שלים דלא אמר ר' יהודה דלא הוי קצירה אלא בקוצר לבהמה אבל לא בקוצר לאדם כדאמרו שם בגמרא ומ"מ סתם רבינו ז"ל דבריו שם דהיה לו לבאר דדוקא קוצר לאדם בעינן שיתרום אבל קוצר לבהמה ולא הביא שליש הוי הפסק אע"פ שלא יתרום דלא מקרי קצירה וכמו שכתב כאן דהיכא דלא הביא שליש קוצר קודם קצירת העומר דלא מקרי קצירה:

יח וכל המקריב מנחה מן החדש וכו'. בפ' כיצד מברכין (דף ל"ז:) אמרו היה עומד ומקריב מנחות בירושלים אומר ברוך שהחיינו וכו' נטלן לאכלן מברך וכו'. ופירש"י ז"ל דלבעל הבית קאי שיברך שהחיינו אם לא הביא מנחות זה ימים רבים ובתוספות ז"ל הקשו על פירושו דמשמע דקאי אכהן המקריב וכן משמע הלשון דקאמר נטלן לאכלן ולכך פירשו בכהן העומד להקריב במשמרתו ורבינו ז"ל נראה שמפרש במקריב מנחה קודם מן החדש. וכדי לתרץ קושית התוס' ז"ל דמשמע דקאי לכהן המקריב אפשר דכוונת רבינו ז"ל ג"כ היא על כהן המקריב מנחה מן החדש תחילה שיברך שהחיינו:

כ וכן תבואה שהיתה בקרקע וכו'. שם בעי רמי בר חמא שתי הלחם הנצה מריא או חנטה ואסיקנא הנצה דעלה וחנטה דעלה ופירש"י מי הויא הנצה דעלה כפירות האילן כהשרשה דתבואה או לא ע"כ. משמע דלא בעי אלא בפירות האילן אבל רבינו ז"ל שכתב תבואה שהיתה בקרקע וכו' משמע דבתבואה גופה בעי אם הנצת עלים הוי כהשרשה או לא. ויש לדקדק רבינו ז"ל אדבעי לענין הבאת קרבן אמאי לא בעי להתיר להדיוט אם הנצת העלין קודם קריבת העומר הוי כהשרשה ומותר אחר העומר או לא הוי השרשה ואסור עד העומר הבא בשלמא לפירש"י ז"ל דהאי הבעיא באילן אבל בתבואה ל"ל הנצת עלה להכי לא בעי בהדיוט דאין בו איסור אלא בתבואה קודם העומר אבל לרבינו ז"ל דאיירי בתבואה קשה. וגם לפירש"י ז"ל קשה אמאי לא בעי לענין קרבן הנצת עלה באילן קודם העומר ואמאי נקט שתי הלחם מיהו אין זה קושיא דנקט שתי הלחם שהוא מאוחר יותר מעומר וכ"ש לעומר הקודם לו שיש בעיא בו אם אסור או לא:

פ"ח ב שתי הלחם אינן באים וכו'. לא מצאו הדש יביאו מן העליה. הרב בעל כ"מ ז"ל תמה על רבינו ז"ל בתרתי. חדא דכתב לשון המשנה ופסק כדברי הברייתא דאמרה דאפילו מן העליה ובגמרא בר"פ כל קרבנות אמרו דהם סותרים ולזה תירץ דלשון המשנה דקאמרה באין מן החדש שפירש באין אתי כברייתא ומה שדקדקו בגמרא דהוי דלא כברייתא משום דלא סיימו במשנה לא יביא ואם הביא כשר והדין עמו דכ"כ שם התוס' ז"ל דבאין משמע אפילו אם הביא מן הישן פסול חוץ מן מהנך דתני לא יביא ואם הביא כשר כלומר דבמתני' ההם אמרו אין מביאין לא מבית הזבלים וכו' וסיימה ואם הביא כשר וכן אמרו שם גבי יין אין מביאין לא מבית הזבלים וכו' ואם הביא כשר אין מביאין מן הליוסטין ואם הביא כשר משמע דכל היכא דהוי כשר בדיעבד מפרש ליה מתני' והיכא דלא פירש פסול וא"כ כאן שלא פירש אם הביא כשר ודאי דאפילו בדיעבד פסול ואע"ג דאמר שם אין מביאין מן הגרגרים שנשרו במים ט' ואם הביא פסול דהוצרכו לפרש שם דאם הביא פסול דמשמע דהיכא דלא פירש כן דכשר י"ל דאגב דתני ברישא גבי אין מביאין מבית הזבלים וכו' ואם הביא כשר תני בסיפא גבי אין מביאין מן הגרגרים שאם הביא פסול אבל לעולם דבסתמא היכא דלא פירש הוי פסול ולכך דקדקו בגמ' דמתני' וברייתא פליגי אהדדי אבל רבינו ז"ל שפירש בהדיא אם הביא כשר ליכא למכפי בהא. עוד תמה על רבינו ז"ל שפסק כברייתא דלא כמתני' ונעתק לפרש פירוש אחר בסוגיא לדעת

משנה למלך

יח וכל המקריב מנחה כו'. עיין בתוס' מנחות (דף פ"ס) ד"ה פיס:

לא מצאו חדש יביאו מן העליה: **ג** חטים שירדו בעבים יש בהם ספק אם אני קורא בהם ממושבותיכם או אינם ממושבותיכם לפיכך לא יביא ואם הביא כשר. וכיצד היו עושין מביאין שלש סאין חטין חדשות ושפין אותן ובועטין בהם כדרך כל המנחות וטוחנין אותן סולת ומנפין מהן שני עשרונות מנופה בשתים עשרה נפה והשאר נפדה ונאכל לכל אדם. וחייב בחלה ופטור מן המעשרות כמו שביארנו: **ד** שתי הלחם שהן מן החדש צריכין לבוא עשרון מכל סאה ומחצה ומנפין אותן בשתים עשרה נפה. ולחם הפנים שהוא בא מן הישן די לו באחת עשרה נפה והוא בא עשרון מכל סאה. אבל העומר שהוא בא מן השעורים חדשות אינו בא מן המובחר אלא משלש סאין ובשלש עשרה נפה: **ה** וכולן אם רבה במדת הסאין שבאין מהן או מיעט כשר: **ו** ולוקחין שני העשרונות ולשין אותן אחת אחת ואופין אותן אחת אחת: **ז** ולישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים ככל המנחות: **ח** ואין עשייתן דוחה יום טוב ואין צריך לומר שבת אלא אופין אותן מערב יום טוב שנאמר הוא לבדו יעשה לכם לכם ולא לגבוה: **ט** היה ערב יום טוב שבת אופין אותן מערב שבת ונאכלות בשלישי לאפייתן שהוא יום טוב. והרי מפורש בתורה שהם חמץ וכיצד עושה מביא שאור ממקום אחר ונותנו לתוך העשרון וממלא העשרון סולת ומחמצו באותו השאור: **י** ומרובעות הן. אורך כל חלה שבעה טפחים ורחבה ארבעה טפחים וגובהה ארבע אצבעות: **יא** כיצד הנפת הלחם עם שני כבשי השלמים מביא שני הכבשים ומניפם בעודן חיים שנאמר והניף אותם תנופה. ואם הניף זה בפני עצמו וזה בפני עצמו יצא. ואחר כך שוחטין אותן ומפשיט. ולוקח חזה ושוק מכל אחד משניהם ומניחן בצד שתי הלחם ומניח שתי ידיו מלמטן ומניף הכל באחד במזרח במקום כל התנופות. מוליך ומביא. מעלה ומוריד. ואם הניפן אחד אחד יצא. ואחר כך מקטיר אימורי שני הכבשים ושאר הבשר נאכל לכהנים. וכן שתי החלות נוטל כהן גדול אחת מהן. והשניה מתחלקת לכל המשמרות ושתיהן נאכלות אותו היום וחצי הלילה כבשר קדשי קדשים: **יב** שחט שני כבשים על ארבע חלות. אם אמר יקדשו שתים מתוך ארבע מושך שתים מהן ומניפן. והשאר פודין אותן בפנים ונאכלין בחוץ כשאר החולין. ואם לא

התנה

לחם משנה

לדעת רבינו ז"ל. ואגלי נ"ל לתרץ עם שנקשה קושיא אחרת אי רבינו ז"ל פסק כברייתא אמאי לא כתב ג"כ בפ"ז גבי עומר בכי האי גוונא דלא יביא אלא מן החדש ואם הביא מן הישן כשר דברייתא ג"כ גבי עומר נמי אמרינן דאם הביא מן הישן כשר. לכך נראה לי לומר דאית ליה לרבינו דמתני' לא פליגא אברייתא גבי שתי הלחם דאם הביא מן העליה כשר דהכי אמרי' התם רבי נתן ור"ע אמרו שתי הלחם הבאות מן הישן כשרות ואי מתניתין לית ליה הכי גבי שתי הלחם קמה לה מתני' דלא כר"ע ועוד דמאי דדריש ר"ע מקרא דמנחה חדשה שתהא חדשה לכל המנחות מתני' אית ליה הכי דבפ' רבי ישמעאל אמרו במשנה דקודם לשתי הלחם לא יביא ואם הביא כשר ופירש"י ז"ל שם הטעם דגבי לחם כתיב מנחה חדשה שתהא חדשה לכל המנחות א"כ ודאי דלא פליגא מתני' אברייתא גבי שתי הלחם ומ"ש מתני' דלא כי האי תנא הוא משום עומר דגבי עומר קא אמרה מתני' שאינו בא אלא מן החדש ומדלא אמרה אם לא הביא כשר משמע דאפילו בדיעבד פסול וכ"ת גבי שתי הלחם ג"כ כיון דאית לה דאם הביא כשר אמאי לא פירשה מתני' הכי דאם הביא כשר י"ל משום דכייל לשתי הלחם בהדי עומר דקאמרה חוץ מן העומר ושתי הלחם שאינן באין אלא מן החדש וכיון דגבי עומר אם הביא פסול לכך לא תני אם הביא כשר דלא הוי מילתא דשוה לתרווייהו ושהקשו בגמרא והכתיב חדשה דמשמע דצריך אשתי הלחם דאם הביא אמאי אינו פסול הך קושיא הויא למתניתין ולברייתא, כך נראה לומר לדעת רבינו בדוחק:

יא ומניחן בצד שתי הלחם כו'. מלשון רבינו ז"ל נראה שזאת ההנחה עם שתי הלחם הוי כשהוא מניפן שחוטין וקשה דבפ' כל המנחות (דף ס"ב) אמר שם והניף הכהן אותם על לחם הבכורים וכו' אלא מניח זה בצד זה ומניף והך הנפה דקרא כשהם חיים דהנפה דשחוטין מפקינן ליה מג"ש דשלמי יחיד ולרבינא מפיק ליה משלמיהם אבל הנפה דקרא בחיין איירי. ואולי י"ל דהך ומניח בצד שתי הלחם דקאמר רבינו ז"ל אשתי הנפות קאי בין דחיין בין דשחוטין ואהנפה דלעיל שכתב ומניפן בעודם חיין נמי קאי וסובר רבינו ז"ל דאע"ג דהנפה דקרא דקא אמרה על הלחם איירי בחיים מ"מ הנפה דשחוטים דילפינן הוי דומיא דהנפה דחיים שיהו בצד הלחם:

ושאר הבשר נאכל לכהנים וכו'. במשנה פ' איזהו מקומן זבחי שלמי צבור ואשמות כו' ונאכלים לזכרי כהונה בכל מאכל ליום ולילה עד חצות:

יב שחט שני כבשים על ארבע חלות כו'. בפרק התכלת (דף מ"ח) אמרו שם ת"ר שחט שני כבשים על ד' חלות מושך שתים מהם ומניפן והשאר נאכלות בפדיון אמרו רבנן קמיה דרב חסדא הא דלא כרבי דאי רבי כיון דאמר שחיטה מקדשה דפריק להו היכא אי דפריק להו מאברא' כיון דכתיב לפני ה' איפסילו להו ביוצא ופירש"י ז"ל איפסילו להו המקודשות, ביוצא ומתוך שאין אתה מכירן הרי כולן פסולות ואי דפריק להו גוואי ופירש"י ז"ל ואוכלם בפנים לארבעתן השתים חולין והשתים קדש והירצו דפריק להו גוואי וחולין ממילא קא אתיין ומשמע לפי פירוש רש"י ז"ל דכל הך אוכל בפנים כשפודה אותם מפני דשחיטה מקדשן ואין אתה מכיר מי הם החולין ומי הם המקודשין, וכן מ"ש בברייתא מושך שתים מהם ומניפן כתבו התוס' לאמי דמוקי לה כרבי נ"ל שמניף

כסף משנה

מן העליה ישנים שבעליה. ורבינו פסק כברייתא ויש לתמוה למה הניח המשנה ופסק [...] ואפשר שלזה נתכוון הראב"ד שכתב הלכה זו בהפך עכ"ל. ואפשר שכוונתו לומר [...] דמתני' דקתני שאינם באים היינו לומר שאם לא הביא מהחדש פסול מדקאמר [...] דלא כי האי תנא וכיון שרבינו פוסק כברייתא לא ה"ל לתפוס בלשון המשנה, ולזו י"ל [...] דשאינם באים שפיר משמע לכתחלה [...] בה אם הביא מן הישן כשר ומאי [...] שמתניתין דלא כי האי תנא היינו [...] משיים בה הכי. ולענין אמאי שבק [...] כברייתא י"ל דטעמיה משום דבגמר[א] טעמא דברייתא ולא פירש טעמא דמתני' [...] לומר עוד שרבינו מפרש דלהגא דמתני' [...] אם הביא מן הישן כשר וליתנא דמ[...] משמע דהא כל קרבנות וכו' באים היינו אפילו לכתחלה ובההוא גוונא [...] דעומר ושתי הלחם אינם באים אלא [...] דהיינו לכתחילה ומאי דקאמרה גמר[א] דלא כי האי תנא היינו ללמד דלתנא [...] לכתחילה נמי מותר להביא שתי [...] הישן מדלא קתני לא יביא מן הישן [...] כשר ועוד מדפלגינהו בברייתא לעו[מר] הלחם ולא ערבינהו למיתני עומר [...] הבאים מן הישן כשרים משמע דטעמ[א] דלא שוו בדינייהו דעומר לכתחלה [...] מהחדש אבל שתי הלחם לכתחלה [...] להביא מן הישן לדעת הברייתא ומאי [...] בגמרא על הברייתא והא כתיב [...] היינו למצוה מן המובחר ומאן דלא [...] מן המובחר יכול להביא מן הישן אף [...] לתנא דברייתא אבל לתנא דמתני' [...] צריך להביא מן החדש ומאי דקאמר [...] פליגי אלא בהדש היינו לכתחלה אבל [...] מנא לכ"ע יביא מהישן ולפי פי' זה [...] רבינו כתנא דמתני' ואע"פ שרש"י בכמ[...] הוא נזהר מפירוש זה רבינו אפשר [...]

ג חטים שירדו בעבים וכו'. במנח[ות] רבי ישמעאל (דף ס"מ:) [...] איפשיטא ופירש"י שירדו בעבים עם [...] כששתו העבים באוקיאנוס בלעו ספינ[ות] חטים: וכיצד היו עושים מביאין [...] חטים חדשות וכו' עד ובי"ג נפה. [...] מנחות (דף ע"ז:). ומ"ש כמו שביארנו [...] מהלכות בכורים ובפי"ג מהלכות הקרבנות:

ה ומ"ש וכולן אם ריבה במדת [...] שבאים מהם או מיעט [...] ברייתא פ' כל המנחות ואיתיה בתוספתא [...] פ"ה העומר ושתי הלחם ולחם הפנים [...] מדת עשרון או שחיסר מדת עשרון [...] מדה מרובה מחברתה או חסרה מחבר[תה] אלו פסולות ריבה מדת סאין או שחיס[ר] סאין הרי אלו כשירות:

ו ולשין אותן אחד אחד וכו' עד [...] י"ט. משניות בפרק שתי [...] (דף נ"ד):

ט ומ"ש וכיצד עושה מביא שאור ממקו[ם] [...] וכו'. משנה בר"פ כל המנחו[ת] [...] נ"ב ע"ב) פלוגתא דר"מ ור"י וידוע דהלכ[ה] [...]

י ומ"ש ומרובעות הן אפשר דיליף לה [...] הפנים. ומ"ש אורך כל חלה [...] ספחים ורחבה ארבעה ספחים וגובהה ד' אצבעות. משנה בפרק שתי הלחם (צ"ו) ומפרש רבינו קרנותיו גובהה ורש"י פירש בע"א:

יא כיצד הנפת הלחם וכו' ומניפם בעודם חיים. משנה בפרק כל המנחות (דף [...]) ומ"ש ואם הניף זה בפני עצמו וזה בפ"ע יצא. שם יליף מקראי גבי [...] שמן שטעונים תנופה כאחד ואם הניף זה בעצמו וזה בעצמו יצא ומשמע דילפינן מהתם לשני כבשי עצרת. ומ"ש ולוקח חזה ושוק. שם (דף ס"ב) ת"ר זבחי שלמי ציבור [...] תנופה לאחר שחיטה ותנופתן כמות שהן דברי רבי וחכ"א כחזה ושוק. ומ"ש ומניחם בצד שתי הלחם. שם פלוגתא דתנאי בברייתא ופסק כרבי משום דמסתבר טעמיה ועו[...] שאול סבר כוותיה. ומ"ש ומניח שתי ידיו מלמטה. שם במשנה. ומ"ש ומניף הכל כאחד במזרח במקום כל התנופות מוליך ומביא מעלה ומוריד. שם במשנה. ומ"ש ואם [...] אחד אחד יצא. הפשר שהוא נלמד מאשם ולוג שמן כדבסמוך: ומה שכתב וכן שתי החלות נוטל כ"ג אחת מהן. זה על פי מה שנתבאר בספ"ד שכ"ג בלחם הפנים נוט[ל] מחצה [...] משמר חצי החלות: ושאר הבשר נאכל לכהנים. כלומר ואינם כבשר שלמים שהם קדשים קלים ונאכלים לבעלים חוץ מהאימורים אבל שלמים אלו קדש קדשים הם ואינם [נאכלים] אלא לכהנים. ומ"ש ושתיהן נאכלות אותו היום וחצי הלילה וכו':

יב שחט שני כבשים על ארבע חלות וכו'. בפרק התכלת (דף מ"ו:) ת"ר שחט שני כבשים על ארבע חלות מושך שתים מהם ומניפן והשאר נאכלים בפדיון ואמרינן [...] אליבא דר"י דהיינו דוקא בדאמר ליקדשו תרתי מגו ארבע אבל אם לא אמר כן לא קדשי. ומ"ש והשאר פודים אותם בפנים. שם אמרינן הכי אליבא דרבי [...] שחיטה

משנה למלך

פ"ה **ז ולישתן** ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים ככל המנחות. אאפייתה בפנים קאי דאילו לישה ועריכה בשאר מנחות בפנים היתה וכמ"ש רבינו בפי"ב מהלכות מעשה הקרבנות, ועיין [...] לעיל בפ"ה הלכה ו':

התנה לא קדש הלחם: **יג** שחט ארבעה כבשים על שתי חלות. מושך שנים מהם וזורק דמן שלא לשמן. ומניף השנים הנשארים הכשרים עם שתי הלחם: **יד** שתי החלות מעכבות זו את זו. ושני הכבשים מעכבין זה את זה. מת אחד משניהם. או ברח. או נעשה טריפה. יקח זוג לשני. שחט אחד לשמו. יקח לו זוג: **טו** *שתי הלחם מעכבים את הכבשים. ושני הכבשים אינן מעכבים את הלחם. *ואם הונפו עם הכבשים מעכבין זה את זה. ואם אבד הלחם יאבדו הכבשים ואם אבדו הכבשים יאבדו הלחם ויביאו לחם אחר וכבשים אחרים: **טז** שתי הלחם הבאות בפני עצמן בלא כבשים כיצד עושין בהן. יונפו ותעובר צורתן ויצאו לבית השריפה גזירה שמא ימצאו כבשים לשנה הבאה ויביאו לחם בלא כבשים. הפר ושני האילים ושבעת הכבשים והשעיר הבאים ביום זה בגלל הלחם אינן מעכבין את הלחם ולא הלחם מעכבן: **יז** שני פרים של מוסף היום ופר הבא בגלל הלחם אינן מעכבין זה את זה: **יח** *איל של מוסף היום ושני אילים הבאין בגלל הלחם אינן מעכבין *(זה את זה): **יט** שבעה כבשים של מוסף היום ושבעה כבשים הבאים בגלל הלחם אינן מעכבין זה את זה. ואם נשחטו כולן מעכבין זה את זה: **כ** התמידין אינם מעכבין את המוספין ולא המוספין מעכבין את התמידין ולא המוספין מעכבין זה את זה ולא מנין העולות כולן מעכב. כיצד הרי שלא מצאו אלא ששה כבשים מקריבין ששה אפילו לא מצאו אלא אחד מקריבין אותו בין בראשי חדשים בין בימי המועדות והשבתות. ואינן חייבין להקריב השאר למחר או למועד אחר אלא כל קרבן צבור שעבר זמנו בטל קרבנו. לא מצאו אלא שני כבשים אם יקריבו אותן למוסף היום אין להן תמידין למחר. הרי הדבר שקול אם הקריבום למוסף היום הקריבו ואם רצו להניחם למחר לתמידין יניחו:

*[בגירסת הכ"מ לא היה כתוב זה את זה ובדפוס וויניציאה איתא ועי' בל"מ]:

השגת הראב"ד

*שתי הלחם וכו'. א"א הלכה כבן ננס:

*ואם הונפו. א"א ספק הוא בגמרא:

*איל כו' ואם נשחטו כו'. א"א לא ידעתי שחיטה זו בכאן מה היא והיה לו לומר אבל הן עצמן דתורת כהנים ומעכבין זה את זה מ"ט הויה כתיב בהו:

כסף משנה

...מקדשם אבל לר"א כר"ש דפליג עליה אין פודין אותם אלא בתון. ופסק רבינו כרבי דהלכה כרבי מחבירו:

...חט ארבעה כבשים על שתי חלות וכו'. שם (דף מ"ח):

...שתי החלות מעכבות זו את זו ושני הכבשים מעכבין זה את זה. משנה פרק הקומץ רבה (דף כ"ז): מת אחד משניהם ...קח זוג לשני. תוספתא בפ"ה דמנחות: ...אחד מהם לשמו. כלומר ואח"כ מת האחר או נעשה טריפה או ברח יקח ...ג לראשון והוא בתוספתא הנזכרת:

...שתי הלחם מעכבין את הכבשים וכו'. במשנה פרק התכלת (דף מ"ה:) ...דהכא הלחם מעכב את הכבשים ואין ...מעכבים את הלחם דברי ר"ע אמר ...ן ננס לא כי אלא הכבשים מעכבים ...הם והלחם אינו מעכב (את) הכבשים ...ן ימי כשהיו ישראל במדבר ארבעים שנה ...כבשים בלא לחם אף כאן יקרבו כבשים ...הם אר"ש הלכה כדברי בן ננס אבל אין ...כדבריו [שכל האמור בחומש הפקודים ...מדבר] וכל האמור בת"כ אין קרב ...מבאו לארץ קרבו אלו ואלו ומפני מה ...ר יקרבו כבשים [בלא לחם] שהכבשים ...ר את עצמם ולא הלחם בלא כבשים שאין ...יתירע, ולכאורה משמע דהלכה כר"ש ...ן ננס דרבים נינהו ועוד דיהבי טעמא ...לכאו *ויש לתמוה על רבינו שפסק כר"ע ...הראב"ד הלכה ע בהפך עכ"ל. וי"ל ...רבינו שהוא סובר דמ"מ הלכה כר"ע ...הריה דגמרא טפי מסתבר תנאי וטעמא ...הא איפכא וטעמא דרבי שמעון היכא ...דאע"ג דר"ש יהיב טעמא שלחם בלא ...אין לי מי יתירנו איכא למימר דאע"ג ...ם בא עם הכבשים הכבשים מתירין ...ם כשהלחם בא לבדו הוא עצמו מתיר ...נו. ועוד דבגמרא אמרינן מ"ט דרבי ...גמר יהיו מתהייה מה להלן לחם אף ...ם ובן ננס גמר יהיו יהיו מה להלן ...אף כאן כבשים ושקיל וטרי גמרא ובסוף ...גת ר"ע ולפיכך פסק כוותיה ועוד ...לחם בגמרא (דף כ"ו) ת"ר שתי הלחם ...בפני עצמן יונפו כו' עד אף שתי הלחם ...ילה והאי ברייתא כר"ע אתיא ומדשקלי ...אמוראי משמע דסברי דהלכתא כוותיה.

...ם הינפו עם הכבשים מעכבים זה את ...אבד הלחם יאבדו הכבשים וכו' בפרק ...(דף מ"ו) איבעיא לן תנופה עושה זיקה ...ואיסיקנא בתיקו וא"כ לא היה לרבינו ...לכה פסוקה בדבר וכבר השיגו הראב"ד ...א ספק הוא בגמרא עכ"ל. ואפשר ...בינו מדאמרי' בתר הכי א"ל אביי לרבא ...כבשים דמעכבי לחם ומאי שנא שבעה ...ר ואילים דלא מקדשי לחם ולא מעכבי ...ל והוזקקו זה לזה בתנופה משמע דס"ל דתנופה עושה זיקה:

...שני הלחם הבאות בפני עצמן וכו'. ברייתא וגמרא שם: הפר ושני האילים וכו'. משנה שם (דף מ"ד):

...פרים של מוסף היום ופר וכו'. משנה שם הפרים והאילים והכבשים והשעירים אינם מעכבים זה את זה ובגמרא הני פרים וכבשים וכו' דעצרת וכו' אילים ...נו' אי דת"כ האיה כתיב בהו לעולם דעצרת דת"כ וה"ק לא אילים דת"כ מעכבי דחומש הפקודים ולא איל דחומש הפקודים מעכב לאילים דת"כ אלא פרים ...הדדי לא מעכבי ואילים דהכא והכא הוא דלא מעכבי אינהו מעכבי תנא מילי מילי קתני. פי' וגבי פרים וכבשים אין מעכבים אפילו אהדדי אבל אילים אהדדי מעכבי אלא שבת"כ עם של חומש הפקודים אינם מעכבין אלו לאלו:

...ש שבעה כבשים וכו' אינם מעכבים כו'. לא אלו את אלו ולא הם בעצמם וכמו שביאר מיד שאין המוספין מעכבין וכו' והוא כמו שנתבאר מהמשנה דבהו אין עיכוב כלל ומילי מילי קתני. ודברי רבינו מדוייקים כן דגבי פרים כתב שני פרים אין מעכבין זה את זה וגבי אילים לא כתב כן אלא כתב איל וכו' ושני אילים אין מעכבין ולא ...שכתב גבי פרים אין מעכבין זה את זה מוכח דשני אילים גופייהו מעכבין ולא דמו לפרים וגבי פרים היה יכול לכתוב כמו שכתב גבי אילים דהתם נמי איכא פר אחד ושני ...ודאי לכך נתכוון. ומ"ש אם נשחטו כולן מעכבין זה את זה. שם (דף מ"ו:) אמר ר"י הכל מודים שאם הוזקקו זה לזה שמעכבין זה את זה ואי זו היא זיקה שלהם ...ירש"י שאם הוזקקו זה לזה שהיה ביחד ואח"כ אבד לחם או כבשים שמעכבין זה לזה והנותר לפנינו יצא לבית השריפה דנדחה באיבוד חבירו ואי זו היא זיקה שלהן הקבעתן ...ה שאם היה לחם בשעת שחיטה ואח"כ אבד או לחם או כבשים אבד הכל. ויש לתמוה על מה שכתב הראב"ד איל של מוסף וכו' א"א לא ידעתי שחיטה זו בכאן מה היא ...ל הן עצמן דת"כ מעכבין זה את זה מ"ט הויה כתיב בהו עכ"ל, שהרי מ"ש רבינו שאם נשחטו מעכבין זה את זה מבואר הוא בברייתא וכדברי ר"י שכתבתי. וכתב הר"י קורקוס ז"ל דעת הראב"ד כרש"י דהיינו דר"י הכבשים שאין מעכבין את הלחם לחוד קאי דבהנהו דוקא קובעת שחיטה עכ"ל:

...שכתב ואינם חייבים להקריב השאר למחר וכו': **לא** מצאו אלא שני כבשים וכו'. בפרק התכלת (דף מ"ט) בעיא דלא איפשיטא:

*[עיין בפוי"ע דהביא ראיה לפסק הרמב"ם משום דהוי מחלוקת ואח"כ סתם והלכה כסתם]:

לחם משנה

שמניף כולם ובהא לא ידעינן הי אקדיש וכן רש"י ז"ל כתב שם והוא הדין דהוה מצי למפרך בריתא דאי ארבעתן בעי לאיתפסי בהדייהו דהא לא ידעי מי הן דקדושה וכו'. אבל רבינו ז"ל נראה דפליג שכתב מושך שתים ומניפן ולא הזכיר הנפת הד' ועוד כתב שנאכלין בחוץ ודבריו מתמיהין דכיון דלא ידעינן הי נינהו קדושות אמאי נאכלים בחוץ דילמא אותן הנאכלים הם הקדושות וכ"ת הרי נתברר אחרי כן דאלו השתים שפודה הם חולין הא קי"ל דבדאורייתא אין ברירה ועוד אם יכול לברר ולומר אלו השתים יהיו קדושות בקדושת שתי הלחם והב' אחרים הם קדושת דמים א"כ אפילו בחוץ יכול לפדותם ואינם נפסלים ביוצא דקדושת דמים הוו ויבדו לבררם ויהיו השנים קדושת דמים. וכן יש לתמוה עליו על מה שכתב בפי"ב מהל' פסולי המוקדשין גבי תודה שנשחטה על פ' חלות לוקח ארבעים מתוך פ' ומרים מהם א' מכל קרבן והמ' האחרות יפדו ויצאו לחולין ע"כ דמדברי התוס' ז"ל לפ' התודה (דף ע"ח) לא משמע הכי אלא שצריך להרים שמונה חלות לכהן ד' מכל ארבעים אחת מכל מין דאי לאו הכי כיון דאין ברירה דילמא דהולין קא שקיל וכן י"ל לדבריהם דלא יצאו לחולין המ' כיון דאין ברירה הלא יאכלו לבעלים כמו השאר והדברים פשוטים כיון דקי"ל דאין ברירה בדבר דאורייתא וכיון שכן על רבינו ז"ל יש לתמוה נ"כ על מה שכתב שם דהא קי"ל דאין ברירה ואיך כתב שמרים ארבע לבד ועוד שכתב שהמ' אחרים יצאו לחולין ואם כן במ"ש כאן ושם צ"ע:

טו שתי הלחם מעכבים את הכבשים וכו': הרב בעל כ"מ ז"ל נתן טעם לרבינו ז"ל למה פסק כר"ע ודבריו נכונים ועוד אני נותן טעם אחר משום דבגמרא בפרק התכלת בעי רבי ירמיה אליביה היכא דהביא לחם וכבשים והונפו ואבד הלחם והביא לחם אחר וכו', ועוד טעם אחר דבפ"ע מהלכות איסורי גבי האומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום כתב שם הרב המגיד ז"ל ועוד דשמואל נמי פליג עליה דר' יוחנן בהא והוו להו תרי לגבי רבי יוחנן ואע"ג דפליג נמי עליה דרב מ"מ ליכא תרי לגבי רב מחד טעמא אלא מתרי טעמי ע"כ. גם אנו נאמר כאן כיון דבן ננס ור"ש הם נגד ר"ע מתרי טעמי לא הוו תרי לגבי ר"ע אלא חד מחד טעמא וכיון שכן הא קי"ל הלכה כר"ע מחבירו דלא הוי מחביריו כיון דכל אחד בא עליו בטעם אחר:

יז שני פרים של מוסף היום ופר הבא בגלל הלחם אינן מעכבין זה את זה איל של מוסף היום ושני אילים הבאים בגלל הלחם אינן מעכבין זה את זה. כך הנוסחא בדברי רבינו ומדברי הרב בעל כ"מ ז"ל נראה דגבי איל לא היה לו בגירסתו אלא אין מעכבין סתמא ולא זה את זה כמו גבי פרים דגבי פרים ליכא עיכובא כלל אבל אילים הם עצמם מעכבים זה את זה:

יט ואם נשחטו כולן מעכבין כו'. לפי פירוש רבינו ז"ל דהא דאמר ר' יוחנן בפ' התכלת (דף מ"ו) הכל מודים שאם הוזקקו זה לזה שמעכבין זה את זה ואינה זיקה שלהם שחיטה דקאי נמי אכבשים של מוסף היום ושבעה כבשי הלחם א"כ מאי קאמר כתם

משנה למלך

יט ואם נשחטו כולם מעכבין כו'. עיין בכתב סוכה (דף ק"ז ע"ב) ודוק:

בהם תיפשוט מדר' יוחנן דתנופה לא הויא זיקה משום דקאמר דשחיטה עושה זיקה ימא דמאי דנקט ר' יוחנן שחיטה משום דקאי נמי אכבשי מוסף ושבעה כבשי הלחם דליכא בהם תנופה דזיקה דידהו הוי שחיטה. וי"ל דמ"מ היה לו להודיענו דשני כבשי הלחם תנופה הויא זיקה ומינה ידעינן דכ"ש בשאר כבשים דשחיטה הויא זיקה:

פרק תשיעי

א ׳באחד בתשרי מקריבין מוסף היום פר ואיל ושבעה כבשים הכל עולות ושעיר חטאת הנאכלת. וזה מוסף היום יתר על מוסף ראש חדש הקרב בכל ראש חדש. לפיכך אם חל להיות בשבת היו שם שלשה מוספין מוסף שבת ומוסף ראש חדש ומוסף היום: ב וכיצד סידור הקרבתן. מוסף שבת תחלה ואחריו מוסף החדש ואחריו מוסף יום טוב. שכל התדיר מחבירו קודם את חבירו וכן כל המקודש מחבירו קודם את חבירו. היה לפניו תדיר ומקודש יקדים איזה מהם שירצה: ג עבר או שכח ושחט את שאינו תדיר או הפחות בקדושה תחלה מקריבו ואח"כ שוחט את התדיר או את המקודש: ד ואם נשחטו שניהם כאחד יהיה זה ממרס בדם עד שיזרק דם התדיר או דם המקודש: ה דם החטאת קודם לדם העולה מפני שדם החטאת מכפר. איברי עולה קודמין לאימורי חטאת מפני שהעולה כולה לאשים. דם חטאת ואיברי עולה אי זה שירצה יקדים. וכן דם עולה ואימורי חטאת או דם עולה ודם אשם אי זה שירצה יקדים: ו חטאת קודמת לעולה אפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה שנאמר את אשר לחטאת ראשונה בנין אב לכל חטאת שהיא קודמת לעולה הבא עמה. וכן בשעת הפרשה מפריש החטאת תחלה ואחר כך העולה: ז בקרבנות החג אינו כן אלא קריבין על סדר הכתוב שנאמר כמשפטם. כיצד בתחלה פרים. ואחריהם אילים. ואחריהם כבשים. ואחריהם שעירים. אע"פ שהשעירים חטאת. וכל אלו שקדמו אותן עולות. וכן בשגגת צבור בע"ז שהן מביאין פר עולה. ושעיר חטאת. הפר קודם שנאמר בו כמשפט. ופר כהן משיח קודם לפר העלם דבר של צבור. ופר העלם קודם לפר ע"ז. ופר ע"ז קודם לשעיר שלה. אע"פ שהפר עולה והשעיר חטאת. שכך הוא סדר הכתוב בתורה. שעיר ע"ז קודם לשעיר נשיא שהנשיא יחיד. ושעיר נשיא קודם לשעירת יחיד. ושעירת יחיד. קודמת לכבשה. אע"פ ששניהם חטאת. שהשעירה ראויה לבוא על הכריתות שמביאין עליהם חטאת. והכבשה אינה באה על שגגת ע"ז: ח אפילו חטאת העוף של יולדת קודמת לכבשה. חטאת קודמת לאשם מפני שדמה ניתן על ארבע קרנות ועל היסוד. וכל חטאות שבתורה קודמין לכל האשמות. חוץ מאשם מצורע מפני שהוא בא על ידי הכשר. האשם קודם לתודה ולאיל נזיר מפני שהוא קדשי קדשים. תודה ואיל נזיר קודמין לשלמים מפני שהן נאכלין ליום אחד וטעונין לחם. והתודה קודמת לאיל נזיר מפני שיש בה ארבעה מיני מנחה. שלמים קודמין לבכור מפני שהן טעונין מתן שתים שהן כארבע וטעונין סמיכה ותנופה ונסכים. הבכור קודם למעשר בהמה מפני שקדושתו מרחם

א כמ"ג עשין רג:

לחם משנה

פ"ט ג עבר או שכח ושחט את שאינו תדיר. בפרק כל התדיר (דף נ"א) איבעיא להו תדיר ושאינו תדיר וקדם ושחט לשאינו תדיר וכו' ואמרו שם היכי משכחת לה דמתכיונהו לתרווייהו אבל לא שתכיונהו לתרווייהו תיבעי לך ע"כ. ומפני כן כתב רבינו ז"ל ואם נשחטו שניהם כאחד דזה פשוט בגמ' ואין כאן בעיא ואין אנו צריכין למ"ש הרב בעל כ"מ ז"ל וזה נלמד ממה ששנינו בפרק תמיד נשחט וכו' דזו גמרא ערוכה היא בזבחים פ' כל התדיר כדכתיבנא:

ה דם עולה ודם אשם וכו'. שם (דף פ"ט) בעיא ובעי למפשטה מדאמרינן חטאת קודם לאשם חטאת הוא דקדמה ליה לאשם וכו' כלומר ודאי דקאי אאימורין דאי בדם שהיא ניתנת מבעי ליה וכתב הרב בעל כ"מ ז"ל דרבינו ז"ל לא גריס דיקא נמי דאי גריס ליה נפשטה בעיין. ואני לע"ד אומר דאפילו גריס ליה ומתני' איירי באימורים עדיין בעיא במקומה עומדת דאימורי חטאת קודמין לאשם וכ"ש אימורי עולה אבל דם עולה אפשר דקדמה לאשם או לא קדמה ואע"ג דבעיא דתדיר ושאינו תדיר אית ליה לרבינו ז"ל דנפשטה דמקריבו ואח"כ שוחט את התדיר וטעמא משום דמסקנא אמרה מתני' נמי דייקא דקתני עד שיזרק דם התמיד ולא קתני עד שישחוט ויזרוק דם התם הוא דמכח הדייקא נפשטה הבעיא לגמרי דמדאיירי מתני' בדשחיט לתרווייהו ולא תני דיניה בשחט האחד ולימא עד שישחוט וכו' משמע דאית לה למתני' דהיכא שחט לאחד קודם שישחוט לאחר דמקריבו ואח"כ מקריב את התדיר:

ז ופר ע"ז קודם לשעיר שלה וכו'. שכך הוא הסדר הכתוב בתורה אע"פ שכבר כתב זה לעיל במ"ש וכן בשגגת ע"ז שהם מביאין פר עולה וכו' הפר קודם שנאמר בו כמשפט כאן כיים לפרש הדבר ואמר שכן הוא הסדר הכתוב בתורה:

ח אפילו חטאת העוף של יולדת קודמת לכבשה וכו'. במפיק ה"א גרסינן כדכתב הרב בעל כ"מ ז"ל דה"ק החטאת בכל ענין קודמת לעולה אפילו של יולדת שאינו על חטא ידוע. ולא כדכתב מהר"ם מטראני ז"ל בספר קרית ספר שלו וז"ל נראה מפני דהחטאת העוף של יולדת באה במקום בהמה וכבשה היא באה במקום שעירה ע"כ. ודברי הרב בעל כ"מ ז"ל נכונים ביותר כמו שכתבתי:

הפרים

כסף משנה

פ"ט א באחד בתשרי מקריבים מוסף היום וכו'. מפורש בפרשת פנחס. ומ"ש [...] אם חל להיות בשבת היו שם ג' מוספין וכו'. בפ' החליל (דף [...]

ב שכל התדיר מחבירו קודם את חבירו. משנה בזבחים ר"פ כל התדיר (דף [...] ומ"ש וכן כל המקודש מחבירו קודם את חבירו. שם במשנה. ומ"ש היה [...] תדיר ומקודש וכו', שם (דף נ':) בעיא [...] איפשיטא ולפיכך פסק רבינו דאי זה [...] שירצה יקדים ופירש"י תדיר ומקודש כגו[ן] עולת תמיד ודם חטאת התמיד תדיר וה[...] מקודש ממנו כדתנן דם החטאת קודם לדם [...] מפני שהוא מרצה:

ג ומ"ש עבר או שכח ושחט את שאינו ת[דיר] וכו'. שם (דף נ') בעיא [...] את שאינו תדיר תחלה ומשמע דאיפשיט[א] [...] רבינו ממנו לשחט את הפחות בקדושה [...]

ד ומ"ש ואם נשחטו שניהם כאחד יה[יה] ממרס בדם וכו'. נלמד ממה ש[...] בפרק תמיד נשחט (דף ס"א) שחט קרבן [...] קודם לתמיד יהיה אחד ממרס בדמו עד [...] דם התמיד:

ה דם חטאת קודם לדם עולה וכו' [...] עולה קודמין לאימורי חטאת [...] משנה שם זבחים (דף פ"ט): דם ואיברי עולה וכו'. שם בעיא דלא איפ[...] ומ"ש דם העולה ודם האשם וכו'. בעיא ש[ם] [...] נ') ואתינן למיפשטה מדתנן חטאת קודמת [...] החטאת הוא דקדמה ליה לאשם אבל ע[...] מאי לאו דם לא אאימורים דיקא נמי [...] מפני שהיא מתנה ב"מ. ולפ"ז משמע [...] איפשיטא ורבינו דמשמע מדבריו דלא א[...] אפשר שלא היה גורס האי דיקא נמי [...]

ו חטאת קודמת לעולה וכו'. משנה [...] שם. וכתב הר"י קורקוס ז"ל [...] שהכוונה שישחוט החטאת ויקריב [...] ואח"כ העולה ולעיל דמפליג בין דם [...] שאמרו שהדם של החטאת הוא שקודם [...] עולה קודמין היינו כשנשחטו שניה[ם] [...] הדמים לפנינו ואנו באים לידע אי [...] יקדום שזורק של החטאת ואחר שזור[ק] [...] הדמים והאיברי שניהם לפנינו ואנו ב[אים] [...] על האיברים אז מקדים של עולה מפני [...] כליל עכ"ל. והאריך להוכיח שכן צריך [...] ומ"ש וכן בשעת הפרשה וכו'. *תוספתא [...] י' דזבחים:

ז בקרבנות החג אינו כן וכו' עד שכ[ך] [...] סדר הכתוב בתורה. [...] התדיר (דף נ') וכרבנא דאמר כמשפ[טם] [...] בהו: שעיר ע"ז קודם לשעיר נשיא. [...] הוריות (דף י"ג) ויהיב טעמא משו[ם] [...] צבור והאי יחיד. ומ"ש ושעיר נשיא [...] לשעירת יחיד שם ויהיב טעמא משום [...] מלך והאי הדיוט. ומ"ש ושעירת יחיד [...] לכבשה. שם ואע"ג דאמר התם הכי דהכ[...] פסק רבינו כתנא דהתם גמרא כוותיה [...] טעמא התם שעירה עדיפא שכן נתרב[תה] [...] ע"ז ביחיד. ונראה שרבינו מפרש דה"ק שכב[...] אבל ע"ז ביחיד לא לענין זה לבדו [...] שהרי לחטאות אחרות היא באה ונתרבי[תה] [...] גם על ע"ז דיחיד:

ח אפילו חטאת העוף של יולדת [...] לכבשה. תוספתא פ"י דזבחים [...] לכבשה לכבש שלה במפיק ה"א וה"ק [...] בכל ענין קודם לעולה אפילו של יולדת [...] על חטא ידוע: חטאת קודמת לאש[ם] [...] עד שהם מיני דמים. משנה בפרק כל התדיר (דף פ"מ:): וכל החטאות שבתורה וכו'. משנה שם (דף נ':) ופירש"י מפני שהוא בא על ידי הכשר מפני שהוא בא להכשיר את [...] לקדשים ולביאת המקדש הילכך חשיבות הוא לגביה שטהרה תלויה בו: ומ"ש והתודה קודמת לאיל נזיר וכו'. שם (דף נ') בעיא דאיפשיטא:

הרי

׳(עי' תוי"ט בפ"י דזבחים משנה ד'):

משנה למלך

פ"ט ו החטאת קודמת לעולה כו'. אין דין זה כי אם למצוה ולא לעכב כ"כ התוס' בפ' תמיד נשחט (דף נ"ט) יע"ש. ועיין בפ"ק דמנחות (דף ד':) כמ"ש התוס' שם ובפ"ק דזבחים (דף ס') ועיין בחדושי הרשב"א והריטב"א אי קדימת החטאת הוא דוקא למצוה בפ"ק דקדושין (דף י"ג) דלסברת הריטב"א דוקא חטאת דמצורע לא הוי לעיכובא אבל שאר חטאות הוי לעיכובא ודוק: ועל מ"ש רבינו וכן בשעת הפרשה כו' כתב מרן תוספתא פרק י' דזבחים. ותמהני דמשנה ערוכה היא בפרק כל התדיר (דף פ"ט) חטאת העוף קודמת לעולת העוף וכן בהקדשה ופירש"י כשהוא מביא קיני קורא שם לחטאת תחלה. ודע שכתבו התוס' אהכיא דלמקראה הקדימה הכתוב מדין יולדת נימנה שצריך [...] תחלה העולה ואח"כ החטאת אע"פ שבהקרבה החטאת קודם ורבינו לא הילך בזה משום דמפרש הסוגיא דלמקראה הקדימה הכתוב כפירש"י דהיינו שתהא נקראת [...] תחלה ולפי זה הא דתנן במתני' וכן בהקדשה הוא כולל אף ליולדת ועיין בהר"ם פרשת תזריע בקרית ספר:

ז ופר עכו"ם קודם לשעיר וכו'. לא ידעתי למה חזר רבינו וכתב דין זה שהרי כבר כ[תב] וכן בשגגת צבור כו':

ח אפילו חטאות העוף של יולדת כו'. כתב מרן וה"ק החטאת בכל ענין קודם כו' ול[...] מי הזקיקו לזה דכוונת רבינו מבוררת דאפילו יולדת דלמקראה הקדימה הכתוב [...] דלא להקרבתה קמ"ל ועיין בקרית ספר ובלח"מ. חוץ מאשם מצורע. לא שכתבנו למעלה [...]

מרחם ונאכל לכהנים בלבד. המעשר קודמין לעופות מפני שהוא זבח ויש בו קדשי קדשים דמו ואימוריו. והעופות קודמין למנחות מפני שהן מיני דמים. הרי שהיו לפניו חטאת העוף ומעשר. המעשר קודם מפני שהוא זבח. היו שם חטאת העוף ומעשר ועולת בהמה הואיל ועולה קודמת למעשר וחטאת העוף קודמת לעולת בהמה מקריב חטאת העוף תחילה ואחר כך העולה ואחר כך המעשר: **ט** הרי שהיו מיני בהמה הרבה ממין קרבן אחד כיצד הן קריבין. הפרים קודמין לאילים שכן נתרבו בנסכים. ואילים קודמין לכבשים שכן נתרבו בנסכים. וכבשים קודמין לשעירים שכן נתרבו באימורים. שבכלל אימורי כבשים האליה ואין בשעירים אליה. העומר קודם לכבש הבא עמו. ושתי הלחם קודמין לשני כבשים. זה הכלל דבר הבא בגלל היום קודם לדבר הבא בגלל הלחם: **י** מנחת האיש קודמת למנחת האשה. מנחת חטים קודמת למנחת שעורים. מנחת חוטא קודמת למנחת נדבה מפני שהיא באה על חטא. מנחת נדבה ומנחת סוטה אי זו שירצה מהם יקדים: **יא** מנחות קודמין ליין. והיין קודם לשמן. והשמן קודם ללבונה. ולבונה קודמת למלח. ומלח קודם לעצים. אימתי בזמן שבאו כולן כאחד. אבל הבא ראשון קרב ראשון והבא אחרון קרב אחרון: **יב** כל הקודם בהקרבה קודם באכילה: **יג** היו לפניו שלמים של אמש. ושלמים של יום. של אמש קודמין שהרי קרב זמנן. שלמים של אמש וחטאת או אשם של יום. חטאת ואשם קודמין מפני שהן קדשי קדשים כמו שביארנו:

פרק עשירי

א [א]**ביום** הכפורים מקריבין מוסף כמוסף ראש השנה פר ואיל. ואיל זה נקרא איל העם. ושבעה כבשים כולן עולות. ושעיר חטאת והוא נאכל לערב:

ב ועוד מקריבין הצבור שעיר חטאת והוא נשרף שבן זוגו שעיר המשתלח: **ג** [ב]ביום הראשון של חג הסכות מקריבין מוסף היום שלשה עשר פרים ושני אילים וארבעה עשר כבשים כולן עולות ושעיר חטאת נאכלת. וכן כל יום ויום משבעת ימי החג מקריבין שני אילים וארבעה עשר כבשים ושעיר חטאת: **ד** אבל הפרים פוחתין אחד אחד בכל יום. בשני מקריבין שנים עשר. בשלישי אחד עשר. עד שימצא קרבן יום שביעי פרים שבעה אילים שנים כבשים ארבעה עשר הכל עולות ושעיר חטאת: **ה** [ג]ביום השמיני עצרת מקריבין מוסף היום פר ואיל ושבעה כבשים כולן עולות ושעיר חטאת. וזה מוסף בפני עצמו: **ו** [ד]כל שבעת ימי החג מנסכין את המים על גבי המזבח. ודבר זה הלכה למשה מסיני. ועם ניסוך היין של תמיד של שחר היה מנסך המים לבדו: **ז** ואם עירה המים לתוך היין או היין לתוך המים ונסך שניהם מכלי אחד יצא. ואם הקדים ניסוך המים לזבח. אפילו נסכן בלילה יצא. ובקרן דרומית מערבית היה מנסך למעלה מחצי המזבח והכל יורד לשיתין כמו שביארנו. כיצד היו עושין. צלוחית של זהב מחזקת שלשה לוגין היה ממלא אותה מן השילוח. הגיעו לשער המים תקעו והריעו ותקעו. עלה לכבש ופנה לשמאלו ונותן המים מן הצלוחית לתוך הספל שהיה שם. ושני ספלים של כסף היו שם. מערבי היה בו המים. ומזרחי היה בו היין של נסך. והיו מנוקבין כמין שני חוטמין דקין. ושל מים היה נקב שלו דק משל יין כדי שיכלה המים עם היין כאחד: **ח** זה שמנסך המים היו אומרין לו הגבה ידך. שפעם אחת נסך אחד על רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהן שאמרו צדוקי הוא שהן אומרין אין מנסכין מים: **ט** כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת. אלא שהיה ממלא מערב שבת חבית של זהב ואינה מכלי השרת ומניחה בלשכה ולמחר ממלא ממנה: **י** אם נשפכה או נתגלתה ממלא מן הכיור ומנסך:

בכל

א סמ"ג עשין רד: ב סמ"ג עשין רס: ג סמ"ג עשין רס: ד סמ"ג עשין רס:

כסף משנה

היו לפניו חטאת העוף ומעשר וכו' היו שם חטאת העוף ומעשר ועולת בהמה וכו'. ...שם (דף נ':) איבעיא להו חטאת העוף ועולת בהמה ומעשר איזה מהם קודם וכו' ...תרגימו מין זבח עדיף במערבא אמרי עיילא בה עולת בהמה בחטאת העוף ואגבהתה ...מעשר. ופירש"י הכא תרגימו בבבל. מין זבח עדיף ויקדים מעשר ואח"כ חטאת ועולה דאילו ...בהמה לא מצי קדמה לחטאת העוף מגזירת ...עיילא בה חשיבות דעולת בהמה שבאה ...והיא חשובה ממעשר שהיא קדשי הקדשים ...ומגזירת הכתוב החטאת קודמת ואע"פ ...אין זבח. ואגבהתה ממעשר לבטל השיבות ...מין זבח שבו דהא בעולה נמי איתיה לאותה ...ובטל ליה מגזירת הכתוב הילכך יקדים ...העוף לעולה ועולה למעשר. ופסק רבינו ...כבני מערבא משום דמסתבר טעמייהו:

...רי שהיו מיני בהמה הרבה ממין קרבן אחד וכו'. ג"ז שם: העומר קודם ...הבא עמו וכו' עד לדבר הבא בגלל הלחם. ברייתא בסוף הוריות (דף י"ג:):

...חת האיש קודמת למנחת האשה וכו'. תוספתא פ"י דזבחים. ומ"ש מנחת ...קודמת למנחת נדבה וכו' מנחת נדבה ...סוטה אי זו מהם שירצה יקדים. בעיא ...כל התדיר (דף נ') נדבה קודמת שכן ...שמן ולבונה א"ד מנחת סוטה קודמת ...שהיא לברר עון ולא איפשיטא הלכך אי זו ...מהם שירצה יקדים דשקולות הם:

...מ"ש מנחות קודמין ליין וכו' עד והבא אחרון קרב אחרון. תוספתא פ"י ...אע"פ שיש בה קצת ט"ס ומשמע ...ממה שאמרו אימתי בזמן שבאו כולם ...וכו' קאי גם למנחת האיש קודמת וכו' ומנחת חטים קודמת וכו':

...כל הקודם בהקרבה קודם באכילה היו לפניו שלמים של אמש וכו' ...סוף הפרק. משנה בפ' כל התדיר (דף נ':) וכחכמים:

...א ביום הכפורים מקריבים מוסף כמוסף ר"ה וכו'. מפורש ...פנחס. ומ"ש ואיל זה נקרא איל העם, ...בא לו (דף ע':) בברייתא נחלקו אם ...מור בחומש הפקודים הוא של ת"כ או ...אחר ופסק רבינו כרבי נוהבירו ועוד דתנאי אחריני סברי כוותיה:

...ש ועוד מקריבים הצבור שעיר החטאת וכו'. בפרשת אחרי מות:

...ם הראשון של חג הסוכות מקריבים מוסף היום י"ג פרים וכו' עד ...כבשים כולם עולות ושעיר חטאת. מפורש בפרשת פנחס:

...ש וזהו מוסף בפני עצמו:

...שבעת ימי החג מנסכין את המים על גבי המזבח. משנה בפרק לולב וערבה ...ד). ומ"ש ודבר זה הל"מ שם ובריש ...(דף ג'). ומ"ש ועם ניסוך היין של ...שחר היה מנסך המים לבדן. בפרק ...מא (דף כ"ו:) אין מנסכין מים בחג ...תמיד של שחר ובתוספתא דסוכה ...אימתי מנסכין אותן עם איברי תמיד ...לרבינו דהיינו בשעת ניסוך היין: ...עירה המים לתוך היין וכו'. משנה פרק לולב וערבה (דף מ"ח). ואם הקדים ...המים לזבח אפילו נסכן בלילה יצא: ...דרומית מערבית היה מנסך למעלה מחצי המזבח. משנה בפרק קדשי (זבחים ס"ג). ומ"ש והכל יורד לשיתין. ...שביארנו. הוא בפ"ב מהלכות מעשה ...: כיצד היו עושים וכו' עד ממלא ...ומנסך. משנה בפרק לולב וערבה (דף מ"ח):

בכל

לחם משנה

ט הפרים קודמין לאילים כו'. בפ' כל התדיר (דף נ') אוקימו ברייתא דפרים קודמין לאילים ואמר לא לנדבה פרים קודמין לאילים שכן נתרבו בנסכים ואע"ג דבמסקנא לא קאי הך אוקימתא דאמרו השתא דאתית להכי אפי' תימא פרים דחג כמשפט כתיב בהו וכי הך אוקימתא פסק רבינו לעיל מ"מ סובר רבינו ז"ל דהדין דין אמת:

יג היו לפניו שלמים של אמש וכו' שהרי קרב זמנן. כלומר שנשחטו השלמים אמש והם נאכלין ביום הזבחים ובלילה וביום שלאחריו ומפני כן קרב זמנן ודלא כרש"י ז"ל דנראה מדבריו דשחטן היום ותלה הטעם בזלזול להשהותן כל כך הואיל ובאו ראשונה יקרבו ראשונה ומדברי התוס' ז"ל נראה שמפרשים כדברי רבינו ז"ל שסובר ששחטן אמש והזלזול הוא מפני שצורת הבשר מתקלקלת אבל בנוסחאותינו בדברי רש"י ז"ל כתוב ששחטן היום:

פ"י ו ועם ניסוך היין של תמיד של שחר היה מנסך המים לבדו וכו'. כתב הרב בעל כ"מ ז"ל ומשמע לרבינו ז"ל דהיינו בשעת ניסוך היין ע"כ. מוכרח הוא מן המשנה בפ' לולב וערבה דקאמרה דשני ספלים של כסף היו שם מערבי היה בו המים כו' והיו מנוקבין כמין שני חוטמין דקין וכו' דמדקאמר של מים היה דק ושל יין היה עב יותר משמע דהיה מנסך שניהם יחד וכדי שיכלו יחד עשו כן הנקבים:

תוזרין

משנה למלך

...ולא אינו אלא למצוה מ"מ כה דאשם מצורע קודם לחטאת הוא לעכובא וכדאמרינן בפ"ק ...(דף ס') הקדים חטאתו לאשמו לא יהיה אחר ממרס בדמה אלא תעובר צורתה ותצא לבית ...ככר הביא רבינו דין זה בפ"ה מהל' מחוסרי כפרה הלכה ג'. ובטעמא דמלתא עיין בדברי ...התוס' דזבחים (דף ס') ובחדושי הרשב"א והריטב"א ס"פ דקדושין (דף י"ג) יע"ש:

פ"י ז ואם הקדים נסוך המים לזבח כו'. כוונת רבינו היא דאפילו שהקדים הניסוך מהלילה יצא ודין זה מתבאר בפ"ק דתעניות (דף ב') דאמרינן מה ניסוך המים מאורתא כו' וע"ש בתוס' דמשמע דס"ל דאף לכתחלה יכול לנסך מהלילה ומאי דאמרינן דאין מנסכין אלא בתמיד של שחר כוונה היא דלעולם היה לנסך אלא בתמיד של שחר. ובירושלמי פ' לולב וערבה הלכה ח' רצב"ל בעא קומי ...

יא אבכל יום ויום מימי החג היו אומרים שירה בפני עצמה על מוסף היום. בראשון מימי חולו של מועד היו אומרין הבו לה' בני אלים. בשני ולרשע אמר אלהים וגו'. בשלישי מי יקום לי עם מרעים. ברביעי בינו בוערים בעם וגו'. בחמישי הסירותי מסבל שכמו. בששי ימוטו כל מוסדי ארץ וגו'. ואם חל שבת להיות באחד מהן ימוטו ידחה: **יב** כבר ביארנו שכל משמרות כהונה עשרים וארבעה. וכולן עובדין בשוה ברגלים. ובחג הסוכות היה כל משמר מקריב פר אחד או איל אחד או שעיר החטאת. אבל הכבשים יש משמר שמקריב מהן שני כבשים. ויש משמר שמקריב כבש אחד. כיצד ביום טוב הראשון של חג היו שם שלשה עשר פרים ושני אילים ושעיר. כל משמר מקריב בהמה אחת מהם. נשארו שם ארבעה עשר כבשים לשמונה משמרות. ששה משמרות מקריבין שנים שנים ושני משמרות מקריבין אחד אחד. בשני היו שם שנים עשר פרים ושני אילים ושעיר. כל משמר מקריב אחד. נשארו שם ארבעה עשר כבשים לתשעה משמרות. חמשה מקריבין שנים שנים. וארבעה מקריבין אחד אחד. בשלישי היו שם אחד עשר פרים ושני אילים ושעיר. כל משמר מקריב אחד. נשארו ארבעה עשר כבשים לעשרה משמרות. ארבעה מקריבין שנים שנים וששה מקריבין אחד אחד. ברביעי היו שם עשרה פרים ושני אילים ושעיר. כל משמר מקריב אחד. נשארו שם ארבעה עשר כבשים לאחד עשר משמר. שלשה מקריבין שנים שנים ושמונה מקריבין אחד אחד. בחמישי היו שם תשעה פרים ושני אילים ושעיר. כל משמר מקריב אחד. נשארו שם ארבעה עשר כבשים לשנים עשר משמר. שני משמרות מקריבין שנים שנים ועשרה מקריבין אחד אחד. בששי היו שמונה פרים ושני אילים ושעיר. כל משמר מקריב אחד. נשארו שם ארבעה עשר כבשים לשלשה עשר משמר. משמר אחד מהן מקריב שני כבשים ושנים עשר משמר מקריבין אחד אחד. בשביעי היו שם שבעה פרים ושני אילים ושעיר. וארבעה עשר כבשים כמנין המשמרות. נמצא כל משמר מקריב בהמה אחת: **יג** וכל מי שהיה מקריב פר היום לא היה מקריב פר למחר אלא חוזרין חלילה. בשמיני חוזרין לפיים כולן כאחד כשאר הרגלים כמו שביארנו: **יד** ביום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת היה שם מנחת נסכים של מוספין ושל תמידין ששים ואחד עשרון ולא היו מערבין אותו: **טו** ולעולם אין מערבין נסכים. אלא נסכי הפרים לבדם ונסכי האילים לבדם ונסכי כבשים לבדם. בין בקרבנות צבור בין בקרבנות יחיד: **טז** וכל החלבים של קרבנות בין קרבנות צבור בין קרבנות יחיד אין מערבין אותן זה בזה אלא מקטירין אימורי כל קרבן וקרבן בפני עצמו. ואם נתערבו מקטיר הכל כאחד: **יז** מנחות של נסכים שנתערבו זו בזו אחר שנבלל כל

א סמ"ג שם:

לחם משנה

יג חוזרין חלילה ובשמיני חוזרין לפיים כלן כאחד. קשה דבפ' החליל (דף נ"ה) איפלינו רבי ורבנן דלא מפייסין המשמרות כולן ולרבנן אחד מפני משמרות דלא שלמו כפרים עושה אותו ומפרש התם כי היכי דהיכי מתני' כרבי דהפרים הוא בין שתי משמרות. ואם כן קשה אמאי פסק רבינו ז"ל כרבי ולא כרבנן דהע"ג דקי"ל הלכה כרבי מחבירו הא קי"ל ולא מחביריו ואולי משום דסתמה דמתני' וכן ברייתא דכל המשמרות שוות ומשלשות כרבי מוכחי אע"ג דאוקמינהו התם כרבנן סובר רבינו ז"ל דהייט דחיים בעלמא אבל פשט דידהו כרבי אתיא ולכך פסק כרבי:

טו ולעולם אין מערבין וכו'. הרב בכ"מ ז"ל כתב סוגיא הגמרא והעלה כדברי רש"י ז"ל שטעות הוא מ"ש והא דקתני מציעתא דמתני' אבל אין מערבין היינו בשלא נתערבו סלתן וכו' דצריך למחוק תיבת בשלא וצ"ל אפי' נתערבו סלתן ושמנן ע"כ. ואני אומר אדרבה מ"ש רש"י ז"ל עיקר ועל פירוש רבינו ז"ל יש לתמוה דפשט הברייתא דאמרה בד"א בסלת ושמן אמתני' קאי וכן פירש"י ז"ל שם וכיון דאמתני' קאי ע"כ הכי קאמרה הא דתני מתני' דאין מערבין נסכי כבשים בנסכי אילים ופרים היינו כשהסלת והשמן קיים כלומר שלא הוקטר ולא נתערבו אבל היכא דהוקטר סלת ושמן או נתערבו ולא נשאר אלא יין מערבין וע"כ הך מערבין הוי נסכי פרים בנסכי אילים דעל זה התחיל תנא דברייתא דבריו דאשונה במה שאמר בד"א דאמתני' קאי ומתני' לא קאמרה דאין מערבין אלא בנסכי פרים ונסכי כבשים וא"כ ע"כ מה שאמרה המשנה אבל אין מערבין כו' איירי בשלא נתערבו ושפיר כתב רש"י ז"ל במה שכתב דמציעתא בשלא נתערבו דמוכרח הוא כיון דברייתא אמתני' קאי. אבל לרבינו ז"ל קשה דאיך אפשר לומר דאפי' נתערבו אין מערבים נסכי כבשים בנסכי פרים הא ברייתא אוקי מתני' בשלא הוקטר הסלת והשמן או לא נתערבו ועל דא קאמר אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים. אלא יש לומר בדוחק לדעת רבינו ז"ל דס"ל דברייתא לא קאי אמתני' אלא מתני' איירי בכל גוונא אפי' נתערבו אלא ברייתא קא אמרה דין אחר דאין מערבין נסכי כבשים ונסכי כבשים יחד ועל דא קאמרה בד"א בסלת ושמן וכו' והגמ' לא חש להביא דברי הברייתא האמורים קודם ועל דא קאמרה הברייתא בד"א דאין מערבין נסכי כבשים בנסכי כבשים אלא בסלת ושמן קיים שלא הוקטר ולא נתערב אבל הוקטר או נתערב מערבין היין כלומר דוקא נסכי כבשים בנסכי כבשים ולא נסכי כבשים בנסכי פרים ודוחק הוא. ויותר מרווח הוא פשט רש"י ז"ל כדכתיבנא דפירש שם דקאי

כסף משנה

יא בכל יום ויום מימי החג וכו'. בפרק החליל (דף נ"ה) ו[...]פ"י ואם [...] באחד מהם ידחו שיר המועד מלפני שיר שבת ימוטו י חס סוס [...] ודחה מפני שאמרו באחד בשבת שיר שהיה ראוי לומר אתמול [...] ובשני שיר של אחד בשבת נמצא האחרון נדחה:

יב כבר ביארנו. [...]הלכות כלי המקד[...] ופ"ד. ומ"ש וכולם עובדים [...] ברגלים ובחג הסוכות היה כל משמר פר אחד או איל אחד וכו' עד ובשמיני לפיים כולם כאחד כשאר הרגלים. משנה [...] החליל (דף נ"ה):

יג ומ"ש כמו שביארנו. הוא בהלכו[ת] המקדש פ"ב:

יד ביו"ט הראשון של חג שחל להיו[ת] [...] היה שם מנחת נסכים וכו'. [...] בפ' המנחות והנסכים (דף ק"ג). ומ[...] היו מערבים אותם. שם במשנה

טו ומ"ש ולעולם אין מערבים נסכי[ם] [...] בפרק שתי מדות (דף פ"[...]) מערבין נסכי פרים בנסכי אילים נסכי [...] בנסכי כבשים של יחיד בשל צבור [...] בשל אמש אבל אין מערבין נסכי כבשים [...] פרים ואילים ואם בללן אלו בפני עצמ[ן] [...] בפ"ע ונתערבו כשרים אם עד שלא בלל[ן] [...] ובגמ' ורמינהי והקטירו שלא יערב חלבים [...] א"ר אם נתערבו קאמר א"ה והין [...] נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים ואפילו [...] נמי לא והא מדקתני סיפא בללן אלו בפ[ני] [...] ואלו בפני עצמן ונתערבו כשרים מכלל [...] לכתחילה קאמר אמר אביי ה"ק מערב[ין] [...] אם נתערבה סלתן ושמנן ויין לכתח[ילה] [...] וכתני[א] בד"א בסלת ושמן אבל יין מערבי[ן] [...] אמר אביי ה"ק היכא דהוקטר סלתן [...] מערבין יין לכתחילה היכא דלא הוק[טר] [...] נתערב סולתן ושמנן מערבין נמי יינן [...] אין מערבין דילמא אתי לערובי סל[תן] [...] לכתחלה. ופירש"י מערבין נסכי פרי[ם] [...] מיין ושמן קאמר וה"ק מערבין יין נס[כי] [...] ביין נסכי אילים ואע"ג דלפר איכ[א] [...] עשרון סלת וחצי ההין יין ושמן ולאיל שני [...] סלת ושלישית ההין יין וכן שמן אעפ"כ [...] זה בזה משום דשניהן בלילתן שוה דל[...] איכא שני לוגין לעשרון דבאיל כתיב [...] ההין לאיל דהיינו ארבעה לוגין וש"כ [...] וכתיב שלשה עשרונים לפר דהיינו [...] לעשרון וכיון דבלילתן שוה מש"ה מערבין [...] ומערבין נמי נסכי כבשים בנסכי כב[שים] [...] בנסכי מוספין משום דהוייהו בלילת[ן] [...] דבשניהם יש ג' לוגין שמן לעשרון וכו' [...] אין מערבין וכו' משום דהללו בלילה [...] והללו בלילתן עבה. בללן לנסכי פרי[ם] [...] ולנסכי כבשים בפני עצמן ושוב נתערב[ו] [...] ואם נתערבו עד שלא בלל פסולה. של[א] [...] חלבים הכי נמי לא יערב נסכים. אמר [...] לא תימא מערבין לכתחלה אלא אם [...] קאמר והא דקתני והקטיר שלא יערב [...] מיירי. א"ה דקתני במתני' אבל אין [...] נסכי כבשים בנסכי פרים דאפילו [...] דיעבד נמי לא והא מדקתני סיפא [...] כשרים דהיינו דיעבד מכלל דרישא אין [...] לכתחלה וה"ה רישא דרישא נמי מערבין [...] והדרא קושיא לדוכתיה שלא יערב [...] בחלבים. אמר אביי ודאי רישא דמת[ני'] [...] מערבין לכתחלה היא ולא תיקשי לך [...] נסכים דמתני' ביין קא מיירי וה"ק [...]

יינן של נסכים פרים ואילים לכתחלה אם נתערב כבר סלתן בשמנן מאליהן הואיל והתחיל לערב ליכא משום לא יערב חלבים והא דתני אבל אין מערבין נסכי כבשים בנס[כי] [...] אפילו היכא דנתערב סלתן ושמנן. ויין לכתחילה לא אפילו דכבשים ופרים אם לא נתערב סלתן ושמנן והא תניא בד"א דאין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים בס[לת] [...] אבל יין מערבין לכתחלה בין נתערב סלתן ושמנן בין לא נתערב אלא אמר אביי היכא דהוקטר כבר סלתן ושמנן של פרים ואילים כמגומן מערב יין לכתחלה דליכא למיח[ש] [...] אתי לערובי סלתן ושמנן דבני הקטרה נינהו וליכא משום והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים שהרי כבר מעורבין ועומדין ואם לאו דלא הוקטר סלתן ושמנן אין מערבין [...] דילמא אתי להיערובי סלת ושמן לכתחילה דאסור שלא יערב חלבים בחלבים והא דקתני ברישא אבל יין מערבין היינו אם הוקטר סלתן ושמנן והא דקתני מציעתא דמתני' [...] אין מערבין היינו בשלא נתערב סלתן ושמן עכ"ל. נמצא דאין מערבין חלבים בחלבים ולא סלתן ושמנן מדינא דכתיב והקטירו ויין בין אין מערבין לכתחלה משום גזיר[ה] [...] ושמן

משנה למלך

ר"י הקדימן לזבח מה כן נסכן בלילה מהו לא נסכן ביום מהו שינסך למחר א"ל הקדימן לזבח כשר נסכן בלילה כשר לא נסכן ביום לא ינסך למחר של שם עבר יומו בטל קרבנו ע"כ:

סליקו להו הלכות תמידין ומוספין בס"ד

כסף משנה

[illegible] לעולם אין מערבין אלא אם אלו ואם בללו אלו בפ"ע ואלו בפ"ע ואח"כ נתערבו [illegible] אם עד שלא בלל פסל ויין אם הוקטר שמן ויין מערבין יין לכתחלה ואם [illegible] הוקטרו אם נתערב סלתן ושמנן מערבין נמי יין לכתחלה ואם לאו אין מערבין. [illegible] רש"י והא דקתני מציעתא דמתני' אבל אין מערבין היינו בשלא נתערבו [illegible] ושמן משמע בהדיא דהא דתנן מערבין [illegible] פרים בנסכי אילים נסכי כבשים בנסכי [illegible] נמי ביין היא שנוייה וכן פירשה [illegible] גם בפירוש המשנה אלא שרש"י מפרש [illegible] בשלא נתערבו ורבינו מפרש אם [illegible] נתערבו. ועל פירש"י קשה לי דאי בשלא [illegible] נתערבו מיירי מאי איריא נסכי כבשים בנסכי [illegible] אילים אפילו נסכי כבשים בנסכי כבשים [illegible] אין מערבין יין משום גזירה. לכן נ"ל [illegible] ברש"י תיבת בשלא ולגרוס והא דקתני [illegible] דמתני' אבל אין מערבין היינו אפילו [illegible] נתערבו סלתן ושמנן ומה שפירש"י במתניתין [illegible] סלת ושמן הוא למאי דקס"ד ולפ"ז הא [illegible] אם בללן אלו בפ"ע ואלו בפ"ע וכו' מילתא [illegible] נפשה היא דהא לא קאי איין דאיירי ביה [illegible] אלא אסלת ושמן *ומשמע דאכולהו קאי [illegible] לנסכי פרים בנסכי אילים נסכי כבשים בנסכי כבשים דכיון דטעמא משום דכתיב והקטירו בהני נמי איכא משום והקטירו. ואם א"כ דמערבין ואין מערבין דקתני רישא [illegible] מיירי מ"ש הני מהני וי"ל דכיון דנסכי כבשים אינם שוים לנסכי פרים ואילים מחמירין בהו טפי שאפילו נתערבו סלתן ושמנן אין מערבין יין כל זמן שלא הוקטרו סלתן [illegible]. וע"פ הדברים האלה נתבארו דברי רבינו עד סוף הפרק, אלא שאלל מ"ש וכשמערב מערב נסכי פרים ביין נסכי אילים נראה שצריך להגיה ולכתוב וכשמערב מערב יין נסכי פרים ביין נסכי אילים יין נסכי כבשים ביין נסכי כבשים:

*(עי' תוי"ט בפ"ט דמנחות):

לחם משנה

דקאי אמתני' ודבריו הם מיושבים על נכון ואין בהם טעות כלל. ולענין מה שהקשה הרב בעל כ"מ ז"ל לפירש"י ז"ל דכיון דלא נתערב הא איכא גזירה ואפי' נסכי כבשים בנסכי כבשים נמי יהא אסור לערב גם לפירוש רבינו ז"ל קשה בספק כמו שהקשה הוא בעצמו דאי בנתערבו אמאי אין מערבין נסכי פרים בנסכי כבשים הא ליכא גזירה ותירץ הם דמ"מ כיון דנסכי כבשים ונסכי פרים אינם שוים מחמירין טפי. גם אני אומר לפירש"י ז"ל כיון דנסכי כבשים ונסכי כבשים שוים לא מחמרינן בהו כולי האי לאסור כשנתערבו אע"ג דאיכא גזירה, ופירוש רש"י ז"ל מרווח יותר:

סליק הלכות תמידין ומוספין בס"ד

כל מין ומין בפני עצמו כשירות: **יח** וכיון שנבללו המנחות ונתערב שמנן וסולתן הרי זה מותר לערב יין שלהן לכתחלה. וכן אם הקטיר מנחות של נסכים כל אחת ואחת בפני עצמה הרי זה מותר לערב היין שלהן: **יט** כשמערבים היין של נסכים יש לו לערב יין נסכים של אמש בשל יום ושל יחיד בשל צבור. וכשמערב מערב יין נסכי פרים ביין נסכי אילים יין נסכי כבשים ביין נסכי כבשים. אבל אין מערבין יין נסכי כבשים ביין נסכי פרים ואילים: **כ** ולעולם אין מערבין היין לכתחלה אלא אחר שנתערבה הסלת או אחר שהקטירו כמו שביארנו:

סליקו להו הלכות תמידין ומוספין בסיד

סליקו להו הלכות תמידין ומוספין בס"ד:

הלכות פסולי המוקדשין

יש בכללן שמונה מצות. שתי מצות עשה. ושש מצות לא תעשה:

וזה הוא פרטן:

א) שלא לאכול קדשים שנפסלו או שהוטל בהם מום: ב) שלא לאכול פגול: ג) שלא יותיר קדשים לאחר זמנם: ד) שלא יאכל נותר: ה) שלא יאכל קדשים שנטמאו: ו) שלא יאכל אדם שנטמא הקדשים: ז) לשרוף הנותר: ח) לשרוף הטמא:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

כסף משנה

א כל הפסולים לעבודה וכו' עד הזבח כשר. משנה וגמרא בפרק כל הפסולין (דף ל"א ל"ב:):

ב מ"ש וכן פר כהן גדול של יוה"כ וכו' אף פרה אדומה ששחטה זר כשירה. בפ' טרף בקלפי (דף מ"ב) אתמר שחיטת פרה (אדומה) ופרו וכו' חד אמר פסולה ופרו כשירה וחד אמר פרו פסולה [illegible] כשירה ובתר הכי (דף מ"ג) אמרינן [illegible] הגא קמיה דר"י כל השחיטות כשירות בזר [illegible] פרה א"ל ר"י פוק תני לברא לא [illegible] שחיטה בזר פסולה ור"י ל"מ להנא דלא [illegible] אלא אפי' לרביה לא נייח דאמר ר"י משום [illegible] בן יהוצדק שחיטת פרה בזר פסולה ואני [illegible] כשירה לא מצינו שחיטה שפסולה בזר. [illegible] רבינו כר"י משום דלגבי פרו הלכה כרב [illegible] ועוד דה"ל רב ור"י תרי לגבי שמואל [illegible] פרה ה"ל שמואל ור"י תרי לגבי רב ואע"ג [illegible] בן יהוצדק רביה פסל בזרה כיון דרבה [illegible] ר"י דבריו ודחאן נקטינן כוותיה:

ג [illegible] שוחט את הקדשים ולא נתכוין לשחיטה וכו'. פס"פ ב"ש (זבחים דף מ"ז) [illegible] פ"ק דחולין (דף י"ג) בעיא דאיפשיטא:

ד [illegible] לא ישחוט ב' ראשים כאחד בקדשים וכו'. ברפ"ב דחולין (דף כ"ט) תני רב יוסף שלא יהו שנים שוחטין זבח אחד תזבחוהו שלא יהא אחד שוחט ב' זבחים ואמרינן הכי אמר רבה"ח א"ר"י זו דברי ר"א בר"ש [סתימתאה] אבל חכ"א שנים שוחטין אחד וכתם מתני' שם (דף ל':) השוחט שני ראשים כאחד שחיטתו כשירה ואוקמוה בקדשים ומש"ה דיעבד אין לכתחלה לא:

ה [illegible] מ"ש אבל שנים שוחטים בהמה אחת וכו'. משנה שם ומשמע דבקדשים מיירי דומיא דרישא:

לחם משנה

פרק א א ופשט ידיו וכו'. אע"ג דברים פ' כל הפסולין אמרו דעביד הכין פרוכה ושחיט כתב רבינו ז"ל ופשט ידיו משום דהוא פסק בפ"ג מהל' ביאת מקדש דביאה במקצת לא שמה ביאה:

ב וכן פר וכו'. כתב הרב בעל כ"מ ז"ל טעם למה פסק כר"י. ועוד יש טעם אחר דהלכתא כר"י לגבי רב וכ"ש לגבי שמואל דהלכתא כוותיה דרב באיסורי לגבי שמואל ואעפ"כ הלכה כר"י וא"כ כ"ש לגבי שמואל:

ג עד שיתכוין לשחיטה וכו'. לשון רבינו ז"ל מורה קצת כדעת התוס' ז"ל שפירשו בפ"ק דחולין ובפ' ב"ש דאפי' מתכוין לחתיכת סימנין נקרא מתעסק עד שיתכוין לשחיטה דאי לא מתכוין אפי' לחתיכת סימנין בחולין נמי פסול ואע"ג דהם לא כתבו כן אלא לרבנן ואנן קי"ל כר' נתן דפליג עלייהו בפ"ק דחולין ובחולין כשר מ"מ אפשר דאפי' ר' נתן מודה דבקדשים בעינן שיתכוין ממש לשחיטה דליכא פלוגתא בין ר' נתן ורבנן בקדשים אלא בחולין דוקא:

ה אבל שנים שוחטין בהמה אחת וכו'. היינו כרבנן דאמרי שנים שוחטין זבח אחד בפ"ב דחולין. ולא ידעתי למה הוצרך הרב בעל כ"מ ז"ל לדקדק נ"כ ממתניתין דאמרה שנים אוחזין בסכין כו' דאיירי בקדשים דומיא דרישא דבהדיא אמרי רבנן כן. ועוד מהתם ליכא ראיה כ"כ דשחיטתו כשרה קאמר ומשמע בדיעבד דוקא:

א כל הפסולין לעבודה מותרין לשחוט קדשים לכתחלה ואפילו קדשי קדשים. חוץ מן הטמא שאינו שוחט לכתחלה. ואף על פי שהוא חוץ לעזרה ופשט ידיו ושחט בעזרה גזירה שמא יגע בבשר: **ב** ואם עבר ושחט הזבח כשר. וכן פר כהן גדול של יום הכפורים. אע"פ שנאמר בו ושחט אהרן אם שחטו זר כשר. אף פרה אדומה ששחט הזר כשירה שאין לך שחיטה פסולה בזר: **ג** השוחט את הקדשים ולא נתכוין לשחיטה אלא כמתעסק. הרי אלו פסולין עד שיתכוין לשחיטה: **ד** ולא ישחוט שני ראשים כאחד בקדשים ואם שחט הרי אלו כשרים: **ה** אבל שנים שוחטין בהמה אחת בקדשים

בקדשים כחולין: ו הקטן אינו שוחט קדשים אע"פ שהגדול עומד על גביו. שהקדשים צריכין מחשבה וקטן אין לו מחשבה. אפילו היתה מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו אינה מחשבה להקל אלא להחמיר. כיצד היתה עולה עומדת בדרום ומשכה הקטן והביאה לצפון ושחטה שהרי ממעשיו ניכר שמחשבתו לשחיטת קדשים הרי זו פסולה: ז קדשי קדשים שנשחטו בדרום או שנתקבל דמם בדרום פסולין: ח היה עומד בדרום והושיט ידו לצפון ושחט שחיטתו כשירה: ט היה עומד בדרום והושיט ידו וקיבל הדם בצפון. קבלתו פסולה: י הכניס ראשו ורובו לצפון הרי הוא כעומד בצפון: יא שחטה בצפון ופרכסה ויצאת לדרום. אפילו הוציאה לדרום כשירה. פרכסה ויצאת לדרום וחזרה לצפון ואחר כך קיבל דמה בצפון כשירה. וכן קדשים קלים שהיו בפנים ועמד חוץ לעזרה והכניס ידו לפנים ושחט שחיטתו כשירה: יב הכניס ידו וקיבל קבלתו פסולה אפילו הכניס ראשו ורובו. אפילו היה העובד כולו בפנים וציצתו בחוץ עבודתו פסולה. שנאמר בבואכם אל אהל מועד עד שיבואו כולן: יג פרכסה הבהמה ויצאת לחוץ אחר קבלת דמה כשירה. שאפילו יצאו האימורין והבשר קודם זריקה בקדשים קלים הזבח כשר כמו שיתבאר: יד היתה הבהמה כולה בפנים ורגליה בחוץ ושחטה הזבח פסול. שנאמר והביאום לה' עד שתהיה כולה בפנים: טו *שחטה והיא כולה בפנים. ואח"כ הוציאה רגלה לחוץ. חותך הבשר עד שהוא מגיע לעצם ואחר כך מקבל הדם. ואם

השגת הראב"ד

*שחטה והיא כולה וכו' עד מפני שמנונית. א"א לא ידעתי זה מהו שיוצא בקדשי קדשים בין לפני קבלה בין לאחר קבלה נפסל ולענין טומאה בפ' כיצד צולין בעיא ולא איפשיטא הילכך טמויי נמי מטמא ליה למה שבפנים דחבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמו ורבינא דהוא בתרא הכי ס"ל במס' חולין פ' בהמה המקשה ושמעתא דזבחים דלא כרבינא היא ולא חייש לטומאה אלא לבליעת בשר מבשר ואנן כרבינא סבירא לן ואיכא משום טומאה מיהו איכא למימר הך שמעתא לאו לאכשורי בשרה לאכילה קאמר אלא לאכשורי זבחא לבעלים לכפרה קאמר וכן עיקר:

לחם משנה

ו הקטן אינו שוחט וכו' אע"פ שהגדול וכו'. טעמו משום דבפ"ק דחולין על מתני' דהכולין כשאחר עומד על גביו כשר אמרו מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה וכו' משמע דבמוקדשין דבעינן כוונה לא הכי שיהא אחר עומד על גביו: אפילו היתה מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו וכו' כיצד היתה עולה עומדת בדרום וכו'. מדברי רש"י ז"ל בס"ק דחולין נראה דאם אמר הקטן בפירוש כשהביאה לצפון הריני מביאה לצפון לשוחטה לשם עולה שאינה נשרה בדרום דמהני אבל התוס' ז"ל חולקים עליו וסוברים דאפי' הכי לא מהני ומדסתם רבינו ז"ל ואמר דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו לא מהני משמע דבכל גוונא לא מהני וכדעת התוס' ז"ל: אלא להחמיר. ר"ל לענין הכשר וכדכתב רבינו ז"ל בפרק י"ד מהל' טומאת אוכלין היכא דהעלו הקטנים פירות על הגג וספקו בהם וירד עליהן הטל שהוכשרו. אבל מ"ש הרב בעל כ"מ בשם מ"כ דשחט על מנת לזרוק דמו אחר שתשקע החמה דלא אמרינן כיון דהביאה לצפון ודאי דכוונתו לשוחטה לשם קדשים ונפסלה מחשבתו, לא ברירא לי דלא דמי למחשבה דהכשר דהתם מוכיח מתוך ההיפוך דניחא ליה בהאי טל שירד עליהם ולכך הוכשרו אבל בהבאה לצפון לא הוכיח ענין המחשבה שחשב לזרוק דמו אחר שתשקע החמה ובהא לא פסלה מחשבתו:

יד היתה הבהמה כולה בפנים וכו'. בפ"ב דזבחים (דף כ"ה) אמר ר' אמי אמר ר' אלעזר היא בפנים ורגליה בחוץ כו' (עיין בכ"מ). ופירשו שם התוס' חתך ואח"כ שחט כשרה ובסמוך דקאמר והביאום כתיב שתהא כולה לפנים היינו לכתחילה ע"כ. כוונתם ז"ל דהוקשה להם לפי מאי דס"ד מעיקרא דחתך ואח"כ שחט כשרה דהיכי אפשר לומר כן הא בעינן שיביאוה כולה לפנים ותירצו דהיינו לכתחילה דוקא והכא לא אמר אלא כשר בדיעבד. ורבינו ז"ל לכאורה נראה דחולק על זה שכתב הזבח פסול שנאמר והביאום לה' וכו' משמע אפי' בדיעבד. ואפשר דהתוספות ז"ל מודים לרבינו ז"ל דלפי האמת כן הוא הדין ולא כתבו כן אלא לפי מאי דס"ד מעיקרא דחתך ואח"כ שחט כשרה דאמאי לא הקשה המקשה דבעינן שיביאוה כולה ותירצו דהמקשה היה סבור דאינו אלא לכתחילה אבל לפי האמת ודאי דהוא לעיכובא ואם לא הביאוה כולה הזבח פסול ומוכרח לומר כן מדנייד גמ' משחט ואוקמיה בקיבל דמאי טעמא נייד אי משום דחתך הוי בעל מום הא לפי האמת מוקי דחותך בבשר עד שמגיע לעצם ואין כאן מום וא"כ לפ"ז אפי' בחתך ואח"כ שחט נמי מצי לאוקומיה ואמאי נייד משחיטה לקבלה אלא משום קושיא אחריתי דהוה קשיא ליה למתרץ נייד משחיטה משום דאי חתך קודם שחיטה הא בעינן שיביאוה כולה בפנים והזבח פסול דהמתרץ סבור דהזבח פסול ולכך הוצרך לאוקומיה בקבלה ולפי האמת כששחטה היא כולה בפנים וכן כתב רבינו ז"ל בסמוך שחטה והיא כולה בפנים ואח"כ הוציאה רגלה לחוץ כלומר דאם לא היתה כולה בפנים הזבח פסול מטעמא דהביאוה וכו' ועם זה יבואו דברי התוס' ורבינו ז"ל יחד ואין בהם חילוק. ולפי הפירוש הראשון שאמרנו שרבינו ז"ל חולק על דברי התוס' ז"ל ואפי' המקשה היה סבור לדעתו דהזבח פסול י"ל דמאי דהקשה לו מבעל מום ולא הקשה לו משום דהא בעינן שיביאוה כולה משום דעדיפא מינה פריך ולפי האמת נייד משחיטה לקבלה משום קושיא דהא בעינן שיביאוה כולה כדכתיבנא:

טו חותך הבשר כו'. מה שהקשה הר"א ז"ל בהשגות מסוגיא דפרק כיצד צולין דהוי בעיא דלא איפשיטא לענין טומאה ונקטינן לחומרא, אין זו קושיא על רבינו ז"ל דבהדיא נקיט להיא לקולא שכתב בפרק ח' מהל' אבות הטומאות וז"ל בשר קדש שיצא חוץ למחיצתו הרי הוא ספק אם הוא מטמא את הידים או לא ולפיכך אינו מטמא שספק טומאת הידים טהור כמו שיתבאר ע"כ. וע"כ אני תמיה על הרב בעל כ"מ ז"ל בתירוץ ראשון שרצה להעמיד דרבינו ז"ל נקיט לה לחומרא דבהדיא נקיט לה רבינו ז"ל לקולא בפ' הנזכר כדכתיבנא ורבינא נמי דאמר חבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמי משמע לכאורה דרבינו ז"ל פסק דלא כוותיה דבפ"ב מהל' שאר אבות הטומאות כתב רבינו ז"ל גבי

כסף משנה

ו הקטן אינו שוחט קדשים אע"פ שהגדול עומד וכו'. הכי משמע בהדיא בפ"ק דחו[לין] (י"ב:). ומ"ש אפי' היתה מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו אינה מחשבה לה[קל אלא] להחמיר כיצד היתה עולה עומדת בדרום וכו'. שם (דף י"ג) בעיא דאיפשיטא מחשבה [...] מתוך מעשיו מדאורייתא אין לו מדרבנן יש לו. ופירש"י מדרבנן יש לו ולחומרא כמעלה [...] לגג מפני הכנימה והיפך בהם ה"ז [...] מדאורייתא אין לו וגבי היה עולה [...] ומשכה לצפון ושחטה לא סמכינן עלה [...] אלא להחמיר. כגון ששחט ע"מ לזרוק ד[...] שתשקע החמה הויא מחשבתו מחשבה [...] פגול:

ז קדשי קדשים שנשחטו בדרום או [...] דמן בדרום פסולים. נלמד ממ[...] בסמוך:

ח היה עומד בדרום והושיט ידו לצפו[ן ...] שחיטתו כשירה. ברייתא [...] דזבחים (דף כ"ו):

ט ומ"ש היה עומד בדרום והוש[יט ...] וקיבל הדם בצפון קבלתו [...] שם. ופירש"י שחיטתו כשירה לקמן יל[...] אותו בצפון ואין השוחט בצפון אבל [...] בצפון:

י ומ"ש הכניס ראשו ורובו בצפון ה[...] כעומד בצפון. גם זה שם:

יא שחטה בצפון ופרכסה כו'. שם [...] ויצאה לדרום וחזרה [...] ופירש"י (משום) דאין פיסול יוצא אלא [...] במחיצות והאי וחזרה לאו דוקא. ורבינו [...] דהאי וחזרה איצטריך לאשמועינן שא[...] שחזרה קיבל דמה בצפון כשירה ואם קי[...] עד שלא חזרה פשיטא דפסולה. ומ"[ש ...] הוציאה לדרום כשירה. בר"פ דם הנ[...] (צ"ב:):

יב וכן קדשים קלים שהיו בפנים כו' [...] ידו וקיבל קבלתו פסולה וכו' [...] (דף כ"ז) בברייתא ופירש"י הכניס ראש[ו ...] כאילו לא נכנס כדילפינן לקמן בשמעתין [...] אל אהל מועד עד שיבא כלו וגבי עזרה [...] לעמוד לפני ה' בעיא כולו דכיון דגלי [...] גלי בכולהו והכי אמרינן בשמעתין. ומ"[ש ...] היה העובד כולו בפנים וציצתו בחוץ [...] פסולה וכו' שם בעיא דאיפשיטא ופירש"[י ...] ציצת ראשו דהיינו שערו:

יג פרכסה הבהמה ויצאה לחוץ וכו' מבואר בטעמו. ומ"ש [...] שיתבאר הוא בס"פ זה ושם מבואר [...] הזריקה מועלת ליוצא אלא לשרפו אבל לא [...] ומשמע דהוא הדין הכא:

יד היתה הבהמה כולה בפנים וכו'. שם בעא מיניה אבוה דשמואל משמואל היא [...] ורגלה בחוץ מהו א"ל כתיב והביאום לה' עד שתהא כולה בפנים:

טו ומ"ש שחטה והיא כולה בפנים ואח"כ הוציאה רגלה לחוץ וכו'. ג"ז שם (דף [...]) א"ר אמי א"ר אלעזר היא בפנים ורגליה בחוץ חתך ואח"כ שחט [...] שחט ואחר כך חתך פסולה חתך ואח"כ שחט כשירה בעל מום קא מקריב אלא קיבל ואח"כ חתך פסולה חתך ואח"כ קיבל כשירה והא א"ר זירא הגורס אוזן [...] ואח"כ קיבל דמו פסול וכו' א"ר חסדא אמר אבימי חותך בבשר עד שמגיע ל[...] קיבל ואח"כ חתך פסולה שמעת מיניה דם המובלע באיברים דם הוא דילמא [...] שמנונית ש"מ בשר קדשים קלים שיצא לפני זריקה פסול דילמא בקדשי קדשים. [...] חותך בבשר עד שהוא מגיע לעצם דלאו מום הוא והדם מעוכב ע"י חתיכה [...] וליכנס לפנים. ש"מ דם המובלע באיברים דם ובשר נמי לא הוי דאלת"ה אסיק[...] פיסול יוצא אמיה בעלמא. דילמא משום שמנונית דחזיא לאכילה וחשיבא להיפסל[...] וכו' ומובלע בדם הרגל ונפקא דרך בית השחיטה ופסלה ליה לדם שבמזרק[...]

כתב הראב"ד שחטה והיא כולה וכו' עד מפני שמנונית וכו'. א"א לא ידעתי ז[ה ...] שיוצא בקדשי קדשים וכו' עד לבעלים לכפרה קאמר וכן עיקר. דבריו מ[...] שהוא משיג על רבינו שנראה מדבריו שהוא מכשיר בחותך הבשר עד שהוא מגיע [...] ואח"כ מקבל הדם דהא לענין טומאה איבעיא לן בפ' כיצד צולין (דף פ"ה) הי נג[...] טומאה ביוצא או לא ולא איפשיטא ונקטינן לחומרא דגזרו טומאה ביוצא ואע"ג [...] דרבנן הוא משום חומרא דקדשים נקטינן ביה לחומרא ומאחר דיוצא טמא אף תה[...]

טמא דהא רבינא דבתרא הוא סבר בפ' בהמה המקשה דחיבורי אוכלים כמאן דמפרתי דמו ונגעי בהדדי וא"כ טימא היוצא למה שבפנים ופסול ושמעתא בפ' שני דזבחי[ם] (דף כ"ה כ"ו) דמכשר דלא כרבינא ולא הו"ל לרבינו לפסוק כוותיה אלא כרבינא דבתרא הוא ומשום דקשה לומר דשמעתא דזבחים ליפלוג ארבינא הדר ואמר דאפשר דסוף [...] דזבחים סברה כרבינא דנפסל הבשר לאכילה ולא אתיא אלא לאכשורי זיבחא לבעלים לכפרה אבל הבשר אה"נ דאסור וה"ל לרבינו לפרושי. וליישב דעת רבינו י"ל דהאי נימא ד[...] דזבחים פליגא ארבינא למינקט כהתם גמרא [...] עדיף

משנה למלך

פרק א ו אינה מחשבה להקל כו'. עיין רפי"ד מהל' טומאת אוכלין. (א"ס עיין בדברי הרב המחבר לקמן פי"ד מהלכות אלו הלכה ב'):

ז קדשי קדשים שנשחטו בדרום כו'. כתב הרמב"ן במנין הלאוין שלו סי' ד' שהשוחט בדרום עובר בלאו דלא תזבח לה' אלהיך כל דבר רע יע"ש:

טו שחטה והיא כולה בפנים וכו'. והראב"ד השיג בדין זה וכתב לא ידעתי זה מהו וכו' מרן כתב לזה ג' תירוצים. הא' הוא דסבר רבינו דבעיא דכיצד צולין דלא א[...] נקטינן לקולא כיון דדרבנן הוא והבאה שמעתא דזבחים לא פליגא ארבינא ולאכשורי בשרא [...] קאמר ע"כ. והנה דברי מרן פשוטים הם שכן כתב רבינו בפ"ח מהל' אבות הטומאה הלכה [...]

ואם קיבל *ואח"כ חתך פסול מפני שמנונית הבשר שבחוץ. ובקדשים קלים אין צריך לחתוך אלא מחזיר רגלה לפנים ומקבל. שבשר קדשים [קלים] שיצא קודם זריקה כשר: **טז** תלה הבהמה ושחטה באויר העזרה פסולה*. שנאמר על ירך המזבח עד שישחוט בארץ: **יז** היתה הבהמה בארץ ונתלה ושחט והוא תלוי באויר. *בקדשי קדשים פסול. בקדשים קלים כשר: **יח** שחט מיעוט סימנים בחוץ וגמרן בפנים. או ששחט מיעוטן בדרום וגמרן בצפון פסולין. שישנה לשחיטה מתחילתה ועד סוף: **יט** נתלה וקיבל הדם מצואר בהמה המונחת בקרקע פסול. שאין דרך שירות בכך: **כ** היה עומד בעזרה ותלה המזרק בידו וקיבל הדם באויר. או שהגביה הבהמה וקיבל הדם באויר כשר. שאויר המקום כמקום: **כא** נתן מזרק לתוך מזרק וקיבל כשר. מין במינו אינו חוצץ. הניח סיב בתוך המזרק וקיבל כשר. מפני שהסיב חלול והרי הדם יורד לתוך המזרק ואין כאן חציצה אבל אם עשה כן בקמיצת המנחה וקמץ מתוך הסיב פסולה: **כב** קבלת הדם והולכתו למזבח וזריקתו וכן הולכת איברים לכבש כל אחת מאלו אינה כשירה אלא בכהן הכשר לעבודה כמו שביארנו בקמיצת המנחה ובמליקת

*עי' בכ"מ:

השגת הראב"ד

*ואח"כ חתך פסול מפני וכו'. א"א אפילו אחר זריקה אע"פ שיצא חוץ לעזרה שהרי נאכל בכל ירושלים:

כסף משנה

...ף שלמיתקש כרבינא ואפי' למ"ש דהך שמעתא לאו לאכשורי בישרא לאכילה קאמר ...' אין השגה על רבינו שהרי דרכו להעתיק לשון הגמרא כמות שהיא. ועי"ל דסבר ...ינו דבעיא דפ' כילד צולין דלא איפשיטא נקטינן לקולא כיון דדרבנן היא ושמעתא ...עתא דזבחים לא פליגא ארבינא ולאכשורי בישרא לאכילה אתא: כתב עוד ...ו"כ חתך פסול וכו' א"א אפילו אחר ...קה וכו'. כלומר משיג על מ"ש רבינו שבשר ...שים קלים שיצא קודם זריקה כשר דמאי ...יצא קודם זריקה אפילו אחר זריקה נמי ...שר לומר דמאי יצא דקאמר רבינו יצא חוץ ...ומת ירושלים. ועי"ל דאפי' את"ל דיוצא ...' לעזרה מיירי ה"ק אע"ג דדם האיברים ...' דם הוא לענין שאמר שאם הזה ממנו ...' מ"מ כיון דאית ביה שמנונית לא חשבינן ...כמיא בעלמא למימר דלא ליחול עליה פיסול ...' כלומר שע"י השמנונית חשיב דם לחול עליו פיסול יוצא:

...' **תלה** הבהמה ושחטה באויר העזרה פסולה וכו'. שם:

...' **ומ"ש** היתה הבהמה בארץ ונתלה וכו'. (זבחים כ"ו) נתלה ושחט מהו א"ל ...לה א"ל איפשטא שחיטה על ירך ולא ...ום על ירך נתלה וקיבל מהו א"ל כשירה ... איפשטא אין דרך שירות בכך תלה וקיבל ...' א"ל פסולה פ"ל איפשטא בשחיטה על ... ולא קבלה על ירך אמר אביי בקדשי ...ים כולם פסולים בר מנתלה ושחט בקדשים ...ם כולם כשירים בר מנתלה וקיבל אמר ...' מ"ש תלה וקיבל בקדשים קלים דכשרה ...יר פנים כפנים דמי בקדשי קדשים נמי ...' צפון כצפון דמי אלא אמר רבא בין ...שי קדשים בין בקדשים קלים כשירים בר ...ה ושחט בקדשי קדשים נתלה וקיבל בין ...שי קדשים בין בקדשים קלים. ופירש"י בר ...ה ושחט בקדשי קדשים דבעינן על ירך אבל ...שים קלים דלא כתיב על ירך כשירה. תלה ...ל כשר בכולן דדרך שירות בכך ואויר צפון ...ן דמי ובקבלה לא כתיב על ירך. ונתלה וקיבל בקדשים קלים נמי פסול דקבלה שירות ... ואין דרך שירות בכך אבל נתלה ושחט כשרה דשחיטה לאו שירות הוא ועל ירך נמי לאו ...א כתיב אלא בבהמה עכ"ל. ומזה יתבאר לך שיש טעות סופר בדברי רבינו וכן צריך ...ה, היתה הבהמה בארץ ונתלה ושחט והוא תלוי באויר כשירה תלה את הבהמה ושחטה באויר העזרה בקדשי קדשים פסול בקדשים קלים כשר:

שחט מיעוט סימנים בחוץ וגמרן בפנים. בפ"ב דחולין (דף כ"ט:) אמר ר"ל וכו' אינה לשחיטה אלא בסוף ור' יוחנן אמר ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף ואסיקנא ...חלקו אלא כגון ששחט מיעוט סימנים בחוץ וגמרן בפנים למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ...סוף מיחייב. למ"ד אינה אלא לבסוף לא מיחייב וידוע דהלכה כר' יוחנן. ומ"ש או ששחטן בדרום וגמרן בצפון פסולים. נלמד ממה שנתבאר בסמוך:

נתלה וקיבל הדם וכו' היה עומד בעזרה ותלה המזרק בידו וקיבל הדם באויר וכו'. נתבאר בסמוך:

נתן מזרק לתוך מזרק וקיבל כשר. בפ' הוציאו לו (דף נ"ח) בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא הניח מזרק בתוך מזרק וקיבל בו את הדם מהו מין במינו ...או אינו חוצץ ובעא למיפשטה ודחי ליה ואעפ"כ כיון דאשכחן לרבא דאמר בפרק לולב (דף ל"ז) דמין במינו אינו חוצץ פסק רבינו כן. ועוד דאמרינן בפ' הוציאו לו איכא ...י הכי בעא מיניה דרך שירות בכך או אין דרך שירות בכך ת"ש דתנא דבי ר' ...אל ואת כלי השרת אשר ישרתו בם בקדש שני כלים ושירות אחת: הניח סיב בתוך ...ק וקיבל וכו'. שם בעיא ובעא למיפשטה ודחי לה ובתר הכי אמרינן איכא דאמרי הכי פשט ליה בדם כשר בקומץ פסול ופסק כלישנא בתרא:

קבלת הדם והולכתו למזבח וזריקתו וכו' אינה כשירה אלא בכהן הכשר לעבודה. בספ"ק דזבחים (דף י"ג וי"ד). ומ"ש וכן הולכת איברים לכבש בפ"ג ...ים (דף ל"ה). ומ"ש כמו שביארנו בקמיצת המנחה. פי"ג ממעשה הקרבנות. ובמליקת העוף בפ"ו מהלכות הנזכרות:

והולכה

לחם משנה

גבי בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו דהיכא דשחטה ואח"כ חתך האבר כשרה שנשחטה ולרבינא לא בעינן חתיכת האבר דלדידיה חיבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמו ולא תני חתיכה דסיפא דמתני' בפרק בהמה המקשה (דף ע"ב) אלא אגב רישא דאמרו שם בגמ' אליביה כשהקשו אליבא דר"מ דאמר מגע נבילה דאמאי טומאת בית הסתרים היא ואמרו במסקנא דלרבינא נקט חתיכה בסיפא אגב רישא ואע"ג דקי"ל כרבנן דהוי מגע טרפה ולא נבילה מ"מ משמע דל"ל לרבינא דלא בעינן חתיכה בסיפא וא"כ רבינו ז"ל אמאי כתב חתיכה אלא ודאי דלית ליה דרבינא, ואין זה כל כך הכרח דאפשר דכתב משנה כצורתה וכיון דבמתני' תני לה בסיפא אגב רישא כתב כן רבינו ז"ל אגב רישא. אבל יש להכריח עוד כן ממאי דכתב רבינו ז"ל בהל' קרבן פסח פ"ט אבר שיצא מקצתו חותך הבשר ויורד עד שמגיע לעצם וכו' ולרבינא אוקמוה בגמ' דפרק כילד צולין דלית ביה כזית ולמ"ד כביצה דלית ביה כביצה וכל כי האי נמי היה לו לרבינו ז"ל לפרש ולא פירש אלא כתב משנה כצורתה משמע דלית ליה דרבינא וא"כ נסתלקה השגת הר"א ז"ל משני צדדין דלא קי"ל כרבינא וגם הבעיא דכילד צולין נקטינן לה לקולא והטעם דלא פסק כרבינא משום דלדידיה צריך לדחוק המשניות דבפרק בהמה המקשה וצ"ל דנקט חתיכה בסיפא אגב רישא ובההיא דפ' כילד צולין צ"ל דאיירי דלית ביה כזית וכו'. ומה שהשיג עוד הר"א ז"ל על מה שאמר רבינו ז"ל שבשר קדשים קלים שיצא קודם זריקה דאמאי נקט קודם אפילו אחר זריקה פליאה דעת ממני דאדרבה נקט קודם זריקה לרבותא דאע"ג דלא הגיע זמנו לצאת ויצא דלא נפסל וכ"ש אחר זריקה וכי האי גוונא אמרינן בפרק כל התדיר גבי פלוגתא דר"י ור"ל וכן אמרו בפ"ב דזבחים ש"מ בשר שיצא לפני זריקת דמים פסול כלוגר מפני דהוי לפני זריקה ועדיין לא הגיע זמנו לצאת פסול. ויותר תמהתי על הרב בעל כ"מ ז"ל שכתב דיצא חוץ לחומת ירושלים קאמר רבינו ז"ל דא"כ איך כשר דמשמע דאפילו הבשר כשר ואינו כן כפי מ"ש רבינו ז"ל בסוף פרק זה דאין הבשר כשר אלא הזבח כשר והזריקה אינה מועלת ליוצא אלא לשרפו אבל לא לאכלו גם מ"ש בתירוץ השני דאפי' את"ל ביוצא חוץ לעזרה קאמר ה"ק אע"ג דדם האיברים לאו דם הוא וכו' איני יודע מה ענין ושייכות יש לה דדם האיברים לענין זה ומ"ש בתירוץ השגת הראב"ד ז"ל פשוט בעיני:

כ ותלה המזרק וכו'. בפירוש תלה וקיבל שאמרו בגמ' פירש רבינו ז"ל כן דהיינו שתלה המזרק או הבהמה:

כא מין במינו אינו חוצץ וכו'. אע"ג דלישנא בתרא דפרק הוציאו לו פשיטא ליה הא והבעיא הוי אי דרך שירות בכך והיה לו לרבינו ז"ל לכתוב ולהודיענו דדרך שירות בכך שהוא הענין המסופק בלשון אחרון מ"מ לא חשש רבינו ז"ל בכך. וא"ת כיון דרבינו ז"ל פסק דמין במינו אינו חוצץ א"כ מתני' דנתן את המלא בריקן מפרשינן לה כפשטה כמו שהיה סבור המקשן דהושיב מזרק מלא לתוך מזרק ריקן ולא מפרשינן עירה דם הפר לתוך דם השעיר כדי לערבן יפה דהא לכאורה פירושא דחיקא הוא וא"כ רבינו ז"ל איך פסק בפ"ב מה' עבודת יוה"כ כי ההוא פירושא דקאמר שם ומחזיר הכל למזרק שהיה בו דם הפר כדי שיתערבו יפה יפה. וי"ל דמ"מ משמע ליה לרבינו דקושטא דמילתא הכי הוי כיון דהמקשן תירץ כן ולא בדרך דחייה איתמר: אבל אם עשה כן בקמיצת המנחה וקמץ מתוך הסיב וכו'. רש"י ז"ל לא פירש כן בפ' הוציאו לו (דף נ"ח) אלא כתב שם גבי קומץ דהיינו אחר הקמיצה שנותן הקומץ בכלי אחר ובאותו הכלי נתן הסיב ונתן לתוכו הקומץ ולפירושו הוי ממש כדם שבכלי שהוא מקבל נותן הסיב וכן בקומץ בכלי שהוא נותן בו הקומץ נותן הסיב ומפני שאמרו בדם כשר בקומץ פסול פירש"י ז"ל הענין בחד גוונא ולענין הדין אין ביניהם חילוק:

כב כמו שביארנו בקמיצת המנחה ובמליקת העוף וכו'. לא ידעתי היכן ביארו דבשלמא בפי"ג מהל' מעה"ק ביאר קצת גבי קמיצה שכתב שם והכהן מוליכה אל המזבח דמשמע דהכהן הוא המוליך אבל בפ"ו מהל' הנזכרות לא ראיתי רמז מזה גבי מליקה:

והולכה

משנה למלך

...לד צולין נקטינן לקולא משום דמידי דרבנן. ותמהני מהראב"ד איך השיג לרבינו מאחר שהוא ...פירוש דנקטינן לקולא ואם הראב"ד חולק עליו וס"ל דמשום חומרא דקדשים נקטינן לחומרא היה ...שיגו בפ"ח מהלכות אבות הטומאה. עוד תירץ מרן דרבינו ס"ל דלא קי"ל כרבינא מאחר ...דגמרא דזבחים פליגא ארבינא. והנה ראיתי להרב בעל ל"מ שרצה להכריח דרבינו ס"ל דלא ...כרבינא ממ"ש רבינו בפ"ט מהלכות קרבן פסח אבר שיצא מקצתו חותך הבשר ויורד עד שמגיע ...כו' ולרבינא אוקמוה בגמרא בפ' כילד צולין דלית ביה כזית ולמ"ד כביצה כו' וכל כי האי ...רבינו לפרש ולא פירש אלא כתב המשנה כצורתה משמע דלית ליה דרבינא ע"כ. ואני תמיה על ...מאי דאוקמוה דלית ביה כזית הוא לפי הס"ד דגזרו טומאה על היוצא אך לפי האמת דקי"ל ...מטמא מתני' דאבר שיצא מקצתו אתיא כפשטה ומיירי אף אם יש בו כביצה ומש"ה סתם רבינו ...כם: ודע שמ"ש מרן דרבינו ס"ל דלא קי"ל כרבינא משום דשמעתא דזבחים אתיא דלא ...מלבד זה י"ל דפסק דלא כרבינא משום דסוגיא דהעור והרוטב (דף קכ"ח) דאמרינן התותך ...בשר מאבר מן החי כו' דמוקי לה כר"מ דאמר דטומאת בית הסתרים מטמאה אתיא דלא ...וכמ"ש התוס' בפ' הקומץ רבה (דף כ"ד) ואע"ג דהתוס' שם ובפרק בהמה המקשה רצו לחלק ...דרבינא לא אמר דחיבורי אוכלין כמאן דמיפרקי דמי אלא בדבר שעומד ליקצץ ולפ"ז אתיא סוגיא דהעור והרוטב אף כרבינא מ"מ אפשר לומר דרבינו לא נחה דעתו בחלוק זה וס"ל דסוגיא דהעור והרוטב אתיא דלא כרבינא ומש"ה פסק דלא כוותיה. ויש לדקדק בדברי הראב"ד הללו דנראה מדבריו דעיקר קושיתו היא משום דקי"ל כרבינא הא אף דנימא דלא קי"ל כרבינא עדיין קושיתו במקומה עומדת דכיון דחתך בשעת פריצתו מאליו קבל טומאה וכדקאמר עולא בפ' בהמה המקשה (דף ע"ג) וסברת עולא הלזו היא הלכה פסוקה וכ"ש רבינו בפ' כ"ג מהל' כלים הלכה ט'. והנראה אצלי לומר בדעת הראב"ד הוא דאי לאו דרבינא ה"א דהך דזבחים מיירי בניתוזין בכל כחו או בסכין רחבה או שהוא תותך מעט מעט. וכבר הוכחו חילוקים אלו בדברי התוס' שם ובפ' הקומץ רבה וכבר כתוב כל זה אצלי בהרחבה. (א"ה תמצאנו לקמן פכ"ג מהל' כלים הלכה ט' יע"ש). אך אי קי"ל כרבינא חילוקים הללו אינם מעלים ולא מורידים כלל וכמבואר. ולפי מה שכתבנו מה שרצה מרן לתרץ בעד רבינו דס"ל דלא קי"ל כרבינא אכתי קשה מדעולא והיה לו לפרש דמיירי בניתוזין בכל כחו או באחד מהתירוצים שנאמרו שם. ומיהו לזה י"ל דרבינו סתם לשון הגמרא כדרכו וכמ"ש מרן:

טז תלה הבהמה ושחטה באויר העזרה כו'. (א"ה עיין בפ"ש הרב המחבר בפי"א מהל' שגגות הלכה ד'):

ובמליקת העוף: **כג** והולכה שלא ברגל אינה הולכה. לפיכך כהן גדול שקיבל את הדם ועמד במקומו וזרקו למזבח

כג והולכה שלא ברגל אינה הולכה וכו'. בפ"ק דזבחים (דף ט"ו) בסוגיא דהולכה שלא ברגל מחלוקת ר"ש ורבנן ופירש"י ז"ל שם דלר"י דאמר הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה למפרך מחטאת העוף דליכא הרי גווני דמקרו הולכה שלא ברגל, חדא דאין דרכה בכך כלומר שהוא רחוק מן המזבח ובהא קאמר ר"י דאינה הולכה וחדא שדרכה כגון ששחט בצד המזבח ובהא מודה ר"י דשמה הולכה ורבינו ז"ל סתם וכתב דהולכה שלא ברגל לא שמה הולכה ולא חילק משמע דבכל גוונא הוי, ולדבריו י"ל דגרסינן בשמעתא בהולכה זוטרתי כ"ע לא פליגי דלא פסלה כלומר הולכה זוטרתי דהיינו שעומד בצד המזבח לא פסלה דלאו שמה הולכה וא"כ לפי גירסא זו אפי' הולכה כי האי לא שמה הולכה סתם רבינו ז"ל ובחטאת העוף לא משכחת פיסול מחשבה בהולכה אלא מדפרים עד דמטא למזבח וזהו שכתב רבינו ז"ל פי"ג מהלכות אלו דהעוף נפסל בשני דברים במחשבה במליקה ובמצוי הדם:

שהרי

כג והולכה שלא ברגל אינה הולכה וכ' מימרא דר"י בספ"ק דז' (דף י"ד וט"ו): קיבל

משנה למלך

כג והולכה שלא ברגל אינה הולכה כו'. דע שהנראה מדעת רבינו הוא שעכ"פ צריך הלוך ואפילו שוחט בצד המזבח אינו יכול לעמוד במקומו ולזרוק הדם אלא צריך להלך מעט ולזרוק כדי לקיים מצות הולכה ואם לא הוליך הדם ברגל אלא זרקו בלא הולכת רגל נפסל הזבח. ומיהו אין צורך שכל ההולכה ממקום הקבלה עד שעת הזריקה תהיה ברגל אלא אם קבל ונתנו לחבירו בהושטת יד וכן חבירו לחבירו כיון שיש קצת הלוך בין בתחלה בין בסוף סגי וזהו שלא פסל רבינו אלא כהן שקבל וזרק שלא היה שם הלוך רגל כלל ובההיא אתיא כפשטה הא דכתב נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר ע"כ דפשיטא דמיירי אפילו שנשפך לגואי וכדאיתא בסוף פ"ק דזבחים ואי איתא דבעינן שכל ההולכה תהיה ברגל היה לו לפרש ולומר שיחזירנו למקום שנשפך אלא ודאי לא בעינן שתהיה כל ההולכה ברגל וכן זר שהוליך שלא ברגל לא פסל משום דלא מיקרי הולכה וכ"נ מדברי רבינו שכתב קבל הכשר ונתן לפסול ולא הלך בו הפסול אלא עמד במקומו יחזיר לכשר אבל אם הוליך הפסול כו' ע"כ. ומדקאמר יחזיר לכשר משמע דלא סגי שיבא הכשר לצד המזבח ויטלנו מידו אלא יחזירנה לאחוריו למי שנתנה לו וטעמא משום דהנתינה שנתן הכשר לפסול הוי כהולכה שלא ברגל. ולפי מה שכתבנו שאין צורך שתהיה כל ההולכה ברגל הל"ל יחזור הכשר ויקבלנה והכי מדקדק התלמוד בסוף פ"ק דזבחים. ואולי הא דנקט יחזיר לכשר הוא דאי הוה נקט יחזיר הכשר ויקבלנה ה"א דהמקבל יכול לזרוק אף שלא הלך ברגל וזה אינו משום דלא היה בזה הולכה ואין הכי נמי שאם המקבל מן הפסול היה מהלך דסגי בהכי אלא משום דלא פסיקא מלתא מש"ה נקט יחזיר לכשר ובגמרא דקדקו אליבא דמ"ד דהולכה שלא ברגל שמה הולכה אמאי נקט אחזיר לכשר אבל לדידן דס"ל דהולכה שלא ברגל לא שמה הולכה אף דס"ל דלא בעינן שתהיה כל ההולכה ברגל נקט יחזיר לכשר לאשמועינן דבעינן הלוך ברגל דאי הוה תני יחזור הכשר ה"א דלא בעינן הולכה ברגל כלל לה"ק יחזיר לכשר לאשמועינן דבעינן קצת הולכה ברגל ולעולם לא בעינן שתהיה כל ההולכה ברגל. או כלך לדרך זה דלעולם בעינן שהיה כל ההליכה ברגל וכוונת דברי רבינו כך היא כהן שקבל את הדם ועמד במקומו וזרקו למזבח נפסל הזבח לפי שלא היה בו הלוך אבל אם אחר שקבל הלך קצת וזרק אף שהוא רחוק מן המזבח כשר הזבח אבל אם נתן לחבירו בהושטת יד ואח"כ קבלו הימנו לצד המזבח אף שהלך בו ברגל נפסל וצריך לחזור לאחוריו למקום שנתנו לחבירו לפי שעשה הולכה שלא ברגל והכלל שמשעת קבלה עד שעת זריקה בעינן שתהיה ההולכה ברגל ולפ"ז אתי שפיר מאי דנקט יחזור לכשר לפי שהנתינה שנתן הכשר לפסול היתה שלא ברגל. ומש"ה לא מהני שיבוא הכשר לצד המזבח ויקבלנו מיד הפסול ויהלך מעט ויזרוק לפי שנמצא שהוליך הדם קודם זריקה שלא ברגל ומש"ה קאמר יחזיר לכשר דס"ל דהולכה שלא ברגל אפשר לתקוניה ודלא כעולא. אלא שלפי פירוש זה היכא דנשפך מן הכלי על הרצפה לצד פנים צריך לאחר אסיפה שיחזיר לאחוריו למקום שנשפך דאי לא הוי הולכה שלא ברגל ודין זה לא הוזכר בדברי רבינו וכן היה לו לפרש היכא דקבל כשר ונתן לחבירו בהושטת יד שצריך לחזור לאחוריו. ולבאר כל זה צריך לעיין היטב באותה סוגיא דסוף פ"ק דזבחים ובפלוגתא דר"ש ורבנן אי מחשבת פגול שייך בהולכה או לא. והנני מבאר כל אותה סוגיא:

תנן התם ר"ש מכשיר בהלוך שהיה אומר א"א שלא בשחיטה ושלא בקבלה ושלא בזריקה אבל אפשר בלא הלוך שוחט בצד המזבח וזורק ע"כ. ויש להסתפק לדעת ר"ש אי לא בעי הלוך ברגל כלל או דילמא שאינו חולק אלא בהלוך שלא לצורך שהיה אפשר לשחוט בצד המזבח אבל לעולם דבעינן הלוך קודם זריקה. וכן בדעת חכמים יש להסתפק אם חולקים על ר"ש בראייתו וס"ל דאי אפשר בלא הלוך כמו שא"א בלא בשחיטה או דילמא דאף דמודו ליה שאפשר שלא בהלוך מ"מ היכא דהוליך חשיב עבודה ומחשבה פוסלת בה. וראיתי לרבינו שכתב בפירוש המשנה וז"ל וכבר ביאר ר"ש טעם מה שאמר והכ"א עבודה שנעשת לבטלה שמה עבודה ע"כ. ואין לומר דחכמים ס"ל שאין צורך להלוך כלל שהרי כתב רבינו שאם קבל וזרק שלא בהלוך נפסל הזבח אלא הכוונה היא בהלוך המרובה שהוא לבטלה שהיה אפשר לשחוט בצד המזבח ולקצר ההלוך אפ"ה שמיה עבודה. ואפשר היה עוד לומר דלעולם לא בעינן הלוך כלל היכא דשחט בצד המזבח שאז אין צורך להלוך אבל היכא דלא שחט בצד המזבח שאז יש צורך בהלוך שאין רגילות לזרוק הדם מרחוק אז הוא דהולכה שלא ברגל לא שמה הולכה ואמרינן התם איתמר הולכה שלא ברגל מחלוקת ר"ש ורבנן בהולכה רבתי כ"ע ל"פ דפסולה כי פליגי בהולכה זוטרתי ע"כ. והנראה מפירש"י הוא שהכוונה היא כך בהולכה רבתי דהיינו הלוך ברגל כ"ע לא פליגי דפסל בה מחשבה כי פליגי בהולכה זוטרתי דהיינו שוחט בצד המזבח ומוליך הדם בהושטת יד לר"ש לא פסל בה מחשבה משום דלא הוי הולכה כיון דהוי שלא ברגל ולרבנן פסל בה מחשבה משום דהולכה שלא ברגל כי האי גוונא שדרכה בכך הוי עבודה ומיקרי הולכה ולפ"ז הולכה רבתי הוי ברגל וזוטרתי הוי שלא ברגל. וקשה לי לפי פירוש זה למה שינה הלשון והל"ל בהולכה ברגל כ"ע לא פליגי כי פליגי בהולכה שלא ברגל ואפשר לומר דלהכי נקט דבהולכה זוטרתי פליגי דהיינו שוחט בצד המזבח וזורק ודוקא הכא הוא דס"ל לרבנן דשמה הולכה משום דדרכה בכך אבל הולכה שלא ברגל שאינה בצד המזבח אפילו רבנן מודו דלא הויא הולכה משום דאין דרכה בכך ואי הוה נקט בהולכה שלא ברגל פליגי הוה משמע דאפילו שאינה בצד המזבח לרבנן הויא הולכה להכי נקט בהולכה זוטרתי דהיינו בצד המזבח. ולפ"ז הא דאמר הולכה שלא ברגל מחלוקת ר"ש ורבנן הוי דוקא בשוחט בצד המזבח הא לאו הכי לכ"ע לא שמה הולכה ולפ"ז היכא דשוחט בצד המזבח אף לר"ש לא בעי הלוך ברגל ואף דלר"ש הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה מ"מ היכא דשחט בצד המזבח לא בעינן הלוך ולרבנן נמי היכא דשחט בצד המזבח לא בעינן הלוך ברגל משום דלדידהו הולכה שלא ברגל כדרכה הויא הולכה וכ"ת מנא לך הא אימא דלר"ש כיון דהולכה שלא ברגל אף בהליכה זוטרתי לא שמה הליכה ולא פסלה מחשבה בה א"כ נימא דלדידיה אף בשוחט בצד המזבח בעי הלוך ברגל ובהא לא פליגי ר"ש ורבנן אי בעינן הליכה או לא אלא דלרבנן הליכה שלא ברגל כדרכה הוי הליכה וקיים הכליכה כמצותה ולר"ש לא קיים הכליכה ולא פסל בה מחשבה הא ליתא משום דליפגא דמתני' דקאמר ר"ש מכשיר בהלוך משמע בהלוך הנעשה כמצותו. ומיהו אין מזה הכרח דאפשר דמאי דקאמר בהולכה זוטרתי פליגי לאו בשוחט בצד המזבח מיירי אלא בשחט רחוק מהמזבח והוליך ברגליו עד המזבח והושיט ידו לזורקו ובהושטה זו השב לר"ש אינה פוסלת מחשבתו משום דלאו שמה הולכה ולרבנן פוסלת משום דשמה הולכה והשתא לר"ש כבר קיים זה מצות הולכה לפ"ז היכא דשחט בצד המזבח לר"ש בעי הולכה ברגל ולרבנן לא בעי. עוד אפשר לפרש ולומר דהולכה רבתי וזוטרתי כולהו בהולכה ברגל מיירי וה"ק בהולכה רבתי דהיינו שהוא רחוק מהמזבח ומוליך הדם ברגליו כ"ע לא פליגי דפסל בה מחשבה משום דעכשיו דשחט רחוק מהמזבח א"א לבטל הליכה זו

של רגל שאין דרך לזרוק הדם מרחוק שלא ברגל כי פליגי בהולכה זוטרתי דהיינו שכבר היה אצל המזבח או שנתקרב או דאעיקרא דדינא בצד המזבח שחט והיה יכול לזרוק הדם בהושטת יד לא רצה אלא להוליכו עוד ברגליו לר"ש הולכה זו שעשה ברגל שהיה יכול לעשותה שלא ברגל המחשבה פוסלת בה לפי שהיה אפשר לבטלה שהיה יכול להוליכו שלא ברגל ואז לא היתה המחשבה פוסלת משום דהולכה שלא ברגל לא שמה הולכה ולרבנן הולכה זו שעשה ברגל שהיה אפשר לעשותה שלא ברגל המחשבה פוסלת בה לפי שאף אם היה עושה אותה שלא ברגל המחשבה היתה פוסלת שהולכה שלא ברגל שמה הולכה. עוד אפשר לפרש דהולכה רבתי וזוטרתי מיירי בהולכה שלא ברגל וה"ק בהולכה רבתי שלא ברגל כ"ע לא פליגי דפסולה ולא מיירי במחשבה אלא מצד עצמה כיון שאין דרכה לעשותה שלא ברגל כי פליגי בהולכה זוטרתי דהיינו שוחט בצד המזבח לר"ש שמה הולכה ופסולה ולרבנן שמה הולכה וכשרה ומש"ה פסלה בה מחשבה ואין הכוונה דר"ש בשוחט בצד המזבח וזורק בהושטת יד דלא פסל בה מחשבה שהרי כבר כתבנו דפשטה דמתני' בהלוך שנעשה בהכשר. ולפי פירוש זה ע"כ לומר דלר"ש אפילו שוחט בצד המזבח בעינן הלוך דהא כי פליגי הוי דומיא דלא פליגי וכיון דלא פליגי כתבנו דמיירי בפסול מצד עצמו ולא במחשבה כי פליגי נמי הוי בפסול מצד עצמו ולא בפסול מחשבה אלא דבמתני' איירי בשכבר ברגל ואצל המזבח הושיט ידו וזרק דלר"ש הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה ומש"ה לא פסל מחשבה ומינה ילפינן לשוחט בצד המזבח ולא הלך ברגל דנפסל הזבח משום דלא קיים מצות ולרבנן פסל בה מחשבה משום דהליכה שלא ברגל כי האי גוונא דדרכה בכך מיקרי הליכה ומינה בצד המזבח דלא בעינן הלוך משום דהליכה שלא ברגל שמה הליכה: **ונחזור** לפרש כל הפירושים שיסבלם טבע הלשון. הפירוש האחד הוא דהולכה רבתי הוי הלוך ברגל והולכה זוטרתי הוי ברגל ואין הפרש בין שוחט לצד המזבח או רחוק מהמזבח אלא דבהולכה ברגל כ"ע לא פליגי בה מחשבה ובהולכה שלא ברגל לר"ש לא פסל ולרבנן פסל ואפילו שלא היה דרכה בכך הולכה וא"ש מאי דקאמר הולכה שלא ברגל ומחלוקת ר"ש ורבנן שהוא כולל בכל ההליכות שלא ברגל בין כדרכה בין שלא כדרכה לרבנן הוי הליכה וקיים מצות הליכה ופסל בה מחשבה לא קיים מצות הליכה ולא פסל בה מחשבה. והנה מה שהוא מוכרח לכל הפירושים הוא ס"ל דהליכה שלא ברגל אפילו שתהיה כדרכה לא שמה הולכה מדפריך עלה אלא חטאת דפסלה בה מחשבה היכי פסלה בה מחשבה אלא דמאי דאיכא לספוקי הוא אליבא דרבנן דאפשר כאן לא פליגי וס"ל דשמה הליכה אלא כשדרכה בכך אבל כשאין דרכה בכך מודו לר"ש דלא הליכה ולפ"ז הולכה שלא ברגל שהוא מחלוקת ר"ש ורבנן הוי בהולכה כדרכה או דילמא דלרבנן להו בין כדרכה בין שלא כדרכה ובגמרא אסיקו אלא בהולכה זוטרתי כ"ע לא פליגי דלא כו'. ויש גורסין כ"ע לא פליגי דפסלה. והנה לפי הגירסא דלא פסלה פשיטא דהליכה זו כולל כל ההליכות אך לפי הגירסא דפסלה ע"כ הליכה זוטרתי לא הוי אלא כדרכה ולפ"ז כי היכי דהליכה זוטרתי הוי בהליכה כדרכה דוקא ה"נ הליכה זוטרתי שנאמר בתחלה היא בהליכה כדרכה דוקא. הפירוש הב' דהולכה רבתי וזוטרתי הוי ברגל אלא דהליכה רבתי הוי היכא דשחט מהמזבח שאז ההליכה ברגל היא הכרחית שאין דרך לזרוק הדם בהושטת יד ומש"ה פסלה מחשבה בהליכה זו כי פליגי כשהיה קרוב למזבח ולא היה צורך בהליכה זו שהיה יכול לזרוק בהושטת יד וזה רצה להלך לר"ש אין המחשבה פוסלת לפי שהיה יכול לעשותה שלא ברגל ואז לא היתה המחשבה לפי שהולכה שלא ברגל לא שמה הולכה ולרבנן המחשבה פוסלת לפי שאף אם היה אותה שלא ברגל היתה פוסלת המחשבה לפי שהליכה שלא ברגל שמה הליכה. וגם לפי פירוש להסתפק אליבא דרבנן דסברי הליכה שלא ברגל שמה הליכה אם הוא כולל או לא וקושית ניחא נמי לפי פירוש זה דהא כי פליגי בהולכה רבתי דהיינו רחוק מהמזבח מדקאמר ר"ש לשחוט בצד המזבח משמע דברחוק מהמזבח איירי ואי גרסינן בהולכה זוטרתי כ"ע לא פליגי פסלה ניחא דהכוונה היא דהולכו ס"ל דהולכה שלא ברגל לא שמה הולכה וכיון שלא היה צורך זו שהיה יכול לעשותה שלא ברגל אליבא דכ"ע לא פסל בה מחשבה וגם לפי הגירסא האחרת כ"ע לא פליגי דפסלה יש ליישב פירוש זה ודוק. הפירוש הג' דהליכה זוטרתי ורבתי הוי שלא לא ניתן להאמר משום קושית הגמרא דפריך ובהליכה רבתי לא פליגי והא כי פליגי בהליכה פליגי ואי אמרת דהליכה רבתי דקאמר הוא שלא ברגל אי אפשר לומר דבהא פליגי ר"ש ורבנן טעמא דר"ש הוא לפי שהיה יכול לשחוט בצד המזבח. ועוד דליכא למימר דלפי הליכה שלא ברגל שמה הליכה אפילו שלא כדרכה. באופן שלא ניתנו להאמר אלא הפירוש הראשון ואין חלוק ביניהם לענין דינא אי גרסינן בהולכה זוטרתי כ"ע לא פליגי דלא פסלה דלפי הפירו אף שהיתה ההולכה ברגל לא פסל בה מחשבה כיון שהיה יכול לעשותה שלא ברגל ולפי הפירו ליתא להאי דינא אך אי גרסינן כ"ע ל"פ דפסלה אין חלוק בין שני הפירושים לענין דינא ומה שנראה מפירש"י הוא הפירוש הא' וכן הוא דעת רבינו וגרים לא פסלה מדסתם וכתב שלא ברגל לא שמה הולכה ולא חלק בין שלא כדרכה בין כדרכה וכן התולדה שהוליד לפיכך כהן את הדם ועמד במקומו וזרקו למזבח נפסל הזבח מיירי אפילו בשוחט בצד המזבח מדלא חילק וכ"כ בעל לח"מ ז"ל וכן בפי"ג מהלכות פסה"מ כתב דהולכה שלא ברגל לא פסל בה מחשבה ולא חילק משמע דס"ל דאין חלוק כלל בין כדרכה בין שלא כדרכה אלא בכל גוונא לא מיקרי הולכה **ודע** דלפי מ"ש לדעת רבינו הולכה אי אפשר לבטלה דאפילו שוחט בצד המזבח צריך הלוך אך בפ"ק דזבחים (דף י"ג) ד"ה אתה אומר כתבו דהולכה אפשר לבטלה וכן כתב רש"י וכן כתבו התוס' בפ"ב דיומא (דף כ"ז) ד"ה והקריבו ובפ"ק דחגיגה (דף י"א) ונראה שהם בהולכה זוטרתי כ"ע לא פליגי דפסלה משום דדרכה בכך ומש"ה כתבו דהולכה אפשר לבטלה ולו היכא דשחט בצד המזבח ופשט ידו לזרוק קיים מצות הליכה ופסלה בה מחשבה ולרבינו לא ולא פסל בה מחשבה. אך את זו אדרוש דהתינח לפי הגירסא דגרסי דכ"ע פסלה אתי שפיר דמתני' דקתני ר"ש מכשיר בהלוך שהיה אומר אפשר שלא בהלוך שוחט בצד המזבח וזורק אך הגירסא דגרסי לא פסלה א"כ אפילו שוחט בצד המזבח בעי הלוך והיכי קאמר אפשר שלא ב ואפשר לומר דס"ל לר"ש דאף שהולכה שלא ברגל לא הויא הולכה היינו דוקא שלא לפסול בה לעולם לקיים מצות הולכה אפילו שלא ברגל. אך מן הסוגיא דאיבעיא להו הולכה שלא ברגל הולכה או לא משמע דאי לא שמה הולכה אם הוליך שלא ברגל נפסל הזבח ואולי דהיינו בהולכה שלא כדרכה שאז לא הוי הולכה כלל אבל כדרכה מיקרי הולכה לענין שנאמר שכבר קיים הולכה ואפשר דאעיקרא דדינא לא חייב הכתוב הולכה אלא כשדרכו להלך ולפי זה אפשר דב פליגי

כה קיבל בימינו ונתן לשמאלו וכו' עד ואספו ונתנו לכלי השרת נפסל הזבח. משנה רפ"ב (דף ט"ו:) ורפ"ג דזבחים (דף ל"ב):

כו נשפך מקצת הדם מצואר בהמה על הארץ וכו'. בפ"ב דזבחים (דף כ"ה) אהא דתנן נשפך על הרצפה ואספו פסול ת"ר ולקח הכהן המשיח מדם הפר מדם הנפש ולא מדם העור ולא מדם התמצית, ומשמע לרבינו דכל שאינו מדם העור ולא מדם התמצית אע"פ שנשפך מקצתו בארץ כשר ואע"ג דאמרי' התם השוחט צריך שיקבל את כל דמו של פר י"ל דהיינו לכתחלה אי נמי ההיא בשלא נשפך דם מצואר לארץ אבל אם נשפך מקצת דם מצואר לארץ הדם שנשאר הייני כל הפר והיינו דתנן נשפך על הרצפה ואספו פסול הא אם לא אספו לא נפסל הזבח דמקבל דם הנשאר בצואר כשר:

כז כל הזבחים שקיבל דמן אחד מהפסולים לעבודה נפסל הזבח. משנה ריש פ"ב דזבחים (דף ט"ו:). ומ"ש או שהוליך את הדם למזבח או שזרקו למזבח כהלכתו נפסל הזבח. בפרק קמא דזבחים (דף י"ד) תניא זר ואונן שכור בעל מום בקבלה בהולכה בזריקה וכן יושב וכן שמאל. ומ"ש רבינו כהלכתו דה"ק אפילו אם זרקו כהלכתו נפסל, ויותר נראה לומר דדוקא זרקו כהלכתו אבל זרקו שלא כהלכתו לא פסל דלא הויא זריקה: קיבל הכשר ונתן לפסול וכו' שהרי א"א לתקן דבר זה. בספ"ק דזבחים עולא א"ר יוחנן הולכה שלא ברגל לא הולכה אפשר לתקונה או לא אפשר לתקונה אתמר אמר עולא א"ר יוחנן הולכה שלא ברגל פסולה אלמא לא אפשר לתקונה ובתר הכי אין הוליכו זר והחזירו כהן וחזר והוליכו פי בה בני רבי חייא ור' ינאי ח"א כשר וח"א פסול מר סבר אפשר לתקונה ומ"ס לא אפשר להקונה הוליכו כהן והחזירו וחזר והוליכו א"ר שימי בר אשי לדברי המכשיר פסול לדברי הפוסל מכשיר רבא אמר אף לדברי הפוסל מ"ט דהא צריך לאמטוייה. ופסק כמ"ד לא אפשר להקונה משום דרבי יוחנן קאי כוותיה ופסק נמי כרבא:

כח קיבל הפסול וכו'. משנה ברפ"ג דזבחים (דף ל"ב). ומ"ש שאין הפסולים לעבודה עושים הדם הנשאר שירים חוץ מן הטמא וכו'. בפ"ק דמעילה (דף ה'):

כב הראב"ד עושה שירים כיצד וכו' א"א כסבור אני שטעה בזה וכו'. ואני אומר רבינו סובר כן וכשכתב כאן כיצד קיבל קיבל וזרק קאמר וסמך על מ"ש בפ"ב מעילה קיבלו הפסולים את הדם וזרקוהו כשרים לעבודה וקיבלו שאר דם הנפש וזכו אין מועלין בבשרן שאין הפסולים עושים שאר דם הנפש שירים חוץ מן הטמא כיצד קיבל הטמא וזרק אע"פ שחזר הכשר וקיבל שאר דם הנפש וזרקו הרי אלו לא היתה להם שעת היתר וכו':

כט בהמה שחסר מאיבריה כל שהוא וכו'. מימרא דר' זירא בפ' שני דזבחים (דף כ"ו) ובפרק על אלו מומין (דף ל"ט):

ל מ"ש אבל אם חסרה אחר קבלה קודם זריקה אפי' אבד הבשר קודם זריקת הדם או נשרף אם נשתייר כזית מן הבשר או כזית מן האימורים זורק את הדם ואם לאו אינו זורק. גם זה שם. ומ"ש ובעולה אפי' כחצי זית מן הבשר וחצי זית מן האימורים וכו'. בהקומץ רבה (דף כ"ו) ובתוספתא דזבחים פ"ד והטעם פשוט משום דכולה להקטרה:

ומ"ש

למזבח נפסל הזבח: **כד** קיבל בימינו ונתן לשמאלו יחזיר לימינו. קיבל בכלי חול נפסל הזבח. קיבל בכלי קודש ונתן לכלי חול יחזיר לכלי קודש: **כה** נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר. אבל אם נשפך מצואר הבהמה על הרצפה ואספו ונתנו לכלי השרת נפסל הזבח: **כו** נשפך מקצת הדם מצואר בהמה על הארץ ולא אספו וקבל מקצתו מצואר בהמה. הרי זה כשר ובלבד שיהיה זה הדם שנתקבל דם הנפש. לא דם התמצית ולא דם העור: **כז** כל הזבחים שקיבל דמם אחד מן הפסולין לעבודה. או שהוליך את הדם למזבח. או שזרקו למזבח כהלכתו. נפסל הזבח. קיבל הכשר ונתן לפסול ולא הלך בו הפסול אלא עמד במקומו יחזיר לכשר. אבל דם שהוליכו הפסול לעבודה והחזירו לכשר והוליכו. או שהוליכו הכהן תחילה והחזירו ונתנו לפסול והוליכו. הואיל והוליכו הפסול בין בתחילה בין בסוף נפסל הזבח. שהרי אי אפשר לתקן דבר זה: **כח** קיבל הפסול. אם נשאר דם הנפש חוזר הכשר ומקבל ומוליך וזורק. שאין הפסולין לעבודה עושין הדם הנשאר שירים. חוץ מן הטמא הואיל והוא ראוי לעבודה בקרבן הבא בטומאה כמו שביארנו *עושה שירים. כיצד קיבל הטמא. אע"פ שקיבל אחריו הכשר דם הנפש וזרקו נפסל הזבח. שזה שקיבל הכשר באחרונה שירים הוא ואינו כלום: **כט** בהמה שחסר מאיבריה כל שהוא אחר שחיטה קודם קבלת הדם נפסלה. אפילו צרם באזנה קודם קבלה הרי זה לא יקבל שנאמר ולקח מדם הפר שיהיה שלם כולו בשעת הקבלה. ואם קיבל מן החסרה וזרק הרי זה פסול: **ל** אבל אם חסרה אחר קבלה קודם זריקה. אפילו אבד הבשר קודם זריקת הדם או נשרף. אם נשתייר כזית מן הבשר או כזית מן האימורין זורק את הדם. ואם לאו אינו זורק. ובעולה אפילו כחצי זית מן הבשר וחצי זית מן האימורין. מפני שכולה לאשים:

נשאר

כז שהרי א"א לתקן דבר זה. כתב הרב בעל כ"מ ז"ל דרבינו ז"ל פסק כן משום דר"י קאי כוותיה. ואינו כן דההיא דר"י אינו ענין לכאן דהתם לית הלכתא כוותיה דאמר דהולכה שלא ברגל אינו יכול לחזור לעשותה ברגל ובהא איתותב עולא ולית הלכתא כוותיה וכ"כ רבינו ז"ל בפי"ג מהלכות אלו והרב בעל כ"מ ז"ל בעצמו כתב שם כן אלא הכא הוא ההולכה של פסול שזה א"א לתקן ודברים הלעקים שם:

נפסל

השגת הראב"ד

*עושה שירים כיצד. א"א כסבור אני שטעה בזה שהוא סבור כשאמרו כוס עושה חבירו דחוי או שירים בקבלה בלבד אמרו אפילו בלא זריקה ואינו כן שאין הנשאר לא דחוי ולא שירים עד שיזרק מן האחר ואפילו קיבל הכשר תחלה וכ"ש פסול:

משנה למלך

עליה דר"ש בהאי דינא ואינהו נמי ס"ל דשוחט בנגד המזבח לא בעינן הלוך כלל ואפ"ה לא בה מתכשר משום דלא השיב עבודה ולפי זה אפשר דהתוס' דבכי דהלוך אפשר לבטל גרסי נמי בה ובדין שמחשבה אינם חולקים עם רבינו דכולהו ס"ל דלא פסלה בה מחשבה. ולפי זה יש על רבינו לפי מ"ש דס"ל דאפילו שוחט בנגד המזבח בעי הלוך וע"כ הכי ס"ל שהרי מדין שלא ברגל הוליד הלפיכך שכתב וכבר כתבנו דהולכה שלא ברגל דלא שמה הולכה הוא כולל לר"ש לא בעי הליך בשוחט בנגד המזבח וכמ"ש וכי תימא דס"ל דרבנן חולקים עליו אף בדין זה דלעולם בעי הלוך ברגל אפילו שוחט בנגד המזבח זו מנין לו. ועוד דבפירוש המשנה נראה דלא פליגי רבנן אלא משום דעבודה שאפשר לבטלה שמה עבודה והולי דבפירוש המשנה אזיל בגירסא דגרסי דכ"ע פסלה ומש"ה פירש דמה שחלקו הכמים הוא דס"ל דעבודה שנעשית שמה עבודה ובספר היד אזיל כפי הגירסא האחרת דגרסי דכ"ע לא פסלה וס"ל דרבנן חולקין לענין דינא וס"ל דאי אפשר שלא בהלוך כבר שא"א שלא בשחיטה או שנאמר דס"ל לרבינו לר"ש פשיעה אחת סמוך למזבח אליבא דכ"ע פסל בה מחשבה שהרי היא הכרחית לקיים ההולכה ולא פליג אלא בהולכה דבתי שלא היה בה צורך וחכמים חולקים עליו משום דס"ל דאפשר לבטלה שמה עבודה וצ"ע. ועיין היטב בתחלת הסוגיא דאמרינן הולכה בזר מחלוקת ורבנן כו' ופריך א"ל אביי והא שחיטה דעבודה שאי אפשר לבטלה וכשרה ועיין בפירש"י דלרבנן ודוק. ועיין בפ' הקומץ זוטא (דף י"ג) דאמרינן לקוט לבונה בזר פסולה ומשום הולכה נגע קא סבר הולכה שלא ברגל שמה הולכה ועיין בס' א' סי' ל' ובס' ג' סי' ל' ועיין בס' ראשון ג' (א"ה אבל על דאבדין ועיין לקמן בפי"א מהלכות אלו): גרסינן בפ"ק דזבחים איבעיא להו שלא ברגל שמה הולכה או לא שמה הולכה פירש רש"י דנפקא מינה לפסול בה במחשבה עבודה זר ויש נפקותא אחרת דהי לא שמה הולכה היכא דהוליך הכשר שלא ברגל צריך המזרק לאחוריו ולעשות ההולכה ברגל וכן אם עשה זר יחזירנה לאחוריו אבל אי שמה אם הוליכה הפסול בהושטת יד אין תקנה בחזרה שכבר נפסל הזבח בהושטת הפסול וכן כתבו שם אלא שיש בדבריהם חסרון לשון אבל כוונתם היא כמ"ש והקשו התוס' ז"ל דאמאי איצטריך למיפשט מדיוקא דהא עומד דומיא דיושב כשר אלמא שמה הליכה ת"ל מדפסיל יושב ואי לא שמה הולכה אמאי פסול יחזירנה לאחוריו אלא ודאי דשמה הולכה ותירצו דה"א דמיירי תקנה ולא החזיר הדם לאחוריו לעשות הולכה ברגל ובגמרא דייק דמשמע הא היה עומד דיושב כשר ודמו דנייד פורתא. ודע שהנראה מהסוגיא הוא דאם הוליך שלא ברגל אף שהלך ברגל צריך תקון ויחזיר המזרק לאחוריו ויוליכנו ברגל ואין לומר דדוקא היכא שלא הוליך כלל מהקבלה ועד הזריקה הוליך שלא ברגל או הוא דצריך תקון קודם זריקה שיחזיר המזרק לאחוריו היכא דהוליך בין בתחילה בין בסוף אין צורך בתיקון שהרי קיים מצות הליכה דא"כ מאי פריך ממתני' דנשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר דאימא דהתם מיירי שכבר הלך ברגל קודם א"נ שהלך נו ברגל לאחר אסיפה אלא ודאי דבעינן מתחלה ועד סוף הליכה ברגל. ולפ"ז יש

לתמוה על רבינו למה השמיט דין זה ולמדנו היכא שהיתה מקצת ההולכה שלא ברגל דצריך תיקון ובפרט דאיכא למ"ד בגמרא דלא מהני תיקון. ועוד אני תמיה כשכתב דין נשפך מן הכלי על הרצפה למה לא ביאר שצריך לאחר האסיפה שיחזיר המזרק לאחוריו למקום השפיכה דסתמא דמילתא לגואי נמי עייל וכדאיתא בגמרא. ואפשר לומר שכבר רמז לנו רבינו דין זה במ"ש קבל הפסול ונתן לכשר כו' יחזיר לכשר ומדנקט יחזיר לכשר ולא יחזור הכשר ויקבלנו משמע בהולכה שעשה הכשר שלא ברגל צריכה תיקון וכה"ג דייק תלמודא התם ודוחק. עוד אני תמיה דבתחלת הדין שלמדנו רבינו דהולכה שלא ברגל לא שמה הולכה נקט לפיכך כהן שקבל הדם ועמד במקומו וזרקו למזבח נפסל הזבח ע"כ דהיינו שלא היתה הולכה ברגל כלל לישמעינן רבותא דהיינו היכא שהוליכו שלא ברגל בתחלה ולא תקן ואח"כ הוליכו ברגל מן המקום שהניחו בתחלה שלא ברגל שנפסל הזבח והולי דרבינו מיירי בשוחט בנגד המזבח ורלה ללמדנו דאפילו הליכה כזו דדרכה בכך אפ"ה לא שמה הליכה וכ"ש היכא דהוליך בתחלה שלא ברגל ואח"כ הלך ברגל דההליכה הראשונה שהיתה שלא ברגל היתה שלא כדרכה דפשיטא שאם לא תקן שנפסל הזבח. והרי בפי"ג גבי פסול מחשבה נקט נמי קבל הדם והוא עומד במקומו ופשט ידו לזורקו על המזבח והתם ודאי ע"כ לרבותא נקט כה"ג ללמדנו בפירוש שדרכו בכך ועדיין לא נתקררה דעתי בזה והדבר צריך תלמוד:

ויש להסתפק היכא דהוליך הדם ברגל מעט וזרקו בהושטת יד ולא היה דרכו להושיטו מאותו מקום אם נפסל הזבח או לא דאף שכתבנו לעיל שאפילו שהוליך בתהלה ברגל כל שהוליך אח"כ שלא ברגל צריך תיקון אפשר דהיינו דוקא היכא שההולכה שלא ברגל לא היתה לצורך זריקה אלא שפשט ידו ונתנו לחבירו ותבירו עמד וזרק אבל היכא דזרק אף שהוא ממקום רחוק שאין דרך הולכה בכך אפ"ה לא נפסל הזבח כיון שכבר קיים מצות הליכה ברגל מקודם. או דילמא כיון שלא כדרכה לא מהני ולזה דעתי נוטה דלא מהני כיון שאין דרכה בכך. ודע דהיכא דהוליך הפסול נפסל הזבח א"א לתקן כמ"ש רבינו בפרקין דין ז"ך. ומ"ש מרן ופסק כמ"ד לא אפשר לתקוני משום דר"י קאי כוותיה כוונת דבריו דר"י דס"ל דהולכה שלא ברגל א"א לתקן מכ"ש שיסבור כן בהולכת פסול ברגל ואף שנדחו דברי ר"י היינו דוקא בהולכה שלא ברגל אבל בהולכת פסול לא נדחו דבריו ופסק כוותיה ובזה נסתלקה תמיהת הרב לח"מ מעל מרן ז"ל יע"ש. (א"ה עיין עוד בארוך זה בפי"א מהלכות אלו):

כד קבל בימינו ונתן לשמאלו כו'. (א"ה עיין בפי"ג מהל' מעשה הקרבנות הלכה י"ב):

כז או שהוליך את הדם למזבח כו'. נראה מדברים אלו דדוקא בקבלה והולכה וזריקה אם נעשה אחת מכל אלו ע"י אחד מן הפסולין נפסל הזבח אך בהולכת איברים לכבש לא נפסל הזבח אף דלמצוה צריך כהן כשר וכמ"ש הלכה כ"ב. אך קשה מההיא דפ"ק דזבחים (דף י"ד) דפריך והרי הולכת איברים לכבש דעבודה שאפשר לבטלה היא ופסולה בזר דכתיב והקריב הכהן את הכל המזבחה ואמר מר זו הולכה לכבש ומשמע התם דמדמינן הולכת איברים להולכת דם לענין פסול:

וכל

לא נשאר פחות מכזית לא יזרוק. ואם זרק לא הורצה. *נפסל הבשר קודם זריקה. או שיצא חוץ לעזרה לא יזרוק הדם. ואם זרק הורצה: **לב** בשר קדשים קלים שיצא חוץ לעזרה קודם זריקת דמים. אע"פ שנזרק הדם והבשר בחוץ הזבח כשר מפני שסוף הבשר לצאת. והזריקה מועלת ליוצא לשרפו אבל לא לאכלו: **לג** וכן אימורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקת דמים ונזרק הדם והם בחוץ לא נפסל הזבח. *ואם החזירן מקטירן אותן. ואע"פ שלא החזירן חייבין עליהן משום פיגול ונותר וטמא: **לד** כל הזבחים של יחיד. בין שנטמא בשר והחלב קיים בין שנטמא חלב והבשר קיים. זורק את הדם. נטמאו שניהן לא יזרוק. ואם זרק הורצה. שהציץ מרצה על הטומאה. וכן אימורין או איברי עולה שנטמאו והקטירן. הציץ מרצה כמו שביארנו. וכל קרבנות הצבור שנטמא הבשר

השגת הראב"ד

*נפסל הבשר וכו' עד והזריקה מועלת ליוצא. א"א לא ידעתי מהו זה בשר קדשים קלים שיצא חוץ לעזרה למה לא יאכל ואולי על יוצא חוץ למחיצתו קאמר אלא שדבריו מבולבלין:

השגת הראב"ד

*ואם החזירן מקטירן. א"א זה אינו מחוור:

כסף משנה

לא ומ"ש נשאר פחות מכזית וכו' ואם זרק לא הורצה. הכי משמע שם: נפסל [illegible] קודם זריקה כו'. בפרק כיצד צולין (דף ע"ט):

לב בשר קדשים קלים וכו'. בזבחים פרק כל התדיר (דף נ') פלוגתא דרבי יוחנן [illegible] ופסק כר' יוחנן וכן היא ג"כ פלוגתא דר' אליעזר ור"ע ופסק כר"ע. [illegible] והזריקה מועלת ליוצא לשרפו אבל לא [illegible] בספ"ק דמעילה (דף ז':) כי אמר ר' [illegible] זריקה מועלת ליוצא לשריפה אבל לאכילה [illegible] דלא מרצה. ופירש"י דלהכי מהניא ליה [illegible] שאינו נשרף לאלתר כפסולים אלא עד שת[illegible] צורתו: כתב הראב"ד א"א לא ידעתי [illegible] זה וכו'. כלומר דהשתא מהדר רבינו למ"ש או שיצא חוץ לעזרה לא יזרוק הדם ואם הורצה וקאמר דלא הורצה אלא להעלותו [illegible] המזבח אבל לא לאכלו וה"ה לבשר קדשים [illegible] שיצא חוץ לחומת ירושלים שאם זרק [illegible] הורצה לשרפו אבל לא לאכלו, וכתב ש[illegible] מבולבלים שהכניס דין בשר קדשים קלים [illegible] חוץ לעזרה בין הדבקים וכך ה"ל לכתוב [illegible] זרק הורצה וה"ה לבשר קדשים קלים שיצא לחומת ירושלים והא"כ ה"ל לכתוב דין [illegible] קדשי קדשים שיצא חוץ לחומת העזרה. [illegible] אומר שטעמו של רבינו שבתחלה כתב דין [illegible] קדשי קדשים שיצא חוץ לעזרה (וא"כ כ[illegible] בשר קדשים קלים שיצא חוץ לעזרה) ו[illegible] כתב דין בשר שיצא חוץ למחיצתו קודם [illegible] דהיינו בשר קדשי קדשים חוץ לעזרה [illegible] קדשים קלים חוץ לחומת ירושלים שה[illegible] מועלת בהם לשורפו אבל לא לאכלו:

לג וכן אימורי קדשים קלים כו'. בפ' התדיר (דף נ') מייתי הא דתנן [illegible] דמעילה אימורי קדשים קלים שיצאו [illegible] זריקת דמים ר"א אומר אין מועלין בהם ואין חייבין עליהם משום פגול נותר וטמא [illegible] אומר מועלין בהם וחייבים עליהם משום פגול נותר וטמא והסיק רב פפא בהדדר עיי[illegible] כ"ע ל"פ והכא בדאיתנהו אברא' פליגי. והע"ג דלכאורה משמע דרב פפא בדרך [illegible] אמרה מ"מ מדאקשינן והא רב פפא הוא דאמר בדאיתנהו אבראי כ"ע ל"פ וכו' ה"מ גבי שתי הלחם וכו' משמע. דבקושטא דמילתא אמרה: וכתב הראב"ד [illegible] החזירן מקטירן אותם א"א [זה] אינו מחוור עכ"ל. טעמו דס"ל דאע"ג דמועלים [illegible] וחייבין עליהם משום פגול וכו' כיון שיצאו לחוץ נפסלו מלהקטירן. ורבינו ס.בר ש[illegible] שמועלין בהם וחייבין עליהם משום פגול וכו' לא נפסל הזבח:

לד כל הזבחים של יחיד וכו'. בפרק כיצד צולין (דף ע"ז) אהא דתנן חמשה [illegible] באים בטומאה ואינם נאכלים בטומאה העומר ושתי הלחם וכו' אמריק [illegible] מתני' דלא כר' יהושע דתניא (ועשית עולותיך הבשר והדם) ר' יהושע אומר אם [illegible] דם אין בשר אם אין בשר אין דם. ופירש"י אם אין בשר ראוי כגון שנטמא או [illegible] אין הדם נזרק וכיון דאמר ר"י בעינן תרתי וציץ אאכילות לא מרצה היכי אתי [illegible] ואסיקנא (דף ע"ח) מתני' כר"י ול"ק כאן ביחיד כאן בצבור. ופירש"י ביחיד לכתחלה [illegible] ואם זרק הורצה ומתני' בצבור באין לכתחלה דטומאת צבור דחויה היא. ומ"ש אימורים או איברי עולה שנטמאו והקטירן הציץ מרצה כמו שביארנו. בפ"ד מהל' [illegible] המקדש. ומ"ש וכל קרבנות הצבור שנטמא הבשר והחלב כולו ה"ז זורק את הדם. [illegible] בסמוך דטומאה דחויה היא בצבור:

דם

לחם משנה

לא נפסל הבשר קודם זריקה וכו'. ואם זרק הורצה וכו'. וא"ת בשלמא לקמן גבי נטמא כתב רבינו ז"ל דאם זרק הורצה דציץ מרצה על הטומאה אבל הכא אין הציץ מרצה על היוצא, כבר הקשו התוס' ז"ל כן בפ' כל שעה (דף ל"ד) ותירצו דר' יהושע סבר דזריקה מועלת ליוצא כר"ע לסוגיהו מידי מעילה וכ"ש להרצאה ועיין שם וגם רש"י ז"ל עמד על זה שם:

לב בשר קדשים קלים וכו'. כל מה שיש לדקדק כאן כתבתי בפרק ז' מה' מעשה הקרבנות:

לג וכן אימורי קדשי קלים וכו'. בפרק כל התדיר אמר רב פפא גבי פלוגתא דר"א ור"ע דלא פליגי בהדר עיילינהו אלא באיתנהו אבראי והלכה כר"ע וכתב הרב בעל כ"מ ז"ל דאע"ג דמשמע לכאורה דר"פ בדרך דחייה אמר כן מ"מ מדאקשינן והא ר"פ הוא דאמר וכו' משמע דקושטא דמילתא הוי ובפ"ה י"ז מהלכות אלו פסק רבינו ז"ל דשתי הלחם שיצאו בין שחיטה לזריקה הזריקה מועלת ליוצא אע"פ שהן בחוץ וכתב שם הרב בעל כ"מ ז"ל דאע"ג דבפ' התכלת (דף מ"ז) אמר רב פפא דבאיתנהו אבראי כ"ע לא פליגי סובר רבינו ז"ל דר"פ אמר כן בדרך דחייה וקשה על מ"ש שם עם מ"ש כאן דאי ר"פ אמר כן גבי שתי הלחם בדרך דחייה איך מקשה בפרק התדיר מההיא דר"פ להא דאמר ר"פ גבי אימורין הא התם דרך דחייה הוא וכמ"ש הוא עצמו ז"ל כאן דאם היה בדרך דחייה אין מקום להקשות מר"פ מדידיה אדידיה. לכך נ"ל שטעמו של רבינו ז"ל שם משום דבפרק התכלת הקשו על ר"פ דא"א לומר כדברי ר"פ מכח הא דרב גידל דאמר זריקת פיגול אינו מביא לידי מעילה ואינו מוציא מידי מעילה ורבינו ז"ל פסק כרב גידל בפ"ג מה' מעילה וכמו שהאריך הרב בעל כ"מ ז"ל לתת טעם לדבריו דאע"ג דאמרו בפרק התכלת לאו איתותב רב גידל לא קי"ל הכי א"כ ע"כ ודאי גבי שתי הלחם בדאיתנהו אבראי פליגי דאי בדהדר עיילינהו ור"ע כר' אלעזר דאמר זביחה לא מקדשה א"כ לא מקדשה זריקת פגול לרב גידל כדאמרו בפרק התכלת וא"כ כיון דההיא דשתי הלחם פליגי בדאיתנהו אבראי ואפ"ה אמר ר"ע הזריקה מועלת כ"ש הכא גבי אימורין דגופא דזביחה הוא כדאמרו בפ' כל התדיר וא"כ מש"ה פסק רבינו ז"ל הכא דאפילו איתנהו אבראי זריקה מועלת. ועל מ"ש שם הר"י קורקוס ז"ל בפ"ג מהל' מעילה דרבינו ז"ל פסק כרב גידל בחדא דהיינו שזריקת פיגול אינה מביאה אבל באידך דזריקת פיגול אינה מוציאה לא פסק כוותיה דההא דוקא איתותב וכ"כ מדברי רש"י ז"ל בפ"ק דמעילה (דף ו') שכתב שם כל להתויי וכו' כל לאפוקי וכו' כגון זריקת פיגול שפקא מידי מעילה והיינו דאמרינן במס' מנחות הא איתותב רב גידל וכו' ע"ש, אלא שקשה לי דסוגיא דמנחות בפ' התכלת איירי לענין זריקת פיגול דמקדשה וקאמר התם דלא מקדשה דהוי כי הא דרב גידל ומשמע דלא דמי אלא למאי דקאמר רב גידל דאינה מביאה ועל דא קאמר ולאו איתותב רב גידל משמע דתיובתא הוי לענין ההבאה וצ"ע ושם אבאר בהלכות מעילה בעז"ה:

לד כל הזבחים של יחיד וכו'. פסק כר' יהושע לגבי דר"א דאיפלינו בפ' כיצד צולין ומה שקשה על זה עיין בפ"ו מהלכות מעשה הקרבנות. ועדיין הוקשה לי כאן דבפרק כיצד צולין (דף ע"ח) אמרו ולר' יוסי מזכי סברא לבי תרי הוא דתניא אמר ר' יוסי רואה אני את דברי ר' אליעזר בזבחים ודברי ר' יהושע בזבחים ודברי ר"א במנחות ודברי ר' יהושע במנחות דברי ר"א בזבחים וכו' ותירצו מסתברא קאמר כי קאי בזבחים אמר כי היכי דפליגי בזבחים פליגי נמי במנחות כי קאי במנחות אמר מסתברא כי היכי דפליגי במנחות פליגי נמי בזבחים והקשו התינח כי קאי בזבחים אמר מסתברא כי [illegible] דפליגי וכו' אלא כי קאי במנחות אמר כי היכי דפליגי במנחות וכו' והא עיקר קרא' בזבחים כתיבי ואמרו אלא ל"ק וכו' והסיקו במסקנא דה"ק רואה אני דברי ר' [illegible] לכתחילה ודברי ר' אליעזר בדיעבד וסיינו באבוד ושרוף דבדיעבד מהני ומשמע דבין בזבחים בין במנחות ואין חילוק ביניהם על כן יש לתמוה על רבינו ז"ל שכתב לקמן [illegible] מהלכות אלו קמץ את המנחה ואח"כ נטמאו שיריה כולן או נשרפו או יצאו חוץ לעזרה או אבדו לא יקטיר הקומץ ואם הקטיר הורצה ע"כ נראה דפסק שם כר' יוסי דבדי[illegible] מהני ולהכי כתב שם הורצה וא"כ גם כאן בזבחים היה לו לומר דסיכא דאבדו או נשרפו דאם הקטיר הורצה ואיך כתב כאן דהיכא דנשאר פחות מכזית אם זרק לא הורצה [illegible] אפי' בנטמאו כולן קשה לי שם על רבינו ז"ל דכיון דהוא סובר דאין הציץ מרצה על אכילות כמו שנבאר בהל' הוי כאילו אבדו כולן והרב בעל כ"מ כתב שם שמה שכתב רבינו הוא תוספתא בפ"ד דמנחות ואני לא ראיתי שהזכירו בתוספתא אלא נטמאו ויצאו חוץ לעזרה אבל לא אבדו או נשרפו ומדהזכיר רבינו ז"ל כן משמע דדעתו לפסוק כר' [illegible] דהכריע כר"א בדיעבד דאי כר' יהושע אפילו בדיעבד לא מהני וכיון דפוסק כר"י היה לו לפסוק ג"כ בזבחים כן. ואין לומר דהתם מ"ם הוא וצריך לגרוס שם בדברי רבינו ואם הקטיר לא הורצה דא"כ קשה יצאו חוץ לקלעים אמאי לא הורצה הא אמרינן כאן דהורצה לכך. נראה דרבינו ז"ל הוקשה לו בדברי המתרץ דלמה אמר ר' יוסי תרי ר[illegible] אני חד דזבחים וחד דמנחות בחד להודיה סגי ולכך הוצרך לפרש הגמ' כשתירץ כן במסקנא לא הוי אלא לפרש רואה אני שאמר ר"י גבי מנחות אבל רואה אני הראשון [illegible] גבי זבחים הוא כדאמרינן מעיקרא דקאי בזבחים ואמר כי היכי דאמרי' דפליג בזבחים ה"נ אני אומר דפליג במנחות וז"א ראשונה רואה אני דברי ר' יהושע בזבחים ודברי במנחות ועל זה קאי מ"ם בגמרא קאי בזבחים אמר מסתברא כי היכי דפליגי בזבחים וכו' כלומר דהגמ' מפרש תחלה לשון רואה אני שאמר ר' יוסי גבי זבחים תחלה ו[illegible] פירש רואה אני דמנחות שאמר אחרונה וכמו שאמר אחרי כן קאי במנחות וכו' ואע"ג דלכאורה משמע דבתחלה מפרש הגמ' רואה אני דקאמר גבי מנחות זה אמר קאי בזבחים כלומר כשהיה עומד בזבחים היה אומר רואה אני שמחלוקת זה הוא במנחות וכשהיה עומד במנחות היה אומר רואה אני שמחלוקת זה הוא גבי זבחים [illegible] פי' הרואה אני שאמר ר' יוסי גבי זבחים דלשון הברייתא מתיישב לפי פירוש זה יותר מ"מ רבינו ז"ל מפרש כמו שפירשתי ראשונה משום דלפי מה שפירשתי הגמרא [illegible] הראשון תחלה ואח"כ האחרון כפי הסדר ולפ"ז לא הוקשה לו לגמ' אלא מן הרואה אני דמנחות דא"ר יהושע אבל רואה אני דזבחים פירשו כבראשונה שר"ל כי היכי דפליג בזב[illegible] פליג במנחות ומ"ם הגמ' אלא לא הדר אלא ממאי דפירש בלשון רואה אני בתרא דגבי מנחות ולא ממה שפירש בלשון רואה אני קמא דגבי זבחים דא"כ הרי רואה אני למ[illegible] וכמו שהקשיתי אלא רואה אני קמא כדקאי קאי והגמ' מפרש רואה אני בתרא דפירושו דבאבוד ושרוף אית ליה לר' יוסי גבי מנחות דמהני בדיעבד כרבי אליעזר ומיק[illegible] במנחות מבזבחים דעיקר קרא בזבחים כתיב ולהכי כתב רבינו ז"ל גבי מנחות דאבוד ושרוף מהני משא"כ בזבחים וכמ"ש כאן: וכל קרבנות הציבור וכו'. קשה דבמה שתירצו [illegible] בפ' כיצד צולין לא קשיא כאן ביחיד כאן בציבור פירש רש"י ז"ל דטעמא משום דטומאה הותרה בציבור ולכך בציבור יזרוק לכתחילה ובתוס' ז"ל פירש דטעמא משום דהציץ [illegible] על אכילות וביחיד לכתחילה לא יזרוק מדרבנן ורבינו ז"ל כתב בפ"ד מהלכות ביאת מקדש וכן הציץ מרצה וכו' אבל אינו מרצה על טומאת האוכלין ועל טומאת האדם [illegible] בטומאה ידועה אלא א"כ היתה הטומאה הדחויה בציבור שהציץ מרצה עליה ע"כ. וא"כ כיון דאית ליה דאין ציץ מרצה על אכילות וטומאה דחויה היא בציבור א"כ אמאי [illegible] כאן דבציבור יקרבו לכתחילה דליכא שום חד מטעמי שפירש רש"י והתוס' ז"ל. וי"ל דמ"ש רבינו ז"ל בהל' ביאת מקדש אלא א"כ היתה הטומאה הדחויה בציבור אחרי [illegible] שהזכיר קודם קאי וה"ק דבהיה טומאה ציבור הציץ מרצה אפילו על האדם שנטמא וכן על האכילות וא"כ טעמא דציבור דזורק את הדם לכתחילה הוא משום דהציץ מרצה [illegible] אכילות

הבשר והחלב כולו הרי זה זורק את הדם: **לה** דם קדשים שיצא חוץ לעזרה נפסל הזבח. ואע"פ שחזר והכניסו וזרקו על המזבח לא נרצה: **לו** וכל דם הקדשים אינו מקבל טומאה כלל שנאמר בדם על הארץ תשפכנו כמים. דם שנשפך כמים הוא הנחשב כמים ומקבל טומאה אבל דם קדשים שאינו נשפך כמים אינו מקבל טומאה: **לז** ודם ששקעה עליו חמה ולא נזרק נפסל הזבח. ואם זרקו לא הורצה:

פרק שני

א כל הדמים הניתנין על מזבח החיצון. אם נתן מתנה אחת בלבד כיפר. ואפילו בחטאת מתנה אחת היא העיקר ושאר הארבע מתנות למצוה. שנאמר ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלהיך. שפיכת הדם על המזבח היא העיקר: **ב** וכל הניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא. שנאמר ודם זבחיך ישפך: **ג** כל הדמים הניתנין על מזבח הפנימי. אם חסר אחת מהן לא כיפר. אלא כולן הן עיקר הכפרה. שהרי הכתוב הקפיד על מניינן שנאמר שבע פעמים: **ד** חטאת שנתן ממנו מתנה אחת ומתו הבעלים. ישלים ארבע מתנות לאחר המיתה: **ה** אבל אם נתן האחת ביום לא יתן השלש בלילה: **ו** ואם נתן אחת בפנים והשלימן בחוץ חייב משום מעלה בחוץ: **ז** היה מזה ונקטעה ידו של מזה קודם שיגיע דם לאויר המזבח. לא עלתה לו הזייה: **ח** שינה מתן קרבנות בחטאת. בין בחטאת הנעשית בפנים בין בחטאת הנעשית בחוץ נפסל. אבל בשאר קדשים כשרין: **ט** נתן הדם מן הקרן ולפנים. בין בחטאת בין בשאר קדשים. בין במזבח הפנימי בין במזבח החיצון. פסול: **י** דם שמצותו ליתן אותו למעלה מחצי המזבח שנתנו למטה. או שמצותו ליתנו למטה ונתנו למעלה. או שמצותו ליתנו בפנים בהיכל ונתנו על מזבח

כסף משנה

[ד]ם קדשים שיצא חוץ לעזרה וכו'. בס"פ טמא הנמצא (דף פ"ב) תנן גבי דמים פסולים שאין הציץ מרצה על היוצא:

[וכ]ל דם הקדשים אינו מקבל טומאה כלל וכו'. בסוף פרק ב"ש (דף מ"ו:). ות"ש על הארץ תשפכנו כמים וכו'. בספ"ק דפסחים (דף פ"ז:) מנין לדם קדשים שאינו מקבל טומאה שנאמר על הארץ תשפכנו כמים וכו'

[ו]התם מדתניא דם שנטמא וזרקו במזיד [ה]ורצה ומשני התם מדרבנן. וק"ל מדתנן [בפרק] כיצד צולין (דף פ':) הנזיר ועושה פסח [שהציץ מרצ]ה על טומאת הדם ומשמע דמדאורייתא [טמ]א הדם מדקתני הציץ מרצה וצ"ע:

[ד]ם ששקעה עליו חמה וכו'. מימרא בס"פ איזהו מקומן (דף נ"ו):

א כל הדמים הניתנים על מזבח החיצון וכו'. בריש"ד דזבחים (דף ל"ו:) וכב"ה:

[ומ"ש] וכל הניתנים בזריקה שנתנם בשפיכה יצא וכו'. שם ת"ר מנין [לכל הניתנין] על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת [שכיפר] ת"ל ודם זבחיך ישפך. ופירש"י ישפך [ב]הם משמע דלא כתיב כביב. והאי לבכי [בה]תא האי מבעי ליה לכדתניא וכו' מנין [לניתנין] בזריקה שנתנן בשפיכה יצא ת"ל ודם [זבחיך] ישפך סבר לה כר"ע דאמר לא זריקה [בכלל ש]פיכה ולא שפיכה בכלל זריקה. ופירש"י [לכדת]תנין בזריקה כל הדמים שכתוב בהם [זריקה] וכו' וכל זריקה מרחוק משמע שזורק [ועומד רחוק] מ[ן ה]מזבח למרחוק שפיכה עומד אצל [המזבח] ושופך. ודם זבחיך ישפך כל זבחים [במשמע]. ובתר הכי אמרינן (דף ל"ז:) וכל הנך [תנאי ד]מפקי להאי ודם זבחיך ישפך לדרשא [אחריתי] הא כל הניתנים על מזבח החיצון [שנתנן מת]נה אחת כיפר מנא להו סברי כב"ה [ד]אף חטאת שנתנה מתנה אחת כיפר [ו]טלכו מהכא. ויש לתמוה על רבינו [שכתב ב]ה מודם זבחיך ישפך דכיון דפסק כב"ה [ד]אף חטאת שנתנה מתנה אחת כיפר [מהתם] ילפינן לה ולא מודם זבחיך ותו כיון [ד]דמאן דיליף שאם נתן מתנה אחת [כיפר מ]ודם זבחיך ישפך סבר לה כר"ע דאמר [לניתנין] בזריקה שנתנן בשפיכה לא יצא היאך [מצי למימר] ונזכי שמרא לבי תרי. מיהו בהא איכא [למימר] דאע"ג דמאן דיליף וכו' סבר לה כר"ע [מ"מ לרבנן דפליגי אר]"ע לא סבר לה כוותיה אבל אכתי [קשה דכ]יון דסהיא דמנין לניתנין בזריקה שנתנן [בשפיכה] יצא אתיא דלא כר"ע לא ה"ל להביאה. [והר"י ק]ורקוס ז"ל כתב שפסק כאותה ברייתא [דניתני]ן בשפיכה יצא משום דמשמע דהלכתא [כוותה דב]פסחים (דף פ"ט.) פריך מינה ומסיק בדיעבד אבל לכתחלה לא עכ"ל.

[ו]אפשר קמייתא איכא למימר שדרך רבינו לסמוך הדבר לפסוק שנראה לו שהוא [ל]מוד ממנו הדין יותר מהפסוק שמביא ממנו הגמרא ודרך הגמרא לעשות כן בכמה מקומות:

[כל] הדמים הניתנים על מזבח הפנימי וכו'. שם במשנה:

[חט]את שנתן ממנה מתנה אחת ומתו הבעלים וכו' עד חייב משום מעלה בחוץ. מימרא דר' יוחנן שם (דף ל"ח:) ופירש"י אינם באות בלילה ואע"פ שאינן [א]לא זריקה גמורה היא מיהו דם נפסל בשקיעת החמה ואין מעלין לגבי מזבח [ו]באות לאחר מיתה אם נתן מתנה ראשונה ומתו בעליה כבר כיפר בראשונה [ו]חטאת גמורה על הדם עוד ליפסל משום חטאת שמתו בעליה וכו' הזורק אותה בחוץ חייב שהרי ראויות לפנים בתורת זריקה גמורה:

[היה] מזה ונקטעה ידו של מזה וכו'. בספ"ק דזבחים (דף פ"ו:) בעיא דאיפשיטא:

[שינ]ה מתן קרבנות בחטאת וכו':

[נתן] הדם מן הקרן ולפנים וכו':

[דם ש]מצותו ליתן אותו למעלה וכו' עד הרי בשר הזבח פסול. משנה בפרק שני דזבחים

[הכתוב הקפיד על מניין] וכו'. קשה דלא אמרו טעם זה בפ' ב"ש (דף ל"ט) אלא משום דכפילן וכתיבן וכו' ורבינו ז"ל הניח הטעם האמור בגמ' ולא ידעתי למה:

[ב]אם קבל הכשר ונתן לפסול וכו'. קשה דמאי נקט קבל הכשר ולא אמר דהפסול קבל וזרק ועוד פסול מאי איריא שלא במקומו אפי' במקומו נמי הרי כתב רבינו ז"ל לעיל דאין

לחם משנה

אכילות של ציבור אע"פ שאין מרצה על אכילות דקרבן יחיד. וא"ת א"כ היכי אמרינן התם מתני' דלא כר' יוסי משום דאמר אין הציץ מרצה על אכילות נימא דכי קאמר ר' יוסי היינו ביחיד אבל בציבור הציץ מרצה על אכילות. וי"ל דכיון דר' יוסי קאמר סתמא אין הציץ מרצה על אכילות משמע בין בציבור בין ביחיד אבל ר' יהושע לא אמר לשון זה בהדיא אלא מפקינן מכללא דאית ליה הכי כדאמרינן בסוגיא דהתם. וממ"ש דרש"י ז"ל פירש דטעמא משום דטומאה הותרה בציבור יתבאר לך דהרב בעל כסף משנה ז"ל שהעתיק בלשון רש"י ז"ל דטומאה דחויה היא טעות סופר וצ"ל דטומאה הותרה בציבור:

לו וכל דם קדשים אינו מקבל וכו'. קשה דרבינו ז"ל כתב בפרק עשירי מהל' טומאת אוכלין וז"ל משקה בית המטבחיים שבעזרה והוא דם הקדשים והמים שמשתמשים בהם שם טהורים לעולם ואינם מטמאין ולא מכשירין ודבר זה הלכה מפי הקבלה וכו' משמע דפסק כרב דאמר בפ"ק דפסחים (דף ט"ז) דמשקה בית מטבחייא דכן ממש ואפי' טומאת עצמן אין להם וא"כ ע"כ משמע מהתם דאית ליה טומאת משקין דרבנן וכי גזרי רבנן במשקה דעלמא אבל במשקה בית מטבחייא אוקמוה אדין תורה ולכך אינם מטמאין ואינם מכשירין וא"כ איך כתב רבינו ז"ל דטעמא דדם הקדשים אינו מקבל טומאה משום דאמרה תורה דאינו מכשיר דמשמע דבכל דם אחר דמכשיר הוא מקבל טומאה מן התורה דאינו כן אליבא דרב דפסק רבינו ז"ל כוותיה אלא מן התורה אין טומאה למשקין כל עיקר. ותו קשיא שם בגמ' אמרו אליבא דרב דאיכא תרי קראי להכשיר מים חד לתלושין וחד למחוברים והקשו דאיך אפשר דמים תלושים מכשירין מן התורה דהא אמר ר' יוסי בר חנינא דמשקה בית מטבחייא לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין וכיון שאין מכשירין ודאי דאין למים תלושים הכשר מן התורה דאם היה להם הכשר לתלושין מן התורה היכי אתו רבנן ושקלוה ממשקה בית מטבחייא ותירצו הרגמא על דם דדוקא על דם אמרו שאינו מכשיר אבל מים מכשירין וא"כ רבינו ז"ל דפסק כרב איך כתב שם דהדם והמים אינם מכשירין. ועוד קשה דכתב שם דדבר זה הלכה מפי הקבלה ומשמע דהיינו כר"פ דאמר בפ"ק דפסחים (דף ט"ז) אמר ר"פ אפי' למ"ד טומאת משקין דאורייתא משקה בית מטבחייא הלכתא גמירי לה והקשו שם על ר"פ ואסיק בקשיא וכיון דכן אמאי פסק רבינו ז"ל כן. ונראה דרבינו ז"ל פסק דטומאת משקין מדאורייתא מפני שראה שם כמה תנאי דאית להו הכי ר' יוסי דאמר טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא ור"מ נ"כ אית ליה דטומאת עצמן היא דאורייתא וא"כ משמע דכולהו סברי דטומאת משקין מדאורייתא זולת ר' אליעזר דאית ליה התם אין טומאה למשקין כל עיקר ולכך פסק רבינו ז"ל כן ופסק נ"כ כרב דאמר דכן ממש להסכים בין ב' הפסקים נ"ל כר"פ דאע"ג דטומאת משקין דאורייתא מ"מ משקה בית מטבחייא דכן ממש דהלכתא גמירי לה ולא כדאמר שם דקא סבר רב דטומאת משקין דרבנן דא"כ אתי רב דלא כהלכתא דרוב התנאים סברי דהוה דאורייתא כדכתיבנא ואע"ג דאסיק רב פפא בקשיא לא הסיק בתיובתא ולית לן בה. וסובר רבינו ז"ל דלענין דם קדשים דאינו מקבל טומאה לא היה צריך בזה הלכה דאע"ג דטומאת משקין דאורייתא מ"מ דם קדשים כיון דרחמנא מעטיה מהכשר ה"ה מקבלה וכן כתב בריש פ"א טומאת אוכלים דכל מי פירות זולת משקים הנזכרים כדרך שאין מכשירין אין מקבלין טומאה דאית ליה לרבינו ז"ל דכיון דאין שם הכשר אין שם קבלת טומאה ולא באה ההלכה אלא לענין המים של בית המטבחים דהיה אסור מן התורה והלכתא גמירא לה שהוא טהור. ועם זה באו דברי רבינו ז"ל על נכון במה שנתן טעם לדם קדשים שאינו מקבל מפני שאינו מכשיר. ומה שהקשה הרב בעל כ"מ ז"ל ממתני' דפרק כיצד צולין דקתני שהציץ מרצה ומשמע דהוי טומאת דם מן התורה תמהני עליו מי אלימא מברייתא דעל מה הציץ מרצה על וכו' שתירצו שם מדרבנן ואע"ג דהזכירו שם הרצאת הציץ:

פ"ב א שנאמר ודם זבחיך ישפך וכו'. מה שהקשה הרב בעל כ"מ ז"ל דבגמרא נראה דאתיא דלא כב"ה ע"ש בתוספות דשם אמרו דאתיא אפילו כב"ה ע"ש ... מו שהאריכו כר"ש ב"ש אבל מ"מ אי אפשר לומר כן בדברי רבינו ז"ל אלא דמחטאת יליף דהא איצטריך קרא לדעתו ז"ל לומר דכל הניתנין בשפיכה שנתנן בזריקה יצא אלא ... סמוך הדבר לפסוק היותר פשוט כמ"ש הרב בעל כ"מ ז"ל. ומ"ש לדחות קושיא שניה וז"ל מיהו בהא איכא למימר וכו' לא ידעתי מה מקום לתירוץ זה שהיה טוב לומר ולקושיתו עם קושיית אחרות שהוקשה אלי הארכתי בפ"א מהלכות מעשה הקרבנות ע"ש:

משנה למלך

דם הקדשים וכו'. עיין בפרק י' מהלכות טומאת אוכלין הלכה ט"ו ובספר ברכת הזבח (דף ל"ד.): **פ"ב ב** וכל הניתנין בזריקה וכו'. עיין מ"ש הרב לח"מ בפ"ח מהל' תמן ומגה ובפ"א מהלכות מעשה הקרבנות ובס' קרבן חגיגה סי' ל"ג:

לחם משנה

דאין פסול עושה שירים מיהו לזה תירצו התוס' ז"ל פ"ב דזבחים (דף כ"ו) דאיירי אפילו בטמא דעושה שירים כשזרק במקומו הכא דלא הוי נקומו ממש אינו עושה שירים ועם זה נוכל לומר דהא דנקט רבינו ז"ל קבל הכשר לרבותא נקטיה דאע"ג דטמא עושה שירים ואיכא כאן קבלה כשר מ"מ כיון דהזריקה היא שלא במקומה אינו עושה שירים וכ"ש היכא דהקבלה בפיסול והזריקה שלא במקומו דאיכא תרתי לריעותא :

יא נתערבו הניתנין מתנה אחת בניתנין מתן ב' שהם ד' וכו'. מ"ש רבינו ז"ל ג"כ לעיל וכן הניתן מתן ד' במתן ד' ע"כ איירי ג"כ דנתערבו מתן ב' שהם ד' במתן ב' שהם ד' וכדכתב רש"י ז"ל בפרק התערובות בפירוש המשנה דם עולה בדם שלמים או בדם אשם דאי מתן ד' ממש ליכא אלא חטאות דוקא וא"כ קשה על רבינו ז"ל דכתב כאן בניתנין מתן ב' שהן ד' דמשמע דלעיל איירי במתן ד' ממש, וי"ל דאפשר דלעיל איירי במתן ד' ממש כגון נתערבו חטאות בהדדי כגון שאכל חלב והלך שבא והביא ב' חטאות ונתערבו דמן :

יב נתן למעלה ושאל כו'. תימה דבפרק התערובות (דף פ"א) הקשו למ"ד דעוף חטאת ועולה ישפך לאמה משום דמקום עולה לאו מקום שירים מברייתא דקאמרה נתן למעלה אלו ואלו מודים שיחזור ויתן למטה ואלו ואלו עולין לו מאי לאו דאיערוב חטאת ועולה וכיון דיהיב ליה למעלה הוו להו שירים וקתני אלו ואלו עלו לו כלומר דכיון דזרק למעלה הוי מה שנשאר שירי חטאת ועולה ואמר דלכתחילה יזרוק למטה וא"כ קשה למ"ד מקום עולה לאו מקום שירים והוצרך לתרץ דאיערוב חטאת החיצונה בשירים וכו' וא"כ רבינו ז"ל דפסק דמקום עולה לאו מקום שירים שכ"כ לעיל אפילו נתערבו שירי החטאת וכו' איך כתב כאן דיתן למטה דהיינו קושיא דפריך בגמ' דהם דברים סותרים דלפ"ז משמע דמקום עולה מקום שירים וצ"ע :

יג אם נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים וכו'. וא"ת למה לי חזר ונתן בפנים בלא"ה כשר במה שנתן בחוץ דהא כתב רבינו ז"ל לעיל דאם הניתנין בפנים נתנו בחוץ יצא, וי"ל דהתוס' ז"ל תירצו קושיא זו במשנה שם (דף פ"א) וז"ל וכגון דיהיב דמים הפנימיים בחוץ לשום מים דאי לא"ה היאך חוזר ונותן בפנים הלא נתכפר לשמואל וכו' : **שנאמר** כל חטאת אשר יובא מדמה וכו'. מה שקשה על זה כתבתי בפ"א מהלכות מעשה הקרבנות : **אבל** אם הכניס וכו'. בגמרא אמרו שם אלא אמר רבא כל מידי דחשיב עליה לפני ולפנים לא מיפסיל בהיכל ופירש"י ז"ל אלא אמר רבא לעולם דעייל דרך פתחים ואשמעינן קרא דהיכא דחשיב עליה מתחילתו להכניסו לפנים ותחילת הבאתו להיכל ע"מ פנים הוא לא מיפסיל עד דמטי לפנים ואם החזירו לחוץ כשר ע"כ. ולא ידעתי למה לא הזכיר זה רבינו ז"ל :

יד והוציאן חוץ להיכל וכו'. קשה דלא היה לו לרבינו ז"ל לכתוב חוץ להיכל אלא למזבח הזהב דהיינו תוך ההיכל והבעיא דבעו בגמ' הוא משום דרחמנא שויה ב' מקומות וקרי ליה יציאה דכתיב ויצא אל המזבח אבל יצא מן ההיכל ממש לחוץ הא לא מבעיא ליה דודאי ב' מקומות הם וא"כ אמאי לא כתב רבינו ז"ל הוציאו למזבח דהיינו עיקר הבעיא דבמ"ש חוץ להיכל ליכא בעיא וגם קשה על הר"י קורקוס ז"ל שכתב שרבינו ז"ל סובר דנפשטה בעיין משום מה דאמרו בפרק טבול יום שמא בחוץ היתה וקודש היינו היכל משמע שכל שיצאה מן ההיכל נפסלה דנהי דכשיצא מן ההיכל נפסלה אבל

מזבח החיצון. או הניתנין על מזבח החיצון שנתנן לפנים בהיכל. או שנתן דם הניתנין בחוץ על הכבש שלא כנגד היסוד הרי בשר הזבח פסול. ואע"פ כן נתכפרו הבעלים בו כיון שהגיע דם למזבח. אף על פי שהגיע שלא למקומו הרי הוא כמו שהגיע למקומו לכפר. במה דברים אמורים כשהיה זה הזורק כשר לעבודה. אבל אם קבל הכשר ונתן לפסול ונתן הפסול את הניתנין למעלה למטה. ואת הניתנין בפנים בחוץ. ואת הניתנין בחוץ בפנים. או שנתן על הכבש שלא כנגד היסוד. לא נפסל בשר הזבח אם נשאר דם הנפש. אלא יחזור הכשר ויקבל שאר דם הנפש ויזרוק הדם במקומו: **יא** דמי קדשים שנתערבו. בין דם בדם. בין כוסות בכוסות. אם נתערבו הניתנין מתנה אחת בניתנין מתנה אחת. יתן הכל מתנה אחת. וכן הניתנין מתן ארבע בניתנין מתן ארבע. יתן הכל מתן ארבע. נתערבו הניתנין מתנה אחת בניתנין מתן שתים שהן ארבע. יתן הכל מתנה אחת. נתערבו הניתנין למעלה בניתנין למטה. ישפך הכל לאמה והזבחים פסולין. אפילו נתערבו שירי החטאת עם דם העולה שמקום הכל למטה ישפך הכל לאמה: **יב** ואם לא שאל אלא נתן מן התערובות למעלה ולמטה הרי זה כשר. נתן למעלה ושאל יתן למטה ואלו ואלו עלו לו: **יג** נתערבו הניתנין בפנים בניתנין בחוץ. ישפוך הכל לאמה. ואם לא שאל ולקח דם התערובת ונתן ממנו בפנים ובחוץ. בין שנתן בפנים וחזר ונתן בחוץ. או בחוץ וחזר ונתן בפנים הכל כשר. במה דברים אמורים בשאר דמים הניתנים בחוץ חוץ מן החטאת. אבל דם חטאת הנעשית בחוץ שנתערב בדם חטאת הנעשית בפנים. אם נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים כשר. נתן בפנים וחזר ונתן בחוץ פסולה. שדם חטאת שנכנס להיכל אפילו חטאת יחיד הנאכלת אסורה. שנאמר וכל חטאת אשר יובא מדמה וגו'. והוא שיבא דרך שער ההיכל. שנאמר יובא דרך ביאה. אבל אם הכניסו בפשפש. או דרך חלון או גג. אינו נפסל: **יד** *פר העלם ושעיר ע"ז שדמם נכנס להיכל. אם הכניסו לקודש הקדשים נפסל שבמקום זה פנימה של מקומן הוא. וכן פר ושעיר של יום הכפורים שדמם נכנס לקודש הקדשים אם הכנים דמם לקודש הקדשים והזה ממנו והוציאו להיכל וחזר והכניסו לקודש הקדשים נפסל ואינו גומר ממנו הזיות שבקודש הקדשים כיון שיצא יצא. וכן אם גמר הזיות שבקודש הקדשים והוציאן להיכל. והזה מקצת הזיות והוציאן חוץ להיכל וחזר והכניסן להיכל

השגת הראב"ד

*פר העלם וכו' עד כיון שיצא יצא. א"א אני איני סובר כפירושו כי הסוגיא שלו דומה דמשום יציאה הוא הפסול והענין אינו כן אלא משום ביאת פנים הילכך צריך לפרש הבעיא פר ושעיר של יום הכפורים שהזה דמם על הבדים והוציאן להיכל כדינו וחזר והכניסן לפני ולפנים נפסלו מלהזות על הפרוכת או לא מי אמרינן מקומו היה ואינו נפסל בו או לא ואם תמצי לומר כיון דנפק נפק ושוב לא נקרא מקומו מפרוכת למזבח הזהב שבכל בהיכל מהו הא ודאי מקומו הוא או דילמא יציאה כתיבא ביה ויצא אל המזבח וכי הדר עייל ליה לבית הפרוכת ובא קרינן ביה :

כסף משנה

דזבחים (דף כ"ו). ומ"ש ואע"פ כן נתכפרו הבעלים בו מימרא דשמואל שם [...] דר"י פליג עליה הא איבעיא בקשיא ואמוראי טובא התם ס"ל כשמואל מדשקלי [...] אליביה. ומ"ש במה דברים אמורים כשהיה זה הזורק כשר לעבודה וכו' עד ויזרוק [...] במקומו. ג"ז שם :

יא דמי קדשים שנתערבו וכו' עד יתן [...] מתן ד'. משנה בפ' התערובות [...] פ'). ומ"ש בין דם בדם בין כוסות [...] הכי משמע התם בגמרא. ומ"ש [...] הניתנין מתנה אחת בניתנין מתן שתים [...] כארבע וכו' גלמד ממה ששנו שם [...] ופלוגתא דר"א ור' יהושע ופסק כר' יה[...] נתערבו הניתנים למעלה בניתנין למטה [...] הכל לאמה. שם במשנה [...] דר"א ורבנן ופסק כרבנן. ומ"ש אפי' [...] שירי החטאת עם דם העולה וכו'. שם [...] דאמוראי ופסק כרבי יהודה :

יב ומ"ש ואם לא שאל אלא נתן מן התע[...] למעלה ולמטה ה"ז כשר [...] במשנה. ומ"ש נתן למעלה ושאל יתן למטה [...] ואלו עלו לו. ברייתא שם :

יג נתערבו הניתנין בפנים בניתנין [...] וכו' בד"א בשאר דמים [...] בחוץ חוץ מן החטאת וכו' עד פסולה [...] במשנה (דף פ"א:) ופסק כחכמים [...] אר"ע ואר"א. ומ"ש שדם חטאת שנכנס [...] אפי' חטאת יחיד הנאכלת אסור וכו' [...] (דף פ"ב) בברייתא דברי ר"י הגלילי [...] רבינו נראה שהוא גורס אין לי אלא [...] לבור של יחיד מנין ס"ל כל. ומ"ש והוא [...] דרך שער ההיכל וכו'. ג"ז שם בסוף [...]

יד פר העלם ושעיר ע"ז וכו' וכן פר [...] של יוה"כ וכו' עד נפסל. שם [...] פ"ב ע"ב) בעי רבא פר העלם דבר של [...] ושעיר ע"ז שהכנים דמן לפנים מהו מי [...] אל הקדש פנימה [כל היכא דקרינן אל [...] קרינן ליה פנימה כל היכא דלא קרי[...] הקדש לא קרינן פנימה או דילמא שלא [...] הוא ותה"ל שלא מקומן הוא פר ושעיר [...] יוה"כ שהזה מדמן על הבדים והוציא[...] והכניסן מהו מי אמרינן מקומן הוא או [...] הואיל ונפק נפק ותה"ל הואיל ונפק נפק [...] דמן על הפרוכת והוציאו למזבח והכניסן [...] הכא ודאי חד מקום הוא או יציאה קרינן [...] תיקו. ופירש"י פר העלם דבר שמצות [...] בהיכל והכניסו לפני לפנים מהו מי אמרי[...] היכא דקרינן ביה פיסול דאל הקדש [...] בחטאות החיצונות קרינן ביה פיסול דפ[...] וכו' דהא כי הדדי כתיבי או דילמא [...] במקומו הוא והוית הכנסה ומיפסיל. וכ[...] להיכל להזות על הפרוכת כמשפטן. [...] הוא שהרי הוזקקו לשם תחלתן. או דילמא [...] דנפק בעשיית כל מצוהו נפיק ליה [...] וה"ל שלא מקומו. והוציאו למזבח לשו[...] (הזאות) על טהרו. וממן ד' על קרנותיו כדי[...] ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו [...] זה מזבח הזהב בפרק הוציאו לו ואמרי' [...] דלהכי כתיב ויצא עד דנפיק מכוליה [...] שלא יעמוד בין המזבח ולפרוכת בשעת מ[...] המזבח אלא בין המזבח לפתח לנגד המזבח [...] חד מקום הוא שאין הפסק מזבח בינתים [...] הוית הכנסה שלא במקומה או דילמא רח[...] שויה שני מקומות דכתיב ביה יציאה על[...] וכדרך פירש"י הוא פירוש הראב"ד שכתב [...] א"א אני איני סובר כפירושו כו'. ורבינו [...] פירוש זה משום דליתא דהואיל ונפק [...] משמע דמטעם שיצא חוץ למקומו הוא דפ[...] ליה ולא משום הכנסה. ולענין תרי [...] קמאי כיון דאיפשיטו בפת"ל פסק כן ו[...] והשלישית שעלתה בתיקו פסקה לחומרא. ו[...] קורקוס ז"ל כתב שיש לתמוה על רבינו שהיה לו לכתוב בבבא השלישית לא יעשה מספק ואם עשה הורצה ואפשר דלא שייך בזה הורצה כיון דספק יוצא הוא ואין הנין מרצ[...] היוצא מ"מ ה"ל לכתוב ספק כמו בסמוך כי לשון שכיון שיצא הדם חוץ למקומו נפסל משמע דמן הודאי קאמר. ואפשר דסבר רבינו דרבא הוא דאסקה בתיקו ומיהו גמרא ס[...] סתם

משנה למלך

יג שדם חטאת שנכנס להיכל כו'. בסוף פ"ח דזבחים (דף פ"ז) הקשו בגמרא דיאמר קדש ואל יאמר פנימה ומשני רבא כל מידי דחשיב עלה לפני ולפנים לא מיפסיל בהיכל. ולא ידעתי למה [...] רבינו דין זה :

להיכל. אינו גומר הזיות שבהיכל. שכיון שיצא הדם חוץ למקומו נפסל: **טו** חטאת שקיבל דמה בשני כוסות ויצא אחד מהם לחוץ. הפנימי כשר ויזה ממנו. נכנס אחד מהם להיכל והזה ממנו שם. אף החיצון פסול. שנאמר אשר יובא מדמה אפילו מקצת דמה אם נכנס לכפר בקדש נפסלה: **טז** דם חטאת שהכניסו לכפר בו בפנים. ולא כיפר אלא הוציאו ולא הזה ממנו בפנים כלום. אם הכניסו בשוגג הרי זה כשר ומזה ממנו בחוץ שהרי לא כיפר בקדש. ואם הכניסו במזיד פסול: **יז** הכניס החטאת עצמה להיכל כשירה שנאמר אשר יובא מדמה ולא בשרה: **יח** חטאת העוף שפרכסה ונכנסה להיכל כשירה: **יט** הכניס דם חטאת העוף להיכל בצוארה הרי זה ספק אם הצואר חשוב ככלי: **כ** נשפך דם חטאת העוף ואספו. הרי זה ספק אם הכלי פוסל בדמה או אינו פוסל. לפיכך תשרף בכל חטאת העוף שהוא ספק: **כא** חטאת שקיבל דמה בארבעה כוסות. ונתן מתנה אחת מכל כוס וכוס. שיירי ארבעתן נשפך על היסוד שנאמר ואת כל דמה ישפוך. נתן ארבע המתנות מכוס אחד. שיירי אותו הכוס נשפך על היסוד ושאר הכוסות נשפכין לאמה: **כב** דם שנפל לתוך המים או לתוך דמי חולין לא יזה ממנו ואם הזה פסול. נפל מים לתוך הדם שבמזרק. אם יש בו מראה דם כשר. נפל לתוכו יין או דם חולין. אומדין אותו אילו היו מים. אם ראויין לבטל דם שבמזרק עד שלא .

כסף משנה

...קא ליה וכ"כ שם בברייתא דר"י הגלילי גם בפרק טבול יום נראה כן גבי ...מא בתוך היתה בקדש היתה וקדש היינו היכל משמע שכל שיצאה מן ההיכל נפסלה עכ"ל:

חטאת שקיבל דמה בב' כוסות וכו'. משנה שם (דף פ"ב). ומ"ש נכנס אחד מהם להיכל וכו' אף החיצון פסול. ...חלוקת ופסק כחכמים. ומ"ש ...שם במשנה שהכרת נכנס לכפר ...פר פסל דברי ר"א ר"ש אומר ...ק כר"ש משום דר' יהודה סבר ...כמו שיתבאר בסמוך:

ומ"ש דם חטאת שהכניסו לכפר בו בפנים ולא כיפר אלא הוציאו וכו' **הכניסו** בשוגג ה"ז כשר וכו'. שם במשנה ...אם הכניס שוגג כשר ומשמע ...ר"ש קאי וה"ק הא דמכשיר ר"ש ...ינו דוקא כשנכנס שוגג אבל אם ...אע"פ שלא כיפר פסול. אבל ...גמרא (דף פ"ג) אמרינן אר' ...אם הכניס שוגג כשר הא מזיד ...ו שלא כיפר ופירש"י בשכיפר ...אפי' שלא כיפר וכר"א אמר ...מע שנאמר ואת פר החטאת וכו' ...כפר לא משמע ליה מ"ט לאו ...א ליה לג"ש. ופירש"י מ"ט לאו ...הא לכפר לג"ש דר"ש ללמד על ...שנכנס דמם לפנים שאין פסול ...ר"ש ועוד דבס"פ כל הפסולין ...ל"ו) והתם א"ר יהודה הכניס ...א במזיד פסול וקי"ל בשכיפר ...מפרש גמרא דר' יהודה לא פסל ...כיפר. וא"כ היאך פסק רבינו ...שלא כיפר פסל. וכתב הר"י ...טעם רבינו משום דמסיק שם ...ים על תרי תנאי ואליבא דרבי ...א דהיא ברייתא דמוכח מינה ...דוקא בכיפר פליג אההיא מתני' ...פרק התערובות מנין לפרושה ...הפסולים ובדלא כיפר מיירי, ...עם רבינו שלא לסמוך על אותו ...ת משנה דכל הפסולים אלא דחינן ברייתא מקמי מתניתין ומפרשים בלא כיפר עכ"ל, ודבריו אלו נל"ע:

הכניס החטאת עצמה וכו'. בפ' דם חטאת (דף נ"ב) ובפ' דם חטאת נתבאר שאפי' ...הכניסה קודם שקיבל דמה וכשהוציאה קיבל דמה כשירה ולכך כתב רבינו ...את עצמה ולא כתב הכניס בשר כלשון הגמ' כך כתב הר"י קורקוס ז"ל:

חטאת העוף שפרכסה ונכנסה להיכל כשירה. שם (דף נ"ב:):

הכניס דם חטאת העוף וכו'. גם זה שם בעי ר' אבין חטאת העוף שהכניס דמה בצוארה בפנים מהו צוארה ככלי שרת דמי ומיפסיל או דילמא כצואר בהמה ...חמנא ולא בשרה. ופירש"י שהכניס דמה בצוארה בפנים בין מליקה להזיה ...משום וכל חטאת אשר יובא. ככלי שרת דמי שהרי לא הוזקקה בקבלת כלי ...יפסיל בהכנסת הדם שהכניסה בכלי להיכל או דילמא וכו' ובהמה שהכניסה ...עם הוציאה וקיבל דמה לא מיפסלה דמדמה אמר רחמנא ולא שהכניסו עם בשרה עכ"ל ולא איפשיטא:

מ"ש נשפך דם חטאת העוף ואספו וכו'. שם בעי רבי אבין נשפך על הרצפה ואספו ...הו אצרוכי הוא דלא אצרכיה רחמנא כלי שרת והילכך אוספו וכשר או דילמא ...ה רחמנא כלי שרת והילכך אוספו ופסול. ופירש"י נשפך על הרצפה מצואר ...י הוא דלא אצרכיה רחמנא כלי שרת וצואר דידיה הוא במקום כלי שרת ...כשר ולהזותו למזבח דה"ל כנשפך מן הכלי על הרצפה ואספו דכשר. א"ד ...ביה רחמנא כלי שרת דדוקא שייר ולא כהב ביה קבלה משום דבעי להזותו ...למזבח וכ"ש ברצפה פוסלתו עכ"ל ולא איפשיטא. ומ"ש לפיכך תשרף וכו'. ...קאי גם להכניס דם חטאת העוף להיכל בצוארה ופשוט הוא:

חטאת שקיבל דמה בארבעה כוסות וכו' עד נשפכים לאמה. בפ' שלישי דזבחים (דף ל"ד ע"ב) ופ' הוציאו לו (דף נ"ז:) ברייתא ואע"ג דפליג ר' אלעזר בר"ש פסק כת"ק:

דם שנפל לתוך המים וכו'. בפרק התערובות (דף ע"ז:) שנינו דם שנתערב במים אם יש בו מראה דם כשר ובגמרא אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן לא ...לו מים לתוך דם אבל נפל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל. ומ"ש או דמי חולין וכן מ"ש נפל לתוכו יין או דם חולין וכו'. שם במשנה נתערב ביין וכו' בדם בהמה או בדם החיה רואים אותו כאילו הוא מים:

לחם משנה

אבל מנ"ל דכשילא למזבח דהיינו תוך ההיכל דנפסלת דהיינו עיקר הבעיא וצ"ע:

טז אם הכניסו בשוגג ה"ז כשר וכו'. כתב הרב בעל כ"מ ז"ל שתירץ הר"י קורקוס ז"ל דמשום דאמרו בפ' כל הפסולין (דף ל"ו) תרי תנאי ואליבא דר' יהודה דמשמע כלומר דברייתא דמוכח דפליג בכיפר וכמו שהוכיחו בס"פ המזבח מקדש מברייתא דואת פר החטאת וכו' דמשום דר' יהודה לא דריש שם לכפר משמע דאיצטריך ליה לג"ש וא"כ על כרחין אית ליה כפר דוקא פליג אמתני' דפ' התערובות דמייתי התם דלית ליה לר' יהודה שליטי במחשבה הכנסה נמי פסול א"כ ע"כ אית ליה להאי תנא אליבא דר' יהודה דלא בעינן כפר דאל"כ השתא התם עיולי עייליה אי כפר אין אי לא כפר לא הכא דחשיב וכו' וכדפריך התם א"כ כיון דאית ליה להאי תנא דר' יהודה אמרה למילתיה בלא כפר פסק רבינו ז"ל כותיה קשה טובא דממ"נ יליף ר' יהודה ג"ש דר"א לומר דאיירי בלא כפר או ג"ש דר"ש לומר דאיירי בכפר אי יליף ג"ש דר"א א"כ מנא ליה דבשוגג היכא דכפר פסול ואי יליף דר"ש דאיירי בכפר א"כ מנא ליה דבמזיד בלא כפר חייב וכ"ת יליף ג"ש דר"ש לענין שוגג דוקא ולא לענין מזיד קשה דמנא ליה לחלק ועוד היכי אמרינן בפ' כל הפסולין תרי תנאי ואליבא דר' יהודה אמאי סמרינן הוו תרי תנאי הא תנאי דסוף פרק המזבח דאיירי ר' יהודה דכפר לא מוכחינן מיניה הכי אלא משום דאייתר ליה לכפר וע"כ לג"ש הוא דאתא וכיון דאפי' מאן דפליג עליה דהיינו ההוא דפרק כל הפסולין יליף ג"ש לענין דבעינן כפר לשוגג נימא דהך תנא נמי אית ליה הכי ולא יליף לה אלא לענין שוגג וליכא פלוגתא בין הני תנאי ואמאי אמרינן תרי תנאי ואליבא דר' יהודה. וי"ל דודאי דר' יהודה כר' אליעזר אית ליה להאי תנא דפרק כל הפסולין דאי כר"ש דיליף ג"ש לענין כפר אפילו מזיד נמי בעינן כפר דעיקר ג"ש למזיד הוא דעיקר קרא דאשר הובא את דמם לכפר במזיד איירי וא"כ ע"כ תנא דכל הפסולין יליף ג"ש דר"ש אליבא דרבי יהודה ופליג אתנא דס"פ מזבח מקדש דיליף אליבא דר' יהודה ג"ש לענין כפר אלא דאית ליה לתנא דפרק כל הפסולין דיליף ג"ש דר' אליעזר לענין לא כפר ולדידיה בלא ג"ש הוה מוקמינן קרא בכפר דלכפר משמע כיפר ואתא ג"ש דאדם ומפיק קרא מפשטיה ומוקי לה בלא כיפר ואית ליה לר' יהודה דמקיימינן פשטיה דקרא ומקיימינן ג"ש ופשטיה דקרא דאיירי בכיפר דוקא איירי בשוגג וג"ש דילפינן מאדם דלא כיפר איירי במזיד. זה נראה ליישב דברי רבינו ז"ל ע"פ מ"ש הר"י קורקוס ז"ל:

יז אשר יובא מדמה ולא בשר חטאת וכו'. בפרק התערובות (דף פ"ב) ברייתא דרבי יוסי הגלילי במה שאמרו שם הרי אמרו מדמה ולא בשרה פירש רש"י ז"ל דתרי דמה כתיב אשר לא הובא מדמה והן לא הובא את דמה ע"כ, ורבינו מפיק תרי דרשות מחד מדמה שכתב כאן ולא בשרה ולעיל כתב מדמה ולא מקצת דמה משום דמשמע ליה דכולהו ממשמעות נפקי ודלא כרש"י ז"ל ולשון הגמרא מסייעו שבשני הדרשות הביאו שם בברייתא לשון מדמה ולדברי רש"י ז"ל היה להם להזכיר בשניהם דמה ולא מדמה:

כב אומדין אותו אילו היה מים וכו'. בפרק התערובות (דף ע"ח) הקשו על ריש לקיש דאמר דבמין בשאינו מינו בטעמא מין במינו ברובא ונשער מין במינו במין בשאין מינו דתנן נתערב ביין רואין אותו כאילו הוא מים כו' ותירצו תנאי היא דתניא כלי שיש בו יין לבן וחלב והטבילו הולכין אחר הרוב ר"י אומר וכו' ריש לקיש כרבנן ומתני' דרואין אותו כאילו הוא מים כר"י וחזרו והקשו מברייתא דאמרה כלי שהוא מלא רוקין וכו' מלא מי חטאת עד שירבו המים על מי חטאת מאן שמעת ליה דאית ליה רואין ר"י וקתני דסגי ליה ברובא ותירץ רבא במסקנא דהאי דקאמר ר"י דמי חטאת ברובא כגון שהיה הכלי טמא מדרבנן לבד שתוכו טהור וגבו טמא. ורבינו ז"ל במ"ש כאן מתני' דרואין אותו כאילו הוא מים משמע דפסק כר"י דמתניתין כוותיה אתיא ותימה דבהל' מקואות פ"ג כתב היה בו מי חטאת אם היה רוב הכלי פנוי כדי שירבו מי מקוה על מי חטאת שבתוכו הרי זה טהור וכו' הרי דפסק שם כרבנן דאזלי בתר הרוב דלר"י דלא אזלינן בתר רובא במי חטאת אלא בכלי טמא מדרבנן ולא בכלי שהוא טמא מן התורה כדמוכח מסוגיא דפרק התערובות שהבאתי ותו קשה שם מדידיה אדידיה שכתב שם כלי שתוכו טהור וגבו טמא והיה מלא יין לבן או חלב והטבילו הולכין אחר הרוב וכו' מפני שטומאתו מדבריהם משמע דדוקא היכא דטומאתו מדבריהם אזלינן בתר רובא והיינו כר"י וא"כ למה גבי מי חטאת כתב דאזלינן בתר רובא אפילו שהוא טמא מדאורייתא גם על הר"א ז"ל שהשיג שם עליו כן קשה דלדעתו של הר"א ז"ל לפסוק שם כרבנן א"כ למה לא השיג כאן על רבינו ז"ל דפסק כאן כי מתני' דרואין דהיינו כר"י דלרבנן אזלינן בתר רובא כדמוכח בסוגיא שהבאתי ומדלא השיגו כאן משמע דהודה לו וא"כ כיון דהוא פסק כאן כר"י איך השיג על רבינו ז"ל דלדעת רבנן אינו כן דאין לו כרבנן כיון דפסק כן כמתני' דרואין. ולתרץ דברי רבינו ז"ל יש לי לומר דלרבינו ז"ל הוקשה בדברי הגמרא שהקשה לר"ל דאמר דמין במינו ברובא ממתניתין דרואין ...מיה קשו מתניתין אהדדי הך מתני' דרואין עם מתניתין דסוף מקואות דקאמרה גבי מי חטאת דאזלינן בתר רובא דברייתא בכל מה שהביא שם דאמרה מלא מי חטאת עד ...המים על מי חטאת מתני' היא בסוף מקואות דאמרה הכי וא"כ היכי קאמר הכא רואין דהא המקשה לא היה סבור פלוגתא דתנאי כי היכי דלוקמה ההיא מתני' כרבנן ...' דרואין כר"י דא"כ לא היה מקשה כלל לריש לקיש אלא המתרץ חידש לו דאיכא פלוגתא בהכי וכמו שאמר תנאי היא אלא ודאי ע"כ דיש לחלק בין מי חטאת לשאר ...דמי חטאת היה ראוי שיועיל טבילה להם וכמו שמועיל השקה למים טמאים עם הכלי במקוה אלא משום חומרא דהקדש לא מועיל להו השקה וכמ"ש התוס' ז"ל ולכך לא

שלא יהיו מראיו מראה דם הרי זה לא יזה ממנו. ואם אינם ראוין לבטל מראיו יזה ממנו: **כג** דם הקדשים שנתערב בדם פסולי המזבח או בדם הקדשים שנפסלו בשחיטה. ישפך הכל לאמה. ואפילו קרבו כל הכוסות חוץ מאחד ישפך לאמה וכל אותן הזבחים פסולים. נתערב בדם התמצית ישפך לאמה ואם לא שאל ונתן כשר: **כד** האימורין ואיברי העולות והקמצים והלבונה ומנחות הנשרפות אחר שנתקדשו בכלי שרת. אם זרק אחד מכל אלו על גבי האשים בין ביד בין בכלי בין בימין בין בשמאל הרי אלו כשרים: **כה** היין והמים שנסכן בין בקערה בין בהין בין בשאר כלי השרת כשרים. נסכן בכלי חול או בידו פסולין: **כו** איברים שסידרן וכן קומץ שסידרו וסידר העצים של מערכה למעלה מהם. או שסידרן מצדי העצים. הרי זה ספק אם דרך הקטרה בכך או אין דרך הקטרה בכך. לפיכך לא יעשה כן לכתחלה ואם עשה הורצה:

פרק שלישי

א קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח כאילו שחטן בצפון שנאמר וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך. מלמד שכל המזבח ראוי לשחיטת העולה ושחיטת השלמים: **ב** עולה ששחטה בראש המזבח. או ששחטה למטה והעלה אותה לראש המזבח. יפשיט אותה וינתחנה במקומה. ומוריד הקרבים ומדיחן למטה. וחוזר ומעלה אותן ומוריד העור ונותנו לכהנים: **ג** וכן זבחים שחוטים שעלו לגבי המזבח. מפשיטן ומנתחן במקומן ומוריד הקרבים ומדיחן במים וחוזר ומעלה אותן ומוריד את העור ואת הבשר ונותנו לבעלים וחוזר ומקטיר את השאר. ומפני מה לא יוריד הכל אלא יפשיט וינתח בראש המזבח. שכל הראוי לאשים אם עלה לראש המזבח לא ירד. שנאמר כל הנוגע במזבח יקדש. יכול אע"פ שאינו ראוי. תלמוד לומר היא העולה על מוקדה. מה עולה שהיא ראויה לאשים אם עלתה לא תרד אף כל הראוי לאשים אם עלה לא ירד: **ד** עולה שהעלה חיה לראש המזבח שעדיין

לא התמיה שם כ"כ לומר רואין אלא ברובא שגי אבל בשאר איסורין אמרינן אפי' במין במינו רואין וכד מקשה גמרא ממי חטאת בהך הכי לא גרים רבינו ז"ל כגירסת רש"י ז"ל אלא כגירסת התוס' ז"ל ופריך אמתני' דקאמר ר"י דאין דם מבטל דם משום דבמינו לא בטיל דהרי מי חטאת שהם מינו ובטלי ברובא וכ"ת שאני מי חטאת דאין איסורן חמור כדכתיבנא מ"מ די שנאמר כן היכא דבעלמא מהני ביטול דמקלינן בביטול דמי חטאת ספי מבעלמא דבעלמא אמרינן רואין ובמי חטאת בטלינן ליה ברוב אבל אי בעלמא לא מהני ביטול כלל אין ראוי להקל כ"כ במי חטאת ולומר דבטלינן להו ברוב אע"ג דבעלמא מין במינו לא בטיל כלל ולהכי פריך מדר' יהודה אדר' יהודה ותירץ רבא דאי בטיל הוי משום דטומאתו אי מדרבנן וכו' ורבינו ז"ל פסק כר"י ופסק כאן כמתניתין דרואין ובמי חטאת פסק דברוב בטיל דיש לחלק בין מי חטאת לשאר איסורין כדמשמע מהסוגיא שהבאתי דלא הוה קשה ליה למקשה משניות אהדדי ומ"מ לא פסק רבינו ז"ל כר' יהודה בהא דאמר אין דם מבטל דם דבעלמא באידך פסק רבינו כוותיה משום דסתמא דמתני' דרואין סתם הכי אבל בהא דאין דם מבטל דם לא פסק כוותיה וכיון שכן גבי מי חטאת אית ליה דבטיל ברובא אע"ג דהוי מין במינו ומ"מ יליף רבינו ז"ל מדקאמר ר' יהודה גבי מי חטאת דהיכא דהוי טומאתו מדבריהם בטיל ברוב גבי יין לבן לדידן ליהוי דינא הכי דבטיל ברוב היכא דטומאתו מדבריהם וכתב רבינו ז"ל הדין שאמר ר' יהודה לפי סברתו גבי מי חטאת לדידן גבי יין לבן. זה נ"ל ליישב דעת רבינו ז"ל. וא"ת איך כתב רבינו ז"ל בהל' מ"א בפט"ו דמין במינו בטיל ברוב מן התורה ואמאי לא אמרינן התם רואין כבר הקשו התוס' כן ותירצו דא"א לברר טעם בזה אלא היכא דאיכא איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר זה דרכו של רבינו ז"ל. אבל מ"מ קשה על הר"א ז"ל דנראה דפסק שם כרבנן איך לא השיג כאן על רבינו ז"ל אלא הודה לו וכמו שהקשיתי למעלה:

כג וכל אותן הזבחים פסולים וכו'. מ"ש הרב בכ"מ ז"ל שהוא פשוט לע"ד אינו פשוט כל כך דאין ראוי לפסול הזבחים מספק כיון דקרבו כל הכוסות חוץ מאחד דילמא הנשאר הוא הפסול והכשרים נקרבו וכיון שכן אין ראוי להביא זבח אחר על הספק דדילמא הראשונים כשרים ומדקאמר רבינו ז"ל הזבחים פסולים משמע דיביא זבחים אחרים והראשונים לא עלו כלל:

כד האמורין וכו'. בפ' הקומץ (דף כ"ו) איפליגו רבנן ור"ש במתני' היכא דהקטיר הקומץ בלא כלי שרת דר"ש מכשיר ורבנן פסלי ובסברא דר"ש פליגי אמוראי חד אמר דבעינן לר"ש עבודה בימין ולר' ינאי כיון שקמצו בכלי שרת מעלהו ומקטירו והקשו בגמ' למ"ד דבעי ימין מברייתא דאמרה הקטר חלבים ואיברים שהעלן בין ביד בין בכלי בין בימין וכו' ותירצו לגדין קתני ביד בימין בכלי בין בימין בין בשמ[אל] עוד אמר שם רב נחמן אליבא דר"ש מודה דבעינן שיקמוץ מתוך כלי שרת וא"כ יתן לכלי שרת אחר אלא שאחרי כן אחר שנתנו לכלי שרת בהא קאמר ר"ש דלהקטרה לא [...] כלי שרת אלא אפילו בידו ולרבנן בעינן כלי שרת והקשו שם מברייתא לר"נ ואותבה תלמא לר"ש לא בעינן שיתנו אח"כ לכלי שרת. עוד הביאו שם ברייתא דאמרה ותכ"א [...] טעון כלי שרת כיצד קמצו מכלי שרת וכו' ומשמע מברייתא זו דלרבנן בעינן הקטרה ג"כ מכ"ש וא"כ קשה על רבינו ז"ל שכתב שאם העלהו ביד כשר וכ"ת דרבנן לא קי[...] אלא לכתחילה אבל רבינו ז"ל כתב דבדיעבד כשר קשה דמנא ליה לרבינו ז"ל כך ועוד דא"כ מאי פריך בגמרא לר' יהודה בריה דרבי חייא מברייתא דהקטר חלבים והאיברים שהעלן ביד נימא דברייתא אתיא כרבנן אבל לר"ש בעינן ימין דוקא דבשלמא בפשטא דמעתתא ליכא קושיא כדפירש רש"י דע"כ ברייתא רבי היא מדמכשיר שלא בכלי שרת לרבינו ז"ל דבדיעבד כשר לימא דברייתא רבנן והשמיענו הברייתא דבדיעבד כשר וכ"ת דברייתא משמע שאפילו שהעלן ביד אחר שקמצו כשר ולא בעי כלי שני להקדיש ה[...] וא"כ ע"כ ר"ש היא דלרבנן ע"כ בעינן שני להקדיש עדיין קשה דלרב נחמן דאמר דלר"ש נמי בעינן קידוש בכלי שני שהקדיש הקומץ א"כ לדידיה הא ברייתא לא איירי [...] אחר שנתקדש הקומץ בכלי שני דאז אם העלוהו ביד כשר אבל קודם קידוש כלי שני לא וא"כ כי היכי דמתייבצא ברייתא לרב נחמן יתרץ אותה רבי יהודה בריה דרב [...] ואמאי הוצרך לומר לגדין קתני וכ"ת הא איותבא רב נחמן מ"מ לא איותבא אלא מכח ברייתא אחריתי אבל מהא לא איותבא משמע דמתיישבא שפיר אליביה. וי"ל דהוא [...] דהוה מצי לאותובי ליה נמי מהך דהקומץ שהעלן ביד משמע אחר שנקמץ אינו טעון כלי שני אלא ביד כשר אלא דמההיא ברייתא דאיותבא איותבא שפיר טפי בהדיא כדמוכח [...] והא דהוצרך רבינו ז"ל לומר דהא דאמרו חכמים ומעלהו ומקטירו בכלי שרת לא הוי כדמשמע פשט הברייתא דהוי דוקא אלא דאם רצה שלא בכלי שרת הרשות בידו הוא מ[...] משום מאי דהקשו בפרק ד' דסוטה גבי מנחת סוטה, וכבר העירותי על זה רפ"ז מהלכות מעשה הקרבנות:

כו הרי זה ספק אם דרך הקטרה בכך וכו'. קצת קשה דבפרק הקומץ (דף כ"ו) בעי שם תלתא בעיי חד בקומץ ותרי באיברים וטעמא דבעיא דקומץ הוי משום ידיעה [...] דרך הקטרה בכך או לא אבל טעמא דאינך תרי בעיי משום דכתיב על העצים מי אמרינן דוקא על העצים או דלמא אפילו תחת העצים משום דבקרא כתיב [...] המזבח וכן טעם בעיא שניה משום דעל העצים הוי סמוך או דילמא על ממש דומיא דעל המזבח וא"כ קשה על רבינו ז"ל דנתן טעם אחד לכולן ספק אם דרך הקטרה ואין זה אלא טעם לבעיא דקומץ לבד:

פ"ג ג מה עולה שהיא ראויה לאשים וכו'. רבינו ז"ל פסק כר' יהושע משום דבדם ונסכים פליג עליה ר"ג ואמרו שם בנסכים הבאים עם הזבח לדברי כולן ירדו ל[...] רבן גמליאל ור"ש לא ירדו וראוי לפסוק ככולן נגד רבן גמליאל ור"ש ואי בנסכים הבאים עם הזבח אמרו שם דלדברי ר"ג לחודיה לא ירדו וראוי לנ[...] כרבים אלא יחיד וא"כ הרי בנסכים דהלכתא כר' יהושע וגבי דם נמי רבי יוסי הגלילי ור"ע פליגי עליה דמר יליף מכבשים ומר מעולה וא"כ ראוי לפסוק כר' יהושע [...] מילי דפליגי הנהו דמתני' עם תנאי דברייתא פסק רבינו ז"ל כתנאי דמתני' דנראה עיקר ומשום הכי כתב קומץ המנחה שלא נתקדש בכלי שרת כלומר דאם נתקדש בכלי לא תרד כתנאי דמתני':

כג דם הקדשים שנתערב בדם פסולי המזבח וכו'. משנה שם (דף ע"ס:) דם ה[...] בדם בעלי מומין ישפך לאמה טס בכוסות ר"א אומר אם קרב טס אחד ה[...] כל הכוסות והכ"א אפי' קרבו כלם חוץ מאחד מהם ישפך לאמה. ומ"ש וכל הזבחים פ[...] פשוט הוא מאחר שלא נזרק הדם לא הותרו ואע"פ שאין בדם הפסול שיעור לבטל [...] ישפך לאמה דגזרינן דילמא אתי לאכשורי [...] בדם הפסול או המצית לבטל הכשר וכ[...] גזרינן בנתערב בדם חולין משום דד[...] לא שכיח בעזרה: נתערב בדם ה[...] וכו'. משנה שם (דף ע"ח):

כד כה האימורים ואיברי העולו[ת] עד או בידו פ[...] בתוספתא דזבחים ספ"ק ואיתא בגמרא [...] הקומץ רבה (דף כ"ו):

כו איברים שסידרן וכן קומץ שסידרו עד סוף הפרק. בפ' הקומ[ץ] דסלקו בתיקו ואע"פ שאמרו שם דאליבא [...] על ממש לא תיבעי כבר נתבאר בפרק [...] פוסק כמ"ד על היינו בסמוך:

פ"ג א קדשי קדשים ששחטן בראש [המזבח] וכו'. משנה בר"פ [...] קדשים (דף נ"ח) פלוגתא דתנאי ופס[...] יוסי דנימוקו עמו ופריך בגמרא השת[א] לעולה כשר כולו לשלמים מיבעיא ומשני עולה היא דדחיק ליה מקום אבל שלמי[ם] דחיק ליה מקום אימא לא קמ"ל:

ב עולה ששחטה בראש המזבח או [...] למטה וכו'. משנה בפ' [...] מקדש (דף פ"ד) עולה שעלתה חיה [לראש] המזבח תרד שחטה בראש המזבח יפשיט [וינתח] במקומה. ומ"ש ומוריד את הקרבים [...] הכי אמרי' שם בברייתא ואע"ג דהת[ם] בנפסלה ילפינן מינה לכשירה במכ"ש. ומוריד העור ונותנו לכהנים. פשוט הוא. דה"ה לשחטה למטה והעלה לראש המזבח משמע מדתנן בראש הפרק הנזכר (דף [...]) כל הראוי לאשים אם עלה לא ירד דמשמע דאתיא בכ"ש משחטה בראש ה[מזבח]:

ג ומ"ש וכן זבחים שחוטים שעלו לגבי [המזבח] וכו' שכל הראוי לאשים אם [עלה] לראש המזבח לא ירד וכן מ"ש מהעולה ראויה לאשים וכו'. משנה הזכרתיה [...] לר' יהושע ואע"ג דפליג עליה ר"ג לא [...] רבינו כמותו משום דר"ע ור"י הגלילי [...] פליגי עליה. ומ"ש שנאמר כל הנוגע [במזבח] יקדש. שם במשנה ובגמרא:

ד עולה שהעלה חיה לראש המזבח [...] וכו'. משנה כתבתיה בסמוך: ומ"ש

שעדיין אינה ראויה: ה וכן קומץ המנחה שלא נתקדש בכלי שרת. וכל איסורי המזבח שעלו ירדו לפי שאינן ראויין מתחילתן: ו וכן בהמת קדשים שנשחטה בלילה או נשפך דמה או שיצאת חוץ לעזרה אם עלתה תרד: ז אבל קדשים שלנו או שלן הדם או הבשר או האימורים. וזבח שיצא חוץ לעזרה. או שנטמא או נפסל במחשבת הזמן או במחשבת מקום או במחשבת שינוי. או שקבלו הטמאים וזרקו את דמו. הואיל וראויין בעבודת קרבן הבא בטומאה. ושנתן דמו חוץ למקומו או קדשי קדשים שנשחטו בדרום או שנתקבל דמם בדרום. אע"פ שכל אלו פסולים אם עלו לראש *המזבח לא ירדו: ח כל שפיסולו בקודש. הקדש מקבלו וכשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו שנייה שהרי פסולין הם: ט ואם משלה בהם האור אע"פ שירדו יעלו שנייה וישלים הקטרתן: י קומץ שנתפגל ומקצתו בארץ ומקצתו משלה בו האור יעלה כולו:

איברים

*[תימה לי איך לא העתיק כאן רבינו דברי ר' חנינא סגן הכהנים דאמר דותה היה אבא את בעלי מומין מע"ג המזבח ובפירושו פסק הלכה כמותו ואם חזר בו היה לו להביא דברי ר"ע דמכשיר במומין ר"ל בדוקין שבעין]:

כסף משנה

ה ומ"ש וכן קומץ המנחה שלא נתקדש בכלי שרת. בר"פ המזבח מקדש שם. ומ"ש וכל איסורי המזבח שעלו ירדו וכו' וכן בהמת הקדשים שנשחטה בלילה וכו'. שם במשנה (דף פ"ד) אלו אם עלו לא ירדו הלן והיוצא והטמא ושנשחט חוץ לזמנו ו... למקומו ושקבלו פסולים וזרקו את דמו ר' יהודה אומר ושנשחטה בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים אם עלתה ... רבי שמעון אומר לא תרד שהיה פיסולו ... שרבי שמעון אומר כל שפיסולו בקדש ... מקבלו לא היה פיסולו בקדש אין הקדש ... ואלו לא היה פיסולן בקדש הרובע ו... והמוקצה והנעבד והאתנן והמחיר ו... וכלאים והטרפה ויוצא דופן ובעלי מומין ... תניא ר' יהודה אומר זאת וגו' היא ... מיעוטים פרט לנשחטה בלילה ושנשפך ... ושיצא דמה חוץ לקלעים שאם עלתה תרד ... אומר עולה אין לי אלא עולה כשירה ... לרבות שנשחטה בלילה וכו' והניתנין למטה ... למעלה ולמעלה שנתן למטה והניתנין ... שנתנן בפנים בפנים שנתנן בחוץ וכו' ת"ל ... העולה ריבה וכו' ור' יהודה מייתי לה ... מפני מה אמרו לן בדם כשר שהרי לן ... באימורין לן באימורין כשר שהרי לן כשר ... יוצא שהיוצא כשר בבמה טמא הואיל ... לעבודת צבור חוץ לזמנו הואיל ומרצה ... חוץ למקומו הואיל ואיתקש לחוץ לזמנו ... פסולים וזרקו את דמו בהני פסולים ... לעבודת צבור וכי דנים דבר שלא בהכשרו ... שבהכשרו תנא זאת תורת העולה ריבה ... ליה. ופירש"י לן בדם כשר שאם עלה לא ... שהרי לן כשר באימורים שאם עלו לא ... שהרי לן כשר בבשר כגון בשר שלמים ... לשני ימים. יוצא וכו' וביוצא דאימורי ... ואימורי קדשים אבל יוצא דדם פסל ר' ... ולכך כתב רבינו זבח שיצא ופירש"י חוץ לזמנו דאשכחן ליה ריצוי אפילו בפנים ... לפיגולו ליענש כרת. דחזו לעבודת צבור כגון טמא. דבר שלא בהכשרו כגון לן ... מדבר שבהכשרו לן בבשר ויוצא דמקדש מיוצא דבמה שאין שם מחילה עכ"ל. ופסק רבינו כר' יהודה:

ומ"ש או קדשי קדשים שנשחטו בדרום או שנתקבל דמן בדרום אע"פ שכל אלו פסולים אם עלו [לראש המזבח] לא ירדו. יש לתמוה דבריש מעילה (דף ב') גבי קדשי קדשים ששחטן בדרום וקיבל דמן בצפון בצפון וקיבל דמן בדרום איבעיא להו עלו מהו רבה אמר אם עלו ירדו רב יוסף אמר אם עלו לא ירדו אליבא דר' יהודה לא ... לך דכ"ע לא פליגי שאם עלו ירדו כי פליגי אליבא דר"ש ואע"ג דאיתותב רבה דאמר אם עלו ירדו היינו משום דאמר הכי לר"ש אבל לר' יהודה לכ"ע ירדו. ורבינו שפסק בסמוך כר' יהודה ה"ל לפסוק כאן שאם עלו ירדו ושמא נוסחא אחרת היתה לרבינו בזה. והר"י קורקוס ז"ל נדחק מאד ליישב זה ולא כתבתיו שלא להאריך:

ח וכשם שאם עלו לא ירדו כו'. משנה בפ' המזבח מקדש (דף פ"ד):

ט ומ"ש ואם משלה בהם האור אע"פ שירדו יעלו שניה וכו'. מימרא דעולא שם (דף פ"ה:) ובפרק ב"ש (דף מ"ג): י קומץ שנתפגל כו'. גם זה בפ' ב"ש (דף מ"ג):

לחם משנה

ז ואם עלו לראש המזבח לא ירדו. אע"ג דבמעילה אמרו דלר"י לא תבעי דודאי ירד נ"ל דרבינו ז"ל סובר דפליג אסוגיא דמעילה סוגיא דפ"ב דזבחים וסוגיא דפ' כל הפסולין שהקשו תוס' ז"ל בהמזבח מקדש (דף פ"ב) מסוגיא דמעילה דמשמע דר' יהודה פליג בניתנין למעלה שנתנן למטה דהאמרו שם ע"כ לא קאמר ר"ש אלא בניתנין למטה שנתנן למעלה וכו' משמע משום דפסל ר' יהודה בהכי אמרינן דפשוט אליביה דאם עלו לא ירדו גבי קדשים ששחטן בדרום וכן פירש"י ז"ל שם בפ"ק דמעילה בסוגיא בפ' כל הפסולין דאמרה דלא פסל ר' יהודה במחשבה דלמטה למעלה משמע דמודה ר' יהודה בהו וכן בסוגיא דפ"ב דזבחים דקאמר קתני מיהא הניתנין למטה שנתנן למעלה ולא פליג ר' יהודה וכו' והוצרכו התוס' ז"ל לידחק לתרץ הסוגיות ורבינו ז"ל נ"ל דסובר דפליגי סוגיי אהדדי ואית לן למפסק כתרי סוגיי לגבי חדא דהיינו הכא דמעילה ואית לן כסוגיי דפ"ב דזבחים ודפ' כל הפסולין דאית להו דר' יהודה לא פליג בניתנין למעלה שנתנן למטה ור' יהודה ור"ש שוים בזה ולהני סוגיי כי היכי דאתו רבה ורב יוסף אליבא דר"ש ופליגי אליבא דרבי יהודה דרבי יהודה ור"ש שוים בזה דניתנין למעלה וכו' דתלי סוגיא דמעילה טעמא בהכי וכיון דקי"ל כרב יוסף א"כ אפי' לר' יהודה אם עלו לא ירדו. זה נ"ל נכון לדעת רבינו ז"ל אבל קשה ממ"ש רבינו ז"ל בהלכות מעילה ריש פ"ג דקדשי קדשים ששחטן בדרום מועיל בהם מדברי סופרים דלא אמרו כן בגמ' בפ"ק דמעילה אלא למ"ד אם עלו ירדו אבל אנן דקי"ל אם עלו לא ירדו מועלין בהם מן התורה וכבר הקשה שם כן הרב בעל כ"מ ז"ל ותירץ דאמרו שם דלר' יהודה אם עלו ירדו ואנן קי"ל כרבי יהודה. ודבר תימה הוא זה דהא פסק רבינו ז"ל כאן אם עלו לא ירדו לכך נ"ל לומר דסובר רבינו ז"ל דכשתירצו בגמ' מאי מועלין מדרבנן אליבא דכולהו קאמר והמתרץ גלה לנו פירוש המשנה למקשה ואומר לו אינו כמו שאתה סבור דלמ"ד לא ירדו הוי מדאורייתא דלכולי עלמא הוי מעילה מדרבנן דוקא אפילו אם עלו לא ירדו כיון דאינם יכולים לעלות לכתחילה אין מועלין בהם דבר תורה והוצרך רבינו ז"ל לומר כן משום דקשיא ליה מאי דאמרו שם לימא תניא להא דעולא אמר ר"י כלומר ומאי קמ"ל עולא ואי איתא דלא תירץ כן אלא

משנה למלך

וכן בהמת קדשים שנשחטה בלילה כו'. יש להסתפק אם משלה בהם האור אם תרד או לא דאפשר דכי היכי דמהני משלה האור לשאר פסולים שירדו שיעלו ה"נ מהני להנך דלא או דלמא לא דמי. ובס"פ פרת חטאת (דף ק"כ) גרסינן קדשי קדשים ששחטן בדרום אם ירדו איבעיא להו מהו שיעלו כך היא גירסת התוס' שם וכתבו דבריש פ"ק דמעילה רבה ורב יוסף אם עלו מהו שירדו והכא פשיטא ליה דאם עלו לא ירדו הכא מיירי במשלה בהן האור ומש"ה אליבא דכ"ע אם עלו לא ירדו. נקטינן דאף לרבא דס"ל בשחיטת דרום אם עלה ... משלה בהם האור לא ירד וה"ה לדידן בשאר פסולים כגון שחיטת לילה או נשפך דמה או ... אם משלה בהם האור לא ירדו. ומיהו נ"ל דאליבא דכ"ע אם ירדו הנך פסולים אע"ג ... בהם האור לא יעלו ורב יוסף דקאמר יעלו היינו דוקא בשחיטת דרום דס"ל דאם עלה לא ... אפילו בלא משלה בו האור מהני ליה משלה בו האור לאם ירד שיעלה. אבל בדברים שאם עלה ... מהני משלה בו האור אלא חד דרגא דהיינו שאם עלה לא ירד אבל לא תרי דרגי שאם ... לה. ומחלוקת זה דאם ירדו מהו שיעלו תלוי באותו מחלוקת דפ"ק דמעילה דאם עלו מהו ... ורבינו לא ביאר לנו דין זה ואולי גירסתו היא כגירסת רש"י ז"ל. ועיין ברכת הזבח ריש דמ"ת ודו"ק:

ואם משלה בהם האור כו' קומץ שנתפגל וכו'. לא נתן שיעור רבינו במאי דקאמר ואם משלה בהם האור אי בעינן כולו או רובו או מקצתו. והנה הצד האחד שהוא דבעינן שימשול האור ... דהא בפ' ב"ש אמרינן ה"מ אבר דמיחבר אבל קומץ דמיפרת אימא לא קמ"ל ואי איתא שימשול האור בכולו אין חלוק בין קומץ לאבר. אך אכתי יש להסתפק אי בעינן רובו או לא. ... רש"י כתב אבר דמיחבר איכא למימר כיון שמשלה האור במקצתו נלקט כולו בקדושו כו' ... דס"ה בההיא דר"י דהפיגול והנותר והטמא שהעלן לגבי מזבח פקע איסור מהם ומוקי ... שמשלה בהם האור כיון שמשל במקצתו פקע איסור מהם. אך ראיתי לרבינו שכתב בפ' ... הלכות אלו דין כ"ח פגול או נותר או טמא שהעלן לראש המזבח משמשלה האור ברובן פקע ... מהם הרי שהצריך רוב ובדין זה לא ביאר דעתו ומסתמא נראה דהכא נמי בעינן רוב ... חד לישנא נאמרו וכי היכי דמשלה בהם האור דר"ז הוי ברובו ה"נ דעולא ולרש"י בין דעולא ... הוי במקצת ונ"ל דלא פליגי רש"י ורבינו לענין דינא וזה תלוי בההיא דאמרינן בפ' הקומץ (דף כ"ו) איתמר קומץ מאימתי מתיר שירים באכילה ר' חנינא אומר משמשלה בו האור ... משהצית בו את האור ברובו ופירש"י משלה במקצת ור"ח ור"י לא פליגי אלא בחדא אבל ... כולה חדא מילתא היא וא"כ אליבא דר"ח מימרא דעולא ודר"ז מיירי שמשלה האור ... דכיון שנעשו מצותן פקע איסורן מהם ואפילו אם ירדו יעלו. ולר"י דוקא שמשל האור ברוב ... הכי לא נעשה מצותן ולא פקע איסורם מהם ואם ירדו לא יעלו ורבינו כיון שפסק בפי"ב ... הקרבנות כר"י מש"ה כתב בפי"ח מהלכות אלו משמשלה האור ברובן דוקא דאי לא לא ... נעשו ולא פקע איסורן וכבר כתבנו לעיל דהקטרת קומץ והקטרת איברים כולה חדא מלתא הוי וחד דינא אית להו ורש"י קאי אליבא דר' חנינא ופירש אליבא דר' חנינא משום דלישנא דמשלה האור סתמא הכי משמע וכההיא דהקומץ רבה. ומ"מ אני תמיה למה לא פירש רבינו כאן דבעינן רוב כי היכי דפירש בפי"ח. אשר על כן נ"ל דדוקא בההיא דפ' ח"י בעינן רוב משום דטעמא דר"י דקאמר הפגול והנותר והטמא שהעלן פקע איסורן מהם הוא מטעמא דעולא דקאמר קומץ פיגול שהעלהו על גבי המזבח פקע פיגולו ממנו משום דאם אינו מתקבל היאך מביא אחרים לידי פיגול ופירש"י מאחר שמתקבל לרצות אחרים לפיגולו הוא עצמו לא כ"ש שיתקבל ומה שמרצה אחרים לפיגולו היא משילת האור ברובו דאז הותרו השיריים באכילה אבל קודם לכן לא משום דלא ירצה כתיב כהרצאת כשר כך הרצאת פסול וכדאיתא בפ' כל הזבחים (דף כ"ט) וכיון שלא למדנו שנפקע פיגולו אלא ממה שמרצה אחרים פשיטא דכי היכי דאינו מרצה אלא משמשלה האור ברובו ה"נ לא פקע פיגולו אלא משמשלה האור ברובו ואע"ג דבאימורין לא מרצו לפיגול דמשעת זריקת הדם הוקבעו לפיגול מ"מ ילפינן מקומץ דכי היכי דקומץ ע"כ פקע פיגולו משנעשית מצותו שהרי מרצה אחרים לפיגולם ה"נ אימורים משנעשה מצותן פקע מהם איסורם אבל ההיא דעולא דאם משלה בהם האור דאפילו אם ירדו יעלו טעמא הוי משום דנעשו לחמו של מזבח וכיון שנעשו לחמו אפילו אם ירדו יעלו בהא לא בעינן רוב אלא מכיון שמשלה בהם האור הרי נעשו לחמו של מזבח ואפילו אם ירדו יעלו ומש"ה לא הצריך רבינו כאן רוב. ודע דאמרינן בפ"ג דכריתות (דף י"ד) דהיכא דהעלה אבר פיגול לגבי מזבח ופלגיה אנח על גבי מזבח ופלגיה אאכלאי דמזבח דהשתא דאאכלאי לא פקע פיגולו ואע"פ שמשלה האור ברוב האימורין ואפילו היכא דרוב האבר הוא על גבי המזבח היא בעיא דרמי בר חמא אם הלכו באיברים אחר הרוב ולא איפשיטא ונראה דה"ה נמי דלא מסקינן ליה ואפילו היכא דרוב האבר הוא על גבי המזבח מספיקא לא יעלו ומש"ה לא הביא רבינו דין זה. ולפ"ז יש לתמוה על מ"ש רבינו קומץ שנתפגל כו' דהשתא ומה אבר דמחובר אמרינן דאפילו עלה רובו לא יעלה הכל קומץ דמיפרת לא כל שכן דלא יעלה, ואין לומר דההיא דכריתות היא לענין אכילה דוקא אבל לענין עליה אפילו שלא העלה אלא מקצת האבר יעלה כולו משום דמוכח התם דעליה ואכילה מדמינן להו להדדי שהרי לענין אכילה הביאו בגמ' ההיא דעולא וההיא דעולא לענין עליה נאמר וכדאיתא בפ' ב"ש והתוס' בפ"ג דכריתות ובפ' ב"ש (דף מ"ב) כתבו דההיא דרב אחאי דקומץ פיגול דפלגיה מניח אארעא ופלגיה אסקיה למערכה ומשלה בו האור אסיקנא ליה לכתחלה מיירי כשהיה כבר על המזבח והוא פלגא דנחית אארעא אבל היכא דלא עלה למזבח מעולם לא, ונראה דלפי זה האי משלה בו האור דנקט רב אחאי מיירי לאחר ירידה ואשמעינן דאע"ג דקודם ירידה לא משלה בו האור ואם היה יורד כולו לא היה עולה אפ"ה היכא דלא ירד כולו חשבינן ליה כמחובר ואם משלה בו האור מסיקנא ליה דאי משלה בו האור קודם ירידה הא אפילו ירד הכל יעלה וכדעולא לא שנו אלא שלא משלה בהם האור אבל משלה בהם האור יעלו. והכור הייתי לומר דאפילו דנימא דמשלה בו האור והוא קודם ירידה ניחא דהכא מיירי כשהורידם ועד כאן לא קאמר עולא דאם ירדו יעלו אלא כשירדו מאליהן אבל כשהורידם לא יעלו ואשמעינן רב אחאי דאם לא הוריד אלא מקצת לא יעלה משום

אלא לרבה טובא אשמעינן עולא דלא נימא מעילה מדבר תורה כרב יוסף ואע"ג דרש"י ז"ל כתב שם דאליבא דרבה פריך מאי אשמעינן עולא סובר רבינו ז"ל דפליגי בפירושא דמתני' ואשמעינן דלא כרב יוסף לכך פירש רבינו ז"ל דכולהו מודו דפירושא דמתני' הוי דרבנן ובהכי פריך שפיר:

יא איברים וחלבים וקמצים שלנו בראשו של מזבח כאילו לנו בעזרה ואם ירדו לא יעלו. אבל אם לא ירדו מקטירין אותן לעולם: **יב** ואויר מזבח כמזבח. ואימורי קדשים קלים שהעלן קודם זריקת דמים לא ירדו. שהרי נעשה לחמו של מזבח: **יג** הפריש *שני אשמות לאחריות ושחט את שניהם וקדם והעלה אימורים של אחד מהם קודם זריקה הרי אלו ירדו: **יד** הזבח הפסול והנסכים הפסולים שעלו למזבח. הזבח לא ירד כמו שביארנו מפני שהוא ראוי לאשים. והנסכים ירדו. וכן נסכים הבאים בפני עצמן שנפסלו ועלו וירדו: **טו** עוף שמלקו זר ועלה לא ירד וקומץ המנחה שקמצו ועלה ירד אע"פ שזה פסול וזה פסול זה כאילו לא נתקדש כלל. ואחד הזר ואחד שאר הפסולים: **טז** ואלו אם יעלו ירדו. כל שאינו ראוי לאשים. בשר קדשי קדשים ובשר קדשים קלים. מותר העומר ושיירי מנחות ושתי הלחם ולחם הפנים והקטרת. וצמר שבראשי כבשים ושער שבזקן התיישים והעצמות והגידים. והקרנים והטלפים בזמן שאינן מחוברים אם עלו ירדו: **יז** *קומץ שמיצה שמנו על העצם וירד העצם יחזירו. שהדבר ספק שמא חבורי עולין כעולין הם חשובין: **יח** מזבח הפנימי מקדש פסולים בין ראויין לו בין שאינן ראויין לו. אבל מזבח החיצון אינו מקדש אלא פסולין הראויין לו כמו שביארנו. כיצד מזבח החיצון שעלו לו זבחים שנפסלו לא ירדו. עלתה לו קטרת זרה תרד שאין הקטרת זרה ראויה למזבח החיצון. אבל מזבח הפנימי שעלה לו קומץ מנחה בין כשר בין פסול לא ירד וכן כל

ביוצא

השגת הראב"ד

*שני אשמות וכו' עד הרי אלו ירדו. א"א והוא שזרק דם האחד ולא נזרק דמו של זה ומשום מחוסר זמן קאתי ליה:

השגת הראב"ד

*קומץ שמילה שמנו על העצם. א"א כנוסחא שלנו שמילה שמנו על העצים ומה שפירש הענין לאם ירדו אם יעלו לא נהיר דבר למד מענייני ואין הענין ההוא מדבר לירידה ועלייה אלא לענין חסרון קומץ או חסרון שמנו אם נמצא שמנו על העצים אם נחשוב אותו קודם הקטרתו שהרי עדיין לא משלה בו האור אע"פ שנפל ע"ג עצים שבמערכה דחבורי עולים דהיינו עצים שהם חיבור לקומץ לאו כקומץ דמו והרי חסר שמנו או דילמא כעולים דמו והרי לא חסר שמנו קודם הקטרה וזה הבעיא במנחות פרק הקומץ רבה:

לחם משנה

יב ואויר מזבח כמזבח כו'. בפרק המזבח מקדש (דף פ"ז) אמר ואי אמרת אויר מזבח כמזבח עולת העוף דפסלה במחשבה היכי משכחת לה והיכא הריני מולק על מנת להורידה למחר ולהעלותה ולהקטירה וא"כ כיון דקי"ל דאויר מזבח כמזבח היה לו לרבינו ז"ל לכתוב בפי"ג מהלכות אלו כשכתב פיסול מחשבה דבעוף הוא בכי האי גוונא ולא שסתם פיסול מחשבה בבהמה ובעוף באופן אחד וכתב והעוף בשני דברים במליקה ומצוי הדם:

טו עוף שמלקו זר ועלה לא ירד וכו'. בפרק חטאת העוף (דף ס"ט) כתבו התוס' ז"ל דהיינו לר"ש אבל לר' יהודה ירד כמו לילה ויוצא ודרוס דעבודת דם לא יליף רבי יהודה מדמה ע"כ. כלומר דבפרק המזבח מקדש (דף פ"ד) איפליגו ר' יהודה ור"ש גבי אם עלו לא ירדו דר' יהודה סבר שנשחטה בלילה ונשפך דמה ויצא דמה חוץ לקלעים אם עלתה תרד מהלא מיעוטי דאיתא התם והנהו שם יוצא יליף מבמה ודם לא יליף מבמה משמע דדם לא יליף מבמה ורבינו ז"ל אינו סובר כן דהוא פסק לעיל בפרק זה כר"י וכאן פסק דלא ירד משום דילפינן מבמה כדאמרינן בפרק חטאת העוף והוא סובר דאפילו עבודת דם ילפינן מבמה אלא שאני התם גבי אם עלו דירדו בפ' המזבח מקדש דאיכא הלתא מיעוטי ומסתבר ליה לר"י לאוקומי חד מינייהו בדם דלא ילפינן מבמה כיון דאיכא מיעוטא אבל היכא דליכא מיעוטא ילפינן:

יז קומץ שמילה שמנו וכו' שמא חיבורי עולין כעולין. כלומר השמן שהוא מחובר לעולין שהוא הקומץ הוא כקומץ וכי היכי דהקומץ אם ירד צריך להעלותו ה"נ השמן אבל לאו משום חסרון קומץ אתינן דהא לא איכפת לן. ויש סיועי לפירוש רבינו ז"ל ממה שהקשו התוס' שם בד"ה חרב שנתערב בבלול כו' דדילמא טעמא משום חיסר שמנה ותירץ דלא חשיב ליה היסר שמנה והוקשה להם לפירושו מבעיא דרבה גבי קומץ שמילה שמנה ותירצו דהאי גבי חרב שנתערב בבלול שמניהם נקטרין ולפירוש רבינו ז"ל אין מקום לקושיא זו מבעיא דרבה דהתם לאו משום חסרון דשמן אתינן עלה אלא לענין שאם ירד שיעלה:

וכלי

כסף משנה

יא איברים וחלבים וקמצים שלנו בראשו של מזבח וכו'. בפ' המזבח מקדש (ד… איתמר איברים שלנו בעזרה מקטיר והולך כל הלילה לש בראש… מזבח מקטיר והולך לעולם ירדו רבה אמר יעלו רבא אמר לא יעלו ופסק… דבתרא הוא:

יב ומ"ש ואויר מזבח כמזבח. שם… ר"ל מר"י ואסיקנא דכשמד… בראש המזבח ואוחז הסכר בידו פשיטא… מזבח כמזבח דמי כי מיבעיא ליה [… בקרקע העזרה] *ונקיט ליה בקיא כנגד… מאי תיקו. ויש לתמוה על רבינו שסתם… ולא חילק והר"י קורקוס ז"ל דחק עצמו… שנפשטה הבעיא ממקומות אחרים ולי… לכך אלא מאחר דלא איפשיטא בעיא… לא תרד: אימורי קדשים קלים וכו'. … אע"פ שהעלום בפסלות כיון שנזרק הדם לא ירדו. בר"פ המזבח מקדש ובספ"ק ד… מימרא דעולא ובפ' המזבח מקדש (דף… בעיא דאיפשיטא ועיין במ"ש רבינו רפ"ב… מעילה. וכתבו התוס' דאימורי קדשים… דנקט לרבותא וכ"ש קדשי קדשים…

יג הפריש שני אשמות לאחריות ושח… שניהם וכו' הרי אלו ירדו. פרק קמא דמעילה (דף ז') אילו הפריש… אשמות לאחריות ושחט את שניהם… והעלה אמורים של אחד מהם קודם… אי אתה מודה שאם עלו ירדו. ופירש"י לא… שאם יאבד אחד מהם שיתכפר באחר… דנקט שני אשמות וכ"ש שתי חטאות ד… חמירא קדושתה מאשם. ושחט אח… וקדם והעלה אימורים של אחד מהם… זריקה ואח"כ זרק הדם ואשם שלא… אמורים אי אתה מודה שאם עלו באותן אי… שירכו דזריקה דם דאידך לא מהניא… אימורים דלאו דידיה נינהו משום דמגופא… נינהו עכ"ל. וכתב הראב"ד והוא שזורק… האחד וכו'. ומבואר הוא בדברי רש"י ש… ואין מזה השגה על רבינו שלא כתב… העתיק דברי הגמרא כמנהגו:

יד הזבח הפסול והנסכים הפסולים… למזבח וכו'. פלוגתא דתנאי… ר"פ המזבח מקדש (דף פ"ג) ופסק… שסובר כר' יהושע. ומ"ש וכן נסכים ה… בפני עצמן שנפסלו ועלו וירדו. שם (דף… נסכים הבאים בפני עצמן לדברי כולן י…

טו עוף שמלקו זר ועלה וכו'. בפ'… העוף (דף ס"ט) א"ר יצחק… שתים אחת קמילת זר ואחת מליקת זר… תרד ואחת לא תרד [ולא ידענא] א"ר… מסתברא קמיצה תרד מליקה לא תרד… מליקה דישנה בבמה קמיצה נמי ישנה… וכו' אלא הימא אין קידוש בכלי שרת במנחה בבמה. ופירש"י הילכך לא ילפינן זר במקדש לענין קמיצה מזר בבמה דלא דמי הך קמיצה לכך קמיצה דבמקדש הואיל וקדשה… שרת איפסלא בזר עכ"ל. ומ"ש רבינו כאילו לא נתקדש כלל לעיל קאי וה"ק וקומץ המנחה שקמצו זר ועלה ירד כאילו לא נתקדש כלל אע"פ שזה פסול וזה פסול. ומ"ש… הזר ואחד שאר הפסולים. הכי משמע משום דמהי תיתי לן לפלוגי בינייהו:

טז ואלו אם עלו ירדו וכו' עד אם עלו ירדו. משנה בפרק המזבח מקדש שם:

יז קומץ שמילה שמנו על העצם וכו'. בפרק הקומץ רבה (דף כ"ג) בעיא דלא איפשיטא, ורש"י והראב"ד גורסים על העצים ומפרשים אותה בענין אחר וז"ל ההשגות א"א כנ… שלנו שמנו על העצים ומה שפירש וכו' עד וזה הבעיא במנחות פ' הקומץ. וז"ל הגמרא בעא רבא קומץ שמילה שמנו על העצם מהו חיבורי עולים כעולים דמו או… כעולים דמו ומפרש רבינו לענין ירד אם יחזיר ולא איפשיטא ופסק רבינו דיחזיר משום דמספיקא לא מזלזלינן בקדשים שלא להעלותם שמא הדין נותן להעלותם. ומה ש… הראב"ד שדבר הלמד מענינו הוא וכו' והחס דבריו וזו הבעיא במנחות פ' הקומץ כלומר תדע שאין בעיא זו ענין עליה וירידה שהרי היא במנחות פרק הקומץ דמיירי… הסרון הקומץ או שמנו ואלו היתה ענין לירידה ועליה בזבחים פ' המזבח מקדש ה"ל לאתויי. ואני אומר שאע"פ שטענה זו טענה היא מ"מ אינה מכרחת ולפי גירסת רבינו סוגרן… כמו שפירשה ויש כדמות ראיה לגירסת רבינו מדאמרינן עלה לאו היינו דר"י ור"ל דאתמר המעלה אבר שאין בו כזית ועצם משלימו לכזית וכו':

יח מזבח הפנימי מקדש פסולים וכו' עד וכן כל כיוצא בזה. בפרק שני דזבחים (דף כ"ז:) ויהיבו טעמא בגמרא משום דמזבח הפנימי כלי שרת ופירש"י שהוא כלי… ונמשח *בגמרא ותלינהו:

משנה למלך

דחשיב כמחובר וכאילו לא הוריד וסומכין מצאתי לחילוק זה ממ"ש התוס' בכריתות שאני התם שהיה כולו מתהלך על גבי המזבח ואח"כ הוריד חוץ למטה ע"כ, ומדנקטו הוריד ולא ירד משמע שכוונו לחילוק זה. אך הרואה יראה מ"ש התוס' בפ' המזבח מקדש (דף פ"ה) ד"ה וכולן שפקעו דיותר י"ל שיעלו כשהורידן מהיכא דירדו מאליהן כאופן דע"כ אית לן למימר דהאי ומשלה בהם האור הוא לאחר ירידה. והנה מדברי רבינו נראה דהאי מימרא דרב אתאי הוא אפילו היכא דלא עלה אלא מקצת וכ"כ רש"י בפירוש דאפילו שלא עלה אלא מקצת מסקינן לכוליה וא"כ הדרא קושיא לדוכתה. ונראה דס"ל כמו שפירש ר"ת דשאני קומץ מאימורים דהקומץ כולו חשיב אזכרה אחת וההוא פלגא דעל המזבח משיך ליה לפלגא דארעא דאי לאו הכי ההוא דעל המזבח קומץ שחסר הוא וירד וכיון דמשיך ליה פקע פיגול ממנו אבל פלגא דאבר לא משיך אידך פלגא דהן עצמן שלא הוקטרו אימורין כשר ע"כ. ודע שהתוס' כתבו בפ' המזבח מקדש (דף פ"ה) ד"ה וכולן שפקעו דמימרא דעולא מיירי שמשלה בהם האור פורתא אבל נתעכלו קצת לא יעלו ועוד חילקו דהאי דעולא מיירי כשהוריד אבל אם ירדו לא יעלו ועוד כתבו דאפשר דיעלו דנקט עולא היינו אם ירצה אבל אין חובה להעלותם וכל זה כתבו כי היכי דלא תיקשי לעולא מתני' דקתני וכולם שפקעו מעל גבי המזבח לא יעלו ורבינו לא חלק בזה כלל ונראה דטעמא הוא משום דע"כ לא נצרכו התוס' אלא אליבא דרש"י דפירש דוכלם דמתני' קאי אפסולין וכן אליבא דרב חנינא מסורא דמתני' דעולא אסיפא אבל רבינו פסק כרב מרי דמימרא דעולא לא קאי אלא ארישא וכ"ל דוכולן… לא קאי אלא אעצמות וגידים וכמבואר מדבריו בפ"ו ממעשה הקרבנות שוב אין אנו צריכים ל… התוס' ז"ל משום דמתני' דוכולם אתיא כפשטה:

יא איברים וחלבים וקמצים שלנו כו'. ה"ה אם לנו בכבש וכן בסובב אין לינה פוסלת הוכ… דיומא דף מ"ה ד"ה סודרן ודו"ק. ודין הכבש אפשר שרמזו רבינו לקמן בדין ח'…

יב ואויר מזבח כמזבח כו'. (א"ה עיין בדברי הרב המחבר פי"א מהלכות שגגות דין ד')

יח מזבח הפנימי מקדש כו'. דע דהא דקיי"ל דכלי שרת מקדשין כל דבר הראוי להם… דבר שיש לו שיעור ונתן בכלי שרת יותר מכשיעור לא נתקדש כלל, זה מתבאר… דס"פ לולב וערבה (דף מ"ט) דפריך בגמ' ואמאי נייתי במקודשת ואמר זעירי אין שיעור למ… משמע דאם היה שיעור למים אינם ראויים לכלי ואין הכלי מקדשן וכמו שפירש"י שם והוקשה… ינאי כולם מודים בדין זה כמבואר שם:

וכלי

כיוצא בזה. כשם שהמזבח מקדש את הראוי לו כך הכבש ושאר כלי השרת מקדשין את הראוי להם שהרי נאמר בכלים כל הנוגע בהם יקדש. משיגיע לכבש דבר הראוי לו לא ירד ואף על פי שנפסל. וכן כשיגיע לכלי שרת כל דבר הראוי לו מתקדש ולא יפדה לעולם ואע"פ שנפסל כמו שביארנו באיסורי המזבח: **יט** אין כלי הלח מקדשות את היבש. ולא כלי היבש מקדשות את הלח. במה דברים אמורים במדות הלח והיבש שהיו במקדש כמו שביארנו בהלכות כלי המקדש. אבל המזרקות מקדשות הלח והיבש. וכלי שרת מקדשין דם הפסול ליקרב: **כ** כל כלי השרת אין מקדשין אלא במקדש ואין מקדשין אלא מדעת ואין מקדשין אלא מתוכן ואין מקדשין אלא שלימים. ניקבו אם עושין מעין מלאכתן שהיו עושין והם שלימים מקדשין ואם לאו אין מקדשין. ואין מקדשין אלא מליאין. אבל המדות אין מקדשות חסרות אלא אם דעתו למלאותן. ואם אין דעתו למלאותן מקדשות להפסל אבל לא ליקרב: **כא** כלי שרת מקדשין שלא בזמנן להפסל אבל לא להקרב. כיצד דבר שמצותו ביום שנתקדש בכלי שרת בלילה נפסל וישרף. אבל אינו קרב. כגון שקמץ מנחה בלילה ונתן קומצה לכלי שרת הרי זו נשרפת: **כב** מזבח שנפגם נפסלו כל הקדשים שהיו שם שחוטין במקדש שעדיין לא נזרק דמם. שהרי אין שם מזבח לזרוק עליו ונאמר וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך כלומר תזבח והוא עומד בתקונו לא פגום: **כג** אבל קדשים חיים שהיו שם בעזרה כשנפגם לא נפסלו. אלא כשיבנה המזבח יקרבו שאין בעלי חיים נדחין: **כד** הקדיש בהמות עד שלא נבנה המזבח. כשיבנה מקריבין אותן שהדחוי מעיקרו אינו דיחוי: **כה** וכן אין אוכלין קדשים והמזבח פגום. שנאמר ואכלוה מצות אצל המזבח

כסף משנה

...ם המשכן: כשם שהמזבח מקדש את הראוי לו וכו'. משנה פרק המזבח ...(דף פ"ו). ומ"ש וכן כשיגיע לכלי שרת כל דבר הראוי לו מתקדש. שם. ומ"ש ולא יפדה לעולם. משנה בריש פרק המנחות (דף ק'):

...אין כלי הלח מקדשות את היבש וכו'. משנה פרק המזבח מקדש (דף פ"ח). ומ"ש בד"א במדות הלח ויבש וכו' ...במזרקות מקדשות הלח והיבש. מימרא ...ומואל שם ופ"ק דמנחות (דף ח':):

...רת מקדשים דם הפסול ליקרב. בר"פ ...גמרא דכריתות (דף כ"ג) תנן אמם תלוי ...ד שלא חטא לר' יוסי אם כבר נשחט ...הדם בכום יזרק ופסק כר' יוסי דנימוקו עמו:

...כלי השרת אין מקדשין אלא במקדש. מימרא דשמואל בפ' המזבח מקדש. ...אלא מדעת. מימרא דר"י פ"ק דמנחות. ...ומ"ש ואין מקדשין אלא מתוכן. מימרא ...בפ' המזבח מקדש (דף פ"ח). ומ"ש ...מקדשין אלא שלימים ניקבו אם עושים ...מלאכתן שהיו עושים והם שלימים מקדשין ...או אין מקדשין. משנה שם. ומ"ש ואין ...אלא מליאים. מימרא דשמואל שם. ...כל המדות אין מקדשות חסרות אלא אם ...למלאותם וכו'. שם ופ"ק דמנחות (דף ...)מרא דר"י וברייתא שניהם מליאים אין ...אלא שלימים וכו' א"ר יוסי אימתי ...אין דעתו להוסיף אבל דעתו להוסיף ...ראשון קידש ופירוש מלאים פירש"י שיש ...עור הצריך לאותו דבר ואין דעתו להוסיף ...אין דעתו להשלים השיעור. ומדברי רש"י ...ויש בנוסחא דידן בגמרא חסרון לשון ...בענין המדות. ומה שכתב ואם אין ...מקדשות להפסל אבל לא ליקרב. נראה ...מדאמריק בפ"ק דמנחות (דף ז') בעא ...מר"י כלי שרת מהו שיקדשו פסולים ...) כגון אם קמץ זר ונתן בכלי ויש ...שדין זה סותר מ"ש לעיל בפ' זה כלי ...וקדשים דם הפסול ליקרב. ושמא י"ל ...בין דם לשאר דברים ועי"ל שלמד כן ...בס"פ המזבח (דף פ"ח) אין כלי ...קדשים את היבש אמר רב אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל:

...לי שרת מקדשין שלא בזמנן כו'. בסוף פ' שתי הלחם (דף ק'):

...ג מזבח שנפגם וכו' אבל קדשים חיים שהיו שם בעזרה כשנפגם לא ...כו'. בפ' קדשי קדשים (דף נ"ט) אמר ...ח שנפגם כל הקדשים שנשחטו שם ...והכי א"ר [שמעון] ברבי משום רבי ישמעאל בר' יוסי ומייתי לה מדכתיב וזבחת ...עולותיך ואת שלמיך וכי עליו אתה זובח אלא כשהוא שלם ולא כשהוא חסר וכו' ...ר אחד זה ואחד זה פסולים במאי קא מיפלגי רב סבר בעלי חיים אינם נדחים ...ר ב"ח נדחים. ופירש"י שנשחטו שם בעזרה כשהוא שלם והאי עליו בגינו ובשבילו ...אחד זה ואחד זה בין שנשחטו בשעת פגימתן בין שנשחטו אחר תיקונו פסולים. ופסק רבינו כרב ונתבאר בפט"ו מהלכות מעשה הקרבנות:

...קדיש בהמות עד שלא נבנה המזבח כו'. שם אהא דתניא כל הקדשים שהיו עד שלא נבנה המזבח פסולים פריך נבנה דחויים מעיקרא ניניהו כלומר וכשרים הם:

...ן אין אוכלים קדשים והמזבח פגום וכו'. שם (דף ס') א"ר אלעזר מזבח שנפגם אין אוכלים בגינו שירי מנחה שנאמר ואכלוה מצות אצל המזבח וכי אצל המזבח ...לא בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר אשכחן שירי מנחה קדשי קדשים מנ"ל קדש קדשים קלים מנין אמר אביי אתיא מדרשא דר' יוסי וכו':

ולד

...כו' ועל זה בא רב ואמר אין מקדשין ליקרב וכו' כלומר כשהם חסרים אין מקדשין ליקרב אלא ליפסל אך קשה דשם אמרו איכא דמתני לה אהא אין מנחות ונסכים ...באה ובכורים מן המדומע ואין צ"ל מערלה וכלאי הכרם ואם הביא לא קדש אמר רב ואי תימא רב אשי לא קדש ליקרב אבל קידש ליפסל ורבינו ז"ל בפ"ק מהלכות ...מזבח כתב דאין מביאין מנחות ונסכים לא מן הטבל ולא מן החדש קודם לעומר ולא מן המדומע ואין צ"ל מערלה וכו' ואם הביא לא נתקדשו להיותן ראויים לקרבן אבל ...ליפסל ויהיו כקדשים שנפסלו ע"כ. והוא ודאי כי הא דאיכא דמתני לה שאמרו בפרק המזבח מקדש אע"פ שהרב בעל כ"מ ז"ל לא מצא שם מקומו ודקדק כן מפסול ...משנה בפרק רבי ישמעאל ודאי דמקומו הוא בפרק המזבח מקדש וא"כ איך רבינו ז"ל פסק כתרי לישני. וי"ל דסובר דלא פליגי אהדדי לענין דינא אלא דמר מתני לה אהא ומר מתני לה אהא:

...וקדיש בהמות עד שלא נבנה המזבח וכו' שהדיחוי מעיקרו אינו דיחוי וכו'. קשה דהיתוק ליה מטעמא דאמר לעיל דבעלי חיים אינם נדחים. וי"ל דאמר טעמא שיועיל אף למנחות דאינם בעלי חיים:

לחם משנה

יט וכלי שרת מקדשין דם הפסול ליקרב וכו'. כתב הרב בעל כ"מ ז"ל משום דבפרק בתרא דכריתות אמרו שם בריש פרקא במשנה ר"י אומר אפילו הדם בכוס יזרק ופסק רבינו ז"ל כמותו דנימוקו עמו כלומר דשם אמרו בגמרא דכלי שרת מקדשין נו את הפסול לכתחילה ליקרב וקשה על זה דבהדיא פסק רבינו ז"ל דלא כר' יוסי בפרק שלאחר זה שכתב שם הדם והבשר ישרף וכו' נודע לו אחר שנזרק הדם הבשר יאכל וכו' משמע דדוקא אם נודע לו אחר שנזרק הדם אבל קודם זריקת הדם לא ותו קשיא דבפרק קמא דמנחות (דף ז') אמר והא בעא מיניה ר"ל מר"י כלי שרת מהו שיקדשו פסולים לכתחילה ליקרב ואמר ליה אין מקדשין ותירצו ליקרב אבל מקדשין ליפסל משמע בהדיא' דאין מקדשין ליקרב ואיך כתב רבינו ז"ל דמקדשים ליקרב. ואולי י"ל דרבינו ז"ל ראה בפרק המזבח דאמרו שם בעא מיניה ר"ל מר' יוחנן מהו שיקדשו כלי שרת את הפסולים א"ל תניתוה כשם שהמזבח והכבש מקדשין את הראוי להם כך כלים מקדשין א"ל לכתחילה ליקרב קא מבעיא לי הא נמי תנינא שקבלו פסולים וזרקו את דמו מאי לאו וכו' ומפרש רבינו ז"ל שם כפירוש רש"י ז"ל דפשיט דלכתחילה מקדש ליקרב והוקשה לו מה שהקשו התוס' ז"ל לרש"י ז"ל מההיא דפ"ק דמנחות דמשמע שם דפשט רבי דאין מקדשים ליקרב ולתרץ זה מפרש רבינו ז"ל דהרי מילי פשיט רבי חדא הא דפ"ק דמנחות דכל הפסולים אינו מקדש הכלי שרת אלא ליפסל ולא ליקרב ואידך ההיא דפ' המזבח מקדש דפשיט דהיינו גבי דם דוקא הוא דמקדש אפילו ליקרב ממתניתין דזרקו את דמו פשיט דהיינו קיבלו פסולים הדם ודוקא גבי דם אמרינן הכי וכדכתב הרב בעל כ"מ ז"ל למטה שהוא מחלק בין דם לשאר דברים וטעמא כדכתיבנא:

כ ואין מקדשין אלא מתוכן. בגמרא בפרק המזבח מקדש (דף פ"ח) אמר שמואל כלי שרת אינן מקדשין אלא שלימים אין מקדשין אלא מלאים אין מקדשין אלא מתוכן אין מקדשין אלא מבפנים א"ר אסי אמר ר"י לא שנו אלא שאין דעתו להוסיף אבל דעתו להוסיף ראשון ראשון קדש ע"כ. ואיכא נוסחאות דכתיב בהו הכי אמר שמואל כלי שרת אינן מקדשין אלא שלימין אין מקדשין אלא מלאין אין מקדשין אלא מתוכן ואמרי לה אין מקדשין שלמין ומלאין ובפנים מאי בינייהו בירוצי מדות במתניתא תנא אין מקדשין אלא שלמין ומלאין ומתוכן ומבפנים א"ר יוסי אמר ר"י כו' ע"כ וזהו היה גירסת רש"י ז"ל שפירש בירוצי מדות וכו' ואם רבינו ז"ל היה לו הגירסא הזאת קשה דא"כ כיון דקאמר אין מקדישין אלא מתוכן משמע דאית ליה דבירוצי מדות חול ובהל' כלי המקדש פ"א בירוצי מדות הלח קדש ובירוצי מדות היבש חול וא"כ איך כתב כאן סתם דכל כלי שרת אין מקדשין אלא מתוכן דמשמע דכל בירוצי המדות חול מדקאמר מתוכן דוקא לכך נראה דגורס רבינו ז"ל כגירסא הראשונה בגמרא: אבל המדות אין מקדשין חסרים וכו'. קשה מהו זה שאמר אבל המדות דמשמע דיש חילוק בין מדות למזרקות לענין זה שאין מקדשין חסרים אלא אם דעתו למלאותן ולא ראינו בגמרא חילוק בזה ועוד דלשון רבינו ז"ל שכתב בתחילה ואין מקדשין אלא מלאין משמע דאכל הכלים קאמר. לכך אני הומר דהאי המדות ט"ס הוא וצ"ל אבל אין מקדשין חסרין וכו' ואכל הכלים קאי ומ"מ קשה דלא נאמר שם בגמרא הא דמקדשין ליפסל אלא על כלי הלח שמקדשין את היבש וכדפירש"י ז"ל שם וכן אמר בגמרא על פיסקא דאין כלי הלח כו' אמר רב ואי תימא רב אשי אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל אבל גבי הא דחסרים לא נאמר כלל בגמרא דמקדשין ליפסל והיך כתב רבינו ז"ל בהפך שאמרו בהא דמקדשין חסרים ובהא דכלי הלח אין מקדש את היבש לא אמרו כלל ואולי רבינו ז"ל לא היה לו בגירסתו פיסקא דאין כלי הלח מקדש אלא אמר רב וכו' וקאי אדלעיל מיניה הברייתא שהביא אמר ר"י אימתי בזמן שאין דעתו

והוא

משנה למלך

...' שרת מקדשין דם הפסול ליקרב. עיין ברכת שובה (דף נ"ט ריש ע"ב) ודוק: ...מקדשין אלא מדעת וכו'. ר"ל דאינן מקדשין כלל אף ליפסל ואף שיש דברים שאינן ...מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל וכמ"ש רבינו בפרקין דין זה ודין כ"א מ"מ כשהוא שלא מדעת אינן מקדשין אף ליפסל כן מתבאר בסוגיא הנזכר יע"ש. ודע דאף למ"ד דכלי שרת אין מקדשין שלא מדעת מ"מ משום גזירה דשמא יאמרו לדעת נתקדשו מתקדשין הכי ס"ל לתוקים בפ' לולב וערבה (דף כ') וזעירי פולק עליו בגזירה א כמבואר שם. אך קשה מסוגיא דאמרינן פ' שם

המזבח. והוא הדין לקדשים קלים שאין אוכלין אותן בירושלים והמזבח פגום עד שיבנה:

פרק רביעי

א ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה וחטאת שאבדה ונמצאת אחר שכיפרו הבעלים הרי אלו ימותו. נמצאת אחר שנשחטה החטאת השניה שהפריש קודם שיזרק דמה. הרי זו ספק אם תמות אם תרעה עד שיפול בה מום. לפיכך תמות. וכיצד הן מתות לא שיהרגם בכלי או בידו אלא יכניסם לבית ונועל עליהם עד שימותו. ודברים אלו כולם מפי משה רבינו נשמעו. אין כל הדברים אמורים אלא בחטאת יחיד בלבד. אבל חטאת צבור שאבדה ונמצאת אחר כפרה בין ראויה בין אינה ראויה תרעה עד שיפול בה מום ותמכר ויפלו דמיה לנדבה. ואין אתה יכול לומר בחטאת צבור ולד או תמורה או שמתו בעליה. שכל קרבנות הצבור זכרים ואין הצבור עושין תמורה כמו שיתבאר ואין כל ישראל מתים: **ב** פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן. וכן שעירי ע"ז שאבדו והפריש אחרים תחתיהן. ירעו עד שיפול בהן מום וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה שאין חטאת הצבור מתה. ולמה לא יקרבו עצמן נדבה שהרי זכרים הם. גזרה לאחר כפרה משום לפני כפרה: **ג** המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהם עומדות. משך אחת משתיהן ונתכפר בה האחרת תמות. בא להמלך אומרין לו שיתכפר בזו שהפריש בראשונה והשניה תרעה עד שיפול בה מום ויפלו דמיה לנדבה. היתה אחת מהן תמימה ואחת בעלת מום. תמימה תקרב ובעלת מום תפדה. נשחטה בעלת מום קודם שיזרק דם התמימה הרי זו אסורה בהנאה. היו שתיהן בעלי מומין ימכרו שתיהן ויביא מדמיהם חטאת והשאר יפול לנדבה: **ד** הפריש חטאתו ואבדה. והפריש אחרת תחתיה ואבדה. והפריש אחרת ונמצאו האובדות והרי שלשתן עומדות ונתכפר בראשונה. שנייה מתה ושלישית רועה. נתכפר בשלישית שנייה מתה וראשונה רועה. נתכפר באמצעית שתיהם מתות: **ה** המפריש שתי חטאות לאחריות. מתכפר באי זו שירצה והשנייה תרעה עד שיפול בה מום ויפלו דמיה לנדבה: **ו** הפריש חטאת מעוברת וילדה. הרי היא וולדה כשתי חטאות שנתפרשו לאחריות

כסף משנה

פ"ד א ולד חטאת ותמורת חטאת וכו'. משנה רפ"ד דתמורה (דף כ"א:) ופ"ג דמ[...] (דף י':). ומ"ש נמצאת אחר שנשחטה החטאת השניה שהפרים[...] שיזרק דמה ה"ז ספק וכו'. בפ"ד דתמורה (דף כ"ב:) בעיא דלא איפשיטא. ומ"ש וכי[...] מתות וכו'. פ"ק דע"ז ופ"ד דנזיר (דף כ"ה). ומ"ש ודברים אלו כולם מפי [...] רבינו נשמעו. ברפ"ג דתמורה (דף י"ח) ו[...] דבכורות (דף ט"ז): אין כל הדברים אמ[...] וכו' עד ואין כל ישראל מתים. בפרק דתמורה (דף ט"ו):

ב פר ושעיר של יוה"כ וכו'. בפ' שני ש[...] (דף ס"ה) פלוגתא דתנאי ופסק אלעזר כר"ש דסתם מתני' כוותיה [...] דשבועות (דף י"ב) מייתי לה וגרים ר' [...] ור"ש ולפי גירסא זו פסק כוותייהו משום ד[...] מינהו. ומ"ש ולמה לא יקרבו עצמם נדבה בפ"ק דשבועות שם:

ג המפריש חטאתו ואבדה וכו'. [...] דתמורה (דף כ"ב:) איפליג[...] ורבנן בנמצאת קודם כפרה דלרבי תמות ו[...] תרעה וידוע דהלכה כרבנן ואמר רב אמר רב (דף כ"ג) הכל מודים שאם משך [...] והקריבה שהשניה מתה לא נחלקו אלא [...] לימלך דרבי סבר לא עשו תקנה בקדשים ורבנן סברי עשו תקנה בקדשים ואמרינן [...] התכפר באבודה ושאינה אבודה הרעה. ופי[...] שאם משך אחת מהן והקריבה מדעתו [...] האחרת בידים דגלי דעתיה דלא איכפ[...] מינה ואפי' משך האבודה ונתכפר בה והג[...] היא שלא נאבדה מעולם מתה וכי פליגי היינו בבא לימלך דגלי דעתיה דניחא ליה ש[...] ואע"ג דר' אבא פליג ארב הונא פסק [...] כרב הונא משום דמסתבר טעמיה ועוד ד[...] ליה סתם מתני' כדברי הכל:

היתה אחת מהן תמימה ואחת בעלת [...] וכו'. בפ"ד דתמורה (דף כ"ד) [...] היו לפניו שתי חטאות אחת תמימה ו[...] בעלת מום התמימה תקרב בעלת מום [...] נשחטה בעלת מום עד שלא נזרק דמה [...] תמימה מותרת משנזרק דמה של התמימה [...] ר' אלעזר בר"ש אומר אפילו בשר בעלת [...] בקדירה ונזרק דמה של תמימה יוצא [...] השריפה. ונראה מדברי רבינו שהוא פוסק אלעזר בר"ש וצריך טעם למה פסק כיחי[...] ואפשר שטעמו משום דבגמרא העמידו כר[...] דאין מרגילין כראב"ש ושקלו וטרו אמ[...] בטעמא. ויותר נראה לומר שפסק כרבנן חסרון בדברי רבינו וכך צריך להגיה [...] בעלת מום קודם שיזרק דם התמימה מו[...] אחר שנזרק דמה אסורה בהנאה: היו ש[...] בעלי מומין ימכרו שתיהם וכו'. משנה (דף כ"ב):

ד הפריש חטאתו ואבדה וכו'. מימרא זירא פ' התודה (דף פ':) וה[...] דאביי פליג עליה פסק רבינו כר' זירא ו[...] טעם למה מאחר דאביי בתרא הוא, וה[...] שטעמו משום דלמאי דאמר התם רבא כ[...] תודתו ואבדה וחזר והפריש אחרת תחתיה א"ר זירא וכן לענין חטאות הפריש חט[...] ואבדה והפריש אחרת תחתיה וכו' וכיון [...] בשטת רבא אמרה פסק כמוהו ולא חש לדא[...]:

ה המפריש שתי חטאות וכו'. פ' כילד מערימין (תמורה כ"ה). ומ"ש והשניה ת[...] וכו'. פ' ולד חטאת (שם כ"ד) ופ' מי שהיה טמא (דף צ"ז:):

ו הפריש חטאת מעוברת וילדה וכו'. מימרא דר"י פרק כילד מערימין (דף כ"[...]) המפריש

לחם משנה

כה והוא הדין לקדשים קלים וכו'. בפרק קדשי הקדשים אמר שם דהא דקדשים קלים אתיא מדרשא דר' יוסי ורבינו ז"ל פסק להא דר' יוסי בהל' מעשר שני פרק שני שכתב שם מפי השמועה למדנו מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר שני אינו נאכל אלא בפני הבית וכו'. וצ"ל דרבינו ז"ל גורס בפרק קדשי הקדשים אמר רבינא לעולם קסבר קידשה לעתיד לבא וכמו שגורסים שם התוס' ז"ל ולא כגירסת רש"י ז"ל דגרים קא סבר קידשה לשעתה ולא לעתיד לבא דלדידיה מיתוקם הא מילתא דר' יוסי כמ"ד דלא קידשה לעתיד לבא ורבינו ז"ל פסק בפ"ו מהל' בית הבחירה כמ"ד קידשה לעתיד לבא ולא הוה ליה למיפסק להא דרבי יוסי דפליג עליה אלא ודאי שהוא גורס שם כגירסת התוס' ז"ל דגרסו קידשה לעתיד לבא והאריכו שם בדיבור לייטב הגירסא ולדחות גירסת רש"י ז"ל ע"ש. אבל מ"מ קשה דבתמורה (דף כ"א) על מתניתין דאם באו התמימים מה"ל יקריבו הקשו מבן אנטיגנוס דהעלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו ותירצו שם דמתני' דאמרה דקרבו הוא רבי ישמעאל דדריש להיקשא דמעשר לבכור לומר דמעשר אינו נאכל אלא בפני הבית וברייתא דאמרה דאין מקבלין ממנו היא ר"ע דדריש להיקשא דבכור למעשר לומר דממקום שאתה מעלה בכור אתה מעלה מעשר שני. ורבינו ז"ל כפ"ב מהל' מעשר שני כתב דהיקשא דבכור למעשר הוא לענין שאינו נאכל אלא בפני הבית כר' ישמעאל ובפ"א מהלכות בכורות כתב אין מביאין בכורות מח"ל לארץ שנאמר ואכלת וכו' והיינו היקש דר"ע וא"כ הוי כמזכי שטרא לבי תרי. וי"ל דרבינו ז"ל סובר דר"ע לא פליג על ר' ישמעאל ור' ישמעאל הוא דפליג על ר"ע ואומר דהיקשא לענין דאינו נאכל אלא בפני הבית אתא לחוד ולא לשום דבר אחר ור"ע מוסיף עליו ואומר דאתי נמי לענין דאין מביאין מח"ל לארץ משום דאין היקש למחצה ומקשינן מעשר לבכור לכל מילי והא דמפרש רבינו ז"ל כן משום דבפרק קדשי קדשים שקיל וטרי גמ' אליבא דר"י טובא ואמר דהא דקדשים קלים אין נאכלים כשנפגם המזבח מיניה נפקא משמע דהלכתא כוותיה וקי"ל הלכה כר"ע מחבירו ולכך הוצרך לומר רבינו ז"ל דהא דר"י לא פליג עליה דר"ע אלא שמוסיף עליו כי היכי דלא תקשי הלכתא אהלכתא:

פ"ד ג נשחטה בעלת מום קודם שיזרק דם התמימה מותרת אחר שנזרק דמה אסורה בהנאה. כך צריך להגיה בדברי רבינו ז"ל דפוסק כרבנן וכ"כ הר"ב כ"מ ז"ל בסוף אבל מ"מ בתחילה דפסק כר' אלעזר בר"ש משום דבסוף פ"ד דתמורה אוקמוה הכיא דאין מרגילין כוותיה דאל"כ בההיא פוסק רבינו ז"ל בסוף פ"א מהלכות בכורות הפך מההיא דאין מרגילין שכתב שם המפשיט בכור וכו' אם רצה לסרגיל מרגיל וכן שאר פסולי המוקדשין וכתב שם הרב בעל כ"מ ז"ל משום דאוקמוה כהנאי דלית הלכתא כוותייהו א"כ ודאי דא"א לומר דפסק כאן כר"א ב"ש:

ו הפריש מעוברת וילדה כו'. קשה דבפ' כילד מערימין (דף כ"ה) א"ר יוחנן כן ואיתותב שם מברייתא דהאומר לשפחתו ואמרו שם תיובתא דר"י תיובתא וא"כ איך פסק כן רבינו ז"ל. וי"ל משום דבתר הכי אמרו אם עיברו משוייר תנאי ורבק כר"י דאם עיברו רמוייר ור' יוסי סבר אינו משוייר ורבינו ז"ל פסק כרבנן והשתא ליכא תיובתא מההיא ברייתא דברייתא אתיא כר"י ור"י כרבנן גם דבתר הכי אמר דכ"ע שיירו משוייר כר"י ואע"ג דבדרך דחיה איתמר מ"מ כפי סברת המקשה ר"י כרבנן ופסק רבינו ז"ל כן אבל ק"ק דשם אמרו דאי אמרינן שיירו משוייר איך אמרינן במתני' היא שלמים וולדה עולה הרי זו ולד שלמים הרי זו שלמים מבעי ליה ותירצו דכן נ"ל ואמר רב לתנא שני הרי זו שלמים וא"כ כיון דרבינו ז"ל פסק כר"י דאם שיירו משוייר איך כתב בהלכות מעשה הקרבנות היא שלמים וולדה עולה וכו' ולדה שלמים היה לו לומר הרי זו שלמים ואולי רבינו ז"ל לא דקדק אלא נקט לשון המשנה ועוד י"ל דרבינו ז"ל פוסק אם שיירו אינו משוייר ומ"מ פסק כר"י גבי מ[...] חטאת מעוברת מטעמא דמתכפר בשבח הקדש דאמרו שם מתקיף לה רבא ממאי דטעמא דר"י אם שיירו משוייר דילמא היינו טעמא דר"י דאדם מתכפר בשבח הקדש וקשו ב[...] ז"ל דהכא משמע דלית ליה לר"י אדם מתכפר בשבח הקדש ובפ' בתרא דכריתות אית ליה לר"י הכי ותירצו דיש לחלק בין שבח הקדש דהודה לשבח הקדש דחטאת. ורבינו ז"ל [...] דאינו מחלק בכך **אלא דסובר דר"י אין הכי נמי דאית ליה הכי אלא מאי דאיתותב ר"י ולא אהדר כלל הוא בטעמא ולא בדינא דדינא קושטא הוי משום דאדם מתכפר בשבח** [...] **אלא בטעמא דהיה אומר דאם שיירו משוייר בהא איתותב ולהכי לא אהדר ליה כלל:**

כל

משנה למלך

[...] עדות (דף נ') וכי נעקר מאי הוי גברא למאי דצריך קא מכוין ותירצו משמיה דרב זאת אומרת כלי ברה מקדשין שלא מדעת, ולפי סברת תוספות היינו לטעמא הוא משום שמא יאמרו לדעת הם. ושמא שאני התם דאין שיעור למים ואיכא למיחש שמא יאמרו אבל הכא דאיכא שיעור ליכא למי[...]

כה והמזבח פגום עד שיבנה. עיין בתוס' פ' הזהב (דף נ"ג) סוף ד"ה לא ודו"ק:

השולח

לאחריות: ז המפריש חטאתו ועברה שנתה. תרעה עד שיפול בה מום ותמכר ויביא בדמיה אחרת. וכן אם הפריש חטאתו ונפל בה מום יביא בדמיה אחרת: ח כל חטאת שאבדה ונמצאת קודם כפרה. (אע"פ שנמצאת בעלת מום או שנמצאת אחר שעברה שנתה), אינה מתה אלא תרעה עד שיפול בה מום ויפלו דמיה לנדבה. נמצאת אחר כפרה אע"פ שנמצאת בעלת מום או עברה שנתה הואיל והיתה אבודה בשעת כפרה הרי זו תמות: ט היתה גנובה או גזולה בשעת כפרה ואחר כך חזרה. אינה מתה אלא תרעה. לא שמעו ממשה רבינו אלא אבודה. היתה עיקר אבידתה בלילה אע"פ שהיתה אבודה בשעת כפרה. אינה מתה אלא תרעה: י אבדה ממנו ולא מן הרועה. או שאבדה מן הרועה ואינה אבודה מבעליה. אינה מתה אלא רועה: יא וכל אלו שרועות רועות עד שיפול בהן מום ויפלו דמיהן לנדבה: יב היתה אבודה ממנו ומן הרועה ואחר מכירה אפילו בסוף העולם. הרי זו ספק לפיכך תמות: יג היתה נחבאת אחורי הדלת או בסתר המדרגה הרי זו אבודה. שהרי אין אדם רואה אותה בשעת כפרה. היתה בשדה או באגם הרי זו ספק אבודה שמא יש שם אדם רואה אותה בשעת כפרה. לפיכך תמות מספק: יד השולח חטאתו ממדינת הים. מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים. במה דברים אמורים בחטאת העוף. או בחטאת בהמה של אשה שאינה בת סמיכה כמו שביארנו. אבל אשם ודאי שמתו בעליו. ושכפרו בעליו. ירעה עד שיפול בו מום וימכר ויפלו דמיו לנדבה. שכל שבחטאת תמות באשם ירעה עד שיפול בו מום ויפלו דמיו לנדבה: טו כל אשם שניתק לרעייה. אם הקריבו עולה כשר. ולמה לא יקרב בעצמו

כסף משנה

ז המפריש חטאתו ועברה שנתה וכו' מימרא דר"ל רפ"ד דתמורה. מ"ש וכן אם הפריש חטאתו ונפל בה מום יביא בדמיה אחרת. משנה בספ"ד דתמורה (דף כ"ג):

ח כל חטאת שאבדה וכו'. ברפ"ד דתמורה תנן ולד חטאת וחטאת שמתו בעליה ימותו שעברה שנתה ושאבדה ונמצאת בעלת מום אם משכיפרו הבעלים תמות וכו' ואם עד שלא כיפרו הבעלים תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה אחרת ובגמרא אמר ר"ל חטאת שעברה שנתה רואין אותה כאילו עומדת בבית הקברות ורועה. ופירש"י רועה עד שתסתאב. תנן שעברה שנתה ואבדה ונמצאת בעלת מום אם משכיפרו בעלים מתה תיובתא ופירש"י דקתני דר"ל דפסיק ואמר רועה ומשמע אפי' קודם כיפרו הבעלים. ואסיקנא הכי קתני עברה שנתה ואבדה או אבדה ונמצאת בעלת מום משכיפרו הבעלים מתה קודם שכיפרו הבעלים תרעה עד שתסתאב ותמכר ופירש"י עברה שנתה ואבדה ונמצאת תמימה וכיפרו הבעלים באחרת או אבדה ונמצאת בעלת מום דהכא נמי תרתי לריעותא וכיפרו הבעלים באחרת מתה קודם שכיפרו הבעלים שאין רואים לכפר באחרת תרעה הך דעברה שנתה ואבדה ונמצאת תמימה וכי אמר ר"ל דאפי' כיפרו אח"כ רועה בלא אבדה דחדא הוא דאיכא ריעותא. ונראה שיש ייתור לשון בדברי רבינו וכך למוחקו וכך צריך להגיה כל חטאת שאבדה ונמצאת קודם כפרה אינה מתה אלא רועה עד שיפול בה מום ויפלו דמיה לנדבה:

ט היתה גנובה או גזולה וכו'. מימרא דאביי שם: היתה עיקר אבידתה בלילה אע"פ שהיתה אבודה בשעת כפרה אינה מתה אלא תרעה. ג"ז שם:

י אבדה ממנו ולא מן הרועה וכו'. מימרא דרב פפא שם:

יא וכל אלו שרועות רועות עד שיפול בהם מום ויפלו דמיהן לנדבה. בפ' שליש' דתמורה (דף י"ט):

יב היתה אבודה ממנו ומן הרועה וכו'. בפ"ד דתמורה (דף כ"ב:) בעיא דלא איפשיטא:

יג היתה נחבאת אחורי הדלת. שם ה"ד אבודה א"ר אושעיא אפילו אחת [...]רו וכו' ור"י אמר אחורי הדלת הוא דליכא [...] חזי לה אבל אגראי דאיכא דחזי לה לא [...] אבודה או דילמא אחורי הדלת דאי מהדר [...] חזי לה הויא אבודה וכ"ש אגראי דלא [...] לה תיקו. ופסק רבינו כר"י ונראה שהוא [...] אגראי בסתר המדרגה ומספק פסק לחומרא. ורש"י פירש בע"א: היתה בשדה או באגם וכו'. אפשר שרבינו מפרש שגם זה בכלל אגראי שכתבתי בסמוך:

יד השולח חטאתו ממדינת הים וכו'. משנה בפ' כל הגט (דף כ"ח). ומ"ש בד"א בחטאת העוף וכו'. שם בגמרא (כ"ח:) והא בעי סמיכה אמר רב יוסף [...]בן נשים רב פפא אמר בחטאת העוף: אבל אשם ודאי שמתו בעליו וכו'. משנה דתמורה (דף כ"א ע"ב). ומ"ש שכל שבחטאת תמות באשם ירעה וכו'. ברפ"ג דתמורה (דף י"ח):

טו וכל אשם שניתק לרעייה אם הקריבו עולה כשר. שם ופ"ק דמנחות (דף ד') ובפסחים פרק אלו דברים (דף ע"ג) [ובזבחים ס"א] (דף ה':) אמר רב הונא [אמ]ר רב אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם כשר לעולה ניתק אין לא ניתק לא ופירש"י [נית]ק לרעייה שמתו בעליו או שנתכפרו באחר וניתק מדין אשם לרעייה שאמרו לו ב"ד [...]הו וירעה ושחטו סתם כשר לעולה הואיל וסופו לקיץ המזבח שהוא עולה. ניתק אין [לא נית]ק שם אשם מיניה משנמסר לרועה וקם סתמיה לעולה לא ניתק לא הוי סתמיה [...] דאמר קרא [אשם] הוא בהווייתו יהא. ובפסחים פרק אלו דברים מסיק עלה לא [...]א שחטו סתם [כשר לשום עולה] אלא אימא שחטו לשום עולה כשר. ומ"ש רבינו ולמה לא יקרב בעצמו לכתחלה וכו'. בפסחים פ' אלו דברים שם:

המפריש

לחם משנה

ח כל חטאת שנאבדה ונמצאת קודם כפרה אע"פ שנמצאת בעלת מום או שנמצאת אחר שעברה שנתה אינה מתה אלא תרעה עד שיפול בה מום וכו'. ברים פ"ד דתמורה אמרו במשנה ושעברה שנתה ושאבדה ונמצאת בעל מום אפילו משכפרו הבעלים תמות ואינה עושה תמורה. ופירש"י ז"ל שם דמתניתין היא אפילו נמצאת קודם כפרה לכ"ע ואפילו רבנן דפליגי עליה דרבי גבי מפריש חטאתו ואבדה שאם נמצאת קודם כפרה תרעה מודו הכא דתמות משום דאיכא תרתי לריעותא דהיא בעלת מום והתוס' כתבו בהפך דאדרבא ריבוי הריעותות מביאות לידי רעיה ומתני' לרבנן לא הוי אלא בנמצאת לאחר כפרה והא דנקט בעלת מום לרבותא נקטיה דאפי' בעלת מום דאיכא תרתי לריעותא והיה אפשר לומר דתרעה קמ"ל דאפילו הכי תמות כיון שנמצאת אחר כפרה אבל קודם כפרה בכל גוונא תרעה לרבנן. ודעת רבינו כפירוש התוס' ז"ל שכתב למטה נמצאת אחר כפרה אע"פ שנמצאת בעלת מום או עברה שנתה הואיל והיתה אבודה וכו' וזהו כדעת התוס' והודיענו דאע"ג דאיכא ריבוי ריעותות מ"מ תמות כיון שהיה אחר כפרה וכאן קודם כפרה כתב שתרעה כשנמצאת בעלת מום הפך מדברי רש"י ז"ל דסובר דאפי' לרבנן כיון דאיכא ריבוי ריעותות תמות אלא שקשה לשון רבינו ז"ל שכתב כאן אע"פ שנמצאת בעלת מום דכיון דהוא סובר דריבוי ריעותות גורם לרעיה כדפירשו התוס' ז"ל וכמו שגלה דעתו למטה אע"פ שנמצאת כו' לא היה לו לכתוב כאן אע"פ שנמצאת וכו' דמשמע דריבוי ריעותות גורם למיתה ונמצא דלשון אע"פ האמור בתחלה ולשון אע"פ האמור בסוף סותרים זה את זה לכך נראה להגיה לשון רבינו ז"ל כמו שהגיהו הרב בעל כ"מ ז"ל אבל מ"מ מה שהביא פירש"י ז"ל על רבינו ז"ל אינו נאות דאין דעתו אלא לפרש כפירוש התוס' ז"ל כמו שכתבנו:

יג או בסתר המדרגה וכו'. לאו היינו בעיא דאגראי כדכתב הרב בעל כ"מ ז"ל אלא בעיא דאגראי הוא מ"ש לקמיה היתה בשדה או באגם וכו' והיינו הבעיא אבל הא דסתר המדרגה אין זו הבעיא אלא נפקא ליה לרבינו ז"ל משום דמשמע דהיינו אחורי הדלת דכיון דאינו רואה אותה הוי כאחורי הדלת. והתימה מהרב בעל כ"מ ז"ל שהיה כבור לומר דהיינו בעיא דאגראי שהרי כתב כאן שהרי אין אדם רואה אותה והבעיא הוא אם יש שם אדם רואה או לא ועוד דכאן כתב דהרי זו אבודה בהחלט כאילו אין כאן בעיא ובבעיא כתב הרי זו ספק וכן דעתו לכתוב בכל הבעיות. ותו תימה על הרב בעל כ"מ ז"ל שכתב על ההיא דבשדה או באגם אפשר שגם זו בכלל אגראי והיך עשה מעיקר טפל ומי שאינו אפי' טפל עשאו עיקר ומ"ש הוא אפשרי: שמא יש שם אדם רואה. בגמרא אמרו אבל אגראי דאיכא דחזי לה ופירש"י ז"ל שהלכה למדברות ומתערבת שם בבהמות של אחרים ואותם אחרים עצמם אין מכירין בה א"ה כיון דאיכא דחזי לה דאותן אחרים חזי לה ואע"ג דאין מכירין אותה הויא אבודה ע"כ. ורבינו ז"ל מלשון שכתב שמא יש שם אדם רואה וכו' נראה שמפרש דה"ק אולי איכא איניש דחזי לה:

טו ולמה לא יקרב בעצמו עולה לכתחילה וכו'. בפסחים פ' אלו דברים (דף ע"ג) אמרו אמר רב הונא אמר רב אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה אלמא קא סבר לא בעי עקירה אי הכי כי לא ניתק נמי גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה ולפי גירסא זו אין מקום לדברי רבינו ז"ל שכתב שהטעם שאינו נקרב לכתחילה משום גזירה דבגמרא לא אמרו אלא דהיכא דלא ניתק אינו כשר משום גזירה אבל אין הטעם הזה לומר שלא יקרב לכתחילה אלא ודאי שהוא גורם כמ"ש התוס' ז"ל בפ"ק דמנחות (דף ד') לתרץ הקושיא דהקשו סוגיות אהדדי דסוגיא דפסחים משמע דניתוק דרבנן ובסוגיא דזבחים משמע דניתוק דאורייתא וז"ל ורבינו שמואל לא גרים התם כי לא ניתק נמי אלא הכי גרים אי הכי לכתחילה נמי פי' יכול לשוחטו כיון דלא בעי עקירה ואמאי נקט ושחטו סתם דמשמע דיעבד דבשלמא דאי הוה אמר ושחטו לשם עולה דבעי עקירה ניחא דנקט בדיעבד אפי' לאחר ניתוק גזרה שמא ישכח לעוקרו ומשני דכי לא בעי עקירה נמי אסור לכתחילה אטו לפני כפרה ע"כ. וגירסא זו היה לו לרבינו ז"ל ואע"פ שהתוספות כתבו דקשה למחוק הספרים אולי בספרי רבינו ז"ל היה גירסא זו ודבריו הם כדברי הגמ'. אבל עדיין קשה דנראה דרבינו ז"ל פוסק דבעי עקירה ובתירוץ שתירצו אלא אימא שחטו לשם עולה כשר וכן כתב הרב בעל כ"מ ז"ל וכן נראה מדבריו שכתב אם הקריבו עולה כשר ולא כתב הקריבו סתם משמע דבעינן שיהא לשם עולה וכן נראה

משנה למלך

יד השולח חטאתו ממדינת הים וכו'. משנה בפ' כל הגט (דף כ"ט). ואף שרבה חילק שם בין זקן שהגיע לגבורות לזקן שלא הגיע לגבורות הא אסיק ליה אביי [...]בתא וכמ"ש ה"ה סוף פ"ו מהל' גירושין. אך קשה דהיה לו לחלק ולומר דאם הניחו גוסס אין [...]בין אותו וכמ"ש בפ' גירושין. וראיתי לתוס' בפ"ה דיומא (דף כ"ה) ד"ה והתנן שכתבו דהא [...]ר הפס אבל הגיע לגבורות לא ה"מ גבי גט משום חומר דא"א אבל בשולח חטאתו אין חלוק בין הגיע ללא הגיע וחדע דאמתני' דסמכיה גט קאמר לה הכא ולא אמתני' דשולח חטאתו ע"כ. ולכאורה נראה דאף מאי דקאמר רבה התם דאם גוסס לא לא קאי אלא לחלוקת המביא גט משום חומר דא"א אבל בשולח חטאתו אפילו הניחו גוסס מקריבין אותו שסרי מההכרח שהכריחו דבשולח חטאתו אין חלוק בין הגיע ללא הגיע גם אנו נכריח ג"כ דבשולח חטאתו אין חלוק בין הניחו חולה לבניחו גוסס וגם הוא ניחא עם שפסק רבינו וכתב השולח חטאתו ולא חילק. אבל הדבר הוא זה

בעצמו עולה לכתחילה. גזירה לאחר כפרה משום לפני כפרה: **טז** המפריש נקבה לאשמו תרעה עד שיפול בה מום ותמכר ויביא בדמיה אשם. אם הקריב אשמו יפלו דמיה לנדבה. וכן ולדה: **יז** הפריש נקבה לעולתו וילדה זכר ירעה עד שיפול בו מום ויביא בדמיו עולה: **יח** *אבל הדיוט שהפריש זכר לחטאת ונשיא שהפריש שעירה לחטאת. וכהן משיח שהפריש פרה לחטאת הרי אלו אין מתקדשין לא קדושת הגוף ולא קדושת דמים. לפיכך ימכרו שלא במום: **יט** הביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא או שחטא ודאי. אם עד שלא נשחט ירעה עד שיפול בו מום ויפלו דמיו לנדבה מפני שלבו של אדם דוה על עונותיו והואיל ועל ספק הפרישו גמר בלבו להקדיש. הפרישו אפילו ע"פ עדים והוזמו יפלו דמיו לנדבה. ואם אחר שנשחט נודע לו. הדם ישפך והבשר ישרף כשאר פסולי המוקדשין. נודע לו אחר שנזרק הדם. הבשר יאכל לכהנים ככל האשמות: **כ** אשם ודאי אינו כן. אם עד שלא נשחט נודע לו שלא חטא יצא וירעה בעדר כשאר החולין ואין בו קדושה כלל. ואם משנשחט הרי זה יקבר. ואם משנזרק הדם. הבשר יצא לבית השריפה כשאר פסולי המוקדשין: **כא** מי שנתחייב באשם תלוי והפריש שנים לאחריות. מתכפר באחד והשני ירעה עד שיפול בו מום ויפלו דמיו לנדבה. ואין צריך לומר באשם ודאי שהוא כן: **כב** כל האשמות שבתורה באין בני שתים ובאים בכסף שקלים. חוץ מאשם מצורע ואשם נזיר שהם בני שנה ואין לדמיהם קצבה. אשם תלוי בא מן הקטנים או מן הגדולים. ומפי השמועה למדו שאינו בא אלא בכסף שקלים: **כג** הוזלו אילים ולא ימצא איל בשתי סלעים אין לו תקנה אלא ישהא עד שיוקרו ויביא בשתי סלעים

שהרי

השגת הראב"ד

*אבל הדיוט וכו' עד הרי אלו אין מתקדשין. א"א אין דבריו מחוורים שכל אותן דברים שאמורים בתמורה לדעת ר"ש הם דקא סבר כל דלא חזי לאלתר להקריבה לא חיילה קדושה עליה. וכן אמר על מפריש נקבה לאשם תמכר שלא במום ואולי מפני שאמר אין אני רואה דבריו של ר"ש בפסח מכלל דבאשם רואה את דבריו. ועוד דבגמרא קא טרח לפרושי טעמא דר"ש באשם:

לחם משנה

נראה ממ"ש רבינו ז"ל בפ"ד מהל' קרבן פסח דפסח שחטו אחר שיודע שמשכו הבעלים את ידיהם או מתו או נטמאו ונדחו לפסח שני הרי זה ישרף מיד. ומזה נראה דבעי עקירה דאי לא בעינן עקירה סתמיה לשלמים הוא ואין זה פסולו בגופו אלא מחמת דבר אחר והיה לו לומר תעובר צורתו וכמו שהקשו בפ' אלו דברים וז"ל אלא אי אמרת לא בעי עקירה מרישא הוה ליה שלמים וכו' ומשמע ואפילו שחטו אחר שנודע שמשכו הבעלים איתא לכך קושיא כיון דסתמיה לשלמים קאי א"כ נראה דפסק דבעי עקירה וזהו תימה דהירון זה שאמרו אלא אימא שחטו לשום עולה כשר וכו' לא קאי בגמרא לפי המסקנא דהא הקשו שם ולר' חייא בר גמדא וכו' והירצו אלא אמר רב הונא וכו' ודחו התירוץ הראשון. ואין לומר דסובר רבינו ז"ל דמ"ש ולר' חייא ר"ל דלדידיה הקשי ברייתא דלעיל דאית ליה דלא בעי עקירה ולדידיה תריץ רב הונא ואוקי כגון שהפרישו קודם חצות וכו' אבל רב אית ליה דבעינן עקירה וכמו שתירצו אלא אימא שחטו לשם עולה כשר אי אפשר לומר כן הדא דגמרא קאמר אלא וכו' דמשמע דסדר לגמרי ממאי דקאמר מעיקרא ועוד דהקשו בתר הכי מידי הוא טעמא אלא לרב וכו' משמע דתירוץ זה תירצו נ"כ בעד רב כי היכי דלא לפלוג אר' חייא בר גמדא דאי תירוץ זה אינו לרב א"כ אין כאן מקום להקשות מידי הוא טעמא וכו' וא"כ ודאי דכל זה הוי אליבא דרב וא"כ משמע דתירוצא קמא לא קאי לפי המסקנא ועוד קשה דמדנתן טעם גזירה אחר כפרה אטו לפני כפרה משמע דאית ליה דלא בעי עקירה דהא בגמרא לא אמרו טעם זה אלא למאי דאמרינן דלא בעי עקירה דקשה לן אפילו לכתחילה נמי וכמו שפירשתי לפי גירסתו ז"ל וצ"ע:

יח אבל הדיוט שהפריש וכו'. מ"ש הרב כ"מ ז"ל ואפשר לדחוק ולומר וכו' להרן דברי רבינו ז"ל הם דברים מבוארים בדברי רבינו ז"ל בסוף פ"א מהל' המורה שהוא מחלק בכך שכתב שם שכל המשנה בחטאות לא נתקדשה כלל וכו' שם הארכתי לבאר טעם רבינו ז"ל, והתימה מהר"א ז"ל שחשב לומר דבאשם פוסק רבינו ז"ל כר"ש דשם כתב רבינו ז"ל בהדיא בהפך ואולי דעת הר"א ז"ל לומר דיש מקום להעמיד דין זה אבל לא מטעמו של רבינו ז"ל דהוא פסק כרבנן בכל ואין לפסוק כמותם אלא בפסח דוקא:

הפריש

כסף משנה

טז המפריש נקבה לאשמו וכו' עד ויפלו דמיה לנדבה. משנה בפ"ג דתמורה (דף י"ט) ומ"ש וכן ולדה. שם הא דתנן דמפריש נקבה לעולה וילדה זכר ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו עולה ר"א אומר הוא עצמו יקרב עולה א"ר יוסי חנינא מודה ר"א במפריש נקבה לאשם דאין בנה קרב אשם:

יז הפריש נקבה לעולתו וילדה זכר וכו'. משנה כהבתיה בסמוך:

יח ומ"ש אבל הדיוט שהפריש זכר לחטאת ונשיא שהפריש שעירה לחטאת וכו'. שם ת"ר המפריש נקבה לעולתו ולפסחו ולאשמו עושה תמורה וכו' עד רשב"ע אומר תור או בן יונה. ופירש"י לפסחו ולאשמו מליט אשם ופסח נקבה וכו' עד דאפילו נדבה דעשיר כתם חויא עולת העוף: וכתב הראב"ד אבל הדיוט וכו' עד הרי אלו אין מתקדשים א"א אין דבריו מחוורים שכל אותם דברים וכו' עד לפרושי טעמא דר"ש באשם. ואיני יודע איך נתפייס הראב"ד ביישוב השגה זו במ"ש ואולי מפני שאמר רבינו אין אני רואה דבריו של ר"ש בפסח וכו' שאילו היה רבינו פוסק במפריש נקבה לאשם תמכר כר"ש היו טענות אלו טענות אבל מאחר שרבינו פוסק בה שתרעה וכרבנן אין טענות הלו טענות דה"ל כמזכי שטרא לבי תרי. ואפשר לדחוק ולומר שטעם רבינו הוא מדאמרי' אלא מעתה כ"נ שהקדיש פרה לפני הקדש יחיד שהפריש שעיר לשעירתו הקדש א"כ נשיא שהפריש שעירה לשעירו הקדש משמע דפשיטא ליה לגמרא בכל הני דלא קדש לדברי הכל ואע"ג דבמקריב נקבה לאשם סבר ת"ק דתרעה בהני דחטאת ניהו סבר דלא קדשי:

יט הביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא וכו'. בכריתות רפ"ו (דף כ"ג) המביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא [אם עד שלא נשחט] יצא וירעה בעדר דברי ר"מ וחכ"א ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה ובגמרא במאי פליגי ר"מ סבר כיון דלא צריך ליה לא מקדיש ליה ורבנן סברי מתוך שלבו נוקפו גומר ומקדיש הנא בין שנודע שחטא ובין שנודע לו שלא חטא פליגי ר"מ ורבנן. ומ"ש הפרישו אפי' ע"פ עדים והוזמו יפלו דמיו לנדבה. שם (דף כ"ד) אמר רב יהודה אמר רב מודים חכמים [לר"מ] באשם שהוזמו עדיו שיצא וירעה בעדר מ"ט ע"כ לא פליגי רבנן עליה אלא היכא דאפרשיה על פי עצמו דאמרינן לבו נוקפו אבל היכא דע"פ עדים אפרשיה לא הוה סמוך עילוויהו דעדים דסבר דילמא אתו אחריני ומזמי להו מתיב רבא ... הנסקל אינו כן וכו' בפלוגתא אשם תלוי שהוזמו עדיו ר' אלעזר אומר הרי היא כמנחת קנאות וכו' תנא לחולין ר"י אמר ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה ופסק רבינו כר"י לגבי רב ועוד דרבא דבתרא הוא מתיב לרב ואע"ג דבמי שינויא דחיקא הוא. ומ"ש רבינו יפלו דמיו לנדבה. כלומר אחר שרעה עד שנסתאב. ומ"ש ואם אחר שנשחט נודע לו הדם ישפך והבשר ישרף וכו'. שם במשנה. ומ"ש נודע לו אחר שנזרק הדם הבשר יאכל וכו'. גם זה שם במשנה:

כ אשם ודאי אינו כן וכו' עד הבשר יצא לבית השריפה. גם זה שם במשנה:

כא מי שנתחייב באשם תלוי וכו'. שם אמר רב ששת דמודה ר"מ בהא [ויהיב טעמא] משום דכיון דאפריש תרי סבר אי מירכס חד מיכפרנא באידך וכיון דגלי דעתיה דלבו נוקפו היה כו' גמר והקדישו ופירש"י לאחריות שאם יאבד האחד יקריב לחבירו:

כב כל האשמות שבתורה באים בני שתים וכו'. משנה בפ' כל התדיר (דף צ':) ופירש"י ובאים בכסף שקלים (כדיליף בפ' דם שחיטה) דכתיב בערכך כסף שקלים באשם מעילות ואתי אשם תלוי ואשם גזילות בג"ש בערכך בערכך ואשם שפחה חרופה גמר באיל באיל וכו'. חוץ מאשם נזיר. דכתיב כבש בן שנתו ומדאיל בן שתי שנים בשתי סלעים כבש בן שנה לאו בשתי סלעים הוא: אשם תלוי בא מן הקטנים או מן הגדולים. ומ"ש מפי השמועה למדו שאינו בא אלא בכסף שקלים בפ' דם שחיטה (דף כ"ב:) יליף מקרא דאשם תלוי בכסף שקלים: **כג** הוזלו אילים וכו'. בסוף כריתות (דף כ"ז):

הפריש

משנה למלך

בעיני לומר דאם היתה גוסס שיקריבו את חטאתו כיון דקי"ל דרוב גוססין למיתה וממה שהכריתו התוס' לסגיע לגבורות אין להכריח לגוסס דלעולם דגבי גוסס שוים הם גע ותטאת אלא דרבה רצה ללמדנו שני חלוקים דהיינו הגיע וגוסס ומש"ה קאמר לה אמתני' דמביא גט דהתם שייכי כולהו אבל אמתני' דחטאת אף דשייך חילוק דגוסס לא שייך חילוק דהגיע. זאת ועוד דאף שנכתחה כל זה יאמר דס"ל לתוס' דגבי חטאת אין חלוק בין גוסס לאינו גוסס אכתי לא הועלנו כלום לדברי רבינו שהרי בפ"ט מה' תרומות דין ג' חילק בין גוסס לאינו גוסס גבי תרומה וא"כ תיקשי ליה אמאי לא חילק כן גבי חטאת ולומר דס"ל דיש חלוק בין תרומה לחטאת ושאני תרומה דאמירה זהו דבר שראוי להקלותו מן הדעת, והנכון שרבינו סמך על מ"ש בס' גירושין וס' תרומות שוב ראיתי להרב בעל ל"מ בפ"ו מס' גירושין שעמד בדברי רבינו הללו יע"ש: ודע שמרן בס' תרומות הקשה דאמאי לא חלק רבינו בין הגיע ללא הגיע ותירץ משום דאסיקנא דרבה בתיובתא ולפי מ"ש בשם התוס' אפשר לומר דאף רבה יודה גבי תרומה דאף בהגיע לגבורות אוכלת בתרומה:

כא מי שנתחייב באשם תלוי כו' וא"צ"ל באשם ודאי שהוא כן. לא הבנתי ק"ו זה דהא בגמ' מוכח דיותר יש להחמיר באשם תלוי מאשם ודאי שהרי אשם ודאי אם נודע לו שלא חטא הרי הוא חולין ואילו אשם תלוי ירעה עד שיפול בו מום וטעמא משום דלבו נוקפו ובגמ' דאפילו ר"מ דלית ליה האי טעמא דלבו נוקפו ואית ליה במפריש אשם תלוי ונודע לו שחטא או שלא חטא וירעה בעדר מ"מ במפריש ב' אשמות לאחריות מודה דשייך טעמא דלבו נקפו ואם הפריש ב' אשמות לאחריות וא"כ נודע לו שחטא או שלא חטא דירעו עד שיסתאבו דודאי מאי דאמרינן בגמ' דמודה ר"מ במפריש ב' אשמות לאחריות כו' אין הכוונה לענין שאם נתכפר באחד מהם השני ירעה עד שיסתאב דהאי דינא לא תלי באם לבו נוקפו או לא שהרי מפריש ב' אשמות ודאים לאחריות או ב' חטאות לאחריות דלא שייך בהו לבו נוקפו ואם נודע לו שלא חטא הם חולין גמורים אפ"ה כיון דלא נודע לו ונתכפר באחד מהם השני ירעה עד שיסתאב אלא כוונת הגמרא היא דמודה ר"מ היכא דהפריש שני אשמות תלויין וא"כ נודע לו שחטא או שלא חטא דשניהם ירעו עד שיסתאבו משום דגלי דעתיה דלבו נוקפו וגמר והקדיש וכן כתבו התוס' בפירוש אבל רבינו שבא ללמדנו שמתכפר באחד והשני ירעה עד שיסתאב לא ידעתי מה הפרש יש בין אשם תלוי לאשם ודאי שכתב ואין צ"ל באשם ודאי שהוא כן וטעמא דמילתא היכא דהפריש שנים שהשני ירעה נ"ל שהוא לפי שחל על שניהם קדושת קרבן מספק שהרי הפריש שניהם ואמר שאם יאבד האחד יקריב השני. ולפי זה נ"ל דהיכא דהפריש אחד וא"כ הפריש אחר לאחריות ואבד הראשון שהשני הוא חולין לפי שלא חלה קדושה על השני אלא לאחר אבידת הראשון שהרי על סנאי הקדיש השני אבל כשהפריש שנים כאחד לאחריות על שניהם חלה קדושת קרבן שהרי אינו מבורר איזה מהם הוא עיקר הקדשו ואיזה הוא הסנאי ולפיכך מתכפר באחד והשני ירעה דשמא השני הוא עיקר ההקדש והראשון הוא הסנאי:

כב ובאים בכסף שקלים ט'. אבל חטאות לא בעי שיעור וכדאיתא בפ' ספרא דכריתות ...

שהרי הקפידה תורה על דמיו ונתנו לו קצבה: **כד** הפריש אשמו והיה בשעת הפרשה יפה סלע ובשעת כפרה יפה שתים כשר. שהדחוי מעיקרו אינו דחוי ועדיין לא נראה עד שנעשה שוה שתים. ואף על פי שהשביח מאליו אדם מתכפר בשבח הקדש. היה בשעת הפרשה יפה שתים ובשעת כפרה יפה סלע הרי זה פסול. חזר ונעשה יפה שתים יחזור לכשרותו שאין בעלי חיים נדחין כמו שביארנו. למה הדבר דומה למום שנפל ועבר: **כה** הפריש שתי סלעים לאשם ולקח בהם שני אילים לאשם. אם היה אחד מהן יפה שתי סלעים. יקרב לאשמו והשני ירעה עד שיפול בו מום ויפלו דמיו לנדבה: **כו** היה חייב באשם בן שנה והביא בן שתים או בבן שתים והביא בן שנה. או ששחטו מחוסר זמן בבעלים. פסול ותעובר צורתו ויצא לבית השריפה. זה הכלל כל הפסול בחטאת פסול באשם. חוץ מן האשם ששחטו שלא לשמו שהוא כשר כמו שיתבאר: **כז** עולת נזיר. עולת יולדת. עולת מצורע. ששחטן בני שנים עשר חדש ויום אחד. או מחוסרי זמן בבעלים. כשרים וטעונין נסכים. זה הכלל כל שאינו פוסל בעולת נדבה. אינו פוסל בעולת חובה. בין עלתה לבעלים בין שלא עלתה להם:

פרק חמישי

א המפריש מעות לחטאתו ומת ילכו המעות לים המלח. וכן המפריש מעות לחטאתו ואבדו והקריב חטאת תחתיהן ונמצאו המעות אחר כפרה ילכו לים המלח: **ב** הפריש מעות לחטאתו ואבדו והפריש מעות אחרות תחתיהן. ולא הספיק ליקח בהן חטאת עד שנמצאו מעות הראשונות יביא מאלו ואלו לחטאת והשאר יפלו לנדבה: **ג** הפריש מעות לחטאתו ואבדו והפריש חטאת תחתיהן ולא הספיק להקריבה עד שנמצאו המעות והרי החטאת בעלת מום. תמכר ויביא מאלו ואלו חטאת והשאר יפלו לנדבה: **ד** הפריש חטאתו ואבדה והפריש מעות תחתיה ולא הספיק ליקח בהם עד שנמצאת חטאתו והרי היא בעלת מום. תמכר ויביא מאלו ואלו חטאת והשאר יפלו לנדבה: **ה** הפריש שני צבורי מעות לאחריות. מתכפר באחד מהם והשני יפול לנדבה: **ו** המפריש חטאתו או דמי חטאתו וכסבור שהוא חייב ונמצא שאינו חייב. הרי אלו חולין ולא נתקדשו. הפריש שתים או דמי שתים וכסבור שהוא חייב שתים ונמצא שאינו חייב אלא אחת. יביא אחת והשאר יפלו לנדבה: **ז** *הלוקח מעות בידו או שהיה מלקט ואמר אלו אביא מהם חטאתי. המותר חולין. וכן יראה לי שהדבר קל וחומר

השגת הראב"ד

*הלוקח מעות בידו עד ק"ו בשאר קרבנות. א"א אני אין לי אלא קרבן חובה אבל קרבן נדבה הרי שנינו מותר עולה לעולה

כסף משנה

כד הפריש אשמו והיה בשעת הפרשה יפה סלע וכו'. שם איבעיא להו אדם מתכפר בשבח הקדש או לא ואסיקנא *ת"ש בשעת הפרשה יפה סלע בשעת כפרה יפה שתי סלעים יצא: היה בשעת הפרשה יפה שתים וכו'. תוספתא בסוף כריתות. ומ"ש חזר ונעשה יפה שתים יחזור לכשרותו שאין ב"ח נדחים כמו שביארנו. בפט"ו ממעשה הקרבנות:

כה הפריש שתי סלעים לאשם וכו'. משנה שם (דף כ"ו:):

כו היה חייב באשם בן שנה והביא בן שתים וכו' עד ויצא לבית השריפה. בתוספתא דזבחים פ"ק] ובפ' התכלת (דף מ"ח:): זה הכלל כל הפסול בחטאת פסול באשם וכו'. בתוספתא דזבחים פ"ק שם:

כז עולת נזיר עולת יולדת וכו'. בתוספתא דזבחים פ"ק אלא שכתוב שם שלא ... לבעלים לשם חובה ולא ידעתי למה השמיטו*. ומ"ש זה הכלל כל שאינו פוסל בעולת נדבה וכו'. גם זה שם:

פ"ה א המפריש מעות לחטאתו וכו'. משנה בכמה מקומות ... פ"ד דנזיר (דף כ"ד) ופ"ג דמעילה (דף י"א):

הפריש מעות לחטאתו ואבדו וכו' עד ולא הספיק ליקח בהם עד שנמצאת ...אתו והרי היא בעלת מום תמכר ויביא ...לו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה. הכל משנה בפ"ד דתמורה (דף כ"ב):

הפריש שני צבורי מעות לאחריות וכו'. מימרא דר' אמי שם (דף כ"ג:):

המפריש חטאתו או דמי חטאתו וכסבור שהוא חייב וכו'. ירושלמי בפ"ב ...קלים. ומ"ש הפריש שתים או דמי שתים ...'. שם הפריש שתים וסבור שהוא חייב שתים ...א שאינו חייב אלא אחת אותה השניה מה ... עביד לה אלא רועה. ומ"ש והשאר יפלו ...בה, אדמי שתים קאי כפשטיה ואשתים היינו ...ר רועה עד שהסתאב ויפלו דמיה לנדבה:

הלוקח מעות בידו או וכו'. *שם במשנה המכנס מעות ואמר הרי אלו לשקלי ... אומרים מותרן נדבה וב"ה אומרים מותרן ...ין אלו לחטאתי שוין שהמותר נדבה שאביא ...ם חטאתי שוין שהמותר חולין ופירושה ...אר דכשאומר שאביא מהם חטאתי לא הקדיש ... מה שצריך מהם לחטאתו בלבד ורבינו כתב ...א והשמיט רישא אלו לחטאתי ולא ידעתי .... ומ"ש הלוקח מעות בידו או שהיה מלקט. ... בירושלמי לגבי שקלים חילקו בין מכנים ...פרוט לאומר אלו לשקלי ורבינו שהשוה ...ם לענין שאביא מהם חטאתי צ"ע מהיכא ... לה. ועל מ"ש רבינו שנ"ל שהדבר ק"ו ...ל הקרבנות. כתב הראב"ד א"א אני אין לי ... קרבן חובה וכו'. ואני בעניי נ"ל שי"ל דאפי' ...ה ושלמים כל שאמר שאביא מהם משמע ... התנדב כל אותם הדמים דלשון שאביא ... מורה שלא הקדיש מהם אלא כדי עולה ...ים בלבד ומה שאינו מותר עולה לעולה ... שלמים לשלמים אינו אלא באומר הרי לעולה או לשלמים אבל אם אמר שאביא ... עולה או שלמים דינו כאומר שאביא מהם חטאתי

*) היא גירסת רש"י בתוספתא אבל בגמ' יש גירסא ... ולשון התוספתא הפריש איל אחד מעדרו בשעת ...תו יפה סלע ובשעת הקרבתו יפה שתים יצא):

*) שהוא ט"ס ולא השמטת רבינו דהא בסוף הפרק ... בהדיא בין עלתה לבעלים בין שלא עלתה להם):

*) היה שנויה בירושלמי וכן הביאה בעל הוי"ע):

לחם משנה

כד הפריש אשמו וכו' שהדיחוי מעיקרו אינו דיחוי. וא"ת תיפוק ליה דאין בעלי חיים נדחין כדאמרינן לקמיה וי"ל דעדיפא מיניה קאמר: ואע"פ שהשביח מאליו אדם מתכפר וכו'. בכריתות (דף כ"ו) אמרו דהיכא דקנאו בסלע ונתייקר ועמד בשתים דאע"ג דאדם מתכפר בשבח הקדש מ"מ יתן סלע לגזבר ואמרו בגמ' כטעמא גזירה שמא יאמרו איל פחות מב' סלעים מכפר ומשמע התם דהאי דינא ליכא מאן דפליג עליה ולא ידעתי למה לא הזכירו רבינו ז"ל לא כאן ולא בהלכות מעילה:

פ"ה ב יביא מאלו ומאלו לחטאת וכו'. טעמא מפרש בפ"ד דתמורה משום דהוי השאר מותר חטאת אבל אם לא הקריב מאלו ומאלו אלא הביא מאחד מהם המעות האחרים יוליכו לים המלח ואע"ג דלרבנן דקי"ל כוותייהו כיון שנמצאו קודם הקרבה יפלו דמיהן לנדבה מ"מ מודו רבנן היכא דמשך אחת והקריבו השנייה שהשנייה מתה וכדפסק רבינו ז"ל לעיל בפ"ד ומתני' קתני האי תקנתא מילתא פסיקתא בין משך בין לא משך ורבינו ז"ל לא חש להאריך אלא כתב לשון המשנה כמנהגו:

ג הפריש חטאתו וכו'. בירושלמי פ"ב דשקלים אמרינן הכי הפריש שקלו וסבר שהוא חייב ונמצא שאינו חייב לא קדש הפריש שנים וסבור שהוא חייב שנים ונמצא שאינו חייב אלא אחד את השני מאי את עביד ליה נשמעינה מן הדא הפריש חטאתו וסבור שהוא חייב ונמצא שאינו חייב לא קדשה הפריש שנים וסבור שהוא חייב שתים ונמצא שאינו חייב אלא אחת אותה שניה מאי את עביד ליה אלא רועה הכא נמי לנדבה ע"כ. מוכח מכאן בהדיא דהפריש ב' שקלים כסבור שהיה חייב שנים ונמצא שאינו חייב אלא אחד יביא אחד והאחר יפול לנדבה דהשוה הירושלמי שקלים לחטאת וא"כ תימה על רבינו ז"ל שכתב בפ"ג מהל' שקלים הפריש שנים ונמצא שאינו חייב אלא אחד אם בזה אחר זה האחרון לא קדש ואם בבת אחת האחד שקלים והשני מותר שקלים ע"כ. נמצא דמחלק בין שקלים לחטאת דבשקלים בזה אחר זה אומר דהאחרון לא קדש ובבת אחת אומר דהאחד מהם שירצה יהיה שקלים והשני מותר שקלים והיינו חולין כדכתב שם לקמן דמותר השקלים חולין וכאן כתב בין בזה אחר זה בין בבת אחת יפלו הדמים לנדבה. ואפשר דגירסא אחרת היתה לו לרבינו ז"ל בירושלמי שהיה מחלק בין שקלים לחטאת וכמו שהוא כותב ומ"מ צריך לתת טעם בחלוק הענינים דממתני' דשקלים משמע דראויים להיות שוים בדינים אלו שהוצרכו לתת טעם במה שחילקו בין היכא שאומר הרי אלו לשקלים דהמותר חולין והיכא דאומר הרי אלו לחטאת שהמותר נדבה ואמרו שם אמר ר"ש מה בין שקלים לחטאת וכו' משמע דהיכא דאין טעם לחלק ביניהם ראוי להיות שוים בדינם ואולי החמירו בחטאת משום דהמותר של חטאת הוי נדבה אבל בשקלים שהמותר חולין הקלו ועדיין צ"ע:

ז הלוקח מעות בידו או שהיה מלקט וכו'. כתב הרב בעל כ"מ ז"ל שצריך עיון מנין לו לרבינו ז"ל להשוות לוקח מעות בידו עם מלקט. ואני אומר טעמו ונימוקו עמו דהוא פסק בפ"ד מהל' שקלים כרב ביבי דאמר בירושלמי במתני' דפ"ב דשקלים דפליגי בית שמאי ובית הלל גבי מכנים מעות וכו' היינו במכניסן בפרוטרוט אבל באומר אלו לשקלי דכולי עלמא המותר נדבה וכיון שכן מתני' איירי במכנים בפרוטרוט וסיפא דשאביא מהן לחטאת בכי האי גוונא מיתניא דהיינו גוונא ...א ועל דא קאמר דהמותר נדבה א"כ כ"ש היכא דלא היה מלקט אלא לוקח המעות בידו דהמותר נדבה דהא לרב ביבי הכי הוא דספי אית לן למימר דהוי מותר נדבה בלוקח בידו מבמלקט: וכן יראה לי שהדברים ק"ו וכו'. על מה שהשיג הר"א ז"ל דמתני' אמרה דמותר עולה לעולה וכו' נ"ל דיפה תירץ הרב בעל כ"מ ז"ל דמתני' איירי דאמר הרי

משנה למלך

... מן המותר שיביא בסלע ואם הביא בפחות מדנקא הוי עבריינא כ"כ התוס' פ"ב דכריתות (דף י') ד"ה מכלל ופ"ק דזבחים (דף פ"ח) ד"ה וחטאת יע"ש:

... **וחזר** ונעשה יפה כו'. בפירוש משנה פ' בתרא דכריתות משנה ו' כתב רבינו בהפך וצ"ע (א"ה ועיין עוד לקמן בפ"ד מהל' מעילה):

פ"ה א המפריש מעות לחטאתו ומת ילכו המעות לים המלח כו'. בתורת כהנים פרשת ויקרא אמרינן הפריש חטאתו ומת יביאו יורשיו עולתו. וכתב הרב בעל קרבן אהרן (דף קכ"ד ע"ג) וזה לשונו אבל לא חטאתו שחטאת שמתו בעליו מת הוא כו' ואף על גב דחטאת למיתה אזלא משום דמתו בעליו אף על פי כן כיון דהפרישה לחטאת כאילו הקריבם

וחומר בשאר הקרבנות שהמותר חולין: **ח** המפריש מעות למנחת חוטא והביא מהם מנחתו. או שהפריש מנחת חוטא והותירה. המותר יביא מנחת נדבה. אבל מותר עשירית האיפה של כהן גדול שהיא החביתין ירקב. וכן מותר לחמי תודה ומותר לחמו של נזיר ירקבו. ומותר דמי נסכיו יפלו לנדבה. כבר ביארנו בשקלים שמותר השקלים חולין: **ט** מותר קיני זבים. קיני זבות. קיני יולדות. חטאות ואשמות. מותריהם יפלו לנדבה ויקרבו עולות כמו שביארנו. מותר עולה לעולה. מותר שלמים לשלמים. מותר מנחה למנחה. מותר פסח לשלמים. מותר נזירים לנזירים. מותר נזיר לאותו נזיר. במה דברים אמורים שמותר חטאת לנדבה. בחטאת קבועה. אבל מי שהוא חייב בקרבן עולה ויורד שהפריש מעות לחטאת בהמה והעני. מביא תחתיהם עוף ומחללן על העוף ויהנה מהם. וכן אם הפריש דמי העוף והעני. מביא תחתיהם עשירית האיפה ויחלל המעות עליה ויהנה בהם: **י** הפריש בהמה ונפל בו מום. תמכר ויביא בדמיה עוף. אבל אם הפריש עוף ונפסל. לא יביא בדמיו עשירית האיפה. שאין לעוף פדיון כמו שביארנו באיסורי המזבח: **יא** כל חייבי קינין שבתורה שהפרישו מעות לקיניהן. רצה להביא בכל המעות חטאת העוף לבדה יביא. רצה להביא בהן עולת העוף לבדה יביא. אפילו אמר אלו דמי חטאתי ואלו דמי עולתי. יש לו לערב המעות וליקח בהן כאחד חטאתו ועולתו. או ליקח בכל חטאת או עולה. שאין הקינין מתפרשות אלא בלקיחת הבעלים או בעשיית כהן: **יב** לפיכך אם הפריש מעות לקינין סתם ומת. יפלו כל אותן המעות הסתומין לנדבה. שהרי כולן ראויין לבא עולה: **יג** *מי שהיה מחוייב חטאת ואמר הרי עלי עולה והפריש מעות ואמר אלו לחובתי. רצה להביא בהן חטאת בהמה יביא. עולת בהמה יביא. מת והניח המעות ילכו לים המלח:

כל

השגת הראב"ד

*מי שהיה מחוייב חטאת וכו' עד ואמר אלו לחובתי. א"א מצאתי דבר זה בגמרא דנזיר בתוספתא שהוא בחילוף ולשון התוספתא שאם רצה להביא בהן חטאת העוף לא יביא עולת העוף (לא יביא) ומועלין בכולן ומועלין במקצתן וכו' והתוספ' יותר מתוקנת מן הגמ' ומסתבר דהכי היא דכיון דאמר הרי עלי עולה נעשה הכל חובה עליו וחטאת ועולה מעורבין כאן ולפיכך אם מת כולן ילכו לים המלח ואם היו כולן ראויים לעולה אמאי ילכו לים המלח:

מגיד משנה

הרי אלו לעולה דהא רישא דמתניתין דאמרה מותר קיני זבים וכו' חטאות ואשמות וכו' ע"כ איירי דקאמר הרי אלו לחטאת אפילו להר"א ז"ל דהא בחטאת אמרה מתני' דלפיל דהיכא דאמר שאביא מהן חטאת שהמותר חולין וא"כ מתני' דקאמרה גבי חטאת שהמותר נדבה ע"כ איירי דלא אמר שאביא מהן חטאת א"כ נסתלקה קושית הר"א ז"ל דסיפא דעולה ג"כ בגוונא דרישא מיתניא דהיינו שלא אמר שאביא מהן אלא הרי אלו לעולה:

ח אבל מותר עשירית האיפה וכו'. בפרק בתרא דמנחות גבי שתה שופרות דנדבה איפלינו ר' אושעיא ושמואל דשמואל תני בהד מותר עשירית האיפה של כהן גדול ור' אושעיא לא תני ליה משום דס"ל כמ"ד ירקב ופסק רבינו ז"ל כוותיה דרב נחמן בר יצחק דאמר שם דמסתברא כוותיה וכן בפ"ב מהל' שקלים בענין השופרות כתב שם כר' אושעיא דמפיק עשירית האיפה של כהן גדול ומעייל מותר קינין וכן פירש רבינו ז"ל שם אלא שקשה דבשופר שלש עשר כתב שם דהוי למי שהתנדב מעות לעולת בהמה ושם לא אמר אלא מותר מנחת חוטא בין לר' אושעיא בין לשמואל ומה שהוקשה להרב בעל כ"מ ז"ל דלא הסכימו דבריו עם הירושלמי אינו קושיא דגמ' דידן דפרק בתרא דמנחות שכתבתי עיקר זולת השופר הי"ג שלא הסכים עם גמרא דידן לכן אולי צ"ע: **מותר** לחמי תודה וכו'. בפרק בתרא דמנחות אמר שם רבה כן דירקב אלא שקשה שנראה דרבה חולק על ר' אושעיא דקאמר דמותר עשירית האיפה ירקב ומוקי ברייתא דמותר מנחה בעשירית האיפה של כ"ג ואיהו מוקי לה במותר לחמי תודה וכיון דרבינו ז"ל פוסק כר' אושעיא כדכתיבנא לא הוה ליה למפסק כרבה בהא אלא שאולי שהוא סובר דרבי אושעיא סובר בתרוייהו ירקבו ולמדו רבינו ז"ל מדין מותר לחמי נזיר דירושלמי כדכתב הרב בעל כ"מ ז"ל. וי"ל דלהכי קאמר הרב בעל כ"מ לעיל דאמאי לא הסכימו דבריו עם הירושלמי:

יג מי שהיה מחוייב חטאת וכו'. בפ"ד דנזיר (דף כ"ו ע"א) תניא מי שהיה מחוייב חטאת וכו' (עיין בכ"מ), וזו היא הגירסא דאית ליה להר"א ז"ל בתוספתא והקשו שם התוס' ז"ל וז"ל וצ"ע דמ"ש לעיל גבי הפריש מעות רצה להביא בהן חטאת או עולה יביא ולא אמרינן דהפרשה היתה לשניהם דוקא וכו' ותירצו שני תירוצים האחד כי כאן אמר לחובתו משמע לכל מה שהוא חייב הילכך הפרשה היתה לשניהם ולא יוכל להביא בכולן אחד מהן אבל לנזירותו או לצרעתו משמע שפיר למקצת נזירותו או למקצת צרעתו. ועוד י"ל דהיכא דהפריש לנזירותו או לצרעתו וכל קרבנות נזיר ויולדת ומצורע בני חד בוקתא לכך יכול להביא מתחילה מכל דמי הקן פרידה אחת או חטאת או עולה הילכך כשהעשיר מביא מכולן או חטאת או עולה אבל הכא דמחוייב חטאת מחלב שאכל ועולה נדורה לאו בני חד בוקתא נינהו וכשהפריש מעות לשניהם אין יכול להביא מכולם אחד מהם ע"כ. ונסתלקה הקושיא שהקשה הרב בעל כ"מ ז"ל על התוס' שבעבודה כתב שהר"א ז"ל כתב שהתוספתא מתוקנת יותר כוונתו לומר אע"פ שגם קשה עליה ובמ"ש בשם התוס' ז"ל אין כאן קושיא. והלשון שכתב הרב בעל כ"מ ז"ל וז"ל ומ"ש הראב"ד ז"ל בשם התוספתא שאם מת יפלו המעות לנדבה מפני שכולן ראויים לבא עולה הוא בפ"ק דמעילה ומסיים בה וכו'. לשון זה אין לו מובן ובודאי שט"ס נפל כאן בדברי הרב בעל כ"מ ז"ל: ומדברי רבינו ז"ל והר"א ז"ל נראה שהיה גורס בגמ' דידן בפ"ד דנזיר רצה להביא בהן חטאת בהמה יביא עולה בהמה יביא ולכך הוקשה לו להר"א ז"ל על גירסא זו דא"כ אמאי כשמת ילכו לים המלח כיון שהיה יכול להביא מכולן עולה וכ"ל לתרץ לפי גירסא זו ויתיישב דעת רבינו ז"ל דכל זמן שלא פירש ואמר לחובתי סתם ודאי דהדבר מסופק אם הוא לעולה או לחטאת ולכך כשמת ילכו לים המלח אבל כשהוא עושה מעשה בחייו ומביא עולה ה"ז מפרש דבריו במעשה שעושה שמביא עולה דמ"ש לחובתי ר"ל לעולתי דאין לומר דסדר ביה כיון דהלשון דלחובתי שאמר ראשונה סתם טפי אית לן לומר דהשתא מפרש דבריו מלומר דחוזר בו מדבריו הראשונים אבל כשמת ולא פירש דבריו ילכו לים המלח מפני דכיון שלא פירש אולי לחטאת נתכוון ולכך ילכו לים

כסף משנה

חטאתי או אשמי שלא הקדיש מהם אלא כדי אותו קרבן שאמר בין שהוא חובה בין שהוא נדבה:

ח המפריש מעות למנחת חוטא וכו'. בפ' בתרא דמנחות (דף ק"ח): וכן [...] לחמי תודה. בפ"ב דשקלים ירושלמי מותר לחמו של נזיר ירקב א"ר יוסי [...] להקריבו בפ"ע אי אפשר יכול שאין לך [...] קרב בפ"ע להקריבו עם נזירות אחרת אי [...] יכול שאין לך נזירות באה בלא להם [...] איצטריך למימר מותר לחמו של נזיר [...] סברין למימר הוא מותר לחמו הוא [...] נסכים א"ר יוסי בר בון מותר נסכים [...] קדשים אינון ויפלו לנדבה. ומ"ש מותר [...] תודה. נראה שהוא נלמד מדין מותר לחמו [...] נזיר שהטעם בשניהם שוה:

לעולה מותר שלמים לשלמים והטעם מי שאמר (הרי אלו שאביא מהם חטאתי או אשמי וכל מי שמתחייב קרבן שיאמר) הרי אלו שאביא מהן חובתי הרי זה פירש בפיו שאינו מפריש אלא חובתו אבל מי שאמר הרי אלו שאביא מהן עולה או שלמים מרבה בנדבה הוא:

כבר ביארנו בשקלים שמותר השקלים [...] וכו' עד מותר נזיר לאותו נזיר. [...] משנה במס' שקלים פ"ב:

ט בד"א שמותר חטאת לנדבה וכו'. [...] רבינו שאם הפריש מעות לה[...] בהמה והעני מביא תחתיהן עוף וכו' עד [...] לעוף פדיון. הכל משנה בסוף כריתות ו[...] שנראה דמתני' דשקלים ומתני' דסוף כר[יתות] (דף כ"ז:) קשו אהדדי תירץ רבינו ד[...] דשקלים בחטאת קבועה ומתני' דסוף כר[יתות] בקרבן עולה ויורד:

יא כל חייבי קינין שבתורה שהפרישו [...] לקיניהם וכו' עד שאין [...] מתפרשות אלא בלקיחת הבעלים. בפרק בקלפי (דף מ"א) ובסוף כריתות (דף כ"ח) רב חסדא אין הקינין מתפרשות אלא או בל[קיחת] הבעלים או בעשיית כהן. פי' בלקיחה [...] כשקנאם אמר זה לחטאתי וזה לעולתי א[...] קנה שנים להובתו ואחר זמן אמר זה לה[...] וזה לעולתי לא הוקבעו ויכול לשנותם:

יב ומ"ש לפיכך אם הפריש מעות [...] סתם וכו'. הוא ע"פ מה [...] בפ' ולד חטאת וכתבו רבינו בפ' [...]

יג מי שהיה מחוייב וכו' רצה להביא [...] חטאת בהמה יביא עולת בהמה [...] תוספתא* בפרק קמא דמעילה אלא [...] מכוונת בלשון רבינו וזה לשון הראב"ד מצאתי דבר זה בגמרא דנזיר ובתוספתא בחילוף וכו' עד אמאי ילכו לים המלח. שהוא בגמ' נזיר הוא בפ"ד (דף כ"ו) שהיה מחוייב חטאת ואמר הרי עלי והפריש מעות ואמר הרי אלו לחובתי להביא בהם חטאת בהמה לא יביא עולה [...] לא יביא מת והיו לו מעות סתומים ילכו [...] המלח ורבינו גורס יביא. ומ"ש הר[...] מסתבר דהכי הוא וכו' כלומר הוא מפ[...] גירסת רבינו שאם רצה להביא מהם [...] או עולה יביא וא"כ למה כשמת ילכו לים [...] מ"ש ממה שנתבאר בסמוך גבי הפריש [...] לקינין סתם ומת שיפלו לנדבה מפני ראויים לבא כולם עולה. ואפשר שגירסת רצה להביא חטאת בהמה יביא עולה [...] לא יביא והטעם מבואר דלא שביק איניש מ[...] מה שהיה חייב מקודם ומביא מה שנ[...] אח"כ וכ"ש בהיות מה שנתחייב תחלה [...] ומה שנתחייב אח"כ עולה. ומ"ש הר[...] בשם התוספתא שאם מת יפלו המעות לנדבה מפני שכולם ראויים לבא עולה. הוא [...] דמעילה ומסיים בה מת הדמים ילכו לים המלח מפני שדמי חטאת מעורבין בהם וק[...] וגם על התוספתא למה אם רצה להביא בהם עולת העוף לא יביא מ"ש ממ"ש שאפי' אמר אלו דמי חטאתי ואלו דמי עולתי יש לו לערב המעות ולוקח בכל חט[את או] עולה. ונראה שמפני שהרגיש הראב"ד בקושיא זו כתב והתוספתא יותר מתוקנת מן [...] כלומר אע"פ שגם על התוספתא קשה למה לא יביא עולה מ"מ היא מתוקנת [...] מהגמרא מפני שעל הגמ' קשה מינה וביה:

כל

*(לא ידעתי למה לא הביא מקור הדין וס מגמ' דנזיר פ"ד כדלקמן אלא שרבינו גורס יביא במקום לא [...]

ואם

משנה למלך

הקריבה ילנו יביאו יורשין עולתו בתר מיתתו ע"כ. ודין זה הוא פירש כשמי דספרשה אינו מעלה ומוריד כלל ודוקא שהקריבה חטאת מביאין יורשים עולתה וליטנא דמתני' ספ"ב דקינין הכי דייקא דקתני האשה שהביאה חטאתה כו'. וכ"כ בפירוש הרשב"א והריטב"א בפ"ק דקדושין (דף י"ג) גבי האשה שהביאה חטאתה יע"ש. וגירסתנו דקתני שאם הפריש נראה שהוא ט"ס וצ"ל [...] חטאתו וכן היא גירסת התוס' במנחות יע"ש:

א כל הזבחים שנתערב וכו'. משנה ר"פ התערובות (דף ע':). ומ"ש ואם הקריב הורצה שם אמר רבא אי אקריב ארצי ואותבוה ממתני' דקינין ואוקמוה מתניתין כמ"ד ב"ח אין נדחים. וכבר נתבאר בפט"ו ממעשה הקרבנות דהלכה כמ"ד אין בעלי חיים נדחים:

ערב בהם אחד וכו'. עד שהרי דמי חולין הם. משנה שם:

ערב שור הקדש בשוורים. בפ' בתרא דמנחות (דף ק"ח:) שור של הקדש שנתערב בשוורים הגדול שבהם הקדש וכלם לצרכי עולות ודמיהם חולין, ודבר פשוט הא נקט עולות כלומר אם היה אותו שור ומינה נילף שאם היה מין זבח אחר לצרכי אותו המין וכן מפורש בתוספתא זכר: נתערבו קדשים בקדשים וכו'. פרק התערובות (דף ע"ח:). ומ"ש בד"א בקרבנות נשים וכו'. שם מימרא דרב יוסף (דף ע"ד:):

ערבו מין בשאינו מינו וכו'. משנה שם (דף ע"ה:):

ש שאין ממעטין באוכליהן ולא במקום אכילתן. נתבאר בפ"י ממעשה הקרבנות:

ש אע"פ שכבר הקריב עולה שחייב בה או שלמים וכו'. תוספתא בפ"ח ממס' זבחים:

ואת שנתערבה וכו'. תוספתא פרק שמיני דזבחים אלא ששם כתוב בה באחת מכל הזבחים: ואם קדם והקריב וכו'. שם:

ן אם נתערבו וכו'. גם זה שם: כתב הר"י קורקוס ז"ל איני יודע מיתה זו או להולכת מעות לים המלח נתבאר שלא קבלו הלכה שחטאת מתה אבודה דוקא לא בגנובה. ואפשר היה נתערבה הוי אבידה טפי מגניבה וכאשר פ"ד דתמורה (דף כ"ב:) בדעת ר' שאפילו נתערבה אחת באחת הויא והפי' בדברי ר"י שאמרו שם אבל אבראי פ"י שהלכה ונתערבה. אלא שאין נראה רבינו כלל כי דברי הבעיא דבעי דר"י פי' באבודה ומשום שמא יש אחד הותה ולא הזכיר נתערבה או שסובר דאמר נקטינן אבודה ולא גזולה פליג י חולק וסובר שאין תערובת אבודה אחורי הדלת וכאשר כתב רש"י בלד אחד דבעדר כיון דחזו לכולהו אף על פי ניכרת אינה אבודה ופסק כר"י כיון אליביה ואם כן מיתה זו כאן למה כיון דאפשר ברעיה וצ"ע עכ"ל:

יה שנתערבה וכו'. שם: כתב הראב"ד תודה שנתערבה א"א והא קא ממעט זרוע בשלה עכ"ל. ואסיפא דמלתא קאי נתערבה באיל נזיר שניהם יקרבו השיג על רבינו שמאחר שכל אחד מהם איל נזיר צריך ליקח מכל אחד מהם שלה ואינו נאכל אלא לכהנים ובני ביתם שממעט באכילת זרוע של תודה שדינה לכל אדם. ואני אומר שאם השגה זו הינה על רבינו מפני שהוא העתיק דברי תא אבל לפי האמת אפשר לומר דכיון ממעט באכילת כל הקרבן אלא במקצתו ושינן: כתב הראב"ד ויביא בדמי היפה אינה טעונה לחם עכ"ל. ונ"ל שהשגה על מ"ש וכן אם נתערבה התודה זבחים וכו' ויביא בדמי היפה תודה וכתב על זה שאינה טעונה לחם וכ"כ התוספתא ורבינו שלא הזכירו כאן לחם טעם למה לא יביא לחם בשביל התודה שהוא מביא בנתערבה בתמורתה שאע"פ התמורה טעונה לחם מביא לחם בשביל. ונ"ל דלא קאי אלא אסיפא דקתני אע"פ שקרבה תודתו דהשתא כיון דקרבה תודתו שוב אין לחם. ומ"מ תמיהא לי דמילתא דפשיטא היא ולא היה צריך הראב"ד לכתבו ושמא י"ל דאתא לאשמועינן דבבא זו אע"פ שנראה שמוש סיפא דידה לרישא דידה אינם שוים לגמרי דרישא דנתערבה בשאר זבחים יביא עמה לחם וסיפא דקרבה תודתו לא יביא עמה לחם:

בכור שנתערב בפסח שניהם ירעו וכו'. בפרק מי שהיה טמא (דף צ"ח) תנן הפסח שנתערב בבכורות ר"ש אומר אם חבורת כהנים יאכלו ובגמ' והא קא מייתי קדשים נביא

פ"ו א ואם הקריב הורצה שאין בעלי חיים נדחין וכו'. נראה דטעם זה לא שייך אלא כשיניד אותם דלא ליהוי כקבוע כדאמרן בפ' התערובות דאז ודאי אמרינן כל דפריש מרובא פריש והם מותרים ואע"פ שמתחילה כשהן במקום הקביעות נדחו אמרינן אין בעלי חיים נדחין אבל כשלקחן ממקום הקביעות והקריבם אז ודאי כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ואם הקריב לא הורצה וכן מוכח שם בגמ' ואע"פ שרבינו ז"ל סתם הדברים ולא ביאר סמך על המבין ומ"מ סתם הדברים יותר מדאי:

ב נתערבו בהן אחד מאיסורי מזבח וכו'. בר"פ התערובות אמרו במשנה נתערבו בשור שנעבד בו עבירה או שהמית את האדם וכו' ימכרו ויביא בדמי היפה שבהן מאותו המין ע"כ. ופירש"י ז"ל שנתערב אחד מהקדשים ברוב איסורי מזבח ולשון ויביא בדמי היפה שבהן דיקא לפירושו דכיון דאין שם אלא אחד שהוא קדש יקח מעות דמי היפה שבהן ויחללהו עליו אבל אם נפרש איפכא דנתערב אחד מאיסורי מזבח ברוב קדשים אין הלשון דיביא בדמי היפה שבהן מדוייק דכיון דכולן קדשים זולת האחד צריך לחלל כל הקדשים וצריך להביא דמי היפה של כל אחד ואחד ומניח הגרוע שבהן שלא יחלל וא"כ אין לשון המשנה מדוייק ומ"מ התוספות ז"ל פירשו כן משום דליהוי סיפא דומיא דרישא דרישא איירי שנתערב אחד מחטאות המתות ברוב קדשים וכן נראה דעת רבינו ז"ל שכתב נתערב בהן אחד מאיסורי מזבח וכו' ופירוש ויביא בדמי היפה שבהן הוא כדפרישית והוא פירוש הגהות' ז"ל וכן משמע בגמ' שאמרו שם בשלמא כולהו וכו' אלא האי טריפה ה"ד אי דידיע ליה וכו' משמע דהטרפה היא שנתערבה:

ח ואם קדם והקריב חטאת אחרת כולן וכו'. כן מבואר בתוספתא פ"ח דקרבנות וז"ל אם כבר קרבה חטאתו שניהם ימותו ע"כ. והר"י קורקוס ז"ל תמה על זה דנתערבה לא הוי אבודה אלא גנובה וכתב דאילו היה רבינו ז"ל מפרש כפירש"י ז"ל בבעיא דבעי בפ"ד מתמורה גבי הא דאמר ר"י אחורי הדלת אי הוי דוקא ולא אבראי או דילמא כ"ש אבראי שכתב שם רש"י דפירוש אבראי הוי נתערבה בבהמות של אחרים במדברות היה אפשר לפרש דבריו אבל רבינו ז"ל פירש בפ"ד מהלכות אלו דאבראי לא איירי בנתערב אלא שאבדה בשדה או באגם וטעמו הולי יש אדם רואה אותה אבל נתערבה לא קרי רבינו ז"ל אבודה זה כלל דבריו עם שהרב בעל כ"מ ז"ל האריך יותר בלשונו. ואני תמהתי עליו דאדרבה אירון רבינו ז"ל מרווח יותר דאי פירוש אבראי הוא דנתערבה באחרת כרש"י ז"ל א"כ בגמרא דמסקינן לה בתיקו אמאי תיפשוט מהתוספתא שהבאתי דקאמר כבר קרבה חטאתו שניהם ימותו משמע דנתערבה הוי כאבודה הלא ודאי צ"ל דבנתערבה כ"ע לא פליגי דאבודה מקרי ור"י לא פליג על ר' הושעיא בנתערבה דמקרי אבודה אלא בא להוסיף דאחורי הדלת אע"ג דהאי מהדר אפיה חזי לה מ"מ מקרי אבודה והבעיא דאבראי אין הספק בנתערבה דהא ודאי אבודה מקרי וכדברי התוספתא אלא שנאבדה באגם והספק הוא דילמא לא מיקרי אבודה כיון שיש אדם שרואה אותם ולפי זה הפירוש אין עסק לתוספתא עם הבעיא. אבל לפירוש רש"י ז"ל קשה דתפשוט בעיא מן התוספתא כדכתיבנא ואולי י"ל לדעתו דלא שמיעא ליה התוספתא ולפירוש רבינו ז"ל ניחא טפי:

ט יוליך כל המעות לים המלח וכו'. טעמו משום דאע"ג דהאשם נתחלל החטאת לא יוכל לחלל שכבר קרב אותה וא"כ נמצאו דמי חטאות ודמי חולין מעורבין ולכך יוליך הכל לים המלח והקרב כבר האשם נמצא החטאת

פרק ששי

א כל הזבחים שנתערב בהן אחת מחטאות המתות. או שור הנסקל. אפילו אחד ברבוא כולן ימותו לפי שבעלי חיים חשובין הן ואינם בטלין. ואם הקריב הורצה שאין בעלי חיין נדחין: ב נתערב בהן אחד מאיסורי המזבח. ירעו כלם עד שיפול בהן מום וימכרו ויביא בדמי היפה שבהן מאותו המין של קדשים שנתערב: ג נתערבו קדשים בחולין תמימים ימכרו החולין שבתערובת לצרכי אותו המין ויקרבו כולן. כיצד ארבע בהמות שלמים שנתערבו בארבע בהמות חולין תמימים. ימכרו הארבע של חולין למי שהוא צריך להביא שלמים ויקרבו הכל שלמים. וכן בעולה או באשם. והדמים חולין לכל דבר שהרי דמי חולין הן: ד נתערב שור הקדש בשוורים של חול. גדול שבכולן הקדש וימכרו השאר לצרכי אותו המין. נתערבו קדשים בקדשים מין במינו. זה יקרב לשם בעליו וזה יקרב לשם בעליו אע"פ שאין כל אחד מהן מכיר קרבנו. במה דברים אמורים בקרבנות נשים שאין בהם סמיכה אבל קרבנות אנשים הואיל וכל אחד צריך לסמוך על ראש קרבנו. הרי אלו לא יקרבו עד שיתן האחד חלקו לחבירו. או עד שיפול מום בכל וימכרו ויביאו כל אחד בדמי היפה שבהן מאותו המין: ה נתערבו מין בשאינו מינו כגון עולה בשלמים. לא יקרבו אפילו כחמורה שבהן שאין מביאין קדשים לבית הפסול: ו וכשם שאין ממעטין בזמן אכילתן כך אין ממעטין באוכליהן ולא במקום אכילתן אלא כיצד יעשה ירעו הכל עד שיפול בהם מום וימכר כל אחד מהן לבדו ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה ובדמי היפה שבהן ממין האחר ויפסיד המותר מביתו: ז אע"פ שכבר הקריב עולה שחייב בה או שלמים שהיה חייב להקריבן. הרי זה מקריב מדמי התערובת עולה אחרת ושלמים אחרים: ח חטאת שנתערבה בשלמים ירעו הכל עד שיפול בהן מום ויביא בדמי היפה שבהן שלמים ובדמי היפה שבהן חטאת. ואם קדם והקריב חטאת אחרת על חטאת שהפרישה לו כולן ימותו: ט וכן אם נתערבו מעות חטאת במעות אשם. לוקח שתי בהמות ומחלל דמי חטאת בכל מקום שהוא על חטאת ודמי אשם על אשם. ואם כבר קרבה חטאתו. יוליך כל המעות לים המלח. ואם כבר קרבה אשמו. יפלו הכל לנדבה: י *תודה שנתערבה בתמורתה שתיהן תקרבנה ויניף הלחם עמהן. וכך אם נתערבה תודה בשאר זבחים אע"פ שקרבה תודתו. ירעו הכל עד שיפול בהן מום *ויביא בדמי היפה תודה אחרת. ובדמי היפה זבח אחר: יא נתערבה באיל נזיר שתיהם תקרבנה ויניף הלחם עמהן: יב *בכור שנתעו"ב בפסח שניהם ירעו עד שיפול

השגת הראב"ד

*תודה שנתערבה. א"א והא קא ממעט באכילת זרוע בשלה:

השגת הראב"ד

*ויביא בדמי היפה. א"א אינה טעונה לחם:

השגת הראב"ד

*בכור שנתערב ויאכלו כבכור. א"א והבכור בעל מום אי זה אכילה

שיפול בהם מום ויאכלו כבכור. ולמה לא יקרבו. לפי שהפסח נאכל לכל אדם עד חצות והבכור לשני ימים ואינו נאכל אלא לכהנים. ואין מביאין קדשים לבית הפסול ואין ממעטין באכילתן: **יג** וכן מעשר שנתערב בפסח כשיפול בהן מום יאכלו כמעשר. הבכור והמעשר שנתערבו יאכלו במומן: **יד** וכן שאר קדשים שנתערבו בבכור ובמעשר ירעו עד שיפול בהם מום ויאכלו כבכור שנפל בו מום או כמעשר שנפל בו מום: **טו** אשם שנתערב בשלמים. אע"פ שאין מקריבין משניהן אלא האימורין אבל הבשר נאכל. לא יקרבו אלא ירעו עד שיפול בהן מום ויביא בדמי היפה אשם ובדמי היפה שלמים והמותר יפסיד מביתו. ואם קדם והקריב אשמו שניהן יפלו לנדבה: **טז** כל הקדשים אפשר שיתערבו מין במינו. חוץ מן החטאת עם האשם שאין האשם אלא מזכרי כבשים. ואין לך חטאת מן הכבשים אלא נקבה: **יז** וכל אלו המתערבין בחיים אם הקריב הורצה שאין בעלי חיים נדחין: **יח** בהמה שנמצאת מירושלים ועד מגדל עדר וכמדתה לכל רוח. אם נקבה בת שנתה היא כונסה לכיפה עד שתמות שמא חטאת היא. היתה בת שתים יביאנה שלמים ויביא עמה לחם שמא תודה היא. מצא זכר בן שתי שנים אין לו תקנה. שמא אשם הוא ועדיין לא כפרו בעליו. מצא זכר בן שנה מניחו עד שיפול בו מום. ומביא שתי בהמות תחתיו ומתנה ואומר אם עולה היה זה עולה תחתיו ואם שלמים היה זה שלמים תחתיו. ומקריב האחד עולה ונסכיו משל צבור. והאחר שלמים עם הלחם שמא תודה היה. ומה יעשה בזה הנמצא יאכל במומו שאפילו היה בכור או מעשר במומו הוא נאכל. ואם פסח אחר זמנו הוא הרי זה שלמים ובזמנו הכל נזהרין בו. ואם תאמר שמא אשם נזיר או אשם מצורע הוא. אינן מצויין תמיד. לפיכך לא חשו להן: **יט** נתערבו קדשים בקדשים אחר שנשחטו יאכלו כחמור שבהן. נתערבו בפסולי המוקדשין או בחולין שנשחטו בעזרה תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה: **כ** איברי חטאת שנתערבו באיברי עולה. מניחין הכל עד שיפסדו ותעובר צורתן. ושורפין אותן בעזרה במקום ששורפין פסולי המוקדשין: **כא** אבר של בעלי מומין שנתערב באיברי קדשים אפילו אבר באלף איברים. יצאו הכל לבית השריפה. ואפילו קרבו כולן חוץ מאחד מן התערובת. הרי זה ישרף בעזרה במקום ששורפין פסולי המוקדשין: **כב** חתיכות קדשי קדשים שנתערבו בחתיכות קדשים קלים. או הנאכלין ליום אחד בנאכלין לשני ימים. יאכלו כחמור שבהן: **כג** חתיכה של חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות של חטאת טהורה

אכילה תמורה שנו ועוד מה תיקן לבעל הפסח והיה צריך לפרש תיקונו:

לחם משנה

החטאת שכבר הלנו והאשם לא יוכל להלל שכבר קרב ונמצאו דמי אשם וחולין מעורבין ולכך יפלו הכל לנדבה כדין מותר אשם:

יג וכן מעשר שנתערב בפסח וכו'. גם כאן צריך תיקון לפסח שיחללנו וכמ"ש בפ"ד מהל' קרבן פסח וכן גבי שאר קדשים שנתערבו בבכור ומעשר שכתב לקמיה אבל בכור ומעשר שנתערבו אין צריך תיקון אלא יאכלו במומן דכשהן במומן דינן שוה:

יח בהמה שנמצאת מירושלים וכו' שמא תודה היתה. בפרק האיש מקדש הקשו דילמא תודה היא ותירצו דמייתי נמי תודה והקשו והא בעיא לחם דמייתי נמי לחם והקשו בתוס' אמאי צריך להביא בהמה אחרת להודה באותה עצמה שיעשה זבחי שלמים יתנה ויאמר אם אינה שלמים תהא תודה ואם משום דלא שוו באכילתן דשלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד והודה ליום ולילה עד חצות ואין מביאים קדשים לבית הפסול על כרחך ההי תנא סבר דמביאין מדקהני בסמוך פסח שלא בזמנו שלמים הוא ואע"ג דפסח אינו נאכל אלא ליום ולילה ושלמים נאכלין לשני ימים ולילה אלמא לא איירי מן האכילה. וי"ל משום דתודה בעי לחם וא"ת לייתי לחם ויתנה אם הוא תודה הרי לחמה ואם היא שלמים תהא הלחם נדבה הא אין לחם בא נדבה וחולין בעזרה הוא כדאמרינן בפרק התודה ע"כ. ורבינו ז"ל מפני שהוקשה לו קושיא ראשונה שהקשו בתוס' ז"ל נראה דפירש דההי דקאמר בגמרא דמייתי תודה לאו דמייתי בהמה אחרת אלא באותה עצמה מתנה אבל דבריו תמוהין דאין זה אלא למ"ד מביאין קדשים לבית הפסול ורבינו ז"ל פסק לעיל בהיפך ואי התוס' ז"ל הקשו קושיא זו הוא משום דהכריחו דההי תנא סבר מביאין משום דקאמר פסח שלא בזמנו שלמים אבל רבינו ז"ל דפסק דאין מביאין קשה בין מ"ש כאן דמתנה בתודה לבין מ"ש בפסח אחר זמנו שלמים דאין זה אלא למאן דאמר מביאין קדשים לבית הפסול ובפרק התודה (דף פ') נראה בהדיא כדברי התוס' ז"ל שהקשו שם גבי תודה שנתערבה בתמורתה. ומתה אחת מהם חבירתה אין לה תקנה וליתי בהמה ולהם ולימא אי הך דקיימא תמורה היא הא תודה והא לחמה אי הך דקיימא תודה היא הא לחמה והא תהוי שלמים ותירצו משום דקא ממעט באכילה דשלמים כלומר ואין מביאין קדשים לבית הפסול והוא כדברי התוס' ז"ל הפך דברי רבינו ז"ל: גם מ"ש שהביא הלחם לבדו שוא הפך הסוגיא האמורה שם וכדכתבו התוס' ז"ל שהקשו שם ולייתי לחם ולימא אי הך דקיימא תודה היא הא לחמה אי לאו ליפוק לחולין ותירצו וכי מכניסין חולין לעזרה משמע דלא אשכח גוונא לאתויי לחם להודיה ואיך כתב רבינו ז"ל כאן דמייתי להם להודיה ומתנה דהך דעבדינן הכא הוה לן למעבד גבי תודה ואי מהני הכא התם נמי ליהני ולכן דברי רבינו ז"ל צריכין לי עיון:

כג חתיכה של חטאת וכו'. קשה דרבינו ז"ל כתב בפי"ו מהלכות מאכלות אסורות

כסף משנה

לבית הפיסול וכו' ורבנן היכי עבדיק אמר רבא ממתין לו עד שיומא וי[...] שמינה ולימא כל היכא דאיתיה לפסח החול על ה דהאי ואכיל להו בתורת [...] מום. ופירש"י ורבנן דאמרי אין מביאין (קדשים לבית הפיסול) היכי עבדי לפסח [...] בבכורות בשלמא גבי אשם שנתערב בשלמים או פסח שנתערב בעולה ואשם א[...]

ירעו וימכרו ויביא בדמיהם אות[...] וכו' אבל בכור נאמר בו לא הפד[...] פדיון ואינו הופס את דמיו ואינו יוכ[...] לחול על המעות אלא נאכל לכהן בי[...] בר פדיון הוא ואינו נאכל בלא פדי[...] עד שיוממו ויביא בהמה שמינה כי[...] ונימא כל היכא דאיסיה לפסח תיחו[...] אהך מעות ומייתי בהך מעות ש[...] מותר הפסח עכ"ל:

כתב הראב"ד בכור שנתערב ויפ[...] א"א והבכור בעל מום וכו'. [...] על מה שהשיג על רבינו בכור בע[...] זו אכילה תמורה יש בו שאין חלוק[...] דרבינו ליטנא דגמ' נקט דקאמר [...] בתורת בכור בעל מום כ"ש שלפי [...] כאן תלוי כלל שהרי פירש"י ואכיל[...] התערובת בתורת בכור בעל מום ו[...] תורתו אינו נשחט באיטליז ואינו נמכ[...] ואינו נשקל בליטרא ואם היה מכי[...] שנפדה היה שוחטו ומוכרו באיטליז [...] עכ"ל. ומ"ש מה תיקן לבעל הפסח [...] לפרש תיקונו. י"ל שרבינו סמך על [...] מקרבן פסח:

יג וכן מעשר וכו'. בתוספתא דזב[...] הבכור והמעשר שנתערב[...] שם ודלא כר"ש:

יד וכן שאר קדשים וכו'. מש[...] התערובות (דף ע"א:):

טו אשם שנתערבה וכו'. מש[...] התערובות (דף ע"ב:) דפליגי אר"ש. ומ"ש ואם קדם והקר[...] שניהם יפלו לנדבה. תוספתא פ"ח

טז כל הקדשים אפשר וכו'. מש[...] התערובות (דף ע"א:):

יז וכל אלו המתערבים וכו'. שם הסתם דאמרי רבנן לא אקריב לא מרצי ואותביה ממתני'[...] ושני הא כמ"ד ב"ח נדחים הא כמ[...] נדחים וכיון דפסק רבינו כמ"ד ב"ח אי[...] כמו שנתבאר בפרק ט"ו ממעשה [...] ממילא קמה לה הלכתא דלא כרבא ופ[...] בתרא הוא וה"ל למיפסק כוותיה אי[...] דאליבא דמ"ד ב"ח נדחים אמרה וליה[...]

יח בהמה שנמצאת מירושלים ועד וכ[...] דשקלים תנן בהמה [...] מירושלים ועד מגדל עדר וכו' זכרי[...] ונקבות זבחי שלמים ומייתי לה בפר[...] מקדש (דף נ"ה) ומסיק עלה ר"י מ[...] עד שמומס ומייתי שתי בהמות ומ[...] זכרים עולות דילמא תודה היא דמי[...] תודה והא בעיא להם דמייתי נמי לח[...] אשם הוא אשם בן שתי שנים והיסתכ[...] ודילמא אשם מצורע הוא נזיר הוא ל[...] ודילמא פסח הוא פסח בזמנו מיזכ[...] ביה ושלא בזמנו שלמים הוא ודילמ[...] ומעשר הוא למאי הלכתא למיכלינהו בנ[...] במומן מתאכלי וכו' נקבות זבחי שלמי[...] תודה היא דמייתי תודה והא בעי להכ[...] נמי לחם ודילמא חטאת היא חטאת בנ[...] ואשכחה בת שתי שנים ודילמא חטאת [...] שנה לא שכיח אשתכח בת שנתה מאי וכו' אמר אביי (בת שנתה) כחטאת (ודאי) כונסה לכיפה והיא מתה מאליה ומשמע מדברי רבינו דכי אמרינן דמייתי תודה הי[...] דמייתי לה ומתנה עליה ואומר אם שלמים היא הריני מקריבה לשם שלמים ואם תודה היא הריני מקריבה לשם תודה דתרוייהו קדשים קלים נינהו ומתנויהם שוה[...] כחמור שבהם ליום ולילה עד חצות. ומ"ש רבינו ונסכיו משל צבור. בפ"ז דשקלים:

יט נתערבו קדשים בקדשים וכו'. נלמד ממה ששנינו במשנה בפרק התערובות שם: נתערבו בפסולי המוקדשין וכו'. נלמד מדאיפליגו בפ' התערובות במשנה ר' ורבנן באיברים שנתערבו באיברי בעלי מומין ופסק כרבנן:

כ איברי חטאת שנתערבו באיברי עולה וכו' עד ה"ז ישרף בעזרה וכו'. משנה בפרק התערובות (שם ע"א) פלוגתא דר"א ופסק כרבנן:

כא ומ"ש אפילו אבר באלף איברים: **כב התיכות** קדשי קדשים וכו'. משנה שם (דף ע"ה ע"ב):

כג חתיכה של חטאת טמאה וכו' עד סוף הפרק. ברייתא בפרק הערל (דף פ"א ע"ב) ופירש"י דטעמא דקתני לא יעלו משום דאפשר למכרן לכהן בהפחד מופס:

משנה למלך

פ"ו כ איברי חטאת שנתערבו כו'. עיין בכ"מ מרן בפ"ז מהל' ע"ז ובדיש ספ"ז מהל' תרומות יע"ש:

טהורה. וכן פרוסה של לחם הפנים שנטמא שנתערבה במאה פרוסות של לחם הפנים הטהור. הרי זה תעלה כמו שביארנו בתרומות: **כד** אבל חתיכה של חטאת שנתערבה במאה חתיכות של חולין. וכן פרוסה של לחם הפנים הטהור שנתערבה במאה פרוסות של חולין. הרי אלו לא יעלו אלא יאכל הכל לכהנים ככל המדומעות:

פרק שביעי

א כל הפסולין לעבודה שמלקו מליקתן פסולה. ואע"פ שאותו העוף פסול אינו כנבלת העוף הטהור לטומאה. וכן אם מלק בלילה או ששחט חולין בפנים וקדשים בחוץ. אינם כנבלה: **ב** מלק תורים שלא הגיע זמנן ובני יונה שעבר זמנם ושיבש גפה ושנסמית עינה ושנקטעה רגלה הרי זו נבלה לכל דבר. זה הכלל כל שהיה פסולה בקדש פסולה ואינה נבלה. לא היתה פסולה בקדש הרי זו נבלה לכל דבר: **ג** לפיכך המולק ונמצאת טריפה. או שמלק בסכין או שמלק חולין בפנים וקדשים בחוץ. הרי זו נבלה לכל דבר שאין המליקה מתרת ומטהרת אלא דבר שהוא כשר למזבח: **ד** אבל הנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן והמחיר והטומטום והאנדרוגינוס שנמלקו. הרי אלו נבלה לכל דבר ומטמאין בגדים בבית הבליעה. שאין הקדושה חלה עליהן והרי אין פסולן בקדש: **ה** כבר ביארנו במעשה הקרבנות שחטאת העוף נעשית למטה ועולת העוף למעלה. חטאת העוף שעשאה למעלה פסולה. בין שעשה הזייתה כמעשה חטאת. בין שעשאה כמעשה עולה. בין שעשאה לשם עולה. בין שעשאה לשם חטאת: **ו** וכן עולת העוף שעשאה למטה אפילו מלק סימן אחד למטה וסימן אחד למעלה פסולה בין שמלקו כמליקת עולה בין שעשאה כמעשה חטאת. בין שעשאה לשם חטאת בין שעשאה לשם עולה: **ז** חטאת העוף שמלקה למטה כמליקת עולה לשם חטאת. או כמעשה חטאת לשם עולה. או כמעשה עולה לשם עולה פסולה: **ח** וכן עולת העוף שעשאה למעלה כמעשה חטאת לשם עולה. או כמעשה חטאת לשם חטאת פסולה. כמעשה עולה לשם חטאת כשירה. ובלבד שלא עלתה לבעלים לשם חובה: **ט** כל אלו העופות שנפסלו מפני מקום עשייתן או מפני שינוי מעשיהן או שינוי שמם. אינן כנבלת העוף לטומאה. וכן חטאת העוף או עולת העוף שנתפגלה או נטמאה או נעשית נותר. אינה מטמאה בבית הבליעה כנבלת העוף שכל אלו פסולן בקדש: **י** חטאת העוף הבאה על הספק נעשית כמצותה ואינה נאכלת אלא תשרף ככל פסולי המוקדשין. וכיצד תבא על הספק. כגון שהיתה האשה ספק זבה או ספק יולדת וכל כיוצא בזה. ואין לנו חטאת בהמה על ספק. שאם נסתפק לו אם חטא אם לא חטא יביא אשם תלוי כמו שיתבאר בהלכות שגגות: **יא** חטאת העוף הבאה על הספק ונודע שהיא חייבת בה ודאי. אם עד שלא נמלקה נודע לה תעשה ודאית ותאכל. ואם אחר שנמלקה נודע לה הרי זה נומר הזיית דמה ותמציתו ותשרף כדי שלא יאמרו חטאת העוף הבאה על הספק תאכל שהרי בתחלה על ספק באה: **יב** נודע לה שאינה חייבת בה מאחר שנמלקה הרי זו תקבר:

פרק שמיני

א חטאת העוף שנתערבה בעולת העוף. או עולת העוף שנתערבה בחטאת העוף. אפילו אחת ברבוא כולן ימותו. במה דברים אמורים כשהיו מפורשות בשעת לקיחת הבעלים זו חטאת וזו עולה. אבל אם הביא עופות לחובתו מהן חטאת ומהן עולה ולא פירש אלא כולן סתומות ונתערבה חטאת או עולה בחובה זו הסתומה יש להן דינים אחרים: **ב** וכיצד דיניהן. אם נתערבה חטאת בחובה זו הסתומה. אין כשר אלא מניין חטאות שבחובה בלבד. אבל מניין העולות שבחובה עם החטאת שנתערבה בהן פסולין. שהרי נתערבה חטאת בעולות: **ג** לפיכך אם היתה החובה שתים בחטאת. חצי

כסף משנה

א כל הפסולים לעבודה שמלקו מליקתן פסולה וכו'. משנה בפ' חטאת העוף (זבחים דף ס"ח) כל הפסולים שמלקו מליקתן פסולה ואינם מטמאות בבליעה. ומ"ש וכן אם מלק בלילה וכו' עד אלא דבר שהוא כשר למזבח. שם במשנה:

אבל הנרבע והמוקצה וכו' עד והרי אין פיסולן בקדש. נלמד מהמשנה וכוא מפורש בברייתא פרק המזבח מקדש (דף פ"ה:):

ביארנו במעשה הקרבנות. בפ"ז: חטאת העוף שעשאה למעלה וכו' עד ובלבד שלא עלתה לבעלים. בפ' חטאת העוף (דף ס"ו) ודקדק ... חטאת העוף ושעשה הזייתה ... מליקתה בכ"מ כשירה כמו שמפורש שם ע"ב בגמ':

אלו העופות שנפסלו מפני מקום עשייתן וכו' עד שכל אלו פיסולן נלמד מהמשנה שהזכרתי בר"פ זה:

... העוף הבאה וכו'. מתבאר ממש ... שיבא בסמוך: וכיצד תבא על ... פשוט הוא. ומ"ש ואין לנו חטאת ... ספק וכו' ג"ז פשוט. ומ"כ שדקדק ... כגון שהיתה ספק זבה או ספק ... שאין יכולות לאכול בקדשים עד ... כפרתן ולכך התירו להן להביא ספק ... אבל בספק מטמא מקדש לא התירו ... להביא ספק חולין לעזרה:

... העוף הבאה על הספק וכו'. משנה בכריתות פ' דם שחיטה ... האשה שהביאה חטאת העוף ספק ... שלא נמלק נודע לה שילדה ודאי ... ממין שהיא מביאה על לא הודע ... הודע. ובפרק המביא אשם תלוי ... אמר עלה אמר רב מזה דמה ... וכיפרה ומותרת באכילה ור"י ... באכילה גזירה שמא יאמרו חטאת ... על הספק נאכלת ופירש"י האשה ... ועלה קאי רב ואמר אם משנמלקה ... שילדה ודאי מזה וכו' תניא ... חטאת העוף הבאה על הספק ... נמלקה נודע לה שלא ילדה תצא ... לתערובת אם עד שלא נמלקה ... שילדה ודאי תעשה ודאי ממין ... לא הודע מביאה על הודע אם ... נודע לה שילדה אסורה ופסק כר"י ... כוותיה דרב בברייתא דתני ... עדיפא מינה וגם מתניתין בפרק ... דקתני אם עד שלא נמלקה וכו' ... דלרב ה"ל למיתני אם עד שלא ... הזה:

... נודע לה שאינה חייבת בה מאחר שנמלקה ה"ז תקבר. משנה בפ' המביא אשם תלוי:

חטאת העוף שנתערבה בעולת העוף וכו'. פ"ק דקינים ... בריבוא ימותו כולם דבכל אחת ... שמא עולה היא ופסולה למטה ... שמא חטאת ופסולה למעלה:

... היו מפורשות בשעת לקיחת הבעלים ...:

... דיניהם אם נתערבה חטאת בחובה זו הסתומה וכו'. וכן ... עולה בחובה זו הסתומה וכו'. ... חובה קרי קן שלם של יולדת או ... אחת חטאת ואחת עולה וכו' ... המופרשת לחטאת מעורבת עם ב' ... חובה שהם סתומים ועתה חמש ... עורבין יחד אין יכול לעשות אלא ... שזהו מנין הכשר בשני קינין של ... עבד ג' חטאות שמא משני קינין ... מהמעורב בהם ומב' קיים אינו ... רק ב' חטאות ולא מצי עביד אפי' ... שמא יקח החטאת המעורבת וכן ... בחובה בקן סתום אין כשר אלא מנין עולות שבחובה כדפריש' גבי חטאת. ומ"ש רבינו בריש' וירא' לי שהוא עושה כולם למטה כמעשה חטאת ובסיפא כשה ... שעשה כולם למעלה כמעשה עולה שמה אלו הראב"ד וכתב טעה טעות גדולה וכו'. נ"ל שודאי שרבינו גרסה לו שבריש' עושה למטה כמעשה חטאת ואין בזה טעות

לחם משנה

אסורות דחתיכה לא בטלה כלל משום דראויה להתכבד בה לפני האורחין ואיך כתב כאן דבטלה. ויש לפרש דסובר כפירוש התוספות ז"ל שכתבו בפרק הערל דטעמא דלא בטלה נמי דכי עלה אין ראויה להתכבד בה דלא שייך כיבוד בפני כהנים במקדש ע"כ:

פ"ז א מלק בלילה וכו'. התוספות ז"ל בפ' חטאת העוף כתבו דמתני' ר"ש היא דאמר בפרק המזבח מקדש כל שפיסולו בקדש אם עלה לא ירד דהא דאמרי' בגמרא דמליקה מתרת את האיסור פירוש דאם עלה לא ירד ומליקת לילה לר' יהודה ארד דאמריך בפ' המזבח מקדש פרט לנשחטה בלילה ורבינו ז"ל ודאי דאינו סובר כן דהא איהו פסק כאן דמליקה בלילה אינה כנבלה ולעיל בפ"ג פסק כר' יהודה אלא דסובר רבינו ז"ל דמתני' אפילו כר' יהודה אתיא ומ"ש מליקה מתרת את האיסור ר"ל כדפרש' שבחייה לא היתה ראויה להקרב לגבוה והותרה במליקה זו:

י כגון שהיתה ספק זבה וכו'. מ"ש הרב בעל כ"מ ז"ל דדוקא נקט רבינו ז"ל הא ולא ספק מקדש דדוקא אלו משום לאתחרויי בקדשים התירו. כן כתב רבינו ז"ל בהדיא בהלכות שגגות פרק אחד עשר וז"ל יראה לי שאלו החייבים קרבן מספק וכו' עד אומרו אבל מי שאינו מהוסר כפורים אינו מביא קרבן מספק יעויין שם:

שהוא מקריב פסולים למזבח כיון שקינים סתומים הם ולא קרא שם עולה על גוף א' מהפרידים ועל דרך זה הוא מ"ש בסיפא ויראה לי שהוא עושה כולן למעלה כמעשה העולה, ונראה שהוקשה לרבינו למה אמרו בריש ז' שאין כשר אלא מנין העולות שבחובה והרי אם יעשה כלם למטה תהיה בשוה גם החטאת שנתערבה וע"ד זה יקשה גם בסיפא ולפיכך כתב שנ"ל דמתני' לא איירי אלא בשלא הקריב למטה אלא חציין. ומ"מ אין כשר אלא מנין חטאות שבחובה שבין שתהיה באותם שהקריב למטה החטאת שנתערבה בין שלא תהיה כשירות הן וע"ד זה נסיפא אבל אם הקריב כלם למטה כשר המנין שבחטאות שבחובה וגם החטאת שנתערבה וע"ד זה בסיפא. וזה כפשוט ופרת ביסוד דברי רבינו הלה. ומ"מ קשה לי על דברי רבינו שבפרק התערובות (דף ע"ג:) משמע דמאי דתנן בר"פ ג' דקינים בד"א בכהן נמלך וכו' קאי אמאי דקתני בריש מסכתא חטאת שנתערבה בעולה ועולה בחטאת אפי' אחד ברבוא ימותו כלם וקאמר דהיינו בכהן שבא לימלך בב"ד מה יעשה יאמרו לו שימותו כלם אבל אם לא נמלך אלא הלך הוא מדעתו והקריב בהאי הוא דאמרינן כל הני בבי דתנן במתני' ולפי זה אין מקום לומר יראה לי שהוא עושה כולן וגם אין מקום למה שאמר בפרק זה בד"א שהיו מפורשות וכו' שהרי אף בסתומות הוי דינא הכי דימותו כלם וצריך עיון איך היה מפרש רבינו ההיא דפרק התערובות שלא תקשה לדרכו:

חצי החובה כשר וחצייה פסול. *ויראה לי שהוא עושה כולן למטן כמעשה חטאת: ד וכן אם נתערבה עולה בחובה זו הסתומה. אין כשר אלא מניין עולות שבחובה. אבל מניין החטאות שבחובה עם העולה שנתערבה בהן פסולין. שהרי נתערבה עולה בחטאת. בין שהיתה החובה הסתומה מרובה על העולות שנתערב בה. בין שהיו העולות מרובין על החובה הסתומה. בין שהיו שתיהן שוות. אין כשר אלא מניין עולות שבחובה. לפיכך אם היתה החובה שתים בעולות חצי החובה כשר וחצייה פסול. ויראה לי שהוא עושה כולן למעלה כמעשה עולה: ה חובה סתומה וחובה אחרת סתומה שנתערבו. בין שהיו שתיהן משם אחד. כגון קיני זבים עם קיני זבים. או משני שמות כגון קיני זבים עם קיני יולדות. בין שהיו שתיהם לאדם אחד. בין שהיו לשנים. אם היו שתיהן שוות מחצה כשר ומחצה פסול. בין שעשה הכל למעלה או הכל למטה. או עשה חציין למעלה וחציין למטה לעולם מחצה כשר ומחצה פסול. מפני שהכל חציין עולה וחציין חטאת. והחטאת למטה והעולה למעלה. אם עשה הכל למעלה חציין כשירות והן עולות. ואם עשה כולן למטה חציין כשירות והן חטאות. עשה חציין למטה וחציין למעלה חצי החצי שנעשה למעלה כשר מפני התערובת והוא עולות וחצי החצי של מטה כשר והוא חטאות: ו היו שתי החובות הסתומות שנתערבו זו גדולה מזו. כגון שהיתה אחת ארבע עופות והשנייה שש. אם עשה הכל למעלה או עשה הכל למטה מחצה פסול ומחצה כשר ומטעם שביארנו. *עשה חציין למטה וחציין למעלה. אם אחר ששאל עשה כן המועט כשר. ואם מדעתו עשה המרובה כשר: ז זה הכלל כל שעשה הכהן מדעתו חציין למעלה וחציין למטה. ואי אפשר שלא יהיה משל אחד למעלה ולמטה הרי זה המרובה כשר. הואיל ודבר ידוע שמקצת קרבנותיו למעלה ומקצתם למטה יהיו כל קרבנותיו כשרים: ח שנים שלקחו קיניהן בעירוב או שנתנו דמי קיניהן לכהן לאיזה שירצה הכהן יקריב חטאת ולאיזה שירצה יקריב עולה. שאין הקינין מתפרשין אלא בלקיחת הבעלים או בעשיית הכהן כמו שביארנו: ט היו לפני הכהן חטאות ועולות. עשה שתיהן למעלה או שתיהן למטה

השגת הראב"ד

*ויראה לי שהוא. א"א טעה טעות גדולה ואם בא לימלך היאך אומרים לו הקרב פסולין למזבח והעופות אם יעשה אותן למטה יפסלו אלא ודאי אומרים לו לא תקריב אלא כמנין חטאות שבחובה עשה אותן למטה ואם יאמר האי כלן למטה שכתב על מנין חטאות שבחובה קאמר וכן כולן למעלה שכתב מנין העולות שבחובה קאמר א"כ מה יראה לי ואין זה צריך ראיה ועיון ואם לא יעשה אותן כתקונן היאך יהיה כשר כמנין חטאות או כמנין עולות:

השגת הראב"ד

*עשה חציין למטה. א"א זה כתב בשביל שראה במשנה ברחש פ"ג בד"א בכהן שנמלך אבל בכהן שאינו נמלך אחת לזו ואחת לזו וכו' ומחצה כשר ומחצה פסול וכו'. וכמה לשונו מקולקל שאם עשה כל הפרידין שנתערבו חציין למעלה וחציין למטה מה לי אם שאל מה לי אם לא שאל לעולם מחצה כשר ומחצה פסול אלא שאם שאל אומרים לו אל תקריב מהן אלא כשיעור המועט ועשה אותן חציין למעלה וחציין למטה שאין מקריבין פסולין למזבח ואם בא לעשות חטאת יותר אומרים לו שמא מן המועט היא וכבר עשית חטאתיה וכן אם בא לעשות עולות אומר לו שמא מן המועטה היא וכבר הקרבת עולותיה אבל בשלא נמלך ועשה חציין למעלה וחציין למטה כשיעור המרובה כשר שאפשר בעשה מהן חציין חטאות וחציין עולות ולא שיעלה לה להוכותיה כולן בשרי אינה יודעת כמה עשה משלה למעלה ולמטה וכמה עשה משל חברתה אלא שמכית [לו] עם תנאו וממעט בהשלמת חובתה:

עם הברותה בתנאי וכל מה שהוכשר בעשייתו יועיל לו

ה חובה סתומה וחובה וכו' שנתערבו בין וכו' היה שתי החובות הסתומות שנתערבו זו גדולה מזו וכו'. שם בד"א בחובה ובנדבה אבל חובה שנתערבה זו בזו אחת לזו ואחת לזו שתים לזו ושתים לזו שלש לזו ושלש לזו מחצה כשר ומחצה פסול אחת כזו ושתים לזו ושלש לזו ועשר לזו ומאה לזו המועט כשר. ופירש"י אבל חובה שנתערבה זו בזו קן סתומה של לידה שהוא אחד חטאת ואחד עולה ונתערבו השני פרידין בקן אחת סתומה של לידה או של זיבה מאשה אחרת מחצה כשר ומחצה פסול יכול להקריב שני פרידין אחד עולה ואחד חטאת ולא יותר דאי עביד שני עולות שמא יעשה אותן מקן אחד של לידה או של זיבה וכן אם נתערבו הרבה קינים יחד יקריב חציו אחד חטאת ואחד עולה וחציו כאחר פסולים והיינו כי נתערבו בשוה כדאמרינן אחת לזו ואחת לזו או שתים לזו ושתים לזו או שלש לזו ושלש לזו שיכול ליקח השלשה קינים אי זה שלש פרידים שירצה אי זה להטאת ואי זה לעולה אבל אחד לזו ושנים לזו ושלש לזו ועשר לזו ומאה לזו המועט כשר. אם נתערבו קן חטאת סתומה של זיבה בשני קינים של לידה או בשלשה אינו יכול להקריב אלא קן אחד פרידה אחת לחטאת ופרידה אחת לעולה אבל שתי עולות לא מצי עביד פן יקח הקן שהוא מבורר תחלה ללידה אחת שאינו יכול להקריב ממנו רק אחת חטאת ואחת עולה וכן אם נתערבו כולם יחד האחת והשתים והשלש והעשר לא יוכל להקריבו רק קן אחד שני פרידים או עשר קינים במאה יקריב עשרים פרידים כמו שיכול לעשות מעשר קינים וזהו המועט כשר. בין משם אחד לידה ולידה משתי נשים בין משני שמות לידה וזיבה אפי' מאשה אחת כדמפרש (במתני') כיצד משם אחד. וז"ל רבינו בפירוש המשנה אומר כי מה שהקדים לומר אין כשר אלא מנין עולות שבחובה אינו אלא אם נתערבו קינים נדבה שהם עולות כולם בקיני חובה שחציין עולות וחציין חטאות אבל חובה שנתערבה בחובה וכו' שאם היו שוות אלו כנגד אלו יהא המחצית כשר והמחצית פסול בהכרח בלי זה נד שעשאן וכו' ויהיה שוה בזה כהן נמלך ר"ל שנשאל לאשה אי זה יעשה חטאת ואי זה יעשה עולה וכהן שאינו נמלך אלא שהדבר מסור לו אבל אם היה מנין אחת משתיהן יותר ממנין האחרת [הרי יש בזה חילוק והוא] שאם עשה הכל למעלה או למטה המחצית כשר והמחצית פסול בהכרח וכו' ואם עשה החצי למעלה והחצי למטה וכו' המועט אז כשר ע"מ שיהא נמלך ולא יהיה מסור לו לעשות שלה מה שירצה והטאת מה שירצה הרי

בעלת המנין המועט מותרת לו שזה המתחלת שנעשה למעלה בו נבלעה עולה שלי ... המועט והמתחלת שעשית למטה בו נבלעה חטאת שלי לפי שהוא ג"כ המועט ... מכרתי כדבר אליך ולא הרשות עכ"ל:

ו עשה חציין למטה וחציין למעלה אם לאחר ששאל עשה כן המועט כ... זה הכלל כל שעשה הכהן מדעתו ו... בפ"ג בד"א בכהן נמלך אבל בכהן ש... אחת לזו ואחת לזו שתים לזו ושתים ... לזו ושלש לזו עשה כולן למעלה מח... ומחצה פסול כולם למטה מחצה כש... פסול חציין למעלה וחציין למטן אח... מחצה כשר ומחצה פסול ואת שלש... כשר ומחצה פסול אחת לזו ושתים ... לזו ועשר לזו ומאה לזו עשה כלן למ... כשר ומחצה פסול כולם למטה מ... ומחצה פסול חציין למעלה וחציין למטה ... כשר זה הכלל כ"מ שאתה יכול לח... הקינים ולא יהו משל אשה אחת ב... בין למטה מחצה כשר מחצה פסול ו... אתה יכול לחלוק את הקינין עד ש... אשה אחת בין למעלה בין למטה המרו... ופירש המפרש בד"א בכהן נמלך אפי' ... קאי והכי קאמר בד"א דחטאת ... בעולה ועולה בחטאת אפי' אחת בריב... כלם וכן אחת לזו ושתים לזו ושלש לזו ... כשר כל אלו הדינין בכהן נמלך כלומר ... נמלך הכהן איך משפטן אבל בכהן ש... ועשה הכל מדעתו בדיעבד ועשה ... למעלה לאשה אחת וכן קן שלם ל... הילכך כולם למעלה מחצה כשר עולו... פסול חטאות וכן למטה בענין זה ו... בריש פרק התערובות דהאי בד"א ... קמא קאי. וז"ל רבינו בפירוש המשנה ז... מן הכלל הוא שב על הלכה רביעי... הראשון שאמר המועט כשר אמר שה... בכהן נמלך אם עשה חציין למעלה וה... אבל כהן שאינו נמלך אלא עושה לרצו... ולמטה כשר המרובה והוא מגיד מאי... יהיה כן ואמר שכל זמן שאפשר לה... המעורב ואין מעופות האשה הא... ההלאין יחד הרי כשעשה חציין למ... למעלה מחצה כשר ומחצה פסול ו... אומרים אפשר שעופות של אחת ... למעלה או למטה שהיו לעולם כשר ו... לעולם כל זמן שיהיה מנין כנגד ... הכל אפשר) לחלק בשני חלאין ומקר... למעלה והחצי למטה ושלא יהיו מקו... שהקריבו למעלה ומקצת מה שהקרי... משל אשה אחת ואז המחצית שנעשה ... הגדרין וכל זמן שא"א לחלק הכלל ... ולעשות חציו למעלה וחציו למטה ... האחת כבר נעשה מהם למעלה ו... הרוב כשר לפי שבעלת הרוב הי... מעופות שלה למעלה [ולמטה] בהכר... זה אלא כשיהיה מנין זו יותר ממנין ... והראב"ד כתב על דברי רבינו פ... למטה א"א זה כתב בשביל שראה ... רפ"ג וכו' עד וממעט בהשלמת חוב... להגיה ולכתוב במקום חבירותיה חבירת... אותה שנתערב קינים עמה. וטעם ... בין נמלך לשאינו נמלך נתכוון רבי... בפירוש המשנה שכתבתי בסמוך ול... מובנים לי:

ח שנים שלקחו קיניהם בפירוב ו... בשם ר' יוסי. ומ"ש ש... מתפרשים וכו' כמו שביארנו. הוא ... נתבאר ואע"ג דבפ' בכל מערבין בעי לאוקמי מהכא דרבי יוסי סבר ומוקי לה בשהתנו ורבינו פוסק ד... אין ברירה וכיון שכן קשה על ר... לו לומר דבשהתנו מיירי. וי"ל דלמ... א"כ מאי למימרא קמ"ל כדרב חס... אין הקינין מתפרשות אלא או בלקי... או בעשיית כהן ומפרש דהשתא דק... חסדא אין צריך להתנות אלא ... אלא אע"ג דלא החט כהתנו דמי:

ט היו לפני הכהן חטאות ועולות וכו' עד סוף הפרק. בפ' ג' דקינים ... ועולה לא עשה טען למעלה מחצה כשר ומחצה פסול וכו' ואם ...

למטה. מחצה כשר ומחצה פסול. עשה חציין למעלה וחציין למטה ולא ידע אם החטאות הם שעשה למטה או העולות. הרי הכל פסול. שאני אומר העולות הם שעשה למטה והחטאות למעלה: י היו לפניו שלשה צבורי עופות אחד חטאות ואחד עולות והאחד סתום חציו עולות וחציו חטאות ולא פירש. אם עשה כלן למעלה או למטה. מחצה כשר ומחצה פסול: יא עשה חציין למעלה וחציין למטה. אין הכשר אלא הסתום בלבד שעשה חציו למעלה וחציו למטה. והוא מתחלק בין הבעלים ועולה לשניהן. שהרי הכהן אינו יודע לאי זה מהן פירש. ולאי זה מהן היה הסתום. ושני הצבורין המפורשין פסולין. שהרי לא ידע אי זה עשה למעלה ואי זה עשה למטה ושמא העולה נעשית למטה והחטאת למעלה:

פרק תשיעי

קן סתומה שפרח ממנה גוזל לאויר. או שפרח לבין העופות שימותו כולן או שמת גוזל אחד. יקח זוג לשני: ב פרח לבין הקריבות. פסול ופוסל אחד כנגדו. שהגוזל הפורח מקן סתום לבין הקריבות פסול ופוסל אחד כנגדו. כיצד ...ח גוזל מן הסתום לעשרה עופות סתומות. אם עשה חמשה למטה וששה למעלה. הרי חמש עולות כשירות מהששה של ...לה וארבע חטאות כשירות מהחמשה עופות שנעשו למטה. שאני אומר שמא הגוזל הפורח הוא אחד מחמשה של מטה. ...ן אם עשה מהם ששה למטה וחמשה למעלה נמצאת הכשר חמש חטאות וארבע עולות. שאני אומר שמא הגוזל מחמשה ...ל מעלה. נמצאת הכשר מהעשרה תשעה הרי פסל אחד: ג ארבעה עופות סתומות וארבעה עופות שניות סתומות. פרח ...ד מן הראשונות לשניות פסל אחד מן השניות. אחר שנתערבו חזר אחד מן השניות ופרח לראשונות. פסל אחד מן ...ראשונות ונמצא הכשר מן הראשונות שתים בלבד: ד חזר אחד ופרח מן הראשונות לשניות אפילו כל היום אינו מוסיף ...פסיד יתר על זה שאפילו הן מעורבות כולן זו בזו מחצה כשר ומחצה פסול כמו שביארנו: ה צבור אחד יש בו שני ...פות. ובשני ארבעה. ובשלישי ששה. וברביעי שמונה. ובחמישי עשרה. ובששי שנים עשר. ובשביעי ארבעה עשר. ...רח גוזל מן הראשונה לשנייה. ואחד מן השניה לשלישית ומשלישית לרביעית. מרביעית לחמישית. ומחמישית לששית. ...ששית לשביעית. וחזר אחד ופרח מצבור לצבור עד שחזר לראשונה שפרח ממנה ראשונה. פוסל אחד בהליכתו ואחד ...חזירתו. הראשונה והשנייה אין להם כלום. והשלישית יש לה שני עופות. והרביעית יש לה ארבעה. והחמישית יש לה ...שה. והששית יש לה שמונה. והשביעית יש לה שנים עשר. חזר אחד ופרח פעם שנייה מזו לזו וחזר אחד ופרח מן ...אחרונה לשלמעלה ממנה עד שחזר לראשונה. פוסל אחד בהליכתו ואחד בחזירתו. השלישית והרביעית אין להם כלום. ...חמישית יש לה שני עופות כשרים. והששית יש לה ארבעה. השביעית יש לה עשרה. פרח פעם שלישית גוזל מזו לזו. ...ור פעם רביעית מזו לזו. פוסל אחד בהליכתו ואחד בחזירתו. והחמישית והששית נפסלו כולן. והשביעית נשארו לה ...מונה עופות כשרין. כשיעשה ארבעה עשר שבע למעלה ושבע למטה יהיו שמונה מהן כשרין והששה פסולין מפני תערובת ...לות אלו שפרחו בהליכה ובחזרה: ו קן סתומה וקן מפורשת. פרח מן הסתומה למפורשת. יקח זוג לשני. חזר או ...רח אחד מן המפורשת לסתומה. ולא ידע זה שפרח אם היה עולה או חטאת. ימותו כל העופות שבסתומה. שאם נתערבה ...ן עולה כל החטאות שבה פסולות. ואם חטאת נתערבה כל העולות שבה פסולות לפיכך ימותו כולן: ז חטאת מכאן ...ולה מכאן וסתומה באמצע. פרח מן האמצע לצדדין אילך אחד ואילך אחד. לא הפסיד כלום. אלא יאמר זה שהלך ...ל החטאות חטאת וזה שהלך אצל העולות עולה. חזר אחר שנתערבו ופרח אחד מכאן ואחד מכאן לאמצע. השניים ...מצעיים ימותו שהרי הן חטאת ועולה מעורבין. והצדדין אלו יקרבו חטאת ואלו יקרבו עולה כשהיו. פרח מן האמצעית לצדדין כולן ימותו. שמא עולה נתערבה בחטאות וחטאת בעולות:

פרק עשירי

האשה שאמרה הרי עלי קן כשאלד זכר. ילדה זכר מביאה ארבעה עופות. שנים לנדרה והן עולה כמו שביארנו. ושנים לחובתה משום לידה והן אחד עולה ואחד חטאת. נמצאת למד שהכהן צריך לעשות שלש פרידין ...עלה. ופרידה אחת למטה. טעה ועשה שתים למעלה ושתים למטה ולא נמלך צריכה ...ביא עוד פרידה אחת ויקריבנה למעלה. *במה דברים אמורים כשהביאה הארבעה ...ין אחד כגון שהיו כולן תורין או בני יונה. אבל אם היו שתי תורין עם שני בני יונה ...שה שנים למעלה ושנים למטה. צריכה להביא עוד תור ובן יונה ויעשה שתיהן ...עלה כדי לצאת ידי חובתה. שאם עשה בתחילה שתי התורין למטה צריכה תור למעלה להשלים חובתה. ואם עשה שני ... היונה למטה. צריכה בן יונה למעלה להשלים חובתה. שאין אדם מביא חובתו גוזל אחד תור אחת או בן יונה אלא או ...יהן תורין או שניהן בני יונה: ב פירשה נדרה ואמרה לכהן אלו לנדרי ואלו לחובתי. ועשאם הכהן שתים למעלה ...תים למטה ולא ידע אי זה מהן עשה למעלה ואי זה מהן עשה למטה. צריכה להביא שלשה עופות. שנים לנדרה ואחד ...שלים חובתה ויעשו השנים למעלה שהרי פירשה נדרה ושמא שנים של נדרה נעשה למטה שהם פסולות. במה

כסף משנה

...ן חטאת שנתערבה בעולה אפי' אחד ברבוא ימותו כולם. וי"ל שאין כאן תערובת ...ל אלא כל קן היה בפני עצמו וכל אחד הקריב בפני עצמו אלא שטעה הכהן בהקרבתן ...שהקריב חציין והציין יודע היה ואח"כ שכח ומסופק אם טעה אם לא. זה דעת רבינו בפירוש המשנה:

...היו לפניו ג' צבורי עופות וכו'. ג"ז שם ופירש רבינו במשנה ע"ע דרך שכתבתי ...ירש במשנה שקודם זו שלא היה כאן תערובת כלל וע"ש:

פ"ט א קן סתומה שפרח ממנה גוזל לאויר וכו'. בפרק ב' דקינים וכתב ...ינו שם דע כי (כל) מה שנאמר בכל הלכות ...ו חזר אינו ר"ל שחזר אותו העוף בעצמו ...י שכל זמן שיהא כן אין שם הפסד כל ...קר אלא ר"ל כשאמר וחזר שמאחר שפרח ...ת ראשונה והרי אפשר שהוא הראשון בעצמו שחזר לחבורתו או הוא עוף אחר:

ומ"ש והשלישית יש לה שני עופות והרביעית יש לה ארבעה והחמישית יש לה ששה והששית יש לה שמונה והשביעית יש לה י"ב. במשנה [שם] שנינו השלישית יש לה אחת הרביעית שתים החמישית יש לה שלש הששית יש לה ארבע השביעית שש. והענין דבמתני' נקט מנין הקינים וכל קן זוג אחד ורבינו נקט מנין הפרידין והיינו דנקט בלישניה עופות וע"ד זה פקיע והדין בשאר. וע"ש בפירוש המשנה לרבינו ותמצא הכל מבואר:

ו קן סתומה וקן מפורשת וכו'. ג"ז שם:

ז חטאת מכאן ועולה וסתומה באמצע וכו' עד סוף הפרק. שם:

פ"י א האשה שאמרה הרי עלי קן כשאלד זכר וכו' עד סוף הפרק. בפ' ג' דקינים ואיתא בפרק חטאת העוף (זבחים ס"ז): כתב הראב"ד בד"א כשהביאה וכו' עד ושתים למטה א"א ולא ידע הכהן אי זה מין עשה למטה ואי זה מין עשה למעלה עכ"ל. ואני אומר שזה פשוט הוא ובכלל לא ידע אי זה מהן עושה למעלה הוא:

ב פירשה נדרה ואמרה לכהן אלו לנדרי וכו' ויעשו השלשה למעלה. חיבת השלשה

השגת הראב"ד

*בד"א כשהביאה וכו' עד ושנים למטה. א"א ולא ידע הכהן אי זה מין עשה למטה ואי זה מין עשה למעלה:

הגהה צריך למחוק ולכתוב במקומה השנים וכן מ"ש אבל קבעה נדרה ואמרה אם אלד זכר וכו' שכבר עשה שנים למטה שהם חטאת שם תיבות אלו נראה שהם שיבוש וצריך לישחקם : כתב הראב"ד כד"א כשהביאה הארבעה בתחלה וכו' עד וכן אם. א"א דבריו מבולבלים וכו'. והר"י קורקוס ז"ל כתב וז"ל כתב רבינו במשנה ענין קבעה שפירשה (בשעת נדרה) מין פלוני והביא אותו לכהן עם חובתה ועשה שתים למטה ושתים למעלה ולא ידע אם הנדר נעשה למעלה או למטה וגם היא נסתפק לה איזה משני המינים קבעה בו נדרה אם התורים או בני יונה וזה הוא ההפרש שיש בין קבעה לפירשה שפירשה הוא שתאמר בשעת הבאת נדרה וחובתה אלו לנדרי ואלו לחובתי וקבעה נדרה הוא שתאמר בשעת הנדר הרי עלי קן ממין פלוני והוא מדבר כאן במי שקבעה נדרה והביאה אותו ואח"כ שכחה מאיזה מין קבעה אבל ודאי אגלה שהוא קבוע עכ"ל בספר מוגה. ונראה שבבא זו מדברת שאינה יודעת אי זה מין הם הד' פרידים שנתנה לכהן אבל מ"מ יודעת היא שהם מין אחד שאם יודעת אי זה מין הוא שנתנה א"א להסתפק באי זה מין קבעתו שהרי נדרם נתנה. וזה נראה מוכרח וביארו רבינו במשנה וז"ל וזה אם היו הארבעה מין אחד והיה ודאי אגלה שנתנה לכהן מין ולא ידעה מאי זה מין הוא גם כתב שאין אנו יודעים מאי זה מין הוא הארבעה שנולד בהם הספק ע"כ. והוא מוכרח ועל"פ הקדמה זו הדבר ברור שלא נפטרה מספק נדרה כלל וצריכה להביא ד' לנדרה שתי תורים ושני בני יונה. אבל קשה טובא איך יספיק אחד להשלים חובתה והרי אינה יודעת מאי זה מין היה החטאת ואם תביא תור שמא היה בן יונה או להפך וכבר נתבאר שצריך חטאת ועולה ממין אחד ובמשנה כתב ותביא גוזל אחד תור או בן יונה להשלים חובתה והצריכו תור או בן יונה לפי שאין אנו יודעים מאיזה מין היו הארבעה וכו'. ודברים אלו צריכים ביאור וכפי הכתוב בספרים שהגוזל הוא לעולה א"א ליישבו שהרי גבי פירשה חייבת להביא כל החובה מספק לפי שאינה יודעת מאי זה מין היו העולות שתביא החטאת מאותו המין ומה לי אם היו שני מינים או מין אחד ואינה יודעת אי זה מין היה הכל ספק אחד הוא. ואפשר לפרש כוונת רבינו ביודעת איזה מין נתנה לכהן אלא ששכחה באיזה מין קבעה נדרה וד"מ נתנה תורים ונסתפקה שמא בני יונה פירשה ושלא כדין נתנה לכהן תורים ואם היו יודעים שמה שנתנה לנדרה נעשו למעלה לא היה נשאר עליה מספק נדרה אלא שני בני יונה ובהם נפטרה מנדרה ועתה שמא מה שנתנה לנדרה עשו למטה ונמצא כל הפיקה עליה לכך מביאה שתי תורים ושני בני יונה וכולם למעלה בספק נדרה ומחובתה תביא גוזל אחד כי מעולה אחת נפטרה בתורים ראשונים ממ"נ אם שלמעלה היו נדרה הרי לא היתה צריכה להביא אלא שני בני יונה לתשלום נדרה ומהשני תורים שמביאה עתה אחד יעלה לחובתה והאחר פסול וצריכה חזרה לחטאת לתשלום חובתה ואינה צריכה יותר ואם שנים ראשונים היו נדרה הרי שלמעלה היו חובתה והרי נפטרה מהעולה בראשונים ונמצא לפי זה שממ"נ צריכה להביא גוזל אחד לחטאת ממין הראשונים. ומ"ש בספרי רבינו גוזל אחד למעלה. מ"כ שהוא טעות ובמשנה כתב בפירוש תביא תור ובן יונה ותעשה חטאת ממ"נ והוא הנשאר מחובתה. והשתא דאתינא להכי שהכרחתי שהאחד הוא חטאת י"ל שתקריב מאיזה מין שתרצה ממ"נ שאם תביא תור כשר ממ"נ אם הראשונים היו תורים א"כ הנדר היו ... ואם קרבו למעלה הרי נפטרה והשתי תורים אחרונים יעלה אחד מהם ... והרי תור לחטאת ויצאת ידי חובתה ואם קרבו למטה הרי יצאה מידי עולה ... באחד מתורים ראשונים של מעלה ו... שניים לנדרה והרי תור לחטאת ואם היו יונה א"כ הנדר היה בני יונה ובבני ... אחרונים ממ"נ יצאה ונמצאו תורים של עולה אחד מהם לחובתה וכן כשתביאה יונה יוצאה ממ"נ על הדרך שנתבאר כי ... כי מין שהביאה נדרה. ובהשגות א"א ד... מבולבלים וכו'. ובודאי כי הלשון ... ומוטעה כאשר הכרחתי ולא פירשה איזה נתנה לכהן וצריך לתקן כאשר כתבתי ... סתום אשר כאן מפורש במשנה. וכתב ... אבל וכו'. טעם בבא זו מבואר שכיון שהרא... שני מינים ואינו יודע מה עשה למעלה ומה ע... למטה א"א שיועיל דבר לנדרה כי שמא כ... קרב למטה ולא להובתה כי אינו יודע ... מין למעלה ואיזה למטה ואין בעינן ש... וחטאת מין אחד ולכך מביאה הכל. וצ... לדעת כי גם בבא של קבעה מיירי לשיטת ר... כשפירשה אלו לנדרי דאל"כ איך שייך ל... ולא ידע איזו עשה וכו' כיון שהכל מין ... מה שייך לומר כן גם אין שייך לומר ש... הנדר עשה למטה שכתב במשנה אלא ד... היא ייחדה אשר לנדרה אלא שלא אמרה לכהן כמו בפירשה והיא שכחה ומ"מ כ... שמביא מקריב סתם ולכך שייך ממ"נ שנתב... ואפשר שלא ידע שכתב רבינו מפני ב... מינים נקט לה ולעולם לא ייחדה. אלא ש... המשנה אינו מוכיח כן גם הענין נראה ש... כאשר כתבתי : וכתב עוד וכן אם נ... וכו'. טעם בבא זו מבואר כי לא עולה דבר מהמת הספק לכך תביא כל חובה וה... זו לא הוזכרה במשנה אמנם אמרו שם נ... לכהן ואינה יודעת מה נתנה ועשה הכהן ... ידוע מה עשה צריכה להביא ד' פרידים ל... ושתים לחובתה וחטאת א' בן עזאי אומר ... חטאות והוקשה לרבינו חטאת זה למה ... שהביאה כל חובתה ולכך פירשה דקבעה חובתה ולא ידעה מה קבעה ולפ"ז ה... להוסיף כבש אע"פ שלא הוזכר שכיון שק... ולא ידעה מה קבעה מביאה קן מאיזה שתרצה וכבש ופרידה וא"ת וניחוש ד... חובתה בתורים או בבני יונה ולמה ח... בקן מאיזה מין שתרצה ונראה דלהא לא חיי... כי אין דרך לפרש לחיובה תורים או בני י... רק קרבן עני או קרבן עשיר עכ"ל. ו... שפני פרידין שכאן צריך שיהיו ממין ... נלמד בספרא מדכתיב שתי תורים וכו' ... לעולה ואחת לחטאת ממין שיביא עולה י... חטאת :

דברים אמורים בשהביאה הארבעה שפירשה נדרה בשנים מהן ממין אחד. אבל אם היו שני מינין תביא ארבעה אחרים. שנים ממין שפירשה בו נדרה יעשו לנדרה ושנים מאי זה מין שתרצה יהיו לחובתה ויעשו אחד למעלה ואחד למטה: **ג** קבעה נדרה ואמרה אם אלד זכר הרי עלי שתי תורים. וילדה והביאה ארבעה עופות. שנים לנדרה ושנים לחובתה ועשה שנים למעלה ושנים למטה. ולא ידע אי זה נעשה למעלה ואי זה נעשה למטה. וגם היא שכחה ולא ידעה באי זה מין קבעה נדרה אם בתורים או בבני היונה. הרי זו צריכה להביא שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה ויעשו ארבעתן למעלה. ותביא גוזל אחד להשלים חובתה ויעשה למעלה. (שכבר עשה שנים למטה שהם חטאת). *במה דברים אמורים כשהביאה הארבעה תחלה ממין אחד. אבל אם היו שני מינין. צריכה להביא ששה עופות. שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה. ותביא לחובתה שתי תורים או שני בני יונה ויעשה אחד למעלה ואחד למטה. וכן אם נתנתם לכהן ושכחה מה נתנה לו. והלך הכהן ועשה ואינו יודע היכן עשה אם הכל למעלה או הכל למטה. או מחצה למעלה ומחצה למטה. הרי זו תביא שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה. ותביא שתי תורים או שני בני יונה לחובתה: **ד** קבעה חובתה וקבעה נדרה. ושכחה במה קבעה. ואפשר שחובתה כבש לעולה ופרידה אחת תור או בן יונה לחטאת. לפיכך תביא ששה פרדין. ארבעה לנדרה ושנים לחובתה. ועוד תביא חטאת אחד בן יונה או תור עם כבש. נמצאת שהביאה שבעה עופות [וכבש]: **ה** וכל החטאות האלו אינן נאכלות מפני שהם ספק:

השגת הראב"ד

*כד"א כשהביאה הארבעה בתחלה ממין אחד וכו' עד וכן אם. א"א דבריו מבולבלים ולא מתוקנים וצריכין הגהה גדולה וככר הוא מפורש אלו ושם יראה הרואה ויבין :

פרק אחד עשר

א כל המנחות שקמצן אחד מן הפסולין לעבודה הרי הם פסולות. וכן אם לקט הלבונה פסל אע"פ שלא

ה ומ"ש וכל החטאות האלו אינן נאכלות מפני שהן ספק. פשוט הוא בסוף תמו... (דף ל"ד) חטאת העוף הבאה על הספק תשרף :

פי"א א כל המנחות שקמצן אחד מהפסולים לעבודה הרי הן פסולים. משנה ... דמנחות (דף ו'). ומ"ש וכן אם לקט הלבונה פסל אע"פ שלא ... ברפ"ב (דף י"ג:) מימרא דר' ינאי ופירש"י ליקוט לבונה דלאחר הקטרת הקומן ... מלקט [הלבונה] מעל הסולת ומקטירו :

משנה למלך

פי"א **א כל** המנחות שקמצן אחד מן הפסולין פסולה וכו'. ברים הקומץ זוטא אמרינן אמר ר' ינאי לקוט לבונה בזר פסולה מ"ט אמר ר' ירמיה משום הולכה נגעו בה קסבר הולכה שלא ברגל שמה הולכה והולכה בזר פסולה ע"כ. ולפי זה יש לתמוה על רבינו שפסק לפסול דהא נגמ' תלו טעמא דפסולה משום דהולכה שלא ברגל שמה הולכה ואילו רבינו בפ"א מהל' אלו פסק דהולכה שלא ברגל לא שמה הולכה ומתבאר שם מדבריו שאם עשאה זר לא פסיל וכן בפ"ט י"ג מהלכות אלו פסק דהולכה שלא ברגל לא שמה הולכה ואין לומר דס"ל דע"כ לא אמרינן דהולכה שלא ברגל לא שמה הולכה אלא כשאין דרכה בכך אבל כשדרכה בכך שמה הולכה וכמ"ש רש"י בסוף פ"ק דזבחים (דף ט"ו) וגרים אלא בהולכה זוטרתי כ"ע לא פליגי דפסול משום דדרכה בכך הא ליתא שהרי כבר כתבנו במקום אחר (א"ס תשאלהו לעיל פ"א מהלכות אלו הלכה כ"ג) דדעת רבינו הוא דהולכה שלא ברגל אפי' דדרכה בכך לא שמה הולכה ואיסו גרים דכ"ע בהליכה זוטרתי לא פסלה וכן כתב הרב לח"מ בפ"א שדעת רבינו הוא כמ"ש. וקושיא זו שייכא נ"כ למה שפסק רבינו בפי"ז מהלכות אלו דין ג' טבילת אצבע בדם החטאות הפנימיות מפגלת ובפ"ק דזבחים (דף י"ג) מוכח דמדין הולכה נגעו בה וטבילה אצבע הוי הולכה שלא ברגל ולפי מה שפסק רבינו דלא שמה הולכה לא היה לו לפסוק דטבילת אצבע מפגלת. והנראה אצלי דרבינו לא גרים גבי לקוט לבונה קסבר הולכה שלא ברגל שמה הולכה כי היכי דלא גרסינן לה גבי טבילת אצבע דהתם נמי שייך לומר הולכה שלא ברגל שמה ה... כמו גבי לקוט לבונה ומדלא גרסינן ליה התם ש"מ דליתיה להאי טעמא ואפי' למ"ד דלא שמה ה... טבילת אצבע מפגלת ולקוט לבונה פסולה בזר וטעמא דמלתא משום דהני כיון דלא סגיא בלאו עבודות חשובות הם ומלותם בכך שצריך ללקט הלבונה ולטבול האצבע ולא דמי להושטת יד לזרוק להקטיר דהתם הושטת היד לאו עבודה בפני עצמה היא אלא סופה דהולכה היא והא דאיצטריך ... לומר דמטעם הולכה נגעו בה וכן בטבילת אצבע מוכח בגמרא דמטעם הולכה נגעו בה הוא מ... דאכן לא למדנו מן התורה אלא שבד' עבודות נפסל הזבח במחשבה ובג' בזר דהיינו קבלה וה... וזריקה וכל עבודה שהיא חשובה דלא סגיא בלאו הכי פוסל בה מחשבה וזר ומדמינן לה למאי ד... לה טפי אע"פ שאין דמיונם עולה יפה כמו מתן כלי לקבלה וטבילת אצבע להולך ולקוט לבונה ל... אבל אין לומר בהם שכיון שאינם ברגל שלא יהיו נקראים עבודה לפי שאין מלותם מטעם הולכה ... דבדאי לפוסלה בזר ובמחשבה מדמינן להו להולך ואע"ג דהכא בפ' הקומץ דחי תלמודא דשאני מתן ... דדמי לקבלה אבל לקוט לבונה דלא דמי להנך לא א"ס פסק רבינו כרב מרי שבשום אופס ... דהתלמוד לא דחה אלא הראיה דכל הקומץ אבל בעיקר דינו דרבי ינאי ובטעמו של רבי ירמיה ... סולק ומכסיא דטבילת אצבע דסוף פ"ק דזבחים ...

שלא קמץ: **ב** קמץ הכשר ונתן לפסול. קמץ בימינו ונתן לשמאלו ואחר כך נתנו לכלי. קמץ מכלי קודש ונתן לכלי חול פסל: **ג** קמץ ועלה בידו צרור או גרגיר מלח או קורט לבונה פסול: **ד** קמץ עד שהוא בחוץ ונכנס לפנים. יחזור ויקמוץ בפנים וכשר: **ה** נתפזר הקומץ על גבי הרצפה. יחזור ויאספנו: **ו** היתה המנחה שלא בכלי שרת. או שהיתה קומצה שלא בכלי שרת. או שהעלהו למזבח שלא בכלי שרת. או שבללה בשמנה חוץ לעזרה פסולה עד שתהיה בלילתה בפנים: **ז** כל המנחות שיצק עליהן השמן פסול לעבודה כגון הזר וכיוצא בו. או שבללן או פתתם או מלחן כשירות. הגישן או הניפן. חוזר הכהן ומגיש או מניף ואם לא הגיש ולא הניף הכהן כשירות. שנאמר והביאה אל בני אהרן וקמץ. מקמיצה ואילך מצות כהונה למד על יציקה ובלילה שכשירה בזר: **ח** מנחה שנפל לתוכה שמן מנחה אחרת או שמן חולין כל שהוא נפסלה. חיסר שמנה פסולה. חיסר לבונתה כשירה. והוא שיהיו עליה שני קורטי לבונה אבל קורט אחד פסולה שנאמר את כל לבונתה: **ט** ריבה שמנה ולבונתה עד שני לוגין לכל עשרון. ושני קומצי לבונה לכל מנחה כשירה. שני לוגין או שני קומצין או יתר על זה פסולה: **י** מנחת חוטא שנתן עליה שמן או על הקומץ שלה נפסלה. נתן עליה לבונה ילקטנה. היתה שחוקה הרי זו פסולה מספק. שהרי אי אפשר ללקט: **יא** נתן שמן על שיריה אחר שקמץ. אינו לוקה ולא פסלה שהרי הקומץ כשר: **יב** נתן משהו שמן על גבי כזית מן המנחה פסלה מספק. אבל אם נתן השמן על פחות מכזית לא פסלה. ואינו פוסל הלבונה עד שיתן כזית לבונה: **יג** אפילו נתן הלבונה על כל שהוא מן המנחה פסל עד שילקט: **יד** גבלה במים וקמץ כשירה. לא נאמר חריבה אלא משמן: **טו** מנחה שקמצה פעמים כשירה אפילו פעמים רבות. והוא שיקטיר כזית בבת אחת. שאין הקטרה פחותה

כסף משנה

ב קמץ הכשר ונתן לפסול וכו'. בפ"ג דזבחים (דף ל"ב) תנן קיבל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר קיבל בימינו ונתן לשמאלו יחזיר לימינו קיבל בכלי קדש ונתן לכלי חול יחזיר לכלי קודש ופריך בגמרא (דף ל"ד:) ולהוי דחוי ואסיקנא כל שבידו לא הוי דחוי ומדין זבחים יש ללמוד למנחות. וא"ת אמאי לא תנא רבינו בהו תקנתא כדתנן במתני' שכתבתי בסמוך לענין קבלת דם. וי"ל משום דאיתא בתוספתא דמנחות פ"ה קמץ הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר וכו' קמץ בימינו ונתן לשמאלו יחזיר לימינו וכו' בכלי קדש ונתן לכלי חול יחזיר לכלי קדש וכו' דברי ר' אלעזר ור"ש וחכ"א קמץ הכשר ונתן לפסול פסלתו מתנתו קמץ בכלי קדש ונתן לכלי חול פסלתו מתנתו קמץ בימינו ונתן לשמאלו פסלתו מתנתו וידוע דהלכה כחכמים. ואם תאמר ולחכמים מאי שנא קמיצה מדם וי"ל דבפרק הקומץ רבה (דף כ"ו:) מייתי מאי דתני בהאי תוספתא וחכ"א כיון שנתנו לשמאל פסלתו מתנתו וקאמר עלה בגמ' מ"ט משום דבעי לקדושי בכלי וכיון שנתן לשמאל נעשה כדם שנשפך מצואר בהמה על הרצפה ואספו שפסול. ופירש רש"י פסלתו מתנתו (מה שנתן בשמאלו) ושוב אין לו תקנה בחזרה מאי טעמא משום דבעי לקדושי בכלי וכו' ושוב שפוסל עוד להקדישו בכלי דאי לא הוי עוד האי קומץ קידוש כלי לא הוה מיפסל והוה כדם שנשפך מן הכלי על הרצפה שכשר אבל מאחר דבעי כלי לית ליה תקנתא בחזרה דפריש דהוה ליה כנשפך על הרצפה מן [...]טאר שפסול דנפקא לן מולקה מדם הפר [...]ים מהפר יקבלנו וקידוש קומץ במקום קבלת [...]ים ושמאל בלא כלי הרי היא כרצפה עכ"ל:

ג קמץ ועלה בידו צרור או גרגיר מלח או קורט לבונה פסול. משנה בפ"ק דמנחות (דף י':):

ד קמץ עד שהוא בחוץ ונכנס לפנים וכו'. תוספתא פ"ה דמנחות. ומה שצריך מילה בפנים איתיה בפ"ק דמנחות. ופירוש בפנים כל העזרה:

ה נתפזר הקומץ על גבי הרצפה יחזור ויאספנו. תוספתא פ"ה דמנחות. [...]כ מ"ש נתפזר הקומץ על הרצפה יחזור [...]שכנו מיירי שנתפזר אחר שנתנו לכלי שרת [...]ל אם קמץ ונפל מידו לארץ פסול כמו שהוא דין הדם:

ו היתה המנחה שלא בכלי שרת וכו'. בפרק הקומץ רבה (דף כ"ו) תניא חכמים [...]מרים קומץ טעון כלי שרת כיצד קמצו מכלי [...]ת ומקדשו בכלי שרת ומעלו ומקטירו בכלי [...]ים: ומה שכתב או שבללה בשמנה חוץ [...]זרה פסולה וכו'. בפ"ק דמנחות (דף ט') [...]מר בללה חוץ לחומת העזרה ר' יוחנן אמר [...]ולה ר"ל אמר כשירה וידוע דהלכה כר' יוחנן ועוד דתניא כוותיה ומכרח בגמרא [...]מא דר' יוחנן אע"ג דבלילה כשרה בזר כיון דעשייתו בכלי היא אע"ג דכהונה לא בעיא קדושת פנים מיהת בעיא:

ז כל המנחות שיצק עליהם השמן פסול לעבודה וכו'. בפרק הקומץ רבה (דף י"ח) תנן לא יצק לא בלל ולא פתת ולא מלק ולא הניף לא הגיש וכו' כשירה ובגמ' [...]י לא יצק אילימא לא יצק כלל עיכובא כתיב בה אלא לא יצק כהן אלא זר אי הכי [...] בלל נמי לא בלל כהן אלא זר הא לא בלל כלל פסולה והתנן ששים נבללין ששים [...]ד אין נבללין והוינן בה כי אין נבללין מאי הוי והא תנן לא בלל כשירה ואמר ר' [...]א כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו מידי [...]יא הא כדאיתא והא כדאיתא לא יצק לא יצק כהן אלא זר לא בלל לא בלל כלל ובתר [...] אמרינן מתני' (דמכשיר יציקה בזר) דלא כר"ש (דאמר יציקה ובלילה ופתיתה ומליחה [...] כהן) מ"ט דרבנן אמר קרא ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה והביאה אל בני אהרן [...]ן מקמיצה ואילך מצות כהונה לימד על יציקה ובלילה שכשירה בזר. ומ"ש רבינו [...]ן או הניפן חוזר הכהן ומגיש או מניף. ומ"ש ואם לא הגיש ולא הניף הכהן כשירות וכו'. נתבאר בסמוך:

ח מנחה שנפל לתוכה שמן מנחה אחרת וכו'. בפ' רבי ישמעאל דמנחות (דף י"א) תנן ריבה שמנה חיסר שמנה וכו' פסולה ובגמ' היכי דמי ריבה שמנה א"ר אלעזר כגון [...]רים לה שני לוגין ולוקמה כגון דעריב בה שמן דחולין ושמן דחבירתה וכו' ר"א לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא דחולין ודחבירתה דפסיל אבל הפרים לה שני לוגין הואיל והאי חזי ליה והאי חזי ליה אימא לא ליפסיל קמ"ל:

חיסר לבונתה כשירה וכו'. שם במשנה חיסר לבונתה פסולה ובגמ' ת"ר חסרה ועמדה על קורט אחד פסולה על שני קורטים כשירה דברי ר' יהודה ר"ש אומר על קורט אחד כשירה פחות מכאן פסולה וכו' א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן ג' מחלוקת בדבר דר"מ סבר קומץ בתחלה וקומץ בסוף. ופירש"י ר"מ סתם מתני' דקתני חיסר לבונתה פסולה ופסק רבינו כר' יהודה וצריך ליתן טעם למה לא פסק כסתם מתני' ואפשר שטעמו משום דר"י ור"ש פליגי עליה והו"ל ר"מ יחידאה לגבייהו ולא חיישינן לסתמא כיון דרבים פליגי עליה ובפלוגתא דר"י ור"ש ידוע דהלכה כר"י וא"ת כיון דסתם רבי כר"מ הוה ליה למיפסק כוותיה י"ל דכיון דלא אשכחן בברייתא דפליגי אלא ר"י ור"ש טפי הוה עדיף לפרושי מתני' אליבא דר"י דהלכתא כוותיה לגבי ר"ש מלאוקומי לה בפלוגתא תליתאה ור"י דאמר ג' מחלוקות בדבר בעא לדיוקי ליפנא דהסר לבונתה דמשמע אפי' חיסר כל שהוא. ואינו מוכרח. ועוד דמדר"י נשמע דס"ל דהלכה כר"י מדאמר ג' מחלוקות בדבר ר"מ ור"י ור"ש בידוע דהלכה כר"י לגבייהו דהל"כ לא הל"ל הכי אלא אמתני' דחיסר לבונתה הו"ל א"ר יוחנן אפילו חיסר כל שהוא:

ט ריבה שמנה ולבונתה וכו'. שם בגמרא אמתני' דחיסר לבונתה פסולה הא יתיר [כשירה והתניא יתיר] פסולה אמר רמי בר חמא כגון שהפרים לה שני קמצים ומשמע לרבינו דכי אמר ר' אלעזר גבי ריבה שמנה כגון שהפרים לה שני לוגין שני לוגין דוקא קאמר ויגיד עליו רעו יתיר לבונתה דלא מיפסיל בפחות משני קמצים ולא כדפירש"י שכתב הכא דאמרינן ולוקמה כגון דעריב שמן דחולין וכו' ולוקמה כגון דעריב ביה פורתא שמן דחול וכו':

י מנחת חוטא שנתן עליה שמן וכו'. בפ' כל המנחות באות מצה (דף נ"ט:) וחייב על השמן בפני עצמו ועל הלבונה בפני עצמה נתן עליה שמן פסלה לבונה ילקטנה. ומ"ש או על הקומץ שלה. ומ"ש היתה שחוקה ה"ז פסולה מספק וכו'. שם בעא רבה בר רב הונא מר"י נתן עליה לבונה שחוקה מהו משום דאפשר ללוקטה והא לא אפשר ללקטה או דילמא משום דלא מיבלעא והא נמי לא מיבלעא ובתר הכי אמרינן מאי הוי עלה אמר ר"נ בר יצחק תניא מנחת חוטא ומנחת קנאות שנתן עליה לבונה מלקט את הלבונה וכשירה וכו' ופירש"י אלמא מדקאמר כל זמן שלבונה בתוכה פסולה היא ש"מ בלקיטה תליא מילתא. ורבינו שכתב מספק נ"ל דלא גרים מאי הוי עלה וברייתא דמייתי ר"נ בר יצחק מילתא באפי נפשה היא דמייתי לה לאקשויי עלה ואמאי פסלה במחשבה דחוי הוא ואינה ענין לבעיא דילן:

יא נתן שמן על שיריה וכו'. שם במשנה:

יב נתן משהו שמן ע"ג כזית מן המנחה וכו' עד פסל עד שילקט. שם א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן נתן משהו שמן ע"ג כזית מנחה פסל מ"ט לא ישים שימה כל דהו עליה עד דאיכא שיעורא וא"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן נתן כזית לבונה ע"ג משהו מנחה פסל מ"ט לא יתן כתיב עד דאיכא נתינה עליה הוי ריבוי אחר ריבוי ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט ואיכא דאמרי א"ר יצחק בר יוסף בעי ר' יוחנן נתן משהו שמן ע"ג כזית מנחה מהו מי בעינן שימה כנתינה או לא תיקו. ופירש"י בלבונה כתיב נתינה ונתינה בכזית כדכתיב ונתן לכהן את הקדש ובההיא נתינה כתיב אכילה וכל אכילה בכזית. עליה משמע דמנחה בעינן כזית הוי ריבוי אחר ריבוי דגבי שמן כתיב עליה דהיינו כזית וגבי לבונה עליה הוי ריבוי אחר ריבוי ואינו אלא למעט דגבי לבונה לא בעינן כזית מנחה דעל משהו נמי חייב:

יד גבלה במים וקמץ כשירה וכו':

טו מנחה שקמצה פעמים כשירה וכו'. בפ' הקומץ רבה (דף כ"ו) תנן הקטיר קמצה פעמים כשירה ובגמרא אמר ריב"ל פעמים ולא פעמי פעמים ור"י אמר פעמים ואפילו פעמי פעמים מאי בינייהו א"ר זירא יש קומץ פחות משני זיתים ויש הקטרה

משנה למלך

עבודה תמובה היא ומדמינן לה למאי דדמי טפי אע"פ שאינו דומה בכל לצדדיו. ועיין במ"ש התוס' משום הולכה נגעו בה שנראה דלא ניחא להו בגירסא זו דקסבר הולכה שלא ברגל משום דגבי טבילה אצבע לא גרסינן לה. ועיין בס"ג סי' ג' (א"ה הכל על דהלכדין): שלא נתבאר בדברי רבינו אם הליכת הזר לאחר מתן כלי פוסלת או לא אך ממ"ש מקמיצה ואילך מצות כהונה נ"ל דפוסל משום דהוי דומיא דהולכת דם למזבח דפסולה בזר ועוד דכיון [...]גם פוסלת בהולכה בקומץ כ"ש דפוסל בזר וכהי אמרי' בפ"ק דזבחים הולכה בזר מחלוקת ר"ש ורבנן ואיתא נמי התם הולכה שלא ברגל מחלוקת ר"ש ורבנן כהי דמדמינן להו להדדי אך לא ידעתי אי בעינן הולכה ברגל כי היכי דבעינן בהולכת הדם ובסוף הקומץ זוטא (דף ט"ז) אמרינן קסבר ר"י כל עבודה שאינה מתרת עבודה תמובה היא לפגל עליה ופירש"י כל עבודה שאינה מתרת כגון הולכה דלא מעכבא דאפשר להוליך זה לזה ע"כ. ור"י הוא מן הסוברים דהולכה שלא ברגל לא שמה הולכה וכדאיתא בספ"ק דזבחים ומ"מ עדיין הדבר בספק אצלי וצריך להתלמד ממקום אחר:

טו מנחה שקמצה וכו'. נראה שעיקר הנוסחא היא מנחה שהקטיר קומצה כו':

פחותה מכזית: **טז** הקריב הקומץ בלא מלח פסולה. שהמלח מעכב במנחה כמו שביארנו. מנחה שחסרה קודם קמיצה. יביא מתוך ביתו וימלאנה. שהקמיצה היא הקובעת לא נתינתה בכלי שרת: **יז** התנדב קומץ לבונה בפני עצמו. אם חסר כל שהוא פסול. וכן שני בזיכי לבונה שעם הלחם אם הסר אחד מהן כל שהוא פסולין. עד שיהיו שני קמצין מתחלה ועד סוף: **יח** הפריש שני קמצין למנחה אחת. ואבד אחד מהן קודם קמיצה לא הוקבע, לאחר קמיצה הוקבע ופסולה מפני שריבה לבונתה. וכן אם הפריש ארבעה קמצים לשני בזיכי לחם ואבדו שנים מהם קודם סלוק הבזיכים לא הוקבעו וכשירים. לאחר סלוק הבזיכין הוקבעו ופסולין מפני הרבוי: **יט** קומץ מנחה שנטמא והקטירו. הציץ מרצה שנאמר ונשא אהרן. יצא הקומץ חוץ לעזרה והכניסו והקטירו. אין הציץ מרצה שהציץ מרצה על הטמא ואינו מרצה על היוצא: **כ** קמץ את המנחה ואחר כך נטמאו שיריה כולן או נשרפו או יצאו חוץ לעזרה או אבדו. לא יקטיר הקומץ ואם הקטיר הורצה. נשאר מעט מן השירים בכשרותן. יקטיר הקומץ ואותן השירים שנשארו אסורין באכילה: **כא** היתה מחיצה מלמטה בכלי שיש בו עשרון של מנחה. אע"פ שהוא מעורב מלמעלה לא יקמוץ. ואם קמץ פסולה: **כב** היה הכלי חלוק במחיצה מלמעלה ומעורב מלמטה. קומץ ממנו: **כג** חלק העשרון בכלי אחד ואין חלקיו נוגעין זה בזה ואין ביניהן מחיצה. הרי זה ספק אם מצרף הכלי לקמיצה או אינו מצרף. לפיכך לא יקמוץ. ואם קמץ לא יקטיר. ואם הקטיר הורצה. ולא יאכלו השירים: **כד** קמץ ונתן הקומץ למעלה על השלחן כנגד גובה מערכת לחם הפנים קדשו השלחן להפסל. אבל אינו מקדשו ליקרב. ואינו קרב עד שיתקדש בכלי שרת הראוי לקומץ: **כה** הדביק הקומץ לדופן הכלי וקמץ. או שהפך הכלי על ידו וקמץ מתוכו ופיו למטה. לא יקטיר ואם הקטיר הורצה: **כו** עשרון שחלקו ואבד אחד מחלקיו והפריש חלק אחר תחתיו ונמצא האבוד והרי שלשתן מונחין בכלי אחד ואין נוגעין זה בזה. נטמא זה שאבד הרי הוא מצטרף עם חלק ראשון ונפסלו. וזה שהפריש אינו מצטרף אלא ישלים עליו. נטמא המופרש. מופרש וראשון מצטרפין ונפסלו. וזה שנמצא [...] מצטרף עמהן. נטמא החלק הראשון הרי האבוד והמופרש תחתיו מצטרפין: **כז** וכן לענין קמיצה. קמץ מן הנמצא. ש[...] עם החלק הראשון נאכלין. והמופרש אינו נאכל. קמץ מן המופרש. שיריו נאכלין והנמצא אינו נאכל. קמץ מן הרא[שון] שניהן אין נאכלין. לפי ששניהן שירים יתירים שהרי הן עשרון שלם ודומין למנחה שלא נקמצה שהיא אסורה. והיאך [...] הקומץ הזה והרי לפניו עשרון ומחצה. מפני שהקמיצה תלויה בדעת הכהן ובעת שקומץ אין דעתו אלא על הע[שרון] בלבד. והרי החלקים אינן נוגעין זה בזה: **כח** קומץ מנחה שנתערב בקומץ מנחה אחרת. מקטיר שניהן כאחת ה[...] כשירות. וכן אם נתערב הקומץ במנחת כהנים או במנחת הנסכים או בחביתי כהן גדול. הרי אלו כשירות ויקטיר [...] כאחד שהכל לאשים: **כט** שתי מנחות שלא נקמצו שנתערבו זו בזו אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמו ומזו בפני ע[צמו] כשירות ואם לאו פסולות: **ל** קומץ שנתערב במנחה שלא נקמצה לא יקטיר. ואם הקטיר הכל. זו שנקמצה עלתה לבעל[ים] וזו שלא נקמצה לא עלתה לבעלים: **לא** נתערב קומצה בשיריה. או שנתערבו שיריה בשירי חברתה. לא יקטיר. [...] הקטיר עלתה לבעלים:

פרק שנים עשר

א שתי הלחם ולחם הפנים ועומר התנופה שהוסיף במדתן או חסר כל שהוא פסולות: **ב** חלות תודה ורקיקי נזיר ש[...] עד שלא נזרק דם הזבח כשירין. משנזרק דם הזבח פסולין: **ג** וכן שתי הלחם שחסרו עד שלא נזרק דם [...] כבשים פסולין. משנזרק דמן כשירים: **ד** וכן שני סדרים שחסרו עד שלא הוקטרו הבזיכין פסולין. משהוקטרו כשירים: **ה** [...] הנסכים

הקטרה פחותה מכזית ריב"ל סבר אין קומץ פחות משני זיתים ואין הקטרה פחותה מכזית ור"י סבר יש קומץ פחות משני זיתים ויש הקטרה פחותה מכזית ופסק כריב"ל לגבי ר"י כמו שכתבו התוס' בפ' בני העיר (דף כ"ז בד"ה כוותיה דרב פפי) ומשמע דלרבינו ה"פ ריב"ל סבר אין קומץ פחות משני זיתים ומשום הכי קתני משני' הקטיר קומצה פעמים כלומר שהקטיר בכל פעם חצי קומץ דהיינו כזית כשירה אבל אם הקטיר קומצה בפעמי פעמים דהיינו שיקטיר בכל פעם פחות מכזית פסולה דאין הקטרה פחותה מכזית ולפי זה אם היה הקומץ גדול שיש בו כמה זיתים אפי' הקטירו בכמה פעמים כשירה והוא שלא יהא בכל קומץ פחות מכזית:

טז הקריב הקומץ בלא מלח פסולה וכו'. הכי דרשינן בפרק הקומץ רבה (דף כ'): מנחה שחסרה וכו'. בפ"ק דמנחות (דף ט') פלוגתא דר"י ור"ל וידוע דהלכתא כר"י ועוד דהא איתותב ר"ל:

יז התנדב קומץ לבונה בפ"ע וכו'. בפ"ק דמנחות (דף י"א:) מימרא דרב יצחק בר' יוסף אמר ר"י:

יח הפריש שני קמצים למנחה אחת וכו' וכן אם הפריש ארבעה קמצים וכו'. שם מימרא דרמי בר חמא:

יט קומץ מנחה שנטמא וכו' יצא הקומץ חוץ לעזרה וכו'. משנה בפרק הקומץ רבה (דף כ"ה):

כ קמץ את המנחה ואחר כך נטמאו שיריה כולם וכו'. משנה שם (דף כ"ו) נטמאו שיריה נשרפו שיריה אבדו שיריה כמדת רבי אליעזר כשירה וכמדת ר' יהושע פסולה, ופירש"י כמדת ר' אליעזר דאמר בפ' כיצד צולין דם אע"פ שאין בשר ה"נ קומץ אע"פ שאין שירים (בשיריה) כשירה להקטיר הקומץ. כמדת ר' יהושע דאמר אם אין בשר אין דם אם אין דם אין בשר. ובגמ' אמר רב והוא שנטמאו כל שיריה אבל מקצת שיריה לא ואסיקנא דהוא הדין לנשרפו ואבדו. ובתוספתא פ"ד דמנחות תניא דהוא הדין ליצאו חוץ לקלעים. ופירש"י והוא שנטמאו כל שיריה הוא דאמר ר' יהושע דפסול להקטיר הקומץ וידוע דהלכה כרבי יהושע. ומ"ש ואם הקטיר הורצה. תוספתא בפרק ד' דמנחות:

נשאר מעט מן השירים וכו'. בפ"ק דמנחות (דף ט'):

כא היתה מחיצה מלמטה וכו'. בפ' הקומץ רבה (דף כ"ג כ"ד) איבעיא לן עשרון שחלקו והניחם בכיסא מהו לקמוץ מזה על זה אמר רבא ת"ש דתניא והרים ממנו מן המחובר שלא יביא עשרון בשני כלים ויקמוץ הא בכלי אחד דומיא דשני כלים קומץ אמר ליה אביי דילמא שני כלים ה"ד כגון קפיזא דקנא דאע"ג דעריבי מעילאי כיון דמפסקן מתילתא דקפיזא מתתא. הא כלי א[חד] דומיא דשני כלים ה"ד כגון עריבת תרנגולים ואע"ג דמפסקן מתילתא הא נגיע אבל כ[...] דלא נגיע כלל תיבעי לך. ונראה שרבינו מפרש כגון קפיזא דקנא היינו שהיתה מח[יצה] מלמטה וסוף מעורב מלמעלה ולהכי קרי שני כלים ופסול כלומר והתם משום דמפ[סקן] מתילתא מתתא מיהא פסול אבל הכא דלי[כא] מחיצה כלל הפשר דכשר וכגון עריבת התרנגו[לים] היינו שהוא חלוק מלמעלה ומעורב מלמטה ול[א] קרי כלי אחד וכשר:

כג ומ"ש חלק העשרון בכלי אחד וכו' [...] יקמוץ ואם קמץ לא יקטיר. הכ[...] משום דכיון דהיא בעיא דלא איפשיטא ספ[קא] היא. ומ"ש ואם הקטיר הורצה ולא יא[כלו] השירים. נראה דיליף לה מהדין שכתב ל[...] בסמוך:

כד קמץ ונתן הקומץ למעלה על הש[לחן] וכו'. בפ' שתי מדות (דף פ[...]) בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא [...] מהו שיקדש קמצים בגודש שלו מדמקדש [...] קמצים נמי מקדש או דילמא דחזי ליה מ[...] דלא חזי ליה לא מקדש [א"ל היינו מק[...] איני והא אמר ר' יוחנן לדברי האומר ע[...] ומחצה כופל נמצא שולחן מקדש ט"ו [...] למעלה לדברי האומר טפחים כופל נמצא [...] מקדש י"ב טפח למעלה א"ל אינו מקדש לי[קרב] אבל מקדש ליפסל. ודברי רבינו בהינו מ[...] ליקרב וכו' כפירוש רש"י בפירוש ראשון [...] הא דאמרינן אינו מקדש מאי דלא הז[...] היינו ליקרב שאין הקומץ מתקדש שם [...] יש לו לקדשו בכלי אחר קודם שיקטירנו [...] מקדש הקמצים ליפסל דקדשי ליפסל בלי[...]

כה הדביק הקומץ לדופן הכלי וכו'. [...] דמנחות (דף י"א) ובר"פ [...] לו (מ"ז:) בעיא דלא איפשיטא:

כו עשרון שחלקו ואבד אחד מחלקיו עד והרי החלקים אינן נו[געין] זה בזה. מימרא דרבא פ"ג דמנחות (דף [...]

כח קומץ מנחה שנתערב בקומץ [...] אחרת וכו' עד הרי אלו כש[ירות] משנה בפ' הקומץ רבה (דף כ"ב):

כט שתי מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו וכו' עד סוף הפרק. [...] משנה שם (דף כ"ג):

פי"ב א שתי הלחם ולחם הפנים [...] תוספתא פ"ח ד[...] ואיתא בגמ' ס"פ א"ו מנחות (דף ע"ו:) כל המנחות שריבה במדת עשרון או פ[...] במדת עשרון פסולות:

ב חלות תודה ורקיקי נזיר שחסרו וכ[ו'] ויביא נסכים אחרים למלא[...] תוספתא פ"ד דמנחות:

נסכים

ם שקדשו בכלי ונפסל הזבח וכו'. משנה בפ' התודה (דף ע"ט) הנסכים שקדשו בכלי ונמצא זבח פסול אם יש שם זבח אחר יקרבו עמו ואם לאו יפסלו גמ' אמר זעירי אין הנסכים מתקדשים אלא בשחיטת הזבח מ"ט אמר קרא זבח תן נסכים שקדשו בכלי ונמצא הזבח פסול אם יש זבח אחר יקרבו עמו ואם לאו לינה מאי לאו דאיפסיל בשחיטה לא בזריקה כמאן כרבי דאמר שני דברים מעלים זה בלא זה אפי' תימא ר"א ון שקיבל דמן בכוס ונשפך וכו' סבר יה דאבוה דאמר כל העומד ליזרק מי. ונראה שרבינו מפרש דהכי פריך דאיפסיל הזבח בשחיטה ואם איתא הזבח מקדש את הנסכים ולא קודם לו בלינה הא לא קדשו כלל דהא דפסול לא חשיבה שחיטה לקדושי ומשני לא דאיפסיל בזריקה דהואיל נסכים בשעת שחיטה הילכך אע"ג זבח בזריקה אם יש שם זבח אחר ו וכן פירש"י בלשון אחר. והראב"ד דברי רבינו נפסל מקבלה ואילך א"א ר"א בר"ש דבעי שני דברים המתירים בל הדם ונשפך כמי שנזרק דמי אבל ' בשחיטה לחודה קדשו ליקרב עם עכ"ל: ודע שפירש"י כמאן כרבי זרק התכלת שחט הכבשים לשמן וזרק לשמן הלחם קדוש ואינו קדוש. שני כגון זריקה ושחיטה מקדשין הקרבן מעלים זה בלא זה והני שחיטה מקדשים הם הנסכים וכיון דנסכים ו בשחיטה אע"ג דאיפסיל זבח קדשו נסכים בשחיטה וכו'. אפילו אלעזר דאמר אין מעלין זה בלא זה קדש הלחם עד שישחוט ויזרוק דמן כ"ע כגון שקיבל הדם בכוס ונשפך ל בזריקה ור' אלעזר סבר לה כאבוה העומד ליזרק כזרוק דמי להכי שני המתירים בשחיטה ובזריקה י לא הוי כזרוק שיהא הזבח כשר סק רבינו כרבי וזהו שכתב אם נפסל לא קדשו הנסכים ליקרב נפסל ילך קדשו הנסכים ליקרב כלומר אם היתה כתקנה אע"פ שנפסל אח"כ ו בזריקה קדשו הנסכים ליקרב. וזה דברי רבינו ואיני יודע למה כתב על רבינו זה כתב לר' אלעזר בר"ש י מבואר בדבריו שאינו פוסק אלא פירש"י. ואין לדחוק ולומר שטעמו ה לו לרבינו לכתוב ואם לא נפסל קדשו הנסכים ואם נפסל אח"כ אם אחר זבוח וכו' ומאחר שכתב נפסל ילך משמע ליה דנפסל אחר קבלה ה ליה שני דברים המתירים בכשרות בלה ואח"כ נשפך הדם וכר"א בר"ש רש כן בדברי רבינו משום דהא מר אין הנסכים מתקדשים אלא לא אתי אלא כרבי דאילו לר"א בר"ש קדשים עד שיעשה שני המתירים יטה וזריקה בכשרות וכי שני אפי' א בר"ש קאי אאוקימתא דאוקימנא איפסיל בזריקה דאילו זעירי פשיטא כוותיה וא"כ מאחר שרבינו פסקה ואין הנסכים מתקדשים ליקרב אלא הזבח וכמבואר בדבריו עוד בפרק נאי עגלת ע"כ לומר שפסק כרבי בר"ש. ומ"ש ואם נפסל מקבלה נו לומר שנפסל בקבלה עצמה או אר עבודות שאחר קבלה ומה שלא לא נפסל בשחיטה מפני שהיה צריך לכתוב עוד ואח"כ נפסל בקבלה או אר עבודות. ולייشב דברי הראב"ד ר שהוא ז"ל היה מפרש דכי שמי ר"א בר"ש לזעירי נמי קאי לומר דשפיר אתי כר"א כר"ש והא דלא אדכר זעירי אלא שחיטה משום דעיקר מילתיה אתא לאשמועינן דלא נימא דבכניסתן בכלי בלבד נתקדשי אלא שצריך ג"כ שחיטת הזבח וזעירי לא נחית נפשיה לפלוגתא דלכ"ע צריך נמי שחיטת הזבח אלא לרבי בהכי סגי ולר' אלעזר בר"ש צריך נמי קבלה ואע"ג דמייתי לה מדכתיב זבח ונסכים דמשמע דבשחיטה בלחוד סגי איכא למימר דלר' אלעזר בר"ש כיון דגלי קרא דצריך שחיטה כיון דס"ל דב' דברים המתירים אין מעלין זה בלא זה ממילא משמע דקבלה נמי צריך. כל זה לתת מקום לדברי הראב"ד אבל דברי רבינו מבוארים שהם כרבי וכמו שנתבאר: ומ"ש רבינו אם היה שם זבח אחר זבוח באותה שעה. הכי אמרינן בגמרא דמתני' הכי מיפרשא אם יש שם זבח אחר יקריבו עמו בד"א בשהיה זבח זבוח באותה שעה אבל (אם) אין זבח זבוח באותה שעה נעשה כמי שנפסלו בלינה ופסולים. ומ"ש רבינו בד"א בקרבן צבור וכו' שם אם יש שם זבח אחר יקרבו עמו והאמר רב חסדא שמן שהפרישו לשם מנחה זו פסול לשם מנחה אחרת אמר רבי ינאי לב ב"ד מתנה עליהם אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יהו לזבח אחר. ומ"ש רבינו דלא אמרינן לב ב"ד מתנה עליהם אלא בקרבנות צבור. בפרק קמא דזבחים (דף ו':) קרבנות צבור קאמרת שאני קרבנות צבור דלב ב"ד מתנה עליהם:

הנסכים שחסרו. בין משקרב הזבח. בין עד שלא קרב כשרים. ויביא נסכים אחרים למלאותן: ו נסכים שקדשו בכלי שרת ונפסל הזבח. אם נפסל בשחיטה לא קדשו הנסכים ליקרב. *נפסל מקבלה ואילך קדשו הנסכים ליקרב. שאין הנסכים מתקדשים ליקרב אלא בשחיטת הזבח. ומה יעשה בהן. אם היה שם זבח אחר זבוח באותה שעה יקרבו עמו. ואם לא היה שם זבח אחר זבוח באותה שעה נעשו כמי שנפסלו בלינה וישרפו. במה דברים אמורים בקרבן צבור מפני שלב בית דין מתנה עליהן. אבל בקרבן יחיד הרי אלו לא יקרבו עם זבח אחר ואף על פי שהוא זבוח באותה שעה אלא מניחן עד שיפסלו בלינה וישרפו: ז וכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן יקרבו נסכיהם: ח ולד תודה ותמורתה. והמפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה. אם הביאן לאחר שכפר בתודה ראשונה אינן טעונין לחם. ואם עדיין לא כפר בה והרי היא והחליפתה. או היא וולדה. או היא ותמורתה. עומדת. הרי שניהן צריכין לחם. במה דברים אמורים בנודר תודה. אבל תודת נדבה חליפתה ותמורתה טעונין לחם. וולדה אינו טעון לחם. בין לפני כפרה בין לאחר כפרה: ט הפריש תודתו ואבדה. והפריש אחרת תחתיה ואבדה. והפריש אחרת תחתיה ונמצאו הראשונות והרי שלשתן עומדות. נתכפר בראשונה. שנייה אינה טעונה לחם. שלישית טעונה לחם. נתכפר בשלישית. שנייה אינה טעונה לחם. ראשונה טעונה לחם. נתכפר באמצעית שתיהן אינן טעונות לחם: י המפריש מעות לתודתו ואבדו והפריש מעות אחרות תחתיהן ולא הספיק ליקח בהן תודה עד שנמצאו מעות הראשונות. יביא מאלו ומאלו תודה בלחמה. והשאר יביא בהן תודה. ואינה טעונה לחם אבל טעונה נסכים. וכן המפריש תודתו ואבדה והפריש מעות תחתיה ואחר כך נמצאת. יביא במעות תודה בלא לחם. וכן המפריש מעות לתודתו ואבדו והפריש תודה תחתיהן ואחר כך נמצאו המעות. יביא מן המעות תודה ולחמה. וזו התודה האחרונה תקרב בלא לחם: יא האומר הרי זו תודה והרי זה לחמה. אבד הלחם מביא לחם אחר. אבדה התודה אינו מביא תודה אחרת. מפני שהלחם בא בגלל התודה ואין התודה באה בגלל הלחם: יב הפריש מעות לתודתו ונותרו. מביא בהן לחם. הפריש ללחם והותיר אינו מביא בהן תודה: יג *האומר הרי זו תודה ונתערבה בתמורתה ומתה אחת מהן ואין ידוע אי זו היא. הרי זו הנשארת אין לה תקנה שאם יביא עמה לחם שמא התמורה היא. ואם הביאה בלא לחם שמא התודה היא. לפיכך לא תקרב זו לעולה אלא תרעה עד שיפול בה מום: יד *תודה שנפרסה חלה מחלותיה כולן פסולות

השגת הראב"ד

*נפסל מקבלה ואילך. א"א זה כתב לר"א בר"ש דבעי שני דברים המתירין ואם נתקבל הדם ונשפך כמי שנזרק דמו אבל לרבי אפילו בשחיטה לחוד קדשו ליקרב עם זבח אחר:

השגת הראב"ד

*האומר הרי זו תודה ונתערבה וכו' עד אלא תרעה. א"א מה תקנה יש בזה אלא יביא אחרת ולחמה ודמיה של זו יביא תודה בלא לחם שהיא מותר דתודה:

השגת הראב"ד

*תודה שנפרסה וכו' עד או נטמאה שאר החלות. א"א במאי עסקינן

ז וכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן יקרבו נסכיהם:

ח ולד תודה ותמורתה והמפריש תודתו ואבדה וכו' עד בין לפני כפרה בין לאחר כפרה. משנה וגמרא בפרק התודה (דף ע"ט:):

ט הפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה וכו' עד שתיהם אינן טעונות לחם. מימרא דרבא שם (דף פ':):

י המפריש מעות לתודתו וכו' עד וזו התודה האחרונה תקרב בלא לחם. תוספתא פ"ח דמנחות:

יא האומר הרי זו תודה וה"ז לחמה וכו'. בפרק התודה (דף פ') מימרא דר' אבא:

יב הפריש מעות לתודתו וכו'. שם מימרא דרבא ומפרש טעמא משום דלחם איקרי תודה תודה לא איקרי לחם:

יג האומר הרי זה תודה וכו'. שם תני ר' חייא תודה שנתערבה בתמורתה ומתה אחת מהן חבירתה אין לה תקנה היכי נעביד נקריב לחם בהדה דילמא תמורה היא לא נקריב לחם בהדה דילמא תודה היא והראב"ד כתב על דברי רבינו א"א מה תקנה יש בזה וכו'. ואיני מבין מה השגה היא זו דהא בגמרא אמרינן ה"ד אי דאמר עלי לא סגי דלא מייתי ליה בהמה אחרינא ולחם ולימא אי הך דקיימא תמורה היא הא תודה והא לחמה אי הך דקיימא תודה היא הא לחמה והא תהוי אחריות לא צריכא דאמר הרי זו ע"כ. ומאחר שרבינו פתח באומר הרי זו תודה וכדאוקימנא לדרבי חייא לא נשארה עליו שום תלונה. ואין לומר שמשיג על רבינו שכתב אלא תרעה שלא נזכר בדברי ר' חייא ואם בא לומר שיש לה תקנה ברעייה הא לאו תקנה היא ואם היה רוצה לומר תקנה הל"ל יביא אחרת ולחמה וכו' דמי הגיד לו שבא לומר תקנה שכל עצמו לא בא לומר אלא שלא תקרב זו לעולם וכדתני ר' חייא אין לה תקנה אלא שסיים לומר מה יעשה בה. גם אין לומר שסובר הראב"ד שמ"ש ר' חייא אין לה תקנה היינו לומר שלה בעצמה אין תקנה אבל ליפטר מחיובו צריך לעשות תקנה שיביא אחרת ולחמה וכו' דכיון דלא אמר הרי זו אין כאן שום חיוב:

יד תודה שנפרסה חלה מחלותיה כולן פסולות. ברייתא בספ"ק דמנחות (דף י"ב:) ודייק רבא הא יצתה הני דאיכא גוואי כשירות ומוקי לה כר"ע והא"ג דאביי דחי

משנה למלך

כים שקדשו בכלי שרת וכו'. מ"ש מרן דהואיל וכבר קדשו נסכים בשעת שחיטה כו'. עיין בתוי"ט ובס' ברכת הזבח (דף קכ"ט ע"ב) ודוק:

ז וכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן וכו'. פי"א דמנחות (דף נ"א):

פסולות. יצאת החלה או נטמאה. שאר החלות כשירות. נפרס לחמה או נטמא. או יצא עד שלא נשחטה התודה. מביא לחם אחר ושוחט. ואם אחר שנשחט נפרס או נטמא או יצא. הדם יזרק והבשר יאכל. והלחם כולו פסול וידי נדרו לא יצא. נזרק הדם ואחר כך נפרס מקצת הלחם. או נטמא. או יצא. תורם מן השלם על הפרוס. ומן הטהור על הטמא. וממה שבפנים על שבחוץ: **טו** תודה שנשחטה על שמונים חלות. לא קדשו ארבעים מתוך שמונים. ואם אמר יקדשו ארבעים מתוך שמונים. מושך ארבעים מתוך שמונים ומרים מהם אחת מכל קרבן. והארבעים השניות יפדו ויצאו לחולין: **טז** השוחט את התודה והיה לחמה חוץ לחומת בית פגי לא קדש הלחם. אבל אם היה חוץ לעזרה קדש הלחם אע"פ שאינו לפנים: **יז** שחטה עד שלא קרמו פני הלחם בתנור. ואפילו קרמו כולן חוץ מאחת מהן לא קדש הלחם: **יח** שחטה ונפסלה בשחיטתה במחשבת זמן או במחשבת מקום קדש הלחם. נמצאת בעלת מום או טריפה או ששחטה שלא לשמה. לא קדש וכן הדין באיל נזיר עם הלחם שלו:

פרק שלשה עשר

א שלש מחשבות הן שפוסלין את הקרבנות. ואלו הן. מחשבת שינוי השם. ו המקום. ומחשבת הזמן. מחשבת שינוי השם כיצד. זה השוחט א שלא לשמו. כגון שהיה עולה ויחשב שהוא שלמים. או ישחטנו לשם עולה וי או לשם שלמים ולשם עולה. או ששחט הזבח שלא לשם בעליו. זו היא מחשב השם. מחשבת המקום כיצד. כגון ששחט את הזבח לשמו על מנת לזרוק ד להקטיר ממנו דבר הראוי להקטרה חוץ לעזרה. או לאכול ממנו דבר הראוי לאכילה חוץ למקום אכילתו. זו היא המקום. וזבחים שחשב בהן מחשבה זו הם הנקראים זבחים ששחטן חוץ למקומן. [א]מחשבת הזמן כיצד. כגון שש הזבח לשמו על מנת לזרוק דמו מאחר שתשקע החמה שאינו זמן זריקתו. או להקטיר ממנו דבר הראוי להקטיר מאחר שיעלה עמוד השחר שאינו זמן הקטרתו. או לאכול ממנו דבר הראוי לאכילה לאחר זמן הראוי לאכילתו מחשבת הזמן. וזבחים שחשב בהן מחשבה זו הם הנקראים זבחים שנשחטו חוץ לזמנן והם הנקראים פגול בכל מקו פגול האמור בתורה: **ב** מפי השמועה למדו שזה שנאמר בתורה ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו אינו מדב במחשב בשעת הקרבה שיאכל ממנו בשלישי. והוא הדין לכל קרבן שחשב עליו בשעת מעשיו שיאכל ממנו לא הראוי לאכילת אותו קרבן. וכן אם חשב להקטיר ממנו במזבח דבר הראוי להקטרה *[לאחר זמן הראוי להקטר למדו מפי השמועה. אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח. אם חשב עליהן אחר זמנן הרי הקרבן פגול: **ג** אב שלא נפסדה מחשבתו אלא נזרק דמו על המזבח בהלכתו. ונשאר ממנו לאחר זמן אכילתו. אותו הנשאר נקרא נותר לאכלו. והקרבן כבר נרצה וכפר. הרי הוא אומר בדם ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר כיון שהגיע דם כהלכתו נתכפרו הבעלים ונרצה הקרבן. לפיכך אין מתפגל אלא דבר שיש לו מתירין בין לאדם בין למזו שיתבא :

א המגלה קלא מזה בסמ"ג לאוין שלו: *[כן הוא בספרים מדוייקים וכן צריך להיות]:

פסקינן אם קודם שחיטה נפרסה אחת אמאי כולן פסולות יביא מתוך ביתו וימלא ואם לאחר זריקה הרי תורם מן השלם על הפרוס. אלא בין שחיטה לזריקה בין נפרס בין יצא בין נטמא הכל פסול דהא כלהו בחד גוונא תני להו ולא תני בהו תורם מן השלם על הפרוס ולא מן הטהור על הטמא ולא ממה שבפנים על מה שבחוץ אלא הכל פסול ולית להו תקנתא:

דחי החם ואמר דילמא ר' אליעזר היא דחייה בטלמא היא ועוד דכרבא נקטינן וכיון דמכשר בינאה כ"ש דמכשר בנטמאת שהלין מרצה ומפרש לה רבינו בתודה דאע"ג דקרא דמייתי בגמרא בלחם הפנים כתיב ילפינן מיניה לתודה וגם במנחה כתיב הכי ולפון הגמ' שאמרו זריקה מועלת בתודה הוא דפייך. ומ"ש נפרס לחמה או נטמא או יצאה וכו' עד וממה שבפנים על מה שבחוץ. הכל ברייתא פ' התכלת (דף מ"ו): וכתב הראב"ד תודה שנפרסה וכו'. א"א במאי עסקינן אי קודם שחיטה נפרסה וכו'. תחלת דבריו דבר פשוט הוא נלמד מברייתא דפ' התכלת שהזכרתי בסמוך. ומ"ש בין נפרס בין יצא בין נטמא הכל פסול וכו'. למדו הראב"ד מהברייתא שהזכרתי דקתני משנשחטה נפרס לחמה הדם יזרק והלחם פסול וכו' משנשחטה יצא לחמה הדם יזרק והלחם פסול משנשחטה נטמא לחמה הדם יזרק וכו' והלחם פסול ומשמע ליה להראב"ד דכיון דנפרס לחמה ויצא ונטמא בחדא גוונא תננהו אין חילוק ביניהם וכיון דתניא בספ"ק דמנחות שאם נפרסה אחת מהן כולן פסולות וע"כ היינו בין שחיטה לזריקה כמו שנתבאר הוא הדין לנטמא אחת מן החלות או שיצאה ואע"ג דבברייתא בספ"ק דמנחות אהא דתניא שאם נפרסה אחת מהן כולן פסולות דייק רבא הא יצאה הני דאיכא גואי כשירות ואביי דייק הא נטמאת הנך כשירות אפשר דאכתי לא הוה שמיע להו ברייתא דפ' התכלת ורבינו לא נראה לו לומר דלא הוה שמיע להו ההיא ברייתא אע"ג דשמיע להו ההיא ברייתא דייקי מהאי ברייתא דנפרס לחמה דוקא קתני ואע"ג דברייתא דהתכלת תני להו בחד גוונא איכא למימר מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא:

טו תודה שנשחטה על שמונים חלות וכו' ואם אמר יקדשו ארבעים מתוך שמונים וכו'. בפ' התודה (דף ע"ח:) פלוגתא דחזקיה ור"י ומייתי לה בפ' האיש מקדש (דף נ"א) ובפ' מי שהוציאוהו (דף נ') ופסק רבינו כר"י ויש לתמוה אמאי לא פסק כחזקיה דרביה הוא. ומ"ש מושך וכו'. נתבאר בפ' התכלת:

טז השוחט את התודה וכו'. משנה וברייתא בפ' התודה (דף ע"ח:) ופירש"י חוץ לחומת בית פגי היינו לחומת הר הבית:

יז שחטה עד שלא קרמו פני הלחם בתנור וכו' עד סוף הפרק. משנה שם:

מ"ב

יח מ"ב שחטה ונפסלה בשחיטתה וכו' קדש הלחם. אע"ג דאחר שנאם קדוש להפסל בטבול יום ובלינה דאין חייבים משום פגול ומשום הבשר שהותר שעה אחת קאמר קדש הלחם להתחייב עליו משום פגול. ומ"ג באיל נזיר וכו'. שם בגמרא:

פי"ג א שלש מחשבות הן וכו' והולך. ומ"ש מה השם וכו'. בפ"ק דזבחים תנן כל שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא לשם חובה חוץ מן הפסח והחטאת יליף מקראי דבפסח וחטאת פוסל קדש בין שינוי בעלים. ומ"ש רבינו עולה ויחשב שהוא שלמים אע"ג דכ חוץ מפסח וחטאת כשרים שלא לשמן עלו לבעלים לשם חובה שפיר שייך שם פיסול. ומה שכתב או ישחטנו ושלמים או לשם שלמים ולשם עולה. ששנינו בספ"ק דזבחים (דף י"ג) וחטאת ששחטן לשמן ושלא לשמן או ולשמן: מחשבת המקום כיצד וכו' במשנה פ"ב דזבחים (דף כ"ז מחשבת הזמן כיצד וכו' עד הנ פגול. מבואר שם במש

ב ומ"ש מפי השמועה למדו בתורה ואם האכל יא בפ"ב דזבחים (דף כ"ט). ומ"ש א אדם ואחד אכילת מזבח וכו'. שם

ג ד ומ"ש אבל קרבן שלא נפסד אלא נזרק על המזב וכו'. שם (דף כ"ו כ"ט). ומ"ש כ מתפגל

משנה למלך

טו תודה שנשחטה כו'. כתב הרשב"א בשם הראב"ד דאם שחט על פ' חלות ואמר תיקדוש פלגא דכל חדא לא קדשה דהו"ל פרוסה ע"כ. ועיין עוד שם שכתב דהלכתא כחזקיה וכתמיהת מרן. ועיין בחדושי הרשב"א פ"ק דחולין (דף כ"ג) אההיא דאמרינן הכא במאי עסקינן לפטור וכו' ודוק. ועיין ברכת הזבח (דף קכ"ח סוף ע"ב):

ומ"ש רבינו מושך ארבעים מתוך פ' ומרים מהם אחת וכו'. התוס' בפ' מי שהוציאוהו (דף נ') ובפ' התודה חולקים בזה וס"ל דאם כל מ' לבדן מפריש ד' מכל מ' ומ' אבל אם כולן יחד אי אפשר לתקן אם לא יפריש י"א מכל מין ומין דהא כל מין ומין יש לו עשר חולין ועשר קדושות ואז אי אפשר שלא תהא אחת תרומה מן הקדושות יע"ש:

פי"ג **א שלש** מחשבות הם וכו'. מדברי רבינו נראה דכל מחשבה דקדשים הוי אפי' בלא הוצאה בפה. (א"ה וכן הוא דעת הר"ב החינוך ס' נו) אך התוס' בפ"ק דזבחים (דף ד') ד"ה מחשבה נראה דס"ל דכל מחשבה דקדשים צריך הוצאה בפה וקרי לה מחשבה לפי שאין בה מעשה וכ"כ בס' תמיד נשחט (דף ס"ג) ועיין במ"ש בפ"ב דחולין (דף ל"ט) ועיין בפ' הניזקין אההיא דכ"ג יוכיח וכן הוא דעת רש"י בפרק ב"ש (דף מ"ח) ובפ"ק דמנחות (דף ב') וכ"כ התוס' בפ"ב המפקיד וכ"כ הסמ"ג. והתימה מהרא"ם ז"ל שכתב בס' שופטים פ' לא תזבח לה' כל דבר רע דדרשינן כל דיבור רע והוי אזהרה למפגל דלאו דוקא דיבור אלא אפילו במחשבה כדנפקא לן מלא ומי הכניסו בתגר זה מאחר דהתוס' ורש"י וסמ"ג ס"ל דדוקא באמירה ועיין ברש"י פ' (דף מ"א) אההיא דאמרי' שכן ישנן במחשבה. (א"ה עיין בזבחים (דף ל"ט) דמשמע התוס'. ועיין בפ"ק דזבחים (דף כ"ט) דמחשב בקדשים לוקה ופריך והא לאו שאין בו מע ואם איתא דבמחשבה תליא מלתא מלקות היכי משכחת לה אטו מאן דאכיל תמרי בארבלא פריך תלמודא כס"פ הנחנקין גבי הכובש את נבואתו יע"ש). ומ"ש מחשבת שינוי השם עיין לעיל ספ"ד מה' מעשה הקרבנות ובמ"ש הר"ב לח"מ שם. ומ"ש מחשבת הזמן כי דשפיכת שירים הוי אכילת מזבח ובכלל זריקה היא שאם שחט או קבל או הוליך או זרק למחר הוי פגול וכדאיתא בפ"ק דזבחים (דף י"ג) וכ"כ רבינו לקמן בפי"ז דין ז'. ומ בשעת שפיכת שירים להקטיר או לאכול חוץ לזמנו לא הוי פגול לפי שאינה מד' עבודות בהם. ודין שפיכת שירים הוי כהקטרת אימורין והא דאיבעיא לן בפ"ק דמעילה (דף ז') מהו ככר פירשו התוס' שם ובפ"ק דזבחים דהבעיא היא היכא דנשפך מקצת הדם מן הכ דקי"ל דכשר ובשעת הולכת הדם שבכלי חשב לזרוק מהנשפכין חוץ לזמנן מהו מי אמרי מגוף באסיפתו לא הוי פגול או דלמא כיון שאם יאספנו ויזרקנו רויא זריקה פגול כמ

שיתבאר. אחד זבח שחשב בו אחת משלש מחשבות אלו בשעת שחיטה. או שחשב בשעת קבלת הדם. או בשעת הולכתו למזבח. או בעת זריקתו על המזבח: ד נמצאת למד שבארבע עבודות הזבח נפסל במחשבה. בשחיטה. ובקבלה. ובהולכת הדם. ובזריקתו על המזבח: ה והעוף בשני דברים. במליקה. ובמצוי הדם: ו והמנחות הנקמצות בארבעה. בקמיצה. ובנתינת הקומץ בכלי שרת. ובהולכת הקומץ למזבח. ובזריקתו על האש: ז אבל אם חשב בדברים אחרים חוץ מאלו. כגון שחשב בשעת הפשט או בשעת ניתוח או בשעת הולכת אימורין למזבח. או בשעת בלילת המנחה. או בשעת הגשתה. וכיוצא בדברים אלו. אין אותה המחשבה מועלת כלום. בין שהיתה מחשבת שינוי השם. בין מחשבת המקום. בין מחשבת הזמן: ח וכן המחשב באחת מארבע עבודות אלו או בכולן מחשבה אחרת חוץ משלש מחשבות אלו אין אותה המחשבת מפסדת כלום. כיצד המחשב בשעת שחיטה וקבלה והולכה וזריקה להניח דם הזבח או אימוריו למחר. או להוציאן חוץ לעזרה. או שחשב לזרוק הדם על הכבש שלא כנגד היסוד. או ליתן את הניתנין למעלה למטה ואת הניתנין למטה למעלה. או ליתן דמים הניתנין במזבח החיצון במזבח הפנימי. או את הניתנין בפנימי לחיצון. או דם החטאת לפנים. או שחשב שיאכלו הזבח טמאים או שאר הפסולין לאכילה. או שיקריבום טמאים או שאר הפסולין לעבודה. או לערב דם הזבח בדם הפסולין. או שחשב לשבר עצמות הפסח ולאכול ממנו נא. או שחשב לשרוף הנשרפת חוץ לזמנן. או חוץ למקומן. בכל אלו המחשבות וכיוצא בהן הזבח כשר. וכן אם חשב בשעת קמיצת ובשעת נתינתו לכלי ובשעת הולכתו ובשעת זריקתו על האש להניח קומצה או למחר או להוציאו לחוץ הרי זו כשירה: ט *כבר ביארנו שהולכה שלא ברגל הולכה. לפיכך אין המחשבה פוסלת בה. והמהלך במקום שאינו צריך הרי זו הולכה בה פוסלת בה. כיצד קבל הדם והוא עומד במקומו ופשט ידו לזורקו על המזבח. וחשב בעת שפשט ידו בדם אין בה פוסלת בה. אבל אם קבל הדם בפנים ולא הלך בו לגבי המזבח אלא הלך בו והוציאו לחוץ. וחשב בשעת הלוכו לחוץ במחשבת הזמן וכיוצא בה. הרי זו פוסלת:

השגת הראב"ד

*כבר ביארנו וכו' עד הרי זו הולכה. א"א לא נהיר דסוגיין כולה כר' אלעזר דאמר לא שמה הולכה:

פרק ארבעה עשר

א המחשבה הולכת אלא אחר העובד. אבל מחשבת בעל הקרבן אינה מועלת כלום. אפילו שמענו הבעלים שפגלו והיתה מחשבת העובד נכונה הרי זה כשר: ב ואין המחשבה מועלת אלא ממי שהוא ראוי לעבודה. ובדבר לעבודה. ובמקום ראוי לעבודה. ממי שהוא ראוי כיצד. אחד מן הפסולין לעבודה שקיבל הדם. או הוליך. או זרק. וחשב

כסף משנה

אלא דבר שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח. משנה בפ' ב"ש (דף מ"ג):

אחד זבח שחשב בו אחת משלש מחשבות אלו וכו' נמצאת למד שבארבע עבודות הזבח נפסל וכו'. משנה בספ"ק דזבחים (דף י"ג):

והעוף בשני דברים וכו'. משנה בפרק קדשי קדשים (דף ס"ד ס"ה):

והמנחות הנקמצות בד' וכו'. משנה בפ"ק דמנחות (דף י"ב) ובריש ...ות [י"ג] ובספ"ק דזבחים (דף י"ג:) ...רבע עבודות אלו לארבע עבודות ...קומץ היינו שוחט. מוליך היינו ...מקטיר היינו זורק. נותן בכלי דמי ופירש"י קומץ דמי לשוחט שזה נוטל חלק לגבוה מחלק כהנים וכן זה:

המחשב באחת מארבע עבודות אלו וכו' כיצד המחשב בשעת שחיטה וכו' הזבח או אימוריו למחר וכו' עד ... משנה בפ"ג דזבחים (דף ל"ו). אם חשב בשעת קמיצת המנחה וכו' ...זה או לבונתה למחר וכו'. הוא נלמד מדין הזבח:

...ביארנו שהולכה שלא ברגל אינה הולכה וכו'. בסוף פ"ק דזבחים (דף י"ד ...ר"י הולכה שלא ברגל לא שמה ...אע"ג דאמרינן התם דאותביה ר"ג בתיובתא משמע לרבינו דלא אותביה מריה אלא למאי דסיים בה אלמא לתקונה הוא דאותביה. וכן יש לדקדק ...רש"י תיובתא דעולא כלומר לעולא ...לא אפשר לתקונה הוא דמותבינן דאמר משום ר"י הולכה ברגל לא ...: ומ"ש רבינו והמהלך במקום ...זה הולכה וכו'. בספ"ק דזבחים ...שהזבח נפסל בארבעה דברים בשחיטה

בשחיטה ובקיבול ובהילוך ובזריקה ר"ש מכשיר בהילוך וכו' ר"א אומר המהלך במקום שהוא צריך להלך מחשבה פוסלת ובמקום שא"צ להלך אין מחשבה פוסלת ואמרינן בגמ' (דף ט"ו:) דלר"א קבלו בפנים והוציאו לחוץ זהו הילוך שאין צריך הא חזר והכניסו הילוך שצריך להלוך הוא. ופרש"י בפנים לצד המזבח והוציאו לחוץ כלומר ריחקו מהמזבח [הסק] חוץ ופנים כולהו בעזרה. ולת"ק אפי' קבלו בפנים והוציאו לחוץ וחשב עליו בשעה שהוציאו לחוץ פוסלת וידוע דהלכה כת"ק. והראב"ד כתב כבר ביארנו וכו' עד הרי זו הלכה א"א לא נהיר דסוגיין כולה כר' אלעזר דאמר לא שמה הולכה עכ"ל. וליישב דעת רבינו י"ל שאין הכרח לומר דסוגיין כר' אלעזר דאע"ג דאיפליגו אביי ורבא בפירוש מילתיה דר' אלעזר ורבנן לאו משום דס"ל הלכה כר"א אלא לפרושי מילתיה דת"ק דמדר"א נשמע לת"ק. ודעת רבינו שלא כדברי רש"י באי תניא תניא שרבינו מפרש דלת"ק הילוך פוסל בכל גוונא אפילו במקום שאינו צריך להלך:

פי"ד א אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד וכו'. בס"פ ב"ש (זבחים מ"ו:) א"ר יוסי שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד ובגמ' (דף מ"ז) מתני' דלא כי האי תנא דתניא ת"ר אליעזר בר' יוסי שמעתי שהבעלים מפגלים. ומשמע לרבינו דהלכה כמתני' ועוד דאמרינן התם בגמרא אמר אביי ר"א בר' יוסי ור' אלעזר ורשב"א כולהו ס"ל זה מחשב וזה עובד הויא מחשבה וכל כה"ג ה"ל שיטה ולית הלכתא כחד מינייהו:

ב ואין המחשבה [מועלת] וכו'. מימרא דרבא בפ"ב דזבחים (דף כ"ו ע"ב) ובמנחות (דף ה':). ומ"ש ממי שהוא ראוי כיצד אחד מן הפסולים לעבודה שקבל הדם או הוליך כו' ואותו דם שקיבל או שזרק מקבלתו

משנה למלך

...גול. ורש"י ז"ל פירש בבעיא זו שני פירושים וכולם הם תמוהים למי שיעיין בסוגיא דפ"ק דזבחים. ורבינו ז"ל לא הביא בעיא ולא ידעתי למה:

...ת הקומץ למזבח. נראה שדקדק רבינו לומר הולכה דמתן כלי דלא חשיב הולכה. ומיהו יש לתמוה מההיא דס"פ הקומץ זוטא (דף י"ו) דמוקי תלמודא אליבא דר"ל דהילוך ...ילוך דמתן כלי משמע דהילוך דמתן כלי הוי כהילוך דהקטרה ואע"ג דלר"י הוי כהילוך ...מ בעיקר דינא דהילוכי דמתן כלי אי חשיב עבודה או לא משמע דלא פליגי ולא פליגי ...הקטרה אי חשיב כקמיצה או כהקטרה. וי"ל דכיון דאקשינן לר"ל אי הכי מתן כלי ...לוך ובמתן כלי מיבעי ליה. משמע דלדידן דס"ל דהולכה כהקטרה אתי שפיר. ואי אמרת ...' כלי השיב עבודה לפגל בה א"כ תקשי נמי לר"י דליתני בהילוך ובמתן כלי כיון דהא ...יהא נכלל בה גם הליכת ההקטרה כי היכי דעכשיו נכלל בהליכת ההקטרה הליכה דמתן ...אי דלר"י הליכה דמתן כלי לא חשיב עבודה לפגל בה ולדידיה אתיא ברייתא כסדרה דהילוך דתני הוי הילוך דהקטרה:

...הגשתה. כ"כ התוס' בפ"ק דזבחים (דף י"ג) ד"ה זה הכלל דבהגשה אין פיגול דקמיצה ...שחיטה ואין לו פיגול קודם שחיטה יע"ש:

...שב לשרוף חטאת הנשרפת כו'. מדברי רש"י פרק כל הפסולין (דף ל"ה) נראה דאם חשב ...אכלהו אם חוץ לזמנו או חוץ למקומו דפוסלת המחשבה:

...רבינו כבר ביארנו כו'. הוא בפ"א ושם נתבאר בארוכה:

...במקום שאינו צריך כו'. ביאור דברי רבינו והראב"ד ז"ל עיין בקרבן אהרן פרשת ...ו פי"ב כי' ה' יע"ש: ומ"ש רבינו אבל אם קבל הדם בפנים וכו'. בספ"ק דזבחים ...מר המהלך במקום שצריך להלך מחשבה פוסלת במקום שאינו צריך להלך אין מחשבה ...את איפליגו בפירושא דרבא אמר הכל מודים קבלו בחוץ והכניסו בפנים זהו הילוך שצריך להלך קבלו בפנים והוציאהו בחוץ זהו הילוך שאין צריך להלך לא נחלקו אלא כשהכניסו וחזר והוציאו מר סבר הא צריך לאמטויי ומר סבר לאו כהילוך הצריך לעבודה דמי ע"כ. וצ"ל שטעות נפל בספרים וצריך לגרוס לא נחלקו אלא בהוציאו וחזר והכניסו ואביי אומר דבחזר והכניסו לכ"ע שמחשבה פוסלת כי פליגי בשהוציאו לחוץ וחשב בעת הוצאתו לר"א לא חשיב הולכה ולרבנן חשיב הולכה ומחשבה פוסלת בה ורבינו פסק כרבנן ואליבא דאביי. והראב"ד השיג עליו וז"ל לא נהיר דסוגין כולה כר' אליעזר דאמר לא שמה הולכה. וטעמו משום דאיפליגו אביי ורבא בפירושא דמילתא דר' אליעזר. ואני תמיה על זה שהרי רבא דס"ל דבצריך לאמטויי פליגי קאמר אפילו לדברי הפוסל פסול דהא צריך לאמטויי והאי טעמא דצריך לאמטויי לדידיה הוא אליבא דרבנן וא"כ משמע דרבא סבירא ליה דהלכתא כרבנן ואף שנדחו דברי רבא היינו בפירושא דר"א אבל במאי דפסק כרבנן לא נדחו דבריו. ושמא י"ל דס"ל להראב"ד דמימרא זו דרבא דאפילו לדברי הפוסל פסול היינו לבתר דשמע מאביי דתניא בהדיא דלכ"ע בצריך לאמטויי צריך עבודה הוא. ומרן ז"ל כתב דמאי דאיפליגו אביי ורבא בפירושא דר"א הוא לפרושי מלתיה דרבנן דמדר' אליעזר נשמע לרבנן ע"כ. ואני סבור שטעמו של הראב"ד אינו משום דאיפליגו בפירושא דמילתיה דר' אליעזר אלא דס"ל דאם הוצאה לחוץ חשיב הולכה ופסיל בה מחשבה ה"ה דאם הוציאו זר לחוץ פסול כמו שפוסל בהולכה וכן אליבא דמ"ד הולכה שלא ברגל דאי אפשר לתקוניה או הוציאו שלא ברגל נפסל הזבח דכיון דחשיבא ההוצאה הולכה לענין שמחשבה ה"ה לכל דיני הולכה ישנו בהוצאה ובגמ' הקשו למ"ד אי אפשר לתקן הולכה שלא ברגל מההיא דתנן קבל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר ותירצו מי סברת דקאי זר גואי לא דקאי זר בראי ע"כ, דמשמע דהוצאה בחוץ שלא ברגל לא חשיב כהולכה שלא ברגל וא"כ ה"ה לענין מחשבה לא חשיב כהולכה מוכח מינה דסוגיין כר"א. ובגמ' נמי נראה דמחשבה וזר והולכה שלא ברגל כולם שוים בדינם והא בהא תליא ובתחלת הסוגייא אמרו רבא ורב יוסף בזר מחלוקת ר"ש ורבנן וגרסי' נמי התם איתמר הולכה שלא ברגל

וחשב בשעת העבודה מחשבת מקום או מחשבת הזמן. לא פסל במחשבתו. לפי שאינו ראוי לעבודה. ואותו הדם שקבל או שזרק מקצתו ישפך לאמה. ואם נשאר דם הנפש יחזור הראוי לעבודה ויקבל במחשבה נכונה. אבל אם חשב הפסול בשעת שחיטה פסל במחשבתו. שהשחיטה כשירה בפסולין כמו שביארנו. יש קרבנות שאם נעשו שלא לשמן כשירין כמו שיתבאר. לפיכך אם קבל הדם כהן זה שאינו ראוי לעבודה. או הוליכו. או זרקו. פסל הזבח כאילו עשאהו לשמו שהוא פסול. ואע"פ שיש דם הנפש. וחזר הכשר וקבל. וזרק. כבר נפסל הזבח. ולא מפני מחשבת שינוי השם פסל אותו אלא מפני שהוא פסול לעבודה כמו שביארנו: ג *בדבר הראוי לעבודה כיצד. מנחת העומר שקמצה שלא לשמה הרי זו כמי שנעשית לשמה ושיריה נאכלין. מפני שהיא מן השעורים ואין השעורים דבר הראוי לשאר קרבנות. וכן המחשב במנחת קנאות והלבונה עליה קודם שילקט הלבונה. אין מחשבתו מועלת שהרי אינה דבר הראוי לעבודה. וכן כל כיוצא בזה: ד במקום הראוי לעבודה כיצד מזבח שנפגם וחשב מחשבת זמן או מחשבת מקום. לא פסל הזבח במחשבה זו. שהרי אין המקום עתה ראוי לעבודה. קמץ את המנחה בחוץ וחשב בשעת קמיצה מחשבת זמן או מחשבת מקום. אין מחשבה זו כלום: ה אלו דברים שאינן ראויין לאכילה מן הקרבנות וראויין להקטרה. הדם והאימורין ובשר העולה והקומץ והלבונה מן המנחות הנקמצות: ו ואלו ראויין לאכילה ואינן ראויין להקטרה. הבשר הנאכל מכל הזבחים בין הנאכל לכהנים בין הנאכ
אדם. ושיירי המנחות. ושתי הלחם ולחם הפנים: ז ואלו דברים שאינן ראויין לא לאכילה ולא להקטרה. בשר
הנשרפת. והעור של בהמה כולו חוץ מעור *האליה שהוא [ראוי] לאכילה. אבל המוראה והוא הקרום הדק הדב
ומבדיל בינו ובין הבשר אינו ראוי לאכילה. וכן העצמות והגידים והקרניים והטלפיים. והנוצה של עוף והצפרניים וד
שלו וראשי אגפיים וראש הזנב. אפילו מקומות הרכים מכל אלו הדבוקים בבשר שאילו יחתכו מן החי יבצבץ הד
הואיל ואינן חשובין נקראים דבר שאינו ראוי לאכילה לענין הקרבנות. וכן המרק והתבלין והשליא וביצ
והבשר שפולטתו הסכין בשעת הפשט וישאר מודבק בעור והוא הנקרא אלל. כל אלו אינן חשובין לענין מחשבת הפ
והרי הן כדבר שאין ראוי לאכילה: ח ומחשבין על דבר העומד לאבוד או על דבר העומד לשריפה. המחשב באחת
ארבע העבודות או בכולן. לאכול דבר שאין דרכו לאכילה. או להקטיר דבר שאין דרכו להקטרה. בין בנ
המקום בין במחשבת הזמן הזבח כשר. כיצד חשב לשתות מדם הזבח. או לאכול מאימוריו. או מן הקומץ ומן הלבונה
או למחר. או שחשב להקטיר מבשר הזבח או משיירי המנחה בחוץ או למחר הרי הזבח כשר. וכן אם חשב לא
להקטיר מן העור ומן העצמות והגידין והמרק או האלל וכיוצא בהן. בין במחשבת זמן בין במחשבת מקום הזבח
וכ

*[נוסחת הטוי"ע כמו שהיא בספרינו, אבל נראה לי שגירסת הכ"מ יותר מדוקדק]:

השגת הראב"ד

*בדבר הראוי לעבודה וכו' עד מפני שהיא מן השעורים, א"א לא מחוורא האי גירסא דא"כ מנחת קנאות מאי איריא שהלבונ' עליה תיפוק לי דקמח שעורים היא אלא נוסחא דווקא לאפוקי מנחת העומר דחדש הוא ואין מביאין מנחות ובכורים קודם לשתי הלחם ואע"פ שקרב העומר והותר באכילה:

כסף משנה

מקצתו ישפך לאמה. פשוט הוא. ומ"ש ואם נשאר דם הנפש יחזור הראוי לעבודה ויקבל וכו'. משנה בפ"ג דזבחים (דף ל"ב). ומ"ש אבל אם חשב הפסול במחשבתו בשעת שחיטה פסל במחשבתו וכו'. שם במשנה. ומ"ש יש קרבנות שאם נעשו שלא לשמן כשרים כמו שיתבאר. הוא פט"ו: לפיכך אם קיבל הדם כהן זה וכו' פסל הזבח כאילו עשאו לשמו וכו'. נראה שהטעם שמאחר דשלא לשמו פסל בעלמא והכא לא פסל הוי כמי שאינו ראוי לעבודה כראוי לענין שיהא פוסל במחשבה שאע"פ שיש דם הנפש לא מהני שיחזור הכשר ויקבל אבן צריך לימוד מנין לו לרבינו זה:
ג בדבר הראוי לעבודה כיצד וכו'. בפ"ק דמנחות (דף ה':) איפליגו אמוראי במילתא ורבא דהוא בתרא אמר מנחת העומר שקמצה שלא לשמה כשירה ושיריה נאכלין ואינה צריכה מנחת העומר אחר להתירה שאין המחשבה מועלת אלא במי שהוא ראוי לעבודה ובדבר הראוי לעבודה ובמקום הראוי לעבודה במי שהוא ראוי לעבודה לאפוקי כהן בעל מום ובדבר הראוי לעבודה לאפוקי מנחת העומר דלא חזיא דהידוש הוא ובמקום הראוי לעבודה לאפוקי נפגם המזבח. ופירש"י מנחת העומר של שעורים ואינה ראויה אלא לעבודה זו להתיר ולא משום קרבן אתיא וכו' והא דפסלה מחשבה במנחת קנאות משום דרחמנא קרייה חטאת. ומ"ש וכן המחשב במנחת קנאות והלבונה עליה וכו'. כן משמע בתוספתא דמנחות ספ"ה: וכתב הראב"ד על דברי רבינו לא מחוורא האי גירסא וכו' עד שקרב העומר והותר באכילה ולפי נוסחתו מנחת העומר היינו מנחה שהוקרבה אחר שהביאו העומר קודם שיביאו שתי הלחם והנך רואה כמה דחיק פירוש זה והמכריע שכתב אינו כדאי לדחות גירסת רבינו ורש"י דאיכא למימר לבונה דנקט במנחת קנאות הדא ועוד קאמר חדא שהיא של שעורים ועוד שאין עליה לבונה:
ד במקום הראוי לעבודה כיצד מזבח שנפגם וכו'. מבואר במימרא דרבא שכתבתי בסמוך. ומ"ש קמץ את המנחה בחוץ וחשב וכו'. פשוט הוא:
ה אלו דברים שאינם ראויים לאכילה וכו' עד דבר העומד לשריפה. הוא הקדמה למה שיבא אח"כ:
ז ומ"ש ואלו שאינם ראויים לא לאכילה ולא להקטרה בשר חטאת הנשרפת. זה פשוט

פשוט דלא מיקרי ראוי להקטרה אלא דבר הנקטר ע"ג המזבח בלבד. ומ"ש ו... בהמה כולו חוץ מעור *שתחת האליה שהוא ראוי לאכילה. בפרק שני דזבחים ... אמרינן דעור שתחת האליה ראוי למאכל אדם. ומ"ש אבל המוראה בפרק ג' דז... ל"ס) מני בברייתא מוראה בהדי הנך דאין מפגלין ולא מתפגלין מפני שאינם ר... למאכל אדם ולא למאכל מזבח. ומ...
בו רבינו שהוא הקרום הדק הד... ומבדיל בינו ובין הבשר האמר שפירש שהוא שם בברייתא סמוך לאלל. ו... העצמות והגידים והטלפים. משנה ... ג' דזבחים. ומ"ש והנוצה של עוף. מ... דטהרות דאינה מצטרפת לטומאה. ו... והצפרניים והחרטום. שם במשנה ... והצפרניים מטמאין ומיטמאים ומצט... הטור והרוטב (דף קכ"א) מקשה ה... בעלמא הוא ומוקי לה בחרטום ... עליון ופירש"י קליפת רגועה דקה ... הפה דבוקה לחרטום עליון לחרטו... מוקי לה במקום שמובלעים בבשר. ו... וראשי גפיים וראש הזנב. גם זה ... ולא כר' יוסי דאמר התם דמצטרפי... שכן מניחים בפטומות. ומ"ש אפילו ... הרכים מכל אלו הדבוקים בבשר וכ... במ"ש בסמוך דמוקי בגמרא הא דקתני ... מצטרפים במקום שמובלעים בבש... דראשי גפיים וראשי הזנב דקתני אינ... אפי' במובלעין בבשר נמי קאמ... מצטרפין. ומ"ש וכן המרק והתבל... והשליא וביצת העוף והבשר שפולט... בשעת הפשטן וכו'. משנה בפ' ג... (דף ל"ו):
ח ומ"ש ומחשבין על דבר העו... או לשריפה. בפ"ק דמ... ז'): המחשב באחת מאותן הרבע... וכו' עד הזבח כשר. גם זה שם ... ומ"ש כיצד חשב לשתות מדם הז... בפרק הקומץ רבה (דף י"ז:) תני ... את הזבח לשתות מדמו למחר ו... ומ'

*(רבינו העתיק המשנה כצורתה ולא כת... האליה אבל לפי משנתנו דחולין בטור ו... קכ"ב) מוכח בהדיא שצריך להיות שתחת ... סמך על המבין):

משנה למלך

ברנב מחלוקת ר' שמעון ורבנן ורבינו לא גלה דעתו אי פסל הזר בהולכתו לחוץ ברגל והדבר צריך תלמוד. ודע שרש"י ז"ל ס"ל דלאביי לא פליג ר' אליעזר ורבנן לענין דינא אלא דר"א אדר"ש קאי ופליג עלה:

פי"ד ב אבל אם חשב לפיסול בשעת שחיטה פסול במחשבתו שהשחיטה כשירה בזרים ע"כ. ולפי זה נ"ל שקטן ששחט אינו מפגל שהרי שחיטתו פסולה. וראיתי למרן בפ"א מהלכות אלו עלה רהסיא דהיתה מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו שכתב שיש מי שפירש אלא להחמיר כגון ששחט ע"מ לזרוק דמו אחר שתשקע החמה הויא מחשבתו מחשבה והזבח פגול ע"כ. כוונת דבריו דאי אמרינן דאין לו מחשבה והשחיטה פסולה הוי חומרא דאתי לידי קולא דהא אין הזבח נפסל אלא במי שראוי לעבודה ומש"ה היכא דחשב הקטן בשעת שחיטה מחשבת פיגול אמרינן דיש לו מחשבה ושחיטתו כשרה להחמיר עליו לעשותו פגול ודין זה לא שייך אלא במחשבת פגול שהוא חוץ לזמנו דאי במחשבת השם הזבח כשר אלא שלא עלו לבעליו ואי מחשבת המקום לא נפקא מידי לענין דינא אי יהבינן ליה לקטן מחשבה משום דמחשבת המקום אינו מפגל אלא פוסל וא"כ אף דנימא דאין לו מחשבה פסול הוא ואין הפרש בין פסולו של זה לפסולו של זה אבל במחשבת הזמן איכא חומרא לפי שהפגול הוא בכרת והפסול בלאו. ונ"ל דהיכא דשחט הקטן ולא היתה מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו וחשב מחשבת פגול דלא הוי פגול משום דדוקא היכא דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו אמרינן דהיכא דנפיק מניה קולא אמרינן דיש לו מחשבה ואזלינן לחומרא אבל היכא דאין מחשבתו ניכרת אף דאתי לידי ... דאין לו מחשבה וא"כ השחיטה פסולה ושוב אינו מפגל דהא בפירוש איתמר בפ"ק דחו... מחשבה ואפי' מדרבנן. ומ"מ קשיא לי אכתי היכי מפגל הא אין מחשבתו ניכרת מתוך ... מפגל וא"כ אף דנימא דשחיטתו כשרה לחומרא משום דמשנה מרובה לצפון וסורה דמ... קדשים כשפגל אין מחשבתו ניכרת שפגל וכבר הוקשה זה להרב בעל לחם משנה ז"ל ... עוד קשיא לי בדין זה דע"כ פגול זה הוא מדרבנן דהא מדאורייתא במחשבתו ניכרת ... אין לו וכמבואר בגמרא וכיון דמן התורה שחיטתו פסולה פשיטא דאין כאן פגו... ולמאי נפקא מינה דהוי פגול דרבנן אי לאיסור אכילה תיפוק ליה דאסור באכילה מן ה... קדשים שנפסלו ואולי נפקא מינה לענין טומאה דקי"ל הפגול והנותר הרי הם כראשון ל... רבינו בפ"ח מהלכות אבות הטומאה וא"כ אם חשב הקטן מחשבת פגול מטמא את ...

ג וכן המחשב במנחת קנאות. כתב מרן הכי משמע בתוספתא דמנחות ספ"ה. והוא בפ... (דף כ"ט) והביאו רבינו לקמן ספי"ו. והרב קרבן אהרן פ' נו (דף כ"ט) במ... שהבין מרן בסברת הראב"ד, ועיין ברכת הזבח (דף כ' ע"א):

ח כיצד חשב לשתות מדם הזבח כו'. עיין לקמן ריש פ"ד מהל' פרה אדומה. ו... חשב לאכול מפרים ושעירים הנשרפים כו'. עיין לקמן רפ"ד מהל' פרה א...

[כסף משנה]

[ו]כן אם חשב לאכול מפרים ושעירים הנשרפים וכו'. בפ"ג דזבחים (דף ל"ה) תיתב [... פ]רים ובשריפתן לא עשה ולא כלום. וצריך טעם למה השמיט מלכתוב דה"ה אם חשב לשרפן למחר שהם כשרים:

[ח]שב שיאכלו הטמאים וכו'. בספ"ג דזבחים (דף ל"ו ע"ב) אמר רב חסדא אמר רבינא בר שילא חישב שיאכלוהו [...] למחר חייב (כרת) אמר רבא תדע [...] לפני זריקה לא חזי וכי מחשב ביה [...] ולא היא התם זריק ומיחזי הכא לא [...] כלל ומשמע לרבינו דהא דקאמר ולא היא [...]ויי דינא דרב חסדא אמר אלא לדחויי [...] דאייתי רבא והע"ג דכייעתא אידחיא [...]א אידחי מאמר דרב חסדא ורבינא בר [...] רבא ס"ל הכי וליכא מאן דפליג עלייהו. [...]ד לזה מדאמר ר' ינאי זבחים (דף [...]) חשב שיאכלוהו כלבים למחר הוי פגול [...] יאכלו הכלבים ומי עדיפי כלבים [...]ם. ומ"ש כמו שביארנו. כלומר שהזבח מתפגל במחשבת חוץ לזמנו:

[אין] אכילה פחותה מכזית וכו' עד הזבח כשר. משנה בפרק ג' דזבחים (דף [...]). ומ"ש חשב לאכול כחצי זית בחוץ [ולהקט]יר כחצי זית בחוץ וכו' שאין אכילה והקטרה [מצטרפ]ין. שם. ומ"ש ואם הוציאו בלשון אכילה [...לש]ון אכילה אחד הוא. שם בגמ' (דף [...]) חשב לאכול או להקטיר כחצי זית [...]. מהכאר בספ"ב דזבחים (דף ל"א): [חשב] לאכול כחצי זית ושתאכל בהמה או [חיה] כחצי זית וכו'. שם מימרא דר' [...] חשב על כזית שיאכלוהו שנים הרי אלו [מצט]רפין. שם ע"ב בעיא דהיפשיטא: [חשב] לאכול כזית ביותר מכדי אכילת פרס הרי זה מצטרף. שם בעיא דרבא [...]אביי למפשטה ממתניתין ודחי ליה. [...] לרבינו דדחייה בעלמא היא דפשטא [...] כדאמר אביי היא והכי הלכתא. ואפשר [...]יה בגירסתו דחייה כלל: חשב בשעת [זביחה] לאכול כחצי זית וכו'. ברייתא בפ"ב [...] (דף י"ד:). ומ"ש וכן אם חשב על [כזית ב]שעת קבלה ועל כזית בשעת הולכה. [...]עות סופר יש כאן וצריך להגיה כחצי [זית ב]שעת קבלה וכחצי זית בשעת הולכה וכוא

וכוא אם בגמרא אהאי ברייתא דבסמוך א"ד שחיטה וזריקה דתרווייהו מתירין אין קבלה והולכה לא ואיכא דאמרי הנך דמירתקן וכ"ש הני דמיקרבן ופסק רבינו כלישנא דמחמיר ועוד דבתרא הוא ועוד דבגמ' משמע דלרבנן מצטרפות ארבע עבודות: חשב להקטיר כחצי זית וכו'. ברפ"ב דמנחות (דף י"ג) תנן דלת"ק לבונה נמי מפגלת כמו המנחה עצמה וכן מבואר במתניתין בפ"ק: אחד המחשב לזרוק דם הזבח וכו'. משנה בפ' שני דזבחים (דף כ"ח). ומ"ש כיון שחשב על כדי הזיה מן הדם פסל. פשוט הוא שאם לא חשב על כדי הזיה לא פסל:

פט"ו א כל הזבחים שנשחטו במחשבת שינוי השם וכו'. משנה ברים זבחים. ומ"ש ואחד המשנה שם הזבח בשעת שחיטה או בשעת קבלה או בשעת הולכה או בזריקה. גם זה משנה שם (דף י"ג). ומ"ש בין בקרבנות יחיד בין בקרבנות הצבור. מתבאר בפ"ק דזבחים (דף ד') דשנוי קדש ישנו בצבור כביחיד אבל שינוי בעלים לא שייך בצבור שהרי הכל בעליו: כיצד לא עלו לשם חובה וכו' וכן אם שחט עולות ראובן וכו'. שם בגמ' יליף מקראי דבין שינוי קדש בין שינוי בעלים בעיק בכולהו קרבנות לשמן למצוה ובפסח וחטאת לעכב. ומ"ש בד"א כשעקר שם הזבח בזדון אבל אם טעה ודימה שזו העולה שלמים הוא וכו'. בפ' התכלת (דף מ"ט) איפליגו אמוראי עקירה בטעות אי הויא עקירה או לא ורבא דהוא בתרא אמר דעקירה בטעות לא הויא עקירה ואביי נמי משמע דסבר כוותיה ובפסחים פ' אלו דברים [דף ע"ב.] מתמה גמרא אמתני' דהתם שמע מינה עקירה בטעות הויא עקירה משמע דס"ל דלא הויא עקירה. ומ"ש וכן החטאת והפסח ששחטאן במחשבת שינוי השם בטעות כשרים וכו'. הוא מה שכתבתי בסמוך דאיתא בפ' אלו דברים גבי הפסח: וכן עולת העוף שמלקה וכו'. ארים פירקא קאי דקתני כל הזבחים שנשחטו במחשבת שינוי השם כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ מן החטאת והפסח קאמר דהוא הדין לקרבן העוף דשינוי השם פסול בחטאת ובעולה כשר אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה והוא מבואר במשנה פ' קדשי הקדשים (דף ס"ד:):

וכן

וכן אם חשב לאכול מפרים ושעירים הנשרפין בחוץ או למחר הרי הן כשרים. וכן כל כיוצא בזה: **ט** חשב שיאכלו הטמאים או הפסולין מדבר הראוי לאכילה. או שיקטירו הטמאים או הפסולין מדבר הראוי להקטרה. חוץ לזמן אכילה והקטרה. הזבח פגול כמו שביארנו. חוץ למקום אכילה והקטרה. הרי זה פסול ואינו פגול: **י** אין אכילה פחותה מכזית. ולא הקטרה פחותה מכזית. לפיכך המחשב לאכול מדבר הראוי לאכילה פחות מכזית או שחשב להקטיר מדבר הראוי להקטרה פחות מכזית בין במחשבת זמן בין במחשבת מקום. הזבח כשר. חשב לאכול כחצי זית בחוץ. ולהקטיר כחצי זית בחוץ. או שחשב לאכול כחצי זית אחר זמן אכילה. ולהקטיר כחצי זית אחר זמן הקטרה. הזבח כשר. שאין אכילה והקטרה מצטרפין. ואם הוציאו בלשון אכילה ואמר שיאכל כחצי זית ותאכל האש חצי זית. הרי אלו מצטרפין לשון אכילה אחד הוא. חשב לאכול או להקטיר כחצי זית. וחזר וחשב על חצי זית אחר באותה המחשבה. הרי אלו מצטרפין. חשב לאכול כחצי זית. ושתאכל בהמה או חיה כחצי זית. בין במחשבת מקום. בין במחשבת זמן. הרי אלו מצטרפין ששם אכילה אחד הוא. חשב על כזית שיאכלוהו שנים הרי אלו מצטרפין. חשב לאכול כזית ביותר מכדי אכילת פרס הרי זה מצטרף. חשב בשעת זביחה לאכול כחצי זית ובשעת זריקה לאכול כחצי זית הרי אלו מצטרפין בין במחשבת המקום בין במחשבת הזמן. וכן אם חשב על *כזית בשעת קבלה ועל כזית בשעת הולכה שארבע העבודות מצטרפות והרי הן כעבודה אחת. חשב להקטיר כחצי זית מן הקומץ וכחצי זית מן הלבונה הרי אלו מצטרפין. שהלבונה עם הקומץ זה כאימורין לזבח. לפיכך אם חשב להקטיר כזית מן הלבונה חוץ לזמנו הרי זה פגול כמו שנתבאר. אחד המחשב לזרוק הזבח כולו בחוץ או למחר. או שחשב לזרוק מקצת דמו בחוץ או למחר. כיון שחשב על כדי הזייה מן הדם פסל:

פרק חמשה עשר

כל הזבחים שנשחטו במחשבת שינוי השם. בין בקרבנות יחיד בין בקרבנות צבור כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה. חוץ מן החטאת והפסח שאם נעשו במחשבת שינוי השם פסולין. ואחד המשנה שם הזבח בשעת שחיטה [או] בשעת קבלה או בשעת הולכה או בזריקה כמו שביארנו. כיצד לא עלו לשם חובה. כגון ששחט עולה לשם שלמים [ע]לתה לבעלים. לא משום עולה שהם חייבין בה ולא משום שלמים. אלא חייבין להביא זבח אחר. וכן אם שחט [...] ראובן לשם שמעון. לא עלתה לא לראובן ולא לשמעון. במה דברים אמורים כשעקר שם הזבח בזדון. אבל אם [...] ודימה שזו העולה שלמים היא. ועשה כל עבודותיה לשם שלמים עלתה לבעלים לשם חובה. וכן החטאת והפסח [...]אן במחשבת שינוי השם בטעות כשרים. שעקירה בטעות אינה עקירה. וכן עולת העוף שמלקה או שמצה דמה במחשבת

משנה למלך

[...]ין טעם למה השמיט מ'. השמיטו ליה מ"ש רבינו בפי"א דין ה' או שחשב לשרוף חטאת [...] מ' ובפי"ג מיירי בסוג המחשבות מה הם וכתב דין השרפה שאינה מחשבה ובפרקין ביאר באיזה דברים לא פסל מחשבה וכתב דין אכילת פרים:

[...]כך אם חשב להקטיר כו'. דע דבפ"ק דמנחות (דף י"א) לא נקט במשנה כזית אלא בקומץ אבל בלבונה נקט סתם להקטיר לבונה, ורש"י פירש דהך סתמא כרבנן דאמרי לקמן כשרה אפי' בקורט אחד הלכך לא תנא כזית, ועיין במ"ש רבינו לעיל פי"א מהלכות אלו דין [...]. ועיין בפי"ט מה' מעשה הקרבנות דמשמע מדברי רבינו דמקטיר בחוץ פחות מכזית דלבונה, ועיין בפי"ג דזבחים (דף ק"ט) במשנה דהקומץ והלבונה דמוכח מינה דבעינן כזית דלבונה [...]חייבו משום חוץ, ועיין במשנה פ"ג דזבחים (דף ל"ה) הביאה רבינו לעיל דין י' יע"ש:

[...]א כל הזבחים שנשחטו במחשבת שינוי השם וכו'. סמיכא לי מלתא טובא שהשוה רבינו דין שינוי קודש לשינוי בעלים ובגמ' מוכח שיש הפרש ביניהם דאילו שינוי קודש ישנו בד' כגון שוחט עולה לשם שלמים או קבל או הוליך או זרק ואילו שינוי בעלים ליתיה כי אם בזריקה [...]חט או מקבל או הוליך ע"מ לזרוק דמו שלא לשם בעליו אבל אם שחט או קבל או הוליך [...]ם בעליו לא הוי שינוי בעלים משום דשינוי בעלים לא שייך אלא בכפרה וכפרה לא הוי אלא [...] והכי איתא בפ"ק דזבחים (דף י') ומה במקום שאם אמר הריני שוחט לשם פלוני שבוא כשר

לזרוק דמו של פלוני פסול וכן בדף ד' מה לשינוי קודש שכן פסולו בגופו וישנו בד' עבודות וכן בפ' תמיד נשחט (דף ס"א) אמרי' שאמר בשינוי בעלים דאין פסולו בגופו ואינו בד' עבודות וכן כתבו התוס' ברים פרק קמא דזבחים ד"ה כל הזבחים וצ"ע ועיין שם שנראה מדבריהם דשינוי בעלים שהיה בזריקה עלו לבעלים לשם חובה ודוק. ויש לספקק איליבא דתוס' דס"ל דליכא שינוי בעלים אלא בעושה עבודה לזרוק שלא לשם בעליו אבל אם עושה עבודה שלא לשם בעליו לא מקרי שינוי בעלים אי הוי דוקא לפסולא כגון פסח וחטאת אבל לעולם דאם שחטו שלא לשמו או קבל שלא לשמו דלא עלו לבעלים ולא בעינן זריקה כי אם לפסולא או דלמא כל שלא חשיב לזרוק שלא לשם בעליו לא הוי שינוי כלל ועלו לבעלים ואע"ג דהסיא דפ"ק דזבחים דפריך מה לשינוי קודש כו' לא קאי אלא בשאר קרבנות מ"מ פריך שפיר דליכא למילף שינוי בעלים משינוי קודש שהרי שינוי קודש פוסל בארבע עבודות ושינוי בעלים אינו פוסל אבל לעולם דאינו עולה. ומ"מ נ"ל דכי היכי דאינו פוסל הכי נמי עולה לבעלים ומי שעיין היטב במ"ש התוס' ברים פ"ק דזבחים ד"ה כל הזבחים יראה כמ"ש. ודע דאליבא דכ"ע בין שינוי קדש בין שינוי בעלים לא הוי שינוי אלא בד' עבודות אבל אם חשב בשעת שחיטה או קבלה או הולכה או זריקה להקטיר שלא לשמו בין שינוי קודש בין שינוי בעלים לא הוי שינוי דכי היכי דמחשב בשעת הקטרה לא הוי מחשבה הכי נמי מחשב בארבע עבודות לשעת הקטרה לא הוי מחשבה לענין שלא לשמה ודוקא למחשבת זמן או מקום איתרבו הקטרה ושתיה

במחשבת שינוי השם כשירה ולא עלתה לבעלים. וחטאת העוף פסולה: ב וכן כל המנחות שנעשו במחשבת שינוי השם כשירות ולא עלו לבעלים. חוץ ממנחת חוטא ומנחת קנאות שאם חשב באחת מארבע עבודות שלהן מחשבת שינוי השם פסולות. שינוי השם במנחה כיצד. כגון שקמץ מנחת נדבה לשם מנחת חוטא. או מרחשת לשם מחבת. או מחבת לשם מרחשת. וכן כל כיוצא בזה: ג אסור לחשב בקדשים מחשבה שאינה נכונה כמו שיתבאר. לפיכך זבח ששחטו שלא לשמו. או מנחה שקמצה שלא לשמה. בין בזדון בין בשגגה חייב להשלים שאר עבודות לשמן. אפילו שחט וקבל והוליך במחשבת שינוי השם חייב לזרוק במחשבה נכונה. ומפני מה נשתנה דין החטאת והפסח מכל הזבחים. ודין מנחת חוטא ומנחת קנאות מכל המנחות. מפני שעיין עליהם הכתוב. הרי הוא אומר בחטאת ושחט אותה לחטאת. שתהיה שחיטה לשם חטאת. וכן שאר עבודותיה לשמה. ונאמר על חטאתו שתעשה לשם אותו החטא. ונאמר וכפר עליו שתהיה לשם בעליה. ונאמר בפסח ועשית פסח לה' אלהיך שתהיה כל עשייתו לשם פסח · ונאמר ואמרתם זבח פסח הוא לה' שתהיה זביחתו לשם פסח. הא אם שינה שמו או שם בעליו פסול. ובמנחת חוטא הוא אומר מנחה היא. ובמנחת סוטה נאמר כי מנחת קנאות היא. שיהיו כל מעשיה לשמן: ד חטאת ששחטה לשם זבח אחר כגון ששחטה לשם עולה. או לשם אשם. או לשם שלמים. פסולה כמו שביארנו. אבל אם שחטה לשם חולין. הרי זו כשירה ולא עלתה לבעלים: ה מפי השמועה למדו שהקדשים מחללין קדשים ואין החולין מחללין קדשים: ו שחטה לשם חטא אחר כגון שבאה על אכילת חלב ושחטה על אכילת דם פסולה: ז שחטה לשם אדם אחר שהוא מחוייב חטאת. אפילו חטאת שאינה קבועה הרי זו פסולה: ח אבל אם שחטה לשם אחד שהוא מחוייב עולה הרי זו כשירה ולא עלתה לבעלים. וכפר עליו ולא על חבירו שהוא מחוייב חטאת כמותו:

ט שחטה לשם מת כשירה ולא עלתה לבעלים שאין כפרה למתים. שחטה לשם מי שאינו מחוייב קרבן כלל לא חט[את] ולא עולה ולא שאר קרבנות. הרי זו פסולה. שמא מחוייב הוא ואינו יודע: י שחטה לשמה וחשב בשעת השחיטה לזו[רק] דמה שלא לשמה הרי זו פסולה. לפי שמחשבין מעבודה לעבודה. וזאת המחשבה שחשב בשעת השחיטה כאילו חש[ב] בשעת זריקה ולפיכך פסולה: יא הפסח ששחטו במחשבת שינוי השם. בין ששינה שמו לשם זבח אחר בין ששינהו לשם חולין פסול שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא לה'. *במה דברים אמורים ששחטו בזמנו שהוא יום ארבעה עשר בניסן אפילו שחטו בשחרית במחשבת שינוי השם פסול. אבל אם שחטו שלא בזמנו במחשבה שלא לשמו כשר. שלא לשם בעליו נעשה כמי שאין לו בעלים בזמ[נו] ופסול: יב פסח ששחטו לשמו בארבעה עשר קודם חצות פסול לפי שאינו זמנו. עברה שנתו ושחט בזמנו לשם פסח. ו[...]

השוחט

השגת הראב"ד

*כד"א ששחטו בזמנו. א"א זהו כבן בתירא [ור'] יהושע מכשיר:

כסף משנה

ב וכן כל המנחות וכו'. משנה בריש מנחות כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות אלא שלא עלו לבעלים משום חובה חוץ ממנחת חוטא ומנחת קנאות. ומ"ש שאם חשב באחת מארבע עבודות שלהן מחשבת שינוי השם פסולות וכו'. משנה שם (דף י"ג) ובפי"ג ביאר רבינו מה הן ארבע עבודות דמנחות: שינוי השם במנחה כיצד וכו'. מתבאר בגמ' בריש מנחות:

ג אסור לחשב בקדשים וכו' לפיכך זבח ששחטו שלא לשמו וכו' חייב להשלים שאר עבודות לשמן וכו'. דיוקא דמתני' ומימרא דרבא בריש זבחים ובריש מנחות. ומה שכתב אפילו שחט וקבל והוליך וכו' חייב לזרוק במחשבה נכונה. מימרא דרבא בפ"ק דזבחים (דף ז'). ומ"ש רבינו כמו שיתבאר. הוא בפרק י"ז: ומפני מה נשתנה דין החטאת והפסח וכו'. בריש זבחים (דף ז') וריש מנחות (דף ד':):

ד חטאת ששחטה לשם זבח אחר וכו' אבל אם שחטה לשם חולין הרי זה כשירה וכו' עד ואין החולין מחללין קדשים. מימרות אמוראים בס"פ ב"ש (זבחים מ"ו:):

ו שחטה לשם חטאת אחרת וכו' פסולה. בפ"ק דזבחים (דף ז') אמר רבא חטאת ששחטה לשם חטאת כשירה וכו' מ"ט ושחט אותה לחטאת אמר רחמנא והרי חטאת וכו' שחטה על מי שמחוייב חטאת פסולה על מי שמחוייב עולה כשירה מ"ט וכפר עליו ולא על חבירו חבירו דומיא דידיה דמחוייב כפרה כמותו. ופירש"י חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם כשירה ועולה לבעלים אפי' שינוי קדש אין כאן. ובדף ט' ע"ב גרסינן אמר רבא חטאת חלב ששחטה לשם חטאת ע"ז כשירה לשם חטאת נזיר לשם חטאת מצורע פסולה. הני עולות נינהו כלומר דכיון שאינן באות אלא להכשיר ולא לכפר על חטא ידוע ה"ל עולות. בעי רבא חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דטומאת מקדש מהו מי אמרינן כרת כמותה הוא דילמא אין קבוע כמותה. רב אחא בריה דרבא מתני טלהו לפיסולא ושחט אותה לחטאת לשם אותה חטאת אמר ליה רב אשי לרב אחא בריה דרבא היכי מתניתו לה א"ל אך בשינוי בעלים מתנינן לה אמר רבא חטאת ששחטה על מי שמחוייב חטאת דם וחטאת ע"ז פסולה על מי שמחוייב חטאת נזיר וחטאת מצורע כשירה ובעינן לה הכי בעי רבא חטאת חלב ששחטה על מי שמחוייב חטאת דטומאת מקדש וקדשיו כלומר שהיא בעולה ויורד מהו מי אמרינן כרת כמותה או דילמא אין קבוע כמותה תיקו. ופסק רבינו כרב אחא בריה דרבא משום דרב אשי דהוא בתרא משמע דסבר כוותיה דמדלא אהדר ליה מידי משמע דקיבלה מיניה. ועוד דהתם נראה כריתות (דף כ"ז) כוותיה דקאמר שאם הפרים בהמה על החלב והביאה על הדם [...] והביאה על החלב לא כפר ובבעיא דרבא דסלקא בתיקו פסק להומרא. ומ"מ עדיי[ן] [...] להבין למה השמיט הא דאמר רבא חטאת ששחטה על מי שמחוייב חטאת נזיר [...] מצורע כשירה וי"ל שלא היה כן בגירסתו הכי גרים א"ל רב אשי לרב אחא בשיא [...] היכי מתניתו לה א"ל אך בשינוי בעלים [...] לה והכי מתנינן לה בעי רבא חטאת ששחטה וכו':

ט שחטה לשם מת כשירה וכו'. מ[ימרא] דרבא שם: שחטה לשם מי שאינו חייב קרבן כלל וכו'. גם זה מ[ימרא] דרבא שם (דף ז') ולקמן בסמוך אבא[ר]:

י שחטה לשמה וכו'. שם (זבחים [...]) פלוגתא דר"י ור"ל ופסק דהלכה כוותיה לגבי ר"ל ועוד דר"ל [...] פסולה ורבה אמר כשירה והדר ביה מק"ו דרב אשי:

יא הפסח ששחטו במחשבת שינוי השם [...] אפשר שהטעם מדכתיב [...] משמע דלשם חולין פסול: בד"א ששחטו [...] וכו' אבל אם שחטו שלא בזמנו במחשבה [...] לשמו כשר. משנה בריש זבחים כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא [...] לבעלים לשם חובה חוץ מן הפסח וה[חטאת] הפסח בזמנו והחטאת בכל זמן. ומ"ש [...] שחטו בשחרית וכו'. שם במשנה (דף [...]) פלוגתא דתנאי ופסק כבן בתירא דפס[ול] דסקלי וטרו אמוראי אליביה. והראב"ד [...] על דברי רבינו א"א זהו כבן בתירא ור' י[הושע] מכשיר עכ"ל. משיג עליו למה הניח ר' י[הושע] דהוא מארי דגמרא טפי וכבר כתבתי [...] לדבר. ומ"ש שלא לשם בעליו נעשה כמי [...] לו בעלים בזמנו ופסול. בפסחים פ' תמיד [...] (דף ס':) בעיא דאיפשיטא:

יב פסח ששחטו (שלא) לשמו בי"ד קודם [...] פסול וכו'. נתבאר בסמוך [...] יודע למה שנאו. וי"ל דהאי שלא ט"ס ומוכיחים הדברים כן מדמסיים בה פסול שאינו זמנו והיינו טעמא לא שייך אלא [...] והוא מדאמר ר"י פוסל היה בן בתירא [...] ששחטו [בי"ד] שחרית בין לשמו בין שלא לשמו דבעי בין הערביים ובפ' תמיד [...] אם אך שחטו (לפסח) קודם חצות פסול [...] בו בין הערבים: עברה שנתו ושחטו [...] וכו' הרי אלו כשרים וכו'. בפ"ק דזבחים (י"א:) ובפסחים פרק תמיד נשחט (דף [...]) פלוגתא דר"א ור' יהושע ופסק כר' יהו[שע]

תודה

משנה למלך

[...]שיריים למחשבה בד' עבודות להקטיר או לשפוך חוץ לזמנו או חוץ למקומו משום דמקרא דאם האכל יאכל מרבינן מיניה אכילת אדם ואכילת מזבח ואכילת מזבח הוי זריקה והקטרה ושפיכת שיריים אבל מחשבת שינוי השם לא הוי אלא בד' עבודות דוקא:

ב חוץ ממנחת חוטא שאם חשב באחת מד' עבודות וכו'. דע דרש"י בפירוש התורה גבי חטאת היה כתב נקמצה נקטרה לשמה כשרה שלא לשמה פסולה. והקשה הרא"ם דבגמ' מוכח דלא נפסל אלא בקמיצה מדקתני כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות אלא שלא עלו לבעלים חוץ ממנחת חוטא ולא הזכירו בה הקטרה שלא לשמה אלא קמיצה שלא לשמה וכן שמע בריש זבחים וכו' והאריך בקושיא זו יע"ש. ודבריו הם תמוהים בעיני משום דמתניתין דכל הזבחים שנזבחו שהיא דלאו דוקא זביחה דה"ה לכל שאר העבודות דהיינו קבלה והולכה וזריקה ובפסח וחטאת כל ארבע עבודות אלו פוסלות שלא לשמן וכדאיתא בהדיא בפ"ק דזבחים (דף ז') וגבי מנחות נמי איכא ארבע עבודות דהיינו קמיצה ומתן כלי והלוך והקטרה וכדתנן בפ"ק דמנחות (דף י"ב) ומאי דתנן כל המנחות שנקמצו שלא לשמן לאו דוקא קמיצה דה"ה לשאר העבודות אלא דעבודה קמייתא נקט וה"ה לאינך וכמ"ש התוס' בריש מנחות. ומה שהקשה עוד הרא"ם דהא קי"ל דבהקטרה המנחה פסל מחשבה אשתמיטתיה [...] למאן דבסדיא אמרי' בפ"ק דזבחים (דף י"ג) וכר"ש דקומץ [...] דמקטיר [...] הוי [...] דזבח [...] וסברא גורם כן משום דשאני זבח שאף אם לא הוקטרו האימורין אינו נפסל הזבח גבי מנחה האוכל קודם הקטרת הקומץ לוקה ולא הותרו השיריים אלא לאחר [...] האור [...] וא"כ דמי לזריקה שלא הותר הבשר אלא לאחר זריקה כדכתיב הדם ישפך והבשר תאכל, ומ"מ [...] לדקדק בדברי רש"י אמאי נקט הני שני עבודות לבד ולא כתב נמי מתן כלי והלוך:

ד אבל אם שחטה לשם חולין וכו'. עיין בפ"א מהל' פרה אדומה דין ט':

י שחטה לשמה וכו'. דע דכתבו התוס' בפ"ק דזבחים (דף ט') ד"ה מחשבין דדוקא [...] לזריקה מחשבין אבל משחיטה לקבלה לא דהא מפיגול יליף לה ופיגול לא הוי [...] דשחיטה לקבלה וכן ק"ו דרב אשי דיליף משינוי בעלים לא הוי אלא משחיטה לזריקה. ודע [...] דוקא משחיטה לזריקה דה"ה מקבלה לזריקה או מהולכה לזריקה. ולא מעטו התוס' אלא [...] מעבודה לעבודה שאינה זריקה אבל מחשב באחת משלש עבודות לזריקה מחשבין דומיא דפגול [...] דרב אשי נמי נלמד וזה פשוט:

יא הפסח ששחטו וכו'. עיין בר"פ סוכה (דף ב' ע"א) [...] פסול [...]:

תודה ששחטה לשם שלמים וכו'. פ"ק דזבחים (דף ד'):
עולה ששחטה על מי שאינו מחוייב קרבן כלל וכו'. נלע"ד ממ"ש דסמוך שאמר רבא גבי חטאת בפ"ק דזבחים (דף ז') אלא שיש לגמגם ששם נתן טעם שמא מחוייב ואינו יודע וכאן נתן טעם שא"א שלא יהיה חייב כפרה לשמים וכו' ובגמרא נתנו זה ולא הראשון. ומשמע לי דרבינו הוה בגמרא הרווייהו כלשון שכתבם והוי הני טעמי חדא שמא מחוייב הוא ואינו ועוד שודאי הוא מחוייב שאין לך אדם מישראל וכו':
עולה הבאה לאחר מיתה וכו'. מימרא דרבא בפ"ק דזבחים (דף ז':) דליכא מאן דפליג עליה התם פסק כרבא דבתרא הוא:
שני כבשי עצרת ששחטן לשם אילים וכו' עד מפני שהיא עקירה בטעות. התכלת (דף מ"ט) תני רבה בר בר חנה דרב כבשי עצרת ששחטן לשם אילים ים ולא עלו לבעלים לשם חובה א"ל רב ועלו אמר רב חסדא מסתברא מילתיה בכסבור אילים ושחטן לשם כבשים שהרי לשם כבשים נשחטו אבל כסבור אילים נשם אילים לא עקירה בטעות הויא רבא אמר עקירה בטעות לא הויא . ופסק כרבא דבתרא הוא ועוד דאביי התם דסבר כוותיה ומשמע דדוקא דהוי עקירה בטעות קאמר רבא דעלו ים אבל אם לא היתה בטעות לא עלו:
אשם מצורע ששחטו שלא לשמו וכו'. ברייתא בפ"ק דמנחות (דף ס') ובפרק שתי מדות:
ומ"ש כבש הבא עם העומר ששחטו שלא לשמו וכו'. שם (דף פ"ט) א"ר אשם מצורע ששחטו שלא לשמו טעון שאם אי אתה אומר כן פסלתו מתקיף מנשיא בר גדא אלא מעתה כבש הבא עומר ששחטו שלא לשמו תהא מנחתו שאם אי אתה אומר כן פסלתו ותמיד ששחטו שלא לשמו יהא טעון שתי בכהן אחד שאם אי אתה אומר כן וכו' אין ה"נ אלא אמר אביי חדא נקט רבי אבא אמר בשלמא הנך עולות פי לא חזי לעולת חובה קרבי לעולת נדבה אלא הכא אי לא מוקמת ליה במילתיה אשם נדבה מי איכא ופסק כר' אבא דמסתבר טעמיה:
יט שני כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן וכו' עד להקטיר אימורים בערב. ברייתא בפ' התכלת (דף מ"ו):
כ וכן שלמי נזיר ששחטן שלא לשמן אע"פ שלא וכו'. שם תני לוי: וכן אשם נזיר ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן וכו'. גם זה שם תני לוי ובפ"ק (דף ד') דאמר רב וכו' אשם נזיר ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן פסולים ואסיקנא בתיובתא:
פט"ז א כבר ביארנו וכו' ואם חשב מחשבת הזמן הקרבן פגול עד אין זה פגול אלא פסול. משנה בפ"ב דזבחים (דף כ"ט). ומ"ש וה"ה בעופות. משנה בפ' קדשי הקדשים (דף ס"ד:). ומ"ש ובמנחות. משנה בפ"ק דמנחות:
ב המחשב באחת מארבע עבודות וכו' עד הרי הקרבן פסול ואינו פגול. משנה בפרקים הנזכרים. ומ"ש וכן אם עירב המחשבה בהקטרה ה"ז פסול ואינו פגול. גם זה משנה בפרקים הנזכרים לאכול כחצי זית להקטיר כחצי זית כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפים:
ג חשב לאכול או להקטיר וכו'. מסברא ממה שיבא:
ד חשב על חצי זית במחשבת הזמן וכו'. פלוגתא דאמוראי בספ"ב דזבחים (דף ל"א) ופסק כרבא: וכן אם חשב על חצי זית וכו'. שם מימרא דרב אשי:
ה חשב על הדמים הניתנים למטה וכו' ועירב עמהם מחשבת הזמן הרי זה פגול. ברייתא שם (דף כ"ז). ומ"ש ואם חשב עמהם וכו' ברייתא הנזכרת ופשוט הוא. ומ"ש לבדה לאו דוקא דה"ה דאפילו עירב עם מחשבת המקום מחשבת הזמן אינו פגול כמו שנתבאר:
ו חשב על הדם הניתן למעלה וכו' עד הרי זה פסול ואינו פגול. שם:
כתב הראב"ד חשב על הדם א"א כדומה לי שיש כאן שבוש עכ"ל. טעמו מדאמרי' התם

השוחט שאר זבחים לשם פסח אפילו שחטן אחר חצות הרי אלו כשרים ולא עלו לבעלים לשם חובה: **יג** תודה ששחטה לשם שלמים עלתה לבעלים. ושלמים ששחטן לשם תודה לא עלו לבעלים. לפי שהתודה נקראת שלמים ושלמים לא נקראו תודה: **יד** עולה ששחטה על מי שאינו מחוייב קרבן כלל לא עלתה לבעלים. שהרי שחטה שלא לשם בעליה. ואע"פ שזה ששחטה לשמו אינו מחוייב כלום בעניינו. אי אפשר שלא יהיה חייב כפרה לשמים שאין לך אדם בישראל שלא עבר מעולם על מצות עשה: **טו** עולה הבאה לאחר מיתה שעשאה שלא לשם בעליה. עלתה לבעלים לשם חובה שאין בעלים לאחר מיתה: **טז** שני כבשי עצרת ששחטן לשם אילים לא עלו לצבור לשם חובה. ואם דימה שהן אילים ושחטן לשם אילים עלו להן. מפני שהיא עקירה בטעות: **יז** אשם מצורע ששחטו שלא לשמו. או שלא נתן מדמו על גבי בהונות. טעון נסכים. שאם יקרב בלא נסכים נמצא כמקריב נדבה ואין האשם בא נדבה: **יח** כבש הבא עם העומר ששחטו שלא לשמו. לא יביא מנחת נסכים שלו שני עשרונים אלא עשרון אחד כשאר הנדבות. שהרי לא עלה לשם חובתו. וכן תמיד ששחטו שלא לשמו לא יעלה עמו שני גזרי עצים כשאר התמידים. שהרי לא עלה לחובת התמיד אלא הרי הוא ככל הנדבות: **יט** שני כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן. או ששחטן בין לפני זמנן בין לאחר זמנן. הדם יזרק והבשר יאכל אף על פי שלא עלו לצבור לשם חובה. ואם היתה שבת לא יזרוק ואם זרק הורצה להקטיר אימורין לערב: **כ** וכן שלמי נזיר ששחטן שלא לשמן. אע"פ שלא עלו לבעלים הרי הן נאכלין ליום ולילה ואינן טעונין לחם. וכן אשם נזיר ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן. אע"פ שלא עלו לבעלים הרי הן נאכלים:

פרק ששה עשר

[א] כבר ביארנו שהמחשב באחת מארבע העבודות מחשבת המקום. הקרבן פסול ואינו פגול. ואם חשב מחשבת הזמן הקרבן פגול. במה דברים אמורים בשלא עירב עם מחשבת הזמן מחשבה אחרת. אבל אם עירב מחשבת מקום [מ]חשבת שינוי השם בפסח ובחטאת עם מחשבת הזמן. הקרבן פסול ואינו פגול. כיצד שחט וקבל והוליך וזרק ומחשבתו [באר]בע עבודות אלו מחשבת הזמן. או שהיתה מחשבתו באחת מארבעתן מחשבת הזמן ובשאר העבודות היתה מחשבתו [...]ה או לא היתה שם מחשבה כלל בשאר העבודות הרי זה פגול. אבל אם שחט במחשבת הזמן וקיבל או הוליך או זרק [במח]שבת המקום. או ששחט במחשבת המקום וקיבל או הוליך או זרק במחשבת הזמן. הרי זה אינו פגול אלא פסול [...]ד. וכן הפסח והחטאת ששחטן במחשבת שינוי השם וקיבל והוליך במחשבת הזמן. או ששחטן במחשבת הזמן וקבל [ו]הוליך או זרק במחשבת שינוי השם. אין זה פגול אלא פסול. והוא הדין בעופות ובמנחות. אין שם פגול אלא קרבן שנפסל [במח]שבת הזמן ולא עירב עמה מחשבת המקום לא בתחלה ולא בסוף ולא עירב עמה מחשבת שינוי השם בקרבנות שנפסלין [במח]שבת שינוי השם: **ב** המחשב באחת מארבע העבודות או בכולם לאכול כזית מדבר הראוי לאכילה בחוץ וכזית [...]ר. או כזית למחר וכזית בחוץ. או כחצי זית בחוץ וכחצי זית למחר. או כחצי זית למחר וכחצי זית בחוץ. הרי הקרבן [פסול] ואינו פגול. וכן אם עירב המחשבה בהקטרה הרי זה פסול ואינו פגול: **ג** חשב לאכול או להקטיר כחצי זית במחשבת [המק]ום ולאכול או להקטיר כזית במחשבת הזמן הרי זה פגול. בין שהקדים מחשבת כזית בין שאיחר אותה שאין חצי זית [חשו]ב אצל כזית: **ד** חשב על חצי זית במחשבת הזמן ועל חצי זית במחשבת המקום וחזר וחשב על חצי זית אחר [במח]שבת הזמן הרי זה פגול. וכן אם חשב על חצי זית במחשבת הזמן וחזר וחשב על כזית חציו במחשבת הזמן וחציו [במח]שבת המקום הרי זה פגול: **ה** חשב על הדמים הניתנין למטה ליתן אותם למעלה או על הניתנין למעלה לתתם למטה [...]צא במחשבות אלו שאינן פוסלין כמו שביארנו ועירב עמהן מחשבת הזמן הרי זה פגול. [...] חשב עמהן מחשבת המקום לבדה הרי זה פסול ואינו פגול: **ו** *חשב על הדם הניתן למעלה

השגת הראב"ד
*חשב על הדם. א"א כדומה לי שיש כאן שבוש:

משנה למלך
יט שני כבשי עצרת כו'. פ"ב דגיטין (דף כ') ובפ"ד דנזיר (דף כ"ח) ועיין לקמן פ"ב מהלכות שגגות הלכה י"ג והלכה י"ד ודוק:

התם בגמרא דטעמא מידי דהוה אמחשבת שינוי ופירש"י ור' יהודה היא דפסל ליה, ורבינו פסק דלא כר' יהודה ונמצא סותר מ"ש פה ולכן כתב שיש כאן שיבוש. וי"ל שרבינו אינו מפרש כפירוש רש"י אלא לפי שהקשה א"ה איפסולי נמי לא ליפסול אהדר ליה דכי היכי דאשכחן לר' יהודה במחשבת שינוי דאע"ג דלא הוי פגול מיפסיל ה"נ לרבנן דחשב על הדם הניתן וכו' אע"פ שאינו פגול מיפסיל.

ומ"ש ומאחר שביארנו וכו' למה לא יהיה פגול במחשבה זו וכו' עד הרי זה פסול ואינו פגול. שם בדף הנזכר:

ז חשב מחשבת זמן בשעת קמיצה וכו' אינה פגול עד שיחשב מחשבת הזמן בכל המתיר. משנה בפ"ב דמנחות (דף ט"ז) פלוגתא דת"ק ור"מ ופסק כת"ק. ומה שכתוב בדברי רבינו או בשעת זריקתן ט"ס הוא וצריך למוחקו ולכתוב במקומו או בשעת הקטרתן:

ח חשב בשעת הקטרת הקומץ וכו'. פלוגתא דאמוראי בספ"ב דמנחות (דף י"ז) ופסק כמ"ד דאין הקטרה מפגלת הקטרה משום דרב וכמה אמוראי סברי הכי. ומ"ש וכן אם הקטיר הלבונה לבדה או הקומץ לבדו וכו'. כבר נתבאר בסמוך דהלכה כת"ק דאמר אין מפגלין בחצי מתיר. ומ"ש אבל אם הקטיר הקומץ לבדו וחשב שיקטיר לבונה למחר ואח"כ הקטיר הלבונה וחשב שיאכל השירים למחר הרי זה פגול וכו'. שם הקטיר קומץ להקטיר לבונה ולבונה לאכול שירים למחר פיגול מאי קמ"ל אי הקטרה מפגלת הקטרה קמ"ל לימא הקטיר קומץ להקטיר לבונה אי מפגלין בחצי מתיר קמ"ל לימא הקטיר קומץ (להקטיר לבונה) ולאכול שירים למחר אי תרוייהו קמ"ל לימא הקטיר קומץ להקטיר לבונה ולאכול שירים ליתחר אמר רב אדא בר אהבה לעולם קסבר אין הקטרה מפגלת הקטרה ואין מפגלין בחצי מתיר ושאני הכא דפשטה לה מחשבה בכולה מנחה. ופירש"י מאי קמ"ל קס"ד דמשום הדא מהנך מחשבות מיפגלא וחד מינייהו אשמעינן ופיגול משום מחשבה להקטיר לבונה למחר הוא ולא משום לאכול שירים דאין מפגלין

מפגלין בחצי מתיר, לימא הקטיר קומץ להקטיר לבונה ולא לימא לאכול שירים כיון ד... מחשבה לא מהניא למה לי מחשבה בהדי קמייתא ואי פגול משום לאכול שירי... דמפגלין בחצי מתיר אבל להקטיר לבונה לא מהניא למה לי לגרסה בהדה. ואי תר... קמ"ל ואי לאכול קאמר שלא חישב באחד מהן לימא להקטיר לבונה ולאכול שירים ד... תרתי מילי וכו'. דפשטה לה מחשבה... מנחה ואע"ג דלא מיפגיל בהדא מינייהו... דחשיב בתרווייהו מיפגלא:

ט הקטיר כדי שומשום מן הקומץ ו... שם (דף ט"ז:) הקטיר שו... לאכול שומשום עד שכלה קומץ כולו רב... ורב המנונא ורב ששת חד אמר פגול וחד... פסול וחד אמר כשר, ורבינו לא פסק כשר משום דהוי ספיקא ולהומרא ולא... כמ"ד פגול וחייב כרת משום דספק ע... להקל. ועי"ל דטעמיה משום דמ"ד כשר... חד לגבי תרי דפסלי ומ"ד דחייב כרת חד לגבי תרי דפטרי ליה:

י מנחת חוטא וכו'. ברייתא פרק... המנחות (דף כ"ט):

יא שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה... בספ"א דמנחות (דף י"ב) דלא איפשיטא:

פי"ז א כל הדמים הניתנים וכו'... היא העיקר. משנה ב"ש (דף ל"ו:). ומ"ש אבל כל הדמים הנ... על מזבח הפנימי וכו'. שם במשנה... הניתנים על מזבח הפנימי אם חיסר... מהמתנות לא כיפר לפיכך אם נתן כולן כ... ואחת שלא כתקנה פסול ואין בו כרת וכו'... לפיכך הואיל וכולן מתירות איי זו מתרת... זו ואין מפגלת בלא זו אם נהגה כולם כ... ואחת שלא כתקנה כגון שנהגה במחשב... למקומו או חוץ לזמנו פסול שלא כיפר ב... ואין בו כרת שאין האחרונה מפגלתו מפגלין בחצי מתיר:

ג טבילת אצבע וכו'. בפ"ק די... (דף י"ג):

היה

למעלה לתתו למחר למטה: או על הדם הניתן למטה לתתו למחר למעלה. או שחשב על הדם הניתן בפנים בהיכל לתתו למחר במזבח החיצון. או שחשב על הדם הניתן במזבח החיצון לתתו למחר בפנים בהיכל אינו פגול. אע"פ שחשב מחשבת הזמן הואיל ושינה מקום נתינת הדם במחשבתו הרי זה פסול ואינו פגול. ומאחר שביארנו בהלכות אלו שהדם שניתן שלא במקומו כאילו ניתן במקומו למה לא יהיה זה פגול במחשבה זו שחשב ליתן הדם שלא במקומו למחר. מפני שהדם הניתן שלא במקומו אע"פ שהזבח כשר אינו מתיר הבשר באכילה כמו שביארנו. וכל זריקה שאינה מתרת הבשר באכילה אם חשב ליתנה חוץ לזמנו לא פיגל. לפיכך אם חזר וחשב בזבח זה מחשבת הזמן הרי זה פסול ואינו פגול: **ז** חשב מחשבת זמן בשעת קמיצה אבל לא בשעת ליקוט הלבונה. או שחשב מחשבת הזמן בשעת ליקוט הלבונה אבל לא בשעת קמיצה. הרי זו פסולה ואינה פגול עד שיחשב מחשבת הזמן בכל המתיר שהוא הקומץ עם הלבונה. בשעת קביצת הקומץ וליקוט הלבונה. או בשעת נתינת שניהן בכלי. או בשעת הולכתן או בשעת זריקתן*: **ח** חשב בשעת הקטרת הקומץ שיקטיר הלבונה למחר אינה פגול שאין הקטרת מפגלת הקטרה. וכן אם הקטיר הלבונה לבדה או הקומץ לבדו והוא מחשב לאכול שירים למחר הרי זו פסולה ואינה פגול שאין מפגלין בחצי מתיר. אבל אם הקטיר את הקומץ לבדו וחשב שיקטיר לבונה למחר ואחר כך הקטיר הלבונה וחשב שיאכל השירים למחר הרי זה פגול. שהרי פשטה מחשבת זמן בכל המנחה: **ט** הקטיר כדי שומשום מן הקומץ... הלבונה והוא מחשב שיאכל כדי שומשום מן השירים למחר. עד שהשלים כל הקומץ עם הלבונה במחשבת הזמן הר[י זו] פסולה ואינה פגול. שאע"פ שדרך אכילה בכך מעט מעט אין דרך הקטרה בכך אלא הרי זו כמנחה שלא הוקטר קומ[צה]... **י** מנחת חוטא או מנחת קנאות שהיה עליה לבונה וחשב בה מחשבת הזמן קודם שילקט הלבונה הרי זו פסולה וא[ינה] פגול. ואם אחר שליקט הלבונה חשב עליה מחשבת הזמן הרי זה פגול: **יא** שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה. והק[טיר] הקומץ במחשבת הזמן הרי זה ספק אם נקבעו לפגול והרי הן פגול. או לא נקבעו ואינו פגול:

פרק שבעה עשר

א כל הדמים הניתנין על מזבח החיצון שנתן מהם מתנה ראשונה במחשבה נכונה. ונתן ממתנה שניה ואילך במחש[בת] שינוי השם או במחשבת המקום או מחשבת הזמן הרי זה כיפר והורצה הקרבן. ואם נתן את הראשונה במחש[בת] הזמן והשלים המתנות במחשבת המקום. הרי זה פגול. שמתנה ראשונה היא העיקר. אבל כל הדמים הניתנין על מ[זבח] הפנימי. הואיל וכולן מעכבין זה את זה כמו שביארנו. אם נתן אחת מהן שלא כתקנה אלא הפסיד בה המחשבה. א[ו] שנתן כל השאר כתקנן הזבח פס"ל: **ב** חשב בראשונה מחשבת הזמן ושתק בשאר. או שנתן כולן כתקנן חוץ מן האחר[ונה] שנתן במחשבת הזמן. הרי זה פסול. ואינו פגול עד שיזה במחשבת הזמן שהרי כלם במתנה אחת הן: **ג** טבילת אצ[בע] בדם החטאות הפנימיות מפגלת. כיצד חשב בשעת טבילת אצבע בדם מחשבת הזמן. הרי זה כמחשב בשעת הזי[יה]

היה

*[הקטרתן לפי הכ"מ] : א סמ"ג לאוין שלה : *[ס"א הראשונה]:

משנה למלך

פט"ז **ז חשב** מחשבת הזמן בשעת קמילה וכו'. בפ' הקומץ זוטא (דף י"ו) איפליגו רב ושמואל דרב ס"ל דמחלוקת כחכמים ור"מ הוא דוקא שנתן את הקומץ בשתיקה ואת הלבונה במחשבה אבל נתן הקומץ במחשבה ואת הלבונה בשתיקה ד"ה פגול שכל העושה על דעת אחד עושה ושמואל אמר עדיין היא מחלוקת ופסק רבינו כרבנן אליבא דשמואל משום דרב קאי בקשיא. אך אני תמיה בדין זה דבגמרא התם איפליגו היכא דפיגל בהולכה מהו דר"י אמר הולכה כקמילה ור"ל אמר הולכה כהקטרה ופשיטא דהלכה כר"י. ועוד דאסיקנא התם לר"ל בקשיא מהסיא דתניא בד"א בקמילה ובמתן כלי כו' וברייתא זו הובאה בפ' ב"ש (דף מ"ב). שמעינן מהאי ברייתא דקמילה לבד מתפגל ולא בעינן שיחשוב בשעת ליקוט הלבונה משום דאין קמילה בלבונה והוי עבודה בפני עצמה וכן מתן כלי דקומץ לבד וכן בהילוך דמתן כלי אליבא דכ"ע בקומץ לבד מתפגל ולא בעי' שיפגל גם בלבונה אלא בהקטרה דוקא לפי שאז שניהם שוים ובהילוך דהקטרה פליגי. וכבר כתבנו דהוי כקמילה דא"כ איך כתב רבינו בשעת קמילת הקומץ וליקוט הלבונה או בשעת נתינת שניהם בכלי או בשעת הולכתן וצ"ע. ומ"ש מרן דאו בשעת זריקתן ט"ס הוא כו'. גם לעיל בפי"ג הלכה ו' כתב רבינו ובזריקתו ולא ידעתי למה לא הרגיש שם מרן. ועיין במה שפירש"י בפ' הקומץ זוטא (דף י"ד) ד"ה ולאפוקי ובמ"ש התוס' בראש הפרק ועיין בתוי"ע ר"פ הקומץ זוטא:

י מנחת חוטא כו'. עיין לעיל פי"ד:

פי"ז **ג טבילת** אצבע וכו'. בפ"ק דזבחים (דף י"ג) תני חדא טבילת אצבע מפגלת בחטאת אידך לא מפגלת ולא מתפגלת מאי לאו תנאי היא לא הא רבנן והא... ופירש"י ר"ש היא דאמר במתני' הולכה לא מפגלה ע"כ. ותמיהא לי מלתא דע"כ לא קאמר... אלא בהולכה דדם משום דעבודה שאפשר לבטלה היא אבל בטבילת אצבע אף דמדין הולכה נג... ועיקר הפגול בשלמים כתיב וכיון דהולכה בשלמים לא מפגלה משום דאפשר לבטלה ה"ה נ... אצבע הא ליתא דהא עלה דהא דר"ש אמרשב"ל מודה ר"ש בהולכת חטאת הפנימיות שמחשבה... בה הואיל ועבודה שאי אפשר לבטלה היא הרי דלר"ש בהולכה שאי אפשר לבטלה חשיב עבודה... לטבילת אצבע וצ"ע. ועיין בדברי התוס' בד"ה תהי בה ר"ל (א"ה ועיין פ"ס מה' מעשה ה... הל' ט' ופי"א מהלכות אלו דין א'). ודע דאליבא דכ"ע טבילת אצבע אינה מתפגלת שאם ש... קבל או הוליך לטבול אצבעו למחר לא חשיב פגול משום דלא הוי לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח... וברייתא דנקט ולא מפגלת כדי נסבה דליכא מאן דפליג עלה אלא נקטיה לדוגמא בעלמא כ... מתפגלת כך אינה מפגלת:

ד היה עומד בעזרה וחשב מחשבת הזמן בחטאות הנעשות בפנים בדבר הנעשה בפנים אינו פגול. חשב בדבר הנעשה בחוץ הרי זה פגול: ה כיצד היה עומד בעזרה ואמר הריני שוחט להזות דמו למחר. אינו פגול שההזיה לפנים בהיכל: (ו) היה עומד בהיכל ואמר הרי אני מזה לשפוך שירים למחר. אינו פגול שהרי חשב בפנים בדבר הנעשה בחוץ. אבל אם היה עומד בעזרה ושחט והוא מחשב לשפוך שירים למחר או להקטיר אימורין למחר. הרי זה פגול. שהרי חשב בחוץ בדבר הנעשה בחוץ: ז התודה מפגלת את הלחם והלחם אינו מפגל את התודה. כיצד השוחט את התודה והוא מחשב שיאכל מבשרה. או יזרוק דמה. או שיקטיר אימוריה למחר. הזבח עם הלחם פגול. אבל אם חשב לאכול מן הלחם למחר. הלחם לבדו פגול וזבח התודה אינו פגול: ח וכן הדין בשני כבשי עצרת עם שתי לחם הבאות עמהן שאם חשב מחשבת זמן בכבשים נתפגלו שתי הלחם. חשב שיאכל משתי הלחם למחר. שתי הלחם פגול והכבשים אינן פגול. חשב באחת מארבע העבודות לאכול כזית מבשר הזבח עם הלחם למחר. הלחם לבדו פגול והתודה או הכבשים אינן פגול: ט המקטיר שני בזיכי לבונה שעם לחם הפנים וחשב בשעת הקטרתן שיאכל לחם הפנים למחר. הרי הלחם פגול: י השוחט שני כבשי עצרת וחשב לאכול אחת משתי החלות למחר שתיהם פגול: יא הקטיר שני הבזיכים והוא מחשב לאכול אחד משני הסדרים למחר. שני הסדרים פגול: יב וכן אם חשב מחשבת הזמן באחת מחלות התודה. או באחת מחלות מנחת מאפה התנור. הרי כל החלות פגול: יג אבל אם נטמאת אחת משתי החלות. או אחד משני הסדרים. או אחת מחלות התודה. בין לפני זריקה בין לאחר זריקה. אותה החלה ואותו הסדר אסור. והטהור בטהרתו יאכל: יד חשב בעבודת אחד משני הכבשים שיאכל כזית משתי הלחם למחר. וכן אם חשב בהקטרת אחד משני הבזיכין שיאכל כזית מלחם הפנים למחר. הרי הלחם פסול. ואינו פגול עד שיחשב בכל המתיר שהוא עבודת שני הכבשים והקטרת שני הבזיכין: טו שחט אחד וחשב לאכול חצי זית מחלה זו למחר ושחט השני וחשב לאכול חצי זית מחלה שנייה למחר הרי אלו מצטרפין לפגול. והוא הדין בשני הבזיכין עם שני הסדרים: טז חשב באחד משני הכבשים מחשבת הזמן. ועשה השני במחשבה נכונה. זה שעשאהו במחשבת הזמן פגול והשני כשר: יז שחט אחד מהן וחשב בשעת שחיטתו שיאכל מבשר השני למחר שניהן כשירים שאין מחשבין על זה: יח שני כבשי עצרת אין מקדשין את הלחם אלא בשחיטה. כיצד שחטם וזרק דמם במחשבת שינוי לא קדש הלחם. שחטן לשמן וזרק דמם שלא לשמן הלחם קדוש ואינו קדוש. שחטן שלא לשמן אף על פי לשמן לא קדש הלחם: יט שתי הלחם שיצאו בין שחיטה לזריקה וזרק דם הכבשים במחשבת הזמן. נתפגלו הלחם אף על פי שהן בחוץ. שהזריקה מועלת ליוצא אף על פי שעדיין הוא בחוץ: כ כבשי עצרת ששחטן לשמן הלחם. אם זרק דמן לשמן הרי אלו פסולין. זרק דמן *במחשבת הזמן אחר שאבד הלחם. הרי אלו ספק אם הותרו באכילה או לא הותרו:

*[עי' כנ"מ]:

יה עומד בעזרה וכו' עד שהרי חשב בחוץ בדבר שנעשה בחוץ. בפ"ב דמנחות (דף י"ד) ואיתיה נמי בפרק ב"ש (דף מ"ג):

תודה מפגלת את הלחם וכו' עד והכבשים אינם פגול. משנה בפ' שתי דמנחות (דף ס"ו):

ח"ש חשב באחת מארבע עבודות וכו'. שם ע"א בעא מיניה ר"א מרב ן את התודה לאכול למחר כזית ממנה ה מהו. ופירש רש"י ממנה ומלחמה כחצי זה וכחצי זית מזה. לאיפגולי תודה לא א לי השתא כולו מלחמה לא מיפגלא ומלחמה מיבעיא כי קא מיבעיא לי לי לחם מי מצרף תודה לאיפגולי לחם א"ל אף בזו הלחם מפוגל והתודה אינה ת וכו' והיכא דמתני לה הכבשים בעא כשוחט את הכבשים לאכול למחר כזית ולחמה מהו וכו' מי מצטרפי כבשים לי לחם או לא אמר ליה אף בזו הלחם והכבשים אינם מפוגלים וכו'. מאן לה אתודה כ"ש אכבשים ומאן דמתני כבשים כבשים הוא דהוקקו זה לזה : אבל תודה דלא הוקקה זה לזה : לא. ופירש"י אבל תודה לא פשיטא יפגול לחם. ופסק כלישנא דתודה פשטא כ"ש לכבשים ואע"ג דלישנא קמא הוא דכיון דאיכא תרי לישני ה"ל ספיקא א. והר"י קורקוס ז"ל כתב טעם אחר בקיק מאי דפשיטא להאי לישנא למנקט ספיקא דאידך לישנא:

מקטיר שני בזיכי לבונה וכו'. מתבאר ממה שיבא:

השוחט שני כבשי עצרת וכו' עד שני הסדרים פיגול. משנה בפ"ב (דף י"ג:) פלוגתא דתנאי ופסק כחכמים:

כן אם חשב מחשבת הזמן וכו'. שם (דף י"ד:) בעיא דר"י ופשטוה מברייתא:

בל אם נטמאת אחת משתי החלות וכו'. גם זה שם במשנה פלוגתא דתנאי כחכמים. ומ"ש בין לפני זריקה בין זריקה שם א"ר אלעזר מחלוקת לפני אבל לאחר זריקה דברי הכל וכו' והטהור יאכל:

חשב בעבודת אחד משני הכבשים וכו'. ג"ז שם במשנה פלוגתא דתנאי ופסק כחכמים:

שחט אחד וחשב לאכול כחצי זית מחלה זו למחר ושחט השני וחשב לאכול מחלה שנייה למחר הרי אלו מצטרפין. כך היא הגירסא הנכונה והדין בפ"ב (דף י"ד) פלוגתא דרבי ורבנן ופסק. ומ"ש וה"ה בשני הבזיכים עם שני הסדרים נלמד מהדין שכתב בסמוך:

חשב באחד משני הכבשים וכו'. משנה בפ"ב דמנחות (דף ע"ז):

ח"ש שחט אחד מהם וחשב בשעת שחיטתו שיאכל מבשר השני למחר. זה שם במשנה ולשונה שיאכל מחבירו ובעי ר' אבא זוטי (דף ע"ו) מחבירו כבש משמע ולא מיפגיל או דילמא לחם משמע

משמע ומפגיל ליה ואתינן למפשטה ממתניתין ודחי דילמא דפריש ואמר מחבירו כבש ולכך כתב רבינו מבשר דליכא לספוקי בלחם. ויש לתמוה למה השמיט רבינו דין שאומר מחבירו:

יח שני כבשי עצרת אין מקדשין את הלחם אלא בשחיטה וכו' שחטו לשמן וכו' הלחם קדוש ואינו קדוש. כך היא הגירסא הנכונה בלשון רבינו והוא בפרק התכלת (דף מ"ז) פלוגתא דתנאי ופסק כרבי מחבירו. ועוד שם העמידו דר"ע ור"א כרבי ס"ל והא דתניא קדוש ואינו קדוש מפרש רבא דהיינו לומר קדוש ואינו ניתר לכהנים:

יט שתי הלחם שיצאו בין שחיטה לזריקה וכו'. שם פלוגתא דתנאי ופסק כר"ע. וכתב רבינו אע"פ שהם בחוץ בגמרא מתקיף לה ר"פ ממאי דכי איתנהו אברא פליגי דילמא בדאיתנהו אברא כ"ע לא פליגי דאין זריקה מועלת ליוצא וכהדר עיילינהו פליגי. ומה שרצו להכריח מדרב גידל שאמרו ולאו איתותב רב גידל אעפ"כ פסק רבינו דבדרך דמייה אמר כן ר"פ אי נמי דנגרים רבינו ולאו איתותב רב גידל בניותא כמו שכתבו התוספות:

כ כבשי עצרת ששחטן לשמן וכו'. שם (דף מ"ה) א"ר יוחנן הכל מודים שאם הוזקקו זה לזה שמעכבין זה את זה ואיזהו זיקה שלהן שחיטה. ופירש"י שאם הוזקקו זה לזה שהיו ביחד ואח"כ אבד לחם או כבשים שמעכבים זה לזה והנותר לפניו יצא לבית השריפה דנדחה כאבוד חבירו. ומ"ש זרק דמן במחשבת הזמן אחר שאבד הלחם הרי אלו ספק אם הותרו באכילה או לא. שם (דף מ"ז:) בעא מיניה ר' ירמיה מר' זירא כבשי עצרת ששחטן לשמן ואבד הלחם מהו שיזרקו דמן לשמן להתיר בשר באכילה א"ל יש דבר שאינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו ולא והרי פסח וכו' והרי תודה שאני תודה דרחמנא קרייה שלמים. ופירש"י מהו שיזרוק דמן שלא לשמן אלא לשם שלמים להתיר בשר באכילה דודאי לשמן לא הוו כדאמרינן לעיל הכל מודים שאם הוזקקו זה לזה מעכבין זה את זה עכ"ל. ומשמע דכיון דלא אשכחן מידי ה"ל לתפוס בתמיהתו של ר' זירא ולומר דפסול ולפיכך יש לתמוה על רבינו שפסק דהוי ספק. וכתב הר"י קורקוס ז"ל שסובר רבינו דכיון דלא בדרך פשיטות אתמר בעיין לא איפשיטא. ודע שמ"ש בספרי רבינו וזרק דמן במחשבת הזמן ט"ס הוא וצריך להגיה וזרק דמן שלא לשמן. ומוכרח הוא דאי כגירסת הספרים אטו מחשבת הזמן גומרת היתר אכילה. והגיד רבינו יהושע מבני בניו של רבינו ביאר הלכה זו בתשובה וז"ל כששחטן לשמן וזרק דמן לשמן אחר אבד הלחם היו שני הכבשים פסולים להעדר הלחם לפי שהלחם מעכב את הכבשים כמו שנתבאר בפ"ח וכשאבד הלחם נפסלו הכבשים וכשאבד הלחם שחלה הנה אין לשחיטת כבשי עצרת תכלית כלל וכאילו שחט חולין ולכן הם שחטן קודם שיאבד הלחם וזרק דמן במחשבת הזמן אחר אבידת הלחם היה זה אצל החכמים ספק אם הם חולין לגמרי ויותרו לפי שנזרק דמן אחר שאבד הלחם ואין כאן פגול או מאחר ששחטן קודם שיאבד הלחם לא יותרו באכילה ולכן היה ספק עכ"ל:

כל

משנה למלך

יג או אחד משני הסדרים כו'. יש להסתפק אם נטמאה חלה אחת מן הסדר אם נטמא כל הסדר, ועיין במ"ש בסוף' כר"פ הקודם וצ"ע ד"ה לאכול אחד מן הסדרים יע"ש:

פי"ח א כל המחשב מחשבה שאינה נכונה בקדשים וכו'. בסוף פרק ג' דזבחים [דף כ"ט]:

ב ומ"ש ואעפ"כ אינו לוקה שאין המחשבה מעשה. פשוט הוא ומבואר סוף פ"ג דזבחים:

ג ד כל קרבן שנאמר שהוא פסול וכו' עד הרי הם בכלל כל תועבה. בספרי פרשת ראה:

ה ומ"ש עד שיולד להם מום אחר. כחכמים בפ"ה דבכורות (דף ל"ד):

ו כל קרבן שנתפגל במחשבת הזמן וכו'. משנה בריש כריתות. ומ"ש שנאמר והנפש האוכלת ממנו עונה תשא. שם בגמרא:

ז ח אין חייבין כרת אלא על אכילת דברים שהותרו וכו' עד והקטורת והדם כ"ש (דף מ"ג) משנה. ומ"ש והיין בין יין הבא עם הנסכים בין יין ב... שם במשנה גבי אלו דברים שאין חייבין עליהם משום פגול חני והנסכים ב... עצמם דברי ר"ש ותכ"א אף הבאים עם הבהמה ופסק כחכמים. ומ"ש ולוג ... מצורע. שם במשנה ר"ש אומר אין ... משום פיגול ור"מ אומר חייב עליו מ... שדם האשם מתירו ופסק כר"ש דמי... לן לחיובי מספיקא ועוד דמסתבר ... שביאר רבינו בסמוך. ומ"ש ואי"ת ... האשם מתירו אינו תלוי בו וכו'. בפ"ב ... (דף ט"ו):

פרק שמונה עשר

א כל *המחשב מחשבה שאינה נכונה בקדשים. הרי זה עובר בלא תעשה שהרי הוא אומר לא יחשב. (ב) מפי השמועה למדו שבכלל דין זה שלא יפסיד הקדשים במחשבה. שהרי זה דומה למטיל מום בקדשים. ואע"פ כן אינו לוקה שאין המחשבה מעשה: **ג** כל קרבן שנאמר שהוא... בין שנפסל במחשבה בין במעשה בין שאירע בו דבר שפסלו. כל האוכל ממנו כזית במזיד לוקה שנאמר לא תא... תועבה. (ד) מפי השמועה למדו שאין הכתוב מזהיר אלא על פסולי המוקדשין: **ה** וכן קדשים שהוטל בהם מום. ... מהם כזית לוקה. הרי הם בכלל כל תועבה עד שיולד להם מום אחר ויאכלו במומן כמו שביארנו. וכל שפיסולו ... אין לוקין עליו: **ו** כל קרבן שנתפגל במחשבת הזמן כמו שביארנו כל האוכל ממנו כזית במזיד חייב כרת שנאמר ו... האוכלת ממנו עונה תשא. ואם אכל ממנו בשגגה מביא חטאת קבועה: **ז** אין חייבין כרת אלא על אכילת דברים ש... בין לאדם בין למזבח. אבל אם אכל מן המתיר עצמו אינו חייב כרת אלא לוקה כאוכל פסולי המוקדשין שאין בהם ... כיצד מנחה שנתפגלה. האוכל כזית משיריה במזיד חייב כרת. אבל אם אכל מן הקומץ שלה או מן הלבונה אינו ... כרת. לפי שהן הן המתירים את השירים לאדם. וכן זבח שנתפגל. האוכל כזית מבשרו או מאימוריו או מבשר ... חייב כרת. אבל אם אכל כזית מן הדם אינו חייב עליו משום פגול שהדם מתיר את האימורין ליקרב למזבח. והא... מתירין את הבשר לאדם. ודם העולה מתיר בשרה למזבח. ודם חטאת העוף מתיר בשרה לכהנים. ודם עולת העוף ... בשרה למזבח. ודם חטאות הנשרפות מתיר אימוריהם למזבח. לפיכך חייבין על אימוריהן משום פגול. הקומץ וה... מתירין השירים לכהנים. שני כבשי עצרת מתירין שתי הלחם לכהנים. וכן שני בזיכי לבונה מתירין לחם הפנים לכ... אבל דברים שאין להם מתירין כגון בשר חטאות הנשרפות ומנחות הנשרפות אינן מתפגלין לעולם: **ח** ואלו ד... שאין חייבין עליהן משום פגול לעולם. הקומץ והלבונה. והקטרת והדם והיין. בין יין הבא עם הנסכים בין יין הבא בפני ... ומנחות הנשרפות כולן. שהרי אין להם קומץ להתירן. כגון מנחת כהנים ומנחת נסכים ובשר חטאות הנשרפות. ולוג ש... מצורע. ואם תאמר והלא דם האשם מתירו. אינו תלוי בו שהרי אדם מביא אשמו היום ולוג אחר כמה ימים כמו שי... במקומו

*סמ"ג לאוין שלו ע"ש בלשון שהוא מתחיל מכאן אני אומר שאין למנות בלאוין הא דאמר רב גורי וכו' שמחשב בקדשים עובר בלא תעשה:

משנה למלך

פי"ח א כל המחשב כו'. הרמב"ן במנין המצות כתב שכל המחשב מחשבה שאינה נכונה בקדשים עובר בלאו דלא תזבח לה' כל דבר רע שפירושו דיבור רע וכן כתב רש"י בפירוש התורה והרמב"ן מנאה במנין הלאוין שלו. וכתב עוד שיש ג"כ עשה והוא ביום הזבח יאכל יע"ש שנתן טעם למה לא מנה רבינו לאו זה, ועיין בספר החינוך פרשת צו:

ה וכן קדשים שהוטל בהם מום כו'. (א"ה עיין מ"ש הרב המחבר פ"ד מהל' בכורות יע"ש):

ז אין חייבין כרת כו'. דע שרש"י ז"ל בפרק הקומץ זוטא (דף י"ד) הקשה דלמה לן טעמא בקומץ משום דאיהו מתיר ואין לו מתירין תיפוק ליה משום דהאי אכיל מיניה פקע פגוליה שהרי לא קרב המתיר ותירץ כגון שהוציא האור ברובו דתניא כמאן דקרב כו' ע"כ. והתוס' שם ובפ"ג דכריתות (דף י"ד) ובפ' בית שמאי (דף מ"ב) עלה דמתני' דואלו דברים הביאו קושית רש"י הלזו ודחו תירוצו משום דאי הוצת האור ברובו פקע פגולו, וכבר כתבנו במקום אחר בדין זה (א"ה לעיל פ"ג יע"ש) וכתבו בשם ר"ת דטעמא דקומץ לאו משום דהוא מתיר אלא משום דלא שייך ביה הרצאה דאי אכלו ולא העלהו א"כ לא קרבו מתיריו והא דקאמר בגמ' ומוציא אני את הקומץ בהדי הנהו דאין להם מתירין כדי נסבה. וא"כ בין לרש"י בין לר"ת האוכל מן הקומץ קודם הקטרה אין בו פיגול משום דליכא הרצאה וא"כ אין בקומץ קודם הקטרה לא משום טמא ולא משום נותר דהא לא אשתני פגול מנותר וטמא אלא בדבר שאין לו מתירין או שהוא המתיר עצמו דמשום פגול ליכא ומשום טמא ונותר חייב אבל להרצאה שוים הם דכל שלא קרבו מתיריו שוים הם דליכא לא משום פיגול ולא משום נותר ולא משום טמא וכדאיתא בפ' ב"ש (דף מ"ה) ובסוף פ"ב דמעילה (דף י'). וקצת היה נראה לדקדק בדברי רש"י ור"ת מההיא דתנן בפ' חטאת העוף (דף ט') המנחות כו' קרב הקומץ חייבין עליו משום פגול נותר וטמא משמע דקודם הקרבה אין חייבים עליו וע"כ טעמא דמלתא הוא משום דליכא הרצאה דאי משום דאיהו גופיה מתיר הא משום טמא ונותר חייבין אף על המתירין. ודע שאף לר"ת מנחות הנשרפות טעמא דליכא בהו פגול הוא משום דאין להם מתירין ומש"ה חייבין עליהם משום נותר וטמא דדוקא בקומץ שבא להתיר השירים אמרי' דטעמא דקומץ הוא משום דליכא הרצאה אבל בדברים שאין להם מתירים ואינם באים להתיר שום דבר לא שייך בהו טעמא דהרצאה דאלת"ה תיקשי לר"ת מתני' דפ' חטאת העוף דקתני הקומץ והלבונה והקטורת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים משהוקדשו כו' חייבין עליו משום נותר ומשום טמא ופגול אין בה ואי אמרת דמנחות הנשרפות נמי שייך בהו הרצאה האי והייבין עליו משום נותר ומשום טמא היכא קאי אלא ודאי כדכתיבנא. ודעת רבינו נראה שאינו לא כרש"י ולא כר"ת שהרי כתב בפירוש דטעמא דקומץ הוא משום דהוא המתיר את השירים וליכא למימר דלישנא דגמרא נקט ולעולם דאית ליה כר"ת דאיכא טעמא אחרינא בקומץ דהיינו משום דליכא הרצאה שהרי כתב בס"פ זה הל' י"ז וכן המתירין עצמן אע"פ שאין חייבין עליהם משום פגול חייבים עליהם משום נותר וטמא ע"כ. והמתירין הם הקומץ והלבונה, ולומר דס"ל כרש"י והא דקאמר דבמתירין חייבין משום נותר וטמא מיירי לאחר שמשלה האור ברובו וכן הא דמיעט הקומץ משום דהוי מתיר מיירי בכי האי גוונא הא לאו הכי מימעיט משום טעמא דהרצאה, הא ליתא דמלבד שהוא דוחק גדול לומר דרבינו ס"ל כרש"י וסתם דבריו ולא פירש מלבד זה א"א לומר כן שהרי התוס' בפ' ב"ש ובפ"ג דכריתות הוכרחו לומר דלרש"י הויא דרב אחאי דהאי קומץ פגול דפליגיה מקית אמרעא ופלגיה אסקיה למערכה ומשלה בו האור אסיקנא ליה לכתחלה דמיירי בשכבר עלה הכל קודם אבל אם לא עלה לא יעלה וכבר כתבנו במקום אחר (א"ה תמצאנו לעיל פ"ג הל' ט') דלרבינו אפי' אם לא עלה יעלה וא"כ בהכרח הוא דלא ס"ל כרש"י וא"כ הדרא קושיין לדוכתיה דלמה חייב על המתירין משום נותר וטמא הא ליכא הרצאה. ולומר דס"ל דדוקא גבי קרבן שייך הרצאה משום דאם אכל קודם זריקה לוקה משום לא תוכל לאכול אבל במנחות דליכא ... קודם הקטרה וכמ"ש במקום אחר מדלא כתב רבינו בפ' ... מהל' מעשה הקרבנות גבי ... זריקה דין האוכל מנחה קודם הקטרה וכמ"ש גבי האוכל חוץ למקומו או שירי המנחות ... ביה הרצאה ואע"ג דאסור לאכול מן המנחות קודם שילית האור ברובו וכמ"ש בפי"ב מה' מ... כיון דליכא לאו לא מחסרו הרצאה. תדע דהא אכילת בשר קודם הקטרת אימורין איכא ... וכדאיתא בפ' תמיד נשחט (דף נ"ט) ואפ"ה לא חשיב מחוסר הרצאה קודם הקטרת אימו... משנזרק הדם הוקבע הפגול משום דליכא לאו באוכל קודם הקטרת אימורין ה"נ גבי מנחה ... מחוסר הרצאה כיון דליכא לאו באוכל קודם הקטרת הקומץ. הא ליתא חדא דאעיקרא ד... מילתא דאוכל מן המנחה קודם הקטרת הקומץ אי עבר בלאו דלא תוכל לאכול כמו קא... זריקה צריכה רבה דאפשר דלוקה ומאי דכתב רבינו גבי האוכל חוץ למקומו או שירי מ... נמי לדינא שכתב קודם. ובמקום אחר נאריך בזה בעז"ה (א"ה תמצאנו בפ"ט מה' מעשה יע"ש) ועוד אפי' תימא דליכא לאו מ"מ לא דמי הקטרת הקומץ להקטרת אימורין משום ... אם נאבדו או נטמאו הזבח כשר והותר הבשר באכילה ומשום הכי לא שייך בו הרצאה אבל ק... נאבד או נטמא נפסלו השירים פשיטא דשייך בהו הרצאה וזה הטעם כתבוהו התוס' במקומ... ממסכת זבחים, ומשום האי טעמא לא חשיבי אימורים מתיר כמו הקומץ משום דדוקא קומץ ... קומץ נפסלו השירים חשיב מתיר אבל אימורים אף שאסור לאכול קודם הקטרתן כיון ש... הרי בשר באכילה לא חשיבי מתיר וכמ"ש התוס' בפרק ב"ש (דף מ"ג) ד"ה והלבונה ועוד תימא הכי תיקשי מתני' דפרק חטאת העוף דקתני קרב הקומץ חייבין עליו משום פגול ... הרי דקודם הקרבה אין חייבין עליו דומיא דמאי דקתני התם נזרק הדם חייבין עליו מ... נותר וטמא. אשר ע"כ נ"ל דרבינו ס"ל כתירוצא בתרא שכתבו התוס' בפ' ב"ש דהיינו טעמא ... וכולהו דאי הוו בני אוכלא היה דינם משיקדש בכלי וקידוש כלי היינו הרצאה דידיה כיון ... גופייהו מתירין אחר וכדאמרי' גבי טומאה יש לו מתירין משיקרבו מתיריו אין לו מתירין ... בכלי ע"כ, וכוונתם מבוארת דדוקא בדברים שיש להם מתירים ההרצאה שלהם היא שיקרבו ... אבל המתיר עצמו שאין לו מתירין אין לומר שההרצאה שלו תהיה בהקרבת עצמו שהרי ... היא להתיר אחרים והרצאת המתיר הוא משיקדש בכלי. ובזה אתו דברי רבינו כפשטם דממעט ... מפגול משום דהוי מתיר וחייבו משום נותר וטמא שהרי נעשית הרצאתו משקדש בכלי. ומיה ... מן המנחה או מן השירים קודם הקטרת הקומץ לית בהו לא משום נותר ולא משום ט... לגבי שירים ההרצאה היא הקטרת הקומץ והיינו מתני' דחטאת העוף דקתני קרב הקומץ ה... משום פגול נותר וטמא הא קודם הקרבה אין בו לא משום פגול ולא משום נותר ולא מ... והיינו דוקא בשירים אבל בקומץ עצמו אפי' קודם הקרבתו אף דליכא ביה משום פגול מ... וטמא איכא. ובזה נדחה מ"ש לעיל לדקדק ממשנה זו סברת רש"י ור"ת דלא קאי חייבין אל... מנחות אבל הקומץ אף קודם הקטרה חייבין עליו משום נותר וטמא אבל לא משום פג... ומ"ש רבינו והאימורין מתירין את הבשר לאדם ע"כ. לא ידעתי לאיזו סיבה כתב דברים הללו ... מכח שהם מתירים היה לנו לומר שלא יהיה בהם פיגול שהרי המתיר אינו נפגל ... בית שמאי (דף מ"ג) ד"ה והלבונה ובפ' הקומץ זוטא (דף י"ד) ד"ה והלבונה הוצרכו לתת טעם ... באימורים דין פגול מאחר שהם מתירין וכתבו דלא חשיבי מתירין כיון דאם נטמאו או נא... בשר באכילה. ואי כוונת רבינו היא דמשום הכי חשיב הבשר דבר שיש לו מתירין ומתיריו הם ... הא ליתא דמתירי הבשר לא הוי אלא זריקת הדם כדכתיב הדם ישפך והבשר תאכל ואי... באימורים

במקומו: ט אסור להותיר מבשר הקדשים לאחר זמן אכילתן שנאמר בקרבן תודה לא תותירו ממנו עד בקר והוא הדין לשאר הקדשים כולם. והמותיר אינו לוקה שהרי ניתקו הכתוב לעשה שנאמר והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו: י האוכל כזית מבשר קדשים שנותר. במזיד חייב כרת. בשוגג מביא חטאת קבועה שנאמר ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל ונכרתה. ומאימתי יתחייב כרת על אכילת הנותר. אם קדשי קדשים הם חייב עליהן מאחר שיעלה עמוד השחר. ואם קדשים קלים הם חייב עליהן משקיעת החמה של יום שני שהוא תחלת הלילה של יום שלישי. והיכן הזהיר הכתוב על הפגול ועל הנותר. במלואים. שהרי נאמר שם לא יאכל כי קדש הם להזהיר על כל שפסולו בקדש שהוא בלא תעשה על אכילתו: יא והפגול והנותר מצטרפין זה עם זה לכזית. וכל הפגולים והנותרין מצטרפין: יב אסור לטמא את הקדשים או לסבב להם טומאה שהרי פוסלן. והמטמא את הקדשים אינו לוקה. אבל אדם טהור שאכל כזית מקדשים שנטמאו לוקה. שנאמר והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל והוא הדין לשאר הקרבנות שאם אכל כזית מלבונת המנחה שנטמאה אחר שנתקדשה בכלי לוקה. אחד קדשים שנטמאו לפני כפרה או לאחר כפרה. בין שנטמאו באב הטומאה או בולד הטומאה של דברי תורה. אבל אם נטמאו בטומאות של דבריהם אינו לוקה על אכילתן. אבל מכין אותו מכת מרדות. ואינו לוקה אלא האוכל …יקת דמים. אבל אם אכל קודם זריקה אינו לוקה משום אוכל קודש טמא אבל מכין אותו מכת מרדות: יג כל אדם …טומאה שחייבין עליה כרת על ביאת המקדש ואכל כזית מן הקדשים בין בקדש טהור בין בקדש טמא. במזיד הרי

כסף משנה

…ור להותיר וכו' שנאמר בקרבן תודה לא תותירו ממנו עד בקר. בפרשת אמור ובת"כ פרשת צו מרבה כל הקרבנות. ומ"ש אינו לוקה שהרי הכתוב ניתקו …אמר והנותר ממנו עד בקר וכו'. בקרבן פסח בס"פ אותו ואת בנו (דף פ"ג) לא …ט' והנותר בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין …רי ר"י רבי יעקב אומר לא מן השם אלא משום [דהוה ליה לאו שאין בו …כל] לאו שאין בו מעשה אין לוקין …יש לסמוך על רבינו מאחר דקי"ל …אין בו מעשה אין לוקין עליו אמאי …י טעמא ונקט טעמא אחרינא, וי"ל … נקט לומר דאפילו אם היה לאו שיש …בו מעשה לא היו לוקין עליו:

…ל כזית מבשר קדשים וכו'. משנה …ריש כריתות. ומה שכתב שנאמר …עונו ישא. שם (דף ה') בגמ' יליף לה …ר כאן ואוכליו עונו ישא ונכרתה ולהלן …ר והנפש האוכלת ממנו עונה תשא: …י יתחייב כרת על אכילת הנותר וכו'. בפרק איזהו מקומן (דף …) כר"י דת"כ ולאפוקי מחוקים: …זהיר הכתוב על הפגול ועל הנותר במלואים וכו'. ס' אלו הן הלוקין (דף י"ח:):

…ש והפגול והנותר מצטרפים זה עם זה לכזית. בפ"ד דמעילה (דף י"ז.) …פגול והנותר אין מצטרפין (זה עם …א אמר רב יהודה אמר שמואל ל"ש …את ידים דמדרבנן היא אבל לענין …רפין דתניא ר"א אומר לא יאכל כי …כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא …אכילתו. ומ"ש וכל הפגולין והנותרים … שם (דף מ"ו) במשנה כל הפגולים …זה עם זה כל הנותרים מצטרפין זה …כבר נתבאר בסמוך דלענין אכילה … ונותר מצטרפין זה עם זה:

…סמ"ג לאוין שנו:

יב אסור לטמא את הקדשים או לסבב להם טומאה. בפרק ג' דזבחים (דף ל"ג:) ובס' אלו הן הלוקין (דף י"ד) נחלקו רבי יוחנן ור"ל במטמא קדשים ר"ל אמר לוקה ור' יוחנן אמר אינו לוקה ומשמע דאיסורא מיהא איכא: אבל אדם טהור שאכל כזית מקדשים שנטמאו לוקה. בפרק כל שעה (דף כ"ד:) והבשר כל טהור יאכל בשר למה לי לרבות אימורים, ופירש"י אימורים שנטמאו ואכלן הטהור ומקשי אימורים מהתם נפקא דתניא והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' לרבות את האימורים ההם טומאת הגוף בכרת הכא טומאת בשר בלאו, ולפ"ז הא דתנן בפרק השוחט ומעלה טהור שאכל טמא פטור שאינו חייב אלא על טומאת הגוף לענין כרת קאמר אבל מילקא לקי גם על טומאת בשר. ובפרק כל הפסולים (דף ל"ד) אתמר טמא שאכל בשר קדש לפני זריקה ר"ל אמר לוקה רבי יוחנן אמר אינו לוקה וכו' אמר אביי [מחלוקה] בטומאת הגוף אבל בטומאת בשר [ד"ה] לוקה וכו' ורבא אמר אבל בטומאת בשר ד"ה אינו לוקה וידוע דהלכה כרבא. ולפיכך נ"ל שמ"ש כאן רבינו שטהור שאכל כזית מקדשים שנטמאו לוקה באוכל אחר זריקה: וה"ה לשאר הקרבנות. כלומר דבשר לאו דוקא דה"ה ללבונה וכדתנן בספ"ג דמעילה (דף י"ג) ובספ"ד דזבחים (דף מ"ו:) מרבה לה מוהבשר: אחד קדשים שנטמאו לפני כפרה וכו': ואינו לוקה אלא האוכל אחר זריקת דמים וכו'. פלוגתא דר' יוחנן ור"ל בס' כל הפסולין (דף ל"ד) ופסק כר' יוחנן:

יג כל אדם שנטמא וכו'. בר"פ השוחט ומעלה (דף ק"ו) תנן הטמא שאכל בין קדש טמא בין קדש טהור חייב. ומה שהתנה שצריך שיהא חייב על ביאת המקדש אפשר שהטעם מדמקיש קדש למקדש כדאיתא בפרק כל הפסולים (דף ל"ג:). ומ"ש במזיד הרי זה נתחייב כרת וכו' ואם

משנה למלך

…מתירי הבשר א"כ לא היה נקבע לפיגול עד שיקטיר האימורין דהא בעינן שיקרבו …ע דלדעת רבינו ה"ה במחשבת המקום שלוקה אם אכל מהמתיר וכההיא דאמרי' בפ"ק …י"ד) דמודה ר"ש לפסול מק"ו כו' ואמרינן חוץ למקומו מנא לן היקשא הוא שלישי זה …יגול הוא חוץ למקומו ע"כ, שמעינן מינה דהיכא דפוסל חוץ לזמנו ה"ה חוץ למקומו וכן …ת שנפסל שלא לשמו ה"ה דאם אכל מן המתיר דלוקה משום פסה"מ וטעמא דמילתא משום …וין הקומץ ומנחת נסכים משום דדין פגול נאמר בשלמים ומינה ילפינן לכל הזבחים …שלמים מיוחדים שיש להם מתירין בין לאדם בין למזבח אף כל שיש לו מתירים וכדאיתא …(דף מ"ד) אבל בפוסל שלא לשמה מהיכא תיתי שיש חילוק בין דבר שיש לו מתירים לדבר …ירים. וכן הוא מוכרח מהסיא דפ"ק דזבחים דלר"ש פשיטא ליה בשלא לשמו פוסל בחטאות …וס דדוקא מפגול מימעט משום דלא הוי דומיא דשלמים לפי שאין דמם נזרק על מזבח …אמינא דאפי' פסולא ליכא וכן חוץ למקומו כתיב בשלמים. ודע שהתוס' ז"ל בפ"ב …כ"ג) ד"ה הא אינו נושא חולקים על רבינו וס"ל דליכא פסולא באוכל מהמתיר …לדבריהם מהסיא דפ"ק דזבחים דאמרינן דמודה היה ר"ש לפסול מק"ו משמע דאי לאו …ינא דאפי' פסולא ליכא א"כ במנחת כהנים ומנחת נסכים דליכא ק"ו דלא מיפסל שלא …פסולא כלל וכן כתבו בפ' הקומץ רבה (דף כ"ה) ד"ה וגבא אסרן ובפ"ק דפסחים (דף ט"ז) …ו ניצא ובפ"ק דיומא (דף ז') ד"ה הא אינו טמא, והנראה מדבריהם דה"ה חוץ למקומו בדבר שאין לו מתירים דמהיכא תיתי פסולא ועוד דהיקשא הוא שלישי זה חוץ לזמנו למקומו וכי היכי דאקשינן לחומרא ה"ה לקולא, ומ"מ נראה לי דאם נפסל במחשבה דשלא …מנחת חוטא וקנאות או חטאות הנשרפות דאם אכל מן הקומץ או מבשר החטאות דלוקה …המוקדשין ובזה יודו התוס' משום דמהיכא תיתי למעטם וכדכתיבנא לעיל דלא ממעטינן … מתירים אלא בחוץ לזמנו או חוץ למקומו משום דהני בשלמים כתיבי ואמרינן דומיא …כשלא לשמו ליכא טעמא למעט דבר שאין לו מתירים או האוכל מן המתיר עצמו. והשתא …סבור אני לומר דהכי פוסל מחשבת חוץ לזמנו משום ק"ו שהרי פוסל בהם שלא לשמו …לדקדק כן מדברי התוס' דלא נקטו בדבריהם אלא מנחת כהנים ומנחת נסכים משום …ל בהם שלא לשמה וליכא ק"ו אבל בדברים שפוסל שלא לשמה כגון האוכל מבשר …פות יפסול בהם מחשבת חוץ לזמנו מק"ו ומחשבת חוץ למקומו מהיקשא דשלישי, ועיין …אחר (א"ה לקמן בסמוך) שנסתפקנו אי בעינן קרבו מתיריו לחוץ למקומו ומדברי התוס' …(דף ע"ט) ד"ה והדר מוכח דלא בעינן רצוי אלא למקבעיה בפגול דחוץ לזמנו אבל חוץ …בי ריצוי. וכן נראה קצת מהסיא דפ' המזבח מקדש (דף פ"ד) חוץ לזמנו הואיל ומרצה למקומו הואיל ואתקדש לחוץ לזמנו ועיין היטב ובמקום אחר נאריך בזה בעזה"י:

…היכא דאכל מדברים שאינם ראויים לאכילה כגון מן העור או מן הפרק שאין בו …נותר בפרקין דין כ"ב אם לוקה משום אוכל פסולי המוקדשין ולא אימעטו אכילות אלו ונראה לדקדק כן מדכתב רבינו וכן טמא הגוף שאכל דברים אלו כו' אבל מכין אותו ומריהטא דלישנא משמע דלא קאי מכת מרדות זו אלא לסיפא דהיינו טמא הגוף ולא …רישא מדלא קאמר מכין אותם. וטעמא דמלתא דבפגול ונותר לא שייך מכת מרדות …עם פסולי המוקדשין שהוא מוזהר בו שלא יאכל כל עיקר. אבל הטמא שאכל מקרבן

הבשר מכין אותו מכת מרדות. וכן נראה קצת דהא קי"ל דלבונה אין חייבין עליה כרת לא משום פגול ולא משום נותר ולא משום טמא הגוף כמ"ש רבינו בסוף פרקין. ואילו לבונה שנטמאת לוקה עליה משום והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל וכמ"ש רבינו בפרקין הלכה י"ב. משמע דדברים שאינם ראויים לאכילה לא אימעוט ממלקות ואולי שאני התם דבפירוש רבינהו קרא דכתיב והבשר לרבות עצים ולבונה ואפשר דשאר דברים שאינם ראויים לאכילה אינו לוקה עליהם משום טומאת בשר. וכן יש להסתפק באוכל פגול קודם שקרבו מתיריו שאין בו כרת אם לוקה משום פסולי המוקדשין וכן יש להסתפק במחשב מחשבת מקום ואכל מהדברים שאינם ראויים לאכילה או שאכל קודם זריקת הדם אם לוקה דאפשר דלא בעינן זריקה למקבעיה אלא לפגול אבל לפסול קודם זריקה נפסל. ועיין בריש פ"ק דמעילה דאמרינן חוץ לזמנו וחוץ למקומו למאי חזו הואיל ומרצים לפגולים והדבר צריך תלמוד. ודע דאמרי' בפ"ק דזבחים (דף י"ד) דאפי' לר"ש דאמר כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין חייבין עליהם משום פגול מודה שנפסל הזבח ואפשר דלדידן נמי אף שלא הוקבע לפגול קודם זריקה מ"מ הזבח נפסל. ועיין במ"ש התוס' בפ' התודה (דף ע"ט) ד"ה סדר ובפרק המזבח מקדש (דף פ"ד) חוץ לזמנו הואיל ומרצה חוץ למקומו:

ט והמותיר אינו לוקה כו'. כ"כ רבינו בפ"י מהל' קרבן פסח דין י"א אך בפ"א מהלכות הנזכרות הלכה ז' כתב המניח אימורין וכו' ואע"פ שעבר אינו לוקה לפי שאין בו מעשה. והנה באימורין לא נקט טעמא דניתק לעשה לפי שלא מצינו באכילת מזבח ניתק לעשה ואע"ג דרבינו יליף לכל הקדשים דנתקו לעשה מקרא דוהנותר ממנו עד בקר דמיירי בקרבן פסח, הא ל"ק דאכילת אדם מאכילת אדם ילפי אהדדי דבפסח גבי אכילת אדם נתקו הכתוב לעשה ה"נ כל קדשים שהם אכילת אדם נתקו לעשה אבל אכילת מזבח לא יליף מאכילת אדם ומש"ה בפ"א דקרבן פסח דמיירי באימורין ליכא טעמא לפטורא ממלקות אלא משום דהוי לאו שאין בו מעשה. אך הדבר קשה הוא דלמה לן באכילת אדם טעמא דפטורא משום דנתקו הכתוב לעשה תיפוק לי משום דהוי לאו שאין בו מעשה. וכבר הוקשה כל זה למרן ותירץ יע"ש. ולא נתקררה דעתי בתירוץ זה משום דאם טעם זה דניתק לעשה היה כולל כמו הטעם דאין בו מעשה היה ניתן ליאמר על צד הדוחק תירוצו של מרן אך רואה אני דטעם זה דניתק לעשה אינו כולל שהרי היכא דאינו יכול לקיים העשה לוקה עליו וכמ"ש רבינו בפ"א מה' נערה בתולה הלכה ז' שאם מתה גרושתו הרי זה לוקה וכ"כ בפי"ג מהל' שחיטה גבי שלוח הקן ובריש הלכות מתנות עניים גבי לקט שכחה ופאה ובריש הלכות מלוה ולוה גבי החזרת משכון. וא"כ הגע עצמך שאבד הנותר או אכלו הרי אין לנו עוד תקון ללאו היה מן הדין שילקה לולא מן הטעם דאין בו מעשה. וא"כ הו"ל למנקט טעמא דאין בו מעשה שהוא כולל בכל המלקות דהא לא משכחת לה שיהיה בלאו זה מעשה והדבר צריך אלי תלמוד:

יב והמטמא את הקדשים אינו לוקה. עיין בלח"מ רפי"ט מה' סנהדרין. ומ"ש מרן ולפיכך נ"ל שמ"ש כאן רבינו שטהור שאכל כזית מקדשים שנטמאו לוקה באוכל אחר זריקה בפירוש כתבו רבינו בסוף הלכה. ודקדק לומר אינו לוקה משום אוכל קדש טמא לפי שהוא לוקה משום לא תוכל לאכול בשעריך וכמו שפסק בפי"ח מה' מעשה הקרבנות יע"ש:

יג כל אדם שנטמא כו'. (א"ה לענין טמא שנגע בתרומה אם חייב מלקות עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פ"ז מה' תרומה הלכה א' ולקמן פי"א מהלכות טומאת צרעת סוף הל' ב'):

הרי זה נתחייב כרת שנאמר והנפש אשר תאכל מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה. ואם אכל בשגגה מביא קרבן עולה ויורד. ומניין שאינו מדבר אלא בטומאת הגוף שנאמר ונפש כי תגע בכל טמא בטומאת אדם או בבהמה טמאה או בכל שקץ טמא ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה' ונכרתה. והוא הדין לשאר קדשי מזבח. והיכן הזהיר על עון זה ביולדת שהרי נאמר בה בכל קדש לא תגע. (**יד**) מפי השמועה למדו שזו אזהרה לטמא שלא יאכל קדש קודם שיטבול. *והאוכל קדש אחר שטבל קודם שיעריב שמשו קודם שיביא כפרתו לוקה. ואינו חייב כרת שנאמר וטומאתו עליו עד שתהיה כל טומאתו עליו: **טו** היה טמא בטומאות של דבריהם אינו לוקה. ואין צריך לומר שאינו חייב כרת. אבל מכין אותו מכת מרדות: **טז** אינו חייב כרת על קדש שיש לו מתירין עד שיאכל ממנו אחר שקרבו מתיריו. אבל אם אכל את הבשר קודם זריקת הדם אינו לוקה משום טמא שאכל את הקדש. זה הכלל כל שיש לו מתירין אין חייבין עליו משום פגול או משום נותר או משום טמא עד שיקרבו מתיריו כהלכתן. וכל שאין לו מתירין כיון שקדש בכלי חייבין עליו משום טומאה. אפילו נטמא הבשר קודם שיטמא האוכל הואיל וקרבו המתירין ואחר כך אכל חייב כרת. וכן אם אכל מבשר חטאות הנשרפות והוא טמא אחר שנזרק דמם הרי זה חייב כרת: **יז** כבר נתבאר לך שאף דברים שאין חייבין עליהן משום פגול חייבין עליהן משום נותר וטמא. כיצד דברים שאין להם מתירין אין חייבין עליהן משום פגול וחייבין עליהם משום נותר וטמא. וכן המתירין עצמן אע"פ שאין חייבין עליהם משום פגול כמו שביארנו חייבין עליהן משום נותר וטמא. חוץ מן הדם שאין חייבין עליו לעולם אלא משום דבר אחד בלבד: **יח** טמא שאכל אימורין חייב כרת: **יט** אכל פסח שלא נצלה. ולחמי תודה שלא הורמה חלתן. הרי זה חייב כרת משום טומאת הגוף. אע"פ שאינן ראויין למה שהן. אי אפשר שיתחייב אדם על אכילה אחת משום פגול ומשום נותר. שהפגול הוא הקרבן שנפסל במחשבת הזמן ואינו עולה לשם קרבן ולא נרצה כלל. והנותר הוא הנשאר מקרבן שקרב כמצותו לאחר זמן אכילתו: **כ** הפגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן חייב. אע"פ שריבה מין על חבירו אינו מבטלו שאין האיסורין מבטלין זה את זה: **כא** ופגול או נותר או טמא שהעלן לראש המזבח משמשלה האור פקע איסורן מהן. והאימורין מצטרפין עם הבשר לכזית בין בעולה בין בשאר קדשים לחייב עליו משום פגול או נותר או טמא: **כב** זבח שנתפגל. או שנותר לאחר זמנו ואכל ממנו. מן העור. או מן המרק. או מן התבלין. או מן המוראה. מן הגידים ומן הקרניים ומן הטלפיים. מן הצפרניים מן החרטום ומן הנוצה ומביצי העוף. אינו חייב וכן טמא הגוף שאכל דברים אלו מקרבן כשר אינו חייב כרת. אבל מכין אותו מכת מרדות: **כג** אכל מן השליל. או מן השליא. חי"ב משום פגול ונותר וטמא *כאוכל משאר בשר הזבח: **כד** קדשי עכו"ם אין חייבין עליהם משום פגול ונותר וטמא. וכן דם הקדשים

השגת הראב"ד

*והאוכל קדש וכו' עד לוקה ואינו חייב כרת. א"א זה שבוש שכבר כתבנו למעלה שהוא בכרת:

*כאוכל משאר בשר הזבח. א"א דוקא ב... נתפגלו הם עמו אבל במחשבת עצמן ...

כסף משנה

ואם אכל בשגגה מביא קרבן עולה ויורד. משנה בריש כריתות ומפורש בתורה. ומ"ש ומנין שאינו מדבר אלא בטומאת הגוף וכו'. בפ' ב"ש (דף ל"ג:) מייתי לה מקראי אחריני ורבי מייתי לה מהאי קרא ומשמע לרבינו דמהאי קרא משתמע טפי: והיכן הזהיר על עון זה ביולדת וכו'. בפרק כל הפסולין (דף ל"ג:) ובפרק אלו הן הלוקין (דף י"ד) אמר ר"ל הכי ואע"ג דר"י פליג ויליף לה מקרא אחרינא כתב רבינו כר"ל משום דתניא כוותיה:

יד והאוכל קדש אחר שטבל וכו'. בפי"א דמס' פרה תנן גבי טעון ביאת מים מן התורה אם בא אל המקדש בין לפני ביאתו בין לאחר ביאתו חייב ומשמע דה"ה לאוכל קדש ומשמע לרבינו דהיינו דוקא לענין מלקות אבל פטור מכרת מדכתיב וטומאתו עליו ונכרתה דמשמע דלא מיחייב כרת אלא בזמן שכל טומאתו עליו: וכתב הראב"ד לוקה ואינו חייב [כרת] א"א זה שיבוש שכבר כתבנו למעלה שהוא בכרת עכ"ל. וכבר כתבתי בזה בפ"ג מהלכות ביאת המקדש:

טו היה טמא בטומאת וכו'. פשוט הוא ואיתיה במשנה פי"א ממסכת פרה:

טז אינו חייב כרת וכו'. משנה בפ"ב דמעילה (דף י'). ומ"ש אבל אם אכל את הבשר קודם זריקת הדם אינו לוקה וכו'. בפרק כל הפסולים (דף ל"ג:) פלוגתא דר"י ור"ל ופסק כר"י. ומ"ש זה הכלל כל שיש לו מתירים אין חייבין עליו וכו' עד חייבים עליו משום טומאה. משנה בפ"ב דמעילה (דף י'). ומ"ש אפי' נטמא הבשר קודם שיטמא האוכל וכו'. בפרק השוחט והמעלה (דף ק"ח) פלוגתא דר"י הגלילי ורבנן ופסק כרבנן. ומ"ש וכן אם אכל מבשר חטאות הנשרפות והוא טמא וכו'. משנה פ"ב דמעילה (דף ט') פרים [הנשרפים] ושעירים הנשרפים מועלים בהם משהוקדשו וכו' הוזה דמן חייבין עליהן משום פגול נותר וטמא ומייתי לה בפ' כל הפסולים (דף ל"ה:):

יז כבר נתבאר לך שאף דברים וכו'. משנה בפ' ב"ש (דף מ"ה:) דברים שאין חייבים עליהם משום פגול חייבין עליהם משום נותר ומשום טמא חוץ מן הדם ובגמרא יליף לה מקראי:

יח יט טמא שאכל אימורים חייב כרת אכל פסח שלא נצלה וכו'. בספ"ג דזבחים (דף ל"ו:) אמר רב חסדא מרגלא בפומיה דרב דימא בר חיננא בשר פסח שלא הוצלה ולחמי תודה שלא הורמה חייבין עליהם משום טומאה אמר רבא תדע דתניא אשר לה' לרבות אימורי קדשים קלים לטומאה אלמא אע"ג דלאו בני אכילה נינהו חייבין עליהם משום טומאה ה"נ אע"ג דלאו בני אכילה נינהו חייבין עליהם משום טומאה ולא היא התם אימורי קדשים קלים חזו לגבוה לאפוקי בשר פסח שלא הוצלה ולחמי תודה שלא הורמה דלא חזו לא לגבוה ולא להדיוט, לישנא אחרינא אימורים לא חזו ולא היא הנך הזו למילתייהו הני לא חזו כלל, דמשמע לכאורה דכיון דאסיקנא ולא היא אידחייא לה מהלכתא ויש לתמוה על רבינו שפסקה. ונ"ל שרבינו סובר דלא אמרינן ולא היא אלא לדחויי ראייה דבעא רבא לאתויי מאימורי קדשים קלי... עיקר דינא דאמר רב חסדא דמרגלא בפומיה דרב דימא בר חיננא לא אידחי ועוד... הכי סבר ותיבת אבל שכתב רבינו לעיל קאי שכתב אינו חייב כרת על קדש ש... מתירים עד שיאכל ממנו אחר שקרבו מתיריו ולפ"ז הוה ס"ד דה"ה לפסח שלא נצלה... תודה שלא הורמה חלתן מאחר שאינם... כמות שהן הם דומים לאוכל קדש קודם... מתיריו ולא ליחייב כרת עלייהו קמ... אי אפשר שיתחייב אדם על וכו'... דכריתות (דף י"ד) אהא דתנן י... אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות... וניסני המש חטאות ומוקמר כגון [דאכל... פגול בהדא בהמה קמיירי בשתי בה... קמיירי ונותר ופגול בהדא בהמה לא... לה. ופירש"י ונותר ופגול בהדא בהמ... דפגול אינו אלא בארבע עבודות של ד... מדפגלה לא הזיא לא לאכילת אדם ולא... מזבח הילכך לא חייל עלה נותר. וד... הכי פריך אלמה לא משכחת לה כגון... אבר פגול לגבי מזבח דפקע פגוליה מי... נותר וכדאמר עולא קומץ פגול שהע... מזבח פקע פגולו ממנו וה"ל נותר... אחד קא מיירי בשני איברים לא קא... ומשמע לי דה"ס דההוא אבר פגול... ע"ג המזבח דפקע פיגוליה מיניה וכ... חו לא מיחייב עליה משום פגול וא... לחיובי על אכילה אחת משום פגול ומ... צריך לאוקומי בשאכל חצי אכילה מא... זה שהעלהו ע"ג המזבח וחצי האכילה... איברי בהמה הפגולה שלא הועלה ע"ג... ובשני איברים לא קא מיירי מתני'. וי... עליו שסתם דבריו ולא פירש דה"... אחד אבל בשני איברים משכחת לה ול... לישנא דמתני' לבד:

כ הפגול והנותר והטמא וכו'. בפ' ה... (דף ע"ה) פלוגתא דר"... ופסק כר' אלעזר משום דרבא אותבי... ושני ליה בשינויי דחיקי. ועוד דבירוש... דתלה איפלגו ר"י ור"ל במילתא ור... כר"א:

כא ופגול או נותר או טמא וכו'... ב"ש (דף מ"ג) מימרא... ופריך לה ר' זירא: ואימורים מצטרפ... ברייתא וגמ' בפ"ב דזבחים (דף כ...

כב זבח שנתפגל וכו'. משנה בפ"ג... (דף ל"ה). ומ"ש מן הנ... החרטום ומן הנוצה. נתבאר בפי'...

כג אכל מן השליל או מן השליא ו... מימרא דר"א: כתב... א"א דוקא בשפיגל הזבח וכו'. וכן... הם בגמ' ואע"פ שגם רבינו לא איי... בשפיגל הזבח וכן מבואר בדבריו כפי... שכתב רבינו כאוכל משאר בשר הז... הראב"ד שלא נכנס לומר שדינן לגמ... בשר הזבח וכתב אבל במחשבת עצ...

כד קדשי עכו"ם אין חייבים עלי... פגול ולא משום נות... משנה...

*[לפנינו איתא ר"ש בן לקיש].

משנה למלך

יד והאוכל קדש אחר שטבל כו'. עיין בפרק כל שעה (דף ל"ה) דאמרינן בקדשים לא אמאי עשור הוא אלא מעלה כו' וצ"ע. ועיין ברש"י פ' תמיד נשחט (דף נ"ט) ודו"ק:

יח **כא** טמא שאכל אימורין כו'. בסוף פ' דם שחיטה (דף כ"ג) אשר לה' לרבות את האימורין ועיין בת"כ פרשת צו ובמ"ש התוס' בפ' הקומץ רבה (דף כ"ה) ד"ה ת"ל ובפרק כל שעה (דף כ"ד) ד"ה לרבות ובתוס' כל הפסולין (דף ל"ו) ד"ה בשר:

כא משמשלה האור בהן וכו'. עיין לעיל בפ"ג דין ט':

כב אבל מכין אותו וכו'. עיין לעיל בפרקין דין ז':

כד קדשי עכו"ם כו'. כתב מרן ופסק כר"ש וצריך טעם למה. ועיין ברכת הזבח (דף ... ודוק. עוד כתב מרן משום דמשמע ליה דדרשא דוהבשר לרבות עצים ול... גמורה היא כו'. ועיין במ"ש רבינו לעיל פ"ז מהל' איסורי מזבח דין ח' ובמה שרמזתי ...

הקדשים כמו שביארנו. וכן הלבונה והקטורת והעצים אין חייבין עליהן כרת *לא משום פגול ולא משום נותר ולא משום טומאת הגוף:

השגת הראב"ד
*לא משום פגול. א"א זה לדעת ר"ש [אבל לרבנן חייבים עליהם כרת]:

פרק תשעה עשר

א [א]מצות עשה לשרוף כל הקדשים שנטמאו שנאמר והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף. וכן הנותר מצות עשה לשרפו שנאמר והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף. ובכלל הנותר הפגול וכל פסולי המוקדשין הכל נשרפין: ב קרבן שנתפגל או נפסל ישרף במקדש מיד. וכל שפיסולו מספק תעובר צורתו ואחר כך ישרף במקדש: ג פרים ושעירים הנשרפים יש בהם ספק אם הלינה והיציאה קודם שיגיע זמנם לצאת פוסלת בשרם כאימוריהן או אינה פוסלת בשרן. לפיכך פוסלין אותן להחמיר וישרפו בעזרה. וכן אם יצא חצי הבהמה ברוב האבר אם מחזיקין אותן כיוצא הואיל ויצא רוב האבר או עדיין אינן יוצאין שהרי לא יצא רוב הבהמה. *לפיכך נפסלו מספק וישרפו בעזרה. *וכן אם נשאום חמשה להוציאן ויצאו שלשה ונשארו שנים. והוציאו השלשה חצי הבהמה הרי אלו נפסלו מספק וישרפו בעזרה. ויראה לי שאין אלו צריכין להמתין עד שתעובר צורתן. הואיל והן עומדין לשריפה לעולם אפילו לא נפסלו: ד בשר הנמצא בעזרה. איברים עולות והתיכות חטאות. והנמצא בירושלים שלמים. הכל תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה שמא נותר הוא. אם כן מה הועיל שתהיה חזקתו עולה או חטאת או שלמים. *למי שעבר ואכל. אין שורפין את הנותר אלא ביום שנאמר ביום השלישי באש ישרף: ה אע"פ שהשלמים אסורין באכילה מתחילת ליל שלישי. אין שורפין אותן אלא ביום. בין בזמנו בין שלא בזמנו. וכן הפגול אינו נשרף אלא ביום. ואין שריפת טמא ונותר ופגול דוחה את יום טוב ואין צריך לומר את השבת. ומותר לשרוף טמא ונותר ופגול כאחד: ו בשר קדשי קדשים שנטמא בפנים. שורפין אותו בפנים. ואם נטמא בחוץ שורפין אותו בחוץ. בין שנטמא באב הטומאה

א סמ"ג עשין רח רט:

השגת הראב"ד
*לפיכך נפסלו מספק. א"א לא היתה אותה בעיא לענין פסלות אלא לענין טומאת בגדים שהן מטמאין משיצאו חוץ לחומת העזרה וביציאת רובן הם מטמאין וקא מבעיא ליה יציאת רובן במיעוט אבר:
*וכן אם נשאום. א"א אף זו לענין טומאת בגדים ומי שיש לו לב יבין זאת:

השגת הראב"ד
*למי שעבר ואכל. א"א לספק מעילה:

כסף משנה

[...] בפ' ב"ש (דף מ"ה) פלוגתא דר"ש ור' יוסי ופסק כר"ש וצריך טעם למה. ואפשר [...]מו מדגרסינן בריש תמורה (דף ב':) דבעי רפי בר חמא עכו"ם מהו שימיר ולא אפשר [...]ומי הבעיא לר' יוסי וכמו שכתבו התוס' שם במירון שני וכיון דרמי בר חמא בעי [...]א דר"ש אלמא הלכתא כוותיה ועוד דגמ' מפרש טעמיה בהדיא. ויש מי שאומר שרבינו [...] דמתני' דקתני דברי רבי שמעון ורבי [...] מחייב לא קאי אלא אשותפין בהון דסמיך ליה [...]אין חייבין עליהם משום פגול נותר וטמא [...]לעיל מיניה דההיא סתם מתני' היא:

[...]הלבונה והקטרת והעצים וכו'. משנה [...] בפ' ב"ש (דף מ"ה:) דברים שאין חייבין [...] משום פגול חייבין עליהם משום נותר [...] חוץ מן הדם ר"ש מחייב בדבר שדרכו [...] אבל כגון העצים והלבונה והקטרת אין [...] עליהם משום טומאה, ופסק רבינו כר"ש [...]ידעתי למה וכבר השיגו הראב"ד וכתב [...]שום פגול א"א זה לדעת ר"ש אבל לרבנן [...] עליהם כרת עכ"ל. ועוד יש לתמוה [...] נמי לא פליג אלא בטומאה ולא בנותר [...] למה כתב רבינו שאין חייבין עליהם [...] נותר וטמא י"ל דמשמע ליה דנותר [...] בחדא שיטא שייטי וילפי מהדדי. ועוד [...]תמוה על מ"ש ולא משום טומאת הגוף [...] אבל משום טומאת עצמן חייבין בגמ' [...]:) איפלינו אמוראי חד אמר מחלוקת [...] בשר אבל בטומאת הגוף דברי הכל [...]לוקה וחד אמר מחלוקת בטומאת הגוף [...]בטומאת בשר ד"ה לוקה וה"א כמחלוקת [...] מחלוקת בזו אמר רבא מסתברא כמ"ד [...]וקת בזו כך מחלוקת בזו מ"ט כיון דלא [...] ביה וטומאתו עליו ונכרתה לא קרינן [...]הבשר אשר יגע בכל טמא והאמר מר [...] לרבות עצים ולבונה ההוא לפיסולא [...] ופירש"י מעלה דרבנן היא וקרא [...]תא בעלמא, והשתא ה"ל לרבינו למיפסק [...] דבתרא הוא, ואפשר לדחוק ולומר דלא [...]ברא משום דמשמע ליה דדרשא דוהבשר [...] עצים ולבונה דרשא גמורה היא [...]ייתא ולא כרבא דאמר דאסמכתא בעלמא [...]השתא אע"ג דלמ"ד מחלוקת בטומאת [...]הכל בטומאת בשר ד"ה לוקה פסק כר"ש [...] מחלוקת בטומאת בשר אבל בטומאת [...] ד"ה אינו לוקה פסק בטומאת הגוף [...] הכל ובטומאת בשר כת"ק. אבל קשה [...] משמע שפסק כר"ש כמ"ש ואפשר לומר [...]איפלינו ת"ק ור"ש אלא לענין מלקות אבל [...]אין חייבין כרת ומדכתב רבינו אין [...] עליהם כרת משמע אבל מלקות חייבין והיינו כת"ק:

[...] א מ"ע לשרוף כל הקדשים שנטמאו וכו': וכל פסולי המוקדשין [...]שרפין. משנה בסוף תמורה (דף ל"ג:) [...] בפ' כל שעה (דף ל"ד.) ואמרינן בפ' [...]ד נולין (דף כ"ב:) דגמרא גמירי לה:

[...]קרבן שנתפגל או וכו'. בפ' כל שעה וכפ' כיצד צולין (דף פ"ב) תנן [...] שילא או שנטמא ישרף מיד נטמאו [...]ים או שמתו תעובר צורתו וישרף בי"ו [...] התם (דף פ"א:) נטמא שלם או רובו [...] אותו לפני הבירה מעצי המערכה נטמא [...] והנותר שורפין אותו בחצרותיהם ועל [...]ם מעצי עצמם וכתבו רבינו בפ"ד מהל' קרבן פסח:

מועלת לאכלו אלא לשרפו כיון שילא פסול באכילה כיון שעדיין לא הגיע זמנו, ואפשר שמ"ש אליבא דמ"ד וכו' הכוונה לומר שמפני אותו טעם נסתפקו כאן ולכך לא אמרו אליבא דר"ל קא מיבעיא ליה והשתא ניחא דבעי אליבא דהלכתא דודאי כיון שהדבר ברור שאין הלכה כר"ל לגבי ר"י לא ה"ל לשאול סתם מהו אלא ודאי גם לר"י שייכא בעיין עכ"ל: וכן אם יצא חצי הבהמה ברוב האבר וכו' וכן אם נשאום ה' להוציאן ויצאו ג' וכו'. גם זה שם בעיא דלא איפשיטא:

כתב הראב"ד לפיכך נפסלו מספק א"א לא היתה אותה בעיא וכו'. ואני אומר אע"פ שאותה בעיא היתה סתמית בעי רבי אליעזר פרים ושעירים הנשרפים [שילא רובן במיעוט אבר] יש לפרש לענין פיסול יוצא כדברי רבינו ועוד דלעיל בסמוך מייתי גמרא בעי רבי אליעזר יציאה (קודם זריקת דמים) מהו שתועיל בפרים ושעירים הנשרפים ואיכא למימר מדהך בעיא לענין פיסול יוצא האי בעיא נמי לענין פיסול יוצא. ועל מ"ש רבינו וכן אם נשאום כתב א"א אף זו לענין טומאת בגדים וכו'. טעמו מדאמרינן בתר רוב מתעסקין אזלינן או בתר רוב בהמה ומדנקט רוב מתעסקים משמע ליה דלענין טומאת המתעסקים הוא ועוד דאמרינן התם בסמוך בעי ר"א פרים ושעירים הנשרפים שילאו וחזרו מהו מי אמרינן כיון דנפקי איטמו להו או דילמא כיון דהדור הדור ומדבעיא זו לענין טומאה קמייתא נמי לענין טומאה ונראה שלפיכך כתב ומי שיש לו לב יבין זאת. ולדברי רבינו י"ל דהאי דרוב מתעסקין לא מכרעא דתהוי לענין טומאה ולא לענין פיסול יוצא וכן בעיא דבסמוך לא מכרעא ואע"פ שפירש"י כדברי הראב"ד כבר הקשו עליו התוס' והעלו כפירוש רבינו וגם רש"י גבי בעיא דיצא אלי כתב דלענין אם נטמא אח"כ שישרף בפנים קא מיבעיא ליה. כתב הר"י קורקוס ז"ל כתב רבינו שא"צ באלו עיבור צורה אלא מפני שמא הוא שורף קדשים שאין ראויים לשריפה ומשום ביזוי קדשים נגעו בה אבל אלו שממ"נ נשרפין הם ומתחלתם דינם לשריפה לענין שינוי מקום אין צורך לעבור צורה ואין כאן ביזוי הקדשים עכ"ל:

ד בשר הנמצא בעזרה וכו'. בפ"ז דשקלים וכתב רבינו בפירוש המשנה העולה כולה כליל ולפיכך אין חותכין אותם חתיכות ודי לעשותה איברים, וכתב דנ"מ לאם עבר אדם ואכלו אם אכל מה שנמצא בירושלים אינו חייב כלום לפי שהוא שלמים ואם אכל כאן חתיכות הנמצאים בעזרה אינו חייב כלום: וכתב הראב"ד למי שעבר ואכל א"א לספק מעילה עכ"ל. נראה דהיינו לומר שאם הוא חטאת או שלמים אינו חייב עליהם קרבן מעילה שהרי הם מותרים לזרים ואם הוא עולה חייב קרבן מעילה. ומשמע מדקדוק דברי הראב"ד לכאורה דאיברים שנמצאו בעזרה אע"פ שהם בחזקת עולה אין חייבין עליהם קרבן מעילה ודאית אלא קרבן ספק מעילות אבל א"א לומר כן משום דבפ' רביעי דכריתות (דף י"ז) ת"ק סבר דאין חייב על ספק מעילות אשם תלוי:

ה אין שורפין את הנותר אלא ביום וכו'. אע"פ שהשלמים אסורים באכילה מתחלת ליל שלישי וכו'. בפ' איזהו מקומן (דף נ"ו:) ובריש פסחים (דף ג'). ומ"ש וכן הפגול אינו נשרף אלא ביום. נראה שטעמו משום דפגול ונותר בחדא שיטא שייטי: ואין שריפת טמא ונותר ופגול דוחה את יו"ט וכו'. משנה פרק כיצד צולין (דף פ"ג) ואיתיה בגמרא דתמורה (דף ד') ובפ' במה מדליקין: ומותר לשרוף טמא ונותר ופגול כאחד. ברייתא פ"ק דפסחים (דף ט"ו:) וכב"ה:

[...]ים ושעירים הנשרפים וכו'. בפ"פ טבול יום (דף ק"ה:) בעיא דלא איפשיטא: כתב הר"י קורקוס ז"ל יש לתמוה על רבינו שכתב ספק זה שהרי לא נסתפקו אלא לדעת ר"ל שאמר פרק כל התדיר עדיין לא הגיע זמנו לצאת אבל לר"י [...] שסבר כיון שסופו לצאת ליכא לספוקי מידי מכ"ש כאן שחייב להוציאו וכמו [...] מאי קא מבעיא ליה ותירצו דלא מיבעיא אלא לר"ל וכיון דרבינו פ"א פסק [...]אין עוד ספק ואיך כתב רבינו שהוא ספק. ונראה שסובר רבינו שמ"ש שם כן [...]אדם שידענו שאין זריקה מועלת לאכלו אבל אחר שהעליתו במעילה שאין זריקה מועלת

ו בשר קדשי קדשים שנטמא בפנים וכו' עד נולד הטומאה. פלוגתא דתנאי בפירקא בתרא דשקלים ופסק כר"ע:

ומימיהם

משנה למלך

[...]ב מרן אבל לר"ע אין חייבים כרת כו', ודברים אלו תמוהים הם בעיני דבפירוש מוכח בסוגיא דלענין כרת נחלקו. ועיין בכרתי ופלתי (דף ל"ד ע"א):

ב קרבן שנתפגל או נפסל כו'. ר"ל פסול שהוא מחמת דם כגון נשפך דמו או לן או שילא דמם פסולה צורתו ואח"כ ישרף הכי אמרינן בפ"ב (דף ל"ד) ובפ"ז (דף פ"ב) כדם [...]

וכבעלים תעובר צורתו ורבינו סמך על מ"ש בפ"ד מה' קרבן פסח הלכה ד:

ד בשר הנמצא בעזרה כו'. גרסי' בפ"ב דפסחים (דף ל"ד) אמר חזקיה הדעת ר"י אמר פסול טומאה הוי ור"ש א' פסול הגוף הוי. וכעת לא מצאתי דין זה ברבינו ועיין במ"ש רבינו שבדיה בפ"ז דשקלים משנה ד'. ועיין בדין זה של רבינו ודוק:

הטומאה בין שנטמא בולד הטומאה. ומימיהם של כהנים לא נמנעו מלשרוף את הבשר שנטמא באב הטומאה עם הבשר שנטמא בולד הטומאה שהרי הוא ראשון לטומאה שהרי הוא שלישי אע"פ שמוסיפין לו טומאה על טומאתו. שהשלישי שנגע בראשון יחזור שני כמו שיתבאר במקומו. ולא עוד אלא אפילו שמן שנפסל בטבול יום שהוא שלישי מותר להדליקו בנר של מתכת שנגע בה טמא מת שהנר אב הטומאה. אע"פ שזה השמן נעשה ראשון כשיגע בנר הואיל ויש שם שום טומאה אין מקפידין על תוספתה ואין נזהרין אלא מן הטהור שלא יפסל: **ז** נותר של קדשים קלים שורפין אותו בעליו בבתיהן: **ח** מי שיצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קדש. אם עבר הצופין שורפו במקומו. ואם לאו אם יש בו כזית או יתר חוזר ושורפו בירושלים. ואם הוא אורח שאין לו בית שורפו לפני הבירה מעצי המערכה: **ט** כל עצמות הקדשים שאין בהן מוח. *אינן טעונין שריפה חוץ מעצמות הפסח. כבר ביארנו שהקרבן שנפסל אחר שהופשט העור לכהנים או לבעליו כקדשים קלים. אבל אם נפסל קודם הפשט. הרי העור כבשר וישרף הכל. וכן זבח שהופשט ונמצא טריפה או שנפסל במחשבת הזמן או במחשבת המקום. הואיל ולא נרצה הזבח ישרף העור בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים. אבל אם נעשה במחשבת שינוי השם. אע"פ שלא עלה לבעלים הואיל ונרצה הרי העור לכהנים או לבעליו כמו שביארנו. וזבח שהופשט קודם זריקה אינו פוסל: **י** אלו הן הנשרפים בשר קדש שנטמא או נותר או נפסל. וכן המנחה שנטמא או נפסלה או נותרה. ואשם תלוי שנודע לו שלא חטא קודם שנזרק דמו וחטאת העוף הבאה על הספק. ושער נזיר טהור. והערלה וכלאי הכרם. ודבר שאין דרכו להשרף כגון משקין של ערלה ושל כלאי הכרם הרי אלו יקברו: **יא** ואלו הם הנקברים. קדשים שמתו בין קדשי מזבח בין קדשי בדק הבית. וקדשים שהפילו נפל. הפילו שליא תקבר. ושור הנסקל. ועגלה ערופה. וצפורי מצורע. ושער נזיר טמא. ופטר חמור. ובשר בחלב. וחולין שנשחטו בעזרה: **יב** האורג מלא הסיט משער נזיר ומפטר חמור בשק ידלק: כל

השגת הראב"ד

*אינן טעונין שריפה. א"א שמצאן חלוצים מפסולי קודשים:

כסף משנה

ומימיהם של כהנים וכו' ולא עוד אלא אפילו שמן שנפסל בטבול יום וכו'. משנה ובגמ' בפ"ק דפסחים (דף י"ד). ויש בלשון רבינו ע"ס שחסר תיבה אחת וכגירסא הנכונה שנטמא בולד הטומאה:

ז נותר של קדשים קלים שורפין אותו בעליו בבתיהם. משנה בפ' כיצד צולין (דף פ"ב:):

ח מי שיצא מירושלים וכו'. משנה בס"פ אלו עוברין (דף מ"ט). ומ"ש אם יש בו כזית וכו'. שם פלוגתא דתנאי ופסק כחכמים וכר' יהודה. ומ"ש ואם הוא אורח וכו'. אוקימתא דגמ' בפ' כיצד צולין (דף פ"ב) ותשלום דינין אלו כתב רבינו בפ"ד מהלכות קרבן פסח:

ט כל עצמות הקדשים שאין בהם מוח וכו'. ברייתא פ' כיצד צולין (דף פ"ג) כל עצמות הקדשים אינם טעונין שריפה חוץ מעצמות הפסח מפני התקלה הגי עצמות ה"ד אי לימא דלית בהו מוח עצמות הפסח למה להו שריפה אלא פשיטא דאית בהו מוח ואי ס"ד שימוש נותר מילתא היא עצמות קדשים אמאי אין טעונין שריפה א"ר נחמן בר יצחק הב"ע כגון שמצאן חלוצים עצמות קדשים דאין בהם משום שבירת עצם קמי דנהוו נותר חלציהו ולא הוו שימוש נותר ולא בעי שריפה עצמות הפסח דיש בהם משום שבירת עצם לבתר דנהוי נותר הוא דחלציהו וה"ל שימוש נותר ובעו שריפה. ופירש"י כל עצמות נותר מן הקדשים אינם טעונים שריפה אלא שוברם ומוציא המוח ושורפו ומשליך את העצמות חוץ מעצמות פסח שאינו יכול לשברן מפני תקלה שלא תשברו בו לפיכך נשרפים ע"י מוח שבהם וכו'. שמצאם חלוצים כולה מתניתין מיתוקמא במוצא עצמות חלוצין כלומר שבורין ונחלץ מוח מהם. עצמות קדשים דמותר לשברן אמרי סתמא דמילתא לא אתא מוח דידהו לידי נותר ומקמי איסורייהו דניתו לידי נותר חלציהו ואין כן שימוש נותר. לבתר הכי דאיפסיל חלציהו דהו לית ביה איסור שבירה כר"ש ויש כאן שימוש נותר עכ"ל:

וכתב הראב"ד אינם טעונים שריפה א"א שמצאן חלוצים מפסולי קודשה עכ"ל. ואם היתה כוונתו ללמדנו שיהיו חלוצים לא היה צריך לכך שהרי בביאור כתב רבינו שאין בהם מוח, ולכן נ"ל שמפני שרבינו סתם וכתב כל עצמות הקדשים דמשמע בכל גוונא מ[...] בא לבאר שאינו כן דלא איירי אלא כשמצאן ואינו יודע מה טיבן ואנו אומרים בה[...] כדעם מאחר שהם חלוצים פסולי המוקדשין היו כלומר נותר ולפיכך מפגלין בין ע[...] פסח לעצמות שאר קדשים וכמו שנתבאר. ועי"ל משום דליתא דשאין בהם מוח משמע א[...] שלא היה בהם מוח מעולם לכך כתב שמ[...] חלוצים כלומר דוקא כשהיה בהם מוח ו[...] ממנו אבל אם לא היה בהם מוח מעולם [...]

כבר ביארנו. בקרבנות ספ"ה. ומ"ש [...] אם נפסל קודם הפשט הרי העור כ[...] וישרף הכל. משנה פ' טבול יום (דף ק"ג:) וכן זבח שהופשט ונמצא טריפה. שם במ[...] פלוגתא דתנאי ופסק כחכמים. ומ"ש שנפסל במחשבת הזמן או במחשבת המקום ו[...] משנה שם (דף ק"ג) כל שלא זכה המ[...] בבשרה לא זכו כהנים בעורה. ופירש"י שלא זכה המזבח בבשרה כגון שאירע בה פ[...] קודם זריקה לא היתה בה שעת היתר למז[...] ומ"ש אבל אם נעשה במחשבת שינוי ה[...] וכו'. גם זה משנה שם. ומ"ש וזבח שהופ[...] קודם זריקה אינו פוסל. שם פלוגתא דת[...] בברייתא ופסק כרבי פירוש אם הופשט קו[...] זריקה אין העור נפסל עוד אפי' נפסל ב[...] קודם זריקה זריקה מרצה על העור לבד[...]

י אלו הן הנשרפים כו'. משנה בסוף תמו[...] (דף ל"ג) כל הקדשים שנשחטו [...] לזמן וחוץ למקומן הרי אלו ישרפו. ומ[...] וכן המנחה שנטמאה. משנה פ' היה נוטל [...] כ"ב ע"ב) ומשמע ליה דה"ה לנפסלה או נותר[...] ומ"ש ואשם תלוי שנודע לו שלא חטא קו[...] שנזרק דמו. משנה בפרק בתרא דכריתות ([...] כ"ג). ומ"ש וחטאת העוף הבאה על הספק[...] במשנה בסוף המורה (דף ל"ד) פלוגתא ופ[...] כח"ק. ומ"ש ושער נזיר טהור. גם זה [...] בגמרא. ומ"ש והערלה וכלאי הכרם וד[...] שאין דרכו להשרף. שם במשנה:

יא ואלו הם הנקברים קדשים שמתו בכ[...] במשנה וכח"ק. ומ"ש וקדשי[...] שהפילו נפל הפילו שליא וכו' עד שנשחט[...] בעזרה. ג"ז שם במשנה וכח"ק:

יב האורג מלא הסיט משער נזיר ומפט[...] חמור בשק ידלק. בערלה פ'[...]

כל

משנה למלך

ט כל עצמות הקדשים שאין בהם מוח כו'. את זו שאלתי לאחר קדוש סנהדרא רבא ויקירא החכם השלם הדיין המצויין כמהר"ר יעקב אלפנדארי זצוק"ל. בדיק לן מר במ"ש הר"ס בסוף הל' פס"מ וכל עצמות כו' ועל זה הוקשה למעכ"ת דלפי הסוגיא דכיצד צולין לא מצאו מקום לחלק בין עצמות קדשים לעצמות הפסח כי אם אליבא דר"ש דאית ליה דאפי' ה"ל שעת הכושר ונפסל אין בו משום שבירת עצם והר"ס שפסק בפ"י מהל' קרבן פסח דלא כר"ש לא הו"ל לחלק בין מוקדשין לפסח ע"כ תורף קושייתו. ולדידי אין זה מן התימה דאף דרש"י פירש כדברי ר"נ בר יצחק דטעמא דעצמות הפסח טעונים שריפה ומשום דאית ליה לתנא דברייתא כר"ש מ"מ נראה דאין זה מוכרח דאף לר' יעקב דאית ליה דכל שהיתה לו שעת הכושר יש בו משום שבירת עצם יש לחלק בין מוקדשין לפסח דבשלמא מוקדשין דלעולם אין בו משום שבירת עצם אמרי' סתמא דמלתא מקמי דנהוי נותר חלצינהו כדי שלא יבא לידי נותר ומנוה קא עביד שמציל את המות מידי נותר וא"כ לא שמשו נותר ומש"ה לא בעי שריפה. אבל גבי פסח דמלבד דליכא מצוה איסורא נמי איכא אין כאן מקום לתלות ולומר דמקמי דנהוי נותר תלינהו ומידי ספיקא לא נפיק ומש"ה בעו שריפה, ופירוש זה יצדק יותר לפי גירסת התוספות דגרסינן אימור לבתר איסורא תלינהו ולפי מ"ש טעמא דעצמות הפסח דטעונים שריפה לא משום דאיכא אומדנא לומר דבתר איסורא תלינהו אלא כיון דליכא אומדנא כמו במוקדשין מספק שורפין אותם דאימור לבתר איסורא תלינהו. ואי הוה ס"ל לר"נ כר"ש הו"ל דעצמות הפסח ודאי לבתר איסורא תלינהו דאתזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן אלא ודאי כדכתיבנא. ומ"ש בברייתא מפני התקלה הכוונה דכיון דאיכא תקלה ליכא אומדנא וכדכתיבנא:

עוד נראה שיש להכריח פירוש זה מדקא חזינן דרב זביד פליג אדר"נ ואוקי לברייתא באוקימתא אחריתי ופירש"י דס"ל לרב זביד דאי מצאן חלוצין לא חמיר שמוש נותר כולי האי להצריכו שריפה מספק. ואי אמרת דרב אוקי לברייתא כר"ש הא מאי דבעו שריפה היכא דמצאן חלוצין לאו משום ספק הוא אלא קרוב לודאי הוא דבתר איסורא תלינהו דמסתמא לא עביד איסורא וא"כ אמאי פליג רב זביד אר"נ וכבר הקשה קושיא זו הר"ב חדושי הלכות יע"ש. ולפי מ"ש לדעת הר"ס ניחא דר"נ אוקי לברייתא אליבא דר' יעקב ומש"ה פליג עליה רב זביד משום דאליבא דרבי יעקב ליכא אומדנא לומר דלבתר איסורא תלינהו אלא ספק הוא וכיון דשמוש נותר לא הוי כי אם מדרבנן לא בעו שריפה מספק. והא דלא אוקי לברייתא כאוקימתא דר"נ ואליבא דר"ש הוא משום דבעי לאוקמי ברייתא כר' יעקב דהלכתא כוותיה. הכלל העולה דבין ר"נ בין רב זביד כולהו אוקימו לברייתא אליבא דר' יעקב. ורלפי למעכ"ת שכתב דגם רב זביד לא מצא מקום לחלק כי אם אליבא דר"ש. ולא ידעתי אנה מצא מעכ"ת דרב זביד אוקי לברייתא אליבא דר"ש דלפי אוקימתא דרב זביד שפיר מיתוקמא הברייתא אליבא דר' יעקב דעצמות הקדשים דלית בהו משום שבירה לא בעי למיבדק תחתונים משום דאמרינן כי היכי דתלין להני תלין לאחריני וכולהו הוי חלוצים. אבל עצמות הפסח דאית בהו איסור שבירה אמרינן דהני תלינהו דוקא ובעו בדיקה התחתונים דבשביל שעשה איסור בעלם אחד לא נאמר שעשה איסור בשאר העצמות והעצמות החלוצים לא בעו שריפה משום דאיכא למימר דקודם שנעשה נותר תלינהו ומש"ה אין להטעינם שריפה ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר דרב זביד לא פליג אר"נ דלעולם דרב זביד מודה דאליבא דר"ש במוצא עצמות בפסח חלוצים דבעו שריפה משום דאתזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן ומסתמא לאחר שנעשו נותר חלצינהו ולא משום ספק מצרכינן להו שריפה אלא משום דאיכא חזקה אלימתא ומאי דאוקי לברייתא באוקימתא אחריתי הוא משום דבעי לאוקומי לברייתא אליבא דר"י דהלכתא כוותיה ולדידיה כיון דליכא אומדנא מש"ה אין להצריכה שריפה ולומר דדלמא בתר שנעשו נותר חלצינהו כיון דשימוש מתר לא הוי כי אם מדרבנן ומש"ה אוקי לברייתא באוקימתא אחריתי ולפי זה ר"נ ורב זביד לא פליגי לענין דינא דר"נ מודה לרב זביד דאליבא דר"י עצמות החלוצים לא בעו שריפה מספק ורב זביד מודה לר"נ דאליבא דר"ש בעו שריפה כיון דאיכא אומדנא דשמשו נותר. אלא דר"נ אוקי לברייתא אליבא דר"ש ורב זביד אליבא דר"י, ורש"י שכתב דרב זביד פליג אדר"נ עכ"ל דס"ל דמדלא אוקי לברייתא כאוקימתא דר"נ ואליבא דר"ש ש"מ דס"ל דאף אליבא דר"ש לא בעו שריפה ואף דאיכא חזקה. אבל לשלם דאף לרש"י רב זביד אוקי לברייתא אליבא דר"ע. ולפי מ"ש לדעת הר"ס ניחא טובא דבין לר"נ בין לר' זביד כולהו מוקמי לברייתא אליבא דר"י והלכתא כוותיה אלא דמוצא עצמות חלוצים פליגי דר"נ בעי שריפה מספק ולרב זביד לא בעו. ומכאן יש סיוע לפירש הר"ס דכי היכי דרב זביד הוא אליבא דר"י ה"נ ר"נ הוי אליבא דר"י. ולדעת רש"י והתוס' ר"נ הוא אליבא דר"ש ורב זביד אליבא דר"ע. ונראה דמה שהכריחם לדוחק זה לומר דר"נ אוקי לברייתא כר"ש הוא משום דס"ל דאליבא דר"י אליבא דר"ע לא בעו עצמות חלוצים שריפה מספק כיון דאין שריפתם אלא מדרבנן ומש"ה כתבו דר"נ מוקי לברייתא כר"ש דאיכא אומדנא. ולהר"ס לא נראה בעיניו הכרח זה ובפרש שכתי פירושו שמעתתא רווחא ואזלא. (א"ס עיין עוד מזה בפ"י מהל' קרבן פסח):

יב האורג מלוא הסיט כו'. בסוף תמורה מוקי לה באורגה שלא יהא שוה בכל מקום ורבינו לא חילק. ועיין בפ"ט מהן בכס"מ מהלכות בכורות:

כל

כל הנקברים אפרן אסור. בסוף תמורה (דף ל"ד). ומ"ש וכל הנשרפין של הקדש אפרם מותר חוץ מדשן המזבח וכו'. שם דנשרפים אפרן מותר ומותיב עליה תניא כל הנשרפים אפרם מותר חוץ מאפר אשרה ואפר הקדש לעולם אסור ומשני תניא אפר הקדש אסור בתרומת הדשן דלעולם אסור דתניא ושמו בנחת ושמו כולו שלא יפזר. ופירש"י ושמו כולו וכיון דטעון גניזה אסור בהנאה:

כתב הראב"ד חוץ מדשן המזבח א"א הרמת הדשן עכ"ל. נראה שטעמו לומר שלא אסור אלא דשן שהיה מרים כהן בכל יום ממזבח העולה כדכתיב והרים את הדשן אשר תאכל האש את העולה ושמו אצל המזבח ומפרש טעמא בגמרא וכדפירש"י ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה אינם בכלל זה, ורבינו סובר דילפינן להו מדישון מזבח העולה. ... ורבינו לטעמיה ... וכמבואר בדבריו בסוף הפרק:

כל הנשרפין לא יקברו וכל הנקברין לא ישרפו וכו'. משנה בסוף תמורה שם:

היה מקריב עמו בזבחים וכו'. בפרק הניזקין (דף נ"ד:) ת"ר היה עושה בטהרות א"ל טהרות שעשיתי עמך נתפגלו נאמן אבל א"ל טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו וזבחים שעשיתי עמך ביום פלוני נתפגלו אינו נאמן מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר אביי כל שבידו נאמן רבא אמר דאשכחיה ולא אמר ליה ולא מידי ולבתר הכי אשכחיה וא"ל. ופירש"י כל שבידו נאמן בשעה שמודיעו נאמן ורישא כגון שעודן בידו לטמאן ולפגלן וגבי קרבנות בכהן עובד מיירי כגון שהודיעו בין שחיטה לזריקה ואמר פיגלתי בשחיטה שעדיין בידו לפגלן אבל ביום פלוני שכבר יצאו מידו להו כל כמיניה. רבא אמר אע"פ שאין בידו נאמן וסיפא כגון דאשכחיה מקמי האידנא ולא א"ל והשתא א"ל. והרשב"א כתב הראב"ד פירש דהא דאמר אביי כל שבידו נאמן היינו כל זמן שהוא תחת ידו ואם בשעה שהוא יוצא מתחת ידו [אינו] נאמן. ולענין דינא משמע דהלכה כרבא כדקי"ל הוכחה. אבל הראב"ד פוסק כאביי משום דעובדי דמייתי התם דאתא קמא דרב משמע ליה דאתו כאביי ולפיכך כתב על דברי רבינו א"א כל שבידו נאמן עכ"ל. קשה על רבינו דלא אתי לא כאביי ולא כרבא דאי כאביי ה"ל לפלוגי בין ישנן בידו לאין בידו ואי כרבא ה"ל לפלוגי בין אשכחיה ולא אמר ליה ללא אשכחיה. ואפשר לומר דפסק כאביי דטעמא דנאמן ברישא משום דהוו בידו ולישנא דברייתא הכי דייק דקאמר היה עושה עמו בטהרות ואמר ליה דמדקתני עושה עמו משמע שהיו מסורות בידו ודייק רבינו לכתוב וא"ל נתפגלו ולא כתב וא"ל זבחים שעשיתי עמך נתפגלו כדקתני בברייתא כדי לרמוז יותר על התכיפות לומר דבעודו עושה בזבחים שעדיין הין בידו א"ל נתפגלו וכן נראה מדבריו בפ"א מהלכות תפילין שפוסק כאביי. ונראה שהראב"ד כמפרש דברי רבינו כתב כל שבידו נאמן וע"פ מ"ש דטעמא דפסק כאביי משום דעובדא דרבי אמי דמייתי התם משמע דלא כרבא ודברי רבינו בפ"א מהל' תפילין הכי משמע. ונראה עוד שרבינו אינו מפרש כל שבידו כפירש"י מדסתים לה סתומי אלא כפירוש הראב"ד. ועדיין נשאר לדקדק בדברי רבינו בסיפא למה הצריך ולא סתם וכתב אינו נאמן כלישנא דברייתא ונראה שטעמו משום דקשיא ליה על הך סיפא דקתני אינו נאמן מדמשמע בקידושין פרק האומר (דף ס"ה) דבין לאביי בין לרבא אם א"ל ע"א נטמאו טהרותיך והלה שותק נאמן ואע"ג דאינו בידו, וניחא ליה דהתם מיירי כשהוא נאמן לו. ומ"ש ואם לאו שורת הדין שאינו נאמן וכו' נראה שטעמו מדאמרינן בפ' הניזקין ההוא דאמר לחבריה טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו אתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה שורת הדין אינו נאמן אמר לפניו רבי אסי רבי אתה אומר כן הכי אמר ר' יוחנן משום ר' יוסי מה מעשה שהתורה האמינתו היכן האמינתו אמר ר' יצחק בר ביסנא כה"ג ביה"כ יוכיח דכי אמר פיגול מהימן ומנא ידעינן והא כתיב וכל אדם לא יהיה באהל מועד אלא לאו משום דמהימן וכו' ודילמא דחזיניה בפספס קשיא, ומדאמר שורת הדין אינו נאמן משמע דה"ק הרוצה לנהוג כפי הדין אינו נאמן אבל הרוצה להחמיר לעצמו הרי זה משובח ועוד דר' יוחנן אמר משום ר' יוסי מה מעשה שהתורה האמינתו ואע"ג דאסיקנא בקשיא מכ"מ יש לחוש לו לומר שהמחמיר על עצמו הר"ז משובח. אחר שכתבתי כל זה מצאתי לרבינו שכתב בסוף הל' מטמאי משכב ומושב כדברי רבא ולכן נ"ל שרבינו מפרש דאביי ורבא לא פליגי לענין דינא אלא בפירושא דברייתא היכי מייתבא שפיר טפי ולכך כתב רבינו דברי שניהם וסמך כאן על מ"ש שם ושם סמך על מ"ש כאן:

יג כל הנקברין אפרן אסור. וכל הנשרפין של הקדש אפרם מותר *חוץ מדשן המזבח החיצון והפנימי ודישון המנורה:

יד כל הנשרפין לא יקברו. וכן כל הנקברים לא ישרפו. שאע"פ שהוא מחמיר בשריפתו הרי הקל באפרן. שאפר הנקברים אסור:

טו היה מקריב עמו בזבחים ואמר לו נתפגלו. עושה עמו בטהרות ואמר לו נטמאו. *נאמן. לא נחשדו ישראל על כך. אבל אם אמר לו זבחים שהקרבתי לך באותו היום נתפגלו. ואותן הטהרות נטמאו. אם היה נאמן לו סומך על דבריו. ואם לאו שורת הדין שאינו נאמן והרוצה להחמיר על עצמו הרי זה משובח:

השגת הראב"ד

*חוץ מדשן המזבח. א"א הרמת הדשן:

השגת הראב"ד

*נאמן. א"א כל שבידו נאמן:

סליקו להו הלכות פסולי המוקדשין בס"ד

סליקו להו הלכות פסולי המוקדשין בס"ד

משנה למלך

כל הנקברין אפרן מותר כו'. מה שכתב מרן והמבואר בדבריו בסוף פרק. הוא בסוף פרק ג' מהלכות מעילה:

טו היה מקריב עמו בזבחים כו'. עיין בתוספתא פ"ב דתרומות ועיין במ"ש רבינו בסוף פרק י"ב מהלכות מעשר:

סליקו להו הלכות פסולי המוקדשין בס"ד:

הלכות עבודת יום הכפורים

מצות עשה אחת.

והיא שיעשה מעשה יום הכפורים כולו על הסדר כמו שכתוב בפרשת אחרי מות. הקרבנות. והוידויין. ושילוח השעיר. ושאר העבודות:

וביאור מצוה זו בפרקים אלו:

פרק ראשון

כסף משנה

[פ]ק א א ביום הצום מקריבין תמיד בשחר וכו'. מפורש בתורה פ' אחרי מות ופרשת פנחס. ומ"ש ואיל הבא משל צבור האמור בפרשת אחרי והוא האיל האמור בחומש הפקודים. בפ' בא לו (דף ע':) פלוגתא דרבי ור' [אלעזר] בר"ש דרבי סבר אחר הוא ור' אלעזר בר"ש סבר אחד האמור בפרשת אחרי [ו]אחד האמור בחומש הפקודים ופסק כרבי [ד]הלכה כרבי מחבירו ועוד דאמריק כותי:

לחם משנה

פ"א א ואיל הבא משל ציבור וכו'. נ"ל דהא"ש דוהוא האיל מיותר ונ"ל הוא האיל האמור בחומש הפקודים והוא גזרת הלשון ופירושו כך שהרגיש הרב על דבריו הראשונים דאיך לא מנה שני אילים בקרבן ציבור ולזה תירץ דהאיל האמור בשתי הפרשיות אחד וזהו אומרו הוא האיל אבל לגירסא והוא האיל אין גזרה בלשונו כלל:

א ביום הצום מקריבין תמיד בשחר ותמיד בין הערבים כסדר כל יום ויום. ומקריבין מוסף היום פר ואיל ושבעה כבשים כלם [עול]ות. ושעיר חטאת נעשה בחוץ והוא נאכל לערב. ועוד מקריבין יתר על מוסף זה. פר בן בקר לחטאת והוא נשרף. [ואיל] לעולה. ושניהם משל כהן גדול. ואיל הבא משל צבור האמור בפרשת אחרי מות. **והוא האיל האמור בחומש הפקודים** בכלל הקריבין

משנה למלך

א ושניהם משל כ"ג כו'. פס"ק דשבועות תניא אשר לו יכול לא יביא ואם הביא כשר ת"ל שוב אשר לו הכתוב שנה עליו לעכב והכי איתא בפ"ס דיומא (דף נ"א) ולא ידעתי למה השמיט רבינו דין זה:

עבודת

ב הקריבין ביום זה וגו' לאפוקי שעיר המשתלח דאינו קרב. על מ"ש הרב בעל כ"מ ז"ל בשם הריטב"א ז"ל שכתב רבינו ז"ל שאין חובה בכהן גדול אלא בעבודת היום ממש אבל תמידין ועבודות של כל יום כשרות בכהן הדיוט אלא דמצוה בכהן גדול קשה דבהוריות (דף י"ב) וביומא בברייתא הזכירו הילוקים אשר בין כ"ג לכהן הדיוט והד מינייהו שעבודת יוה"כ אינה כשירה אלא בכ"ג ובשלמא להנהו דמפרשי דברייתא כל עבודת יוה"כ קאמרה אפילו תמידין של כל יום ניחא דמני בברייתא כל חלוקים שבין גדול להדיוט אבל לרבינו ז"ל דמפרש דברייתא דקאמרה עבודת יוה"כ אינה כשרה לא איירי אלא בעבודת היום ממש דבתמידין לא שייך לומר אינה כשרה דבדיעבד כשרה היא בכהן אחר א"כ אמאי לא מני חילוק אחר אשר בתמידין של כל יום דבכהן הדיוט בדיעבד כשרה ובכהן גדול לכתחילה. וי"ל כיון דמני מעלה בעבודה בענין עבודת היום דהיא מעלה יתירה דבהדיוט אפי' בדיעבד פסולה ובכהן גדול אפי' לכתחילה כשרה א"כ המעלה של שאר עבודות שהיא קטנה דבכהן הדיוט בדיעבד כשרה ובגדול לכתחילה כשרה לא הוצרך לשנותה כיון ששנה המעלה הגדולה:

ג אלא עבודתו מחנכתו וכו'. קשה קצת דבפ"ק דיומא איתא שם (דף י"ב) דבאבנט מחנכין אותו אלא מפני שהקשו שם הניחא למ"ד אבנטו של כ"ג זהו אבנטו של כהן הדיוט אלא למ"ד אבנטו של כהן גדול לאו אבנטו של כהן הדיוט מאי איכא למימר והוצרך שם רב פפא לתרץ עבודתו מחנכתו. ורבינו ז"ל כיון דפסק בהלכות כלי המקדש ריש פרק שמיני דאבנטו של כהן גדול ושל כהן הדיוט שוים דשניהם מכלאים א"כ למה הוצרך לומר כאן דעבודתו מחנכתו, אלא שי"ל שסובר רבינו ז"ל דרב פפא דאמר הכי והביא ראיה מהברייתא אפי' למ"ד אבנטו של כהן גדול ושל כהן הדיוט שוים אמר הכי דאין צריך חינוך האבנט דעבודתו מחנכתו:

והשני עובר וכו'. יש ספרי רבינו כתוב עובד בכל מצות כהונה ובספרים של הר"ב כ"מ כתוב והשני עובד וכל מצות כהונה עליו וכבר פי' דברי רבינו ז"ל הרב בעל כ"מ ז"ל ולפי פירושו צריך לומר דעובד דקאמר רבינו ז"ל לא לכתחילה הוא אלא שאם עבד עבודתו כשרה וזהו לשון עובד. ולפי הגירסא האחרת יש ליישב לשון רבינו ז"ל דה"ק עובד הוא כאילו היה בכל מצות כהונה גדולה כלומר דכל מצות כהונה גדולה עליו, ויש גורסים עובר בריש כלומר עובר בלאו דלא יפרוס ולא יפרע משום לאוי כהונה גדולה:

ה ומטיב את הנרות וכו'. אוקמה אביי בפ"ק דיומא היינו הטבת שתי נרות דאילו הטבת חמש נרות קודם קטורת היו והיכי קאמר קטורת ברישא ורבינו ז"ל לא פירש וסתם כלשון המשנה:

בכלל המוסף. והוא הנקרא איל העם. ועוד מביאין משל צבור שני שעירי עזים. אחד קרב חטאת והוא נשרף. והשני שעיר המשתלח. נמצאו כל הבהמות הקרבים ביום זה חמש עשרה. שני תמידין. ופר. ושני אילים ושבעה כבשים כולם עולות. ושני שעירים חטאת אחד נעשה בחוץ ונאכל לערב והשני נעשה בפנים ונשרף. ופר כהן גדול לחטאת והוא נשרף:

ב עבודת כל חמש עשרה בהמות אלו הקריבין ביום זה אינה אלא בכהן גדול בלבד. אחד כהן המשיח בשמן המשחה או המרובה בבגדים. ואם היתה שבת אף מוסף שבת אין מקריב אותו אלא כהן גדול. וכן שאר העבודות של יום זה כגון הקטרת הקטורת של כל יום והטבת הנרות הכל עשוי בכהן גדול נשוי שנאמר וכפר בעדו ובעד ביתו זו אשתו:

ג [א]שבעת ימים קודם ליום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכתו שבמקדש ודבר זה קבלה ממשה רבינו. ומפרישין אותו מאשתו כל שבעת ימים אלו שמא תמצא אשתו נדה ונמצא טמא שבעת ימים ואינו יכול לעבוד. ומתקינין לו כהן גדול אחר שאם יארע בזה פיסול יעבוד האחר תחתיו. בין שאירע בו פיסול [ב]קודם תמיד של שחר בין שאירע בו פיסול אחר שהקריב קרבנו זה שנכנס תחתיו אינו צריך חינוך אלא עבודתו מחנכתו ומתחיל מעבודה שפסק בה הראשון. עבר יום הכפורים הרי הראשון חוזר לעבודתו והשני עובר וכל מצות כהונה גדולה עליו אלא שאינו עובד ככהן גדול ואם עבד עבודתו כשירה. ואם מת הראשון זה השני מתמנה תחתיו:

ד בשבעת ימים אלו מזין עליו מאפר הפרה בשלישי להפרשתו ובשביעי שהוא ערב יום הכפורים שמא נטמא במת ולא ידע. ואם חל יום שבת בשלישי או בשביעי שלו דוחין את ההזייה:

ה כל שבעת הימים מרגילין אותו בעבודות. זורק את הדם ומקטיר את הקטרת ומטיב את הנרות ומקטיר איברי תמיד על המזבח כדי שיהיה רגיל בעבודה ביום הכפורים. ומוסרין לו זקנים מזקני בית דין וקוראים לפניו ומלמדין אותו עבודת היום וסידורה ואומרין לו אישי כהן גדול קרא אתה בפיך שמא שכחת או שמא לא למדת דבר זה. וערב יום הכפורים בשחרית היו מעמידין אותו בשערי המזרח ומעבירין לפניו פרים ואילים וכבשים כדי שיהיה מכיר ורגיל בעבודה:

ו [ג]כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל ומשקה. ערב יום הכפורים עם חשיכה לא היו מניחין אותו לאכול הרבה שהמאכל מביא את השינה. ולא היו מניחין אותו לישן שמא יראה קרי. ולא היו מאכילין אותו דברים המרגילין לשכבת זרע כגון ביצים וחלב חם וכיוצא בהן:

ז בימי בית שני צץ המינות בישראל. ויצאו הצדוקין מהרה יאבדו שאינן מאמינין בתורה שבעל פה. והיו אומרין שקטרת של יום הכפורים מניחין אותה על האש בהיכל חוץ לפרוכת וכשיעלה עשנה מכנים אותה לפנים לקדש הקדשים. הטעם. זה שכתוב בתורה כי בענן אראה על הכפרת אמרו כי הוא ענן הקטורת. ומפי השמועה למדו חכמים שאין נותן הקטרת אלא בקדש הקדשים לפני הארון. שנאמר ונתן הקטרת על האש לפני ה'. ולפי שהיו חוששין בבית שני שמא כהן גדול

א סמ"ג עשין רס: ב שם: ג שם:

כתם דר"מ ור"א סברי כוותיה. ומ"ש והוא נאכל לערב. משנה בפ' שתי הלחם (דף
ב עבודת כל ט"ו בהמות אלו וכו'. בפ"ק דיומא (דף ל"ב:) ובהוריות (דף י"ב) כל
יוה"כ אינם כשירות אלא בכ"ג. ומ"ש ואחד כהן המשוח בשמן
או המרובה בבגדים. הכי משמע במשנה פירקא בתרא דהוריות (דף י"א) והכי הית
בהדיא בדף י"ב. ומ"ש ואם היתה ש
מוסף שבת אין מקריב אותו אלא כ"ג:
וכן שאר הקטורת של יום זה וכו'
הנרות הכל עשוי בכ"ג. נראה דמשמע ל
מדתנן בריש יומא (דף י"ד) כל שבעת
הוא מקטיר את הקטרת ומטיב את
והיינו כדי שיהא מלומד לעשותם ב
כתב הריטב"א בפ"ק דיומא בשם ה
דמדאורייתא אין חובה בכ"ג
בעבודת היום ממש אבל תמידין ועבוד
כל יום כשירות בכהן הדיוט אלא דמצו
ור"ם כתב דאפי' תרומת הדשן שהיתה
לילה אינה כשירה אלא בכ"ג ולדעת
והרז"ה אין פייסות ביוה"כ לפי שכל
בכ"ג אבל הגאונים בפיוטיהם הזכירו
ביוה"כ לכן כתב הרמב"ן בספר המ
דאף ביוה"כ היו פייסות אחד לתרומת
והשני מי מדשן מזבח הפנימי והמנורה
עבודה הם ונעשים בכהן הדיוט
המערכות ושני גזרי עצים הכל נעשה
הדיוט שהם מכשירי עבודה. ה"נ מי
מחתה למזבח פנימי להקטיר וכ"ג מקבי
מוליך המחתה גחלי אש עכ"ל: ומ"
שנאמר וכפר בעדו ובעד ביתו. משנה
יומא:

ג שבעת ימים קודם ליוה"כ מפריש
וכו'. משנה בריש יומא.
ומפרישין אותו מאשתו כל שבעת ימי
שמא תמצא אשתו נדה וכו'. שם
בגמרא. ומ"ש ומתקינין לו כהן אחר
יארע בו פיסול וכו'. שם במשנה
בין שאירע בו פיסול קודם תמיד של
וכו' אינו צריך חינוך אלא ע
מחנכתו וכו'. שם (דף י"ב) פלוגתא ד
ופסק כרב פפא משום דברייתא מסייע
ומ"ש ומתחיל מעבודה שפסק בה ראשון
משמע שם לרב פפא: עבר יום הכ
וכו'. שם (דף י"ב:) ת"ר אירע בו
ומינו אחר תחתיו ראשון חוזר לעבודתו
מצות כהונה גדולה עליו דברי ר"מ ר'
אומר ראשון חוזר לעבודתו שני אינו ר
לכ"ג ולא לכהן הדיוט וכו' כ"ג משום
כהן הדיוט משום מעלים בקדש ולא מ
אמר רבה בר בר חנה אמר ר"י הלכה
יוסי ומודה ר' יוסי שאם עבר ועבד ע
כשירה וכו' ואם מת ראשון שחוזר לעב
ויש לתמוה על רבינו שפסק כר' יוסי ולא
מלמינקט לישנא דר"מ והוי כמזכי שטרי
סרי. וי"ל דלישנא דכל מצות כהונה
עליו כולל שני דברים אחד שהוא עובד
שני שהוא אסור בדברים שכ"ג אסור בה
יוסי לא פליג עליה אלא במאי דאמר
עובד בכ"ג אבל במאי דאמר דאסור בה
שכ"ג אסור בהם מודה דהא מדינא
בכ"ג הי לאו משום איבה. ואכתי איכא
למה השמיט רבינו שאינו ראוי לכהן
וי"ל דמ"ש כל מצות כהונה גדולה עליו
ד בשבעת ימים אלו וכו'. בפ"ק
(דף ח') תניא אחד כ"ג
יוה"כ ואחד שורף את הפרה מזין על
שבעה וכו' דברי ר"מ ר' יוסי אומר [אין
עליו אלא] שלישי ושביעי בלבד ר' חנינ
הכהנים אומר כהן השורף את הפרה
עליו כל שבעה כ"ג ביום הכפורים אי

עליו אלא שלישי ושביעי (בלבד) וכיון דר' יוסי ור' חנינא סברי בשל יום הכפורים בשלישי ובשביעי הלכתא כוותייהו ובלאו הכי הא קי"ל דהלכה כר' יוסי לגבי ר"מ. ומ"ש חל שבת בשלישי או בשביעי שלו דוחין את ההזייה. שם:

ה כל שבעת ימים מרגילין אותו בעבודות וכו' עד מתעסקין עמו עד שיגיע זמן שחיטה. במשנה פ"ק דיומא (דף י"ד):

ומ"ש

משנה למלך

ב עבודת כל ט"ו בהמות אלו כו'. מ"ש מרן בשם הרמב"ן דאף ביוה"כ היו פייסות אחת לתרומת הדשן והשני מי מדשן כו'. עיין במ"ש התוספות פרק ט' דזבחים (דף ז"מ:) ד"ה מ.ו.ש לג

כסף משנה

ש לא היו שוחטין עד שמכירים שעלה עמוד השחר בודאי וכו'. משנה בפ"ג דיומא (דף כ"ח) ופ"ג דתמיד (דף ל'):

א כל מעשה התמידין והמוספין וכו'. בפ"ג דיומא (דף ל"א ל"ב):

ש כל עת שישנה הבגדים וכו'. שם: ומ"ש כיצד בתחלה פושט בגדי חול שעליו וטובל וכו' עד עם החביתין ... משנה שם: כתב הראב"ד ומטיב ...רות וכו'. א"א אמת כך הוא לשון ... וכו'. כוונת הראב"ד שהוא סבור ... בהטיבו את הנרות אינו הדלקת הנרות ...בינו בפרק שלישי מתמידין ומוספין ...ת הנרות היינו דישון ותיקון הפתילות ... וכבגרת האהרונים שנתבאר בתשובות ... סימן ש"ע שהם סוברים שלא היה ...נרות אלא בין הערבים בלילה ובבקר היה ...א מדליקן זולת נר המערבי שלא היה ...בקר לפי שצריך שיהיה דולק תמיד ...בים היה מטיבו ומדליקו ועליו קתני ...את הנרות. ורבינו סבור שגם בבקר ...ליק הנרות דבהטיבו היינו בהדליקו ...פ"ג מתמידין ומוספין וא"כ בין הערבים ...ם לדשן ולתקן ולהדליקן ולדידיה אתי ...שנא דמתני' דקתני בין הערבים ומטיב ...ת כליפנא דכתיב בבקר בהטיבו את ... ומ"ש ומקריב הפר ושבעה כבשים של ...וס. במשנה פרק בא לו (דף ע') ... דתנאי ופסק כר"ע. ומ"ש ואח"כ ...דיו ורגליו וכו' עד ולובש בגדי חול ... מבואר במשנה מפ"ג דיומא עד סוף פ' שביעי:

לחם משנה

ז היו משביעין אותו וכו'. בפ"ק דיומא אמרו במשנה מסרוהו זקני ב"ד לזקני כהונה והעלוהו בבית אבטינס והשביעוהו וכו' ואמרו שם ללמדו חפינת הקטורת כלומר שזקני ב"ד מסרו לו לזקני בית אבטינס שילמדוהו חפינת הקטורת. וי"ל על רבינו ז"ל למה לא הזכירו וי"ל דכיון שכתב למעלה כל שבעת הימים מרגילין אותו בעבודות ודאי דהיו מלמדין לו זאת ג"כ שהרי זו היא עבודה קשה שבמקדש וכדכתב רבינו ז"ל לקמן בפ"ד. וא"ת אמאי רבינו ז"ל בפ' ה' מהל' בית הבחירה כשכתב שם שמונה לשכות היו בעזרת ישראל וכתב לשכה כ"ג למה לא כתב שם ע' לשכות דשתי לשכות היו לו לכ"ג כדאמר שם רב פפא בגמ' אחת לשכת פרהדרין ואחת לשכת בית אבטינס שמלמדין לו חפינה שם. וי"ל דאותה לשכת בית אבטינס היינו הלשכה שעושין שם הקטורת והיא הנקראת בית אבטינס וכבר הזכירה רבינו ז"ל בפ"ה מהלכות בית הבחירה בית אבטינס וביה הניצן היו עליות וכו' ומ"ש רב פפא בגמ' הוא שאותו בית אבטינס היה מיוחד לכ"ג ללמוד שם חפינת הקטורת אבל לא שיהיה לכהן לשכה מיוחדת שם ללמוד חפינת הקטורת. זה נראה דעת רבינו ז"ל. אבל אין לומר דרבינו ז"ל אזיל לטעמיה שכתב בפירוש המשנה וז"ל היו מוליכין אותו לעליית בית אבטינס ללמדו חפינת הקטורה וזה לדעת האומר שהוא מעבודות קשות שבמקדש ועוד נבאר בתחלת מנחות כי אין הדבר כן אלא כמו שאמרו שם מלא חפניו כדחפני אינשי ע"כ וכיון דרבינו ז"ל סובר דלימוד החפינה דמתניתין הוי דלא כהלכתא לכך לא הזכירו כאן בחיבור וכן בפ"ה מהל' בית הבחירה לא הזכיר לשכה ללמוד חפינה מפני שהוא סובר שדברים אלו דלא כהלכתא ולא היה לו לשכה לכ"ג ללמוד החפינה. דזה ודאי א"א דכבר כתב רבינו ז"ל בפ"ד מהלכות אלו שהחפינה היא עבודה קשה שבמקדש. ומ"ש בפירוש המשנה דבריו תמוהים בעיני בכמה אנפי חדא דחפינה הנזכרת בפ"ק דיומא שמלמדין אותו היינו חפינה שעושה כהן גדול בפנים והחפינה שאמר ר"פ במנחות פשיטא לי מלא חפניו כדחפני אינשי היינו החפינה שמבחוץ ולא אמרו שהיא קשה אלא החפינה שבפנים וכדאמרו בברייתא פ' הוציאו לו (דף מ"ט) ואיך דימה רבינו ז"ל הנושאים. וגם מ"ש כיוצא בזה בענין קמיצה דנדחו דברי האומר דהיתה עבודה קשה דבריו תמוהים הם וכדכתב הרב בעל כ"מ בהלכות מעשה קרבנות פי"ב ע"ש. ועוד קשה כיון דהך לימוד דחפינה הוי דלא כהלכתא משום דר"פ אמר בסוף מנחות מלא חפניו כדחפני אינשי א"כ איך אמר ר"פ בפ"ק דיומא שתי לשכות היו לו לכהן גדול ואחת מהם ללמוד חפינה הא לדבריו אין החפינה עבודה קשה וקשו דברי רב פפא אהדדי וצ"ע. וא"ת למה כתב רבינו ז"ל בפ"ה מהל' בית הבחירה דלשכת פרהדרין היה בצפון הא בפ"ק דיומא מספקא לן ואדרבה אמרי' התם מסתברא בדרום קאי ואע"ג דדחינן להך מסתברא מ"מ מידי ספיקא לא נפקא. ויש לומר דסובר (ואומר) רבינו דכיון דכשדוחה המסתברא דחי ליה בהכרח דקאמר דאי לא קימא הכי ליעבדינהו לתרוייהו בהדי הדדי וכו' משמע דקושטא הוי כמו הדהיס ובודאי בצפון קאי ובעי למפרחיה לכ"ג:

משנה תורה

גדול זה נוטה לצד מינות. היו משביעין אותו ערב יום הכפורים ואומרים לו אישי כהן גדול אנו שלוחי בית דין ואתה שלוחנו ושליח בית דין. משביעין אנו עליך במי ששכן את שמו בבית הזה שלא תשנה דבר שאמרנו לך. והוא פורש ובוכה על שחשדוהו במינות. והן פורשין ובוכין לפי שחשדו למי שמעשיו סתומין שמא אין בלבו כלום: **ח** [א]כל לילי יום הכפורים כהן גדול יושב ודורש אם היה חכם. ואם היה תלמיד דורשים לפניו. [ב]אם היה רגיל לקרוא קורא ואם לאו קורין לפניו. כדי שלא יישן. ובמה קורין לפניו. בכתבי הקדש. בקש להתנמנם [ג]פרחי לויה מכין לפניו* באצבע צרדה. ואומרים לו אישי כהן גדול עמוד והצטנן מעט על הרצפה כדי שלא תישן. ומתעסקין עמו עד שמגיע זמן שחיטה. ולא היו שוחטין עד שמכירין שעלה עמוד השחר בודאי שמא ישחטו בלילה:

פרק שני

א כל מעשה התמידין והמוספין של יום זה כהן גדול עושה אותן והוא לבוש בבגדי זהב. ועבודות ...ודות ליום זה בבגדי לבן. ועבודה המיוחדת ליום זה היא מעשה הפר של כהן גדול. ...השעירים שאחד מהן שעיר המשתלח. והקטרת הקטורת בקדש הקדשים. כל אלו ...' לבן הם נעשים: **ב** כל עת שישנה הבגדים ויפשוט בגדים ולובש בגדים אחרים ...טבילה. שנאמר ופשט את בגדי הבד ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש ...גדיו. וחמש טבילות ועשרה קידושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום. כיצד בתחלה ... בגדי חול שעליו וטובל ועולה ומסתפג ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו. ושוחט תמיד ומקטיר קטורת של שחר של כל יום *ומטיב ...נרות ומקטיר איברי התמיד עם החביתין והנסכים ...ב הפר ושבעה כבשים של מוסף היום. ואחר כך ...ן ידיו ורגליו ופושט בגדי הזהב וטובל ועולה ...פג ולובש בגדי לבן. ומקדש ידיו ורגליו ועובד עבודת היום כל הוידויים עם ...לה וזריקת הדמים בפנים והקטרת הקטורת בקודש הקדשים. ומוסר השעיר למשלחו ...ל. ומוציא אימורי הפר והשעיר הנשרפים ומוסר שארן לשריפה. ואחר כך מקדש ...רגליו ופושט בגדי לבן וטובל ועולה ומסתפג. ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו. ...ב שעיר חטאת של מוסף היום ואילו ואיל העם. והם עולות. ומקטיר אימורי פר ...' הנשרפין. ומקריב תמיד של בין הערבים. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי ... וטובל ועולה ומסתפג ולובש בגדי לבן. ומקדש ידיו ורגליו. ונכנס לקדש ...ים. ומוציא משם את הכף ואת המחתה. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי ... וטובל ועולה ומסתפג. ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו. ומקטיר קטרת של ...ערבים של כל יום ומטיב את הנרות בין הערבים ומקדש ידיו ורגליו. ופושט בגדי זהב

השגת הראב"ד

*ומטיב את הנרות וכו'. א"א אמת כך הוא לשון המשנה אבל לא היה בין הערבים הטבה אלא לנר המערבי בלבד שהיה דולק מערב לערב:

א סמ"ג שם: ב סמ"ג כתב פרחי כהונה: *ס"א אותו, ועי' מש"ל:

כסף משנה (המשך)

...בי הקדש וכו'. במשנה פ"ק אמרו ובמה קורין לפניו באיוב ובעזרא ובדברי הימים. ופירש"י ז"ל שהם דברים ממשיכין את הלב. זכריה בן קבוטל אומר הרבה פעמים קריתי לפניו בדניאל וא"כ היה לו לרבינו ז"ל לפרש אלו כתבי הקדש דוקא דמשמע דהם מושכין את הלב ולא אחרים:

...ב ומוציא משם כף ומחתה וכו'. נפל מחלוקת בין רבינו ורש"י ז"ל בענין הכף והמחתה דלרש"י ז"ל בפרק שלישי דיומא הכף והמחתה מפסיק בין אילו ואיל העם לתמיד של בין הערבים ולרבינו ז"ל היה אחר התמיד של בין הערבים וכן כתב רש"י ז"ל בפירוש החומש והרמב"ן ז"ל הסכים לדעת רבינו ז"ל. והאמת דלרש"י ...יע לו סברייתא דפ"ג (דף ל"ב) דקאמרה וחמש עבודות הן תמיד של שחר בבגדי זהב וכו' כף ומחתה בבגדי לבן תמיד של בין הערבים בבגדי זהב ע"כ. הרי בהדיא ... ומחתה ואח"כ תמיד של בין הערבים ועוד שאמרו שתמיד של בין הערבים עבודה מחולקת משמע כדברי רש"י ז"ל דתמיד של בין הערבים לחוד אחר כף ומחתה וזו ...ייתא השניה בת"כ שכתב הרמב"ן ז"ל בפירוש התורה דמסייעא לרש"י ז"ל ובתורת כהנים מפורשת יותר. ועוד יש סיוע לרש"י ז"ל מסדר הכתוב דמשמע דובא אהרן ...את כף ומחתה אחר כל המעשה הנזכר בפרשה הוי אבל לרבינו אינו אחר זה אלא אחר תמיד של בין הערבים שלא נזכר בפרשה, וזה דקדק רש"י ז"ל בפירוש החומש שכתב וסדר ... וכו'. ולרבינו ז"ל יש ראיות אחרות והם דברי הירושלמי שהזכיר הרמב"ן ז"ל שם וסדר המשנה שאמרה נכנס להוציא את הכף ואח"כ נכנס להקטיר את הקטורת של בין ...משמע דהוא אחר המחתה. ועוד יש סיוע לרבינו ז"ל מר"ע דתוספתא שהזכירו שם ואח"כ אימורי חטאת ואח"כ תמיד של בין הערבים ולדברי רש"י ז"ל קשה דאין תמיד של

משנה למלך

...אותו באצבע צרדה וכו'. במתני' תנן מכין לפניו ועיין בכתבי מהרי"א סי' קנ"ד (א"ס עיין בס"ש הרב המחבר פ"א מה' בית הבחירה הלכה י"ב):

וטובל ועולה ומסתפג. והנה ספוג זה הוזכר בגמרא במקומות הרבה וכל שמזכיר טבילת כ"ג קתני עלה ומסתפג ולא ראיתי למפרשים אם ספוג זה הוא חיוב או אורחא דמלתא נקט דמסתמא כל שטובל מסתפג לאחר טבילה. ומדברי רבינו דקאמר ומסתפג משמע דחיובא הוא. ונראה דחיוב זה הוא משום דקי"ל דאפי' נימא אחת או עפר אם היתה בין בשר לבגד הרי זו חציצה ועבודתה פסולה וכמ"ש רבינו בפ"י מהל' כלי המקדש הל' ו'. ולפי זה יש לחוש שמא בטבילה נדבק בבשרו מעפרירות המים נימא או עפר ומש"ה חייב לספספג אחר טבילה ואף דנימא דאין לחוש גם

זהב ולובש בגדי חול ויוצא: **ג** כל הטבילות האלו והקידושין כולן במקדש שנאמר ורחץ את בשרו במים במקום קדוש. חוץ מטבילה ראשונה שהוא רשאי לטבול אותה בחול שאינה אלא להוסיף כוונתו. שאם יזכור טומאה ישנה שבידו יפרוש ממנה בטבילה זו לשמה. וכל כהן שלא טבל בין בגדים לבגדים או שלא קדש בין בגד לבגד ובין עבודה לעבודה ועבד. עבודתו כשירה: **ד** היה כהן גדול זקן או חולה מלבנין עששיות של ברזל באש מבערב מטילין אותן במים כדי להפיג צינתן שאין שבות במקדש. או מערבין מים חמין במי[...] עד שתפיג צינתן: **ה** בכל יום כהן גדול מקדש ידיו ורגליו מן הכיור כשאר הכהנים [...] מקדש מקיתון של זהב משום כבודו. בכל יום הכהנים עולים במזרחו של כבש [...] במערבו והיום עולים באמצע ויורדין באמצע לפני כהן גדול כדי להדרו. בכל יום מ[...] במחתה חותה במחתה של כסף ומערה האש למחתה של זהב והיום חותה כה[...] במחתה של זהב ובה נכנס להיכל, שלא ליגעו בתוספת עבודה. וכן מחתה של [...] מחזקת ארבעה קבין ושל היום *שלשה קבין ובכל יום היתה כבידה והיום קלה. ו[...] ידה קצרה. והיום ארוכה כדי להקל על כהן גדול שלא ייגע. בכל יום ויום היו על [...] שלש מערכות של אש והיום היו שם ארבע. מוסיפין מערכה כדי להדר המזבח ו[...]

ו זה שנאמר בתורה וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל. מפי השמועה [...] שזה וידוי דברים. נמצאת למד שהוא מתודה ביום זה שלשה וידויים. אחד על ידי [...] תחילה. וידוי שני על ידי עצמו עם שאר הכהנים. ושניהם על פר החטאת אשר לו. ו[...] שלישי על ידי כל ישראל על שעיר המשתלח. ומזכיר את השם בכל וידוי מה[...] פעמים. כיצד הוא אומר אנא השם חטאתי עויתי ופשעתי לפניך אנא השם כפר נא ל[...] ולעוונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי וכו' שנאמר כי ביום הזה יכפר לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. הרי שלש פעמים הזכיר את השם. וכ[...] וידוי

*[פירוש לי איך לא כתב ג"כ בכל יום סיתה גלדה עבה וסיום דקה דאלת"ס הוו להו סרתי דסתרי אדדדי דא וכב וזו כסף וקב אתא [...] לככדות ולאריכות היד]:

כסף משנה

ג כל הטבילות האלו והקידושין כולן במקדש וכו'. משנה בפ"ג דיומא. [...] אלא להוסיף כוונתו וכו'. ס"ג דיומא (דף ל') בברייתא פלוגתא דרבנן [...] ופסק כר"י: וכל כהן שלא טבל וכו'. שם:

ד היה כ"ג זקן או חולה וכו'. משנה וברייתא שם (דף ל"א ע"ב):

ה בכל יום כ"ג מקדש ידיו ורגליו וכו' עד שלא ייגע. שם דיומא (דף מ"ג): בכל יום ויו[...] המזבח וכו'. פלוגתא דתנאי משנה כר' יוסי:

ו זה שנאמר בתורה וכפר בעדו [...] השמועה למדו שזה וידוי [...] ברייתא בפ"ג דיומא (דף ל"ו). ומ[...] שהוא מתודה ביום זה ג' וידויים [...] שם:

לחם משנה

של בין הערבים אמר אימורי חטאת דכף ומחתה מפסיק. וככר הרגיש רש"י ז"ל קושיא זו. ועוד סיוע לרבינו ז"ל מהמשנה שאמרה ושעיר הנעשה בחוץ היו קרבין עם תמיד של בין הערבים ולרש"י ז"ל קשה דתמיד של בין הערבים לא היה קרב עמו שום דבר והתוס' ז"ל הקשו לרש"י קושיא זו ופירשו דאימורי חטאת היו קרבים עם תמיד של בין הערבים ודהקו הרבה בפירוש המשנה בדיבור המתחיל ואח"כ שעיר הנעשה בחוץ. ולפירוש רבינו ז"ל ניחא דשעיר הנעשה בחוץ ואימורי חטאות היו עם תמיד של בין הערבים ומפני שנסתייע רבינו ז"ל מכל זה אפשר שריתק אותה הברייתא שהזכרתי למעלה שמסייעת לרש"י ז"ל. ואמ"ת קך דתנא דבי שמואל ר"א אומר וילא ועשה אילו ואיל העם ואימורי חטאת אבל פר העולה וכו' מאי אבל לדברי רבינו ז"ל הא אילו ואיל העם עם תמיד של בין הערבים הים קרב וכולם היו נקרבים יחד אילו ואיל העם ואימורי חטאת ופר העולה ושבעה כבשים ותמיד של בין הערבים לר"א בשלמא לרש"י ז"ל דכף ומחתה מפסיק בין אילו ואיל העם לתמיד של בין הערבים ניחא. וי"ל דרבינו ז"ל אינו גורס אבל פר העולה ושבעה כבשים כו' אלא ופר העולה ושבעה כבשים כגירסא שכתבו התוס' ז"ל בשם יש ספרים ולדברי רבינו ז"ל ליכא לאקשויי מה שהקשו התוס' דא"כ היכא למבעי עלה כמו אמתני' דכיון דאין שם הפסק אלא כולם נקרבים יחד עם תמיד של בין הערבים תו ליכא בעיא. אבל התוס' הקשו כן לפי פירושם שהם מפרשין כפירש"י ז"ל דכף ומחתה מפסיק בין אילו ואיל העם לתמיד של בין הערבים ולהכי ליכא למיבעי פר העולה אי קרב עם אילו ואיל העם או עם תמיד של בין הערבים. ולרש"י ז"ל בפירוש החומש הסכים למ"ש בגמרא דכף ומחתה מפסיק בין אילו ואיל העם לתמיד של בין הערבים אלא שדבריו שם המוהים שכתב בפ' אחרי מות וזהו סדר העבודות תמיד של שחר בבגדי זהב ועבודות פר ושעיר הפנימיים וקטרת של מחתה בבגדי לבן ואילו ואיל העם ומקצת המוספין בבגדי זהב והוצאת כף ומחתה בבגדי לבן ושירי המוספין ותמיד של בין הערבים וקטורת ההיכל שעל מזבח הפנימי בבגדי זהב וכו' ע"כ. ודברים אלו אתיא דלא כמאן דלר"א בפ' בא לו כל המוספין היו קרבין עם תמיד של בין הערבים ואיך כתב שיירי המוספין עם תמיד של בין הערבים ומקצת המוספין עם אילו ואיל העם ולר"ע כל המוספין קרבין [...] של שחר ולא נשארו שיירי מוספין ליקרב עם תמיד של בין הערבים ואי אליבא דר' יהודה ור"א בר"ש אליבא דר"ע דאמרי התם דמקצת עם תמיד של שחר ומקצת עם [...] בין הערבים אילו היה רש"י ז"ל אומר כן הוה ניחא אבל הוא לא כתב אלא עם אילו ואיל העם מקצת מוספין ועם התמיד של שחר לא הזכיר קריבת מוספין כלל. ו[...] בדעתי לומר דאתי כהני תנאי אליבא דר"ע ומקצת המוספין דקאמר שקרב עם אילו ואיל העם הוי שעיר הנעשה בחוץ דמן המוסף הוא ואין זה מספיק דהיך קרי ל[...] מקצת ועוד שהים לו להזכיר עם תמיד של שחר שהיו קרבים מקצת מוספין וצ"ע. והרב מוהר"ר אליה מזרחי ז"ל בפירושו בדיבור ועשה את עולתו שכתב רש"י ז"ל [...] לעולה וכו' כתב רש"י דאית ליה כר"ע דמוספים קרבין עם תמיד של שחר ותימה על זה כל מה שהקשיתי ועוד כתב שם דרש"י נשמר דלא נימא כר"א דעם אילו ו[...] היו קרבים המוספים וגם זה תימה דלרש"י דסובר דכף ומחתה מפסיק אינו כן אפי' לר"א אלא אחר שקרב אילו ואיל העם מכנים כף ומחתה ואח"כ קרבים המוספין ו[...] בין הערבים. והרמב"ן ז"ל בפירוש התורה הסכים לדעת רבינו ז"ל אלא שכתב שהמוספין עם תמיד של בין הערבים וצ"ע למה פסק דלא כר"ע דהלכתא כוותיה מחבירו וא[...] דאמרו בפ' בא לו דהיקשא דמלבד חטאת הכפורים אתי לומר דעל מה שזה מכפר זה מכפר והוא כשתם משנה דפ"ק דשבועות. והר"ן הלוי ז"ל בפרק בא לו הסכים [...] ז"ל אלא שכתב דלר"א תמיד של בין הערבים קרב להודיה אחר כף ומחתה וכל השאר עם אילו ואיל העם ואינו גורס בהא דתני שמואל אבל:

ד שאין שבות במקדש וכו'. בפרק אמר להם הממונה (דף ל"ד) הקשו שם על ר"י דאומר עששיות וכו' והא מגרף ותירץ אביי דדבר שאינו מתכוין מותר והקשו ו[...] וכו' ואמר אביי לר"י דדבר שאינו מתכוין אסור ה"מ בכל התורה כולה אבל הכא צירוף דרבנן הוא ואין שבות במקדש. כך היא גירסת התוס' ז"ל ורש"י ז"ל [...] ואין שבות במקדש אלא דאיסורא אפי' דרבנן ליכא כיון דהוי דבר שאינו מתכוין והוי צירוף דרבנן, ורבינו ז"ל שכתב ואין שבות במקדש נראה דגורס כגירסת התוס' ז"ל [...] דלפי' התוס' לר"י דבר שאינו מתכוין בשבת אסור מדרבנן ולר"ש מותר גמור וכיון דרבינו ז"ל פסק כר"ש בפ"א מהל' שבת דדבר שאין מתכוין מותר א"כ הכא נמי ליכא [...] כלל ולא שבות והיכי קאמר ואין שבות במקדש ובפרק כירה גבי מיחם הקשו בכי האי גוונא והלא מגרף ותירצו דאתי כר"ש דאמר דבר שאינו מתכוין מותר משמע דלר[...] איסורא כלל. ונראה דרבינו ז"ל מפרש דהך צירוף דעששיות הוי פסיק רישיה דא"א שלא יצרף ויש הכרח לזה מדמדמי ליה להיא דבשר ערלתו דהוי פסיק רישיה כדאמ[...] ר"א דמילה וכמו שכתבו התוס' ז"ל בפ"ג דיומא בד"ה הני מילי באיסורא דאורייתא וכו', ואע"ג דבפ' כירה כשהקשו שם והלא מגרף לא הוי פסיק רישיה אלא פירושו [...] שיגרף מדמתרץ דאתי כר"ש דאמר דבר שאינו מתכוין מותר ואי הוי פסיק רישיה אפילו ר"ש מודה דאסור מ"מ הך צירוף דעששיות אית ליה לרבינו ז"ל דהוי פסיק רישיה [...] ליה להיא דבשר ערלתו כדכתיבנא ותירץ אביי דדבר שאינו מתכוין מותר ואע"ג דהוי פסיק רישיה והקשו דקשיא אביי מדידיה אדידיה דאף ע"ג דאית ליה לאביי מעיקר[...] שקבל מרבא דלר"ש פסיק רישיה מותר כדאמרי' בפ' ר"א דמילה מ"מ לר"י הוי פסיק רישיה אסור כדאמר גבי ההיא דבשר ערלתו לא נצרכה אלא לר"י וא"כ הכא דקיימ[...] דר"י דאיהו אמר בברייתא הא דעששיות איך תירץ אפי' אליביה דפסיק רישיה מותר ותירצו כי אמר אביי התם דפסיק רישיה אסור הוי באיסור מן התורה אבל הך איסו[...] הוי דרבנן כלומר כשאינו מתכוין אע"ג דפסיק רישיה לא הוי אסור אלא מדרבנן אע"ג דבמתני' אסור מן התורה ומשום הכי תלה אביי טעם ההיתר בדבר שאינו מתכו[...] דהא ליכא אלא איסורא דרבנן כיון דהוי פסיק רישיה ואין שבות במקדש אבל במתכוין אסור מן התורה. ויש ראיה לזה ממ"ש רבינו ז"ל בפי"ב מהלכות שבת בתחילתו [...] גחלת של מתכת פטור ואם נתכוין לצרף חייב וכתב שם ה"ה ז"ל שכל שאינו מתכוין אין ראוי לומר בו פסיק רישיה ולא ימות וליחייב מפני שכשהוא מתכוין עושה מלאכה וכו' [...] רבינו ז"ל שם כ"ל לייסב הסוגיא המוכר כמ"ש אבל מדברי ה"ה ז"ל שם נראה דאית לרבינו ז"ל מהך ליסנא דהכא דצירוף דעששיות אפי' במתכוין הוי מדרבנן וקשה א"כ ל[...] תלה אביי הדבר בשאינו מתכוין ואמר דבר שאינו מתכוין מותר אפי' מתכוין נמי ליכא אלא איסורא דרבנן ואין שבות במקדש וצ"ע:

ה והיום עולים באמצע וכו'. בפרק טרף בקלפי אמר בכל יום כהנים עולים במזרחו של כבש ויורדים במערבו והיום כ"ג עולה באמצע ויורד באמצע ור"י אומר לעו[...] עולה באמצע ויורד באמצע ע"כ. ופשט המשנה כפירש"י ז"ל דאכ"ג קאי דהיה עולה באמצע להראות חבתן של ישראל שהוא עושה עמו כבן בית. ונראה דר[...] דמפרש דקאי אשאר כהנים שעולים להדר הכ"ג הוא גורס בכל יום כהנים עולים במזרחו של כבש והיום עולים באמצע ויורדין באמצע וכן הוא בלשון הגמרא שאמת[...] המשנה

משנה למלך

[...] מ"מ הרי כתב רבינו שם בדין ז' שצריך ליזהר שלא תכנס הרוח בשעת עבודה בין בשרו לבגדו עד שיתרחק הבגד מעליו ופשיטא דלא גרעי מים מרוח וא"כ צריך לספוג משום דשמא המים יסיו [...] מבדילים בין הבגד לבשר ומש"ה קאמר רבינו ועולה ומסתפג. האמת דבפ"ק דתמיד מ"א תנן ירד ומבל עלה ונסתפג והתם פשיטא דאורחא דמלתא נקט וזהו שרבינו בפ"ח מהלכות בית הבחירה [...] משנה זו השמיט הא דעלה ונסתפג יע"ש:

ושבגים

וידוי מהן. וכשהוא נותן את הגורל על שעיר החטאת אומר להשם חטאת. נמצא מזכיר את השם ביום זה עשר פעמים. ובכולם הוא מזכיר ככתבו שהוא השם המפורש. בראשונה היה מגביה את קולו בשם. כיון שרבו פרוצין חזרו לאומרו בקול נמוך ומבליעו בנעימות עד שלא יכירו בו אפילו חביריו הכהנים: ז כל הכהנים והעם העומדים בעזרה כשהם שומעים את השם המפורש יוצא מפי כהן גדול בקדושה ובטהרה. היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים בשכמל"ו שנאמר כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו. ובשלשת הוידויים היה מתכוין לגמור את השם כנגד המברכין ואומר להן תטהרו. וכל היום כשר לוידוי יום הכפורים ולוידוי הפרים הנשרפים:

פרק שלישי

א שני הגורלות אחד כתוב עליו להשם ואחד כתוב עליו לעזאזל. והם כשרים מכל דבר בין מן העץ בין מן האבן בין מן המתכת. אבל לא יהיה אחד גדול ואחד קטן. אחד כסף ואחד זהב. אלא שניהם שוין. ושל עץ היו. ובבית שני עשו אותם של זהב. ומניחין שני הגורלות בכלי אחד המחזיק שתי הידים כדי שיכנים שתי ידיו ולא יתכוין. וכלי זה חול הוא. ושל עץ היה וקלפי שמו: ב היכן מגריל. במזרח העזרה בצפון המזבח. מניחין שם הקלפי. ומעמידין שני השעירים פניהן למערב ואחוריהם למזרח. וכהן גדול בא לשם והסגן מימינו וראש בית אב משמאלו ושני השעירים לפניו אחד לימינו ואחד לשמאלו: ג טרף בקלפי והעלה שני הגורלות בשתי ידיו לשם שני השעירים ופותח ידיו. אם של שם עלה בימינו הסגן אומר אישי כהן גדול הגבה ימינך. ואם בשמאל עלה ראש בית אב אומר לו אישי כהן גדול הגבה שמאלך. ונותן שני הגורלות על שניהם. של ימין על ימין ושל שמאל על של שמאל. ואם לא נתן לא עיכב אלא שחיסר מצוה. שההנחה מצוה שאינה מעכבת וההגרלה מעכבת אע"פ שאינה עבודה. לפיכך ההנחה כשירה בזר והעליית הגורלות מן הקלפי פסולה בזר: ד וקושר לשון זהורית משקל שתי סלעים בראש שעיר המשתלח ומעמידו כנגד בית שלוחו ולנשחט כנגד בית שחיטתו. ושוחט את פר החטאת אשר לו ואת השעיר שעלה עליו הגורל לשם: ה ומכנים דמן להיכל ומזה מדם שניהן ביום הזה ארבעים ושלש הזייות. ואלו הן. מזה תחילה מדם הפר

שמונה

כסף משנה

מים. במשנה ובברייתא בפרק הנזכר (דף ל"ז ל"ז) ובפ' טרף בקלפי. ומ"ש
ה מזכיר השם ככתבו וכו' בראשונה היה מגביה את קולו בשם וכו' עד אפי'
חביריו הכהנים. ברייתא בריש פרק עשרה יוחסין (דף ע"א):
כהנים והעם העומדים בעזרה וכו'. במשנה פ"ג דיומא (דף ל"ה:) ובפ' טרף
קלפי (דף ל"ט) ובפ' שני שעירי (דף
...ומ"ש ובשלשת הוידויים היה מתכוין
את השם כנגד המברכים וכו':
כשר וכו'. משנה בסוף פרק שני
...ילה (דף כ':):
שני הגורלות וכו'. עד ובבית שני
עשו אותם של זהב. בפ"ג
ל"ו). ומ"ש ומניחים הגורלות בכלי
עד וקלפי שמו. בפרק טרף בקלפי
(דף ל"ט):
מגריל וכו'. משנה בפ"ג דיומא (דף
ל"ז) בא לו למזרח העזרה לצפון
...מרא מדקאמר לצפון המזבח מכלל
בצפון קאי מני רא"בי היא דהניא
...ה' שיהא צפון כולו פנוי דברי
...רישא ר"א בר"ש היא כולה ראב"י
בין האולם ולמזבח. ופירש"י מדקאמר
...ת שהולך למשכו מכנגד המזבח
...לל דמזבח לאו בצפון הוה קאי. אין
...בח בצפון העזרה ואי הוו קיימי
...: של מזבח טורחא לאו בצפון קיימי.
...רך המזבח לפינה ל' אויר משמע
...ות האויר הפנוי. והא רישא ר'
..."ש דאמר מזבח מקצתו בצפון
...ימת ספר בין האולם ולמזבח. כולה
...ברישא פרו היה עומד כבין האולם
...' לבין האולם ולמזבח אצל מקצוע
...מזבח שהיה מקרבו אצל הפתח
משום הולשא דכ"ג ויותר מכאן לא
...קרבו דאי מעייל ליה כנגד מזרח
...בצפון הוא עכ"ל. ומשמע דהלכה
משום דמשנתו קב ונקי או משום
...לא כוותיה. ורבינו שכתב כאן
.... אבל יש לתמוה על מ"ש בפ"ד
...ומד בין האולם למזבח ולראב"י
...בין האולם ולמזבח ונראה שצריך
.... ומ"ש ומעמיד השעירים פניהם
...ריהם למזרח. הכי תניא בפרק
...ל"ו) כיצד סומך הזבח עומד
...למערב ופע"ג דתנן התם (דף
...היה עומד בין האולם ולמזבח
... ופניו למערב ואמריק בגמ' היכי
...מר רב בעוקם ראשו הא אמרינן
...ה להדיא אמר אביי גזירה שמא
... ופירש"י ונוקמיה להדיא אחוריו
...להיכל. שמא ירבין גללים ונגאי
...בית הרעי שלו לגד המזבח והכי
...היות זנבו בצפון וראשו לדרום
...א כנגד המזבח שאינו מושכו לגד
...ך הכר אלא שיהא מקצת גופו
...מזבח עכ"ל. וא"כ הכא דמעמידן
...ה לצפון המזבח דליכא למיחש
...ית הרעי שלו לגד המזבח שהרי
... מהמזבח לגד מזרח העזרה
...יא הזבח עומד בצפון ופניו
... דהוו אחוריו למזרח. ומ"ש
... והסגן מימינו וראש בית אב
.... משנה שם (דף ל"ז):
...ף בקלפי והעלה שני גורלות וכו' עד ושל שמאל על של שמאל. משנה בפ'
...ף בקלפי (דף ל"ט). ומ"ש ואם לא נתן לא עיכב אלא שחיסר מצוה שההנחה
...מעכבת. הכי אמרינן שם (דף מ':). ומ"ש וההגרלה מעכבת. שם אסיקנא
...לא מעכבא בחיובתא. לפיכך ההנחה כשירה בזר והעלאת הגורלות מן
הקלפי פסולה בזר. נלמד ממ"ש בסמוך:
...ון של זהורית וכו' עד כנגד בית שחיטתו. שם במשנה (דף מ"א) ומפרש הגמ' דה"ק ולנשחט יקשרנו כנגד בית שחיטתו שלא יתערב זה בזה ולא באחרים.
...ירש"י דקושר לנשחט לשון כנגד צוארו. ויש לתמוה על רבינו שסתם במקום שהיה לו לפרש. ומ"ש שהלשון משקל שתי סלעים. שם פלוגתא דאמוראי ומשמע התם
כמאן דאמר הכי. ומ"ש ושוחט את פר החטאת אשר לו ואת השעיר שעלה עליו הגורל וכו' עד אלא כמגליף. במשנה פ' הוציאו לו (דף נ"ג):

לחם משנה

המשנה ובדברי ר"י גורם לעולם כהנים עולים באמצע ויורדים באמצע. עוד הזכירו שם במשנה דכל יום פרס והיום מלא חפניו יותר וכן היום דקה מן הדקה ולא הוצרך רבינו ז"ל להזכירו דבכל הדינים שיתבארו בהלכות אלו יובן זה:

ו ומבליעו בנעימות וכו'. קשה דבפרק עשרה יוחסין לא אמרו כן אלא על שם של בן י"ב ולא על שם בן ארבע ועוד דשם נראה דכ"ג היה אומרו במהרה בזמן שהיו מנעימים קולם אחיו הכהנים ורבינו ז"ל נראה שכתב בהפך שכ"ג היה מבליעו בתוך נעימותיו והיה מזמר כשאומר השם שלא יבינו אותו:

פ"ג ב במזרח העזרה בצפון המזבח וכו'. תימה דבגמ' איתא דהך אתיא כאביי דאמר כל המזבח קאי בדרום ואין כלל ממנו בצפון ולכך הוצרך להרחיק מכנגד המזבח לצפונו ורבינו ז"ל בפ"ה מהלכות בית הבחירה פסק דרובו בדרום ומקצתו בצפון כפי החשבון הנאמר שם דהיינו שבע אמות הוה בצפון דשבעים ושבע ומחצה הוי חלק צפוני מחצית מאה ושלשים והמש שהוא רוחב העזרה מן הצפון לדרום ושם נתבאר שמכותל צפוני עד המזבח ששים ומהלה נמצא המזבח שבע אמות בצפון וכמו שהארכתי על זה בפ"ב מהל' המידין ומוספין א"כ כיון דמקצתו בצפון קאי למה כתב רבינו ז"ל שהיו מרחיקין מכנגד המזבח לצפונו דהיינו כראב"י. ועוד קשה למה מה שהקשה הרב בעל כ"מ ז"ל דהיה לו לומר כבין האולם ולמזבח ודחק עצמו להגיה כן. וי"ל דרבינו ז"ל ראה סוגיא דלעיל דאמרה מאן שמעת ליה בין האולם וכו' ר"א בר"ש וקאמרה הכי בסתמא משמע דהוי קושטא ועוד דבפ"ב דזבחים (דף כ') הביאו אותו בסתמא משמע דהלכתא הוא א"כ משמע דפליגי הני סוגיי אסוגיא דאמרה דמתני' ראב"י ותני כבין האולם ולמזבח אלא מתני' דוקא בין האולם קתני ור"א בר"ש היא והא דקאמרה לצפון המזבח אינו ר"ל דמרחיק מכנגד המזבח לצפונו כדדייק הידך סוגיא אלא משום דרובו של מזבח בדרום ומיעוטו בצפון קאמרה מתני' דהיה מגריל כנגד המזבח במזרחו בחלק צפוני שלו כלומר בחלק שהיה בצפון לאפוקי שלא היה כנגד החלק שהיה בדרום דהגרלה טעונה צפון ופירוש לצפון המזבח ר"ל בחלק צפוני של מזבח במזרחו ולעולם מקצת המזבח בצפון קאי כן מפרשים הני סוגיי הך מתני' ולהכי אוקימו לה כר"א בר"ש ופסק רבינו ז"ל כי הני סוגיי משום דלדידהו מתני' כפשטה בין האולם ולמזבח ואין צריך להגיה כבין והשתא אתי שפיר לשון רבינו ז"ל ואין צריך להגיה בדבריו כבין:

ג והעליית הגורלות מן הקלפי פסולה וכו'. משמע בדברי רבינו ז"ל דמשום דמעכבה פסולה בזר. וקשה דבפ' טרף בקלפי (דף מ"ב) אמרו בגמרא דשחיטת פרו לרב כשרה בזר והקשה הא כתיב אהרן וחוקה ותירצו שחיטה לאו עבודה היא משמע דלדידן דקי"ל דשחיטת פרו כשרה בזר וכדכתב רבינו ז"ל בריש פ"א מה' פסולי המוקדשין אית לן למימר דאע"ג דשחיטה מעכבא כיון דלאו עבודה היא כשרה בזר הכי נמי בהגרלה כיון שכתב רבינו ז"ל דלאו עבודה היא אע"ג דמעכבא ליתכשרה בזר. וי"ל דשחיטה לא דמי להכא דהתם לאו עבודה כלל שנוהגת בחולין או בנשים ועבדים וכו' וכדפירשו שם התוס' ז"ל מה שאין כן בהגרלה דלא קרי לה שאינה עבודה אלא משום דליכא מ"ד דכשרה בשנן וכדכתב רש"י ז"ל בפרק טרף בקלפי (דף ל"ט):

שמא

ומ"ש

משנה למלך

ז דמן מ'. לא ביאר רבינו ז"ל אם לא נגע הדם בבדי הארון או בכפורת אם עלתה לו הזיה או לא. ומדברי התוס' בפ"ק דזבחים (דף ע"ו) ד"ה אלא חטאת העוף שיגע הדם בפרוכת ובין הבדים. ולפ"ז אם נקטעה ידו של מוס עד שלא הגיע הדם לא נפסלה ההזיה משום בעל מום. אבל כהזאת מזבח אם נקטעה ידו קודם שיגיע הדם לאויר המזבח נפסל וכמו שפסק רבינו בפ"ב מהל' פסולי המוקדשין וכן בפריסה אבל לא ראיתי לרבינו שמחלק בזה:

ח שמא ישכח וימנה וכו'. קשה דלמה פסק כר"א דאמר כן בפרק הוציאו לו [דף נ"ה] ולא פסק לחומרא בשל תורה כר"י דפליג עליה ונפקא ליה מקרא דיזה דלדידיה אע"ג דלא מנה ולא טעה לא מהני כדאמרו שם. וי"ל דבירושלמי אמרו בשם ר"י הך טעמא דשמא ישכח וכיון דבגמ' דידן ובגמ' דירושלמי פליגי בסברת ר"י ור"א אית ליה בבירור הכי דטעמא משום שמא ישכח לא שבקינן מאי דאמר ר"א בודאי משום מאי דמספקא לן אדאמר ר"י: שכך נאמר וכו'. לשון זה אינו מכוון משמע דהוא ראיה למה שאמר קודם דחוזר ומזה בהיכל על הפרוכת ואינו כן דהך נפקא לן בגמרא מקרא דוכן יעשה לאהל מועד והך קרא לאו ראיה היא אלא לומר שמזה אחת למעלה ושבע למטה ולעיל גבי הזיה דאמר אחת למעלה ושבע למטה היה לו להביא מקרא זה. ונראה דכוונת רבינו ז"ל דה"ק כיון דנאמר בדם הפר בפנים על הכפורת ולפני שהרי אמור שם אחת למעלה ושבע למטה א"כ הוא הדין על הפרוכת מקרא דוכן יעשה לאהל מועד ומ"מ הרבה כתס רבינו ז"ל במה שלא הזכיר אפילו ברמז קרא דוכן יעשה וכדכתיבנא: אלא כמצליף. רש"י ז"ל פירש כשורה זו תחת זו כמי שמכה והולך מתחיל מן הכתפים והולך למטה ולדידיה מסייע ליה מה שאמרו שם בגמרא גבי פרוכת שראו ברומי דכסדלן הוי ומשום הכי ידעו שהוא של יוה"כ כלומר שהיו זו תחת זו וכדפירש"י ז"ל שם. ולפירוש רש"י ז"ל מה שאמרו שם תנא כשהוא למעלה מגדד ידו למעלה וכו' לא באה הברייתא לפרש פירוש לשון כמצליף דאין זה פירוש כמצליף לפי פירוש רש"י ז"ל אלא באה לפרש איך אמר הכתוב על הכפורת ולפני הכפורת דלמתני' קאמרה דאינו ממש למעלה וכן ולפני הכפורת אינו למטה מאמצעה וכדפירש"י ז"ל במתני' לא היה מתכוון להזות וכו'. והערוך בערך נגד פירש פירוש כמצליף בענין אחר ע"ש ולהוא פירושא הברייתא דקאמרה תנא וכו' באה לפרש פירוש כמצליף:

י לפי שאין אחד קורא בשני ספרים וכו'. מדלא כתב רבינו ז"ל אין אחד קורא ענין אחד בשני ספרים וכדכתב בהלכות תפלה פי"ב משמע דענין אחד דכתב שם לאו דוקא וכדכתב שם הרב בעל כ"מ ז"ל שהוא מוכרח מן הגמרא:

פ"ד א כחצות הלילה מפיסין וכו'. רבינו ז"ל סובר דיש פייסות ביוה"כ לתרומת הדשן וכמו שהאריך הרמב"ן ז"ל

ה ומ"ש בין בדי הארון קרוב לכפורת בטפח: ומ"ש ואח"כ מערב שני הדם עד אמצעו של מזבח זה. משנה בפרק הוציאו לו שם:

ו ומ"ש וכל אלו המ"ג הזיות טובל אצבעו בדם טבילה על כל הזיה וכו'. פשט דיומא ובגמרא פ' דם חטאת ופ"ק דמנחות. ומ"ש ושירי הדם היה [...] יסוד מערבי של מזבח החיצון. משנה בפ[...] לו (דף נ"ח ע"ב):

ז ואח"כ משלח את השעיר ההי [...] המוכן וכו' עד להוציא[...] השריפה. במשנה בפ' שני שעירי (דף [...] ומ"ש ומוציא את אימוריהן ונותנם בכלי [...] לישנא דמתניתין נקט והיה ראוי לכתוב כדמניה בגמרא ולא חש מפני שסמך בפ"ד כיצד הוא הסדר. ומ"ש ומנתח[...] שם בעורן כמו שביארנו. הוא בפ"[...] מעשה הקרבנות:

ח כיון שהגיע שעיר למדבר וכו' [...] הפרק. במשנה פ' בא לו [...] ס"ח:) זולת חתימת הברכות שאינם [...] בגמ' אבל בירושלמי שם נזכרו [...]

פ"ד א סדר כל המעשים וכו'. ס"[...] (דף כ"ב). ומ"ש לשחוט את התמיד פורסין סדין של [...] כ"ג ובין העם וכו' עד והטביתין ו[...] משנה

שמונה הזיות בקדש הקדשים בין בדי הארון קרוב לכפורת בטפח שנאמר ולפני הכפורת יזה וגו'. ומזה שם אחת למעלה ושבע למטה. מפי השמועה למדו שזה שנאמר שבע פעמים יזה יתר על הזייה ראשונה. וכך היה מונה. אחת. אחת ואחת אחת ושתים אחת ושלש אחת וארבע אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע. ולמה מונה ככה שמא ישכח וימנה הזייה ראשונה מכלל השבע. ואחר כך מזה מדם השעיר בין בדי הארון שמונה אחת למעלה ושבע למטה ומונה כדרך שמונה ‎*בדם הפר. וחוזר ומזה בהיכל על הפרוכת מדם הפר שמונה. אחת למעלה ושבע למטה ‎*שכך נאמר בדם הפר על הכפורת ולפני הכפורת. ומונה כדרך שמונה בפנים. וחוזר ומזה מדם השעיר כן על הפרוכת שמונה הזיות אחת למעלה ושבע למטה. שנאמר בדם השעיר ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר. ומונה כדרך שמונה בפנים. וכל אלו ההזיות אינו מתכוין בהן להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף. ואחר כך [...] שני הדמים דם הפר ודם השעיר ומזה משניהם ארבע הזיות על ארבע קרנות מזבח [...] שבהיכל ושבע הזיות על אמצעו של מזבח זה: ו וכל אלו הארבעים ושלש הזיות [...] אצבעו בדם טבילה על כל הזייה לא שיזה שתי הזיות מטבילה אחת. ושירי הדם [...] על יסוד מערבי של מזבח החיצון: ז ואחר כך משלח את השעיר החי ביד איש [...] להוליכו למדבר. והכל כשרים להוליכו אלא שעשו כהנים גדולים קבע ולא היו [...] את ישראל להוליכו. וסוכות היו עושין מירושלים עד תחלת המדבר. ושובת איש [...] או אנשים הרבה בכל סוכה וסוכה מהן כדי שיהיו מלוין אותו מסוכה לסוכה. [...] סוכה וסוכה אומרין לו הרי מזון והרי מים. אם כשל כחו וצריך לאכול אוכל. ומעו[...] הוצרך אדם לכך. ואנשי הסוכה האחרונה עומדין בסוף התחום ורואין את מעשיו [...] כיצד היה עושה חולק לשון של זהורית שבקרניו. חציו קושר בסלע וחציו קושר בי[...] קרניו. ודוחפו לאחוריו והוא מתגלגל ויורד. לא היה מגיע לחצי ההר עד שהוא [...] איברים איברים. ובא ויושב לו תחת סוכה האחרונה עד שתחשך. ודרכיות היו [...] ומניפין בסודרין כדי שידעו שהגיע שעיר למדבר. ואחר שמשלח את השעיר ביד [...] חוזר אצל הפר והשעיר שהזה דמן לפנים וקורען ומוציא את אימוריהן ונותנם [...] ומקטירן על גבי המזבח ומחתך שאר בשרן חתיכות גדולות מעורות זו בזו כמין קליעה מפרק אותן ומשלחן ביד אחרים להוציאן לבית השריפה. ומנתחין אותן שם בעורן כמו שביארנו: ח כיון שהגיע שעיר ל[...] יצא כהן גדול לעזרת הנשים לקרות בתורה. ובזמן קריאתו שורפין הפר והשעיר בבית הדשן. לפיכך הרואה כהן גדול כ[...] קורא אינו רואה פר ושעיר הנשרפין. ושריפתן כשירה בזר כמו שביארנו: ט קריאה זו אינה עבודה לפיכך אם רצה [...] בבגדי חול לבנים משלו קורא. ואם רצה לקרות בבגדי לבן קורא שבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן שלא בשעת [...] כמו שביארנו: י כיצד הוא קורא יושב בעזרת הנשים וכל העם עומדין לפניו. וחזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו [...] הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכהן גדול. וכהן גדול עומד ומקבל עומד וקורא אחרי מות ואך ב[...] שבפרשת מועדות עד סוף הענין וגולל את התורה ומניחה בחיקו ואומר יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן. וב[...] שבחומש הפקודים עד סוף הענין קורא אותו על פה. ולמה קורא על פה לפי שאין גוללין ספר תורה בציבור. ולמה לא [...] בספר אחר. לפי שאין אחד קורא בשני ספרים משום פגם ראשון: יא בעת שקורא מברך לפניה ולאחריה כדרך שמ[...] בבית הכנסת. ומוסיף ‎*לאחריה שבע ברכות ואלו הן. רצה ה' אלהינו וכו' מודים אנחנו לך וכו' סלח לנו אבינו כי [...] וכו' וחותם בה בא"י מוחל עונות עמו ישראל ברחמים. הרי שלש ברכות כתקנן. ומברך על המקדש ברכה בפני [...] יהיה עניינה שיעמוד המקדש ושכינה בתוכו וחותם בה בא"י שוכן בציון. ומברך על ישראל ברכה בפני עצמה שיושיע ה' את ישראל ולא יסור מהן מלך וחותם בה בא"י הבוחר בישראל. ומברך על הכהנים ברכה בפני עצמה שירצה המקום מעשיהם ועבודתם ויברכם וחותם בה בא"י מקדש הכהנים. ואחר כך אומר תפלה ותחנה ורנה ובקש[...] מה שהוא רגיל וחותם הושע ה' עמך ישראל שעמך ישראל צריכין להושע בא"י שומע תפלה:

פרק רביעי

א סדר כל המעשים שביום זה כך הוא. כחצות הלילה מפיסין לתרומת הדשן. ומסדרין את המערכה ומדש[...] המזבח כדרך שעושין בכל יום על הסדר שביארנו עד שיגיעו לשחיטת התמיד. ב כשיגיעו לשחוט את [...] הורסין סדין של בוץ בין כהן גדול ובין העם. ולמה של בוץ כדי שיכיר שעבודת היום בבגדי בוץ. ופושט בגדי חול ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו. ושוחט בתמיד רוב שנים ומניח אחר לגמור השחיטה. ומקבל הדם וזורקו על [...] כמצות

כמצותו. ואחר כך נכנס להיכל ומקטיר קטורת של שחר ומטיב את הנרות. ומקטיר איברי התמיד והחביתין והנסכים ככל סדר התמיד של כל יום שביארנו. ואחר התמיד מקריב הפר ושבעת הכבשים של מוסף היום. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב. וטובל ולובש בגדי לבן ומקדש ידיו ורגליו. ובא לו אצל פרו. ופרו היה עומד בין האולם ולמזבח ראשו לדרום ופניו למערב והכהן עומד במזרח ופניו למערב. וסומך שתי ידיו על ראש הפר ומתודה. וכך היה אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך אני וביתי. אנא השם כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך אני וביתי ככתוב בתורת משה עבדך לאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. ואחר כך מגריל על שני השעירים. וקושר לשון של זהורית בראש המשתלח ומעמידו כנגד בית שלוחו ולנשחט כנגד בית שחיטתו. ובא לו אצל פרו שנייה וסומך שתי ידיו על ראשו ומתודה וידוי שני: וכך הוא אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך. אנא השם כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך ככתוב בתורת משה עבדך כי ביום הזה וגו'. ואחר כך שוחט את הפר ומקבל את דמו ונותנו למי שהוא ממרס בו על הרובד הרביעי של היכל מבחוץ. ונוטל את המחתה וחותה בה אש מעל המזבח מן הסמוך למערב. שנאמר מעל המזבח מלפני ה'. ויורד ומניחה על הרובד שבעזרה. ומוציאין לו את הכף וכלי מלא קטרת דקה מן הדקה. וחופן ממנה מלא חפניו לא מחוקות ולא גדושות אלא טפופות הגדול לפי גדלו והקטן לפי קוטנו ונותן לתוך הכף. כבר ביארנו שהולכה בשמאל פוסלת בדם הקדשים ושאר העבודות. ולפיכך היו מן הדין שיוליך המחתה בשמאלו וכף הקטורת בימינו. אבל מפני כובד המחתה ועוד שהיא חמה. אינו יכול לסובלה בשמאלו עד הארון. נוטל המחתה בימינו וכף הקטורת בשמאלו. ומהלך בהיכל עד שהוא מגיע ש הקדשים. מצא הפרוכת פרופה נכנס לקדש הקדשים עד שהוא מגיע לארון. הגיע ן נותן המחתה בין שני הבדים ובבית שני שלא היה ארון היה מניחה על אבן ייה. ואוחז שפת הכף בראשי אצבעותיו או בשיניו. ומערה הקטורת בגודלו לתוך ו עד שמחזירה למלוא חפניו כשהיתה. וזו היא עבודה קשה שבמקדש. וצובר את ת על גבי הגחלים בידו לפנים במחתה. כדי שתהיה הקטורת קרובה לארון ורחוקה שלא יכוה. וממתין שם עד שיתמלא הבית עשן ויצא. והוא מהלך אחורנית מעט פניו לקדש ואחוריו להיכל עד שיצא מן הפרוכת. ומתפלל שם בהיכל אחר שיצא קצרה שלא להבעית את העם שמא יאמרו מת בהיכל. וכך היה מתפלל. יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שאם תהיה זו שחונה תהיה גשומה. ולא יסור שבט מבית יהודה. ולא יהיו עמך בית ישראל צריכין לפרנסה*. ואל תכנס לפניך עוברי דרכים: **ב** בשעת הקטרת הקטורת בקדש הקדשים. כל העם פורשים מן ההיכל בלבד ואינן פורשים מבין ם ולמזבח. שאין פורשים מבין האולם ולמזבח אלא בשעת הקטרה בהיכל בכל יום ובשעת מתן דמים בהיכל כמו שביארנו

*עי' בתוי"ט ר"פ הוציאו לו: *בגמ' מסיים זה מזה:

כסף משנה

"ג דיומא (דף ל'). ומ"ש ואחר התמיד מקריב הפר ושבעת הכבשים של מוסף היום. דתנאי במשנה פ' בא לו (דף ע') ופסק כר"ע: ואח"כ מקדש ידיו ורגליו ופושט ב וטובל וכו' עד לפני ה' תטהרו. במשנה פ"ג דיומא (דף ל"ה:). ואח"כ מגריל השעירים וכו' עד ומניחן על הרובד שבעזרה. במשנה פ' טרף בקלפי (דף מ"ג:). שהוא למי שממרס בו כדי שלא יקרוש) על הרובד של היכל מבחוץ. לשון על הרובד הרביעי שבהיכל ופריך בגמ' יב וכל אדם לא יהיה באוהל מועד יך היה ממרס בהיכל ותירצו תני של פירש"י כל הרצפה עשויה שורות שורות אבני שיש וכל שורה קרויה רובד. היכל כשיוצא מהיכל לעזרה מונה את ; והוי האי רביעי להיכל. ומה שכתב נה את מעל המזבח מן הסמוך למערב מוציאין לו את הכף וכלי מלא קטרת משנה פ' הוציאו לו (דף מ"ז). ומ"ש ן הדקה. בפ"ק דכריתות (דף ו') דפטום הקטרת. ומ"ש לא מחוקות ות. בפ' הוציאו לו (דף מ"ח) בעיא ם: כבר ביארנו שהולכה בשמאל וכו'. מהל' ביאת המקדש פ"ה. ומ"ש י כובד המחתה ועוד שהיא חמה וכו'. וציאו לו (דף מ"ז). וק"ל כיון בהולכה פוסלת היאך הכשירו כאן מפני טעמים אפשר דהולכה בשמאל לא פסלה אלא "ג אע"ג דהולכה בשמאל בדם פסלה תא מהים דא"א שלא בהילוך בקטרת א פסלה ובהכי אכשר רחמנא: בהיכל עד שהוא מגיע לקדש הקדשים וכו' עד על אבן השתיה. במשנה או לו (דף מ"ט ע"ב). ומ"ש ואוחז כף בראשי אצבעותיו או בשיניו וכו' עבודה קשה שבמקדש. ברייתא בפ' לו (דף נ"א:). ומ"ש וצובר את הקטרת הגחלים. שם בברייתא הנזכרת וצוברה א פשה שוהה לבא וי"א מפזרה כדי נשנה ממהרת לבא ופסק כת"ק. ומ"ש במחתה כדי שתהיה הקטרת קרובה רחוק מפניו שלא יכוה. בפ"ו דמסכת דף נ"ג). ומ"ש וממתין שם וכו' שלא הת העם. משנה בפ' הוציאו לו (דף ומ"ש וכך היה מתפלל וכו' שם בגמ'). ורבינו לא כתב שיפרשו בשעת הנשות לפני ולפנים לפי שסמך על מה בפ"ג מהל' תמידין זה בנין אב לכל הכפרות וכו':

[ב]שעת הקטרת הקטורת וכו' עד ובשעת מתן דמים בהיכל. בפ' טרף בקלפי

לחם משנה

ז"ל בספר המלחמות בפ' בראשונה וביאר סברתו: מן הסמוך למערב וכו'. בפ' טרף בקלפי (דף מ"ו) אמר ומדקאמר קרא מלפני ה' מוכח דהוי מזבח חיצון ולא פנימי דחיצון מקלתו לפני ה' ומדקאמר מעל המזבח משמע אפי' דהאי גיסא והאי גיסא כלומר לא יהיו כנגד פתח ההיכל ממש אלא מן המערב שהוא סמוך להיכל וכתבו שם התוס' ז"ל דברים ה' קדשי הקדשים מוכח דלכתחלה בעינן כנגד הפתח וטעמם דבזבחים (דף נ"ח) אמר רבי יוסי הנוטל בחוץ ליתן בפנים אינו נוטל אלא בסמוך שאין לפנים ופירשו שם גחלים דכל יומא ויומא דגמרינן מגחלים דיוה"כ ופירש"י ז"ל שקבע להם כנגד הפתח לנטילתן. ולכן קשה על רבינו ז"ל שהיה לו לפרש כן דלכתחילה בעינן מכנגד הפתח. ואולי רבינו מפרש כמו שאמר בסמוך שאין לפנים ר"ל שהוא מצד המערב אבל כנגד הפתח דוקא לאו דה"ה מהאי גיסא ומהאי גיסא וכדאמרינן בפרק טרף בקלפי דדוחק לחלק בין לכתחלה לבדיעבד דכבר הקשו שם התוספות ז"ל לפירושם ודחקו הרבה אבל מ"מ קשה קצת לדעת רבינו ז"ל דמדקאמר בסמוך שאין לפנים משמע דאין בכ"מ המזבח סמוך ממנו ובודאי דנראה דהוי כנגד הפתח: כבר ביארנו שהולכה בשמאל פוסלת לפיכך היה מן הדין כו'. וא"ת וכי יוליך כף בימינו ומחתה בשמאלו עדיין היה קשה דהולכת מחתה עבודה היא ואיך היתה כשרה בשמאל. וי"ל דלא דמי להולכת הקטורת דדמי להולכת הדם שהוא הדבר הנזרק וכן הקטורת הוא הדבר הנקטר. וא"ת א"כ מאי פשיט רב ששת בפ' הוציאו (דף מ"ח) דהולכה בשמאל כשרה מהא דנוטל את הכף בשמאל נימא דשאני התם מפני שהמחתה כבדה וחמה וכמו שנתן טעם רבינו ז"ל. וי"ל דרב ששת היה סבור דאם הולכה בשמאל פוסלת לא היה לנו להכשיר מפני הטעמים הללו וכמו שהקשה הרב בעל כ"מ ז"ל. אבל לפי האמת כפשוטו מברייתא אחרת דהולכה בשמאל פסולה הוצרך רבינו ז"ל לחלק בין ההיא דכף להולכה דדם כי היכי דלא תיקשי אהדדי וטעמו פירש הרב בכ"מ ז"ל: מצא הפרוכת פרופה וכו'. אין דעת רבינו ז"ל לפסוק כרבי יוסי דבהדיא פסק רבינו ז"ל כרבנן בפ"ד מהל' בית הבחירה דשתי פרוכת היו שם וכאן קצר וסמך על מ"ש שם: ומערה הקטורת בגודלו כו'. בפ' הוציאו לו (דף נ"א) אמרו ומעלה בגודלו עד שמגעת לבין אצילי ידיו וכו'. ופירש"י ז"ל שמגעת הבית יד לבין אצילי ידיו וכו'. אבל רבינו ז"ל מפרש בענין אחר שעם הגודל היה מסיר הקטורת מהכף ומשיה לתוך חפניו. ונראה לדחוק הברייתא דקאמר עד שמגעת וכו' לפירושו דה"ק ראש הכף היה ארוך קצת וזה היה מסיר עם הגודל הקטורת ממנו והיה מושך ראש הכף אליו כדי להסיר מה שהוא סמוכה לבית יד עד שהיה מגיע ראש הכף לבין אצילי ידיו. ודוחק הוא זה וגם לשון והוזר ומחזירה לתוך חפניו קשה לפירוש זה ואולי היה לו לרבינו ז"ל גירסא אחרת שם: לפנים במחתה וכו'. בפ' הוציאו לו (דף נ"ב) כאביי דאמר מסתברא כמ"ד פנימי שבוא חולה לו:

ועוסר

משנה למלך

ואח"כ מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב וטובל ולובש וכו'. לא ידעתי למה לא כתב רבינו בטבילה זו דפורסין סדין של בוץ בין כ"ג ובין העם וכמ"ש בטבילה ראשונה נאמרה פריסת סדין הלזו בשני מקומות האחת היא בדף ל' שהיא הטבילה הראשונה שהיה יה פושט בגדי חול ובדף ל"ד תנן הביאוהו לבית הפרוה כו' פרסו סדין של בוץ וזו היא השנית שהיה פושט בגדי זהב ולובש בגדי לבן. וכמבואר וליכא למימר דס"ל לרבינו דבכל ילות היה פריסת סדין וכיון דלמדנו בטבילה הראשונה ה"ה לאינך ומש"ה לא הוצרך לבאר לה ועמ"ש היתה פריסת סדין. מיהו דנהי דנפיק' פריסה הסדין פשיטא שהיה טעון בכל הטבילות משום דטעמא דפריסת סדין הוא לפי שנגלי הוא גראות כ"ג כשהוא ערום וכמ"ש רבינו ריש פ"ה מהל' כלי המקדש ומש"ה כשהיה פושט את בגדיו וטובל שהיה ערום היו פורסין סדין ובגמ' לא קא יהבי טעמא אלא למה שהיה של בוץ ולא מדבר אחר אבל עיקר הפריסה הוא מטעמא דכתיבנא ולפי זה פשיטא שדבר זה נוהג בכל הטבילות אבל במה שהיה של בוץ היה צריך רבינו ללמדנו דגם בטבילה שניה היה של בוץ לפי שהיה עולם על הדעת שכיון שכבר הכיר בטבילה ראשונה שעבודת היום בבגדי לבן שוב אין צריך לעשות היכר אחר והיה פורסין סדין ממין שירצה וראיה לזה שהרי עיקר מילתיה דרב כהנא לא אמרה אלא בטבילה שניה ובטבילה ראשונה אמרינן בגמרא

שביארנו בהלכות תמידין. ואחר כך נוטל דם הפר מזה שהוא מנדנדו. ונכנס בו לקדש הקדשים ומזה ממנו שם שמונה הזיות בין בדי הארון. ויוצא ומניחו בהיכל על כן הזהב שהיה שם. ואחר כך יוצא מן ההיכל ושוחט את השעיר ומקבל את דמו ונכנס בו לקדש הקדשים. ומזה ממנו שם שמונה הזיות בין בדי הארון. ויוצא ומניחו על כן הזהב שני שבהיכל. ואחר כך נוטל דם הפר מעל הכן ומזה ממנו על הפרוכת כנגד הארון שמונה הזיות ומניח דם הפר ונוטל דם השעיר ומזה ממנו על הפרוכת כנגד הארון שמונה הזיות. ואחר כך מערה דם הפר לתוך דם השעיר ומחזיר הכל למזרק שהיה בו דם הפר כדי שיתערבו יפה יפה. ועומד לפנים ממזבח הזהב בין המזבח והמנורה. ומתחיל להזות מדם התערובת על קרנות מזבח הזהב. והוא מסבב והולך ומזה על הקרנות מבחוץ. ומתחיל מקרן מזרחית צפונית. לצפונית מערבית. למערבית דרומית. לדרומית מזרחית. ועל כולן הוא נותן מלמטן למעלן. חוץ מן האחרונה שהיתה לפניו שהוא נותן מלמעלן למטן. כדי שלא יתלכלכו כליו. וחותה הגחלים והאפר שבמזבח הזהב הילך והילך עד שמגלה זהבו. ומזה מדם התערובת על טהרו של מזבח שבע פעמים בצד הדרום במקום ששלמו מתנות קרנותיו. ויוצא ושופך שירי הדם על יסוד מערבי של מזבח החיצון. ואחר כך בא אצל שעיר המשתלח וסומך שתי ידיו על ראשו ומתודה. וכך הוא אומר אנא השם חטאו עוו ופשעו לפניך עמך בית ישראל. אנא השם כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאו ושעוו ושפשעו לפניך עמך בית ישראל ככתוב בתורת משה עבדך כי ביום הזה יכפר עליכם וגו'. ואחר כך משלח את השעיר למדבר. ומוציא אימורי פר ושעיר שהכנים דמן לפנים ונותנן בכלי. ומשלח השאר לבית הדשן לשריפה. ויוצא לעזרת הנשים וקורא שם אחר

לחם משנה

ב ועומד לפנים ממזבח הזהב בין המזבח והמנורה וכו'. בהלכות מעשה הקרבנות פרק ה' כתבתי להשיב על השאלות אשר הביא כאן הרב בית יוסף ז"ל בשם הרשב"א ז"ל ושם העליתי לקושיא הראשונה דלית ליה לרבינו ז"ל פתחא בדרום קאי ואעפ"כ מתחיל מקרן מזרחית צפונית מן הטעם אשר כתבתי שם ושם הארכתי, ולדידי ניחא מ"ש רבינו ועומד בין המזבח והמנורה דמשמע דהוה אתי בדרום ועומד שם וכדאמרי' (דף נ"א) דמ"ד בין המזבח למנורה היה מהלך אית ליה פתחא בדרום קאי והכי נמי רבינו ז"ל דאומר דעומד בין המזבח והמנורה משמע דפתחא בדרום קאי ושם היה מהלך וע"כ צריך שיעמוד שם. וא"ת גבי טהרו של מזבח דפליגי (בדף נ"ט) תנאי ור' יוסי דתנינא אית ליה בצד דרומי הוא נותן דפתחא בדרום קאי ורבי יוסי סבר פתחא בצפון קאי אמאי הוצרך לומר דפתחא בצפון אפי' פתחא בדרום לימא דאית ליה לר' יוסי דמתחיל מקרן צפונית ומסיים בקרן דרומית מערבית מהטעם אשר ביארתי בהל' מעשה הקרבנות. וי"ל דאין הכי נמי אלא משום דאליבא דר' יוסי קיימינן ואיהו אית ליה דפתחא בצפון קאי דפלוגתא דמתני' דב' פרוכות היו שם ומשמע דפליגי אי פתחא בצפון קאי או לא לכך קאמר דאזיל לטעמיה אבל פלוגתא דמהיכן הוא מתחיל דאמר ר"ע מקרן מזרחית דרומית ור"י הגלילי מקרן מזרחית צפונית סברי כרבנן דאמרי פתחא בדרום קאי. ולהרשב"א ז"ל דאית ליה דר' יוסי ורבנן דמתני' לא פליגי בפתחא אלא בפרוכות דוקא ולכולהו פתחא בדרום קאי קשה טובא מ"ש (בדף נ"ט) בהך פלוגתא דטהרו דר' יוסי סבר פתחא בצפון ובדף נ"א דאמרה בין שלחן לכותל ואמרינן התם דהוא כר' יוסי דאמר פתחא בצפון קאי משמע דאפתחא נמי פליגי ולדידי ניחא דר' יוסי דמתני' פליג בפתחא ור"ע ורבי יוסי הגלילי כולהו אית להו פיתחא בדרום קאי וכ"ת א"כ אמאי פסק הוי בצד דרומי של מזבח ההזאה כיון דאמרי' בגמ' דמ"ד הכי אית ליה פתחא בצפון קאי ואנן לא קי"ל הכי י"ל דאע"ג דאנן קי"ל פתחא בדרום מ"מ כיון דאית ליה מתחיל מקרן מזרחית צפונית ומסיים בדרומית ראוי שיהיה ההזאה בצד הדרומי דשם הוא מסיים וכיון דמסיים שם ראוי שההזאה יהיה משם דמקום שקידשו שם טהרו כדאמרו בגמרא:

עוד כתבתי בהל' מעשה הקרבנות דרבינו ז"ל פסק כר"א דהקפה ביד והטעם דבדף נ"ט

כסף משנה

בקלפי (דף מ"ד): **ואח"כ נוטל דם הפר מזה שהוא מנדנדו וכו' עד על יסוד** ... של מזבח החיצון. במשנה פ' הוציאו לו (דף נ"ג ע"ב). **ומ"ש ועל כולן הוא נותן** ... למעלה חוץ מן האחרונה וכו'. שם (דף נ"ח ע"ב) כר"א דפליג את"ק. ונראה שטעם ... משום דבגמרא פליגי ר"מ ורבי יהודה אליביה: כתוב בתשובות הרשב"א סימן ... אמרת שהוקשה במה שכתב בפרק ... לו מהיכן הוא מתחיל מקרן מזרחית צפ... עכ"פ משנה זו בטיה לדעת ר' יוסי ... שלא היתה שם אלא פרוכת אחת ופרופה ... לימין הנכנס וכשחוזר מן הפתח למזבח ... פוגע תחלה בצפונית מערבית ואיט ... להתחיל שם כדאמרינן עד דנפיק ... מזבח ומתוך כך הולך מזרחית צפונית ... לרבנן מן הדרום היה יוצא ועכ"פ צריך ל... מדרומית מזרחית. ונפלאתי מדברי הרמב"ם ז"ל אחר שפסק גם הוא כרבנן היאך ... דמצפונית מזרחית הוא מתחיל: והשי... שהרב ז"ל סבור דההוא תנא דמהיכן ... מתחיל לאו ר' יוסי היא אלא תנא אחריני ... יוסי הוא דפליג את"ק בפרוכות ... כחיצונה לת"ק מדלא קתני ולא היתה ... אחת ופרופה מן הצפון והאי תנא דמהיכן ... מתחיל פליג אפתחא אבל אפרוכות לא ... נמי אית ליה דשתי פרוכות היו שם ו... דאיפליגו בה ר"ע ור' יוסי דקתני מהיכן ... מתחיל מקרן מזרחית דרומית וכו' דבר... ור' יוסי הגלילי אומר מקרן מזרחית ... ואוקימנא פלוגתייהו בפתחא או בצפון ... בדרום וכתוב בספרים דר"י הגלילי ... כר' יוסי דאמר פתחא בצפון דר"ע סבר ... דאמר פתחא בדרום. ונראה שרש"י ז"ל ... כן לדעת הרב ז"ל לא גרסינן בה ר"י ... סבר לה כר' יוסי אלא סבר לה כרבנן ... תנא דמהיכן הוא מתחיל. ובספרים ... הגיהו בהם סבר לה כרבנן ומתקו ... הספרים שכתוב בהם סבר לה כר' יוסי ... דמשום הכי הגיה כן נמצא דלרבנן ... הוא מתחיל שתי פרוכות היו שם שלא ... שחלק בזה בהדיא אלא שהחיצונה פרו... הצפון ופנימית מן הדרום וכי נפיק ... הצפון ובזה יתקיימו דברי הרב ז"ל שהוא ... בפרוכות כת"ק משום דלא אשכח דפליג ... בהדיא אלא ר' יוסי ויחידאה הוא וכ... פסק כת"ק דמהיכן הוא מתחיל דהוי ... בתרא ואע"ג דמחלוקת ר"ע ור"י הגלילי ... בברייתא ור"ע כת"ק וקי"ל כר"ע מ... אפי' הכי סתמא בתרא דמתני' עדיפ... רבי לא שנאה ר' חייא מנין לו. עוד ... אמרת עוד וכן הוספתי תמה במשנה ...

במה שאמר ר"א במקומו הוא עומד כלומר שאינו צריך הקפת רגל דודאי מאי דקאמר בתר הכי שעל כולם הוא נותן מלמטה למעלה אדר"א קאי דלא מצריך הקפה ברגל ... ביד ונמצא שבשלש הזאות שבשלש קרנות נעשות ברחוק אמה יכול להזות מלמטה למעלה כלומר שמשפיל ידו וזורק כלפי מעלה ואינו חושש שיפול דמו על זרועותיו חוץ מזו ... לפני הקרן וקרוב לו ביותר שנותן בה מלמעלה למטה. ואני רואה לר"מ ז"ל שפסק שצריך הקפה ברגל ועם זה פסק שעל כולם הוא נותן וכו' ואחר שהוא מסבב הקרנות ... מה הפרש בין זו לזו והם כלן סמוכות לו עכ"ל: באמת פשוטה של משנה משמע דלת"ק כולן מלמעלה למטה, הן וכדקתני התחיל מחטא ויורד משום דלדידיה מקיף ברגל ו... דקתני על כלן הוא נותן מלמטה למעלה חוץ מזו בלבד ר' יהודה היא דתניא ר"י אומר ר"א אומר במקומו הוא עומד ומחטא על כולם הוא נותן מלמטה למעלה חוץ מזו ש... לפניו ממש שנותן מלמעלה למטה דאלמא ר"א בלחוד הוא דתני לה למתני' אבל לרבנן כולן מלמעלה למטה, אלא אפשר שהרב ז"ל סובר דאף ת"ק הוא ומ"מ לא מפקא מ... והא דאמרינן מתני' מני ר' יהודה היא משום דלר"מ ר"א אית ליה בכולן נותן מלמעלה למטה חוץ מזו שהיא לפניו באלכסון אמרינן דמתני' ר' יהודה היא דמתני' ודא... לכשתמצא לומר דאף ת"ק היא מ"מ לא מפקא מדר"א. ודקא קשיא לך ואחר שהוא מסבב הקרנות ברגל מה הפרש בין זו לזו והרי כלם סמוכות לו אפשר לומר לדעת הרב ... בלבד שהיא לפניו ממש לפי שיש לו לצאת מכל המזבח נותן מלמעלה למטה כי היכי דלא ליתווסן מאניה אבל בצפונית מערבית שהוא לו באלכסון נותן מיד ממקומו כדי שלא י... על המצות וישהא המחטה ואחר כך מקיף ברגל לצפונית מערבית ומשם נותן מיד לקרן מערבית דרומית ונותן מיד לקרן דרומית מזרחית ונמצא שאין מכולן אחת מהן לפניו ... אלא זו בלבד כנזכר לעיל דכך הרב בזו אע"פ שפשטה של שמועה נראית כמו שאמרת. עוד כתב אמרת עוד אשוב אתפלא במ"ש שבין מזבח למנורה היה עומד והלא ... משוך היה כלפי חוץ והוא צריך לצאת מכל המזבח עכ"ל. ובאמת כך נ"ל כמו שאמרת אלא שהיה באפשר לומר שהרב סבור דמזבח לפני ה' ממש מדכתיב ויצא אל המזבח ... לפני ה' דמשמע דביציאתו פוגע במזבח מיד ועוד מדתניא לפני ה' מה ת"ל דאמר ר' נחמיה לפי שמצינו בפרשת יוה"כ שעומד לפנים מן המזבח ומזה על הפרכת יכול אף זה כן ... מזבח קטרת סמים אשר לפני ה' מזבח לפני ה' ואין כהן לפני ה' דאלמא המזבח לפני ה' ממש שאין דבר חוצץ בין הכהן לפרוכת אלא המזבח בלבד ומנורה ושלחן מ... כלפי חוץ מן המזבח הפנימי ולחוץ ואינו באפשר שהרי היה מקדים כהן דישון מזבח הפנימי לנרות ואמרינן (דף פ') אמר להם הממונה מ"ט אמר אביי גמרא גמירנא סבר ... ידענא רבא אמר כדר"ל דאמר אין מעבירין על המצות ומאי פגע ברישא מזבח הפנימי ואף הרב עצמו כן כתב בפ"ג מהל' בית הבחירה שכך כתב שם מזבח הקטרה היה מ... והוא נותן בהיכל מכוון בין הצפון לדרום משוך מבין השלחן והמנורה לחוץ עכ"ל. ומ"ש הר"י קורקוס בזה כתבתי בהל' מעשה הקרבנות פ"ה. **ומ"ש רבינו ומזה מדם התערו**... **טהרו של מזבח שבע פעמים בצד הדרום.** שם (דף נ"ח:) איפליגו תנאי ופסק כר' יוסי דאמר בצד דרומי היה נותן וטעמא משום דנמוקו עמו ועוד שהוא מאריה דגמרא ... מהידך תנא דפליג עליה. וטהרו של מזבח פירשו בגמ' דהיינו גילוי כלומר שמגלה הגחלים והאפר ממקום שמזה. וכתב הר"י קורקוס ז"ל דאיכא למידק שבפ"ג כתב על אמצע... מזבח וכן כתב בפרק חמישי ממעשה הקרבנות והיאך כתב כאן בצד הדרום ותירץ דאמצעו לאו דוקא אלא הכוונה לאפוקי שלא היה בקרנות כשאר ההזאות ולעולם בחלק ה... מאמצעו היה נותן כאשר כתב וביאר כאן: **ואח"כ בא אצל שעיר המשתלח וכו' עד** אחר שהגיע שעיר למדבר. במשנה פ' שני שעירי (דף ס"ח:). **ומ"ש שבקריאה בעזרת הנ**... בגמרא

משנה למלך

כדאמר רב כהנא כדי שיכיר כו' ה"נ והתוס' בדף ל"א ד"ה כדאמר הקשו דמ"ש דאמרה למילתיה אסיפא ולא ארישא ותירצו דברישא לא הוצרך לאומרו דפשיטא דצריך היכר כו' וסד"א דכיון דכבר פירשו פעם אחת סדין של בוץ כדי שיכיר סגי בהכי להכי איצטריך רב כהנא לפרש דתרי היכרי או עבדי עכ"ד. ולפי זה יש לתמוה על רבינו דלמה לא ביאר לנו דלא סגי בחד היכרא. ודע דמדברי התוספות נראה דלא היה היכר כי אם בב' טבילות הראשונות אבל בשאר הטבילות לא היה צריך כו' ומדברי רבינו נ"ל דלכל הטבילות היה היכר והיו פורסין סדין של בוץ:

ב מ"ש מרן בשם הר"י קורקוס דאיכא למידק דבפרק שלישי כתב על אמצעו של מזבח וכו' עיין [illegible] סימן ס' ודוק:

אחר שיגיע השעיר למדבר. ואחר כך מקדש ופושט בגדי לבן וטובל ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו. ועושה השעיר הנעשה בחוץ. שהוא מכלל קרבנות מוסף היום ומקריב אילו ואיל העם שנאמר ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם. ומקטיר האימורין של פר ושעיר הנשרפין. ומקריב תמיד של בין הערבים. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב וטובל ולובש בגדי לבן ומקדש ונכנס לקדש הקדשים ומוציא את הכף ואת המחתה. ואחר כך מקדש ופושט בגדי לבן וטובל ולובש בגדי זהב ומקדש ומקטיר קטרת של בין הערבים ומטיב את הנרות של בין הערבים כשאר הימים. ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב ולובש בגדי עצמו ויוצא לביתו וכל העם מלוין אותו עד ביתו. ויום טוב היה עושה על שיצא בשלום מן הקדש:

פרק חמישי

א כל עבודות שעובד בבגדי לבן בפנים בהיכל צריך לעשותן על הסדר שביארנו. ואם הקדים בהן מעשה לחבירו לא עשה כלום: **ב** קטרת שחפנה קודם שחיטת הפר לא עשה כלום. אע"פ שהחפינה בעזרה צורך פנים בעבודת פנים היא. וכן שעיר ששחטו קודם מתן דמו של פר לא עשה כלום. אע"פ שהשחיטה בעזרה הרי דמו נכנס לפנים: **ג** איל ושעיר המוספין שעשה אותן קודם עבודת היום אינן כלום: **ד** הקדים דם השעיר לדם הפר בקדש הקדשים קודם שיגמור עבודתו. יזה מדם הפר כמצותו ואחר כך יביא שעיר אחר וישחוט אותו ויזה מדמו בקדש הקדשים כמצותו ויפסל הראשון. הקדים דם השעיר לדם הפר במתנות שבהיכל על הפרוכת יחזור ויזה מדם השעיר פעם שנייה לאחר דם הפר: **ה** נשפך הדם עד שלא גמר מתנות שבקדש הקדשים. יביא דם אחר ויחזור ויזה בתחילה בקדש הקדשים: **ו** גמר מתנות שבקדש הקדשים והתחיל במתנות שבהיכל ונשפך הדם עד שלא גמר יביא דם אחר ויתחיל מתחילת הזיות שבהיכל: **ז** גמר מתנות שבהיכל והתחיל ליתן על מזבח הזהב ונשפך הדם עד שלא גמר. יביא דם אחר ומתחיל מתחילת מתנות המזבח שכולן כפרה בפני עצמן הן: **ח** גמר מתנות המזבח ואחר כך נשפך הדם אינו צריך להביא דם אחר. ששפיכת השירים על מזבח החיצון אינה מעכבת. ואם דם הפר הוא שנשפך קודם שיגמור כל המתנות הרי זה מביא פר אחר. ויחפון קטרת פעם שנייה קודם* שחיטת הפר. ויקטיר הקטורת ואחר כך יביא דמו ויזה ממנו: **ט** ואין מטמא בגדים ואין נשרף בבית הדשן אלא הפר הזה האחרון שבו נגמרה הכפרה: **י** נתערב לו דם הפר בדם השעיר קודם שיגמור ההזיות. נותן אחת למעלה ושבע למטה לשם פר. וחוזר ונותן אחת למעלה ושבע למטה לשם שעיר. נתערבו במתנה אחרונה. נותן אחת למטה

*עי' בכ"מ שנ"ל אחר:

כסף משנה

בא לו (דף ס"ט:): ואח"כ מקדש ופושט בגדי לבן וכו' עד ומקריב תמיד של בין הערבים. משנה וברייתא בפרק בא לו (דף ע') ופסק כר"ע: ואח"כ מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב וכו' עד סוף הפרק. במשנה שם פרק בא לו:

פ"ה א כל עבודות שעובד בבגדי לבן וכו'. בסוף פרק הוציאו לו (דף ס' ע"א) ופסק כרבי יהודה לגבי ר' נחמיה אי משום דהוא מהדריה דגמ' טפי ואי משום דר' יוסי אמר אימתי משמע דלפרש דברי ת"ק אתא:

ב קטרת שחפנה וכו' וכן שעיר ששחטו וכו'. מימרות שם:

ג איל ושעיר המוספין וכו'. במשנה בס"פ הוציאו לו (דף ס') כל מעשה יוה"כ האמור על הסדר אם הקדים מעשה לחבירו לא עשה כלום ויתבאר עוד בסמוך:

ד הקדים דם השעיר וכו'. שם במשנה הקדים דם השעיר לדם הפר יחזור ויזה מדם השעיר לאחר דם הפר. ובגמ' (ס"א) הא דאמר עולא שעיר ששחטו קודם מתן דמו של פר לא עשה כלום תנן הקדים דם השעיר לדם הפר יחזור ויזה מדם השעיר לאחר דם הפר ואם איתא יחזור וישחוט מיבעי ליה תרגמה עולא במתנות שבהיכל. ופירש"י הקדים דם השעיר קס"ד במתנות שבפנים קאמר וה"ל שעיר ששחטו קודם מתן דמו של פר. תרגמה עולא במתנות שבהיכל קאמר אבל שחיטת השעיר במקומה היתה לאחר מתן הפר בפנים:

ה נשפך הדם עד שלא גמר וכו'. משנה וברייתא שם:

ח מ"ש גמר מתנות המזבח ואח"כ נשפך הדם א"צ להביא דם אחר וכו'. ברייתא: ואם דם הפר הוא שנשפך וכו'. שם הא דאמר ר' חנינא קטרת שחפנה קודם שחיטתו של פר לא עשה ולא כלום תנן אם עד שלא גמר מתנות שבפנים נשפך הדם יביא דם אחר ויחזור ויזה בתחלה בפנים ואם איתא יחזור ויחפון מיבעי ליה בקטרת לא קא מיירי. ופירש רש"י ומיהו ודאי צריך להקטיר קטרת אחרת אחר שחיטת פר זה, וא"כ יש לתמוה על רבינו שכתב ויחפון קטרת פעם שנייה קודם שחיטת הפר. והנגיד רבינו יהושע מבני בניו של רבינו כתב ששאלו ממנו שמאחר שהוא כתב בתחלת הפרק קטרת שחפנה קודם שחיטת הפר לא עשה כלום היאך כתב כאן ויחפון קטורת פעם שנייה קודם שחיטת הפר. והשיב מאחר ששחט פר בתחלה ולא קרה לו פסידוהו הנה יותר חפינת הקטרת קודם הפר השני מאחר שהוא אחר שחיטת הפר הראשון שלא אירע בו פיסול עכ"ל. ומ"ש הגמרא דקאמר בהקטרה לא קא מיירי משמע דודאי צריך לחפון אחר שחיטת פר זה, וצריך לדחוק ולומר שרבינו מפרש דה"ק כה"ג לא קא מיירי רבי חנינא כלומר דאין צורך להפינת קטורת אחר שחיטת פר ואם קודם לו שפיר דמי. ול"נ דטעות סופר הוא וצריך להגיה ולכתוב אחר במקום קודם:

ט ואין מטמא בגדים וכו'. שם פלוגתא בברייתא (דף ס"ח:) ופסק כחכמים:

י נתערב לו דם הפר בדם השעיר. שם (דף נ"ו) מימרא דרבי ירמיה. ומ"ש נתערב וכו' קודם שנתן בפנים כלום. והר"י קורקוס ז"ל שא"כ איך יתן אחת למעלה ושבע למטה לשם פר וכן לשם שעיר אלא ששחט שעיר קודם שנתן דם הפר וסבור שהוא פסול אלא ע"כ מיירי שנתן כבר מתנות לפני ולפנים ובא ליתן בהיכל וכמו שפירשו בגמרא מתני' דבסמוך לכך כתב רבינו קודם שיגמור כלומר אבל נתן מקצתן עכ"ל. ומ"ש במתנה אחרונה נותן אחת למטה לשם פר וכו'. שם נתערבו לו דמים בדמים במתנות

נתערב לו וכו'. מה שהקשה הר"י קורקוס ז"ל על רש"י התוס' הקשו כן שם (דף נ"ח) בד"ה נותן וחוזר ונותן:

לחם משנה

ל"ם אמרו דכ"ע הקפה ביד אע"ג דאידחי שם קך תירוצא מ"מ סברא מעליא ולפי זה הפירוש ניחא מ"ש דעומד בין המזבח והמנורה שהוא בצד דרומית מזרחית ונותן לקרן צפונית מזרחית ברישא מהטעם שנתבאר שם. ולדברי הרשב"א ז"ל כיון שהוא מתחיל ממזרחית לצפונית והוא מסבב ברגל אין לעמוד ברחבונה אלא בין המזבח והשלחן שהוא בצפון ולא בין המזבח והמנורה שהוא בדרום לכן אמרתי כי הדרך ההוא אשר ביארתי לתרץ הקושיא הוא נכון מאד ואין בו נפתל ועקש:

פ"ה א כל עבודות שעובד וכו'. בפ' הוציאו לו (דף ס') א"ר יהודה אימתי בדברים הנעשים בבגדי לבן מבפנים אבל דברים הנעשים בבגדי לבן מבחוץ וכו' ופירש"י ז"ל מבפנים לפני ולפנים אבל רבינו ז"ל שכתב בפנים בהיכל משמע דאינו מפרש כפירוש רש"י ז"ל אלא בפנים הוי פירושו בהיכל ובחוץ אית ליה דפירושו בעזרה. וקשה על דברי רבינו ז"ל דבגמרא אמרו שם טעמו של ר' יהודה אחת בשנה מקום שמתכפרים בו אחת בשנה וכך לא הוי אלא לפני ולפנים דוקא כפירוש רש"י ז"ל דאי היכל הרי כמה פעמים נכנסים בו בשנה. וי"ל דרבינו ז"ל יפרש דנהי כדאמרינן דטעמא דר' יהודה הוי משום הא ודאי דדברי רבי יהודה לא הוי אלא לפני ולפנים אבל כד דחינן במסקנא הך ואמרינן דטעמיה משום דכתיב אחת וכתיב זאת חד למעוטי בבגדי לבן מבחוץ וחד למעוטי בגדי זהב א"כ דברי רב יהודה אמורים אפילו בהיכל משום דאל"כ תקשי לך כיון דאם לאו מיעוטי הוה מוקמינן עיכובא דחוקה אכולה פרשה אפי' הגרלה דהוי בעזרה השתא נוקי מיעוטי בדבר הפחות יותר ונאמר דחד מיעט בגדי לבן בעזרה וחד מיעט בגדי זהב אבל היכל כלפני ולפנים הוי לכך מפרש רבינו ז"ל דלהך טעמא קושטא דמילתא הכי הוי דלר' יהודה לא מיעט קרא אלא עזרה אבל היכל כלפני ולפנים הוי. ועוד יש סיוע לזה משום דבגמרא אוקימו מתני' דהקדים דם השעיר לדם הפר יחזור ויזה וכו' במתנות שבהיכל ואי היכל לר' יהודה כחוץ דמי למה הוצרך לחזור ולהזות הא בדיעבד שפיר דמי ודוחק לומר דמתני' דלא כר' יהודה. זה היה נ"ל נכון בדעת רבינו ז"ל אבל ראיתי בזבחים פ' ב"ש (דף מ') שאמרו שם גבי לפר זה פר יוה"כ דנצרכה לרבי יהודה ס"ד אמינא מדכסדרן לא מעכבי הזאות נמי לא מעכבי קמ"ל משמע דר' יהודה היכל כחוץ דמי וכדברי רש"י ז"ל דאי כפנים דמי הא כל הזאות הפר בהיכל ולפני ולפנים הוו והיכי קאמר דכסדרן לא מעכבי הא לרבי יהודה מעכבי דפנים והיכל כפנים דמי אלא ודאי מוכח כדברי רש"י ז"ל דהיכל לר' יהודה כחוץ דמי. ודוחק לומר דמאן דתירץ התם הכי סבר דטעמא דר' יהודה כדהוה ס"ד בפרק הוציאו לו דהוי משום אחת בשנה דלהך טעמא לא מיקרי פנים אלא לפני ולפנים כדכתיבנא דככר דהו בגמ' הך טעמא כאן בפרק הוציאו לו. לכן אפשר לומר דגרסינן בדברי רבינו ז"ל כל עבודות שעובד בבגדי לבן לפנים מן ההיכל והוי כדברי רש"י ז"ל ואע"פ שגבי הקדים דם השעיר לדם הפר במתנות ההיכל יחזור ויזה וכדכתב רבינו ז"ל לקמן בפרק זה יש לתרץ למה שהקשיתי דכיון דאפשר לחזור ולהזות אע"ג דבדיעבד שפיר דמי לא מקרי בדיעבד כיון דאיכא דם דיכול לחזור ולהזות:

ח ששפיכת השירים על מזבח אינו מעכב וכו'. וא"ת א"כ למה פסק רבינו ז"ל לעיל כר' יהודה דאמר דברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ אינו מעכב הא אמרו שם דלא דריש רבי יהודה קרא למעוטי שירים משום דאית ליה דשירים הוו כשאר דברים ובכולהו איכא עיכובא אם לא עשאן כלל וא"כ אנן דקי"ל דשירים לא מעכבי אית לן למדרש כר' נחמיה. וי"ל דלא אמרו כן בגמרא אלא אליבא דר"י דאמר דאית ליה לר' יהודה שירים לא מעכבי אבל לא לריב"ל דמשמעות דורשין איכא בינייהו ולרב יהודה נמי שירים לא מעכבי א"כ אית לן לומר דטעמא דרבי יהודה הוא משום דמשמע ליה דבשירים לא צריך קרא דפשיטא לן דשירים לא מעכבי ולא צריך קרא להכי ורבינו ז"ל פסק כריב"ל:

למטה לשם פר וחוזר ונותן אחת למעלה ושבע למטה. לשם שעיר: **יא** נתחלפו הכוסות ולא ידע אי זה הוא כום דם הפר ואי זה הוא כום דם השעיר נותן מאחד מהן אחת למעלה ושבע למטה. ונותן מן השני אחת למעלה ושבע למטה. (וחוזר ונותן מן *הראשון אחת למעלה ושבע למטה). נמצא מכל מקום שנתן מדם הפר ואחריו מדם השעיר: **יב** קיבל דם הפר בשתי כוסות. וקיבל דם השעיר בשתי כוסות. ונתערבו מקצת הכוסות. ולא נודע כום דם הפר מכום דם השעיר. הרי זה מזה כל ההזיות כמצותן מן הכוסות שלא נתערבו. ושופך שירי אלו שהזה מהן על היסוד כמצוה. ואותן הכוסות שנתערבו ישפכו לאמה: **יג** פר יום הכפורים אף על פי שכהן גדול קונה משלו שנאמר פר החטאת אשר לו. המקום הפקיר ממונו בו לכל אחיו הכהנים. שאילו לא היה להן בו שותפות לא היו מתכפרין בו. לפיכך אם מת כהן גדול קודם שישחט הפר. הכהן שעומד תחתיו אינו מביא פר אחר אלא שוחט את של ראשון. ואינו חטאת שמתו בעליה שתמות שאין חטאת הרבים מתה. שחט את הפר ומת קודם שיכפר בדמו. הכהן האחר נכנס בדם זה ומכפר בו: **יד** שני שעירי יום הכפורים מצותן שיהיו שוין במראה ובקומה ובדמים. ולקיחתן כאחת. אע"פ שאינן שוין כשירין. לקח אחד מהן היום ואחד למחר כשירים: **טו** מת אחד מהן. אם עד שלא הגריל מת יקח זוג לשני. ואם משהגריל מת יביא שנים ויגריל עליהן בתחילה ורואה אי זהו שמת. אם היה של שם אומר זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו. ואם היה המת של עזאזל יאמר זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו. והשני מן השנים שהגריל עליהן בסוף ירעה עד שיפול בו מום וימכר ויפלו דמיו לנדבה שאין חטאת הצבור מתה: **טז** פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן וקרבו ונמצאו הראשונים. ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה. וכן אם נמצאו הראשונים קודם שיקרבו אלו יקרבו הראשונים וירעו השניים עד שיפול בהן מום ויפלו דמיהן לנדבה שאין חטאת הצבור מתה: **יז** המום פוסל בשעיר המשתלח אפילו מום עובר. וכן אם נעשה מחוסר זמן נפסל. כגון שנשחטה אמו לחולה ביום הכפורים שדחייתו לעזאזל היא שחיטתו: **יח** היה טריפה פסול שנאמר יעמד חי: **יט** חלה השעיר ואין יכול להלך מרכיבו על כתפו ואפילו בשבת: **כ** חלה המשלח הרי זה משלחו ביד אחר: **כא** נטמא המשלח הרי זה נכנס למקדש ונוטלו ויוצא. שנאמר ביד איש עתי המדברה. ביד זה שהוכן אפילו נטמא: **כב** דחפו ונפל השעיר ולא מת. ירד אחריו וימיתנו בכל דבר שממיתו. ואיברי שעיר זה מותרין בהנייה: **כג** נפחתה תקרה של היכל לא היה מזה. שנאמר באהל מועד: **כד** מזבח שלא נתחנך בקטרת לא יזה עליו. שנאמר מזבח קטרת הסמים: **כה** חסר מן הקטרת אחד מסמניה או מעלה עשן חייב מיתה עליה שנאמר ולא ימות כי בענן אראה על הכפורת. וכן חייב מיתה על ביאתו בלא מצוה. לפיכך אם שגג בביאה והזיד בקטרת. או שנכנס בקטרת שלימה עם החסירה חייב מיתה: **כו** הקטיר מן הקטרת של קדש הקדשים כזית בהיכל חייב מיתה:

חפינת

לחם משנה

...אית לן בכפר ואפי' בדמו של פר ושם הקשו (בדף נ"ה) מפטר חמור דאמר קרא תפדה בשה ותירצו דשאני התם דיליף שה שה מפסח וכו' משמע דשה שהמא אפי' שהוא הוי אלא משום דהכא גלי קרא מג"ש וא"כ קשה קצת על דברי רבינו ז"ל שכתב בהלכות בכורים פי"ב אין פודין לא בעגל וכו'

יג נכנס בדם זה ומכפר בו וכו'. משמע דאית לן שנאמר תפדה בשה ואין קרוי שם אלא כבשים ועזים היים בלבד ע"כ משמע דכללא כייל רבינו ז"ל ואינו כן דאדרבה שם שהוא נמי מקרי שה אלא דשאני התם דאיכא ג"ש. ואולי מ"ש אין קרוי שה ר"ל שה זה אינו קרוי אלא כבשים וכו' והוא מהכרח הג"ש ולא חש רבינו ז"ל להאריך:

טו והשני מן השנים שהגריל וכו'. נראה דפסק כרב ואמרו ביומא (בדף ס"ד) דסבר כרבי יוסי דאמר גבי מי שאבד פסחו ומצאו אחר שהפריש פסח אחר והרי שניהם עומדים דמצוה בראשון ובפ"ד מהלכות קרבן פסח פסק רבינו דלא כר' יוסי והוא תימה דקשיא דידיה אדידיה. והרב מהר"י קורקוס ז"ל תירץ שני תירוצים. האחד דאפילו רבנן מודו הכא משום שבא הדיחוי מחמת חבירו ולא דמי לפסח שאבד והפרים שבא הדיחוי מצד עצמו ובשעת הפרשה לא היה הראשון שם והפסיד השיבותו. ועוד תירץ דדעת רבינו ז"ל כאן דאיזה שירצה יקריב מפני שלא כתב כהן הראשון יקריב וכו'. וכמו שהאריך שם הרב בכ"מ ז"ל. ואני תמה עליו דאין אחד מאלו התירוצים יעלה למה שכתב רבינו ז"ל פר ושעיר של יוה"כ שאבדו והפרים אחרים תחתיהם וכו' יקרבו הראשונים וירעו השניים עד שיפול בהם מום וכו'. הרי דהם דחויים מצד עצמם שנאבדים ודמי לפסח שנאבד וגם התירוץ האחר ליתא דבהדיא אמרינן הכא הראשונים יקרבו א"כ הדרא קושיא לדוכתא. וכ"ל לתרץ דשאני הכא דהא חטאת דבאה לכפרה וחמירא ואפילו רבנן מודו דמצוה בראשון ואי פליגי רבנן התם הוא משום דהוי פסח ולא בא לכפרה ואינו חמור כל כך ולכך איזה מהם שירצה יקריב אבל גבי חטאת דבא לכפרה חמיר אפילו רבנן מודו וה"ק כי היכי דאמר ר' יוסי התם אמר רב נמי הכא דלכולי עלמא הוי דינא הכי. ומה שיש לפלפל על מה שפסק כאן דב"ח אין נדחין כתבתי בהל' שגגות פ"י:

יח היה טרפה פסול שנאמר יעמד חי וכו'. קשה דבפ"ק דחולין לא אמרו דפסול טרפה גבי משתלח אלא משום דאין הגורל קובע לעזאזל אלא בדבר הראוי לשם וכדאמרו שם. וא"ת מאי נפקא לן מינה הא אין גורל קובע לעזאזל וכו' והא דקאמר מקרא דיעמד חי לא ידענא מנא ליה:

כה חסר מן הקטורת אחד וכו'. בגמרא משמע דנפקא ליה הא מקרא דוכסה ענן הקטורת את הכפורת ולא ימות אבל קרא דאל יבא בכל עת אל הקדש ולא ימות כי בענן וכו' הך לא איירי אלא בביאה ולא בהיכר סמנים וא"כ קשה על רבינו דהביא קרא דולא ימות כי בענן וכו' דאיהיא גבי ביאה גבי היסור סמנים:

שמבשירי

כסף משנה

...מטה לשם פר וחוזר ונותן אחת למעלה וש... במתנות אחרונות וכו' נותן שבע למטה לשם פר וחוזר ונותן אחת למעלה וש... לשם שעיר. ופירש"י במתנות אחרונות אחר שנתן אחת למעלה מדם הפר. ורנ... נתערבו לו דמים בדמים במתנה אחרונה נותן אחת למטה לשם פר וחוזר ו... למעלה ושבע למטה לשם שעיר:

יא נתחלפו הכוסות וכו'. שם. ו... רבינו תוספת שכה... ונותן מן השני אחת למעלה ושבע למ... למוחקו וכך מצאתי בספר מוגה: כר... קורקוס ז"ל דע שזה ג"כ מדבר במת... דמתנות לפני ולפנים א"א משמעם בסמוך דשעיר שמהשו קודם הזיות עשה כלום וגם בזה לא דק רש"י...

יב קבל דם הפר בשתי כוסות וכו'. זה שם. ומ"ש ואותם כ... שנתערבו ישפכו לאמה. הכי אמר ר... ואע"ג דרב הונא בריה דרב יהושע פל... פסק כר"פ:

יג פר של יוה"כ אע"פ שכ"ג קו... משלו וכו'. בפרק הוציאו... כ"א:). ומ"ש לפיכך אם מת כ"ג קוד... הפר וכו' עד נכנס בדם ומכפר בו. מ"ט:) פלוגתא דאמוראי ופסק הכי מ... אביי דבהכרא הוא אמר (דף נ') משת... דם איקרי פר:

יד שני שעירי יוה"כ וכו' עד של... הגבור מתה. משנה בנ... שעירי (דף ס"ב):

טו ומ"ש והשני מן השנים שהגרי... בסוף דף ס"ד פלוג... ור"י ופסק כרב דאמר אין ב"ח נדה... כתבתי בפט"ו מהל' מעשה הקרב... פסק כן. ומ"ש שיקריבו הראשונים... הפריש חטאתו ואבדה דפסולי המו...

טז פר ושעיר של יוה"כ שאבדו... בברייתא פרק הוציאו ל... ופרק שני שעירי (דף ס"ה) פלוגת... ופסק כר"א ור"ש דאמרי הכי מש... ניהו ועוד דאתו כסתם מתני'. ופ... נמצאו הראשונים קודם שיקרבו א... הראשונים היינו כרב דאמר בפ' ש... (דף ס"ד) דסבר לה כר' יוסי דא... בראשון. ומ"ש וירעו השניים וכו' של... הצבור מתה. כבר נתבאר:

יז המום פוסל בשעיר המשתלח וכו'... נעשה מחוסר זמן וכו' שחיטתו. שם (דף ס"ג ס"ד)

יח היה טריפה פסול וכו'. בפ"... (דף י"א) גבי הא דאמר... הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר ... אתיא מבשעיר המשתלח וכו'

יט חלה השעיר וכו' עד בכל דבר... בפ' שני שעירי (דף ס"ו...

כב ומ"ש ואיברי שעיר זה מותרים... שם (דף ס"ז) פלוגת... ושמואל ואמר רבא מסתברא כמ"ד מ...

כג נפחתה תקרה של היכל לא ה... וכו'. בפ' ב"ש (דף מ...

כד מזבח שלא נתחנך בקטרת לא... וכו'. בתורת כהנים ... גבי כהן משיח על פסוק מזבח קטרת ס... שיתחנך בקטרת הסמים ולא בדם. ופ... (דף מ"ט) שניט שאין מחנכין את מז... אלא בקטרת:

כה חסר מן הקטרת וכו'. בפ' ... (דף נ"ג). ומ"ש וכן ח... על ביאתו בלא מצוה לפיכך אם ש... וכו' או שנכנס בקטרת שלימה וכו'

כו הקטיר מן הקטרת של קדש... כו'. נלמד ממה שאנ... ששוחט ומעלה (דף ק"ט ע"ב) גבי א... כזית בחוץ חייב:

חפינו

*[בהגהות מהרר"י אבוהב הראשון בס"א מן השני וצריך להמתק עכ"ד. ולפי הכ"מ צריך למחוק כל הכבא ע"ש]:

משנה למלך

פ"ה יד שני שעירי יוה"כ כו'. כתב מרן ופסק כרב דאמר אין ב"ח נדחים כו'. ועיין לקמן פס"ד מהל' קרבן פסח הלכה ו'. ועיין בקרבן חגיגה סי' כ': **יח היה** טריפה פסול וכו'. הקשה הר"ב לח"מ דבפ"ק דחולין משמע טריפה מסברא אין הגורל קובע לעזאזל אלא בדבר הראוי ... סגל

חפינת הקטרת עבודה והמחשבה פוסלת בה. בר"פ הוציאו לו (דף מ"ח) בעיא דאיפשיטא: וכן חתיית הגחלים לקטורת נפסלת במחשבה וכו'. שם בעיא דלא איפשיטא ופסק לחומרא ולא כתב שהיא ספק כמ"ש באידך בעיי דבסמוך משום דלא שייך למימר ביה לא יחתה לכתחלה דיחזור ויחתה לכתחלה שפיר דמי:

חפן כראשי אצבעותיו וכו' עד וקרב זו לזו. (דף מ"ז:) שם בעיא דלא איפשיטא. ומ"ש או שנתפזרה קטרת מידו על הארץ ואספה. שם (דף מ"ח) בעיא דלא איפשיטא. ומ"ש או שחפן חבירו ונתן לחפניו חפן ומת ונכנס שני במה שחפן ראשון. שם (דף מ"ט) בעיא דלא איפשיטא:

סליקו להו הלכות עבודת יוהכ"פ בס"ד

כז חפינת הקטורת עבודה. והמחשבה פוסלת בה. וכן חתיית הגחלים לקטורת נפסלת במחשבה. שמכשירי קרבן כקרבן: **כח** חפן בראשי אצבעותיו או מן הצדדין או ממטה למעלה או שחפן בידו זו ובידו זו וקרב זו לזו. או שנתפזרה קטורת מידו על הארץ ואספה. או שחפן חבירו ונתן לחפניו. או שחפן ומת ונכנס שני במה שחפן ראשון. כל אלו ספק ולא יקטיר ואם הקטיר הורצה:

סליקו להו הלכות עבודת יום הכפורים בס"ד

כז שמכשירי קרבן כקרבן וכו'. קשה כיון דהוא בעיא היה לו לרבינו ז"ל לכתוב דהוי ספק וכדכתב באידך בעיי ואם תאמר נפקא מינה דאי חישב בחתיית גחלים והקטיר הקטורת על אלו הגחלים הורצה ואין צריך להקטיר קטורת אחר או שחפן ומת וכו' בהך בעיא אמר רב פפא בגמרא דאי חופן והוזר וחופן חבירו נכנס בחפינתו ורב הונא בריה דרב יהושע אמר איפכא דאיהו הוזר בחפינתו והכן קיימא לן דתופן והחר וחופן וא"כ קשה על רבינו ז"ל דמשמע דליכא בעיא לא לרב פפא ולא לרב הונא בריה דרב יהושע והיה לו לפסוק כחד מינייהו. ונראה דפסק כרב הונא בריה דרב יהושע וסבירא ליה דכי אמר רב הונא אדרבא אי חופן והוזר וחופן לא יכנס אחר בחפינתו לאו לפשיטותא קאמר הכי אלא לדחות פשיטותא דרב פפא ומכל מקום לרב הונא מבעיא ליה ולכך הוי ספק אליביה ופסק כוותיה. אבל קשה דפלוגתא כי הא איפליגו רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע גבי נתערב מקבלת דמים (בדף נ"ח) פרק הוציאו לו ופסק רבינו ז"ל כרב פפא שופך לאמה ולא ליסוד ולא כרב הונא וצריך טעם למה לא פסק כאן כן וצ"ע:

סליקו להו הלכות עבודת יום הכפורים בס"ד

משנה למלך

סגרלס וכס"ג אמרינן בס' שני שעירים (דף ס"ג) דאיצטריך קרא למעט בעל מום ומחוסר זמן משעיר המשתלח וסתם בפ"ק דחולין כלאו סאי קרא פשיט דאולינן בתר רובא ודוק:

סליקו להו הלכות עבודת יום הכפורים בס"ד

הלכות מעילה

יש בכללן שלש מצות. אחת מצות עשה. ושתים מצות לא תעשה:

וזה הוא פרטן:

א) שישלם המועל אשר חטא בתוספת חומש. וקרבן. וזהו דין המועל: ב) שלא לעבוד בקדשים: ג) שלא לגזוז קדשים:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

כסף משנה

א אסור להדיוט ליהנות מקדשי השם וכו'. בריש פ' ד' דמעילה (דף ט"ו). ומ"ש וכל הנהנה בשוה פרוטה מקדשי השם מעל. שם (דף י"ח) בריש פרק ה':

דברים שהותרו באכילה מן הקרבנות וכו'. ואפילו נפסלו ונאסרו באכילה וכו'. משנה בריש מעילה כלל אמר רבי כל שהיה (לה) שעת היתר לכהנים אין בה אין היא שהיה לה שעת היתר לכהנים בלכה שנטמאת ושיצאת:

א אסור להדיוט ליהנות מקדשי השם. בין מדברים הקרבין על גבי המזבח. בין מקדשי בדק הבית. וכל הנהנה בשוה פרוטה מקדשי השם מעל: **ב** דברים שהותרו באכילה מן הקרבנות: כגון בשר ...ות ואשם אחר זריקת דמן. או שתי הלחם אחר זריקת דם שני הכבשים אין בהן מעילה אפילו אכל הזר מאלו וכיוצא ... הואיל והן מותרין למקצת בני אדם ליהנות בהן כל הנהנה מהן לא מעל. ואפילו נפסלו ונאסרו באכילה. הואיל והיתה ... שעת היתר אין חייבין עליהן מעילה: **ג** [א]כל המועל בזדון לוקה *ומשלם מה שפגם ... קדש בראשו. *ואזהרה של מעילה מזה שנאמר לא תוכל לאכול בשעריך מעשר ... וגו' ונדריך. מפי השמועה למדו שזו אזהרה לאוכל מבשר עולה הואיל וכולו לשם והוא

א סמ"ג לאוין שמב ועשין שם:

כסף משנה

ג כל המועל בזדון וכו'. בפ' דם שחיטה (דף כ"ב:) וס"ס הנשרפין (דף פ"ג) חיד במעילה רבי אומר במיתה וחכ"א באזהרה וידוע שהלכה כחכמים: ואזהרה של מעילה וכו' ונדריך מפי השמועה למדו שזו אזהרה לאוכל מבשר עולה וכו'. בפ' אלו הן הלוקין (דף י"ז) נדריך זו עולה ומסיק דהיינו דאתא לאוכל עולה אפי' לאחר זריקה ואפי' בפנים *ואפי' כהן שהוא לוקה: כתב הראב"ד ואזהרה של מעילה מזה וכו' א"א ופשוטה מזו היא בתרומת הקדשים לא תאכל עכ"ל. טעמו מדאמריך

*[כן היא גירסת רמ"י]:

השגת הראב"ד

*ואזהרה של מעילה מזה וכו'. א"א ופשוטה מזו היא בתרומת הקדשים לא תאכל:

והא אין אדם לוקה ומשלם ורבינו עצמו פסק בהלכות תרומות פ"ו הלכה ו' שהאוכל תרומה בזדון לוקה ואינו משלם שאין אדם לוקה ומשלם. וכבר נשאלה שאלה זו מאת הרב הגדול מורה צדק ... שלמה אאיליון להרב המובהק מוהר"ר שמואל אבוהב ותשובתו תמצא בספר דבר שמואל להרב הנ"ל שאלה שכ"ו וע"ש]: (ואחר כתבי זה שמעתי מפי הרב המורה השואל הנ"ל דתירן דלגדדים קתני והאריך בקונטרס על זה דלפעמים שהרמב"ם קיצר במקום שאמרו להאריך):

משנה למלך

ג כל המועל בזדון לוקה כו' ואזהרה של מעילה מזה שנאמר לא תוכל כו' וה"ה לשאר כל קודש וכו'. כתב מרן ומ"ש רבינו וה"ה לשאר כל קודש כו' אין לתמוה עליו ...דהא התם מייתי קרא לתודה ושלמים ובכור וחטאת ואשם דשהם באוכל בתוך ע"כ. ואני תמיה ...דהא פשיטא דכל הני דהיינו תודה ושלמים וחטאת ואשם לא נפקי מקרא דנדריך דמיירי ...לא מקרא אחרינא דנדבותיך וכמ"ש רבינו בפי"א מהל' מעשה הקרבנות הלכה ד' וא"כ הדרא ...מרן לדוכתה דהיכי כתב וה"ה לשאר כל קודש. ועוד אני תמיה לפי פשוטן של דברים במ"ש אם ...ס בשוה פרוטה לוקה דכיון דמקרא דלא תוכל לאכול נפיק מלקות זה מנא לן להלקותו בהנאה.

ומ"ש הרב לח"מ בפי"א מהל' מעשה הקרבנות דטעמא דמלתא הוא משום דקי"ל כר' אבהו דכל אכילה האמורה בתורה הוי אפילו הנאה, אחרי בקשת המחילה אין דבריו נכונים דאף דקי"ל דכל אכילה האמורה בתורה הוי אפילו הנאה היינו לאיסורא בעלמא אבל מלקות ליכא בהנאה והרי דין ההנאה כדין חצי שעור דאסור מן התורה וליכא מלקות וכל זה הוא מבואר בדברי רבינו וס"ס בפ"ח מהל' מאכלות אסורות הלכה ט"ו וט"ז (א"ה עיין מ"ש בפ"ה מהל' יסודי התורה). ועוד יש לתמוה דשיעור זה דשוה פרוטה למלקות מנא לן דהא סתם אכילה היא בכזית וכיון דמקרא דלא תוכל לאכול נפיק מלקות זה שיעור זה דשוה פרוטה היכא רמיזא: והנראה אצלי בבירורן של דברים הוא

מדאמרינן גבי הזיד במעילה (סנהדרין פ"ד) מ"ט דרבי וכו' גמר חטא חטא מתרומה ורבנן אמרי אמר קרא (ומתו) בו בו ולא במעילה. ופירש"י וממיתה לחודא הוא דאימעט דגבי מיתה הוא דכתיב בו אבל אזהרה מיגמר גמר להזיד במעילה בג"ש דהטא חטא מתרומה. ומ"מ אין מקום להשיג על רבינו למה לא הביא אותה ראייה מאחר שהביא ראייה הכתובה בגמ'. ומ"ש רבינו והוא הדין לשאר כל קדש וכו'. אין לתמוה עליו נומר דהא התם מייתי קרא לתודה ושלמים ובכור ומעשר ואשם דהתם באוכל בחוץ ואם האמר דמקרא אחרינא מייתי לה גמ' בדוכתא אחרינא דבפ' בתרא דתמורה (דף ל"ב:) א"ר ינאי אין מעילה מפורשת מן התורה אלא בעולה בלבד שנאמר נפש כי תמעול מעל וכו' מקדשי ה' המיוחדים לה' אבל חטאת ואשם לא נפקא אלא מדרבי דתניא רבי אומר כל חלב לה' לרבות [אימורי] קדשים קלים למעילה, ואיכא למימר דההיא דפ"ב דתמורה לא לענין חיוב מלקות במזיד אתמר. וא"ת מנא ליה דהוא הדין לשאר כל קדש וי"ל דיליף לה בבנין אב מעולה:

מעל בשגגה משלם וכו'. מפורש בפרשת ויקרא:

ד תשלום הקרן והבאת האשם וכו'. ברייתא ס"פ הגוזל עצים (דף קי"א) מנין שאם הביא מעילתו ולא הביא אשמו ולא הביא מעילתו שלא יצא ת"ל באיל האשם ונסלח לו וגו' יכול כשם שאיל ואשם מעכבים כך חומש מעכב ת"ל באיל האשם ונסלח איל ואשם מעכבים ואין חומש מעכב. ופירש"י מעילתו קרן דהקדש שמעל בו. באיל האשם ונסלח משמע אין סליחה אלא בשניהם. איל כמשמעו. האשם קרן כדיליף לקמיה עכ"ל. כלומר דאמרינן לקמן בסמוך ויליף הקדש מהדיוט מה אשם דהתם קרן אף אשם דהכא קרן. ופירש"י אשם דכתיב בגזל הגר קרן הוא כדאמרינן לעיל:

ה הביא מעילתו עד שלא הביא אשמו לא יצא. כלומר שאם הביא מעילתו ואח"כ הביא אשמו לא יצא שצריך שתחלה יביא אשמו ואחר כך יביא מעילתו:

כתב הראב"ד שלא הביא אשמו לא יצא א"א אינו משוה עם הגמ' של פ' הגוזל רבה עכ"ל. טעמו לומר דהתם תניא מנין שאם הביא אשמו עד שלא הביא מעילתו שלא יצא ת"ל באיל האשם בשכבר ופירש"י באיל האשם

האשם משמע באיל שהוא גם חובה לאשם שהוא קרן אלמא קרן בריש' ... הר"י קורקוס ז"ל נראה שדברי רבינו והברייתא הכל יוצא לדרך אחד ורבינו קרא ... הקרן כלישנא דסליק מיניה שאמר איל ואשם וגם כלישנא דקרא דמיניה יליף דבע... כאשם האשם בשכבר כלומר שהביאו כבר קודם האיל וכיון דלישנא דקרא הכי להו... כתב כן רבינו, ומעילתו שבדברי ר... אשם מעילתו דשייך נמי בפיר לישנא ... ונראה עוד דברייתא נקט הכי ש... לא אמרה דרשא דאשם הוי קרן ד... דרשא מיתניא היא אבל רבינו שה... והודיע דאשם דקרא היינו קרן ... דקרא ומעתה מעילתו ודאי דהי... מעילתו ונמצא רבינו משוה עם הג... היא עכ"ל: נסתפק לו אם מעל וכו' ... פרק דם שחיטה (דף כ"ב) איבעי... ורבנן ופסק כרבנן: והחומש הרי ה... ההקדש וכו'. בפרק הזהב (דף ... וכבר ביארנו כמה פעמים. בהל... ובהלכות תרומות ובהלכות ... שהחומש אחד מארבעה בקרן וכו' ... הזהב (דף נ"ד) הכיקו...

ו יש דברים שאין חייבים עליה... וכו'. בפ"ג דמעילה שנינו ... שאין נהנין מהם ולא מועלים. ופיר... דנזיר (דף כ"ח) בד"ה לא נהנין ... ובריש מעילה (דף ב') אמרינן שבכ... מועלין בהם אלא מדרבנן אין מ...

ז כל קדשי מזבח וכו'. בפ"ג דבכ... כ"ה) ואמרינן התם דקדשי ב... אינם אסורים בגיזה ועבודה אלא ... וכתבו רבינו לקמן בפרק זה. ומ"ש ו... השור או העובד בצאן לוקה מן הת... מנין ליתן לא של זה בזה וכו' ת"ל ל... ולא תגוז. ופירש"י וי"ו מוסיף על ע... וילמדו שניהם זה מזה. ומ"ש ו... כגוזז. שם:

ח ספק קדשים וכו'. הרי הם ... בגיזה ועבודה וכו'. בפ"ג ... (דף י"ח:) ואיתיה בפ"ק דמעי...

ט בהמת הקדש שנפל בה מום ונפ... אינה מותרת בגיזה ועב... עד ואינם יוצאים לחולין להגזז ולהעב... משנה פ' שני דבכורות (דף י"ד) ופר... (דף ק"ל):

ואסור

והוא הדין לשאר כל קדש שהוא להשם לבדו. בין מקדשי המזבח בין מקדשי בדק הבית אם נהנה בהן שוה פרוטה לוקה. מעל בשגגה משלם מה שנהנה ותוספת חומש. ומביא איל בשני סלעים ומקריבו אשם ומתכפר לו וזהו הנקרא אשם מעילות. שנאמר והטאה בשגגה מקדשי ה' והביא את אשמו וגו' ואת אשר חטא מן הקודש ישלם ואת חמישיתו וגו'. ושילום הקרן בתוספת חומש עם הבאת הקרבן מצות עשה: ד תשלום הקרן והבאת האשם מעכבין הכפרה. ואין החומש מעכב. שנאמר באיל האשם איל ואשם מעכבין ואין החומש מעכב: ה הביא מעילתו עד *שלא הביא אשמו לא יצא. נסתפק לו אם מעל או לא מעל פטור מן התשלומין ומן הקרבן. והחומש הרי הוא כתחילת ההקדש ואם נהנה בו מוסיף חומש על החומש. וכבר ביארנו כמה פעמים שהחומש אחד מארבעה מן הקרן עד שיהיה הוא וחומשו חמשה: ו יש דברים שאין חייבין עליהן מעילה מדברי תורה אבל אסור ליהנות בהן מדברי סופרים והנהנה מהן משלם קרן בלבד ואינו מוסיף חומש ואינו מביא אשם: ז [א]כל קדשי מזבח בין קדשי קדשים בין קדשים קלים אסורין בגיזה ועבודה שנאמר לא תעבוד בבכור שורך ולא תגוז בכור צאנך. והוא הדין לשאר קדשים. [ב]והגוזז את השור או העובד בצאן לוקה מן התורה. ותולש אינו כגוזז. ויראה לי שאינו לוקה עד שיגזוז כדי רוחב הסיט כפול. לא יהיה זה חמור משבת: ח ספק קדשים כגון בהמה שהיא ספק בכור וכיוצא בה: הרי הן אסורין בגיזה ועבודה והגוזז או העובד בהן אינו לוקה: ט בהמת הקדש שנפל בה מום ונפדת כמו שביארנו אינה מותרת בגיזה ועבודה והרי היא באיסורה עד שתשחט. נשחטה אחר פדיונה הותרה באכילה. במה דברים אמורים כשקדם הקדשן את מומן או קדם מום עובר להקדשן. אבל המקדיש בעלת מום קבוע למזבח אסורה בגיזה ועבודה אלא מדבריהם. נפדת הרי זו כחולין לכל דבר ותצא לחולין להגזז ולהעבד. חוץ מן ד...

והמעשר

השגת הראב"ד

*שלא הביא אשמו לא יצא. א"א אינו משוה עם הגמרא של פרק הגוזל רבה:

א סמ"ג לאוין שח טור יו"ד סי' שם: ב סמ"ג לאוין שמא טור שם:

משנה למלך

דס"ל לרבינו דמקרא דכליל תהיה לא תאכל למדנו איסור לאוכל מבשר עולה או מכל האימורין בין קודם זריקה ובין לאחר זריקה דפסוק זה הוא כולל לומר דכל שהוא כליל למזבח אכילתו בלא תעשה ולוקין עליו בכזית ויש עוד כליל אחר אבל אינו למזבח והוא חטאות הנשרפות ואיסור אכילתן לא נפיק מקרא דכליל דהתם לא איירי אלא במה שהוא כליל למזבח ומפסוק אחר נפיק איסור אכילתן דכתיב וכל חטאת וגו' וכל זה הוא מבואר בדברי רבינו פי"א מהל' מעשה הקרבנות ויש עוד לאו אחר והוא האוכל מבשר הקדשים קודם זריקה אחד קדשים קלים ואחד קדשים המורים והיסור זה לא נפיק מהני קראי דלעיל דהני אינם כליל וגם אינם נשרפין שהרי נאכלים הם או לבעלים או לכהנים ובאה האזהרה לזה ממה שנאמר ונדבותיך וא"כ אייתר לן קרא דנדריך אשר תדור דהא ליכא שום דבר לרבוי ובאה הקבלה לזה שהפסוק הזה בא לאזהרה של מעילה כלומר דקרא כתיב נפש כי תמעול מעל וכו' והייב לנהנה מן ההקדש קרבן עם תשלום הקרן והחומש ולא מצינו אזהרה לזה ובא הכתוב ואמר ונדריך אשר הדור לומר שכל דבר שחייבין עליו מעילה אם היה מזיד לוקה מזה הלאו של נדריך וכמ"ש רבינו בספר המצות מצוה קמ"ו ואף שפסוק זה של ונדריך לא מוקי ליה בגמרא אלא בעולה אין זה מן הקושיא משום דאשיקרא דדינא אין מעילה מפורשת מן התורה אלא בעולה בלבד וכדאיתא בפ"ב דתמורה (דף ל"ב) וכל שאר הדברים שיש בהם מעילה נפקא לן מרבוי הכתוב וכדאיתא התם ובת"כ וא"כ כי אשמעינן רחמנא דבדבר שיש בו מעילה יש במזיד אזהרה נקטיה בדבר המפורש במעילה דהיינו עולה וה"ה לשאר הדברים דנפקי מרבוי הכתוב שיש בהם מעילה דבכולה יש בהם אזהרה וכיון שפסוק זה של נדריך הוא אזהרה על המעילה וכבר קדם לנו שהמעילה אינו תלוי בכזית אלא בשוה פרוטה כי אזהר רחמנא ואמר שיש במעילה לאו הוא ג"כ בנהנה בשוה פרוטה דבההיא גוונא דאיכא מעילה איכא אזהרה וכי היכי דמעילה אינה תלויה בכזית דהא לא כתיב ביה אכילה כי אם בשוה פרוטה וכמו שבאה הקבלה לזה הכי נמי דאזהרה שבאה על המעילה אינה תלויה בכזית כי אם בשוה פרוטה. והנך רואה שרבינו בהל' סנהדרין פי"ט כשמנה הלאוין שחייבין עליהם מלקות לא מנה האוכל מן בשר העולה או מן האימורין אלא מנה האוכל ממנחת כהן וכן מכל דבר שהוא כליל לאשים ואח"כ כתב הנהנה מן הקדש ואזהרה זו לא נפקא אלא מפסוק זה של ונדריך דקאי על פסוק דנפש כי תמעול מעל לומר שכל דבר שיש בו מעילה יש בו אזהרה ובפירוש כתב בפ"ז מהלכות אלו דבבשר עולה יש איסור נוסף יתר על המעילה יע"ש: הכלל העולה ממה שכתבנו הוא דהאוכל מבשר העולה בין קודם זריקה בין לאחר זריקה וכן מהמאות הנשרפות וכן מאימורי קדשי קדשים או

מאימורי קדשים קלים לאחר זריקה או מבשר קדשי קדשים קודם זריקה ויש באכילתן כ[זית] אותו כזית פרוטה לוקה שתים אחת משום הלאו המיוחד בכל אחד מהם שיעורו בכזית ול... הלאו של מעילה שהוא כולל לכל דבר שהוא חייב במעילה לוקה על המזיד ושיעורו בשוה פרו... אם אכל אחד מכל אלו והיה בו כזית ולא היה בו שוה פרוטה אינו לוקה כי אם על הלאו ... בכל אחד מהם אבל אינו לוקה על הלאו של מעילה הכולל כיון שאין בו שוה פרוטה וכן ... בו שוה פרוטה ולא היה בו כזית אינו לוקה על הלאו הכולל של מעילה כי אם על הלאו ... שמחייב אותו בכזית ובהבשר השנים דהיינו שאין בו כזית וגם אין בהנאתו שוה פרוטה איט לו... וכל וכן אם נהנה ולא אכל אף שיש בהנאתו בכזית אינו לוקה על לאו ספרטי כי אם ... הכולל אם היה בהנאתו שוה פרוטה ושאר הדברים שאין בהם מעילה וכגון אימורי קדשים קל[ים] ... זריקה שנתמעטו מן הכתוב שאמר מקדשי ה' וכמו שהובא בת"כ אין בהם מלקות כי אם באו... כזית אבל בנהנה מהם או באוכל אך לא היה כזית אף שההנאה היתה שוה פרוטה ליכא מלקו... ומ"מ יש לתמוה על רבינו שזה הלאו של ונדריך לא היה לו להביאו בהלכות מעשה הקרבנו[ת] בהלכות מעילה כי שם ביתו וכבר הביא מרן קושיא זו פי"א מהלכות מעה"ק וצ"ע:

ה הביא מעילתו עד שלא הביא אשמו כו'. עיין בספר בית יעקב סי' קפ"ד ודוק:

ז והגוזז את השור וכו'. עגלה ערופה ופרה אדומה אינם בלאו זה. תוספתא פ"ק דפרה ... הר"ש שם ועיין בפ"ג דבכורות (דף נ"ו):

ודע דהקשו התוס' פ"ג דמעילה (דף י"ג) אההיא דאמרינן אתיא העברה העברה דאמאי ... קרא לכתוב ולא תגוז בכור שורך לאסור גיזה בקדשים תיפוק ליה מדאמר גבי פסולי ... תזבח ולא גיזה. ותירצו דלא הוה ידעינן למאי קא אתי תזבח למעוטי אבל השתא דאסר גיזה ... א"כ אתי תזבח לומר אבל גיזה כדקיימא קיימא ע"כ. ולא הבינותי קושיתם דהא איצטריך קר[א] ... תגוז למלקות דאי מקרא דתזבח ולא גיזה נהי דאיסורא ילפינן מיניה אבל מלקות לא ילפ... לאו הבא מכלל עשה הוא ואין לוקין עליו. ומה שלוקה הגוזז בפסולי המוקדשין אע"ג דאתי ... מלאו הבא מכלל עשה הוא משום דאהדריה קרא לאיסוריה וכמ"ש התוס' בפ' גיד הנשה (ד... ד"ה רבא. אבל אי לא הוה כתיב ולא תגוז פשיטא שלא היה לוקה שום גוזז וצ"ע. ועיין ... הרשב"א והר"ן שם שנראה מדעתם דס"ל שיש לדמות גיעולי נכרים לפסולי המוקדשין. ועיי[ן] ... התוספות פ"ב דבכורות (דף ע"ו) אההיא דאמרינן ואהני קרא למיקם עליה בלאו. אך ק"ל ...

והמעשר שהקדושה חלה על גופן אף על פי שהן בעלי מומין קבועין מתחילתן. ואינן יוצאין לחולין להגזז ולהעבד לעולם. ואסור להרביע בבכור או בפסולי המוקדשין: י מותר לתלוש את השיער לכתחילה מן הקדשים כדי להראות המום למומחה. ואותו השיער שתלש או שנשר מן הבהמה או מן הבכור והמעשר הרי זה אסור בהנייה אפילו לאחר שישחטו מפני מומן. גזירה שמא ישהה אותן הואיל ואינן באין לכפרה. אבל צמר הנושר מן החטאת והאשם מותר בהנייה לאחר שחיטתן מפני מומן. הואיל ולכפרה הן באין אינו משהה אותן. ואם נתלש מן העולה הרי זה ספק. וכל שיתלש מכל הקדשים אחר שנפל בהן מום הרי הוא מותר בהנייה שהרי לא תלש בידו. חוץ מן הבכור והמעשר שאף הנתלש ממנו אחר שנפל בו מום אסור בהנייה: יא השוחט בכור או שאר מוקדשין. תולש את השיער מכאן ומכאן לעשות מקום לסכין. ובלבד שלא יזיזנו ממקומו: יב קדשי בדק הבית אסורין בגיזה ועבודה מדברי סופרים אבל מן התורה אינן אסורין. לפיכך הגוזז אותן או העובד בהן אינו לוקה אבל מכין אותו מכת מרדות: יג המקדיש עובר [...]אמו אסורה בעבודה מדברי סופרים. מפני שעבודתה מכחשת את העובר גזרו בה. והרי היא מותרת בגיזה שאין [...]ד לולד. הקדיש אבר אחד מן הבהמה בין לבדק הבית בין למזבח הרי הדבר ספק אם אסורה כולה בגיזה ועבודה או אינה אסורה לפיכך אין לוקין עליה:

פרק שני

[...]שים "קלים אין מועלין בהן עד שיזרק הדם. נזרק הדם מועלין באימוריהן עד שיצאו לבית הדשן שהרי הן לאשים ואין מועלין בדבר הנאכל כמו שביארנו. אפילו העלה האימורין שלהן למזבח קודם זריקה אין מועלין בהן [...]ק הדם. הוציא אימוריהן לחוץ קודם זריקה אין מועלין בהן עד שיזרק הדם. נזרק הדם אע"פ שעדיין הן בחוץ ולא [...]ועלין בהן. שהזריקה מועלת ליוצא בין להקל בין להחמיר: ב כל קדשי קדשים מועלין בהן משהוקדשו עד שיזרק [...]ק הדם מועלין בהן בדבר שכולו לאשים עד שישרף ויצא לבית הדשן ואין מועלין בדבר הנאכל כמו שביארנו: [...] העולה אחד עולת העוף ואחד עולת בהמה והקומץ והלבונה. ומנחת כהנים והחביתין ומנחת נסכים מועלין בהן [...]קדשן עד שיצאו אחר שריפתן על המזבח לבית הדשן: ד וכן פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין מועלין בהן משעת [...]ד שישרפו ותגמר שריפתן בבית הדשן ויתוך הבשר. אבל קודם שיתוך מועלין בו והוא בבית הדשן: ה וכן פרה אדומה

[...]"ג לאוין שמא עשין רי: ב סמ"ג עשין שם:

כסף משנה

[...]רביע בבכור או בפסולי המוקדשין. בפ' אלו הן הלוקין (דף כ"ב) אמר ר' [...]פעיא המרביע שור פסולי המוקדשין לוקה. ופירש"י המרביע שור פסולי המוקדשין [...]ילו על מינו לוקה שהרי גוף אחד ועשאו הכתוב ב' גופים דתורת חולין ותורת [...] עליו עכ"ל. ואיני יודע למה לא כתב רבינו שלוקה. ומה שכתב שאסור להרביע בבכור:

[...] לתלוש השיער לכתחלה וכו'. בפ"ג דבכורות (דף כ"ה כ"ו). ומ"ש [...]יער שתלש או שנשר וכו' הרי זה [...]סה אפי' לאחר שישחטו מפני מומן [...]משנה פלוגתא דתנאי ופסק כחכמים [...]"י דאמר בגמ' אמר ר"נ הלכה [...] ותנן בבחירתא כוותיה וכו' אמר [...]הק מתני' נמי דיקא וכו'. ומ"ש [...]צמר מהחטאת והאשם מותר וכו' [...] ומ"ש ואם נתלש מן העולה ה"ז [...] בעיא דלא איפשיטא: וכל שיתלש [...]ים וכו' חוץ מן הבכור וכו'. כתב [...]קום ז"ל שיש ללמוד כן מדקתני [...]בכור בעל מום משמע וכן מדנקט [...] מהטעם שנתבאר בבעיא עולה [...]משמע דבבעלת מום ליכא ספיקא:

[...]וחט הבכור וכו'. משנה בפרק ג' דבכורות (דף כ"ד:):

[...]י בדק הבית וכו'. מימרא דר"א [...] שם (דף כ"ה) והעמידו אוקמה [...]כאר גם בפ' ראשית הגז (דף קל"ה):

המקדיש

יג המקדיש עובר למזבח וכו' והרי היא מותרת בגיזה וכו'. פ"ק דתמורה (דף י"ג): הקדיש אבר אחד מן הבהמה וכו'. שם בעיא דלא איפשיטא:

פ"ב א קדשים קלים אין מועלים בהם וכו'. משנה בפרק קמא דמעילה (דף ו'). ומ"ש ואין מועלין בדבר הנאכל. נתבאר בפרק שקודם זה. ומ"ש אפי' העלה האימורים שלהם למזבח קודם זריקה אין מועלין בהם עד שיזרוק הדם. פ' המזבח מקדש (דף פ"ה:): הוציא אימוריהם לחוץ וכו'. משנה בפ"ק דמעילה אימורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקת דמים ר"א אומר אין מועלין בהם וכו' ר"ע אומר מועלין בהם ואמרינן בגמ' דר"ע סבר אפי' זריקה שלא כהלכה מייתי לידי מעילה וידוע דהלכה כר"ע. ומ"ש שהזריקה מועלת ליוצא בין להקל בין להחמיר היינו לומר דאימורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקת דמים כשיזרק הדם מועלים בהם ובשר קדשי קדשים שיצא לפני זריקת דמים כשיזרק הדם אין מועלין בו וכדתנן בפ"ק דמעילה אליבא דר"ע:

ב כל קדשי קדשים מועלים בהם וכו' עד מועלים בו והוא בבית הדשן. משנה בפ"ב דמעילה (דף ט'):

ה וכן פרה אדומה וכו'. בפ"ד דפרה שנינו לעולם מועלים בה וכו' עד שתעשה אפר

משנה למלך

[...]וכת איש כהן כי תהיה לאיש זר כו' ומינה ילפינן שהחללה אינה אוכלת בתרומה וכמ"ש [...]תרומות ורבינו מנה בהל' סנהדרין פי"ט חללה שאכלה תרומה בכלל הלוקין ואמאי לא [...]מיתה משום דאהדריה קרא לאיסורא דוכל זר לא יאכל קדש וכ"ע. ועיין במ"ש התוס' [...]"ז (דף ס"ז) סוף ד"ה אר"י ובמ"ש בפ"ק דיו"ט (דף י"ב) ד"ה השוחט ודוק:

[...]רביע בבכור או בפסולי המוקדשין. מרן הביא על זה הסוגיא דפ"ב דמכות (דף כ"ג) [...]אמר ר' הושעיא המרביע שור פסולי המוקדשין לוקה ותמה ואמר ואיני יודע למה לא [...]קה עכ"ד. ואני תמיה על מרן דאיך יתכן לומר שדברי רבינו הללו הוצאו מאותה סוגיא [...] מדין איסור כלאים נגעו בה ומה שייך דין זה בהל' מעילה ואי משום דקא עסיק [...]מוקדשין לענין איסור גיזה ועבודה נקט נמי האי דינא דאיסור הרבעה אין זה דרכו [...]לכתוב כל דין ודין במקומו הראוי לו ועוד דאמאי לא הביא ג"כ מימרא דרב יצחק [...] בשור פסולי המוקדשין לוקה שהוא דומה לאיסור הרבעה שהכל הוא מטעם דחשיב [...]לבד זה כמה הלכתא איכא בפסולי המוקדשין וכלם כתבם רבינו במקומם הראוי להם. [...]דנקט רבינו שלא הוזכר שם בגמרא לא ידעתי במאי קא איירי אי בבכור תם פשיטא [...]אים שהרי אין חולין וקדשים מעורבים וכן לפי פירוש ר"ת דקאמר דטעמא דלקי משום [...]ום דרחמנא קרייה כלבי וכאיל שהם שני מינים פשיטא דזה לא שייך בבכור תם ואי [...]ולי המוקדשין ואם רצה לומר דבכור אף שקדם מום קבוע ללידתו אפ"ה אסור להרביעו [...]ורת חולין וקדשים יש עליו משא"כ במקדיש בעל מום קבוע דאין בה שום קדושה [...]נפדית אלא מדבריהם וכל שכן אחר שנפדית שהיא חולין גמורים כבר למדנו רבינו [...] אין חילוק בין נולד במומו לנפל בו מום אח"כ ותו אי מהאי טעמא נקט בכור [...]ר זוגיה דבכור דהיינו מעשר שכולם שוין בדין זה ותו שאין דרכו של רבינו להביא [...]בי אם מה שהוזכר בגמ'. אשר על כן נ"ל אחרי בקשת המחילה הראויה ממרן [...] שדין זה שכתב כאן רבינו לא שייך לאותה סוגיא דמכות כלל ואותה סוגיא כבר [...]קומו הראוי לו כמנהגו הטוב בסוף פ"ט מהל' כלאים וכתב שהחורש או המרביע [...]קדשים לוקה משום כלאים ודברי רבינו הללו הם ברייתא מפורשת בפ"ב דמ"ק (דף [...]מרביעין בהמה בחולו של מועד כיוצא בו אין מרביעין בבכור ולא בפסולי המוקדשין [...]בואר דמטעם איסור מלאכה נגעו בה דומיא דאיסורא דחול המועד וכן פירש רש"י [...]ור דקא עביד ביה מלאכה וכתיב לא תעבוד וכן פסולי המוקדשין טעם איסור ההרבעה [...]שהרי אסור הוא בעבודה כמ"ש רבינו בדין ט' ושנן כיוצא בזה בפ"ב ממס' פרה

מ"ד עלה עליה זכר פסולה והטעם משום עבודה ודין זה לא שייך כאן דקא עסיק באיסור עבודה בקדשים וס"ל דאינו לוקה ומש"ה כתב ואסור ולא משום דס"ל דעבודה בפסולי המוקדשין אינו לוקה משום דלא כתיב בה לאו בהדיא אלא נפיק איסורא מכלל עשה דכתיב תזבח ולא גיזה דהא אמרינן בפ"ב דבכורות (דף ט"ז) דהגוזז או העובד בפסולי המוקדשין סופג את הארבעים והטעם הוא משום דאהדריה קרא לאיסורא וכמ"ש הרשב"א והר"ן בפרק גיד הנשה יע"ש. וכבר הארכנו בכלל זה לעיל בפרקין דין ז' אלא טעמא דרבינו הוא משום דקרא לא הקפיד אלא שלא יהא הוא עובד בקדשים כדכתיב לא תעבוד אבל המרביע הוא אינו עובד בה אלא עושה פעולה שהבהמה הרובעת תעבוד בקדשים וזה לא הזהיר הכתוב אלא שחכמים אסרו דבר זה שלא יהא הוא סיבה שתיעשה עבודה בקדשים. וכן נראה מלישנא דברייתא שאין כאן אלא איסורא בעלמא דקתני כיוצא בו אין מרביעין בבכור כו' משמע דדומיא דאין מרביעין בחולו של מועד מיתנייא והתם פשיטא דאין איסורו כי אם מדרבנן וכמבואר ואף על גב דגבי פרה דמיפסלא בעלה עליה זכר דהאי פרה דמעגלה ערופה גמר דכתיב בה אשר לא עובד בה הרי שהכתוב הקפיד דבעי שלא נעשית בה שום עבודה ומש"ה עלה עליה זכר פסולה שהרי נעשית בה עבודה אבל בקדשים לא הקפיד בה הכתוב שלא תיעשה בה עבודה אלא שאנחנו מוזהרין שלא לעבוד בה והמרביע אינו עובד בה אלא הרובע היא העובדה וזה פשוט. ולפי מ"ש האיסור הוא דוקא בבהמת פסולי המוקדשין היא נרבעת אבל אם רובעת פשיטא דהרי שהרי אין כאן עבודה: [ביאור דברים אלו עיין בס' תשובת חת"ס סופר חלק י"ד סי' ש"ה]:

י מותר לתלוש את השיער וכו'. ומיהו צריך שלא יזיזנו ממקומו דומיא דמ"ש רבינו לקמן בדין י"א ומכ"ש נפקא כדאיתא בגמ' (דף כ"ה) ולפי זה נראה דצריך שיהיה ביד ולא בכלי. ומ"ש אסור בהנאה. אפי' בתמימה ואפי' בתלש בידו לא אסור מן התורה כי אם מדרבנן כ"כ התוס' פ"ב דחולין (דף ל"ו) ובפ"ג דבכורות (דף כ"ה):

יא תולש את השיער מכאן ומכאן כו'. בגמ' (דף כ"ה) אמרי' אר"ל לא שנו אלא ביד אבל בכלי אסור. ולא ידעתי למה השמיט רבינו דין זה. ואולי סמך על מ"ש בפרק ג' מהלכות יו"ט הלכה ג' שכתב להא דר"ל ויו"ט ובכור שוין הם לענין זה והטוי"ד סי' ש"ח הביא להא דר"ל ואילו כא"ח סי' תנ"ח השמיטו:

פ"ב א קדשים קלים אין מועלין בהם וכו'. כתבו התוס' בפ"ק דנדרים דאף דקי"ל דאין מעילה בשלמים איסורא דאורייתא מיהא איכא יע"ש. וכ"כ בפ"ק דתמורה (דף ג') ד"ה לאו וכן פירש"י בפרק כל שעה (דף כ"ז) ד"ה בעלי שלמים יע"ש:

העצמות

הפר. ובפ"ז דשקלים בעינן שהתקינו ב"ד שלא יהו מועלים באפר פרה. וקאמר עלה בבבלי ובירושלמי בדין הוא שימעלו בה והם גזרו שלא ימעלו בה והתני' חטאת מלמד שמועלין בה בה מועלין ואין מועלין באפרה ובגמ' דידן פ' התכלת (דף מ"א ע"ב) מקשה על מאי דתנן שהוא תנאי ב"ד שלא יהו מועלים באפרה דאורייתא היא דתניא חטאת מלמד שמועלין בה היא בה מועלין באפרה אין מועלין אמר רב אשי שתי תקנות הוו דאורייתא בה מועלין באפרה אין מועלין כיון דחזו דקא מזלזלי בה וקא עבדי מינה למכתן גזרו בה מעילה כיון דחזו דפרשי מספק הזאות אוקמוה אדאורייתא ולפי זה הא דתנן שהוא תנאי ב"ד קאי אמאי דאוקמוה אדאורייתא. ומ"ש רבינו אע"פ שהיא כקדשי בדק הבית קשה דמאי אע"פ אלו קדשי בדק הבית מי לא מעלי בהו. והפשר דה"ק אע"פ שאינה קדשי מזבח וגם אינה קדשי בדק הבית אלא דומה לקדשי בדק הבית וכיון שאינה קדשים ממש לא היה מן הדין שימעלו בה אלא דקרייה רחמנא חטאת:

ו חטאת בהמה ואשם וכו' עד הוזה דמה אין בה מעילה. משנה פ"ב דמעילה (דף ט'). ומ"ש אבל אסור ליהנות במוראתה ונוצתה וכו'. בסוף תמורה (דף ל"ד) עולת העוף שנתמצה דמה מוראתה ונוצה שלה יצאו מידי מעילה ואסיקנא דמ"מ אסורים בהנאה משום דנקברים הם כדאמרינן בפ"ק דיומא נבלעים במקומן וכל הנקברים אפרן אסור:

ז המנחות מועלין בהן משהוקדשו וכו' עד הותרו השירים באכילה ואין בהם מעילה. משנה בפ"ב דמעילה (דף י'). ומ"ש ואם נפסלו השירים או חסרו וכו'. שם פ"ק דמנחות בעיא דלא איפשיטא:

ח לחם הפנים מועלים בו משהוקדשו וכו' עד נזרק דם הכבשים הותרו באכילה. משנה בפ"ב דמעילה (דף ט'):

ט הנסכים מועלים בהם וכו'. משנה בפ"ג דמעילה (דף י"א). ומ"ש מים שמנסכים בחג הסוכות וכו'. גם זה משנה שם (דף י"ג). ומ"ש מועלין בכולן. שם אהא דתנן נתנן בצלוחית מועלין בהם אמר ר"ל אין מועלין אלא בג' לוגין ור' יוחנן אמר מועלין בכולן וידוע דהלכה כר"י:

י לוג שמן של מצורע מועלין בו משהוקדש בכלי וכו' עד הותרו השירים באכילה. ברייתא בפ' ב"ש (זבחים מ"ה) וכת"ק דרבי:

יא כל דמי שחיטת הקדשים אין מועלין בו. משנה בפ"ג דמעילה (דף י"א). ומ"ש בין לפני כפרה בין לאחר כפרה. שם בגמרא: כתב הראב"ד אותה מעילה אינה אלא מדרבנן והכי איתא ביומא עכ"ל. הוא בפ' הוציאו לו (דף נ"ט). ומ"ש יצא לנחל קדרון מועלין בו. שם במשנה. ומ"ש אבל המקיז דם לבהמת קדשים הרי הוא אסור בהנאה ומועלין בו. מימרא שם (דף י"ב) ואיתא בפרק אין עומדין (דף ל"א) והביא שם הר"ר יונה דמועלין בו מן התורה. וכתב הרא"ש דאפילו בדם קדשים קלים דאע"ג דליכא בהו מעילה איכא בהו איסורא דאורייתא*:

יב העצמות והגידים והקרניים והטלפיים וכו' על מועלים בהם לעולם. בפ' המזבח מקדש (דף פ"ו) אהא דתנן העצמות והגידים והקרנים והטלפים שפירשו לא יחזרו אמרינן בגמרא אמר רבה וכו' לא שנו אלא שפירשו לאחר זריקה אבל פירשו קודם זריקה אתיא זריקה ושריתינהו וכו' מתיב וכו' עצמות קדשים לפני זריקה מועלין בהן לאחר זריקה אין מועלים בהן ושל עולה מועלים בהן לעולם אימא ושל עולה פירשו לפני זריקה אין מועלין בהן לאחר זריקה מועלים בהן לעולם ופליגא דר"א דאמר ר"א פירשו לפני זריקה מועלים בהם לאחר זריקה לא נהנים ולא מועלים

*עי' בסוס' ברכות ל"א ד"ס המקיז דם:

אדומה מועלין בה משהוקדשה עד שתעשה אפר. אף על פי שהיא כקדשי בדק הבית הרי נאמר בה חטאת היא. ותנאי בית דין הוא שלא ימעול אדם באפר הפרה: ו חטאת בהמה ואשם וזבחי שלמי צבור מועלים בכולן משהוקדשו עד שיזרק הדם. נזרק הדם מועלין באימוריהן עד שיצאו לבית הדשן. ואין מועלין בבשר. וכן חטאת העוף מועלין בה משהוקדשו עד שיזה דמה. הוזה דמה אין בה מעילה. אבל אסור ליהנות במוראתה ונוצתה והנהנה בהן אחר הזייה לא מעל: ז המנחות מועלין בהן משהוקדשו אע"פ שעדיין לא נתקדשו בכלי שרת עד שיקטיר הקומץ. קרב הקומץ הותרו השירים באכילה. ואם נפסלו השירים או חסרו ואחר כך הקטיר הקומץ הואיל והקטרה זו אינה מתרת השירים באכילה הרי הדבר ספק אם יצאו ידי מעילה או לא יצאו: ח לחם הפנים מועלין בו משהוקדש אף על פי שעדיין לא נאפה עד שיקטיר הבזיכין. הקטיר הבזיכין הותר באכילה. וכן שתי הלחם מועלין בהן משהוקדשו קודם שיאפו עד שיזרק דם הכבשים. נזרק דם הכבשים הותר באכילה: ט הנסכים מועלין בהן משהוקדשו. ירדו לשיתין אין מועלין בהן. מים שמנסכים בחג הסוכות כל זמן שהן בכד של זהב אין נהנין בהן והנהנה לא מעל. נתנו אותן בצלוחית מועלין בכולן. שהרי הן מכלל הנסכים: י לוג שמן של מצורע מועלין בו משהוקדש בכלי עד שיזרק דם האשם. נזרק דם האשם לא נהנין ולא מועלין עד שיתנו ממנו מתנותיו. נתנו ממנו המתנות הותרו השירים באכילה כבשר חטאת ואשם: יא *כל דמי שחיטת הקדשים אין מועלין בו בין לפני כפרה בין לאחר כפרה עד שיצא לנחל קדרון *יצא לנחל קדרון מועלין בו מפני שהיה נמכר לגננות ודמיו הקדש. אבל המקיז דם לבהמת קדשים הרי הוא אסור בהנייה ומועלין בו הואיל ואינה יכולה לחיות בלא דם הרי הוא כגופה: יב העצמות והגידים והקרנים והטלפים שפירשו מקדשי קדשים לפני זריקת דמים מועלין בהן. פירשו לאחר זריקת דמים אין מועלין בהן. עצמות העולה שפירשו לפני זריקה אין מועלין בהן לאחר שהזריקה מתרת אותם. ואם פירשו אחר זריקה מועלין בהן לעולם. עצמות העולה שפקעו מעל המזבח קודם חצות הלילה מועלין בהן. לאחר חצות אין מועלין בהן. אע"פ שפקעו קודם חצות כיון שהגיע חצות הלילה נעשו כל האיברים כמי שנתאכלו ונעשו אפר: יג גחלת שפקעה מעל המזבח בין לפני חצות בין לאחר חצות לא נהנין ולא מועלין. אבל גחלת של קדשי בדק הבית מועלין בה. והשלהבת לא נהנין ולא מועלין: יד דשן המזבח החיצון בין קודם הרמת הדשן בין אחר הרמה מועלין בו: טו דישון המזבח הפנימי ודישון המנורה לא נהנין ולא מועלין: טז כל בהמת קדשי קדשים שהיא בעלת מום. בין שקדם מום קבוע להקדשה בין שקדם הקדשה למום קבוע ואפילו היתה מחוסר זמן

השגת הראב"ד

*יצא לנחל קדרון. א"א אותה מעילה אינה אלא מדרבנן וכך איתא ביומא:

*סמ"ג שם:

מועלים ופירש"י לא שנו דקאמר פירשו ירדו ומינא ליתנייהו בכלל קדשים אלא שפירשו [...] זריקה דכיון דבשעת זריקה מחוברים הוו קובעתן זריקה למזבח וכי פירשו ה"ל [...] פסולים אבל פירשו לפני זריקה דכיון דבשעת זריקה לאו בני מזבח היו אתיא זריקה ושרינהו [...] להדיוט וכו'. עצמות קדשים הנאכלים כגון חטאת ואשם מועלים בהם דאין כל[...] היתר לכהנים. ופליגא דר"א אדרבה. [...] לפני זריקה מועלים בהם לעולם דכיון [...] ואינהו לאו בני הקטרה נינהו לא א[...] זריקה ובאיסורייהו קיימו עכ"ל. וג[...] סוגיא זו יש בה כמה תימה כמו שירא[...] ומכ"מ רבינו נראה שפסק כר"א דאש[...] דברייתא דרב אדא בר אהבה ובטל[...] כברייתא דרב אדא בר אהבה. וי"ל ג[...] קדשים דקאמר לפני זריקה מועלין ב[...] פירושו א"ת דמועלין בהם לעולם וא[...] צריא להו זריקה כי היכי דצריא בשל[...] דמועלין בהם דקאמר אינו אלא ע[...] זריקה מדלא נקט בהו אין מועלין בה[...] זריקה כדנקט בעולה ונקט בהו מועלים [...] דלעולם מועלים בהם וא"כ תיקשי מה [...] מ"ש מעולה. וי"ל דקושטא דמלתא [...] בהם דנקט בקדשי קדשים אינו אלא [...] זריקה כמו בעולה ודייק למינקט בהו [...] בהם לומר שאע"פ שהם מקדשים [...] מועלים בהם עד שעת זריקה. ובעול[...] אין מועלים בהם לומר שאע"פ שהם [...] שכולה כליל אין מועלין בהם לאחר [...] עצמות העולה שפקעו מעל גבי המז[...] בפ"ק הנזכר בדף הנזכר [...] איברים שפקעו מע"ג המזבח קוד[...] יחזיר ומועלים בהם לאחר חצות ל[...] ואין מועלין בהם. ובגמ' (דף פ"ו) פירשו קודם חצות והחזירן אחר [...] אמר חצות שני עוכלתן רב חסדא א[...] השחר עוכלתן וכו' פירשו קודם חצו[...] לאחר עמוד השחר רבה אמר [...] עוכלתן רב חסדא אמר אין בהם עיכ[...] מתקיף לה רב יוסף ומאן לימא [...] ברא"ש המזבח משויא להו עיכול [...] היכא דמשכחת להו משויא להו עי[...] להו מהם הלכתא כרב יוסף אתמר רבי חייא בר אבא פירשו קודם חצו[...] לאחר חצות לא נהנים ולא מועלים [...] מידי מעילה א"ל רב פפא לאביי [...] דשלהו מתם הלכתא כרב יוסף [...] חייא בר אבא וכן תני בר קפרא [...] חסדא במאי פליגי א"ל בשמניה ע"[...] וקשה בעיני ליישב דברי רבינו ע"ס הא[...] הלה כמו שהוא מבואר לכל מעיין. [...] לומר על צד הדחק הוא שפסק [...] דאמרינן בגמ' דהלכתא כוותיה וכיון [...] סבר דחצות כל היכא דמשכחה ל[...] להו עיכול באיברים שפקעו יליף מי[...] לעצמות שפקעו:

יג גחלת שפקעה מעל המזבח וכו'. [...] פ"ק דמעילה. ומ"ש א[...] של קדשי בדק הבית מועלין בה וש[...] נהנין ולא מועלין. משנה בסוף מס[...] (דף ל"ט):

יד דשן מזבח החיצון וכו'. בפ"ב [...] (דף ט') אהמר הנהנה מ[...] שעל גבי המזבח רב אמר אין מועלין [...] אמר מועלין בו לפני תרומת הדשן [...] פליגי דמועלין בו כי פליגי לאחר [...] הדשן וידוע דהלכה כר"י. ובפ' ב"ש [...] ובפ"ג דמעילה (דף מ"ו) קאמר [...] דתרומת הדשן אע"פ שנעשים מצוהו [...]

טו ומ"ש דישון מזבח הפנימי וה[...] לא נהנים ולא מועלים במעילה פרק שלישי:

טז כל בהמת קדשי קדשים ש[...] מום וכו' הכי משמע בפ'[...]

משנה למלך

יב העצמות והגידים כו'. עיין בהרכס הזבח (דף נ"ח ע"ב) שהאריך בזה ודוק. ומ"ש רבינו עצמות העולה שפקעו. עיין בספר הנזכר שהשיג עצמות העולה יע"ש שהאריך בזה ודוק:

טו דישון המזבח וכו'. עיין בסוף הל' פסולי המוקדשין:

טז כל בהמת קדשי קדשים כו'. כתב מרן הכי משמע בפ"ג דמעילה וכו'. והכי [...]

זמן מועלין בהם משהוקדשו עד שיפדו. אבל תורין שלא הגיע זמן ובני יונה שעבר זמנן והן קדשי מזבח אף על פי שאסור ליהנות בהן הנהנה לא מעל. הואיל ואינן ראויין לפדיון הרי הם כחטאות המתות לפיכך אין מועלין בהן:

פרק שלישי

א קדשי מזבח שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה. אבל מועלין בהן מדברי סופרים. וכן אם נפסלו בדברים שיפסלו בהן הקרבנות שכבר ביארנום מועלין בהן מדברי סופרים. במה דברים אמורים בשלא היה להן שעת היתר לאכילת כהנים. אבל אם היה לקדשי קדשים הנאכלים שעת היתר ואחר כך נפסלו ונאסרו באכילה הואיל והותרו שעה אחת אין מועלין באותו דבר שהיה ראוי לאכילה כמו שביארנו. כיצד קדשי קדשים שנפסלו קודם שיגיע הדם למזבח כהלכתן כגון ששחטן בדרום אע"פ שקיבל בצפון. או ששחטן בצפון וקיבל. בדרום או ששחט ביום וזרק בלילה. או ששחט בלילה וזרק ביום. או שעשאן במחשבת הזמן או במחשבת המקום או. שקיבלו הפסולין את דמן אף על פי שזרקוהו כשרים. או שזרקוהו פסולין אע"פ שקיבלוהו כשרים. או שיצא הדם והבשר כולו קודם זריקת הדם. או שלן הדם. בכל אלו מועלין בכולן לעולם שהרי לא היה להן שעת היתר. אבל אם הגיע הדם למזבח כמצותו ואחר כך לן הבשר או האימורין. או שנטמא הבשר או האימורין. או שיצא הבשר או האימורין לחוץ. או שיצא מקצת הבשר קודם זריקת דמים. בכל אלו וכיוצא בהן אין מועלין בשאר בשרן שהרי היה לו שעת היתר לאכילה כמו שביארנו: **ב** קיבלו הפסולין את הדם וזרקוהו וחזרו הכשרים לעבודה וקיבלו שאר דם הנפש וזרקוהו אין מועלין בבשרן. שאין הפסולין עושין שאר דם הנפש שירים חוץ מן הטמא הואיל וראוי לעבודת צבור עושה שאר דם שירים: **ג** כיצד קיבל הטמא וזרק אע"פ שחזר הכשר וקיבל שאר דם הנפש וזרקו הרי אלו לא היתה להן שעת היתר ומועלין בכולן שזה הדם שירים הוא ואין זריקת השירים מועלת. כבר ביארנו שאין בקדשים קלים מעילה לעולם חוץ מאימוריהן אחר זריקת הדם והוא שתהיה זריקה המועלת. אבל קדשים קלים שנתפגלו אע"פ שנזרק הדם אין מועלין באימוריהן. וכן אם יצא הדם אע"פ שהחזירו אין מועלין באימוריהן: **ד** כל חטאות המתות כגון ולד חטאת ותמורתה וכיוצא בהן אסור ליהנות בהן ואם נהנה [לא מעל]: **ה** וכל חטאת שתרעה עד שיפול בה מום מועלין בה עד שתפדה: **ו** המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת ואחר כך נמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות ושחט שתיהן כאחת וזרק דם אחת מהן. אין מועלין לא בבשר זו דמה ולא בבשר חברתה. ואע"פ שאינו ראוי לאכילה הואיל ואם רצה מזה זורק ואם רצה מזה זורק: אבל אם שהט

זו

) . וכתב הר"י קורקוס ז"ל איכא למידק שכתב רבינו בפ"א שכל שקדש מום קבוע אין אסור בגיזה ועבודה אלא מדבריהם ואמאי הא אסור מן התורה למעול בו, [...]ירי בשאינו נהנה מהותה גיזה ואותה עבודה א"נ שאין בה שוה פרוטה. ומ"ש [...] תורים שלא הגיע זמנם ובני יונה שעבר זמנם וכו'. משנה פ"ג דמעילה:

א קדשי מזבח שמתו וכו'. מימרא דר"י בפ"ג דמעילה (י"ב) [...]עילה שם. ואיכא למידק אמאי נקט רבינו [...]זבח הא ר"י קדשים סתם נקט. וי"ל [...] נקט קדשי מזבח וכ"ש קדשי בדק [...]ד משום דבהאי פירקא עסיק בדיני [...]זבח מש"ה פתח בהו. ומ"ש וכן אם [...]דברים שיפסלו בהם הקרבנות מועלים [...]"ם בד"א בשלא היה להן שעת היתר [...]כהנים וכו' כיצד קדשי קדשים שנפסלו [...]גיע הדם למזבח כהלכתן כגון ששחטן [...]ע"פ שקיבל בצפון וכו' עד שהרי לא [...] שעת היתר. משנה בריש מעילה [...]שים ששחטן בדרום מועלים בהם [...]רום וקיבל דמן בצפון וקיבל [...]ום שחט ביום וזרק בלילה שחט [...]ק ביום או ששחטן חוץ לזמנן וחוץ [...]מועלים בהם כלל אמר ר' יהושע כל [...] שעת היתר לכהנים אין מועלים בה [...] היה לה שעת היתר לכהנים מועלים [...] היא שהיה לה שעת היתר לכהנים [...]מתה ושנאת ואי זו היא שלא היה [...] היתר לכהנים שנשחטה חוץ לזמנה [...]ומה ושקיבלו פסולים וזרקו את דמה. [...]נו או שזרקוהו פסולים אע"פ שקיבלוהו [...]שם נחלקו חזקיה ור"י אי סגי בנראה [...]דהיתר זריקה שנינו או בעי שעת [...]ילה דחזקיה סבר היתר זריקה סגי [...]ל שנתקבל הדם שלא בהכשר סגי [...]די מעילה ור"י סבר דלא הלא שיזרק [...]הותר באכילה ופסק רבינו כר"י מפני [...]או כמה רהיטא לדבריו ואע"ג דשניהו [...]כוי דתיקי ניהו ועוד דסוגיא דפי"ב [...]כר"י רהטא. ובגמ' אתמר עלו מהו [...] אמר אם עלו ירדו רב יוסף אמר [...]לא ירדו אליבא דר' יהודה לא תיבעי [...] לא פליגי דאם עלו ירדו כי פליגי [...]"ם וכו' תנן קדשי קדשים ששחטן [...]עלין בהם בשלמא לרב יוסף ניחא [...] קשיא אמאי מועלים בהם מדרבנן [...]הא דאוקימנא מתני' דקתני מועלין [...]בנן אליבא דרבה הוא משמע דלרב [...]ין בהם מדאורייתא וכמסקנא בגמרא [...]רבה בתיובתא והוי משמע לכאורה [...]כה כרב יוסף ולדידיה מועלין דקתני [...]י דאורייתא הכי נקטינן כי דייקינן [...]ן דמועלים בהם דקתני מתני' היינו [...]משום דהא דאוקימנא מתני' דמועלין [...] מדרבנן לרבה אבל לרב יוסף הוי [...] היינו אליבא דר"ש אבל לר' יהודה [...]ן דכ"ע לא פליגי דאם עלו ירדו [...]מועלין בהם מדאורייתא וכיון דקי"ל [...] יהודה לגבי ר"ש כל שלא היה לה שעת

שעת היתר לכהנים אין מועלין בה אלא מד"ס. ומ"ש או שיצא הבשר והדם כולו. נ"ל שט"ס יש כאן וצריך להגיה או שיצא הדם והבשר כולו דגרסינן בפ"ק דמעילה (דף ו' וז') אמר ר' יוחנן כי אמר ר"ע זריקה מועלת ליוצא שיצא מקצתו אבל יצא כולו לא, ופירש"י שיצא מקצת הבשר ולא יצא כולו דמיגו דמהניא זריקה למקצת שבפנים מהני נמי להוצא מקצת שיצא אבל יצא כולו לא וכו' דכמו דליתיה לבשר דמי אמר רב פפא לא אמר ר"ע זריקה מועלת ליוצא אלא שיצא בשר אבל יצא דם אין זריקה מועלת ליוצא ותניא כוותיה משמע בהדיא דדם אפי' יצא מקצתו אין זריקה מועלת דהא בשר אין זריקה מועלת בו אלא ביצא מקצתו ובההוא גוונא אמר דבדם אין זריקה מועלת. ומ"ש או שיצא מקצת הבשר קודם זריקת דמים וכו' שהרי היה לו שעת היתר לאכילה. כלומר ואח"כ זרק הדם וכמ"ש לעיל בסמוך דזריקה מועלת כשיצא מקצת הבשר:

ב קיבלו הפסולים את הדם וכו' עד ואין זריקת השירים מועלת. בפ"ק דמעילה (דף ה') ועיקרה פ"ג דזבחים וכבר נתבאר דין זה פ"א מה' פסולי המוקדשין:

וכבר ביארנו שאין בקדשים קלים וכו' אבל קדשים קלים שנתפגלו אע"פ שנזרק הדם אין מועלין באימוריהם. מימרא דרב גידל אמר רב בפ"ק דמעילה (דף ג') ואע"ג דאותביה רב פפא לאביי ואישתיק הא אמרינן התם דכי אתא אביי קמיה דרבי אבא שני ליה ואע"ג דבפ' התכלת (דף מ"ז) פריך מדרב גידל וקאמר ולא איתותב דרב גידל להו למימרא דאיתותב דרב גידל ואידחי ליה אלא היינו לומר דכיון דאיכא תיובתא עליה דרב גידל אע"ג דשני לה בשינויא דחיקא להו איסו כדאי למיפרך מיניה. ועוד י"ל דרב פפא הוא דאותביה לדרב גידל בפ"ק דמעילה והיינו הוא דקאמר בפרק התכלת ולא איתותב דרב גידל משום דלא שמיע ליה שינויא דרבי אבא א"נ שמיע ליה ולא ס"ל אבל אנן דידעינן לשינויא דרבי אבא נקטינן שפיר כרב גידל אמר רב ולא דחינן ליה כיון דאיכא שינויא לתיובתיה ור' אבא ואביי ס"ל כוותיה ועוד דהתם בפ"ק דמעילה מייתי גמ' סייעתא להא דרב גידל. והר"י קורקוס ז"ל כתב שטעם רבינו משום דלא איתותב רב גידל אלא במאי דאמר בזריקת פגול אינה מוציאה אבל במאי דאמר אינה מביאה הלכתא כוותיה. ומ"ש רבינו וכן אם יצא הדם וכו'. ברייתא בפ"ק דמעילה (דף ז'):

ד כל חטאות המתות וכו' אסור ליהנות בהם ואם נהנה לא מעל. משנה פ"ג דמעילה (דף י') ופ"ד דתמורה (דף כ"א):

ו המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה וכו'. בספ"ק דמעילה (דף ז') ופירש"י אלא ששחט שניהם בבת אחת כגון ששחטום שני כהנים כאחד דכהד גופא דמי דלא קדמה שחיטה של אחת לשל חבירתה אבל בזה אחר זה לא וכו' משום דכשעה ששחט הראשונה מיד נעשית השנייה מותר חטאת:

כל

[...]מ"ג שניו כי:

משנה למלך

[...]ות (דף ט"ו) לענין מום ודברי מרן סס עלה דמחוסר זמן דאילו תורים ובני יונה [...]א לכו במשנה. ומה שהקשה הר"י קורקוס ממ"ש רבינו בפ"א כל שקדש מום קבוע [...]תי אמאי לא הקשה זה גבי קדשי בדה"ב דקי"ל דאינם אסורים בגיזה כי אם מדרבנן ואיכא [...]מן התורה. ומ"ש א"נ שאין בה שוה פרוטה אפשר דאפ"ה אסור מן התורה כדין הני [...] דאסור מן התורה ויש סמך לזה ממ"ש ה"פ בריש פ"א מה' גניבה יע"ש. וכן מוכח [...]לקמן ספ"ז דין ה' ויראה לי שאינו לוקה כו'. ומ"מ התירוץ הא' הוא אמיתי ועיין [...] הכא ועיין בפ"ב דבכורות (דף ט"ו) שכתב רש"י ואינו סופג את הארבעים ואיסורא מיהא איכא כשאר נהנה מן ההקדש:

[...] מחוסר זמן. בפ"ג דמעילה (דף י"ב) פריך בגמ' אלא לרבנן מאי שנא מחוסר זמן [...]צע דפשיטא ליה דבמחוסר זמן איכא מעילה. ורש"י ז"ל פירש ט"ה ממחוסר זמן דבכמה דקי"ל נכנס לדיר להתעשר כדאמרינן בפ' מעשר בהמה (דף נ"ו) כו'. ופירוש זה הוא תימה בעיני דההיא דמחוסר זמן שנכנס לדיר להתעשר הוא אליבא דר"ש דוקא דיליף העברה העברה מבכור ורבנן פליגי עליה ובהדיא אמרי' התם אההיא דהלקות על מחוסר זמן זו אינה משנה והס"ל משנה ר"ש היא כו'. ובפ' הלוקח בהמה (דף כ"א) אמרי' והכא במחוסר זמן נכנס לדיר קא מיפלגי והתניא בש"א מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר. והתוס' פירשו מ"ש מחוסר זמן דמועלין בו קודם שיגיע זמנו ודברי רש"י צ"ע. ובפ"ק דזבחים (דף י"ב) אמרינן ליל ח' נכנס לדיר להתעשר. משמע הא קודם לכן לא וכ"כ רש"י שם דקי"ל מחוסר זמן אינו נכנס לדיר להתעשר:

פ"ג ד כל חטאות המתות. גרסינן בירושלמי פ' חלק הלכה ח' קדשי עיר הנדחת ר"י אמר מועלין בהם ורשב"ל אמר אין מועלין בהם:

ומהלל

זו אחר זו אין דמה מועיל לבשר חברתה ואפילו לאחר זריקה שהרי לא היתה לה שעה הראויה להתיר בשרה: **ז** כל חטאת עוף או עולת עוף שנפסלה בשינוי עשייתה או בשינוי מקום עשייתה מועלין בה חוץ מעולת העוף שנמלק למטה כמליקת חטאת לשם חטאת שאע"פ שלא עלתה לבעלים לשם חובה אין מועלין בה הואיל ושינה שמה ומקום עשייתה ושינה מעשיה לשם דבר שאין בו מעילה: **ח** מנחה שנתפגלה או שנעשית במחשבת המקום. וכן שתי הלחם ולחם הפנים שנתפגלו או שנפסלו במחשבת המקום. מועלין בהן שהרי לא היתה להן שעת היתר: **ט** וכן קומץ שיצא לחוץ או לן וחזר והקטירו מועלין בשירים שהרי לא היה שם שעת היתר. אבל אם נטמא הקומץ והקטירו אין מועלין בשירים שהציץ מרצה על הטמא ואינו מרצה לא על הלן ולא על היוצא. יצאו השירים או נטמאו ואחר כך הקטיר הקומץ אע"פ שהן אסורין באכילה אין מועלין בהן שהרי קרב הקומץ כמצותו: **י** הנהנה מקדשי קדשים כולם לפני זריקת דמים. או מאימורי קדשים קלים לאחר זריקה. או שנהנה מן העולה כולה או מן הקומץ והלבונה ומנחת כהנים והחביתין. יפול מה שנהנה לנדבה. מעל בקרבנות הצבור יפול מה שנהנה ללשכה: **יא** נהנה קודם זריקה מבשר קדשי קדשים שנטמא או שנהנה מאימורי קדשים קלים אף על פי שהעלן לראש המזבח הרי זה פטור: **יב** קדשי המזבח חלבן וביציהן אסור ליהנות מהן והנהנה לא מעל לפיכך ולד הקדשים וכן ולד המעשר לא יינק מאמו אלא מבהמה אחרת חולין. ויש לאדם להתנדב ולומר חלב בהמה זו החולין *יהיה הקדש לוולדות הקדשים שיינקוהו כדי שלא ימותו: **יג** הקדיש בהמה ועוף למזבח קדושת דמים כגון שאמר דמי בהמה זו לנסכים ודמי בן יונה זה לשלמים הרי הן כקדשי בדק הבית ומועלין בחלבן ובביציהן כמו שיתבאר:

השגת הראב"ד

*יהיה הקדש לוולדות הקדשים. א"א ואם יאמר יהיה הקדש לוולדות מה יועיל אלא יזמין ולא יקדים:

פרק רביעי

א המפריש [מעות] לחטאתו לעולתו ולאשמו ולתורין ובני יונה מועלין בהן משעה שהפריש. הפריש לשלמים אין מועלין בהם: **ב** הקדיש אבר אחד לדמיו למזבח. הרי זה ספק אם פשטה קדושה בכלן או לא פשטה לפיכך תקרב ולא יפדה. *ואם נפדה אין מועלין בפדיונו: **ג** המפריש מעות לנזירותו אסור ליהנות בהן ואם נהנה לא מעל מפני שהן ראויין לבא כלם שלמים ואין בשלמים מעילה אלא באימוריהן אחר זריקת דמים. מת יפלו לנדבה. היו מפורשים דמי חטאת ילכו לים המלח ולא נהנין ולא מועלין. דמי עולה יביאו עולה ומועלין בהן. אמר אלו לחטאתי והשאר לנזירותי אם נהנה בכל השאר מעל נהנה במקצתו לא מעל. וכן אם אמר אלו לעולתי והשאר לנזירותי ונהנה בכולן מעל נהנה במקצתן לא מעל שאין בדמי שלמים מעילה. הפריש מעות ואמר אלו לעולתי

השגת הראב"ד

*ואם נפדה אין מועלין בפדיונו. א"א למה אין מועלין בפדיונו אטו קדושת דמים מי לית ביה מעילה ואולי יאמר משום דאינו ראוי לפדיון שמא אינו רשאי לפדותו כשהוא תם:

ז כל חטאת העוף וכו'. משנה בזבחים פ"ז (דף ס"ו:). ומ"ש חוץ מעולת העוף שנמלקה למטה כמליקת חטאת לשם חטאת. שם במשנה פלוגתא דר"א ור' יהושע ופסק כרבי יהושע:

ח מנחה שנתפגלה וכו'. נלמד ממה שכתבנו בריש מעילה כמו שנתבאר בר"פ זה:

ט וכן קומץ שיצא לחוץ או לן וכו' אבל אם נטמא הקומץ והקטירו וכו'. משנה בפ"ג דמנחות (דף כ"ה) נטמא הקומץ והקריבו הציץ מרצה יצא והקריבו אין הציץ מרצה: יצאו השירים וכו'. בתוספתא פ"ד דמנחות נטמאו השירים והקטיר את הקומץ בשתיקה הכל מודים שאין מועלין בהם. ואיכא למידק שזה סותר מ"ש בפ"ב ואם נפסלו השירים או חסרו ואח"כ הקטיר הקומץ הואיל והקטרה זו אינה מתרת השירים באכילה הרי הדבר ספק אם יצאו ידי מעילה וצ"ע: כתב הר"י קורקוס ז"ל יש לדקדק במ"ש רבינו יצאו השירים או נטמאו ואח"כ הקטיר הקומץ אע"פ שהם אסורים באכילה אין מועלין וכו' ומ"ש מיצא הבשר שנתבאר בסמוך שמועלין בו והרי בשר ושירים דין אחד להם שאם נטמא או יצא לא יזרק ואם זרק הורצה וכמ"ש פ"א מפסולי המוקדשין וכן דין השירים בפי"א וכיון דגבי שירים חשיב קרב כמצותו כיון שבדיעבד הורצה ה"ה גם לבשר. לכך נראה דהכא נטמא מקצתו מיירי רבינו שדינו [להקטיר] הקומץ לכתחלה כיון שנשאר במקומו וכמ"ש גבי בשר גבי קומץ וכבר נתבאר ברמז הפרק כן גבי בשר והוא מ"ש כאן גבי קומץ וזהו שקראו קרב הקומץ כמצותו כי דינו להקטירו לכתחלה וז"ש אע"פ שאסור באכילה דמשמע שזה הוא החידוש ותו לא וסמך על מה שביאר גבי בשר גם על מ"ש שהרי קרב הקומץ כמצותו וזה אינו אלא בנשאר עכ"ל:

י הנהנה מקדשי קדשים כולם וכו'. פלוגתא דרב ולוי בפ"ב דמעילה (דף ט') ופסק כרב דאמר מה שנהנה יפלו לנדבה והיא כוותיה ואע"ג דהניא כוותיה דלוי לא עדיפא כולי האי דמשמע דהוא גופיה תני לה דלמדים לפני חכמים היינו לוי כך כתב הר"י קורקוס ז"ל. ופירש"י מה שנהנה כלומר קרן והומש שחייב לשלם בשביל מה שנהנה יפלו לנדבה לקרבנות צבור. והתוס' פירשו לנדבה לעולות קיץ למזבח. ומ"ש או שנהנה מן העולה כולה או מן הקומץ והלבונה ומנחת כהנים והחביתין יפול מה שנהנה לנדבה. בתוספתא שאכתוב בסמוך. ומ"ש מעל בקרבנות הצבור יפול מה שנהנה ללשכה. שם בברייתא קרבנות צבור לצבור. ופירש"י לנדבת צבור לשופרות, ובסוף תוספתא דמעילה דנהנה מקדשי קדשים לפני זריקת דמים מקדשים קלים לאחר זריקת דמים מן העולה מן הקומץ ולבונה ומנחת כהן משוח ומנחת נסכים יפלו ללשכה מקרבנות צבור יפלו לנדבה כך היא נוסחא דידן בתוספתא, וגירסת רבינו בתוספתא היתה מהופכת מנוסחא דידן ויש ראיה לנוסחת רבינו דבגמ' דידן תניא גבי הנהנה מקדשי קדשים לפני זריקת דמים ומקדשים קלים לאחר זריקת דמים מה שנהנה יפלו לנדבה. ופירוש ללשכה מ"כ בשם הרא"ש דהיינו לבדק הבית לשיירי לשכה:

יא נהנה קודם זריקה וכו'. ה"ז פטור. מימרא דרבא שם (דף י'):

יב קדשי המזבח חלבן וביציהן וכו'. משנה בפ"ג דמעילה (דף י"ב). ומ"ש לפיכך ולד הקדשים וכן ולד המעשר לא יינק מאמו. גם זה משנה שם (דף י"ג). ומ"ש ויש לאדם להתנדב ולומר וכו'. זהו פירוש רבינו במה ששנינו שם ואחרים מתנדבים כן ורש"י פירש בע"א: כתב הראב"ד יהיה הקדש לוולדות הקדשים א"א ואם יאמר יהיה הקדש לוולדות וכו'. ויש לתרץ שמ"ש רבינו יהיה הקדש היינו לומר יהא מזומן וכדברי הראב"ד. ועי"ל שאפי' יאמר יהיה הקדש כיון שסיים ביה לוולדות הואיל ושכף תיבה זו לגו ולכך נסכין

נסכין מסתלק דבריו קיימין וכדס"ל ר' יוסי בתמורה (דף י"ח) גבי האומר ... וולדה שלמים:

יג הקדיש בהמה ועוף למזבח קדושת דמים וכו'. משנה וגמרא שם:

פ"ד א המפריש מעות לחטאתו וכו'. בריש תוספתא דמעילה. ומ"ש ... לשלמיו אין מועלין בהם. משנה פרק ג' (דף י"א) המפריש מעות לנזי... נהנים ולא מועלים מפני שהם ראוי... כולם שלמים:

ב הקדיש אבר אחד לדמיו למזבח ספק וכו'. בפ"ק דתמ... י"א) בעיא דלא איפשיטא. ודע דבס... כתוב לפיכך תקרב וט"ס הוא וצרי... לפיכך תקרב וכך מצאתי בספר ישן... דברי רבינו בהל' ערכין פ"ה ושם... ממעשה הקרבנות ביאר היאך תקרב... שיש לדקדק בדין זה כתבתי שם. ועל... ואם נפדה אין מועלין בפדיונו כתב... א"א למה אין מועלין בפדיונו וכו'. ו... דשמא לא פשטה בכולה ונמצא שד... זולת דמי אותו אבר ולפי זה נ"ל דא... בפדיונו היינו בדמי אותה בהמה כל... דמי אותו אבר. ועוד י"ל דבכלל נד... הוא שכיון שדבריו סותרים את דב... לדמיו ואמר למזבח דילמא לא מייל... כלל. והר"י קורקוס ז"ל תירץ שפי... ראוי לפדיון דשמא לא פשטה קדו... בכולו נמצא שאינו תופס פדיונו ואין... דמי פדיון אלא דמים אחרים וחולין...

ג המפריש מעות לנזירותו וכו' ... בהם. משנה בפ"ג ... (דף י"א) המפריש מעות לנזירותו ... ולא מועלים מפני שהם ראויים ל... שלמים מת והיו לו מעות סתומים יפ... מעות מפורשים דמי חטאת ילכו ל... וכו' דמי עולה יביאו עולה ומועלין ב... רש"י המפריש מעות ולא פירש א... ואלו לעולה ואלו לשלמים לא נה... מועלים בכל אותם מעות מפני שה... להביא כולם שלמים כלומר דבכל ... מצינן למימר זה הפריש לשלמים ושלמי... קלים ניהו ואין בהם מעילה וכו'. ו... לקולא דאי אמרת נימא דכולם ראוי... עולה ואיכא מעילה בכולהו מ"מ ד... איכא ביניהו דאינם בני מעילה ... עלייהו קרבן מעילה הספקה דקא מי... לעזרה הלכך לקולא דלא נהנין ולא... מעות סתומים דלא פירש יפלו לנדב... היא בנזיר דמי חטאת ילכו לים המל... שמתו בעליה היא. דמי עולה יבי... דדורון בעלמא היא דלאו לכפרה את... התוס' מפני שהם ראויים לבא כול... דכיון דלא פירש אם ירצה יביא כל... לשלמים. ובפ"ד דנזיר (דף כ"ד כ... דתנן היו לו מעות סתומים יפלו לנד... והלא דמי חטאת מעורבים בהם ... הלכה היא בנזיר, ופירש"י והתוס' ... דסתומים יפלו לנדבה אע"פ שדמ... מעורבים בהם: אמר אלו לחטאת... וכו' עד ואם מת יפלו לנדבה וכו' ... בהם. תוספתא פ"ק דמעילה אלא... קצת טעות סופר ואיתא בפ"ד דנ... רבינו. ואיכא למידק למה מועלין ב... והלא סתומים הם ומ"ש ממה שנתבא... דסתומים אין מועלין בהם, וכתבו הת... במה דליכא למימר ביה מיפליך ומיי... וכ"כ בתוספתא פ"ק דמעילה וש... הכא שאמר והשאר לשאר נזירותי מ... כנשאר עליו קאמר ועוד שכיון שהת... השאר נמי הוו כמפרש שכל היו... במעות אלו. ומ"ש הפריש מעות ... לחטאתי וכו' ומועלין במקצתן. יש להת... אותו מקצת מאשר ייחד לשלמים ... מעילה ולא יביא קרבן מעילה מספ... מייתי חולין בעזרה כדאמרינן לעיל ... ופירן הר"י קורקוס ז"ל דאפשר ... דקצת

[הי]ימו כשהם יותר מדמי שלמים א"כ שכיון שנתערבו בכל אחד יש בו חטאת ועולה ושלמים. והראשון נראה יותר:

ש אחד ממחוייבי קינין וכו' ומועלין במקצתן. מבואר דטעמא משום דליכא בהן שלמים אלא חטאת ועולה. ומ"ש ואם מתו יפלו לנדבה טעמא מפרש בפ"ד ע שכתבתי בסמוך הלכה היא בנזיר ם דהלכה היא בחייבי קינים נמי:

ריש חטאת על אכילת חלב וכו'. בברייתא וגמרא בסוף כריתות. ומ"ש הפריש מעות לחטאת חלב ם חטאת דם וכו'. שם בברייתא. לק בין שוגג למזיד. שם בתוספתא. מעל היינו לומר דבאותו מעשה מעל אלא שבגמרא תלי כפרה במעילה ורבינו עשה בהפך:

יש שתי סלעים לאשם וכו' עד ויפלו לנדבה. משנה וגמ' שם (דף כ"ו):

הנהנה

ז הנהנה מדמי חטאת וכו' וכן אם נהנה מדמי אשם עד שלא קרב אשמו יוסיף חומש ויביא בדמיו אשמו. כך היא הנוסחא הנכונה בדברי רבינו ובספרים כתוב ויביא בדמיו חטאתו והוא ט"ס. ודינין אלו ברייתא בפ"ב דמעילה (דף ט') הנהנה מדמי חטאת ומדמי אשם עד שלא קרבה חטאתו יוסיף ויביא חטאת עד שלא קרב אשמו יוסיף ויביא אשם קרבה חטאתו ילכו ליס המלח כבר קרב אשמו יפלו (דמיו) לנדבה וכו' קרבנות המזבח למזבח קרבנות בדק הבית לבדק הבית. ופי' רש"י כגון שנהנה ממקצת הדמים שהפריש להטאתו או לאשמו אם נודע לו שמעל קודם שקרב החטאת והאשם מהשאר מוסיף הקרן והחומש על המעות שנשארו ויביא בכולן החטאת או האשם ואם לא נודע לו עד אחר שהקריב חטאתו א"כ נודע לו קודם אלא שלא בא לשלם עד שקרבה ה"ל חטאת שמתו בעליה ולמיתה אזלא ויש המלח למעות במקום מיתה לבהמה אבל באשם קי"ל כל שבחטאת מתה באשם רועה ויפלו דמים לנדבה הילכך מעות אלו

לעולתי ואלו לחטאתי **ואלו** לשלמים ונתערבו מועלין בכולן ומועלין במקצתן. **וכיצד** יעשה יקח שלש בהמות ומחלל דמי חטאת בכל מקום שהוא על החטאת. ודמי עולה על העולה. ודמי שלמים על שלמים: **ד** אחד ממחוייבי קינין שהפריש מעות ואמר אלו לחובתי מועלין בכולן ומועלין במקצתן ואם מתו יפלו לנדבה כמו שביארנו בנזירות ומועלין בהן: **ה** המפריש חטאת על אכילת חלב והביאה על אכילת דם הרי זה לא כיפר לפיכך לא מעל. הפריש מעות לחטאת חלב וקנה בהן חטאת דם. בשוגג כיפר לפיכך מעל. במזיד לא כיפר לפיכך לא מעל: **ו** המפריש שתי סלעים לאשם ולקח [ש]ני אילים לחולין הואיל וקנה חולין בדמי אשם מעל. וחייב לשלם עשרה דינרים שהן שתי סלעים וחומש ויביא בהן [ו]יביא קרבן אשם על מעילתו. לפיכך אם היה אחד משני האילים שקנה יפה שתי סלעים והשני יפה עשרה דינרין [י]השוה עשרה אשם תחת המעילה עם החומש ויביא השוה שתי סלעים אשם על מעילתו. לקח אחד לאשם ואחד [לחולין] אם היה של אשם יפה שתי סלעים יביא אותו לאשמו הראשון. וכן אם היה זה החולין יפה שתים יביא אותו אשם [על מעילתו]. שהרי מעל בסלע אחת מדמי האשם וישלם חמשה דינרים ויפלו לנדבה: **ז** הנהנה מדמי חטאת עד שלא קרבה [חטאתו] יוסיף חומש על מה שנהנה ויביא בדמיו חטאתו ויביא קרבן אשם על מעילתו. וכן אם נהנה מדמי אשם עד שלא [קרב א]שמו יוסיף חומש ויביא בדמיו אשמו ויביא אשם אחר למעילתו. שקרבנות המזבח מעילתן לקרבנות המזבח וקדשי

בדק

משנה למלך

[ומ]חלל דמי חטאת כו'. עיין במ"ש בסוף פ"ב דסוטה (דף י"ח) ד"ה חור:

[לקח] אחד משני האילים כו'. בפ"ו דכריתות (דף כ"ו) המפריש שתי סלעים ולקח מהם שני [אילי]ם לאשם אם היה אחד מהם יפה שני סלעים יקרב לאשמו והשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו [ל]לקח בהם שני אילים לחולין אחד יפה שני סלעים ואחד יפה עשרה זוז היפה שני סלעים [יקרב לאשמו] והשני למעילתו אחד לאשם ואחד לחולין אם היה של אשם יפה שני סלעים יקרב לאשמו [והשני למעיל]תו ויביא עמה סלע וחומשו ובגמרא מאי מעילתו דקתני רישא והשני למעילתו אי לימא מימרא דהומש בהדי איל מייתי ליה והכתיב ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמישיתו אלמא בהדי גזילו מייתי ליה ועוד קתני סיפא אחד לאשם ואחד לחולין אם היה של [אשם יפה שני] סלעים יקרב לאשמו והשני למעילתו ויביא עמה סלע וחומשה אלמא חומש בהדי גזילו [ל]א מעילתו מאי דאיתהני מהקדש משני סלעים דאפרשינו לאשם ולקח בהם שני אילים [ו]שני סלעים מקרב ליה איל אשם ויפה עשרה זוז יהיב ליה למאי דאיתהני מהקדש דהו"ל [א]ו ומאי מעילתו גזילו. במאי אוקימתא למעילתו דרישא גזילו אימא סיפא אחד לאשם ואחד [ה]יה של אשם יפה שני סלעים יקרב לאשמו והשני למעילתו ויביא עמה סלע וחומשה אלמא אשם רישא קרי ליה למעילתו גזילה סיפא קרי ליה איל אשם רישא דלא ה"ל איל דזבן קרי ליה למעילתו גזילו סיפא דלא הו"ל איל דזבן קרן וחומש קרי ליה למעילתו איל כך היא הגרסא הנכונה וכן גורס הר"ב תוי"ט ובעל עץ החיים גרים רוב וליתא. והנראה [ד]היכא דמעל שני סלעים שלקח בהם שני אילים לחולין והיה אחד מהם יפה שני סלעים [ע]שרה זוזים היפה שני סלעים יקרב אשם מעילות והשני יקרב בשביל אשם אחד שהיה [ב]שני קרבנות נפטר מכל החיובים. וכן פירש"י אם היה יפה אחד מהם שני סלעים ואחד זוז היפה שני סלעים יקרב לאשם מעילתו והשני היפה עשרה זוז יקרב למעילתו. ומפרש בשביל אשם ראשון והרי נפטר מקרן וחומש והשתא קרי למעילתו גזילו ע"כ. ונראה [ד]יפה אחד מהם עשרה זוז דצריך שיקח איל מן השוק בעשרה זוזים דאין לומר כיון דיפה [י]קריבנו בשביל גזילו וישלם שני זוזים להקדש בשביל חומשו משום דקי"ל דקרבנות המזבח [מעיל]ות המזבח וכדאיתא בפ"ב דמעילה (דף ט') וכ"כ רבינו ז"ל בפרקין הל' ז'. והיכא דלא [מעל] בסלע כגון שלקח בשני הסלעים שני אילים אחד לאשם ואחד לחולין הדין הוא שאם מביניהם יפה שני סלעים שיביא זה שלקח לאשם לאשמו הראשון שהיה חייב שהרי לשמו [ש]הופרשו לו והשני יביא בשביל אשם מעילות שהרי מעל בסלע ויביא ה' דינרים דהיינו [קרן] וחומשה ויפלו לנדבה כדינו שהרי אם לא היה מועל בסלע זה היה הדין שהסלע יפול [לנדבה] קי"ל מותר אשם לנדבה ועכשיו שמעל ג"כ הדין שזה יפול הקרן והחומש לנדבה שהרי [ה]ראשון בא. וכחלוקה זו לא שייך לומר שאם היפה אחד מהם יותר משני סלעים שיועיל [ל]הקרן או מהחומש משום דאם עילוי זה הוא באיל שלקח לשם אשם הא פשיטא דאפי' [בסל]עים שלא יועיל לו כלל דכיון שזה לקחו לשם אשמו שהיה חייב מקודם מה שהוא יותר [ה]בה הקדש הוא ואין לבעלים בו חלק כלל דאע"ג דקי"ל אדם מתכפר בשבח הקדש [ה]יכא דלקח איל בסלע והוקרו טלאים ושוה שנים דאע"ג דרחמנא אמר בערכך כסף שקלים לאשם מ"מ כיון דבשעת הקרבה שוה שני סלעים אדם מתכפר בשעת הקדש אבל הכא [ז]ו לשם אשמו שהיה חייב אף שהוא יותר משני סלעים מהיכא תיתי שיועיל לו על מה [ש]האחד וזה פשוט. ועוד כיון דסלע זה דינו הוא שיפול לנדבה ויקרב עולה לקיץ המזבח [א]לו עם האשם ולהקריב בתורת אשם ודוקא בחלוקה הראשונה שמעל בשני הסלעים שנמצא [ש]האשם מש"ה מביא הקרן והחומש לשם אשם אבל בחלוקה זו שמעל במותר אשם שדינו [ש]אינו יכול לכוללו עם האשם ולהקריבו בתורת אשם וכן אם היה העילוי באיל שלקח לשם [הו]לי אינו יכול לכלול עם הקרן והחומש מטעמא דכתיבנא דכיון דקרן זה דינו הוא שיפול [לנדבה] לא יכול לכוללו עם האיל שמביא לשם אשם מעילות וחומש ג"כ דינו הוא כדין הקרן דהא [בהדי גזילו מ]ייתי ליה כדכתיב ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמישיתו יוסיף עליו ומהאי קרא [ל]א בחלוקה הראשונה דהיינו היכא דלקח שני אילים לחולין דאינו מביא החומש עם הקרבן [א]ות שהוא מביא אלא כוללו עם אשמות האחד שהיה חייב דהיינו עם הקרן. עוד הכריחו [ל]א מדקתני סיפא אחד לאשם ואחד לחולין כו' ויביא עמה סלע וחומשה אלמא חומש [בהדי גזילו מ]ייתו ליה ע"כ. ונראה דהסברא הוא דהא איתא דחומש בהדי אשם מעילות מייתי ליה [ה]וא ע' דינרים דהיינו שני סלעים שצריך שיהיה יפה האשם ועוד דינר בשביל החומש

ואח"כ יביא עוד סלע אחר בשביל הגזל **ויפול לנדבה ומדקתני ויביא עמה סלע** וחומשה מוכח דחומש בהדי גזילו מייתי ליה. וראיתי לרש"י ז"ל שכתב ואתי דהדר ומקשה ממתני' דל"ת קרא איסתעי בדנסנה מקדשי בדה"ב או מהקדש עולה הילכך חומשו כי מייתי חומש בהדי איל אשם לא נפיק דהומש כי קרן בעי מהוי אבל האי דקרן גופיה אשם הוא כי מייתי ליה בהדי אשם של מעילה ש"ד ת"ש מסיפא ע"כ. ואני תמיה על זה דאכתי יש לחלק דלעולם רישא דקרן גופיה אשם הוא ולכם אשם נקרב עכשיו מש"ה כי מייתי חומש בהדי אשם של מעילה ש"ד אבל בסיפא דקרן הוי לנדבה מש"ה לא מייתי חומש בהדי איל אשם דחומש כי קרן בעי מיהוי וכעת צל"ע:

ודע דבחלוקה זו דסיפא אין חילוק בין אם לקח בתחלה לאשם ואח"כ לחולין או שלקח בתחלה לחולין ואח"כ לאשם או שלקח שניהם כאחד לעולם הדין שוה שאם היה כל אחד מהם יפה שני סלעים של אשם יקרב לאשמו והשני למעילתו ויביא עמה סלע וחומשה ומיהו היכא דלקח בתחלה לחולין הדין הוא שיקח דמי המעילה והחומש ויכללם עם דמי האשם הנשארים ויקח בהם אשם משום דקי"ל דקרבנות המזבח מעילתן לקרבנות המזבח אלא שאם עבר ולקח בדמים הנשארים האשם שהיה חייב ולא כלל הקרן והחומש עם דמים אלו אז דינו הוא דין השנוי במשנתנו וכל זה מתבאר מדברי רבינו:
העולה ממ"ש דהיכא דמעל בשני סלעים אם היה יפה האחד עשרה זוזים והשני שני סלעים בשני אילים אלו נפטר מכל היובו מכל וכל והיכא דלא מעל כי אם בסלע אז צריך שיביא שני אילים ויביא עוד סלע וחומשה לתשלום הקרן והחומש והטעם בזה מבואר הוא דברישא דהוציא השני סלעים לחולין הרי מעות אלו יצאו לחולין ושבח דידיה הוא וב' אילים אלו חולין גמורים הן וזה משלם איל אחד שוה עשרה זוזים בשביל הקרן והחומש ואיל אחר שוה שני סלעים בשביל אשם מעילות דאטו אם לקח בשני סלעים אלו טלית או חלוק לעצמו אינו נפטר בהבאת שני אילים אחד שוה עשרה זוז ואחד שוה שני סלעים ה"נ שלקח בהם שני אילים לחולין נפטר בהם שהרי כל השבח דידיה הוא אבל בסיפא בלקח אחד לאשם בסלע מה שהשביח באיל זה שבח דהקדש הוא שהרי לשם אשם הוציא סלע זה ואין לו בשבח זה כלום וזה מעל בסלע שני לפיכך יביא מביתו סלע וחומשו וכן פירש"י ז"ל יביא סלע וחומשו מביתו שמה שהשבח אשם בשתי סלעים שבח הקדש הוא ע"כ, ומ"ש אחר זה א"כ איל אשם כו' ט"ס הוא וכצ"ל אילימא איל אשם וקאי ע"ד הגמ' דקאמר אילימא איל אשם. ועל זה פירש"י אילימא איל אשם של אשם מעילות והמדפיסים טעו להדפיס דברים אלו במתני' והוצרכתי לכתוב כל זה לפי שראיתי בספר עץ החיים שהביא דברי רש"י הללו עלה דמתני' ולא דק. ורבינו בפירוש המשנה ביאר כל זה באר היטב שכתב בסוף דבריו והטעם שהכריחו בהלכה ראשונה שלא זכר הש[ם] שמתחמתו הפריש שתי סלעים אלא אמר שהשני אילים לוקחים אחד מהם במעילתו וחומשה והשני לשם מעילה לפי שמעל בכל הדמים מפני שבשתי הסלעים לקח שני אילים לחולין וכבר ביאר התלמוד בכל זה והבן אותו ע"כ. וכ"כ הרב בעל קרית ספר ז"ל ולעיל דאינו מביא כלל שהוציא כל השתי סלעים לחולין ושבח דידיה הוא וכיון דשוה אחד שתי סלעים ואחד עשרה זוזים א"צ להביא מביתו כלל אלא האשם שהפריש עליו המעות מקודם עכ"ד וכן הן הדברים שכתבנו. אך מ"ש קודם לזה ומה שבח אשם בשתי סלעים שבח הקדש הוא וכן מה שבח של אשם מעילות ע"כ האי וכן מה כו' לא ידעתי כוונת דבריו. וראיתי לרבינו עובדיה עלה דמתני' שכתב דברים תמוהים בעיני וז"ל היפה שתי סלעים יקרב לאשמו לשם אותו אשם שהפריש עליו המעות והשני למעילתו מפרש בגמרא לא שיקריב אותו לאשם אלא שיתננו לגזבר בשביל שתי סלעים שהוציא לחולין שנתחייב בהן ובחומשין שהם בין הקרן והחומש עשרה זוזים ויביא אשם בשתי סלעים מביתו לקרבן מעילה עכ"ד. ומלבד שדבריו מצד עצמם הם תמוהים דלמה נתחייב אותו שיביא אשם בשתי סלעים בשביל אשמו הראשון שהיה חייב מאחר שכבר לקח ושלם איל של עשרה זוז בשביל אשמו שהיה חייב. עוד אני תמיה עליו איך לא השגיח בדברי רש"י דשפתיו ברור מללו כמ"ש לעיל במתני' כתב יקרב למעילתו מפרש בגמרא דיקרב בשביל אשם ראשון כו' ובגמרא נמי כתיב שתי סלעים מקריב ליה לאיל מעילות והוא לאשמו דקתני במתניתין היפה עשרה זוז יהיב ליה למאי דאיתהני מהקדש כלומר יקריבנו לאשמו הראשון ויהיו תשלומין לקרן וחומש שמעל בהן והיינו למעילתו דקתני מתני' וכן דברי רבינו ברור מללו כדכתיבנא דהיכא דמעל בשתי סלעים לא יתחייב כי אם בשני אילים אחד שוה עשרה זוז ואחד שוה שתי סלעים באופן שדברי רבינו עובדיה צ"ע ותמהני מהר"ב תוי"ט איך לא השגיח בזה. וראיתי לרבינו בפירוש המשנה עלה דמתני' שכתב וצריך שתדע מה שאמרו **בשעת** הפרשה יפה סלע ובשעת כפרה יפה שתים כשר בשעת הפרשה יפה שתים ובשעת כפרה יפה סלע פסול ואפילו הוקרו הכבשים אחר כן והיה שוה **יותר** על שתי סלעים **הרי הוא פסול** לעולם **הואיל ונדחה** לפי **שעיקר** בידינו ב"ת נדחים ע"כ

אלו יפלו לנדבה ובגמרא העמידו רישא זו אליבא דר"ש וס"ל כל חטאת שכיפרו בעלים באחרת תמות ולכך מעות ילכו לים המלח כיון שהיו ראויים להכלל עם החטאת ולא נכלל וקרבה החטאת אבל חכמים שסוברים שלא אמרו חטאת שכיפרו בעליה מתה אלא באבדה ונמצאת אחר כפרה ה"נ לא ילכו לים המלח והיינו סיפא דכל קרבנות מזבח למזבח דמשמע בין קודם כפרה בין לאחר כפרה והעלה אביי דרישא ר"ש וסיפא רבנן ואח"כ אמרו שם (דף מ"ד) אמר רבא הא דאמרת כבר קרבה חטאתו ילכו לים המלח ה"מ דאיידע ליה קודם כפרה אבל (איידע ליה) לאחר כפרה יפלו (דמים) לנדבה שאין מפרישין בתחילה לאיבוד. פי' שכשנודע קודם כפרה ה"ל להוסיף קרן וחומש על דמי חטאת שהרי לא היתה תחלת הפרשתן לאיבוד וכיון שלא הוסיף הוי כחטאת שכיפרו בעליה ולמיתה אבל כשנודע לו אחר שקרב חטאת אם מתה נכו לים המלח נמצא תחלת הפרשתן לאיבוד הילכך יפלו לנדבה. ויש לתמוה על רבינו כיון שהלכה כרבנן דאין חטאת שכיפרו בעליה מתה אלא כשנמצאת אחר כפרה כמו שנתבאר בפ"ד מפסולי המוקדשין איך כתב רישא דברייתא ודברי רבא דכולהו בדרישא שייכא דאילו לרבנן דסברי שכל שנמצאת קודם כפרה אינה מתה ה"ה כאן שנודע לו קודם כפרה אין הולכות לים המלח דרישא ודברי רבא ע"כ אדר"ש קיימי. ותירץ הר"י קורקוס ז"ל שסובר רבינו שכיון שרבא אמר שהם הא דאמרת ה"מ וכו' אבל וכו' מ"ט אין מפרישין וכו' ודאי דלהלכה אמר כך ולא אליבא דר"ש בלחוד ופליג אדאביי דמוקי רישא כר"ש דוקא וסבר רבא דרבנן מודו בכי הא דדוקא באבדה הוא שאמרו כן לפי שחטאת זו היתה עיקר הטאת ואינה יוצאה מדין הטאת ואין אומרין שתמות אלא א"כ היתה אבודה בשעת כפרה שהרי נדחית לגמרי מהקרבה אבל מעות אלו לא הפרישן לקנות חטאת ובכל דהו אזלי לים המלח ומודו רבנן לר"ש בכי הא. א"נ י"ל דדמיא הא מילתא להא דאמר רב הונא שאם משך אשם מאן דל"ע מודו שה[...] אע"פ שנמצאת קודם כמו שנתבאר פרק ד' דתמורה ופ"ד מפסולי המוקדשין ומ[...] דדחיה בידים היא ולא נחלקו אלא בבא לימלך וה"נ כיון שנודע לו והיה יכול להו[סיף] ולא הוסיף ולא בא לימלך הא דחנהו בידים ואביי אפשר דפליג עלה אבל רבא [...] וברייתא כרבנן ומפרש דינא אליבא [...] גם מדברי המקשה שם יש קצת סיו[ע ...] הקשה אלא משום דמשמע ליה [...] מזבח למזבח בכל גוונא רישא ר"ש ו[...] אסיפא וע"ז תמה רישא ר"ש וכ[...] וא"ל אין אבל אם הסיפא לא איירי [...] פירוש דלא הוי כללא דסיפא גוונא [...] אצטריכין לאוקמה רישא ר"ש וכ[...] כדפרישית דלא דמי עכ"ל.

ח המוכר עולתו ושלמיו לא עשה [...] בפסחים פרק האשה [...] ואיתיה בתוספתא דפסחים פ[...]

ט יש מעילה בנדרים וכו'. בעיא [...] בפ' אין בין המודר (ד[...]) ומ"ש לפיכך אין לה פדיון וכו' עד [...] לה פדיון. שם: היתה לפניו ככר וכו' עד לפי טובת הנייה שבה. מי[...] שם (דף ל"ד:):

י האומר לחבירו ככרי עליך הק[דש ...] שם בעיא דאיפשיטא. כל כיוצא בזה משאר הקונמות וכ[ו' ...] משום דליכא דברייתא ונמרא [...] בקונמות. ומה שכתב וכל דברים הנא[סרין ...] מנדר כזה מצטרפים וכו':

יא האומר הנטיעות האלו קרבן [...] נקצצות וכו'. משנה [...] דנדרים (דף כ"ח). ומ"ש וכיון שנ[קצצו ...] צריכים פדיון וכו'. שם (דף כ"ח כ"[...]) דאמוראי ופסק כעולא דמשמע ה[...] דהוא בתרא שסבר כוותיה. ומ"ש בד' [...] המקדיש אבל אם פדאן אחר וכו' [...] דר' יוחנן שם (דף ל'):

בדק הבית מעילתן לבדק הבית. נודע לו שמעל ואחר כך קרבה חטאתו ועדיין לא הפריש מעילתו או שהפרישה ולא כללה בדמי חטאתו יוליך המעילה וחומשה לים המלח. נודע לו שמעל אחר שקרבה חטאתו יפלו מעות המעילה וחומשה לנדבה שאין מפרישין בתחילה לאיבוד. ובין כך ובין כך יביא אשם מעילתו. ובאשם בין שנודע לו שמעל קודם שקרב אשמו או אחר שקרב תפול מעילתו וחומשה לנדבה מפני שהוא כמותר אשם ויביא אשם מעילתו: **ח** המוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום. ודין תורה שיחזרו המעות חולין כמו שהיו. וקנסו אותו חכמים שיפלו המעות לנדבה אפילו היתה הבהמה שוה ארבעה ומכרה בחמשה החמשה כולן יפלו לנדבה ואין כאן מעילה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים: **ט** יש מעילה בנדרים. כיצד האומר ככר זו עלי קרבן או הקדש ואכלה מעל אע"פ שהיא מותרת לאחרים. לפיכך אין לה פדיון שהרי אינה קודש אלא לזה בלבד. אמר ככר זו קודש או קרבן ואכלה בין הוא בין אחר מעל לפיכך יש לה פדיון. היתה לפניו ככר של הפקר ואמר ככר זו הקדש נטלה על מנת לאכלה מעל לפי כולה. על מנת להורישה מעל לפי טובת הנייה שבה: **י** האומר לחבירו ככרי עליך הקדש וחזר ונתנה לו. המקבל מתנה זו מעל לכשיוציא. שהרי הנותן אינה אסורה עליו. וכן כל כיוצא בזה משאר הקונמות יש בהן מעילה לנאסר בהן. וכל דברים הנאסרין עליו מנדר כזה מצטרפין ואם נהנה מכולם בשוה פרוטה מעל:

יא האומר הנטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות היום וטלית זה קרבן אם לא תשרף היום. ועבר היום ולא נקצ[צו] נשרפה הטלית. הרי הם הקדש ויפדו כשאר ההקדשות ואחר כך יהנה בהן. אבל אם אמר הרי הנטיעות האלו קו[נם עד] שיקצצו אינו יכול לפדותן. שבכל עת שיפדו יחזרו הקדש עד שיקצצו וכיון שנקצצו אינן צריכין פדיון אלא נהנ[ה] מיד. במה דברים אמורים בשפדאן המקדיש. אבל אם פדאן אחר הרי אלו יוצאין לחולין אע"פ שעדיין לא נקצצ[ו] מותרין אף למקדיש:

משנה למלך

ע"כ. ובחיבורו הגדול פ"ד מהלכות פסולי המוקדשין הל' כ"ד כתב בהפך שכתב חזר ונעשה יפה שתים יחזור לכשרותו שאין ב"ח נדחין כמו שביארנו ע"כ וצ"ע. גרסי' בתוספתא דסוף כריתות המפריש שתי סלעים לאשם לקח באחד מהם איל לאשם אם היה יפה שתי סלעים יקרב לאשמו והשני תפול לנדבה ואם לאו ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו אשם יפה שתי סלעים והשני תפול לנדבה לקח בהם שני אילים לאשם אם היה אחד מהם יפה שתי סלעים יקרב לאשמו והשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה ואם לאו שניהם ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא מהן אשם יפה שתי סלעים והשאר יפלו לנדבה. והחלוק הוא מבואר דהיכא דלקח באחד מהם איל לאשם הרי גמר בדעתו דסלע ב' תפול לנדבה שהרי מותר אשם היא ולפיכך אף שאינו שוה שתי סלעים ימכר ויביא בדמיו יפה שתי סלעים ולעולם סלע שני יפול לנדבה ואינו יכול לכלול סלע ב' עם דמי האשם שימכור וליקח מהם אשם יפה שתי סלעים והשאר יפול לנדבה אלא צריך שיקח בדמי האשם שהפרים יפה שתי סלעים וסלע שני יפול לנדבה אבל היכא דלקח בשתי סלעים ב' אילים ואין אחד מהם יפה שתי סלעים הדין הוא שימכרו כולם ויקח מהדמים איל יפה שתי סלעים והשאר יפלו לנדבה שהרי מעולם לא היה כאן מותר אשם. ורבינו בחבורו לא ראיתי שהביא חלוקים אלו ולא ידעתי למה. גרסי' בפרק בתרא דכריתות (דף כ"ז) בעי רב מנשיא בר גדא בכינוס חומשין מהו שיתכפר מי אמרינן את"ל אדם מתכפר בשבח הקדש משום דקטרת קמיה אבל בלא קטרת לא מתכפר או דלמא את"ל אין אדם מתכפר בשבח הקדש משום דלא אפרשיה אבל הכא כינוס חומשין הא אפרשיה אמר לו מתכפר. ופירש"י בכינוס חומשין כגון מעל בשתי סלעים דאשם כמה פעמים עד שעלו החומשין לשתי סלעים מהו שיתכפר בחומשין לבדו שיקנה בהם איל אשם למעילתו והקרן יפול לנדבה. ויש לדקדק דהא כתבנו לעיל דלעולם חומש בהדי גזל מייתי ליה וא"כ איך מספקא לה שיתכפר בחומשין והלא לעולם החומשין צריך לצרפם עם הקרן ולהביא מהם מה שהיה צריך להביא מהקרן וכמ"ש רבינו בפירקין הלכה ז'. ולזה אפשר לומר דמה שנסתפק רב מנשיא הוא היכא דכבר לקח מהקרן האשם שהיה חייב ולא צירף החומשין עם הקרן מהו שיתכפר בהם אבל לעולם מודה רב מנשיא דלכתחלה צריך לצרף החומש עם הקרן וליקח בהם אשמו. ולכאורה היה נראה דמה שנסתפק הוא אם הביא מחומשים אשם מעילות שהוא חייב להביא על מה שנהנה מן ההקדש אם מתכפר:

ח המוכר עולתו ושלמיו כו'. תימה הוא בעיני דין זה דבפרק האשה (דף נ') אמרינן דהאי ברייתא דמוכר עולתו ושלמיו ליכא לאוקמי כר"י הגלילי דהא תני בה המוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום משמע דלר' יוסי המוכר שלמיו מעשיו קיימים. ואילו בפ"ח מהלכות נזקי ממון פסק רבינו כר"י שכתב וכל הקדשים שחייבים בהם מעילה אין בהם דין נזקין. משמע דבשלמים שאין בהם דין מעילה יש בהן דין נזקין וקרינן ביה רעהו ודין זה אינו אלא כר"י הגלילי דסבר קדשים קלים ממון בעלים הוא כדאמרינן בפ"ק דקמא (דף י"ב). וכ"נ ממה שפסק רבינו גבי שלמים שהזיקו כו' וכן תודה שהזיקה וכל אלו החלוקים לא מיתוקמי אלא אליבא דר"י הגלילי וכמ"ש התוס' שם וכ"כ הר"ב לח"מ דרבינו פסק כר"י. ואילו הכא פסק דהמוכר שלמיו [...] ולא כלום ודין זה אינו כר"י ונראה כמזכי שטרא לבי תרי וצ"ע. ועיין במ"ש הר"ב מהלכות בכורות, ועיין בפרק בתרא דזבחים (דף קי"ד) דמשמע דאליבא דר"י משכחת לה לאחר הקדש וכ"נ בפרק יוצא דופן (דף מ"א). ואילו רבינו כתב בפ"ד מהלכות איסורי מוקצה אחר הקדש וכ"נ שם ממ"ש גבי אתנן זונה דלא משכחת במוקדשים כי אם בפס[...] נראה דפסק דלא כר"י הגלילי ועיין במ"ש ה"ה בפ"ה מהלכות טוען ונטען:

ט יש מעילה בנדרים. דע שיש מעילה בקונמות וכמו שפסק רבינו בפרקין, אך אני מס[תפק ...] דינים בזה. האחד הוא דוקא כשאינו מזכיר אכילה דכיון שלא הזכיר אכילה אסור אותו דבר וכמ"ש הר"ן בנדרים ומש"ה איכא מעילה משום דדמי להקדש אבל כאוסר [...] ליכא מעילה דכיון דאינו אסור בהנאה לא דמי להקדש אך מתוך מ"ש (בדף ק"ט) בשם הר[...] תמצאנו בפ"ד מהלכות שבועות יע"ש באורך) עלה דההיא דאמרינן בפ"ג דשבועות (דף [...]) שבועות מתוך שחלוקות לחטאות כו' דאוקמה דאידכר שמא דאכילה בתרוייהו הקשה ואע' בשני גופין לענין מעילה כו' הרי דס"ל דאף שהזכיר אכילה איכא מעילה. ואם תעיין הי[טב ...] שעמדנו באותה סוגיא תראה איך הדבר מוכרח דאיכא מעילה אף במזכיר אכילה. ושני[ת ...] אסר איזה דבר באכילה ואכל ממנו שוה פרוטה והוא פחות מכזית דליכא מעילה דהא כ[...] אכילה לא אסר כי אם כזית ופחות מכזית איכא מאן דאמר שהוא היתר גמור וכמ"ש לקמן ואף אליבא דמ"ד דאסור מדין חצי שיעור דקי"ל דאסור מן התורה מ"מ נ"ל דליכא מעילה [...] היה בו כזית ומ"ש הראשונים שיעור זה דכזית בקונמות הוא משום דמיירי בשאינו מזכי[ר ...] עוד נסתפקתי אם מעל בזדון אם ילקה ב' אחת משום לא יחל והב' משום לאו דמעילה ו[...] ברים הלכות אלו ולכאורה נראה דלוקה ב' אלא שלא ידעתי למה לא ביאר דין זה. עוד נסתפ[קתי ...] איזה דבר ולא התפיסו אי איכא מעילה דאפשר דדוקא במתפיס איכא מעילה משום דע[...] אבל אם אינו מתפיס לא. ונראה שדין זה תלוי במ"ש בספר ב' סי' מ"ז (א"ה תמצאנו [...] נדרים הל' ז') דאיכא מ"ד דהאוסר איזה דבר בלא התפסה מאי דאסר הוא מדין יד ש[...] דבריו כקרבן ולפי זה איכא מעילה אף כשלא התפיס אך למ"ד דלאו משום יד הוא אלא דג[...] היא שיכול האדם לאסור על עצמו איזה דבר בלא התפסה אפשר דליכא מעילה לאוסר בלא [...] עוד נסתפקתי אם הא דאמרינן דיש מעילה אם הוא דוקא באוסר פירותיו על עצמו או על הבי[...] דאמרינן שדינו כהקדש שהרי יכול להקדיש פירותיו אבל באוסר פירות חבירו עליו אף דא[...] מהם אפשר דליכא מעילה כיון שאינו יכול להקדיש פירות חבירו ומה שהביאני לזה הוא דכת[...] ונדרים שהובא דין זה דיש מעילה בקונמות לא הובא אלא באוסר פירותיו. עוד נסתפ[קתי ...] הנאתו אי איכא מעילה מי בעינן שיאסור דבר מסויים או לא:

יא שבכל עת שיפדו יחזרו הקדש עד שיקצצו. עיין בהר"ן שהביא בשם מהר"ם דעולא [...]

א אחד המקדיש לבדק הבית וכו'. משנה בפ"ג דמעילה (דף י"ג). וליד ותמן שכתב רבינו. בת"כ פרשת ויקרא:

ב כל קדשי בדק הבית וכו'. משנה בפ"ד דמעילה (דף ט"ו):

ג אבל והאכיל את חבירו וכו' עד ומעל. משנה בספ"ה דמעילה (דף כ'):

ה אין מעילה אלא בתלוש מן הקרקע וכו'. ברייתא שם (דף י"ח): הדש בשדה מעל וכו'. פ"ג דמעילה (דף י"ג). ומ"ש שהאבק של השדה מועיל לשדה פי' שהאבק של השדה מועיל לאותו דבר שגידל השדה. ומ"ש וכן אם חרש וכו':

הדר במערת הקדש. ספ"ה דמעילה (דף כ'). ומ"ש או בצל אילן או שובך בתוספתא דמעילה פ"ק הדר בצלו של שובך ובצלה של מערה לא נהנין ולא מועלין. וכן המקדיש בית בנוי הדר בו לא מעל. המקדיש עצים ואבנים וכו'. שם בגמרא והיכא למידק דהא לא חילק ר"ל בכך כי היכי דלא תסייעיה לרב דאמר ... לבית אסרו ומאחר שרבינו פסק ... מע"ז כרב לא ה"ל לחלק בכך כאן. ... דמשמע לרבינו דהא דמפליג ר"ל לא ... דלא תסייעיה לרב בלחוד אמרה אלא ... דמילתא אמרה וליתא דידיה הכי ... דאמר התם כשהקדישו ולבסוף בנאו ... דקושטא הכי הוא. ויש סעד לזה מדהוה ... שנויי הנהו הנראות לעינים אסרה תורה ... לעיל ושני התם כשהקדישו ולבסוף ... משמע דהכי ס"ל ולפיכך פסקה רבינו ... לא דהא"ה לדרב משום דלא אשכחן ... עליה בהדיא ואית לן למימר דטעמא משום חומרא דע"ז:

ו גידולי הקדש מועלין בהם וכו'. משנה בפ"ג דמעילה (דף י"ג) פלוגתא דת"ק ... ופסק כר' יוסי וצריך טעם למה. והר"י ... ז"ל כתב שטעמו משום דבפרק הספינה (פ"ט) הובאה משנה זו ושנו הבריתא בשם ... בברייתא אמר רבי נראין דברי ר"י לר' ... בבור ושובך משמע דקים ליה דת"ק היינו ... דר"י ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי ... העלה רבה דפליגי ת"ק ורשב"א דבבור דוקא פליגי אבל בשדה ואילן ד"ה ... כמה שבתוכן דגידולי הקדש הם הילכך ... קיימינן גם פ"ד דפסחים נתבאר שמועלין ... הקדש גבי שלשה דברים שעשו אפשי ... גם בתמורה פ"ז שנינו ומועלים בגידוליהם ... כרבי יוסי נקטינן עכ"ל*: ומ"ש אבל המקדיש בור ריקן וכו' שם במשנה. ומ"ש וכן הזבל והפרש וכו'. שם (דף י"ד:) ופירש"י הזבל שוא הפרש של קדשים שהוא בחצר ה"ה בכל מקום אלא שדרכו בחצר של הקדש. ומגלאי כתוב ללשכה לא לקיץ המזבח קאמר דא"כ הל"ל לנדבה אלא לשיירי הלשכה:

מעין שהוא יוצא מתוך שדה הקדש וכו' עד ולא מועלין. משנה פ"ג דמעילה שם:

כתב הראב"ד ערבה הגדולה א"א זה שיבוש שלא נאמר במשנה וכו'. ואיני יודע למה יאמר שהוא שיבוש למי שיפרש פירוש אחר שלא כפירושו: אילן של הדיוט הסמוך לשדה הקדש וכו'. ג"ז משנה שם שרשי אילן של הדיוט באים בשל הקדש ושל הקדש באין בשל הדיוט לא נהנים ולא מועלין. ובפרק לא יחפור (דף כ"ו:) מקשה דמרישא משמע דבהר אילן אזלינן ובסיפא משמע דבתר קרקע אזלינן ומשני כאן בתוך ט"ז אמה כאן חוץ לט"ז אמה:

ז קן שבראש האילן של הקדש וכו'. משנה בפ"ג דמעילה (דף י"ג:) קן שבראש אילן של הקדש לא נהנין ולא מועלין שבאשרה יתיז בקנה ומוקי לה בגמ' אליבא דר"י ההיא של אשרה יתיז בקנה בדאייתי עצים מעלמא ומקשה א"ה אמאי של הקדש אין נהנין ואין מועלין אלא בגידולין הבאים לאחר מכאן וקסבר אין מועלין בגידולין ה"נ מסתברא וכו' א"ר אבהו א"ר יוחנן לעולם דאייתי מעלמא ומאי יתיז יתיז אפרוחים ואסיקנא אפרוחים כאן וכאן מותרין ביצים כאן וכאן אסורים אמר רב הני הם אפרוחים צריכין לאימן כביצים דמו ומשמע דקן דאייתי עצים מעלמא נהנים ממנו ויש לתמוה על רבינו שסתם וכתב שאין נהנים בו:

ח ט המקדיש את היער וכו' עד ולא בנביה. משנה שם:

כתב הראב"ד והוא הגוף הקשה א"א אינו כן אלא העלה הנובל וכו'. ואין משם ראייה דהכא גריס רבינו נביה בבי"ת. והר"י קורקוס ז"ל כתב וז"ל רבינו כתב במשנה שיש גורסין גוייה שזו החתיכה הקשה דומה לגוייה שהיא בפני עצמה בתוך הפרי עכ"ל:

י המקדיש את עבדו וכו'. בפ"ק דסנהדרין (דף ט"ו) ובפ' השולח (דף ל"ט) פלוגתא דתנאי ופסק כת"ק:

הזורע

פרק חמישי

א אחד *המקדיש לבדק הבית דבר הראוי לחזק הבדק כגון אבן או קורה. או המקדיש לבדק הבית דבר הראוי למזבח כגון כבשים ותורים. או המקדיש למזבח דבר הראוי לבדק הבית כגון אבן וקורה. או המקדיש לזה ולזה דברים שאינן ראויין לא לזה ולא לזה כגון המקדיש תרנגולין וחומץ וציר או קרקע אפילו הקדיש אשפה מליאה זבל או עפר או אפר. מועלין בכולן משעה שהוקדשו עד שיפדו דברים הראויים להפדות: ב כל קדשי בדק הבית עם דברים שמועלין בהן מקדשי מזבח מצטרפין זה עם זה למעילה ואם נהנה בשוה פרוטה מכולם מעל: ג אבל והאכיל את חבירו או נהנה ומהנה חבירו אכילתו והניית חבירו או אכילת חבירו והנייתו כולן מצטרפין למעילה ואם נעשה מן הכל הנייה בפרוטה מעל: ד המעילה מצטרפת לזמן מרובה. כיצד נהנה היום מן ההקדש ונהנה לאחר כמה שנים בהעלם אחד הרי אלו מצטרפין לפרוטה ומעל: ה אין מעילה אלא בתלוש מן הקרקע אבל הנהנה בקרקע עצמה או במחובר לה לא מעל אפילו פגם. כיצד החורש שדה הקדש או הזורע בה פטור. נטל מאבקה ונהנה בה ופגמה מעל. הדש בשדה הקדש מעל שהאבק שלה מועיל *לשדה והרי נהנה באבק ופגם השדה. וכן אם חרש שדה הקדש כדי להעלות אבק לעשב שנתן בה ונטל העשב מעל. הדר במערת הקדש או בצל אילן או שובך של הקדש אע"פ שנהנה לא מעל. וכן המקדיש בית בנוי הדר בו לא מעל. אבל המקדיש עצים ואבנים ובנה בהן בית הדר שם מעל כמו שיתבאר: ו גידולי הקדש מועלין בהן. כיצד הקדיש שדה והוציאה עשבים אילן ועשה פירות מועלין בהן. אבל המקדיש את הבור ריקן ואחר כך נתמלא מים. הקדיש אשפה ואחר כך נתמלאת זבל. שובך ונתמלא יונים. הואיל ואינן גדולי הקדש אין מועלין בהן. וכן הזבל והפרש שבחצר הקדש לא נהנין ולא מועלין ומה יעשו בהן ימכרו ויפלו דמיהן ללשכה. מעין שהוא יוצא מתוך שדה הקדש אסור ליהנות במים שיוצאין ממנו בתוך השדה והנהנה לא מעל. יצאו המים חוץ לשדה מותר ליהנות בהן. *ערבה *הגדולה בשדה הקדש לא נהנין ולא מועלין. אילן של הדיוט הסמוך לשדה הקדש ושרשיו יוצאים בתוך השדה. אם בינו לבין השדה של הקדש עד שש עשרה אמה הרי אותן השרשין שבתוך השדה ...רין והנהנה מהן לא מעל. היה האילן רחוק יתר על שש עשרה הנהנה בהן מעל. אילן של הקדש הסמוך לשדה הדיוט ...שיו יוצאין בתוך השדה אם היה בתוך שש עשרה אמה מועלין בהן היה רחוק יתר על שש עשרה אמה אותן השרשין ...וך השדה הדיוט לא נהנין ולא מועלין: ז קן שבראש האילן של הקדש שבנה אותן העוף מעצים ועשבים וכיוצא בהן. ...הקן עם הביצים שבו עם האפרוחים הצריכין לאמן אין נהנין בהן והנהנה לא מעל: ח המקדיש את היער מועלין בכולו ...באילנות בין בכל קן שבראש האילנות או שביניהן: ט גזברים ששפו עצי הקדש וקצצו אותן מועלין באותן העצים ...נים שחתכו מעת שקצצו. אבל אין מועלין לא בשפוי ולא בנסורת ולא בנביה של ...ם *והוא הגוף הקשה העגול שבתוך העץ הדומה ליבלת שלא יצלח למלאכה: ...מקדיש עבדו אין מועלין בו ולא בשערו אע"פ שהוא עומד להגזז מפני שהוא מחובר לו

השגת הראב"ד

*ערבה הגדולה. א"א זה שיבוש שלא נאמר במשנה אלא על אותה ערבה של אותם מקום שהיתה למטה מירושלים שייחדום לשם מצוה:

השגת הראב"ד

*ואוא הגוף הקשה. א"א אינו כן אלא העלה הנובל שהרי שנינו שהגפנים נושרת עליהן והוא לכן נובל:

...ג עיין ר"י: *[הברכה הזכה במעילה י"ג כתב דצ"ל לדיסה ומעתה אין צריך לדוחק שכתב הכ"מ ע"ש]: *[ז"ל הרמב"ם בפירושו בשלומתה ערבה בשדה הקדש הואיל ואינה מכרת ואינה ראויה לשום דבר לא נהנין ולא מועלין וכו' ע"ש]:

(דטעמא דפסק רבינו כר' יוסי משום דנמוקו ... שדרכן להתמלאות כדאיתא בתוספתא פ"ק ... ושנו שם הרישא בשם ר' מאיר ואיסתמיטיה ... התוספות שכתבו דדברי ר"י לא גרסינן שאינו ... במשנה והא דקתני רבי בברייתא נראין דר"י ... רבי שר"י הוא ע"כ. ובהדיא שנינו בתוספתא ... ר"מ וטעמא דר"י טעמא דמסתבר הוא):

משנה למלך

א אחד המקדיש לבדק הבית וכו'. דע דתרמי כהנים כל זמן שהן בבית הבעלים מועלין בהם והכי איתא בפ"ק דמקדיש שדהו (דף נ"ט) כל זמן שהם בבית הבעלים הרי ... פליגי והא בהא תליא וכי היכי דלעולה כיון שנקלטו א"כ פדיון ס"ג אם פדאם קודם שנקלטו חולין. ועיין לעיל פט"ו מהל' מעה"ק במ"ש הראב"ד עלה דהאומר פרה זו עולה כל ל' יום דמשמע כתיו דתיים לגבורת בר פדא וכיון דהוה ספק איסורא אפילו קדושת דמים לא פקעה בכדי: הם כהקדש ופירש"י ויש בהם מעילה. ובפ' יש בקדשי מזבח (דף ל"ב) אמרינן לעולם רבנן וקרא למעילה אתא. ופירש"י לרבות תרמי כהנים למעילה ועיין במ"ש התוס' שם וכ"כ הרא"ש בפ"ב דנדרים (דף י"ח) והתוס' שם:

ה וכן המקדיש בית בנוי וכו'. עיין במ"ש רבינו לעיל פ"ז מהלכות ערכין והרמין הל' ג' ול"ע ועיין שם בלח"מ:

יא הזורע פירות הקדש וכו'. פ"ט דתרומות גדולי הקדש ומע"ש חולין ופודה אותם בזמן זרעם. ופירש ר"ש כגון שזרע סאה והוסיף כמה שאין א"צ לפדות אלא סאה אחת, ובתוספתא דתרומות פ"ח גידולי הקדש אין חייבין עליהם קרן וחומש [על מקום אחר] אלא לפי השבון וחייבים בחלה הידים וטבול יום אין פוסלין בהם כדרך שפוסלין בחולין:

יב שמרים של הקדש וכו'. ברייתא בפרק המוכר פירות (דף נ"ז). ומ"ש והנהנה לא מעל. כן פירש"י דחומרא היא מדרבנן ומיהו אם נתן ג' ומצא ד' יין גמור הוא. וכתב הר"י קורקוס ז"ל דהא דאין מועלין בלא מצא ד' וסתמו הכי הוא. ומ"ש בד"א בקדשי בדק הבית וכו' שם:

יג המקדיש תרנגולת למזבח וכו'. משנה וגמרא פ"ג דמעילה (דף י"ב):

יד כתנות כהונה שבלו וכו'. בפ' הא"ש מקדש (דף נ"ד):

טו קדשי עכו"ם אם לבדק הבית הקדישו מועלין בהם. בפ' ב"ש (זבחים מ"ה) וברים המורה. ומ"ש ואם קדשי מזבח הן וכו'. שם פלוגתא דר"ש ור' יוסי ופסק כר"ש ואיני יודע למה ואפשר שטעמו משום דבספ"ק דערכין (דף ה':) מייתי ברייתא שהמתא כר"ש:

טז קול ומראה וריח וכו'. פ' כל שעה (דף כ"ו.) ובפ"ק דכריתות (דף ו'.) ופירשו שם דקודם שתעלה תמרתו מועל:

פ"ו א יש דברים שהאדם נהנה בהם ולא יפגמו וכו' עד בדבר עצמו. משנה בפ"ה דמעילה (דף י"ח):

ב קדשי קדשים התמימים וכו'. *שם במשנה (דף י"ח.) תלש מן החטאת כשהיא חיה

חיה לא מעל עד שיפגום כשהיא מתה כיון שנהנה מעל ובגמרא (דף י"ט:) מ... בבהמה התמימה היינו כוס של זהב אמר רב פפא בבעלת מום עסקינן. ופירש"י ... בחטאת בהמה תמימה מיירי מתני' וכו' עד הילכך לא תני בה עד שיפגום

כתב הראב"ד קדשי קדשים התמימים א"א זה אמרו מעצמו ואין לו סמך ... ואני שמעתי ולא אבין פשרי דברי ... מבוארים בגמ' שכתבתי בסמוך והיאך ... עליו שמעצמו אמרו ואפשר שלא היה כ... בנוסחא שלו. ועל מ"ש שהקרבן התמים אפשר שיפול בו מום, כתב בעל מ"ע ד... מיהא תמים הוא ואין לנו בהקדשות אלא ... ושעתו כדאיתא בתוספתא רפ"ב ד... ובשעה שנהנה פגם ועוד תניא הת... שתהא הנאתו ופגימתו כאחד עכ"ל

ג המועל בקדשי וכו'. בפרק הא"ש (דף נ"ב:) תנן המקדש בהקדש במזיד קידש בשוגג לא קידש ר"מ ר' יהודה אומר בשוג קידש במזי... קידש ובגמ' (דף נ"ה) פסק הלכה כר' י... דאמר הקדש בשוגג מתחלל במזיד אין מ... ומ"ש בד"א בשמעל בקדש והוציאו בתורת ... והקנהו לאחר. בפ"ה דמעילה (דף כ') ת... פרוטה של הקדש ה"ז לא מעל נתנה ל... הוא מעל וחבירו לא מעל ופירש"י כגו... שהוציאה לחולין. ומ"ש אבל אם נה... ופגמה ולא הקנה לאחר יש בו מועל ... מועל ואין מועל אחר מועל במוקדשין ... בהמה וכלי השמים בלבד כיצד בקע בק... וכו'. שם במשנה (דף י"ט:) אין מועל ... מועל במוקדשין אלא בהמה וכלי שרת ... רכב ע"ג בהמה ובא חבירו ורכב ובא ... ורכב כולם מעלו שתה בכוס של זהב ... חבירו ושתה ובא חבירו ושתה כולם מעלו ... מן החטאת ובא חבירו ותלש ובא חבירו ... כולם

לו וכל זמן שהוא מחובר הולך ומשביח: **יא** הזורע פירות הקדש פודה אותן בשעת זרען. ואע"פ שלא פדה הרי הגדולין חולין ואין מועלין בהן ואין משלמין מהן קרן וחומש וחייבין בחלה: **יב** שמרים של הקדש שנתן עליהם מים. ראשון ושני ושלישי אסור ליהנות בו והנהנה לא מעל. רביעי מותר. במה דברים אמורים בקדשי בדק הבית אבל קדשי מזבח אף מרביעי ואילך לעולם אסור: **יג** המקדיש תרנגולת למזבח מועלין בה ובביצתה. הקדיש חמור למזבח מועלין בה ובחלבה. הקדיש תורים לבדק הבית מועלין בהן ובביצתן כמו שביארנו: **יד** כתנות כהונה שבלו מועלין בהן כשאר קדשים. והחדשים הואיל וניתנו ליהנות בהן אין מועלין בהן: **טו** קדשי עכו"ם אם לבדק הבית הקדישו מועלין בהן. ואם קדשי מזבח הן אין בהן מעילה מן התורה שנאמר בקרבנות דבר אל בני ישראל. אבל אסור ליהנות בהן מדברי סופרים: **טז** קול ומראה וריח של הקדש לא נהנין ולא מועלין. במה דברים אמורים כשהריח בקטרת אחר שעלתה התימורות אבל אם הריח בקטרת כשתעלה תמרתה מעל:

פרק ששי

א יש *דברים שהאדם נהנה בהן ולא יפגמו כגון המשתמש בכלי זהב טהור. ויש דברים שיפגמו כגון בגדים וכלי כסף ונחו[שת] וברזל וכיוצא בהן. והנהנה בשוה פרוטה מן ההקדש שאינו מחובר בקרקע אם נ[הנה] בדבר שאין בו פגם כגון שנשתמש בכלי זהב של הקדש מעל. נהנה בדבר שנפגם כגון שלבש בגדי הקדש או בקע בקור[דום] לא מעל עד שיפגום בהקדש בשוה פרוטה באותו דבר עצמו שנהנה בו ויתכוין ליהנות ויפגום ויהנה כאחת. נהנה בכ[...] פרוטה ופגם בכחצי פרוטה או שנהנה בשוה פרוטה ופגם בשוה פרוטה בדבר אחר ולא נהנה במה שפגם ולא פגם ב[...] שנהנה הרי זה לא מעל עד שיהנה בשוה פרוטה ויפגום באותה הנייה בשוה פרוטה בדבר עצמו. כיצד הרי שהתיר מט[לית] מבגד הקדש ותפרה בבגדו ולבשה ונהנה בה בשוה פרוטה והפסיד בבגד שהתירה ממנה בשוה פרוטה ולא הפ[סיד] במטלית כלום הרי זה לא מעל מפני שנהנה בדבר אחד ופגם בדבר אחר. וכבר ביארנו שהנהנה ומהנה חבירו מצטרף ואפילו לזמן מרובה: **ב** *קדשי קדשים התמימים שתלש מצמרן. כיון שנהנה בפרוטה מעל אע"פ שלא פגם. שהרי הן דומים לכוס של זהב שאינו נפגם שאין תלישת הצמר פוסלת אותן מליקרב. אבל אם נפל בהן מום הואיל ולמכירה עומדים והגיזה פוגמת דמיהן לא מעל עד שיהנה ויפגום בפרוטה. תלש מהן אחר שמתו כיון שנהנה מעל שאין פגם למתה. ומעילה זו מדבריהם כמו שביארנו: **ג** [ב]המועל בקדשי בדק הבית כיון שמעל בשגגה נתחלל הקדש וזה שנהנה אחריו פטור. מעל בזדון הואיל ואינו חייב בקרבן מעילה לא נתחלל הקדש אלא הרי הוא בהוייתו ואם בא אחר ונהנה בו בשגגה מעל. במה דב[רים] אמורים כשמעל בקדש והוציאו בתורת חולין והקנהו לאחר. אבל אם נהנה בו ופגמו ולא הקנה לאחר יש בו מועל אחר מוע[ל]:

א סמ"ג שם: ב סמ"ג שם:

ואין

השגת הראב"ד

*קדשי קדשים התמימים. א"א זה אמרו מעצמ[ו] ... לו סמך לא ממשנה ולא מתוספתא ולא מגמרא לא חלקו במשנה אלא בין חטאת חיה למתה פגם למתה אבל בחיה לא חלקו כלל. ומה שאמ[ר] ... לו טעם שהקרבן התמים אע"פ שהוא עומד ... אפשר שיפול בו מום ויפגם וימכר ועוד ש... לכהנים הוא והוא נפגם אגלם שקודם זריקה מ... ככלן והוא דבר שיש בו פגם:

*[כן היא גירסת התוי"ט וכל המשניות שראיתי אבל במשנה בסדר התלמוד וגם בגמרא גרסינן שנהנה וכן מוכרח לפי פירש"י שם בגמרא. ותמהני על התוי"ט איך לא הרגיש בזה כפי מנהגו]:

משנה למלך

יד בגדי כהונה שבלו מועלין בהם כשאר קדשים. **אני תמיה בדין זה טובא דהא קי"ל דכל דבר** שנעשה בו מצותו שוב אין מועלין בו וכדאיתא בפ' כל שעה (דף כ"ו) וככמה דוכתי, וכי תימא שאני בגדי כהונה דכיון דרחמנא אמר בבגדי כ"ג והניחם שם ואמרינן בפ' קמא דיומא (דף י"ב) דטעונים גניזה וכיון דאשמעינן קרא בבגדי כ"ג דאף שנעשה בהם מצותם שיש בהם מעילה מינה ילפינן נמי לבגדי כהן הדיוט שאף שנעשה בהם מצותם שיש בהם מעילה, הא ליתא דא"כ יהיו טעונים בגדי כהן הדיוט גניזה דומיא דבגדי כ"ג שטעונים גניזה ואילו בפרק החליל (דף נ"א) תנן מבלאי מכנסי כהנים ומהמייניהם מהן היו מפקיעין ובהן היו מדליקין, וכי תימא דלעולם דטעונים גניזה לפי שיש בהם דין מעילה אף שנעשו בהם מצותם אלא דשאני שמחת בית השואבה דלכבוד הקרבן היו עושין וכלורך קרבן חשיב וכמ"ש התוס' בפ"ב דשבת (דף כ"א) ד"ה שמחת, הא ליתא דא"כ גם מבלאי בגדי כ"ג יעשו פתילות לקודש ולשמחת בית השואבה ואילו מדברי רבינו פ"ח מהל' כלי המקדש הל' ה' והל' ו' נראה דס"ל דלא היו עושין פתילות כי אם מבגדי כהן הדיוט אבל מבגדי כ"ג לא והטעם ע"כ הוא משום דרחמנא אמר והניחם שם שיהיו טעונים גניזה ואפי' למנורה לא היו עושין מהם פתילות ולע"ג דהאי קרא בבגדי לבן משתעי קרא מ"מ ס"ל דכל בגדי כ"ג דין אחד יש להם אבל בגדי כהן הדיוט לא ילפינן מיניה וא"כ כיון דלא ילפינן בגדי כהן הדיוט מבגדי כ"ג מנא לן דבגדי כהן הדיוט יהיה בהם מעילה מאחר שנעשה בהם מצותן. הן אמת דבירושלמי פ' החליל הלכה ג' מצאתי תני מבלאי מכנסי כ"ג היו מדליקין את הנרות שבפנים ומבלאי מכנסי כהן הדיוט היו מדליקין את הנרות שבחוץ. וכפי דברי הירושלמי הללו ניחא דלעולם דין בגדי כהן הדיוט ובגדי כ"ג שוין הם בדינם וטעונים גניזה אלא דלצורך מצוה התירו אלא דבגדי כ"ג שקדושתם יתירא יחדו אותם למנורה ו[...] כהן הדיוט יחדו לשמחת בית השואבה אך לרבינו דס"ל דמבגדי כ"ג לא היו עושין פתילות מה שהקשיתי והדבר אצלי צריך תלמוד: נסתפקתי בכלי שרת שניקבו או שנשברו ששוב אינם כ[...] לעבודה וכמ"ש רבינו בפ"ג מהל' פה"מ הל' ד' אם יהיה בהם דין מעילה דהא קי"ל דכל דבר ש[...] מצותו שוב אין בו מעילה וכדאיתא בפרק כל שעה (דף כ"ו) ובכמה דוכתי ובגדי כהונה שבלו בהם מעילה וכמ"ש רבינו בפ"ה מהלכות אלו דין י"ד שאני בגדי כהונה דרחמנא אמר והניחם ואין ללמוד הימנו לדבר אחר וכדאיתא התם בפרק כל שעה או דלמא שאני בגדי כהונה ששוב [...] ראויים למצותם כלל דהא לא מסניא להו גיהון וכמו שפסק רבינו בפ"ח מהל' כלי המקדש דין [...] מש"ה אי לאו דרבינהו קרא לא היה בהם דין מעילה אבל כלי שרת שיכול להתיך אותם ולעשות [...] כלי מחדש וכמו שפסק רבינו בפ"א מהל' כלי המקדש הלכה י"ג אפשר דראוי למצותם הם [...] בהם דין מעילה ולא נגמרה מצותם ולזה נוטה דעתי. ואפשר שלזה כיון רבינו במ"ש ואין קד[...] מסתלקת מהם לעולם כלומר דלא תימא דהוי כדברים שנעשה בהם מצותם דקי"ל דאזדא קדושתם [...] ואין בהם מעילה אלא הכי כיון שיש להם תקון קדושתם אינה מסתלקת מהם ויש בהם דין מעי[לה]

טו קדשי כותים וכו'. כתב מרן ופסק כר"ש ואיני יודע למה וכו'. ועיין במ"ש מרן לעיל [...] ח"י מה' פסולי המוקדשין. ועיין ברכת הזבח (ריש דף קנ"ד) ודוק:

טז קול ומראה וריח של הקדש כו'. (א"ה עיין במה שכתב הרב המחבר לעיל פ"ח מהלכות המקדש דין ו'):

מעלו: וכתב הראב"ד על דברי רבינו א"א בכל זה יצא מכלל משנתנו. ואני אומר ובודאי בהמה דומיא דכלי שרת אינו הכרע דמדקתני רכב ע"ג בהמה משמע דבבהמה איירי שדרכה ברכיבה ולא בבהמה טהורה שאין דרכה ברכיבה. ועוד דבהמה בהדיא קתני לה תלש מן הטלאה ובא חבירו ותלש וכו' כולם מעלו וא"כ כי קתני רכב בהמה ע"כ בבהמה טמאה היא, וע"ס הלא אין התוספתא סותרת המשנה קתני מתני' ובא חבירו ורכב בבהמה מיירי שאינה קדושה אלא קדושת דמים דבקע בקרדום דקתני בתוספתא וכיון דקתני במתני' אינה סתורה שקדושה הגוף אלא טמאה שאינה קדושה אלא דמים ה"ה לכלי שרת דקתני מתני' תשמיש איירי שאינם קדושים אלא קדושת ויש בהם מועל אחר מועל ובזה באו המשנה והתוספתא. אך קשה לזה דאמרי' מתני מתני' ר' נחמיה היא וכו' עד לא ופירש"י אם אחרים מביאין לקודשתן כיון דכלי שרת תמירי וכו' משמע דכלי שרת דהכא במתני' בכלי שרת ממש

ממש הוא. לכן נראה שרבינו מפרש דכלי שרת דמתני' כלי שרת ממש הם וכבר הזכירה רבינו בסמוך לקמן ואע"פ שכתבו בלשון ירצה לי הייעו לענין שאם נתנה לחבירו וחבירו לחבירו כולם מעלו אבל למנין שיש בו מועל אחר מועל מדינא הוא מאחר שהיא קדושה קדושת הגוף וכלי תשמיש שכתב כאן היינו כגון קרדום וכיוצא בו שאינם קדושים אלא קדושת דמים וכדאיתא בתוספתא והוא נלמד ממתני' דקתני ע"ג בהמה ומיירי בבהמה טמאה שאינה קדושה אלא קדושת דמים וכדפרישית ומינה נילף לכלי תשמיש שאינם קדושים אלא קדושת דמים:

ד ומ"ש נטל הקורדום ונתנו לחבירו וכו' נטל הכוס ונתנו לחבירו וכו' נתן החמור לחבירו מתנה וכו'. בתוספתא דמעילה פ"ב והוא נלמד מהמשנה שכתבתי בסמוך נתנה לחבירו הוא מעל וחבירו לא מעל. ומה שכתב וכן המשאיל קרדום של הקדש וכו'. בפ' השואל (דף נ"ט):

ד *ואין מועל אחר מועל במוקדשים. אלא בבהמה וכלי תשמיש בלבד. כיצד בקע בקורדום של הקדש ונהנה בפרוטה ופגם ובא חבירו ובקע בו ונהנה ופגם כולם מעלו. נטל הקורדום ונתנו לחבירו הוא מעל אבל חבירו לא מעל. שתה בכוס של זהב ונהנה בפרוטה ובא חבירו ושתה ונהנה ובא חבירו ושתה ונהנה כולם מעלו. נטל הכוס ונתנו לחבירו מתנה או מכרו הוא מעל וחבירו לא מעל. רכב על גבי חמור ונהנה בפרוטה ופגם ובא חבירו ורכב עליו ונהנה ופגם ובא חבירו ורכב עליו ונהנה ופגם. כולם מעלו. נתן החמור לחבירו מתנה או מכרו או השכירו הוא מעל וחבירו לא מעל. וכן המשאיל קרדום של הקדש הוא מעל לפי טובת הנאה

השגת הראב"ד

*ואין מועל אחר מועל במוקדשין. א"א בכל זה יצא מכלל משנתנו ומעט אחר מתוספתא כי אין במשנתנו אלא בהמה וכלי שרת ובודאי בהמה תמימה דומיא דכלי שרת והוא מפני שמצא בתוספתא בקע בקורדום ובא חבירו ובקע בו שניהם מעלו שינה הלשון וכתב בהמה וכלי תשמיש ופירש הבהמה חמור ואינו אלא בהמה תמימה למזבח דומיא דכלי שרת שהן למזבח ואין להם פדיון אבל כלי המוקדשין אם הראשון נהנה בו ופגם שוב אין בו מועל. ואין סומכין על תוספתא שהיא סותרת המשנה והגמרא:

בהמת

משנה למלך

ד* ואין מועל אחר מועל בקדשים וכו'. ראיתי לבאר בדיני מעילה מה הם הדברים שיש בהם מועל אחר מועל לפי שראיתי שיש בדין זה מחלוקות רבות בין גדולי הראשונים ז"ל. בפרק תמישי דמעילה (דף י"ט ע"ב) אין מועל אחר מועל למוקדשין אלא בהמה וכלי שרת בלבד רכב על גבי בהמה ובא חבירו ורכב ובא חבירו ורכב כולן מעלו שתה בכוס של זהב ובא ושתה ובא חבירו ושתה כולן מעלו ע"כ. והנה התוס' בפרק ב' דקדושין (דף נ"ס) הקשו תא דמעילה תניא קורדום של הקדש ביקע בו ובא חבירו וביקע בו כולן מעלו נתנו לחבירו להבירו הוא מעל והבירו מותר לבקע בו לכתחלה והשתא היכי דמי אי בהי קרדום כלי שרת ו להבירו אמאי לא מעל חבירו הא אמרי' שיש מועל אחר מועל בכ"ש ואם אינם כלי שרת אמרינן כולן מעלו הא אין מועל אחר מועל אלא בהמה וכלי שרת בלבד ותירצו וי"ל דלעולם בקרדום שאינה כלי שרת ולא קשה מידי דהא דאמרינן הכא דאין מועל אחר מועל היינו כשהוא הכלי של חבירו ואז הוא מתכוין לגוזלה כדין שליחות יד בפקדון כו' אבל הא דתוספתא דקאמר ירו ובקע בו ובא חבירו ובקע בו דכולן מעלו מיירי דכל חד וחד סבור שהיא שלו ואינו מכוין מרשות לרשות אלא ליהנות ולהניחו אחר ההנאה ואז כשיהנה לא ימעול אלא כפי טובת הנאה במלאכה ומשום הכי אמרינן שלא יצא לחולין ומעלו כולן אבל נתנו לחבירו וחבירו לחבירו לא לא הראשון שהוציאו מרשות לרשות דנהי נמי דסובר שהיא שלו מ"מ מתכוין הוא להוציאו לרשות חבירו ולפיכך נ"ל בא חבירו ורכב עליו ובא חבירו ורכב עליו כולן מעלו אע"פ שנתכוין ולהוציאו מרשות לרשות דאל"כ מאי איריא בהמה וכלי שרת אפילו קדשי בדק הבית יש מועל מועל היינו דאינו מתכוין להוציאו מרשות לרשות אלא ליהנות ממנו להניח כדפרישית אלא איירי שמתכוין לגוזלה ואפ"ה אמרינן דכולן מעלו ע"כ. והנה כוונת התוס' היא מבוארת דכל זכות הבור שהכלי הוא שלו ואינו מכוין להוציאו מרשות לרשות כשנהנה בו לא מעל אלא כפי הנאה שיש לו במלאכה ולא יצא כל הכלי לחולין ומש"ה יש בו מועל אחר מועל אבל כשנתנו אף שהוא סבור שהוא שלו מ"מ מתכוין הוא להוציאו מרשות לרשות ויצא כל הכלי לחולין לא מעל כי אם הראשון אך אם היה סובר שהכלי של חבירו אז הוא מכוין לגזלה ואע"פ שלא זול כי אם הנאת המלאכה מ"מ חשיב כאילו גזלה כולה כדין שליחות יד שנקרא גזלן על כל אע"פ שלא שלח יד כי אם במקצתן וכיון שכן אין בו מועל אחר מועל שהרי מעל בכולה ויצא לחולין אך בבהמה וכלי שרת שהם קדושת הגוף אף שהוא הבור שהכלי של חבירו ונתכוין יש בו משום מועל אחר מועל. ונראה כי היכי דנשתנה דין בהמה וכלי שרת היכא שהיה הבור של חבירו ונתכוין לגוזלו דבשאר קדשי בדה"ב אין בו מועל אחר מועל ובבהמה וכלי שרת יש אחר מועל ה"נ היכא דנתנו לחבירו וחבירו לחבירו אף דבקדשי בדה"ב אין בהם מועל אחר בהמה וכלי שרת יש בהם מועל אחר מועל. וראיתי בתוספתא שלנו שהביאו התוס' שסיימו בה נתנה לחבירו וחבירו לחבירו כולן מעלו והן הדברים שכתבתי וכבר הביאו התוס' סיום זה בג' השואל (דף נ"ט) ד"ה וחבירו ונראה דעולם לאו דוקא וה"ה כלי שרת, ואפשר דהתוספתא כנן דאית להו דאין מועל אחר מועל כי אם בבהמה וכדאיתא בפ"ה דמעילה אבל לדידן דקי"ל מים וכהתם מתני' ה"ה דבכלי שרת נמי נתנו לחבירו וחבירו לחבירו דכולן מעלו ועולה דנקט א דה"ה לשאר קדשים כגון חטאת ואשם וכמ"ש מרן בפרקין הל' ה' בשם הר"י קורקוס. ועיין ובעלמות יוסף דגרים או היכא שנתנו לחבירו ואני סבור דע"ש הוא כדברי התוספתא ועיקר היה כמ"ש לעיל: ודע שמדברי הריטב"א בחידושיו לקדושין עלה דהיא דאמרינן (בדף נ"ד) דבר פדא אומר היה ר"מ הקדש במזיד מתחלל נראה דס"ל דהחילוק הוא בין מתכוון לגזול נתכוין לגזול ומאי דתני בתוספתא בקורדום של הקדש דכולן מעלו מיירי שלא נתכוונו הראשונים לא שנתכוין ליהנות בהם לשעתו בלבד לא מעל אלא כנגד טובת הנאה שבו וכנגדו בלבד יצא והשאר הקדש וכולן מעלו בקודשם שייך כל אחד לחבירו ומאי דתנן אין מועל אחר מועל אין מיירי כשנתכוין הראשון לגזול ובבהמה וכלי שרת שהם קדושת הגוף יש מועל אחר מועל נתכוין הראשון לגזול משום חומרא דידהו ע"כ. והנראה מדבריו הוא שאינו מחלק בין הבור שלו לסבור שהוא של אחרים אלא דמתני' והתוספתא מיירי בסבור שהוא של אחרים אלא דמתני' מתכוין לגזול ומש"ה אין בו מועל אחר מועל אבל התוספתא מיירי בשאינו מתכוין לגזול אלא ליהנות בהם לשעתו בלבד ומש"ה יש בהם מועל אחר מועל וכבר דהו התוס' בפ' השואל (דף ק זה דהריטב"א וכתבו ואין נראה לר"י דהתם איירי בשלא נתכוין לגזול אלא כל אחד דעתו אחר בקוע ולא יצא לחולין אלא מה שנתכוין לגזול דהא קי"ל שואל שלא מדעת גזלן הוי ם ליה עליה ברשותים ע"כ. והנה התוס' ס"ל כסברת ר"י הלזו ומש"ה בפ"ב דקדושין לא רצו ין נתכוין לגזול נלא נתכוין משום דס"ל דאף אם לא נתכוין לגזול כי אם הנאת המלאכה נעשה כולם ותלקו בין סבור שהיה שלו לסבור שהיה של אחרים וכמ"ש לעיל אך הריטב"א לא שת זיים ר"י וס"ל דכל שלא נתכוין לגזול כי אם הנאת המלאכה לא נעשה גזלן על כולם ולא יצא כי אם כנגד טובת הנאה שבו ומש"ה יש בו מועל אחר מועל. וראיתי להריטב"א שם שסיים נתכוין לגזול הוא מעל וחבירו לא מעל ע"כ ואם איתא לגירסא זו נראה שדברי הריטב"א

הם מוכרחים אך עדיין אפשר ליישב דברי התוס'. אף כפי גירסא זו דמאי דתני ואם נתכוין לגזול היינו שהיה סבור שהיה של אחרים ומשום דברישא איירי בסבור שהיא שלו שאז לא נתכוין לגזול קתני סיפא ואם נתכוין לגזול דהיינו שהיה סבור שהיה של אחרים דכל שסבור שהיה של אחרים ע"כ נתכוין לגזול מיהא הנאת המלאכה ונעשה גזלן על כולה. הן אמת שגירסא זו דהריטב"א לא מצאתיה בתוספתא והגירסא שהיה בתוספתא דידן היא כמו שסיימו התוס' נתנה לחבירו וחבירו לחבירו הראשון מעל. ונראה שאף כפי גירסא זו אפשר ליישב דברי הריטב"א דאף אם לא נתכוין לגזול אלא שנתנו לחבירו ליהנות בו לשעתו וא"כ יחזירנה למקומה אפ"ה הראשון מעל כיון שהוציאה מרשות לרשות ואין זה מן התימה שהרי אליבא דתוס' נמי דמוקמי לה לתוספתא בסבור שהיה שלו ולא נתכוין לגוזלה אפ"ה אם נתנה לחבירו הראשון מעל דכיון שהוציאה מרשותו הרי מעל בכולה וא"כ להריטב"א נמי הכי מיתפרשא דאף שלא נתכוין לגזול את כולה אלא שנתנה לחבירו להנאת המלאכה כיון שהוציאה מרשותו מעל בכולה: הן אמת שמדברי הרב בעל חידושי הלכות בפרק השואל עלה דדברי ר"י שכתבנו נראה דס"ל דהמשאיל קורדום לחבירו לבקוע בו דינו כמי שלוקח קורדום לבקוע בו ואינו מתכוון לגוזלו ומשאיל קורדים לבקוע בו ג"כ יש בו מועל אחר מועל לפי שלא יצא לחולין כי אם הנאת בקוע ולפי זה ס"ל שדברי ר"י כפי הס"ד לא היו כי אם ליישב התוספתא מרישא לסיפא וכן נמי דלא סיקפי אמתני' דאין מועל אחר מועל אבל לרב הונא דקאמר המשאיל קורדום של הקדש מעל לפי טובת הנאה שבו וחבירו מותר לבקוע בו לכתחילה עדיין לא מיתרצא לפי חילוקו של ר"י אך להריטב"א ז"ל שתפס לעיקר חילוקו של ר"י נריכין אנו ליישב דברי ר' אמי. ואפשר דהך דר' אמי מיירי בשנתכוין המשאיל לגוזלה ומש"ה חבירו מותר לבקע בה לפי שיצאת לחולין ואפ"ה לא מעל כי אם טובת הנאה שבה שזה הוא מה שנהנה. ואין זה מן התימה דנאמר שיצא כל הקרדום לחולין והוא לא ימעול כי אם לפי טובת הנאה שבה שהרי התוס' בפ' השואל אמרו שסברא זו הוה ס"ל לר"י אלא ששוב חזר בו. אך נראה דאי אפשר לומר זה להריטב"א דהא מתוך דבריו נראה דס"ל דכל שנתכוין לגזול אף שלא נהנה כי אם בבקוע מעל לפי כולה וא"כ הכא נמי אי מיירי שנתכוין לגוזלה אף שלא נהנה כי אם לפי טובת הנאה שבה היה מן הדין שימעול לפי כולה: אשר ע"כ נראה דהכא מיירי בשלא נתכוין לגזול אלא שנתכוין ליהנות בה בטובת הנאה ומה שחבירו מותר לבקע היינו דוקא עד זמן שהלוה שאותה הנאה של בקוע יצאתה לחולין אבל לעולם שלא יצא כל הקורדום לחולין וכמ"ש ר"י לפי המסקנא. א"נ דס"ל דכל הקורדום יצא לחולין ואפ"ה לא מעל כי אם לפי טובת הנאה שבה וכמ"ש ר"י בתחלה ואף דלהריטב"א כל שלא נתכוין לגזול לא יצא לחולין כי אם כנגד מה שנהנה י"ל דהיינו דוקא בשלא הוציאו מרשותו אבל כל שהוציאו מרשותו אף שלא נתכוין לגזול אלא ליהנות בה בטובת הנאה ואח"כ יחזירנה למקומה יצא כל הקורדום לחולין אף שלא מעל כי אם לפי טובת הנאה שבה וכבר כתבנו לעיל סמוכות לזה שיש חילוק בהיכא מתכוין לגזול בין מוליא הדבר מרשותו לאינו מוליא. ואני מתקשה בדברי הרב בעל חידושי הלכות שבדברי התוס' שכתבו ואין נראה לר"י כו' לא כאו לפרש כי אם התוספתא מרישא לסיפא ומתניתין דאין מועל אחר מועל דרישא דתוספתא מיירי בשאינו מתכוין לגזול ומש"ה יש בו מועל אחר מועל וסיפא דתוספתא ומתני' מיירי במתכוין לגזול וכמו שהאריך בזה הרב יע"ש דאיך יסכן לומר דסיפא דתוספתא מיירי במתכוין לגזול דאי מתכוין לגזול מאי איריא שנתנו לחבירו שהוציאו מרשותו אף אם לא הוציאו מרשותו כל שנתכוין לגזול ע"י בקוע יצא כל הקורדום לחולין ואין בו מועל אחר מועל ועוד הן לו יהי כדברי הרב דסיפא איירי בנתכוין לגזול אכתי יש ליישב דברי ר' אמי דמיירי נמי בנתכוון לגזול ויצא כל הקורדם לחולין ואפ"ה לא מעל כי אם לפי טובת הנאה שבה וכמו שהיה נראה לר"י לכאורה. אשר ע"כ נ"ל דבדברי ר"י הללו מתרצא נמי מימרא דר' אמי ע"פ הדרכים שכתבנו לעיל שאם נאמר דסיפא דתוס' מיירי באינו מתכוין לגזול ואפ"ה יצא כל הקורדום לחולין משום דהוציאו מרשות לרשות אתיא מימרא דר' אמי כפשטה דאף שלא נתכוין לגזול יצא כל הקרדום לחולין ומש"ה מותר לבקוע בו ואפ"ה לא מעל כי אם לפי טובת הנאה שבה ואי אמרת דסיפא דתוספתא איירי במתכוין לגזול ונקט נתנה לחבירו לומר שאף בלא בקוע יצא לחולין לפי שמעל הך דר' אמי נמי הכי מתפרשא דמיירי בנתכוין לגזול ויצא כל הקורדום לחולין אף שלא מעל כי אם לפי טובת הנאה שבה: ודע שלפי מ"ש התוס' בפ' הא"ש מקדש דהחילוק הוא בין סבור שהוא שלו לסבור שהוא של אחרים הך דר' אמי אפשר דמיירי אף בסבור שהוא שלו ויצא כל הקורדום לחולין ומש"ה מותר לבקע בו משום דהוציאו מרשות לרשות דומיא דנתנו לחבירו אלא דהכא כמשאיל לא מעל כי אם לפי טובת הנאה אף שיצא כל הקורדום לחולין ואם נפשך לומר דשאני הסיא דנתנו לחבירו שהוציאו מרשות לרשות לעולם אבל הכא דלא הוציאו אלא כתורת שאלה כל שהיה סבור שהוא שלו לא יצא לחולין כי אם מה שנהנה נ"ל דס"ל דמה שמותר לבקוע הוא דוקא עד זמן השאלה שאותה הנאה כבר יצאתה לחולין אבל לאחר השאלה מעל ואתי שפיר דלא מעל כי אם לפי טובת הנאה א"נ דמיירי בסבור שהיה של אחרים ויצא כל הקורדום לחולין ומותר לבקע בו לעולם אלא שאעפ"כ לא מעל כי אם לפי טובת הנאה שבו וכמו שהיה נראה לכאורה לר"י. ודע שהתוס' בפ' השואל תלקו כאופן אחר וכתבו דתוספתא איירי בגזברים שמסורות להם קרדומות של הקדש דכל אחד מעל לפי שנהנה ואינו יוצא לחולין שהרי לא נתכוונו להוציא מרשות ההוא שם וסיפא דקתני נתנו

הנאה שבו וחבירו מותר לבקע בו לכתחילה. והוא הדין לבהמה: **ה** בהמת קדשי מזבח אינה כן אלא יש בה מועל אחר מועל עד כמה פעמים. כיצד תלש מן החטאת ובא חבירו ותלש ובא חבירו ותלש כולן מעלו. *וכן אם נתנה לחבירו וחבירו לחבירו כלן מעלו. ויראה לי שדין המנחות והעופות והנסכים וכלי שרת כדין הבהמה שכולן קדושת הגוף הן: **ו** בהמת קדשי הקדשים שנפל בה מום הואיל והיא עומדת לפדיון הרי הוא כקדשי בדק הבית שהיא קדושת דמים. ואם נתנה לחבירו וחבירו לחבירו הראשון בלבד מעל: **ז** אמרו חכמים שהנוטל אבן או קורה של הקדש *ונתנה לחבירו שניהם מעלו. ואם נתנה לזה הגזבר שהיתה תחת ידו הוא מעל והגזבר לא מעל. ויראה לי שאין אלו הדברים אמורים אלא במועל בזדון שהרי לא נתחלל הקדש. הנוטל פרוטה של הקדש על דעת שהיא שלו לא מעל עד שיוציא אותה בחפציו או עד שיתן אותה במתנה. נתנה לחבירו הוא מעל וחבירו לא מעל. שאין מועל אחר מועל בשאר הקדשות כמו שביארנו וכל כיוצא בזה: **ח** *נטל אבן או קורה של הקדש לא מעל שהרי לא נהנה עדיין. בנה אותה בתוך ביתו מעל. נתנה על גבי חלון שבתקרה ולא חיברה לא מעל עד שידור תחתיה בשוה פרוטה שאין זו הנייה הניכרת: **ט** נטל פרוטה של הקדש ונתנה לבלן אע"פ שלא רחץ מעל שהרי נהנה בהיותו רוחץ בכל עת שירצה. וכן אם נתנה לאחד מבעלי אומניות מעל אע"פ שעדיין לא עשו מלאכתו: **י** קנה בה חפץ ולא משך אם מן העכו"ם מעל. ואם מן ישראל לא מעל: **יא** המוציא מעות הקדש בצרכיו על דעת שהן חולין אע"פ שלא הוציאן בדברי חול מעל. כיצד המביא חטאתו ואשמו ופסחו מן ההקדש וכן

כסף משנה

ה בהמת קדשי מזבח וכו'. משנה בפ"ה דמעילה (דף י"ט) תלש מן החטאת ובא חבירו ותלש ובא חבירו ותלש כולם מעלו. ומ"ש וכן אם נתנה לחבירו וחבירו לחבירו כולם מעלו: כתב הראב"ד דבר זה לא נמצא לו יסוד וכו'. והנה הראב"ד עצמו מצא לו יסוד מהתוספתא. ומ"ש אבל ק"ל מ"ש עולה, מדברי רבינו נראה דלאו דוקא עולה אלא ה"ה לכל קדשי מזבח והדא מקדשי מזבח נקט. אבל עדיין קשה דלא ה"ל למינקט אלא קל שבכולן ומינה נילף לחמורים ואמאי נקט עולה שהיא חמורה שבכולן. וכתב הר"י קורקוס ז"ל דטעמא משום דפתח בה קרא בתחלת הקרבנות. ודע שיש נוסחא בספרי רבינו שגורס בהמת קדשי קדשים והיא גירסא נכונה דאילו קדשים קלים אין מועלין בהם עד שיזרק הדם כדתנן בפ"ק דמעילה (דף ו'):

ו בהמת קדשי קדשים שנפל בה מום וכו'. בכפ"ה דמעילה (דף כ') פלוגתא דתנאי בברייתא ופסק כחכמים:

ז אמרו חכמים שהנוטל אבן וכו'. בפ"ה דמעילה שם תנן נטל אבן או קורה של הקדש הרי זה לא מעל נתנה לחבירו הוא מעל וחבירו לא מעל ובגמרא ומ"ש הוא ומ"ש חבירו אמר שמואל בגזבר המסורות לו עסקינן, ומשמע לרבינו דכי פריך מ"ש הוא ומ"ש חבירו היינו לומר דכשם שהוא מעל היה ראוי לומר חבירו מעל נ"כ ואוקמוה בגזבר המסורות לו הא בשאר כל אדם שניהם מעלו. ויש סיוע לפירוש רבינו ממה ששנינו בתוספתא פ"ה דמעילה וכתבה רבינו בסמוך המפריש שקלו והניחו בשאר צרכיו בין הוא בין חבירו מעל. והוקשה לרבינו דכיון דקי"ל אין מועל אחר מועל בדבר שקדוש קדושת דמים היאך מעלו שניהם ולכך העמידה במועל בזדון, וק"ל א"כ אמאי דחיק גמרא לאוקמיה בגזבר ליתני דהב"ע בשוגג דאין בו מועל אחר מועל. וי"ל שטעמו של רבינו משום דהא לא איצטריכא להגא לאשמועינן הכא דהא אשמעינן בההוא פירקא. ובענין מה שהעמידה בגזבר המסורות לו מפרש רבינו דקאי למקבל אבן או קורה לפי שלא נהנה בנתינה זו שנתן לו שתחת ידו היתה קודם שיתנה לו. אבל פירש מ"ש דכי נטלה הוא לא מעל ומ"ש נתנה לחבירו מעל בגזבר המסורות אבן או קורה עסיקינן דכי נטלו הוא ברשותו הם וברשות הקדש ניהו כמהחלל כי נתנו לחבירו הרי שיהא מרשות הקדש עכ"ל. והראב"ד כתב ונתנה לחבירו שניהם מעלו א"א אף בזה עזב כל הדרך הסלול וכו'. טעמו מפני שהוא מפרש דכי פריך מ"ש הוא ומאי שנא חבירו היינו לומר שכיון שהוא מעל אע"פ שלא נתנה לחבירו לקמן בסמוך. ומ"ש רבינו הנוטל פרוטה של הקדש על דעת שהיא שלו וכו' עד במתנה. משנה בפ"ה דמעילה (דף כ') וכתב הראב"ד נטל אבן או קורה היא שהעמידו בגמ' בגזבר וכו'. ונתבאר זה בסמוך:

ט וכן אם נתנה לאחד מבעלי אומניות עד ואם מישראל לא מעל. בהזהב (דף מ"ח). ויש לתמוה דהתם דר"ל דאמר משיכה קונה מן התורה ואנן קיימא לן כר"י דאמר דבר תורה מעות קונות:

יא המוציא מעות הקדש בצרכיו וכו' המביא מנחות ונסכים תוספתא פ"ק דמעילה וכחכמים ובפ' כנהנה (דף י"ט) פלוגתא דר"ש ור"י כר"י דאמר הכי:

ומ"ש

השגת הראב"ד

*וכן אם נתנה לחבירו. א"א דבר זה לא נמצא לו יסוד. שמצא בתוספתא נטל פרוטה של הקדש ואמר הרי היא שלי לא אמר כלום עד שיוציאנה לחולין נתנו לספר אע"פ שלא סיפר מעל ובעולה נתנו לחבירו וחבירו לחבירו כולן מעלו. זאת מצא ואיני סומך עליה כי לא באה על דרך מתוקן ואפשר מפני שהיא קדושת הגוף אינה יוצאה לחולין לא בפגימה ולא בנתינה אבל קשה לי מ"ש עולה:

*ונתנה לחבירו שניהם מעלו. א"א אף בזה עזב כל הדרך הסלולה ותפס דרך הסירים שאין זה פירוש ההלכה אלא כמו שאפרש לפנים:

השגת הראב"ד

*נטל אבן או קורה. א"א זו היא שהעמיד בגזבר שהכל תחת ידו שנטילתו אינה ניכרת הקדש וכן כל אדם שהקדשו תחת ידו הרי הגזבר ולא מעל עד שיוציא. ומה שהקשו מ"ש הוא ומ"ש חבירו לא ר"ל שימעלו הוא אלא ה"ק מ"ש כשגנבה מבית ההקדש ונטלה שלא מעל וכשנתנה לחבירו מעל אטו שינוי רשות למעילה והראשון מעל והשני לא מעל ושני כשנטלה מבית הקדש ה"נ שהוא מעל מיד ולא לחבירו אותו חבר לא מעל אלא הכא בגזבר מרשות עצמו עסקינן שנטילתו אינו ניכר חסרון עד שיוציאנה לאחר:

משנה למלך

לחבירו היינו לחבירו שאינו גזבר ואפי' בלא בקוע מעל שנתכוין להוציאו מרשותו והא דתנן אין מועל אחר מועל אלא בהמה וכלי שרת בלבד כיצד רכב ע"ג בהמה ובא חבירו ורכב התם איירי בבאינם גזברים דאי בגזברים אף קדושת דמים נמי כולם מעלו ע"כ: והנה דברי התוס' הללו באו יותר בארוכה בפ' המנחות והנסכים (דף ק"א) והמתבאר מדבריהם שהגזבר שבקע בקורדום כיון שהקורדום הוא תחת ידו והוא סבור שהוא שלו אינו מוציא מרשות הקדש אלא הנאת בקוע כיון דגזבר הוא ועדיין בידו אינו יוצא מרשות הקדש ולכך מועלין כולן שאין הקורדום מתחלל ע"י הבקוע אבל אינש דעלמא שאינו סבור שהוא שלו כי מבקע ביה מיגזל גזלה ומפיק ליה מרשות הקדש ומתחללת קדושת דמים בכך ואפי' אין מתכוין לגזול אלא דעתו להחזיר לרשות בעלים לאחר בקוע הא קי"ל שואל שלא מדעת גזלן הוי לרבנן וקם ליה כולה ברשותיה ואפי' נתכוין להיות שואל כאילו נתכוין לגזול ע"כ. ונתוך דברי התוס' הללו נראה שהחילוק שיש בין גזברים לשאר האנשים הוא שהגזבר הוא סבור שהוא שלו וכיון שהוא סבור שהוא שלו אינו מוציא מרשות הקדש אבל אינש דעלמא אינו סבור שהוא שלו ומש"ה כי מבקע ביה מיגזל גזליה. וכן נראה מדברי התוס' בפ"ב דקדושין דהחילוק שיש בין גזבר לאינש אחרינא הוא שהגזבר סבור שהוא שלו ומי שאינו גזבר אינו סבור שהוא שלו ממה שכתבו בסוף דבריהם וראיה לחלק בין נהנה מדבר שסבור שהוא שלו לנהנה מדבר שהוא סבור שהוא של אחרים והביאו ההוא דנטל אבן או קורה של הקדש כו' ולפי זה אין חילוק בין מה שחלקו התוס' בפ"ב דקידושין למה שחלקו בפ' המנחות שהכל הולך אל כוונה אחת ואין ביניהם כי אם שינוי לשון. אך התוס' בפ' השואל לא הזכירו כלל חילוק בין סבור שהוא שלו לסבור שהוא של אחרים והנראה אגלי מדבריהם הוא דגזבר אף שהוא סבור שהוא של אחרים אינו מכוין להוציאו מרשות שהוא שם שהרי עד ההידנא היה ברשותו הוא ועכשיו נמי ברשותו הוא ומש"ה אינו יוצא לחולין ולא מעל כי אם לפי מה שנהנה ויש בו משום מועל אחר מועל אבל אם נתנו לחבירו שאינו גזבר מעל לפי כולה שהרי נתכוין להוציא מרשות שהיה שם ומש"ה אין בו משום מועל אחר מועל אבל באינש דעלמא שאינו גזבר אף שסבור שהוא שלו הרי מכוין להוציאו מרשות ההקדש ומש"ה אין בו משום מועל אחר מועל כי אם בבהמה וכלי שרת. ואף שמדברי התוס' בפ' כיצד הרגל (דף כ') ד"ה נתנה נראה דס"ל דהא דקי"ל דיש חילוק בין גזבר לשאינו גזבר הוא דוקא בסבור הגזבר שהוא שלו אבל בכבור שהוא של אחרים אף שלא נתנה לחבירו מעל אך בלא שום הנאה נראה דלא דמי דודאי לענין חיוב מעילה הוא דאמרינן דהא דקי"ל דגזבר שנטל אבן או קורה דלא מעל אלא בכבור שהיא שלו שלא נתכוון לגזול וגם לא יצאת מרשות שהיה שם אבל לענין אם יש בו מועל אחר מועל שתלוי הטעם באם יצא כל ההפן לחולין בהא אפשר לומר דכל שהוא גזבר ואף שסבור שהוא של אחרים כיון שלא יצא מרשות הקדש לא נועל כי אם לפי טובת הנאה שבה ומש"ה אית ביה משום מועל אחר מועל. ועיין במה שכתבו התוס' בפ"ק דחגיגה (דף י') ד"ה משקל שדבריהם צריכים תלמוד ובמקום אחר נבארם. והתוס' בפ' הנהנה (דף י"ח) ד"ה אין הקשו מהתוס' למתני' ותירצו ויש מפרשים דהתם במאי עסקינן כגון בגזבר כגון שקועו התוירו דמה שהתזיר כוי הוא של הקדש כאילו לא מעלו ורבינו יצחק מפרש דהתם בגזברין עסקינן דלעולם לא יצאו לחולין בשום מעילה עד שיוציאנה מרשותו. והנה התירוץ הראשון הוא סברת הריטב"א שכתבנו לעיל והוא מ"ש התוס' בפ' השואל שלא נראה לר"י והתירוץ השני הוא מה שכתבו התוס' בפ' השואל בשם ר"י. ודע דהסיא שכתבו התוס' בההיא דמשאיל קורדום אם יצא כל הקורדום לחולין או דוקא הנאת בקוע דבריהם צריכים ישוב ומה גם מ"ש בהאי מלתא בפ' המנחות ועוד ידי בזה בעז"ה:

ודע שהראב"ד בפרקין דחה התוספתא הלזו שהביאו התוס' מהלכה וכתב ואין סומכין על היא שהיא סותרת המשנה והגמרא ע"כ. ורבינו רוח אחרת עמו בדינים אלו שכתב במועל בזדון בדס"כ כיון שמעל בשגגה נתחלל הקדש וזה שנהנה אחריו פטור כו' בד"א כשמעל בקודש בתורת חולין והקנאו לאחר אבל אם נהנה בו ופגמו ולא הקנה לאחר יש בו מועל אחר מועל. אחר מועל במוקדשין אלא בבהמה וכלי תשמיש בלבד כיצד כו' בהמת קדשי מזבח אינה כן אלא יש בה מועל אחר מועל כו' וכן אם נהנה לחבירו וחבירו לחבירו כולן מעלו ע"כ. והנה מבוארת דקדשי בדס"כ כגון בהמה טמאה או קורדום או כוס של זהב כל שהוציאו מרשותו אחר אין בו משום מועל אחר מועל אלא הראשון מעל וחבירו לא מעל אך אם לא הוציאו אלא שנהנה בו וא"כ בא חבירו ונהנה בו כולם מעלו וכמו שחלקו התוס' אבל קדשי מזבח יש בהן אחר מועל אף שהוציאם מרשותו ונתנו לחבירו וחבירו לחבירו כולם מעלו וכל הדברים שיש בהם קדושת דינה כקדשי מזבח וכמ"ש רבינו. ובאמת שדברי רבינו הללו הם תמוהים כפי סוגית הגמ' וכמו שהראב"ד והנה בפ' הנהנה תנן אין מועל אחר מועל אלא בהמה וכלי שרת כיצד רכב על גבי בהמה ובא חבירו ורכב ובא חבירו ורכב כולן מעלו שתה בכוס של זהב בא חבירו ושתה כולן מעלו ובגמ' מני מתני' רבי נחמיה היא דתניא אין מועל אחר מועל אלא בהמה בלבד רבי נחמיה אומר בהמה וכלי שרת וכו' ק"ו אם אחרים מביא לקדושתן הוא עצמו לא כ"ש. והנה מרן ז"ל ליישב סוגיא זו לדעת רבינו כתב דמפרש דכלי שרת דמתניתין כלי שרת ממש הם וכבר הזכירם רבינו בסמוך ואע"פ שכתבו יראה לי היינו לענין שאם נתנו לחבירו כו' אבל לענין שיש בו מועל אחר מועל מדינא הוא שהוא קדוש קדושת הגוף וכלי תשמיש שכתב כאן היינו כגון קורדום וכיוצא בו שאינם קדושי קדושת דמים וכדאיתא בתוספתא והוא נלמד ממתני' דקתני ע"ג בהמה ומיירי בבהמה טמאה ומינה נילף לכלי תשמיש שאינם קדושים כי אם קדושת דמים ע"כ. והנה לפי יישוב זה צ"ל דמה ת"ק ור' נחמיה בכלי שרת הוא אפילו שלא נתנם לחבירו אלא שנהנה בהם ובא חבירו ונהנה בהם דאין בו משום מועל אחר מועל ומש"ה אמרו בגמרא מתניתין רבי נחמיה היא דלת"ק אין בהם מועל אחר מועל בשום ענין דאם נאמר שמחלוקת זה אינו אלא בנתנו לחבירו וחבירו לחבירו מה ביקשה לרבינו שכתב יראה לי שה"ה כלי שרת ע"ק דמנא ליה לתלמודא דמתני' ר' נחמיה היא במתני' לא הוזכר נתנו לחבירו וחבירו לחבירו:

ה בהמת קדשי קדשים שנפל בה מום וכו'. עיין בפ"ה מהל' ערכין הל' י"ב ובמה שרמזתי שם ועיין בתוי"ט ודוק:

וכן מחוסר כפרה שהביא כפרתו מן ההקדש מעל. וכולם אין מועלין עד שיזרק הדם. לפיכך המביא מנחות ונסכים ולחם תודה מן ההקדש אע"פ שעבר עבירה לא מעל שאין כאן זריקת דם לכפר עליו: יב נתן שקלו ממעות הקדש כשיתרמו התרומה ויקנו ממנה אפילו בהמה אחת ויזרק דמה ימעול השוקל. שהרי חלקו באותה הבהמה שנזרק דמה: יג המפריש שקלו והוציאו בשאר צרכיו. *בין הוא בין חבירו מעל. נתנו לחבירו לשוקלו על ידו הלך ושקלו על ידי עצמו אם כבר נתרמה התרומה מעל השוקל שהתורם תורם על העתיד להגבות כמו שביארנו בשקלים וכאילו הגיע שקל זה ללשכה ולפיכך מעל. ואם עדיין לא נתרמה תרומה לא מעל. ולעולם אין מועלין בשירי הלשכה:

השגת הראב"ד
*בין הוא בין חבירו מעל. א"א זהו מן הטעות הראשון:

פרק שביעי

א מי *ששגג ולקח הקדש או מעות הקדש ונתנו לשליח להוציאו בתורת חולין. אם עשה השליח שליחותו המשלח הוא שמעל. ואם לא עשה שליחותו אלא עשה השליח מדעת עצמו השליח הוא שמעל. כיצד בעל הבית שאמר לשלוחו תן (לי) מאותו בשר לאורחין הלך ונתן להן ככר. או שאמר לו תן להן ככר ונתן להן בשר. אמר לשלוחו הבא לי מן החלון והביא לו מן המגדל. או שאמר לו הבא מן המגדל והביא לו מן החלון. השליח מעל. וכן כל כיוצא בזה. הלך השליח ביא מן החלון כמו שאמר לו אע"פ שאמר השולח לא היה בלבי שיביא אלא מן המגדל בעל הבית מעל. שהרי עשה יחות מאמרו ודברים שבלב אינן דברים. ואפילו היה השליח חרש או שוטה או קטן שאין להן שליחות אם עשה כמאמרו על הבית מעל ואם לא עשה שליחותו בעל הבית פטור. אמר לשלוחו תן לאורחין חתיכה חתיכה של בשר הלך השליח מר להן טולו שתים שתים. בעל הבית מעל שהרי נעשה דברו והשליח פטור מפני שהוא מוסיף על שליחות בעל הבית א עקר השליחות. אבל אם אמר להם השליח טולו שתים שתים מדעתי שניהן מעלו. נטלו האורחים שלש שלש אף האורחין לו מפני שכל אחד מהן עשה שליחות חבירו והוסיף מדעתו. נמצא חבירו חייב ליחות והוא חייב על זה שהוסיף מדעתו: ב במה דברים אמורים כשהיו החתיכות דשי בדק הבית *אבל אם היו בשר עולה וכיוצא בו לא מעל אלא האוכל בלבד שהרי א חייב באיסור אחר יתר על המעילה. ובכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה א במעילה לבדה שלא יתערב עמה איסור אחר: ג הנותן פרוטת הקדש לשלוחו מר לו הבא לי בחציה נרות ובחציה פתילות. הלך והביא לו בכולה נרות או בכולה ילות. או שאמר לו הבא לי בכולה פתילות הלך והביא בחציה נרות חציה פתילות שניהם פטורים. בעל הבית לא מעל שהרי לא נעשה שליחותו בפרוטה. שליח לא מעל שהרי לא עקר שליחותו בפרוטה. אבל אם אמר לו הבא לי בחציה ת ממקום פלוני ובחציה פתילות ממקום פלוני והלך והביא נרות ממקום פתילות ופתילות ממקום נרות השליח מעל: נתן לו שתי פרוטות ואמר לו הבא לי אתרוג והלך והביא לו בפרוטה אתרוג ובפרוטה רמון. השליח מעל ובעל הבית ר שהרי שלחו לקנות לו אתרוג ששוה שתי פרוטות. לפיכך אם היה האתרוג שהביא לו בפרוטה אחת שוה שתי פרוטות יהם מעלו: ה השולח פרוטה ביד שלוחו לקנות לו בה חפץ ונזכר בעל הבית שהיא הקדש קודם שתגיע ליד החנוני השליח

השגת הראב"ד
*אבל אם היו בשר עולה. א"א תוספתא היא במעילה ויפה פירש. עוד אומר כה גם אני מפני שהעולה אינה נעשית חתיכות אלא מנתחה איברים כדאיתא בתמיד וכדתנן בשקלים בשר שנמצא בעזרה איברים עולה והחתיכות חטאת הילכך אלו שראו אותה חתיכות היה להם לטעות של חטאת הם וכהנים דמו דלא הוה להו לשיולי אבל האוכל חייב שהוא נהנה, וראוי לסמוך עליו:

א סמ"ג עשין רי:

כסף משנה

ומ"ש נתן שקלו ממעות הקדש כשיתרמו התרומה וכו'. בפרק ב' דשקלים תנן *השוקל שקלו מן ההקדש אם נתרמה תרומה ואח"כ קרבה הבהמה מעל. ם שאינו מועל עד שיקנו בהמה ויזרוק דמה. הוא ע"פ מה שנתבאר לעיל בסמוך: המפריש שקלו וכו'. תוספתא פ"ק דמעילה. וכתב הראב"ד בין הוא בין חבירו מעל א"א זה מן הטעות ון עכ"ל. כלומר דאזלא רבינו לטעמיה במאי דפריך בגמ' מ"ש הוא ומאי שנא דהיינו לומר דהל"ל שניהם מעלו. ויש על הראב"ד שמאחר שדברי הרמב"ם דברי התוספתא לא הל"ל שהם טעות כה"ל ללמוד מתוספתא זו שפירוש רבינו פירכא אמת: נתנו לחבירו לשוקלו. משנה בפ"ב דשקלים שם. ומה שכתב לם אין מועלין בשירי הלשכה. בירושלמי דשקלים ובגמרא פ"ב דקידושין (דף נ"ד) דר' יהודה ור"מ והלכה כר' יהודה דאמר הכי:

פ"ז א מי ששגג ולקח הקדש או מעות הקדש ונתנו לשליח להוציאו ית חולין וכו' עד ואם לא עשו שליחותו ב פטור. משנה בפ"ב דמעילה (דף כ'): לשלוחו תן לאורחים חתיכה חתיכה של בשר וכו'. שם במשנה אמר תן להם חתיכה והוא אמר להם טלו שתים שתים והם ג' ג' כולם מעלו ובגמ' ש"מ מוסיף על הוי שליח אמר רב ששת דאמר שליח אחת מדעתו ואחת מדעתי. פירוש ש"מ על שליחותו הוי שליח ותפשוט הא יא לן בפ' אלמנה ניזונית (דף נ"ח:) האי דאמר לשלוחים זיל זבין לי ליתכא דארעא זבין ליה כורא שהוא פי שנים מי אמרינן על דבריו של משלח הוי וליתכא מיהא או דילמא מעביר על דבריו וליתכא נמי קנה. ורבינו פסק בפ"א משלוחין דמוסיף שליחותו הוי וטעמו משום דבפ' אלמנה (דף נ"ט) אמרינן א"ד הא לא תיבעי ט' דודאי מוסיף על דבריו הוי ומשמע ' תוי"ט שם: דכי

דכי אמר ש"מ מוסיף על שליחותו הוי שליח מדקתני דבעה"ב נמי מעל דייק דאה"ל מעביר על דבריו הוי לא מעל בעה"ב ושני רב ששת דמהא לא תפשוט דאפי' את"ל דמוסיף על שליחותו לא הוי שליח שאני הכא דא"ל טלו אחת מדעתו ואחת מדעתי דכיון דא"ל בהדיא אחת מדעתו הרי נעשה שליחותו של בעה"ב בפירוש ומש"ה מעל אבל אם היה אומר שתם טלו שתים אפשר דהו"ל מעביר על דבריו של בעה"ב ולא מעל בעה"ב והכי אמרינן בהדיא בגמ' בפ' אלמנה נזונית. והשתא כיון שרבינו פסק דמוסיף על דבריו הוי כשפסק דבעה"ב חייב בכל גוונא שפיר. אבל מה שפסק ברישא שהשליח פטור קשה דהא אפי' אי הוי מוסיף מעל על מה שהוסיף. וכתב הר"י קורקוס ז"ל שאפשר לומר שדעת רבינו דאוקמתא דרב ששת לאו לדחויי דלא תילף דמוסיף הוי אמר כן אלא כי היכי דלא היקשי כיון שזה לא עקר השליחות למה מעל דהא תנן עשה שלימותו בעה"ב מעל ולא השליח ומשמע ליה אפילו הוסיף על מה שצוה דלאו דוקא צוה כן אלא שלא יפחות לזה העמידה בשאמר טלו אחד מדעתי וכיון שכן ראוי שימעול גם השליח ובגמ' קבע אותה למידחי דלא תיפשוט דמוסיף הוי כיון דבהכי איירי מעתה לא דמיא מתני' לבעיין עכ"ל. והאריך עוד בדבר:

ב ומ"ש בד"א כשהיו החתיכות מקדשי בדק הבית אבל אם היו בשר עולה וכיוצא בו לא מעל אלא האוכל בלבד וכו': כתב הראב"ד אבל אם היו בשר עולה א"א תוספתא היא במעילה וכו'. ומ"ש רבינו ובכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה אלא במעילה. בפ' האיש מקדש (דף מ"ג). ומ"ש שלא יתערב בה איסור אחר. כבר נתבאר שהוא תוספתא:

ג הנותן פרוטת הקדש לשלוחו וכו' עד השליח מעל. משנה בפרק בתרא דמעילה (דף כ"א):

ד נתן לו שתי פרוטות וכו'. משנה וגמרא שם:

ה השולח פרוטה ביד שלוחו וכו' עד שהרי הוא

משנה למלך

א המשלח הוא שמעל. נסתפקו התוס' באומר לשליח הושט ידך לכד של שמן ותהנה מן הסיכה או שב על עורות של הקדש או התחמם בגיזי עולה והשליח לא ידע דהם קדש דהשתא לא עשה שליח אלא מן ההנאה אם יתחייב המשלח כדאמרינן גבי מעילה או זה נהנה וזה מתחייב לא אמרינן. יע"ש בפ' האיש מקדש (דף מ"ג) ד"ה שלא ועיין בפ"ג דמעילה (דף י"ט) ד"ה אכילתו:

א מעל אלא האוכל בלבד כו'. ראיתי להתוס' בפרק האיש מקדש (דף מ"ג) ד"ה שלא שאם אמר הגזבר לשליח אכול ככר זו של הקדש והשליח לא ידע שהיא של הקדש דחייב המשלח גזבר דשליח דמיד דאגבהה שליח קנייה והויא שעתא חייב המשלח משמע דקודם אכילת השליח המשלח. ולפי זה נ"ל דגם היכא דשליח מתחייב כגון שהיה המשלח מזיד חייב השליח מכי אף שלא נהנה. ומדברי רבינו שכתב לא מעל אלא האוכל משמע דדוקא באכילה מתחייב משעת הגבהה וכי תימא דדוקא גבי תיובתא דמשלם הוא דאמרינן דאינו מתחייב ע"י הגבהה השליח אלא מכי אגבהה מתחייב משלח אבל גבי תיובתא דשליה לעולם אינו מתחייב אלא מכי נהנה. הא ליתא דהא קי"ל נזכר בעה"ב ולא נזכר שליח שליח חייב. הרי דאף שלא נהנה שליח מתחייב משום דהוציאו מתורת הקדש לחולין. ואי אמרינן דהאומר לחבירו אכול ככר זה דמתחייב המשלח משעת הגבהה ה"ה היכא דהמשלח פטור דמתחייב השליח משעת הגבהה. שוב ראיתי דודאי האומר לחנוני טול פרוטה זו של הקדש ותן לי בעדה נרות אם היה שוגג המשלח המשלח חייב אך אם היה מזיד אין החנוני חייב עד שיוציא אותה פרוטה אבל משום דקנאה אינו חייב כיון שהוא לא עשה שום מעשה אבל המשלח חייב כיון שעל פיו קנאה החנוני וכ"כ רבינו בפרקין הל' ה'. ולפי זה מ"ש רבינו האוכל הוא דוקא האוכל והוא מוסכם אליבא דכ"ע. ודוקא לענין תיובתא דאורחי אבל לענין תיובתא דמשלח מכי אגבהה אורח נתחייב המשלח וכמ"ש התוס' (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר פ"ג מהלכות גניבה הלכה ו'):

הוא שוגג. ברייתא שם. ומ"ש הודיעו לחנוני וכו' שלשתן פטורין. נלמד ממה שקדם דמזיד פטור. ומה שכתב ונתפס המקח להקדש:

ז ומ"ש וכיצד יעשה כדי להציל החנווני מן החטא וכו'. משנה שם. ומ"ש וכן פרוטה שנתערבה בכל הכיס וכו' עד לא מעל עד שיוציא את כל הכיס. ג"ז משנה שם ופסק כחכמים. והטעם שאין מעילה מן הספק לדעת הכמים הילכך לא מעל עד שיוציא אחרונה דאז הוי ודאי. והא שאמר וליבטיל ברובא יש לומר דדבר שיש לו מתירין הוא א"נ מטבע חשיב ולא בטיל:

ז אמר כיס מכיסי הקדש וכו'. תוספתא פ"ק דמעילה וצ"ע שזה סותר מ"ש בפט"ז ממעשה הקרבנות באומר *שור משורי הקדש:

המועל

*אלי נראה דהכא איירי ברוצה ליהנות מיד והתם איירי באינו רוצה ליהנות אלא לאחר זמן, דוק והשכח:

ח המועל בפחות משוה פרוטה וכו'. ברייתא פרק הזהב (דף נ"ה:) ואם אמר תן מן הקדש ישלם לרבות פחות משוה פרוטה להשבון:

ט המפקיד מעות אצל שולחני וכו' ... ונשתמש בהם וכו' עד וכאילו השתמש ברשות. ... כ"ב דמעילה (דף כ"א) ומיפרשא בגמ' פרק המפקיד (דף מ"ג). ותנו ... פלוגתא דר"מ ור"י וידוע דהלכה כר"י:

י ועל מה שכתב רבינו הפקידן אצל שולחני או חנווני וכו' שניהם פטורים וכו' כתב הר"י קורקוס ז"ל בפרק המפקיד ... המפקיד מעות אצל שולחני אם צרורים ... ישתמש בהם לפיכך אם הוציא לא מעל הגז... מותרים ישתמש בהם לפיכך אם הוציא ... הגזבר. ויש לתמוה על רבינו שכתב שני... פטורים הפך ברייתא זו וליכא מאן דפליג ... ותירץ שרבינו דחה ברייתא זו מהא דתנן ... בפ"ו שאם קנה חפץ ונתן מעות הקדש ... מסך

השליח מעל שהוא שוגג ובעל הבית כבר נזכר ואין המזיד חייב בקרבן מעילה כמו שביארנו. נזכר אף השליח וידע שהיא הקדש קודם שתגיע לחנוני שניהם פטורים מקרבן מעילה והחנוני חייב כשיוציא אותה פרוטה שנתערבה במעותיו שהרי הוא שוגג. הודיעו לחנוני שפרוטה שנתנו לו הקדש שלשתן פטורין ונתפס המקח להקדש: ז וכיצד יעשה כדי להציל החנווני מן החטא עד שיהיה מותר להשתמש בכל המעות. נוטל פרוטה של חולין או כלי כל שהוא ואומר פרוטה של הקדש בכל מקום שהיא מחוללת על זה. ותעשה אותה פרוטה או הכלי הקדש ויותר החנוני להשתמש בכ[ל] המעות. וכן פרוטה של הקדש שנתערבה בכל הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש. מחלל אותה ואחר כך ישתמ[ש] בכים. ואם הוציא ולא חילל לא מעל עד שיוציא את כל הכים: ז אמר כים מכיסי הקדש ושור משורי הקדש. מועל בכולן ומועלין במקצתן. כיצד עושה מביא את הגדול שבהם ואומר אם הקדש הוא הרי הוא הקדש ואם לאו ההקדש בכ[ל] מקום שהוא מחולל על זה. ויהנה בקטן: ח המועל בפחות משוה פרוטה בין בזדון בין בשגגה משלם את הקרן וא[ינו] חייב חומש ולא קרבן. ויראה לי שאינו לוקה על פחות משוה פרוטה אם היה מזיד: ט המפקיד מעות אצל בעל הבי[ת] ונשתמש בהן והוציא. בעל הבית מעל. שהרי אין לו רשות להשתמש בהן ובעל הפקדון לא הרשהו: י הפקידן אצל שולח[ני] או חנווני ולא היו חתומין ולא קשורין קשר משונה הואיל ויש לו רשות מן הדין להשתמש בהן אם הוציאו שניהן פטורין בעל

משנה למלך

ח נזכר אף השליח וידע שהיא הקדש וכו'. ואם נזכר השליח לבד בעה"ב חייב תוס' פרק האיש מקדש (דף מ"ב) ד"ה אנאי. ומ"ש רבינו ונתפס המקח להקדש. כן הוא בתוספתא דמעילה והדין מצד עצמו הוא פלא בעיני וצ"ע:

ז לא מעל עד שיוציא את כל הכיס. כתב מרן והטעם שאין מעילה מן הספק כו'. ועיין במ"ש התוס' פ"ב דכותה (דף י"ח) ד"ה חזר ותלקן ודוק. ומ"ש עוד מרן א"נ מטבע חשיב ולא בטיל כו'. (א"ה את זו בלא הרב המחבר להרב מהר"ר יעקב אלפאנדארי ז"ל) עוד ראיתי שעמד מעכ"ת במ"ש התוספות בסוף מעילה דמטבע חשיב ולא בטיל מן התורה הן אמת שדין זה הוא דבר חדש שלא מצינו בשום מקום דבר שלא יהיה לו ביטול מן התורה וכמ"ש הרשב"א בת"ה דכל הדברים שאין להם ביטול הוא דוקא מדרבנן אבל מן התורה הכל בטל ברוב ולא די לנו זה הצער אלא דמדברי מרן בפ"ז מהל' מעילה נראה דגם דבר שיש לו מתירין אין לו ביטול מן התורה ודבריו צ"ע. ובעיקר דברי התוס' שכתבו דמטבע חשיב ולא בטיל לכאורה היה נראה לדקדק מההיא דאמרינן בע"ז (דף נ"ב.) שבקשו לגנוז כל כסף וזהב שבעולם מפני כספא ודהבא של ירושלים ופריך וירושלים הוי רובא דעלמא. והא ודאי לא קשיא כלל משום דמעיקרא הוה ס"ל לתלמודא דבקשו לגנוז כספא ומש"ה פריך וירושלים הוי רובא אבל לפי המסקנא דלא בקשו לגנוז כי אם מטבעות ליכא קושיא ואדרבא היה נראה להכריח מסוגיא זו כדברי התוס' משום דדוחק הוא לומר דלפי המסקנא דמוקי לה בדינרא הדריינא שיהיו רוב מטבעות אלו של הקדש. ולפי דברי התוס' ניחא דכיון דמוקי לה במטבע חשיב ולא בטיל ולא בעי כן שיהיה הרוב משל הקדש. אך כד מעיינינן שפיר נראה דהא ליתא דאף דנימא דמטבע חשיב ולא בטיל היינו דוקא היכא דאיתחזק איסורא במעות אלו כגון ההיא דמעילה דאיכא ודאי בתערובת זה פרוטה של הקדש אבל היכא דלא איתחזק איסורא אלא שאנו מסופקים אם מעות אלו של הקדש או לא פשיטא דאם הרוב היתר דאזלינן בתר רובא ואמרינן כל דפריש מרובא פריש. והילוק זה הוא מוסכם מכל הפוסקים ז"ל דכל דבר שאין לו ביטול כע"ז ודכוותה היינו דוקא בדאיכא בתערובת זה דבר של איסור אבל אם פירש אחד מהם אמרי' כל דפריש מרובא פריש והרא"ש ז"ל בפ' אותו ואת בנו כתב בשם בה"ג דבהמה שנשחטה אמה היום ונתערבה באחרות מכה אותם וטורדם וכל הפורש מן הרוב הוא פורש ע"כ. והא התם הוי דבר שיש לו מתירין וב"ת דחשיבי ולא בטלי ואפ"ה אמרי' כל דפריש וכ"כ הרא"ש גבי חדש דאזלינן בתר רובא אף דהוי דבר שיש לו מתירין. ובר"פ כל הזבחים פריך ונכבשינהו כו' ונימא כל דפריש כו'. הן אמת שראיתי להר"ן ה"פ אין לדין שכתב דלוקח בילים מן העכו"ם ביו"ט שהוא חוכך אי אזלינן בתר רובא בדשיל"מ כיון דקי"ל דאפי' באלף לא בטיל ואפשר דהתם שאני דאיתחזק איסורא ע"כ. נראה מדבריו דחילוק זה שכתבנו כמסתפק אמרה ואף דמסוגיא דר"פ כל הזבחים נראה דאף באיסורין דאין להם ביטול אזלינן בתר רובא ע"כ צריכים אנו לומר דס"ל דיש חילוק בין דבר שיש לו מתירין לשאר איסורין דאין להם ביטול ובדבר שיש לו מתירין לא אזלינן בתר שום רוב. (א"ה וכ"כ מרן בכ"מ פ"ז מהל' ע"ז לדעת הרמב"ם דהא דהחמירו ברמוני בדן להצריכן שלש תערובות היינו משום דהוי דבר שיש לו מתירין ועיין מה שהקשה עליו הר"ב פר"ח בחדושיו. והמעיין בפירש"י בסוגיא שכתב ופרכינן שמואל דאמר הנח לע"ז דמשמע דבשאר איסורין לית ליה ס"ס יראה בעיניו דהרגיש קושיא זו דנימא דלא אסר ר"י אלא בדבר שיש לו מתירין ובהא מודה ליה שמואל לנ"ח דליתא דכיון דנקט ליסנא דהנח לע"ז משמע דבשאר איסורין אפי' דבר שיש לו מתירין לית ליה ס"ס וא"כ לא אתי כר"י. אך קשיא לדעת מרן מדאמרי' התם בגמרא (דף ע"ד:) ואיצטריך דר"ל כו' אבל תרומה דיש לו מתירין וכו' יע"ש) ולפ"ז אפשר דמטבע נמי כיון דחשיב דאין לו ביטול אפי' מן התורה לא מהני ליה רוב ולפ"ז סוגיא דע"ז אתיא כפשטה. אך דברי הר"ן הללו קשים הם בעיני מההיא דתניא בתוספתא דדמאי פ"ג מצרפין פירות חו"ל על פירות שניה כדי שירבו על פירות שלישית לפוטרן מן מעשר שני מצרפין פירות חו"ל על פירות שלישית כדי שירבו על פירות רביעית לפוטרן ממעשר שני מצרפין פירות ערב שביעית לפוטרן מן המעשרות ע"כ. והנה כל החלוקות הללו הוא דבר שיש לו מתירין דהא טבל אוסר במשהו משום דהוי דשיל"מ ואפי' טבל של מעשר שני או של מעשר עני אוסר במשהו כמ"ש הראב"ד פ"א מהל' מע"ש הל' י"א יע"ש. וכן פירות שביעית שנתערבו בפירות אחרות הוי דשיל"מ ואוסרין בכל שהו כמ"ש רבינו ספ"ז מהל' שמיטה וא"כ ה"ק בתוס' דאזלינן בתר רובא לפוטרן מהמעשרות ומן הביעור אלא ודאי ע"כ לומר התילוק שכתבנו. וכ"כ המבי"ט ח"א סי' נ"א דהא דתנן שביעית אוסרת בכל שהו במינה היינו כשנתערבו בידוע פירות שביעית עם פירות אחרות אבל היכא דלא נתערבו אלא שאין ידוע אם הם פירות שביעית אם לאו אזלינן בתר רובא וכיון דרובא מחו"ל או מערב שביעית פטורין מן הביעור ע"כ. עוד אני תמיה מההיא דאמרינן בפ"ב דמליעא (דף נ"ו) מעות שנמצאו כו' בהר הבית חולין ובירושלים בשאר ימות השנה חולין וטעמא דמלתא משום דאזלינן בתר רובא וכמו שפירש[י] ומעשר שני בירושלים הוי דשיל"מ וכמ"ש רבינו ספ"ו מהל' מע"ש ובפ"ק דפסחים (דף י') אמרי' ר[בי] בר יוסף אומר תיבה שנשתמשו בה מעות חולין ומעות מעשר אם רוב חולין חולין. הרי דאף ב[דבר] שיש לו מתירין אזלינן בתר רובא וא"כ ע"כ לומר דלפי המסקנא דמוקי לסוגיא דבקשו לגנוז בדי[נרא] שרוב מטבעות אלו היו של הקדש. באופן דמסוגיא זו ליכא לא סייעתא ולא תיובתא לדברי הת[וס'] שכתבו דמטבע חשיב ולא בטיל. עוד עלה בדעתי להביא ראיה לסברת התוס' הלזו מדאמרינן ב[...] הוציאו לו (דף נ"ה) דטעמא דר"י דאמר דלא היו שופרות לקיני חובה הוא משום חטאת שמתו בעל[יה] ודאי ופירש"י דהולכות ליה למיתה ונמצאו מעורבות עם הכשרות ופוסלות אותם והיינו מפני התערוב[ת] ואם איתא דמטבע יש לו ביטול אמאי פוסלת אותם ליבטל ברובא. דדוחק הוא לומר דהחטאת ה[...] שמא לא ימצא כי אם קן אחד דלא הוי רוב דהיתרא. אך עדיין אין להכריח מסוגיא זו דמט[בע] חשיב ולא בטיל מן התורה דלעולם יש לו ביטול מן התורה כשאר האיסורין אך מדרבנן אין לו בי[טול] משום דהוי דבר שבמנין ומש"ה ס"ל לר"י דלא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות:
וראיתי למעכ"ת שרצה להכריח סברת התוס' הלזו משלשה מקומות והשנים נאמרו על פה והא[חת] בכתב והנני מפרטם. הראיה האחת היא מההיא דאמרינן בפ"ק דשקלים שהכהנים דורש[ים] מקרא זה לעצמן כואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו היאך נאכלים ואם איתא דמטבע [יש] לו ביטול ברוב הא פשיטא דרוב השקלים היו של לוים וישראלים וא"כ כדין אוכלים עומר ושתי הל[חם] ולחם הפנים ואף שיש במעות אלו מעות של כהנים שהם אסורים באכילה מ"מ בטלים הם בר[וב] אלא ודאי דמטבע חשיב ולא בטיל. והנה מלבד דאין ממשנה זו ראיה אלא שאין למטבע ביטול [...] שיהיה דין זה דבר תורה אין מכאן ראיה. זאת ועוד אפשר לומר דאף דמדרבנן יש למטבע ביטול [...] דשאני הכא דמעיקרא לא רצו לבטל ולערב מעותיהם עם מעות ישראל כדי שיהיו בטלות ברוב וה[...] למבטל איסור בידים. וראיה לזה מדאמרינן בפ' שלוח הקן (דף ק"מ) למאי אי לשילוח לא אמ[רה] תורה שלח לתקלה וכה ודאי דאם שלחוה ליכא איסור משום דאזלינן בתר רובא ואפ"ה לשלחה [...] איצטריך קרא למעט דלא אמרה תורה שלח לתקלה. הרי בהדיא דלערב איסור בידים אסור. ב[...] לרש"י בפ"ק דערכין (דף ד') שכתב דלדידן לית לן הך דרשא דהאי כליל תהיה במנחת כהן גרי[...] כתיב אבל במנחת ציבור זיל בתר רובא. ואבוא היום אל הראיה השנית והיא ממ"ש רש"י ב[...] מליעא דכיון דתקנו רבנן ד' זוזים מן התרומה וזה מותל עליהם ונמצאו לו ארבעה זוזים שאין למ[...] חלק בהם ואם קונין מהם תמידין ומוספין ושאר קרבנות ציבור אין תמידין באים משל ציבור. ומד[...] אמרינן דבטלינן הנך ארבעה זוזי ברוב ש"מ דמטבע חשיב ולא בטיל. והנה מלבד דבמ"ש לעיל [...] לדחות ג"כ ראיה זו עוד נ"ל דהכא לא שייך ביטול משום דכל היכא דניכר האיסור אין לו בי[טול] ובכל דבר שאפשר להוציא האיסור מתוכו הרי הוא כניכר האיסור וכמ"ש הרא"ש בכ"ס עלה ד[...] שטף שבלע מן האיסור ונתערב באחרים דכיון דאפשר בהגעלה ולהפליט האיסור ה"ז כאלו ניכר ו[...] לו היתר הכי נמי כיון דאפשר ליקח ארבעה זוזים וליתנם לשומר הו"ל כאלו ניכר האיסור ואין לו בי[טול] והבאתי את השלישית מההיא דפ' ולד חטאת דתנן המפריש מעות לנזירותו לא נהנין ולא מוע[לין] ופירש"י משום דבכל מנה ומנה מלינן למימר זה הפריש לשלמים כו' ועל זה הוקשה לאדון דניזיל ב[תר] רובא ורוב המעות יש בהם מעילה ואף דאיכא דמי שלמים כיון דהוו מיעוטא ליבטלו ברובא א[לא] ודאי דמטבע חשיב ולא בטיל עכ"ד. ולא ירדתי לסוף דעתו דמה ענין ביטול בכאן דביטול [לא] שמענו אלא לבטל האיסור להתירו לכתחלה באכילה אבל אם הרוב הוא איסור נהי דאיסורא איכא א[...] לחייבו מלקות או כרת או קרבן זו לא שמענו, ואף דאיכא מ"ד דהיתר מצטרף לאיסור לחייבו בעונ[ש] היינו דוקא בתערובת לח בלח ומין במינו משום דטעם האיסור נתפשט בהיתר ונעשה כולו איס[ור] אבל ביבש אף שהאיסור הוא רוב מעולם לא שמענו שאם אכל אחד מן התערובת שיתחייב שום עו[נש] אף שאסור מן התורה וא"כ היכא דאיכא בדמים הללו דמי חטאת ועולה ושלמים כל שלא נהנה א[...] אם שיעור דמי השלמים פשיטא דאין לחייבו קרבן דאימור דמים הללו דמי שלמים הם. ורא[יתי] למהרימ"ט ח"א סי' ה' שכתב בשם הרשב"ץ דמעות היתר שנתערבו במעות איסור שבטלים כדין [...] ביבש דחד בתרי בטיל (א"ה עיין בס' מוצל מאש סי' י"ט). ואני תמיה על אי המאורות הגדול[ים] איך לא הסגיחו בדברי התוס' שכתבו דמטבע חשיב ולא בטיל. ומלבד דברי התוס' הללו נראה דמט[בע] לא בטיל מדרבנן דלא גרע מדבר שדרכו לימנות דלא בטיל וכעת צ"ע:

ח המועל בפחות משוה פרוטה. עיין בחדושי הרשב"א לגיטין (דף י"ב). ומ"ש רבינו ויראה שאינו לוקה וכו' עיין במ"ש מרן לעיל סוף פ"ב בשם הר"י קורקוס וכמה שרמ[...] שם ודוק:

בעל הפקדון פטור שהרי לא אמר לו השתמש בהן. והחנוני פטור מפני שאינן קשורין קשר משונה ולא חתומין וכאילו השתמש ברשות: **יא** האשה שהכניסה מעות של הקדש לבעלה. או שהקדיש מורישה ומת ונפלו לה הקדשות בירושה. לכשיוציא הבעל המעות בחפציו ימעול:

פרק שמיני

א הפועלים שהן עושין בהקדש אף על פי שפסקו עמהן מזונות לא יאכלו מגרוגרות של הקדש ואם אכלו מעלו. אלא ההקדש נותן להם דמי מזונות: **ב** הדש כרשיני הקדש הרי זה חוסם את הפרה. שנאמר לא תחסום שור בדישו דיש הראוי לו: **ג** אין מחללין את ההקדש על המלאכה אלא על המעות. כיצד אומן שעשה מלאכה בהקדש במנה אין נותנין לו בהמת הקדש או טלית הקדש בשכרו עד שמחללין אותן על המעות ואחר שיעשו חולין נותנין אותן לאומן בשכרו אם רצו. וחוזרין ולוקחין ממנו בהמה מתרומת הלשכה: [ד כ]שבונין במקדש אין לוקחין עצים ואבנים מן ההקדש ולא בונין את הבניין על דעת שהוא קדש אלא בונין הכל מן החול. [ז]ה שמא יהנה בצל הבניין או ישען על אבן או קורה בשעת מלאכה. ואחר שישלם הבניין מחללין מעות ההקדש על [הבנ]יין. ואם צרכו הגזברין לעצים לקודש לאותו היום בלבד לוקחין אותן ממעות ההקדש שהרי אינן מתאחרין ימים כדי [שיחו]ש להן שמא ישען אדם עליהן וימעול: **ה** כשפוסקין עם האומנין לבנות במקדש ובעזרות. פוסקין עמהן כך וכך אמה [בכך ו]כך סלע באמה בת עשרים אצבע. וכשמושחין להן מה שבנו מושחין ומחשבין להן באמה גדולה בת עשרים וארבע [אצב]עות כדי שלא יבואו לידי מעילה מפני שאין מדקדקין במשיחה: **ו** תנאי בית דין שיהיו הכהנים ניאותין במלח ובעצים [בא]ילת קרבנות שאוכלין בחלקן. אבל לא יתנו מלח המקדש בחולין שלהן: **ז** מלח שעל גבי האבר מועלין בו. שעל גבי [הכב]ש ושעל ראש המזבח אין מועלין בו: **ח** ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף ענינם כפי כחו. [ודבר] שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה אל יהי קל בעיניו ולא יהרוס לעלות אל ה' פן יפרוץ בו. ולא תהא מחשבתו בו [כמח]שבתו בשאר דברי החול. בוא וראה כמה החמירה תורה במעילה. ומה אם עצים ואבנים ועפר ואפר כיון שנקרא שם [אדון] העולם עליהם בדברים בלבד נתקדשו וכל הנוהג בהן מנהג חול מעל בה ואפילו היה שוגג צריך כפרה. קל וחומר [למצ]וה שחקק לנו הקב"ה שלא יבעט האדם בהן מפני שלא ידע טעמן. ולא יחפה דברים אשר לא כן על השם ולא יחשוב [לו] מחשבתו כדברי החול. הרי נאמר בתורה ושמרתם את כל חקותי ואת כל משפטי ועשיתם אותם. אמרו חכמים ליתן [שמי]רה ועשייה לחוקים כמשפטים. והעשייה ידועה והיא שיעשה החוקים. והשמירה שיזהר בהן ולא ידמה שהן פחותין מן [המש]פטים. והמשפטים הן המצות שטעמן גלוי וטובת עשייתן בעולם הזה ידועה כגון איסור גזל ושפיכות דמים וכיבוד אב [וא]ם. והחוקים הן המצות שאין טעמן ידוע. אמרו חכמים חוקים חקתי לך ואין לך רשות להרהר בהן. ויצרו של אדם [נוקפ]ו בהן ואומות העולם משיבין עליהן כגון איסור בשר חזיר ובשר בחלב ועגלה ערופה ופרה אדומה ושעיר המשתלח. [וכמה] היה דוד המלך מצטער מן המינים ומן העכו"ם שהיו משיבין על החקים. וכל זמן שהיו רודפין אותו בתשובות השקר [שעור]כין לפי קוצר דעת האדם היה מוסיף דביקות בתורה. שנאמר טפלו עלי שקר זדים אני בכל לב אצור פקודיך. ונאמר [שם] בענין כל מצותיך אמונה שקר רדפוני עזרני. וכל הקרבנות כולן מכלל החוקים הן. אמרו חכמים שבשביל עבודת [הקר]בנות העולם עומד. שבעשיית החוקים והמשפטים זוכין הישרים לחיי העולם הבא. והקדימה תורה ציווי על החוקים. שנאמר ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם:

סליקו להו הלכות מעילה בס"ד

נגמר ספר שמיני והוא ספר עבודה. הלכותיו תשע. ופרקיו חמשה ותשעים. ואלו הן:

הלכות בית הבחירה שמונה פרקים: הלכות כלי המקדש עשרה פרקים. הלכות ביאת המקדש תשעה פרקים. הלכות איסורי מזבח שבעה פרקים. הלכות מעשה הקרבנות תשעה עשר פרקים. הלכות תמידין ומוספין עשרה פרקים. הלכות פסולי המוקדשין תשעה עשר פרקים. הלכות עבודת יום הכפורים חמשה פרקים. הלכות מעילה שמנה פרקים:

כסף משנה

לא מעל והא התם עדיף ממפקיד ומותר הוא להוציאם ואעפ"כ לא מעל עד שיסמוך [...]ו נהנה בהם או בדבר שא"צ משיכה וכ"ש בזה שכיון שאין אנו מחייבין אותו עד שיוציא [...]יא דוקא לר"נ דהלכתא כותיה שאינו חייב באונסין א"כ אתה בא לחייבו מטעם שליח לא [...]ס נתינהו לו בידו וכיון שחידוש הוא שחידשה תורה במעילה אין לך בו אלא חידושו [...] דוקא בשעשאו שליח בפירוש וא"ל [...]ליאן אבל שיעשה שליח מאליו לחייבו אין [...] ומעתה סובר רבינו דמתני' דנתנה לבלן [...] דמוכח דוקא בלן אבל דבר הצריך משיכה [...]זעל דהיכר חכמים לא מייתי לידי מעילה [...]כהיא דנתנה לספר לא מעל כולהו פליגי [...]ותה ברייתא וסברי שאין מעילה אלא א"כ א"ל בפירוש עכ"ל:

יא האשה שהכניסה מעות של הקדש לבעלה וכו'. בעיא דאיפשיטא בפרק השואל (דף נ"ו):

[פ"ח] א הפועלים שהם עושים בהקדש וכו' הדש כרשיני [...]ה הרי זה חוסם את הפרה וכו'. משנה וגמרא בפ"ג דמעילה (דף י"ג):

[ג א]ין מחללין את ההקדש על המלאכה וכו'. הכי משמע במשנה פ"ד דשקלים ומבורש בתוספתא פ"ק דמעילה:

[ד כ]שבונים במקדש וכו': כשפוסקין

ה כשפוסקין עם האומנין וכו'. בפי"ז דכלים ומייתי לה בפרק שתי הלחם (דף נ"ח) ובפ' על אלו מומין (דף מ') ובגמרא אמרו חד לכסא ודהבא, ויש לתמוה על רבינו שהשמיטו:

ו תנאי ב"ד שיהו הכהנים נאותים במלח ובעצים וכו'. בשקלים פ"ז. ומ"ש אבל לא יתנו מלח המקדש בחולין שלהם. בפ' ג' דמנחות (דף כ"א):

ז ומ"ש מלח שע"ג האבר מועלים בו שע"ג הכבש ושעל ראש המזבח אין מועלין בו. תוספתא פ"ו דמנחות ואיתא בגמרא פ' הקומץ רבה שם. ופירש"י שע"ג הכבש שנופל שם כשמולחין את הקומץ אין מועלין בו דשוב אינו ראוי:

ח ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה וכו'. דברי רבינו ודרכיו אמונה והם ראוים אליו:

סליקו הלכות מעילה בס"ד

משנה למלך

[ד] כשבונין במקדש וכו'. כס"מ ולד חטאת (דף י"ד) מימרא דשמואל ואוקימתא דרב פפא: [ו תנאי] ב"ד שוא כו'. יש לדקדק שהיה לו לרבינו ז"ל לבאר שאף בחולין שאוכלים בעזרה כשאכילת הקדשים היא מועטת שאוכלין חולין תחלה כדי שתהא אכילת הקדשים על השובע וכמ"ש [בפ]' מעשה הקרבנות וסד"א דאכילת חולין הללו צורך קרבן הם וליתיב להו מלח קמ"ל דלא מבואר בפ' הקומץ רבה (דף כ"א) יע"ש. ודע דמסוגיא הנזכרת יש ללמוד שלא הותר המלח כי אם בקדשי קדשים הנאכלים בעזרה אבל באוכל קדשים קלים חוץ לעזרה לא. והכרת דין זה הוא ממאי דפריך התם חולין פשיטא מאי בעו התם (א"ה עיין במ"ש המחבר פ"ב מהל' שחיטה). והנה גם דין זה לא נתבאר בדברי רבינו ז"ל. ודע דהתבלין של חולין שנותנין בקרבנות כמבואר לעיל בפ"י מס' מעשה הקרבנות דין י' מוסר לתת מלח של הקדש כ"כ התוס' בפ' הקומץ (דף כ"א) ד"ה חולין:

סליקו להו הלכות מעילה בס"ד

לך אזבח זבח תודה **ספר הקרבנות** ובשם ה' אק[רא]

והוא

ספר תשיעי

חלכותיו שש. וזהו סידורן:

הלכות קרבן פסח. הלכות חגיגה. הלכות בכורות. הלכות שגגות. הלכות מחוסרי כפרה. הלכות תמורה:

והמצות הנכללים בהם מפורשים בשמותם במקומתם:

הלכות קרבן פסח

יש בכללן שש עשרה מצות. ארבע מצות עשה. ושתים עשרה מצות לא תעשה:

וזה הוא פרטן:

א) לשחוט את הפסח בזמנו. **ב)** שלא לזבוח אותו על החמץ. **ג)** שלא תלין אימוריו. **ד)** לשחוט פסח שני. **ה)** לאכו[ל] בשר הפסח על מצה ומרור בליל חמשה עשר. **ו)** לאכול פסח שני על מצה ומרור בליל חמשה עשר לחדש השני. **ז)** שלא יאכל נא ומבושל. **ח)** שלא יוציא מבשר הפסח חוץ לחבורה. **ט)** שלא יאכל ממנו מומר. **י)** שלא יאכל מ[מנו] תושב ושכיר. **יא)** שלא יאכל ממנו ערל. **יב)** שלא ישבור בו עצם. **יג)** שלא ישבור עצם בפסח שני. **יד)** שלא ישאי[ר] ממנו עד בקר. **טו)** שלא ישאיר מפסח שני לבקר. **טז)** שלא ישאיר מבשר חגיגת ארבעה עשר עד יום שלישי:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

לחם משנה

פרק א א מ"ע לשחוט הפסח בי"ד לחדש ניסן וכו' עד זכר בן שנה. מבואר בכתוב פרשה בוא אל פרעה. ומ"ש ואחד האיש ואחד האשה חייבים במצוה זו. ב[...] פ' האשה (דף צ"א:) פלוגתא דתנאי ולענין פסח ראשון פסק כר' יהודה ור' יוסי לגבי ר"ש ולענין פסח שני פסק בפ"ב כר' יוסי, ומה שיש לדקד[ק] ממ"ש בפ"ה הכתוב שם. והע"ג דבפ"ק דסנהדרין (דף י"ב:) אמרינן דחזקיה המלך ביקש רחמים על עצמו וסבר בסוף דנשים בראשון רשות משום ר"ש אמרו לו[...] לר' יוסי ור' יהודה דהלכה כוותייהו שביקש חזקיה רחמים על עצמו לא מפני כך היה אלא מפני שעיבר ניסן בניסן:

פרק א ג אין שוחטין את הפסח אלא בעזרה וכו'. קשה דלמה לא פירש רבינו ז"ל דהיינו דוקא אחר חצות אבל קודם חצות ליכא איסורא כלל כדאמרו בגמ' זבחים (דף קי"ד) יכול אף בשעת היתר הבמות כן ת"ל באחת שעריך. וי"ל דסתמו כפירושו דאין נקרא פסח אלא מאחר חצות ואילך אבל קודם לכן הוי שלמים:

א מצות [א]עשה לשחוט את הפסח בארבעה עשר לחדש ניסן אחר חצות. ואין שוחטין אלא מן הכבשים או מן העזים בלבד זכר בן שנה. ואחד האיש ואחד האשה חייבין במצוה זו: **ב** ומי שביטל מצוה זו בזדון ועבר יום ארבעה עשר ולא הקריב והוא לא טמא ולא בדרך רחוקה הרי זה חייב כרת. ואם ביטלה בשגגה פטור: **ג** אין שוחטין את הפסח אלא בעזרה כשאר הקדשים. אף בשעת היתר הבמות לא היו מקריבין את הפסח בבמת יחיד*. וכל המקריב את הפסח בבמת יחיד לוקה*. שנאמר לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך. מפי השמועה למדו שזו אזהרה לשוחט בבמת יחיד אפילו בשעת היתר הבמות:

א סמ"ג עשין רכב: *[ס"א אלא בבמת צבור]: [ס"א כאילו הקריבו בחוץ]:

כסף משנה

ב מי שביטל מצוה זו בזדון וכו' ה"ז [חייב] כרת. מפורש בתורה בפ' ב[העלותך] ויהבאר בפ"ה:

ג אין שוחטין את הפסח אלא בעזרה הכי משמע במתני' פ' תמיד (דף ס"ד). ומ"ש אף בשעת היתר הבמות [לא] היו מקריבים את הפסח בבמת יחיד. [...] (דף ע':) ואיתא נמי בסוף זבחים (דף [...] וקי"ח). ומ"ש וכל המקריב את הפסח [בבמת] יחיד לוקה וכו'. פ' בתרא דזבחים (דף [...] ר"ש אומר מנין לזובח פסח בשעת [איסור] הבמות שהוא בלא תעשה שנאמר לא [תוכל] לזבוח את הפסח יכול אף בשעת היתר [הבמות] כן ת"ל באחד שעריך לא אמרתי לך [אלא] בשעה שכל ישראל נכנסים בשער אחד הילימא אחר חצות כרת נמי מיחייב אל[א] קודם חצות לעולם לאחר חצות ובשעת הבמות קאי והא בשעת איסור הבמות קאמר איסור במה לו היתר במה לחבירו. ופירש"י איסור במה לו לקרבן זה היתר במה לחבירו לעולה ושלמים וכו'. וסיפא ה"ק יכ[ול] בשעה שהוא מותר בבמה (כן) כגון קודם חצות שהוא לשלמים ת"ל וכו'. בשער אחד בבמה גדולה לשחוט פסחיהם. וכתב ה"ר אברהם בנו של רבינו בהדיא היפרים [...] דאם הקדישן בשעת היתר במות והקריבן בשעת היתר במות פטור מכלום וכל הקדשים אמרינן ל"ש קרבנות הצבור או קרבן יחיד ולולא שכתב בפסח לא תוכל לזב[וח] היה בו בשעת היתר במות אפילו לאו והיינו דאתא ר"ש בברייתא לאשמעינן דפסח בלחוד חייב עליה לאו ולא פליגי רבנן בפסח כלל עכ"ל. ובפסחים פ' האשה (דף [...] מייתי האי ברייתא דר"ש ומשמע שם דר' יהודה ור' יוסי ס"ל הכי:

שחיטת

משנה למלך

פ"א א מצות עשה לשחוט הפסח כו'. כל הני דתנן בפ"ק דחגיגה דפטורים מראיה והביאם רבינו לקמן פ"ב מהל' חגיגה נראה דחייבים בקרבן פסח דהא מיעוטא דהנהו בראיה כתיבי ולא ילפינן פסח מראיה. והו שפסק רבינו וחייב הכל. אך ראיתי להתוס' בפ"ק דפסחים (דף ג') ד"ה מאליה שכתבו ור"י בן בתירא שלא עלה לרגל י"ל שלא היה לו קרקע או זקן היה שאינו יכול להלוך ברגליו דפטור מפסח כמו מראיה ע"כ. ולא ידעתי הא היכא רמיזא דהני פטירי מפסח ובגמרא לא פטרו זקן מפסח אלא כשאינו יכול לאכול כזית. ולא ידעתי אי אליבא דתוס' לגמרי ילפינן פסח מראיה אלא דזה לא יתכן דהא נשים פטורות מראיה וחייבים בפסח. ואם נאמר דהני דוקא [...] התוס' ילפינן מראיה לא ידעתי מנא להו. עוד ראיתי לתוס' שם שכתבו א"נ גליבין הו"ל היא כו'. ולא ידעתי מה הועיל היותו הו"ל דאי לפוטרו מפסח ראשון כל שהיה רחוק ט"ו מיל פטור ואי ס"ל דמי שדר בחו"ל פטור לגמרי אף מפסח שני זה לא ידעתי היכא איתיה ואף ראיה לא ראיתי שיפטרו נמי בחו"ל. סוף דבר שדברי התוס' מתמיהים עד סופם לגיבי תלמוד:

ג אף בשעת היתר הבמות כו'. ראיתי לבאר קצת דיני הבמות בין במת ציבור בין במת [יחיד] דע דאליבא דכ"ע ציבור לא הקריבו בבמת יחיד וזה מוסכם מהכל וכן יחיד לא חובה בבמת יחיד וגם זה מוסכם לא נחלקו אלא ביחיד בבמת ציבור איזה קרבן מקריב וכן בבמת ציבור. והנה אליבא דר' מאיר יחיד לא הקריב חובה אפילו בבמת ציבור אבל נדרים הקריב אפילו בבמת יחיד וכן מנחה ועופות הקריב היחיד בבמת ציבור ובבמת יחיד ונזירות [...] הוי דבר הנידר והנידב ולדידיה אתא קרא דאגבלום כשעה שהלך להברון שהיתה שם במ[ה]

כסף משנה

שחיטת הפסח אחר חצות וכו'. ואם שחטו אחר חצות קודם תמיד של בין הערבים כשר וכו' עד ואם נזרק דם הפסח קודם דם התמיד כשר. פרק תמיד נשחט (דף ס"א). ומ"ש אחר שמקטירים קטרת של בין הערבים ומטיבין את הנרות. בפרק תמיד נשחט (דף נ"ט) פלוגתא דברייתות ופסק דקתני הכי משום דמשמע הכי דמסתבר טעמא:

השוחט את הפסח בזמנו וכו' עד ה"ז לוקה. משנה בפרק תמיד [נשחט (ד]ף ס"ג). ומ"ש והפסח כשר. הכי [אמרינן ב]גמ' מדקתני ה"ז עובר בלא תעשה [ולא קתנ]י ה"ז פסול והכי איתא בתוספתא פ"ג [...] שלמי מפרש דזבח קרייה רחמנא:

דם

ד שחיטת הפסח אחר חצות. ואם שחטו קודם חצות פסול. ואין שוחטין אותו אלא אחר תמיד של בין הערבים. אחר שמקטירין קטרת של בין הערבים ואחר שמטיבין את הנרות מתחילין לשחוט את הפסחים עד סוף היום. ואם שחטו אחר חצות קודם תמיד של בין הערבים כשר ויהיה אחד ממרס בדם הפסח עד שיזרק דם התמיד ואחר כך יזרוק דם הפסח אחריו. ואם נזרק דם [הפסח] קודם דם התמיד כשר:

ה [א]השוחט את הפסח בזמנו והיה לו כזית חמץ ברשותו לוקה. שנאמר לא תזבח על דם זבחי. שלא יזבח הפסח והחמץ קיים. אחד השוחט ואחד הזורק את הדם ואחד המקטיר את האימורין אם היה [החמץ ברשו]ת אחד מהם או ברשות אחד מבני חבורה שאוכלין פסח זה כזית חמץ בשעת הקרבתו הרי זה לוקה והפסח כשר:

דם

א סמ"ג לאוין שמז:

לחם משנה

ה אחד השוחט ואחד הזורק. וא"ת והא פסק רבינו ז"ל בהל' סנהדרין דהתראת ספק לא שמה התראה ובפ' תמיד נשחט (דף ס"ג) משמע דהך הוי התראת ספק כדכתב רש"י ז"ל והתוס' ז"ל דהמותרה מי יודע אלא אם ידע שיש חמץ לאחד מן החבורה. וי"ל דמעיקרא דהוה סבר דפלוגתא בהתראת ספק הוה אמר הכי אבל לפי האמת דלא פליגי בהא מיירי דידעינן דהמותרה ידע דהיינו שאומר בפירוש אע"פ כן אני עושה דאי לא תימא הכי תקשי ליה בגמ' לפי המסקנא למה ליה לר"י טעמא אחרינא לימא טעמא משום התראת ספק אלא ודאי איירי דהמותרה ידע בודאי כדכתיבנא ובהכי נמי איירי רבינו ז"ל ולא חש להאריך דסמך על מה שכתב בהל' סנהדרין דהתראת ספק לא שמה התראה:

שחט

משנה למלך

[ק]רבן נזירות דלדידיה קרבן מירוש קרב בבמת יחיד. ודע דאליבא דמ"ד דעופות קרבין בבמה [...]ר שכל עופות כשרין בבמה ואפי' תרנגולין ואפי' חיה ולא מיעט אלא טמאין אך התוס' [...] דחולין (דף כ"ג) הפרו סברא זו וכתבו דלכ"ע אינם כשרין כי אם תורים ובני יונה ודברי [...]הם בבמת בני נח ע"ש. ואמרינן בגמ' בפ' פרת חטאת דאליבא דכ"ע חטאת ואשם דנזיר [...]הו ואינם קרבים ונראה דבין בבמה גדולה בין בקטנה אינו קרב חטאת ואשם דיחיד משום [...]ן חילוק בין במה גדולה לקטנה לקרבן חובה דיחיד דבכולם אינו קרב. ודע דקרבן פסח [...]ור הוי וקרב בגלגל בבמת ציבור דהכי כתיב ויעשו בני ישראל את הפסח בגלגל אך אני [...]פסח שני דאי הוי קרבן יחיד אינו קרב אפי' בבמת ציבור משום דהוי חובה. והנראה מדברי [...]' פרת חטאת (דף קי"ח) ד"ה תתרגם דפסח שני קרב בבמה ומיהו לא נתבאר בדבריהם [...]במה קטנה ולי נראה דאינו קרב כי אם בבמה גדולה דומיא דפסח ראשון משום דטעמא דפסח שני [...]'ג דהוי קרבן יחיד משום דאתי מכח קרבן ציבור דפסח ראשון קרבן ציבור הוי וכיון דפסח ראשון [...] אלא בבמה גדולה ה"ה פסח שני ועולת ראיה אליבא דכ"ע קרבן יחיד הוי ולא דמי לפסח [ד]אינו קרב לא בבמה גדולה ולא בקטנה. ומ"מ אני מסתפק בזה דבפ"ב דיומא (דף נ"א) [...]יגה קרבן ציבור הוי ופסח קרי ליה התם קרבן יחיד וכן אני מסתפק בתביעתי כ"ג ופר [...] מביא ביום הכפורים דמההיא דיומא משמע דקרבן יחיד הוי והכי איתא בריש פ"ב דתמורה [...]ומא (דף ז') ולפי זה לא קרבו בשום במה ומשמעתין דפרת חטאת מוכח דתביעתין הוי קרבן צבור [...]קמה במנחה דהא איכא תביעתין והדבר צריך תלמוד: ודע דרבנן חולקים על ר"מ וס"ל דאין [...]פות בבמה משום דזבחים כתיב וכן נזירות ס"ל דהוי חובה ולא קרב בשום במה דבהא מודו [...]בם יחיד אינו קרב לא בגדולה ולא בקטנה ולרבנן יש לתמוה מאבשלום דהיכן הלך להביא [...] והתוס' כתבו דרבנן ס"ל דלאו נזיר הוה וקרא דאלכה ואשלמה את נדרי איירי בנדרים [...] אך כד"ה מתלוקת הסבו דליכא למימר דקרא איירי בשאר נדרים דבתמורה משמע דאיירי בקרבן [...]פ"ב דתמורה נדדו התוס' דאפשר דרבנן דר"מ ס"ל כר' יהודה דיחיד מקריב תודות בבמה [...]יא דציבור ולפי זה הלך אבשלום לחברון להביא כבשים ולהקריבם בגבעון אבל ככר דחו [...] פירוש זה דמריהטא דשמעתא מוכח דרבנן קמאי כר"מ ס"ל ומוכרח הוא מדפריך בגמרא [...]ינו ת"ק ואי כדברי התוס' טובא איכא בינייהו דרבנן קמאי כר' יהודה ובתראי כר"מ [...] כל שהציבור מקריבים כו' משמע דיחיד אינו מקריב תודה אפילו בבמה גדולה. ול"נ לתרץ [...]בשלום מעיקרא כי נדר הכי נדר ע"מ שאגלת מנדרים ונדבות הריני נזיר וכמ"ש התוס' [...]ה (דף כ') ד"ה נזיר ואין חילוק בין מעות מעשר שני לנדרים ונדבות דכולהו מחד טעמא [...]כל קרבן חובה אינו בא אלא מן החולין אבל היכא דהקדיש ואמר ע"מ שאגלת בנדרים ונדבות [...] מהני וכמ"ש התוס'. עוד כתבו התוס' בפ"ב דתמורה דלר"ש דאמר בנזיר דאם גלת על שלמי [...]אפשר דאבשלום נדר להביא עולת נדבה ודבר הנידר והנידב קרב בבמה לכ"ע ועלה היה אבשלום [...] ע"כ. ומיהו קשה לי אימור דאמר ר"ש אם גלת דהיינו בדיעבד לכתחלה מי אמר וא"כ אכתי [...]היה עולה לחברון לגלת על נדרים ונדבות לכתחילה ועוד קשה מדוד איך הניחו. ודע דר' [...] דתודות יחיד נמי קרבו בבמה גדולה דכי כתיב היכא אבעיניו כתיב דהיינו במה קטנה [...] לא קרבו אלא נדרים ונדבות ולא נתבאר בדברי ר"י אי נזירות הוי חובה ולא קרב אלא [...]לה או הוי נידר ונידב וקרב אפי' בקטנה והתוס' נדדו שני נדדים הללו בדברי ר"י ולדידיה [...] מאבשלום דאף דנימא דנזירות הוי חובה הלך לחברון להביא כבשים ולהקריבם בגבעון [...]י לא קרב בבמה דהכי קאמר ר"י במתני' דריש פרת חטאת אין מנחה בבמה והתוס' [...]'כ היכי קאמר ר"י כל שהציבור והיחיד מקריבים באהל מועד שבמדבר מקריבים באהל [...]לגל והא איכא לר"י מנחה ועופות אלמא דלר"י מנחה ועופות קרבו בבמה והתוס' נדדו [...]"י בבמה גדולה איכא מנחה ובבמה קטנה ליכא ובמתני' איירי בבמה קטנה ודחו חילוק [...] תיפי כן דרשא וכן כתבו בסוף הפרק (דף קי"ט). ולי נראה דמלישנא דר"י הכי משמע [...]מה שברא גגו לא היה מקריב עליה אלא עולה ושלמים ומדלא קאמר דבר הנידר והנידב משמע [...]ט מנחה ומרישא דקתני כל שהציבור משמע דאין מנחה בבמה וא"כ בלא מתני' קשיא [...] רישא לסיפא וע"כ אית לן למימר דשאני ליה לר"י במנחה בין במת יחיד לבמת ציבור [...]י בבמת יחיד ופשטה בהכי איירי: ודע שראיתי לתוס' בפ"ב דסוטה (דף ט"ז) ד"ה לרבות [...] דלא גרסינן לרבות נוב וגבעון משום דנוב וגבעון אין משקין בהם סוטות ותמהו דאימא [...] יהודה ס"ל כר' יהודה דאמר כל שהציבור והיחיד מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין [...] שבגלגל כו' ע"כ, ולפי מ"ש בשם התוס' תמיה לי מלתא דהא כר' יהודה נמי לא אתי [...] ס"ל דאין מנחה בבמה בין בגדולה בין בקטנה וא"כ איך יתכן שישקו סוטות בנוב וגבעון [...] דדוקא מנחה דנדר ונדבה לא קרבה אבל מנחה דחובה קרבה זה לא יתכן בעיני וכעת [...] דר"ש ס"ל דיחיד לא הקריב תודות אפי' בבמה גדולה וס"ל נמי דאין מנחה בבמה ונזירות [...]הוי חובה ולא קרב בבמה וצבור נמי ס"ל דלא הקריבו בבמה גדולה אלא פסחים ותודות [...] זמן שיש כמותם בנדבה יחיד והיינו תמידים לפי שגם היחיד מתנדב עולה ומקריבה אבל [...] שמות כגון שעירי הרגלים שאין כנגדם ביחיד לפי שאין חטאת ואשם באים בנדבה לא [...]בור וכ"ש פר העלם ושעירי ע"ז שאף שהם קרבן ציבור אין זמנם קבוע ואינם באים בנדר [...] זבן שלמי עצרת לא הביאו ואע"ג דאיכא שלמי נדבה לא דמו דשלמי עצרת הוו קדשי [...]מי נדבה קדשים קלים כן כתבו התוס' ור"ש וכתבו התוס' דבנוב וגבעון לא קרבו ביוה"כ [...] ולא פרים. ועיין במ"ש רש"י בפ"א דמגילה (דף ט'). ודע שסוגיא זו דתתרגם מתניתך [...] לא יכולתי לכוונם לפי גירסתנו. והנראה מדברי רש"י ותוס' שגירסא אחרת יש להם

וטעות נפל בספרים. ועיין בפרק כל שעה (דף ל"ח) ובפ"ק דמגילה (דף ט'):

ודע דאיכא תנא דס"ל דלא נתחייבו ישראל בפסח אלא לאחר ירושה וישיבה ולפי זה פסח שהקריבו ישראל במדבר ופסח גלגל היה ע"פ הדיבור דס"ל דכל מקום שנאמר ביאה אינו אלא לאחר ירושה וישיבה ועיין במ"ש התוס' בפ"ק דקדושין (דף ל"ז) ד"ה הואיל ובהרא"ם פ' בהעלותך. אך סוגיא דפרת חטאת דקאמר מ"ט דר"ש דכתיב ויעשו בני ישראל את הפסח כו' ס"ל כאידך תנא דקאמר דביאה האמורה גבי תפילין משמע עשה מצוה זו שבשבילה תכנס לארץ וה"ה ביאה האמורה גבי פסח דאי לא מאי קאמר פשיטא הא טובא אשמעינן שאע"פ שלא נתחייבו אלא לאחר ירושה וישיבה ע"פ הדיבור עשו אותו הפסח אם קרבו נסכים במדבר או לא. ואם יש חילוק בין קרבן ציבור לקרבן יחיד וכן אם קרבו נסכים בגלגל ואם יש חילוק בין במת ציבור לבמת יחיד עיין בפ"ק דקדושין (דף ל"ז) ובפ' בתרא דזבחים (דף קי"ח) ובפרק השוחט והמעלה (דף קי"א) אם עולה שהקריבו ישראל בסיני קודם הקמת המשכן היתה צריכה הפשט וניתוח. עיין בפ' בתרא דזבחים (דף קט"ו) ובפ"ק דחגיגה (דף ו') ובסוף זבחים (דף ק"כ). אם הקריבו שלמים בני נח פ' בתרא דזבחים (דף קט"ז). אם עבדו הבכורות עד הקמת המשכן או משבאו לסיני נפסלו הבכורות ועבודה בכהנים מחלוקת תנאים בפ' פרת חטאת (דף קט"ו):

תנן בריש פ' פרת חטאת אלו דברים שבין במת יחיד לבמת צבור סמיכה ושחיטת צפון ומתן סביב ותנופה והגשה וכיהון ובגדי שרת וכלי שרת וריח ניחוח ומחיצה לדמים ורחוץ ידים ורגלים ואמרי' בגמ' דחזה ושוק ותרומת לחמי תודה נוהגין בבמה גדולה ואינם נוהגים בקטנה וכן זרוע בשלה אליבא דמ"ד דנזירות קרב בבמה קטנה זרוע בשלה לא נהג בה וכן קרן ויסוד וכבש וריבוע וכיור וכנו נוהג בבמה גדולה אך לא בקטנה ובשחיטת לילה בבמה קטנה נחלקו רב ושמואל חד אמר כשרה וחד אמר פסולה וכן אם עולת במה קטנה בעיא הפשט ונתוח מחלוקת רב ור"י. ואלו דברים שוה במה גדולה לקטנה דם מתיר ופגול ומומין נותר וטמא כל אלו נוהג בקטנה כגדולה. ואם נשים כשרות במקום דלא בעינן כיהון ובגדי שרת עיין בחדושי מוהרימ"ט לקדושין עלה דההיא שכתבו התוס' בפ"ק דקדושין (דף ל"ו) ד"ה הסמיכות שכתב שהתוס' אתו לאשמועינן דמהגשה ואילך מיירי בכהנים דוקא לומר דבבמה בשעת היתר דלא בעינן כיהון כו' אף האשה כשרה וכו' ע"ש. והאי טמא דתנינן הכא פירש רש"י דהיינו דאינו יכול לאכול בטמאה ולענין אם הטמא מקריב לא נתבאר בדבריו ולכאורה היה נראה דבבמה קטנה דהזר מקריב דהוא הדין טמא אך רבינו בפירוש המשנה פירש שאין טמא מקריב וכן פירש רבינו עובדיה דאע"פ דזר מקריב בבמה אין טמא מקריב בבמה ועיין בהראב"ד בפ"ד מהל' ביאת מקדש הל' ד' שכתב ואיני מוצא אלא בבמה ומיהו יש לדחות דבבמה גדולה איירי:

ד ואין שוחטין אותו אלא אחר תמיד של בין הערבים וכו'. לא נתבאר בדברי רבינו אי פסח שני נמי בעינן שיהא נשחט אחר תמיד בין של הערבים כמו פסח ראשון והתוס' בפ"ג דיומא (דף נ"ט) ד"ה אלא נסתפקו בזה. ועיין במ"ש התוס' בפ' התכלת (דף מ"ט) ד"ה ת"ל וערך יע"ש:

ה השוחט את הפסח כו' אחד השוחט ואחד הזורק את הדם כו' כזית חמץ בשעת הקרבתו ה"ז לוקה. יש להסתפק אם זרק או הקטיר על חמץ אחר שנפסל הקרבן באחד מן הדברים הפוסלים אם לוקה על לאו זה דלא תשחט על חמץ דאפשר דלא קפיד קרא אלא בקרבן כשר שלא יעשה אחת מכל העבודות אם יש ברשותו חמץ אבל אם נפסל הקרבן שוב ליכא היובא משום לאו זה ומצינו כיוצא בזה באזהרת לא תאפה חמץ דקי"ל דהמחמיץ את הפסולה פטור וכמ"ש רבינו פי"ב מהל' מעשה הקרבנות הל' י"ח ואף דהתם מיתורא דקרא נפיק דכתיב אשר תקריבו לה' ואמרינן לה' הכשרה ולא הפסולה כדאיתא בפ"ה דמנחות (דף נ"ז) מ"מ אפשר דה"נ נפקא לן מדכתיב זבחי ולא כתיב זבח משמע זבח הראוי לי א"נ דהתוס' בפ"ה דמנחות (דף ס') ד"ה יכול כתבו דמכתוב זה דלה' דממעטינן פסולה מהתם ילפינן למקום אחר יע"ש. ומ"מ לא מצאתי הדבר מבואר אך ראיתי בירושלמי בפ' תמיד נשחט הלכה ד' מנין לשוחט פסח על החמץ שהוא עובר בל"ת ת"ל לא תשחט אין לי אלא השוחט הזורק מנין ס"ל על חמץ דם וא"ר שמואל ממה שהוא מתחייב על הזריקה הדא אמרה פסח עצמו כשר ע"כ. והנה כונת דברי ר"ש הם ע"כ השוחט על החמץ הפסח כשר דאי ל"ת הכי היכי משכחת לה שיתחייב על הזריקה הרי כבר נפסל הקרבן מבעת שחיטה ואיך יתחייב בזורק על חמץ קרבן פסול מוכח בהדיא דס"ל לר"ש דבקרבן פסול ליכא אזהרה דלא תשחט על חמץ ואף דהתם דחו ראית ר"ש הלזו דאמרי' התם א"ר יוסי תפתר שנזדמן לו חמץ בין שחיטה לזריקה או שהיה זה שוחט וזה זורק מ"מ בעיקר הדין דס"ל לר"ש דבדבר פסול לא מיחייב לא נחלקו עליו. תו גרסינן התם בירושלמי תני חזקיה לא תשחט על חמץ דם זבחי התורה קראה אותו זבח א"ר מנא אילולא דתניתיה חזקיה מלינו דבר פסול ותייבין עליו המחמץ את הפסולה אית תניי תני חייב אית תניי תני פטור אמר רב חסדא מ"ד חייב כשנפסלה מהמת חימוצה מ"ד פטור כשלא נפסלה מחמת חימוצה ע"כ כך היא הגירסא הנכונה. והנראה אלולי דחזקיה ור' מנא כולם באו לחלוק על דברי ר"ש שכתבו שר"ש אמר ממה שהוא מתחייב על הזריקה הדא אמרה פסח עצמו כשר ודחו דבריו ר"י וכמ"ש ואת"כ חזקיה ג"כ הקשה שהרי הברייתא הוכיח דין זה דהפסח כשר ממה שקרא אותו הכתוב זבח ואם כדברי ר"ש קי"ל ממה שחייב הכתוב על הזריקה. ונראה דכוונת הברייתא שהוכיח מדכתיב זבחי ולא אמרינן זבחי שהיה כבר וכדאמרינן עבדי שהיה כבר (א"ס עיין בס' מוצל מאש סי' מ"ג ועיין בפ"ק דמנחות דף ט' ע"ב) הוא משום דהכתוב הוא מפורש דס"ל לא תשחט דם זבחי על חמץ וכמ"ש המפרשים ומש"ה הוכיחו דלהכי כתביה רחמנא לזבחי לבסוף לומר דאפי' אחר ששחט על חמץ עדיין שם זבח עליו ור' מנא חזר והקשה לו קושיא אחרת ואמר דאלמלא הברייתא שהביא חזקיה עדיין הייתי אומר שהשוחט על חמץ נפסל הזבח לגבי שכבר שחט דבר פסול שמחייבין עליו שכרי

ו דם הפסח טעון שפיכה כנגד היסוד. ואחר ששופכים דמו מפשיטים אותו וקורעין את בטנו ומוציאין את אימוריו ומקטירין אותן חלבין כל זבח וזבח לבדו. ובעל הזבח נוטל פסחו עם העור שלו ומביא לביתו לירושלים וצולהו ואוכל לערב: ז אהמניח אמורים ולא הקטירן עד שלנו ונפסלו בלינה הרי זה עובר בלא תעשה. שנאמר
חלב חגי עד בקר. ואע"פ שעבר אינו לוקה לפי שאין בו מעשה: ח ומקטירין חלבי פסחים כל הלילה עד שיעלה השחר. במה דברים אמורים כשחל ארבעה עשר להיות בשבת שהרי חלבי שבת קריבין ביום טוב. אבל אם חל
עשר להיות בחול אין מקטירין חלבי חול ביום טוב: ט הפסח נשחט בשלש כתות. שנאמר ושחטו אותו כל קה
ישרא

א סמ"ג לאוין שמח:

ו דם הפסח טעון שפיכה כנגד היסוד. בפ' האשה (דף פ"ט) אמרינן דפסח בשפיכה דהיינו בנחת מן המזרק לקיר המזבח דנפקא לן בפ' ב"ש מתן דם דפסח מודם זבחיך ישפך. ואע"ג דבפ' תמיד נשחט (דף ס"ד) תנן זורקו זריקה אחת כנגד היסוד פסק רבינו דהוי בשפיכה משום דבסוף פסחים (דף קכ"א) אמרינן דבין ר' ישמעאל ובין ר"ע סברי דדם פסח בשפיכה ובסיפרי פ' קרח אמרינן דר' יאשיהו ור' יצחק סברי דפסח ומעשר בשפיכה: ואחר ששופכים דמו וכו'. משנה בפרק תמיד נשחט (דף ס"ד:): ומ"ש ומקטיר אותם חלבים וכל זבח וזבח לבדו שם. גבי פסח מעוכין והקטירו חלביו של זה בשל זה. ומ"ש ובעל הזבח נוטל פסחו עם העור שלו. בס"פ הנ[ז]

ז המניח אימורים ולא הקטירם עד שלנו וכו'. במכילתא פ' משפטים לא ילי[ן] עד הבקר בא הכתוב ללמדך על החלבים שהן נפסלין בלינה:

ח ומקטירים חלבי פסחים כל ה[לילה] בפ' תמיד נשחט (

ט הפסח נשחט בשלש כתות וכו' בפ' תמיד נשחט (ד
ומ

משנה למלך

המחמץ את הפסולה יש תנא דאית ליה חייב ויש תנא דאית ליה פטור ואמר רב חסדא דלא פליגי דמ"ד חייב הוא כשנפסלה מחמת פיסולה כלומר דקי"ל דמנחה שנתחמצה נפסלה וכדאיתא בריש פ"ה דמנחות (דף נ"ג) ואפ"ה המחמץ אחר המחמץ חייב אף שזה האחרון חימן דבר פסול וכדאיתא בדף נ"ו ומ"ד פטור הוא שנפסלה מחמת דבר אחר דהיינו משום יוצא ודכוותיה הרי שאף בדבר שמיעט הכתוב הפסול לא מיעט אלא פסול מחמת דבר אחר אבל פסול מחמת אותו דבר לא מיעט ואף אם נאמר דהשוחט על חמץ נפסל הזבח אפ"ה חייב על הזריקה דומיא דמחמץ אחר מחמץ. וזהו פשט דברי הירושלמי וא"כ מדברי כולם נלמוד דכולהו מודו דאזהרה זו דלא תשחט הוא בזבח כשר דוקא אלא שחלקו על דברי ר"ש במה שרצה להוכיח מדחייב הכתוב על הזריקה שהזבח כשר שאין זה הכרח ומדלא הקשו עליו אעיקרא דמלתא מנ"ל שאזהרה זו דלא תשחט אינו ג"כ בפסח פסול משמע דבהאי מלתא כולם מודים דלא הזהיר הכתוב אלא בפסח כשר. ודע שמה שקשה אלי בדברי הירושלמי הללו הוא דמשמע דמן הסברא השוחט על חמץ נפסל הזבח כיון דעבר אהורמנא דמלכא אי לאו דגלי קרא שקרא זבח אף לאחר ששחטו על החמץ ובריש פרק ה' דמנחות אמרינן מתקיף לה רבינא ואימא לא תאפה חמץ למיקם גברא בלאו בעלמא ואיפסולי לא מיפסלא ותירצו מנה תהיה הכתוב קבעה חובה ע"כ, הרי דאיצטריך קרא להכשר וצריך עיון. ועיין בפרק כל המנחות (דף נ"ט) לא ישים עליה שמן ואם שם פסל יכול לא יתן עליה לבונה ואם נתן פסל ת"ל כחטאת ודוק:

ז המניח אימורין ולא הקטירן וכו' חלב חגי עד בקר. פסוק זה הוא בפ' משפטים אך לא ידעתי מנא לן דפסוק זה בקרבן פסח מיירי והלא חג לא נאמר אלא על קרבן חגיגה ועוד שהיה לו להביא מקרא מפורש בפ' כי תשא ולא ילין לבקר זבח חג הפסח ופסוק זה הוא לאזהרת מלין אימורין של פסח וכמו שפירש"י בפי' התורה וליכא למימר דקרא מיירי בבשר הפסח עצמו שהרי לבשר הפסח כבר כתיב אזהרה אחרת כדכתיב לא ישאירו אותו עד בוקר וכמ"ש רבינו בפ"י מהלכות אלו הל' י"א. וראיתי בס' מנין המצות סי' קע"ז שכתב ז"ל הזהירנו מהניח אימורין של פסח שלא יקרבו כו' והוא אומרו לא ילין חלב חגי עד בוקר וה"ה לשאר אימורין וכבר נכפלה האזהרה בזה הענין בלשון אחר לאומרו לא ילין לבקר זבח חג הפסח ע"כ. כנראה דס"ל לרבינו שנכפלו שתי אזהרות במניח אימורי פסח. והסמ"ג ג"כ בסי' שמ"ח כתב שלא ילין אימורי פסח עד הבקר שנאמר לא ילין חלב חגי עד בקר ע"כ. ואני תמיה על רבותי בזה דבפ' אלו דברים (דף ע"א) אמרי' א"ר כהנא מנין לאימורי חגיגת ט"ו שנפסלין בלינה שנאמר ולא ילין חלב חגי עד בקר וסמיך ליה ראשית ע"כ. וכתבו התוס' שם דמהכא נפקא בכל אימורין. וכוונתם נ"ל דאע"ג דכבר כתיב אזהרה למלין אימורי פסח איצטריך האי קרא משום דה"א דשאני פסח דזמן אכילתו הוי יום ולילה ומש"ה הוי נמי זמן אכילת מזבח יום ולילה אבל חגיגה דנאכלת לשני ימים ולילה אחד סד"א דאכילת מזבח נמי ליהוי לשני ימים קמ"ל קרא ומהכא למדנו לכל האימורים כגון דשלמים ודכוותיה שזמן אכילת מזבח הוא ליום ולילה נמצינו למדין דתלמודא דידן מוקי להאי קרא בחגיגת ט"ו. ועוד אני תמיה דבפ' תמיד נשחט (דף נ"ט) אמרינן רב כהנא רמי כתיב לא ילין חלב חגי עד בקר עד בקר הוא דלא ילין הא כל הלילה כולה ילין והכתיב והקטיר עליה חלבי השלמים עליה השלם כל הקרבנות כולם כו'. וע"כ פשיטא ליה לרב כהנא דפסוק זה א"א לאוקמי באימורי פסח דאם הוה אפשר לאוקמי באימורי פסח ליכא קושיא כלל דהא פסח מצותו הוא אחר תמיד של בין הערביים משום דיאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו כי אם בין הערביים וכדאיתא התם בגמרא אלא ודאי דפשיטא ליה לרב כהנא דהאי קרא לא מיירי כי אם בחגיגת ט"ו וכדקאמר בפ' אלו דברים ורב ספרא נמי דרמי ליה לרב כתיב לא ילין לבקר זבח חג הפסח כו' והכתיב עולת שבת בשבתו ע"כ ס"ל נמי דקרא דלא ילין חלב חגי לא מיירי באימורי פסח מדלא הקשה קושיא זו עלה דקרא דולא ילין דכתיב מקמיה אלא ודאי דהתם ליכא קושיא כלל משום דבחגיגת ט"ו מיירי שחלבי יו"ט קרבין בחול. ולפ"ז יש לתמוה דנהי דהמכילתא מוקי לקרא דולא ילין חלב חגי באימורי פסח מ"מ היכי שבקו תלמודא דידן דמוקמי ליה להאי קרא בחגיגת ט"ו. ודע שאף שבירושלמי הקשו קושית רב ספרא עלה דקרא דחלבי חגי וכדאיתא בפ' אלו דברים הלכה א' וז"ל לא ילין חלב חגי עד בקר ואימורי חול קרבין ביו"ט ותירצו א"ר אבהו קיימתיה בשחל י"ד להיות בשבת ע"כ. אין הכוונה דהירושלמי מוקי להאי קרא באימורי פסח אלא דס"ל לירושלמי דהאי קרא מיירי בחגיגת י"ד הבאה עם הפסח שהרי הירושלמי הקשה על תירוצו דר' אבהו דליכא לאוקמי לקרא בשחל י"ד להיות בשבת שהרי אין חגיגה באה בשבת והוצרכו לאוקומי לקרא דה"ק הקריבהו מבעוד יום שלא יבוא לכל תלין אלא ודאי דאף הירושלמי מודה דקרא באימורי חגיגה מיירי דהא חגי כתיב וכן כתבו התוס' בפ' תמיד נשחט ד"ה בארבעה וטעמא דלא מוקי הירושלמי לקרא דחלב חגי בחגיגת ט"ו וכתלמודא דידן משום דכתיב מקמיה לא תזבח על חמץ וס"ל דכי היכי דרישיה דקרא ולא ילין חלב חגי מיירי בחגיגת י"ד הבאה עם הפסח נמצינו למדין שגם הירושלמי מודה דקרא דחלב חגי לא מיירי באימורי פסח כי אם באימורי חגיגה: וראיתי לסמ"ג בסי' שמ"ח שכתב בפ' תמיד נשחט מקשה כתיב לא ילין חלב חגיגה כל הלילה ילין וכתיב עולת שבת כו' ואיני יודע אם הוא ט"ס דבגמ' לא הקשו אלא מקרא דזבח חג הפסח ולומר שהסמ"ג כיון על קושית הירושלמי גם זה לא יתכן חדא דליתא בירושלמי בפ' תמיד נשחט כי אם בפ' אלו דברים ותו שהסמ"ג סיים דהאי קרא בי"ד שחל להיות בשבת מיירי ולפי הירושלמי לא מיתוקם דהא חגיגת י"ד אינה דוחה את השבת ואם נאמר שכך היתה גירסת הסמ"ג בגמרא אפשר שגם רבינו כך היתה גירסתו וסבירא להו דר"ס פליג עליה דר"כ דרב כהנא מוקי לקרא דחלב חגי בחגיגת ט"ו ומש"ה לא הוקשה לו מקרא דעולת שבת כי אם מעליה השלם ור"ס מוקי לקרא באימורי הפסח ומש"ה לא הוקשה לו כי אם מקרא דעולת שבת ולפ"ז נמצא דשלש מחלוקות בדבר דר"כ מוקי לקרא דחלב חגי בחגיגת חמשה עשר והירושלמי מוקי ליה בחגיגת י"ד ורב ספרא מוקי ליה בפסח ופסק כר"ס משום דר"ס ורב שהשיבו כבר רמייה ניהליה ר' אבא בר חייא ור' אבא בר חייא ור' אבהו כולהו קיימי בחדא שיטא דהאי קרא דחלב חגי מיירי באימורי פסח ומה גם דהמכילתא נמי הכי אית ליה וכמ"ש רבינו במנין המצות: ודע דלפי גירסא זו דרב ספרא מוקי לקרא לאימורי פסח ניחא דס"ל דקרא דזבח חג הפסח מוקי ליה בנותר דבשר ומש"ה לא הוקשה זה. והכי מוכח בפ' תמיד נשחט (דף ס"ג) דאמרינן בעא מיניה רב הושעיא מר' אמי אין ויש לו לאחד מבני חבורה מהו וא"ל אמר קרא לא תשחט ולא ילין לא תשחט על חמץ בלא ילין ע"כ. הרי דס"ל לתלמודא דהך קרא דזבח חג הפסח מיירי בבשר הנאכל שלא ולפי גירסתנו בגמרא דרב ספרא רמי האי קרא עלה דקרא דעולת שבת נמצא שהם סוגיות וכבר הוקשה קושיא זו לתוס' (בדף נ"ט) ד"ה ולא עולת חול ביו"ט ונדחקו הרבה וכתבו למכדר התלמוד דקרא בכל הזבח מיירי בין בבשר ובין באימורין מדלא כתיב חלב כמו ומדלא כתיב גבי אכילה דואכלו את הבשר כדכתיב התם לא תותירו ש"מ דבתרווייהו מ והדבר מבואר כמה יש מהדוחק בתירוץ זה אך לפי גירסת הסמ"ג ניחא דלעולם דזבח מיירי בבשר הנאכל וכדמוכח הסוגיא (דדף ס"ג) וקרא דחלב חגי מיירי באימורי פסח וכ
ודע דבפ' תמיד נשחט (דף ס"ג) אמרינן אמר רב פפא הילכך כהן המקטיר את החלב הואיל וישנו בכלל הלנת אימורין ע"כ. ופי' רש"י הואיל וישנו בכלל הלנת אמורין נמי לא ילין חלב חגי ע"כ. והנה כוונת רש"י היא דלא ס"ל כסברת התוס' דזבח חג בתימורין ובבשר אלא ס"ל כפשט הסוגיא דמיירי בבשר הנאכל ומש"ה הוצרך לקרא דחלב אי אמרת כסברת רבינו והסמ"ג דהאי קרא מיירי באימורי פסח ניחא דרחמנא הכי קאמר בעבודות שלהם באזהרת הלנה דאימורי פסח ישנו ג"כ באזהרת הקטרה והכל הוא בזימנא בזמן שהוזהר שלא ילין אלא יקטר הוזהר ג"כ על החמץ שלא יקטר אם יש עמו חמץ אך א מיירי בחגיגת ט"ו לא אתי שפיר דרשא זו דרב פפא, והשתא מכח הך סוגיא נמי פסק דלא דהא רב פפא לא קאי כוותיה אלא כרב ספרא ותניא כוותיה דרב פפא ואף שיש לדחות ק מ"מ כל הישר הולך יודה דניחא טפי דרשת רב פפא אי מוקמינן לקרא דחלב חגי באימ וא"ת כפי מה שכתבנו דמסוגיא דתמיד נשחט (דף ס"ג) מוכח דס"ל לסתמא דתלמודא ד חג הפסח מיירי באכילת בשר לבעלים למה לי הך קרא תיפוק ליה מדכתיב לא תותירו ממנו ע לא קשיא משום דההוא קרא לא תותירו מיירי בפסח מצרים ואיצטריך קרא אחרינא לפסח דו לזה שהרי רש"י בפ' ראה עלה דקרא דולא ילין מן הבשר כתב אזהרה למותיר בפסח דורו נאמר- אלא בפסח מצרים כו' ורש"י אזיל לשיטתיה דפירש בפרשת תשא דקרא דזבח חג הפ במלין אימורין ומש"ה אוקמיה להאי קרא דפ' ראה במלין מבשר הנאכל אבל לדידן אי דזבח חג הפסח למלין מבשר הנאכל וכדכתיבנא וקרא דפ' ראה מוקמינן ליה בחגיגת י' לשני ימים ולילה אחד וכדאיתא בפרק אלו דברים (דף ע"א) וכן פסק רבינו בסוף הלכות נראה לומר דאיצטריך קרא דזבח חג הפסח ללמדנו דאזהרת לא תשחט על חמץ הוא אפי חמץ לאחד מבני החבורה וה"ק רחמנא לא תזבח על חמץ אם היה אלא אחד מהנך דקיימי זבח חג הפסח וכדאיתא בפ' תמיד נשחט וכדכתיבנא: אך עדיין אני נבוך בזה שרבינו כתב דקרא דזבח חג הפסח מיירי במלין אימורי פסח וקשיא ליה סוגיא דתמיד נשחט דמו דמוקמי לקרא במלין אכילת אדם ומיניה ילפינן אזהרה לנמצא חמץ לאחד מבני חבורה ו פסוקה ופסקה רבינו ריש הלכות אלו ואם נאמר דס"ל לרבינו כסברת התוס' דס"ל דהאי קרא משתעי במלין אימורין ומלין מבשר אכילת אדם אודא לה כל מה שכתבנו שהתוס' לא הוק אלא לפי גירסתם דגרסי דקושית רב ספרא היא מקרא דזבח חג הפסח אך כפי מה שרצ סברת רבינו דאיהו גריס כגירסת הסמ"ג דקושית רב ספרא היא מקרא דחלב חגי מנא דזבח חג הפסח מיירי גם כן באימורים. סוף דבר דברי רבינו צריכים אלי בלמוד ודע שהדבר הקשה אלי הוא מסקיא דאמרי' בפ"ק דחגיגה (דף י') דהקשו חגיגות מיכ ודחו דלמא ה"ק רחמנא אכלו ושתו וחוגו חגא קמאי ואמרו לא ס"ד דכתיב לא ילין עד בקר ואי ס"ד דחגא הוא תרבא לחגא אית ליה כו' ע"כ. הרי לך מבואר דסתמא דתלמ דהאי קרא דחלב חגי בחגיגה מיירי ואי כדברי רבינו דהאי קרא במותיר אימורי פסח מ לאוכוחי כלל מהכא לקרבן חגיגה וכל אותו שקלא וטריא דאותה סוגיא מורה בסדיא דס אתא למותיר מאימורי חגיגה. ואולי נאמר דאותה סוגיא היא אליבא דרב כהנא דמוקי במותיר מאימורי חגיגה והכוונה לומר דתיקשי לרב כהנא מתני' דקתני דחגיגות הם כהרג כשערה דכא לדידיה מיכתב כתיבן כו' אבל לרב ספרא ודעמיה דאית להו דהך קרא מיי באימורי הפסח לא קשה כלל ומ"מ הוא דוחק בעיני וצ"ע:
ודע דלסברת רבינו דאית ליה דאזהרת חלב חגי מיירי במותיר מאימורי פסח וכן אזהרת הפסח בהכי מיירי לענין מנין המצות אינם נמנים אלא באזהרה אחת אע"פ שבא בו אזהרות וכמו שהשריש לנו רבינו בתשיעי משרשיו יע"ש. אך כפי גירסת התוס' שכתבנו דאית להו דקרא דחלב חגי מיירי בחגיגת ט"ו נראה שראוי למנות שתי אזהרות האחת מלהותיר אימורי חגיגת ט"ו לאומרו ית' לא ילין חלב חגי והשנית שהזהירנו מלהותיר אימו לאומרו ית' לא ילין זבח חג הפסח ואע"פ שהכל הוא ענין אחד דהיינו שלא ילינו האימו כיון שבאו האזהרות בנושאים מתחלפים נמנה כל אחד מהם באזהרה מיוחדת. וגדולה לרבינו שמנה ארבע אזהרות במותיר מאכילת אדם האחד הוא מה שנאמר בקרבן תודה וכמ"ש במנין המצות סימן ק"כ ובסי' קי"ז כתב שהזהירנו מהותיר שום דבר מבשר הפסח ובסי' קי"ח כתב הזהירנו מהותיר שום דבר מחגיגת י"ד ובסי' קי"ט כתב הזהירנו מבש מבשר פסח שני הרי שאע"פ שהכל הוא ענין אחד שלא נשאיר שום דבר מזמן אכילתו שבאו אזהרות בעניינים מחולפים נמנית כל אזהרה ואזהרה למצוה בפני עצמה וא"כ הכי נמי מלין אימורין ראוי שנמנה שתי אזהרות: ואע"פ שעבר אינו לוקה לפי שאין בו מעשה. (כמ"ש הרב המחבר לעיל בפי"ח מהל' פסולי המוקדשין הלכה ט'):

ישראל. קהל. ועדה. וישראל. ואין פוחתין משלשים בני אדם בכל כת וכת: **י** היו הכל חמשים. נכנסים בתחלה שלשים ושוחטין. ויוצאים עשרה ונכנסין עשרה. וחוזרין ויוצאין עשרה ונכנסין עשרה: **יא** היו פחות מחמשים אין שוחטין את הפסח לכתחלה [ואם שחטו כשר]. ואם שחטו כולן בכת אחת כשר. [א]כיצד נשחט. נכנסה הכת הראשונה עד שתתמלא העזרה ונועלין דלתות העזרה ומתחילין לשחוט את פסחיהן. וכל זמן שהן שוחטין ומקריבין קוראים הלויים את ההלל. אם גמרו ההלל ועדיין לא שלמה הכת מלהקריב, שונים. ואם שנו ולא שלמו להקריב משלשין. ומעולם לא שלשו: **יב** על כל קריאה וקריאה תוקעין שלש תקיעות בחצוצרות. תקיעה תרועה ותקיעה. הואיל ואין לו נסכים לתקוע בשעת ניסוך תוקעין בשעת שחיטה: **יג** הכהנים עומדים שורות שורות ובידיהן מזרקי כסף ומזרקי זהב. שורה שכולה כסף כסף. שורה שכולה זהב זהב. ולא היו מעורבים כדי שיהיה להם נוי. ולא היו למזרקין שולים כדי שלא יניחום ויקרש הדם: **יד** [ב]שחט השוחט וקיבל הכהן. נותנו לחבירו וחבירו לחבירו כדי שיתעסקו רבים במצוה עד שיגיע הדם אצל כהן הקרוב למזבח. שופכו שפיכה אחת כנגד היסוד ומקבל מזרק אחד מלא ואחר כך מחזיר את הריקן. ותולין ומפשיטין את כולו וקורעו וממחה את קרביו עד שמסיר מהן הצואה והפרש. ומוציא את האימורין ונותנן בכלי ומולחן ומקטירן הכהן על גבי המזבח. וכיצד תולין ומפשיטין. מסמרות של ברזל היו קבועין בכותלים ובעמודים שבהן תולין ומפשיטין. וכל מי שלא מצא מקום לתלות מקלות דקים וחלקים היו שם מניח על כתפו ועל כתף חבירו ותולה ומפשיט: **טו** שלמו מלהקריב פותחין דלתות העזרה ויוצאת כת הראשונה ונכנסה שנייה. יצאת שנייה ונכנסה שלישית. כמעשה ראשונה כך מעשה שנייה ושלישית. שלמה כת שלישית ויצאת רוחצים את העזרה: **טז** חל ארבעה עשר להיות בשבת כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת. ורוחצין את העזרה בשבת שאין איסור שבות במקדש אפילו בדבר שאינו צורך עבודה איסור שבות במקדש היתר הוא: **יז** אין כל אחד ואחד מוליך את פסחו לביתו בשבת. אלא כת הראשונה יוצאין בפסחיהם ויושבין בהר הבית. והשנייה יוצאין בפסחיהן ויושבין בחיל. והשלישית עומדין במקומן בעזרה ושוהים הכל עד מוצאי שבת והולך כל אחד בפסחו לביתו: **יח** [ג]שחיטת הפסח וזריקת דמו ומיחוי קרביו והקטר חלביו דוחין את השבת. שאי אפשר לעשותן קודם השבת שהרי קבוע לו זמן שנאמר במועדו. אבל הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו בכלי אינן דוחין את השבת שהרי אפשר לעשותן קודם השבת. ואם יכול לחתוך יבלתו בידו בשבת חותך. ואם היתה יבשה חותכה אפילו בכלי שאין שבות במקדש כלל. וכן צלייתו והדחת קרביו אינן דוחין את השבת שהרי אפשר

א גם זה שם: ב גם זה שם: ג סמ"ג שם:

כסף משנה

ן פחות משלשים בני אדם בכל כת וכת היו הכל חמשים נכנסים בתחלה שלשים '. שם א"ר יצחק אין הפסח נשחט אלא בשלש כתות של שלשים שלשים בני אדם ועדה וישראל מספקא לן אי בבת אחת אי בזה אחר זה הילכך בעינן שלש שלשים שלשים בני אדם דאי בבת אחת הא איכא ואי בזה אחר זה הא איכא משין נמי הני דעייל תלתין [ועבדי :] ונפקי עשרה ועיילי עשרה ונפקי עשרה :

ואם שחטו כולן בבת אחת כשר. הכי משמע דר' יצחק לאו ומר דא"כ הל"ל הכי פסח שנשחט שלש כתות פסול : כיצד נשחט הראשונה וכו' עד ומעולם לא שלשו . משנה שם :

ל קריאה וקריאה תוקעים שלש קיעות . שם במשנה נכנסה כת ' נעלו דלתות העזרה תקעו והריעו ישראל וכו'. והא דתנן קראו את רש"י כשמתחילין לשחוט מתחילים מה שכתב שהקוראים היו לויים. פ"ד לויים על דוכנן קוראים את ם הואיל ואין לו נסכים וכו'. שם בירושלמי :

ים עומדים שורות שורות ובידיהם מזרקי כסף ומזרקי זהב וכו' יסוד . משנה בפ' תמיד נשחט שם: ן כדי שיתעסקו רבים במצוה. שם בגמ' יהיב טעמא משום ברב עם . ומה שכתב ומקבל מזרק אחד מחזיר את הריקן. שם בגמרא יהיב ם דאין מעבירין על המצות . ומה ין ומפשיטין את כולו נראה שכתב מר' ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקא וספתא פ"ד י"ד שחל להיות בשבת פשיט אלא עד מקום חזה . ומ"ש קרביו. בר"פ אלו דברים (דף ס"ה:) קרביו דוחה את השבת ובגמרא מאי מיחוי קרביו רב הונא אמר ין רב חייא בר רב אמר שירקא פקא אגב דוחקא דסכינא ופירש"י יא ליהה הדוקה במעים שיוצאה ק בסכין. ופירש"י דטעמא דמיחוי ה שבת כדי שלא יסריחו . ומ"ש ה מורים וכו' . שם במשנה קרעו אימוריו ונתנם במגס והקטירם . ומה שכתב ומולחן. הייט מדכתיב ק תקריב מלח . ומ"ש וכיצד תולין ר' עד ורוחצין את העזרה בשבת. שם במשנה :

' שאין איסור שבות במקדש אפילו בדבר שאינו צורך עבודה . שם ס"ה) אמרינן דר' נתן סבר שבות ה לא התירו ומשמע דחכמים פליגי כוותייהו . ועוד דהא תנן בפרק ש שהכהנים היו עושים מעשה העזרה בשבת ואע"ג דמסיים בה חכמים היה איכא למימר מאן נתן וכיון דרבים פליגי עליה לית הלכתא כוותיה :

אחד ואחד מוליך את פסחו לביתו בת וכו'. משנה שם (דף ס"ה) :

ת הפסח וזריקת דמו . משנה וכר"ע פרק אלו דברים. ומ"ש לחתוך יבלתו בידו בשבת חותך יבשה חותכה אפי' בכלי. שם בגמ' ובסוף עירובין (דף ק"ג) . ומ"ש והדחת קרביו אינם דוחים . משנה בפ' אלו דברים שם:

שבת

הוי"ש על שהביא התוספתא לראיה ולא (שבת קכ"ז קל"ג: ומנחות ס"ג)] : תרל שמנקבן] :

לחם משנה

יד שחט השוחט וקבל הכהן וכו'. בגמרא אמרינן ש"מ הולכה שלא ברגל הוי הולכה ותירצו דילמא הוה נייד פורתא ע"כ. וקשה כיון דרבינו ז"ל פסק פ"א מהל' פסולי המוקדשין דהולכה שלא ברגל לא הויא הולכה א"כ אמאי לא כתב כאן דנייד פורתא. וי"ל דסמך על מ"ש שם ובודאי דהכא איירי בנייד דאל"כ הוי הולכה שלא ברגל:

ומפשיטין את כולו וכו'. בפרק כל כתבי (דף קט"ז) ת"ר י"ד שחל להיות בשבת מפשיטין את הפסח עד החזה דברי ר' ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה וחכ"א מפשיטין את כולו ואמרו שם מאי אהדרו ליה חבריא לר' ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה הכי קאמרו ליה אם מגלין תיק הספר עם הספר לא נפשיט את הפסח מעורו ואמרו שם במסקנא והא אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות ותירצו דשקיל ליה בברזי ע"כ. משמע דאפילו לרבנן מן החזה ואילך לא היה מפשיט בי"ד דחל להיות בשבת אלא בברזי כלומר בחתיכות דקות ומפשיט ורוחק. והתימה מהרב מהרר"י קארו ז"ל שכתב דרבינו ז"ל פסק דלא כר"י בן ברוקא ולכך כתב מפשיטין את כולו דא"כ תיקשי דאמאי לא כתב דמן החזה ואילך שקול בברזי ואפי' נאמר דרבינו ז"ל מ"ש כאן הוא בחול אבל כשחל להיות בשבת לעולם דאין מפשיטין אלא עד החזה ופסק כר"י בן ברוקה ודלא כהרב מוהרר"י קארו ז"ל מ"מ קשה דלא פירש רבינו ז"ל כלל בי"ד שחל להיות בשבת אלא אדרבה סתם וכתב כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת. ואולי יש לתרץ לרבינו ז"ל שלא אמרו בגמרא כן אלא מפני מאי דאהדרו חברייא לרבי ישמעאל אבל רבנן לעולם דסברי דהפשט בחול ובשבת שוה ולדבריו דר' ישמעאל השיבו* ופסק כרבנן ולכך סתם וכתב כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת ואין דעת התוס' ז"ל כן בריש פ' אלו דברים (דף ס"ח) ומ"מ כוונת רבינו ז"ל אפשר דכך היא:

יח ואם היתה יבשה וכו'. קשה דנהי דאין שבות במקדש כלל היינו היכא דאי אפשר לעשותו מאתמול אבל היכא דאפשר לא דהא הבאתו מחוץ לתחום והרכבתו אינו אלא מדרבנן ואסור משום דאפשר לעשותו מאתמול וכן לקמן לא היה יכול להקדישו בשבת אי לאו טעמא דקבוע לו זמן אע"ג דאינו אלא שבות ובודאי טעמא הוי משום דאפשר לעשותו מאתמול וכן במחמר אע"פ שאינו אלא שבות לא התירו רבינו ז"ל אלא מפני שהוא כלאחר יד ומפני המצוה מותר ומטעמא דאין שבות במקדש אפי' לא היה בדבר מצוה היה מותר אלא ודאי דטעמא הוי משום דהיה יכול לעשותו מאתמול ולכך הוצרך להתירו משום דהוי כלאחר יד ומפני המצוה וכ"ת הך קושיא בגמ' נמי איתא דיבשה מותר ואמאי והא הוי שבות דאפשר לעשותו מאתמול י"ל דבגמ' הוה אמינא דלא הוי חתיכה כדכתב רש"י ז"ל ואפי' שבות ליכא אבל רבינו ז"ל דכתב דהוי שבות הלא טעמא הוי משום דאין שבות במקדש קשה. וכ"ת אכתי בגמ' גופא תיקשי דביד ודאי דהוי שבות מדאסור במדינה וא"כ אמאי מותר כיון דיכול לעשותו מאתמול וי"ל דביד מותר משום דאיסורו קל והוי שבות, ובכי הא יש להרץ לרבינו ז"ל ולומר דיבשה בכלי הוי שבות קל ואילו לא היה במקדש אע"ג דהוי שבות קל היינו אוסרין אותו כיון דיכול לעשותו מאתמול אבל משום דהוי במקדש דהתירו בו שבות חמור אם כן הוא הדין בשבות קל דאפשר לעשותו מאתמול עדיף משבות חמור:

שהרי אפשר לעשותן לאחר השבת וכו'. וא"ת והא הקטר חלבים נמי אפשר לעשותן אחר השבת שאמרו שם בפ' אלו דברים (דף ס"ח) תנא אמר ר"ש בוא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי איברים ופדרים כל הלילה ואין ממתינים להם עד שתחשך וא"כ מאי שנא הני. וי"ל דהקטר חלבים מ"מ מצותן הוי ביום ... ה מן המובחר דהא ביום טוב שחל להיות בחול הוי דוקא ביום ולא בלילה ואם כן כשחל להיות בשבת אע"פ שאפשר להיות בלילה מ"מ מצותן מן המובחר הוי ביום מה שאין כן בהני :

שחט

*[כזה כתבו תוספות בשבת קי"ז: לגבי פירוקא] :

פ"ב ו שהטו למולים וזרק הדם לשם מולים וערלים פסול וכו'. כתב הר"א ז"ל הא דלא כהלכתא וכו'. וי"ל דנהי דמתקיף רב אשי הוא ממאי דוכל ערל כולה משמע דילמא האי וכל ערל משמע כל דהו ערלה כתב רחמנא זאת דעד דאיכא כולה ערלה לא פסלה. וכתבו התוס' ז"ל אע"ג דפלוגתא דתנאי היא בסנהדרין גבי הכוהו עשרה בני אדם בעשר מקלות בכל נפש אי כולה נפש משמע או כל דהו וכן בבכורות גבי כל בכור רב אשי בא לסתור ראייתו של רבה ולהעמיד הברייתא כמאן דאמר כל דהוא משמע. והשתא נאמר טעם נכון לרבינו ז"ל דבסנהדרין פרק הנשרפין (דף ע"ח) פליגי רבנן עליה דר' יהודה בן בתירא וסברי דכל נפש כולה משמע וכיון דרב אשי אתי דלא כוותיה דהיינן לדרב אשי מקמייהו וגם בבכור שיש יד נכרי באמצע איפליגו בבכורות פ"ק (דף ג') דרבנן סברו בכור נוקלא משמע אמר רחמנא כל בכור כוליה משמע ואם יש שותפות לנכרי פטור מן הבורה וכן פסק רבינו ז"ל פ"ד מהל' בכורות ובדם הניתז ושעל הסכין פליגי בפרק כיסוי הדם (דף פ"ח) דמר סבר דמו ואפילו מקצת דמו ומר סבר כל דמו ופסק רבינו ז"ל כן בהל' שחיטה פי"ב דדמו מקצת דמו משמע כרבנן דאמרי בכור מקצת בכור משמע וכל משמע כוליה והתם דליכא כל לא משמע כו' וכ"ת תיקשי דר' יהודה כיון דהא בהא תליא כבר תירצו התוס' בפ' כיסוי הדם דעד כאן לא קאמר ר' יהודה הכא דמשמע בכור כל בכור אלא משום דכתיב בישראל ופלוגתא דאיכא בפ' אלמנה נזונית (דף נ"ח) גבי מכרה מקצת כתובתה אי אבדה מזונות פסק רבינו ז"ל בהל' אישות דלא אבדה כמ"ד מקצת כסף ככל כסף דכסף משמע מקצת ובפלוגתא דכ"ג אם מותר בבוגרת דפליגי אי בתולה שלמה משמע או מקצת בתולים פסק בהל' איסורי ביאה דמקצת בתולים משמע ואסורה לכ"ג כמ"ד הכי שם בגמ' בפ' אלמנה ופלוגתא דלגבי הבא על התייסה גבי אותו ואת בנו פסק רבינו ז"ל בהל' שחיטה דשה אפילו מקצת שה משמע כרבנן דאמרי הכי בפ' אותו ואת בנו (דף פ') נמצא דרבינו ז"ל משמע דס"ל דיש לדמותה ודלא כמ"ש התוס' ז"ל בפ' כיסוי הדם ובפ"ק דבכורות דאין לדמות אלא מה שמדמה הגמ' דרבינו ז"ל משמע דמדמה להו אהדדי מדפסק בכולהו בחד גונא ולקושיא דרבי יהודה אדרבי יהודה מתרץ כדכתיבנא וכדכתבו התוס' לדעת ר"ת ז"ל: וזרק הדם לשם מולים וערלים וכו'. בתוס' נראה דפליגי בהם

אפשר לעשותן לאחר השבת: **יט** שכח ולא הביא סכין לא יביאנה בשבת. אלא נותנה בין קרני הכבש או בצמרו ומכישו עד שמביאו לעזרה ומקדישו שם. ואע"פ שהוא מחמר בשבת מחמר כלאחר יד הוא ומפני המצוה מותר. במה דברים אמורים כשלא הקדיש פסחו עדיין ולא אמר זה פסח אבל אם הקדישו לא יביא סכין עליו מפני שהוא עובד בקדשים. ומפני מה התירו להקדיש פסחו בשבת הואיל וקבוע לו זמן מותר להקדישו בשבת. וכן מקדיש אדם חגיגתו ביום טוב ואינו חושש: **כ** השוחט את הפסח ונמצא בעל מום או טריפה הרי זה שוחט אחר בין בחול בין בשבת אפילו מאה זה אחר זה שוחט והולך עד שיכשר אחד או עד שתחשך וידחה לשני שהרי אנוס הוא:

פרק שני

א [א]אין שוחטין את הפסח אלא למנויו שנאמר תכוסו על השה מלמד שמתמנים עליו כשהוא חי. ואלו המתמנים על הפסח הם הנקראים בני חבורה: **ב** יחיד ששחט את הפסח לעצמו כשר. והוא שיהיה ראוי לאכול את כולו. ומשתדלין שלא ישחט לכתחלה על יחיד שנאמר יעשו אותו: **ג** אין שוחטין את הפסח אלא על מי שראוי לאכול. היה אחד מבני חבורה קטן או זקן או חולה אם יכול לאכול כזית שוחטין עליו ואם לאו אין שוחטין עליו שנאמר איש לפי אכלו עד שיהיה ראוי לאכול. אפילו הבורה של מאה ואין כל אחד מהן יכול לאכול כזית אין שוחטין עליהן: **ד** אין עושין חבורה נשים ועבדים או קטנים ועבדים מפני שלא תהיה קלות ראש ביניהן. אבל עושים חבורה כלם נשים אפילו בפסח שני. או כולה עבדים. ושוחטין על הקטנים שיהיו מכלל בני החבורה. לא שתהיה חבורה כולה קטנים שאינן בני דעת. וכן אין עושין חבורה כולה חולים או זקנים או אוננים אף על פי שהן יכולין לאכול הואיל ואכילתם מעוטה. שמא ישאירו הפסח ויביאוהו לידי פיסול. ואם עברו ושחטו על חבורה זו כשר. וכן אין עושין חבורה כולה גרים שמא ידקדקו בו ויביאוהו לידי פיסול. ואם שחטו עליהן כשר: **ה** שחטו שלא למנויו או למי שאין כל אחד מהן יכול לאכול כזית או ששחטו לערלים או לטמאים פסול. שחטו למי שיכול לאכול ולמי שאינו יכול לאכול בזית. למנויו ושלא למנויו. למולים ולערלים. לטהורים ולטמאין כשר. שאלו הראויין לו אוכלין כהלכה והאחרים כאילו לא חשב עליהם: **ו** *שחטו למולים וזרק הדם לשם מולים וערלים פסול שהזריקה חמורה שהיא עיקר הקרבן. שחטו למולים שיתכפרו בו ערלים פסול שהרי יש מחשבת ערלים בזריקה

א כמ"ג לאוין רסג:

השגת הראב"ד

*שחטו למולים וזרק הדם לשם מולים. א"א הא דלא כהלכתא דרב אשי דהוא בתרא קא פסיק מקצת ערלה לא פסלה ל"ש בשחיטה ל"ש בזריקה:

יט שכח ולא הביא סכין לא יביאנה בשבת אלא נותנה בין קרני הכבש וכו' עד ואינו חושש. שם (דף ס"ו). ומ"ש הואיל וקבוע לו זמן להקדישו בשבת וכו'. פירש"י מטעם שקבוע להם זמן לבו ביום ש"ד דהואיל שביום יכול להקדישן היום:

כ השוחט את הפסח ונמצא בעל מום או טריפה וכו'. מתבאר בק... סוף פ' אלו דברים:

פ"ב א אין שוחטין את הפסח... וכו'. בפרק ... (דף ס"א):

ב יחיד ששחט את הפסח לעצמו ... שיהיה ראוי לאכול את ... בפ' האשה (דף נ"א) תנן אין שוחטין הפסח על היחיד דברי ר' יהודה מתיר ואפי' חבורה של מאה שאינן ... לאכול כזית אין שוחטים עליהם. ו... מנין שאין שוחטין את הפסח על ... לא תוכל לזבוח את הפסח באחד ש... ר' יהודה ר' יוסי אומר יחיד ו... שוחטים עליו עשרה ואין יכולים ... שוחטין עליהם וידוע דהלכה כר' יו... ומשתדלין שלא ישחט לכתחלה על י... קשה מאחר שפסק כר' יוסי מאי ... שלא ישחט לכתחלה על היחיד דר' ... לכתחלה מתיר. ותירץ ה"ר אברהם ... רבינו שלא כתב בפירוש אין שוחטין ל... דרך זירוז שמשתדלין שלא ישחט ל... יחיד ולא סמך בזה אלא על הכ... יעשו אותו והוא הכתוב האמור ב... כל עדת ישראל יעשו אותו עכ"ל. ... דאכתי קושיין לא מיתרצא שהם ... מתיר לכתחלה ולא הצריך לזרז ... הפסוק לכך מנין לו לרבינו להוס... אמרו ר' יוסי. אבל התירוץ הנכון ... רבינו מבוארים בפרק מי שהיה דקאמר ורבנן האי יעשו אותו מאי מיבעי ליה שאין שוחטין את הפסח ... דכמה דאפשר לאהדורי מהדריק. ומ... דכר' יוסי אתיא דאילו לר' יהודה ... דאפשר לאהדורי מהדרינן הא ... שוחטין על היחיד כלל:

ג אין שוחטין את הפסח אלא על ... לאכול וכו' אפי' חבורה ... וכו'. משנה כתבתיה בסמוך אפי' ... מאה שאינם יכולים לאכול כזית ... עליהם. ומפרש רבינו דבעינן שלא ... אפי' אחד שאינו יכול לאכול כזית ... לא פירש כן:

ד אין עושין חבורה נשים ועבד... משנה וגמרא שם. ומ"ש ... חבורה כולה נשים אפי' בפסח ... פלוגתא דתנאי בברייתא ופסק ... ומ"ש או כולם עבדים. היינו מדנ... שוה לאשה במצות. ומ"ש ושוחטין ... שיהיו מכלל בני החבורה וכו'. ... הנגזל (דף מ"ב) קטן שיכול לאכו... שוחטים עליו את הפסח שנאמר ... אכלו. ופירש"י שוחטים עליו את ה... אותו על בני החבורה והי לא לא ... לפי אכלו תכוסו הראוי לאכילה. ו... שאינן בני דעת. ק"ל דטפי הוה ... מדכתיב בפסח איש. ולטעם שנתן ... מהי איתי לן דבעינן בשחיטת פסח שיהא בן דעת. וי"ל דמאיש לא משמע ליה למעוטי קטן דא"כ הוה ממעט אף מלהמנות עם בני החבורה ומדתניא שוחטים עליו ... משמע דס"ל לגמרא דהאי איש לאו למעוטי קטן אתא. ומ"ש שאינם בני דעת. אפשר דטעמא משום דמי שאין בו דעת אין הקדשו הקדש. ואפשר לומר דה"ק דוי... בני דעת כלומר דוקא בשלא הגיעו לעונת הנדרים אבל אם הם בני דעת כלומר שהגיעו לעונת הנדרים שהקדשן הקדש ש"ד. ומ"ש ואין עושין חבורה כולה חולים א... אוננים אע"פ שהם יכולים לאכול וכו'. שם במשנה ועל כולם אין שוחטין עליהם בפני עצמם כדי שלא יביאו את הפסח לידי פיסול: וכן אין עושים חבורה כולה ו... מימרא בגמרא שם, ופירש"י ידקדקו משום שאינם בני תורה יהמירו עליו לדקדק ויפסלוהו על חנם:

ה שחטו שלא למנויין וכו' עד כאילו לא חישב עליהם. משנה בפ' תמיד נשחט (דף ס"א):

ו ומ"ש שחטו למולים וזרק הדם לשם מולים וערלים פסול וכו'. שם אפלוגתא דרבה ורב חסדא אמר רבה מנא אמינא לה דתניא יכול יפסל בני חבורה הבאים ע... הסדא אדרבה לאידך גיסא ת"ל וכל ערל כולה ערלה פסלה מקצתה לא פסלה אבל זריקה אפי' מקצתה נמי פסלה וכ"ת מאי וכו' חומריה דזריקה דלא מיקבע ... בזריקה. ומאחר שרבינו פסק בסמוך כרב חסדא ממילא משמע דנקטינן דמקצת זריקה פסלה וא"כ שחט למולין וזרק לשם מולין וערלים פסול: והראב"ד כתב א"... כהלכתא וכו'. וטעמו משום דאיתא בגמרא עלה דהסיא מתקיף לה רב אשי ממאי דהאי וכל ערל כולה משמע דילמא וכו' משמע כל דהוא ערלה כתב רחמנא זאת ... כולה ערלה לא פסלה ל"ש בשחיטה ל"ש בזריקה אלא אמר רב אשי רב חסדא ורבא בהאי קרא קא מיפלגי ונרצה לו לכפר עליו וכו' ומשמע להראב"ד דלקושטא קא... אשי. ויש לתמוה דהא לא אמר הכי אלא בדרך דילמא והיאך כתב דרב אשי קא פסיק מקצת ערלה לא פסלה, ורבינו משמע ליה דלא שבקינן מאי דפשיטא ליה לסתם ג... ורב חסדא משום מאי דמספקא לרב אשי ועוד דלמאי דאוקים רב אשי פלוגתייהו אקשינן דרב חסדא אדרב חסדא ושני בדוחק הילכך אוקמתא קמייתא עדיפא. ומ"ש ש... שיבכי

בזריקה. שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו הפסח כשר ואין אדם יוצא בו ידי חובתו לפי שאין מחשבת אוכלים בזריקה: ז מי שהוא בריא בשעת שחיטה וחולה בשעת זריקה. או חולה בשעת שחיטה ובריא בשעת זריקה. אין שוחטין וזורקין עליו עד שיהיה בריא משעת שחיטה עד שעת זריקה: ח שוחט אדם על ידי בנו ובתו הקטנים ועל ידי עבדו ושפחתו הכנענים בין מדעתן בין שלא מדעתן. אבל אינו שוחט על ידי בנו ובתו הגדולים ולא על ידי עבדו ושפחתו העברים ולא על ידי אשתו אלא מדעתן. ואם שתקו ולא מיחו הרי זה מדעתן: ט שחט על ידי בנו ובתו הקטנים ועל ידי עבדו ושפחתו הכנענים והלכו ושחטו הן לעצמן יוצאין בשל רבן: י שחט על ידי אשתו ובנו ובתו הגדולים וע"י עבדו ושפחתו העברים ושחטו הן לעצמן. אין לך מיחוי גדול מזה ואינן יוצאין אלא בשל עצמן: יא האשה שהיא בבית בעלה שחט עליה אביה ושחט עליה בעלה תאכל משל בעלה. היתה נחפזת ללכת לבית אביה ברגל הראשון הסמוך לנישואיה כדרך כל הבנות ושחט עליה אביה ושחט עליה בעלה תאכל משל אביה. מכאן ואילך תאכל ממקום שהיא רוצה. והוא שתברור לה מקום שתרצה בשעת שחיטה. וכן יתום ששחטו עליו אפוטרופסין יאכל ממקום שהוא רוצה. במה דברים אמורים ביתום קטן אבל גדול נעשה כממנה עצמו על שני פסחים והממנה עצמו על שני פסחים אינו אוכל אלא מן הנשחט ראשון: יב עבד של שני שותפין בזמן שמקפידין זה על זה *שלא יגנבנו לא יאכל משל שניהן. ואם אינן מקפידין ממקום שירצה יאכל: יג *מי שחציו עבד וחציו בן חורין. לא יאכל לא משל רבו ולא משל עצמו עד שיעשה כולו

השגת הראב"ד

*מי שחציו עבד עד משל עצמו. א"א הא דלא כהלכתא דמשנה אחרונה אוכל משל עצמו:

*כד"ו לא גרים שלא יגנבנו:

כסף משנה

[...]יו בו ערלים פסול. שם פלוגתא דרבא ורב חסדא ופסק כרב חסדא. ומ"ש שחטו לזרוק דמו שלא לאוכליו הפסח כשר וכו'. ברייתא בפ' כיצד צולין (דף ע"ח:). [ו]א"ה אם זרק דמו שלא לאוכליו כשר דאין דין מחשבת אוכלין אלא בשחיטה בלבד רפ"ק דזבחים קאמר מה לשחיטה שכן נפסלת שלא לשם אוכלין בפסח:

[מי] שהוא בריא בשעת שחיטה וחולה בשעת זריקה וכו'. שם:

[ח שו]חט אדם ע"י בנו ובתו הקטנים וכו' עד ואינם יוצאים אלא בשל עצמן. [בר]ייתא וגמ' בפ' האשה (דף פ"ח):

[יא ה]אשה שהיא בבית בעלה וכו' עד בשעת שחיטה. משנה ר"פ [האשה] (דף פ"ז) בזמן שהיא בבית בעלה שחט [עליה] בעלה ושחט עליה אביה תאכל משל [בעלה] הלכה רגל הראשון לעשות בבית אביה [שחט על]יה אביה ושחט עליה בעלה תאכל [במקום ש]היא רוצה ובגמרא ורמינהי אשה רגל [ראשון] אוכלת משל אביה מכאן ואילך רוצה [אוכלת] משל אביה רוצה משל בעלה ל"ק כאן [...] לילך כאן בשאינה רדופה ומשמע [ד]ברייתא ברדופה ולפיכך רגל הראשון [משל אב]יה מכאן ואילך ממקום שתרצה ומתני' [בשאינה] רדופה שילכך רגל ראשון ממקום [שתרצה] מכאן ואילך משל בעלה וכן פירש"י. [ו]היכא למתמה על רבינו שכתב היתה [נחפזת] דהיינו רדופה דברייתא והשמיט דין [ר]דופה דמתניתין דרגל הראשון תאכל [ממקום ש]תרצה. וי"ל שסובר שרוב הבנות הן [נחפזות] ללכת לבית אביהן ברגל הראשון וזהו כדרך הבנות ומשום דאינה רדופה לא [שכיחא] לא חש רבינו לכתבו. ועוד אפשר שסמך [ע]ל למילתה מדין רדופה דכיון דרדופה [ברגל רא]שון משל אביה ממילא משמע דשאינה [רדופה ב]רגל הראשון ממקום שתרצה וכיון [דבשא]ר רגלים ממקום שתרצה ממילא [מש]מע דבשאינה רדופה משל בעלה:

[וכן ית]ום ששחטו עליו האפוטרופסים וכו'. שם [ב]משנה. ומ"ש בד"א ביתום קטן אבל [גדול] נעשה כממנה עצמו על שני פסחים וכו' [אינו] אוכל אלא מן הנשחט ראשון. בירושלמי פ' האשה:

[יב ע]בד של שני שותפים וכו'. בפ' האשה שם תנן עבד של שני שותפין לא [יאכל מ]של שניהם ורמינן עלה מדתניא רצה [מז]ה אוכל ושני מתני' בדקפדי [ו]ברייתא דלא קפדי אהדדי. ופירש"י [קפ]די שני הבעלים ואינם רוצים להנות [זה]. ורבינו מפרש דקפדי זה על זה שלא יגנבנו* כלומר וחושש זה שאם יאכל אצל חבירו ימשיך לב העבד אליו ויגנבנו:

[יג מי] שחציו עבד וחציו בן חורין וכו'. שם (דף פ"ז) תנן מי שחציו עבד וחציו בן חורין לא יאכל משל רבו ובגמ' (דף פ"ח) משל רבו הוא דלא יאכל אבל משל עצמו יאכל [ור]מי לא יאכל לא משלו ולא משל רבו ל"ק כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה [דתנן מ]י שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי ב"ה ב"ש אומרים וכו' כופין את רבו ועושה אותו בן חורין חזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש. כמשנה ראשונה קודם שחזרו ב"ה לא יאכל משל עצמו מפני שאין חלק עבדות נמשך אחר דעתו. במשנה אחרונה הואיל וכידו לשחררו הרי הוא כבן חורין ואוכל משל [עצמו]. ולפי זה יש לתמוה על רבינו שפסק כמשנה ראשונה וכבר השיגו הראב"ד. ואפשר לומר שרבינו מפרש דלמשנה ראשונה יאכל משל עצמו שמאחר שצד חירות ניכר לעצמו [ש]עבד את עצמו יום אחד צד עבדות נגרר אחריו ואוכל משל עצמו אבל למשנה אחרונה שלא עשו לו תקנה לעבוד את עצמו יום אחד אין צד חירות ניכר הלכך אין צד [עבדות] נמשך אחריו וכיון שכן לא יאכל לא משל רבו ולא משל עצמו. ורבינו כתב בפירוש המשנה כלשון הזה והמרו לא יאכל משל רבו וכמו כן לא יאכל משל עצמו לפי כי עוד [...]לך כי הוא לא יהיה עבד חציו בן חורין וחציו עבד ולפיכך לא יאכל ממנו בשום פנים עד שיעשה בן חורין ומה שאמר בכאן לא יאכל משל רבו שיראה ממנו שהוא אוכל וזהו [...] אומר מניחין עבד חציו בן חורין עכ"ל. ואין דבריו מובנים לי דמה טעם לומר שמפני שאין מניחין עבד חציו בן חורין באם אירע שהניחוהו שלא יאכל כלל כיון שמן הדין [...]זה ואין לומר דה"ק כיון שאין מניחין אותו נמצא שמי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו אוכל כלל לפי שאינו נמצא ומי שאינו נמצא אינו אוכל כלל דא"כ למה לו לכתוב זה [...] דנראה דיש נפקותא בזה לענין אכילת פסח דלא יאכל כלל אם היה נמצא וזה אינו שאם היה נמצא למה יגרע מלאכול משל עצמו. ואפשר לומר דה"ק דלמשנה ראשונה [...]שיעבוד את עצמו יום אחד תקנו ב"כ שיאכל משל עצמו אע"ג דמדינא הינו אוכל לא משלו ולא משל עצמו ולמשנה אחרונה ביטלו כל מה שתיקנו הילכך לא יאכל כלל. אחר [...]י זה מצאתי כתוב שנשאל ה"ר אברהם בנו על זה שנראה שרבינו פה פוסק כמשנה ראשונה והשיב לדברי המשנה ראשונה עבדינן ליה תקנה להוציאו מחיובו ומפני זה [...] של עצמו ולדברי משנה אחרונה אע"פ שזו היא תקנתו להוציאו י"ח לא עבדינן ליה תקנה שמא יהיה זה גורם לעיכוב שחרורו אלא אומרים לרבו זה אינו אוכל משלך דלא [...]יה עבד [...] ולא משל עצמו שאינה תקנה גמורה אלא תקנה כדי שלא ימנע מן המצוה ולפיכך נתן טעם עד שיעשה בן חורין אבל למשנה ראשונה דליכא חיוב [...] עבדינן ליה תקנה במעט שהוא חייב בהן מפסק מד"ס דאילו מן התורה פטור כדדייק רבינו ממתני' בפ"ק דחגיגה (דף ד') והא דקאמר התם הכל חייבים בראיה לאיתויי מי שחציו עבד וחציו בן חורין דתוס' היא מקמי הא דרבינא עכ"ל. וע"פ זה יתפרשו דברי רבינו שבפירוש המשנה:

עד

לחם משנה

כתס אחך דכתב רבינו ז"ל דס"ל דדוקא כשחשב בשעת שחיטה ע"מ להתכפר בו ערלים פסול אבל שחטו בהכשר אע"פ שאח"כ זרקו לשם ערלים כשר וכן פליגי במ"ש רבינו ז"ל שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו דכתב רבינו ז"ל דכשר ולדעתם פסול דהם מפרשים ערלים לשלא לאוכליו והם גורסים בברייתא דכיצד צולין וזרק הדם שלא לאוכליו כלומר דהמחשבה של שחיטה לא היתה לזרוק שלא לאוכליו אלא הזריקה לחודה ולכך כשר כיון דאין פיסול בשחיטה. אבל רבינו מחלק בין ערלים לשלא לאוכליו והיינו מחלק בין חשב בשעת שחיטה לזרוק להיכא דלא חשב וזרק לשם ערלים ושפיר גרסינן לדידיה בברייתא דכיצד צולין לזרוק דהוא מחלק בין ערלים לשלא לאוכליו כדכתיבנא ודוק:

יא האשה שהיא בבית בעלה שחט עליה וכו'. הרב מהרי"ק ז"ל תמה על רבינו ז"ל למה לא כתב דין דאינה רדופה דמתני' ותירץ דמשום דמילתא דלא שכיחא לא חש רבינו ז"ל לכותבו. ואני תמיה על דבריו דע"כ הרי כתבו שמ"ש תאכל משל בעלה על כרחו בשאינה רדופה דאי ברדופה תאכל ממקום שהיא רוצה מרגל ראשון ואילך וכיון שכתבו הוא תמיהה גדולה איך לא חש לפרשו דאילו לא היה מזכירו כלל היה מספיק תירוצו. ולכך נ"ל לומר דרבינו ז"ל סובר דכי משני בגמ' לא קשיא כאן ברדופה כלומר רגל ראשון דמתני' הוי ראשון להליכתה וכדכתבו שם התוס' ז"ל בפ"ק ודינא דמתניתין ודברייתא הכל דבר אחד ומה שאמרה המשנה תאכל ממקום שתרצה הוא מרגל ראשון הסמוך לנשואיה ואילך ומאי דקאמר התנא רגל ראשון הוא משום דאינה רדופה לילך ולדידה קרי ראשון דהוי ראשון להליכתה וברייתא קרי ראשון לסמוך לנישואיה משום דאיירי ברדופה נמצא דאין חילוק לענין הדין כלל בין רדופה לאינה רדופה דלעולם הרגל ראשון הסמוך לנשואיה תאכל משל אביה ומכאן ואילך ממקום שתרצה ורישא דקאמר תאכל משל בעלה היינו כשהיא בבית בעלה דהאי דאמרינן רגל ראשון תאכל משל אביה מכאן ואילך ממקום שתרצה היינו כשהולכת ברגלים לבית אביה אבל כשהיא בבית בעלה אפי' רגל ראשון תאכל משל בעלה נמצא דלא קאמר בגמרא רדופה ואינה רדופה לחלק לענין הדין אלא לומר דמאי קרי ברייתא ראשון לרגל ראשון הסמוך לנישואיה והמשנה קרי ראשון לרגל שני ולהכי כתב רבינו ז"ל ברגל הראשון הסמוך לנישואיה כלומר למעט ראשון להליכתה דבהכי איירי מתני' אע"ג דבפירוש המשנה פירש רבינו ז"ל דרגל ראשון הוי הסמוך לנישואיה מ"מ אני כותב זה לפי מה שנראה במ"ש כאן בחיבור: וכן יתום ששחטו וכו'. בגמרא (דף פ"ח) סקשו שמעת מיניה יש ברירה ותירצו אמר ר' זירא שה לבית מכל מקום:

ואם

משנה למלך

[יג] מי שחציו עבד וחציו בן חורין וכו'. בעבד של שני שותפין וכו' מיירי א"נ דרכים [illegible] ושחרר אחד מהם חלקו וכדכתב רבינו ז"ל א"נ במשחרר עבדו בכסף [illegible] לנפש כלכתא דקי"ל כרבה דרב יוסף דקאמר איפלגא איתותא וכדבעינן למיכתב בס"ד אבל אחד לשטר לא מיתוקמא ודאי דהא תניא בפרק השולח (דף מ"א:) המשחרר חצי עבדו [illegible] קנה ותכ"ח לא קנה וקאמר התם בגמ' אמר רבה מחלוקת בשטר דרבי סבר [illegible] ורבנן גמרי לה מאשה [illegible] אבל בכסף ד"ס קנה [illegible]

[illegible]

ורבנן

כולו בן חורין: **יד** עד כמה נמנים על הפסח עד שיהיה בו כזית לכל אחד ואחד. ונמנין עליו ומושכין את ידיהן ממנו עד שישחט כיון שנשחט אינו יכול למשוך את ידו שהרי נשחט עליו. נמנו עליו וחזרו אחרים ונמנו עליו. ראשונים שיש להם כזית אוכלים ופטורים מעשות פסח שני ואחרונים שרבו עד שלא נמצא בו כזית לכל אחד אינן אוכלין וחייבים לעשות פסח שני: **טו** הממנה אחרים עמו על חלקו ולא ידעו בהן בני החבורה הרי בני החבורה רשאין ליתן לו חלקו אחר שיצלה בעת האכילה ובני החבורה אוכלין מ[...] והוא אוכל חלקו עם האחרים שמנה עליו בחבורה שנייה. וכן בני החבורה שהיה אחד מהם גרגרן רשאים להוציא[ו] ונותנין לו חלקו ויאכלהו בחבורתו. ואם אינו זולל אינן רשאין ליחלק:

פרק שלישי

א האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח. אע"פ שדרך רבו לשחוט טלה בכל שנה והלך ושחט עליו גדי או ע[...] דרכו לשחוט גדי והלך ושחט עליו טלה הרי זה יאכל ממנו. שהרי לא פירש ואמר לו שחוט לי ממין פ[...] הלך ושחט גדי וטלה אינו אוכל משניהן אלא יצאו לבית השריפה שאין נמנין על שני פסחים. ואם היה מלך או מלכה ו[...] לעבדו

כסף משנה

יד עד כמה נמנין על הפסח וכו' עד שהרי נשחט עליו. משנה בפ' האשה (דף פ"ט): נמנו עליו וחזרו אחרים ונמנו עליו וכו'. בפרק כיצד צולין (דף ע"ח.):

טו הממנה אחרים עמו על חלקו וכו'. משנה בפרק האשה (דף פ"ט:). ומ"ש וכן בני חבורה שהיה אחד מהן גרגרן וכו'. ברייתא שם:

פ"ג א האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח וכו'. משנה וגמ' בפ' האשה (דף פ"ח:). ומ"ש הלך ושחט גדי וטלה וכו'. שם במשנה שחט גדי וטלה יאכל מן הראשון ובגמרא והתניא אין נמנין על שני פסחים כאחד מתני' במלך ומלכה והתניא וכו' מעשה במלך ומלכה וכו' אמר ר"נ מלך ומלכה דדעתן קלה עליהם יאכלו מן הראשון אנו לא נאכל לא מן הראשון ולא מן השני. ופירש"י אין נמנין על שני פסחים כאחד לאכול בשעת אכילה מאחד מהם שירצה דאין ברירה וכי בעי למיכל מהאי דילמא בשעת שחיטה לא הוה דעתיה עילויה הילכך לא אכיל וזה [...] את רבו על שני פסחים ורבו סמך עליו היאך יאכל מן הראשון. במלך ומלכה שעליי[...] עבדיהם ואין מקפידים על סעודתם אם טלאים אם גדיים הילכך אין כאן דין [...] דתרוייהו מהא ליה לפיכך יאכל מן הראשון דכיון דליכא קפידא יצא בראשון [...] בכדי נשחט וכו' שדעתן קלה כדאמרן מקפידים אם גדי אם טלה. ורבינו שמפרש טעמא דמלך ומלכה משום שלום [...] והיינו שדעתו קלה עליהם ומשמע לי לומר שאם נאמר למלך שלא יאכל כלל [...] על עבדו ויהרגהו או שמא יכעוס על [...] שאמרו דלא יאכל כלל משום דאין [...] שיעלה על דעתו של מלך דיש ברירה [...] אלא שלהקניטו אמרו כן. ודברי רבינו [...] במשנה אינם מובנים לי:

האומר

משנה למלך

דרכנן בכולה כנענית אע"ג דהוי דלא כהלכתא ולמימר דס"ל דברה תורה כלשון ב"א משום דאשכחן בר"פ ארבעה מחוסרי כפרה דקאמר הכי ר' ישמעאל כברייתא ר' ישמעאל אומר בשפחה כנענית הכתוב מדבר ומאורסת לע"ע א"כ מה ת"ל והפדה לא נפדתה דברה תורה כלשון ב"א והתם נמי במתני' קאמר ר"ש זו שפחה כנענית והיינו כר' ישמעאל דגמ' דהיינו כברייתא דמתניא בספרא דבי רב סדרא דקדושים עיין שם בפירוש כמהר"ר אהרן ן' חיים ז"ל. ולהכי ניחא ליה לאוקומיה הכי כיון דאיכא תנאי דמוקי ליה לקרא הכי. והא דתניא בריש פרק כילד מערימין ובשלהי פ' האומר דקדושין האומר לשפחתו הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה עוברה זכתה לו ומוקי לה בשלהי פ' השולח תניין דהוי יכך אמו והויא כרבי דקאמר המשחרר חצי עבדו קנה כעבד של שני שותפין ודאי לא מצי לאוקומי דהא תנא האומר לשפחתו כו' אלמא ולדות נמי דידיה הוו וכן נמי לא מוכחא מלתא דמכר חציה כו' ואדרבה בספרים המדוייקים גרסינן הרי את שפחתי וולדך בן חורין ודייק לישנא דשפחתי דהיינו שמשאלתי לי ולא מכרה וכדכתיבנא אבל מיהו יכול היה לאוקומה כדברי הכל וכגון שנתנה לו את הכסף כעבור ולדה דבי ה"ג שפיר דמי אף לדברי רבנן אלא דלישנא דקאמר זכתה לו משמע דע"י שטר קאמר דהיינו זכות יד כשטר. ותו דלישנא דהאומר לשפחתו משמע ליה בלא נטילת מעות דאי איכא מעות מאי איכא למימר וכדאיתא בפ"ק דקידושין גבי פסקא דבכסף ע"י אחרים ע"ש. ותו איכא למידק כדברי רש"י ז"ל שכתב רבנן סברי ג"ש עדיפא ורבי סבר היקש עדיף דכי איכא למילף מהיקש וג"ש ילפינן מהיקש ושבקינן ג"ש ע"כ. וי"ל דכשם שאמרו כדברי רבי היקש עדיף הכי אמרו כדברי רבנן ג"ש עדיפא וא"כ למה פירש רש"י את דברי רבי שהוא אחרון ולא כתחלה כפי דבריו. ועוד י"ל מעיקרא כעיקר הלשון שרש"י ז"ל כתב רבנן סברי ג"ש עדיפא ורבי סבר היקש עדיף והוא מהופך שבגמ' אמרה תחלה דמ"ס היקש עדיף ומ"ס ג"ש עדיפא ומה ראה רש"י לכתוב כן. תו איכא למידק כמאי דכתב רש"י לא דכ"ע ג"ש עדיפא כו' כיון דמסיני גמרינן לה דאין אדם דן ג"ש מעצמו איהו עדיפא מהיקש ע"כ, נראה לשונו דהיקש אדם דן מעצמו ולהכי קאמר דג"ש עדיפא משום דהיא מקובלת מסיני מה שאין כן בהיקש משמע דס"ל לרש"י דמאי דאמרינן אין אדם דן ג"ש מעצמו בדוקא איתמר ג"ש דשאר מדות דן מעצמו אפילו דלאו ק"ו ניניהו שהרי הק"ו הדעת מחייבתו. וקשה על זה שהוא סותר דברי עצמו דהא בריש פ' לולב הגזול כתב רש"י בפירוש דחוץ מק"ו אין אדם דן מעצמו אבל היקש ודאי אין אדם דן מעצמו ויש כדמות ראיה לזה בתעניות (דף כ"ז ע"א) דקאמר אסמכתא ניהו ומדרבנן ונקולא והתוס' הקשו עליו שם קושיות חזקות ע"ש: והנה ראיתי לומר לזה דודאי לא קשיא דאע"ג דהכי כתב רש"י ז"ל שם מ"מ ההוא אליבא דרבי יהודה דקאמר לא מקשינן ורבנן הא קאמרי להדיא דמקשינן והיינו משום דס"ל אין אדם דן ג"ש דוקא ולא שאר מדות ויחיד ורבים הלכה כרבים. ומעתה עטה בעל הליכות עולם כמ"ש וז"ל אדם דן ק"ו מעצמו ואין אדם דן ג"ש מעצמו אלא א"כ קבלה ממשה בסיני ונראה מדברי רש"י פ' לולב הגזול דלאו דוקא ג"ש דכל המדות ג"כ אין אדם דן חוץ מק"ו והתוס' כו' ע"כ. וזה היכוח כמו שהוכחתי דבין לרש"י ובין לתוס' לא נפקא לן מידי לענין דינא כלל דכולהו מודו לרבנן דהלכתא כוותייהו ל"ד אדם דן ק"ו אלא הוא הדין שאר מדות. ואחר שכתבתי כל זה נדפס ספר יבין שמועה וע"ע שם (א"ה עיין מ"ש בזה הרמ"ז בס' כפות תמרים). ומיהו יקשה דלישנא דקאמר כ"ע מודו משמע דליכא מאן דפליג עליה ויהיב רש"י הך טעמא לכ"ע משמע דליכא מאן דפליג עליה אבל אין זו קשיא דכי אמרינן דכ"ע אין המכוון אלא על ב' הכתות בעלי המחלוקת אשר הוזכרו ודכוותה בפ' אלו נערות דקאמר הכל מודים בבא על הנדה וכו' ובהדיא מסיק גמרא התם וקאמר ולאפוקי מדר' נחוניא בן הקנה כו' והשתא היכי קאמר הכל מודים אלא ודאי דלא קאי אלא לבעלי המחלוקת וכן בפ' כל שעה (דף ל"ג) ובפ' עשרה יוחסין (דף ע"ה) יע"ש. ותו איכא למימר שאין כוונת רש"י לומר דזה הוא דהוי מסיני ולהכי עדיפא אלא דקאמר דמה שלא נאמר דהיקש עדיף כיון שנתקבל מסיני הוא משום דג"ש נמי נתקבל מסיני כו' ואל תתמה על דלא קאמר נתקבלה נמי בלאו דוקא. ומ"ש רש"י בפירוש היקש עדיף זה ולא כתבו בפירוש ג"ש עדיפא נלע"ד שכוונת דבריו לפי שמלת עדיף משמע דודאי מסגחינן טובא בהיקש אלא דג"ש עדיפא כו' יע"ש, והשתא בא רש"י לומר שלכאורה היינו מוכרחים לומר דמאי דקאמר היקש עדיף בכרת הוא לומר דהיינו יותר יש לנו לעשות ההיקש בתכלית משנעשה הג"ש בשלימות, והכורחם בזה דאין לומר דמלת היקש עדיף פירש נעשה ההיקש ונבטל הג"ש מכל וכל דהא ליתא דא"כ אין קאמר התם דכ"ע היקש עדיף דהיינו שיש לנו לעשות ההיקש ושתבטל הג"ש והכא מוכרח איפכא אלא ודאי היינו מוכרחים לפרש היקש עדיף ותשאר הג"ש למחצה דבזה מאי דקאמר הכא היקש עדיף פירושו דטוב לנו לעשות הג"ש למחצה כו' לזה פירש רש"י דאין זה מוכרח דיכולין אנו לפרש כן וכמו שכתבתי וק"ל

וכהכרא משמע דסבר כרבי וקי"ל שהם ספרא ר"י ומשמע דעליה יהיב הך טעמא וכדכתיבנא דר[...] ליה דאדם אינו דן היקש מעצמו וקי"ל וע"ע בתשובת מהר"ם אלשקאר ז"ל:

תנן התם ב"ה אומרים עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד וכפ' האשה דפסחים א[...] דתנן לא יאכל משל רבו אבל אוכל הוא משל עצמו ופרכינן מהא דתניא עבד שחציו בן [...] כו' לא יאכל לא משלו ולא משל רבו ומהדרן הא כמשנה ראשונה והא כמשנה אחרונה דתנן מ[...] עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד כו' ב"ש אומרים כופין [...] ועושהו בן חורין חזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש. ופירש"י לפום משנה ראשונה לא יאכל לא מ[...] משל רבו דאין חלק העבדות נמשך אחר דעתו כלל ואין חלק העבדות נמשך אחר החירות כל[...] אחרונה הא ה"ל כמשוחרר ואוכל משלו וכן פי' הרא"ש וכדבעינן למיכתב בס"ד. אבל רבינ[ו] בפירוש המשנה הפך מזה שכתב וז"ל וכמו כן לא יאכל משל עצמו לפי כי עוד יתבאר לך כי [...] יניח עבד חציו בן חורין וחציו עבד ולפיכך לא יאכל ממנו בשום פנים עד שיעשה בן חור[ין] שאמר ככאן לא יאכל משל רבו שיראה ממנו שאוכל משל עצמו וזהו דעת האומר מניחין א[...] עבד וחציו בן חורין עכ"ל. ובאמת שאין דבריו מובנים ומוהריק"א בפרקין כתב דאין לומר [...] דכיון דאין מניחין א"כ אינו בעולם דא"כ למה לו להביאו בחיבור כו' ובאמת שלא היה צורך [...] זה מעיקרא. וק"ל למה לא הקשה ג"כ דא"כ איכשל קרא לומר את פני האדון לאשמועינן מלתא [...] נתו קשה דהיכי נימא דליתא ומי לא עסקינן ששחררו בערב הפסח ועד שהם כופים אותו כ[...] קרבן פסח ונ"ע. ודע דתנן בריש חגיגה נמי כי האי גוונא גבי הך דהכל חייבים יע"ש. והא[...] כתב בפסחים כדעת רש"י ובחגיגה כדעת רבינו וכתב עליו הרב בעל תוי"ע דמחלפא שיטתי[...] יע"ש ונ"ל שאינה קושיא כלל. וזה שמוהריק"א כתב שה"ר אברהם בנו של רבינו תירץ דה"ק [...] ראשונה מדינא פטור אלא דמחייבינן ליה ועבדינן ליה תקנה מד"ס אבל לפי זה שכופין אותו [...] לא עבדינן הכי כדי שימהר להוציאו. והקשה ה"ר אברהם די בוטין קושיא חזקה דהא הוו לאו [...] בחוץ ובשלמא בחגיגה משכחת לה על תנאי אבל בקרבן פסח ליכא על תנאי ותירץ דהפקר ב"ד [...] והפקיעו שעבודו מעליו, וקשה על זה קושיא חזקה א"כ בפ' האשה רבה גבי הא דאיפליגו רב [...] הושעיא ורב חסדא בהניא דהתורם מן הרעה כו' ופליגי באי יש כח ביד חכמים לעקור ד[...] התורה ופריך מקדושי קטנה וקאמר הפקר ב"ד הפקר והשתא גבי תרומה נמי איבעי לן למימ[ר] אלא ודאי צריך לקיים פירוש התוס' דלא אמרי' הפקר ב"ד הפקר היכא דבתר הכי מוקמ[...] זימנא אחריתי ברשותיה והכי הכא הכי הוו דבתר הכי מוקמת ליה ברשותיה. ועל דברי ה"ר [...] יש לתמוה טובא וה"ר עובדיה הוקשה לו זה ולהכי גבי חגיגה דשייך תנאי כתב כרבינו וה[...] כרש"י. תו ק"ל לדברי בן רבינו ז"ל דכיון דלמשנה ראשונה מן הדין אינו אוכל אף משלו א"כ כי מקשה כפ' האשה חדא אחבירתה משמע דלית ליה אוקמתא בשום צד לתרוצה אלא חדא [...] ראשונה וחדא כמשנה אחרונה נימא ואי בעית אימא לעולם הא והא כמשנה ראשונה וכאן מדין וכאן מד"ס ולישנא דיאכל אתי שפיר. ומיהו הא לא קשיא דעדיפא מינה משני לאוקמה חדא דהלכתא ותו דהך תירוצא לא שייכא בהך דחגיגה דהא קאמר הכל חייבין חוץ משמע דמלתא חייבים הנך פטורים ולהכי נקטיה כהך תירוצא. תו איכא למידק במאי דכתב הלחם משנה ש[...] פסח פטור מילפותא דחגיגה וקשיא טובא היכי גמי יליף והלא איכא למיפרך טובא מה לחגיג[ה] פטורות בה נשים ודכוותייהו תאמר בקרבן פסח שכן חייבות בה נשים וכדבעינן למיפרך. [...] קושיא אלימתא דאי ס"ד דאיכא למילף מחגיגה לקרבן פסח א"כ ר"ש אמאי איצטריך ליה קרא [...] ישא האיש ההוא למעוטי נשים נילף מחגיגה אלמא איצטריך ליה קרא ואע"ג דאנן השתא כר[...] קי"ל כדבעינן למיכתב בס"ד מיהו מדר"ש נשמע לדר' יוסי דע"כ לא איפליגו אלא לענין כך [...] אבל לענין אי ילפינן אי לא לא שאני לן בין הך להך כלל וזה ודאי קשה להולמו. ועיק[ר] דברים כשנעמוד על פסק רבינו דנשים ועבדים עושים אותם חבורה לעצמם ואמאי פסק הכי. [...] דלכאורה טעמו ברור דהא ר"י סבר דראשון חובה ושני רשות ור' יוסי סבור דבין בראשון ובין [...] איכא חיוב כרת כו' יע"ש. ור"ש סבר דראשון רשות ושני חיוב וא"כ הלכה כר' יוסי דמוקי[...] נגד ר"ש ונגד ר"י וכן כתב הרב מוהרי"ק. אבל קשה דבגמ' מסיים בפר הכי כמאן אזלא הא [...] ר' אלעזר אשה בראשון חובה ודוחה את השבת בשני רשות כר' יהודה הרי להדיא דר"א אמורא פסק להדיא כר' יהודה והלכתא הכי וגם דקאמר ר' יהודה מלתא מציעתא. ואין לומר בן שמוע הוי דהוא תנא דא"כ ע"כ מלתא בברייתא מיתניא והוה ליה למימר דתניא ותו [...] תימא דתנא הוי מ"מ קי"ל הכי דתרי הוו לגבי ר' יוסי ור"ש כל חד לחודיה ואע"ג דהכ[...] לחודים הוי הלכתא כר' יוסי מ"מ הא הכא הוו תרי ודהוסיף בשלהי פ' כלים ע"ש. ויש לתק[...]

לעבדו לשחוט עליו ושחט גדי וטלה יאכל מן הראשון משום שלום מלכות: **ב** האומר לשלוחו צא ושחוט עלי את הפסח וקבע לו גדי או טלה ושכח מה אמר לו רבו. הרי זה שוחט גדי וטלה ואומר אם גדי אמר לי גדי שלו וטלה שלי ואם טלה אמר לי טלה שלו וגדי שלי. שכח השולח מה אמר לו שניהן יצאו לבית השריפה. ואם שכח השולח קודם שיזרק הדם חייבין לעשות פסח שני. שכח אחר שנזרק הדם פטור מלעשות פסח שני. וכן הדין באומר לעבדו צא ושחוט עלי וקבע לו ושכח העבד מה אמר לו רבו. והוא שיתן לו רועה של רבו גדי וטלה ויאמר לו שחוט שניהן כדי שתשחוט כמו שאמר לו רבך והרי אחד מהן שלך על מנת שלא יהיה לרבך בו כלום. אם עשה הרועה כך אחר כך יהיה אפשר לעבד להתנות כמו שביארנו: **ג** בני חבורה שאמרו לאחד צא ושחוט לנו את הפסח ואמר הוא להן ואתם שחטו עלי ושחטו הם ושחט הוא כלם אוכלין מזה שנשחט ראשון והאחרון יצא לבית השריפה: **ד** חבורה שאבד פסחה ואמרו לאחד צא ובקש ושחוט עלינו הלך ומצא פסח שאבד ושחטו והם לקחו פסח אחר ושחטוהו אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והן אוכלין עמו והשני ישרף ואם שלהן נשחט ראשון הן אוכלין משלהן והוא אוכל משלו. אין ידוע אי זה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהן כאחת הוא אוכל משלו והן אינן אוכלין עמו ושלהן יצא לבית השריפה ופטורין מלעשות פסח שני: **ה** אמר להם זה ששלחוהו לבקש פסח שאבד ולשחטו אם איחרתי שחטו אתם עלי. הלך ומצא ושחט והם לקחו ושחטו. אם שלהן נשחט ראשון הם אוכלין משלהם והוא אוכל עמהם והשני ישרף. ואם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והן אוכלין משלהן. אין ידוע אי זה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהם כאחד הן אוכלין משלהן והוא אינו אוכל עמהן. ושלו יצא

כסף משנה

אומר לשלוחו צא ושחוט עלי את הפסח וכו'. משנה וגמרא בפ' האשה (דף פ"ח). ומ"ש ואם שכח השולח קודם שיזרק הדם חייבים לעשות פסח שני שכח [ש]נזרק הדם פטור מלעשות פסח שני. שם במשנה שכח רבו מה אמר לו שניהם יצאו [ל]שריפה ופטורים מלעשות פסח שני ובגמ' אמר אביי ל"ש אלא ששכח אחר זריקה [...] דאיזדרק דם הוי חזי לאכילה אבל [ל]פני זריקה וכו' חייבים לעשות פסח שני [...] גב דאמרינן התם איכא דמתני לה [...] דהמשה שנתערבו עורות פסחיהם [...] דמתני לה אברייתא אבל אמתניתין [...] פסק רבינו כלישנא קמא שהוא לישנא [...] גמרא ולא כלישנא דאיכא דמתני ועוד [...] דמתני אמתניתין עדיף משום דכל שכן [...]. ומ"ש וכן הדין באומר לעבדו צא [...] עלי וקבע לו וכו'. המשנה שנויה שם [...] לעבדו ושינה רבינו וכתבה באומר [...] משום דבזה אין צריך להוסיף על השנוי [...] ואח"כ כתב הדין דאומר לעבדו כמו [ש]נוי במשנה וכתב עליה מאי דאמר [ב]גמרא שלי מה שקנה עבד קנה רבו [...] כיי הולך אצל רועה שרגיל רבו אצלו [...] ליה בתקנתא דרביה ומקני ליה חד [...] על מנת שאין לרבו רשות בו. ואע"פ [...] בפ"ג מהל' זכייה כתב דלא מהני [...] שנא לשלא יקנה רבו כתב לישנא דגמ' [...] וסמך על מ"ש בפרק הנזכר:

[...] חבורה שאמרו לאחד וכו'. דברים פשוטים הם נלמדים ממה שיתבאר לקמן בסמוך:

[...] **חבורה** שאבד פסחה וכו' עד אינם אחראים זה לזה. משנה בפ' [...]יה שמא (דף צ"ח:) ופירש"י אם שלו [...]ראשון הואיל והם אמרו לו שחוט עלינו [...] הם נמנים ושוב אין יכולים להמנות [...]ן ושלהם ישרף דפסח בלא בעלים הוא [...] כולם משלו. ואם שלהם נשחט ראשון [...]כל משלו שהרי לא נמנה על שלהם והם [...] משלהם שהרי הזרו בהם מן האבוד [...]ידיהם ממנו. והם אינם אוכלים עמו [...]הם נשחט ראשון ונמשכו מזה. ושלהם [...]ת השריפה שמא שלו נשחט ראשון ואין [...]ל השני. ופטורים מפסח שני דממ"נ [...] נמנו ואכילה לא מעכבא. אמר להם [...]חרתי שחטו עלי. יחיד שהלך לבקשו [...]לבני חבורה אם איהרתי שחטו עלי והמנוי עמכם והם לא אמרו שחוט עליט. הוא אוכל עמהם ושלו ישרף דכיון שהמנוהו על שלהם הרי נמשך מן הראשון וחוזר בו [...]ו. ושלו יצא לבית השריפה שמא שלהן נשחט ראשון ונמשך משלו שהרי עמאן שלוהים. ופטור מפסח שני ממ"נ בראשון יצא. אמר להם שחטו עלי אם איחרתי ואמרו לו [ש]חוט עלינו יאכלו כלם מן הראשון דהם שלוחיו והוא שלוחם. ואם אינו ידוע אי זה נשחט ראשון ישרפו שניהם ופטורין מפסח שני. אינם אחראין זה לזה אין אחריות וטענה זה ואין חוששין איזה נשחט ראשון אלא הם אוכלים משלהם והוא אוכל משלו עכ"ל: ולפי זה מ"ש רבינו אמר להם זה ששלחוהו לבקש פסח שאבד ולשחטו לאו למימרא לו ושחוט עלינו דא"כ היינו בבא דאמר להם ואמרו לו ולמה נשנה דין זה וזהו שמפני כך הוכרח רש"י לפרש והם לא אמרו לו שחוט עלינו. אלא ע"כ לומר דולשחטו ה"פ שכשחטהו אנחנו לא שישחטהו הוא עליהם, ודייקא לישנא דרבינו שלא כתב ולשחטו עליהם:

לחם משנה

פ"ג ב ואם שכח השליח קודם שיזרק הדם וכו'. נראה דטעות סופר הוא בדפוס וצ"ל ואם שכח השולח דשליח ודאי שמתחילה שכח כיון שהוא עושה תנאי. וכן הוא בדפוס אחר:

ד חבורה שאבד פסחה וכו' פטורים לעשות פסח שני וכו'. פירש רש"י דממה נפשך בראשון נמנו והאכילת פסחים לא מעכבא ע"כ. משמע לכאורה דמתניתין אתיא כמ"ד אכילת פסחים לא מעכבא וקשה דא"כ איך רבינו ז"ל פסקה להך מתני' הא איהו פסק לקמן פ"ב דלא כרב דאמר בפרק נולין (דף ע"ח) דאם זרק הורצה משום דאכילת פסחים לא מעכבא דהוא ז"ל כתב אם זרק לא הורצה. וי"ל דמאי דקאמר רב דאכילת פסחים לא מעכבא הוא שאפילו הבשר טמא בשעת זריקה לא איכפת לן מידי ובהא לית הלכתא כוותיה אלא צריך שבשעת זריקה יהיה ראוי לאכול אבל אם בשעת זריקה ראוי לאכול אע"פ שלא אכל אחר כן לא מעכבא. תו איכא למידק אמאי לא חילקו כאן בגמ' בין קודם זריקה לאחר זריקה דאם הספק נפל קודם זריקה חייבין לעשות ואם לאו אין חייבין, והתוס' ז"ל כתבו לא דמי להא דאמר לעיל שכח לפני זריקה חייבין לעשות פסח שני ולא כתבו טעם. ונ"ל הטעם דבשלמא השליח שעשה הפסח יתנה ויאמר אם אמר לי גדי יהיה טלה בשבילי ואם בהפך בהפך וכיון שרבו שכח קודם זריקה הרי הוא כאילו לא עשה כלום וזה לא עשה אלא על תנאי שזה יברר וזה לא בירר א"כ אין כאן כלום אבל הכא בשכל אחד שחט לא שחט על תנאי חברו אלא חשב שהוא פסח ודאי ולשם פסח ודאי שחטו להוציא את חבירו ידי חובתו ולכך פטורין:

וכן

ומ"ש

משנה למלך

[...]א שכרים מי שהוליאוהו וכרים החולן אפי' כר"מ ור' יהודה דפליג עליה דר' יוסי כ"ש ר"א [...]פי והוי טובינא דחכימי בדקאמר רב עילוים בשלהי אלו נערות גבי יתומה בחיי האב וכן [...] הגט גבי ההיא דהכותב טופסי גיטין בסוגיא הידועה שם דפסל ר"א בגיטין וקאמר עליה [...] בכריתות פרק אמרו לו גבי ההיא דאם הפסיק בו או נתן לתוכו מים כו' יע"ש, א"כ למה [...] פסק דלא כר' יהודה מאחר דהוי תרתי כ"ש דהוי אמורא כדכתיבנא. ואפשר היה לומר [...]כ דהך דאמרי' כמאן אזלא כו' אמורא הוי וקאמר דלדידיה לר' יהודה הכי הוי ולעולם [ה]לכתא כוותיה, ודכוותה בפ"ק דערכין הא דאמר רב גידל אמר רב אדם יודע שאין ערך [...]ר ואמר לשם דמים וכתבו התוס' בר"פ דיני ממונות דהוא אליבא דר"מ קאמר וליה לא ס"ל [...]כ הכא נמי אמרי' הכי אבל צריך טעם מי הכריחו לזה וצ"ע: וראיתי עוד לו לרב [...]שון הזה היה אחד מבני חבורה קטן כו' אם יכול לאכול כזית גלי שוחטין עליו ושוחטין [...]גים שיהיו מכלל החבורה לא שתהיה חבורה כולה קטנים שאינם בני דעת וכתב מוהרי"ק [...]ב הגזול קטן היודע לאכול כזית גלי שוחטין עליו מ"ט איש לפי אכלו ומ"ש רבינו שאינם [...] ק"ל דעפי הוה עדיף למעוטי מדכתיב בפסח איש ולטעם שנתן רבינו קשה דמשי איתי [...]פסח בן דעת וי"ל דמאיש לא משמע ליה למעוטי קטן דא"כ הוה מימעיט אף מלהמנות עם [...]רה ומדתנינא שוחטין עליו את הפסח משמע דס"ל לגמרא דהאי איש לאו למעוטי קטן [...]. ואחרי סמחילה מכבודו אלף אלפי פעמים לא נדקו דבריו דהא בפ' האשה אמרי' עלה [...]מר ר' יוסי אפי' בפסח שני עושים חבורה כולה נשים דמהיכא תיתי ליה מדכתיב ונכרתה [...]יא ואפי' אשה אפי' פסח שני ואלא הטאו ישא האיש ההוא למעוטי מאי למעוטי קטן [...]כ. אלמא דמאיש ממעטינן ליה לקטן מכרת ודרשינן איש ולא קטן ואין עליך לומר מכרת [...] ולא מחובה דמשמע בגמרא דכל שאינו מחוייב כרת אין שוחטין עליו לעצמו דהא רבי יהודה [...]ישא האיש ההוא ולא האשה קאמר דאין שוחטין עליה בפני עצמה ובהא ליכא פלוגתא כלל, [...]לי כמה שהכרית דמאיש לא ממעטינן אף לטפלה דאימא אהני לה ככל [...]ת ובדקאמר הכא בגמ' לר' יהודה א"כ מאי קושיא ולר' יוסי נמי אפשר דאהני ליה להא [...]שות. תו קשה במאי דכתב דמהיכא תיתי דבעינן בן דעת גבי פסח וזה פשוט דבכל המצות [...] דעת ואדרבא התוס' שם אמרו תימה אמאי איצטריך דהיכן מצינו קטן שחייב במצות דודאי דעת. ויותר נ"ל בדברי רבינו דס"ק אין עושין מהם חבורה והטעם לפי שאינם בן דעת וכיון שאינם בני דעת ודאי לא מיחייבי כרת וכיון דלא מיחייבי כרת אין שוחטין עליהם בפני עצמם ועוד אפשר שהוקשה לו קושית התוס'. ובאמת שעיקר קושית הגמ' גריכה נגר דקאמר דהאיש למעוטי קטן מכרת והתינא בפסח שני דכתיב ביה עונו ישא וגו' בפסח ראשון מאי איכא למימר ותו כל הני קראי דבמכסת נפשות ודכוותיה מאי קא עבדי להו. וראיתי גירסא בספר הילקוט שאמרו בה דבמכסת נפשות דראשון לאתויי נשים ולכאורה קשה דהא כיון דנשים חייבות בראשון א"כ קושטא דמילתא דאיצטריך דאין עוגשין מן הדין וק"ל אבל באמת שאינו נ"ל עיקר כדברי רבינו ואין השכל מחייב אלא כדברי הראב"ד ורש"י יע"ש: ודע דקאמר בפ"ק דבתרא דאית דינא דגוד או איגוד גבי ההיא דולא את הטרקלין כו' ומקשינן עלם דהא הכא קאמר דכותב לו גט שחרור מפני תיקון העולם משמע מפני תיקון העולם אין מפני גוד או איגוד לא ומשני שאני התם דאיגוד איכא גוד ליכא ופירש"י ה"ג שאני הכא דאיגוד איכא גוד ליכא שהעבד רוצה לקנות אבל אינו אומר קנה לי חלקי שאין דמים לבן חורין ע"כ. ונ"ל לדייק במ"ש ה"ג שאני התם דאיגוד איכא גוד ליכא דיראה שבא למעוטי גירסא שהיא איפכא שאני התם דגוד איכא איגוד ליכא והיתה הכוונה על פי מה שכתבו התוס' שם וז"ל וא"ת שאני הכי שאין העבד נותן דמים מיד אלא כותב שטר על דמיו וי"ל דמשמע דלא יבטל כו' ע"כ, ומטעם זה היינו גורסים כן לזה כתב רש"י דאיגוד איכא שהעבד רוצה לקנות אבל הוא אין לו מעות וכו' זה נ"ל לפרש. ובעיקר קושית הגמ' קשה דמאי מקשה דאדרבא תקנת פריה ורביה איצטריך לשלא יאמר לו אקנה השאר האחר דאפי' כי קני אינו מותר לבא בקהל וע"ש ובההיא סוגיא דחגיגה ומאי דכתבו התוס' עלה נריכין נגר ומאי דק"ל בגוה טובא היינו למאי איצטריך קרא דזכורך ליפתוק מיניה ומאי דקאמר ולא אדון אחר בהכרח ודאי דעבדים פטורים דהא ודאי יש להם אדון אחר וכיון שכן ודאי נשים פטורות ומיהו סך לאו קושיא היא דאי לאו קרא דכל זכורך אוקימנא לקרא דאת פני האדון בעבדים גמורים דסך לא מיקרו אדון כו' ומאי דקאמר לישא שפחה אינו יכול כתבו בתוס' דכיון דאמרינן הכל מודים בעבד שאין לו יחס ודאי לא מקיים פריה ורביה. ומיהו אפשר לדחות ודאי דדוקא כשהורתו כשהוא עבד אבל כשהורתו כשהוא בן חורין לא אע"ג דשפחה ולדה כמוה. ומיהו בירושלמי פ' כילד אמרו הרי הוא כבנו לכל דבר אפי' לפריה ורביה ופירש הריטב"א ז"ל דמיקרי בנו וקאמר חוץ מהבא מן השפחה ואפשר דהבא על השפחה לא שייך בתרייהו ומיהו נראה לפרש לפרים ורביה דה"ק אפי' לפרים ורביה. וראיתי בשלטי הגבורים פ' הבפ"י שכתב נ"ע אם הוליד בן ממזר אם הבכור נוטל יורשם כו' ולא ידעתי מהו דמביון שכתבו הטור ורבינו דבכור

ז וכן חמש חבורות של חמשה חמשה בני אדם וכו'. רבינו ז"ל לא הזכיר בהלכות אלו מחלוקת דר' יהודה ור' יוסי דאיתא בס"פ מי שהיה טמא גבי אם ימעט הבית מהיות משה ור' יהודה סבר ובלבד שיהא אחד מבני חבורה קיים ר' יוסי אומר ובלבד שלא ינית הפסח כמות שהוא ודבר תימה הוא למה לא הזכיר לא סברת ר' יהודה ולא דר' יוסי. ואם נאמר לתרץ זה דמדנקט בסתמא דמתני' דקאמר חמשה חמשה בני אדם ולא נקט חמשה וארבעה משמע דהוי כר' יהודה כדאיתא התם בגמרא דדייק כן מתני' דהוי כר' יהודה מ"מ הרבה סתם רבינו ז"ל הדברים. ועוד דהא בגמרא אמרינן דר' יהודה אזיל לטעמיה דסבר דאין שוחטין את הפסח על היחיד ומעיקרא לאימנויי אחרינא בהדיה קאי ורבינו ז"ל פסק לעיל כמ"ד שוחטין את הפסח על היחיד. מיהו לזה י"ל דכיון דאין שוחטין את הפסח על היחיד לכתחילה א"כ שפיר נקט סברת ר' יהודה ונאמר דודאי מעיקרא לאימנויי אחרינא בהדיה קאי:

פ"ד א השוחט את הפסח כו'. כתב הרב מהרר"י"ק להרן קושית הראב"ד ז"ל על רבינו ואפשר לומר דמאי יביא פסח שני דקאמר הכי קאמר שימנה עם אחרים על פסח שני ע"כ. ואני תמיה עליו דהרי זה דחו בגמ' וכתבו רבינו ז"ל לעיל דאז הוי כנשחט שלא למנויו ואי האי תיקון הוה מצי למיעבד הוה עבדינן ליה גבי ה' שנתערבו פסחיהן ונמצא יבלת באחד מהן. וי"ל לתרץ לדעת רבינו ז"ל דיתנה כל אחד מהם ויאמר אם אינו פסח יהיה שלמים דבשלמא גבי חמשה שנתערבו פסחיהן לא מהני האי תקנתא משום מאי דכתב רבינו ז"ל משום דהניתנין בזריקה אל יתנו בשפיכה לכתחילה ואע"ג דהוה לן למיעבד איסורא לכתחילה כדי שלא יבא אחד מהם לאיסור כרת שלא יעשה פסח מ"מ כבר כתבו התוס' ז"ל דמוטב שידחה איסור כרת של אחד ואל יבואו רבים לעשות איסור לכתחילה אבל הכא אין כאן רבים עושים איסור לכתחילה וא"כ נאמר מוטב שיבא היחיד לידי איסור לכתחילה ולא יבא לידי איסור כרת אם לא עשה פסח ונכון לדעת רבינו ז"ל. אבל קשה לזה מהא דאמרינן בפ"ו גבי חופר בגל ואם ספק הדבר וטמא לא היה עומד וכו' פטור לעשות פסח שני והאי יביא ויתנה כי הכא דאין רבים עושים איסור שם אלא אחד הוא וצ"ע:

ב שהציץ מרצה על שגגת בשר שנטמא. קשה דכיון דהך וא"כ שנודע שהוא טמא דקאמר במתניתין קאי אבשר כדכתב רש"י ז"ל ע"כ סבר כמ"ד ציץ מרצה על האכילות כדכתבו התוס' והוא דבר תימה שהוא

ו ומ"ש אע"פ שהיה בלבם וכו' או שהיו שם רמיזות ודברים. נ"ל שלמד [...] מייתורא דמתניתין דאל"כ מאי קמ"ל פשיטא:

ז שתי חבורות שנתערבו פסחיהם וכו' עד ונמצא שלא הפסידו כלום. [...] משנה שם:

ט חמשה שנתערבו עורות פסחיהם [...] סוף הפרק. ברייתא וגמ' [...] הפסח (דף פ"ח ע"ב):

פ"ד א כבר נתבאר בהל' פסולי ה[...] פט"ו: השוחט א[...] על בני החבורה וכו'. בתוספתא פר[...] השוחט את הפסח על בני חבורה ו[...] לשמו שחטתיו שורת הדין אינו נא[...] ומשמע לרבינו דהיינו דוקא בסתם [...] אבל אם היה מוחזק להם לנאמן סומ[...] וכדאמרינן בקדושין פ' האומר גבי [...] זינתה אשתך. ומדקתני שורת הדין [...] דייק רבינו שאם רצה שלא להעמיד [...] הדין ה"ז משובח: כתב הראב"ד ה"ז [...] ויביא פסח שני א"א אין כאן שבח וכו' [...] דבר תימה הוא שהרי גם רבינו כתב [...] פ"ג. ואפשר לומר דמאי יביא פסח שנ[...] הכא שימנה עם אחרים על פסח [...]

ב בשר הפסח שנטמא וכו'. [...] כיצד צולין (דף ע"ה:) [...] הבשר והחלב קיים אינו זורק (את) [...] ומ"ש ואם זרק לא הורצה. שם פלוגתא [...] ורבי נתן ופסק כחכמים ואע"ג ד[...] דמתניתין כרבי נתן לא חש לה ר[...] דרבים פליגי עליה ועוד דאמרינן ומאי [...] דרב לאוקמה כרבי נתן ועוד דמאי דדחקיה דא"כ ליתני פסול אינו הכר[...] למימר דאגב סיפא נקט רישא ואע"[...] הכי אמרינן דרב אמר דמתני' כרב[...] כיון דחכמים פליגי עליה כוותייהו [...] ומ"ש ואם לא נודע לו עד שנזרק הדם [...] וכו'. שם (דף פ':) כרבינא דאמר מי[...] שוגג בין מזיד הורצה זריקתו בשוגג [...] במזיד לא הורצה: נטמאו מקצת [...] וכו'. תוספתא פ"ו נטמאו חלבים והב[...] אם יש כזית לכל אחד ואחד יזרוק [...] לא יזרוק. ומשמע לרבינו דבנטמא קצ[...] עסקינן מדקתני אם יש כזית לכל א[...] ודוקא: נטמאו האימורים והבשר קי[...] משנה שם (דף ע"ח:) נטמא החלב והב[...] זורק את הדם: נטמאו הבעלים אחר[...] וכו'. משנה שם נטמא (טומאת) הגוף [...] מרצה

יצא לבית השריפה ופטור מלעשות פסח שני: ו אבד להן פסחם ואבד לו פסחו ואמר להן צאו ובקשו ושחטו עלי. ואמרו לו צא ובקש ושחוט עלינו והלך ומצא ושחט ומצאו הם ושחטו. כולם אוכלין מן הראשון והשני ישרף. ואם אין ידוע אי זה נשחט תחילה או ששחטו שניהן כאחד שניהן ישרפו ופטורין מלעשות פסח שני. הלך הוא לבקש והלכו הם לבקש ולא אמרו זה לזה כלום. אע"פ שהיה בלבם שישחוט כל אחד מהן על חבירו. או שהיו שם רמיזות ודברים שאומדן הדעת בהן שכל אחד שימצא ישחוט על חבירו. הואיל ולא פירשו ולא אמרו זה לזה כלום אינן אחראין זה לזה: ז שתי חבורות שנתערבו פסחיהן קודם שישחטו. חבורה זו לוקחין כבש אחד מן התערובות. והשנייה לוקחין השני. ואחד מבני חבורה זו בא אצל אלו. ואחד מבני שנייה בא אצל הראשונה. וכל חבורה מהן אומרות לזה האחד שבא אצלם אם שלנו הוא הפסח הזה ידיך משוכות משלך ונמנית על שלנו ואם שלך הוא הפסח הזה ידינו משוכות משלנו ונמנינו על שלך. וכן חמש חבורות של חמשה חמשה בני אדם או עשר חבורות של עשרה עשרה מושכין להן אחד מכל חבורה לחבורה האחרת וכך הם מתנים ואומרים ואחר כך שוחטין: ח שנים שנתערבו פסחיהן זה לוקח פסח אחד מן התערובות וזה לוקח לו אחד. וזה ממנה על פסחו אחד מן השוק והאחר ממנה עמו אחד מן השוק כדי שיהיו שתי חבורות. ואחר כך יבוא אחד משניהם אצל אלו ויבוא אחד *מאלו אצל האחר ומתנה כל אחד עם חבירו שבא אצלו מחבורה שנייה ואומר אם שלי הוא פסח זה ידיך משוכות משלך ונמנית על שלי ואם שלך הוא ידי משוכה מפסח שלי ונמניתי על שלך ונמצא שלא הפסידו כלום: ט חמשה שנתערבו עורות פסחיהן ונמצאת יבלת בעור אחד מהן כולם יצאו לבית השריפה. ואם נתערבו קודם זריקת דמן חייבין בפסח שני. נתערבו אחר זריקה פטורין מלעשות פסח שני שאם הקריבו פסח שני נמצא זה שקרב בראשון קרבן כשר מביא חולין לעזרה. ואם נמנו כולן על[...] אחד נמצא נשחט שלא למחוייב וזה כמי שנשחט שלא למנוייו. ואם התנה כל אחד[...] ואמר אם אינו פסח יהיה שלמים דם הפסח בשפיכה ודם השלמים בזריקה והניתנין בזריקה אל יתנם בשפיכה לכח[...] לפיכך פטורין מפסח שני:

פרק רביעי

א כבר *נתבאר בהלכות פסולי המוקדשין שהפסח אינו נשחט אלא לשם פסח ולשם בעליו ואם שחטו במחשבת [...] השם פסול. השוחט את הפסח על בני חבורה ואמר להם לאחר זמן אותו הפסח ששחטתי עליכם שלא [...] שחטתיו. אם היה נאמן להן סומכין על דבריו. ואם לאו שורת הדין שאינו נאמן והרוצה להחמיר על עצמו *הרי זה משובח ויביא פסח שני: ב בשר הפסח שנטמא ונודע לו קודם זריקה אע"פ שהאימורין טהורין לא יזרוק את הדם שאין הפסח בא אלא לאכילה ואם זרק לא הורצה. ואם לא נודע לו עד שנזרק הדם הורצה שהציץ מרצה על שגגת הבשר שנטמא ואינו מרצה על הזדון. נטמאו מקצת האיברים שורף את הטמאים ואוכל את הטהורים. נטמאו האינ[...] והבשר קיים זורק את הדם והבשר נאכל לערב. נטמאו הבעלים אחר שנשחט לא יזרוק את הדם ואם זרק לא הו[...] לפיכך

השגת הראב"ד

*הרי זה משובח ויביא פסח שני. א"א אין [...] שאם היה פטור אינו יכול להביא פסחו [...] תנאי שלמים:

*[עיין בחוו"ט פ"ט משנה ט' שהביא עוד ראיה לדברי רבינו]: א סמ"ג עשין רכג:

משנה למלך

דבכור ממזר הוי בכור אם כן פשיטא ודאי שהבא אחריו אינו בכור כלל. ואיתי בירושלמי של פסחים שאמרו מי שחציו עבד וחציו בן חורין שקדש אשה אין קידושיו קדושין דכוותה מי שחציו בן חורין שגירש אין גירושיו גירושין שמואל אמר גירושיו גירושין אתיא דשמואל כי הא דר' יהודה דתנינן מי שחציו עבד וחציו בן חורין ר' יהודה מחייב וחכמים פוטרים ע"כ. ולא ידעתי מהו דכיון דקדושין לא תפסי בה גירושין היכי משכחת לה הא אין קדושין מעיקרא. וי"ל נמי כגון שקדש חציה שפחה וחציה בת חורין דאפשר דהשם תפסי קדושין מכיון דבת מינים היא. וסבור הייתי [...] שאין הכוונה אם גירש את אשתו אלא כי ההיא דאמרי' בשלהי המביא תניין אין העבד נע[...] לקבל גט אשה מיד בעלה כו' אבל מן הירושלמי דבפ' השולח אינה נראה כן אלא דס"ל [...] כסברא דדחו בגמרא דידן דקאמר קדש עבד ביום של רבו הרי אין קדושין תופסין בה [...] הרי קדושין תופסין ומיהו מאי דמדמי לה לדשמואל כר"י לא ברירא לי ודאי דא"כ מ"ש [...] מגירושין

לפיכך חייבין בפסח שני שאין הציץ מרצה על טומאת הגוף אלא אם נטמאה בטומאת התהום כמו שביארנו בהלכות ביאת המקדש: ג *הפסח שיצא מירושלים או שנטמא בארבעה עשר ישרף מיד. נטמאו הבעלים או מתו או משכו את ידיהם אפילו נטמאו או מתו קודם זריקת הדם מניחין אותו עד שתעובר צורתו ואחר כך ישרף. זה הכלל כל שפיסולו בגופו ישרף מיד. בדם או בבעלים תעובר צורתו ואחר כך ישרף. לפיכך אם שחטו אחר שנודע שמשכו הבעלים את ידיהם או מתו או נטמאו ונדחו לפסח שני הרי זה ישרף מיד. במה דברים אמורים שישרף אם נטמאו הבעלים כשנטמאו כל בני החבורה. אבל אם נטמאו מקצתן זכו טהורים בחלקם של טמאים. אע"פ שנטמאו מקצתן אחר שהתחילו לאכול זכו הטהורים שעדיין לא התחילו. אבל אם התחילו כולן ונטמאו מקצתן לא זכו טהורים בחלקן של טמאים אלא הטהורים אוכלין חלקם וחלק הטמאים ישרף. והוא הדין אם מתו מקצתן. נטמא שלם או רובו שורפים אותו לפני הבירה בפני הכל כדי לביישן עד שיזהרו בו. ושורפין אותו מעצי המערכה כדי שלא יחשדו אותן ויאמרו מעצי המערכה גנבו. לפיכך אם ישרפוהו בקש ובקנים ורצו לשרוף משל עצמן שורפין. נטמא מיעוטו וכן הנותר שורפין אותו בחצרותיהן מעצי עצמן אבל לא מעצי המערכה שלא ישארו מהן אצלם וימעלו בהן: ד המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים. ירעה עד שיפול בו מום וימכר ויביא בדמיו פסח. ואם לא נפל בה מום עד שהקריב פסחו יביא בדמיו שלמים: ה הפריש פסחו ומת. לא יביאנו בנו אחריו לשם הפסח אלא לשם שלמים. ואם היה ממונה עם אביו עליו יביאנו לשם פסח. במה דברים אמורים כשמת אביו אחר חצות ארבעה עשר אבל קודם חצות הרי זה נדחה לפסח שני מפני שהוא אונן כמו שיתבאר ויביא פסחו זה בשני:

*[חזר בו הרמב"ם מפירושו ששם כתב שיצא מן הבית]:

מי

כסף משנה

וכו' שהציץ אינו מרצה על טומאת הגוף נטמא טומאת התהום הציץ מרצה. ומ"ש כמו שביארנו בהלכות ביאת המקדש. הוא בפרק [רביעי]:

הפסח שיצא מירושלים וכו'. משנה פ' כיצד צולין (דף פ"ב) הפסח שיצא או שנטמא ישרף מיד נטמאו הבעלים או שמתו תעובר צורתו וישרף בט"ז. ומ"ש אפי' נטמאו או מתו קודם זריקת הדם וכו'. בגמ'. ומ"ש זה הכלל וכו'. ברייתא שם. פשוטה משכו ידיהם לנטמאו או מתו. אלו דברים (דף ע"ג). ומה שכתב אם שחטו אחר שנודע שמשכו הבעלים ידם וכו'. זה פשוט שהרי פיסולו בגופו: בד"א שישרף אם נטמאו הבעלים אבל אם התחילו כלם ונטמאו מקצתם. ירושלמי סוף פרק כיצד צולין התחילו ונטמאו אלו זכו טהורים בחלקם של ס ולא עוד אלא אפילו התחילו ונטמאו זכו טהורים בחלקן של טמאים אבל אם לו אלו (ואלו) ונטמא אחד מהם לא זכו ים בחלקן (של טמאין): נטמא שלם או וכו'. משנה פרק כיצד צולין (דף פ"א:). שכתב כדי שלא יחשדו אותם וכו' לפיכך שרפוהו בקש או בקנים וכו'. שם (דף פלוגתא דאמוראי ופסק כרבא דאמר החשד. ופירש"י שלאחר שריפתם מחזירים העצים לתוך ביתן והרואה חושדן בגונבי המערכה והניס מהם. ודע דבגמרא אמתני' ברייתא דקתני דנטמא מיעוטו שורפין אותו לפני הבירה מעצי המערכה דההיא באכסנאי משום דאין לו עצים טעם למה *השמיטו רבינו. ומ"ש נטמא ו וכן הנותר שורפין אותו בחצרותיהן מעצי עצמן וכו'. גם זה שם במשנה:

המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים וכו'. בפרק מי שהיה (דף צ"ז:) תנן המפריש נקבה לפסחו או בן שתי שנים ירעה עד שיסתאב [וימכר] דמיו לנדבה ובגמ' ש"מ ב"ח נדחים מעיקרא הוי דיחוי. ומאחר שנתבאר מהל' פסולי המוקדשין ופט"ו ממעשה נות שרבינו פוסק כמ"ד אין ב"ח נדחים משמע שיביא בדמיו פסח. ומ"ש ואם ל בו מום וכו' יביא בדמיו שלמים. הוא ריין בפרק (שני דשקלים) שמותר פסח יקרב שלמים:

הפריש פסחו ומת וכו'. משנה שם (דף צ"ח). ומ"ש ואם היה ממונה ביו עליו וכו' ברייתא שם. ומ"ש בד"א אביו אחר חצות י"ד וכו'. שם בגמרא וכאוקימתא דרב אשי:

מי

[דין אכסנאי כתב רבינו בסוף הלכות פס"מ (דין ח') ולא השמיטו כמו שחשב הכ"מ. ותימה לי הוא בעצמו כתב שם על דברי רבינו והשלום דינין אלו כתב רבינו פ"ד מהלכות קרבן פסח]:

לחם משנה

שהוא ז"ל פסק בהל' ביאת מקדש פ"ד דאין הציץ מרצה על האכילות וכדכתב שם אבל אינו מרצה על טומאת הנאכלים ולא על טומאת אדם. וע"ק דהך מתני' לא אתיא לא כר' נתן דאמר דלא בעינן אלא גברא חזי לאכילה כדכתבו התוס' ז"ל דאפי' למ"ד הציץ מרצה על האכילות אינו מרצה אלא לפטור מפסח שני אבל לא לאכול הבשר ולמאן דאמר אכילת פסחים מעכבא א"כ אין כאן ראוי לאכילה בשעת זריקה ורבינו ז"ל פסק דלא כר' נתן שכתב אם זרק לא הורצה והוי דלא כרב משום דסבר אכילת פסחים מעכבא וכי תימא דרבינו סובר למאי דאמרינן הציץ מרצה על אכילות הוא אפי' לאכול הבשר דלא כהתוס' ז"ל קשה תרתי חדא דמה הקשו בגמ' (בדף ע"ח) לרב דאמר אם זרק הורצה והא בעינן אכילה נימא דרב סבר כהלכתא דהציץ מרצה על אכילות והוי הבשר ראוי לאכילה אלא ודאי דאין הציץ מרצה הבשר לאכילה. ועוד אם מרצה אפי' לאכילה מה הקשו בגמרא ואמרו וליטעמיך ר"א דאמר הציץ מרצה כיון דאמר דם אע"פ שאין בשר הציץ מרצה על אכילות למאי הלכתא ומאי קושיא הא אהני רצוי ציץ לאכול הבשר אלא ודאי דלא מהני רצוי ציץ לאכול הבשר וקשה טובא איך פסק רבינו ז"ל דברים הפכיים כדכתיבנא. ולקושית התוס' י"ל דבגמ' משמע דהא דאין הציץ מרצה על האכילות לרבי יהושע אפי' ביחיד הוי לכתחילה אבל בדיעבד מרצה ולכך כאן דכבר עשוי כתב רבינו ז"ל דהוא מרצה ועוד קשה מ"ש כאן שהציץ מרצה על השגגה ולא על הזדון דבפ"א מהל' פסולי המוקדשין כתב כל הזבחים של יחיד בין שנטמא בשר וכו' זורק את הדם נטמאו שניהם לא יזרוק ואם זרק הורצה שהציץ מרצה על הטומאה משמע דאפילו נזרק במזיד הציץ מרצה וכאן לא כתב דמרצה אלא על השגגה ולא על הזדון וצ"ע:

ד המפריש נקבה לפסחו וכו'. כתב הרב מהררי"ק ז"ל ומאחר שנתבאר בפ"ג מהל' פסולי המוקדשין ופ"ט מהל' מעשה הקרבנות שרבינו ז"ל פוסק כמ"ד אין בעלי חיים נדחים ממילא משמע שיביא בדמיו פסח ע"כ. ודברים תמוהים הם דמה ענין בעלי חיים נדחים לזה דמאי דמפיק בגמרא בעלי חיים נדחים (מהן) הוא משום דלא אמרי' היא עצמה קרב שלמים משמע דכיון דנדחית נדחית ולא יביא אלא בדמיו אבל שיביא בדמיו פסח או שלמים אין זה תלוי בפלוגתא דבעלי חיים נדחים והך דינא נפקא ליה לרבינו ז"ל מברייתא דתמורה בפ' אלו קדשים שאמרו כן בברייתא בהדיא ע"ש. ועדיין יש לתמוה על רבינו ז"ל כיון דהוא סבר דב"ח אינן נדחים היה לו לפסוק כאן דהוא עצמו קרב שלמים כמ"ש בההיא דהפריש פסחו ששם הלך לשיטתו שכתב והשני יקרב שלמים מפני דמתני' כמ"ד בעלי חיים נדחים וכדכתב רש"י ז"ל בגמרא גבי ההיא דמשמע מינה דמרישא דמתני' הוה מצי למידק דבע"ח נדחים ג"כ משמע דמתני' אתיא כמ"ד בעלי חיים נדחים ולכך

ז"ל דאין נדחים יקרב אבל בהך תימה היא. ותימה על הראב"ד ז"ל שהשיגו שם אדרבה כאן היה לו להשיגו שהיה לו לכתוב יקרב שלמים כדכתיבנא אבל שם כדין שהלך לשיטתו דבעלי חיים אינם נדחים. ועוד תימה על הרב בעל כ"י ז"ל שרצה להלין בעדו ואמר דהך יקרב ר"ל ירעה ויביא בדמיו שלמים ואיך אפשר לומר דהרי לקמיה הואיל וזה הנמצא ראוי להקריבו פסח וראוי להקריבו שלמים כמו שביארנו ועוד קשה בדבריו דכיון דאיהו פסק כי הך מתני' דדיחוי מעיקרא הוי דיחוי והוא ז"ל פסק בפרק ה' מעשה הקרבנות גבי בהמת השותפין שהקדיש מהן חציה וכו' כתב שם אע"פ שמתחילה דחויה היתה כשהקדיש חציה אין הדיחוי מעיקרו דיחוי והכא ס"ל דהוי דחוי דידיה אדידיה. וכ"ל לתרץ לע"ד זה עם מ"ש התוס' ז"ל ביומא בפ' שני שעירים (דף ס"ד) כשאמרו על מחלוקת ר"י ורב דברייתא דייקא כוותיה דר"י הקשו שם דמתני' דבעלי חיים נדחים ועוד הקשו מאי קמ"ל ר"י בההיא מימרא דהקדיש חציה דאמר שם ש"מ מדר"י תלת הא הני תלת שמעינן ממתני' ותירצו דיש לחלק דנקבה לפסח הוי גמורה ואפי' שנאמר דהתם ידחה לא מסייע לר' יוחנן דר"י רצה לומר דאפי' שאינה דחיה גמורה מה שעיר המשתלח או הקדיש חציה דבעלי חיים נדחים ולהכי רבינו הך דהיה דהפריש נקבה דהוי דחיה גמורה נקבה לפסח לא חזיא לעולם פסק כסתם מתני' דבעלי חיים נדחים ולכך לא כתב שיקרב שלמים אבל בההיא דאבד פסחו דלא הוי גמורה פסק דיקרב שלמים דדמי להך דהקדיש חציה דר' יוחנן ובהא לית הלכתא כר"י דבעלי חיים נדחים דחיה פורתא כי ההי ומש"ה כתב רבינו ז"ל שם בעלי חיים ואם דהוי מעיקרו לא הוי דחוי משום דההיא דחיה לא אלימא כי הך דהכא אבל הך דהכא דאלימא בעלי חיים נדחים ודחוי מעיקרו הוי דיחוי וזה הבין הראב"ד ז"ל ולכך לא השיגו כאן. אבל בחלוקה דאבד פסחו השיגו משום דס"ל דההיא מתני' אפילו לרב דאמר בעלי חיים אין נדחים ירעה משום דדחאו בידים שהקריב האחר וכדכתבו התוס' ז"ל דאפי' רב מודה בהא ולהכי לא הביאו ביומא בפ' שני שעירים מהך מתני' דדייקא כר"י דהא הכא הך דיחוי הוי דחייה כההיא דר"י ולא הוי דחיה גמורה ב נקבה לפסחו ואמאי לא אייתי מינה סייעתא לר"י אלא ע"כ אית לך למימר דאפי' לרב אתיא משום דדחוי בידים היא וזו היא סברתו של הראב"ד ז"ל ולכך השיגו על רבינו זה שיבוש דאינו אלא ירעה אבל דעת רבינו דהך מתני' אתיא דלא כרב דאמר בעלי חיים אינן נדחים ומה שלא הביאו בגמרא סייעתא מינה לר"י משום דהוה מצי למדחי היה דשאני התם דדחאו בידים אבל לפי האמת לא הוי הכי אלא דלא שאני בין דדחאו בידים בין לא דחאו. וא"ת לדעת רבינו ז"ל הפריש עד שלא נתגייר ולא נשתחרר רבינו ז"ל לקמן דיקרב פסח משום דבעלי חיים אין נדחים הא התם הוי דחיה גמורה דכשהוא עכו"ם וכשהוא אינו משוחרר אינו ראוי לפסח כלל וא"כ לדעתו דסבר כשהוא דחיה גמורה נדחים הוה לן למימר התם דידחה. וי"ל דהתוס' ז"ל כתבו בזבחים (דף י"ח) דהיכא דבידו לתקן לא הוי דהוי גמור. ואם תאמר הא תינח עכו"ם להתגייר אבל עבד אין בידו להשתחרר וקטן אין בידו להגדיל. וי"ל דמ"מ הוא דבר שאפשר להיות ויבא לאחר זמן אבל נקבה לפסח לא חזיא לעולם כדכתבו שם התוס'. הלשון שכתב בפרק ט"ו מהל' מעשה הקרבנות אע"פ שהוא קדושת דמים קשה דבגמרא משמע דהסברא איפכא דקאמר יש דחוי בדמים וכבר הקשה כן הרב בעל כ"מ ז"ל ועוד קשה מ"ש הואיל והוא בעלי חיים וכו' ולמה לו הך הא כיון דדיחוי מעיקרו לא הוי דיחוי אפי' שלא יהיה בעלי חיים נמי וצ"ע:

ומקריב

משנה למלך

מגירושין ובפ' הנזקין קא מפרש טעמא דר' יהודה משום דאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. ועוד אאריך בס"ד וע"ש ובפ' החובל יע"ש:

עצים

ו *מי שאבד פסחו ומצאו אחר שהפריש פסח אחר והרי שניהן עומדין יקריב אי זה מהן שירצה לשם פסח והשני יקרב שלמים. מצאו אחר ששחט פסחו הרי זה יקרב שלמים. וכן אם המיר בזה הנמצא אחר שחיטה הרי תמורה זו תקרב שלמים. אבל אם מצאו קודם שחיטת זה שהפריש. הואיל וזה הנמצא ראוי להקריבו פסח וראוי להקריבו שלמים כמו שביארנו. אם המיר בזה הנמצא. בין קודם שחיטת המופרש תחתיו בין אחר שחיטה. אין תמורתו קריבה אלא תרעה עד שיפול בה מום ויביא בדמיה שלמים: ז פסח שעברה שנתו ושלמים הבאים מחמת הפסח הרי הם כשלמים לכל דבר טעונין סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק מה שאין כן בפסח: ח פסח שנתערב בשלמים יקרבו כולן שלמים. נתערב בזבחים אחרים ירעו עד שיפול בהן מום ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה ובדמי היפה שבהן שלמים ויפסיד המותר מביתו כמו שביארנו בפסולי המוקדשין. נתערב בבכורות. ירעו הכל עד שיפול בהן מום ויאכלו כבכור בעל מום. ויביא בהמה שהיא יפה כיפה שבתערובות ויאמר כל מקום שהוא הפסח קדושתו תחול על זו ויקריבנה שלמים אם קרב פסחו: ט המפריש פסחו עד שלא נתגייר ונתגייר. עד שלא נשתחרר ונשתחרר. עד שלא הביא שתי שערות והביא. הרי זה מקריבו לשם פסח שאין בעלי חיים נדחין כמו שביארנו בפסולי המוקדשין: י המפריש מעות לפסחו והותירו. יביא המותר שלמים. הממנה אחרים על פסחו ועל חגיגתו. הרי המעות שיקח מהן בחלקם חולין. אע"פ שזה הפריש טלה לפסחו וזה הפריש מעות לפסחו ולקח ממנו המעות ומנהו על פסחו הרי המעות חולין שעל מנת כן הקדישו ישראל את פסחיהן ואת חגיגתן ואת מעות פסחיהן וחגיגתן: יא עצים של צליית הפסח כפסח

השגת הראב"ד

*מי שאבד פסחו עד והשני יקרב. א"א זה שיבוש אלא ירעה עד שיסתאב ויביא בדמיו שלמים:

לחם משנה

ו ומקריב איזה מהם שירצה וכו'. הייט כרבנן דפ' שני שעירים (דף ס"ג) דאמרו כן רבנן גבי פסח והתימה מהרב מהרלב"ח ז"ל שהולך ללמוד זה ממתני' דתמורה בהיות הדבר מפורש גבי פסח בפ' שני שעירים והר"י קורקוס הקשה כאן קושיא חזקה דבשעיר המשתלח פסק רבינו ז"ל כרב דמצוה בראשון וכאן פסק כרבנן יתירן תירוצים שאין אחד מהן עולה כלל. התירוץ הראשון שתירץ דשאני הכא דלא נדחה מחמת עצמו תימה עליו איך לא השגיח בחלוקה האחרת שכתב רבינו ז"ל בהל' עבודת יוה"כ גבי פר ושעיר שאבדו והפרישו אחרים תחתיהם יקרבו הראשונים והשניים ירעו והא החלוקה היא ממש כי הך דפסח ופסק שם כרב ובודאי לא אתיא ההיא אלא כר' יוסי. וגם מ"ש בתירוץ השני דמדלא כתב יקרב הראשון משמע דלא פסק כרב תימה עליו איך לא השגיח בחלוקה שכתב שם גבי פר ושעיר בהדיא יקרב הראשונים. ועוד תימה עליו דע"כ פסק כרב משום דהוא ז"ל פסק שם דירעה לפי שאין חטאת ציבור מתה כמתני' משמע הא אם היא חטאת היחיד מתה והקשו שם בגמרא הא הוי כמפריש ב' חטאות לאחריות דאחת יקרב ואחת ירעה ותירצו כיון דאמר רב מצוה בראשון מעיקרא כמפריש לאיבוד דמי א"כ כיון דכתב רבינו ז"ל לפי שאין חטאת ציבור מתה על כרחיה אית ליה הא דמצוה בראשון דלא מתוקמא בגוונא אחריתי וכ"ת דלית הלכתא כרבי אושעיא דמפריש שתי חטאות לאחריות הא ליתא דרבינו ז"ל פסקה בפ"ד מהלכות פסולי המוקדשין א"כ ודאי ע"כ פסק כרב ותירוץ הראשון ג"כ אי אפשר כדכתיבנא ובודאי דקושיא עצומה היא וצ"ע:

יא עצים של צליית הפסח וכו'. לשון זה קשה קצת להולמו דבגמרא אמרו דרבא ור' זירא חד אמר בעצים לצלייתו כולי עלמא

כסף משנה

ו מי שאבד פסחו ומצאו וכו'. משנה שם (דף צ"ו) הפסח שנמצא קודם שחי[טת] ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים וכן תמורתו אחר שחיט[ת] יקרב שלמים וכן תמורתו. ופירש"י הפסח שאבד והפריש אחר תחתיו ונמצא הרא[שון] שחיטת השני דהיה עומד לפנינו בשעת שחיטה הרי קבעתו שעת שחיטה בשם פסח [ל]הקריבו דההו בידים לא יקרב עוד [ל]שלמים דאין זה מותר הפסח וכו'. וכן אם המיר הוא בו בהמת חולין א[ם] הוא כמותו אין קרב הוא עצמו של[א] דמיו ואם לאחר שחיטת השני נמצא [י]קבעתו שעת שחיטה בשם פסח [ו]בידים ויביא שלמים ויקרב הוא עצמו [ו]בגמ' רבה אמר קודם שחיטה ולאחר שנינו ר' זירא אמר קודם חצות ולאחר שנינו וכו' כתנאי הפסח שנמצא קודם ירעה לאחר שחיטה יקרב ר"א אומ[ר] חצות ירעה לאחר חצות יקרב משמע כרבה דקאי כת"ק דפליג אר"א ועו[ד] בגמ' אמרינן דר"י כרבה ס"ל ו[כו'] בגמ' אמר רבא ל"ש אלא שנמצא אחר והמיר בו אחר שחיטה אבל נמצא קוד[ם] והמיר בו אחר שחיטה תמורתו מכח דחויה אתיא ולא קרבה. ופירש"י ל"ש קריבה אלא שנמצא אחר שחיטה שא[ז] לא נדחה אבל נמצא קודם שחיטה שה[וא] נדחה אע"פ שתמורתו לא נדחית בידי[ם] קריבה שהרי מכח קדושה דחויה [אתיא] והשתא מ"ש רבינו יקריב איזה מהם [שירצה] לשם פסח הכי משמע מפירו[ש] במתני' והכי איכא למגמר מדתנן בפ"ד [דתמורה] (דף כ"ג) המפריש חטאתו ואבדה [והפריש] אחרת תחתיה והרי שתיהן עומדות [אחת] תקרב והשנייה תמות אלמא איזו מהם שי[רצה] יקריב וה"ה לפסח. ומ"ש והשני יקרב [שלמים] יש לתמוה עליו שלא הל"ל אלא והשני [ירעה] עד שיפול בו מום ויביא בדמיו של[מים] ששנינו במשנה שכתבתי בסמוך. וכבו[ר השיגו] הראב"ד וכתב א"א זה שיבוש אלא ירע[ה עד] שיסתאב ויביא בדמיו שלמים עכ"ל. [ויש] לדחוק ולומר דאה"נ דסבר רבינו שיר[עה] וקיצר בלשונו משום דלא נתכוון א[לא לומר] שהשני לא יקרב לשם פסח. ואפשר לומר [דרבינו] סבר דמתני' דקתני השני ירעה אתיא[א כמ"ד] *ב"ח נדחים ומאחר דאיהו ז"ל ס[בר ש]בעלי חיים נדחים כמו שנתבאר בפ"ג [מהלכות] פסולי המוקדשין ובכס"ו מקרבנות ממילא משמע שהשני הוא עצמו יקרב שלמים. וא"ת היאך פסק רבינו דנמצא קודם שחיטתו שתמורתו אינה קריבה אלא תרעה ו[הא] ב"ח נדחים. וי"ל דלא מטעם ב"ח נדחים פסק רבינו כן אלא מפני שזה השני היה ראוי להקריבו פסח וראוי להקריבו שלמים וכיון שלא היתה בו קדושה ההא בלבד [ש]אין בו כח להתפיס תמורתו להקרב וזה ופירוש מכח קדושה דחויה אתיא לדעת רבינו: כתב הר"י קורקוס ז"ל יש כאן מקום עיון במה שכתב רבינו שיקריב איזה שירצה [ו]דעת רבנן פ' שני שעירי (דף ס"ד) ורבי יוסי פליג וסבר יקריב הראשון והקשו שם לרב דאמר שאם מה אחד מהזוג של שני שעירים שהדין הוא שיקח זוג אחר ודעת שהראשון יקרב והשני ירעה נהי דאין ב"ח נדחין יקריב אי זה שירצה ותירצו דרב סבר כר' יוסי דאמר גבי פסח שהראשון יקריב ורבינו כתב והשני מן השנים שהגרי[לו] ירעה והוא דעת רב שהעמידו כרבי יוסי וכאן פסק כרבנן שאי זה שירצה יקריב וא"כ קשיא דידיה אדידיה. ונראה שדעת רבינו שאע"פ שאמרו שם דרב כר' יוסי לאו [ד]דסבר כוותיה גבי פסח אלא ה"ק כי היכי דרבי יוסי סבר גבי פסח מצוה בראשון מפני שהופרש לשם פסח תחלה כן סובר רב כאן ומיהו אפשר שאפילו רבנן מודו [ש]כאן בא דיחוי אלא מצד חבירו אין לדחותו ומתחלה מ"ד יביא הזוג לא לדחות הראשון שלא נדחה מצדו (אלא יפריש אחר תחתיו) ואינו מביא שנים אלא לקיים מצות הגרלה [ב]פסח כיון שאבד והפריש אחר במקומו כשנמצא די לנו שנאמר שנראה ויקריב אי זה שירצה שלא נצריך אותו להקריב השני דוקא וכמו שנראה מדברי ר"ע שאמר הכפר[ה] ונמצא ירעה וכו' וכן מצאתי בירושלמי סוף פרק מי שהיה הפריש פסחו ואבד וכו' אית שנויי תני מצוה להקריב את הראשון ואית תנויי תני מצוה להקריב את השני [ש]כיון שאבד והפריש אחר מצוה באותו שהפריש כיון שהראשון היה אבוד וזה שמיעט רבינו אבל שנאמר שיקריב הראשון אין לנו כי כיון שאבד ועל כרחך נצריך שיפריש [אחר] ובשעת הפרשה לא היה שם הראשון הראשון הפסיד חשיבותו אפי' שנמצא ורב אפילו כרבנן אמרה למילתיה. ואפשר עוד שדעת רבינו גם שם שאי זה שירצה יקריב ולכך [לא כתב] שם הראשון יקרב אלא כתב השני ירעה וכו' והכוונה שאפי' שהקריב הראשון ירעה השני ולא אמרינן ימות הואיל ומתחלה לא הביאו אלא להגריל על של עזאזל שמת. א"נ [י"ל] דסד"א שאם הקריב הראשון שהשני א"צ לרעות אלא הוא חולין שלא קידשו הגורל כי לא קידש אלא הצריך קמ"ל שהשני ירעה אף אם הקריב הראשון וכ"ש אם הקריב [השני] שודאי הראשון רועה כי קדש הוא בלי ספק וכיון שלא כתב שיקריב הראשון ממילא שיקריב אי זה שירצה ואין קפידא בדבר ואם היה צריך להקריב הראשון היה מפרש כן נ"ל:

ז פסח שעברה שנתו וכו'. ברייתא שם (דף צ"ו:):

ח פסח שנתערב בשלמים וכו'. זה פשוט על פי מה שנתבאר דמותר פסח קרב שלמים: נתערב בזבחים אחרים ירעו עד שיסתאבו וכו'. משנה בפרק מי שהי[ה] (דף צ"ח) וכתב רש"י ובדמי היפה שבהם פסח אם קודם הפסח נסתאבו אם לאחר הפסח נסתאבו יביאנו שלמים. וכך הוא בתוספתא אלא שיש בה קצת [שינוי]

נתערב בבכורות ירעו הכל וכו'. משנה וגמרא שם וכרבנן דפליגי אר"ש:

ט המפריש פסחו עד שלא נתגייר וכו'. בירושלמי פ' האשה קאמר בהו צריך להמנות על פסח אחר וסובר רבינו דהיינו כמ"ד ב"ח נדחים:

י המפריש מעות לפסחו והותירו יביא המותר שלמים. פ"ק דזבחים (דף ט') מימרא דר"נ: הממנה אחרים על פסחו ועל חגיגתו וכו' עד סוף הפרק. בפרק האש[ה] (דף צ') וכרבי דפליגי אמוראי אליביה ובפלוגתא דרבא ור' זירא פסק כמאן דמחמיר:

*אלו דברים שמוסים כן דהא ת"ק הוא דס"ל הכי ביומא ובהדיא פסק הרמב"ם כוותיה:

משנה למלך

פ"ד יא עצים של צליית הפסח כו'. דברי מרן בזה תמוהים הם בעיני דאליבא דמאן דמחמיר מתני' דנתן לו מוקדשין בקתננה ע"כ לא מיתוקמא כרבי דהא לא מטייר אלא במצה ומרור ולא מיתוקמא אלא כר"י הגלילי ואילו מדברי רבינו ז"ל בפ"ד מהל' איסורי מזבח הלכה ט"ו נראה דמוקי למתני' דאתנן כרבי וכמ"ש מרן שם וזהו ספק מה שפסק כאן. בר מן דין ברואה יראה שדברי רבינו אין להם שום שייכות בפלוגתא דרבא ור' זירא ואם כדברי מרן לא הול"ל אלא שלא הותר למכור הפסח אלא ליקח מצה ומרור ולא תלוק דזו היא פלוגתא דרבא ור"ז. ומאי ואם לקח ממעות הפסח דנקט. ובכוונת דברי רבינו נ"ל דאדרבא פסק כמאן דמיקל והיינו דנקט הרי מעות חולין בפסח ולא חילק. ואת"כ חידש לנו דין אחר שלא נזכר בגמרא והוא דמותר הפסח יקרב שלמים ולא הותרו לו מעות הפסח אלא כדי ליקח בהם פסח ואע"פ שב[...] מוקדש כמעות יוצאין לחולין אבל ליתנם בדבר אחר פשיטא דלא. ומכשירי הפסח הרי הם [...] ואם הותירו לו ממעות הפסח או שכבר נתמנה עמו בפסח במעות אחרות וזה הפריש עליה [...] הפסח ומצה ומרור ולקח מזה שהפריש המעות לפסח למנותו עמו במצה ומרור או לכיות [...] בעצים שצולה בהם הרי המעות חולין דומיא דפסח עצמו לפי שמכשירי הפסח הרי הם [...] ודין זה הוא מוכרח מן הסוגיא דכיון דקי"ל כמאן דמיקל ולא נחלקו אלא בחטוט אבל בעצים [...]

א מי שהיה טמא בשעת שחיטת הפסח וכו' הרי זה מביא פסח בי"ד לחדש השני וכו'. מפורש במקרא בפרשת בהעלותך. ומ"ש ושחיטת פסח זה בפני עצמה ודוחה את השבת שאין השני תשלומין לראשון אלא רגל בפני עצמו חייבים עליו כרת. בר"פ מי שהיה טמא (דף צ"ג) פלוגתא דתנאי ופסק כרבי ויתבאר בסמוך:

מי ששגג או נאנס ולא הקריב בראשון וכו'. שם (דף צ"ג) הזיד בזה ובזה חייב שגג בזה ובזה ד"ה פטור הזיד בראשון ושגג בשני לרבי ורבי נתן חייב ולר' חנינא בן עקביא פטור שגג בראשון והזיד בשני לרבי חייב לרבי נתן ולר' חנינא בן עקביא פטור וכבר נתבאר בסמוך שרבינו פוסק כרבי. כתב הראב"ד מי ששגג או נאנס ולא הקריב בראשון וכו'. א"א שנה זה במשנתו כרבי ור' נתן ור"ח בן עקביא פליגי עליה עכ"ל. לומר דבשלמא בהזיד בראשון ושגג בשני חייב ניחא דפסק כרבי ור' נתן דרבים אלא בשגג בראשון והזיד בשני קשה פסק כרבי דמחייב דהוי יחידאה לגבי ר' נתן ור"ח בן עקביא. וי"ל שטעמו של רבינו משום דאמרינן בגמרא דרבי סבר וחדל לעשות הפסח ונכרתה דלא עבד בראשון א"נ ר' לא הקריב במועדו בשני וממאי דהא ישא כרת הוא דקסבר מגדף היינו מברך וכתיב במברך השם ונשא חטאו וגמר חטאו דהכא מחטאו דהתם מה להלן אף כאן כרת ורבי נתן ור"ח בן עקביא מגדף לאו היינו מברך את השם ובפ"ק דכריתות (דף ז') אמרינן דחכמים ס"ל דמגדף מברך את השם וכיון דקם ליה רבי כוותיה הלכתא כוותיה ואע"פ שרש"י שם משבש הספרים ומהפך סברת חכמים לר"ע אין לנו אלא גירסת הספרים. וה"ר אברהם רבינו הקשו לו הקושיא זו שהקשה והשיב לא נכנס הספק אלא מזה שבין לר' נתן בין לר"ח בן עקביא שני דראשון ולא הכין הוא דהכי אמרינן לא מיפלגי רבי סבר שני רגל בפ"ע הוא פירושו שאין השני תלוי בראשון אלא עצמו כשאר הרגלים לפיכך אם הזיד לדבריו בראשון ושגג בשני חייב וכן אם שגג והזיד בשני ור' נתן סבר שני תשלומין לראשון הוא ותקוני לראשון לא מתקנינן לדבריו אם הזיד בראשון ושגג בשני חייב שמשהזיד בראשון נראה לחיוב דתקוני לא מתקנינן ואם לא ישלם התשלומין אפילו שגג בעת התשלומין חייב לא מפני שעשה את השני ששגג בו אלא מפני שלא עשה את הראשון שהזיד בו ור"ח בן עקביא סבר שני תקנתא דראשון הוא ולדבריו אם שגג בראשון אפילו הזיד בשני או שגג אינו הזיד בראשון פטור כדאסקוה. וטעם הדבר שאם הזיד בראשון לא נראה שכבר עשה לו הכתוב לדבריו תקנה בשני ואם שגג בשני פטור שבשעת התקנה וכן אם שגג בראשון והזיד בשני פטור שהראשון שהוא עיקר החיוב פטור הוא שגג בו ואין השני עיקר חיוב עד שנחייב אותו עליו אם הזיד בו ולא הזיד הילך לדברי ר' חנינא אינו חייב אלא כשהזיד בזה ובזה נמצא עכשיו ר' נתן אומר תשלומין דראשון ולא תקנתא ור' חנינא סבר שני תקנתא דראשון הוא ולאו בענין התשלומין אינו ענין התקנה כדפרישית והנה רבי סבר שני רגל בפ"ע הוא ור' נתן וחלק עליו ואמר שני תשלומין בא ר' חנינא וחלק עליו חלוקה אחרת ואמר הוא הילך הלכה כרבי לגבי כל חד מינייהו דהלכה כרבי מחבירו עכ"ל: אבל מי שהיה טמא או בדרך רחוקה וכו'. שם במשנה (דף צ"ב:) מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הראשון יעשה את השני שגג או נאנס ולא עשה את הראשון יעשה את השני א"כ למה נאמר טמא או שהיה בדרך רחוקה (אלא) שאלו פטורים מן הכרת ואלו חייבים בהכרת ופירש רבינו בפירוש המשנה כשהיה טמא או בדרך רחוקה [בפסח ולא עשה את השני אינו חייב כרת לפי שנפטר מפסח ראשון שנאמר בו לשון כרת ופסח שני שלא נאמר בו לשון כרת וכששגג או נאנס בפסח ראשון ולא עשה את השני חייב כרת כי לשון התורה כל מי שלא היה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה פסח חייב כרת והוא אמרו יתברך והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה וכו' וזה ענין באמרו כאן אלו פטורים מן ההכרת ואלו חייבים בהכרת עכ"ל. ובזה אין מקום להשגת הראב"ד שכתב אע"פ שהזיד בשני א"א עכשיו סותר את דבריו וכו':

ומי

עלמא לא פליגי כיון דתקנתא דפסח הוא כי גופא דפסח דמי כי פליגי במצה ומרור רבנן סברי הא אכילה אחריתי היא ורב סבר כיון דהכשרו דפסח הוא כגופא דפסח דמו וחד אמר במצה ומרור נמי כולי עלמא לא פליגי דכתיב על מצות ומרורים יאכלוהו דכיון דמכשירין דפסח נינהו כפסח דמו כי פליגי ליקח בו חלוק ליקח בו טלית רבנן סברי מהיות משה אמר רחמנא החייהו לשה ורבי סבר החייה עצמך משה. ופי' רש"י כולי עלמא לא פליגי דיכול להמנות אחרים ליקח במעות עצים ואם רבינו ז"ל מפרש כפירוש רש"י ז"ל לא היה לו לומר אלא עצים של צליית הפסח לפסח ויכול ליקח ממעות הפסח עצים אבל אינו יכול ליקח שאר דברים אבל מלשון זה שכתב דהוא מפרש דהנמנה כמו שהוא נמנה על גוף הפסח יכול להמנות ג"כ על העצים וכי אמרינן בגמרא דבלייהו כולי עלמא לא פליגי היינו דכשנמנה להיות לו חלק בעצים הוי כאילו נמנה בפסח והמעות חולין. וקשה על זה תרתי. חדא דהשתא כשנמנה בפסח עצמו הוי המעות חולין ויכול לקנות בהן כל מה שירצה כשנמנה להיות לו חלק בעצים מבעיא. מיהו לזה י"ל דסד"א דכשהקדים זה מעותיו הוא לקנות בהן פסח עצמו וכשיקנה בהן פסח עצמו יהיו המעות חולין אבל כשנמנה להיות לו חלק בעצים ה"א דלא יהיו המעות חולין קמ"ל. ועוד קשה איך יתיישב לפי דבריו מאי דאמרו בגמרא כי פליגי ליקח בו חלוק דאיך אפשר ליישב פירוש כשנמנה ליקח בו חלוק אם יהיו המעות חולין אם לאו, ואם נפשך לומר כשנמנה לקנות חלוק של מצוה או טלית של מצוה אם יקח מאותן המעות כל מה שירצה אם לאו מ"מ קשה דלא שייך בזה טעמא דהחייהו לשה דא"כ אפילו טלית של מצוה איך יכול ליקח וכן למ"ד החייה עצמך משה קשה אם זה נמנה ליקח טלית וחלוק של מצוה מה ענין זה לזה בשלמא כשנמנה לעצים ולמנוי היינו גופא דשה אבל הכא היאך הוי משה. וכבר עלה בדעתי לדחוק בלשון רבינו ז"ל ולפרשו כפירוש רש"י ז"ל אבל ראיתי אחר העיון כי לא יעלה כלל:

כפסח. וכן מצה ומרור הואיל והן מכשירי הפסח הרי הם כפסח. ואם לקח ממעות הפסח ממי שמנה אותן עמו כדי למנותן עמו במצה ומרור. או להיות לו חלק בעצים שצולה בהן הרי המעות חולין:

פרק חמישי

א מי [א]שהיה טמא בשעת שחיטת הפסח שאין שוחטין עליו. או שהיה בדרך רחוקה. או נאנס באונס אחר. או ששגג ולא הקריב בראשון. הרי זה מביא פסח בארבעה עשר לחדש השני בין הערבים. ושחיטת פסח זה מצות עשה בפני עצמו ודוחה את השבת שאין השני תשלומין לראשון אלא רגל בפני עצמו לפיכך חייבין עליו כרת: **ב** *כיצד *מי ששגג או נאנס ולא הקריב בראשון אם הזיד ולא הקריב בשני חייב כרת. ואם שגג או נאנס אף בשני פטור. הזיד ולא הקריב בראשון הרי זה מקריב בשני. ואם לא הקריב בשני אף על פי ששגג הרי זה חייב כרת שהרי לא הקריב קרבן ה' במועדו והיה מזיד. אבל מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה

השגת הראב"ד

*מי ששגג או נאנס ולא הקריב בראשון אם הזיד. א"א שנה זה במשנתו כרבי. ור' נתן ור' חנינא בן עקביא פליגי עליה:

א סמ"ג עשין רכט:

*[כתוב בהגהות מהר"י אבוהב כיצד מי ששגג כן הוא בס"א וכן נ"ל שצ"ל ע"כ]:

פ"ה ב מי ששגג או נאנס ולא הקריב וכו'. כתב הראב"ד ז"ל שנה זה במשנתו כרבי וכו'. כוונת הר"א ז"ל להשיגו דהיה לו לפסוק כרבי נתן דבחלוקה דפיטור מסייע ליה רבי חנינא ובחלוקה דחיוב מסייע ליה רבי: **אבל** מי שהיה טמא וכו'. ברים מי שהיה טמא אמרו במשנה א"כ למה נאמר טמא או שהיה בדרך רחוקה שאלו פטורים מהכרת ואלו חייבים בהכרת ומפרש רבינו ז"ל בפירוש המשנה מסכים למ"ש כאן כשהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את השני אינו חייב כרת לפי שנפטר מפסח ראשון שנאמר בו כרת ונדחה לפסח שני שלא נאמר בו כרת וכששגג או נאנס בפסח ראשון ולא עשה את השני חייב כרת כי לשון התורה כל מי שלא היה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה פסח כלל חייב כרת. ונראה ביאור דבריו דאע"ג דקי"ל כרבי דהיכא כרת בשני משום דכתיב עונו ישא לא קאמר קרא כרת אלא להיות שבדרך לא היה אבל לכל העולם לא נאמר כרת אלא בראשון והכתוב פטר לטמא ולדרך רחוקה ועונו ישא לא כתיב בזה אבל שגג ונאנס הרי בדרך לא היה וכתיב ביה כרת בשני ולכך חייב. וקשה טובא דהא בגמרא משמע דמאי דקאמר שאלו פטורין ואלו חייבים לא קאי אלא אמזיד ואונן לרב ששת וה"ק אלו פטורין ר"ל בשוגג או באונס ואלו חייבים קאי אמזיד ואונן ולרב נחמן למזיד להודיה אבל פירוש זה שכתב רבינו ז"ל לא שמענו לא כרב ששת ולא כרב נחמן. וע"ק דכפי מה שפירש רש"י ז"ל בגמ' משמע דהך דרשה דאלו פטורין ואלו חייבין לא אתיא כרב ששת דאמר לא הורצה דלרב ששת איצטריך קרא לומר אי בעי לא עביד ומתניתין אתיא דלא כרב ששת ואפשר דרב ששת בברייתא דר"ע אבל רבינו ז"ל שפסק כרב ששת קשה איך פסק כברייתא דמתני'. ונראה לתרץ לקושיא ראשונה דרב ששת ורב אשי דמוקי להו במזיד ואונס וכן רב נחמן דמוקי להו במזיד להודיה הוא משום דבעו להוקומי שתים מתני' כר' נתן ור' חנינא דאמרי לקמן דשגג בראשון אפילו הזיד בשני פטור ולכך קא מתמה בגמרא ואמר בני כרת נינהו כלומר אפילו דקאמר דמתני' איירי בהזיד בשני מ"מ קשה דהיכי נימא דמתני' אתיא דלא כרבי נתן ור' חנינא דלדידהו לאו בני כרת הם אפילו הזיד בשני ולא אשכח גוונא לאוקומי מתני' אלא במזיד ואונן אבל לדידן דקי"ל כרבי אתי דרשה בדרך רחוקה כפשטה וקרא אתא לומר דבדרך רחוקה אפי' הזיד בשני פטור מכרת מה שאין כן בשוגג ונאנס דלרבי חייב. ולקושיא שניה י"ל דסובר רבינו ז"ל דרב ששת דאמר לא הורצה מסתברא קאמר ליה דכיון דאינו ראוי לאכילה בעת עשיית הפסח דהוא בדרך רחוקה אפילו שהט אחר עליו לא הורצה ומה שהקשו בגמרא נאמר שמא דאי למיעבד בראשון לא שבקינן ליה לא הקשו דנימא דקרא להכי הוא דאתא אלא כדכתבו התוספות ז"ל דפריך מלישנא דמתני' דמשמע מכרת פטור אבל למיעבד מצי עביד ואע"ג דר"ע דברייתא משמע דמפיק ליה הא דלא הורצה מהיקשא דטמא דקאמר מה טמא שספק בידו לעשות וכו'. וי"ל דרבינו ז"ל גרים כגירסת התוספות וקאמר מה טמא שאין ספוק בידו לעשות מפני הטומאה אף דרך רחוקה שאין ספוק בידו לעשות וכו' ומייתי רב ששת מדקאמר ואינו עושה ע"ש:

נשים

משנה למלך

ואלו ת"ק מודה ש"מ דאפילו אליבא דת"ק דלית ליה שיורא בפסח מודה דיכול למכור הפסח עצים ומצה ומרור אלמא טעמא הוי לפי שהם כפסח עצמו. וא"כ לדידן נמי גבי מעות י"ש שלא כותר ליקח בהם אלא פסח או שלמים מ"מ עצים ומצה ומרור שרו לפי שמכשירי הפסח כפסח עצמו דבהאי דינא לא פליגי ת"ק ורבי. וכוונה זו נראה בעיני שהיא פשוטה יע ו"ל. ובכור הייתי לומר שע"כ נפל בדברי מרן ז"ל ופסק כמאן דמיקל והכריח הדבר ממה שפסק שמצה ומרור הוא כפסח וע"כ הוא לפי שפסק כמאן דמיקל דאליבא דמאן דמחמיר מצה ומרור אינו כפסח אליבא דת"ק ודוחק וצ"ע. ועיין בס' קרבן חגיגה סי' ט' שכתב דמותר הפסח יכול ליתן אותם כדי לבדוק ולבער החמץ שברשותו יע"ש:

פ"ה א מי שהיה טמא בשעת שחיטת הפסח כו'. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל בפ"ו מהל' כלי המקדש הלכה ט'):

עשה את הראשון. *אע"פ שהזיד בשני אינו חייב כרת. שכבר נפטר בפסח ראשון מן הכרת: ג ומי שהיה בדרך רחוקה ושחטו וזרקו עליו את הדם. אף על פי שבא לערב לא הורצה וחייב בפסח שני: ד טמא שיכול ליטהר בפסח ראשון. שלא טבל אלא ישב בטומאתו עד שעבר זמן הקרבן. וכן ערל שלא מל עד שעבר זמן הקרבן. הרי זה מזיד בראשון. לפיכך אם לא עשה את השני אפילו בשגגה חייב כרת: ה כשם שמילת עצמו מעכבתו מלעשות פסח כך מילת בניו הקטנים ומילת כל עבדיו בין גדולים בין קטנים מעכבת אותו. שנאמר המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו. ואם שחט קודם שימול אותם הפסח פסול. *וכן טבילת אמהותיו לשם עבדות מעכבתו. ודבר זה מפי הקבלה שהטבילה לשפחות כמילה לעבדים: ו הקטן אין מילת עבדיו וטבילת שפחותיו מעכבתו מלהמנות על הפסח. שנאמר וכל עבד איש להוציא את הקטן: ז גר שנתגייר בין פסח ראשון לפסח שני. וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים. חייבין לעשות פסח שני. ואם שחטו עליו בראשון פטור: ח *נשים שנדחו לשני. בין מפני האונס והשגגה. בין מפני הטומאה ודרך רחוקה. הרי פסח שני להם רשות. רצו שוחטין רצו אין שוחטין. לפיכך אין שוחטין עליהן בפני עצמן בשבת בפסח שני: אבל אם היתה האשה אחת מבני חבורה מותר. ואי זו היא דרך רחוקה חמשה עשר מיל חוץ לחומת ירושלים: ט מי שהיה בינו ובין ירושלים יום ארבעה עשר עם עליית השמש חמשה עשר מיל או יתר הרי זה דרך רחוקה. היה בינו ובינה פחות מזה אינו בדרך רחוקה מפני שהוא יכול להגיע לירושלים אחר חצות כשיהלך ברגליו בנחת. *הלך ולא הגיע מפני שעכבוהו הבהמות בדחקם. או שהיה בירושלים וחיה חולה ברגליו ולא הגיע לעזרה עד שעבר זמן הקרבן הרי זה אנוס ואינו בדרך רחוקה. מי שהיה חבוש חוץ לחומת ירושלים והבטיחוהו לצאת לערב. שוחטין עליו וכשיצא לערב יאכל. במה דברים אמורים כשהיה חבוש ביד ישראל. אבל אם היה חבוש ביד עכו"ם אין שוחטין עליו עד שיצא. ואם שחטו עליו ויצא הרי זה אוכל. ואם לא יצא

א ספ"ג שם:

השגת הראב"ד

*אע"פ שהזיד בשני. א"א עכשיו סותר את דבריו ומאי שנא טמא ודרך רחוקה והזיד בשני משוגג או נאנס בראשון והזיד בשני:

*וכן טבילת אמהותיו. א"א בתוספתא דפסחים בדברים שבין פסח מצרים לפסח דורות:

*הלך ולא הגיע. א"א אינו פוסק דרך הגמרא:

לחם משנה

ח נשים שנדחו לשני וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל הקשה לדברי רבינו ז"ל מדידיה לדידיה דבפ"ב כתב שעושין חבורה כולה נשים משמע דפסק כר"י דאמר נשים בשני חובה וכאן נראה דפסק כר' יהודה דאמר רשות ותירץ דאע"ג דלענין עושין חבורה בפסח שני פסק כר' יוסי דקי"ל דהלכתא כוותיה לגבי ר' יהודה מ"מ לענין דוחה את השבת לא ראה לפסוק כמותו מדמשמע שם דר"א סבר כוותיה דרבי יהודה בהא. וקשה דא"כ אמאי קאמר בגמרא דהא דר"א אתיא כר' יהודה לימא בגמ' דאתיא כר' יוסי ועד כאן לא פליג ר' יוסי עליה דר' יהודה אלא לענין אם עושין בפני עצמן אבל לענין דחיית שבת מודה דלא דהי דסבר ר' יוסי כי הא דסבר הרמב"ם ז"ל אלא ודאי דהם דברים תלויים זה בזה דאם עושין בפני עצמן דוחה את השבת ואם אין עושין אינו דוחה וצריך עיון:

ט מי שהיה חבוש חוץ לחומת ירושלים וכו'. בפרק האשה אמרינן האונן והמפקח את הגל וכן מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורין והחולה והזקן שהיו יכולים לאכול כזית שוחטים עליהם ועל כולן אין שוחטין עליהם בפני עצמן שמא יביאו את הפסח וכו' ובגמרא אמר רבה בר הונא אמר ר"י לא שנו אלא בבית האסורין דעכו"ם אבל בית האסורים דישראל שוחטין בפני עצמן כיון דאבטחינהו מפיק ליה וכו' אמר רב חסדא הא דאמרת בית אסורין דעכו"ם לא אמרינן אלא חוץ לחומת בית פאגי וכו'. והשתא קשה על רבינו ז"ל דחילוק הנאמר בגמרא בין עכו"ם לישראל לא הוי אלא לשחוט בפני עצמן אבל להיות נמנה עם אחרים ודאי דבכל אופן נמנה ומדברי רבינו ז"ל אינו נראה כן שכתב שוחטין עליו ומלשון זה משמע להמנות עם אחרים ובזה חילק בין העכו"ם לישראל ולא היה לו לומר אלא שוחטים עליו ואין שוחטים בפני עצמן במה דברים אמורים שהוא חבוש ביד עכו"ם אבל ביד ישראל אפילו בפני עצמן שוחטין וכפי שיטת הירושלמי שכתבו התוס' מוקי לה ר' יוסי בר בון בשם ר"י כשהבטיחוהו ישראל אבל הבטיחוהו עכו"ם אין שוחטין עליהם אפי' עם אחרים אשר פירש דבר שוה ודאי שרבינו ז"ל אתי שפיר כפי זה. אבל תימה לומר דשביק הגמרא דידן ונקט דברי הירושלמי לכך צריך לדחוק ולומר דמאי דכתב רבינו ז"ל שוחטין עליו היינו בפני עצמן אבל דין שוחטין להיות נמנה עם אחרים לא כתב רבינו ז"ל וכן אנו מוכרחים לומר בפ"ו גבי חופר את הגל שכתב רבינו ז"ל שוחטין עליו שמא ימצא מת כו' וע"כ איירי מאי דכתב רבינו ז"ל עליו בפני עצמן דאם אינו כן ודאי דשוחטין כדקאמר במתני':

איזהו

כסף משנה

ג ומי שהיה בדרך רחוקה וכו'. שם פלוגתא דר"נ ורב ששת ופסק כרב ששת [...] כוותיה באיסורי:

ד טמא שיכול ליטהר בפסח ראשון שלא טבל וכו'. בפ' אלו דברים (דף ס"ט [...] לא יהא ענוש כרת אלא שהיה טהור ושלא היה בדרך רחוקה ערל [...] שרץ ושאר כל הטמאים מנין ת"ל וכ[...]

ה כשם שמילת עצמו מעכבתו מלעש[...] וכו'. פשוט בר"פ הערל (ד[...]

וכן טבילת אמהותיו לשם עבדות [...] וכו': כתב הראב"ד ה"א ב[...] דפסחים *בדברים שבין פסח מצרים [...] דורות עכ"ל:

ו הקטן אין מילת עבדיו וטבילת [...] מעכבתו וכו'. יש לתמוה [...] במכילתא וכל עבד איש אשה וקטן מ[...] מקנת כסף מ"מ. ונראה שרבינו הוה גר[...] עבד איש ולא של אשה וקטן:

ז גר שנתגייר בין פסח ראשון לפסח ש[...] בר"פ מי שהיה טמא פלוגתא ד[...] נתן ופסק כרבי מחבירו. ומ"ש וא[...] עליו בראשון פטור. היכא למידק [...] בר חיובא ופיטורא הוא. וכתב הר"י ז"ל דכיון דרחמנא רבייה לקטן שישח[...] וממנין אותו נפטר הוא בכך מן ה[...]

ח נשים שנדחו לשני וכו'. בפרק [...] (דף נ"א:) אשה בראשון [...] עליה בפני עצמה ובשני עושין אותה [...] לאחרים דברי ר' יהודה ור' יוסי אומ[...] בשני שוחטין עליה בפני עצמה ואין צ"ל [...] ר"ש אומר אשה בראשון עושין אותה [...] לאחרים בשני אין שוחטין עליה כל עיק[...] רבינו כר' יהודה וכ"פ עוד בר"פ [...] דאמרינן כמאן אזלא הא דא"ר אלעז[...] רשות ובראשון חובה ודוחה את השב[...] כר' יהודה משמע דהלכתא כוותיה. ויש [...] דבפ"ב אלא מ"ש עושים חבורה כול[...] אפילו בפסח שני משמע דפסק כר' יוס[...] שם. וי"ל דאע"ג דלענין עושין חבורה [...] נשים בפסח שני פסק כר' יוסי [...] דהלכתא כוותיה לגבי ר' יהודה מ"מ [...] דוחה את השבת לא ראה לפסוק [...] מדמשמע מר"א שכתבתי בסמוך דס[...] יהודה בהא: ואי זו היא דרך רחו[...] מילין חוץ לחומת ירושלים. בפרק מי [...] טמא (דף נ"ג:) במשנה פלוגתא דתנא [...] כר"ע דאמר אי זו היא דרך רחו[...] המודיעים ולחוץ וכמדתה לכל רוח [...] בגמ' אמר עולא מן מודיעים ולחוץ ט"ו [...]

ט ומ"ש מי שהיה בינו ובין ירושל[...] י"ד עם עליית השמש ט"ו [...] או יתר וכו'. הכי משמע שם בגמ' בט"[...] שאמרו הם מתחילים מהנץ החמה לא [...] השחר ואמריק בגמרא עולא לטעמיה [...] אי זו היא דרך רחוקה כל שאינו יכול [...] בשעת שחיטה ופסק כעולא. ואפש[...] דטעמא משום דמשמע קלת דר"י דאמ[...] מהלך אדם ביום עשר פרסאות וכו' [...] כדעולא אתא דאל"כ למנ"מ. ומפרש רבי[...]

[...]שאינו יכול ליכנס בשעת שחיטה דאמר עולא היינו מתלת שעת שחיטה דהיינו אחר חצות ופשטא דסוגיא הכי מוכחא דאמר ט"ו מיל מופלא לפלגא דיומא. ומ"ש הלך ולא [...] מפני שעכבוהו בהמות בדחקם. ברייתא שם (דף נ"ד) היה עומד לפנים מהמודיעים ואינו יכול ליכנס מפני גמלים וקרונות המעכבות אותו יכול לא יהא חייב ת"ל ובדרך [...] והרי לא היה בדרך. ויש לתמוה על רבינו שנראה לכאורה שהוא פוסק בהפך ונראה שזהו שכתב עליו הראב"ד אינו פוסק דרך הגמרא ע"כ. ונראה שרבינו מפרש דה"ק [...] יהא חייב כרת אם הזיד ולא עשה את השני כדין מי שהיה בדרך רחוקה כיון שנתעכב בדרך ת"ל ובדרך לא היה והרי לא היה בדרך כלומר אע"פ שנתעכב בדרך כיון [...] לא היה ממממ מרחק הדרך קרינן ביה ובדרך לא היה והרי הוא כאונס אחר ואם הזיד ולא עשה את השני חייב כרת. ומ"ש או שהיה בירושלים והיה חולה ברגל[...] ירושלמי פ' מי שהיה טמא היה נתון מן המודיעים ולפנים ורגליו רעות יכול יהא חייב ת"ל וחדל יצא זה שלא חדל ונראה דה"פ יכול יהא חייב כרת אע"פ ששגג ולא [...] בשני ת"ל וחדל כלומר דוקא כשהזיד בראשון הוא כששגג בשני חייב כרת יצא זה שלא חדל מלעשות הראשון כרצונו: מי שהיה חבוש חוץ לחומת ירושלים וכו' בר"פ האשה [...] ביד

*[בדברי התוספתא דילן הכי איתא התם אחד פסח מצרים ואחד פסח דורות מי שהיו לו עבדים שלא מלו ושפחות שלא טבלו מעכבין אותו מלאכול בפסח ראב"י אומר אומר אני בפסח מצרים [...] מדבר. ורבינו פסק כת"ק, ואם דעת הראב"ד לבפינו על שהיה לו לפסוק כדעת ראב"י דמשנתו קב ונקי אינה השגה דהיינו במשנה דוקא ולא בתוספתא כדאמרינן בכמה דוכתי ודו"ק. ובמא היה [...] ולמהרי"ק גירסא אחרת בתוספתא]:

משנה למלך

ו שנאמר וכל עבד איש כו'. עיין מ"ש מרן. ובפ' האלן (דף מ"ח) אמרינן עבד איש ולא עבד אשה בתמיה. משמע דגם גבי אשה מילת עבדים מעכבת. עוד אני תמיה דלרבינו איצטריך איש למעוטי קטן וא"כ מה הקשו עבד איש ולא אשה. ועיין במ"ש הר"ב חדושי הלכות בפרק הערל (דף ע"א) אבעיא דאמריק כגון שהיו אביו ואמו תבועים יע"ש. (א"ה ועיין בפ' הבולה (דף נ"ם) ובחדושי הרשב"א שם):

ט אבל אם היה חבוש וכו'. היה לו לרבינו לבאר דזה שאין שוחטין עליו כשהיה חבוש [...] עכו"ם דוקא לשחוט בפ"ע אבל עם אחרים אפילו חבוש בידי עכו"ם שוחטין [...] מבואר בגמרא. והתוס' הביאו שיטת הירושלמי בהפך מ"ש דילן דדוקא בהבטיחוהו ישראל לאחר [...] אבל עכו"ם אפילו עם אחרים אין שוחטין. ויש לתמוה למה תפס שיטת הירושלמי שהיא נג[...] דידן. ואפ"ה קשה דלפום שיטת הירושלמי אפילו בבית האסורים של ישראל אין שוחטין עלי בפ[...]

יצא פטור מלעשות פסח שני שהרי נשחט עליו. וכן האונן והחולה והזקן שהם יכולין לאכול ששחטו עליהן ואחר שנזרק הדם נטמאו במת והרי אינן יכולין לאכול. הרי אלו פטורין מלעשות פסח שני:

פרק ששי

א אי *זהו טמא שנדחה לפסח שני. כל מי שאינו יכול לאכול את הפסח בלילי חמשה עשר בניסן מפני טומאתו כגון זבים וזבות נדות ויולדות ובועלי נדות. אבל הנוגע בנבלה ושרץ וכיוצא בהן ביום ארבעה עשר הרי זה טובל ושוחטין עליו אחר שיטבול. ולערב כשיעריב שמשו אוכל את הפסח: ב *טמא מת שחל שביעי שלו להיות בארבעה עשר אע"פ שטבל והוזה עליו והרי הוא ראוי לאכול קדשים לערב. אין שוחטין עליו אלא נדחה לפסח שני. שנאמר ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא מפי השמועה למדו ששביעי שלהן היה ועל זה שאלו אם ישחט עליהן והם יאכלו לערב ופירש להן שאין שוחטין עליהן. במה דברים אמורים בשנטמא בטומאות מן המת *שהנזיר מגלח עליהן אבל אם היה טמא בשאר טומאות מן המת שאין הנזיר מגלח עליהן. שוחטין עליו בשביעי שלו אחר שיטבול ויזה עליו וכשיעריב שמשו אוכל פסחו: ג זב שראה שתי ראיות וספר שבעה ימים וטבל בשביעי שוחטין עליו והוא אוכל לערב. ואם ראה זוב אחר שנזרק הדם הרי זה פטור מלעשות פסח שני. וכן שומרת יום כנגד יום טובלת ביום השימור כמו שביארנו בביאות אסורות. ושוחטין עליה והיא אוכלת לערב. ואם ראתה דם אחר שנזרק

שנזרק

א סמ"ג שם: ב סמ"ג כל הלשון וע"ש:

השגת הראב"ד

*טמא מת שחל שביעי עד אלא נדחה לפסח שני. א"א אין דרך הלכה הולכת כן שהרי רב שאמר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ מכאן למד והיאו ס"ל שוחטין וזורקין על טבול יום וא"כ זה טבול יום ורחמנא דחייה אלא האי קרא בשלא טבל ולא הזה דהיינו טמא שרץ ומעשה כי הוה הכי הוה ששחטו וזרקו עליהם קודם טבילה והזייה סברו שיעלה להן ולא שאלו אלא אחר זמן שחיטה ונדחו והכתוב מעיד כן שאמרו אנחנו טמאים לנפש אדם ואם לאחר טבילה והזייה מאי טומאה הויא בהו:

השגת הראב"ד

*שהנזיר מגלח עליהם. א"א לא מצאתי לזה שורש אף אם סברת עצמו הוא כיון שאילו אכל קדש בטומאה זו אין חייבין עליה כרת ולא קרבן אם הזה וטבל דין הוא שלא ידחה מפסחו:

כסף משנה

ישראל וכו'. משנה וגמרא בפ' האשה (דף צ"א). ומ"ש ואם לא יצא פטור מלעשות [...] שני וכו'. במשנה הנזכרת. ומ"ש וכן האונן והחולה והזקן שהם יכולים לאכול וכו'. במשנה הנזכרת לפיכך אם אירע בהם פיסול פטורים מלעשות פסח שני. ופירש"י [...]ך הואיל ובשעת שחיטה ראויים היו ונזרק הדם עליהם וכו' פטורין מלעשות פסח שני:

[פ"ו] א אי זהו טמא שנדחה לפסח שני וכו' כגון זבין וזבות וכו'. בר"פ מי [...] (דף צ"ג) ת"ר אלו שעושים את השני [...] והזבות המצורעין והמצורעות ובועלי נדות [...]לדות ופירש"י שכל אלו טומאה ארוכה. אבל הנוגע בנבלה ובשרץ וכו', כלומר [...] אלא טומאת ערב, הרי זה טובל וכו'. [...] מדאיתא בפרק האשה (דף צ') אמר רב [...] אמר רב שוחטין וזורקין על טבול יום [...] כפורים ואין שוחטין וזורקין על טמא [...] ועולא אמר אף שוחטין וזורקין על טמא [...] ופסק כרב יהודה אמר רב משום דרב [...]ל כל בני גולה הוא ועוד דסוגיא כוותיה [...] ובפ' כיצד צולין (דף פ"א) אמרו דרבי [...] סובר כן וגם בר"פ מי שהיה (דף צ"ג) [...] דר"ע סובר כן וכ"כ בתוספות דכמה [...] סברי כרב ופירש"י אין שוחטין וזורקין [...]מא שרץ ואע"פ שבידו לטבול היום ובגמ' [...] ומ"ש טבול יום דחזי לאורתא טמא שרץ [...]זי לאורתא מחוסר טבילה טבול יום נמי [...]ר הערב שמש משא ממילא ערבא מחוסר [...]ם נמי הא מחוסר כפרה הוא שקינו בידו [...] שרץ נמי הרי מקוה לפניו דילמא פשע [...] מחוסר כפורים נמי דילמא פשע כגון [...]יהו לב"ד וכו' חזקה אין ב"ד של כהנים [...]דים משם עד שיכלו מעות שבשופרות:

[...]מא מת שחל ז' שלו להיות בי"ד וכו' אין שוחטין עליו אלא נדחה לפסח [...]'. גם אליבא דרב יהודה אמרי' הכי: [...] הראב"ד אין דרך ההלכה הולכת כן [...] וכו'. ואני אומר שמ"ש שהרי רב [...] אין שוחטין וזורקין מכאן למד, כלומר [...]ן בגמרא לרב דאמר אין שוחטין וזורקין [...]א שרץ מדאורייתא לא חזי מדכתיב איש [...]י יהיה טמא לנפש מי לא עסקינן שחל [...]לו להיות בע"פ דהיינו טומאת שרץ [...]רחמנא נדחי. וי"ל לדעת רבינו דאע"ג [...]ן דטמא מת שחל שביעי שלו בע"פ [...] טמא שרץ לאו לגמרי מדמי להו אלא [...]דכשם בטמא מת אע"פ שיכול לעלות בו [...]אמר רחמנא נדחי ה"נ טמא שרץ מיהו [...]איתא והא כדאיתא בטמא שרץ אחר [...] שוחטין וזורקין עליו משא"כ בטמא מת [...] הזה וטבל אין שוחטין וזורקין עליו. ומ"ש דקרא בשלא הזה ולא טבל ומעשה הוה ששחטו וזרקו עליהם קודם טבילה והזייה ולא שאלו אלא אחר זמן שחיטה ונדחו, [...]ימה הם למה לא שאלו קודם מעשה ושאלו אחר מעשה וכי בתר דעבדין מתמלכין ועוד קשה למה נדחו הל"ל להם שיזו עליהם ויטבלו והא"כ ישחטו להם פסח אחר [...] עליהם את הדם ועוד שהרי בסיפרי מפורש כדברי רבינו והביאו רש"י בפירושיו בפרשת בהעלותך למה נגרע אמר להם אין קדשים קרבים בטומאה אמרו לו א"כ יזרק [...]ל הטמאים והבשר יאכל לטהורים אמר להם לא שמעתי עמדו ואשמעה. ומ"ש עוד הראב"ד והכתוב מעיד כן שאמרו אנחנו טמאים לנפש אדם ואם לאחר טבילה והזייה [...]ומאה הויא בהו. תמהני איך פה קדוש יאמר דבר זה דכל זמן שלא העריב שמשן הכתוב לאו טהורים נינהו ועוד לפי דבריו דברי בורות דברו לומר שהם טמאים והיו יכולים בהזייה וטבילה ועוד היכי קאמר ביום ההוא לא היו יכולים הא למחר היו יכולים והלא כך היו יכולים ביום כמו למחר שאם יטבלו בו ביום היו יכולין לעשות ואם לא [...]ם למחר לא יכולים לעשות. ועוד קשה על הראב"ד שהכתוב מכחישו שכתוב אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' ואם כדבריו כבר הקריבו [...]' ולא היתה השאלה אלא אם יעלה להם הקרבן שהקריבו כבר קודם הזייה וטבילה. ודוחק גדול לפרש דלבלתי הקריב את קרבן ה' היינו שיעלה להם הקרבן שכבר הקריבו [...]ה במשמע וכמדומה לי שזו ראיה שאין עליה תשובה. ומ"ש בד"א בשנטמא בטומאות מן המת שהנזיר מגלח עליהם וכו': כתב הראב"ד שהנזיר מגלח עליהם א"א לא [...]זה שורש וכו'. ביאור דבריו שלא מצא שורש לחילוק זה כלומר שהראב"ד סובר שאף בטומאות שהנזיר מגלח עליהם אם טבל והזה שוחטים עליו כמבואר בדבריו בהשגה [...]ז ואפי' לפי סברת רבינו שסובר שאע"פ שטבל והזה אין שוחטין עליו דין הוא לומר דה"מ בטומאות שהנזיר מגלח עליהם אבל בטומאות שאין הנזיר מגלח עליהם [...]ם אכל קדש בטומאה זו אין חייבין עליה לא כרת ולא קרבן דין הוא שלא ידחה מפסחו. ויש נוסחא בהשגה זו שבמקום אף אם סברת עצמו הוא כתוב אבל סברת עצמו היא והיא הנוסחא הנכונה:

[...]ראה שתי ראיות וספר שבעה ימים וכו'. בפ' האשה (דף צ') תנן זב שראה שתי ראיות שוחטין עליו בשביעי. ומ"ש וטבל בשביעי. בגמ' אמרינן הכי אליבא דרב יהודה דאמר שוחטין וזורקין על טבול יום ואין שוחטין וזורקין על טמא שרץ וכבר נתבאר בסמוך שרבינו פסק הלכה כמותו. ומ"ש ואם ראה זוב אחר שנזרק הדם הרי [...]ר מלעשות פסח שני. בפרק כיצד צולין (דף פ"א) ר' יוסי אומר זב בעל שתי ראיות ששחטו וזרקו עליו בשביעי שלו ואחר כך ראה וכן שומרת יום כנגד יום ששחטו [...]ליה בשני שלה ואח"כ ראתה הרי אלו מטמאים משכב ומושב ופטורים מלעשות פסח שני: וכן שומרת יום כנגד יום וכו'. משנה פרק האשה שם (דף צ'). [...]ובלת קודם שישחטו עליה. הוא אליבא דרב יהודה שפסק רבינו כמותו כמו שנתבאר בסמוך. ומ"ש ואם ראתה דם אחר שנזרק דם הפסח פטורה מלעשות פסח שני. נתבאר

לחם משנה

פ"ו א איזהו טמא שנדחה לפסח שני וכו'. ברייתא בפ' מי שהיה ובגמ' מוקמינן הך ברייתא שהזכירה נדות ויולדות כר' יוסי דאמר נשים בשני חובה. וקשה דהא רבינו ז"ל פסק לעיל כמ"ד רשות ומיהו אפשר לתרץ כמו שתירץ הרב בעל כ"מ ז"ל שם דשוחטים בפני עצמן אע"פ שהיה רשות ומאי דקאמר בגמרא דאתי כר' יוסי הוא משום דמשמע ליה דברייתא דכייל נדות ויולדות בהדי אידך הוא שיהיו שוחטות בפני עצמן וא"כ אתי כתירוץ הרב בית יוסף ז"ל. ולי נראה כדכתיבנא:

אבל הנוגע בנבלת שרץ וכו' הרי זה טובל ושוחטין עליו אחר שיטבול וכו'. רבינו ז"ל פסק כמ"ד אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ. וקשה קצת דבפרק כיצד צולין (דף פ') בעי רב חמא כהן המרצה בקרבנותיהן הותרה לו טומאת התהום או לא מי אמרינן כי גמירי טומאת התהום בבעלים וכו' ופשטוה דהא דתני ר' חייא לא אמרו טומאת התהום אלא לנזיר בלבד ואמרו שם אלא בעושה פסח ניחא למ"ד אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ אלא למ"ד שוחטין וזורקין וכו' השתא טומאה ידועה הותרה לו טומאת התהום לא כ"ש וכו' משמע למ"ד אין שוחטין וזורקין ליכא פשיטותא. ורבינו ז"ל פסק בה' ביאת מקדש פ"ד דכהן המרצה הותרה לו טומאת התהום. וי"ל דהא דכתב רבינו ז"ל כן משום דבבעיא אחריתי דאיכא שם בעי רב יוסף וכו' ואמרו שם את"ל כהן המרצה וכו' הותרה לו טומאת התהום ורבינו ז"ל אית ליה דכל את"ל פשיטותא הוא ומשום הכי פסק רבינו ז"ל כן בהלכות ביאת מקדש תדע לך דאפילו למ"ד שוחטין לא אסיק התם בגמ' פשיטותא אלא ודאי משום הכי אית ליה לרבינו הך פשיטותא:

טמא

משנה למלך

מה לא ביאר זה רבינו וכתב סתם שוחטין דמשמע אפילו בפני עצמן. וכן קשה גבי אונן דיכולין לאכול כזית שפירש במשנתו שאין שוחטין עליהם בפני עצמן לפי סתם הרב שישחטו ולא כתב שוחטין דמשמע לכתחלה. גם לא פירש דדוקא עם אחרים אבל לעצמן לא. גם מהריק"א לא הרגיש בכל זה ולא ידעתי למה:

טמא מת שחל שביעי שלו וכו'. עיין בדברי מרן ואיני רואה סתירה לסברת הראב"ד מכל מה שהקשה הרב ז"ל דמ"ש וכי בתר דעבדין מתמלכין אינו דאינהו סבור בלא טבילה כיון דלאורתא חזו היו יכולין להקריב ובתר הכי לטבול ומש"ה שחטו עליהם וכשנודע הדבר לפני משה רבינו אמר להם שאין קדשים קרבין בטומאה אפילו דחזו לאורתא והם השיבו לו דמסיכן ידע זה כיון דלאורתא בשעת אכילה חזו לאכול קרבנם ישחטו השתא נמי ע"י שלוחם ועל זה הוזקק לשאול פי הדיבור. ומה שטען הרב דאמאי לא אמר להו שיטבלו וישחטו קרבן אחר. כבר כתב הראב"ד בלשונו שכבר עבר זמן שחיטת הפסח ומה יאמר עוד. ובזה נסתלקה נמי מאי דהביא הרב מלשון ספרי דאין משם ראיה נגד הראב"ד. והתוס' הוסיפו לבאר בפ' האשה דאה"נ דהם טבלו והקריבו קרבן אחר אלא דמשה אמר להם אם לא תטבלו והקריבו נזקקין אתם לפסח שני. ותשובת הדיבור היתה לכל ישראל. ומ"ש הרב שזו ראיה שאין עליה תשובה תמיה אני

לפסח

שנזרק דם הפסח פטורה מלעשות פסח שני. ואין שוחטין על הנדה בשביעי שלה. שהרי אינה טובלת עד ליל שמיני ואינה ראויה לאכול קדשים עד ליל תשיעי:

ד [א]מחוסרי כפורים שחל יום הבאת קרבנותיהן בארבעה עשר. שוחטין עליהן ומקריבין קרבנותיהן בארבעה עשר בניסן בין קודם שחיטת הפסח בין אחר שחיטתו. ואוכלין פסחיהן לערב. ואין שוחטין עליהן עד שימסרו קרבנותיהן ביד בית דין שמא יפשעו ולא יקריבו אותם:

ה מצורע שחל שמיני [ב]שלו להיות בארבעה עשר וראה קרי בו ביום הרי זה טובל ונכנס לעזרת נשים ומביא קרבנותיו. ואע"פ שטבול יום אסור להכנס לעזרת נשים. הואיל ואיסורו להכנס שם מדבריהם כמו שביארנו בהלכות ביאת מקדש. ויום זה הוא יום הקרבת הפסח במועדו. יבוא עשה שיש בו כרת וידחה איסור של דבריהם:

ו טמא מת שחל שביעי שלו להיות בשבת. אין מזין עליו. אלא למחר. ואפילו חל שביעי שלו להיות בשלשה עשר בניסן והוא שבת *ידחה ליום ארבעה עשר. ומזין עליו ואין שוחטין עליו כמו שביארנו. אלא ידחה לפסח שני. *והלא איסור הזייה בשבת משום שבות והפסח בכרת והיאך יעמידו דבריהם במקום כרת. מפני שביום שהוא אסור בהזייה משום שבות אינו זמן הקרבן שחייבין עליו כרת. לפיכך העמידו דבריהן במקומן אע"פ שהדבר גורם לעתיד לבוא לעמוד במקום כרת:

ז ישראל ערל שמל בערב הפסח שוחטין עליו אחר שמל. אבל גר שנתגייר ביום ארבעה עשר ומל וטבל אין שוחטין עליו שאינו אוכל לערב והרי הוא כפורש מן הקבר שצריך שבעה ימים ואחר כך יטהר. גזירה שמא יטמא גר זה למת לשנה הבאה ביום ארבעה עשר ויטבול ויאכל לערב ויאמר אשתקד כך עשו לי ישראל כשמלתי טבלתי ואכלתי לערב. והלא גזירה זו מדבריהם ופסח בכרת והיאך העמידו דבריהם במקום כרת *ביום הקרבן שהוא יום ארבעה עשר. מפני שאין הגר מתחייב במצות עד שימול ויטבול. ואינו טובל עד שירפא מן המילה כמו שביארנו בענין הגירות. לפיכך העמידו דבריהם במקום זה. שהרי זה המל יש לו

השגת הראב"ד

*ידחה ליום ארבעה עשר ומזין עליו. א"א כל זה שיבוש כאם כא שביעי שלו בשבת הכל הפסיד שאין מזין לעולם אלא שלישי ושביעי שיהא השביעי תמישי לשלישי אלא שאין קפידא שיהיה שלישי ושביעי לפרישתו מן המת. ומה שאמר שאין שוחטין עליו אפילו לאחר טבילה והזייה כבר כתבנו מה שנראה לנו:

*והלא איסור הזייה וכו' עד אינו זמן הקרבן. א"א זה המפרש שפירש טעם להזאה וערל למה שעמידו דבריהם במקום כרת לא עמד טעמו בו כי יום ארבעה עשר הוא זמן שחיטת הפסח וזריקתו והם לעונש הכרת עצמו והערל אם יטבול ביומו מה בכך ולמה נמנע אותו מלאכול ועוד דב"ה אמרי אפילו ערל שמל שמה ימים קודם הפסח קאמרינן שלא יטבול ומצריכין אותו הזייה ג' וז' והרי נרפא מן המכה אם לא הזה ושנה וטבל והזה לא יאכל. ועוד לדבריו מצורע למה לא העמידו דבריהם והרי היא בהזייה אבל הטעם לכולן שהשבות שיכול לבא לידי איסור כרת בו העמידו דבריהם במקום כרת דהאי כרת והאי כרת והיינו ערל עכו"ם כמו שאמרו גזירה שמא יטמא במת לשנה הבאה וכו' והזאה נמי שמא יטלנה בידו וכו' וכן איזמל אבל אונן ובית הפרס שנידש ומצורע לכהונות אין כאן גזירה לפיכך לא העמידו:

השגת הראב"ד

*ביום הקרבן שהוא יום י"ד. א"א כאן סותר מ"ש למעלה הוא עושה בכאן יום י"ד זמן הקרבן ולפי דבריו היה לו לומר כאן ליל ט"ו שהוא זמן אכילתו:

[א] סמ"ג שם: [ב] סמ"ג שם:

לחם משנה

ו טמא מת שחל להיות וכו'. מ"ש הר"א ז"ל בהשגות שלא שאלו עד זמן שחיטה נ"ל דכוונתו לומר עד שעבר כל זמן שחיטה דהיינו בין השמשות ובזה נסתלקו ממנו כמה קושיות שהקשה עליו הרב בעל כ"מ ז"ל. הא' דלמה נדחו שהיה לו לומר להם שיזו עליהם ויטבלו ואח"כ ישחטו וכו' ועוד מה שהקשה לפי דבריו דבני בורות דברו שהיו יכולים ליטהר בהזיה וטבילה ועוד מה שהקשה דהיכי קאמר ביום ההוא לא היו יכולים אבל למחר היו יכולים והלא כך היו יכולים ביום ההוא כמו למחר וכו' דכל אלו הקושיות נמשכו להרב ז"ל מפני שהבין בדברי הר"א ז"ל דמ"ש עד זמן שחיטה ר"ל עד התחלת זמן שחיטה אבל כפי מ"ש שפירוש עד סוף זמן שחיטה אין כאן אחת מן הקושיות שהקשה דלא היה להם פנאי להזות ולטבול ולשחוט פסח דכבר עבר הזמן ולא דברו דברי בורות דיפה אמרו טמאים מפני שעבר היום והינם יכולים ליטהר ויפה אמר הכתוב ולא יכלו לעשות וכו' מפני שעבר זמן השחיטה שאין שוחטין בלילה אבל למחר היו יכולים וכ"ת איך טעו כל כך זמן ולא שאלו עד שעבר כל זמן השחיטה י"ל דלא שמו אל לבם לספק בדבר עד שעת ההיא ודוחק: והלא איסור הזיה בשבת משום שבות וכו'. כתב הראב"ד ז"ל זה המפרש פירש טעם להזאה וערל וכו'. וכתב ועוד לדבריו מצורע למה לא העמידו דבריהם והרי הוא בהזיה כפי מה שהבין בדבריו הרב בעל כ"מ ז"ל שמצורע מותר להזות עליו בשבת יפלו עליו כמה קושיות שהקשה עליו הרב הנזכר. ועוד קושיא אחרת חזקה דא"כ איך תירץ הוא קושיא זו במ"ש שהשבות שיכול לבא לידי איסור כרת בו העמידו דבריהם דא"כ הזאת מצורע הרי יכול לבא לידי איסור כרת כמ"ש הוא עצמו והזאה נמי שמא יטלנה בידו וכו'. ע"כ נ"ל ודאי שאין כוונת הראב"ד ז"ל כמו שחשב הרב בעל כ"מ ז"ל דמקשה לו מהזאת מצורע אלא כוונתו להקשות על רבינו ז"ל כפי מה שהבין הוא בדבריו דהטעם שנתן להזאה משום דביום י"ד כשעושה ההזאה אינו זמן הקרבן אלא החיוב כרת הוא בא אם לא יאכל הפסח בלילה וההזאה היא ביום י"ד דא"כ מצורע שחל שמיני שלו להיות בי"ד וראה קרי בו ביום הרי זה טובל וכו' הואיל ואיסורו להכנס שם מדבריהם והרי שם הטעם עצמו דהאיסור דהוא נדחה הוא ביום והכרת בלילה וא"כ איך נדחה מפני איסור כרת לפי טעמו של רבינו ז"ל. ומ"ש והרי בהזיה נ"ל דטעות יש כאן ונתחלף הכ"ף וסמו במקומה בי"ת ונ"ל כהזיה כלומר הטעם שפירש רבינו ז"ל בהזיה שלא העמידו יש במצורע וא"כ למה העמידו דבריהם במצורע. ואיכא למידק לפי סברת רבינו ז"ל שכשהזה ביום י"ד אין שוחטין עליו דאמרינן בפ' אלו דברים השיב ר"ע הזאה טמא מת תוכיח שחל שביעי שלו להיות בשבת ובערב הפסח והוא משום שבות ולדברי רבינו ז"ל קשה דהזאת טמא מת שהוא בשביעי בערב פסח למה תדחה בשבת הא אפי' שיזו אותו בשבת אין שוחטין עליו. וי"ל דהך בערב הפסח לפי דעת רבינו ז"ל לאו דוקא אלא הוא בי"ג בניסן והכי אשכחינן בס"פ האשה דאמרו שם מצורע שחל שביעי בערב הפסח והתם ודאי שביעי לאו דוקא אלא שמיני הוא דאין ראיה הלא בשמיני הכא נמי לדעת רבינו ז"ל לאו דוקא:

האונן

כסף משנה

נתבאר בסמוך. ומ"ש ואין שוחטין על הנדה בשביעי שלה וכו'. שם (דף צ"...
ד מחוסרי כפורים ושחל יום הבאת קרבנותיהם בי"ד וכו' עד ולא יקריבו או[תם]. שם וכתבתיו בר"פ זה:
ה מצורע שחל שמיני שלו להיות בי"ד וראה קרי בו ביום וכו'. בסוף פרק ...
(דף צ"ב):
ו טמא מת שחל שביעי שלו להיות ב... אין מזין עליו. בר"פ אלו דב[רים] (דף ס"ה ס"ו) פלוגתא דתנאי ופסק כ... ובס"פ האשה (דף צ"ב) פסק רבא הכי. שכתב ואפי' חל שביעי שלו להיות בי"ג ... והוא שבת ידחה ליום י"ד. פשוט הוא. וכתב הראב"ד כל זה שיבוש שאם בא ... שלו בשבת וכו'. ורבינו הולק ... הראב"ד וסובר שא"צ שיהא השביעי ... לשלישי אלא אפילו היה ט' או י' אין ... כלום כמ"ש בפי"א מהל' פרה. ומ"ש ... ומזין עליו ואין שוחטים עליו כמו שבי... אלא ידחה לפסח שני. הוא מ"ש בפר... שטמא מת שחל שביעי שלו להיות בי"ד ... שטבל והוזה עליו אין שוחטין עליו אלא ... לפסח שני. ומ"ש רבינו והלא איסור ... בשבת משום שבות והפסח בכרת ... יעמידו דבריהם במקום כרת וכו': כתב הראב"ד א"א זה המפרש שפירש ... להזאה וערל וכו'. ואיני מבין ... שמ"ש רבינו מפני שהיום שהוא אסור ב... משום שבות אינו זמן הקרבן שחייבין ... כרת אינו טעם אלא לכשחל שביעי שלו ... שחל להיות בשבת למה אין מזין ע[ליו] ... ביום אבל לכשחל שביעי שלו בי"ד שחל ... א"נ טעם זה שהרי אפילו יזו עליו בו ... אין שוחטין עליו לדעת רבינו כמו שנ... בפ' זה. ומ"ש והערל אם יטבול ביו[מו מה] בכך ולמה נמנע אותו מלאכול עכ"ל. ... איני מבין שמה יש בזה למה שנתן טעם שהעמידו דבריהם במקום כרת מפני ... אינו חייב במצוה ומוטב שלא ניחוש ל... ביום ותתקיים גזירת חכמים. ומזה ... ג"כ למ"ש ועוד דב"ה אפילו ערל שמל ... קודם הפסח קאמרי שלא יטבול ויאכ[ל] ... שמוטב שלא יטבול להתחייב במצות ... ותתקיים גזירת חכמים ואפשר שאפיל[ו] ... ומבל אין שוחטין עליו דלא נתנו ... דבריהם לשיעורים. ומ"ש ועוד לדבריו ... למה לא העמידו דבריהם והרי היא ... עכ"ל. איני יודע מי הגיד לו שמצורע ... להזות עליו בשבת שלא סבר כן לא ... בדברי רבינו ולא עוד שלא שודאי ... ליטהר אם חל שביעי שלו להיות בשב[ת] ... מפני שלא בהזייה בלבד שהיא משום ... הוא נטהר שהרי צריך שחיטת הצפור ... מן התורה ועוד שאע"פ שהזו עליו ... אין שוחטין עליו את הפסח עד שיביא ק[רבנותיו] ... ואם חל י"ד להיות בשבת א"א לו ... קרבנותיו שהרי אינם דוחים את השב[ת] ... לא ה"ל מקום להראב"ד להזכיר הזייה ... כאן ומה שאמרו בס"פ האשה שבמצ[ורע] העמידו דבריהם במקום כרת היינו ... לו ליכנס לעזרת נשים אע"פ שהוא ... ומ"ש אבל הטעם לכולם שהשבות שיכו[ל] ... לידי איסור כרת וכו' יש מקום לבו[א] ... לחלוק שלא היה לחכמים לדחות עכשיו ... כרת ודאי בערל משום גזירת ספק ... שנה אחרת לידי ספק כרת. ומה ש... איזמל אבל אונן ובית הפרס שנידש ... לכהונות וכו'. מבואר בס"פ האשה (דף ...
ז ישראל ערל שמל בע"פ שוחטין ע[ליו] ... שמל. פשוט בס"פ האשה...
ומה שכתב אבל גר שנתגייר ביום י"... וטבל אין שוחטין עליו וכו' שם פלוגתא דב"ש וב"ה ופסק כב"ה. ומ"ש והלא גזירה זו מדבריהם והפסח בכרת ואיך העידו דבריהם במקום כרת וכו: כתב הראב"ד ביום ... שהוא יום י"ד. א"א כאן סותר מה שאמר למעלה וכו'. זה נמשך אחר מ"ש בהשגה שקודם זו לא עמד טעמו בו כי יום י"ד הוא זמן שחיטת הפסח וזריקתו והם לעונש ... בעצמו

משנה למלך

נמצא שתריך עליו את כל התרדם הואת דכיון דמה שפסחו קודם טבילה אינו עולה להם הו"ל כאילו לא הקריבו מאחר שנזקקו לפסח שני. סוף דבר סוגיא הגמרא מוכחת כדברי הראב"ד ... כפום' נמי הכי הוא ודו"ק:

אבל

לו שלא לטבול עד שיבריא ולא יבוא לידי חיוב כלל:

ח מי שבא בבית הפרס הרי זה מנפח והולך ואם לא מצא עצם ולא נטמא שוחט ואוכל פסחו ואע"פ שהלך בבית הפרס. שטומאת בית הפרס מדבריהן כמו שביארנו בהלכות טמא מת ולא העמידו דבריהם במקום כרת כמו שביארנו. וכן בית הפרס שנדוש טהור לעושה פסח:

ט האונן ראוי לאכול הפסח לערב. מפני שאנינות לילה מדבריהם לא העמידו דבריהם במקום כרת בדבר זה אלא שוחטין עליו וטובל ואחר כך אוכל כדי שיפרוש מאנינותו ולא יסיח דעתו. במה דברים אמורים שמת לו המת אחר חצות שכבר נתחייב בקרבן פסח. אבל אם מת לו המת קודם חצות אין שוחטין עליו אלא ידחה לשני. ואם שחטו עליו וזרקו הדם טובל ואוכל לערב. מת לו מת בשלשה עשר וקברו בארבעה עשר הרי הוא ביום קבורה אונן מדבריהם ואינו תופס לילו מדבריהם. לפיכך שוחטין עליו וטובל ואוכל לערב אף בשאר הקדשים. ויום שמועה ויום ליקוט עצמות הרי הוא כיום קבורה. לפיכך מי שלקט עצמות מתו ביום ארבעה עשר או ששמע שמת לו מת שוחטין עליו וטובל ואוכל בקדשים לערב:

י מי שחופר בגל לבקש על המת אין שוחטין עליו שמא ימצא שם המת בגל והרי הוא טמא בשעת שחיטה. שחטו עליו ולא נמצא שם מת הרי זה אוכל לערב. נמצא שם מת אחר שנזרק הדם. אם נודע לו בודאי שהיה טמא בשעת זריקת הדם כגון שהיה גל עגול הרי זה חייב בפסח שני. ואם ספק הדבר ושמא לא היה עומד על הטומאה בעת זריקה ולא נטמא אלא אחר זריקה הרי זה פטור מפסח שני:

יא מי שעבר בדרך ומצאו מת מושכב לרוחבה של דרך. אם היה המת טומאת התהום אע"פ שהוא טמא לתרומה הרי זה טהור לפסח ושוחט ואוכל פסחו ואע"פ שאפשר שנגע. הואיל והיא טומאת התהום טהור לפסח. ואע"פ שהמת שלם והוא מן הקצה אל הקצה הרי זה עושה פסחו עד שידע בודאי שנטמא בו. במה דברים אמורים כשהיה מהלך ברגליו שהרי אפשר שלא ינע אבל אם היה רוכב או טעון משא הרי זה טמא אע"פ שהיא טומאת התהום. לפי שאי אפשר שלא יגע ושלא יסיט ושלא יאהיל. וכבר ביארנו טומאת התהום בהלכות נזירות:

יב מי שעשה פסח בחזקת שהוא טהור ואחר כך נודע לו שהיה טמא בטומאת התהום אינו חייב בפסח שני ודבר זה הלכה מפי הקבלה. אבל אם נודע לו שהיה טמא בטומאה ידועה חייב בפסח שני:

יג מי שנטמא במת והוזה עליו שלישי ושביעי ובשביעי שלו נטמא בקבר התהום ולא ידע ועשה פסח בחזקת שהוא טהור ואחר כך נודע לו שהוא טמא בטומאת התהום אינו חייב בפסח שני. שכיון שטבל בשביעי פסקה טומאה הראשונה. *אבל אם נטמא בטומאת התהום בששי לטומאתו ולא ידע עד שעשה הפסח. הרי זה חייב בפסח שני שחזקת הטמא טמא עד שיהיה טהור ודאי שרגלים לדבר:

כסף משנה

...מו וככר כתבתי שם כי מ"ש רבינו מפני שהיום שהוא אסור בהזייה משום שבות אינו ...הקרבן שחייבים עליו כרת אינו טעם אלא לכשחל שביעי שלו בי"ג שחל להיות בשבת ...אין מזין עליו בו ביום ואינו טעם לכשחל ז' שלו בי"ד שחל להיות בשבת כי גם רבינו סובר שם כי יום י"ד הוא זמן הקרבן והם דבריו כאן ואין בהם סתירה:

מי שבא בבית הפרס הרי זה מנפח והולך ואם לא מצא עצם ולא נטמא ...ם ואוכל פסחו וכו'. בפסחים סוף פרק ...ה שם. ומ"ש וכן בית הפרס שנדוש טהור לעושה פסח. מימרא שם:

האונן ראוי לאכול הפסח לערב וכו'. משנה וגמרא שם (דף צ"ה:). ...ם טובל ואח"כ אוכל. שם במשנה ובפרק ...א דחגיגה. ומ"ש בד"א שמת לו מת אחר ...ת וכו'. היינו כאוקימתא דאביי בזבחים פרק ...ל יום (דף ק'). ומ"ש ואם שחטו וזרקו ...י טובל ואוכל לערב. נ"ז נלמד מאוקימתא ...א שם אידי ואידי אחר חצות ול"ק כאן ...ם ששחטו וזרקו עליו כאן לאחר ששחטו ...ו עליו. ומשמע לרבינו דאביי ורבא לא ...י לענין דינא דבמת אחר חצות שוחטין ...ו ואוכל ובמת קודם חצות אין שוחטין עליו ...שחטו וזרקו עליו אוכל וליכא בינייהו ...לענין הרוצי מתנייתא דמר מתרץ להו הכי ...מתרץ להו הכי: מת לו מת בי"ג וקברו ...ו'. גם זה שם אוקימתא דרב אשי ...ור הדברים דאנינות דיום מיתה והוא ג"כ ...קבורה הוי דאורייתא ואנינות לילה שאחריו ...מדבריהם אבל אנינות יום קבורה שאינו ...מיתה אינו אלא מדבריהם ובלילה של ...ליו אין אנינות כלל אפי' מדבריהם כך ...אר בגמ' וגם בדברי רבינו פ"ב מהלכות ...ת מקדש: ויום שמועה ויום ליקוט עצמות ...הוא כיום קבורה וכו' עד וטובל ואוכל ...שים לערב. משנה בס"פ האשה. ובגמרא ...נ"ב) מלקט עצמות הא בעי הזאה שליפי ...ימי אימא שליקטו לו עצמות ורבינו קיצר במובן:

מי שחופר בגל לבקש על המת אין שוחטין עליו וכו'. משנה שם (דף נ"א). ומה ...ב שחטו עליו ולא נמצא שם מת הרי זה ...ל לערב. כן משמע שם. ומ"ש נמצא שם אחר שנזרק הדם וכו'. משנה וגמ' שם:

מי שעבר בדרך ומצאו מת מושכב לרוחבה של דרך וכו' עד לפי שא"א ...יגע ושלא יסיט ושלא יאהיל. בפרק כיצד (דף פ"א:) ובפ"ט דנזיר (דף ס"ג) ...ם רבינו דהא דקתני בד"א במהלך ברגליו ...אריפא דקתני מושכב לרחבו של דרך ולא ...כרש"י דקאי אמצאו משובר ומפורק ומפרש ...ו שאע"פ שהוא מושכב לרוחב הדרך אם ...מהלך ברגליו ואפשר שנטה מהדרך מעט ...ין שלא נגע ולא הסיט ולא האהיל משא"כ ...כב או טעון. ומ"ש רבינו ושוחט ואוכל ...זו. כלישנא בתרא דרב אשי דאפי' נודע לו ...י זריקה הציץ מרצה ומשמע לרבינו דאפי' ...חלה שוחט קרבן פסח שהוא קרבן חובה ...ז מצוה עוברת משא"כ בשאר הקרבנות שאם ...ע לו קודם זריקה אם זרק הורצה אבל ...חלה לא יזרוק כדמשמע מדברי רבינו פ"ד מהל' ביאת המקדש:

מי שעשה פסח בחזקת שהוא טהור וכו'. משנה בפרק כיצד צולין (דף פ':) ...א טומאת התהום הציץ מרצה. ומ"ש ודבר ...הלכה מפי הקבלה. שם בגמ' טומאת ...ום הלכתא גמירי לה וקרא אסמכתא ...מא. ומ"ש אבל אם נודע לו שהיה טמא ...מאה ידועה חייב בפסח שני. פשוט הוא:

מי שנטמא במת וכו'. מימרא דרב המנונא בפירקא בתרא דנזיר (דף ס"ד:)

לחם משנה

ט האונן ראוי לאכול הפסח לערב מפני שאנינות וכו' וטובל ואח"כ אוכל כדי שיפרוש מאנינותו ולא יסיח דעתו וכו'. בפרק האשה אמרו אונן טובל ואוכל פסחו לערב ופירש"י ז"ל טבילה בעי זו אחת מי"א מעלות דחומר בקדש האונן והמחוסר כפורים צריכים טבילה לקדש וכו'. וקשה לפי זה למה לא כתב רבינו ז"ל לעיל גבי מחוסרי כפורים שטובלין ואוכלים כמ"ש גבי אונן דכולהו חד טעמא הוו. ונראה לתרץ קושיא זו עם קושיא אחרת דקשיא לי שכתב רבינו ז"ל בהל' אבות הטומאה בפי"ב וז"ל האונן אחר שתם יום אנינות ומחוסר כפורים אחר שהביא כפרתו צריכין טבילה לאכילת הקדש אבל לא לתרומה שהאונן ומחוסר כפורים מותרים לאכול בתרומה ומפני מה הצריכום טבילה שהרי עד עתה היו אסורים לאכול את הקדש והסיחו דעתן ושמא נטמאו והם לא ידעו ולא עשו מעלה זו וכו' ע"כ. והשתא אמאי לא כתב כאן רבינו ז"ל גבי אונן טעמא דכתב התם אלא כתב כדי שיסיח דעתו וכו' שנראה שהכוונה לומר שיסיר מלבו האנינות והאבלות. וי"ל לתרץ דהם גבי אונן שתם אנינותו ומחוסר כפורים שהביא כפרתו שייך ההוא טעמא משום דעד עתה היה אסור באכילת קדש ולפיכך לא נזהר אבל הכא אונן מותר באכילת פסח בלילה שהוא עת אכילתו ולמה לא נזהר ולכך ליכא ודאי הך טעמא דהתם אלא כדי שיסיח דעתו אבל במחוסר כפורים דלא שייך הך טעמא לא צריך טבילה ולכך רבינו ז"ל לא הצריך טבילה גבי מחוסר כפורים:

ואם שחטו עליו וזרקו הדם וכו'. כתב הרב בעל כ"מ ז"ל נלמד מאוקימתא דרבא שם אידי ואידי אחר חצות וכו'. קשה דרש"י ז"ל מפרש מה שתירץ רבא כאן קודם ששחטו פר"ל כאן שמת קודם ששחטו כאן שמת לאחר ששחטו אבל אם מת קודם ששחטו אפשר לפרשו דאפילו בדיעבד אינו אוכל ממנו וא"כ איך כתב שנלמד מאוקימתא דרבא. ונראה לומר דהוא ז"ל סובר דרבינו ז"ל מפרש דלא כפירוש רש"י ז"ל אלא שמה שתירצו בגמרא כאן קודם ששחטו וכו' איירי שמת קודם ששהטו אלא מה שאמר כשהוא שלם הוא מביא וכו' הוא שלא יביאנו לכתחילה ומה שכתב טובל ואוכל לערב איירי בדיעבד אחר ששהטו. ומ"מ קשה קצת מ"ש דאביי ורבא לא פליגי לענין דינא דע"כ פליגי דהא לאביי כשמת לאחר חצות לכתחילה יביא ולרבא אפי' מת אחר חצות לכתחילה לא יביא. ונראה לומר דכוונתו במאי דכתב לא פליגי הוא דאי רבא אמר כן הוא אליבא דר"ש ולתרץ מתני' דפריך אליבא דר"ש אבל לפי האמת דינו של אביי הוא אמת ואפילו רבא מודה ביה כדמוכח בפ' מי שהיה טמא (דף צ"ח) שתירץ רבא לעולם דמית קודם חצות ומאי יביאנו לשם פסח וכו' וכולה סוגיא דהתם מוכחא דדינו של אביי אמת הוא:

ודבר

השגת הראב"ד

*אבל אם נטמא בטומאת התהום. א"א לא נראה כן מגמרא דנזיר אלא אפילו בשביעי עד שלא טבל וסוס סופר אבל משטבל וכזה שמשא ממילא ערבא ומיר עד שלא גילח נמי סופר טאהיל ומחוסר מעשה:

רבים

רב המנונא נזיר ועושה פסח שהלכו בקבר התהום בשביעי שלהם טהורים מ"מ לא אלימא טומאת התהום למיסתר מסיפא דרבא ידע ליסתר מטומאה מת טמא שחזקת הטמאה וכו' א"ל מודינא לך בנזיר שמחוסר תגלחת א"ל רבא אף אנא מודינא בעושה פסח דלא מחוסר ולא כלום אמר ליה אביי והא מחוסר הערב שמש א"ל שמשא ממילא ערבא: כתב הראב"ד אבל אם טמא בטומאת התהום פ"מ לא נראה מן הגמרא דנזיר וכו'. ואני אומר שגם מדברי רבינו יש ללמוד כן שכיון שטבל בשביעי פסקה טומאה ראשונה וטבילה זו בשביעי היא אחר שהזה עליו בו ביום וכמו שאמרנו הזה ושנה וטבל ועוד דמדכתב פסקה טומאה ראשונה משמע בהדיא שאמר שהזה בו ביום מיירי דאל"כ עדיין לא פסקה טומאה ראשונה. ומ"ש אבל אם נטמא בטומאת התהום בששי לטומאתו מילתא פשיטא נקט וה"ה לנטמא בשביעי קודם שטבל:

רבים

פרק שביעי

א רבים שהיו טמאי מת בפסח ראשון אם היו מיעוט הקהל הרי אלו נדחין לפסח שני כשאר הטמאים אבל אם היו רוב הקהל טמאי מת או שהיו הכהנים או כלי שרת טמאים טומאת מת אינן נדחין. אלא יקריבו כולן הפסח בטומאה הטמאים עם טהורים. שנאמר ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם יחידים נדחים ואין הצבור נדחה. ודבר זה בטומאת המת בלבד כמו שביארנו בביאת המקדש: **ב** היו הקהל מחצה טהורים ומחצה טמאי מת. כולן עושין בראשון והטהורים עושין לעצמן בטהרה והטמאים עושין לעצמן בטומאה ואוכלין אותו בטומאה. ואם היו טמאי המת עודפין על הטהורים אפילו אחד יעשו כולן בטומאה: **ג** היו האנשים מחצה טמאי מת ומחצה טהורים ובזמן שאתה מונה הנשים בכלל האנשים יהיו הרוב טהורים. הטהורים עושים את הראשון והטמאין אינן עושין לא את הראשון ולא את השני. אין עושין ראשון מפני שהן מיעוט. ואין עושין את השני מפני שהנשים בשני רשות ונמצאו הטמאים מחצה ואין מחצה עושין את השני: **ד** היו רוב הקהל זבים ומצורעים ובועלי נדות ומיעוטן טמאי מת. אותן טמאי מת אינן עושין בראשון לפי שהן מיעוט ואין עושין השני שאין היחידים עושין את השני אלא בזמן שעשו רוב הקהל את הראשון. וכאן הואיל ולא עשה רוב הקהל בראשון לא יעשו אלו המיעוט הטמאים למת את השני: **ה** היו רוב הקהל טמאי מת ומיעוטן זבים וכיוצא בהן. טמאי מת עושין את הראשון והזבין וכיוצא בהן אינן עושין לא את הראשון ולא את השני. אינן עושין בראשון שאין נדחית בצבור אלא טומאת המת בלבד. ואינן עושין בשני שאין עושין פסח שני אלא אם בא הראשון בטהרה אבל אם נעשה ראשון בטומאה אין שם פסח שני: **ו** היו שליש הקהל טהורים ושליש זבים וכיוצא בהם ושליש טמאי מת אותן טמאי מת אין עושין את הראשון ולא את השני. אינן עושין ראשון שהרי הן מועטים לגבי טהורים עם הזבים. ובשני לא יעשו שהרי מיעוט עשו בראשון כמו שביארנו. כיצד משערים הפסח לידע אם רוב הקהל טמאים או טהורים. אין משערין בכל האוכלין שאפשר שיהיו עשרים נמנין על פסח אחד ומשלחין אותו ביד אחד לשחוט עליהן אלא משערין בכל הנכנסים לעזרה ועד שהן מבחוץ קודם שתכנס כת הראשונה משערין אותן: **ז** יחיד שנטמא בספק רשות היחיד כמו שיתבאר במקומו הרי זה ידחה לפסח שני כשאר טמאי מת. וצבור שנטמא בספק רשות היחיד יעשו כולן בטומאה: **ח** פסח שהקריבוהו בטומאה הרי זה נאכל בטומאה. שמתחילתו לא בא אלא לאכילה. ואינו נאכל לכל טמא אלא לטמאי מת שנדחית להם הטומאה הזאת ולכיוצא בהן מטמאי מגע טומאות. אבל הטמאים שהטומאה יוצאה עליהן מגופן. כגון זבים וזבות נדות ויולדות ומצורעים לא יאכלו ממנו ואם אכלו פטורין. מפי השמועה למדו שהנאכל לטהורין חייבין עליו משום טומאה והנאכל לטמאין אין חייבין עליו משום טומאה. אפילו אכלו טמאי המת מהאימורים שלו פטורין. במה דברים אמורים שהפסח יאכל בטומאה כשנטמאו הצבור קודם זריקת הדם. אבל אם נטמאו לאחר זריקת הדם לא יאכל: **ט** שחטוהו בטהרה ונטמאו רוב הצבור קודם זריקה. זורק את הדם והפסח לא יאכל. גזירה שמא יטמאו אחר זריקה בשנה אחרת ויאכלוהו בטומאה. היו כלי שרת טמאים בשרץ וכיוצא בו. הואיל ואינן מטמאין את האדם כמו שיתבאר במקומו. אף על פי שמטמאין את הבשר לא יעשוהו אלא הטהורים ויאכל אף על פי שהוא טמא. מוטב שיאכל בטומאת בשר שהיא בלאו ולא יאכלוהו טמאי הגוף שהם בכרת כמו שביארנו בפסולי המוקדשין:

אבילת

לחם משנה

פ"ז א ודבר זה בטומאת המת בלבד כמו שביארנו בביאת מקדש וכו'. בהל' ביאת מקדש פ"ד כתב רבינו ז"ל כיצד דוחה את הטומאה הגיע זמנו של אותו קרבן והיו רוב הקהל שמקריבין אותו טמאין למת או שהיו הקהל טהורים וכו' אבל הטמאין בטומאה אחרת כגון זבין וזבות ונדות ויולדות וטמאי שרץ ונבלה וכיוצא בהן לא יתעסקו ולא יכנסו לעזרה ואע"פ שנעשה בטומאה ואם עברו ועשו וכו'. משמע מדברי רבינו ז"ל דלא נדחית אלא טומאת מת בלבד ולא שרץ. וקשה דגבי פסח שהקריבוהו בטומאה כתב רבינו ז"ל ואינו נאכל לכל טמא אלא טמא מת שנדחית להם הטומאה הזאת ולכיוצא בהן מטמאי מגע טומאות אבל הטמאין שהטומאה יוצאה מהן מגופן כגון זבין וזבות ונדות ויולדות ומצורעים לא יאכלו ממנו וכו' ואמאי גבי אכילה אמרינן דאינו נאכל אלא לטמא וה"ה לטמא שרץ וגבי דחיית הטומאה אמרי' דאינו אלא למת בלבד וכי תימא דשאני גבי דחיה דגלי קרא ואמר כי יהיה טמא לנפש ודוקא בטמא לנפש הוא דאמרינן איש נדחה ואין ציבור נדחה אבל לא בשאר טמאין כדאמרי' בפסחים פ' אלו דברים (דף ס"ז) אבל בשאר טומאות אפי' ציבור נדחה אבל לענין לאכול את הפסח יש לחלק בין טומאה יוצאה מגופו לאין טומאה יוצאה מגופו הא ליתא דבבכורות (דף ל"ג) אמרו וב"ש הני מילי היכא דאין טומאה יוצאה עליו מגופו אבל היכא דטומאה יוצאה עליו מגופו לא דהשכחן דפליג רחמנא בין טומאה יוצאה עליו מגופו לבין שאין טומאה וכו' וב"ה התם הוא דגלי רחמנא טמא נפש אבל הכא טמא סתמא כתיב. ופירש"י ז"ל התם הוא דזבין לא יאכלו משום דבהדיא גלי רחמנא טמאי נפש מותרין ותו לא דכתיב איש כי יהיה טמא לנפש וכו' ומינה דייקינן איש נדחה לפסח שני ולא ציבור ובטמא נפש הוא דגלי רחמנא איש ולא צבור אבל טומאת נפש כדקיימי קיימי וכו' משמע דהא בהא תליא דמשום הא דדרשינן נפש נפקא לן דלא יאכלו שאר טמאים א"כ כיון דרבינו ז"ל סבור דבענין הדחיה לא נדחה אלא מת בלבד גם לענין האכילה לא היה להם לאכול אלא טמאי מת בלבד וצ"ע:

אבל

כסף משנה

פ"ז א רבים שהיו טמאי מת בפסח ראשון וכו'. משנה בפרק כיצד צולין (דף [illegible]) ומ"ש או כלי שרת טמאים. שם בברייתא. ומ"ש ודבר זה בטומאת [illegible] בלבד כמו שביארנו בביאת המקדש. פ"ד:

ב היו הקהל מחצה טהורים ומחצה טמאי מת וכו'. שם פלוגתא [illegible] ופסק כרב. ומ"ש ואוכלים אותו במו[illegible] משנה שם (דף ע"ו:) הפסח שבא [illegible] נאכל בטומאה שלא בא מתחלתו אלא ל[illegible] ומ"ש היו טמאי מת עודפים על הט[illegible] אפילו אחד יעשו כולם בטומאה. שם (דף [illegible]) פלוגתא דתנאי בברייתא ופסק כת"[illegible]

ג היו האנשים מחצה טמאי מת [illegible] טהורים וכו'. שם בדף [illegible] מתרלינן הכי ברייתא אליבא דרב דקי"ל כ[illegible]

ד היה רוב הקהל זבים וכו'. [illegible] טמאי מת וכו'. שם (דף פ') [illegible] דרב:

ה היו רוב הקהל טמאי מת ומיעוטן וכו'. שם בדף הנזכר כ[illegible] דאמוראי ופסק כרב הונא:

ו היו שליש הקהל טהורים וכו'. ש[illegible] הנזכר: כיצד משערים הפסח [illegible] פרק מי שהיה (דף צ"ד:) בטמאים ה[illegible] רוב העומדים בעזרה. ובירושלמי פ' כיצ[illegible] (הלכה ו') לטומאה הלכו אחר רוב [illegible] לעזרה מה בכל כת וכת משערים [illegible] משערין אלא כת הראשונה בלבד א"[illegible] ב"ר בון עד שהם מבחוץ הן משערין את[illegible]

ז יחיד שנטמא בספק רה"י וכו' שנטמא בספק רשות היחיד ירושלמי סוף פרק האשה יחיד שנטמא רה"י בפסח ר' הושעיא רבה אמר לפסח שני ר"י אמר משלחין אותו לדרך וכו' צבור שנטמא בספק רה"י בפסח ר[illegible] יעשו בספיקן רבי הושעיא רבה א[illegible] בטומאה אף ר' הושעיא מודה שיעשו [illegible] לא א"ר הושעיא אלא להומרן ופסק רבי[illegible] הושעיא דרביה דר"י הוא:

ח פסח שהקריבוהו בטומאה ה"ז בטהרה וכו'. משנה בפר[illegible] צולין (דף ע"ו:). ויש ט"ס בספרי[illegible] וצריך להגיה ולמחוק בטהרה ולכתוב [illegible] בטומאה: ואינו נאכל לכל טמא אלא [illegible] מת וכו'. משנה בפ' מי שהיה טמא (דף [illegible]) הפסח שבא בטומאה לא יאכלו ממנו [illegible] וזבות נדות ויולדות ואם אכלו פטורים [illegible] לרבינו דלא מיעטה המשנה אלא דוק[illegible] טמאים שטומאה יוצאה מגופם אבל [illegible] טמאים שאין טומאה יוצאה מגופם יאכלו [illegible] אמרינן בפ"ה דבכורות (דף ל"ג:) על זו דפליג רחמנא בין טומאה יוצאה עליו [illegible] לאין טומאה יוצאה עליו מגופו. ומ"ש [illegible] השמועה למדו שהנאכל לטהורים וכו'. [illegible] שהיה בגמרא. ומ"ש אפילו אכלו טמאי [illegible] מהאימורים שלו פטורים. שם בעיא דאיפש[illegible] בד"א שהפסח יאכל בטומאה וכו'. נלמד [illegible] שיבא בסמוך:

ט ומ"ש שחטוהו בטהרה ונטמאו [illegible] הצבור קודם זריקת הדם [illegible] בפרק כיצד צולין (דף ע"ח:). וקשה [illegible] רבינו סותרים זה את זה שבתחלה כתב שהפסח יאכל בטומאה כשנטמאו הצבור [illegible] זריקת הדם ואח"כ כתב שחטוהו ב[illegible] ונטמאו רוב הצבור קודם זריקת הפס[illegible] יאכל. וי"ל דהא דס"ר שחטו בטהרה [illegible] נטמאו הבעלים יזרק הדם בטהרה ואל [illegible] בשר בטומאה וכו' אר"י הב"ע בצבור וכ[illegible] בצבור אמאי אין הבשר נאכל בטומאה [illegible] שמא יטמאו הבעלים וכו' ויאמרו אשתק[illegible] נטמאנו ואכלנו השתא נמי ניכול ולא [illegible] דאשתקד כי אזדריק דם בעלים טמאים [illegible] השתא בעלים טהורים הוו. ודברי רבינ[illegible] הם מתבארים בד"א שהפסח יאכל בט[illegible] בשנטמאו קודם זריקת הדם אע"פ ששח[illegible] בטהרה זה הוא מן הדין אבל משום ג[illegible] אם שחטוהו אם נטמאו בעלים אפילו קודם זריקה לא יאכל: היו כלי שרת טמאים בשרץ וכו'. בפ' כיצד צולין (דף ע"ט) פלוגתא דאמוראי ופסק כרב חסדא דר' יצחק סבר כוו[illegible]:

אבילת

פרק שמיני

א אבילת [א]בשר הפסח בליל חמשה עשר מצות עשה שנאמר ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו: **ב** ואין מצה ומרור מעכבין. אם לא מצאו מצה ומרור יוצאין ידי חובתן באכילת בשר הפסח לבדו. אבל מרור בלא פסח אינו מצוה שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו: **ג** מצוה מן המובחר לאכול בשר הפסח אכילת שובע. לפיכך אם הקריב שלמי חגיגה בארבעה עשר. אוכל מהן תחילה ואחר כך אוכל בשר הפסח כדי לשבוע ממנו. ואם לא אכל אלא כזית יצא ידי חובתו. [ב]וכן אכילת בשר פסח שני בלילי חמשה עשר לחדש אייר מצות עשה. שנאמר בו על מצות ומרורים יאכלוהו: **ד** ושניהן אינן נאכלין אלא צלי אש. והאוכל מהן כזית נא או מבושל בלילי פסחים [ג]לוקה שנאמר אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים. אכל נא ומבושל כאחת אינו לוקה אלא אחת. לפי ששניהן נכללות בלאו אחד. אכל ממנו נא או מבושל מבעוד יום אינו לוקה שנאמר כי אם צלי אש בשעה שמצוה לאכלו צלי חייב על אכילת נא ומבושל. אבל מבעוד יום פטור: **ה** אכל ממנו כזית צלי מבעוד יום עבר על מצות עשה. שנאמר ואכלו את הבשר בלילה הזה. בלילה ולא ביום. ולאו הבא מכלל עשה עשה הוא: **ו** נא שהזהירה עליו תורה הוא הבשר שהתחיל בו מעשה האור ונצלה מעט ואינו ראוי לאכילת אדם עדיין. אבל אם אכל ממנו בשר חי אינו לוקה וביטל מצות עשה. שנאמר צלי אש. הא שאינו צלי אסור. צלהו כל צרכו עד שנתחרך ואכלו פטור: **ז** מבושל שהזהירה עליו תורה בין שנתבשל במים בין שנתבשל בשאר משקין או במי פירות שנאמר ובשל מבושל ריבה הכל: **ח** צלהו ואחר כך בשלו. או שבשלו ואחר כך צלהו. או שעשהו צלי קדרה ואכלו חייב. אבל מותר לסוך אותו ביין *ושמן ודבש ובשאר משקין ומי פירות. חוץ מן המים. ומותר לטבל הבשר אחר שנצלה במשקים ובמי פירות: **ט** *אין צולין את הפסח על גבי כלי אבן או כלי מתכות שנאמר צלי אש לא צלי דבר אחר. לפיכך אם היה כלי מנוקב כדי שתשלוט בו האור צולין עליו. ואין צולין אותו בשפוד של מתכת שהרי השפוד כולו חם וצולה מקומו: **י** הסיק את התנור

השגת הראב"ד

*אין צולין את הפסח וכו'. א"א והוא שלא יגע בכלי שהרי אמרו נגע בחרסו של תנור יקלוף את מקומו:

א סמ"ג עשין רכה רכו: ב ג"ז שם: ג סמ"ג לאוין שכ שכא: *[כ"כ בהגהות מהר"י אבוהב]:

כסף משנה

א ב אבילת בשר הפסח בלילי ט"ו מ"ע וכו' ואין מצה ומרור וכו'. במכילתא מנין אתה אומר שאם אין להם מצה ומרור הן יוצאין ידי חובתן ... ל יאכלוהו: ומ"ש אבל מרור בלא פסח אינו מצוה. בס"פ ע"פ (דף ק"כ) אמר ... בזמן הזה דאורייתא ומרור דרבנן מ"ט מרור דכתיב על מצות ומרורים (יאכלוהו) ... יכא פסח יש מרור בזמן דליכא פסח ... ור מצה נמי הא כתיב על מצות ... מצה הא מיהדר הדר ביה קרא דכתיב בערב תאכלו מצות:

... ה מן המובחר לאכול בשר הפסח אכילת שובע. במכילתא הפסח ... ילת שובע ואין מצה ומרור נאכלין ... ובע, כלומר אחר אכילת מצה ומרור. ומ"ש לפיכך אם הקריב שלמי חגיגה ... ל מהם תחלה ואח"כ אוכל בשר הפסח ... ייתא בפ' אלו דברים (דף ע'). ומ"ש ... אכל אלא כזית יצא י"ח. כך דין שהם ... ובמשנה פ' האשה (דף ע"א) ואפילו ... של מאה שאינם יכולים לאכול כזית. ... מע מדאמרינן בפ' כיצד צולין (דף ...) כזיתא דפסחא בביתא והלילא פקע באיגרא:

... יהם אינם נאכלים אלא צלי אש. משנה פ' מי שהיה טמא (דף ...) אבל נא ומבושל כאחת אינו לוקה אלא ... '. בס"פ כל שעה (דף מ"א) אמר ... כו' אכל נא ומבושל לוקה שלשה רבא ... ן לוקין על להו שבכללות א"ד תרתי ... לקי חדא מיהת לקי איכא דאמרי ... לא לקי כך היא גירסת רבינו וידוע ... כרבא אלא שיש לתמוה למה פסק ... קמא. וכ"פ עוד בפי"ח מהל' סנהדרין ... שיגו הרמב"ן ואפשר שטעמו משום ... היכא דאמרי וא"ד לא מתבריר הי ... א קמא והי הוי לישנא בתרא והילכך ... לקולא ומה גם בדין מלקות שהוא ... אבל ממנו נא או מבושל מבע"י אינו לוקה וכו'. ברייתא שם:

... ל ממנו כזית צלי מבע"י וכו'. גם זה שם ודלא כר' יהודה:

... שהזהירה עליו תורה וכו' אבל אם אכל ממנו בשר חי אינו לוקה וכו'. גם צלהו כל צרכו וכו'. גם זה שם ברייתא ומימרא דרב אשי:

... של שהזהירה עליו תורה וכו'. משנה וברייתא שם (דף מ'):

... ו ואח"כ בשלו וכו'. שם ת"ר במים אין לי אלא במים שאר משקין ... מרת ק"ו וכו' רבי אומר וכו' שאר ... מנין ת"ל בשל מבושל מ"מ מאי בינייהו ... ה. ופירש"י צלי קדרה שמבשלין אותו ... בלא מים ובלא שום משקה אלא מים ... מ שממנו למאן דיליף לה מק"ו הכא ... י דיליף מריבויא דאי נמי בשל מבושל ... ואמרינן תו בגמרא ורבנן האי בשל ... מאי עבדי ליה מיבעי ליה לכדתניא ... א"כ צלאו או שצלאו ואח"כ בשלו חייב. ... זה על רבינו שמאחר שפסק כרבנן ... ואח"כ בשלו חייב ה"ל לפטור בצלי ... דלא מיחייבין אלא לרבי דלית הלכתא ... וג"ל שרבינו מפרש דלרבנן נמי חייב ... קדרה מריבויא דבשל מבושל וכי ... דאיכא בינייהו צלי קדרה היינו לומר לא הוה משמע אבל מבשל מבושל ודאי משמע שפיר לכ"ע. ומה שכתב אבל מותר לסוך אותו ביין ובשמן וכו' ומותר לטבל הבשר אחר שנצלה וכו'. משנה שם:

... צולין את הפסח וכו'. נלמד ממה שיתבאר לקמן שאם נגע בחרסו של תנור יקלוף את מקומו ולא מפליג בין שהתנור של אבן בין שהוא של מתכת. ומ"ש לפיכך אם היה כלי מנוקב וכו'. בר"פ כיצד צולין (דף ע"ד) תנן אין צולין הפסח לא על השפוד ולא על האסכלה ומפרש בגמרא שאם היתה אסכלה מנוקבת מותר: כתב הראב"ד לא יגע בכלי וכו'. וג"ל דרבינו משמע ליה דא"כ לא הוו שתקי בגמרא מלהזכיר כן גבי אסכלה מנוקבת ועוד דאם כדברי הראב"ד פשיטא אלא חרסו של תנור שאני שאין ... לם בו כמו שולט באסכלה מנוקבת. ואפשר דרבינו נמי בלא יגע איירי וליסנא דגמ' נקט. ומ"ש ואין צולין אותו בשפוד של מתכת וכו'. ברא"ש הפרק הנזכר ויהיב טעמא משום דהם מקלתו חם כולו וקא מיטוי מחמת השפוד ורחמנא אמר צלי אש ולא צלי מחמת דבר אחר:

... את התנור וגרף את כל האש וכו'. מימרא דר"י (דף ע"ה). ומ"ש התכו והלהו על גבי גחלים הרי זה צלי אש. ברייתא שם כשם רבי ומשמע לרבינו דכיון דלא אשכחן מאן דפליג עליה נקטינן הכי:

לחם משנה

פ"ח ד אבל נא ומבושל כאחת אינו לוקה וכו'. לפירש"י ז"ל בגמרא בפ' כל שעה (דף מ"א) לא פליגי אביי ורבא אלא בענין לאו דכי אם צלי אש אבל בין לאביי בין לרבא לוקה על הנא ועל המבושל שתים אלא דבכי אם צלי אש פליגי דלרבא לא לקי משום דהוי לאו שבכללות שהוא כולל כל מיני בשולים שאינם צליה ולרבא לקי אפילו בהאי. וא"כ לפי פירוש זה נמצא דמאי דכתב רבינו ז"ל שאינו לוקה על הנא ועל המבושל אלא אחת הוא דלא כאביי ורבא. וג"ל שזה הוא מה שהשיגו הראב"ד ז"ל בהל' סנהדרין וכתב שם זהו דלא כאביי ורבא ע"כ, מפני שהוא מפרש כפירוש רש"י ז"ל וא"כ הוי דלא כאביי ורבא ונסתלקה התמיה שתמה שם עליו הרב בעל מגדל עוז שכתב שם שאפילו שהיה בנוסחת הראב"ד ז"ל הגירסא מהופכת דדברי אביי הם לרבא ודברי רבא הם לאביי לפי דבריו לא היה לו להשיגו אלא איך פסק כאביי אבל לא היה לו להשיגו דלא כאביי ורבא דלפי מה שפירשתי א"ש דכיון דהוא מפרש כפירוש רש"י ז"ל אפילו שגירסתו כגירסת רבינו ז"ל משיגו כן. והרב בעל כ"מ ז"ל הביא דברי ההשגה א"א אביי ורבא ע"כ ופירש כוונתו שיש לו להראב"ד ז"ל הגירסא מהופכת והוא משיג שאיך פסק כאביי במקום רבא. מ"מ נ"ל הנוסחא שהביא בעל מ"ע עיקר דלנוסחא האחרת לא היה לו לכתוב אלא כן ה"א פסק כאביי במקום רבא ולמון זה שכתב כבד הוא לפיכך נוסחא הראשונה עיקר ופירושה כדכתיבנא:

ו אבל אם אכל ממנו בשר חי אינו לוקה וביטל מ"ע. וא"ת ואמאי לא לקי משום כי אם צלי אש דאע"ג דאין לוקין על לאו שבכללות חדא מיהא לקי וכי היכי דהיכא דאכל נא לחודיה לקי וכן מבושל לחודיה הכי נמי כשאכל שאינו צלי אש נמי לילקי. ונראה דרבינו ז"ל מפרש כפירוש התוס' דאתי לא לקי לכולי עלמא דכי אם צלי אש לא משמע דאתא למלקות אלא לעשה וכו' וכשאכלו נא ומבושל בהא פליגי אי לקי חדא או לא דלהכי סמכו לכי אם צלי אש ללקות עליו כשאכלו נא ומבושל ע"ש:

ח צלהו ואח"כ בשלו או שבשלו ואח"כ צלהו או שעשאו צלי קדרה וכו'. תמה הרב בעל כ"מ ז"ל תמיהה גדולה דכיון דפסק כרבנן דצלהו ואח"כ בישלו חייב הוה ליה לפטור בצלי קדירה דלא מיחייבין אלא לרבי דלית הלכתא כוותיה ותירץ תירוץ נאה. ולי נראה לתרץ דבגמרא אמרינן בשלמא בשלו ואח"כ צלאו חייב דהא בשליה אלא צלאו ואח"כ בישלו הא צלי אש הוא אמאי אמר רב כהנא הא מני רבי יוסי היא דתניא יוצאין ברקיק השרוי ובמבושל שלא נימוח דברי ר"מ ר' יוסי אומר יוצאין ברקיק השרוי אבל לא במבושל אע"פ שלא נימוח עולא אמר אפילו תימא ר"מ שאני הכא דאמר קרא ובשל מבושל מ"מ. והקשו שם התוס' ז"ל לרב כהנא דמוקי לה כרבנן האי ובשל מבושל מאי עבדי ליה וכו'. וג"ל דמשום קושיא זו ס"ל לרבינו ז"ל דרב כהנא מה שתירץ הכא היינו לברייתא דצלאו ואח"כ בישלו אבל רבנן ודאי דע"כ כר"מ סברי דאל"כ קרא דבשל מבושל למה להו וכיון דרבנן אית להו כר"מ וליח הלכתא כר"מ בההיא אלא כרבי יוסי כדפסק רבינו ז"ל בהל' חמץ ומצה פסק רבינו ז"ל כרבי

וצלהו

[ב]גירסתנו רבא ואביי אמר אין לוקין כו':

צלהו

משנה למלך

אבל נא ומבושל כו'. (א"ה מדברי התוס' פ' כל שעה מוכח דגרסי כגירסת הר"ס וכמו שיתבאר מתוך מ"ש בפ"ה מהלכות יסודי התורה ועיין מ"ש ה"ס ספ"א מהלכות איסורי ביאה):

ה אבל ממנו כזית צלי מבע"י וכו'. הרמב"ן ז"ל במנין העשין מנה זה מצוה בפני עצמה ורבינו לא מנאה לפי שסבר מנה עשה זה לאכול אותו בלילה ומי שלא אכלו בלילה או שאכלו מבעוד יום הכל נכנס בעשה זה ואין למנותן שתים:

לחם משנה

ובגללו ואח"כ בשלו מסברא ידענא ליה מידי דהוה אמאי דאין צולין במבושל. זה נ"ל לדעת רבינו ז"ל:

יא נגע הבשר בחרסו של תנור וכו'. לא ידעתי למה לא כתב רבינו ז"ל דאיירי בחרס הסהתון דהא קי"ל כשמואל דאמר תחלה נגרר ולדידיה מוקמינן מתני' בפ' כיצד צולין (דף ע"ו) הכי וכן בנטף מרוטבו על הסלת מוקי לה בגמרא בסלת רותחת ולא הזכירו רבינו ז"ל:

פ"ט ב אבר שיצא מקצתו חותך הבשר ויורד וכו'. תימה דמה קולף שייך בשאר קדשים דכיון דבשאר קדשים מותר שבירת עצם יחתוך עצם ובשר וישליכנו אבל בפסח שאין יכול לשבור עצם יחתוך הבשר וישליכנו והשאר עד הפרק יקלוף ויאכלנו שלא הוזכר קילוף בשר אלא גבי פסח אבל גבי שאר קדשים מה זה שמזכיר קילוף בשר וצ"ע: המאכיל

התנור וגרף את כל האש ותלהו **בתנור** וצלהו הרי זה אסור שאין זה צלי אש. חתכו ותלהו על גבי נחלים הרי זה צלי אש. צלהו על גבי סיד או חרסית או חמי טבריה הרי זה אסור שאין זה צלי אש. **כיצד צולין אותו.** תוחבו מתוך פיו עד בית נקובתו בשפוד של עץ ותולהו לתוך התנור והאש למטה ותולה כרעיו ובני מעיו בתנור חוצה לו ולא יתנם בתוכו שזה כמין בישול הוא. ושפוד של רמון היו בוררין לצלייתו כדי שלא יזרוק את מימיו ויבשלהו: **יא** נגע הבשר בחרסו של תנור יקלוף את מקומו מפני שהוא צלי החרס: **יב** נטף מרוטבו על החרס וחזר עליו יטול את מקומו שכל המרק והליחה שתפרוש ממנו כשיצלה אסורה שהרי אינה בשר צלי: **יג** נטף מרוטבו על הסלת *יקלוף את מקומו וישליכנו: **יד** סכו בשמן של תרומה אם חבורת הכהנים יאכלו. ואם של ישראל אם חי הוא ידיחנו וינגב ואם צלי יקלוף את החיצון. סכו בשמן של מעשר שני לא יעשנו דמים על בני חבורה שאין פודין מעשר שני בירושלים כמו שביארנו במקומו. ואין צולין שני פסחים כאחת מפני התערובות אפילו גדי וטלה. **טו** כבר ביארנו בכמה מקומות שאין הפסח נאכל אלא עד חצות כדי להרחיק מן העבירה ודין תורה שיאכל כל הלילה עד שיעלה עמוד השחר. וכבר ביארנו בהלכות חמץ ומצה שהוא טעון הלל בשעת אכילתו ושאין בני חבורה חוזרין ואוכלין אחר שנרדמו בשינה אפילו בתחילת הלילה:

פרק תשיעי

א כל [א]האוכל מן הפסח אינו אוכל אלא בחבורה **אחת ואין מוציאין** ממנו מן החבורה שיאכל בה. והמוציא ממנו כזית בשר מחבורה לחבורה בליל חמשה עשר לוקה שנאמר לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה. והוא שיניחנו בחוץ. שהוצאה כתובה בו כשבת לפיכך צריך עקירה והנחה כהוצאת שבת. ואין מוציא אחר מוציא בפסח שכיון שהוציאו הראשון נפסל. מן האגף ולפנים כלפנים מן האגף ולחוץ כלחוץ והאגף עצמו שהוא עובי הפתח כלחוץ. החלונות ועובי הכותלים כלפנים. הגגים והעליות אינן בכלל הבית: **ב** בשר הפסח שיצא חוץ לחבורתו בין בזדון בין בשגגה נאסר באכילה והרי הוא כבשר קדשי קדשים שיצא חוץ לעזרה או בשר קדשים קלים שיצא חוץ לחומות ירושלים שהכל כטריפה ולוקין על אכילתו כמו שביארנו במעשה הקרבנות. אבר שיצא מקצתו **חותך** הבשר ויורד עד שמגיע לעצם וקולף את הבשר כל שבפנים יאכל

*[במשנה שינו יקטוף ועיין בכ"מ]: א סמ"ג לאוין שכ:

כסף משנה

צלהו ע"ג סיד או חרסית. הכי משמע בר"פ כיצד צולין. ודין חמי טבריה שם (דף ע"ה): **כיצד צולין** אותו וכו'. ר"פ (דף ע"ד) כיצד צולין מביאין שפוד של רמון ותוחבו מתוך פיו עד בית נקובתו ונותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו דברי רבי יוסי הגלילי רבי עקיבא אומר כמין בישול הוא [...] תולה לו וידוע דהלכה כר"ע. ומ"ש ותולהו לתוך התנור והאש [...] שאם לא היה האש למטה שגרפו [...] שאין זה צלי אש כמו שנתבאר [...] קאמר דדוקא שפוד של רמון [...] שאר עצים מפיק מיא והוי כמבושל. רמון נמי אית ביה קיטרי כלומר מפיק מיא ומשני שיפי קיטרי ואי בגנגא בר שתא דלית ביה קיטרי בי פיסקיה דמפיק לבי פיסקיה [...] והא איכא בי פיסקי ראש השפוד החך ומוציא מים. דמפיק לבי פיס[קיה] לפי שפסק דלא מפקי מיא לא ע[...] ורבינו השמיט כל זה משום דמשמע הוא למיחש להכי ומשום הכי [...] כלישנא קמא דשני שיפי קיטרי דמפיק לבי פיסקיה לבר משום דאו[...] הכי הוא להוציא ראש השפוד לחוץ להתנות בכך. ואפשר שזהו פירוש דמפיק לבר כלומר מנהגא דעלמא[...]

יא יב ומ"ש נגע הבשר בחרסו [...] עד שאין פודין בירושלים. הכל משנה בר"פ כיצד [צולין] (ע"ה) אלא דגבי נטף מרוטבו על [החרס וחזר] עליו שנינו יטול את מקומו. ובקצת [נוסחאות] טעות סופר וכך מצאתי בנוסחא מ[דויקת נטף] מרוטבו על החרס וחזר עליו יטול [את מקומו] שכל המרק והליחה שתפרוש ממ[נו] אסורה שהרי אינה בשר צ[לי]:

יב ומ"ש רבינו בנטף מרוטבו [על הסלת] יקלוף את מקומו. בל[...] יקמוץ את מקומו ואיני יודע למה [...] ונראה דט"ס הוא בספרי רבינו [...] בסלת לשון קליפה:

יד ואין צולין שני פסחים כא[חת] ברייתא שם (דף ע"ו) [מפני] התערובת שמא יתחלפו זה בזה ו[...] נאכל שלא למנויין: **טו** שאין הפסח [נאכל אלא] עד חצות וכו' ודין תורה שיאכל [כל הלילה] וכו'. פרק איזהו מקומן (דף [...]) שהוא טעון הלל באכילתו. משנ[ה ...] שכיה עמא (דף נ"ה): ו[...] חבורה וכו'. משנה בסוף פסחים וכרבי יוסי:

פ"ט א כל האוכל מן הפסח וכו' [...] כיצד צולין (דף פ"ו) [...] מני רבי יהודה היא דתניא על הבתים אשר יאכלו אותו בהם מלמד שהפסח נאכל בשתי חבורות יכול יהא האוכל אוכל בשני מקומות ת"ל בבית אחד יאכל וכו' דברי [...] אומר על הבתים אשר יאכלו אותו בהם מכאן שהפסח נאכל בשני מקומות יכול יהא נאכל בשתי חבורות ת"ל בבית אחד יאכל. ופירש"י על הבתים אשר יאכלו אותו משמ[ע] אדם אוכלים פסח אחד בשני בתים דכתיב יאכלו שנים אותו חד פסח בתים שנים. יכול יהא אדם אחד אוכל ממנו בשני מקומות כגון בשני חדרים או בשתי חבורות ההופכ[ות] ת"ל בבית אחד יאכל ור"י סבר יש אם למסורת כדלקמן יאכל כתיב משמע אדם אחד אוכלו בבית אחד ולא בשני בתים אבל לגבי אוכלים הרבה כתיב בתים הרב[ה] וידוע דהלכה כר"י. וזהו שכתב רבינו כל האוכל כלומר אדם אחד אינו אוכל אלא בחבורה אחת אבל שנים או יותר יכולים לאכלו כל אחד בחבורה אחת וכתב הר"ם בנו קשה מ"ש לקמן גבי שתי חבורות שנפרצה מחיצה מביניהם וכו' שאין הפסח נאכל בשתי חבורות דהא כר"ש אתיא ולפיכך כתב שצריך למוחקו ולכתוב במקומו שאין נעקרים [מ]החבורה. ובספרים דידן הרכיבו שתי הנוסחאות וכתוב בהם שאין הפסח נאכל בשתי חבורות ואין נעקרים מחבורה לחבורה. ואני אומר שנוסחא דבאין הפסח נאכל בשתי חב[ורות] מידי דה"ק מאחר שהתחילו לאכול בחבורה אחת נתחדשה להם חבורה אחרת הם היו האוכלים ונמצא כל יחיד מהם אכל בשתי חבורות וזה אסור לר"י ולא התיר אלא [ב]אחד בחבורה אחת לבדה. וגירסא שאין נעקרין מחבורה לחבורה כך היא מתפרשת כמו שפירשתי גירסא שאין הפסח נאכל בשתי חבורות שהרי בסוף פסחים (דף קי"[...]) דתנן אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן אמרינן מאי אפיקומן אמר רב שלא יעקרו מחבורה לחבורה ופירשב"ם לא יעקרו וכו' אחר שאכלו הפסח בחבורה לא ילכו בחבו[רה] לאכול (לא פת) ולא את שום דבר דילמא אתי למיכל פסח בשני מקומות ואנן תנן סתמא כר"י פרק כיצד צולין דפסח נאכל בשתי חבורות ואין האוכל אוכל הפסח בש[ני] ולא תקשה למה שפירשתי בגירסא שאין הפסח נאכל בשתי חבורות שזהו לשון ר"ם והיאך תפסו לר"י שסבר מלינו כיוצא בזה. ומאחר שביאר רבינו בתחלת הפרק במה ה[...] ממילא משמע שהלשון ע"פ מה שקדם יתפרש: והמוציא ממנו כזית בשר מחבורה לחבורה וכו'. בס"פ כיצד צולין (דף פ"ה). ומ"ש והוא שיניחנו בחוץ שהוצאה כתובה לפיכך צריך עקירה והנחה כהוצאת שבת. מימרא דר' אמי שם ע"ב: ואין מוציא אחר מוציא בפסח שכיון וכו'. ירושלמי בסוף פרק כיצד צולין ויידא אמר דא יש בו [...] שוכר ואין מוציא אחר מוציא: מן האגף ולפנים כלפנים וכו'. משנה בפרק כיצד צולין שם. ומ"ש והאגף עצמו כלחוץ הכי משמע בגמרא שם. ומ"ש החלונות ועובי [הכותלים] כלפנים. שם במשנה. ומ"ש הגגים והעליות אינם בכלל בית. מימרא דרב שם:

ב בשר הפסח שיצא חוץ לחבורתו וכו' נאסר באכילה וכו'. פשוט הוא. ומ"ש כמו שביארנו במעשה הקרבנות. בפי"א. ובספרים כתוב שהכל **בטריפה וצריך להגיה** ולכ[תוב] כטריפה: **אבר** שיצא מקצתו חותך עד שמגיע לעצם **וכו'**. משנה בפרק כיצד צולין שם:

משנה למלך

יד ודין תורה שיאכל כל הלילה כו'. פסק רבינו כר"ע אך סתום' ספ"ב דמגילה (דף כ"א) ד"ה לאתויי כתבו דהלכה כראב"ע דמן התורה אינו נאכל כי אם עד חצות וכ"כ בס"פ איזהו מקומן. **ועיין בכ"מ** בסוף פסחים (דף ק"כ) ד"ה אמר רבא. ועיין מ"ש ה"ה פ"ו מהל' חמץ ומצה שנתן טעם לשבח למה פסק רבינו ז"ל כר"ע יע"ש:

פ"ט א החלונות ועובי הכתלים **וכו'**. עיין בסוף פ"ב מהל' מעשר שני ובפ"ו מהל' בי[ת הבחירה] הלכה ט' ובפי"ט מהל' מעשה הקרבנות הל' ב': **והוא** שיניחנו [...] (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לקמן פ"ב מהלכות פרה אדומה הל' ה'):

יאכל וכל שבחוץ ישרף. כשהוא מגיע לעצם חותך בקופיץ אם היה שאר קדשים. ואם היה פסח שאסור לשבור בו עצם קולף עד הפרק ומפרק האבר שיצא מקצתו מן הפרק ומשליכו לחוץ: **ג** [א]שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד צריכה כל חבורה מהן לעשות לה היקף שנאמר מן הבשר חוצה. מפי השמועה למדו שצריך ליתן לו חוצה למקום אכילתו. ואלו הופכין את פניהן אילך ואוכלין ואלו הופכין את פניהן אילך ואוכלין כדי שלא יראו מעורבים: **ד** היו המים שמוזגים בו יינם באמצע הבית בין שתי החבורות. כשהשמש עומד למזוג קופץ את פיו ומחזיר את פניו עד שמגיע אצל חבורתו ואחר כך אוכל מה שבפיו. שאסור לאוכל לאכול בשתי חבורות. ומותר לכלה להחזיר פניה מפני חבורתה ואוכלת מפני שהיא בושה לאכול בפניהם: **ה** שתי חבורות שנפרצה מחיצה מביניהן אינן *אוכלין. וכן אם היתה חבורה אחת ונעשית מחיצה ביניהן אינן אוכלין עד שתסתלק. שאין הפסח נאכל בשתי חבורות ואינן נעקרין מחבורה לחבורה: **ו** *בני חבורה שנכנסו שלשה מהן או יותר לאכול פסחיהן ולא באו שאר בני חבורה. אם נכנסו בשעה שדרך בני אדם לאכול הפסחים וחזר המעורר לכולן על השאר ולא באו הרי אלו שנכנסו אוכלין עד שישבעו ואין ממתינים לשאר. ואפילו באו המתאחרין אחר כך ומצאו אלו השלשה שאכלו הכל אין משלמים להן כדי חלקם. אבל אם נכנסו שנים בלבד הרי אלו ממתינים. במה דברים אמורים בשעת כניסתן לאכול אבל בעת שנפטרין אין אדם צריך להמתין לחבירו אפילו גמר אחד בלבד מלאכול יצא ואינו צריך להמתין: **ז** *המאכיל [ב]כזית מן הפסח בין מפסח שני למומר לע"ז. או לגר [ג]תושב או לשכיר. הרי זה עובר בלא תעשה ואינו לוקה אבל מכין אותו מכת מרדות. ובן נכר האמור בתורה זה העובד אל נכר. ואין מאכילין ממנו לנכרי אפילו גר תושב או שכיר שנאמר תושב ושכיר לא יאכל בו: **ח** [ד]ערל שאכל כזית מבשר הפסח לוקה שנאמר כל ערל לא יאכל בו. בו הוא שאינו אוכל אבל אוכל הוא מצה ומרור. וכן מותר להאכיל מצה ומרור לגר תושב ולשכיר:

א סמ"ג שם: *אינן אוכלין וכן כו', כנ"ל: ב סמ"ג לאוין שמג: ג שם שנד: ד שם שנה:

השגת הראב"ד

*בני חבורה שנכנסו. א"א סבב פני כל השמועה לענין אחר שאין הדעת מתיישב עליו ואין השכל מסכים עמו שאין זה הענין מתפרש אלא בחבורה שעושין סעודה ושוכרין להם שמש להספקותם ולסדר להם שולחנם ומאכלם ובא רב הונא לומר שאם שלשה מהם רוצים להתחיל יכנס השמש עמהם ויסדר לפניהם וישמש אותם ולא יאמר לא אזקק להכנס עד שתהיו כלכם אלא כיון שהוא זמן הסעודה והוא הרגיש בהם שאינן ממתינין עד שיהיו כולם אבל יש שממהר יותר מחבירו הילכך יש לו להכנס עם השלשה הראשונים ולשמשם אבל פחות משלשה לא שאינם ראויים לזימון ובטלה דעתם אבל כל אדם אבל אחר אכילה אם ימשך אחד או שנים באכילם ושתייה יותר משאר החבורה יש לו להמתין להם ולשמשם שהמנהג כן הוא יש מאריך ויש מקצר וזו החבורה בין שהן אוכלין מן האמצע בין שהם אוכלין כפ"ע אמר רבינא ואלו המתאחרים אם הם פחות משלשה נותנין לו יותר על שכרו ולית הלכתא כוותיה וזה הענין הפשוט בשמועה זו ולא לענין פסח שיהא בשתי חבורות שלא והרבע גם כל פ"ש כסוף אין בו טעם:

השגת הראב"ד

*המאכיל כזית מן הפסח וגו' עד תושב ושכיר לא יאכל בו. א"א ואפילו לישראל שאינו ממונה עמו אע"פ שהוא תושבו או שכירו ולכך בא מדרשו ואין צורך לגר תושב שהוא ערל:

כסף משנה

[...]תי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד וכו'. נראה שלמד כן מדתניא בפ"ק כילד צלין ברייתא שם הולה חן לה חולה ואף ע"ג דרש"י כתב דל"ג ליה נראה [...] גרים ליה. ומ"ש ואלו הופכים את פניהם הילך ואוכלים וכו'. משנה פ' כילד [...]ף פ"ו). ויש לתמוה מאחר שכל חבורה יש לה היקף למה צריכים להפוך פניהם אלו [...]אלו הילך כדי שלא יראו מעורבים הרי [...] היקף אינם נראים מעורבין. ואפשר [...]בהיקף כל דהו סגי להו ואע"פ שעדיין [...] אלו את אלו. ואפשר [דמאי] דקאמר [...] לאו מהילה ממש קאמר אלא למעוטי [...]זכו אלו כנגד אלו שאז נראים כחבירה [...]אלא אלו הופכים פניהם הילך ואלו [...]פכים פניהם הילך לזה קורא היקף:

[...]ו המים שמוזגים בו יינם באמצע הבית וכו'. זהו פירוש רבינו למה ששנינו [...] כילד צולין גבי שתי חבורות שהיו אוכלות [...] אחד וכו' והמיחם באמצע כשהשמש [...] למזוג קופץ את פיו מחזיר את פניו עד [...]) מגיע אצל חבורתו ואוכל. ומ"ש מותר [...]ה להחזיר פניה וכו'. שם במשנה:

[...]תי חבורות שנפרצה מחיצה מביניהם וכו'. שם ע"ב היו יושבים ונפרסה [...] ביניהם לדברי האומר פסח נאכל בשתי [...]ת אוכלים לדברי האומר אין הפסח נאכל [...]חבורות אין אוכלים היו יושבים ונסתלקה [...] מביניהם לדברי האומר האוכל אוכל [...]קומות אוכלים לדברי האומר אין האוכל [...]בב' מקומות אין אוכלים יתיב רב כהנא [...]ליה מיפשט א"ל רב אשי [לרב כהנא] [...]י לך איבעי סילוק מחיצה ועשיית מחיצה [...]י כשני מקומות וכו' או לא חיקו. [...]"י פשיט ליה מיפשט אומרה לשמועה [...] ומפורשת כמו שאמרנו שעשיית מחיצה [...] אותן שתי חבורות וסילוק מחיצה עושה [...]ב' מקומות ולא מספקא ליה בה מידי [...] וכיון דרב אשי מספק בהו פסקו רבינו [...]. ומה שיש לדקדק על מ"ש שאין הפסח [...] בשתי חבורות כתבתי ברמ"א פ' זה:

[...]י חבורה שנכנסו ג' מהם וכו'. זהו פירוש מאי דגרסינן בפ"ק כילד צולין [...]"ו:) אמר רב הונא בני חבורה נכנסים [...] ויוצאים אפי' באחד אמר רבה והוא [...] בעידנא דרגילי למיעל והוא דרגש בהו [...] אמר רבינא ונותנים שכר (דמים) ולית [...] כוותיה. והראב"ד פירש בענין אחר [...] וז"ל א"א סבב פני כל השמועה לענין [...] שאין הדעת מתיישב עליו וכו'. וכך [...]ברי רש"י ז"ל אבל דברי רבינו הנכאל [...]ו התוס' כדברי רבינו בפירוש נכנסים [...]: כתב הר"י קורקוס וז"ל מה שמפרש [...] במה שאמרו יוצאין אפי' אחד הוא רחוק [...]מה שמשיג עליו הראב"ד שאין בו טעם [...]: צורך להודיענו כך ולמה יצטרך להמתין [...] לחבירו כי טעם הכניסה לא שייך כלל [...] ולא הל"ל דין היציאה כלל ולדברי [...] דהל"א כיון שנשתתפו ונתחברו שיכריהו [...]ות הלו לישב עד הסוף לנוהא בעלמא [...]שאר יחידי א"כ כדי שלא יותירו ויביאו [...] נותר קמ"ל שזה אומר לו אם הרגלת [...] ידך גם אתה כי הני לא אמתין, ואפשר [...] אין עליו חיוב נותר כיון שהניח הבשר [...] ולפי שיטת רבינו דברי רבינא גם [...] רבה אכניסה לחוד קאי דיציאה לא [...] לפלוגי מידי ולא נתינת דמים עכ"ל:

[...]מאכיל כזית מן הפסח וכו' למומר לע"ז או לגר תושב או לשכיר [...]עובר בל"ת. מתבאר בכתוב. ומה שכתב [...]פסח ראשון בין מפסח שני. הכי משמע [...]י שהיה טמא (דף צ"ו). ומ"ש ובן נכר האמור בתורה זה העובד אל נכר. במכילתא בן נכר אחד ישראל מומר ואחד עכו"ם במשמע ואע"ג דלא כתיב. אלא כל בן נכר [...]כל בו תושב ושכיר לא יאכל משמע לרבינו דלאו לדידהו מזהיר דעכו"ם לא חיישי לאפי דמזהיר קרא אלא לישראל מזהיר שלא יאכילום וקרי ביה לא יאכיל ומ"מ כיון דלא [...] בהדיא לא תאכילום אין לוקין עליו: כתב הראב"ד המאכיל כזית מן הפסח וכו' עד תושב ושכיר לא יאכל בו. א"א ואפילו ישראל שאינו ממונה עמו וכו'. וי"ל שאם [...] ממונה עמו מלפי אכלו תכוסו נפקא וכדפירש"י בפ"ק איזהו מקומן. ומ"ש ואין צורך לגר תושב שהוא ערל כלומר דמכל ערל לא יאכל בו נפקא י"ל דאתא לתושב ושכיר [...] גבעוני או ישמעאלי מהול או לגר שמל ולא טבל כדאיתא בפרק הערל. ועוד דאזהרת ערל אתא לערל ישראל שהוא עצמו מוזהר מלאכול ותושב ושכיר איצטריך להזהיר לישראל שלא יאכילנו כמו שנתבאר בסמוך:

[...]רל שאכל כזית מבשר פסח לוקה וכו' אבל אוכל הוא מצה ומרור. בפרק מי שהיה טמא (דף צ"ו) דריש ערל לא יאכל בו בו אינו אוכל אבל אוכל הוא מצה ומרור. ומ"ש וכן מותר להאכיל מצה ומרור לגר תושב ולשכיר. טעמו משום דדרשא דלא יאכל בו לא נאמר אלא במצה ומרור:

לחם משנה

ז המאכיל כזית וכו' ואין מאכילין ממנו לעכו"ם אפי' גר תושב ושכיר וכו'. בפ' הערל איפליגו ר"א ור"ע דלר"א נפקא דערל אינו אוכל בתרומה מג"ש דתושב ושכיר דנאמר תושב ושכיר בפסח והוא מיותר כדאמרו שם ונאמר תושב ושכיר בתרומה מה להלן ערל אסור בו אף כאן ערל אסור בו ולר"ע נפקא מאיש איש לרבות ערל כטמא ואמרי שם ור"ע האי תושב ושכיר מאי עביד ליה לאתויי גר שמל ולא טבל וקטן שנולד כשהוא מהול וצריך להטיף ממנו דם ברית ור"א לטעמיה דאמר גר שמל ולא טבל גר מעליא הוא וקסבר כשנולד כשהוא מהול אין צריך להטיף ממנו דם ברית ע"כ. ובפ"ז מהלכות תרומות פסק רבינו ז"ל כר' אליעזר דכתב שם כהן ערל אסור לאכול תרומה מדין תורה שהרי נאמר תושב ושכיר בתרומה ונאמר תושב ושכיר בפסח מה תושב ושכיר האמור בפסח ערל אסור בו אף תושב ושכיר האמור בתרומה ערל אסור בו ע"כ. והשתא יש לתמוה טובא על רבינו ז"ל חדא דאיך פסק כר"א במקום ר"ע דהלכה כר"ע מחבירו מיהו לזה י"ל דפסק כן משום דשם (דף ע"ב:) אמר ר' אלעזר ערל שהזה הזאתו כשרה והקשו לו שם מברייתא ותירץ שהי תנא דבי ר"ע הוא דמרבי לערל כטמא וכיון דר' אלעזר לא סבר ליה כוותיה פסק רבינו ז"ל כר' אליעזר ועוד קשה דלר"א תושב ושכיר איירי בישראל כדכתב רש"י ז"ל שם והיכי מפיק רבינו ז"ל דאסור להאכיל תושב ושכיר מהך קרא מיהו. גם לזה י"ל דרבינו ז"ל מפרש כפירוש התוספות ז"ל דסבר דהך קרא לר"א איירי בעכו"ם וקרא לא איצטריך דלא עדיף מערל ובן נכר ואייתר לג"ש ואע"ג דלא איצטריך קרא להכי מפיק ליה רבינו ז"ל מיניה משום דהוא פשוט יותר. אבל קשה על רבינו ז"ל דאיך פסק כר"א הא איהו פסק בהל' איסורי ביאה בפי"ג דגר שמל ולא טבל אינו גר ובפ"א מהל' מילה פסק דקטן שנולד מהול צריך להטיף ממנו דם ברית וא"כ הא לא מני סבר כר"א דר"א לא אייתר ליה תושב ושכיר להכי משום דאית ליה התם הכי אלא אי לא הוה מוקי קרא לדר"ע וכיון דמוקמינן קרא לדר"ע גבי קטן וגר היכי פסקינן כר"א גבי תושב ושכיר. גם על הראב"ד ז"ל יש לתמוה שהשיג על רבינו ז"ל ואמר דקרא אתא לומר שאפילו גר תושב ושכיר הוא אינו אוכל אם לא נמנה עמו ותימה דכמאן הוי אי כר"א הא לדידיה ודאי דקרא לאו להכי אתא דא"כ לא הוה אייתר ליה תושב ושכיר דהשא איצטריך לדרשה דהראב"ד ז"ל ואי לר"ע הא מוקי לה בגמרא לגר וקטן והראב"ד ז"ל אתי דלא כמאן וגם על הרב בעל כ"מ ז"ל שהלין בעד רבינו ז"ל דאית ליה דקרא אתא לקטן וגר יש לתמוה דהא איהו אמר בהפך דאתא לעכו"ם וגר תושב ושכיר. ועוד קשה דאיך יסבור רבינו ז"ל דקרא אתא לדרשא דר"ע הא איהו פסק בהל' תרומה כר"א ועל כל אלה הדברים צ"ע:

ח וכן מותר להאכיל לעכו"ם מצה ומרור. מה שלא אמר רבי דתושב ושכיר אתא להכי מפורש בתוספות בפ' הערל דטעמא דפשיטא הוא דיש לו רשות לאכול מצה ומרור ובשלמא בערל איצטריך לומר דהוי תיובתא:

סליקו הלכות קרבן פסח בס"ד

ט כשם שמילת בניו ועבדיו מעכבתו מלשחוט הפסח כך מעכבתו מלאכול שנאמר ומלתה אותו אז יאכל בו. כיצד קנה עבד אחר שנשחט הפסח. או שהיה לו בן שלא הגיע זמנו להמול אלא אחר שחיטת הפסח. הרי זה אסור לאכול עד שימול אותן. וכיצד יהיה הבן ראוי למילה אחר שחיטת הפסח ולא יהיה ראוי קודם שחיטה. כגון שחלצתו חמה שצריך שבעת ימים מעת לעת מיום הבראתו. וכגון שכאבה עינו ונרפאת אחר שחיטה. או שהיה טומטום ונקרע אחר שחיטת הפסח ונמצא זכר:

פרק עשירי

א השובר [א]עצם בפסח טהור הרי זה לוקה שנאמר ועצם לא תשברו בו. וכן נאמר בפסח שני ועצם לא תשברו בו. אבל פסח שבא בטומאה אם שבר בו עצם אינו לוקה. מפי השמועה למדו לא תשברו בו בטהור ולא בטמא. אחד השובר את העצם בלילי חמשה עשר או ששבר בו עצם מבעוד יום או ששבר אחר כמה ימים הרי זה לוקה: ב לפיכך שורפין עצמות הפסח בכלל הנותר מבשרו כדי שלא יבואו בהן לידי תקלה: ג אין חייבין אלא על שבירת עצם שיש עליו כזית בשר או שיש בו מוח. אבל עצם שאין בו מוח ושאין עליו כזית בשר אינו חייב על שבירתו. היה עליו כזית בשר ושבר העצם שלא במקום הבשר חייב אע"פ שהמקום ששבר פנוי מבשרו: ד השובר אחר השובר בעצם אחד לוקה: ה השורף עצמות והמחתך גידים אינו חייב משום שבירת עצם: ו *פסח שהוא נא או מבושל ושבר בו את העצם לוקה. אפילו נפסל בטומאה ויציאה וכיוצא בהם יש בו איסור שבירת העצם. במה דברים אמורים כשהיתה לו שעת הכושר ונפסל אבל אם לא היתה לו שעת הכושר כגון שנתפגל או נעשה [ב]במחשבת זמן או מחשבת השם. אין בו משום שבירת העצם: ז שבר עצם האליה אינו לוקה שהרי אינו ראוי לאכילה: ח *הסחוסים שהם כמו עצמים רכים. הרי אלו מותרין לאכלן: ט היה גדי קטן ורך שעצמותיו רכים לא יאכל אותן שזה שובר עצם ואם אכל לוקה. שאחד השובר עצם קשה או עצם רך. זה הכלל כל שנאכל בשור הגדול אחר שיתבשל הוא שמותר לאכול כנגדו מן הגדי הרך אחר צלייתו כגון ראשי כנפיים והסחוסים: י גידין הרכין שסופן להקשות אע"פ שהן ראויין לאכילה עתה ונאכלין בפסח אין נמנין עליהן. ונמנין על מוח שבראש מפני שיכול להוציאו בלא שבירת עצם. ואין נמנין על מוח שבקולית והוא העצם הסתום משני ראשיו. [...] אינו יכול להוציאו אלא בשבירת עצם: יא *כשאדם אוכל את הפסח חותך הבשר ואוכל וחותך העצמות מן הפרק ומפרקן אם רצה. וכשיגיע לגיד הנשה מוציאו ומניחו עם שאר הגידים והעצמות והקרומות שיוצאין בשעת אכילה. שאין מנקין אותו כשאר הבשר ואין מחתכין אותו אלא צולין אותו שלם. ואם חתכו חתיכות חתיכות כשר והוא שלא יחסר אבר. [ג]צריך אדם להשתדל שלא ישאיר מבשר הפסח עד בקר שנאמר לא תותירו ממנו עד

א סמ"ג לאוין שנו : ב סמ"ג לאוין שנח שנט :

כסף משנה

ט כשם שמילת בניו ועבדיו מעכבתו וכו' עד סוף הפרק. בפרק הערל (דף ע'):

פ"י א ב השובר עצם בפסח טהור ה"ז לוקה וכו' אבל פסח שבא בטומאה וכו'. משנה וגמרא בפרק כיצד צולין (דף פ"ד): אחד השובר את העצם בליל ט"ו וכו'. שם ע"ב פלוגתא דרבי ות"ק ופסק כת"ק. ומ"ש או ששבר אחר כמה ימים ה"ז לוקה לפיכך שורפים עצמות הפסח וכו'. שם (דף פ"ג):

ג אין חייבין אלא על שבירת עצם וכו'. שם בדף פ"ה. ומ"ש היה עליו כזית בשר ושבר העצם שלא במקום הבשר חייב וכו'. שם (דף פ"ד:) פלוגתא דר"י ור"ל ופסק כר"י:

ד השובר אחר שובר בעצם אחד לוקה. ירושלמי פ' כיצד צולין בשתי התראות אפי' עצם אחד ושברו וחזר ושברו חייב שתים, ועוד שם בסוף הפרק ויידא אמר יש שובר אחר שובר:

ה השורף עצמות והמחתך גידים אינו חייב משום שבירת עצם. שם (דף פ"ד):

ו פסח שהוא נא או מבושל וכו'. שם בדף הנזכר. ומ"ש אפילו נפסל בטומאה ויציאה וכו' בד"א כשהיתה לו שעת הכושר ונפסל וכו'. גם זה שם פלוגתא דרבי ות"ק בדף הנזכר ופסק כת"ק:

ז ומה שכתב שבר עצם האליה אינו לוקה וכו'. גם זה שם פלוגתא דרבי ות"ק ופסק כרבי. ויש לתמוה למה בשאר פסק כת"ק ובזו פסק כרבי וכבר השיגו הראב"ד. ונראה שטעם רבינו משום דרב אשי דבתרא הוא אמר על שבירת עצם האליה דהא ודאי אינו ראוי לאכילה כלל:

ח הסחוסים וכו' עד כגון ראשי כנפיים והסחוסים. זהו פירוש רבינו למה ששנינו בפרק הנזכר כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך ראשי כנפיים והסחוסים ובגמרא רבה רמי תנן כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך ושאינו נאכל לא תימא סיפא ראשי כנפיים והסחוסים והא הני לא מתאכלי בשור הגדול ואסיק רבא הא מני רבי היא דתני והכי קתני כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך בגלי ומה הם ראשי כנפיים והסחוסים והניא כוותיה. כל הנאכל בשור הגדול וכו' אבל מה שאין נאכל בשור הגדול אין נמנין על אע"פ שעכשיו רך הוא עתיד להקשות בסופו עכ"ל:

והראב"ד כתב א"א מה נשתנו הכרו[...] ומה שהקשה על רבינו ש[...] כל שאינו נאכל בשור הגדול אינו [...] הרך אין זה כדאי לסתור פירוש ר[...] קושיא זו קושיא גם לפירוש רש"י ק[...] שלפירוש הראב"ד קשה דלא הל"ל י[...] הרך דמשמע דמותר לאכלו אלא [...] ראוי לאכילה בגדי הרך ולפיכך יש לה[...] הפליא להתמיה על פירוש רבינו

י גידים הרכים שסופן וכו' אין נמנין[...] שם: ונמנים על מוח שב[...] נמנין על מוח וכו'. שם:

יא כשאדם אוכל את הפסח חותך ואוכל וכו': כתב בחיי ראשי אין איסור גדול מזה וכו' והרבא דקותי מתנא, י"ל שלא ענה [...] שרבינו מתיר לגלותו עם חלב שאסור מ[...] אלא גיד הנשה שאין בגידין בכ"ם וש[...] בו איסור אלא שישראל קדושים נהגו ב[...] ובפסח לא נהגו כדי שלא יבא להקך [...] אבל חלב האסור מנקרים אותו ואפילו והקרומות האסורים משום חלב מסירי[...] אע"פ שאין אסורים אלא מדרבנן בפ"ח מהמ"א דייקא נמי דקתני שא[...] אותו כשאר הבשר דמשמע שמנקין או[...] שאינו כשאר בשר. ומ"ש והקרומות ש[...] איסור מיירי דומיא דשאר גידים ועצמו[...] שאין בהם איסור והראב"ד יושיבנו בית[...] לגד מטה או יטעון בחוטמו איזה דבר[...] חוטמו לגד מטה ויצא כל דם שבו [...] שבראש אינם אלא משום דם ונורא[...] שייב וכשיפרק עצמות הראש יוציאם [...] עם

השגת הראב"ד

*פסח שהוא נא וכו' עד שבר עצם האליה. [...] תפס כרבנן ובאליה תפס כרבי:

השגת הראב"ד

*הסחוסים וכו' עד שעצמותיו רכין לא יאכל [...] א"א מה נשתנו סברותיו בכמה מקומות ומ[...] עלה על דעת מפרש שבא זו המשנה על איסור[...] העצם שאם כן היה לו לומר כל שאינו נא[...] הגדול לא יאכל בגדי הרך אבל באה על אינו[...] שהוא בכל תותירו:

השגת הראב"ד

*כשאדם אוכל את הפסח וכו' עד העצמות והקו[...] א"א בחיי ראשי אין איסור גדול מזה שילכ[...] עם גיד הנשה ועם שמנו ועם תרבא דקותי [...] ועם קרומות שבראש ואם אוכה ואוכל פסח ויכ[...] כוס הייתי תוקעו בקרקע לפניו:

משנה למלך

פ"י א השובר עצם בפסח כו'. כתבו התוס' פ"ק דזבחים (דף נ"ז) אההיא דועצם לא תשברו בו אמאי ניתי עשה ולידחי לא תעשה אכתי קשה היכי אתי האי עשה ודחי לא תעשה הא בעידנא דמיתעקר לאו דשבירת עצם לא מיקיים עשה דאכילה. ושם בפסקי התוס' ראיתי שכתוב אם אי אפשר לקיים עשה בע"א לא בעינן בעידנא דמיעקר לאו דמיקיים העשה. נראה שהוא פירוק לקושייתם והוא חדוש גדול בעיני:

ב לפיכך שורפין עצמות הפסח בכלל הנותר כו'. (א"ס עיין כמ"ש הרב המחבר בפי"ט מה' פסולי המוקדשין) לא ידעתי במאי מיירי אי בעצמות שאין בהם מוח הא לית בהו משום שבירת העצם ואי ביש בהן מוח ת"ל דבעו שריפה משום המוח ואינו יכול לשבור העצם ולהוציא המוח ולא סול"ל כדי שלא יבאו בהם לידי תקלה דת"ל משום התקלה המזומנת. ואין לומר דמיירי בעצמות שהיה בהם מוח ועכשיו הם חלולים משום דכל שאין בהם מוח עכשיו אין בהן משום שבירת עצם אף שהיה בהם מתחלה וכדמוכח מסוגיא דכיצד צולין. גם אין לגדד ולומר דקאין בו מוח נהי דמלקות ליכא איסורא מיהא איכא ותבלין יש לגד זה מדברי רבינו שכתב אין חייבין כו' דמשמע תיובתא הוא דליכא אבל איסורא איכא כדמוכח בפשטות הסוגיא דקאמר ואי דלית בהו מוח למה בשריפה. סבור הייתי לומר דלעולם ביש בהן מוח מיירי וס"ד דיוציא המוח ע"י גומרתא דליכא משום שבירת עצם וקמ"ל דלא אלא ישרפם עם המוח דלמא פקע ואיכא משום שבירת עצם וכמ"ש התוספות יע"ש. אך אכתי קשה לישנא דלפיכך דכתב רבינו דמשמע דאם היה מן הדין דלאחר זמנו לא[...] בו משום שבירת עצם לא הוה בעי העצמות שריפה ולפי מ"ש בפ"ת מהל' אבות הטומאה דשימו[...] מלתא היא ת"ל דבעו שריפה הואיל ושמנו נותר. וליכא למימר דנהי דפסיק דשימום נותר[...] היא היינו לטמא הידים אבל להטעינם שריפה אפשר דס"ל דלא בעו דהסוגיא מוכחת דהא בהנ[...] ומאן דאית ליה דעצמות מטמאין הידים ס"ל דבעו שריפה כמו הנותר עצמו הואיל ושמנו [...] ואפשר לומר בדוחק דרבינו עדיפא מינה קאמר דמדין תורה בעו שריפה כדי שלא יבאו בהם[...] תקלה. וראיתי להר"ב החינוך סי' קל"ט שהביא ברייתא זו ונתן טעם לחלק בין עצמות[...] לעצמות הקדשים ודבריו תמוהים ואינם עולים כפי סוגית הגמרא וצ"ע. וראיתי בתוספות פ'[...] והרוטב שכתבו דרב מרי אשמעינן עצמות ששמנו נותר כבר אפילו אין בהם עכשיו כלום כו'[...] יכולתי ליישב לפי דרכם סוגית הגמרא דפריך נתברינהו ונתלייה למוח דידיה ונשרפיה ו[...] לדידהו וכן מסוף הסוגיא דקאמר אלא פשיטא דאית בהו מוח ע"כ מיירי ביש בהם מוח דאי לא אף עצמות הפסח אין בהם משום שבירת עצם כל שאין בהם מוח עכשיו, וכעת[...] התוספות צ"ע:

עד בקר. וכן בשני שנאמר לא ישאירו ממנו עד בקר. ואם השאיר ממנו בין בראשון בין בשני עבר בלא תעשה. ואינו לוקה על לאו זה שהרי ניתק לעשה שנאמר והנותר ממנו באש תשרופו: **יב** כשמקריבין את הפסח בראשון מקריבין עמו שלמים ביום י"ד מן הבקר או מן הצאן. גדולים או קטנים. זכרים או נקבות ככל זבחי השלמים. וזו היא הנקראת חגיגת ארבעה עשר ועל זה נאמר בתורה וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר. אימתי מביאין עמו חגיגה זו בזמן שהוא בא בחול ובטהרה ובמועט. אבל אם חל יום ארבעה עשר להיות בשבת או שבא הפסח בטומאה או שהיו הפסחים מרובים אין מביאין עמו חגיגה. ואין מקריבין אלא הפסחים בלבד: **יג** חגיגת ארבעה עשר רשות ואינה חובה. ונאכלת לשני ימים ולילה אחד ככל זבחי שלמים. [א]ואסור להניח מבשר חגיגת ארבעה עשר ליום השלישי שנאמר ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר. מפי השמועה למדו שזה אזהרה למניח בשר חגיגת ארבעה עשר ליום ששה עשר. שנאמר לבקר עד בקר של יום השני. והמותיר אינו לוקה אלא ישרוף הנותר ממנה כשאר הנותרים: **יד** בשר חגיגה שעלה עם הפסח על השולחן וכל התבשילין העולים עמו על השלחן מתבערין עמו. ואינן נאכלים אלא עד חצות כפסח עצמו גזירה מפני התערובת: **טו** מה בין פסח ראשון לפסח שני. **הראשון** אסור בחמץ בבל יראה ובל ימצא. ואינו נשחט על חמץ. ואין מוציאין ממנו חוץ לחבורה. וטעון הלל באכילתו. **ומביאין** עמו חגיגה. ואפשר שיבא בטומאה אם נטמא רוב הקהל טומאת מת כמו שביארנו. אבל פסח שני חמץ ומצה **עמו** בבית. ואינו טעון הלל באכילתו. ומוציאין אותו חוץ לחבורתו. ואין מביאין עמו חגיגה ואינו בא בטומאה. ושניהם דוחין **את השבת**. וטעונין הלל בעשייתן ונאכלין צלי בבית אחד על מצה ומרור. ואין מותירין מהן. ואין שוברין בהן את העצם. ולמה לא ישוה השני לראשון בכל הדברים מאחר שנאמר ככל חקת הפסח יעשו. לפי שפירש בו מקצת חקת הפסח. ללמד שאינה שוה לראשון אלא בדברים שנתפרשו בו. והן המצות שבגופו והם חקת הפסח. שכלל זה שנאמר במצרים שילקח הפסח מבעשור. ושהוא טעון הגעת דם באגודת אזוב למשקוף ולשתי המזוזות ושיאכל בחפזון אין אותן הדברים נוהגות לדורות ולא נעשו אלא בפסח מצרים בלבד:

[א] כמ"ג לאוין שנם:

כסף משנה

ממר הצלמות והגידים. ויש סמך לדברי רבינו מדאמיא בפרק גלה האיזון ולא גלה האי קולף ואוכל עד שמגיע לגלה: ואם השאיר ממנו וכו'. מקרא מפורש בפרשת בהעלותך. ומ"ש ואינו לוקה על לאו זה שהרי ניתק לעשה וכו'. בפ' כילד צולין (דף פ"ד) וס"ק דתמורה (דף י"ד) ופ' ד' מיתות (דף ס"ג) וס"ק דמכות אמר הכי ר"י וכו' אמר לא מן השם הוא זה אלא משום לאו שאין בו מעשה ואין לוקין עליו ... דקושיא דמלתא היא דלאו שאין בו ... אין לוקין עליו נקט רבינו טעמא דר"י ... ועיין רבותא דאפילו אי הוה ביה מעשה ... מיפטר מאידך טעמא. וס"א שהלכות אלו ... בגניבת אימורים כתב רבינו טעם דהוי לאו שאין בו מעשה:

יב כשמקריבים את הפסח וכו' אימתי מביאין עמו חגיגה א ... ו'. משנה פ' אלו דברים (דף ס"ט:):

יג מ"ש חגיגת י"ד רשות. שם בגמ'. ומ"ש ונאכלת לשני ימים ולילה. משנה ... ומ"ש ואסור להניח מבשר חגיגת י"ד ... ג' וכו'. שם (דף ע"א). ומ"ש והמותיר ... לוקה. משנה פ' כילד צולין (דף פ"ד) והוא מכטעם שנתבאר בסמוך:

יד בשר חגיגה שעלה עם הפסח על השלחן וכו'. ירושלמי בפרק אלו דברים וכתבו הראב"ד:

טו מה בין פסח ראשון לפסח שני וכו'. משנה פרק מי שהיה טמא (דף צ"ה).

נ"ה). ומ"ש ומוציאין אותו חוץ לבית אכילתו. יש לתמוה על זה דהא תניא התם בגמ' ככל חקת הפסח יעשו אותו יכול כשם שהראשון אסור בבל יראה ובל ימצא כך שני אסור וכו' ת"ל וכו' בכלליה דלא שאירו ממנו עד בקר מאי קא מרבה ליה לא תוציאו ממנו דדהי ליה דהאי מיפסיל בנותר והאי מיפסיל ביוצא, וא"כ קשה היכי ממעט רבינו יוצא, וי"ל דבגמ' קאמר דמרבי ליה משום דדמי ליה דהוי להו שניתק לעשה דומיא דנותר. ופירש"י דלית ליה להאי תנא הא דתניא בפ' כילד צולין האוכלו ה"ז בלא תעשה דובשר בשדה טריפה אלא מותר להחזירו ולאכלו עכ"ל. ומאחר דקי"ל כההוא תנא דמוציא הייב משום ובשר בשדה טריפה תו ליכא לרבויי יוצא מנותר שזה ניתק לעשה וזה לא ניתק לעשה. ומ"ש ואין מביאין עמו חגיגה. תוספתא פ"ח. ומ"ש ומוציאין אותו חוץ לבית אכילתו. נראה דט"ס יש כאן וצריך למוחקו ולכתוב במקומו ומוציאין אותו חוץ לחבורתו כעין מ"ש ברישא גבי פסח ראשון אין מוציאין ממנו חוץ לחבורה. ומ"ש ואינו בא בטומאה וכו' עד על מצה ומרור. במשנה פ' מי שהיה טמא (דף נ"ה). ומ"ש ואין מותירים מהם ואין שוברים בהן את העצם. מקרא מפורש בפרשת בהעלותך. ומ"ש ולמה לא ישוה השני לראשון לכל הדברים וכו'. שם בגמ': שכלל זה שנאמר במצרים וכו' אין אותם דברים נוהגים לדורות וכו'. משנה בפ' מי שהיה טמא (דף נ"ו):

סליקו הלכות קרבן פסח בס"ד

סליקו להו הלכות קרבן פסח בסד

משנה למלך

ואינו לוקה על לאו זה שהרי ניתק לעשה כו'. (א"ה עיין בס"ס הרב המחבר לעיל בפ' ח"י מהל' פסולי המוקדשין הל' ט'): ע' שהאריך לבאר אימתי זמן הקרבת קרבן חגיגה א אם דינה כפסח שקרב אחר התמיד של בין הערבים או זמנו כל היום):

וזו היא הנקראת חגיגת י"ד וכו'. (א"ה עיין בדברי הרב המחבר לעיל פ"ו מהל' כלי מקדש הל' ... **טו** מה בין פסח ראשון לפסח שני וכו'. (א"ה עיין לעיל פ"א הל' ד' מ"ש הרב המחבר בשם התוס'):

סליקו להו הלכות קרבן פסח בס"ד

הלכות חגיגה

יש בכללן שש מצות. ארבע מצות עשה. ושתים מצות לא תעשה:

וזה הוא פרטן:

א) להראות פני ה'. ב) לחוג בשלש רגלים. ג) לשמוח ברגלים. ד) שלא יראה ריקם. ה) שלא יעזוב לוי מלשמחו וליתן לו מתנותיו ברגלים. ו) להקהיל את העם בחג הסכות במוצאי שמיטה:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א שלש [א]מצות עשה נצטוו ישראל בכל רגל משלש רגלים ואלו הן. הראייה שנאמר יראה כל זכורך. והחגיגה שנאמר תחוג לה' אלהיך. והשמחה שנאמר ושמחת

[א] סמ"ג עשין רם רנב רנג:

כסף משנה

א שלש מצות עשה נצטוו ישראל בכל רגל וכו'. בס"ק דחגיגה דף

ושמחת בחגך. הראייה האמורה בתורה היא שנראה פניו בעזרה ביום טוב הראשון של חג ויביא עמו קרבן עולה בין מן העוף בין מן הבהמה. ומי שבא לעזרה ביום ראשון ולא הביא עולה לא דיו שלא עשה מצות עשה אלא עובר [א]על לא תעשה שנאמר לא יראו פני ריקם. ואינו לוקה על לאו זה שהרי לא עשה מעשה. החגיגה האמורה בתורה היא שיקריב שלמים ביום טוב הראשון של חג בבואו להראות. והדבר ידוע שאין השלמים באים אלא מן הבהמה. ושתי מצוות אלו שהן הראייה והחגיגה אין הנשים חייבות בהן. והשמחה האמורה ברגלים היא שיקריב שלמים יתר על שלמי חגיגה. ואלו הם הנקראים שלמי שמחת חגיגה שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלהיך. *ונשים חייבות במצוה זו:

ב [ב]הראייה והחגיגה אין להן שיעור מן התורה שנאמר איש כמתנת ידו וגו'. אבל מדברי סופרים שלא יהא קרבן עולת ראייה פחות משוה מעה כסף ולא שלמי חגיגה פחות משוה שתי כסף. ומצוה להביא כפי עשרו שנאמר כמתנת ידו:

ג שלמי שמחה לא נתנו בהן חכמים שיעור. בעת שיעלה אדם לירושלים לחוג אם היו בידו קרבנות הראייה יביאם או יעלה עמו כסף לקנות בו הקרבן. ואם אין בידו כסף לא יביא שוה כסף אפילו היה בידו שוה כמה זהובים אסור לו לעלות ריקם בלא כסף ולא קרבן. ולמה אסרו שיעלה בידו שוה כסף גזירה שמא לא ימצא למכור או שמא ימצאו המעות סיגים:

ד מי שלא הקריב ביום טוב הראשון עולת ראייתו ושלמי חגיגתו הרי זה מקריבן בשאר ימות הרגל שנאמר שבעת ימים תחוג לה' אלהיך מלמד שכולן ראויין לחגיגה וכולן תשלומי ראשון הם:

ה ומצוה להקדים ולהקריב בראשון. לא הקריב בראשון בין שוגג בין מזיד יקריב בשני. וכל המאחר הרי זה מגונה ועליו נאמר נוגי ממועד אספתי:

ו עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו ועל זה וכיוצא בו נאמר מעוות

א סמ"ג לאוין שם: ב סמ"ג עשין שם:

השגת הראב"ד

*ונשים חייבות במצוה זו. א"א לא בקרבן אלא בשמחה שהשמח עם בעלה כתעלה עמו והוא ישמח אשה:

לחם משנה

פרק א א בין מן העוף בין מן הבהמה וכו'. כן כתב סמ"ג ג"כ בעשין רכ"ח. ויש לתמוה דהוא הפך הברייתא המובאה בפ"ק דחגיגה ותירץ הרב בכ"מ ז"ל בשם הר"י קורקוס שבמקום או אינו אלא בעוף גורס או אינו אלא במנחות. ואין דעתי נוחה בכך דמ"מ קשה דממקום שבא בברייתא למעט מנחות מיניה נמי נמעט עופות דכיון דהוא יליף מחגיגה מה התם זבחים ולא מנחות הכי נמי נאמר מה התם בהמה ולא עופות וכמו שמעטו בפ"ק דחגיגה (דף ו') בברייתא דושמחת בחגך לרבות כל מיני שמחות וכו' דשלמי שמחה ליתנהו בעופות ומנחות דילפינן מחגיגה. ואולי דאין זו ילפותא גמורה אלא גילוי מלתא בעלמא דמגלה חגיגה על ראיה ודי שנאמר שיגלה למעוטי מנחות אבל בברייתא דושמחת בחגך הוי ילפותא גמורה מיתורא דקרא ולכך מקשינן ליה התם לחגיגה לגמרי ונמעט אפי' עופות: ומי שבא לעזרה ביום ראשון ולא הביא עולה לא דיו שלא עשה וכו'. בסמ"ג לאוין ש"ס כתב מי שלא הביא עולת ראיה ביום ראשון וגם לא הביא בתשלומין ביטל מצות עשה וכו' ועבר על מצות לא תעשה ע"כ, ונראה דכוונת רבינו ג"כ היא כך כמ"ש שמי שלא הביא ביום ראשון שעובר היינו היכא שלא הביא בתשלומין דאם הביא בשאר ימות החג ודאי דכיון דיש לו תשלומין כמ"ש לקמן אינו עובר:

נשים חייבות במצוה זו וכו'. רבינו ז"ל מפרש מ"ש בפ"ק דקידושין אשה בעלה משמחה לא כפירש"י ז"ל שפירש שם אלא כפירוש התוס' ז"ל שפירשו אשה בעלה משמחה בשלמי שמחה שלו שהחובה מוטלת על בעלה כלומר דמחוייב בעלה לשמח בקרבן הוא שהאכל עמו באותו הקרבן והכי דייק לישנא דברייתא דפ"ק דחגיגה שהשמחה הזו היא נוהגת באיש ובאשה אלמא בגוף הקרבן קאמר כדכתבו שם התוס'. והר"א שהשיג על רבינו ז"ל טעמו דכיון דאין החיוב על האשה אלא על הבעל לא היה לו לומר ונשים חייבות במצוה זו. כך נראים דבריו לכאורה אבל ממ"ש בלשונו אמר אברהם לא בקרבן משמע דאינו מפרש כפירוש התוס' ז"ל אלא שהוא מפרש שהבעל חייב להעלותה ולשמחה אבל לא להאכילה ולהקריב עליה שלמי שמחה ולפ"ז השגתו על רבינו ז"ל היא יותר חזקה דאין כאן חיוב לאשה בקרבן כלל ואפי' בעלה אינו חייב קרבן בעדה וא"כ איך כתב נשים חייבות במצוה זו אבל דעת רבינו ז"ל כמ"ש:

ג שלמי שמחה לא נתנו בהן חכמים שיעור וכו'. כלומר דבמשנה לא הזכירו שיעור אלא בחגיגה וראיה אבל לא בשמחה ומפני כן ודאי דאין להם שיעור והא דלא הזכירו חילוק זה בברייתא בפ"ק דחגיגה דאמרה ר"י הגלילי אומר שלש מצות נצטוו וכו' ולא אמרו דיש בשתיהן מה שאין בשמחה דצריכין שיעור ובשמחה אין צריך כבר תירצו שם התוס' ז"ל דלא חשיב אלא חומרא דאיכא בחד ולא בשתים אבל לא חומרי דאיכא בשתים אבל לא בחד:

ד מי שלא הקריב ביו"ט הראשון עולת ראייתו ושלמי חגיגתו וכו'. בתוס' כתבו בפ"ק דחגיגה דאיתא בתוספתא שהשמחה יש לה תשלומין כל ז' ולא בראיה וחגיגה. וכתבו דהברייתא דר' יוסי לא הזכירה משום דסבירא לה דבכולהו איכא תשלומין. וכן צ"ל לשון המשנה דאמרה מי שלא חג ביו"ט הראשון חוגג כל הרגל דמשמע דבחגיגה קאמר ותימה על דברי התוס' דצריך לדחוק ולומר דמשמע במשנה מי שלא חג איירי בשמחה דוקא אלא ודאי אין דבריהם עיקר ובכולהו יש תשלומין ואע"ג דלא הזכיר רבינו ז"ל אלא ראיה וחגיגה הוא הדין לשמחה דיש לה תשלומין וכ"ש הוא ומתבאר מדברי רבינו ז"ל למטה שכתב דשלמי שמחה דוחה יו"ט ולא שבת וטעמו משום דאם אינו חוגג היום חוגג למחר: וכולן תשלומי ראשון הם וכו'. תמה הרב בעל כ"מ ז"ל דר' אושעיא גדול מר"י ואמאי פסק דלא כוותיה. וצ"ל דאין זה רבי אושעיא דשנה הברייתות דא"כ לא היה לו גמרא להזכירו אחר ר"י שהזכיר דברי ר"י ואח"כ דבריו אלא ודאי ר' הושעיה אחר אמורא הוא בגמרא כמה פעמים ולכך פסק דלא כוותיה. ועוד מדמהדר בגמרא לתרץ מילתיה דר"י אפי' למ"ד דפסח שני רגל בפני עצמו הוא משמע דהלכתא כוותיה דר"י ולכך בגמ' רוצה ליישב דבריו אליבא דמאן דאמר פסח שני רגל בפני עצמו הוא דהלכתא כוותיה ג"כ וכדפסק רבינו ז"ל בהל' קרבן פסח: ומה שהביא רבינו ז"ל קרא דשבעת ימים תחוגו הוזכר בברייתא דאמרו שם והנא מייתי לה מהכא וכו':

ודבר

כסף משנה

(דף ו':): הראייה האמורה בתורה וכו'. בפ"ק דחגיגה (דף ז') [illegible] אמר ראיית פנים בעזרה ור"ל אמר ראיית פנים בקרבן בעיקר הרגל כ"ע לא פ[ליגי] דראיית פנים בקרבן כי פליגי בשאר ימות הרגל. ופירש"י עיקר הרגל ביו"ט ראש[ון]. ומ"ש ויביא עמו קרבן עולה. מבואר שם. ומ"ש בין מן העוף בין מן הבהמה. [יש] לתמוה על זה דהא תניא בפ"ק דחגיגה (דף ו') לא יראו פני ריקם בזבחים אתה אומר בזבחים או אינו אלא בעופות ומנחות [...] הוא וכו' אף ראייה האמורה לגבוה זבחים ומה הן זבחים עולות. ופירש"י בזבחים [...] להביא קרבן בהמה הזבוחים בסכין ולא ע[וף] שהיא נמלקת מה חגיגה האמורה להד[יוט] זבחים של בהמה דכתיב לא ילין חלב חגי בקר במידי דאית ליה חלב הקרב לגבוה ק[אי] עכ"ל. והיאך כתב רבינו בין מן העוף. וכ[תב] הר"י קורקוס ז"ל שבמקום או אינו [אלא] בעופות היה גורס רבינו או אינו אלא במנ[חות] או היה גורס או אינו אלא בכספים כמו ש[היא] שנויה במכילתא ומשמע ליה דעופות בכ[לל] זבחים הם: ומי שבא לעזרה ולא הביא וכו' החגיגה האמורה בתורה וכו'. מבואר בפ[ק] דחגיגה שם. ומ"ש והדבר יד[וע] שאין שלמים באים אלא מן הבהמה. פשוט הו[א]: ושתי מצוות אלו וכו'. פשוט הוא דמ[צות עשה] שהזמן גרמא הן ועוד דבראייה כת[יב] יראה כל זכורך. ובפ"ק דחגיגה (דף ו':) ת[נן] ג' מצות נצטוו ישראל בעלותם לרגל ראיי[ה] וחגיגה ושמחה וכו' יש בשמחה מה שא[ין] בשתיהם שהשמחה נוהגת באנשים ובנשים מה שא[ין] בשתיהן. ופירש"י השמחה נוהגת בנשים דכת[יב] ושמחת אתה וביתך. משא"כ בשתיהם דמ[צות עשה] שהזמן גרמא הן והכתוב לא ריבה אותן: והשמחה האמורה ברגלים וכו' שנאמ[ר] וזבחת שלמים וכו'. פסוק ז[ה] אינו כתוב בחג אלא על גבי הר עיבל בפרש[ת] כי תבא ולא כתבו רבינו אלא ללמוד מ[מנו] דסתם שמחה הוי בזביחת שלמים ומינה דושמח[ת] בחגך היינו בזביחת שלמים וכו'. ובגמ' פ' ע"[פ] (דף ק"ט) תניא בזמן שבה"מ קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזבחת שלמים וכו'. ומ"ש ונשים חייבות במצוה זו. נתבאר בסמוך והיא[ך] נמי בפ"ק דקידושין (דף ל"ד:): וכתב הראב"ד ונשים חייבות במצוה זו א"א לא בקרבן וכו'. ודבריו מבוארים בפ"ק דקידושין דמקשה דנילף למ"ע שהזמן גרמא לחיובא באשה משמחה ומשני אביי אשה בעלה משמחה אלמנה מאי איכא למימר בשרויה אצלו. ופירש"י בעלה משמחה אין חובת השמחה תלויה בה אלא על בעלה שישמחנה קרי ביה ושימחה. אלמנה מאי איכא למימר הא כתיב בה שמחה דכתיב והגר והיתום והאלמנה. בשרויה אצלו לא נצטוית היא אלא בעניה הכתוב מדבר ונצטוה מי ששרויה אצלו לשמחה משלו. וכתבו התוס' מפר"ת אשה בעלה משמחה בשלמי שמחה שלו שהחובה מוטלת על בעלה ובאלמנה על ששרויה אצלו אבל היא גופא לא מיחייבא לאיתויי שלמי שמחה עכ"ל. ואין תפיסה על רבינו למה לא האריך לבאר זה:

ב הראייה והחגיגה אין להם שיעור מן התורה. הראייה משנה ברא"ש מס' פאה ומייתי לה פ"ק דחגיגה. ומ"ש אבל מד"ס שלא יהא קרבן עולת ראייה פחות משוה מעה כסף ולא שלמי חגיגה פחות משוה שתי כסף. שם בברייתא (דף ז') ואיתא נמי בפ' הנזכר במשנה פלוגתא דב"ש וב"ה ופסק כב"ה. ומ"ש ומצוה להביא כפי עשרו וכו'. משנה שם (דף ח':):

ג שלמי שמחה לא נתנו להם חכמים שיעור וכו': בעת שיעלה אדם לירושלים לחוג וכו' לא יביא שוה כסף וכו'. בפרק יש בכור (דף נ"א) וכפירוש התוספות:

ד מי שלא הקריב ביו"ט הראשון וכו'. בפ"ק דחגיגה (דף ט'). ומ"ש וכולם תשלומי ראשון הם. שם ופסק כרבי יוחנן לגבי רבי אושעיא ויש לתמוה על זה דהא רבי אושעיא גדול מר"י דרביה הוה:

ה ומ"ש ומצוה להקדים ולהקריב בראשון וכו'. פשוט הוא ממה שנתבאר בסמוך. ומ"ש וכל המאחר הרי זה מגונה ועליו נאמר נוגי ממועד אספתי:

ו ומ"ש עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו ועל זה וכיוצא בו נאמר מעוות לא יוכל לתקון. משנה פ"ק דחגיגה שם:

מי

משנה למלך

פ"א ב ונשים חייבות במצוה זו. עיין במ"ש הר"ב לח"מ בפי"ד מהל' מעשה הקרבנות. ועיין בפ' קמא דחגיגה (דף ו') ובתוס' שם ד"ה דמיחייבא ובפ"ק דר"ה (דף ו') ד"ה אשה ועיין במ"ש הרז"ה שם ודוק. מ"ש מרן ומשמע ליה דעופות בכלל זבחים הם עיין בפ' פרת חטאת (דף קי"ט) דאמרינן א"ר ששת לדברי האומר יש מנחה בבמה יש עופות בבמה ולדברי האומר אין מנחה בבמה אין עופות בבמה זבחים ולא מנחות זבחים ולא עופות הרי דמלת זבחים שוללת מנחות ועופות:

עולת

מי שלא חג ביו"ט הראשון וכו'. שם במשנה. ומ"ש וכן מי שלא חג ביום חג השבועות חוגג כל שבעה וכו'. בפרק אלו מגלחין (דף כ"ד:) ובפ"ב דחגיגה (דף כ"ז): **עולת ראיה ושלמי חגיגה וכו'.** דין חגיגה משנה פרק אלו דברים (דף ס"ט:) ובפ' כיצד צולין (דף ע"ב) ועולת ראייה ילפא מינה כיון דשייך בה טעמא דידה: ע"פ שאין מקריבין ביו"ט וכו'. בפ"ב דביצה (דף י"ט) ובפ"ב דחגיגה (דף י"ז) פלוגתא דב"ש וב"ה ופסק כב"ה: ומ"ש כשמקריב המקריב עולת ראייתו וכו' סומך עליה. שם כב"ה. ומ"ש בכל כחו. בפ"ב דחגיגה (דף ט"ז:): המפריש עולת ראייתו וכו'. פרק יש בכור נקיט לה בפשיטות על ...' דמת לאחר שלשים יום ואיתא בירושלמי ...ק דחגיגה שלא ששם אמרו שאם ירשו ...קע אפילו לא הפרישה חייבים יורשים ...כביאה ולא ידעתי למה השמיטו רבינו: ...תר להקריב בחולו של מועד נדרים ונדבות וכו'. רפ"ב דתמורה (דף י"ד) ובפ"ק דחגיגה (דף ז'): ...י מי שהיו לו אוכלים מרובין וכו' עד סוף הפרק. משנה פ"ק דחגיגה (דף ח':): ...ב א נשים ועבדים פטורים מן הראיה וכו' עד מפני שהם ספק אשה

ז ודבר זה מפי השמועה אמרו שחג השבועות כחג המצות לתשלומין וכו'. נראה דדרשא זו היא הנאמרת בפ"ב דחגיגה (י"ז) מנין לעצרת שיש לה תשלומין כל ז' שנאמר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסכות מקיש חג השבועות לחג המצות מה חג המצות יש לה תשלומין כל שבעה אף חג השבועות יש לה תשלומין כל שבעה ע"כ ואיתא בפרק ואלו מגלחין. אבל קשה דבפ"ק דר"ה השנה (דף ד') איפליגו תנאי בבל תאחר אימתי עבר עליה ואמרו שם דר"מ ור"א בן יעקב דרשי להא דרשא דר"א דאמר דעצרת יש לה תשלומין מדהקישו הכתוב לחג המצות אבל ת"ק דאית ליה דבעינן שיעבור שלש רגלים ואיצטריך קרא דבחג המצות וכו' להכי מפיק להא דעצרת יש לה תשלומין מהא דרבא בר שמואל דאמר אמרה תורה מנה ימים וקדש חדש מה חדש למנויו אף עצרת למנויו וא"כ רבינו ז"ל דפסק בפי"ד מהל' מעשה הקרבנות כרבנן דהיכא דעברו שלש רגלים עובר בבל תאחר א"כ ע"כ לא מפיק לה מהך קרא דעצרת לתשלומין ואיך כתב רבינו ז"ל כאן דרשא דהיתא לר"מ ור"א כיון דהוא פסק כת"ק. ושמא מ"ש רבינו ז"ל חג השבועות כחג המצות לאו מהאי קרא קאמר ליה אלא מדרשא דרבא בר שמואל ולא חש להאריך. ודוחק הוא זה ועוד מה נעשה לסמ"ג ז"ל שכתב בעשין רכ"ח הא דר"א דפ"ב דחגיגה ובלאוין סימן של"א פסק כת"ק דצריך שיעברו שלש רגלים וכתב שם ולכאורה משנת ר"א בן יעקב קב ונקי ואפי' בברייתא כדאיתא בההולך אמנם אומר רבא שם כיון שעברו עליו שלש רגלים עובר בבל תאחר בכל יום וכו' הרי בהדיא פסק כרבנן וצ"ע. ואגב אורחין למדנו מדברי הסמ"ג ז"ל טעם נכון ג"כ לרבינו ז"ל במה שפסק בפי"ד מה' מעשה הקרבנות ג"כ הוא כרבנן ובכן אנו ג"כ צריכים לטעמים שכתב הרב בעל כ"מ והר"י קורקוס ז"ל שם: **לפי שאין להם זמן קבוע וכו'.** בפרק כיצד צולין (דף ע"ט) אמר על מתני' חמשה דברים באים בטומאה וכו' חמשה למעוטי מאי למעוטי חגיגת ט"ו דסד"א כיון דקרבן ציבור הוא וקביע ליה מועד תדחי טומאה קמ"ל כיון דאית ליה תשלומין כל שבעה לא דחיא שבת ומדשבת לא דחיא לא דחיא טומאה ע"כ. זו היא גירסת רש"י ז"ל. והתוס' ז"ל כתבו דלא גרסי' כיון דאית לה תשלומין שאין הטעם תלוי בכך דלעיל בפ' אלו דברים ילפינן דלא דחיא שבת מוחגותם וגו' ועוד פסח נמי אית ליה תשלומין בשני ודחי טומאה וכו' ע"כ. ויש להקשות בדבריהם דבהדיא בפ' הוציאו לו תלו טעמא בהכא דאמרו שם (דף כ"ב) אמר לו ר' יעקב וקרבן ציבור כללא היא והלא פר העלם דבר של ציבור ושעירי ע"ז וחגיגה

מעוות לא יוכל לתקון: **ז** מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג הסוכות חוגג את כל הרגל וביום טוב האחרון שהוא שמיני ואף השמיני תשלומי ראשון הוא. וכן מי שלא חג ביום חג השבועות חוגג כל שבעה ויש לו תשלומין כל ששת ימים שלאחר חג השבועות. ודבר זה מפי השמועה נאמר שחג השבועות כחג המצות לתשלומין: **ח** עולת ראיה ושלמי חגיגה אינן דוחין לא את השבת ולא את הטומאה לפי שאין להן זמן קבוע כקרבנות הצבור. שאם אינו חוגג היום חוגג למחר כמו שביארנו. אבל דוחין את יום טוב ואע"פ שאין מקריבין ביום טוב נדרים ונדבות מקריבין עולת ראייה ושלמי חגיגה ושלמי שמחה שאין אלו נדרים ונדבות אלא חובות: **ט** כשמקריב המקריב עולת ראייתו ושלמי חגיגתו ושמחתו ביום טוב. סומך עליהן בכל כחו כדרך שעושה בשאר הימים אע"פ שסמיכה אינה מעכבת כמו ביארנו במעשה הקרבנות לא גזרו עליה משום שבות: **י** המפריש עולת ראייתו ומת. רשין חייבין להביאה. מותר להקריב בחולו של מועד נדרים ונדבות שנאמר אלה שו לה' במועדיכם לבד מנדריכם ונדבותיכם מכלל שקרבין ברגל. לעולותיכם כמו לת מצורע ועולת יולדת. ולמנחותיכם להביא מנחת חוטא ומנחת קנאות. ולשלמיכם בות שלמי נזיר הכל קריבין במועד ואין קריבין ביום טוב: **יא** ומי שהיה לו אוכלים בים ונכסים מועטין מביא שלמי חגיגה מרובין ועולות ראייה מועטין. היו לו אוכלין עטין ונכסים מרובין מביא עולות ראייה מרובות ושלמי חגיגה מועטות. היו זה וזה עט על זה אמרו לא יפחות ממעה לעולה ושתי כסף לשלמים. זה וזה מרובה על זה נאמר כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך:

פרק שני

נשים [א]ועבדים פטורין מן הראייה. וכל האנשים חייבים בראייה חוץ מחרש ואלם ושוטה וקטן וסומא וחגר וטמא וערל. וכן הזקן והחולה והרך והענוג מאד שאינם לים לעלות על רגליהן כל אלו האחד עשר פטורין. ושאר כל האנשים חייבין בראייה. רש אע"פ שהוא מדבר אפילו חרש באזנו אחת פטור מן הראייה. וכן הסומא בעינו ת. או חגר ברגלו אחת פטור. האלם אע"פ שהוא שומע פטור. טומטום ואנדרוגינוס פטורין

א סמ"ג שם:

ן ציבור הוא ואין דוחין לא את השבת ולא את הטומאה אלא נקוט האי כללא בידך כל שזמנו קבוע דוחה את השבת ואת הטומאה ואפילו ביחיד וכל שאין זמנו קבוע אינו לא את השבת ולא את הטומאה ואפי' בציבור ע"כ. משמע בהדיא דטעמא דחגיגה משום דאין זמנו קבוע וכגירסת רש"י ז"ל והיא גירסת רבינו ז"ל שכתב הטעם כן. אבל הקשות לגירסת רבינו דביו"ט (דף כ"א) אמרו שם בברייתא גבי פלוגתא דעולת ראיה אי דוחה יו"ט או לא אמרו להם ב"ש אף זו אין קבוע לה זמן דתקן מי שלא חג ביו"ט זמן של חג חוגג והולך כל הרגל כולו ויו"ט האחרון של חג אמרו להם ב"ה אף זו קבוע לה זמן דתקן עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו ע"כ. משמע דמקרי קבוע ליבא דב"ה דהלכתא כוותיה. ונראה לומר דנהי דקבוע זמן מקלא איקרי משום דאם יעבור הרגל אין לו תקנה אבל אינו קבוע זמן כשאר הקרבנות הקבועים לגמרי דהרי זמן כל הרגל ולכך אתא קרא דוהגותם לומר דלא דחי שבת משום דאינו קבוע גמור אבל ליו"ט דליכא קרא למעט אמרי' ודאי דדחי משום דכיון דאית ביה קביעות קצת יו"ט. ובהכי מיתרצה הקושיא שהקשו התוס' ז"ל דבפרק אלו דברים מפיק מוחגותם דתרוייהו צריכי קרא וטעמא דהאי טעמא להוד לא מהני משום דסוף סוף כיון דאם עבר אין לו תקנה קבוע מקרי וקרא לחוד לא סגי דא"כ כל שזמנו קבוע ג"כ לא תדחה שבת ואמאי דוחה מאי שנא הא מאחריני לכך צריך לומר טעמא דלא דמי הך קביעותא ים דהך יש לו תשלומין כל שבעה, וכן מה שהקשו התוס' ז"ל מפסח דאית ליה תשלומין בשני ודחי מתורץ דהתם ליכא קרא אבל הכא איכא קרא דוחגותם, וזה דקדק רבינו ז"ל ו שכתב כאן לפי שאין להם זמן קבוע כקרבנות הציבור כלומר אע"פ שהוא קבוע קצת אינו כקרבנות הציבור ועלו דברי רבינו ז"ל וגירסתו על נכון והיא גירסת רש"י ז"ל: **מפריש עולת ראייתו ומת וכו'.** בפרק יש בכור (דף נ"א) אמרו שם וכי תאמר דרים לקים הרישא איתמר מת לאחר ל' יום הא"פ שלא נתן יתן מגלן אתיא ערך ערך וכו' רב דימי אמר רב יונתן וכל בכור בניך תפדה ולא יראו פני ריקם מה להלן יורשים חייבים אף כאן יורשים חייבים. וכתב רש"י ז"ל מה עולת ראיה יורשין חייבין חובה היא הא נמי כי מת לאחר ל' יום נתחייב האב בפדיונו וגבי עולת חובה תנן האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו היורשין עולתה ע"כ. וקשה על דברי רבינו ז"ל דהא מדמינן לה להא דהאשה שהביאה חטאתה ומתה וכן בירושלמי מדמה לה להא והתם אמרינן בפ"ק דקדושין דאע"ג דלא הפרישה העולה מחייב היורשים וכן רבינו ז"ל בסוף פ"א מהל' מחוסרי כפרה האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו היורשין עולתה אע"פ שלא הפריש אותה מחיים כבר נשתעבדו הנכסים וכו' א"כ הכא נמי נימא ואמאי בעי כאן הפרשה מחיים וכ"ת דהכא איירי בלא ירשו קרקע והתם בירשו קרקע היה לו לרבינו ז"ל לבארו, וכבר נתעורר על קצת מזה הרב בעל כ"מ ז"ל וצ"ע: **א טומטום ואנדרוגינוס פטורין מפני שהן ספק אשה וכו'.** בפ"ק דחגיגה (דף ד') אמרו בברייתא זכורך להוציא טומטום ואנדרוגינוס ואמרו בגמ' בשלמא אנדרוגינוס איצטריך

משנה למלך

לת ראיה ושלמי חגיגה כו'. כתב מרן משנה פ' אלו דברים כו'. ומשנה זו איירי בחגיגת י"ד שהיא רשות וכבר הביא רבינו משנה זו בפ"י מהל' קרבן פסח הל' י"ב ואין ללמוד חגיגת ט"ו. אך הדין פשוט מהסיא דכיצד צולין שכתב מרן. ויותר מזה הוא מבואר במתני' דחגיגה (דף י"ז) דאמרינן שאם חל להיות בשבת שיום טבוח אחר השבת ומתבאר שם דאף עולת אינה דוחה שבת ועיין בתוי"ט שם ודוק: ומ"ש ואע"פ שאין מקריבין ביו"ט נדרים ונדבות. נסכים שלא הביאו הצבור עם הקרבן דקי"ל דמביא אותם אף לאחר כמה ימים וכמ"ש רבינו בפ"ב מהל' מעשה הקרבנות הל' י"ב קרבים ביו"ט. כ"כ רש"י פ"ד דתמורה (דף י"ד):

י ואין קרבין ביו"ט. ואם עבר ושחט כיצד יעשה בזריקת הדם עיין בפ"ב דביצה (דף כ') וכבר הביא מרן סוגיא זו בפ"ב מהל' שגגות הלכה י"ד ודוק:

פ"ב א וכן הזקן והחולה והרך והענוג כו'. טעמא דהני נראה מדברי רבינו ז"ל דהיינו דומיא דזקן וחולה דמרוב ענוגם אינם מהלכים על רגליהם בלא משענת. אך רש"י בפ"ק דחגיגה (דף ד') פירש מפנקי דאין הולכים בלא מנעל ואין אדם נכנס לחצר הבית במנעלו ועיין בסוגית הגמרא דמייתי ראיה מדכתיב כי תבואו לראות פני וכו' ומשמע קצת כדברי רש"י ויש ליישב לדעת רבינו ודוק. ודע דבפ"ק דפסחים (דף ח') אמרינן א"ר אמי כל אדם שיש לו קרקע עולה לרגל וכל שאין

פטורין מפני שהן ספק אשה. *מי שחציו עבד וחציו בן חורין פטור מפני צד עבדות שבו. ומניין שכל אלו פטורין מן הראייה. הרי הוא אומר יראה כל זכורך להוציא את הנשים. ומצות עשה שאין הנשים חייבות בה אין העבדים חייבים בה. ועוד הרי נאמר בבוא כל ישראל להוציא העבדים. ונאמר בבוא כל ישראל לראות. כשם שהן באין להראות לפני ה' כך הם באים לראות הדר קדשו ובית שכינתו. להוציא סומא שאינו רואה. אפילו נסמית עינו אחת שהרי אין ראייתו שלימה. ושם נאמר למען ישמעו. להוציא מי שאין לו שמיעה גמורה. ולמען ילמדו. להוציא מי שאינו מדבר. שכל המצווה ללמוד מצווה ללמד. ונאמר בעלותך ליראות את פני ה' מי שיכול לעלות ברגליו להוציא חגר וחולה וזקן וענוג. וכבר ביארנו בהלכות ביאת המקדש שאין הטמא ראוי לביאה וכן הערל מאום כטמא: ב המקמץ והוא שמלאכתו לקבץ צואת כלבים וכיוצא בהן לעבד העורות או לרפואה. וכן המ[צרף] נחשת במחצב שלו והעבדנין. אע"פ שהן מאוסין מפני מלאכתן הרי אלו מט[הרין] גופן

השגת הראב"ד

*מי שחציו עבד וחציו בן חורין. א"א הא דלא כהלכתא דהיא כמשנה ראשונה:

כסף משנה

אשה. משנה וגמרא בריש חגיגה. ומ"ש ומי שחציו עבד וחציו בן חורין פטור וכו'. הכל חייבים בראייה לאיתויי חציו עבד וחציו בן חורין ולרבינא דאמר וכו' פטור וכו' כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה. ופי' רש"י משנה אחרונה לאחר שהודו ב"ה שיש על ב"ש דין לכוף את אדונו לשחררו ה"ל כאילו משוחרר כבר וחייב. ועל פי פירו[ש] זה כתב הראב"ד על דברי רבינו הא דלא כה[לכתא] דהיא כמשנה ראשונה עכ"ל. ובפ"ב מ[הל'] פסח כתבתי ליישב דברי רבינו: ומנין שכל אלו פטורים מן הראיה וכו' חוץ ממ"ש ועוד הרי נאמר בבו[א כל] ישראל להוציא העבדים:

ב המקמץ וכן המצרף נחשת במחצ[ב] והעבדנין וכו'. שם (דף ...) בברייתא אחרים אומרים המקמץ והמצרף והבורסי פטורים מן הראייה שנאמר כל [זכורך] יצאו אלו שאינן ראויים לעלות עם כל [זכורך] כלומר מפני שריחן רע. ומשמע לרבינו דבלשון אחרים מיהא משמע דרבנן עלייהו ומחייבי ונקטינן כוותייהו ואע"ג [ד]אמרינן ואלא קרא למאי אתא לכדאחרי[ם] מכרעא מילתא דליהוי הלכתא כוותייהו [ד]למימר דרבנן דפליגי עלייהו דרשי ליה ל[כד] אחריני. והר"י קורקוס ז"ל כתב דאחרי[ם] ממעטי להו אלא בעודם במלאכתם מפני [ש]יכולים לעלות עם כל זכורך אבל כ[ש]מלבושיהם הרי הם כשאר כל אדם:

כל

לחם משנה

איצטריך סד"א הואיל ואית ליה צד זכרות ליחייב קמ"ל דבריה בפני עצמה הוא אלא טומטום ספיקא הוי אמר אביי כשבילין מבהון ע"כ. והשתא איכא לאתמוהי על רבינו ז"ל תרתי חדא אמאי לא כתב דאפילו בשבילין מבהון הטומטום פטור הוא ועוד למה נתן טעם שהוא לאנדרוגינוס וטומטום מפני שהן ספק הא בגמרא משמע דטעמא דאנדרוגינוס לאו משום ספק הוא דסד"א משום צד זכרות דאית ביה ליחייב אלא דקרא מיעטיה. ועוד יש להקשות על הלשון. וכבר הארכתי בפ"ב מהל' אישות ע"ש: מי שחציו עבד וחציו בן חורין וכו'. בגמרא בריש פ"ק דחגיגה אסיקו בתירוצא בתרא דאע"ג דהכל חייבים אתי לאתויי חציו עבד וחציו בן חורין דחייב מ"מ איתא לדרבינא דאוקי סיפא דמתני' דקאמר חוץ מעבדים שאינם משוחררים דאיירי בחציו עבד וחציו בן חורין ופטור ולא קשיא הא כמשנה ראשונה והא כמשנה אחרונה. ולפי פירוש רש"י ז"ל ורוב המפרשים סיפא דקאמר פטור הוי כמשנה ראשונה ורישא דקאמר חייב כמשנה אחרונה דכיון דכופין לרבו לשחררו הוי כבן חורין גמור, וכי האי סוגיא איתא בפרק האשה בפסחים גבי פסח דהקשו שם על מתני' דקאמר מי שחציו עבד וחציו בן חורין לא יאכל משל רבו משמע הא משלו יאכל מברייתא דקאמר לא יאכל לא משלו ולא משל רבו ותירצו כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה ע"כ. וגם שם פירשו המפרשים כי האי גוונא דלמשנה אחרונה יאכל משלו משום דכיון דכופין לרבו לשחררו הוי כבן חורין. ועל פי פירוש זה השיג הר"א ז"ל על רבינו ז"ל בהשגותיו כאן בהל' קרבן פסח בפ"ב דפסק רבינו ז"ל דלא כהלכתא דהוי כמשנה ראשונה אבל רבינו ז"ל ממ"ש כאן בפירוש המשנה בפ"ק דחגיגה וז"ל ואמרו הכל חייבים בראיה להביא מי שחציו עבד וחציו בן חורין וכבר הודעתיך כי חזר מזה הדעת והדין אצלנו שלא נניח אדם חציו עבד וחציו בן חורין שלא נגמר פדיונו ע"כ. וכיוצא בזה כתב בפירוש המשנה בפ' האשה, נראה מדברי דהוא מפרש הפך מפירוש רש"י והמפרשים ז"ל דלמשנה אחרונה פטור ולמשנה ראשונה חייב ואתי שפיר לפי פירוש זה בפ"ק דחגיגה דרישא הוי משנה ראשונה וסיפא דקאמר מעבדים שאינם משוחררים הוי משנה אחרונה דכן הוא הסדר ושייך לומר שפיר משנה ראשונה לא זזה ממקומה אבל לרש"י ז"ל הוי איפכא דרישא הוי משנה אחרונה וסיפא משנה ראשונה שלא כסדר ולא יתיישב יפה בזה משנה לא זזה ממקומה ודוק. אבל מ"מ פירוש רבינו ז"ל הוא דחוק וכבר תמה על דבריו הרב בעל כ"מ ז"ל וכתב לשון ב... לפרש דברי רבינו ז"ל. ודברי הרב בנו ז"ל תמוהים יותר בעיני שהוא כתב שם דמן התורה פטור מקרבן מי שחציו עבד וחציו בן חורין וכדאמרו בסיפא חוץ מעבדים ש... משוחררים ואע"ג דבריישא אמרו הכל חייבים דהוי לאתויי מי שחציו עבד וחציו בן חורין דבר זה הוא דחוי משום סיפא דקאמרה רבינא דהוי כמשנה אחרונה ופטור ואידחייה רישא מקמי סיפא דסיפא הוי כמשנה אחרונה אלא שלמשנה ראשונה דליכא חיוב לשחררו עבדינן ליה תקנה במצות שהוא חייב בהן מספק מד"ס וכו', וכן בקרבן פסח נראה מ... שם דמן התורה הוא פטור מקרבן אלא דרבנן עבדו ליה תקנתא לחייבו משל עצמו למשנה ראשונה אבל למשנה אחרונה לא עבדינן ליה תקנתא שמא יהיה זה גורם לעכב שחרורו וכי... ליה אדין תורה. כן נראה מפשט לשונו וקשיא בהו טובא חדא דאם הוא פטור מן התורה בין בפסח בין בעולת ראיה לא הוה להו לרבנן לתקן להקריב קרבן דליהוי חולין ב... ד"א בטומטום ואנדרוגינוס הם פטורים מספק ולא תקנו רבנן שם כלל וכ"ש דיקריב הקרבן על תנאי ואם הוא פטור ליהוי נדבה ואפי' למ"ד נדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט ל... למחר וכדכתבו התוס' בפ"ק דחגיגה ואע"ג דלא עבדינן סמיכה וכדכתבו שם התוס' ז"ל ולכתחלה אין לתקן קרבן לבטל מסמיכה מ"מ הא ע"ג דבטומטום ואנדרוגינוס לא רצו לתקן תקנו רבנן דכיון דזה הוא קצת בן חורין ויש לו קצת חיוב רצו רבנן לתקנו, אפי' תאמר כן קשה מקרבן פסח דלא שייך ביה תנאי וכמ"ש רבינו ז"ל בפ"ג מהל' קרבן פסח ... חמשה שנתערבו עורות פסחיהן וא"כ איך יקרב על תנאי, ואולי י"ל דרבנן עשאוהו כבן חורין גמור לענין פסח כדי לתקנו ויש להם כח בכך דהפקר ב"ד הפקר והפקירו ... של זה לעשותו בן חורין גמור כדי שיהיה לו תיקון לענין קרבן פסח. אבל קשה דמנין לנו פטור לענין פסח בשלמא בעולת ראיה אית לן קרא דאת פני האדון דמעטו מפני ... לו אדון אחר אבל לענין קרבן פסח מנא לן ואולי דילפינן מהתם דכי היכי דפטרו קרא לענין עולת ראיה ה"ה לענין פסח. אבל קשה דהיכי קאמר דחייבו רבנן מספק מאי ... איכא כיון דהתורה פטרתו בהדיא מקרא דאת פני האדון יצא זה שיש לו אדון אחר, וי"ל דבריש השולח איבעי לן גבי מעוכב גט שחרור אית ליה קנס או לא משום דיתן לו ... קאמר רחמנא ומספקא לן אי הוי אדון או לא והתוס' הקשו בפ"ק דחגיגה דהיכי פשיטא לן בסוגיא דחגיגה דלא מקרי אדון. ורבינו ז"ל נראה לו משום הך קושיא דלא פ... הכא מידי אלא הכי קאמר פטור מן התורה משום דקרא קאמר דלא יהיה לו אדון אחר וכאן מסתפקא לן אי הוי האי אדון או לא לכך פטור מספק כטומטום ואנדרוגינוס ... לפי האמת ספיקא הוי ולכך חייבוהו רבנן מספק ועשו בו תקנה כיון שראוהו בן חורין במקצת וכדכתיבנא. וא"ת גבי שופר אמאי מי שחציו עבד וחציו בן חורין חייב וכן ... רבינו ז"ל בפ"ב מהלכות שופר ואמאי לא הניחו רבנן הדבר על דין תורה למשנה אחרונה כדי שלא יתעכב בשחרור וכמו שעשו גבי פסח וגבי עולת ראיה. וי"ל דהם צריכין ... לתקן גבי ראיה שיקריב על תנאי ויתבטל מסמיכה ובפסח להפקיר ממונו של זה לכך לא רצו לתקן ולכך פטרוהו אבל הכא אינו צריך תקון כלל דיתקע לו אחר ויוציאנו. כל זה ... ליישב דברי הרב בנו ז"ל ונתפרשו דברי רבינו ז"ל הגם כי הדברים דחוקים קצת מ"מ סוגיא דפרקא קמא דחגיגה מסייע ליה וכדכתיבנא ועוד הרי נאמר בבוא כל ישרא[ל] ... ראיה מן הפסוק הזה לא נזכר בגמ' ואולי באיזה מקום נמצא ראיה זו: כשם שהן באין להראות לפני וכו'. זה כגירסת ר"ת ז"ל דגריס בפ"ק דחגיגה [א]יראה [ב]יראה ולא כגירסת ... ז"ל דגריס [ג]יראה [ד]יראה וכדכתבו שם התוס' ז"ל דלפי' רש"י ז"ל דריש המסורת קודם ולפי' התוס' הוי איפכא וכדכתבו התוס' ז"ל בפ"ק דחגיגה והא"ג דבלשון רש"י ז"ל ... דחגיגה גריס המקרא קודם לא היה להם לתוס' ז"ל הגירסא ההיא בדברי רש"י ז"ל וכמו שביארו דבריהם בפ"ק דסנהדרין (דף ד') ע"ש. וגירסת רבינו ז"ל כגירסת ר"ת דהמ... קודם וזהו שאמר כשם שהם באים להראות לפני ה' שהוא בשתי עיניו של מקום כך הם צריכין לראות כל אחד בשתי עיניו למעוטי סומא באחת מעיניו כן נראה מלשונו הבל... קצת קשה למה כתב פסוק דבבוא כל ישראל לראות ולא כתב פסוק המוזכר בגמ' ... בגמ' מיראה יראה שהוא מקרא ומסורת: למען ישמעו להוציא מי שאין לו שמיעה גמורה. משמע למעט אפי' חרש באזנו אחת וכן כתוב בסמ"ג ז"ל בהדיא בעשין רכ"ח להוציא מי שאין לו שמיעה גמורה אפי' חרש באזנו אחת, וקשה דבגמ' מפיק ליה מבאזניהם מיעט ... באזנו אחת גם מה שמיעט חגר וחולה וזקן מקרא דבעלותך לראות בגמרא ממעט להו מקרא דרגלים. ואולי רבינו ז"ל באיזה מקום מצא דרשות אלו והביאם שהם יותר ... וכן דרכו להביא הדרשא היותר פשוטה: וכן הערל ישראל מאום כטמא וכו'. בפ"ק דחגיגה אמרו הערל והטמא פטורים מן הראיה והקשו שם בשלמא טמא דכתיב ובאת ש[מה] והבאתם שמה כל שישנו בביאה ישנו בהבאה וכל שאינו בביאה אינו בהבאה אלא ערל מנ"ל הא מני ר"ע היא דדריש לערל כטמא ע"כ. והא דר"ע פלוגתא היא בפרק ... דרבנן דרשי ערל לא יאכל בתרומה מג"ש דתושב ור"ע דרש מקרא דאיש איש ומרבה לערל ישראל כטמא וקשה על רבינו ז"ל דבהל' תרומות פ"ד פסק דערל לא יאכל בת[רומה] מג"ש דתושב ושכיר והיינו כרבנן ואיך פסק כאן דערל פטור דהא מוקמינן לה כר"ע. וע"ק מ"ש למטה שאין הערל ראוי לביאה דא"כ היכי אמרו בגמ' בשלמא טמא אינו לביאה אלא ערל מנ"ל הא ערל נמי אינו ראוי לביאה וכמ"ש הוא למטה וערל טמא ... מפני שאינן אוכלים ואינם ראויים לביאה וכו' אלא ודאי דלרבנן ערל ראוי לביאה הוי ולר"ע הוא דאינו ראוי לביאה. וכן יש לתמוה על רבינו ז"ל שפסק בהל' ביאת מקדש דערל ישראל מחלל קרבנותיו כטמא דמשמע דהיינו דוקא לר"ע דמרבה ערל כטמא אבל ... הוא עצמו יקריב וכדכתבו התוס' ז"ל בפ' תמיד נשחט וכיון שכן דהוא פסק כרבנן איך כתב שם כן. ויש לתרץ כל זה ולומר דרבינו ז"ל סובר דסוגיא דחגיגה פליגא א... דפרק הערל (דף ע"ב) דאמר שם אמר רבא הוה יתיבנא קמיה דרב יוסף וכו' וקשיא לי איך לא לישתמיט תנא וליתני הערל והטמא ולימא ר"ע היא ולא רבנן והא דקתני ... והטמא פטורים מן הראיה התם משום דמאיס ע"כ. ומפרש רבינו ז"ל כפירוש קמא שפירשו שם התוס' ולא כפירוש בתרא שכתבו שם וכן בפ"ק דחגיגה דר"ל שאני התם ... דמאיס

א יֵרָאֶה ב יִרְאֶה ג יֵרָאֶה ד יִרְאֶה

משנה למלך

שאין לו קרקע אינו עולה, ולא ידעתי למה השמיט רבינו דין זה. ואי משום דבפ"ק דחגיגה תנן הכל חייבין בראיה חוץ מחש"ו ולא תני להא דמי שאין לו קרקע הא ל"ק וכמ"ש התוס' שם בד"ה חוץ ומוכח מגדריסים דהא דמי שאין לו קרקע הוי הלכתא פסיקתא וכן מוכח ממ"ש בפ"ק דפסחים (דף

ג') ד"ה מאליה ודברי רבינו צריכים לי תלמוד. ומ"ש רבינו דטומטום פטור מפני שהוא אחם קשה דטומטום אף שהוא איש פטור מפני שהוא ערל, ועיין במ"ש התוס' בפ' הערל (דף ד"ב התם) ודוק:

גופן ומלבושן ועולין בבלל ישראל ליראות: **ג** כל קטן שיכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית אביו חייב להעלותו ולהראות בו כדי לחנכו במצות שנאמר יראה כל זכורך. ואם היה הקטן חגר או סומא או חרש אפילו באחת אינו חייב לחנכו אע"פ שהוא ראוי לרפואה שאילו היה גדול והוא כך היה פטור כמו שביארנו: **ד** כל החייב בראייה חייב בחגיגה וכל הפטור מן הראייה פטור מן החגיגה. וכולן חייבין בשמחה. חוץ מחרש שוטה וקטן וערל וטמא. חרש שוטה וקטן מפני שאינן בני חיוב הרי הן פטורין מכל מצות האמורות בתורה. וערל וטמא מפני שאינן אוכלים בקדשים ואינן ראויין לביאה כמו שביארנו בהלכות ביאת המקדש ובהלכות מעשה הקרבנות: **ה** מי שהיה חגר או סומא ביום ראשון ונתרפא בשני. פטור מן הראייה ומן החגיגה שביום חובתו היה פטור. שכל ימות החג תשלומי ראשון הן כמו שביארנו. וכן אם נטמא בלילי יום טוב הראשון אע"פ שטהר למחר פטור. אבל אם נטמא ביום ראשון הרי זה חייב להביא חגיגתו וראייתו בתוך ימי הרגל כשיטהר: **ו** מי שבא לעזרה בתוך ימי החג אינו חייב להביא עולה בידו בכל עת שיכנס. שזה שנאמר ולא יראו פני ריקם אינו אלא בעיקר הרגל בלבד שהוא יום ראשון או תשלומי ראשון. ואם הביא בכל עת שיביא מקבלין ממנו ומקריבין אותה לשם עולת ראייה. שהראייה אין לה שיעור: **ז** הפריש עשר בהמות לחגיגתו והקריב מהן מקצתן בראשון ופסק. שוב אינו חוזר ומקריב השאר שהרי שייר אותם. ואם לא פסק אלא דחקו היום ולא יכול להקריב עולת

כסף משנה

קטן שיכול לאחוז בידו של אביו וכו'. שם. ומ"ש ואם היה הקטן חגר וכו' אע"פ שהוא ראוי לרפואה וכו'. שם (דף ו') בעיא דאיפשיטא: כחייב בראייה חייב בחגיגה וכו'. הכי משמע בפ"ק דחגיגה (דף ו') גבי הא דתניא ר"י הגלילי אומר שלש מצות נצטוו ישראל בעלייתן לרגל (ובדף ג'): שהיה חגר או סומא ביום ראשון וכו'.

שם (בדף ט') פלוגתא דאמוראי ופסק ומ"ש וכן אם נטמא בלילי יו"ט הראשון ם ומי אמר ר"י הכי והאמר חזקיה יום מביא בלילה אינו מביא ור"י אמר לה נמי מביא וכו' קסבר ר' יוחנן לילה מוסר זמן. ופירש רש"י נטמא ביום גבי ביא קרבן אחד על טומאות הרבה וכו' אע"ג דלא נראה לקרבן יש לו תשלומין. ר"י אין מחוסר זמן במי שהגיע לילו קרבנותיו מחר הילכך מחוייב הוא הלא שהלילה מעכבו מלהביא אבל חגר אבון אין עליו שום חובת ראייה לפיכך עליו תשלומין עכ"ל. ומכאן נלמוד ה אם נטמא בליל יו"ט הראשון שהוא כיון דכשהאיר יו"ט הראשון היה פטור שיטבול בו ביום אינו מיטהר עד שיעריב אבל אם נטמא ביו"ט הראשון חייב כיון כשהאיר יו"ט הראשון היה חייב:

שבא לעזרה בתוך ימי החג וכו'. שם (דף ז') פלוגתא דר"י ור"ל ופסק ודע דאיתא ההם איתיביה ר"י לר"ל ראה מה אני בחנם אף אתם בחנם אלא לא דאתא ולא אייתי כ"ע לא פליגי ומתחזי ונפיק כי פליגי דאתא ואייתי מר וכו' ראיית פניה הוא דאין לה כה לקרבן יש לו שיעור ור"ל אמר וכו' קרבן אין לו שיעור. ורבינו לא חש להאי משום דכיון דלא אתמר בגמ' אלא כי לא תיקשי מאי דמשמע לן במילתיה לא חיישינן לה ונקטינן כלישנא קמא מאי דמשתמע טפי כפשטא דמילתייהו. ה.א מפרש דיש שיעור לקרבן דלישנא לא בשיעור פעמים שהוא מביא מיירי עמים שהוא רוצה להביא קרבן מביא שיעור דמי הקרבן קאמר שלא יהא בראייה מעה כסף וחגיגה שתי כסף ולא רבינו פלוגתא דר"י ור"ל כדפירש"י אלא מו שפירשו התוס' בשם הירושלמי:

הפריש עשר בהמות לחגיגתו וכו'. בפ"ק דחגיגה (דף ח':) ודברי רבינו אע"פ שהם סתומים נראה לפרשם כפירוש ר"ח שכתבו התוס' שם:

לחם משנה

דמאים ואפי' רבנן מודו אבל לא כפירוש בתרא שפירשו דרבנן פליגי אלא ה"ק אפי' רבי עקיבא לא אמר התם אלא לענין ראיה משום דמאים אבל לעולם אינו מטמא בנגיעה, ולפי זה סוגיין פליגי אהדדי ולפי סוגיא דבפ' הערל אפי' רבנן מודו דפטור משום דמאים וה"ה לענין ביאה אית ליה לרבינו ז"ל דמשום הך טעמא דמאים מודו רבנן דאינו ראוי לביאה דזיל בתר טעמא וסוגיה דפ"ק דחגיגה אית ליה כרבנן ראוי לראיה ולביאת מקדש ולפי סוגיא דפ' הערל ביבמות דהערל והטמא אחיא ככ"ע ואע"ג דסוגיא דחגיגה הוי סוגיא במקומה פסק רבינו כסוגיא דהערל דלא משוי פלוגתא בין רבנן ור"ע ועוד דמוקי ברייתא ככ"ע וזהו שכתב רבינו ז"ל וכן הערל ישראל מאום כטמא. ומ"ש רבינו ז"ל בפ"ג מהל' מעשר שני הערל כטמא ואם אכל מעשר שני לוקה וכתב שם הרב בעל כ"מ ז"ל דפסק כר"ע ולא היא כדכתיבנא אלא אפילו לרבנן הוי ההוא דינא מג"ש דאמר ר' יצחק התם מנין לערל שאסור וכו' אלא שקשה לי קצת על רבינו ז"ל שלא הזכיר טעמו של רבי יצחק אלא אמר שהתרומה קרויה קודש כו' והוא טעם שלא נזכר בגמרא. אבל לכמ"נ שכתב בעשין רכ"ח סוגיא בפ"ק דחגיגה ובלאוין סי' רנ"ח פסק כרבנן דלא יאכל בתרומה משום ג"ש דתושב ושכיר קשיא כיון דהוא פסק כרבנן וכתב סוגיא דחגיגה הא לפי אותה סוגיא לרבנן ערל חייב בראיה וא"כ אמאי פטור וצ"ע:

ג כל קטן שיכול לאחוז וכו'. היינו הגיע להינוך שאמר בפ"ק דחגיגה דמדרבנן חייב וכן כתבו שם התוס' ז"ל במתני' קמא וכתבו שם וצריך להביא קרבנותיו נדבה ולמ"ד אין קריבין ביו"ט אין קריבין עד למחר בחוה"מ וכיון דרבינו ז"ל פסק דנדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט היה לו לבאר כאן שלא יקריב עולתו ביו"ט וכמו שביארו התוס' ז"ל ואולי אית ליה לרבינו ז"ל דלא אמרו במשנה חייב בקטן אלא לענין לעלות ולירא‍ות עם אביו וזהו שכתב אביו חייב להעלותו ולחנכו אבל לא לענין קרבן: שנאמר יראה כל זכורך. אע"ג דחינוך הוי מדרבנן ואמרו בגמרא דקרא אסמכתא בעלמא הוא ואיצטריך קרא לכדאמרים כתב רבינו ז"ל הפסוק ונמשך אחר לשון הברייתא: ואם היה הקטן חגר או סומא וכו' שאילו היה גדול וכו'. אין טעם זה צריך לחגר דבלאו הכי הרי פטור הוא דאינו יכול לעלות עם אביו מירושלים להר הבית ולא הוצרכו בגמרא הך טעמא דחגר אלא לבו"ש וכמו שאמרו שם חגר לבו"ש וכו' ורבינו ז"ל דפסק כב"ה לא כתב טעם זה אלא לשגר:

ד כל החייב בראייה חייב בחגיגה וכו'. התוס' ז"ל בפ"ק דחגיגה (דף ב') חולקים על זה במדבר ואינו שומע דבחגיגה נמי חייב. וא"ת לרבינו ז"ל המאי לא קתני לא דאמר ר' יוסי שם שים בשמחה מה שאין בשתיהן וכו' עדיפות אחר בשמחה דחייב בכל אלו מה שאין כן בחגיגה וראיה דפטור בכל אלו. וי"ל דלרבינו ז"ל תנא ושייר פירוש התוס' ז"ל ניחא דכיון דבחגיגה נמי חייב לא בעי למיהני מה שיש בשתיהן ואין באחד וכמ"ש שם. וא"ת כיון שלדעת רבינו ז"ל תנא ושייר א"כ אמאי לא פסיק הא דאית לה דשמחה יש לה תשלומין כל שבעה ולא בשאר בשלמא לפירוש התוס' ז"ל מדלא תני לה בברייתא בגמרא משמע דלית לן כתוספתא אבל לפירוש רבינו ז"ל נימא פתא עיקר והא דלא תני לה משום דתנא ושייר כי היכי דאמרי' בכל הנך. וי"ל דדברי התוספתא לא משמע מן המשנה שאמרה מי שלא חג וכו' דמשמע דבחגיגה קאמר וכן שם אמרו נאמר עצרת בשביעי של פסח ונאמר עצרת בשמיני של חג דמשמע דבחגיגה איירי וכן בגילה פ"ב אמרו בברייתא אמרו להם ב"ה מה לנדרים ונדבות שאין להם זמן תאמר בעולת ראיה שקבוע לה זמן אמרו להם ב"ש אף זו אין קבוע לה זמן דהכן מי שלא חג כו' א"ל ב"ה אף זו קבוע לה זמן משמע בהדיא משום דעולת ראיה יש לה תשלומין ואין התוספתא עיקר ולכך לא פסק רבינו ז"ל כוותיה:

ה אם נטמא בלילה ביו"ט ראשון כו'. רבינו ז"ל פסק דלילה מחוסר זמן הוא וכן פסק בפ"ג מהל' מחוסרי כפרה והטעם כמ"ש הרב בעל כ"מ ז"ל שם, ועוד טעם אחר דהלכה כחזקיה לגבי ר"י דרבו היה וכיון שכן פסק כהן דכשנטמא בלילה עדיין לא נראה לקרבן והוה ליה כמו שנכנס טמא לרגל דפטור אבל לדברי האומר לילה לאו זמן היכא דנטמא בלילה הרי נראה לקרבן ויביא חגיגתו כשיטהר. וא"ת א"כ מה הקשו ברים חגיגה למ"ד תשלומין דראשון הכל להחויי מאי הא ר"י הוא דאמר הכי ואיהו לילה לאו מחוסר זמן כמבואר שם ולדידיה היכא שנטמא בלילה חייב כדכתיבנא וא"כ נימא דמתני' אתא לאתויי הך. וי"ל דבעי לייתב הגמ' מתני' אליבא דהלכתא דהא קי"ל דתשלומין דראשון הן וקי"ל לילה מחוסר זמן הוא וכמ"ש רבינו ז"ל:

ו שבא לעזרה בתוך ימי החג כו' אינו חייב להביא עולה בידו וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל תירץ דאע"ג דבגמרא אסיקו בפ"ק דחגיגה גבי פלוגתא דר"י ור"ל כל היכא דלא אייתי דכ"ע לא פליגי דמתחזי ונפיק וכו' (עיין בכ"מ) דרבינו ז"ל מפרש דיש שיעור לקרבן דלישנא בתרא לא בשיעור פעמים שהוא מביא מיירי דכל פעמים שהוא הביא קרבן מביא אלא בשיעור דמי הקרבן קאמר שלא יהא פחות מראיה מעה כסף וחגיגה שתי כסף וכו'. ואני תמיה עליו דאיך אפשר לפרש כן דהא אמרינן התם איתיביה כרגלך מבית רעך התם בחטאות ואשמות ואי ר"י מודה דכל פעמים שהוא רוצה מביא מאי פריך ליה מקרא דהוקר רגלך הא איהו נמי ע"כ מוקי לה בחטאות ואשמות ה נמי תקשי והו א"כ לר"י הוי מעה כסף שתי כסף דאורייתא דכן הוא לפי פירוש הירושלמי וכיון דרבינו ז"ל פסק כר"י לא היה לו לכתוב בפרק הקודם לזה דמדברי הוא שיעור זה ומן התורה אין לו שיעור והתוס' מפרשים פירוש ירושלמי כגמרא דידן שכתבו ואם נבא להשוותם יחד לאו בהאי גוונא מפרשי לה אלא ס"ל דר"י ור"ש לקים פליגי בשיעור דמי הקרבן ובשיעור ההבאה וה"ק ר"י כיון דיש שיעור לדמי הקרבן יש שיעור להבאה ור"ל סובר דאין שיעור לא לדמי הקרבן ולא להבאה אבל לעולם ר"ל נמי בהבאה פליגי. ולע"ד פירוש הרב בעל כ"מ בכך נ"ל דרבינו ז"ל פסק כר"ל דלפי המסקנא דפליגי דהיכי דאייתי אי מצי לאתויי או לאו לר"ל מצי לאתויי אם ירצה וקרא רגלך בחטאות ואשמות איירי וכיון דשם בגמ' תניא כוותיה דר"ל דקרא דהוקר איירי בחטאות והאשמות פסק רבינו ז"ל כר"ל דיביא בכל עת שירצה אבל אם לא הביא אין בכך כלום וכמ"ש כל היכא דאתא ולא אייתי דכ"ע לא פליגי דעייל ומתחזי ונפיק אבל בעיקר הרגל כ"ע מודו דחייב כדאמרו שם:

ז הפריש עשר בהמות לחגיגתו וכו'. שם בפ"ק דחגיגה פלוגתא דר"י ור"ל ואמרו שם אמר ר' אבא ולא פליגי כאן בשהם כאן במפרש האי סתם היכי דמי אילימא דליכא שהוא

משנה למלך

אין חייב להעלותו כו'. התוס' כתבו ברים חגיגה ד"ה איזהו דאביו מביא עליו קרבן ראיה והוא נדבה ואינה קריבה ביו"ט אלא ביום שני. אך מדברי רבינו ז"ל נראה שהחינוך אינו לאיים פנים בעזרה וכן הוא דעת רש"י וכמ"ש התוספות שם. ומ"ש רבינו ואם היה הקטן חגר כו' לדידן דקי"ל כב"ה דקטן שאינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות פטור א"כ טעם לגיטורא דקטן חגר ובגמרא לא נסתפקו אלא אליבא דב"ש. ולפ"ז לא ידעתי למאי הלכתא נקט רבינו ואם היה הקטן חגר וצ"ע:

להקריב היום מקריב השאר למחר:

ח *עולת ראיה אינה באה אלא מן החולין כשאר הקרבנות שאדם חייב בהן. אבל שלמי חגיגה באות ממעות מעשר שני המעורבות עם מעות חולין לוקח מן התערובת בהמה ומקריבה שלמי חגיגה. והוא שיהיה שיעור אכילה ראשונה מן החולין. מפני ששלמי חגיגה חובה וכל שהוא חובה אינו בא אלא מן החולין: **ט** ויוצא אדם ידי חובת שלמי חגיגה במעשר בהמה. ואין מביאין אותו ביום טוב גזירה שמא יעשר ביום טוב: **י** יוצאין ישראל ידי חובת שלמי שמחה בנדרים ונדבות ובמעשר בהמה. והכהנים בחטאת ובאשם ובבכור ובחזה ושוק. שמצוה זו היא לשמוח באכילת בשר לפני ה' והרי אכלו. אבל אין יוצאין ידי חובתן לא בעופות ולא במנחות שאינן בשר המשמח. *כבר ביארנו בפסחים שחגיגת ארבעה עשר רשות. לפיכך אין אדם יוצא בה ידי חובת חגיגה אלא יוצא בה חובת שמחה: **יא** מי שהיו לו שלמי נדר או נדבה ושחטן מערב יום טוב אע"פ שאכלן ביום טוב אינו יוצא בה ידי חובת חגיגה שאינה באה אלא מן החולין אבל יצא בה ידי חובת שמחה: **יב** אף על פי ששחטן קודם הרגל. הואיל ואוכל מהן ברגל יצא ידי חובתו שאינו צריך לשחוט שלמי שמחה בשעת שמחה:

לא

השגת הראב"ד

*עולת ראייה אינה כו' עד מפני ששלמי חגיגה. א"א זה הכל שיבוש דשלמי חגיגה נמי אינה באה אלא מן החולין או בטופל בהמה מעשר שני עם החולין ולמ"ד טופלין בהמה לבהמה אפשר שטופלין בהמת מעשר עם בהמת חולין ומביא חגיגה אבל לא ביו"ט חוששין שמא יעשר ביום טוב אבל למ"ד אין טופלין בהמה לבהמה לא משכחת לה:

השגת הראב"ד

*כבר ביארנו בפסחים שחגיגת י"ד רשות לפיכך. א"א איני יודע נאי לפיכך ואותה ברייתא בן תימא שונה אותה דסבר חגיגת י"ד חובה היא כפסח אבל לרבנן כיון דרשות היא יוצא בה אף משום חגיגה אם התנה עליה לצאת בה ושחטה בי"ד:

לחם משנה

שהוא ביום ליקרב לימא האי דלא אקרבינהו דליכא שהות ביום והלא מאי דליש ליה אוכלין לימא האי דלא אקרבינהו דלית ליה אוכלין לא צריכא דליכא שהות ביום ואית ליה אוכלין מדבקמא לא אקרבינהו ש"מ שיורי שיירינהו וכו'. ופליגי רש"י ז"ל ורבינו חננאל ז"ל בפירושא דרש"י ז"ל פירש דטעם המחלוקת הוא משום דכיון דהפרים ביום ראשון ולא הקריבו הרי זה כמי ששיירם ואינו יכול להקריבם ביום אחר שעובר על בל תוסיף דרחמנא אמר והגותם חד יומא דוקא. ור"ח ז"ל פירש טעם המחלוקת הוא משום דכיון דשיירם הוי כנדרים ונדבות ואינו יכול להקריבם ביו"ט האחרון אבל בשאר ימות הרגל לפירוש ר"ח ז"ל יקריב בודאי ואין המחלוקת אלא אם יקריבם ביו"ט האחרון או לא דאי הוי כחגיגה יכול להקריב [ואי] הוי כנדרים ונדבות אינו יכול להקריבם [אלא] בשאר ימות הרגל. ורבינו ז"ל דעתו לפרש כפירוש רש"י ז"ל דאי כר"ח למה סתם ואמר שוב אינו חוזר ומקריב השאר הא בשאר ימות הרגל יכול להקריבם והיה לו לומר ביו"ט האחרון דוקא וכן מ"ש ואם לא פסקו וכו' מקריב השאר למחר ומאי רבותא דמקריב למחר שהוא חול המועד שמקריב הא בהא ליכא פלוגתא כלל דאפילו נדרים ונדבות יכול להקריבם למחר שהוא חול המועד אלא היה לו לומר יכול להקריבם ביו"ט האחרון אלא נראה דפירש כפירוש רש"י. והרב בעל כ"מ ז"ל פירש שדעתו כדעת ר"ח ז"ל ונ"מ יש לדקדק על רבינו ז"ל למה לא כתב דאם פירש בהדיא ליום ראשון הני אפרים דיקריבם אה"כ וכדאמרו בגמ' וכן נ"ם ואם לא פסק אלא דהכו היה לו לפרש דאפי' לא דהקו אלא מפני שלא היו לו אוכלין לא הקריב אין זה כשייר וכמו שאמר שם בגמרא שהבאתי:

ח עולת ראיה אינה באה אלא מן החולין וכו'. מ"ש הרב בעל כ"מ ז"ל דרבינו ז"ל פסק כר"י משום דברייתא מסייע ליה דמייתי קרא אליביה דחזקיה נמי ודאי הא דטופלין בהמה לבהמה מקרא דאשר יברכך מפיק ליה אלא מאי דדייק מברייתא סייעתא דר"י הוי משום דנקט לשון מעכב דאי בהמה עם בהמה אין זה עיכוב דכל בהמה ניכרת לעצמה וכדפירש רש"י ז"ל אבל ההכרח האחר שנתן דרב חסדא דאמר טובל ומביא פר גדול אית ליה כר"י ודאי הכרח גדול הוא וזה טעמו של רבינו ז"ל:

ט ויוצא אדם ידי חובת שלמי חגיגה במעשר בהמה כו'. הר"א ז"ל בהשגות השיג על רבינו ז"ל דהך ברייתא דקאמר ושאר ימות הפסח אדם יוצא ידי חובתו במעשר בהמה וכו' לא מתוקמא אלא למ"ד טופלין בהמה לבהמה אבל למ"ד אין טופלין בהמה לבהמה לא מתוקמא כלל והסייעתא שהביאו מברייתא לחזקיה הוא מלשון הברייתא שאמרה אכילה ראשונה דמשמע בהמה לעצמה ומסיפא נ"כ דקאמרה אדם יוצא ידי חובתו במעשר בהמה וכיון דרבינו ז"ל פסק כמ"ד אין טופלין בהמה לבהמה לא היה לו לפסוק דין זה וטעמו של הר"א ז"ל הוא משום דברייתא דאדם יוצא ידי חובתו במעשר בהמה ע"כ בטופל איירי דאל"כ הוי חגיגה דבר שבחובה ואינה באה אלא מן החולין כדאמר שם ומעשר בהמה לאו חולין הוא אלא ודאי בטופל איירי ואי אפשר לומר בטופל מעות דמעשר בהמה אינו נמכר ואינו נגאל וכדכתב רבינו ז"ל בפ"ו מהל' בכורות ובשלמא במעשר שני דיש לו פדיון שייך לומר שטופל מעות מעשר שני עם חולין אבל במעשר בהמה לא שייך אלא ודאי טופל בהמה לבהמת מעשר קאמר וכן הבין דברי השגה זו הר"י קורקוס ז"ל וכדכתב הרב בעל כ"מ ז"ל אלא שהוא מלין בעד רבינו ז"ל דבטופל איירי ולע"ד אי אפשר כדכתיבנא דבמעשר בהמה לא שייך טפלת מעות וא"כ הוא קושיא על רבינו ז"ל דכיון דפסק דאין טופלין בהמה לבהמה לא היה לו לפסוק זה. ואולי י"ל דאית ליה לרבינו ז"ל דכיון דמעשר בהמה נאכל במומו דמי קצת לחולין וכיון דהתירה התורה כאן טפלה מקרא דאשר יברכך הוא הדין במעשר בהמה דאינו קדש גמור אלא דמי לחולין קצת ואף על גב דשאר קרבנות אינם באים ממעשר בהמה שאני הכא דהקילה תורה לטפל כדכתיבנא ועוד למה לי קרא דמוסיק כאן אמאי לא נפקינן ליה מקרא דמפקינן בשלמי התודה ובפ' דם הטאת וכמו שהקשו התוס' בפ"ק דחגיגה אלא ודאי לא דמי הך לשאר קרבנות דהתם בעינן חולין גמור אבל הכא אפי' מעשר בהמה דדמי לחולין שרי. זה נ"ל להלין בעד רבינו ז"ל ודוחק הוא:

י שאינם בשר המשמח וכו'. פסק כרב אשי דאמר טעמא הכי בפ"ק דחגיגה (דף ח') ולא כברייתא דאמרה טעמא אחרינא משום דרב אשי בתרא הוי ולדברי רב אשי קרא דושמחת בחגך אתא לאין נושאין נשים במועד וכן פסק רבינו ז"ל בד[…] המועד בהלכות יו"ט אע"פ שבהלכות אישות לא כתב כן ושם ביארתי: שחגיגת י"ד רשות וכו'. וא"ת א"כ להו דאורייתא דהתוס' ז"ל פירשו בפ' אלו דברים (דף ע"א) ג[…] דאמר רב אשי ש"מ חגיגת י"ד לאו חובה דסובר דהוי דרבנן ותנא דמפיק לה מקרא דלא ילין מן הבשר איסור לינה בחגיגה פליג עליה וא"כ כיון דרבינו ז"ל פסק רשו[ת …] בסוף הלכות קרבן פסח כתב קרא דלא ילין כו'. וי"ל דרבינו ז"ל פליג אתוס' ז"ל וסובר דאע"ג דהוא מן התורה התורה לא אמרה אלא רשות אם ירצה להביא ואם יביאה […] אותה וא"כ לפי זה אפילו לבן תימא דאית ליה מקרא דהוי כפסח דרחמנא אקשיה יכולין אנו לומר דהוי רשות ורחמנא לא קאמר אלא אם עשאה שיהא כפסח אבל לא ה[…] חובה כפסח ודלא כהר"א ז"ל בהשגות וכן כתב הרב בעל כ"מ ז"ל הלא טעמו של הר"א ז"ל משום דאמרינן בפ' אלו דברים דלבן תימא אקשיה רחמנא לפסח לכל מילי […] הוא הדין להיות חובה כפסח, ומ"מ לשון לפיכך שכתב רבינו ז"ל קשה וצ"ע. ומ"ש הר"א ז"ל בהשגות דאם שחטה בי"ד והתנה עליה לצאת לרבנן שפיר דמי וכו' התוס' ז"ל […] עליה שכתבו בפרק אלו דברים על מימרא דר"א דשלמים ששחטן מערב יו"ט אינו יוצא לא משום שמחה ולא משום חגיגה וכו' משום דחגיגה הוי דבר שבחובה ואין דבר שבחוב[ה …] באה אלא מן החולין דאפי' הקדישן מתחלה ושחטן לשם חגיגת ט"ו אינו יוצא ידי חגיגה משום דבעינן שחיטה בשעת הראויה לחגיגה והכריחו שדבר דאם יכול לשחטן מער[ב …]

כסף משנה

ח עולת ראיה אינה באה אלא מן החולין וכו'. משנה וגמרא ס"ק דחגיג[ה …] ומ"ש אבל שלמי חגיגה באות ממעות מעשר שני המעורבות עם […] וכו'. שם (דף ח') ואיסיה בירושלמי פרק קמא דפיאה וכר"י. וצריך טעם למ[ה …] כחזקיה רביה דפליג עליה. ונראה שהטעם משום דברייתא דמסייע לר"י עדי[…] לה מקרא ועוד דלטפול מעות ל[…] חזקיה יחידאה דהא רב חסדא ס"ל כר"י דטופלין מעות למעות. […] טופלין בהמה לבהמה ה"ל רב ב[…] דליכא שום אמורא דליסבר כוותי[ה …] והוא שיהיה שיעור אכילה ראשונה […] נלמד מברייתא הובאה שם והא ע"[…] לסייע לחזקיה דפליג אר"י שפיר י[…] הא מילתא לדידן דקי"ל כר"[י …] וכתב הראב"ד א"א זה הכל שי[בוש …] חגיגה נמי אינה באה אלא […] וכו'. ואני שמעתי ולא אבין דהא […] חילוק בין עולת ראייה לשלמי חגי[גה …] ראייה צריך שתהא כולה מן החולין […] שום תערובת מעשר לא בטופל בהמ[ה …] ולא בטופל מעות למעות אבל שלמ[י …] מותר לטפול מעשר והולין למר שו[…] למעות ולמר טופל בהמה לבהמה […] זה שכתב הראב"ד דשלמי חגיגה […] באה דלא הכי היא וכדאמרן ורבי[נו …] כמ"ד טופל מעות למעות אבל ל[…] לבהמה ומה ז"ם ולמ"ד טופלין בהמ[ה …] אפשר שטופלין בהמת מעשר וכו' […] אין טופלין בהמה לבהמה לא מש[…] דמשמע מדבריו שרבינו סובר שטופלי[ן …] לבהמה כמבואר בדבריו. ומ"ש אבל […] חוששין שמא יעשר ביו"ט איני י[ודע …] הוצרך לכתבו ועוד שרבינו כבר כת[ב …] והר"י קורקוס ז"ל כתב ביאור דברי […] נראה שסובר דלעולם בשלמי חגיג[ה …] ברייתא אבל בטופל הוא דקאמר […] הימים מותר לטפול לשלמי חגיגה […] ביו"ט שמא יעשר ולמ"ד אין טופלי[ן …] לבהמה לא משכחת לה דין זה ולסיוע[…] מייתי לה התם וקשה לרבינו שכתב […] חובת שלמי חגיגה במעשר בהמה וה[…] בעינן ומאי שנא מעשר בהמה ממעו[ת …] שני דלא נפיק אלא בטופל והלא גב[…] בהמה אינם חולין. זו כוונת השגת ה[…] ואפשר שגם רבינו בטופל מיירי ולומ[ר …] להביא הכל לשם חגיגה אע"פ שלא פירש ונסמך על מ"ש למעלה. ומ"מ לשון […] שכתב רבינו דחוק לפי זה אלא דרבינו לשון הברייתא הוא דנקט עכ"ל והארי[…]

ט ומ"ש רבינו ויוצא אדם י"ח שלמי חגיגה במעשר בהמה ואין מביאין אות[ו …] וכו'. שם בדף הנזכר:

י יוצאין ישראל י"ח שלמי שמחה בנדרים ונדבות וכו' עד שאינם בשר ה[…] משנה שם (דף ז':): כבר ביארנו בפסחים וכו' אלא יוצא בה י"ה […] בפרק אלו דברים (דף ע') אמתני' דתנן נאכלת לשני ימים ולילה אחד מתני' ד[…] תימא דתניא בן תימא אומר חגיגה הבאה עם הפסח הרי היא כפסח ואינה נאכ[לת …] ליום ולילה וחגיגת חמשה עשר נאכלת לשני ימים ולילה אחד וחגיגת ארבעה עשר […] משום שמחה ואינו יוצא בה משום חגיגה. והראב"ד כתב על דברי רבינו איני יודע מה[…] וכו'. ובאמת שלשון לפיכך קשה דמשמע דמשום שהיא רשות יוצא בה י"ח שמח[ה …] היתה חובה לא היה יוצא בה י"ח שמחה. ומה שהקשה דאותה ברייתא כבן תי[מא …] י"ל שסובר רבינו דלא פליגי רבנן אבן תימא אלא במאי דאמר דאינה נאכלת אל[א …] ולילה אבל מאי דקתני יוצא בה משום שמחה ואינו יוצא בה משום חגיגה דנ[…] היא. ומ"ש הראב"ד דלבן תימא היא חובה אינו מוכרח דהא טעמיה דאינו נ[…] ליום ולילה אמרינן בגמרא דהוי משום דהקישה הכתוב לפסח ואין במשמע זה […] חובה אלא ה"ק אם רצה להביא חגיגה דינה כפסח:

יא יב מי שהיו לו שלמי וכו' שא"צ לשחוט שלמי שמחה בשעת שמחה. ש[ם …] ע"א) פלוגתא דאמוראי ופסק כרבין משום דרב יוסף ורבה הקשו[…] משמע דלא ס"ל כוותיה ותו דאשינויי דחיקי לא סמכינן:

לא

איביא אדם תודה ביום י"ד וכו'. בפ"ב דביצה (דף י"ט:). ועל מ"ש ואם הביא יוצא בה י"ח שמחה. הקשה הר"י קורקוס ז"ל דהא תודה אינה נאכלת אלא ליום ן תודה זו ששחטה ע"פ איך יוצא בה ידי שמחה הא איפסילא בלינה ואין לומר שמחת לילה קאמר שלא מצינו שיהא חייב בשמחה בלילה. הראשון שאם כן יהא חייב מי שמחה בערב הרגל לשמוח בלילה סוף העלה דלאו אשחטה בע"פ קאי הביא במועד קאמר כי בכלל מ"ש ן כ"ש במועד וה"ק ואם הביא בזמן יב בשמחה יוצא י"ח שמחה:

אמר הרי עלי תודה וכו'. שם בדף כמוכר בעיא דאיפשיטא. וגירסת בה ואעפ"כ אינו יוצא בה דכיון עלי תודה נתחייב בתודה וכי הדר בה י"ח חגיגה לאו כל כמיניה בר מה ששנינו בפרק התודה (דף ז הרי וכו' תודה עלי מן החולין מעשר יביא היא ולחמה מן החולין קה השגת הראב"ד שכתב א"א גו וכו': כשיזבח אדם שלמי שמחה לא וכו': ומצוה בלוי יותר מן הכל וכו':

מצות עשה להקהיל כל ישראל וכו'. מפורש בתורה פרשת בפ"ק דחגיגה (דף ג') עד למה: טור מן הראייה פטור ממצות הקהל '. שם:

היו קורין במוצאי וכו' עד בלשון הקדש. משנה בפ' אלו נאמרים (דף מ"א):

תוקעים בחצוצרות. בתוספתא דסוטה פ"ז:

א"כ איך הכריחו שם דאינה דוחה שבת משום דקרא אמר שבעה וא"כ הוו שמונה קא הדרא קושיא לדוכתה דכיון דיכול לשחטה מערב יו"ט שמונה הוו. ולדברי הר"א ז"ל י"ל דקרא לא חשיב אלא ימי החג שמצוה מן המובחר להקריב בהן אבל מערב יו"ט אינה מצוה מן המובחר בכך ובגמ' שמשון קאמר ולא שיחשוש לכתחילה לכך:

יג לא יביא אדם תודה ביום ארבעה עשר מפני החמץ שבה שאין מביאין קדשים לבית הפסול. ואם הביא יוצא בה ידי חובת שמחה כמו שביארנו: **יד** *האומר הרי עלי תודה שאצא בה ידי חובתי לשם חגיגה. חייב להביא תודה ואינו יוצא בה ידי חגיגה שאין חגיגה באה אלא מן החולין. כשיזבח אדם שלמי חגיגה ושלמי שמחה לא יהיה אוכל הוא ובניו ואשתו בלבד וידמה שיעשה מצוה גמורה. אלא חייב לשמח העניים והאמללים שנאמר והלוי והגר והיתום והאלמנה. מאכיל הכל ומשקן כפי עשרו. ומי שאכל זבחיו ולא שמח אלו עמו עליו נאמר זבחיהם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם. אומצוה בלוי יותר מן הכל לפי שאין לו לא חלק ולא נחלה ואין לו מתנות בבשר לפיכך צריך לזמן לויים על שלחנו ולשמחם או יתן להם מתנות בשר עם מעשר שלהם כדי שימצאו בו צרכיהם. וכל העוזב את הלוי מלשמחו ושוהה ממנו מעשרותיו ברגלים עובר בלא תעשה שנאמר השמר לך פן תעזוב את הלוי:

השגת הראב"ד

*האומר הרי עלי תודה שאצא בה. א"א בספרים שלנו לא גרסינן שאצא בה אלא ואצא בה דלאו כל כמיניה לצאת בה אע"ג דמפרש אבל אמר שאצא בה יכול להתנות דאדעתא דהכי נדר:

יג ואם הביא יוצא בו ידי חובת שמחה וכו'. קושית הר"י קורקוס ז"ל היא קושיא עצומה דכיון דאין תודה נאכלת אלא ליום ולילה אחד וכדכתב רבינו ז"ל פ' עשירי מהל' מעשה הקרבנות א"כ היאך יוצא ידי שלמי שמחה הא איפסילא בלינה ולומר שיצא בלילה הראשון מידי שמחה זה אי אפשר דבהדיא אמרו שם בברייתא להוציא לילי יו"ט ראשון מן השמחה, והר"י קורקוס ז"ל שדחה תירוץ זה מטעם אחר לא ידענא אמאי לא דחאו מהך ברייתא פשוטה כדכתיבנא. לכן נ"ל לתרץ על צד הדוחק בעד רבינו ז"ל דשם בגמרא הקשה רב יוסף לעולא דאמר בעינן זביחה בשעת שמחה מברייתא דחגיגת י"ד יוצא בה משום שמחה ותירץ רב אידי שעיכב ושחטה והאמר שם רב אשי הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי הא מתניתא מאן קתני לה בן תימא בן תימא הא פסלה לה בלינה ש"מ והוקשה לרבינו ז"ל רב יוסף היכי הוה סליק אדעתיה ששחטה בי"ד הא איפסילא לה בלינה וכמו שהקשה רב אשי אלא ודאי שהיה סבור דכיון דהוא מלינו כדי לצאת בו ידי שמחה הא לא חשיב לינה לאסור דלא אסרה תורה לינה אלא לינה שלא לצורך מצוה אבל לצורך מצוה אחרת לאו לינה היא זה טעמו של רב יוסף וכיון דאנן קי"ל דלא בעינן זביחה בשעת שמחה כדסבר רב יוסף נקטינן ברייתא כפשטה וכמו שפירשה רב יוסף ולא פסלינן לינה שהיא לצורך מצוה ולכך פסק רבינו ז"ל גבי תודה דאינה נאכלת אלא ליום ולילה דאף על גב דהלינה לצורך שלמי שמחה אין בכך כלום. זה נ"ל להליץ בעד רבינו ז"ל דמה שדחק עצמו הר"י קורקוס ז"ל דהאי ואם הביא לא קאי אשחטה בי"ד דוחק:

יד הרי עלי תודה שאצא בה וכו'. בפ"ב דיו"ט אמרו האומר הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה הריני נזיר ואגלח ממעות מעשר שני נדור ואינו יוצא מיר ואינו מגלח כך היא גירסת ספרינו והיא גירסת הר"א ז"ל בהשגות, ורבינו ז"ל גורס שאצא ואפילו אמר בלשון תנאי לא מהני ליה. ויש לתמוה על הר"א ז"ל למה גבי נזיר בהל' נזירות פ"ח שכתב שם רבינו האומר הריני נזיר ע"מ שאגלח ממעות מעשר שני ה"ז נזיר ואינו מביא קרבנותיו ממעשר שני אלא מן החולין ע"כ, למה לא השיגו שם כמו שהשיגו כאן דכיון דאמר ע"מ מהני. ואולי דאית ליה להר"א ז"ל דגבי נזיר שאני דאין יכול להתנות על זה דכיון שחל נזירותו ונהג בו לא מצי מביא קרבנותיו מן המעשר אבל הכא לא עשאן תודה אלא בתנאי כך:

פ"ג ב כל הפטור מראיה פטור ממצות הקהל חוץ מן הנשים והטף והערל וכו'. וא"ת ואמאי לא קאמר גם כן חוץ מעבדים דהא אמרינן בפ"ק דחגיגה (דף ד') גבי ראיה למה לי קרא מכדי כל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה וכו' דגמרינן לה לה מאשה וכו'. וי"ל דשאני הכא דאמר קרא בבוא כל ישראל לראות ומשמע פטור עבדים כדכתב רבינו ז"ל לעיל. ומ"מ ראיה זו אולי מצאה רבינו ז"ל במקום אחר דבגמרא דידן לא משמע הכי מדקאמר אלא עבדים מנ"ל ומדמהדר לאשכוחי מקרא דאת פני האדון ולא הזכיר מקרא זה כלל וכבר כתבתי

הקריאה

פרק שלישי

א מצות עשה להקהיל כל ישראל אנשים ונשים וטף בכל מוצאי שמיטה בעלותם לרגל ולקרות באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת. שנאמר מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה בחג הסכות בבוא כל ישראל וגו' הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך וגו': **ב** כל הפטור מן הראיה פטור ממצות הקהל חוץ מן הנשים והטף והערל. אבל הטמא פטור ממצות הקהל שנאמר בבוא כל ישראל וזה אינו ראוי לביאה. והדבר ברור שהטומטום והאנדרוגינוס ספק הרי הנשים חייבות: **ג** אימתי היו קורין. במוצאי יום טוב הראשון של חג הסכות שהוא תחילת ימי חולו של מועד של שנה שמינית. והמלך הוא שיקרא באזניהם. ובעזרת נשים היו קורין. וקורא כשהוא יושב ואם קרא מעומד הרי זה משובח. מהיכן הוא קורא מתחילת חומש אלה הדברים עד סוף פרשת שמע ומדלג לוהיה אם שמוע וגו' ומדלג לעשר תעשר וקורא מעשר תעשר על הסדר עד סוף ברכות וקללות עד מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב ופוסק: **ד** כיצד הוא קורא תוקעין בחצוצרות בכל ירושלים כדי להקהיל העם ומביאין בימה גדולה ושל עץ היתה ומעמידין אותה באמצע עזרת נשים והמלך עולה ויושב עליה כדי שישמעו קריאתו וכל ישראל העולים לחג מתקבצין סביביו. וחזן הכנסת אוחז של ספר תורה ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן וסגן לכהן גדול וכהן גדול למלך כדי להדרו ברוב בני אדם. והמלך מקבלו כשהוא עומד ואם רצה ישב ופותח וקורא ומברך כדרך שמברך כל קורא בתורה בבית הכנסת. וקורא הפרשיות שאמרנו עד שגומר וגולל ומברך לאחריה כדרך שמברכין בבתי כנסיות ומוסיף שבע ברכות ואלו הן. רצה ה' אלהינו בעמך ישראל וכו' מודים אנחנו לך וכו'. אתה בחרתנו מכל העמים וגו'. עד מקדש ישראל והזמנים כדרך שמברכין בתפלה. הרי שלש ברכות. רביעית מתפלל על המקדש שיעמוד וחותם בה בא"י השוכן בציון. חמישית מתפלל על ישראל שתעמוד מלכותם וחותם בה הבוחר בישראל. ששית מתפלל על הכהנים שירצה האל עבודתם וחותם בה בא"י מקדש הכהנים. שביעית מתחנן ומתפלל בה כפי

עין משפט: ב סמ"ג עשין רכג: ג סמ"ג שם:

...ם רבינו ז"ל שכל הפטור מראיה פטור מן הקהל. נפקא ליה ממה שאמר שם בפ"ק דחגיגה דילפינן ראיה ראיה מהקהל: ...ת והרי ערל ג"כ דאינו ראוי לביאה וכמ"ש לעולה וכבר ביארנו טעמו. וי"ל דהכא איירי בעזרת נשים ומה שאמר משום דמאים כדפתיבנא ולא סגי הך טעמא אלא שלא יכנס לעזרת ישראל דאמירא קדושתה ולא לעזרת נשים:

...ר תעשר על הסדר וכו'. בפ' אלו נאמרין אמרי' במשנה וקורא מתחלת אלה הדברים עד שמע ושמע והיה אם שמוע עשר תעשר כי תכלה לעשר ופרשת המלך וברכות ...ית עד שגומר כל הפרשה ע"כ. זו היא גירסת רש"י ז"ל ופירש שם דמעשר תעשר מדלג וקורא וכי תכלה לעשר ומשם חוזר למפרע פרשת המלך וכתב שם ואע"פ ...פסקת בין עשר לכי תכלה קורא את אלה יחד שלא להפסיק במעשרות ואח"כ קורא פרשת המלך ע"כ. ורבינו ז"ל נראה דאינו גורס עשר תעשר וכי תכלה לעשר וכן לא גרים ...א עשר תעשר וברכות וקללות עד שגומר כל הפרשה ולכך לא כתב שדולג מעשר לכי תכלה וכן לא כתב שקורא פרשת המלך וכ"נ גירסתו בפירוש המשנה שם: ...ונו מכל העמים עד מקדש ישראל והזמנים וכו'. שם במשנה ברכות שכ"ג מברך אותם המלך מברך אותם אלא שחותם בשל רגלים תחת מחילת העון ע"כ. ומפרש

רביני

כפי מה שהוא יכול וחותם בה הושע ה' את עמך ישראל שעמך צריכין להושע בא"י שומע תפלה: **ה** הקריאה והברכות בלשון הקדש. שנאמר תקרא את התורה הזאת בלשונה אע"פ שיש שם לועזות: **ו** וגרים שאינן מכירין חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה כיום שניתנה בו בסיני. אפילו חכמים גדולים שיודעים כל התורה כולה חייבין לשמוע בכוונה גדולה יתרה. ומי שאינו יכול לשמוע מכוין לבו לקריאה זו שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת ויראה עצמו כאילו עתה נצטוה בה ומפי הגבורה שומעה. שהמלך שליח הוא להשמיע דברי האל: **ז** יום הקהל שחל להיות בשבת מאחרין אותו לאחר השבת. מפני תקיעת החצוצרות והתחנות *שאינן דוחין את השבת:

השגת הראב"ד

*שאינן דוחין את השבת. א"א ואפילו יו"ט אינו דוחה ופירשו בירושלמי מפני הבימה שבעזרה ויעשו אותה מערב יו"ט שלא לדחוק את העזרה שמענו מכאן שאינו מעכב את התקיעות כאשר כתב:

סליקו להו הלכות חגיגה בס"ד

לחם משנה

רבינו ז"ל שביוה"כ אומר כ"ג סלח לנו אבינו כי חטאנו וכו' וחותם בה בלוך אתה ה' מוחל עונות עמו ישראל וכו' וכמ"ש בפ"ג מהל' עבודת יוה"כ ובמקום הזה אומר המלך אתה בחרתנו וכו'. אבל רש"י ז"ל בפירוש המשנה פירש גבי כ"ג שאומר אתה בחרתנו וכו' אלא שאין הפרש ביניהם אלא בחתימה שכ"ג חותם מלך מוחל וסולח וכו' והמלך חותם מקדש ישראל והזמנים. והסמ"ג כתב בעשין סימן ר"ל ומוסיף שבע ברכות שאמרנו בהל' עבודת יוה"כ ויש לתמוה למה לא הזכיר שם שיתן רגלים תחת מחילת העון כדאמרו במשנה וכמו שהזכירו רבינו ז"ל:

ו ומי שאינו יכול לשמוע מתכוין לקריאה זו וכו'. אם כוונת רבינו ז"ל לומר על החרש אפשר לומר דאע"ג דחרש אפי' באזנו אחת פטור מן הקהל דהא פטור מן הראייה וכל הפטור מן הראייה פטור מהקהל מ"מ קאמר דהם בא לשמוע מעצמו שיכוין לבו לקריאה אע"פ שאינו שומע. א"נ דהאי אינו יכול לשמוע לאו חרש הוא אלא שאין לו שמיעה טובה והוא כבד לשמוע א"נ אפי' שהוא שומע יפה מקרוב עתה הוא במקום רחוק ובמקום שאינו יכול לשמוע:

ז מפני תקיעת החצוצרות כו'. מ"ש הרב בעל כ"מ ז"ל בתירוץ הראשון דבירושלמי לא בא ליתן טעם אלא למה אין עושין הקהל ביו"ט עצמו אני מסופק דהירושלמי על מתני' דפ"ק דמגילה קאמרה דדוחין הקהל לאחר השבת קאי ועל דא פריך ויעשה אותה מערב יו"ט ולכך הקשה הר"א ז"ל לרבינו ז"ל דלא כתב טעם הירושלמי שהוא מפני הבימה וכן כתב רש"י בס"פ ואלו נאמרין. אבל התירוץ האחר שכתב הרב בעל כ"מ ז"ל הוא נכון ובודאי שלא היה לו להר"א ז"ל בנוסחת הירושלמי רבי בא אומר מפני התקיעה אלא תירוץ רבי יצחק לחוד ולכך השיג על רבינו ז"ל: סליקו להו הלכות חגיגה בס"ד

כסף משנה

ה הקריאה והברכות בלשון הקדש וכו'. בפ' אלו נאמרים (דף ל"ב) תק דפר[illegible] נאמרה בלה"ק. ומ"ש שגם הברכות נאמרים בלשון הקד[illegible] אע"פ שיש שם לועזות וכו':

ז יום הקהל שחל להיות בשבת וכו'. משנה [וגמרא] בפ"ק דמגילה (דף ה') מפני תקיעת החצוצרות וכו'. [ירושלמי פ' קמא דמגילה]: כתב הראב"ד ש[illegible] את השבת א"א ואפילו יום טוב א[illegible] וכו'. וי"ל דההיא דירושלמי אינה עניי[ן] שבירושלמי (שם) בא ליתן טעם [illegible] עושים יום הקהל ביו"ט עצמו ונתנו [illegible] הבימה שא"א לעשותה ביו"ט וגם מע[illegible] לעשותה שלא לדחוק העזרה ורבינו טעם למה כשחל מוצאי יו"ט הראש[ון] למה מאחרין אותו עד לאחר השב[ת] דוחק העזרה לא ה"ל לדחותו שני י[illegible] טעם מיוחד לזה מפני התקיעות שאינם דוחים את השבת אבל היינו [illegible] אותו ביו"ט לא היו נאסרים התקיעות מפני שהם דברים מיוחדים לעבודת דבחג הסוכות אמר רחמנא ואפילו ועי"ל דהכי איתא בירושלמי ובהקהל אמר מפני התקיעה ר' יצחק אמר מ[illegible] ויעשו אותה מאתמול שלא לדחוק ע[illegible] ומעתה יש לתמוה על הראב"ד ש[illegible] על רבינו מהירושלמי מאחר שדברי [illegible] הם בירושלמי לדעת אחד מהאמור[אים] עוד אלא שאפשר שר' יצחק לא לחלו[ק] בא אתא אלא להוסיף ולומר שעוד אחר בדבר:

סליק הלכות חגיגה בס"ד

משנה למלך

פ"ג ז יום הקהל שחל להיות בשבת כו'. עיין בלדס לדרך ס' וילך

סליקו להו הלכות חגיגה בס"ד

הלכות בכורות

יש בכללן חמש מצות. שתי מצות עשה. ושלש מצות לא תעשה:

וזה הוא פרטן:

א) להפריש בכורות. ב) שלא יאכל בכור תמים חוץ לירושלים. ג) שלא יפדה הבכור. ד) להפריש מעשר בהמ[ה] ה) שלא יגאל מעשר בהמה. וכללתי המעשר עם הבכור לפי שמעשה שניהם אחד והכתוב כללו עמו שנאמר [illegible] דמם תזרוק. מפי השמועה למדו שזה דם מעשר ודם בכור:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א מצות [א] עשה להפריש כל פטר רחם הזכרים בין באדם בין בבהמה טהורה בין ממין החמור. בין שהיו שלימים בין שהיו טריפות שנאמר קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה. וכולן לכהנים: **ב** בכור אדם ובכור חמור נפדים ופדיונם לכהנים ובכור בהמה טהורה נשחט בעזרה כשאר קדשים קלים. זורקין דמו ומקטיר אימוריו כמו שביארנו במעשה הקרבנות ושאר הבשר נאכל לכהנים שנאמר אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה [illegible] אך בכור שור לא תפדה קדש הם ובשרם יהיו לך: **ג** בכור בהמה טהורה שהוא בעל מום בין שנולד במומו בין ש[illegible] מום אחר שהיה תמים הרי הוא לכהן אם רצה אוכלו בכל מקום או מוכרו או מאכילו למי שירצה אפילו לנכר[י] שהוא חולין. שנאמר וכי יהיה בו מום פסח או עור וגו' הטמא והטהור יחדו יאכלנו כצבי וכאיל והרי הוא נכס [illegible]

לחם משנה

פרק א ג הטמא והטהור יחדיו יאכלנו כצבי וכאיל וכו'. בפ' כל פסולי המוקדשין אמרו שם במשנה ב"ה מתירים אפילו לנכרי ובגמרא פירשו הטעם כצבי וכאיל מה צבי ואיל מותר לנכרי אף פסולי המוקדשין מותרין לנכרי ואמרו שם ואידך הלתא צבי ואיל כתיבי ומוקי לה לכדר"א הקפר ואע"ג דב"ה משמע דלא סבירי כר"א הקפר וכדכתבו שם התוס' אין זו קושיא על רבינו ז"ל דהוא פסק בפ"א מהל' שחיטה כרבי ואע"פ שדבריו שם במעורבבים ואריכים עיון דבתחילת הפ' כתב דרשא דר"א הקפר ככר כתבו התוס' דאפשר דלא פליג ר"ע אר"א הקפר ונפיק ליה חד מצבי וחד מאיל ע"ש ומכל לד עלו דברי רבינו ז"ל כהוגן:

מצוה

כסף משנה

פרק א א מצות עשה להפריש כל פטר רחם הזכרים וכו'. מפורש בא אל פרעה ופ' ראה. ומ"ש בין שהיו טריפות:

ב ומ"ש ופדיונם לכהנים. בפ"ד דחלה (משנה ט'). ומה שכתב ובכור בהמ[ה] נשחט בעזרה וכו'. משנה בפ' איזהו מקומן (דף נ"ו:):

ג בכור בהמה טהורה שהוא בעל מ[ום] פשוט בכמה מקומות מה[illegible] איזהו מקומן (דף נ"ז) ובפ' ב"ש: רצה אוכלו בכ"מ. דע"כ לא ש[illegible] איזהו מקומן שהבכור נאכל בכל [illegible] בתם אבל בעל מום נאכל בכל מק[ום] או מוכרו. ברים מעשר שני (משנה [illegible]) או מאכילו למי שירצה אפי' לנכרי [illegible] פ'

א סמ"ג עשין ריא, טור יו"ד סי' שו:

ד מצוה להקדיש בכור בהמה טהורה ויאמר הרי זה קדש שנאמר תקדיש לה' אלהיך ואם לא הקדישו הרי זה מתקדש מאליו וקדושתו מרחם היא: ה *[א]מצות בכור בהמה טהורה נוהגת בארץ ובחוצה לארץ ואין מביאין בכורות מחוצה לארץ לארץ שנאמר ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך. ממקום שאתה מביא מעשר דגן אתה מביא בכור בקר וצאן וממקום שאין אתה מביא מעשר דגן אי אתה מביא בכור בקר וצאן אלא הרי הוא כחולין ויאכל במומו. ואם הביא אין מקבלין ממנו ולא יקרב אלא יאכל במומו. ומצוה זו נוהגת בין בפני הבית בין שלא בפני הבית כמו מעשר דגן. ואינה נוהגת במוקדשין כשהן בקדושתן קודם שיפדו בין קדשי מזבח בין קדשי בדק הבית: ז [ב]הכל חייבין בבכור בהמה טהורה כהנים לויים וישראלים. ואף על פי שהבכור לכהן אם נולד לו בכור מקריב דמו ואימוריו כמו שביארנו ואוכל שאר הבשר בתורת בכור. שנאמר כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך וגו'. אבל בכור אדם ובכור בהמה טמאה כהנים ולויים פטורין כמו שביארנו בהלכות מתנות כהונה: ח [ג]הבכור נאכל בתוך שנתו בין תמים בין בעל מום שנאמר לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה וכי יהיה בו מום בשעריך תאכלנו. ומאימתי מונה לו. אם תם הוא מונה לו מיום שמיני שהוא ראוי להקרבה ואם נולד בעל מום מונה לו מיום שנולד. והוא שכלו לו חדשיו שהרי נראה לאכילה ביום לידתו. אבל אם לא ידע בודאי שכלו לו חדשיו מונה לו מיום שמיני: נולד

השגת הראב"ד

*מצות בכור בהמה טהורה וכו' עד אלא הרי הוא כחולין. א"א טעות היא זו ואפי' לר"ע דאית ליה האי סברא לא אמר אלא ליקרב אבל קדושת בכור יש בו ואינו נגזז ונעבד ואינו נאכל אלא במומו:

[א] סמ"ג שם ואין כן דעת הרא"ש: [ב] טוי"ד סי' שכ: [ג] סמ"ג עשין ריא טוי"ד סי' רו:

כסף משנה

...כורות (דף ל"ב:) פלוגתא דתנאי ופסק כב"ה. ומ"ש והרי הוא נכסי כהן. רפ"ב ... תנן דבכורים נכסי כהן ומשמע לרבינו דבכור בכלל בכורים הוא ובסוף מסכת (פ"ג מי"ב) תנן ולמה אמרו הבכורים כנכסי כהן שהוא קונה מהם עבדים וקרקעות ובהמה טמאה וב"ח נוטלם בחובו והאשה בכתובתה:

...ה להקדיש בכור בהמה טהורה וכו'. בסוף המקדיש שדהו (דף כ"ט.):

...ת בכור בהמה טהורה נוהגת בארץ ובח"ל. כך היא הנוסחא האמיתית ... בסוף פ"ג דתמורה (דף כ"א) ... עריסות (דף מ"ד:) אמרינן דאמרה ...ב חסדא לרבא אבא שרי בוכרא ולא ... בפרא ובפ' קמא דבכורות (דף ג':) ...ר רחל ה"ל ההיא היותא דהוה מקני ... לנכרי ובפרק אין לדין (דף כ"ז:) ...ם דלייתי בוכרא קמיה דרבא: ומ"ש ...אין בכורות מח"ל שנאמר ואכלת לפני ...' וגו' אלא יאכל במומו ואם הביא ...ין ממנו ולא יקרב אלא יאכל במומו. ...מורה (דף כ"א) פלוגתא דתנאי ופסק ...דע שבספרי רבינו היה כתוב מצות ...ה טהורה אינה נוהגת אלא בארץ ... השיגו הראב"ד וכתב טעות היא זו ...ב"ן בהל' בכורות תמה עליו והקשה ... קושיות וכן הרשב"א והר"ן בתשובה ...ר מוכעה נזדמן להם בדברי רבינו ...שכתבתי בדבריו היא הכתובה בספרינו ...יסהא האמיתית: ומצוה זו נוהגת ...וף שקלים (פ"ח מ"ה) ובפירקא בתרא ... (דף כ"ג) והכי היכא למילף מהנך ...גבי נוהגת בח"ל. ומ"ש ואינה נוהגת ... כשהן בקדושתן קודם שיפדו בין ...ח בין קדשי בדק הבית. משנה בפ' ...ף ק"ל) ופ"ב דבכורות (דף י"ד). ...ינו במשנה הנזכרת דהא דאמרינן ...יהו פטורים מן הבכורה הא אמר ...יבים ה"מ בשקדם מום קבוע להקדשן ...קדם הקדשן את מומן או מום עובר ... ולאחר מכאן נולד להם מום קבוע ...גי' אחר שנפדו פטורים מן הבכורה ... וביאר זה רבינו בפ' ה':

...הייבים בבכורה כהנים וכו'. משנה בפ"ב דבכורות (דף י"ג). ומ"ש ...בכור לכהן אם נולד לו בכור מקריב ...וריו וכו'. פשוט הוא ע"פ מה שנתבאר ... חייבים. ומ"ש אבל בכור אדם ובכור ...מאה כהנים ולוים פטורין. משנה בפ"ק ...ד') ופ"ב דבכורות (דף י"ג):

...ור נאכל בתוך שנתו וכו'. משנה בפ' עד כמה (דף כ"ו:). ומה שכתב מאימתי מונה לו וכו' עד אבל אם לא ... בודאי שכלו לו חדשיו מונה לו מיום שמיני. בפ"ק דר"ה (דף ו' ז'): נולד

לחם משנה

ד מצוה להקדיש בכור וכו'. רבינו ז"ל פסק כרבנן דאמרי הכי בסוף פ' המקדיש שדהו והטור ז"ל ביורה דעה סימן ש"ו כתב דהרא"ש ז"ל פליג עליו וטעמו משום דפסק כרבי ישמעאל דלעיל מיניה אוקימו דברי ר' יהודה בן בתירא דאמר סתם חרמים לבדק הבית כר' ישמעאל ואמרו שם הלכה כר' יהודה בן בתירא. וטעם רבינו ז"ל ביארתי בהל' ערכין פ"ו:

ה שנאמר ואכלת לפני ה' אלהיך וכו'. בסוף פ"ג דתמורה תניא ר' יוסי אומר שלשה דברים משום שלשה זקנים כו' ר' ישמעאל אומר יכול יעלה אדם מעשר שני ויאכלנו וכו' ת"ל ואכלת לפני ה' וכו' מקיש מעשר לבכור מה בכור אינו נאכל אלא לפני הבית אף מעשר וכו' ור"ע דריש להאי קרא יכול יעלה אדם בכור מחוצה לארץ ויקריבנו ת"ל כו' ממקום שאתה מעלה מעשר דגן אתה מעלה בכור כו' וכן בן עזאי דריש לה יכול יעלה אדם מעשר שני ויאכלנו בכל הזמה וכו' מקיש מעשר לבכור מה בכור אינו נאכל אלא לפנים מן החומה וכו' אחרים אומרים יכול יהא בכור שעברה שנתו כפסולי המוקדשין ויפסל ת"ל מעשר דגנך וכו' מקיש בכור למעשר מה מעשר אינו נפסל וכו' והקשו שם ולרבנן דמפקינן להו לטעמא אחרינא משנה לחברתה מנא להו נפקא להו מלפני ה' אלהיך וכו' לימד על הבכור שאינו נפסל משנה לחברתה וכו' זו היא סוגיה הגמרא ונתבאר שם דר' ישמעאל ור"ע פליגי דר' ישמעאל אית ליה דאם באו מחו"ל לארץ יקרבו וסתם מתני' כוותיה ור"ע אית ליה דלא יקרבו ופסק רבינו ז"ל כר"ע אע"ג דסתם מתני' כרבי ישמעאל משום דאמרו שם דחכמים חלקו על בן אנטיגנוס שהעלה בכורות פסק רבינו ז"ל כרבי אבל מ"מ קשה לי דגבי מעשר בהמה דריש ר"ע כי האי דרשא כדאיתא בבכורות ר"פ מעשר בהמה דלא יעלה אדם מעשר בהמה מהו"ל משום דהקישו הכתוב למעשר דגן וממקום שאתה מעלה מעשר דגן אתה מעלה מעשר בהמה ולא פסק רבינו ז"ל כוותיה מדלא הזכירו לקמן בהלכות אלו גבי מעשר בהמה וכיון דהד גוונא דדרשה הוי למה כאן פסק כן ושם לא פסק כוותיה והסמ"ג כתבו בהל' מעשר בהמה ופסק כוותיה בבכור ובמעשר. ותו קשיא לי על רבינו ז"ל איך דנתבאר בגמרא דרבי ישמעאל ור"ע פליגי היך ברים פ"ב מהלכות מעשר שני כתב לדרשא דרבי ישמעאל שם מעשר שני נאכל לבעלים לפנים מן החומה שנאמר ואכלת לפני ה' אלהיך וכו' ונוהג בפני הבית וכו' אבל אינו נאכל בירושלים וכו' הרי פסק שם דלא כבן עזאי דמפיק למעשר שני שאינו נאכל בכל הזמה מהיקשא דבכור ומפיק ליה מקרא דלפני ה' אלהיך וכמו שהקשו שם התוס' לבן עזאי ואית בקלא גירסאות בגמרא ופסק כר' ישמעאל דמפיק להיקשא דבכור לומר שאינו נאכל אלא לפני הבית וכאן כתב סברת ר"ע והם סותרים לפי הנר"ה בגמרא. ועוד איך כתב שם סברת ר' ישמעאל דבגמרא אוקמוה דסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולעתיד לבא לפי גירסת התוס' ז"ל

...וק בפ"א מהל' תרומות קדושה ראשונה אינה קדושה אלא לשעתה אבל לא לעתיד לבא ואפילו לפי גירסת רש"י ז"ל דגרים בתמורה ובפ' אלו הן הלוקין ובפ' קדשי קדשים ...ו דברי ר' ישמעאל והאי פקלה וטריא דאית ליה לר' ישמעאל במסקנא קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא לעתיד לבא היינו משום דאית ליה דדוקא קדושת בית לא קדשה ...כלא אבל קדושת הארץ קדשה דהל"כ לא משכחת לה מעשר כדכתבו שם התוס' ז"ל הבל לרבינו ז"ל אית ליה ברים הל' תרומות דאפילו קדושת הארץ לא קדשה לעתיד ...ו לזה י"ל דלעולם דסבר דלא קדשה ומוקמינן ליה שגדל לפני הבית וכמ"ש התוס' ז"ל בזבחים פ' קדשי קדשים. ותו קשיא על דברי רבינו ז"ל דבתמורה משמע דלכל הני ...שי לסיקשא דבכור למילתא אחריתי לא מפיק להו שאינו נפסל משנה לחבירתה הבכור מהיקשא דבכור למעשר אלא מקרא דלפני ה' אלהיך תאכלנו וכו' וכיון שכן ר' עקיבא ...יקשא לומר דאין מביא בכור מח"ל לארץ מפיק ליה מקרא דלפני ה' אלהיך ורבינו ז"ל דפסק כאן כר"ע איך פסק בפרק זה היקשא דאחרים שכתב לקמן עבר ואיחר ...ר מעשר דגנך תירושך ויצהרך וכו' מקיש בכור למעשר וכו' היה לו להביא מקרא דלפני ה' אלהיך. מיהו לזה ג"כ י"ל דבפ"ק דזבחים (דף פ"ט) אמרו דבן עזאי אית ...יה והוא ספק הנאמר בסוגיא דתמורה דאית ליה דפליג בן עזאי אאחרים וכבר הקשו התוספות ז"ל קושיא זו בפ"ק דראש השנה (דף ו') ומכח קושיא זו אית ליה ...ל דסוגיי פליגי אהדדי ואית ליה לסוגיא דפ"ב דזבחים דמהיקשא כולהו שמעת מינה דאין היקש למחצה והשתא אתי שפיר קושיא קמייתא ג"כ שהקשינו על רבינו ז"ל שכתב ...לכות מעשר שני דרשא דר' ישמעאל דאית ליה דכולהו שמעינן מהיקשא כסוגיא דזבחים ורבי ישמעאל ור"ע ואחרים כולהו מני סבר חד כחבריה ולכך כתב רבינו ז"ל ...ם אלא שקשה לזה א"כ סוגיא דזבחים איך יתרץ מה שהקשו מפ"ג דתמורה על מתני' דאם באו תמימים יקרבו מברייתא דבן אנטיגנוס דלא קבלו ממנו דלא מגיא חרוני ישמעאל והא ר"ע כיון דהמרא דלא פליגי וי"ל דסבר ליה לסוגיא דפ"ב דזבחים דפליגי ברייתא ומתני' ואע"ג דלא השכחנא הנהי דפליגי בפירוש בכך אין חשש בזה ...מע דהדבר מחלוקת כיון שבן אנטיגנוס הביא ולא קבלו ממנו. זה נראה להרץ בדעת רבינו ז"ל ומ"מ כפי הנראה מסוגיא דפ"ב דתמורה לדידן דקי"ל כר"ע מפקינן הא ...ל משנה לחברתה מקרא דלפני ה' אלהיך תאכלנו שנה שנה ואחרים מפיק ליה להאי קרא לומר דנאכל לשני ימים ולילה אחד ור"ע מפיק ליה האי דנאכל לשני ימים ...ד מקרא דיהיה לך. על כן יש לתמוה על רש"י ז"ל בפירוש החומש דבפ' קרח על פסוק לך יהיה כתב דמשם נלמד דנאכל לשני ימים ולילה אחד ובפרשת ראה כתב על שנה בשנה שלמד שנאכל לשני ימים ולילה אחד והם סברות חלוקות כפי הנראה בגמרא מסוגיא דפרק שלישי דתמורה ומבכורות פרק עד כמה:

...נולד בעל מום וכו'. נראה דעתו כדעת התוס' ז"ל שכתבו בפ"ק דראש השנה הא בבעל מום מעיקרו דהם ונעשה בעל מום כיון דלא חזי לאכילה מונים לו משעת הרצאה

משנה למלך

ד מצוה להקדיש בכור בהמה טהורה כו'. בסוף פרק המקדיש שדהו מחלוקת רבי ישמעאל ורבנן ופסק כרבנן ואזיל לשיטתיה דפסק לעיל בפרק ו' מהלכות ...מין כרבנן דסתם חרמים לכהנים וקרא דכל חרם קדש קדשים הוא אתא להקדש עילוי קרא דהקדיש למאי להקדישו. ודע דהרא"ש פסק כרבי ישמעאל ותמה עליו הרב ב"י י"ד סימן ש"ו למה לא פסק כרבנן. ונראה דטעמיה דהרא"ש הוא משום דרב קאמר הלכה כר"י דאמר סתם חרמים לבדה"ב ור"י נמי סבר כרבי ישמעאל כדאיתא התם. ועיין בפרק ראשית הגז (דף קל"ז) דאמרינן נתנו בשני כהן בקדושה כו' מבמע דס"ל לבתרא דתלמודא דבכור א"צ להקדישו וצ"ע:

אע"ם

ט נולד לו מום בתוך שנתו רשאי לקיימו כל שנים עשר חדש. נולד לו מום בסוף שנתו מותר לקיימו שלשים יום מיום שנפל בו המום ואף על פי שהוא מתאחר לאחר שנתו. כיצד כגון שנפל בו מום בחמשה עשר יום לפני גמר שנתו משלימין לו חמשה עשר אחר שנתו. נולד לו מום אחר שנתו אינו רשאי לקיימו אלא עד שלשים יום ויאכל: י [א]הבכור בזמן הזה מניחו עד שיפול בו מום ויאכל: יא ועד שלא נראה להראותו לחכם רשאי לקיימו שתים ושלש שנים. ומשנראה להראותו לחכם. אם נולד בו מום בתוך שנתו רשאי לקיימו כל שנים עשר חדש. נולד אחר שנתו מקיימו שלשים יום: יב [ב]שנה של בכור היא שנת לבנה תמימה שנים עשר חדש מיום ליום. ואם היתה שנה מעוברת נתעברה לו ומונה לו שלשה עשר חדש. נולדו לו שני טלאים אחד בחמשה עשר של אדר הראשון ואחד בראש חדש אדר שני. זה שנולד בראש חדש אדר שני כיון שהגיע יום ראשון באדר של שנה הבאה עלתה לו שנה וזה שנולד בחצי אדר ראשון לא עלתה לו שנה עד חצי אדר של שנה הבאה הואיל ונולד בחדש העיבור מונין אותו לו: יג עבר ואיחר הבכור לאחר שנתו אע"פ שהוא עובר בלא תעשה אם היה תם הרי זה לא נפסל אלא מקריבו ואם היה בעל מום שוחטו בכל מקום שנאמר מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך מקיש בכור למעשר מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה אף בכור אינו נפסל משנה לחברתה: יד [ג]אין נותנין את הבכור לכהן כשיולד שאין זו גדולה לכהן. אלא יטפל בו בעליו עד שיגדיל מעט ויתננו לכהן. ועד כמה ישראל חייבין להטפל בבכור. בהמה דקה שלשים יום ובגסה חמשים יום. ואם אמר לו הכהן תנהו לי בתוך זמן זה ואני אטפל לעצמי אינו רשאי ליתנו לו שזה כמו מסייע על מתנותיו וכבר ביארנו בתרומות שהכהנים המסייעין בבית הגרנות ובבית המטבחיים ובתוך הרועים אין נותנין להם מתנותיהן בשכרן: טו היה הבכור בעל מום ואמר לו בתוך זמן זה תנהו לי שאוכלנו עתה. או שהיה תמים ואמר לו תנהו לי בתוך זמן זה שאקריבנו עתה הרי זה נותנו לו. ויראה לי שהבכור נותן לכל כהן שירצה: טז [ד]כהן שאכל כזית מבכור תמים חוץ לירושלים לוקה מן התורה. שנאמר לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך. וכן זר שאכל כזית מבכור בין לפני זריקה בין לאחר זריקה לוקה. מפי השמועה למדו שזו אזהרה אף לזר שאכל בכור בין לפני זריקה בין לאחר זריקה: יז [ה]הבכור אין פודין אותו שנאמר אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה. וכן אין מוכרין אותו כשהוא תם שכיון שהוא עומד לקרבן אין לכהן בו זכות כדי למוכרו. ובזמן הזה שאין בית הואיל והוא עומד לאכילה הרי הוא מותר למוכרו ואף על פי שהוא תמים בין לכהן בין לישראל: יח [ו]בכור בעל מום יש לכהן למוכרו בכל זמן בין לפני הבית בין שלא לפני הבית. בין חי בין שחוט. וכשהוא מוכר בשר בכור בעל מום מוכרו בבית אבל לא בשוק כמו שביארנו בהלכות איסורי מזבח אבל בשר בכור תמים אינו נמכר מפני שהוא בשר קדש. וכהנים שנמנו עם הבכור מו[תרים] לשקול מנה כנגד מנה: יט [ז]המפשיט בכור בעל מום הרי זה מותר להפשיטו באי זה דרך שירצה. אם רצה להרגיל מר[...]

וכן

א שם בטור סי' שו: ב טור וסמ"ג שם: ג שם: ד סמ"ג לאוין שמב: ה שם שמג: ו טור סי' שו: ז וטור יו"ד סי' שו חולק בזה:

לחם משנה

[...] הרנאה ע"כ. ולכך כתב טלה בעל מום כלומר דוקא בעל מום מעיקרו דהוי לאכילה משעת לידתו:

יב נולדו לו ב' טלאים וכו'. מימרא פשוטה היא פ"ה דערכין. והטור בסי' ש"ו ביור"ד כתב דין זה בשם רבינו ז"ל ולא ידעתי למה כיון שהוא דין פשוט בגמרא:

טז כהן שאכל כזית מבכור תמים חוץ לירושלים לוקה וכו'. פרק אלו הן הלוקין (דף י"ז) מוקי ר"ש קרא דלא תוכל לאכול וכו' תרומת ידך אלו הבכורים ולחייבו אם אכלם עד שלא קרא עליהם שם ונדבותיך זו תודה ושלמים ולחייבו אם אכלם לפני זריקה ובכורות זה הבכור ולחייבו אפילו לאחר זריקה בקרך ובאנך זו חטאת ואשם ולחייבו לאחר זריקה חוץ לקלעים נדריך זו עולה ולחייבו לאוכל מן העולה לאחר זריקה אפילו בפנים. ורבינו ז"ל פסק כר"ש בכל דבריו דבפי"א מהל' מעשה הקרבנות כתב אזהרה לעולה מנדריך ולאוכל תודה ושלמים מנדבותיך ומבקרך ומצאנך להטאת ואשם כמבואר שם וכאן כתב אזהרה לבכור מבכורות בקרך אלא מ"ש ר"ש דאתא קרא לחייבו כשאכל בכורים קודם קריאת שם בהא פסק דלא כוותיה בפ"ג מה' בכורים משום דרבנן פליגי עליה בהא ולרבנן אתא קרא לחייבו אם אכלם קודם הנחה בעזרה ובהנחה תליא מילתא ובהא לחודיה פליגי עליה ובכל שאר הדרשות אפשר דמודו ולכך כתב רבינו ז"ל כדברי ר"ש ואע"ג דלר"ש לא אתא הך קרא לחייבו לאוכל לבכור חוץ לירושלים דהא ק"ו ממעשר נפקא כדאמרו שם וכן גבי בכורים לא אתא קרא לחייבו מלקות היכא שאכלם חוץ לירושלים דמקרא דמעשר נפקא כדאמרו שם ואע"ג דאין מזהירין מן הדין כבר הקשו שם בגמרא לר"ש ותירצו דא"כ לכתוב קרא לא תאכלם וכו' מ"מ רבינו ז"ל כתב כאן וגבי בכורים דלוקה היכא שאכל חוץ לירושלים משום האי קרא דלא תוכל לאכול וכו' דהיא דרשה פשוטה יותר ולאפוקי מדברי הרב בעל כ"מ ז"ל שכתב בפ"ג מהל' ביכורים דטעמו של רבינו ז"ל משום דאין מזהירין מן הדין כדכתיבנא:

יז שכיון שהוא עומד לקרבן אין לכהן זכות בו וכו'. וא"ת הרי כתב רבינו ז"ל בהל' תמורה בפרק ראשון ואין הכהנים ממירין בבכורה שאע"פ שהוא זוכה בו מחיים אינו זוכה בו מתחילה וכו' משמע דיש לו זכיה בו מחיים. וי"ל דבבעל מום איירי וכמו שתירצו בפ"ק דתמורה כד מקשו מהא לרב נחמן דאמר הכי ואע"ג דהתם דחו תירוץ זה משום דומיא דחטאת ואשם קתני קושיא זו היא קושיא בדברי המשנה ואין זו קושיא על דברי רבינו ז"ל. אי נמי י"ל דאיירי בבכור דח"ל כדאוקמוה שם וכר"ש דאמר אם באו התמימים יקרבו ואע"ג דרבינו ז"ל פסק כר"ע דלא יקרבו כבר כתבו התוס' ז"ל שם דר"ש דאתיא כר"ע שפיר טפי ולפי זה מ"ש רבינו ז"ל שאע"פ שהוא זוכה בו מחיים ה"ק אע"פ שיהיה בכור שיזכה בו מחיים כגון בכור ח"ל מ"מ אין ממירין בו דאינו זוכה בו מתחילה וכו':

שהראוי

כסף משנה

ט נולד לו מום בתוך שנתו וכו'. משנה בפרק עד כמה (דף כ"ח:). ומ"ש [...] מום בסוף שנתו וכו'. שם בדף כ"ח. ומ"ש נולד לו מום אחר שנתו [...] משנה שם:

י הבכור בזמן הזה וכו' עד מקיימו שלשים יום. שם:

יא מצאתי כתוב ועד שלא נראה רשאי לקיימו. כן שנה הברייתא ופירושו חייב לקיימו דהא כל שלא נפל בו מום א"א לשחטו וע"כ [...] ואטו דהנא סיפא אם נולד לו מום וכו' הנא ברישא רשאי עכ"ל. והתוס' כתבו [...] זה דחוק:

יב שנה של בכור היא שנת לבנה [...] וכו'. פ"ק דר"ה (דף י"ז) [...] דערכין (דף ל"א) פלוגתא דתנאי [...] כחכמים: נולדו לו שני טלאים וכו'. [...] פ"ק דערכין (דף ל"א:):

יג עבר ואיחר הבכור לאחר שנתו וכו' [...] משנה לחבירתה. פרק קמא [...] (דף ה':):

יד אין נותנין את הבכור לכהן כשיולד [...] עד הרי זה נותנו לו. משנה [...] בריש פרק עד כמה (דף כ"ו:):

טו ויראה לי שהבכור נותן לכל כהן [...] נראה דהיינו לומר דטובת [...] לבעלים:

טז כהן שאכל כזית מבכור תמים וכו' [...] זר שאכל כזית מבכור וכו'. אלו הן הלוקין (דף י"ז):

יז הבכור אין פודין אותו וכו'. בר[...] פסולי המוקדשין (דף [...]) ופ"ק דתמורה (דף ה':): וכן אין מוכרין [...] כשהוא תם וכו' עד ואע"פ שהוא [...] בפ"ק דתמורה (דף ח':). ומ"ש בין לכ[הן בין] לישראל. שם (דף ח':) אמר רב הונא (דמותר למכרו תמים) אלא כהן לכהן [...] כהן לישראל אסור וכו' מפני שנראה [כ]מסייע בבית הגרנות, ובתר הכי [...] דמר זוטרא איקלע לבי רב אשי אמרי [...] סבירא להו הא דרב הונא בריה דרב [...] דקאמר על מילהיה דרב חסדא, וכיון ד[...] אשי דבתרא הוא סברי דאפילו לישרא[ל] ומר זוטרא נמי משמע דקבלה מינייה [...] נקטינן:

יח ומ"ש בכור בעל מום יש לכהן ל[...] בכל זמן וכו'. בר"פ כל המוקדשין (דף ל"א) ובפ"ק דתמורה (ד[ף ...]) ומ"ש וכשהוא מוכר בשר בכור בעל מום בבית אבל לא בשוק. משנה ר"פ כל המוקדשין שם. ומ"ש אבל בשר בכור [...] אינו נמכר וכו'. פשוט הוא והכי משמע [...] דתמורה שם. ומה שכתב וכהנים שנמנו [...] הבכור מותרים לשקול מנה כנגד מנה [...] ר"פ כל פסולי המוקדשין (דף ל"א) תנן [...] מנה כנגד מנה בבכור ומפשטא משמע ד[...] קאי דקתני דבכור בעל מום אינו נשקל [...] ומדברי רבינו כאן נראה שהוא מפרש [...] תמים בזמן המקדש:

יט המפשיט בכור בעל מום וכו'. [...] דתמורה (דף כ"ד) דאין מרגילין בבכור ולא בפסולי המו[...] ואוקימנא לה בתנאי דלית הלכתא כוות[...] ומה שאמרו שם במערבא אמרי מפני [...] כעובד עבודה בקדשים ר"י בר אבין אמר [...] שמא יגדל מהם עדרים עדרים מ[...] דאדר"א בר"ש קאי ולא כדפירש"י והר[...] כל

משנה למלך

יג אע"פ שהוא עובר בלא תעשה וכו'. עיין בהרב סוכת (דף קס"ג ע"ב) ודוק: יז שנאמר אך בכור שור וכו'. אין לוקין על לאו זה לפי שלא עשה מעשה כלל. וכמ"ש רבינו בפ"ו [...] בפ' י"ט מהל' סנהדרין לא הביאו:

[illegible]

פ"ב א שהראוי להיות מהם בזכר וכו'. כלומר דבזכר איכא י"ב יותר באיברי הזרע וכדכתב בהלכות ביאת מקדש פ"ז ובהל' איסורי מזבח כתב שהבהמה יש יותר כ"ג שהם ע"ג בין הכל בזכר ובנקבה חסר הי"ב שבאיברי הזרע. ויש בקצת ספרים כתוב כאן בזכר ס"ז וצריך להיות ע"ג כפי הנראה בהל' איסורי מזבח כדכתיבנא:

וכן שאר פסולי המוקדשין אם רצה לחפשיט מן הרגל מפשיט:

פרק שני

א [א]כל המומים הקבועים הפוסלין את הקדשים ונפדים עליהן. אם נפל אחד מהן בבכור הרי זה נשחט עליו בכל מקום. וכבר ביארנו אותן המומין בהלכות איסורי מזבח שהראוי מהן להיות בזכר *ששים ושבעה: ב וכל הדברים שמנינו שם שאין הקרבן מן המובחר ואין הקדשים קרבין בהן ולא נפדין עליהן כך אין הבכור נשחט עליהן ולא קרב אלא יהיה עומד עד שיולד לו מום קבוע. וכן אם נולד בבכור מום עובר הרי זה אינו נשחט בכל מקום ולא קרב אלא יהיה רועה עד שיפול בו מום קבוע וישחט עליו: ג וכן אם נעבדה בו עבירה. או שהרג בעד אחד. או על פי הבעלים. או שהוקצה או נעבד. ירעה עד שיפול בו מום כמו שביארנו בהלכות איסורי מזבח: ד [ב]יוצא דופן והבא אחריו שניהן אינן בכור. הראשון מפני שאינו פטר רחם והאחרון מפני שקדמו אחר. אפילו יצאה נקבה דרך דופן וזכר דרך רחם אינו בכור: ה [ג]בכור שהוא אנדרוגינוס אין בו קדושה כלל. והרי הוא כנקבה שאין בו לכהן כלום. ועובדים בו ונוזזים אותו כשאר החולין. נולד טומטום הרי זה ספק בכור ויאכל במומו לבעליו. [ה]בין שהטיל מים ממקום זכרות בין שהטיל ממקום נקבות: ו רחל שילדה כמין עז. או עז שילדה כמין [ו]רחל פטור מן הבכורה שנאמר אך בכור שור עד שיהיה הוא שור ובכורו שור. ואם היה בו מקצת סימני אמו הרי זה בכור והוא בעל מום קבוע שאין לך מום גדול משינוי בריותו. אפילו פרה שילדה כמין חמור ויש בו מקצת סימני פרה הרי זה בכור לכהן הואיל ומין החמור יש בו דין בכור. אבל אם ילדה מין סוס או גמל אע"פ שיש בו מקצת סימני פרה הרי הוא ספק בכור לפיכך יאכל לבעלים ואם תפסו כהן אין מוציאין מידו

*עי' לח"מ פ"ב שבעים ושלשה:

[א] כתוב יו"ד סי' שט ונכללו כל כמומין פוסלין: [ב] טור יו"ד סי' שטו סמ"ג שם: [ג] כרא"ש כתב שסוא ספק ע"ש: [ד] כרא"ש חולק בזה טור יו"ד סי' שכו: [ח] כמ"ג שם:

כסף משנה

א כל המומים הקבועים וכו' אם נפל אחד מהם בבכור ה"ז נשחט עליו בכ"מ וכו' עד ירעה עד שיפול בו מום. משנה פ' על אלו מומין (דף מ"א):

ד יוצא דופן והבא אחריו וכו'. משנה פ"ב דבכורות (דף י"ט) וכר"ע. ומ"ש אפילו יצאת נקבה דרך דופן וכו'. שם בגמרא:

ה בכור שהוא אנדרוגינוס וכו'. משנה בס"פ על אלו מומין (דף מ"ה) כחכמים: נולד טומטום ה"ז ספק בכור מימרא דר"ח שם. ומ"ש בין שהטיל ממקום זכרות וכו'. הכי משמע התם דלרב חסדא לא שאני ליה בטומטום בין ממקום זכרות למטיל ממקום נקבות ה"ז בכור וכמו שכתבתי בס' ב"י ליורה דעה. ספרי רבינו כתוב ה"ז בכור בין שהטיל [ו]גינוס ממקום זכרות ס"ס הוא וצריך [למחוק] תיבת האנדרוגינוס משום דהוא אין [קדו]שה כלל וכך מצאתי בספר כתיבת יד. [ת]מוה על רבינו שפסק דמטיל מים ממקום [נקבות] נמי ספיקא ויאכל במומו לבעלים והא [דר]ב חסדא בין לר"ל זכר הוי והכי משמע [א]לרבי אלעאי נמי. ונראה שטעמו משום [ד]רב חסדא שהם ואמר דטומטום ספיקא [ו]לא מפליג הכי נקטינן ולא חיישינן למאי [דאמר]ינן מטיל מים במקום זכרות כ"ע לא [פליגי] דזכר הוא משום דהשתא דחייה בעלמא [ה]יא כי היכי דלא תיקום כתנאי:

ו רחל שילדה כמין עז וכו'. משנה בפרק ב' דבכורות (דף י"ז). ומ"ש והוא [בעל] מום קבוע וכו'. בפ"ק דבכורות (דף ו') [אמר] ר' יוחנן. ומ"ש אפילו פרה שילדה [כמין] חמור וחמור שילדה כמין סוס פטור מן [הבכורה]. משנה בפ"ק דבכורות (דף ה') ובגמ' [(דף ו')] איבעיא להו פרה שילדה כמין חמור [ויש בו] מקצת סימנים מהו וכו' א"ל כיון [דאיכא] בני מיקדש בבכורה קדוש חמור [ויש בו] כמין סוס מהו וכו' א"ל כיון דמין [סוס] הוא קדוש פרה שילדה כמין סוס מהו [כיון] דודאי לא טמאה והא טהורה לא בת [בכורה] והא לאו בת מיקדש בבכורה [היא] למה סימנים מילתא היא ולא איפשיטא. [ומ"ש] נודע דרך רבינו לפסוק כלח"ל ומפני [שספ]ק בפרה שילדה כמין חמור שאם יש בו סימני פרה הרי זה בכור לכהן ולענין [סוס] שילדה כמין סוס דאמרינן ביה א"ל [כיון ד]מין ממלה הוא קדוש אע"פ שלא הזכירו [רבינו] בסוף הלכות בכורים כתב שאם יש בו [סי]מני חמור חייב ולענין פרה שילדה סוס ויש בו קצת סימני פרה כיון דלא [איפשיטא] פסק שהוא ספק בכור. ומ"מ מ"ש [ואע"פ] שיש בו מקצת סימני פרה [ל]מה לי דמפשטא דליכא איכא למשמע [דאי א]ית בו מקצת סימני פרה ויש בו מקצת סימני [סוס הו]י כן דאיכא ספק ואינו כן שאם [אין בו] סימני פרה ודאי אינו בכור כלל וכ"ל [דבכל ה]סוס אלא לענין שאינם בכור ודאי אבל [ה]דאיתיה והא כדאיתיה שזה אינו בכור כלל וזה ספק וזה פטור. ומ"ש רבינו גבי בכור יאכל במומו לבעלים. הוא מדקי"ל המע"ה. ומ"ש ואם תקפו כהן אין מוציאים מידו. פעמו מדאמרינן בפ"ק דמציעא (דף ז':) לשובדא דהיא מכוסת דהוו מינו עלה בי [רב] פ"ד המנוה מתני' היא ספק בכורה המע"ה והא הכא דאם תקפו כהן אין מוציאין [מיד]ו וכי לא תקפו אסור בגיזה ועבודה. אבל קשה דהא בתר הכי אמרינן א"ל רבה וכו' [ת]ימא לך תקפו כהן מוציאין אותו מידו ואפ"ה אסורים בגיזה ועבודה וכו' ה"ל רב [ל]רבה היכא דמספיקא לך. והשתא למה דחה רבינו דברי רבה ורב חננא ובריתא [ד]רב המנונא. וי"ל דהא דאמר רבה לעולם אימא לך תקפו כהן מוציאין מידו ואפ"ה בגיזה ועבודה וכו' סובר רבינו דחייה בעלמא היא וסייעתא דרב הונא לאו סייעתא [ה]יא דלין דקדרשות יפלגל הוא והמע"ה אע"ג דאם תקפו כהן אין מוציאין מידו לא [ד]מי ממונו של ישראל ושפיר יכול לפטור עצמו בו. ובתשובות הרשב"א סי' שי"א כתוב [ד]על זה והשיב באמת גם לי נראה פשיטות של הלכה כן אלא דבעינן למסכוני [ד]כבפין אדרבינו לחזור אחר זכותו ובהשתדל להראות פנים לדברי רבינו:

לחם משנה

ה בין שהטיל וכו'. דברי רבינו ז"ל מתמיהין דבבכורות (דף מ"ה) על מימרא דרב חסדא דקאמר על פלוגתא דחכמים ות"ק מחלוקת באנדרוגינוס אבל בטומטום דברי הכל ספיקא הוא וקדש מספיקא אמרו שם לימא כתנאי ר' אלעאי אומר משום ר' ישמעאל וכו' ר"ש בן יהודה אומר וכו' ודחו לא דכ"ע טומטום בריה ולא מספיקא זכר ונקבה הוא דמספיקא מטיל מים במקום זכרות דכ"ע לא פליגי דזכר הוא כי פליגי במטיל מים במקום נקבות וכו' ומדדחי בגמרא דרב חסדא לא אתי כתנאי ולא פליגי אלא במטיל מים במקום נקבות ולא במקום זכרות משמע דרב חסדא הכי אית ליה והע"ג דרב חסדא אמר גבי טומטום ד"ה ספיקא הוי ולא משכחת ליה לר"ש דבריו כלל דאי מטיל במקום זכרות זכר ואי מטיל במקום נקבות נקבה בכך תירצו התוס' ז"ל קושיא זו ואמרו דרב חסדא אתי כתנא קמא ודלא כר"ש. ואם תאמר א"כ נפל פיתא בבירא סוף סוף רב חסדא אתי כתנאי לזה תירצו התוס' ז"ל דמעיקרא הוה ס"ד דאיכא תנא דאמר דטומטום הוי בריה וקשה לרב חסדא השתא לא מוקי פלוגתא דטומטום ואנדרוגינוס דכולהו הוי חולין לרבנן מחד טעמא משום דהוי בריה אבל לפי התירוץ דליכא מאן דסבר דטומטום הוי בריה אי אמרינן דמטיל מים במקום נקבות הוי נקבה לרבנן בתראי והוי חולין ופליגי את"ק באנדרוגינוס וטומטום סוף כוף לא הוי חולין טומטום ואנדרוגינוס מחד טעמא דאנדרוגינוס הוי טעמא משום דהוא בריה וטומטום משום דהוי נקבה וכיון דלאו מחד טעמא הוי טפי עדיף לומר דלא פליגי רבנן בתראי את"ק בטומטום כי היכי דלא פליגי אר' ישמעאל. זה דעת התוס' ז"ל ורש"י ז"ל תירץ באופן אחר דלא אמר רב חסדא ספיקא הוי אלא למעוטי דלא הוי בריה אבל לא נחית בדיוקא לומר ספיקא הוי אלא כוונתו דליכא קדושה בטומטום לרבנן אפי' במטיל במקום נקבות משום ספיקא ולר"ש במטיל מים במקום זכרות מ"מ לכולהו פירושי מוכח דר"ח במטיל במקום זכרות מודה דהוי זכר כי היכי דלא ליתי מילתיה כתנאי וא"כ איך כתב רבינו ז"ל כן. וי"ל דמשמע ליה לרבינו ז"ל מכח סוגיא דפרק מעשר בהמה (דף נ"ז) דאמר שם דגבי קדשים מיעט רחמנא ומעשר גמר מקדשים דהך סוגיא דהכא לאו קושטא הוי דהכא סוגיא קשיא אהך דהכא כדהקשו שם התוס' בפרק על אלו מומין דאי ר"ש היא ליה דבמטיל מים במקום נקבות נקבה בקדשים הוי משום נקבה א"כ היכי יליף ממעשר הא במעשר אין חילוק בין זכר לנקבה אלא ודאי דסברת ההיא סוגיא כדהוה ס"ד בסוגיא דהכא דר"ש אית ליה טומטום בריה בפני עצמו הוי ות"ק סבר דהוי ספיקא ואע"ג דרב חסדא אתי כתנאי אין זה דוחק ומאי דקאמר רב חסדא לא פליגי בטומטום דאע"ג דאיכא מאן דאמר דהוי בריה משום דמשמע ליה דמי: רבנן בתראי לא"ק גבי טומטום כמו שמודה ר' ישמעאל ואפושי במחלוקות לא מפשינן והך סוגיא דאמרה בפ' אלו מומין דמחלק בין מטיל מים במקום זכרות למטיל מים במקום נקבות לאו קושטא היא ודלך דחייה איתמר ונקטינן כסוגיא דפ' מעשר בהמה כנ"ל לדעת רבינו ז"ל. ומה שקשה על רבינו ז"ל במה שפסק כאן כרב חסדא ולדידיה שמי מכחה בריותא בגמרא טומטום ורבינו ז"ל לא סמיכהו כתבתי בהלכות איסורי פרק פלוני ושם הארכתי:

ו שנאמר אך בכור שור וכו'. בפ"ק דבכורות על מתני' דאמרה פרה שילדה כמין חמור וחמור שילדה כמין סוס פטור מן הבכורה שנאמר פטר חמור שני פעמים הביאו שם במתני' (דפ"ב) דרחל שילדה כמין עז וכו' ואמרו שם מנה"מ אמר רב יהודה דאמר קרא אך בכור שור וכו' והקשו שם דלמאי דנקט קרא בכור שור ולא נקט קרא פטר פטר דכתיב תנא וחירלו הוא דאמר כר' יוסי הגלילי כלומר כר' יהודה דאמר הכי סבר כדרשא דר' יוסי הגלילי מבמוא השם דמאן דיליף פטר פטר לא יליף מבכור שור דקרא לך לדרשא אחרינא. ואם כן קשה על רבינו ז"ל שכתב כאן דרשא דאך בכור שור ובפרק בתרא דהל' כלאים כתב דרשא דפטר פטר שתי פעמים וכן דרשות חלוקות. וי"ל דאין דרדכו של רבינו ז"ל לסמוך הדין לדרשא היותר פשוטה. ותו איכא בגמרא תרי אוקמתי בפ"ב דבכורות גבי רחל בת רחל בת עז או רחל בת עז בת רחל והזכירם הטור ז"ל דכתו סי' שט"ו ורבינו ז"ל לא הזכירם וכתב הרב"י ז"ל שם דפליג על הטור ז"ל ופסק דחייב בהם ומ"מ אין זה טעם מספיק דלמה לא הזכירם דאפי' שיהיה הדין בהם שיהיה אין זה פשוט כ"כ כדי שימנע מלכתוב אותו. ואולי משום שמם אמרו בגמרא דאפילו מאן דמחייב מודה גבי כלאים דפטור ובגי נגעים דאינו מטמא וגבי אכילה דפסול וכל אילו כהבו רבינו ז"ל כל אחת במקומה בהל' ציצית ובהלכות כלאים ובהלכות טומאת צרעת ומעילה כיון דבאותם המקומות כתב פטור משמע דבשאר הדברים חייב ומ"מ הא איום למקומן היה לו לרבינו ז"ל לכתוב דהוא מידום גדול ולפינו נלמד משום מקום: ואם תפסו כהן אין מוציאין מידו וכו'. הרשב"א ז"ל בתשובותיו דחק לתמוה טעם רבינו

מידו: ז [א]המטיל מום בבכור הואיל ועשה עבירה קונסין אותו ואינו נשחט על מום זה עד שיפול בו מום אחר מאליו. ואם מת זה החוטא מותר לבנו לשחטו על מום שעשה אביו שלא קנסו בנו אחריו: ח הרגיל לבכור שיפול בו מום כגון שנתן דבילה על אזנו עד שבא כלב ונטלה וחתך אזנו. או שהלך בין ברזל ועששיות של זכוכית כדי שתקטע ידו ונקטעה. או שאמר לנכרי להטיל בו מום הרי זה לא ישחוט עליו. זה הכלל כל מום שנעשה לדעתו אסור לו לשחוט עליו ואם נעשה שלא לדעתו הרי זה שוחט עליו: ט אמר אילו נפל בבכור זה מום הייתי שוחטו ושמע הנכרי ועשה בו מום הרי זה שוחט עליו שהרי לא נעשה בדעתו: י [ב]ראינוהו שעשה מעשה המרגיל להטיל בו מום ונפל בו מום ואין אנו יודעין אם נתכוון למום זה או לא נתכוון. הרי זה לא ישחוט עליו. כיצד כגון שנתן לו שעורים במקום דחוק מסורג בקוצים וכיון שאכל נחלק שפתו אפילו היה חבר הרי זה לא ישחוט עליו וכן כל כיוצא בזה: יא היה בכור רודף את האדם ובעטו כדי לטרדו ואפילו בעט בו מפני שרדפו מקודם ונעשה בו מום בבעיטה זו הרי זה ישחט עליו: יב [ג]קטנים שהטילו מום בבכור דרך שחוק וכן הנכרי שעשה לדעתו הרי זה ישחוט עליו. ואם עשו כדי להתירו לא ישחוט עליו: יג [ד]בכור שאחזו דם יקיז. ובלבד שלא יתכוין לעשות בו מום. ואם נעשה בו מום בהקזה זו הרי זה נשחט עליו: יד מותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם וישחט עליו. במה דברים אמורים בזמן הזה שאין שם בית המקדש מפני שסופו להאכל במומו אבל בזמן שבית המקדש קיים אסור: טו עד שהעיד מפי עד אחר שמום זה נפל שלא לדעת נאמן. אפילו אשה נאמנת לומר בפני נפל מום זה מאליו וישחט עליו: טז כל המומין הראויין לבא בידי אדם נאמן הרועה עליהן לומר מאליהן נפלו ולא נעשו בכוונה וישחט עליהן. במה דברים אמורים כשהיה הרועה ישראל והבכור ביד הכהן. [ה]אבל אם היה הרועה כהן והבכור עדיין הוא ביד בעליו הישראלי. הרי זה אינו נאמן וחושדין אותו שמא הוא הטיל בו מום כדי שיתננו לו: יז כהן שהעיד לכהן אחר שמום זה מאליו נפל נאמן ואין חוששין להן שמא הם גומלים זה את זה. שכל הכהנים חשודין להטיל מום בבכור כדי לאכלו בחוץ ולפיכך אין נאמנין על ידי עצמן. אבל חבירו מעיד לו שאין אדם חוטא לאחר. אפילו בניו ובני ביתו של כהן מעידין לו על הבכור אבל לא אשתו מפני שהיא כגופו

א טור יו"ד סי' שי"ג סמ"ג שם: ב שם: ג שם: ד כן פסק הרא"ש: ה אין כן דעת הטור שם:

לחם משנה

לרבינו ז"ל למה פסק כן ולא פסק דמוציאין מידו כרבה דאמר הכי בפ"ק דמציעא ותמיה דמסייע ליה וכן תמה הרב בעל כ"מ ז"ל. ולי נראה טעמו של רבינו ז"ל דבפרק האשה שנתארמלה גבי תרי ותרי דאמרינן התם אוקי ממונא בחזקת מאריה ופירש"י דלא מקרעינן לשטרא דאם תפס לא מפקינן מיניה וכ"כ ה"ה ז"ל בסוף הלכות מלוה ולוה והקשו שם התוס' ז"ל מהא דאמרינן הם תקפו כהן מוציאין מידו ודחקו בתירוץ הקושיא ורבינו ז"ל מפני קושיא זאת נ"ל דהויא סוגיא מוכחא דאית לה גבי תקפו כהן דאין מוציאין מידו ולכך אמר התם דאי תפס לא מפקינן מיניה. זה נ"ל טעמו של רבינו ז"ל:

ט אמר אילו נפל בבכור זה מום וכו'. בפ' כל פסולי המוקדשין (דף ל"ד) אמר שם בגמרא על מתני' דזה הכלל כל שהוא לדעת אסור ושלא לדעת מותר דשלא לדעת לאתויי מסיח לפי תומו ופירש"י ז"ל שם שלא שאלו הקסדור מה טיבו וכו' משמע מדמתני רבה חלוקה זאת בזה הכלל דהוא רבותא טפי מחלוקה קמא שהזכיר במשנה דשאלו הקסדור מה טיבו דאם הוי שוה עם אותה חלוקה למה ליה לתנא לרבויא דמינה ילפינן לה אלא ודאי חידושא אתא לאשמועינן וטעמא כיון דאמר לו בלי שאלה אולי כוונתו של ישראל שיטיל בו מום ולכך אמרו דאל"כ לא היה אומרו מה שאין כן כשהוא תשובת שאלה ר"ל שנאמר דלא אמרו אלא במשיב למה ששאלו לו ולכך רבינו ז"ל כתב החלוקה הזאת שאמרו מעצמו שהוא רבותא טפי וכ"ש ההיא דהיא תשובת שאלה אבל על הטור בי"ד סי' שי"ג שכתב אפילו אם שואל למה שוחטין וכו' יש לתמוה דהיה לו לכתוב שאמר כן מעצמו דהוי רבותא טפי כדכתיבנא ועל שניהם קשה למה לא הזכירו ההיא שאמרו בגמרא דאפי' אמר אם נעשה בו מום דמשמע דהוי בידי אדם דמותר כדאמר התם:

י במקום דחוק מסורג בקוצים. היינו עובדא דרבי צדוק שהיה הסל דחוק ומתחת הסל נכנס שפתו:

יג בבכור שאחזו דם יקיז ובלבד שלא יתכוין וכו'. בפ' פסולי המוקדשין (דף ל"ד) אמרו בגמרא מתקיף לה רנב"י הי ר"ש אילימא ר"ש דמתניתין עד השתא לא אשמעינן שמואל דבר שאין מתכוין מותר כו' אלא ר"ש דברייתא. והקשו שם בתוס' דהיכי שרי ר"ש משום דהוי דבר שאין מתכוין הא אפילו במקום דאי אפשר שלא יעשה בו מום שרי ר"ש ובדבר שאינו מתכוין אסר ר"ש בפסיק רישיה ותירצו דתרי מחלוקות הם ברייתא ומתניתין ובתרתי פליגי וכן כתב הרא"ש ז"ל בפסקיו וע"פ אותו הפי' כתב הטור ז"ל ביו"ד סי' שי"ג מ"ש שם בדין זה אבל רבינו ז"ל מדסתם נראה דסובר דכולה חדא פלוגתא היא אלא דתנא דמתני' אית ליה דע"כ לא שרי ר"ש אלא בדבר שאינו מתכוין ולכך נקט בלישניה אע"פ שהוא עושה אבל אם הוא דבר שא"א שלא יעשה בו מום ודאי דאסר ר"ש דהוי כפסיק רישיה אבל תנא דברייתא דנקט לישנא דמקום שעושין ומקום שאין עושין כדדייקי התוס' ז"ל משמע דאית ליה דאפילו בדבר שעושה בו מום בודאי שרי ר"ש וטעמא משום דבקראי פליגי כדאמרו שם וכיון דאיפסיקא הילכתא כר"ש דברייתא בכל גוונא שרי אפילו במקום שעושה בו מום בודאי ולכך סתם רבינו ז"ל כתנא דברייתא אליבא דר"ש דבכל גוונא שרי:

טז בד"א כשהיה הרועה ישראל וכו'. נ"ל לתת טעם לרבינו ז"ל שפסק כלישנא קמא משום דלישנא בתרא דקאמר רועי ישראל והם כהנים נאמנים מימר אמר לא שביק לורבא מרבנן ויהיב לדידי. הקשו שם בתוס' ז"ל ממאי דאמרינן בסוף פ' ב' בחצר בעל הבית ורועה כהן דלר"ט אקנוי מקני ליה מקום בחצרו ואפילו ר"ע לא פליג אלא משום דאית ליה פסידא לא מקני ליה מדינא ואמאי הא התם נמי נימא כיון דשהם רועה עם הארץ מסתמא לא מקני ליה מקום בחצרו והוצרכו לתרץ דאיירי במכירי כהונה או שאוהבו ורגיל ליתן לו. ותירוץ זה דחוק קצת ולכך מוכחא טפי סוגיא דפ"ב כלישנא קמא דלית ליה האי סברא ולכך רבינו ז"ל פסק כן:

כסף משנה

ז המטיל מום בבכור וכו'. במשנה פרק כל פסולי המוקדשין (דף ל"ד) פלוגתא [cut] ופסק כחכמים. ומ"ש ואם מת זה החוטא מותר לבנו לשוחטו וכו' בעיא דאיפשיטא:

ח הרגיל לבכור שיפול בו מום וכו'. בברייתא פרק כל פסולי המוקדשין [cut] ומ"ש או שהלך בין ברזל וכו'. [cut] דרבי צדוק דבסמוך איכא למילף הכי דאו שהלך היינו לומר שהוליכו הוא [cut] שהלך מעצמו ודאי דלא הוי מרגיל בו מום. ומ"ש או שאמר לנכרי להטיל [cut] וכו' זה הכלל כל מום שנעשה לדעתו [cut] משנה פרק כל פסולי המוקדשין (דף [cut]

ט ומ"ש אמר אילו נפל מום בבכור [cut] הייתי שוחטו וכו'. שם [cut] מעשה בזכר של רחלים זקן ושערו [cut] וראהו קסדור אחד אמר מה טיבו אמרו לו בכור הוא ואינו נשחט אא"כ [cut] בו מום נטל פגיון וגרס אזנו ובא מעשה [cut] חכמים והתירו ואחר שהתירו הלך וגרס [cut] בכורות אחרים ואסרום:

י ראינוהו שעשה מעשה המרגיל וכו' כגון שנתן לו שעורים [cut] דחוק וכו'. שם (דף ו') בעובדא דר' [cut]

יא היה בכור רודף את האדם וכו'. שם (דף ל"ה). ומ"ש ואפילו [cut] בו מפני שרדפו מקודם וכו'. שם תרי [cut] דרב פפא ופסק כלישנא בתרא וכ"נ כר[cut] וכתב הרא"ש ולא ידענא טעמא מאי [cut] תורה הוא והפטר דהיינו טעמא דהע"ג ד[cut] דהטלת מום הוי דאורייתא מה שאינו [cut] כאוהו מום הוי מדרבנן עכ"ל:

יב קטנים שהטילו מום בבכור דרך [cut] וכו' עד לא ישחט עליו. שם:

יג בבכור שאחזו דם יקיז וכו'. משנה (דף ל"ג:) פלוגתא דתנא [cut] בברייתא ופסק כר"ש דמתניתין ודב[cut] דהכי איפסיקא הלכתא בגמ':

יד מותר להטיל מום וכו'. מימרא [cut] יהודה בפ"ק דבכורות (דף [cut] ומ"ש בד"א בזמן הזה וכו'. ריש פ' [cut] מערימין (דף מ'):

טו עד שהעיד מפי עד אחר וכו' [cut] אשה נאמנת וכו'. בפ' כל [cut] המוקדשין (דף ל"ו):

טז כל המומין הראויים לבא בידי [cut] וכו'. משנה שם (דף ל"ה [cut] המומין הראויים לבא בידי אדם רועים [cut] נאמנים רועים כהנים אינם נאמנים [cut] אומר נאמן הוא על של חבירו ואינו נאמן [cut] של עצמו ר"מ אומר החשוד על הדבר לא [cut] ולא מעידו. ובגמרא איפליגו ר"י ורבי [cut] בפירושא דמתני' חד אמר רועי ישראל [cut] כהנים נאמנים וכו' רועי כהנים בי [cut] אינם נאמנים מימר אמר כיון דקא [cut] ביה לא שביק לדידי ויהיב לאחריני וכ[cut] לכהן דחיישינן לגומלין ואתא רשב"ג [cut] נאמן הוא על של חבירו ואינו נאמן [cut] עצמו ואסיקנא דהלכה כרשב"ג. וכתב ה[cut] רועה כהן בשל ישראל מהימן דלאו של [cut] הוא והכי חזינא בפירושא דרבוותא [cut] מאן דאמר דפסק דלא מהימן והיינו כ[cut] קמא דאמר רועי כהנים בשל ישראל [cut] נאמנים וס"ל דלא פליג רשב"ג אלא [cut] דמחסרא דמתני' דהיינו כהן לכהן דלא [cut] איהו לגומלין אבל רועה כהן בישראל לא פליג דכיון דכבר לא שביק לדידיה בשל [cut] דמי והך סברא לא מעליא היא דכיון דאפילו בנו ובתו מהימני סברא הוא דכ"ש [cut] כהן בשל ישראל ועוד דלא מסתברא דקאי אמאי דמחסרא מתני' דוקא ולא קאי [cut] מתני' ועוד בר מן דין הא ללישנא בתרא רועי כהן בי ישראל אפילו לת"ק הימוני [cut] וכיון דפלוגתא דלישני הוא ליכא איסורא אלא גזירה דרבנן גרידא לקולא נקטינן [cut] דמתני' כפשוטה היא כי האי לישנא וללישנא קמא צריך לחסורה הילכך האי לישנא [cut] ונקטינן מיניה דרועי כהנים בי ישראל נאמנין וכ"פ הלכתא הרמב"ן ז"ל עכ"ל. [cut] אומר שמתוך דבריו נתבאר טעמו של רבינו שהוא כההיא סברא שכתב בריש הוא [cut] שהקשה על אותה סברא לא מכרעי דהפסד להרוויחו:

יז כהן שהעיד לכהן אחר וכו'. שם במשנה וגמרא ופסק כרשב"ג. ומה שכתב שכל שהכהנים חשודים להטיל מום בבכור וכו'. שם. ומ"ש כל, כלומר אפילו הוא חבר שנתבאר בפרק זה. ומ"ש אפילו בניו ובני ביתו של כהן מעידים לו על הבכור אבל לא אשתו וכו'. שם:

שלא

בגופו: **יח** בכור שהיה ביד כהן ונפל בו מום והעיד עליו עד אחד שזה המום מאליו נפל ואין אנו יודעים אם מום זה שוחטין עליו את הבכור או אין שוחטין עליו ובא הכהן שהוא בידו ואמר הראיתי מום זה למומחה והתירו לשחיטה הרי זה נאמן. ואין חוששין שמא לא הראהו ושמא בכור תם הוא שלא נחשדו לשחוט קדשים בחוץ מפני שהוא עון כרת כמו שביארנו: **יט** וכן נאמן הכהן לומר על בכור מום בכור זה נתנו לי ישראל במומו ולא נפל ברשותי כדי לחוש לו שמא הוא הטילו. שהדבר עשוי להגלות והוא מתיירא שמא ישאלו בעליו ויאמר תמים היה בעת שנתנוהו לו:

פרק שלישי

א אין שוחטין את הבכור אלא על פי מומחה שנתן לו הנשיא שבארץ ישראל רשות ואמר לו התר בכורות במומן. אפילו היה מום גדול וגלוי לכל לא יתירו אלא מומחה שנטל רשות. וכל הבכורות אדם רואה חוץ מבכורי עצמו: **ב** אם אין שם מומחה והיה המום מן המומין הגלויין המובהקין. כגון שנסמית עינו. או נקטעה ידו. או נשברה רגלו. הרי זה ישחט על פי שלשה בני הכנסת. וכן בכור שיצא לחוצה לארץ ונפל בו מום מובהק. הרי זה יותר על פי שלשה בני הכנסת: **ג** אין רואין את הבכור לישראל עד שיהיה כהן עמו. שמא יאמר לו המומחה מום הוא ומותר לשחוט עליו וילך וישחטנו לעצמו ולא יתננו לכהן. שאע"פ שאינו [...] לאכול קדשים בחוץ. חשוד הוא לגזול מתנות כהונה. לפיכך אם היה חכם וידוע [...]מדקדק על עצמו רואין לו. היה המום גלוי לכל כגון שנקטעה ידו או רגלו. [...]ל והביאו לחכם המומחה הרי זה בחזקת מדקדק על עצמו לפיכך רואין לו אע"פ שאין כהן: **ד** השוחט את הבכור ואחר כך הראה את מומו אע"פ שהוא מום גלוי שאינו [...]נה בשחיטה כגון שנחתכה ידו או רגלו הואיל ונשחט שלא על פי מומחה הרי זה אסור [...]ר בבכור שמת: **ה** בכור שהיתה לו ביצה אחת ושני כיסים. ובדקו המומחה והושיבוהו [...]רגוזו ומעכו ולא יצאת ביצה שנייה והתירו המומחה ונשחט ונמצא השנייה דבוקה [...]לים הרי זה מותר הואיל ומעכו. אבל אם לא נמעך אע"פ שנשחט על פי מומחה הרי

א ע"פ בטור סי' שיד: ב טור שם סי' שט סמ"ג שם: ג טור יו"ד סי' שי סמ"ג עשין ריא:

כסף משנה

[...]ור שהיה ביד כהן וכו'. זהו פירוש מה ששנינו בפרק הנזכר (דף ל"ו) נאמן הכהן לומר הראיתי בכור זה ובעל מום הוא:

[...]ן נאמן הכהן לומר על בכור בעל מום וכו'. מימרא דרב יהודה (דף ל"ו). וכתב הרא"ש דדוקא באומר ישראל פלוני נתנו לי במומו אבל אם אמר ישראל שהם [...]כירו לא. ובספר ב"י ליורה דעה סי' [...]י"ד כתבתי טעמו וטעם רבינו:

א אין שוחטין את הבכור אלא ע"פ מומחה וכו'. בפ"ק דסנהדרין [...]. ומ"ש אפילו היה מום גדול וגלוי [...]'. יתבאר בסמוך. ומ"ש וכל הבכורות [...]אה חוץ מבכורות עצמו. בסוף פרק ב' ובסוף פרק עד כמה [דף ל"א.] [...]ן לא ביחיד מומחה דאילו בשלשה יכול [...]אחד מהשלשה דלא חשידי כלום בשבילו וכן הם דברי רבינו:

[...] אין שם מומחה וכו'. במשנה ס"פ כל פסולי המוקדשין (דף ל"ו:) דתנאי ואיפסיקא בגמרא הלכתא כת"ק. [...]ן בכור שיצא ח"ל ונפל בו מום מובהק [...]רא שם התרת בכור בח"ל ע"פ שלשה [...]כנסת ובמומים מובהקים. וכתב רבינו [...]"ל לרבותא דאע"פ שנולד בארץ אינו [...] מומחה וכל שכן אם נולד בח"ל:

[...] רואים את הבכור לישראל וכו' עד לגזול מתנות כהונה. מימרא דרב [...]ם. ומ"ש לפיכך אם היה חכם וכו'. [...]מה שיבא בסמוך. ומ"ש היה המום גלוי לכל וכו'. שם:

[...]וחט את הבכור ואח"כ הראה את מומו וכו'. במשנה פ' עד כמה ([...]"ח) פלוגתא דתנאי ופסק כר"מ וכ"כ בשם בעל הלכות גדולות והרמב"ן משום דהלכה כר"מ בגזירותיו:

[...]ור שהיתה לו ביצה אחת ושני כיסים וכו'. במשנה פ' על אלו מומין ([...] מ') פלוגתא דתנאי ופסק כר"ע:

טי

לחם משנה

יח שלא נחשדו לשחוט קדשים בחוץ וכו'. קשה קצת דבפרק כל פסולי המוקדשין לא אמרו טעם זה בגמ' אלא לדחות מימרא דרב יהודה דאמר נאמן הכהן לומר בכור זה נתנו לי ישראל במומו משום דכל מילתא דעבידא לאיגלויי לא עביד דמשקר ואמרו שם אף אנן נמי תנינא נאמן הכהן לומר וכו' ודחו שם דאין הטעם כן אלא משום דקדשים בחוץ לא אכיל וכיון דקי"ל כרב יהודה וכתב רבינו ז"ל לקמיה למה לי האי טעמא נימא טעמא משום מילתא דעבידא לאיגלויי. וי"ל דטעמא דעדיפא מיניה קאמר:

יט הבכור זה נתנו לי ישראל במומו וכו'. משמע מדברי רבינו ז"ל דלא בעי שיזכיר פלוני שכתב כאן שאמר בכור זה נתנו לי ישראל וכו' וכן גבי הכא כתב הראיתי מום זה למומחה ולא הצריך להזכיר שם החכם ודלא כמאן דאמר דבעינן שיזכיר לעיל שם החכם וכן כאן שיזכיר שם אותו הישראל וכדכתב הטור ז"ל בסימן שי"ד ויש סיוע לרבינו ז"ל מעובדא שהזכירו שם (דף ל"ו:) רפרם בפומבדיתא הוה ליה בוכרא ויהיב ליה לכהן בלא מומא ואזל שדא ביה מומא ואח"כ הראהו לרפרם כסבור שלא יכירהו שהוא נתנו בלא מום ואמרו שם דרפרם ארפסינהו לעיניה וחזייה בעיקריה וכו' ואם איתא שצריך שיזכיר שם הישראל אמאי לא שאלו רפרם מי נתנו לו. ולאחר המפרשים יש לומר דהזכיר לו שם ישראל אחר בהדיא ושקר לו אבל לא משמע הכי פשטא דעובדא אלא דלא הזכיר לו שם הישראל כלל ובכך היה סבור להטעותו. וכתב הטור ז"ל בשם הנזכר בשם הר"ר יונה ז"ל דאם היה מום מובהק אע"פ שלא יזכיר שם החכם סגי. ונ"ל טעמו דכיון דמום מובהק הוא מותר ואין צריך להראותו לחכם אלא משום כבודו של חכם א"כ כיון דליכא ביה איסורא דקדשים בחוץ סגי בכל דהו אפילו שלא יזכיר שם החכם אבל היכא דלא איתברר דהוי מום מובהק דהוי ספק שוחט קדשים בחוץ בעינן שיזכיר שם החכם. ולפ"ז אין דעת ה"ר יונה כרבינו ז"ל דלרבינו ז"ל בכל גוונא אפילו שלא ידענו אם הוא מובהק אע"פ שלא הזכיר שם החכם סגי ודלא כהרב"י ז"ל שכתב בסי' שי"ד שדעת רבינו ז"ל כדעת ר' יונה ז"ל ומה שהזכיר רבינו יונה ז"ל מום מובהק משום דאייר בזמן הזה דלע"ד לא איירי רבינו יונה אלא לפי דין הגמרא וכמ"ש. ולתת טעם לדברי המפרשים שצריך שיזכיר שם הישראל פלוני כתב הרב"י שם טעמו של הרא"ש ז"ל שסובר כן הוא משום דאמרו סיפא ודאי מסייע ליה אמר פלוני הרי זה נאמן ודחו הסייעתא ואמרו כיון דאית ליה תובע מירתת ואע"ג דאידחיא סייעתא דרב יהודה לא אידחייא מימריה ולא מהימנינן ליה אלא בגוונא דמתניתין. וקשה על דבריו כיון דקמה ליה מימרא דרב יהודה והילכתא כוותיה א"כ אפילו דליכא תובע נמי דלא אמרו כן אלא לדחות דלא ליהוי סייעתא [...]דה וכבר פסקו בגמרא והלכתא כלישנא קמא דאפילו הכהן נאמן ובמאי הוצרכו לפסוק כלישנא קמא אי כשאמר בהדיא ישראל פלוני הפי' לישנא בתרא מודה בהכי דהיכי [...]א בתרא לחלוק על מתניתין דאמרה הכי בהדיא אלא ודאי לא פסקה בגמרא כן אלא בשלא הזכיר פלוני. לכך נ"ל לומר דהרא"ש ז"ל ס"ל דמ"ש בגמ' כיון דאית ליה [...]ירתת ר"ל כיון דחזי השליח דמקפיד המשלח לומר קה מפלגיא אומר כיון שהוא הזכיר מפלוני ילך וישאל לו אם עשה שליחותו כהוגן או לא אבל כשאומר בכור זה [...] ישראל פלוני אע"פ שיזכיר פלוני בהדיא מ"מ אומר מי ילך לחפש אחר הישראל דמאי איכפת ליה לשום אדם לחפש אחר הישראל בדבר שאינו בא לו תועלת בכך וגם [...]משלח דבעי למידע אי עבד שליחותו כהוגן כדכתיבנא וכיוצא בזה פירש"י ז"ל ולפי האמת בעי רב יהודה שיזכיר פלוני ומעולם לא אמרה רב יהודה שיזכיר פלוני בדוקא [...]לא דמי למתניתין כדכתיבנא ומאי דמשמע ליה להרא"ש ז"ל במימריה דרב יהודה שצריך שיזכיר פלוני מסברא קאמר ליה דאל"כ מאי לאישתמוטי ולפ"ז אין דחיית הגמרא כמו [...]התם כיון דאית ליה תובע מירתת משום דהתם הזכיר פלוני והכא לא הזכיר דא"כ לפי האמת דהלכתא כלישנא קמא לא היה לו להצריך להרא"ש ז"ל שיאמר פלוני [...]יגלא והוא ברור בעיני. עוד הזכיר הטור ז"ל שם כהן שיש לו בכור ורואים שעומד הוא וכל אנשי ביתו אללו בחוץ ונכנס הבכור לבדו שלם לבית ויצא בעל מום מותר [...] ולא חיישינן שמא אחד מבני הבית נטמן שם והטיל בו מום או שמא חפר גומא להכשילו שיפול בו ע"כ. ותמה שם הרב"י ז"ל על הטור והרא"ש ז"ל למה כתבו מימרא זו [...]לא אמר רבא הכי אלא משום דס"ל דהלכה כרבי יוסי דאמר דבני ביתו של כהן אינם נאמנים על הבכור ומשום הכי מצריך שיהיו כל אנשי ביתו בחוץ ואמרו התם בגמרא [...]דידן דקי"ל כרשב"ג תו לא צריכין להאי מימרא דמאי איריא בני ביתו בחוץ אפי' הם בפנים ואין שם עדים הם נאמנים וזהו טעמו של הרמב"ם ז"ל שהשמיט מימרא זו [...]ונ"ל טעמו של הרא"ש והטור ז"ל דהם מפרש כפירוש בתרא דרש"י דה"ק אי אמרי סהדי כל בעליו של בכור דהיינו בעל הבית וכל אנשי ביתו שם בחוץ ויצא בעל מום [...]בלאי עדות ואף ע"ג דלפי קושטא דמילתא לא בעינן שיעידו העדים שהיו בני ביתו בחוץ אלא כשיאמרו העדים בעל הבית היה בחוץ אע"פ שבני ביתו היו בפנים כיון [...]ביהו יאמרו אנו לא חבלנוהו ולא הכינו אותו נאמנים ומהני עדות העדים לומר דמעצמו נפל אבל מ"מ צריך לשאול לבני הבית שהיו בפנים אם הם הטילו אותו המום [...]אמרו הרא"ש והטור ז"ל שכשהעדים מעידים שכולם היו בחוץ סגי בהאי עדות ואין חוששין שמא חפר גומא כו' אבל אם היו בני ביתו בפנים היה צריך לשאול להם כדכתיבנא [...]יתנהו קמן דנשיילינהו ודאי דלא שרי הבכור ולכך כתבו שכולם היו בחוץ אבל רבינו ז"ל מפרש כפירוש קמא של רש"י ז"ל שאם היו כולם עומדים בחוץ יעיד עליו רועה [...] בבית והקשו שם פשיטא ותירצו שם מהו דתימא ניחוש לחשדא דרועה ורבינו ז"ל כבר כתב דלא חיישינן לחשדא דרועה והוא נאמן ולכך לא הוצרך להזכיר:

ב וכן בכור שיצא לחו"ל ונפל בו מום וכו'. משמע דח"ל וארץ שוים דאם יש מומחה אינו מיתר ע"פ ג' בני הכנסת ואם אין שם מומחה מיתר ע"פ שלשה בני הכנסת במום המובהק וא"כ קשה כיון דהשמיענו רבינו ז"ל בארץ דמיתר ע"פ שלשה בני הכנסת כ"ש בחוצה לארץ וקושיא זו איתא ג"כ בתוס' רב יהודה בגמרא התרת [...]בחו"ל על פי שלשה בני הכנסת דפשיטא הוא והתוס' הקשו שם ותירצו ומדבריהם נראה דיש חילוק בין בכור בארץ לבכור בחו"ל אבל מדברי רבינו ז"ל נראה שהם שוים וא"כ קשה מה שהקשיתי:

לחם משנה

ו מפני שקנסו את בעל הבהמה שלא ישהנה וכו'. הר"א ז"ל השיג על זה ונראה שדעתו לפרש כדעת התוס' ז"ל ושם הוא נוטה לפירוש קמא דרש"י ז"ל ע"ש:

ח שמא ישמעו בו הדיינים ויקנסוהו כפי רשעו. בפ' עד כמה (דף כ"ח) אמרו בגמרא אם איתא דבכור הוה לא הוה סרח ביה אמר אי שמעי בי רבנן מפסדו ליה מנאי ע"כ. ופירש"י ז"ל אי שמעי בי רבנן דבכור הוא וטעון קבורה מפסדי לי מינאי ומקפיד על טורחו ואינו מעבדן ע"כ. משמע דהוא מקפיד על טורח העיבוד ומדברי רבינו ז"ל לא משמע הכי אלא שמפרש שאינו רוצה להשהותו בידו שמא מתוך כך ישמעו הדיינים ויקנסוהו וכשיצא מתחת ידו ישכח הדבר. והרב"י ז"ל בטור י"ד סי' ש"א כתב לשון זה של רבינו ז"ל וכתב עליו כלומר והוא מקפיד מלהפסיד טורחו וכו' נראה דכוונתו להטור ז"ל ורבינו שוים בפירוש שכתבתי:

י בכור שנמצא טריפה אם תמים הוא ונמצא טרפה וכו' ואם במומו נשחט וכו'. כתב הרב בעל כ"מ ז"ל דרבינו אית ליה דר"ע וחכמים לא פליגי דר"ע איירי בבעל מום ורבנן בתמים וכן פירש רבינו ז"ל בהדיא בפירוש המשנה. וקשה דבפ' טבול יום (דף ק"ד) אמרו בגמרא ואלא מאי קמ"ל ר"ע הא קמ"ל אפילו בגבולין ע"כ. ופירש"י ז"ל דאפילו בכור בעל מום שנשחט בו במדינה על מומו וכו' ואשמעינן ר"ע דהיכא דלא ניכר טרפותו עד לאחר הפשט שריא שחיטתו והפשטו לעורו כאילו נזרק דמו במקדש ונמצא טרפה לאחר הפשט ע"כ. משמע דטפי יש להכשיר בתמים במקדש דדמו מתירו הפך דברי רבינו ז"ל:

יג גיזת בכור אפילו בעל מום וכו' האורג מלא הסיט וכו'. בפ"ק דערלה הקשה רבינו שמשון על משנה זו מאי שנא מגיזה דאמרינן בכל שהוא והכא מלא הסיט ותירץ דכל שהוא דאמרינן בגיזה לאו דוקא אלא מלא הסיט. ועוד הקשה מאי שנא גבי מוקדשין דאמרינן במתני' דמקדש בכל שהוא וגבי צמר הבכור אמרינן מלא הסיט ושתי קושיות אלו נתקשו להר"א ז"ל בהשגות. ולקושיא ראשונה תירץ דלא אמרינן כן גבי גיזה אלא משום קנסא דשהייה ור' יהודה הוא דקאמר לה דאמר בפרק הלוקח בהמה נשחטה אסרי רבנן משום דילמא אתי לשהויי ומתני' דערלה דינא קתני דמן הדין בעינן מלא הסיט וגבי גיזה נמי הכי הוי מדינא ומאי דאמרינן בפ' הלוקח בהמה הוי מטעמא דקנס והוא הדין גבי אורג דדינא הוי הכי משום קנסא ולזה השיג על רבינו ז"ל דתלה טעם הגיזה דלא נתבטלה משום דהוי דבר חשוב ומשמע דמשום כך מחלק בין גיזה לאורג דאינו כן דכיון דלא הוי מלא הסיט לא הוי דבר חשוב אלא טעמא משום קנס. ועוד תירץ תירוץ אחר לקושיא זו דדוקא גיזה דעבד איסורא קנסינן ליה משום דגזזו אבל גבי אורג מצמר הבכור דלא עביד איסורא לא ולאו כטעמו של רבינו דהדבר חשוב. גם לקושיא שניה תירץ דהוי בקדשים שיש להם פדיון דמשום דדבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל וכן אמרו בירושלמי. וגם זו השגה על רבינו ז"ל דהיה לו לפרש דבקדשים שיש

כסף משנה

ו מי שאינו מומחה וראה את הבכור וכו'. משנה בפ' עד כמה (דף כ"ח). ומ"ש משלם וכו' שם בגמרא [עמוד ב']. ומ"ש מפני שקנסו את בעל הבהמה וכו' אמר רב הונא בר מנוח וכו' משום גזירת מגדלי בהמה דקה נגעו בה משום גזירת בהמה דקה נגעו בה משום סורח מגדלי בהמה דקה שיש בה סורח וזה שהסתיר הבכור הגילו לכהן דשמא אם הראהו לאחר לא היה והיה לו עוד טיפול מרובה עד שי להכי נגעו בו דהיינו משלם אלא ר מפני מגדלי בהמה דקה שעוברים חכמים כדתנן אין מגדלין בהמה קנסו חכמים דלא לישקול אלא רב והראב"ד כתב א"א אין כאן קנס רבינו כלשון אחרון של רש"

ז הנוטל שכרו להיות רואה בכו משנה שם. ומ"ש ולא על בהמה זו וכו' שם בגמרא (דף

ח החשוד על הבכורות וכו'. מ ומ"ש ואפילו של נקבה שם במשנה ופסק כת"ק. ומ"ש ו ממנו צמר וכו' עד ועורות עבודים במשנה ובגמרא:

ט השוחט את הבכור ומכרו וכו' שם (דף ל"ז) וכתב זה פרק ס"ז מהל' מכירה:

י בכור שנמצא טריפה וכו'. בפ' (זבחים ק"ג) תנן כל שאירע בהם פיסול קודם להפשטן אין לכהנים לאחר הפשטן עורותיהם חנינא סגן הכהנים מימי לא ראיתי לבית השריפה אמר ר"ע מדבר שהמפשיט את הבכור ונמצא טריפה הכהנים בעורו וחכ"א אין לא ראי אלא יוצא לבית השריפה. ובגמרא א"ר חייא בר אבא א"ר הלכה כ ר"ע לא אמר אלא כשהתירו מומחה התירו מומחה לא והלכתא כותי בקבורה והעור בשריפה ומפרש רבינו ל"פ אר"ע דר"ע מיירי בבעל מום מיירו בתמים והלכה כר"ע והלכה כ ומ"ש רבינו אחר שהופשט לומר דאי שהופשט העור כבשר בקבורה כדאיתא בגמרא:

יא הבכור שנאכל בשרו וכו' בגיזותיו. כן משמע ב כ"ה:) בפ"ג דבכורות. ומ"ש אבל שנגזז ממנו כשהוא חי אפי' נשר הסו אפי' אחר שחיטתו. כלומר ע"פ מומחה הצמר שבעור אסור הצמר שנשר ממ חי ואצ"ל אחר מיתתו שאסור הצמ וכבר נתבאר בפ"א מהל' מעילה. ומ ביארנו בהלכות מעילה וכו'. בפ' ה

יב בכור [שהיה בו צמר] מדובלל ו ומ"ש והוא הצמר שעיק כלפי ראשו. שם (דף כ"ו:) פלוגתא ופסק כר"ל דהוא מאריה דגמרא טפי בר אושעיא ועוד דרבי אלעזר נמי כ ועוד דר' אלעא פריש טעמא דר" דכוותיה ס"ל ועוד דטעמא דיהיב טעמא דמסתבר הוא:

יג גיזת בכור אפילו בעל מום וכו'. דבכורות (דף כ"ה:) תני מומין אסורים בכל שהו ומפרש לה ר' בכור בעל מום שנתערבה בגיזי חולי דר' יוסי פליג ואמרינן בגמרא מאן יהודה וה"ל למיפסק כר' יוסי לגבי ר הא איפסיקא התם בגמ' הלכה כר אבל איכא למידק דאמרינן התם דאמר דר"נ קמיה דר' ירמיה וקרי להו בגלא וכו' לא שמיע להו הא דאמר ר"י

הרי זה יקבר: ו *מי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו: הרי זה יקבר וישלם מביתו. וכמה משלם רביע לדקה ומחצה לגסה. ומפני מה לא ישלם כל דמיו מפני שקנסו את בעל הבהמה כדי שלא ישהנה ולא יגדל בהמה דקה בארץ ישראל: ז אהנוטל שכרו להיות רואה בכורות אין שוחטין על פיו אלא אם כן היה מומחה גדול וידעו בו חכמים שאין כמותו ופסקו לו שכר על הראייה והבקור בין שנמצא בו מום בין שנמצא תמים. ולא יטול שכר על בהמה זו חוץ מפעם אחת ורואה אותה לעולם כל זמן שמביאין אותה כדי שלא יבוא לידי חשד: ח בהחשוד על הבכורות למוכרן לשם חולין אין לוקחין ממנו אפילו בשר צבאים מפני שהוא דומה לבשר עגל. ואין לוקחים ממנו עורות שאינן עבודים אפילו של נקבה שמא יחתוך זכרותו ויאמר עור נקבה הוא. ואין לוקחין ממנו צמר אפילו מלובן ואין צריך לומר צואי. אבל לוקחין ממנו טווי ולבדין ועורות עבודים. שאינו מעבד עור בכור תמים מפני שהוא מפחד לשהותו אצלו שמא ישמעו הדיינים ויקנסוהו כפי רשעו: ט גהשוחט את הבכור ומכרו ונודע שלא הראהו למגמחה. מה שאכלו אכלו ויחזיר להם את הדמים. ומה שלא נאכל יקבר ויחזיר את הדמים. וכן הדין במאכיל את הטרפה כמו שיתבאר בהלכות מקח וממכר: י בכור שנמצא טרפה אם תמים הוא ונמצא טריפה אחר שהופשט העור ישרף כמו שביארנו בהלכות פסולי המוקדשין *והבשר יקבר. ואם במומו נשחט הבשר יקבר ויהנו הכהנים בעורו. והוא שנשחט על פי מומחה: יא דהבכור שנאכל בשרו כהלכה בין תמים בין בעל מום. כשם שמותר ליהנות בעורו כך נהנין בגיזותיו. אבל כל צמר שנגזז ממנו כשהוא חי אפילו נשר הרי הוא אסור בהנאה. ואפילו נשר ממנו אחר שנפל בו מום. ואפילו אחר שחיטתו ואין צריך לומר אחר מיתתו שהרי אותו הצמר שנשר ממנו מחיים באיסורו עומד. וכן במעשר בהמה. וכבר ביארנו בהלכות מעילה שלא גזרו גזירה זו אלא על הבכור ועל המעשר בלבד מפני שאינן באין לכפרה שמא ישהם אצלו כדי ליקח כל הצמר שינשור מהם. וכבר ביארנו שמצוה לאכלו תוך שנתו בין תמים בין בעל מום: יב בכור שהיה בו צמר מדובלל ושחטו. את שהוא נראה עמו מן הגיזה מותר בהנאה. ואת שאינו נראה עמו והוא הצמר שעיקרו הפוך כלפי ראשו אסור. שזה כמו שנשר מחיים: יג *גיזת בכור אפילו בעל מום שנתערבה בגיזי חולין אפילו אחת בכמה אלפים הכל אסורים. הרי הוא דבר חשוב ומקדש בכל שהוא. האורג מלא הסיט מצמר הבכור

השגת הראב"ד

*מי שאינו מומחה וכו' עד מפני שקנסו את בעל הבהמה. א"א אין כאן קנס אלא לפי שאינו רשאי לגדלו בא"י והוא לכהן לצער גידולו להוציאו לחוצה לארץ לפיכך לא יחשב לו כל דמיו אלא רביע וכנגד מחצה מפני שהרויח המזונות שהיה מוציא עליו:

השגת הראב"ד

*גיזת בכור אפילו בעל מום. א"א אמת כן בגמרא דבכורות בעינן שער בכור בעל מום שנשר וקפיא לן בטווי וארוג בעינן מלא הסיט בגיזה לא כ"ש. ונ"ל דמשום קנסא קאמר ור"י קתני ליה ומשום דשהייה כדאיתא התם א"נ דוקא גיזה דעבד איסורא ומן הקדשים אוסר בכל שהו בקדשים שיש להם מתירין שיש להם פדיון:

א טור יו"ד סי' שי"ב סמ"ג שם: ב טור יו"ד סי' שי"ד: ג טור יו"ד סי' שי: *[עיין תויו"ט זבחים פי"ב מ"ד ד"ה והכ"א]: ד טור יו"ד סי' שח:

בשבדק ולא מצא וכו' ור' אסי אמר ר"י מחלוקת בשבדק ומצא משמע דליתא להא דר"ג והיאך פסק רבינו כמותו. וי"ל דמשמע דלא פליגי אלא בפירושא דברייתא היכי שפיר טפי אבל לענין דינא לא פליגי עליה: האורג מלא הסיט מצמר הבכור וכו'. בפ"ג דערלה (משנה ג') האורג מלא הסיט מצמר בכור בבגד ידלק הבגד וכתב הר לה

משנה למלך

פ"ג י והבשר יקבר וכו'. עיין בפ"ב מהל' איסורי מזבח הלכה י"א ובתוי"ט פי"ב דזבחים משנה ד' וברכות סוכה (דף ע'):

יא כך נהנים בגיזותיו. (א"ס אבל לכתחלה אסור [illegible] וסטי"ד סי' ש"ח כתב יכול [illegible] וכבר תמה עליו בס' מעדני מלך ועיין במ"ש הרב המחבר לעיל פ"א מהל' מעילה הלכה

יג האורג מלא הסיט מצמר הבכור. (א"ס עיין במ"ש הרב המחבר לקמן פ"א מהלכות משכב ומושב הלכה י"ד):

הכבור בבגד ידלק מצמר המוקדשין מקדש בכל שהוא :

פרק רביעי

א בהמת [א]השותפין חייבת בבכורה לא נאמר בקרך וצאנך אלא למעט שותפות הנכרי שאם היה שותף בפרה או בעובר אפילו היה לנכרי אחד מאלף באם או בולד. הרי זה פטור מן הבכורה. היה לו באחד משניהם [ב]אבר אחד כגון יד או רגל. רואין כל

א טור יו"ד סי' שכ סמ"ג שם: ב עיין בטור שתפסו כוס :

כסף משנה

תמורה (דף ל"ד.) בדעבד מיניה לפרחא דחשיב ולא בטיל הא לאו הכי שרי יגבא. ופירש"י שעשה מהאיסור גורת נכור דחשיב דמיפה ליה לכוליה [שק] ל. ורבינו שלא חילק בין עבד מיניה לפרחא ללא עבד נראה שטעמו משום דלא יא בדעבד מיניה לפרחא הלא למאי דקתני התם משער נזיר ומשער חמור בשק ק וסובר רבינו דלא ילפינן מיניה "ג דכי הדדי מיתני במסכת ערלה שער נזיר ושער חמור דלא חשיב סוא בטיל ברובא ואיצטריך לשנויי דעבדיה אבל גבי צמר בכור ל"ק לן דליבטיל ולא הסיט צמר חשיב ולא בטיל אפי' קסה על זה דהא דין שער בשק בכוף פ"ג מפסולי המוקדשין. והר"י "ל כתב שרבינו מפרש דלאו דוקא תא אלא ה"ק כיון שהוא מלא הסיט פרחא חשיב ולא בטיל דאי בעשה קא מלא הסיט למה הוזכר. א"כ בינו שאותה קושיא והוא תירוץ הם חא דהא קי"ל דבגד שאבד בו כלאים וכא נמי דכוותה אע"פ שחילקו לבאר איסורים רבינו אינו מחלק :

אכ"ד גיזה בכור אפילו בעל מום וכו' קשיא לן בטווי ואריג בעינן מלא הסיט בו'. ואיכא למידק עליה לתירוצא קמא טווי ואריג דבעינן מלא הסיט ע"כ בנגוז מן דאפילו אחר מיתה מותר ליהנות בגיזותיו כמ"ש רבינו בפ' זה וכיון שכן למה ה יותר מבטווי ואריג הבא מן הגיזה. ולכן נ"ל שצריך להגיה ולגרוס א"כ במקום יס חד תירוצא הוא וה"ק כיון דגיזה לא מיתסר אלא משום קנסא לא קנסו שיאסר בכל שהו אלא כשהוא בגיזה אבל כשנשתנה לטווי ואריג לא גזרו שיאסר בכל שהוא וכוקשה לו א"כ למה במוקדשים טווי ואריג מקדשין בכל שהן ותירץ דמיירי בקדשים שיש להם פדיון ומשום דדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטל :

א בהמת השותפין חייבת בבכורה וכו'. פלוגתא דתנאי בר"פ ראשית הגז (דף קל"ה) ופסק כת"ק. ומ"ש שאם היה שותף בפרה או בעובר אפילו היה לנכרי אחד מאלף יכו'. טעמו דכיון דיש לו חלק בכל הבהמה אפילו הוא אחד מאלף שותף מיקרי ואמרינן בריש בכורות (דף ג') בכור מקצת בכור משמע כתב רחמנא כל עד דאיכא מ"ש באם או בולד. הכי אמרינן בריש בכורות (דף ב'). ומ"ש היה לו באחד משניהם אבר אחד וכו'. שם (דף ג') וכמה תהא שותפות של נכרי ותהא פטורה מן הבכורה כלומר כשהנכרי

לחם משנה

שיש להם פדיון מיירי. זו נ"ל כוונת השגה זו אבל הרב בעל כ"מ ז"ל כתב שיש למחוק תיבת אי נמי וכולה חדא תירוצא היא. אך מה שתירץ בשם הר"י קורקוס ז"ל דרבינו ז"ל לא הזכיר לפרחא כמו שאמר בתמורה משום דסובר דלאו דוקא לפרחא אלא הכי קאמר כיון שהוא מלא הסיט שראוי לפרחא חשיב ולא בטיל לע"ד אינו כן דא"כ איך הקשו שם לפרחא ליסלופינהו אי לאו לפרחא ממש קאמר מה שייך ליסלופינהו. ועו במה שתירץ דאותו תירוץ ואותה קושיא הם דלא כהלכתא דהא קי"ל בגד שאבד בו כלאים בטל ורבינו אינו מחלק חילוק המפרשים א"כ כיון דהם שוים גבי בגד שאבד בו כלאים שצריך שיהיה בו מלא הסיט דוקא קשה אם כן למה לא הזכירו רבינו ז"ל פרק עשירי מהלכות כלאים אלא כתב בגד שאבד בו כלאים סתמא אלא ודאי שרבינו ז"ל מחלק בין כלאים לכאן וכפירוש המפרשים ז"ל :

פ"ד א היה לו באחד משניהם אבר אחד. וכן כתב הטור ז"ל על זה בסי' ש"ך ואיני יודע למה כתב היה לו באחד משניהם אבר אחד דהוא הדין נמי אפילו אם אין לו אלא כל שהו ביד או ברגל פטור שאין צריך שיהיה לו כל האבר ע"כ. **מדברי** רבינו ז"ל נראה דבעינן תרתי שיטול אבר ושיהיה אבר שיעשה מום למעוטי אזנא יתרה ומסייע ליה לשון הגמרא שאמרו בריש בכורות וכמה תהא

משנה למלך

בהמת השותפין חייבת בבכורה לא נאמר בקרך וצאנך אלא למעט שותפות הנכרי כו'. כתוב בכתבי מהרי"א סי' קס"ח אבל בנ"ד אין נ"ל לגרף קנין הכסף למעט כו'. ולא ידעתי מהו זה שכתב הרב שהרי בולד זה שלפנינו יש תרי ספיקי להקל ספק נכרס והלב מוכיח שבכרה כבר ואת"ל שחלב זה אינו פוטר וזהו בכור ספק שקנאו הנכרי לנכרי שותפות אין זה בכור דישראל ודוק. ושמא כוונת הרב היא לומר דהוי ס"ס שאינו א חשיב ס"ס דכי שקלת הספק השני תתלה ותאמר הבכור זה אינו של ישראל אלא של של ישראל שמא אינו בכור שכבר נפטר לא מנית אמרת שכבר נעשית של ישראל ועדיין צ"ע :

במי שהיה לו בהמה מבכרת והיה רוצה לפוטרה מהבכורה ע"י שימכור לנכרי חלק ממנה בפרוטה כדי שיהיה לנכרי שותפות בה ותהיה פטורה מהבכורה ומותר לעשות ה בזמן הזה וכמ"ש הריב"ה בטיו"ד סי' ש"ך וזה עשה שליח ונתן לו פרוטה כדי שימכור ך השליח ולא ידענו אם השליח עשה שליחותו ובין כך וכך ילדה הבהמה והשליח איננו פיו אם עשה שליחותו אם לאו מהו שנסמוך על חזקה דשליח עושה שליחותו ונפטרה מהבכורה או דלמא כיון שיש כאן חשש איסור תורה אין לנו לסמוך על חזקה זו להקל : אף דחזקה זו דחזקת שליח עושה שליחותו היא חזקה אלימתא דמהאי טעמא אמרינן בפ"ב דנזיר (דף י"ב) האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה דאסור בכל נשים שבעולם מטעם ליח עושה שליחותו וכדאיתא התם ומ"מ זהו דוקא לחומרא אבל להקל לא אמרינן חזקה תא בפרק התקבל (דף ס"ד) עלה דההיא דבעל אומר לגירושין ושליח אומר לגירושין כו' דאמר דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים ופריך עלה ולימא חזקת שליח עושה שליחותו ה"מ לחומרא אבל לקולא לא ע"כ. הרי לך מבואר דחזקה זו לא מהני להקל באיסור אך נראה דאין כל החזקות שוות ויש מקום דאזלינן לקולא מכח חזקה זו דחזקת שליח תותו, ועיקרא דהאי מלתא איתא בפ"ג דעירובין (דף ל"ב) אמר ר"נ בשל תורה אין חזקת זה שליחותו בשל סופרים חזקה שליח עושה שליחותו רב ששת אמר אחד זה ואחד זה חזקת שה שליחותו. והתוס' כתבו שם דס"ד שמעון פסק כרב ששת משום דקי"ל דהלכתא כר"נ ב ששת באיסורי ור"ת כתב דהלכה כר"נ והביא ראיה לדבריו מאותה סוגיא דפ' התקבל דמוכח מינה דלקולא לא אמרינן חזקת שליח עושה שליחותו ועוד הביא ראיה לדבריו מההיא פ"ק דחולין (דף י"ב) האומר לשלוחו צא ותרום והלך ומצאו תרום דאין חזקתו תרום משום ת שליח עושה שליחותו ודילמא איניש אחרינא שמע ותרם וה"ל תורם שלא מדעת והתורם ת אין תרומתו תרומה הרי דאפילו במצאו תרום לא אזלינן בתר חזקה זו דחזקת שליח של תורה. ור"י דחה ראיות ר"ת הללו וכתב דרב ששת נמי לית ליה חזקת שליח עושה אלא במקום שאם לא יעשה שליחותו יבוא המשלח לידי עבירה אם יסמוך עליו ולכן בגט יח הושש ליתן גט ולא לקדש לו אשה והסיא דחולין נמי אינו חושש לתרום ולשחוט שאם ס יראה המשלח שאינו תרום ולא אסיק אדעתיה שמא אחר ישמע ויתרום עכ"ד. ונראה וברי היא דידע השליח שהמשלח יודע מדת הכרי ומש"ה קאמר שאינו חושש לתרום לפי יתרום יראנו המשלח שאינו תרום ולא יאכל עד שיתרום אך אם היה כרי זה בלתי מדות בר הנראה אם הוא תרום אם לא ס"ל לר"י דחזקתו תרום משום דאמרינן חזקה שליח עושה והשליח חושש לתרום לפי שמא יסמוך המשלח על השליח שתרם שאינו דבר שיכול להתברר אם לא. אך ראיתי להרא"ש ז"ל שם בפ"ג דעירובין שגם הוא דחה דברי ר"ת וכמו שחלק ב והסיא דחולין נמי אין השליח חושש לשחוט ולתרום כי אם לא ישחוט אין מכשול וכן ימצא התרומה אצל הכרי ידע המשלח שאינו תרום עכ"ד. ונראה שכוונתו היא דכל שליח תרומה צריך להניחה שם כדי שיבואו הבעלים ויתנו אותה למי שירצו לפי שטובת הנאה סמשלח דע"כ לא אמרינן בפ"ד דנדרים (דף ל"ד) דטובת הנאה היא של התורם אלא דוקא משלו על של חבירו משום דאמרינן אי לאו פירי דהאיך לא מיתקנא כרייא וכדאיתא התם גלמא פשיטא דטובת הנאה היא לבעלים. וגדולה מזו כתב מרן בטי"ד סי' של"א דמבעיא יש דהתורם משלו ע' של חבירו טובת הנאה של מי שמעינן דתורם משלו על של חבירו לא יעתו דאי היה צריך פשיטא דטובת הנאה של בעל הכרי דהא כיון דתורם שליחותיה עביד ין שיהיה טובת הנאה של תורם עכ"ד. **וא"כ כ"ש וק"ו באומר לשלוחו שיתרום משלו על** **וגם הנאה היא לבעלים א"כ השליח אינו חושש לתרום לפי שלעולם לא יבואו הבעלים לידי**

איסור אף שלא ידעו מדת הכרי וכיון שיראו שאין התרומה בצד הכרי משם הוכחה שלא תרם השליח : ונראה דאפשר להעמיס דברי הרא"ש הללו בדברי ר"י. ומ"ש שאם לא יתרום יראה המשלח שאינו תרום הכוונה היא שהמשלח יראה שאינו תרום מפני שלא יראה התרומה בצד הכרי וכמ"ש הרא"ש אלא שקצר ר"י במובן. ובדברי הרא"ש ג"כ יש קיצור שהרי אכתי קשה דאמאי אינו חושש השליח שמא יבוא אחר ויתרום ויניח התרומה שם ויהי סבור המשלח שפעולה זו נעשית ע"י השליח ויאכל טבל. ור"י תקן קושיא זו וכתב ולא אסיק אדעתיה שמא ישמע אחר ויתרום ע"כ. ובדברי הרא"ש נ"ל ג"כ יישוב זה אלא שהרא"ש ג"כ קצר. באופן דלפי מ"ש דברי ר"י ודברי הרא"ש הם שפה אחת ודברים אחרים :

עוד נ"ל לומר דר"י והרא"ש מר אמר חדא ומר אמר חדא דר"י ס"ל דההיא דחולין דהאומר לשלוחו צא ותרום דמיירי אף באומר לכהן שיהיו התרומות שלו או אף לישראל ונתן לו רשות שיתן התרומה למי שירצה ונתן לו הטובת הנאה בשביל טורחו או אהבתו דהא סתמא קאמר צא ותרום דמשמע דמיירי אף שהתרומה תהיה של התורם ולפ"ז כתב דטעמא דלא אמרינן התם חזקת שליח עושה שליחותו הוא לפי שאם לא יתרום ידע המשלח שאינו תרום לפי שהמשלח יודע מדת הכרי ועל זה הוקשה לו לר"י דכיון דהתרומה היא של התורם יש לחוש שמא שמע אחר ויבוא לתרום כדי לזכות בטובת הנאה של תרומה וא"כ היה לו לשליח לחוש לזה ולזה תירץ דלא אסיק אדעתיה כו'. אך הרא"ש ס"ל דההיא דחולין מיירי בשטובת הנאה היא לבעלים ומעולם לא נתן רשות לשום אדם שיזכה בתרומה ולא בטובת הנאה שבה ומש"ה מוקי לה אפי' בכרי שאינו ידוע מדתו לפי שהשליח אינו חושש לתרום משום דלא נפיק מיניה חורבא דכיון דהמשלח לא יראה התרומה בצד הכרי ידע שאינו תרום. ולא הוקשה לו אמאי אינו חושש השליח שמא יבוא אחר ויתרום. **דכיון** דטובת הנאה היא לבעלים מהיכא תיתי שיבוא אחר ויתרום בדבר שאין לו תועלת. דדוקא ר"י חשש חששא זו משום דטובת הנאה היתה לתורם מש"ה חשש אותה חששא. אבל להרא"ש אין לו לשליח לחוש לדבר' זה משום דהוי מלתא דלא שכיחא שיבוא אדם מן השוק ויתרום בדבר שאין לו תועלת. ולפ"ז אפשר שהרא"ש יחלוק בדינו של ר"י דהיינו היכא דטובת הנאה היא לתורם דיאמר דהמשלח היה לו לחוש שמא יבוא אחר ויתרום כדי לזכות בתרומה וככי הא מלתא אמרינן חזקת שליח עושה שליחותו אפילו לקולא משום דאפשר דיבואו הבעלים לדבר עבירה. אך ר"י נראה דלא פליג בדינו דהרא"ש : **הכלל** העולה ממה שכתבנו דאם השליח סבור דהמשלח יודע מדת הכרי וטובת הנאה היא לבעלים לכ"ע אף דהלך ומצאו תרום דאין חזקתו תרום דלמא איניש אחרינא שמע ותרם והשליח לא חשש לתרום מפני דהאומר דלעולם לא יבוא המשלח לדבר עבירה אם משום דהמשלח כיון שיודע מדת הכרי יראה שאינו תרום ואם משום שלא ימצא התרומה בצד הכרי. ולחוש שמא יבוא אחר ויתרום בזה אינו חושש השליח אם משום שהוא דבר רחוק שיבוא אחר ויתרום בדבר שאין לו תועלת ואי משום דלא אסיק אדעתיה השליח שיבוא אחר ויתרום. ואם השליח סבור שהמשלח יודע מדת הכרי וטובת הנאה היא לתורם בזה אם הלך ומדד ומצאו תרום לדעת ר"י אין חזקתו תרום משום דהשליח אינו חושש לתרום מפני שאומר דהמשלח יראה אם הוא תרום או לא וגם לא אסיק אדעתיה שיבוא אחר ויתרום. אבל הרא"ש אפשר שיחלוק בדין זה ויאמר דחזקתו תרום משום דהשליח חושש שמא יבוא אחר ויתרום כיון שטובת הנאה היא שלו ומש"ה עושה שליחותו. ואם השליח ידוע בודאי שאין המשלח ידוע מדת הכרי ואינו דבר שיוכל להודיע אם הוא תרום או לא אם טובת הנאה היא לבעלים והלך זה ומצא התרומה בצד הכרי דבר זה מתורתו של הרא"ש למדנו דאין חזקתו תרום מפני שהשליח אינו חושש לתרום מפני שאומר שהבעלים אינם באים לידי עבירה לפי שכיון שרואים שאין התרומה בצד הכרי ידעו הבעלים שאינו תרום ולמיחש שמא יבוא אחר ויתרום בזה אינו חושש השליח משום דאומר מה לו לאחר לבוא ולתרום בדבר שאין לו הנאה א"נ דלא אסיק אדעתיה שיבוא אחר לתרום. ואם השליח יודע בודאי שאין המשלח יודע מדת הכרי ואינו דבר שיוכל להודע אם הוא תרום או לא וטובת הנאה היתה לתורם לא מיבעיא אם הלך המשלח ומצא אותו הרוס כגון שמצא התרומה בצד הכרי שלא רצה התורם לזכות בזה דפשיטא דחזקתו תרום משום דהשליח חושש שמא יבואו הבעלים לדבר עבירה שיסמכו על השליח שתרם והבעלים אינם יודעים מדת הכרי כדי לידע שאינו תרום ומש"ה השליח עושה שליחותו. ועוד אליבא דהרא"ש הכא חושש השליח שמא יבוא אחר ויתרום כיון שטובת הנאה היא לתורם וכמ"ש לעיל בחלוקה השנית. ואף אם המשלח לא מצא תרומה בצד הכרי ואינו יודע אם הוא **תרום או לא נראה דחזקתו תרום משום דסומך על חזקה השליח שעושה שליחותו והשליח פשיטא** שחשש

כל שאילו יחתך והיה בעל מום הרי זה פטור. ואם אפשר שיחתך אבר הנכרי ולא יפסל. הרי זה חייב בבכורה:

הלוקח

לחם משנה

שהא שותפות של נכרי והא פטורה מן הבכורה אמר רב הונא אפי' אזנו מתקיף לה ר"ז ולימא ליה שקול אזנך וזיל דמשמע מלשון המהרן ומלשון המקשה שיש לנכרי אוזן בבכור אבל רש"י ז"ל מפרש שם שיש לו שותפות באזן אע"פ שלא יהיה כל האוזן שלו וסובר רבינו ז"ל שכשאמרו בגמרא אפילו מום קל הכא קאמרי דהאבר אפי' לא יעשה נבלה וטרפה בלא מום סגי אבל מ"מ אבר בעינן אי נמי דרבינו ז"ל נמי לא בעי אבר אלא אפילו כל שהוא באבר אחד סגי והא דנקט הכי להודיענו דהיכא דאינו מום כגון אצבע יתרה אע"ש שחסר אבר לא איכפת לן:

שנאמר

כסף משנה

כשהנכרי אינו שותף **אלא באבר אחד** כמה הכא שותפתו ויפטור מן הבכורה הונא אפילו אזנו מתקיף **לה ר"ז ולימא** ליה שקול אזנך וזיל ואמר רב חסדא שעושה אותו נבלה ורבא **אמר דבר** שעושה אותו טריפה ובתר הכי אר"י אפילו ופירש"י אפי' אין לנכרי **שותפות אלא** באזנו שאם היה נוטל חלקו אינה לא נבילה ולא אלא מום קל בעלמא פטורה מן הבכור רבינו כר"י ורב הונא. וא"ת היכי משכ שיחתך שום אבר ולא תהיה בעלת מו דמשכחת לה כגון שהיה יתר אצבע **ברגלו ואין בו** עצם שאם חתכו

הלוקח

משנה למלך

שעשה שליחותו משום **שלא יבואו** הבעלים לדבר עבירה אם יסמכו עליו. ומה שכתב דכל היכא דסמכינן אחזקת שליח עושה שליחותו הוא אפי' אם לא ידע שנעשית הפעולה כגון היכא דהשליח יודע בודאי שאין המשלח יודע מדת הכרי וטובת הנאה היתה לתורם והלך המשלח דאף שלא מצא תרומה בצד הכרי ואינו יודע אם נתרם או לא דאוכל ממנו המשלח משום חזקתו דשליח הוא פשוט בגמרא דהא תנן התם בעירובין ואם אמר לאחר לקבלו ממנו הרי זה עירוב ופריך בגמרא וליחוש דלמא לא שקיל מיניה ומשני חזקה שליח עושה שליחותו. הרי דאף שאינו יודע אם נעשית הפעולה סומך עליו. וכי תימא שאני התם דמיירי בעירובי תחומין שהם מדרבנן אבל בדאורייתא מנא לן דאימא דלא מהני ה"ט אלא כשידע המשלח שנעשית הפעולה אלא דאיכא לספוקי דלא נעשית ע"י שלוחו בזה הוא דמהני חזקת שליח עושה שליחותו אבל כל שלא יודע המשלח אם נעשית הפעולה אין לו לסמוך בשל תורה אחזקת שליח. הא ליתא דהא לרב ששת דאנן קיימינן אין חילוק בין של תורה לשל סופרים ודוקא רב נחמן מחלק בהכי וכיון דהוכחנו דבשל סופרים סומך על חזקה זו אף שאינו יודע אם נעשית הפעולה ה"ה בשל תורה. ועוד דהא רב ששת מייתי סייעתא לדבריו מההוא דהרחוקים מותרים מתמול היום ואילך וס"ל דטעמא הוא משום חזקת שליח וכן הביא ראיה לדבריו מהאשה שיש עליה לידה או זיבה כו' דאוכלת ואוכלת קדשים לערב. וכן הביא ראיה לדבריו מהיא דהאומר לחבירו צא ולקוט לך תאנים מתאנתי כו' וכל הני איסורי תורה הם ואין המשלח יודע אם נעשית הפעולה וסומך המשלח על חזקת השליח ואוכל חדש וקדשים וטבל וזה פשוט. באופן דלפי מ"ש אין חילוק בין ר"י והרא"ש אלא דוקא בחלוקה השנית שכתבנו דהיינו היכא דהשליח יודע דהמשלח יודע מדת הכרי וטובת הנאה היא לתורם דלדעת ר"י אין חזקתו תרום ואליבא דהרא"ש אפשר דחזקתו תרום: אך נ"ל דאפושי פלוגתא לא מפשינן ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי לענין דינא כי אם בפירוש הסוגיא דחולין דאמרינן הלך ומצאו תרום דאליבא דר"י מה שמצאו תרום הוא לפי שהיה יודע מדת הכרי ואליבא דהרא"ש מה שמצאו תרום הוא לפי שמצא התרומה בצד הכרי. הכלל העולה דרבינו שמשון ור"י והרא"ש כולהו ס"ל כל היכא דאם יסמוך המשלח על השליח יבוא לדבר עבירה אזלינן בתר חזקת שליח עושה שליחותו ואפילו לקולא וכ"כ בסדר תנאין ואמוראין וכמ"ש המרדכי בפרק התקבל. וכן המרדכי שם דחה ראיית ר"ת משמע דאית ליה דהלכה כרב ששת. וא"כ לפי סברת הני רבוותא יש להקל בנדון דידן ולומר דמסתמא השליח עשה שליחותו ומכר לנכרי חלק בבהמה משום דאם לא עשה שליחותו והמשלח יסמוך עליו קא עביד איסורא ובכי האי מילתא סמכינן אחזקת שליח ואפילו לקולא:

ודע שראיתי להריב"ה בטור יו"ד סי' של"א שכתב בשם הרמב"ם האומר לשלוחו צא ותרום כו' אבל ה"ר שמשון פסק דאפי' בשל תורה סמכינן אשליח עושה שליחותו אם הוא בענין שיהיה מכשול למשלח אם לא יעשנו הלכך אם יודע שכריו תרום לא חיישינן לשמא תרם אחר אבל אם אין ידוע לו שהוא תרום כו' ולזה הסכים הרא"ש ע"כ. ודברים אלו הם תמוהים בעיני דהא בגמ' בפ"ק דחולין (דף י"ב) בהלך ומצאו תרום אמרינן דאין חזקתו תרום דלמא איניש אחרינא שמע ואזל ותרם וכ"ל תורם שלא מדעת וזו היא הלכה פסוקה ומכן ז"ל הביא כל הסוגיא ולא נתעורר בזה ולא ידעתי למה. וגם הרב בעל משנה כתב דברי הריב"ה הללו וכל חכמי אשכנז לא נתעוררו בזה ולעניות דעתי הם דברים מתמיהים ולא יכולתי להולמם וצ"ע. ועיין במגן אברהם בטור א"ח סי' ת"ט ס"ק י"ז שנתעורר בזה והניח הדבר בצ"ע. ואכתי לבי נוקפי בהיתר זה מכמה טעמים. חדא דאפשר דהיתר זה שכתבנו לסמוך על חזקת שליח ולקולא לא שייכא הכא בנדון דידן משום דע"כ לא קאמרי רבוותא לסמוך על חזקה זו לקולא אלא במלתא דאי לא עביד אותה השליח תיכף ומיד אפשר שיבוא המשלח לידי איסור וכגון הסיא דתחומין והסיא דחדש דאפשר שיאכל חדש על סמך שהקריב השליח העומר וכן היולדת והזבה אוכלות בקדשים על סמך שהקריב השליח כפרתם. אבל הכא דכל זמן שלא ילדה אין כאן שום דבר ושהשליח מתעצל כדבר לומר מחר או מחרתו אעשה שליחותי ובפרט אם אמירת המשלח היתה בתחלת העיבור של בהמה וא"כ מת השליח דאין לומר בזה חזקת שליח לפי שהשליח סומך על עצמו שיעשה את שליחותו ביום אחר ומשמיא אנסוהו כי בא יומו: ותבלין מצאתי לחילוק זה דהא בההיא סוגיא דעירובין שכתבנו אמרינן דר"נ הביא ראיה לדבריו מדקתני טעמא לפי שיודעין שאין ב"ד מתעצלים ב"ד הוא דלא מתעצלין הא שליח מתעצל ושקיל רב ששת היה דין עד פלגא דיומא שליח כולי יומא. ופירש"י שליח כולי יומא נטרי ומכי מטא לאורתא סמכינן עליה דודאי לא עבר היום עד שעשה שליחותו ע"כ. והנה לא מיבעיא אם שליח זה דנדון דידן ביומו אירע לו אונס והלך לו למדינת הים או שמת דאין לסמוך על חזקת שליח שהרי אליבא דרב ששת אמרינן דשליח כולי יומא נטרי עליה אף אם שליח זה עברו עליו יום או יומים מבעת שליחותו עד שמת אכתי אין לסמוך על חזקת שליח לפי שהשליח זה מתעצל בשליחותו משום דעכשיו אינו בא המשלח לידי עבירה כיון שלא ילדה. וא"ת לפי זה הא דקי"ל דהאומר לשלוחו צא וקדש לי אשה ומת השליח דאסור בכל הנשים אמאי לא מחלקינן בין מת ביומו למת ביום אחר. הא ל"ק כלל דהתם לחומרא קיימינן ופשיטא דלחומרא יש לחוש שמא בהאי שעתא קדש לו אשה דנהי דהשלוחים לפעמים נטרי עד אורתא אבל לא מפני זה נאמר דהשלוחים אינם עושים שליחותם עד הערב. אבל בסוגית הגמ' דאנו באים להקל ולומר שיאכל חדש אי לאו משום טעמא דאין ב"ד מתעצלין היה אסור עד הערב משום דשלוחין נטרי עד אורתא לעשות שליחותם. ולאותם החלוקות שכתבנו לעיל דחזקתו תרום וסומך עליהם המשלח נראה דאינו יכול לאכול ממנו עד הערב כפי מ"ש משום דהשלוחים לפעמים מתעצלים עד הערב: והוי יודע שזה ימים כתבתי על מי שנדר דבר ועשה שליח לשאול על נדרו כפי סברת הרשב"א דאית ליה דיכול אדם לעשות שליח להתרתו. ושם אמרתי דפשיטא לי דעד הערב צריך לקיים נדרו. אף דנימא דשייך באותו נדון חזקה שליח עושה שליחותו מ"מ חזקה זו להקל לא נאמרה ביומו והבאתי סוגיא זו דעירובין יע"ש (א"ה תבל על דאבדין): וזאת שנית איכא בנדון דידן שלא להקל מטעם זה דחזקת שליח משום דלא נאמרה חזקה זו אלא בדבר שאינו תלוי ביד אחרים כי אם ביד השליח וכגון עירובי תחומין והקרבת העומר והקרבת קרבן דיולדת וזבה וכיון שאינו תלוי ביד אחרים אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו אבל בנדון דידן שהוא דבר התלוי ביד אחרים שירצה הנכרי לקנות ואפשר שלא ירצה לקנות מאן אמר לן דנאמרה חזקה זו ואפילו שאינו נותן כי אם פרוטה ומה שקונה מבהמה הוא שוה יותר ומן הדין מהני ואין כאן משום ביטול מקח דאנן סהדי דישראל גמר ומקנה לנכרי כדי לפטור מהבכור וכמ"ש התוס' בפרק בתרא דע"ז מ"מ לא בשביל זה נאמר שאינו תלוי ביד אחרים דאפשר שבעכו"ם לא ירצה להשתתף עם ישראל זה בשום פנים. ומגלי אמינא לה דכל דבר שתלוי ביד אחרים לא אמרינן חזקה

דשליח עושה שליחותו מאותם שכתבו התוס' בפ' התקבל אלה דהעושה שליח לקדש לו אשה בכל הנשים שכתבו דאיסור זה אינו מן הדין אלא מטעם קנס לפי דלא שייך חזקה דבר התלוי באחר דאפשר דהאשה לא תרצה להתקדש לו. והר"ן שם בפרק התקבל החזיק זו דבעלי התוס' יע"ש. וא"כ הדברים ק"ו אם להחמיר כתבו התוס' דחזקת שליח לא היכא שתלוי ביד אחרים כ"ש וק"ו שלא נאמר חזקה זו להקל היכא דתלוי ביד אחרים להרמב"ן דחולק התם בסברת התוס' וס"ל דמדינא אסור בכל הנשים וכמ"ש הרשב"א בחידושיו פ' התקבל נראה דע"כ לא פליג הרמב"ן אלא להחמיר דס"ל דמכח חזקה זו בידו יש להחמיר מן הדין ויהיה אסור בכל הנשים. אבל להקל גם הרמב"ן יודה דאף למ ליה חזקת שליח להקל לא אמרה אלא בשליחות שהוא בידו לגמרי לא בשליחות שתלוי ג"כ אחרים: עוד היה נ"ל לומר דע"כ לא קאמר הרמב"ן אלא גבי קדושין משום דאיתתא ניחא לה ומה"ט אמרינן דאפילו למאן דאמר חיישינן שמא נתרצה האב שמא נתרצה אמרינן וכדאיתא בפ"ב דקדושין (דף מ"ה) ובפרט היכא דלא ייחד לו המשלח אשה ידועה הוא שלא יהיה בידו לקדש לו אשה דאטו משלח זה שנאה הנשים הוא שמשום אשה שנא תרצה להתקדש לו, עד שמטעם זה עלה בדעתי לומר דאף הרמב"ן יודה דהאומר לשלו וקדש לי אשה פלונית דאינה אסורה מן הדין מטעם חזקה משום דאינו בידו לקדש לו אשה שרוצה המשלח. אלא שחזרתי בי ממה שראיתי להריב"ש בסי' ס"ב שאחר שהביא הרמב"ן כתב דהאומר לשלוחו צא וקדש לי אשה פלונית מיד נאסר בקרובותיה. ומה שיש בזה אם התוס' מודים בדין זה כיון דלא שייך הכא קנס שלא הוא כמום עמדי במקו (א"ה תמצאנו בפ"ט מהל' אסות הלכה ו' יע"ש): הכלל העולה דאפשר דלהרמב"ן דוק חזקה דקדושין דידה חשיב לה דבר שבידו משום דאיתתא בכל דהו ניחא לה עד שמ אמרינן דיבמה שנפלה לפני מוכה שחין לא אמרינן אדעתא דהכי לא קדשה עצמה וכדאיתא הגוזל קמא ובס"פ האשה שלום דמוכה גם לאשתו במקום יבם או במקום קטטה דלא משום דחוב הוא לה וכדר"ל, ובריש פ' האיש מקדש אמרינן דאע"ג דגבי איש איכא איסורא אשה קודם שיראנה לגבי אשה ליכא איסורא ובפ' שמדיר (דף ע"ה) אמרינן דאע"ג דהאשה מצי אמר לא ניחא לי דאיתסר בקרובותיה באדם חשוב לא מציא למימר לא ניחא לי בקרוביו משום דריש לקיש ובפ"ק דקדושין (דף ז') אמרינן כי האי גוונא, הרי מכל הני דוכתי דהאשה בכל דהו ניחא לה ומש"ה חשיב לה הרמב"ן דבר שבידו חזקה זו דשליח עושה אבל הכא בנדון זה אפשר דגם הרמב"ן יודה דלא חשיב חזקה מטעמא דכתיבנא דאפשר ימאן נכרי שירצה לקנות. ובאותו נדון שכתבתי לעיל שנשאלתי על מי שנדר מאיזה דבר שליח להשאל על נדרו כתבתי שם ג"כ מעין טעם זה, והוא דאפשר דאינו בידו דמי דמזדקקי ליה תלתא להתיר שנדר דהא מהאי טעמא אמרינן בפרק האומר (דף ס"ב) דהאומר את מקודשת לי לאחר שאתגייר כו' דחשיב שאינו בידו משום דמי יימר דמזדקקי ליה תלתא אמנת דבפ"ג דשבת (דף מ"ו) אמרינן דלגבי היתר נדרים כיון דסגי בג' הדיוטות לא אמרי יימר ואפשר דטעמא הוא משום דלא סגי בהדיוטות והארכתי שם בזה ולבסוף כתבתי דהיכא פלוגתא דאית מאן דסבר דאין היתר נדרים ע"י שליח חשיב אין בידו משום דלא מזדקקי ליה לחוש לסברת החולקים ונסתייעתי באותו נדון מדברי התוס' שם פ"ג ד"ה מי יימר כו' יע"ש: והנה אחר כל אלו הדברים איני פוקע עצמי בזה לומר דהרמב"ן הוא דוקא גבי קדושי אשה משום דאיתתא בכל דהו ניחא לה. אך מ"ש דהרמב"ן אמרה אלא להחמיר אבל להקל גם הוא יודה דלא אמרינן חזקה כי האי דתלויה ביד נראה שהוא סברה נכונה וכבר כתבתי כן באותו נדון שנשאלתי מנדרים. והבאתי אם לומר דיש לנו להחמיר בנדון דידן משום דאף שכתבנו לעיל דאיכא מרבוואתא דפסקו כרב דאית ליה חזקת שליח לקולא אף באיסור תורה מ"מ אין דין זה מוסכם. והנה להקל כנגדם וס"ל דלית הלכתא כרב ששת אלא כרב נחמן דאמר דדוקא בדרבנן אזלינן בתר חזקה ולקולא אבל בדאורייתא לא אזלינן בתר חזקת שליח להקל ולסברא זו אפילו במלתא שאם המשלח על השליח יעשה איסור אפ"ה לא אזלינן בתר חזקת שליח. והנה סברת ר"ת ברור דאית ליה דהלכתא כרב נחמן וכמ"ש התוס' והרא"ש בשמו, ונראה דדעת הרי"ף הוא נמי כ ר"ת מדלא הביא מחלוקת זו דרב ששת ורב נחמן משמע דסמך לו על מ"ש בפ' התקבל אמרינן חזקת שליח עושה שליחותו ה"מ לחומרא אבל לקולא לא ואם איתא דהרי"ף הוה כחילוקו דר"י היה לו להביא מחלוקת זה דעירובין שהוא בחזקת שליח שאם יסמוך עליו יעשה איסור וללמדנו מה יהיה דינו. אלא ודאי דהרי"ף לא נחית לחלוקים אלו וס"ל ד כרב נחמן בכל גוונא דלא אמרינן חזקת שליח להקל בשל תורה ולא הוצרך להביא המחלוקת ול כרב נחמן שכבר ביאר זה בפרק התקבל ובמלתא דאזלינן לקולא כבר ביאר זה בפ"ג דעי שכתב מתניתין דאם אמר לאחר לקבלו ממנו הרי זה עירוב. ופירש שם הטעם משום דחזקת עושה שליחותו. ונ"ל שזו ראיה ברורה דהרי"ף אית ליה כשיטת ר"ת. גם רבינו נ"ל דקאי כ הרי"ף מדלא הביא בשום מקום מחלוקת זו דרב ששת ורב נחמן ובפ"ד מהל' תרומות הלכה כתב האומר לשלוחו כו' שאין אומרין באיסורין חזקת שליח עושה שליחותו להקל אלא להח ע"כ. ומדשלל ואמר שאין אומרים באיסורים כו' משמע דס"ל דלא משכחת באיסורי שנאמר חזקת שליח להקל והיינו כרב נחמן דאי לרב ששת הא משכחת לה באיסורין ש חזקת שליח להקל ושאני הך דתרומה וגירושין דלאו חזקה אלימתא היא אלא ודאי דס"ל הלוק בחזקות ובכל חזקת שליח לא אמרינן להקל. גם הרשב"א בחידושיו פ"ק דחולין על דהביא ר"ת המתבונן בדבריו יראה איך ס"ל כסברת ר"ת: וראיתי לרבינו בפ"י מהל' הלכה י' שכתב עם הארץ שאמר לחבר כו' שאין החבר מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ע"כ. והרואה סוגיא דפ"ג דעירובין איך טעם זה לא נאמר אלא אליבא דר"נ אבל לרב טעמא הוא משום חזקת שליח ור"נ הוא דהוצרך לטעם זה דחזקת חבר כי היכי דלא תיקשי מהך ברייתא. הרי לך מבואר דרבינו ס"ל דהלכתא כר"נ במה שנחלק עם רב ששת. בפ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה י"ב כתב האשה שיש עליה לידה או זיבה כו' חזקה ב"ד של כהנים עומדים שם עד שיכלו כל המעות שבשופר ע"כ. ובגמ' נמי מוכח דטעמא לא נאמר אלא אליבא דר"נ אבל לרב ששת אין הטעם משום חזקה דב"ד אלא משום חזקת שליח ור"ת רצה להביא ראיה לדבריו דהלכתא כר"נ מדברי רב ששת מעיא דקאמר חזקה דכהנים ולרב לא איצטריך חזקה דכהנים. ור"י והרא"ש דחו ראיה דר"ת ואמרו דר"ש לא אמרה למלתיה

אלא

ך ברייתא דהאשה שיש עליה לידה או זיבה עלה דההיא דפרק האשה דשוחטין וזורקין ׳נ דרב שמעיה מודה דלהך ברייתא דמי שיש עליה לידה או זיבה לא איצטריך לטעמא דב״ד. ומאחר דרבינו הביא הך דרב שמעיה עלה דמלתא דמי שיש עליה לידה או זיבה דס״ל דהלכתא כרב נחמן דאי לאו משום חזקה דב״ד היתה אסורה לאכול בקדשים לערב הקריבו כפרתה ולא סמכינן אחזקת שליח להקל בשל תורה הרי מכאן ג״כ ראייה איך ׳ל דהלכתא כרב נחמן במה שנחלק עם רב ששת: והואיל ואתו לידן דברי התוספות מרתי לשרר כמה שנתקשיתי במה שדחו ר״י והרא״ש ראיית ר״ת מהך דרב שמעיה וכתבו עיה לא אמרה למילתיה אהך דהכא אלא עלה דההיא דאמר רב שוחטין וזורקין על מחוסר . ואנכי לא ירדתי לעומקן של דברים דאכתי קשה כיון דרב דאמר שוחטין וזורקין על כפורים מיירי בדמסרינהו לב״ד וכדאיתא בפ״ת דפסחים דף צ׳ א״כ למאי איצטריך רב נומר דטעמו הוא משום חזקה דב״ד תיפוק ליה אליבא דרב ששת משום דחזקת שליח ליחושו דהא טעם זה דחזקת שליח מהני כדי שיאכלו הזבות קדשים לערב למה לא יועיל לשישחטו ויזרקו עליו. והנראה אלי הוא דעל כרחין אית לן למימר דטעם זה דחזקת מהני לכשישחטו ויזרקו עליו דאם בבעלים עצמם חיישינן דלמא פשע. ומטעם זה אמרינן וחטין וזרקין על טמא שרץ אף שהמקוה לפנינו מכ״ש שנחוש לשליח דלמא יפשע ולא פרפו דפשיטא דלא עדיף שליח מבעלים עצמם. וטעמא דמלתא הוא דנהי דאית ליה לרב זבה והיולדת אוכלות בקדשים לערב מטעם חזקת שליח ולא חיישינן דלמא פשע שליח ן לנו לעשות מעשה לשחוט ולזרוק עליו ולסמוך על חזקה זו דחזקת שליח דהא על הבעלים אין אנו סומכים לעשות מעשה לשחוט ולזרוק עליו היכא דהוא טמא שרץ כ״ש שלא נעשה מעשה ולזרוק על מחוסר כפורים ולסמוך על חזקת שליח. לזה בא רב שמעיה לומר דאף ו סומכים על הבעלים עצמם כגון בטמא שרץ במחוסר כפורים עבדינן מעשה והמכינן דב״ד שהיא חזקה אלימתא דאף דבבעלים חיישינן דלמא פשע בב״ד לא חיישינן. וזהו כוונת ר״י במה שדחה ראיית ר״ת וכן הוא דעת הסמ״ג במצות עשה סי׳ מ״ת יע״ש:

נהור לענינו דמאחר דהרי״ף והרמב״ם ור״ת והרשב״א ס״ל דלעולם בשום מקום לא אזלינן בתר חזקת שליח להקל בשל תורה מאן ספין ומאן רקיע להקל כנגדם ואפילו יהיו כי ישראל חולקים עליהם להם שומעין להחמיר. מעתה בנדון דידן נראה לי דבכור זה קדושת בכור כיון דאיסורו מן התורה וחייב ליטפל בו עד שיפול בו מום. ולענין אם יכול הפסו בעל כורחו של בעל הבית היה מקום להאריך בפרט הלז אלא כיון שלא נשאלתי על זה אמרתי לא אזכרנו:

אחר שכתבתי כל זה והשבתי לשואל שוב בא אלי לומר שהבעלים הטילו בו מום לכתחלה לה לאוכלו על מום זה, וכוונתו לומר דכיון דהא דקי״ל דהמטיל מום בבכור לא ישחט ׳א קנס מדרבנן א״כ לכ״ע בדרבנן אזלינן בתר חזקת שליח עושה שליחותו ולקולא ור״נ פירוש בשל סופרים חזקת שליח עושה שליחותו ומתניתין היא בפ״ג דעירובין ואם אמר לאחר נמנו הרי זה עירוב ופריך בגמרא וליחוש דלמא לא שקיל מיניה ומשני כדאמר רבי יהושע שליח עושה שליחותו ובזה לא נחלק אדם מעולם. ונראה דהבעלים העלו חרס בידם ואסור ותם הבכור על מום זה עד שיפול בו מום אחר ואף שהדין עם השואל במה שסבור דמטיל בכור מה שאינו נשחט עליו אין איסורו כי אם מדרבנן וכולה סוגיא דפרק כל פסולי ין (דף ל״ד) הכי מוכח דאמרינן התם לישנא דקנסא ואמרינן נמי התם דלא קנסו בנו אחריו ׳ אסור מן התורה מה לי הוא מה לי בנו ואביי למד מכאן דטימא טהרות ומת כיון דאין אין התורה משום דהיזק שאינו ניכר לא שמיה היזק אלא קנסא דרבנן הוא לא קנסו בנו ועוד כתב הרא״ש בפ׳ כל פסולי המוקדשין עלה דההיא דהיה בכור רודפו ובעטו ועשה בו הסק הרמב״ן ז״ל כלישנא בתרא ולקולא משום דאע״ג דהטלת מום הוי דאורייתא מה שאינו אותו מום הוי דרבנן וכ״כ מוהר״ר ישראל בכתביו סי׳ קס״ט דכל שיש ספק אזלינן לקולא שאין איסור זה כי אם מדרבנן. והוצרכתי להאריך בכל זה אף שהם דברים פשוטים לפי להרא״ש בפ׳ ראה עליה דקרא דלא תאכל כל תועבה דפי׳ רש״י כל שתעבתי לך שהם גרם ר כדי לשוחטו במדינה הרי דבר שתעבתי לך הוא כל מום לא יהיה בו ובא ולמד כאן שלא יאכל על אותו מום וכו׳ והרא״ש שם סבור דמדין תורה הגורם אזן בכור אסור לאוכלו על וס ותמה על הרמב״ם שכתב בפ״ב מהלכות אלו המטיל מום בבכור הואיל ועשה עבירה קונסין אינו נשחט על מום זה עד שיפול בו מום אחר ואם מת זה הפוטא מותר לבנו לשוחטו על זה אביו שלא קנסו בנו אחריו דמשמע דס״ל דאין איסורו כי אם מדרבנן ובסיפרי מוכח ׳ איסור תורה. ואני תמיה עליו דאין תלונותיו על רבינו אלא על סוגית הגמרא דמוכח מיניה איסורא כי אם קנסא דרבנן וההיא דסיפרי כבר כתבו התוספות שם (בדף ל״ד) ד״ה ומי קניס ׳ל כאחרים דדרשי קרא דלא תאכל כל תועבה בפסולי המוקדשים א״נ ההיא דסיפרי אסמכתא היא ע״כ. ודע דמלבד כל זה יש לנו על הרב בפיסקא זו דלא תאכל כל תועבה כמה שהלה ין נפל בו מום מאיליו להיכא דנפל ע״י נכרי או ישראל חבילות של השגות וכבר עמדנו אחר על כל דבריו והקפנוהו בהלכות כתנורו של עכנאי (א״ה חבל על דאבדין) יע״ש. ודע שעתה בא אלנו ספר וזה שמו פרי חדש וראיתי לחכם הנזכר בסימן ס״ד ס״ק נ״ו שעמד על דברי הרא״ש הללו יע״ש:

פשוטה דהדברים פשוטים דאיסור זה אינו אלא קנסא דרבנן וכמ״ש רבינו בפ״ב מהלכות אלו. אך מה שקשה לזה הוא מ״ש בפ׳ ח״י מהלכות פסולי המוקדשין הל׳ ה׳ וכן קדשים שהוטל בהם אוכל מהם כזית לוקה הרי הם בכלל כל תועבה עד שיולד להם מום אחר ויאכלו במומן ע״כ א סברת ר״ת דסיפרי, והוא דבר תימה דאנן לא קי״ל הכי וכמ״ש הוא בעצמו בהל׳ בכורות, כ רוצה לחלק בין שאר קדשים לבכור לא ידענו מהיכן הוליד זה ועיין בסמ״ג במל״ת סימן ג״ש, ודברי רבינו הללו דהלכות פסולי המוקדשין צריכין אלי תלמוד. ומ״מ אף שהעלינו איסור זה כי אם מדרבנן עדיין בנדון דידן ליה לן למיזל לקולא משום חזקת שליח משום ׳ל כרב ששת וכסברת ר״י והרא״ש א״כ לרב ששת אין חילוק בין של תורה לשל סופרים אלא אזלינן לקולא היכא דאם יסמוך המשלח על השליח יבוא לידי איסור וגם בשל סופרים נאי זה להקל דמנא לן לחלק אליבא דרב ששת בין של סופרים לשל תורה ובשל סופרים לא שום מקום לקולא אלא בההיא דעירובין דאם אמר לאחר לקבלו ממנו דהוי עירוב והתם ר שאם המשלח יסמוך על השליח יבוא לידי איסור, וא״כ חזרנו למה שחלקנו בתחלה דחזקה אמרה אלא היכא דאם לא יעשה השליח שליחותו תיכף ומיד יעשה המשלח איסור אבל הכא שיש הוא מתעלל בשליחותו ואפשר דבין כך וכך מן שמיא אנסוהו וכמו שכבר הרחבנו הבאור לו, גם הטעם האחר שכתבתי לעיל שייך גם הכא דאפשר דלרב ששת אף בדרבנן לא אזלינן אלא בדבר שבידו דומיא דעירובי תחומין: הכלל העולה דלרב ששת כל שהחזקה היא חזקה שהוא דבר שביד השליח וגם שהוא דבר שאם יסמוך המשלח על השליח תיכף ומיד יעשה המשלח אז בחזקה זו אזלינן לקולא אף באיסור תורה וכ״ש בדרבנן וכל שאין החזקה חזקה בשני התנאים שכתבנו אז לא אזלינן לקולא אפילו בדרבנן דמיהו להחמיר אף שאין החזקה בשל תורה אזלינן בתר חזקה זו וכגון ההיא דנזיר דאינה חזקה אלימתא ואמרינן דאסור ים ומיהו בדרבנן כל שאין החזקה חזקה אלימתא לא אזלינן בתרה אף להחמיר וכמו שכתבנו אחר דהאומר לה וקדשי לי אשה אינו אסור אלא באשה שיש לה אחת מן השבע אבל משום א גזרו וכמו שהרחבתי הביאור לזה (א״ה שמצאנו בפ״ט מהל׳ אישות יע״ש) ולפי זה אליבא ת אין שום הפרש בין של סופרים לשל תורה אלא היכא דהחזקה אינה חזקה אלימתא דבשל תורה אזלינן בתרה להחמיר ובשל סופרים לא, ולפי סברת בעל טורי זהב שכתבנו לעיל דאית ליה בההיא דמיר דאסור אף משום שניות, נמצא דליכא חילוק אליבא דרב ששת בין של סופרים לשל תורה ולא כלום, ולפי מה שכתבנו בנדון דידן דאין החזקה חזקה אלימתא אי משום דהשליח סובר דלא יעשה איסור המשלח אי משום שאינו בידו לא אזלינן לקולא אף בשל סופרים וכל זה שכתבנו הוא אליבא דרב ששת ואי קי״ל כר״נ נמי אפשר דאף דס״ל דבשל תורה לא אזלינן להקל אף בחזקה אלימתא מ״מ אפשר שגם הוא יודה דגם בדרבנן לא אזלינן להקל כ״א בחזקה אלימתא אבל כל שהחזקה היא רעועה קצת לא אזלינן בתרה להקל אף בשל סופרים שהרי לרב נחמן חילוק זה דשל תורה לשל סופרים לא למדנו אותו אלא ממתני׳ דעירובין והתם הוי חזקה אלימתא וכדכתיבנא, נמצא לפי זה דאין חילוק בין רב ששת לר״נ לענין דינא אלא היכא דהחזקה היא אלימתא ובשל תורה דלרב ששת אזלינן בתרה להקל ולר״נ לא אזלינן בתרה להקל אבל בשאר החלוקות שוים הם בדינם נמצא לפי זה בנדון דידן בין אליבא דרב ששת בין אליבא דר״נ בכור זה אינו שוחטו עד שיולד בו מום אחר: ומלבד מה שכתבנו הודיע לשואל דהכא בנדון דידן לא שייכא ההיא דמחלקינן בין איסורי תורה לשל סופרים דדוקא תחומין שאין לו עיקר מן התורה הוא דמקלינן בזה אבל דבר שיש לו עיקר מן התורה אף שאין איסורו כי אם מד״ס דין תורה יש לו ולא סמכינן אחזקת שליח, ומנא אמינא לה מההיא דעירובין דרב ששת רצה להוכיח דינו מההיא דהאומר לחבירו צא ולקוט לך תאנים מתאנתי וכתבו התוס׳ שם אע״ג דמעשר פירות מדרבנן ורב נחמן מודה דבשל סופרים חזקת שליח עושה שליחותו כיון דעיקר שם מעשר מן התורה חשיב כשל תורה ע״כ, א״כ נמצינו למדין לנדון דידן כיון דעיקר שם בכור הוא מן התורה לא אזלינן בתר חזקת שליח עושה שליחותו אף בחזקה אלימתא ואף שעכשיו אין איסורו כי אם מדרבנן, וכי תימא הניחא לסברת התוס׳ דס״ל דפירות האילן אינם חייבים כי אם מדרבנן ניחא שיש להכריח דכל דבר שעיקרו מן התורה אף שאין איסורו אלא מד״ס חשיב כשל תורה אבל לסברת רבינו דאית ליה דכל פירות האילן חייבים מן התורה וכמ״ש ריש פ״ב מהלכות תרומות מנא לן חילוק זה, לזה אומר דאף אליבא דרבינו צריכין אנו לחילוק זה שהרי רבינו ס״ל דאפילו בימי עזרא אין חיוב בתרומה ומעשר ואפילו בדגן תירוש ויצהר כי אם מדרבנן וכמו שכתב בפ״א מהל׳ תרומות הל׳ כ״ו, וא״כ עדיין קושית התוס׳ במקומה עומדת דמאי קא פסיק רב ששת ממעשר שאין חיובו בזמן הזה כי אם מדרבנן וצריכין אנו לחילוק התוס׳ וחילוק זה דרבותינו בעלי התוס׳ לא נפלאת היא שהרי עלה דההיא דאמר ר״י בפ׳ הערל דאיסורין דרבנן ברוב מתבטלין הקשה הרשב״א בתורת הבית בית ד׳ ש״א (דף ק״ת) דהא שומנו של גיד בעי ששים והרומת תאנים בעי מאה וכל הני אין איסורם כי אם מדרבנן ותירץ בשם הרמב״ן דהאי הני שיש להם עיקר מן התורה וכי קאמר ר״י הוא בדבר שאין לו עיקר כמו שאובה וכגון חלת חוצה לארץ וכו׳ ועיין חילוק זה חלק הרב בבית ד׳ ש״ג גבי אם מבטלין איסור לכתחלה יע״ש:

ועוד אני מודיע לשואל דהכא בנדון דידן עוד אחרת יש לו להקל וגדולה היא והוא מה שכתוב בשאלה

שנתן לו פרוטה כדי שיקנה הנכרי והנה באנו למחלוקתם של הראשונים ז״ל אם הנכרי קונה בכסף ור״ת ודעימיה ס״ל דאינו קונה כי אם במשיכה וכמה דיות משתפכות במחלוקת זה וכמ״ש כל זה אללנו בארוכה במקום אחר (א״ה חבל על דאבדין) והטור בהל׳ בכור הצריך שניהם דהיינו כסף ומשיכה כדי לצאת מידי ספק וכמבואר שם וכ״ת שנתן לו פרוטה זו ושיקנה בה הנכרי מדין קנין חליפין וכמ״ש התוס׳ בריש קדושין דמטעם זה היה נוהג ר״ת לשלוח הרשאה ביד נכרי, הא נמי ליתא דהא קי״ל אין קונין במטבע אע״פ שהוא עשוי כמין כלי וכמבואר: והנני חוזר על הראשונות כי אמר אני את״ל שאין כאן כי אם איסור דרבנן מה לנו לחקור אם שייך כאן לומר חזקת שליח עושה שליחותו ואם חזקה זו השמנה היא אם רזה דל מהכא חזקה לא יהיה אלא כספק בעלמא הא קי״ל ספקא דרבנן לקולא, הא ניחא דאם כן מאי האי דקאמר רב נחמן בשל סופרים חזקת שליח עושה שליחותו למה לן להאי טעמא תיפוק ליה דהוי ספק וקיימא לן ספקא דרבנן לקולא ובגמרא הקשו גבי עירוב וליחוש דלמא לא שקיל מיניה ומאי פריך הא ספק הוא אי שקיל או לא שקיל ואזלינן לקולא ובגמרא פירקו לקושיא הלזו כדרב דאמר חזקת שליח עושה שליחותו אלמא דאי לאו משום חזקה זו אלא שהיה הדבר ספק לא הוה אזלינן לקולא וכי תימא לעולם דאף בלא חזקה אזלינן לקולא כיון דהוי ספק דרבנן ומאי דפריך בגמרא ודלמא לא שקיל מיניה הוא משום דס״ל דמתניתין הוי אפילו לכתחלה דיכול לשלוח עירובו ביד חרש שוטה וקטן ולומר לאחר לקבלו ממנו ולסמוך עליו לשם עירוב והכא פריך דאין סומך עליו לכתחלה כיון דהוי ספק ודלמא לא שקיל מיניה והרי זה דומה לספק חשכה דאית ליה לרש״י דלכתחלה אין מערבין עירובי תחומין משום דאין לו ליכנס בספק ומ״מ אם עירב ספק חשכה עירובו עירוב וכמ״ש התוס׳ בפ״ב דשבת (דף ל״ד) ד״ה שניהם משום דקי״ל כרבי יוסי דאמר ספק עירוב כשר וכן הוא דעת רבינו בפ״ו מהל׳ עירובין הל׳ י״ג, וכתב שם ה״ה דהטעם דלכתחלה אין מערבין שאין לו לבוא לבית הספק שיהיה התחלת העירוב בספק, ועוד אפשר לומר דס״ל דמתני׳ מיירי אפילו כשהשליח כאן ויכול להתברר אם קבלו אם לאו אפ״ה אם תלינן לקולא ואמרינן הרי זה סומך עליו ועל זה הקשו דלמאי ודלמא לא שקיל מיניה משום דאף דקי״ל דספקא דרבנן לקולא היכא דיכול להתברר לא אזלינן לקולא משום דלא חשיב ספק כל שיכול להתברר וכמו שכתבו הראשונים ז״ל, וגדולה מזו כתב הרשב״א בת״ה דאפי׳ ספק דחסרון ידיעה לא מיקרי ספק ואף בדרבנן אזלינן לחומרא וכמ״ש מרן בטור י״ד סימן ק״ן היכא דלפניה חלוק מכובס ואינה יודעת לבדוק אם מקדיר או מגליד דאף דכתמים שהם דרבנן לא אזלינן לקולא וכמבואר שם וא״כ כ״ש דכל דבר שיכול להתברר דלא חשיב ספק ומש״ה איצטריכו לומר לטעם חזקת שליח דחשיב כודאי ור״נ נמי דקאמר דבשל סופרים אמרינן חזקת שליח בכי האי גוונא מיירי או בלכתחלה או בדבר שיכול להתברר, ומה שנדחק התלמוד לאוקומי מתניתין בכה״ג כדי להקשות או משום דהוקשה להם דאי לאו בכי האי גוונא מאי אשמעינן מתני׳ הא קי״ל דספק עירוב כשר אלא ודאי דאיצטריך מתני׳ ללמדנו דין אחר דהיינו דלכתחלה או היכא דאפשר להתברר נמי סמכינן עליה ומש״ה הקשו דלמאי ודלמא לא שקיל מיניה והוצרכו לטעמא דחזקת שליח אבל אין ה״נ דבעלמא בלאו האי חזקה נמי אזלינן לקולא משום ספקא דקי״ל ספקא דרבנן לקולא הא ליתא דהא רב ששת רצה להוכיח סברתו מההיא דהאומר לחבירו צא ולקוט לך תאנים מתאנתי שסומך עליו המשלח אלמא חזקת שליח עושה שליחותו ומאי מוכח שאני התם דתרומת תאנים הוי דרבנן ואזלינן לקולא בספקן, וכ״ת דכיון דיש להם עיקר מן התורה חשיב כשל תורה וכמו שכתבו התוס׳ שם הא ליתא דחילוק זה לא נאמר אלא היכא דבעינן לטעמא דחזקת שליח אז הוא דמחלקינן בין דבר שיש לו עיקר מן התורה לדבר שאין לו עיקר אבל כמאי דקי״ל ספיקא דרבנן לקולא בזה אין חילוק דהא בפ״ג דעירובין (דף ל״ו) אמרינן דטומאה קלה חשיב יש לו עיקר מן התורה ומש״ה מחמיר רבי יוסי ואומר דספקו טמא ואנן קי״ל דבטומאה קלה ספקו טהור וכמו שפסק רבינו בפ״י מהל׳ מקואות, ומה שיש לשאת וליתן בזה במ״ש הרשב״א בתשובה סי׳ ק״א הם דברים ארוכים לא עת האסף הם בהם מ״מ במקום אחר הארכתי בזה (א״ה חבל על דאבדין). והעולה שם הוא דמאי דאמרי׳ ספיקא דרבנן לקולא הוא אפילו בדבר שיש לו עיקר מן התורה ולפי זה יש להכריח מכאן דלרב ששת לא היה ראוי לסמוך על המשלח שתרם משום ספיקא דרבנן אם לא מטעם חזקת שליח. וראיתי הדבר מפורש לריב״ה בא״ח סימן של״ד שכתב ספק עירוב כגון ספק אם היה קיים בין השמשות אם לאו כשר והוא שהיה לו חזקת כשרות כגון שהניחו שם ואירע בו ספק אבל אם לא היה לו חזקת כשרות כגון ספק אם הונח שם אם לא לא מהני ע״כ, וכן פסק מרן בשלחנו והתם בעירובי חצירות מיירי וכמבואר ובעירובי חצירות קי״ל דלכתחלה נמי מיירי בין השמשות וכמ״ש הטור בסי׳ רס״ח והיא הלכה פסוקה ואפ״ה בספק אם הונח ס״ל דלא מהני כ״ש בעירובי תחומין דחמירי, וא״כ פשיטא דכי פריך הכא ודלמא לא שקיל הוא לומר דאפילו בדיעבד לא מהני משום דהוי ספק הונח דלא מהני אף בדרבנן וטעמא דלא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא אלא היכא דנעשה שם דבר שהתירו ואין אנו יודעים

ב הלוקח עובר פרתו של נכרי. או המוכר עובר פרתו לנכרי. אע"פ שאינו רשאי הרי זה פטור מן הבכורה ואין קונסין אותו על דבר זה: **ג** המקבל בהמה מן הנכרי להיות מטפל בה והולדות ביניהם. או נכרי שקבל מישראל כזה. הרי אלו פטורים מן הבכורה שנאמר פטר כל רחם בבני ישראל עד שיהיה הכל מישראל: **ד** [א]המקבל צאן מן הנכרי בממון קצוב ופסק עמו שיהיה השכר ביניהם ואם פיחתו פיחתו לישראל. אף על פי שברשות ישראל הם והרי הם כקניינו הואיל ואם לא ימצא הנכרי אצלו ממון אחר לגבות ממנו יגבה מן הבהמות האלו ומולדותיהן נעשה כמו שיש לו אחריות עליהן ועל ולדותיהן והרי יד הנכרי באמצע ופטורין מן הבכורה הם וולדותיהן. אבל ולדי ולדות חייבין שהרי של ישראל הם ואין לנכרי רשות עליהן: **ה** ישראל שנתן מעות לנכרי וקנה לו בהן בהמה מנכרי בדיניהן אף על פי שלא משך קנה וחייב בבכורה. וכן אם קנה הנכרי מישראל בדיניהם ונתן מעות אע"פ שלא משך קנה ופטור מבכורה: **ו** [ב]גר שנתגייר ואין ידוע אם עד שלא נתגייר ילדה פרתו או אחר שנתגייר ד[...] זה

א גם זה שם: ב טור יו"ד סי' יח:

ג שנאמר פטר כל רחם בבני ישראל וכו'. בריש בכורות אמרינן דטעמא דרבנן משום דבכור מקלא בכור משמע ואתא כל לומר עד דאיתיה כוליה ולשון רבינו ז"ל מנומגם שלא הזכיר ראיה זו על כל בכור כמ"ש אותה בגמ':

ד אבל ולדי ולדות חייבין וכו'. בפ"ב דבכורות איפלינו רב הונא ורב יהודה דלרב הונא ולדות פטורין ולדי ולדות חייבים ורב יהודה אמר ולדי ולדות נמי פטורים ולדי ולדי ולדות חייבים והקשו לר' יהודה ממתני' דאמרה העמיד ולדות תחת אמותיהן ולדי ולדות פטורים טעמא דהעמיד הא לא העמיד לא תיובתא דרב יהודה אמר לך ר"י הוא הדין אע"ג דלא העמיד והא קמ"ל אפילו העמיד נמי דאורחיה דנכרי למתפס דינא הוי כמו לא העמיד וולדי ולדות פטורין ולדי ולדי ולדות חייבים ע"כ. משמע דלר"י הוי העמיד כלא העמיד ולכך יש לתמוה טובא על דברי הטור ז"ל שכתב בסי' ש"כ דהיכא דהעמיד איכא פלוגתא בין רב הונא ורב יהודה דלרב הונא הוי דור אחד טפי מלא העמיד דהוי דור רביעי לולדות ולרב יהודה הוי ה' לולדות ולא משמע הכי מגמ' שהבאתי אלא דלרב יהודה העמיד ולא העמיד שוה והוי כמו העמיד לרב הונא דהוי דור אחד טפי. ועל רבינו ז"ל יש לתמוה דלמה לא כתב דין העמיד כמו שאמרו במשנה והרב בעל כ"מ ז"ל כתב דרבינו ז"ל נתן כלל דכל ולדות וכו' משמע מדבריו דדינו של רבינו ז"ל רב הונא ורב יהודה מודים בו ואינו כן אלא דרבינו כרב הונא פסק מדאמר סתמא ולדות פטורין ולדי ולדות חייבים והיינו כרב הונא וכן כתב הטור ז"ל. ולי נראה לתרץ דרבינו מפרש העמיד ולדות תחת אמותיהן כפירוש התוס' דהיינו שמתו האמהות והעמיד ולדות תחתיהן וכך הלוקה פשיטא ליה לרבינו ז"ל דא"כ הוו הולדות במקום האמהות והם נכרי נא[...] ואי אמרינן כן במתני' אליבא דרב הונא אינו אלא לומר דדוקא העמיד הא לא העמיד ולדי ולדות חייבין ולאפוקי מרב יהודה וכדהקשו בגמרא לרב יהודה ורבינו ז"ל כיון שסידר[...] דינו של רב הונא לא הוצרך להזכיר דין העמיד דהוא פשוט. ומ"מ לא נתבררו לי דברי רבינו ז"ל בפירוש המשנה שפירש מתני' כרב הונא שכתב שם ולפיכך ולדי הבהמה שהפ[...] לנכרי חייבות בהם ופטורים מן הבכורה ולדי ולדות חייבין וא"כ כתב וכן אפילו העמיד ולדות תחת אמותיהן והיו הולדות וכו' והוי כר"י דר"י מפרש דהעמיד נקטיה לרב[...] אבל לרב הונא בדוקא נקטיה כדמוכח בגמ' וכיון שהוא פירש המשנה כרב הונא איך כתב וכן אפילו העמיד דמשמע דנקט העמיד לרבותא לרב יהודה וזה קצת סיוע לר"י ו[...] ודע שיש הפרש בין פירוש רבינו ז"ל לפירש"י דלרבינו אפילו אין לנכרי חלק בולדות אלא שנותן לו חלקו בדמים מהריוח אפילו הכי מה שיולידו הולדות פטורים ולרש"י ז"ל מ[...] דצריך שיהיה לו חלק בולדות וכבר ביאר זה הטור ז"ל בסימן ש"ך:

ה ישראל שנתן מעות וכו'. ה"ה ז"ל בפ"ח מהלכות זכיה ומתנה כתב על זה ושם נתבאר:

ב הלוקח עובר פרתו של נכרי וכו'. משנה בפ"ב דבכורות (דף י"ג). ומ"ש [...] קונסין אותו על דבר זה. הכי איכא למילף משקלא וטריא דריש בכורו[ת]

ג המקבל בהמה מן הנכרי וכו'. בריש בכורות (דף ב':) ר"י אומר המקבל [...] מן הנכרי וילדה מעלים אותה בשווי ונותן חצי דמיו לכהן והנות[...] בקבלה כו' נותן כל דמיו לכהן וחכמים אומ[...] כל זמן שיד נכרי באמצע פטורה מן הבכ[ורה] וידוע דהלכה כחכמים:

ד המקבל צאן מן הנכרי בממון קצוב ו[...] משנה בפ"ב דבכורות (דף [...]) ואיפלגו בה אמוראי ורבינו נתן כלל בדבר [...] ולדות שיש רשות לנכרי לגבות מהם פטו[רים] וכל ולדות שאין לו רשות לגבות מהם היי[בים] ולדוגמא נקט ולדות וולדי ולדות ומפני [...] הטעם מה ששנו במשנה העמיד ולדות ת[חת] אמותיהם ולדי ולדות פטורים ולדי ולדי ול[דות] חייבים ולא איפלגו אמוראי אלא בכחו דו[...] הוא דרך להיות אחריות הנכרי עליהם ול[...] הכל דין זה שכתב רבינו אמת:

ה ישראל שנתן מעות לנכרי וכו' וכן קנה הנכרי מישראל בדינ[יהם] וכו'. מימרא בפ"ב דבכורות (דף י"ג)

ו גר שנתגייר וכו'. בס"פ הזרוע (דף ק[...])

הלוקח

ואפילו

משנה למלך

יודעים אם נעשה בזמן התירו או אם נעשה בשיעור התירו אבל אם אנו מסתפקים אם העיקרא דדינא נעשה לו דבר המתירו בכי האי לא אזלינן לקולא ומש"ה פריך הכא ודלמא לא שקיל ואיצטריך לטעמא דחזקת שליח ור"נ נמי איצטריך לשל סופרים לטעמא דחזקת שליח: **וסבור** הייתי להביא ראיה לזה מהא דתנן בפ"ב ממסכת ידים מ"ד ספק נעשה בהם מלאכה כו' ספקן טהור ע"כ, ומדלא נקט ספק נטל ידיו משמע דהא ספקן טמא דדוקא היכא דנטל אלא שאנו מסופקים אם נעשה בהם מלאכה אם יש בו כשיעור או הוא דאזלינן לקולא אבל בספק נטל לא דומיא דספק הגוף ומאי דאמרינן בפ' במה אשה (דף ס"ב) אבל משא ולא משא ליה לן בה אין הכוונה שהוא מסופק אם נטל ידיו אם לאו אלא כמו שפירש"י שם יע"ש, אך קשה מההיא דתנן בפ"ב דמקואות מ"ב דספק טבל ספק לא טבל דבטומאה דרבנן ספקו טהור, הן אמת דהתם במ"א ובמשנה ב' קתני הטמא שירד לטבול כספק טבל ספק לא טבל, ויש לדקדק דלאיזה תכלית קתני שירד לטבול לימא טמא שנסתפק לו אם טבל או לא אלא דהכא מיירי דירד לטבול וכספק אם טבל כדינו דהיינו שטבל כל גופו או לא או כספק אם היה בו דבר חוצץ אבל אם מסופק אעיקרא דמלתא אם טבל או לא לא אזלינן לקולא אף בדרבנן ורבינו כשהביא מתני' דמקואות כתב ג"כ הטמא שירד לטבול, ואפשר ג"כ לומר דהיכא דפשיטא ליה דירד לטבול וכספק אם טבל ספקו טהור אבל אם מספקא ליה אם ירד לטבול כספקו טמא והדבר צריך תלמוד, אך קשה מהסיא דכתב רבינו בפ"ו מהל' ברכות דין ט"ו ספק נטל ידיו ספק לא נטל ספקו טהור ע"כ, וכן פסק הריב"ש בטור א"ח סימן ק"ס יע"ש, ולא ידעתי לדעת מה בין ספק הגוף לספק נטל ידיו ומ"ש מרן שכן פירש רבינו בפ"ד ממסכת טהרות מ"ב לא ראיתי רמז לזה שם שהוא פירש ונפל עליו הספק אם נטהרה כפי מה שראוי או היא טהרה נפסדת ע"כ, ואין כאן זכר כלל לכספק נטל ספק לא נטל: **ועוד** אני תמיה בפי"ד מה' אבות הטומאה הלכה י"א כשבא לבאר דין ספק ידים דטהור לא נקט ספק זה דספק נטל ספק לא נטל אלא דנקט תרי גווני דספק האחד הוא ספק מצד המים והב' הוא ספק מצד גופו דהיינו ספק היה דבר חוצץ על ידו אבל ספק אם נטל לא הזכירו כלל, ואפשר דמ"ש בהל' ברכות ספק נטל היינו ספק אם היה דבר חוצץ בידו או לא דומה למ"ש בהלכות אבות הטומאה, או שהיא קולא יתירה בטומאת ידים לחולין ולמדה מההיא דפרק במה אשה וכמ"ש מרן אבל בשאר ספיקא דרבנן לא, וכן בטומאת ידים לתרומה לא וזהו שלא הזכיר ספק זה בהל' אבות הטומאה וצ"ע, (א"ה עיין כנה"ג א"ח סי' ס"ז ובטא"ח סי' ת"ט ס"ו ובתשובת הרשב"א סי' תרנ"ו): **הן אמת** דאם היה ברור לנו בנ"ד שהשליח עשה שליחותו ולא היה נשאר לנו אלא הספק האחר דהיינו דלמא הלכתא כר"ת דס"ל דהעכו"ם אינו קונה בכסף כי אם במשיכה היה אפשר להקל בנדון דידן משום דכיון דאין איסורו כי אם מדרבנן ספיקא דרבנן לקולא ודמי להסיא דכתב הטור בי"ד סי' נ"ח דאם נתערב מין במינו ונספק בענין שאין יכולין לעמוד עליו ולשערו אם נתברר שהיה רובו היתר מותר דספיקא דרבנן תולין להקל ע"כ, וספיקא דדינא וספיקא דמציאות שוים הם לענין זה:

ומיהו עדיין אני חוכך בזה משום דלא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא אלא היכא דנפל הספק בהיותו אסור מדרבנן אבל היכא דנפל הספק בהיותו אסור מן התורה ואח"כ נתגלגל הדבר ובא לאיסורא דרבנן כגון בנדון דידן דמעיקרא כשקנה העכו"ם בכסף היה בכור וזה אסור מן התורה והיה מן הדין לילך בספקו להחמיר אף שאח"כ על ידי שהטיל בו מום שנתגלגל הדבר ובא לאיסורא דרבנן אפשר דבכה"ג לא אזלינן לקולא, והעד יש לחילוק זה מאותה שכתב מהריב"ל ז"ל בח"ג סי' ק' בספק טריפה שנתבשל בכלי והכלי עכשיו אינו בן יומו שאין איסורו כי אם מדרבנן אם יש להקל משום דהוי ספיקא דרבנן כבן בי"ד סי' ק"י בכללי הספק יע"ש. שוב ראיתי להרב בעל שפתי כהן

ספיקא סי' י"ט שכתב בשם הרב בעל המכס שהירך על מה שכתב מרן בסי' נ"ז על ספק דרוסה [...] באחרות דלמה אין כל העדר מותר מכח ספיקא דרבנן לקולא שהרי אפילו אי ודאי דרס לא [...] אסור העדר רק מדרבנן וכתב דלא קשה דבודאי היכא דעיקר הספק הוא באיסור עצמו מצד עצמו דרבנן הולכים לקולא אבל כאן דמצד האיסור עצמו הוא ספק איסור דאורייתא אלא שמצד [...] בא לו שהוא מדרבנן הואיל ונתערב ומדאורייתא חד בתרי בטיל אלא דרבנן גזרו בדבר חשוב להתבטל זו לא מיקרי ספק דרבנן לילך בה להקל עכ"ד, והרב בעל ש"ך שם החזיק בחילוק [...] שוב ראיתי להרב בעל פרי חדש בסי' ק"י בכללי ס"ס סי' ח' שגם הוא הסכים לחילוק זה יע[...] וא"כ בנ"ד נמי הוי דכוותיה ואין הולכין בו להקל אף אי הוה פשיטא לן דעשה שליח שליחותו [...] עוד אחרת יש בנ"ד להחמיר והוא דאיכא ספק ספיקא להחמיר ספק אם עשה שליחותו אם לאו ו[...] דעשה ספק אי הלכתא כר"ת דס"ל דמעות בעכו"ם אינו קונה וכיון דאיכא ס"ס להחמיר אפשר [...] בדרבנן אזלינן לחומרא, ואף שכעת לא מצאתי חילוק זה לא בדברי הראשונים ולא בדברי הא[...] מ"מ נ"ל שהסברא מצד עצמה היא נכונה שהרי כי היכי דגבי איסורי תורה דקי"ל בספקן להו[...] אמרינן דבס"ס אזלינן לקולא וטעמא דמלתא דכיון דאיכא ס"ס חשיב מעוטא דמעוטא ולא [...] ספק ומש"ה אזלינן לקולא וא"כ גבי ספיקא דרבנן נמי קי"ל דאזלינן לקולא היכא דאיכא [...] להחמיר הוי מעוטא דמעוטא הקולא ולא חשיב ספק ולית לן למיזל לקולא וכבר בספר שני סי' [...] עמדתי על חקירה זו (א"ה תמצאנו בפ"ח מהל' שאר אבות הטומאה דין ה' יע"ש. ועיין בס' [...] חיי א"ח סי' כ"ד ועיין במ"ש הרב המחבר פ"י מהל' מקואות הל' ו'):

ודע שאף שכתבנו דבכור זה יש לו קדושת בכור ואמרנו שיש כאן ס"ס להחמיר מ"מ אין מו[...] אותו מידו ליתנו לכהן ואף שכתב מוהריב"ל דהיכא דאיכא ס"ס דמסייעין לתובע מוציאין [...] המוחזק וא"כ הכא בנ"ד נמי איכא ס"ס דמסייעין לכהן מ"מ פשיטא דהכא אין מוציאין מיד הבעל[...] דמלבד דסברא זו דמוהריב"ל יש מהאחרונים שחלקו עליה וגם מוהריב"ל עצמו לא עמד בשי[...] ובקצת מתשובותיו מוכח דס"ל דאפילו בס"ס אין מוציאין מיד המוחזק וכמו שכבר אנחנו כתבנו [...] עמדנו על כל זה במקום אחר. (א"ה תמצאנו בפ"ד מהל' מלוה ולוה הל' ו' דף מ"ו ע"ג יע"ש) מלבד כל זה נראה דהכא גבי בכור לא שייך ההיא דמוהריב"ל כלל דשאני הכא דהוי ממון [...] לו תובעים ובממון שאין לו תובעים פשיטא שאין מוציאין מידו אפילו בכמה ספקות ומה גם ד[...] טובת הנאה לבעלים, והתוס' ז"ל בפ"ק דמציעא הוקשה להם למ"ד דתקפו כהן אין מוציאין דאמאי אין מוציאין הא קיימא לן טובת הנאה לבעלים ונדחקו בתירוץ קושיא זו יע"ש, ולי [...] דהחולקים על רבינו דס"ל דתקפו כהן דמוציאין מידו מודים הם דבעלמא גבי ממונא היכא ד[...] ספיקא אין מוציאין מיד התופס אלא דהכא גבי בכור ס"ל דכיון דהוי טובת הנאה לבעלים [...] כהן מוציאין מידו וא"כ אף לסברת רבינו דלא ס"ל חילוק זה היינו דוקא היכא דתקפו כהן היכא שהוא ביד הבעלים והיכא ס"ס דמסייעין לכהן אף דבעלמא מוציאין מיד המוחזק הכא [...] מודו דאין מוציאין ממנו מטעמים שכתבנו:

הכלל העולה דבכור זה יש בו קדושת בכור ואינו יכול לשוחטו עד שיולד בו מום אחר [...] הטעמים שכתבנו לעיל ולית דין צריך בשם אך אינו מחוייב ליתנו לכהן אלא ממתין [...] שיולד בו מום אחר ואוכלו במומו, זהו הנלע"ד. ועיין ברבינו בפ"א מהל' מעשר הלכה ה' [...] לחבירו הריני מעשר על ידיך א"צ לעמוד עמו עד שירא אם יעשר אם לא יעשר ואם אמר [...] לחבירו עשר על ידי צריך לעמוד עמו ע"כ, וכבר כתב מרן הטעם ודין זה הוא בירושלמי פ"ב דמע[...] הלכה א' ובפ"ג דעירובין עלה דמתני' דשולח עירובו ביד חש"ו יע"ש, ועיין במ"ש התוס' [...]

ג'

זה בכור מספק: **ז** הלוקח בהמה מן הנכרי ואין ידוע אם בכרה או לא בכרה וילדה אצלו הרי זה ספק בכור ויאכל במומו לבעלים ואינו לכהן שהמוציא מחבירו עליו הראיה: **ח** לקח בהמה מניקה מן הנכרי אינו חושש שמא בנה של אחרת היא מניקה אלא הרי זו בחזקת שילדה. ואפילו היה זה שמניקה כמו מין אחר ואפילו כמין חזיר הרי זו פטורה מן הבכורה. וכן בהמה שהיא חולבת פטורה מן הבכורה שרוב הבהמות אינן חולבות אלא אם כן כבר ילדו: **ט** הלוקח בהמה מישראל הרי זו בחזקת שבכרה עד שיודיעו המוכר שעדיין לא ילדה. שאין הישראל שותק וגורם לו לאכול קדשים בחוץ ודאי שבכרה ולפיכך מכרה סתם: **י** [א]בהמה דקה שהפילה עובר שעדיין לא נתבאר צורתו הרבה וניכרת לכל וזהו הנקרא טינוף. אם אמרו הרועים עובר הוא אלא שנפסדה צורתו הרי זו פטורה מן הבכורה וצריך להראותו לרועה חכם. לפיכך הלוקח בהמה מן הנכרי אפילו היתה קטנה וילדה אצלו בתוך שנתה הרי זה ספק בכור שמא טינוף הפילה ברשות הנכרי. וכן בהמה גסה שהפילה שליא הרי זו סימן ולד שאין [שליא] בלא ולד ונפטרה מן הבכורה. ומותר להשליך אותה השליא לכלבים שאין מתקדש [בב]כורה אלא זכר וחזקת הנולדים מחצה זכרים ומחצה נקבות. וכבר ביארנו שהזכר [שא]ין בו מקצת סימני אמו אינו מתקדש בבכורה ונמצא מיעוט הנולדים הן המתקדשין [בב]כורה ואין חוששין למיעוט. אבל בהמת קדשים שהפילה שליא תקבר *[שהנקבות כזכרים]: **יא** [ב]בהמה גסה שהפילה חררת דם הרי זו נפטרה מן הבכורה שחזקתה [ש]ולד בתוכה ורבה עליו הדם והפסידו ובטלו. וקוברין חררה זו כמו נפל מבכרת אע"פ [שא]ין חררה זו קדושה. ולמה קוברין אותה כדי לפרסם הדבר שנפטרה מן הבכורה:

כבר

א טור יו"ד סי' שטו: ב טור שם: *[ס"א שהזכרים כנקבות]:

כסף משנה

[ה]לוקח בהמה מן הנכרי וכו'. משנה ברפ"ג דבכורות (דף י"ט:) אם ספק יאכל במומו לבעלים:

[ל]קח בהמה מניקה מן הנכרי וכו'. גם זה משנה שם (דף כ"ג:) ואיפסיקא בגמ' הלכתא כרשב"ג דמתני'. ומ"ש ואפילו היה זה שמניקה כמו מין אחר ואפילו [כמין] חזיר וכו'. מימרא דרבי יוחנן שם (דף ...). ומ"ש וכן בהמה שהיא חולבת וכו'. בפ"ג [דבכו]רות (דף כ"ו:) פלוגתא דר' יהושע ור"ע ופסק כר' יהושע דרביה הוא:

הלוקח בהמה מישראל הרי זה בחזקת שבכרה וכו'. שם (דף כ"א:) פלוגתא דאמוראי ופסק כר' יוחנן:

[ב]המה דקה שהפילה עובר וכו'. משנה וגמ' בר"פ הנזכר (דף י"ט כ') [...]המוזכר בגמרא: לפיכך הלוקח בהמה [מן ה]נכרי וכו'. בריש פרק הנזכר פלוגתא [...]י ופסק כרבי עקיבא: וכן בהמה שהפילה [...] הרי זה סימן ולד וכו'. משנה שם ופ' [בהמ]ה המקשה: ומ"ש ומותר להשליך אותה לכלבים וכו' אבל בהמת קדשים שהפילה תקבר וכו'. משנה (דף ע"ז) וגמ' פ' בהמה המקשה:

בהמה גסה שהפילה חררת דם וכו'. משנה פ"ג דבכורות (דף כ"א:). ולמה קוברים אותו וכו'. שם בגמ' ואע"פ [...]ם זה נאמר בגמ' לר"ש דאמר דאינה [...]ה לדידן נמי נ"ל כן כי היכי דלא תיקשי [...]"ם משליא דישליכנה לכלבים וכ"כ התוס':

כבר

לחם משנה

ח ואפילו כמין חזיר הרי זו פטורה כו'. קשה דבבכורות (דף כ"ד) משמע התם דספי ראוי לפטור כשילדה כמין חזיר מכשילדה מינה דאמרו שם איבעי לרבנן לבכורה דכי אמרי רבנן הבא אחריו בכור מספק דמרחמת אע"פ שאינה יולדת היינו דוקא מינה אבל שאינו מינה אינה מרחמת בודאי דכיון שהיא מרחמה לכשאינו מינה בודאי בנה הוא ופטור מן הבכורה וכן אמרו שם סברא זו לענין היתר אכילה לר"ש דאע"ג דס"ל דיולדת מרחמת ואפשר שאינו בנה מ"מ כיון שזה הוי חזיר שאינו מינה ודאי שאם לא היה בנה לא היתה מרחמת אותו וא"כ איך כתב רבינו ז"ל דאפי' שמניקה שאינו מינה פטור מן הבכורה הא בגמרא משמע דטפי ראוי לפטור למי שמניקה מי שאינו מינה. וכן יש לתמוה על הטור ז"ל שכתב לשון זה בטור י"ד סי' שי"ז ונוסף על זה יש לתמוה על הטור ז"ל שכתב שלא היתה מרחמת עליו להניקו אלא א"כ ילדתו משמע דפשיטא ליה לטור ז"ל דיולדת אינה מרחמת אלא בנה דוקא וזה דבר תימה דזו היא בעיא שם בגמרא דלא איפשיטא אי טעמיה דר"ש משום דיולדת מרחמת אפילו למי שאינו בנה אבל שאינה יולדת אינה מרחמת או דילמא טעמיה דר"ש משום דלא מרחמת אלא לבנה ונפקא מינה למילקא עליו משום אותו ואת בנו דהאי אמרינן דלא מרחמת אלא בנה אם שחט שניהם ביום אחד לקי משום אותו ואת בנו ואי מרחמת אפילו לשאינו בנה לא לקי ועוד נפקא מינה כשמניקה כמין חזיר אי יולדת מרחמת לשאינו מינה אסור באכילה ואם אינה מרחמת אלא לבנה מותר באכילה ומשמע התם דהך בעיא לא איפשיטא ואסור באכילה מספק כשמניקה כמין חזיר וכן פסק הטור ז"ל בי"ד סימן ע"פ בסימני בהמה וחיה שכתב שם בסוף הפרק טמאה שילדה וכו' ודוקא שנולדו בפנינו וכו' אע"פ שכרוך אחריה וכו' שמא לא ילדתו, משמע משום דבעיין לא איפשיטא לכך אסור באכילה וא"כ איך פסק בסימן ש"ז אלא א"כ ילדתו דמשמע דפשוט לו שילדה לזה. ואולי הלשון שכתב לאו דוקא אלא כוונתו לומר אלא א"כ ילדה או זה או אחר דאי לא ילדה לא מרחמה: ומ"מ קשה על הטור ז"ל דבהלכות שחיטה סי' י"ז כתב והא דאסור לשחוט דוקא בידוע שהוא אביו וכן בידוע שהיא אמו כגון [שכרו]ך אחריה וכו' דאיך כתב בידוע שהיא אמו אם כרוך אחריה הא מספקא לן אי יולדת מרחמת אפילו לשאינו בנה או אינה מרחמת אלא לבנה דוקא כדכתיבנא וא"כ אינו ידוע [שהיא] אמו ולכך לא לקי משום אותו ואת בנו וא"כ איך כתב בידוע שהיא אמו, ואולי י"ל דידוע דקאמר לאו ידיעה גמורה לענין דלקי עליה משום אותו ואת בנו אלא איסורא [ב]היכא דאע"ג דבעיין לא איפשיטא לענין מלקות לא לקי מספיקא אבל מ"מ איסורא מיהא איכא ולא אמרו בפ' הלוקח בהמה אלא נפקא מיניה למילקא עליה משום אותו בנו אבל לענין איסורא ודאי דאיכא אע"ג דלא איפשיטא בעיין. ולמה שהקשינו על רבינו ועל הטור ז"ל בלשון אפי' י"ל דבגמרא משמע דיש סברא לכאן ולכאן שהקשו שם גבי [הא] דר"י דאמאי נקט חזיר לאשמועינן טלה וכו' ונראה דסברת המקשה היא דהזיר אמרינן דאסור באכילה מפני שאינו מינו ונראה ודאי שלא ילדה אותו אבל טלה ודאי [...]אותו ולקי משום אותו ואת בנו ואת בנו ולהכי פריך דלאשמועינן בטלה דהוי ספיקא דאפשר שאינו בנה ולא לקי משום אותו ואת בנו ומינה שמעינן לחזיר שאינו מינה דודאי [אסור] באכילה מספק דילמא לא ילדה אותו והמתרץ תירץ דאדרבה הוי רבותא טפי בחזיר דיותר יש להתירו באכילה דכיון שאינו מינו לא היתה מרחמת עליו אם לא בנה, ורבינו והטור ז"ל תפסו עיקר סברת המקשה אע"ג דהמתרץ תירץ סברא אחרת משום דמשמע להו דהמתרץ לא פליג אסברת המקשה אלא ה"ק הרי יש סברא אחרת נגד כיון דיש סברא לכאן ולכאן הדא מינייהו נקט והיינו נקט סברת המקשה דבדירה ליה טפי: וכן בהמה שהיא חולבת וכו'. וא"ת א"כ בהלוקה שכתב שגנה כרוך אחריה [ל]יה הך טעמא דכרוך אחריה תיפוק ליה משום דחולבת תירוץ זה נתבאר בדברי הטור בסי' שט"ז שכתב דהלוקה קמא איירי שראינו שבהמה זו היתה מן המיעוט שחולבת [א]ף שידענו שלא ילדה ולכך קאמר בתלוקה קמייתא דאע"פ שראינו שהיתה חולבת ולא ילדה אם ראינו אח"כ שבנה כרוך אחריה היא ראיה שילדה ותלוקה בתרייתא איירי שראינוה חולבת ולא ידענו אם ילדה או לא דאז ודאי החלב לא הוי ראיה:

הלוקח בהמה וכו'. הטור ז"ל כתב בסימן שט"ז דהוי ספק בכור בשם ה"ר יונה והרא"ש ז"ל:

בהמה גסה שהפילה חררת דם וכו' כדי לפרסם הדבר שנפטרה מן הבכורה. כתב הרב בעל כ"מ ז"ל דאע"פ שטעם זה נאמר בגמרא לר"ש דאמר אינה מטמאה לדידן נמי נ"ל כן כי היכי דלא תקשי לן מ"ש משליא דישליכנה לכלבים וכו', נראה דדעת הרב בעל כ"מ ז"ל דקי"ל דחררת דם לדידן מטמאה ולכך הוצרך לומר [א]ע"ד אימ דבהדיא פסק רבינו ז"ל בפ"א מהל' שאר אבות הטומאה דאינו מטמאה כרב המא שכן כתב שם בהמה שהפילה חררת דם אע"פ שנפטרה מן הבכורה אינה [מטמא]ה לא במגע ולא במשא וכו' אבל מ"מ קשה לי טובא דבפ' הלוקח בהמה אמרו דר' הבין ור"ש אמרו דבר אחד כלומר דרבי אבין דאית ליה דאינה מטמאה משום ביטול [...]וכן ר"ש דאמר גבי אשה שהפילה שליא שאין הבית טמא מפני שהולד נימוק עד שלא יצא ובטל ברוב הם דבר אחד וכיון שרבינו ז"ל בהל' שאר אבות הטומאה פסק [דל]א כן יעקב דאינה מטמאה איך פסק בסוף הלכות טומאת מת דלא כר"ש שכתב שם האשה שהפילה שליא הבית טמא ודאי חזקה הוא שאין שליא בלא ולד ע"כ. ולכאורה [...] דבריו סותרים ונראה לתרץ זה דשם בפ' הלוקח (דף כ"ג) אמר ר"נ משמיה דרב הלכתא בכוליה פירקין בר מפלוגתא ואמרו שם אהייא אילימא ארישא מפליג פליגי רבי [...]אל ור"ע אלא אדר"א בן יעקב משנת ראב"י קב ונקי והקשו שם בתוס' ז"ל דהיכי קאמר אלא אדר"א ב"י הא דראב"י נמי פלוגתא דאיהו כר"ש דשליא ורבנן פליגי עליה [ותירצו] שם התוס' ז"ל הרבה בתירוץ קושיא זו. ונ"ל דמשום קושיא זו פירש רבינו ז"ל דכולי עלמא מודו לר"א ב"י והתם רבנן פליגי עליה דר"ש משום דס"ל דאינו נמוק יפה [...] דכשהוציאו בספל לבית החיצון מודו משום דנמוק שתי פעמים כדאמרינן בפ' המפלת אבל הכא במילתיה דראב"י כולי עלמא מודו דבטל ברוב דם וגנונים שיוצאים עמו והא [אמ]רו שם דראב"י ור' שמעון אמרו דבר אחד משום דלשניהם בטל בתחילת לידה וכמ"ש התוס' ז"ל שם אע"ג דהטעמים חלוקים דאיכא טעמא בהא דליכא בהא כדכתיבנא [...]בהא שוים דבטל בתחלת לידה, כן נ"ל טעם רבינו ז"ל: כדי לפרסם הדבר וכו' ובמבכרת שהפילה שליא שאמרו בפרק בהמה המקשה דישליכנה לכלבים שאני התם דכיון שהפילה

משנה למלך

[ע]ירובין (דף ל"א) סוף ד"ה כאן בעירובי תחומין יע"ש, וזה כלל גדול דאף דקי"ל דלא מהני [ש]ליח לקולא היכא דהשליח פתח לומר שהוא רוצה לעשות פעולה אחת אמרינן חזקה שליח עושה [שליחות]ו ואפילו לקולא, ועיין בכעה"ת סי' קפ"ח דס"ל דמי שגלה לאחר שיעשה איזו פעולה ושמע [...] ועשאה דחשיב שליח והיא דהאומר לשלוחו צא ותרום ושמע אינים ההרינא ואזל ותרם דאין [...]תו תרומה הוא משום דשאני התם דאפשר דדעת בעה"ב דשלוחו דוקא יתרום משום דיודע ומכיר [...] מדה רגיל בעה"ב לתרום בעין יפה או רעה או בינונית וכן אם דעתו לומר כלך אצל יפות או [...] ע"כ, ולפ"ז אם עשאו שליח לתרומת מעשר או למעשר ראשון או שני שהוא דבר קצוב וסים

כל הנכרי ממין אחד ולא היה בו יפות ורעות ושמע אחר ועישר חשיב שליח ועיין בתהב"ע סי' ל"ד ס' ד' וה' ודוק:

ז הלוקח בהמה מן הכותי וכו'. כתוב בכתבי מהרי"א סי' קכ"ש וקי"ל דמדברי הרא"ש נראה דהיכא דמוכחא מלתא דלא איכוון הנכרי להשביח מקחו מהימן, אך הטור (י"ד סימן ש"ו) ססם משמע דלעולם לא מהימן, ועיין סימן קס"ח ובחה"ד סימן רע"א ועיין בשבות מרדכי דיבמות סימן תשפ"ב:

תכל

יב כבר ביארנו בעניין נדה שהולד באדם נגמר לארבעים יום והמפלת לפחות מארבעים אינו ולד. אבל ולד בהמה לא עמדו חכמים על מניין הימים שיגמר בו. אבל אמרו שהמפלת טינוף אינה מתעברת אחריו ולא מקבלת ולד אחר לפחות משלשים יום: יג אבהמה *שיצאה מליאה ובאה ריקנית הבא אחר כן בכור מספק שמא דבר שאינו פוטר בבכורה הפילה ואין לנפלי בהמה פטירת רחם עד שיעגילו ראש כפיקה של ערב: יד במבכרת המקשה לילד מחתך אבר ומשליך לכלבים והבא אחריו בכור. יצא רובו הרי זה יקבר ונפטרה מן הבכורה. ואם חתך אבר והניחו אבר והניחו עד שהשלים רובו הרי כל האיברים צריכין קבורה. ונפטרה מן הבכורה כיון שיצא רובו בין שלם בין מחותך והרי הוא לפנינו נתקדש למפרע: טו יצא שליש ומכרו לנכרי וחזר ויצא שליש אחר. נתקדש למפרע ונפטרה מן הבכורה. יצא שליש דרך דופן ושני שלישים דרך רחם אינו קדוש שהרוב הראשון לא יצא דרך רחם ולמפרע הוא מתקדש: טז יצא מיעוט אבר גדול והרי זה היוצא רובו של עובר נפטר מן הבכורה ויקבר היוצא. יצא הצי העובר והוא רובו של אבר היוצא הרי זה ספק אם נפטרה מן הבכורה או לא נפטרה לפיכך הבא אחריו ספק בכור: יז גבכור שכרכו בסיב והוציאו ולא נגע ברחם או שכרכו בשליית בהמה אחרת או שנכרכה עליו אחותו ויצא הואיל ולא נגע ברחם מכל מקום הרי זה ספק בכור: יח הדביק שני רחמים זה לזה ויצא מזה ונכנס לזה הרי זה ספק אם נפטרה מן הבכורה הבהמה שנכנס בה הבכור שהרי פטר רחם או לא נפטרה עד שיפטור רחמה ולדה: יט נפתחו כותלי בית הרחם ויצא הרי זה ספק אם נגיעת רחם מקדשת או אוירו: כ נעקרו כותלי בית הרחם [ונתלו] בצווארו הרי זה ספק אם במקומו מקדש או מקדש אף חוץ למקומו: כא נגממו כותלי בית הרחם אינו קדוש. נפרץ מקצתו ועומד מרובה על הפרוץ ויצא דרך הפרוץ. או שהיה הפרוץ מרובה על העומד ויצא דרך העומד הרי זה ספק בכור:

השגת הראב"ד

*שיצאה מליאה ובאתה ריקנית כו' עד שיעגילו. א"א דגרסינן בבכורות שמעתי שתי פיקות אחת של שתי ואחת של ערב של אשה כשל שתי ושל בהמה כשל ערב ועיקרא דמילתא על הא מתניתין דאהלות אין לנפלים פתיחת הקבר עד שיעגילו ראש כפיקה:

פרק חמישי

א ארחל שלא בכרה וילדה שני זכרים: אפילו יצאו שני ראשיהן כאחד אי אפשר ש... קדם אחד. הואיל ואין ידוע אי זה מהם יצא ראשון הכהן נוטל את הבה... והשני ספק בכור. מת אחד מהן אין לכהן כלום שזה החי ספק הוא והמוציא מחבירו ע... הראיה. וכן אם ילדה זכר ונקבה הרי הזכר ספק שמא הנקבה יצאת תחלה לפיכך... לכהן כלום שהמוציא מחבירו עליו הראיה: ב שתי רחלות שלא בכרו וילדו שני זכרי... שניהן לכהן. זכר ונקבה הזכר לכהן. שני זכרים ונקבה הכהן נוטל את הכחוש והי... ספק בכור. ואם מת אחד מהן אין לכהן כלום. שזה הזכר החי ספק בכור הוא והמוצ... מחבירו עליו הראיה. ילדו שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות הרי הזכר ספק בכור. שאני אומר שמא הנקבה נולדה תחלה ואחר כך הזכר לפיכך אין כאן לכ... כלום

א טור שם: ב טור יו"ד סי' שי"ט וע"ש, סמ"ג שם: ג טור יו"ד סי' שטו: ד טור יו"ד סי' שיח:

לחם משנה

שהפילה שליא אין צריך פרסום דאין שליא בלא ולד אבל הכא דהפילה דם צריך פרסום כן כתבו התוס' בפ' המפלת (דף כ"ז):

יג בהמה שיצאה מלאה ובאת רקנית וכו'. כתבו התוס' ז"ל בפ' המפלת וכגון שלא שהתה הבהמה בחזן דאם שהתה אימא שגפה וילדה: ואין לנפלי בהמה פטירת רחם וכו'. בבכורות (דף כ"ב) אמרו של אשה כשל שתי של בהמה כשל ערב, ופירש"י של בהמה שלא תהא כטומאה בלועה לטומאת מגע משום נבלה של נפל אם הושיט הרועה ידו ונגע בו להוציא מן הרחם כשל ערב משיעגיל ראש כפיקה של ערב ואי לאו טומאה בלועה היא וכו', נראה דדעת רש"י ז"ל לפרש ושל בהמה שאמר שם דומיא דשל אשה דאיירי לענין טומאה כדאמרו שם אין לנפלים פתיחת קבר עד שיעגילו ראש כפיקה ולענין טומאה איירי וכמו שביאר רבינו ז"ל בסוף הל' טומאת מת וא"כ נראה ודאי דשל בהמה שאמר לענין טומאה קאמר. ואם רבינו ז"ל מפרש כן לא היה לדין זה עסק כאן ולא היה לו להביאו כאן אלא נראה שהוא מפרש דהם אין לנפל עגילת ראש כפיקה לא מקרי ולד לפטור הבא אחריו מן הבכורה. ואולי דהר"א ז"ל בהשגות מפרש כפירוש רש"י ז"ל דלענין טומאה קאמר וזהו שאמר ומעיקרא דמילתא על הך מתני' דאהלות וכו' כלומר כיון דעל ההיא מתניתין איתמר ודאי דדומיא דמתניתין איירי דהוי לענין טומאה וכוונתו להשיג על רבינו ז"ל שפירש הדבר לענין פטירת רחם:

יד מבכרת המקשה לילד וכו'. נראה דרבינו ז"ל פסק כר"ה והרא"ש ז"ל בפסקיו פסק כרבה ונתן טעם לדבריו דהסוגיא מוכחת דלא כרב הונא גם התוס' ז"ל כתבו בפרק בהמה המקשה (דף ס"ט ע"ב) דכמה סוגיות מוכיחות דלא כרב הונא שכתבו בסוף דבריהם אם לא דנחלק בין מכירה של נכרי להנך וכן כתבו בריש פרק כיצד מערימין (דף כ"ד ע"ב) דיש לחלק בין מכירה דנכרי לשאר וא"כ אפשר דרבינו ז"ל סבור לתרץ הסוגיות שכתבו התוס' דמשמע דהם דלא כרב הונא דיש לחלק בין מכירה של נכרי לאינך וכמ"ש הם ז"ל אבל מ"מ צריך לתת טעם לרבינו ז"ל למה פסק כרב הונא דהסוגיא מוכחת כדבריו כדכתב הרא"ש ז"ל דדברי רב הונא במתני' שנויי דחיקי וכ"כ שם רש"י ז"ל. ואולי שרבינו ז"ל גורס רב חסדא במקום רבה בגמרא כנראה מדברי התוס' ז"ל בבכורות פרק כל פ"ה (דף ל"ח) דגרסי בההיא פלוגתא רב חסדא שכתב סבר לה כרב חסדא דפ' בהמה המקשה ואם גירסתו כך אתי שפיר דפסק כר' הונא דהלכתא כוותיה לגבי רב חסדא דרבו הוה וכמ"ש בספר הליכות עולם:

טו יצא שליש וכו'. כל אלו הדברים עד סוף הפרק הם מבוארים בפ' בהמה המקשה:

פ"ה א אי אפשר שלא קדם וכו'. פסק כרבנן דאמרי בפ"ב דבכורות (דף י"ז:) בידי שמים אי אפשר לצמצם ואפילו בידי אדם פסק רבינו ז"ל בהל' רוצח ושמירת נפש גבי עגלה ערופה דאי אפשר לצמצם ודלא כתוס' ז"ל שכתבו שם ובפ"ק דעירובין (דף ה':) דהא הלכה כר' יוסי דבידי אדם אפשר לצמצם. ואע"ג דהביאו ראיה לדבריהם מההיא דפרון כעומד ומחצה על מחצה כרוב כבר כתבו התוספות ז"ל בשם ר' שמעון מאביל"ה דמתרץ הנהו סוגיות כרבנן וכן דעת רבינו ז"ל וע"ש: אין לכהן כלום וכו'. בגמרא אמרו (דף י"ח:) הכל מודים בשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה ביניהם ומסתלק ואמרו שם קודם זה משל דר"ט למה הדבר דומה לשנים שהפקידו אצל רועה ופירש"י ז"ל ומתני' כמי דקאמר ר"ט יחלוקו כגון שאותו ספק בכור החי נמסר לרועה ואתו בעל הבית וכהן אצל רועה דליכא מוציא מחבירו דהא לא קאי ברשות חד מינייהו משמע מהתם דהיכא דהופקד גבי רועה יחלקו הכהן ובעל הבית אליבא דר"ט. ורבינו ז"ל לא ביארו וגם הטור ז"ל בסימן שי"ח אמרו על מ"ש שנים שהפ[קידו] אצל רועה וכו':

כסף משנה

יב כבר ביארנו בענין נדה וכו' אבל ולד בהמה לא עמדו חכמים על מנין שיגמר בו. שם (דף כ"ח:). ומ"ש אבל אמרו שהמפלה טינוף הינה מ... אחריו וכו'. מימרא דזעירי שם (דף כ'):

יג בהמה שיצא מליאה ובאתה ריקנית וכו'. פ' המפלת (דף כ"ט): ואין לנפלי בהמה פטירת רחם וכו'. ... שליפי דבכורות (דף כ"ב). ומ... פרב מימרא דרבי יוחנן שם. פי' הערוך כמו כדור קטן שמשימים בראש הכוש בו ואותו שטוים בו השתי קטן מאותו ... הערב: כתב הראב"ד ז"ל א"א ד... בבכורות שמעתי וכו':

יד מבכרת המקשה לילד וכו'. משנה... בהמה המקשה (דף ... ומפרש רבינו דמאי דקתני נפטרה מן ה... אסיפא דוקא קאי ולא כרש"י בפירש ד... נמי קאי. ומ"ש ואם חתך אבר והניח... נתקדש למפרע. שם בגמרא אליבא דרב... דהלכה כוותיה כדבסמוך:

טו ומ"ש יצא שליש ומכרו לנכרי וכו'... שליש דרך דופן וכו'. שם פ... דרב הונא ורבה ופסק כרב הונא:

טז יצא מיעוט אבר גדול וכו'. פשוט... ומ"ש יצא חצי העובר והוא... של אבר היוצא וכו'. שם (דף ע') בעיא... איפשיטא:

יז בכור שכרכו בסיב וכו'. שם בעיי... איפשיטו ונירסת רבינו כגירסת... שכתבו התוס':

יח יט הדביק שני רחמים זה לזה... נפתחו כותלי בית ה... וכו' נעקרו בית הרחם [ונתלו] בצוארו כ... ספק. שם בעיי דלא איפשיטו:

כא נגממו כותלי בית הרחם איתו ק... בעיא שם וה"ל נגעה ב... דאבעיא לן דבעי ר' זירא מר' הסי עומד ... על הפרוץ ויצא דרך פרוץ פרוץ מרובה על ה... ויצא דרך עומד מהי ע"כ לא איבעיא לי... פרון מרובה על העומד דאיכא עומד ב... אבל נגממו לא קא מיבעיא לי. ופירש... נגממו ניטל מעובי הכותלים מבפנים כבי... וכו' ל"ש נגממו מבפנים ושפה קיימת מב... עכ"ל ופירוש ראשון נראה יותר:

פ"ה א רחל שלא בכרה וכו'. בפרק... דבכורות (דף י"ז) פל... דרבי יוסי הגלילי וחכמים במשנה ו... כחכמים. ומ"ש הכהן נוטל את הכחוש... במשנה פלוגתא דר"ע ור"ט ופסק כר'... ומ"ש והשני ספק בכור. שם במשנה. ומ"ש... אחד מהם אין לכהן כלום וכו'. שם בג... פלוגתא דר"ע ור"ט ופסק כר"ע. מ"ש וכן... ילדה זכר ונקבה וכו'. שם (דף י"ח) במ...

ב שתי רחלות שלא בכרו וכו' עד סוף ה... ספק בכור הוא. הכל משנה שם... כל

כלום שהמוציא מחבירו עליו הראיה. אחת בכרה ואחת שלא בכרה וילדו לו שני זכרים. אחד לו ואחד לכהן וכל אחד מהן ספק בכור והכהן נוטל את הכחוש. מת אחד מהן אין כאן לכהן כלום שזה החי ספק הוא. וכן אם ילדו זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום שזה הזכר ספק בכור הוא: ג [ג]כל בכור שהוא ספק דינו שירעה עד שיפול בו מום ויאכל לבעליו. ואם תפשו הכהן אין מוציאין אותו מידו ואוכל אותו במומו. אבל אינו מקריבו שאין מקריב לעולם אלא בכור ודאי שמא ישחוט חולין בעזרה: ד [ד]מי שהיה בעדרו מבכרות ושאינן מבכרות וילדו ואין שם אדם ונכנס ומצא את המבכרות מניקות נקבות ואת שאינן מבכרות מניקות זכרים. אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו ובנה של זו בא לו אצל זו אלא הרי הדבר בחזקתו שכל אחת מניקה בנה: ה [ה]שנים שהפקידו שני זכרים אצל הרועה האחד בכור והשני פשוט ומת אחד מהן. מניח הרועה השני ביניהן ומסתלק והרי הוא ספק בכור ושניהן חולקין אותו שאין אחד מהן מכיר את שלו: ו הפקיד בכור אצל בעל הבית והניחו בעל הבית עם פשוט שלו ומת אחד מהן ואין ידוע איזהו. המוציא מחבירו עליו הראיה. והרי הוא ספק בכור. ואפילו רועה כהן שהניח בכורו בחצר בעל הבית עם פשוט של בעל הבית ומת אחד מהן המוציא מחבירו עליו הראיה. ואין מוציאין מחצר בעל הבית אלא בראיה. שהרי מדעת בעל הבכור הניחו עמו הפשוט של בעל הבית: ז [ז]לא נחשדו ישראל על הבכורות לפיכך נאמן הישראל לומר זה ספק בכור הוא ורואין לו מומו ואוכל אותו במומו: ח כל הקדשים [ה]שקדם להם מום קבוע להקדשן ונפדו חייבין בבכורה. ואם קדם מום עובר להקדשן או שהקדישן תמימים ואח"כ נולד להם מום קבוע ונפדו פטורין מן הבכורה. שהרי לא יצאו לחולין לכל דבר מפני שהן אסורין בגיזה ועבודה כמו שביארנו בהלכות מעילה: ט *הלוקח בהמה ממעות מעשר שני בירושלים חייבת בבכורה. אבל הלוקח בהמה מפירות שביעית הרי זו פטורה מן הבכורה לפי שאינו רשאי לעשות סחורה בפירות [שביעי]ת שהרי נאמר בה לאכלה, לאכלה ולא לסחורה. ואם תהיה חייבת בבכורה הרי [נ]שתכר בבכור שהרי יצא מתורת פירות שביעית. וכבר ביארנו בהלכות מאכלות [אסור]ות [ו]שאסור לעשות סחורה בדברים האסורים באכילה וכן ביארנו בתרומות שאסור [לעשו]ת סחורה בתרומות וכן אסור לעשות סחורה בבכורות אע"פ שמותר למוכרן על דרך [שביאר]נו: י לקח בכור למשתה בנו או לרגל ולא צריך לו מותר למוכרו: יא אין שמין [בכורו]ת תמימים לישראל אבל שמין להן בכורות בעלי מומין. ושמין בכורות תמימים [לכהני]ם בזמן הזה שהן עומדין להאכל במומן. ואין צריך לומר ששמין להן בעלי מומים:

פרק ששי

[מ]צות עשה להפריש אחד מעשרה מכל בהמות טהורות שיולדו לאדם בכל שנה ושנה. ואין מצוה זו נוהגת אלא בבקר וצאן בלבד שנאמר וכל מעשר בקר וצאן: ב מעשר בהמה נוהג בחולין אבל לא במוקדשין. ונוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא

עשין ריא: ב טור יו"ד סי' שיו: ג טור יו"ד סי' שיח: ד טור יו"ד סי' שיד: ה סמ"ג שם: ו טור יו"ד סי' שז: ז סמ"ג עשין ריד:

כסף משנה

[ג] בכור שהוא ספק דינו שירעה וכו'. פשוט שם במשנה. ומ"ש ואם תפשו הכהן וכו'. נתבאר בפ"ב. ומ"ש אבל אינו מקריבו וכו'. פשוט הוא:

[ד] מי שהיה בעדרו מבכרות וכו'. משנה פ"ג דבכורות (דף כ"ג):

[ה] שנים שהפקידו שני זכרים וכו'. פ"ב דבכורות (דף י"ח:) הכל מודים בשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה [ו]מסתלק וכו' ובאחד שהפקיד אצל בעל [הבית] המוציא מחבירו עליו הראיה לא נחלקו [אלא ב]בעה"ב ורועה כהן ר"מ סבר אקנויי [מקנ]י ליה בחצירו וניחא ליה דלתעביד [מצוה ...] ה"ל כשנים שהפקידו אצל רועה שמניח [ב]יניהם ומסתלק ור"ע סבר כיון דאית [ליה פסי]דא לא מקני ליה מדעם וה"ל כאחד [שהפקיד] אצל בעה"ב שהמע"ה ופסק הלכה כר"ע:

[ז] [לא] נחשדו ישראל על הבכורות וכו'. בפרק [כ]ל פסולי המוקדשין (דף ל"ו:):

[ח] [כל] הקדשים שקדם להם מום קבוע להקדשן וכו'. משנה פ"ב דבכורות (דף י"ד) ופרק הזרוע (דף ק"ל):

[ט] [הלו]קח בהמה ממעות מעשר שני וכו'. ירושלמי פ"ק דמעשר שני וכרבי [מ]אירא דמסייעא ליה מתניתא:

[ה]לוקח בהמה וכו'. בספ"ק דבכורות [(ד]ף י"ב:) אמר רב חסדא בהמת שביעית [פטורה מ]ן הבכורה וכו' לאכלה אמר רחמנא [ולא לשרי]פה ופירש"י לשריפה ואי מיחייב בבכור [...] מורים לגבוה עכ"ל. והראב"ד השיג על [מ"ש רבינו לאכלה] ולא לסחורה ולא ה"ל לכתוב [אלא ולא ל]שריפה כמו שאמרו בגמרא. ונראה [שגירסת] רבינו היה כתוב ולא לסחורה. ומ"ש [והרי ...]ר זה משתכר בבכור היינו לומר [שאם ח]ייב לבערו בזמן הביעור ונותנו לכהן [...]זכת הנאה: וכן אסור לעשות סחורה [ב]בכורות וכו'. בפ"ז דשביעית:

[י] [ו]לקח בכור למשתה בנו וכו'. גם זה משנה שם:

[יא] [אין] שמין בכורות תמימים לישראל וכו'. תוספתא בפ"ג דבכורות, וכתב רבינו [...] כלומר דאי בזמן הבית קרב הוא [ונאכל] לכהנים בלבד ומאי שומא איכא:

[פרק ו] מצות עשה להפריש אחד מעשרה וכו'. בתו"כ פ' בחקותי:

[ב] [מע]שר בהמה נוהג בחולין. משנה בר"פ בתרא דבכורות (דף נ"ג). ומ"ש אבל לא במוקדשין וכו'. בגמרא אמרו מוקדשין פשיטא לאו בידיה נינהו ותירצו בקדשים קלים ואליבא דר' יוסי הגלילי ומדברי רבינו ז"ל שכתב לשון המשנה משמע דהוה ליה דהלכתא כר' יוסי הגלילי דאל"כ לא היה צריך לומר שאינו נוהג במוקדשין דפשיטא הוא כמו שהקשו בגמ' ואע"ג דאין זה הכרח כל כך דרבינו ז"ל נמשך אחר

השגת הראב"ד

[הלוקח ב]המה וכו' עד לפי שאינו רשאי. א"א בגמרא [אמרו משמ]וש דלאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה וקא בעי לאקטורי אימורין:

[א"א ...] רב חסדא לגירסת הר"א ורש"י ז"ל והוי הקושיא אלימתא אבל לגירסת רבינו ז"ל אע"ג דלא אמר רב חסדא אלא לאכלה ולא לסחורה פריך ליה דכי היכי דדרים הכי נמי נדרוש גבי חלב לאכלה ולא לשריפה:

לחם משנה

ג כל בכור שהוא ספק דינו שירעה עד שיפול בו מום ויאכל לבעליו. ולא כתב כאן רבינו כלל אם חייב במתנות או לא ולא ידעתי מהיכן הוציא הרב"י ז"ל בטור י"ד סי' ש"י שפסק רבינו ז"ל כאן דפטור מן המתנות שכתב שם אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' בכורות נראה שפסק כר' יוסי אבל היה לו לכתוב דבפ"ט מהל' בכורים פסק רבינו ז"ל בהדיא כר' יוסי שכתב שם ואם נסתפק בשנים וכו' הרי הוא פטור מן המתנות. אלא שיש לדקדק על רבינו ז"ל דשם ביארו הטעם של ר' יוסי משום שעשו שאינו זוכה כזוכה וכן בפ' שנים אוחזין (דף י"ב) גבי לקט דאמר ילקט בנו אחריו ביארו ג"כ טעמו של רבי יוסי מפני שעשו שאינו זוכה כזוכה ובסוף פ' כל הגט (דף ל'.) אמרו גבי המלוה מעות את הכהן ואת הלוי להיות מפרים עליהם וכו' הא מני ר' יוסי הגלילי דאמר עשו שאינו זוכה כזוכה וכתבו התוס' ז"ל בפ"ד דבכורות דהיינו ר' יוסי דבכור ולא ר' יוסי דלקט שכהה ופאה ועם זה תירצו למה שמואל בפ' שנים אוחזין פסק כר' יוסי ובפ' כל הגט לא בעי לאוקימי מתני' כר' יוסי דלא דמי הא להא וכמו שהאריכו שם ורבינו ז"ל פסק בפ"ד מהלכות מעשר גבי מלוה את הכהן דבעינן מכירי כהונה או מזכה להם ע"י אחר ודלא כר' יוסי דאמר עשו שאינו זוכה כזוכה ואמאי כיון דכאן פסק כר' יוסי והתם אמרו דהך מתני' דהמלוה מעות כר' יוסי אתיא כיון דהלכתא כר' יוסי דהכא ראוי לפסוק כמתני' דהתם ואפילו נאמר דסובר רבינו ז"ל דהא מני ר' יוסי דאמר בפ' כל הגט קאי אר' יוסי דשנים אוחזין ודלא כתוס' מ"מ קשה דבהל' מתנות עניים פ"ד פסק שם כר' יוסי וכדאיפסיקא הלכתא התם בגמרא וא"כ רבינו ז"ל נראה כמזכי שטרא לבי תרי. וראיתי להרב בעל כ"מ ז"ל שכתב בהל' ביכורים פ"ט ועוד י"ל דיש לחלק בין ההיא דפ"ב דבכורות ופ"ק דמציעא, ואם היינו אומרים כן ניחא קושיא זו דרבינו ז"ל בפ' כל הגט פסק דלא כר' יוסי וגבי בכור וגבי לקט פסק כר' יוסי, אבל קשה לי על תירוץ זה דבפ' כל הגט אמרו הא מני ר' יוסי דאמר עשו שאינו זוכה כזוכה והיכא אמרו ר' יוסי אם לא באחד משני מקומות הנזכרים במציעא או בבכורות והיכי מצית למימר דיש לחלק בין ההיא דכל הגט לאינך:

ה שנים שהפקידו אצל הרועה וכו'. בפ' המפקיד (דף ל"ז:) אמרו שהניחוה שלא מדעת הרועה ולכך הרועה פטור דאי לאו חייב הרועה משום דהוה ליה למידק וכן כתב רבינו ז"ל בהלכות שאלה ופקדון:

ו הפקיד בכור אצל בעה"ב וכו'. כלומר וידע המפקיד שבעל הבית מניחו עם שלו ודאי לא חייב בעל הבית דהא אמר לו שיערבם עם שלו וזהו שכתב רבינו ז"ל למטה שהרי מדעת בעל הבכור הניחו עמו הפשוט של בעה"ב כלומר דאם לא הניחו מדעתו ודאי דחייב בעל הבית מפני שעירבם. כתב הטור בסימן שי"ז הקנה לו חצרו שיקנה לו הבכור מיד והוה ליה כשנים שהפקידו אצל אחד אלא כיון שלא בא ליד כהן לא זכה והוה ליה בעה"ב מוחזק ע"כ. דאילו בא ליד כהן ודאי דאינו נקרא מוחזק בעל הבית אע"פ שהוא בחצר בעל הבית דכיון שבא לידו והניחו שם מדעת בעל הבית הוי כאילו השאילו חצרו לכך ואינו נקרא בעל הבית מוחזק. זה נראה טעמו של הטור ז"ל שכתב שכיון שלא בא ליד כהן דמשמע דאילו בא ליד כהן לא מקרי בעל הבית מוחזק וטעמו כדכתיבנא:

ט לאכלה ולא לסחורה וכו'. והראב"ד ז"ל גרים לאכלה ולא לשרפה וכן גירסת רש"י ז"ל ומשמע הכי מן הקושיא שהקשו שם האוכל מעיסת שביעית וכו' לאכלה אמר רחמנא ולא לשרפה דהוי דומיא ממש

ושלא בפני הבית. אבל חכמים אסרו לעשר בהמה בזמן הזה ותקנו שאין מעשרין אלא בפני הבית גזירה שמא יאכלהו תמים ונמצא בא לידי איסור כרת שהוא שחיטת קדשים בחוץ. ואם עבר ועשה בזמן הזה הרי זה מעשר ויאכל במומו: ג הכל חייבין במעשר בהמה. כהנים לויים וישראלים: ד ודין מעשר בהמה שיהיה נשחט בעזרה וזורקין את דמו זריקה אחת כנגד היסוד ומקטירין אימוריו. ושאר הבשר נאכל לבעלים בירושלים כשאר קדשים קלים ואין לכהנים בו כלום אלא כולו לבעלים כפסח. ואם היה בעל מום בין שנפל בו מום בין שהפרישו בתחלה במומו הרי זה נאכל בכל מקום: ה [א]מעשר בהמה אסור למוכרו כשהוא תמים שנאמר בו לא יגאל. מפי השמועה למדו שזה שנאמר לא יגאל אף איסור מכירה במשמע שאין נגאל ואינו נמכר כלל. ויראה לי שהמוכר מעשר לא עשה כלום ולא קנה לוקח. ולפיכך אינו לוקה כמוכר חרמי כהנים שלא קנה לוקח וכמוכר יפת תואר כמו שיתבאר במקומו: ו [ב]מדברי סופרים שאסור למוכרו בעל מום ואפילו שחוט גזירה שמא ימכרנו חי. לפיכך אין שוקלין מנה כנגד מנה במעשר כדרך ששוקלין בבכור. מפני שהוא נראה כמוכר: ז ומעשר בהמה של יתומים שנשחט במומו מותר למוכרו כדרכו. מפני השבת אבידה ליתומים לא גזרו עליו: ח מעשר בהמה שנשחט במומו מותר למכור חלבו וגידיו ועורו ועצמותיו. ולא אסרו למכור אלא בשרו בלבד. ואם הבליע דמי הבשר בדמי העור והחלב והגידין ומכר הכל בהבלעה מותר. ואם היו דמי העצמות יקרים והבליע דמי הבשר בדמי העצמות מותר: ט הכל נאמנים על מומי מעשר לומר מום זה מאליו בא ולא נעשה לדעת. ואפילו אלו שאינן נאמנים על הבכור נאמנים על המעשר. ורואה אדם מומי מעשר שלו ומתירו אם היה מומחה. שאם ירצה יטיל מום בכל עדרו ואחר כך יעשר ונמצא המעשר בעל מום מתחלתו: י [ג]הלוקח טלאים שנולדו בשנה זו או שנתנו לו במתנה הרי הם פטורים מן המעשר עד שיולדו ברשותו. לפיכך השותפין שנשתתפו בבהמות והביא זה מאה טלאים וזה מאה טלאים וערבום ונשתתפו בהן הרי המאתים פטורים מן המעשר שכל טלה מהן כמכור. וכן האחים שירשו טלאים מאביהם הרי הן פטורין מן המעשר. אבל הנולדים להם בשותפות לאחר מכאן מאלו הבהמות בין לשותפין בין לאחים חייבין במעשר. וכן אם היו שותפין במעות וקנו בו[...] ממעות השותפות והאחים שקנו בהמות ממעות הירושה הרי הנולדים מהם לאחר [...] חייבין במעשר שהרי ברשותן נולדו והרי הן כאיש אחד. חלקו האחים והשותפין אחר ש[...] להן

א סמ"ג לאוין שדמ: ב סמ"ג שם: ג סמ"ג עשין ריב:

לחם משנה

[ג]שון המשנה נראה עוד כן ממ"ש רבינו ז"ל פ"ח מהלכות מקי ממון כל קדשים שחייבים עליהם מעילה אין בהם דין נזקים דמשמע דאם אין חייבים עליהם מעילה כמו קדשים קלים יש בהם דין נזקים והיינו כר' יוסי הגלילי דאמר דקדשים קלים ממון הדיוט הוא כדאמרו בפ"ק דב"ק וכן מהדין שלמים שהזיקו שהביא שם והודה שהזיק אתיא לר"י הגלילי וכדכתבו התוס' ז"ל שם גבי מימרא דרבא וא"כ נראה דעתו לפסוק כר"י הגלילי וא"כ קשה דהכא' טוען פ"ה דפטר הקדשות משבועה למה לא חילק בין הקדשות להקדשות דקדשים קלים לר' יוסי הייב בשבועת הפקדון דממון הדיוט הוא ומדברי רבינו ז"ל שלא חילק שם משמע דסובר דהדין שוה בכל הקדשים וכמ"ש שם ה"ה ז"ל דר"ם דהילק במשנה בין קדשים שחייב באחריותם לאינו חייב באחריותם לית הלכתא כוותיה משמע דאית ליה דכוונת רבינו ז"ל דאין לחלק בין קדשים לקדשים וצ"ע:

ואם עבר ועשה וכו'. פשוט הוא דהכי אמרינן התם דאין מקדישין ואין מעריכין בזמן הזה משום תקלה ומ"מ אמרו דאם הקדיש או העריך בהמה תעקר פירות כסות וכלים ירקבו וכו':

ח מעשר בהמה וכו' ויראה שהמוכר מעשר לא עשה כלום וכו' ולפיכך אינו לוקה כמוכר חרמי הכהנים וכו'. קשה דבפ"ק דתמורה אמר רבא מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני מידי והאי דלקי משום דעבר על מימרא דרחמנא וא"כ משמע בהדיא שם לרבא דאע"ג דלא קנה לוקח מ"מ לוקה משום דעבר על מימרא דרחמנא וכ"כ עוד שם מההיא סוגיא שהקשה שם לאביי מחרמים דאמר לא יגאל וממעשר בהמה ג"כ דאמר לא יגאל לאביי דאמר אי עביד מהני ואי לא לא היה לוקה על מכירת חרמים ועל מכירת מעשר אדרבה לרבא הקשי אמאי לא לקי כדהקשו שם מאונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה לרבא דאמר דאע"ג דלא מהני לקי ללישנא קמא דגמרא במבואר שם א"כ מוכח בהדיא דלרבא לקי וכ"כ התוס' ז"ל שם כשאלו בגמ' בסוף הסוגיא אביי ורבא במאי פליגי הקשו שם וקשיא לרבינו ברוך אמאי לא קאמר דפליגי בהכי כגון אם פדה בכור או מעשר או חרמין לא מהני לכ"ע כדמפרש סוגיא דלאביי לא לקי כיון דלא מהני דהכי אמר אביי לעיל דהיכא דלא מהני לא לקי ולרבא לקי משום דעבר אמימרא דרחמנא וצ"ע ע"כ. ולתרץ קושיא זו נ"ל לומר דאע"ג דבכולי גמ' אביי ורבא הלכה כרבא הכא פסק רבינו ז"ל כאביי משום דאמרו שם בסוף הסוגיא אלא כי קא מיפלגי אביי ורבא בשינוי קונה ופירש"י ז"ל בהך לישנא בשינוי קונה כגון גזל עצים ועשאן כלים גזל צמר ועשאן בגדים דלאביי קני ואינו משלם אלא עצים וכו' ולרבא לא קנה ומשלם הבגדים וכלים וכו' וכיון דקי"ל דשינוי קונה וכדתנן מתני' דהגוזל עצים ועשאן כלים וכו' משלם כשעת הגזילה לא קי"ל כרבא. זה נ"ל טעמו של רבינו ז"ל והוא נכון במה שנראה שפסק כאן כאביי אבל מ"מ נתקשו אלו דברי ה"ה ז"ל בפ"א מהל' גזילה שכתב גבי חומד עבדו וכו' שכתב שרבינו ז"ל סובר שמקחו קיים אע"פ שעובר בלאו ואע"ג דאמר רבא בתמורה כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני וכו' הוי כעין גוזל צמר ועשה ממנו בגדים וכו' משמע מדברי ה"ה ז"ל שדעת רבינו ז"ל לפסוק כרבא ואית ליה לרבא שינוי קונה. ומ"ש שם דפליגי בשינוי קונה סובר דהיינו דפליגי בחילוקם דמתרלין וכדפירש שם רש"י ז"ל באיכן יע"ש ולפי אותם הדברים שכתב ה"ה ז"ל אין מקום למה שכתב רבינו ז"ל כאן וצ"ע:

י הלוקח טלאים שנולדו לו וכו'. בפ' מעשר בהמה אמרו במשנה האחין והשותפין שחייבין בקלבון פטורים ממעשר בהמה וכו'. ורש"י ז"ל פירש המשנה וכל הסוגיא בדר[...] שמפרש רבינו ז"ל וטעם מחלוקתם הוא מפני שרש"י ז"ל גורס האחין השותפין וכולה חדא מלתא היא דר"ל אחין שהן שותפין שעדיין לא חלקו אבל בשותפי[...] [...]ים

כסף משנה

אבל חכמים אסרו לעשר בהמה בזמן הזה וכו'. שם בגמרא. ומה שכתב [...] ועשה וכו'. פשוט הוא דכיון שאין הטעם אלא משום דלא ליתי לידי תקלה [...] ועישר למה לא יהיה קדוש:

ג הכל חייבים במעשר בהמה וכו': ד ודין מעשר בהמה שיהיה נש[...] וכו'. משנה בס"פ איזהו מ[...] נ"ו:). ומ"ש ואם היה בעל מום וכו' [...] בפרק דבכורות (דף כ"ז) אמרינן ד[...] פסיל ביה מומא:

ה מעשר בהמה אסור למכרו כש[...] וכו'. בפ"ק דמעשר מעשר בהמה אין מוכרים אותו תמי[...] בעל מום חי ושחוט וכתב ה"ר שב[...] חי וה"ה שחוט וכו' ואיידי דבעי למי[...] גבי בכור מוכרים אותו תמים הי[...] ריישא תמים חי. ובפ"ק דתמורה (דף [...] כל פסולי המוקדשין (דף ל"א:) הכי [...] נאמר לא יגאל ואינו נמכר לא חי [...] לא תם ולא בעל מום ופירש"י לא י[...] נמכר דגמרינן גאולה יגאל (דחרמים) [...] ומ"ש מד"ס שאסור למוכרו בעל מו[...] שחוט וכן מ"ש שזה מד"ת וזה מד"ס [...] כל פסולי המוקדשין אמר רבא מנא [...] (דמעשר בהמה שנשחט מותר למוכרו [...] דכתיב והיה הוא ותמורתו יהיה קדש [...] אימתי עושה תמורה מחיים אימתי [...] מחיים הא לאחר שחיטה נגאל ו[...] דגזרו לאחר שחיטה אטו לפני שחי[...] דבר שאינו נישום מחיים לא גזרו [...] פירוש דבר המתחשב מחיים כי ע[...] הבהמה מחיים אינו מחשיב לא העור והחלב, ולפי זה הא דתניא במעשר [...] יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט ולא בעל מום אסמכתא בעלמא היא דמד[...] לא מיתסרא מכירתו אלא תמים [...] דתמורה:

ו ומ"ש לפיכך אין שוקלין מנה כנ[...] במעשר וכו'. הכי משמע [...] ר"פ כל פסולי המוקדשין (דף ל"[...] ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור ומש[...] בבכור אבל לא במעשר:

ז ומעשר בהמה של יתומים וכו'. [...] פסולי המוקדשין שם:

ח מעשר בהמה שנשחט במומו [...] בהבלעה מותר. שם בסמוך. ומ"ש ואם היו דמי העצמות [...] וכו'. שם פלוגתא ופסק לקולא כדר[...]

ט הכל נאמנים על מומי מעשר וכו' [...] בס"פ כל פסולי המוקדשין ([...] ומפרש טעמא בגמרא משום דאי בעי [...] בכוליה עדריה. ומ"ש ורואה אדם מומי [...] שלו ומתירו אם היה מומחה. מבואר [...] מהטעם הנזכר:

י הלוקח טלאים שנולדו בשנה זו וכו' [...] השותפים שנשתתפו בבה[...] עד

משנה למלך

פ"ו ג הכל חייבים במעשר כו'. עיין בחדושי הרשב"א ז"ל בפ' ראשית הגז (דף קל"ו) שכתב דר"ת סבר דכהנים פטורים ממעשר בהמה וכתב הרשב"א דהקשו עליו מההיא דאמרי' בפ' במה בהמה דראב"ע מעשר תריסר אלפי עגלי. עוד אני תמיה מההיא דאיבעיא לן בס"פ הגוזל עצים אם נפלו לו עשר בהמות בגזל הגר אי מיחייב לאפרושי מינייהו מעשר. הרי מבואר דכהנים חייבים במעשר בהמה וצ"ע ועיין בערוך ערך זכר:

ה לפיכך אינו לוקה כמוכר חרמי כהנים. עיין בפ"ק דזבחים (דף ע"ו) וכמ"ש התוס' שם וצ"ע.

ועיין בפ"ק דתמורה אהסיא דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני. ו[...] ס"ה בפ"א מהלכות גזלה ואבדה, ועיין במנין המצות מל"ת סי' רס"ג שכתב שמוכר יפת תו[...] ספק מ"ש כאן וצ"ע:

ו מדברי סופרים שאסור למוכרו וכו'. מ"ש מכן דמדאורייתא לא מיתסרא מכירתו אל[...] עיין במ"ש התוס' בפ"ק דזבחים (דף ט') ד"ה למאי נ"מ ודוק:

כסף משנה

שיתוף זה השני. הכל משנה בפרקא בתרא דבכורות (דף נ"ח: ונ"ו:). ומ"ש חלקו גדיים כנגד גדיים וכו'. שם פלוגתא דאמוראי ופסק כר"נ וכתוב בספרי אים כנגד גדיים וט"ס הוא וצריך להגיה ולכתוב וטלאים כנגד טלאים. ומ"ש ועשרה כנגד עשרה. שם פלוגתא דאמוראי ופסק כר"י:

זין והשותפין שחלקו בכספים וכו' אבל ' אם חלקו הבהמות כו'. מימרא דר' ירמיה שם (דף נ"ו:) :

קח עשרה עוברים וכו'. מימרא דר"י בדף הנזכר :

שנפלו לו עשר בהמות וכו'. בס"פ הגוזל עצים (דף ק"י:) בעיא דאיפשיטא :

נכנסים לדיר להתעשר וכו' עד אינו מתעשר. משנה וגמרא בפירקא בתרא דף נ"ז) . ודע דאמרינן בפ"ק דזבחים נכנס לדיר להתעשר ואיני יודע למה השמיטו רבינו:

הלקוח פטור וכו' לפיכך הלוקח טלאים בתוך שבעת ימי הלידה וכו'. ו) אמרינן דברייתא דקתני דלקוח חל זמן אינה משנה ואת"ל משנה ר"ש היא ומשמע דהכמים פליגי עליה והלכתא כוותייהו :

בהמה שהיא ספק וכו'. נלמד מהדין שיבא בסוף הלכות אלו והוא בפ' נ"ח:) קפץ אחד מהמנויים לתוכם ורים ובתוספתא דסוף בכורות תניא הם יתום או לקוח כולם פטורים :

מי

להן הבהמות ברשותן וחזרו ונשתתפו הרי אלו פטורין מן המעשר. שבשעה שחלקו נעשו הכל לקוחין והלקוח פטור וכשחזרו ונשתתפו הרי נשתתפו בבהמות ועדיין לא ילדו להן ברשותן אחר שיתוף זה השני. ואף על פי שחלקו גדיים כנגד גדיים וטלאים כנגד *טלאים ועשרה כנגד עשרה הכל פטורין מן המעשר והרי הן כלקוחין: **יא** האחין והשותפין שחלקו בכספים ולא חלקו בבהמה חייבין במעשר שעדיין לא נעשו הבהמות לקוחין. אבל אם חלקו הבהמות אע"פ שעדיין לא חלקו הכספים הרי אלו פטורין: **יב** הלוקח עשרה עוברים במעי אמן. כולן נכנסין לדיר להתעשר שהרי ברשותו נולדו: **יג** כהן שנפלו לו עשר בהמות בגזל הגר פטורים מן המעשר. שמתנות כהונה מתנות הם. וכבר ביארנו שהנותן מתנה פטור מן המעשר: **יד** הכל נכנסין לדיר להתעשר. בין תמימים בין בעלי מומין. וכל איסורי מזבח. חוץ מן הכלאים. והטריפה. ויוצא דופן. ומחוסר זמן. שכל אלו פטורין מן המעשר. וכן היתום שמתה אמו או נשחטה עם לידתו אינו מתעשר. ודברים אלו מפי השמועה הם: **טו** אין הלוקח פטור אלא אם כן נלקח אחר שנראה להתעשר. לפיכך הלוקח טלאים שבעת ימי הלידה כשיגיע זמנם חייב לעשרן. שכיון שאין מחוסר זמן ראוי ר הרי זה כמי שלקח עוברים ונולדו ברשותו: **טז** כל בהמה שהיא ספק אם עשר היא או אינה בת מעשר. הרי היא פטורה מן המעשר. לפיכך טלאים ב בהן יתום או לקוח וכיוצא בהן הרי כולן פטורין מן המעשר. שכל אחד מהן ספק הוא:

מי

נ"ל עי' כל"מ : א סמ"ג שם :

לחם משנה

איה ליה לרש"י ז"ל דלעולם הם חייבים בקלבון וכן לעולם הם פטורים ממעשר בהמה אפילו הבהמות שיולדו להם בעודם בשותפותם ומה שחילקו במשנה ובסוגיא ואמרו כשחייב במעשר הוא פטור מן הקלבון וכשחייב בקלבון פטור ממעשר לא נאמר דבר זה אלא באחין שירשו מאביהן דשייך בהו חיוב במעשר דעדיין לא חלקו ומשום כך הייבים דכאביהם דמו אבל בשותפין דעלמא שהביא זה ממונו וזה ממונו ונשתתפו לא שייך הא וכן פטור מקלבון לא שייך אלא באחין שירשו מאביהן דכיון דלא חלקו וכאביהן דמו אילו היה אביהן נותן סלע על שני בניו לא היה נותן קלבון איהו נמי עבדי הכי אבל בשני שותפין דעלמא לא שייך הא ועל פי זה פירש מה שאמרו במשנה קנו בתפיסת הבית דלאו דוקא קנו ממש כלומר שלקחו במעות אלא קא שנפלה להם בהמה מאביהן ועל דרך זה פירש כל הסוגיא באחין שהם שותפין ולא בשותפין דעלמא יע"ש. אבל גירסת רבינו ז"ל הוא האחין והשותפין ומתני' או או קתני וה"ק אחין או שותפין שחייבין בקלבון וכו' ומשכחת לה חיוב ופטור במעשר ובקלבון בשותפין דעלמא משום דהוא סובר דהשותפין הם פטורין ממעשר כל זמן שלא ילדו הבהמות בעודן בשיתוף אבל אם ילדו אחר השיתוף חייבין וא"כ הרי הפיטור הוא כל זמן שלא ילדו והחיוב הוא אחר שילדו בשיתוף וכן חיוב ופיטור בקלבון משכחת לה בשותפין דעלמא מפני שהוא סובר דכל זמן שממון השותפות קיים הם חייבים בקלבון מפני דכיון שהממון עדיין עומד בעין הוי כאילו הם שנים נפרדים וחייבין בקלבון אבל כשהממון אינו קיים אלא נשאו ונתנו בו עד שנשתנה הם פטורים מן הקלבון משום דהוי הכל דבר אחד. ועל פי זה פירש המשנה והסוגיא בשותפין דעלמא והוא סובר דאחין שירשו ושותפין דעלמא הם שוים בדיניהם וכשחייבים במעשר דהיינו שילדו הבהמות כשהן בשותפותן אז הם פטורים מן הקלבון כלומר כשיהיה הדבר הזה בממון השותפות שנשאו ונתנו ונשתנו המעות דהוי זה כאילו נולד דבר אחר בבהמות דכל כך הוי כאן שינוי הממון כמו הלידה בענין בהמות השותפות אז פטור מן הקלבון כיון שנשתנה ר אחר נמצא דחייב במעשר ופטור מן הקלבון וכשחייב בקלבון דהיינו כל זמן שלא נשתנה ממון השותפות פטור במעשר דהיינו הבהמות עצמן שנשתתפו בהן ולא הולדות ה מורף פירוש רבינו ז"ל כפי מה שפירש בפירוש המשנה ועל פי זה פירש מה שאמרו במשנה קנו מתפיסת הבית דקנו ממש קאמר כלומר לקחו במעות דלא כרש"י ו שחייבין במעשר היינו הולדות שנולדו אחר השיתוף ומ"ש ואם לאו פטורים ר"ל שלא נולדו הבהמות האלו אחר השיתוף ומ"ש במשנה חלקו וחזרו ונשתתפו כו' אשותפין מי קאי וה"ק הבהמות שנולדו להם ברשותם שאמרנו שהשותפין חייבים אם חלקו ואח"כ נשתתפו באותן הולדות הם פטורים ממעשר בהמה מפני שלא נולד להם ולדות וף השני וחייבין בקלבון דממון השיתוף קיים ומ"ש בגמרא פעמים שחייבין בשניהם או פטור בזה והייב בזה בשותפין דעלמא נמי איירי וחייבין בשניהם כגון שנולדו אחר השתוף ונשתנו הכספים דהיינו נשאו ונתנו בכספים שנשתנו וחלקו בכספים חייבין בקלבון דאע"ג דכל זמן שהיו ביחד הם פטורים מפני שנשתנו עתה שחלקו חייבים ובבהמות לא הלקו דאילו חלקו בבהמות ודאי היו פטורים אפילו בבהמות שילדו להם אחר השיתוף דבשעה שחלקו נעשה להם לקוח ופטורים מזה ומזה שחלקו אע"פ שנולדו אחר השיתוף וחלקו ונעשה לקוח ולא חלקו בכספים שנשהנו אחר השיתוף ולכך הם פטורים מן הקלבון ומזה הטעם היכא דחלקו בזה ובזה חייבים בקלבון ממעשר בהמה והיכא דלא חלקו בזה ובזה חייבין במעשר בהמה ופטורים מן הקלבון. זה דרך רבינו ז"ל במשנה ובסוגיא לקיים גירסתו שגורס האחין והשותפין דהם י ודלא כרש"י ז"ל שגורס האחין השותפין וכולה חדא מילתא היא ועל פי פירוש זה כתב מ"ש כאן ופ"ג מהלכות שקלים דלפי זה הפירוש דיניו מבוארים כאן ושם. יה הרב בעל כ"מ ז"ל שם בנ"ע דמאין הוציא דין שינוי הממון שכתב בקלבון נתבאר על פי זה הפירוש והר"א ז"ל השיגו שם דהוא גורס גירסת רש"י האחין השותפין א שיבוש לגרוס האחין והשותפין דהם תרי מילי ואני תמה למה לא השיגו הר"א ז"ל כאן גם כן שדבריו כאן הם על פי גירסתו ופירושו שפירש שם והכל הולך אל מקום "מ יש קצת דוחקים לפירוש רבינו ז"ל ובגירסתו חדא דלמה הוצרך תנא דמתני' לומר קנו מתפיסת הבית לא היל"ל אלא ילדו לאחר השותפות חייבים ואם לאו פטורים כך לומר דהם קנו ממעות השותפות בהמות דכיון דבשותפין עסקינן ועיקר החיוב לא הוי אלא מפני שילדו הבהמות לאחר מכאן הא הוה ליה לתנא למימר גם בברייתא יכול אפילו קנו בתפיסת הבית ולא היל"ל אלא יכול אפילו ילדו לאחר מכאן דהיינו לאחר שנשתתפו ת"ל יהיה דכיון דאין החילוק תלוי אלא אם ילדו אחר השותפות ה לו להזכיר קנו מתפיסת הבית. וגם קשה קצת מ"ש אם אינו ענין לבכור דאיתיה בשותפות דכתיב ובכורות בקרכם ואהכהס הא מצינן לאוקומי בבכור וקרא דבכורה דיינו שלא ילדו אחר השותפות וקרא דיהיה איירי שילדו אחר השותפות. וע"ק דבסוף פרק הגוזל עצים אמרו כי קא מבעיא לן כגון שנפלו עשר בהמות בגזל הגר לאפרושי מינייהו מעשר או לאו יורשים הוו דאמר מר קנו בתפיסת הבית חייבים או דילמא מקבלי מתנות הוו ותנן הלוקח וכו' ובשלמא לפירוש רש"י ז"ל דמחלק בין הפין דעלמא ניחא דהכי קאמר יורשים הוי וקי"ל דיורשים חייבים כל זמן שלא חלקו או מקבלי מתנות וכו' אבל לרבינו ז"ל יורשים ושותפין דעלמא הם שוים ואם ילדו לאחר שירשו או לאחר השותפות חייבים ואם לאו פטורים והאי דאמר קנו בתפיסת הבית חייבים היינו הולדות שיולדו אחר השותפות וא"כ מה ראיה היא זו לבהמות א שייך כאן ילדו לאחר השותפות ומאי איכא למיבעי לדעת רבינו ז"ל הכי הוה ליה למיבעי יורש הוי וכיון דלא הוי אלא חד יורש דליכא ב' יורשים שותפין אלא חד חייב או דילמא מקבל מתנה הוי אבל הא דבעיא ומביא ראיה מקנו מתפיסת הבית אין לו מקום לדעת רבינו ז"ל וצ"ע:

שחלקו גדיים כנגד גדיים וכו'. פסק כר"י דאמר אין ברירה ודלא כר"א דאמר דיש ברירה ואם חלקו ט' כנגד ט' חייבים. ותימה דהא בגמ' הקשו לר"א מברייתא דוכן השותפין שחלקו אחד נטל עשרה ואחד נטל תשעה וכלב כנגד הכלב אסורים וכו' והי אמרת יש ברירה ליברור חד מינייהו לבהדי כלב וליפקיל והנך ליתהרו ותירץ דלא שוו כולהו להדי הדדי ושוי האי כלבא חד ומשהו והאי משהו מסיך ואתי בכולהו ע"כ. משמע דלר"י דאית ליה דאין ברירה אע"ג דשוו כולהו להדי הדדי לם אסורים וא"כ רבינו ז"ל דפסק כאן כר"י איך כתב בהלכות איסורי מזבח סוף פ"ה שני שותפין שחלקו זה לקח עשרה טלאים וכו' אם יש אחד מהם דמיו כדמי הכלב או מן העשרה וכו' והשאר מותרים הא לר"י דאמר אין ברירה כולם אסורים ואע"ג דבתמורה פרק כל האסורים (דף ל') אוקימו הך אוקימתא בסתמא על מתני' מ"מ לא אוקמוה אלא ליישב מתני' למ"ד יש ברירה כדמוכח בפרק מעשר בהמה וא"כ נמצא רבינו ז"ל כמזכי שטרא לבי תרי וצ"ע:

בהמה שהיא ספק כו'. פשוט הוא בפ"ק דמגילה דאמר ספיקא לאו בר עשורי הוא. ומ"ש בגמרא בפרק מעשר בהמה אנדרוגינוס ספיקא וחייב כלומר ממ"נ או זכר או נקבה וחייב במעשר:

אין

משנה למלך

מן הכלאים והטריפה. כתבו התוס' בפרק ראשית הגז (דף קל"ז) דאפשר דאפילו נחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה שהיא כשירה אפ"ה אינה נכנסת לדיר להתעשר משום דאינה עוברת וכפ"ט דבכורות (דף נ"ז) כתבו דהטיפא עוברת כיון שאינה טריפה וכן הוא דעת רבינו ז"ל:

פרק שביעי

א ׳מי שהיו לו עשרה טלאים והפריש אחד מעשרה. היו לו מאה והפריש עשרה למעשר אין אלו מעשר. אלא כיצד עושה כונס כל הטלאים או כל העגלים לדיר. ועושה לו פתח קטן כדי שלא יצאו שנים כאחד. ואמותיהן מעמיד מבחוץ. והן גועות שישמעו הטלאים קולן ויצאו מן הדיר לקראתן. שנאמר כל אשר יעבור תחת השבט. שיעבור מעצמו ולא שיוציאו בידו. וכשיצאו מן הדיר זה אחר זה. מתחיל ומונה אותן בשבט. א׳ ב׳ ג׳ ד׳ ה׳ ו׳ ז׳ ח׳ ט׳. והיוצא עשירי בין זכר בין נקבה בין תמים בין בעל מום סוקרו בסקרא ואומר הרי זה מעשר. לא סקרו בסקרא ולא מנאן בשבט או שמנאן רבוצים או עומדים הרי אלו מעשר הואיל ומנאם עשרה וקידש עשירי הרי זה מעשר: **ב** אין צריך לצרף כל בהמה שנולדה ברשותו לדיר אחד אלא מצרף כל עדר ועדר לבדו. היו לו חמשה טלאים בירושלים וחמשה טלאים בעכו אין מצטרפין וכולן פטורין מן המעשר. וכמה יהיה בין אלו לאלו ויצטרפו ששה עשר מיל: **ג** היו שלשה עדרים בין כל אחד ואחד ששה עשר מיל הרי שלשתן מצטרפין. כיצד היה תשעה מכאן ותשעה מכאן ואחד באמצע הרי שלשתן נכנסין לדיר להתעשר: **ד** אין מעשרין מן הצאן על הבקר ולא מן הבקר על הצאן. אבל מעשרין מן הכבשים על העזים ומן העזים על הכבשים. שנאמר וכל מעשר בקר וצאן משמע כל צאן אחד ששניהם נקראים שה הם כמין אחד: **ה** אין מעשרים מן הנולדים בשנה זו על הנולדים בשנה אחרת שאין מעשרין בזרע הארץ מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש שנאמר ... השדה שנה שנה. ויראה לי שאם עישר בהמה משנה על שנה הרי זה מעשר מפני ח... הקדשים שהרי לא הקפידה תורה על מעשר בהמה בפירוש שיהיה שנה שנה: ... הנולדים באחד בתשרי עד עשרים ותשעה באלול מצטרפין ומעשרין מאלו על אלו. ... חמשה טלאים בעשרים ותשעה באלול וחמשה באחד בתשרי אין מצטרפין. ילדו הו... בתוך שנתן הרי היא ובתה נכנסים לדיר להתעשר: **ז** אין הטלאים הנולדים כמו ... שאסור לאכול ממנו עד שיעשר כמו שביארנו במקומו אלא מותר למכור ולשחוט כ... שירצה עד שיעשר ויהיה המעשר קדש ויאכל כהלכתו כמו שביארנו: **ח** קבעו חכ... שלשה זמנים בשנה למעשר בהמה ומשיגיע זמן מהן אסור לו למכור או לשחוט ... שיעשר ואם שחט הרי זה מותר. ואלו הן השלשה זמנים. ביום חמשה עשר קודם ... וביום חמשה עשר קודם עצרת וביום חמשה עשר קודם החג. וכל זמן מאלו נקרא ... מעשר בהמה. נמצאת אומר שהגרנות של מעשר בהמה ביום אחרון מחדש אדר ... שלשים וחמשה מספירת העומר וביום אחרון מחדש אלול. ולמה קבעו הגרנות בימים ... כדי שתהיינה הבהמות מצויות לעולי רגלים. שאף על פי שמותר למכור קודם שיעשר ... שביארנו היו נמנעים למכור עד שיעשרו ויעשו המצוה: **ט** הכנים כל הצאן או ... לדיר והתחיל למנות ולקדש עשירי עד שנשארו בתוך הדיר פחות מעשרה הרי זה ... לגורן אחר והן מצטרפין לאלו שיולדו ויתעשרו הכל בגורן אחד. ואע"פ שהוא יודע ... ישארו במניין חייב להכנים הכל לדיר והנשאר ישאר:

פרק שמיני

א המכנים ׳צאן לדיר והתחילו לצאת אחת אחת והוא מונה כמו שביארנו ו... במניין וקרא לשמיני או לשלמטה ממנו עשירי או שקרא לשנים עש... שלמעלה ממנו עשירי **לא** נתקדשו. אבל אם קרא לתשיעי או לאחד עשר עשירי נתקדשו. ודבר זה הלכה מפי הקבלה ... שהטעות מתקדשות למעשר שלמעלה ממנו ושלמטה ממנו אבל לא שלפניהם ושלאחריהם. אפילו קרא לתשיעי עשירי ולע... תשיעי

לחם משנה

פ"ז ה אין מעשרין מן הנולדין בשנה זו וכו׳ ויראה לי דאם עשר בהמה משנה לשנה וכו׳. קשה דמהיקשא דמעשר בהמה למעשר דגן ילפינן לה דאמר התם מה מעשר דגן מחדש על הישן לא אף מעשר בהמה מחדש על הישן לא וכיון דהוי היקשא ככתוב בהדיא הוי ועוד דהרי יהוס וממוסר זמן וכלאים דמפקינן ליה התם מג"ש דהתח התח מקדשים ומ"מ כתב רבינו ז"ל לעיל שהם פטורים לגמרי ולא כתב שם דאם עשרם הוי מעשר לתומרא והא קי"ל דהיקש עדיף מג"ש כדכתב בס׳ הליכות עולם וכיון שכן למה שם כתב רבינו ז"ל שפטורים לגמרי וכאן כתב שמפני חומר הקדשים ה"ז מעשר. וי"ל דכאן איכא ק"ו לעשר מחדש על הישן כדאמרו שם בגמרא ויהיו חדש וישן מתעשרין מזה על זה מק"ו ומה כבשים ועזים וכו׳ ת"ל עשר תעשר והקשו בתוספות דהיכי אתיא ק"ו ומפקא מהיקשא כיון שאנו יכולים לקיים היקש והק"ו ובפ׳ פסולי המוקדשין (דף ל"ג) הירלו בזה ורבינו ז"ל מכח זה כתב דאינו כתוב בהדיא כיון דאיכא ק"ו נגד ההיקש ואנו יכולים לקיים שניהם:

ו כל הנולדים באחד בתשרי וכו׳. בפרק מעשר בהמה פליגי ר"מ אמר באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה ור׳ אלעזר ור"ש אמרו באחד בתשרי ופסק רבינו ז"ל כר׳ אלעזר ור"ש דהם רבים ועוד דהוי מחלוקת ואח"כ סתם במשנה דאמרו שם אח"כ כל הנולדים מאחד בתשרי עד כ"ט באלול הרי אלו מצטרפין והך אתיא כר׳ אלעזר ור"ש ולכך דחה רבינו ז"ל סתם משנה דבפ"ק דר"ה דאמר בתחלתה באחד באלול ר"ה למעשר בהמה. אבל ראיתי לסמ"ג שכתב בעשין רי"ב ואיזהו ר"ה שלהן כדתנן סתם מתני׳ דמסכת ר"ה בתחלתה באחד באלול ר"ה למעשר בהמה לפיכך אם נולדו ה׳ בכ"ט באלול וה׳ באחד בתשרי מצטרפין דרבינו נראה דפסק כר"מ. אבל מ"ש שאם נולדו ה׳ בכ"ט באלול וכו׳ קשה דאמאי נקט בכ"ט באלול ואחד בתשרי דזה לא שייך לומר אלא למי שאומר באחד בתשרי ר"ה. ואולי כונתו לאפוקי ממאי דאמר במתני׳ כל הנולדים מאחד בתשרי עד כ"ט באלול לכך הודיענו דאפילו נולד בכ"ט באלול ואחד בתשרי מצטרפין דאחד באלול ר"ה למעשר בהמה:

ח ביום ט"ו קודם הפסח וכו׳. פסק כר"ע דאמר הכי בפ׳ מעשר בהמה ובן עזאי אמר בעשרים ותשעה באדר. וא"ת הא בגמ׳ אמרינן דר"ע ובן עזאי פליגי דלר"ע אדר הסמוך לניסן זימנין מלא וזימנין חסר ובן עזאי סבר אדר הסמוך לניסן לעולם חסר ורבינו ז"ל בפ"ח מהלכות קידוש החדש משמע דפסק כבן עזאי דבשנה מעוברת אדר ראשון מלא ואדר שני חסר וא"כ נראה דבריו סותרים למה שכתב כאן דפסק כר"ע. וראיתי שם המפרש שכתב דלא אמרו כן בגמ׳ אלא כשהיו מקדשין על פי הראייה אבל דברי רבינו ז"ל הם בזמן הזה שמקדשין על פי העיבור. והוכרח לומר כן משום קושיא אחרת דבפ"ק דר"ה אסיקו בגמ׳ דזימנין מלא וזימנין חסר והיותב מ"ד אדר הסמוך לניסן לעולם חסר. אבל מ"מ קשה מנא ליה לרבינו ז"ל דבזמן הזה אדר הסמוך לניסן לעולם חסר כיון דבגמ׳ דברו בזמן הראייה ולא דברו בזמן החשבון וכתב שם המפרש דשלחו למר עוקבא אדר הסמוך לניסן לעולם חסר היינו לפי החשבון. ותימה על דבריו דא"כ אמאי איותב שם ממתני׳ הא מתני׳ לא איירי אלא ע"פ הראייה והא דמר עוקבא על פי החשבון וצ"ע

בין

כסף משנה

פ"ז א מי שהיו לו עשרה טלאים וכו׳. במשנה פרק בתרא דבכורות ... פלוגתא דהנאי ופסק כת"ק: כיצד עושה וכו׳. שם במשנה ... ואמותיהם מעמיד מבחוץ וכו׳. ברייתא וגמרא שם [ובתוספתא דבכורות שם] מתחיל ומונה אותם בשבט וכו׳ עד וקידש עשירי ה"ז מעשר. שם במשנ...

ב אין צריך לצרף וכו׳. נלמד מ... בסמוך: היו לו חמשה ... בירושלים וכו׳ עד ט"ז מיל. במשנ... בתרא דבכורות (דף נ"ד):

ג ומ"ש היו ג׳ עדרים וכו׳ עד ל... שם פלוגתא דרב ושמואל ו... באיסורי:

ד אין מעשרים מן הצאן על הבק... משנה שם (דף נ"ג):

ה אין מעשרים מן הנולדים בשנה ... משנה וגמרא שם:

ו כל הנולדים מאחד בתשרי עד כ"... וכו׳ עד אין מצטרפין. ... בתרא דבכורות (דף נ"ז): ילדו הולד... שנתן וכו׳. כן משמע בתוספתא דבכור...

ז אין הטלאים הנולדים כמו ששנ... מתבאר ממה שיבא בסמוך:

ח קבעו חכמים ג׳ זמנים בשנה וכו׳. ... דבכורות (דף נ"ז:) פלוגתא ... ופסק כר"ע. ומ"ש ואם שחט ה"ז מות... שם. ומ"ש ולמה קבעו הגרנות בימים ... שם בגמרא (דף נ"ח):

ט הכנים כל הצאן וכו׳. שם ... מימרא דרבא וברייתא ... ואע"פ שידע שאלו ישארו במנין וכו׳ ...

פ"ח א המכנים צאן לדיר וכו׳. ... בסוף בכורות ... ומשנה בנזיר פ׳ ב"ש (דף ל"א). ומ... אם קרא להשיעי או לי"א עשירי ... מפני שהוא עצמו כתמורה. משנה בפ׳ ... דבכורות:

ומ"ש

תשיעי ולאחד עשר עשירי בין בטעות בין בכוונה שלשתן מוקדשים: **ב** והיאך דינם. התשיעי אינו קרב אלא נאכל במומו. והעשירי מעשר. והאחד עשר יקרב שלמים וטעון נסכים כשלמים ואינו עושה תמורה מפני שהוא עצמו כתמורה. במה דברים אמורים כשהיה המונה הוא בעל הבהמות אבל העושה שליח לעשר לו וטעה בין בתשיעי בין באחד עשר אין מקדש אלא העשירי הודאי בלבד. שלא עשאהו שליח לטעות ולהפסיד אלא לקדש כראוי: **ג** זה שאמרנו שאם קרא לאחד עשר עשירי נתקדש כשקרא לעשירי תשיעי אבל אם קרא לעשירי עשירי וקרא אחריו לאחד עשר עשירי לא נתקדש אחד עשר שהרי העשירי הודאי לא עקר שם עשירי מעליו. ואפילו יצא העשירי ולא קראהו לא עשירי ולא אחד עשר אלא שתק ואחר כך יצא אחד עשר וקראהו עשירי לא נתקדש שהעשירי מעצמו נתקדש. ואע"פ שלא קראהו עשירי הואיל ולא עקר שם עשירי מעליו אין אחד עשר מקודש: **ד** יצאו תשיעי ועשירי כאחד בין שקרא שניהם עשירי. בין שקראם תשיעי. שניהם מוקדשין ויאכלו במומן ואינן קרבין. וכן אם יצא עשירי ואחד עשר כאחד. אם קראן עשירי הרי עשירי ואחד עשר מעורבים זה בזה והם כמו מעשר שנתערב בשלמים שיאכלו במומן כמו שביארנו בהלכות פסולי המוקדשין. ואם קראן אחד עשר הרי העשירי זולין מעורבין זה בזה ויאכלו במומן: **ה** התחיל למנות ויצאו תחילה שנים שהן שון ושני הרי זה מונה הכל זוג זוג ומקדש זוג עשירי. וכן אם מנאן שלשה שה בכל פעם ופעם או חמשה חמשה מקדש הכת העשירית: **ו** יצאו בתחילה ים ומנאן אחד וקרא השלישי שיצא אחריהן שני ומנה כדרכו אחד אחד הרי התשיעי נשירי מוקדשין ויאכלו במומן. התשיעי מפני שהוא העשירי הודאי שהרי שנים יצאו חילה. וזה שקראו עשירי הוא אחד עשר והקורא לאחד עשר עשירי נתקדש כמו יארנו: **ז** מנאן למפרע כגון שיצא ראשון ואמר עשירי ויצא שני ואמר תשיעי עד צא העשירי ומנה אחת הרי זה קדש שהעשירי מאליו נתקדש: **ח** קרא לתשיעי עשירי אר העשירי בדיר. התשיעי יאכל במומו וזה שנשאר בדיר מעשר אע"פ שלא יצא ! בירורו שהעשירי מאליו נתקדש. מת העשירי בדיר התשיעי יאכל במומו וכל השמונה צאו ונמנו פטורין ואע"פ שלא נתקדש עשירי שלהן ליקרב אלא מת קודם שיצא. המניין הראוי פוטר: **ט** הכנים עשרה טלאים לדיר והיה מונה והולך. מת אחד מן נויין מונה ומשלים כדרכו ומקדש עשירי אע"פ שאין שם עתה חיים אלא תשעה: מת אחד מאלו שבתוך הדיר אלו שנמנו פטורין מפני שהמניין הראוי למעשר פוטר ו"פ שלא הפריש עליהן כמו שביארנו. ואלו שבתוך הדיר מניחן לגורן אחר עד שיצטרפו חרים. וכן מי שהיו לו ארבעה עשר טלאים והכניסן לדיר ויצאו ארבעה ומנאן בפתח זה ויצאו ששה ומנאן בפתח אחר שארו שם ארבעה בתוך הדיר. אם יצאו הארבעה הנשארים מן הפתח שיצאו בו הששה נוטל מהן אחד וכולן פטורין. אותן הארבעה שיצאו תחילה מפתח ראשון מניין הראוי פטרן. ואם יצאו אלו הארבעה הנשארים מן הפתח שיצאו בו רבעה תחילה. הרי אותם הארבעה שיצאו בתחילה ואותן הששה שיצאו אחריהן בפתח שני פטורין שכל אחד מהן נמנה יין הראוי למעשר שהרי נשארו שם בדיר אחרים להשלים המנין ולעשר. אבל אלו הארבעה שנשארו אע"פ שיצאו ונמנו תח הראשון אינו מניין הראוי לפיכך מצטרפין לגורן אחר. יצאו ארבעה מפתח זה וארבעה מפתח שני ונשארו שם ששה. יצאו הששה מאחד משני הפתחים נוטל מהן אחד מעשר וכולן פטורין. ואם יצאו הששה בשני הפתחים הרי הששה טרפין לגורן אחר והשמונה שיצאו תחילה מכאן ומכאן פטורין שכל ארבעה מהן נמנו מניין הראוי להשלים עליו עשרה עשר שהרי ששה היו שם נשארים בתוך הדיר: **יא** היו לו תשעה עשר טלאים בתוך הדיר ויצאו תשעה בפתח זה ותשעה פתח שני נוטל האחרון לשם מעשר וכולן פטורין. שאותן התשעה נמנו מניין הראוי: **יב** היה מונה והוציא הטלה אשו ורובו מן הדיר וחזר הרי הוא כמנוי לכל דבר: **יג** היה מונה והפסיק המניין מפני חבירו שדבר עמו או שחשכה ליל

שבת

כסף משנה

ם"ש וטעון נסכים כשלמים: ומ"ש ואינו עושה תמורה. בסוף בכורות (דף ס') במשנה פלוגתא דר"מ ור"י ופסק כר"י. ומ"ש בד"א כשהיה המונה הוא הבהמות וכו'. מימרא בסוף בכורות (דף ס"א) ופסק כרב פפא לגבי רב ספי והכי קי"ל בכל דוכתא דטעות שליח בכל שהוא דא"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי:

ז שאמרנו שאם קרא וכו'. משנה שם (דף ס'). ומ"ש ואפילו יצא העשירי ולא לא עשירי ולא אחד עשר וכו'. ברייתא שם (בדף נ"ט):

צאו ט' וי' כאחד וכו' וכן אם יצאו עשירי וי"א כאחד וכו'. מימרא דרבא (בדף ס'):

תחיל למנות ויצאו וכו'. משנה שם. ומ"ש וכן אם מנאן ג' ג' בכל ופעם וכו'. שם פלוגתא דאמוראי ופסק דאמר מונאן זוגות זוגות קינטרין קינטרין יינן הוא קדוש וכדפרים רב מרי למניין הוא קדוש ומשמע דרבא סבר כוותיה מדמתרץ ברייתא אליביה:

או בתחלה שנים וכו'. שם במשנה:

נאן למפרע וכו'. שם (בדף ס'):

קרא לתשיעי עשירי ונשאר העשירי בדיר וכו' עד שהמנין הראוי פוטר. שם (דף נ"ט:):

הכנים י' טלאים וכו' עד שהרי ששה היו שם נשארים בתוך הדיר. שם בדף הנזכר:

מי שהיו לו י"ט טלאים וכו' עד שאותן התשעה נמנו מניין הראוי. גם זה בדף הנזכר (ובדף ס'):

היה מונה והוציא הטלה ראשו וכו'. הכי משמע שם (בדף ס'):

היה מונה והפסיק וכו'. בתוספתא בסוף בכורות:

היה

לחם משנה

פ"ח א בין בטעות בין בכוונה וכו'. בנזיר פרק בית שמאי אמרו טעותו וכ"ש כוונתו:

ד יצאו תשיעי ועשירי כאחד כו'. תימה דבגמ' אמרינן אמר רבא יצאו שנים בע' קראם ט' עשירי וחולין מעורבין זה בזה עשירי מאליו קדוש לט' ע' קרי ליה קראן עשירי עשירי וט' מעורבין זה בזה ע"כ. וא"כ מ"ש דכי היכי דיצאו שנים בעשירי יש חילוק בין קראן עשירי לקראן אחד עשר דקראן עשירי עשירי ואחד עשר מעורבין והגוזז והעובד האחד מהם סופג את הארבעים וכשקראם אחד עשר הם חולין ומעשר מעורבין והגוזז והעובד באחד מהם פטור ממלקות הכי נמי כשיצאו שניהם בתשיעי איכא חילוק דאם קראם ט' הוי חולין ומעשר מעורבים ואם קראם עשירי הוי תשיעי ועשירי מעורבים וכן מבואר עוד בגמרא דשני החלוקות שוים שהקשו בחלוקה בתרא הא תו למה לי היינו הך וא"כ איך כתב רבינו ז"ל בחלוקה קמא דבין שקראם ט' בין שקראם עשירי הוי ט' ומעשר מעורבים ולפ"ז הגוזז והעובד חייב מלקות ארבעים וצ"ע:

ה מונה הכל זוג זוג וכו'. כר"י דאמר הכי וכרב מרי דפירש למנין שלו הוא קדוש ודלא כמ"ד למנין בהמות הוא קדוש. וכתב הרב בכ"מ ז"ל דמשמע דרבא אית ליה כמ"ד למנין שלו הוא קדוש משום דמתרץ ברייתא אליביה ואע"ג דבההיא סוגיא תירץ רב הונא בר סחורה אליבא דרבא בדיר שיש לו שני פתחים והקשו שם וליפני ליה בגורן וכו' ותירצו קסבר עשירי למנין בהמות הוא קדוש והשתא כיון דמתרץ אליבא דרבא ורבא ס"ל למנין שלו הוא קדוש אמאי לא שני כסברתים. וי"ל דכיון דרב הונא בר סחורה לית ליה הך סברא לא רצה לתרץ ומ"מ רבינו ז"ל פסק כרבא דאיהו ס"ל למנין שלו הוא קדוש כרב מרי:

ח מת העשירי בדיר וכו' הראוי פוטר וכו'. קשה דלמה לי הך טעמא הא קי"ל דעשירי מאליו הוא קדוש ולא הוצרכו בגמרא להך טעמא דברייתא דקרא לט' עשירי ומת עשירי בדיר אלא לדחות דברי רבא דאמר עשירי מאליו קדוש אבל אנן דקי"ל כרבא לא צריכין לטעמא דפוטר מנין הראוי:

י וכן מי שהיו לו י"ד טלאים וכו'. בגמרא אמר עוד דאם יצאו ששה תחלה ואח"כ ד' בפתח אחד וארבעה נשתיירו הששה פטורים והשמונה שהם הד' שיצאו בפתח האחד והד' שנשתיירו הם מצטרפין לגורן ואם הד' יצאו בפתח הששה נוטל אחד מהן והד' שנשתיירו לבד מצטרפין לגורן אחר והוא ששוה וחד טעמא הוא דין זה ודין האחר שכתב רבינו ז"ל: ואם יצאו הששה בשני פתחים וכו'. בגמ' אמרו ואם לאו פטורים ופירש"י ז"ל שלא יצאו אלו הששה לא בפתח אלו ד' ולא

משנה למלך

ח א בין בטעות בין בכוונה כו'. בפ"ב דנזיר (דף ל"ב) אמרינן איתמר מעשר ר"א אמר טעותו ולא כוונתו ר"ח ורבה בר רב הונא אמרי טעותו וכ"ש כוונתו והקשו בגמרא לר"א ממתניתין וכפי פירש"י שם אסיקו לר"א בקשיא אך התוס' (דף ל"ג) כתבו דלא אסיקו לר"א בקושיא וכ"י מירושלמי יע"ש:

סליקו להו הלכות בכורות בס"ד

שבת הרי זה חוזר ומשלם מניינו אחר כך: **יד** היה מונה היוצאין אחד אחד ומקדש עשירי וקפץ אחד מן המנויין לתוך הדיר לתוך אלו שעדיין לא נמנו ולא נתעשרו. נפטרו הכל. שכל אחד מהן ספק אם הוא המנוי שקפץ או אחר וכבר ביארנו שכל המנויין פטורין: **טו** קפץ אחד מן העשיריים ל[תוך] הדיר. כולן ירעו עד שיפול בהן מום ויאכלו במומן:

סליקו להו הלכות בכורות בס"ד

לחם משנה

ולא בפסח אלו ד' אלא בפני עצמן ע"כ. משמע דר"ל דיגלו בפסח אחר בפני עצמו ורבינו ז"ל פירש שיגלו מקלתן בפסח זה ומקלתן בפסח אחר דאין לחוש מנין הראוי לפטור, ויותר מכון פירוש רבינו ז"ל.

סליקו הלכות בכורות בס"ד

כסף משנה

יד היה מונה היוצאים וכו' עד סוף [הפרק] משנה בפרק בתרא דבכורות (נ"ח:):

סליקו הלכות בכורות בס"ד

הלכות שגגות

יש בכללן חמש מצות עשה.

וזה הוא פרטן:

א) שיקריב היחיד קרבן חטאת קבועה על שגגתו. ב) שיקריב אשם מי שלא נודע לו אם חטא אם לא חטא עד שיודע לו ויביא חטאתו. וזהו הנקרא אשם תלוי. ג) שיקריב החוטא אשם על עבירות ידועות. וזהו הנקרא אשם ודאי. ד) שיקריב החוטא קרבן על עבירות ידועות. אם היה עשיר בהמה. ואם היה עני עוף או עשירית האיפה. וזהו הנקרא קרבן עולה ויורד. ה) שיקריבו הסנהדרין קרבן אם טעו והורו שלא כהלכה באחת מן החמורות:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א כל [א]העובר בשגגה על אחת ממצות לא תעשה שיש בה מעשה שחייבין עליה כרת. הרי זה חייב להקריב קרבן חטאת. ומצות עשה שיקריב חטאתו על שגגתו: **ב** וכל עבירה שחייבין על זדונה כרת. חייבין על שגגתה חטאת חוץ משלש עבירות. מגדף. ומבטל מילה. וקרבן פסח. הפסח והמילה מפני שהן מצות עשה וחטאת אין מביאין אלא על שגגת לא תעשה שנאמר אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה. והמגדף מפני שאין בו מעשה ונאמר לעושה בשגגה יצא מגדף שאין בו מעשה. לפיכ[ך] המקבל ע"ז באלוה אע"פ שהוא חייב כרת אם היה מזיד נסקל ואם קיבל בשגגה פטו[ר] מן הקרבן לפי שלא עשה מעשה ונאמר בעשותה אחת: **ג** כל כריתות שבתורה חי[יב] משלש כריתות שביארנו אם עבר היחיד על אחת מהן בשגגה מביא חטאת קבועה חו[ץ] מטמא שאכל קדש וטמא שנכנס למקדש ששניהם אין מביאין חטאת קבועה אלא קרב[ן] עולה ויורד כמו שיתבאר: **ד** [ב]חטאת קבועה היא הבאה מן הבהמה בלבד וקרבן עול[ה] ויורד הוא קרבן שאינו קבוע אלא אם היה עשיר מביא חטאת בהמה ואם היה ע[ני] מביא עוף או עשירית האיפה כמו שיתבאר. נמצאת למד שכל העבירות שהיחיד מבי[א] על שגגתן חטאת קבועה ארבעים ושלש. ואלו הן. א) הבא על אמו. ב) הבא על א[שת אביו]. ג) הבא על אשתו. ג) הבא על אם אמה. ד) הבא על אם אביה. ה) הבא על בתו. ו) הבא על ב[ת] בתו

[א] סמ"ג עשין ריג: [ב] סמ"ג שם:

לחם משנה

פרק א ב מגדף וכו'. בריש כריתות תניא מגדף מביא קרבן הואיל ונאמר בו כרת במקום קרבן דברי ר"ע וכו' ומפרש התם דרבנן פליגי עליה דסבירא להו דאינו מביא קרבן דמגדף דכתיב בקרא והנפש אשר תעשה ביד רמה וכו' ונכרת דכתיב גבי קרבן אדלעיל מיניה כתיב כי תחטא בשגגה והקריבה עז בת שנתה לאו היינו מברך את השם אלא עובד ע"א הוא דעבד מעשה אבל מברך את השם לא כתיב במקום קרבן ולכך אינו חייב קרבן וכיון דרבינו ז"ל פסק כאן דמברך את השם פטור מפני שאין בו מעשה א"כ היה לו לפסוק דמגדף דקרא היינו עובד ע"א כרבנן וא"כ קשה דהוא ז"ל פסק פ"ב מהל' ע"א דמגדף דקרא הוי מברך את השם וכן משמע שקרא למברך את השם מגדף אם כן היכי מזכי קרא לבי תרי. וי"ל דרבינו ז"ל פוסק דהוי מברך את השם משום דשם הביאו ברייתא דפליגי ר"א בן עזריה וחכמים וחכמים סוברים דהוא מברך את השם וראוי לפסוק כרבנן ומהך טעמא פסק רבינו ז"ל בהל' קרבן פסח פ"ב דמי שנגג ולא הקריב בפסח ראשון ולא הזיד בפסח שני דחייב כרת משום דבפ' מי שהיה טמא אמרו דרבי ס"ל דמגדף הוא מברך את השם כרבנן ונסתלקה השגת הר"א ז"ל אשר השיג שם וכן פירש שם הרב בעל כ"מ ז"ל ומ"מ פסק כחכמים דאמרי פטור מגדף מקרבן משום דהוי רבים לגבי דר"ע וסובר דלאו הא בהא תליא דאפילו נאמר דמגדף היינו מברך את השם אין ראוי לחייבו קרבן משום דכתיב במקום קרבן והכי משמע קצת בריש כריתות (דף ג') דאמרו שם מגדף איצטריך ליה הואיל וכתיבא כרת במקום קרבן אימא מודה ליה לר"ע קמ"ל משמע דהשמיענו דבלאו טעמא הוי הא דכתיבא במקום קרבן אע"פ שיש לדחות ורבנן דאמרו באידך ברייתא שהבאתי שם (דף ה') מי סברת מגדף היינו מברך את השם הוא מפני שהם סוברים ורוצים להקשות לר"ע אפי' שיודו לו דמשום דכתיב במקום קרבן חייב קרבן אבל האמת שאין זה מוכרח:

ד ואלו הן הבא על וכו'. בפ"ק דכריתות תנן הבא על האם ועל אשת אב ועל הכלה הבא על הזכור ועל הבהמה והאשה המביאה הבהמה עליה הבא על אשה ובתה ועל אשת איש הבא על אחותו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל אשת אחי אמו ועל הנדה וכו' ורבינו ז"ל מני בוכא דלא מני במתני' ונרא[ה] טעמו משום דבמשנה לא מני אלא שם אחד כדאמרו בגמ' שם שבת קתני שם ע"ש קתני וכן אמרו שם והאיכא בת אשה ובת בתה ובת בנה ולא קתני אלא שם אשה ובתה קתני ע"כ ורבינו

כסף משנה

פרק א א כל העובר בשגגה על אחת ממצות ל"ת שיש בה מעשה שחייבין [עליה] כרת ה"ז חייב להקריב קרבן חטאת וכו':

ב וכל עבירה שחייבים על זדונה כרת חייבים על שגגתה חטאת חוץ מג' עבירות וכו' משנה בריש כריתות וכחכמים. ומ"ש הפסח והמילה מפני שהם מ"ע וחטאת אין מביאין אלא על שגגת לא תעשה וכו'. (דף ג') בגמרא וכל זה יליף בת"כ פ' ויקרא מקראי. ומ"ש והמגדף מפני שאין בו מעשה וכו'. שם במשנה וגמ' (דף ז'). ומ"ש לפיכך וכו'. בס' ד' מיתות (דף ס"ה):

ג כל כריתות שבתורה וכו'. חוץ מטמא שאכל קדש וטמא שנכנס למקדש וכו'. במשנה:

ד חטאת קבועה היא הבאה מן הבהמה בלבד וכו'. מפורש בתורה: ומה

משנה למלך

פ"א ב וכל עבירה שחייבין על זדונה כרת. ראיתי לרבינו ז"ל במנין המצות סי' מ"ב שמנה כל מחוייבי מיתת בית דין שאין בהם כרת וכתב שהם עשרה ולא מנה המכשף בכללם. משמע דס"ל דמכשף יש בו כרת אף שלא נזכר בתורה מ"מ דמי לאוב וידעוני וקצת סמך יש לסברא זו מהסיא דס"פ ד' מיתות דאמרינן אלא אוב וידעוני בכלל מכשפים היו וכו' ודוק. ובלאו דמכשף סי' ל"ד כתב דמכשף בשוגג חייב חטאת קבועה וכ"כ הר"ב החינוך. ולפ"ז יש לתמוה למה לא מנה רבינו המכשף בכלל סמ"ג וברים כריתות נמי לא מני ליה במתני' דל"ג כריתות. ומ"מ דברי רבינו דמנין המצות צריכין תלמוד משום דבת"כ פ' ויקרא גבי פר כהן משיח מוכח בהדיא דמכשף [אין] ביה כרת דמייתי לה בהדי מסית ומדיח זדכוריס ומוכח נמי התם שאף אם היה מן הדין שיתחייב חטאת אף בדבר שאין בו כרת מכשף אין בו חיוב חטאת משום דאין בו מעשה וצ"ע. ומ"ש והמגדף מפני שאין בו מעשה, עיין בלח"מ. ובתשובות מהר"ם די טוני (דף קב"ט):

זוא הקרבן שמביא וכו'. מקראות אלו מפורשים בתורה:
זר יחיד ששגג באחת באלו או מרובים וכו'. משנה בפ"ב דהוריות (דף ז':) אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה וכן המשיח ופירש"י אין ב"ד חייבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה וכן המשיח. ולבור הוא דכי עבדי בשגגת לחודיה מייתן כל חד וחד כשבה או דיניהם כיחידים דכיון דלא עשו ד' מיחלקי כולהו מהדדי והוו יחידים חייבים בשגגת מעשה אבל משיח בשגגת לחודיה פטור מכלום כדאמר לקמן בתרא פרט למשיח דאינו מביא בשגגת מעשה כלל עכ"ל:

א אין אדם חייב חטאת על שגגתו וכו'. משנה בפ"פ הזורק (דף ק"ב):

ב עבר עבירה ויודע שהיא בל"ת וכו'. כריש

בתו. ז) הבא על בת בנו. ח) הבא על בת אשתו. ט) הבא על בת בתה. י) הבא על בת בנה. יא) הבא על אחותו. יב) הבא על אחותו שהיא בת אשת אביו. יג) הבא על אחות אביו. יד) הבא על אחות אמו. טו) הבא על אחות אשתו. טז) הבא על אשת אביו. יז) הבא על אשת אחי אביו. יח) הבא על אשת בנו. יט) הבא על אשת אחיו. כ) הבא על אשת איש. כא) הבא על הנדה. כב) השוכב עם זכר. כג) הבא על אביו. כד) הבא על אחי אביו. כה) השוכב עם בהמה. [כו) ה]אשה שמביאה עליה את הבהמה. נמצאו כל כריתות שבעריות עשרים ושלש: [ושא]ר העבירות שבע עשרה. ואלו הן. א) העובד עבודה זרה במעשה. ב) הנותן מזרעו [למולך]. ג) בעל אוב. ד) בעל ידעוני במעשה. ה) המחלל את השבת. ו) העושה מלאכה [ביום] הכפורים. ז) האוכל ושותה ביום הכפורים. ח) האוכל נותר. ט) האוכל חמץ בפסח. [י) הא]וכל חלב. יא) האוכל דם. יב) האוכל פיגול. יג) השוחט קדשים חוץ לעזרה. [יד) ה]מעלה קרבן חוץ לעזרה. טו) המפטם את שמן המשחה. טז) המפטם את הקטורת. [יז) ה]סך בשמן המשחה. הרי אלו ארבעים ושלש עבירות שמביאין על שגגתן חטאת [קבוע]ה. ומה הוא הקרבן שמביא השוגג באחת מאלו. אם שגג בעבודה זרה מביא עז [בת ש]נתה לחטאת והיא האמורה בפרשת שלח לך בין שהיה החוטא הדיוט או מלך או [כהן ג]דול או משוח מלחמה הכל שוין בשגגת ע"ז. אבל אם שגג באחת משאר ארבעים [ושלש] אם היה הדיוט מביא שעירת עזים או נקבה מן הכבשים וזו היא חטאת של אחד [מעם] הארץ האמורה בפרשת ויקרא. ואם המלך הוא ששגג באחת מהן מביא שעירת [עזים] לחטאת. ואם כהן משוח הוא מביא פר בן בקר לחטאת והוא נשרף כמו שנתפרש:

ה אחד יחיד ששגג באחת מאלו או מרובין שנאמר תורה אחת תהיה לכם לעושה [בשגג]ה. כיצד אנשי מדינה ששגגו ודמו שהיום חול והרי הוא יום הכפורים וכולן אכלו [ועשו] מלאכה. כל אחד מהן מביא שתי חטאות כבשות או שעירות. וכן אם שגגו כולן והקטירו לעבודה זרה כל אחד ואחד מן העובדים מביא עז בת שנתה לחטאת:

פרק שני

א אין [א]אדם חייב חטאת על שגגתו עד שיהיה שוגג מתחילה ועד סוף אבל אם שגג בתחלה והזיד בסוף או הזיד בתחלה ושגג בסוף פטור מקרבן חטאת. כיצד כגון שהוציא [מ]רשות לרשות בשבת עקר בזדון והניח בשגגה או שעקר בשגגה והניח בזדון פטור [עד ש]יעקור בשגגה ויניח בשגגה וכן כל כיוצא בזה: ב עבר עבירה ויודע שהיא בלא תעשה

א סמ"ג עשין ריג:

ורבינו מני כולהו בפרטן דבכלל אשה ובתה דמני במתני' איתנהו להנהו דמני רבינו ז"ל אם אשתו ואם אמה דאע"ג דבקלא כפרים איתא אם אמו הוא שיבוש דאם אמו מד"ס כדכתב רבינו ז"ל בפ"א מהל' אישות אלא אם אמה של אשתו היא דהיינו אם חותנתו ואם אביה ובתו ובת בתו ובת בנו ובת אשתו ובת בנה ובת בתה כל זה בכלל אשה ובתה דמני במתני' וכן פירש"י ז"ל שם דכולהו שם אשה ובתה הוא והאחד דמני רבינו בהדיא תני לה במתני' וכן אחותו אבל מה שמנה בתרתי אחותו אחת אחותו ואחת אחותו בת אשת אביו קשה דאי טעמא משום מ"ש בפ"ב מהלכות איסורי ביאה הבא על אחותו שהיא בת נשואת אביו חייב שתים אחת משום אחותו ואחת משום ערות בת אשת אביך גם בבתו יכול למנות שתים בתו מאנוסתו ובתו מנשואתו וכ"כ שם רבינו הבא על בתו מנשואתו חייב שתים משום בתו ומשום ערות אשה ובתה וכן באמו אם אמו בזנות חייב אחת ואם היא אשת אביו חייב שתים וכדאמר שם ג"כ רבינו על אמו שהיא אשת אביו חייב שתים ומאי שנא דבאחותו מני לה תרתי טפי מבאינך וצ"ע. אבל בסמ"ג בעשין רי"ג לא מנה אלא מ"ב ולא מנה באחותו אלא חדא ונראה טעמו כדכתיבנא דלדידיה ניחא מה שהקשינו: ואחות אביו וכו'. היא מפורשת במשנה וכן אשת אחיו ואשת איש ונדה וזכור והבא על הבהמה ואשה המביאה עליה את הבהמה כלם מפורשות במשנה וכן אחות אמו ואחות אשתו ואשת אביו ואשת אבי אביו ואשת בנו אבל אשת אחי אמו מני שם במשנה ולא ידעתי למה לא מנאה רבינו ז"ל: הבא על אביו והבא על אחי אביו וכו'. לא מני להו במשנה ואיתנהו בפרק ארבע מיתות (דף נ"ד) עובד אלילים הבא על אביו חייב שתים הבא על אחי אביו חייב שתים וכתבו רבינו ז"ל לקמן בפ"ד ובתוס' אמרי שם דבירושלמי מקשה דאמאי לא מני להו במתני' בל"ו כריתות ותירצו דשם זכור אחד הוא: הבא על הזכור והביא זכור עליו וכן הבא על הבהמה והביא בהמה עליו בהעלם אחד. פסק רבינו דאינו חייב אלא אחת כר"ע ולכך לא מנאן כאן דלר' ישמעאל דאמר הבא על הזכור והביא זכור עליו חייב שתים מנינן להו בתרתי כדאמרינן התם בגמ':

בעל ידעוני במעשה וכו'. וא"ת התם תנן בעל אוב ושואל בגמרא אמאי לא תני ידעוני ותירץ ריש לקיש משום שאין בו מעשה והא איכא בעל ידעוני במעשה כדכתב רבינו ז"ל ואמאי לא תני ליה. וי"ל דסתמיה הוי בלא מעשה ולא דמי לאוב דסתמיה הוי במעשה וכן עובד ע"ז אע"ג דאיכא בלא מעשה כגון קבלו באלוה דפטור כדכתב רבינו ז"ל מ"מ סתמו במעשה: המעלה קרבן חוץ לעזרה

[ק]ימה דאמאי לא מני רבינו ז"ל המעלה איברי פנים בחוץ ואיברי חוץ בחוץ בתרתי דשם הקשה רב ביבי קושיא זו והקשו שם וניסני שם העלאה אחד הוא ותירצו דמ"מ [לא] מני להו בדוכתא אחריתי הוה ליה למימנינהו ורבינו דלא מני שמות דהא אשה ובתה מני כל פרטיה ולא איכפת ליה דכולהו הוי שם אשה ובתה וכן איך א"כ אמאי [ה]כי נמי בתרתי אע"ג דככר כתב הדין בהלכות פסולי המוקדשין מ"מ הוה ליה למימנינהו הכא כי היכי דמני איך שכתב הדין במקומות אחרים כיון דבגמרא משמע [ד]מא דאי לא מנינן שמות ראוי למנותם ואולי כיון דלרב ביבי קשיא ליה אמאי לא מני לה מתניתין אע"כ דהיה ראוי למנותה ות"מ המשנה לא מנאה ודאי דלאיזו סבה הוא ולכך לא מנאה רבינו ז"ל וכל איך דמני רבינו ז"ל מפורשות הם במשנה שם:

א כגון שהוציא חפץ מרשות לרשות וכו'. קשה דליטמעינן רבותא אפי' זורק נמי דבשבת פרק הזורק משמע דיש חילוק בין זורק למעביר דדוקא מעביר שהיה בידו לעמוד במקום שנזכר פטור אבל זורק לא מיפטר בזכירה ובמסקנא אסיקו שם דאפי' זורק וא"כ איך לא כתב רבינו ז"ל אלא מעביר דהייט הוציא מרשות לרשות:

ב עבירה ויודע שהיא בל"ת וכו'. בפ' כלל גדול פלוגתא דר' יוחנן ור"ל ר"י אמר כיון דשגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו ור"ל אמר עד שישגוג בלאו וכרת אמר רבא מ"ט דר"ל א"ק אסר לא תעשינה בשגגה ואשם עד שישגוג בלאו וכרת שבה ור"י האי קרא דרשב"ל מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא מעם הארץ פרט למומר רשב"א אומר משום ר"ש

משנה למלך

[ב]א על אשת אביו הבא על אשת אחי אביו. נ"ל הבא על אביו הבא על אחי אביו וכן מתבאר לקמן ריש פ"ד יע"ש). ומ"ש רבינו נמצאו כל כריתות שבעריות כ"ג ובשאר העבירות י"ז. [ו]זה מוצא כ"ו וי"ז בשאר עבירות הרי מ"ג שיתחייב עליהם חטאת קבועה ומה שמנה כ"ג הם [ש]בא עליהם אזהרה מיוחדת לכל אחת ואחת וכמו שתראה במנין המצות יע"ש. אך אם [א]מה ואם אביה אין בהם אזהרה מיוחדת אבל הם בכלל אשה ובתה בת בנה ובת בתה. [ו]חשבון זה של כ"ג הוא חשבון הכריתות ואינם כי אם כ"ג לפי שהבא על אביו ועל אחי [אביו] יש בהם כרת משום השוכב את הזכר וכן הבא על אחותו שהיא בת אשת אביו כבר יש בו [ש]הבא על אחותו כמו שנתבאר זה במסכת יבמות ובאלו השלשה לא בא בהם אזהרה מיוחדת [וח]ייבים שתי חטאות נמצאו שלחשבון החטאות הם כ"ו ולמנין הכריתות הם כ"ג. כן נראה [ל]דברי רבינו שכתב נמצאו כל כריתות שבעריות כ"ג. וראיתי להרב בעל לח"מ שהקשה דברים [ש]ני אשת אחי אמו ולמה לא מנאה רבינו ודבריו תמוהים דע"כ ט"ס הוא דנפל בספרים משום [אח]י אמו שניה היא כמו שנתבאר בפ"א מהלכות אישות. ואולי גירסת הרב היתה אשת אחיו [ע]"ס תמה על רבינו. ומ"מ גם לפי גירסא זו קשה דבפרטן אתה מוצא ל"ז ובמתניתין תני [ל]"ד קשה דאמאי לא תני נמי הבא על אחותו בתרתי אחות מאב ואחות מאם אלא ודאי [ט"ס ה]וא ניחא. ושוב מצאתי נוסחי דוקני דליתא להאי בבא וכן היא גירסת ר"ע ז"ל וזה פשוט.

עוד תמה הרב על רבינו דכי היכי דמנה אחות בתרתי דהיינו אחותו ואחותו שהיא בת אשת אביו ה"נ ימנה בתו שתים דהיינו בתו מאנוסתו ובתו מנשואתו וכן אמו בזנות חייב אחת ואם היא אשת אביו חייב שתים והניח הדבר בצ"ע. ודבריו תמוהים לפי דמה שמנה בת אשת אביו הוא מכוח מה שמנה הבא על אביו ועל אחי אביו לפי שכל אלו יש בהם אזהרה מיוחדת כדי לחייבם שתים אבל בתו מאנוסתו אין בה אזהרה מיוחדת כדי לחייבו שתים ומה שיתחייב שתים הוא משום אשה ובתה שהזכיר הכתוב אע"פ שאינה בתו וכן אמו יתחייב שתים משום אשת אביו שהזהיר הכתוב אע"פ שאינה אמו וכבר מנה רבינו אשה ובתה ואשת אביו וא"כ לאיזה תכלית ימנה בתו מנשואתו ואמו שהיא נשואת אביו. סוף דבר שדברי הרב בחשבון זה מרפסן איגרי ועל הסמ"ג יש לתמוה למה לא מנה אחותו שהיא בת אשת אביו וצ"ע. ועיין בגירסת מגדול עוז דגרים נמצא כל כריתות שבעריות כ"ו:

פ"ב ב עבר עבירה ויודע שהיא בל"ת וכו'. המסתבר מהסוגיא דפרק כלל גדול דאיכא תרי מיני שגגות. האחד הוא במציאות כגון סבור שומן הוא ואכלו והיה חלב. והשני הוא ששגג בדין כגון שהיה סבור דפשוט זו היא מותרת או שאין בה כרת ונודע לו אח"כ שחייב. ובשני מיני שגגות אלו חייב הכתוב חטאת ואם נצטרפו שתי השגגות במציאות אחת כגון שהיה סבור שחלב מותר או שאין בו כרת ואח"כ נתחלף לו חלב בשומן ואכלו כסבור שומן הוא לכשיודע לו שטעה בדין ושעל שחלב חייב כרת ונודע לו ג"כ שמה שאכל חלב היה חייב חטאת דמה לי שגגה אחת מה לי

תעשה אבל אינו יודע שחייבין עליה כרת הרי זו שגגה ומביא חטאת. אבל אם ידע שהיא בכרת ושגג בקרבן ולא ידע אם חייבין עליה קרבן אם לאו הרי זה מזיד. ששגגת קרבן אינה שגגה בעבירות אלו שחייבין עליהן כרת: ג מי שלא נודע לו עצמו של חטא שחטא. אע"פ שידע בודאי שעבר על לא תעשה שיש בו כרת. הרי זה פטור מקרבן חטאת. שנאמר אשר חטא בה עד שידע החטא שחטא בו. אכיצד חלב ונותר לפניו ואכל את אחד מהם ואין ידוע אי זה אכל. אשתו נדה ואחותו בבית ושגג ובא על אחת מהן ואין ידוע אי זו מהן בעל. שבת ויום הכפורים לפניו ועשה מלאכה באחד מהן ואין ידוע באי זה מהן עשה הרי זה פטור מקרבן חטאת: ד *חטא ונודע לו חטאתו וחזר ושכחו הרי זה מביא חטאת לשם מה שהוא ותאכל *כשאר חטאות הנאכלות: ה שגג בשם אחד והם שני גופין חייב. כיצד שתי נדות ושגג באחת מהן ואין ידוע אי זו היא. שתי אחיות ושגג באחת מהן ואין ידוע אי זו היא חייב חטאת שהרי ידע עצמו של חטא למה זה דומה לשתי נרות דולקות שכבה אחת מהן ואין ידוע אי זו נר היא. או לשני תמחויין של חלב שאכל מאחד מהן ואין ידוע מאי זה תמחוי מהן אכל שהוא חייב. וכן כל כיוצא בזה: ו כל המחוייב חטאת קבועה על שגגתו ועשה בשגגה ונודע לו אחר שחטא אע"פ שלא היתה לו ידיעה בתחלה שזה חטא הוא הרי זה חייב חטאת. כיצד תינוק שנשבה לבין העכו"ם וגדל והוא אינו יודע מה הם ישראל ולא דתם ועשה מלאכה בשבת ואכל חלב ודם וכיוצא בהן. כשיודע לו שהוא ישראל ומצווה על כל אלו חייב להביא חטאת על כל עבירה

א סמ"ג שם:

השגת הראב"ד

*חטא ונודע לו. א"א הא אפילו לר' יהושע:

*כשאר חטאות הנאכלות. א"א סיפא דתוספ' קשיא לי דקתני וחוזר ומביא חטאת על הידיעה ותשחט לשם מה שהיא ותאכל:

כסף משנה

כו"ס פרק כלל גדול (דף ס"ט) פלוגתא דר"י ור"ל ופסק כר"י. ומ"ש אבל [...] שהיא בכרת ושגג בקרבן וכו'. שם פלוגתא דמונבז ורבנן ופסק כרבנן:

ג מי שלא נודע וכו' כיצד חלב ונותר לפניו וכו'. משנה פ"ד דכריתות [...] פלוגתא דר"א ור' יהושע וידוע דהלכה כר' יהושע:

ד חטא ונודע לו חטאתו וחזר ושכ[חו]. תוספתא פרק שני דכריתו[ת] ונודע לו חטאתו ושכח באי זה ה[וא] הרי זה מביא חטאת ותשחט לשם [...] ותאכל עכ"ל. כלומר ישחטנה ויאמר לשם חטאת שאני חייב אע"פ שאיני [...] הוא יהיה לשם מה שאני חייב ע[ל] שחטאתי: וכתב הראב"ד א"א הנ[...] לרבי יהושע עכ"ל. ועל מ"ש רבינו [...] חטאות הנאכלות כתב הראב"ד ס[יפא] דתוספתא ק"ל וכו'. ומאי דק"ל הוא דמשמע מלישנא דתוספתא שאע"פ [...] חטאת חוזר ומביא חטאת אחרת וק[שה] שהביא חטאת לשם מה שהיא ונתכפר [...] נודע לו באי זה חטא חטא היאך יביא אחרת הא ה"ל חולין בעזרה. וכתב [...] שלא נמצא זה בתוספתא שלו וכ"ל [...] בנוסחת רבינו ונוסחת תוספתא ד[...] נוסחת הראב"ד ומאי דק"ל להראב"ד [...] לייתו דחטאת שמביא ראשונה [...] ולכשיודע לו חטאו יביא חטאת אחרת [...] הכפרה:

ה שגג בשם אחד והם שני גופי[ן] וכו'. משנה שם (דף י"ט) ו[...] אבל ר"ש שזורי ור"ש אמרו לא נחלקו [...] שהוא משם אחד שהוא חייב:

ו כל המחוייב חטאת קבועה על שג[גתו] כיצד תינוק שנשבה לבין העכו"[ם]. בר"פ כלל גדול (דף ס"ח:) רב ושמואל [...] תרווייהו אפי' תינוק שנשבה בין העכו"[ם] כקטן ולבסוף שכח דמי וחייב ור[...] דאמרי תרווייהו דוקא הכיר ולבסוף ש[כח] תינוק שנשבה בין העכו"ם וכו' פטו[ר] כרב ושמואל והטעם משום דבגמרא [...] על ר"י ור"ל מברייתא ושני אמרי [...] ור"ל לאו מי איכא מונבז דפטר אף [...] כמונבז ומשמע ליה ז"ל דאין לפרש ד[...] סברי דהלכה כמונבז אלא ודאי לא [...] אלא דאיכא מאן דסבר הכי אבל לענ[ין] [...] כרבנן ס"ל. ועי"ל דכי אמרו ר"י ו[ר"ל] [...] מימרא לא הוה שמיע להו פלוגתא [...] ורבנן והוו אמרי הכי מסברא וכי [...] עלייהו מברייתא דמונבז ורבנן דחק[ו] [...] לומר אף דאמרינן כמונבז כי היכי דל[א] [...] בתיובתא אבל לענין הלכה בתר דשמעו ברייתא דפלוגתא דמונבז ורבנן ודאי [...] הלכה כרבנן ואע"ג דאמרינן התם ורבנן שגגה במאי ר' יוסי אמר כיון ששגג ב[...] ור"ל אמר עד שישגוג בלאו וכרת דמשמע דהוו ידעי פלוגתא דמונבז ורבנן י[...]

בכר

לחם משנה

ר"ש אמר לא תעשינה בשגגה ואשם השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו ע"כ. ובפ"ג דהוריות (דף י"א) איתא להך פלוגתא דר"ש ורבנן ואתיא רבא במסקנא הכא באוכל נבלה לתיאבון ונחלף לו בשומן קא מיפלגי מ"ס כיון דלתיאבון קא אכל במזיד מומר הוא ומ"ס כיון דאילו משכח היתרא לא אכיל דאיסורא לאו מזיד הוא ע"כ. נמצא דלר"ש אליבא דרבא מומר אוכל נבלה לתיאבון ואכל בשוגג חייב קרבן ולרבנן פטור. ורבינו בפ"ג מהל' מעשה הקרבנות נראה דפסק כרבנן אליבא דהך אוקימתא דרבא שכתב שם כיצד כגון שהיה רגיל לאכול חלב בין להכעיס בין לתיאבון אין מקבלין ממנו לאותה עבירה ע"כ. והשתא תימה כיון דר"י אמרינן בפ' כלל גדול דסבר כר"ש והוא פסק כאן כר"י איך פסק כרבנן בפ"ג מהלכות מעשה הקרבנות וכמ"ש שם הרב כ"מ ז"ל. ונראה לומר בדוחק דהוא פסק כאוקימתא דרב המנונא דאמרו שם דלר"ש מומר על החלב אינו מומר על הדם ומפני כן כתב שם אבל אם היה מומר לשאר עבירות מקבלין ולרב המנונא אין חלוק בין להכעיס בין לתאבון אליבא דר"ש ולכך פסק דבין להכעיס בין לתאבון מביא קרבן אע"ג דרבא אמר שם בהפך לר"ש הוא פסק כרב המנונא דלר"ש אין חלוק בכך וטעמו דפסק כרב המנונא דבחולין (דף ה) הביא מחלוקת דר"ש ורבנן והביאו מימרא דרב המנונא ולא הזכירו מלתיה דרבא כלל משמע דהלכתא כרב המנונא. זה נ"ל בטעמו של רבינו ז"ל: ששגגת קרבן אינה שגגה בעבירות אלו שחייבין עליהן כרת. כתב כן לאפוקי שבועת בטוי לשעבר שהיא בלאו ושגגת קרבן שם הוי שגגה כדכתב רבינו בהלכות שבועות ודלא כאביי דאמר דאפילו בשבועות לא הוי שגגה כדמוכח שם שגג בשם אחד והם שני גופים וכו' ובכריתות פ"ד אמרו ר"ש ור"ש שזורי אמרו לא נחלקו על דבר שהוא משם אחד שהוא חייב על מה נחלקו על דבר שהוא משום שני שמות וכו'. ואע"ג דבגמ' פירשו שם הך מלתא דר"ש שזורי בגוונא אחרינא בנתכוון ללקט תאנים וענבים וכו' מ"מ הדין דין אמת שהרי כתבו התוס' שם דלא מצינן למימר לר"ש שזורי על מה נחלקו על דבר שהוא משום שני שמות כגון שלקט תאנים וענבים ואינו יודע מאי לקט דמאי קמ"ל דפשט המשנה מוכחת כן אלא משום שאין כאן שום חדוש הוצרכו להעמיד כן ובהל' שבת פ"א נתבאר דין ליקוט ענבים ותאנים יעויין שם:

ו כל המחוייב חטאת וכו'. בר"פ כלל גדול פלוגתא דרב ושמואל עם ר"י וריש לקיש ואע"ג דבעלמא הלכתא כר"י לגבי רב ושמואל שאני הכא דרב ושמואל אתו כרבנן ור"י ור"ל כמונבז ולאוי לפסוק כרבנן. והרב בעל כ"מ ז"ל אמר דרבינו ז"ל לא פסק כר"י וריש לקיש משום דאינהו לפי האמת סברי כרבנן:

כל

משנה למלך

לי שתי שגגות מאחר דעל כל שגגה בפני עצמה חייב חטאת בהצטרף שתי השגגות יחד לא הורע כחם. ולא דמי לההיא דאמרינן בריש פ"ק דהוריות הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו רב אמר פטור הרי דמשום דנצטרף עמו שגגה אחרת דהיינו דמה שהורו ב"ד שהחלב מותר כדין הורו פטור על מה שנתחלף לו חלב בשומן. הא ל"ד כלל דשאני התם דאם לא היה שגגה זו דנתחלף לו חלב בשומן והיה אוכל חלב על פי הוראת ב"ד דסבור כדין הורו פשיטא דלכ"ע היה פטור מקרבן דקי"ל דתולה עצמו בהוראת ב"ד פטור מקרבן ומש"ה ס"ל לרב דאף אם נצטרף עמו שגגה אחרת דנתחלף לו חלב בשומן אפ"ה פטור כיון דאיכא שגגה אחת דפטור עליה. אבל בנ"ד דעל כל שגגה ושגגה בפני עצמה חייב חטאת פשיטא דאם נצטרפו כל השגגות יחד דחייב קרבן:

אך ק"ל מההיא דאמרינן בפ"ח דיומא (דף ע"ו) אר"א האוכל חלב בזמן הזה צריך שיכתוב לו שיעור שמא יבא ב"ד אחר וירבה בשעורין כו' א"נ דמחייבי קרבן אכזית קמא ותניא אשר לא תעשינה בשגגה ואשם השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב מידיעתו אינו מביא קרבן כו'. הרי דס"ל לסתמא דש"ס דבשביל שהיה לו שגגה אחרת דהיה סבור דעל שיעור זה ליכא חיוב כרת דאם נתחלף לו חלב בשומן נמי דאינו מביא חטאת. והוא דבר תימה בעיני הדין מצד עצמו דכיון דאם היה יודע דחלב הוא אלא שטעה בדין דהיה סבור דכדי לחייבו כרת צריך שיעור יותר מכזית בינוני היה חייב חטאת דודאי אין חילוק בין טועה בשיעור לטועה בעיקר הדין דחלב אין בו חיוב כרת. וגדולה מזו נ"ל דאפילו אליבא דר"ל דס"ל בפ' כלל גדול דשגגת כרת לא הוי שגגה דבעינן שגגה בלאו וכרת מ"מ בשיעור מודה ר"ל דהוי שגגה דהא אפי' למ"ד דחצי שיעור אסור מן התורה מ"מ ליכא לאו כי אם איסורא בעלמא ומטעם זה כתבו הראשונים ז"ל דשבועה חלה על חצי שיעור וא"כ הטועה בשיעור פשיטא דחשיב ששגג בלאו וכרת וא"כ כיון דבשביל שגגה זו היה חייב חטאת יש לתמוה למה יפטר בשביל שנצטרף עם שגגה זו שגגה אחרת דהיינו דנתחלף לו חלב בשומן:

עוד אני תמיה באותה סוגיא דמנ"ל דכי קאמר ר"א האוכל חלב כו' דמיירי במתחלף לו חלב בשומן אימא דמיירי באוכל חלב במזיד אלא שהיה זית קטן וסבור דליכא לאו ולא כרת בשיעור זה וקאמר ר"א דצריך שיכתוב השיעור שאכל שמא יבא ב"ד אחר וירבה בקרבנות מחמת שיעורין. אשר ע"כ נ"ל דס"ל בסתמא דש"ס דהאוכל כזית קטן בזמן הזה אף שיבנה בהמ"ק ותתחדש הלכה דעל כזית קטן נמי חייב חטאת מ"מ זה האוכל פטור מחטאת דהא תלה עצמו בדעת ב"ד ו[...] עצמו בב"ד פטור. ואע"ג דהתם בעינן תנאים רבים כדי שיפטר היחיד וכמ"ש רבינו פי"ג [...] אלו ומכללם שיעשו כל הקהל או רובם על פיהם היינו דוקא בב"ד שהורה דבר אחד של[א] [...] בישראל אבל דבר שנתפשט בכל ישראל והחכמים הראשונים גם אחרונים ס"ל הכי אף שיבנ[ה] [...] ותתחדש הלכה באופן אחר פשיטא שכל מי שעשה על פיהם פטור וא"נ כדבר זה לתנאים [...] רבינו למי שעשה ע"פ הוראת ב"ד. וא"כ ע"כ ר"א לא מיירי באוכל ויודע שהוא חלב וחיוב [...] הוא משום דשוגג בשיעור דהא ודאי מהאי טעמא פשיטא דפטור וכדכתיבנא. אלא דמיירי [...] לו חלב בשומן. אלא שהקשו לזה דאמאי חייב הרי לא שב מידיעתו כלומר דאילו היה י[ודע] דחלב היה אוכל משום דס"ל דליכא שיעור ליחייב וכיון דמשום שגגת השוגג אין לחייבו [...] שגגת המציאות אין לחייבו דהא לא היתה שגגת המציאות סיבת האכילה. ואע"ג דבפ"ק [...] הקשו לר"י דאמר ב"ד שהורו דחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן חייב מהך ברייתא ד[...] תעשינה דהא לא שב מידיעתו הוא ותירץ רב פפא קסבר ר"י כיון דכי מתיידע להו לב"ד [...] והוא נמי הדר ביה שב מידיעתו קרינן בה וחייב. י"ל דהך סוגיא דיומא אתיא כרב דאית[...] דפטור וטעמיה משום דלאו שב מידיעתו הוא. וכן נראה מדברי רב פפא דקאמר סבר ר"י וכ[...] דטעמא דמאן דפטר הוא משום דאי מתיידע ליה דחלב הוא לא הדר ביה שהרי הורו ב"ד [...] הלכך תולה בב"ד קרינן ביה ופטור. א"נ דסוגיא זו אתיא כר"י נמי ושאני התם שהיתה הו[...] אחד בטעות שייך לומר כיון דכי מתיידע להו וכו' אבל בההיא דיומא שהוא דבר שנתפשט ב[...] לא שייך לומר כיון דכי מתיידע להו דהא אין דבר זה עתיד להודע אלא לכשיבנה בהמ"ק [...] הלכה וכל כי האי מילתא פשיטא דלאו שב מידיעתו:

הכלל העולה ממ"ש הוא דלעולם מי שהוא טועה בעיקר הדין כגון דסבר דהחלב מותר א[...] כרת ואח"כ נתחלף לו חלב בשומן פשיטא דחייב וכמ"ש בהתחלת דברינו ושאני ההיא דיו[מא] משום דתולה עצמו בב"ד הוא ולא קרינן ביה שב מידיעתו ואפילו ר"י דפליג עליה דרב [...] מודה דהך דיומא דלא הוי שב מידיעתו וכדכתיבנא והדבר פשוט בעיני. (א"ה עיין לק[מן] [...] מהלכות אלו דין א'):

השוחט

עבירה ועבירה וכן כל כיוצא בזה: ז השוגג בלא כוונה בעריות או במאכלות אסורות חייב חטאת. בשבת פטור מחטאת. [א]כיצד היה מתעסק עם אשה ובעלה בלא כוונה לבעילה והרי היא ערוה עליו. דמה שזה שבפיו רוק הוא ובלעו בלא כוונה לשם אכילה בעולם והרי הוא חלב הרי זה חייב חטאת. נתכוון להגביה את התלוש וחתך את המחובר בלא כוונה לחתיכתו פטור. מלאכת מחשבת אסרה תורה כמו שביארנו במקומו: ח כל העושה מצוה מן המצות ובכלל עשייתה נעשית עבירה שחייבין עליה כרת בשגגה הרי זה פטור מחטאת מפני שעשה ברשות. כיצד הבא על יבמתו והרי היא נדה והוא לא ידע. הרי זה פטור מחטאת שהרי עשאה ברשות. אבל אם בא על אשתו והרי היא נדה חייב חטאת מפני שלא שאלה ואחר כך יבעול. אבל יבמתו אינו רגיל בה כדי שישאל לה. וכן מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול בערב שבת או באחד בשבת ושכח ומל שניהן בשבת. פטור מחטאת שהרי יש לו רשות למול אחד מהן בשבת ושבת דחויה היא אצלו ומצוה עשה אע"פ שהם שני גופין הואיל וזמנו בחול אינו מדקדק. אבל אם לא היה אחד מהן ראוי למול בשבת ושכח ומל בשבת מי שאינו ראוי למול

א סמ"ג עשין שם :

כסף משנה

שמעו ברייתא דפלוגתא דמוכח ורבנן כי אותיבו עלייהו מינה אבל מעיקרא לא ...יע להו, ומזה קצת ראיה לומר דלענין דינא ס"ל דהלכה כרבנן מדאיפליגו בפירושא דמילתייהו :

...גג בלא כוונה בעריות וכו'. בפ"ד דכריתות (דף י"ט). ומ"ש נתכוון להגביה את התלוש וחתך את המחובר וכו'. ...פ' כלל גדול (דף ע"ג) נתכוון להגביה ...וש וחתך את המחובר פטור מ"ש דהא ...ון לשום חתיכה לחתוך את התלוש ...ת המחובר אביי אמר חייב דהא איכוון ...תיכה רבא אמר פטור דהא לא איכוון דאיסורא, וידוע דהלכה כרבא וכ"פ בספ"ז, וא"כ צ"ל דמאי דנקט הכא נתכוון להגביה את התלוש לאו לדיוקא אלא להיותו דבר פשוט לפיטור וסמך שיכתוב בספ"ז וזה שאמר כמו שביארנו במקומו :

העושה מצוה מן המצות וכו' כיצד הבא על יבמתו והיא נדה וכו'. בפסחים ...לו דברים (דף ע"ב:) ר"י [אמר] אשתו ...ל חייב (דה"ל לשיולי) יבמתו נדה בעל ...כו' מ"ש יבמתו דקא עביד מצוה אשתו ... עביד מצוה באשתו מעוברת והיכא ...עונה שלא בשעת עונתה והאמר רבא ...דם לשמח אשתו סמוך לווסתה א"ה ...במתו נמי יבמתו בזיז מינה אשתו לא ...ה, ומשמע דבאשתו נמי פטור אא"כ מעוברת ושלא בשעת עונתה וסמוך ... ורבינו שסתם וכתב דבאשתו חייב ...סובר דכי אמרינן אשתו לא בזיז מינה ...ריכי לאוקמי בהני אוקמתי אלא בכל ...ייב כיון דלא בזיז מינה ה"ל לשיולה :

וכן מי שהיו לו שני תינוקות וכו'. משנה בפ' ר"א דמילה (דף קל"ז) פלוגתא ורבי יהושע ויש על משנה זו לשונות ובס' הכי אמרינן תני ר' חייא אומר ...מ לא נחלקו ר"א ורבי יהושע על מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול בע"ש ...מול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת שהוא חייב על מה נחלקו על מי שהיו ...תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את שלאחר השבת ...ר"א מחייב חטאת ור' יהושע פוטר השתא רבי יהושע סיפא דלא קא עביד מצוה ...רישא דקא עביד מצוה] מחייב אמרי דבי רבי ינאי רישא כגון שקדם ומל את של ...ע"ש דלא ניתנה שבת לידחות סיפא ניתנה שבת לידחות. ופסק רבינו כי הני ...משום דר' חייא תני לה ודבי ר' ינאי מפרשי לה ועוד דבפסחים פ' אלו דברים ...ב) מוקים לה הכי. ולפ"ז אע"פ שאותו שמל בשבת לא היה ראוי למול בשבת ...כיס שם אחר שהיה ראוי למול פטור מאחר דניתנה שבת לידחות אצלו וא"כ יש ...על רבינו שכתב ומל שניהם דמשמע שאם לא מל אלא אותו שלא היה ראוי למול ...חייב וצ"ל דלא נקט רבינו ומל שניהם אלא משום חלוקת אחד למול בע"ש ואחד ...שבת דאם מל של שבת בע"ש ושל ע"ש בשבת חייב הוא מאחר שלא היה שם מי למולו בשבת אבל בחלוקת אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ונתחלף לו ומל אחר השבת בשבת פטור לר' יהושע מאחר שהיה שם מי שראוי למולו בשבת :

אומן

לחם משנה

ח כל העושה מצוה מן המצות וכו'. בפרק אלו דברים (דף ע"ב:) מימרא דר"י שמחלק בין אשתו ליבמתו כדברי רבינו בפרק ר"א דמילה בפלוגתא דר"א ור' יהושע גבי תינוקות פליגי ר"מ ור"ש בן אלעזר ור"ש סובר דהיכא דטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה כולי עלמא מודו דחייב כי פליגי היכא דטעה בדבר מצוה ועשה מצוה ומשום הכי קאמר דלא נחלקו היכא שהיו לו שני תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול באחד בשבת ושכח ומל שלאחר השבת ואז לא עבד מצוה ואע"ג דחשב לעשות מצוה חייב כי פליגי על שני תינוקות אחד למול ע"ש ואחד בשבת ושכח ומל של ע"ש בשבת דאז מצוה עבד שכבר הגיע זמנו לימול וטעה בדבר מצוה וכיון דאיכא מחשבה לעשות מצוה וגם עשה פוטר ר' יהושע ור"מ סבר דהיכא דסבר לעשות מצוה ועשה והיינו חלוקה בתרא דאמרינן כולי עלמא מודו דפטור וכי פליג ר"א ומחייב לא הוי אלא כשחשב לעשות מצוה ולא עשה דהיינו חלוקה קמא דאמרינן מש"ה מחייב ר' יהושע ותו אמרינן התם תנא ר' חייא אומר היה ר"מ לא נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע על מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול בע"ש ואחד למול בשבת ושכח ומל של ע"ש בשבת שהוא חייב על מה נחלקו על מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את שלאחר השבת ר"א מחייב חטאת ור' יהושע פוטר והקשו בגמרא השתא ר' יהושע סיפא דלא עביד מצוה פוטר רישא דקעביד מצוה מחייב ותירצו כגון שקדם ומל של ערב שבת בשבת ולא נתנה שבת לידחות סיפא ניתנה שבת לידחות ע"כ. ומשמע דהך ברייתא דר"מ לא פליגא אברייתא דר"מ קמא ור"מ תרתי קאמר דהיכא דעבד מצוה כ"ע מודו דפטור והיינו דאמר בברייתא קמא והיכא דמל של שבת בע"ש לא נתנה שבת לדחות ואפילו דמל של ע"ש בשבת דעביד מצוה כולי עלמא מודו דחייב כיון שלא נתנה שבת לדחות והיינו דקאמר בברייתא בתרייתא כי פליגי היכא דחשב לעשות מצוה ולא עשה ויש ולד של שבת למול וניתנה שבת לדחות ומשום הכי נקט ר"מ בברייתא דפליגי במי שהיו לו שני תינוקות למול אחד לאחר שבת ואחד בשבת ולא נקט כגוונא דרישא היכא דלא מל של שבת בע"ש דבההיא כ"ע מודו דפטור כדאמר בברייתא קמייתא כיון דעבד מצוה ולכך אצטריך למנקט בגוונא אחרינא היכא דלא עבד מצוה כי היכי דליהוי פלוגתא וע"כ הוקשה בעיני בדברי התוס' ז"ל פרק אלו דברים בהקשו דאמאי לא נקיט בהך ברייתא בסיפא כגוונא דרישא היכא שלא קדם ומל של שבת בע"ש ולפלוג וליתני בדידה ואיך אפשר למנקט בסיפא גוונא דרישא הא בהאי גוונא לא פליגי כדכתיבנא ובשלמא מ"ש דברישא נקט של ע"ש בשבת דרבותא אשמעינן שאע"פ שעשה מצוה חייב ניחא אבל מ"ש דבסיפא נקט לאחר השבת לרבותא דאע"ג דלא עבד מצוה פטור קשה דאיך אפשר למנקט בסיפא בגוונא אחרינא הא לא משכחת פלוגתא אלא בהאי גוונא כדפרישית. זה הוא כלל הסוגיא אשר בפרק ר"א דמילה. ובפרק אלו דברים הקשו על ר"י מ"ש יבמתו דעביד מצוה אשתו נמי קא עביד מצוה וכו' יבמתו בזיז מינה אשתו לא בזיז מינה עוד אמרו שם ר"י כמאן אילימא כר' יוסי וכו' ואלא כר' יהושע דתרומה דתנן היה אוכל בתרומה ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה ר"א מחייב ר' יוסי פוטר דלמא כדרב ביבי בר אביי דאמר רב ביבי בתרומה בערב פסח דזמנה בהול א"נ שאני דאיקרי עבודה ועבודה רחמנא אכשר וכו' עוד אמרו שם אמר רשב"ל נתחלף לו ספוד של נותר וספוד של גלי ואכלו ר"י אמר אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל ודקדקו בגמרא אי פליג ר"י אר"ל או לא דבחד לישנא אמר דלא פליג וכ"ש בההיא דר"ל דלא עבד מצוה חייב ובלישנא בתרא אמרו דפליג והתם פטור בספוד משום דלא ...זולי ואחר זה הקשו ור"י מאי שנא יבמתו דקא עביד וכו' וכדכתיבנא לעיל : ואחר אשר הצעתי לפניך הסוגיות אני בא לדקדק הקושיות הנופלות בדברי רבינו. ואיכא ...די קושיא חדא דבתחלת דבריו שאמר כל העושה מצוה מן המצות ובכלל עשייתן וכו' משמע דאית ליה דבעינן תרתי שטועה לעשות מצוה ויעשה מצוה והוא כלישנא דר"מ ...נזר דפרק ר"א שהבאתי לעיל דסבר דהיכא דלא עשה מצוה כ"ע מודו דחייב אפילו ר' יהושע דאע"ג דקי"ל כר' יהושע בהא פסק דהייב דבהא ליכא פלוגתא וכ"כ ...סוף הלשון שכתב ושבת דחויה היא אצלו ומצות עשה משמע דבעינן שיעשה מצוה וא"כ קשה דהיכא דמל של אחר השבת בשבת הא לא עשה מצוה כדאמרינן בגמרא וא"כ פסק בהא דפטור הא לר"ש בן אלעזר בהא כ"ע מודו דחייב והיך רבינו ז"ל פטר בזה שכתב ואחד למול בע"ש או באחד בשבת וע"ק מה שנתן טעם לאשתו מפני שלא ...א"ל טעם זה כלל וכיון דהוא פסק דכיון דלא עבד מצוה אע"ג דטריד בדבר מצוה חייב א"כ באשתו לא עבד מצוה דשמחת עונה ומצות פריה ורביה ליכא באשתו נדה ומה ...בגמרא כן כתבו התוס' דהוא ללישנא דאמר דפליג ר"י אדר"ל בההיא דנותר דסבר דפטור ואע"ג דלא עשה מצוה כיון דטעה בדבר מצוה אבל רבינו דפסק דצריך מצוה וכן בההיא דנותר פסק לקמן בפרק זה דחייב כלישנא קמא דלא פליג ר"י אדר"ל דלא צריכנא לטעמא גבי אשה דלא שאלה. מיהו לזה י"ל דרבינו פליג על פירוש ...וסובר דכי היכי דיבמתו הוי מצוה ביאה ראשונה אע"ג שהיא נדה והוי מצוה הבאה בעבירה ה"נ קרינן באשתו שמחת עונה אע"ג שהיא נדה מצוה הבאה בעבירה ...פריך בגמ' אפילו ללישנא קמא דבאשתו נמי איכא מצוה ותו קשיא דטעמא דזמנו בהול משמע דר"י לא סבר ליה דביבמתו ליכא טעמא דזמנו בהול מדדחו בגמרא הראיות ...ר"י שאני התם דזמנו בהול משמע דבמלתיה ליכא הך טעמא וא"כ כיון דרבינו פסק כר"י איך כתב למטה הואיל וזמנו בהול שאינו מדוקדק. ותו קשיא דבפ"י מהלכות ...כתב גבי כהן שיודע שהיה בן גרושה או בן חלוצה דאם היה תרומה בערב פסח דפטור מלשלם הקרן משום דזמנו בהול והרי טעם זה לא נאמר אלא לדחות דברי ר"י ...ר"י דקי"ל כוותיה דלית ליה טעמא דזמנו בהול אין חלוק לתרומה בערב פסח לשאר ימות השנה דבכל גוונא פטור כיון שטרוד בדבר מצוה. מיהו לזה י"ל דכיון דבפ' ד' ...אמר גבי מתני' דפנים שקדמו וכו' דמוקמינן לה כר"מ דר"מ סבר כר' יהושע וכי אמר ר' יהושע דפטור היכא דזמנו בהול משמע דהכי הלכתא וקושטא דמילתא דטעמא ...בהול הוא לפי המסקנא ולר"י אע"ג דגבי יבמתו ליכא זמנו בהול מ"מ כיון דבזיז מינה ואינו יכול לשואלה הוי כטעמא דזמנו בהול התם ולכך אינו מדקדק ומאי דמקשה לר"י דילמא שאני התם דזמנו בהול כלומר דלא עדיף טעמא דיבמתו בזיז מינה כטעמא דזמנו בהול דהתם אבל לפי האמת טעמא דזמנו בהול טעם עיקר הוא. ותו ...דבפ' אלו דברים אמר ר' יהושע במשנה גבי פלוגתא דשחט ראויים לשם פסח דר"א מחייב ור' יהושע פוטר והשיב לו ר"א אימורי צבור יוכיחו שהם מותרים לשמן והשוחט ...חייב השיב ר' יהושע דהאי אימורי צבור שיש להם קצבה והקשו בגמרא דר' יהושע בדבר שיש לו קצבה מחייב והא תינוקות דבר שיש לו קצבה הוא דהוא יודע שאין לו בשבת אלא אחד ומ"מ פוטר ר' יהושע ותירצו דכי פוטר ר' יהושע גבי תינוקות היינו דשחט של ערב שבת ועדיין של שבת היה קיים אבל אם שחט כבר של שבת דאינו ...בשל שבת ודאי דחייב וכן גבי אימורים אי שחטינהו ברישא לאימורים חייב ואי לאו פטור. והשתא כיון דרבינו פסק דשחט ראויים לשם פסח פטור לקמן וכן פסק בפרק זה ...י ציבור דשחטן לשמן חייב כדכתב וכן אם שחט יתר על זבח היום חייב חטאת על התוספת א"כ צריך ע"כ כדי לחלק בין ההיא דתינוקות לשחט לשם אימורים להיכא ...ל ע"ש ברישא וכן להיכא דשחט אימורים ברישא דאי לאו קשיא אימורים אתינוקות דכולהו דבר שיש לו קצבה הם ור' יהושע במשנה לא חילק בין אימורים לזבחים ראויים

שמן

למול בשבת חייב חטאת: **ט** אומן שבא למול לפנות היום ביום השבת ואמרו לו לא נשאר פנאי ביום כדי שתמול ואם תתחיל למול לא תשלים עד יציאת השבת ונמצאת חובל בשבת ולא עושה מצוה. ואמר רגיל אני וזריז ובמהרה אמול. אם לא השלים אלא עד יציאת השבת הרי זה חייב חטאת שהרי התרו בו: **י** המוציא את הלולב ביום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת כדי לצאת בו והעבירו ארבע אמות ברשות הרבים בשוגג פטור שהרי ברשות הוציא. וכן השוחט את הפסח ביום ארבעה עשר שחל להיות בשבת ונודע לו אחר כן שמשכו הבעלים את ידיהם או שמתו או נטמאו קודם שחיטה. או שנמצא טריפה בסתר כגון נקוב מעיים או ריאה. הרי זה פטור מפני ששחט ברשות. אבל נמצא בעל מום או שהיתה טריפה גלויה הרי זה חייב חטאת מפני שהיה לו לבדוק ואחר כך ישחוט. וכן כל כיוצא בזה: **יא** שחט את הפסח בשבת שלא לשמו בטעות פטור מפני שהזבח כשר שעקירת שמו בטעות אינו עקירה כמו שביארנו בהלכות פסולי המוקדשין: **יב** שחט זבחים אחרים לשם פסח בטעות. אם ראויין הם לקרבן פסח פטור מקרבן חטאת מפני ששחט ברשות. אם אינן ראויין כגון שהיתה נקבה או בן שתים חייב חטאת שהרי אינו ראוי לקרבן פסח. וכן אם שגג ושחטו בשבת שלא לאוכליו או שלא למנוייו או לערלים או לטמאים חייב חטאת. שחטו לאוכליו ושלא לאוכליו למנוייו ושלא למנוייו למולים ולערלים לטמאים ולטהורים פטור. שהרי הפסח כשר וכן כל כיוצא בזה: **יג** השוחט בשבת קרבן צבור שלא לשמו הרי זה חייב חטאת ויקטיר אימורים לערב. וכן אם שחט יתר על חובת היום חייב חטאת על התוספת: **יד** שחט קרבנות יחיד שאין דוחים את השבת בשבת בשגגה חייב חטאת והבשר מותר בהנאה. ואין זורקין את הדם. ואם עבר וזרק דמם לשמן בין בשוגג בין במזיד עלו לבעלים לשם חובה. ויקטיר אימורין לערב והבשר

כסף משנה

ט אומן שבא למול וכו'. שם (דף קל"ג:) אמריק דכל כי האי גוונא ענוש כר[ת] לרבינו דכיון דענוש כרת חייב חטאת. ויש לתמוה על רבינו שכתב [חייב] חטאת שהרי התרו בו שהתראה אינה סבה לחייב חטאת אלא לפטור מחטאת, וי[ש לומר] שאני שלא נתכוון לעבור במזיד ולפי שהיה עולה על הדעת לפוטרו מחטאת מ[שום] אנוס לכך כתב שמאחר שהתרו בו ל[א] וגם אינו מזיד כיון שלא נתכוון לע[בור] חשיב אלא שוגג ולפיכך חייב חט[את]:

י המוציא את הלולב ביום טוב ר[אשון של] חג שחל וכו'. משנה בס[וף] הגזול (דף מ"א:) בשם ר' יוסי ובפסח[ים] אלו דברים (דף ע"א:) משמע דר' יוס[י] ... כוותיה ואמר אביי עלה שם בסוכה אלא שלא יצא בו אבל יצא בו קודם ... חייב. ופירש"י משום דהשתא אינו עו[שה] מצוה וז"ש רבינו המוציא וכו' כדי ל[צאת בו]. וכן השוחט את הפסח וכו'. משנה ס"פ אלו דברים (דף ע"א:):

יא שחט את הפסח בשבת שלא לש[מו] ... משנה וגמרא שם. ומ[ה] שביארנו בהלכות פסולי המוקדשין. ...

יב שחט זבחים אחרים לשם פס[ח] ... שם במשנה פלוגתא דר[' אליעזר ור'] יהושע וידוע דהלכה כר' יהושע. ... כתוב ששאל ה"ר אברהם בנו של רבינו ... אלו דברים משמע דתלי פלוגתא דר"[א] ... בשוחט בשבת זבחים שאינם ראויים בפ[סח] ... דמי שיש לו שני תינוקות למול ורבי[נו] ... בתינוקות כר"מ ובזבחים כר"ש והש[יב] ... דלא ה"ל כלישנא דר"ש בתינוקות דמסק[נא] ... וסוגיא דשמעתא כר"מ והכי סבור כוותיה ... דדוקיא דמתני' לאו כוותיה אלא ול[?] ... דס"ל בענין זבחים כר"ש דאמרינן בגמ[רא] ... ע"ב:) מאן תנא דשאני ליה בין ראויים [לשאינן] ראויים ר"ש היא דתניא הזבחים וכו' ולי[כא] דפליג על האי אוקימתא והואיל והתם ... כר"ש ש"מ לית הלכתא כר"מ בהא ול[א] ... כן נסבור כוותיה בתינוקות דהאי כ[י] ... והאי כדאיתיה. ומה שכתב וכן אם שג[ג] ... בשבת שלא לאוכליו וכו' עד שהרי הפסח [כשר] משנה שם:

יג השוחט בשבת קרבן צבור שלא [לשמו] ה"ז וכו'. בתוספתא ... (פרק ה') חטאת ציבור ששחטה בשב[ת] ... לשמה הרי זה חייב ויקטיר אימורין ל[ערב]. ומ"ש אם שחט יתר על חובת וכו'. ... פ' אלו דברים (דף ע"ה:) אמרינן שהשוח[ט] ... אימורי צבור בשבת חייב ואיתיה נמי בת[וספתא] הנזכרת:

יד שחט קרבנות יחיד שאין דוח[ין את] השבת וכו'. בתוספתא ד... פ"ק חטאת היחיד ועולת יחיד ששחטן בשבת לשמן וזרק דמן שלא לשמן חייב ... הבעלים ובפ"ב (דף כ') נחלקו רבא ורבה בר רב הונא בעבר ושחט נדרים ונדבות ... והיינו קרבן יחיד שאין דוחין שכתב רבינו. ועל מה שכתב רבינו והבשר מותר ... כתב הר"י קורקוס איני יודע מה הנאה היא זו כיון שאינו נאכל מפני שאין ... וכתיב ודם זבחיך ישפך והדר והבשר תאכל מה הנאה יכול ליהנות בבשר קד[שים] ... זבח שנפסל הוא נשרף וזה זבח פסול הוא כי דם שנקעה עליו חמה נפסל הזבח כ... בהלכות פסולי המוקדשין:

לחם משנה

ששחטן לשם פסח אלא בין דבר שיש לו קצבה לאין לו קצבה ועל זה קשה מתינוקות ושנו צריכין לחילוק הגמרא דאע"ג דק"ו דר"א לאו קושטא הוא לר' יהושע כדאמרו שם בגמרא דלדבריו של ר"א שני ר' יהושע והק"ו פריכא הוא דזה עוקר וזה טועה מ"מ הקשה עליו ר"א מאימורים היכא דשחט לשם אימורים דחייב והיכא דשחט זבחים הראויים לשם פסח פטור ואין דרך לתרץ זה אלא כשנחלק בין דבר שיש לו קצבה לדבר שאין לו קצבה ועל דא מקשו בגמ' מתינוקות דהילקו בכך וא"כ רבינו היה לחלק גבי תינוקות בין היכא שמל של שבת קודם וכן גבי אימורים בין היכא דשחטינהו קודם ומלשון רבינו אינו נראה כן אלא בכל גוונא פטור גבי תינוקות ומחייב בכל גוונא גבי אימורים. ועוד קשיא למה הוצרך לומר ומל שניהם בשבת והרב בעל כ"מ הוקשה לו זה ותירץ דלחלוקה דאחד למול בשבת לא הוצרך רבינו לכך דהיה יכול לומר דנתחלף לו ומל של שבת לאחר השבת ושלאחר השבת בשבת וטעותו היה בזה ומ"מ הוא פטור דכששחט של אחר השבת בשבת עדיין היה שבת ראוי לדחות גבי אותו של שבת אבל בע"ש בשבת לא מצינו לומר דנתחלף לו דאם מל של שבת בע"ש כשבא שבת ושכח ושחט של ע"ש לא היה שבת ראוי לידחות ולכך הוצרך לומר דנתחלף לו דהיה סבור שנכנס שבת ולכך מלן בשבת ואין סברא לומר דהיה סבור דשל שבת היה לאחר השבת ולא מל אותו עד לאחר השבת דזה דוחק. ולי נראה דדוחק לומר דחלוקה דמל שניהם בשבת לא נקטיה משום חלוקה דסליק מיניה דהיינו האחד באחד בשבת אלא משום חלוקה דפתח ביה דהיינו אחד למול בשבת ואחד בערב שבת ונ"ל לומר דרבינו פסק כרשב"א משום דסיפא דמתני' דפרק ר"א כוותיה דנקט חובא אליבא דדברי הכל היכא דלא עבד מצוה ודוקא היכא דעבד מצוה פטר ר' יהושע ורבינו פסק כר' יהושע ומ"מ ר' יהושע לא פליג אר"מ דמאי דאמר ר"מ בברייתא בתרייתא דהיכא דמל של שבת קודם השבת דלא נתנה שבת לדחות דודאי חייב דאדרבא ר"ש מחמיר טפי מר"מ ובהא ודאי אית ליה דפטור דהך ברייתא בתרייתא דר"מ כר"ע היא ולא פליג ר"ש אלא בברייתא קמייתא דאית ליה דהיכא דלא מל של שבת בע"ש אלא מל של ע"ש בשבת הוי פלוגתא אבל מל של אחר שבת בשבת כ"ע מודו דחייב משום דלא עבד מצוה דכיון דרבינו ז"ל פסק כר' יהושע הוצרך לומר משום חלוקה דאחד באחד בשבת דמל שניהם בשבת דאי לאו מאי מצוה עבד כשמל של אחר השבת בשבת אלא המצוה היא שמל שניהם בשבת והא דמל שניהם בשבת משום חלוקה דסליק מיניה נקטיה ולא משום חלוקה קמייתא הפך מדברי הרב בעל כ"מ דלחלוקה קמא שמל של ע"ש בשבת הא איכא מצוה בלאו הכי והשתא ניחא דרבינו פסק כר' יהושע כדמשמע מתחלת לשונו אבל מ"מ כל זה דוחק והקושיא שהקשיתי מתינוקות לאימורים עדיין במקומה וצ"ע. והרב בעל קרית ספר כתב דמאי דנקט רבינו ז"ל ומל שניהם בשבת לרבותא נקטיה דהוה אמינא דכיון דלא היה לו למול אלא אחד לבד ומל שניהם דליחייב קמ"ל ע"ש. עוד כתב הרב בעל כ"מ ששאלו לבנו של רבינו ז"ל דסוגיא דאלו דברים מוכחא דתינוקות וה"ה דזבחים ראויים שוים ורבינו עביד שטרא לבי תרי ולא ידעתי היכן מוכחא כן דלא מוכחא אלא הא דאימורים ותינוקות כדכתיבנא:

י ונודע לו אח"כ שמשכו הבעלים וכו'. בפסחים פ' אלו דברים משנה שחט ונמצא טריפה בסתר פטור שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם או שמתו או נטמאו פטור מפני ששחט ברשות ובגמרא הקשו ממשנה זו וברייתא דאיתמר עלה לרב [אסי] אשם שניתק לרעיה לא בעי עקירה ותירצו הא מני ר"א והקשו אי ר"א הא הטעה נמי מחייב דהא לית ליה לר"א טועה בדבר מצוה פטור וכו'. וא"כ יש לתמוה על רבינו [ד]הוא פסק לקמן בסוף הפ' גבי מי שהיה לפניו צלי של פסח ונותר דנתכוין לעשות מצוה ולא עשה מצוה דחייב א"כ הא היכא שנודע שמשכו הבעלים הוי נתכוין לעשות מ[צוה ו]לא עשה מצוה כלל וא"כ ליחייב, דליכא למימר דטעמא דמתני' דפוטר היכא שנודע שמשכו הבעלים וכו' משום דהוי אנוס דא"כ מאי פריך לר"א דהטועה בדבר מצוה חייב [ש]אני הכא דהוי אנוס וכן כתבו שם התוס' והכריחו הדבר מכח קושיא זאת כדכתיבנא גם כתבו דשחט ונמצא טריפה דפטר במתני' משום הך טעמא הוי דטעה בדבר מצוה ו[א]"כ קשה לרבינו ז"ל דהא לא עשה מצוה כיון שנמצא טריפה ואמאי פטור והתוס' כתבו דכולה מתני' ר"מ דאית ליה טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה פטור אבל לרב[ינו ד]פסק דחייב כדכתיבנא קשיא. מיהו בההיא דנודע שמשכו הבעלים אפשר לתרץ דעשה מצוה הוא כיון דהקרבן כשר דמאי דאמרינן בברייתא דכי האי גוונא בהול יטרף ה... [ב]גמרא כמ"ד הנשחטים לשם פסח פסולים אבל רבינו אית ליה דכשרים וכדפסק בפט"ו מהל' מעשה הקרבנות וכיון דהקרבן כשר מצוה עבד ולדכתב רש"י ז"ל במתני' ב[אלו ד]ברים ומה שהקשו בגמרא לר"א הוא משום דאית ליה השוחט לשם פסח פסול והוי טועה בדבר מצוה ולא עשה מצוה אבל לרבינו ניחא אך גבי נמצא טריפה בסתר קשי[א ...ע]בד מצוה כלל גם קשה שם במתני' בפרק אלו דברים על רש"י ז"ל שפירש גבי שמתו או שנטמאו דטעמא דפיטור דמתניתין הוי משום דאנוס הוא דלא משמע בגמרא כן [ד]א הוו מקשו כלל לר"א וכדהכריחו שם התוס' ז"ל וצ"ע: אבל אם נמצא בעל מום וכו'. בגמ' אמרו לדברי האומר מקלקל בחבורה פטור מה תיקן ותירצו תיקן בדוקין [ו]אליבא דר"ע ורבינו אע"ג דבהל' שבת פסק דמקלקל בחבורה פטור דהיינו חובל אא"כ צריך לדמו מ"מ כתב כאן דכל בעל מום חייב משום דכשאמרו בגמ' במסקנא גבי הא[י] השוחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז וכו' דתיקן להוציא מידי אבר מן החי ה"ה בבעל מום נמי דתיקן להכי ולא צריכין לתירוצא דבדוקין שבעין ופשוט הוא:

משנה למלך

יג השוחט בשבת כו'. עיין לעיל פרק ט"ו מהלכות פסולי המוקדשין הלכה י"ט ודוק היטב:

והבשר יאכל ויביא השוחט חטאת על שגגתו: **טו** היו לפניו שתי בהמות של צבור אחת כחושה ואחת שמינה והיתה חובת היום באחת בין חטאת בין עולה ושגג ושחט השתים. אם שחט כחושה בתחלה ואחר כך שחט השמינה פטור מקרבן חטאת ולא עוד אלא שאומרים לו הבא שמינה ושחוט לכתחלה. אבל אם שחט השמינה תחילה ואחר כך הכחושה חייב חטאת על התוספת. נמצאת הראשונה השמינה טריפה בבני מעיים אע"פ שלא ידע שהיא טריפה בעת ששחט הכחושה ולא לזה נתכוון הואיל ונשחטה האחרונה כמצותה הרי זה פטור מחטאת. וכן הפורס מצודה להעלות דגים מן הים בשגגה והעלה תינוק עם הדגים בין ששמע שטבע תינוק בין שלא שמע הואיל והעלה תינוק הרי זה פטור מחטאת אף על פי שלא היתה כוונתו אלא לצוד מפני שהיה שוגג וכן כל כיוצא בזה: **טז** מי שהיה לפניו בלילי הפסח צלי של פסח ונותר מן הקדשים ונתכוין לאכול צלי שהוא מצוה ושגג ואכל הנותר הרי זה חייב חטאת שהרי לא עשה מצוה באכילה זו. וכן כל כיוצא בזה:

פרק שלישי

א מי [א]שהעידו עליו עדים שחטא חטא שחייבין עליו חטאת קבועה ולא התרו בו אלא אמרו ראינוך שעשית מלאכה בשבת או שאכלת חלב והוא אומר אני יודע בודאי שלא עשיתי דבר זה. אינו חייב חטאת הואיל ואם יאמר מזיד הייתי יפטר מן הקרבן כשאמר להן לא אכלתי ולא עשיתי נעשה כאומר לא אכלתי בשגגה אלא בזדון שהוא פטור מן הקרבן ולא הכחיש את העדים: **ב** שתק ולא הפליג את העדים *(אלא) אפילו אמרה לו אשה אכלת חלב או עשית מלאכה בשבת ושתק חייב להביא חטאת. אמר לו עד אחד חלב הוא זה ושתק. וחזר ואכלו בשגגה מביא חטאת. ואם התרו בו לוקה עליו. אע"פ שעיקר העדות בעד אחד: **ג** כבר ביארנו בהלכות פסולי המוקדשין שהמפריש חטאתו על החלב שאכל לא יביאנה על השבת שחלל או על הדם שאכל שנאמר והביא קרבנו שעירת עזים וגו' על חטאתו אשר חטא עד שיהיה קרבנו לשם חטאו לא שיקריבנה מחטא על חטא. ואם הקריב פסלה. יתר על זה אמרו הפריש חטאתו על חלב שאכל אמש לא יביאנה על חלב שאכל היום ואם הביא כפר. ואין צריך לומר שאם הפרישה אביו ומת והיה הבן מחוייב באותו החטא שלא יביאנה הבן על חטאו

[א] סמ"ג שם: *[ס"א ליתיה]:

כסף משנה

ן לפניו שתי בהמות של צבור וכו'. מימרא דרבה במנחות פ' ר' ישמעאל [דף ס"ד]. ומ"ש נמצאת הראשונה השמינה טריפה בבני מעיים וכו'. בעיא שם ואמרינן ז דרבה ורבא דאתמר שמע שטבע תינוק בים ופירש מצודה להעלות דגים והעלה יב להעלות דגים והעלה דגים ותינוק רבה אמר פטור ורבא אמר חייב וע"כ רבה אלא כיון דשמע אמרינן דעתיה אתינוק שמע לא ואיכא דאמרי אמר ליה היינו דרבה ורבא דאתמר לא שמע שטבע ים ופירש מצודה להעלות דגים והעלה יב להעלות דגים והעלה תינוק ודגים פטור ורבא אמר חייב רבה אמר בתר מעשיו ורבא אמר חייב זיל בתו ופסק רבינו כלישנא בתרא וכמ"ד עמו ביאר הרב המגיד בפרק שני מהלכות שבת:

שהיה לפניו בלילי הפסח צלי של פסח ונותר וכו'. בפסחים פ' אלו דף ע"ב) מימרא דר"ל ואיכא עליה כחד רבי יוחנן מחייב וכחד פטר שנא דמחייב ואע"ג דהוא לישנא קמא משוי פלוגתא בין ר' יוחנן ור"ל:

מי שהעידו עליו עדים שחטא וכו'. משנה פ"ג דכריתות (דף י"א:) פלוגתא ופסק כחכמים:

שתק ולא הכחיש את העדים וכו'. שם בגמרא בר"פ. ומ"ש אפילו אשה וכו'. כן משמע שם. אמר לו אחד חלב הוא זה ושתק כו':

ביארנו בהל' פסולי המוקדשין. פ' פ"ו. ומ"ש יתר על זה אמרו הפריש ל חלב שאכל אמש וכו'. משנה בפ"ב דף כ"ז]. ומ"ש ואצ"ל שאם הפרישה ביו ומת וכו'. שם במשנה:

י קורקוס ז"ל שם נתבאר דאפילו מין חטאת שהופרשה כדברי רבינו ן מחלב על חלב ומדם לדם ובודאי אחר אפילו הוא גופיה לא יביאנה ומכאן תבין כי מה שאמרו לא יביאנו אפילו על חטא שחייב בנו וכדברי ב והיה הבן מחוייב באותו החטא למו מוכרח דאילו על אביו חטאת ה למיתה אלא גם לאחר מיתה אין פשוט. גם בלשון ברייתא למדו אפילו מקלה לקלה ומהמורה לחמורה כבר הוזכר ונתבאר בהל' מעילה ל' פסולי המוקדשין פט"ו. ונראה רבינו דדוקא בשמינה מחלב לדם יפר אי נמי מחלב האב לחלב בנו ל אמש לחלב היום של עצמו כיפר ן ביה קרבנו על חטאהו כיון שהוא ין ושנאמר שאמרו במשנה לא קאי דהיינו אפילו על חלב שאכל אמש עיקרא דדינא דלא יביא מחטא על שנה רבינו וכתב לא יביא וכו' ואח"כ כתב יותר על זה אמרו מירו חכמים שלא לעשות לכתחלה פרו ולכך כתב שאם עשה כיפר, ה דכריתות פרק אמרו ספרים והביאה על דם והביאה מעל ולא כיפר על כרחך מוכח כיפר והיינו דאיצטריך קרא למעוטי

לחם משנה

טו היו לפניו שתי בהמות של צבור אחת כחושה וכו'. במנחות בר"פ ר' ישמעאל איתמר שחט שתי חטאות של ציבור ואינו צריך אלא אחת אמר רבה ואי תימא ר' אמי חייב על השניה ופטור על הראשונה ואפי' נתכפר לו בשניה ואפי' נמצאת ראשונה כחושה והקשו והא אמר רבה היו לפניו שתי חטאות אחת שמנה ואחת כחושה שחט שמינה ואח"כ שחט כחושה חייב כחושה ואח"כ שמינה פטור ולא עוד וכו' ותירצו הסי מקמייתא כחושה וכו' ופירש"י ז"ל ואפילו נתכפר בשניה כגון שנשפך דם הראשונה לאחר שחיטת שניה וכו'. ויש לתמוה על רבינו למה לא כתב דין דאפי' אם נתכפר בשניה דהוא חייב דזה נראה שהוא מוסכם שם דאע"ג דאסיקנא ללישנא בתרא גבי נמצאת כחושה בבני מעים דבתר מעשיו אזלינן לא בתר מחשבתו כבר הקשו התוס' ז"ל מההיא להך דנתכפר בשניה ותירצו דהאי התם דאם יבא אליהו ויאמר דהיא כחושה בבני מעים היה מביא שמנה כלומר ובשעה ששחטה לא היתה ראויה וכן כתבו דלא דמי לטועה בדבר מצוה ועשה מצוה כלומר דכאן לא מקרי טועה בדבר מצוה דכיון דשחט ראשונה תו לא חזי שניה לציבור וכ"ע ידעי הא אלא שהיה סבור שמותר לעשות כן. ואם נאמר דרבינו פליג עם התוס' וסובר דקי"ל לפי המסקנא דבתר מעשיו אזלינן לא קי"ל כי הא דאפילו דנתכפר בשניה דשניהם שוים ואין נראה לרבינו לחלק ביניהם מ"מ קשה לרבינו אי גרסינן כגירסא דידן רבה אמר פטור זיל בתר מעשיו א"כ קשה דרבה אדרבה דהיכי קאמר לעיל דאפילו נתכפר בראשונה הא זיל בתר מעשיו ואי גרסינן רבא אמר פטור כדגריס הר"ן ז"ל בהשגות פ"ב מהל' שבת ורבה אית ליה חייב ניחא דרבה דאמר לעיל דנתכפר בשניה חייב אית ליה הכא נמי דאזלינן בתר מחשבתו. ומיהו אפילו גרסינן רבה כגירסא דידן ניחא דאפשר דלהיכא דאמרי לא סבר אלא כי תירוצא בתרא דגמ' דההיא רבי אמי אמרה. ובכחושה בבני מעיים נראה דרבינו ז"ל מפרש דלא כפירוש רש"י ז"ל דרש"י ז"ל מפרש דאח"כ נמצאת כחושה ונמצאת שכששחט השניה יפה שחט ששחט שמינה. ורבינו ז"ל מפרש שהשמינה ששחט היתה טרפה ומה שאמר כחושה בבני מעים רוצה לומר טרפה בסתר אלא שאין הלשון נוח לפירוש רבינו ז"ל דהיה לו לומר נמצא טרפה בסתר וכדאמרו במשנה דפסחים פרק אלו דברים נמצא טרפה וכדכתב רבינו ז"ל לעיל בפ' זה. ומ"מ לכל הפירושים דינא של רבינו ז"ל אמת ללישנא בתרא אליבא דרבה. ומ"ש רבינו ז"ל והיתה חובת היום בין חטאת בין עולה הע"ג דבגמרא לא אמרו אלא שתי חטאות כבר כתבו התוס' דלאו דוקא ולא נקט חטאת אלא משום דברוב אינו צריך אלא אחת מה שאין כן בעולות דאיכא עולות טובא כמוספין:

פ"ג ג על חלב שאכל אמש לא יביאנה על חלב שאכל היום ואם הביא כפר כו'. כך היא הגירסא בנוסחות כפרי רבינו ז"ל. ויש מקצת נוסחאות שכתוב בספריו ואם הביא לא כפר והר"י קורקוס ז"ל אית ליה כנוסחא קמא והכריח הדבר שא"כ למה צריך קרא למעט בפ' בתרא דכריתות דאינו מכפר קרבן של אב לבן השתא קרבן עצמו אינו מכפר מחטא על חטא אפילו שהוא עצמו כגון אכל חלב אמש והפרים אינו מכפר על שאכל היום כ"ש קרבן אביו שאינו מכפר על קרבן עצמו לכך הכריח דהא דלא יקריב קרבן שהפרים על חלב שאכל ב שאכל היום מדרבנן הוא וקרא לא איירי אלא מחלב על דם שאינו מאותו המין דחטא עצמו וקרא שנאמר קרבנו על חטאתו דקאמרה מתני' לא קאי על מ"ש : שאכל אמש וכו'. ולי נראה שאין הכרח שלו מוכרח דא"כ קשה על גופא דברייתא דקאמרה דיכול שיוצא בקרבן אביו מקלה לקלה או במעות שהפרים אביו אפי' המורה דלמה לי קרא למעט הני דכבר מעט לבסוף מקרא דעל חטאתו דאפי' בקרבן עצמו אינו יוצא בכך כ"ש בשל אביו, ודוחק לומר דאיצטריך קרא למעוטי גבי אביו מין החטא כגון חלב על חלב דלא נתמעט גבי דידיה וברייתא דנקט גבי אביו אפילו קלה על החמורה גבי הפרים מעות לאו בדוקא נקטיה דלהאי ודאי לא איצטריך יקר קרא לא אתא אלא בהפרים קרבן אביו על חלב שלא יביאנו הוא ג"כ על חלב דאין זה משמע פשט הברייתא אלא דהולך למעט גבי אביו אע"ג דנתמעט גבי נראה לומר דאי לאו דהוה לן תלתא קרבנו למעט גבי אביו כל הני דרשות כדכתב רש"י ז"ל דתלתא קרבנו כתיבי גבי חטאת חד גבי נשיא ותרי גבי יחיד לא הוה דידיה מקרא דעל חטאתו כל הני דמעט גבי אביו אבל אחר אחר נתמעטו גבי אביו מהני תלתא קרבנו פירש לנו דכשאמר הכתוב גבי דידיה על חטאתו שיהיה לשם ונתמעט בהו כל מה שמיעטנו גבי אביו דכיון דככר נתמעט קרבן אביו מקראי יתירי גלי דעל חטאתו דקאמר דידיה הוי דומה לכך דר"ל לשם חטאתו ממש ועם זה

משנה למלך

התרו בו לוקה עליו וכו'. דין זה נלמד מהירושלמי דפ' שני נזירין הביאו רבינו פ"ט מהלכות נזירות הלכה י"ז וכ"כ רבינו בהלכות סנהדרין פי"ז הלכה ו', ועיין במה שכתב מרן שם שדבריו תמוהים וצ"ע:

יב נסתלק ההכרח של מהר"י קורקוס ז"ל. אבל מ"מ נראה עיקר הגירסא בדברי רבינו ז"ל ואם הביא כפר מפ"ד דהל' מעילה ופט"ו מהלכות פסולי המוקדשין דלא הזכיר שם פיסול אלא בחטאת משונה כגון מחלב על דם. אח"כ מצאתי למהר"ם מטראני ז"ל שעמד על זה בספרו יעו"ש מ"מ יש ראיה מדבריו לדברי דכיון דגלה גבי אביו ידעינן ליה גבי דידיה :

ו כבר ביארנו בהל' מעשה הקרבנות וכו'. בפ"ג וכבר כתבתי לעיל מזה בפ"ב :

מי

למשנטי מאב לכן משום דבאב גופיה כיפר כיון שהוא על מין אותו חטא
גופיה לא כיפר קרא בכן למה לי וזה מוכרח עכ"ל :

ד המביא חטאת על שני חטאים וכו' וכן בנים שהביאו חטאת אחת על שני וכו' עד לשם החטא השני. הכל תוספתא פ"ב דכריתות. כתב הר"
ז"ל דין שתי חטאות על שני חטאי
שהפרים בהם שני אלו על שני חטאים
אח"כ כאשר ירצה ושפיר קרינן ביה
חטאתו כי אין כאן משנה מחטא לחט
לי על זה דבשלמא אם שתי החטאות
שפיר דהוי מדרבנן כמו שנתבאר ומ
ברירה אלא אם אחד חלב ואחד
מדאורייתא כיון שבתחלת הפרשתם
וקי"ל דבדאורייתא אין ברירה אין
אח"כ. ואפשר שכוונת רבינו שיקריב א
אחד סתם ואחד לחטא אחר ולא
אחד לשם חטא פלוני. וכ"ש קצת שכתב
תשחט לשם חטא האחד והשניה לש
השני ולשון התוספתא כן הוא זו תשחט
שהיא וזו תשחט לשם מה שהיא ע

ז כבר ביארנו בהלכות מעשה הקרב
ושם נתבאר :

כ

חטאו כמו שנתבאר שם: ד המביא חטאת על שני חטאים תרעה עד שיפול בה מום ותמכר ויביא בדמי חצייה לחטא זה ובדמי חצייה לחטא השני. וכן שנים שהביאו חטאת אחת על שני חטאיהם תרעה עד שיפול בה מום ותמכר ויביא זה חטאתו בדמי חצייה ויביא זה חטאתו בדמי חצייה: ה הביא שתי חטאות על חטא אחד יקריב אי זו שירצה והשניה תרעה עד שיפול בה מום ויפלו דמיה לנדבה: ו הביא שתי חטאות על שני חטאים זו תשחט לשם חטא האחד והשניה לשם החטא השני: ז כבר ביארנו בהלכות מעשה הקרבנות שהמומר לעבודה זרה או לחלל שבתות בפרהסיא אין מקבלין ממנו קרבן כלל. והמומר לעבירה משאר עבירות אין מקבלין ממנו חטאת על אותו החטא. כיצד מומר לאכול חלב שאכל חלב בשגגה והביא חטאתו אין מקבלין ממנו עד שיחזור בתשובה. אפילו היה מומר לאכול חלב לתיאבון ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו והביא קרבן אין מקבלין ממנו. שמשאכל בזדון בין להכעיס בין לתיאבון הרי הוא מומר.

היה

משנה למלך

ז כבר ביארנו בהל' מעשה הקרבנות וכו' כיצד מומר לאכול חלב שאכל חלב בשגגה והביא חטאתו אין מקבלין ממנו עד שיחזור בתשובה. והנה דין זה הובא בגמרא בכמה דוכתי בפ"ג דהוריות (דף י"א) ובפ"ק דחולין (דף ה'). אך מ"ש רבינו עד שיחזור בתשובה יש לדקדק אם כוונתו הוא דאף אם השגגה היתה בעודו מומר כיון דעכשיו חזר בתשובה מקבלין ממנו או דלמא דלעולם כל שבשעה שחטא בשגגה היה מומר שוב אין מקבלין ממנו אפילו אם חזר בתשובה אחרי כן ומ"ש עד שיחזור בתשובה הכוונה היא דלאחר שחזר בתשובה אם חטא בשגגה מביא קרבן על חטאתו אבל לעולם אינו מביא קרבן על מה שחטא בעודו מומר. וטעם גדול יש בדבר שהרי רש"י פירש על דברי ר"ש דאמר השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו דגרסינן היושב מידיעתו שאם היה יודע שהוא חלב היה יושב ובטל מעבירה זו כו' משמע דבתר בעת החטא אזלינן וכיון דבאותה שעה שחטא לא היה יושב מידיעתו אף שאח"כ חזר בו פטור. וראיתי לתוס' בפ"ב דשבועות (דף י"ז) עלה דההיא דבעי רב אשי טימא עצמו במזיד מהו שכתבו נ"ל דבשעה שטימא עצמו לא ידע שהיה במקדש דאי ידע וטימא עצמו במזיד אפילו שכח אח"כ לא מיחייב קרבן דהא לא שב מידיעתו הוא ע"כ. נראה מדבריהם דכל דבשעה שנשגג היה מומר שוב אינו מביא קרבן אח"כ אפילו חזר בתשובה דאלת"ה מאי דוחקייהו לאוקומה בשלא ידע שהיה במקדש אימא דמיירי בדעבד תשובה אלא ודאי דס"ל דאפילו עבד תשובה לא מהני וכן יש לדקדק מדבריהם ממ"ש שם באותו דף ד"ה אי בתלמיד חכם יעו"ש:

עוב ראיתי להוספות בפ"ק דחולין שכתבו כן בפירוש שהקשו תימה מה צריך קרא למעט לאינו שב מידיעתו ועומד ברשעו הא הוי זבח רשעים והיכי תיסק אדעתין לומר דמביא וי"ל דאיצטריך לגופא דהזר בתשובה אחרי כן יבשעה שאכל לא היה שב מידיעתו ע"כ. הרי דס"ל בפירוש דאפילו עביד תשובה אחרי כן לא מהני דאינו מביא קרבן משום דבשעה שאכל לא היה שב מידיעתו. וא"ת הניחא לר"ש דקאמר אינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן היכא למימר דאפילו חזר בתשובה לא מהני א' לת"ק דקאמר מעם הארץ פרט למומר אימא דלא ממעט קרא אלא היכא דבשעת הבאת קרבן הוא מומר הא אם עשה תשובה מקבלין ממנו וכ"ת הכי נמי הא ליתא דהא בגמרא אמרינן מאי בינייהו כו' ואם איתא דלת"ק אם עשה תשובה מקבלין הא טובא איכא בינייהו דהיינו אם עשה תשובה אלא ודאי דלת"ק אפילו עשה תשובה לא מהני. וכ"ת מנא ליה לתלמודא י"ל דהיינו מסברת התוס' עלמא דאי בלא עשה תשובה למה לי קרא דמעם הארץ ת"ל משום דזבח רשעים תועבה. וא"ת א"כ אמאי לא קבעו התוס' קושייתם ותירוצם על דברי ת"ק. וי"ל דלפי מסקנת הגמרא דלת"ק דריש מקרא דמעם הארץ דמומר לאכול חלב דאינו מביא קרבן על הדם ליכא קושיא כלל דלמה לי קרא דמעם הארץ משום דאיצטריך קרא למומר לאכול חלב דאינו מביא קרבן על הדם אע"ג דלא קרינן ביה זבח רשעים דהא אינו רשע לדם ואע"ג דבפרק חלק (דף קי"ב) אמרינן גבי עיר הנדחת דקדשי מזבח ימותו משום דזבח רשעים תועבה שאני התם דהוא מומר לע"ז וקי"ל דמומר לע"ז הוי מומר לכל התורה כולה אבל בשאר עבירות פשיטא דאם הוא מומר לעבירה אחת לא קרינן ביה זבח רשעים תועבה כשמביא קרבן על עבירה אחרת. נמצא לפי מה שכתבנו דלת"ק אפשר דאם עשה תשובה דמביא קרבן ואפילו אם היה מומר באותה עבירה שחטא בה וקרא איצטריך למומר לחלב דהוי מומר לדם ובגמרא שלא אמרו בינייהו זו הוא דלפי הקס"ד דלת"ק נמי מומר לחלב לא הוי מומר לדם ע"כ ת"ק נמי אית ליה דאפילו עשה תשובה לא מהני דאי לא תימא הכי למה לי קרא דמעם הארץ ת"ל דזבח רשעים תועבה אך לפי המסקנא דת"ק אית ליה דמומר לחלב הוי מומר לדם אפשר לומר דלת"ק כל שעשה תשובה מביא קרבן אף על מה שחטא בעודו מומר. וקצת סיוע יש לסברא זו שהרי התוס' בשבועות לא הביאו אלא דרשא דשב מידיעתו ולא הביאו קרא דמעם הארץ שהוא סברת ת"ק והיינו מטעמא דכתיבנא דכיון דקושייתם אינה אלא אם נאמר דאפילו עשה תשובה לא מהני מש"ה הביא דרשא דר"ש דשב מידיעתו דאליביה יש להכריח דאפילו עשה תשובה לא מהני אך אליבא דת"ק ליכא קושיא כלל דלדידיה כל שעשה תשובה מקבלין ממנו. וכ"ת מנא לן הא אימא דת"ק מודה בדרשא דר"ש דקאמר אינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן והיינו במומר לאותו דבר דאינו מביא קרבן על אותו חטא והיינו אפילו עשה תשובה דאם לא עשה ת"ל דזבח רשעים תועבה ואיצטריך קרא דמעם הארץ למעט מומר לחלב דאינו מביא קרבן על הדם ולעולם דמודה ת"ק לר"ש דמומר לחלב אינו מביא קרבן על החלב שאכל בעודו מומר אפילו עשה תשובה מקרא דאשר לא תעשינה אך במומר לחלב ומביא קרבן על הדם איכא למימר דיש חלוק בין עשה תשובה ללא עשה. הא ליתא דודאי ת"ק לא דריש לקרא דר"ש לכך דרשא ופשטא דסוגיא דחולין דאמרינן מאי בינייהו הכי מוכחא מדלא הקשו לת"ק תרי קראי למה לי. ועוד דבפ' כלל גדול אמרינן דר"ל אמר עד שישגוג בלאו וכרת ואמר רבא דטעמיה דר"ל דכתיב אשר לא תעשינה כו' ואמרינן ורבי יוחנן האי קרא דר"ל מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא אשר לא תעשינה כו' רש"א השב מידיעתו מביא קרבן כו' משמע דדרשא זו דאשר לא תעשינה במחלוקת היא שנויה בין ת"ק ור"ש ור"ל ס"ל כת"ק ור' יוחנן כר"ש :

ומ"מ עדיין אני נבוך בזה דאפשר דאף תנא קמא מודה דאפילו עשה תשובה לא מהני דקרא דמעם הארץ דמעט המומר לגמרי מעטו אפילו עשה תשובה אלא דהתוס' שם בחולין לא קבעו קושיתם על דברי ת"ק משום דהיה מקום לדחות וכדכתיבנא דאיצטריך קרא למומר לחלב דהוי מומר לדם אך כפי האמת דלר"ש אפילו עשה תשובה לא מהני אפשר לומר דגם ת"ק מודה בזה דלגמרי מיעט הכתוב את המומר אפילו עשה תשובה. ומה שהתוספות בשבועות לא הביאו כי אם דרשא זו דר"ש הוא משום דלר"ש הוא פשוט ומוכרח דאפי' עשה תשובה לא מהני דאי לא ת"ל דזבח
מש"ה הביאו דרשא דר"ש אבל לעולם דלפי האמת אף ת"ק מודה לר"ש דאפילו עשה תשובה
וראיתי לרבינו בפי"א מהלכות אלו הלכה ד' שכתב מי שטמא עצמו במזיד כו' הרי זה
ולפיכך אם נעלם ממנו ויצא ולא שהה אינו מביא קרבן ע"כ. ויש לתמוה דמ"ל
מידיעתו שהרי טימא עצמו במזיד ואם כן איך מביא קרבן על שגגתו וכמו שהקשו התוס', ול
נמי ס"ל דמיירי בדנעלם ממנו מקדש וכמ"ש התוס' והתם הדברים לפי שסמך על מ"ש
מעשה הקרבנות דמומר לדבר אחד אינו מביא קרבן על אותו חטא וזהו דוחק בעיני דהיו
ואף שדרכו להעתיק לשון הגמרא מ"מ כל כי האי ה"ל לאודועי. זאת ועוד שראיתי לבר'
שכתב טימא עצמו במזיד מהו וא"ת כיון דטמא עצמו במזיד היכי מיחייב קרבן ואפילו
לאחר מכן הא לא שב מידיעתו הוא שהרי טמא מקדש במזיד וכ"ת כי קאמר במזיד הוו
אבל מקדש נעלם ממנו וא"כ ידע מקדש ונעלמה ממנו טומאה, לא אפשר דא"כ על ספ
יש לחייבו שהרי היתה בהעלם מקדש וכל שאפשר לחייבו על טומאה עצמה פשיטא
שהייה וכמו שהוכחנו מההיא דמס' נזיר. וי"ל אי לרבי ישמעאל דמחייב על העלם מקד
הכא אליבא דר"ע בעי לה דאמר אינו חייב על העלם מקדש הלכך על הטומאה בעלמא
ולהכי מיבעיא ליה אי צריך שהייה ע"כ. והשתא יש לתמוה לרבינו דפסק כר' ישמעאל דחי
מקדש בעיא זו שהביא במאי מיירי אי בטמא עצמו במזיד וידע שהיה מקדש ושוב
הטומאה הרי לא שב מידיעתו ואי מיירי דכשטימא עצמו במזיד לא היה יודע שהיה
מאותה שעה נתחייב בקרבן אפילו בלא שהה ודמוכח ההיא דנזיר דאמרינן אי דאמר לי
למה לי שהייה וא"כ פשיטא דחייב בקרבן מיד משום העלם מקדש. אבל ע"כ היה נ"ל ל
ס"ל דכל דעשה תשובה מביא קרבן אפילו על מה שחטא בעודו מומר ומ"ש אין מקבלי
שיחזור בתשובה הם דברים כפשטן דאם עשה תשובה מקבלין ממנו על מה ששגג בעודו
דטימא עצמו במזיד הוי כפשטה דטימא עצמו במזיד והיה יודע שהיה במקדש ושוב
הטומאה או המקדש וחזר בתשובה על מה שטימא עצמו במזיד ואיבעיא להו אי בעי שהי
ולפ"ז אתיא בעיא זו גם אליבא דר' ישמעאל שהרי על מה שטימא עצמו במזיד פשיטא
שהרי מזיד היה וכי איבעיא לן הוא על מה שנעלם ממנו אחרי כן אי בעינן שהייה
לפוטרו משום דלא שב מידיעתו דהכא מיירי בדעשה תשובה. וכי תימא אכתי קשה לרבינו
התוס' דאי בלא עשה תשובה ת"ל מזבח רשעים ולמה לי קרא הא לא קשיא שהרי מכן ז'
מהל' מעשה הקרבנות דרבינו פסק כת"ק וכבר כתבנו לעיל דהכרח התוספות אינו אלא
אבל אליבא דת"ק לא ורבינו ס"ל כת"ק ומש"ה ס"ל דאם עשה תשובה מקבלין ממנו. ו
לדדנו לעיל דלת"ק אם עשה תשובה מקבלין ממנו אלא כפי אוקימתא דרב המנונא דאי
מומר לחלב הוי מומר לדם וכיון שכן ליכא קושיא אליביה דת"ל דזבח רשעים תועבה דה
למומר לחלב דהוי מומר לדם אך אליבא דרבא דאית ליה דלת"ק נמי מומר לחלב לא הו
א"כ גם לת"ק קשה דל"ל קרא ת"ל מזבח רשעים וצריכים אנו לתילוק התוספות דאיצטרי
דאפילו עשה תשובה לא מהני וא"כ לרבינו דפסק כאוקימתא דרבא קשה דאיך יתכן לומ
עשה תשובה מקבלין ממנו. י"ל כיון דאליבא דרבא ת"ק אית ליה דאפילו מומר לתיאבון
לא קשיא מזבח רשעים דזבח רשעים לא מיקרי אלא במומר להכעיס אבל לתיאבון לא ו
קרא לומר דאפילו מומר לתיאבון אינו מביא קרבן על אותו חטא כל שלא עשה תשובה
אם עשה תשובה מהני. ואף לסברת הרב בעל לח"מ ז"ל שכתב בריש פרק ב' מהלכות אלו
כר"ש ואליבא דרב המנונא אתי שפיר משום דאיהו ס"ל דלרב המנונא אליבא דר"ע מו
הוי מומר ולא פליגי ת"ק ור"ש אלא במומר לחלב אי הוי מומר לדם וא"כ כפי זה
דלכ"ע אם עשה תשובה מקבלין ממנו ולא קשיא דת"ל דזבח רשעים הוא דהא איצטריך
לתיאבון דאין מקבלין ממנו אע"ג דלא קרינן ביה זבח רשעים וכ"ש אליבא דת"ק דלא
למומר על החלב דהוי מומר על הדם והתוס' בחולין שהקשו ת"ל מזבח רשעים הוא
דלרב המנונא נמי לר"ש מומר לתיאבון לא הוי מומר וכסברת רבא ומש"ה הוקשה לה
רשעים תועבה אך כפי סברת הרב בעל לח"מ דס"ל לרבינו דלרב המנונא אליבא דר"ש
הוי מומר לא קשיא כלל וכדכתיבנא: הנה לא הואלנו ליישב דעת רבינו ולומר דס"ל
תשובה מקבלין ממנו קרבן על מה ששגג בעודו מומר אך מה שקשה בעיני הוא סוגיא
דיומא (דף פ') דאמרינן א"ר אלעזר האוכל חלב בזמן הזה צריך שיכתוב לו שיעור ש
אתר וירבה בשיעורים מאי ירבה בשיעורין אי נימא דמחייבי קרבן אכזית קטן וכו
תעשינה בשגגה ואם השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב מידיעתו אין
שגגתו אלא כו'. ובריש פ"ק דהוריות הקשו לרבי יוחנן דאמר הורו ב"ד דחלב מות
חלב בשומן דחייב מברייתא זו דאשר לא תעשינה דמי שאינו שב מידיעתו אינו מב
דס"ל לתלמודא דהכל תלוי בשעה מה שחטא בשגגה וכל דבאותה שעה לא היה שב
דבשעת הבאת הקרבן הוא שב מידיעתו אפ"ה פטור. וא"כ לפי זה פשוט דאפילו עשה
לא מהני לחייבו בקרבן ומוכח מסוגיא זו דס"ל לסתמא דתלמודא דאפילו עשה תש
דאי לא תימא הכי לא קשיא כלל לר"א. כן אמת דכפי מה שכתבנו לעיל דמכן אי

ק ואליבא דרבא ניחא דבגמרא לא הקשו לרבי אלעזר אלא מסברת ר"ש לדידיה ע"כ אית דאפילו עשה תשובה לא מהני בין כפי אוקימתא דרב המנונא ובין כפי אוקימתא דרבא לא לכ"ע מומר לחלב אינו מומר לדם ולא פליגי אלא במומר לתיאבון דלת"ק הוי מומר הוי מומר ולרב המנונא הוי איפכא דלכ"ע מומר לתיאבון לא הוי מומר ולא פליגי אלא אלא אי הוי מומר לדם דלת"ק הוי מומר ולר"ש לא הוי מומר וא"כ לר"ש כפי כל האוקימתות זבח רשעים תועבה ועל כרחין אית לן למימר דאיצטריך קרא לעבד תשובה ומש"ה הקשו מסברת ר"ש אך לרבינו דפסק כת"ק כפי כל האוקימתות לא קשיא כלל קושית התוס' איצטריך קרא למומר לתיאבון ולרב המנונא איצטריך קרא למומר לחלב דהוי מומר לדם ברת הרב בעל לח"מ דרבינו פסק כר"ש והרב המנונא קשה מסוגיא הלזו עובא דמוכח "ש אפילו עשה תשובה לא מהני. ואם ועוד מה שכתבנו דלסברת מרן דיש לייש אינו נוח ם איתא דהא דאם עשה תשובה אי מהני או לא הוא מחלוקת ת"ק ור"ש ואליבא דת"ק אם כה מקבלין ממנו אמאי לא תירצו בגמרא ביומא דר' אלעזר ס"ל כת"ק דהלכתא כוותיה שעשה תשובה מקבלין ממנו ומש"ה אמר דצריך שיכתוב לו שיעור. סוף דבר הדבר צריך אגלי תלמוד וצריך אני להתלמד ממקום אחר:

סוגיא דחולין הביאו בתחלה ברייתא אחרת קתני מכם ולא כולכם להוציא את המומר מן מה להביא בנ"א שדומים לבהמה מכאן אמרו מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו וכה חוץ מן המומר ומנסך את היין ומחלל שבתות בפרהסיא ע"כ. והנה ברייתא זו בעולת תפי דהא קרא דמכם ומן הבהמה דמייתי בעולת נדבה מיירי וזה פשוט ומבואר בסוגיא כדברי רש"י ואין ספק דכי מיעט קרא הא המומר הוא דוקא בעודו מומר דלא יתכן לומר במיר דשוב לא יקבלו ממנו קרבן לעולם. ולפי זה יש לתמוה דמה הקשו בגמ' והא מהכא זס נפקא מעם האהרן פרט למומר וכו' ותירצו חדא בחטאת וחדא בעולה וצריכי חדא בדורון יוב הא לא ראי זה כראי זה דקרא דמיירי בעולת נדבה לא מיעט אלא בעודו מומר וקרא חטאת מיעט אפילו לאחר שחזר בתשובה וא"כ אין הוה ס"ד דבחד קרא סגי ובשלמא כפי מה גיל בדעת רבינו דאפי' גבי חטאת כל שעשה תשובה מקבלין ממנו ניחא דהקשו בגמ' דלמה לומר דאין מקבלין קרבן בעודו מומר אך כפי סברת התוס' קשה. ואפשר לומר דס"ל תלמודא דכיון דילפינן מקרא דעולת נדבה דבעודו מומר אין מקבלין ממנו קרבן מהתם ן דחטאת אינו מביא אף שחזר בתשובה דכיון דבשעה שחטא היה מומר ובאותה שעה לא זיוב קרבן דהא אין מקבלין ממנו שוב לא אתי לידי חיוב כלל ודוקא גבי עולת נדבה יש לחלק בין כה ללא עשה משום דלא בא לו החיוב בעודו מומר ומש"ה כדין הוא שאם עשה תשובה ממנו אך גבי חטאת שבא על מה שנתחייב בעודו מומר כיון דבשעה שחטא לא היו מקבלין אין מקבלין ממנו ומש"ה הוצרכו בגמ' לומר דאיצטריכו תרי קראי חד לדורון וחד לחיוב כתם. אך אכתי קשה כיון דקרא דעולת נדבה לא מיירי אלא בעודו מומר למה לי קרא דזבח רשעים תועבה וכמו שהקשו התוס' עלה דברייתא דחטאת וכי תימא דזבח רשעים לא גבי חטאת שמביא קרבן לכפרה על מה שחטא והוא עדיין עומד ברשעו אבל גבי עולה לא א ליתא שהרי מדברי רש"י בלריכות הגמרא מוכח דיותר שייך לומר זבח רשעים גבי עולה ון מלגבי חטאת, ותו דבפרק חלק (דף קי"ב) קאמר ר' יוחנן דטעמא דאמרי' דקדשי מזבח א משום דזבח רשעים תועבה והתם בכל קדשי מזבח מיירי כגון שלמים ועולות שהם דורון פשיטא דלא מיירי דס"ל דהוי חטאת שמתו בעליה דלמיתה אזלא הרי דאפילו עולות ושלמים לאו משום זבח רשעים וכי תימא דקרא איצטריך לומר דמומר לנסך יין או מחלל שבת דהוי ל התורה דאי מקרא דזבח רשעים לא שמעינן אלא כמומר לכל התורה ומה שהקשו התוספות את דחטאת הוא משום דכיון דמביא קרבן על חטא שהוא מומר בו קרינן ביה זבח רשעים מומר לכל התורה אך גבי עולה לא מימעיט מקרא דזבח רשעים אלא מומר לכל התורה ך יין או מחלל שבת לא שמעינן לה ומש"ה איצטריך קרא דמכם למעוטינהו, והא דבפ' חלק מקרא דזבח רשעים שאני התם דהוי עבודה זרה ובזה פשיטא לן דהוי מומר לכל התורה "ה ממעטינן לקרבנותיו מקרא דזבח רשעים אך מחלל שבת לא מימעיט מזבח רשעים. זא מאי דקשה בגופא דברייתא דמנא לן למעט מומר לע"ז או לחלל שבת מקרא דמכם קרא דמכם לא מיעט אלא נומר לכל התורה וקרא דמן הבהמה רבה מומר לדבר אחד ואפי' ע"ז או לחלל שבת, ומיהו לזה היה אפשר לומר דאין הכי נמי דמקרא דמכם לא למדנו אלא לכל התורה דאין מקבלין ממנו קרבן ומאי דרבינן מומר לע"ז הוא מסברא דקי"ל בעלמא לע"ז או לחלל שבת הוי מומר לכל התורה וכיון דממעטינן מקרא דמומר לכל התורה אין מקבלין רבן ה"ה למומר לע"ז או לחלל שבת דאין מקבלין ממנו קרבן משום דהוי מומר לכל התורה. שכתבנו ניחא טפי דהנא דברייתא אשכח תרי קראי חד ממעט וחד מרבה ולומר דקרא מיירי במומר לכל התורה לא ניחא ליה דת"ל מזבח רשעים ולומר דקרא ממעט מומר לדבר זה לא יתכן דא"כ מן הבהמה מה רבה. אשר על כן ס"ל לתנא דברייתא דמכם מיעט דבר אחד כגון לע"ז או לחלל שבת דחמירי דהוי כמומר לכל התורה וקרא דמן הבהמה רבה שעי ישראל: אך עדיין לא נתקררה דעתי בכל זה דהא הרואה סוגית הגמרא יראה דמקרא ממעטינן מומר לע"ז ובפ' חלק ממעט ליה מזבח רשעים וא"כ קשה דלמאי איצטריך מכם מומר לע"ז דת"ל מקרא דזבח רשעים ודוחק לומר דאחר שלמדנו מקרא דמומר לע"ז הוי מומר רה א"כ שפיר מימעיט מזבח רשעים דמה לי מומר לכל התורה מה לי מומר לע"ז כולם עם וקרינן בהו זבח רשעים תועבה. ודע שמה שכתבתי לעיל דמומר לכל התורה דשוב למומר חד ומביא קרבן על אותו חטא אף שקיימתיו מסברא שוב ראיתי הדבר מפורש בחידושי להולין וז"ל קשיא לי אמאי לא אוקמה במומר לדבר אחד ואשמעינן שאין מקבלין ממנו דבר שהרי לכ"ע משמע דמומר לאכול חלב אין מקבלין ממנו קרבן על החלב ורישא דמומר ורה כולה ומציעתא במומר לנבילות שמביא קרבן על הדם וסיפא במומר לאכול חלב שאין ממנו קרבן על החלב ויש לומר דא"כ היינו רישא דמאחר דגלי לן קרא דמומר לכל התורה אין מקבלין ממנו קרבן לאחת מן העבירות פשיטא דלאותה מצוה שהוא מומר לה שאין מקבלין עליה ע"כ. הרי לך הדבר מפורש ככל אשר כתבנו: ודע שקושית הרשב"א הלזו לא יכולתי שכתב דאימא דמיירי במומר לדבר אחד שאין מקבלין ממנו לאותו דבר כו' דהא חלוקות שייכי אלא גבי קרבן חטאת דבא על חטא אך בעולה לא שייכי חלוקות אלו וברייתא זו מיירי דהא קראי דעולה קא דריש וכדאיתא בגמרא ואולי סמך הרב על אותה סוגיא דפרק את דף ל"ו דמוכח מינה דעולה נמי באה על חטא וכ"כ רבינו בסוף פ"ג מהלכות מעשה ת ונלב ודם לאו דוקא אלא לדוגמא בעלמא נקטינהו וצ"ע: ודע שמדברי התוס' דשבועות לעיל מוכח מדבריהם דהא דאמרינן דמומר לעבירה אחת דאינו מביא קרבן על אותו חטא אחת שעשה אותה עבירה במזיד נקרא מומר לאותה עבירה ומש"ה הוקשה אלינו דאיך יתיישב אותה בעיא דטימא עלמו במזיד ולדדנו כמה נדדים ליישבה. שוב ראיתי שרבינו חולק בזה לא מיקרי מומר לאותה עבירה בפעם אחת שהרי בהל' מעשה הקרבנות כתב היה מומר לעבירה פורסם וידוע לעשותה והורגל בה בין להכעיס בין לתיאבון אין מקבלין ממנו קרבן לאותה ע"כ. והנה הנך רואה כמה תנאים התנה כדי שיקרא מומר לאותה עבירה ולפי זה לא קשיא בעיא דאיבעיא לן טימא עלמו במזיד מהו דלעולם דאתיא כפשטה ואפ"ה מביא את"כ קרבן על לם ממנו דבשביל מה שטימא עלמו במזיד פעם אחת לא מיקרי מומר לאותה עבירה ושפיר יה שב מידיעתו. וכ"ש ע"כ לא קאמר רבינו אלא אליבא דת"ק דלא דריש דרשא דאינו שב ו אינו מביא קרבן אל שגגתו אלא דדריש מכם להוציא את המומר משום הכי ס"ל דמומר

לא מיקרי בשביל שעשה דבר עבירה פעם אחת אבל אליבא דר"ש כיון שאכל חלב פעם אחת במזיד שוב אינו מביא קרבן על אותו חטא משום דלא קרינן ביה שב מידיעתו. ובזה ניחא דלא הביאו התוספות כשהקשו עלה דטימא עלמו במזיד אלא דרשא דר"ש דשב מידיעתו כו'. אך כד מעיינינן שפיר נראה דהא ליתא דא"כ מה הקשו בגמרא בחולין ובהוריות מאי בינייהו הא טובא איכא בינייהו דלת"ק בעינן שיורגל באותה עבירה ולר"ש בפעם אחת שעבר עבירה במזיד לא קרינן ביה שב מידיעתו אלא ודאי דאין חילוק בזה בין ת"ק לר"ש: ודע שזה שכתבנו לדעת רבינו דמומר לא מיקרי אלא מי שהורגל לעשות אותה עבירה, מלבד מה שכתב כאן עוד ראיתי שכתב כן בפירוש בפ"ד מהל' שחיטה הלכה י"ד וז"ל ישראל מומר לעבירה כו' וצריך ישראל כשר לבדוק לו הסכין כו' מי שהוא פסול לעדות בעבירה מן העבירות של תורה הרי זה שוחט בינו לבין עצמו ע"כ. וכתב שם מרן הברת רבינו היא דע"כ לא קאמר רבא הסיא דבודק הכין ונותן לו אלא בישראל מומר שפירוש מומר הוא שהוא מועד לעבור על המצוה ההיא ופרק עולה מעל גוהרו אבל מי שהוא פסול לעדות בשביל שפעם אחת עבר על אחת מהמצות הרי זה שוחט לעצמו ובודק לעצמו ע"כ. הרי לך מבואר דמומר לא הוי בשביל שעבר פעם אחת עבירה אחת: ודע שמדברי רבינו נראה דדוקא במומר לעבירה אחת דאמרינן שאינו מביא קרבן על אותו חטא בזה הוא שהתנה דבעינן שיהיה מורגל בעבירה זו ואך במחלל שבת או עובד ע"ז דקי"ל דהוי מומר לכל התורה ואין מקבלין ממנו שום קרבן בזה ס"ל לרבינו דבפעם אחת שחלל שבת או שעבד ע"ז נעשה מומר לכל התורה כולה אך מדברי מרן שכתב בהל' שחיטה דפירוש מומר הוא שהוא מועד לעבור על המצוה ההיא כו' נראה דגם בע"ז ובחילול שבת לא מיקרי מומר לכל התורה אלא במועד לעבור על המצוה ההיא. ולפי זה מ"ש שם רבינו מי שהוא פסול לעדות בעבירה מן העבירות של תורה הוא כולל כל העבירות אפילו עבד ע"ז או חלל שבת דכל שאינו מועד לזה פסול לעדות מיקרי ושחיטתו כשרה ואין הפרש בין ע"ז ושבת לשאר עבירות אלא במומר דהיינו מועד לכך דבע"ז ושבת שחיטתו נבלה משום דהוי מומר לכל התורה כולה אבל במומר לאחת משאר עבירות כל שישראל בודק את הסכין שחיטתו כשרה אבל בפסול בלבד כלומר שלא הורגל לכך אין הפרש ביניהם אלא אף בע"ז ושבת שחיטתו כשרה אף שלא בדקו לו סכין ואף אם נפסק לומר דמ"ש רבינו מי שהוא פסול כו' דלא מיירי בע"ז ושבת מ"מ מ"ש דמומר לע"ז או לשבת דהרי הוא כעכו"ם ושחיטתו נבילה לא מיירי אלא במי שהוא מועד לכך דהא פירוש מומר אינו אלא מועד לאותה עבירה אלא דאפשר דמי שהוא פסול לעדות בסיבה שעבד ע"ז או שחלל שבת נמי דאין שחיטתו נבילה כשחיטת עכו"ם מ"מ בעינן שישראל יבדוק לו סכין ויתן לו דומיא דמומר לשאר עבירות. ולפ"ז יש חילוק בין ע"ז ושבת לשאר עבירות בין שיהיה מומר בין שיהיה פסול, אך לכל הפירושים מאי דאמרינן דמומר לע"ז או לשבת דהוי מומר לכל התורה כולה הוא דוקא במומר שפירושו מועד לכך ולפ"ז לא ידעתי כוונת רבינו בהל' מעשה הקרבנות למה במומר לעבירה אחת הוצרך לפרש דבעינן שיהיה מורגל ולא הספיק לו כמ"ש מומר ואילו גבי מומר לע"ז או לחלל שבת סתם הדברים ולא פירש דבעינן שיהיה מורגל בכך:

ודע שזה שכתבנו דמאי דאמרינן דמומר לע"ז או לחלל שבת דהוי מומר לכל התורה שהוא דוקא במי שהורגל בכך הוא מחלוקת קדום בין אבות העולם. והנה התוספות בפ"ק דחולין דף י"ד עלה דהסיא דאמרינן השוחט בשבת וביוה"כ שחיטתו כשרה הקשו דאיך שחיטתו כשרה והא מומר לחלל שבתות אסור לאכול משחיטתו. וי"ל דהתם בפרהסיא והכא בצינעא ועי"ל דמשום פעם אחת לא חשיב מומר ע"כ. הרי דס"ל דבשביל פעם אחת שחלל שבת לא הוי מומר אף שחלל בפרהסיא והוא הדין בע"ז דבשביל פעם אחת לא הוי מומר לכל התורה כולה דהא התוספות הכריחו חילוק זה מהסיא דשוחט את הבהמה לזרוק דמה לע"ז דאמר ר"ל דשחיטתו מותרת ואע"ג דזה מיקרי עובד ע"ז וגברא בר קטלא. ואם איתא דבפעם אחת מיקרי מומר לכל התורה איך שחיטתו מותרת ת"ל דשחיטת עובד ע"ז פסולה אלא ודאי דמשום פעם אחת לא מיקרי מומר, ואין לומר דשאני התם דבאותה השחיטה שהוא נעשה מומר מש"ה הוא דאמרינן דשחיטתו כשרה כגון השוחט בשבת או השוחט לזרוק דמה לע"ז דקודם שחיטה זו לא חלל שבת ולא עבד ע"ז והשחיטה עם חילול שבת ועבודת ע"ז באים כאחד ומש"ה שחיטתן כשרה אבל לעולם דאם שחטו בשבת או ששחטו לזרוק לע"ז אם שחטו עוד שחיטתן פסולה אף שלא חללו שבת ולא עבדו ע"ז כי אם פעם אחת מ"מ מיקרי מומר לכל התורה. הא ליתא שהרי התוס' הכריחו עוד סברתם מהסיא דאוקימנא בסוף פ"ב דחולין למתני' דשנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר דשחיטתו פסולה בישראל מומר והשתא כיון דמומר הוא בלא שום אחד מכל אלו ת"ל דפסול אבל אי בחדא זימנא לא איתסר שחיטתו ניחא ע"כ. הרי הדבר מבואר דס"ל דמי שחלל שבת או עבד ע"ז פעם אחת דלא חשיב מומר לכל התורה כולה ובפרק הדר דף ס"ט כתבו דמאי דאמרינן דמומר לחלל שבת דהוי מומר לכל התורה אינו אלא באדם הרגיל לחלל שבתות ואינו נזהר בכך ודברי התוס' הללו הם יותר כוללים ממ"ש בחולין ואפשר דאפילו בפעם ההם או שתים לא הוי מומר לכל התורה. ומתשובת הרשב"א שהביא מרן בטור י"ד סימן קי"ט נראה דס"ל דבעינן שיוחזק ג' פעמים בחלול שבת ואז עושה יין נסך משום דהוי מומר לכל התורה אבל בפעם אחת או שתים אינו עושה יין נסך אך מדברי רש"י בפרק הדר נראה דס"ל דבפעם אחת שחלל שבת חשיב כמומר לכל התורה. וכבר הביא מחלוקת זה מרן בטור א"ח ריש סימן שפ"ט יע"ש. והר"ן בריש חולין עלה דמתניתין דהשוחט בשבת כתב ודוקא בשוגג או אפילו במזיד בששחט בצינעא דאילו בפרהסיא ובמזיד הא קי"ל דמומר לחלל שבת בפרהסיא שחיטתו פסולה. אבל בתוס' כתבו דאפילו במזיד ובפרהסיא שחיטתו כשרה שאינו נעשה מומר אלא משחיטה ראשונה ואילך ע"כ. והנה הפירוש הראשון הוא כפי סברת רש"י דאית ליה דבפעם אחת נמי נעשה בו מומר ועיין בחידושי הרשב"א עלה דמתני' דהשוחט בשבת. וראיתי בהג"א בריש חולין וז"ל פעמים ושלש אסור לאכול משחיטתו דס"ל כמו עכו"ם מיהו אותה שחיטה שנעשה בה מומר אינה אסורה ומה שישחוט אחרי כן אין ראיה ברורה להתיר אע"ג שלא עבד ע"ז אלא פעם אחת ע"כ. ונראה דהגהה זו קאי עלה דמומר לע"ז או לחלל שבת דהוי מומר לכל התורה ונקט בתחלה הדינים המוסכמים וזהו שכתב דאם חלל שבת או עבד ע"ז פעמים ושלש פשיטא לן דאסור לאכול משחיטתו והיינו כדברי התוספות דפרק הדר דלא הוי מומר אלא ברגיל בכך וס"ל דבהלתא הויא חזקה וכמ"ש בשם הרשב"א ז"ל וכן נמי אותה שחיטה שנעשה בה מומר פשיטא לן דאינה אסורה כלומר דאף אם נאמר דהלכתא כרש"י דבפעם אחת נמי נעשה מומר מ"מ אותה השחיטה שנעשה בה מומר לכ"ע כשרה ובזה ניחא מתני' דהשוחט בשבת דקתני שחיטתו כשרה וניחא נמי הסיא דהשוחט לזרוק דמה לע"ז דקאמר ר"ל דשחיטתו מותרת וכבר לעיל נדדנו נד זה אך מאי דמספקא לן הוא מה שישחוט אחרי כן דאין בידינו ראיה ברורה להתיר דאפשר דהלכתא כרש"י דבפעם אחת נמי נעשה מומר או הלכתא כתוספות דעירובין דבעינן שיהיה רגיל בכך, ועיין בהג"א עלה דמתניתין דהשוחט בשבת יע"ש: ודע שכפי מה שרצינו לדקדק מדברי רבינו דהל' מעשה הקרבנות נמצא דסברת רבינו והתוס' הם סברות הפוכות דלדעת התוספות הא דאמרינן דמומר לחלל שבת או לעבוד ע"ז דהוי מומר לכל התורה בפעם אחת פשיטא דלא הוי מומר אפי' בפעם אחת נמי מדברי התוספות דעירובין נראה דס"ל דלא הוי מומר אלא ברגיל בכך אך במומר לדבר אחד דחשבינן ליה כמומר לאותו דבר כגון מומר לחלב דאינו מביא קרבן על החלב בהך מלתא בפעם אחת לבד שאכל חלב במזיד נעשה מומר לחלב ואינו מביא קרבן על החלב וכמו שהוכחנו לעיל מדבריהם ממה שכתבו בשבועות וסברתם הלזו היא סברא המתיישב על הלב דודאי יש לחלק בין כשהוא מומר לדבר אחד ואנו רוצים לעשותו מומר לדבר אחר דאז בעינן שיהיה רגיל ומועד לכך אבל לעשותו מומר לאותו דבר שנתחשד בו בפעם אחת שנתחשד בו סגי. ומרן ז"ל בטור י"ד סימן ב' כתב דאף לדעת רבינו דמחלק בין מומר לפסול לענין שחיטה הוא דוקא בעבירה אחרת אבל באותו דבר עצמו כגון שהוא פסול מחמת שאכל נבילה אע"פ שאינו מועד לכך כיון דחשוד הוא לאותו דבר צריך לבדוק לו סכין ע"כ. ומצינו ג"כ דמומר לחלל שבת דהוי מומר לכל

התורה בעינן שיחלל שבת בפרהסיא וזה מוסכם מכל הפוסקים וכדאיתא בפרק סדר (דף ס"ט) אך לאותו דבר שנחשד בו אף שעבר בצינעא הוי מומר לאותו דבר, הרי דיותר בנקל נעשה מומר לאותו דבר שנחשד בו ממה שיעשה מומר לעבירה אחרת שלא נחשד בה. אך סברת רבינו לפי מה שכתב בהל' מעשה הקרבנות היא בהפך דמומר לחלב אינו מומר לחלב כי אם הרגיל ומועד לחלב אך במומר לע"ז או לחלל שבת בפעם אחת שחלל שבת או שעבד ע"ז נעשה מומר לכל התורה. והנה מלבד שהדין שכתב דמומר לחלב אינו מומר לחלב כי אם ברגיל מצד עצמו הוא קשה בעיני דלאותו דבר שנחשד בו לא בעינן רגיל וכמו שכתבנו לעיל בשם מרן מה שנראה מדבריו דגבי ע"ז ושבת לא בעינן רגיל הוא דבר מתמיה בעיני דמלבד שדבריו בהל' שחיטה נראים הפך מזה וכמ"ש לעיל הדבר מצד עצמו הוא תמיה שנאמר שיותר בנקל נעשה מומר לכל התורה ממה שנעשה מומר לאותו דבר והדבר צריך אצלי תלמוד. ועיין במוהריק"ו שורש ק"ס שהאריך הרבה בפרטי דינים הללו שכתבנו דמי שחלל שבת או עבד ע"ז אם נעשה מומר בפעם אחת ע"ש:

ודע דכמה שכתבנו לעיל דלדעת התוספות הא דאמרינן דעובד ע"ז או מחלל שבת דהוי מומר לכל התורה דהוא דוקא במועד לכך, נראה דדוקא לשאר דברים כגון גבי עירוב ושחיטה הוא דאמרינן דבעינן שיהיה מועד לכך אבל לענין קרבן כל שעבד ע"ז אפילו פעם אחת או שחלל שבת אינו מביא קרבן על שגגתו דהא בפרק חלק גבי עיר הנדחת אמרינן דקדשי מזבח ימותו משום זבח רשעים ור"ל לא פליג אלא בדמים אבל בקרבן גופיה מודה דאינו קרב משום זבח רשעים ומסתמא לא מיירי בשהורגל לעבוד ע"ז אלמא דאפילו בפעם אחת אמרינן גבי קרבן זבח רשעים. אך קשה מסוגיא דפ"ק דחולין דהקשו לרב ענן דקאמר דמומר לע"ז אינו מומר לכל התורה מברייתא דמיעט גבי קרבן מומר לנסך יין אלמא מומר לע"ז הוי מומר לכל התורה כולה ואסיקו לרב ענן בתיובתא ולפי מה שכתבנו מאי קושיא הא ע"כ יש לחלק בין שחיטה לקרבן ורב ענן בשחיטה קאי. וסבור הייתי לומר דדוקא גבי עיר הנדחת שייך לומר זבח רשעים אף שלא עבדו אלא פעם אחת משום דכיון שהודחו רובה הוי דבר של פרסום גדול ומש"ה קרינן בהו זבח רשעים. והבלין יש לזה שלא מצאתי בשום מקום שיאמרו דמי שנהרג על שעבד ע"ז דקדשיו ימותו משום זבח רשעים (א"ה עיין לקמן ד"ה ודע דהא דאין מקבלין קרבן מן המומר כו' יע"ש) אלא ודאי דמשום פעם אחת שעבד ע"ז לא קרינן ביה זבח רשעים ושאני עיר הנדחת שהודחו רוב העיר. אך דוחק גדול הוא בעיני לחלק בין יחיד לרבים לענין זה: **עוד** עלה בדעתי לומר דקושית הגמרא דפ"ק דחולין היא במדרגות וה"ק אי אמרת בשלמא דמומר לע"ז הוי מומר לכל התורה היינו דגבי קרבן נחתינן חד דרגא ואמרינן דאפילו מי שאינו מומר אלא שעבד פעם אחת ע"ז אין מקבלין קרבן ממנו אלא אי אמרת דמומר לע"ז אפילו ברגיל אינו מומר לכל התורה אמאי גבי קרבן אין מקבלין ממנו וגם זה הוא דוחק בעיני וכמו שיראה הרואה בסוגית הגמרא. אשר ע"כ נ"ל דודאי ברייתא דמכם דמיעט מומר לע"ז לא מיירי אלא ברגיל בכך דאז הוא דהוי מומר לכל התורה כולה. אך במי שאינו רגיל אלא שפעם אחת עבד ע"ז לא מימעיט מקרא דמכם דהא קרא לא מיעט אלא מומר לכל התורה וכל שלא הורגל בכך לא הוי מומר לכל התורה אך נהי דלא מימעיט מקרא דמכם מ"מ אין מקבלין ממנו משום זבח רשעים וכ"ס מנ"מ דלא מימעיט מקרא דמכם כיון דסוף סוף הוי זבח רשעים הא ל"ק דהא חילוק גדול יש ביניהם דהיינו היכא דעבד תשובה בשעת הבאת קרבן ובשעת חיוב קרבן עבד ע"ז דאי משום זבח רשעים כל שעשה תשובה מקבלין ממנו אף שבשעת החיוב לא היו מקבלין ממנו משום דהיה זבח רשעים אך כל שבשעת החטא היה מורגל לעבוד ע"ז דמימעיט מקרא דמכם אף שעשה תשובה אין מקבלין ממנו דהרי באותה שעה היה מומר לכל התורה ואע"ג דהאי קרא מיירי בעולת נדבה ולא במביא קרבן על חטא מ"מ שמעינן מיניה דכיון דקרא מעטו משום דהוי מומר לכל התורה א"כ כל שבשעת חיוב הקרבן היה מומר לכל התורה שוב אינו מביא קרבן על אותו חטא. ובזה ניחא מה שדקדקנו לעיל (דף י"ג) (א"ה תמצאנו לקמן) על מ"ש התוספות בפ"ק דקדושין עלה דמימרא דר"י דאכל חלב דנדחה כשנעשה מומר משום זבח רשעים וכ"נ מדבריהם בפרק נגמר הדין וכמו שהארכנו בזה שם דלמה להו לתוספות טעמא דזבח רשעים ת"ל מקרא דמעם הארץ ונכנסו שם בכמה דוחקים ליישב כל זה. אך כפי מה שכתבנו ניחא דהתוס' אזלי לשיטתם דבפעם אחת שעבד ע"ז לא הוי מומר לכל התורה ולא מימעיט מקרא דמעם הארץ ור' יוחנן סתמא קאמר והמיר דהיינו אפילו שלא עבד ע"ז אלא פעם אחת ומש"ה הוצרכו לטעמא דזבח רשעים. וכן גבי עיר הנדחת אין למעט אלא מטעם זבח רשעים וכדכתיבנא ורש"י דקאמר במילתיה דר"י דנדחה הקרבן משום דכתיב מעם הארץ פרט למומר וכ"כ גבי עיר הנדחת בפרק נגמר הדין לטעמיה אזיל דאית ליה דאפילו בפעם אחת שעבד ע"ז נעשה מומר לכל התורה ומש"ה לא איצטריך לטעמא דזבח רשעים והיא דפרק חלק דממעט קדשי עיר הנדחת משום זבח רשעים כבר עמדנו על כל זה שם ויישבנו כל הסוגיא לדעת רש"י יע"ש. ובזה א"ש דברי רבינו דפרק ג' מהל' מעשה הקרבנות דגבי מומר לאותה עבירה התנה שהוא מפורסם וידוע לעשותה והורגל בה וגבי מומר לע"א או לחלל שבת לא התנה כל התנאים הללו משום דגבי מומר לע"ז אף שאינו מורגל בכך מ"מ אין מקבלין ממנו משום דהוי זבח רשעים ומש"ה סתם וכתב דמומר לע"ז או לחלל שבת אין מקבלין ממנו אך במומר לאותה עבירה התנה בזה תנאים אבל לעולם דגם רבינו מודה לסברת התוס' דלא הוי מומר לכל התורה כי אם במועד לחלל שבת או לעבוד ע"ז אבל בפעם אחת לא וכמו שדקדקנו לעיל מדבריו דהלכות שחיטה ולפ"ז ליכא פלוגתא בין סברת רבינו לסברת התוספות בענין מומר לע"ז או לחלל שבת דאליבא דכולהו לא הוי מומר לכל התורה בפעם אחת אך לענין קרבן בפעם אחת נמי אין מקבלין ממנו ולא פליגי אלא במומר לאותה עבירה וכמ"ש לעיל ואליבא דרש"י בפעם אחת שעבד ע"ז או שחלל שבת בפרהסיא הוי מומר לכל התורה כולה וכמ"ש בפרק הדר דף ס"ט יע"ש:

ודע דכפי מה שכתבנו דבפעם אחת לא הוי מומר אלא שאעפ"כ אין מקבלין ממנו משום זבח רשעים הייתי סבור לחלק ולומר דדוקא גבי ע"ז איתא להאי טעמא דזבח רשעים אך במחלל שבת אף דברגיל חשיב כמומר לכל התורה דומיא דעובד ע"ז מ"מ באינו רגיל אפשר דיש לחלק ביניהם משום דלא שייך זבח רשעים כי אם בע"ז וכבר נדדנו נד זה לעיל. אך כפי מה שרצינו לדקדק מדברי רבינו דהל' מעשה הקרבנות נראה דיש להוכיח דאפי' מי שחלל שבת פעם אחת קרינן ביה זבח רשעים דאי לא תימא הכי אכתי תיקשי דאמאי גבי מחלל שבת לא התנה כל התנאים שהתנה גבי מומר לאותה עבירה אלא ודאי דס"ל דאף שחלל שבת פעם אחת אין מקבלין ממנו משום דהוי זבח רשעים: **ודע** דכפי מ"ש דמאי דכתבו התוספות בנוילהיה דר"י טעמא דזבח רשעים הוא משום דמיירי אפי' בשלא עבד ע"ז כי אם פעם אחת ומש"ה איצטריכו לטעמא דזבח רשעים וכן כתבנו לעיל דהיכא דעשה תשובה מקבלין ממנו אף חטא שחטא כשעבד ע"ז דאז לא היו מקבלין ממנו משום זבח רשעים אם כן דין זה דר"י הוה מצי למנקטיה במי שהמיר ואח"כ אכל חלב והפריש קרבן וחזר בו דמטעמא דדחייה אינו קרב אלא דרבותא אתא לאשמועינן דאפילו שחטא בעודו כשר אפ"ה כל שהפריש בעודו מומר נדחה אי נמי כמ"ש התוס' בפ"ק דקדושין ובפ' נגמר הדין דאורחא דמלתא נקט דאין דרך מומר להפריש קרבן ועוד דבעי למימר המיר דומיא דנשתטה וכמ"ש התוספות שם יע"ש, ואע"ג דמדברי התוספות משמע דלא הוקשה להם אלא דאמאי נקט דההפרשה היתה בעודו כשר דהוי נראה ונדחה ונראה ולא נקט דההפרשה היתה בעודו מומר דהוי דחוי מעיקרו אבל על אכילת החלב דהיתה בעודו כשר לא הוקשה להם דאמאי לא נקט ר"י מלתיה כשאכילת החלב היתה לאחר ההפרשה. ולפי מ"ש הוי מצי ללמד דין זה דדחיה אף כשאכילת החלב היתה אחר שהמיר. ומיהו אפשר לומר דהתוספות לא הוקשה להם ממאי דנקט ר"י אכילת החלב בעודו כשר משום דאפשר רבותא אתא לאשמועינן דאף דחיוב הקרבן חל עליו מסרי אכל בעודו כשר אפ"ס אמרינן הואיל ונדחה נדחה. אך מה שהוקשה להם הוא דנקט אכילת החלב בעודו כשר לרבותא [illegible] הקרבן [...] למינקטיה בעודו מומר דהוי רבותא טפי דהוי דחוי מעיקרו ותירצו וכמו שיע"ש. [...] בפ"ב דתמורה (דף כ"ו) ד"ה ש"מ שכתבו התוספות דאשכחנא דחוי מעיקרו קדוש קדו[...] כגון מומר שאכל חלב והפריש קרבן עליו וחזר בו דהוי דחוי מעיקרו ע"כ. ו[...] נראה שאכילת החלב היתה אחר שהמיר ואפילו הכי אתי עלה משום דחייה וע"כ טעמ[...] הוא מזבח רשעים וכגון שלא הורגל בע"ז דאי לא תימא הכי פשיטא דאפילו לא ה[...] אין מקבלין ממנו על מה שחטא בעודו מומר וכמ"ש בפ"ק דחולין יע"ש:

ודע דבמומר שחטא בשגגה בעודו מומר שאינו מביא קרבן על אותה שגגה זה פש[...] מקומות וכבר הארכנו לעיל בכל פרטי דין זה יע"ש. והשתא נבאר היכא דשג[...] כשר ושוב נעשה מומר. והנה גם זה פשוט בגמ' דאינו מביא קרבן בעודו מומר אף שחטא בעודו כשר. ומיהו אף לפי מ"ש לעיל דאם שגג בעודו מומר דאפילו עשה תשו[...] מביא כיון שהחטא היה בעודו מומר מיהו אם חטא בעודו כשר ונעשה מומר ות[...] תשובה פשיטא דמביא קרבן וזה מתבאר מההיא דאמרינן בפ"ק דכריתות (דף ז') ובפ"ג דה[...] י"א) ובפ"ו דסנהדרין (דף מ"ז) ובפ"ק דזבחים (דף י"ב) אמר ר"י אכל חלב והפריש קרב[...] וחזר בו הואיל ונדחה נדחה ע"כ. ודוקא משום דהפרישו בעודו מומר בזה הוא דה[...] דאינו מביאו אפילו לאחר שחזר בו משום דכיון דנדחה נדחה אבל אם לא הפריש בעו[...] פשיטא דלכ"ע מביא אותו לאחר שחזר בו כיון דבשעת החיוב היה כשר ובשעת הה[...] כשר ימים שבינתים אינם מעלים ומורידים כלל ומה גם דאפילו בהפריש כשהוא מומר כר"י אלא יקריבנה בעצמה לפי שאין ב"ח נדחין כמו שפסק רבינו פ"ג מהלכות אלו הלכה ה[...] ודע דלר"י אין הפרש בין אם הפריש הקרבן כשהוא כשר אח"כ המיר להיכא דהפריש[...] מומר ואח"כ חזר בו דבין דחוי מעיקרו בין נראה ונדחה וחזר ונראה יש דהוי ו[...] התוספות בפ"ק דקדושין דף ז' ד"ה שמע ובפ"ו דסנהדרין יע"ש. וכטעמא דמלתא[...] דהמומר אינו מביא קרבן אף על מה שחטא בעודו כשר פירש רש"י בפרק קמא דזבחי[...] לן מההיא דאמרינן בפרק קמא דחולין מעם הארץ פרט למומר. ואע"ג דכפי מה [...] לעיל האי קרא בחטא בעודו מומר מיירי מ"מ ס"ל לרש"י דכיון דשמעינן מקרא דאי[...] קרבן על מה שחטא בעודו מומר אלמא דמומר לאו בר קרבן הוא ממילא שמעינן [...] אינו מביא קרבן אף על מה שחטא בעודו כשר כיון דהשתא לאו בר קרבן הוא, וא[...] דאמרינן פרט למומר הוא כולל בין למי שהיה מומר בשעה שחטא בין למי שהוא מומ[...] הבאת הקרבן ומה גם כפי מה שנדדנו אליבא דרבינו דאם שגג בעודו מומר וחזר ב[...] קרבן בעודו כשר דלפי זה אין חלוק בין חטא בעודו מומר לחטא בעודו כשר דה[...] בשעת הבאת הקרבן דאם הוא כשר מקבלין ממנו אף שהיה מומר בשעה שחטא ו[...] מומר אין מקבלין ממנו אף שהיה כשר בשעה שחטא ולפי זה קרא דמעם הארץ דממע[...] המומר לא מיירי בשהיה מומר בשעה שחטא אלא במומר בשעת הבאת הקרבן דבזה כד[...] ואם כן קרא דמעם הארץ מיעט מי שהוא מומר בשעת הבאת הקרבן בין שהיה מומר בשע[...] בין שהיה כשר:

וראיתי להתוספות בפרק קמא דקדושין שהביאו מימרא הלזו דרב יוסף וכתבו דה[...] והפריש קרבן והמיר וחזר בו הואיל ונדחה כשהמיר משום דזבח רשעים תועבה ע"כ. ואיכא לעיוני טובא בדברי התוספות הללו דלמה לן טעמא דזבח רשעים ת"[ל] דמעם הארץ, ואפשר דס"ל דהאי קרא לא מיירי אלא בשחטא בעודו מומר אבל אם חט[א] כשר דחל עליו חיוב קרבן לא מימעיט מהאי קרא אלא מקרא דזבח רשעים. אך קש[ה] מקרא דמכם דכתיב גבי עולת נדבה דממעטינן את המומר ולומר דגם קרא דעול[ה] מיירי במביא עולה על חטא שחטא בעודו מומר כגון עשה ולא תעשה הניתק לעש[ה] שנדדנו נד זה לעיל לייבש דברי הרשב"א שבחידושיו זה הוא דוחק גדול בעיני. ואפש[ר] דעדיין מקרא דמכם לא למדנו דמי שחייב בקרבן בעודו כשר דבשביל שהמיר שיפס[ל] ועולה שאני שלא היה לו שעת חיוב, באופן דקרא דעולה וקרא דחטאת ליכא למילף למי שנתחייב בקרבן בעודו כשר ושוב המיר שלא יביא את קרבנו ומש"ה איצטריכו [...] לטעמא דזבח רשעים וכי תימא א"כ למה לי קרא גבי חטאת ועולה ת"ל מהך קרא דזבח[...] וכבר עמדו התוספות בזה בפ"ק דחולין. ומה שיש לשאת ולתת בזה כבר הארכתי בז[ה] יע"ש. א"נ אפשר לומר דהתוספות אזלי לשיטתם דקראי לא איצטריכו למביא קרבן בעוד[ו] דהתם פשיטא דזבח רשעים תועבה אלא דקראי אתי לאשמועינן דאפילו עשה תשובה דלא[...] ומש"ה הכא דקיימי' היכא דלא עשה תשובה לא הוצרכו לקראי דחטאת ועולה דה"ל משו[ם] רשעים תועבה. אבל לפי האמת אין הכי נמי דמקראי דחטאת ועולה נמי איכא למעו[ט] מקבלין קרבן מן המומר אף על חטא שחטא בעודו כשר אלא דכיון דקראי לא איצטרי[כו] מלתא מש"ה לא הביאו התוספות הנך קראי. אך רש"י ז"ל הביאם כיון דסוף סוף שפי[ר] מהנך קראי דאין מקבלין שום קרבן מן המומר באופן דאין בין דברי רש"י לדברי ה[...] ולא כלום. ובפרק נגמר הדין הביאו מימרא זו דר"י דאכל חלב ואמרינן עלה אמר ר[...] אף אנן נמי תנינא היו בה קדשים קדשי מזבח ימותו קדשי בדק הבית יפדו והוינן ב[ה] ימותו כיון דאיקטיל הויא להו כפרה וליסקו לגבוה לאו משום דאמרינן הואיל ונדחו ידחו ופירש רש"י היו בה קדשים בעיר הנדחת אינם נשרפים עם שללה וכו' ומיהו מיקרב ל[א] דכתיב זבח רשעים תועבה ואם קדשי מזבח הם ואפי' עולות ושלמים נדבה ימותו כו' ו[...] ימותו ש"מ משום דנדחו מהקרבה כשהמירו בעליהם הוא דמומר לע"ז לא מקבלינן מי[...] מיניה כדאמרינן בהכל שוחטין והואיל ונדחו ידחו דאי משום זבח רשעים הוא כיון ד[...] אית להו כפרה עכ"ד. ואיכא לעיוני טובא בדברי רש"י הללו דמעיקרא בדברי ר"י הבי[א] דפ"ק דחולין דמעם הארץ למעט המומר ואח"כ גבי מתני' דעיר הנדחת כתב דמיקרב ל[א] דכתיב זבח רשעים תועבה ואח"כ בדברי רב יוסף פירש דטעמא דנדחו מהקרבה כשהמירו ב[...] הוא משום ההיא דפ"ק דחולין וסיים בדבריו וכתב דאי משום זבח רשעים הוא כיון ד[...] אית להו כפרה. וקשה דלפי מאי דהוה ס"ד דהני לית להו כפרה ואפילו לאחר מיתתם כמומרים למה לי לטעמא דזבח רשעים ת"ל מקרא דמעם הארץ פרט למומר. והנראה אצלי [...] דברי רש"י הוא דלעולם ס"ל דכל שהוא מומר בשעת הקרבה פשיטא דאין מקריבין [...] וכדאמרינן מעם הארץ פרט למומר וזהו דבדברי ר"י הביא דרשא זו אך ס"ל לרש"י דגב[י] הנדחת אף אם היינו אומרים דלאחר דאיקטלו נמי לית להו כפרה ועדיין דין מומרים א[...] מ"מ אין למעט קרבנם דלא ליסקו לגבוה משום קרא דמעם הארץ משום דמקרא זה אין [...] אלא דמן המומר בעודו בחיים אין מקבלין ממנו קרבן כיון שהוא מומר אך לאחר ש[...] שמת מתוך רשעו ואין לו כפרה מ"מ מקריבים קרבנו שהרי אין אנו מקבלין אותו מכמומ[ר] ככר מת ובטל מן העולם וה"ל כדין עולות ושלמים שנמצאו בירושלים דמקריבים אותם אך [...] דהוו זבח רשעים אין מקריבים אותם אף לאחר שמתו בעליהם ולפ"ז אי לאו רב יוסף [...] דטעמא דמתני' דעיר הנדחת לאו משום דחיה הוא אלא משום דהני אף דאיקטול לית להו כ[...] והוי זבח רשעים. וזהו דרש"י פירשה למתניתין כפי הס"ד דהיינו משום זבח רשעים ו[...] יוסף ואמר דטעמא דמתניתין הוא משום דכיון דהמירו נדחה קרבנם מקרא דכתיב מעם[...] וכיון דנדחה ואף שמתו דליכא למעטם מקרא דמעם הארץ מ"מ כיון דנדחה נדחה וליכא למימ[ר] דמשום דרשא דמעם הארץ אין למעטם כיון שמתו מ"מ אפשר דטעמא דמתני' הוא משו[ם] רשעים ומנ"ל לומר הואיל ונדחו ידחו לנס כא לומר ואמר דהא ליתא דכיון דאיקטול א[...] כפרה

ייך בהו לומר זבח רשעים ואם כן ע"כ דטעמא דמתני' הוא משום דנדחה בקרבנם
יים משום דהמירו וכתיב מעם הארץ פרט למומר והואיל ונדחו ידחו, ובפ' חלק דף
רין אמר מר קדשי מזבח ימותו ואמאי ימותו ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן
אמר זבח רשעים תועבה ר"ל אמר ממון בעלים הוא עד כאן. והנה המתבאר מסוגיא
רש"י שם הוא דלכ"ע הקדשים עצמם אינם קרבים משום זבח רשעים ולא נחלקו ר"י
בדמי הקדשים דר"י אית ליה דהני טעמא דזבח רשעים אפילו לדמיהם ור"ל ס"ל
זבח רשעים תועבה ה"מ היכא דאיתנהו בעינייהו אבל הכא כיון דאשתני אישתני.
ל דעיר הנדחת לא הויא להו כפרה וכפשטה דמתני' דקתני אנשי עיר הנדחת אין
לעוה"ב או דס"ל דכל הרוגי בית דין כיון דבדין קא מיקטלו לא הוו להו כפרה
אביי בפ' נגמר הדין ומש"ה ס"ל דלא סלקו לגבוה משום דהוי זבח רשעים ור' יוחנן
לי האי טעמא אפי' לדמי הקרבן וכולהו פליגי אדרב יוסף דאית ליה דלא קרינן גבי
זבח רשעים דכיון דאיקטול אית להו כפרה. אך קשה דרבי יוחנן דאית ליה הואיל
ידחו למאי איצטריך הכא גבי עיר הנדחת לומר דטעמא הוא משום זבח רשעים ת"ל
כשהמירו משום דכתיב מעם הארץ נדחה וכסברת רב יוסף וי"ל דס"ל לרבי יוחנן
דהואיל ואידחי אידחי לא מהני אלא לגוף הקרבן שלא יקרב אך לדמיו לא אהני
דזבח רשעים מהני אפילו לדמיו והא דאמרינן בפ' קמא דקדושין עלה דמימרא הלזו
וס"מ יש דחוי בדמים אין הכוונה לומר שכל דבר שנדחה מעל גבי המזבח כשם שנדחה
הו דמיו אלא הכוונה היא כמו שפירש רש"י שם דיש תורת דחוי בדבר שאינו קדוש
ו כו'. והריטב"א בחדושיו שם הביא פירוש רש"י זה וכתב דהתוספות פירשו דיש
שכל דבר שנדחה מעל גבי המזבח כשם שנדחה הוא נדחו דמיו והאי פירוש זה
רש"י והביא ראיה לומר דאף מאן דאית ליה דחיה הוא דוקא לגוף הקרבן עצמו
לא נדחו ויש בזה אריכות דברים לא עת האסף פה ובמקום אחר נאריך: ולפי מ"ש
וכתוס' הוא מחלוקת רב יוסף ור"י ופליגי בתרתי דרב יוסף אית ליה דאנשי עיר
שייך בהו זבח רשעים משום דכיון דאיקטול אית להו כפרה וס"ל דטעמא דדחיה
לדמיו דהא לדידיה טעמא דמתני' הוא משום דחיה ואפ"ה קתני ימותו ולא תני ירעו
ני האי טעמא דדחיה אף לדמי הקרבן ור"י אית ליה דטעמא דדחיה לא אהני לדמי
א"כ לא קאמר דטעמא דקדשי עיר הנדחת הוא משום דאידחו אידחו משום דהאכתי
ירעו עד שיסתאבו וימכרו וס"ל דאנשי עיר הנדחת אף לאחר שנהרגו אין להם
כ קאמר דטעמא דמתני' הוא משום זבח רשעים. וא"ת מאחר דאית ליה לר' יוחנן דאנשי
אף לאחר שנהרגו אין להם כפרה א"כ אימא דטעמא דמתניתין הוא משום דכיון דאין
ימותו משום דקרינן בהו מעם הארץ פרט למומר דנהי דאית ליה דטעמא דדחיה לא אהני
היכא דאתינן עלה מטעם דחיה כגון היכא דעשה תשובה אבל בעודו מומר דלאו מטעם דחיה
דהוא עצמו אינו נקרב הכי נמי דמיו וא"כ לדידיה דאית ליה דאף דאיקטול אין להם כפרה
טעמא דזבח רשעים ת"ל דכיון דאין להם כפרה קרינן בהו מעם הארץ פרט למומר ואהני
אפילו לדמיו. ואולי י"ל דס"ל לרבי יוחנן דכי מעט קרא מעם הארץ פרט למומר הוא
הקרבן אבל לעולם דאם הפריש ירעה עד שיסתאב ויפלו דמיו לנדבה. אך מקרא דזבח
ל אימעוט אפילו דמיו ולפ"ז פליגי רב יוסף ורבי יוחנן מן הקצה אל הקצה דלרב יוסף
ר שעשה תשובה דאתינן עלה מטעם דחיה אהני טעמא דדחיה לדמיו גם כן ולר' יוחנן
בו מומר דאימעוט מקרא דמעם הארץ לא אהני אלא לגוף הקרבן ולא לדמיו ולפי זה
ה טובא לדידן לענין דינא דנהי דלא קי"ל כר' יוחנן בדחיה וס"ל דאפילו הקרבן עצמו
משום דב"ה אינם נדחים וכמו שפסק רבינו מ"מ יש להסתפק במומר שהפריש קרבן
מקריבין אותו מקרא דמעם הארץ היכי ליעביד אם ימות או דלמא ירעה עד שיפול בו
דמיו לנדבה, וכ"ת הרי אין כאן צד לספק כלל דפשיטא דימות משום טעמא דזבח רשעים
לדמיו וכדאמר ר"י י"ל דמשכחת לה מלתא דאיכא משום מעם הארץ פרט למומר
זבח רשעים כגון מי שחטא בעודו מומר וחזר בו והפריש קרבנו אחר שחזר בו דמשום
ליכא ומשום מעם הארץ איכא וכמו שכתבו התוספות בפ"ק דחולין והארכנו בזה לעיל
סברת רב יוסף פשיטא דימות דהא איהו אית ליה דטעמא דעיר הנדחת הוא משום
אידחו ונהי דלא סבירא לן כוותיה היינו בטעמא דדחיה משום דס"ל דבעלי חיים
אך בעודו מומר אפשר דס"ל כוותיה דאפילו דמיו אינם קרבים. ולפי מה שכתבנו
אפילו בעודו מומר הוא עצמו אינו קרב אבל דמיו קרבים וכעת לא מצאתי גלוי לדין
נראה דאין הכרח לומר דר"י פליג אדרב גם בזה וס"ל דאפילו בעודו מומר דמיו קרבין
א"כ הדרא קושיין לדוכתה דאמאי איצטריך ר' יוחנן לטעמא דזבח רשעים ת"ל מקרא דמעם
דס"ל לר"י כמו שלמדנו לעיל אליבא דרב יוסף דקרא דמכס לא מיעט אלא למומר בעודו
לאחר שמת מקריבין קרבנו ולא קרינן ביה מעם הארץ פרט למומר דהא אין אנו מקבלין
ת"ל דכבר נדחה קרבן זה בעודו בחיים משום דהיה מומר כבר כתבנו לעיל דר"י לית
דדחוי אלא דמים ומש"ה הוצרך לטעמא דזבח רשעים וכדכתיבנא. ולפי מה שכתבנו היה
דמאי דאמרינן בגמרא אליבא דר"ל אלא קדשי מזבח מאי יפדו אדתני סיפא כו' דמשמע
דתלמודא דאליבא דר"ל נמי הם עצמם אינם קרבים ולא הוצרך לתת טעם אלא לדמיהם
דס"ל דכיון דאידחו אידחו כסברת רבי יוחנן וס"ל דטעמא דדחייה לא מהני לדמיו
י. ומש"ה אית ליה דנהי דהם עצמם אינם קרבים אבל דמיהם קרבים וס"ל דהני כיון
להם כפרה ולא קרינן בהו זבח רשעים ומש"ה הוצרך לאוקומי מתני' בקדשים קלים.
רש"י מוכח דמאי דפשיטא לן דאליבא דר"ל אינם קרבים הוא מטעמא דזבח רשעים, ומה
גב"י לפרש כן הוא מסוגית הגמרא דאמרינן דטעמא דר"ל דלא אמר כר"י הוא משום דלא
זבח רשעים דכיון דאישתני אישתני אלמא דר"ל נמי מודה דהני אף דאיקטול רשעים ניהו
זבח רשעים אלא דמ"מ דמיהם קרבים דכיון דאישתני אשתני ומש"ה פירש רש"י ז"ל
פשיטא ליה לר"ל דהם עצמם אינם קרבים הוא משום זבח רשעים. אך קשה לי אעיקרא
לא ליה לסתמא דתלמודא דר"ל אית ליה דהם עצמם אינם קרבים מטעמא דזבח רשעים
דס"ע דזבח רשעים לא אהני לדמיהם אימא דלעולם מודה ר"ל דטעמא דזבח רשעים אהני
אלא דס"ל דאנשי עיר הנדחת כיון דאיקטול יש להם כפרה ולא קרינן בהו זבח רשעים
דהם עצמם אינם קרבים משום דכיון דאידחו אידחו וס"ל דטעמא דדחיה לא אהני לדחות
וכמו שכתבנו לעיל דאית ליה לרבי יוחנן. ואפשר עוד לומר דר"ל אית ליה דקדשי
עצמם יקרבו דלית ליה דחיה כלל אלא ב"ח דהא סברא זו דר"י דאית ליה דחוי אלא
מוכחת ורבים חולקים עליו ולענין הלכה לא קי"ל כוותיה וא"כ אפשר דר"ל נמי ס"ל
אלא ב"ח ולפי זה הם עצמם קרבים וא"כ מנא ליה לסתמא דתלמודא דר"ל ס"ל דהם
עצמם אינם קרבים ומטעמא דזבח רשעים. וקושיא זו גדולה היא אלי:

אלא על צד הדוחק הוא דסוגיא זו דפרק חלק ס"ל דאנשי עיר הנדחת אין להם כפרה
אף לאחר דאיקטול או משום מתני' דקתני דאין להם חלק לעוה"ב או משום דס"ל כרב
דבדינא מיקטלי אין להם כפרה. ומש"ה הקשו בתחלה ואמאי ימותו ירעו כו' ומדלא
אמאי לא יקרבו הם עצמם משמע דפשיטא להו דהם עצמם לא יקרבו משום זבח
ל דאף דאיקטול אין להם כפרה ועל זה באו ר"ל ור' יוחנן ליישב דאמאי לא אמרינן
במאי דלא אמרינן דהם עצמם יקרבו כולם שוים דטעמא הוא משום זבח רשעים וכדס"ל
תלמודא. ומש"ה כשבאו לתת טעם לר"ל אמאי לא קאמר כר"י הוצרכו לומר משום
דכיון דאישתני אישתני: והנה כל מה שהארכנו בזה הוא כפי דברי רש"י דפרק נגמר הדין
וישבנו הסוגיא דפרק חלק כפי שיטתו. וראיתי לתוספות בפרק נגמר הדין שכתבו וז"ל הואיל
ואידחו ידחו רב יוסף ס"ל כר"י דמפרש טעמא בחלק משום דזבח רשעים תועבה דאי כר"ל דמוקי
לה בקדשים קלים ואליבא דרבי יוסי הגלילי דאמר ממון בעלים היא ע"כ אין הטעם משום דהויא
אלא משום ממונם אבד דהני ממון בעלים הן וקנא תימה גבי המיר או נשחטה לא יועיל בהם
רעיה כמו בעיר הנדחת וידחו אפילו דמים עד כאן. ויש לדקדק בדברי התוספות הללו דהיכי
קאמרי דרב יוסף ס"ל כרבי יוחנן הא טעמא דרב יוסף משום דחיה הוא אבל לא קרינן בהו זבח
רשעים דכיון דאיקטול אית להו כפרה ור"י ס"ל דאף לאחר דאיקטול לית להו כפרה וקרינן בהו
זבח רשעים. ותו י"ל במה שכתבו בסוף דבריהם וקנא תימה כו' דהא קושיא זו אין לה קשר
עם מה שהקדימו לומר דרב יוסף סבירא ליה כרבי יוחנן אלא היא קושיא באפי נפשה דכפי
סברת רב יוסף דפירשה למתניתין דעיר הנדחת מטעם דחיה א"כ בהמיר או נשחטה נמי לא יועיל
רעיה דומיא דעיר הנדחת. והנראה אצלי הוא דהתוספות אזלי לשיטתם שכתבו בפ"ק דקדושין
דטעמא דרבי יוחנן דאמר דאכל חלב והפריש קרבן והמיר דהואיל ונדחה הוא משום דכיון דנדחה
כשהמיר משום דזבח רשעים תועבה ידחה. וכבר הארכנו בתחלת דברינו ליישב דברי התוס' דאמאי
לא אמרו דנדחה כשהמיר משום קרא דמעם הארץ או מקרא דמכס יע"ש: והנה אי לאו הכי הא
סוגיא דחלק הוה אמינא דהה"נ דלרב יוסף גבי המיר או נשחטה אינו מועיל רעיה ומאי דלא קאמר
ר"י במימרא דאכל חלב דימות הקרבן שהפריש הוא משום דלר"י לא מהני טעמא דדחיה לדחות
הדמים ואיכו ס"ל דטעמא דעיר הנדחת הוא משום דאף דאיקטול אין להם כפרה והוי זבח רשעים
ומש"ה נדחו אף הדמים ורב יוסף הביא ראיה לדבריו דאמרינן הואיל ונדחה ידחה ופליג עליה
דאילו לרבי יוחנן דמים אינם נדחים ורב יוסף ס"ל דדמים נמי נדחים. אך כיון דבסוגיא דחלק
כשהקשו אמאי ימותו ירעו כו' והביאו לתירוץ קושיא זו דברי ר"ל ורבי יוחנן ולא הביאו תירוץ
רב יוסף ע"כ הוא משום דס"ל דדברי רב יוסף הוא אחד מהתירוצים שנאמרו שם בשם ר"ל ור"י
וכיון דכר"ל לא אתי משום דלר"ל טעמא הוא משום דממונם אבד וסני הוו ממון בעלים א"כ ע"כ
אתיא כרבי יוחנן וא"כ אית לן למימר דר"י דאמר התם טעמא דזבח רשעים לאו למימרא דהשתא
קרינן בהו זבח רשעים דהא מדאקטול אית להו כפרה אלא הכוונה היא דכיון דהמירו ונדחה
קרבנם משום זבח רשעים נדחה אף דעכשיו כבר נתכפר להם וכמו שכתבו התוספות בפ"ק דקידושין,
וא"כ כפי זה דר"י נמי אית ליה דטעמא דעיר הנדחת הוא משום דחיה ואפילו דמים נדחו קשה
לר"י גופיה דאמאי גבי המיר או נשחטה לא אמרינן נמי דידחו אפילו הדמים והתוס' ס"ל דמדלא
קאמר רבי יוחנן במימרא דאכל חלב דימות אלא הואיל ונדחה ידחה משמע דדוקא הקרבן נדחה אבל
הדמים לא נדחו ועוד דר"י גופיה אמר בפ"ק דקידושין בהמה של שני שותפין הקדיש חצייה וחזר
ולקחה והקדישה קדושה ואינה קרבה והתם מטעם דחיה הוא ומדקאמר קדושה ואינה קרבה משמע
דדוקא היא עצמה אינה קרבה אבל דמים לא נדחו ואף דהריטב"א התם כתב בשם התוס' דאדרבא
מדקאמר אינה קרבה סתם משמע דאפילו דמים נדחו לדידי הם דברים תמוהים דלישנא דאינה
קרבה משמע דהיא דוקא אינה קרבה אבל דמים לא נדחו ודברי התוס' הללו שכתב הריטב"א כעת
לא מצאתים: ודע דלהריטב"א שהכריח מההיא דתניא בפ' אשם תלוי וממאי דתנן בפ' מי שהיה
טמא המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו עולה כו'
דליכא דחוי אלא דמים קשה מסוגיא זו דפ' נגמר הדין דמוכח מינה דרב יוסף אית ליה דהוי
אלא דמים דהא קאמר דטעמא דקדשי עיר הנדחת דימותו דהוא משום דחיה אלמא אית ליה דהיכ
אלא דמים. וי"ל דס"ל דשאני דחיה דמומר שהיה דהוי מכל קרבן שבעולם ומש"ה נדחו אפילו
הדמים להקריב שום קרבן אבל הני דמייתי הריטב"א גברא חזי להביא קרבן אלא שקרבן זה שהפריש
נדחה ומש"ה אמרינן דדמים לא נדחו וימכר ויביא בדמיו קרבן אחר. והתוס' ג"כ לא הוקשה להם
אלא מהמיר ונשחטה דכולהו חד דינא אית להו דתרווייהו לאו בר אתויי שום קרבן הוי, ולפי זה אין
לומר דהתוספות הכריחו דר"י לית ליה דיחוי אלא דמים גבי המיר או נשחטה מכח הסוגיא דפרק
קמא דקדושין דקאמר קדושה ואינה קריבה דהא לא דמו אהדדי וכדכתיבנא אלא הכרחם הוא מדברי
ר"י עצמו מדלא קאמר דאכל חלב והפריש קרבן והמיר או נשחטה דימות:

ודע שאחר כל הטורח הזה שטרחנו ליישב דברי התוספות עדיין לא נתקררה דעתי וצריך אני למודעי
ולענין הלכה נראה דלדידן דקיימא לן דבעל חיים אינם נדחים והם עצמם יקרבו וכמו
שפסק רבינו א"כ כפי סברת התוס' דר"י דקאמר גבי עיר הנדחת דטעמא דימותו הוא משום זבח
רשעים הכוונה היא משום דחוי וכסברת רב יוסף א"כ לא קי"ל כההוא טעמא דר"י מאחר דלדידן
ב"ח אינן נדחים ורבינו בהל' ע"ז פסק דקדשי מזבח ימותו משום דזבח רשעים תועבה. ונראה דס"ל
כרש"י דאית ליה דלרבי יוחנן אף דאיקטול לית להו כפרה והשתא נמי קרינן בהו זבח רשעים ואף
דנימא דר' יוחנן מטעם דחיה אמרה למלתיה וכסברת התוספות מ"מ רבינו ס"ל כאביי דקאמר בפרק
נגמר הדין דכיון דבדינא מיקטלו לית להו כפרה וא"כ אין אנו צריכים לטעמא דדחיה אלא משום דאף
בתר דאיקטול רשעים מיקרו וכפשטה דמתניתין דקתני אנשי עיר הנדחת אין להם חלק לעולם הבא
ומש"ה פסק דקדשי מזבח ימותו משום זבח רשעים תועבה:

ודע דהא דאין מקבלין קרבן מן המומר בעודו מומר אף על קרבן שנתחייב בעודו כשר והפרישו
ג"כ בעודו כשר זה פשוט וכבר הארכנו בפרטי דין זה לעיל יע"ש. אך אני מסתפק אם חטא
בעודו כשר בחלב ושוב נעשה מומר לחלב מהו משום דגבי חוטא בעודו מומר איכא תרי גווני
מומר, האחד הוא מומר לע"ז או לחלל שבת שהוא מומר לכל התורה או מומר לחלב ואכל חלב
שאינו מביא קרבן על אותו חטא שהוא מומר בו וכמו שהארכנו בזה לעיל יע"ש. אך בנעשה מומר
אחר בחטא אם מה שנעשה מומר הוא בעבד ע"ז או חלל שבת הא פשיטא שאינו מביא קרבן דהא
מומר לכל התורה הוא אך אם נעשה מומר לחלב בזה אני מסתפק מהו שיביא קרבן על חלב שאכל
בעודו כשר. ומן הסברא נ"ל דאינו מביא קרבן דכיון דבשעת הבאת הקרבן הוא מומר לעבירה
אחת אינו מביא קרבן על אותה עבירה. ונראה שיש להביא ראיה לדין זה ממה שכתבו התוספות בפ"ב
דשבועות (דף י"ז) עלה דההיא דאמרינן אי בת"ח חדא הוא דמיחייב אע"פ שהוא מזיד על הפרישה
מ"מ על הכניסה השכינן ליה שב מידיעה דאימא יצר אלבשיה ע"כ. הרי דס"ל דאי לאו טעמא
דיצר אלבשיה היה פטור על הכניסה כיון שנעשה מומר אח"כ בשעת פרישה וליכא למימר דע"כ לא
אמרו התוספות דין זה אלא אליבא דר"ש דאית ליה דרשא זו דשב מידיעתו אבל לת"ק דקאמר
מעם הארץ פרט למומר דוקא בחטא בעודו מומר ממעט אפילו מומר לעבירה אחת אך חטא בעודו
כשר אינו ממעט כי אם מומר לע"ז או לחלל שבת אבל אם נעשה אח"כ מומר לאותה עבירה לעולם
אימא לך דיביא קרבן על מה שחטא בעודו כשר דאם כן תיקשי הא דהקשו בגמרא בפ"ק דחולין
(דף ה') מאי בינייהו אימא דהא איכא בינייהו דהיינו אכל חלב בעודו כשר ושוב נעשה מומר
לאותה עבירה דלת"ק מביא קרבן עליה ולר"ש אינו מביא קרבן אלא ודאי דלא שנא. ומיהו נראה
דאין מדברי התוספות הללו ראיה משום דאי נקטינן דברי התוספות כפשטם דהא חשיב כאילו שגג
בעודו כשר ושוב נעשה מומר לאותה עבירה מ"מ קשה דמה הוקשה להם מפני שהוא מזיד על הפרישה
אימא דהכא מיירי בשעשה תשובה אח"כ דאף כפי דברי התוספות שכתבו בחולין דאפילו עשה תשובה
דאינו מביא קרבן וכמו שהארכנו בזה לעיל היינו דוקא בששגג בעודו מומר דאינו מביא קרבן על
אותו חטא אפילו עשה תשובה אבל אם שגג בעודו כשר ונעשה מומר אף דבעודו מומר אינו מביא
קרבן מ"מ אם עשה תשובה פשיטא דלכ"ע מביא קרבן על מה ששגג בעודו כשר וכמו שכתבנו לעיל,
אלא ע"כ כרחין אית לן למימר דס"ל לתוספות דכיון דבאותה ביאה היה מזיד בפרישה חשיב כאילו
היה מומר בכניסה גם כן ומש"ה לא מהני תשובה דהא ס"ל דעל מה ששגג בעודו מומר אינו
מביא קרבן לעולם אפילו עשה תשובה וא"כ אין להכריח מדברי התוספות הללו מה שנסתפקנו ועדיין
אפשר

היה מומר לאכול חלב ושגג ואכל דם מקבלין ממנו כמו שביארנו: **ח** מי ששגג והפריש חטאתו ואחר כך נעשה מומר וחזר בתשובה או נשתטה וחזר ונשתפה. אע"פ שנדחה הקרבן בינתים הרי זה חזר ונראה שאין בעלי חיים נדחין כמו שביארנו בהלכות פסולי המוקדשין לפיכך יקריבנה עצמה. וכשם שאם נולד בו מום עובר ונתרפא יחזור לכשרותו כך אם נדחו הבעלים וחזרו ונראו יקרב: **ט** חייבי חטאות ואשמות ודאים שעבר עליהן יום הכפורים חייבין להביא לאחר יום הכפורים. וחייבי אשמות תלויין פטורין שנאמר מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. כך למדו מפי השמועה שכל חטא שאין מכיר בו אלא ה' נתכפר לו. לפיכך מי שבא על ידו ספק עבירה ביום ה[כפורים] אפילו עם חשיכה פטור מאשם תלוי שכל היום מכפר. נמצאת למד שאין מביאין [...] הודע של יום הכפורים אשם תלוי אלא אם לא כפר לו יום הכפורים כמו שיתבאר. יום הכפורים ולא החטאת ולא האשם מכפרין אלא על השבים המאמינים בכפרתן המבעט בהן אינן מכפרין בו. כיצד היה מבעט והביא חטאתו או אשמו והוא א[...] מחשב בלבו שאין אלו מכפרין. אע"פ שקרבו כמצותן לא נתכפר לו וכשיחזור ב[...] מבעיטתו צריך להביא חטאתו ואשמו. וכן המבעט ביום הכפורים אין יום הכפורי[ם] [מכפר] עליו. לפיכך אם נתחייב באשם תלוי ועבר עליו יום הכפורים והוא מבעט בו הרי [לא] נתכפר לו וכשיחזור בתשובה אחר יום הכפורים חייב להביא כל אשם תלוי שהי[ה] [עליו] בו: **יא** כל אשמות שבתורה מעכבין את הכפרה חוץ מאשם נזיר. ספק נזיר[ה] מחוסרי כפרה וספק סוטה כולם מביאין קרבנותיהן אחר יום הכפורים: **יב** מ[י] [ש]מחוייב חטאת או אשם והרי הוא יוצא מבית דין ליהרג אם היה זבחו זבוח משהין א[ותו עד] שיזרק הדם ואח"כ יהרג. ואם עדיין לא נשחט הזבח אין משהין אותו עד שיקריב [...] העוש[...]

לחם משנה

ח מי ששגג והפריש חטאתו וכו'. בפ"ק דזבחים אמר ר"י דאינו חוזר ונראה ורבינו ז"ל בפט"ו מהל' מעשה הקרבנות ובפ"ג מהל' פסולי המוקדשין פסק כמ"ד בעלי חיים אינם נדחים ולכך פסק דחוזר ונראה. אלא דיש לתמוה טובא על דברי רבינו ז"ל. חדא דכאן משמע דאע"פ שנראה ואח"כ נדחה ואח"כ נראה אינו דחוי בבעלי חיים ובסוף פרק עשירי מהלכות אלו כתב גבי שעיר שהפריש קן למוכרה וליקח בדמיה כשבה או שעירה ולמה לא נדחית מפני שדיחוי מעיקרו אינו דיחוי משמע דאם נראה ונדחה הוי דיחוי בבעלי חיים הפך מ"ש כאן, גם בפ"ג מהל' פסולי המוקדשין כתב תחלה קדשים חיים שהיו בשנפגם המזבח לא נפסלו וכו' שאין ב"ח נדחים ואח"כ כתב הקדיש בהמות עד שלא נבנה וכו' שהדיחוי מעיקרו אינו דיחוי ולמה הוצרך שם לטעם הדיחוי מעיקרו כיון דכבר השמיענו דאפי' נראה ונדחה דאינו דחוי בב"ח וכן בפרק רביעי מהל' פסולי המוקדשין גבי מפריש אשמו כתב שני הטעמים וכן בפרק ט"ו מהל' מעשה הקרבנות, ואולי רבינו ז"ל רוצה ליתן טעם מרווח אע"ג דאינו צריך. ע"ק דביומא פ' שני שעירים אוקי לרב דאמר ב"ח אינם נדחים ויליף ממום עובר וקרא דכם אתא לר"א דאמר אם קרב הראש של אחד מהם יקרבו כל הראשים ורבינו ז"ל פסק כאן כרב ובסוף פ"ו מהל' פסולי המוקדשין פסק שם כרבנן דאמרינן דאפי' קרבו כלם חוץ מן אחד מהם יצא לבית השרפה מיהו הא לא קשיא דכבר כתבו התוס' ז"ל שם דאפילו לרבנן דמתני' אתי קרא דכם להכי והא דאמרינן יצא לבית השרפה מדרבנן אמרי. ועוד קשיא דברים מי שהיה טמא (דף צ"ח) על מתני' דהפריש נקבה לפסחו ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיה לנדבה לשלמים אמר שם בגמרא ש"מ תלת ש"מ בעלי חיים נדחים וש"מ דיחוי מעיקרו הוי דיחוי וכו' ורבינו ז"ל דפסק כאן דאין בעלי חיים נדחים איך פסק בהל' קרבן פסח פ"ד ההיא מתני' שכתב שם המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים ירעה עד שיפול בו מום וימכר ויביא בדמיו פסח ואם לא נפל בו מום יביא בדמיו שלמים. והרב בעל כ"מ ז"ל כתב שם דמשום הכי כתב שם יביא בדמיו פסח משום דס"ל דבעלי חיים אינם נדחים. ובמחילה מכבודו נ"ל דאין הדבר תלוי [...] למתני' דפרק מי שהיה טמא אם היה קודם הפסח יביא בדמיו פסח וכמ"ש שם התוס' ז"ל וכן הוא ברייתא בתמורה בפ' ואלו קדשים וכן בסוף כריתות אמר ש[...] בהדיא כדברי רבנן ומ"מ אמרו שם דרבנן אית להו דב"ח נדחים וטעמא דאי אינם נדחים לא היה לו לרעות ולהביא בדמיו שלמים אלא הוא עצמו יקרב שלמים [...] רפ"י ז"ל אלא מפני שבעלי חיים נדחים אמרו דירעה וא"כ הוא תימה על רבינו ז"ל איך פסקה ההיא בהל' קרבן פסח. ויש לתרץ דהתוס' ז"ל בפ' ב' שעירים ע[...] דמתני' דייקא כותיה דרב הקשו דהא מתני' דמי שהיה טמא שהבאתי לעיל דייקא נמי כר"י ותירצו דלא דמי דהתם הוי דחיה גמורה דלעולם נקבה לא חזיא לקרבן פסח [...] לשמה ובהא נמי מתרלה קושיא אחרת שמקשים גבי בהמה של שותפין וכו'. ונראה דרבינו ז"ל אית ליה הכי לתרץ אותן הקושיות שהקשו בתוס'. ומפני כן סובר ד[...] שהיה טמא אפילו רב מודה בה מטעמא דהוי דחייה גמורה ולא דמי למילתא דר"י דקאמר גבי בהמה של שני שותפין. ואע"ג דבפ"ק דקדושין משמע מדברי התוס' להדדי כאן בפ' ב' שעירים חילקו ביניהם וכן הוא דעת רבינו ז"ל ובזה בא פסק דינו על נכון. והרב בכ"מ ז"ל בפט"ו מהל' מעשה הקרבנות הוקשה לו לפסק רבינו דלא כר"י מההיא מתני' דפ' מי שהיה טמא דאתיא כרב ותירץ שם ולפי מ"ש א"ש דבההיא אפי' רב מודה:

ט חייבי אשמות תלויים פטורים וכו'. בפ' בתרא דכריתות אמרינן דאי מתידע ליה לאחר יוה"כ שמה שאכל היה חלב מביא חטאת דאינו מתכפר לו אלא כל זמן ש[...] תלוי אבל אחר ידיעה לא משום דגלי רחמנא ידיעה גבי חטאת וגבי נשיא וגבי צבור כדאיתא התם:

י אין יוה"כ ולא התשובה וכו'. בפ"ק דכריתות פסק דלא כרבי דאמר מכפר על שבים ועל שאינם שבים. כל מה שקשה על זה מ"ש רבינו ז"ל בפ"א מהל' תשובה ש[...] אפי[...]

כסף משנה

ח מי ששגג והפריש חטאתו וכו'. בפרק קמא דכריתות (דף ז') ופ"ק דזבחים אמר ר' יוחנן דאינו חוזר ונראה ואיתיה בפרק נגמר הדין (דף מ"ז), ומ[...] דר"י לטעמיה דאמר ב"ח נדחין אבל לרב דאמר אין ב"ח נדחין חוזר ונראה וכ[...] בפ"ג מהל' פסולי המוקדשין ובפט"ו ממעשה הקרבנות שרבינו פוסק הלכה [...]

ט חייבי חטאות ואשמות ודאים וכ[...] היום מכפר. משנה כ[...] דכריתות (דף כ"ה):

י אין יוה"כ ולא התשובה וכו'. בפ[...] (דף ז') פלוגתא דר"י ור"ל ו[...] ואביי ורבא נמי סברי כר"י

יא כל אשמות שבתורה וכו'. [...] מחוסרי כפרה (דף ה':) ו[...] דנזיר (דף י"ח:) הביא חטאתו ולא [...] סוטה: ספק נזיר וספק מחוסרי כ[פרה] [...] סוטה כו'. פ"ב דכריתות (דף [...]

יב מי שהוא מחוייב חטאת או [...] בספ"ק דערכין (דף ז':):

משנה למלך

אפשר לומר דאם שגג ושוב נעשה מומר לאותה עבירה ששגג דמביא קרבן עליה:

עוד סבור הייתי להביא ראיה לדין זה מההיא דתניא בספ"ק דערכין (דף ז') ת"ר היוצא ליהרג מזין עליו מדם חטאתו ומדם אשמו וכבר הביא רבינו דין זה בסוף פ"ג מהלכות אלו והרי יוצא ליהרג דין מומר יש לו וכדאיתא בפ' נגמר הדין (דף מ"ז) ואפילו ר' יוסף דפליג הוא דוקא כדאיקטול דכיון דנעשה דינם יש להם כפרה אבל מקמי הכי פשיטא דלית להו כפרה וכ"ש כפי מה שכתבנו לעיל דרבינו פסק כרב יוסף דאפילו איקטול לית להו כפרה וכדמוכח סוגיא דפ' חלק (דף ק"ב) וא"כ איך מזין עליו וכ"ת דלא אמרינן זבח רשעים אלא כשחיטה אבל אם כבר נשחט כזריקה לא אמרינן זבח רשעים אכתי תיקשי דבגמרא מוכח התם דאם לא היה זבחו זבוח דאין שוחטין את קרבנו משום דאין מענין את דינו הא לאו הכי היו שוחטין עליו. ומ"מ נראה דאין מכאן ראיה כלל דהא דקתני סיפא חטא כאותה שעה אין נזקקין לו דאמרינן מאי טעמא אמר רב יוסף מפני שאין מענין את דינו והא הכא דשגג בעודו מומר ואפ"ה איצטריך לטעמא דאין מענין את דינו אלא ודאי דשאני הכא דמה ששגג אינה העבירה שנהרג עליה ואפילו אליבא דת"ק דר"ש דאית ליה דמומר לחלב הוי מומר לדם כבר כתבו התוס' שם דהיינו דוקא כחלב ודם אבל בעבירה אחרת לכ"ע מומר לעבירה אחת אינו מומר לכל התורה. ועוד דכיון דלא הורגל בעבירה אינו מומר עליה ואפילו כפי סברת התוס' דאית להו דאפילו לא הורגל אלא בפעם אחת נעשה מומר היינו דוקא לאותה עבירה שעבר אבל לעבירה אחרת פשיטא דאינו נעשה מומר בפעם אחת וכמו שהארכנו בזה לעיל. ולפ"ז נ"ל דברייתא זו לא מיירי ביוצא ליהרג על שעבד ע"ז או שחלל שבת בפרהסיא דהא אליבא דרש"י בהני בפעם [illegible] נעשה מומר לכל התורה וכמו שכתבנו לעיל וכבר רצינו שם ליחס סברא הלזו לרבינו יע"ש. ועיין לעיל שכתבתי דאפילו לדעת התוספות דאית להו דבע"ז אינו נעשה מומר לכל התורה כי אם כמורגל מ"מ בפעם אחת שעבד ע"ז אין מקבלין ממנו קרבן משום דהוי זבח רשעים והבאתי ראיה לזה מההיא דפ' חלק (דף ק"ב) יע"ש, באופן דגם מברייתא זו ליכא ראיה למה שנסתפקנו. ומ"מ יראה לי שהדין דין אמת דאינו מביא קרבן כיון דנעשה מומר לאותה עבירה ששגג [illegible] ודו כשר:

ט חייבי חטאות כו' וחייבי אשמות כו'. וקיימא לן נמי שכל היום מכפר כמ"ש רבינו מי שבא על ידו ספק עבירה כו'. ואני מסתפק אם אכל ביום הכפורים עם חשיכה חצי זית ויש יוה"כ חצי זית מהו. והנה אין ספק דכשם דלענין חטאת אם אכל כ' חצאי זיתים [...] פרס מצטרפין ואפילו בשני שמחויין כמ"ש רבינו רפ"ו מהלכות אלו ה"נ לענין אשם תלוי חצאי זיתים בהעלם אחד ולא נודע לו אם אכל חלב דמצטרפין שהרי כללא כייל רבינו ב[...] כל דבר שחייבין על ודאו חטאת קבועה אחת חייבין על לא הודע שלו אשם תלוי אחד דהיכא דאכל מכ' תמחויין כ' חצאי זיתים בהעלם אחד אני מסתפק לענין אשם תלוי [...] דמה שאכל מתמחוי האחד היה חלב ומה שאכל מתמחוי הב' היה שומן. אך הא פשי[טא] [...] אכל מתמחוי אחד כגון שהיו כאן שתי חתיכות אחת חלב ואחת שומן לדידן דבעיק [...] חתיכות ואכל חצי זית מהחתיכה אחת וחזר ואכל מאותה החתיכה עצמה חצי זית אחר בכה"[פ] [...] אך אם אכל מהחתיכה האחרת ה"נ פשיטא דאין כאן חיוב קרבן כלל דהא ע"כ ההיכה [...] שומן ואיך יביא קרבן על חצי זית חלב אך כאוכל מחתיכה אחת שני חצאי זיתים בזה [...] דפשיטא לן דמצטרפין ויביא אשם תלוי. ולפי זה אני מסתפק אם אכל ביוה"כ עם חשיכ[ה] [...] ומוצאי יוה"כ אכל מאותה חתיכה עצמה חצי זית אחר בכא"פ מהו שיצטרפו דהא קי"ל [...] לחצי שיעור ואינם מצטרפין לענין חטאת כמ"ש רבינו בפ"ו הלכה ח' ופשיטא דלענין א[...] שהיתה לו ידיעת ספק בינתים פשיטא דאינם מצטרפין דהא קי"ל דכשם דידיעת ודאי מח[לקת] [...] כך ידיעת ספק מחלקת לאשם תלוי וכמ"ש רבינו בפ"ח הלכה ח' וקי"ל דיוה"כ במקום [...] קאי והו"ל כאילו היתה לו ידיעת ספק בינתים. וראיתי בפ"ד דכריתות (דף ה"י) אמר [...] זירא כאן שנה רבי ידיעת ספק מחלקת לחטאת דהקשה רבא מדתנן אכל היום אכל [...] היום נהנה למחר נהנה היום אכל למחר ואפילו מכאן ועד ג' שנים מנין שהם מצטרפים [...] ת"ל תמעול מעל ריבה ואמאי הא כיפר עליה יוה"כ ופירש"י ז"ל דאי ידיעת ספק מחלק[ת] [...] יוה"כ כידיעת ספק ואמאי מצטרפין ותירצו אמרי כי מכפר יוה"כ על איסורא על ממונא [...] ואכע"א כי מכפר יוה"כ על כוליה שיעורא על פלגא דשיעור לא מכפר ע"כ. הרי דהא[...] הוי כידיעת ספק מ"מ מצטרף מה שמעל קודם יוה"כ עם מה שמעל אחר יוה"כ משום [...] על פלגא דשיעורא. ואע"ג דהכא קי"ל דאין ידיעת ספק מחלקת לחטאת מ"מ יש ללמוד [...] אב[...]

פרק רביעי

א א**העושה** עבירות הרבה בהעלם אחת חייב חטאת על כל אחת ואחת אפילו עשה הארבעים ושלש אלו שמנינו בהעלם אחת חייב ארבעים ושלש חטאות וכן אם עשה מעשה אחד שהוא חייב עליו משום שמות הרבה חייב על כל שם ושם והוא שיהיו האיסורין כולן באין כאחת או איסור מוסיף או איסור כולל. כיצד השוחט בהמת קדשים חוץ לעזרה בשבת לע"ז חייב שלש חטאות. משום שוחט קדשים בחוץ ומשום מחלל שבת ומשום עובד ע"ז שהרי שלשת האיסורין באין כאחת. במה דברים אמורים באומר בגמר זביחה הוא עובד אותה אבל אם לא היתה כוונתו לכך. משישחט בה מעט לשם ע"ז תאסר ואינו חייב משום שחוטי חוץ עד שישחוט שנים או רוב שנים. ונמצא כשנגמר השחיטה שחט בהמה האסורה לקרבן שאינו חייב עליה משום שוחט בחוץ כמו שביארנו. היתה חטאת העוף והיה חצי קנה שלה פגום והוסיף בו כל שהוא בשבת לשם ע"ז חייב שלש חטאות שהרי שלשת האיסורין באים כאחת. וכן העושה מלאכה ביום הכפורים שחל להיות בשבת חייב שתי חטאות מפני ששני האיסורין באין כאחת. הבא על אשת אחיו הקיים כשהיא נדה. מביא שלש חטאות משום אשת איש ומשום אשת אח והן שני איסורין הבאין כאחת ומשום נדה שהוא איסור מוסיף שמתוך שנתוסף בה איסור זה לבעלה נוסף ליבמה וכן כיוצא בזה. הבא על אביו חייב שתים אחת משום ערות אביך לא תגלה ומשום ואת זכר לא תשכב. וכן הבא על אחי אביו חייב שתים שנאמר ערות אחי אביך לא תגלה. הבא על הזכור והביא זכור עליו בהעלם אחת אע"פ שהן שני [...]ן אינו חייב אלא חטאת אחת שנאמר ואת זכר לא תשכב השוכב והנשכב שם אהד. [...]. וכן הבא על הבהמה והביא בהמה עליו בהעלם אחת אינו חייב אלא חטאת אחת [...] השוכב והנשכב בבהמה וזכור כבעילה אחת: **ב** יש בועל בעילה אחת וחייב עליה [שמ]ונה חטאות. כיצד יעקב שהיתה לו בת מזלפה ושמה תמנע נשא לבן תמנע והוליד [ממ]נה בת ושמה סרח ואין ללבן בת אלא רחל לבדה נמצאת סרח בת בת יעקב ואחות [אש]תו מאביה הן שני איסורין הבאין כאחת. נשאת סרח לראובן ונאסרה על שאר בני [יעק]ב נוסף בה איסור ליעקב והרי היא כלתו. מת ראובן או נירש ונשאת סרח זו לאחי [יעק]ב מאמו מתוך שנאסרה על שאר אחי יעקב נוסף ליעקב בה איסור אשת אחיו. מת [או] נירש ונשאת סרח זו לישמעאל מתוך שנאסרה על שאר אחי ישמעאל נוסף ליעקב [בה] איסור אשת אחי אביו. מת ישמעאל ונפלה לייבום לפני יצחק ועבר יצחק וייבמה [אע]"פ שהיא שנייה לו מתוך שנאסרה על שאר אחיו נוסף בה איסור ליעקב משום אשת [אבי]ו ומשום אשת איש ששני האיסורין באין כאחת. אם שגג יעקב ובא על סרח זו [כש]היא נדה בחיי יצחק בעלה ובחיי רחל אשת יעקב הרי זה חייב עליה שמונה חטאות. [מש]ום בת בתו. ומשום אחות אשתו. ומשום כלתו. ומשום אשת אחיו. ומשום אשת [אח]י אביו. ומשום אשת אביו. ומשום אשת איש. ומשום נדה. וכן כל כיוצא בזה: **ג** כל אלו שתאסר זו הערוה עליהן [משו]ם איסור מוסיף. צריך שיהו האנשים האחרים מצויין בעולם כדי שתאסר עליהן ומתוך שתאסר עליהן יתוסף איסור אחר [לזק]ן. אבל אם אינן מצויין אין אומרין הואיל אילו היה לזה בנים או אחים היתה נאסרה עליהן יתוסף בה איסור לזקן. [ש]הרי אין שם עתה לא בן ולא אח. וכן כל כיוצא בהן: **ד** מי שהיה נשוי שלש נשים. ובא על אמה של אחת מהן שהיא

אם

א סמ"ג עשין ריג':

כסף משנה

[...]א **העושה** עבירות הרבה בהעלם אחת וכו'. בריש כריתות: וכן אם עשה מעשה אחד שהוא חייב עליו משום שמות הרבה וכו'. בס"פ ד' [...] ל"ד) פלוגתא דתנאי ופסק כסתם מתני'. ומ"ש כיצד השוחט בהמת קדשים [...] שהרי שלשת האיסורין באים כאחד. בפ"ב דחולין (דף מ'). ומ"ש בד"א באומר [...]ימה הוא עובד וכו' וכן מ"ש היתה [...]עוף וכו' גם זה שם. ומ"ש וכן [...]מלאכה ביוה"כ וכו'. ברייתא בס"פ גיד [...]ף ק"א:): הבא על אשת אחיו הקיים [...]שנה בס"פ ארבעה אחין (דף ל"ב:). [...]מתני' אמרינן שאם היו אחיות חייב [...]שום אחות אשה דה"ל איסור כולל [...]ע למה השמיטו רבינו. והר"י קורקוס [...] שהשמיטו משום דאיסור אחות אשה [...]סור כולל ובכל זה הפרק לא הזכיר [...] איסור כולל כי אם בפ"ו:

[...]על אביו חייב שתים וכו' וכן הבא על אחי אביו חייב שתים וכו'. מימרא בפ' ד' מיתות (דף נ"ד):

[...]ל הזכור והביא זכור עליו וכו' וכן [...]בא על הבהמה והביא בהמה עליו [...]ם ובריש כריתות (דף ג') פלוגתא [...]מעאל ור"ע ופסק כר"ע, ועיין במה [...]שכתב רבינו בפרק שאחר זה:

[...] בועל בעילה אחת וחייב עליה ח' חטאות וכו'. משנה בפ"ג דכריתות [...]ג). ומה שכתב רבינו ונשאת סרח [...]זי יעקב מאמו כלומר שאילו אחי [...]אביו נשאה לא היה צריך לומר שיבמה [...]הרי היתה ערוה עליו שהרי היא כלתו [...]אין כאן איסור אשת אב. ומ"ש בספרים [...]ה איסור ליעקב משום אשת אביו ומשום [...]זה ט"ס וצריך למחוק משום אשת אח [...] במקומו משום אשת איש וכן מצאתי בספר מוגה:

[...]"ש כל אלו שתאסר זו הערוה עליהם באיסור מוסיף צריך שיהיו האנשים [...]ים מצויים בעולם וכו'. נלמד מדאמרינן [...] שם (דף ט"ו:) ומי איכא לרבי יוסי [...]חל על איסור וכו' ותירצו כגון דאיכא ברא לברא וכו':

[...] שהיה נשוי ג' נשים וכו'. משנה בכריתות שם:

אבל

לחם משנה

פ"ד **א אפילו** עשה כל אלו שמנינו וכו'. תימה הא בפ"ק דכריתות הקשו תנא במאי קא מיירי אי בגברי דל האשה הנרבעת ובלרא לה תדא אי בנשי קא חשיב דל מנהון הבא על הזכור וכו' כלומר היכי משכחת ליה לכולהו דעביד להו חד בהעלם אחת כדי שתאמר שעשאן כולם בהעלם אחת. וגם אני מקשה לדברי רבינו ז"ל קושיא זו ואין לה תירוץ שכתב שעשאן כל המ"ג בהעלם אחת דאי בהשה אי אפשר דהא מני רבינו ז"ל לעיל הבא על הזכור ואי באיש הא מני רבינו ז"ל לעיל האשה המביאה הבהמה עליה א"כ היכי משכחת להו בחד. ואולי י"ל דרבינו ז"ל בגברי או בנשי קאמר ואע"ג דבגיר הדא לא דק רבינו ז"ל אבל התנא ראוי לו לדקדק ולכך הקשו בגמ' על המשנה. (ולי נראה כיון דהתנא לא דק איהו נמי לא דק):

כיצד השוחט בהמת קדשים וכו'. אע"ג דרבינו ז"ל פסק בהל' ע"ה פ"ח כר"ג דאמר בפ"ב דחולין דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו של חטאת דבר שלו מיקרי משום דכיון דקניא ליה לכפרה כדידיה דמיא וכדאמרו שם:

ב יש בועל בעילה אחת וכו' כיצד יעקב וכו'. זהו שאמרו בכריתות פ' אמרו לו הבא על בת בתו חייב עליה משום בת בתו כו' ומשכחת להו דבא על בת בתו שיש עמו כל אלו הקרבנות וכלן באו לו בהיתר. ומ"ש ואין ללבן בת אלא רחל לבדה זה קשה בעיני דאע"ג שיהיה ללבן בנות אחרות מאי איכפת לו הא סרח זו היא אחות רחל אשת יעקב וכשבאה לעולם סרח ב' האיסורים באו עמה יחד שהיא אחות אשה ובת בתו ואע"ם שהיה לו ליעקב איסור אחות אשה בשאר הבנות של לבן שהם אחיות של רחל אשתו מ"מ בסרח זו לא היה לו איסור אחות אשה אלא כשבאה לעולם והיכף בא איסור בת בתו. ודוחק לומר דכיון דהיה לו איסור אחות אשה בשאר אחיות של רחל אע"פ שאין איסור אחות אשה בסרח אלא כשבאה לעולם מ"מ כיון דאיכא גבי יעקב איסור אחות אשה קודם מ"מ מקרי איסור אחות אשה קדום, דכל זה ודאי דוחק ולא ראיתי לרבינו ז"ל בפירוש המשנה כששם משל זה שהצריך תנאי זה שהצריך כאן שלא יהיה ללבן בת אחרת וצ"ע. אח"כ ראיתי בתוספות בפ"ג דכריתות גבי מתני' הבא על בת בתו דלא גרסינן אחות אשתו והקשו דאמאי לא מני אחות אשתו וכגון שיעקב נתן בתו ללבן וילדה לו בת ואח"כ נשא יעקב רחל בת לבן והייל איסור אחות אשה על בת בתו מגו דהייל איסור אחות אשה על שאר אחיות של רחל ותירצו דמתני' לא איירי באיסור כולל וה"כ הקשו דמ"מ ליתני אחות אשתו וכגון שנשא תחלה יעקב בת לבן ואח"כ נתן לו בתו ללבן וילדה בתו ללבן בת דהשתא הוי איסור בת בתו ואחות אשה דאין ליעקב אלא בת אחת והוי כמשל ששם רבינו ז"ל, ועם זה למ"הי תירוץ לדברי רבינו ז"ל במ"ש ואין ללבן בת אלא רחל לבד דלרבותא נקטיה דכיון דיעקב נשא רחל תחלה לא נריכנא למימר דיש ללבן בנות אחרות וחייל איסור אחות אשתו על יעקב כשילדה לו בת ללבן מגו דחייל אשאר אחיות של רחל שאין אנו נריכין לכך אלא אם היינו אומרים שנשא יעקב רחל אחר שילדה סרח אבל כיון שנשא יעקב

משנה למלך

[...] תלוי דקי"ל דידיעת ספק מחלקת דאין יוה"כ מכפר על פלגא דשיעורא ולא חשיב יוה"כ כידיעת [...] ומצטרף חצי זית דיוה"כ עם חצי זית דמולאי יוה"כ כל שישים בכה"פ. ואע"ג דגבי מעילה [...] אפילו מכאן ועד ג"ש מצטרפין שאני מעילה דריבה שכתוב דכתיב תמעול מעל אבל בעלמא [...]א דכל ששהה יותר מכא"פ אינן מצטרפין. ועיין מ"ש רבינו בפ"ח מהלכות אבות הטומאה וז"ל [...] פחות מכשיעור ועבל ועלה ואכל מעט כו' הרי דאין הטבילה מועלת לחצי שיעור ה"נ אין יוה"כ מועיל לחצי שיעור. ומיהו יש לחלק ביניהם דשאני טבילה מיוה"כ ולעולם דיוה"כ מכפר חצי שיעור מכ"ש דכשיעור. אך סוגית הגמרא דכריתות מוכחת בהדיא דאין יוה"כ מכפר על חצי שיעור והוא דבר קלא בעיני. (א"ה עיין עוד מזה לקמן פי"ב מהלכות אלו):

פ"ד **א אפילו** עשה המ"ג אלו כו'. תימה דבפ"ק דכריתות פריך תלמודא תנא מאי קא חשיב אי בגברי דל האשה הנרבעת אי בנשי דל הבא על הזכור ועל הבהמה. וקושיא א קשיא

אם אמה של שנייה שהיא אם אביה של שלישית אע"פ שזקנה זו היא חמותו ואם חמותו ואם חמיו ושלשה שמות הן ואיסור בת אחת היא אינו חייב אלא חטאת אחת לפי שנאמר באשה ובתה ובת בנה ובת בתה שארה הנה זמה היא. הכתוב עשה שלשה גופין כגוף אחד לפיכך יחשבו השלשה שמות כשם אחד: ה אבל הבא על אחותו שהיא אחות אביו והיא אחות אמו חייב שלש חטאות שנאמר ערות אחותו גילה. חייב על אחותו בפני עצמה ואע"פ שהיא אחות אמו ואחות אביו. והיאך תהיה זאת כגון שבא על אמו והוליד ממנה שתי בנות ובעל אחת מבנותיו והוליד ממנה בן. כשיבא הממזר הזה על הבת השנית. שהיא אחות אמו הממזרת. שהיא אחותו מאביו. שהיא אחות אביו מאמו. חייב שלש חטאות. וכן כל כיוצא בזה:

פרק חמישי

א הבא ^א על ערוה ביאות הרבה בהעלם אחת. אף על פי שהיה בין בעילה ובעילה ימים הרבה. הואיל ולא נודע לו בינתיים והרי היא גוף אחד. הרי הכל שגגה אחת ואינו חייב אלא חטאת אחת. אבל אם שגג בה ואחר כך נודע לו וחזר ושגג בה עצמה ובעלה. ואחר כך נודע לו וחזר ושגג בה עצמה ובעלה חייב על כל בעילה ובעילה. שהידיעות מחלקות השגגות: ב הבא על הערוה ביאות הרבה בהעלם אחת. וזו הנבעלת היתה לה ידיעה בין כל ביאה וביאה. שנמצאו הביאות אצלה בהעלמות הרבה. הוא מביא חטאת אחת. והיא מביאה חטאת על ביאה וביאה. הוא היו לו ידיעות בינתיים והיא בהעלם אחת. הוא מביא חטאות הר היא מביאה חטאת אחת: ג הבא על עריות הרבה בהעלם אחת. אע"פ שכולן משם הואיל והן גופים מוחלקים חייב על כל אחת ואחת. כיצד הרי שבעל חמש נשיו נד או שבא על חמש אחיותיו או על חמש בנותיו בהעלם אחת. חייב על כל גוף וגו מכאן אתה למד שזה שאמרו חכמים הבא על הזכור והביא זכור עליו בהעלם אחת חטאת אחת. במה דברים אמורים כשהיה אותו הזכור עצמו. אבל אם היה זכור א בין שבא על שנים בין שבא על זה והביא זה עליו חייב על כל גוף וגוף. והוא ה בבא על הבהמה והביא בהמה עליו: ד האשה שהביאה עליה בהמות הרבה בהע אחת חייבת חטאת על כל בהמה ובהמה. שהרי גופין מוחלקין והרי זו כמי שנבע לאנשים הרבה בהעלם אחד שהיא חייבת חטאת על כל איש ואיש: ה האשה שה בעלה למדינת הים ושמעה שמת או שבאו עדים שמת ונישאת בין על פי עצמה בין פי בית דין. ונודע שבעלה קיים. חייבת קרבן אחד. ואם נישאת לאנשים הרבה שזינתה עם אנשים הרבה. חייבת חטאת על כל איש ואיש מפני שהן גופים מוחלק ואע"פ שהכל בשגגה אחת. הבא על הנדה בשגגה וטהרה מנדתה וטבלה וחזרה וראת נדה ובא עליה פעם שניה באותה שגגה עצמה. חייב על כל פעם ופעם. אע"פ שהו בהעלם

א סמ"ג שם:

לחם משנה

יעקב רחל בת לבן קודם שילדה שרה אפילו שלא יהיה ללבן אלא רחל לבדה חייל איסור אחות אשה על יעקב משום דהוי איסור בת אחת וכדכתבו התוספות בקושיא שהקשו כדכתיבנא ודוק:

ה אבל הבא על אחותו וכו' שנאמר ערות אחותו גלה כו'. אע"ג דבפ"ק דכריתות לא אמר פסוק זה אלא לר' יצחק דאמר דחייבי כריתות בכלל וכו' ואית ליה דחייבי כריתות בכרת ולא במלקות ולית הלכתא כוותיה וכדפסק רבינו ז"ל בפי"ט מהל' סנהדרין ולדידהו מפיק להו הך דרשא מדכתיב כרת גבי אחותו מ"מ נקט רבינו ז"ל פסוק זה משום דבסוגיא דפ' אמרו לו הביאוהו והתוס' הקשו שם דהאמאי לא הביא דרבה דרבנן ותירצו דזה פשוט יותר וכן עשה רבינו ז"ל ונמשך אחר לשון הגמ'. וא"ת למה לי הך קרא הא מדאיצטריך קרא גבי שארה הנה זמה היא לאשמועינן דאע"ג דהם ג' שמות כחד חשיבי מכלל דבעלמא ג' שמות כתלתא חשיבי וכיון דכאן גבי אחותו הוי ג' שמות ודאי דחייב על כל אחד ואחד ואי הסברא מבחוץ הוי דשלשה שמות כתלתא חשיבי ולכך איצטריך קרא דשארה הנה למעט הסברא והשתא איצטריך קרא דערות אחותו דלא נילף מהתם דלהוו כחד א"כ לשתוק קרא משארה הנה ואנא ידענא דהתם כחד חשיבי מדאיצטריך קרא גבי אחותו לומר דכתלתא חשיבי דלמאי איצטריך כיון דהסברא היא כך אלא למעט בעלמא דדוקא הכא כתלתא חשיבי אבל בעלמא כחד חשיבי. ואולי י"ל דהסברא היא מסופקת אי אזלינן בתר שמות אי בתר גופין כמו שנסתפקו בגמ' ואי לא הוה אלא חד קרא ה"א דגלי לן קרא דהסברא היא כן וגמרינן מההוא קרא. אבל מ"מ קשה על רבינו ז"ל דמשמע דאית ליה דקרא דשארה הנה גלה לן דכחד חשיבי והוי גזירת הכתוב אבל הך קרא דאחותו דקאמר דכתלתא חשיבי לא הוי גזירת הכתוב אלא גמרינן מיניה שכן כתב גבי אחותו וכן כל כיוצא בזה ולעיל גבי מי שהיה נשוי ג' נשים לא כתב כן משמע דאית ליה דהך קרא דאחותו הוי עיקר ומיניה ילפינן ולא מקרא דשארה הנה ומנא ליה הא אדרבה נימא דהך קרא דאחותו הוי גזירת הכתוב אבל הך קרא דשארה הנה הוי עיקר ונילף מינה:

פ"ה ה האשה שהלך בעלה למדה"י וכו'. בפ' האשה רבה אמרינן דאע"פ שנשאת ברשות ב"ד אין זו הוראה אלא טעות וכן ביאר עוד רבינו ז"ל בפ' י"ד מהלכות אלו דאם התירו ב"ד אשת איש לנשא לפי שהעידו בפניהם שמת בעלה ואח"כ בא בעלה אין זו הוראה אלא טעות והאשה ובעלה אחרון חייבין חטאת על שגגתה ע"כ. אלא דיש לתמוה קצת על רבינו ז"ל דאע"ג שיהיה הוראה תיפוק ליה מטעמא דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב וכמו שפסק רבינו בפי"ג מהלכות אלו וכן אמרו שם גבי ר"א דאמר יקוב הדין את ההר דילמא אפי' סבר דהוי הוראה מ"מ חייב משום שהיא סברתם דיחיד העושה בהוראת ב"ד חייב. ונראה לומר דאע"ג דכששהיה יחיד בלא"ה חייב מ"מ כתב רבינו ז"ל בפי"ד דהוי טעות ואפילו יהיה דבר שעשו רוב ישראל חייבין דאין זו הוראה ואע"ג דבדין שכתב שיהיה יחיד בלאו הכי חייב כדכתיבנא: הבא על הנדה בשוגג וכו'. הכי אמרינן בפ"ג דכריתות גבי נדה דימים מחלקים וכן פירשו המשנה לדעת רב חסדא דקי"ל כוותיה ופסק רבינו ז"ל כמותו בפרק ז' מהלכות אלו ופירשו שם דנכי כ גוונא מפסקת ימים מחולקים גבי נדה:

כסף משנה

ה אבל הבא על אחותו שהיא אחות אביו וכו'. גם זה משנה שם (דף ט' בריש כריתות (דף ב'):

פ"ה א הבא על ערוה אחת ביאות הרבה וכו'. בפ"ג דכריתות (דף ט"ז) דתנאי ופסק כחכמים. ומ"ש שהידיעות מחלקות. בפ' כלל גדול (ד

ב הבא על הערוה ביאות הרבה וכ דכריתות (דף ט"ו):

ג הבא על עריות הרבה בהעלם משנה שם:

ד האשה שהביאה עליה בהמות הר נלמד ממ"ש קודם:

ה האשה שהלך בעלה למדה"י וכ האשה רבה (דף פ"ז:) אשה שהלך בעלה למדה"י ובאו ואמ בעליך שאם נשאת ע"פ ב"ד הגא הקרבן ואמרינן בגמרא (דף ל"ב) דופי ליתא למתני' והע"ג דר"נ פליג עליה דבתרא הוא סבר כוותיה ואמרינן מ דאף ר"א סבר הכי: ומ"ש והם נשאת הרבה חייבת על כל אים ואים מפני גופין מוחלקים. ברייתא שם. ומ"ש או עם אנשים הרבה. שם במשנה (דף הורוה ב"ד לינשא והלכה וקלקלה חייבת ובגמרא (דף נ"ב) מאי קלקלה ר"ש זינתה ר"י אמר אלמנה לכ"ג גרושה לכהן הדיוט מ"ד זינתה כ"ש אלמנה לכ אלמנה לכ"ג אבל זינתה לא מ"ט את דשויתה פנויה ותניא כוותיה דר"י דהלכה כר"י ולפיכך יש לתמוה על מ רבינו שאם זינתה חייבת חטאת. וי"ל אמר דר"י אלא אליבא דמתני' דאמרה נשאת ע"פ ב"ד פטורה מן הקרבן אב דאסיקנא דליתא למתני' אלא אעפ"י בית דין לינשא חייבת בקרבן אף לרבנן אין חילוק בין זינתה לנשאת דבין בזו חייבת בקרבן: הבא על הנדה בשגגה בכפ"ג דכריתות (דף י"ז):

הבא

משנה למלך

קשיא לרבינו דהיכי משכחת לה שיתחייב מ"ג חטאות דאי בגברי לא משכחת כי אם מ"ב ואי בנשי לא משכחת כי אם מ"א. ועוד אני תמיה דבפ' ד' מיתות (דף ס"ה) איפליגו ר"י ור"ל בעושה אוב וידעוני בהעלם אחת דלר"י אינו חייב כי אם אחת משום דשניהם בלאו אחד נאמרו וס"ל חלוקה דלאו שניה חלוקה דמיתה לא שמיה חלוקה ופשיטא דהלכה כר"י ורבינו ז"ל מנה לעיל בכלל המ"ג בעל אוב וידעוני בשתים וא"כ היכי כתב דאם עשה המ"ג בהעלם אחת חייב מ"ג חטאות ופסק כר"ל דס"ל דחלוקה דמיתה שמה חלוקה. וטעמא דלא תני במתני' ידעוני משום דעל הרוב לית ביה מעשה אך אם עשה ידעוני במעשה יתחייב ב' לר"ל וזהו שכתב רבינו בפ"ה ידעוני במעשה. וזה תימה דשביק ר"י ופסק כר"ל. ועיין במנין המצות סימן ט' גבי ידעוני ובמה שהשיגו הרמב"ן שם וצ"ע. בו ראיתי בריש כריתות (דף ז') דפריך תלמודא אמאי קתני אף המגדף ומשני רבנן שמעי ליה לר"ע דתני בעל אוב ולא תני ידעוני אמרו ליה מ"מ משום דלית ביה מעשה מגדף נמי לית ביה מע ע"כ. מוכח בהדיא דס"ל לכתחא דתלמודא דטעמא דמתני' דלא תני ידעוני הוא משום דלית ב מעשה וכר"ל דאילו לר' יוחנן קשה דאמאי תני אף המגדף. וכבר תמה רש"י על זה אליבא דר"י ואפשר שמכאן יצא לו לרבינו לפסוק כר"ל ובזה נסתלקה השגת הרמב"ן במנין המצות. ומוהר ופג שניהם בלאו אחד נאמרו כמבואר לעיל פ' ח"י מהל' פסולי המוקדשין ואליבא דכ"ע חייב שתים ועיין בברכת הזבח (דף קס"ו.):

פ"ה ה או שזינתה עם אנשים הרבה כו'. עיין במ"ש מרן. ומלבד תירוצו עוד י"ל דאותה סוגי ע"כ אתיא כמ"ד יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור אבל אנן קי"ל כמ"ד חייב כמבו לקמן פרק י"ג וא"כ פשיטא דלדידן אין חלוק בין זנתה לנשאת וזה פשוט. (א"ה עיין בדברי הר המחבר

אם

כסף משנה

על אשתו שלא בשעת וסתה וכו'. **בפ"ב** דשבועות (דף י"ז י"ח). ומ"ש אבל אם עבר ובא עליה סמוך לוסתה **וכו'**. **גם זה** שם (דף י"ח) אי שלא בשעת וסתה. ומיהו אפשר דהא דחשיב ליה אנוס הייט דוקא כשבדקה לפני תשמיש אבל אם קודם תשמיש לא חשיב ליה אנוס דכיון שהוא ז"ל סובר שאם אין לה וסת הסורה שתבדוק ואפילו יש לה וסת דרך לבדוק אפשר שאף בזו אם לא בדקה. ומ"ש לפיכך אם נמצא על עד שלו כה בפ"ב דנדה (דף י"ד). ומ"ש כדי שתושיט ידה וכו' ואם שהתה כדי שתרד מן המטה וכו'. שם (דף ס"ו) בגמרא:

מי שעבר ובעל וכו'. משנה פ"ב דשבועות (דף י"ד:). ומ"ש ואם לא ידע שאסור וכו' עד ובהעלם אחת עשה הכל. (ח). ומ"ש והוא הדין בשאר העריות. פשוט הוא:

שגגת המאכלות וכו'. משנה וגמרא פ"ג דכריתות (דף י"ב) ומ"ש אפילו הם בשלשה תמחויין. שם ר' יהושע דתמחויים מחלקים ומשמע פליג וצריך טעם למה פסק כר"ע הוא. ומ"ש אבל אם אכל כזית לו וכו'. פ"ד דכריתות (דף י"ז:) אבל כחצי זית חלב וחזר ואכל כחצי וכו'. משנה פ"ג דכריתות (דף י"ח:):

בהעלם אחת והוא גוף אחד. שזמן נדות זה חוץ מזמן נדות השנית. והרי הן כשתי נשים נדות: **ו** יהבא על אשתו שלא בשעת וסתה וראתה דם בשעת התשמיש. הרי אלו פטורין מקרבן חטאת מפני שזה כאנוס הוא ולא שוגג. שהשוגג היה לו לבדוק ולדקדק ואילו בדק יפה יפה ודקדק בשאלות לא היה בא לידי שגגה ולפי שלא טרח בדרישה ובחקירה ואחר כך יעשה צריך כפרה. אבל זה מה לו לעשות הרי טהורה היתה ושלא בשעת וסתה בעל אין זה אלא אונס. ולפיכך בין שנמצא דם על עד שלה בין שנמצא על עד שלו פטורין. אבל אם עבר ובא עליה סמוך לוסת ודימה שיבעול ויפרוש קודם שתראה דם וראתה בשעת התשמיש. חייבין בקרבן. שזו היא שגגה. לפיכך אם נמצא דם על עד שלו שניהם טמאים וחייבין בקרבן. נמצא על עד שלה. אם קנחה עצמה מיד כשפירש הבעל ולא שהתה שניהם טמאים וחייבין בקרבן. ואם שהתה כדי שתושיט ידה לתחת הכר או לתחת הכסת ותטול [..]דוק בו ואחר כך קנחה עצמה שניהן טמאים בספק ופטורין מקרבן. ואם שהתה כדי [..] מן המטה ותדיח את פניה ואח"כ קנחה עצמה ונמצא דם. בעלה טהור: **ז** מי שעבר [..]סמוך לוסת על דעת שתקדום ביאתו לראיית הדם והרגישה האשה שנטמאת בשעת [..] ואמרה לו נטמאתי. הרי זה לא יפרוש כשהוא מתקשה כמו שביארנו בהלכות [..] ביאה. ואם לא ידע שאסור לפרוש מיד ופירש כשהוא מתקשה חייב שתי חטאות. [..]ל כניסתו שהרי בעל נדה ואחת על יציאתו שיציאתו הנאה לו כביאתו. במה דברים [..] כשידע שאסור לבעול בשעת הוסת ודימה שתקדום בעילתו לראייתה ולא ידע [..] לפרוש מיד. שנמצאו לו שתי העלמות בשתי הבעילות. אבל אם לא ידע שאסור [..] בשעת הוסת ולא ידע שאסור לפרוש מן הטומאה מיד אף על פי שפירש מיד [..]תקשה אינו חייב אלא חטאת אחת. מפני שכניסתו ויציאתו שהן כשתי בעילות [..] אחת הן ובהעלם אחת עשה הכל. והוא הדין בשאר העריות שאם שגג ובא על [..] על דעת שהיא מותרת ונודע לו שהיא ערוה והוא בתוך התשמיש. לא יפרוש [..]יציאתו הנאה לו כביאתו. ואם לא ידע שאסור לפרוש מיד ופירש והוא מתקשה אינו חייב אלא חטאת אחת. שהכל שגגה אחת היא:

פרק ששי

א שגגת המאכלות כדין שגגת הבעילות. לפיכך אם אכל אכילות הרבה משם אחד בהעלם אחת. אע"פ שיש ביניהן ימים רבים אינו חייב אלא חטאת אחת. כיצד [..]לב היום ואכל חלב למחר וחלב למחר בהעלם אחת. אע"פ שהן בשלשה תמחויין [..]יב אלא אחת. אבל אם אכל כזית חלב ונודע לו וחזר ואכל כזית חלב ונודע לו. [..]ל כל אכילה ואכילה שהידיעות מחלקות השגגות. אבל כחצי זית חלב וחזר ואכל [..]ית חלב בהעלם אחת אע"פ שהן שני תמחויין ואע"פ שהפסיק ביניהן הרי אלו מצטרפין ומביא

[..]ג עשין רנג: ב גם זה שם:

לחם משנה

ו אם שהתה כדי שתושיט ידה וכו' שניהם טמאים מספק ופטורים מקרבן. משנה בפ"ב דנדה ובגמ' אמרו תנא והייבין אשם תלוי ותנא דידן מאי טעמא בעינן חתיכה א' משתי חתיכות ע"כ. ופירוש הדבר דבכריתות פ' ספק אכל אמר חייא בר רב דבעינן חתיכה משתי חתיכות דיש אם למקרא וקרינן חלום ואיכא מאן דאמר התם יש אם למסורת ובחתיכה א' שהיא ספק חלב שומן מביא אשם תלוי ותנא דידן דפוטר אשם תלוי סבר דיש אם למקרא כחייא בר רב ורבינו ז"ל פסק בפ"ח מהלכות אלו כחייא בר רב דבעינן חתיכה א' משתי חתיכות ולכן כתב כאן כהנא דידן פטורים מקרבן דמשמע אפילו מקרבן אשם תלוי. והרב"י ז"ל כתב בטור י"ד סימן קפ"ז שמא י"ל שמה שכתב רבינו ז"ל פטורים מקרבן היינו לומר שפטורים מחטאת אבל מ"מ חייבים אשם תלוי. ואי אפשר לומר כן כן דכיון דהוא פסק כחייא בר רב ע"כ פטור מאשם תלוי. ועוד דבהדיא כתב שם בפרק ה' [דין ב'] דנמצא על עד שלה לאחר זמן אינו מביא אשם תלוי. ומלבד זה קשה עליו שאפילו שנאמר כן לא תירץ לקושיא שבא להרן דלמה תלו הפוסקים אשה שראתה דם מחמת תשמיש בכדי שתרד מהמטה ותדיח את פניה דהא כתב רבינו ז"ל בהדיא דבעלה טהור ואין כאן אשם תלוי כלל. וכבר הקשה לו כן אחד מגדולי הדור בספרו התם מהר"ר שלמה הכהן בסימן מ"ו בפסקיו והוא תירץ שם לקושיא שהקשה הרב"י דפסקו הפוסקים כר"ע, וגם זה אי אפשר לומר לע"ד דלרבי עקיבא אין כאן שיעור כדי שתרד מן המטה ותדיח פניה של מטה אלא למפרע מטמאה את בועלה טומאת שבעה מעת לעת כמו שאמרו שם וא"כ אם היו פוסקים כר"ע לא היה להם לתת שיעור זה אלא מעת לעת דלר"ע אין לו שיעור אחר זולת מעת לעת כדכתיבנא. ולי נראה לתרץ לעיקר הקושיא דהדין עם הפוסקים שהוקשה להם מה שהוקשה לבעלי התוספות ז"ל בפ"ב דנדה דהך שיעורא דכדי שתרד מן המטה ותדיח פניה של מטה מאי אהני לן כיון דכבר אמרה המשנה דכדי שתושיט ידה תחת הכר ותיטול העד ותקנח מטמאה בעלה מספק הרי למדנו דיותר מזה אין כאן טומאת בועלה כלל ומה הוצרכו לשיעור זה לכך אמרו הפוסקים דשיעור זה לא הוזכר אלא לאסור אשה על בעלה כשראתה ג' פעמים בתוך שיעור זה ולכך אמרו במשנה דאע"ג דתוך שיעור זה נאסרת אשה על בעלה כשראתה ג"פ מ"מ אינה מטמאה את בועלה דלא תלינן מחמת הבעילה דדוקא כשראתה כן ג' פעמים כיון שראינו ג"פ עושה כן תלינן בכך דדילמא מחמת בעילה הוא אבל פעם אחת שאירע כן לא תלינן בבעילה לטמא את בועלה ועם זה הוצרכו להזכיר שיעור זה במשנה להודיענו שיעור לאסור אשה על בעלה כשראתה כן ג' פעמים וזה נ"ל נכון. וכבר היה אפשר לומר דהפוסקים פסקו כרב הפי דהוא בהרא"ה דאמר אידי ואידי חד שיעורא הוא ואע"ג דכתב שם הרב"י ז"ל משום דאסיקנא בקשיא מ"מ לא אסיקנא בתיובתא ומה שהקשה מהשיא דפ"ק דנדה דמשמע דלא מיחייב קרבן כל ששהתה יותר מכדי שתושיט [..] הכר או לתחת הכסת ותטול עד. ותקנח בו אין זו קושיא אם נפסוק כרב אשי דרב אשי ג"כ יודה בכך אלא שאומר דהייט שיעורא דכדי שתרד מן המטה ותדיח פניה כיון שעד בידה ומ"מ דוחק הוא לומר כן והעיקר לע"ד כמ"ש:

שאין

משנה למלך

[..]ן פי"ד הלכה ג'). ואני זה ימים שנסתפקתי בהא דאמרינן דלר"י הוי דוקא אלמנה לכ"ג [..]לה לכהן הדיוט אם מאי דתני תלולה הוי אשגרת לישן או דלמא דס"ל דאפילו באיסורין [..] קרבן משום דכל טענתה היא אתון שויתו לה פנויה וכיון דאיכא מיהו איסורא אפילו [..] לה טענתה. ומ"מ כבר הוכחנו מכמה מקומות דלפעמים שונה הסגא תלולה ואין הדין כן בהלולה, (א"ה תמצאנו בפ"א מהל' נערה בתולה הלכה ה' וע"ש בהורך):

[..]זה כאנוס כו'. והא דתנן בר"פ האולן הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהולד של קיימא יוציא וחייבין בקרבן מיירי בכונס תוך ג' דאי לאחר ג' ולא הוכר עוברה בקרבן כיון דרוב נשים עוברם ניכר לג' וזו לא הוכר עוברה אנוס הוא דמאי הוה ליה למיעבד, כ"כ התוספות שם ד"ה ונמצאת יע"ש:

[..] ידע שאסור לפרוש כו'. דע מי ששמש עם האשה שלא בשעת וסתה ואמרה לו שנטמאה [..]נו חייב על הכניסה משום דהוא אנוס דמאי ה"ל למיעבד כיון שהיה שלא בשעת וסתה [..] בשעת וסתה חייב על הכניסה ואם לא אמרה לו שנטמאת ואח"כ ראתה בעד שלו דם ואין לחייבו שתים משום כניסה ופרישה לפי שהכל היה בהעלם אחת ומי שבעל ונזר

ובעל הנדה בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת וא"כ אף אי השבינן לכניסה ופרישה לשתי בעילות אינו חייב אלא אחת וזה פשוט. הכלל שכל שלא אמרה שנטמאת אם היה שלא בשעת וסתה אינו חייב כלל בין ת"ח ובין ע"ה ואם היה בשעת וסתה חייב אחת בין ת"ח ובין ע"ה. ואם אמרה נטמאתי אם היה שלא בשעת וסתה אם היה ת"ח ויודע שאסור לפירוש בקשוי ופירש בקשוי אינו מביא קרבן משום דמזיד הוא ואם הוא ע"ה חייב בקרבן אם פירש בקשוי. ואם אמרה נטמאתי והיה בשעת וסתה אם היה ת"ח וטעה דקסבר יכולני לבעול חייב משום כניסה דהא שוגג הוא אך על הפרישה אינו חייב משום דמזיד הוא. ואם היה ע"ה אינו חייב אלא אחת אע"פ שאינו מזיד על הפרישה משום דהוי כאוכל שני זיתי חלב בהעלם אחת. והנה כפי סוגית הגמרא לא משכחת שיתחייב שתים אלא במשמש סמוך לוסתה ואמרה לו נטמאתי ופירש בקשוי והיה ת"ח וידע דצריך לפרוש סמוך לוסתה אלא דסבר יכולני לבעול וכשאמרה לו נטמאתי ידע שחטא אך ישה והיה ע"ה בדין זה דאינו יכול לפרוש בקשוי ומש"ה חייב שתים חדא אכניסה והדא אפרישה משום דכשאמרה לו נטמאתי הרי היתה לו ידיעה שחטא שהרי היה יודע דצריך לפרוש קודם ישהם אלא דשגג דסבר יכולני לבעול אך אם היה ע"ה ולא ידע דרשה א דוזורתה אינו חייב אלא אחת

פ"ו א שאין התמחויין מחלקים כו'. רבינו ז"ל פסק כר"ע דאמר בפ"ג דכריתות דאין התמחויין ולא גופין מחלקין ודוקא במעילה אמרו דהתמחויים מחלקין שעשה בה המאכיל כאוכל וכמ"ש רבינו ז"ל לקמן בפ"ג. ואע"ג דר' יהושע רביה דר"ע הוא פסק רבינו ז"ל כר"ע משום דבגמ' הוי בעיא דלא איפשיטא אי ר' יהושע קבלה לשא תשובה או לא וכיון דר"ע הוי ודאי בהאי סברא ור' יהושע הוי ספק לן אי איה לה או לא אין ספקו של רבי יהושע מוציא מידי ודאי של ר"ע ואין מקום בזה לתמיהת הרב בעל כ"מ ז"ל שתמה שהיה לו לפסוק כר' יהושע דרביה הוא ולקמיה נתן טעם משום ששתק ר' יהושע:

ג הקיז דם לבהמתו וכו'. בפ"ה דכריתות פליגי ר' יוחנן וריש לקיש איזהו דם שהנשמה תלויה בו דחייבין עליו דר"י אמר כל זמן שמקלח ור"ל אמר משיפה המשחרת ואילך ואמרו שם בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא הקיז דם לבהמה וקבל דמה בשני כוסות מהו על הראשון דברי הכל חייב על האחרון מי מיחייב או לא ה"ל פלוגתא דר"י ור"ל לקיש דאיתמר הקיז דם לבהמה וקבל דמה בב' כוסות ר"ל אמר חייב ב' חטאות ורבי יוחנן אמר אינו חייב אלא אחת ע"כ. ופירשו שם רש"י והתוספות ז"ל דכוס ראשון איכא דם קילוח ולכולי עלמא בין לרבי יוחנן בין לר"ל לקיש חייב אבל בכוס שני דליכא דם קילוח דכבר הלך הקילוח והתחיל הדם להיות שותת בהא הוי פלוגתא דרבי יוחנן ור"ל לקיש דלר"ל חייב שתי חטאות וכתבו שם התוספות ז"ל אם אכלן בשתי העלמות דהרי אכל דם בשתי פעמים בשתי העלמות כיון דבכוס ב' איכא נמי דם לר"ל ולכך חייב שתי חטאות ולרבי יוחנן בכוס שני ליכא דם קילוח ולכך פטור בשני ואינו חייב אלא אחת על הראשון אבל בהעלם אחת אפילו לר"ל לקיש פטור דאינו חייב אלא אחת דוקא דאם אכל דם ב' פעמים בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת. ולכך יש לתמוה על רבינו ז"ל דנראה דפסק כאן כר"ל במ"ש בהעלם אחת דמשמע הא בב' העלמות חייב שתים ודלא כר"י דהלכתא כוותיה לגבי דריש לקיש. ועוד דבפ"ו מהל' מאכלות אסורות פסק בהדיא כר"י שכתב ועל דם הקזה כל זמן שהוא מקלח ויוצא אבל דם השותת וכו' ובשם הרב מהר"י קורקוס ז"ל כתב בעל כ"מ שהניח הדבר בצ"ע. ולי נראה לתרץ דרבינו ז"ל הוקשה לו בפירוש רש"י והתוס' ב' קושיות חדא דאי בכוס ב' ליכא דם קילוח מאי בעי רבי ירמיה מר' זירא היינו ודאי פלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש דלר"י דוקא בדם קילוח חייב עליו אבל בכוס שני דליכא דם קילוח לא ועוד למה הוצרכו רבי יוחנן וריש לקיש לחלוק גבי הקיז דם לבהמתו כיון דכבר נחלקו גבי ההיא דדם שהנשמה תלויה בו דתרוייהו חדא פלוגתא היא ודוחק לומר דהדא מכלל חברתה איתמר. לכך נראה לרבינו ז"ל לפרש דבכוס שני איכא נמי דם קילוח ואם היה בכאן שתי העלמות אפילו לר"י חייב שתים אלא לא היה בכאן אלא העלם אחת ולר"י כיון דאית ליה דדם קילוח לחוד הוי דם שהנשמה יוצאה בו אבל דם ראשון ואחר א"כ הרי שני כוסות אלו שוים דכי היכי דבכוס ראשון מעורב בו דם היזב דהיינו דם קילוח עם דם ראשון ודם המשחיר גם בכוס שני מעורב עם דם פטור שהוא והוו שני כוסות אלו כמין דם אחד ולכך כששתה שניהם בהעלם אחת פטור אבל לר"ל הוו כשני מינין דבכוס הראשון מעורב דם המשחיר שהוא דם פיטור עם דם קילוח שהוא דם חיוב אבל בכוס שני הוי כולו דם היזב שהוא דם קילוח ודם אחרון שהוא חייב לר"ל וכיון שכן הוי כאילו אכל דם וחלב בהעלם אחת שהוא חייב להו ר"ל להכי משום דאין הדמים שוים כדכתיבנא ופלוגתייהו הוי בהעלם אחת דוקא ולר"י אינו חייב אלא אחת דהדם שוה דבשני הכוסות מעורב דם חיוב ודם פיטור רבי ירמיה מרבי זירא זאת הסברא שאל ממנו אי איכא פלוגתא נמי בהא מר"י ור"ל דלר"י הוי מין אחד ולר"ל שני מינין ותירץ לו דאיכא נמי פלוגתא בהא וכי מסמתלוקם הראשון והשתא א"ש דהוצרכו ר"י ור"ל לחלוק בהקיז דם הע"ג דאיפלינו הדא זימנא בההיא דהדם שהנשמה יוצאה בו להודיע לנו סברא זו דלסברת ר"י אחד ולר"ל כשני מינין והשתא פסק רבינו ז"ל כר"י ובאו דבריו על נכון:

ט האוכל כזית חלב וכזית חלב בהעלם אחת וכו'. קשה דרבינו ז"ל נראה כמזכי שטרא לבי תרי דבפ' כלל גדול גבי פלוגתא דר"י ור"ל באכל שני זיתי חלב ...

ומביא חטאת. שאין התמחויין מחלקין. והוא שלא ישהה ביניהן יותר מכדי אכילת שלש ביצים כמו שביארנו בהלכות מאכלות אסורות. שכשם שמצטרף השיעור למזיד למלקות כך מצטרף השיעור לשוגג לקרבן:

ב אכל נותר מחמשה זבחים כזית מכל זבח בהעלם אחת. אע"פ שאכלן בחמשה תמחויין אינו חייב אלא חטאת אחת שכולן שם אחד הן והתמחויין אינן מחלקין. וגופי הזבחים אינן מחלקין. שאחד האוכל בשר מזבחים רבים או מזבח אחד. וכן השוחט חמשה זבחים בחוץ בהעלם אחת. אינו חייב אלא חטאת אחת. הא למה זה דומה למשתחוה לחמש צורות בהעלם אחת: ג הקיז דם לבהמתו וקיבלו בשני כוסות ושתאן בהעלם אחת אינו מביא אלא חטאת אחת: ד האוכל מאכלות הרבה משמות הרבה בהעלם אחת חייב על כל שם ושם. כיצד כגון שאכל חלב ודם ונותר ופיגול כזית מכל אחד ואחד בהעלם אחת מביא ארבע חטאות וכן כל כיוצא באלו. וכל האוכל [א]כזית אחד שנתקבצו בו שמות הרבה בהעלם אחת. אם נתקבצו באיסור מוסיף או באיסור כולל או באיסור בת אחת חייב על כל שם ושם. לפיכך הטמא שאכל כזית חלב ונותר ביום הכפורים. מביא ארבע חטאות ואשם. חטאת אחת משום טמא שאכל קודש. ואחת משום אוכל חלב. ואחת משום אוכל נותר. ואחת משום יום הכפורים. והוא שיצטרף אוכל אחר עם כזית זה עד שישלימו לככותבת. ומביא אשם ודאי למעילה שהרי נ[הנה מן] ההקדש בשגגה: ה האוכל ושותה ביום הכפורים בהעלם אחת אינו חייב אלא [חטאת] אחת. אכילה ושתייה אחת היא: ו העושה מלאכה ביום הכפורים שחל להיות [בשבת] חייב שתי חטאות מפני שהן שני איסורין הבאין כאחד: ז אכל כחצי זית חלב וכ[חצי זית] דם בהעלם אחת אינו חייב קרבן. כשם שאין האיסורין מצטרפין למלקות כמו ש[ביארנו] בהלכות מאכלות אסורות כך אין מצטרפין לקרבן: ח אכל כחצי זית ונודע ל[ו] ושכח ואכל כחצי זית אחר בהעלם שני פטור. שהרי נודע לו בינתיים ויש ידיעו[ת לחצי] שיעור. וכן אם כתב אות אחת [בשבת] בשגגה ונודע לו וחזר ושכח וכתב או[ת אחרת] סמוכה לה בהעלם שני פטור מקרבן חטאת וכן כל כיוצא בזה. וכן אם הוציא שת[י אמות] בשוגג ושתי אמות במזיד ושתי אמות בשוגג. אם בזריקה חייב. לא מפני שאין [ידיעה] לחצי שיעור אלא מפני שאין בידו להחזירה. לפיכך לא הועילה לו הידיעה שב[ינתיים] ואם בהעברה פטור שיש ידיעה לחצי שיעור כמו שביארנו: ט האוכל כזית חל[ב וכזית] חלב בהעלם אחת ונודע לו על הראשון וחזר ונודע לו על השני מביא שתי [חטאות] שהידיעות מחלקות ואע"פ שעדיין לא הפריש הקרבן. אבל אם נודע לו על שניה[ן ...] מבי[א ...]

א סמ"ג שם:

ב אכל נותר מחמשה זבחים וכו'. גם זה שם במשנה (דף ס"ז:) מחלוקת דר"ע ור' יהושע ופסק רבינו כר"ע הע"ג דתלמידיה הוא משום שהשיב על דבר ... ומ"ש וכן השוחט חמשה זבחים בחוץ וכו'. שם במשנה ששאל ר"ע והשיב ר' יה[ושע] על כל אחד ואחד והביא ראיה לדבר ואמרי' בגמרא שהקשה ר"ש על ר...

ג הקיז דם לבהמתו וכו'. בפ"ה ... (דף כ"ב) פלוגתא דר"י ור"ל ... כר"י. אלא שיש לתמוה על מ"ש רבינו ... אחת דמשמע הא בשתי העלמות ה... הוי כר"ל והר"י קורקוס ז"ל הפליא ... תמיהא זו ובסוף הניח הדבר ב[צ"ע]:

ד האוכל מאכלות הרבה וכו'. ... דכריתות (דף י"ג:) ... כזית אחד וכו' לפיכך הטמא ש... חלב והוא נותר וכו'. משנה שם. ו... שיצטרף אוכל אחר עם כזית זה וכו' ... י"ד) בגמרא וטעמא משום דאין ... אלא על ככותבת:

ה האוכל ושותה ביוה"כ וכו'. ... בתרא דיומא (דף פ"א ...)

ו העושה מלאכה ביוה"כ וכו'. ... גיד הנשה (דף ק"א ...) שכבר כתב רבינו דין זה בפ"ד ... לחלק בינו לבין אוכל ושותה ...

ז אכל כחצי זית חלב וכחצי זית ... משנה פ"ג דכריתות (דף ...)

ח אכל כחצי זית ונודע לו וכו'. ... הבונה (דף ק"ה) ובפ"ג ... (דף י"ג:) פלוגתא דתנאי ופסק כ... וכן אם הוציא שתי אמות בשוגג וכו' ... הזורק (דף ק"ב):

ט האוכל כזית חלב וכו'. בפ' ... (דף ע"א:) פלוגתא ד... ופסק כר"י. וכתב רבינו שידיעות מח[לקות] ...

משנה למלך

משום דהכל חשיב כהעלם אחת משום דכשאמרה לו נטמאתי אינו יודע עדיין שחטא דכיון דלא למד דרשא זו דמוזרתה סבור דלא חטא משום דאנוס הוא דלדידיה אין חילוק בין שעת וסתה לבלא בשעת וסתה וכיון שלא ידע שחטא בין כניסה לפרישה אף שידע שבעל נדה לא חשיב ידיעה אלא חשיב הכל כהעלם אחת ואינו חייב אלא אחת: ויש להסתפק במי שאכל כזית חלב כסבור שומן היה ואח"כ ידע שחלב אכל אלא דסבר שאינו חייב חטאת וחזר ואכל חלב כסבור שומן הוא חייב שתים או לא מי אמרינן דכיון שלא ידע שהיה חייב חטאת לא חשיב ידיעה והוי כאילו אכל שני זיתי חלב בהעלם אחת דומיא דנדה דאמרינן דאף שידע דבעל נדה כיון דלא ידע שחטא דסבר אנוס הוא לא חשיב ידיעה וה"ל כאילו בעל וחזר ובעל בהעלם אחת ה"נ הוי דכוותיה או דלמא שאני הכי גבי נדה דאף שידע דבעל נדה סבור הוא דאין בידו עון אשר חטא כלל משום דאנוס הוא ואנוס רחמנא פטריה אבל הכא לא איבעיא בשידע דהאוכל חלב דחייב כרת אלא דטעה בקרבן דפשיטא דחשיבא ידיעה ומה ששגג בקרבן לא חשיב שגגה דומיא דמאי דקי"ל דשגג [ב]קרבן ... חשיב שגגה ואע"ג דהתם מיירי בתחלת המעשה לומר דלא הוי שוגג אלא מזיד מ"מ ... דבעינן ידיעה באמצע כיון שידע שחטא בשוגג עון שיש בו כרת חשיב ידיעה ומה ... לא חשיב שגגה אלא אפי' אם שגג בכרת דבעלמא קי"ל הזיד בלאו ושגג בכרת הוי ... לענין ידיעה כל שידע שחטא אף דהיה סבור שלא חטא עון דכרת אלא איסורא ... ידיעה ושאני נדה דסבר דאין בו עון אשר חטא כלל משום דאנוס הוא. אך התוספות ... שלא נודע לו שנתחייב חטאת משמע דבעינן שידע דחייב חטאת כדי שתחשב ידיעה בינ[תיים] ... שתים והכי דייקי דברי רש"י. (א"ה ולענין ב"ד שהורו דמותר לבעול סמוך לוסתה עי' מ... המחבר לקמן פי"ד הלכה ב'):

פי"ג ב אכל מסר וכו'. כתב ריא"ז והירושלמי (דף ע"ז) דגם נבשמה אמרינן ...

מביא חטאת אחת. וכן יראה לי שהוא הדין *בבעילות: י אכל כזית ומחצה בהעלם אחת ונודע לו על כזית וחזר ואכל חצי זית בהעלמו של שני. אינו חייב אלא חטאת אחת. שאין חצי זית האחרון מצטרף לראשון אע"פ שהוא בהעלמו שהרי נודע לו על מקצת העלמה ראשונה: יא אכל שני זיתי חלב בהעלם אחת ונודע לו על אחת מהן וחזר ואכל כזית אחר בהעלמו של שני והביא חטאת על הראשון. ראשון ושני מתכפרין אבל שלישי לא נתכפר. אלא כשיודע לו עליו יביא חטאת אחרת. הביא חטאת על השלישי. שלישי ושני מתכפרין

*י"ג במעילות:

כסף משנה

זר בתרווייהו פליגי ואע"פ שבגמ' דחו הכרע דרב אשי לא שבקינן מאי דפשיטא ים דילמא דקאמר גמרא בדרך דחייה. ומ"ש וכן יראה לי שה"ה בבעילות. כך היא האמיתית ולא כנוסחא דגרים בפעולות. מ"כ וכן הדין בבעילות ומביא שתי חטאות בבעילות הם בגוף אחד והאכילה היא שני גופין. או נראה מביא חטאת אחת אע"פ ת א"א לעשותן בבת אחת והאכילה אכול שני זיתים בבת אחת ועלה על ומר דבעילות יתחייב שתים עכ"ל:

כזית ומחצה וכו'. שם בדף הנזכר אפילו לר"י:

ל שני זיתי חלב בהעלם אחת וכו' עד אינו צריך להביא חטאת אחרת. כר פלוגתא דאביי ורבא. ויש לתמוה שלעיל בסמוך פסק באכל כזית חלב לב בהעלם אחת ונודע לו על הראשון ידע לו על השני מביא שתי חטאות ת מחלקות והיינו כר"י וכאן כתב אכל חלב בהעלם אחת ונודע על אחד זר ואכל כזית אחר בהעלמו של שני והביא

לחם משנה

ונודע לו על הראשון ואח"כ נודע לו על השני דר"י אמר חייב שתים ור"ל אמר אינו חייב אלא אחת ושאלו שם אי המחלוקת קודם הפרשה דוקא או אחר הפרשה דוקא או בתרווייהו והוקשה שם לרש"י ז"ל דרבא ואביי דאמרו גבי אכל שני זיתי חלב דנודע לו על הראשון ואכל שלישי בהעלמו של שני דלרבא אם הביא על הראשון נתכפר השני ולאביי אפי' הביא על אחד מהם נתכפרו כלם משמע דאית להו דאין ידיעות מחלקות כר"י ולא כר"ל דלר"ל לפחות כפרות מחלקות והם אמרו דאפי' הביא הקרבן שנתכפר כבר הראשון פטור היכא דהקריב ראשון ואחר כך נודע על השני ותירץ שם דהאי פלוגתא דר"י ור"ל בקודם הפרשה איגהו דאמור כר"ל ואי פלוגתא בלאחר הפרשה אתו ככ"ע וטעמא משום דאינהו קודם הפרשה איירו וכשהביא קרבן על הראשון כבר נודע לו השני, והשתא רבינו ז"ל דפסק כאן כר"י דאמר ידיעות מחלקות והיא דרבא לקמיה אפילו נאמר דמימרא דאביי ורבא איירו שנודע קודם הפרשה הא איהו פסק כר"י דאפילו קודם הפרשה ידיעות מחלקות ולא עוד שמלשונו משמע שלא נודע קודם הפרשה שכתב וכשיודע לו על הראשון ועל השלישי א"ל להביא כפרה משמע דאע"פ שלא נודע על השלישי קודם הפרשה פטור, מיהו לזה יש לתרץ דידע על השלישי קודם הפרשה ובשעת הפרשה שכח ואח"כ ידע כמו שאנו עתידין לבאר. מיהו קושיא קמא איתא, וכן בההיא דקצר וטחן כגרוגרת בזדון שבת וכו' משמע התם דידיעות אינם מחלקות ואפי' הפרשות אינן מחלקות משמע מהתם דע"כ לאחר איירי רבא התם כדהוכיחו התוספות ז"ל בד"ה נודע לו על הקצירה וכו'. מיהו רש"י שכתב דאביי ורבא איירו בפלוגתא דאכל שני זיתי חלב היכא שנודע לו קודם אבל לאחר הפרשה ודאי דהפרשות מחלקות וא"א לומר דאית ליה דההיא דקצר וטחן איירי לאחר הפרשה כדכתבו התוס' ז"ל דא"כ קשיא דרבא אדרבא דמהתם מוכח דאינם מחלקות ואולי סובר רש"י ז"ל דאיכא למדחי שכתבו שם התוס' ז"ל דנקט נודע לו על שגגת שבת היינו כלומר שלבסוף הפריש על שגגת שבת אבל לא הפריש אלא שנודע לו גם על שגגת מלאכות ומ"מ בין כך ובין כך שמעינן מההיא מימרא דרבא דידיעות אינם מחלקות וא"כ איך פסקה רבינו ז"ל לקמן בפ"ז ולא עוד אלא שכתב אילו שנודע אחר כפרה על השאר א"ל להביא חטאת אחרת ולכ"ע כפרות מחלקות ובאמת קושיות אלו קושיות גדולות עד מאד. והרב הגדול מוהר"י בי רב ז"ל חילק בין אוכל כזית חלב וכזית חלב וכו' לההיא דאכל שני זיתי חלב וכו' דכאן איירי באכילה מופלגת קצת זו מזו ולקמיה איירי באכילה סמוכה זו לזו ולחלק בין הך דהכא לההיא דלקמן ואמר דשם איירי שכשנודע משגגת שבת נודע על כולם ומה שאמר רבינו ז"ל לקמן וכן מ"ש בגמ' ונודע לו על הקצירה ר"ל שאמר בלבו להביא קרבן על כך אבל על כולם היתה והאריך בזה הרבה ודבריו הם דחוקים הרבה עד מאד. עוד הקשה דאיך כתב רבינו ז"ל וכשנודע לו על הראשון דהרי הראשון כבר ידוע גם כתב בזה הך ידיעה שנתן אל לבו להביא קרבן אבל הידיעה כבר קדמה. ומיהו לקושיא זאת נראה לי לתרץ דרבינו ז"ל הוקשה לו בדברי הגמ' דכשהביא קרבן על השני אמאי נתכפר כיון דהוא כבר ידע הראשון ולא הפריש הקרבן עליו משמע דאין דעתו שיכפר הראשון בקרבן זה וכיון דלא ניחא ליה בכפרה דראשון בהך קרבן אמאי יכפר בע"כ על השלישי יכפר דכיון דכשהפריש על השני עדיין לא ידע מהשלישי לכך לא הפריש הקרבן גם כן עליו אבל כיון שהראשון ידעו ולא הפריש עליו ודאי דלא ניחא ליה בדראשון לכך הוצרך רבינו ז"ל לומר דודאי בשעה שהפריש על השני שכח הראשון ולכך לא הפריש הקרבן ג"כ עליו לכך אמר דאחרי כן כשידע ויזכיר אותו אין צריך קרבן עליו וזאת הידיעה הוא ששכח ולבסוף נזכר וגם בג' היינו יכולים לומר כן שקודם הפרשה ידע ושכח בשעת הפרשה ולבסוף נזכר ומ"ש שנודע על השלישי ר"ל זה שכח כמו שאנו אומרים בראשון ועם זה הוה אתי שפיר רבינו ז"ל כר"ל דאמר אין ידיעות מחלקות אבל הפרשות מחלקות וזה היה קודם הפרשה, ולכך נ"ל דהריטב"א הקשה על רבינו ז"ל אלא דהוא פסק כר"י ולא קמה לו דלכולי עלמא כפרה מחלקת וכמו שתמה עליו הרב הגדול מוהר"י בי רב ז"ל דאי משום הא לא קשיא דידיעה האי דומיא דידיעה דראשון וכבר כתבתי בזה לעיל אבל קושיות ראשונות נ"ע להולמן. אחר כל זה ראיתי למהר"ש מפראגי ז"ל בספרו וז"ל ונראה דס"ל לרבינו ז"ל דאביי ורבי כשאכל שני זיתי חלב מחתיכה אחת בהעלם אחת שכולה חדא שגגה היא שלא ידע שאותה החתיכה היתה חלב ונודע לו על אחת מהם שידע שאותה החתיכה היתה וזכר שאכל ממנה אלא זית אחד וחזר ואכל מאותה החתיכה כזית אחר שלא ידע שהיתה זו אותה חתיכה הראשונה שנודע לו שהיתה חלב והיינו בהעלמו של זית שני שעדיין שאכל כזית שני וכו' ור"י וריש לקיש לא פליגי בהעלם כי האי אלא כגון שאכל כזית חלב מחתיכה אחת שלא נודע לו שהיתה חלב וחזר ואכל כזית אחר מחתיכה אחרת שהיתה חלב והיה הכל בהעלם אחת וכו'. ועוד האריך יעויין שם ובסוף דבריו כתב אם לא על דרך זו איני רואה תיקון לדברי הרב ז"ל. והרב בעל כ"מ ז"ל תירץ דלרבינו ז"ל דריש לקיש ור"י אית להו סברות הפוכות כדאמרו בגמ' מר סבר הפרשות מחלקות ומר סבר כפרות מחלקות דלר"י אית ליה הפרשות מחלקות אבל אם עבר ואח"כ ידע אין צריך להביא קרבן ולית ליה כפרות מחלקות ולר"ל הוי איפכא דכפרות מחלקות ויש סיוע לזה דבהכי מתרצא הקושיא שהקשו התוס' במימרא דנודע על הקצירה דאיפשוט מההיא דאין הפרשות מחלקות דע"כ איירי לאחר הפרשה דאי קודם הפרשה א"א כמו שהוכיחו שם ועם זה אתי שפיר דלעולם הפרשות מחלקות אבל מימרא איירי אחר כפרה ואין כפרות מחלקות וא"כ ליכא פשיטותא מההיא מימרא דרבא כלל. אבל מ"מ קשה לי דעת זה דא"כ אמאי הוצרך בגמ' אליבא דר"י לאוקומי בכזית ומחצה ולוקמא קרא לאחר כפרה כיון דאית ליה דאין כפרות מחלקות ונתכפר הכל נימא דקרא דמחצאתו איירי בהכי גם מ"ש על שנודע על שניהם כאחת כשנודעו לו שניהם קודם הקרבת הקרבן דכאחת מיקרי אע"פ שיש שהות בין ידיעה לידיעה לא הבינותי זה דקודם הקרבת הקרבן ונודעו זה אחר זה דידיעות מחלקות לדעתו, ואם כוונתו לומר שנודעו קודם הקרבה באחת והאחרת נודע לו אחר הקרבה אין זה מיקרי כאחת כיון דיש כל כך הפסק ביניהם. ומ"מ דברי הרב בעל כ"מ ז"ל נתיישבו לי יותר לפי לשון רבינו ז"ל ולכך נ"ל דדברי הרב בכ"מ לעיקר, ויש לתרץ מה שהקשיתי לו דלמה לא תירץ ר"י דקרא דמחצאתו אתי לאחר כפרה משום דרצה לאוקומי קרא אפילו לפי דעתו של ר"ל דסובר דלאחר כפרה גרע דכפרות מחלקות אפי' הכי אתי קרא לכזית ומחצה ומ"ש רבינו ז"ל שאם נודעו שניהם כאחת מביא חטאת אחת לא קאמר הכי אלא היכא דאית ליה קודם כפרה אבל היכא דאיידע השני לאחר כפרה ודאי דאע"פ דאין הידיעה כאחת אינו מביא אלא חטאת אחת ויש סעד לפירוש זה הקושיא שהקשו התוס' ז"ל גבי על הקצירה כדכתיבנא וגם בהכי מתרצא קושיא דמימרא דרבא ואביי גבי אכל שני זיתי חלב דהוקשה לרש"י ז"ל ובא הכל על נכון. ואכתי קשה דאמרינן בפ' כלל גדול דלמ"ד אשם ודאי בעי ידיעה בתחלה היכא דבעל חמש בעילות בשפחה חרופה הוי פלוגתא דר"י וריש לקיש ולר"י דאמר ידיעות מחלקות היכא שנודע לו על כל ביאה חייב על כל אחת ואחת וכיון דרבינו ז"ל פסק כאן כר"י למה פסק לקמן בפ"ט גבי שפחה דאע"פ שנודע לו בין ביאה לביאה אינו חייב אלא אחת והרי הוא פסק שם דידיעה בתחילה וכמ"ש כל המחוייב אשם ודאי צריך שנודע לו חטאו והיינו כמ"ד אשם ודאי בעינן ידיעה בתחלה ועוד דבהל' מעילה פ"א פסק כרבנן דפליגי אר"ע ור"ע יש שיטה דלדידהו לא בעי אשם ודאי ידיעה בתחילה כמו שאמרו שם ולרבנן משמע דבעי ידיעה בתחילה מדאמרו בפ' כלל גדול למ"ד אשם ודאי בעי ידיעה בתחילה היינו רבנן דפליגי אר"ע ור"ע ואע"פ שרש"י ז"ל פירש שם דהוי ר"ע כבר הקשו התוספות ז"ל שם דלא מוכח הכי בפ' דם שחיטה א"כ ע"כ רבנן הוא דאית להו דבעינן בתחילה וכיון דרבינו ז"ל פסק כוותייהו גבי אם נסתפק לו אם מעל דפטור מן הקרבן א"כ והאי משמע דאית ליה דבעינן ידיעה בתחלה. וצ"ל לתרץ דרבינו ז"ל דהא בפרק מחוסרי כפרה דבעא ר' הונא מר"י הבא על חמש שפחות מהו ותירץ לו דחייב על כל אחת ואחת והקשה לו מהי שנא מחמש העלמות דשפחה אחת ותירץ התם גופים וכו' משמע דלכלהו פשיטא להו דאין ידיעות מחלקות בשפחה חרופה, ואע"ג דהתוס' ז"ל בפרק כלל גדול כתבו דהיינו למ"ד דאשם לא בעי ידיעה בתחלה לא מסתבר ליה ז"ל למימר הכי אלא מדאמרו דבריהם בסתמא משמע דכולהו סברי הכי וטעמא דלית ליה לר"ח ור"י כסוגיא דפרק כלל גדול דמשום שפחה חרופה לשאר דשאני שפחה דריבתה תורה קרבן אחד על ביאות הרבה וא"כ התם אין ידיעות מחלקות כלל בין לר"י בין לריש לקיש אבל בשאר אשמות דעלמא למ"ד דבעינן ידיעה בתחלה ודאי מחלקות ומפני כן כתב רבינו ז"ל כאן וכן הדין במעילות לפי גירסא אחת שכתב הרב בעל כ"מ ז"ל משום דבמעילות אע"ג דהוי אשם מ"מ כיון דקי"ל דאשם ודאי בעי בתחלה ידיעות מחלקות אבל בשפחה חרופה דריבתה שם תורה קרבן אחד על עבירות הרבה אע"ג דאשם ודאי בעי ידיעה אין ידיעות מחלקות שם כמו שאמר ר"י בפ' מחוסרי כפרה ואע"ג דבפרק כלל גדול אמר דהוי פלוגתא דר"י וריש לקיש לא שבקינן מאי דאמר ר"י גופיה בכריתות משום מאי דאיתמר אליביה בפרק כלל גדול וכ"ת מאי שנא ר"י בכריתות הוי למאן דאמר אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחלה והוא דלא כהלכתא לא מסתבר ליה לרבינו ז"ל למימר הכי כדכתיבנא ועל פי זה נתיישבה הנוסחא דגרסינן בדברי רבינו ז"ל שכן הדין במעילות ומ"מ הנוסחא דבעילות נכונה יותר דהא בראש הפרק התחיל דין שגגת המאכלות כדין שגגת הבעילות ודבר הלמד מענינו הוא:

שהרי נודע לו על מקצת העלמה וכו'. ואע"ג דלקמיה כשנודע לו על זית ראשון ולא נודע על השני ואכל ג' בהעלמו של שני לא חשיב כאילו ידע השני כיון שכבר נודע לו מקצת

משנה למלך

ח אכל אבר מן החי מחמש בהמות או שאכל חלב מחמש בהמות או ששתה דם הקוס מות בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת ע"כ. וקשיא לי משום חמשה זבחים באין בהעלם אחת שאינו חייב אלא אחת ודוק. ומ"ש מרן ופסק רבינו כר"ש כו'. עיין [illegible] וברכת [illegible] (דף קמ"ט ע"ב) ודוק:

והביא חטאת על הראשון ראשון ושני מתכפרים אלמא שאינו חייב על שניהם אלא חטאת אחת אע"פ שנודע על הראשון וזה הספק מה שקדם ובפרק שאחר זה גבי מי שקלר וכו'
שבת וזדון מלאכות דבריו כיולא מ"ש כאן גבי אכל שני זיתי חלב בהעלם אחת שידיעות אינם מחלקות. וי"ל שסובר רבינו דהא דאמר ר"י באוכל כזית חלב וכזית חלב בהע'
שהידיעות מחלקות דוקא כשנודע לו על הראשון וחזר ונודע לו על השני קודם שיביא קרבן כלל אבל אם כשנודע לו על הראשון הביא קרבן קודם שיודע לו השני נתכ'
השני ואע"פ שיודע לו אח"כ על השני אינו צריך להביא קרבן אחר כיון שבשעה שהקריב קרבן ראשון עדיין לא נודע מקרבן שני והיינו ההיא דאביי ורבא באכל שני זיתי חלב

מקלא העלמה דהיינו הראשון שאף הכא דמה שהייר הוי פתות מכזית ולאו בר קרבן הוא וכיון שנודע לו על זית קמא הוי כאילו נודע לו על הכל וכן כתב שם רש"י ז"ל בגמרא וזה נראה כוונת רבינו ז"ל אע"פ שסתם דבריו ואמר שנודע לו על מקצת העלמה ראשונה:

ידע

מתכפרין ששניהם בהעלם אחת. וראשון לא נתכפר בחטאת זו. הביא חטאת על האמצעי. שלשתן מתכפרין. מפני שהראשון והשלישי בהעלמו של אמצעי. וכשיוודע לו על הראשון ועל השלישי אין צריך להביא חטאת אחרת: **יב** מי שאכל חתיכה משתי חתיכות ונסתפק לו אם אכל חלב או שומן ואכל חתיכה אחרת משתי חתיכות ונסתפק לו אם אכל חלב או שומן ואחר כך נודע לו בודאי שחלב אכל בראשונה ובשנייה. אינו חייב אלא חטאת אחת. שידיעת ספק שהיתה לו בינתיים אע"פ שמחלקת לאשמות אינה מחלקת לחטאות:

אחת שאם הביא קרבן על הראשון רא' מתכפרים וכן ההיא דקלירה ופחינה דגמרא וליגנא דרבינו דייק דהכא נקטו וחזר ונודע לו על השני ובההיא ורבא לא נקטו בגמרא וחזר ונודע וכו' רבא בקלר וטחן וחזר ונודע שכח' ונודע אחר שהביא קרבן אבל אם הי' על השני קודם שיקריב קרבן היה חי' וכההיא סלקי דר"י ורבא פרווייהו ולא תיקשי לן הלכתא אהלכתא לפירש"י והתוספות. ואע"ג דבגמרא דפפי עדיף לחיובי שתים בנודע לו אח' מבנודע לו קודם כפרה דאמרינן ו' כחיב על חטאתו והביא ההיא להחו' י"ל דההוא לר"ל אבל לר"י הוי איפכא לו לאחר כפרה אינו חייב להביא ע' שכבר נתכפר. והוכרח רבינו לפרש כן מ' שכתבתי דלא תיקשי הלכתא אהלכתא דליגנא בגמרא דבההיא נקט והו' ובדאביי ורבא לא נקטיה, וזה מבו' בדברי רבינו בפרק שאחר זה גבי מ' וטחן וגם בפ' זה גבי הביא הטאת על'

פרק שביעי

א המשתחוה לע"ז וניסך וקיטר וזיבח בהעלם אחת חייב ארבע חטאות. וכן אם פיער עצמו לפעור וזרק אבן למרקולים בהעלם אחת. חייב שתים

א כמ"ש עמין שם:

גבי הביא חטאת על האמצעי. ולפ"ז מ"ש רבינו אבל אם נודע לו על שניהם כאחד מביא חטאת אחת כשנודעו לו שניהם קודם הקרבת הקרבן נודע לו על שניה'
מיקרי ואע"פ שהיה שהות בין ידיעה לידיעה. וי"ל במ"ש רבינו וכשיוודע לו על הראשון והשלישי אינו צריך להביא אחרת שכיון שהקדים שנודע לו על אחת מהם וחזר ונ'
בהעלמו של שני היאך אפשר לכתוב וכשיוודע לו על הראשון ולא ה"ל לכתוב אלא וכשיוודע לו על השלישי. וי"ל שרצה רבינו לכלול בדבריו גם כשלא נודע לו הראשון
שאם הביא קרבן על האמצעי ואח"כ נודע לו מהראשון והשלישי שהוא פטור, ועי"ל דס"ק אם אחר שנודע לו על הראשון ואכל כזית בהעלמו של שני חזר ונעלם ממנו
והביא חטאת על האמצעי נתכפר ואפילו שיחזור להוודע לו על הראשון פטור ומה שי"ל עוד על דין זה אכתוב בפרק שאחר זה גבי מי שקלר וטחן:

ומצאתי שמורי הרב מו"ה יעקב בי רב ז"ל נשאל על לשון זה והשיב שהריטב"א השיג על רבינו וכתב בלשון הזה על מה שכתב הרמב"ם האוכל כזית חלב וכזית חלב בהע'
וכו' דאמרינן פרק כלל גדול א"ל מסתברא בין בזו ובין בזו מחלוקת הילכך לר"י דקי"ל כוותיה אפילו ידיעה גרידא מחלקת, ותמהני על הרמב"ם היכי נחזי ש'
הרי שהרי הוא עצמו פסק כן ואע"פ כן כתב אכל שני זיתי חלב בהעלם אחת ונודע לו על אחד מהם וחזר ואכל כזית בהעלמו של שני והביא חטאת על הראשון רא'
מתכפרים אבל שלישי לא נתכפר ואליבא דר"י דקי"ל כוותיה אפילו שני מתכפר עכ"ל. ותמה מורי עליו למה לא השיג השגה זו יותר גדולה שאיך פסק הרמב"ם היאך כ'
שאפילו ר"ל מודה שכפרה מחלקת וכתב עוד מה שאפשר לומר בזה הלשון כדי לתקנו וקודם שאפרש פירושו ראוי לדקדק שני דברים באלו השני פסקים. בפסק האחד כת'
כזית חלב וכזית חלב בהעלם אחת וכו' ובפסק השני אמר אכל שני זיתי חלב בהעלם אחת וראוי לשאול למה נקט כזית חלב וכזית חלב בהעלם אחת ולמטה אמר אכל
חלב בהעלם אחת ובגמרא כתוב בשני המאמרים אכל שני זיתי חלב בהעלם אחת. ועוד יש להקשות בזה הפסק האחרון שכתב ז"ל הביא חטאת על האמצעי שלשתן מ'
וכו' וכשיוודע לו על הראשון ועל השלישי אין צריך להביא חטאת אחרת והא כשהביא קרבן על האמצעי כבר היה יודע מאכילת הראשון ובהעלמו של שני וידיעת הראשון
השלישי לכן אני אומר שהזיתים שדיבר בהם רבא אכל השנים זה אחר זה בסמוך באכילה אחת ר"ל שלא היה הפרש זמן בין אכילת הראשון לשני וכשאכל הג' בהעלמו
ידע את שתיהן בבת אחת האמצעי והשלישי. ומ"ש הרמב"ם הביא קרבן על האמצעי א"ל להביא קרבן אחר כשידע מהראשון והשלישי אינו ר"ל שאכילתם נעלמים ממ'
שכבר עשה הקדמה הגמר' שמתחלה ידע מהזית הראשון קודם שידע מאכילה שאר הזיתים אלא הכוונה היא שעתה לא נתן אל לבו להביא קרבן אלא על האמצעי ואמר ש'
קרבן על האמצעי אע"פ שכוונתו לא היתה אלא על האמצעי כשיתן אל לבו לידע מהזית הראשון והשלישי אינו צריך להביא קרבן אחר וזה הפירוש הוא מוכרח שאם ל'
כן איך יאמר הרמב"ם כשידע מהראשון והרי הראשון כבר הוא ידוע קודם אכילה הזית הג' שאכל בהעלמו של הזית השני וכיון שאכילת זית האמצעי והשלישי אכל אותן
אחת ונודע אותם כאחד לדעת ר"ע אין צריך להביא אלא קרבן אחד והידיעה שהיתה בין זית הראשון והאמצעי אינה מחלקת ואפי' לדעת ר"י מפני שהיתה הכל אכילה אח'
שהיתה הכל אכילה אחת אינה מחלקת הידיעה ואפי' לר"י וכדברי ר"י שהיה הפרש בין אכילת זית לזית ולא אכלם באכילה אחת אלא בשתי אכילות שידיעה מחלקת ומ'
שינה לשונו ואמר אכל זית חלב וזית חלב בהעלם אחת כלומר שהיה הפרש בין זית לזית ולמטה אמר אכל שני זיתי חלב בהעלם אחת כלומר סמוכים זו לזו הע"פ ש'
היתה לבדה וגם בענין הטחינה והקצירה של שגגת שבת וזדון מלאכות והטחינה והקצירה של שגגת שבת והעלם מלאכות הכל הוא מעשה אחד ולכשנודע לו שהיתה שבת ו'
הכל ואין ידיעה מחלקת ביניהן ודמיא לאכל שני זיתים בהעלם אחת שאכלם זו אחר זו באכילה אחת וקצירה וטחינה של זדון שבת ושגגת מלאכות ודאי כשיזכור אותם שהו'
שתי חטאות ואפילו שידע אותם בבת אחת שכיון שהם העלם שתי מלאכות הא קי"ל דחייב על כל אחת ואחת משא"כ בשגגת שבת שאפי' עשה כל המלאכות בהעלם ש'
חייב אלא אחת וזה פשוט במשנה וגמרא ועתה צריכים אנו לומר שכשידע קצירה וטחינה של שגגת שבת ידע קצירה וטחינה של שגגת מלאכות והשכל מחייב זה וזה יתבא'
המפרשים שכשעשה קצירה וטחינה של זדון שבת ג"כ היה יודע קצירה וטחינה של שגגת שבת אלא שנעלם ממנו שלא ידע שחטא א"כ כשידע שחטא בשני מהם ממילא ידע
בכולם שכיון שהעלם לא היה אלא בחטא אבל יודע היה שעשה ארבע מלאכות אלא שנעלם ממנו שלא חטא וכשיתבאר לו שחטא בשתים מהם יתבאר לו שחטא בכולם, ועם זה
כוונת הרמב"ם שמ"ש בגמרא אם נודע לו על קצירה של שגגת שבת שיתכפרו כולם ר"ל שהוא כבר היה יודע מכולם אבל עתה נודע לו שהיה חייב להביא חטאת על קצי'
עתה היה יודע שחטא באחרים ג"כ אבל עתה לא גמר בלבו להביא קרבן אלא על הקצירה וזו היא הידיעה הכתובה בגמרא ואמרו שכיון שכוונתו היה על קצירה של שגג'
נתכפרו הכל בדרך גרירא אבל אם לא עלה בלבו אלא על קצירת שגגת מלאכות לא יתכפרו כי אם על הקצירה של שגגת שבת והטחינה אבל הטחינה של שגגת מלאכות לא
שכבר אמרנו שהעושה שתי מלאכות בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת אלא שאם בחר להביא חטאת מתחילה על קצירה של שגגת שבת מתכפרים הכל דרך גרירא. ו'
מזה הפירוש שהתוספות אע"פ שפוסקים כר"ל אמרו שלדעת רבא שסובר כר"ל לדעתם שאם ידע מכל הארבע מלאכות שאם התחיל בקצירה של שגגת שבת מתכפרים
אם התחיל בקצירה של שגגת מלאכות צריך להביא שתים ויתכפרו הכל שכתבו בפרק כלל גדול (דף ע':) בדיבור המתחיל נודע לו על הקצירה ועל הטחינה וכו' הכל
הפריש קרבן וחזר ונודע לו וכו' עד אלא אם ירצה יביא קרבן על האמצעי ויתכפרו כלם הרי בפירוש שכשידע על כלם שבו תלוי הדבר או יביא קרבן אחד של שגגת שבת
על כלם כי היכי דאם הביא קרבן על זית האמצעי של חלב האמצעי שיתכפרו כלם ואם הביא קרבן על הזית הראשון או על השלישי צריך שתי חטאות. ודע שכפי שגוש'
עמוק וזר להתיישב אלו הפסקים של הרמב"ם שא"א לייש' בו אלא בזה האופן ואם תעיין היטב במה שכתבתי שבודאי נ"ע גדול שמלא שהוא דבר נאה ומתוקן כדי לייש'
הרמב"ם ולא יהיה סותר קלתו אל קלתו עכ"ל:

יב מי שאכל חתיכה משתי חתיכות וכו'. בפ"ד דכריתות (דף י"ח:) ת"ר אכל ספק חלב ונודע לו רבי אומר אומר אני כשם שמביא חטאת על כל אחד ואחד כך מבי'
תלוי על כל אחד ואחד ר"י בר יהודה ור"א ור"ש אומרים אינו מביא אלא אשם תלוי אחד וכו' א"ר זירא כך שנה רבי ידיעות ספק מחלקות לחטאת רבא אמר אין
ספק מחלקות לחטאת אלא ה"ק כשם שאם היתה לו ידיעת ודאי מביא חטאת על כל אחד ואחד כך אם היתה לו ידיעת ספק מביא אשם תלוי על כל אחד ואחד ופירש"י
לו שספק הוא כשם שאם יודע לו באחרונה שכלם חלב ודאי היה מביא חטאת על כל אחד ואחד דידיעות ספק שבינתיים מחלקות לחטאת דלא הוי העלם אחד כך מביא אש'
על כל אחד כל זמן שלא נודע לו ידיעה ודאית כאן שנה רבי כדפריש. ואמרינן תו בגמרא אמר ר"ל ידיעת ספק מחלקות לחטאת אמר ר"י אין ידיעות ספק מחלקות לחטא'
ה"ק כשם שאם היתה לו ידיעת ודאי מביא חטאת על כל אחד ואחד כך אם היתה לו ידיעת ספק מביא אשם תלוי על כל אחד ואחד בשלמא לר"י היינו דתני לאשם כחטא'
לר"ל חטאת כאשם מיבעי ליה קשיא ומשמע לרבינו דהלכה כרבי מדשקלי וטרו אמוראי לפרושי טעמיה וכרבא דבתרא הוא וכר"י לגבי ר"ל ועוד דהא אסיקנא לר"ל בקש'

פ"ז **א** המשתחוה לע"ז וכו'. בפ' ד' מיתות שני ר' זכאי קמיה דר"י זיבח וקיטר וניסך והשתחוה בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת א"ל שוק תני לברא ורב יוס'
כר"י

משנה למלך

יב מי שאכל חתיכה כו'. כתב מרן ומשמע לרבינו דהלכה כרבי כו'. ותמיהני דהא לא פליגי עליה דרבי אלא באשם תלוי משום דכתיב על שגגתו וכו' אבל בחטאת כ"ע מודו דידיעה מחלקת לגמר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וזה פשוט בסוגיא וכ"כ התוספות בפ"ק דשבועות (דף י"ט) ! ס' ואולי דמרן ז"ל קאי על מ"ש רבינו בסוף דבריו אע"פ שמחלקת לאשמות ודוק: המתבונן

שתים, וכן כל כיוצא בזה יהא חייב על כל עבודה ועבודה. במה דברים אמורים בשהזיד בע"ז ושגג בעבודות אלו. אבל אם הזיד בעבודות אלו ושגג בע"ז אינו חייב אלא חטאת אחת. כיצד ידע שזו ע"ז ושאסור לעובדה אבל לא ידע שההשתחויה והניסוך עבירה והשתחוה וניסך חייב שתים. ידע שאלו עבודות הן ואסור לעבוד בהן לאל אחר ולא ידע שזו ע"ז לפי שלא היתה של כסף וזהב ועלה על דעתו שאין קרויין ע"ז אלא של כסף וזהב ועבדה בכל העבודות אינו חייב אלא חטאת אחת: **ב** [א]כלל גדול אמרו בשבת כל השוכח עיקר שבת ושכח שנצטוו ישראל על השבת. או שנשבה והוא קטן לבין העכו"ם או נתגייר קטן והוא בין העכו"ם אף על פי שעשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת שהכל שגגה אחת היא. וכן חייב חטאת אחת על כל חלב שאכל וחטאת אחת על דם שאכל וכן כל כיוצא בזה בעבודות אלו. וכל היודע עיקר שבת אבל שכח שהיום שבת ודימה שהוא חול אע"פ שעשה בו מלאכות הרבה חייב חטאת אחת על היום כולו וכן חטאת על כל שבת ושבת ששגג בו: **ג** וכל היודע שהיום שבת ושגג במלאכות ולא ידע שמלאכות אלו אסורות או שידע שהן אסורות ולא ידע שחייבין עליהן כרת ועשה מלאכות הרבה. חייב חטאת על כל אב מלאכה ומלאכה אפילו עשה הארבעים חסר אחת בהעלם אחת מביא שלשים ותשע חטאות: **ד** שכח שהיום שבת ושגג אף במלאכות ולא ידע שמלאכות אלו אסורות אינו חייב אלא חטאת אחת: **ה** [ב]העושה אב ותולדותיו בהעלם אחת אינו חייב אלא חטאת אחת. ואין צריך לומר העושה תולדות הרבה של אב אחד שאינו חייב אלא חטאת אחת: **ו** עשה תולדה של אב זה ותולדה של אב זה בהעלם אחת. יראה לי

א סמ"ג שם: ב שם:

כסף משנה

מריק נסר הכי דר' אמי ס"ל כר' זכאי ואביי דבתראה הוא פליג עליה הילכך הלכתא כר"י. ומה שכתב בד"א בשהזיד בע"ז וכו' שם אמרינן ועשה אחת ...' אחת שהיא הנה זדון ע"ז ושגגת עבודות הנה שהיא אחת שגגת ע"ז וזדון ... האי שגגה ע"ז היכי דמי ואסיקנא באומר מותר ואע"ג דבתר הכי אמרינן ...ת מוקמת האי קרא בע"ז מ"מ דינא הוא דזדון ע"ז ושגגת עבודות אינו ...א אחת ושגגת ע"ז וזדון עבודות חייב על כל אחת ואחת:

...גדול אמרו וכו'. משנה ר"פ כלל גדול (דף ס"ז:). ומ"ש או שנשבה ...ן לבין העכו"ם או נתגייר והוא בין ...שם רב ושמואל ור"י ור"ל ופסק כרב ...וכבר כתבתי הטעם בפ"ב. ויש לתמוה ... רבינו שנתגייר קטן דאפילו גדול נמי ...לא ידע מצות שבת. וי"ל משום דאם ...דול ודאי שהודיעוהו מצות שבת אבל ...שמטבילין אותו ע"ד ב"ד א"צ להודיעו. ...ל היודע עיקר שבת וכו' וכל היודע ...בת וכו'. שם במשנה. ומ"ש או ידע ...ות ולא ידע שחייבים עליהם כרת. ...בפ"ב: מצאתי כתוב שנשאל ה"ר ...בנו של רבינו על לשון זה בשלמא בבא ...לא קשיא לי דהיינו זדון שבת ושגגת ...אלא בבא דרישא לא ידע לה לשבת ...זה ואפ"ה חייב על כל אחת ואחת ...השכחן זדון שבת אלא בלאו מדאותביה ...שיגוג בלאו וכרת מהא דתנן אבות ...ארבעים חסר אחת והוינן בה מני'נא ...וכו' והיכי משכחת לה בזדון שבת ...לאכות בשלמא לר"י דאמר כיון ששגג ...מ"ש שהזיד בלאו משכחת לה דידע ...אלא לר"ל דאמר עד שישגוג בלאו ...דע לה בשבת במאי ואוקימנא דידע ...ומין ואליבא דר"ע ואי ידיעה עשה ...יעה נוקמה כגון שידע לשבת בעשה ...וק מדקאמר ז"ל ולא ידע שמלאכות ...רות אבל יודע הוא במלאכות אחרות ...ר ואמר אפילו עשה הל"ט בהעלם ...יב ל"ט חטאות מכלל שידיעת עשה ...יעה ובתחומין ואליבא דר"ע ליכא ...דלית הלכתא כוותיה ואי אמרת כגון ...ם מלאכות אסורות ולא ידע שאלו ... האסורות אין זה אלא אבות מלאכות ... אמאי לא משכחת לה אלא בתחומין ...דר"ע נוקמה לשגגת מלאכות כגון שלא ...ו כל"ט הן האסורות ומדלא משנינן ... דל"ט הכי ול"ש הכי זדון שבת הוא ...אלא אפי' תימא דס"ל כר"ע הא לא אזלא אלא כר"ל ובבא דסיפא דקאמר ז"ל ...שהן אסורות ולא ידע שחייבים עליהם כרת אתי לר"י דאמר כגון ששגג בכרת ...זיד בלאו דאי כר"ל הא אמרת עד שישגוג בלאו וכרת ומייתי לה קרא מאשר ...בשגגה וא"כ ה"ל חדא כר"ל והדא כר"י. והשיב לעולם ידיעת עשה לא שמה ...לא פסק אלא כר"י ובבא דרישא לא קשיא שדבריו ז"ל מדוקדקים ולא ידע ...אלו אסורות ואפשר דידע במלאכות אחרות ודקשיא לך מדאמר בסוף אפילו ...רבעים חסר אחת וכו' אבבא דסיפא קאי דאמר או שידע שהן אסורות ולא ידע ...עליהן כרת א"נ ידע לה בתולדות ושגג באבות כולן כגון דידע שהזר בכלי ...ר על לא תעשה כל מלאכה שניכרת לו מלאכה זו שהיא מלאכה ושגג באב עצמו ...כה בפטיש אסור ולא ניכר לו ענין המלאכה בזו וכן כל כיוצא בזה ולפי זה ...ליכא קושיא אפילו נאמר דאתרי בבי קאי כשאמר אפילו עשה הארבעים חסר ...אפשר לפרק פירוק אחר כדאמרת כגון שידע שיש בה מלאכות אסורות ולא ידע ...ם הל"ט ודקשיא לך א"כ אמאי לא פריק הגמרא הכי אליבא דר"ל טעמא דמילתא ...ר"ש ס"ל עד שישגוג בלאו וכרת ולפיכך נסיב הגמרא אליביה מידי דלית ביה ...דהוא תחומין ואליבא דר"ע, א"נ חדא מגו תרתי אשמעינן ולאו משום דלא פריק ...הכי נימא דכה"ג זדון מלאכות כדאמרת דלעולם אי אפשר שיהיה זדון מלאכות ...הפירוק המלאכות שידע השבת בהם והם שעלו בדעתו אינם מלאכות כלל דאבות ...ארבעים חסר אחת ותו ליכא ואלו הארבעים חסר אחת שהן מלאכות הרי שגג בהן ולא ידע שהן אסורות לא הן ולא תולדותיהן עכ"ל:

...ח שהיום שבת ושגג אף במלאכות וכו'. שם (דף ע':) ואסיקנא לא שנא ופירש רש"י ואינו חייב אלא אחת:

...עשה אב ותולדותיו וכו'. בספ"ג דכריתות (דף ט"ז). במשנה פלוגתא דר"א ור"ע ופסק כר"ע:

...עשה תולדה של אב זה וכו' יראה לי שהוא חייב שתי חטאות. מצאתי כתוב שנשאל ה"ר אברהם בנו של רבינו למה אמר יראה לי והלא גמרא ערוכה בריש ב"ק מאי איכא בין אב לתולדה נ"מ דאי עביד שני אבות בהדי הדדי או שתי תולדות בהדי הדדי מיחייב תרתי א"כ מאי יראה לי דקאמר. והשיב לא אמר בגמרא שתי תולדות ...אבות ולפיכך אמר יראה לי שאפשר לומר דהאי דאמרינן בגמרא שתי תולדות של אב אחד לאו אליבא דהלכתא ואפשר שנתעלם זה המקום ממנו ז"ל בעת שכתב יראה ...הדין אמת ואליבא דהלכתא עכ"ל. ואני שמעתי ולא הבין מ"ש שאפשר לומר דהא דאמרינן בגמרא שתי תולדות של אב אחד שהרי מק"ו יש לחייב על שתי תולדות משני ...הר"י קורקוס ז"ל כתב שיש לדחוק שכתב כן רבינו משני שיש תולדה דשייכא לשני אבות ואם התרו בו משום זה או משום זה חייב כגון משמר דאי אתרו ביה משום בורר

לחם משנה

פ"ז א ידע שאלו עבודות הן וכו' ולא ידע שזו ע"א לפי שלא היתה של כסף וכו'. אע"ג דבפרק ד' מיתות (דף ס"ב) לא אשכח בגמרא לאוקמי שגגת ע"ז וזדון עבודות אליבא דהלכתא דקי"ל כרבא בעובד מאהבה ומיראה דפטור אלא כסבור שהוא מותר ופירש"י ז"ל כסבור אין ע"ג בתורה והוי דלא הוי שגגת ע"ג וזדון עבודות אלא שגגת זה וזה וכו' והקשו על זה בגמרא סיפשוט דבעי מיניה רבא מר"נ העלם זה וזה בידו מהו וכו' דמשמע דליכא גוונא לאשכוחי שגגת ע"ז וזדון עבודות מ"מ בפ"ק דכריתות (דף ג') הביאו סוגיא זו ואוקמה רב אסי בגוונא דכתב רבינו ז"ל שאמרו שם ואבע"א אפילו תימא בגדול כגון דקא טעי בהדין קרא לא תעשון אתי וכו' סבר כי אסורה השתחואה דכסף וזהב אבל במילא אחרינא שריא ומש"ה כתב רבינו ז"ל שגגת ע"ז וזדון עבודות דלפי סוגיא דפ' ארבע מיתות לא אשכחת לה אלא שגגת זה וזה כדכתיבנא. והרב בעל כ"מ ז"ל הביא על רבינו ז"ל הסוגיא דפ' ד' מיתות ולא דקדק הרב בזה לפשיטותה דאע"ג דלא הוי מסקנא היא סוגיא מ"מ הדין אמת דסוגיא דכריתות מסקנא הוי:

ב או נתגייר קטן והוא בין העכו"ם. בפרק כלל גדול (דף ס"ח) כתבו התוס' ז"ל גר שנתגייר בין העכו"ם בפני ג' ולא הודיעוהו מצות שבת דאי נתגייר בינו לבין עצמו לא הוי גר ע"כ. ובהכרח לומר כן דאי הודיעוהו הרי ידע מצות שבת. ורבינו להמלט מקושיא זאת כתב שנתגייר כשהוא קטן וכבר עמד על זה הרב בעל כ"מ ז"ל:

ג ולא ידע שמלאכות הלו אסורות וכו' או שידע שהן אסורות וכו' חייב חטאת על כל אב מלאכה וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל הביא שאלה ותשובה לבנו של רבינו ז"ל שאמרו לו דמרבינו ז"ל משמע דמאי דכתב אפילו עשה הארבעים חסר אחת בהעלם אחת קאי בין לחלוקה דידע שהן אסורות ולא ידע שחייבין עליהם כרת בין לחלוקה קמא דשגג במלאכות דלא ידע שמלאכות הלו אסורות ועל כן הקשו דבחלוקה קמא לא משכחת לה אלא בחד מתרי גווני או שסבר שהשבת הוא עשה לבד או שידע והיה סבור שהארבעים חסר אחת הם מותרות ומלאכות אחרות הם אסורות ודייק מלשון רבינו ז"ל פירוש זה שכתב ולא ידע שמלאכות אלו אסורות וכיון שכן אמאי הוצרכו בגמרא לאוקמי אליבא דר"ל משכחת לה בתחומין ואליבא דר"ע לוקמה בחד מהני גווני, ובנו של רבינו ז"ל השיב חדא מתרתי דרבינו ז"ל לא קאי אלא אחלוקה דסיפא א"נ קאי אחלוקה דרישא נמי כגון שלא ידע שאלו הל"ט הם אסורות וה"ה דהוה מצי לשנויי בגמ' כן הכי ועוד אשכח הרב בנו של רבינו ז"ל גוונא אחרינא כגון דידע בתולדות ולא ידע באבות כגון דידע דהזר בכלי זורה עובר בלא תעשה כל מלאכה ושגג באב כסבור דאין המכה בפטיש אסור. ולע"ד נראה דאי איתא שום חד מהני תלת גווני לא הוה דחיק בגמ' לאוקמי לר"ל אליבא דר"ע כיון דיכול לאוקמי ליה אליבא דכ"ע. לכך נ"ל ודאי דלא מצינא לאוקמי ששגג בל"ט מלאכות שלא ידע שהם אסורות וסבור שאחרות הם האסורות דא"כ הוי העלם שבת והעלם מלאכות כיון דלא ידע איסור שבת בשום מלאכה הרי זה כהעלם שבת נ"כ ובגמרא בעי לאשכוחי זדון שבת ושגגת מלאכות דאילו שגגת שבת ושגגת מלאכות היינו דאיבעיא לן בפרק כלל גדול (דף ע') ומש"ה לא משכחת זדון שבת אלא שידע שהשבת אסור בו שום מלאכה מהל"ט אבל אין הטעם כמו שחשב השואל לבנו של רבינו ז"ל דהשב האי גוונא זדון מלאכות ומש"ה לא שני לה בגמרא דאדרבה איפכא הוי דהאי גוונא הוי שגגת שבת ושגגת מלאכות. וגוונא דאשכח בנו של רבינו ז"ל דידע בתולדות ולא ידע באבות קשה דאי ידע התולדה כ"ש דידע האב ולכך לא אוקמוה בגמרא. מיהו גוונא דידע דשבת הוי בעשה קשה דהוי יכול לאוקימה בגמרא וכבר הקשו התוספות ז"ל קושיא זו והניחו הדבר בתימה. ולפי מ"ש נראה לי דרבינו מ"ש שעשה הל"ט בהעלם אחת לא קאי אלא אבבא דסיפא דוקא:

ו יראה לי שהוא חייב שתי חטאות וכו'. הקשו על זה דבגמרא אמרינן הכי בהדיא בריש ב"ק ותירץ בנו של רבינו ז"ל שאפשר לומר דהאי דאמרינן בגמרא שתי תולדות של אב אחד דלאו אליבא דהלכתא והקשה הרב בעל כ"מ ז"ל דאם הוא שתי תולדות של אב א' כ"ש שתי תולדות משני אבות. ול"נ שאין זו קושיא דכיון דדברי הגמרא הוי דלא כהלכתא בשתי תולדות מאב אחד חייב אע"ג דכ"ש שתי תולדות משני אבות

לי שהוא חייב שתי חטאות: **ז** עשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת. כגון שזרע והבריך והרכיב בהעלם אחת אינו חייב אלא חטאת אחת. וכבר נתבאר בהלכות שבת האבות והתולדות והמלאכות שהן מעין אבות: **ח** עשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת בשבתות הרבה בין בזדון שבת ושגגת מלאכות בין בשגגת שבת וזדון מלאכות חייב על כל מלאכה ומלאכה. כיצד ידע שהיום שבת וזרע בו מפני שלא ידע שהזריעה מלאכה. וכן בשבת שנייה ידע שהוא שבת ונטע בה מפני שלא ידע שהנטיעה אסורה משום מלאכה. וכן בשבת שלישית הבריך מפני שלא ידע שההברכה מלאכה. חייב על כל אחת ואחת אע"פ שהיא מעין מלאכה אחת. מפני שהשבתות כגופין מוחלקין: **ט** שגג שהיום שבת וזרע בו והוא יודע שהזריעה מלאכה. וכן בשבת שנייה שכח שהוא שבת ונטע בו והוא יודע שהנטיעה מלאכה. וכן בשלישית שכח שהוא שבת והבריך אע"פ שיודע שההברכה מלאכה הרי זה חייב על כל אחת ואחת. שהימים שבין שבת לשבת הרי הן כידיעה אחת לחלק: **י** מי שקצר וטחן כגרוגרת בשגגת שבת וזדון מלאכות שאינו חייב אלא חטאת אחת. וחזר וקצר וטחן כגרוגרת בזדון שבת ושגגת מלאכות שהוא חייב על כל מלאכה ומלאכה. ונודע לו על קצירה של שגגת שבת וזדון מלאכות. קצירה גוררת קצירה וטחינה גוררת טחינה וכאילו עשה ארבעתן בשגגת שבת וזדון מלאכות שאינו חייב אלא חטאת אחת. וכיון שהקריב חטאת זו נתכפר לו על הכל. וכשידעם אחר כן אינו צריך להביא חטאת אחרת. אבל אם נודע לו תחילה על קצירה של זדון שבת ושגגת מלאכות והקריב חטאת. נתכפר לו על זו הקצירה שנודע לו עליה ועל הקצירה והטחינה של שגגת שבת וזדון מלאכות. מפני ששניהן כמלאכה אחת ונגררה קצירה וטחינה עם הקצירה ותשאר הטחינה של זדון שבת

לחם משנה

אבות אין ראוי ללמוד מהם דהוי דלא כהלכתא ולכך שייך בכאן לשון יראה לי כלומר אע"ג דדברי הגמרא אינם כהלכה היינו כשהם תולדות מאב אחד אבל כשהם תולדות של שני אבות לא נדחה בזה דברי הגמרא וזה רמז בנו של רבינו ז"ל בדבריו במ"ש והם דלא כהלכתא:

ח עשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת וכו'. משנה פרק כלל גדול ופירש"י ז"ל שם שעשה תולדות של אב אחד וכפירושו נראה בסוף פ"ג דכריתות שאמרו שם על הך מתני' מני הא אילימא ר"א אימא סיפא העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת ואי ר"א חייב על כל ולדי מלאכות כמלאכות ע"כ. משמע לכאורה דפשט מתני' הוי בולדי מלאכות אבל רבינו ז"ל פירשה בעושה מלאכות הרבה מעין אב אחד ואזיל לטעמיה שכתב בהל' שבת פ"ז דיש לאב אחד מינים הרבה ופירושו מדוקדק במשנה יותר שאמר מעין מלאכה אחת ולא קאמר תולדות לאב אחד אלא שמשמע שכולן מן אב אחד הן ומ"מ לא קשיא ליה סוגיא דפ"ג דכריתות דהכי קאמר בגמרא כיון דר"א מחייב על ולדי מלאכות ס"ה דמחייב על מינים הרבה של אב אחד וא"כ מתני' דלא כר"א ומ"מ הא דאוקמיה התם דבעי מינים ולדי מלאכות משום דמתני' קאמרה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת משמע טפי כפירוש רש"י ז"ל דלרבינו ז"ל הוה ליה לאוקומי בשאל ממנו העושה מינים הרבה של אב אחד כדמוכח לשון המשנה דקאמר התם בפרק אמרו לו מלאכות הרבה בשבתות הרבה מעין מלאכה אחת: **עשה מעין מלאכה אחת וכו'.** דברי רבינו ז"ל מתמיהין אלו דנראה מדבריו דדוקא עשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת בשבתות הרבה חייב בין בזדון שבת ושגגת מלאכות בין בשגגת שבת וזדון מלאכות אבל אם עשה מלאכה אחת כגון הזריעה בשבתות הרבה לא אמרינן בהא שבתות כגופין מוחלקין ואינו חייב אלא אחת וכן בשגגת שבת וזדון מלאכות לא אמרי' בהם ימים שבינתים מחלקים כנראה מדברי רבינו ז"ל מכל לשון זה שכתב עשה מלאכות הרבה כו' ושם המשל בשינוי מלאכות ואלו הם דברי תימה דרבינו ז"ל נראה דפסק כרב חסדא דפ' אמרו לו דאוקי מתניתין דשאל ר"ע לר"א שגגת שבת וזדון מלאכה דימים שבינתיים אי הויא ידיעה ופשיט ליה דהוי ידיעה וקביל מיניה וגם שאלו ולדי מלאכות אי כמלאכות דמיין ופשט ליה דכמלאכות דמיין ולא קביל מיניה אבל זדון שבת ושגגת מלאכה אפילו ר"ע ס"ל דכגופין דמיין ולסברא זו הקשו בגמרא לעיל מיניה ממתניתין דפ' כלל גדול דקאמרה היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל מלאכה ומלאכה ואי אית ליה שבתות כגופין דמיין היה לו לומר דחייב על כל אב מלאכה של כל שבת ושבת כלומר דאם מלאכה אחת עשאה בשבתות הרבה כיון דשבתות כגופין מוחלקין וכן על כל אב מלאכה בזדון שבת ושגגת מלאכות דע"כ מתניתין ר"ע היא כדהוכיחו שם ורב חסדא יתרץ ע"כ לקושיא זאת כדכתב שם רש"י ז"ל והאי דקתני גבי כלל גדול שגגת מלאכות היודע שהוא שבת וכו' של כל שבת ושבת קאמר ואע"ג דאותה שעשה בזו עשה בזו ובהעלם אחת אפילו הכי חייב דשבתות כגופין דמיין ע"כ. משמע בהדיא מכל זה דמלאכה אחת שעשאה בכמה שבתות חייב משום דכגופין דמיין ולמה הוצרך רבינו ז"ל שיעשה מלאכות הרבה מעין אב אחד. וע"ק דא"כ לפי דבריו למה צריך לדחוקי מתניתין ולומר דתרתי שאל מיניה ר"ע מר"א נימא דמתניתין כפשטא דשאל ממנו העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת בשבתות הרבה מהו דמלאכה אחת בעצמה ודאי דבזה לא אמרינן שבתות כגופין מוחלקין אלא כשהם מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת כגון זריעה ונטיעה והברכה בהא הוא דהיבעיא ליה אי הוי כגופין מוחלקין או לא ולמה הוצרך לדחוק ולומר דשאל ממנו ג"כ ולדי מלאכות מה שלא הוזכר בלשון המשנה אלא ודאי דלא שאני לן בין מלאכה אחת למלאכות הרבה מעין מלאכה אחת דהיכא דעשאן בשבתות הרבה אי שבתות כגופין מוחלקין בכל גוונא חייב. וע"ק דרבינו ז"ל בשגגת שבת וזדון מלאכות שם המשל הזה ומשמע דהך דינא נמי אית ליה התם דלא אמרינן ימים שבינתיים לחלק אלא כשעשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת והוא ז"ל כתב לעיל בהפך שכתב וכל היודע עיקר שבת אבל שכח בהיום שבת וכו' חייב חטאת אחת. על כל היום כולו וכן חטאת על כל שבת ושבת ששגג בו משמע שאע"פ שעשה המלאכות עצמן שעשה בשבת אחת בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת ואין צריך שני מלאכות לא ירדתי לכוונת רבינו ז"ל בלשון זה וצל"ע:

י מי שקצר וטחן וכו'. התמיהה בדברי רבינו ז"ל גדולה דבגמרא השוה הך מימרא להיא דאכל שני זיתי חלב ומכח הך מימרא אמר דרבא הדר ביה מההיא דאכל שני זיתי חלב וסבר כאביי דאמר שאפילו הביא אחד מהן נתכפרו כולם ורבינו ז"ל פוסק כך דרבא והסיא דרבא שהם דברים סותרים ועם היום שיש לחלק בחילוקים ד[...] בעל כ"מ ז"ל מ"מ כיון דבגמרא משום אותה מנין לו לרבינו ז"ל לחלק בין הטמאים ואולי מקום אחר מלא רבינו ז"ל להתלות בו ואנחנו לא נדע וכבר נשלא הריטב"א ז"ל [...] ז"ל

כסף משנה

חייב ומשום מרקד חייב והשתא אם עשה תולדה אחת מאלו שהוא תולדה זו דשייכא לאב של התולדה האחרת ולאב אחר גם כן סד"א שלא י[...] אחת כיון ששתי התולדות מאב אחד הם קמ"ל כיון שאחת מהן שייכא גם [...] חייב שתים ושדינן זו בתר האב האחר והרי הם של שתי אבות. מ"מ דוחק לפ[...] זה שתים רבינו. והיותר קרוב אלי [...] גורס בגמ' א"נ שתי תולדות בה[...] ולכך כתב יראה לי עכ"ל

ז עשה מלאכות הרבה מעין מל[...] וכו'. משנה פ' כלל גד[...] מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אלא חטאת אחת:

ח עשה מלאכות הרבה מעין מל[...] בשבתות הרבה וכו'. מ[...] דכריתות שם אמר ר"ע שאלתי שעושה מלאכות הרבה בשבתות כ[...] מלאכה אחת בהעלם אחת מהו חייב[...] כולן או אחת על כל אחת ואחת על כל אחת ואחת ואיפליגו אמורא[...] דמתני' ורב חסדא אמר זדון שבת ושגג[...] אפילו ר"ע ס"ל דכגופין דמיין וכי [...] שגגת שבת וזדון מלאכות הוא דב[...] דימים שבינתיים אי הויין ידיעה ל[...] ליה ימים שבינתיים דהויין ידיעה ל[...] מיניה ופסק רבינו כוותיה משום [...] לרבא ואע"ג דשני שינויי דחיקי [...] דשמואל סבר כרב חסדא כדפיר[...]

י מי שקצר וטחן כגרוגרת בשגגת [...] מלאכות וכו'. מימרא דרבא [...] גדול (דף ע':). ודע דאמרינן התם [...] ע"א) על הא דרבא ומי אית ליה לר[...] והא אתמר אכל שני זיתי חלב בה[...] ונודע לו על אחד מהם וחזר ו[...] בהעלמו של שני אמר רבא הביא [...] ראשון ראשון ושני מתכפרים של[...] מתכפר וכו' אביי אמר אפילו הביא [...] אחד מהם נתכפרו כלם בתר דשמ[...] סברה א"ה טחינה נמי תגרר לטחי[...] אית ליה גרירה דגרירה לית ליה [...] דהדר ביה רבא לגבי אביי ואמר א[...] קרבן על אחד מהם נתכפרו כולם וכ[...] וא"כ יש לתמוה על רבינו שבפרק ש[...] פסק כההיא דאכל שני זיתי חלב בה[...] כדהוה אמר רבא שאם הביא ח[...] הראשון ראשון ושני מתכפרים של[...] מתכפר וכיון דאמרינן דהדר ביה [...] אביי ה"ל למפסק שאפילו הביא קרבן [...] מהם נתכפרו כלם. ועוד קשה ש[...] אלו סותרים זה את זה שאם אתה [...] של פרק זה שקצירה גוררת קצירה [...] שעמה צריך אתה לומר כדין שבפרק שקודם זה שאפי' הביא קרבן על אחד מה[...] כלם והיאך לא פסק רבינו כן וה"ז כמזכי שטרא לבי תרי. ולתרץ זה י"ל ש[...] בתר דשמעה מאביי סברה ה"ל למימר הדר ביה רבא מההיא ולכן סובר רב[...] לפרש דהדר ביה רבא אלא ה"ק כששמע רבא שאביי סובר כמה גדול כח גרי[...] שאפילו הביא קרבן על אחד מהם נתכפרו כלם סבר דמהניא גרירה לקצירה [...] שעמה אבל לא חשיב כח גרירה כ"כ שיועיל כאוכל שני זיתי חלב שאפילו הב[...] על אחד מהם נתכפרו כלם. וטעם יש בדבר לחלק בין גרירה זו לגרירה זו שבע[...] וטחינה שפיר שייך ביה למימר גרירה דכיון דבשגגת שבת נעשו שתיהם כ[...] אחד אבל אוכל שני זיתי חלב בהעלם אחת ההעלם אינו מצוי שיעלם ממנ[...] אסור אבל ההעלם הראוי הרגיל וההוה הוא שיעלם ממנו שזה חלב ויסבור שהו[...] וא"כ כשאכל כזית חלב זה וסבור שהוא שומן ואח"כ אכל כזית חלב זה וסב[...] שומן הרי הם כשני דברים ואע"פ שמתכפרים שניהם בקרבן אחד מ"מ לא ה[...] כדבר אחד שיתכפר בקרבנו של ראשון השלישי שלא היה בהעלמו אע"פ שהיה [...] של שני: ומצאתי למורי הרב מהר"י בי רב ז"ל שנשאל ממנו לשון זה של רבי[...] שהריטב"א הוקשה לו והניח הדבר בצ"ע ושהוא ז"ל נראה לו ליישב זה כשנאמר [...] שבגמ' הקשו מרבא לרבא והמתרץ הודה לדבריו זהו מפני שרצה להודות לו [...] וכ[...]והו לומר אפילו שאודה לך שהנושאים שוים אומר לך ששמעה מאביי קבל[...] והדר ביה, אבל האמת הוא שהקושיא מתחלה אינו קושיא ולא דמי כלל שמ[...] שהעושה קצירה וטחינה בשגגת שבת אין בכאן אלא מעשה אחד שהשגגה לא ה[...] בשסבר שלא היה שבת ואין שם אלא מעשה אחד שהוא שגגת שבת אבל באכל [...] חלב יש שם שני מעשיות ומפני זה כשאנו אומרים שהקצירה גוררת קצירה ומהי[...] אין זה גרירה שהכל הוא דבר אחד שכיון שנתכפר שגגת שבת כל מה שעשה ג"כ [...] שהכל [...]

...א ממש אחד ואינו גזירה שהכל הוא אחד אבל בענין שני זיתי חלב שאכל ...החח ונודע לו על הראשון ואכל השלישי בהעלם השני למה יתכפר השלישי ...השני והקרבן לא נעשה בשביל השני אלא בשביל הראשון ומפני שהיה בהעלמו ...השני עכ"ל: ונסתייע מדברי המאירי. והר"י קורקוס ז"ל כתב שאפשר שמה שהירצ...

ז"ל והניח הדבר בצ"ע. וגם בעיני יפלא הפלא ופלא והרבה טרחתי להעמיד דבריו ולא מצאתי דבר מתיישב אלא להודות למ"ש הרב בעל כ"מ ז"ל: אחר שכתבתי כל זה ראיתי למהר"ס מטראני בספר קרית ספר שכתב לתרץ קושיא זאת ואפשר שהרב ז"ל סובר דדוקא באכל חלב וחלב בהעלם אחת הוא דאמרינן אם יודען בשתי ידיעות דידיעות

שבת עד שיודע לו עליה ויביא חטאת שנייה. קצר כחצי גרוגרת בשגגת שבת וזדון מלאכות וחזר וקצר כחצי גרוגרת בזדון שבת ושגגת מלאכות הרי אלו מצטרפין. קצירה גוררת קצירה. וכן כל כיוצא בזה בשאר מלאכות: **יא** המתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר אף על פי שנתכוין לחתיכה הואיל ולא עשה מחשבתו פטור מן החטאת שזה כמתעסק ולא אסרה תורה אלא מלאכת מחשבת כמו שביארנו כמה פעמים: **יב** החותה גחלים בשבת שהוא מכבה את העליונות ומדליק את התחתונות אם נתכוון לכבות ולהבעיר חייב שתים. חתה גחלים להתחמם מהם והובערו מאליהן חייב שתים מפני שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה כמו שביארנו. בהלכות שבת. וכשם שחייבין על זדונה כרת כך חייב על שגגתה קרבן חטאת:

פרק שמיני

א כל [א] חטא שחייבין על שגגתו חטאת קבועה חייבין על לא הודע שלו אשם תלוי. ומהו לא נודע אם נסתפק לו אם שגג בדבר זה או לא שגג הרי זה מצווה להקריב אשם שנאמר ולא ידע ואשם ונשא עונו והביא איל תמים מן הצאן בערכך לאשם וזהו הנקרא אשם תלוי מפני שהוא מכפר על הספק ותולה לו עד שיודע לו בודאי שחטא בשגגה ויקריב חטאתו: **ב** אינו חייב באשם תלוי עד שיהיה שם איסור קבוע. כיצד אכל חלב וספק אם היה כזית או פחות מכזית. או שהיתה לפניו חתיכת חלב וחתיכת שומן ואכל אחת מהן ואין ידוע אי זה מהן אכל. אשתו ואחותו עמו בבית בעל אחת מהן ואין יודע אי זו מהן בעל. שבת וחול ועשה מלאכות באחד מהם ואין ידוע באי זה יום עשה. או שעשה מלאכה בשבת ולא ידע מעין אי זו מלאכה עשה. הרי

א סמ"ג עשין ריד:

...ט משום דסברי דהפרשות דוקא מחלקות ...הכא דלא הויא אלא ידיעה להודה לא ...מסהיא דקצר וטחן ואיצטריך לומר ...ביה אבל כיון דאסיקנא דידיעות ...הו מחלקות ר"ל בנודע ונודע א"כ ...דידיעה דידע קודם זית שלישי חשיבא ומחלקת טובא לבטל טעם גרירה. ואפשר ...סובר רבינו דבתר דאקשו מטחינה ותירצו ...אית ליה גרירה דגרירה לית ליה אין ...יכין עוד לומר דהדר ביה אלא אמרינן ...דזית שלישי אינו מתכפר עם הראשון ...דחשיב גרירה לגרירה דזית שני נקרא ...עם הראשון כמו שנתבאר ממ"ש שהקציר' ...קצירה וכיון ששלישי אינו בהעלמו של ...השניה כגרירה לגרירה ודוקא גבי ...דידן נפטר שהרי ברישא מחשיבים ...אן כשגגה אחת דוק ותשכח עכ"ל. וכתב ...ז"ל וכתב רבינו ונודע לו על קצירה של ...וכו' ואילו במימרא אמרו על קצירה ...כבר פירש"י דעל קצירה או על טחינה ...ואין צריך לידיעת שתיהן וכיון שהם ...אחת כל שנודע לו על אחת כנודע ...זיכן דמי ושתיהן גוררות שתים השניות ...עת רבינו עכ"ל. על מ"ש רבינו קצר ...גרוגרת וכו' מצאתי כתוב בספר אחר ...הזה כתב הראב"ד אנו אין לנו אלא ...ת ולא מצטרפי עכ"ל. וכבר כתבתי טעם לדברי רבינו:

...המתכוין לחתוך את התלוש וכו'. בפ' כלל גדול (דף ע"ב:) ובפ"ב ...ות (דף י"ט) פלוגתא דאביי ורבא ופסק כרבא:

...החותה גחלים בשבת שהוא מכבה את וכו'. בספ"ד דכריתות (דף ...אע"ג דאיפליגו תנאי בברייתא במלתא ...דנתכוון לכבות ולהבעיר כ"ע ל"פ דחייב ...י החותה ממלא כלים מצבור הגחלים ...העליונות שעכשיו נעשות תחתונות ...מחממת משא של עליונות ומבעיר ...ונות מחמת משא שהיא עליהן וכשהן ...עליונות מתבערות: חתה גחלים ...מם מהם וכו'. גם זה שם ופירש"י ...ה צריכה לגופה כגון זה שאינו צריך ...יכן אלא להתחמם בהתייתן ומ"מ יודע ...שיתבערו וע"מ כן עשה והוי ליה מתכוין מיהו מלאכה שאינה צריכה לגופה הויא ...בערה עכ"ל. ורבינו מפרש לה דחייב שתים משום מכבה ומבעיר והתימה לי שכתב ...ך שאם נתכוון לכבות ולהבעיר חייב שתים הא אם לא נתכוון לא והכא אם נתכוון ...כך ועוד למה איצטריך לומר שחייב משום דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה ...ך ליה מפני שהוא מתכוין ואם אינו מתכוין אמאי חייב וצ"ע ואפשר לומר שמאחר שהוא יודע שודאי יתבערו הוי כפסיק רישיה:

...**א כל** חטא שחייבים על שגגתו חטאת קבועה וכו'. משנה פ"ב דכריתות והכ"א אין מביאים אשם תלוי אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. קבועה. כן משמע פ"ב דהוריות (דף ע') וכן יתבאר ממ"ש בפי"א גבי מי שנסתפק לו אם נכנס וכו':

אינו חייב באשם תלוי עד שיהיה שם איסור קבוע כיצד אכל חלב וספק אם היה כזית או פחות מכזית וכו'. משנה בפ"ד דכריתות (דף י"ז). ומ"ש או שעשה ...ה בשבת ולא ידע מעין אי זו מלאכה ה"ז מביא אשם תלוי. לכאורה יש לתמוה ...חר שהוא יודע ודאי שעשה מלאכה שחייב עליה חטאת מנין לו לרבינו שאינו מביא ...ת אלא אשם. וי"ל שלמד כן רבינו מדתנן (דף י"ט) בפ' ספק אכל חלב ונותר לפניו אחד מהם ואינו יודע אי זה מהם אכל אשתו נדה ואחותו עמו בבית שגג באחת ואינו יודע באי זה מהן שגג [שבת ויוה"כ ועשה מלאכה בין השמשות ואינו יודע ...ה מהן עשה] ר"א מחייב חטאת ור' יהושע פוטר ויהיב טעמא בגמרא לרבי יהושע משום

מחלקות אע"פ שלא הפריש קרבן עדיין וחייב שתי חטאות משום דכיון דנודע לו בשתי ידיעות הוי כשתי שגגות כיון שאכל כל כזית מחתיכה אחת כדאמרינן לעיל אבל גבי מלאכות בשבת דאפשר דעביד כולהו בשגגה אחת כמו שוכח עיקר שבת שנלטוו ישראל דאפילו עביד כולהו ל"ט אינו חייב אלא אחת משא"כ בשאר איסורין דחייב על כל חלב שאכל הנאה ועל כל דם שאכל הנאה אחת דכולהו מלאכות גבי שבת חשבינן להו כחדא להכי ס"ל לרבינו ז"ל דאפי' נודע לו בשתי ידיעות ואפילו אחר שנתכפר אינו חייב אלא חטאת אחת ס'. עוד שאריך יע"ש ומ"מ דעתי נוחה בכל אלו החילוקים כמ"ש דלא מצאתי שורש בגמרא וצ"ע:

יב חתה גחלים להתחמם בהם וכו'. הקשה הרב בעל כ"מ ז"ל במאי עסקינן אי במתכוין היינו חלוקה קמא שכתב אם נתכוון לכבות ולהבעיר חייב שתים ועוד למה לי משום דחייב על מלאכה שאינה צריכה לגופה תיפוק ליה משום דמתכוון ואי בלא מתכוין אמאי חייב. ולי נראה לתרץ ודאי דבמתכוון איירי דכן כתב רבינו ז"ל בהל' שבת כשחייב על מלאכה שאינה צריכה לגופה כתב בפ' ראשון מפני שכבוי הוי מלאכה והרי נתכוון לכבות משמע דבעינן כוונה לחייב וכוונה לחודה לא הוי סגי אי הוה קי"ל דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור וכדמשמע שם לשון רבינו ז"ל דאע"ג דנתכוון הוצרך לומר דאע"ג דאינו צריך לגופה חייב ואשמעינן טפי בהך חלוקה מבקמייתא דאי בקמייתא הוה אמינא מאי נתכוון לכבות ולהבעיר שצריך לשניהן כלומר שהוא נפח שצריך פחם וכגון צריך גחלים בוערות לדבר אחד אבל אם אינו צריך פטור להכי כתב הא דלהתחמם דאע"ג דאינו צריך להבערה מאחר שנתכוון חייב דמלאכה שאינה צריכה לגופה היא ונתכוון לה חייב עליה:

פ"ח ב אינו חייב עד שיהא שם איסור קבוע וכו'. בפ' ספק אכל אמרו שם דאם היתה חתיכה אחת לבד ואכלה והיה לו ספק אם חלב אם שומן פטור אבל שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן ואכל אחת מהם חייב ואמרו שם בגמ' שלשה טעמים. הא' דיש אם למקרא ומנות קרינן. הב' דשתי חתיכות אפשר לברר איסורן. הג' שתי חתיכות איקבע איסורא אחתיכה אחת לא קבעה איסורא ומאן דאמר טעמא דיש אם למקרא מיקל מכולהו דהיכא דהוי כזית ומחצה למ"ד טעמא דאפשר לברר איסוריה חייב והיכא דבא עכו"ם ואכל את הראשונה ובא ישראל ואכל את השניה לישנא דאיקבע איסוריה חייב ומ"ד טעמא דיש אם למקרא פטור בשתיהן דליכא מנות בשעת אכילה ורבינו ז"ל פסק כלישנא בתרא דהוי טעמא משום דאיקבע איסוריה והתוספות כתבו שם דלהך טעמא היכא דהוה כזית ומחצה לא איקבע איסוריה ומפני כן כתבו כמ"ש במשנה ספק אם יש בו כשיעור או לא ולפ"ז איירי שיש שם שתי חתיכות בכל אחד מהם כשיעור ונסתפק לו בשני דברים אם אכל מן האיסור או מן ההיתר ואפילו שאכל מן האיסור נסתפק אם אכל כזית או לא ואע"פ שהוא ס"ס מביא אשם תלוי ולפ"ז כתבו ג"כ דשבת וחול עשה מלאכה באחד מהן איירי אהך טעמא שעשה מלאכה קרוב למוצאי שבת דאיקבע איסורא כל היום ומדברי רבינו ז"ל אינו נראה כן כיון דיש שם איסור ולא ידענו אם הוא כשיעור הי לא מיקרי נקבע האיסור. וכזית ומחצה שאמרו בגמרא דלמ"ד אפשר לברר איסורא חייב ה"ק למ"ד טעמא דאיקבע איסורא דכיון דיש שם איסור איקבע איסורא מיקרי, ולא משמע ליה לרבינו לדחוקי נפשיה ולומר דעל ס"ס מביא קרבן אשם תלוי כדכתבו התוס' ובההיא דשבת וחול משמע ליה לרבינו ז"ל שעשה מלאכה בין השמשות של ע"ש ואיקבע איסורו מיקרי כיון דהוא בהכנסת שבת ולא צריך לאוקומי דמיירי במ"ש ולכך סתם רבינו ז"ל ואמר שבת וחול כתם דהיכא דעשה מלאכה מביא אשם תלוי דאם כדברי התוס' ז"ל דאיירי שעשה מלאכה קרוב למוצאי שבת היה לו לפרש: או שעשה מלאכה שפטור עליה וכו' ולא ידע מעין איזו מלאכה עשה. פי' אם מלאכה שחייב עליה או מלאכה שפטור עליה. ואין דברי רבינו ז"ל כמו פירוש ...י המשנה שאמרו שם או על העושה ואינו יודע מעין איזו מלאכה עשה דפטור אפילו מאשם תלוי דבמתני' איירי שיודע שעשה מלאכה שחייב עליה חטאת אבל אינו יודע ...מלאכה היא ולכך חטאת אינו יכול להביא דאינו יודע החטא ואשם תלוי אינו יכול להביא דהרי ידע שחטא. אבל פירוש דברי רבינו ז"ל הם שאינו יודע אם חטא או לא ...ספק לו אם עשה מלאכה שחייב עליה חטאת או לא ולכך חייב אשם תלוי דזיל בתר טעמא אמאי פטור מאשם תלוי בגוונא דמתני' משום דאמר קרא כי חטאת ולא ידע כרם ...ידיע שחטא כדאמרו שם בגמרא א"כ דלא ידע שחטא שהרי אינו יודע אם עשה מלאכה שחייב עליה חטאת לכך חייב באשם תלוי. והרב בעל כ"מ ז"ל מפני שהבין פירוש

משנה למלך

פ"ז יא המתכוין לחתוך וכו'. עיין במ"ש מרן לעיל פ"ב הלכה ד' ובספר קרבן מנחם סימן פ"ז יעו"ש:

הרי זה מביא אשם תלוי וכן כל כיוצא בזה. אבל אם היתה לפניו חתיכה אחת ספק שהיא חלב ספק שהיא שומן ואכלה פטור שהרי אין כאן איסור קבוע. וכל האוכל חלב הכוי פטור מאשם תלוי שהרי אין כאן איסור קבוע. וכן הבא על אשה שהיא ספק נדה או ספק ערוה של קירוב בשר פטור מאשם תלוי. לפיכך האשה שנמצא דם על עד שלה לאחר זמן והנושא יבמתו בתוך שלשה חדשים וילדה ואין ידוע אם בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון הרי אלו פטורין מן הקרבן. וכן כל כיוצא באלו שהרי אין שם איסור קבוע: ג *האוכל חתיכה ועד אחד אומר לו זה שאכלת חלב היה ועד אחד אומר לא אכלת חלב. אשה אומרת אכל ואשה אומרת לא אכל. הואיל ונקבע האיסור והוא אינו יודע אם חטא או לא חטא הרי זה מביא אשם תלוי. וכן כל הבא על אשת איש שעד אחד אומר מת בעלה ועד אחד אומר לא מת. חייב באשם תלוי. והוא הדין לספק מגורשת שהרי נקבע האיסור. אבל ספק מקודשת לא נקבע האיסור: ד מי שהיו לפניו שתי חתיכות אחת של חלב ואחת

השגת הראב"ד

*האוכל חתיכה וכו' עד הואיל ונקבע האיסור. א"א לא ידעתי היאך נקבע האיסור בכאן אלא א"כ יאמר העד חתיכה של חלב שהיתה עם השומן אכלת והאחר יאמר לא אכל אלא השומן:

לחם משנה

דברי רבינו ז"ל כפירוש דברי המשנה דידע שחייב עליה חטאת אבל אינו יודע איזו מלאכה היא לכך תמה על דברי רבינו ז"ל דהא לקמן כתב שפטור מאשם תלוי כר' יהושע דאמר הכי במתני' והניח הדבר בצ"ע אבל דברי רבינו ז"ל מפורשים ע"פ מ"ש: לפיכך האשה שנמצא דם על עד שלה וכו' והנושא יבמתו וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל תמה על רבינו ז"ל דפסק נגד סתם מתני' דפ' החולץ ותימה על תמיהתו שהרי בגמרא בפ' ספק אכל הקשו מאותה המשנה ואוקמוה כר"א וכן ההיא דנמצא על שלו טמאים וכו' אוקמוה כוותיה והם דלא כהלכתא ואם כוונת דבריו להקשות על רבינו ז"ל דמ"מ היה לו לפסוק כסתם משנה אין זו קושיא דסתמא דיחידאה היא ועוד דר"א דשמותי הוא ואין כאן קושיא כלל:

ג אשה אומרת אכל ואשה אומרת לא אכל וכו'. התוס' ז"ל כתבו בריש פ' אמרו גבי אשה אומרת אכל ואשה אומרת לא אכל דמביא אשם תלוי דהוא דוקא שהוא שותק אבל אם אומר איני יודע ודאי דפטור מאשם תלוי והכריחו הדבר משום דבגמ' אמרו שם דברייתא דלא הודע אליו ולא שיודיעוהו אחרים מפרש דאיירי בעד אחד ובמאי איירי קרא אי במכחישו פשיטא דהיינו נאמן דכתיב לא יקום עד אחד באיש דנראה דאין עד אחד קם רק לשבועה אלא ודאי שאומר איני יודע ואפילו הכי אמר קרא דפטור מקרבן וכן נראה בסוגיא דריש פרק האשה רבה דהביאו ראיה דעד אחד נאמן באיסורין מדהאמינה תורה עד אחד כשאינו מכחישו להביא קרבן מקרא דאו הודע אליו מ"מ והקשה שם דילמא משום דשתיק ושתיקה כהודאה דמיא ומפני כך נדו מראיה זאת ואמרו במסקנא דעד אחד נאמן באשה מתוך הומר שהחמרת וכו' משמע מהתם דאין עד אחד נאמן לחייבו קרבן אלא כשהוא שותק דוקא משום דשתיקה כהודאה דמיא ולא כשאומר איני יודע דהתם פטרו קרא מאו הודע אליו ולא שיודיעוהו אחרים וכדכתבו התוס' ז"ל וא"ת דילמא קרא לא פטרו אלא מחטאת אבל מ"מ אשם תלוי מייתי וכן בפ' האשה רבה דדקדק מתניתין דפ' ספק אכל דעד אחד אומר אכלת והוא אומר לא אכלתי פטור הא אישתיק מהימן מנא ליה דמהימן להביא חטאת נימא דאישתיק מביא אשם תלוי אבל כשאומר לא אכלתי אפילו אשם תלוי אינו מביא וכן בפ' ספק אכל שהקשו ארישא דמתני' דאמרו לו אכלת חלב וכו' דמביא חטאת דאוקמוה בעד אחד ושתוק דממציעתא שמעינן לה דקאמר עד אחד אומר אכל והוא אומר לא אכלתי פטור טעמא דמכחיש הא שתיק מהימן נימא דלא שמ... דאי מהתם ה"א הא שתיק מביא אשם תלוי קמ"ל רישא דמביא חטאת וי"ל דאי מעטיה קרא דאו הודע ולא שיודיעוהו אחרים סברא הוא דמעטיה לגמרי מקרבן אפי' תלוי ואי נאמן עד אחד יש להאמינו אפילו לחטאת ואי לא אינו נאמן אפילו לאשם תלוי, זו היא שיטת התוס' ז"ל אבל רבינו ז"ל נראה דפליג על זה שכתב והוא אינו יו... הטא משמע דס"ל דאפילו שיאמר איני יודע מביא אשם תלוי ויש להקשות עליו מה שהקשו התוספות ז"ל דע"כ קרא דאו הודע דמעטיה הוי דאי לא פשיטא ועוד דסוגי... האשה רבה מוכחא כדברי התוס' ז"ל כדכתיבנא ואי סבר דלא מעטיה קרא אלא מחטאת אבל לא מאשם תלוי והיכא דאמר איני יודע ואיכא עד אחד מביא אשם ת... שתק מביא חטאת ומדוקדק בזה לשון רבינו ז"ל שכאן כתב שאינו יודע ובפ"ג כתב אפילו אמרה לו אשה אכלת וכו' ושתק דמשמע דבעינן שתיקה ליחייב חטאת אבל ... איני יודע מביא אשם תלוי וקשה עליו מפ' האשה רבה ומפ' ספק אכל דדקדקו ממתני' טעמא דאמר לא אכלתי הא אי שתיק מהימן דנימא הא אישתיק מביא אשם ת... ודאי דאין לחלק בין אשם תלוי לחטאת גבי עד אחד דאי פטרו קרא לגמרי פטרו לכן נראה דמ"ש רבינו ז"ל אינו יודע הוא היכא דשתק דאע"ג דשתיקה כהודאה דמ... כתבו התוס' ז"ל בפ' האשה רבה דלאו הודאה ממש אלא נראה לו אמת ויש קצת רגלים לדבר וכיון דאינו ברור לו לגמרי מיקרי אינו יודע הוא אבל לעולם דשתק הנ... לגמרי אינו יודע פטור ועלו דברי רבינו ז"ל כדברי התוס' ז"ל ונסתלקו ממנו הקושיות: וכן הבא על אשת איש וכו'. רבינו ז"ל אזיל לטעמיה שכתב בפי"ב מהלכות גירושי... אחד הומר מת ועד אחד אומר לא מת דלא תנשא לעד שהעיד לה לא תצא כמו שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת אבל להרמב"ן ז"ל שכתב ה"ה ז"ל בשמו ש... אחד בהכחשה לאו כלום הוא ואפי' אם נשאת לאחד מעדיה תצא ודאי לדידיה הבא לאו באשם תלוי קאי אלא בחטאת קאי: והוא הדין לספק מגורשת וכו'. בפ' האשה שנ... גבי שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת דאמרו שם הבא עליה באשם תלוי קאי הקשו שם התוס' ז"ל דכיון דאסיקנא בפ' ד' אחין דתרי ותרי ספיקי דרבנן א"כ בהמ... והירלו דחזקה דאשה דייקא ומינסבא מרעא לה לחזקה דאשת איש. ונראה דאית ליה לרבינו ז"ל דתירוץ זה נ"כ יספיק לשנים אומרים נתגרשה דהתם נמי דייקא ומינסבא ב... טעמא דדייקא ומינסבא לא נאמר אלא גבי מת מ"מ התם נמי אי לא ידעה דקושטא הוי דנתגרשה לא מינסבא דילהא שמא יזומו לעדים האומרים נתגרשה. זה נ"ל לתר... לרבינו ז"ל שכתב דספק מגורשת הוי באשם תלוי ולא חטאת אע"ג דבפ' ד' אחין אסיקנא דתרי ותרי ספיקא דרבנן והתוס' ז"ל נמי אית להו ע"כ דהתירוץ שייך נבי... אומרים נתגרשה דאל"כ קשה בההיא דשנים אומרים נתגרשה וכו' מכדי הבא עליה בחטאת קאי למ"ד דתרי ותרי ספיקא דרבנן ולא מניה לשנויי בנשאת לאחד מעדיה ד... ז"ל כתבו שם דאי הבא עליה בחטאת קאי אפי' נשאת לאחד מעדיה עד נמי בחנק קאי אלא ודאי נ"ל דחזקה דאשה דייקא ומינסבא שייך גבי שנים אומרים נתגרשה דמר... לכך חזקה דאשה והבא עליה באשם תלוי קאי. וא"ת שם כשהקשו גבי מאי שנא רישא וכו' דהאי דרישא הוא לן לאוקומי בחזקת פנויה וסיפא בחזקת אשת איש ומאי ... אע"ג דתרי והרי ספיקא דרבנן חזקה דדייקא ומינסבא דאיכא שנים אומרים נתגרשה ומרעא לה לחזקה דאשת איש וליכא למימר בסיפא דמוקמינן לה בחזקת אשת איש... דאע"ג דמרעא לה לחזקה דאשת איש הוי כאילו אין כאן חזקה לא לאיסור ולא להיתר והוי תרי ותרי ותלא מדאורייתא אבל ברישא דאיכא חזקה דפנויה דהוי חזקה דיב... מוקמינן לה מדאורייתא אחזקתה למ"ד תרי ותרי ספיקא דרבנן ולכך הוצרכו לתרץ דמ"מ היה לו לומר דתלא מדרבנן. והרב מהר"י ן' לב ז"ל בפסקיו הראשונים י"ט הביא ... זו בשם הגה"ה ... וכתב דלר"ת דאית ליה דחזקה דדייקא מרעא לה לחזקה דאשה ליתא להאי קושיא. ולא הבינותי דבריו דהתוספות בעצמם הקשו שם הקושיא היא ... תירוץ ההג"ה משום דלא מתרלא בההיא דר"ם כדפרישית. אבל להר"ן ז"ל שם בהלכות דרך אחרת דפליג על התוס' ז"ל בתרתי חדא דלדברי התוס' ז"ל אפי' למ"ד תרי ... ספיקא דרבנן הבא עליה באשם תלוי משום דחזקה דאשה דייקא מרעא לחזקה ולדברי הר"ן ז"ל אינו כן דלדידיה הבא עליה בחטאת קאי השני דלתוס' ז"ל אם אומרים ... עליה בחטאת אפי' נשאת לא תצא ולהר"ן ז"ל אם נשאת לאחד מעדיה לא תצא לדידיה נ"כ ומאי דנקט סוגיא דהאשה שנתארמלה הבא עליה באשם תלוי קאי היינו אפילו ... תרי ותרי ספיקא דאורייתא ונקט מילתיה לכל הפחות וכתב שם דאיכא מ"ד דכיון דהך סוגיא נקט הבא עליה באשם תלוי קאי דליתא למאי דמסקינן בסוגיא דפ' ד' אחין ... ותרי ספיקא דרבנן אלא ספיקא דאורייתא. ואפשר היה לומר דרבינו ז"ל נמי סבר הכי ולכך פסק דספק מגורשת הבא עליה באשם תלוי קאי דקי"ל דתרי ותרי ספיקא דאו... אבל כבר דחה הר"ן ז"ל סברא זו וכיון שכן אין לתרץ כן אלא מ"ש עיקר:

ד מי שהיו לפניו שתי חתיכות וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל תמה על רבינו ז"ל למה פסק כרבי כיון דרבא ור' זירא אית להו כרבנן בפרק ד' דכריתות והניח הדבר בצ"ע ... נראה טעם נכון דבפ' דם שחיטה (דף כ"ג) גבי חתיכה חלב וחתיכה חולין וכן גבי חתיכת חלב וחתיכת חלב נותר אמרו שם סתם משנה דאם אכל אחד את הרא... וכו'

כסף משנה

משום דכתיב אשר חטא בה עד שיודע לו במה חטא ותנן נמי התם דא... שעושה מלאכה בתוך היום ואין ידוע אם בשבת עשה אם ביום הכפורים ע... העושה ואין ידוע מעין אי זו מלאכה עשה ופסק כר' יהושע ור"ש כר' יה... שאמר היה ר' יהושע אף מאשם תלוי. אבל קשה שבפרק זה לקמן פסק רבי... דחלב ומתר לפניו כר' יהודה דא... היה ר' יהושע אף מאשם תלוי ו... מחייבו אשם תלוי וצ"ע. ומ"ש אבל... לפניו חתיכה אחת וכו'. שם (... פלוגתא דאמוראי ורוב מנין ורוב... דבחתיכה אחת פטור. ומ"ש וכל ה... הכוי פטור מאשם תלוי וכו' עד שם איסור קבוע. שם. ומ"ש וכן הבא... שהיא ספק נדה או ספק ערוה וכו' לפיכך האשה שנמצא דם על עד ש... זמן. נתבאר בפ"ה. ומ"ש והנושא יב... שלשה חדשים וילדה וכו'. יש להמו... דהא תנן בפ' החולץ (דף ל"ה) תשעה לראשון ספק בן שבעה לאח... חייבים אשם תלוי וי"ל דההיא מה... כהנהו דסברי דאפי' בחתיכה אחת נ... ספק שומן חייב ואע"ג דסתם לן ה... דרוב בנין ורוב מנין סברי בכריתות דה... דפטור הכי נקטינן וכבר רמזו רבינ... המשנה בפ' החולץ:

ג האוכל חתיכה וכו'. משנה רפ"ג (דף י"א:). ומ"ש הר... ידעתי היאך נקבע האיסור בכאן א... העד חתיכה של חלב שהיתה עם השו... והאחר יאמר לא אכל אלא השומן ע"... לומר שלכך נתכוון רבינו. ויותר נר... דשפיר מקרי איקבע איסורא על... אע"פ שאין שם אלא חתיכה א': וכן ... על אשת איש וכו'. נלמד ממה שקדמ... דכתובות (דף כ"ב:) גבי שנים אומ... ושנים אומרים לא מת. ומ"ש א... מקודשת לא נקבע האיסור. פשוט הוא על פי מה שקדם ובפ"ב דכתובות ג... אומרים לא נתקדשה:

ד מי שהיו לפניו שתי חתיכות וכו'. ברייתא פ"ד דכריתות (דף י"ח) ובגא ע... כלב

משנה למלך

... ב הנושא את יבמתו וכו'. כתב מרן יש לתמוה על זה כו'. ותמהני דהא תלמוד ערוך הוא בריש פ"ד דכריתות שהקשו מהך מתני' דפרק החולץ למ"ד דבעינן איסור קבוע ותירצו ... ר"א היא דלא בעי איסור קבוע דמחייב אשם תלוי על הכוי יע"ש:

כסף משנה

[ה]את הראשונה ובא ישראל ואכל את השנייה וכן באכל את הראשונה במזיד והשנייה [...]תני פטור ורבי מחייב ובאכלוה שניהם בשוגג שניהם חייבים לרבי אבל לרבנן [פט]ור מן הדין ופסק רבינו כרבי ונראה שטעמו משום דעל מאי דאמר רב שאינו [אש]ם תלוי על חתיכה אחת ספק אמרו תלת אמוראי כל חד טעמא חד ופסק רבינו [כו]ותיה טעמא משום דבעינן דאיקבע [ו]להאי טעמא בכל הני כיון דאיקבע [ח]ייב כרבי וכיון דרב סבר כרבי פסק [א]בל קשה דס"ע ר"נ אמריה ורבא ו[כו]' [ה]ני טעמי אחריני ולהנהו טעמי אמרינן [כ]הני וכרבנן וכיון דרבא דבתרא הוא [ור]' זירה נמי סבר כוותיה ואהו כרבנן [...]כינהו ופסק כר"נ וכרבי דיחידאה הוא *וצ"ע :

[ה] ונותר לפניו וכו'. במשנה פ"ד דכריתות (דף י"ט) פלוגתא דר"א [ור"]ע וכר' יהודה דאמר פוטר היה ר' יהושע אף מאשם תלוי :

[ו] דבר שחייבים על ודאו חטאת קבועה וכו' כיצד כשם שאם אכל חלב ודם וכו'. משנה שם (דף י"ז) :

[ז] [א]כל חתיכה משתי התיכות וכו'. שם (דף י"ח) ברייתא פלוגתא דתנאי [ו]רבי אע"ג דרבים פליגי עליה משום דמפרשי אמוראי למילתיה :

[ח] [כש]יבה של שומן וכו' עד סוף הפרק. בפ"ה דכריתות (דף כ"ג) משנה:

[פ"ט] א על חמש עבירות מביאין קרבן אשם וכו'. מפורש בתורה [ו]במשנה פרק איזהו מקומן (דף נ"ד) :

[ב] [...]זה חרופה כיצד וכו'. משנה וגמ' בפ"ב [דכר]יתות (דף ט'). ומ"ש והוא שתהיה [גדולה ו]מזידה. שמשום הוא דאל"כ לא מתחייב [...] ומ"ש והיה בעולה. מימרא שם (דף י"א) :

[...]ש ומפי השמועה למדו וכו'. ברייתא וגמרא בדף הנזכר :

[ג] [...]' שנים ויום אחד וכו': כתב הראב"ד [...]בן תשע שנים ויום אחד וכו' א"א [...]י שזה שיבוש וכו'. ועוד היה לו להקשות [...]גדול אין האיש לוקה אלא האשה. ולפי [...]ספר מוטעה נזדמן להראב"ד בדברי [...]נוסחא שלנו היא לוקה והוא מביא [...]א הנוסחא האמיתית ואע"ג דבפ"ב (דף י"א) אהא דתנן כל העריות [...]ל ואחד קטן קטן פטור מסקינן דס"ק [...] אחד גדול ואחד קטן קטן פטור [...]יב הבא גדול נמי פטור מ"ט דהא [...] אהדדי ולפי זה לכאורה הל"ל שהיא [...] פ"א לומר כן דהא ליתא תו התם ס"ר

[...] בתוי"ט פ"ד דכריתות] :

משנה תורה

ואחת של שומן. ואכל אחת מהן ובא עכו"ם או כלב ואכל את השנייה. או שאכל עכו"ם או כלב את הראשונה ובא ישראל ואכל השנייה. או שאכל ראשונה בזדון ושנייה בשגגה. או שאכל ראשונה בשגגה ושנייה בזדון. הרי זה חייב באשם תלוי הואיל והיה שמה איסור קבוע. אבל שתיהן בזדון פטור מקרבן. אבל שתיהן בשגגה מביא חטאת. אבל את הראשונה בשגגה ובא אחר ואכל את השנייה בשגגה שניהן חייבין באשם תלוי. וכן כל כיוצא בזה: ה חלב ונותר לפניו. אכל אחת מהן ואין ידוע אי זו מהן אכל. אשתו נדה ואחותו עמו בבית ושגג באחת מהן ואין ידוע אי זו מהן בעל. שבת ויום הכפורים ועשה מלאכה בין השמשות שביניהן. הרי זה פטור מקרבן ואינו מביא חטאת שהרי אינו יודע עצמו של חטא כמו שביארנו. ואינו מביא אשם תלוי שהרי יודע בודאי שחטא: ו כל דבר שחייבין על ודאו חטאת קבועה אחת חייבין על לא הודע שלו אשם תלוי אחד. וכל דבר שחייבין על ודאו חטאות הרבה חייבין על לא הודע שלו אשמות תלויין הרבה כמניין החטאות. כיצד. כשם שאם אכל חלב ודם ונותר ופיגול בהעלם אחת חייב ארבע חטאות. כך אם נסתפק לו אם אכלן או לא אכל אלא חתיכות של היתר שהיו עמהם מביא ארבעה אשמות תלויין. וכן אם נסתפק לו אם האשה שבא עליה אשתו. או פלונית הערוה שהיתה עמה שחייב עליה שמונה חטאות. הרי זה מביא שמונה אשמות תלויין: ז האוכל חתיכה משתי חתיכות ונסתפק לו אם של חלב אכל או של שומן אכל ואחר שנולד לו הספק אכל חתיכה משתי חתיכות אחרות ונסתפק לו אם של חלב אכל או של שומן. הרי זה מביא שתי אשמות תלויין: ח כשם שידיעות ודאי בינתיים מחלקת לחטאות כך ידיעת ספק בינתיים מחלקת לאשמות. לפיכך אם אכל חמשה זיתי חלב בהעלם אחת. ונודע לו ידיעת ספק על אחת מהם וחזר ונודע לו ידיעת ספק אחרת על השני. וכן על כל אחת ואחת. חייב אשם תלוי על כל אחת ואחת: ט חתיכה של שומן וחתיכה של חלב. אבל אחת מהן ואין ידוע אי זו היא והביא אשם תלוי. וחזר ואכל את [השנייה] מביא חטאת. וכן אם אכל אחר את השנייה מביא האחר אשם תלוי כמו שביארנו: י חתיכה של חלב וחתיכה [ש]לב נותר. אכל את אחת מהן ואין ידוע אי זו היא. מביא חטאת על החלב ואשם תלוי משום נותר. אכל את השנייה [...]ם שני מביא שלש חטאות. ואם היה בה שוה פרוטה מביא אשם ודאי משום מעילה. אכל אחד את אחת משתיהן. ובא אחר ואכל את השנייה. זה מביא חטאת ואשם תלוי וזה מביא חטאת ואשם תלוי. וכן כל כיוצא בזה:

פרק תשיעי

[א] על חמש עבירות מביא קרבן אשם והוא הנקרא אשם ודאי שהרי אינו בא משום ספק. ואלו הן. על שפחה חרופה ועל הגזל ועל המעילה ועל טומאת נזיר ועל הצרעת כשיטהר ממנה. על שפחה חרופה כיצד. הבא על שפחה [חרופ]ה בין בזדון בין בשגגה מביא אשם. והוא שתהיה גדולה ומזידה וברצונה ותהיה בעולה כדרכה ובגמר ביאה כדי [...]ה שנאמר בקורת תהיה והביא את אשמו היא לוקה והוא מביא קרבן: ב ומפי השמועה למדו שבזמן שהיא חייבת [...]ת הוא חייב בקרבן ובזמן שהיא פטורה מן [...]ות הוא פטור מן הקרבן: ג *בן תשע שנים ויום [אחד] שבא על שפחה חרופה. היא לוקה והוא מביא קרבן

סמ"ג עשין כמו :

לחם משנה

ובא אחר ואכל את השנייה דמביא השני אשם והיינו כרבי ולכך פסק רבינו ז"ל כשתא משנה וכתבו רבינו ז"ל לקמן בסוף הפרק הא דחתיכת חלב וחתיכת חלב נותר :

ו שחייב עליה שמונה חטאות. והיינו הערוה שכתב רבינו ז"ל בפ"ד יש בועל בעילה אחת וחייב עליה שמונה חטאות :

פ"ט ג ובן תשע שנים ויום אחד וכו'. כתב עליו הר"א ז"ל בהשגות אומר אני זה שיבוש וכו'. וכתב על זה הרב כ"מ ז"ל דספר מוטעה נזדמן לו בספרי רבינו ז"ל דאית ביה דהוא לוקה. ואינו כן דבסוף פ"ג מהל' איסורי ביאה איתא להשגה זו ופירשה שם ה"ה ז"ל וכוונתו להשיג על רבינו ז"ל דאית ליה דמביא קרבן הקטן דאמאי הקטן לאו בר עונשין הוא וכן כתב שם בהשגה בהדיא וקרבן זה מן העונשין הוא והיא כמו כן פטורה דהא מקשו אהדדי ע"כ. משמע דהיה לו בספרי רבינו ז"ל דהקטן חייב קרבן והשיג עליו דמ"מ אמאי חייב קרבן ולא כמו שחשב הרב בעל כ"מ ז"ל והקשה על הר"א ז"ל דאמאי לא השיג על רבינו ז"ל שאפי' בגדול ש"י האיש לוקה אלא האשה דלע"ד לא עלה על דעת הר"א ז"ל דרבינו ז"ל מחייב מלקות לאיש ונראה דטעם מחלוקת רבינו ז"ל והר"א ז"ל תלוי במ"ש התוס' ז"ל התם וז"ל דהא מקשו אהדדי הלשון אינו מכוון דהאיש הוקשה לאשה ולא אשה לאיש דהא כי שאיש קטן האשה חייבת כדאיתא בת"כ ואיש פרט לקטן יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד ת"ל ואיש וא"כ אשה לא איתקשה לאיש ע"כ. ורבינו ז"ל סובר כדברי התוס' ז"ל שכתבו שם שאין ההיקש גמור מכח ההיא דת"כ אלא האיש תלוי באשה ולא האשה באיש ומה שחייב לקטן קרבן הוא משום דבת"כ אמרינן דמקרא דואיש מרבינן אפי' קטן בן תשע שנים ויום אחד א"כ דקרא איירי בקטן בן תשע ובפירוש חייב קרבן לאיש ומלקות לאשה א"כ הקטן ודאי חייב קרבן דביה איירי קרא ולפי פירושא דא מה שאמרינן בפ"ב דכריתות אחד גדול ואחד קטן הקטן פטור וגדול חייב ובשפחה חרופה אפי' גדול פטור היינו בגדול הבא על הקטנה דוקא. ואין לתמוה על זה דחלוקה דאחד שוגג ואחד מזיד דאמרינן דבשפחה חרופה פטור ע"כ ג"כ איירי בכי האי גוונא דהיא שוגגת והוא מזיד דכיון דהיא אינה חייבת מלקות הוא פטור אבל אי הוי איפכא דהיא מזידה והוא שוגג ודאי דחייבת היא מלקות והוא קרבן כדכתב שם רש"י ז"ל דשוגג ומזיד שוין בבא על השפחה וא"כ החלוקה דאחד גדול ואחד קטן ג"כ לא איירי בכוללת אלא בגדול הבא על הקטנה וכן חלוקה דאחד ער ואחד ישן בער הבא על הישנה אבל ישן הבא על ערה

השגת הראב"ד

*בן תשע שנים ויום אחד שבא על שפחה חרופה היא לוקה. א"א אומר אני שזה שיבוש שסרי שנינו בשנים אחד גדול ואחד קטן גדול נמי פטור וכ"ש הקטן, ואם יאמר האיש נתלה באשה אבל לא האשה באיש מ"מ מסיכא סיתי לחייב את הקטן על ידי האשה הא ודאי טעותא הוא :

משנה למלך

[...], והוא שתהיה גדולה מזידה וברצונה. עיין בפ"ג מהל' איסורי ביאה. ועיין בכ"מ רבינו בפירוש המשנה ריש מסכת שבת שדבריו סותרים ועיין בתוי"ט פ"ב דכריתות משנה ד' ובברכת הזבח (דף קס"ד:) ודוק. (א"ה עיין בס' כנ"י ישקב בהגהותיו פ"א מהלכות סנהדרין) :

קרבן. ויראה לי שאינו מביא עד שיגדיל ויהיה בן דעת: ד כבר ביארנו בהלכות ביאות אסורות מה היא השפחה החרופה האמורה בתורה. ושאינן חייבין עד שיבעול כדרכה ויגמור. לפיכך אם אמרו לו שנים בעלת שפחה חרופה והוא אומר לא בעלתי נאמן ואינו מביא קרבן על פיהן. שהרי הוא יודע אם גמר ביאתו או לא גמר וזה שאמר לא בעלתי כלומר לא גמרתי: ה הבא על השפחה ביאות הרבה אינו חייב אלא אשם אחד. כיצד הבא על השפחה ביאות הרבה בזדון או שבא עליה בשגגה ונודע לו וחזר ובא עליה בשגגה ונודע לו. אפילו מאה פעמים במאה העלמות. מקריב אשם אחד ומתכפר לו על הכל על הזדונות שבה ועל השגגות. במה דברים אמורים בשפחה אחת אבל הבא על שפחות הרבה אפילו בהעלם אחת חייב אשם על כל שפחה ושפחה: ו בעל שפחה והפריש וחזר ובעלה אחר שהפריש אשמו חייב על כל אחת ואחת שההפרשה מחלקת ונמצ שהקריב ואחר כך בעל. וכן אם בעל חמש בעילות בהעלם אחת בשפחה אחת. לו על אחת מהן והפריש אשמו ואחר כך נודע על השנייה מפריש אשם אחר שבהעלם אחת היו כלן הואיל ולא נודע לו אלא אחר שהפריש נמצא כבועל אחר שהפ שדין השוגג והמזיד בשפחה אחד הוא: ז על הגזל כיצד: כל מי שיש בידו משוה פ ומעלה ממון ישראל. בין שגזלו בין שגנבו בין שהפקידו אצלו או הלוהו או שותפות או משאר דרכים. וכפר בו ונשבע לשקר בין בזדון בין בשגגה הרי זה אשם על חטאו. וזהו הנקרא אשם גזילות. ומפורש בתורה שאין מתכפר לו באש עד שישיב הממון שבידו לבעליו. אבל החומש אינו מעכב הכפרה. כבר ביארנו בה שבועות

כסף משנה

ת"ר בזמן שהאשה לוקה האיש מביא קרבן אין האשה לוקה אין האיש מביא קר לה מקרא והשתא כי אמרינן דבשפחה אחד גדול ואחד קטן גדול נמי פטור הי בשהשפחה קטנה שאינה לוקה אז גדול הבא עליה פטור מקרבן אבל אם השפחה והבא עליה קטן היא לוקה מאחר שהיא גדולה שהאיש נתלה בהאשה ואין האשה נתל ומשמע לרבינו שמאחר שהיא חייבת חייב בקרבן אלא שאינו מביאו עד ובה"כ אית פרש לקטן יכול שאני מוני שנים ת"ל ואיש:

ד כבר ביארנו בהל' ביאות אסורות ומ"ש לפיכך אם אמרו לו שנ שפחה חרופה וכו'. בפ"ג דכריתות (ד

ה הבא על השפחה ביאות הרבה משנה וגמ' בפ"ב דכריתות (ומ"ש כד"א בשפחה אחת וכו'. ש דאיפשיטא:

ו בעל שפחה והפריש אשמו וכו'. ב כלל גדול (דף ע"ב):

ז על הגזל כיצד וכו'. בס' הגוז משנה (דף ק"ג): כבר ביא שבועות. בפ"ז וס"ח:

על

לחם משנה

ערה ודאי דהיא חייבת וכן פירש ה"ה ז"ל בהל' איסורי ביאה פ"ג אלא שמה שכתב שם שחייב רבינו ז"ל קרבן לקטן מפני שסובר שהכל תלוי בה קשה לי דא"כ היה לו לחייב קרבן ליתן הבא עליה כשהיא ערה כיון דהיא חייבת והכל תלוי בה ולא ראינו שחייב קרבן אלא לקטן הבא על הגדולה ולפי מה שפירשתי שטעמו של רבינו משום דכיון דמרבינן מקרא דואים דאיירי בקטן בן תשע א"כ הרי חייב קרבן לקטן בן תשע דביה איירי קרא ניחא. וא"ת לדעת רבינו ז"ל א"כ כשהקשו בגמרא בפ"ב דכריתות והבא קטן חייב אמאי הוצרכו לדחוק ליטנא דמתני' ולומר דהכי קאמר הבא קטן פטור וגדול חייב ושפחה חרופה אפילו גדול פטור לוקמה למתני' כפשטא בקטן הבא על הגדולה וה"ק בעלמא קטן פטור הכל הבא קטן הבא על הגדולה הקטן חייב קרבן דמרבינן לה מקרא דואים דהא סוף סוף לפי האמת מתני' לאו בכל גוונא מיירי אלא בהלוקה חדא דהיינו גדול הבא על הקטנה והדמוקים לה בהכי לוקמה בקטן הבא על הגדולה ומתני' אסיפ כפשטא. וי"ל דגבי חלוקה דאחד ניעור ואחד ישן הקשו ג"כ בכי האי גוונא ותירצו ג"כ דכאן אפילו נעור פטור והתם לא מצינן לאוקמי בגוונא אחריתי ולהכי בעי לאוקומי תרי בבי בחד גוונא ואמרינן נמי גבי קטן דהכא אפי' קטן פטור ואיירי בגדול הבא על הקטנה, זה דרכו של רבינו ז"ל ולהר"א ז"ל דרך אחרת דסובר הפך דברי רבינו ז"ל ודברי התוס' ז"ל דלשון מקשו להדדי הלשון מכוון ותרווייהו איתקשו להדדי היא לאשה ואשה לאיש וכיון דע"כ מתני' בקטן בן תשע שנים ויום אחד מיירי מדקאמרה דבכל עריות הגדול חייב והאי בפחות מבן תשע אפי' בכל העריות הגדולה פטורה דאין ביאתו ביאה וכדכתב רבינו ז"ל בפ"א מהל' איסורי ביאה א"כ מתני' איירי בקטן בן תשע שנים ויום אחד ועל דא אמרינן בגמ' דהוקשו להדדי ושניהם פטורים בשפחה חרופה והלשון משמע דכשהיא פטורה הוא פטור וכשהוא פטור היא פטורה דהא בהא תליא ומתני' בכל גוונא איירי בין גדול הבא על הקטנה בין קטן הבא על הגדולה דשניהם פטורים ואפי' בן תשע שנים ויום אחד א"כ אידחייא לה ברייתא דתורת כהנים מקמי סוגיא דכריתות דקאמרה ז הוי גמור ושניהם פטורים דמתני' בבן תשע שנים ויום אחד איירי בהכרח כדכתיבנא ואפי' הכי אמרה דשניהם פטורים וא"כ קמה לה ברייתא דתורת כהנים דלא כהלכ דרכו של הר"א ז"ל שהשיג על רבינו ז"ל וא"ת כיון דהר"א ז"ל סובר דההיקש לגמרי אמאי כשהיא מזידה חייבת על כל ביאה וביאה והוא אינו חייב אלא אשם אחד נ ביאות כדכתב שם רבינו ז"ל ולא השיגו שם הר"א ז"ל כדין ההוא דמשמע דמודה ליה דבעלמא לרבינו ז"ל טעמו כדכתב שם ה"ה ז"ל דלא מיעט רחמנא אלא לו מהטפ הטא אבל היא חייבת אבל להר"א ז"ל דההיקש לגמרי וכשהוא פטור היא פטורה אם כן לא תתחייב היא אלא חדא על כמה ביאות, ויש לומר דאין זה אלא כשזה חייב וזה וזה פטור כשזה פטור אבל שזה יהיה חייב אחת וזה תרתי לא איכפת לן כיון דסוף סוף כולהו חייבין וההיקש לא הוי אלא לענין החיוב לבד ולהכי כיון דביה חייב קר בכמה ביאות ובה לא איירי שבקינן לה כשאר איסורי דעלמא וחייבת על כל ביאה וביאה דההיקש מתוקם שפיר לענין החיוב בלבד כדפרישית:

ד כבר ביארנו בהלכות ביאות אסורות וכו' לפיכך אם אמרו לו וכו'. תימה דאיך תלה רבינו ז"ל דין כשאמר לא בעלתי שנאמן משום דאינו חייב עד שיגמור דמשמע בה חייב בהערה בלבד אינו נאמן דהרי בעלמא אפילו בשאר ביאות אסורות אם אמר לא בעלתי נאמן וכדכתב רבינו ז"ל לעיל בפרק ג' דכשאמרו לו עדים אכל וכן בשאר איסורים שעשה והוא אומר לא אכלתי ולא עשיתי שהוא נאמן דהוי כאומר לא אכלתי בשגגה אלא בזדון וכן כתב רבינו ז"ל לקמן בפי"א כשאמרו לו נכנסת למקד אומר לא נכנסתי דנאמן משום דהוי כאומר מזיד הייתי וא"כ היאך תלה כאן רבינו ז"ל הטעם משום דבשפחה אינו חייב עד שיגמור ואע"ג דבכריתות פ' אמרו לו אמרי ר"מ בשפחה חרופה שאם אמר לא בעלתי נאמן דאי בעי אמר להו לא גמרתי ביאתי היינו דוקא לר"מ כדכתב שם רש"י ז"ל דאית ליה דלא אמרינן מגו דיכול לומר מזיד משום דלא משוי איניש נפשיה רשיעא ולכך גבי שפחה חרופה הוצרכו לזה הטעם לומר דה"ק לא גמרתי אבל לדידן דקי"ל כרבנן אפילו בעלמא מצי למימר מזיד הייתי וכשא בעלתי בשוגג קאמר ולא במזיד. וי"ל דרבינו ז"ל הולך לטעם זה לומר דבשפחה חרופה אפילו שיאמר בהדיא לא בעלתי לא שוגג ולא מזיד דנאמן משום דלא גמרתי קאמר אבל בעלמא אם אמר לא בעלתי לא שוגג ולא מזיד אינו נאמן וכדכתבו התוס' בד"ה נפקא מינה לטומאה וכו' בכריתות (דף י"ב) וז"ל וה"נ מצי למימר נפקא מינה דאמר לא אכלתי לא שוגג ולא מזיד ע"כ כלומר דכיון דמכחיש לעדים אינו נאמן וכדכתבו התוס' אי טעמא הוי משום מגו אבל בשפחה חרופה לא הוי הכחשה דלא בעלתי ר"ל לא גמרתי, כך נ"ל לתרץ דברי רבינו ז"ל:

ו בעל שפחה והפריש וכו' וכן אם בעל חמש בעילות וכו' ונודע לו על אחת והפריש וכו'. קשה דבפרק כלל גדול (דף ע"ב) אמרו הכל מודים בשפחה חרופה דחייב אחת ואחת כרב המנונא ודרב המנונא אמרו שם לעיל מתקיף לה רב המנונא אלא מעתה בעל וחזר ובעל והפריש קרבן ואמר המתינו לי עד שאבעול ה"נ דליהוי אלא אחת אמר ליה מעתה דלאחר הפרשה קאמרת מעתה דלאחר הפרשה לא קאמינא משמע דרב המנונא לא מיירי אלא במעשה דלאחר הפרשה כגון שהפריש בין ביאה לביאה אם הפריש אחר כל המעשים בין ידיעה לידיעה אין לנו ואיך כתב רבינו ז"ל דאפילו אחר כל המעשים אם הפריש בין ידיעה לידיעה חייב על כל אחת ואחת. וי"ל דכי התם דבעינן מעשה לאחר הפרשה היינו למ"ד לא בעינן גבי אשם ודאי ידיעה בתחילה דאע"ג דקי"ל בעלמא הפרשות מחלקות גבי חטאות היינו משום דאיכא נמי בהדי ידיעות חשובות שגורמות כפרה אבל הכא דליכא אלא הפרשה לחודא לא מהניא כדכתבו שם התוס' ז"ל אבל למ"ד דבעינן גבי אשם ודאי ידיעה מתחלה דהידיעות חשובות דמהני הפרשה אחר כל המעשים בין ידיעה לידיעה ומאי דאמרו שם הכל מודים דרב המנונא היינו אפילו למ"ד אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחלה דעל דא מתקיף רב המנונא אבל למ"ד אשם ודאי בעי ידיעה בתחילה וכדפסק רבינו ז"ל בפרק זה ודאי דהפרשות ידיעות לבד אמרינן התם דהוי מחלוקת ר"י ור"ל ולר"י דקי"ל כוותיה מחלקות אפילו לבד ואע"ג דרבינו ז"ל פסק כן דהידיעות מחלקות לבד היינו משום דסובר דאידחיא סוגיא דפרק כלל גדול מקמי סוגיא דפ' ב' מחוסרי כפרה כדכתבתי בפרק ו' דלסוגיא דכ משמע דבשפחה חרופה אין ידיעות מחלקות לכ"ע אע"ג דבעינן ידיעה בתחלה משום דכיון דרבתה תורה קרבן אחד לביאות הרבה משמע בין שוגג בין מזיד ידיעות אין מחלקות הפרשות עם ידיעות ודאי מחלקות לכל הסוגיות ולכך פסק רבינו ז"ל דהפרשות מחלקות אחר כל המעשים. ומ"ש בסוף דבריו שדין השוגג והמזיד בשפחה אחת היא יש לד שאין לו קשר עם מה שקדם ואין זה טעם לו כלל. לכך נ"ל לומר דכיון למ"ש בפרק שני וחזרתי לרמוז פה דאית ליה דאע"ג דאשם ודאי בעינן ידיעה בתחילה אין הידיעות מ משום דכיון דרבתה תורה קרבן אחד לביאות הרבה א"כ אין לחלק בין שוגג למזיד וכדסברה סוגיא דפרק כלל גדול כדכתב שם רש"י דלמ"ד בעינא בתחילה ידיעות מחלקות דרבתה קרבן אחד לביאות הרבה איירי במזיד דוקא ולא בשוגג דאידחיים לה סוגיא דפ' כלל גדול מקמי סוגיא דכריתות כדכתיבנא וסברא דאין לחלק בין שוגג למזיד ובכל גוונא חייב אלא קרבן אחד ולפי זה מ"ש רבינו ז"ל שדין השוגג והמזיד וכו' קאי למאי דפתח רבינו ז"ל בתחלה דבריו הבא על השפחה ביאות הרבה בין בשוגג בין במזיד אינו חייב אחד נתן טעם לזה דאמר השוגג והמזיד אחת היא. כך נ"ל ליישב לשון רבינו דהאי דין השוגג לעיל קאי ומהר"י מטראני ז"ל בספר קרית ספר כתב שדין השוגג והמזיד אחד הו היה מזיד והפריש קרבן וחזר ובעל במזיד פשיטא דחייב ע"כ. נראה דסובר דאדסמיך ליה קאי ומכל מקום קשיא לי דאמאי פשוט לו יותר במזיד מבשוגג שלמד ממזיד ל

ז עד שישיב הממון שבידו לבעליו וכו'. פירוש עד שישיב קודם שיקריב האשם שאם השיב אחר שהקריב האשם לא מהני ליה כפרה כדאמרו בפרק הגוזל פנים דאם אשמו

משנה למלך

ח בד"א בשפחה אחת וכו'. עיין במ"ש הראב"ד פ"ג מהלכות איסורי ביאה וכבר השיגו ה"ה שם:

כסף משנה

ל המעילה כיצד וכו'. משנה וגמרא בפרק הזהב (דף נ"ה):
אוכל מדבר שמועלין בו וכו'. משנה פרק ג' דכריתות (דף ט"ו:): חומרא יתירה יש במעילה וכו'. שם במשנה:
המחוייב אשם ודאי וכו'. בפרק כלל גדול (דף ע"ב:) אמרינן למ"ד אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחלה בעל ה' בעילות ...כתב רש"י דפלוגתא דר"ט ור"ע הוא פ' ...חימה דר"ע סבר דבעי ידיעה בתחלה כמותו: וכל חטא שחייבים עליו אשם אחד המלך וכו'. משנה ס"ב דהוריות (דף ט'):
ל חטא שחייבים עליו וכו'. במשנה פ"ה דכריתות (דף כ"ב:) פלוגתא ות"ק ומייתי לה בר"פ איזהו מקומן ופסק כת"ק:
יתה לפניו חתיכה של חולין וכו' עד סוף הפרק. משנה שם:
בר ביארנו בהלכות מאכלות אסורות פרק י"ד:
א ששה מצותן שיקריבו קרבן עולה ויורד ואלו הן וכו'. משנה דכריתות (דף י':) ובמשנה תנן ה' משום מקדש וקדשיו בחדא ורבינו מני להו בתרתי:
"ש אפילו היתה ידה משגת לשה ואינה משגת לנסכיו מביאה קרבן עני. פרשת תזריע יש לה שה ואין לה נסכין ...ין שתביא קרבן עני ת"ל די שה:
פי השמועה למדו שזה שחייב וכו'. ברייתא פ"ק דשבועות (דף ו':). אע"פ שהדבר מפי הקבלה הרי הוא ...ש שהרי בפירוש חייבה תורה כרת לטמא שאכל קדש וכו':
קרבנות שהאשה חייבת וכו' עד ומאכילן. בסוף נגעים (משנה י"ב) אע"ג דרבי ...לה משמע דליכא מאן דפליג עליה ... כאי מתני' בפ"ד דנדרים (דף ל"ה:) ...ן התקבל (דף ק"ד) (ובפרק ד' דנזיר דף כ"ד):
המלך

לחם משנה

אשמו עד שלא הביא גזילו לא יצא וכן כתב רבינו בפ"ה מהל' גזילה וסמך כאן על מ"ש שם. וכן הדין במעילה ואע"פ שדברי רבינו ז"ל בפרק א' מהלכות מעילה באו סתומים בדין זה כבר יישבם הר"י קורקוס ז"ל שם וכן ע"ש בכ"מ ז"ל:
ט האוכל מדבר שמועלין בו וכו'. מן המשנה נראה דהוא הדין אם אכל מה' זבחים אע"פ שהם בתמחוי אחד דחייב על כל אחד ואחד דהא אמרו ק"ו דהשתא תמחויין מחלקין כ"ש גופים ורבינו ז"ל היה לו לבאר זה אלא דס"ל דכ"ש הוא ונ"מ לא היה לו לסתום:
פ"י ה כל הקרבנות האלו וכו' אע"פ שהדבר מפי קבלה וכו'. קשה דבפ"ק דשבועות טרחו בגמרא להביא ראיה דקרא איירי בטומאת קדש ומקדש ואסיקו דאיירי בקדש מג"ש דרבי דבהמה ואיירי במקדש מג"ש דטומאתו טומאתו ורבינו ז"ל לא הביא כאן ראיה זאת אלא מדחייב עליהם כרת במקום אחר. וי"ל דנקט רבינו לשון הברייתא דאמרו הואיל וענש הכתוב והזהיר על הטומאה במקום אחר דהיינו מקדש וקדשיו ה"נ הוי מקדש וקדשיו. ולפי האמת כתבו התוספות ז"ל שם דנקט ברייתא הך בנין אב למעוטי שאר עבירות אבל קושיא דנימא תרומה שהקשו התם לא מתרצא אלא בג"ש דבהמה וג"ש דטומאתו טומאתו וכי היכי דנקטה ברייתא בנין אב למעוטי שאר עבירות הכי נקט ליה רבינו ז"ל. ואע"ג דרבינו ז"ל לא הזכיר אלא הכרת ולא האזהרה כדאמרה הברייתא אין קפידא בכך דנקט העיקר:
ו ומביא אדם ע"י בנו וכו'. כתב רבינו ז"ל בפירוש המשנה הטעם דאע"פ שהוא עשיר מביא בעבורם קרבן עני לפי שאין הקרבן מעצמו ואמנם יעשה קרבן מזולתו ובתנאי שבנו ובתו עניים אולם אשתו להיותה כמוהו הנה לא יקריב בעבורה אלא קרבן עשיר לפי שהיא כגופו ע"כ:
המלך

שבועות אימתי יהיה חייב בשבועה זו שמקריב עליה אשם זה ואימתי יהיה פטור ממנה. ועל אי זו דרך יתחייב אשמות רבות כמניין חיוב השבועות. ועל אי זו דרך לא יהיה חייב אלא אשם אחד: **ח** על המעילה כיצד. כל הנהנה משוה פרוטה מן ההקדש בשגגה. מחזיר מה שנהנה ויוסיף חומש ויקריב אשם ויתכפר לו. וכבר ביארנו בהלכות מעילה שהקרבן והקרן מעכבין הכפרה ואין החומש מעכב: **ט** האוכל מדבר שמועלין בו בחמשה תמחויין בהעלם אחת. אע"פ שהוא מזבח אחד אם יש בכל אכילה ואכילה שוה פרוטה חייב אשם על כל אחד ואחד. שהתמחויין מחלקין במעילה והרי הן כמינין הרבה אע"פ שאין מוחלקין בחיוב הכריתות. חומרא יתירה יש במעילה שהרי עשה בה המהנה כנהנה ומצטרפת לזמן מרובה. ושליח שעשה שליחותו חייב המשלח מה שאין דברים אלו בשאר האיסורין: **י** כל המחוייב אשם ודאי צריך שיודע לו חטאו תחילה ואחר כך יקריב אשמו אבל אם הקריבו קודם שיודע לו ונודע לו אחר שהקריב אינו עולה לו. וכל חטא שחייבין עליו אשם ודאי אחד המלך ואחד כהן משוח או שאר עם הארץ שוין בו: **יא** כל חטא שחייבין עליו אשם ודאי אם נסתפק לו אם עשאהו או לא עשאהו פטור מכלום. לפיכך הבא על ידו ספק מעילה אינו חייב כלום כמו שביארנו בהלכות מעילה: **יב** היתה לפניו חתיכה של חולין וחתיכה של הקדש. אכל אחת מהן ואין ידוע אי זו היא פטור. חזר ואכל את השנייה מביא אשם על מעילתו. אכל אחר את השנייה שניהן פטורין: **יג** חתיכה של חלב וחתיכה של הקדש. אכל אחת מהן מביא אשם תלוי משום חלב. אכל את השנייה מביא חטאת על החלב ואשם ודאי של מעילה על ההקדש. אחר ואכל את השנייה אף השני מביא אשם תלוי. חתיכה של חלב וחתיכה של חלב הקדש. אכל אחת מהן מביא ...ת. אכל את השנייה אחר שנודע לו על הראשונה מביא שתי חטאות ואשם ודאי על מעילתו. בא אחר ואכל את ...ייה זה מביא חטאת וזה מביא חטאת בלבד. כבר ביארנו בהלכות מאכלות אסורות מאיזה טעם נוסף ואיסור הקדש על איסור חלב וכן כל כיוצא באלו האיסורין:

פרק עשירי

ששה [א]מצותן שיקריבו קרבן עולה ויורד ואלו הן. המצורע. והיולדת. והנשבע שבועת העדות בין בזדון בין בשגגה. והנשבע שבועת ביטוי לשקר בשגגה. והטמא שאכל קודש בשגגה. והטמא שנכנס למקדש בשגגה: **ב** קרבן ...לדת אם היתה עשירה מביאה כבש בן שנתו לעולה ובן יונה או תור לחטאת. ואם אין ידה משגת הרי קרבנה יורד ...יאה שתי תורים או שני בני יונה אחד עולה ואחד חטאת. אפילו היתה ידה משגת לשה ואינה משגת לנסכיו מביאה קרבן ...: **ג** המצורע כשיטהר מביא שלש בהמות מהן שני כבשים אחד עולה ואחד אשם וכבשה לחטאת. אם אין ידו משגת ...א שתי תורים או שני בני יונה אחד עולה ואחד חטאת. וכבש לאשם: **ד** על שבועת העדות ועל שגגת שבועת ביטוי ... שגגת טומאת מקדש וטומאת קדשיו מביא כשבה או שעירה כשאר החטאות הקבועות. ואם אין ידו משגת מביא שתי ...ים או שני בני יונה אחד עולה ואחד חטאת. ואם אין ידו משגת לעוף מביא עשירית האיפה סלת והיא הקרויה מנחת חוטא ...בר נתפרשו מעשיה בהלכות מעשה הקרבנות: **ה** כל הקרבנות האלו מפורשין בתורה ומפורש זה שחייב להביאן. ... מטמא שנכנס למקדש בשגגה או אכל קדש שכך כתוב שם ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה וגו'. או נפש אשר תגע ...דבר טמא וגו'. או נפש כי תשבע לבטא בשפתים וגו'. והיה כי יאשם לאחת מאלה וגו'. מפי השמועה למדו שזה ...ייב כאן קרבן לטמא כשנטמא ונכנס למקדש או אכל קדש והוא לא ידע אע"פ שהדבר מפי הקבלה הרי הוא כמפורש ...רי בפירוש חייבה תורה כרת לטמא שאכל קודש ולטמא שנכנס למקדש. באוכל נאמר והנפש אשר תאכל בשר ...ת השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה. ובנכנס למקדש נאמר ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל כי את מקדש ה' ...א. וכיון שחייבה תורה כרת על טומאת מקדש וקדשיו פירש הקרבן שמביאין על שגגתן: **ו** כל קרבנות שהאשה חייבת ...לה מביא על ידיה. אם היה עני מביא קרבן עני ואם היה עשיר מביא על ידיה קרבן עשיר. ומביא אדם על ידי בנו ועל ידי בתו

[א] סמ"ג עשין רטז:

משנה למלך

ג מהן שני כבשים כו'. בריש פרק שני שעירי אמרינן דשני כבשים הללו מצותן שיהיו שוין. וכעת לא ראיתי לרבינו שהביא דין זה. (א"ה עיין בת"ש סרב המחבר לעיל סוף פ"ז מהלכות תמידין ומוספין, ולקמן פרק ב' מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ג'): המלך

תמלך

ז המלך וכהן משיח וכו'. בפ"ב דהוריות תנן אין חייבין על שמיעת קול וכו' [עיין בכ"מ] עוד שם על שמיעת הקול ועל ביטוי שפתים וכו' [עיין בכ"מ] ופירש"י ז"ל וג' מחלוקות בדבר ר"י הגלילי סבר נשיא ומשיח פטורין מכולן ור"ע סבר נשיא חייב בכולן חוץ משמיעת הקול ומשיח פטור מכולן מעולה ויורד ור"ש סבר נשיא ומשיח חייבין בכולן בעולה ויורד אלא שאין כ"ג ומשיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו ע"כ. וכן נראה ודאי פשט המשניות דמתניתין קמייתא כולה ר"י קאמר לה ופטר לב"ד ולנשיא ומשיח מכולן כדפירשו טעמא בגמרא ור"ע חייב לנשיא חוץ משמיעת הקול ומשיח פטור מכולן כדפירשו שם בגמרא טעמו ואמרו דר"ע לא פטר ליה אלא מעולה ויורד אבל מ"מ חייב למשיח פר ומתני' בתרייתא כולה ר"ש קאמר לה וחייב לנשיא ולמשיח בכולן לבד טומאת מקדש למשיח כדפירשו שם בגמ' טעמו משום קרא דכתיב מתוך הקהל מי שחטאו שוה ליחידים וה"ה בנשיא דפטור משמיעת הקול דלא פליג על ר"ע בהא כדכתב שם רש"י ז"ל שלא הוצרך להזכירו משום דר"ע כבר אמר לה. והשתא קשה על רבינו ז"ל דפסק דחייבין בכולן ולא חלק כלל דפסק דלא כמאן ועל הר"א ז"ל בהשגות נ"כ יש לתמוה במה שפסק שהנשיא פטור משמיעת הקול והמשיח מטומאת מקדש. מיהו להר"א ז"ל יש ליתן טעם דפסק כר"ש משום דאמרו שם בגמרא כר"א דאמר הנשיא שעיר ס"ל כוותיה דהמשיח פטור בטומאת מקדש ולכך לא הזכיר דמשיח מביא פר כדאמר שם על מילתיה דר"י דאמר לא אמר ר"א אלא בטומאת מקדש וכו' וכיון דר"ש ור"א הוי תרי פסק כוותייהו דר' יוסי בסברתו יחיד הוא דהוא סובר דנשיא ומשיח פטור מכולן ור"ע פליג עליה דאית ליה דמשיח מביא פר ור"ש פליג עליה נ"כ וסובר דמשיח חייב בכולן חוץ מטומאת מקדש וכן ר"ע דאית ליה דמשיח חייב פר דלא כר"ש ודלא כר' יוסי אבל ר"ש אית ליה ר"א דמסייע ליה ולכך פסק כוותיה ופטר למשיח טומאת מקדש וכן פטר לנשיא שמיעת קול משום דאית ליה דר"ע לא פליג אר"ע בהא כדפירש"י ז"ל וכדכתיבנא. זה נראה טעמו של הר"א ז"ל אלא שעדיין קשה דאמרו שם בברייתא דר"ש אינו מחייב למשיח בשמיעת קול וביטוי אלא בדלות אבל לא בדלי דלות דאז הוא פטור מקרא דמייתי ר"ע זה קרבן אהרן וגו' ואע"ג דר"ע פטרו מכל וכל מקרבן עולה ויורד סבר ליה כר"ע בחדא ופליג עליה בחדא וכיון דהר"א ז"ל פוסק כר"ש היה לו להזכיר דבשמיעת קול וביטוי המשיח פטור בדלי דלות ואולי סובר הר"א ז"ל דמתני' דקאמרה דר"ש חייב סתם בנשיא ומשיח פליג אברייתא דקאמרה דפטר למשיח בדלי דלות ופסק הר"א ז"ל כמתני' אי נמי לא היה גורס הוא ז"ל בברייתא ר"ש אלא תנא אחרינא דפליג אר"ש דמתני' והיא סברא אחרת רביעית והר"א ז"ל לא פסק אלא כר"ש דמתני' מהטעם שכתבתי, זה נראה להת טעם לכר"א ז"ל אבל דברי רבינו ז"ל מתמיהין אלי. ורהיתי לרבינו ז"ל בפירוש המשנה שנראה מדבריו דמתניתין קמייתא דכתיבנא אית ליה דתרי תנאי אמרו לה ופסק לה בתרי בבי וסובר דמתחילה אמר סתמא אין חייבין על שמיעת קול ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו כלומר דהב"ד והמשיח הנזכרים במשניות דלעיל פטורים מכולן והך מתניתין סתמא ומכאן והלאה הם דברי ר"י וה"ק רבי יוסי אומר דהנשיא כיוצא בהם ור"ע פליג וכו' וכן מתני' בתרייתא דועל טומאת מקדש וכו' אית ליה בכי האי גוונא דסתמא הוי דקאמרה דהנשיא והמשיח חייבין ופליג ר"ש ואמר שאין כ"ג משיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו וכו' וכשאמרו אלא שאין כ"ג משיח וכו' מכאן והלאה מתחילין דברי ר"ש דפליג את"ק ומפני כן הוקשה לו דסתמא אסתמא דבסתמא קמא קאמר דהמשיח פטור ובסתמא בתרא קאמר דהמשיח חייב ותירץ דפטור דמתני' קמא הוי מפר וחיוב דמתניתין בתרא הוי בעולה ויורד דהדיוט זה נראה מדבריו שם בפירוש המשנה למעיין בהם ועל פי זה פסק כאן כסתם משנה דהנשיא והמשיח חייבים בכולן ודלא כר"י ודלא כר"ש ודלא כר"ע וכ"כ שם בפירוש המשנה דלית הלכתא כוותייהו אלא כסתם משנה. ובאמת אני תמיה הרבה על רבינו ז"ל שפירש המשניות כן ופסק להו בסכינא חריפא ומי דחקו לומר כך דפשט המשניות מוכח דג' מחלוקות הם ומתני' קמא כולה רבי יוסי קאמר לה ור"ע פליג עליה ובתרא כולה ר"ש קאמר לה וכמו שנראה מדברי רש"י ז"ל ואולי היה גורס רבינו ז"ל במתני' קמא הנשיא אומר כיוצא בהם ובמתני' בתרא ר"ש אומר אין כ"ג משיח חייב אלא טומאת מקדש וקדשיו דאם היה גורס כן מוכח בהדיא דהוי תנא אחרינא וע"פ זה פירש מה שפירש אבל אם גירסתו במשנה כגירסתנו לא ידענא מי דחקו לרבינו ז"ל לפרש מה שפירש. והוספתי להפליא הפלא ופלא על הרב בעל כ"מ שהפשט פשט רבינו ז"ל שפירש בפירוש המשנה כמו שהם עד שתמה על הראב"ד ז"ל דאיך יהרך המשניות ואיך לא ראה הרב ז"ל דרש"י ז"ל לא פירש כן ופשט המשניות מוכח כדברי רש"י ז"ל דג' מחלוקות הם וכו', ועוד יש לתמוה עליו דאית ליה דהר"א ז"ל סובר דהלכתא כר"ע א"כ אמאי לא חייב פר למשיח דהכי אמרו שם בגמרא דר"ע אית ליה הכי והיה לו להר"א ז"ל להזכיר זה, גם יש לתמוה דלמה לא פטר הר"א ז"ל שמיעת קול וביטוי למשיח זה אינו אלא לרבי יוסי ולית הלכתא כוותיה אלא כר"ש כדכתיבנא:

ח כל המביא קרבן על הזדון וכו' אם היה אנוס פטור וכו'. כתב הר"מ מטראני ז"ל בספר קרית ספר וז"ל ואם היה אנוס פטור מן הקרבן פ' ד' מחוסרי כפרה על מתני' דו מביאין על הזדון כשגגה ואחר שהביא הסוגיא כתב על מאי דמקשה בגמרא ונכתוב קרא פתאום ולא נכתוב פתע וז"ל ונראה דהקשו בגמרא בין למאי דאמרינן ד' דהא משמע נמי שוגג כדאמרינן ומשני דכתב פתע לגלויי עליה דפתאום דהוי אונס למאן דמוקי ליה באונס והוי מזיד לתניא אידך דמוקי ליה במזיד ונקטינן כהאי ברייתא דמתניתין הכי הוא אלו מביאין על הזדון כשוגג ולא חשב אונס ובתוספתא נמי תניא וכולן באונס פטורין כן נראה לי ליישב הסוגיא דלא הקשו לרב ז"ל עכ"ל. וכן דבריו דמשמע דאית ליה דברייתא דקאמרה גבי נזיר פתאום זה אונס פליגא אמאי דאמרינן דפתאום הוי מזיד והכריע בברייתא דמזיד דמתניתין מסייע ליה ודאי לא פליגי דכולהו ברייתות סברי דאונס בנזיר חייב וכן אמרו בתוספתא כולן באונס פטורין חוץ מנזיר ומ"ש במתניתין על הזדון כשגגה ולא הזכירו אונס משום דאמרו כן אבל נזיר ודאי אפילו באונס חייב וכן פסק רבינו ז"ל בפרק שני מהל' נזירות ומדגלי קרא גבי נזיר דדוקא אונס משמע דדוקא גבי נזיר חייב אבל בכל איך הד... לכללין

ז המלך וכהן משיח מביאין קרבן וכו': כתב הראב"ד מביאין קרבן על שבועת... א"א אין המלך חייב בשמיעת הקיל וכו'. וטעמו מדתנן בפ"ב דהור... ה':) על ב"ד וכהן משיח אין חייבים על שמיעת קול ועל ביטוי שפתים ועל טומא... וקדשיו והנשיא כיוצא בהן דברי ר"י הגלילי ר"ע אומר הנשיא חייב בכולם חוץ מ... קול שהמלך לא דן ולא דנין אותו וסובר... כר"ע. וטעם רבינו מדתנן בההיא פירק... הכי על שמיעת קול ובטוי שפתים... מקדש וקדשיו ב"ד פטורים והיחיד... והמשיח חייבים אלא שאין כ"ג [משיח]... על טומאת מקדש וקדשיו דברי ר"ש... מביאין קרבן עולה ויורד ר"א אומר... מביא שעיר ושתי משניות אלו סותרות... זו דרישא קתני שאין כהן משיח... שמיעת קול ועל ביטוי שפתים ועל... מקדש וקדשיו ובסיפא קתני שהוא חייב... ולפיכך הוצרך לפרש דמאי דקתני ברי... כהן משיח חייב על אלו היינו לענין שא... לעצמו שוגג ועשה שוגג שדינו שמביא... שנתבאר בפט"ו ועל שמיעת קול וביטוי... וטומאת מקדש וקדשיו אינו חייב להב... כדין כהן משיח ומאי דקתני בסיפא... שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאה... וקדשיו חייב כהן משיח היינו לומר שהוא... קרבן עליהם כשאר ההדיוטות וכ"כ רב... בפירוש המשנה דייקא דקתני בסיפא... מביאין קרבן עולה ויורד שהוא קרבן... ולענין דברי ר"ע סובר רבינו שאין... כר"ע משום דמשמע דיחידאה הוא ואין... היכי אפשר דפליגי ארבי עקיבא דהא... בטעמא קאמר שהמלך לא דן ולא דנין... י"ל דהא לא *מכרעא דהא אמרינן בפר... ל"ש אלא מלכי ישראל אבל מלכי בית... כתיב בהו דינו לבקר משפט* ויש לתמו... על הראב"ד שנראה מדבריו שאין כ"ג... על טומאת מקדש וקדשיו אפילו בהדיוט... ויישב מתני' דמתייבת לכהן משיח ב... מקדש וקדשיו. ויש לדקדק בדברי ה... למה לא כתב ולא המשיח בשמיעת קול... בההיא מתני' שכתבתי בסמוך ואפשר... דסמך אשמיעת קול דרישא וה"ק אין... חייב בשמיעת קול ולא המשיח בשמיע... ולא בטומאת מקדש וקדשיו אבל קשה... לא כתב שכהן משיח פטור משבועת... כדתנן בההיא מתניתין: כבר ביארנו בהלכות שבועות. פ"ט ופי"א:

ח כל המביא קרבן על הזדון וכו'. בתוספתא דכריתות פ"ק ארבעה מביאין על הזדון... כולם באונס פטורים חוץ מן הנזיר וטעם למה הנזיר חייב באונס נתבאר... ממחוסרי כפרה דהיינו משום דכתיב פתע שהאוס פתע זה שוגג פתאום זה... ומדאיצטריך רחמנא לרבויי אונס בנזיר משמע דבעלמא פטור וכדקי"ל אנוס ר... פטריה ורבינו לא מוציא כהן נזיר מהכלל לחייבו באונס מפני שסמך על מ"ש במקומו... ט מי שהפריש מעות לכבשה של חטאתו וכו'. משנה בפ' בתרא דכריתות (דף כ... ומ"ש ויחלל אותם על המעות וכו'. פשוט הוא:

אפילו

בתו ועל ידי עבדו ושפחתו קרבן עני ומאכילן בזבחים:

ז המלך וכהן משיח *מביאין קרבן על שבועת העדות או על שבועת ביטוי או על טומאת מקדש וקדשיו כשאר הדיוטות. שלא חילק הכתוב קרבן מלך מקרבן הדיוט ומקרבן כהן משיח אלא במצות שחייבים על שגגתן חטאת קבועה כמו שביארנו אבל בקרבן עולה ויורד כלן שוים. כבר ביארנו בהלכות שבועות אימתי יהיה חייב על שבועת העדות ועל שבועת שגגת ביטוי ואימתי יהיה פטור עליהן ועל אי זו דרך יהיה חייב קרבנות הרבה כמנין השבועות ועל אי זה דרך לא יהיה חייב אלא קרבן אחד. ובהלכות מחוסרי כפרה אבאר באיזה דרך תתחייב היולדת והמצורע קרבנות הרבה ובאי זה דרך יתחייב כל אחד מהן קרבן אחד: **ח** כל המביא קרבן על הזדון כשגגה. אם היה אנוס פטור מן הקרבן. ואין צריך לומר שאר עבירות שאינו חייב חטאת אלא על שגגתן שאם היה אנוס פטור: **ט** מי שהפריש מעות לכבשה של חטאתו וצריך להן. הרי זה מביא שעירה ויחלל אותם המעות על השעירה ויהנה בהן. וכן אם הפריש לשעירה ולקח כשבה יהנה בהן: **י** הפריש מעות לבהמה והעני יקח שתי תורים או שני בני יונה ויחלל עליהן אותם המעות ויהנה בהם. הפריש מעות לבני יונה או לתורים והעני. יביא עשירית האיפה ויחלל עליהן אותם המעות ויהנה בהן. וכן אם היה עני והפריש מעות לעשירית האיפה והעשיר יוסיף עליהן ויביא עוף. הפריש לעוף והעשיר יוסיף עליהן ויביא כשבה או שעירה

השגת הראב"ד

*מביאין קרבן על שבועת העדות. א"א אין המלך חייב בשמיעת קול ולא המשיח בטומאת מקדש וקדשיו:

*[עיין בתוי"ט בהוריות פ"ב משנה ה'] : *[עי' בתוי"ט שם משנה ז'] :

משנה למלך

ז המלך וכהן משיח וכו'. ברכת הזבח (דף ק"נ: ודף קע"א:). ועיין בתוי"ט פרק ב' דהוריות ודוק. (א"ה ועיין מ"ש הרמ"ז בספר תוספות יום הכפורים):

שעירה. אפילו היה מורישו גוסס הרי זה עני עד שימות מורישו ויירשנו: **יא** עשיר שהפריש כשבה או שעירה ונפל בה מום *[והעני] אם רצה יביא בדמיה עוף אבל אם הפריש עוף ונפסל לא יביא בדמיו עשירית האיפה שאין לעוף פדיון: **יב** הפריש עשירית האיפה והעשיר. עד שלא קדשה בכלי הרי היא ככל המנחות ותפדה ותאכל. ומשקדשה בכלי תעובר צורתה ותצא לבית השריפה: **יג** עשיר שהפריש קן למכרה וליקח בדמיה כשבה או שעירה והעני יביא קן זו אע"פ שהיא קדושת דמים שהיא נדחית ולמה לא נדחית מפני שדיחוי מעיקרו אינו דיחוי והרי נראה קן זו לו עתה. עני שהקריב קרבן עשיר יצא ועשיר שהקריב קרבן עני לא יצא:

פרק אחד עשר

א **שינוי** יש בשגגת טומאת מקדש וקדשיו מה שאין כן בשאר כריתות. שכל הכריתות כיון ששגג ונודע לו בסוף שחטא אע"פ שלא היתה לו ידיעה בתחילה הרי זה חייב חטאת. אבל בטומאת מקדש וקדשיו אינו מביא קרבן עולה ויורד עד שתהיה לו ידיעה לטומאה וידיעה לקודש או למקדש בתחלה
[...]ה לטומאה וידיעה לקדש או למקדש בסוף והעלם בינתיים. כיצד נטמא ונכנס [...]דש או אכל קודש. ואחר כך נודע לו שנטמא ושהיה טמא בשעה שאכל או שנכנס. [...]ידש היה זה שאכלו או מקדש היה זה שנכנס לו. הרי זה פטור מקרבן עד שידע [...]מא [ושזה קודש] ושזה מקדש קודם שיכנס או קודם שיאכל. כיצד נטמא וידע שנטמא [...] שזה מקדש ושזה קודש. ואחר כך נעלמה ממנו הטומאה ושכח שנטמא ונכנס [...]דש או אכל קודש. והוא יודע שזה מקדש ושזה קודש. או ששגג ושכח שזה מקדש [...]שזה בשר קודש והוא יודע שהוא טמא ונכנס או אכל. או ששגג או שכח שנטמא [...]ת שזה בשר קדש ושזה מקדש ונכנס או אכל ואחר כך נודע לו דברים שנתעלמו [...]. הרי זה מביא קרבן עולה ויורד בכל צד וצד משש מחלוקות אלו. ומניין שדין [...]ת מקדש וקדשיו כך הוא. שהרי בשאר שגגות נאמר בעשותה אחת ממצות ה' אשר [...]תעשינה ואשם או הודע אליו חטאתו אשר חטא. כיון שידע בסוף אע"פ שלא ידע [...]ילה. ובטומאת מקדש וקדשיו נאמר ונעלם ממנו והוא ידע ואשם מאחר שנאמר [...]ם ממנו מכלל שהיתה שם ידיעה בתחילה ונאמר והוא ידע [ואשם] הא למדת שהוא [...]י ידיעה בתחילה וידיעה בסוף והעלם בינתיים: **ב** נטמא וידע שנטמא [וידע שזה [...] ושזה מקדש] אבל לא ידע באי זה אב נטמא ושכח שנטמא ואחר כך נכנס למקדש [...]אכל קדש ונודע לו אחר שנכנס או אחר שאכל באי זה אב נטמא [הרי זה חייב קרבן] [...]פ שלא ידע בתחלה באי זה אב נטמא הואיל וידע שהוא טמא הרי היתה שם ידיעת [...]אה בתחילה. אבל אם נעלמו ממנו הלכות טומאה. כגון שנטמא בכעדשה מן השרץ [...] שהשרץ מטמא ולא ידע בשיעור ושכח שנגע בשרץ כלל ונכנס או אכל ואחר כך [...] לו [שנגע] בכעדשה מן השרץ הרי זה ספק אם חייב קרבן או פטור. וכן מי שלא [...] המקדש מימיו ולא הבין מקומו. אם נטמא וידע שנטמא ונכנס למקדש ולא ידע [...]זילה שזהו מקומו שהרי לא ראהו מעולם. ואחר כך זכר הטומאה וידע שזה מקדש. [...] זה ספק אם ידיעה שיש מקדש בעולם ידיעה. או עד שידע מקומו תחילה. יראה לי [...]לו החייבים קרבן מספק אינן מביאין קרבן שמא יכניסו חולין לעזרה. ואם תאמר והלא חטאת

*[כן הוא בס"א וכנ"ל]:

כסף משנה

[...]ילו היה מורישו גוסס ס"ז מי וכו'. בפ"ג דערכין (דף י"ח): [...]שיר שהפריש כבשה או שעירה וכו'. משנה וגמרא בסוף כריתות (דף כ"ו:): [...]פריש עשירית האיפה והעשיר כו'. תוספתא דכריתות בפ' בתרא: [...]שיר שהפריש קן וכו'. בסוף כריתות (דף כ"ז כ"ח) אמרינן איפכא משום דדחוי מעיקרא הוי ורבינו פוסק כמ"ד [...]י דחוי כמו שנתבאר בפ"ג מהל' פסולי [...]ין: עני שהקריב קרבן עשיר וכו'. בסוף נגעים:

[...] **א שינוי** יש בשגגת טומאת מקדש וקדשיו וכו' אבל בטומאת [...] וקדשיו וכו' בסוף והעלם בינתיים וכו'. [...]בפ"ק דשבועות ובתוספתא פ"ה דזבחים [...]ל והנותר בידיעה אחת והטומאה בשתי [...]. ומ"ש כיצד נטמא וידע שנטמא וידע [...]דש וזה קדש וכו'. משנה בפ"ב דשבועות [...]ד): ומנין שדין שגגת מקדש וקדשיו [...] וכו'. ברייתא בפ"ק דשבועות (דף ד') [...]דסבר כר' ישמעאל דמחייב על העלם [...]ה ועל העלם המקדש וסבר כר"ע דבעי ידיעה בתחלה ובסוף:

[...]מא וידע שנטמא וכו'. במשנה ספ"ב דשבועות (דף י"ד:) פלוגתא דתנאי [...]דלא כר"א דר"ע ור' ישמעאל פליגי [...]בפלוגתא דר"ע ור' ישמעאל פסק כרבי [...]ל דמחייב על העלם הטומאה ועל העלם [...] משום דרבי סבר כוותיה כמ"ש בסמוך. [...]אבל אם נעלם ממנו הלכות טומאה כגון [...] בכעדשה מן השרץ וכו' וכן מי שלא [...]מקדש מימיו וכו'. בס"ב דשבועות (דף י"ט) בעיי דלא איפשיטו:

מי

לחם משנה

[...]לכללין דאונס פטור מכל מעונש ומקרבן מולגערה לא תעשה דבר ודברים פשוטים הם אלו ולא ידעתי איך עלה על הדעת דנקטינן גבי נזיר באונס פטור בהיות שרבינו ז"ל כתב בפ"י מהל' נזירות בהפך:

י אפילו היה מורישו גוסס וכו'. בערכין (דף י"ז) אמרו במשנה אפילו מת אביו וכו' ופירשו בגמרא כגון שהיה גוסס והתוס' ז"ל פירשו שם דקאי אסמיך ליה דקאמר אבל בקרבנות אינו כן וכו' דבקרבנות אם היה גוסס הוי עני ואפילו לרש"י ז"ל שפירש דאערכין קאי מ"מ אית ליה לרבינו ז"ל דהדין אמת ג"כ בקרבנות:

יג עשיר שהפריש קן למכרה וליקח בדמיה כבשה או שעירה וכו'. בסוף כריתות אמרו מטמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשתו וכו' ופירש"י כלומר במקום כבשתו שרצה להקריב קרבן עני אבל רבינו ז"ל אינו מפרש אלא שהפרישה למכרה וליקח בדמיה קרבן עשיר, ונ"ל טעמו כדי להמלט מקושיא אחת שהקשה שם רש"י ז"ל דהיכי אמר דהוי קדושת דמים הא אין לעוף פדיון ותירץ שם דשאני הכא דלא נראה להקריב מתחלה ולפירוש רבינו ז"ל ניחא דקדושת דמים הוי דהוא לא הפריש אלא למכרה וליקח בדמיה קרבן עשיר: **אע"פ** שהיא קדושת דמים וכו'. בפ"ט מהל' מעשה הקרבנות הקשה הרב בעל כ"מ ז"ל בשם המאירי דאיך כתב רבינו ז"ל שם שאע"פ שהיא קדושת דמים שאינה נדחית דמשמע משום דהיא קדושת דמים היה ראוי לומר שנדחה קמ"ל דאינה נדחה ואינו כן דאדרבה משום דהוי קדושת דמים היה ראוי לומר שלא נדחה כדאמרו שם וש"מ קדושת דמים נדחית משמע דהסברא היה שלא תדחה וקושיא זו איתא ג"כ כאן שכתב ואע"פ שהיא קדושת דמים שהיא נדחית. ונ"ל לתרץ כאן ושם דלא כתב רבינו קדושת דמים למעט קדושת הגוף אלא ה"ק אע"פ שיש בה קדושה פורתא מיהא וכיון דיש בה קדושה ראוי שתדחה וכ"ש אם היה קדושת הגוף שהיה ראוי שתדחה: **מפני** שדיחוי וכו'. מה שיש להתעורר על זה כתבתי בפ"ג: **עני** שהקריב קרבן עשיר וכו'. בסוף נגעים אמרו במשנה מצורע עני וכו' ורבינו ז"ל כתב עני סתם ועשיר סתם לכלול אפילו מטמא מקדש עשיר שהקריב קרבן עני לא יצא וכדרבי הושעיא דאמר הכי בסוף ודלא כרבי תנאי דכובר דדוקא גבי מצורע עשיר שהקריב קרבן עני לא יצא אבל מטמא מקדש לא:

פי"א א מאחר שנאמר ונעלם ממנו וכו'. דברי רבינו ז"ל מתמיהין אלי דבפ"ק דשבועות אמרו בברייתא דרשא זו בשם רבי ואמרו על זה שם ונעלם מכלל דידע מאי משמע וכו' ואמרו במסקנא קסבר רבי ידיעת בית רבו שמה ידיעה והקשו והא תנן אין בה ידיעה וכו' מי איכא דלית ביה ידיעת בית רבו ותירצו אין משכחת לה בתינוק שנשבה לבין העכו"ם ע"כ. א"כ מוכרח שם דמאן דדריש הך דרשא דמכלל שידע אית ליה ידיעת בית רבו שמה ידיעה ולא בעי ידיעה גמורה כר"ע משום דאית ליה דונעלם יתירא אתי לחייב על העלם מקדש וכן הסיא בעיא דפ"ב דשבועות דבן בבל שעלה לא"י ונעלם ממנו מקום מקדש אוקמיה שם אליבא דרבי דאית ליה ידיעת בית רבו שמה ידיעה ורבינו ז"ל כתבה לקמן בפרק זה מכל הני משמע דאית ליה לרבינו ז"ל דידיעת בית רבו שמה ידיעה כיון דפסק כרבי בההיא בעיא דלקמן וכיון שכן קשה דמדכתב כיצד נטמא וידע שנטמא [...]משמע איפכא דבעינן ידיעה בטומאה ממש דכן דקדקו התוס' בדברי רש"י ז"ל שכתב שם וידע שנטמא דמפרש מתניתין דלא כרבי דבעינן ידיעה גמורה ואפילו נאמר דידיעה [...]א ל"ד אלא ר"ל ידיעה בית רבו מ"מ לקמן דכתב ספק ידיעה כידיעה משמע דהוי דלא כרבי וכדכתבו התוס' ז"ל בסוף פ"ב דלרבי אפילו ספק ידיעה לא בעי דסגי ליה [...]ת בית רבו. זאת ועוד דהיה לו לומר הכא דלית ליה ידיעה בתחלה דהיינו כגון תינוק שנשבה לבין העכו"ם ולמה סתם דבריו כל כך ובאמת דבריו מתמיהין וצריכין לי עיון: [...] כיצד נטמא וידע שנטמא וידע שזה מקדש ושזה קדש או ששגג ושכח שזה מקדש או שזה בשר קדש והוא יודע שהוא טמא ונכנס או אכל או שגג ושכח שנטמא ושגג ושכח שזה [...] בשר קודש ושזה מקדש ונכנס או אכל ואח"כ נודע לו דברים שנתעלמו ממנו הרי מביא קרבן עולה ויורד בכל צד וצד משש מחלוקת אלו ע"כ. כך היא הגירסא הנכונה [...]י רבינו ז"ל ויש נוסחאות שחסר חלוקה אחת שהיא העלם זה וזה והיא עיקר הוהא הגירסא דבמשנה כתיבי הני תלתא העלם טומאה והעלם מקדש והעלם זה וזה ועל זה שייך לשון רבינו ז"ל משש מחלוקות כלומר ג' בקדש וג' במקדש:

[...]ו אכל קדש ונודע לו וכו'. משמע מדברי רבינו ז"ל דאע"ג דידיעה בתחלה לא בעינן באיזה אב נטמא מ"מ בידיעה בסוף בעינן שידע באיזה אב נטמא וכי אמרינן בגמרא (דף י"ח) דאיפליגו ר"ע ור"א במתני' היינו בידיעה קמייתא אבל בידיעה בתרייתא מודה ר"ע דבעינן שידע באיזה אב נטמא ולזה מטים דברי רש"י ז"ל שם דאוקמא

לחם משנה

בכריתות מה נפשך חלב אכל חייב נותר אכל חייב וכו' והתם הוי ידיעה בסוף לאחר שחטא ונודע לו החטא וא"כ קשה לר' עקיבא מה נפשך אי מדמה הך דהכא להכיא דהתם א"כ אפילו בתחילה אין צ ידיעה דהא אמרינן התם דמדקאמר קרא בה משמע ידיעה פעמים באותו החטא ואי לא מדמינן לה להכיא דהתם משום דאלי התם דגלי קרא בה אבל הכא דליכא קרא דבה לא א"כ אפילו ידיעה בתרייתא נמי לאפי בעינן שידע בהי זה אב נטמא הא התם אפילו בידיעה בתרייתא לא הוה מצריכין ידיעה גמורה הלא מקרא דבה אבל הכא דליכא קרא דבה א"כ אפילו ידיעה בתרייתא לא ליבעי באיזה אב נטמא ועוד דבפ' המפלת גבי הא דאמר ר"כ טומטום ואנדרוגינוס פראו לובן ואודם כאחת דאין חייבין על ביאת מקדש הביאו שם ברייתא ואמרו לימא מסייע ליה וכו' ודחו לה דלא הוי סייעתא דברייתא אתיא כר"א דבעינן ידיעה בתחלה באיזה אב נטמא ולכך קאמרה דהיכא דראו לובן ואודם כאחת דאין חייבין על ביאת מקדש משום דלא ידעי באיזה אב נטמאו אבל לר"ע דלא בעי שידע באיזה אב נטמא לעולם דחייבין על ביאת מקדש והשתא כיון דר"ע בידיעה בסוף בעי שידע באיזה אב נטמא א"כ הנהו חייבין על ביאת מקדש הא בידיעה בתרייתא לא ידעי אי נטמאו באודם או בלובן וצ"ע:

ה הדבר ספק אם אויר עזרה כעזרה או לא וכו'. נראה דרבינו ז"ל גריס בגמרא בפרק ידיעות הטומאה (דף י"ג) תלה עצמו באויר עזרה מהו אויר עזרה כעזרה או לא והתוס' ז"ל כתבו שם דאין לגרוס כן דבפרק [כיצד צולין] אמרינן טמא שהכניס ידו לפנים חייב דביאה במקצת שמה ביאה ובפרק כל הפסולין נמי אמרינן אי אמרינן ביאה במקצת שמה ביאה היכי מעייל ידיה לבהונות משמע דאויר נמי נתקדש ועוד אי לאו כעזרה דמיא א"כ כשמוליך דם ואיברים למזבח יפסל ביוצא ולכך כתבו דגרסינן כגירסא דידן כי גמיר שהייה דבת השתחויה גמירי דלאו בת השתחואה לא גמירי או דילמא בפנים שהייה גמירי לא שנא דבת השתחואה לא שנא דלאו בת השתחואה ע"כ. ונראה לתרץ כל אלו הקושיות שהקשו בתוס' לגירסת רבינו ז"ל דגם לגירסתו הפירוש הוא כמו לגירסתנו וה"ק להאי מילתא דהשתחואה אמרינן דאויר עזרה כעזרה או דילמא להאי מילתא דהשתחואה לא אמרינן אויר עזרה כעזרה משום דהוי שהייה דלאו בת השתחואה ולפי רבינו ז"ל וגירסתנו הכל בענין אחד ואין בהם אלא חילוף הלשונות:

ח היה טמא ואמרו לו שנים נכנסת וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל תמה שבתחלה כתב לשון רבנן באמרו מה אם ירצה לומר מזיד הייתי ואח"כ כתב לשון ר"מ דאמר ק"ו אם שנים לידי מיתה חמורה אינו דין שיביאו אותו לידי קרבן הקל. וגם יש להקשות על רבינו ז"ל דבגמרא פסקינן כר' יהודה דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים הרב...

כסף משנה

ג מי שנטמא בעזרה וכו'. משנה בפ"ב דשבועות (דף י"ד):

ד מי שטימא עצמו במזיד וכו' עד או אינו בעזרה. שם (דף י"ז) בעיי דלא...

ה מי שנסתפק לו אם נכנס למקדש וכו'. משנה בפ"ק דכריתות אלו הן ... זדון כרת ועל שגגתן חטאת ועל לא הודע שלהם אשם תלוי חוץ ... מקדש וקדשיו מפני שהוא בעולה ויו... בגמרא (דף ז') דהכי קאמר חוץ ... מקדש וקדשיו שאינו מביא אשם תלוי ... שאין אשם תלוי בא אלא על כ... קבועה כדמפרש בפ"ב דכריתות ו... מביאין אשם תלוי אלא על הדבר ש... ושגגתו חטאת ומפרש טעמא בגמרא ד... מעוט מחטאת חלב:

ו מי שהיו לפניו שני שבילין וכו' ו... שכח שהלך בראשון וכו'. בס"ד (דף י"ח י"ט) פלוגתא דהכהי ופסק... ומ"ש הלך בראשון ונכנס למקדש ו... בברייתא הנזכרת:

ז ומ"ש הזה שלישי ושביעי ושנ... בברייתא הנזכרת ופס... ואליבא דר"י דאוקמה כרבנן:

ח היה טמא ואמרו לו שנים נכנסת ... וכו'

רמב"ם

חטאת העוף באה על הספק ואינה נאכלת. מפני שהמביא אותה מחוסר כפורים אסור לאכול בקדשים עד שיביא כפרתו. אבל מי שאינו מחוסר כפורים אינו מביא קרבן מספק: ג מי שנטמא בעזרה צריך שידע תחילה שנטמא ושזה מקדש. ואם נעלם ממנו אחרי כן שנטמא והרי הוא זכור שזה מקדש. או שנעלם ממנו שזה מקדש ולא שכח שנטמא. או שנתעלמו ממנו זה וזה. כשיודע לו יביא קרבן עולה ויורד. והוא שישהה כשיעור כמו שביארנו בהלכות ביאת מקדש: ד מי שטימא עצמו במזיד ולא שהה כשיעור. הרי זה ספק אם שיעור השתחוייה לאנוס בלבד או אף למזיד. ולפיכך אם נעלם ממנו ויצא ולא שהה אינו מביא קרבן. וכן אם תלה עצמו באויר עזרה. הדבר ספק אם אויר עזרה כעזרה או אינו כעזרה: ה מי שנסתפק לו אם נכנס למקדש או אכל קדש בטומאה או לאו אינו מביא אשם תלוי. שאין מביאין קרבן ... הודע אלא בכרת שחייבין על שגגתו חטאת קבועה: ו מי שהיו לפניו שני שבילים א... טמא ואחד טהור הלך בראשון וחזר והלך בשני ובעת שהלך בשני שכח שהלך בו... ונעלמה ממנה טומאה זו ונכנס למקדש או אכל קדש חייב. ואף על פי שלא היו... בתחילה ידיעה גמורה לטומאה אלא מקצת ידיעה שהרי לא ידע שהלך בשני ע... שבהילוך שניהן יהא טמא בודאי ואע"פ כן חייב חטאת שמקצת ידיעה ככל ידיעה. בראשון ונכנס למקדש או אכל קודש. פטור מפני שהוא ספק טמא: ז הזה ... ושביעי וטבל ואחר שנכנס למקדש הלך בשני וחזר ונכנס למקדש חייב. שהרי ... כשהוא טמא למקדש בודאי או בפעם ראשונה או בפעם שנייה. ואע"פ שכל ידיעה ... ספק ידיעה היא שהרי כל שביל מהן ספק הוא כאן בטומאת מקדש וקדשיו עשו ספק ידיעה כידיעה: ח *היה טמא ואמרו לו שנים נכנסת למקדש והוא אומר

השגת הראב"ד

*היה טמא ואמרו שנים וכו' עד הרי אלו ... א"א זו הסוגיא שלנו באה לדעת חכמים ... משום

משנה למלך

פי"א ד מי שטימא עצמו במזיד וכו'. עיין בחידושי הר"ן ז"ל שכתב דבעיא זו לא מיתוקמא אלא אליבא דר"ע דאמר דאינו חייב על העלם מקדש אבל לר' ישמעאל דאית ליה דחייב על העלם מקדש לא מתוקמא. ולפ"ז יש לתמוה על רבינו דפסק כר"י והביא בעיא זו וצ"ע:

ומ"ש רבינו וכן אם תלה עצמו באויר העזרה וכו'. דע דכתבו התוס' בפ"ב דמכות (דף י"ב) ד"ה אילן וז"ל אילן שהוא לפנים מכנגד החומה ולפנים כלפנים תימה דבשילהי כיצד צולין אמרינן דגג לא נתקדש וא"כ מעשר שני אין אוכלים על האילן וי"ל דמיירי שענפיו מועטין שאין בה ד' דלא חשיבי והוי כאילו עומד באויר כנגד הקרקע עוד י"ל דמיירי באילן שענפיו מרובים ואויר ירושלים כירושלים ע"כ. וכתב הרב בעל חידושי הלכות דלפי תירוצא בתרא דוקא אויר ירושלים הוי כירושלים אבל אויר עזרה אינו כעזרה ומאי דתמרינן בכיצד צולין דגגין לא נתקדשו הוא בעזרה משום דאויר עזרה אינו כעזרה אבל גגין דירושלים נתקדשו. ותמיה לי מלתא טובא מכמה אנפי חדא דבפ' כיצד צולין מוכח דמאי דאמרינן דגגין לא נתקדשו הוי אף בגגין דירושלים דבגמרא הקשו לרב דאמר גגין לא נתקדשו מדאמר רב משום רבי חייה כזיתא פסחא והלילא פקע איגרא מאי לאו דהכלי באיגרא ואמרי באיגרא לא דאכלי בארעא ואמרי באיגרא אלמא דמאי דאמרינן דגגין לא נתקדשו הוא אף בגגין דירושלים. ותו דמאי דקאמר דלדברי התוס' אויר עזרה אינו כעזרה הוא תימה דבפ' שני דשבועות אמרינן בעי רבא תלה עצמו באויר עזרה מהו כו' וכתבו התוס' שם אית ספרים דגרסי אויר עזרה כעזרה דמי או לא וקשה דבפרק [כיצד צולין] אמרינן טמא שהכניס ידו לפנים חייב דביאה במקצת שמה ביאה ובפרק כל הפסולין נמי אמרינן ואי אמרת ביאה במקצת שמה ביאה היכי מעייל ידיה לבהונות משמע דאויר נמי נתקדש ועוד אי לאו כעזרה דמי א"כ כשמוליך דם ואיברים למזבח יפסל ביוצא ונראה כו', הרי דהתוס' הכריחו מכמה הוגיות דאויר עזרה כעזרה וא"כ יש לתמוה איך שינו את טעמם במכות. ומלבד מה שהכריחו התוספות הנה יש להכריח דין זה מכמה מקומות. והנה בפרק המזבח מקדש (דף פ"ז) (עיין בפ"ג דכריתות דף י"ג במה שכתבו התוס' שם בד"ה תיפשוט דבעי רמי בר חמא) איבעיא לן אי אויר מזבח כמזבח דמי או לא ואמרינן בסוף הסוגיא אי דנקט להו בראש המזבח ה"נ כי קאמר דדלנהו בקניא מאי תיקו ע"כ. הרי דפשיטא לן דאפילו אויר מזבח שהוא מקודש יותר מהעזרה הוי כמזבח ולא קא מיבעיא ליה אלא דדלנהו בקניא. אך עדיין יש לדוחה לדחות דהיכא דתלה עצמו באויר דמי לקניא ולא פשיטא לן אלא במונח על גבי המזבח ומוליך הדם והאיברים באויר ולפי מה שהכריחו התוס' דאויר עזרה הוי כעזרה אפילו בקניא שהרי הכריחו הדין מבהונות דמצורע והתם כיון שהיה עומד בחוץ פשיטא דדמי לקניא י"ל דדוקא גבי עזרה פשיטא לן דאפילו בקניא אויר עזרה כעזרה אך גבי מזבח מספקא לן אם נתקדש ג"כ האויר להיות דינו כמזבח או לא נתקדש האויר כי אם בקדושת עזרה. ונראה שיש להכריח דלעולם הוה פשיטא ליה באויר עזרה ולא קא מיבעיא ליה אלא באויר מזבח שהרי בתחלת הסוגיא ... אמרת אויר מזבח לאו כמזבח אויר כבש נמי לאו ככבש דמי היכי מסיק ליה מכבש למזבח ... ואי אמרת דכי סלקא אדעתין דאויר מזבח אינו כמזבח היינו דאפילו קדושת עזרה אין לו מ... משום ירוד ת"ל בכל הזבחים דהיכא מסיק להו מן הכבש למזבח דהא נפסלו ביוצא אלא ודא... פשיטא ליה דלעולם אויר עזרה כעזרה ולא מיבעיא ליה אלא באויר מזבח. ומיהו יש לדחות ... משום דאף דנימא דאויר עזרה אינו כעזרה עדיין אין לומר שנפסלו האיברים כשמוליכם באוי... יוצא משום דאין פסול יוצא מתוך המחיצות וכמ"ש רש"י בפ"ב דזבחים (דף כ"ו) עלה דפריך ... לדרום דכשרה. ומיהו אין הנדון דומה דהאי אמרת דאויר לא נתקדש א"כ לא חשיב כעזרה ... דגוף כוף עזרה הוא. ואני תמיה בדברי התוס' שרצו להכריח דאי לאו כעזרה דמי א"כ כשמ... ואיברים למזבח יפסל ביוצא והא מהסוגיא דפ' המזבח מקדש שכתבנו מוכח דכל שרגליו ... בקרקע פשיטא לן דהוי אויר מזבח כמזבח וה"ה באויר עזרה וא"כ מאי ראיה יש מכאן לתלה עצמו ... עזרה שאין רגליו נוגעות בארץ ואי התוס' ס"ל דרגליו נוגעות בארץ הוי כתלה עצמו באויר ... קניא לפי שהוא הון למקום, הנה מלבד דהסברא היא זרה בעיני אכתי תיקשי דאמאי לא הכריח... מסוגיא זו. עוד אני תמיה דאמאי לא הכריחו התוס' דין זה דאויר עזרה כעזרה דמי מהסוגיא ד... בפ"ב דזבחים (דף כ"ו) דאויר פנים כפנים ואויר צפון כצפון ומטעם זה היה מן הדין דהיכא ... עצמו וקבל דכשר אף דבעינן שיהיה המקבל בפנים משום דאויר פנים כפנים ולא פסלינן ליה ... משום דאין דרך שירות בכך והיכא דתלה הבהמה וקבל כשר בכל בין בקדשים קלים בין בקדשי ... וחלה ושחט בקדשי קדשים דוקא פסול משום דבעינן ירך הרי סוגיא זו מוכחת בהדיא דאויר ... כפנים בתלה עצמו וא"כ היה להם לתוס' להביא סוגיא זו ולעיל מזה (בדף כ"ה) אמרינן דאו... בכלי ואפילו באויר שאין סופו לנוח. ומ"ש רבינו וכן אם תלה עצמו באויר עזרה הדבר ס... אויר עזרה כעזרה או אינו כעזרה ויש לתמוה עליו מכל הנך מקומות שכתבנו דמוכח דאויר ... כעזרה והם הלכות פסוקות הביאם רבינו בחיבורו והם בפ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכ... ובפרק ראשון מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ט"ז ובפ"ג הלכה י"ב ומכל הנך מוכח דאויר עזרה ... והסיא דבהונות נמי שכתבו התוספות היא ראיה עצומה. שוב ראיתי בחידושי הר"ן שכתב דאף לפי ... דגרסי אויר עזרה כעזרה הכי פירושו אויר עזרה לענין שהייה כעזרה דמי או לא מ"ע ד... כנוסחא אחריתי ע"כ. וא"כ אפשר דרבינו נמי הכי מפרש לה ותפס לשון הגמרא כמנהגו, ושוב ... להרב בעל ל"מ שכתב כן יע"ש:

ו מפני שהוא ספק טמא. עיין במ"ש התוס' פ' ידיעות הטומאה (דף י"ט) ד"ה הלך בראשון ... וצ"ע. ועיין במ"ש הר"ש פי"ב דפרה אמתני' דמזה מחלון של רבים ועיין בתוי"ע ...

אומר להם לא נכנסתי נאמן ואינו מביא קרבן שאם ירצה יאמר מזיד הייתי. אמרו לו שנים טמא היית כשנכנסת למקדש ובפנינו נטמאת וידעת שאתה טמא אע"פ שהיה בין טומאה זו שמעידין בה ובין כניסתו למקדש ימים רבים שאפשר לו שיאמר כבר טבלתי הואיל והכחיש את העדים ואמר לא נטמאתי מעולם הרי אלו נאמנים ומביא קרבן על פיהם. אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה קל וחומר שיביאוהו לידי קרבן הקל שהרי הכחישן

משום מגו אבל לדעת ר"י דאתי לה משום דאדם נאמן על ידי עצמו יותר ממאה איש אפילו אמר לא נטמאתי מעולם דקא מכחיש להו במגע שטומאה הוא נאמן וקא פסק רב הלכה כר"י ואמר רב יוסף אפילו ר' יהודה אלא בינו לבין עצמו פירוש שלא יאכל קדש בפני שעדים שמעידין עליו ולא יגע בטהרות של אחרים :

מרו לו שנים טמא היית כשנכנסת למקדש וכו'. בפרק ג' דכריתות (דף י"א:)
נים אומרים אכלת (חלב) והוא אומר לא אכלתי ר' מאיר מחייב אמר ר"מ אם
ו שנים לידי מיתה החמורה לא יביאוהו לידי קרבן הקל אמרו לו מה אם ירצה
מזיד הייתי ודברי רבינו בשתי בבות אלו תמוהים דבבבא קמייתא כתב דברי חכמים
ולא יאמר מזיד הייתי ובבבא שנית כתב
ר"מ אם הביאוהו שנים לידי מיתה
ה וכו'. ולבאר זה צריך להעתיק לשון
גמרינן התם (דף י"ב) איבעיא להו
רבנן משום דאדם נאמן על עצמו יותר
איש או דילמא משום דאמרינן מיגו דאי
זר מזיד הייתי פטור כי אמר נמי לא
מהימן ופטור ומאי נ"מ למפשט מינה
ב דאי אמרת טעמייהו דרבנן משום
נאמן על עצמו יותר ממאה לא"ש טומאה
ול"ש טומאה ישנה ואי אמרת טעמייהו
משום דאמרינן מיגו כי פטרי ליה רבנן
ה ישנה אבל טומאה חדשה מיחייב מ"ט
שנה מיגו דאי בעי אמר טבלתי פטור
י נמי לא נטמאתי פטור דהיכא למימר
ו נטמאתי דקאמר לא עמדתי בטומאתי
טבלתי אבל טומאה חדשה מיחייב מ"ט
ור נמי טבלתי מיחייב דאמרי ליה עדים
נטמאת מאי ה"מ א"ל ע"א נטמאת והוא אומר לא נטמאתי פטור יכול אפילו שנים
ת ק"ו אם הביאוהו שנים למיתה החמורה לא יביאוהו לידי קרבן קל והכ"א אדם
ו עצמו יותר ממאה איש ש"מ טעמייהו דרבנן משום דאמרינן אדם נאמן על עצמו
ממאה איש אמר רבי אמי לעולם טעמא דרבנן משום דאמרינן מיגו וה"ק מתוך
יכלה לומר לא נטמאתי פטור הילכך אדם נאמן ע"י עצמו יותר ממאה איש א"ה
חלב מהו דתימא אכלתי חלב קמתרץ דיבוריה לא אכלתי שוגג אלא מזיד אבל
והוא אומר לא נטמאתי לא קמתרץ דיבוריה קא משמע לן ה"נ לא עמדתי
ה"ג אבל טבלתי ה"ם וכו' א"ל ע"א נטמאת והוא אומר לא נטמאתי פטור יכול אפי'
חכמים אמר ר"מ אם הביאוהו שנים לידי מיתה החמורה לא יביאוהו לידי
קל ר"י אומר נאמן אדם על עצמו יותר ממאה איש ומודים חכמים לר"י בחלבים
מקדש אבל בטומאה לא מודו ליה במאי עסקינן אילימא בטומאה ישנה מ"ש
וביאת מקדש דמודו ליה דאם רצה יאמר מזיד הייתי טומאה ישנה נמי מתרץ
ו דאם רצה יאמר לא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי אמר רבינא לעולם בטומאה
גון דאמרי ליה עדים אכלת קדשים בטומאת הגוף והיא א"ל לא נטמאתי דהכא
ין דיבוריה דל"ל לא עמדתי בטומאה אבל טבלתי מאי א"ל טבלתי ואכלתי כי א"ל
הכחשה ליה דיבוריה. ופירש"י מיגו דאי בעי וכו' אם היה רוצה לשקר היה יכול לומר
הייתי ומה שאמרתי לא אכלתי לא אכלתי שוגג אלא מזיד. לטומאה כגון א"ל
ומיד באת למקדש. טומאה ישנה אתמול נטמאת והיום נכנסת. טומאה חדשה
ינו דטבלתי ל"ל דהא א"ל בשעת טומאה נכנסת וא"כ טבלת לא העריב שמשך וכו'
ומימר נמי מזיד דבעינן דליתרץ דיבוריה ואי הוה אמר לא נכנסתי הוה מתרץ
ה לא נכנסתי שוגג אלא מזיד אבל כיון דא"ל לא נטמאתי כי אמר נמי לא נטמאתי
לא מזיד לא מיפטר מקרבן דטומאה לא איכפת לן אי שוגג אי מזיד הוה וביאת
כולי שוגג וכו'. לעולם טעמייהו דרבנן משום מיגו ובטומאה ישנה הוא דפליגי
אבל בטומאה כגון היכא דהמר לא נטמאתי לא מודו ליה ולא ס"ל דפטור אלמא
ו דרבנן משום דמתרץ דיבוריה כגון לא עשיתי שוגג אלא מזיד אבל גבי
מאי לא מודו לר"י ואיפשיט בעיין דטעמא משום מיגו [ותו לא מידי] וקא
מרא דבאי זה טומאה עסקינן דליכא מיגו אי בטומאה ישנה הא איכא מיגו ואמאי
ו ליה בישנה. אמר רבינא לעולם איכא ישנה דלית בה מיגו. וכגון דאמרי נטמאת
ואכלת היום קדשים דהיינו טומאת הגוף ונתחייבת חטאת והוא אומר לא נטמאתי
ימהו בין באכילה בין בנגיעה דלא אכל ולא נגע קדשים בטומאה ואי הדר אמר
לא נטמאתי דקא אמינא לא עמדתי בטומאה לא קא מכוין למיפטר מקרבן. ל"א
ו דאית בה קרבן מכחיש להו מנגיעה לא מכחיש להו ואיתכהם בדוכתיה בטומאת
מת. מודים חכמים לר"י בחלבים ובביאת מקדש דשייך בהו קרבן אבל בטומאה
ו בלא ביאת מקדש דליכא קרבן לא מודו ליה בטומאה ולא נגע בטהרות ובמאי
אי בטומאה ישנה וכו' אלא מדפסיק ותני דלא מודו ליה בשום טומאה ש"מ
לאו משום מיגו. בטומאה ישנה איכא מיגו אלא טעמא משום דאדם נאמן על
ילכך היכא דאיכא קרבן הכי אבל בטומאה גרידתא לא. אמר רבינא לעולם
משום מיגו בחלבים ובטומאת מקדש איכא מיגו דלא נכנסתי שוגג אלא מזיד וגבי
דלא מודו ליה משום דליכא מיגו ואע"ג דשייך ביה קרבן ואיכא טומאה ישנה
ה מיגו כגון א"ל אכלת חלב קדשים וכו'. והתוס' [בד"ה ודחי רבינא] פירשו בשם
ולם בטומאה ישנה דקאמרי רבנן דחייב כגון דקאמרי עדים אכלת קדשים בטומאת
הוא אומר לא נטמאתי דלא חשבי רבנן דמתרץ דיבוריה בהא דאי הוה אמרינן
א עמדתי בטומאתי אלא טבלתי תחלה כבר אתכחיש ליה מיגו קמא שאמר לא
דמשמע לא שוגג ולא מזיד כיון שלא השיב להם על האכילה כמו שאמרו לו.
כדאמר רבינא ואע"ג דלכאורה משמע דדרך דחייה אמר
קנא וקושטא דמילתא משום דמסתבר טעמיה והוא מפרש דברי רבינא דע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"מ אלא כשא"ל נכנסת והוא אומר לא נכנסתי
ואי מתרץ דיבוריה לא נכנסתי שוגג אלא מזיד והוי דומיא דחלבים אבל כי א"ל אכלת קדשים בטומאת הגוף והוא אומר לא נטמאתי דלא מצי מתרץ
מהדר להו לא לא אכלתי כדאמרו ליה אי הוה טומאה ישנה ה"מ מתרץ דיבוריה לא אכלתי בטומאה שטבלתי קודם אבל השתא דאינהו אמרי ליה אכלת
לא נטמאתי ודאי משמע דהכי קאמר להו לא נטמאתי מעולם וכיון דקא מכחיש להו לסהדי מודו רבנן לר"מ דאינו נאמן אפילו בטומאה ישנה שאם
החמורה וכו'. ודקדק רבינו לכתוב בבבא השנית וידעת שאתה טמא משום דאל"כ לא יתחייב קרבן כמ"ש בר"פ זה: ועדיין יש לדקדק בדברי רבינו
ר"נ הלכה כר' יהודה אמר רב יוסף לא אמרה אלא בינו לבין עצמו ולעצמו וכיון דאיפסיקא בגמרא הלכתא כר' יהודה דאמר הוא נאמן על עצמו יותר
לסהדי מהימן ולמה פסק רבינו דכי מכחיש לסהדי לא מהימן וכבר השיגו הראב"ד בזה וכתב וז"ל א"א זו הסוגיא שלנו וכו'. וכ"ל שרבינו סובר שמה
דה לא לענין קרבן אמר אלא לענין טהרות שהוא נוגע בהן שכן טהורות וזהו שאמר רב יוסף לא אמרה אלא בינו לבין עצמו וכו' כלומר לא אמר ר"י
דהלכה

הרב בעל כ"מ ז"ל דרבינו ז"ל פסק כאוקימתא דרבינא וכדמיה שכתב רבינו ז"ל אמרו שנים טמא היית כשנכנסת במקדש וכו' היינו אוקימתא דרבינא דכיון שהעדים אמרו לו טמא היית ונכנסת למקדש היה לו לומר לא נכנסתי דמשמע לא נכנסתי בטומאה אלא טבלתי ומדהשיב להם לא נטמאתי הוי כאילו אמר להם לא נטמאתי מעולם, ולתרץ קושיא דרבינו ז"ל דפסק כר' יהודה תירץ שרבינו מפרש שרב יוסף מפרש דברי ר"נ דלא פסק כר' יהודה לענין קרבן אלא לענין טהרות ולעצמו וכו'. ולי נראה לתרץ באופן אחר דבסוגיא איכא תלתא פירושי. רש"י פירש בפ' אמרו לו (דף י"ב) גבי בעיא דרבנן דפליגי עליה דר"מ אי טעמייהו משום מיגו או משום דאדם נאמן על עצמו ופשט השם מברייתא דמודים חכמים לר"י תרי פירושי, פירוש קמא הוא דפשיט דטעמא דרבנן משום מיגו דכיון דבחלבין וביאת מקדש מודו רבנן לר' יהודה אבל לא בטומאה משמע דמשום דבטומאה ליכא מיגו לא מודו ליה רבנן לרבי יהודה דטעמייהו משום מיגו ואיפשיטא בעיין לפי המסקנא דטעמייהו דרבנן משום מיגו ובתר הכי שקיל וטרי בגמרא היכי אמרינן דליכא מיגו הא בטומאה ישנה איכא מיגו ותירץ רבינא דליכא מיגו וכגון וכו' ולפ"ז נשארה הבעיא פשוטה דטעמייהו דרבנן הוי משום מיגו. ופירוש אחר פירש רש"י ז"ל הפך זה דהפשיטות הוי דטעמייהו דרבנן לא הוי משום מיגו אלא משום דאדם נאמן על עצמו ומאי דאמריך בגמרא במאי עסקינן וכו' הם דברי המקשן ולא כדהוה אמריך בגמרא בפירוש קמא דהם דברי הגמרא והכי קאמר ע"כ ברייתא איירי בכל טומאה אפילו בישנה ובישנה הא איכא מיגו וא"כ אמאי לא מודו רבנן לרבי יהודה אלא ודאי דטעמייהו משום דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים ולא משום מיגו מש"ה גבי חלבים וביאת מקדש דאיכא קרבן אית להו דאדם נאמן משום דהוי מילתא דאיכא קרבן וניחא ליה בכפרה אבל בטומאה גרידתא דליכא קרבן ס"ל דאין אדם נאמן על עצמו ור' יהודה אית ליה דבכל גוונא אמרינן אדם נאמן על עצמו, ודחי רבינא פשיטותא דלעולם טעמא משום מיגו ובטומאה ישנה איירי ברייתא וכ"ת א"כ כיון דבטומאה ישנה איכא מיגו וטעמייהו דרבנן משום מיגו אמאי לא מודו לר' יהודה לזה אמר רבינא דמשכחת לה דבטומאה ישנה ליכא מיגו כגון דאמר וכו' ולהכי פליגי רבנן דליכא מיגו ור' יהודה אית ליה דאע"ג דליכא מיגו אדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים. ולפום חד מהני פירושי כי פסיק ר"נ הלכה כר' יהודה הוי דנאמן על עצמו יותר ממאה עדים ואפילו מכחיש את העדים דטעמא דר' יהודה אית ליה ספיקא דהוי משום דאדם נאמן על עצמו ואמר רב יוסף דאע"ג דר' יהודה אמר דלענין קרבן נאמן דפשטא דברייתא בקרבן איירי מ"מ לענין טהרות לא אמר דנאמן אלא לענין לאכול טהרות בינו לבין עצמו אבל לפני אחרים לא יאכל אלו הן פירושי רש"י ז"ל. והר"א ז"ל בהשגות סובר כחד מהני פירושי ולפיכך השיג על רבינו ז"ל דהיה לו לפסוק כר' יהודה וגם שיכתוב דלענין טהרות אינו נאמן לגמרי כמו שאמרו בגמרא זו היא כוונת הראב"ד ז"ל ונסתלקו ממנו תלונות הרב בעל כ"מ ז"ל שתמה עליו. אבל לרבינו ז"ל נ"ל דמפרש כפי' התוספות ז"ל דפשיטותא דגמרא הוי דרבנן טעמייהו הוי משום מיגו משום דע"כ רבנן לא איירי אלא בטומאה חדשה ומשום הכי לא מודו לר' יהודה בהא משום דטעמייהו משום מיגו ובטומאה חדשה ליכא מיגו ור' יהודה סבור דמשום דאדם נאמן על עצמו הוא ואפילו בטומאה חדשה דליכא מיגו נאמן וא"כ איפשיטא בעיין דלרבנן טעמא משום מיגו ואי אמרת דרבנן דר"מ הוי ר' יהודה ג"כ ופשט מכאן דטעמיה משום דאדם נאמן על עצמו ודחי רבינא פשיטותא ואמר דנהי דלרבנן טעמא משום מיגו אבל לרבי יהודה אכתי בעיין במקומה דדילמא טעמיה משום מיגו או דילמא משום דאדם נאמן על עצמו ואי רבנן דר"מ הוי ר' יהודה מ"מ הבעיא במקומה עומדת וכ"ת אי טעמא דר' יהודה הוי משום מיגו הא בטומאה חדשה ליכא מיגו לזה אמר רבינא דאיירי בטומאה ישנה וכ"ת אי בטומאה ישנה מ"ט דרבנן דפליגי הא איכא מיגו לזה אמר דטעמייהו דרבנן דלא חשיבי להא מיגו כיון דהם אמרו אכלת בטומאת הגוף והוא אמר לא נטמאתי לא מצי מתרץ דיבוריה ור' יהודה אית ליה דמצי מתרץ דיבוריה ונאמן משום מיגו ומינה דלרבי יהודה ליכא חלוקה שלא יהא נאמן אלא כשיאמר בהדיא לא נטמאתי מעולם דאז ודאי אפילו ר' יהודה מודה דמכחיש לעדים ואתא ר"נ ופסק כר' יהודה ואמר דנאמן משום מיגו ובכל גוונא יכול לתרץ דיבוריה וכאוקימתא דרבינו אלא כשיאמר בהדיא לא נטמאתי מעולם אז אינו נאמן ולכך כתב רבינו ז"ל דהיכא דאמר לא נטמאתי מעולם בהדיא אינו נאמן וזהו שאמר הואיל והכחיש את העדים ואמר לא נטמאתי מעולם וכו' כלומר דאמר הכי בהדיא. אבל הרב בעל כ"מ רצה לומר דמכלל דבריו משמע כן ולי בהדיא אמרו דבכי האי גוונא דוקא קאמר ר' יהודה דאינו נאמן אבל בשום גוונא אחרינא נאמן משום מיגו וא"ת כיון דבעיין לא איפשיטא אמאי פסק רבינו ז"ל דטעמא משום מיגו דאם הכחיש את העדים דחייב קרבן היה לו לפוטרו מקרבן מספק דלא ליתו חולין בעזרה כמו בשאר הבעיות שנאמרו בתיקו גבי בי בכל שלא הכיר מקום מקדש וכן טימא עצמו במזיד שפסק רביט ז"ל דאינו מביא קרבן. וי"ל

לחם משנה

וי"ל דכיון דרבנן טעמייהו ודאי משום מינו לפי פירוש זה ולר' יהודה מספקא לן אי טעמיה משום מינו או לא אין ספק דר' יהודה מוליא מידי ודאי דרבנן ואית לן לומר דר' יהודה אית ליה טעמא כאוקימתא דרבינא ולא נפיש במחלוקת ור"נ דפסק הלכה כר' יהודה לא פסק אלא היכא דאיכא מינו דס"ל דטעמיה דר' יהודה משום מינו:

ט אם היה המזיד מן הכהנים וכו'. תימה דמשמע דעל השוגג דכהנים שעיר הנעשה בפנים מכפר ובגמרא בסוף פ"ק דשבועות לא משמע הכי אלא דבין על השוגג בין על המזיד מכפר על הכהנים הפר ולא השעיר דאשר לעם כתיב ולא לכהנים וצ"ע:

פי"ב א והם סומכים על הוראתן וכו'. להפוקי מ"ש בסוף פי"ג וכן אם חלה בעצמו ואכל חלב הקבה וכו' לא מפני הוראתן אלא מפני שהוא מותר בדעתו שאין משגיחין על עשיית בית דין דהכי אמרי' בפ"ק (דף ג') יכול הורו ב"ד ועשו ב"ד יכול יהיו חייבין ת"ל הקהל ועשה מעשה תלוי בקהל והוראה תלויה בב"ד:

וכל שבט ושבט קרוי קהל וכו'. קשה דבפ"ק דהוריות הביאו ראיה זאת ודחו אותה ואמרו ממאי דילמא שאני ירושלים דהוי נמי בנימין ולכך הביאו ראיה אחרת מקרא דונתתיך לקהל עמים וא"כ למה הביא רבינו ז"ל ראיה הדחויה והניח הראיה האמיתית ואולי מפני שזאת יותר פשוטה: אפילו עשה שבט אחד בלבד והוא רוב הקהל וכו'. בפ"ק דהוריות שאלו בגמרא אליבא דר' יהודה שבט אחד לר' יהודה בהוראת ב"ד הגדול מי מייתו שאר שבטים או לא מי המריץ שבעה שבטים הוא דמייתו שאר שבטים בהדייהו משום דאיכא רובא אבל חד שבט דליכא רובא לא או דלמא ל"ש ופשטוה לבעיא מ"ש ר' יהודה אומר שבט שעשה בהוראת בית דינו אותו השבט חייב ושאר כל השבטים פטורים ובהוראת ב"ד הגדול אפילו שאר שבטים חייבים ש"מ ע"כ. ומשמע מפשט הגמרא דלר' יהודה שבט אחד אע"פ שהוא מיעוט הקהל כיון שעשה ע"פ הוראת ב"ד הגדול מחייבי שאר שבטים בגרירה דידיה וא"כ רבינו ז"ל דפסק כר' יהודה קשה למה הצריך שיהא השבט רוב של הקהל. והרב בכ"מ ז"ל כתב שפסק כרשב"א דאמר שם משם ר"מ דבעינן או רוב שבטים או רוב הקהל. ולכאורה קשה דנראה דדברי רשב"א סותרים למ"ש ר"י דכל שבט ושבט איקרי קהל דכיון דהוא סובר דשבט אחד מיקרי קהל א"כ הוי שבט אחד כאילו חטא כל הקהל ואפילו שיהיה המיעוט ור"ש אי אמר הכי הוא משום דאית ליה דשבט אחד לא איקרי קהל אבל ר' יהודה דסובר דשבט אחד איקרי קהל אי אפשר לומר לדעתו סברת רשב"א א"כ איך פסק רבינו ז"ל כר' יהודה וכרשב"א דהם סותרות זו לזו. וי"ל דמ"מ אינן סותרות דאמרי' דמאי דריבה הכתוב מיהורא דקהל אחד גרירה תפסת מועט תפסת ולא ירבה גרירה אלא ברוב הקהל או רוב שבטים. זה נראה ע"פ דרכו של הרב בעל כ"מ ז"ל אבל רבינו בפירוש המשנה כתב כמו כן לדעת רבי יהודה שבט אחד שעשה בהוראת ב"ד הגדול שאר שבטים מביאין על ידו כשהיה רוב קהל משמע דרבינו ז"ל אית ליה דאפילו ר' יהודה לא אמר הכי דאיכא גרירה אלא כשיהיה השבט רוב הקהל ואז מרבינן מקרא גרירה דוקא ולפ"ז רבינו ז"ל פסק כר' יהודה לגמרי. אבל קשה מנא ליה לרבינו ז"ל לפרש כן ר[…] טעמו דקשיא ליה בפשיטות הבעיא שהזכרתי למעלה דמאי פשיט נימא דהאי שבט הוי רוב הקהל וסבר כרשב"א דלוב שבטים או רוב קהל בעינן ומנא לן דלר"י בשבט אח[…] דהוי מיעוט וליכא רובא כלל גריר שאר שבטים אבתריה דהכי דחי בגמרא לעיל פשיטות אחר הב"ע כגון שחטאו ששה שבטים והן רובו של קהל ורשב"א היא ולכ[…] רבינו ז"ל דאין הבעיא אלא כשהשבט רוב הקהל אי איכא גרירה לר"י אבל כשאין השבט רוב הקהל פשיטא דהא לא אמר ר"י גרירה והשתא כיון דפשיט דר' יהודה אמר […] דשבט

קרבנות. הלכות שגגות פי"א יב

הכחישן: ט טומאת מקדש וקדשיו שהיה לה ידיעה בתחלה ולא היה לה ידיעה בסוף שעיר של יום הכפורים הנעשה בפנים ויום הכפורים תולין עד שיודע לו ויביא קרבן עולה ויורד. ושאין בה ידיעה בתחילה אבל יש בה ידיעה בסוף שעיר הנעשה בחוץ ביום הכפורים ויום הכפורים מכפרין. ועל שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף שעירי הרגלים ושעירי ראשי חדשים מכפרין. ועל זדון טומאת מקדש וקדשיו פר כהן גדול של יום הכפורים מכפר אם היה המזיד מן הכהנים. ואם היה מישראל דם שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים מכפר. שנאמר וכפר על הקדש מטומאת בני ישראל:

פרק שנים עשר

א [א] כל דבר שחייבין על שגגתו חטאת קבועה אם שגגו בית דין הגדול בהוראה והורו להתירו ושגגו העם בהוראתן ועשו העם והם סומכין על הוראתן ואחר כך נודע לבית דין שטעו, הרי בית דין חייבין להביא קרבן חטאת על שגגתן בהוראה ואע"פ שלא עשו הן בעצמן מעשה שאין משגיחין על עשיית בית דין כלל בין עשו בין לא עשו אלא על הוראתן בלבד. ושאר העם פטורין מן הקרבן ואע"פ שהם העושין מפני שתלו בבית דין. ומה הוא הקרבן שמביאין על שגגה זו. אם בע"ז שגגו והורו מביאין פר לעולה ושעיר לחטאת מכל שבט ושבט וקרבן זה הוא האמור בפרשת שלח לך שנאמר והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה מפי השמועה למדו שבשגגת ע"ז הוא מדבר. ואם בשאר כריתות שחייבין על שגגתן חטאת קבועה שגגו והורו. מביא כל שבט ושבט פר חטאת וזהו האמור בפרשת ויקרא שנאמר ואם כל עדת ישראל ישגו. נמצאת למד שאם שגגו בית דין הגדול בהוראה בע"ז מביאין כל הקהל שנים עשר פרים עולות ושנים עשר שעירים חטאות והם נשרפות שהרי דמן[…] לפנים והם הנקראין שעירי ע"ז. ואם בשאר המצות שגגו מביאין שנים עשר פרים ח[…] והן נשרפות מפני שדמם נכנס לפנים. וכל פר מהן נקרא פר העלם דבר של [ב]"ד שנאמר והקריב הקהל כל קהל וקהל וכל שבט ושבט קרוי קהל שנאמר ויעמד יה[ושפט] בקהל יהודה. בין שעשו כל ישראל שבארץ ישראל על פי בית דין שהורו בין [שעשו] רוב ישראל אע"פ שהן מיעוט מנין השבטים. בין שעשו רוב השבטים אע"פ שהן [מיעוט] כל ישראל. מביאין כמנין כל השבטים פר לכל שבט ושבט ובע"ז פר ושעיר לכל [שבט] ושבט שאף אלו שלא חטאו מביאין על ידי החוטאים, אפילו עשה שבט אחד בלבד [והוא] רוב הקהל הרי כל הצבור מביאין שנים עשר פרים ובע"ז שנים עשר פרים ושנים [עשר] שעירים

א סמ"ג עשין ריז:

כסף משנה

דהלכה כר' יהודה לענין קרבן אלא לענין טהרות שנגע בכס בלבד ואף נס[…] דוקא הוא דנאמן לאכלה אבל אחרים אינם רשאים לאכלה והוא עצמו נ"כ […] לאכלה בפני אחרים כדי שלא יזלזלו בטהרות אבל לענין קרבן פשיטא דהלכה כרבנ[ן] כרמב"ד שמפרש דלא אמר ר' יהודה אלא בינו לבין עצמו שלא ינע בטהרו[ת] דמשמע דלא איירי ר' יהודה לענין [...] לענין טהרות בלבד קשה שמתחלת [...] משמע דלענין קרבן איירי ר' יהו[דה] דבהדיא משמע הכי בגמרא ואם נאמ[ר] לענין קרבן מיירי ר"י ולענין אכילה לא אמרה אלא בשל עצמו איני יודע להראב"ד להזכיר זה:

ט טומאת מקדש וקדשיו שהיה ל[ה] בתחלה וכו'. משנה [...] דשבועות. ומ"ש על שאין בה ידיעה ל[א] ולא בסוף וכו'. שם במשנה פלוגתא [...] ופסק כר' יהודה. ומ"ש ועל זדון [טומאת] מקדש וקדשיו וכו'. שם במשנ[ה]

פי"ב א כל דבר שחייבין ע[ל] חטאת קבועה וכו' [...] פ"ב דהוריות (דף ח'). ומ"ש כ[...] חייבים להביא קרבן חטאת על שגגתן [...] וכו' עד מפני שתלו בב"ד. משנה ש[ם] (דף ג':): ומה הוא הקרבן שמבי[אין על] שגגה זו וכו'. משנה שם פ"ב (ד[ף ...]) ומ"ש מביאים כל הקהל וכו' ואם נפ[...] וכו'. שם בפ"א (דף ד':) במשנה [...] דתנאי ופסק כר' יהודה ואע"פ ש[...] מביאין כתב בתחלת הפרק הרי בית די[ן ...] להביא מפני שמה שמביאין הצבור בשבי[ל] הם מביאים. ומ"ש בין שעשו כל ישר[אל] בין שעשו רוב ישראל אע"פ שהם מיע[וט] השבטים בין שעשו רוב השבטים אע' [...] מיעוט ישראל וכו'. שם (דף ה') פלוגת[א] בברייתא ופסק כר"ש בן אלעזר [...] טעמיה. ומה שכתב מביאין כמניין כל [...] וכו' שאף אלו שלא חטאו מביאים החוטאים. שם במשנה פלוגתא דתנ[אי] כר"י. ומ"ש אפי' עשה שבט אחד ו[הוא] הקהל הרי כל הקהל מביאים י"ב פר[ים ו...] שעירים. שם בדף הנזכר בברייתא לר[...] שבט שעשה בהוראת ב"ד הגדול אפי' [...] חייבים ובעינן דלהוי רוב הקהל [...] אלעזר:

ב"ד

משנה למלך

פי"ב א כל דבר שחייבין על שגגתו חטאת קבועה כו' הרי ב"ד חייבין כו' ושאר העם פטורין מן הקרבן. והנה כל החלוקות שהזכיר רבינו בדינים הלו הוא שב"ד הורו להתיר [ד]בר אחד. אך אני מסתפק היכא דב"ד הורו בדבר אחד שאין בו כרת אבל הם מודים דאיסורא [...]י איכא ולאו נמי איכא ועשו העם אותו האיכור מהו. ולכאורה נראה דגם בזה ב"ד חייבין [וש]אר העם פטורין דכיון דקי"ל לגבי יחיד דשגגת כרת שמה שגגה וכמ"ש רבינו בפ"ב מהלכות אלו [ה]לכה ב' וא"כ כי היכי דלגבי יחיד חשיב שגגה ה"נ גבי ציבור אם שגגו ב"ד בהוראה והורו בדבר [א]חד שאין בו כרת ועשו הקהל על פיהם ב"ד חייבין ושאר העם פטורין. אך יש לדחות ולומר דגבי [הו]ראת ב"ד אין העם פטורין אלא בשהורו ב"ד שדבר זה מותר לגמרי דאז פטורין מטעמא דכתב [ר]בינו דהיינו מפני שתלו בב"ד וזהו עיקר הטעם בדינים הלו וכדתנן רפ"ק דהוריות זה הכלל התולה [ב]עצמו חייב והתולה בב"ד פטור. ומטעם זה קי"ל דאם לא היו העושין שוגגין ע"פ ההוראה כגון שידעו הקהל שב"ד טעו בהוראה זו חייבין הקהל בקרבן וכמ"ש רבינו בפי"ג הלכה ה' שהורו ב"ד שדבר זה אסור אך אין בו כרת כל שעשו הקהל לא מיקרי תולה בב"ד שהרי התירו דבר זה והוי כתולה בעצמו וחייב. וראיתי ביומא (דף פ') דאר"א האוכל חלב […] צריך שיכתוב לו שיעור שמא יבא ב"ד אחר וירבה בשיעורין מאי ירבה בשיעורין אי נימא […] קרבן אכזית קטן והתניא כו' לא שב מידיעתו אין מביא קרבן על שגגתו ע"כ. ולמעלה […] האריכתי בביאור סוגיא זו וכתבתי דהאוכל כזית קטן מחלב אף שיבנה בהמ"ק ותתחדש […] כזית קטן נמי חייב כרת אינו מביא קרבן משום דהוי כתולה עצמו בהוראת ב"ד (א"כ […] מהלכות אלו דין ב'). וא"כ כפי זה יש להוכיח דכל שהורו ב"ד שאין בו כרת אף שהורו […] איסורא מ"מ העושה על פיהם פטור דהא התם אף שהורו ב"ד דעל כזית קטן ליכא כרת מ"מ […] דאיסורא איכא דהא קי"ל כר"י דאמר חצי שיעור אסור מן התורה. אך אין דעתי נוחה דהא

שעירים: **ב** בית דין שנסתפק להן אם שגגו בהוראה או לא שגגו אינן חייבין באשם תלוי שנאמר ונודעה החטאת עד שתודע ואחר כך יתחייבו בקרבן כמו שיתבאר. במה דברים אמורים שבית דין חייבין ואלו העושים על פיהם פטורין מן הקרבן. כשהיו המורים [בית ד]ין הגדול של שבעים ואחד ויהיה ראש ישיבה עמהן בהוראה ויהיו כולן ראויין להוראה [ויהיו] כולן או רובן בדבר זה שהורו בו ויורו בפירוש ויאמרו לעם מותרין אתם לעשות. [ויהיו כ]ל ששמעו מפי בית דין אם אמרו לאחרים מותרים אתם לעשות ויעשו כל הקהל [...]בו על פיהם ויהיו העושים שוגגים על פיהם ומדמים שהדבר שהורו בו כדת הורו. [ויורו] לבטל מקצת ולקיים מקצת לא שיעקרו כל הגוף וכשיודע להם ידעו גופו של דבר [שחטאו] בו בשגגה. בכל אלו המאורעים הוא שהיו בית דין חייבין בקרבן והעושה על [פיהם] פטור. אבל אם חסר אחת מכל אלו הדרכים הרי בית דין פטורין מן הקרבן וכל מי ששגג ועשה מעשה מביא חטאת קבועה על שגגתו:

פרק שלשה עשר

[א כ]יצד אם חסר אחת מכל הדרכים שביארנו יפטרו בית דין ויתחייבו העושים. הרי שהורו בית דין של אחד מן השבטים להם שחלב הקיבה מותר ואכלוהו [...] מקומם על פיהם, אותו בית דין פטורין וכל מי שאכל מביא חטאת קבועה על [...]. וכן אם הורו בית דין הגדול שדם הלב מותר ולא היה ראש ישיבה עמהן או [שהיה] אחד מהן אינו ראוי להיות ממונה בסנהדרין כגון שהיה גר או ממזר או זקן *או [שלא ר]אה בנים וכיוצא בהן ועשו העם על פיהם ואכלו דם הלב הרי בית דין פטורין [וכל מ]י שאכל מביא חטאת קבועה על שגגתו. ומנין שאין הכתוב מדבר אלא בבית דין [...] שנאמר ואם כל עדת ישראל ישגו וגו', ומנין שעד שיהיו כולן ראויין להוראה [...] ואם מעיני העדה עד שיהיו להם כעינים. ולהלן הוא אומר ושפטו העדה מה האמורה בדיני נפשות כולן ראויין להוראה אף עדה האמורה בשגגה זו עד שיהיו כולן

[...] סמ"ג רין:

[*או] זקן שלא ראה בנים. וכפירושו כתב רבינו או זקן שלא ראה בנים וכן בסדר המשניות בירושלמי ובבבלי או זקן שאינו ראוי לבנים, אבל [...] הספר חלק בכאן זו לשנים וכתב או זקן או שלא ראה ונראה לי דגירסא זו היא הנכונה דנמשך אחר ברייתא דסנהדרין (דף ל"ו:) ואין [מושיבין ב]סנהדרין זקן וסריס ומי שאין לו בנים, וזקן ר"ל מופלג בשנים, וכ"כ רבינו בפירוש בפ"ב מהלכות סנהדרין ודלא כפירש"י שכתב זקן ששכח כבר צער גידול בנים ואינו רחמני]:

כסף משנה

[ב]"ד שנסתפק להם וכו'. שם ת"ר ידעו שהורו וטעו מה הורו יכול יהו חייבין ת"ל ונודעה החטאה ומפרשה רבינו שהורו ונסתפק להם אם שגגו אם לאו: [...] בד"א שבית דין חייבים וכו' עד סוף הפרק. מתבאר בפרקים הבאים:

[פי"ג] א כיצד אם חסר אחת מכל הדרכים וכו' הרי שהורו ב"ד של אחד מהשבטים להם וכו'. משנה בפ"ק [...]שם (דף ה') ופסק כחכמים דאמרי [...]ין אלא על הוראת בית דין הגדול [...]ם שנאמר ואם כל עדת ישראל ישגו [...] אלהו שבט. ומ"ש וכן אם הורו [...]ול שדם הלב מותר ולא היה ראש ישיבה [...] כלא ישיבה עמהם וכו'. כתב רש"י ז"ל בפ"ק דהוריות דאיירי שילא מופלא שבב"ד ומינו אחר במקומו להשלים מנין הע"א אפי' קטן שבכולן שחסר מהם והורו זולתו אין [הו]ראה כלום כדאמרינן לעיל מאי כל עדה היתה לכולהו סנהדרין היכא הוראה ליתא לכולהו סנהדרין ליכא הוראה וכו': או זקן או שלא ראה בנים וכו'. בגירסא דידן [במ]תני' או זקן שאינו ראוי לבנים ורבינו נראה דהיה גורס זקן ושלא ראה בנים ומפרש רבינו דתרתי קאמר זקן או שלא ראה בנים משום דבפ' אחד דיני ממונות אמרינן [א]ין בסנהדרין לא זקן מופלג בזקנה ולא מי שאין לו בנים שמי שאין לו בנים אינו רחמן ומי שהוא זקן שכח כבר צער גידול בנים וכתבו רבינו ז"ל בפ"ב מהל' סנהדרין [ו]קשה לו במתני' דלמה לי תרתי זקן ושלא ראה בנים כשלא ראה בנים לחוד סגי דאינו ראוי למנותו בסנהדרין של דיני נפשות ומהתם ילפינן מג"ש דעדה עדה לכך פירש [...] דתרתי קאמר זקן או שלא ראה בנים כלומר זקן מופלג בזקנה או שלא ראה בנים משום אחד מהלו אין ממנין בסנהדרין ולזה כתב רבינו ז"ל זקן או שלא ראה בנים [...] דפיגא זקן שאינו ראוי לבנים הקשה רש"י ז"ל אמאי אינו ראוי להוראה וקשה על רש"י ז"ל דנימא דמיקרי אינו ראוי להוראה משום שאין לו בנים ואין ראוי למנותו [...] ואולי דמשמעות זקן שאינו ראוי לבנים משמע דהע"פ שיש לו בנים כיון שאין ראוי עוד להוליד אינו ראוי להוראה לכך הוקשה לרש"י ז"ל דמה לנו שאין ראוי להוליד [כ]יון שיש לו בנים סגי והע"ג דהוא זקן ואין ממנין בסנהדרין זקן כדאמרינן בפ' אחד דיני ממונות היינו מופלג בזקנה מפני ששכח צער גידול בנים אבל זקן שאינו מופלג בזקנה [...] ומתניתין דקלה הדבר כיון שאינו ראוי להוליד משמע דהע"פ שלא יהא מופלג בזקנה הרבה אינו ראוי להוראה מכיון שאינו ראוי להוליד לכך הוקשה לרש"י דלמה [א]ינו [ראוי ל]הוראה והניח רש"י הדבר בצ"ע זה נ"ל לתת טעם לרש"י ז"ל: ומנין שעד שיהיו כולם ראויים להוראה וכו'. בפ"ק דהוריות אמרו במשנה שנאמר כאן עדה ונאמר להלן [...] עדה האמורה להלן כולם ראויים להוראה וכו' ופירש"י ז"ל נאמר כאן עדה דכתיב אם כל עדת ישראל ישגו ונאמר להלן עדה דכתיב ושפטו העדה והשתא קשה על [...] שהביא לראיה שנאמר ואם מעיני העדה עד שיהיו להם לעינים דאין זו ראיה שיהיו כולם ראויים לה ראה דאי מהאי קרא דמעיני העדה נאמר דיהיה בהם מקלת שיהיו [ראוי]ם ורצויים להוראה אבל שיהיו כולם מנ"ל ואם כוונתו היא ללמוד מסג"ש למה לו להביא קרא דמעיני העדה והא הג"ש היא מדכתיב כאן עדת ישראל ישגו וכתיב התם ושפטו

לחם משנה

דשבט אחד סגי א"כ כי מוקמא לה דסוי רוב הקהל נפשטה הבעיא דפל זה היתה הבעיא. ומהר"ש מטראני ז"ל בס' קרית ספר כתב ור' יהודה ורבנן מודו משמע דמודו בהא דרשב"א לענין דלא מגררי שבטים אבתרייהו אלא כשחטאו רובא כי האי אבל רשב"א סבר דאפי' בלא גרירה לא מיחייב ב' או ג' שבטים אלא כי הוי רובא דשבטים או רובא דישראל ע"כ הולך על דרך שכתבתי דר' יהודה מודה בהא אבל לא נתן הכרח בדבר ומה שנ"ל כתבתי. ולפי מ"ש הרב בעל כ"מ ז"ל דפסק כרשב"א יש ליתן טעם לרבינו ז"ל שפסק כן משום דבפ"ק (דף ג') אוקימו לסברת חכמים דמחייבי ופליגי אר"מ דפוטר כרשב"א וראוי לפסוק כחכמים נגד סברת ר"מ והיא אוקימתא הוי אוקימתא בתרייתא דנראה מסקנא ועיקר אבל מ"מ מדברי רבינו ז"ל בפירוש המשנה נראה מה שכתבתי:

ב ב"ד שנסתפק להם וכו'. קשה דמהאי קרא דונודעה החטאת לא מפיק שם ברייתא אלא היכא דלא ידעי ב"ד על מה הורו אי על חלב או על דם דפטורים ומוכרח הוא שם לפרש כן בהיא ברייתא משום דאמרינן התם דהוי דלא כר"א דתנן אמר ר"א מה נפשך אם הלב אכל חייב נותר אכל חייב וכו' ואי ברייתא איירי דלא ידעי אם שגגו או לא בהא לא פליג ר"א ולא הוי ענין למחלוקתו כלל וא"כ איך הביא רבינו ז"ל פסוק למעט אשם תלוי בצבור דמהאי קרא לא מימעיט ואין מיעוטו אלא מקרא דוכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג מי שחטאו שוה יצא משיח וכו' ומה"ט נתמעט ציבור שאין שגגתו וחטאתו שוה וכמ"ש רש"י ז"ל בריש פרק ב' דהוריות גבי מה שאמר צבור בפר ואין מביאין אשם תלוי כלל כדאמר לקמן דכתיב ביה באשם תלוי ואם נפש אחת תחטא בשגגה כו' וכ"ש ציבור דילא מאשם תלוי משום דהעלם דבר בהדיא כתיב בהו ואין חטאתו ושגגתו שוה דבעינן העלם דבר עם שגגת מעשה ועוד דציבור אינו בכלל נפש ע"כ. וא"כ מהאי קרא היה לו לרבינו ז"ל למעט אשם תלוי והתימה מהרב בעל כ"מ שכתב שרבינו מפרשה לענין אשם תלוי דא"א מכח הסוגיא כדכתיבנא וצ"ע:

פי"ג א שהלב הקיבה מותר וכו'. האי דנקט חלב הקיבה ודם הלב מפני שגם הוא חלב שעל הכליות ודם שילא בשעת שחיטה אפי' שהורו ב"ד בזה והיה ראש ישיבה עמהם פטורים מפני שהורו בדבר שהצדוקין מודים בו וכמו שנתבאר בפי"ד:

משנה למלך

דאין הולה בב"ד פטור אלא כשאמרו מותרים אתם לעשות אבל כל שלא הורו לעשות ב"ד [...]ר טעם חייבין וכמו שפסק רבינו בפי"ג הלכה א' וא"כ כל שהב"ד מודים דאיכא איסור [...] שטעו בכרם לא משכחת לה שיאמרו מותרים אתם לעשות, וא"ת א"כ תיקשי ההיא סוגיא [...]בנו דהא מעולם לא הורה שום ב"ד דכזית קטן מותר לאכול, י"ל כמ"ש למעלה דלא דמי להוראה דב"ד משום דהוא דבר שנתפשט בכל ישראל והחכמים כולם ראשונים וגם אחרונים [...]מו דעל כזית קטן אין בו חיוב כרת וא"כ בזה אין אנו צריכים לאותם התנאים שהצריכו [...]הוראת ב"ד ושגגו העם ומש"ה התם אם אכל כזית קטן פטור אבל בעלמא אין העם [...]א כשב"ד הורו להתיר איזה דבר מכל וכל והורו לעשות אבל כל שהב"ד מודים דאיכא נד[...] אלא שטעו בהוראתם ואמרו דליכא כרת באיזה דבר כל העושה אותו דבר חייב קרבן [...]לה עצמו בהוראת ב"ד ומכ"ש מההיא דבעינן שיאמרו להם הב"ד מותרים אתם לעשות [...]זה וכדכתיבנא. ועיין בפ"י דיבמות (דף צ"ב) דאמרינן דהיכא דהתירוה ב"ד להנשא והלכה [...] אלמנה לכ"ג כו' דחייבת הרי דאע"ג דהיא מזד עצמה התירוה באיסה א"א אם הלכה [...]וסור לה חייבת לפי שלא התירוה לזה כל שכן היכא דאעיקרא דמלתא לא התירו דבר זה [...] ואע"ג דכל אותה סוגיא נראה דהיא דלא כהלכתא דהאיה כמ"ד יחיד שעשה בהוראת ב"ד

פטור ואנן קי"ל כמ"ד חייב מ"מ יש ללמוד לדידן היכא דעשו רוב הציבור על פיהם ודו"ק. תנן (בפ"ו דכריתות דף כ"ה) חייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר עליהן יוה"כ חייבין להביא אחר יוה"כ חייבי אשמות תלויין פטורים ע"כ. ודע דאף אליבא דר"ע דמחייב (אשם) על ספק מעילות אשם תלוי וכדתנן בפ"ה דכריתות (דף כ"ב) ר"ע מחייב על ספק מעילה אשם תלוי חייב להביא אף לאחר יוה"כ משום דאין יוה"כ מכפר כי אם על איסורא אבל על ממונא אינו מכפר והכי איתא בהדיא בפ"ד דכריתות (דף י"ח), ואע"ג דלא נאמר תירוץ זה אלא למ"ד דידיעת ספק מחלקת להטאת מ"מ נ"ל דאף מ"ד דידיעת ספק אינה מחלקת יודה בזה ואף דאיכא התם תירוצא אחרינא דהיינו כי מכפר יוה"כ על כוליה שיעורא על פלגא דשיעורא לא מכפר מ"מ נראה דשני התירוצים הם אליבא דהלכתא ונפקא מינה מתירוצא בתרא להאי שיעור של איסור שאינו של ממון דאין יוה"כ מכפר אבל בממון לעולם אינו מכפר וכדכתיבנא. (א"ה עיין לעיל פ"ג מהלכות אלו הלכה ט'):

ב ב"ד שנסתפק להם וכו'. דברי מרן בזה הם תמוהים דהך ברייתא דמייתי מיירי דב"ד לא ידעי אם הורו בחלב או בדם. ויעיד על זה דאמרינן עלה דלא כר"א וכבר הביא רבינו דין זה בפי"ד הלכה ד'. ומ"ש רבינו כאן הוא משנה ערוכה בפ"ב (דף ט"ו) אשם תלוי יחיד וציבור חייבין

כולן ראויין להוראה. וכן אם הורו **וידע אחד** מהן שטעו ואמר להם טועים אתם ורבו עליו המתירים והתירו. הרי בית דין פטורין וכל מי שעשה על פיהם חייב להביא חטאת קבועה על שגגתו. שנאמר ואם כל עדת ישראל ישגו עד שישגו כל הסנהדרין. ידע אחד מן הסנהדרין או מיעוטן שטעו המתירין ושתקו הואיל והורו ולא היה שם חולק ופשטה ההוראה ברוב הקהל הרי בית דין חייבין בקרבן וכל שעשה על פיהם פטור. ואלו ששתקו אם עשו על פי אלו שהורו הרי אלו חייבין מפני שלא תלו בבית דין. וכן אם נשאו ונתנו בדבר ואמרו דבר זה מותר הוא ולא הורו לעם ולא אמרו להם מותרין אתם לעשות ושמע השומע מהן בעת שגמרו מותר והלך ועשה כפי מה ששמע הרי כל העושה חייב חטאת קבועה ובית דין פטורין שהרי לא הורו להם בפירוש לעשות. וכן אם הורו ועשו מיעוט הקהל על פיהם ונודעה השגגה. הרי בית דין פטורין ואלו המיעוט שעשו חייבין וכל אחד ואחד מביא חטאתו:

ב והסנהדרין עצמן שעשו בהוראתן אינן מצטרפין לרוב הקהל. עד שיהיו הרוב שעשו חוץ מן הסנהדרין. עשו רוב אנשי ארץ ישראל על פיהם. אע"פ שאלו העושים שבט אחד. וכן אם עשו רוב השבטים אע"פ שהן מיעוט הקהל. בית דין חייבים והעושין פטורין. כיצד היו יושבי ארץ ישראל שש מאות אלף ואחד. והיו העושין בהוראת בית דין שלש מאות אלף ואחד והרי כולן בני יהודה בלבד. או שהיו העושים בני שבעה שבטים כולן אע"פ שיש בהן מאה אלף. הרי בית דין חייבין וכל העושים על פיהם פטורין ואין משגיחין על יושבי חוצה לארץ שאין קרוי קהל אלא בני ארץ ישראל. ושבט מנשה ואפר[ים] חשובין כשני שבטים לענין הזה אלא שניהם שבט אחד:

ג היו העושים מרובין [...] החטא ומועטין בשעת ידיעה. או מועטין בשעת החטא ומרובין בשעת ידיעה. הכל הולך אחר שעת המעשה:

ד *הורו בית דין בחלב מן החלבים שהוא מותר ואכל מיעוט הקהל על פיהם ונודע להם שחטאו וחזרו בהן. ואחר כך הורו שע"ז פלונית מותרת ועבד אותה ע"ז מיעוט אחר על פיהם. וכש[...] האוכלים לעובדים יהיו רוב הרי אלו מצטרפין אע"פ שהיתה להן ידיעה בינתיים [...] דברים אמורים כשהיה המורה בית דין אחד. אבל אם מת בית דין שהורה תחילה [...] אח[...]

השגת הראב"ד
*הורו בית דין בחלב מן החלבים ע[...] מצטרפין. א"א בעיא ולא איפשיטא ס[...] מייתו ולא צבור מייתו:

לחם משנה

ושפטו העדה כדכתב רש"י ז"ל. וי"ל דרבינו ז"ל רצה לעשות הנ"ם אלימתא מעדה עדה ממש דהיינו העדה דכתיב גבי שגגת ע"ז מהעדה דכתיב גבי נפשות ואע"ג דגבי העלם דבר לא כתיב אלא עדת ישראל ולא כתיב העדה ממש. כמו בנפשות ילפינן העלם דבר מע"ז מג"ש דמעיני מעיני כדילפינן התם למילתא דהוראה תלויה בב"ד ומעשה תלוי בקהל אבל באמת פשטא דמתני' מוכחא כדברי רש"י ז"ל דהג"ש הוי מדכתיב כאן עדת ישראל והתם ושפטו העדה דאם כדברי רבינו ז"ל היה להם לאמר בגמרא שם והא העדה בע"ז הוא דכתיבא והיה לו לתרץ שם דילפינן בג"ש דמעיני מעיני כמו שאמרו (בדף ה') גבי ר"מ ור"ש דנפקא להו הוראה תלויה בב"ד ומעשה תלוי בקהל מקרא דאמר ואם מעיני העדה נעשתה בשגגה וכו' אלא ודאי דמשמע דפשטא דמתני' דהג"ש הוי מגופיה דהעלם דבר דכתיב ואם עדת ישראל ישגו כדפירש"י ואע"ג דכתיב כאן עדת ושם העדה אין קפידא: וכן אם הורו וידע אחד מהם שטעו ואמר להם טועים אתם וכו'. שם במשנה ופירש"י ז"ל לא הוי הוראה מעליא ופטור דבעינן עד שיורו כולן כדאמרינן לעיל. וקשה דמי שאמר עד שיורו כולן היינו ר"י ואיתותב התם וכ"ת לא איתותב אלא במאי דהוה אמר דאפילו שתקו האחרים פטורים אבל אם יש אחד מהן שחלק ודאי דפטורים מטעמא דר"י דאמר כל עדת ישראל דבעינן שיורו כולם א"כ אמאי הוצרכו בגמ' (בדף ג') בתר דאיתותב ר"י לומר ואלא מאי כל עדת ישראל דקאמר רחמנא ה"ק אי איכא כולם הויא הוראה ואי לא הויא הוראה נימא דקרא אתא לומר דהיכא דאחד חלק עליהם שאין זו הוראה ואע"ג דבעלמא בטל החולק במיעוטו כאן בעינן שיורו כולם דהא טעמא דמתני' דקאמר דהיכא דאחד אמר טועים אתם שפטורים לא הוי אלא משום דבעינן שיורו כולן כדכתב רש"י ז"ל ול"ע: הואיל והורו ולא היה שם חולק וכו'. הכי מוכח ממתני' דטעמא דאמר להם טועים אבל שתקו לא וכדדייקי' שם (בדף ג') לאותובי לר"י: וכן אם הורו ועשו מיעוט הקהל וכו' ואלו המיעוט חייבים. קשה דכאן פסק רבינו ז"ל דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב ובפ' המגיע בשבת אמרו דר"י דאית ליה זה יכול וזה יכול פטורים שניהם ואינו יכול ואינו יכול דחייב דדרים תלתא מיעוטי חד למעט יחיד שעשה בהוראת ב"ד דפטור ורבינו ז"ל פסק בפ"א מהל' שבת כר"י. וי"ל דמאי דאמרי בגמ' דלר' יהודה חד למעוטי יחיד שעשה בהוראת ב"ד דפטור הוא משום שרוצה ליישב דר"י אית ליה תלתא מיעוטי כר"ש אבל אם נאמר דהוו תרי מיעוטי כר"מ אהי חד למעוטי זה עוקר וזה מניח וחד למעוטי זה יכול וזה יכול. ואנן קי"ל כר"י ואית לן דר"י תרי מיעוטי קאמר ויחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב דלא אייתר מיעוטא ליחיד שעשה בהוראת ב"ד:

ב והסנהדרין עצמן וכו'. אוקימתא דרב פפא בפ"ק. ומ"ש הרב בעל כ"מ ז"ל הוא פירש"י ומוכרח בגמרא: ושבט מנשה ואפרים אינם חשובים וכו'. בסוף פ"ק דהוריות אמר אביי אליבא דר"ש דחטאת שותפין איגה מתה ומוכיח לה מברי[...] ושעיר של יוה"כ וכו' ודחי לה בגמרא הוכחה דאביי דשאני כהנים דאיקרי קהל ומקשי גמ' אלא מעתה ניתו פר בהוראה ותירץ רב אחא שבטו של לוי לא איקרי קה[ל] של אביי הוי הוכחה מעליא והקשו שם א"כ חסרו להו י"ב שבטים ותירץ אביי אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי כלומר דהם יביאו פר העלם דבר ולא שבטו של [...] פליג התם וסובר דלנחלה הוקשו ולא לדבר אחר ואע"ג דהוכחתו של אביי שהוכיח לר"ש דחטאת שותפין איגה מתה הא' קושטא דמילתא דככר הוכיחו לה בגמ' הכי [...] אחרת וכמו שאמרו שם מאי הוי עלה וכו' מ"מ בהא דקאמר דאפרים ומנשה הוי כראובן ושמעון לענין פר העלם דבר דפליג עליה רבא לא קי"ל כוותיה דקי"ל [...] דפליגי רבא ואביי הילכתא כרבא ונהי דהוכחתו של אביי הוכחה מ"מ להו מברייתא קמא אלא מברייתא אחרת דבברייתא קמא ליכא הוכחה דכרבא קי"ל ולהכי פסק [...] דאפרים ומנשה הם כשבט אחד ושבט של לוי לענין זה חשוב קהל דלא כאביי:

ד **הורו** ב"ד בחלב מן החלבים וכו'. הקשה עליו הר"א ז"ל בהשגות דהוי בעיא דלא איפשיטא וכיון דלא איפשיטא אזליק בה לקולא ולא ב"ד מייתו משום דדילמא אי[...] ולא ציבור מייתו דדילמא מצטרפין זו היא כוונת הראב"ד ז"ל. וראיתי למהר"ם מטראני ז"ל שכתב בספר קרית ספר דכוונתו של הר"א ז"ל אי נמי לאו ב"ד מיי[תו] דרבי מאיר כלומר דאמר דבית דין מייתו פר ולא ציבור מייתו אליבא דרבי יהודה כלומר דלא מצטרפי ומוקמינן להו אחזקייהו דמייתי כל חד חטאת בידיעה ע"כ. ונ[...] והראשון הוא העיקר בכוונת הר"א ז"ל. וראיתי להרב בעל כ"מ ז"ל שרצה להשיב להשגה זו של הר"א ז"ל שיתנו ויאמרו אם אנו פטורין הרי זה נדבה וכן בפרק י"ד ג[...] מאבות מלאכות שתמה שם דהוי בעיא דלא איפשיטא והיה לו לפסוק לקולא כתב כן דעל ידי תנאי הוא וכן בפ' ט"ו גבי כהן משיח הורה עם ב"ד בשגגה ושגגו [...] וכו' דהוי בעיא דלא איפשיטא כתב כיולא בזה דע"י תנאי הוי. ואני תמיה עליו דכיון דהפר הוא חטאת אין כאן תנאי דבשהיא עולה איכא למימר דמתנה יהא לתוכחי [...] דלהוי עולה נדבה אבל בחטאת אין שייך זה ומהמבואר זה בפ"י מהל' נזירות שלא כתב שם רבינו ז"ל התנאי אלא גבי עולות אבל בחטאת כתב שיביא חטאת העוף [...] ואם כדבריו היה לו להביא בהמה לחטאת ולהתנות אלא פשיטא דאין תנאי בחטאת לומר דתהא נדבה, ועוד אם כדבריו למה הצריך רבינו ז"ל כאן מספק לב"ד שי[...] ולא הצריך כן לכל אחד מן הציבור שיביא ויתנה דדילמא אין מצטרפין וחייב כל אחד ואחד חטאת לעצמו ואם כן היה לו לכל אחד ואחד לשביא חטאה ולהתנות וע[...] דב[...]

כסף משנה

[...] יחיבה עמהם וכן אם **עשו וידע אחד מהם** שטעו וכו'. הכל משנה שם [...] ידע אחד מן הסנהדרין וכו'. שם (דף ג':) מדיוקא דמתני'. ומ"ש ואלו ששת[קו ...] ע"פ אלו שהורו הרי אלו חייבים וכו'. משנה שם (דף ב') הורו ב"ד וידע [...] [שטעו] או תלמיד שראוי להוראה והלך עשה על פיהם וכו' הרי זה חייב מפני [...] בב"ד: וכן אם נשאו ונתנו בדבר וכ[ו' ...] ברייתא הוריות ופסק כלישנא בתר[א] דשמואל ואביי ור' אבא ורבינא [...] ממשניות: וכן אם הורו ועשו מי[עוט ...] על פיהם וכו'. ברייתא הוריות (ד[...]) דברי ר"י אבל חכ"א יחיד שעשה בה[וראת בית] דין חייב:

ב והסנהדרין עצמן שעשו בהור[אתן ...] שם (דף ג') א[...] הורו ועשו ר"מ פוטר וחכמים מחיי[בין ...] רב פפא דבב"ד משלים לרוב צבור [...] ומפרש רבינו ר"מ פוטר לציבור [...] מביאים עליהן כיון שרוב הצבור ע[...] מחייבין לצבור שאין ב"ד מביאין ע[...] דבלאו ב"ד אינם רוב והלכה כחכמ[ים] דר"פ בדרך דהייה אמרה משמע [...] לאו דס"ל דקושטא דדינא הכי הו[א ...] מוקים ליה בהכי: עשו רוב אנשי [...] וכו' וכן אם עשו רוב השבטים ו[...] נתבאר בפ"ב דהיינו כר"ש בן אלע[זר ...] ואין משגיחין על יושבי ח"ל וכו' ברייתא הוריות (דף ג'): ושבט מנ[שה ...] אינם חשובים כשני שבטים וכו'. [...] בפ"ק דהוריות (דף ו':) וכדפי[...]

ג היו העושים מרובים וכו'. שם [...] וכרבנן דפליגי אר"ש:

ד הורו ב"ד בחלב מן החלבים ש[...] וכו'. שם בעיא דלא איפ[שיטא ...] דספיקא הוא ה"ל לפסוק דבין ב"[ד ...] פטורים מן הקרבן ולפיכך יש לתמו[ה על] רבינו וכבר השיגו הראב"ד. וע"כ לומ[ר ...] אחרת היתה לרבינו או שנדחוק ל[...] ויאמרו אם אנו פטורים הרי זה נד[בה ...] בד"א כשהיה המורה ב"ד אחד [...] בעיא דלא איפשיטא:

משנה למלך

[...] מייבין משיח וב"ד פטורים, וכבר הביא רבינו דין המשיח בפט"ו מהלכה ו' ודוק. ועיין בהרכת הזבח (דף ל"ב:) ודוק: פי"ג **א** וכן אם נשאו ונתנו וכו'. כתב מרן ופסק כלישנא בתרא, ועיין בהרכת הזבח [...] ודו"ק:

ולוקה דמיעוט בחלב ומיעוט בע"א מביאין ע"י תנאי משום דהוי ספיקא ובחלוקה דמיעוט בחלב ומיעוט בדם ודאי דמביא בלא שום תנאי דהא אמריק ואח"ל כיון שוה וקרבן שוה מצטרף וכבר ידוע שיטת רבינו ז"ל דכל אם תמצא לומר פשיטותא הוא וכיון דיש הפרש בין שני החלוקות דבהדא מביא ע"י תנאי ובחד בלא תנאי לרבינו ז"ל לבאר זה. ולמהר"ם מטראני ז"ל בספר קרית ספר ראיתי שכתב ואע"ג דסלקא בתיקו כתב הרב ז"ל דמצטרפין כיון דחזינן מיעוטי אחריני דמיעוט בחלב בדם דמצטרפין כדאמר הכא משום דאיסורן וקרבן שוה ואע"ג דמיעוט בחלב ומיעוט בע"ז אין איסורן וקרבן שוה אפ"ה מוטב שיצטרפו ויביא פר כל שבט משיביאו כל

אם לא היו העושים שוגגים על פי ההוראה וכו' בד"א כשהיה זה שידע ט' ונתכוין לאכול שומן וכו'. בריש היכא ליתני בהאי מלתא ובתר הכי בפלוגתא וכו' רב אמר פטור ור' יוחנן יב ופסק כרבי יוחנן. ומ"ש דאינו למנין השוגגים על פיהם פשוט הוא דינן בגמרא דאפילו רב מודה בהא:

וכן

אחר והורו אין אלו מצטרפין לאלו: **ה** אפילו הורו שני בתי הדינים בדבר אחד כגון חלב וחלב. או דם ודם. וכן אם לא היו העושים שוגגין על פי ההוראה. הרי בית דין פטורין וכל העושים חייבין. כיצד הורו בית דין לאכול חלב הקיבה כולו. וידע אחד מן הקהל שטעו ושחלב הקיבה אסור ואכלו מפני הוראתן. שהיה עולה על דעתן שמצוה לשמוע מבית דין אע"פ שהם טועים. הרי זה האוכל חייב חטאת קבועה על אכילתו. ו מצטרף למנין השוגגים על פיהם. במה דברים אמורים כשהיה זה שידע שטעו חכם

אחד קרבן חטאת דאיכא השם ספי בהבאת חולין לעזרה כשיביאו כל אחד קרבן חטאת ממה שיביאו כל השבטים י"ב פרים ע"כ. ואני תמיה עליו דלא היה לו להצריך שיביאו לא ב"ד ולא כל אחד ואחד כיון דאיכא לאסתפוקי אי קי חולין בעזרה תדע לך דבסוף הלכות אלו גבי אכל חני זית כשהוא הדיוט ונתמנה ועבר ואכל חני זית אחר כתב שם רבינו ז"ל הרי זה ספק ולא כתב שם שיביא פר משמע דעל הספק יש לפוטרו ואע"פ שלא כתב שם דפטור בהדיא ממילא משמע דעל הספק לא יביא חולין בעזרה. וגם זה קשה להרב בעל כ"מ ז"ל שכתב שע"י תנאי יביא למה לא כתב שם הרב שיביא ע"י תנאי אלא כתב שהדבר ספק. לכך נ"ל ודאי דרבינו גירסא אחרת היתה לו

דבעיא דהורו ב"ד שחלב מותר בעי לה באח"ל דבעיא קמא והכי גריס אח"ל כיון דאידי ואידי כרת הוא מצטרף הורו ב"ד שחלב מותר ועשו מיעוט הקהל ומת אותו וכיון דהבעיא בהרייתא בעי באח"ל דקאמר כבר נודע לנו דרכו של רבינו דאית ליה דכל אח"ל פשיטותא הוא ולכך רבינו ז"ל כתב דמצטרפין ולא הוצרך להזכיר דכ"ש הוא דמצטרפין דאיסורן שוה וקרבן שוה וגם תירוץ זה נרמז בדברי הרב בעל כ"מ ז"ל, ועל כרחין לומר שנוסחא אחרת היתה לו לרבינו ז"ל ולא מצאתי מקום אם לא היה לו גירסא זאת בגמרא ולשאר הבעיות שפסק בפי"ד ובפט"ו שם אבאר בס"ד אבל יש לתמוה עוד על רבינו ז"ל דבעיא דמת אותו ב"ד מיהת לא איפשיטא איפשיטא לא ב"ד מייתו ולא ציבור מייתו ואיך כתב רבינו ז"ל דאין מצטרפין לציבור מייתו כל אחד ואחד בפני עצמו הא בעלמא מצטרפין הן והוי חולין בעזרה מה כשבה או שעירה. וראיתי למהר"ם מטראני ז"ל בספרו קרית ספר שעמד על זה וכתב שם וכיון דסלקא בעיא בתיקו כתב הרב ז"ל דאין מצטרפין ולא יביאו השבטים אחד מן החוטאים לא יביאו הטאה משום חשש חולין בעזרה או אפשר שיביא כל אחד חטאת כדין מיעוט הקהל דכיון דלא מצינו למיפשט שיצטרפו להביא פר כל שבט קמין להו אחזקתייהו אבל בבעיא קמא דסלקא נמי בתיקו כתב דמצטרפין דומיא דשני מיעוטין דחלב ודם דמצטרפין כיון דבעינן להך בעיא באח"ל דחלב ודם מצטרפין י מצטרפי דכיון דהוי ספיקא דסלקא בתיקו אי מחייבי כל אחד חטאת או מצטרפי אמרינן דמצטרפין דומיא דמעוטי אחריני מספקא אע"ג דבעיא לא איפשיטא עכ"ל. שובה שכוונה רבינו ז"ל דאין כל אחד ואחד מביא זה דוחק. שכיון שכתב דאין מצטרפין משמע דכל אחד ואחד מביא לעצמו דכל היכא שאין הציבור מביאין כל אחד מביא כמו שנראה ממ"ש פ' זה גם מה שתירץ דשאני מיעוט עבודת אלילים וחלב דאע"ג דהוי בעיא דלא איפשיטא אית לן לומר דהוו דומיא דמיעוט בחלב ומעוט בדם גם זה אין לדמות עבודת אלילים וחלב דאין איסורן שוה וקרבן שוה לאיך. ומה שנ"ל לתרץ בקושיא זאת הוא דשם אמרו דבעיא דמת ב"ד אליבא דמ"ד ב"ד מייתו לא דהא ליתנהו כי תבעי לך אליבא דמ"ד ציבור מייתו וכיון דלמ"ד ב"ד מייתו פשוט לן דאין מצטרפין משמע ליה לרבינו ז"ל דאפוסי במחלוקת לא מפסיק ואפילו למ"ד ייתי לא מצטרפין משום דהוראה דההוא ב"ד בעינן וא"כ אפילו לדידן דקי"ל דציבור מייתו פסק רבינו ז"ל דאין מצטרפין דמשמע ליה לפשוט הבעיא כך דלא נפיש א. כתב מהר"ם על מ"ש רבינו ז"ל גבי מיעוט בע"א ומיעוט בחלב אע"פ שהיתה להן ידיעה וז"ל כשהורו על החלב ועל הע"ז אפילו שלא בבת אחת ואכלו מיעוט לב ומיעוטן עבדו ע"ז וא"כ נודע לב"ד שהורו דטעו בשתיהן פשיטא דמצטרפי כיון דהוי בידיעה אחת דע"כ לא מיבעיא לן אלא בשתי ידיעות אבל בידיעה אחת כיון יפעו רוב ישראל בהוראת ב"ד אפילו הוי שני איסורין הלוקין מצטרפין ע"כ. וא"כ אפילו הר"א ז"ל בהשגות מודה בהא דליבור מייתו פר מכיון שלא היתה ידיעה בינתים לא היה בכאן בעיא ופשיטא דמצטרפין:

צד הורו ב"ד לאכול חלב וכו' וידע אחד מן הקהל וכו'. וא"ת איך כתב שאם היה זה אחד מן הקהל עם הארץ שהוא פטור הא הוא פסק לעיל דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב. וי"ל דפטור דקאמר היינו דמצטרף עם השוגגים ואם יש רוב יביאו פר ופטור וזהו שכתב אבל אם היה עם הארץ וכו' ומצטרף לכלל השוגגים ומינה דכל היכא יט ז"ל בפרקים אלו דפטור היחיד שעשה בהוראת ב"ד כוונתו היא זאת ונסתלקה השגתו של הר"א שהשיג על רבינו ז"ל בס"פ י"ד אע"פ שעשה אחר שידעו פטור דפטור שכתב

משנה למלך

הורו ב"ד לאכול חלב קיבה כו'. (אמר הכותב עיין בס' שער אפרים סימן ס"ב שנשאל כדת מה לעשות על אודות מתע שנמצא תאוכה מעבר אל עבר במעי היוצא מן הקיבה מלד אקשתא כמו ג' וד' אלבעות והיה המתע מכוסה קצת בחלב שע"ג אותו המעי. נזה כתא דיתרא ע"פ התורה. והסכים לדבריו הר"ב פר"ח בקונטרס אחרון סימן מ"ח כריש כל מרא"ן ראיתי ונתון אל לבי לתור ולדרוש אם חלב שע"ג הקיבה ושע"ג הדקין יש כרת ככל חלב דעלמא או לא. וזאת שנית לריך לחקור בשני חלבים אלו אם כל החלב מקלתו דהיינו קרום העליון עם הנדבק בו והנותר ממנו שומן הוא והיה לאכול. והנה אליגה לא עמק סוגיא דשמעתתא דבעי צילותא:

דהאי מלתא בפ' אלו טריפות (דף מ"ט) ת"ר הושעיא חלב שע"ג הקיבה כהנים נהגו בו היתר כר' ישמעאל דתניא ואת כל החלב אשר על הקרב להביא חלב שע"ג הדקין ד' ר"י להביא חלב שע"ג הקיבה ורמינהו את החלב המכסה את הקרב כו' יע"ש כל הסוגיא. ואיכא דאמרי ובא, תדא דאף לפום מאי דמשני דר"י אפיך להו סוף סוף תיקשי לן מאי שנא דברייתא דרשי ר"י ור"ע תיבת כל ובברייתא שניה לא דרשי ריבויא ותרווייהו ילפי לה מהיקשא. ותו אי שניה איירי נמי בפלוגתא דברייתא קמייתא תרתי למה לי והא איפליגו בה חדא זימנא. תו קא והיא קושית הראב"ד ז"ל דמה ראה ר"י לאסור חלב שע"ג הקיבה כיון דאינו תותב ולא כ המכסה את הקרב ונפי הו"ל למדרש תיבת כל לאתויי חלב שע"ג הדקין. תו איכא למידק די דלרבי ישמעאל חלב שע"ג הקיבה מותר והיינו מסייע כהני ממ"ש בגמרא לקמן כדאקשתא פליגי דאסור כי פליגי בדאייתרא וכתב שם רש"י ולדר"ע נמי דבעי תותב קרום ונקלף מודה ע"ג הקיבה דדמי לתותב וכיון שכן אמאי לא דריש תיבת כל לאתויי חלב שע"ג הקיבה. הו ש רש"י קרום ונקלף והיינו חלב שע"ג הקיבה וכ"ש חלב שע"ג הדקין דזה הפך ממ"ש רש"י ' גיד הנשה (דף נ"ג) הא דאמר שמואל ריש מעיא באמתא בעי גרירה וז"ל וזהו חלב שע"ג נחלקו בו ר"י ור"ע באלו טריפות והר"ב כנה"ג הניח זה בצ"ע, ולי הדיוט יש לדקדק יותר ילו סימא דקושטא דמלתא הכי הוא מ"מ הו"ל לרש"י לכתוב כן לעיל בברייתא קמייתא בדברי "ע דדריש לאתויי חלב שע"ג הקיבה כי שם ביתו לאשמועינן דכ"ש חלב שע"ג הדקין:

להרמב"ן ז"ל פ' ויקרא שכתב וז"ל כי הכתוב לא אמר כל חלב אשר יקריבו לה' לא תאכלו אבל אמר כי כל בהמה אשר הקרב על המזבח יאסר כל חלב שבה ולא יתכן לאסר מה שנקריב מן הבהמה שא"כ יהיו הכליות והיותרת על הכבד אסורין אבל כל חלב נאסר אע"פ שאינו קרב למזבח כגון החלב אשר על הטחול ושאינו נקרא חלב מותר הוא קרב כו' יע"ש. למדנו מדבריו דאין איסור אכילת החלב תלוי בחלב הקרב ע"ג אלא אפילו הקרב ע"ג המזבח יש בו היתר אכילה וכן להפך והכל תלוי בתר השם ושמא וקשיא לי על הרמב"ן מסוגיא דשמעתין שהרי ר' הושעיא קאמר ותזיל דחלב שע"ג בנו בו היתר כרבי ישמעאל ואם כדבריו מנ"ל דלר"י מותר באכילה דהא איהו לא איירי איסור אכילה אלא לענין הקרבה שהרי קרא דואת כל החלב בהכי משתעי בחלבים לגבוה ומנ"ל דשרי באכילה ותו דלר"ע נמי איכא למימר דאע"ג דדריש כל לאתויי חלב קיבה היינו לענין הקרבה אבל לענין אכילה רחמנא שרייה. אלא ודאי מוכח בהדיא

דכל חלב הקרב ע"ג המזבח אסור באכילה ומש"ה כהנים שנהגו היתר בחלב שע"ג הקיבה ע"כ דס"ל דתיבת כל לאתויי אתא חלב שע"ג הדקין:

ואשר נ"ל ליישב כל אלו הקושיות הלא זה הדבר, דבברייתא קמייתא פליגי בתיבת כל לאתויי מאי למר כדאית ליה ולמר כדאת"ל והיינו לענין הקרבה מ"ם דאתא לרבות חלב שע"ג הקיבה אבל חלב שע"ג הדקין לא היה עולה על שולחן גבוה משום דמאיס לגבוה ולאו אורח ארעא להקריב לה' חלב שע"ג הדקין שיוצא מהם הרעי ועל זה נאמר הקריבהו נא לפחתך וכהסית דכתב הרמב"ן דהיינו טעמא שלוה הקב"ה להקריב מלח בקרבן מפני שאינו דרך כבוד להיות לחם ה' תפל מבלי מלח כטעם הקריבהו נא לפחתך יע"ש. או לאיזה טעם אחר שיהיה סוד ה' ליראיו. ומש"ה את זו דרש דאתא לרבות חלב שע"ג הקיבה ושכנגדו חלוק עליו ולא חייש להכי וס"ל דאף חלב שע"ג הדקין היה קרב ע"ג המזבח עם שאר החלבים וריבה אותו הכתוב בואת כל החלב וגו'. ובברייתא שניה פליגי לענין איסור אכילה דייקא נמי דילפי לה מהיקשא ולא מרבויא ובהא פליגי דמ"ס מה חלב המכסה את הקרב קרום ונקלף אף חלב שע"ג הקיבה כיון דקרום ונקלף חלב מיקרי ואסור באכילה דרחמנא אמר כל חלב לא תאכלו ומ"ס דבעינן תותב קרום ונקלף. וזהו ענין הב' ברייתות חדא לענין הקרבה וחדא לאיסור אכילה וכך היא הנראה של שמועה זו ואף דסבר ר' הושעיא דאע"ג דאין איסור אכילה תלוי בהקרבה מ"מ כיון דבתר שמא אזלינן ולמאן דדריש כל לאתויי חלב שע"ג הקיבה אשמעינן קרא דגם זה נקרא חלב בשמו ובמעשיו ראוי לאוסרו באכילה מדרבנן דלא ליתו לאחלופי בשאר חלב דעלמא וכיון שכן כהנים דנהגו היתר בחלב הקיבה ע"כ דס"ל כר"י דדריש כל לאתויי חלב שע"ג הדקין אבל חלב שע"ג הקיבה לא נקרא חלב ולדידיה שרי באכילה כיון דאינו קרב ע"ג המזבח וגם שאינו נקרא חלב. והא פריך בגמרא שהרי ר"י גופיה קאמר בברייתא שניה דכל שהוא קרום ונקלף אסור באכילה אלמא דאפילו לדידיה אסור וא"כ הני כהני כמאן ס"ל ומשני איפוך. והנראה של שמועה כך היא דכל אחד אזיל לשיטתיה דמאן דדריש כל לאתויי חלב שע"ג הקיבה אשמעינן נמי בברייתא שניה דאסור באכילה כיון דנקרא חלב ומאן דדריש ליה לאתויי חלב שע"ג הדקין אשמעינן דאסור באכילה ותרווייהו לריכי דחדא מחדא לא אתיא כיון שאין איסור האכילה תלוי בהקרבה כדכתיבנא. כנ"ל לפרש השמועה לדעת הרמב"ן. וקושטא דמלתא דחלב שע"ג הדקין לכ"ע אסור באכילה לא נחלקו בו אלא לענין הקרבה ומש"ה בפרק גיד הנשה דיליף שמואל איסור החלבים מהפסוקים שהם גבי קרבן כדאמרינן התם חלב שעל המסס ובית הכוסות אסורין וזהו חלב שעל הקרב הוי תרבא דקליבוסתא אסור וזהו חלב שעל הכסלים והא דקאמר שמואל ריש מעיה באמתא בעי גרירה וזהו חלב שע"ג הדקין הוקשה לרש"י וכי היכי מלינו מקרא מפורש דחלב הדקין קרב ע"ג המזבח ולז"א שנחלקו בו ר"י ור"ע והיינו פלוגתא דברייתא קמייתא דהכא ולא בא שמואל לפסוק הלכה כמאן דדריש כל לאתויי חלב שע"ג הדקין דא"כ גנובא גנובי למה לי לימא הלכתא כר"ע אלא היינו הא דאשמעינן דאע"ג דנחלקו בו לענין הקרבה מ"מ לענין איסורא כולן שוין בו: וע"פ הדברים האלה אשכחנא פתרי ליישב מ"ש הרמב"ם בס"ח מהלכות מעשה הקרבנות וז"ל ואלו האימורין של שור או של עז החלב אשר על הקרב וכללו חלב שע"ג הקיבה והוקשה לו למרן הכ"מ דכיון דנהגו כהני כר"ע למה לא פסק רבינו כוותיה. והלח"מ ס"ו מהלכות מאכלות אסורות והכנה"ג סימן מ"ח כתבו דאיירי הרמב"ם בחלב דאקשתא דלכ"ע אסור. אלא

לחם משנה

שכתב שם הוי דומה למ"ש כאן וכיון שלא תפסו הראב"ד כאן לא היה לו להשיג שם והדבר פשוט מאד וכ"כ שם הרב בעל כ"מ ז"ל: חכם או תלמיד שהגיע להוראה וכו'. בגמרא אמרו שם דאפילו גמיר ולא סביר וסביר ולא גמיר ואולי לזה קורא רבינו ז"ל הגיע להוראה כלומר דאינו יכול להורות במוחלט מ"מ קרוב להוראה הוא ומ"מ סתם הדברים והיה לו לבאר:

חכם או תלמיד שהגיע להוראה אבל אם היה עם הארץ הרי זה פטור שאין ידיעתו באיסורין ידיעה ודאית ומצטרף לכלל השוגגים על פיהם. וכן אם לא ידע שטעו ונתכוון לאכול שומן וחלב ואכל חלב הקיבה שהתירוהו והוא לא ידע שהוא חלב קיבה. הרי זה חייב מפני שאכילתו מפני שגגתו לא מפני ההוראה. ואינו מצטרף למנין השוגגים על פיהם שנאמר לכל העם בשגגה. עד שתהיה שגגה אחת לכל. וכן אם תלה בעצמו או ואכל חלב הקיבה שהורו להתירו לא מפני הוראתן אלא מפני שהוא מותר בדעתו הרי זה חייב חטאת קבועה בפנ
זה הכלל כל התולה בבית דין פטור והוא שיהיו שם כל הדרכים שמנינו. וכל החייב בפני עצמו אינו מצטרף לרוב ה
הו

כסף משנה

וכן אם תלה בעצמו ואכל חלב שם (דף ב':) אמרינן זה בעצמו חייב לאיתויי מאי לאי בהוראה. וכ"ל שרבינו מפרש ד שלא היה הוא צריך להוראתן היה הוא יודע שמותר: זה הכלל פטור וכו'. משנה בריש הוריות החייב בפני עצמו אינו מצטרף ע לעשות רוב. זה דבר פ ד

משנה למלך

ולא ידענא מה סוילו חכמים בתקנתם שדבר זה לא נעלם מעיני הפדס מרן ז"ל אלא דקשיא ליה דהו"ל לפסוק כר"ע דתיבת כל אתא לרבות החלב שע"ג הדקין שהיה קרב ע"ג המזבח ולא חלב שע"ג הקיבה דלר"ע לא היה קרב וזה ברור בכוונת מרן ומש"ה הוצרך לפרש בהדיא דאמרינן בחלב דאקשתא כ"ע לא פליגי דאסור דהיינו כר"י ולא כפירש"י ודוק. ותו ק"ל דבפ"ז מהלכות מ"א פסק הרמב"ם כר"ע דחלב הדקין אסור: והנה מתוך דברי מרן נראה דאי לאו דנהוג כהני כר"ע לא הוה קשיא ליה על הרמב"ם דפסק כר"י משום דאע"ג דהלכה כר"ע מחבירו שאני הכא דר"י אמר כן משום אבותיו כדאמרינן בגמרא וכיון שכן אין הלכה כר"ע מחביריו. ולפי זה יש ליישב פסק הרמב"ם דלענין איסור אכילה דאשכחן דהכהנים נהגו בו היתר כר"ע פסקינן כוותיה אף דר"י משום אבותיו פליגי עליה אבל לענין הקרבה הדרינן לכללין דהלכה כר"ע מחבירו ולא מחביריו דהא איסור אכילה לחוד ולא תליא בהקרבה כדכתיבנא. א"נ ע"פ האמור לעיל דלא פליגי ר"י ור"ע אלא בחלב שע"ג הדקין מ"ה מאיס לגבוה ואינו ראוי להקרבה ומ"ה דראוי אבל בחלב הקיבה כולי עלמא מודו דהיה קרב על גבי המזבח. ומ"ש ר"ע לרבות חלב שעל גבי הדקין לאו למעוטי שעל גבי הקיבה אלא הכי קאמר לרבות אף חלב שעל גבי הדקין. מיהו אכתי קשיא לי על הרמב"ן מסוגיא דפ' בהמה המקשה (דף ע"ה.) בפלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש דכל הסוגיא רהטא דאיסור אכילת החלב תליא בהקרבה. גם הכ"ג (דף קל"ב:) כתב וזה לשונו וכל תרבא דלענין הקרבה קרב לגבי מזבח לענין אכילה נמי תרבא הוא ואסור מ"ט איסורא דאכילה בעניינא דהקרבה כתיב ע"כ. כלל זה עלה בידינו מסוגיא זו דחלב שע"ג הקיבה דאקשתא ושע"ג הדקין לכ"ע אסור מן התורה בין לר"י בין לר"ע לא נחלקו אלא בחלב שעל גבי הדקין לענין הקרבה. ומעתה הבא נבא למען דעת אם חלבים אלו יש בהם עונש כרת או לא. ולכאורה נראה מדברי הסמ"ג והאו"ה כלל ד' ומרן הב"י ס"ס והרשד"ם חי"ד סימן ס"ב דיש עונש כרת בחלב שע"ג הדקין יע"ש. והתלמוד ערוך הוא בידינו בפ"ק דהוריות (דף ג') דאיבעיא לן התם הורו ב"ד חלב מותר ועשו מיעוט הקהל בחלב שע"ג הקיבה ומיעוט בחלב שע"ג הדקין מהו הכא ודאי כיון דבתרי קראי קא אתו לא מצטרף או דלמא כיון דאידי ואידי חלב הוא מצטרף ולא איפשיטא, אלמא מוכח מסוגיא זו בהדיא דחלב שעל גב הקיבה ושע"ג הדקין תרתי לריעותא נינהו והאוכל מהם כזית בכדי אכילת פרס עוונו ישא ונכרתה הנפש ההיא שהרי משנה שלימה שנינו בפ"ב דהוריות אין ב"ד חייבין עד שיורו בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת והלכה זו רווחת בישראל אין קול ענות חלושה ומלתא דפסיקתא היא. איברא דרש"י ז"ל שם נראה דגריס בגמרא חלב הקרב במקום חלב שע"ג הקיבה וכמ"ש הר"ב באר שבע יע"ש בחדושיו מ"מ לענין חלב שע"ג הדקין מבואר מסוגיא זו:

אמנם קושטא דמלתא נראה דבין חלב שע"ג הקיבה בין חלב שע"ג הדקין אע"ג דאיסורים מדאורייתא כל אוכליו יאשמו אבל אין חייבין עליהם כרת ובין לברייתא ראשונה דמפיק מריבויא דכל ובין לברייתא שניה דיליף לה מהיקשא איסורא לחוד הוא דאיכא דכל שאינו מפורש בתורה אין עונשין עליו והרי נעשה כעיקר דלרוב הפוסקים אסור מן התורה ואין לוקין עליו משום הנלמד מהיקש דנזיר דכתיב וכל משרת כמ"ש הרשב"א בת"ה (דף ק"א) סוגה בס' ה"ת סימן תמ"ב ובס' מנחת כהן יע"ש. גם למאן דיליף איסור חלב שע"ג הדקין מתיבת הדבר ברור דלאיסורא רבייה קרא ולא לעונש מידי דהוה אחצי שיעור דאסור מן התורה מריבויא כל חלב ואין לוקין עליו כמ"ש הרמב"ם פי"ד מהל' מ"א הלכה ב', ובפרק אלו עוברין אמרינן חמץ גמור ענוש כרת ועל עירובו בלאו משום דמתיבת כל מחמצת נפקא לן ובפ"ח מהל' מ"א כה ט"ז כתב ה"ה דאע"ג דכ"מ שנאמר לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה שמע מ"מ הרי איסור הנאה כדין חצי שיעור יע"ש. וכ"כ התוס' בפרק העור והרוטב (דף ב). ואחר עיוני ראיתי מ"ש התוס' פ' כל שעה (דף כ"ב ע"ב) וא"ת יהא נהנה בחמץ בפסח רת ותילקו בין כל אוכל ללא תאכלו, גם (בדף כ"ג ע"ב) קשיא להו אמאי אינו חייב כרת על רובת חמץ דמרבינן להו מכל מחמצת יע"ש. וקשיא לי שהרי מבואר בדבריהם שם בפרק העור וטב דאיצטריך הנפש לרבות את השותה משום דבהנאה ליכא כרת וא"כ מאי ק"ל על רבי אבהו ולא היו צריכים לחלק בין אוכל לתאכלו:

ברא דנראה קצת סותר לזה מ"ש הרמב"ם פ"ו מהל' מ"א הלכה ד' וז"ל דם השחיטה ודם האיברים אין חייבין עליהן כרת אבל האוכל ממנו כזית לוקה שנאמר וכל דם לא תאכלו. דאע"ג דתיבת כל לאתויי אתא דמים בדמים לוקין עליהם ומן שמיא אנהרינהו נעיינין. יתי מ"ש הרמב"ם פ"ז מהלכות מ"א הלכה ט"ז כל אלו החוטין והקרומות אע"פ שהם אסורין ל כל חלב אין לוקין עליהם ויהיו כחצי שיעור כו' וכתב שם ה"ה ואע"פ שדם האיברים האוכל נו כזית לוקה מפני שהדם נלול וקרוי דם אבל אלו דם אסרה תורה ולא חוטין וקרומות. הנה אר דטעמא דלקי עלייהו משום דהדם נלול וזהו הדם שאסרה תורה ולאו משום דרבייה קרא בת כל דם. גם בפ"ה מהל' מ"א הלכה י"א כתב ה"ה שדעת הרמב"ם דאיסור אבר היוצא ר ובשר המדולדלין הויא מדאורייתא אלא שאין לוקין עליהם והרי הם כחצי שיעור דאתי מריבויא לוקין עליו יע"ש: וראיתי להר"ב פר"ח יו"ד סי' ס"ב ס"ק ז' שכתב ע"ד ה"ה הנזכר וזה א דכיון דמרבינן ליה לאיסורא אמאי לא מרבינן ליה למלקות וחצי שיעור שאני דכתיב בה לה ואין אכילה פחות מכזית ומלת כל ריבה חצי שיעור וכיון שריבה ומיעט הרבוי ריבה איסור יעוט מיעט מלקות וכן מבואר בתשובת הרשב"א סימן תל"ט יע"ש, וקשיא לי עליו שהרי ספר"ח ה כאו"ה סימן תמ"ג בעמדו על מה שנסתפק הרא"ש אי לוקין על הנאה עלה בהסכמה ג דאסור מה"ת אין לוקין עליו כדין חצי שיעור והא התם ליכא שום מיעוט שהרי הנאה אכילה היא: אך ראה זה מצאתי ראיה ברורה לדברי הרשב"א ממ"ש הרמב"ם בפ"ג מהל' הלכה ו' אע"פ שחלב בהמה טמאה אסור מן התורה אין לוקין עליו שנאמר מבשרם לא לו והרי האוכל אותן כאוכל חצי שיעור כו' הרי דאיצטריך קרא דמבשרם למעוטי דלא לקי ומינה ילפינן דכל היכא דרבי קרא מילתא לאיסורא ה"ה לעונש כל היכא דליכא מיעוטא, ותמיה אני על מ"ש ה"ה שם וזהו דעת רבינו דודאי עיקר קרא דבת היענה לאסור עצמה הוא תיב בת ילפינן לביצתה לאיסורא והוא בנין אב לכל ביצים טמאים אבל אין לוקין עליהם מן

הרבוי הוה דומה לחצי שיעור דנפקא לן מכל אוכל חלב ואינו לוקה עליו. שהרי ד ברור מללו דטעמא דלא לקי עלייהו משום דמיעט הכתוב לומר מבשרם ולאו משום ד ולפי דברי ה"ה ז"ל צריכין אנו לומר דהאי דרשא דמבשרם דאייתי הרמב"ם כדי נ אלא להעדפה ובלאו קרא נמי לאיסורא רבייה קרא ולא למלקות, ואיך שיהיה עלה בי שאינו מפורש בתורה אף שהוא אסור מן התורה והוא דבר הלמד מריבויא לדעת כ דרבייה קרא לאיסורא מילקא נמי לקי כיון דליכא מיעוטא בהדי ריבויא ולדעת ה אתרבו ולא לעונש: ומ"מ אף לדעת הרשב"א ז"ל נראה ברור דחלב שע"ג הדקין אי איבעית אימא קרא ואבע"א גמרא שהרי הכא נמי איכא מיעוטא שמנה הכתוב חלב הקרב כו' ומשמע הני אין אחריני לא ואת כל החלב אשר על הקרב ריבה חלב שע"ג דריבה ומיעט ע"כ דלאיסורא אתרבי ולא למלקות וה"ז דומה ממש לחצי שיעור דריבה הרמב"ם בפ"ז מהל' מ"א כתב שלשה חלבים הם שחייבים עליהם כרת וכתב ה"ה זה הן חלבים הקרבים לגבוה ובהם יש עונש כרת בלבד וחלב שע"ג הדקין אינו מכלל ועד השלשה לא בא וא"כ בהלכה ט' ביאר הרמב"ם שצריך לגרור חלב זה ולא הזכיר גם בספר החינוך פ' צו סימן קמ"ז כתב וג' חלבים הם בבהמה שהם בחיוב כרת שעל הכליות שעל הכסלים כו' וא"כ הביא דין ריש מעיא דבעי גרירה יע"ש וראיתי להר"ב כנה"ג סימן ס"ד בהגהת הטור אות ט"ז שהביא בשם הסמ"ג והאו"ה ש אתה אומר החלבים שענוש עליהם כרת הם החלב המכסה את הקרב כו' וה הקיבה וחלב שע"ג הדקין וכו'. וכתב הרב הנזכר ואין חילוק בין זה למ"ש הרמב"ם וחלב שע"ג הדקין היינו חלב הקיבה יע"ש מבואר בדבריו שדעתו דעת עליון נוטה הקיבה ושעל גב הדקין ענוש עליהם כרת. ואנכי לא ידעתי כוונת דבריו שהרי אי מרבינן חלב שע"ג הקיבה ושע"ג הדקין מריבויא דכל חלב לא תאכלו לא היה ענוש ולא מלקות מידי דהוה אחצי שיעור דמרבינן ליה מקרא דכל חלב ואין לוקין עליו דקרא דואת כל החלב המכסה את הקרב לא איירי לענין איסור אכילה אלא לענין החלב לגבוה ואתא כל לאתויי חלבים אלו שהיו קרבים לגבוה ומינה ילפינן לאוסרן באכי דאין בהם עונש כרת וכ"ש למאן דדריש תיבת כל לאתויי חלב שעל גב הקיבה וכן פס פ"א מהל' מעשה הקרבנות כדלעיל דפשיטא דאין חיוב כרת בחלב שע"ג הדקין דהא אי נפקא לן מכ"ש דחלב הקיבה וזה כלל גדול בתורה באמת אמרו אין עונשין מן הדין. וה שהרי בפ' גיד הנשה (דף צ"ג) אמר שמואל הלב שעל המסס ובית הכוסות אסורין וזהו חלב שעל הקרב עוד שם אמר שמואל האי תרבא דקליבוכתא אסור וענוש כרת וזהו הכסלים ובתר הכי קאמר שמואל גופיה ריש מעיא באמתא בעי גרירה וזהו חלב שעל הדקין קאמר הכא דענוש כרת כי היכי דקאמר בהנהו דלעיל אלא ע"כ כדכתיבנא. וכר"פ י דתנן סתם אסור באכילה ובשתיה פריך בגמ' אסור ענוש כרת הוא מוכח דכל היכא לא תני אסור ומש"ה דחיק נאוקמה לחצי שיעור יע"ש:

עוד יש להביא ראיה דחלב הקיבה אין בו עונש כרת דבפרק אלו טריפות (דף נ"ו) לישני בגמרא איכא דאמרי דאקשתא כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי בדאייתרא ואי דאייתרא כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי בדאקשתא כתב ה"ה ז"ל בפרק ז' הלכה ו' וקי קמא לחומרא וכן כתב רש"י שם דקי"ל כלישנא קמא לחומרא דכל היכי דאיכא תרי לישנ מידי דאורייתא הוא זיל לחומרא ובדרבנן זיל בתר בתרא ע"כ. ואילו בפרק בהמה ה ע"ס) פליגי בחלב שליל דלר"י חלבו אסור כחלב בהמה ור"ל ס"ל דחלבו כחלב חיה וא כל היכא דלא כלו לו חדשיו לאו כלום הוא כי פליגי היכא דאושיט ידו למעי בהמה וה תשעה חי והכלו ופסק הרמב"ם בפ"ו מהל' מ"א הלכה ח' כאיכא דאמרי דחלב נפל שלא הוי כחלב חיה וכתב שם ה"ה וז"ל וקי"ל כלישנא בתרא שלא לענוש אלא בראיה ברורה כלו לו חדשיו לכ"ע אין כאן חיוב כרת ע"כ. ופירש דבריו הר"ב לח"מ וז"ל דאע"ג דל דכי לא כלו לו חדשיו לר"י דקי"ל כוותיה אית ליה דכחלב בהמה הוי דאוריתא גריס וכ כלישנא קמא לחומרא כמו שפסק לקמן גבי חלב שע"ג הקיבה דאקשתא אסור כל"ק מ"מ ר כלישנא בתרא דהיכא דלא כלו פטור מכרת שלא לענוש אלא בראיה ברורה כאמר דלענוש ראיה וכל זמן שיש ספק אם חייב כרת או לא קי"ל כמאן דמיקל ופטור מכרת ע"כ. וה אנן אם איתא דחלב הקיבה ענוש כרת אמאי פסק רמב"ם כל"ק לחומרא ומה בין א' לנפל שכתב דאין לענוש כרת אלא בראיה ברורה אלא ודאי הדבר ברור ואין בו ספק דה אין בו אלא איסורא לחוד וה"ה בחלב שעל גב הדקין: אמור מעתה אחרי הודיע אלו את כל זאת ואתברר לנו דחלבים אלו שע"ג הקיבה ושעל גב הדקין אין בהם עונש כר אנו לומר דהא דאיבעיא לן בפ"ק דהוריות במיעוט שאכלו חלב הקיבה ומיעוט בחלב הדי הוראת ב"ד אם חייבים להביא קרבן היינו משום דס"ל לתלמודא דהא דתנן אין ב"ד חי שיורו בדבר שזדונו כרת לאו למימרא שאותו דבר בעצמו שמורין ב"ד לעשותו יהא ענוש כרת אלא היינו לאפוקי דבר שאין בו כרת אלא ל"ת בלבד כגון כלאים ונבילה וכיוצא שבתורה אשר לא תעשינה שאין בהם כרת בכה"ג אם הורו ב"ד פטורים אבל בחלב הדקין אע"ג דאין באכילתם עונש כרת מ"מ שם חלב חד הוא ועיקרו בכרת. וכ"נ שהוא דעת בפ"ק דיבמות (דף ח':) שכתבו אין חייבין אלא ע"ד שזדונו כרת למעוטי חייבי לאוין בע"ז אלא ע"ד שזדונו כרת למעוטי מגפף ומנשק וכ"כ הרשב"א שם בחידושיו. ומזו דלענין הוראת ב"ד לא נתמעטו אלא חייבי לאוין שאין בעיקר האיסור עונש כרת אבל לא נתמעט נמי מגפף ומנשק לע"ז אף שעיקרו בכרת, ונראה דמש"ה פלגינהו במתני' לתרי כיילינהו בחדא מחתא לומר אין ב"ד חייבין אלא ע"ד שזדונו כרת וכן המשיח וכן בע להכי נקט מלתא דע"ז באפי נפשה לאשמועינן דלא ראי זה כראי זה ודבר שזדונו כרת בהוראת ב"ד והאמגר בע"ז אף דבלשון אחד אין עניינם שוה דב"ד אם הורו שמותר לב בע"ז כיון דעיקר ע"ז ענוש עליה כרת חייבין להביא קרבן על שגגתם אבל לענין ציבור

בלוסר

מנסף ומשק נפ"ז אין חייבין להביא פר לעולם ושעיר לחטאת כיון דלא מטאו בדבר
כרם, כנ"ל שהוא דעת התוס'. וכי תאמרו מהיכא נפקא לן לחלק ביניהם כיון דבתרווייהו
יס דבר שזדונו כרת, איכא למימר דכיון דהאי מלתא דאין ב"ד חייבין אלא ע"ד שזדונו
ינן לה מזקן ממרא כג"ש דבר דבר כדאיתא בפ"ב דהוריות הרי התם גבי זקן ממרא לא
מש דבר שזדונו כרת אלא אפילו נחלקו בדבר המביא לידי דבר שזדונו כרת אפילו אחר
יס חייב כמ"ש הרמב"ם בהל' ממרים וכיון שכן גבי הוראת ב"ד נמי כיון דעיקר ע"ז
ר שזדונו כרת אף דאיסור גיפוף ונשוק איסורא בעלמא הוא מביאין קרבן על שגגתם.
נכור שמטאו בע"ז דילפינן לה מג"ש מעיני מעיני והתם הוא דבר שחייבין עליו כרת
יקי דברי הירושלמי בפ"ב דהוריות דאמרינן התם אין ב"ד חייבין אלא על דבר שיש על
ית ולא קאמר שחייבין עליו כרת. ויש להכריח דבר זה ביותר שאת ויתר עז מסוגיא
הנזכר בעלמא וממקומו הוא מוכרח דהא ע"כ ההיא סוגיא ס"ל כר' ישמעאל דדריש כל
לב הקיבה וחלב שע"ג הדקין מכ"ש נפקא כמ"ש רש"י דאי ס"ל כר"ע דדריש כל לרבות
"ג הדקין הרי לדידיה חלב שע"ג הקיבה מותר כמ"ש רש"י בפ' אלו טרפות (דף מ"ט)
ר דאיירי התם בחלב הקיבה דאקשתא דלר"ע נמי אסור משום דדמי לתותב כמ"ש רש"י
נ'), הדא דהתמא קאמר מיעוט בחלב שע"ג הקיבה. ועוד שהרי הרמב"ם פי"ג מהלכות
הב כיצד הורו ב"ד לאכול חלב הקיבה כולו הרי דאיירי בכל החלב שע"ג הקיבה בין
בין דאיסרא. ועוד שהרי לפי מ"ש מרן הכ"מ פ"א מהל' מעשה הקרבנות לדעת
ולר"ע ליכא איסור בחלב הקיבה ודלא כפירש"י כמו שיע"ש, מכל זה מוכח דסוגיא דהוריות
' ישמעאל דדריש כל לרבות חלב הקיבה וכיון שכן מהיכא תיתי דמיעוט שאכלו חלב שע"ג
מצטרף למיעוט שאכלו חלב הקיבה והלא האוכל בעצמו חלב שע"ג הדקין במזיד אינו ענוש
חטאת על שגגתו כיון דמק"ו נפקא לן איסור אכילתו ואין עונשין מן הדין ואיך אפשר
ב"ד שהורו לאוכלו יתחייבו קרבן אלא ע"כ לומר דגבי הוראת ב"ד לא בעינן שיהיה באותו
נמו עונש כרת אלא כל שעיקר איסורו בכרת סגי וא"כ ליכא למשמע מהכא דיש חיוב כרת
ע"ג הדקין ולא בחלב שע"ג הקיבה והדברים ברורים דאיסורא דאורייתא לחוד אית ביה:
ה איכא למידחי מה שנראה מדברי הפוסקים דאין כוונתם לומר דעל חלב הדקין ענוש כרת
אלא כיונו לומר שהוא איסור חמור שיש בו כרת וראוי להחמיר בו, זו היא כוונת מרן
"ס ס"ס והרשד"ם סימן ?"ב ולזה כיון בעל האגוד במ"ש ואל תכניס עצמך בספק איסור
ן מבואר בס' יראים סימן קמ"ד שכתב וז"ל חלב שע"ג הדקין קי"ל כר"ע כו' ואם לא
עובר על דברי תורה הרי דלא קאמר דענוש עליו כרת גם מדברי הסמ"ג והאו"ה שכתבו
שענוש עליהם כרת ובכללם מנו חכמים חלב הקיבה והדקין אין ראיה זו מכרעת לבתור
בראיות חזקות שהבאתי לעיל ואיכא למימר דאיסורא לחוד הוא דאית בהו ומ"ש דענוש
כרת קאי אשאר חלבים דמני התם וביוצא בזה משני בגמ' בפ' בתרא דיומא כי קתני אסור
יע"ש: מעתה אלך לי אל הר המור הוא הרא"ש הרב שער אפרים סי' ס"ב שכתב דמע
לקיבה שהוא תחלת בני מעיים אע"ג דלדידן אסור באורך אמה מ"מ לענין נקב סמכינן
הגאונים שפירשו שהוא סוף המעיים ולדידן לפחות מיהתה קא סתים והביא ראיה לדבר ז
"נ בפ' אלו טריפות גבי חימלא ובר חימלא אינהו אכלי ליה ולדידן מיהתה לא כתים
הוס תוקף דבריו והסכים עמו הפר"ח בקונטרס אחרון סימן מ"ח. והנה רש"ל פרק אלו
סימן נ"ד על מה שנסתפק הא"ז בחלב הדבוק לכרס שנחלקו בו רבינו אפרים ור' יואל אם
ן לומר אינהו מיכל אכלי לדידן מיהתה נמי לא סתים כתב על זה רש"ל וז"ל ואני אומר
ן ספק ואינו דומה לבר חימלא דלא הוי אלא איסורא דרבנן ומש"ה מהני סתימה אבל
האוסרים אותו כתבו שהוא חלב גמור ומחייבים עליו כרת כו' יע"ש. ויש תמה על הפר"ח
ס"ד ס"ק י"ד שהסכים לדברי רש"ל הנזכר וזה הפך דבריו בק"א סי' נ"ח דהסכים לדברי
שער אפרים, ולפי דרכנו שהוכחנו דאין חיוב כרת בחלב הדקין הדין דין אמת דמיהתה
ע"ג דאסור מה"ת שהרי לא חלקו רש"ל והיעתו על הא"ז אלא מטעמא דחלב הדבוק לכרס
בינו אפרים חייבין עליו כרת ולא ראי זה כראי זה: והנה לענין לבטלו בששים אע"ג דגבי
בוק לכרס כתב הפר"ת סימן ס"ד דלמ"ד חנ"נ בכל האיסורין ה"ה בחלב זה דלא בטיל
שאני התם דלדידן חלב גמור הוא וענוש עליו כרת ומש"ה באיסור חמור בזה החמירו
וגזרו אומר דחתיכה עצמה נעשית נבלה אבל בחלב שעל גבי הקיבה ושעל גבי הדקין כיון
אלא איסורא דאורייתא נראה פשוט דלכ"ע בטל בששים ולא שייך הכא לומר מה לי איסור
לי איסור כרת דזה הכלל עלה בידינו מתורתו של מוהריק"ו שורש ע"ב דדוקא דבר
חכמים משום ספיקא וחששא שלא לעבור על דברי תורה אמרינן מה לי איסור לאו כו'
' שהוא מותר מן הדין ומשום גזירה דרבנן מחמרינן בכה"ג איכא למימר דבאיסור כרת
המירו ולא באיסור לאו יע"ש. וכ"כ התוס' והר"ן בפ"ק דפסחים דהחמירו גבי חמץ בפסח
יר משום דזה זדונו בכרת וזה בלאו יע"ש. ועיין מ"ש מרן זקני ז"ל בס' גט פשוט
הכללים כלל א' יע"ש וא"כ ה"נ לענין חנ"נ איכא למימר דלא החמירו בו גבי חלב
דקין כיון דאין בו כרת: ויש להביא ראיה לזה מהא דתנן בפ' אין מעמידין דאסרו
כותים דמעמידין אותה בעור קיבת נבלה והקשו התוס' (דף ל"ה:) ובפ' כל הבשר (דף
ת"ל משום בשר בחלב ותירץ דלא הוי אלא איסורא דרבנן דדרך בישול אסרה תורה יע"ש
לא ק"ל משום חלב שע"ג הקיבה דאסור מדאורייתא. אבל לענין סתימה לא נפקא לן
כיון דחלב זה טמא הוא מדאורייתא הרי אמרו חלב טמא אינו סותם ומה לי איסור לאו
י ואידי חד שיעורא הוא שהרי אין הסתימה תלויה באיסור כרת אלא הכל תלוי במיהדק
הדק דהרי חלב היה אינו סותם אע"ג דמותר באכילה וכן חלב העשוי ככובע וכמו שהאריך
"ב הכה"ג סימן מ"ח בהגהת ב"י, וקשיא לי על מהרש"ל במ"ש לדחות דברי הא"ז דלא
היא דחימלא דאינו אלא איסורו דרבנן ובאמת שהם דברים תמוהים שהרי כאן דבני בבל
ליגי בחלב דאיתרא מלינו שנחלקו בדבר חכמי ישראל דרש"י ז"ל כתב בפ' אלו טריפות
) וז"ל כי פליגי דאיתרא בני בבל ס"ל כר"י דאמר כל קרום וקלף חלב טמא הוא והאי
ים וקלף הוא כו' אבל הר"ן בפרק גיד הנשה גבי ביעי דחשילתא כתב וז"ל דלא דמי
דאיתרא דבבל דוכתא שרי בר מאתרא דנסיגי ביה איסורא וכמ"ש למעלה דהתם אפילו
לא ה"ל דאסור אלא ממנהגא בעלמא הוא שנהגו בו איסור והכי מוכח ממאי דאמרינן
ידהו עיכל נמי אכלי לדידן מיהתה נמי לא סתים אלמא אפי' לבני בבל לא אסור מדינא
ר מיהתה נמי לא סתים כו' הרי דלרש"י פליגי בני א"י ובני בבל בדינא מ"מ כר"י ומ"ם
לדעת הר"ן לא פליגי אלא במנהגא וכיון שכן זה שכתב מהרש"ל דאינו דומה לבר חימלא
י אלא איסור דרבנן הוא דלא כמאן. ואי קשיא על הר"ב שער אפרים הא קשיא דלא
היא דחימלא דשאני התם דחלב דאייתרא אינו תותב אלא קרום וקלף ומיהדק שפיר אלא
בני בבל נהגו בו איסור ולדידהו חלב טמא הוא איצטריך ר"נ להכשירו לענין סתימה כיון
י אכלי ליה ולא סמך ר"נ על טעם זה להכשיר אלא עיקר טעמו משום דלא הוי תותב
בחלב שעל גב הדקין דהוא תותב כמ"ש רש"י ולא מיהדק וכיון שכן מאי אהני לן דלפירוש
חלב זה טהור הוא ה"ס לא מיהדק שפיר ונפתח הפתוח שהרי ענין הסתימה לא תליא
אכילה, ותדע שכן הוא שהרי חלב דאקשתא אינו סותם לדעת כל הפוסקים וליטעמיך דכיון
מאן דאכיל ליה לענין סתימה סמכינן עליה א"כ אף אנו נאמר דכיון דלישנא בתרא
אקשתא בני א"י אכלי ליה ונהגו בו היתר אף דאנן קי"ל כלישנא קמא לאומרא לענין
ספיה וזו לא אמרה אים מעולם שהרי כל הפוסקים הסכו בפשיטות דחלב דאקשתא אינו

סותם ותו ק"ל עליו מדברי הר"ן הנזכר: **ואשר אני** אחזה ליישב דעת הרב ז"ל אוסו אדבר דכיון
דחלב שע"ג הדקין שאסרה תורה לא פורש אהיכא קאי אם היינו הסמוך לקיבה כפירש"י או אותו
הסמוך לכרכשא כפירוש הגאונים והרמב"ם ז"ל הביא שני הפירושים ולא הכריע וגם מרן בש"ע לא
פסיקא ליה מלתא וכתב דירא שמים יצא ידי שניהם נהי דלענין אכילה אזלינן לחומרא לאוסרו
אע"ג דלהגאונים שרי מ"מ לענין סתימה יש לנו לסמוך על פירוש הגאונים דמה שכתב בגמרא ריש
מעיא היינו שע"ג הכרכשא ועל אותו חלב אמרו שהוא תותב ולא מיהדק אבל החלב שע"ג הדקין
הסמוך אפשר דמיהדק. ואייתי שפיר ראיה מההיא דבר חימלא דהי היכי דהתם אע"ג דנהגו בו
איסור בחלב דאיתרא משום מנהג כדכתב הר"ן כיון דבני א"י אכלי ליה מיהתה סתים כיון דמיהדק
ה"ה לענין חלב הדקין כיון דאנן יתמי דיתמי מספקא לן מלתא איזה משניהם אסרה תורה נהי
דלענין אכילה חיישינן לשני הפירושים אבל לענין סתימה יש לנו לסמוך על פירוש הגאונים דסבירא
להו דחלב שעל גבי הדקין הסמוך לקיבה טהור הוא לפי שאינו תותב ומיהדק שפיר וסותם. ועיין
בדברי הרא"ן סימן ר"ף שכתב וריש מעיא הוא המעי היוצא מהקיבה כו' ואם ניקב המעי לגד
החלב אינו סותם. ונלע"ד דאין ראיה מדברי הרא"ן שהרי איהו לא אייתי פירוש הגאונים או
משום דלא חייש לפירושם או שלא ראה אותו וכיון דלדידיה חלב שע"ג הדקין שאסרה תורה משום
דהוא תותב הוא אותו הסמוך לקיבה מש"ה פשיטא ליה דאינו סותם וכן הוא האמת, אבל לדידן
דמספקא לן כדכתיבנא לענין סתימה סמכינן על פירוש הגאונים דס"ל דאינו תותב וכיון שכן הוא
סותם וזה פשוט. ואי קשיא לך מתשובת הרשב"א סימן שפ"ג שכתב דנקב שנמצא בדקין סמוך לקיבה
טריפה לא תיקשי דאיכא למימר דאיירי שלא היה החלב סותמו א"נ איהו אזיל לשיטתיה שדחה
פירוש הגאונים ופשיטא ליה דריש מעיא היינו הסמוך לקיבה אבל אנן מספקא לן כדכתיבנא. ולי
הדיוט הנה מקום אתי להוסיף נופך משלי תרתי לטיבותא יש בהם בנותן טעם כעיקר דאורייתא
להוכיח במישור בתא דהיתרא. זה יצא ראשונה ויסוד דבר זה הלא הוא כמום לענין דעת הלב הדקין
שאסרה תורה אם כולו אסור או מקצתו:

והנה זאת מצאתי בס' הכלבו הביאו מרן הב"י סימן ס"ד שכתב וז"ל המנהג לגרור שניהם מיהו
של גד הקיבה ושל גד הכרכשא אין גוררין אותו לגמרי לפי שיש בם חלב טהור אבל
מסירין הקרום הארוך עם חלבו שאינו דבוק עם הכרכשא כשאר שומן עכ"ל. וקודם בואי לשאת
ולתת בדברי הכלבו צריכין אנו למודע"י בהא דאמרינן בפרק גיד הנשה (דף נ"ב:) א"ר אבא א"ר
אמר שמואל ריש מעיא באמתא בעי גרירה וזהו חלב שע"ג הדקין. ופירש"י והרמב"ם דהיינו
המעי הסמוך לקיבה אבל מכאן ואילך שומן הוא ושרי. והגאונים פירשו דראש המעי שצריך לגוררו
הוא המעי הסמוך לכרכשא והוא סוף המעיים כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ז:

ואיכא למידק טובא דבגמרא מוכח להדיא דחלב זה טהור הוא ויש בו היתר אכילה שהרי בפ'
אלו טריפות (דף מ"ט) אמר ר"נ חלב העשוי ככובע אינו סותם היכא א"ל חטי דכרכשא
וא"ל טרפשא דלבא. הרי שלך לפניך דחלב שעל גב הכרכשא טהור הוא והיינו דאיצטריך ר"נ לאשמועינן
דאינו סותם ואם איתא דטמא הוא לא יאכל מאי קמ"ל ר"נ והלא כלל זה עלה בידינו ולעיל מינה
מייתי לה בגמרא אמר רבי חלב טמא אינו סותם. ובפ"ז מהל' מ"א הלכה ע' כתב הרמב"ם חלב
הלב מותר והרי הוא כשומן וכתב ה"ה פשוט הוא שהוא מותר ומתבאר בפ' א"ט בדין חלב טהור
שסותם. וכתב על זה הרב בעל לח"מ וז"ל ואמרו שם טרפשא דלבא ואם איתא דהוא טמא ל"ל טעמא
משום דעשוי ככובע תיפוק לי דאינו סותם משום דהוא טמא דודאי לא פליג ארב דקאמר טמא
אינו סותם אע"ג דרב. שמא פליג עליה מ"מ כרב קי"ל ודוחק לומר דפליג עליה דרב עכ"ל:

ויש לתמוה על הרב ז"ל דאיך אסיק אדעתיה לומר דר"נ פליג עליה דרב והלא בתר הכי מבואר
בהדיא דר"נ ס"ל כרב דחלב טמא אינו סותם דהא קאמר גבי חימלא ובר חימלא דחלב דאקשתא
לכ"ע אסור ואינו סותם. ואיך שיהיה מלתא דפשיטא היא דר"נ ס"ל דחלב טמא אינו סותם
ואשמעינן הכא דהטי כרכשא אע"ג דטהור אינו סותם משום דעשוי ככובע. וכן מבואר בדברי
הרמב"ם בפ"י מהלכות שחיטה הלכה י' וז"ל כל נקב שהבשר או החלב המותר באכילה סותם אותו
ה"ז מותר חוץ מחלב הלב וחלב המעי האחרון שבאיברים. גם הטור סימן מ"ו כתב שכל חלב
טהור סותם חוץ מקרום שעל הלב והלב שעל הכרכשא שאע"פ שהן טהורים אינן סותמים. הרי
מבואר דכל הפוסקים הבינו בדברי ר"נ דחלב שע"ג הכרכשא טהור הוא וזה הפך דברי הגאונים
ולפי דבריהם פליגא הא דר"נ אהסיא דשמואל דאמר ריש מעיא בעי גרירה ולא ראיתי לשום אחד
מהמפרשים שהרגיש בקושיא זו:

ומה שנלע"ד ליישב הוא דס"ל להגאונים ז"ל דהא דאמר שמואל ריש מעיא באמתא בעי גרירה
וזהו חלב שע"ג הדקין לאו למימרא דכל אותו החלב אסור דא"כ הול"ל חלב שעל גבי הדקין
אסור כדקאמר שמואל גופיה כאידך חלבים דמני ואזיל שם באותו פרק ומדשני בדבוריה ונקט לישנא
דגרירה ע"כ דהיינו לומר שצריך לגרור הקרום הארוך עם חלבו וזהו מה שאסרה תורה והנותר
ממנו חלב הוא בחלב האליה. וכן מבואר בדברי העיטור בסדר הניקור הביאו הטור סי' ס"ה וז"ל
וממשיך את החלחולת וקולף קרום של חלב שעליה וכתב מרן שם דהיינו כפירוש הגאונים יע"ש.
וכיון דבחלב שעל גבי הכרכשא יש שם חלב טהור וטמא מעורבים זה בזה הד"א דסותם מש"ה אשמעינן
ר"נ דחטי דכרכשתא אע"ג דהוא טהור מה שתחת הקרום אינו סותם משום דעשוי ככובע ולא
מיהדק ואם לחשך אדם לומר היכן מצינו חלב שמקצתו טמא ומקצתו טהור חלב שעל הכליות והלב
שעל הטחול יוכיחו דקרום העליון אסרה תורה והיה הנשאר יש בו היתר אכילה אף אני אביא חלב
שע"ג הדקין דלא אסרה תורה אלא הקרום העליון עם הנדבק בו. ולפ"ז דון מינה ואוקי באתרין
דלפירש"י והרמב"ם דריש מעיא היינו הסמוך לקיבה דגם זה אין צריך לגוררו לגמרי עד זיבולא
בתרייתא אלא הקרום לבד עם הנדבק בו דהא לא פליגי הרמב"ם והגאונים אלא בפירוש ריש מעיא
היכא קאי אם היינו הסמוך לקיבה או אסוף המעי אבל בפירוש דברי שמואל שאמר בעי גרירה
הכל הולך אל מקום אחד וכולן שוין לטובה דגרירה לחוד הוא דבעי דמנ"ל לאפושי פלוגתא בין
הרמב"ם והגאונים מה שלא נזכר בדבריו ולא בדברי שום פוסק ראשונים ואת אחרונים. והרי
מרן בש"ע הביא שני הפירושים וכתב וירא שמים יצא ידי שניהם ויגרור אורך אמה מכאן ואורך
אמה מכאן אלמא דהשוה הכתוב זה לזה ושקולים הם וכי היכי דאורך אמה דסוף המעי היינו
קילוף בעלמא ה"ה אורך אמה דריש מעיא הסמוך לקיבה ולא הוצרך מרן לפרש דנמשך אחר
לשון הגמרא והרמב"ם דנקטי לישנא דגרירה דפשטא דהאי לישנא משמע דבעי כדי קליפה לחוד:

ותדע עוד שכן הוא שהרי בפרק כל הבשר (דף קי"ג:) אמר רב משרשיא אין מחזיקין דם בבני
מעים תרגמוה אכרכשא ומעיא והדרא דכנתא וכתב הטור סימן ע"ס בשם הרשב"א כשמולחין
החלחולת אין מולחין אותה בצד הפנימי אלא בצד החיצון שהם שומן דבוק והביאו מרן בש"ע.
והרי איהו גופיה כתב בסימן ס"ד לחוש לפירוש הגאונים דחלב זה טמא הוא לא יאכל ואיך כתב
כשמולחין החלחולת דשומן שעליהם דינו כשאר בשר דמשמע דאוכלים אותו השומן אשר הוא חוגה
שם, והרשב"א ז"ל דכתב כן לשיטתיה אזיל שדחה פירוש הגאונים בשתי ידים כמ"ש הר"ן וה"ה
בשמו אבל על הטור ומרן דחששו לפירוש הגאונים קשיא אלא ע"כ לומר כדכתיבנא דגרירה לחוד
בעי להסיר הקרום עם הנדבק בו והשאר שומן הוא. הן עתה זכינו לדין שדברי הכלבו המוכים
לעד ומש"ה כתב של גד הקיבה והכרכשא אין גוררין אותו לגמרי לפי שיש שם חלב טהור. גם
מור"ם סי' ס"ד סט"ו פסק כוותיה ומטעמיה וכתב וא"ל להסיר רק הקרום עם הדבוק בו שעל
אורך אמות אלו: אך הר"ב סדר אליהו בפירושו על הלבוש הוכיח בראיות דט"ס הוא בדברי
הכלבו יע"ש. ויש לתמוה שהרי מרן הב"י ומור"ם בס' ד"מ סימן ס"ד ובהגהותיו ורש"ל פרק
גיד הנשה סימן ז' ובעל דמשק אליעזר והכ"ח סימן ס"ד כולם כאחד העתיקו דברי הכלבו
כדמוסס בלמס ואיך אפשר לומר דהגה שיספייהו לא דייקי באיסור חלב דאמיר וגם שום אחד
מהמפרשים

ו הורו ב"ד להתיר דבר האסור בזדון וכו' עד סוף הפרק. משנה בס"ק דהוריות (דף ד':):

ב"ד

ו הורו בית דין להתיר דבר האסור בזדון ועשו הקהל על פיהם בשגגה בית דין פטורין מן הקרבן מפני שהן מזידין. וכל אחד ואחד מן העושים על פיהם חייב קרבן בפני עצמו מפני שהוא שוגג. הורו בית דין בשגגה וידעו הקהל שטעו ושאין לקבל מהן ואעפ"כ עשו הקהל על פיהם. אלו ואלו פטורין מן הקרבן. בית דין פטורין שהרי לא עשו הקהל מפני הו[ראתם] שהטעתם. וכל העושים פטורין מן הקרבן מפני שמזידין הם שהרי ידעו שטעו ושאין ראוי לעשות:

פי"ד א ב"ד שטעו וכו'. מס[כת] דהוריות (דף ג':) ומ"ש

פרק ארבעה עשר

א [א]בית דין ששגגו והורו לעקור גוף מגופי תורה ועשו כל העם על פיהם בית דין פטורין וכל אחד ואחד מן העושים חטאת קבועה שנאמר ונעלם דבר ולא כל הגוף: ב לעולם אין בית דין חייבין עד שיורו לבטל מקצת ולקיים בדברים

[א] סמ"ג עשין ריז:

משנה למלך

המפרשים האחרונים זה השלחן אשר לפני ה' לא שתו לבם להסיר המכשלה הזאת ואדרבה ראה ראינו להר"ב לתס תמודות דהשיג על הלבוש דהשמיט הגהה זו כמו שיע"ש. ודקך כלל זאת אומרת ודאי הכלבו יודה על האמת דחלב שע"ג הדקין אסור מן התורה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אלא דס"ל דלא אסרה תורה אלא הקרום והנדבק בו וכבר הוכחנו נוסיכא נפקא ליה סברא זו, ומבואר למעיין דליכא למידק כלל דכל החלב שע"ג הדקין אסור דלפ"ז צריך למתוק כל הלשון של הכלבו ובעי גרירה מרישיה לסיפיה דמאי אהנו לן רבנן במה שהגיהו דצ"ל של צד הקיבה גוררין אותו לגמרי ושל צד הכרכשא אין גוררין אותו לגמרי והלא כיון דלפירוש הגאונים ריש מעיא דבצד הכרכשא אסור אם אנו חוששין לפירושם להחמיר כספיקא דאורייתא היה לנו לחוש לגמרי ולגרור אותו החלב מכל וכל עד בלתי השאיר לו שריד דהא לדידהו כל אותו החלב אסור ומי שמע כזאת לחוש לפירוש הגאונים במקצת ולהקל במקצת מי החכם ויודע פשר דבר ואם כן דברי הכלבו אין להם מקום. וכי תאמר בלבבך דלהגאונים אין כל החלב אסור רק הקרום והנדבק בו וכמו שהוא האמת דכתיבנא לעיל. אם כן לדידן נמי נימא הכי דהא ל"פ הרמב"ם והגאונים ומנ"ל לחדש פלוגתא זו ביניהם מה שלא נזכר בדברי שום פוסק: עוד יש להביא ראיה לדבר הזה שהרי כל מה שהוא תותב קרום ונקלף חלב הוא כמ"ש מרן סימן ס"ד ואם איתא דרמ"א ס"ל דא"צ להסיר מריש מעיא הסמוך לקיבה רק הקרום העליון זהו נגד תלמוד ערוך לפי מה שפירש"י תותב קרום ונקלף דהיינו לומר שהקרום הוא ע"ג החלב ונקלף הקרום מעליו שאינו אדוק בו כל כך ולפ"ז כיון דחלב שע"ג הדקין קרום ונקלף אין מקום לדברי מור"ם שכתב דא"צ להסיר רק הקרום וגם שתחתיו מותר שהרי כי יסיר את הקרום נשאר כל החלב במקומו דבוק על הבשר. אמנם אי מהא לא איריא שהרי שרים רבים ונכבדים פליגי על רש"י בזה כמבואר בדברי הראב"ד שפירש הת"כ הביא דבריו הרב קרבן אהרן דס"ל דפירוש קרום ונקלף היינו לומר שהחלב פרוס כשמלה על גבי הקרום בענין שכשנקלף הקרום נקלף החלב עמו וכן דעת הטור סימן ס"ד עיין ב"ח שם באורך. ועל מדוכה זו נחלקו ר' יואל ור' אפרים בחלב הדבוק לכרס כמבואר באריכות במרדכי יע"ש. ומור"ם ס"ל כוותייהו ועל פי זה דן את הדין דא"צ לגרור כל החלב שע"ג אמות דבקליפת הקרום סגי. וממה שלא הגיה מור"ם בס"ד אין שום ראיה לזה שהרי מרן שם סתמא קאמר דכל שהוא תותב קרום ונקלף חלב הוא ולא פירש כדבריו אל איזה מהפירושים דעתו נוטה:

אמנם נראין הדברים באמת וכתמים דיש ט"ס בדברי הכלבו לפי טבע הלשון שהוא מגומגם מצד עצמו לא הוכל האר"ש שאתו. וכבר ראינו למרן ז"ל בס' ב"ה אשר לו דהגיה דצ"ל ונהגו לגרור שניהם מיהו של צד הקיבה גוררין אותו לגמרי ושל צד הכרכשא אין גוררין אותו לגמרי וכ"כ הכ"ת בקונטרס אחרון הביא דבריהם הרב כנה"ג יע"ש. ותקון סופרים הוא זה ליישב הלשון למען ירוץ הקורא בו, אבל לענין הדין נלע"ד דאפילו לפי הגהה זו לא אסרה תורה כל החלב שע"ג הדקין. אלא עיקרן של דברים כך הוא דהא דאמרינן ריש מעיא באמתא בעי גרירה רוב הפוסקים פירשו דהיינו המעי הסמוך לקיבה זולת הגאונים דס"ל דהוי סוף המעי הסמוך לכרכשא ואנן יתמי דיתמי צריכין אנו לחוש להחמיר כדברי שניהם וכמ"ש ה"ה דהרמב"ם מייתי פירוש הגאונים כדי לחוש להם וכ"כ מרן בש"ע וירא שמים יצא ידי שניהם. והנה בין למר ובין למר לא אסרה תורה אלא הקרום עם הנדבק בו והשאר שומן הוא ומותר ומעיקר הדין א"צ להסיר רק הקרום עם הנדבק בו אלא לפי שאין אנו בקיאים לתטט אחריו ולגרור החלב מכל וכל ולא יבצר שישאר ממנו מעט מזעיר זעיר שם דא"א לצמצם להבדיל בין הטמא ובין הטהור ואתי לאיחלופי ונמצא פוגע באיסור תורה ת"ו מש"ה לענין חלב שע"ג הדקין הסמוך לקיבה נהוג עלמא לגררו לגמרי כיון דלרוב הפוסקים אותו החלב אסור מדאורייתא ואיכא למיחש לקלקולא לך לך אמרינן לנזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב. אבל בחלב שע"ג הכרכשא כיון דלדידן טהור הוא כשאר שומן דעלמא אף דלכתחלה אנו חוששין לפירוש הגאונים מ"מ לא נהוג עלמא בכה"ג להחמיר כ"כ לגרור לגמרי מדאגה מדבר שמא ישאר ממנו מעט ע"ג השומן שבכרכשא דכיון דאינו אלא חומרא בעלמא הבו דלא לוסיף עלה כנ"ל. ויש סמך לדבר הזה מדברי הרב הגדול הוא דמשק אליעזר (דף רל"ו.) שכתב וז"ל לפירש"י דריש מעיא הוא היוצא מהקיבה נהי דהחלב אסור מ"מ המעי עצמו שרי ואפשר דאעפ"כ אסור אע"פ שאינו מאום מ"מ א"א לגרר שם היטב את החלב ע"כ. ואין להוכיח מכאן שכל החלב אסור מן התורה שהרי אפילו המעי אסור בגללו כ"ש החלב שעליו. ויש פתחון פה לדחות ולומר דאע"ג דלא אסרה תורה אלא הקרום עם הדבוק בו מ"מ משום שאי אפשר לגוררו היטב הדק כתב העיטור דתוחבו ומשליכו ואדרבא כלפי לייא מדברים אלו יש להוכיח דלא אסר הכתוב אלא החלב עם הנדבק בו והנותר ממנו שומן הוא ומש"ה אתי שפיר שכתב בעל העיטור והצריך לתוחבו לכלב תשליכון אותו דא"א לכוין היטב לגרור החלב מע"ג השומן דאי ס"ד דכל אותו השומן טמא הוא מה המצוה הזאת ומה טעם יש בזה לאסור המעי באכילה משום דא"א לגוררו א"כ אפוא רבו פרושים בישראל שלא לאכול חתיכת בשר שצריכה ניקור מהחלב משום דא"א לנקותו היטב אלא ע"כ כדכתיבנא. ומש"ה במעי הסמוך לכרכשא כתב העיטור דתוחבו ומשליכו משום דמאיס ואינו ראוי לאכילה ולא יהיב טעמא משום דאי אפשר לגוררו דכיון דחומרא בעלמא הוא שנהגו לחוש לפירוש הגאונים לא חשו להכי וכדאמרן. גם מדברי הכלבו יש להוכיח כן שהרי בחלב שע"ג הקיבה ושע"ג המסס ובית הכוסות ושעל הכרס כתב צריך ליטול כל החלב ואחרי כן גבי ריש מעיא כתב צריך לגרור החלב שעליו משמע להדיא דמעיקר הדין אין צריך כי אם גרירה אלא שאח"כ כתב שאותו שבצד הקיבה נהגו לגוררו לגמרי ושל צד הכרכשא אין גוררין אותו לגמרי וטעמא דמלתא הלא היא כתובה לעיל וכיוצא לזו כתב רש"ל פ' ג"ה סי' ד' שכתב הא"ז וז"ל אע"פ שמן הדין א"צ ליטול את הקרום של יותרת הכבד אלא מצד און ולא מצד הריאה מ"מ נהגו ליטול מכל צד דלא ליתי למטעי ע"כ:

ומעתה נתיישבו דברי הכ"ת שהם מוקשים לכאורה שבסימן ס"ד כתב כדברי הכלבו ובקונטרס אחרון הגיה הלשון, גם בתשובה אשר לו בסימן ק"א וסימן קנ"ב מוכח מדבריו דחלב שע"ג הדקין הסמוך לקיבה גוררין אותו לגמרי מדלא קשיא ליה אלא על מה שנוהגין שלא להסיר רק הקרום שע"ג החלב הסמוך לכרכשא ולפי דרכנו יבא הכל על נכון דלעולם ס"ל להכ' בחיבורו סי' ס"ד דנקט לישנא דגרירה לאשמועינן דלא אסור רק הקרום. ומה שהגיה בקונטרס אחרון היינו לומר דהמנהג הוא לגרור צד הקיבה לגמרי ושל צד הכרכשא לגוררו לגמרי ומש"ה לא קשיא ליה בתשובה הנזכרת כי אם על מנהג החלב של הכר[כשא] גוררין אותו לגמרי. ויש להביא ראיה עצומה לאשר ולקיים כל הכתוב מדברי הרב כנה"ג שהרי באות פ"ט הביא הגהת מרן והב"ת שהגיהו דברי הכלבו דצריך לומר של צד הקיבה אותו לגמרי ושל צד הכרכשא אין גוררין אותו לגמרי. ואחרי כן באות צ"ג העתיק תמודות שהשיג על הלבוש שהשמיט דברי מור"ם שכתב וא"צ להסיר רק הקרום שע"ג אמות ולטעמיה נמצא דהר"ב כנה"ג סותר את עצמו תוך כדי דבור אלא ע"כ לומר דשניהם צדקו בסי' ס"ה בהגהת ב"י אות ע"ז כתב הרב כנה"ג דמ"ש העיטור וקולף קרום של חלב ריש מעיא באמתא לפי פירוש רש"י קאמר יע"ש. וזו היא ראיה שאין עליה תשובה ויתד תמוט עולם ועד: כללא דמלתא נמצינו למדין מכל האמור דחלב שע"ג הדקין והוא ראש לפירש"י והרמב"ם בין לפירוש הגאונים לא נאסר כי אם הקרום שעליו וזהו שכתב סט"ו וא"צ להסיר רק הקרום עם הדבוק בו שעל אורך אמות אלו כלומר דמדינא כך הוא דהיים והב וכן נוהגין ואילו הכלבו כתב שנהגו לגרור של צד הקיבה לגמרי אין זה מן התימה נהרא ופשטיה. ועם הדברים האלה יש מקום וטעם נכון בר נותן טעם דהיתרא להורא[ת] שער אפרים להכשיר במחט הנמצא בריש מעיא דכיון דיש שם חלב טהור ודאי דשוחט דלענין אכילה אנו גוררין החלב הסמוך לקיבה לגמרי היינו משום חומרא כדי שלא נוהלב עצמו דאין ברירה אבל לענין התימה כיון דיש שם חלב טהור אע"ג דלא ידעינן הנקב ואין אנו צריכין להסיא דבר תימנא שהביא הר"ב שער אפרים. וזאת שנית יש להכשיר משום דהא דאמרינן ריש מעיא באמתא בעיא גרירה נחלקו המפרשים ז"ל דלדעת שיעור אמה בת ששה טפחים אבל הרמב"ם לא הזכיר זה וכתב הרא"ש ז"ל ונראה דמפרש קרי אמתא על שם אמת המים וכתב מרן הב"י סי' ס"ד דבדבר מועט סגי וכ"כ ר' ירוחם הרמב"ם נט"ו ח"י הובא בס' עבודת הגרשוני בי' ס"ו ובד"מ סי' ס"ד יע"ש וכ"כ רש"ל הנשה סי' ז' וכיון שכן יש פנים להכשיר מטעם ס"ס ספק אם חלב הדקין שאסרה תורה שע"ג המעי שבצד הקיבה או אותו שבצד הכרכשא ואת"ל דשל צד הקיבה חלב הוא לספוקי שמא הלכתא כהרמב"ם דלא בעי גרירה שיעור אמה אלא בכל שהוא כגי הוא וסותם ואם כן ממ"נ יש מקום להכשיר:

עוד רגע אדבר כמ"ש עוד הר"ב פרי חדש בקונטרס אחרון סימן מ"ח וז"ל ומסתברא דבוף המעים נמי אע"ג דמיכל לא אכלי ליה מיסתם קא סתים ע"כ. וראיתי שהק דאשמיט מיניה מימרא דר"נ (דף מ"ט:) וש"ע סימן מ"ו סעיף א' מביאו וז"ל כל חלב סותם וטמא אינו סותם חוץ מקרום הלב וחלב שע"ג הכרכשא אע"פ שהן טהורין אינן הרי מבואר להדיא דעל גבי הכרכשא החלב שלו אינו סותם אע"פ שהוא טהור דאפילו לדעת הגאונים מיסתם קא סתים עכ"ל. ולכאורה היא תפיסה גדולה על הפר"ח כשעה חדא והיו עיני ולבי עומדים לפופים למען דעת אם יש עליו מליץ כי דברים הללו משום מחוסרי אמנה דהרב ז"ל כי רב גובריה בכל נוכל כל נתעלמה ממנו הלכה חלילה. עד שאהבה נפשי אחזתיו ולא ארפנו אם לא ביד חזקה הלא זה הדבר דהנה אהא דאמר מעיא באמתא בעי גרירה כתב הרמב"ם וז"ל ויש מהגאונים שאומרים שראש המעי שצריך המעי ביוצא בו הרעי שהוא סוף המעיא ע"כ, והרשב"א ז"ל בפ' גיד הנשה כתב וז"ל כתב שהיא המעיא הנמשך מן הכרכשא ולמטה ולא נתחור דכרכשא לא מיקרי מעיא וכדאמר לקמן תרגמא אהדרא דכנתא וכרכשא והעולם קוראין תלתולא או כרכשא עכ"ל

והנה מקום אתי לייסב בעד הגאונים ולסלק מעליהם קושיא זו והוא זה, דהדבר ברור הרמב"ם והרשב"א אלו שהגאונים לא אסרו אלא החלב שבראש הכרכשא והוא סוף שהן הדקין המלופפים ומשם ואילך מתחיל הכרכשא ועל אותו חלב אמרו הגאונים דבעי אמתא אבל משם ואילך עד סוף הכרכשא שומן הוא ומותר וכן מבואר בדברי רבינו ירוחם כהביאו פירוש הגאונים ז"ל גם בסי' ס"ה כתב הטור בשם העיטור בסדר הניקור שלו וז"ל את התלתולא וקולף קרום של חלב שעליה וכתב על זה מרן הב"י וז"ל אפשר שחלב שבראש קאמר וכמ"ש בסי' ס"ד שי"מ כן על ריש מעיא באמתא בעי גרירה ע"כ. גם בערוך ערך וז"ל וי"א המעי הנמשך מכרכשא ולמטה, הרי דלא אסרו הגאונים אלא החלב שע"ג ראש שהוא סוף המעים ומש"ה קאמר שמואל ריש מעיא כלומר סוף המעיא ולא קאמר ריש כרכשא דהוה משמע סוף הכרכשא. ולא נעלם מעיני הגאונים דזה המעי שמו כרכשא או הלחולת ולא אלא דס"ל דה"פ סוף מעי דהיינו תחלת הכרכשא בעי גרירה כנ"ל:

ומעתה נתלקה הקושיא הנזכרת מעל הפר"ח ולא קשיא מידי דמה ענין פירוש הגאונים דסי' מ"ו והלא הגאונים איירו בראש הכרכשא והתם איירי בסופה כמבואר בסי' לאמר וחלב שע"ג הכרכשא פי' מעי הדבוק בפי הטבעת וזה ודאי אינו סותם משום דעשוי אבל תחלת הכרכשא שהוא סוף הדקין אינו עשוי ככובע אלא הוא תותב והיינו טעמא נקמן חלב העשוי ככובע אינו סותם ולא קאמר בהדיא חטי דכרכשא ודוק. ועפ"ז יש ליישב העיטור שכתב וז"ל ומוציא ראשיהם של בני מעים כאותו תלתולת המטונפת כו' ומחתך תלחולת עם אמה מבני מעיים ומשליכו לפי שאינו ראוי לאכילה וכתב על זה מרן הב"י נראה ריש מעיא באמתא. עוד כתב בעל העיטור וממשיך את התלחולת וקולף קרום של חלב וכתב על זה מרן ואפשר שחלב שבראש הכרכשא קאמר כו' וכתב הר"ב כנה"ג אות ע"ז מרן אלו. מוכח דמ"ש העיטור לעיל ומחתך אותה תלחולת קאי על ראש המעים כפירש"י. ולנ איך תכב כזאת על מרן ז"ל דאיך אפשר. בנייר. שיאמר העיטור דריש מעיא הסמוך לקיבה ובר משליכו לפי שאינו ראוי לאכילה וסוף הכרכשא שהוא גרף של רעי קולף החלב שעליו נאמר

בדברים שאינן מפורשין בתורה ומבוארים ואחר כך יהיו בית דין חייבין בקרבן והעושים על פיהם פטורין. כיצד שגגו והורו שמותר להשתחוות לעבודה זרה. או שמותר להוציא מרשות לרשות בשבת. או שמותר לבוא על שומרת יום כנגד יום. הרי אלו כמי שאמרו אין שבת בתורה או אין ע"ז בתורה או אין נדה בתורה שעקרו כל הגוף ואין זו וכיוצא בזה שגגת הוראה אלא שכחה. לפיכך פטורין מן הקרבן וכל העושה על פיהן חייב חטאת בפני עצמו. אבל אם טעו והורו ואמרו המוציא מרשות לרשות הוא שחייב שנאמר אל יצא איש ממקומו אבל הזורק או המושיט מותר. או שעקרו אב מאבות מלאכות והורו שאינה מלאכה. הרי אלו חייבין. וכן אם טעו ואמרו המשתחוה לעבודה זרה בפישוט ידים ורגלים הוא החייב שנאמר בו לא תשתחוה לאל אחר אבל הכורע על הארץ ולא פשט ידיו ורגליו הרי [מ]ותר הרי אלו חייבין. וכן אם טעו ואמרו הבא על שומרת יום כנגד יום שראתה דם [ביום] הוא חייב שנאמר כל ימי זובה אבל ראתה בלילה מותר לבוא עליה. וכן אם הורו [ואמרו] שמי שפירשה אשתו נדה בשעת תשמיש מותר לפרוש ממנה כשהוא מתקשה. [הרי] אלו חייבין. וכן אם טעו ואמרו שהאוכל דם שיצא בשעת שחיטה הוא החייב אבל [האוכל] דם הלב מותר הרי אלו חייבים. וכן כל כיוצא בטעיות אלו אם הורו בהן ועשו [ה]קהל על פיהן פטורין ובית דין מביאין קרבן על שגגתן: ג הורו בית דין שיצא [השבת] לפי שנתכסית החמה ודימו ששקעה חמה ואחר כך זרחה אין זו הוראה אלא טעות [והעושה] מלאכה חייב אבל בית דין פטורין. וכן אם התירו בית דין אשת איש להנשא [לפי ש]העידו בפניהם שמת בעלה ואחר כך בא בעלה אין זו הוראה אלא טעות והאשה [והבעל] האחרון חייבין חטאת על שגגתן וכן כל כיוצא בזה: ד בית דין שהורו בשגגה [ושגגו ב]עצמו של חטא שהורו בו. אע"פ שהן יודעים בודאי שחטאו בשגגה ואע"פ [שהעם] מודיעין אותן ואומרים להן בכך וכך הוריתם לנו. הם פטורין והעושים על פיהם [חייבין] בפני עצמן. שנאמר ונודעה החטאת אשר חטאו עליה לא שיודיעו אותו החוטאים. [כיצד] שגגו והתירו חלב שעל גבי הקיבה ואכלוהו רוב העם ואחר שידעו ששגו בהוראה ושהתירו

[מ"]ש בדברים שאינם מפורשים בתורה ומבוארים וכו'. מימרא שם בדף ד'. ומ"ש אבל אם טעו והורו ואמרו המוציא מרשות לרשות הוא שחייב וכו' עד מותר [וכו' וכן פ]יס. שם בגמרא. אך מ"ש או שעקרו אב מאבות מלאכות והורו שאינה מלאכה הרי [...]ביס יש לתמוה עליו דהא בעיא דלא איפשיטא היא שם וה"ל למפשטה לקולא. ואפשר ולומר שיתנו ויאמרו אם אנו פטורין [...] נדנה. ועוד י"ל דגמרא בעא למיפשטה [...] מתניתין והסואל דחה וכיון שכן לא [...] מאי דבעא גמרא למיפשט משום הכך [...]: וכן אם הורו ואמרו שמי שפירשה [...]דה וכו'. משנה פ"ב דהוריות (דף ח':) [...]ל עשה ועל ל"ת שבנדה ואי זו מ"ע [...]פרוש מן הנדה ובפ"ב דשבועות (דף י"ד:) [...]זו היא מ"ע שבנדה שחייבים עליה היה [...]עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש [...]: וכן אם טעו ואמרו שאוכל דם וכו': [...]ן ב"ד שיצא השבת וכו'. בפרק האשה [...] רבה (דף נ"ב). ומ"ש וכן אם [...]ב"ד א"א להנשא. שם פלוגתא דתנאי ופסק כרבא דבתרא הוא: [...] שהורו בשגגה וכו'. בפ"ק דהוריות (דף ג':) במשנה פלוגתא דתנאי ופסק כר"א וכר"ע: ומ"ש

פי"ד ב או שעקרו אב מאבות מלאכות וכו'. בפ"ק דהוריות בעיא דלא איפשיטא וא"כ קשה דהיה לו לרבינו ז"ל למיפסקה לקולא, ומה שתירן הרב בעל כ"מ ז"ל דהוי על ידי תנאי יעויין שם. ומה שתירן עוד דכיון דבגמרא פשטינן לה מהאת מתניתין לא שבקינן מאי דבעינן בגמרא למיפשט משום הכך דיחויי, תמיה לי דהכך תירוצי קושטא דמלתא הוו דע"כ צריכי הכך שטיי כי היכי דלא תקשי לשמואל דקאמר אין ב"ד חייבין עד שיורו בדבר שאין הצדוקין מודין בו. וראיתי למהר"ס מטראני ז"ל שכתב בספרו קרית ספר וז"ל ואם הורו שאין חרישה בשבת או מלאכה אחת מן המלאכות הוי בעיא דר"י התם אי אמרינן כיון דקא מודו ב"ד בשאר מלאכות דשבת הוי כבטול מקצת וקיום מקצת או לא ובעי למיפשט מפשטא דמתניתין דמוציא מרשות לרשות דהוי ביטול מקצת ודחי לה כדשנינן מעיקרא דהוי כזורק ומושיט ואע"ג דהוי בלשון דחייה כיון דהכי מוקמינן למתניתין כדאמר לעיל פשיטא נמי בעיא דרב יוסף דהוי עוקר הגוף כיון דהורו דאין חרישה בשבת כיון דהויא מלאכה באנפי נפשה היא הוי עקירת כל הגוף כדאמרינן וגבי הוצאה דמושיט וזורק לא הוי עקירת כל הגוף כיון דמודים בהוצאה והני בכלל הוצאה נינהו ע"כ. והוא תופס הסברא שכתבתי דהני דחיות קושטא הוו אבל תימה שהוא כותב הפך דברי רבינו ז"ל שבנוסחאות דידן כתוב בדברי רבינו ז"ל שעקרו אב מאבות מלאכות חייבין ולא הוי עיקור כל הגוף ואפשר דבנוסחאות מהר"ס מטראני ז"ל לא היה כן בספרו ומ"מ אני אומר כפי גירסתנו עם מה שנדקדק עוד בדברי רבינו דהם שאלו עוד אמרו אין שבת בשביעית מהו מי אמריק כיון דמקיימי לה בשאר שני שבוע כביטול מקצת וקיום מקצת דמי או דילמא כיון דקא עקרי לה בשביעית כעקירת הגוף דמי ופשטוה דכבטול מקצת וקיום מקצת דמי, והשתא יש להוה על רבינו אמאי לא הביא ג"כ ההיא בעיא. לכך נ"ל דרבינו ז"ל סובר דתרוייהו שוין ורב יוסף בעי הא ור' זירא בעי הא דכ"כ הוי לומר דאין שבת בשביעית כמו דאין חרישה בשבת ואע"ג דכאן עוקר חרישה לגמרי וכאן אינו עוקר שבת לגמרי אלא בשביעית מ"מ כאן אע"פ שעוקר החרישה מ"מ נשאר שבת קיים בשאר דברים משא"כ כשאומר אין שבת בשביעית דעוקרה בשביעית לגמרי ואיכא סברא להאי גיסא וסברא להאי גיסא ושקולים הם הם וכד פשטוה בגמרא להאיא דאין שבת דהוי קיום מקצת ועקירת מקצת ממילא נפשטה בעיא דאין חרישה בשבת דהוי קיום מקצת ועקירת מקצת ולכך רבינו ז"ל לא הביא אלא הא דאין חרישה בשבת דהוי קיום [מק]צת ועקירת מקצת וממילא ידעינן ההיא דאין שבת בשביעית דתרוייהו שוין וכלהו הוי קיום מקצת ועקירת מקצת. זה נ"ל לקיים דברי רבינו אע"פ שאינו מוכרח: [ואע]"פ שהעם מודיעים אותם וכו'. בפ"ק (דף ה') אמר ונודעה החטאת ולא שיודעו החוטאים. ורש"י ז"ל מפרש שאין הכונה לומר שהחוטאים מודיעים לב"ד החטא אלא דלא הוי [...] בידיעת החוטאים דאכלו חלב ודם וחד מינייהו בהוראה ואפילו הכי פטורים וכו' אבל ליפנא דלא שידעו החוטאים משמע כפירוש רבינו ז"ל וכן כתב מהר"ס מטראני [ב]קרית ספר. אבל קשה על רבינו ז"ל איך אמרו בגמרא דברייתא דלא כר"א דלדידיה מי ניחא אפילו כרבנן נמי לא אתיא דהא בעלמא היכא דאכל הלב אם מודיעים לו [...]הוא אינו מכחישם הוא חייב קרבן וכאן אפילו שמודיעים לב"ד החטא הינם חייבים קרבן ומאי אית לך למימר דשאני הכא דגלי קרא א"כ גם כר"א אתיא דשאני הכא [...]א. וי"ל דבעלמא גבי הודעת אחרים דעלמא חייב כשיודיעוהו אחרים משום דכתיב או הודע אליו מ"מ כדאמר בפרק ספק אכל גבי ב"ד דלא כתיב או הודע משמע דצריך [...]עצמם אבל לענין ידיעת החטאת דצריך שידע אותו גם שם כתיב אשר חטא בה כדמקשה בתר הכי וכיון דאמר ר"א דאע"ג דכתיב התם בה מקרי ידיעה משום מה [...]ש עתר אכל או חלב אכל חייב גם כאן מקרי ידיעה משום האי דכיון דמה נפשך הם חייבים א"כ ידיעה מקרי לר"א וא"כ ברייתא דקאמרה פטורים הוי דלא כר"א ופירן

משנה למלך

[...]ן זה אלא דברי תימה ועוד שסרי מרן הב"י בסוף הסימן כתב ע"ד העיטור שהשמיט קלא [...]ו כהם שורש ומני בהדייהו דין ריש מעיא באמתא ולפי דברי הרב ז"ל הרי העיטור הביא דין זה ותפש לפירש"י ולפירוש הגאונים וצ"ע: [ל]פי דרכנו יבא הכל על נכון דמעיקרא איירי העיטור בסוף הכרכשא שהוא המעי המטונף [...]ילה קאמר דחותכו ומשליכו לפי שאינו ראוי לאכילה ובסוף דבריו אייתי פירוש הגאונים [...]ת היינו ראש הכרכשא דבעי גרירה כלומר לקלוף קרום החלב שעליו ונמצא שלא הביא [ה]רמב"ם והוא שכתב מרן דהשמיט דין ריש מעיא וזה מבואר בדברי מרן. ואני תמיה על [...]דקשיא ליה על הפר"ת דהשמיט ליה מימרא דר"נ תיקשי ליה על פירוש הגאונים גופיה [...]ר"נ ולא ידעתי היאך מלא ידיו ורגליו ליישב פירוש הגאונים עם מימרא דר"נ דקשה לזווגם כקריעת ים סוף אם לא על פי אחד מהשני דרכים שכתבתי: [י]ש לומר ליישב הוראת הפר"ת כי מודעת זאת דהאי דאמרינן חלב טהור סותם נחלקו [...] הראשונים ז"ל דלרש"י ובה"ג הוא סותם אפילו נקב שהאבר שכנגדו ולדעת התוספות אינו סותם אלא אותו האבר בעצמו כאשר מבואר בסי' מ"ו ולפי שיטת רש"י וסיעתו הא [ח]לב שעשוי ככובע אינו סותם ואמרי לה תטי דכרכשא היינו לומר דאם ניקבו הדקין [...]כשא כותמן לאו כתימה היא אע"ג דהוא חלב טהור משום דעשו ככובע ואינו סותם [...] הקרוב אליו כאבר עצמו לא את שכנגדו ונמ"ה לא קאמר ר"נ ניקב הכרכשא טריפה [ו]את קאמר דהלב שע"ג הכרכשא אינו סותם ואמטו להכי ס"ל להפר"ת דאע"ג דראש [ה]חלב שעל גבו טמא הוא לא יאכל לפי פירוש הגאונים מכל מקום כיון דלדידן [...] וקי"ל דחלב טהור סותם אית לן למימר דאע"ג דחלב זה לא יהיה לו דין חלב טהור לגמרי להיות סותם אפילו נקב של אבר אחר מ"מ לנקב הכרכשא גופיה סותם כיון דלדידן שרי באכילה, ועוד דכיון דקי"ל דחלב טהור סותם יש לנו לומר דאע"ג דהלב הכרכשא אינו סותם ואין לך בו אלא הדושו דהיינו לאבר שכנגדו לא לכרכשא עצמה זהו טעמו של הפר"ת. אמנם דברי מרן הב"י ס"ס מ"ו עומדים לנגדו כמו שיראה המעיין: כל הדרשים בכתב הוא דרך שקלא וטריא להלין טוב בעד הרב שער אפרים והרב פרי חדש שהסכימו להכשיר וטעמם ונמוקם עמם ועוד הוספתי תרי טעמי דיש להם על מה שיסמוכו אך אם סמלא ימלא איזה מורה לדק מגבורי ישראל שיושגים ראשונה על כסא ההוראה שדעתו יהיה נוטה לאיסור מי יבא אחרי המלך חלילה לי מעשות זאת אפילו להחמיר במקום שהוא מיקל כל שכן דאין בי כח להקל במקום שהוא יחמיר וכהביא דאמרינן בפרק אלו טריפות רב והיסורא דאורייתא ואת אמרת התורה חסה על ממונם של ישראל רק כוונתי רצויה להלין בעד שני המאורות הגדולים הרבנים הנזכרים והמעיין יבחר והנלע"ד כתבתי להלכה ולא למעשה):

פי"ד ב וכן אם הורו ואמרו כו'. דע דב"ד שהורו שמותר לבעול סמוך לוסתה ורואה בהון תשמישה ונמצא דמתוך הוראת ב"ד בעל נדה על זה כתב הר"ן בחידושיו פ"ב דשבועות (דף ח"י) דלא מיבעיא למאן דאית ליה דהויא אזהרה דווסתות אינו אלא כי אם אסמכתא דפשיטא דאין ב"ד חייבין אלא אפילו שנאמר שהיא דרשה גמורה מ"מ אין ב"ד חייבים כיון שלא הורו אלא בעשה ובעשה ליכא חיוב ב"ד יע"ש שייבב השמועה כפי דין זה:

ג אין זו הוראה אלא טעות כו'. לא ידעתי למאי איצטריך טעם זה דבגמרא לא הוצרכו לזה אלא משום דסבירא ליה דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור אבל לדידן דקי"ל חייב כי נמי תשיב הוראה חייב וצ"ע ועיין בלח"מ (דף ס') מהלכות אלו:

לחם משנה

ואילן דשאני התם דהא איצטריך פרט למתעסק אבל הכא קרא דונודעה אשמעינן הא. ומדברי רבינו ז"ל כאן נתברר דלא כהרב בעל כ"מ ז"ל שכתב לעיל בפרק י"ב גבי מ"ש רבינו ז"ל ב"ד שנסתפק להם אם שגגו בהוראה או לא וכו' דנפקא ליה מהך ברייתא ומפרשה שהורה ונסתפק להם אם שגגו דכאן נראה דמפרשה לענין שנסתפק להם אם התירו הדמים או החלבים אבל כבר ידעו שחטאו והוא מוכרח בגמרא כדכתיבנא לעיל:

פט"ו ג אבל אם שגג במעשה בלבד וכו' בין בע"ז אינו מביא קרבן כלל וכו'. כך אמרו שם מעט האי פרט למשיח ואמר שם שאינו מביא כלל ואע"ג דלא כתיב אלא בהעלם דבר נפקא לן ע"ז מג"ש דמעיני מעיני כדאמרי' בפרקא קמא:

ד הורה הכהן המשיח וכו' הואיל ולא סמכו וכו'. ק"ק בטעם זה דמשמע מדברי רבינו ז"ל דאם לא היה סומך על הוראת ב"ד אלא הוא לבדו בלא הוראת ב"ד עשה דמביא פר לעצמו ולא משמע הכי בגמרא דמפיק ליה מקרא דעל חטאתו אשר חטא הא כיצד חטא בפני עצמו ע"כ. משמע דבכל גוונא קאמר דכשחטא עם הציבור יביא עם הציבור. ודע דשם במשנה אמרו הורה עם הציבור ועשה עם הציבור מתכפר לו עם הציבור שאין ב"ד חייבין עד שיורו לבטל מקצת וכו' וכתב שם רש"י ז"ל דמ"ש שאין ב"ד וכו' שהם לן כר"מ דב"ד מביאין פר ולא ציבור אבל רבינו ז"ל אין נראה שדעתו כן דא"כ לא היה לו לפסוק כר' יהודה דאמר ציבור מביאין פר דהוי מחלוקת בפ"ק ושתם בפ"ב וקי"ל מחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם אלא סובר רבינו ז"ל דמאי דנקט שאין ב"ד חייבין לאו דוקא אלא הכוונה ציבור ואע"ג דפתח בציבור וסיים בב"ד אין קפידא בזה. וכן רבינו ז"ל בפי"ב כתב כן חייבים להביא קרבן וכן בפ' זה כתב ב"ד מביאין קרבן ואינו מדוקדק דרוצה לומר ציבור הורה לנו לדקדק בדבר זה:

ה הורה עם ב"ד בשגגה ושגגו הם בדם והוא בחלב וכו'. בעיא דלא איפשיטא וקשה דהיה לו למפסקה לקולא ותירץ הרב בעל כ"מ ז"ל ע"י תנאי יעויין שם. ונ"ל לתרץ דהוא סובר דאיפשיטא משום דבפ"ק גבי הורו ב"ד ועשו מיעוט בחלב ומיעוט בדם אמרו שם את"ל כיון דאיסורן שוה וקרבן שוה מצטרף וכבר נודע דכל את"ל פשיטותא היא לדעת רבינו ז"ל וכיון דהוי צירוף לענין ב"ד משמע לו לרבינו ז"ל דה"ה דהוי צירוף לענין כהן משיח עם הציבור דהא הלך דאמר כאן דלא יצטרפו משום דבטעמייהו פליגי והך לך נתבטל גבי בעיה דב"ד אלא דאזלינן בתר דאיסורן שוה קרבן שוה וס"ס הכא כנ"ל לדעת רבינו ז"ל:

לפי

משנה תורה

ושהתירו דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת קבועה נסתפק להם אם מקצת החלבים התירו או מקצת הדמים התירו הרי אלו פטורין וכל מי שאכל מביא חטאת קבועה: **ה** בית דין שהורו בשגגה ונודעה להם שגגתן בין שהביאו כפרתן בין שלא הביאו כל העושה כפי הוראתן שפשטה ברוב הצבור מאחר שידעו הרי זה מביא אשם תלוי. הואיל והיה לו לשאול בכל עת על דברים שנתחדשו בבית דין ולא שאל הרי זה כמי שנסתפק לו אם חטא או לא חטא. במה דברים אמורים במי שהיה עם בית דין במדינה אבל מי שראה ההוראה והלך למדינה אחרת אע"פ שעשה אחר שידעו פטור מפני שתלה בהן והרי אי אפשר לו לשאול. ולא עוד אלא הנבהל לצאת אע"פ שעדיין לא יצא לדרך *ועשה על פיהם מאחר שידעו הרי זה פטור:

השגת הראב"ד

*ועשה על פיהם מאחר שידעו הרי זה פטור. א"א דדוקא שעשה אחר שחטאו רוב הקהל על פיהם שכבר נתחייבו ב"ד אבל אם עשה עד שלא חטאו רוב הקהל מביא חטאת יחיד שהרי פסק למעלה יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב וכ"ש כשעשה אחר שחזרו שהוא חייב:

פרק חמשה עשר

א כבר [א]ביארנו שכל שגגה שההדיוט מביא עליה חטאת הקבועה כשבה או שעירה אם שגג בה הנשיא מביא שעיר ואם שגג בה כהן משיח מביא פר. במה דברים אמורים שכהן משיח מביא פר על שגגתו כשטעה בהוראת עצמו ועשה מעשה בשגגת הוראתו לבדה והוא שיהיה חכם מופלא שנאמר אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם הרי משיח כצבור מה הצבור שהן בית דין אינן חייבין בקרבן עד שיהיו חכמים ראויין להוראה ויטעו בהוראה ויעשו העושים על פיהם ויורו לבטל מקצת ולקיים מקצת כך המשיח בכל הדרכים האלו: **ב** כיצד כהן משיח שטעה בהוראה לעצמו. ודימה שהזורק מרשות לרשות בשבת מותר וזרק מרשות לרשות והוא [...] בהוראתו לעצמו. כשיודע לו חטאו יביא פר לחטאת. אבל אם לא תלה בהוראתו [...] שגג וזרק בשגגה. או שתלה בהוראתו ולא היה חכם מופלא. או שעקר כל [...] בהוראתו לעצמו. או ששגג בהוראתו לבטל מקצת ולא עשה והוא סומך על הו[...] אלא עשה בשגגה אחרת. או שהיה מזיד בהוראה ושגג במעשה, הרי זה פטור מקרבן כלל שדינו להוראת עצמו כדין [...] להוראת בית דין לכל דבר. הורה לעצמו ושכח מאי זה טעם הורה ובשעת מעשה אמר הריני עושה על דעת הו[...] הרי זה מביא פר חטאת: **ג** הורה לעצמו לבטל מקצת ולקיים מקצת בע"ז ועשה כפי הוראתו. הרי זה מביא ש[...] כהדיוט והוא שישגוג בהוראה כמו שביארנו. שאין הכהן המשיח חייב קרבן אלא בהעלם דבר בהוראה עם שגגת המ[...] בצבור אבל אם שגג במעשה בלבד בלא הוראה בין בע"ז בין בשאר מצות אינו מביא קרבן כלל: **ד** [ב]הורה הכהן המ[...] עם בית דין ושגג הוא והם בהוראה אע"פ שעשו על פי ההוראה הזאת שטעו בה. הואיל ולא סמך בשעת מעשה[...] הוראתו לבדה אלא על הוראתו עם הוראת בית דין הרי זה פטור ואין צריך להביא כפרה בפני עצמו. אלא א[...] בית דין מביאין קרבן מתכפר לו בכלל הצבור. ואם היו העושים הם המביאים קרבן הוא אינו מביא קרבן שהרי אין [...] כפרה בפני עצמו: **ה** הורה עם בית דין בשגגה ושגגו הם בדם והוא בחלב. אינו מתכפר לו עם הצבור אלא מביא[...] לעצמו: **ו** כהן משיח שנסתפק לו אם שגג שגגה זו שהיא שגגת הוראה עם המעשה או לא שגג אותה. אינו מביא [...] תלוי *מפני שהוא בה כצבור שאינן מביאין אשם תלוי על לא הודע של שגגת הוראה. אבל הנשיא אם נסתפק לו[...] חטא או לא חטא מביא אשם תלוי כשאר ההדיוטות. מפני שאין שגגתו תלויה בהוראתו. אי זהו נשיא האמור בו[...] זה מלך שאין עליו רשות מאדם מישראל ואין למעלה ממנו במלכותו אלא ה' אלהיו. בין שהיה מבית דוד או מ[...] שבטי ישראל. ואם היו מלכים רבים ואין אחד מהן עובד את חבירו. כל אחד ואחד מהן מביא שעיר עזים על שגגתו[...] זהו כהן משיח זה כהן גדול שנמשח בשמן המשחה לא המרובה בבגדים: **ז** כהן גדול שנמשח בשמן המשחה ועבר מעב[...]

א סמ"ג שם: ב סמ"ג שם: *[כס"א שהוא בא בצבור]:

כסף משנה

ה ומ"ש ולא עוד אלא שנבהל לצאת וכו'. שם פלוגתא דתנאי ופסק כ[...] כתב הראב"ד ועשה על פיהם מאחר שידעו פטור א"א דוקא שעש[...] שחטאו רוב הקהל על פיהם וכו'. ודבר פשוט הוא ולא השש רבינו לכתוב כל[...] שסמך על מה שכתב בספ"ב כד"א שב"ד חייבים ואלו שעשו על פיהם פט[...] הקרבן כשהיו המורים ב"ד הגדול של[...] וכו' ויעשו כל הקהל או רובן על פיה[...] אם חסר אחד מכל אלו הדרכים הר[...] פטורין מן הקרבן וכל מי ששגג ועשה מביא חטאת קבועה על שגגתו:

פט"ו א כבר ביארנו שכל שגגה וכו' שכהן משיח מביא [...] שגגתו וכו'. משנה וגמרא כרפ"ב דהוריו[ת] (דף ז'):

ב הורה לעצמו ושכח מאיזה טעם [...] וכו'. משנה וגמ' שם (דף [...]

ג הורה לעצמו לבטל מקצת ולקיים וכו'. משנה שם: שאין [...] משיח חייב קרבן וכו'. גם זה משנה שם. [...] (כהן) משיח בשגגת מעשה להודיע [...] מכלום כדאמרינן לקמן בפ"ב מעט האי [...] למשיח דאינו מביא בשגגת מעשה [...]

ד הורה הכהן המשיח עם ב"ד וכו'. [...] שם הורה עם הצבור וכו' [...] הצבור מתכפר לו עם הצבור. ומ"ש ו[...] העושים הם המביאים קרבן הוא אינו מ[...] קרבן וכו' שהרי א"א כפרה בפני ע[...] נתבאר בסמוך:

ה הורה עם ב"ד בשגגה וכו'. שם (ד[...] בעיא דלא איפשיטא. ואיני [...] למה פסק שמביא פר לעצמו ואפשר [...] פר ומתנה קאמר שיאמר אם אני חייב [...] הוא לחובתי ואם אני פטור הרי הוא נדבה [...]

ו כהן משיח שנסתפק לו וכו' אבל [...] אם נסתפק לו וכו'. משנה ש[ם] [...] פ') אשם תלוי היחיד והנשיא חייבים [...] וב"ד פטורים. ומ"ש מפני שאין שגגתו [...] בהוראתו: אי זהו נשיא האמור בתורה [...] משנה פ"ג דהוריות (דף י'). ומ"ש בין [...] מבית דוד או משאר שבטי ישראל וא[...] מלכים רבים ואין אחד מהם עובד את [...] וכו'. שם (דף י"א:): ואי זהו כהן מ[שיח] וכו'. משנה שם:

ז כהן גדול שנמשח בשמן המשחה[...] לפי

משנה למלך

פט"ו ה אלא מביא פר לעצמו. עיין מ"ש מרן וגם בעיני יפלא דהא חטאת איזו באם בנדבה וא"כ היכי מייתי מספק וצ"ע:

סליקו להו הלכות שגגות בס"ד

אין בין כהן משיח המשמש וכו'. משנה שם ופרק קמא דמגילה (דף ט':):
יא שעשה עם הצבור וכו'. פשוט פ"ב דהוריות (דף ז'):
יא שנצטרע עבר מנשיאותו. ברייתא וגמרא שם בפ"ג (דף י'): ונשיא שעבר מנשיאותו הרי הוא כהדיוט. משנה שם. ומ"ש חטא כשהיה נשיא וכו'. שם (דף ט':) במשנה:
משיח או מלך שחטאו עד שלא נתמנו וכו'. משנה שם (דף י') וכתנא קמא. פיכך אכל ספק חלב כשהוא הדיוט שוט הוא שם (דף י"א). ומ"ש אכל חלב כשהוא הדיוט וחצי זית כשהוא ו'. ברייתא וגמרא שם. ומ"ש אכל כחצי א הדיוט ונתמנה וכו'. שם בעיא דלא איפשיטא:

ליקו הלכות שגגות בס"ד

מפני מום או זקנה וכיוצא בהן וחטא בשגגה זו מביא פר על שגגתו. לפי שאין בין כהן משיח המשמש לכהן משיח שעבר אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה של כל יום שאין מקריב אותן אלא כהן המשמש בכהונה גדולה. אבל פר הבא על כל המצות שוים הם בו: **ח** נשיא שעשה עם הצבור בהוראת בית דין הרי זה מתכפר לו בכלל העם. שאם היו בית דין הם שהקריבו על שגגתן כל העם והמלך פטורין מן הקרבן כמו רנו. ואם היו העושים על פי בית דין הם שחייבין בקרבן והיה המלך מן העושים. זה מביא שעיר ששעיר נשיא במקום כשבה או שעירה של הדיוט הוא עומד: יא שנצטרע עבר מנשיאותו ונשיא שעבר מנשיאותו הרי הוא כהדיוט. חטא כשהיה ועבר מגדולתו הרי זה מביא שעיר שנאמר על חטאתו אשר חטא. כשעת חטאתו מביא: **י** כהן משיח או מלך שחטאו עד שלא נתמנו. אע"פ שלא נודע להם אלא שנתמנו הרי אלו כהדיוט. שנאמר אשר נשיא יחטא. אם הכהן המשיח יחטא. עד א כשהוא נשיא וכשהוא משיח. לפיכך אם אכל ספק חלב כשהוא הדיוט ונודע לו ספק אחר שנתמנה להיות כהן גדול הרי זה מביא אשם תלוי. אכל חצי זית חלב א הדיוט וחצי זית כשהוא נשיא בהעלם אחת או שאכל חצי זית כשהוא נשיא וחצי חר שעבר אינו מצטרף ופטור. אכל חצי זית כשהוא הדיוט ונתמנה ועבר ואכל חצי זית כשהוא הדיוט. הרי זה ספק אם מצטרף או כבר הפסיקה הנשיאות:

סליקו להו הלכות שגגות בס"ד

ז לפי שאין בין כהן משיח המשמש וכו'. **דברי רבינו** ז"ל מתמיהין אלוי דבפ"ב דהוריות ובפ"ק דמגילה אמרו אין בין כהן המשמש לכהן שעבר אלא פר יוה"כ ועשירית האיפה והיינו כהן שעבר מחמת קריו ביוה"כ ומינו אחר תחתיו וחזר אח"כ לראשון קורא כהן המשמש ולשני קורא שעבר. וקאמר דאין בין זה לזה אלא פר יוה"כ ועשירית האיפה שמביאין מן הכהן שחוזר לעבודתו ולא מן השני שעבר. אבל מ"ש רבינו ז"ל כהן שעבר מחמת מום או מחמת זקנה איך נאמר שאין בינו לכהן המשמש אלא פר יוה"כ והלא זה פסול לעבודה וזה כשר וכהא ודאי לא איירי מתניתין כלל דאמרה זה וזה שוים בעבודת יוה"כ ואילו עבר מחמת מום או זקנה אינו כשר לעבודה, ועוד מדשקלא וטריא בגמרא דאמרו דאתיא כר"מ משמע בהדיא כפירוש רש"י ז"ל וכדכתיבנא וכן פירש שם רבינו ז"ל בפירוש המשנה. וע"ק דמשנה זו דאין בין כהן משמש לכהן שעבר אוקמוה בגמ' כר"מ דאמר דהשני מצות כהונה עליו ודלא כר' יוסי דאמר דהשני אינו לא ככ"ג ולא ככהן הדיוט ורבינו ז"ל פסק בפ"ג מהל' יוה"כ כר' יוסי שכתב שם אלא שאינו עובד ככ"ג ומבואר שם דהוי כר' יוסי וכ"כ שם הרב בעל כ"מ ז"ל וא"כ איך כתב לכך מתניתין הכא וזה הוא אפילו אם היה מביא המשנה כצורתה כ"ש שדבריו מתמיהין שאין דבריו כדברי המשנה כלל כדכתיבנא וצ"ע:

י לפיכך אם אכל ספק חלב וכו'. (דף י"א) בעא מיניה ר' זירא מרב ששת אכל ספק חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ונודע לו על ספקו מהו אליבא דרבנן לא תיבעי לך וכו' כי תיבעי לך אליבא דר"ש וזהו שאמר לפיכך כלומר אם היה כר"ש הוא בעיא דלא איפשיטא ומספיקא אינו מביא אבל לרבנן מביא:

סליקו הלכות שגגות בס"ד

הלכות מחוסרי כפרה

יש בכללן ארבע מצות עשה.

וזה הוא פרטן:

א) שתקריב הזבה כשתטהר קרבן. ב) שתקריב היולדת כשתטהר קרבן. ג) שיקריב הזב כשיטהר קרבן. ד) שיקריב מצורע כשיטהר קרבן. ואחר שיקריבו קרבנותיהן תגמר טהרתן:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

כסף משנה

א ארבעה הם הנקראים מחוסרי כפרה וכו'. משנה רפ"ב דכריתות (דף ח':):
מל וטבל וכו'. שם. ומ"ש הביא פרידה אחת בשחרית וכו'. ברייתא שם. ומ"ש קרבנו של גר עולת בהמה או שני בני יונה וכו'. גם זה ברייתא שם:
והזבה קרבן כל אחד מהם שתי תורים וכו'. מפורש בתורה:

הזב

א ארבעה [א]הן הנקראין מחוסרי כפרה. הזבה. והיולדת. והזב. והמצורע. ולמה נקראו י כפרה שכל אחד מהן אע"פ שטהר מטומאתו וטבל והעריב שמשו עדיין הוא ולא גמרה טהרתו כדי לאכול בקדשים עד שיביא קרבנו. וקודם שיביא כפרתו הוא לאכול בקדשים כמו שביארנו בפסולי המוקדשין: **ב** גר שמל וטבל ועדיין לא הביא קרבנו. אע"פ שהוא אסור בקדשים עד שיביא קרבנו אינו ממחוסרי כפרה. שקרבנו עכבו להיות גר גמור ולהיות ככל כשרי ישראל ומפני נו אוכל בקדשים שעדיין לא נעשה ככשרי ישראל. וכיון שיביא קרבנו ויעשה ישראל כשר אוכל בקדשים. הביא אחת בשחרית אוכל בקדשים לערב ויביא פרידה שנייה. שקרבנו של גר עולת בהמה או שני בני יונה או שתי תורים ן עולה. כמו שביארנו במעשה הקרבנות: **ג** הזב והזבה קרבן כל אחת מהן שתי תורים או שני בני יונה אחד עולה חטאת. והיולדות קרבנה כבש עולה ובן יונה או תור חטאת. ואם אין ידה משגת מביאה שתי תורים או שני בני יונה עולה ואחד חטאת. והמצורע קרבנו שלשה כבשים אחד עולה ואחד אשם. וכבשה לחטאת. ואם אין ידו משגת מביא

קן

לחם משנה

פרק א ב גר שמל וטבל וכו'. בריש פ"ד דכריתות אמר במשנה ראב"י דגר ונזיר הוי ג"כ מחוסרי כפרה ובגמרא אמרינן דרבנן לא מנו להו משום דגר מייתי קרבן לאכשורי נפשיה בקהל ונזיר משום דכי מייתי קרבן לאשתרויי למישתי יין דחולין הוא, ורבינו ז"ל כתב כאן טעם הגר למה לא מנה אותו ולא כתב טעם הנזיר ג"כ, ונראה שטעמו משום דנזיר פשוט הוא טעמו דהוי למישרי נפשיה בחולין אבל גר דהוי למישרי נפשיה בקדשים הוצרך רבינו ז"ל להזכיר טעמו:

ואם

א סמ"ג עשין רית ריט רכ רכא:

משנה למלך

והמצורע קרבנו ג' כבשים וכו'. הר"ם שני שעירי אמרינן דשני כבשים דעסרס מצורע צריך שיהיו שוין דומיא דשני שעירים ושתי צפורים לא ידעתי למה השמיטו רבינו. (א"ה וכס"ג תמה עליל בפ"י מהל' שגגות הלכה ג' יע"ש):

קן אחד עולה ואחד חטאת וכבש לאשם: ד הזב והזבה והמצורע מביא כל אחד משלשתן כפרתו ביום השמיני לטהרתו שכל אחד מהן סופר שבעה ימי טהרה וטובל ביום השביעי ומעריב שמשו ומקריב קרבנותיו ביום השמיני: ה היולדת אינה מביאה קרבנה ביום ארבעים לזכר או ביום שמונים לנקבה. אלא מעריבת שמשה ומביאה קרבנה למחר שהוא יום ארבעים ואחד לזכר ויום שמונים ואחד לנקבה והוא היום שנאמר בו ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא וגו'. *ואם הביאה קרבנה תוך ימי מלאת לא יצאת אפילו הביאה על ולדות הראשונים בתוך ימי מלאת של ולד זה לא יצאת. עברו ימים אלו ולא הביאו כפרתן הרי אלו מקריבין כפרתן לאחר זמן. וכל זמן שלא הקריבו חטאתם אסורים לאכול בקדשים אבל העולה *(והאשם) אינן מעכבין. כבר ביארנו במעשה הקרבנות שכל מחוייבי קרבן אין מקריבין על ידן אלא מדעתן. חוץ ממחוסרי כפרה שאין צריכין דעת בעלים שהרי אדם מביא קרבן על בניו ובנותיו הקטנים אם היו מחוסרי כפרה ומאכילן בזבחים: ו "אי זו היא זבה. זו שזב דמה שלשה ימים זה אחר זה בלא עת נדתה. וזו היא זבה גדולה שצריכה ספירת שבעה וחייבת בקרבן. וכבר ביארנו בענין הנדה אימתי תהיה האשה זבה בדמים שתראה ואימתי לא תהיה זבה אלא נדה או טהורה ומתי תהיה ספק זבה. כל מקום שאמרנו שהיא זבה וסופרת שבעה הרי היא חייבת להביא קרבן וחטאתה נאכלת. וכל מקום שאמרנו שהיא ספק זבה הרי זו מביאה קרבן ואין חטאתה נאכלת. שכבר ביארנו שחטאת העוף הבאה על הספק תשרף. ושם ביארנו מה תלד האשה או מה תפיל ותהיה טמאה לידה ומה תלד או תפיל ולא תהיה טמאה לידה. וכל מקום שאמרנו שהיא טמאה לידה הרי זו מביאה קרבן וחטאתה נאכלת. וכל מקום שאמרנו שאינה טמאה לידה הרי זו פטורה מן הקרבן: ז האשה שלא הוחזקה עוברה והפילה ולא ידעה מה הפילה. אם נפל שחייבת עליו קרבן או דבר שאינה חייבת עליו קרבן. הרי זו ספק יולדת ומביאה קרבן ואין חטאתה נאכלת. וכן שתי נשים שהפילו שני נפלים נפל אחד ראוי להקריב עליו והנפל האחר פטורה עליו ואין אחת מהן מכרת נפלה. כל אחת משתיהן מביאה קרבן מספק ואין חטאת אחת משתיהן נאכלת שחטאת העוף הבאה על הספק נשרפת שמא אינה חייבת ונמצאת חטאת זו חולין שנשחטו בעזרה שהן אסורין בהנאה כמו שביארנו בהלכות שחיטה: ח "אחת היולדת ואחת המפלת ולד אחד או ולדות הרבה הרי זו מביאה קרבן אחד לכולן והוא שתלד כולן בתוך ימי מלאת. אבל אם הפילה אחר ימי מלאת מביאה אף על השני. כיצד ילדה נקבה כל נפלים שתפיל מיום הלידה עד סוף יום שמונים הרי הן נחשבין עם הולד הראשון וכאילו ילדה תאומים זה אחר זה ואינה מביאה אלא קרבן אחד. הפילה נפל ביום שמונים ואחד ומיום אחד ושמונים והלאה אם היא ראויה לקרבן הרי זו מביאה עליו בפני עצמו. ילדה נקבה ולאחר ששים או שבעים יום הפילה נקבה שנייה. כל נפל שתפיל בתוך שמונים של נקבה זו השנייה פטורה עליו. וכן אם הפילה נקבה שלישית אחר ששים או שבעים יום של נקבה שנייה. הרי כל נפל שתפיל בתוך שמונים של נקבה שלישית פטורה עליו מפני שהוא חשוב עם הנפל השלישי והנפל השלישי חשוב עם השני מפני שהוא בתוך ימי מלאת שלו והשני חשוב עם הראשונה ואינה מביאה אלא קרבן אחד על הכל: ט היולדת טומטום או אנדרוגינוס והפילה נפל אחר ארבעים מיום לידתו. הרי

א סמ"ג שם: ב סמ"ג שם: *עי' כ"מ ומ"ע:

השגת הראב"ד

*ואם הביאה קרבנה בתוך מלאת וכו' עד בתוך מלאת של ולד. א"א זה תימה גדול אם שלחה קרבנותיה תוך מלאת למה לא יצאה ומאי שנא מתפאת חלב ודם שהטמאת מפלת אותם ומקריבין לה:

לחם משנה

ה ואם הביאה קרבנה תוך ימי מלאת לא יצאה וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל נראה שהבין שכוונת הר"א ז"ל להשיג על רבינו ז"ל על דין זה דאפילו אם הביאה תוך מלאת דילאה דהוי כמו חטאת חלב ודם דהטמאה מפלה קרבן ותירץ להשגתו של הר"א ז"ל דשאני הכא דכתיב ובמלאת ימי טהרה תביא. ולי נראה לומר דבמחילה מכת"ר אלף פעמים מעולם לא עלה על דעת הר"א ז"ל דודאי אם הקריבה קודם מלאת לכולי עלמא אינו קרבן כלל וכמ"ש רבינו ז"ל בפי"ח מהל' מעשה הקרבנות דמחוסר זמן בבעלים מיקרי יולדת דהקריבה קרבנה תוך ימי הספירה והיינו ודאי תוך מלאת וכ"כ רש"י ז"ל בפרק בתרא דזבחים אלא כוונת הר"א ז"ל להשיג על רבינו ז"ל במ"ש אפילו על ולדות אחרים אינה יכולה להביא ועל זה תפול הקושיא שהקשה דאמר מאי שנא מחטאת חלב ודם שהטמאה מפלה קרבנו וא"כ למה אין זאת מפלחת על ולדות אחרים תוך ימי מלאת ולד זה. ומה שהירץ מ"ע על השגה זו ופירש דבריו הרב בעל כ"מ ז"ל דאתי רבינו ז"ל כת"ק דפליג אמאי דאמר ר' יהודה בפ"ב דכריתות דאמר התם דאתיא כרבי יהודה דאמר ולד שני כמאן דליתיה דמי ומשמע דלרבנן אינה ראויה להביא אפילו על הראשון כל שהיא בתוך מלאת ולד של שני, איני מכיר ראיה זו דהתם איירי לשחוט את הפסח עליה שצריכה לאכול לערב ולכך לרבנן לא ישחוט הפסח דאפילו תביא קרבן על ולד ראשון עדיין היא בתוך מלאת ולד שני ואינה יכולה לאכול את הפסח לערב ולכך לרבנן אין שוחטין עליה את הפסח כיון שצריכה למיכל באורתא אבל היכא דלא בעיא למיכל לאורתא ודאי דלכ"ע תביא על ולד ראשון תוך מלאת ולד שני:

ח הפילה ביום שמונים ואחד וכו'. וה"ה ליל שמונים ואחד דהלכה כב"ה דאית ליה בפ"ק דכריתות דמפלת לאור פ"א חייב מקרא דולדות הרבה ריבה הכתוב וכן פסק רבינו ז"ל לקמן בפ"ג:

ט אחר ארבעים יום וכו'. לא כתב רבינו ז"ל ביום מ"א מלידתה שהפילה משום דאי אפשר זה אלא ע"י איסורא וכדכתב הרב בעל כ"מ ז"ל בשם הר"א בנו של רבינו דטומטום ואנדרוגינוס צריך שתמתין נ"ד יום ולכך שהם וכתב אחר ארבעים יום כלומר כיון שהפילה אחר מ' יום בהיתרא ובאיסורא בהיתרא לסוף נ"ד ובאיסורא ביום מ"א וכתב לשון

כסף משנה

ד הזב והזבה והמצורע וכו'. מפורש בתורה פ' מצורע:

ה היולדת אינה מביאה קרבנה ביום מ' לזכר וכו'. הכי משמע מקרא בספר תזריע דכתיב ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן שנתו וכו'. ומ"ש ואם הביאה קרבנה תוך ימי מלאת לא יצאת. בסיפרא פרשת תזריע הראב"ד זהו תימה גדול וכו'. ולדברי י"ל דשאני הכא דקפיד קרא ובמלאת ספרה תביא ולא קודם. ומ"ש אפילו על ולדות הראשונים בתוך ימי מלאת זה יצאת. יש לתמוה על זה דתניא בה לא הביא בתוך מלאת על ולדות הר ח"ל תביא. ונ"ל שרבינו היה גורס בה תביא בתוך מלאת על ולדות הראשוני תביא כלומר דה"ל כאילו אומר קודם לא תביא כלל וכן איכא למשמע קצת דתניא בפ' בתרא דמיר (דף ס"ד:) וכו כתב שפסק רבינו בהפך מההיא משום דההיא ר' יהודה הוא דסתם סי ויחידאה הוא שהוא חולק על חכמים מחוסרי כפרה עכ"ל. ונראה שכתב כן בפ' ד' מחוסרי כפרה (דף י') ברייתא יולדת שוחטין וזורקין עליה ביום ארבעי וביום שמונים לנקבה והקשו ע"כ שמ ואוקמוה כר"י דאמר ולד שני כמאן דמי ופירש"י דמיירי בשני ולדות שילדה אחד ומחר אחד דיום מ"א לזה הוי לזה והיתה ראויה להביא קרבנה על ולכך שוחטין עליה מוכח דלרבנן אינה להביא אפילו על הראשון כל שהיא בתו של ולד שני: עברו ימים אלו ולא כפרתן וכו': וכל זמן שלא הביאו וכו'. בת"כ סוף פרשת תזריע אחד ואחד לחטאת וכפר מלמד שהכפרה ומטהרה לאכול בזבחים אבל אין ראיי אלא למעט עולה דלא מעכב כפרה בעלמא היא אבל אשם שהוא מעכב כפ תיתי שאינו מעכב מלאכול בקדשים אמרינן בפרק האומר משקלי (דף כ"א) ואשמו מעכבים והכי משמע נמי בפרק נשחט (דף כ"ט) לכן נראה שמ"ש בספר אבל העולה והאשם אינם מעכבים וצריך למחוק תיבה והאשם: כבר במעשה הקרבנות פי"ד שכל מחוייבי מקריבין על ידם אלא מדעתם חוץ מ כפרה וכו'. ומ"ש שהרי מביא אדם בניו ובנותיו הקטנים וכו'. בסוף נגעי י"ג) ואעפ"י שלא שנינו שם קטנים ובנותיו שתם בפ' אין בין המודר (ד גרסינן א"ר יוחנן הכל צריכים דע ממחוסרי כפרה שהרי אדם מביא קר בניו ועל בנותיו הקטנים שנאמר זאת הזב בין גדול בין קטן:

ו אי זו זבה וכו'. כך דרשו בת"כ כי תזוב זוב דמה ימים ומ"ש וכבר ביארנו בענין הנדה אימת האשה זבה בדמים שתראה וכו' בפר מהא"ב: כל מקום שאמרנו שהיא זב בסוף תמורה (דף ל"ד) שנינו הבאה על הספק תשרף: ושם ביא תלד האשה או מה תפיל וכו'. בפרק מהא"ב:

ז האשה שלא הוחזקה עוברה והפי משנה פ"ק דכריתות (דף ז') וכן שתי נשים שהפילו וכו'. שם במשנ רבינו שלא הוחזקה מעוברת משום דאי מעוברת אין כאן ספק דנפל גמור הו פרק [חמישי] מהא"ב:

ח אחת היולדת ואחת המפלת ואינה מביאה אלא קרבן הכל. משנה בפ"ב דכריתות [דף פ':] ודלא כר' יהודה:

ט היולדת טומטום ואנדרוגינוס כתב

משנה למלך

ה אבל העולה והאשם כו'. כתב מרן דט"ס הוא וצריך למחוק תיבת אשם. והנה בפירוש כתב רבינו לעיל פ"י מנזירות אבל העולה והשלמים כו' אינם מעכבין ועיין בלח"מ שם ודו רבינו ואם הביאה קרבנה תוך ימי מלאת לא יצאה. עיין ברכת סוכה (דף ע"ם:) ודוק:

הרי זו מביאה קרבן על נפל זה שמא זכר הוא הראשון והרי הפילה אחר מלאת. ואין חטאתה נאכלת שמא נקבה היא הראשונה ובתוך מלאת הפילה שהיא פטורה מקרבן שני: י האשה שיש עליה ספק חמש לידות או ספק חמש זיבות. מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ואין השאר עליה חובה. היו עליה חמש לידות ודאות וחמש זבות ודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים והשאר עליה חובה. וכן הדין בזב. *היו עליה ה' לידות ודאות וחמש לידות ספק או חמש לידות ודאות וחמש זיבות ספק. מביאה שני קרבנות אחד על הודאי ונאכל ושאר הודאות עליה חובה ואחד על הספק ואינו נאכל ואין השאר עליה חובה ואוכלת בזבחים: יא האשה שנתגיירה ואין ידוע אם עד שלא נתגיירה ילדה או משנתגיירה ילדה. הרי זו מביאה קרבן מספק ואין חטאתה נאכלת. כבר ביארנו בהלכות שגגות שכל מחוסרי כפרה מספק שעבר עליהם [יום הכפורים] חייבין להביא אחר יום הכפורים. שקרבן זה מכשירן לאכול בקדשים: יב האשה שיש עליה לידה או זיבה. מביאה מעות הקינים ונותנת בשופר ואוכלת בקדשים לערב חזקה שאין בית דין של כהנים עומדין משם עד שיכלו כל המעות שבשופר ויקריבו כנגדן קינים. כמו שביארנו בשקלים ובהלכות כלי המקדש והעובדין בו: יג האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו היורשים עולתה אע"פ שלא הפרישה אותה מחיים כבר נשתעבדו נכסיה לקרבן. והשעבוד דין תורה הוא:

השגת הראב"ד

*היו עליה חמש לידות ודאות וכו'. א"א הא דלאו כהלכתא שהרי משנה אחרונה אמרו אין השאר עליה חובה ואולי יש הפרש בין מעשה קרבנותיה מזידה למעשה אנוסה:

פרק שני

א הזוב האמור בתורה הוא שכבת זרע הבא מחוליי החללים שהיא מתקבצת בהן. וכשיוצא הזוב אינו יוצא בקושי כשכבת זרע ואין ביציאתו תאוה ולא הנאה אלא נגרר ויוצא כמו בצק של שעורים כהה כלובן ביצה המוזרת. אבל שכבת זרע לבנה קשורה כלובן ביצה שאינה מוזרת: ב הרואה ראיות הזוב הגורמות לו להיות זב מחמת חולי או אונס וכיוצא בהן אינו זב שנאמר זב מבשרו הוא שיהיה טמא לא מחמת דבר אחר. מכאן אמרו בשבעה דרכים בודקין את הזב. במאכל. ובמשתה. במשא. ובקפיצה. בחולי. ובמראה. ובהרהור. כיצד. אכל אכילה גסה או שתה הרבה. או שאכל או שתה אוכלין או משקין המביאין לידי שכבת זרע. או שנשא משוי כבד. או שקפץ ממקום למקום ובכלל דבר זה אם הוכה על גבו. או שהיה חולה. או שראה אשה והתאוה שכיבתה. או שהרהר בעסקי בעילה אע"פ שלא הרהר בבעילת אשה שהוא מכירה. אם קדם אחד מכל אלו וראה ראייה של זוב תולין בו ואינו מטמא: ג הרואה קרי אינו מתטמא בזוב מעת לעת שראייה זו של זוב מחמת שכבת זרע

א סמ"ג שם: ב שם: ג שם: ד סמ"ג עשין רכח:

כסף משנה

...ר"א כמו סדעת רבינו סה שהמפלת לאור ס"א לזכר חייבת בקרבן כמו מפלת לאור פ"א לנקבה דהכי תניא בתוספתא דכריתות ודקשיא לך דלא משכחת יום ...יבורה בהיתר לזכר אא"כ עבר מ"ז יום ובטומטום ואנדרוגינוס כ"ד יום וכי ברשיעי עסקינן, וי"ל שאפשר שיהיה סדבר בשגגה:

...אשה שיש עליה ספק חמש לידות וכו' עד והשאר עליה חובה. משנה דכריתות (דף ח'). ומ"ש וכן הדין בזב. כתב הראב"ד היו עליה ה' לידות וכו' א"א הא דלא כהלכתא וכו'. ואמי ...ודע אנה שניה משנה אחרונה שהרי בסוף פ"ק דכריתות האשה שיש עליה ...בות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ...שאר עליה חובה ה' לידות ודאות וה' ודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ...עליה חובה מעשה שעמדו קינים ...יה בדינרי זהב אמר רשב"ג המעון הזה ...ין הלילה עד שיעמדו בדינרין בסוף ...ב"ד ולימד האשה שיש עליה ה' לידות ...ה' זיבות ודאות מביאה קרבן אחד ...ת בזבחים ואין השאר עליה חובה ועמדו ...נו ביום ברבעתים. ופירש"י נכנס לב"ד ...אע"פ שהיקל על ד"ת עת לעשות לה' ...שאלמלא לא ימצאו יחדלו מלהביא ואפילו ...ויאכלו קדשים בטומאת הגוף וכו"ל. והרי ...אין משנה אחרונה שאף רשב"ג סובר ...ר עליה חובה ומה שאמר ואין השאר ...חובה הוראת שעה היתה כדי שלא ...מלהביא כלל. ואולי הראב"ד היה מפרש ...ג לא להוראת שעה בלבד אמרה אלא ...ת קבעה כדי שאם לעתיד לבא יתייקרו ...ואו להמנע מלהביא כלל ולזה קורא משנה ...ה ויש רשות ביד ב"ד לעקור דבר מן ...ה בשב ואל תעשה כדאמרינן בפ' האשה ...(דף כ'). ומ"ש ואולי יש הפרש בין מעשה ...היה מזידה למעשה אנוסה כלומר שאע"פ ...ג תיקן לדורות לא תיקן אלא למעשה ...ה לא למעשה מזידה. ואין לומר שהראב"ד ...דרשב"ג פליג את"ק וסבר דמדינא אף ...עליה חמש לידות ודאות מביאה קרבן ...ואוכלת בזבחים ואין השאר עליה חובה ...דייק ליה:א דנכנס לב"ד ולימד דמשמע ...להם דין חדש הפך ת"ק והודו לו ב"ד ...שהניחוהו לעשות מעשה ולפ"ז א"ש ...דמשנה אחרונה. דא"כ הדינין שיבואו ...ד והם שנויים בברייתא וכולהו דלא כהלכתא] ...אפשר דסבר הראב"ד דהנהו ברייתות ...דמשנה ראשונה. ומ"מ איני יודע לפי ...מה תיקן למה שלא כתב רבינו ההיא ...ה אחרונה שאין השאר עליה חובה. ומ"ש ...דין בזב: היו עליה ה' לידות ודאות וה' לידות ספק וכו'. ברייתא שם:

...האשה שנתגיירה וכו'. בס"פ הזרוע (דף קל"ד) שמונה ספיקות ...ו בגר ד' לחיוב ואחד מהם קרבן אשתו: ...ביארנו בהל' שגגות. פ"ג:

...האשה שיש עליה לידה או זיבה וכו'. בפסחים פ' האשה (דף צ':):

...האשה שהביאה חטאתה ומתה וכו'. סוף פ"ב דקינים. ומה שכתב ...ע"פ שלא הפרישה אותן מחיים וכו'. ...דקידושין (דף י"ג:) והיפסיקא הלכתא בגמ' כפ"ד הכי:

...א הזוב האמור בתורה וכו'. בתוספתא דזבחים פ"ב מה בין זוב ...ת זרע זוב בא מבשר המת ושכבת זרע ...הוי זוב דוהה כלובן ביצה המוזרת ...ת זרע קשורה כלובן ביצה שאינה מוזרת: הרואה ראיות הזוב וכו'. רפ"ב דכריתות (דף ה':): מכאן אמרו בשבעה דרכים בודקים את הזב וכו'. משנה בסוף נזיר (דף ס"ס:) ובפ"ב דזבים ובקדושין (דף כ'):

הרואה קרי אינו מתטמא בזוב מעת לעת וכו'. פ"ב דזבחים שם. ומ"ש וכן למראה ולהרהור וכו' עד כל זמן שהוא מגנער. תוספתא בפ"ב:

לחם משנה

לשון ספרי דנשתמע שיהיה סיתרא ואיסורא ובכל גווני קאמר הרי זו שמביאה קרבן על נפל זה ואינו נאכל:

י והשאר עליה חובה. לפירוש הר"א ז"ל שמפרש דר"ש פליג אדלעיל והיינו משנה אחרונה דהלכתא כוותיה א"כ קשה טובא מתניתין דקתני הכי בפ"ד ממחוסרי כפרה דהאשה שילדה ולדות הרבה תוך מלאת דאינה מביאה אלא קרבן אחד משמע דבין לרבנן בין לר' יהודה אם הוא אחר מלאת בעינן תרי קרבנות והוי חובה מקרא דזאת כדריש שם בגמרא יכול על הלידה שלפני מלאת ועל שלאחר מלאת ת"ל זאת וכן מהני' דהמפלה לאור פ"א דפליגי ב"ש וב"ה אי חייבת שני קרבנות או לא הא למשנה אחרונה אין עליה חובה אלא אחד. מיהו י"ל דהני מתני' דהוי קודם משנה דרשב"ג היה למשנה ראשונה אבל הא דמחוסרי כפרה דהוי אחר מתני' דרשב"ג דוחק הוא לומר דהוי לפי משנה ראשונה כיון דרבי מביאן את"כ ואיפליגו ת"ק ור' יהודה ארשב"ג ודאי דאין ראוי לפסוק כרשב"ג בהא. ע"כ נראה ודאי כפי' רש"י ז"ל דלא תיקן רשב"ג כן אלא לפי שעה משום עת לעשות לה' הפרו תורתך ורשב"ג לא פליג אדלעיל. ומיהו בפירוש המשנה כתב רבינו ז"ל והלכה כרשב"ג משמע דאית ליה כהשגת הר"א ז"ל אבל כאן בחבור ודאי דחזר בו:

יב האשה שיש עליה לידה או זיבה וכו'. בפסחים פ' האשה (דף צ') אמרו גבי פלוגתא דרב גבי טמא שרץ אי הכי מחוסר כיפורים נמי דילמא פשע כגון דמסרינהו לב"ד וכדרב שמעיה דאמר חזקה וכו' ואע"ג דהך תירוצא אידחי שם בגמרא דשם אמרו אלא לרב מדאורייתא לא חזי וכו' מ"מ שם אמרו בסוף הסוגיא מהו דתימא כיון דמחוסר כפרה לא קמ"ל כדרב שמעיה משמע דמ"מ לפי המסקנא בעינן לממסר לב"ד וכדרב שמעיה:

פ"ב א בצק של שעורים וכו'. בפ' בנות כותים (דף ל"ה) מימרא דרב הונא:

ב או שראה אשה וכו' או שהרהר בעסקי בעילה וכו'. הוא פירוש למה שאמרי שהרהר עד שלא ראה ראה עד שלא הרהר וכו'.

ג הרואה קרי אינו מתטמא בזוב מעת לעת וכו'. בס"פ בתרא דנזיר אמרו במשנה דזב שנזקק לזיבה שכבת זרעו מטמאה ופקיל וטרי בגמרא למאי מטמאה ואמר שם רב אדא בר אהבה לומר שאין תולין בה פירוש שאם ראה קרי ואח"כ ראה זיבה אין תולין הזיבה בקרי שראה אחר שנזקק לטומאת זיבה ואמרו שם כסבור רב פפא קמיה דרבא למימר איידי חולשא הוא דחזי א"ל רבא והא תניא גר שנתגייר מטמא מיד בזיבה ואמאי אין לך חולי גדול מזה אלא תנאי היא וכו' כך היא גירסת התוס' ז"ל ופירשו דהכי קאמר סבר רב פפא למימר דטעמא דקרי פוטר בזיבה דאיכא למיחש שמא מחמת חלישות נתרוקן מן השכבת זרע דחזא וקרי כאן מבשרו ולא

משנה למלך

השאר עליה חובה וכו'. עיין בקרבן אהרן פרשת תזריע שעמד בסברת הראב"ד ובדברי מרן ועיין בפ' גט פשוט (דף קס"ו) במ"ש שם רשב"ם ותוס' דס"ל דרשב"ג דינא קאמר דאין עליה חובה ודוק:

יב האשה שיש עליה לידה כו'. בס"ג דעירובין (דף ל"ב):

יג אע"פ שלא הפרישה אותה מחיים כו'. עיין לעיל בפ"א מהלכות חגיגה הלכה ד' וכמ"ש מרן שם בשם הירושלמי:

זרע היא. וכן למראה ולהרהור תולין בהן מעת לעת. אבל למאכל ולמשתה ולקפיצה ולמשא. תולין בהן כל זמן שמצטער: ד מי שמל ואחר כך ראה זוב בין עכו"ם בין ישראל תולין במילה כל זמן שמצטער. *עכו"ם שראה קרי ואחר כך נתגייר מטמא בזיבה מיד ואין תולין לו מעת לעת. קטן אין תולין לו לא במראה ולא בהרהור שאין לקטן מראה והרהור המביא לידי זוב. לפיכך בודקין אותו בחמשה דרכים בלבד: ה וכשם שתולין לקטן בחליו כך תולין לו בחולי אמו אם היה יונק ממנה או צריך לאמו. במה דברים אמורים שבודקין את הזב בדרכים אלו בראייה שנייה של זוב שבה יעשה זוב כמו שיתבאר. אבל ראייה ראשונה אפילו ראה אותה באונס וראייה שנייה מחמת בשרו הרי זה טמא טומאת זיבות. ואע"פ כן בודקין אותו בראשונה כדי למנות בה שלש ראיות לחייבו קרבן. ראייה שלישית אין בודקין אותו בה אלא אפילו ראה אותה מחמת אונס הואיל ונזקק לטומאה שהרי ראיות שנעשה בהן זב מחמת בשרו היה לפיכך יתחייב בקרבן: ו "הרואה ראייה אחת של זוב הרי הוא כבעל קרי. ראה שתים הרי זה זוב וצריך ספירת שבעה וביאת מים חיים ואינו חייב בקרבן. ראה שלש ראיות הרי זה זב גמור וחייב בקרבן. ואין בין זב שראה שתי ראיות לרואה שלש אלא קרבן בלבד. ודברים אלו כולן דברי קבלה מפי משה רבינו מסיני: ז אחד הרואה שתי ראיות או שלש בשעה אחת זו אחר זו או שראה ראייה בכל יום זה אחר זה הרי זה זב. לפי שתלה הכתוב את הזבה בימים שנאמר כי יזוב זוב דמה ימים רבים והזב לא תלה אותו בימים: ח ואם הפסיק הזב בין ראייה לראייה יום גמור אינן מצטרפות כיצד ראה ראייה בשבת וראייה שנייה בשני בשבת אינן מצטרפות ואינו זב. וכן אם רא[ה] ראייה שנייה באחד בשבת וראה ראייה שלישית בשלישי בשבת אינו חייב בקרבן שא[ין] זו מצטרפת לשתים שהרי הפסיק ביניהן יום אחד. אבל אם ראה אחת היום ואחת בליל[ה] שלאחריו הרי אלו מצטרפות. ואין צריך לומר שאם ראה אחת בלילה ושנייה ביום ש[ה]ד מצטרפות. וכן אם ראה שלש ראיות בשלשה לילות זה אחר זה הרי אלו מצטרפות ט ראיית הזב אין לה שיעור אלא הרואה כל שהוא טמא שנאמר החתים בשרו כל שהו[א] ניכר בבשרו מטמא: י היה הזוב נגרר ויוצא ולא פסק, אם יש מתחלת הראייה עד סופ[ה] כדי טבילה וספוג או יתר הרי זו נחשבת כשתי ראיות הואיל והיא ארוכה כשתים. ואם ל[א] היתה ארוכה כשיעור הזה אפילו פסק הזוב בינתיים הרי זו ראייה אחת. וכן אם היתה ראייה אחת ארוכה כשלש ראיות שנמצא מתחילתה ועד סופה כשתי טבילות ושני ספוגי[ן] הרי זו נחשבת כשלש ראיות ויביא קרבן: יא ראה ראייה אחת ביום והפסיק כד[י] טבילה וספוג ואחר כך ראה שתים או אחת ארוכה כשתים או שראה שתים או אחת מרובה כשתים והפסיק כדי טבילה וספוג ואחר כך ראה ראייה אחת הרי זה זב גמור: יב ראה ראייה אחת מקצתה בסוף היום ומקצתה בתחילת הלילה אע"פ שאינה ארוכה כשתים הרי אלו שתי ראיות שהימים מחלקין הראייה. לפיכך הרואה ראייה אחת בי[ן] השמשות שהוא ספק מן היום ומן הלילה הרי זה ספק לטומאה: יג ראה ראייה אחת ביום ואחת בין השמשות הרי זה ודאי לטומאה וספק לקרבן ומביא קרבן ואינו נאכל: יד [ראה] ראייה אחת בין השמשות [של שבת] וראייה שנייה בין השמשות של מוצא[י] שבת הרי זה ספק לטומאה וספק לקרבן. ספק לטומאה שמא ראייה ראשונה היתה בערב שבת ושנייה במוצאי שבת והרי הפסיק שבת ביניהן ואין כאן זיבות כלל. והרי הוא ספק לקרבן שמא אחת מהן היתה מקצת[ה] ביום ומקצתה בלילה שהיא חשובה כשתים והרי ראה שלש ראיות שהוא חייב בקרבן. ולפיכך מביא קרבן ואינו נאכל:

כל

השגת הראב"ד

*עכו"ם שראה קרי ואחר כך נתגייר וכו'. א"א מפרש בתוספתא אימתי בזמן שנתגייר כשהוא מהול אבל מל ואחר כך ראה תולין לו כל זמן שמצטער:

לחם משנה

ולא מחמת אונסו וכו' וקשה לו רבא א"כ גר שראה קרי קודם שנתגייר נמי אמאי לא יסתור קרי את הזיבה כיון דטעמא דקרי פוטר בזיבה הבא אחריו משום חולשא הוא מה לי ראה קרי כשהוא עכו"ם מה לי ראה קרי כשהוא ישראל הא אין לך חולי גדול מזה ותירצו אלא תנאי היא כלומר ודאי דטעמא דקרי פוטר בזיבה לאו משום הכי הוא אלא משום גזירת הכתוב הוא ולפיכך לא שנא נזקק לזיבה לא שנא אינו נזקק לזיבה הקרי פוטרו, וא"כ לפי פירושם אפילו אחר שנעשה זב היה לנו לבודקו בראיה שלישית אולי מחמת קרי ראה דכיון דהוי גזירת הכתוב לאו טעמא משום דהוי באונס אלא טעמא אחרינא וקרי פוטר אפילו בראיה שלישית. ומדברי רבינו ז"ל משמע דלית ליה פי' זה משום דהוא נתן טעם לקרי שפוטר משום דראייה של זוב מחמתיה קא אתי דלדברי התוס' ז"ל אין זה הטעם אלא גזירת הכתוב הוא ועוד דהוא כתב ובראיה שלישית אין בודקין כלל ולדברי התוס' ז"ל צריך לבודקו אם ראה קרי דקרי פוטר אפילו אחר שנזקק לזיבה. ומ"מ צריך טעם לסברתו אמאי בגר שנתגייר קאמר דקרי אינו פוטר דהתם נמי נימא שכבת זרע מחמת קרי קא אתי כדכתבו התוס' ז"ל ואין לומר כמו שתירץ רבינו שמשון ז"ל במסכת זבים דדוקא ראיה ראשונה אפילו שיהיה תוך מעת לעת לא איכפת לן דכיון דזב אינו מטמא בזיבה הראיה הראשונה הוי ראיה ראשונה של זב ומטמא לאונסו אבל ראיה שניה בעינן שיהיה אחר מעת לעת דרבינו ז"ל לא חילק בכך אלא כתב סתם אין תולין לו מעת לעת אפילו ראה ראיה ראשונה ושניה תוך מעת לעת. לכך נראה ודאי דהוא גריס כגירסת רש"י ז"ל ופירוש רב פפא דאמר איידי חולשה הוא דחזא רוצה לומר דהזב מטמא אע"פ שראה קרי מפני הכחלים דחולשה דזיבה ולכך באה לו הזיבה זאת שנחלש מזיבה ראשונה והקשה לו רבא מגר שנתגייר מטמא בזיבה והא התם ליכא שום חולשה לומר שמחמת חולשה באה לו ולא תלינן הזיבה בקרי ותירצו אין לך חולי גדול מזה כלומר מחמת החולשה שקבל עליו עול מצות באה לו ולכך מטמא וא"כ לפי המסקנא הוי טעמא דשכבת זרע קרי דאינו פוטר בזיבה אחר שנזקק לזיבה דאמרינן משום חולשה דזיבה באה לו אבל כשלא נזקק לזיבה מחמת שכבת זרע באה לו ולכך רבינו ז"ל כתב דטעמא דקרי פוטר משום דהזיבה באה ממנו ואחר שנזקק לזיבה אינו פוטר הקרי ולכך אין בודקין אותו בראיה שלישית מחמת הקרי דאינו פוטר כלל וגר שנתגייר מטמא בזיבה משום חולשה דקבלת מצות באה לו. אבל מ"מ קשה דברי רבינו ז"ל בפירוש המשנה שנתן טעם לגר שנתגייר שמטמא בזיבה משום דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי אין משגיחין לדבר מעני ניו הקודמות דאין זה טעם כלל לפי סוגית הגמ' דכתיבנא לא לפירוש רש"י ז"ל ולא לפירוש התוס' ז"ל:

ט שנאמר או החתים בשרו כל שהוא ניכר מבשרו וכו'. דרשא זו בספרא איתא וכדכתב רבינו ז"ל בפירוש המשנה במס' זבים:

יד הרואה ראיה אחת בין השמשות וכו'. פירש רבינו שמשון ז"ל לא כרגע אחד מכוון אלא כגון ראשונה בתחלת בין השמשות ראשון ושניה בסוף בין השמשות שני וכן נראה מוכרח מדברי ה"ה ז"ל פ"ה מהל' שבת ע"ש: שמא אחת מהן היתה מקצתה ביום וכו'. רבינו ז"ל כתב בפירוש המשנה בפ"ק דזבים. ויתכן עוד כי הראשונה היתה מקצתה ביום ו' וקצתה ליל שבת וכן השניה היתה קצתה ביום השבת וקצתה ליל ראשון

א סמ"ג שם:

כסף משנה

ד ה מי שמל ואח"כ ראה זוב וכו'. שם בתוספתא וטעמא דאין לך חולי גדול מהמי[לה] וקא קי"ל דחולי הוא אחד מהדרכים שבודקים את הזב: עכו"ם שראה [קרי] ואח"כ נתגייר וכו'. בפ"ב דזבים ורבינו שמשון האריך שם בטעם הדבר. וכתב הראב"ד [ז"ל] מפרש בתוספתא אימתי בזמן שנתגייר כשהוא מהול אבל מל ואח"כ ראה תולין כל [זמן] שמצטער עכ"ל. ואיני יודע מה מלמדנו שהר[י] כתב בסמוך דין זה דמל ואח"כ ראה ומפי[ו] משמע דהא דראה קרי ואח"כ נתגייר בשנתג[ייר] כשהוא מהול הוא. ובספרי הדפוס שכ[תב] שנתגייר וראה קרי הוא ט"ס וצריך לכ[תוב] בהפך שראה קרי ונתגייר וכן מצאתי בכ[תב] מוגה: קטן אין תולין לו וכשם שת[ולין] לקטן בחליו כך תולין לו בחולי אמו וכו' בתוספתא דזבים פ"ב: בד"א שבודקין [את] הזב בדרכים אלו וכו'. משנה פ"ב דזבים [ו]ראה ראייה ראשונה בודקין אותו בשני[ה] בודקין אותו בג' אין בודקין אותו. ובפ' בנ[ות] כותים (דף ל"ה) אמר רב הונא ראיה ראשו[נה] [של זב] מטמאה באונס ת"ש ראה ראשונה בודקין אותו מאי לאו לטומאה לקרבן ופירש"י לא לקרבן דאי קמייתא נמי לא מצטרפא לג' לחייבו קרבן. ומ"ש ראה שלישית אין בודקין אותו בה וכו'. שם וכמ[ו] ו הרואה ראיה אחת של זוב וכו'. בפ[ק] זבים וכב"ה. ומ"ש אין בין שראה שתי ראיות וכו'. משנה בפ"ק דמגי[לה] (דף ח'). ומ"ש ודברים אלו דברי קבלה וכ[ו] ז אחד הרואה שתי ראיות וכו' לפי שת[לה] הכתוב את הזבה בימים וכו' וכ[ו] לא תלה אותו בימים. בפ"ב דכריתות (דף ח') ופ"ב דב"ק (דף כ"ד):

ח ומ"ש ואם הפסיק בין ראיה לראיה [יום] גמור אינן מצטרפות וכו'. משמע בפ"ק דזבים:

ט ראיית הזב אין לה שיעור וכו'. מ[ש]פ' יוצא דופן (דף מ'):

י היה הזוב נגרר ויוצא ולא פסק וכו' [עד] ה"ז זב גמור. בפ"ב דזבים:

יב ראה ראיה אחת מקצתה בסוף היום וכו' עד סוף הפרק. בפ"ק דזבים, ו[עיין] במ"מ פ"ה מהל' שבת:

כל

משנה למלך

פ"ב יג ראה ראייה אחת ביום וכו' עד סוף הפרק. עיין בירושלמי פרק קמא דפרקים הלכה א':

פרק שלישי

א כל [א]הימים שהזב רואה בהן זיבות הרי הוא טמא. וכשיפסוק הזיבות מונה שבעה ימים נקיים כזבה וטובל בשביעי ומעריב שמשו ובשמיני מביא קרבנו אם היה בעל שלש ראיות. ואם ראה ראייה של זוב אפילו בסוף יום שביעי אחר שטבל סתר הכל ומתחיל למנות שבעה ימים נקיים מאחר יום ראייה האחרונה: **ב** [ב]זב שראה קרי באחד משבעת ימי הספירה אינו סותר אלא יומו בלבד ומשלים שבעה ימים ומביא קרבנו. כיצד ראה קרי ביום החמישי סופר אחריו שלשה ימים וטובל בשלישי ומביא קרבנו ברביעי: **ג** [ג]זב שבדק ביום ראשון מימי הספירה ומצא טהור ולא בדק כל שבעה וביום השביעי בדק ומצא טהור הרי זה בחזקת טהרה. אפילו בדק ביום הטומאה עצמה ומצא טהור ופסק הזוב ולא בדק למחר בתחילת ימי הספירה ובדק בשביעי או בשמיני ומצא טהור עלו לו ימי הספירה והרי זה בחזקת טהרה: **ד** כל ראייה שהיא סותרת אינה מביאה לידי קרבן. כיצד ראה שתי ראיות והפסיק יום או יומים והרי הוא מונה שבעה ימים נקיים ובתוך השבעה ראה ראייה של זוב אינה מצטרפת לשתים אלא סותרת ומתחיל למנות כמו שביארנו. אפילו ראה בתוך ימי הספירה שלש ראיות זו אחר זו. אפילו ראה אותם ביום אחד. אפילו ראה שלש ראיות בסוף יום שביעי של שבעה ימים נקיים אינו מביא קרבן שראיות אלו לסתירה הן. ראה שלש ראיות בליל שמיני מביא קרבן שאין ראיות אלו סותרין. במה דברים אמורים בזב בעל שתי ראיות אבל בזב בעל שלש ראיות בליל שמיני שלאחר שבעת ימים נקיים אינו מביא קרבן שני על שלש ראיות אלו אלא קרבן אחד על השלש הראשונות. שאע"פ שאין שלש אחרונות סותרות הרי לא יצא לזמן שראוי לקרבן והלילה מחוסר זמן הוא לכל. חוץ מיולדת שהפילה בליל שמונים ואחד שהיא מביאה קרבן שני כמו שביארנו. ודבר זה מפי הקבלה: **ה** ראה ראייה אחת בליל שמיני ושתי ראיות ביום שמיני הרי אלו מצטרפין ומביא קרבן שני על זיבות האחרונות. שהרי ראייה ראשונה של כל זב כשכבת זרע היא חשובה, ואם ראה אחריה שתים מצטרפת עמהם לקרבן. אבל אם ראה שתים בליל שמיני ואחת ביום שמיני אין מצטרפת ואינו מביא קרבן על הזיבה זו האחרונה: **ו** הכל מתטמאין בזיבה אפילו קטן בן יומו והגרים עבדים וחרש ושוטה. ויראה לי שמביאין עליהן כפרה כדי להאכילן בקדשים וחטאתן נאכלת שהרי הן כקטן שאינו בן [דע]ת. וסרים אדם וסרים חמה מתטמאין בזיבה ככל האנשים: **ז** הטומטום והאנדרוגינוס נותנין עליהן חומרי האיש [וח]ומרי האשה. מתטמאין בדם כנשים ובלובן כאנשים וטומאתן בספק. לפיכך אם היה אחד מהן בעל שלש ראיות או זבה [שר]אתה דם שלשה ימים זה אחר זה מביאין קרבן ואינו נאכל. היה מונה שבעה ימים נקיים ללובן וראה אודם או לאודם וראה לובן הרי זה אינו סותר:

פרק רביעי

א כשיתרפא [א]הצרוע מצרעתו אחר שמטהרין אותו בעץ ארז ואזוב ושני תולעת ושתי צפורים ומגלחין את כל בשרו ומטבילין אותו, אחר כל זאת יכנס לירושלים ומונה שבעת ימים וביום השביעי מגלח תגלחתו שניה [כ]גלחת הראשונה וטובל והרי הוא טבול יום ומעריב שמשו ולמחר בשמיני טובל פעם שנייה ואח"כ מקריבין קרבנותיו. [ומ]פני מה טובל בשמיני אחר שטובל כאמש. מפני שהיה רגיל בטומאה בימי חלוטו ואינו נזהר משום טומאה ושמא נטמא אחר

א ספ"ג שם: ב סמ"ג שם: ג סמ"ג שם:

כסף משנה

[פ"]ג א כל הימים שהזב רואה בהם זיבות וכו'. מפורש בתורה בפרשת מצורע. ומ"ש ואם ראה ראיה של זוב אפי' בסוף יום ז' וכו'. בפ"ק דזבים:

זב שראה קרי באחד מז' ימי הספירה וכו'. בפ"ק דזבים וכב"ה:

[ג ז]ב שבדק ביום ראשון מימי הספירה. משנה בפרק תינוקת (דף ס"ח:) פלוגתא דתנאי ואיפסיקא הלכתא בגמ' כר"א דאמר [...]. ומ"ש אפי' בדק ביום הטומאה עצמה [...]. שם אמר רב יהודה [*]אמר רב נדה [ש]בדקה בטהרה בשלישי שלה סופרתו למנין [ו]יספלו שכוונת רב היא להודיענו שאע"פ [ש]בדקה אלא יום שלישי דהיינו יום שפוסקת [...] ז' סגי דסיפן אע"פ שאין תחלתן. וכתב [...] התרומה דאפי' לרב אם בדקה יום [...]קה בו ויום שמיני שאין לה אלא יום שמיני [...]א לא תחלתן איכא ולא סופן איכא וה"ל [...] בשם המפרשים אבל רבינו כתב כאן [...]ק [בשביעי] או בשמיני וכו' הרי זה בחזקת [...]ה ואפשר דביום השמיני דקאמר היינו [...]א שבדק בראשון וכמימרא דרב דאיפליג [...] בהדי ר' חנינא והלכתא כרב דאמר תחלתן אע"פ שאין סופן וצ"ע:

[ד] כל ראיה שהיא סותרת וכו' כמו שביארנו. הוא מ"ש בפ"ב ואם הפסיק הזב בין [...] לראיה יום גמור אינן מצטרפות. ומ"ש [אפי]' ראה בתוך ימי הספירה ג' ראיות זו אחר [ז]ו' שראיות אלו לסתירה הן. בספ"ק דכריתות [...]ה'). ומ"ש ראה ג' ראיות בליל שמיני [...]. גם זה משמע שם. ומ"ש בד"א בזב בעל [...] ראיות עד ואינו מביא קרבן על הזיבה האחרונה. הכל שם. ומ"מ יש לתמוה [...]רינן התם ומי אמר ר' יוחנן לילה מחוסר [זמן] והאמר חזקיה וכו' כי קאמר ר"י פתים [...]ה ואהא ביום אינו מביא לדברי האומר [...]ר זמן דמשמע דר"י סבר דלילה לאו [מחו]סר זמן. וי"ל דפסק רבינו כחזקיה דאמר [...] מחוסר זמן ועוד דאמרינן התם הני תנאי סברי לילה מחוסר זמן:

[ו ה]כל מתטמאים בזיבה אפי' קטן בן יומו. [...]ברים ערכין (דף ג'). ומ"ש והגרים [ועב]דים וחרש שוטה וסרים אדם וסרים חמה. רפ"ב דזבים:

[ז ה]טומטום והאנדרוגינוס וכו'. גם זה שם. ומ"ש היה מונה שבעה ימים [לאודם ורא]ה ללובן וכו'. שם בתוספתא פ"ג והטעם [...] היה מונה לאודם ורואה לובן אינו סותר [...]' דאי הוי אשה שפיר מונה דאין לובן [...]א בה ולא שייך לומר שיסתור ואם איש [...] הרי הוא בכלל השבעה נטהר שאינו אלא [...] בעלמא וכן איפכא. ומ"מ אם ראה ב' או ג' [...] נתבאר שהם ספק והולכים להחמיר וצריכים [...]קיים מהם לא מדין סתירה אלא שמא זה [...]זה עתה הוא שמטמא אותו לא הראשון:

[פ"]ד א כשיתרפא הצרוע וכו'. פ"ב דנגעים. ומה שכתב [... א]חר בח' טובל פעם שניה. נ"ז שם וכת"ק. [...] ומפני מה טובל בשמיני וכו'. בפ"ג דיומא (דף ל':):

נתאחר

[...]יבנירסטע אר"ש אר"י ב"א א"ר:

לחם משנה

ראשון ויהיו ד' ראיות רצופות וכו' וכאן בחיבור לשון רבינו ז"ל יותר מדוקדק שכתב שבאחת מהן שהיתה מקלחה ביום ומקלחה בלילה סגי דכן הוא האמת בודאי ובפירוש המשנה כתב דשתי הראיות היו מקלחן ביום ומקלחן בלילה להפליג האיסור אע"פ שאינו צריך:

פ"ג ג בודק בשביעי או בשמיני וכו'. בסוף פ"ו מהל' איסורי ביאה כתב רבינו ז"ל וכן אם בדקה ביום ראשון מימי הספירה ומצאה טהור וביום השמיני ומצא טהור הרי זו בחזקת טהרה משמע דצריך שיבדוק ביום הראשון כדי שתהיה טהורה כשבדקה ביום השמיני אבל אם לא בדקה ביום הראשון צריך שתבדוק ביום השביעי שכן כתב שם אח"כ בדקה ביום שלישי לזיבתה וכו' וביום השביעי בדקה וכו' וכן מתבאר בגמרא בפ' תינוקת דאמרו שם דהיכא דבדקה בראשון ואח"כ בדקה עצמה בשמיני הוי תחילתן ולא סופן א"כ כשלא בדקה לא בראשון ולא בשביעי הוי לא תחילתן ולא סופן ובהדיא אמרו שם לרב דאו תחילתן או סופן בעינן א"כ ודאי דהיכא דבדקה בשמיני ולא בראשון לרבינו ז"ל היא טמאה בלי שום ספק וכן כתב ה"ה ז"ל בשם המפרשים וכתב שהוא ברור משמע דאין שום חולק על זה. וע"כ צריך לדחוק על כל פנים דהאי או בשמיני דקאמר רבינו ז"ל ארישא דלישניה קאי שכתב זב שבדק ביום ראשון והכי קאמר או שבדק בראשון ובשמיני וכדכתב הרב בכ"מ ז"ל:

ד כל ראיה שהיא סותרת וכו'. כל אלו הדברים עד הכל מתטמאין הוא מבואר בפ"ק דכריתות ומשם עד סוף הפרק בפ"ב דזבים:

פ"ד א ומפני מה טובל בשמיני אחר שטבל מאמש וכו'. ביומא פ' אמר להם הממונה איפליגו ר' יהודה ורבנן דלרבנן מצורע טובל בשמיני משום דדייש בטומאה אבל כל אדם לא דיישי בטומאה כלומר שהורגל המצורע ליגע עד עכשיו בטומאה ור' יהודה סבר איפכא דמצורע אינו טובל מפני שכבר טבל מאמש ושאר כל אדם טובל כדי שיזכור טומאה ישנה שבידו ותנינן שם ואין אדם נכנס לעזרה ולעבודה אפילו טהור עד שיטבול. ולפי הנראה מן הסוגיא מתני' אתיא דלא כרבנן דלרבנן א"צ טבילה אלא המצורע משום דדייש ותימה דרבינו דפסק כאן כרבנן דדוקא מצורע משום שהורגל בטומאה הצריכו לו טבילה איך כתב בפ"ה מהל' ביאת מקדש וזה הכלל היה במקדש אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אע"פ שהוא טהור עד שהיא טובל ע"כ והיינו מתני' דהתם וכבר נתבאר דשם משמע דאתיא כר' יהודה א"כ רבינו ז"ל מזכי שטרא לבי תרי, ועוד דשם נראה מדברי רבינו ז"ל דדוקא כשצריך לעבוד עבודה אז הצריכוהו לטבול אבל אם א"צ לעבוד עבודה א"צ לטבול וסובר דמ"ש במשנה ואין אדם נכנס לעזרה ולעבודה היינו לעבודה דוקא ודלא כתוס' ז"ל ורש"י ז"ל שכתבו דעבודה לאו דוקא, וקשה עליו דאמר שם א"ל אביי לרב יוסף נימא רבנן דפליגי עליה

עליה דר' יהודה כבן זומא ס"ל והאי דקתני מצורע להודיעך כחו דר' יהודה הו דילמא שאני מצורע דדייש בטומאה וכו' והשתא כיון דרבינו ז"ל סובר דמתני' בדוקא נקט עבודה א"כ בן זומא לאו טעם למתני' הוא דאתא ולזה עשה הק"ו וא"כ איך אמר דרבנן כבן זומא ס"ל הא אינהו אמרי בכל אדם אפילו שאינו עובד עבודה ובן זומא לא אמר כל כך אלא דוקא לעבוד עבודה וא"כ היכי אמר' כדאמרינן דנקט מצורע להודיעך כחו דר' יהודה אבל הוא הדין דלמצורע נמי טובל אפילו שלא בשעת עבודה ואהו רבנן כבן זומא הא ליתא כדכתיבנא. וכ"ל לומר דרבינו הוקשה לו שתי קושיות שהקשו התוס' ז"ל חדא דמאי ק"ו עביד בן זומא מה להתם שכן ראוי לעבוד עבודה ועוד הוקשה להם היכי אמרינן כבן זומא ס"ל הא אפילו כר' יהודה אתי דהא לא פליגי בן זומא ור' יהודה אלא אי הטבילה דאורייתא או דרבנן לכך מפרש הוא ז"ל דמאי דנקט במתני' עבודה היי דוקא דהטהור לעבוד עבודה דוקא צריך טבילה והשתא א"ש ק"ו דבן זומא דהיינו לענין עבודה דוקא וכן מה שאמרו כבן זומא ס"ל ה"ש דאית להו כבן זומא דטבילת כל אדם לעבודה הוי מן התורה והחמירו רבנן אפילו למי שאינו עובד עבודה שיהיה טובל גזירה שמא יעבוד וכדכתבו התוספות שם וכיון דהטבילה בעבודה יש לה שורש מן התורה עבוד רבנן הרחקה יתירתא והיינו טעמייהו דרבנן דהצריכו טבילה בכל אדם ובמצורע משום דיש לה עיקר מן התורה בעבודה ולכך גזרו רבנן בכל אדם שלא בעבודה אטו דעובד עבודה ולא חילקו בין שאר אדם למצורע דרצו להחמיר בה אבל לר' יהודה דלית ליה דטבילה בעבודה יש לה עיקר מן התורה לא גזרו רבנן במצורע אלא בשאר כל אדם דוקא אבל מצורע שאני שכבר טבל. וא"ת אמאי קאמר האי דנקט מצורע להודיעך כחו דר' יהודה לימא להודיעך כח דרבנן דלא מבעיא בכל אדם דאפילו ר' יהודה מודה דטובל אלא אפילו במצורע דפליג ר' יהודה שכבר טבל קאמרי רבנן דצריך טבילה. וי"ל דמ"מ לרבנן סוף סוף הוי רבותא בכל אדם טפי דלא דיישי בטומאה מבמצורע דדייש בטומאה לכך קאמר להודיעך כחו של ר' יהודה ועל כרחין צריך אתה לתרץ כך קושיא זאת לכולהו פירושי ולפי מה שפירשנו בדעת רבינו לא איירי מתני' אלא בעבודה דוקא ועל דא קאי בן זומא ואתי שפיר טעמיה וכיון דאסיקו בגמרא דרבנן דר' יהודה אית להו דשאני מצורע משום דדייש בטומאה ולא גזרו בכל אדם פסק רבינו ז"ל כוותייהו וכסתם מתני' דדוקא לעבודה הצריכו טבילה בכל אדם מכח ק"ו דבן זומא ורבנן דר' יהודה לפי המסקנא מאו כבר כבן זומא ודוקא בעבודה צריך טבילה וכן במצורע משום דדייש ומ"מ בגמרא אמר או דילמא שאני מצורע דדייש לפי פירוש זה ר"ל או דילמא אפילו אית להו כבן זומא ויש לטבילה זו עיקר מן התורה מ"מ לא גזרו שלא בשעת עבודה אלא במצורע דוקא משום דדייש ופשט ליה רב יוסף דטעמא דדייש עיקר ורבנן דר' יהודה אפילו ס"ל כבן זומא לא גזרו שלא בשעת עבודה אלא במצורע דוקא וכן פסק רבינו ז"ל ואם תאמר והא אמרינן התם בתר הכי איבעיא להו מהו שיעשה סכין ארוכה וכו' ע"כ לא קאמרי רבנן התם דלא קעביד עבודה אבל הכא דקא עביד עבודה לא או דילמא לא שנא ומאי קא מבעיא ליה הא ודאי יש לחלק בין עבודה לשאינה עבודה דהא אמרת במתניתין שאמרה דאין אדם נכנס לעבודה הוי אפילו כרבנן דפליגי עליה דר' יהודה וס"ל כבן זומא אלא שמחלקין בין היכא דעביד עבודה להיכא דלא קא עביד עבודה. וי"ל דמ"מ מבעיא ליה דדילמא שחיטה לאו עבודה היא כדאמרינן במנחות בפ"ק (דף ה') הימא הכי משמע עבודה שחיטה לאו עבודה היא ומשום הכי מספקא ליה לבעיין לומר לא שנא כלומר דהאי לאו עבודה היא. ומ"ש לפיכך טובל וכו' אע"פ שלא הסיח דעתו. שם מבואר כן שאמר שם שאם הסיח דעתו הזאה שלישי ושביעי בעי:

אחר שטבל. לפיכך טובל בשמיני בעזרת הנשים בלשכת המצורעים ששם אע"פ שלא הסיח דעתו: **ב** נתאחר ולא גילח בשביעי וגילח בשמיני או אחר כמה ימים ביום שיגלח יטבול ויעריב שמשו ולמחר יביא קרבנותיו אחר שיטבול פעם שנייה כמו שביארנו. כיצד עושין לו. המצורע עומד חוץ לעזרת ישראל כנגד פתח מזרחית באסקופת שער ניקנור ופניו למערב ושם עומדים כל מחוסרי כפרה בעת שמטהרין אותן ושם משקין את הסוטות. והכהן לוקח אשם של מצורע כשהוא חי ומניפו עם לוג השמן במזרח כדרך כל התנופות. ואם הניף זה בפני עצמו וזה בפני עצמו יצא. *ואחר כך מביא את האשם של מצורע עד הפתח ומכנים שתי ידיו לעזרה וסומך עליו ושוחטין אותו מיד. ומקבלין שני כהנים את דמו. אחד מקבל בכלי וזורקו על גבי המזבח ואחד בידו הימנית ומערה לידו השמאלית ומזה באצבעו הימנית. ואם שינה וקבל בשמאל תחילה פסל. הכהן

השגת הראב"ד

*ואחר כך מביא את האשם. א"א אין כאן אח"כ אלא במקום שמניף שם היה סומך ותיכף התנופה היתה הסמיכה וכן היא שנויה בתוספתא כאשר הגהתי למעלה:

ב נתאחר ולא גילח בשביעי וכו'. פשוט הוא במשנה פ' ג' מינין (דף מ"...) ...

כיצד עושין לו וכו' המצורע עומד חוץ לעזרת ישראל. מפני שהוא מ... כפורים ותנן בפ"ק דכלים שמחוסר כפורים אסור ליכנס לעזרת ישראל. ומ"ש כנגד ... מזרחית באסקופת שער ניקנור ופניו למערב. בת"כ על פסוק והעמיד הכהן המטהר ... פתח אהל מועד מעמידן בשער ניקנור שהו... למזרח ופניהם למערב: ושם עומדים מחוסרי כפרה וכו'. בפ"ק דסוטה (ד...) אהא דתנן שעל פתח שער ניקנור משקין ... הסוטות ומטהרים את היולדות ואת המצ... בשלמא סוטות וכו' ומצורעים דכתיב ... אלא יולדות מ"ש [אילימא] משום ד... וקיימין אקרבנייהו וכו' א"ה זבין וזבו... ומשני אה"נ ותנא חדא מינייהו נקט ... והכהן לוקח אשם של מצורע וכו'. ... בתורה. ומ"ש ואם הניף זה ... עצמו וזה בפני עצמו יצא. בת"כ דרי... מדכתיב אותו לאשם. ומ"ש ואח"כ מביא האשם של מצורע עד הפתח ומכנים שתי ... לעזרה וסומך שתי ידיו עליו ושוחטין מיד ומקבלים שני כהנים את דמו אחד ... בכלי וכו'. בסוף נגעים: וכתב הראב"ד ... מביא א"א אין כאן אח"כ וכו'. וז"ל הת... פ"ה דנגעים מביא אשמו ולוגו בידו ומ... בשער ניקנור והכהן עומד מבפנים ו... מבחוץ ומצורע מניח ידו תחת ידו של ... והכהן מניח ידו על המצורע ומוליך ו... מעלה ומוריד וסומך שתי ידיו עליו ושוחטו בצפון כל הסמיכות שבמקדש שחיטה חוץ מזו שהיתה בשער ניקנור התוספתא. והראב"ד דייק מדקתני ו... ומביא מעלה ומוריד וסומך והדר קתני ושחטו משמע דבמקום שמניף שם היה סומך ותו מדקתני כל הסמיכות שבמקדש שחיטה חוץ מזו שהיתה בשער ניקנור משמע שהסמיכה היתה תיכף לתנופה ב... שהיה מניף ואח"כ היה הכהן נוטל האשם ממקום התנופה ונכנס ושוחטו בצפון. ול... י"ל דהא לא מכרעא אע"פ שסמכה סמיכה לתנופה לאו למימרא שיהיה במקומה דמ... כל שאנו יכולים לסמוך סמיכה לשחיטה יש לנו לעשות ומי הכריחנו להדחיק בזו דקתני כל הסמיכות שבמקדש תיכף שחיטה חוץ מזו היינו לומר שבשאר הקרבנות הקרבן נכנס בעזרה ובמקום שרוצים לשחוט הקרבן שם סומך ותיכף שוחט שם וכא... לעשות כן מפני שאין המצורע יכול ליכנס בעזרה אלא מכנים ידיו לעזרה להלן ... וסומך שם והכהן מוליך האשם משם לצפון העזרה ושוחט שם והיינו דקתני ושוחטו בצפון כלומר נכנס מפתח העזרה לצפון הרי שסמיכה זו מרוחקת קצת מש... ומשמע שהתנופה היתה חוץ לעזרה ודבר תימה הוא. אבל מדקדוק לשון רבינו שבפנים היה מניפו הכהן לבדו ואח"כ מביאו לפתח העזרה כדי שיסמוך עליו ... אבל ק"ל דקתני בתוספתא שהמצורע היה מניף עם הכהן וצ"ע. והר"י קורקוס ז"ל ... שדעת רבינו דכיון דבפרק כל הפסולים (דף ל"ג) הביאו תוספתא זו ופריך מינה ביאה במקצת לא שמה ביאה וא"כ ליעייל ידיה ולסמוך וישחטו אותו שם פי' אלא צריכים להוציא האשם מן העזרה ולחזור ולהכניסו ומשני דקסבר האי תנא שאין מקום כשר לשחיטה והיה צריך להכניסו לפנים ולא הוי תיכף לסמיכה, נראה מכאן ד... דקתני בתנופת מצורע מניח ידו לאו מתרצתא היא דהא בתנופה לפני ה' בעינן הרי כאן ביאה במקצת ע"כ. אלא ודאי נראה מכאן דבתנופה לא חיישינן ואין בה ... יד אלא כהן מניף במקום שמניף הסל ואח"כ מוציאו בפתח לסמוך וגם כיון ש... ליעייל ידיה ולסמוך ויהיה תיכף נראה שאין שם הכנסת יד אלא לסמיכה מפני הס... אבל

ב נתאחר ולא גילח וכו'. בפ"ו מהלכות מירות כתבתי מזה ע"ש: ואח"כ מביא את האשם של מצורע עד הפתח כו'. בפ"ג דזבחים הקשו שם למ"ד ביאה במקצת שמה ביאה ליעייל ידיה ולסמוך ותירצו הא מני ר' יוסי בר ר' יהודה היא וקשה טובא בפשטא דשמעתא ואלא מאי ביאה במקצת שמה ביאה א"כ אימא דתוספתא דקאמר המצורע מניח ידו תחת ידו של כבש והכהן מניח ידו על המצורע ומוליך ומביא וכו' ותנופה כתיב בה לפני ה' ובודאי דבעינן בעזרה במזרח וכדכתב רבינו בפ"ט מהל' מעשה הקרבנות וא"כ ע"כ מכניס ידו בעזרה וכיון דביאה במקצת שמה ביאה היכי מכניס ידו ובדברי רבינו ז"ל קשיא טובא דבתוספתא משמע דהכהן והבעל מניפין ורבינו כתב הכהן דוקא וכן קשה מה שהשיג עליו הר"א ז"ל. והר"י קורקוס הירץ לכל זה דמדמקשו בגמרא בפרק ג' דזבחים הכי משמע דס"ל דרישא לאו מתרצא ד[?] תקשי ליה רישא כדכתיבנא ולכך רבינו ז"ל לא פסק כרישא דתוספתא ודחאה מהלכה אלא כתב שהכהן מניף לבדו וזה דוחק גדול. ולי נראה לתרץ דודאי התוספתא פליגא אברייתא דת"כ ואיתא במנחות בהות מלה (דף ס"א) דאמרינן התם ת"ר והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן והניף אותם תנופה מלמד שטעונין וכו' ... במזרח משמע דאית לה להך ברייתא דלפני ה' דקאמר קרא הוי במזרח העזרה ולא דמי ללפני ה' פתח אהל מועד דקאמר בקרא דלעיל מיניה דהתם הוי בשער ניקנור כד... שם בברייתא דת"כ גופא אבל הך לפני ה' ס"ל דהוי במזרח העזרה אבל התוספתא סבירא לה דהך לפני ה' דהך קרא סמיך אקרא דלעיל מיניה והוי בשער ניקנור ולא ב... גופא ולכך ס"ל לתוספתא דהך הנפה הוי בבעל והכהן כשאר כל התנופות דהוי יחד הבעל והכהן וכדכתב רבינו ז"ל בפ"ט מהל' מעשה הקרבנות משום דכיון דהך לפני ה' בשער ניקנור א"כ הרי יכול המצורע להיות שם ומניף עמו, אבל הברייתא דתורת כהנים סבירא לה דהך לפני ה' הוי במזרח העזרה ולא דמי ללפני ה' האמור בקרא דלעיל ... דשאני התם דאמר פתח אהל מועד אבל הך הוי בעזרה גופא ולכך ע"כ צ"ל דהכהן לבדו הוא המניף דהמצורע אינו יכול להכנס בעזרה כיון דהוא מחוסר כפורים. ורבינו פסק כברייתא דתורת כהנים משום דהובאה במנחות כדכתיבנא ולכך כתב דהתנופה הוי בכהן לבדו במזרח העזרה ומה שהקשו בפ"ג דזבחים מסיפא דהתוספתא דמשמע ד... במקצת שמה ביאה לא קשיא ליה מרישא כלל דס"ל לתוספתא דלפני ה' דתנופת מצורע הוי דומיא דלפני ה' דלעיל מיניה דהוי בשער ניקנור ולכך אמר דהבעל והכהן מניף ו... דבהא לית הלכתא כוותה משום דפליג עלה ברייתא דת"כ כדכתיבנא מ"מ מסיפא דתוספתא שמעינן מינה דביאה במקצת שמה ביאה ולהכי פריך התם. והשתא נמצאו שהו... וגמרא דמנחות פליגי אהדדי ורבינו ז"ל פסק כגמרא דמנחות והראב"ד ז"ל השיגו מפני התוספתא דמשמע מינה דהתנופה היתה בשער ניקנור כדכתיבנא אבל טעמו של רבינו ברור ונכון כדכתיבנא: ומכניס שתי ידיו לעזרה וכו'. כתב הר"י קורקוס ז"ל משום דרבינו ז"ל כתב בפ"ה מהלכות בית הבחירה דמכותל האולם עד כותל מזרחי נקרא ... לשחיטת קדשים וכ"כ בפ"ג מהל' ביאת מקדש דביאה במקצת לא שמה ביאה לכך כתב דמכניס שתי ידיו לעזרה וסומך דביאה במקצת לא שמה ביאה ולכך מכניס ידיו לאויר ... ממש וכיון דאצל הפתח הוא לצפון והוא מקום ראוי לשחיטת קדשים שוחט שם מיד כי היכי דליהוי תיכף לסמיכה שחיטה ובאמת הדין עמו. אבל רבינו ז"ל שפסק כרבי דביאה במ... לא שמה ביאה קשה דברים פ"ג דזבחים הקשו על מה שאמרו דסמיכה בטהורים מאי שנא סמיכה וכו' סמיכה נמי אפשר דמעייל ידיה וסמיך ותירצו קא סבר ביאה במקצת ש... ביאה דמשמע דאי אית לן ביאה במקצת לא שמה ביאה אפשר לסמיכה בטמאין דמעייל ידיה וסמיך וא"כ רבינו ז"ל דפסק הכי היך כתב בפ"ג מהלכות מעשה הקרבנות ואין ...
אלא

הכהן שקיבל מקצת הדם בכלי מוליכו וזורקו על המזבח תחילה. ואחר כך יבא הכהן שקיבל הדם בכפו אצל המצורע הכהן מבפנים והמצורע מבחוץ ומכנים המצורע ראשו ונותן הכהן מן הדם שבכפו על תנוך אזנו הימנית. ואחר כך יכנים ידו הימנית ויתן על בהן ידו ואחר כך יכנים רגלו הימנית ויתן על בהן רגלו ואם נתן על השמאל לא יצא. ואחר כך יקריב חטאתו ועולתו. ואחר שיתן הדם על הבהונות נוטל הכהן מלוג השמן ויוצק לתוך כפו של חבירו השמאלית ואם יצק לתוך כף עצמו יצא וטובל אצבעו הימנית בשמן שבכפו ומזה שבע פעמים כנגד בית קדש הקדשים על כל הזייה טבילת אצבע בשמן. ואם הזה ולא כיון כנגד בית קדש הקדשים כשירות. ואחר כך יבא אצל המצורע ויתן מן השמן על מקום דם האשם בתנוך אזן ובהן ידו ובהן רגלו. והנותר מן השמן שבכפו יתננו על ראש המתטהר ואם לא נתן לא כפר. ושאר הלוג מתחלק לכהנים:

ג שירי הלוג אינו נאכל אלא בעזרה לזכרי כהונה כשאר קדשי קדשים שהרי הוקש לאשם. ואסור לאכול מלוג השמן עד שיתן ממנו מתן שבע ומתן בהונות ואם אכל לוקה כאוכל קדשים קודם זריקה:

פרק חמישי

א [א] אי זהו תנוך אזן זה גדר האמצעי. נתן על צדי הבהונות כשר. נתן על צדי צדיהן פסול. בין שנתן השמן על דם האשם עצמו מלמעלה בין שנתן בצד הדם אפילו נתקנח הדם קודם שיתן השמן על בהונות יצא שנאמר על מקום דם האשם. אין לו בוהן יד ימנית או בוהן רגל ימנית או שאין לו אזן ימנית אין לו טהרה עולמית: ב אשם מצורע ששחטו שלא לשמו או שלא נתן מדמו על גבי בהונות הרי זה עולה למזבח וטעון נסכים כנסכי אשם. מצורע וצריך המצורע אשם אחר להכשירו: ג הקדים חטאתו לאשמו לא יהיה אחר ממרם בדמה אלא תעובר צורתה ותצא לבית השריפה: ד יש לאדם להביא אשמו היום ולוגו אחר עשרה ימים. ואם רצה לשנות הלוג לאשם מצורע אחר משנה אע"פ שקדש בכלי. חסר הלוג עד שלא יצק ימלאנו. חסר מאחר שיצק יביא אחר בתחילה: ה יצק מן השמן לכפו והתחיל להזות ונשפך הלוג אם עד שלא גמר מתן שבע נשפך הלוג יביא אחר ויתחיל במתן שבע. גמר מתן שבע ונשפך הלוג יביא אחר ויתחיל לכתחילה בבהונות. התחיל בבהונות ונשפך הלוג קודם שיגמור יביא אחר ויתחיל לכתחילה בבהונות. גמר הבהונות ואחר כך נשפך הלוג קודם שיתן שאר השמן שבכפו על ראש המטהר אינו צריך להביא לוג אחר שמתנת הראש אינה מעכבת שנאמר והנותר בשמן ומיתר השמן הקדים:

א סמ"ג שם:

כסף משנה

ב כהן לבדו מניף כי אין לחוש בה לחציצה וגם תנופה יכול הכהן להניף ...גלים כמו שמלינו בכמה מקומות שהקפידו על הסמיכה ולא הקפידו על התנופה ...שהיה בבעלים והרי השולת שאלחו כהן מניף על ידו לכך לא הלריכו בה להככים ...סמיכה וקרא דתנופה לא קאמר אלא כהן וגם דכיון דכתיב לפני ה' לריך ...קום שמניף שאר תנופות ואע"פ ...אמרו שסמיכה זו לא היה תיכף ...כבר אמרו בפרק כל הפסולים דלמ"ד ...קלם לא שמה ביאה מעייל ידים ...ות תיכף השחיטה ככל הסמיכות ...תורה על החליפה בהם אך לא ...בר"י שסובר שאין המקום כשר ...דשי קדשים וכבר נתבאר בהל' בית ...דעת רבינו שעד שער מזרחי שהוא ...ור כשר לשחיטת קדשי קדשים וסכל ...גם נתבאר בהל' ביאת המקדש ...וקלם לא שמה ביאה וכיון שכן ה"ז ...ין וסומך כמ"ש כאן ושוחטין שם ...ניכה שחיטה ככל הסמיכות עכ"ל. ...ב"ד כמו שהגהתי למעלה הוא מ"ש ...אח"כ. ומ"ש ואחד בידו הימנית ...ו השמאלית וכו' עד פסל. בתוספתא ...ים והר"י קורקוס ז"ל כתב דאיתא ...(פרק בתרא) דנגעים זה שקיבל ...כל בימין וזה שקיבל ביד מקבל ...ם שינה פסל וזה הפך ממה שכתב ...הק בפירושה דמאי דקתני זה שקיבל בשמאל היינו לומר שמקבל בשמאל ...שקבל בה מהבהמה ואם שינה שקיבל ...ה פסל: הכהן שקיבל מקלת הדם ...עד ואם לא נתן לא כיפר. הכל בסוף ...מ"ש ואם נתן על השמאל לא יצא. שם ...ז. ומ"ש ויולק לתוך כפו של חבירו ...וכן מ"ש וטובל אלבעו הימנית. בסוף ...מ"ש על כל הזיה טבילת אלבע בשמן. ...מ"ש ואם הזה ולא כיון כנגד בית קדשי ...שירות. נראה דהיינו מדתני' בתוספתא ...יס הזיות שבמלורע שהזן שלא לשמן ...כוונות הרי אלו כשירות. ומה שכתב ...בא אלל מלורע וכו' ואם לא נתן לא ...רק בתרא דנגעים אם נתן כיפר ואם ...א כיפר דברי ר"ע ר"י בן נורי אומר ...וה הן בין שנתן בין שלא נתן כיפר ...ליו כאילו לא כיפר ומייתי לה בריש ...ף י':) ומפרש לה. ומה שכתב ושאר ...הלק לכהנים. משנה בס"פ כל התדיר (דף נ"א):

...רי הלוג וכו'. בס"פ כל התדיר אר"ש ...אם רהית שמן שהוא מתחלק ...אי אתה לריך לשאול מה הוא אלא ...ויקי מנחות ישראל ולוג שמן של מלורע ...בהיס מתחלק בעזרה משמע שהיה ...כרי כהונה הם מלויים שם. ומ"ש ...לאכול מלוג השמן וכו'. בפרק ב"ש ...ה) תניא לוג שמן של מלורע מועלין ...שיזרק הדם נזרק הדם לא נהנין ולא ...רבי אומר מועלין עד שיתן מתנותיו ...סור באכילה עד שיתן מתן שבע ומתן ...ומשמע לרבינו דאסור באכילה דקתני היינו מן התורה:

א אי זהו תנוך אזן וכו'. בת"כ. ומ"ש נתן על לידי הבהונות ...על לידי לידיהן פסול. בפ"ק דמנחות ...): בין שנתן השמן על דם האשם ...מעלה וכו' אפילו נתקנח הדם וכו'. ...ין לו בהן יד ימנית וכו' אין לו טהרה ...מית. בסוף נגעים שם ובת"כ: ...ם מלורע ששחטו שלא לשמו וכו' עד ולריך אשם אחר להכשירו. ברייתא פ"ק דמנחות (דף ה') ובס"פ הוליאו לו (דף ס"א:): ג הקדים חטאתו לאשמו וכו'. פ"ק דמנחות: ...לאדם להביא אשמו היום וכו' ואם רלה לשנות הלוג לאשם מלורע אחר משנה ...וכו'. פ"ב דמנחות (דף ט"ו): חסר הלוג וכו'. בסוף נגעים וכר"ע: ...ק מן השמן בכפו וכו' עד ומיתר השמן. ברייתא בס"פ הוליאו לו (דף ס"א) ...וכת"ק. וכתב הר"י קורקוס ז"ל שרבינו פסק בספ"ד שאם לא נתן מתנות הראש לא כיפר היכא דהוא בעין אבל היכא דנשפך לא מעכב הדין עמו רבינו לעיל אם לא נתן לא והוכרח רבינו ז"ל לכך משום דק"ל דבפ"ק דזבחים אמרינן לריב"נ כפר מתן בהונות לא כפר מתנות הראש אם כן הך ברייתא דקא אמרה דלא מעכבי מתנות הראש לא כר"ע ולא כר"י בן נורי דלר"י ב"נ לא כפר מתנות הראש ולר"ע אפילו בהונות לכך הולרך לתרץ דלענין מתנות הראש יש חילוק בין נשפך ללא נשפך ומכאן יצא לו חילוק זה. ובתוס' ז"ל דרך אחרת לתרץ זה: שנאמר והנותר בשמן ומיתר השמן וכו'. בפרק הוליאו

לחם משנה

אלא טהור ואם סמך טמא סמך הא אפשר ליה למעיילי ידים ולסמוך, ואין לומר דרבינו פסק כרב חסדא דאמר התם איפכא מה שחיטה בטהורים אף סמיכה בטהורים דהסיא אתיא כשמעון התמני דסבר דלריך שיהא השוחט עצמו בעזרה ורבינו ז"ל פסק דלא כוותיה בפרק ה' מהלכות פסולי המוקדשין שכתב שהטמא שפשט ידיו ושחט הוי שחיטה דאורייתא אלא דרבנן גזרו שמא יגע בבשר וכו' ונראה דכיון דגזרו בשחיטה דילמא אתי למיגע ה"ה דגזרינן בסמיכה דילמא אתי לאימשוכי כדאמרי' בפרק אמר להם הממונה גבי בעיא עשה סכין ארוכה ושחט מאבראי והגם כי לא מלינו בהדיא מפורש זה בגמרא סובר רבינו ז"ל דמשחיטה ילפינן לה ומש"ה כתב דבדיעבד אם סמך סמך ודוחק: ואם הזה ולא כיון כנגד בית קה"ק כשרות וכו'. במנחות פ' הקומץ רבה (דף כ"ח) הקשו ב' ברייתות חדא אמרה הזאות שבמלורע שלא לשמן פסולות שלא מכוונות כשרות וחדא אמרה בין שלא לשמן בין שלא מכוונות כשרות ותירלו כאן להכשיר הקרבן כאן להעלות שלא עלו לבעלים לשם חובה והם דברי רבינו שכאן כתב אם הזה ולא כיון כשרות ובפרק שלאחר זה כתב נתן שבע המתנות שלא לשמן לא הורלה והוכשר המלורע ע"כ:

ג שירי הלוג אינו נאכל אלא בעזרה וכו' שהרי הוקש לאשם וכו'. לא ידעתי מנא ליה הא לרבינו ז"ל דבפ' הקומץ רבה משמע איפכא כדאמרינן התם גבי רומיא דהני ברייתות שהבאתי הא ר"א הא רבנן ר"א דמקיש אשם להטאת מקיש נמי לוג לאשם רבנן דלא מקשי וכו' משמע דלרבנן דאית להו דשוחט אשם שלא לשמו כשר וכדפסק רבינו ז"ל בפ' שלאחר זה ולא מקשי ליה לחטאת ה"ה דלא מקשי לוג לאשם ואע"ג דהאי שינויא לא קאי הא דרבנן לא מקשי לוג לאשם לא אידחי לפי המסקנא ומנא ליה הא לרבינו ז"ל שכתב שהרי הוקש לאשם ואולי באי זה מקום מלאו ואנכי לא ידעתי: ואסור לאכול מלוג השמן וכו'. בפ' ב"ש תניא לוג שמן של מלורע מועלין בו עד שיזרק הדם נזרק הדם לא נהנין ולא מועלין רבי אומר מועלין עד שיתן מתנותיו כלומר מתן שבע ושוין שאסור באכילה עד שיתן מתן שבע ומתן בהונות וכו' ע"כ. משמע דלרבנן לענין מעילה די בזריקת הדם לבד ולענין אכילה לריך שיתן שבע ומתן בהונות ורבינו ז"ל בפ"ב מהל' מעילה כתב נזרק דם האשם לא נהנין ולא מועלין עד שיתנו ממנו מתנותיו הותרו השירים ופשוט הוא דאותם המתנות שהזכיר שם הם מתן שבע ומתן בהונות ולא הולרך להאריך שם דסמך על מ"ש כאן:

פ"ה א בין שנתן בלד הדם וכו'. בפ"ק דמנחות (דף י') לא כתב כן רש"י ז"ל שכתב שם גבי תרי קראי למה לי בשלמא חד כתביה לאשמועינן דיתן שמן על הדם ולא אללו כו'. ואולי י"ל דאחר דאשמעינן קרא דאפילו נתקנח הדם יתן מינה ילפינן דה"ה אללו. ורש"י ז"ל כתב כן אי לא הוה אלא חד קרא דוקא ונמלא לפי זה דבריו כדברי רבינו ז"ל: אין לו בוהן יד ימנית וכו'. פירשתיו בהל' נזירות פ"ח:

ד חסר הלוג עד שלא יצק ימלאנו וכו'. בפ"ק דמנחות (דף ט') הקשו התוס' ז"ל שם מהא דהקדים מתן שמן למתן דם דאע"פ דהוא אחר יליקה מ"מ קאמר דימלאנו ותירלו בסוף הדיבור דיליקה הנעשית בפיסול לא הוי יליקה ובריייתא אתיא אפילו כת"ק דפליג אר"ש וזה דעת רבינו ז"ל ולכך פסקה:

ה שמתנת הראש אינה מעכבת וכו'. מה שתירן הר"י קורקוס ז"ל דמ"ש

משנה למלך

ג ואם הזה ולא כיון כו'. כתב מרן נראה דהיינו מדתניא בתוספתא כו'. דע דתוספתא זו הובאה בפרק הקומץ רבה (דף כ"ח), ועיין במ"ש רבינו לקמן פ"ד מהל' פרה אדומה הלכה ה' יע"ש ודוק:

ו הקדים מתן שמן למתן דם ימלא הלוג שמן ויחזור ויתן השמן אחר הדם. הקדים מתן שמן על הבהונות למתן שבע ימלא הלוג ויחזור ויתן על הבהונות אחר מתן שבע שנאמר זאת תהיה תורת המצורע שתהיה כל תורתו על הסדר: ז נתן שבע המתנות שלא לשמן לא הורצה והוכשר המצורע: ח מצורע שנתנגע אחר שהביא אשמו צריך קרבן אחר לצרעת שניה. וכן אם הביא אשמו ונתנגע צריך קרבן על כל אחת ואחת. אבל אם נתנגע ונרפא והביא צפוריו וחזר ונתנגע ונתרפא והביא צפוריו קרבן אחד לכולן: ט מצורע שהביא קרבן עני והעשיר או עשיר והעני קודם שיקריב קרבנותיו הכל הולך אחר האשם. אם היה בשעת שחיטת האשם עשיר ישלם קרבן עשיר ואם היה עני ישלם קרבן עני: י שני מצורעים שנתערבו קרבנותיהן ונזרק דם אחת משתי החטאות שלהן ואחר כך מת אחד מן המצורעים כיצד עושה זה המצורע החי. להביא חטאת בהמה אינו יכול שמא זו שנזרק דמה חטאתו היא ואין מביאין חטאת בהמה על הספק. ולהביא חטאת העוף אינו יכול שעשיר שהביא קרבן עני לא יצא. וכיצד יעשה יכתוב כל נכסיו לאחר ונמצא עני ויביא חטאת העוף מספק ולא תאכל כמו שביארנו ונמצא אוכל בקדשים: יא עשיר שאמר קרבנו של מצורע זה עליו והמצורע היה עני הרי זה מביא על ידו קרבנות עשיר שהרי יד הנודר משגת. ועני שאמר קרבנו של מצורע זה עלי והיה המצורע עשיר הרי זה מביא על ידו קרבנות עשיר שהרי זה הנודר חייב בקרבנות עשיר:

סליקו להו הלכות מחוסרי כפרה בס"ד

כסף משנה

...לא כיפר והיאך כתב כאן שאין מעכבות ואפשר לומר דכשהם בעין ולא ...
אבל כשנשפכו אינן מעכבות:

ו הקדים מתן שמן על הבהונות וכו'. פ"ק דמנחות (דף ה'):

ז נתן שבע המתנות שלא לשמן וכו':

ח מצורע שנתנגע אחר שהביא ... בפ"ב דכריתות (ד...
דמצורע שנתנגע נגעים הרבה אינו ...
קרבן אחד והדר תני הביא צפריו ...
עלה לו עד שיביא חטאתו דברי ר"...
אומר עד שיביא אשמו ובגמרא ...
ונתנגע וכו' והא אמרת אינו מביא ...
אחד חסורי מחסרא והכי קתני ...
ונתנגע אינו מביא אלא קרבן אח...
בעניות ועשירות לא מיקבע עד ...
ר' יהודה אומר עד שיביא אשמו. ו...
מביא אלא קרבן אחד על נגעים ...
חדא צרעת צריכתא היא ואמאי ...
לאיתויי צפרים אבל נגע. ולאקט...
וס"ק ולא עלו הצפרים ליקבע בעניות ...
שאם היה עני בשעת הבאת צפרים ו...
להביא קרבן עשיר ואם היה עשיר ...
עני בדלות עד שיביא חטאתו דבתר ...
בין בעניות בין בעשירות עכ"ל. ו...
[מכ"ל לרבינו הא] מאחר דאוקימנא ...
לענין מצורע שנתנגע איתיה ...
לאיקבועי בעניות ועשירות. וי"ל ...
דלמאי דמתרץ למתניתן אמר הביא צפ...
אינו מביא אלא קרבן אחד מ...
כשנתנגע אחר הצפרים הוא דאינו ...
קרבן אחד הא אם נתנגע אחר ה...
שהוא הקרבן הראשון צריך להביא ...
כל אחד ואחד:

ט מצורע שהביא קרבן עני והע...
משנה וגמ' שכתבתי בס...
כר"י לגבי ר"ש ואע"ג דראב"י ס...
בברייתא ואמר הכל הולך אחר לפרי...
ליה כיון שלא נשנה במשנה:

י שני מצורעים שנתערבו קרבנות...
בסוף נגעים ובפ' תינוקת
הקשו על זה והסיכא אשם פירוש ש...
ובעני ואיך יביא אשם מספק דילמ...
חולין לעזרה ותירץ שמואל בשקרב א...
האחר ואז יש לו תקנה בחטאת העוף ...
לא והקשו על זה דאי כר"י הא ק... אשם פירוש שכיון שהביא אשם בעשירות אינו יכול להביא עוד בדלות ואי לר"ש ... להביא אשם על תנאי וא"כ למה הוצרך להעמיד בקרב אשמו ומסיק סבר לה כר... דלא קבע אשם וכר"י בהדא דאינו יכול להביא אשם ע"ת, והשתא מאחר ... כר"י דאשם קבע בעשירות היאך כתב כאן תקנה זו שיכתוב נכסיו כיון שבש... האשם היה עשיר אי אפשר בתקנה זו וצ"ע:

יא עשיר שאמר קרבנו של מצורע זה עלי וכו'. משנה וגמרא בפ"ד ד... י"ז) וצ"ע שם:

סליק הלכות מחוסרי כפרה בס"ד

לחם משנה

הוליאו לו אמרה מתנות הראש לא מעכבת מ"מ אילימא משום דכתיב והנותר מן השמן אלא מעתה הנותרת מן המנחה ה"נ דלא מעכבי ותירץ שאני התם דכתיב מיתר והנותר ופירש"י ז"ל ה"נ דלא מעכבי והא אמר מר שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה אין מקטירין את הקומץ עליהם ע"כ. ואע"ג דרבינו ז"ל בפי"א מהל' פסולי המוקדשין פסק נשאר מעט מן השירים בכשרותן יקטיר הקומץ וא"כ לכאורה נראה דלא היה צריך לתירוץ דיתר ונותר דמשמע טעמא משום דהוי שירי שירים מ"מ מ"מ כיון דהוא פסק דאם לא נשאר כלל דאין מקטירין את הקומץ ה"נ דלא נשאר כלל לא היה לו לומר דמתנות הראש אין מעכבות ועל כן צריך לטעמא דהוי שירי שירים:

הקדים מתן שמן למתן דם וכו' שנאמר זאת תהיה תורת המצורע. קשה דבפ"ק דמנחות (דף ה') הקשה רב ששת מהא דהקדים מתן שמן למתן דם דמשמע מהכא דיש מחוסר זמן לגו ביום ודחו דשאני הכא דכתיב זאת תהיה תורת המצורע וא"כ הקשה רב פפא מההיא דהקדים חטאתו לאשמו ומינה יליף דיש מחוסר זמן לגו ביום ולא צריכין לטעמא דזאת תהיה תורת המצורע דלא קאי לפי המסקנא וא"כ רבינו ז"ל איך כתב טעם זה ואולי מפני שהוא טעם מרווח לא נמנע רבינו מלכותבו אע"ג דלא קאי לפי האמת:

ט מצורע שהביא קרבן עני וכו'. רבינו ז"ל פסק כר' יהודה משום דאמרי' בפ' מי שהוציאו דהלכתא כוותיה לגבי ר"ש אבל מ"מ קשה כיון דבפרק תינוקת סבר שמואל כר"ש דלא קבע אשם וכן סתם מתני' דבפ"ב דכריתות אוקי גמרא כוותיה דקאמר התם חסורי מחסרא והכי קתני הביא ציפוריו וכו' א"כ ראוי היה לו לפסוק כר"ש:

שני מצורעין וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל הניח בצ"ע דכיון דרבינו ז"ל פסק כר' יהודה דקבע אשם היך כתב כאן תקנה שיכתוב נכסיו הא בפרק תינוקת אמרו דהך אתיא כר"ש. ולפי דעתי יש לתמוה ג"כ למה לא כתב רבינו ז"ל שקרב כבר אשמו דאם לא עשה כן אין לו תקנה כדאוקי שמואל בגמרא. אבל לפי האמת לא קשה כלל דרבינו ז"ל אית ליה דאשם אינו מעכב כלל כדכתב בפ"א מהלכות אלו ובפרק אחרון מהל' נזירות ואע"ג דבפרק א' מהלכות אלו כתב הרב בעל כ"מ ז"ל דהוא טעות אינו כן לעניות דעתי אלא כמ"ש בהל' נזירות ומפני שמואל בגמרא אית ליה דאשם מעכב הוצרך לומר דקרב אשמו וכר"ש אבל לדידן דקי"ל דאשם אינו מעכב אפילו לרבי יהודה אתי שפיר דאיירי דלא הביא אשמו דאינו מעכב ובהל' נזירות הארכתי הדברים יותר יע"ש:

יא עשיר שאמר וכו'. בהלכות ערכין בפ"ג כתב רבינו ז"ל דין כיוצא בזה ושם הארכתי: אח"ב ראיתי בסמ"ג עשין רכ"א שכתב לשון המשנה מפרק ב' דכריתות וכתב בסוף המשנה ואין השאר עליו חובה כגירסת רבינו שלמה משום עת לה' וכו' ע"כ. ומשם נתבאר דיש גירסא אחרת במשנה והיא והשאר עליו חובה וכוונת המשנה היא שהמעשה מביא לסיוע ממה שאמר לעיל מביא קרבן אחד והשאר חובה ואמר ראיה לדבר שפעם אחת עמדו קינין ביוקר מפני שהיו סבורים שכל הקרבנות היו מחוייבים להביא כדי להכשירם בקדשים והיו צריכין עכ"פ להביא כולם תיכף ומיד בא רבן שמעון ודרש שאין הדבר כן אלא יביא אחד היום להכשירו בקדשים ואח"כ כשיעבור היוקר יביא האחרים דאינם מעכבין אותו להכשירו בקדשים אלא שהם עליו חו... כיון ששמעו כן הוזלו הקינין שלא היו לוקחים אלא כל אחד ואחד שהיו צריכין להכשירן בקדשים. וגירסא זו נכונה שהמעשה בא לסיוע מה שאמר למעלה. וכ"ל ש... רבינו ז"ל ולכך פסק השאר חובה מפני שאין כאן משנה ראשונה ואחרונה כדכתב הר"א ז"ל דהוי לפי גירסת רש"י ז"ל:

סליקו להו הלכות מחוסרי כפרה בס"ד:

משנה למלך

פ"ה ז לא הורצה והוכשר המצורע. בפ"ג דמנחות (דף כ"ח) ועיין ברכת הזבח (דף נ"ח):
י וכיצד יעשה יכתוב כל נכסיו לאחר כו'. עיין בדברי מרן, ועיין במ"ש מרן לעיל פ"י מהלכות נזירות הלכה ח' אההיא דהאשם ועולה אינם מעכבים, ועיין ברכת הזבח (דף נ"ב בשגיו... ע"ו) ודוק:

סליקו להו הלכות מחוסרי כפרה בס"ד

הלכות תמורה

יש בכללן שלש מצות. אחת מצות עשה. ושתים מצות לא תעשה:

וזה הוא פרטן:

שלא ימיר בהמה בבהמה. ב) שתהיה התמורה קודש אם המיר. ג) שלא ישנה הקדשים מקדושה לקדושה:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א כל [א]הממיר לוקה על כל בהמה ובהמה שימיר שנאמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו ואע"פ שלא עשה מעשה. מפי השמועה למדו שכל מצות לא תעשה שאין בה מעשה אין לוקין עליה חוץ מנשבע וממיר ומקלל את חבירו בשם. שלשה לאוין אלו אי אפשר שיהיה בהן מעשה כלל ולוקין עליהן. ולמה לוקין על התמורה והרי לאו שבה ניתק [ב]לעשה שנאמר ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קדש. מפני שיש בה עשה ושני לאוין. ועוד שאין לאו שבה שוה לעשה. שהצבור והשותפין אין עושין תמורה אם המירו אף על פי שהן מוזהרין שלא ימירו. נמצאת אומר שהיחיד שהמיר הרי התמורה קדש. ואפילו המיר בשבת לוקה ארבעים. ואחד מן השותפין שהמיר. או מי שהמיר בקרבן מקרבנות הצבור. הואיל ויש לו בהן שותפות הרי זה לוקה ואין התמורה קודש: **ב** אחד הממיר בזדון או שהמיר בשגגה הרי זה עושה תמורה ולוקה. כיצד המתכוין לומר הרי זו תמורת עולה שיש לי ואמר הרי זו תמורת שלמים שיש לי. הרי זו תמורה ולוקה. *אבל אם דימה שמותר להמיר והמיר. או שאמר

א סמ"ג לאוין שמס: ב סמ"ג עשין רכב:

אבל בקדשים אינו לוקה מפני שהוא הקדש טעות וכן כל הענין שנתפרש בגמרא על אותה פסקא עשה שוגג כמזיד בתמורה וכו' על זה הדרך מתפרשים:

השגת הראב"ד

*אבל אם דימה שמותר להמיר והמיר וכו'. א"א בפירוש אמרו בגמרא כסבור שמותר להמיר והמיר גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי ופירושו הגוזז והעובד באותה תמורה לוקה

כסף משנה

א כל הממיר לוקה על כל בהמה שימיר וכו' מפי השמועה למדו וכו'. פ"ק דתמורה (דף ג'). ויש לתמוה דהא אמרינן בגמ' דאמר ר"י לתנא לא דבדבורו עביד מעשה וא"כ למה כתב רבינו שאין בו מעשה ולא חש לדר' רבנים בזה [המגיד משנה] בפרק י"ג מהל' *שכירות: ולמה לוקין על התמורה

...ים בה עשה ושני לאוין. בריש ...' ד'). ומ"ש שאין לאו שבה שוה ...ור והשותפין אין עושים תמורה ...נה בפ"ב דתמורה (דף י"ד): ...מר שהיחיד שהמיר הרי התמורה ...ודש. פשוט הוא בלשון המקרא. ...המיר בשבת. תוספתא ריש תמורה: ...ותפין שהמיר וכו' הרי זה לוקה ...משמע מדלא קתני הצבור והשותפין מותרים להמיר:

...הממיר בזדון או שהמיר בשגגה. ...משנה בפ"ב דתמורה (דף ט"ז:) ...יה אומר עשה שוגג כמזיד בתמורה ...בפירוש המשנה והלכה כרבי יוסי ...עליו. ואני אומר אפילו אם היה ...חולק עליו הלכתא כוותיה דר"י בר ...אליגו אמוראי אליביה ועוד דאמרינן ...") גבי הא דתנן ר' יהודה אומר ...תמורה ורבנן (יהיה) לרבות שוגג ...א רבנן הכי סבירא להו. ומ"ש ...ין לומר ה"ז תמורת עולה שיש לי ...ינו לוקה עליה. שם ה"ד שוגג ...חזקיה כסבור שהוא מותר להמיר ...ה לקי) גבי קדשים לא לקי ר"ל ...כסבור לומר תמורת עולה ואמר ...מים. ל"א גבי תמורה קדיש גבי ...קדיש כסבור לומר שחור ואמר לבן ...לקי גבי קדשים לא לקי ר"י אומר ...זו ותכנס זו גבי קדשים כאומר ...מום נאכלים בלא פדיון גבי תמורה ...ת אמר באומר תכנס לבית זה ...ניר מדעתי ונכנס והמיר והקדיש ...ו גבי תמורה לקי גבי קדשים לא ...י גבי תמורה לקי דרבי ביה קרא ...כמזיד גבי קדשים לא לקי דלא מיינו מלקות אלא במזיד ובהתראה. כסבור שחור שיצא מבית זה תחלה יהא תמורה תחת זה ויצא מפיו שור לבן גבי ...ם ולקי דהא גלי ביה קרא גבי קדשים אם בעל מום הוא למזבח לא לקי דהא ...הקדש טעות אינו הקדש. תצא זו ותכנס זו ואותה של הקדש תמימה היא ולא ...ין אלא תופסת זו בקדושתה והויא תמורה והוא סבור שתצא לחולין כבעל ...המיר נתכוון ואפילו הכי לקי וגבי קדשים נמי דומיא דהאי שהיה יודע ...אסורים לגזיז אבל סבור הוא דהיכא דנפל בהם מום נאכלין בלא פדיון ...א דהאי שהיה יודע שהתמורה אסורה אבל בכה"ג סבר דמותר לא אמר ... והקדיש והמיר שלא מדעתו שבעל מחשבות הוא ולא היה יודע מה היה ...ורה קדש ולקי דגלי קרא שוגג כמזיד בקדשים לא קדיש ואי איכא בעל מום ...לקי דהא לא קדיש דהקדש טעות הוא עכ"ל. ומשמע דכל הני אמוראי לא פליגי

[אך דרבינו לא חש להא דר"י משום דכיון דר"י אמר בשם ר"י הגלילי כל ל"ת שבתורה ...עשה לוקה לא עשה בו מעשה פטור חוץ מנשבע וממיר וכו' וס"ל לרבינו דסדר ביה מסברתו כשמעה מרבו דעקימת שפתיו לא הוי מעשה ודוק]:

לחם משנה

פ"א א כל הממיר וכו' ולמה לוקין וכו'. בפי"ג מהל' שכירות הארכתי בלשון רבינו ז"ל ובלשון ה"ה ז"ל ע"ש: ועוד שאין לאו ועשה וכו'. בפ"ק דתמורה א"ל אביי וכו' לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו והרי ממיר ותירצו הוו ליה תרי לאוי וחד עשה וכו'. ורש"י ז"ל הביא גירסא אחרת דגרים בגמרא שאני ממיר דהוי לאו שוה בכל וכו' ורבינו כתב טעמי השני גירסאות דהוא רחה אותם וייטבו בעיניו השני טעמים ופירש דממיר לאו שלו שוה בכל בציבור ושותפין אבל העשה אינו שוה בצבור ושותפין ולכך לא אתי העשה הגרוע ודחי הלאו והקשו מאונס על זה כדפירש"י ז"ל לפי גירסא זו וא"ת בריש פירקא אמרינן דאתא קרא לרבויי אשה לתמורה והקשו שם בין לר"מ בין לר"י טעמא דרבי קרא לאשה הא לא רבייה קרא הוה אמינא כי עבדה תמורה לא לקיא והאמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי ר' ישמעאל איש או אשה וכו' השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה איצטריך מהו דתימא ה"מ עונש דשוה בין ביחיד בין בצבור אבל הכא כיון דעונש שאינו שוה בכל הוא דתנן אין הצבור והשותפין עושין תמורה אשה נמי כי עבדה לא לקיא קמ"ל ע"כ. משמע דצבור ושותפין לא לקו היכא דעושין תמורה וא"כ היכי קאמר רבינו ז"ל כאן דהלאו שוה בכל ולקי ואין העשה שוה. וי"ל דרבינו ז"ל גורס כגירסת רש"י שכתב שם ה"מ לאו שיש בו מעשה אבל לאו שאין בו מעשה לא דהיקשא דאיש ואשה לא הוי אלא ללאו שיש בו מעשה כדקאמר קרא אשר יעשה. ואם תאמר מ"מ מאי מקשה מרב יהודה נימא דהאי מהיקשא דאשה לאיש לא הוה ידעינן אלא דלקיא האשה על התמורה דהיקשא לעונשין הוי אבל מ"מ תמורתה לא הויא תמורה כיון דכל הפרשה דתמורה בלשון זכר נאמרה כדאמרינן התם והוה מקיימינן לישנא דקרא דמשמע בזכר דוקא והיקשא בכי ה"ג דלעונשין הוה שוה אשה לאיש דלקיא על התמורה אבל אין תמורתה תמורה מידי דהוה אצבור ושותפין לדעת רבינו דלקו על התמורה ואין תמורתן תמורה ולהכי אתא קרא לרבויי אבה שיהא תמורתה תמורה. וי"ל כיון דלעונשין שוים א"כ לתמורתן תמורה ג"כ שוים כיון דקרא אזהר לאיש ואשה וא"כ והיה הוא ותמורתו יהיה קדש נמי דקאמר רחמנא אכל מאן דמזהר עלייהו קאמר אבל בשותפין לא אמרינן הכי משום דמעטיה קרא ממעשר בהמה דילא מן הכלל כדכתב רבינו ז"ל לקמן בפ' זה דמה מעשר קרבן יחיד ואינו עושה תמורה אף כל קרבן יחיד ולא שותפין. אבל מ"מ קשה דמיניה נמי ממעט קדשי נכרים כדכתב רבינו ז"ל לקמן ואיתיה בפרק קמא דתמורה וכן ממעט נמי קדשי בדק הבית בריש המורה וכתבו רבינו ז"ל לקמן וכיון דקדשי בדק הבית וקדשי נכרים אימעיטו לגמרי דהעושה בהם תמורה לא לקי מדרבינו ז"ל לא הזכיר בהם מלקות כלל א"כ שותפין וצבור דאימעיטו מההוא קרא גופיה אמאי לא נמעיט להו לגמרי אפילו ממלקות מיהו לזה יש לומר דשאני הכא דהוי קרבן דמיחייב בו היחיד וכיון דאשכחנא ביה חיובא נאמר דלא אימעיט אלא מתמורה דלא הוי תמורה: לוקה ארבעים וכו'. התוס' ז"ל הקשו בריש תמורה וא"ת אמאי לא תנא שמונים דהא כתיב לא יחליפנו ולא ימיר אותו וי"ל דלא נחית למנין מלקות אלא כלומר דלקי עליה עוד י"ל לעולם דלא לקי אלא ארבעים והרי לאוי נריכי חד בקרבן שלו וחד בשל חבירו וכגון דאמר כל הרוצה להמיר יביא וימיר ע"כ. ורבינו אית ליה כתירוצא בתרא ולכך כתב לוקה ארבעים לבד ואע"ג דבריש תמורה בסוגיא שהבאתי למעלה אמרו הוו להו תרי לאוי וחד עשה ועקר תרי לאוי דמשמע שהם שתי אזהרות בדבר אחד לא הוא אלא הם אזהרות בעניינים חלוקים ומ"מ מיקרי שהעשה עוקר אותו כיון שאינו לוקה על שום מחמת העשה ופשוט הוא ובהדיא אמרו בברייתא בגמרא שם בריש תמורה (דף ט') דתרווייהו נריכי וכתירוץ בתרא דתוספות וכדעת רבינו ז"ל ולכן אני תמיה על תירוץ התוספות קמא איך רצו לומר דלקי שמונים דמשמע דהוא נגד הברייתא והגמרא אשר שם:

אם דימה שמותר להמיר והמיר וכו' הרי זה תמורה ואינו לוקה וכו'. ברפ"א מהל' איסורי מזבח כתב רבינו ז"ל דהמתכוין לומר שלמים ואמר עולה אינו כלום ואם עשה כן בבעל מום אינו לוקה אבל אם דימה שמותר להקדיש בעל מום למזבח והקדישו הרי זה קדוש ואינו לוקה ע"כ. וא"ם יליבא בארעא וגיורא בשמי שמיא מי שדימה שמותר להקדיש

משנה למלך

ב ביצד המתכוין לומר הרי זו תמורת עולה וכו'. עיין בתי"ט רש"י פ"ה דנזיר (דף ל"ב) שכתב ה"מ דסבור לומר תמורת עולה ואמר תמורת שלמים אבל אם הפריש בהמה לצורך תמורת עולה ונזר

שאמר אכנס לבית זה ואמיר מדעתי *ונכנס ושכח והמיר שלא מדעתו הרי זו תמורה ואינו לוקה עליה: ג אאין אדם ממיר בהמתו בקרבן שאינו שלו. ואם אמר בעל הקרבן כל הרוצה להמיר בבהמתי יבוא וימיר הרי זה ממיר בה. המיר קרבנו בבהמה שאינה שלו אינה תמורה שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו: ד המתכפר הוא שעושה תמורה אבל לא המקדיש. כיצד הקדיש בהמה שיתכפר בה חבירו כגון שהקדיש קרבנות נזיר שיתכפר בהם פלוני הנזיר. אותו הנזיר הוא שעושה בהן תמורה אבל לא זה שהקדיש לפי שאינן שלו: ה היורש ממיר. הניח בהמה לשני בניו ומת הרי זו קריבה ואין ממירין בה שהרי הם בה שותפין והשותפין אין עושין תמורה כמו שביארנו: ו *באין קדשי נכרים עושין תמורה מן התורה אבל מדברי סופרים שהנכרי שהמיר הרי זו תמורה. הקדיש הנכרי בהמה שיתכפר בה ישראל והמיר בה הנכרי הרי זו ספק תמורה: ז אחד אנשים ואחד נשים אם המירו עושין תמורה: ח קטן שהגיע לעונת נדרים שהמיר. אע"פ שאינו לוקה יש בו ספק אם עושה תמורה או אינו עושה תמורה: ט גאין הכהנים ממירין בחטאת ובאשם שאע"פ שהם שלהם אינן זוכין בהן מחיים שאין להם בבשר עד שיזרק הדם. ואין הכהנים ממירין בבכורה שאע"פ שהוא זוכה בו מחיים אינו זוכה בו מתחילה שהרי תחילתו בבית ישראל הוא. אבל הבעלים שהמירו בבכור כל זמן שהוא בביתם עושים תמורה. וכן כהן שהמיר בבכור שנולד לו לא בבכור שלקח מישראל הרי זו תמורה: י אילו של כהן גדול עושה תמורה אבל פרו אינו עושה תמורה אע"פ שהוא משלו הואיל ואחיו הכהנים מתכפרין בו הרי הם בו

א סמ"ג לאוין שמ: ב סמ"ג שם:

השגת הראב"ד

*ונכנס ושכח והמיר וכו'. א"א אין כאן שכחה לפי ענין הגמרא אלא טעה שטעה באותו בית סבר שהוא הבית שאמר אכנס בו ואקדיש ואמיר וזהו הקדש טעות וגבי תמורה קדוש:

השגת הראב"ד

*אין קדשי נכרים עושין תמורה מן התורה. א"א שבושין יש כאן שהנכרי אינו עושה תמורה כלל לא בשלו ולא בשל ישראל אבל ישראל שהמיר בקרבן שהקדיש נכרי להתכפר בו ישראל וזו ספק:

לחם משנה

להקדיש דבקדשים חשוב והוי קדוש כאן אמרת דאינו לוקה בתמורה מי שנתכוין לעשות עולה ועשה שלמים דבקדשים לא חשיב ולא הוי כלל כאן בהמורה אמרת דלוקה, וי"ל דלענין המלקות אזלינן בתר הכוונה ובנתכוין לעשות עולה ועשה שלמים הרי נתכוין להמיר וכיון דנתכוין לאיסור לקי וכדכתב רבינו ז"ל גבי קדשים בריש הלכות איסורי מזבח אע"ג שנתכוין לאיסור אינו לוקה ובתמורה לקי כיון שנתכוין לאיסור דדבייה קרא יהיה אע"ג דלא נעשית מחשבתו שהוא רוצה לעשות עולה והיה שלמים אבל דימה שמותר להמיר כיון דאין כוונתו לאיסור אינו בדין שילקה אבל לענין התפיסה לא אזלינן אלא בתר מחשבתו והיכא דנתכוין לעשות עולה ועשה שלמים בדין הוא דאינו קדוש כיון דלא נעשית מחשבתו אבל היכא שדמה שמותר להקדיש בעל מום למזבח הרי נעשית מחשבתו שבעל מום שחשב להקדיש הקדיש אע"פ שטעה לענין הדין מ"מ הענין יצא לפועל כמו שחשב ולא דמי לנתכוין לעשות עולה ועשה שלמים דלא נתקיים הענין וגדול טעות הענין מטעות הדין וכיוצא בזה חילק הרב בעל כ"מ ז"ל להרן מה שהקשה הרא"ש ז"ל על רבינו ז"ל דהקדש טעות אינו הקדש ומדברי הר"א ז"ל בפ"א מהל' איסורי מזבח נתבאר שהשיג כאן על רבינו ז"ל בהרתי במ"ש שהמתכוין לומר הרי זו תמורת עולה ואמר הרי זו תורה שלמים דלקי על התמורה דאינו כן דאין מלקות על השוגג ולא נזכר המלקות בגמרא אלא לענין הגוזז והעובד ולא הכניס עצמו הראב"ד ז"ל בפירוש זה משום דלא משמע ליה מלקות בקדשים אלא בגוזז ועובד כדכתב כאן הרב בעל כ"מ ז"ל אלא משום דלא משמע ליה מלקות בתמורה על השוגג וכן השיג על רבינו ז"ל במ"ש דהיכא שדימה שמותר להמיר דלא לקי דלא קי"ל כחזקיה ואע"ג דהיינו לוקה על התמורה כדכתב רבינו ז"ל מ"מ לוקה הגוזז והעובד דזהו פירוש המלקות דנזכר שם. ואולי שטעמו של הראב"ד ז"ל דקי"ל כחזקיה לגבי ר"י ור"ל דרביה דר"י הוה א"נ דהנהו אמוראי לא פליגי אהדדי ובכולהו קי"ל דגבי תמורה קדוש ולוקה הגוזז והעובד וכשכתב בפירוש אמרו בגמרא דסבור שמותר להמיר והמיר וכו' ג"כ היה יכול לומר שאמרו בפירוש גבי אכנס לבית זה דלקי דכולן אית ליה להר"א ז"ל ענין אחד דקדוש ולוקה הגוזז והעובד ולא הממיר ופירוש לקי ולא לקי לדעת הר"א ז"ל הוי כלומר קדוש או אינו קדוש דאי קדוש לוקה העובד ואי לא קדוש אינו לוקה הגוזז והעובד אלא דאמרה הר"א ז"ל בהדא והוא הדין באידך וגבי כסבור לומר שחור ואמר לבן אמרינן בגמרא דלקי וכיון דטעמו של רבינו ז"ל גבי נתכוין לומר עולה ואמר שלמים דמשום דנתכוין לאיסור לקי גבי תמורה ה"ה בהא ולע"ג דרבינו ז"ל לא הזכיר זה ממילא שמעינן לה דזיל בתר טעמא. ומ"ש הרב בעל כ"מ ז"ל דרבינו ז"ל סובר דהנהו אמוראי לא פליגי אלא לענין מלקות אבל לענין שהוא תמורה מודו הא לא קשה דלוקה ותמורתו תמורה תרוייהו מרבינן ליה מקרא דיהיה דקרא דיהיה אתא לומר דלקי ג"כ וא"כ אי מרבינן לסני לענין דתמורתו תמורה מקרא דיהיה ה"ה למלקות. ואפשר היה לומר דרבינו ז"ל סובר דפליגי אהדדי לגמרי בין לענין המלקות בין לענין התמורה אלא דבהא שנתכוין לומר עולה ואמר שלמים משמע ליה דכולהו מודו דלקי כיון שנתכוי לאיסורא ותפס הכי כתב דלקי ובאידך מספקא ליה כמאן הלכתא ולכך פסק לחומרא דהוי תמורה אבל מ"מ אין מלקין דאין מלקין על הספקות וכיון דהוה ספק הללו מלקות, וגם זה דוחק דא"כ היה לו לומר ה"ז ספק המורה כדכתב לקמן גבי המיר נכרי: ונכנס ושכח. מלשון ושכח נראה דרבינו ז"ל מפרש כפירוש התוס' ז"ל וכ... כשאכנס לבית זה תהיה בהמה זו תמורה מיד וזו קרי קדושה ונכנס והמיר וכו' ולא כפירוש רש"י ז"ל:

ו אין קדשי נכרים וכו'. כתב הרב בעל כ"מ ז"ל בשם הר"י קורקוס דאפשר דרבי יוסי לא פליג על ר"ש בהא וכן בסוף פי"ח מהל' פסולי המוקדשין כתב ויש ... שרבינו ז"ל מפרש דמתניתין דקתני ורבי יוסי מחייב לא קאי אלא אשוחטין בהון דסמיך ליה לאין חייבים עליהם וכו'. ולא ידעתי איך אפשר לומר כן דבברייתא בריש תמורה אהר דברי ר"ש אמרו שם אמר ר' יוסי בכולן אני רואה להחמיר משמע דאכולהו פליג לכך נראה עיקר כמו שתירץ בעל כ"מ ז"ל דפסק כר"ש אע"ג דר' י... עמו משום דהבעיא דבעי בגמרא בריש תמורה בסתמא הוי אליביה. ומ"ש רבינו הנכרי מד"ס עושה תמורה וכו' כתב הרב בעל כ"מ ז"ל דנפקא ליה משום הא דהמריך לא נהנין ולא מועלין והדין עמו דאם אמר כן גבי תחלת הקדש כשהקדישו מתחלתו ראוי ללמוד משם לסוף הקדש דהיינו תמורה דהא המיר סוף הקדש מתחלת הק... הקדש בטעות כדאמריך בפרק ב"ש בתחלתו דהקדש בטעות אינו הקדש ותמורה בטעות הוי תמורה: והמיר בה נכרי ה"ז ספק וכו'. וא"ת הא כתב לעיל דהמתכ... ולא המקדיש ואיך ימיר כאן הנכרי שהוא המקדיש. וי"ל דנתן לו רשות המתכפר שימיר כמה שכתב לעיל ואם אמר בעל הקרבן כל הרוצה להמיר וכו' אבל הר"א ז"ל סובר דהא דאיבעיא לן בגמרא דהקדיש נכרי ומתכפר ישראל לא שימיר הנכרי דודאי אין הנכרי מימר אלא הבעיא הוא היכא שימיר המתכפר עצמו או ישראל אחר... המתכפר אי עושה המורה כיון דבא ההקדש מכח נכרי ולהכי השיג על רבינו ז"ל במ"ש דאם המיר הנכרי שהוא ספק דהוא שיבוש כלומר דאין הבעיא אלא כשהמי... כדכתיבנא אבל רבינו ז"ל סובר דהבעיא היא כשהמיר הנכרי עצמו וכדמשמע בלישניה דקאמר הנכרי מהו שימיר דמשמע הנכרי עצמו הוא הממיר ועל דא קאמ... דבהק:יש ישיאל להתכפר נכרי מבעיא ליה כלומר אע"ג דאמרה תורה דאין הנכרי עושה תמורה הוא כשהקדיש נכרי לצורך נכרי אבל כשהקדיש נכרי לצורך ישרא... דהנכר...

כסף משנה

פליגי לענין שהיא תמורה דכל חד מהני הוי תמורה מיהו לענין מלקות ... לרבינו דאע"ג דבמתכוין לומר ה"ז תמורת עולה שיש לי ואמר תמורת ש... מפום דנתכוין להמיר אבל כסבור מותר לכמיר אינו בדין שילקה דהוי כשוגג וכ... ר"י ור"ל עליה דחזקיה וקן נפסיה דרב שפת כיון דהמיר שלא מדעתו הוי כ... לוקה. ויש לתמוה למה השמיט רב... דאמר ר' יוהנן באומר אלא זו וכ... וכתב הראב"ד אבל אם דימה שמו... והמיר וכו' א"א בפירוש אמ... וכו'. טעמו משום דלא משמע להרא... בקדשים אלא בגוזז ועובד ומשמע לי... דקתני בקדשים [ולא] לקי קתני בה... ורבינו סבר לה כדפירש"י דבתמורה... ממיר ובקדשים לא לקי משום מר... מומין למזבח: וכתב עוד הראב"ד ז... והמיר שלא מדעתו הרי זה תמורה... כאן שכחה וכו'. ואין פירושו מו...

ג אין אדם ממיר בהמתו בקרבן עד שאין אדם מקדיש דבר שם (דף ט'):

ד המתכפר הוא שעושה תמורה בריש פ"ק (דף ב':)

ה היורש ממיר. שם פ"ק (דף ג... הניח בהמה לשני בניו מימרא דר"י פ"ק דזבחים (דף...

ו אין קדשי נכרים עושים תמו... רפ"ק דתמורה ובפ' ב"ש (ז... ובערכין (דף ה':) ופסק כר"ש א... יוסי פליג עליה מפני שבגמ' הניא... זו לפשוט בעיא אחרת מר"ש. וכ... קורקוס ז"ל דאפשר עוד לומר דר... פליג אר"ש בהא. ומ"ש אבל מד"... שהמיר ה"ז תמורה. כן יש ללמוד ממירים גבי לא נהנים ולא מועלין נהנים מדרבנן ולא מועלין מדאו... הקדיש הנכרי בהמה שיתכפר ב... וכו'. בריש תמורה ב... איפשיטא: כתב הראב"ד אין ק... עושים המורה מן התורה א"א שיבו... וכו'. ודבריו מבוארים בריש תמו... סותרים דברי רבינו דאיכא למי... מדאורייתא אבל מד"ס נכרי מ...

ז אחד אנשים ואחד נשים וכו'. ... תמורה:

ח קטן שהגיע לעונת נדרים שה... שם בעיא ואמ:יק עלה ... תמורה וכו' נכרי מהו שימיר ו... דרך רבינו לפסוק כאת"ל ולפיכך... למה פסק שהוא ספק. ואפשר שרבי... גורם את"ל:

ט אין הכהנים ממירים בחטאת וב... משנה שם (דף ד':). ומה ... הכהנים ממירים בבכור וכו'. שם במשנה. ומ"ש אבל הבעלים שהמירו בבכור שהוא בביתם עושים תמורה. ברייתא שם (דף ח':). ומ"ש וכן כהן שהמיר בב... לו וכו'. נלמד ממתני' וגמרא פ"ק דתמורה:

י אילו של כ"ג עושה תמורה וכו'. ס' הוליאו לו (דף כ' כ"א):

העופו...

משנה למלך

והוי ואמר הרי זו תמורת שלמים כיון דהפרישה ושוב טעה איגלאי מילתא דלאו שפיר המיר ולא הויא תמורה ודברים אלו תמוהים הם בעיני. ועיין במ"ש בסוף' שם (דף ל"ג) שפירש פירוש א... סוגיא ודבריהם מתיישבים היטב בפירוש ההלכה:

כסף משנה

[...]נות והמנחות אינם עושים תמורה וכו' עד יצאו קדשי בדק הבית. משנה בפ"ק דתמורה (דף י"ג):

[...] מה מעשר בהמה הוקש למעשר דגן וכו'. כרים תמורה (דף ג'):

[...]דיש בעלת מום קבוע אינה עושה תמורה עד ס"ז שעם המורק וכו'. משנה פרק הזרוע (דף ק"ל) ופ' ב' דבכורות (דף י"ד):

[...] הממיר תמים בבעל מום וכו' עד הרי זה תמורה. משנה פ"ק דתמורה [...] ומ"ש בין בבת אחת בין בזו אחר [...]ר"י קורקוס ז"ל דיליף לה מדאיפליגו [...]גם אליבא דר"ש אם ממירים וחוזרים [...]ר"י אמר כשם שאין ממירין שנים [...] אין ממירין וחוזרין וממירין משמע [...]רבנן שממירין שנים כאחד ה"ה [...]וחוזרים וממירים דלא שאני לן בין [...]זה לבבת אחת. ומ"ש ולוקה כמנין הבהמות שהמיר:

[...] התמורה עושה תמורה וכו' עד ולא תמורת תמורתו. משנה וגמרא פ"ק [...]דף י"ב). ומ"ש אבל הממיר בבהמה [...]ר בה וכו'. שם (דף ט') אמר ר' [...]גא דר"ש כשם שאין ממירין אחד [...] אין ממירין וחוזרים וממירים משמע [...]מירין אחד בשנים ממירין וחוזרין וממירים:

[...] ממירים איברים וכו'. משנה פ"ק דתמורה (דף י') ופסק כת"ק:

[...]ר בכלאים או בטריפה וכו'. משנה בסוף פ"ב דתמורה (דף י"ז) [...]יא בעיה בשם ר' אלעזר כתב רבינו [...]משנה הלכה כר"א ואין חולק עליו. [...]וספתא תני דלת"ק עושים תמורה. [...]ר שבמשנתנו לא הזכירו כן משמע [...] דמתני' דליתא להאי תוספתא:

[...]ע והנרבע הרי הם כבעל מום וכו'. תוספתא פ"ק דתמורה:

[...]ת שחציה קדש וחציה חולין וכו': תוספתא פ"ק דתמורה שם:

[...]חטאות שדינם שימותו וכו' עושה [...]מורה:

[...]פריש נקבה לפסחו או לעולתו וכו' עד סוף הפרק. ברייתא [...]"ג דתמורה (דף י"ט כ'):

בו כשותפין: **יא** ^יהעופות והמנחות אינן עושין תמורה שלא נאמר אלא בהמה: **יב** קרבנות בדק הבית אין עושין אותו תמורה שנאמר במעשר לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו והלא המעשר בכלל כל הקדשים היה ולמה יצא ללמד על הכלל מה מעשר קרבן יחיד יצאו קרבנות צבור וכן השותפין מה מעשר קרבן מזבח יצאו קדשי בדק הבית מה מעשר בהמה הוקש למעשר דגן שאין חייבין בו אלא ישראל ולא נכרים יצאו קרבנות נכרים שאין עושין תמורה כמו שביארנו: **יג** המקדיש בעלת מום קבוע אינה עושה תמורה מפני שלא נתקדש גופה קידוש גמור ואינה אלא קדושת דמים. אבל המקדיש בעלת מום עובר או שהקדיש תמימה ואחר כך נולד לה מום קבוע הרי זו עושה תמורה: **יד** אחד הממיר תמים בבעל מום או בעל מום בתמים או שהמיר בקר בצאן או צאן בבקר. או כבשים בעזים או עזים בכבשים או נקבות בזכרים או זכרים בנקבות או שהמיר אחד במאה או מאה באחד בין בבת אחת בין בזו אחר זו הרי זו תמורה ולוקה כמניין הבהמות שהמיר: **טו** ^כאין התמורה עושה תמורה ולא ולד בהמות ההקדש עושה תמורה שנאמר והיה הוא ותמורתו הוא ולא ולדו ותמורתו ולא תמורת תמורתו. אבל הממיר בבהמה וחזר והמיר בה וחזר והמיר אפילו אלף כולן תמורה ולוקה על כל אחד ואחד כמו שביארנו: **טז** אין ממירין איברים או עוברים בשלימים ולא שלימים בהן. כיצד האומר רגלה של בהמה זו או ידה תחת עולה זו או שאמר עובר בהמה זו תחת עולה זו אינה תמורה. וכן האומר בהמה זו תחת ידה או רגלה של עולה זו או שאמר בהמה זו תחת עוברה של חטאת זו אינה תמורה: **יז** הממיר בכלאים או בטריפה ויוצא דופן או בטומטום ואנדרוגינוס אין הקדושה חלה עליהן [...]ה כמי שהמיר בגמל או בחמור לפי שאין במינן קרבן ולפיכך אינו לוקה. מה בין [...] על מום בעל מום יש במינן קרבן אלו אין במינם קרבן: **יח** הרובע והנרבע הרי [...]על מום ועושין תמורה וכן כל כיוצא בהן: **יט** בהמה שחצייה קדש וחצייה חול [...]ה תמורה ולא נעשית תמורה: **כ** כל החטאות שדינן שימותו אינן עושין תמורה [...]אות שדינה שתרעה עד שיפול בה מום ותמכר עושה תמורה: **כא** המפריש נקבה [...]או לעולתו או לאשמו עושה תמורה אע"פ שאינן ראויין ליקרב הואיל וירדו לקדושת [...]הרי הם תמימים ירדו לקדושת הגוף. אבל המפריש שעיר לחטאתו ונשיא שהפריש [...]לחטאתו וכהן גדול שהפריש פרה לחטאתו. אינן עושין תמורה שכל המשנה [...]ת לא נתקדשה כלל ואפילו קדושת דמים כמו שביארנו בהלכות פסולי המוקדשין:

התמורה

[...]פמ"ג שם: ב שם:

לחם משנה

[...] דהנכרי עצמו עושה תמורה אם הישראל המתכפר נותן לו רשות כדכתיבנא. זה נ"ל פשוט [...] בכוונת הר"א ז"ל ורבינו ז"ל. והרב בעל כ"מ ז"ל כתב שדברי הר"א ז"ל מבוארים ברים [...] תמורה. ואני אומר דאינו כן דאין פירוש הבעיא מבואר כדבריו אדרבה לשון הבעיה [...] מורה כפירוש רבינו ז"ל. גם מה שכתב דרבינו מדרבנן קאמר לא היא דודאי הבעיא דבעי בגמרא מדאורייתא בעי דהא מקשי ליה ממאי דאמריק אין עושין תמורה והיינו מדאורייתא והירלנו דהתם איירי בהקדיש נכרי להתכפר נכרי משמע דהבעיא מדאורייתא ומשום הכי כתב רבינו ז"ל הרי זו ספק תמורה כלומר ומתמירין בספק קדשים דאורייתא אבל אם היה הבעיא מדרבנן ודאי דהיה לו לפסוק דאינה תמורה דספק דרבנן לקולא:

טז כיצד האומר רגלה של בהמה זו עולה. אע"ג דהיכא דאמר רגלה של זו עולה אפילו מיקדש לא קדשי כיון דלא הוי דבר שהנשמה תלויה בו דלא פשטה קדושה בכולהו כדפסק רבינו ז"ל בפט"ו מהל' מעה"ק אין להקשות על רבינו מה שהקשה בגמרא בפ"ק דתמורה תמורה הוא דלא עבדי הא מיקדש קדשי ונאמר דמדכתב רבינו ז"ל אין עושה תמורה האומר רגלה של בהמה זו תחת זו משמע דאם אמר רגלה של זו קדש קדשה וזה הפך ממ"ש בהל' מעשה הקרבנות כדכתיבנא, דלא הקשו כן בגמ' אלא משום דקאמר ר' יוסי במשנה והלא במוקדשין האומר רגלה של זו עולה וכו' מכלל דת"ק מודה בתחלת הקדש כדכתב שם רש"י ז"ל: **או שאמר** בהמה זו תחת עוברה של חטאת זו וכו'. וא"ת תיקשי ליה מאי דהקשו בגמרא במעי אמו הוא דלא עבדין הא אבראי עבדין והא תניא אין הולד עושה תמורה וא"כ כיון דרבינו ז"ל פסק לעיל דאין הולד עושה תמורה איך קאמר הכא דאין ממירין תחת העובר של חטאת אפילו שיצא הולד לאויר העולם אין ממירין בו. וי"ל דאיירי כגון שהקדיש חטאת מעוברת דקי"ל כר"י דאמר הקדיש חטאת מעוברת וילדה רצה בה מתכפר רצה בולדה מתכפר כדאמר בפ"ק דתמורה ואז ודאי היכא דיצא לאויר העולם מימר בולדה דהרי הקדיש הולד בפני עצמו כשהיה במעי אמו:

יז או בטומטום ואנדרוגינוס וכו'. וא"ת כיון דפסק רבינו ז"ל בהלכות איסורי מזבח בפ"ג דהמקדיש טומטום ואנדרוגינוס וטרפה וכלאים ויוצא דופן למזבח ה"ז כמקדיש עצים ואבנים למה הוצרך לכתוב כאן דאין עושין תמורה וכי מאחר שאינן קדושים איך מקדישין בשלמא בטרפה ויוצא דופן מצטרך לה כדאמר ר"מ בסוף פ"ב דתמורה במקדיש בהמה ואח"כ נטרפה במקדיש ולד ויצא דופן ולהכי הוצרך רבינו ז"ל לכתבה אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינוס אמרו שם דלא מצטרך לה אלא בולדי קדשים ואליבא דר' יהודה דאמר הולד עושה תמורה וכיון דרבינו ז"ל פסק דאין הולד עושה תמורה היכי מצטרך להו כלאים וטומטום ואנדרוגינוס. ושמא רבינו ז"ל תפס לשון המשנה אע"ג דלפי מאי דפסק הוא דאין הולד עושה תמורה לא שייכי. ומה שפסק רבינו כר"א וכתב בפירוש המשנה שאין חולק עליו קשה דבגמרא לא משמע הכי דאמר [...]נקדיש טרפה צריכה מום קבוע ליפדות והקשו שם לשמואל מברייתא ומשנה ותירץ דלמא הך תנא סבר דכל היכא דלא חזיא לגופה לא נחתה קדושת הגוף ופירש"י ז"ל [...] מני ר"א היא והגא דאמרי כרבנן דפליגי עליה. ואולי רבינו ז"ל כתב כן בפירוש המשנה משום דר' אושעיא פליג עליה דשמואל התם ואמר היינו אלא כמקדיש עצים [...]נגד ולרבי אושעיא ס"ל דלא פליגי רבנן עליה דר"א וכווניה דר' אושעיא קי"ל מדמתני' לא הביא פלוגתא דרבנן משמע דליכא מאן דפליג עליה דר"א ואע"ג דבתוספתא [...] לא משגחינן בתוספתא כדכתב הרב בעל כ"מ ז"ל: מה בין אלו לבעל מום וכו'. פירוש לבעל מום שקדם הקדשו את מומו דעושה אותו תמורה דאי קדם מומו [...]בר כתב רבינו ז"ל לעיל דאינו עושה תמורה ומאי קשיא ליה אלא ה"ק טרפה ויוצא דופן דקדם הקדשו למומו כגון שהקדישו ואחר כך נטרפה ויוצא דופן שהקדיש [...] דופן אמאי אינו עושה תמורה הרי בעל מום שקדם הקדשו למומו כיוצא באלו עושה תמורה לכך תירץ שזה יש במינו קרבן ואע"ג דטרפה איכא במינו קרבן כבר [...]פ' דדמיא לבהמה כמה שאסורה באכילה ולא חש רבינו ז"ל להאריך. ובפ"ג מהל' איסורי המזבח נתן טעם זה רבינו ז"ל ג"כ גבי מקדיש טומטום ואנדרוגינוס וכו' [...]ן כבעלי מום שבעל מום יש במינו קרבן וכו' ושם ודאי יש להקשות דאותו טעם לא שייך דגבי תחלת הקדש שוין הם טומטום ואנדרוגינוס עם בע"מ מעיקרו דאם [...] אלו למזבח בכולן ימכרו ויהיו הדמים לקרבנות המזבח ואפילו בבע"מ כדכתב שם הר"א ז"ל בהשגות ואמר במשנה גבי בע"מ הרי אלו לעולה ימכרו ויביא בדמיהם [...] אמר הרי אלו קרבן אפילו בבע"מ נמי אינו כלום כדאמרינן במשנה גבי בע"מ הרי אלו עולה לא אמר כלום והעיקר ודאי שטעמו של רבינו ז"ל הוא לענין המלקות [...] הרב בעל כ"מ ז"ל וכבר נתנו טעם זה בגמרא לענין המלקות בפ"ק דתמורה (דף ז') כמו שנתנו אותו לענין תמורה בפ"ב דתמורה. ומ"מ קשה לי על מה שהשיג שם [...]ז"ל על רבינו קושיא זו שכתב שם דכיון דרבינו ז"ל קאמר ויביא בדמיהם כל קרבן שירצה משמע דאיירי שאמר הרי אלו למזבח ומש"ה הוקשה לו דאפי' בבעל מום [...]גם מדבריו דאילו היה כותב רבינו ז"ל דהם חולין גמורים לעשות כל מה שירצה לא הוה קשה ליה דבין הכי ובין הכי קשה דאין הפרש בענין תחלת הקדש מטומטום ואנדרוגינוס לבע"מ כדכתיבנא והספרש הוא לענין תמורה כמו שאמרו בפ"ב דתמורה ולענין המלקות כמו שאמרו בפרק ראשון:

[...]ל המשנה בחטאות לא נתקדשה כלל וכו'. נראה דמחלק רבינו ז"ל בין חטאת לשאר הקרבנות ומה שהקשו בפ"ג מתמורה אלא מעתה בכ"ג שהפריש פרה לפרו תקדוש דהא [...]פרם חטאת וכן גבי יחיד שהפריש שעיר לשעירתו ונשיא שהפריש שעירה לשעירו שם משמע דמשמע ליה לגמ' דלכ"ע לא קדשי כלל בין לר"ש בין לרבנן וכן פירש הרב בעל

פרק שני

א התמורה "הוא שיאמר בעל הקרבן על בהמת חולין שיש לו הרי זו תחת זו. או הרי זו חליפת זו. ואין צריך לומר אם אמר הרי זו תחת חטאת זו או תחת עולה זו שהיא תמורה. וכן אם אמר הרי זו תחת חטאת שיש לי בתוך הבית או תחת עולה שיש לי במקום פלוני הרי זו תמורה והוא שיש לו. אבל אם אמר על בהמת חולין הרי זו תחת עולה או הרי זו תחת חטאת לא אמר כלום. וכן אם אמר הרי זו מחוללת על זו אינה תמורה: **ב** היו לפניו שתי בהמות אחת חולין ואחת הקדש שנפל בה מום הניח ידו על בהמת חולין ואמר הרי זו תחת זו הרי זו תמורה ולוקה. הניח ידו על בהמת הקדש ואמר הרי זו תחת זו הרי זה חיללה על בהמת החולין ואין זו תמורה אלא כפודה בעלת מום בזו הבהמה: **ג** היו לפניו שלש בהמות קדשי מזבח ואחת מהן בעלת מום שהרי היא עומדת לפדיון ושלש בהמות תמימות חולין ואמר הרי אלו תחת אלו. הרי שתים מן החולין תחת שתים התמימות תמורתן תמורה ולוקה [...] שתים. והבהמה השלישית היא תחת בעלת מום שנתחללה עליה ולחללה נתכ[...] להמיר בה. שכיון שיש לפניו דרך איסור והיא התמורה ודרך היתר והוא החילו[...] היא שאין אדם מניח ההיתר ועושה האיסור ולפיכך אינו לוקה שלש מלקיות. [...] אמר עשר בהמות אלו תחת עשר בהמות אלו ואחת מהן בעלת מום אינו לוקה [...] תשע מלקיות שהבהמה העשירית לחללה נתכוון ולא להמיר בה. שאע"פ שהו[...] במלקיות הרבה הואיל ויש שם דרך היתר אינו מניח דבר ההיתר ועושה האיסור [...] בהמות של הקדש ואחת מהן בעלת מום ושתי בהמות של חולין ואחת מהן בעל[...] ואמר הרי אלו תחת אלו הרי התמימה תמורת התמימה ולוקה אחת ובעלת המום [...] על בעלת המום. שאינו מניח ההיתר ועושה האיסור: **ד** האומר הרי זו תמורת[...] ושלמים דבריו קיימים ותמכר ויביא בחצי דמיה תמורת עולה ובחצי דמיה תמורת [...] אמר הרי זו תמורת עולה ותמורת שלמים אם נתכוון לכך מתחילה דבריו קיימים ו[...] נתכוון בתחילה אלא לתמורת עולה וחזר ואמר תמורת שלמים אע"פ שחזר בת[...] דבור אין תופשין אלא לשון ראשון והרי היא תמורת עולה בלבד:

פרק שלישי

א כיצד "דין התמורות ליקרב. תמורת העולה תקרב עולה ואם היתה תמורת[...] או בעלת מום תרעה הנקבה עד שיפול בה מום ותמכר ויביא בדמיה [...] תמורת החטאת תמות כמו שביארנו בפסולי המוקדשין. תמורת האשם תרעה עד [...] בה מום ויפלו דמיה לנדבה. תמורת השלמים כשלמים לכל דבר טעונה סמיכה [...] ותנופת חזה ושוק. תמורת התודה כתודה אלא שאינה טעונה לחם כמו שביארנו ב[...] פסולי המוקדשין. תמורת הפסח אם המיר בה קודם חצות יום ארבעה עשר אין ה[...] קריבה אלא תרעה עד שיפול בה מום ויביא בדמיה שלמים ואם המיר בה אחר [...] הרי התמורה עצמה תקרב שלמים. "תמורת הבכור והמעשר אינם קריבין לעולם [...] בבכור לה' הוא. מפי השמועה למדו הוא קרב ואין תמורתו קריבה. ודין ה[...] בבכור תמורתן תרעה עד שיפול בה מום ותאכל: **ב** תמורת הבכור לכהנים ו[...] המעשר לבעלים. וכשם שאין פודין בכור ומעשר שנפל בהן מום כמו שביארנו ב[...] איסורי מזבח כך אין פודים תמורתן: **ג** בהמה שהקדישה חצייה עולה וחצייה [...] תמורתה כמוה וכן כל בהמת הקדש שאינה קריבה מפני תחילת הקדשה הרי ת[...] כמו[...]

א ספ"ג שם: ב ספ"ג שם:

לחם משנה

בעל כ"מ ז"ל דעת רבינו ז"ל בפ"ד מהל' פסולי המוקדשין. אבל מ"מ קשה טובא דמה הקשו בגמ' לר"ש לרבנן קשה נמי דהא"ג דליכא שם עולה עליה קדים שאמרו המפרים נקבה לפסחו ולאשמו עושה תמורה ומאי אמרת לרבנן דשאני חטאות מכלל קרבנות א"כ לר"ש נ"כ ואיך הקשה לר"ש בהיות שהקושיא יותר פשוטה לרבנן. והר"א ז"ל שם בהשגות בפ"ד מהלכות פסולי המוקדשין רוח אחרת עמו שסובר דלרבנן ודאי דכהן שהפרים פרה לחטאתו ויחיד שעיר ונשיא שעירה דקדוש ועושה תמורה דלא גרע ממקריב נקבה לפסחו ואשמו אלא לר"ש הוא דמקשו בגמרא הכי דאלא מעתה תקדוש ותירץ בעד רבינו ז"ל שאפשר שפסק כר"ש. וכבר תמה עליו הרב בעל כ"מ ועוד אני מוסיף עליו דאיך אפשר לומר כן דאפי' לר"ש גבי אשם קדוש גבי קדושת דמים ומה שאמר תמכר שלא במום הוא ליקח בדמיו קרבנות וכן מתבאר שם יותר בסוף הסוגיא שאמרו שם ר' יהושע סבר לה כר"ש דאמר כל מידי דלא חזי ליה לגופיה לא נחתה ליה קדושת הגוף משמע מהתם דקדושת דמים היילא ואע"פ שנאמר דמאי דמקשה גמרא הוא לר"ש כדפירש הר"א ז"ל לא מקשה אלא דתקדוש לענין לעשות תמורה וכמו שמוכיח מה שתירצו גבי כ"ג שהפרים פרה לפרו קדשי בדק הבית הוי ולא עבדי תמורה אבל שלא יחול אפילו קדושת דמים אי אפשר לומר אפי' לר"ש וא"כ אם רבינו ז"ל היה פוסק כר"ש איך קאמר אין מקדישין לא קדושת הגוף ולא קדושת דמים. ובמאי דמפרש הר"א ז"ל בפשטא דשמעתא דפריך לר"ש דוקא אבל לרבנן ודאי דעושה תמורה קשה דא"כ מאי מקשה לר"ש אלא מעתה בפרה שהפרים וכו' אין הכי נמי דבהא מודה ר"ש לרבנן אלא שיש לומר דהא בעי גמרא לגלויי אי יודה בהא ר"ש לרבנן או לא ותירץ לו המתרץ דודאי פליג ר"ש בהא לרבנן:

פ"ב ג שתי בהמות של הקדש ואחת מהן בעלת מום ושתי בהמות של חולין וכו'. לא ידענא למה הוצרך רבינו לכתוב הלוקה זו אחר שכתב החלוקה הראשונה וכן אמר עשר בהמות וכו' שאע"פ שהוחזק במלקיות הרבה לא שביק היתרא ועביד איסורא כ"ש בהא דלא איתחזק אלא במלקות אחת דכי איבעיא לן בגמרא החלוקה קמייתא שכתב רבינו ז"ל בהא"ל דכך איבעיא לן ואחר שכתב הראשונה זאת היא פשוטה ואין צריך לכותבה: **ד הרי** זו תמורת עולה ושלמים דבריו קיימים וכו'. הכא לא בעי בדיקה אם לכך נתכוון כמו חלוקה דלקמיה דקאמר תמורת עולה ותמורת שלמים דבהא אפי' ר"מ מודה כדאמרינן בפ' כיצד מערימין ור"מ סבר מדהוה ליה למימר תמורת עולה ושלמים ואמר תמורת עולה תמורת שלמים וכו':

פ"ג א תמורת הפסח אם המיר קודם חצות וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל תמה דלמה פסק דלא כרבה דתלי התם מילתא בקודם שחיטה ולאחר שחיטה דקאי כר"א, ולדידי קשיא לי עדיפא מינה דרבינו ז"ל פסק בהל' קרבן פסח פ' ד' כרבה שכתב שם מי שאבד פסחו וכו' מצאו אחר ששחט פסחו וכו' אבל אם מצאו קודם ששחט זה שהפרים וכו' הרי פסק כרבה דתלי מלתא בשחיטה וכ"כ הרב בעל כ"מ ז"ל שם וכאן פסק כר' זירא ונמצאו דבריו סותרים זה את זה וצ"ע: שנאמר בבכור לה' הוא וכו'. בפ"ג דתמורה (דף כ"א) מפיק לה בגמרא מקדש הם. ורבינו ז"ל דמפיק ליה מהאי קרא אולי היה בגירסתו כן: **ג בהמה** שהקדישה חצייה עולה וכו'. בדברי רבינו איתא אמר הני בהמה א תמורתה

כסף משנה

פ"ב א התמורה הוא שיאמר בעל הקרבן וכו' עד ואיסם סתורם. משנה [...] מערימין (דף כ"ו):
ב היו לפניו שתי בהמות וכו'. שם (דף כ"ז) על המשנה המוכרת רב אמי [...] **נבעל** מום גמי מעכחת לה (התם זו) ליסנא דאחולי ומעכחת ד[...] דאתפוסי ידו אקדש חול כוי ידו אחו[...]
ג היו לפניו ג' בהמות וכו'. ש[...] בעיות נתפשטו בא"ל ה[...] שעלתה בתיקו ופסק גה להקל מ[...] מלקין על הספק:
ד האומר ה"ז תמורת עולה וש[...] קיימים וכו' עד סוף [...] משנה וגמ' שם (דף כ"ה) וכ[...]
פ"ג א כיצד דין התמורות לי[...] עד שאינה מעו[...] משנה בפרק ג' דתמורה (דף [...]
תמורת הפסח וכו'. בפ' מי ש[...] (דף צ"ז:) אמתני' דאמר [...] שמעתי שתמורת הפסח קריבה וכ[...] רבה ור' זירא ופסק רבינו כר' [...] ידעתי למה דלכאורה משמע דהלכה [...]
ב תמורת הבכור והמעשר וכו' [...] פודין תמורתן. משנה [...] דתמורה (דף כ"א):
ג בהמה שהקדישה חציה עול[...] בתוספתא פרק ג' דתמו[...]
וכן כל בהמת הקדש שאינה קר[...] סם[...]

משנה למלך

פ"ב ג היו לפניו שלש בהמות קדשי מזבח וכו'. (א"ס עיין במ"ש הרב המחבר בפרק י' מהלכות גירושין הלכה י"ח): **ד האומר** הרי זה תמורת עולה כו'. עיין בסוי"ש פ"ז דמאי משנה ו' ודוק:

אע"פ שחזר בתוך כ"ד כו'. עיין בר"ס פ"ו מהל' מעשה הקרבנות, ועי' בש"ך ח"מ סי' ר[...] **פ"ג ב ותמורת** המעשר לבעלים. תמורת מעשר הוי כמעשר למיקם עליה בלא ימכר [...] פ"ק דזבחים (דף ט') יע"ש:

סליקו להו הלכות תמורה בס"ד

[...]ה כמוה. נלמד מהתוספתא הנזכרת: אמר חצי בהמה זו [...] כו'. בפ' כיצד מערימין (דף כ"ו) אמר אביי הכל מודים היכא דאמר חצייה [...] מעשר ד"ה עולה קריבה היכא דאמר חציה תמורה וחציה מעשר מאי תמורה [...] נוהגת בכל הקדשים או דילמא מעשר קריבה שכן מקדש לפניו ולאחריו תיקו.

[...] חציה עולה וחציה מעשר ד"ה עולה [...]פשי נתכוון מתחלה לכך דלא חשיבא [...]קריבה מידי דאין מעשר קדושה כה"ג [...]ך מכין ויהא הוא עשירי והוא הדין [...]אמר חציה עולה וחציה תמורה לא [...]מורה לגבי עולה דלא קאי שום בהמה [...]א ממיר בה אלא חציה מעשר וחציה [...] ותרווייהו כי הדדי ניהו וכו' עכ"ל. [...]גרסא שהיה גורס הכל מודים היכא [...] חצייה תמורה וחצייה עולה ד"ה עולה [...] חציה עולה וחציה מעשר תקרב עולה [...]מורה וחציה מעשר הרי זה ספק ואינה [...] וגירסא זו מתפרשת על דרך פירש"י. [...] פירש בענין אחר שכתב וז"ל א"א [...] דגמ' הכל מודים וכו' דילמא להכי איכוון מעיקרא:

[...]קדיש בעלת מום עובר וכו'. משנה [...] פ' הזרוע (דף ק"ל) ופ"ב [...] (דף י"ד). ומ"ש אינה קריבה ואינה [...]. בפרק ב' דבכורות (דף ט"ו) בגמרא: [...] התמורות שהיו בעלי מומין קבועין [...] מתחלתן וכו'. משנה בספ"ב דתמורה [...]'ו) הומר בתמורה מבקדשים שהקדושה [...]יה בבעלת מום קבוע ואין יוצא וכו':

[...]ה שנתערבה בזבחים וכו'. תוספתא [...] ספ"ג דתמורה וז"ל עולה שנתערבה [...]ו ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא [...] יפה שבהן ובדמי יפה שבהן [...]מיר באחת מהן ואין יודע באי זו מהן [...]רי זה מביא מעות או זבח מתוך ביתו [...] אם תמורת עולה היא הרי זה שלמים [...]ורת שלמים הוא הרי זה עולה והרי [...]כי זבחים שנתערבו זה בזה. חזר והמיר [...] מהן ואין ידוע באי זה מהן המיר הרי [...]יא מעות או זבח מתוך ביתו ואומר [...]רת תמורה היא הרי זו חולין היא (זו עולה) [...]ית שלמים אם תמורת שלמים היא זו הר"ז [...] והרי הן כזבח ותמורה שנתערבו זה [...]כ"ל. פירוש בזבחים בשלמים ומביא זבח [...] מתוך ביתו פי' זבח זה בהמת חולין:

הראב"ד עולה שנתערבה בזבחים וכו'. אמר הראב"ד כל זה מועתק מן [...] וכו': ובעל מ"ע כתב וז"ל לשון [...]ה שהגיע לידי הרמב"ם ז"ל אין בו [...] וגם לא בדברי עצמו והגעת ההלכה כך עולה שנתערבה בזבחים פירוש באחד [...] זבחים ד"מ והמיר באחת מהן שאמר [...] בהמה חולין הרי זו תמורת זו אע"פ [...] מכיר הבהמה שהמיר בה אין ידוע לנו [...] השלישית תמורת עולה או שלמים מפני [...] התערובת שאירע בשתים הראשונות [...] בהמה אחרת ר"ל בהמה רביעית כדי [...] הבהמה השלישית ואומר אם תמורת עולה היא השלישית על המעורבת הרי זו [...]ים שלמים כלומר בתחלת הקדש אני מקדישה עתה שלמים ואם תמורת שלמים היא [...]ית שאמרתי על המעורבת הרי זו הרביעית עולה כלומר בתחלת הקדש אני מקדישה [...] עולה ונמצאת בהמה שהביא רביעית עם התמורה השלישית כעולה ושלמים [...]רבו זה בזה ותמורותיהן כיוצא בהן דממ"נ אחת מהשלישית והרביעית עולה והאחרת [...]ם האחת מדין תמורה והאחרת מדין תחלת הקדש בתנאי שהתנה והן בדמיון הראשונה [...]יים שנתערבו ולא הוכרו לדעת אי זו מהן עולה ואי זו מהן שלמים חזר והמיר [...]א משתיהן כלומר אמר על בהמה חמשית הרי זו תמורת זו על אחת מהשתים [...]רומות שהן השלישית והרביעית ואין ידוע באי זה ר"ל באי זו משתים האחרונות [...]ה אם השלישית והרי זו החמישית תמורה ואם ברביעית שהוא בתחלת [...] החמישית בתמורת תחלת הקדש שהקדיש הרביעית בתנאי ומה [...]ח אחר כלומר בהמה ששית תמימה הראויה לזבח מתוך ביתו [...] ואומר על התמורה השנייה שהיא החמישית אם תמורת תמורה היא זו וקי"ל דאין תמורה עושה תמורה הרי הששית שהביא חולין כלומר שאין צורך לחלל [...]ה חולין מסבבר המירה בתמורה ואם תמורת עולה או שלמים היא החמישית שאמרנו שהביא בתמורת השניה הרי זו הששית שהביא עתה עולה או שלמים [...] חמישית המסופקת והרי דין זו הששית שהביא בתמורת השניה לחלל ספק התמורה השנייה שהיא החמישית כשהיא עומדת עם התמורה והשניה בעצמה [...]ן החמישית והששית בזבח שהרי זבח אחר הוא שהביא ששית ותמורה שהיא החמישית שנתפסה שניה בספק תמורת העולה והשלמים ותמורותיהן כיוצא בהן [...]י התוספתא על נוסחא אמיתית ופירוש נכון ע"כ לשון המ"ע. והר"י קורקוס ז"ל כתב וז"ל ביאור דברי רבינו זו שעולה נתערבה בשלמים והמיר באחת [...] התמורה ספק עולה ספק שלמים לצאת ידי ספק של התמורה צריך להקריב עולה ושלמים לכך צריך להביא בהמה אחרת ויאמר אם זו תמורת עולה שנמצא [...]יב עולה זה אני מקדיש לשלמים ואם זו היא תמורת שלמים זאת אני מקדיש לעולה ונמצא עתה התמורה וזאת הבהמה האחת עולה והאחת שלמים ממ"נ אחת

כמוה. *אמר חצי בהמה זו תמורה וחציה עולה הרי זו תקרב עולה. חציה עולה וחציה מעשר תקרב עולה. חציה תמורה וחציה מעשר הרי זו ספק ואינה קריבה:

ד המקדיש בעלת מום עובר ואין צריך לומר תמימה ואחר כך נולד בה מום קבוע ונפדית והמיר בה אחר שנפדית. הרי זו תמורה ואינה קריבה ואינה נפדית אלא מניחה עד שתמות. אינה קריבה מפני שבאה מכח קדושה דחויה ואינה נפדית שאין בכח קדושתה לתפוש פדיונה:

ה כל התמורות שהיו בעלי מומין קבועין מתחילתן הרי אלו יפדו ואינן יוצאין לחולין לכל דבר כדי שיהיו מותרין בגיזה ועבודה אחר פדיונן. שהקדושה חלה בתמורה על בעלת מום קבוע שנאמר או רע בטוב ורע האמור כאן הוא בעל מום וכיוצא בו שאינו ראוי לקרבן ואע"פ כן כתוב בו יהיה קודש:

ו *עולה שנתערבה בזבחים והמיר באחת מן התערובות הרי זה מביא בהמה אחרת ואומר אם תמורת עולה היא זו הרי בהמה זו שלמים ואם תמורת שלמים היא זו הרי בהמה זו עולה. ונמצא הבהמה שהביא עם התמורה כעולה ושלמים שנתערבו זה בזה. חזר והמיר באחת משתיהן ואין ידוע באי זו מהן המיר. מביא זבח

השגת הראב"ד

אמר חצי בהמה זו וכו'. א"א לישנא דגמרא אמר אביי הכל מודים אמר חציה עולה וחציה מעשר דברי הכל עולה קריבה חציה תמורה וחציה מעשר ואפשר שבנוסחא שלו מצא חציה עולה וחציה תמורה דברי הכל קריבה עולה וכן חציה עולה וחציה מעשר ומשמע אפילו לרבי יוסי דאמר יבדק בהנך אין בודקין אלא מסתמא עולה קריבה מ"מ גבי תמורה כיון דאיכא איסורא לא איכוין מעיקרא לאיסורא ולבסוף הוא דטעה ואימליך והמיר וכן גבי מעשר כיון דליתיה לחלאין מעיקרא לא להכי איכוין אבל חציה תמורה וחציה מעשר דבתרווייהו איכא לספוקי להו מנייהו איכוון אתפסקא לא לסי מנייהו עדיף דילמא להכי איכוון מעיקרא:

השגת הראב"ד

*עולה שנתערבה בזבחים וכו'. א"א כל זה מועתק מן התוספתא בתמורה ולא ידעתי לעוונקה ואיני סומך עליה שהיא בלא שיבוש ואיך אפשר שיחלל את התמורה עד שיפול בה מום וכשנפל בה מום איך אפשר להוציאה מן הספק אלא בשתי בהמות שאם היא תמורת עולה מתחלל על אחת והשנית תהיה שלמים נדבה ואם היא תהיה תמורת שלמים תתחלל על זו שעשה שלמים והשנית תהיה עולת נדבה ואחר המעשה הזה איך יהיו עולה ושלמים מעורבים זה בזה ובגוף התערובת אמרם שבהן ממין זה וכו', ובחיי ראשי הוא התוספתא ירעו עד שיסתאבו ויפדו ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה [...] משבש אותה יותר ממה שהיא משובשת כי לשון התוספתא והרי שתיהן כשני זבחים שנתערבו ולא כעולה ושלמים אלא כזבח תמורה מכ"מ העולה ידועה והשלמים ידועים אלא שאין ידוע אי זה גוף זבח אי זו תמורה לפיכך כשחזר והמיר באחת מהם ואינו ידוע באי זו מהן יש לומר שמא באותה שהיא תמורה המיר ואין תמורה עושה תמורה והרי היא חולין או שמא בזבח המיר והרי היא קדושה קדושת ספק ספק עולה ספק שלמים וצריך כמו כן שתי בהמות לחלל עליהן קדושת העולה וקדושת השלמים ואומר אם זו תמורה חולין היא ואינה צריכה פדיון ואם היא עולה הנה מחוללת על זו ואין כאן עוד ספק ולא שום עירוב. ויש שיבוש בתוספתא וכן בדבריו יש זה והחכם יראה ויבין:

תמורה וחציה עולה הרי זו תקרב עולה ואע"ג דבגמרא ליתא לכך חלוקה אין קפידא בכך דכיון דאמרינן בגמרא בחצייה עולה וחצייה מעשר דלא חייל מעשר לגבי עולה משום דאין מעשר קדש כה"ג ה"ה חצייה תמורה דלא חייל גבי עולה דגריע טפי מעולה דלא קאי שם בהמה גביה כדכתב רש"י שיהא ממיר בה וכן כתב רש"י ז"ל לפי נוסחא דידן וה"ה נמי אמר חצייה עולה וחצייה תמורה ולכך אני תמיה על הר"א ז"ל ועל הרב בעל כ"מ ז"ל שהוצרכו לומר שכך היה גרים רבינו ואין גירסתו בגמרא כגירסתנו אלא דהך חלוקה דחציים עולה וחציה תמורה רבינו גרים ליה בגמרא דאין אנו צריכים לכך דזיל בתר טעמא כדכתיבנא ואפילו לטעמו של הר"א ז"ל דסבר דמעשר גריע דליתיה לחלאין וכן תמורה גריע משום דעביד איסורא מ"מ כיון דבחצייה עולה וחצייה מעשר אמרינן דמעשר לא חיילי לגבי עולה דודאי לאו להכי איתכוין ה"ה גבי תמורה דהוי איסורא דאמרינן דלאו להכי איכוון ואי משום דכתב רבינו שאמר חציה תמורה בתחילה ואח"כ חצייה עולה. ואפשר לומר דלא אמרו בגמרא תקרב עולה אלא כשהזכיר חצייה עולה ראשונה לא היא דאם כן בחצייה תמורה וחצייה מעשר אמאי אמרינן בגמרא בחד צד דכיון דגריע תמורה ממעשר שכן מעשר מקדש לפניו ולאחריו דחייל מעשר ולא תמורה הא הזכיר תמורה בתחלה אלא ודאי כיון דגריע מינה אע"ג דהזכירו בראשונה לא חייל בין לטעמו של רש"י בין לטעמו של הר"א ז"ל ומינה בחצייה תמורה וחצייה עולה ואין צריך לשנות הגירסא לדעת רבינו. ואולי דהוצרכו לשנות מפני דמכ"ל לרבינו דלא גריע עולה מתמורה ומאי דשאלו בגמרא אי עדיפא ממעשר דמשמע מעשר לבד קא מבעיא ליה אי עדיפא אבל מעולה לא אפשר לומר דהא והא מיבעיא ליה אי עדיפא ממעשר ואפילו מעולה או דילמא גריע אפילו ממעשר ומפני כן הוצרכו לומר דגירסתו בגמרא היה כך ובאמת דוחק לומר כן. אלא ודאי דאפילו לפי גירסתנו נפיק דינו של רבינו ז"ל שפיר ופירוש השמועה יכול לפרשה רבינו או כר"א ז"ל או כרש"י ולא כמ"ש הרב בעל כ"מ ז"ל דגירסתו מפרשת על דרך פירש"י דלכולהו פירושי א"ש וכטעמו של רש"י ז"ל גבי תמורה משום דלא קאי גביה. ואין להקשות דא"כ אפילו כולה תמורה נמי כיון דלית ליה לא עביד תמורה כדכתב רבינו בריש פ"ב דאפילו דאית ליה עביד ולהכי איכוון אלא כיון דלית ליה גביה נראה דחייל עולה ולא תמורה:

ד והמיר בה אחר שנפדית וכו'. בר"פ הזרוע במתניתין גבי הקדשות שקדם מומם להקדשן דאמרינן התם דעושין תמורה פירש"י ועושין תמורה קודם פדיונן אבל רבינו כתב אחר שנפדית וקשה דבפ"ב דבכורות גבי ולדן אסור אמרינן דהיינו דוקא דאיעבר לפני פדיון ואתיליד לאחר פדיון דהתם לית להו תקנה משום דלא אלימי לאתפס פדיון ולהקריבם אי אפשר דאתי מכח קדושה דחויה אבל איעבר לאחר פדיון חולין גמורים הם וא"כ הכא נמי כיון דהתפיס לאחר פדיון אמאי מיתפס והוי תמורה דהא אשכחן ולד תמורה מתמורה דקדוש לבדק הבית דקדשי שותפין אין עושין תמורה וולדן קדוש. ואע"ג דברים פ' אלו קדשים אמרינן מה לתמורה שכן נוהגת בכל הקדשים ויהיב עדיפותא לתמורה על הולד מ"מ מנין לו לרבינו כן וצ"ע:

ו עולה שנתערבה בזבחים כו' מביא זבח אחר מתוך ביתו וכו'. הרב בעל כ"מ כתב בשם בעל מ"ע דבהמה זו ששית שמביאין לתמורה שניה היא לחלל התמורה השניה. ודברים הללו אינם מתיישבים דאיך יחלל בהמה של תמורה שהיא ספק עולה או ספק שלמים על בהמה אחת לבד שתי בהמות הוה ליה לאתויי חדא לחלל עליה קדושת עולה וחדא לחלל עליה קדושת שלמים ותו אם חלל בהמה זו של תמורה א"כ היא נשארה חולין ממה נפשך דאם תמורתה תמורה לא חלה קדושה עליה ואם היא תמורה הרי חללה על אחרת

זבח אחר מתוך ביתו. ואומר על התמורה השנייה. אם תמורת תמורה היא זו הרי זו שהביא חולין. ואם תמורת עולה או שלמים היא הרי זה שהביא עולה או שלמים. והרי זה שהביא עם התמורה השנייה כזבח ותמורה שנתערבו זה בזה. וכבר ביארנו דין התערובות בהלכות פסולי המוקדשין: **ז** שלמים שנתערבו בבכור או במעשר והמיר באחד מהן הרי זה לא יקרב אלא ירעה עד שיפול בו מום ויפדה ויאכל כבכור או כמעשר כמו שביארנו:

פרק רביעי

א כיצד [א]דין ולדות הקדשים. ולד שלמים ולד תמורת שלמים הרי אלו כשלמים והן עצמן כשלמים לכל דבר. וכן ולד התודה ולד תמורה הרי אלו יקרבו כתודה אלא שאינן טעונין לחם שאין מביאין לחם אלא עם התודה עצמה. שנאמר על זבח התודה עליו ולא על ולדה ולא על תמורתה כמו שביארנו. במה דברים אמורים בולדות עצמן אבל ולדי ולדות אינן קריבין. שמתוך מעשיו ניכר שהוא משהה אותן לגדל מהן עדרים ולפיכך קונסין אותו ולא יקריבם: **ב** ולד החטאת ימות ואין צריך לומר ולד תמורתה: **ג** השוחט את החטאת ומצא בה בן *ארבעה חי הרי זו נאכלת כבשר החטאת. שולדי הקדשים במעי אמן

א סמ"ג לאוין שמה:

*כתוב בהגהות מהר"י אבוהב ומצא בה בן ארבעה ס"א שמונה ונ"ע. ונ"ל שצ"ל בן שמונה חי בגסה ובן ארבעה בדקה הרי זו וכו' עכ"ל:

אחרת וא"כ הרי היא חולין גמורים ואיך כתב רבינו שהיא כזבח ותמורה שנתערבו זה בזה. מיהו לזה הייתי יכול לומר דלא קאמר הכי אלא לזבח לבד שהביא וכמו שאבאר בעז"ה ועוד דבחילול צריך להמתין שיומר כדי לחללו וזה לא הזכיר רבינו. ובודאי שהאמת כדברי הר"י קורקוס דזה הקדש מחדש וזה דומה לבהמה שהביא ראשונה בתמורה ראשונה וכעין מה שעשה בראשונה עשה באחרונה וכל מ"ש הר"י קורקוס לפרש דברי הר"א ורבינו דבריו האמת והצדק אין בהם נפתל ועקש. ולענין מה שהקשה לדעת רבינו דכיון דסוף סוף צריך להמתין לשתי בהמות שיומו ימתין לראשונה של תמורה שתומם ודי בכך. י"ל דאם ימתין עד שתומם שמא לא יביא אלא בהמה אחת לחלל זו דעתי ויאמר כיון דהיא בהמה אחת די בהמה אחרת לחללה לכן הצריכוהו להביא אחרת ולעשות תערובת זו קודם שיוממו כדי שאח"כ ע"כ יביא שתי בהמות לחלל אלו הב' ולא יטעה לומר דדי בבהמה אחת לחלל זה: ומ"ש רבינו ז"ל וה"ז שהביא עם התמורה כזבח ותמורה שנתערבו זה בזה. נראה דהכי פירושו בתערובת הראשון כבר ידענו שזו היא של תמורה וזו היא של קדש אלא שלא ידענו איזו עולה ואי זו היא שלמים אבל אם בא אחר והתפיס בזו שהביא להתערובת הראשונה ועשאה קדש ודאי דהוי קדוש דהרי התפיס בהקדש ודאי אלא שלא ידענו אם היא עולה או שלמים אבל זו שהובאה לתערובת השנייה אם התפיס בה נתן לו הדין כמו הקדש ותמורה שנתערבו יחד והמיר אחת בהן דהדין הוא שהוא ספק תמורה מפני שלא ידענו אם התפיס בתמורה או בקדש דאם התפיס בתמורה אינו כלום דאין תמורה עושה תמורה ואם התפיס בקדש הוי תמורה הכא נמי הוי הקדש ספק דלא ידענו אם חולין או קדש דהכא אם אמר דאם היה התמורה תמורת זו היא חולין ואף על גב דגם כאן צריך להביא שתי בהמות לתקן מה שהתפיס בזה הזבח כמו מי שהתפיס בזה של תערובת הראשון מ"מ הודיענו רבינו שכאן הוי התפיסה בספק ובתערובת הראשון הוי התפיסה בודאי. והוזקקתי לכך מפני שבאופן אחר איך תמצא הזבח והתמורה מעורב הרי ידענו כאן בתערובת השניה אי זו היא זבח ואי זו היא תמורה בשלמא לדעת הר"א ז"ל כיון שהתמורה הוממה ותללוה על ב' בהמות הרי ידענו אי זו היא עולה ואי זו היא שלמים אלא שלא ידענו אי זו היא תמורה ואי זו היא זבח וכמ"ש הוא ז"ל בהשגתו אבל לדעת רבינו ז"ל לא תמצא כן. ואעפ"כ לפי זה שפירשנו היה לו לרבינו ז"ל לומר ה"ז כחולין וקדשים שנתערבו זה בזה ואמר כזבח ותמורה מפני דלעיל כשאמר חזר והמיר באחת מהן ואינו יודע איזו מהן הרי זה כזבח והמורה שנתערבו להכי קאמר השתא דהוי כמו הדין של מעלה:

ז עד שיפול בו מום ויפדה ויאכל כבכור ומעשר וכו'. הך ויפדה דאיכא בקצת ספרי רבינו ט"ס הוא דכיון דהוא ספק תמורת בכור אין לו פדיון כמ"ש רבינו ז"ל בפרק זה אלא צ"ל עד שיפול בו מום ויאכל כבכור וכמעשר:

פ"ד א בד"א בולדות עצמן וכו'. פסק כריב"ל דאמר דאפילו רבנן מודו בולדי ולדות משום גזירה שמא יגדל עדרים ואע"ג דלא איתמר בגמרא אלא גבי שלמים סובר רבינו דתודה ושלמים שוים דבכולהו איכא טעמא דשמא יגדל. וקשה דא"כ הוה ליה מחלוקת וא"כ סתם והלכה כסתם דהא לריב"ל איכא שלש מחלוקות בדבר ת"ק דר"ש סבר אליבא דת"ק כולהו קרבי דהכי אמרינן בריש פ"ג דתמורה ולדי שלמים והמורתן וולדן וולד ולדן עד סוף כל העולם הרי הם שלמים ולר"א כולהו לא קרבי ור"ש סבר דכ"ע אחר ולד ראשון לא קרבי ולא פליגי אלא בולד ראשון וכן כתבו שם התוס' ז"ל בראש הפרק בד"ה אמר ר"א וכן התודה ושלמים כדכתיבנא מתניתין דתודה סתם לן תנא בתר הכי דקאמר ולד תודה ותמורתה וולד ולדן עד סוף כל העולם הרי סתם לן כת"ק דריש פרקין דלא גזרינן שמא יגדל עדרים וא"כ הדרינן לכללין דהלכה כסתם. ותו קשיא למה לא גזרו ג"כ גבי אשם וגבי עולה וגבי מעשר ובכור בכולהו ולדי ולדות עד סוף כל העולם כדכתב רבינו ז"ל לקמן. מיהו לזה י"ל דבאשם ובכור ומעשר הרי אין קריבין הם עצמם אלא ירעו עד שיסתאבו ולדעת רבינו ז"ל גזרו אלא שלא יקריבם שכן כתב ולפיכך קונסין אותו ולא יקריבם אע"ג דרש"י ז"ל כתב במתני' שהקנס הוא שתמות כולד חטאת לא משמע הכי מדברי רבינו ז"ל וכיון דבכור ומעשר בלאו הכי אינם קריבין תו לא צריך למגזר בהו א"נ אפילו אית ליה לרבינו ז"ל כרש"י ז"ל דגזרו שלא תקרב ותמות מ"מ גבי אשם ובכור ומעשר כיון דליכא הקרבה לא גזרו אלא בדבר שיש בו קרבן דלא ליקרב לגבוה דבר דאתי לידי עבירה דמתוך השהייה אתי לגזוז ולעבוד כדכתב רש"י ז"ל וגבי ולד עולה אע"ג דקדש לא הוי מפני שודאי לא יהנה כיון שאין לבעלים בה הנאה שכולה כליל ואינה דומה לתודה ושלמים שנאכלים לבעלים. ותירוץ זה יספיק אפילו לתמורת אשם דילדה זכר דכתב רבינו שהקריב אמה הולד עצמו יקרב והקשו בגמרא דהוי ולד שני ולד תמורה ולא יקריב ואסיקו בקושיא. ופסק רבינו לפסק הלכה לקמיה לפי זה אתי שפיר דאע"ג דאסיקו ביש בה תירוץ דמטעמא דולד שני לא יקרב משום שמא יגדל עדרים ואע"ג דריב"ל מפיק ליה מקרא דאם כשב כבר כתבו התוס' דקרא הוי אסמכתא בעלמא וטעמא הוי גזירה וכיון דהוי עולה דכולה כליל ואין לו בה הנאה ליכא למיגזר שמא יגדל עדרים כדכתיבנא ומש"ה אסיקנא לה בגמרא בקשיא ולא בתיובתא דיש לתרץ זה ומש"ה רבינו ז"ל למימרא דרב נחמן ולא דחאה מהלכה:

ג השוחט את החטאת ומצא בן ד' חי וכו'. נקט בן ד' חי דבן ה' בבהמה דקה הרי כלו לו חדשיו ואפילו למ"ד בהוייתן הם קדושים הרי יצא לאויר העולם אחר שמחשה וכלו חדשיו להכי נקט בברייתא רשב"ג דאע"ג דלא כלו לו חדשיו במעי אמן הם קדושים ונאכלת כחטאת וזה מהבאר מדברי רש"י ז"ל שם אבל אין לפרש דנקט בן ארבעה דבן חמשה בבהמה אין שחיטת אמו מטהרתו כמו שפירשו התוס' דהא רבינו ז"ל פסק בהל' שחיטה דאע"ג דכלו לו חדשיו שחיטת אמו מטהרתו אלא ודאי כדכתיבנא והתוס' לפי המסקנא דקאמר בגמרא דפליגי אי ממעי אמן קדושים או בהווייתן דאפשר דהם מפרשים כדכתיבנא ורבינו פסק דלא כרשב"ג ומ"מ בס"פ ט"ו מהל' מעשה הקרבנות כל דיני המשנה גבי בהמות של חולין דודאי גבי בהמות של חולין איתנהו לכהו דינים אלא משום דהגמרא רצתה לאוקומי מתני' במקדש דומיא דבכור הוצרך לומר דבהויתן הם קדושים, ואולי יהיה זה טעם לרבינו ז"ל במאי דפסק דלא כרשב"ג דסובר דאי מתני' מפרש כולה בחולין אתיא כהלכתא ואתי רשב"ג כהלכתא והגמרא מתניתין בקדשים משום דבעי לאוקומה דומיא דבכור אבל אנן דקי"ל דממעי אמן קדושים משום דנקטינן דחומרא עדיף והוי חומרא לומר דבמעי אמן הם קדושים א"כ מוקמינן למתני'

אחת מהם התמורה ואחת הקדש הוא ואין ידוע איזו יקריב עולה ואיזו יקריב ולכן ירעו עד שיסתאבו ויביא עולה ושלמים ונמצא שלתקן התמורה הוצרכנו אחת תחילה וכשיוממו השתים יחללם על שתים אחרות וכן הוא לשון התוספתא שנתערבה בזבחים וכו' והתלוקה הראשונה שאמרו בה ירעו לא שייכא לדין אלא היא הקדמה להודיעו שאם יביא בהמה ויקדיש אותה והרי שהיא אחת עולה ואחת שלמים ואין ידוע מה דינם לכך להודיע דינם ורבינו כבר ביאר שפי מהל' פסולי המוקדשין וכדברי תקנה אחרת שאין צריך רק לשתי בהם מתחלה וימתין עד שהומם התמורה צריך להמתין וכן גם לדרך רבינו בהמות ויאמר אם זו תמורת העולה נדבה ואם זו תמורת השלמים זו עולה ונראה שסובר שגם כוונת התוספתא שכשיפול בה מום יביא שתים מתוך וכודאי לפי זה לא שייך בשלה שנתערבו וכו' אלא שלדעת הר"א נפל זה לחזר והמיר וזה שאמר כל זה מהתוספתא וכו', מ"מ לשון התוספתא רבינו היא שמביא תחלה זבח ואח"כ הרי שהיהן כשני זבחים והדבר מוכר דהיינו בעולה ושלמים ואין יודע אי ואיזו שלמים ובא להשלים להודיע דין תמורה זו דהוי כנתערבו ואח"כ מתי אחר דהיינו חזר והמיר וכו' ולדעת שאמרו והרי הם כשני זבחים הוא לכן חזר והמיר וכו' ומה שאמרו תחלה זבח על כרחין צריך שתים שא"א לתקן אלא בשתים וגם צריך להיות אחר שנפל בה מום כי אין חילול עד בו מום ולדעת רבינו אין זבח זה הקדש מחדש. אלא שקשה למה הוצרכו תערובת זבח עתה כיון שסוף סוף צריך שתים עולה ושלמים ימתין עד שתומם הר"א ובדין החזר והמיר שאמרו בתוספתא זה לדעת רבינו על הדרך שכתב שיקדיש מחדש אותו זבח שמביא ויאמר אם זו המרתי בתמורה אינה כלום וזה הזבח מביא חולין הוא ואם המרתי בשניה אני מקדיש זבח זה שאני מביא כאותה תמורת עולה שהזבח הראשון שהקדשתי היה עולה כי התמורה היה שלמים מקדיש לשלמים ואם היה שלמים זה אני מקדיש לעולה וזה שכתב רבינו אם עולה או שלמים ה"ז שהביא עולה או שלמים כלומר אם תמורת עולה זו שלמים ואם שלמים זו עולה גם בזה כתב הר"א ולפיכך כשחזר והמיר באחת מהן וכו'

ז שלמים שנתערבו בבכור או במעשר וכו'. תוספתא בס' הנזכר:

פ"ד א כיצד דין ולדות ולד שלמים ולד תמורת שלמים הרי אלו כשלמים משנה פ"ג דתמורה (דף י"ז). ומ"ש בד"א בולדות עצמם אבל ולדות אינם קריבים וכו'. שם וכריב"ל:

ג השוחט את החטאת ומצא בה בן ארבעה חי וכו'. כך היא הגירסא הנכונה בברייתא בפ"ק דתמורה (דף י':) וקסבר האי תנא ולדות קדשים ממעי הם קדושים ואע"ג דאיכא תנא דפליג ואמר בהוייתן הם קדושים משמע לרבינו כהאי תנא מדאמריק בר"פ כילד מערימין (דף כ"ה) דרשב"ג סבר כההוא תנא דרבנן פליגי עליה והלכתא כוותייהו. אבל יש לתמוה דהוה ליה למפסק כרשב"ג שהיא במשנתנו הלכה כמותו וצ"ע:

ולד

אמן הם קדושים: **ד** ולד תמורת האשם וולד ולדה עד סוף העולם ירעו עד שיפול בהם מום וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה. *ואם ילדה זכר אחר שהקריב אשמו הולד עצמו יקרב עולה. הפריש נקבה לאשמו וילדה תרעה היא ובנה עד שיפול בהן מום וימכרו ויביא בדמי שניהם אשמו. ואם כבר הקריב אשמו יפלו דמיהן לנדבה: **ה** ולד תמורת העולה וולד ולדה עד סוף העולם הרי אלו כעולה והן עצמן יקרבו עולה. הפריש נקבה לעולתו וילדה אף על פי שילדה זכר ירעה עד שיפול בו מום ויביא בדמיו עולה. כבר ביארנו במעשה הקרבנות שכל מקום שאנו אומרין יפלו לנדבה הוא שיתן המעות בשופרות שהיו במקדש שביארנו בשקלים כמה הם. ובית דין מקריבין באותן המעות עולות נדבה ונסכיהם משל צבור ואינן טעונות סמיכה. אבל מקום שנאמר הוא עצמו יקרב עולה או יביא בדמיו עולה. הרי זו טעונה סמיכה ונסכיה משלו: **ו** ולד המעשר. [וולד] תמורת המעשר. ולד תמורת הבכור וולדי ולדותיהן עד סוף העולם. הרי אלו לא יקרבו אלא ירעו עד שיפול בהן מום ויאכלו כבכור וכמעשר שנפל בהן מום. ולדות תמורת הבכור לכהן. ולדות מעשר ותמורתו לבעליו: **ז** ולד תמורת הפסח כתמורת הפסח. אם היתה אמו קריבה שלמים ולדה יקרב שלמים ואם היה דינה שתמכר ויביא בדמיה שלמים אף ולדה נמכר ויביא בדמיו שלמים. הפריש נקבה לפסחו וילדה. או שהפרישה מעוברת. היא וולדה ירעו עד שיפול בהן מום ויביא בדמיהן פסח. ואם נשארה נקבה זו עד אחר הפסח או שילדה אחר הפסח. תרעה היא וולדה עד שיפול בהן מום ויביא בדמיהן שלמים: **ח** ולדות הקדשים שיצאו דרך דופן. או שילדו טומטום ואנדרוגינוס וכלאים וטריפה. הרי אלו יפדו ויביא בדמיהן קרבן הראוי להביא בדמי ולד של זו: **ט** ולד בעלת מום הרי הוא כולד התמימה לכל דבר ויקרב כראוי לו: **י** קדשים שהפילו נפל או שלייא יקברו והרי הם אסורים בהנאה: **יא** [א]המשנה את הקדשים מקדושה לקדושה עובר בלא תעשה שנאמר בבכור לא יקדיש איש אותו שלא יעשנו עולה או שלמים. והוא הדין לשאר הקדשים שאין משנין אותן מקדושה לקדושה אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית. *כיצד אם הקדיש לבדק ההיכל לא ישנה לבדק המזבח וכן כל כיוצא בזה. ואין לוקין

א סמ"ג לאוין שמו :

השגת הראב"ד

*ואם ילדה זכר אחר שהקריב אשמו וכו'. א"א זה אין לו שורש מאי שנא ממפריש נקבה לעולה וילדה זכר שירעה ויביא בדמיו עולה אף זה אע"פ שדמי אמו עומדין ליקרב עולה הולד לא יקרב עולה:

*כיצד אם הקדיש לבדק ההיכל וכו'. א"א זה לא ידעתי מנין לו שהרי כולן מקדשי בדק הבית הם באים כדתניא הקטרת וכל קרבנות הצבור מביאין מתרומת הלשכה מזבח הזהב לבונה וכלי שרת באין ממותר נסכים מזבח העולה לשכות ועזרות באין מקדשי בדק הבית חוץ לחומת העזרה באין משירי לשכה וכו' אלמא אין שינוי בין קדשי היכל לשאר עזרות ולא למזבח, ואולי טעה במה שאמרו אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית אין משנין אותן מקדושה לקדושה והוא סבור כמו שאין משנין מקדשי הבית אפילו מקרבן לקרבן כך אין משנין בבדק הבית אפילו מבדק לבדק ואינו כן שקדשי מזבח אפילו מקדשים קלים לחמורים אין משנים ואין [...] באכילת קדשים אבל בבדק הבית מה יש בין זה לזה והרי הוא מודה שמשנין בדק הבית. קדשי מזבח יש מהן נאכלין ויש שאינן נאכלין יש [...]ם אחד ויש מהם לשני ימים והנאכלין ליום אחד לא שוו במתנותיהם אלא אלו מכפרין ואלו אין מכפרין דין הוא שלא ישתמשו מזה לזה אבל בקדשי בדק הבית מה הפרש בין זה לזה :

כסף משנה

[ד] תמורת האשם וכו'. משנה פרק ג' דתמורה (דף כ':). ומ"ש ואם ילדה זכר אחר שהקריב אשמו. שם אמר רב נחמן וכו' מחלוקת לפני כפרה אבל לאחר כפרה [...]כל הוא עצמו יקרב עולה ופריך והא תני רב חנניה לסיועי לריב"ל ואסיק בקשיא [...] לרבינו דכיון דלא אסיקנא בתיובתא לית לן למדחייה לדרב נחמן ורבה בר אבוה [...]א לשווייניהו טועים. ואפשר דבגירסת [...]א הוה מסיק לה בקשיא אלא הוה [...]ה. והראב"ד כתב א"א זה אין לו שורש [...]כבר כתבתי טעם לדברי רבינו. ולענין [...]קשה הראב"ד כתב הר"י קורקוס ז"ל [...] מפריש נקבה לעולה עיקר הקדושה [...]קריבה וכיון דאימיה לא קרבה גם הולד [...] אבל ולד תמורת אשם עיקר הקדושה [...]ה וקרב ונהי דתמורה הלכתא גמירי [...] תמורה נהי דאשם א"א שיקרב מידי [...] מזבח לא נפיק ובנולד קודם שהקריב [...]למיחש לאיחלופי גזרו שלא יקרב הוא [...]לא דמיו ובהכי לא אתי לאיחלופי לרבנן [...]וא עצמו אינו קרב אבל נולד אחר [...] אשמו אפילו יקריב הולד עצמו עולה [...]ייך איחלופי ולפיכך לא גזרו עכ"ל: [...] נקיבה לאשמו וכו'. בסוף פרק ג' דתמורה (דף י"ט). ומ"ש ואם כבר [...] אשמו יפלו דמיהם לנדבה. שם במשנה: [...] תמורת העולה וכו'. משנה שם (דף י"ח:). ומ"ש הפריש נקבה לעולתו [...]כו'. גם זה משנה שם ופסק כת"ק: [...]ביארנו במעשה הקרבנות וכו': [...]מקריבים באותם המעות עולות נדבה וכו' עד ונסכיה משלו. משנה בפרק ג' דתמורה (דף כ':): [...] המעשר תמורת המעשר וכו'. גם זה משנה שם (דף כ"א): [...] תמורת הפסח וכו'. שם משמע הכי: הפריש נקבה לפסחו וילדה וכו'. שם (דף י"ט): [...]ות הקדשים שיצאו דרך דופן וכו': [...] בעלת מום וכו'. בפ"ק (דף י') פלוגתא דבר פדא ור"י ופסק כר"י: [...]שים שהפילו וכו'. משנה בסוף תמורה (דף ל"ג:): [...]משנה את הקדשים וכו'. בסוף פרק המקדיש שדהו (דף כ"ט). [...]אין משנים אותן מקדושה לקדושה אחד [...]מזבח ואחד קדשי בדק הבית. משנה [...]תמורה (דף ל"ב). ומ"ש כיצד אם [...] לבדק ההיכל וכו': כתב הראב"ד [...]ידעתי מנין לו וכו'. ומ"ש והרי הוא [...]משנין בדק הבית נראה לי שדייק כן [...]אמר אם הקדיש לבדק ההיכל לא ישנה [...]המזבח משמע דוקא מחמור לקל אין [...]אבל מקל לחמור משנין. ואפשר לומר [...] כבור שטענה זו שטען הראב"ד לחלק [...]י מזבח לקדשי בדק הבית היא כדאי [...]בבדק הבית דאי לשנות מקל לחמור [...]ה כדאי לומר שיהא דאי לשנות [...]לקל. ומה שכתב רבינו שאין לוקין על [...] טעמא משום דהוי לאו שאין בו מעשה. [...]הר"י קורקוס ז"ל ואע"ג דמקדיש בעל[...] [...]קה התם שאני דבדיבוריה עביד מעשה [...] הבהמה מחולין לקדש אבל כאן לא [...]לום בדיבוריה כי אין דבריו מועילים [...]אמר שם גם בבכורות פרק אחרון [...]:) אמרו השתא קדושה חמורה אקדושה [...] חיילא קלה החמורה מבעיא מאי היא [...]אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית [...]אין אותם מקדושה לקדושה וכו' מוכח [...]כי הוא דלא חיילא ולא אמר כלום ומסתמא

לחם משנה

למתני' כולה בחולין ועדיף טפי כי היכי דליתי רשב"ג כהלכה ומקיימי' כללין דכל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו ואע"ג דלא ליהוי דומיא דבכור הא איכא חלוקה דחולין במתניתין אפילו לפי מאי דמוקמינן לה בהקדש וא"כ מסתבר טפי לאוקמיה בחולין כי היכי דליקו כהלכתא ונסתלקה תמיהת הרב בעל כ"מ ז"ל אבל קשה על רבינו ז"ל דבפרק בתרא דזבחים תנן הרובע והנרבע והמוקצה וכו שהקריבן בחוץ פטור שנאמר לפני משכן ה' והקשה בגמרא ותיפוק ליה מואל פתח אהל מועד ומסיק בולדות קדשים וקסבר ולדות בהווייתן הם קדושים וא"כ רבינו ז"ל דפסק כאן במעי אמן הם קדושים איך כתב בפ' י"ה מהל' מעשה הקרבנות מתניתין כפשטה מקרא דואל משכן ה' כל שאינו ראוי לבא אל משכן וכו'

ד ואם ילדה זכר וכו'. על מה שהילך הר"י קורקוס ז"ל לתרץ קושיית הר"א ז"ל דיש לחלק בין ולד תמורת אשם למפריש נקבה וילדה זכר נ"ל שעד לתומכו דבפ"ק דתמורה (דף י"ח) על מתני' דתמורה עולה הקשו שם ומי אמר ר"א יקרב עולה הוא עצמו וכו' ותירצו אמר רב חסדא ר"א לדבריהם דרבנן קאמר להו ולרבנן הקשו שם בתוס' ז"ל תקשה מרבנן דהא אמר רבא לעיל דהיכא דאימיה קריבה אפילו רבנן מודו דולד קרב וא"כ בולד תמורת אשם אימיה קריבה א"כ הוה להו לומר דולד עצמו יקרב והוצרכו התוס' ז"ל שם לידחק לתרץ קושיא זאת. ורבינו ז"ל מכח קושיא זו נראה דאית ליה דדינא הכי לדעת רבנן דולד תמורת אשם יקרב עולה ודאי דאשם לא יקרב כדאמרינן התם (דף כ') דאין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה אבל עולה ודאי יקרב ומ"ש רבנן במתני' ירעו עד שיסתאבו היינו קודם כפרה וגזירה משום דלא ליתי לאקרובי אשם כדאמר ר"נ א"ר מחלוקת קודם כפרה וכ"ת א"כ מה הקשו מר"א לר"א נימא דמאי דאמר ר"א ולד תמורה אשם יביא בדמיהן עולה משום דלא ליתי לאחלופי לפני כפרה ולאקרובי אשם ולכך לא יקרב עצמו עולה קושיא זו כבר הקשו אותה התוס' (בדף כ') בד"ה בדמיהן אין בעצמן לא וכתבו בתירוצם וז"ל דלא אמר הני טעמי דלעיל אלא גבי תמורה עצמו אבל הולד יש לו דחיית אמו וכו'. ונראה כוונתם דמ"ש בגמ' דאתי לאחלופי ולאקרובי אשם היינו טעמא לתמורה עצמה שלא יקרב עולה קודם כפרה אבל לענין הולד גריר בתר אמו אי אמו דהויה קודם כפרה מההיא טעמא ודאי דהולד דחוי מכח אמו ולאחר הכפרה שאין אמו דהויה אין הולד דחוי ולהכי הקשו בגמרא למאן דאמר לר"א דהפריש נקבה לאשם דבנה קרב עולה דאמר כיון דהולד בתר אמו גריר א"כ גבי מפריש נקבה לאשמו ליגריר בתר אמו וכיון דאמו לא שייכא בה שם עולה כלל א"כ ליהוי הולד דחוי ולא יקרב עולה ואינו דומה לתמורת אשם אחר כפרה דאם הוא זכר ראוי ליקרב עולה ולכך הולד גריר בתרה ויקרב עולה ג"כ אחר כפרה וכההיא גוונא צריך לומר גבי מקריב נקבה לעולתו אבל שיהא טעם הא דאתי לאחלופי לענין הולד ודאי דאינו טעם דבולד ליכא למימר הך טעמא כנ"ל. זהו כוונת התוספות ז"ל אע"פ שלשונם מוטעה בדפוס ומבולבל ודוק מ"מ למדנו דינו של רבינו ז"ל לפי פשט השמועה:

ח או שילדו טומטום ואנדרוגינוס הרי אלו יפדו וכו'. בפרק ב' דתמורה בסופו אמר שמואל על מלתיה דר"א אבל כלאים טומטום ואנדרוגינוס אי אתה מוצא אלא בולדי קדשים ואליבא דר"י וכו' משמע דממעי אמן הם קדושים כשהם ולדי קדשים משמע דרבינו ז"ל סובר דאפילו בלא מום נפדית שאין לך מום גדול מהם זה נראה מדלא הזכיר רבינו כאן מום כמו בחלוקה דלעיל:

ט ולד בעלת מום הרי הוא כולד התמורה וכו'. כתב הרב בעל כ"מ ז"ל דהיא פלוגתא בפ"ק דבר פדא ור"י. וקשה לי טובא דאין זו ענין כלל להיא פלוגתא דההיא [...] הוי בבהמה חולין בעלת מום מעוברת דהקדיש עוברה דלר"י הוי קדושה ולרב ספא לא. וכבר כתב רבינו ז"ל דין זה בפרק ט"ו מהלכות מעשה הקרבנות דקי"ל כר"י [...]ה חלה על העוברים אע"פ שאמם בעלת מום אבל הא דהכא הוי שהאם קדושה ובאמצעה הלה על הולד והיא בעלת מום וזה נתרבה בברייתא ריש פ' אלו קדשים מקרא דאם

דהא זכר הכ נקבה דאמר שם אין לי אלא תמורת תמימין וולד תמימין ולד בעלי מומין ותמורת בעלי מומין מנין תלמוד לומר אם זכר לרבות ולד בעלי מומין [...] לרבות תמורת בעלי מומין ואמר שם בגמרא למאי הלכתא אמר שמואל ליקרב ואליבא דר"א דמהו דתימא כי קאמר ר"א עולה דאיכא שם עולה וכו' בר פדא [...] ואליבא דר"א וכו' רבא אמר לרעיה ודברי הכל משמע מאותה סוגיא דלכ"ע לרבנן דפליגי עליה דר"א גבי מפריש נקבה לעולתו דקאמר ר"א יקרב עולה ו[...] לית להו דולד בעלי מומין אינו אלא לרעיה ולא להקרבה דאין לומר דמקדיש עובר במעי בעלת מום איירי כדסבור הרב בעל כ"ם ז"ל דאולדות קדשים קאי [...] ולד בעלת מום לא משמע כלל מקדיש עובר וא"כ רבינו ז"ל דפסק כרבנן בהאי פרקא איך כתב כאן הקריב. ונראה לתרץ קושיא זו דהא בסוף הסוגיא הקשו לר' ישמעאל ור"ע דדרשי ולדות ותמורות מקראי אחריני דהני קראי דזכר ונקבה מאי עבדי ואירלו לולד בעלי מומין ולתמורת בעלי מומין ואי רבנן לית להו ולד בעלי מומין א"כ תקשי להו נמי קראי מאי עבדי להו ומאי לא מקשה בגמ' לרבנן אלא ודאי דהך דרשא דולד ותמורת בעלי מומין רבנן נמי דרשי לה וגלי קרא בהני דיקרבו ולא ילפינן מקריב נקבה לעולה מולד בעלי מומין דשאני הני דקדושים מתחלתן הוו, ומאי דקאמר בגמרא ואליבא דר"א סובר רבינו דאפילו לר"א קאמר דס"ד לר"א לא צריך קרא דכי היכי דמקריב נקבה לעולה הולד יקרב עולה ה"נ לכך קאמר דאפילו לדידיה צריך קרא בהא (ולא צריך קרא). זה נ"ל דעת רבינו ז"ל ואע"פ שהוא דחוק קצת:

סליקו הלכות תמורה בס"ד

לוקין על לאו זה: **יב** כיצד מערימין על הבכור להקדישו למזבח הקדש אחר. מקדישו בבטן קודם שיולד שנאמר אשר יבוכר לה' לא יקדיש איש אותו. משיבוכר אי אתה מקדישו אבל אתה מקדישו בבטן. לפיכך יש לו לומר מה שבמעיה של מבכרת זו אם הוא זכר הרי זו עולה. אבל אינו יכול לומר זבחי שלמים שאינו יכול להפקיע אותו מקדושתו כדי ליהנות בו. ואם אמר עם יציאת רוב ראשו יהיה עול[ה] זה בכור ואינו עולה: **יג** ואין מערימין על בהמת הקדש להקדיש עוברה קדושה [...] אלא הרי הוא בקדושת אמו. שולדות הקדשים ממעי אמם הם קדושים כמו שב[...] והרי כל עובר מהן כקדושת אמו ואינו יכול לשנותו בבטן כדרך שעשה בבכור ש[...] ביציאתו הוא שמתקדש. אע"פ שכל חוקי התורה גזירות הם כמו שביארנו בסוף מ[...] ראוי להתבונן בהן וכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם תן לו טעם. הרי אמרו [...] הראשונים שהמלך שלמה הבין רוב הטעמים של כל חוקי התורה. יראה לי שזה [...] הכתוב והיה הוא ותמורתו יהיה קדש. כענין שאמר ואם המקדיש יגאל את בית[ו] [...] חמישית כסף ערכך עליו. ירדה תורה לסוף מחשבת האדם וקצת יצרו הרע. שמ[...] אדם נוטה להרבות קניינו ולחוס על ממונו ואע"פ שנדר והקדיש אפשר שחזר בו [...] ויפדה בפחות משוויו אמרה תורה אם פדה לעצמו יוסיף חומש. וכן אם הקדיש בהמה קדושת הגוף שמא יחזור בו [...] שאינו יכול לפדותה יחליפנה בפחותה ממנה. ואם תתן לו רשות להחליף הרע ביפה יחליף היפה ברע ויאמר טוב [...] לפיכך סתם הכתוב בפניו שלא יחליף. וקנסו אם החליף ואמר והיה הוא ותמורתו יהיה קדש. וכל אלו הדברים כדי [...] את יצרו ולתקן דעותיו. ורוב דיני התורה אינן אלא עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הדעות וליישר כל המעשים. ונ[...] אומר הלא כתבתי לך שלישים במועצות ודעת. להודיעך קושט אמרי אמת להשיב אמרים אמת לשולחך:

ומסתמא כל כמה דלא מפרש שלם עכ"ל:

יב כיצד מערימין על הבכור [...] שהבכור ביציאתו הוא [...] משנה וגמרא בפ"ה דתמורה (ד[...]

סליקו הלכות תמורה בנ[...]

סליקו להו הלכות תמורה בס"ד

נגמר ספר תשיעי והוא ספר הקרבנות. הלכותיו ששה. ופרקיו חמשה וארבעים. ואלו הן:

הלכות קרבן פסח עשרה פרקים: הלכות חגיגה שלשה פרקים. הלכות בכורות שמונה פרקים. **הלכות שגגות** חמ[שה] עשר פרקים. הלכות מחוסרי כפרה חמשה פרקים. הלכות תמורה ארבעה פרקים:

מפתח לספר הרמב"ם ולפרקיו

ספר שמיני והוא ספר עבודה

הלכות בית הבחירה

פ"א יבאר שמצות עשה לבנות בית לה' להיות מקריבים בו הקרבנות. כיון שנבנה המקדש בירושלים אם נאסרו שאר המקומות:
פ"ב יבאר שהמזבח אין משנין אותו ממקומו. ושמסורת ביד הכל שהמקום שבנה דוד ושלמה הוא המקום שבנה אברהם כו':
פ"ג יבאר צורת המנורה. ואם מעכבים הכפתורים והפרחים זה את זה:
פ"ד יבאר מקום הנחת הארון. ושלמה בנה מקום לגנוז הארון ומי גנזו ומה נגנז עמו:
פ"ה יבאר צורת בנין הר הבית ועזרת ישראל ועזרת נשים וכמה אורכם וכמה לשכות היו שם:
פ"ו יבאר שהמקדש לא היה במישור. וכמה גובה קרקע ההיכל על קרקע שעל המזרח:
פ"ז יבאר שמצות עשה ליראה מן המקדש ואי זו היא יראתו. אסור לכל אדם לישב בעזרה. והיום שהמקדש חרב אם חייבים במוראו:
פ"ח יבאר ששמירת המקדש מצות עשה וכיצד היו שומרים אותו ומי. אם אירע קרי לאחד מהשומרים. מעמידין ממונה על כל המשמרות:

הלכות כלי המקדש

פ"א יבאר שמצות עשה לעשות שמן המשחה. ואיך עשאו מרע"ה במדבר. **ודין העושה** שמן המשחה במעשה ובמשקל זה:
פ"ב יבאר שהקטורת נעשה בכל שנה. וממה עושין אותו:
פ"ג יבאר שכל זרע לוי מובדל לעבודת המקדש. בן לוי שקבל עליו כל מצות לויה חוץ מדבר אחד:
פ"ד יבאר שהכהנים הובדלו מכל הלוים לעבודת הקרבנות. שצריך להקדים אותם לכל דבר שבקדושה ולחלק להם כבוד:
פ"ה יבאר שכהן גדול צריך שיהיה גדול מאחיו הכהנים בכל. ודין שחייב לנהוג כבוד בעצמו:
פ"ו יבאר שנביאים הראשונים תקנו שיבררו מישראל כשרים ויראי חטא [...] הקרבנות. שהם נקראים אנשי מעמד:
פ"ז יבאר שט"ו ממונין היו במקדש ועל מה הם ממונים. הוקרו נסכים או [...]
פ"ח יבאר שלשה מיני בגדים היו. ואם היו מטושטשין או מקורעין או שחוק[ין] [...]
פ"ט יבאר כיצד מעשה הציץ וכיצד מעשה המעיל. והקורע פי המעיל:
פ"י יבאר כיצד לבישת הבגדים. ושמצות עשה לעשות בגדים אלו:

הלכות ביאת המקדש

פ"א יבאר שכהן הכשר לעבודה ששתה יין לא יכנס מן המזבח ולפנים. אם הי[ה] [...] משאר משקין המשכרין:
פ"ב יבאר שאין כ"ג נכנס לקדש הקדשים אלא מיוה"כ ליוה"כ. כהן הנכנ[ס] [...] שלא בשעת עבודה:
פ"ג יבאר שמצות עשה לשלח טמאים מן המקדש. כל שטומאתו חמורה חמו[רה] [...] משלוח חבירו:
פ"ד יבאר טמא שעבד במקדש אם חלל עבודתו. וכל שחייבין עליו מי[תה] [...] לוקין עליו:
פ"ה יבאר שמצות עשה שיקדש הכהן ידיו ורגליו ואח"כ יעבוד. ודין אם צרי[ך] [...] בין עבודה לעבודה יותר מפעם אחת:
פ"ו יבאר כהן שיש בו מום קבוע או עובר אם יכנס למקדש. **אי זהו מו[ם]** [...] ומום עובר:
פ"ז יבאר המומין הפוסלים באדם ובבהמה:
פ"ח יבאר המומין המיוחדין באדם:
פ"ט יבאר זר שעבד במקדש עבודתו פסולה וחייב מיתה בידי שמים. על כמה [...] הזר חייב מיתה:

פ"א

הלכות איסורי מזבח

יבאר שמצות עשה להיות כל הקרבנות תמימין ומובחרין. ודין אם צריך שיהא פיו ולבו שוין בקרבנות:

יבאר מומין המיוחדין בבהמה שפוסלין בו. בהמה שנולד בה אחת מן הטריפות או שנמצא אחד מאיברים הפנימים חסר:

יבאר המומין הפוסלין בעוף ותורים קטנים ובני יונה גדולים. ודין רובע ונרבע מוקצה לע"ז והנעבד והמקדיש אחד מכל אלו:

יבאר הרובע והנרבע שהמית האדם והיו שם עדים ומתי נפסל משום רובע ונרבע מוקצה. המקצה או העובד דבר שאינו שלו והמשתחוה להר:

יבאר שאור ודבש האסורין למזבח ואיסורן בכל שהן. אם העלה אותן עם דבר שאינו ראוי להקטרה או בפני עצמן:

יבאר שצריך שיהיו הנסכין תמימין ונבחרים וכן עצי המערכה:

יבאר דבר שאינו פסול אם מביא אותו לכתחלה:

הלכות מעשה הקרבנות

יבאר שכל קרבנות נפש חיה באין מחמשה מינין. ושקרבנות צבור ויחיד הם ד' מינין:

יבאר מה נקרא נסכים ומנחת נסכים ואיך מצותו. אי זה קרבן טעון נסכים וכמה הוא שיעור נסכים:

יבאר שגוים שרצו להביא שלמים או עולה בשותפות. אם מקבלין קרבן מהעכו"ם או מהמומר:

יבאר שכל הקרבנות אין מביאין אותם אלא ביום. ואם נשחטין ונזרקין בלילה:

יבאר שמקבלת הדם ואילך מצות כהונה. ואם מקום השחיטה וקבלת הדם שוה בכל הזבחים:

יבאר שמצות עשה לעשות העולה כמשפטה. וכיצד הוא מעשה העולה:

יבאר שמצות עשה לעשות החטאות כמצותן וכיצד הוא. ג' מקומות לשריפה ואם היא כשירה בזר:

יבאר שהאומר בחטאת בהמה משאר קדשי שמים. חטאת שנפסלה אם דמה טעון כיבוס:

יבאר שמצות עשה לעשות כל האשמות כמצותן. וכיצד מעשה האשמות:

יבאר שאכילת החטאת והאשם ושירי מנחות מצות עשה. ודין למי נאכלין ואנה נאכלין אלו וכל הנאכל לכהנים:

יבאר האוכל כזית מבשר העולה לפני זריקה או אחריה. ודין בשר העולה וסלתה ומנחה ויינה אם מצטרפים לכזית:

יבאר המנחות הבאות עם הקרבן והבאות בפני עצמן כמה הם:

יבאר שמצות עשה לעשות המנחות כמצותן. וכיצד עשייתן וכיצד מצות קמיצה:

יבאר שמתנדב אדם ונודר עולה ושלמים וכל מין שירצה מה' מיני מנחות:

יבאר האומר ולדה של זו עולה והיא שלמים. ואי חזרה תוך כדי דבור בהקדש שמה חזרה:

יבאר הנודר גדול והביא קטן או איפכא והנודר סתם. האומר הרי עלי שור שור מנה:

יבאר המשנה ממה שנדר. והאומר הרי עלי מנחה מה יביא:

יבאר כל קרבנות חיה ועוף מצוה להקריבן בבית הבחירה. המקריב קרבן חוץ לעזרה והשוחט קדשים חוץ לעזרה:

יבאר מאימתי המעלה בחוץ חייב. ודין כל שאינו מתקבל בפנים אם חייבין עליו בחוץ:

הלכות תמידין ומוספין

יבאר שמצות עשה להקריב שני תמידין ביום. ואימתי זמן שחיטתן:

יבאר שמ"ע להיות אש יקודה על המזבח תמיד. מצוה להעלות בשני גזרים של עץ עם תמיד של שחר:

יבאר שמ"ע להקטיר קטורת על מזבח הזהב וכמה מקטירין ממנה:

יבאר כל כהני בתי אבות של יום איך מפיסין. וכמה פייסות היו מפיסין בכל יום:

יבאר שמ"ע לסדר לחם הפנים בכל יום שבת על השלחן:

יבאר סדר עבודות התמידות איך היו ועל מה היו אומרים שירה:

יבאר שביום שני של פסח מקריבין יחד על המוסף כבש לעולה עם העומר:

יבאר בחג שבועות כמה קרבנות מקריבין. וסדר שתי הלחם:

יבאר הקרבנות שמקריבין באחד בתשרי. ואם חל בשבת תדיר ושאינו תדיר או תדיר ומקודש:

יבאר הקרבנות שמקריבין ביוה"כ ובחג הסוכות. כל שבעת ימי החג שמנסכין המים על גבי המזבח:

הלכות פסולי המוקדשין

יבאר הפסולין לעבודה אם מותרין לשחוט קדשים לכתחלה. אם צריך כוונה בשחיטת קדשים והשוחטן שלא במקומם:

יבאר דמים הניתנין על מזבח החיצון ונתן מתנה אחת אם כיפר:

יבאר אם כל המזבח ראוי לשחיטת העולה. הדברים שאם יעלו לא ירדו ואם ירדו לא יעלו:

יבאר חטאת והמורה של יחיד או של צבור שמתו בעליה וחטאת שאבדה ונמצאת:

יבאר המפריש מעות לחטאתו ומת או אבדו והקריב חטאת תחתיהן:

יבאר כל הזבחים שנתערב בהן אחת מחטאות המתות או אחד מאיסורי מזבח:

יבאר כל הפסולין לעבודה שמלקו והמולק בלילה. וכל שהייה פסול בקדש:

יבאר חטאת העוף שנתערבה בעולת העוף מפורשות או סתומות:

פ"ט יבאר קן סתומה שפרחה ממנה גוזל לבין העופות או לבין הקרבנות:

פ"י יבאר האשה שאמרה הרי עלי קן כשאלד זכר וילדה זכר ודין פירשה לכהן ואמרה אלו לנדרי ואלו לחובתי:

פי"א יבאר כל המנחות שקמצן אחד מהפסולין לעבודה. ואם לקט הלבונה:

פי"ב יבאר שתי הלחם ולחם הפנים ועומר התנופה שהוסיף או חסר במדתן:

פי"ג יבאר המחשבות שפוסלין הקרבנות. ובאי זו עבודה מעבודותיה המחשבה פוסלת:

פי"ד יבאר אם המחשבה הולכת אחר העובד או אחר הבעל. אין המחשבה מועלת אלא בהראוי לעבודה ובדבר הראוי לה:

פט"ו יבאר הזבחים שנשחטו במחשבת שינוי השם:

פט"ז יבאר אם עירב עם מחשבת זמן מחשבה אחרת. חישב על הדמים הניתנים למטה למעלה או איפכא:

פי"ז יבאר דמים הניתנים על מזבח החיצון והפנימי שנתן מהם מתנה ראשונה במחשבה נכונה והשנית במחשבה רעה:

פי"ח יבאר המחשב מחשבה שאינה נכונה בקדשים. האוכל מקרבן שנאמר עליו שהוא פסול או קדשים שהוטל בהם מום:

פי"ט יבאר שמצות עשה לשרוף קדשים שנטמאו והנותר וכל שפיסולו מספק:

הלכות עבודת יום הכפורים

פ"א יבאר סדר הקרבנות שמקריבין ביום הצום ושאין עבודתן אלא בכהן גדול:

פ"ב יבאר סדר הבגדים שהיה משמש ביום זה. וכמה טבילות היה טובל:

פ"ג יבאר הגורלות שמגריל אם צריך שיהיו שוין וממה היו והיכן מגריל וכיצד:

פ"ד יבאר סדר כל המעשים שביוה"כ איך היו:

פ"ה יבאר אם הקדים מעשה לחבירו בבגד לבן בפנים. ודין הקדים דם השעיר לדם הפר:

הלכות מעילה

פ"א יבאר שאסור ליהנות מקדשי ה' והנהנה מהם מעל. ואם מעל במזיד או בשוגג:

פ"ב יבאר קדשים קלים אם מועל בהם קודם זריקה או אחריה. ודין כל הקדשים מאימתי מועלין בהם:

פ"ג יבאר קדשי מזבח שמתו אם יצאו ידי מעילה ואם הותרו שעה אחת:

פ"ד יבאר המפריש מעות לחטאת או לעולה או לשלמים אם מועלין בהן:

פ"ה יבאר המקדיש לבדק הבית דבר הראוי למזבח או איפכא. ודין קדשי בדק הבית עם קדשי מזבח אם מצטרפין למעילה:

פ"ו יבאר הנהנה בדבר שנפגם או שאינו נפגם. קדשי קדשים שחלם מצמרן אע"פ שלא נפגם:

פ"ז יבאר מי ששגג ולקח הקדש ונתנו לשליח בתורת חולין מי מעל. ודין אם עשה השליח מדעת עצמו:

פ"ח יבאר הפועלים בהקדש שפסקו עמהם מזונות אם יאכלו מגרוגרות של הקדש:

ספר תשיעי והוא ספר הקרבנות

הלכות קרבן פסח

פ"א יבאר שמצות עשה לשחוט הפסח בי"ד לניסן ומאי זה מין יהיה והיכן שוחטין אותו:

פ"ב יבאר שאין שוחטין הפסח אלא למנויו ועל מי שראוי לאכול. ודין שחטו למי שראוי ולמי שאינו ראוי:

פ"ג יבאר האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח. ואם קבע גדי או טלה:

פ"ד יבאר פסח הנשחט במחשבת שינוי השם והשוחט על בני חבורה ואמר הפסח ששחטתי שלא לשמו היה:

פ"ה יבאר קרבן פסח שני ומי חייב להביאו ואם דוחה שבת. אם מילת בניו הקטנים ומילת עבדיו מעכבים הפסח:

פ"ו יבאר אי זהו טמא שנדחה לפסח שני ומי שחל שביעי שלו להיות בשבת:

פ"ז יבאר אם היו רוב הצבור טמאים או הכהנים או כלי שרת אם נדחים:

פ"ח יבאר שאכילת בשר פסח בליל ט"ו מצות עשה ואם מצה ומרור מעכבין:

פ"ט יבאר שהפסח אינו נאכל אלא בחבורה. ואם מוציאין מחבורה לחבורה:

פ"י יבאר השובר עצם בפסח טהור ועל אי זה עצם חייב. שלא יפטיר מהבשר עד הבקר:

הלכות חגיגה

פ"א יבאר שלש מצות נצטוו ישראל בכל רגל משלשה רגלים. ומה הן. ודין אם הנשים חייבות בהן:

פ"ב יבאר אם כל האנשים חייבים בראייה. והחייב בראייה חייב בחגיגה:

פ"ג יבאר שמצות עשה להקהיל כל ישראל בכל מוצאי שמיטה בעלותם לרגל:

הלכות בכורות

פ"א יבאר שמצות עשה להפריש כל פטר רחם הזכרים באדם ובבהמה טהורה ובחמור:

פ"ב יבאר המום שהבכור נשחט עליו או שירעה. ואם צריך פטר רחם:

פ"ג יבאר שאין שוחטין הבכור אלא על פי מומחה. אם רואין בכור לישראל בלא כהן:

פ"ד יבאר בהמת השותפין. ואם יש לנכרי חלק בה:

פ"ה יבאר רחל שלא בכרה וילדה ב' זכרים ואין ידוע אי זה מהם יצא ראשון:

פ"ו יבאר מעשר בהמה במה נוהג ומי חייב בו ואנה נשחט ואם אסור למכרו:

פ"ז יבאר כיצד מעשרין מעשר בהמה. ואם היו לו חמשה טלאים בירושלים וחמשה בעכו אם מצטרפים:

פ"ח יבאר המונה וטעה במניין אם נתקדש. העושה שליח וטעה

הלכות שגגות

פ"א יבאר השוכר בשגגה של מצוה שחייבין עליה כרת. אם היא חטאת קבועה וקרבן עולה ויורד:
פ"ב יבאר שאין אדם חייב חטאת עד שיהא שוגג מתחלה ועד סוף. מי שלא נודע לו עצמו של חטא שחטא בו ואם נודע לו וחזר ושכחו:
פ"ג יבאר מי שהעידו עליו עדים שחטא חטא שחייבין עליו חטאת קבועה ולא הכחו בו:
פ"ד יבאר העושה עבירות הרבה בהעלם אחת. אם עשה מעשה שחייב עליו משום שמות הרבה אם חייב על כל שם:
פ"ה יבאר הבא על ערוה אחת ביאות הרבה בהעלם אחת או על עריות הרבה:
פ"ו יבאר שדין שגגת המאכלות כדין שגגת הבעילות. ואם האיסורין מצטרפין לקרבן:
פ"ז יבאר העושה ארבע עבודות לע"ז בהעלם אחת. כל השוכח עיקר שבת:
פ"ח יבאר מי שנסתפק לו אם שגג בדבר זה אם לאו שיביא אשם תלוי:
פ"ט יבאר שעל חמש עבירות מביאין קרבן אשם ודאי. אם אמרו לו שניים בעלם שפחה חרופה והוא אומר לא בעלתי:
פ"י יבאר שמה מצותן שיקריבו עולה ויורד:
פי"א יבאר מה בין שגגת מקדש וקדשיו לשאר כריתות. והחייבים קרבן מספק אם מביאים אותו:
פי"ב יבאר כל דבר שחייבין על שגגתן חטאת קבועה. ושגג ב"ד הגדול בהוראה:
פי"ג יבאר כיצד אם יחסר אחד מכל הדרכים האמורים יפטרו ב"ד ויתחייבו...
פי"ד יבאר ב"ד ששגגו והורו לעקור גוף מגופי תורה ועשו כל העם על פיו...
פט"ו יבאר אימתי יהיה חייב הכהן המשיח פר על שגגתו. כהן משיח שגג... אם שגג שגגה זו עם המעשה:

הלכות מחוסרי כפרה

פ"א יבאר כמה נקראים מחוסרי כפרה ולמה נקרא ככה. גר שמל וטבל ו... הביא קרבנו:
פ"ב יבאר אי זהו זב האמור בתורה:
פ"ג יבאר שהימים שהזב רואה בהן זיבות הוא נמא ומונה משיפסוק:
פ"ד יבאר הקרבנות שמביא המצורע אחר שיתרפא מצרעתו והטבילות שעושין לו:
פ"ה יבאר אי זהו בהן אזן ואם אין לו בהן יד או בהן רגל או אזן ימנית:

הלכות תמורה

פ"א יבאר שכל הממיר לוקה. ולמה לוקין על התמורה:
פ"ב יבאר איך היא התמורה:
פ"ג יבאר כיצד דין התמורות ליקרב או תמורת בהמה שאינה קריבה:
פ"ד יבאר כיצד דין ולדות הקדשים וולדי ולדות. המשנה את הקדשים... לקדושה:

חידושים ובאורים

על הלכות בית הבחירה מהרב הגאון המפורסם ר' יעקב עמדין זצ"ל, יעב"ץ.

פרק א הלכה ח בכ"מ ד"ה ואין מפצלין. יש בלשונו חסרון הניכר אחר שכתב ופסק כר' נחמיה היה כתוב התירוץ וי"ל מפני מה פסק כמותו ושמא משום דמסייעא ליה מכילתא דמיתניא אליבא דר' ישמעאל: (בספרינו לא נחסר)

הלכה יא ומצוה מן המובחר כו' ולהגביהו כפי כח הציבור. עיין פ"ק דשבת (דף י"א) והכ"מ לא הראה מקום:

הלכה יג המזבח אין עושין אותו אלא בנין אבנים גזית. כבר הגהתי בגליון ספר המיימוני שלי שדבר פשוט הוא שמלת גזית ט"ס היא* וצריך למוחקה אע"פ שיש לי לקיימה קלת בדוחק שר"ל מדות גזית שמדה ידוע היה לגזית כדתנן בהשותפין בגזית זה נותן שני טפחים ומהלה וכן כתוב בבנין הבית כמדות גזית שהיא היתה מדה גדולה ידועה אצלם. בכמו שמונה ועשר אמות. ועל כרחך צ"ל כן אליבא דר"י דאית ליה דברים ככתבן אבן שלמה. והא התם נמי כתיב ליסד הבית אבני גזית ור"נ מאי טעמא לא אהדר ליה מהא דגזית משמע פסול וסתות ומאי דוחקים לאתויי קרא דמגוררות במגרה דכתיב בהדיא באבני ביתו וקשיא נמי אהכרעת רבי שנראין דברי ר"י באבני מקדש והא גזית כתיב. אלא ע"כ דגזית איכא לפרושי במדה וכדאמרן וילמד סתום מן המפורש דבסוף הענין כתיב כמדות גזית הרי שהמדה היתה גזית ואע"ג דגזית של תורה ודאי פסול משמע דכתיב לא תבנה גזית מכל מקום הכא מוכחי קרא דמיפרשא במדה ולא בפסילה. וגם מלשכת הגזית יש להביא ראיה דודאי לא פליג ר"י ולא אשתמיט הד תנא לאיפלוגי עלה ואף ר"י מודה דהיתה לשכה של גזית ומוקי לה ע"כ במדה וק"ל וא"כ שמא גם הרמב"ם ז"ל לכך נתכוין באומרו גזית. אלא שאינו נראה להכניס עצמנו בשביל כך בדוחק ולא נמצא שהקפידו חז"ל על מדת האבנים. ומנ"ל לרמב"ם הא. גם אלמלא כך היה מפרש הר"מ דבריו דאמדה הוא דקפיד ולא הוה ליה למיסתם סתומי בכה"ג סכינא חריפא מפסקא לקראי דהא הכא גבי מזבח בהדיא כתיב לא תבנה אתהן גזית אלא ודאי שבישתא היא ולית בה ספיקא: ויש להפליא על המגיהים בדפוס אמסט' המתגדרים במלאכתם ומתפארים בה הרבה שלא נכוו בחמי חמין ונכוין בפושרין והומרים על שמאל שהוא ימין כמה פעמים כמו שכתב כאן המגיה כמשיג על התוס' שהביא הרבכ"מ שהקשו לעבדינהו ע"י שמיר בלשון זה. לא ירדתי לסוף קושיא זו שהרי השוכחה בגלדה שבבית שני לא היה שמיר ואין מכאן ראיה עכ"ד. ואני תמה על זה ולבי תרד איך לא יירא לנפשו לדבר בפני מלכי רבנן מאן נינהו בעלי התוס' ז"ל. ואם לא עלה מהיכן ירד שדברי התוס' עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר כדרכה של תורה וסו"ל לאסוקי אדעתיה דמדפסיעא להו בודאי היה כהם יפה בראיות גמורות יעויין בפ' איזהו מקומן שם הוכיחו במישור וביארו בארוכות שע"כ גם בב"ש היה השמיר והפלא מהמגיה הא"ל מסתייה דלא שביר תיגמר נמי לא גמיר דפשיטא ליה הך מילתא דבב"ש לא הוה שמיר והיה מנא זה החדוש ולפחות הי"ל לומר כלשון מסופק ושמא אי לא אשמעינן טעמא: איברא הו"ל לאבכוחי מרגניתא ודלי חספא ושביק כספא. דבודאי ליתנהו לדברי התוס' הללו מצד אחר ואינם הולכים ע"ד הרמב"ם ז"ל כאן וכנראה שהרב בעל כ"מ במ"כ לא ירד לעומקן של דברים שהוכחת התוס' מגמרא דע"ז דלא אסכה תקנתא ע"י שמיר (והכי נמי הוו מצו לאוכוחי מהא דאבני קרנות חלולות היו כדאיתא זבחים דכ"ד ע"ש) לאו מילתא היא דעל כרחין צריך למידחק בה ולפרושי דנקט מילתא יתירא במאי דקאמר ניגנזינהו לא תניף אמר רחמנא דפשיטא לא איצטריך לכבי לקושטא דמילתא דודאי דהכי נמי לא אפשר משום אבנים שלמות כדאמר בקמייתא וכמו שאבאר בעזה"י ולא נקבה אלא להפושי הו טעמא אחרינא דאפי' סימא אע"ג דלמיהבריגהו לא אפשר משום דכתיב אבנים שלימות דילמא פירושו בלא פגימה אבל חלקין ע"י נסירה לא קפיד קרא קמ"ל אפי' בנסירה נמי לא מצו למיעבד משום לא הניף ולא מייתי לה אלא לרווחא דמילתא משום יגדיל תורה וכדאשכחן בתלמודא טובא דכוותה: אבל באמת אין אנו צריכין לה משום לא תניף אלא בלא"ה אסור משום דבעינן אבנים שלמות שפירושו שלא

*וכדפוסי ווינציאה

יהו חסרות שאפי' הותכו במגרה ומחליקן שלא יהא בהן פגימה מכל מקום אם... ספק בעולם דשלמה ודאי הכי משמע ולא חסרה ומאי מהני חלקה בלי פגימה... חסרה היא הילכך ע"י שמיר נמי לא אפשר אפי' נימא דהיה עושה אותן חלק... שתחגור בהן צפורן הרי אעפ"כ חסרות הן ולא שלמות ואנן שלמות דוקא ב... ועתה שמע שאי אפשר לומר בענין אחר ותדע ממה שכתב הר"מ ז"ל בסמוך... ט"ו אבני היכל ועזרות שנפגמו או שנגממו פסולין ואין להן פדין (והיא ת... וסירות שנגממו ידוע שהוא ענין חתיכה וכריתה ע"י מגירה ונסירה כמו אילן דפ"ק דשביעית ודומיהם רבים. ליתנא יתירא לטפויי קאתי דלא תימא שנפגמו אלא אפי' אינן פגומות רק שנגממו והן חלקות בלי פגימה אפ"ה פסולות דשלמות... ולא תטרות וגמומות אע"פ שחלקות מכל מקום חסרות הן. והיינו משום דקרא... גבי בנין בית ועזרות אבן שלמה מסע נבנה נמי משמע כדפרישית דשלמה כי... פגומה בין חלוקה וחסרה דלא. ואפילו ר"נ דפליג אר"י דכוותיה פסק הר"מ דנוסתתן מבהון ומכנים לא פליג אלא בהון דמותר לסתתן ולפוסלן דלהביאן גזי... בפנים מודה דבעינן שלמות בכל דבר בין מפגימה בין מגזירה ונסירה אפי' פוסלת בהן אחר שבנאום דסבירא ליה נמי שלמה בעינן. ובהכי פליג דמר סבר... מתחלתה קפיד קרא ור"נ סבר שלמה נבנה קאמר קרא משעת בנין ואילך צריך שלם דהא"ה מהיכא נפקא ליה דפסולין הפגומין אלא ודאי מדכתיב שלמה והוא... לגמומה וחלקה נמי מדכתיב שלמה נפקא וזה ברור מאוד. והשתא לאו כל דכ... אם באבני היכל ועזרה שאין נגיעת ברזל ופגימה בכל דבר פוסל בהן בהון בפנים פסולין אפי' חלקין משום דלא הוו שלמות אבני מזבח דבעינן שלמות מ... ואסורין בגזית כל עיקר לא כל שכן שחסרון פוסל בהם שאפי' נסרום יחליקום ושלא ע"י ברזל תו לא הוו אבנים שלמות ופסולין בודאי ואין להן תיקון עוד. תמה על עצמך במאי דבעו התוספות לאוכוחי מגמרא דע"ז הנ"ל דמהי קאמר נינה... הא ודאי לא אפשר אפי' בלא פגימה משום אבנים שלמות וקמשני משום לא תניף נקיט מילתא דלא צריכא אלא לרווחא וכדאמרן א"כ ע"י שמיר נמי בלא"ה לא... אפילו היה מחליק בלי פגם: ולענין קושית התוספות אנה ימצאו אבנים בלי פ... נראה שאינו רחוק כל כך לפי שחגירת צפורן היא ע"י מורשא הבולטת כדאמרינן ב... סכין משא"כ שקיעה כעין עולה ויורדת דכשרה בסכין לא פסלא באבנים דאין ה... חוגר בה בכה"ג בדלית בה מורשא בגדדי השקיעה ורובן של אבנים כך הוא... גידולן בלי שתחגור בה ציפורן ועל כרחך גם לתירוץ התוס' צריך לומר כן שכר... בחלוקי אבנים מהכהל אי אפשר שלא ימצאו בהם שקיעות כעין גומות ואף שכן... מאד הלא שיעור הפגימה קטן ביותר אע"כ שאינה פוסלת כיון דלית בהו מורשא... והעולה מזה הרווחנו שני דברים שבכלל שלמות שני ענינים הן ויש בזה מה... בזה, שלמדנו פיסול הפגימה שהוא כדרך בריתו של אבן דוקא דהיינו שתחגור בה צפורן. ושקיעה מתחלת ברייתה אינה פוסלת אע"פ שאין האבן... ושוה מאחר שאינה חוגרת הצפורן כשרה כדרך שאמרו בסכין. ושוב למדנו פסולה ב... שחסרה אחר כך (והא כדאיתא ר"ל מזבח בכל מקום ואבני הבית בפנים דוקא) ו... שהוא שוה וחלק לגמרי פסול ודלא כדעת התוספות והרב בעל כ"מ לא דק בהא ד... דברי התוס' דהא הר"מ ז"ל ודאי לית ליה הכי וכן לקמן במ"ש הר"מ אבנים ש... לא נחית הרב בעל כ"מ לפרושי אלא לאפוקי פגומות ולא היא דהוא הדין ל... הסרות קאתי וכדתני והדר מפרש לאחר באומרו אח"ז אבני היכל ועזרות שנפגמ... שנגממו דהיינו חסרו ואפי' שוחלקו וכנ"ל וזה בנין אב ק"ו למזבח והוא ברור מ... הלכה טו אבן שנפגמה וכו' פסולה והשאר כשרות. נראה דהיינו דוקא בכה"ג ד... בכשרות אבל בנאו מתחלה אפי' באבן אחת פגומה כולו נפסל כיון ד... בפסול. אי נמי לאידך גיסא דהוא הדין אם היתה פגומה אבן תחת ממנו קודם ש... וקבעם בה נמי לא מיפסל כולים אלא כמו כן השאר כשרות ודנקט לאחר ש... לרבותא

דלא היתה כשנפלה לאחר שנבנית כיון דמחוברין בבנין ליפסיל כוליה מזבח כחד אבן אבל אם קדם פסולה קודם שנקבעה במזבח דאכתי לא הוו מחוברין ניעא דלא פסלה אלא איהי לחודה כיון שלא אירע פסול במזבח ויש פנים הפירושים ומהמשנה אין הכרע וצ"ע: ומלבנין. עיין השגת הר"א ומ"ש עליו "ל דאף על גב דאין הנפת ברזל פוסלת כי אם במזבח היינו בחון אבל בפנים אבני בית למזבח לענין שלמות, משמע להרא"בד ז"ל דהוא הדין נמי לענין יליף לה ממזבח כדאמרינן לקמן לענין נתיצה דכל הבית שוה למזבח אע"ג מזבח להוד כתיב (אף שיש לדחות) דלא מעטון אמזבחותם תחוגון קאי הפ"ה יה בכל הבית בוה מלינו ה"ס לברזל שלמדנו שפוסל במזבח כמו כן פוסל . ואע"פ שילהו אבני הבית שאינן נפסלין בנגיעה בחון משום דקרא מעטינהו : אתהן גזית מיעוטא הוא לאבני היכל ועזרה כדמייתי בכ"מ לעיל משמא ולמאי דהימעוט אימעוט דהיינו דוקא לענין בנין גזית אבל אחר שנבנה ול פוסל גם בהן כמו במזבח וכמו ששוין לענין פגימה כנ"ל. ונראין דברי "ל דאף איהו ז"ל לא אמרה לילפותא גמורה ולא לפסול ממש. אלא שיראה נגיעת הברזל מכל אבני הבית כיון דגלי רחמנא שנגיעתו במזבח מחללת ודוק: והעולה במעלות על המזבח לוקה. נראה דלאו דוקא במעלות ממש (כלומר שעשה מעלות כמשמען) אלא אפי' בכבש ובמזבח עצמן חייב אם נגלית ערותו יינו איסורא דלא תעלה במעלות כדמפרש קרא דלא אפשר שלא תגלה ערותו זירש רבינו ז"ל בס' המצות שלו (מל"ת פ') שהזהירנו מפסוע פסיעה גסה אלא עקב בצד גודל וכל שמפסיע פסיעה גסה בכדי שתראה ערותו עליו "ע לבארו בפרטות דקשיא לי כהנים רצים ועולים בכבש שאי אפשר להם ך עקב בצד גודל דרך מרוצתן אע"פ שהכבש עשוי בשפוע. ואולי בכהנים ודאן שבגדיהן עליהן אין בהן משום גילוי ערוה לפי שהמכנסים עשויים זין כיס ואין להם בית הערוה כמ"ש רבינו בהל' כלי המקדש: ואבתי לא ודאי מסתבר דכי כתב קרא אכהנים בעבודתן קמזהר דשלא לעבודה מאי . ולענ"ד דהרי מילי ניהו: דמדכתיב לא תעלה במעלות ילפינן שאין עושין לא כבש בשפוע ובכבש מותר לפסוע אפילו פסיעה גסה שלא בכוונה וליכא י ערוה אלא במזבח עצמו דנפקא לן מיתורא דקרא דיהיב טעמא אשר לא אך עליו אגופיה דמזבח קאי על מזבחי דלעיל שאסור לילך בו כי אם דוקא גודל אבל בכבש דלאו גופו של מזבח הוא לא קפיד קרא אגילוי ערוה מיהא מעלות לא עבדינן דדברים ככתבן ודוק:

אבנים וקורות שהגבן מתחלה לבה"כ כו'. כתב בכ"מ ויש לתמוה מי דחקו לרבינו לפרש כן ולמה לא פירש דלהדיוט ממש קאמר עכ"ל: ואני אומר של רבינו ניכר שאדם גדול הוא דאשמעינן הילכתא וטעמו ונימוקו עמו לפרש יהוי כמשנה שאינה צריכה כיון דכבר אשמעינן שכל הכלים צריכין לעשותן ים ואם נעשו להדיוט אין עושין אותן לגבוה למאי אצטריך תו למינקט הני דעביד בהו מעשה רבה לשם הדיוט מי סברת דעלויי עלייהו בהכי הא הלכתא אלא לרבותא דאפילו הגבן לבה"כ אין בונין אותן בהר הבית. ובודאי וליכא למימר להדיוט דוקא קאמר אבל הגבן לבה"כ שרי לשנותן לגבוה אין לחלק בכך ושוה בה"כ להדיוט לענין זה מאחר שאין עצמו קדוש אלא כבוד בין בו בשעת תשמיש מגותו בלבד וקדושתו נפקעת ויוצא להולין בכל דשו עת קדושתו שאסור להדיוט להשתמש בו מ"מ אין מועלין בו שאין גופו קדוש ים מטס בשעתו (ועמ"ש בא"ח סי' קנ"ב וקנ"ג) הרי שלא חלה עליו קדושה וא"כ הרי מתחלתן לא נעשו לגבוה וק"ל:

ב הלכה א ובמקדש נעקד יצחק אבינו. שמגיה הגיה שצ"ל ובמקום המזבח נעקד יצחק. ולא הבין כלל לשון הר"מ ז"ל שלשונו מדוקדק הלה ביאר שהכתוב מוכיח שבמקדש היתה עקידה. ואח"כ הוסיף לבאר שדבר נוא שבמקום המזבח בנה אברהם מזבח ועקד וכו'. אמנם הוא דבר מקובל בלי הכרח מהכתובים, והוא דבר פשוט:

נמצא מקום מערכה וכו' וארבעה טפחים. גם פה הדפים המדפיס הגהה גדולה למראית עינים ואין בה חידוש רק הראה שמחו מלאות עיניו וכתב עיי"ט דאשתמיטתיה לשון הרמב"ס ז"ל בפירושו ומי בכל בית פירושו נאמן כהרב הבודק בחורין וסדקין בפירושו של רבינו ז"ל וזה המטעה אילו הביט ימין שקר בימינו שהרי ברא"ש הפרק שם במדות מביא הרב תוי"ט זה הלשון בפירוש עצמו ולא יליזו מעיניו באותו משנה. ברם מגיה זה גלי אדעתיה כלל וכלל לא השגת הר"א ז"ל ולא מ"ש בהוי"ט ז"ל דאטו מאן פליג עליה דלא דק תנא בארבעה טפחים היתרים על כ"ח שזהו רוחב שטחו של מזבח בב ולמעלה שבחשבון זה נכללים הקרנות ואף רש"י ז"ל לא פליג עליה אלא יסוד. מיהא לרש"י ז"ל נמי לא דק בשני טפחים וכמבואר כבר בכ"מ. ולפי תו המשובשת מדוע שתק לו הרא"בד עד כאן ולא פליג עליה לעיל בחשבון מה טפחים קודם שפירכם מקום הקרנות. והוא מבואר מאד לאשב"ר דבהא כל הפירוש והחיבור וכל המפרשים יחדיו יהיו תמים שכל רחבו של מזבח עם נוסיף על חשבון כ"ח אמות עכ"פ. אלא שבמה שכתב מקום מערכה כ"ד זה בא הרא"בד להשיג בטענת שמא, דעתו אולי מקום המערכה הנזכר במשנה יותר מכוון ואין צורך לדחוק בו ולומר לא דק אם נאמר שהקרנות לא היו ח ממש שוין עם דפנותיו אלא כך היו עבויין הקרנות לאחר שעלה שלש משפח ב"ט מדופני מזבח והעמיד הקרנות ברחוק ב"ט מכל צד זאת היא דעת "ל (וכן פירש הוא ז"ל עצמו דבריו שנית לקמן בהשגה הסמוכה) שלפ"ז לא חוק גם במקום המערכה כ"ד בלא דק אבל בדקדוק שינו כן עם שיודה בד"ט הנותרים והם כניסת הקרנות וזה פשוט מאד. וכן הבין התוי"ט ועל זה "ם שרבינו בפירוש הזניחם לד"ט הללו של מקום המערכה ולא הזכירם כלל קדק לבאר שם צורת המזבח ונראה שחזר בחיבורו בודאי לבאר זה להוציא הב"ד. ומכאן תוכחה עצומה לבעל הגהה ש דאפי' בשותא דרבנן לא ידע ים ממתילתו: ובאמת ספקו של הרא"בד אף דהיא' גופה רפיא בידו ועלובה פעס"כ לא ידעתי למה דחאה הרב בכ"מ ז"ל באמת הבנין. ומ"ש בתוי"ט אין

לו הכרח ואדרבה ממ"ש הרב בכ"מ למעלה בשם סמ"ג שגורס במשנה (דף ג') וכנס אמה ועל פיו הגיה בלשון רבינו ז"ל הרי גירסת הסמ"ג מראה הכרח לפירוש הרא"בד שא"כ אין כאן כניסה כלל וגע"פ שהלשון כנס אמה ג"כ אינו מדוקדק מ"מ יש ליישבו בדוחק אך מלת כניסה אין לה הוראה אחרת בענין זה רק על מקום פנוי מבנין וכעין פגום נכנס והכניסה היא רק שני טפחים ודקאמר עלה ג' וכנס אמה אלו הקרנות כך תפרשהו עלה שלש וכנס (ויש לעשות כאן פסיק) כניסה מה של ב"ט. אמה הוא מקום הקרנות. ולפי מה שפירש"י באמה דרוחב הקרנות שהיא ג"כ של ה"ט איכא לפרושי נמי כנס אמה כמשמעו דהיינו כניסה דשתי רוחות קחשיב הכא דהוויין להו תלת פושכי לכל חדא וכן אמה בכללן ואע"ג דלא דמיא כנס דסיפא לדרישא משום דלא איירי בטפחים (ויש דוגמתה במשנה) והכי עדיף מלפשוטי ליפנא דכניסה לגמרי. ובסמוך אי"ה אבאר שגם הרא"בד ז"ל כרש"י ס"ל באמה דקרנות בת ה' אלא שסובר שאין הכניסה של הקרנות כי אם ב"ט. וב"ט אחרים העודפים יבוארו בעז"ה היאך היו:

הלכה ח וגובה מקום המערכה י"ח טפחים. עמ"ש בהשגות ע"ז ומ"ש עליו הרב בכ"מ ז"ל. וחס לבי בקרבי לעצור במילין מי יוכל כי גדל כאבי בראותי דברי הרא"בד היקרים מפז תפארת גאון כל נבי עיר פרוצה אין חומה אצל הרב בכ"מ ובנה עליה מגודים גדולים חיל תשובותיו עליה הנביא: ואני אמרתי לא כן אבי יבחן אוהב בהמון מהיג ומחלק שלל לאגפיו פורש כנפיו על המעיינים המבינים ויבחנו דבריו אם לא דבר גדול דבר הנביא, הוא הרא"בד ז"ל דעדיף טפי דסבר באורייתא והכים טובא גבור כארי ליש ולביא, והפלא מכבוד קדושת הרב בעל כ"מ ז"ל עם כל המיהתו על הרא"בד איך לא שת לבו להתבונן כלל בדבריו והניח דבריו כמשנת בן תדל ובני יוחנא בת רטיבי, כי לא די כל הזרות שיסבול בהבנת ההשגה שלא ראה דברי הר"מ הכתובים כאן לפניו וכבר דיבר בהם בסמוך בהשגה הקודמת ומה גם בהיותם משנה וגמרא כדבר הרב המבאר שלא יתכן לומר כן על קל שבקלים, כ"ש למרי דתלמודא הרא"בד שכל דבריו במאזני צדק שקולים. אבל רע מזאת שאין טעם בדבריו במ"ש ושתי הקרנות הם שפחתו וכו' ואולי י"ל וכו' והם תפל בלי מלח (לפ"ד הרב בעל כ"מ) הלנו אם לצרינו ובכ"מ העלים עין מביאורם וכתב ז"ל איני יכול ליישב דרבינו מיירי בגובה וכו'. ואין זו טענה שעד עתה הבין הר"א דאיהו מיירי ברוחב כדעתו אבל יש להמוה על בכ"מ שכתב שמפני כך לא יכול ליישבו ויותר נוח הי"ל ז"ל לפרש לנו דעת הר"א ז"ל בזה ואולי מהוך כך היתה מתבארת כוונתו כאשר נבאר בעז"ה כוונתו הטובה מאד ודבריו בתכלית הדקדוק וההשערה קולע על השערה ואם הם קשי ההבנה בתחלת ההשקפה ולכאורה: איברא דאיכא לאתמוהי ארבכ"מ שדבריו נראין סותרין זא"ז שבתחלה תמה על הר"א ז"ל בחשבו התפוח במקום המערכה וכתב איך עלה זה על הדעת א"כ כשטען שנית על הר"א איך אפשר לומר שרוחב מקום המערכה י"ח טפחים שהרי הוא כ"ד אמות ועוד כמבואר במשנה וגמרא. וליקשי איהו ז"ל לנפשיה איך אפשר זה להיות מקום המערכה כ"ד אמות שהרי בודאי התפוח מובלע באמות אלו שהוא באמצע מזבח והרמב"ם לא יכחיש התפוח וביאר כל מעשהו בהל' תמו"מ ואם לא יעלה על הדעת לומר שמקום מערכה הוא התפוח לענין הגובה כל שכן ועאכ"ו שלא יתכן כלל לומר שהוא בכלל מקום המערכה ברחבה שהרי ודאי על מקומו לא היה מערכה שהרי ראשי הגזירין נוגעין בתפוח לפיכך על כרחנו צריך לגרוע מנת התפוח מסך החשבון זה של כ"ד אמות למקום המערכה. א"כ גדלה התמיהה ביתר שאת ונהפכה אל הרודף שאילו היה הרב ז"ל נותן לב לדברי עצמו לא היו דברי הר"א ז"ל נחשבים אצלו כמו זר והוזרים להיות נגוהים אחרי שהיו תמוהים. והן הן דבריו ז"ל בפ"ב מהל' תמידין שגם השיג הר"א ז"ל על הר"מ בענין התפוח ודעתו שהתפוח הוא תל גבוה אמה כעין טבלא מרובעת כ"ב על כ"ב אמה ומהיכן למד לומר כן (גם שם לא התשיב אותו הרב המבאר לפרש מניין לו) אלא שכל דבריו אחת הן והשתום במקום אחד מפורש במקום אחר שגם נפען על הנוסחא המדוייקת הנמצאת לו כאן בענין זה שהיה רוחב מקום המערכה י"ח טפחים א"כ בהכרח נשאר לתפוח (שהוא צריך למקום רחב שפעמים עליו כשלש מאות כור) כ"ב אמה וכמו שאפרש היטב בעזה"י. וזהו שאמר כאן שהנוסחא המדוייקת רוחב מקום המערכה שמנה עשר טפחים לפי שהמזבח רחבו כ"ד אמה וד"ט אחר כל הכניסות וקרנות והלוך רגלי כהנים כמו שנתבאר לא מהן כ"ב לתפוח נשארו למקום מערכה ב"א ד"ט שהם בין הכל שבה עשר טפחים ועל זה הקשה לעצמו שחסרו עדיין שני טפחים להשלים י"ח כפי נוסח שלו והשיב ושני הטפחים (ר"ל החסרים מחשבון זה) הם שפחתו משתי הקרנות ברחבן והוא הדבר אשר דברתי למעלה שדעתו ז"ל שוה בזה עם רש"י ז"ל שרוחב הקרנות אמה בת ה"ט ופיחתו שתי הקרנות ב"ט נמצאו י"ח טפחים בדקדוק לרוחב מקום המערכה: אמנם יקשה עדיין על הנוסחא הלזו מפיעת עצמו שכבר פירש ז"ל בהשגה הקודמת בסמוך שאולי הד"ט הם כניסת הקרנות א"כ מדויל ידיה מפתלים שאי אפשר לקיים אותה נוסחא שתהא מדוייקת מכל מקום שהרי אעפ"כ אין כאן רק י"ד טפחים מקום מערכה והיא אומרת יח"ט. ויהי כמשיב לזה באומרו ואולי י"ל שאותן ב"ט היו פגימה שהקרנות היו כנוסים וכו' שלשון זה נראה שלא ירד לסוף דעתו בכ"מ ז"ל לפי שכתב עליו ז"ל איני יכול ליישבו דרבינו מיירי בגובה ואותם שני טפחים ברוחב ומה ענין זה לזה עכ"ל. ומלבד שאין זו תשובה על הר"א ז"ל כאשר כתבתי למעלה עוד יש לשאול מה עלה בדעתו של הרב בכ"מ שאמר כן ומה חשב בשני טפחים הללו לאיזה צורך הביאם הר"א ז"ל ומאי איריא דרבינו איירי בגובה ואי נמי איירי ברוחב מי ניחא שהרי שפתיו ברור מללו שרוחבה כ"ד אמה ועוד וגלוי לכל אשר עינים לו ומה יועילנו זה מה יתנו לו ב"ט ומה יוסיפו אם החסירו או העדיפו, חי אהבת האמת אם לא הוא כדבר שאין לו שחר. אבל מיעוט ההתבוננות שהיה לו ז"ל בדברי הרא"בד נקל בעיניו להשליכם אחרי גיוו וגרם לו שלא עמד על דעתו הברורה מעתה לפי מה שכתבנו שאחז צדיק דרכו בהשגה הקודמת להשוותה עם זאת שלא תתנגד לנוסחא שלו ברוחב המערכה אלא שניהם נדקו יחדיו. והיתה תשובתו בזה באולי (כמו שאמר למעלה בעניין כניסת הד"ט שהיא דעת עצמו ולא קיבלה מרבותיו משו"ה אמרה בלשון מסופק) י"ל שאותן ב"ט (והין ר"ל ב"ט שפיחתו הקרנות שזכר כאן בתוך כדי דיבור שא"כ היה אומר שאלו ב"ט, אלא על ב"ט של כניסת הקרנות שזכר בקודם נתכוין ובגיה שהן ארבעה הם ב"ט לכל צד כנ"ל וע"כ אמר שאותן ב"ט הנז"ל) היו פגימה, שלעולם הקרנות היו כנוסים **מדופן המזבח טפחים מכאן וטפחים מכאן כדרך שאמר בקודם ואעפ"כ אין זה סותר** למ"ש

לה"ס כאן שאולי פריסה אמה אם נניח שהיו באופן זה שאותן שני טפחים של כניסת הקרנות שממעטים ברוחב מקום המערכה שהוגה ח"י טפחים היו פגימה לבד, ר"ל שלא נחשוב שמשכו קו ישר מקרן לקרן בזויות ומאותו קו מודדין אמת הסילוק בשוה וכן ממנו למקום המערכה שא"כ לא יעלה בידך כי אם ז"ט רוחב המערכה לכל רוח אלא קרני זוית הקרנות נכנסין בריבוע הסילוק ועושין בו פגימה ב"ט על ב"ט וכן כנגדו במקום מערכה פגום נכנס, ולא שיעלה בידינו מקום המערכה מרובע לרחבו וארכו ח"ט שהם טע"פ לכל צד כטבלא ארוכה לכל רוח כ"ד אמה ברוחב טע"פ שהרי בקרן זוית מתמעט רוחב המערכה ב"ט על ב"ט שהם באלכסון לעומת זויות הקרנות אין ברוחב מקום מערכה כ"א ז"ט לכל צד שהוא ריבוע ז"ט על ז"ט לכל קרן זוית מפני פגימה הנכנסת ואוכלת בו ב"ט. זוהי הפגימה שאמר ז"ל שהעפ"כ לא נכוג אחור מדעתו בכניסה של קרנות. ובדרך זה נוכל לכוין אותה עם הנוסחא הנזכרת שלא יתנגדו זה לזה כמו שפירשנו דאע"ג דהקרנות כנוסים ב"ט וממעטים ברוחב מקום המערכה בקרן זוית היא פגימה ברבוע רוחב המערכה שאיננו שלם ושוה ברחבו כי בזוויתיו מתקצר רחבו ושומד על ז"ט באורך ז"ט ברבוע ודוק ותמצא מכוון מאד. ולא יזיק זה לנוסחא שלו הנזכר כיון שאינו אלא פגימה של ב"ט על ב"ט בקרן זוית ובכל האורך של כ"ד אמה הרוחב מכוון לטע"פ כנ"ל אין בכך כלום. וזה אם נניח שפגימה ב' נכנסת למקום המערכה כדי לתת לרגלי הכהנים את חלקם מנת הילוכם אמה בריבוע שכדי למלאות פגימתם מקרני הקרנות של ב"ט על ב"ט נעשה פגימה אחרת כמותה במקום המערכה כנגדה באלכסון למלאות חסרון רבוע הסילוך כדי להרויח לכהנים שלא ידחקו רגליהם בזויות. אמנם אם תרצה אמור שהפגימה ברבוע הסילוך לבדה היתה ואין המקום צר לכהנים לעבור שם בזוית בד"ט עם האלכסונים שהוא מקום מרווח להם די והותר נשאר א"כ מקום המערכה כטבלא מרובעת ונשכרת את הזוית ופשיטא שאינם סותרים זא"ז המוסחא הנ"ל של הר"א ז"ל עם דעתו בכניסה: ועד"ז מבוהרים דברי המאור הגדול הרהב"ד ז"ל בתכלית הביאור והדקדוק ויחד היא שלא תמוש אלל הרהב"ד שכן הוא גורם מקום המערכה ולא חזר בו מתמת שההבון א"כ מדברי הר"מ שאין כך דעתו וא"א לשנות ולתקן לשונו לכתוב במקום גובה רוחב אע"פ שכבר יסבלהו לשון הר"מ ז"ל. ולא ימנעהו טעמו של בכ"מ כסבור הרב מאחר שכבר כתב הר"מ ז"ל שמקום המערכה כ"ד אמה שא"א עוד לומר היותו י"ח טפחים ברחבו ואין בכך כלום שזהו פרט מן הכלל והרי בתחלה קורא הר"מ דרך כלל למקום המערכה כל הרוחב עם הקרנות ואמר נמצא רחבו שמנה ועשרים אמה וזה דרך כלל גדול ואח"ז ביאר ופרט מקום המערכה אחר שהסיר ממנו חשבון הקרנות והילוך נשארו לו כ"ד אמה ועדיין על כרחך אין כולם מקום המערכה אף לפי דעת הר"מ שהרי תפוח מובלע ביניהן ויתכן א"כ תיקונו של הרהב"ד לומר שביאר עוד בפרט מן הפרט מקום מערכה אחר שהוציא ממנו גם כן מדת התפוח הודיענו שוב הנשאר א"כ במקום המערכה בעלם לבדו אלא שאחר התבוננות דק ודאי יראה מדבריו ז"ל שאין כאן כוונתו על הרוחב. ויפה אמר הר"א ז"ל בכל מה שאמר ותחשב לו לצדקה במה שדן את הר"מ ז"ל לזכות וחשב להגיה ולתקן לשונו בתחלת העיון שהלשון היה סובלו בודאי אם לא מטעמים אחרים ומסידורו של הר"מ המעכב על ידו לפיכך חזר בו ותקא משכורתו כפולה שהודיענו בפרטות מקום המערכה המיוחד לעצמו: ובזה קנא תמהון על רבינו המחבר הנפלא אשר לא הניח דבר גדול וקטן שלא שם עינו ולבו עליו לדקדק ולמצוא השבון כל דבר הצריך והנה אינו פה אתנו ובא רעהו הטוב והקרו ומאחר שבדק אחריו ולא מצא הטיב אשר עשה לבארו ולא נשאר מקום תפיסה על הרהב"ד שדבריו צריכים מאד ולא יפול מכל דבריו ארצה ובואו ונחזיק טובה על הודיעו אותנו מקום נפלא ממנו פרטיותו ומכלל דבריו השגה להר"מ ז"ל שעכ"פ היה לו לבאר דעתו בזה אלא שהניח מקום להתגדר. והפשתי בס' תוי"ט לראות מה ידבר בו והנה לא הזכיר כלום מענין התפוח ומעשהו ורוחב מקום מערכה לא הכריח עצמו מאומה בכל זה כי סמך על מ"ש בכ"מ שדחה דברי הרהב"ד בענינים הללו מכל וכל בלי שום סמך ואדרבה הם טובים ונכוחים ומוכרחים: ומכאן תוכחה למעיינים בל ימהרו להשיב על הגדולים (אף כי אין משיבין את הארי כו') כל עוד שלא יבינו היטב דעת הכותב וכוונתו בבירור שאז אין אשם על המשיב כפי מה שעיניו רואות אבל להניח הדברים בלי עיון והבנה לא יתכן כלל (שלא היה הכותב שוגה ופתי דלא חש לקמחיה ח"ו) כאשר קרה להארז בלבנון הנשר הגדול קדוש ה' מכובד הריני כפרת משכבו של רבינו בכ"מ ז"ל שלא הביט אל הבנת כוונת דעת הרהב"ד ז"ל על כן נראו לו דבריו תמוהים מאד והזניחם מעליו ואם היה ז"ל טורח עצמו בהבנתם ודאי שלא היה דוחאם בשתי ידיו. ואם בארזים נפלה שלהבת השגיאה מה יבין וידע איש בער כמוני ומה יעשו אזובי קיר וישמרו בנפשם ודי בזה הערה: ודע שכתב הרהב"ד בפ"ב מהל' תמו"מ שאפשר היה התפוח עגול א"כ הרווהנו עוד למלאות חסרון מקום המערכה בזויות אם נאמר שגם רבועו של מקום מערכה פגום בקרנותיו ב"ט על ב"ט וק"ל. ויש לדעת שאותי אמות של מקום קרנות ושל הילוך היו עמוקות קצת ולא היו בשוה עם מקום המערכה ובשפתו של מזבח היה לו כעין בליטה גבוהה מעט שזהו כרכובו של מזבח ובין כרכוב ובין מקום מערכה היו שתי אמות הנזכרות שקועות בעומק קצת כעין חרין כך פירש"י ז"ל בפ' ק"ק (דף ס"ב) הדתניא איזהו כרכוב וכו' עי"ש והתימה שלא זכר רבינו ז"ל מאומה מן הכרכוב וצ"ע:

הלכה י וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד. עיין בגמרא דאיזהו מקומן (דף נ"ד א') משמע שהיה שם באויר אותו קרן בליטה קטנה ע"ש ברש"י אהא דכך סתנו ביניהם אורחא דבנימין ולמ"ש התוס' שם אין הכרח לפירש"י:

הלכה יא ובקרן מערבית דרומית היו נקבין כמין ב' חוטמין והן הנקראין שיתין. נפלאתי בזה מאד דהא משמע מדוכתי טובא דאין אלו שיתין כדמוכח בס"פ לולב וערבה דשיתין היו מחוללין עד התהום והם היו בראשו של מזבח לנכך בהם הנסכים והמים בחג אבל הדמים הניתנין ביסוד דאיירי בהו הכא למטה ביסוד היו כמו ששנינו במדות שהדמים הניתנין ביסוד מתערבין בהן וכן משמע מאותה ששנינו בפ' קדשי קדשים שלשה דברים היתה אותה קרן משמשת למעלן ושלשה למטן למעלן ניסוך ולמטה שיירי. וא"א לומר שאותן חוטמין של ניסוך שלמעלן עוברין על אותן שלמטה של דמים שביסוד ולעולם הדא ניכהו מש"ה קרי להו שיתין דהא אפילו למאן דפליג התם בגמרא דלולב וערבה וס"ל דאין השיתין מחוללין עד התהום מכל מקום אית ליה דעמוקין הן ותלל יש שם תחת המזבח שמתעכבין בו הנסכים כדמשמע מהא דאיתא התם לול קטן היה בין כבש למזבח ואתא לשכעים שנה פרחי [...] מלקטין משם יין קרוש ואילו הכא גבי דמים תנן שמתערבין באמה ויוצאין לנחל [...] ונראה מדעת הר"מ דשני חוטמין דהכא ודהנן התם גבי ניסוך חדא ניכהו [...] נשתוממתי מאד וביותר תמהני על שלא העיר בכ"מ כלום בכל זה שנראה שהיה [...] אצלו בלי צורך לביאור ואני בעוונותי לא מצאתי ידי ורגלי בכאן וחפשתי בספרי [...] סוחר: שוב ראיתי בפ"ב מהל' מעשה קרבנות שם ביאר רבינו שנסכי כל [...] מתנסכין ג"כ ביסוד ומשם הן יורדין לשיתין והשיגו הרהב"ד ומעתה נתחזקה [...] ולא ידעתי למה שתק הרהב"ד ז"ל כאן גם מ"ש בכ"מ שם ליישב בדוחק גדו[ל] מועיל כלל למה שאמרנו שאיך אפשר לומר ששם ביסוד הם השיתין. גם בס' [...] הזבח מצאתי אחר החיפוש שרצה לתרץ השגת הרהב"ד ז"ל שם ולא כונה לי [...] לגמרי (יעויין בו) שמלבד הדוחק שאי אפשר לאומרו שהרמב"ם בהבורו ידבר [...] של שלמה שהוא דבר גלוי וידוע שאינו כן ולא השמיענו כאן לענין בנין המזב[ח] נקבין שלמעלה ולא כלום והניח משנה ערוכה בלי טעם וריח, עוד א"א לשמוע [...] ההכרח שאמרנו שעל כרחך אין אלו שיתין מפני שאמר כאן שהדמים יוצאין לנחל [...] והיין לא היה יוצא לנחל קדרון כמו שהוכחנו ובבית ראשון שלא היה הבור של [...] במזבח אלא חוגה לו פשיטא שלא ירד לנחל קדרון דאליבא דכ"ע בשיתין היה [...] זמן מרובה ואיך יצאו מהן הדמים לנחל קדרון. סוף דבר דעתי בזה קצרה [...] הסרה להעלות ארוכה למבוכה, ומי שדעתו רחבה יתרץ זה וישא ברכה: אמנם [...] שני נקבין הללו משמשים ג"כ נעלם מאתי שלדמים היה די באחד אחר בהדמי[ם] מתערבין באמה ושל יסוד מערבי הוצרכו עכ"פ להמשך דרך צינור קבוע ברצפה [...] נגרין אל קרן דרומי משם הנקבים א"כ היותן שנים יראה שהוא לבטלה לענין [...] לבדן ולא ראיתי מי שפירש זה. ועכ"כ באמת יראה מזה קצת נטייה לשיטת רבי[נו] חמו"מ שניסוך של כל השנה היו בנקב אחד משני נקבין הללו של יסוד ומיושב [...] דעתו שקראן שיתין דא"כ ודאי שכן נקראין שיתין דנסכים לשיתין אזלי וזה ידוע. [...] נתיישב לי היאך אפשר לומר שגם הנקב שהדמים יורדין בו יקרא שיתין מהטעם [...] מאחר שכן יוצאין לנחל וא"א לומר כן בשיתין כמו שהוכחתי לעיל. שוב מצאתי [...] תקנה דלעולם שניהן נקראין שיתין ורבינו דייק בשמא דשיתין לשון רבים משמע [...] נמי במתני' דמדות דקרי ליה שית בלשון יחיד כדתנן הכא למטה בקרן מק[...] שם אמה וכו' שבו יורדין לשית ומנקין אותו והיינו על כרחין דיין להודיע הוא [...] לנקותו משום שמתעכב שם כדפריפית ומש"ה קרי ליה בלשון יחיד דשל דמים א[...] לנקותו שאינו חפור בעומק אלא יוצא בהמה שבעזרה ומיהת שמע מנה דלחרוייה[ו] שיתין, וליכא למימר דקרי להו הכי משום אותן שני חוטמין שבראש המזבח ש[...] החג דהוו סרי שאותן הינן הלוקין כי אם בספלים כדפירש"י בפ' לולב וערבה [...] והיין יורדין שניהם לנקב שבמזבח לשיתין משמע דבמזבח לא הוי אלא נקב אח[ד] [...] נקב עובר עד הנקב של ניסוך שלמטה ביסוד ודוק. א"כ מצאנו טעם בדבר [...] ויראה שהוא נכון ובאמת יש לו על מה לסמוך: ועדיין לא נתקררה דעתי עד [...] את שאהבה נפשי לדעת מאין יוצא לו לר"מ ודקדקתי עוד דרך אחר ויש[ר] בעי[...] זה דשית דתנן דמנקין אותו הוא של דמים בודאי והיה צריך לניקוי מפנ[י] [...] היורדין לתוכו תדיר שלא יקרשו ויסתמו המעבר שלזה היתה מתוקנת שבלנ[...] ברצפה שיוכלו לנקותה מיד וזה בהכרח שאותו נקב של דמים הוא הקרוי שית [...] אותו (ושלא כדברי הרע"ב ז"ל) דאי של נסכים לא היה צריך לכך לפי שאותו [...] נסכים יורדין היה הלול במערבו של כבש שבו פרחי כהונה יורדין את לשבע [...] ומלקטין היין. הרי מבואר מאד שא"א לומר שהשית הנזכר במדות שמנקין או[תו] [...] אותו של ניסוך שהרי יורדין אליו דרך הלול לא למטה ברצפה גם לא היו מנק[ין] [...] שאינו מהצורך ואדרבה היו מתעכבין בו הנסכים ואין יוצאין משם ומניחין אותן [...] שהיא זמן מרובה: הרי זכינו לדין שיפה כיון רבינו שעל כרחך גם הנקב ש[ל] שפיכת דמים הוא קרוי כמו כן שית ולזה קראם שיתין לשון רבים וכנ"ל ואלו [...] מוכרחים כולם ברורים ואהובים ורחוקים נעשו קרובים וברוך ה' שהאיר עינ[י] [...] דעת רבינו דהוא גברא דמריה סייעיה וכל דבריו לדקו יחדיו אין בהם נפתל [...] ונודעה לנו סבת שתיקתו של הרהב"ד ז"ל דמודה נמי דנקראין שיתין הנקבים [...] מהכרח הנ"ל ולא מהמת זה חלק עליו בהל' מעשה הקרבנות אלא מטעם אחר [...] בדבריו יבואר עוד בעזה"י בהגיענו לשם, וטעמו של רבינו בניסוך של כל הש[נה] [...] ראית למעלה מראיית הנקבים שהיו שנים למטה כמו למעלה. וכלל רבינו ד[...] דרך קצרה שסתם וכתב ובקרן דרומית היו שני נקבים שר"ל בין אותן נקבים [...] בין שלמטה שארבעתם באותה קרן היו כמו ששנינו שלשה דברים אותה קרן [...] למעלה ושלשה למטה ורבינו ז"ל בחר לקצר כאן דרך קצרה ע"כ לא היה מחס[...] לא למעלה ולא למטה אלא בקרן סתמא ושני חוטמין היו בכללם שהן ארבעה [...] שאותן שלמעלה הם נעשין רק נקב אחד במזבח ויורדין לשית דרך החלל [...] העשוי לניסוך כל השנה והשני למטה לדמים וכנ"ל ופרטי הנקבים ביאר כ"א [...] בהל' תמו"מ ובמעה"ק ונתכוונו דברי רבינו בכל אופן המועיל. וגם מה שא[...] שהדמים יורדין בהן אינו קשה שאע"פ שאין עשוי לשפיכת הדמים כי אם הא[...] שהיה האחר בצידו וסמוך לו אי אפשר שלא יעברו מהן לשני כשמתרבין וא[...] אם מעט מן הדמים יורד לשית של ניסוך, אי נמי בהם באחד מהם נמי משמע [...] בפירוש המשנה במדות לא דק:

הלכה יג וכבש היה וכו' ופורח ממנו אמה על היסוד ואמה על הסובב ואויר מ[...] מפסיקו. רבינו סתם כאן דבריו והוא מקום שאמרו להאריך ולג[...] צריך. איתא בגמרא דבעינן כי דם שאויר קרקע מפסיקו דהיינו רצפה כדפיר[ש"י] והתוס' כתבו על זה לאו דוקא דהא פורח אמה על יסוד ועל סובב אמה ע[...] ובלאו האי קרא בעינן הפסקה מדכתיב סביב אלא דסגי בכל דהו והכא בע[...] גדול וניכר עכ"ל. ונפל פותי"א דהאי אוירא בגירא דודאי משמע כדבריה[ם] להיות כאן אויר גדול אלא שצריך אומן גדול לעשות אויר גדול עם שיהיה [...] היסוד וסובב אמתים כמו שתפשו הם ז"ל בפשיטות דפריחה שתי אמות דוקא [...] אפשר זה וזה: איברא ניחזי אנן במאי דכתבו נמי מעיקרא דאויר רצפה לא [...] ומאי פסקא והיכי פשיטא להו כולי האי והלא במאי מוקמי להא דר"פ דב[...] קרקע מפסיקו אי בהפסקה מעט מקרקע סובב אין זו הפסקת קרקע כי ד[...] הוא חלק מהמזבח ואין ספק שלא נקרא הפסק קרקע שא"כ אף אני אומר יע[...] תגו[...]

...זרוק ואיכא הפסקת קרקע על כן נראה ברור דבעינן דוקא הפסקת קרקע ...ם כדפירש"י ז"ל דוקא . וא"ת היכי משכחת לה כד מעיינין ודייקינן במילתא ...כחין דכולה ניחא ואתי שפיר איתא להא ואיתא להא . רצוני דודאי פריחה ...ן שהכבש פורח קצהו על שתי אמות הנ"ל ואינו מובדל שם רק כמלא נימא ...ואמרו בכבשים קטנים לקיים המקרא דסביב וקצהו מופסק באויר גדול ורחב ...ורד עד לרצפה בתחתית המזבח ממש ואין רחבו פחות מאמה בלי ספק וכל ...כמים קיימים : ובוא וראה שאין ספק בדבר ותלמוד ערוך הוא בידינו מאותה למעלה דלול היה בין כבש ולמזבח ופירש"י ז"ל בפ' לולב וערבה לול ארובה ... למטה היה בין כבש למזבח במערבו של כבש דאויר מפסיק בין הכבש ולמזבח ...ריקה בבשר והיה באותו אויר לול במערבו של כבש שהכבש רחבו ט"ז אמה ... אמותיו לצד מערבו היה הלול שבו יורדין ומלקטין היין הנקרש מהנסכים . הרי לפניך בהדיא שהכבש חלוק שאינו פורח כל שתי אמות הנ"ל עד קרוב למזבח ...ער וחציו האחר של צד מערב מופסק בלול הנ"ל שעל כל פנים צריך ליתן לו ...יתר לשירדו בו פרחי כהונה . כמלאת אומר על כרחך שאותו רוחב של שמונה ...של צד מערב מופסקין מן המזבח באויר אמה ויותר ובכל אותו משך לא היה ...י הארובה שהיא מפסקת ויורדת מלמעלה למטה עד החלל שבתחתית המזבח ואי ...טמר בענין אחר כלל הרי יפה נתקיימו שני דברים הללו שבשמונה אמות ...של כבש היה פורח על שתי אמות של יסוד וסובב בענין שיוכלו כהנים לעלות ...ת בלי שיצטרכו לפסיעות גסות ושמונה אמות האחרות של מערב שלא היו ...לעלייה וירידה (כי היורד מן המזבח עבר על פני חצי רחבו של כבש עד ...אבל חציו למזרח ויורד שם בדרך שעלה או שמא בזוית מערבי דרומי של כבש ...י נשר קטן לעבור עליו ולירד דרך שם) היו מופסקין כדי ליתן ריוח גדול ...קרקע ממש עד למטה ובו ירדו בלול ועל האויר הזה מתקיימת מצות זריקה ...: בודאי והכי נמי מסייע לן מתני' דפ"ח דשקלים עמ"ש בפירוש המשנה בס"ד: ...קשה בעיניך דהא תנן התם בתמיד סדר מערכה גדולה מזרחה והיתה מזרחה. ...יותר לפמ"ש רבינו בהל' תמידין בסידור עצי מערכה גדולה במזרח שיראה ...סבור היה ברוח מזרח של מזבח היתה מערכה גדולה סדורה א"כ היאך יוכל ...הבשר בזריקה בדרך שאמרנו אחרי שאין שם מערכה והם רחוקים זה מזה מזרח ממערב . אבל תדע באמת שא"א לומר שהיתה המערכה סדורה ברוח ...ממש מזה הטעם בעצמו שהרי אין רחבו של כבש יותר מי"ו אמה ואיך יוכלו ...לזרוק האיברים מן הכבש עד כנגד סוף מזרחו של מזבח גם זה ה"א לגמרי ...ה על עצמך היאך מתקיים הזריקה , הא אין לך לומר אלא באין פירוש מזרחה ...כך חלוקת הכבש לרחבו לשני חלקים שוים ומפלגא דמזבח למזרח מזרחה קרי ...גלם מערכה בדרום קיימא אלא שמשוכה לצד מזרח מחציו של מזבח והלאה ...ציו של כבש המזרחי מאמצעו ולהלן ולאפוקי מערכה שנייה שהיא במערב ומשוכה ...אי נמי כדפירש הראב"ד שם שהזכירין סדורין מזרח ומערב ולאפוקי צפון ודרום ...פירוש מזרחה דרישא , ותזיהה מזרחה פירושו הלוגות והפתחים שבה ודוק ...כ"ל אי"ה יבואר יותר בענין זה : והיוצא לנו שאין דרך אחר בעולם כי אם המערכה סדורה בדרום על פני הכבש בחציו של מזרח ומגעת עד אמצעיתו ...גם על הלול היו זורקין האיברין כמלוהן (ומתוך משא ומתן הלז מענין לענין ...עוד בריוח גדול כי עתה הרחיב ה' לנו להבין עם זה פירוש משנה סתומה ...שנויה בפ"ח דשקלים עמ"ש בלח"ם שם שלא עמדו עליה המפרשים . ובחמלת ה' ...לה פירושה על ידי הצעירה ובקשתי מן המעיין לשום עינו עליה כי משם היזוק ...וסף למה שכתבתי כאן והדברים עוזרים זה את זה והאחד מעיד על חבירו) . ...כל מתוקן ומקובל טוב ויפה ומנה לא תזוע כי כולה סולת שקלטה הנפה וברוך אדם דעת ומאיר עיני היושבים במו אופל כמוני העני נבער מדעת כבד לשון ...כל שפה אל ה' ויאר לנו ונפלה האורה על החלון שזכר רבינו כאן בסמוך :

...יד וחלון היתה במערבו . הראב"ד נטה קו השגתו והר השגתו עליה כגיגית כפה, ובא הרב בעל כ"מ והכהו בלשון ודברים אשר לא כן עליו הפה, ולא ...ייר מה חשב הרב ז"ל וכי ח"ו חשוד הראב"ד ז"ל לבדות דבר מלבו או לכתוב ...לה על רוחו מבלי הבט אל האמת והלופה , שלא הוא החסיד הר"א ז"ל בור ...ינו מאבד טפה , הלא לזה יעטו הכה בן דוד בריבותי"ו והשגותיו בלשון נקייה ...בנעתים וכל אמרתו צרופה : אולם כנים דברי הראב"ד ז"ל שמלבד הרבובה ...כ חלון באותה קרן כמו שהוכחנו וזהו שאמר ז"ל לא כי אלא החלון לבד והרבובה ...ל שעל כרחך החלון לבד שהוא היה באותה קרן על פני הכבש בינו ולמזבח ...אין חלון וארובה ורבובה לבד שהיא בכותל הכבש , ומ"ש וכך היא שנויה במדות ...אין אלא לומר שהרבובה לבד כך היא שנויה שם בלי מדה ידועה אבל המדה ... ברוחב אמה סבור הראב"ד שהיא לענין הלול כמ"ש לעיל ואין בידינו התוספתא ...שונה היטב עכ"פ אינני מסופק שזו היתה דעת הראב"ד ז"ל בהשגתו זו דגברא ...בר מילתא לא תיהוי כי חוכא , והא בגוונא דאמינא ודאי לא הויא בדותא ... , אלא כל דבריו הלכה ומשנה צריכה : ולמדנו ממנו גם כן שהיה הלול שהוא ...שאו חלון רחבו אמה לפי שהיה צריך לאויר גדול כדברי התוס' וא"ת למה צורך ...רחב כל כך שאינו אלא כדי לקיים מצות זריקה בבשר ואפי' לר"פ דמשום דבעינן קרקע דוקא תיסגי ליה בהבדלה מועטת כעין של כבשים קטנים וכחצי כבש ...ת וניחתי ביה טובא עד קרקע הרצפה (דאי משום לול הוה עבדינן ליה מן הצד משום דבלא"ה מיבעי לן ההוא אוירא מפני הזריקה וכנ"ל) ועל כן נראה דהא ...וירא כולי האי לא נפיק לן מקרא אלא תקנת חז"ל הוא כמ"ש בעזה"י והיינו התוס' ז"ל בפרק כיצד צולין דאף בלא אויר היה יכול לקיים מצות זריקה אלא ...ו יזכור לזרוק : וראיתי בתשובותיו של א"א הגאון ז"ל הביא דברי התוס' הללו ...ליהם וגם בעיני יפלא לכאורה דהכא משמע דגזירת הכתוב הוא ובמאי דכתיבנא ...שיטא להו דבעינן אויר מפסיק כי דם ובלא"ה נמי לא סגי דלא הוי אויר ...איב סביב אלא דמשום לקיים בזריקה צריך לן הפסקת רצפה הכתי הוה סגי ... כמלא נימא עמוק עד קרקע הרצפה וכדאמרן והיה מתקיים זה וזה בטוב ...יכו לומר שעל כרחך לזה האויר הרחב של הלול (שלהשמיט לול יצטרך עכ"פ ...א היה בו צורך מפני הזריקה בעצמה שכבר תוכל להתקיים בל"ז אלא בודאי

מדברי חכמים הוא כדי שעי"י כך יזכור לזרוק שאם היה נר כהבדלות האחרות היה שוכח ופושעו בלי שיכיר אבל מתוך שהיה רחב כל כך על כרחו נזכר וא"א לפושעו וגם זה ברור בכוונת התוס' : ושני כבשים שבהם פונים ליסוד ולסובב . הוה קשיא לי טובא דלכאורה משמע שאין שם אלא כבש אחד הפונה לסובב למזרח א"כ בהכרח צרין העולה לשם לחזור על עקיבו וזה אינו נראה מכמה טעמים וק"ל עד שמצאתי להתוס' זבחים (ס"ד א') שנתקשו ג"כ בזה : אמנם לענ"ד ברור שהיו שני כבשים קטנים פונים לסובב מזה אחד ומזה אחד יוצאין משיפולו של כבש גדול ומשפעין ועולין עד שנעשין גבוהים בשוה עם הסובב הימני לעלייה והשמאלי לירידה שבו יורדין מן המזבח להוליך בו שירים ליסוד דרומי (ורחבן של כבשים קטנים הללו איני יודע) . והא דלא קחשיב להו תלמודא בתרתי בהדיא לק"מ דהנך תרתי דסובב בחדא חשיב להו כיון דתרווייהו לסובב אזלי . ולא קשיא נמי מהא דכתב רש"י מההיא דסוכה דתנן ופנה לשמאלו ולא קתני לסובב והא ודאי לא מוכח מידי מהתם דהיכי ליתני לסובב והלא ניסוך המים והיין בראשו של מזבח הן נעשין כדתנן נמי בפרק ק"ק בג' שהיו עולין וחוזרין לעקב והיינו משום שהיו עולין בכבש גדול לראשו של מזבח ולא פנו לסובב כלל כי אין שם מקומם . ואולם הכבש השני הקטן הנזכר כאן הוא פונה ליסוד מלבד אותו שבצדו הפונה לסובב וזה הב' הוא קטן ונמוך ביותר לפי גובהו של יסוד בלבד :

הלכה טז ונותן בתוך הבנין גוף של עץ. כן נ"ל ג"כ לענין עשיית הלול הנזכר ולהבדיל הכבשים מן המזבח והרבובה הנזכרת למעלה בדברי רבינו שבודאי גם הכבש כולו היה נעשה בנין אטום באופן המבואר בדברי רבינו :

הלכה יח מזבח שנפגם. עיין בתשובות חכם מארי הגאון זצ"ל סי' י' כתב טעם למה שפסק כראב"י והך כללא דמשנת ראב"י עמ"ש בעזה"י בהגהות הכללים . ומ"ש הרב בכ"מ דבברייתא לא קי"ל כוותיה עיין בהר"ן פא"ט דמקשי על הרי"ף דלא פסק כראב"י בתפרותים שלא נפתחו עיניהם אע"ג דלא מיתניא אלא בברייתא (והובאו דברי הר"ן באחרונים בי"ד סי' י"ד) :

פרק ג הלכה יב וכן נרות המנורה. עיין השגת הראב"ד ז"ל. ואיני מוצא קורת רוח במה שהשיב בכ"מ לסייעו לרבינו דפסק כראב"ש משום דמסייע ליה קרא דמאן שם ליה ומאן ספין מאן רקיע להכרועי בהא אטו קראי כרבי לא דייקי אדרבה מסתברא כוותיה דרבי דייקי טפי דהא כתיב יערוך אותו לפני ה' מכלל דכולהו להו לפני ה' ניהו ומאי מהדר ליה ראב"ש ההוא דמצדד אצדודי רבי נמי ס"ל מצדד אצדודי בודאי דלהכי אתי אל פני המנורה יאירו ומודה רבי בהא דמצדדין פניהם כלפי אמצעי אלא שאין אמצעי לפני ה' ואהני ליה יערוך אותו לנר מערבי שהוא אחר ולא של פני המנורה והיברא לדידן חזי סברא דרבי עדיפא דכולהו לפני ה' מיקרו אי ס"ד צפון ודרום מונחין ולא סגי בצידוד וקרא נמי אייתר ליה אליבא דראב"ש וק"ל. אלא שאין צורך להטריח עצמנו בכזה ולהשיב תשובות חבילות שאין בהן ממש אחר שלא חששו לכן רבותינו בעלי התלמוד ז"ל לא נשאר לנו פתחון פה להכריע על פי סברתנו ואין לנו כי אם להמשך אחר הכללים שמסרו לנו וזה אין בו ספק דהלכה כרבי מחבירו אפי' לגבי ראב"ש איתמר ואין צורך להוכחת הכ"מ שכן הוא פשוט בכל מקום ולא אשכחן מאן דמפליג בהא כיון דסתמא איתמר מחבירו ופירוש מחבירו בכל מקום חבירו הנחלק עמו ואפי' גדול ממנו ומשו"ה אשכחן למ"ד דאפי' לגבי אבוה הילכתא כוותיה וד"ק. וגם מ"ש בכ"מ דמתני' דשתי הלחם אתיא כוותיה דראב"ש דאי כרבי קשיא מאי שייר דהאי שייר גם זה אינו מוכרח , עיין בתוס' ר"פ מרובה שכתבו די"מ דלא אמרינן מאי שייר דהאי שייר אלא כי נהים למיגנא דוקא ובעלמא לא והכא נמי הא לא נחית למיגנא : והנלע"ד בפסקו של רבינו דסמך לו על הירושלמי שהביאו התוס' מנחות דהגירסא הפוכה דרבי סבר צפון ודרום ודילמא הכא בגמרא דידן נמי הוי גריס הרמב"ם פלוגתייהו דרבי וראב"ש איפכא משו"ה שפיר פסיק כוותיה דרבי . ונראה להכריח עוד פסקו של הר"מ מדאיתא הכא בגמרא דידן דפ' שתי הלחם דר' אלעזר בן שמוע סבר דעל כל הי"א שולחנות היו מסדרין וריב"י פליג עליה וס"ל דאין מסדרין אלא על של משה וכי היכי דפליג בשולחנות הכי נמי פליגי במנורה וכדאיתא בירושלמי נמי כה"ג וכתבו התוס' בשם הירושלמי דלמ"ד מזרח ומערב מונחין כולן ראויין לשירות כר"א בן שמוע ולמ"ד צפון ודרום אין מסדרין כי אם על של משה לבד. ומשמע קצת דתלמודא סליק בהכי כשיטת ריב"י דעל של משה לבד מסדרין ומוקי קרא לשלחנות שבאולם ולר"א בן שמוע לית ליה קרא לשולחנות של אולם אולי לא סבר ר"א בן שמוע דהוו שולחנות באולם וסוגיא דתלמודין אזלא כריב"י בשולחנות דאולם שמע מינה דצפון ודרום היו מונחין ומנורה נמי דכוותייהו צפון ודרום קיימא (דהא בהא תליא כדאיתא בסוגיין) כפסקו של רבינו . ואי גרסת הירושלמי הנזכר אמיתית אתי כוותיה דרבי ואי לא הרי חביריו חלוקין עליו ר"א בר' שמעון וריב"י ולא קיי"ל הלכה כרבי מחביריו כדאיתא פ"ב דכתובות כל שכן היכא דמסייע נמי סוגיא דתלמודא ומתני' וזה נכון בדעת רבינו . ותו איכא לסיועיה דמסקנא דתיק תלמודא טובא אליבא דמ"ד מזרח ומערב מונחין אבל למ"ד צפון ודרום אתי שפיר וק"ל:

הלכה טו ובין כל חלה שלשה קנים. איני יודע היאך הקנה הג' מונח אם היה לו ג"כ פיצול בצניף לצומכו שהסניפין יהא לכן בצד אחד שני פצולין ואחד בצד השני . או הניח הסניפין נקובים באמצע בין שני הפצולין עובר חור אחד:

ומדברי הרא"מ פרשת תרומה נראה שפיצול אחד היה משמש לכל שלשה קנים שבין חלה לחלה וכתב שהיו הסניפין רחבין כשיעור שיש מקנה הראשון לשלישי בכדי שיספיק החרין שבסניף להשען עליו כל השלשה קנים א"כ הפיצול אינו כי אם חרין ישר לרוחב הסניף שהיה מגורר במגרה ונחרץ מצד אחד החרין רחב בשיעור מספיק לרוחב שמן קנה האחד לשלישי . וגובה הסניפין כתב הרא"ם שהיה כ"א טפחים ט"ט כנגד גובהו של שולחן ויב"ט לגובה החלות בלבד . והנה לא נתן חשבון הקנים המפסיקין בין חלה לחלה ומעדיפים בגובה המערכה שבודאי לא היו בהם עומדות ויש להם איזה מדה וכמות כל שהוא . ונראה דעתו ז"ל שהסניפין לא היו עולין כנגד גובהה של חלה העליונה לפי שלא היו צריכין להגביהן כל כך שהרי אין עליהן קנים מלמעלן א"כ נמצאו שני טפחים עודפים לפרנס בהן עודף הקנים . אבל יותר נראה שהסניפים מגיעים גם כנגד כותלי החלה העליונה כדי שלא יטו החלות העליונות לצדדין א"כ בהכרח להוסיף על הכ"א טפחים כדי שיעור הקנים ולא נודע כמותן :

הלכה

הלכה יח הכיור היו **לו** י"ב דד. עיין מ"ש בעזה"י בפירוש המשנה דיומא. **ובפירוש** מוכני עיין מ"ש בתוי"ט בספ"ג דיומא בשם בכ"נ ומלבד מה שהשיב **עליו** בתי"ש נראה ודאי דבורכא ובדותא היא ואי אפשר לאומרו כלל לפי שאותו אופן נתהבולת המכחול בשפופרת אין המים העליונים שבכיור מיטהרים שאינן נעשים מחוברים על ידי כך למימי הבור שבתחתיתו שמעשה המכחול הוא לחלוש המים מלמטן למעלן ע"י דחיקת המכחול **בכח** הנמשך למעלה ונפסק הקלוח מן **המחובר** עד שלא יבואו אל הכיור וכשמגיעין לכיור תלושים הם ולא יטהרו מימי הכיור ואנן בעינן לטהר מי הכיור שנפסלו ע"י השקה ודוק:

פרק ד הלכה א אבן היתה בקה"ק במערבו. עמ"ש בעזה"י **בזה** בלח"ש **ביומא** פ"ה: **ויאשיהו** המלך גזה וגנזו. נלע"ד דבר נאה במה שהביא רבינו דברים אלו כאן שנראה לכאורה שאין נפקותא מזה לענין דינא וידוע שכל דבריו להלכה אמורים או הילכתא למשיחא או לזמן הזה **ודברים** שאין יוצא מהן דין מהדינים ולא מוכר והנהגה וידיעה הצריכה אין מדרכו ז"ל להטפל בהם בחיבור זה כל שכן שהדבר במחלוקת שנוי ורבינו הכריע כדברי האחד הלא לא דבר **ריק** הוא אלא שאיזה צורך הביאו לכך. ולכן לבי אומר לי שצורך גדול יש לרבינו בדבר זה לפי שיטתו שתפס לו לקמן בפ"ו מהל' הללו שאנו עסוקין בהן שקדושת הבית לא בטלה וראוי להקריב בו עתה וכן הנכנס לשם חייב עליו כרת שלא כדברי ראב"ד החולק שם:

ונראה שאותן הדינים שהביא רבינו בהל' ביאת המקדש גם לזמן הזה שנאם ולא משום הלכתא למשיחא לחוד אלא משום דס"ל כדאמרן דקדושת הבית לא בטלה.

ומשמע לי דסבר רבינו דהך מילתא דקדושת הבית לא בטלה אזלא כמאן דס"ל ארון במקומו נגנז דאי למ"ד ארון גלה לבבל גם קדושת הבית בטלה ע"י כך ועכ"פ לענין ביאת המקדש מסתברא דבהכי תליא דהא כתיב למבית לפרוכת ואל פני הכפורת וכיון דאין שם ארון וכפורת דילמא לא חייב עלה רחמנא כדאמרינן במנחות (כ"ז ב') אליבא דר"י דמשו"ה בעינן קרא להזאות כדילפינן התם מוכפר את מקדש הקודש ושמע מינה לדרבנן דסברא טובה היא ובאמת נאמר כן ויפטר הנכנס לשם בזמן הזה אפי' לשמ"ש רבינו ז"ל בפ"ו דשכינה לא בטלה נימא דהארון וכפורת נמי קפיד קרא אבל אי אמרינן במקומו נגנז שפיר ודוק. ומ"ש כמ"ד במקומו נגנז דהא אתי כסתמא דשקלים ורבים ס"ל הכי עיין בגמרא דסוגיהו לו:

הלכה ב בבית ראשון היה כותל. עיין בכ"מ שהביא דברי רש"י ולענין מה שהשיב בתי"ט על זה והעתיקו המגיה כאן עיין מזה בלח"ש בפ"ה דיומא מ"א שם הארכתי בזה בס"ד והוכחתי במישור כדעת רש"י שהיא נכונה מאד וכל מה שטען בהוי"ט אין בו ממש עמוד עליו ותמצא דברים נכונים בעזה"י. ומ"ש רבינו וכיון שבנו בית שני נסתפק להם ולא בנו כותל אלא ב' פרוכות עיין מזה בתוס' פ' הוציאו למה לא עשו פרוכת אחת שעוביה אמה: ומ"ש עוד רבינו אבל במקדש ראשון לא היתה שם אלא פרוכת א' כתב הרב בכ"מ נראה דלמשכן קרי מקדש דאילו בבית ראשון לא היה פרוכת עכ"ל. ואין צורך שדברי רבינו כמשמען דודאי היה פרוכת גם בבית ראשון ומקרא מלא הוא בד"ה ויעש את הפרוכת והכי נמי איתא בהדיא בגמרא דיומא (כ"ד א') דהוי התם פרוכת דבבא והכותל היה משני צדדיה וזה ברור וכבר זכרתי זה שם בפי' המשנה שיש לתמוה על הרב בעל כ"מ ז"ל בזה: בנין אטום. העיקר בזה כדברי בעל תוי"ט שהוא מובלע במעלות האולם והוא פשוט מאד דהתק היכל מאה על מאה על רום מאה דכייל לאולם בחושבנא:

הלכה ג ורום הכיור שבתקרה וע"ג גובה ב"א פנוי. להרע"ב בפי' המשניות דרך אחרת בזה עיין פ"ד דמדות מ"ו ובהשגות לא היה כיור בתקרה אלא טוח בכותל בסיוד וכיור כדי שלא יכנסו המים שבגגות התאים בכותלי ההיכל ואמתים בית דילפא לקבל דלף התקרה עכ"ל. ולא יכולתי לכוין דברים אלו עם חשבון המשנה דמלמטה למעלה קחשיב האוטם שם וגובה ארבעים והדר כיור על הארבעים שכבר חשב נמצא מדת הכיור בין שהיה בתקרה בין בכותל כדעת הראב"ד איך אפשר שיהא נעשה בשביל שלא יכנסו המים שבגגות התאים בכותלי ההיכל שהרי כבר עלה הכיור מ"ז אמה ברום ההיכל ורום חלל כל התאים לא היה כי אם ט"ו לפי ששלש על גבי שלש היו וכל אחד גבוה ה' אמות ואמה תקרה בין כל אחד ואחד הרי י"ח. ואפי' נניח עוד ב' אמות לתקרה ומעזיבה של הגג שלהן למעלה לא יגיע החשבון ליותר מעשרים (וע"ג זה היו החלונות שלא יאפילו התאים בפניהם וק"ל) שאינו עדיין חצי גובהו של כיור ואיך יכנסו המים שבגגות התאים שלמטה מן הכיור הרבה יותר מעשרים אמה לכותלי ההיכל לשהכיור יגין בעדם שיצטרך שיהיה למעה מהם כנגדם אם היה לחיזוק הכותלים שלא יקבלו מימי גגות התאים וכ"ש לדעת הראב"ד ז"ל עצמו לקמן שהתא התחתון היה כנגד האוטם שאין התאים מגביהים יותר משיעור הנ"ל וגע"ג חנן וטפי לא אשכחן וצריך עיון:

הלכה ה מן הצפון לדרום מאה עובי כותל האולם חמש. בהשגות א"א זה הבל וכו' שלא היה שם כותל לאולם כלל שלא היה לאולם אלא כותל המזרח שלפני ההיכל עכ"ל. מדברי הרב בעל כ"מ נראה שהבין **כדעת** רבינו ז"ל שהאולם הזה שהוא עשר אמה ברחבו מכותלו עד כותלי הקודש הוא ההולך על כל פני הצפון וכן לדרום כל האורך שממזרח למערב בשני צדדי הקודש וכסבור היה הרב ז"ל שזו היתה השגת הראב"ד ז"ל שהוא לא ירצה באולם הזה באורך רק ברוחב לבד ולזה לא מצא מענה הרב בכ"מ לתשובה שהשיב הראב"ד ז"ל ממ"ש ההיכל רחב מלפניו **וצר מאחוריו** כי אם להלין בעד רבינו על צד הדוחק שהיו מטין הבנין לצד מערב כדי שיהא צר מאחוריו, וצר לנו מאד להבין כך בדברי רבינו ז"ל ובמה היה המקום ההוא צר איך אפשר שלא יהא נזכר זה בשום מקום. גם בתוי"ט נמשך אחר הבנה זאת בדברי רבינו ז"ל ואמר שלא נמלט מהשגה ועל פי כוונה זו יפה כתב הרע"ב כלפי המשכו אחר דעת רבינו בזה שלא נתפרש לו היאך ההיכל צר מאחוריו שלפי דעתו הלזו היה בנין ההיכל מרובע מאה על מאה בשוה ואי אפשר לו לקבל הדברים שהביא בכ"מ מפירושו של רבינו שאין שיעור לדבר זה: אמנם בסייעתא דשמיא נ"ל שלא עמדו כל הבנאים הנ"ל על אמיתת כוונת רבינו ז"ל כאן ובהגס מאסו בו הבונים דלק"מ ממה שהקשו עליו **גם** הראב"ד לא כן חשב בו כמו שהבינו המפרשים הנ"ל שהפש עליו מחמת שהניח במין אולם של ט"ו אמה על פני כל האורך בשני צדדים ולבבו לא כן ידמה הלא כמו שאומר בעזה"י, שרבינו ז"ל לא עלה על דעתו מעולם שיהא אולם מקיף לקודש משלש רוחות

דהא פשיטא דלא **האי** הוה כדמוכח בהדיא מחשבון המוכח במשנה שמן הצפו[ן]
אינו כי אם שבעים אמה ואינו משלים מנין המאה אמה רוחב אלא עד שאני[...]
כאומרו האולם עודף ט"ו אמה וכו'. וא"כ גם הראב"ד אלמלי הבין בדעת רב[ינו]
הבנה מפרשים הנ"ל טפי הו"ל לאקשויי ממשנה זו דנראה דבר ברור שאין ל[...]
לצפון ולדרום על פני הקודש לאורכו ולא הפינו מאומה על זה לפי שכוונת ר[בינו]
כן רצויה שאין שם אולם כמו שאבאר שדעת רבינו ז"ל כך היתה שכותלי הקו[דש]
למעלה שעולין ברוחב כ"ה אמה לכל רוח הצפון והדרום היו נמשכין באורך ל[...]
פני כל האולם עד תכלית מזרחו שנמצא רוחב אולם כרוחב הקודש ולא י[...]
האולם המובלע בשם זה. והיא דעה מוכחמת מהכל שגם הראב"ד ז"ל מודה [...]
שאפרש אי"ה וכן היא דעת התוס' ז"ל שכתבו האולם פרוץ במלואו לרוח מזרח
בכ"מ ז"ל בשמם בפרק זה א"כ על כרחך לומר שהאולם מופסק בטהל על [...]
הנמשך בשוה עם כותל הקודש שאל"כ אינו פרוץ במלואו וא"כ זה הכותל [...]
שכך הוא הענין שמדת הכתלים של קודש משתי רוחות באורך הן הן עצמן
שמשוכות עד סוף האולם לצד מזרח על כן נסתרה נודת הפתח פרוצה במלואו
בודאי. והיינו פירושה דמתני' דתנן האולם עודף עליו ט"ו אמה משמע [...]
הכותלים הנ"ל ואיך אפשר לומר כן אם לא היו הכותלים ההם משוכים ע"פ [...]
של מאה אמה שהרי כנגד הקודש **ברוחב** לא היה האולם שעל כן לא חשב רק [...]
אלא פירוש המשנה פשוט שהעודף הזה הוא אחר הכותלים שכבר חשב והן [...]
ג"כ באולם לאורכו וזכר עכשיו שהיה האולם עודף ט"ו אמה ברוחב מפני ש[...]
בין הכותלים ההם עד סוף הדרום וכן לצפון ט"ו אמה והוא נקרא ג"כ אולם
שאלה לפי שמקומו מכוון כנגד האולם באורך פ"ז אמה דהיינו י"א אמה של א[...]
וה' עובי כותלו ובמשך זה האורך שכנגד האולם לצדדיו היו עודפים הט"ו אמות והו[...]
בעצם בית החליפות. ובו נחלקו הרמב"ם ז"ל והראב"ד ז"ל דלרבינו משמע לי[...]
אמה אלו מובלע כותל של חמש אמה של צדדין כדרך שהיה לאולם על פני [...]
היה כותל לאולם הנקרא בית החליפות באורך ובזה לבד חלוק עליו הראב"ד ז[...]
שלא היה שם כותל לאולם כלל שלא היה לאולם אלא כותל המזרח שהוא
שעל זה אמרו ההיכל צר מאחוריו ורחב מלפניו כלומר שאיננו רחב מאה ר[...]
שהכותל המזרחי לפני האולם הוא מאה אבל כל הרואה אותו מאחוריו ר"ל [...]
הכותל ולפנים רואהו צר שאם מיד אינו אלא שבעים אמה שרוחבו אינו כי א[...]
ההיכל עם כותליו ותאיו והט"ו בעודף מזה ומזה הנקרא בית החליפות לדעתו
אלא מקום פנוי ולא היה לו כותל לצדדין רק כותל האולם המזרחי ולכן לא [...]
להראב"ד ז"ל להשיב כי אם ממ"ש ההיכל צר מאחוריו והינו רחב אלא מלפ[ניו]
פירושו מוכרח לדעתו ז"ל כדרך שביארנו: **אך** הרמב"ם ז"ל סבור שאין ז[...]
לומר שלא היה כותל לבית החליפות שאע"פ שאמרו צר מאחוריו יפה יתכ[...]
אורך הקודש שלא היה ברחבו רק שבעים חוץ מן האולם שהוא שנראה באו[...]
מלפניו שאין פירושו דוקא לפניו בחוץ אלא כל אורך האולם מלפניו קרי ל[...]
פניו של הקודש ואותו אורך של ע"ז אמה הוא שיהיה מאה ברחבו א"כ צר [...]
כותלים לבית החליפות לצפון ולדרום. זו דעת **רבינו** ובזה חלוקים רבינו והרא[ב"ד]
ושוין הן שאין אולם באורך יותר מזה השיעור וגם שכותלי הקודש הן הולכ[ין]
כל אורך מאה אמה שנמצאו מקיפין לאולם כמו להיכל ונמצא המקום הנקרא או[...]
ורבותינו הוא פרוץ במילואו לד"ה ועד"ז יובנו **דברי רבינו** היטב על פי דקדו[ק]
ודבריו ודבריה אחת הן וכלולין זה בזה אלא שרבינו מונה חשבון המאה אמ[ה]
דרך ישרה מתחיל מכותל לבית החליפות ועובר על רוחב האולם **עד** שמונה מא[ה]
מכוונות ותנא דידן ניחא ליה להתחיל החשבון במקודש יותר ומונה שבעים לג[...]
עלמן להאולם רק נתכוין לתלות החשבון בהיכל במה שאפשר לכן התחיל בו [...]
החשבון ג"כ לאולם **ברחבו** ומוסיף על זה מה שהאולם מעדיף מזה ומזה. ונק[...]
במה דסיים תנא דמתני' פתח תנא דברייתא הוא רבינו ז"ל שכדי להקל על
התחיל בדרך פשוטה ההולכת בשוה וק"ל ולדעת אחת נתכוונו להניח חשבו[ן]
ברוחב בעברנו מצפון לדרום על האולם וכבר נתתי לך טעם למה התנא עקס[...]
והתחיל בד"א אף שהיה יכול להגיהו ביושר שהרי אחד הוא. ולהבנת המפר[שים]
תקשה למה הלך **בדרך** עקלתון והניח חשבון הרוחב בשני מקומות והי"ל [...]
בכותל האולם שכנגד בית החליפות שהרי **בזה** לפ"ד בעל תוי"ט הכל שוים שכנג[ד]
היה גם לבית החליפות כותלים וא"כ מדוע לא התחיל ממנו לכלול אותו כאר[...]
שהקשה בתוי"ט על שיטת רבינו לפי הבנתו שהיא כמו שהבין בכ"מ ז"ל שהאו[לם]
על כל רוח צפון ודרום דא"כ הו"ל לתנא דמתני' נמי להתחיל החשבון בדרך [...]
אותו כאחת ויקשה א"כ הרב בתוי"ט לעצמו שהרי הוא מודה במקצת לרבינו ש[...]
לאולם מצדדין של בית החליפות ולמה לא עשה התנא חשבונו ממנו דרך כלו[ל]
אלא שהוא ז"ל ישיב לזה שלא היה לו לחשוב בדרך זה שא"כ לא ימצא לו חשבון [...]
והתאים שלפנים ממנו לפי שהוא יסבור שברוחב העובר על האולם לא היו כות[לים]
באמצעו שלפי דעתו לא הגיעו כותלי ההיכל לאורכן כי אם עד מערב האולם [...]
נפסיקין באולם כלל והיה האולם רחב מאד לדעת בתוי"ט וכמ"ש הר"ש מפ[...]
מדות שלפי דעתם יתרחב האולם ועובר כ"ה אמה על פני התאים וט"ו אמ[...]
החליפות מזה וכן לעבר השני ותוכו שכנגד רוחב ההיכל עשרים נמצא רוח[ב]
תשעים. וזו דעת בטלה כאשר כבר ביארנו שהכל סוברים שרוח מזרחית [...]
פרוץ במלואו ולדעתם יהא לו כותל ל"ה אמה לכל צד מפתחו מלבד שלא נראה [...]
שקראו לעודף של ט"ו אמה בית החליפות. ויראה שהוא מקום נבדל ולשכה [...]
לחלפות ואם כדבריהם הרי הוא רק חלק מהאולם עצמו הלא שהאמת כאש[ר]
שהכל שוין בזה ובסידור החשבון **לכל אחד** טעמו ונימוקו עמו והוא הברור של[...]
בו וגם לזה היתה דעת רבינו בפירושו שהיו מטין הבנין במערב ולא פירש [...]
אלא לפי שהוא ידוע ומוכרח מן החשבון שמאחוריו **באורך** ההיכל אינו כי [...]
שבעים ולכן כתב גם כאן וכתב ההיכל היה רחב מלפניו וצר מאחוריו כארי [...]
צריך לפרש מאהר שכבר ביאר בחשבונו שמתחיל מן האולם הנקרא בית החליפ[ות]
ט"ו עד שמגיע לכותלי הקודש שמשם מתחיל רוחב ההיכל האמיתי: **ושזו** היתה [...]
רבינו יראה ג"כ ממה שהיה כתוב בספרי רבינו בסמוך הלכה ט' שכן היו [...]
שלש מקיפין לכתלי האולם משלש **רוחותיו כמו שהעיד** ג"כ בכ"מ **ז"ל** לקמן [...]
ז"ל

למוחקם וכתב שם שהוא טעות הוא אמר ויהי נזל אומר ויקם והמדפיסים
מו, ולבבי לא כן יחשוב כי נטיתי שכמי לסבול עול הלשון ההוא המשולח ונעזב
י שכונתו ולקולו אקשיב ואבינה כי קרוב הדבר אלינו מאד טוב ומתוקן יפה
מוד שכך היתה דעת רבינו ז"ל בחשבון מאה הרוחב שעבר בדרך האולם על
ונזב סדרך מנה היציעים של האולם והם הם של ההיכל ג"כ במדה אחת א"כ
מקום להכנים ז"ל בלשון רבינו ז"ל לטעותו בחנם שכל דבריו נאמרים
בסמוך אי"ה נבאר שמשך לשון רבינו עם הנמחק שלא כדת כי המדפיסים
לא עברו תורות הלפו חק וכדי ליתן ריוח בין הדבקים נגיח ביאורו עד
לפם בעזה"י: אמנם דעת הראב"ד ז"ל נראית באמת שלא היו כותלים כלל
ליפות מן הגדדים ולא היה מובדל מן העזרה וכן נראה מהא דפ"ב דזבחים
) אבל מבין החליפות ולפנים ד"ה פסול משמע בהדיא שאינו נחשב אלא כחלק
ה ואם היה לו כתלים כמו האולם לא היה צ"ל דפסול ותדע מדלא אצטריך
ן דאולם פסול דודאי לא צריך למימר דפשיטא לאו עזרה הוא ובית החליפות
לדעת רבינו הרי הוא כאולם, ממש ודוק:

ט וכן סביב לכתלי האולם. שעד העיד האיש הוא הרב המשביר אשר על
בית רבינו שהנוסחא בספרי רבינו כך היתה וכן סביב לכתלי האולם כך היו
יציעים מקיפים לבית משלש רוחותיו וכתב הרב צריך למוחקו שהכל מיותר:
קמן אומר איני יודע אמאי לא ליפול בה פתר ואף שבאמת במקצת נדק הרב
צריך למחוק ולהגיה קצת ממנו כמו שאבאר בעזה"י מ"מ למחקו כולו לא הותר
יה כתוב בנוסחא ההיא בסופה ג"כ משלש רוחותיו אי אפשר לקיימו לפי
מזרחית לא היה אלא כותל אחד חמש ולא היה מקום ליציעים הללו. ונראה שזה
סופו הוא ט"ס דסירכיה נקט ואתי דלעיל מניה שפיר גרסינן משלש רוחותיו
ס לשלש עביד איגם דטעי בשיגרא דלישנא דסליק מניה אלא שבאמת היה צ"ל
וחותיו שבשתי רוחות היו מקיפין השלש יציעים לאולם כמו לבית. ונוסחא זו
בדוקה היא אצלנו כאשר הוכחנו בס"ד לעיל בבירור גמור שכך היו הכותלים
עד סוף האולם וכל האין שוין בזה ומנוסחא זו הרווחנו הרבה להבין דעת
ל על אמיתתו וא"כ הדברים מעידים לעצמן שהיא נוסחא האמיתית אין בה
קס רק חילוף קל נשתבש בה. (ונזכרתי כמה גדולים דברי רבותינו ז"ל שהזהירו
חוק נוסח ישן ולהגיה הספרים מן הלב ויפה עשה רבינו הרב בעל כ"מ שנשמר
ח"ו באזהרה זו ע"י שהביא הנוסחא הישנה אשר הוא ז"ל אמר למוחקה והיא
מה למחברים ז"ל ולא עזבוה ונטשוה לגמרי שלא באו אלא להודיע דעתם
עפ"כ יודיעונו מה יש תחת ידם או הנמצא בספרים שונים אולי יבוא אחד
לשון ויתקן מה שהוקשה עליו ויטול שכרו כאשר אירע כמה פעמים גם אלה
כאמור. ואם יוסר ממנה זה המוקש איני רואה מה רעה מצא בה או מה
קש ואף שלא ראה הרב ז"ל מניין דבר זה מכל מקום הרי לא השמיענו ראיה
ו ואיך נמחוק לשון שלם בלי מופת על סותרו ואפשרותו קרובה. ואם מהמת
ון שבדברי רבינו כאן שזכר שוב וכן סביב לכתלי האולם כך היו אמה אחת
לם וזה נראה בודאי שעל כן אמר הרב בעל כ"מ שהלשון ההוא שכתוב בספרים
מיותר לפי שרואה לרבינו חוזר פעם שנית לכותלי האולם. ואי מהא לא איריא
ך כלל למחוק הלשון ההוא לגמרי ח"ו דהא אתי שפיר לפום מאי דכתיבנא
חא בס"ד דהשתא דאתינן להכי שמעינן דהוו תרי גווני כותלי אולם מין אחד
פנימים שבהם תאים והם מקיפין לאולם עצמו משתי רוחות וכותלים שניים
שלש רוחותיו דהיינו על פני מזרחו ולשתי רוחות של בית החליפות. ולא דמו
י דבריפא קאמר שהיו יציעים מקיפים לאולם כמו לקודש משתי רוחות והם של
ם ולשכות גמורות היו ואח"כ זכר עוד שכותלי אולם החיצונים היו כמו כן
ברובדין של שלש שלש ואין אלו תאים רק בניינים יוצאים מן הכותלים להון
ין יגוזטראות שאין אלה דומין ליציעין דרישא שהן חדרים ממש: ומתני' דמינה
יה לרבינו הך מילתא דרובדי כותלי האולם הכי נמי דיקא דאכותל החיצונה
א באולם מבפנים מיירי דהא מיתניא בפ"ג דמדות גבי מעלות האולם כי קיימינן
דמני התם חשבון העזרה לארכה עד שמגיע למעלות האולם והדר תני אמה
' (שלדעת שאר המפרשים הוא פירוש המעלות עצמן ורבינו יצא לטעון בדבר
הרובדין הללו דבר אחר הן מלבד המעלות והיו בכותל האולם עצמו מכל מקום
לדעתו ז"ל) שהרובדין הללו מבחוץ הם דהא אכתי לא מטי לאולם מבפנים
מתחיל להלן בפ"ד שכותלו החיצון נכנס בחשבון אורך המאה של היכל דאולם
י הכי ועד השתא בעזרה קיימינן חוץ לאולם בודאי ע"כ אין הרובדין הללו ע"פ
של רבינו פי אם כנגד חיצון של כותל מזרחי וסבור רבינו שכן היו הרובדין לכל
אולם החיצונים שכולם מתאימות בחשבון רובדין הללו שכלל אחד הוא לכל
ם החיצונים ואינן אלא בליטות בכותלים ובכותלים שלפנים היו יציעים והדברים
וידועים מעתה יש לה תובעים לנוסחא ההיא המחוקה שלא כחוקה לסעדה
ולעודדה ותשוב אל חוקה:

יא ואחד לתא שיש בו הפשפש ואחד להיכל. זה הפתח הפתוח להיכל לא מן
התא עצמו הוא אלא מן התא שבו הפשפש ועיין בתי"ט שהאריך בזה:

ה הלכה א הר הבית וכו' וכולו היה מקורה סטיו לפנים מסטיו. עיין מ"ש

במדות בעזה"י שהתוי"ט שגג בדבר זה:

ג לפנים ממנו סורג. עמ"ש בכ"מ בשם הרא"ש ז"ל למה נעשה הסורג.
ובתוי"ט השיב עליו. וכבר כתבתי בזה בעזה"י במדות פ"ב. והשבתי
התוי"ט שאין בהם ממש, (וטענת שבות במקדש שהביא המגיה שיבוש) ואי זהו ז"ל
סבריה לגזיזיה. וגם כתבתי בס"ד דבר נכון לתשובת הטענה מפ"ה דפסחים
לטלו פסחיהם להר הבית. שלדברי הרא"ש ז"ל האלו יש שם משום איסור
. (ואף שאינו דקדוק כמ"ש שם באורך דלא הוי סגי בלא"ה להתיר אותו שבות
ו ולא העמידו דבריהם היכא דלא אפשר והם שאמרו). אלא שמצאתי לזה תקנה
שאפילו איסור שבות אין כאן על פי מ"ש לעיל דכל הר הבית מקורה היה.

וקי"ל בכרמלית קירויו מתירו כ"ש בכולו שמתירו ודוק שהוא נכון. ולמהרש"א ז"ל
פא"ד (דף ס"ו) אשתמיטתיה דברי הרא"ש הללו כמ"ש שם בעזה"י. אלא שבמה שכתבתי
בהיתר קושיא הנ"ל אף הוא ז"ל ניצל מהשגה. ושפיר איכא למימר דלא נאסרו להביא
פסחיהם לביתם אלא משום דירושלים דין כרמלית היה לה שבהר הבית היו מותרין
מפני הקירוי. והסורג נעשה תחלה ולא קירוהו עד אחר זמן כמ"ש שם ודוק:

הלכה ט מערבית דרומית לשכת הטלאים. גם שם הלך המגיה חושך ולא אור.

שכתב עליה היא לשכת בית שמניא. ודן גזרה שוה מעצמו לפי שנראה
שמתיכן מערבית דרומית. ולא ראה שזו מערבית דרומית של עזרה היא הנקראת בית
שמניא. וזו מערבית של בית המוקד שהוא בהר הבית חוץ לעזרה היא ללשכת הטלאים.
והרי זה שיבוש מבואר:

פרק ו הלכה ד ועולה משם לאולם בי"ב מעלות רום כל מעלה חצי אמה ושלחה

חצי אמה. כתב הרב כ"מ ז"ל ויש לגמגם על זה שהרי שנינו
כל המעלות שהיו שם רום מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה חוץ משל אולם והרע"ב
ה"נ ושלחה אמה כו' ולגרסת רבינו קשיא בין האולם ולמזבח כ"ב אמה וי"ב מעלות היו
שם רום מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה וצ"ע עכ"ל. ולא ידענא מאי קשיא אטו
להרע"ב מי ניחא והלא גם לגירסתו ולפירושו נמצאו ב' אמות ומחצה מעדיפות על חשבון
המעלות וצריך לפרנס בהן מה שבין המזבח למעלה ראשונה שלמטה ברצפת העזרה
שהוא דבר שלא נזכר כלל במשנה א"כ כעורה זו שסגה רבינו בביאור מעלות האולם
שכמו כן העודף על שלחי המעלות הוא בין המזבח והמעלה התחתונה יהיה מה שיהיה
אחר שלא נתבאר הסכו. והמעיין היטב אשר יראה בפירוש הרע"ב יגיד ויעיד באמת
שפירושו במעלות ורובדיהן דחוק ורחוק משובן בלשון וגירסתו היא דפום הרגל לפי
המנעל ואין הפירושים והגירסאות מסכימות בו לדעת אחד כמו שנראה עוד בפירוש הרא"ש
שזכינו לו והוא גורס ומבאר בדרך אחרת רחוקה מאד: וכל הלחן הזה הוא הדחק
שדחקם לשון המשנה דפ"ב דמדות שאמרו כל המעלות כו' חוץ משל אולם שלא יכלו לו
להשוותו עם גירסת רום מעלה חצי אמה ושלחה חצי דפ"ג דגבי מעלות שבין האולם
למזבח זהו שהביאם לשינוי גירסא ולשנות ושלהם אמה במקום חצי אמה ולדעת רבינו
אין צורך לשום תיקון והגהה והגירסא ישנה נכונה שגם שם שנינו רום חצי ושלהם חצי
אמה. ולא קשיא מהא דלעיל דהוץ משל אולם דההיא אמעלה עליונה לחודה קאי שהיא
ודאי של אולם והשאר שלמטה אינן קרויין של אולם בהחלט אלא שבין אולם ולמזבח
נקראין ורק אותה הסמוכה לאולם בלבד היא ודאי נשתנית ברוחב שלהם שהוא בלי ספק
ארבע אמות כנגד הרובד העליון של כותל אולם מבחוץ לפי פירושו של רבינו באותן
רובדין שביארם בפ"ד דלעיל שהן כגוזטראות יוצאות מן הכותל והעליון הוא רובד ד'
והוא הנכנס בחשבון כ"ב אמה שבין אולם ולמזבח שהמעלה העליונה אצל האולם שהיא
תחת הרובד הלז כנגדו ממש רוחב שלחה כרוחב משך הרובד שעליה. וזוהי ששנינו חוץ
משל אולם הכוונה על אותה מעלה כאשר שהיא ודאי של אולם ואינה דומה לשאר כל
המעלות שהן בשלחה חצי אמה ואף הללו שבין האולם ולמזבח הן בכללן ולא יצאה אלא
אחת ששלהה ד' והוא דבר מבואר מאד בלי שום דוחק בפירושו של רבינו במעלות
אלו נשארו א"כ לשטת רבינו י"ג אמה מותר על מה שמעלות אוכלות לא ופרנס בהם
רצפת העזרה בין מזבח להתחלת המעלות. וזה ברור בלי שום מונע:

הלכה טו לפיכך מקריבין אע"פ שאין בית. עמ"ש בעזה"י לעיל רפ"ד, ובהשגות א"א

סברת עצמו ובכמה מקומות במשנה אם אין מקדש ירקב ובגמ' דנפול
מחיצות אלמא למ"ד לא קדשה לע"ל לא חלק בין מקדש וירושלים לשאר א"י עכ"ל.
עבכ"מ שלא עלתה בידו תשובה לטענת הר"א וז"ל אך הך מקומות דקתני אם אין
מקדש ירקב קשו וא"ל דאתו דלא כהילכתא שהרי רבינו פסק כן בפ"ז דמע"ש וצ"ע.
ועיין גם בתי"ט פ"ח דעדיות שכתב על זה ואני תמיה דבשבועות כו' אמרינן כתנאי
דהתם ודחינן לה ואמאי לא אשכח האי הגא דמע"ש וכן הביא עוד משאר מקומות
דמייתי תלמודא פלוגתא דתנאי דאיפליגו אי קדשה לע"ל ודחי לה ולא מייתי כתם
משנה לפיכך כתב הרב הנזכר שנ"ל דמההיא ליכא למשמע דדילמא אע"ג דקדשה לע"ל
ומן הדין אוכלין אע"פ שאין חומה אפ"ה אמרו חכמים שלא ליאכל וירקב ואולי מטעם
כו' ע"ש שבדה דבר מלבו (אף שי"ל כימניות מצא לו דוק ותשכח) שאין לו עיקר:
ותמהנא טובא על הני תרי גברי רברבי דנפלו ברברבתא ואשתמיט להו תלמוד ע וך
ואף דברי הר"מ עצמו לא ראו שהרי כתב בפ"ב הל' מע"ש שאין מע"ש נאכל
בזמן הזה בירושלים וגמרא ערוכה היא (מכות דף י"ט וזבחים ד"ס והמורה) וילפינן
לה מקרא דאין מע"ש עולה ונאכל בלי פדיון אלא בזמן שבית הא בהדיא בדותא היא
בידיה דהרב תי"ט דסבר דרבנן אסרוהו אלא דאורייתא היא ודאי וכ"כ הר"מ עצמו.
והשתא ממילא אזדא לה נמי הקושיא מהא דהגן אין מקדש ירקב שהניחה הרב בעל
כ"מ בצ"ע דהא קרא כתיב וטעמא דגלי רחמנא דלא ליכול מע"ש האידנא וטפי הו"ל
לאקשויי דברי רבינו אהדדי בהאי גוונא דהתם כתב דמע"ש אינו עולה לירושלים ואינו
נאכל שם ותו דהא כי ממעטינן מע"ש מאכילה בזמן הזה מבכור הוא דגמרינן והא בכור
גופיה יקרב בזה"ז לדעת רבינו כאן: אבל רבינו וכסאו נקי ותורת אמת היתה בפיהו.
דאע"ג דהראב"ד חלוק עליו ויש מקום לדבריו כמו כן מההיא סוגיא והיינו אליבא
דגירסת רש"י היברא היא מילתא דתליא באשלי רברבי שהתוס' הוכיחו (שם בזבחים
ד"ס) במישור שהגירסא איפכא דמסקינן לעולם קדשה לע"ל ואפ"ה בכור לא יקרב
דמקים בשרו לדמו ע"ש ודוק דלהך גירסא שפיר קאמר רבינו בכל מאי דקאמר ודילידא
אמיה כוותיה תליד וכבוד הרב בעל כ"מ במקומו מונח: גם הר"א ז"ל לא נמלט פה
מן התימה שחשב לתפוס את רבינו בכך בפשיטות ולא ראה לו זכות וכמדומה שנתעלמה
הותה סוגיא אף ממנו ז"ל שאל"כ לפחות הי"ל להסתייע ממנה וק"ל. אלא שבאמת
היא עזר כנגדו. והא למדת שאין מקום לתמיהת התי"ט דלא מסייע תלמודא למ"ד לא
קדשה לע"ל מהך סתמא דלעיל דהא ודאי לאו מילתא לאוכוחי מינה דמידי הוא טעמא
אלא משום דאין מעלין מע"ש בזה"ז והיא גופה צריכה רבה והא אייתי לה תלמודא ותלי
לה בההיא פלוגתא. ועיין היטב:

ברוך המקום שסייענו להתלמד בהלכותיו, מוצאיו ומבואיו ותכונתו וכל צורותיו. והוא יתברך יראנו אותו בנוי ומשוכלל ונזכה להקריב בו קרבנותיו. **ולעבור עבודותיו.**
כמצות **רצונו ככל משפטיו** וככל חקותיו ותורותיו. **במהרה בימינו אמן וכן יהי רצון:**

חדושי מים חיים מהגאון בעל פרי חדש זצ"ל

(על הלכות שבועות, נדרים, נזיר, נדפס בסוף הלכות ערכין).

הלכות ערכין פ"א הלכה ג וכמה הוא הערך אם היה הנערך בן שלשים יום או פחות אין לו ערך. וכתב מרן דהוי פלוגתא דר"מ ורבנן ופסק כחכמים. והנה כאן פסק כרבנן ובפ"ז הלכה ב' פסק כר"מ כדאיתא בגיטין (דף ל"ע) הא מני ר"מ ה"נ מסתברא, ועיין בברכת הזבח שהקשה כן, ועיין בחידושי לגיטין שם מ"ש שפיר, ועיין בש"ס רפ"ב דנזיר ובתוספות שם:

פ"ד הלכה כח הלוקח שדה מאביו וכו'. כתב מרן דהוא משנה ספ"ו דערכין ופסק כר"י ור"ש לגבי ר"מ. ואיתא בסוף פרק השולח דלמאי הביו ואח"כ הקדישו לא צריכא קרא דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי וכי מת אביו ירית גופא וכי אצטריך קרא להקדישו ואח"כ מת אביו יע"ש:

פ"ה הלכה יד המקדיש אחד מאיבריה לדמיו ה"ז ספק אם וכו'. קשה דבפ"ב הלכה י"ט מהלכות מתנות עניים פסק כעולא דהרי מיגו לא אמרינן וצ"ע:

פ"ו הלכה א שסתם חרמים לכהנים שנאמר כל חרם בישראל לך יהיה. הקשה מרן דלמה הניח רבינו הפסוק שהביאו במשנה והביא פסוק אחר. והא לא קשיא דאיתא בת"כ דהא דמוקמינן קרא דבשדה החרם בסתם חרמים הוי מדכתיב כל חרם בישראל לך יהיה:

הלכה ד ועל חרם כהנים הוא אומר לא ימכר וכו' לא ימכר לאחר. נ"ל דהנמכר והלוקח שניהם עוברים בל"ת דומיא דלאו והארץ לא המכר לצמיתות שכתב הרב בריש פ' י"א מהלכות שמיטה וע"ש, ועיין בפ"ו מהלכות בכורות הלכה ה' וע"ש:

פ"ח הלכה יג כל מפזר ממונו במצות אל יפזר יותר מחומש. בפ"ז דערכין (דף כ"ח) ופסיק כראב"ע ולא כר"א משום דרבי אילעא ס"ל כוותיה ועוד ראב"ע גדול מר"א דהא ר"א תלמיד ר"ע וראב"ע חבירו של ר"ע ודוק:

הלכות כלאים פ"א הלכה א הזורע שני מיני זרעים כאחד בא"י לוקה. ובפ' אמר ר"ע (דף פ"ה ע"א) איתא דקעבר נמי אלאו דלא תסיג גבול רעך וכתבו בתוספות דלא לקי נמי אהאי לאו משום דקרא נמי איירי בהסגת גבול דאין לוקין בלאו דניתן להישבון ועוד דהוי לאו שבכללות וכ"כ עוד בס"פ אותו ואת בנו וע"ש:

פ"י הלכה ל הוציא ראשו מן הבגד וכו' המה מרן דלמה יתחייב על כל הוצאה מאחר שאינו עושה בכל פעם ותירץ שמאחר שיש בידו לתקן בכל פעם שמתרים בו חשוב כלובש, ועיין בתוספות בפ"ב דשבועות (דף י"ז ע"א) בד"ה אין צריך שכתבו דחשיב שהייה כמעשה כיון דתחלת הלבישה ע"י מעשה ע"ש:

הלכה לא המלביש את חבירו וכו'. עיין מה שכתב מרן ומה שכתב בסוף לשונו דלא דמי לקטר לא יעבור דהאי לאו וכו' אלא ממשמעות לא יעבור, ועיין בפ"ה מהלכות נזירות הלכה י"א:

הלכות מתנות עניים פ"א הלכה א אחד הקוצר ואחד התולש. פירוש אף שאינו קוצר במגל אלא שתולש ביד מיקרי קצירה וה"ה לעוקר הכל עם השרשים דמיקרי נמי קצירה כדאיתא בפרק ראשית הגז ובת"כ פרשת קדושים ומיהו מיירי במידי דאורחיה וכדאיתא בפ' ראשית הגז. וקצת תימה על הרב שסתם ולא ביאר ואולי סמך אמ"ש לקמן ברפ"ד ע"ש:

הלכה ב שנתינתו מ"ע שנאמר לעני ולגר. עיין בפ"ג דיומא (דף ל"ו), ועיין מ"ש פ"ג ה"א ממעה"ק:

הלכה ו כשם ששכחה בעמרים כך הוא בקמה וכו'. כן מבואר במתני' במס' פאה ובספרי יליף לה מדכתיב בשדה לרבות את הקמה:

הלכה ט כל גר שאמור במתנות וכו'. בת"כ פ' קדושים ובספרי פ' ראה:

הלכה י ואינו חייב ליתן להן דמיהן וכו'. פי' לא מבעיא בנשאר מן העניים שנתיאשו ממנו אלא אף במקום שאין עניים מצויין ליטול לקט שכחה ופאה מותר בעה"ב לזכות בהן ופטורים מן המעשרות כדמוכח בהדיא בס"פ הזורע וכן בירושלמי דרפ"ח דפאה גבי מתנות עניים שבשדה שאין עניים מקפידין עליהן דקתני הרי הן של בעה"ב פרכינן עלה ויש אדם קורא שם פאה לעצמו ומשני לעני ולגר תעזוב אותם ולא לעורבים ולא לעטלפים:

הלכה יא אבל נכורי זיתים. זה הוציאו הרב ממתני' דכל זמן שיש לו תחתיו יש לו ברגשו לפי פירושו דלקמן בסמוך:

הלכה יג מתנות עניים שבשדה. תוספתא פ"ב וירושלמי בפ"ח דפאה ופטורין מן המעשרות כדמוכח התם בירושלמי:

הלכה יד אינן נוהגות מן התורה אלא בא"י וכו'. בירושלמי ספ"ב דפאה קציר ארצכם ולא קציר ח"ל:

פ"ב הלכה ב כל הדומה לקציר בה' דרכים אלו וכו'. פי' שסתם קציר נאמר על דבר הנאכל וגם סתם קציר נאמר למעוטי הפקר והר"ש מפיק לה מדכתיב שדך המיוחד לך למעוטי הפקר שהוא מגולה לכל והרב ז"ל בפירוש המשנה יליף לה מדכתיב בפאה תעזוב אותם והפקר עזוב הוא כבר וכן כתיב קציר ארצכם למעוטי כמהין ופטריות שאין גדלין מן הארץ אלא מן האויר וכן סתם קציר מתבשל יחד ונקצר יחד וכן סתם קציר מכניסו לקיום לשמרו באוצר ואינו נפסד: והחרובין. עיין מ"ש בפ"א הלכה ב' ע"ש: והתמרים בין יבשים בין רכים. בתוספתא קתני ר"י בר יהודה אומר רוטבי תאנים פטורות מן הפאה מכלל דרבנן פליגי עליה וסברי דחייבים בפאה והכי איתא בירושלמי פ"ק דפאה וקי"ל כרבנן דרבים נינהו: וכן ירק פטור וכו'. ואף אם ירצה להניח פאה במה שהוא פטור מן הפאה מוהין בידו מפני שהפאה פטורה מן המעשר והעני לא ידע בזה ויבא להכלה בלא מעשר כדאיתא בפרק מקום שנהגו. עוד מתבאר שם דמכנים לקיום ע"י דבר אחר כגון עלי לפת שמכניסים אותו לקיום על ידי האמהות דהויא פלוגתא דאנשי יריחו וחכמים וקי"ל כחכמים דלאו שמיה קיום ומיפטרי מפאה. שבת והרדל מיחייבי בפאה כדתנן בפ"ג דפאה משום דמיני זרעים נינהו. ובירושלמי פ"ק דפאה קולקס לפאה צריכה פי' מבעיא ליה על מין ירק שנקרא קולקס בלשון ישמעאל וגדל ממנו הרבה במצרים אי מיחייב בפאה או לא ולא פשיט מידי אלא דצריכא תלמוד:

הלכה ג קרקע כל שהוא וכו'. אפי' כל שהוא ממש כדמוכח בפ"ק דקדושין ובירושלמי דפאה וכ"כ התוספות:

הלכה ה וקצרוה לסטים. פירוש ישראלים ואפילו קצרוה שלא להבדה פטורה בירושלמי לפי שאין חיוב פאה אלא בקמה וכשקצרוה הבעלים אבל נקצר ועומד הוא והלכך פטורה מן הפאה וגרסינן בתוספתא נכרי שמכר קמתו לקצור חייב בפאה ישראל שמכר קמתו לנכרי פטורה מן הפאה:

הלכה יד ואין לעניים בה כלום וכו'. לשון התוספתא מדוקדק יותר דקתני ואינה פאה עד שיפרישנה בעה"ב לשם פאה ובת"כ נמי גרסינן ולא אלא שיש לה שם כלומר שאם לא קרא לה שם פאה אינה פאה וחייב במעשר

הלכה טו ניתנה במחובר לקרקע. בת"כ גרסינן תעזוב הנח לפניהם והם יבזבזו נ"ט האומרים להלק ואחד אומר לבזבז אפי' ברים אפי' ידיו יפוק לזה שאומר כהלכה יכול בדלית ובדקל כן ת"ל אותם אפי' נ"ט אומרים לבזבז ואחד להלק אפי' זקן אפי' חולה לזה שומעין שאומר כהלכה:

הלכה כ שאין אדם זוכה וכו' עד שיגיע לידו. לאו דווקא דמוכח להדיא דמציעא (דף י') דבארבע אמות נמי קני וכ"כ הרב גופיה גבי מציאה י"ז מהל' גזלה ואבידה ע"ש:

פ"ג הלכה א אין מניחין את הפאה וכו'. בת"כ מפיק לה מדכתיב שדך לרבות כל שדה ושדה וכמ"ש הרב ז"ל ואף בכלה את שדהו נותן מן הקציר

הלכה ב והיה נחל בתוך השדה אע"פ שאינו מושך וכו'. מדברי רש"י בפ' משמע דנחל ר"ל כמו נחל איתן וכן פי' רשב"ם בפ' חזקת הבתים וז"ל נחל קרקע קשה מלא צרורות ואבנים שאין ראוי לזריעה. ואינו מחוור דא בור והכי מוכח בירושלמי דאיתא התם נחל אע"פ שאינו מושך כל שהוא מלא מים כפירוש רבינו וכן פירש הר"ש והרע"ב:

הלכה ג דרך היחיד הוא רחב טפי משביל הרבים אבל בשביל הרבים טפי רבים הוס' פ' חז"ס (דף נ"ה) ופי' רשב"ם שם שביל הרבים שם רבים ברגליהם אבל דרך הרבים מקום הלוך העגלות והסוסים:

הלכה ד אפילו קודם שתביא שליש וכו'. פי' ל"מ אם הביאה שליש דחייב דמפסיק אלא אפי' אם לא הביאה שליש דפטור מפאה מפסיק. והכי ע"פ הירושלמי דהכי מוכח התם ברפ"ב דפאה אבל בש"ס דילן במנחות פ' משמע הכי וכמ"ש הכ"מ: בשלשה תלמים של פתיח והוא פחות מבית רובע. שלשה תלמים של פתיח איתא בירושלמי בפ"ב דכלאים דהוי שתי אמות רוחב אמות אורך ובית רובע מפרש בתוספתא דכלאים דהוי י' אמות על י' אמות ואף שכתב הר"ש בפ"ג דפאה מתני' ו' שאינו מכוון ממש לפי חשבון המשכן מ"מ נמצינו למדין שג' תלמים של פתיח הוי פחות הרבה מבית רובע

הלכה ז מדרגות וכו'. פי' הכ"מ בירושלמי הוא ברור ומ"ש ליישב לשון הרב דחוק. ויותר נכון לומר שבדין מדרגות סמיך אסלע וכל שצריך המכרישה להוציאה מצד זה ליתנה בצד זה מפסיק ומיהו הסלע אם ראשי מעורבין נותן מאחד על הכל במכ"ש מדין מדרגות, וכל זה פשוט:

הלכה ח הזורע שדה שיש בה אילנות וכו'. ולא שאני לן בין אילנות חייבין לפטורין מפאה וכדאיתא בירושלמי:

הלכה ט בד"א בשהיו האילנות וכו'. גירסת הירושלמי היא משובשת בריש או וכיון שע"כ צריך להגיה הירושלמי גירסת רבינו היא האמיתית ע"ש:

הלכה יג או אפונים וכו'. פירוש באפונים חשובין שהם מין זרעים לאפוקי הגמלונים שהן מין ירק כדתנן בפ"ג דכלאים והם פטורים מן הפאה הר"ש ומסיים במתני' דה"ה למחליק בכרם שדינו כאלו וכן פי' הר"ש והרע"ב שהרב יש לו פירוש אחר ולפיכך השמיטו:

הלכה טז השותפים שקצרו וכו'. מ"ש בירושלמי אינו מפרים שבסוף על חבירו וכו' הוא ט"ס וצ"ל מפרים שבסוף כו':

הלכה יח המוכר מקומות מקומות וכו'. משנה בפ"ג דפאה המוכר קלחי אילן שדהו נותן פאה מכל אחד ואחד א"ר יהודה אימתי בזמן שלא שייר השדה אבל אם שייר בעל השדה הוא נותן פאה לכל. ודבר ברור הוא דהלכה חדא דכל מקום שנאמר אימתי אינו אלא לפרש דברי חכמים ועוד דרב חסדא מפרשי מלתיה דר"י כדאיתא בשלהי ראשית הגז וכן בירושלמי פ"ג דפאה שקיל טובא אליביה אלמא הלכתא כוותיה:

הלכה כא המרובין כל שאדם עומד וכו'. אין פירוש זה נכון והעיקר כמו שכתב בהשגות והוא ברור:

הלכה כג הרב השמיט סיום הירושלמי דהדא דתימא כשעיבה ע"מ להדל פי' דס אדעתא דהכי נטען רצופים אבל אם עיבה ע"מ שלא להדל לא בו לביתו אלא אפי' לשוק נותן מהמשואר על הכל:

פ"ד הלכה א והנופל מאחר המגל וכו'. תנן במתני' ראש היד וראש המגל ישמעאל אומר לעניים ר"ע אומר לבעל הבית וקי"ל כר"ע ותימה על הר שהשמיט זה:

הלכה ב היה קוצר ביד בלא מגל וכו'. אע"ג דבתוספתא קתני איזהו לקט זה בשעת הקציר ובשעת התליפה ר' יוסי אומר אין לקט אלא הנושר הקצירה בלבד שנאמר ולקט קצירך לא תלקט מ"מ פסק כוותיה דר"י משום דשקלי אליביה אמוראי בפרק ראשית הגז ובירושלמי בפ"ג דפאה ובת"כ גרסינן לקט קציר לקט קטף וכן בפ"ד דירושלמי לקט קצירך ולא הקוצר בידו. ומ"ש הכ"מ לעיל שבגמרא לא אמרו אלא מודה ר"י במידי דאורחיה וכו' והאי לאו שקלא וטריא ליתא דאיתא התם נמי דאמר ליה רבינא לרב אשי אף אנן נמי תנינא דמודי במידי דאורחיה וכו' וא"כ האי מיקרי שקלי וטריא ויפה כיון הרב שפסק כמו הכהו קוץ וכו'. וה"ה עקצו עקרב ונבעת ונפל מידו לארץ והכי איתא בת"כ:

הלכה ג ויכולה להקצר עם הקמה. פי' ואף שאין הקמה יכול להקצר עמה והכי בירושלמי:

הלכה

ד שהרי היא כנופלת וכו'. אין צורך לזה אלא משום שכחה מיירי כדאיתא בספרי פרשת תצא לא תשוב לקחתה מכאן אמר ר' ישמעאל שבולת של ...ראשה מגיע לקמה אם נקצרת עם הקמה הרי היא של בעה"ב ואם לאו הרי היא ... והכי איתא בירושלמי פ"ד איזה היא קמה שמצלת את הקמה כהדא דתנינן שבולת של קציר וראשה מגיע לקמה וכו':

ה ד' קבין תבואה לכל בית כור. בפ' המקבל מיבעיא לן אי למפולת יד או למפולת שוורים ופי' רש"י יש מקום שזורעין את התבואה ביד ויש מקום שזורע בעגלה מנוקבת ומוליכין השוורים את העגלה על החרישה והזרע נופל ...הרבה זרע צריך למפולת שוורים יותר ממפולת יד. ואסיקנא בתיקו וידוע דספק לקט לקט ולפיכך סתם הרב משום דעל הסתם הוי במפולת יד:

ז הרי הן לעניים. פי' ופטור מן המעשרות משום דהפקר ב"ד הפקר כדאיתא בירושלמי:

ט ואע"פ שנמצא שחור וכו'. משנה בפ"ד דפאה חורי הנמלים שבתוך הקמה הרי הן של בעה"ב שלאחר הקוצרים העליונים לעניים התחתונים לבעה"ב ר"מ ...כל לעניים שספק לקט לקט. ויש לתמוה על הרב למה פסק כר"מ דהוי יחידאה ומ"ש ...משמע בירושלמי ובגמרא דילן בפ' הזרוע דהלכה כר"מ אינו מוכרח דמה דמוכח ...ם דקי"ל שספק לקט לקט וזה מוסכם אף לרבנן וכמ"ש התוספות בפ' הזרוע ...ד) דהא דפריך התם ממתני' דחורי הנמלים מרבנן נמי פריך דלא פליגי רבנן ...ום דסברי דהתחתונים ודאי נמלים כנסום והלכך הם של בעה"ב הא אם היה ספק ...דים דהוי לקט כמו עליונים שספק לקט לקט. ומיהו מדברי רש"י דהתם מוכח ...קא פריך ומשמע דלרבנן ספק לקט הוא לבעה"ב. ואפשר שהרב סבר כך ולפיכך ...ר"מ משום דסוגיין בעלמא דספק לקט לקט אלא שאינו מחוור דלא אשכחן ...כה וכן בספרי ות"כ וכן בתוספתא איתא בסתם דספק לקט לקט משמע דליכא ...ליג עלה ודברי התוס' עיקר ולפ"ז ראוי לפסוק כרבנן: גרסינן בתוספתא ...שבקמה הרי היא של בעה"ב שבקציר הרי היא של עניים חלייה בקמה וחלייה בקציר נוטלה ומשליכה לאחריו שספק לקט לקט:

יא ואפילו שכרו ליטול חצי הקציר וכו'. וק"ל דא"כ מאי איריא בנו ואשתו אפילו הוא עצמו יכול ללקט וכמ"ש הרב בפ"ג הלכה ט"ו וגמרא מוכח ...ב"מ (דף י"ב ע"א) וכן פירש רש"י דמיירי כשקבל השדה למחצה ולשליש ולרביע ...הוא לא מצי ללקוט אבל בנו ילקט ותדע דאי בגמ' מיירי כמ"ש הרב דמיירי כששכרו ...חצי הקציר א"כ מאי פריך בגמ' אבוה עשיר הוא והלא אביו עצמו יכול ללקט וצ"ע:

יב הכי איתא בת"כ לא הלקט לעני לא תסייע את העני:

טו גרסינן בירושלמי דפאה ופרט כרמך ולא הפורט בידו והרב השמיטו לפי שפשוט הוא דומיא דלקט שנתבאר בריש פרק זה:

יח והוא שיהיו כל הענבים שבעוללות וכו'. הראב"ד הבין מדברי הרב דקאי לנטף דסמיך ליה ולזה השיגו דלענין פטור אתמר אבל באמת שגם דעת ...דעת הראב"ד וקאי ארישא דאיזו היא עוללות וכן דקדק בלשונו שכתב והוא כל הענבים שבעוללות ולא כתב שבאשכולות וזה ברור ובדברי הכ"מ מוחלפות ...ת ודוק. והר"ש יש לו פירוש אחר בירושלמי זה דקאי העוללה שבארכובה שאם עם האשכול הרי היא של בעה"ב ומפרש כמה יהיה שיעור הרחקתה וכן שיהיו ...נעות בפס ידו ופריך ממעשה שקלו עוללות ז' ליטריות בציפורי פי' מעוללות ...ב ועכ"ל היינו מן הנקרצות עם האשכול ובפס ידו לא שכיח כולי האי ומשני שיהיו ...נשות בשבלא פי' קטנה והוי טפי מפס ידו ופירוש הרב והראב"ד נראה עיקר דהא ...ין דשבלת שבקציר וראשה מגיע לקמה ונקצרת עם הקמה לא שאלינן כמה שיעור ...ה אלא ר"ל כל שיכול לקמוץ השבלת עם הקמה בידו כשרוצה לקוצרם וה"נ אם ...ענבים כ"כ שיכול ליקח האשכול ועוללות בידו ולבוצרן ביחד הרי הוא של בעה"ב ...אשכול גדול רואין כל שאילו היה קטן היה יכול לבוצרן ביחד הרי הן של בעה"ב:

יט ואין בעה"ב חייב לבצור העוללות וכו'. זה למדו הרב ז"ל מפאה שניתנת במחובר לקרקע ומפיק לה הירושלמי מדכתיב תעזוב הנח לפניהם ומינה לעוללות דהכי נמי כתיב וכרמך לא תעולל לעני ולגר תעזוב אותם וכן נראה דגרסינן התם הואיל והתיר הכתוב את העוללות לעניים יכול יבאו עניים ויטלו בכל שעה שירצו אם כן למה נאמר וכי תבצור לא תעולל אין לעניים בעוללות ...הבציר מכלל שאחר הבציר יבאו העניים ויטלו אותם במחובר. ומ"מ מסתברא לי ...ם דהיינו גפן שמודלית ע"ג עצים או אילנות אחרים כיון שיש בהם סכנה בעה"ב חייב לבצור העוללות ולחלק לעניים דומיא דפאה:

כג גרסינן בתוספתא המפקיר את כרמו עשירים נוטלין את האשכולות ועניים נוטלין את האשכולות ואת העוללות:

כד השומר את הגפן וכו'. איתא בירושלמי שאם מכר לחבירו עשרה אשכולות שאסור ליגע בהן:

כה כתב הכ"מ דמסיים בתוספתא וישראל שמכר כרמו לכותי לבצור פטור מן העוללות ואיני יודע למה השמיטו רבינו ע"כ. ואני אומר שיפה עשה ...יטו לפי שתוספתא זו היא משובשת דכי היכי שאינו יכול להקדיש ולא להפקיר ...ות לפי שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו כ"ש לענין מכירה שכל שנודעו העוללות ... מכרה לכותי לבצור שחייב בעוללות ואי הך תוספתא מהלכתא היא צריך לאוקומה שלא נודעו בה העוללות והרב לא הוצרך לבאר זה לפי שמדין מקדיש נלמד:

...אל וכותי וכו'. תוספתא בספ"ג דפאה ומה שהביא הכ"מ מפ' ראשית הגז ליתא התם לענין כרם אלא לענין קמה ולר' אלעאי והרב השמיטו לענין קמה בפ"ב הלכה ג' ושם כתבתי בזה ע"ש:

כו בן לוי וכו'. דברי הרב ז"ל אינם מחוורים כלל דאי בנקרצות עם האשכול פשיטא וגם ליתנא דאני אומר דאיתא בירושלמי מוכח כדעת הראב"ד ותו ...קי אינשי ברשיעי לא מחזקינן ותו דהכי איתא בהדיא בתוספתא ודברי הכ"מ אין ...מם וכן דעת הר"ש ודכוותה נתבאר בי"ד סימן ס"א שישראל ששלח לחבירו בשר ...ות בו שמותר לאכלם וטעמא דמלתא דכיון דמצינן למתלי שקנאן מהכהן תלינן ולא ...קן אינשי ברשיעי וה"נ כיון דמצינן למתלי שהיו מן הנקרצות עם האשכול ביה תלינן:

תם פאה:

הלכה כז מי שהיו לו וכו'. פי' הירושלמי פשוט כדברי הרב והשגת הראב"ד אין לה טעם אלא דק"ל שכתב הרב בסוף פ"ג דבמדל להביא בבית נותן מן הנשאר שהניח לדרוך פאה אחת הראויה לכל והכא משמע שאינו נותן אלא ממה ששייר ואפשר לחלק דפאה שניה היא שהיא לבסוף והלכך נותן מן המשואר על הכל, ומיהו בירושלמי בההיא דמלקט שבלים לא משמע הכי וצ"ע:

פ"ה הלכה ג והוא זוכר את הקש. דכיון שזוכר את הקש אינו שכחה אבל אם אינו זוכר את הקש הוי שכחה אע"פ שהוא טמון:

הלכה ד אם זכר העליון וכו'. אע"פ שפירוש הכ"מ בירושלמי הוא דחוק מ"מ פירוש הראב"ד אינו מחוור דהא לדידיה מין במינו לא הוי כטמון וליתא דבירושלמי ס"ל גבי ב' חלים זה ע"ג זה דמין במינו הוי טמון. ותו דבירושלמי איתא דכי היכי דר' יונה אמר בזוכר את הקשין הכי ר' זעירא אמר בזוכר את העליון משמע דמחד טעמא נינהו וא"כ ע"כ לפרושה כפירוש הרב ז"ל דכי היכי דבמחופה בקש כיון שזוכר את הקש אינו שכחה ה"נ כי קאמר ת"ק שהתחתון שכחה ה"מ בשאינו זוכר את העליון אבל בזוכר את העליון אף התחתון אינו שכחה:

הלכה ו הנוטל עומר ראשון וכו'. הנה לדעת הרב ז"ל כשיש שם שני אין הרביעי שכחה אף אם שהה ליטול החמישי עד שיטול החמישי ולדעת הר"ש אם לא שהה ונטל החמישי הוה שכחה אבל אם שהה אף אם נטל החמישי דכיון שנשארו ג' עומרים ושהה הו"ל כמתחיל באמצע השורה ואם היה חמשה בלבד לדעת הרב כיון ששהה ליטול החמישי אע"פ שלא נטלו הרי הד' שכחה ולדעת הר"ש בין שהה ובין לא שהה אינו שכחה עד שיטול החמישי ופשוטו של הירושלמי כדעת רבינו ז"ל:

הלכה ח וכן הסומא. פירוש בין ביום ובין בלילה והכי איתא בירושלמי אין לו שכחה. מה שהביא הכ"מ בשם הרא"ש שאין לו שכחה לדקים דמשמע שיש שכחה לגסין הוא תמוה דהא במתני' לא אדכר דקים וא"כ ע"כ כי קתני אין לו שכחה להגס קאי ותו דגרסינן בירושלמי א"ר יונה לא סוף דבר גסין אלא דקין וכי מאחר שדרכו לבחון בגסים אפילו דקין אין לה שכחה וזה מבואר שלא כדברי הרא"ש וכן כתב הר"ש והרע"ב:

הלכה ט וכן אם קצרה וכו'. וה"ה אם קצר בה לאגור בה עומרין אחרים וכן שומים שלקטן כדי לאגוד בהן שומים אחרים אין להם שכחה זה נלמד מפירוש הר"ש והרע"ב למתניתין זו. גרסינן בתוספתא המעמר מפני הדליקה ומפני אמת המים אין להן שכחה:

הלכה יב וכשיפנה ממקום שהוא גמר מלאכה וכו'. ט"ס הוא וצריך להיות ממקום שאינו גמר מלאכה עיין לקמן:

הלכה טו ב' נצורי זיתים. דייק בירושלמי דוקא נצורין אבל זיתים לא משום דנצורין הוי גמר מלאכה זיתים אינן גמר מלאכה: שני הוצני פשתן. מה שכתב הכ"מ דמיירי כשהזריעו זה פשוט וכן מוכח בהדיא מהתוספתא דקתני התם בעה"ב שנתן פאה לעניים אינו רשאי שיאמר להם טלו זרע ותנו פשתן וה"ה לשכחה:

הלכה כא וכן אם שכח קמה וכו'. אפי' קלח אחד אע"ג דבמתני' לא קתני אלא איזו היא קמה שמצלת את העומר ה"ה לקמה שמצלת את הקמה וכן מוכח בהדיא מדין ב' שבלים דאיתא בירושלמי פרק ה' דפאה שהפנימית יכולה ליקצר עם הקמה ואין החיצונה יכולה ליקצר עם הקמה הפנימית נצלת ומצלת אלמא דבקלח אחד סגי אף להציל קמה את הקמה: אבל אם שכח עומר וכו' אפי' היה בו סאתים וכו'. הכי מוכח להדיא ממתניתין דקתני העומר שהוא סמוך לגפה ולגדיש ושכחו ב"ה אומרים שכחה אלמא שאין הגדיש מציל את העומר וכן יש ללמוד ממימרא דעילוי המוכר את הבית שכתבתיה בסמוך ודו"ק:

הלכה כב אפי' היה בו כמה שאין פירות וכו'. מה שכתב הכ"מ בכוונת השגת הראב"ד שסבור הראב"ד דלא מסתבר שאילן או ב' אילנות שלימים יהיה שכחה, אינו כלום דא"כ הו"ל להשיג על דברי הרב במה שכתב לעיל בהלכה ט"ז בדין ב' אילנות דהוו שכחה ולמה נטר עד הכא. ותו דבמתניתין קתני במה דברים אמורים בזמן שלא התחיל בו וכו' מוכח להדיא דאף באילן שלם הוי שכחה. ולפיכך הדבר ברור כמו שכתב מהר"י קורקוס שסבר הראב"ד דכי היכי דעומר שיש בו סאתים אינו שכחה גם אילן שיש בו סאתים אין ראוי שיהיה שכחה והיינו דתנן זית שיש בו סאתים ושכחו אינו שכחה:

הלכה כג שיש לו שם בשדה. איתא בירושלמי דכיון שעושה רוב השנה בריבוי אע"פ שאין עושה כל שנה ושנה סגי בהכי להיות לו שם:

הלכה כו ובכרם משיעבור מן הגפן או מן הגפנים כו'. פירוש דקי"ל דב' גפנים הוי שכחה וכשעבר מהם ושכח אותם הוי שכחה ודלא כהכ"מ שלא דק בזה:

הלכה כז המפקיר את כרמו כו'. עיין מה שכתב לעיל בפ"ב הלכה ט': שהרי שדך וכרמך וכו'. אע"ג דבפרק הגוזל ובסוף פרק הזרוע מפיק לה מתעזוב יתירא משא"כ במעשר דלא כתיב ביה תעזוב יתירא מ"מ כן דרך הרב ליקח הדרשה הפשוטה ביותר: ובין כך ובין כך פטור מן המעשרות. תימה דבסוף פרק אין בין המודר מוכח להדיא דלעולא דקיימא לן כוותיה וכן פסק הרב בפ"ב מהלכות נדרים דמדרבנן מיהו מחייב במעשרות והרב לא ביאר זה וצ"ע:

פ"ו הלכה ח יש לתמוה על הרב דבפרק בכל מערבין ובירושלמי פ"ח דפאה גרסינן עוכלא תבלין ופירש"י עוכלא שמינית שבליטרא וצריך טעם למה השמיטו הרב. ובתוספות דפרק בא סימן (דף כ') כתבו לחד פירושא דתבלין פטורין מן המעשר ואני תמה עליהם דהא מהך דפרק בכל מערבין לא משמע הכי וצ"ע:

הלכה טז ואפילו לוה הדמים וכו'. נלמד מהירושלמי דסוף פרק קמא דפאה:

פ"ח הלכה ט אסור לישראל ליטול צדקה מן הכותי, עיין בהל' מלכים פרק עשירי דין עשירי וע"ש:

הלכה יב ואין מבריחין את השבויים וכו'. אבל הוא עצמו יכול לברוח כדאיתא התם דרב עילש ברח:

הלכה יג מי שמוכר עצמו. עיין פ"א מהל' עבדים הלכה ג' וד' ע"ש:

הלכה יד עבד שנשבה הואיל וסבל. גיטין פ"ק (דף י"ב ע"א) ובפרק השולח (דף ל"ז ע"ב), ע"ש:

פ"י הלכה יח גדולי החכמים וכו' ומפשיטי קורות וכו'. בפרק הנזקין (דף ס' ע"ב) מעשה דרב אשי דאפשא לקמיה דאביי וכו' ע"ש, ור' יוסי היה מעבד עורות כדאיתא בפרק תפלין (דף מ"ס) יע"ש:

הלכות תרומות פ"א

הלכה ב א"י האמורה בכל מקום וכו' איתא בריש הוריות דמלבוא חמת עד נחל מצרים הוי א"י וע"ש:

עוד כתב הרב אבל יחיד מישראל וכו'. וכתב מרן דהוי פלוגתא דר"מ ור"י ופסק רבי כר"י יע"ש והכי איפסקא הלכתא התם בש"ס יע"ש:

הלכה ד והכל כסוריא מד"ס עיין מה שכתב מרן ומה שתירץ מוהר"י קורקוס. ולי לכאורה לא הוי קשה לי מידי שהרי הוצרך הש"ס למימר דס"ל להאי תנא דכיבוש יחיד שמיה כיבוש מוכח מסיפא דכותבין עליו אונו אפי' בשבת משום ישוב א"י. אבן ליתא שהרי הרב פסק בפרק ו' מה"ש דכותבין אונו אפי' בסוריא אע"פ שפסק דכיבוש יחיד לא שמיה כיבוש:

הלכה ה ורבינו הקדוש התיר בית שאן. כתב מרן דבירושלמי איתא שנמנו על אשקלון להתירה אבל לא הוזכר שם רבי. ואני מצאתי הדבר מבואר בתוספתא דסוף אהלות דרבי וחביריו נמנו על אשקלון והתירוה:

הלכה יז ישראל שהיה אריס וכו' וכן החוכר וכן המקבל וכו'. פרק השולח (דף מ"ג ע"ב) האריסין והחכירות ואריסי בתי אבות ונכרי שמשכן שדהו לישראל אע"פ שעשה לו כנמוסו פטורה מן המעשר ובריית' זו למ"ד אין קנין ע"כ צריך לאוקמא בסוריא וכ"כ התוס' בשלהי השולח ובפ' השואל ע"ש:

הלכה יח ישראל שלקח בסוריא שדה מן הכותי וכו'. אם חזר ישראל ולקחה פעם שנית הנה מדבריו כאן ובתשובה מוכח שצריך שיחזור ויקנה גם הקרקע וכמ"ש הכ"מ בשם הר"י קורקוס. ונ"ל דטעמו משום דנהתינן הד דרגא מא"י לסוריא ומשמע ליה להרב דברייתא סתמא קתני לה אף כשנגמר ביד כותי וכמ"ש לעיל בהלכה י"ג יע"ש וכיון שבא"י כל שהביאה שליש ביד ישראל אף שנגמר הכותי חייב מדבריהם ומינה דבסוריא דכה"ג מיפטר ולא מיחייבת אלא כשחזר הישראל וקנה הקרקע עם פירותיה וה"ה אם הביאה שליש ביד ישראל וגמר ישראל שאף שלא חזר ולקח הקרקע דמיחייב דהא בא"י בחדא מינייהו מיחייב ודוק:

הלכה כ שותפות הכותי חייבת בתרומות ומעשרות כיצד ישראל וכותי שלקחו שדה בשותפות וכו'. מה שתמה הכ"מ דמאחר דלמ"ד אין קנין לכותי הוקימנא האי ברייתא בסוריא דאילו בא"י הכל טבל ורבינו פסק כמ"ד אין קנין לא הוה ליה לכתוב בא"י טבל וחולין מעורבים ולרשב"ג של נכרי פטור דמשמע אף אם לקח ישראל מאותן פירות ומרחן ומש"ה אוקימנא לה בסוריא וכן מוכרח לשטת רש"י בסוגיא ע"ש אבל הרב מיירי כשמרחו כותי ובחלקו של כותי וא"כ ע"כ טבל וחולין מעורבים דהיינו הלק של ישראל שמעורב בחלק של כותי ודברי הכ"מ מגומגמים ודברי מהר"י קורקוס נכונים וברורים ודוק:

פ"ג הלכה ד אין תורמין תרומה וכו'. עיין במרן כ"מ מה שהקשה דאיכא למיחש שמא יוסיף בתרומה ונמצא תרומתו מקולקלת יע"ש. ואין זה כלום שיכול לרבות בתרומה כמה דבעי כיון שיש כאן שירי חולין ודוק:

הלכה י תרומת מעשר אין מפרישין אותה באומד וכו'. בדיעבד מאומד הוי תרומה תוס' גיטין (דף ע"א) ד"ה ניטלת יע"ש:

הלכה יז כיצד היו לו ל' סאה בבית זה וכו'. נראה מדברי הרב דמפרש מוקף כרש"י גיטין (דף ל' ע"ב) ודלא כהתוס' שם ד"ה לתרום וכו' יע"ש:

עוד כתב הרב ואם הפריש שלא מן המוקף תרומתו תרומה. כתב מרן דנלמוד מדין שכתוב בסמוך שיה טעון כדי יין וכו' יע"ש. והכי מוכח נמי ממתני' דסוף פ' כל הגט ופסקה הרב לקמן בסוף פ"ה וכן דעת התוס' שם בפ' הגוזל ומאכיל יע"ש. ודע שדעת התוס' שם ובסוף פרק כל הגט (דף ל"א) דבע"ש וי"ט שרי שלא מן המוקף ואף לכתחלה יע"ש:

פ"ה הלכה יג המפריש תרומה וכו'. עיין במרן כ"מ שכתב דרבינו היה גורס גירסא אחרת ולרבותא נקט שלא ניטל תרומתו שאע"פ שהוא טבול לתרומה גדולה אין תורמין ממנו וכו'. עיין פירוש רבינו במשנה פ"ק דתרומות משנה ה' ומ"ש התוי"ט:

הלכה כה ויין נוגתו וכו'. עיין בכ"מ ז"ל ובפ' בן סורר ומורה (דף ע') איתא דלא מיקרי יין חשוב עד שיהיה בן מ' יום יע"ש:

פ"ו הלכה א תרומה ות"מ נאכלת וכו' ועבדיהם הכנענים. איתא בפ' השולח (דף מ"ג ע"א) דאף עבד שאינו שוה כלום אוכל:

פ"ז הלכה א וטמא שאכל תרומה טמאה אע"פ שהוא בלאו אינו לוקה יע"ש. ותימה על רש"י שכתב בפרק האשה רבה (דף נ' ע"א) ובפרק הניזקין (דף נ"ד ע"א) כהן טמא שאכל תרומה טמאה במיתה ונ"ע. ונ"ל שטעמו משום דבפרק השוחט והמעלה היא פלוגתא דרבי יוסי הגלילי ורבנן בטמא שאכל קודש טמא ומשמע ליה להרב ז"ל דכי היכי דרבנן מחייבי בקודש טמא ה"ה דמחייבי בתרומה טמאה והך מימרא דסוף פרק הנשרפין אתיא כר"י הגלילי ורבנן לית להו הך דרשא וכן נראה מלשון הרב דיבמות ע"ש. ואין כן דעת התוס' אלא דרבנן לא ילפי קודש מתרומה ור"י הגלילי יליף וזה דעת רבינו דהכא גבי תרומה פסק לפטור ובפ' י"ח מהל' פסולי המוקדשים הלכה י"ג גבי קדש טמא פסק לחיובא אלמא דמפליג בינייהו ודוק:

פ"ט הלכה ה וכל עבד שיצא לחירות ועדיין הוא מעוכב ג"ש אעפ"כ אסור לאכול בתרומה. פירוש מספק אבל מי שחציו עבד וחציו בן חורין אסור מן הדין בודאי לאכול מפני צד נירות שבו ודלא כהתוספות דפירשו הך בעייא במי שחציו עבד וליתא דהא גבי קנס לא מחייבין ליה אלא בחצי קנס כדאיתא התם בש"ס:

פ"י הלכה כ ואם שילם חולין טמאין בין בשוגג בין במזיד תשלומיו וכו'. תימא דהרב פוסק כר' יהודה דגיטין פרק הניזקין דבדרבנן לא קנסינן שוגג אטו מזיד והכא איסורא דרבנן הויא דמדאורייתא תשלומי מעליא נינהו כדאיתא בהאשה רבה ובהניזקין (דף נ"ד ע"א) וא"כ איך פסק הרב בכאן כרבנן לקנוס שוגג אטו מזיד ונ"ע. ועיין בפר"ח ליו"ד:

פי"ב הלכה טו ולא יטלם אחר שתורמו וכו' שנאמר **ואיש את קדשיו לו יהיו. כן מבואר בירושלמי בפרק שני דמס' דמאי ע"ש:**

הלכה יח אסור לכהנים וכו'. תמה מרן דאמריק התם דתרומה ח"ל אין בה [...] מסייע בבית הגרנות ולמה השמיטו רבינו. ונ"ל שסמך אמאי שכתב [...] בכורים פ"ה הלכה י"ב גבי חלה וכמ"ש שם מרן הכ"מ יע"ש והוק[...]

הלכות מעשר פ"א

הלכה ט התרוכין וכו'. עיין השגת הראב"ד ועיין [...] דמסכת ר"ה (דף י"ב) ד"ה תנא וכו':

הלכה י אילן שנטעו וכו'. עיין הראב"ד ז"ל ומה שכתב הכ"מ עליו במ"ש ולא[...] הלא מיקבע נמי קבעי דאינו מכוון דאדרבא מה שהוא קובע הוא[...] שהוא חשוב כבית. ונראה שהוא מכוון דס"ל להראב"ד שהוא חייב מן התורה ופ"[...] ראייה מייתי רבינו כדי לחייבו מדרבנן ודוק:

פ"ו הלכה כב הנותן שדהו בקבלה. עיין מה שהשיגו הראב"ד ז"ל וכתב[...] דטעמו לומר דמן הסתם ישראל בחזקת כשרים הם. ואחר המחילה לא דק[...] התם ע"ה הוא נאמן ומש"ה מעשרין דתהי אלא היינו טעמא שהוזקק הרב לא[...] הכא בחשוד דאם לא כן היינו ע"ה דסיפא וזה ברור:

פ"ז הלכה ד המניח פירות וכו'. הקשה מרן דלמה השמיט רבינו תרומה. [...] המחילה לא דק שדין תרומה כבר כתבו בסוף פ"ה מהל' תרומות כי שם [...]

פי"ב הלכה י ההמרין שנכנסו לעיר וכו'. עיין מה שכתב מרן כ"מ דמדברי [...] כאן נראה שהוא מפרש כפי' ר"ח אלא שבפ"ב מהלכות א"ב כתב דין [...] הברייתא ולא התנה ולכן כתב שסובר רבינו דכי מסקינן בתר הכי דר"י ורבנן ב[...] מתרומה ליוחסין קמיפלגי מיתרצא נמי קושיא דרבנן אדרבנן יע"ש ולא ביאר הרב [...] מיהרנא. ונ"ל ליישב עם מה שכתב התוס' שם (בדף כ"ד ע"א) ד"ה שלי חדש [...] דלעולם לא חיישינן לגומלין אלא דשאני הכא גבי חמרין שמגרע את שלו ומטבים [...] של חבירו והתי"ט כפ"ב דכתובות תירץ בע"א, וזה נכון.

הלכות בכורים פ"א

הלכה יא ומנין אתה אומר שראשית הגז מתנת לכ[...] וכו'. עיין לקמן בסוף פרק עשירי מה שכתבתי:

פ"ב הלכה ב אין מביאין בכורים. משנה בסוף תרומות ועיין בפי' הר"ש ובנ[...] (דף י"א):

פ"ו הלכה טז אסור לאדם וכו'. מרן כתב דהוציא מהירושלמי. והכי מוכח בש"ס [...] בפרק אלו עוברין (דף מ"ח ע"ב):

פ"ט הלכה ג ספק בכור וכו'. עיין מה שהקשה מרן על רבינו ומה שתירץ לחד מי[...] וכן תירצו התוס'. אך האי תירוצא לא שייך לדעת רבינו שפסק פ"ז מהל' [...] דלא כעולא יע"ש ועיין בפר"ח לי"ד הל' מתנות כהונה מ"ש:

הלכה יח והלחיים מן הפרק וכו' עם הלשון שביניהם. הכי מהבאר מהא דס"ל [...] לשמעיה זכי לן מתנתא דבעינא למיכל לישנא בחרדלא כדאיתא התם קל"ג ע"א):

פ"י הלכה יז ראשית הגז וכו' לפיכך אני אומר שנותנים אותו לכהנת. לעיל [...] הלכה י"א יליף לה מראשית דגן משום דהתם מיירי כשהיא נשואה לישראל [...] אתי עלה מטעמא אחרינא משום דמיירי בנשואה לישראל ודוק:

פי"א הלכה ח וכן אם פירש ונתן וכו'. כתב מרן דמסיים בה התם ואסור לג[...] וכו' שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות ולמה השמיטו רבינו. ואפשר [...] עמ"ש בפי"ב מהל' תרומות הלכה י"ח וי"ט דהתם כתב בבירור שאסור לסייע ואין [...] מסייע גדול מזה ואע"פ שבגמ' אמרו מפני שנראה לאו דוקא:

פי"ב הלכה ח ואין קרוי שם אלא כבשים ועזים חיים בלבד. עיין בפרק הזא[...] (דף מ"ם):

הלכות שמיטה ויובל פ"א

הלכה א ונאמר בחריש ובקציר תשבות. [...] תמה דא"כ חרישה אסירא מן התורה בשב[...] והרב פסק לקמן דלא אסירא אלא מדרבנן ולפי זה נ"ל דקרא דבחריש לא מיירי [...] בשבת ואצטריך לדרשא מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר שהיא [...] והו ק"ל דבפ"ק דמ"ק וממ"ש הרב לקמן בפ"ג משמע דזקנה אסירא הל"מ בהר[...] אפי' בתוספת שביעית אלמא דחרישה אסירא מן התורה בשביעית דאי מדרבנן ל[...] אצטריך הלכתא לתוספת שביעית ונ"ע. והעיקר דמלקות ליכא אבל איסורא דאורי[...] איכא וכ"כ הר"ש במתני' ב' פ"ב דשביעית דחרישה דאורייתא ורבא בפ"ק דמ"ק קאמר אלא דתולדות לא אסר רחמנא וכ"כ התוספות במסכת ע"ז בפרק ר' ישמ[...] (דף כ') דמלאכות של חרישה וזריעה הוי דאורייתא:

הלכה ג אינו לוקה עליהן. הכי איתא בירושלמי פ"ח דכלאים דלר"י אין לוקין ע[...] דאע"ג דבש"ס דילן בפ"ק דמ"ק משמע איפכא דלר"א אין לוקין מ"מ רבא דהוא בתרא מסיק דאבות אסר רחמנא תולדות לא אסר רחמנא:

הלכה ה אפי' אילן סרק. כן נלמד ממתני' דפ"ק דשביעית דאסור בחרישה אחד [...] סרק ואחד אילן מאכל א"כ כ"ש בנטיעות: **כדי** שלא יאכל אותו וכו'. אין מחוור דהא במסכת ע"ז פ' ר"י מייתינן מתניתא דקתני מהליעין ומזהמין בשביעית [...] מהליעין ומזהמין במועד כאן וכאן אין מגזמין וסכין שמן לגזום בין במועד בין בשבי[...] ורמינן עלה ממתני' דשביעית דקתני מזהמין בנטיעות עד ר"ה אין בשבי[...] לא ומשנינן דתרי זיהמומי הוי חד לאוקומי אילני ושרי וחד לאברויי אילני ואסור [...] מ"ש הרב שאין לסוך הנטיעות כדי שלא יאכל אותו העוף אינו נכון דאין זה [...] לאוקומי אילני ושרי וכן אם יש מכה באילן ונשרה קנת קליפתו ומדביקין שם זבל [...] ימות גם זה שרי וכמו שפי' רש"י אבל מאי דאסור הוא זיהום דאברויי אילני. [...] היה לו להרב לבאר דסכין שמן לגזום משום דהוי אוקומי אילני כדי שלא ימות הנ[...] כדאיתא בש"ס:

הלכה ז ועודרין תחת הגפנים. הכי איתא בריש מ"ק יכול לא יעדר תחת הגפ[...] ת"ל שדך לא תזרע אלא דקשה דברישא דברייתא קתני שדך לא תזרע אין לי [...] זרוע מנין לנכוש ולעדור וכו' אלמא עדור אסיר וכתב רש"י דהרין לקמן בעוגיות הא בחד[...] והא בעתיקי וה"ה לעדור. ואינו מחוור דהתם לענין חול המועד ומשום טרחא אבל ל[...] שביעית מה לי עתיקי מה לי חדתי. ונ"ל לתרץ ע"פ מ"ש רש"י דקשקוש היינו עדור [...] היכי דאיכא תרי מיני קשקושי ה"ה נמי תרי מיני עדורי חד לאברויי ואסיר וחד לאו[...] אילני ושרי, **והכ"מ שכתב בשם רש"י ל"ג לה וליתיה בנסחי דידן:**

משנה תורה

הוא

יד החזקה

להנשר הגדול רבינו משה בר מיימון זצ"ל.

עם השגות הראב"ד זצ"ל, ופירוש הרב המגיד משנה, הכסף משנה להגאון מרן יוסף קארו זצ"ל, מגדל עז, הגהות מיימוניות [עם תוספות מדפוס וויניציאה ש"י שי"א], [עם הוספות הרב הגאון מהר"ם פאדוו"ה זצ"ל], גם תשובות מיימוניות, ופירושי הרב רבינו עובדיה והרב הגאון מהר"ל בן חביב על הלכות קדוש החודש, עם כל הצורות השייכות להם ולהלכות שבת וסוכה. גם הלחם משנה להגאון מו"ה אברהם די בוטן זצ"ל, ומשנה למלך להגאון מו"ה יהודה רוזאנים זצ"ל. כאשר היו בדפוסי יעסניץ, דיהרנפורט, וויען וברדיטשוב.

ונלוה לו ספר הקובץ חדושים ומקורי הדינים מהרב הגאון ר' נחום טריביטש זצ"ל אבד"ק נ"ש כפי שנדפס בוויען.

ועתה הוספנו חדשות אשר לא היו מעולם בכל ספרי הרמב"ם הנדפסים יראו נבונים וישמחו:

א) פירוש המגיד משנה על הלכות שחיטה, אשר היה טמון בכתב יד ולא נדפס מעולם, נדפס על מקומו בפנים הספר.

ב) פירוש הרדב"ז על ספר קדושה, הפלאה, זרעים, שופטים, ממלא מקום המגיד משנה שלא נמצא בספרים האלה, כולו [מכ"י]. נדפס גם כן על מקומו כפנים הספר.

ג) חדושים ומקורי הדינים מהרב הגאון בעל פרי חדש, נקראים בשם מים חיים.

ד) חדושים ומקורי הדינים מהרב הגאון בעל מהנה אפרים.

ה) חדושים ומקורי הדינים מהרב הגאון ר' ישעיה פיק זצ"ל.

ו) ביאורים על הלכות בית הבחירה מהרב הגאון ר' יעקב עמדין זצ"ל.

ז) השמטות מתוספות הגהמ"י, מדפוס וויניצאה, שנת ש"י, שי"א.

ח) חדושים מהרב הגאון מהר"ם פאדווה זצ"ל.

ט) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר ר' אברהם זצ"ל אבד"ק פ"פ דמיין, [מכ"י].

י) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר זלמן זצ"ל מווילנא אחי הגאה"ג מוהר"ח זצ"ל מוולאזין.

יא) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר צבי הירש חיות וצ"ל.

יב) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר יוסף זצ"ל בעל ספר מנחת חנוך, [מכ"י].

יג) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר אברהם משכיל לאיתן זצ"ל, [מכ"י].

יד) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר שמואל שטראשון זצ"ל.

טו) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר בצלאל הכהן זצ"ל מווילנא, [מכ"י].

טז) חדושים ומקורים הגיע אלינו מהרב הגאון מוהר"ש ארינשטיין נ"י אבד"ק אזירקאוו,[כ"י].

יז) חדושים ומקורים מהרב הגאון מוהר"ר משה נחום נ"י אבד"ק קאמינקא, [מכ"י].

יח) חדושים ומקורים מהרב הגאון מו"ר אברהם יונה יעוונין זצ"ל מהוראדנא, [כ"י].

יט) באור בפרק י"ז מקדוש החודש מהרה"ג התוכן מו"ר רפאל מק"ק הנובר זצ"ל.

כ) עד כתיבת שירת הים ושירת האזינו, מס' שתי ידות להה"ג ר"ם די לונזאנו זצ"ל.

☜ פירוש המגיד משנה, והרדב"ז והמה בכתיבת יד, הגיעו לידינו מיד הרה"ג המנוח מוהר"ר זוסמאן יעב"ץ זצ"ל אשר קנה אותם כתוך מרבית כתבי יד מגאונים הראשונים, מאת רבני חכמי ספרד אשר בירושלים, ושילם להם בכסף מלא לצורך דבר מצוה גדולה שנצטרכו אז. והרשומים באתיות ג' ד' ה' יבואו בסוף כל ספר, והרשום באות ו' יבוא בסוף ספר עבודה, והרשום מאות ז' ומעלה, בסוף כל חלק מד' חלקי הרמב"ם.

נדפס בהגה"ה מדוייקת ובתיקון מרבית הטעיות שנשתרבבו בדפוסים הקודמים, כן בפנים הספר וכן בכל המפרשים מסביב

☜ ועתה הוספנו עוד **ארבע עשרה הוספות** כמבואר בח' הראשון ☞

ספר עשירי, (הלכות טומאת מת, פרה אדומה, טומאת צרעת, משכב ומושב, שאר אבות הטומאה טומאת אוכלין, כלים מקוואות).

ווילנא

בדפוס והוצאות ר' אברהם צבי ראזענקראנץ, ור' מנחם מענדיל שריפטזעטצער.

שנת תר"ס לפ"ק.

МИШНА ТОРА, (РАМБАМЪ) Томъ XI.

ВИЛЬНА. Типографія А. Г. Розенкранца и М. Шрифтзетцера. Лидскій переулокъ, домъ № 2593/13. 1900

Дозволено Цензурою 15 Iюня 1899 г. Варшава.

לב טהור ברא לי אלהים **ספר טהרה** ורוח נכון חדש בקרבי

והוא
ספר עשירי

הלכותיו שמונה. **וזהו סידורן.**

הלכות טומאת מת. הלכות פרה אדומה. הלכות טומאת צרעת. הלכות משכב ומושב. הלכות שאר אבות הטומאות. הלכות טומאת אוכלין. הלכות כלים. הלכות מקוואות:

הלכות טומאת מת

מצות עשה אחת. והוא דין טומאת מת:

וביאור מצוה זאת בפרקים אלו:

פרק ראשון

א המת [א]מטמא במגע ובמשא ובאהל טומאת שבעה. וטומאת מגע ואהל מפורשין בתורה שנאמר הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים. ונאמר כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים:

ב טומאת משא מפי השמועה. וקל וחומר הדברים אם נבלה שהיא טומאת ערב ואינה מטמאה באהל מטמאה במשא שנאמר והנושא את נבלתם המת לא כ"ש ומה נבלה שמגעה טומאת ערב משאה טומאת ערב אף המת שמגעו טומאת שבעה משאו טומאת שבעה. אין טומאת משא במת מדברי סופרים אלא דין תורה. ויראה לי ששתק ממנה הכתוב כדרך ששתק מאיסור הבת לפי שאסר בפירוש אפילו בת הבת; ושתק מאיסור אכילת בשר בחלב לפי שאסר בפירוש אפילו בישולו כך שתק מטומאת משא במת לפי שטימא בפירוש אפילו טומאת [ל]ו כל שכן משאו:

ג [ב]טומאת מגע האמורה בכ"מ בין במת בין בשאר המטמאים הוא שנגע האדם בבשרו בטומאה עצמה. [ב]ידו בין ברגלו בין בשאר בשרו. ואפילו בלשונו ה"ז נטמא. וכן נראה לי שאם נגע בצפרניו או בשיניו נטמא כיון שהם [מחו]ברים לגוף הרי הם כגוף. אבל אם תחב אדם טומאה בכוש והכניסה לתוך גרונו של אדם טהור ולא נגעה בלשונו. או [ה]כניסה לתוך מעי של אשה מלמטה ולא נגעה בבשרה לא נטמא הבולע משום מגע זה. שהרי לא נגעה בבשרו [ונגי]עת פנים אינה נגיעה:

ד קרום שעל המכה הרי הוא [כעו]ר הבשר לענין מגע טומאות וכשות שעל הקטן אינה [כעו]ר הבשר. כיצד *מי שנגעה טומאה בקרום מכתו נטמא [אפי]לו נגעה בעורו. נגעה בשער הדק שעל בשר הקטן [לא] נטמא. וכן אדם טמא שהיתה בו מכה ונגע הטהור [בק]רום מכת הטמא נטמא אם היה קטן טמא ונגע הטהור בכשות

א כמג עשין רל"א: ב סמג שם:

כסף משנה

א המת מטמא במגע ובמשא ובאהל טומאת שבעה וטומאת מגע ואהל מפורשים בתורה כמ"ש רבינו וטומאת משא בפ' כ"ג ונזיר (דף ל"ו ע"ב) במשנה [ה]תינוקת (דף ס"ט) ושנינו בפ"ב דאהלות דאפי' עלם כשעורה מטמא במשא: [טומ]את משא מפי השמועה וק"ו הדברים וכו'. סיפרי פ' פרה על פסוק וכל אשר [י]גע על פני השדה ויש לתמוה דהא [אי]כין מן הדין וכן אמרו שם על פסוק [הנוגע] במת לכל נפש אדם בא ולימד על המת [שמטמ]א במגע הא עד שלא יאמר יש לי בדין [ומה נב]לה שאינה מטמאה באהל לא יטמא [במגע] אלא אם [אי]כן ענשת מן הדין ואפשר לומר שמשם [ש]אין עונשין מן הדין שזה בניין אב. [ו]תאמר והרי בטומאת משא ובבת ובאיסור [בשר] בחלב ענשו מן הדין וי"ל שמאחר [ש]הבת הינה אסורה אלא מחמת הבת שהיא [ב]מילא משמע שהיא אסורה ואין כאן [עונשי]ן מן הדין וכך אמרו בפרק הנשרפין (דף [ע"ו]) [הא]י נבי איסור הבת וכי עונשין מן הדין גילוי מילתא בעלמא הוא ופירש"י כמ"ש, ובשר [בחלב] מכיון שאסר בישולו הוי בכלל לא [תאכל] כל תועבה כל שתיעבתי לך הרי הוא [בבל ת]אכל א"נ דמשמע שלא אסרה תורה לבשל כדי שלא יבוא לאכול ובמת משמע דגילוי מילתא בעלמא הוא שמאחר שמטמא במגע ובאהל ממילא משמע שמטמא במשא והתוס' בריש כ"ק גמגמו בהא דאין עונשין מן הדין: אין טומאת משא במת מד"ס וכו'. בא ללמדנו שלא נאמר דטומאת משא מדרבנן והא דמייתי לה מק"ו אסמכתא בעלמא הוא:

ג מ"ש ואפילו בלשונו. פ"ק דקידושין (דף כ"ה). ומ"ש וכן יראה לי שאם נגע בצפרניו או בשיניו נטמא. למד כן מדשנן בפרק שלישי דאהלות שאם נגע בצפרניו ובשיניו של מת נטמא ומשמע לרבינו דה"ה לטהור שנגע בטומאה בצפרניו ובשיניו דכיון דבמת חשיבי כגופו ה"ה דבחי חשיבי כגופו דמאי שנא. ומ"ש אבל אם תחב אדם טומאה בכוש וכו'. פרק יוצא דופן (דף מ"ב ע"ב) ואמר רבא דנהי דבמגע לא מטמא במשא מיהא מטמא וז"ש לא נטמא הבולע משום מגע כלומר אבל משום משא מטמא וכתבו רבינו לקמן בסמוך:

ד קרום שעל המכה וכו' וכשות שעל הקטן וכו'. משנה פ"ט דמקואות (משנה ד'):

וכתב הראב"ד א"א אמת שכך פירש בערוך וכו'. ולי נראה שמה שכתב הערוך שהוא שיער הדק שעל בשר הקטן אינו שיער ממש אלא כמין שיער הנגדל על בשר הקטן ונקרא בערבי זגאב ובלשון לעז ויליי"ו והוא נושר מאליו ולכך אמרו שאינו חשוב כגוף משא"כ בשיער

השגת הראב"ד

*מי שנגעה טומאה בקרום וכו' עד נגעה בשיער הדק. א"א אמת שכך פי' בערוך כשות של קטן שיער הדק שעל בשר הקטן ודומה לכשות של קישות שבמסכת עוקצין וקשיא לי מה שאמרו אלו טהורין במת השינים והשיער והצפורן ובשעת חבורו הכל טמא ועוד אמרו בתוספתא דמקואות כשות של גדול שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ ואם שיער הוא היכן מצינו שיער של אדם אם אינו קשור חוצץ בין מקפיד בין אינו מקפיד ועוד שיער דק של קטן כלום הוא מקפיד ואיך שנה סתם לא מטמא ולא מתטמא. ול"נ שלותו כשות של קישות הוא אותו פרח השחור שהוא כעין דוחן הנמצא על הקישואין ואינו אוכל ולפיכך טהור ולענין אדם ג"כ שהוא כעין שחין דק או גרב דק והם ממראה ככשות קטן מסתמא מקפיד ובגדול אם מקפיד חוצץ עכ"ל:

משנה למלך

ב טומאת משא מפי השמועה וכו'. מ"ש מרן ואפשר דמשם למדנו שאין עונשין מן הדין כו'. דברי מרן קצת כתומים דבתחילה הקשה דאין מזהירין מן הדין והה"ב סניה זה על גם וחזר להקשות בעלמא ונראה שדעתו להקשות לרבינו דלמד טומאת משא מנבלה והקשה דאין מזהירין מן הדין כו'. ומ"ש אפשר לומר דמשם למדנו כל זה עיקם קושייתו דאין מזהירין מן הדין. ושוב קאמר דפלג

בכשות שלו לא נטמא בין בטומאת מת בין בשאר טומאות. וכן לכלוכי צואה או טיט וכיוצא בהם מדברים שאין חוצצין על הגוף וכן גלדי צואה מן הדברים שחוצצין על הגוף אינם כעור הבשר לא לטמא ולא להתטמא: **ה** כשם שאדם מתטמא בנגיעתו בטומאה כך הכלים מתטמאים בנגיעת הטומאה בהן. חוץ מכלי חרס שאינו מתטמא אלא מאוירו כמו שיתבאר בהלכות כלים. [וזהו כלל גדול בטומאה. כל המטמא אדם במגע מטמא כלים וכל שאינו מטמא אדם במגע אינו מטמא כלים ואין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה]: **ו** טומאת משא האמורה בכ״מ בין במת בין בשאר כל המטמאים במשא. הוא שישא האדם הטומאה אע״פ שלא נגע בה. אפילו היה בינו לבינה אבן הואיל ונשא נטמא. ואחד הנושא על ראשו או על ידו או על שאר גופו. ואחד הנושא הוא בעצמו או שנשאה אחר והניחה למעלה מזה הואיל ונשאת עליו מ״מ נטמא ואפילו היתה הטומאה תלויה בחוט או בשערו ותלה החוט בידו והגביה הטומאה כל שהוא הרי זה נושא ונטמא: **ז** מסיט בכלל נושא הוא. וכל דבר שמטמא במשא מטמא בהיסט. כיצד קורה שהיא מונחת על הכותל ועל צדה מת או נבלה וכיוצא בהן. ובא הטהור לקצה הקורה השני והנידו. כיון שהניד את הטומאה שבקצה השני טמא משום נושא ואין צ״ל אם משך את הקצה השני כנגד הארץ עד שהגביה הטומאה או שגרר הטומאה על הארץ. שזה נושא ודאי. וזה וכל כיוצא בה היא טומאת היסט האמורה בכ״מ: **ח** הנושא בתוך בית הסתרים נטמא שאע״פ שאין הנגיעה שם נגיעה הנושא שם נושא הוא אלא א״כ נבלע הטומאה בתוך מעיו שמאחר שהגיעה לתוך בטנו אינו לא נוגע ולא נושא. ואם טבל טהור ואף ע״פ שהטומאה בתוך מעיו: **ט** אין מתטמא במשא אלא האדם בלבד לא הכלים. כיצד הרי שהיה מונח על ידו עשרה כלים זה ע״ג זה והנבלה וכיוצא בה בכלי העליון האדם טמא משום נושא נבילה והכלים שעל ידו כולן טהורים חוץ מכלי העליון שנגעה בו הטומאה וכן כיוצא בזה: **י** טומאת אהל אינה בשאר טומאות אלא במת בלבד ובין שהאהיל האדם או הכלי אפי׳ מחט שהאהילה על המת או שהאהיל המת על האדם או על הכלים או שהיה ד[...] עם האדם או עם הכלים תחת אהל אחד הרי אלו טמאים: **יא** וטומאת אהל האמורה בכ״מ הוא שתטמא אותה טומאה ה[...] או הכלים באחת משלש דרכים אלו. אחד הבא כולו לאהל המת או הבא מקצתו ה״ז נטמא באהל אפילו הכניס ידו או ר[...] אצבעותיו או חוטמו לאהל המת ה״ז נטמא כולו. נגע במשקוף וצירף ידו עם המשקוף נטמא כאילו בא מקצתו. *נגע באסק[ופה] מטפח ולמטה קרוב לארץ טהור. ומטפח ולמעלה טמא. ויראה לי שדבר זה מדבריהם: **יב** אחד המת מישראל או מן העכו״ם מטמא במגע ובמשא: **יג** ואין העכו״ם מטמא באהל ודבר זה קבלה הוא והרי הוא אומר במלחמת מדין כל נוגע בחלל ולא הזכיר שם אהל. וכן העכו״ם אינו נעשה טמא מת אלא עכו״ם שנגע במת או נשאו או האהיל עליו הרי הוא כמי שלא נגע הא למה זה דומה לבהמה שנגעה במת או האהילה על המת. ולא בטומאת המת בלבד אלא בכל הטומאות כולן אין העכ[ו״ם] ולא

כסף משנה

בשיער ממש: וכן לכלוכי צואה וכו׳ אינם כעור הבשר לא לטמא ולא להתטמא. כך היא הגירסא הנכונה בספרי רבינו והיא תוספתא בפ״ו דמקואות וז״ל שאמרו חוצצין ושאמרו אין חוצצין לא טמאין ולא מיטמאין חוץ מקרום שעל המכה:

ה כשם שאדם מתטמא בנגיעתו וכו׳ חוץ מכלי חרס וכו׳. משנה ספ״ק דחולין (דף כ״ד ע״ב) ובפ״ב דכלים: וזהו כלל גדול בטומאה וכו׳. ואין אדם וכלים מקבלים טומאה אלא מאב הטומאה. ברים ב״ק (דף ב׳ ע״ב):

ו טומאת משא האמורה בכל מקום וכו׳ אפילו היה בינו לבינה אבן וכו׳. לכאורה נראה שטעם רבינו מהא דאמרינן בר״פ ר״ע (דף פ״ב ע״ב) דאמרינן דנדה מטמאה באבן מסמא ופי׳ אבן מסמא נתבאר שם ובר״פ דס הנדה (דף נ״ה) ברש״י ובתוס׳ וברבינו שמשון פ״ק דכלים (משנה ג׳) ובפ״ה דזבים ובפרק תינוקת ברש״י אבל קשה דבפרק תינוקת (דף ס״ט ע״ב) תנן הזב והזבה וכו׳ שמתו מטמאין במשא עד שימוק הבשר ואמרינן בגמרא מאי במשא אילימא במשא ממש הטו כל מת מי לא מטמא במשא אלא מאי במשא באבן מסמא משמע דמת שאינו זב אינו מטמא באבן מסמא ולכן נ״ל שאבן מסמא הוא שהכלים למטה ואבן גדולה מונחת עליהם והטמא יושב על האבן ומצד גודל האבן וכובדה אין הטמא נישא על הכלים ובכה״ג אינם טמאים אלא הזב וחביריו בלבד וכמ״ש רבינו בפ״ה מהלכות אלו ופ״ו מהלכת מטמאי משכב ומושב והוא מבואר במשנה פ״ו דעדיות (משנה ג׳) ופ״ד דזבים וכדדרים לה בת״כ גבי זב וה״ה לחביריו וכן בפרק ר׳ עקיבא אמרו דנדה מטמאה באבן מסמא וה״ה לחביריה אבל כל שאר המטמאים במשא ואפילו מת אינם מטמאים כן וכמ״ש רבינו פ״ה מהלכות אלו. ומ״ש רבינו כאן אינו ענין לאבן מסמא דאבן מסמא היא מלמטה על המרכב או על המשכב ומ״ש כאן רבינו הוא שהאבן מונחת על המטמא במשא והכלים מונחים עליה שהרי הם נישאים על הזב וזו היא ששנינו בפ״ה דזבים (משנה ב) גבי כלל שני דרבי יהושע אצבעו של זב (תחת האבן או) תחת הנדבך הטהור מלמעלה מטמא שנים ופוסל אחד הטמא מלמעלה והטהור מלמטה מטמא שנים ופוסל אחד דזב לענין זה לאו דוקא דה״ה לכל המטמאים במשא. ומ״ש ואחד הנושא על ראשו או על ידו או על שאר גופו נלמד מהמשנה שכתבתי בסמוך. ומ״ש או שנשאה אחר והניחה למעלה מזה וכו׳:

ז מסיט בכלל נושא הוא. בפרק העור והרוטב (דף קכ״ד ע״ב) אטו נושא לאו מסיט הוא גם בפרק ר״ע הוזכר היסט משום משא ובסיפרי גבי מת למדו שמטמא בהיסט ק״ו מנבילה וברים תוספתא דאהלות שמשים מטמא במת ואע״פ שבסוף פרשת פרה כתוב שם שאינו מטמא בהיסט לא הא לא הם רבינו מפני שהוא היפך התוספתא

ח הנושא בתוך בית הסתרים וכו׳. בפרק יוצא דופן (דף מ״ב) כמ״ש בשמון אא״כ נבלע הטומאה בתוך מעיו וכו׳ שם. ומ״ש ואם טבל טהור אע״פ שהטומאה בתוך מעיו. משנה בסוף נדה ואיתא בפרק בהמה המקשה (דף ע״ה)

ט אין מתטמא במשא אלא האדם בלבד. תוספתא ברים אהלות ובתור[...] ובמשנה פ״ה דזבים (מ״ג) כל הנושא [...] המשכב טהור חוץ מן האדם

י טומאת אהל אינה בשאר טומאות [...] בלבד. משנה פ״ק דכלים חמור מכולם המת שהוא מטמא [...] שאין כולם מטמאין. ומ״ש ובין שהאהיל [...] או הכלי וכו׳. ברפ״ג דאהלות (משנה [...])

יא אחד הבא כלו לאהל המת או הכני[ס] וכו׳. בפ׳ ג׳ מינים (דף מ״ג) בת״כ: נגע במשקוף וכו׳. משנה פי״ב נגע במשקוף טמא. ומ״ש וצירף איני יודע למה הצריך שיצרף ידו המשנה משמע דבנגיעה בעלמא טמא [...] לצירוף יד ואפשר דמשמע לרבינו דליסנא לאו דוקא ואינו טמא אא״כ צירף ידו [...] דנגיעה היינו צירף ידו שכתב רבינו וכא[...] טעמא למה אם נגע טמא וצ״ע. ומ״ש באסקופה וכו׳ נ״ז שם במשנה וכו׳ ונראה מדברי רבינו שם דטעמא משום ד[...] בבית הוי הבית כקבר סתום ומטמא כל [...] הילכך הנוגע באסקופה מטפח ולמעלה כנוגע בכותל מכותלי הבית. מטפח [...] טהור כנוגע בקרקע עולם וזה הפך [...] בשמו בסמוך להד ליסנא אלא צירף ידו [...] בכאן חזר בו ור״ש כתב רבי יהושע [...] באסקופה מטפח ולמעלה משום דדרך [...] לגאת: כתב הראב״ד נגע באסקופה [...] ולמטה וכו׳. א״א מצאתי בתוספתא דאהלו[ת] כתב תוספתא זו מפני שנותנת טעם למה [...] ולמטה טהור מטפח ולמעלה טמא

יב אחד המת מישראל או מן ה[עכו״ם] מטמא במגע ובמשא. בפרק [...] על יבמתו (דף ס״א) מסקנא דרבינא [...] לרשב״י:

יג ומ״ש ואין העכו״ם מטמא באהל שם [...] ואע״ג דרבנן פליגי עליה פסק [...] משום דמשמע שם דרבינא סבר כוו[תיה] דבס״פ המקבל (דף קי״ד ע״ב) אמרי[נן] רבה לאליהו לאו כהן הוא מר מ״ט קפ[...] הקברות א״ל לא מתני מר טהרות רשב״י אומר קברי עכו״ם אינם מטמאי[ן] וכן העכו״ם אינו נעשה טמא מת וכו׳ בתרא דנזיר (דף ס״א ע״ב) אמרי[נן] שהעכו״ם שאין לו טומאה ובפרק לא (דף כ׳) אמרינן דעכו״ם שישב בהלון בהלון אלמא לאו בר קבולי טומאה הוא מפורש

השגת הראב״ד

*נגע באסקופה מטפח ולמטה קרוב לארץ טהור ומטפח ולמעלה טמא. א״א מצאתי בתוס׳ דאהלות בענין רבוע בארון פירוש בארון הטוה כתב למטה כלמעלה שנוגע בכולים שלה ר״א מטמא ורבי [...] אומר מטפח ולמטה טהור מטפח ולמעלה טמא שאין מעלים עליות הגבוה מן הארץ טפח וצ״ל כענין מה שאמרו א״א לר״ה שתתלקט במלקט וברהיטני והכא כמי אמרי׳ א״א בלא יהא בקרקע גובה טפח לפיכך כל שהוא נוגע באסקופה בגובה טפח כאילו נוגע בקרקע עולם ולפי הלשון הזה עלמו טמא וראיה דיהא מטפח ולמטה טהור והרב היוני פירש בתוספתא זה פירוש אחר ואפילו

משנה למלך

דכלל זה ליתא ולא קשיא לרבינו דהרי בכמה מקומות מלינו שמזהירין מן הדין בטומאת משא ובנת ובאיסור אכילת בשר בחלב. ואין זה מה שהקשה תחלה דטומאת משא היינו ק״ו דאהל. וייטב דהתם שאני שגלוי מלתא בעלמא הוא ולכך מזהירין אבל מה שלמד רבינו מטומאת נבלה הוא ק״ו גמור והדרא קושיא לדוכתא דאין מזהירין מן הדין שהקשה תחלה (א״ס עיין בכנה״ג י״ד סימן ס״א ועיין עוד בספר מוצל מאש סי׳ כ׳ ובספר גופי הלכות יע״ב):

י ובין שהאהיל האדם וכו׳. אפי׳ לא האהיל כי אם ידו בלבד על המת נטמא כל גופו דומיא דנכנס לאהל המת שכתב רבינו בסמוך כן נראה מדברי התוס׳ פ״ז דנזיר (דף כ״ד) יע״ש ודו״ק:

יא אפי׳ הכנים ידו או ראשי אצבעותיו כו׳. (א״ס עיין במ״ש הרב המחבר לקמן פי״ו מהל׳ טומאת צרעת דין ו׳):

יב אחד המת מישראל או מן העכו״ם וכו׳. (א״ס עיין במ״ש הרב המחבר [ריש פ״ג ופי״ד] מהל׳ אבל דין כ״ח):

ולא הבהמה מתטמאין בהן : **יד** ומדברי סופרים שיהו העכו"ם כזבין לכל דבריהן. ואין לך בכל מיני נפש מה שמתטמא והוא חי או מטמא והוא חי חוץ מן האדם בלבד. והוא שיהיה מישראל. אחד *גדול ואחד קטן מתטמאין בכל הטומאות אפילו בטומאת המת. שנאמר בה איש אשר יטמא אחד האיש ואחד הקטן שהרי הוא אומר שם ועל כל הנפשות אשר היו שם. אפילו קטן בן יומו שנגע או נשא או האהיל על המת נטמא והרי הוא טמא מת והוא שנולד לתשעה. אבל בן שמונה הרי הוא כאבן ואינו מקבל טומאה : **טו** המת אינו מטמא עד שתצא נפשו אפילו מגוייד או גוסס. אפילו נשחטו בו שני הסימנים אינו מטמא עד שתצא נפשו שנאמר בנפש האדם אשר ימות. נשברה מפרקתו ורוב בשרה עמה. או שנקרע כדג מגבו או שהותז ראשו או שנחלק לשני חלקים בבטנו הרי זה מטמא אע"פ שעדיין הוא מרפרף באחד מאיבריו :

פרק שני

א הנפל אף ע"פ שעדיין לא נתקשרו איבריו בגידין מטמא במגע ובמשא ובאהל כאדם גדול שמת שנאמר הנוגע במת לכל נפש אדם. וכן כזית מבשר המת בין לח בין יבש כחרש מטמא כמת שלם. *והנצל בבשר מטמא בכזית. איזהו נצל זה הבשר שנמוח ונעשה ליחה סרוחה והוא שתקרוש אותה הליחה הנמצאת מן המת שאם קרשה בידוע שהוא מבשרו ואם לא קרשה אינה מטמאה שמא כיחו וניעו הוא : **ב** אע"פ שהשיעורין כולם הלכה למשה מסיני הן אמרו חכמים תחלת ברייתו של אדם כזית ולפיכך שיעור טומאת בשרו כזית : **ג** אבר שנחתך מן האדם החי הרי הוא כמת שלם מטמא במגע ובמשא ובאהל אפילו אבר קטן של בן יומו שהאיברים אין להם שיעור שנאמר כל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב והדבר ידוע שדין חלל חרב כדין חלל אבן או חלל שאר דברים מפי השמועה למדו שלא בא זה אלא לטמא נוגע באבר שפלטתו החרב. בד"א כשהיה האבר שלם כברייתו בשר וגידים ועצמות שנאמר או בעצם אדם עצם שהוא כאדם מה אדם בשר וגידים אף אבר מן החי עד שיהיה כברייתו בשר וגידים ועצמות אבל הכוליא והלשון וכיוצא בהן אע"פ שהן אבר בפני עצמן אין בהן עצם הרי הן כשאר הבשר. חסר מן העצם של אבר כל שהוא הרי האבר כולו טהור. חסר מבשרו אם נשאר שראוי לעלות בו ארוכה בחי ויתרפא וישלם. הרי זה מטמא במגע ובמשא ובאהל ואם לאו מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא

א סמג עשין רלא : ב סמג עשין שם :

כסף משנה

בתוספתא רים אהלות · ולא הבהמה מבואר בריש פרק ח' דאהלות שבהמה וחיה חוצצין מפני הטומאה :

ומדברי סופרים שיהו העכו"ם וכו'. פרק בנות כותים (דף ל"ד) : אחד גדול ואחד קטן כו'. משנה וגמרא בפ"ק דערכין (דף ג') ובפרק יוצא דופן (דף ...) ושיעור לשון רבינו כך הוא אפילו ... מה שנאמר בה איש מטמא אף הקטן נאמר ועל כל הנפשות ומוקי לה שם ... הדפיו. ומ"ש אבל בן שמונה הרי הוא ... בפרק לא יחפור (דף כ') בן ח' הרי הוא כאבן וממעט באהלן :

המת אינו מטמא עד שתצא נפשו אפילו מגוייד או גוסס. משנה פרק קמא (משנה ו'). ומ"ש אפילו נשחטו בו שנים כו' בפרק מי שאחזו (דף ע' ע"ב) ... נשחט בהם בו שנים [או רוב שנים] ... אמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ... למא חי הוא ובפרק העור והרוטב (... ע"ב) גבי בהמה שחט בה שנים ... שנים [ומפרכסת] מטמאה טומאת אוכלין ... טומאת נבילה אבר ובשר הפורשים מן החי ובפ"ב דחולין (דף ל') תניא ... שנים או רוב שנים ועדיין היא ... הרי היא כחיה לכל דבריה. אך קשה דאהלות (משנה שם) הכן הותז אע"פ שמפרכסים טמאים וקאמר עלה ... חולין (דף כ"ח) מאי הותז ר"ל אמר ... ר' אסי אמר [רבי מני] כהבדלת ... וכו' לר' אלעזר בר"ש ומשמע ... אילו מ"ד הותז ממש היינו שחיטת ... וי"ל שרבינו מפרש דהותז ממש ... אך כל הנואר משום דנשברה מפרקת ... עמה הא לאו הכי אע"פ שנחתכו ... אינו מטמא וזה נראה מדבריו בספ"ד ... הטומאה גבי הותז ראשים דגבי ... דלמאי דאמר התם דא"ל ר' ירמיה ... כהבדלת העוף לרבנן ולא פליגיתו ... ותיכת שני הסימנים קרי הותז דהא ... משמעי אלא דלא נימא דברוב שנים ... בכל השנים משמע דהני למוליקה ... לא פליגיתו משמע דמאן דאמר הותז ... חתיכת שני הסימנים שני וי"ל דאפילו ... תנא קמא סבר הכי וכדמשמע מפירש"י ... כא ליכא הכרע ואיכא למימר דהותז ... הותז לגמרי כפשטיה ועוד י"ל ... תנא קמא בעינן הותז כל הראש ... כמה דליפנא דברייתא דקתני אף ... ראש בעצמו והגוף לעצמו ודלא כפירש"י: נשברה מפרקתו ורוב בשרה עמה וכו' עד ... אין בפרק. בסוף פרק קמא דחולין (דף כ': כ"א.) :

הנפל אע"פ שעדיין לא נתקשרו איבריו בגידין וכו'. בפרק (דף נ'). ומ"ש וכן כזית מבשר המת משנה שם (דף נ' ע"ב). ומ"ש בין לח בין יבש וכו'. משנה ריש פרק דם הנדה (דף נ"ד ע"ב) וכתנא קמא ואמרינן בגמרא (דף נ"ה) דלרבי יוחנן אם יבש כל כך עד שנפרך טהור ובפרק ג' יתבאר. ומ"ש והנצל בבשר מטמא בכזית. משנה ריש פרק ב' דאהלות (משנה א) ופרק כה"ג ונזיר (דף נ'): איזהו נצל וכו'. שם בגמרא :

ב אע"פ *שהשיעורין כולם הלכה למשה מסיני הן. בפרק קמא דעירובין. ומ"ש אמרו חכמים תחלת ברייתו של אדם כזית וכו'. בסיפרי זוטא :

ג אבר שנחתך מן האדם החי וכו'. משנה בפ"ב דאהלות (שם במשנה) ופכה"ג ונזיר (דף נ'). ומה שכתב אפילו אבר של קטן בן יומו שהאיברים אין להם שיעור פ"ק דאהלות (משנה ז'). ומ"ש שנאמר כל אשר יגע על פני השדה וכו' והדבר ידוע וכו'. סיפרי פרשת חקת. ומ"ש מפי השמועה וכו'. פ' כה"ג (דף נ"ג נ"ד). ומ"ש בד"א כשהיה האבר שלם וכו'. בתוספתא דאהלות פ"ק ובסיפרי יליף לה מקרא ובס"פ העור והרוטב (דף קכ"ח ע"ב) תניא הכי לגבי בהמה ושרצים. ומ"ש אבל הכוליא והלשון וכו'. שם כר"ע. ודע דאמרינן התם בגמרא דר"ע לא מצריך בשר אלא אפילו ארכובה הנמכרת עם הראש שאין בה בשר כלל אלא גידים ועצמות מטמא וא"כ יש לתמוה על רבינו שהצריך בשר כיון דר"ע לא מצריך ועוד דרבי יוסי הגלילי קאי כוותיה והוה ליה תרי לגבי רבי דמצריך וצ"ע :

חסר מן העצם של וכו'. בפ"ב דאהלות (משנה ה) אלו שאם חסרו טהורים וכו' אבר מן החי שחסר עצמו וכתב ר"ש נראה שחסר עצמו לאו דליכא עצם כלל אלא אפילו חסר ממנו שאינו כברייתו ואפילו קולית גדולה שחסר משהו ממנה תו לא מטמאה משום אבר מן החי והשתא ניחא דלא תני שחסר בשרו דאי יש בו בשר הרבה וחסר מטמא לעולם עד שיחסר מכדי להעלות ארוכה וכן תנן נמי בעדיות פרק ו' וכו' מרובה טומאת עצמות מטומאת בשר שהבשר הפורש מן החי טהור ואבר הפורש מן החי והוא כברייתו טמא והיינו כברייתו שלא חסר העצם אך עומד שלם כמו שנברא. עכ"ל. גם רבינו כתב שם התנו באבר מן החי שחסר עצמו לא אמר נ"כ שחסר בשרו לפי שאם חסר בשרו ונשאר עליו כדי לעלות ארוכה הנה הוא מטמא וכו' אולם אם נחסרו קצת העצמות מזה האבר ואע"פ שנשאר בשרו בכללו ובזה הבשר יותר מכזית הנה הוא לא יטמא מין ממיני הטומאה ואפילו הנשאר מן העצם האבר לא נדמה עצם כשעורה מן המת וזהו ההפרש בין אבר מן החי ובין אבר מן המת לפי שאבר מן המת כזית בשר הפורש ממנו ועצם כשעורה הפורש ממנו טמא עכ"ל. ואע"פ שיש בו קצת ט"ס כוונתו נכרת שהוא כמ"ש כאן. ומה שכתב אם נשאר עליו בשר

*[עיין מה שנרשם בפ' שני מהלכות מאכלות אסורות].

משנה למלך

ככל מיני נפש וכו'. כתב רבינו בהקדמתו לסדר טהרות ואין בכל מין הנ"ח מה שיטמא בעודנו חי או יתטמא והוא חי זולת האדם לבדו וכו'. והנה היה לו לבאר שדוקא כישראלי יתטמא בעודנו חי כמ"ש בפירקין. ואולי כיון במלת האדם לאפוקי עכו"ם דאינם נקראים אדם אתם. א"נ דמיירי בין בטומאה מן התורה בין מד"ס ומש"ה כתב זולת האדם ... הם כזבים מדבריהם וא"כ משכחת לה בעכו"ם שיטמא ויתטמא בעודנו חי. אבל בטומאה מן התורה ומש"ה כתב ולא משכחת לה חוץ מן האדם בלבד והוא שיהיה מישראל. ... וז"ל ודם השרץ וחלבה שוה לטומאה. וכ"פ בפ"ד מהלכות אבות הטומאה דין ז' דם השרץ כבעדשה כל זמן שהוא מחובר לבשר ע"כ. וכל התנאים כללו הוא כדי שיהיה הדם אב ... לים אבל לטמא אוכלין ומשקין תיפוק ליה משום משקין טמאים שהרי דם נבילה קי"ל כנבילה וא"כ כתב רבינו בפ"א מהלכות אבות הטומאה דהרי הוא כמשקין טמאים ופשיטא ... גרע מדם נבילה. ודע דכשאנו באים מחמת משקין טמאים לא בעינן שיעורא דאפילו ... מאין ומטמאין וכמ"ש בפ"ד מהלכות טומאת אוכלין דין ב'. כן אמת שמדברי רבינו משמע דלטומאת משקין בעינן רביעית הפך ממ"ש בחיבורו וכבר נרגש מזה הרב תיו"ט ... תיירי בפסול גויה דבעינן רביעית אבל לטמא אוכלין ומשקין בכל שהוא. עוד כתב ... לא יטמא טומאת נבילה. ודקדק לכתוב טומאת נבילה לומר דהרי הוא כמשקין טמאים וכמ"ש רפ"ח דעדיות וכפ"א מהלכות אבות הטומאה. ודע דרבינו עובדיה כתב ברפ"ח דעדיות דרביעית דם נבילה מטמא כנבילה אליבא דר"י בן בתירא וכבר כתב דבריו רבינו תיו"ט יע"ש. עוד כתב שם וז"ל דבטומאת ש"ז אין מן התנאים הקושי וההנאה כמו שהתבאר בגמרא בנדה ע"כ. מ"ש שאין מן התנאים הקושי בחיבורו פ"ב מהלכות אבות הטומאה דין ד' פסק בהפך שכתב לפיכך אם ראה בלא קישוי ובלא תאוה אינה מטמאה משום ש"ז. מ"ש וההנאה לא ידעתי מהו. עוד כתב ומיני אלו הכלים כולן לבד כלי חרס יש להם טהרה במקוה כו'. והי"ל להוציא מהכלל ג"כ כלי זכוכית וכמ"ש ברפ"א מהלכות כלים וברפ"א מהלכות מקואות. ואפשר דכיון שכתב דכלי זכוכית השגוהו מכלי חרס וכמ"ש בפ"א מהלכות כלים ממילא משמע שדינם שוה ג"כ לענין טהרה במקוה :

פ"ב א הנפל אע"פ שעדיין לא נתקשרו איבריו כו'. נראה דהבא"ר מארבעים יום אינו נקרא נפל ואינו מטמא וככי תנן בפרק בתרא דאהלות משנה ז' כמה ישהה בתוכן ויהיה צריך בדיקה ארבעים יום. גרסינן בפרק בבעיי דנזיר עלה נ' איזהו נצל בשר המת שקרש ומוהל שסרחית ע"כ. והמתבאר שם מדברי התוספות הוא דברייתא הרי מיל קתני הדא בשר המת שקרש שהכוונה שנימוח ואחר כך קרש דכיון שקרש הוא הוראה שבזה מבשר המת ואי לאו כיחו וניעו הוא וכן מוהל היוצא מן המת והרתיחו באור והעלה רתיחות ודאי מוהל זה מהמת הוא וזהו נצל לא הרתית כיחו וניעו הוא ע"כ. ולפ"ז יש לתמוה על רבינו דלא כתב אלא והוא שנקרש וכו'

מטמא באהל. ובשר הפורש מן החי טהור וכן עצם בלא בשר הפורש מן החי טהור: **ד** אבר הפורש מן המת מטמא במגע ובמשא ובאהל כמת והוא שיהיה שלם כברייתו בשר וגידים ועצמות. חסר עצמו אם נשאר עליו בשר כזית מטמא כמת שלם. חסר הבשר ולא חסר העצם *אם נשאר עליו כדי לעלות ארוכה בחי מטמא כמת שלם ואם לאו הרי הוא כשאר עצמות המתים שאין עליהן הבשר: **ה** מוח שבתוך העצם הרי הוא מעלה ארוכה מבחוץ לפיכך קולית המת והוא עצם הסתום משני קצותיו אם יש בתוכה מוח כדי לעלות ארוכה הרי זה כמת שלם. היה בה מוח המתנדנד אם יש בו כזית ה״ז מטמא באהל אע״פ שהעצם סתום מכל צדדיו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת כמו שיתבאר שהמוח כבשר לכל דבר: **ו** האבר והבשר המדולדלים באדם ואע״פ שאין יכולין לחזור ולחיות טהורים. מת האדם הרי הבשר טהור והאבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר מן המת. מה בין אבר מן החי לאבר מן המת אבר מן החי בשר הפורש ממנו ועצם הפורש ממנו טהורים ואבר מן המת בשר הפורש ממנו ועצם הפורש ממנו כמפורשים מן המת השלם ומטמאין בשיעורן: **ז** ובין אבר מן החי בין אבר מן המת אין להן שיעור אמרו חכמים מאתים שמונה וארבעים איברים יש באיש כל אחד ואחד מהן בשר וגידים ועצם ואין השינים מן המניין ובאשה מאתים ואחד וחמשים כל אבר מהן שפירש כברייתו בין מן החי בין מן המת מטמא במגע ובמשא ובאהל חוץ משלשה איברים יתירות שבאשה שאינן מטמאין באהל. וכן אצבע יתירה שיש בה עצם ואין בה צפורן אם נספרת ע״ג היד עולה למניין רוב האיברים ואם אינה נספרת ע״ג היד מטמא במגע ובמשא ואינה מטמאה באהל וטומאתה מדברי סופרים. ואם היה בה צפורן הרי היא כשאר האיברים. ומפני מה גזרו טומאה על אצבע שאינה נספרת גזירה משום הנספרת ולמה לא טמאוה באהל עשו לה היכר כדי להודיע שטומאתה מדבריהם משום גזירה כדי שלא ישרפו על טומאתה תרומה וקדשים: **ח** עצמות *המת שאין עליהם בשר אם נכרת בהן צורת עצמות הרי אלו מטמאין במגע ובמשא ובאהל כמת שלם שאני קורא בהם עצם אדם. ואלו הן העצמות שהן מטמאין כמת השדרה והגלגולת ורוב בניינו ורוב מניינו. השדרה כיצד שדרה שהיא שלימה הרי היא כמת שלם ואם חסרה אפי׳ חוליא אח[ת] חליות הרי היא כשאר העצמות. הגלגולת כיצד גלגולת שהיא שלימה הרי היא כמת ואם חסרה כסלע הרי היא [כשאר] העצמות. היו בה נקבים קטנים כולם מצטרפין לכסלע. כל בניינו של אדם הוא שתי השוקים והירכים והצלעות ו[ה...] ורוב בניינו של מת הרי הוא כמת שלם כיצד כגון שתי שוקיו וירך אחת אם חסר רוב בניינו כל שהוא הרי ה[ן כשאר] העצמות. רוב מניינו כיצד רוב מניין עצמות כגון שהיו קכ״ה עצם הרי אלו כמת שלם. היו קכ״ד הרי הן כשאר ה[עצמות] אף ע״פ שהיה אדם זה יתר באיבריו או חסר באיבריו אין משגיחין בו אלא על מניין רוב כל אדם אא״כ היתה אצ[בע] בד

* סמג עשין רלא:

השגת הראב״ד

*אם נשאר עליו כדי לעלות לו ארוכה בחי מטמא כמת שלם וכו׳. א״א טעה בזה שאם חסר העצם אינו כמת שלם והמשנה הטעתו כראה מה שאמרו ואלו אם חסרו טהורים כזית מן המת וכזית נצל וכו׳ אבר מן החי שחסר העצם הוא סובר מדקאמר אבר מן החי מכלל דאבר מן המת חסרון העצם לא כלום הוא ולא היא דאם חסרו טהורים לגמרי קאמר דוקא אבר מן החי אבל אבר מן המת אע״פ שחסר העצם מטמא במגע ובמשא והוא עצמו הולך על זה הדרך למטה בדף השני:

כסף משנה

בשר שראוי לעלות בו ארוכה וכו׳. משנה בפ״ק דכלים (משנה ה): ובשר הפורש מן החי טהור. משנה פרק ו׳ דעדיות (משנה ג׳). ומ״ש וכן עצם בלא בשר הפורש וכו׳. כן משמע שם במשנה:

ד אבר הפורש מן המת וכו׳. משנה שם ובעדיות רבי יהושע ורבי נחוניא בן אלינתן. ומה שכתב והוא שיהיה שלם כברייתו בספרי פרשת חקת ובתוספתא דאהלות פרק קמא. ומה שכתב חסר עצמו אם נשאר עליו כזית בשר מטמא כמת שלם בפרק ב׳ דאהלות (משנה א) דכזית בשר מן המת מטמא באהל והוא פשוט בכמה מקומות. ומה שכתב חסר הבשר ולא חסר העצם אם נשאר עליו כדי לעלות ארוכה בחי וכו׳. כך היא הגירסא בדברי רבינו והדין בפרק קמא דכלים (מ״ה). ואם חסר קצת עצמו ולא נשאר בו כזית בשר אבל יש בבשר הנשאר כדי לעלות ארוכה כתב רבינו בפרק שאחר זה שמטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל ולא חשש רבינו לכתבו כאן מפני שסמך על מה שכתב שם: כתב הראב״ד אם נשאר עליו כדי להעלות ארוכה בחי מטמא כמת שלם וכו׳. א״א טעה בזה שאם חסר העצם אינו כמת שלם וכו׳. ע״כ יש כאן שאין דברי הראב״ד ענין למ״ש רבינו אם נשאר עליו כדי להעלות ארוכה בחי אלא למ״ש חסר עצמו אם נשאר עליו כזית בשר מטמא כמת שלם ומ״מ איני מבין דברי הראב״ד שהשיג על רבינו שכתב ואם חסר עצמו אם נשאר עליו בשר כזית מטמא כמת שלם והראב״ד סובר שאינו כמת שלם אלא מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל ויש לתמוה עליו שהרי שנינו ברפ״ב דאהלות (משנה א׳) שכזית מן המת מטמא באהל ואין סברא לחלק בין כזית בשר הפורש מן המת לכזית בשר הפורש מאבר שפירש מן המת וצ״ע:

ה מוח שבתוך העצם וכו׳ עד לכל דבר. בפרק העור והרוטב (דף קכ״ה) וכר״י ובתוספתא ריש אהלות שם שנינו מוח הרי הוא כבשר לכל דבר:

ו האבר והבשר המדולדלים באדם וכו׳. משנה בפרק העור והרוטב (דף קכ״ח ע״ב) האבר והבשר המדולדלים באדם טהורים ופירש״י משום דכי ימות כתיב ומשמע לרבינו דאפילו באינם יכולים לחזור ולחיות מיירי דאי יכולים לחזור ולחיות פשיטא. ומ״ש מת האדם הרי הבשר טהור וכו׳ שם מת האדם הבשר טהור האבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר מן המת דברי ר״מ ור״ש מטהר ובגמרא ור״ש ממ״נ אי מיתה עושה ניפול ליטמא משום אבר מן החי ואי אין מיתה עושה ניפול ליטמא משום אבר מן המת ר״ש בעלמא קאי דקאמר שנא קמא וכו׳ אינו מטמא משום אבר מן המת אלמא אבר מן המת בעלמא מטמא וכו׳ וכבר נתבאר שאבר מן המת מטמא וא״כ קם ליה הלכה כר״מ: מה בין אבר מן החי לאבר מן המת וכו׳. בפ״ו דעדיות (משנה ג׳) וכר׳ יהושע דבכל הדא הוי רבים במקום יחיד כמבואר שם. ומ״ש ואבר מן המת בשר הפורש ממנו ועצם הפורש ממנו וכו׳. פשוט הוא:

ז ובין אבר מן החי ובין אבר מן המת אין להם שיעור. בפרק קמא דאהלות (משנה ז׳) האיברים אין להם שיעור:

אמרו חכמים רמ״ח איברים יש באיש וכו׳. שם. ומ״ש ובאשה רנ״א בס״פ מ[ומין] (דף מ״ה) אמרינן שתלמידי ר׳ ישמעאל בדקו ומצאו באשה רנ״ב ואמר לה[ם] יש ארבע איברים יתירים ב׳ צירים וב׳ דלתות ואמרינן בתר הכי ר״א אומר כשם שציר[ים] כך צירים לאשה ר׳ יהושע אומר כשם שדלתות לבית כך דלתות לאשה וכו׳ ר״ע א[ומר כשם] שמפתח לבית כך מפתח לאשה וכו׳ קשיא דתלמידי רבי ישמעאל דילפי דזוטרא איתמוהי מתמה ומדמקשה [ל]ה מקשה לר״א ורבי יהושע משמע ד[ר״א] ורבי יהושע מר אמר חדא ומר אמר [חדא] פליגי ולדברי שניהם רנ״ב איברים ה[ם] וכדר׳ ישמעאל ור״ע מוסיף עוד מפתח רנ״ג איברים באשה ולפיכך יש לתמוה שכתב שאינם אלא רנ״א דהוי דלא כמ[אן] לומר שסובר רבינו דר״א ורבי יהו[שע] ור״ע מוסיף אחד מינייהו ה״ל רנ״א [ב]כמותו והא דלא מקשה גמרא מת[למידי] ישמעאל על ר״א ורבי יהושע אין הכר[ח] למימר דמשמע להו דתרי מינייהו [...] צירים ולמר דלתות אי נמי איתנהו [ב]חשיבי איברים אבל דר״ע שלא הו[י] קשיא. ומה שכתב כל אבר מה[ן] וכו׳ מטמא במגע ובמשא ובאהל. בפ״[ק] (משנה ח). ומ״ש שפירש כברייתו כ[...] לעיל שצריך שיהיה שלם כברייתו ב[בשר] ועצמות. ומ״ש חוץ מג׳ איברים יתרי[ם] שאינן מטמאים באהל. בס״פ מומין (מ״ה) האיברים יתירים שבאשה אמר ר[...] אין מטמאין באהל שנאמר זאת הת[ורה] כי ימות באהל דבר השוה לכל [...] וכן אצבע יתירה וכו׳ עד תרומה [וקדשים] שם ופרק בא סימן (דף מ״ט ע״[...])

ח עצמות המת שאין עליהם בשר וכו׳ [...] פ׳ כה״ג ונזיר (דף מ״ט ע״[...]) שני דאהלות (מ״א) ובפכ״ג ונזיר ([...]) איבעיא לן אם צריך שיהן שדרה או דילמא שדרה או גולגולת ובפ[...] דאו או קתני ודחי ליה ויש לתמוה שכתב הדין בפשיטות וכתב הר״י ק[...] דאעפ״כ כיון דאשכחן שמאי דאמר שדרה או גולגולת אלא דדחי דילמא [...] דמחמיר לא שבקינן מאי דאשכחן ב[...] דלא אשכחן בה פלוגתא ומנ״ל לחדו[ש] וגם כי כל חלוקות המשנה או או קתני הני הוו דכוותייהו עכ״ל. ומ״ש וא[ם חסרה] אפילו חוליא אחת. בפ״ב דאהלות ([...]) וכב״ה. ומ״ש ואם חסרה כסלע וכ[ו׳] ב׳ דאהלות שם כמה הוא חסרון וכו׳ ב״ה אומרים כדי שינטל מן החי וימ[ות] בפרק על אלו מומין (דף ל״ז ע״[...]) כסלע. ומ״ש היו בה נקבים קטנים ממה שאמרו בפרק אלו טריפות ([...]) וכדברי התוספות שם: כל בניינו ש[ל] בס״פ מומין אלו (דף מ״ה) ותוס[פתא] דאהלות: ביצד כגון שתי שוקיו ויר[ך] בס״פ מומין אלו שם. ומ״ש ואם [...] שהוא וכו׳. פשוט הוא: רוב מניינו [...] פ״ב דאהלות (משנה א). ומ״ש ה[...] אדם זה יתר באיבריו או חסר באי[בריו] בס״פ מומין אלו (דף מ״ה). ומ״ש א[...] אצבע שיש בה צפורן או שהיתה כ[...] סיד. נתבאר בפרק זה [...] שא

משנה למלך

[...] ולמה לא כתב ג״כ דאם העצם רפויות הוא הוראה שמוכל זה היה מבארו. ונראה לרב״י שם שכתב ומוסת מסרסים שילא מבשר שמה כשין פים וכרפות ניקרם ע״י [...] מסרשת עכ״ל.

...אר עצמות המת וכו' אם היה בהם רובע הקב. פ"ב דאהלות שם אלו מטמאים באהל וכו' רובע עצמות מרוב הבנין או מרוב המנין ופרק קמא דעדיות ...מרים רובע עצמות מן העצמים בין משנים בין מג' וב"ה אומרים רובע עצמות מן ...מרוב הבנין או מרוב המנין שמאי אומר אפילו מעצם א' משמע דלפסח מהגיחין דאהלות ולב"ה דפ"ו דעדיות רובע עצמות מטמאים באהל אא"כ הם מרוב הבניין ...רוב המניין וקשה דא"כ מ"ש רבינו ...עצמות אע"פ שאין בהם לא רוב מנין ...רוב בנין אם יש בהם רובע מטמאין באהל דלא כב"ה ודלא כסתם מתניתין דאהלות דבר קימה ומצאתי בפירוש המשנה לרבינו שכתב בריש פ"ב דאהלות אהא דתנן אלו ...ים באהל רובע עצמות מרוב הבנין או ...המנין רוב בניינו ורוב מניינו של מת ...שאין בהם רובע הנה אלו ג' שיעורים ...ות הפרושים מן הקבר אחד מהם שיהיו העצמות רוב גודל הגוף אשר הוא עצמותיו ...פ שלא יהיה בהם רובע הקב. השני שיהיה ...רוב המנין והוא קכ"ה איברים ואף ע"פ ...יהיה בהם רובע, והשלישי שיהיה בהם ...עצמות או יותר אע"פ שלא יהיה בהם ...רוב בנייו ולא רוב מניינו הנה אלו העצמות ...באהל הואיל ויש בהם רובע מ"מ כבר ...נו שסובר זה כולו אמרו יתעלה בעצם אדם השיעורים הג' שיהיה בכל אחד מהם עצם ...עד כאן לשון רבינו בפירוש המשנה המוגה ...יו אלה הם כדבריו כאן אבל יש לתמוה ...ים אלו הם היפך פשט לשון המשנה ונראה ...נו מפרש דהא דקתני רובע עצמות מרוב ...או מרוב המנין לאו למימרא שצריך ...רובע יהיה מהעצמות שברוב הבנין או המנין אלא ה"ק רובע עצמות שאין בהם ...וב בנין ולא רוב מנין וכפי דקדוק דבריו הכי פירושא דמתניתין רובע עצמות שאין מרוב הבנין ולא מרוב המנין כלומר ...י שהוא משאר עצמות זולתם אבל קשה זה מאי דאיתא בפכה"ג (דף נ"ב ע"ב) על ...ה זו א"ר יהושע יכולני לעשות דברי ב"ש ...כאחד שב"ש אומרים משנים או מג' או ...בוקים ויכך א' או מג' יריכים ובוק א' ...ונ"ל שסובר רבינו מדאמר יכולני משמע ...יכול לפרש כן אבל לפי האמת אינו מפרש ...ומ"ש אפילו עצם כשעורה וכו'. שם: ...יה עצם אחד אפילו יש בו רובע וכו'. במשנה שכתבתי בסמוך שמאי אומר ...ו מעצם אחד ומשמע דיחידאה הוא וליח ...תא כוותיה ועוד דאמרו בפ' כה"ג שמאי ...י שמחמיר ספי משמע בהדיא דלית הלכתא כוותיה

בה צפורן או שהיתה נספרת ע"ג היד שהיא עולה למניין כמו שביארנו: **ט** שאר עצמות המת שאין בהן רוב מניין ולא רוב בניין ולא שדרה שלימה ולא גלגולת שלימה אם היה בהן רובע הקב הרי אלו מטמאים כמת במגע ובמשא ובאהל. היו פחות מרובע אפילו עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל: **י** היה עצם אחד אפילו יש בו רובע הרי זה מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל. טומאת עצם אחד הלכה מפי השמועה לפי שנאמר כל הנוגע בעצם למדו מפי השמועה אפילו עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ולפי שטומאתו הלכה הרי הוא דין תורה ולא מדברי סופרים: **יא** מת שהרקיבו עצמותיו בקבר ונעשו רקב מלא חפנים מאותו רקב מטמא במשא ובאהל כמת ואינו מטמא במגע לפי שאי איפשר ליגע בכולו שהרי אינו גוף אחד. ואפילו גבלו במים אינו חבור: **יב** דם המת מטמא כמת במגע ובמשא ובאהל. שנאמר בנפש האדם ונאמר כי הדם הוא הנפש. וכמה שיעורו רביעית. אפילו תמצית הדם כל זמן שיש בו אדמומית מטמא באהל המת: **יג** דם החי אפילו דם נחירה הרי זה טהור כל זמן שהוא חי. נתערב הדם שיצא ממנו באחרונה סמוך למיתה עם הדם שיצא ממנו אחר שמת וכל התערובות רביעית ואין ידוע כמה יצא מחיים וכמה יצא אחר מיתה. אפילו חצי רביעית מחיים וחצייה אחר מיתה הרי זה נקרא דם תבוסה ומטמא במשא ובמגע ובאהל אלא שטומאתו מדברי סופרים: **יד** הרוג שהיה מוטל על המטה ודמו מנטף כשהוא חי ויורד לגומא ומת והרי הדם מנטף אחר מותו ויורד לאותה גומא. הרי כל הדם שבה טהור שטיפה ראשונה ראשונה בטלה כדם שיצא מחיים. יצא ממנו רביעית דם בלבד וספק כולה מחיים ספק כולה לאחר מיתה הרי זו ספק טומאה כשאר הספקות והנוגע בה ברשות היחיד טמא ברה"ר טהור כמו שיתבאר במקומו: **טו** הקבר כל זמן שהטומאה בתוכו מטמא במגע ובאהל כמת דין תורה. שנאמר או במת או בעצם אדם או בקבר. **טז** הנוגע בגגו של קבר או הנוגע בכותליו. והוא שיהיה בנוי וסתום ואח"כ יהיה כולו מטמא במגע ובאהל. אבל המעמיד ...ים או אבנים וכיוצא בהן בצדי המת וכסה עליו מלמעלה בכלים או באבנים וכיוצא בהן זה הכסוי המוטל מלמעלה נקרא ...ל ואלו הצדדין המעמידין את הגולל שהוא נשען עליהן נקראין דופק. ושניהם הגולל או הדופק מטמאין במגע ובאהל כקבר

*כוותיה: טומאת עצם אחד הלכה מפי השמועה לפי שנאמר כל הנוגע בעצם למדו מפי השמועה אפילו עצם כשעורה וכו'. בפרק כה"ג (דף נ"ג נ"ד). ומ"ש ולפי שטומאתו הלכה. שם ובפרק העור והרוטב (דף קכ"ו ע"ב) ובפ"ק דעירובין (דף ד'). ומ"ש הרי הוא מדין תורה ולא מד"ס. כלומר אפילו לפי שיטתו שסובר שכל הנלמד בי"ג מדות נקרא ד"ס זה שהוא הל"מ נקרא דין תורה כמ"ש בהקדמתו לסדר זרעים:

יא מת שהרקיבו עצמותיו בקבר וכו'. בפרק שני דאהלות ופרק כה"ג ונזיר (דף מ"ט ע"ב) תנן דמלא תרווד רקב מטמא באהל ובגמ' (דף נ' ע"ב) וכמה שיעורו חזקיה אמר מלא פיסת היד ור' יוחנן אמר מלא חפניו ופסק כרבי יוחנן דאמרינן בגמרא דאתי כחכמים. ומה שכתב שמטמא במשא ואינו מטמא במגע. בפרק העור והרוטב (דף קכ"ו ע"ב) ותוספתא פ"ד דאהלות. ומה שכתב ואפילו גבלו במים אינו חבור. משנה בפרק ב' דאהלות שם: **יב** דם המת מטמא כמת במגע ובמשא ובאהל וכו' וכמה שיעורו רביעית. משנה בפ' כה"ג (דף מ"ט ע"ב) ופרק ב' דאהלות שם: ומ"ש אפילו תמצית הדם וכו'. בר"פ התערובות (דף ע"ט ע"ב) ובפרק כיסוי הדם (דף פ"ז ע"ב) אמרינן דגללתא דדמא מטמא באהל והוא דאיכא רביעית ופירש"י גללתא דדמא אותם מים שהם מהדם עצמו כשהוא נקרש יש סביבותיו צלול כמים: **יג** דם החי וכו'. נלמד ממה שיבא בסמוך: נתערב הדם וכו' אפילו חצי רביעית מחיים וחציה אחר מיתה וכו'. בפ"ב דאהלות שם וכר' עקיבא והוא דעת חכמים בפרק תינוקת (דף ע"א) והוא נקרא דם תבוסה. ומה שכתב אלא שטומאתו מד"ס. בפרק ס' דנדה (דף ס"ב ע"ב) ופרק הגוזל ומאכיל אמרו שאני דם תבוסה דרבנן: **יד** הרוג שהיה מוטל על המטה ודמו מנטף וכו'. בסוף נדה (דף ע"א) וכחכמים: יצא ממנו רביעית דם בלבד וכו'. שם וכחכמים: **טו** הקבר כל זמן שהטומאה בתוכו וכו' ואחד הנוגע בגגו של קבר וכו'. משנה פ"ז דאהלות ופכה"ג ובספרי. ומ"ש אבל המעמיד כלים או אבנים וכו' ושניהם הגולל או הדופק מטמאין במגע ובאהל כקבר ואינם מטמאין במשא וכו'. פ"ב דאהלות: ומ"ש

*[תימה דמאי אולמיה דהאי דחייה מדלעיל בהלכה ח' במנין או שדרה או גולגולת שכתב הכ"מ בשם הר"י קורקוס דכיון דאשכחן שמאי דאמר בהדיא וכו' אלא דדחי ומ' לא שבקינן מאי דאשכחן בהדיא כיון דלא אשכחן הכי פלוגתא וכו']

משנה למלך

...זה זו אינה ע"י האור והסברת התוס' אלא ממילא כשרוצה ליקרש מרתיח קצת כדי ליקרש ולפ"ז ...דא מילתא היא דהכל תלוי בקרוש אלא דגבי מוהל נקט שהרתיח שהוא התחלה של הקרשה ואפשר ...כמת שנימוק ולא נעשה מוהל נקרש בלא רתיחה. אך אם הגיע לשיעור שנעשה מוהל אז קודם ...מרתיח כדי ליקרש ולפ"ז בכולהו אין הדבר תלוי אלא בקרישה וזהו שבגמרא לא נדדו כי אם ... ודע דרבינו בפ"ז מהלכות נזירות דין ב' כתב איזהו נצל זה בשר המת שנמוק ונעשה ליחה סרוחה ...לא הזכיר דבעינן שתקרוש ונראה לכאורה שסמך שם על מה שביאר בהלכות טומאת מת וכן כתב הרב ...אם משנה ולדידי אין צורך לזה דודאי היכא דידעינן דליחה זו היא מבשר המת פשיטא דלא בעינן ...וכמו שהקשו בגמרא אלא דידעינן דלאו דידיה אע"ג דלא קרש. ומ"ש בהלכות נזירות הוא ...שבשר המת נמוק ונעשה ליחה סרוחה וכפשט דבריו וכאן לא הביא אלא עיקר הדין דהיינו שבשר ...נמוק מטמא בכזית ונזיר מגלח אך אם נסתפקנו אם הוא בשר המת או כיחו וניעו דין זה נתבאר ...טומאת מת וזהו שדקדק שם וכתב והוא שתקרוש אותה הליחה הנמצאת מן המת דקדק לומר הנמצאת ...מיירי שאין אנו יודעים אם היא מבשר המת וכן כתב הרב מהר"י קורקוס בחידושיו והוסיף עוד ...מ"ש רבינו בתחילה איזהו נצל זה הבשר וכו' מיירי בדידעינן שהוא מבשרו ואח"כ כתב דבנמצאת ...שתקרש והן הן הדברים שכתבנו. ודע שראיתי לרש"י באותה סוגיא עלה דהיא דקא מיבעיא אם ...בבהמה דבעו למיפשט מדתניא בחמה טהור שכתב ואי כ"ד דיש נצל לבהמה אפי' המהוהו בחמה ...אלא כי הזר וקרש ודבריו תמוהים דהתם מיירי בדידעינן שהיא מהנבילה וא"כ כי לא קרש נמי ...וצ"ע. ודע שיש לדקדק בדברי רש"י במה שכתב היכי דמי אילימא דלא ידעי' אי הואי משקה ...מן המת כלומר דידעינן ודאי דלאו ממה הוא ע"כ ולא ידעתי מי הזקיקו לזה דאף אם מספקא ...שפיר קא מקשה דאיך מגלח על הספק וכמו שכתבו התוס' יע"ש. ודע דבגמרא אמרי' לא קרש דילמא כיחו וניעו הוא משמע דאף אם לא קרש עדיין אפשר שהוא מבשרו אלא דאם קרש אז ודאי שהוא מבשרו ומתני' דנזיר מוקמינן לה בקרש דאי לא אינו מגלח מספק וכן היא גירסת רש"י אך מדברי התוספות נראה דאם לא קרש פשיטא דכיחו וניעו הוא ורבינו כתב לא קרשה אינה מטמאה שמא כיחו וניעו הוא ע"כ וקשה דהו"ל למימר הרי זה ספק ויהיה דינו ככל ספק טומאה ואולי ס"ל דנצל אינו מטמא כי אם בודאי ואין בו טומאת ספק והדבר צריך תלמוד. ומ"ש רבינו בין לח בין יבש כחרש כו'. עיין במה שכתב מרן לקמן פ"ב מהלכות טומאת אוכלין דין ח"י ודו"ק:

י טומאת עצם אחד הלכה מפי השמועה כו'. בפ"ת דיומא (דף פ"ס) אמרינן בעי רב אשי עצם כשעורה בקליפתה או בלא קליפתה בלחה או ביבשה. ואמרינן תו התם רב פפא לא מיבעיא ליה הא דרב אשי לחה שבולת מיקרי ובלא קליפתה חושלא מיקרי ע"כ ולא ידעתי לענין הלכה אי קי"ל כרב פפא דאע"ג דרב אשי הוא מריה דתלמודא טפי מ"מ לא שבקינן מאי דפשיטא ליה לרב פפא משום ספיקו של רב אשי או דילמא כיון דלרב אשי מספקא ליה עדיין הדבר בספק עומד וכעת לא ראיתי לרבינו שהזכיר סוגיא זו ולכל הצדדים יש לתמוה אמאי השמיטה. וראיתי לה"ה רפ"ב מהלכות שביתת עשור שכתב ובגמרא שאלו באיכות כותבת זו אם לחה אם יבשה וכו'. וכבר כתב הרב ל"מ שם דה"ה היתה לו נוסחא אחרת ולא ידעתי אם בנוסחת ה"ה לא היתה בעיא גבי עצם כשעורה ואם הדבר כן אפשר דגם נוסחת רבינו היתה כן ומש"ה לא הזכיר כלל עצם כשעורה והדבר צריך תלמוד. (א"ה עיין מה שכתב מרן זקני בס' הוספות יה"כ):

יד והנוגע כו' כרס"ו כו'. עיין בתוספות פרק כל היד (דף י"ז) ד"ה ואין שורפין עליו את התרומה:

לפיכך

ומ״ש וטומאתן מד״ס דוקא בשכלים שכסה בהם הם כלי גללים וכיוצא בהם שאינם מקבלים טומאה באל״כ אף מן התורה טמא טומאת ז׳ אדם הנוגע בהנך כלים המאהילים על המת: כתב הראב״ד א״א לא מהוור ובמסכת חולין גרסינן כל אבר יגע ע״פ השדה וכו׳. כלומר וכיון דר״ע יליף לה מקרא בפרק בהמה המקשה (דף ע״ב) משמע דמדאורייתא היא ור׳ ישמעאל הא אמר הלכתא גמירי להו ומינה נשמע לר״ע דכי היכי דלר׳ ישמעאל הוי דאורייתא ה״ה דלר״ע נמי הוי דאורייתא אלא דלמר הוי מקרא ולמר הוי מהלכתא ורבינו סובר דכיון דלא מפורש בקרא משמע דקרא אסמכתא בעלמא. ומ״ש ואינם מטמאין במשא. בפ״ב דאהלות שם. ומ״ש לפיכך אם גרר הגולל וכו׳ [illegible] פ״ג דאהלות וביאור דברי רבינו כך הם והוא שיהיה בנוי וכתוב כלומר דהא דאחד הנוגע בגגו או הנוגע בכותליו טמא הני מילי בשהיה בנוי לאפוקי מעמיד כלים או אבנים וכו׳ שאינו טמא אלא הנוגע בגולל או בדופק עצמם לא הנוגע בצדדים שאינם מהגולל והדופק ועל פי זה הנוגע בדופק דופקין טהור כך נראה לי ליישב דברי רבינו וגם נראה לומר דה״ק הקבר וכו׳ מטמא דין תורה אבל המעמיד כלים וכו׳ טומאתן מד״ס והתנה שיהיה סתום לאפוקי שלא יהא פתוח מן הצד. ומ״ש ודברים שסומכים את הדופק וכו׳. פ״ב דאהלות:

טז שדה שנחרש בה קבר וכו׳. בסוף אהלות (פי״ח מ״ב): וכן כל ארצות העכו״ם וכו׳. שם ובפרק שני (משנה ג׳). ומ״ש בטומאתם מד״ס. בספ״ב דכתובות (דף כ״ח ע״ב) ופכה״ג:

פ״ג א אלו מטמאין במגע ובמשא ובאהל וכו׳. פ״ב דאהלות (מ״א) ופירוש נצל בשר המת שנימוח ונעשה כמין ליחה כרוחה. ומה שכתב אפילו נפל שלא נתקשרו איבריו בגידים וכו׳. בפרק כה״ג עלה ל׳:

ב ואלו מטמאים במגע ובמשא וכו׳ (עיין בפנים). כך היא הנוסחא הנכונה בדברי רבינו וכן מצאתיה בספר מוגה ודינים אלו מדתנן בפ״ב דאהלות אלו מטמאין במגע ובמשא ואינם מטמאים באהל אבר מן המת ואבר מן החי שאין עליהם בשר כראוי ובפ״ק דכלים (משנה ה׳) גבי אדם תנן פירש ממנו אבר שיש עליו בשר כראוי מטמא במגע ובמשא ובאהל שיעור הבשר כדי לעלות ארוכה ובפ״ו דעדיות תנן אבר שיש עליו בשר כראוי מטמא במגע ובמשא ובאהל חסר הבשר טמא חסר העצם טהור

טהור ופירש ה״ר עובדיה אם חסר מהבשר שהיה עליו ונשאר בו בשר שראוי ל[illegible] ארוכה מטמא משום אבר אבל אם חסר כל שהוא מהעצם שבאבר אינו [illegible] משום אבר אבל טמא משום בשר וזהו באבר מן המת דאילו באבר מן החי אם [illegible] מהעצם כל שהוא טהור לגמרי כמו שנתבאר בפרק שקודם זה שאם חסר [illegible] שהוא מהעצם אע״פ שכל הבשר קיים [illegible] לגמרי מפני שבשר הפורש מן החי טהור אם חסר מבשרו אם נשאר מן הבשר כדי ל[illegible] ארוכה מטמא במגע ובמשא ובאהל ואם [illegible] מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל. אבר מן המת נתבאר שאם לא חסר העצם מהבשר אם הנשאר אין בו כדי להעלות [illegible] הרי הוא כשאר עצמות שהם מטמאים [illegible] ובמשא ואינם מטמאים באהל. ודין אבר מן [illegible] שחסר העצם ונשאר בו בשר שאין בו כזית [illegible] יש בו כדי להעלות ארוכה שהוא מטמא [illegible] ובמשא נתבאר ממה שפירשנו במשנה [illegible] העצם טהור משום אבר אבל מטמא משום [illegible] ודין הבשר הוא שאם אין בו כזית אם [illegible] להעלות ארוכה מטמא במגע ובמשא ואינו [illegible] באהל כמו שנתבאר במשנה פרק קמא ד[illegible] שכתבתי בסמוך. כך צריך לפרש כפי נוס[illegible] שמצאתי:

ג הגולל והדופק מטמאין במגע ובאהל ו[illegible] פרק ב׳ דאהלות (משנה ד׳) וכ[illegible] הרקב מטמא במשא ובאהל ואינו מטמא ב[illegible] כך היא הנוסחא הנכונה וכמו ש[illegible] בפרק שקודם זה: ומ״ש טומאת אבר שאין בשר כראוי. כלומר ואין בו עצם כשעורה כן טמא מן התורה: כתב הראב״ד א״א בזה טעה דאבר שאין עליו בשר כראוי וכו׳ לומר שכבר ימצא אבר שאין עליו בשר כ[illegible] שעצם שבו לא יהא בו כשעורה כגון [illegible] מנפל קטן וכדאמרינן בפכה״ג על הא דתנן (מ״ט ע״ב) על אלו טומאות הנזיר וכו׳ וכזי[illegible] המת. ומ״ש ורביעית דם באהל מקרא הוא כל נפשות מת לא יבא י״ל שסובר רבינו ד[illegible] אסמכתא בעלמא הוא שאם היה מן התורה הנזיר מגלח עליה. ומ״ש הראב״ד ואלו עצמות ואלו לוג דם כמת שלם נינהו וכו׳ מ״ש וכ״ל מה שדימו ביאת מקדש לטומאת וכו׳. אינו ענין להשיג על רבינו אלא טעם למה עצם כשעורה מטמא במגע [illegible] ולא באהל ורביעית דם מטמא באהל ואינו [illegible] על מגעו ועל משאו ולמה אלו חיוב ט[illegible] מקדש בתגלחת נזיר:

אין

כקבר *וטומאתן מדברי סופרים ואינן מטמאין במשא. לפיכך אם גרר הגולל בחבלים עד שכסה בו את המת. או גררו או שמטו מעל המת. או שנגרר הדופק עד שהעמיד עליו הגולל או שמטו בחבלים מתחת הגולל ה״ז טהור. ודברים שסומכין את הדופק והם הנקראין דופק דופקין הרי הן טהורין:

טז שדה שנחרש בה קבר ואבדו עצמות המת בעפרה היא הנקראת בית הפרס. ועפרה מטמא במגע ובמשא שמא יש בה עצם כשעורה ואינה מטמאה באהל וכן כל ארצות העכו״ם עפרן מטמא במגע ובמשא מפני העצמות שאין נזהרין בהן. וטומאת בית הפרס וארץ העכו״ם מדברי סופרים כמו שיתבאר:

השגת הראב״ד

*וטומאתן מד״ס וכו׳. א״א לא מתוור ובמסכת חולין גרסינן כל אבר יגע על פני השדה לרבות גולל ודופק דברי ר״ע ורבי ישמעאל דריש ליה לעובר במעי אשה וגולל ודופק הלכתא גמירי לה ולר״ע מגע גולל ודופק מאשר יגע ואהל מעל פני השדה דמשמע מאהיל אבל משא אין כאן:

פרק שלישי

א אלו [א]מטמאין במגע ובמשא ובאהל. המת אפילו נפל שלא נתקשרו איבריו בגידין. וכזית מבשר המת וכזית נצל. ואבר מן החי. ואבר מן המת שיש עליהם בשר כראוי. והשדרה והגולגולת. ורוב בניינו ורוב מניינו. ורובע עצמות מכ״מ אע״פ שאין בהן לא רוב בנין ולא רוב מנין. ורביעית דם תבוסה. הכל שתים עשרה: ב ואלו מטמאין במגע ובמשא ואין מטמאין באהל. אבר מן החי שחסר בשרו ואין בו להעלות ארוכה. ואבר מן המת שחסר בשרו או עצמו ולא נשאר בשר כדי להעלות ארוכה או שחסר העצם אע״פ שיש עליו בשר כדי להעלות ארוכה. והשדרה שחסרה ואין בה רובע עצמות. והגולגולת שחסרה ואין בה רובע עצמות. ועצם אפילו כשעורה. וארץ העכו״ם. ובית הפרס. הכל שבע: ג הגולל והדופק מטמאין במגע ובאהל כקבר ואינן מטמאין במשא. הרקב מטמא במשא ובאהל ואינו מטמא במגע. טומאת רובע עצ[מות] באהל. *וטומאת רביעית דם וטומאת אבר שאין עליו בשר כראוי בין מן המת בין מן החי יראה לי שכולן טומאתן אינן דין תורה שהרי אין הנזיר מגלח עליהן כמו שביארנו בנזירות ואין חייבין עליהן על ביאת המקדש. ועל טמא בטומאה של תורה חייב על ביאת המקדש. לפיכך אני אומר שכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אינה דין

א סמג עשין רלא:

השגת הראב״ד

*וטומאת רביעית וטומאת אבר שאין עליו בשר כראוי וכו׳. א״א אף בזה טעה דאבר שאין בשר כראוי היינו עצם כשעורה ואינו מטמא באהל, ובמגע דמטמא מקרא היא ובמשא דמטמא היא שהנזיר מגלח עליו ורביעית דם באהל מקרא על כל נפשות מת לא יבא אבל על מגעו ומש[או] מגלח דלא כתיב ביה אלא ביאה ואין דנין מעצם כשעורה שהוא הלכה בנזיר ותאי קב עצמו לוג דם כמת שלם נינהו כעין שדרה וגולגולת ומש״ה מטמאין במגע ובמשא ובאהל ונזיר עליהם דכתיב וכי ימות מת עליו זהו מת שלם ונראה לי מה שדימו ביאת מקדש לטומאת נזיר מת משום דבנזיר כתיב וטמא ראש נזרו ובמקדש כתיב את מקדש יי׳ טמא הכא מייתי [illegible] טומאתו והכא מייתי קרבן על טומאתו על מה שזה מביא זה מביא:

משנה למלך

פ״ג ג לפיכך אני אומר כו׳. עיין בפ״ה מהלכות נזירות דין ט״ו וצ״ע. גרסי׳ בפ׳ ג׳ מינין עלה מ״ב איתמר אמר רבה אמר רב הונא מקרא מלא דבר הכתוב לא יטמא כשהוא אומר לא יבוא להזהירו על הטומאה להזהירו על הביאה אבל טומאה וטומאה לא ורב יוסף אמר כהלהים אמר רב הונא אפילו טומאה וטומאה דאמר רב הונא נזיר שהיה עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחר ונגע בו חייב אמאי הא מיטמא וקאי אלא לאו ש״מ אמר רב הונא אפילו טומאה וטומאה. והנה מפשטא דשמעתא נראה דלרב יוסף אליבא דרב הונא דטומאה וטומאה אפי׳ בחיבורין חייב שתים מדמייתי הכיא דרב הונא דנזיר שהיה עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו או מת אחר דחייב. ולפ״ז הקשה אביי לרב יוסף דאיך יתכן דין זה דהתניא כהן שהיה לו מת מונח על כתיפו והושיטו לו מתו ומת אחר ונגע בו יכיל יהא חייב ת״ל ולא יחלל כמי שאינו מחולל יצא זה שהוא מחולל ועומד והקשה לו רב יוסף אדמותבת לי מברייתא סייעני ממתני׳ דהנך היה מיטמא למתים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תטמא אל תטמא חייב על כל אחת ואחת ואמאי הא מיטמא וקאי אלא ודאי קשיא מתניתין וברייתא אהדדי וא״כ סמי ברייתא מקמי מתניתין ותירץ לו אביי לדידי מתני׳ וברייתא לא קשו אהדדי דמתני׳ דקתני דאם התרו בו חייב על כל אחת ואחת מיירי לאחר שפירש מן המת וברייתא דדריש לקרא דולא יחלל למעט מי שהוא מחולל מיירי בעודו מחובר במת וכדקתני כהן שהיה לו מת מונח על כתיפו כו׳ ורבה נמי דקאמר אבל טומאה וטומאה לא מיירי נמי בטומאה בחיבורין דומיא דברייתא ולפ״ז ניחא מתניתין וברייתא דלא קשו אהדדי אך לדידך דאית לך דאפי׳ טומאה בחיבורין חייב רב הונא שתים מדקאמר דאפי׳ כשהוא עומד בבית הקברות חייב אם נגע במת תיקשי לך ברייתא. והנראה כפי שיטה זו דרב יוסף ס״ל דאין חילוק בין טומאה בחיבורין לשלא בחיבורין משום דטומאה בחיו כוי מדאורייתא וכדמוכח מהניא דרבי ינאי וברייתא דקתני כהן שהיה לו מת מונח על כתיפו [illegible] דה״ס לאחר שפירש דפטור מקרא דולא יחלל אליבא דברייתא דהא מן התורה אין חילוק בין עוד במת לאחר שפירש וס״ל דהך ברייתא משבשתא היא או דלא קיימא כהלכתא דתיקשי לה מתניתין [illegible] ברייתא מקמי מתני׳ ומש״ה קאמר רב הונא דנזיר שהיה עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו [illegible] ובתר הכי הקשו בגמרא לרבה ואביי אבל טומאה וטומאה לא דהא מיטמא וקאי טומאה וב[illegible] הא מיטמא וקאי כלומר דע״כ הא דקאמר רב הונא מקרא מלא דבר הכתוב להזהירו על הטומאה [illegible] על הביאה מיירי אפילו בחיבורין כלומר שאם היה לו מת מונח על כתיפו ונכנס לאהל הנ[illegible] משום טומאה ומשום ביאה דאי בשנכנס לאהל לאחר שפירש הא אפילו טומאה וטומאה חייב ב׳ וכ[illegible] במתני׳ והיכי קאמר אבל טומאה וטומאה לא אלא ודאי דמיירי בחיבורין דטומאה וטומאה פטור וכ[illegible] מברייתא וטומאה וביאה חייב ועל זה הקשו דאמאי הא מיטמא וקאי ותירץ ר״י כאן בבית כאן בבית [illegible] מאי דקאמר רבה דבטומאה וביאה חייב שתים מיירי בבית שנכנס בבית שבתוכו מת ולא נטמא קודם [illegible] לקי שתים משום לא יטמא ומשום לא יבוא שבביאתו אל הבית באו שתי אזהרות עליו בבת [illegible] דקאמר אבל טומאה וטומאה לא מיירי בשדה כלומר דכיון שהוא בשדה דליכא אהל לא משכחת [illegible] שתים בבת אחת לפי שאם נגע בשני מתים בבת אחת כולה חדא התראה היא דעל לאו אחד [illegible] מתרין בו אבל טומאה וביאה כשהם בבת אחת מתרין בו על תרי לאוין לאו דטומאה ולאו דבי[illegible] בעולה מזה הוא דבעודו מחובר במת בין אם חזר ונגע במת בין אם נכנס באהל המת אינו [illegible]

דין תורה: ד אין רקב המת מטמא עד שיקבר ערום בארון של שיש או של זכוכית וכיוצא בהן ויהיה כולו שלם. חסר ממנו אבר או שנקבר בכסותו או בארון של עץ או של מתכת אין רקבו טמא מפני שרקב הכסות או רקב העץ או חלודת המתכת תתערב ברקב גוייתו. ורקב המטמא שנתערב בו עפר כל שהוא הרי הוא בטומאתו. ולא אמרו רקב אלא למת בלבד אבל הרוג אין לו רקב: ה קברו שני מתים כאחד או שגזזו שערו או צפרניו וקברום עמו או שקברו אשה מעוברת ועוברה במעיה אין להם רקב: ו טחן המת עד שנעשה רקב אינו מטמא עד שירקיב מאליו: ז טחנו כולו והניחו עד שירקיב או שהרקיב מקצתו כשהוא חי ומת והרקיב כולו הרי זה ספק ואם נטמא למלוא חפנים מרקב זה ה"ז טמא בספק: ח מלא חפנים ועוד מעפר הנמצא תחת המת או מעפר הנמצא בקבר ואין ידוע מה טיבו אם הוא רקב שמטמא באהל או אינו אלא עפר שנתלכלך בנצל המת ודמו. ה"ז מטמא במשא ובאהל שהרי יש במלוא חפנים ועוד מלא חפנים רקב. ויראה לי שאף זו טומאה מדברי סופרים: ט המת שנשרף ושלדו קיימת והוא השדרה והצלעות ה"ז מטמא כמת שלם ואצ"ל אם נחרך. אבל אם נשרף עד שנתבלבלה צורת תבניתו טהור. וכן שפיר מרוקם שטרפו במים טהור שהרי נתבלבלה צורתו: י בשר המת שנפרך ונעשה כקמח טהור וכן אפר השרופין טהור וכן התולעים הנהוין מבשר המת בין חיים בין מתים טהורין. וכבר ביארנו שהמוח כבשר בכ"מ בין במת בין בנבלה ושרץ: יא עור האדם כבשרו ואם עבדו כל צרכו או הילך בו כדי עבודה הרי זה טהור מן התורה. אבל מדבריהם מטמא בכזית כבשר
וירה שלא להרגיל בני אדם לעבוד עורות האדם וישתמשו בהן: יב עור הבא כנגד פניו של אדם כשיולד בין שהיה חי
זיה בין שנולד מת ואמו מתה ה"ז טהור מפני שהוא כמו פרש או צואה וקיא וכיוצא בהן: יג כל שבמת טמא חוץ מן
ן והשיער והצפורן הואיל וגזען מחליף. ובשעת חבורן הכל טמא כיצד המת בחוץ ושערו בתוך הבית נטמא כל אשר
כן הנוגע בשערו או בשיניו או בצפרניו כשהן מחוברין נטמא. שערו העומד להגזז וצפרניו העומדים להנטל הואיל והן
להנטל יש בהן ספק לפיכך הנוגע בהן הרי היא ספק טמא. כל משקה היוצא מן המתים טהור חוץ מדמו וכל מראה
ן המת טמא כמו שביארנו. ומפני מה לא גזרו על משקה המת כדרך שגזרו על משקין היוצאין מכל הטמאין מפני שהמת
דלין ממנו לי' גזרו על משקיו: יד כבד שנמוחה מטמאה ברביעית מפני שהיא כדם נקפה. דם קטן שיצא כולו אם אין
בו

ד המת מטמא עד שיקבור ערום וכו. בפכה"ג (דף נ ה) ובפרק המפלת (דף כ"ז). ומ"ש ויהיה כולו שלם ג"ז שם: ורקב המטמא שנתערב בו עפר כל שהוא וכו'. לא (דף כ"ז) מלא תרווד רקב שנפל לתוכו עפר כל שהוא טמא וכת"ק ואיתיה פ"ד דאהלות: ולא אמרו רקב אלא למת בלבד וכו'. בפרק המפלת עלה כ"ז:

שני מתים כאחד או שגזזו שערו או צפרניו וכו'. בפרק כה"ג (דף נ"א). קברו אשה מעוברת וכו'. שם בעי רבי ר במעי אשה וכו' את"ל כיון דסופו רש פריש מינה דס"ל רקב האשה בו רקב אחר וכבר נתפרסם שדעת רבינו לפסוק כאת"ל:

מת וכו'. שם:

טחנו כולו והניחו עד שירקיב או שהרקיב מקצתו וכו'. שם בעיי ולא איפשיטו:

חפנים ועוד וכו'. זהו פירוש מה ששנינו בפרק ב' דאהלות מלא ז ועוד עפר קברות טמא וכת"ק ינו שם ועפר קברות הנזכר בכאן ר עפר ובו לחות המת ודמו [נראית] אם הוא הרקב הנזכר שהוא מטמא הוא עפר שנתערב בו הליחה והדם ס בתוספתא מלא תרווד רקב ועוד מלאת בקבר ואין ידוע מה טיבה זהו ה עכ"ל. ונ"ל דמיירי במת שנקבר ין של שיש וכן פירש רבי' שמשון ושאם 'כ אין לו רקב. ואמרינן בפרק ף כ"ז) שהטעם לפי שא"א למלא ד עפר קברות שאין בו מלא תרווד י רבינו מגומגמים שכתב שאינו יודע קב וסיים שהרי יש במלא חפנים ועוד ז רקב והלא עיקר הספק אם הוא לאו ומי מוציאנו מידי ספק זה ואפשר אנו רואים שנקבר זה ערום בארון של ן ליה ברקב ואם תאמר אכתי ניחוש אחר מעורב בו הרי יש במלא חפנים חפנים רקב ואיני יודע מנין לנו א תרווד ועוד וכו' שאין בו מלא : וצריך עיון, ומ"מ ביאור דברי רבינו עפר שנתלכלך בנצל המת ודמו אינו שאין כאן כזית נצל ולפיכך מטילין וכו שאם היה הדין שעפר שנתלכלך בנצל המת ודמו מטמא כמלא שמה שאנו אומרים שהוא רקב היה להקל שלא יטמא במגע:

ט המת שנשרף וכו'. בפרק המפלת. ומ"ש וכן שפיר מרוקם וכו'. שם ופסק כר"א משום דר"י דפליג עליה אוקימנא כר"א דלית הלכתא כוותיה:

י בשר המת שנפרך וכו'. בר"פ דם הנדה (דף נ"ה) אמרינן דלר"י דוקא יבש כחרס טמא אבל איפריך איפרוכי טהור ולר"ל איפריך איפרוכי נמי טמא ואמרינן בגמרא דהיכא דאיקמח והוי עפרא לר"ל נמי טהור ומדברי רבינו שכתב ונעשה קמח נראה שהוא פוסק כר"ל והוא תימה היאך פוסק כר"ל במקום ר"י ועוד שברים פ"ב כתב דיבש כחרס מטמא משמע דוקא כחרס שאינו עשוי ליפרך אבל אם יבש יותר מהרס הוא עשוי ליפרך וטהור אע"פ שלא נפרך והיאך פסק כאן בהיפך. ונ"ל שמ"ש כאן שנפרך ונעשה קמח לא שנפרך ממש קאמר אלא היינו לומר שהוא יבש כל כך עד שאילו יפרך יעשה כקמח טהור וזהו פירוש דאיפריך איפרוכי שאמר בגמרא שהוא טהור לר"י וכל שלא הגיע יבשותו לכך היינו יבש כחרס דטמא גם לר"י: וכן אפר השרופים טהור וכן התולעים וכו'. בפ"ב דאהלות וכחכמים:

יא עור האדם כבשרו. כך הוא הגירסא בדברי רבינו והוא משנה פרק העור והרוטב (דף קכ"ב). ומ"ש ואם עבדו כל צרכו או שהלך בו כדי עבודה וכו'. משנה וגמרא שם וכליבנא בתרא דעולא:

יב עור הבא כנגד פניו של אדם וכו'. פ"ק דבכורות (דף ז' ע"ב):

יג כל שבמת טמא וכו' עד נטמא כל אשר בבית. בפרק ג' דאהלות ואיתיה בפרק דם הנדה (דף נ"א). ומ"ש הואיל וגזען מחליף טעם זה אמרו בגמרא לשיער ולפורן אבל לשינים נתנו טעם שלא נבראו עמו ורבינו קיצר כיון דלא נפקא לן מידי. ומ"ש וכן הנוגע בשערו וכו'. בסיפרי פרשת חקת והוא נלמד ממה שנתבאר בסמוך: שערו העומד להגזז וכו'. בפרק כה"ג (דף נ"ח) בעיא דלא איפשיטא: כל משקה היוצא מן המתים טהור חוץ מדמו וכו' עד לא גזרו על משקיו. בפרק כיסוי הדם (דף פ"ז ופ"ח ע"ב) ואיתיה בתוספתא פ"ד דאהלות:

יד כבד שנימוחה וכו'. פירקא בתרא דבכורות עלה נ"ס: דם קטן שיצא כולו וכו'.

פ"ג

משנה למלך

אינו לוקה לא על הטומאה ולא על הביאה לפי שהוא מחולל ועומד ואם פירש ממטמאיו וחזר לוקה שתים וכ"ש אם נכנס לאהל המת ולא משכחת חילוק בין טומאה וטומאה לטומאה בשלא היה טמא מקודם ונכנס לאהל המת והתרו בו משום לא יבוא ומשום לא יטמא דאז לפי שחלן עליו שתי האזהרות כאחת אבל בטומאה וטומאה לא משכחת לה שיתחייב שתים באם נגע בב' מתים כאחת כולה חדא התראה היא משום לאו דלא יטמא ואינו לוקה אלא ע בהנראה אלאי שקושיא זו שהקשו טומאה וביאה נמי הא מיטמא וקאי אין קושייתן על אה וביאה דהא דין זה דחייב על הטומאה ועל הביאה מקרא יליף לה רב הונא כדקאמר מקרא כתוב כו' כלומר דכיון דכתב ק' רחמנא לא יטמא הרי מקרא זה למדנו שלא יטמא בשום במגע ולא במשא ולא באהל וא"כ למאי איצטריך קרא לומר לא יבוא אלא ודאי שבא להזהירו ועל הביאה לומר לך שאם נטמא במת וחזר ונכנס באהל המת לוקה על הטומאה ועל קושיית הגמרא היא דכיון דמקרא למדנו דלוקה על הביאה אף שהוא מחולל ועומד מנא לן יהלל למעט מי שהוא מחולל ועומד אימא דקרא לדרשא אחריתי אתא וקרא דלא יבא האתא דלא נדרוש קרא דלא יהלל למעט מי שהוא מחולל ועומד ולעולם דאפי' טומאה וטומאה יוסף וכן כתבו התוס' שם בד"ה בבית ור"י תירץ דקרא דלא יבא אינו סותר דרשא דלא יחלל דלא יחלל אתא למעט מי שהוא מחולל ועומד וקרא דלא יבא מיירי בבית שטומאה וביאה ומש"ה לוקה משום שתי אזהרות ועל זה הקשו בבית נמי כיון דאעייל ידיה איסתאב כי עייל מיטמא וקאי ומחולל ועומד הוא וא"כ הדרא קושיין דלא היה לנו לדרוש מקרא דלא יהלל שהוא מחולל ועומד דאימא דקרא אתא לדרשא אחריתי כיון דבטומאה וביאה חייב על הביאה מחולל ועומד. אך עדיין לא נחה דעתי בזה דאימא דגזירת הכתוב הוא דכל שהוא מבני טומאה וביאה לוקה שתים אף שהוא מחולל ועומד וכל שהוא שם אחד כגון טומאה וטומאה ל ועומד אינו לוקה אלא אחת ולקמן נהדר עוד בזה בע"ה (א"ה אבל על דאבדין). והנה אליבא דאביי קאמר רב פפא דמשכחת לה שילקה על הטומאה ועל הביאה כגון שנכנס בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע עליו את המעזיבה דטומאה וביאה בהדי הדדי קא אתיין ומר בר רב אשי אמר כגון דעייל כשהוא גוסס ונפיק נשמתיה אדיתיב דטומאה וביאה בהדי הדדי קא אתיין ואליבא דרב יוסף קרא דלא יבא הוא כפשטיה שאם נכנס לאהל המת והתרו בו משום לא יבא ולא יטמא לוקה שתים ואע"ג שקדמה הטומאה לביאה אפ"ה לוקה על הביאה דלית ליה הסיא דרשא דלא יחלל דאתא למעט מי שהוא מחולל ועומד וס"ל דקרא אתא לדרשא אחריתי ואפילו טומאה וטומאה חייב. והנה כפי שיטה זו שביטא דלענין הלכה קי"ל כרבה דהא רבה ורב יוסף קי"ל הלכתא כרבה. והו דאביי נמי קאי כוותיה דרבה ועוד דלרבה ואביי לא תיקשי מתני' אברייתא ולרב יוסף קשו מתני' וברייתא אהדדי וכן הוא דעת רבינו בפ"ה מהלכות נזירות דין ט"ו שחלק בין טומאה בחיבורין לטומאה שלא בחיבורין. וכשתעיין בדברי התוס' נראה דפירוש זה שכתבנו בסוגיית ההלכה הכי ס"ל ודוק:

ודע שהראב"ד ז"ל יש לו דרך אחרת בסוגיא זו דמאי דאמרינן ל"ק כאן בחיבורין כאן שלא בחיבורין רב יוסף הוא דקאמר לה דבגמרא הקשו אלא קשיין אהדדי ותירץ רב יוסף ל"ק כאן בחיבורין כאן שלא בחיבורין. ומאי דקאמר רב הונא נזיר שהיה עומד בבית הקברות הכיא ודאי ליתא דהא טומאה בחיבורין אליבא דכ"ע אינו לוקה אלא אחת ומ"מ פליג ארבה דלרבה טומאה וטומאה אפי' שלא בחיבורין אינו לוקה כי אם אחת ולרב יוסף שלא בחיבורין לוקה שתים וכי כתב רחמנא לא יבא להזהירו על הביאה ע"כ בין אליבא דרבה ובין אליבא דרב יוסף לא משכחת לה אלא או שנכנס בשידה תיבה ומגדל או כאוקימתא דמר בר רב אשי דאי לא לא משכחת לה שיתחייב על הביאה שהרי קודם שבא כולו לאהל כבר נטמא והרי הוא מחולל ועומד ואליבא דכ"ע בטומאה בחיבורין אינו חייב אלא אחת. אלא ודאי קרא לא מיירי אלא כשבאו טומאה וביאה כאחת בהא אפי' בחיבורין לוקה שתים. ודע דאליבא דרבה דקאמר אבל טומאה וטומאה לא ומיירי אפי' שלא בחיבורין ע"כ מתניתין דקתני אמרו לו אל תטמא אל תטמא חייב על כל אחת ואחת לא מיתוקמא אלא בטומאה וביאה דאתו בבת אחת והתרו בו משום טומאה ומשום

בו רביעית טהור אע״פ שהוא כל דם שבו: **טו** ואלו אם חסרו כל שהוא טהורים. רביעית דם. ועצם כשעורה. וכזית בשר. וכזית נצל. ומלא חפנים רקב. ואבר מן החי שחסר מעצמו כל שהוא:

פרק רביעי

א רביעית דם הבאה משני מתים טהורה עד שתהיה כל הרביעית ממת אחד. שדרה שנגמרה משני מתים כגון שהיו מקצת החליות מאחד ותשלומן ממת אחר וכן הגלגולת של שני מתים ורובע עצמות מב׳ מתים ואבר מן המת מב׳ מתים כל אלו אינן מטמאין באהל אלא במגע ובמשא כשאר כל עצמות: **ב** אבר מן החי מב׳ אנשים טהור אפילו מאיש אחד אם נחלק לשנים טהור: **ג** כזית בשר משני מתים וכזית נצל משני מתים ומלוא חפנים רקב משני מתים שכל אחד מהן יש לו רקב הרי אלו מצטרפין זה עם זה. וכן כחצי זית בשר וכחצי זית נצל מצטרפין זה עם זה ושאר כל הטומאות שבמת אין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן: **ד** עצם כשעורה שנחלק לשנים מטמא במשא. וכן רובע עצמות מת אחד שנדקדקו ואין בכל אחד מהם עצם כשעורה מטמאין באהל כאילו לא נדקדקו: **ה** כזית מן המת שחתכו לחלקים ורדדו ודבקו מטמא באהל ובמשא ואינו מטמא במגע קצתו אע״פ שחברו שאין חבורי אדם חבור: **ו** כזית חלב שלם שהתיכו טמא. היה מפורד והתיכו טהור: **ז** שדרה שנגררו ממנו רוב חליות שלה אע״פ ששלדה קיימת אינה מטמאה באהל. ובזמן שהיא בתוך הקבר אפילו משוברת אפילו מכותתת מטמאה באהל מפני שהקבר מצרפה: **ח** *כל המטמאין באהל שנחלקו והכניסן בתוך הבית האהל מצרפן ומטמאין באהל: **ט** עצם שיש עליו כזית בשר בידי שמים והכניס מקצתו לפנים מן הבית נטמא הבית. שני עצמות ועליהם כשני חציי זיתים בשר והכניס מקצתן לפנים הבית טמא. ואם היה הבשר תחוב בעצמות בידי אדם הבית טהור שאין חבורי אדם חבור: **י** מלא חפנים רקב שנתפזר בתוך הבית הבית טמא: **יא** רביעית דם שנבלעה בתוך הבית הבית טהור להבא וכל שהיה בו בעת שנבלעה הרי הן כמו שהיו בארץ טמא: **יב** כזית מן המת שאבד בתוך הבית וביקש ולא נמצא הבית טהור. ולכשימצא הבית טמא למפרע מעת שאבד עד שנמצא: **יג** רביעית דם שנשפך באויר אם קרש או שהיה במקום אשבורן והוא המקום הנמוך כמו גומא והאהיל המאהיל על מקצתו נטמא. *נשפך על האסקופה במורד בין לפנים בין לחוץ הבית טהור. שהרי לא נח הדם על האסקופה, ואם היתה האסקופה אשבורן או שקרש הדם עליה הבית טמא. רביעית דם שנבלעה בכסות אם מתכבסת ויוצאה ממנו רביעית דם הרי זה הכסות מתטמאה במגע ובמשא ובאהל ואם לאו אינה מתטמאה באהל והרי היא ככסות שנגעה במת שכל הבלועה שאינו יכול לצאת טהור. כיצד משערין אותה מכבסין אותה *במים ומביא מים כמדתן ונותן לתוכן רביעית דם אם היה מראיהן שוה או שהיה מי הכבוס אדום יותר ממי המזג בידוע שיצא ממנה רביעית: **יד** המשא והמגע והאהל שלשה שמות הם וכל שהוא משם אחד מצטרף ומטמא. ומשני שמות אינו מצטרף ומטמא כיצד

השגת הראב״ד

*כל המטמאין באהל וכו׳. א״א אע״פ שאין שם צירוף אהל

השגת הראב״ד

*נשפך על האסקופה במורד בין לפנים בין לחוץ הבית טהור. א״א זו המשנה קשה עלי ולא כך הוא נשפך על האסקופה והיא קטפרס בין בפנים בין בחוץ והבית מאהיל עליו טהור מכדי קטפרס מפוזר ומטכרו מאי שנא אסקופה דנקט אפילו בתוך הבית נמי כלום כהאיש שהיכה טהורים ואולי נאמר משום כלי דקודם שהיכה נקט לה שאם נשפך בתוך הבית טמאין כניסת הטומאה לבית אבל על האסקופה אפשר שלא נכנס כולו בתוך אפילו שעה אחת מיכו קשיא לי רבי יוסי אומר זקנים הראשונים היו אומרים מקטפרס ולפנים טמא מקטפרס טהור טעמייהו דזקנים לא ידענא מ״ט בפנים ומאי שנא בתוך ואם מפוזר הוא ואולי נאמר לפי דכולי׳ בית כאשבורן דמי וזה הוא כשהמדרון כלפי פנים אבל כלפי חוץ לא וראוי לפרש וי״ל דדוקא רביעית דם שחלוקתו מטהרתו אף ע״פ שמאהיל על כולו אבל שאר טומאה אף ע״פ שנחלקו טמאים והטעם מפני שרביעית דם נקרא נפש שהוא שיעור נפשו של קטן ולא אלא א״כ הוא מחובר:

(*נסתפקו כמה רבינו שיהא הכבוס בשיעור ידוע מן המים כדברי התוספתא וכאן לא הזכיר מדה בתחלה. ועיין בהר״ש פ״ג דאהלות משנה ב׳ שהם נתן פירוש לדברי רבינו)

כסף משנה

פרק ג׳ דאהלות וכחכמים: **טו** ואלו אם חסרו כל שהוא טהורים וכו׳. פ״ב דאהלות:

פ״ד א רביעית דם הבאה משני מתים טהורה וכו׳ עד כשאר כל עצמות. פרק ב׳ דאהלות וכחכמים:

ב אבר מן החי משני אנשים טהור. גם זה שם וכחכמים. ומ״ש ואפילו מאיש אחד אם נחלק לשנים טהור. ג״ז שם וכת״ק:

ג כזית בשר משני מתים וכו׳. תוספתא פ״ד דאהלות. וכתב רבינו ומלא חפנים רקב משני מתים שכל אחד מהן יש לו רקב כלומר שנקבר כל אחד בפני עצמו דאילו נקברו יחד כבר נתבאר שנעשים גלגילון זה לזה והכי אוקימנא לה בגמרא בפרק כה״ג (דף נ״א):

וכן כחצי בשר וכחצי זית נצל מצטרפין זה עם זה ושאר כל הטומאות שבמת אין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן. כך היא התוספתא הנכונה לדברי רבינו והיא תוספתא פ״ג דאהלות:

ד עצם כשעורה שנחלק לשנים וכו׳. בפ״ב דאהלות עצם כשעורה שנחלק לשנים ר״ע מטמא ור״י בן נורי מטהר ופסק כר״י ומשמע לרבינו דע״כ לא מטמא אלא במשא אבל במגע מודה ר״ע והוא נלמד ממ״ש לקמן גבי כזית מן המת שחתכו לחלקים:

וכן רובע עצמות המת שנדקדקו וכו׳. בפ״ב דאהלות וכחכמים:

ה כזית מן המת שחתכו לחלקים וכו׳. נראה שזהו מה ששנינו בתוספתא פ״ד דאהלות חלב שהיה מפורד (והתכו) [והתיכו] טהור שאין חבורי אדם חבור:

ו כזית חלב שלם שהתיכו וכו׳ עד טהור. תוספתא פ״ד דאהלות ומייתי לה בפרק כה״ג (דף נ׳ ע״ב):

ז שדרה שנגררו ממנה רוב חליות שלה וכו׳. בפרק כה״ג (דף נ״ב שם) והיא פ״ב דאהלות:

ח כל המטמאין באהל שנחלקו וכו׳. בפ״ג דאהלות וכחכמים ואיתא פרק העור והרוטב (דף קכ״ד ע״ב) והיא פ״ג דעדיות

משנה למלך

ומשום ביאה דלוקה שתים. ולפ״ז לדידן דקי״ל כרבה לגבי רב יוסף טומאה וטומאה אפי׳ שלא בחיבורין אינו חייב כי אם אחת ולא משכחת לה שיתחייב שתים כי אם אטומאה וביאה והוא שבאו בניסם כאחת אבל אם כבר נטמא אינו חייב על הביאה לפי שכבר הוא מחולל ועומד. וזהו שסיים הרב״ד והכהנים בזמן הזה טמאי מת הם. ועוד אין עליהם חיוב טומאה והמחייב אותם עליו לביאה ראויה ע״כ. גם מה שכתב הרב״ד בפ״ב מהלכות אבל הוא ע״פ שיטה זו שכתב הא לא מחוור דסוגיא דשמעתא כרבה דטומאה וטומאה שלא בחיבורין נמי לא מיחייב וכ״ש בחיבורין וטומאה וביאה נמי לא מיחייב אלא ביאה דאתו בבת אחת ע״כ. והנה כוונתו להשיג לרבינו בכל מ״ש בין בכ״ש בדין ד׳ וכן אם נגע במת וספרו

בו ופירש ותזר ונגע וספרו בו אפי׳ מאה פעמים לוקה על כל אחת ואחת ולהרב״ד אינו לוקה כי אם אחת. ובדין ז׳ נטמא מקודם כו׳ גם בזה משיגו דלא משכחת שילקה על טומאה אלא כשהיא טומאה וביאה בבת אחת:

פ״ד א רביעית דם הבא כו׳. עיין בהרש פ״ק דיומא (דף פ״א) ד״ה כל ועיין ריש סנהדרין. (א״ה עיין מ״ש מהר זקני בס׳ תוספת יוה״כ):

ח שאין חבורי אדם חבור כו׳. עיין לקמן פרק ו׳ מהלכות טומאת אוכלין דין י״ג:

כסף משנה

[...]ג בכשני חצאי זיתים וכו' עד סוף הפרק. ברפ"ג דאהלות (משנה א') וכחכמים [...]רק העור והרוטב (דף קכ"ד ע"ב) ויש חסרון בספרי רבינו והילך הנירסא [כי]לד הנוגע בכשני חצאי זיתים או שנשא שני חצאי זיתים בבת אחת או שהאהיל [על כש]ני חצאי זיתים או שהאהיל על כחצי זית וכחצי זית [אחר] מאהיל עליו :

כל המתטמאים מחמת המת וכו'. [...]ברים אהלות לענין מגע ויליף לה בסיפרי מקראי :

[...]אדם שנגע באדם שנטמא במת וכו' וכאילו נגע זה השני במת עצמו. בפרק [...]ין (דף מ"א ע"ב) אמרינן וטומאת [...]אורייתא היא [אמר רב יצחק בר יוסף] [...]א אמרו טומאה בחיבורין אלא לתרומה [...]כל לנזיר ועושה פסח לא ואי אמרת [...]מאי שנא כאן בחיבורי אדם באדם כאן [...]אדם במת ופירש"י כאן כלומר מי [...] בחיבורי אדם באדם שזה נוגע במת [...]בירו גמש"ה לא חשיבא ליה טומאה [...]לענין נזיר ועושה פסח אבל קשה [...]ע"ז (דף ל"ז ע"ב) אמרו דהא [...]א דיקרב בדיקרב אינו טמא אלא [...]רב ה"מ שלא בחיבורין אבל בחיבורין [...]את שבעה דכתיב הנוגע במת לכל נפש [...]א שבעת ימים וכתיב כל אשר יגע [...]יטמא והנפש הנוגעת תטמא עד הערב [...] כאן בחיבורין כאן שלא בחיבורין [...]חיבורים בשעה שהיה נוגע במת בא [...]: בו שלא בחיבורין לאחר שפירש מן חבירו ונגע בו. כל אשר יגע בו [...]א משמע שבעת ימים כשהם טומאת המת . ולפיכך יש לתמוה על רבינו שכתב דאפילו בחיבורים אינו טמא אלא טומאת ערב מדאורייתא וכתב הר"י קורקוס ז"ל שטעם רבינו משום דבתר הכי איתא בגמרא אמר רבא לא אמינא לכו לא תתלו בוקי סריקי בר"נ וכו' ומאחר שאמר רבא כן ממילא נתבטל כל מה שאמרו שהלה משמיה דר"נ והשיא דרשא דדריש התם מדכתיב הנוגע במת וגו' יטמא שבעת ימים וכתיב וכל אשר יגע בו הטמא יטמא דמשמע ליה יטמא שבעת ימים כשהם טומאת מת ליתא אלא יטמא עד הערב קאמר ע"כ. אבל *קשה לי דבס"פ כילד הרגל (דף כ"ה ע"ב) יליף רבא מקרא דכל טומאות שאתם מטמאים במת לא יהיו פחותים מז'. וי"ל דשאני הכא דבהד קרא אמר יטמא שבעת ימים ובאידך לא אמר אלא יטמא משמע דלאו שבעת ימים קאמר :

בד"א לענין תרומה וקדשים. נתבאר בסמוך :

ג כלים שנטמאו במת וכו'. פ"ק דחולין (דף ג') ופרק כה"ג (דף כ"ד ע"ב) ובפ"ק דפסחים (דף י"ד) הכא בכר של מתכת שנטמא בטמא מת עסקינן דרחמנא אמר בחלל חרב הרב הרי הוא כחלל וה"ל אב הטומאה וסובר רבינו דלאו דוקא כלי מתכות אלא ה"ה לשאר כלים וכדעת ר"י שכתב ר"ש בפ"ק דאהלות והרמב"ן בפ"ב דבתרא וסמ"ג ולא כר"ת ור"י שכתבו דלא אמרו אלא בכלי מתכות בלבד ודעת רבינו שכלי נעשה כמת אפי' לא נטמא אלא באהל והיינו לענין אם נגע באחרים אבל אם האהיל עליהם לא וכן דעת הרמב"ן בפרק הנזכר ובפי' התורה על פסוק וכל אשר יגע על פני השדה

(*ולי נ"ק ולא מידי דקרא דמייתי יליף רבא וכבסתם בגדיכם כתיב ובבגדים דהיינו כלים הוא דילפינן אבל מש"ה ליכא למילף באדם תי"ט בפ"א דמסכת אהלות) :

כיצד הנוגע בכשני חצאי זיתים או שנשא שני חצאי זיתים בבת אחת. או שהאהיל על כשני חצאי זיתים. או שהאהיל על חצי זית וחצי זית אחר מאהיל עליו. או שהיה הוא וחצי זית תחת האהל והאהיל במקצת גופו על חצי זית אחר. או האהיל חצי זית על מקצתו הכל טמאים מפני שהוא שם אחד. אבל הנוגע בחצי זית או הנושא חצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית. או שהאהיל עליו חצי זית אחר. או שהאהיל הוא על חצי זית אחר. וכן הנושא כחצי זית ונגע בחצי זית אחר הכל טהורים. שאין המגע מצטרף עם המשא לא במת ולא בשאר טומאות. ולא המגע מצטרף עם האהל ולא האהל מצטרף עם המשא [לפי שאינו שם אחד]:

פרק חמישי

א כל [א]המתטמאין מחמת המת בין אדם בין כלים טמאים טומאת שבעה. כיצד אדם או כלי שנגע בדברים שמטמאין מן המת במגע. או שנטמא באהל בא' מדברים שמטמאין באהל. וכן אדם שנשא דברים [...]ין מן המת במשא. הכל טמאים טומאת שבעה שנאמר כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים: **ב** אדם [...] במת וכלים שנגע בהן אדם זה טמאין טומאת שבעה שנאמר וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם. אבל אדם [...] אדם שנטמא במת. בין שנגע בו אחר שפירש מטמאין בין שנגע בו כשהוא עדיין נוגע במת. הרי זה השני טמא טומאת [...]אמר והנפש הנוגעת תטמא עד הערב. זהו דין תורה. אבל מדברי סופרים הנוגע במת ונגע באדם אחר ועדיין הוא במת שניהן טמאין טומאת שבעה וכאילו נגע זה השני במת עצמו. בד"א לענין תרומה וקדשים אבל לנזיר ולעושה [...]ן בשעת חבור בין אחר שפירש אינו טמא אלא טומאת ערב כדין תורה: **ג** כלים שנטמאו במת בין במגע בין [...]רי הן לנוגע בהן כנוגע במת עצמו. מה המת מטמא הנוגע בו בין אדם בין כלים טומאת שבעה אף כלים שנטמאו [...]ם והכלים או האדם שיגע בהן טמאין טומאת שבעה. שנאמר בחלל חרב או במת. מפי השמועה למדו שהחרב כמת

א סמג עשין רל"א :

משנה למלך

[...]ם שנטמא במת וכלים כו'. תנן ריש פ"ק דאהלות ב' טמאים במת א' טמא טומאה שבעה [...] ואחד טמא טומאת ערב וכו' כילד ב' אדם הנוגע במת טמא טומאת שבעה ואדם הנוגע [...]א ערב ע"כ. וכתב רבינו שם בפירוש המשנה דמדברי סופרים אם נגע במת ונגע באדם [...]בדלו מן המת הנה הב' גם כן טמא שבעה ימים מדבריהם וכ"כ בחיבורו בפירקין וז"ל אדם [...] וכלים שיגע [...]ם אדם זה טמאים טומאת ז' שנאמר וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם [...]זה מכן דבולית דין זה מכהיא דאמרינן בפרק ג' מינים עלה מ"ב וטומאת חיבורין [...]אמר רבי ינאי לא אמרו טומאה בחיבורין אלא לתרומה וקדשים אבל לנזיר ועושה פסח [...] דאורייתא מ"ש כאן בחיבורי אדם באדם כאן בחיבורי אדם במת ופירש"י כאן כלומר מי [...]חיבורי אדם באדם בזה נוגע במת וזה נוגע בחבירו ומש"ה לא חשיבא ליה טומאה בחיבורין [...]עושה פסח אבל קשה דבפ"ב דע"ז עלה ל"ז אמרינן דהא דמדאורייתא דיקרב בדיקרב אינו טמא [...]ערב ה"מ שלא בחיבורין אבל בחיבורין טמא טומאת ז' דכתיב הנוגע במת לכל נפש אדם יטמא [...]כתיב כל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת תטמא עד הערב הא כילד כאן בחיבורין [...]בורין ופירש"י בחיבורין בשעה שהיה נוגע במת בא חבירו ונגע בו שלא בחיבורין לאחר [...]מת בא חבירו ונגע בו כל אשר יגע בו הטמא יטמא משמע שבעת ימים כשהם טומאת [...]יש לתמוה על רבינו דאפילו בחיבורין אינו טמא אלא טומאת ערב מדאורייתא וכתב הר"י [...] רבינו משום דבתר הכי איתא בגמרא אמר רבא לא אמינא לכו לא תיתלו בוקי סריקי [...]מאחר שאמר רבא כן ממילא נתבטל כל מה שאמרו תחילה משמיה דר"נ והכיא דרשא [...]דכתיב הנוגע במת כו' יטמא ז' ימים וכתיב וכל אשר יגע בו הטמא יטמא דמשמע ליה יטמא [...]כשהם טומאת מת ליתא אלא יטמא עד הערב קאמר. ונראה דס"ל להר"ם דדוקא אם היו [...]אמר דינים אשר לא כדת שייך לומר לא תיתלו בוקי סריקי אבל אם הדין דין אמת אף [...]ן יועזר אינה כמו שאמרו משמיה דר"נ לא שייך לומר לא תיתלי בוקי סריקי ומ"מ אין [...]רי לרבא מדרבנן מיהא שלא בחיבורין נמי טמא טומאת שבעה אף בתר רבי יוסי בן יועזר [...]מרו משמיה דר"נ אתא יוסי בן יועזר ואוקמה לטומאה שלא בחיבורין אדינא דאורייתא [...] כעדותו דיוסי בן יועזר דהא תני לה בבחירתא וא"כ שפיר קאמר לא תיתלו בוקי סריקי [...]ן לענין דינא. ומיהו אפשר לומר שמה שדחקו לרבינו לומר דרבא סתר כל מה שאמרו תחלה [...] הוא מהכרח הסוגיא דפרק ג' מינים דמוכח מהתם דטומאה דחיבורים דאדם באדם לאו [...] שהקשו מזה למאן דאמר דחיבורי אדם במת הוא מדאורייתא ואם איתא דרבא מודה [...]אמרו משמיה דר"נ סוגיא דפרק ג' מינים היא תמוה עד מאד אבל כפי פי' זה ההיא דנזיר [...] דאמר לא תיתלו בוקי סריקי. אך ראיתי לתוספות שכתבו בפרק אין מעמידין דטומאה [...]י היא דאורייתא והא דאמר רבא לא תיתלו בוקי סריקי בר"נ לאו משום דלית ליה טומאה [...] דאורייתא אלא משום דקא סבר דיוסי בן יועזר לא איירי בהכי וכן משמע בנזיר פרק ג' [...] ולכאורה דבריהם תמוהים שמביאים ראיה מנזיר דטומאה בחיבורין הוי דאורייתא ואדרבה [...] ומשמע דחיבורי אדם לא הוי כי אם מדרבנן וכמ"ש מרן. שוב ראיתי דברי התוס' שם [...]מינים ולאותי שהם מפרשים פי' אחר באותה סוגיא והוא דרב יוסף כי היכי דלא תיקשי

מתני' אברייתא תירץ דברייתא איירי בחיבורין ודקתני ככן שהיה לו מת מונח על כתיפו ומש"ה פטור אם נגע במת אחר ומתני' דקתני חייב על כל אחת ואחת מיירי שלא בחיבורין דהיינו אחר שפירש וטעמא דמלתא דכשפירש מן המת כשחזר ונגע ניתוספה לו טומאה שהרי עד עכשיו אדם הנוגע בו לא היה טמא כי אם טומאת ערב אבל עכשיו שנגע במת אחר בשעת שנגיעה היה מטמא אדם הנוגע בו טומאה ז' ומש"ה חייב לפי שהוסיף טומאה על טומאתו אבל קודם שפירש אם נגע במת אחר פטור שהרי לא הוסיף כלל טומאה על טומאתו והרי הוא כמו שהיה מקודם ועל זה הקשו בגמרא דהא טומאה בחיבורין דאמרינן דטמא טומאת שבעה לא הוי כי אם מדרבנן אבל מן התורה אינו טמא כי אם טומאת ערב וא"כ היך אנו מחייבין אותו מלקות על כל אחת ואחת הרי מן התורה לא הוסיף טומאה על טומאתו ומשני כאן בחיבורי אדם באדם כאן בחיבורי אדם במת כלומר השלישי שהוא הנוגע בנוגע בנוגע במת אף שכולם מחוברין יחד מ"מ הג' אינו טמא מן התורה טומאת ז' כי אם מדרבנן אבל חיבורי אדם במת שהוא השני אז טמא מן התורה טומאת ז' כללו של דבר חיבורי אדם במת קרי לשני לפי שחשוב כאילו הוא מחובר עם המת משום דליכא הפסק בינתים וחיבורי אדם באדם קרי לשלישי לפי שאינו מחובר למת לפי שיש הפסק אדם בינתים ומש"ה מן התורה אינו טמא כי אם טומאת ערב ומדרבנן טמא טומאת ז' ועיין בחידושי הלכות פ"ט דמליעא. ודע דהנראה אצלי בכוונת התוס' הוא דס"ל דהא דאמרי' בפרק אין מעמידין דאתו אינהו וגזרו אף שלא בחיבורין הכוונה היא דחיבורין קרי חיבורי אדם במת דהיינו השני ושלא בחיבורין קרי חיבורי אדם באדם דהיינו השלישי ונקרא שלא בחיבורין לפי שאינו מחובר עם המת. וזהו שכתבו בסוף דבריהם אבל רש"י פי' התם ואתו אינהו וגזרו שלא בחיבורין אף אם פירש לגמרי ע"כ משמע דלר"י גזירתם לא היתה היכא דפירש לגמרי אלא היכא דהפסיק אדם ביניהם דהשיב קצת כאילו אינו מחובר עם המת. ולפ"ז אפשר דדוקא בכה"ג גזרו בכל החיבורין אטו חיבורי אדם למת אבל היכא דפירש לגמרי אפשר דלא גזרו. ונראה דחסר לשון בדברי התוס' וכצ"ל ולפירש"י נראה דאורייתא בחיבורין היינו נגע בנוגע במת ושלא בחיבורין היינו השלישי הנוגע בנוגע בנוגע במת אבל רש"י פי' כו'. ומ"מ בין הכי ובין הכי דברי התוס' שבפרק אין מעמידין שהביאו סוגיא זו לראיה על היות טומאה בחיבורין מן התורה הוא כפי שיטת ר"י שכתבנו. וזהו שכתבו בתחילת דבריהם דיקרב בדיקרב בחיבורין פי' כגון ראובן שנגע במת ובא שמעון ונגע בו בעודו נוגע במת כו'. ונראה דהאי לשלול חיבורין דאדם באדם דהיינו הג' משום דחיבורי אדם באדם אינו מן התורה וכמ"ש בנזיר. ונראה דמרן ככר ראה מ"ש התוספות בנזיר וזהו שבתחלת דבריו כשהביא סוגיא דנזיר להוכיח דינו דרבינו הביא דברי רש"י שפי' דחיבורי אדם באדם היינו שזה נוגע במת וחבירו נוגע בו וכשתמה על רבינו מסוגיא דפרק אין מעמידין הכוונה היא שהוי"ל לרבינו לפרש סוגיא דנזיר כפי' ר"י כי היכי דלא תיקשי ליה סוגיא דפ"ב דע"ז ותירץ הר"י קורקוס דס"ל לרבינו דרבא סתר כל מ"ש התילה בשם ר"נ וא"כ סוגיא דנזיר אתיא כרבא וכדפירש"י. וראיתי להרא"ם פרשת חקת שתמה על סברת האומרים דטומאה בחיבורין היא מן התורה ולא הזכיר כלל סוגיא דנזיר ולא ידעתי למה. (א"כ עיין בתוספות פרק קמא דשבת דף י"ז ד"ה בשמע וד"ה אמר ועיין לקמן בפירקין דין ג') :

ג כלים שנטמאו במת כו'. עיין בהר"ש רפ"א דכלים עלה דטומאת מת וברפ"ב עלה דטומאה ישנה בכלי

כסף משנה

השדה ולקמן בסמוך אכתוב דמתני׳ סי״ס : וכתב הראב״ד וה״ה לשאר כלים וכו׳ . א״א אנו אין לנו אלא בחרב וכו׳ . הדבר מבואר שרבינו והראב״ד פליגי בפלוגתא דר״י ורבינו תם : הרי הוא אומר כל הורג נפש וכו׳ . בסיפרי פרשת חוקת : **ד** נמצאת אומר אדם

כמת *והוא הדין לשאר כלים . בין כלי מתכות בין כלי שטף ובגדים . הרי הוא אומר כל הורג נפש וכל נוגע בחלל וכי תעלה על דעתך שזה ירה חץ והרג או זרק אבן והרג נטמא שבעת ימים . אלא הורג נפש בחרב וכיוצא בה שנטמא בנגיעתו בכלי שהרג בו שהרי נגע הכלי במת . ומנין שאף הכלים הנוגעין באדם שנגע בכלים שנטמא[ו] שטמאים טומאת שבעה שהרי הוא אומר וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם . הא למדת שכל אדם הטמא שבעה מטמא בגדים טומאת שבעה : **ד** נמצאת אומר אדם שנגע במת ואדם באדם אחר הראשון טמא טומאת שבעה [...] טומאת ערב . כלים הנוגעין במת וכלים בכלים שניהם טמאים טומאת שבעה אבל השלישי בין אדם בין כלי[ם] טומאת ערב . כלים הנוגעין במת ואדם בכלים וכלים באדם שלשתן טמאין טומאת שבעה והרביעי בין אדם בי[ן] [...] טמא טומאת ערב . **ה** בד״א לענין תרומה וקדשים אבל לחייב כרת על ביאת מקדש או על אכילת קדשים אינו חיי[ב] [...] השנים בלבד הראשון שנגע במת והשני שנגע בו כדין תורה שנאמר וכל אשר יגע בו הטמא יטמא . אבל הנוגע שנג[ע] [...]

השגת הראב״ד

*והוא הדין לשאר כלים וכו׳ . א״א אנו אין לנו אלא בחרב או בתבורין כשאר כלים וכל המקראות אינן אלא בתבורין :

כסף משנה

אדם שנגע במת וכו׳ עד והרביעי בין כלים טמא טומאת ערב . בריש [...] **ה** בד״א לענין תרומה וקדשים וכו׳ [...] פרק כה״ג וכר״י והבי[...] ס״ק דאהלות (משנה ב׳) והרמב״ן יתפור :

משנה למלך

בכלי מתכות : **ומ״ש** ומנין שאף הכלים הנוגעים באדם כו׳ . תניא בספרי וכל אשר יגע בו הטמא יטמא למה נאמר לפי שהוא אומר בחלל חרב בא הכתוב ולמד על החרב שהיא טמאה טומאת ז׳ הנוגע בה טומאת שבעה הא למדנו לכלים ואדם כלים ואדם וכלים מנין תלמוד לומר וכבסתם בגדיכם הא למדנו לכליה ואדם וכלים כלים בכלים מנין אמרת קל וחומר ומה כלים הנוגעים באדם הנוגע בכלים הנוגעים במת הרי הם טמאים כלים הנוגעים במת דין הוא שיהיו טמאים כלים באדם מנין אמרת ק״ו ומה כלים הנוגעים באדם הנוגע בכלים הנוגעים במת הרי הם טמאים כלים הנוגעים באדם הנוגע במת דין הוא שיהיו טמאים או יהא האדם מקבל טומאה מן המת לטמא את חבירו טומאת שבעה וק״ו הוא ומה כלים שאין מטמאין ע״ג משכב ומושב הרי הן מקבלין טומאה מן המת לטמא אדם שמטמא ע״ג משכב ומושב אינו דין שיקבל טומאה מן המת לטמא את חבירו טומאת ז׳ ת״ל והנפש הנוגעת תטמא עד הערב טומאת ערב מטמא ואין מקבל מן המת לטמא את חבירו טומאת שבעה או שמטמא בהיסט אמרת ק״ו ומה נבילה קלה הרי הוא מטמא בהיסט מת חמור אינו דין שיטמא בהיסט ת״ל וכל אשר יגע בו הטמא יטמא במגע הוא מטמא ואינו מטמא בהיסט ע״כ. וכך פירושה דבתחילה הקשו דהאי קרא דכל אשר יגע בו הטמא למה נאמר וקושיא זו היא לפי שכבר אמר בחלל חרב ובא הכתוב ולימד על החרב שהיא טמאה טומאה ז׳ וכן הנוגע בה טמא טומאת ז׳ דהכי כתיב וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב אלמא דהנוגע טמא טומאת ז׳ הא למדנו לכלם ואדם כלים ואדם וכלים מנין ת״ל וכבסתם בגדיכם ואע״ג דבהאי ענייגא לא כתיב שהנוגע בחרב שיהיה טעון כבוס בגדים כדי שנלמוד מזה לכלים ואדם וכלים דהא לא כתיב אלא וכל נוגע בחלל וא״כ אימא דדוקא אדם וכלים אבל כלים ואדם וכלים מנ״ל י״ל כיון דכתיב כל הורג נפש ע״כ טעמא הוא משום דחרב הרי הוא כחלל וכמו שדרשו בסיפרי וכי תעלה על דעתך שזה ירה חץ והרגו זרק אבן והרגו נטמא שבעת ימים אלא הורג נפש בחרב מפני שנטמא בנגיעת החרב ועליה דהאי קרא כתיב וכבסתם בגדיכם ללמדנו דאף שנטמא בחרב מטמא בגדים טומאת ז׳ והיינו דאיצטריכו תרי קראי חד דבחלל חרב ואידך דוכבסתם בגדיכם דאי כתב רחמנא בחלל חרב ולא הוה כתב כל הורג נפש לא היינו יודעים דכלים ואדם וכלים טמאים טומאת ז׳ ולא היינו למדים אלא כלים ואדם מקרא דבחלל חרב ואדם וכלים מקרא דוכבסתם בגדיכם אבל כלים ואדם וכלים לא היינו יודעים קמ״ל כל הורג נפש וכתיב בתריה וכבסתם בגדיכם ללמדנו דאף כלים ואדם וכלים טמאים טומאת ז׳ ואי לא הוה כתיב בחלל חרב הוה אמינא דהאי וכבסתם בגדיכם לא קאי כי אם אנוגע בחלל אבל לא קאי אכל הורג נפש והורג נפש איצטריך לגופיה לכלים ואדם וקרא דוכבסתם לייתר לאדם וכלים אבל כלים ואדם וכלים אימא לא קמ״ל בחלל חרב והשתא ע״כ קרא דכל הורג נפש לא איצטריך לגופיה דהיינו כלים ואדם דמקרא דבחלל חרב נלמד אלא ודאי דלא אתא קרא אלא משום דבעי לומר בתריה וכבסתם בגדיכם ללמדנו דכלים ואדם וכליה כולם טמאין טומאת ז׳ וכל זה הוא הקדמה לקושייתם שהקשו וכל אשר יגע וגו׳ למה נאמר מאחר שכבר למדנו מקראי כלים ואדם וכלים וכי תימא כלים בכלים מנין וא״כ אימא דהאי קרא אתא לכלים בכלים הא נמי ליתא דהא מק״ו נפקא ומה כלים הנוגעים באדם שנגע בכליה שנגעו במת טמאין טומאת שבעה כלים שנגעו בכלים שנגעו במת אינו דין שיהיו טמאים טומאת ז׳ וכי תימא כלים באדם דהיינו אדם וכלים מנין ואימא דקרא דוכל אשר יגע בו הטמא אתא לכלים באדם הא נמי ליתא דהא ק״ו הוא ומה כלים הנוגעים באדם שנגע בכליה שנגעו במה טמאים טומאת שבעה כלים שנגעו באדם שנגע במת לא כ״ש שיהיו טמאים טומאת ז׳ וכי תימא דקרא אתא לאדם ואדם שיהא השני טמא טומאת ז׳ ת״ל והנפש הנוגעת הטמא עד הערב טומאת ערב מטמא ואין מקבל טומאה מן המת לטמא את חבירו טומאת ז׳ ואיצטריך האי מיעוטא משום דאי לאו קרא היינו אומרים דאדם ואדם שיהיה טמא טומאת שבעה מק״ו ומה כלים דקילי שאינם עלולים כל כך לקבל טומאה שהרי אינה מטמאים ע״ג משכב ומושב אפ״ה מקבלים טומאה מן המת לטמא את האדם טומאת ז׳ אדם שמיטמא ע״ג משכב ומושב אינו דין שיקבל טומאה מן המת לטמא את חבירו קמ״ל קרא תטמא עד הערב וא״כ הדרא קושיין לדוכתא דהאי קרא למה נאמר ותירצו דאי לאו קרא הוה אמינא שהטמא מת מטמא בהיסט דהיינו משא מק״ו דנבילה ומה נבילה קלה דאין טומאתה כי אם טומאת ערב מטמאה במשא טמא מת דטומאתו טומאת ז׳ אינו דין שיטמא בהיסט קמ״ל קרא וכל אשר יגע בו הטמא יטמא למעט ולומר במגע מטמא ואינו מטמא בהיסט והכי תנן בריש כלים אבות הטומאה השרץ ט׳ וטמא מת הרי אלו מטמאים אדם וכלים במגע ואינם מטמאים במשא וכתב שם רבינו לפי שכל אלו המנויים כא בהם הנוגע לא הנושא וכ״פ בחיבורו בפירקין והא דלא מיעטו מהאי קרא דאין טמא מת מטמא באהל הוא משום דלהכי לא איצטריך קרא דמהיכא תיתי שיטמא באהל מאחר דלא כתיב ביה טומאת אהל אבל טומאת משא איצטריך קרא למעט כי היכי דלא נילף לה מק״ו דנבילה וכמו שביארו בספרי באופן דלפי המסקנא פסוק זה דוכל אשר יגע בו הטמא יטמא לא אהא לגופיה אלא למיעוטא לומר במגע מטמא ואינו מטמא במשא וזהו שרבינו לא הביא כי אם פסוק דכל הורג נפש וקרא דבחלל חרב וקרא וכבסתם וקרא דוכל אשר יגע בו הטמא לא הזכירו אלמא לא נפיק מיניה לענין דינא בההוא ענייגא דכלים ואדם :

וראיתי להרא״ש ז״ל בפרשת חקת ד״ה וכל דברים תמוהים בעיני שכתב אבל בסיפרי דרשו הני תרי קראי הראשון לכלים שנגעו במת שהן מטמאין את האדם טומאת ז׳ מפני שהם סוברים שפירוש יטמא בטומאת ז׳ מיירי מדאיצטריך לומר בפסוק הב׳ והנפש הנוגעת תטמא עד הערב וא״א לאוקומי אלא בכלים שנגעו במת דאי באדם בהדיא כתיב ביה והנפש הנוגעת תטמא עד הערב והשני באדם שנגע במת שמטמא הא האדם טומאת ערב וזהו ששנינו וכל אשר יגע בו הטמא יטמא למה נאמר כו׳ ע״כ . ולא הבינותי דבריו דאיך יתכן לומר דאיצטריך קרא דוכל אשר יגע ללמדנו דכלים שנגעו במת שמטמאין את האדם טומאת שבעה דהא מקרא דבחלל חרב דלמדנו הימנו שהחרב הוא כחלל מהתם למדנו דמטמא את האדם טומאת ז׳ מאחר שהוא כמת . ועוד דמקרא מלא דיבר הכתוב

וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב וגו׳ יטמא שבעת ימים אלמא דאף הנוגע בחרב [...] ז׳ ותו תיפוק ליה מקרא דכל הורג נפש וכמו שכתב רבינו בספרי לא דרשו להאי קרא דו[...] כדדריש ליה רבינו היכי ילפי בספרי מקרא דוכבסתם בגדיכם לכלים ואדם וכלים שטמאים ט[...] הא קרא לא איירי אלא באדם שנגע במת שמטמא בגדים ותו דכיון דלמדנו מקרא דוכבס[תם] לכלים ואדם וכלים ממילא משמע דכלים ואדם טמאים ז׳ ימים דאי השני אינו טמא טומא[ת] [...] יתכן שהשלישי יהיה טמא טומאה ז׳ . ורבאיתי לרבינו בריש אהלות מ״ג שכתב וז״ל . וזהו א[...] הא למדנו לכלים ואדם רלה לומר כבר למדנו שהכלים הנוגעים במת ואדם בכלים טמאים ט[...] מאומרו בחלל חרב כמו שביארנו כלים ואדם וכליה מנין ת״ל וכבסתם בגדיכם ביום השב[יעי] הרי לך מבואר כמו שכתבנו דכלים ואדם מקרא דבחלל חרב נלמד ולא מקרא דוכל אשר יג[ע] ודברי הרא״ש צ״ע . והנראה אצלי שפסוק זה הוא כולל בין טומאת ז׳ בין טומאת ערב והיינו ד[...] יטמא ולא כתב כמה והכוונה דכל אשר יגע בו הטמא דוקא הוא אשר יטמא בין שיהיה טומאת [...] טומאת ערב אבל שלא במגע אינו מטמא כלל לא טומאה קלה ולא טומאה חמורה ונראה דרש״י הכי ס״ל שכתב וכל אשר יגע בו הטמא הזה שנטמא במת יטמא . וכתב על זה הרא״ש ש[...] במת נגע בדבר אחר בין אדם בין כלים הם טמאים כתם ולא פירש טומאתם אם הם טו[מאת] [...] טומאת ערב . וטעמא דמילתא משום דס״ל דפסוק זה לא בא ללמדנו שהטמא שנגע בדבר [...] עד שיצטרך לפרש זמן טומאתו אלא פסוק זה לא בא אלא למעט ולומר דדוקא במגע אבל לא [...] זה לא שייך כאן לפרש ולומר דהאי יטמא הוי טומאת שבעה או טומאת ערב דהא קרא בכל [...] וכדכתיבנא ועיין בהס״י בסוף עירובין עלה ק״ד שכתב דהאי קרא דוכל אשר יגע בו הטמ[א] באדם או כלים שנגעו במת ודוק . ויש לדקדק בברייתא זו בשרצה ללמוד דכליה באדם דק״ו הוא למה לי ק״ו תיפוק ליה מקרא דכתיב בפרשת חקת וכבס בגדיו וגו׳ ואע״ג דמ[...] למדנו לכלים ואדם וכלים משום דקרא דוכבס בגדיו לא קאי אלא אקרא דהנוגע בעצם או בק[בר] אדם וכלים בפיר נלמד מהאי קרא ואולי כיון דלא כתיב ביום השביעי עדיין לא למדנו שיהיו טמאין טומאת ז׳ דאימא דקרא אתא לומר שמטמא בגדים ולעולם שאינם טמאים כי [אם] ערב . אך קשה דלטומאת ערב לא איצטריך קרא דמילתא דפשיטא היא דהא כל אב הט[ומאה] אדם וכ״ש כלים וכמ״ש רבינו בפרקין והא דאיצטריך קרא לומר והנפש הנוגעת תטמא עד [הערב] למיעוטא משום דאי לאו האי קרא הייגו אומרים דאדם ואדם טמאים טומאת ז׳ מק״ו [כמו] שאמרו בסיפרי אבל לעולם דלגופיה לטומאת ערב מילתא דפשיטא היא דכל אב הטומאה [...] וכליה . וראיתי סוגיא אחת בפרק כיצד הרגל (דף כ״ה) עלה דהיא דאמר הניחא למ״ד דון [מינה] באתרה אלא למ״ד דון מינה ומינה מאי איכא למימר אמר רבא אמר קרא וכבסתם בגדיכם [...] כל טומאות שאתם מטמאים במת לא יהיו פחותין מז׳ ע״כ . ויש לדקדק דמהיכא יליף ל[...] דקושיית הגמרא לא היה כי אם ההיקש דאמרינן מכדי מת איתקש לש״ז כו׳ בגד ועור דכתב [...] למה לי ועלה הקשו דלמ״ד דון מינה ומינה איצטריך בגד ועור גבי מת לגופיה לטומאת [...] תירץ רבא דקאמר אמר קרא וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וא״כ בגד דכתב רחמנא גבי מת ל[...] ליה מקרא דוכבסתם ואם הבגד מקבל טומאה מן האדם שנגע במת כל שכן מן המת עצ[מו] [...] דבגד דכתב קרא גבי מת מופנה הוא ואיצטריך לג״ש דשרץ ומיהו אין זה פשט הסוגיא דא[...] היא כמו שאמרנו למה ליה לאאריך בלשונו ולומר כל טומאות שאתם מטמאין במת לא [יהיו פחותין] משבעה . ועוד דעיקר קושיית הגמרא אינו אלא על המפץ שרצו ללמוד במת שיהיה טמא ט[ומאת] [...] מג״ש דשרץ ועל זה הקשו דלמ״ד דון מינה ומינה מנא לן במפץ דמת טומאת ז׳ וא״כ יש לדק[דק] [...] רבא קושיא זו בקרא דוכבסתם בגדיכם דהאי קרא איצטריך לגופיה לכלים ואדם וכלים . [...] לומר דסבר רבא דביום השביעי הוא מיותר דכיון דכבר למדנו שהבגדים מקבלים טומאה [...] אב הטומאה ממילא נודע שאם נגע בבגד שנטמא וא״כ על כרחין כי איצטריך קרא לומר וכב[סתם] [...] הוא לטומאה ז׳ דאי לטומאת ערב לא איצטריך קרא וא״כ ביום השביעי דכתב רחמנא למה [לי] [...] מנין לגופו תנהו ענין לכל טומאות שאתם מטמאין במת לא יהיו פחותין משבעה וכגון מפץ [...] מקבלין לו טומאה ואשמעינן, האי קרא דלא אמרינן ביה דון מינה ומינה וגזירת הכתוב הוא ו[...] ולפ״ז הדרא קושיין לדוכתה דלאדם וכלים למה לי ק״ו תיפוק ליה מקרא דוכבס בגדיו והשם [...] קרא דוכבס בגדיו למה לי והרבה תירוצים עלו כדעתי וכולם לא ישרו בעיני וכעת הדבר אצלי [...]

עוד יש לי לדקדק בברייתא זו דקאמר דמהאי קרא דוכל אשר יגע בו הטמא למדנו שאי[נו] מטמא במשא ובספרי פרשת נו עליה דקרא דוהנפש אשר תגע בכל טמא אמרו במגע [...] מטמא במשא וא״כ תרי קראי למעט משא מטומאת מת למה לי ומרן ז״ל לא הביא כי [אם] דפרשת נו . וראיתי לשון הברייתא דקתני יכול יהא טמא מת מטמא את הטהור לקדש[ים] ומדקאמר לקדש משמע דלחולין פשיטא ליה דאינו מטמא במשא והיינו מקרא דוכל אשר י[גע] בו ולקדש הוא דאיצטריך קרא דוהנפש אשר תגע אלא שלפי זה מרן היה לו להביא הברייתא פסוק דוכל אשר יגע בו הטמא ומלבד זה לא ידעתי מהיכא תיתי דלהולין לא יהיה טמא [...] שמא כדי לחייבו כרת דהא קרא דונפש אשר תגע בחיוב כרת מבתעי קרא וכמ״ש שם הר[...] אהרן דמיעוטא דטומאת משא הוא כדי לפוטרו מכרת וצ״ע :

ודע דבהאי כללא דאמרינן חרב הרי הוא כחלל נחלקו בו אבות העולם ודעת ר״ת הוא ד[...] דרים אהלות דאמרינן דנעשים כדבר שהם נוגעים ואי נגעו במת נעשו אבי אבות הט[ומאה] עצמו הוא דוקא בכלי מתכות דקי״ל חרב הרי הוא כחלל וכדאמרינן בפרק הזורק עלה ק״ח פ״[...] עלה פ״ג ובפ״ק דחולין עלה ג׳ ובפ״ק דפסחים עלה י״ד וי״ט נמצא לפי סברא זו דר״ת דפ[...] יש בכלים כלי חרס אף אם נגעו במת אינם אלא ראשון לטומאה ואינו מטמא לא אדם ולא ס[...]

ומשקין ודין זה מוסכם מסכל וכמו שפסק רבינו בפירקין דין ו' ובשאר הכלים חוץ מכלי שנגעו במת הרי הם אב הטומאה והנוגע בהם בין אדם בין כלים טמאים טומאת ערב והוו אלא ואינם מטמאים כי אם אוכלים ומשקין כדין ולד וכן כלים שנגעו באדם שנגע במת הכלים טומאת ערב. כללא דמילתא דהכלים דינם כאדם דכי היכי דאדם באדם לעולם השני טומאתו ה"נ כלים לעולם השני הוי ראשון לטומאה. וראיתי לתוספות בפרק כה"ג עלה נ"ד ד"ה ומשני דהיכא וע"כ מתני' דהתם בכלי מתכות איירי דבכלי שטף א"א להיות טמאין ארבעה דדוקא הוא דאמר רחמנא חרב הרי הוא כחלל משכחת לה כמו שמפורש אבל כלי שטף אינו. וי"ל דלמה לא הכריחו דמתני' איירי בכלי מתכות ממתני' דכיצד ג' כלים הנוגעים במת כלים טמאים טומאת שבעה ואי בכלי שטף הכלים השניים אינם טמאים כי אם טומאת ערב הכלים הראשונים אינם אבי אבות כמת כי אם אב הטומאה ממילא הכלים השניים אינם כי אם ראשון איכא למימר דאף כלי שטף נהי דאינם נעשים אם נגעו במת כמת להיות אבי אבות אבל לעולם כדבר שנגעו בו להיות אב הטומאה ולעולם הכלים השניים נעשים כראשון והוו אב הטומאה וכן אם כלים שנגע במת נעשים כאדם והוו אב הטומאה ומשום הכי לא מוכח ממתניתין דכיצד ג' דבכלי מתכות איירי אבל ממתניתין דכיצד ארבעה ע"כ בכלי מתכות איירי מדקתני דאדם שנגע בכלים שנגעו במת טומאת ז' ואם הכלים שנגעו במת אינם אבי אבות כמת איך יתכן שאדם הנוגע בהם שיהיה טומאת שבעה אלא ודאי בכלי מתכות איירי והוו אבי אבות והאדם הנוגע בהם הוי אב ומש"ה פס והא ודאי צורכא הוא משום דע"כ לא למדנו דהכלים נעשים כיוצא בהם ואם נגעו באב דהוו מתאים רחמנא חרב לחלל אלמא דנעשה כדבר שנוגע בו ומכאן למדנו דאם נגעו באבי אבות אבי אבות ואב נגעו באב דנעשו אב וכיון דקרא דחרב הרי הוא כחלל לא נאמר כי אם במתכות אימי דכלים שנגעו באב דנעשים אב ותו דכלים בכלים אין השניים נעשים כראשונים ועל כרחין מתני' דכיצד ג' הוא לפי שהכלים הראשונים נעשו אבי אבות הטומאה וכ"נ ממה שהקשו לר"ת דחמת שהיא נתונה בתנור כו' משמע דלר"ת כלי שטף הנוגעים באדם שנגע במת אינם יוצא באדם אלא הוו ראשון לטומאה וא"כ ע"כ טעמא דכלים בכלים הוא משום דכלים הראשונים הוו ים בהכריחו התוספות ממתניתין דכיצד ד' דבכלי מתכות איירי הוא משום דהתוספתא דקתני תרומה וקדשים אבל נזיר אין מגלח אלא על המת בלבד ואתא למעוטי כלים שנגעו במת דאדם אינו מגלח על מגעו ותלוקה זו דאדם הנוגע בכלים שנגעו במת לא נשנה כי אם במתניתין שבעה ומשום הכי הכריחו דעל כרחין האי מתניתין בכלי מתכות איירי וכיון דקתני דאין הנזיר יכן אלמא דאין הנזיר מגלח על מגע כלי מתכות שנגעו במת ולעולם דלרבינו תם כלים בכלים איירי אלא בכלי מתכות וכדכתיבנא ובכלי מתכות לעולם נעשים כדבר שנגעו בו ואם נגעו במת אבי אבות כמת ואם נגעו באדם נעשים אב הטומאה כאדם חוץ מכלים בכלים דלעולם אין הכלים נעשים כראשונים. והרב רבינו יצחק מסמפונט פירש דכלי מתכות אינם משונים משאר כלים א דברי הר"ש בריש אהלות והא דדרשינן בפרק כה"ג מדכתיב בחלל חרב דחרב הרי הוא א דוקא חרב דהוא הדין כל הכלים אפי' כלי שטף ולא נתבאר כאן לפי סברא זו אמאי נקט ובחידושי הרשב"א בפרק לא יחפור כתב לפי סברא זו דלא נאמר חרב אלא להוציא כלי חרס עשה אב הטומאה, הן אמת שרש"י כתב בסוף עירובין עלה ק"ד דכלי חרס שנגעו במת אינם אב הטומאה משום דכתיב והטהו ביום השביעי וסמיך ליה וכל אשר יגע וגו' כל היכא דקרינן אי דיש לו טהרה בטבילה קרינן ביה והנפש הנוגעת תטמא וכל היכא דלא קרינן ביה ותטהו ביה והנפש הנוגעת ע"כ. ולפ"ז לא היה צריך קרא ללמדנו דאינו נעשה אבי אבות הטומאה מאחר דכבר למדנו דאפי' אם נגע במת אינו אב הטומאה לטמא אדם וכלים:

כתב הר"ש בשם ר"י ובשבת וחולין ופסחים לא גרסינן חרב הרי הוא כחלל דלא צריך כלל דכל ה שמדקדק יכול לדקדק בלאו הכי. ונראה שכך היא עיקר הגירסא וטעות הוא שנפל בספרים לבון זה דלאו דוקא חרב הוא הדין כו'. והנה ההיא דפרק הזורק שכתב דלא גרסינן התם הרב א כחלל כן כתבו התוספות שם ד"ה קשרה ומאי דקאמר במוהל והוא שקבורה בצלצלת של ברזל ם דלא תשיב אהל כיון שמת.נגע המיד והבאה קאמר במוהל דאם קשרה בצלצלת של ברזל מביאה טומאה וכן פי' הר"ש בפ"א מאהלות משנה ג'. ונראה דר"ת שהביא הך דהזורק ראיה לדבריו גרס לדמוהל כפירש"י שפירש בהזורק וכ"כ הרשב"א בפרק לא יחפור דר"ת גרים בההיא דהזורק הרי הוא כחלל והרשב"א כתב ופירוש אחר יש לי שם בשמועה וכיון למה שכתבו התוספות בשם כן הוא דעת ר"י. וכן ההיא דריש חולין דאמרינן האי טמא דאיטמא במאי אילימא במת בחלל אמר רחמנא חרב הרי הוא כחלל אב הטומאה הוא לטמייה לסכין ואזל הכין וטמיהיה לבשר כו' לא איצטריך להאי דרבא דבחלל חרב דאף את"ל דהסכין אינו אלא ראשון מקשה שפיר דהא אוכלין טומאה מן הראשון וגברא הוי אב וסכין ראשון ובשר שני וכבר הרגיש בם רש"י בקושיא הלזו וכתב א קאמר דאפילו ראשון הוי האי בשר ור"י לא ניחא ליה בהאי ומשום הכי לא גריס התם הרב הרי כחלל משום דקושיית הגמרא הוא אף בלא האי כללא. אך ההיא דגרסינן בפסחים דאוקמה רב יהודה בנר של מתכת דרחמנא אמר בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל והוי ליה אב הטומאה והשבר שלישי לעשותו ראשון לכאורה נראה דאי לאו האי קרא דבחלל חרב לא הוי מתרץ מידי רב יהודה משום דאיטמאה בטמא מת הוי האי נר ראשון ולא שמעינן מינה אלא דשלישי מותר לעשותו שני והיינו דעדותו דר"ת סגן הכהנים והדרא קושיית הגמרא לדוכתה דמאי הוסיף ר"ע בעדותו. והנראה דר"י לא גריס במתניתין בנר שנטמא מטמא מת אלא בנר שנטמא טמא מת כלומר שהנר עצמו מה וכבר הובאה גירסא זו בירושלמי עלה דמתניתין דאית דגרסי טמא מת והביא הרשב"א ירושלמי פרק לא יחפור ולפי גירסא זו לא גרסינן בחלל חרב דבלאו האי קרא מהרץ שפיר רב יהודה דנגע האי נר במת הוי נר אב הטומאה ולמדנו ר"ע דשלישי מותר לעשותו ראשון ונקט ר"י נר של להפוקי נר של חרס דלעולם לא הוי אב הטומאה אפילו אם נגע במת וכמ"ש רש"י בסוף עירובין דר"י דייק דבגמרא הקשו ומאי דוחקיה דרב יהודה לאוקמי בנר של מתכת לוקמה בנר של חרס לפי גירסת ר"ת ופיטתו הוה ליה למימר נוקמה בכלי שטף אלא ודאי דאין חילוק בין כלי מתכות כלי שטף ומש"ה פריך לוקמה בכלי חרס ומה שכתבנו באמרו כאן נר של מתכת הוא להפוקי נר חרס כן כתב רבינו בפי' המשנה ריש פ"ב דעדיות יע"ש וכן ההיא דגרסינן התם ולרב דאמר כגון שאבדה לו מחט טמא מת והכירו בבשר כיון דאמר מר בחלל הרב חרב הרי הוא כחלל אדם וכלים נמי לא גרסינן לה להא דבחלל חרב משום דרב דקאמר כגון שאבדה לו מחט טמא מת היינו שהמחט במת והא כן בלאו קרא דבחלל חרב שפיר קא מקשה שהרי המחט הוי אב ומטמא אדם וכלים הא על כרחין קושיית הגמרא היא מהכרח הכתוב דבחלל הרב דאי לא מי הגיד להתמא דתלמודא המחט נגע במת היינא דמחט טמא מת הכוונה היא שנגע המחט בטמא מת דהוי המחט ראשון ומשום אינו מטמא אדם וכלים לפי שבעיקר הלכנו דאין אדם וכלים מקבלים טומאה כי אם מאב הטומאה א קשיא כלל משום דסוף סוף תיקשי מי הגיד להם דמחט טמא מת הוא מחט שנגע באדם שנגע התנא דהאי מחט נגע בכלי שנגע בכלי והוי כלים בכלים דקי"ל דהג' טומאתו טומאת ערב והוי ואינו מטמא לא אדם ולא כלים ומש"ה קתני שהסכין והידים טהורות והבשר טמא אלא ודאי דכ"ל מא דהתלמודא דמדנקט רב מחט טמא מת ולא נקט טמא מת שרץ משמע דרוצה לאוקומי למתני' בדהאי הוי אב הטומאה ומש"ה קאמר טמא מת דבשרץ לא משכחת לה שיהיה הנוגע בו אב הטומאה וכה"ג בגמרא התם עלה י"ד דקאמר מתני' קשיתיה מאי איריא דתני נר שנטמא בטמא מת ניתני שנטמא ורב דאוקמה במחט טמא מת ולא בשרץ משום דאי לא הימא הכי מאי אשמעינן רבי חנינא הו דמחט שנמצאת בבשר שהסכין טהור פשיטא דהא כלי אין מקבל טומאה מן הראשון אלא ודאי רי במחט טמא מת ואשמעינן דעזרה רשות הרבים והוי ככל ספק טומאה ברה"ר דספיקו טהור וא"כ ינן למאי דכתבינן דכיון דע"כ רב דאוקמה במחט טמא מת הוא כדי שיהיה המחט אב הטומאה א"כ איצטריך לסתמא דתלמודא להביא דבחלל חרב לתקשות לרב דבלאו הכי מותיב לה שפיר דכיון דאוקמה בטמא מת כדי שיהיה המחט אב הטומאה א"כ אדם וכלים נמי ליטמא. והנה ר"י הביא ראיה לדבריו מספרי דדריש דכלים ואדם וכלים טמאים טומאת שבעה מקרא דוכבסתם בגדיכם ומדדריש לה מקרא דוכבסתם בגדיכם משמע מינה דהרב לאו דוקא ור"ת ז"ל תירץ דאיכא לאוקומי בכלי מתכת כגון תכשיטי זהב וכסף כדאשכחן גבי בגדי כהונה דכתיב ואלה הבגדים אשר יעשו וקא חשיב חשן ואפוד ומעיל וציץ הוא טס של זהב וקושיא זו דר"י ותירוץ ר"ת הביאם הר"ש בריש אהלות והרשב"א בפרק לא יחפור והתוספות בפרק כה"ג עלה נ"ד והסמ"ג במ"ע סי' רל"ח אלא שסיים בדבריו וכבסתם בגדיכם היינו טבילה ולא ידעתי כוונתו: **עוד** הביא ר"י ראיה לדבריו מההיא דתניא בתוספתא דכלים פ"ו החמת שהיא נתונה בתנור ופיה למעלה מן התנור ועלה כשעורה כרוך בשיר או בנייר ונתון לתוכה הוא טהור כו' בא הטהור ואחז בו נטמא וטמא החמת הזרה החמת וטמאה את התנור אלמא דאדם הנוגע במת מטמא חמת לטמא תנור אע"ג דחמת של עור ולא של מתכת ולסברת ר"ת החמת הוא ראשון לטומאה ואינו מטמא התנור לפי שאין כלי חרס מקבלים טומאה כי אם מאב הטומאה ותירץ הר"ש דהתם טעמא משום דהוי טומאה בחיבורין כדאמרינן בפרק אין מעמידין דיקרב בדיקרב מסאב ע"כ ולא ביאר לנו הר"ש אם טומאה זו דחיבורין אי הויא דאורייתא או דרבנן והרשב"א בחידושיו פרק לא יחפור כתב שהאדם כל זמן שהוא נוגע בטומאה הוא אבי אבות אי מדאורייתא אי מדרבנן כדאמרינן במסכת נזיר פרק כה"ג ובקשתי בפרק כהן גדול ולא מצאתי דבר שייך לזה. ונראה שכיון למ"ש בפרק ג' מינים עלה מ"ב וטומאה בחיבורין דאורייתא הא אמר ר' ינאי לא אמרו טומאה בחיבורין אלא לתרומה וקדשים אבל לנזיר ועושה פסח לא כו' ע"כ. הרי מבואר בסוגיא זו דנזיר דטומאה בחיבורין לא הוי כי אם מדרבנן ומסוגיא דפרק אין מעמידין נראה דהויא דאורייתא ומש"ה כתב הרשב"א אי מדאורייתא אי מדרבנן ויישוב אלו הסוגיות כבר כתבתי לעיל (א"ה בפירקין דין ב'). וראיתי להראב"ד ב[illegible] מהלכות אלו שכתב אנו אין לנו אלא בחרב או בחיבורין בשאר כלים וכל המקראות אינם אלא בחיבורין ע"כ. וי"ל טומאה זו דחיבורין היכא רמיזא וכ"ת דס"ל כסוגיא דפרק אין מעמידין ד[illegible]וכח התם דיקרב בדיקרב טמא טומאת שבעה ומשם למדנו לכל מיני חיבורין וס"ל כסברת ה[illegible] ס"ל דטומאה בחיבורין הוי מן התורה וההיא דפרק שלשה מינים מפרשים לה בדרך אחרת וכמו ש[illegible]כתי לעיל הא ליתא דא"כ היה לו להביאו בתחילת דברי רבינו שכתב דמד"ס הוי טומאה בחיבורין וכי כתב הרמ"ס בפרשת חקת עליה דקרא דוכל אשר יגע בו הטמא דדעת הראב"ד הוא דחיבורי אדם באדם אינו טמא כי אם מד"ס מדלא השיגו לרמ"ס. ועוד הכריח הדבר ממה שכתב הראב"ד בפ"ז מהלכות נזיר וכיון שכן נחזי אנן טומאה זו דחיבורין היכא כתיבא. ונראה שדין זה הוציא הראב"ד מההיא דתניא בספרי בפרשת מטות כל הורג נפש ר"מ אומר בהורג בדבר המקבל טומאה הכתוב מדבר ולמדך הכתוב שבכלי מטמא אדם בחיבורי המת כאילו נוגע במת עצמו או אפילו זרק בו חץ והרגו ת"ל וכל נוגע בחלל הקיש הורג לנוגע מה נוגע ע"י חיבורין אף הורג ע"י חיבורין וכבר הביא רש"י ברייתא זו בפירוש התורה. והנה למדנו מברייתא זו דחיבורי אדם בכלים וכלים במת טמא טומאת שבעה דהא מסיים קרא תתחטאו ביום השלישי. אך עדיין יש לדקדק בדברי הראב"ד במ"ש וכל המקראות אינם אלא בחיבורין דמשמע דתרי קראי כתיבי. ונראה דאפשר שכיון לקרא דוכבסתם בגדיכם וכל ימי הייתי מצטער על פסוק זה דהא כלל גדול הוא בידינו דכל מקום שנאמר בתורה יכבס בגדיו הוא להורות דיש הפרש בין קודם שפירש לאחר שפירש דקודם שפירש מטמא בגדים ולאחר שפירש הו"ל ראשון לטומאה ואינו מטמא בגדים ואשמעינן זה קרא באומרו בגדיו כלומר שאינו מטמא אלא דומיא דבגדיו שהוא לבוש לפי שהם חיבורי כלים באדם ואדם במת וכמ"ש רבינו ריש פ"ה מהלכות פרה אדומה וכ"כ בפירוש המשנה פ"ק דכלים הביא דבריו מרן בריש הלכות אבות הטומאה ולפי כלל זה האי קרא דוכבסתם בגדיכם הוא דוקא קודם שפירש דומיא דיכבס בגדיו ולפי שיטה זו דהראב"ד ניחא דהשמיענן קרא דחיבורי כלים באדם ואדם במת טמאים טומאת שבעה ואיצטריכו הרי קראי דמקרא דוכל הורג נפש למדנו לחיבורי אדם בכלים וכלים במת ומקרא דוכבסתם בגדיכם למדנו לחיבורי כלים באדם ואדם במת. ומ"מ אכתי איכא לעיוני טובא בסברת הראב"ד הלזו דהא מתניתין דאהלות דקתני ד' טמאין במת וכו' על כרחין בכלי מתכות היא דאי בשאר כלים ומשום טומאה בחיבורין נגעו בה הא לא מצינו בשום מקום כי אם לשני משום דחשבינן ליה כאילו נוגע השני בטומאה עצמה אבל השלישי אף שכן מחוברין לא הוי כאילו נוגע בטומאה וזה פשוט עד מאד. ועוד דהתם על כרחין לאו בחיבורין מיירי מדקתני רישא שניה טמאין במת וכו' ואי בחיבורין הא אדם באדם טמאים טומאת שבעה לפחות מדרבנן וכיון שכן דבכלי מתכות איירי מהיכן למדו דין זה. ואפשר היה לומר דמכיון דלמדנו מקרא דבחלל חרב שהחרב שנגע במת נעשה כמת להיות אבי אבות הטומאה מהתם נמי למדנו דאם נגע באדם שנטמא במת שנעשה אב הטומאה כמוהו. הכלל העולה שהחרב נעשה כדבר שנגע בו אם במת אבי אבות ואם בטמא מת אב הטומאה חוץ מכלים בכלים דלא אמרינן שיעשו כמו הכלים הראשונים משום דא"כ אין לדבר סוף וזה לא יתכן אך מה שאני תמיה הוא דבספרי סוכיהו לכה דארבעה טמאין במת מקרא דוכבסתם בגדיכם וכמו שכתבנו לעיל ולפי מה שכתבנו האי קרא לאו בכלי מתכות איירי אלא משום טומאה בחיבורין נגעו בה ובפשטא דקרא דכתיב בגדיכם. ועוד קשה דאף אם ת"ל דהאי קרא לאו בכלי מתכות איירי אכתי היכא רמיזא בהאי קרא דכלים באדם ואדם בכלים טמאים טומאת שבעה אימא דהאי קרא איירי בכלים באדם ואדם במת ואי אמרת בשלמא לרבינו ז"ל דס"ל דהאי קרא דוכל הורג נפש איירי שלא בחיבורין וטעמא הוא משום דכתיב בחלל חרב ניחא דהאי קרא דוכבסתם קאי עלה דקרא דוכל הורג נפש ולמדנו מזה דכלים הנוגעים באדם שנגע בכלים שנגעו במת טמאין טומאת שבעה וכבר כתבנו לעיל מה שהכריחם לרז"ל לומר דהאי קרא דוכבסתם קאי עליה דקרא דוכל הורג נפש. אך להראב"ד ודעמיה דס"ל דקרא דוכל הורג נפש מיירי בטומאה בחיבורין היאך למדנו מקרא דוכבסתם הא דד' טמאין מאחר דהאי קרא איירי בכלי מתכות דוקא וקרא קמא איירי בשאר כלים משום טומאה בחיבורין וכעת הדבר צריך אלני תלמוד:

ודע שמדברי הרמב"ן בפרשת מטות נראה דס"ל דחיבורי אדם בכלים וכלים במת אין טומאתו כי אם מדרבנן ודומה לחיבורי אדם באדם ואדם במת וכן חיבורי כלים באדם ואדם במת דהיינו ההיא דתניא בתוספתא דכלים החמת שהיא נתונה בתנור וכו' ומתוך דברי הרשב"א בחידושיו נראה שדומה לההיא דחיבורי אדם באדם ולמאן דאית ליה התם דטומאה בחיבורין הוא מן התורה ה"נ הכא וכ"כ הר"ש בפ"ק דאהלות והתוס' בפרק שלשה מינים עלה דהך דחמת והביא דפ"ב דע"ז דיקרב בדיקרב מסאב. ולפ"ז לסברת התוספות שכתבנו לעיל דאית להו דחיבורי אדם באדם הוא מדאורייתא הוא הדין לחיבורי כלים באדם ואפשר שהדברים ק"ו שהרי נבילה קלה ודכוותה באדם הנושאה מטמא כלים כל זמן שלא פירש אף שאין אדם הנושאה מטמא אדם אף בשעה שהוא מחובר עם הטומאה מת חמור שמטמא אדם הנוגע בו קודם שפירש אדם אחר טומאת שבעה אינו דין שיטמא כלים קודם שפירש שהרי הכלים עלולים לקבל טומאה מן האדם יותר מהאדם. ומיהו עדיין יש להסתפק אם הכלים הם מחוברים בנה אם מטמאים אדם מדאורייתא למ"ד חיבורי אדם באדם מדאורייתא דאפשר דדוקא אדם שמצינו לו במקום אחר שבעודו מחובר לטומאה טומאתו חמורה שהוא מטמא בגדים מה שאינו מטמא אחר שפירש דין הוא דגבי מת נמי דבעודו מחובר יטמא טומאת שבעה ואפילו לאדם אך בכלים שלא מצינו במקום אחר שיהא נוסף להם טומאה בשביל היותם מחוברים מנא לן דגבי טומאת מת יהיה טומאתם נוספת בשביל היותם מחוברים במת מאחר שלא מצינו להם טומאת חיבור ולא מיבעיא לטמא אדם אלא אפילו לטמא כלים דכוותייהו ספוקי מספקא לן אי מדמינן ליה לחיבורי אדם באדם דכי היכי דהתם מטמא דכוותיה אף דבעלמא אינו מטמא ה"נ הכא או דילמא שאני התם שכבר מצינו לו חיבורין לגבי כלים מש"ה סלקינן חד דרגא הכא גבי טומאת מת אפילו לאדם דכוותיה אך בכלים שלא מצינו להם טומאת חיבורין בשום דוכתא מנ"ל להמציא להם גבי טומאת מת דבר מחודש. ודע דהא דכתיבנא דכלים בשביל היותם מחוברים בטומאה דלא תוסיף טומאתם בשום מקום מתניתין היא בריש אהלות מ"ה וכ"כ הר"ש בריש פ"ד דזבים ובפ"ה מ"י והא דתניא בתוס' דזבים כלים הנוגעים בזב וזבה ויולדת ונדה מטמאין ב' ופוסלין א' פירשו מטמאין א' ופוסלין א' דמשמע דיש חילוק לגבי כלים בין היותם מחוברים לאחר שפירשו כבר כתב הר"ש רפ"ה דזבים דהאי דינא דתוספתא הוא מדרבנן דכלים באדם לגבי אוכלים ומשקין אבל מן התורה ליכא חיבורין

שנגעו באדם או הנוגע באדם שנגע בכלים שנגעו במת פטור כמו שביארנו בהלכות ביאת מקדש שהדברים האלו *אע"פ שהן דברי קבלה אינן דין תורה. שהרי לא נתפרשו בתורה אלא זה שנטמא במת שהוא אב והשני הנוגע בו שהוא ראשון בין אדם בין כלים: **ו** כלי חרש שנגע במת או שהיה עמו באהל טמא. ואינו מטמא [לא אדם] ולא כלי חרש אחר ולא שאר כלים שאין כלי חרש נעשה אב הטומאה לעולם לא במת ולא בשאר טומאות וזה דין תורה אף ע"פ שהוא קבלה: **ז** זה כלל גדול בטומאות כל אב הטומאה מטמא אדם ומטמא בגדים וכלים בין כלי מתכות בין כלי שטף בין כלי חרש. וכל המטמא אדם וכלים בנגיעה הרי זה אב הטומאה. וכל ולד הטומאות מטמא אוכלין ומשקין ואינו מטמא לא אדם וכלים לא כלי חרש ולא שאר כלים ובגדים: **ח** כל הנוגע באב הוא הנקרא ראשון. והנוגע בראשון נקרא שני. והנוגע בשני נקרא שלישי. והנוגע בשלישי נקרא רביעי; והראשון ושלמטה ממנו כולן נקראין ולד הטומאה: **ט** כל המתטמא מחמת המת טומאת שבעה בין אדם בין כלים הוא הנקרא טמא מת. והוא אב מאבות הטומאות לענין טומאת תרומה וטומאת קדשים כמו שביארנו למנות ממנו ראשון ושני כדי לטמא אדם וכלים במגע כשאר אבות הטומאות. ואינו מטמא במשא: **י** כל המתטמא מחמת המת טומאת ערב הוא ולד הטומאה והוא הראשון לטומאה ואפשר שיהיה הרביעי מן המת ראשון לטומאה כמו שביארנו לענין תרומה וקדשים: **יא** *אדם או כלים שנטמאו במגע ארץ העכו"ם ובית הפרס או במשאן או במגע דם תבוסה וגולל ודופק או באהלן. וכן אדם שנטמא במשא דם תבוסה הרי אלו כולן וכל כיוצא בהן אבות טומאות של דברי סופרים. וכן בגדים המתטמאין מחמת אלו טומאת שבעה כולן אבות הטומאות של דברי סופרים: **יב** האהל עצמו המאהיל על הטומאה אעפ"י שלא נגעה בו טומאה הרי הוא טמא טומאת שבעה מן התורה והרי הוא כבגדים שנגעו במת שנאמר והזה על האהל. בד"א בשהיה האהל בגד או שק או כלי עץ או עור אחד עור בהמה וחיה בין המותרין לאכילה בין האסורין לאכילה שנאמר

השגת הראב"ד

*אע"פ שהם דברי קבלה אינם דין תורה וכו'. א"א ראיתי זה האיש כל מה שיקשה עליו בדברי רבותינו יאמר מדבריהם הוא זה ואינו ד"ת וכם אמרו ואינו כן שהרי כל הד' שטמאים במת כולן מן המקראות בספרי אלא שזו הלכה תקועה בידם ומקובלת בשיהם שאין חייבין על ביאת מקדש בטומאת מת אלא בטומאה שהנזיר מגלח עליהם כמ"ש למעלה ובנזיר לא מצאנו שמגלח על מגע טומאת מת ואפי' על חרב הילכך אפילו אדם באדם שהוא מפורש בתורה אינו חייב קרבן על ביאת מקדש וזהו העיקר:

השגת הראב"ד

*אדם או כלים שנטמאו במגע ארץ העמים כו' וגולל ודופק וכו'. א"א שמי מכאן [...] ודופק וכו' כמ"ש למעלה:

כסף משנה

ועל מ"ש רבינו שהדברים האלו אע"פ שהם דברי קבלה אינם דין תורה שהרי לא נתפרשו בתורה כתב הראב"ד א"א ראיתי זה האיש וכו'. ול"נ דרבינו לטעמיה אזיל שכתב בס' המצות שלו שכל דבר שאינו מפורש בתורה אלא שהוא נדרש מן המקראות נקרא ד"ס כלומר שצריך שידרשוהו סופרים מהמקראות אע"ס שדינן דין תורה והכא ה"ק שהדברים האלו אע"פ שהם דברי קבלה ומפשטן דין תורה מאחר שלא נתפרשו בתורה בהדיא אלא אתו מדרשא כדאיתא בספרי יש לחלק בינם למה שהוא מפורש בתורה ולומר שאין חייבין עליהם על טומאת מקדש וקדשיו. ומ"ש הילכך אפילו אדם באדם שהוא מפורש בתורה אינו חייב קרבן על ביאת המקדש וכו' בפ' כה"ג בירושלמי פלוגתא דר"י ור' אבין בר חייא ופסק הראב"ד כר' אבין בר חייא ורבינו פסק כר"י. וא"ת מאחר שאדם הנוגע באדם שנגע במת אין הנזיר מגלח עליו היאך חייבים עליו על ביאת המקדש והא תנן בפרק הנזכר שכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אין חייבין על ביאת המקדש. כבר הקשו כן שם בירושלמי לר"י ותירצו לא נצרכה אלא לטומאות הפורשות מן המת כלומר שאין אותו הכלל אמור אלא לענין טומאות הפורשות מן המת בלבד לא לענין אדם שנגע באדם שנגע במת:

ו כלי חרש שנגע במת וכו' ואינו מטמא אדם ולא כלי חרש אחר וכו' שאין כלי חרש נעשה אב הטומאה לעולם וכו' עד ולא שאר כלים ובגדים. בתוספתא בפרק י"ז דאהלות ובעירובין (דף ק"ד ע"ב) ופירש"י הטעם דלמדרש זב לא חזי ובטמא מת כתיב והכא וכלי חרס לאו בר חיטוי הוא דכתיב ואותו תשברו ובפ"ח דכלים (משנה ד') תנן קדירה שהיא נתונה בתנור וכו' שאין כלי חרס מטמא כלים וכתב שם רבינו דה"כ מייתי לה מקרא ובספ"ק דפסחים (דף כ) יכול יהיו כל הכלים מיטמאים מאויר כלי חרס ת"ל וכל אשר בתוכו יטמא וסמיך ליה מכל האוכל [אשר יאכל] אוכל מיטמא מאויר כלי חרס ואין כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס וכו' רש"י ואשמעינן קרא דאוכלים ומשקים הוא דמקבלי טומאה אבל כלי לא ומהאי פירוקא נפקא לן בכל דוכתא הא דקי"ל דאין כלי ראשון [...] כלי וכו'. ואדם נמי שאינו אב הטומאה כגון נוגע בנבילה או בשרץ אינו מטמא כלי אלמא ולד הטומאה אינו מטמא כלי וכן אדם לא מצינו לו טומאה בכל התורה אלא [...] הטומאה וכן מבואר בריש ב"ק כמו [...] בסמוך:

ז זה כלל גדול בטומאות וכו'. בריש ב"ק [...] אבות הטומאות השרץ וכו' הולד [...] לאו כיוצא בהן דאילו אב מטמא אדם [...] ואילו תולדה אוכלים ומשקים מטמא אדם [...] אינו מטמא: וכל המטמא אדם וכלים [...] וכו'. נתבאר בסמוך:

ח כל הנוגע באב הוא הנקרא ראשון. [...] עלה י"ד:

ט כל המתטמא מהמת המת טומאת [...] וכו' כדי לטמא אדם וכלים [...] בריש כלים:

י כל המתטמא מחמת המת טומאת ערב [...] פשוט הוא. ומ"ש אפשר שיהיה הר[ביעי] מן המת וכו' כמו שביארנו לענין תר[ומה] וקדשים. לעיל בפרק זה:

יא אדם או כלים שנטמאו במגע ארץ הע[מים] וכו': כתב הראב"ד אדם או [כלים] שנטמאו וכו' וגולל ודופק וכו' א"א שמי [...] גולל ודופק כמ"ש למעלה עכ"ל. כלומר ש[...] השיג על רבינו שכתב שגולל ודופק הם מ[...] וכבר כתבתי שם טעם רבינו:

יב האהל עצמו המאהיל על טומאה וכו' בסיפרי ובפ"ק דאהלות גבי דאמר ר"ע יש לי חמשה: בד"א בשהיה [...] בגד או שק או כלי עץ. כלומר פשתן [...] שנקרא עץ אבל שאר עצים לא כמו [...] בסמוך. ומ"ש או עור אחד עור בהמה [...] בין המותרים לאכילה בין האסורים לא[כילה] שנאמר ויפרוש את האהל על המשכן וכו' בפרק במה מדליקין (דף כ"ח): ומ"ש

משנה למלך

לכלים. ואל תשיבני ממה שהרמב"ן בפי' התורה פ' דקרא דוכל הורג נפש דימה חיבורי כלים במת לחיבורי אדם באדם דהתם מדרבנן הוא דקאמר ומדרבנן מיהא הרי מצינו טומאת חיבורין אף לכלים וכמו שכתבנו לעיל בשם הר"ש. הן אמת דסברא זו דהר"ש היא מחודשת בעיני דפשטא דמתניתין דזבים מוכח דליכא טומאת חיבורין לכלים וכבר כתבתי בעלה ק"ע דהנראה לי הוא דהרמב"ם לא ס"ל האי דינא מדלא השמיענו דין זה. ועוד הוכחתי זה ממקום אחר יע"ש (*א"ה שמצאנו לקמן פ"י מהלכות מטמאי משכב ומושב דין ו' יע"ש באורך). ומ"מ אף דנימא דלא כהר"ש ונימא דליכא טומאת חיבורין לכלים אף מדרבנן מ"מ אפשר דס"ל להרמב"ן דכיון דחכמים גזרו טומאת חיבורין במת לטמא טומאת ז' אף לאדם באדם אף שלא מצינו טומאה כזו בשום מקום שיהא האדם המחובר לטומאה מטמא אדם על כרחין אית לן למימר דמשום חומרא דמת החמירו והוא הדין גבי כלים ג"כ שהרי מן התורה אפילו אדם שנוגע במת אינו מטמא בעודו מחובר כלי שטף טומאת שבעה וכמו שנראה ממ"ש בחידושיו פרק לא יחפור וא"כ חכמים שהחמירו לטמא טומאת שבעה ולא די שהחמירו לטמא כלים שהרי יש דכוותיה מן התורה אלא שהחמירו אף לאדם באדם דליכא דכוותיה מן התורה א"כ אף אנו נאמר שאף כלים בעודם מחוברים במת מטמאים אפילו אדם אף שלא מצינו טומאה דחיבורים בהו אבל למאן דאית ליה דחיבורי אדם באדם הוא מן התורה לא גמרינן מיניה לחיבורי כלים במת לטמא אפי' כלים טומאת שבעה וכל שכן לטמא אדם טומאת שבעה והא דכתב הרשב"א בחידושיו בפרק לא יחפור עלה דמתני אי מדאורייתא אי מדרבנן שאני התם דמיירי בחיבורי אדם במת ואדם בכלים דהתם פשיטא דלמ"ד חיבורי אדם באדם הוא מן התורה דכל שכן חיבורי כלים באדם ואדם במת וכמו שכתבנו לעיל אבל חיבורי כלים במת לעולם דלא גמרינן להו מחיבורי אדם באדם לטומאה דאורייתא וכדכתיבנא והראב"ד דכתב בפ"ז מהלכות נזיר דכלים המחוברים במת מטמאין את האדם טומאת שבעה מקרא דוכל הורג נפש מפיק ליה וכדאיתא בספרי. ולפי מ"ש לעיל נראה דחיבורי אדם במת הוא מן התורה וגם מיבעיא לטמא כלים דהא ק"ו שאין עליו תשובה הוא ומה משכב שאין כלים הנוגעים בו מטמאין אפילו כלים אדם הנוגע בו מטמא בגדים מת שהכלים הנוגעין בו מטמאין אדם איני דין שאדם הנוגע במת ביטמא כלים טומאת שבעה והרי מדברי הרשב"א בחידושיו פרק לא יחפור נראה דאי הוה אמרינן דחיבורי אדם באדם הוא מן התורה דהיינו למדים מכאן לחיבורי אדם במת לטמא כלים וא"כ ה"ל מאחר דאית לן קרא לחיבורי כלים במת כ"ש לחיבורי אדם לטמא בגדים וכן חיבורי כלים בכלים נראה דלהראב"ד טמאים טומאת מק"ו והוא בזה האופן ומה האדם שאינו מקבל טומאה אפילו מן האדם בשאר הטומאות גבי מת מק[בל] טומאה אפילו מן הכלים כלים דבעלמא מקבלים טומאה מן האדם אינו דין שיקבלו טומאה במת [מן] הכלים. וכ"ת א"כ נימא דאף חיבורי אדם באדם הוי מן התורה מק"ו בזה האופן ומה כלים דבעלמא אינם מטמאים אפילו כלים גבי מת מטמאים אפילו אדם אדם דבעלמא מטמא כלים אינו דין דגבי [מת] ביטמא אדם ולפי דין זה הוה ניחא לי מ"ש הרמב"ן בפרשת מטות ז"ל ואם סבר הרב שכיון שנגע [...] בעוד שהוא מחובר במת יטמא אותו כמת עצמו טומאת שבעה טומאה בחיבורין מדרבנן היא בחיבורי כלים במת כמו שמפורש במסכת נזיר פרק ג' מינים ע"כ. וי"ל דמה דמיון הוא זה אימא דחיבורי אדם באדם הוא מדרבנן והיינו ההיא דשלשה מינים אבל חיבורי כלים במת הוא מן התורה מקרא דוכל הורג נפש אלא שנראה דכוונת הרמב"ן היא דאם איתא דחיבורי כלים במת הוא מן התורה מכ"ש חיבורי אדם באדם וכדכתיבנא וכיון דאית לן דחיבורי אדם באדם אינו אלא; כי אם מדרבנן מכ"ש דחיבורי כלים במת ליכא טומאה מן התורה. אך כפי מ"ש לעיל דהראב"ד מודה להרמב"ם דחיבורי אדם באדם לא הוי מן התורה מדלא השיגו וכמו שכתב הר"ש בפרשת חקת וקשה דכיון דאית ליה דחיבורי כלי במת הוא מן התורה איך יתכן דחיבורי אדם באדם יהיה מדרבנן והלא ק"ו הוא וכדכתיבנא. ואו[...] דשאני חיבורי אדם באדם דמעטינהו קרא דכתיב והנפש הנוגעת תטמא עד הערב. ומ"מ הא ודא ליתא דהא איצטריך קרא למעטו שלא יטמא האדם את האדם שלא בחיבורין טומאת שבעה דאי לאו קרא הו"א דאף שלא בחיבורין מטמא טומאת שבעה מק"ו וכדאיתא בספרי או יהא האדם מקבל טומאה מן המת לטמא את חבירו טומאת שבעה וק"ו הוא ומה כלים שאינם מטמאים ע"ג משכב ומושב הרי הם מקבלים טומאה מן המת לטמא אדם אדם שמטמא על גבי משכב ומושב אינו דין שיקבל טומאה מן המת לטמא את חבירו טומאת שבעה ת"ל והנפש הנוגעת תטמא עד הערב טומאת ערב מטמא ואין מקבל מן המת לטמא את חבירו טומאת שבעה ע"כ. הרי מבואר דאי לאו קרא הו"א שיטמא האדם את חבירו אף שלא בחיבורין וא"כ אף דמיעט קרא מ"מ בחיבורין אפשר דלא מיעט. וא"כ הדרא קושיין לדוכתא דלהראב"ד

שנאמר ויפרוש את האהל על המשכן אין קרוי אהל אלא ארוג ועור כמשכן. *אבל אם היה האהל נסרין של עץ כגון התקרה והמחצלת וכיוצא בהן. או שהיה עצם או של מתכות ה"ז טהור. ואין צ"ל שאם היה בניין שהוא טהור. וכ"מ שנאמר הבית טמא אינו אלא אדם וכלים שבכל הבית. ואין לך יוצא מן העץ שהוא מתטמא טומאת אוהלים אלא הפשתן בלבד: יג בגדים הנוגעין במת אע"פ שהן כמת לטמא אחרים שנגעו בו טומאת שבעה אינן כמת לטמא באהל ובמשא שהמשא עצמו אינו מפורש כמו שביארנו. ובטומאת אהל הוא אומר אדם כי ימות באהל לפיכך הנושא בגדים שנגעו במת ולא [נגע ב]הן וכל המאהיל עליהן או שהאהילו עליו או שהיו עמו באהל הרי זה טהור. וכן האדם שנטמא במת והאהיל על הכלים [הרי הכלים] טהורין שאין טמא מת טמא אלא במגע בלבד: יד המת אינו מטמא משכב ומושב מתחתיו ולא מדף מעל גביו אלא [בכ]לי שיגע במת מצדו או שהיה תחתיו או על גביו. כיצד עשרה בגדים זה ע"ג זה והמת למעלה ועשרה בגדים אחרים על [גביו] למעלה. בגד הנוגע בו והבגד השני שנגע בבגד שנגע בו שניהן טמאים טומאת שבעה והשלישי טמא טומאת [ערב ב]ין של מעלה בין של מטה. והרביעי ומן הרביעי ולמטה ומן הרביעי ולמעלה כולן טהורין. מה שאין כן בטמאי משכב [ומושב] כמו שיתבאר במקומו. בד"א שכל הבגדים או הכלים שתחתיו ושל מעלה ממנו טהורין בשלא היתה שם טומאה רצוצה ולא טומאת אהל. או שהיה מבדיל בינו ובין הכלים אבן כמו שיתבאר במקומו:

פרק ששי

[א] עצמות הדג ועורו העושה מהן כלים אינן מקבלין טומאה כלל לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים. וכן ירוקה שעל פני המים וכיוצא בה שכל מה שבים טהור כמו שיתבאר בהלכות כלים. לפיכך העושה אהל

השגת הראב"ד

*אבל אם היה האהל וכו' עד או של מתכת ה"ז טהור וכו'. א"א והוא שנעשה אהלים קבועים והכי איתא במתני' דאהלות פ"ח חוץ מפשתן שאפילו נעשה אהל קבוע מיטמא והא דקתני במתני' יריעה וסקורטיא וקטבליא וסדין ומחצלת מביאין את הטומאה וחוצצין אלמא לא מקבלין טומאה כשנעשו אהלים לא ביריעה וסדין של פשתן אלא באחר בגדים שנעשים מן העץ כמו קנבוס ווייסטא שעושין מהם בגדים שדינם כדין עורים שאין מקבלין טומאה במחובר:

כסף משנה

[א]בל אם היה האהל נסרים של עץ וכו' שם והכי משמע ברפ"ז דכלים וכמ"ש רבינו שם: [וכ"מ ש]נאמר הבית טמא וכו'. נלמד ממ"ש בסמוך: כתב הראב"ד אבל אם היה האהל [ו]כו' עד או של מתכת ה"ז טהור א"א והוא שנעשה אהלים קבועים וכו' עד לא [ביריעה] וסדין של פשתן וכו' כך כתבו התוס' בפרק במה מדליקין: ואין לך יוצא מן העץ [מש]נה פרק במה מדליקין (דף כ"ז ע"ב):

[בג]דים הנוגעים במת אע"פ שהן כמת וכו' אינם כמת לטמא באהל. [כ]תבתי שכן דעת הרמב"ן ומתניתין היא [ר]יך. אבל במה שכתב רבינו שאינו כמת [ל]טמא כתב שצריך עיון ותמהני עליו [ש]דברי רבינו מתניתין היא ברים כלים [ל]טומאות השרץ וכו' וטמא מת וכו' [א]ו מטמאים אדם וכלים במגע וכו' [ו]מטמאים במשא יכתב שם רבינו לפי [...]וסם המנויים בא בהם הנוגע ולא [...] ומשמע דהוא הדין שאינו מטמא באהל [...] הוא [וכ]ן דרשו בסיפרי והנוגע בכל [נ]פש אין טמא נפש מטמא אלא בנוגע. [ו]כל המאהיל עליהם או שהאהילו וכו'. [...] דלא"ת מאהיל על המת ומאהיל על [...]כינס במ[ת] ומאהיל על הכלים טהורים: [המ]ת אינו מטמא משכב ומושב מתחתיו וכו'.

וכו'. בפרק שני דעדיות (משנה ב') ופ"ד דזבים חומר בזב מבמת וכו' שהזב עושה משכב ומושב מתחתיו לטמא אדם ולטמא בגדים ועל גבי מדף לטמא אוכלים ומשקים מה שאין המת מטמא וכתב שם רבינו טמא מדף פירוש אילו השלכנו על הזב מאה או אלף כיסויין זה על גבי זה הכיסוי העליון טמא מדף ומטמא אוכלים ומשקין ואין חילוק בין הבגד הדבוק בגוף מלמעלה ובין הבגד העליון אשר כנגד הרקיע הכל טמא וכל הכלים אשר על הזב כולם ראשון לטומאה וביאור מדף חסר אות והוא כמו מנדף כלומר טומאתו נודפת למרחוק הרבה שאפילו היה בין האוכלים חוצה רבה יטמאה אפילו אחר אלף בגדים כאילו יעבור ריחו ויגיע עליהם ויטמאם כמו ריחו נודף עכ"ל. ומ"ש בד"א שכל הבגדים או הכלים שתחתיו או שלמעלה ממנו טהורים וכו' או שהיה מבדיל בינו ובין הכלים אבן. פרק בתרא דנדה (דף ס"ט) ועיין בפירוש המשנה פ"ה דזבים:

פ"ו א עצמות הדג ועורו וכו'. בפרק י"ז דכלים כל שבים טהור ובהגרת כהנים ממעט שאם עשה מהם כלים אינם מקבלים טומאה ויליף לה מדכתב או בגד או עור מה בגד מדבר הגדל ביבשה אף עור מדבר הגדל ביבשה. ומה שכתב וכן ירוקה שעל פני המים

משנה למלך

[...] דהוית ליה דחיבורי כלים במת הוא מן התורה איך יתכן דחיבורי אדם באדם הוא מדרבנן. [...] לומר דכיון דמק"ו היה האדם מקבל טומאה לטמא את חבירו טומאת שבעה ואשמעינן קרא [...] ק"ו לאדם באדם ה"ה לחיבורי אדם באדם דלא נעביד ק"ו דהא מיעט קרא ק"ו גבי אדם באדם הנה דרך זה הוא דחוק בעיני עד מאד:

[ואי]ן לך יוצא מן העץ כו'. תנן בפרק במה מדליקין עלה כ"ח כל היוצא מן העץ אין מטמא טומאת אהלים אלא פשתן ופירש רש"י אם עשה מהן אהל והמת תחתיו הוי כשאר בית ואין [מק]ביל האהל עצמו דלא קיבל טומאה אלא כליה שתהיין אלא פשתן שאף האהל טמא ע"כ. ונראה [ד]פשתן אינו חוצץ מאחר דמקבל טומאה דהא קי"ל דכל דבר המקבל טומאה מביא ואינו חוצץ [...]יכפות והא דאמרינן לעיל עלה י"ז ועל עצמן בכל שהן דמשמע דכל הכלים נעשין אהל לקבל [טו]מאת אהל הכא איירי בדבר שקבוע שחיברן לקרקע אע"ג שמתחלה היה בגד כיון שחיברו [...]לו מתורת בגד ואין מטמא אלא פשתן אעפ"י שהוא מחובר כדכתיב והזה על האהל ע"כ. [ו]בואר הא דאיצטריך קרא לומר והזה על האהל ללמדנו שהאהל מקבל טומאה הוא באהל [...]ל טומאה כלל אפילו במגע דאם היה מקבל טומאה למאי איצטריך קרא לומר דהאהל מתטמא [...]טא כיון דכתיב ועל כל הכלים אשר היו שם אלמא דמת מטמא באהל כל דבר המקבל טומאה [כ]לים שלא כאהילו על המת טמאים האהל עצמו שהאהיל על המת מיבעיא אלא ודאי דחידושא [...] דאף בדבר שאינו מקבל טומאה אם האהיל על המת נטמא והיינו דתנן במתני' שדין זה [...]בפשתן אבל שאר הדברים היוצאין מן העץ שאינם מקבלים טומאה אף אם עשאה אהל אינו [...]ל הדברים שהם מקבלים טומאה בהא לא איירי מתניתין דפשיטא שאם האהילו על המת [...] דאין הפרש בטומאת אהל האמורה בתורה בין שהאהיל האדם או הכלי על המת בין שהאהיל [...]האדם או הכלי או שהיה המת עם האדם או עם הכלים תחת אהל אחד הרי אלו טמאים [...]ל וכמו שנתבאר כל זה בדברי רבינו פ"א מהלכות אלו דין י'. עוד כתבו התוס' שהקשה [...] דתנן פ"ח מאהלות אלו מביאין וחוצצין השידה והתיבה כו' והסדינים שהם עשוים אהלים [...]ם סדינים של פשתן בפני הטומאה והא כל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה. [...]י בסדינים של משי וקבועין שאינם מיטמאים ע"כ. והנה קשר קושיית ר"י הוא דאי לאו [...]י התוספות הוה אמינא דהא דאמרינן דסדינין מביא[י]ן וחוצצין היינו באהלים הקבועים דבטלי [...] ואינם מקבלים טומאה ומאי דאמרינן דפשתן מטמא טומאת אהלים היינו באהל שאינו קבוע מתורת בגד אבל כפי מ"ש דפשתן מטמא אפילו בקבוע קשה מההיא דסדינין ותירצו דמיירי [ב]קבוע דבטל מתורת בגד ומאי דאמרינן שהן עשוין אהלים הכוונה היא שהן קבועים דבטל [...] בגד ומש"ה אינם מקבלים טומאה והוצצין ומאי דתנן באידך מסני' דמביאין ולא חוצצין [...]ן אהלים הכוונה היא דהינה קבועים ולא בטל מינייהו תורת בגד ומקבלים טומאה ומש"ה [אינ]ם בפני הטומאה. ודע שחילוקי דינים אלו שכתבו התוספות כתבם הראב"ד בהשגות בפירקין [...]לה מדבריהם הוא דכל דבר המקבל טומאה ואינו קבוע בקרקע מתטמא טומאת אהלים וכל [...]כר אינו מתטמא חוץ מן הפשתן וכל דבר המקבל טומאה כגון שאינו קבוע או קבוע והוא חוצץ בפני הטומאה ויש לי מקום עיון בדברי התוס' והראב"ד דס"ל דכל דבר המקבל טומאה [...]עשוי כאהל אינו חוצץ בפני הטומאה מהא דאמרינן בפרק במה מדליקין עלה כ"ח דבעי ר"פ

עור בהמה טמאה מהו שיטמא באהל כו' ושקלו וטרו התם להוכיח דעור בהמה נמי איקרי אהל ומקבל טומאה ויליף לה ממשכן וכל מאי דילפינן ממשכן אינו לענין הבאת הטומאה למעט שאר אהלים דלא דמו למשכן אלא לטומאת עצמו דוקא וכמ"ש שם התוספות בד"ה א"כ. ולפי מ"ש יש להקור האי עור היכי דמי אם הוא כלי עור פשיטא דהא קי"ל דכל הכלים נעשין אהל לקבל טומאה ומהיכא תיתי שישתנה דין כלי העור מכל שאר הכלים ואם נפשך לומר דמיירי בעור שאין בו תורת כלי דקי"ל דאינו מקבל טומאה וכמו שפסק רבינו בפ"ז מהלכות כלים דין ב' ואפ"ה אם עשה מהם אהל מקבל טומאת אהל מגזירת הכתוב דילפינן לה ממשכן א"כ אני תמיה מההיא דאמרינן בפ"ח דאהלות דיריעה וסקורטייא וקטבליא שהן עשויין אהלים דמביאין והוצצין וכל הני כלי עור נינהו ומקבלים טומאה וכדתנן פי"ז דכלים מ"ד אלא דכיון דעשאן אהל בטיל להו מתורת כלי ומש"ה חוצצין אבל אם לא היו עשויין אהל היו מביאין ולא חוצצין וכדתנן בפ"ח דאהלות מ"ג והשתא כפי דברי התוס' נכי דעשאן אהל מ"מ מקבלים הם טומאת אהל כדין עור שאין בו תורת כלי וא"כ אמאי חוצצין וכעת צ"ע. וראיתי להר"ש בריש פ"ח דאהלות שכתב דאע"ג דכל הני מקבלים טומאה כו' מ"מ חוצצין בפני הטומאה אם נטויים כאהלים דאהל שאני דאע"ג דמקבל טומאה מציל על הטומאה מלהיות בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ע"כ. והנה מדבריו נראה דהא דאמרינן דכל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה היינו דוקא בכלים שאינם עשויים אהלים אבל בדבר שנעשה אהל אף במקבל טומאה חוצץ בפני הטומאה ולפ"ז הא דסדין חוצץ מיירי אף בשל פשתן:

תנן בפ"ח דאהלות מ"ג אמר ר"ע יש לי ה' השפוד התחוב באהל האהל והשפוד והאדם הנוגע בשפוד וכלים באדם טמאין טומאת שבעה הה' בין אדם בין כלים טמאין טומאת ערב אמרו לו אין האהל מתחשב ע"כ. והנה מתוך דברי רבינו בפירוש המשנה יראה דס"ל דהשפוד זה תחוב בתוך האהל בעוד המת שם ומש"ה השיבו לר"ע אין האהל מתחשב לפי שהשפוד לא קיבל הטומאה מן האהל אלא מן המת וזהו אמרם בבריית' האהל והשפוד שם אחד והוה ליה כאילו נגע המת בכלים הרבה שכולם נחשבים כאחד. וטעמיה דר"ע הוא דהכא השפוד נהי שקיבל הטומאה מן המת מ"מ הוא בהצטרפות האהל שהאהיל על המת ועל השפוד ומש"ה חשיב לאהל בפני עצמו ולשפוד בפני עצמו ופי' זה הוא ס"ל לר"ש והקשה דלפי מאי דקא חשיב ר"ע אהל הוה מצי למימר יש לי להוסיף ששי כגון שחזר והביא השפוד לתוך אהל אחר דהרב נעשה כחלל אף לטמא אחרים באהל כמת כדמוכח בנזיר כו' והכוונה היא שהביא השפוד לתוך אהל אחר והיו שם בתוך האהל כלים ונמצא שהאהל קיבל טומאה מן השפוד וחזר וטימא לכלים וא"כ יש למנות האהל והכלים בשנים לפי שהכלים לא קבלו טומאה מן השפוד כי אם בהצטרפות האהל ודומה לאהל ראשון דחשיב ליה בפני עצמו ותירץ דמשום דמנה ה"ק עד ארבעה קאמר ר"ע יש לי ה' וה"ה אם היו מודים לו חכמים בה' היה אומר עדיין יש לי להוסיף ו' אלא השיבוהו אין האהל מתחשב לפי שנחשב השפוד התקוע בו כנוגע במת עצמו ולפ"ז אהל שני נמי אינו מן המנין לפי שנחשבים הכלים כאלו נוגעין בשפוד. ודע דהכרא זו דהר"ש דחרב נעשה כחלל לטמא באהל אין הכל מודים בה ורבינו חולק עליה וכבר כתבתי בזה במקום אחר (א"ה תמצאנו לעיל בפירקין דין ג' יע"ש). עוד כתב הר"ש פי' אחר דהא דאין אהל מתחשב לאו משום דמאהיל על המת ועל השפוד ונחשב כל המונח באהל המת כנוגע במת דהכא ודאי מודה ר"ע דאין מתחשב אלא ר"ע בשפוד שנגע באהל מבחוץ איירי אפ"ה אין האהל ממנין סדר משנתנו כמו שהוכחתי ממתני' דקטבליא ע"כ. כוונת דבריו

אהל מעור הדג או מצמר שנגדל בים. אין עצמו של אהל זה מקבל טומאה אע"פ שמביא את הטומאה לכל אשר יהיה תחתיו כשאר אהלים: ב כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה אינן מקבלין טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים בין טומאת מת בין שאר הטומאות. וכן כלי עץ העשוי לנחת כגון התיבה והמגדל והכוורת שהן מחזיקין ארבעים סאה בלח ויהיה להם שולים אינן מקבלין טומאה כלל לא מדברי תורה ולא מד"ס ואלו הן הנקראין כלי עץ הבא במדה: ג כלי *עץ פשוטיהם טהורים מקבליהם טמאים. כלי חרש פשוטיהן טהורין ומקבליהן טמאין ואינן טמאין אלא מאוירן או בהיסט הזב אפילו נגע כלי חרש במת מגבו אינו מתטמא ואם נכנסה טומאה מן הטומאות באוירו ואע"פ שלא נגעה בו נטמא. היה כלי חרש עם המת באהל נטמא שהרי הטומאה נכנסה באוירו. ואם היה מוקף צמיד פתיל הוא ומה שבתוכו טהור כמו שנתפרש בתורה שאין טומאה נכנסה לו אלא מפתחו ובהיסט הזב. שהרי הוא כמי שנגע בכולו: ד העושה גולל מדבר שאינו מקבל טומאה כגון שהניח על גבי הקבר אבן או כלי אדמה או כלי עץ הבא במדה או כלי חרש המוקף צמיד פתיל או עור הדג ועצמו וכיוצא באלו הנוגע בהן טמא טומאת שבעה משום נוגע בגולל. ואם פרשו מלהיות גולל או שהסיר את המת מתחתיהן הרי הן טהורין. וכן בהמה שכפתה ועשה אותה גולל הנוגע בה טמא טומאת שבעה כל זמן שהיא גולל. התיר הבהמה הרי היא טהורה כשאר הבהמות. וכן חבית שהיא מלאה משקין מוקפת צמיד פתיל ועשה אותה גולל למת הנוגע בה טמא טומאת שבעה והחבית והמשקין טהורין: ה קורה שעשאה גולל לקבר בין עומדת בין מוטה על צדה אין טמא אלא כנגד פתח הקבר בלבד. והנוגע בקצה המונח חוץ לקבר טהור. *עשה ראשה גולל לקבר והרי היא עומדת על הקבר כמו אילן הנוגע ממנה בד' טפחים סמוך לקבר טמא משום גולל ומד' ולמעלה טהור. בד"א בזמן שהוא עתיד לקוץ אותה אבל אם אינו עתיד לקוץ אותה כולה גולל: ו שתי אבנים גדולות של ד' ד' טפחים שעשאן גולל המאהיל על גבי שתיהן טמא. נטלה אחת מהן המאהיל על גבי שנייה טהור מפני שיש לטומאה דרך שתצא בו: ז גל של צרורות שעשאהו גולל לקבר אין טמא אלא סדר הפנימי שהוא צרכו של קבר הנוגע בשאר האבנים טהור: ח ארון שהוא חקוק בסלע והניחו בו המת וכסוהו בגולל הנוגע בסלע בכ"מ טהור והנוגע טמא. למה זה דומה לבור גדול מלא מתים ואבן גדולה על פיה שאין טמא אלא כנגד חללה. ואם בנה נפש על גבו

א סמג עשין רל"ח :

*[כתוב בהגהות מהר"י אנוכב ח"ל וצ"ע למה לא כתב כל הכלים הבאים במשנה פ"ב וט"ו כלי עץ כלי עור כלי עצם כלי זכוכית עכ"ל] :

השגת הראב"ד

*עשה ראשה גולל לקבר והרי היא עומדת על הקבר כמו אילן וכו'. א"א אע"כ היינו עומדת אלא סיפא שהקורה שוכבת בקרקע וראשה נכנס לתוך הקבר נעשה לו גולל ורישא הטעם בזמן שהיא עומדת או מוטה על צדה וסומכת על הקבר כל הקורה צריכה לראשה התחתון שהוא גולל לקבר לפיכך כל שהוא כנגד הפתח של קבר כשהיא שוכבת אינו כן לפיכך מה שעתיד לקוץ אינו חיבור :

כסף משנה

המים למד כן ממה ששנינו כל שבים טהור :

ב כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה אינם מקבלים טומאה. הכי משמע רפ"י דכלים ובפרק במה אשה (דף ס"ט ע"ב) ובמנחות פרק ר' ישמעאל (דף כ"ח): וכן כלי עץ העשוי לנחת וכו'. פרק ט"ו דכלים ומייתי לה בשילהי חגיגה (דף כ"ו:) ויהיב טעמא משום דדומיא דשק בעינן שהוא מיטלטל מלא וריקן :

ג כלי עץ פשוטיהם טהורים ומקבליהן טמאים וכו'. כלים רפ"ב ורפט"ו : כלי חרש פשוטיהם טהורים וכו'. רפ"ב דכלים. ומ"ש ואינם טמאים אלא מאוירן שם וספ"ג דחולין (דף כ"ה:). ומ"ש או בהיסט הזב. בפ"ק דנדה (דף ו') ובפרק הניזקין ובתורת כהנים פ' מצורע : היה כלי חרש עם המת באהל וכו' ואם היה מוקף צמיד פתיל וכו'. מבואר בתורה ואיתיה בפ"י דכלים. ומ"ש ובהיסט הזב וכו'. בתוספתא דכלים פרק שני ותוספתא דזבים פ"ג ותורת כהנים :

ד העושה גולל מדבר שאינו מקבל טומאה וכו'. נלמד מדין בהמה ומדין חבית דבסמוך. ומ"ש וכן בהמה. בספט"ו דאהלות וכת"ק. ומ"ש שכפתה משום דאל"כ הרי היא הולכת *לכאן ולכאן ואין כאן גולל : וכן חבית שהיא מליאה משקין מוקפת צמיד פתיל וכו' עד טהורים. בספט"ו דאהלות :

ה קורה שעשאה גולל לקבר וכו' עד כולה גולל. שם קורה שעשאה גולל לקבר בין עומדת בין מוטה על צדה אין טמא אלא כנגד פתח עשה ראשה גולל לקבר אין טמא אלא עד ד' טפחים ובזמן שהוא עתיד לגוד :

וכתב הראב"ד על דברי רבינו והרי היא עומדת על הקבר כמו אילן א"א א"כ היינו עומדת וכו'. ורבינו מפרש העומדת ומוטה על צדה תרווייהו כשהקורה מוטלת לאורך הקבר אלא דעומדת היינו שמוטלה על הקבר לרחבה וקתני שאם היתה ארוכה או רחבה יותר מהקבר אין טמא אלא כנגד הקבר דוקא והשאר טהור לפי שאינו צריך לגולל אבל כשהעמידה על הקבר כמו אילן אע"פ שמתוך שכולה עומדת על פתח הקבר היה ראוי לטמאה כולה אפילו כשעתיד לקוץ מתוך שאינו צורך לגולל ממנה אלא קנתה לא טימאו ממנה אלא עד ד' טפחים והוא שעתיד לקוץ :

ו שתי אבנים גדולות וכו'. תוספתא ספ"ג דאהלות. כתב הר"י קורקוס ז"ל נראה דמאהיל על שתיהן דקתני הכוונה על כל אחת משתיהן דכיון שגדולות הן כל אחת חשובה גולל בהיות חבירתה שם מונעת הטומאה מלצאת אבל כל שניטלה האחת טהרה חבירתה ואין שם גולל עליה כיון שיש לטומאה דרך לצ למאהיל שלא כנגד הקבר אלא כנגד כותל הקבר דכנגד הקבר תיפוק ליה מש דמטמא כל מאהיל עליו ולכך אמרו המאהיל על גבי שתיהן טמא כלומר אפילו שאינה כנגד הקבר כי השתים גולל הן חשובות ולפי זה אם היו פחות מד' טפחים רק הנוגע על אותה שכנגד הקבר בטלה ואי מיירי בשתיהן קאמר כנ אפשר דנקט ארבעה טפחים משום שיש אחת מהן שאם היו כהוא מד' אפי אחת טמאה הנשארת או אפשר דאורח נקט כי לעשות שתי אבנים גולל מסת ואין נראה לומר שאם היה פחות מד לא חשבה גולל דאבן אחת בעינן א בנויות דהא מנא לן לומר כן ע

[*נ"ל דיגא לרבינו דין זה מהא דאיתיה בפ"ב דסוכה (דף כ"ג) עשאה לבהמה דופן לסוכה ר"מ פוסל ור"י מכשיר וכו' ופליגי אמוראי בטעמיה דר"מ חד אמר שמא תמות וחד אמר שמא תברח ואוקימנא כליבנא בתרא פלוגתייהו בבהמה קשורה ותימא דלענין טומאה פסק רבינו כר"י ולענין קשירה פסק כר"מ ועיין שם בתוס' בד"ה ולמ"ד וצ"ע] :

ז גל של צרורות וכו'. תוספתא דאה פ"ו וכחכמים וכתב רבינו שמ כמין כור ברזל בגל ונמצאת כיפת עד ד' טפחים בעובי הגולל סדר הפ צרורות הנתונות על פתחו של קבר וכתב הר"י קורקוס ז"ל ורבינו כ התוספתא אלא שהוסיף אבל הנוגע בש טהור ובחלוקה שבסמוך הזכיר מאה שכוונתו בזה הוא מפני שזה הגל הוא סדר וכשאמרו סדר הפנימי היינו הסמוך לקבר אבל אשר עליו הכל ש סובר שכל גובה ארבעה טפחים טמא דקורה עומדת שהוזכר וכיון שכן ק כל המאהיל על התחתון על העליון ה וא"א שיאהיל על התחתון לבדו (דקך כה נגיעה הוא דשייך לומר כן וכן גבי קור כמו אילן כתב נוגע וכאשר תדקדק שתופס נוגע לא שייך לומר האהיל

ח ארון שהוא חקוק בסלע וכו' ע מכל סביביו. תוספתא פ" ארון שהוא חקוק בסלע ומכוסה ה מכ"מ טהור ואינו טמא אלא כנגד כי למה זה דומה לבור גדול מלא מ גדולה נתונה על פיו שאינו טמא א אלו בלבד היתה בנויה בכותלה של היתה נראית כל שהיא לתוך הנפש ואם לאו אינו טמא אלא כנגד כיסו בנה הנפש על גבה הרי היא כקב ומטמאה מכל סביבותיה ופירש רבי כפ"מ חקוק בסלע צור שמשמשת ימי שאינו מיטלטל. בכותלה של נפש ש נפש וכותל הנפש בנוי על גבה. נראית שנראה כל שהוא הארון נ הנכנס לתוכה של נפש טמא ואם ל ע"פ הארון להוץ ולד ארון של צור כ אינו טמא אלא כנגד כיסויה של אר ותוך הנפש טהור בנה הנפש על גבה עצמה שכולה כנפש הרי היא הכ כקבר סתום עכ"ל. ואיני יודע למה רבי

*[ר"ש גרס שנכנס לתוכה טמא וכן הוא בנ

משנה למלך

דבריו דהאהל כל זמן שהטומאה תחתיו הנוגע באהל לא הוי כנוגע בכלים שנגעו במת אלא כנוגע במת עצמו ומשום הכי אמרו חכמים דאין האהל מתחשב לפי שהאהל והמת הם דבר אחד ולפ"ז ניחא הא דלא קאמר ר"ע יש לי ששי והוא כגון שחור והכיא השפוד לתוך אהל אחר דאי כשהכניסו לתוך האהל פשיטא דאין האהל מן המנין משום דמאהיל על השפוד ועל הכלים ונחשב כל המונח באהל כנוגע בשפוד ואי כשנגע השפוד באהל מאחורי האהל דומיא דאהל ראשון פשיטא דאהל ב' מן המנין וא"כ הוה ליה אהל ב' כלים בכלים דקי"ל סג' בין אדם בין כלים טומאת ערב וזהו שסיים הר"ש וכה"ג ודאי אהל ב' מן המנין. ודע ששני פירושים הללו כתבם רבינו עובדיה ז"ל שכתב ואין האהל מתחשב לפי שאין האהל מטמא השפוד כו' א"כ אפילו אין השפוד בתוך האהל אלא שנוגע באהל מבחוץ האהל מתחשב במנין סדר משנתנו ע"כ. והראיה שהביא הר"ש ממתני' דטבליות היא בפרק מ"ב דתנן טבליות של עץ שהן נוגעות זו בזו בקרנותיהן והן גבוהות מן הארץ פותח טפח אחת מהן הנוגע בשניה טמא טומאת שבעה ע"כ. והקשה הר"ש דאמאי הנוגע בשניה טמא הא תנן בריש אהלות כלים הנוגעים במת וכלים בכלים טמאין טומאת שבעה סג' בין אדם טומאת ערב ופירש דהא תנן התם אין האהל מתחשב הלכך טבלא שבטומאה שתחתיה אינה ע"כ והוה ליה כמגע בשניה כנוגע בכלים שנגעו במת :

תכנא המלצעית: **היתה הארון** החקוקה בסלע רחבה מלמעלה וכו׳ עד נגע בה מ״מ טמא. **פ״ט דאהלות**. ומ״ש היתה שוה וכו׳. **שם** וכרבי יהושע: הראב״ד היתה הארון החקוקה בסלע רחבה מלמטה וכו׳ א״א לא נראה כן מן התוספתא שהיא כחקוקה בסלע וכו׳. **ולדעת רבינו** י״ל שהוא סובר דאדרבה

תוספתא גילתה דמתניתין מיירי בחקוקה פירוש המשנה שמהתוספתא למד לומר מיירי בחקוקה **בסלע** וכ״כ ג״כ הר״ש ועוד שאם מיירי בבנין קשה מה הראב״ד לעצמו שאין ניצל מתורת גולל ומה שהקשה הראב״ד לרבינו שדבריו את דבריו י״ל דגירסא שכתב הנוגע מ״מ טהור שהוא חקוק מלמעלה והכניס וכסהו למעלה בגולל ואין לו דין קבר טמא כביביו כיון שאין שם בנין הילכך טמא אלא א״כ נגע בגולל ובסיפא מיירי ארון פתוח מלמעלה אלא מצדו לארכו המת דרך שם והוא סתום מעלמו ולמטה ובזה שייך לחלק בין רחבה וצרה מלמעלה רחבה מלמעלה וצרה לכשהיא שוה למטה ולמעלה וכל זה לריבא שפתחו מלמעלה וזה סתום ולענין טעם למה חילקו בו בין רחבה וצרה מלמעלה לרחבה מלמעלה וצרה לכשהיא שוה י״ל **דלעולם** מלמעלה טמא הוא כגולל וכשהוא רחבה מלמטה לא מה כארון וכשהיא צרה למטה מחשיב ארון וכשהיא שוה מטפח ולמעלה מחשיב טפח ולמטה לא מחשיב כארון אלא קבע עולם לר׳ יהושע דהלכתא כוותיה: ארון בסלע והכניס המת כמין נגר. שם עשוי כמין גלוסקום הנוגע בה מ״מ ממקום פתיחתה ופירש רבינו הוא כמין נגר וכו׳ אבל אשר יתאמת הענין שזאת התמונה היא כמו תיבה כאילו הוא נוקב בעובי האבן מקום המת וננעל זה השער ולזה כנגד טמא על דמיון מה שביארה התוספתא מהים לפי שזאת התמונה הוא בור הזה עכ״ל: וכתב הראב״ד ניקב וכו׳. א״א דבר זה פירוש למה ששנו במשנה וכו׳:

ן תו התם העשוי כמין קמטרא הנוגע מ״מ טמא והשמיטו רבינו לפי שהוא נכלל במה שנתבאר:

ה שהקבר בתוכה וכו׳. **פס״ו דאהלות** חצר הקבר העומד בתוכה טהור בה ארבע אמות כדברי ב״ש וב״ה ארבעה טפחים וכתב רבינו בפירוש בר התבאר שזה החצר מקורה ופתח אשר בם הקברות כתוח אל זה החצר תקרא חצר הקבר ומי שעמד בה הוא שאם היה בה פחות מד׳ על ד׳ הנה קרב אל פי המערה ויטמא וכו׳ ואם החצר מגולה הנכנס לתוכה טהור ענין אם לא שיגע בפתח המערה. [היזה היא חצר הקבר זו הגת פתוחות לתוכה אם יש בה כשיעור ם טמא בד״א בזמן שאינה פתוחה [ל] בזמן שפתוחה לאויר אפילו אינו הסקוף אפילו כל שהוא טהור ובלבד בשקוף ומפרש רבינו אינה פתוחה ינו שהיא מקורה. ומ״ש הראב״ד אם מגולה לצד המערה וכו׳. טעמו משום רי הטומאה יוצאת מפתח המערה ״י הקירוי וטעם רבינו נראה שהוא ין דרך טומאה זו לצאת ולפיכך כל שאינו

שאינו מתקרב לפתח המערה פחות מד׳ טפחים טהור כל שאינו נוגע בשקוף. **ומ״ש** לפי שתוחו סגהתי. נראה שהטעם שנוסחתו בדברי רבינו היתה כמ״ש בספרי הדפוס ובזמן שהחצר מקורה אם היה בה ד׳ טפחים על ד׳ טפחים והנוסחא האמיתית אם היה בה מגולה בצד המערה ד׳ טפחים **על** ד׳ טפחים וכן מצאתי בספרי כתיבת יד והוא כמ״ש הראב״ד שהגיה:

ודע דבס״פ משוח מלחמה (דף מ״ד) קאמר על ב״ה בד״א שפתחה **מן** הצד אבל פתחה מלמעלה ארבע אמות **ולא ידעתי למה** השמיטו רבינו:

פ״ז א בית סתום שהמת בתוכו או שהיה לו פתח ופרץ את פצימיו וכו׳ (עיין בפנים) כך היא הגירסא הנכונה בדברי רבינו וכך מצאתיה בספר מוגה. והדין תוספתא ספי״ו דאהלות וברייתא בפ״ק דבתרא (דף י״ב): וכמה יהא שיעור הפתח וכו׳. פ״ג דאהלות ומסיים בה להציל הטומאה על הפתחים אבל להוציא [את] הטומאה בפותח טפח: **ב** המת בתוך הבית וכו׳. בפ״ז דאהלות המת בבית ובו פתחים הרבה כולם טמאים נפתח א׳ מהם הוא טמא וכולן טהורים חשב להוציאו באחד מהם או בחלון שהוא ארבע׳ על ארבעה טפחים הציל על כל הפתחים בש״א והוא שחשב עד שלא ימות המת וב״ה אומרים אף משמת היה סתום ונמלך לפתחו בש״א כשיפתח ארבעה טפחים וב״ה אומרים כשיתחיל ומודים בפותח בתחלה עד שיפתח ארבעה טפחים ופי׳ רבינו כאשר היו הפתחים כולם נעולים הנה יהיה הבית כולו כקבר ולזה יטמא כל מה שיגע בו וזה לשונס בית סתום מטמא כל סביביו וכאשר נפתח אחד מהפתחים או חשב להוציא המת מפתח ידוע ואע״פ שלא נפתח עדיין או שהיה בכלל הפתחים פתח בנוי [וחשב להרוס הבנין ההוא ולהוציא המת ממנו והתחיל להרוס] הנה הציל על כל הפתחים כולן וכאשר היה בהם פתח נעול הנה אשר ישב תחת המשקוף היוצא על זה הפתח לא יטמא וזהו ענין היות הפתח כבר הציל מן הטומאה כמו שביארנו בפ״ג וסבת זה היות הבית יוצא מדין קבר ונשאר בית ואינו מטמא כל סביביו וכו׳ וענין פותח בתחלה לפתוח פתח בא׳ הכתלים במקום שלא היה שם פתח ויחשוב להוציאו בו עכ״ל. והר״ש והרא״ש פירשו דטעמא דכולם טמאים משום דסוף טומאה לצאת בחד מינייהו ולא ידענא בהי מינייהו הילכך השיבי כולהו כפתוחים. ומ״ש בזמן שכולם נעולין בתוספתא פ״ח דאהלות. ומ״ש ואע״פ שחשב אחר שמת המת. כב״ה. ומ״ש וכן אם התחיל לחתור פתח וכו׳. זהו ששנינו ומודים בפותח בתחלה עד שיפתח ד׳ טפחים. ומ״ש היה שם פתח סתום וכו׳. נ״ז כב״ה: היו בו חלונות הרבה וכו׳. תוספתא פ״ח דאהלות. וכתב הר״י קורקוס ז״ל מ״ש דחלונות לא הצילו על הפתחים היינו דלא חשב כלל שמן הסתם אין דרך להוציא המת דרך חלונות שאם חשב להוציאו משם כבר נתבאר שחלון ד׳ מציל וכ״ש אם פתח בכוונה להוציאו משם וזהו שכתב נפתחו דהיינו מאליהן ומחשבה אין כאן עכ״ל. ולי נראה דמיירי בחלונות שאין בהם ארבעה מש״ה לא הצילו על הפתחים וכולן טמאות וכדתנן גבי המת פתחו בארבעה טפחים להציל טומאה על הפתחים אבל להוציא את הטומאה בפותח פתח והכי ניחא מאי דקתני כשהן מוגפות כולן טהורות שאם היה בהן ארבעה אע״פ שהן מוגפות היה להן להיות טמאות: פתח קטן בתוך פתח גדול וכו׳ עד ואם הערים שניהם טמאים. תוספתא פ״ח דאהלות: וכתב הראב״ד פתח קטן בתוך פתח גדול המאהיל ע״ג שניהם טמא א״א נ״ל בצד הפתח

זו כקבר סתום ומטמא מכל סביביו. *היתה הארון החקוקה בסלע רחבה מלמטה וצרה מלמעלה והמת בתוכה הנוגע בה מלמטן טהור ומלמעלן טמא שהרי הצדדין מלמעלה סמכו על גבי המת ונעשו כגולל. היתה הארון רחבה מלמעלה וצרה מלמטה הנוגע בה מ״מ טמא. היתה שוה הנוגע בה מטפח הסמוך לקרקעיתה ולמעלה טמא מטפח ולמטה טהור. *ניקב ארון בסלע והכנים המת בתוכה כמו נגר הנוגע בה מ״מ טהור חוץ ממקום פתחה: **ט** מערה שהקבר בתוכה וחצר לפני המערה. בזמן שהחצר לאויר העומד לתוכה טהור ובלבד שלא יגע במשקוף המערה. ובזמן שהחצר מקורה *אם היה בה [מגולה בצד המערה] ד׳ טפחים על ד׳ טפחים או יתר הנכנס לשם טהור. היתה פחותה מד׳ על ד׳ הנכנס לשם טמא ואע״פ שלא נגע בפתח המערה:

השגת הראב״ד

*היתה הארון החקוקה בסלע וכו׳. א״א לא נראה כן מן התוספתא שהיא כחקוקה בסלע אלא בבנין שהרי אמרו ארון שהיתה חקוקה בסלע ומכוסה הנוגע בה מכל מקום טהור ואינו טמא אלא כנגד כיסויה בלבד למה זה דומה לבור גדול מלא מתים ואבן גדולה נתונה על פיו בלבד שאינו טמא אלא כנגד חללו בלבד היתה בנויה בכותלה של נפש אם היתה נראית בתוך של נפש הנכנס לתוכה טמא ואם לאו אינו טמא אלא כנגד כסויה ועוד אם בחקוקה מדבר כמ״ש הוא הרי דבריו סותרים זה את זה בתחלה אמר הנוגע בסלע מ״מ טהור ובסוף אמר היתה שוה מטפח ולמטה טהור מטפח ולמעלה טמא רישא במאי עסקינן לא בשוה ולא ברחבה וצרה אלא שמא רישא בחקוקה וסיפא בבנין כדקתני בתוספת׳ והוא אינו תופס לא לשון משנה ולא לשון תוספתא אבל קולט מעט מזה ומעט מזה ואנו מכוין אלא שקשה לי בין ברוחב בין בשוה וקצר אם בבנין אין ניצל מתורת גולל ודופק שמטמא במגע ובאהל ואולי נאמר שלא ניתנו גולל ודופק אלא לקבר והוא הנפש שבונין למת פעמים מכניסין לתוכו את המת בארונו ופעמים בלא ארון וכיסוי הנפש נקרא גולל ומה שבגולל סמוך נקרא דופק אבל הארון כפותו של מת הוא ואינו לא גולל ודופק ולא קבר סתום ואינו מטמא בארון של אבן אלא מי שמאהיל עליו כנגד הטומאה:

*ניקב הרון בסלע וכו׳. א״א דבר זה כתב פירוש למה ששנו במשנה עשאו כמין גלוסקום ובערוך גלוסקום תיבה ואפשר שנפתחה מן הצד כפירושו:

*אם היה בה מגולה בצד המערה ארבעה טפחים וכו׳. א״א אני לפי טעותו הגהתי אבל לשון המשנה ולשון התוספתא אין שם חצר מקורה אלא שפתחה באויר ואין כאן קירוי אלא שפתחה למעלה או מן הצד ומן הצד קרוי פתחה לאויר:

פרק שביעי

א בית סתום שהמת בתוכו או שהיה לו פתח [ופרץ את פצימיו] וסתמו מטמא מכל סביביו והנוגע בו מאחוריו או מגגו טמא שבעה מפני שהוא כקבר סתום. נפתח בו פתח אפילו סתמו אם לא פרץ פצימיו הנוגע בו מאחוריו ומגגו טהור ואין טמא אלא כנגד הפתח. וכמה יהיה שיעור הפתח. שלם המת פתחו בארבעה טפחים. וכזית מן המת פתחו בטפח. ונדול מכזית הרי הוא כמת ופתחו בארבעה: **ב** המת בתוך הבית ובו פתחים הרבה בזמן שכולם נעולים כולם טמאים והיושב בצד כל פתח מהן תחת התקרה היוצא על הפתח נטמא. נפתח אחד מהן או שחשב להוציאו באחד מהן ואע״פ שחשב אחר שמת המת אפילו חשב להוציאו בחלון שהיא ארבעה על ארבעה הציל על הפתחים כולן ואין טמא אלא כנגד הפתח שנפתח או שחשב עליו והשאר טהורין מפני שהן נעולין והרי אין הבית כקבר סתום. וכן אם התחיל פתח להוציאו בו משיתחור ארבעה על ארבעה הציל על הפתחים כולן. היה שם פתח סתום וחשב להוציאו והתחיל זו משיתחיל לפתוח הציל על הפתחים כולן. היו בו חלונות הרבה וכולן מוגפות כולן טהורות. נפתחו כולן טמאות ולא על הפתחים. *פתח קטן בתוך פתח גדול המאהיל על גיהם טמא. חשב להוציאו בקטן טיהר קטן את הגדול.

השגת הראב״ד

*פתח קטן בתוך פתח גדול וכו׳. א״א נראה לי בצד הפתח קאמר:

היו

*היו שניהן מתאימין המאהיל ע"ג שניהם טמא. חשב להוציאו באחד מהן טיהר את חבירו. היה לבית פתח אחד לצפון ופתח לדרום וחשב להוציאו בצפוני ואח"כ באו אחיו או קרוביו ואמרו אין מוציאין אותו אלא בדרומי טיהר דרומי את הצפוני ובלבד שלא יערים ואם הערים שניהן טמאים: **ג** בתים הפתוחין לאכסדרה והמת באחד מהן אם היה דרכו של מת לצאת באכסדרה *הרי הבית שער והבתים טמאים ואם לאו בית שער טמא והבית טהור. *החדר שלפנים מן הבית מוגף ונכנסה טומאה לפנים דרך חלון הבית החיצון טהור מפני שהטומאה חוזרת ויוצאת דרך החלון שנכנסה בו: **ד** *אין הקבר מטמא מכל סביביו עד שיהיה שם חלל טפח על טפח על רום טפח. אפילו הגביה הבנין על גבי חלל טפח עד לרקיע הכל טמא לפי שהכל בקבר. היתה טומאה רצוצה ולא היה שם חלל טפח טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואין טמא אלא הנוגע כנגד הטומאה מלמעלה או המאהיל עליה מלמעלה או הנוגע כנגדה מלמטה או מה שהאהיל עליו מלמטה אבל הנוגע בצדי הבנין טהור: **ה** זה כלל גדול בטומאת מת שכל דבר המטמא באהל מן המת אם היה רצוץ שאין לו חלל טפח. הרי הטומאה בוקעת ועולה עד לרקיע בוקעת ויורדת עד התהום ואינה מטמאה מן הצדדין. כיצד כרי של תבואה או גל של אבנים וכזית מן המת בתוכו וכלים בצד הטומאה ואינן נוגעין בה כלים טהורין וכל כלי שבתוך הגל מכוון כנגד הטומאה מלמעלה או מלמטה טמא שהטומאה בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת ואם היה מקום הטומאה חלול טפח על טפח על רום טפח. הוא כקבר סתום ומטמאה מכל סביביו: **ו** בית שמלאו עפר או צרורות הרי זה ביטל הבית והרי הוא כגל של עפר או צרורות ואם היתה טומאה בתוך העפר בוקעת ועולה בוקעת ויורדת וכלים שבצידיה בתוך העפר טהורים: **ז** *טומאה שהיא רצוצה בכותל וסמך סוכה לכותל הסוכה טמאה שהרי נעשה הכותל צד מצידי האהל

השגת הראב"ד

*היו שניהם כו' חשב להוציאו באחד משניהן טיהר את חבירו וכו'. א"א כך היא התוספתא ולא ידעתי מה בין זה לזה ואולי מתאימין שמזוזה אחת מפסקת ביניהם ואין שם בנין אחר ושניהן ננעלים באותה מזוזה וקמ"ל אף ע"פ ששניהם דומים לפתח אחד טיהר האחד את חבירו:

*הרי הבית שער והבתים טמאים ואם לאו בית שער טמא והבית טהור. א"א בתוספתא טהורים וכן עיקר שאם יש לאותו הבית דרך לחצר מצד אחד ופתח הבתים שהן לאכסדרה מוגפים כולן טהורין והאכסדרה טהורה ואם לאו בית שער טמא שעתיד לצאת והבתים טהורים והאכסדרה מקורה עסיקינן והוא הבית שער:

*החדר שלפנים מן הבית מוגף ונכנסה טומאה וכו'. א"א פי' נכנס המת לחדר דרך חלון שפתוח לו מאחוריו והבית החיצון טהור אע"פ שדרך החדר על הבית אפ"ה טומאה זו במקום שנכנסה נותנין לה דרך לצאת:

*אין הקבר מטמא מכל סביביו עד שיהא שם חלל טפח על טפח וכו'. א"א דבריו סתומים ואולי כוונתו אינה מיוסרת כי זה הענין שלש מדות יש בו שאם יש במקום הטומאה טפח מרובע אע"פ שהטומאה ממעטת החלל והרי הוא כטומאה רצוצה ובוקעת ועולה ומטמאה באהל כמו כן מטמא כל סביביו במגע וזהו קבר כתום ואם יש שם טפח פנוי חלל אינו מטמא באהל אבל מטמא כל סביביו במגע ואם אין במקום הטומאה טפח מרובע זו היא טומאה רצוצה שבוקעת ועולה ומטמאה באהל ואינה מטמאה במגע מצדיה וזו הרצוצה אם היא בכותל שבין שני בתים או במעזיבה שבין בית לעליה רואים לאיזה צד היא יותר קרובה ובוקעת לאותו צד ומטמא כל מה שיש באותו אהל ודברים הללו מתבררים מן המשנה מאהרונות דר"א בר צדוק דברכות ומבית שפרן את פלימיו דב"ב דוק ותשכח:

השגת הראב"ד

*טומאה שהיא רצוצה לכותל וסמך סוכה לכותל הסוכה טמאה וכו'. א"א כחיי ראשי אין דרך המשנה כדבריו דתנן פ"ו נפש אטומה הנוגע מן הצדדין טהור מפני שטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת אם היה מקום הטומאה טפח על טפח נה מכל מקום טמא מפני שהוא כקבר סתום סמך לה סוכות טמאות ור"י מטהר הנה שאין הסוכה טמאה אלא שיש במקום הטומאה טפח על טפח שנעשים הסוכה דופן הקבר ומטמאה במגע מכל סביביה באהל

כסף משנה

הפתח קאמר עכ"ל. וכתב עוד היו שניהם מתאימים וכו'. א"א כך היה התוספתא וכו' וקמ"ל אע"פ ששניהם דומים לפתח א' טיהר א' את חבירו עכ"ל. ונראה דוחק מה שפירש בתוך הפתח דהיינו כנגד הפתח ואפשר דה"ק שפתח פתח גדול ביותר בכותל ובתוך הפתח הגדול בנה וסתם קצת ממנה מלמעלה ומלמטה ומן הצד ונשאר פתח קטן כנגד הפתח הגדול ושניהם מתאימים היינו שהשאיר הפתח הגדול כמות שהוא אלא שחלקו באמצע במזוזה וקתני בתרווייהו שהמאהיל על שניהם טמא ומשמע לי דהיינו לומר שאם האהיל על אי זה משניהם טמא וברישא אשמעינן דלא תימא דפתח קטן בטל לגבי פתח גדול ואם האהיל עליו לא נטמא וכן אם חשב להוציאו בקטן לא טיהר את הגדול קמ"ל ובסיפא אשמעינן שאע"פ שנראה שהוא פתח אחד טיהר א' את חבירו וכמ"ש הראב"ד ורבינו שמשון בפ"ח דאהלות הביא תוספתא זו ופירש פתח קטן בתוך פתח גדול כגון אותם שערים גדולים שבשער עצמו עושים דלת או חלון קטן לפי שאין רוצים כל שעה לפתוח לו שער הגדול לכל איש הנכנס ויוצא כי אם לצורך סוסים וחמורים הטעונים משאות. מתאימין כגון פתח שיש לו שתי דלתות אחת מימין ואחת משמאל עכ"ל:

ג בתים הפתוחים לאכסדרה וכו'. תוספתא שם בתים הפתוחים לאכסדרה והמת בא' מהם אם היה דרכו של מת לצאת בחצר בית שער כל הבתים טהורים ואם לאו בית שער טמא וכל הבתים טהורים ורבינו שמשון הביא תוספתא זו בפ"ז דאהלות ופירש בתים הפתוחים לאכסדרה שיש לפני הבתים אכסדרה והאכסדרה פתוחה מכל צדדיה ויש לבתים בית שער מצד אחד. לצאת בחצר לאכסדרה חצר קרי לה שמצד האכסדרה היה דרכו לצאת ולא דרך בית שער. כל הבתים טהורים כלומר כל פתחי הבתים טהורים על המאהילים עליהם שדרך חצר יוציאו את המת ולא דרך בית שער. ואם לאו שאין דרכו של מת לצאת לחצר אלא מבית שער בית שער טמא וכל הבתים טהורים כלומר כל פתחי הבתים עכ"ל. ולפ"ז כי קתני בית שער כל הבתים טהורים ה"ק בית שער וכל הבתים טהורים ובספרי רבינו מצאתי אם היה דרכו של מת לצאת באכסדרה הרי הבית שער טמא והבתים טהורים ולפ"ז נ"ל דלאכסדר' קרי בית שער וקשה לגירסא זו דכיון דקתני אם היה דרכו של מת לצאת באכסדרה ה"ל למיתני ואם לאו. ומצאתי נוסחא אחרת בדברי רבינו שכתוב בה אם היה דרכו של מת לצאת בחצר הרי הבית שער והבתים טמאים ואם לאו בית שער טמא והבתים טהורים וזאת היתה נוסחת ספרי רבינו שביד הראב"ד וכתב עליה א"א בתוספתא טהורים וכן עיקר וכו' ולפי גירסא זו שגורס הבתים טמאים נ"ל שצריך לגרוס אם היה דרכו של מת לצאת באכסדרה א"נ דלאכסדרה קרי חצר כדברי רבינו שמשון וי"ט משום דכיון דדרכו לצאת דרך שם אע"פ שהבית שהמת שם פתחו נעול השבינן כאילו הוציאוהו שם ולפיכך אכסדרה טמאה וכן שאר בתים הפתוחים לה טמאים אם אין דלתותיהם נעולות וטעמא משום דכיון דחשבינן כאילו המת באכסדרה הרי הטומאה נכנסת לבתים הפתוחים ע"י תקרת האכסדרה שמביאה את הטומאה להם אבל אם היו נעולים אין טומאה נכנסת להם. ואם לאו כלומר אם אין דרכו של מת לצאת באכסדרה כגון שיש לבית פתח ממקום אחר והם רוצים להוציאו באותו פתח הבתים טהורים אפילו הם פתוחים והוא שיהיה פתח הבית שהמת בו נעול ואע"פ כן אכסדרה טמאה לפי שהיא טפילה לבית: החדר שלפנים מן הבית מוגף וכו'. תוספתא פ"ח דאהלות: וכתב הראב"ד פי' נכנס המת לחדר וכו' והוא שיהא הפתח שבין בית לחדר מוגף שאילו היה פתוח הא ודאי שהיה טמא גם הבית החיצון. ורבינו שמשון הביא תוספתא זו בפ"ד דאהלות

כסף משנה

...דאהלות ופי' מוגף סגור ואין יכול ליכנס ממנו לבית. לפנימי לחדר שלפנים מהבית הטומאה דרך חלון וכו' דכיון דהדלת מוגף אין טומאה נכנסת ממנו לבית ואי משום לצאת דרך פתח לבית ולא דרך חלון כדאמרן שאין חלונות מצילים על הפתחים כיון דדרך החלון באה הטומאה כדרך שנכנסה יוצאה עד כאן לשונו:

ד אין הקבר מטמא מכל סביביו... בפ"ו דאהלות תנן נפש... הנוגע בה מן הצדדין טהור מפני... בוקעת ועולה בוקעת ויורדת אם היה... הטומאה טפח על טפח על רום טפח... בה מכ"מ טמא מפני שהיא כקבר... שם רבינו נפש הוא הבנין שבונים ע"... וכו' ואוטם הוא הדבר המקפיי אשר... בתוכו ולא פתח אמרו נפש אטומה... שיהיה זה הבנין על עצם הטומאה ו... המת בארון עד שיהיה שם חלל טפח... אפילו הגביה הבניין וכו' ריש פ"ז... הטומאה בכותל ומקומה טפח על... העליות שעל גבה אפילו הן עשר... ומ"ש הראב"ד לחלק בשיש במקום... טפח בין כשהטומאה ממעטת החלל... ממעטת נ"ל שטעמו מפני שהוא... שבינו אם היה מקום הטומאה טפח... וכו' אנפש אטומה דרישא קאי לומר שגם... מיירי כלומר שאין שם טפח פנוי... ממעטת החלל דיקא נמי דקתני אם יש הטומאה טפח על טפח ולא קתני אם... טפח על טפח דהוה משמע שאין... ממעטת חלל הטפח וקאמר דהנוגע בה טמא כלומר מלבד שהיא בוקעת ועולה כדקתני רישא הנוגע בה מכ"מ טמא... ניחא ליה מה שאמרו בפרק מי שמתו... גבי הא דאמר רבי אליעזר ברבי צדוק... היינו ע"ג ארונות וכו' אהל שיש בו... חוצץ מפני הטומאה ושאין בו חלל טפח... חוצץ והוא היפך מה שכתבתי בכמו... בריש פ"ז דאהלות ובמה שאידם מדה... ניחא ליה והדבר פשוט הוא שאין דעת... כן כמבואר בדבריו פה ובפי' המשנה... דכל שאין שם טפח על טפח על רום כפי... טומאה רצוצה היא והנוגע מן הצדדין... וזהו פשט המשנה והההיא דמדלגין היו... ארונות לא מכרעא לאדם מדה שליפית... התוס' תירצו בלא אידום מדה שליפית... בפרק י"ב כתב דארונות של עץ שמניחים... את המת אינם כקבר אבל אם יש בין... הארון והמת גובה טפח חוצץ והעומד ע... הארון טהור מן התורה וכו'. ומ"ש עוד ה... וזו הרצוצה אם היא בכותל שבין שני בתים... מבואר במשנה פ"ו דאהלות. ומ"ש ואם י... טפח פנוי חלל אינו מטמא באהל רבינו... על זה ומההיא דארונות אין ראיה לפי... רבינו בפרק י"ב:

ה זה כלל גדול בטומאת מת וכו' כיצד... של תבואה וכו'. בפרק ט"ו דאהלות... ובפ"ז:

ו בית שמלאו עפר וכו'. גם זה שם...

ז טומאה שהיא רצוצה בכותל וכו'. ... דאהלות בסוף המשנה ב... בסמוך סמך לה סוכות טמאות ור"י... וידוע דהלכה כת"ק: וכתב הראב"ד א"א כחיי ראשי אין דרך המשנה כדבריו וכו'. וי"ל מהא לא איריא שרבינו מפרש דסמך לה... טמאה ארישא קאי דקתני נפש אטומה ה... בה מן הצדדין טהור ומשום דמסיים בה... מטהר קתני לה דאילו בהיה בה טפח על... לא פליג ר"י. ומ"ש ויסודי הדברים בתוספתא דאהלות פ"ג הוא מדקתני האם הנ... סוכתו על פתחו של קבר המאהיל עליה... וכו' אמר ר"ש וכו' אם סוכה שיש לה... הרי היא חוצצת על גבה אם סוכה שאין... פתח זהו גולל עצמו ורבינו סובר שאין זה... למשנתנו

האהל. ואע"פ שהצדדין טהורים לנוגע אילו לא היה עליהן אהל אבל משנעשה עליהן אהל האהל כולו טמא שהרי הטומאה בתוכו:

באהל אלא א"כ הקבר פתוח אליה או שתהא הסוכה סתומה שלא יהא לה פתח כי אז נעשית כגולל לקבר אבל כנפש הטומאה כיון שהנוגע בנפש מן הצדדין טהור אף הסוכה הסמוכה לה טהורה במגעה ובאהלה מתוכה בין שיש לה פתח לסוכה בין שאין לה שאם אין קבר אין גולל ונפש הטומאה אינה קבר אבל המאהיל על גגה כנגד הנפש יש חילוק שאם יש פתח לסוכה הכל טהור כל אהלה וכל מגעה מפני שהיא בית בפני עצמה ומוגן ואם אין לה פתח אותו המאהיל טמא שהרי טומאה בוקעת ועולה ויסודי הדברים הללו בתוספתא דאהלות פרק ג' והמבין יראה ויבין:

פרק שמיני

א שדה שאבד קבר בתוכה עפרה מטמא במגע ובמשא כבית הפרס שמא נדוש הקבר בה ויהיו עצמות כשעורה בתוך עפרה. וכל השדה כולה המאהיל עליה נטמא. ואם העמיד בתוכה אהל נטמא כל מה שיש באהל שמא האהל שהעמיד באותה שדה על הקבר הוא מאהיל: **ב** בנה בית ועליה על גביו אם היה פתחה של עליה כנגד פתחה של בית העליה טהורה שאפי' [היה] הקבר תחת משקוף הבית העליה טהורה שהרי הוא אהל ע"ג אהל כמי שיתבאר. ואם לא היה מכוון אף העליה טמאה שמא אסקופת עליה על הקבר והרי העליה מאהילה על הקבר: **ג** ושדה *זו מותר לזרוע בתוכה כל זרע לפי שאין שרשי זרעים מגיעים עד לקבר. *אבל אין נוטעין בתוכה אילני מאכל מפני שהשרשים מגיעין עד למת. התלוליות הקרובות לעיר הסמוכה לבית הקברות או לדרך בית הקברות אחד חדשות ואחד ישנות הרי אלו בחזקת טומאה מפני שהנשים קוברות שם את הנפלים ומוכי שחין קוברין שם איבריהן. אבל הרחוקות החדשות טהורות והישנות טמאות שמא היו קרובות מעיר שחרבה או מדרך שאבדה. ואי זהו תל קרוב כל שאין שם תל אחר קרוב יותר ממנו וישן שאין אדם זוכרו: **ד** שדה בֹוכים והוא המקום הקרוב לבית הקברות שהנשים יושבות שם ובוכות. אעפ"י שעפרה טהור שהרי לא הוחזקה שם טומאה *אין נוטעין אותו ואין זורעין אותו. שלא להרגיל רגל אדם לשם שמא יש שם טומאה מפני שהוא קרוב לבית הקברות כבר נתייאשו בעליו ממנו לפיכך אפשר שיבא אדם ויקבור בו מפני זה חששו לו. ועושין מעפר מקום זה תנורים לקדש שהרי לא הוחזקה שם טומאה: **ה** *קבר הנמצא מותר לפנותו ואם פנהו מקומו טמא ואסור בהנייה עד שיבדק כמו שיתבאר. וקבר הידוע אסור לפנותו ואם פנהו מקומו

*(בהגהות מהר"י אבוהב ושדה זו מותר לזרוע בתוכה כל זרע כן הוא במשנה. אבל הרע"ב מברטנורא כתב כי התוספתא אוסר עכ"ל. ועי' בתוס' יו"ט):

השגת הראב"ד

*אבל אין נוטעין בתוכה אילני מאכל מפני שהשרשים מגיעין עד למת וכו'. א"א המשנה אמרה אינה נטעת כל נטע ואין מקיימין בה אילנות חוץ מאילן סרק והטעם אילני מאכל אדם נמשך ועושה דירתו ביניהם מה שאין כן באילני סרק מכל מקום לכתחלה אינה נטעת כל נטע:

השגת הראב"ד

*אין נוטעין אותו כדי שלא להרגיל רגל אדם וכו'. א"א שלנו יפה משלו שלא נלכלך בגדי המתקבלים שם במספד הכיתות:

השגת הראב"ד

*קבר הנמצא מותר לפנותו ואם פנהו מקומו טמא. א"א זו הפסקא איני מוציא אותה מכוונת בדברים והתוספתא ומסכת שמחות אינן מכוונות והנוסחא שכתב אינה משוה עם התוספתא גם בעצמה אינה מיושרת ומה יש בין קבר המזיק לקבר הנמצא

כסף משנה

דהתם לענין מאהיל על הסוכה אם הוא טמא ומתניתין לענין שנכנס באותה סוכה אם נטמא:

א שדה שאבד קבר בתוכה כו' וכל השדה כולה המאהיל עליה נטמא ואם העמיד בתוכה אהל נטמא כל מה שיש באהל. *משנה בסוף אהלות ... מטמאה במגע ובמשא ובאהל:

ב בנה בית ועליה על גביו וכו' עד שהשרשים מגיעים עד למת. גם זה בסוף אהלות: וכתב הראב"ד א"א המשנה אמרה אינה נטעת וכו' משיג על רבינו ...ין נוטעים בתוכה אילני מאכל משמע ...רק נוטעין ומתניתין קתני אינה נטעת ועוד שמשמע מדבריו שאילן מאכל אין ... אבל מותר לקיימו ומתניתין קתני דאין ... ולדעת רבינו י"ל שהוא מפרש דחוץ ...רק קאי אאין נוטעין וכן משמע מדבריו ... המשנה וכן פירש ה"ר עובדיה וכן פירש ... מגון כחד ליבנא ומפרש דמאי דקתני ...ימין בה אילנות לא לאסור לקיים בה ... כנטועים אתא אלא טעם למה אינה ... כל נטע היא כלומר מפני שאין ראוי ... בה אילן פירותיו מאחר שפירותיו ספק ... ויותר נכון לומר שרבינו לא היה גורס ...יימין בה אילנות אלא הכי גרים ואינה ...ל נטע חוץ מאילן סרק. ורצה עוד ... לפסור טעם רבינו שאם הטעם מפני ...ם מגיעים עד למת ויטמאו הפירות ...א היה להם למנוע מליטע בה אילן ... לפי הטעם שאדם נמשך ועושה דירתו ... לפעמים עושה דירתו באילן סרק ולפיכך ... נטעו לכתחלה אבל לטעם רבינו לא ...סור ליטע אילן סרק. ולפי מה שכתבתי ... או שגורס רבינו אין כאן השגה:

...וליות הקרובות לעיר וכו' עד שאין אדם זוכרו. פי"ו דאהלות ופ"ב ... (דף כ:) וכר"י לגבי ר"מ ודברי רבינו ... והתוספות הכריעו כן מן הסוגיא וכך ...וספתא פי"ז. וסובר רבינו שמה שאמרו ... עד חמשים אמות אזלא וכו' לר"מ ... איתמר לפיכך השמיטו רבינו:

...ה בוכין וכו' עד שהרי לא הוחזקה שם טומאה. פי"ח דאהלות זולת ... שנתן שהוא בפ"ק דמועד קטן (דף ה') ... טעמא מאי אמר אבימי משום יאוש ... נגעו בה ודברי רבינו בפירושה מבוארים ... והראב"ד כתב שלנו יפה משלו וכו' ... ע"פ דברי רבינו שמשון שכתב משום ... עלים וכו' שהבעלים מתייאשים ממנה ... שהחזיקו בו רבים שאסור לקלקלו ... זה שלפי זה אינו ענין לטומאה ולא היה ... בנותו לענין טומאה. ומ"ש שלא להרגיל ...ל אדם שם. תוספתא פרק י"ו:

...בר הנמצא מותר לפנותו וכו'. בפרק נגמר הדין (דף מ"ז ע"ב) נמצאת ...' קברות הן וכו' קבר הנמצא מותר ... פינהו מקומו טהור ומותר בהנאה קבר ... אסור לפנותו פינהו מקומו טמא ואסור ... קבר המזיק את הרבים מותר לפנותו ... מקומו טהור ואסור בהנאה ומקשה בגמרא ...נמצא מותר לפנותו דילמא מת מצוה היה ...זה קנה מקומו ומשני שאני מת מצוה דקלא ...ה ופירש"י קבר הנמצא כגון שהוא אדם ...על השדה שלא נוה מעולם לקוברו שם ... נקבר שם. קבר הידוע שנקבר שם מדעת ...שדה. קבר המזיק את הרבים שקבור ... הילוך רבים ומיטמאים באהלו. מותר ... שלא קנה את מקומו. מקומו טהור אע"פ ... טומאה על הקברות ואע"פ שנטלו משם ... על זה ובהנאה נמי מותר ואע"ג דאיסורא ...א הוא דאין תורת כלי עליו. מקומו טמא דרבנן היא שגזרו טומאה עולמית על ... כדי שלא יפנוהו. קבר המזיק את ... ניתן רשות לפנותו מפני נזקן של רבים. פינהו מקומו טהור דלא גזור עליה מפני הנזק ומיהו אסור בהנאה דאיסורא דאורייתא הוא ולא פקעא עכ"ל. ובתוספתא פי"ז דאהלות שנויה בסגנון אחר נמצאת אומר ג' קברות הן קבר הנמצא מפנין אותו פינהו מקומו טהור ואסור בהנאה קבר המזיק את הרבים מפנין אותו פינהו מקומו טמא ואסור בהנאה קבר הידוע אין מפנין פינהו מקומו טהור ומותר בהנאה ובמסכת שמחות פי"ד נמצאת אומר שלשה קברות הן קבר הנמצא בתחילה מותר לפנותו ואם פינהו מקומו אסור בהנאה קבר הידוע אסור לפנותו ואם פינהו אסור בהנאה קבר המזיק את הרבים אסור לפנותו ואם פינהו מקומו טמא ובירושלמי סוף נזיר (פ"ט הל' ג') שנויה בסגנון אחר נמצאת אומר שלשה מיני קברות הן קבר הנמצא מפנין אותו פינהו מקומו טמא ואסור בהנאה קבר הידוע אין מפנין אותו פינהו מקומו טהור ומותר בהנאה קבר שהוא מזיק את הרבים מפנין אותו פינהו מקומו טמא ואסור בהנייה הורה רבי אבא בר כהן בכפר עקביה מקומו מותר בהנייה מהו פליג כאן בשקדם הוא את העיר כאן בשקדמתו העיר וכתב הרשב"א בתשובה שגירסת הירושלמי משובשת דהיאך אפשר להחמיר בקבר הנמצא ולטמאו ולאסרו בהנייה יותר מקבר הידוע ואפי' תמצא לומר דבנמצא יש לחוש למת מצוה א"כ היאך אמרו שמותר לפנותו ועוד היאך אפשר לומר שיהא הנמצא מותר לפנותו ויהיה טמא ואסור בהנאה והידוע אסור לפנותו וטהור ומותר בהנאה וכי את שאסור לפנותו מותר בהנאה ואת שמותר לפנותו אסור בהנאה כלפי לייא ומיהו בקבר המזיק אפשר ליישב כגירסת הירושלמי ובדוחק שמותר לפנותו כדי שלא יצטרכו הרבים להתרחק ממנו ומ"מ לא לטהר מקומו כדי שלא יבאו להשתמש בו וליהנות ממנו והנאתו דאורייתא וכדמוקי לה התם בשקדם הקבר את העיר ונעשה שם ברשות וכי קתני בגמרין מקומו טהור ומותר בהנאה בשקדמה העיר לקבר ונעשה שם שלא כדין ולפיכך מקומו טהור שלא גזרו חכמים טומאה על זה וכן לא ירד בו איסור דאורייתא דשלא כדין נעשה שם עכ"ל. ואין דבריו נוחים לי שמ"ש דהיאך אפשר להחמיר בקבר שנמצא יותר מקבר הידוע זה הוא ע"פ מה שפירש רש"י בקבר הנמצא וקבר הידוע אבל לפי מה שנפרש בו לדעת רבינו ניחא ומה שתמה וכי את שאסור לפנותו מותר בהנאה ואת שמותר לפנותו אסור בהנאה נאמר בו טוב טעם ודעת ומה שרצה להעמיד דברי גמרא דידן בשקדמה העיר לקבר יש לתמוה דא"כ לא הוה שתיק גמרא דידן מלפלוגי בהכי וכן מ"ש ואפילו את"ל דבנמצא יש לחוש למת מצוה וכו' הוא דבר תמוה איך יעלה על הדעת לומר כן שהרי אמרו בגמרא מת מצוה קלא אית ליה. ולי נראה דה"פ הירושלמי לדעת רבינו קבר הנמצא היינו שלא היו יודעים שהיה שם קבר מותר לפנותו דכיון שלא היו יודעים בו מסתמא נקבר שם שלא מדעת בעל השדה וכיון דלאו מת מצוה הוא לא קנה מקום קברו ואם פינהו מקומו טמא כלומר השדה שסביבותיו טמא דחיישינן שמא בית הקברות הוא עד שיובדק כמו שיתבאר בפרק שאחר זה ואסור בהנאה כלומר השדה שסביבותיו אסור בהנאה כל זמן שלא נבדק דכיון דמספקינן ליה בבית הקברות דיינינן ליה כבית הקברות שאין נוהגין בהן קלות ראש אין מרעים בהם בהמה וכו' כדאיתא פרק בני העיר (דף כ"ט) ולדברים אלו קורא רבינו איסור הנאה שהרי כתב בסוף הלכות אבל בתי הקברות אסורים בהנאה כיצד אין אוכלין בהם וכו' כללו של דבר אין נאותין בהם ולא נוהגין בהם קלות ראש ובמאי ג' איירי שצריך לבדוק מן האחרון כ' אמה ואע"פ שמותר לפנותו פינוי המת שאני שאינו אלא מדרבנן מפני כבוד המת. קבר הידוע שאין שם אלא הוא לבדו ומסתמא נקבר שם מדעת בעל השדה אסור לפנותו כיון שמדעת בעל השדה נקבר שם ומקומו טהור ומותר בהנאה מאחר שידוע שאין שם קברים אחרים השדה שסביבותיו טהור

... גירסת הרמב"ם בנוסחת המשניות מטמאין ... במשא ובאהל וכן העתיק התוספות יו"ט יע"ש]

מקומו טהור ומותר בהנייה: **ז** קבר שהוא מזיק את הרבים מפנין אותו ומקומו טמא ואסור בהנייה: **ז** הפוגע במת מצוה אם מצאו בתוך התחום מביאו לבית הקברות. מצאו חוץ לתחום אפילו בתוך שדה כרכום קנה מקומו ויקבר במקום שנמצא. מצאו על המצר מסלקו לצדדין; שדה בור מצד זה ושדה ניר מצד זה קוברו בשדה בור. שדה ניר ושדה זרע קוברו בשדה ניר. שדה זרע ושדה כרם קוברו בשדה זרע. שדה אילן ושדה כרם קוברו בשדה כרם מפני אהל הטומאה. היו שניהן שוין קוברו לאי זה צד שירצה: **ח** קבר הנמצא מטמא למפרע. ואם בא אחר ואמר ברי לי *שלא היה כאן קבר אפילו קודם לעשרים שנה אינו מטמא אלא משעת מציאה ואילך: **ט** כל המוצא קבר או מת או דבר שמטמא באהל מן המת. חייב לציין עליו כדי שלא יהיה תקלה לאחרים. ובחולו של מועד היו יוצאין מב"ד לציין על הקברות. אין מציינין על כזית מצומצם מן המת לפי שסופו יחסר בארץ. ובמה מציינין. בסיד ממחה ושופך על מקום הטומאה. אין מעמידין את הציון על גבי הטומאה אלא יהי עודף מכאן ומכאן בצידי הטומאה שלא להפסיד את הטהרות. ואין מרחיקין את הציון ממקום הטומאה שלא להפסיד את ארץ ישראל. ואין מציינין על הוודאות שהרי הן ידועין לכל אלא על הספיקות. כגון שדה שאבד בה קבר והסככות והפרעות: **י** מצא שדה מצויינת ואין ידוע מה טיבה. אם אין בה אילנות בידוע שאבד בה קבר. יש בה אילנות בידוע שנחרש בה קבר כמו שיתבאר: **יא** מצא אבן מצויינת תחתיה טמא. היו שתים אם יש סיד ביניהם טמא. ואם אין סיד ביניהן אלא על ראשיהן *אם יש חרש ביניהן טהור שאין זה אלא בניין. ואם אין חרש ביניהן והיה הסיד מרודד על ראשיהן מכאן ומכאן ה"ז ציון וטמא

השגת הראב"ד

*שלא היה כאן קבר וכו'. א"א זו התוספתא אינה משוה עם המשנה מכוי שנמצא בו שרץ מטמא למפרע עד שיאמר בדקתי את המבוי וכו' או עד שעת הכבוד. עד שעת הכבוד מיהא מטמא ואע"פ שבשעת הכבוד לא היה בו שרץ דאמרינן עם סילוק ידיו נפל בו השרץ והכי נמי נימא ליום א' או לב' ימים אחר ראייתו של זה נקבר המת שם:

השגת הראב"ד

*אם יש חרש ביניהם טהור וכו'. א"א אבן חורש גרסינן ואם יש שם חורש אע"פ שיש שם סיד אם היה הסיד משופע ביניהם טהור דאמרינן אגב חרישה נפל הסיד באמצע ואין שם טומאה אבל אם אין שם סיד לעולם

ומותר בהנאה כלומר שלא נאסר לאכול ולשתות בו ולנהוג בו קנות ראש. קבר המזיק את הרבים כגון שהוא סמוך לרשות הרבים ומתטמאים העוברים בר"ה מפנין אותו אפילו אם נקבר ברשות בעל השדה כדי שלא יזיק את הרבים ומקומו כלומר שהשדה שסביבותיו טמא ואסור בהנאה מטעם שנתבאר גבי קבר הנמצא ודברי רבינו כגירסת הירושל' וצ"ל שהיה רבינו גורס בגמרא דידן פרק נגמר הדין כגירסת הירושלמי דאל"כ לא הוה שביק גירסת גמרא דידן מפני הירושלמי ועי"ל דאסור בהנאה דקתני אקבר גופיה קאי וכגון שהוא קבר בנין הא לאו הכי מותר בהנאה והכי מוקי לה בפרק נגמר הדין ורבינו סמך על מ"ש בסוף הלכות אבל דקבר אינו אסור בהנאה אא"כ הוא של בנין והא דקתני גבי קבר הידוע פינהו מותר בהנאה אפילו בקבר של בנין שרי דכיון דידוע שלא נקבר שם אלא הוא לבדו מסתמא על דעת לפנותו נקבר שם שאין לך מי שרוצה לקבור מתו לבדו בשדה אחר וכיון דע"ד לפנותו נקבר שם הוה ליה כאילו לא היה שם קבר מעולם לענין זה: והראב"ד כתב על דברי רבינו זו הפיסקא איני מוצא אותה מכוונת וכו':

ומ"ש שגירסת רבינו אינה מיושרת ומה יש בין קבר המזיק לקבר הנמצא כלומר שלגירסת רבינו שניהם שוים ואמאי מני להו בתרתי לערבינהו וליתנינהו י"ל שאם הקושיא קושיא אינה על רבינו אלא על הירושלמי שממנו העתיק רבינו דבריו ולירושלמי י"ל דמשום דבקבר המזיק בעי לפלוגי בין שקדם הוא את העיר לקדמתו העיר תנייה בלחודיה ושייך שפיר למיתני ג' קברות הן ועי"ל דאע"ג דליתנא דמיתני בהרווייהו שו. אין דינם שוה דמפנין דקתני בקבר הנמצא היינו לומר ברשאי לפנותו אבל מפנין דקתני בקבר המזיק היינו שצריך לפנותו על"פ כדי שלא יזיק את הרבים והכי דייקא לשון רבינו דבקבר הנמצא כתב מותר לפנותו ובקבר המזיק כתב מפנין אותו כלומר על"פ מפנין אותו כדי שלא יזיק את הרבים: ומ"ש לא ידעתי מהו עד שיבדוק שאני אומר שאפילו בדק ולא מצא שכונת קברות אע"פ שנטלו ואת תבוסתו אפ"ה מקומו מטמא במגע ואסור בהנאה והטומאה אינה אלא כדי להרחיק אדם מן ההנאה. אע"פ שרש"י כתב בפרק נגמר הדין שאע"פ שניטל המת הקבר טמא שגזרו טומאה [עולמית] על הקבר כדי שלא יפנהו רבינו אינו מודה בזה שאחר שנטלו ואת תבוסתו היכן מצינו שמקום הקבר אסור בהנאה דהא אמרינן בפרק נגמר הדין דקבר של בנין הוא דאסור בהנאה אבל אם אינו של בנין מותר דקרקע עולם אינה נאסרת. ולדברי הראב"ד שהוא אסור בהנאה אינו אלא מדרבנן ולמה יחמירו בו עוד לטמאותו כדי להרחיקו מההנאה. ומ"ש והנוסחא המדוייקת קבר הנמצא מותר לפנותו ומקומו אסור בהנאה וטהור והידוע אסור לפנותו ומקומו טמא ואסור בהנאה והמזיק את הרבים מפנין אותו ומקומו טהור ומותר בהנאה. נוסחא זו שכתוב בה בקבר הנמצא טהור ע"ם הוא שהרי הוא ז"ל כתב שהטומאה אינה אלא כדי להרחיק את האדם מן ההנאה ומאחר שכתב דקבר הנמצא אם פינהו מקומו אסור בהנאה על כרחנו צריך לגרוס וטמא וכן מצאתי בספר מוגה:

ואני תמה על מ"ש שהנוסחא המדוייקת היא כמ"ש שאינה לא כגירסת גמרא דידן ולא כגירסת הירושלמי ולא כגירסת התוספתא ולא כגירסת מסכת שמחות: **ז** הפוגע במת מצוה אם מצאו בתוך התחום. ירושלמי פרק כה"ג ונזיר (הלכה א'). ומ"ש מצאו חוץ לתחום אפי' תוך שדה כרכום עד לאיזה צד שירצה וכו'. בס"פ מרובה (דף פ"א ע"ב) ובאבל רבתי (פ"ד) ובירושלמי פכה"ג. ומ"ש רבינו קוברו בשדה כרם גירסת ספרים דידן באבל רבתי קוברו בשדה אילן ובירושלמי פכה"ג שנויה במחלוקת דהכי איתא התם שדה כרם ושדה אילן אית תנויי תני קוברו בשדה כרם אית תנויי תני קוברו בשדה אילן מ"ד [קוברו] בשדה כרם אבל בשדה אילן לא מפני אהל הטומאה כלומר ובשדה כרם ליכא למיחש הטומאה דכרמים שלהם היו גפנים שפלים סמוך לארץ הנקראים רוגליות. מ"ד בשדה אילן אבל בשדה כרם לא מפני הכשר בצירה. ופסק רבינו כמ"ד בשדה כרם מפני שיותר רחוי להוש לאהל הטומאה שהוא כולל מלהכשיר בצירה שהוא פרטי: **ח** קבר הנמצא וכו' עד משעת מציאה ואילך. תוספתא בפ"ד דטהרות: וכתב הראב"ד א"א זו התוספתא אינה משוה עם המשנה וכו' ואפשר לומר דלא דמו דנפילת שרץ לית ליה קלא כמו קבורת מת:

ט כל המוצא קבר או מת וכו'. [משנה ונמרא] פ"ק דמועד קטן (דף ב'): אין על כזית מצומצם וכו'. שם (דף ה' ע"ב). ובמה מציינין בסיד וכו'. פ"ה שני: אין מעמידין את הציון ע"ג הטומאה וכו' עד והפרעות. פ"ק דמועד קטן (ה' ע"ב) ופירש"י שלא להפסיד את הטהרות שאם הטומאה ממש תחת הציון אינו מ[...] שבא אצל הציון פתאום ויטמאו הטהרו[ת] הטומאה תחת הציון אלא עושין הציון לטומאה ברחוק כל שהוא כשבא פ[...] מרגיש מן הטומאה ואינו הולך עליה. אין [...] את הציון ממקום טומאה יותר מכל ש[...] להפסיד ארץ ישראל שכשרואה סימן [...] ונמצא ארץ ישראל בטומאה שלא לצ[...]

ומ"ש אסור בהנאה עד שיבדוק לא ידעתי מהו עד שיבדוק שאני אומר שאפילו בדק ולא מצא שכונת קברות אע"פ שנטלו ואת תבוסתו אפ"ה מקומו טמא במגע ואסור בהנאה והטומאה אינה אלא כדי להרחיק אדם מן ההנאה והנוסחא המדוייקת קבר הנמצא מותר לפנוהו ומקומו אסור בהנאם [וטמא] והידוע אסור לפנותו ומקומו טמא ואסור בהנאם והמזיק את הרבים מפנין אותו ומקומו טהור ומותר בהנאם:

י מצא שדה מצויינת וכו'. שם אמרי[...] שנחרש בה קבר לא בעי ציון[...] ואינה מטמאה באהל ומקשי והא תניא [...] מצויינת ואינו יודע מה טיבה יש בה [...] בידוע שנחרש בה קבר אין בה אילנות שאבד בה קבר וכו' אמר ר"פ כי תניא[...] בשדה שאבד בה קבר דליינוה ופירש"[י] יודע מה טיבה אם הוא שדה שנחרש [...] ויכול לילך בניפוה (דאינו מטמא באהל) מפני שנאבד בה קבר ואינו יכול לי[לך] בנפיחה דמטמא באהל. יש בה אילנות שנחרש השדה לצורך האילנות ויכול להלך מטמאה באהל אלמא מדקתני בה מצא שדה [...] (משמע) דמציינין בית הפרס שנחרש. א"ר"פ בית הפרס שנחרש לא בעי ציון והאי דקתני שנחרש בה קבר בשדה שאבד בה קבר וציינה [...] יש בה אילנות בידוע שנחרש כו' לא בעי ציון אילנות בידוע שאבד בה קבר ולא נחרש [...] ומקשה התם וליחוש דילמא אילנות מגואי מאבראי ומשני בעומדים על הגבולים [...] טומאה מגואי ואילנות מבראי במסובכי[ן] הא אמרן אין מרחיקין ציון ממקום טומ[אה] להפסיד את א"י. ופירש"י וליחוש דילמא [...] מגוואי וטומאה מאבראי ולא נחרש במקום [...] מבחוץ לאילנות אלא בין האילנות והוי שדה בו קבר ולא נחרש ואמאי קאמר בידוע שנ[חרש] קבר. בעומדים האילנות על הגבולים ש[...] דודאי ליכא טומאה מאבראי דלא קברי בר"ה אלא בין האילנות הויא טומאה [...] בשביל האילנות. ודילמא טומאה מגואי ו[...] האילנות ולא נחרש במקום טומאה. מסובכין [...] עומדים בשורה אחת סביב הגבוליה אלא מ[...] בכל השדה דודאי נחרש כל השדה בשביל הא[...] הא אמרן אין מרחיקין ציון ממקום טומאה שסמוך לאילנות הציון ודאי טומאה בין ה[...] היא ונחרש בשביל האילנות עכ"ל. ולא כתב דדוקא בעומדים על הגבולים ובמסובכים דסמיך אאיבעיא אימא דלפ"ז ברייתא בכל מיתניא ותשלום דין זה כתב רבינו בפ[...] **יא** מצא אבן אחת וכו' עד הרי זה [...] וטמא. ג"ז שם (דף ו') אמר [ר'] יהודה מצא אבן מצויינת תחתיה טמא שתי[ם] יש סיד ביניהן טמא ואם אין סיד [...] ביניהם טהור ואע"ג דליכא חורש והתניא אבן אחת מצויינת תחתיה טמא שתים א[ם] חורש ביניהם טהור ואם לאו [...] טמא אמר ר"פ הכא בשהסיד שפוך אל ראש[ן] ומרודד לכאן ולכאן אי איכא חורש בינ[יהן] ביניהן טהור דאימור מחמת חורש הוא דא[תי] ואי לא סיד דביני וביני הוא וטמא ופירש"י אחת מצויינת שיש סיד על גבה דאינו להרחיק הציון מן האבן לפי שהאבן גבוה על גבי קרקע ורואה את הציון מיד [ו]שיהא נוגע בו אבל בשדה מרחיקין לה ציון בסמוך דזימנין דלא חזי ציון עד דאתי ומאהיל. שתים מצויינות תחתיהן טמא אבל ביניהן אם יש סיד ביניהם על הארץ [...] דמשום ציון הוא. אע"ג דליכא חורש שלא חרש ביניהם מעולם טהור כי ליכא סיד. אין חורש ביניהם טמא ואע"ג דליכא סיד לפי שציין את האבנים שמכאן ומכאן לא לציין בנתים. הכא דקתני כי ליכא חורש טמא כגון סיד שפוך על ראשי אבנים ומ[...] לכאן ולכאן ביניהם דאי איכא חורש מחמת חורש הוא דאיקלף שנקלף מן האבנים ו[נפל] שם ביניהם וטהור ואי לא סיד דביני ביני הוא ומחמת ציון נעשה שם להודיע שיש ביניהם טומאה עכ"ל. והתוס' גרסי אע"ג דליכא חרס וזו היא גירסת רבינו ומ[...] דבים חרס ביניהם מוכיח שאינו ציון קבר אלא בניין היא שכן דרך לשום חרסים הנקר[...] שוקף בבנין: כתב הראב"ד אם יש חרש ביניהם טהור וכו'. א"א אבן חורש גו[רסינן] וכו'. גירסתו גירסת רש"י וכבר כתבתי שגירסת רבינו כגירסת התוס':

וטמא. מצא מצר אחד מצויין. הוא טמא וכל השדה טהורה. וכן שניה וכן שלישי׳. מצא ד׳ מצריה מצויינין. הן טהורין וכל השדה כולה טמאה שאין מרחיקין הציון ממקום הטומאה:

ביניהן טהור אע״פ שאין שם חורש שלא הצריכו חורש אלא בשיש ביניהם סיד וכן היא הסוגיא במ״ק:

פרק תשיעי

א מי שהיה חופר בשדה ומצא מתים רבים בגומא אחת זה על גב זה או זה בצד זה או שמצא הרוגים או שמצא מת יושב או ראשו בין ברכיו אינו חושש שמא מקום זה בית הקברות היה אלא נוטל המת שמצא ונוטל כל העפר התיחוח שתחתיו וחופר בבתולת קרקע שלש אצבעות ומוציא הכל ושאר השדה בחזקת טהרה כשהיתה קודם שימצא. ועפר זה עם שלש אצבעות שחופר הוא הנקרא תבוסת המת: ב שדה שנהרגו בו הרוגים מלקט כל העצמות שבה והרי היא טהורה. וכן המפנה קברו מתוך שדהו מלקט כל העצמות עצם עצם והרי היא טהורה. וכן בור שמטילים בתוכו נפלים או הרוגים מלקט כל העצמות שבו עצם עצם והרי הוא טהור: ג היה חופר ומצא מת מושכב כדרך שקוברין המתים נוטלו ואת תבוסתו. וכן אם מצא שנים נוטל כל אחד מהן ותבוסתו עמו וכל השדה טהורה. מצא שלשה מתים כל אחד מהן מוטל כדרך הנקברין אם יש בין זה לזה מארבע אמות ועד שמונה כמלוא מטה וקובריה ה״ז חושש שמא בית הקברות הוא זה *וצריך לבדוק מן האחרון עשרים אמה שהן כשתי מערות וחצר שביניהן. *ואם לא מצא שם מת אחר הרי אותן העשרים שבדק טהורות אע״פ שהן שכונת קברות. מצא מת אחד בסוף עשרים אמה צריך לבדוק ממנו עשרים אמה אחרות לפי שרגלים לדבר. ואם היה אחד מאלו שמצא בתחלה או הרוג או יושב או מושכב שלא כדרכו שיהיה ראשו בין ירכותיו אינו בודק עשרים אמה אלא נוטלן ואת תבוסתן בלבד [...]ן עכו״ם: ד העכו״ם אין להם טומאת קברות הואיל ואינן מטמאין באהל הרי הנוגע בקברן טהור עד שיגע בעצמה [...]מאה או ישאנה: ה מת שהסר אבר שאם ינטל מן החי ימות אין לו תבוסה ולא שכונת קברות. ומתים הנמצאים גלויים על [...]דה אין להם שכונת קברות ולא תבוסה אלא מלקט עצם עצם והכל טהור. והנקבר שלא ברשות יש לו תבוסה ואין לו [...] קברות: ו אחד המוצא שלשה מתים כדרכן בתחלה או שמצא שלשה כוכין או כוך ונקיע ומערה הרי זו שכונת [...]. מצא שנים ואחד היה ידוע יש להם תבוסה ואין להם שכונת קברות שהקבר הידוע אינו עושה שכונה. ולא אמרו [...]מוצא שלשה בתחלה הוא שצריך בדיקה. כיצד בודק העשרים אמה שאמרנו. חופר עד שהוא מגיע לסלע או לבתולה, [...]קרקע שנראית שאינה עבודה. העמיק אפילו מאה אמה ומצא חרש הרי זו כבתחילה וצריך להעמיק עד שיגיע לבתולה [...]מים הרי זו כבתולה: ז אינו צריך לחפור תלם אחד מתחלת העשרים עד סופן אלא חופר אמה על אמה ומניח אמה [...]אמה על אמה ומניח אמה וכן עד סופן שאין בין קבר לקבר פחות מאמה: ח היה בודק והגיע בתוך העשרים לנהר או [...]ית או לדרך הרבים יפסיק ואינו צריך לבדוק שהרי נפסקה שכונת הקברות: ט המוצא עפר זה של בדיקה טהור אא״כ [...]טומאה במקום שחפר. *אבל קודם שימצא אוכל בתרומה. [...]ח בגל אינו אוכל בתרומה שהרי יודע ודאי שהמתים [...]זת הגל אלא שאינו מכיר מקומן: י גל טמא שנתערב בשני גלין טהורין בדק אחד מהן ומצאו טהור הוא טהור והשנים [...]. בדק שנים ונמצאו טהורים הן טהורים והשלישי בחזקת טמא. בדק שלשתן ומצא טהור כולן בחזקת טומאה עד [...]ק שלשתן עד שיגיע לסלע או לבתולה ויהיו שלשתן טהורין: יא בור שמטילין לתוכו נפלים המאהיל עליו טמא דין תורה

השגת הראב״ד

*וצריך לבדוק מן האחרון עשרים אמה וכו׳. א״א זה שיבוש אלא מן הראשון דבר זה מפרש לה בגמרא דהמוכר פירות איך הוא כא להשבון זה:

*ואם לא מצא שם מת אחר וכו׳. א״א דבר זה לא ידעתי מהו ואם הוא שכונת קברות איך הוא טהור ואם יאמר על אותן י״ב אמות שיש משמונה עד עשרים שבדק ולא מצא א״כ לא היה לו לומר אותן העשרים שבדק כי השמונה ודאי טמאות:

השגת הראב״ד

*אבל קודם שימצא אוכל בתרומה וכו׳. א״א המשנה אמרה בדמע ולא בתרומה ודאית:

כסף משנה

[...] אחד מצויין וכו׳ עד סוף הפרק. ג״ז שם. ופירש״י שאין מרחיקין ציון [...]ום טומאה ולהכי ציין כל ד׳ מצרים דיהא כל השדה נטמאת ובציון דמצר אחד לא סגי לכולה דאין מרחיקין ציון ממקום טומאה:

[...]מי שהיה חופר בשדה ומצא מתים וכו׳. בסוף נזיר (דף ס״ד ע״ב) ואהלות פט״ז מ״ג שנינו המוצא מת בתחילה [...]כו נוטלו ואת תבוסתו מצא שנים נוטלן [...]תן שלשה אם יש בין זה לזה מארבע [...]שמנה (כמלוא *מטה וקובריה) הרי זו [...]ות ובגמ׳ אמר רב יהודה המוצא פרט [...]פרט להרוג מושכב פרט ליושב כדרכו [...]אשו מונח בין ירכותיו וכו׳ וכל הני אמרינן דילמא עכו״ם הוא וכתב [...]מה שאמר המוצא לא שיהיה מגולה [...]ופש אחריו ויחפור ואומרו מת לא [...]וג ואומרו מושכב לא שימצאנו יושב [...]כי לא שיהיה ראשו בין ירכותיו לפי [...]יהיה בו דבר מאלו אינו עושה שכונת [...]״ל וכתבו התוס׳ אמרינן דילמא [...]א דישראל אין קוברין בענין זה ומשמע [...]א שמעיטו הני אלא מדין שכונת [...]בל לא מדין תבוסה ובס״פ המוכר [...] ק״ב) הניא מצאן רצופין ואין ביניהם [...] ועד ח׳ יש להם תבוסה ואין להם [...]ות. ומ״ש רבינו דה״ה למצא מתים [...]א אחת משום דישראל אין קוברין [...]. ומ״ש ועפר זה עם ג׳ אצבעות [...] הנקרא תבוסת המת. שם בגמרא: [...] שנהרגו בה הרוגים וכו׳ וכן המפנה קברו וכו׳ וכן בור שמטילין בתוכו [...] פרק י״ו דאהלות. ומ״ש מלקט [...] עצם וכו׳. פי׳ שאין להם תבוסה: [...]ופר ומצא מת מושכב וכו׳ עד לפי [...]רגלים לדבר. משנה בסוף נזיר (דף [...] ופט״ז דאהלות: וצריך לבדוק מן [...] אמה: כתב הראב״ד זה שיבוש אלא [...]ון וד״ז מפרש לה בגמרא דהמוכר [...] הו׳ בא להשבון זה עכ״ל. באמת [...]אב״ד נראה שם בגמרא (דף ק״ב) [...]ירסא אחרת היתה לרבינו בגמרא [...]וב רבינו הלך לשיטת רבו ן׳ מיגש: [...] מצא שם מת אחר הרי אותן העשרים [...]ורות. כתב הראב״ד ואם לא מצא [...] אחר וכו׳ א״א דבר זה לא [...]ו וכו׳ ולי נראה שדעת רבינו שכל [...] טהורות ומאי דקרי להו שכונת [...] פירושו כמו מה ששנינו במשנה מצא [...] בין זה לזה מד׳ אמות ועד ח׳ הרי [...] קברות שפירושו ה״ז בית הקברות אבל שכונת קברות שכתב כאן רבינו פירושו שעשרים אמות אלו שכיס לקברות ואע״פ הן טהורות ע״פ מה שפירש שהעשרים הם נמדדים מהאחרון ובגמרא (דף ס״ה) ע״ב אמרו עלה דמתניתין בדק מעשרים אמה ולא מצא מאי אמר רב מנשיא בר ירמיה אמר רב שכונת קברות מ״מ אמר ר״ל עילה מצאו וטהרו את א״י ומדמסיים וטיהרו את א״י משמע דה״ק אותם קברות הם שכונת קברות והואיל להם טהור וכך פירש״י: ואם היה אחד מאלו שמצא וכו׳. בסוף נזיר (דף ס״ה):

[...]׳ז נמצא כן. ועי׳ בר״ש שם ובתוי״ט נזיר. והרב פסק כן].

ד העכו״ם אין להם טומאת קברות וכו׳. נלמד ממה שכתבתי בסמוך שאמרו בסוף נזיר וכל הני מ״ט לא אמרינן דילמא עכו״ם הוא. ומ״ש שאינם מטמאים באהל. נתבאר בפ״א:

ה מת שחסר אבר וכו׳. בסוף נזיר מת שחסר אין לו תבוסה ולא שכונת קברות. ומ״ש אבר שאם ינטל מן החי ימות תוספתא בפ״ב דאהלות:

ומתים הנמצאים גלויים וכו׳. הוא ממר שאמרו בפרק בתרא דנזיר פרט למגוי:

והנקבר שלא ברשות וכו׳. בתוספתא פי״ו וכרשב״ג וצריך טעם למה פסק כיחידאה דאף על גב דקי״ל כ״מ ששנה רשב״ג במשנתנו הלכה כמותו כבר כתבו המפרשים דבמשנתנו אמרו ולא בברייתא וי״ל שרבינו אינו סובר כן אלא דה״ה בברייתא:

ו אחד המוצא ג׳ מתים כדרכן בתחילה כו׳. תוספתא פ״א דאהלות:

מצא שנים ואחד היה ידוע וכו׳. בסוף נזיר (דף ס״ה) מצא שלשה האחד ידוע ושנים תחילה או שנים תחילה ושנים ידועים אין להם תבוסה ואין להם שכונת קברות ורבינו גורס יש להם תבוסה וכך היא גירסת תוספתא:

כיצד בודק העשרים אמה שאמרנו וכו׳. בפרק י״ו דאהלות: העמיק אפילו מאה אמה ומצא חרש וכו׳. תוספתא פי״ו דאהלות. ומ״ש הגיע למים ה״ז כבתולה. שם:

ז אינו צריך לחפור תלם אחד מתחילת העשרים ועד סופן וכו׳. משנה פרק ט״ז דאהלות:

ח היה בודק והגיע בתוך העשרים לנהר וכו׳ עד אינו אוכל בתרומה. משנה שם:

כתב הראב״ד אבל קודם שימצא אוכל בתרומה א״א המשנה אמרה בדמע ולא בתרומה ודאית עכ״ל. טעמו שהוא ז״ל מפרש דמע לשון מדומע תרומה שנתערבה בחולין ורבינו מפרש שהתרומה נקראת דמע דכתיב מלאתך ודמעך וכן פירש בפירוש המשנה שם:

י גל טמא שנתערב וכו׳. משנה בפ״ט דנדה (דף ס״א) וכחכמים:

יא בור שמטילים לתוכו נפלים וכו׳. פ״ק דפסחים עלה ט׳ ופרק כל הצלמים (דף מ״ב) ופרק כל היד (דף פ״ו) ודלא כתירוץ שני להחמיר:

דבר

משנה למלך

והנקבר שלא ברשות כו׳. עיין בדברי מרן שכתב דרבינו סובר דהלכה כרשב״ג גם בברייתא ועיין במ״ש לקמן סוף פ״ז מהלכות פרה אדומה וצ״ע. ועיין לקמן רפ״ב מהלכות מטמאי משכב ומושב ובמה שרמזתי שם. (א״ה עיין מ״ש הרמ״ז בספר כפות תמרים):

יא בור שמטילין לתוכו נפלים. עיין במ״ש מרן לקמן פרק י״א דין ט׳:

דבר

יב דבר ידוע שכל אלו הטומאות וכו׳. כתב הראב״ד זהו שיבוש גדול שהרי אמרו בכמה מקומות וכו׳. וי״ל שרבינו סובר שמה שאמרו ספיקא דאורייתא לחומרא מדרבנן בעלמא הוא שהחמירו בספיקא וכתב הר״ן בספ״ק דקידושין ובתשובה סימן ג׳ שהביא ראיה לדבריו מדאמרינן פרק עשרה יוחסין התורה אמרה לא יבוא ממזר ממזר ודאי הוא לא יבא הא ממזר ספק יבא וכן דעת הרמב״ן ואע״פ שהביא שם טענות החולקין על רבינו מ״מ זהו דעת רבינו ויש ראיה לדבריו וכיון שכן אין בדברי רבינו שיבוש ואחד מהטענות שכתב שם שטענו על רבינו הוא מדחייב רחמנא אשם תלוי ודבר זה יישבו רבינו שמצאתי כתוב בספר ישן בס״פ זה כלשון הזה ואעפ״כ דבר שחייבים על זדונו כרת ספיקו אסור מן התורה שהרי העושה אותו חייב אשם תלוי עכ״ל. ויש לתמוה על הראב״ד שבסוף הלכות כלאים הודה לדברי רבינו וכאן כתב שהוא שיבוש גדול. ומ״ש דהו״ל משום דהוי ספק ספיקא יש לומר שאפי׳ בנודע שהפילה שם נפל ואין ידוע אם הפילה דבר שמטמא הוי ספק ספיקא [אבל] דינים אחרים נזכרו בפרק זה שאין בהם אלא ספק אחד והם טהורים ועי״ל דאפי׳ הא דאין ידוע אם הפילה דבר המטמא לא חשיב ספק ספיקא משום דרוב מפילות דבר המטמא הן מפילות:

פ״י א איזהו בית הפרס וכו׳. פי״ז דאהלות. ומ״ש אפילו חרש ע״ג הארון וכו׳ עד ה״ז עושה בית הפרס. תוספתא שם: עד כמה הוא נעשית בית הפרס וכו׳. משנה פי״ז דאהלות:

ג התחיל לחרוש את הקבר וכו׳. עד שאין עצמות הקבר מגיעות ליתר ממאה. בפי״ז דאהלות:

ד חזקת העצמות המכוסות וכו׳ תוס׳ ספי״ז דאהלות: היה שם חריץ מלא עצמות אדם וכו׳. פרק י״ז דאהלות החורש מלא טפיח מגבירת העצמות משדה שאבד קבר בתוכה או שנמצא בה קבר וכו׳ אינו עושה בית הפרס ואיני יודע למה השמיט רבינו [...] קבר אח״כ מצאתיו בספר מוגה: וכתב הראב״ד היה שם חריץ מלא עצמות וכו׳ זהו פי׳ מלא טפיח ופשוט הוא: וכן החורש את המת וכו׳. תוספתא בפרק י״ז [...]

ה החורש את הקבר בשדה שאינה שלו וכו׳. בפי״ז דאהלות. ומ״ש [...] וכו׳ עד ושל חבירו אינו עושה בית [...] תוספתא בפרק הנזכר:

ו עכו״ם שחרש קבר וכו׳ עד שאין [...] עושה בית פרס. מש[נה] הנזכר:

ח בית הפרס הזה מותר לנטוע [...] עד ושורף את הקש ואת הע[צה] פי״ח דאהלות וכחכמים:

וכתב הראב״ד ולמטה מג׳ בבית הפ[רס] וכו׳ א״א אין צורך לזה הטעם [...] בזה השגה על רבינו שפירושו ג״כ [...]

ט שדה שהוחזקה שהיא בית הפרס הרי היא בחזקתה. תוספ[תא] י״ו דאהלות: וכתב הראב״ד ספרו ה[...] בכאן וכו׳. וגירסת רבינו ממקום הט[...] ספרים דידן בתוספתא כגירסת הראב״[ד] קורקוס ז״ל תמה על הראב״ד שכ[...] מיירי שהרי אותו פרק קודם דין ז[ה] מיירי בנחרש ותו דבאבד מאי אפילו כורין מאי רבותא כי בשדה שאבד שיעור אלא כ״מ שהוא בספק הקבר שפירש בלשון אפילו משוכה ממקום הט[ומאה] דוחק בלשון ותו דמאי קמ״ל והם משו[כים] הקבר שם כי נכנס למקום טהרה מא[י] שהלוקה האחרת דהיינו טהורה מק[...] קאמר כל בית הפרס שאבד בה קבר כי המקום שמסתפקים בו טמא והש[...] סביבותיו טהור עכ״ל:

י מצא שדה מצויינת וכו׳. תוספת[א] דאהלות ואיתא בפ״ק דמועד [קטן] (ד׳ ע״ב) ויש בספרים שלנו בדברי רב[...] וכ[...]

תורה אף ע״פ שחולדה וברדלס מצויין שם אין ספק מוציא מידי ודאי. אבל אם הפילה שם אשה נפל ואין ידוע אם הפילה דבר המטמא או לא הפילה הואיל וחולדה וברדלס מצויין שם הרי ספקו טהור: **יב** *דבר ידוע שכל אלו הטומאות וכיוצא בהן שהן משום ספק הרי הן של דבריהן. ואין טמא מן התורה אלא מי שנטמא טומאת ודאי אבל כל הספיקות בין בטומאות בין במאכלו׳ אסורות בין בעריות ושבתות אין להם אלא מדברי סופרים [ואע״פ כן דבר שחייבין על זדונו כרת ספיקו אסור מן התורה. שהרי העושה אותו חייב אשם תלוי] כמו שביארנו בהלכות איסורי ביאה ובכמה מקומות:

השגת הראב״ד

*דבר ידוע שכל אלו הטומאות וכו׳. א״א זהו שיבוש גדול שהרי אמרו בכמה מקומות ספיקא דאורייתא לחומרא וספיקא דרבנן לקולא וזו כספיקא דאורייתא היא אבל היה לו לומר משום דהו״ל ספק ספיקא ואפילו דאורייתא לקולא:

פרק עשירי

א **איזהו** בית הפרס זה המקום שנחרש בו קבר. שהרי נתדקדקו עצמות המת בתוך העפר *ונתפרסו בכל השדה ונזרו טומאה על כל השדה שנחרש בה הקבר אפילו חרש על גבי הארון ואפילו היה מושקע ברובדין ובאבנים. ואפילו היה על גבי הארון רום שתי קומות הואיל וחרש על קבר ה״ז עושה בית הפרס. עד כמה הוא נעשית בית הפרס מאה אמה על מאה אמה ממקום הקבר: **ב** כל המרובע שהוא בית ארבעת סאין הרי הו[א] הפרס ועפרו מטמא במגע ובמשא כמו שביארנו ואינו מטמא באהל. וכן המאהיל על בית הפרס הזה טהור: **ג** התחיל ל[חרוש] את הקבר והיה חורשו והולך וקודם שינמור מאה אמה ניער את המחרישה או שהטיח בסלע או בגדר. עד שם הוא בית הפרס בלבד והשאר טהור שהרי לא הגיע אליו במשוך המהרישה. חרש כמו חמשים אמה או יתר וחזר וחר[ש] שהשלים המאה הכל בית הפרס. היה חורש והולך חוץ למאה אמה ממאה אמה ולחוץ טהור שאין עצמות קבר מגיעות ממאה: **ד** חזקת העצמות המכוסות שהן של אדם עד שיודע שהן של בהמה וחזקת העצמות המגולות שהן של בהמ[ה] [עד] שיודע שהן של אדם. *היה שם חריץ מלא עצמות אדם. או שהיו עצמות אדם צבורות על גבי קרקע וחרש עצמות אלו עם השדה. או שחרש שדה שאבד בה [או שנמצא בה] קבר. ה״ז אינו עושה בית הפרס שלא נזרו טומאה אלא על שדה ש[...] בה קבר ודאי. וכן החורש את המת בשדה אינו עושה בית הפרס שכל אלו דבר שאינו מצוי הוא ולא גזרו אלא בקבר ש[...] שהוא דבר המצוי: **ה** החורש את הקבר בשדה שאינה שלו אינו עושה בית הפרס שאין אדם אוסר דבר שאינו [שלו] אפילו שותף או ארים או אפוטרופוס אינו עושה בית הפרס. חרש קבר בשדה שלו ושל חבירו כאחד. שלו עושה בית [הפרס] ושל חבירו אינו עושה בית הפרס: **ו** עכו״ם שח״ש קבר בשדהו אינו עושה בית הפרס שאין בית פרס לעכו״ם: **ז** [...] בית פרס למעלה ושדה טהורה למטה ושטפו גשמים מעפר בית הפרס לטהורה. אפילו היתה אדומה והלבינה או והאדימה טהורה שאין בית פרס עושה בית פרס. ולא נזרו טומאה אלא על גוש כברייתו: **ח** בית הפרס הזה מותר ל[נטוע] בו כל נטע לפי שהשרשים יורדים למטה משלשה: *ולמטה משלשה בבית הפרס טהור שהרי הקבר נפרס על פני השדה. אבל אין זורעין בתוכה אלא זרע הנקצר. ואם זרע ועקר צובר את גרנו בתוכו וכובר את התבואה בשתי כברות. ואת הקטניות בג׳ כברות. שמא יש בהן עצם כשעורה. ושורף הקש ואת העצה שם גזירה שמא יהיה בהן עצם כשעורה. ואם תתיר לו בהנייה מוציאו ומוכרו ונמצא מרגיל את הטו[מאה]: **ט** שדה שהוחזקה שהיא בית הפרס.*אפילו היא בית ד׳ כורין ואפילו משוכה ממקום הטיט הרך שאינו נחרש ולא נעשה בית הפרס. ואפילו שדה טהורה מקפת אותה מד׳ רוחותיה הרי היא בחזקתה: **י** מצא שדה מצויינת ואין יודע מה טיבה. אם יש

השגת הראב״ד

*היה שם חריץ מלא עצמות וכו׳. א״א זה פי׳ מלא טפיח:

השגת הראב״ד

*ולמטה מג׳ בבית הפרס טהור וכו׳. א״א אין צורך לזה הטעם שהנוטע אין דעתו [...] תהיה הטומאה טמונה תחתיו אין בכך כלום:

השגת הראב״ד

*אפילו היא בית ארבעה כורין וכו׳. א״א ספרו היה משובש בכאן ולשון התוספתא [...] משוכה ממקום הטומאה ואפילו טהורה מקיפתה וכו׳ ובשדה שאבד בה קבר היא שנויה משו[כה] הטומאה פי׳ שהאהל נמשך ונכנס לשדה טהרה אפילו הכי טמאה:

משנה למלך

יב דבר ידוע כו׳. מ״ש מרן ועי״ל דאפילו הא דאין ידוע אם הפילה וכו׳. תמהני דמסוגיית הגמרא דפסחים וע״ז ונדה שהביא מרן בתחילת דבריו מוכח דמטעם ס״ס הוא דאתינן עלה ועיין בו[...] תי״ד סי׳ רס״א. ובהרלב״ח מ״א (דף ה׳) (א״ה עיין במ״ש הרמ״ז בספר שמות בארץ בסוף הספר בקונטרס ס״ס שהאריך בלשון זה):

פ״י ה שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. עיין הרלנ״ח סי׳ מ״מ:

נוסחא הנכונה אם יש בה אילן בידוע שנחרש (בה) קבר בתוכה אין בה אילן קבר בתוכה והטעם משום דתנן שדה שנחרש בה קבר ניטעת ושדה שאבד בה ניטעת ואין מקיימין בה אילנות. ומ״ש והוא שיהיה באותו מקום זקן או ת״ח. ידה בד״א בזמן שיש שם חכם או ת״ח שאין כל אדם בקיאים בכך וידוע שכ״מ במה דברים אמורים אינו אלא לפרש:

וכ״ד שאין כל אדם בקיאים בכך יתר לנטוע בזו וכו׳ א״א לא כי אלא כריזין וכו׳. ואיני יודע למה דחה פי׳ ינו דאין בה אילנות הוא כפשוטו:

ך בבית הפרס על גבי אבנים וכו׳ עד על גבי אדם שכחו רע. לות. ומה שכתב עד שתהיינה נוקשות זו לזו וכו׳ עד בשעת רכיבה. פרק המקבל (דף ק״ה ע״ב):

ר בית הפרס צריך לטהרו במעמד ני ת״ח. תוספתא פי״ו ביצד מטהרין אותו וכו׳ עד ונתן חר ג׳ טפחים ה״ז טהור. בפי״ט דאהלות

דאהלות: נטל מעל פניו טפח ומחצה וכו׳. שם וכת״ק: רצפו באבנים. גם זה שם:

פי״א א ארץ העכו״ם בתחילה גזרו על גושה בלבד וכו׳. בספ״ק דשבת (דף ט״ו ע״ב): וכן כלי חרס וכו׳. תוספתא בפי״ח דאהלות:

ב טומאת אויר ארץ העכו״ם לא עשו אותה כטומאת עפרה וכו׳ שעל טומאת עפרה שורפים תרומה וקדשים. בפ״ק דשבת שם. ומ״ש והמתטמא בגושא טמא טומאת שבעה וצריך הזייה ג׳ וז׳ אבל הנטמא באוירה א״צ הזייה ג׳ וז׳ וכו׳. בפרק כה״ג (דף כ״ד כ״ה). ומ״ש וכן תרומה וקדשים שנטמאו מחמת אוירה תולין וכו׳. בפ״ק דשבת:

ג עפר ארץ העכו״ם וכו׳. פ״ב דאהלות. ומ״ש וכמה שיעורן כחותם המרצופין. שם פרק י״ז. ומ״ש והוא כפיקה גדולה של שקאין. בבכורות פרק הלוקח בהמה (דף כ״ב) פי׳ פיקה איבלי״ו. של שקאים של עושה שקים:

עפר בית הפרס ועפר ח״ל שבא בירק וכו׳. בפי״ז דאהלות וכחכמים:

המביא

ישׁ בה אילן בידוע שנחרש קבר בתוכה. אין בה אילן בידוע שאבד קבר בתוכה כמו שביארנו. והוא שיהיה באותו מקום זקן או תלמיד חכם. *שאין כל אדם בקיאין בכך ויודעין שמותר לנטוע בזו ואסור לנטוע באחרת:

יא המהלך בבית הפרס על גבי אבנים שאין מתנדנדין תחת רגלי אדם בשעה שמהלך עליהן. או שנכנס לה והוא רוכב על גבי אדם ובהמה שכחן יפה. הרי זה טהור. אבל אם הלך על גבי אבנים שמזדעזעין בשעת הילוך. אע״פ שנשמר ולא נתנדנד כמי שהלך על העפר עצמו. וכן אם הלך על גבי אדם שכחו רע עד שתהיינה ארכובותיו נוקשות זו לזו. ושוקיו כשהוא נושאו. או על גבי בהמה שכחה רע עד שתטיל גללים בשעת רכיבה. ה״ז טמא וכאילו הלך ברגליו:

יב בית הפרס צריך לטהרו במעמד שני תלמידי חכמים. וכיצד מטהרין אותו. כונס את כל העפר שהוא יכול להסיטו מעל פני השדה ונותנו לתוך כברה שנקביה דקין. וממחה ומוציא כל עצם כשעורה הנמצא שם ויטהר. וכן אם נתן שלשה טפחים עפר ממקום אחד. או שנטל מעל כל פניו שלשה טפחים ה״ז טהור. נטל מחציו אחד ג׳ טפחים ונתן האחר ג׳ טפחים ה״ז טהור. נטל מעל פניו טפח ומחצה ונתן עליה טפח ומחצה עפר ממקום אחר. לא עשה כלום. זקו ובדק בשעת עזוק מלמטה ומלמעלה לא עשה כלום. רצפו באבנים שאינן מתנדנדין מהילוך אדם ה״ז טהור:

*שאין כל אדם בקיאין בכך וכו׳. א״א לא כי אלא שאין הכל זריזים לקוץ ממנה האילנות שהרי אין מקיימין בה אילני מאכל ואין בה אילנות דקאמר שרואין שנקצצו ממנה בידוע שלכך נקצצו:

פרק אחד עשר

א ארץ העכו״ם בתחילה גזרו על גושה בלבד כבית הפרס ולא היו מטמאים אלא המהלך בה או נוגע או נושא מעפרה. חזרו וגזרו על אוירה שיטמא ואע״פ שלא נגע ולא נשא אלא כיון שהכניס ראשו ורובו לאויר ארץ העכו״ם וכן כלי חרש שהכניס אוירו לארץ העכו״ם ושאר כלים שהכניס רובם לאויר ארץ העכו״ם נטמאו: **ב** טומאת אויר ארץ העכו״ם לא עשו אותה כטומאת עפרה אלא קלה היא ממנה. שעל טומאת עפרה שורפין תרומות וקדשים. והמתטמא בגושה טמא טומאת שבעה וצריך הזייה שלישי ושביעי. אבל הנטמא באוירה א״צ הזייה שלישי ושביעי אלא טבילה והערב שמש. וכן תרומה וקדשים שנטמאו מחמת אוירה תולין לא אוכלין ולא שורפין: **ג** עפר ארץ העכו״ם ועפר בית הפרס מטמאין במגע ובמשא כמו שביארנו. וכמה שיעורן כחותם המרצופין והוא כפיקה גדולה של שקאין. עפר בית הפרס ועפר חוצה לארץ שבא בירק. אם יש במקום אחד כחותם המרצופין מטמא ואם לאו אינו מצטרף. שלא גזרו אלא על גוש כברייתו. **ד** מעשה שהיו אגרות באות מחוצה לארץ לבני כהנים גדולים והיו בהן כסאה וכסאתים חותמות ולא חשו להן משום טומאה

משנה למלך

ארץ העכו״ם בתחילה גזרו על גושה בלבד וכו׳. בפ״ק דשבת עלה ט״ו מוכח דג׳ תקנות הוו דיוסף ויועזר גזור אגושא לתלות ואאוירא ולא כלום ואתו רבנן דבשמונים שנה גזור ואתו באושא גזור אגושא לשרוף ואאוירא כדקאי קאי והתוס׳ הקשו שם מהא דתנן פ״ב מ״ג אלו מטמאין במגע ובמשא ולא באהל ארץ העכו״ם כו׳ ותירצו דהתם מיירי כגון ארץ העכו״ם לא״י ע״כ. וטעמא דאינו מטמא באהל הוא משום דשכיחא עפר מארץ יכא למיחש כי אם לעצם כשעורה דומיא דבית הפרס ועצם כשעורה אינו מטמא באהל אבל העכו״ם איכא למיחש דלמא יאהיל על המת. ולפ״ז הא דגזרו טומאת אהל בארץ העכו״ם פליגי ארשב״י וסברי דעכו״ם מטמאים באהל א״נ אפשר לומר דאף לרשב״י דסבר דקברי טמאים גזרו טומאת אהל בארץ העכו״ם כדי שלא יצאו מא״י לח״ל ועל כרחין אית לן לפי מה שנסתפקו בגמרא בפ״ז דנזיר עלה נ״ד אי גזרו טומאה בארץ העכו״ם אאוירא ס׳ שם והר״ש בפ״ב דאהלות כתב כדברי התוס׳ שלנו דמתניתין איירי בגוש הבא ואגב גררא ראיתי לדקדק בדבריו שכתב דהכא בגוש הבא מארץ העכו״ם או בגוש הבא מבית במגע ואינו מטמא באהל וקשה דבית הפרס לא הוס נ״ל דמיירי בגוש הבא מבית הפרס ס אפי׳ במקומו אינו מטמא באהל כיון שאין להוש כי אם לעצם כשעורה וכדתנן בפרק ״ב וסבור הייתי לומר דס״ל להר״ש דהאי בית הפרס כולל לב׳ מיני בית הפרס דהיינו קבר ושדה שאבד בו הקבר ושדה שאבד בו הוא דמטמא באהל וכדתנן בפרק ח״י מ״ג ומש״ה הבא מבית הפרס אלא שקשה לזה מ״ש בס״ד ומתניתין דהכא בשדה שנחרש קבר שם וקי למתני׳ בשדה שאבד בו קבר משום דמטמא אף באהל כמ״ש הרב בעל תיו״ט ולפי מ״ש מיירי בגוש הבא מבית הפרס הוה מצי לאוקומי מתני׳ בשדה שאבד בו הקבר סוף דבר ״ש עם הוא לא יכולתי ליישב. ודע מה שפירש״י בפרק הלוקח בהמה עלה כ״ב וז״ל לטמא באהל וכו׳ ע״ס הוא וצ״ל לטמא במגע דהא התם במביא עפר מחוצה לארץ שגם בפ״ס דסנהדרין עלה י״ב פירש״י דגוש הבא מארץ העכו״ם מטמא באהל וכבר הקשו דברי רש״י הללו וצ״ע. עוד תירצו התוס׳ דמתני׳ דאהלות רשב״י היא דקאמר קברי טמאים באהל עוד תירצו דהיא משנה ישנית קודם שגזרו על אוירא אלא על גושא לו בפ״ז דנזיר דאף שגזרו טומאת אהל בארץ העכו״ם אינו מיטמא עד שיכנס שם ראשו כנים ידו לבד ואילו באהל המת אפי׳ במכנים ידו וטעמא דקילו בטומאת אהל לומר שלא עד שיכנס ראשו ורובו נ״ל משום דס״ל כרשב״י דעכו״ם אינם מטמאים באהל ומן הדין שם ראשו ורובו הוא טהור אלא דרבנן גזרו בארץ העכו״ם טומאת אהל כדי שלא יצא מא״י כי אם נכנס שם ראשו ורובו אבל לרבנן דפליגי ארשב״י נראה דכיון דגזרו טומאת אהל ושיטא שנטמא אפי׳ לא הכניס כי אם ידו לבד ומתניתין דאהלות רשב״י היא. שוב ראיתי שאין זה מוכרח שהרי כפי מה שתירצו דמתני׳ דאהלות רשב״י היא וא״כ ע״כ ההיא דפ״ק דשבת רבנן היא וא״כ יש לדקדק דכיון דשוה מגע לאהל אף בעכו״ם מה טעם חלקו לשרוף אגושא ולתלות אאוירא ותו מעיקרא דסבר דגזור אגושא לשרוף ואאוירא ולא כלום אי כרבנן אתיא תיקשי דמאיזה טעם חלקו בין טומאת מגע לטומאת אהל אלא ודאי דאף לרבנן כיון שטומאה זו דארץ העכו״ם אינה כי אם מדרבנן לא גזור כי אם בטומאת מגע שהיא כוללת בכל הטומאות אבל באהל לא גזור לשרוף כיון דאינה כי אם במת בלבד ועוד כדי להודיע שטומאה זו היא מדברי סופרים וכ״מ לטמא שהכל מן הקדש או שנכנס למקדש שלא לחייבו קרבן דומה קצת למ״ש רבינו בספ״ב מהלכות מטמאי משכב ומושב יע״ש. ולפ״ז מצינו לומר דאף לרבנן אפשר לומר דלא גזרו טומאת אהל בארץ העכו״ם אלא בנכנס רובו כי היכי דלא גזרו לשרוף אטומאת אהל אע״ג דשוים הם מגע ואהל·

עוד כתבו התוספות בפ״ק דשבת דהא דבעי בנזיר ארץ העכו״ם משום אוירא גזרו עליה או משום גושא גזרו עליה הא פשיטא דאאוירא נמי גזרו כדקאמר הכא אלא התם הכי פירושו משום אוירא גזרו עליה שלא יכנס באויר ארץ העכו״ם בשום ענין אפילו ע״י שידה תיבה ומגדל או משום גושא שהוא מאהיל על הגוש אבל כשאינו מאהיל על הגוש כגון ע״י שידה תיבה ומגדל טהור ע״כ וכ״כ בפרק כה״ג וכ״נ שהוא דעת רש״י שפירש בשבת אוירא לתלות תרומה הנכנסת באוירה ואין דבר מפסיק בינתים כגון שידה פרוצה מתחתיה. ע״כ ואוירא דכה״ג פירש כגון דנכנס בה בקרון או בספינה הרי כדברי התוספות ממש דאוירא דשבת היא טומאת אהל ואוירא דנזיר הוא שאינו מאהיל על הטומאה אלא שיש דבר מפסיק בינו לגושא. ולפ״ז הא דאמרינן בנזיר ת״ש ומזה בג׳ ובז׳ ואי אמרת משום אוירא הזאה למה לי אלא לאו משום גושא ותירצו לא לעולם אימא לך משום אוירא ומי קתני אשארא ע״כ דמשמע דפשיטא ליה דבאוירא ליכא הזאה היינו דוקא באוירא דנזיר שאינו מאהיל אבל באוירא דשבת שהיא טומאת אהל פשיטא דצריך הזאה וכ״כ התוס׳ דאי אמרת משום אוירא הזאה למה לי דאינו סברא שיצטרכו בכה״ג הזאה ג׳ וז׳ הואיל ומטמא אף כי הפסיק בינו ובין הגוש דאינו כלל מענין טומאת אהל המת הצריך הזאה ג׳ וז׳ וכ״נ מדברי רש״י שם והדבר מוכרח מצד עצמו דהא סתמא דתלמודא סבר דהאי קאי ומזה בג׳ ובז׳ אארץ העכו״ם קאי לכל מאי דגזרו טומאה בארץ העכו״ם ומש״ה פריך דארץ העמים משום גושא ואי אמרת דבטומאת אהל ליכא הזאה היכי ניחא ליה אי אמרינן משום גושא אכתי קשה דמאהיל הזאה למה לי אלא ודאי כדכתיבנא דבאהל פשיטא ליה דצריך הזאה. ולפ״ז יש לתמוה על רבינו שכתב טומאת אויר ארץ העכו״ם לא עשו אותה כטומאת עפרה אלא קלה היא ממנה כו׳ אבל הנטמא באוירה אינו צריך הזיית ג׳ וז׳ אלא טבילה והערב שמש ע״כ. ומדבריו בתחילת הפרק נראה שאוירא המוזכר בדבריו היא טומאת אהל וא״כ יש לתמוה דמנא ליה דבמאהיל ליכא הזאה ג׳ וז׳ דבגמרא לא מיעטו הזאה אלא באויר בלא אהל וכדכתיבנא. ונראה דס״ל לרבינו דסוגיא דנזיר אתיא כרבנן דאית להו דקברי עכו״ם מטמאים באהל ומש״ה הוה פשיטא ליה לתלמודא דטומאת אהל מזה ג׳ וז׳ כטומאת אהל המת אבל אוירא בלא

אהל ס"ל דליכא הזאה כיון שהיא טומאה מחודשת אבל לדידן דקי"ל כרשב"י דעכו"ם אינם מטמאים באהל וכמו שפסק בפ"א מהלכות אלו דין י"ג כי היכי דטומאת אויר בלא אהל הוי טומאה מחודשה הכי נמי טומאת אהל בארץ העכו"ם וא"כ בטומאת אהל נמי לרשב"י אין צריך הזייה ג' וז' וסתמא דתלמודא הוה סבר דומיה בג' וז' קאי אכולהו ומש"ה הוה מוקי למתניתין כרבנן והוה בעי למפשט דמשום גושא הוא ודחו דלעולם משום אוירא וכי קתני אשארא. ולפ"ז מתני' אתיא נ"כ כרשב"י ואף שכתבו התוס' בנזיר דמה שגזרו טומאה בארץ העכו"ם הוא מפני רוב ישראל שנהרגו בחוצה לארץ ולפ"ז טומאת אהל אינה מחודשת י"ל דרבינו ס"ל דמה שגזרו טומאה בארץ העכו"ם הוא משום מתי מבול וכמ"ש התוספות וע"כ אית לן למימר הכי דהתוספות עצמם שכתבו בשבת גבי שינויא דמתני' דאהלות אתיא כרשב"י ס"ל דטומאת ארץ העכו"ם היא משום מתי מבול. ועוד שמדברי רבינו בפירוש המשנה נראה דטעמא דגזרו טומאה על ארץ העכו"ם הוא לפי שאין להם מקום מיוחד לקבור מתיהם וקוברים אותם בכ"מ. ודע דלסברת רבינו הלזו דבאוירה לא בעי הזאה ג' וז' ניחא מה שהקשו התוס' בפ"ג דמסכת חגיגה עלה כ"ה דהיאך עולין לרגל מן הגליל כיון דהפסקיה רצועה נטמא ובעי הזאה ג' וז' כו' ולפי דברי רבינו ניחא דאותה רצועה היו מהלכין ע"ג שידה תיבה ומגדל ואע"ג דהוי אהל זרוק מ"מ אין כאן כי אם טומאת אויר ולא בעי הזאה כלל כי אם טבילה והערב שמש:

הד גרסינן התם לימא כתנאי הנכנס לארץ העכו"ם בשידה תיבה ומגדל רבי מטמא ורבי יוסי ברבי יהודה מטהר מאי לאו רבי סבר משום אוירא גזרו וכיון שנכנס אויר מלמעלה שהן פתוחין או דרך פתחים הוי טמא שהרי נכנס לאויר ארץ העכו"ם ורבי יוסי סבר משום גושא ולא משום אוירא וכיון דקרקעית שידה תיבה ומגדל מפסיק בינו לבין הגושא הוי טהור ודחי לה דכ"ע משום גושא ורבי דמטמא סבר אהל זרוק לא שמיה אהל ולא הוי הפסק וכמאן דמהלך ממש על גבי קרקע ורבי יוסי סבר דאהל זרוק הוי אהל ומש"ה מטהר שהרי יש הפסק בינו לבין הגושא ופריך בגמרא והתני רבי יוסי בר' יהודה אומר תיבה שהיא מלאה כלים וזרקה על פני המת באהל טמאה ואם היתה מונחת טהורה אלמא דס"ל לרבי יוסי דאהל זרוק לא שמיה אהל וא"ת ולדידיה דמוקי לפלוגתייהו באי גזרו משום גושא או משום אוירא וקאמר דטעמיה דרבי יוסי דמטהר הוא משום דאית ליה משום גושא אכתי תיקשי מברייתא זו דהיכי מטהר רבי יוסי בשידה תיבה ומגדל אף דאית ליה דמשום גושא גזרו כיון דהוי אהל זרוק ואית ליה דאהל זרוק לא שמיה אהל כבר תירצו בתוספות דהוא מוקי לפלוגתייהו בשידה המונחת ורבי מטמא משום אוירא ורבי יוסי מטהר משום דאית ליה משום גושא אבל השתא דאמרת דפליגי באהל זרוק לא מיתוקמא פלוגתייהו במונחת דא"כ רבי לא הוה מטמא דאהל מעליא הוא אלא ודאי דבזרוק הוי פלוגתייהו ורבי יוסי דמטהר הוא משום דסבר דאהל זרוק שמיה אהל וא"כ תיקשי מברייתא דקאמר דרבי יוסי אית ליה דאהל זרוק לא שמיה אהל ומשני אלא דכ"ע משום אוירא ורבי יוסי דמטהר כיון דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן ורבי דמטמא אית ליה דאע"ג דלא שכיחא גזרו ביה רבנן ועיין במ"ש התוס' בפ"ג דחגיגה עלה כ"ה ד"ה אהל. ונראה דלהאי אוקימתא פלוגתייהו דרבי ורבי יוסי הוי בשידה המונחת דלא הוי אהל זרוק וא"כ משום גושא ליכא ואף דאיכא משום אוירא ס"ל דכיון דהוי מלתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן כיון דליכא טומאה כי אם מאוירא אבל אם לא היתה מונחת אז היה מטמא רבי יוסי מטעם גושא דאית ליה אהל זרוק לא שמיה אהל ואף דהוי מילתא דלא שכיחא מ"מ לגבי טומאת גושא אין לחלוק בין שכיח ללא שכיח דאי אמרת דלרבי יוסי דאית ליה מילתא דלא שכיח לא גזרו הוי אפילו באהל זרוק דאיכא משום גושא א"כ אמאי לא קאמר דכ"ע משום גושא ורבי יוסי מטהר אף דהוי אהל זרוק משום דהוי מילתא דלא שכיחא. ומיהו אפשר לדחות ולומר דלעולם דפלוגתייהו הוא אף באהל זרוק והא דקאמר דכ"ע משום אוירא להודיעך כחו דרבי יוסי דאף דאיכא טומאת גושא ואוירא כיון דהוי מילתא דלא שכיחא לא גזרו ודברי התוס' קצת נוטים לזה ובגמרא הביאו סייעתא לתירוץ זה הנכנס לארץ העכו"ם בשידה תיבה ומגדל טהור בקרון ובספינה ובאיסקריא טמא והאי ברייתא רבי יוסי היא ובשידה ודכוותיה מטהר משום דהוי מילתא דלא שכיחא ובקרון ודכוותיה מטמא משום דהוי מילתא דשכיחא ולפי הפי' הראשון שכתבנו שידה וקרון מיירי במונחת דליכא משום גושא כי אם משום אוירא. ולפי פירוש השני מיירי אף במהלכת. ואפשר עוד לומר דלעולם דפלוגתייהו הוי אפילו באינה מונחת והא דקאמר דכ"ע משום אוירא ולא קאמר דכ"ע משום גושא הוא משום דבגמרא בעי למדחי דממחלוקת זה דרבי ורבי יוסי ליכא למיפשט אי משום גושא או משום אוירא ואידך דחיי' דשמא הוציא ראשו ורובו הוא דכ"ע משום גושא מש"ה נקט בכך דכ"ע משום אוירא לומר דעדיין לא נפשטה בעיין ודרך זה ישר בעיני. עוד דחו בגמרא והבע"א הכא שמא הוציא ראשו ורובו קא פליגי ופירש"י דכ"ע משום גושא וכ"ע אהל זרוק שמיה אהל ורבי דמטמא הוא משום דגזר שמא יוציא ראשו ורובו חוץ משידה תיבה ומגדל ורבי יוסי לא גזר והתניא רבי יוסי אומר הנכנס לארץ העכו"ם בשידה תיבה ומגדל טהור עד שיוציא לשם או ראשו או רובו וא"ת ורבי יוסי היכי מצי סבר דאהל זרוק שמיה אהל והא ברייתא דתיבה שהיא מלאה כלים מוכח מינה דאית ליה דאהל זרוק לא שמיה אהל תירץ רש"י דהכיא לאו משום דסבר דאהל זרוק לאו שמיה אהל אלא כיון דזורקה קא מפיק לה מתורת אהל ומשוי לה תורת כלי ולעולם דסבר דאהל זרוק שמיה אהל ומאי דקתני בסיפא ואם היתה מונחת טהורה היינו אע"ג דאורחים דמטלטל לה ע"כ והא דלא קאמר דפלוגתייהו הוא בשידה תיבה ומגדל אי הוי אהל זרוק או לאו דרבי אית ליה דהוי אהל זרוק ורבי יוסי אית ל'. דלא הוי אהל זרוק הוא משום דבעי למימר דלא פליגי אפילו באהל זרוק אי הוי אהל. ולפ"ז בעיין לא איפשיטא ואפשר דכ"ע אית להו משום גושא או משום אוירא וגם באהל זרוק אי שמיה אהל ליכא שום הוכחה מברייתא זו דאפשר דכולהו אית להו דלא שמיה אהל או דאית להו דשמיה אהל וה"ת כפי אוקימתא זו דכולהו אית להו משום גושא ואית להו דאהל זרוק שמיה אהל ברייתא דקתני הנכנס לארץ העכו"ם בשידה תיבה ומגדל טהור בקרון כו' טמא כמאן אתיא [illegible] כרבי הא [illegible] מטמא אפילו בשידה משום גזירה ואי רבי יוסי אפילו בקרון ליטהר דהא לא גזר. וי"ל דלעולם ר"י וכי לא גזר היינו בשידה דאין נקל כל כך להוציא ראשו אבל בקרון מודה דטמא משום גזירה דשמא יוציא כי נקל להוציא ראשו ורובו מספינה וקרון לחוץ וכן כתבו התוס'. והתוס' כתבו עוד פירוש אחר בסוגיא במאי דדחי מעיקרא דכ"ע משום גושא מר סבר אהל זרוק שמיה אהל משום דרגלי האדם או הבהמה הנושאים השידה נוגעות בארץ ומשום הכי מטהר רבי יוסי ומייתי סייעתא לזה מדתניא תיבה שהיא מלאה כו' דאם היתה מונחת על גבי בהמה או אדם דחשיב אהל. ולפ"ז צריך לגרוס ואי בעית אימא דכ"ע משום אוירא וטעמא דרבי יוסי דמטהר הוא משום דהוי מילתא דלא שכיחא ורבי אית ליה דאף במילתא דלא שכיחא גזרו ומייתי סייעתא לתירוץ זה מדאמרינן דנכנס לארץ העכו"ם בשידה טהור בקרון טמא וע"כ ברייתא זו רבי יוסי היא אלמא אף לרבי יוסי דמטהר בשידה מטמא בקרון וע"כ טעמא הוא משום אוירא ולבע"א משום גושא ורבי יוסי לא גזר שמא יוציא אבל בקרון ובספינה מטמא רבי יוסי משום דהתם נקל להוציא ראשו ורובו. ודע דלכל הפירושים בעיין לא איפשיטא דממתניתין כבר דחו דקאי אשארא ומפלוגתא דרבי ור' יוסי בר' יהודה ליכא הוכחה כלל דאפשר דכולהו סברי משום אוירא או כולהו משום גושא וכיון דלא איפשיטא בעיין פשיטא דאזלינן לקולא דהא ספיקא בדרבנן היא וכן נראה מדברי רבינו שאין טומאה באוירא אלא במאהיל עליה והיא טומאה הנזכר בפ"ק דשבת:

ודע שראיתי לרבינו בסוף פ"ב מהלכות אלו דארצות העכו"ם אינם מטמאים כי אם במגע ובמשא ובריש פ"ג הביא המשנה השנויה בפ"ב דאהלות דמני בכלל המטמאין במגע ובמשא ואינם מטמאין באהל ארץ העכו"ם ובית הפרס. והנה תירוץ ראשון של תוס' דמתניתין איירי בעפר הבא מארץ העכו"ם לא יצדק לרבינו משום דהיה לו לפרש ולומר דבעפר הבא מארץ העכו"ם איירי גם תירוץ ב' דמתני' רשב"י גם זה ליתא דא"כ כפי תירוץ זה סוגיא דשבת היא דלא כהלכתא לסברתו שפסק כרשב"י ובפי"א פסק כסוגיא דפ"ק דשבת גם תירוץ ג' דמתני' קודם גזירה גם זה ליתא דא"כ לא היה לו להביא משנה זו והתירוץ הרביעי ניתן ליאמר לסברת רבינו דהתם מיירי בסתם טומאת אהל דהיינו מאהיל ידו על הטומאה נטמא ומש"ה כתב דארץ העכו"ם אינה בכלל זה ובפי"א ביאר דאף שאין בה סתם טומאת אהל מ"מ אם נכנס בה ראשו ורובו נטמא משום אהל ומ"מ הנכון אלי בדעת רבינו דס"ל דמאי דקאמר מתני' דאינם מטמאין באהל הוא ע"פ מה שפסק בפי"א שאין בטומאתו טומאת שבעה כי אם טבילה והערב שמש. וזהו שסיים בפ"ג בסוף דבריו וארץ העכו"ם ובית הפרס הכל שבעה ודומה לזה כתב רבינו בפרק ח' אהלות מ"ו עלה דהיא דתנינן בים ובצונית טהור ואע"ג דליכא משום אוירא כתב שם ויהיה טהור שלא תהייבהו דיני טומאת מת ר"ל הזאה שלישי ושביעי ואין שורפין תרומה וקדשים לפי שזהו דין אוירא ר"ל שהגזירה היא הגושא לשרוף והאוירא לתלות ואינו צריך כי אם טבילה והערב שמש וזהו האמת אצלי עכ"ד. ומה שלא נרגש רבינו בפרק ב' הוא משום דהתם מילתא דפשיטא אומרו דאינם מטמאים באהל הוא כהתם טומאת אהל דבעי' הזאה שלישי ושביעי דומיא דמגע בפרק ח"י דקתני טהור הוקשה לרבינו דהיכי קתני טהור כיון דסוף סוף איכא טומאה דכוונת טהור הוא מטומאה חמורה ומה שלא נדדו התוס' תירוץ זה הוא משום דאזלי לשי ארץ העכו"ם בעי הזאה שלישי ושביעי וכמו שנראה מדבריהם בפרק ה"ג וכדכתיבנא לעיל מתני' דקתני בים ובצונית טהור מיירי קודם גזירה וליכא למימר דמאי דקתני טהור שלא שורפין עלה תרומה וקדשים דמלבד שהדבר מגד עצמו הוא דחוק תיקשי דא"כ אמאי לא דפ"ב דקתני דאינם מטמאים באהל הוא לפי שאין שורפין תרומה וקדשים וסבור הייתי זה שכתבנו לדעת רבינו במ"ש התוספות בפ"ק דשבת דמתני' דאהלות רשב"י היא ולאחורה דרשב"י יחלוק ארבנן דשמונים שנה ותקנת אושא אלא כוונתם היא לומר דלעולם אף רשב"י ארץ העכו"ם בכל תנאיו אלא דלדידיה כשגזרו על אוירה לא גזרו כ"א דניבעי טבילה והערב שיהא צריך הזאה שלישי ושביעי ומש"ה תני במתני' דאינו מטמא באהל כלומר שאין לו טומאה צריך הזאה שלישי ושביעי אבל לעולם דאף רשב"י מודה בתקנת ארץ העכו"ם דגזרו על אוירא התוספות בפ"ק דגיטין עלה ח' לא משמע הכי יע"ש. ודע שלתירוץ ראשון של תוס' שכתבו דמתניתין איירי בגוש הבא מארץ העכו"ם קשה דסוף סוף אמאי לא מני ארץ העכו"ם עצמו דמטמאים באהל ועיין בתוי"ט פכ"ב דאהלות מ"ג: **ודע** שהתוס' בפ"ק דגיטין עלה ח' כתבו אחר דמתני' דאהלות איירי כגון שיש דף או גשר שראשו אחד בארץ וראשו השני בחוצה לא כלים תחת ראשו שבארץ דאין מביא טומאה עליהם וטהורים ע"כ. ודבריהם צ"ע דמדברי אהלות נראה דמקומות הסמוכים לארץ ישראל לא גזרו עליהם משום ארץ העכו"ם ועיין בפירקין דין ו' ובמה שהשיג הראב"ד שם: **ודע** שבכ"מ שהוזכר טומאת ארץ העכו"ם לא מגע ומשא ואויר אבל אהל לא הוזכר וי"ל למה שינו את שמו ואמרו אויר במקום אהל בטומאה העכו"ם ונראה דהטעם הוא לפי שכל טומאת אהל שבעולם כיון שהאהיל ידו או אחד מאיבריו נטמא אבל בארץ העכו"ם לא נטמא אלא א"כ הכניס ראשו ורובו לאויר ארץ העכו"ם וכמ"ש לא מיקריא טומאת אהל אלא טומאת אויר דגזרו חכמים שאם נכנס לאויר ארץ העכו"ם ד לא גזרו כי אם באויר גושה אבל אם היה דבר מפסיק בינו לבין הגוש והוא שיהיה דבר הטומאה ונכנס שם ראשו ורובו לא נטמא אף שיש שם אויר משום דאויר שאינו של גוש היה איפשיטא בנזיר פרק כ"ג ואזלינן לקולא במילתא דרבנן וכמ"ש לעיל אבל באויר גושה גזרו טומאת אהל כי אם טומאת אויר וכ"כ רש"י פ"ק דגיטין עלה ח' דגזרו על גושה מגע ומ כגון אם האהיל עליו כדאמרינן פ"ב דאהלות ועל אוירה שיהא הנכנס לאוירה טמא ואפילו ל הסיט את גושה עכ"ד ובכלל דבריו תירץ הקושיא שהקשו התוספות מההיא דאהלות דלעולם אהל בארץ העכו"ם וכפשטא דמתניתין דאהלות ולא גזרו כי אם אאוירה דהיינו הנכנס בה תירוץ זה בתוספות בפ"ק דשבת ובפ"ז דנזיר אך לא ידעתי למה לא הזכירו דברי רש"י שהקשו קושיא זו ולא הזכירו דברי רש"י כלל. ומ"ש רש"י בפ"ג דעירובין עלה ל' דארץ העמ באהל לאו דוקא אלא הכוונה היא על אוירה. ובאהל זרוק אי הוי אהל או לא פסק רבי אהל שכתב הנכנס לארץ העכו"ם בשידה תיבה ומגדל הפורחין באויר טמא שאהל זרוק אינו ע"כ ודין זה הוא מחלוקת רבי ורבי יוסי ופסק כרבי מחבירו ואע"ג דבפ"ז דנזיר עלה נ' בשנויא בתרא דטעמא דרבי הוא דלמא יוציא ראשו ורובו אבל לכ"ע אהל זרוק שמיה אהל. בקדש עלה כ"ה ובפ' בכל מערבין עלה ל' אמרינן בפשיטות דטעמא דרבי הוא משום דלא הוי אהל ופסק כרבי מחבירו וכמו שכתב מרן. ודע שראיתי להרב בעל לח"מ בפ"ז מהל דברים תמוהים שהביא דברי רבינו הללו והקשה דכיון דגזרו על אוירה למה כתב הנכנס לא כו' הא בלאו ה"ט דאהל זרוק כיון דגזרו על אוירה טמא כדאמרינן בגמרא דרבי מטמא גבי תיבה ומגדל משום האויר הנכנס דרך פתחים אע"ג דאהל זרוק שמיה אהל והאריך הרבה ע"ש. ואחרי בקשת המחילה שראויה לא עיין היטב בשמועה זו ועתה אפרש דתרי מיני הם האחד הוא שמאהיל על הגוש בלא שום הפסק והוא האויר המוזכר בפ"ק דשבת ובפ"ק דג על אוירה. ויש עוד אויר אחר והוא אף שיש הפסק בינו לבין הגוש ועל אויר זה הוא שנ דנזיר אי ארץ העכו"ם משום אוירה גזרו וכמ"ש שם התוס' ורש"י. ומה שפסק רבינו דגזרו הוא על האויר המוזכר בפ"ק דשבת דהיינו המאהיל על הגוש אבל בשאינו מאהיל על הגוש דלא גזרו ואף שבגמרא נסתפקו בזה מ"מ כיון ד... איפשיטא פסק לקולא כיון דלא הוי כי וכמו שכתבתי לעיל ומש"ה כתב דהנכנס לארץ העכו"ם בשידה תיבה ומגדל טמא משום דאהל ז אהל דאי הוי חשיב אהל היה טהור כיון שלא האהיל על הגוש דאע"ג דגזרו על אוירה באויר גושה ובסוריא דלא גזרו אפי' באויר גושה יכול ליכנס שם בשידה תיבה ומגדל אף דכ ולא השיב אהל וכדאיתא בפ"ק דגיטין ומאי דאמרינן בנזיר דכ"ע משום גושה ורבי דמטמא דסבר אהל זרוק לא שמיה אהל הכוונה היא משום אויר גושה וכל זה הוא ברור כשמש למי ש בדברי התוס' ורש"י ולפי זה שידה תיבה ומגדל שכתב רבינו מיירי אף בפתוחה מן הצד ודלא לח"מ דמיירי בסתום לגמרי וכ"נ מן הגמרא דמיירי בפתוחה דלאחד אוקימתא טעמא דרבי יוציא ראשו ורובו ובסתמא ליכא למגזר וזה פשוט: **ודע** שראיתי לרבינו בפרק ה' מהלכות ת"י שכתב נזיר כו' או שנכנס לאהל המת בשידה תיבה ומגדל וכא חבירו ופרע גג התיבה לזה כתב בפ"ג מהלכות אבל דין ו' והיא אוקימתא דרב פפא בפרק ג' מינים עלה מ"ג ולפי דשידה תיבה ומגדל לא חשיב אהל משום דהוי אהל זרוק קשה דא"כ אף שלא יפרע גג נטמא משום דלא חשיב הפסק מה שנכנס בשידה תיבה ומגדל ונראה דעד כאן לא אמרינן לא חשיב הפסק אלא דוקא במאהיל על המת דאז לא חשיב הפסק כיון דהוי אהל זרוק אבל המת דאינו מאהיל על המת אלא דגזירת הכתוב היא דחשיב כל אויר הבית כאילו הוא מ ומשום הכי נטמא בהפסק כל דהו שאינו נכנס בו האויר מהני ואפשר דכל הני דתנן במסכת אה חוצצים היינו דוקא למי שמאהיל על המת אבל להפסיק בינו לבין האויר אפשר דמהני משו בעינן אלא שלא יכנס בו אויר אותו הבית:

עוד נראה לומר דהא דאמרינן דאהל זרוק לא שמיה אהל היינו דוקא כשהם באויר אבל במו הפסק וזהו שכתב הפורחים באויר כלומר שאינם נוגעין בארץ והיא דנזירות ודאהל מייר בקרקע וגררו השידה והכניסוהו לבית המת והא דכתבו התוס' בפ"ג דעירובין עלה ל' דרבי יוסי דסבר דאהל זרוק הוי אהל הוא דוקא כשמונח אבל בשעת זריקה אפילו רבי יוסי מטמא דלאו חשיב אהל כלל וא"כ משמע דלרבי דקי"ל כוותיה אפי' במונח לא חשיב אהל האי מונח דהי מונח ע"ג קרקע אלא במונחת ע"ג בהמה או אדם הנושאין אותה טהור דאהל זרוק הה"ג דרג נוגעים בארץ שמיה אהל לחוץ בפני הטומאה אבל בשעת זריקה אפילו רבי יוסי מודה דלא וכ"כ התוס' בפכה"ג עלה כ"ה ורבי דמטמא ס"ל דאף דרגל הנושאים נוגעים בארץ לא חשי שהשידה היא מהלכת באויר אבל כשמהלכת על הקרקע אף רבי מודה דחשיב אהל. עיין בתו דנגעים הביאה הר"ש שם מי"ב דתניא רבי אומר השידה והתיבה והמגדל שבבית המנוגע מכוסין כלים שבתוכן טמאים ופירש שם הר"ש דרבי אזיל לשיטתיה דאהל זרוק לא שמיה א דתוספתא במונחין מיירי גם לפי החילוק הראשון שכתבנו קשה מתוספתא הלזו. הן אמת שלא ה הלכות נגעים שהביא תוספתא זו ואולי דהאה משום הביא דרב פפא דפרק ג' מינים והדבר צ וצ"ע. ודע דהא דתנן בפ"ח ממסכת אהלות דשידה תיבה ומגדל מביאין וחוצצין אינו ענ

דא

יא תנורים וכו'. תוספתא דאהלות פרק י"ז: המהלך

ה המהלך בארץ העכו"ם וכו' עד טהור. משנה בפי"ח דאהלות המהלך בארץ העכו"ם

טומאה לפי שלא היה בחותם מהן כחותם המרצופין: ד המביא תנורים וספלין וכלי חרש מחו"ל עד שלא הוסקו טמאים משום ארץ העכו"ם. משהוסקו טמאים כלי חרס שנטמא בארץ העכו"ם שאינו מטמא אדם וכלים כמו שביארנו: ה המהלך בארץ העכו"ם בהרים ובסלעים טמא

משנה למלך

מיירי במהלכת אלא במונחת על גבי הטומאה וזה לליבא דר"ע תשיב אהל להביא ולהפסיק רבי ורבי יוסי מיירי במהלכת ולפ"ז היה אפשר לומר דהסיא דנזירות ודאהל מיירי במונחת ולא וכגון שהיתה השידה והתיבה והמגדל בפתח הבית והיה תחת התיבה מבחוץ ונכנס שם שלא ניטמא שפרע במעזיבה דדרך הפתח לא נכנסה הטומאה לפי שלא היתה התיבה פתוחה לצד הבית כי לבית. ולפ"ז אפשר דכל שמהלכת אף שהיא על הקרקע תשיב אהל זרוק. אך מדברי רבינו שכתב באויר נראה דבמהלכת על הקרקע תשיב אהל ודוקא במהלכין באויר לא תשיב אהל. ולפ"ז יק' בגה"ג עלה נ"ה ד"ה לימא דבמונחת אינו מטמא רבי דאהל מעליא הוא האי מונחת לאו מהלכת אלא כל שאינה מהלכת באויר קרי לה מונחת. והא דאמרי' בפ"ג דחגיגה עלה כ"ה מביאין מן הגליל יין ושמן לנככים משום דרצועה של כותים מפסקת ואף בשידה לא היו מביאין מתניתין רבי היא דבבר אהל זרוק לא שמיה אהל. ולפי מה שכתבנו הרי היו יכולין להביא בשידה מהלכין על גבי קרקע הא לא קשיא משום דהך שידה מיירי בגדולים הבאים במדה דאי לא פשיטא שנושאין אף דלא הוי אהל זרוק וכדתנן בפ"ח דאהלות וכן פירש"י בפרק ג' דעירובין וכיון שכן היינו נגררין ע"ג קרקע אלא נהולכין באויר ע"י אדם או בהמה הבאים אותב וזה לא מהני הוי אהל זרוק ולא השיב אהל. והא דכתבו התוס' בפרק המוצא פירוש עלה ק"א ד"ה והו דהא הגר הקבר העומד בתוכה טהור דמיירי דאזיל בשידה תיבה ומגדל דאי לא לר"ש היכי אזיל כיון מערות לד' רוחות וכן פירש שם רשב"ם י"ל כמ"ש לעיל דמיירי במונחת אי נמי דמיירי דנכנס בין כוך לכוך ואע"ג דקיי"ל דמת תופס ד' אמות מ"מ כיון דאינו אלא משום הרחקה בעלמא בשידה תיבה ומגדל אף דלא הוי האילה בעלמא וכן כתבו התוס' בפרק בכל מערבין עלה היכי: ודע שהתוס' בפ"ב דסוכה עלה כ"א הקשו עלה הסיא דתנן חצרות היו בנויות בירושלים וכו' שוורים ועל גביהן דלתות דלמ"ד אהל זרוק לא הוי אהל לא היו מועילים כלל הדלתות עם השוורים אהל זרוק ותירצו דמתני' דאית ליה דאהל זרוק לא הוי אהל סבר לה כר"י דלא היו מביאין דלתות ים ואע"פ שגם הם הוו אהל זרוק מ"מ בדידהו גלי רחמנא דהשיבי אהל וכן כתבו בפרק בתרא עלה קי"ג ובפרק בכל מערבין עלה ל"א ותירוץ זה אינו עולה לרבינו שהרי בפ"ב מהלכות פרה ין ז' פסק כהאי מתניתין דפ"ג דפרה דהיו מביאין שוורים ועל גביהן דלתות והוא פסק כרבי וק לא הוי אהל. גם מ"ש התוס' בפרק בכל מערבין בשם רשב"א דדלתות על גבי שוורים לכ"ע לא ילדק תירוץ זה לדעת רבינו וכמ"ש הרב בעל התוי"ט בפ"ג דפרה מ"ב. והנראה אלי לומר ינו הוא דשאני פרה דמעלה הוא דעשו בה דהא קי"ל כר"י דכל א"י בדוקה היא וכדאיתא בפרק שת עלה קי"ג אלא דמשום דכשרה בטבולי יום חשו שמא יבאו לזלזל בה ומפני זה עשו בה יתירות וכמ"ש רבינו בפ"ב מהלכות פרה ואין ספק דאם לא עשו בה כל הרחקות הללו דכשרה י"ל דאם שהטה חוץ ממקום הבדיק לה דכשרה וכר"י וכיון דאינו אלא משום הרחקה בעלמא בזיכר כגי דהיינו בהאהל זרוק דומה למ"ש לעיל בשם התוס' דהכא דקי"ל דמת תופס ד' אמות מהני ק כיון שאינו אלא משום הרחקה בעלמא. ודע דלבני התירוצים שתירצו התוס' קשה מתניתין אומר בקדש דאמאי לא היו מביאין יין ושמן על גבי שוורים או ע"ג דלתות לסברת רשב"א וככר קושיא זו הרב תוי"ט ותירץ דלא רצו להתיר בכה"ג דלמא יוציאו השמן והיין לחוץ אבל בשידה מגדל ליכא למיחש לשמא יוציא ואי לאו טעמא דאהל זרוק לא הוי אהל היו יכולים להביא נככים י"ל והא דלא חשו גבי פרה לשמא יוציא התם מעלה בעלמא הוא דעבוד וכמו שכתב הרב עץ יע"ש: **ודע** שראיתי למרן שכתב על מ"ש רבינו עפר ארץ העכו"ם ועפר בית הפרס מטמאין ובמשא פרק ב' דאהלות ע"כ. ונראה דכוונתו היא עלה דמתני' דתנן אלו מטמאין כו' עפר ובית הפרס וצ"ל דמתני' מיירי בגוש הבא מארץ העכו"ם וכמ"ש הר"ש ואין צורך לזה דלרבינו מיירי בארץ העכו"ם ממש ואפילו הכי תני דאינו מטמא באהל כיון דאינו אלא טומאת בשם ולא וכמ"ש רבינו בפרק בתרא דאהלות עיקר הדין דעפר ארץ העכו"ם דמטמא נלמד מההיא פי"ז דאהלות מ"ה עפר בית הפרס ועפר חוצה לארץ שבא בירק כו' ומההיא דתנן בריש פ"ה דמכלת גוש מארץ טהורה וגוש מארץ העכו"ם וכל הני מיירי בגוש הבא מחוצה לארץ לא"י ומה שאינו מטמא משום אויר הוא מילתא דפשיטא דלא גזרו כי אם באויר ארץ העכו"ם דוקא:

בפרק בתרא דאהלות המהלך בארץ העכו"ם בהרים ובסלעים טמא בים ובצונית טהור ע"כ. והנה מ דבהרים ובסלעים טמא אע"פ שלא יקברו שם מה כתב רבינו בפי' המשנה שהוא להפך ר ארץ העכו"ם ומה שבים ובצונית טהור היה נ"ל לומר דטהור מכל וכל ואפילו טומאת אויר ליכא כיון דליכא משום גושה אף משום אוירא ליכא דטומאת אויר הנזכר בפ"ק דשבת הוא דוקא אויר הגוש אויר בלא גוש היא בעיא דלא איפשיטא בנזיר ואף למאן דאית ליה דגזרו על אוירה אפי' במקום גוש היינו דוקא כדאיכא גוש באותו מקום אלא דאיכא חציצה בינו לבין הגוש אבל במקום דליכא אליבא דכ"ע לא גזרו על אוירה ומש"ה תני מהני' דבים ובצונית דליכא משום גוש לא גזרו אפילו ירה ומש"ה תני טהור לומר דאין בו שום צד טומאה כלל והא דתנן בנזיר פכ"ג דהנכנס בקרון או ה טמא היינו בנהרות דבנהרות איכא למיחש דילמא קברו שם ומש"ה הנכנס שם בספינה טמא אויר הגוש או נמי דהביא אהל משום אויר דס"ל דגזרו אף על אויר בלא גוש או משום טעמא א יוציא ראשו אבל בים דליכא למיחש דדילמא קברו שם טהור מכל וכל ואפי' טומאת אויר ליכא וראיתי לרבינו בפי' המשנה שכתב דאומרו טהור הוא מטומאת גושה אבל טומאת אויר איכא וכן בחיבורו בפרקין דין ה' והדבר תמוה אצלי כפי מה שכתבנו לעיל דלא גזרו כי אם על אויר גושה יש סיוע למה שכתבנו לעיל בשם הרב כל"מ דנראה דס"ל דגזרו על אוירה אפי' היכא דליכא גוש. רבינו דנכנס בשידה טמא משום דהוא אהל זרוק מיירי בשידה הסתומה מכל צדדיה אבל בפתוחה לא בלאו טעמא דאהל זרוק טמא משום אויר ולפ"ז ס"ל לרבינו דבימים אף דליכא משום גושה משום אויר והדבר צריך תלמוד וכעת צ"ע: **ודע** שמ"ש לחלק בין נהרות לים כן חילק הר"ב עלה ין אך אני תמיה במאי דתנן בתוספתא הביאה הר"ש בפ"ב מ"ז אר"ש יכול אני להאכיל את ים טהרות בנורסקי שבציידן ושבעיירות שבלבנון מפני שסמוכים לים או לנהר ע"כ ובמקום אחר נאריך בזה:

המביא תנורים וספלין וכו'. תוספתא פ"ג דכלים ופי"ז מאהלות הביאה הר"ש פ"ב דאהלות מ"ג ודע דאף דקי"ל דאין כלי אדמה טמאים היינו עד שלא הוסקו או נקראים כלי אדמה אבל כקו כלי חרס מיקרו וכמ"ש רבינו סוף פ"א דהלכות כלים. ונראה דהא דאמרינן דמשהוסקו טמאין כלי חרס היינו דוקא שהוסקו בארץ העכו"ם שנטמאו שם בארץ העכו"ם אבל אם הוסקו בא"י כיון א לה טומאת ארץ העכו"ם בהיסק הרי נטהרו לגמרי ומהיכן תבא להם הטומאה וליכא למימר דעד הוסקו אית בהו הרי טומאות האחת משום כלי חרס שנטמא והב' משום עפר ארץ העכו"ם ולפי ף שהוסקו בא"י ואזדא מינייהו טומאת ארץ העכו"ם אכתי פש גבייהו טומאת כלים הא ליתא דעד הוסקו אינם מקבלים טומאת כלים וזה פשוט. ובתוספתא מסיים נמצאת אומר בשעה שהם טמאים משום העכו"ם טהורים משום כלי חרס הרי לך בביאור כמ"ש וא"כ מאחר שלא היה בהם טומאת כלים כי אם טומאת עצמה והטומאה אזדא לה בהיסק מעתה טהורים הם לגמרי:

ינן ט הכא בתוספתא הביא עפר ממקום הטומאה וגבלו במקום הטהרה או ממקום טהרה וגבלו במקום הטומאה טמא גבלו על גבי הסלע אפי' במקום טהרה טמא הלוקח לבנים מבית הפרס במקום הטומאה טמא במקום הטהרה טהור ר"ש אומר אפי' לבנה מבית הפרס במקום הטומאה טהור שלא אמרו טמא אלא גוש בלבד כברייתו ע"כ. והנה המחלוקת הראשונה דהיינו היכא דהביא עפר ממקום הטומאה וגבלו במקום טהרה דטמא טעמא דמילתא הוא משום דס"ל לברייתא דמביא עפר מחוצה לארץ דמצטרף וכסברת ר"א דתנן בפי"ז מאהלות מ"ה עפר בית הפרס ועפר חוצה לארץ שבא בירק מצטרפין. שוב ראיתי דאינו ענין להא דר"א והכא טעמא אחרינא הוא משום דלא גזרו טומאה על העפר אף שיש בו הרבה כי אם על הגוש וס"ל לברייתא דכל שגבלו ונעשה גוש טמא אף שלא היה גוש מתחילת ברייתו והיינו ההיא דגרסינן בפי"ג מאהלות מ"ו דלבנה מבית הפרס לר"מ אינו ממעט ותנא שלבנה ממעטת מפני שעפרה טהור וע"ש ומיהו בלוקח לבנים מבית הפרס חלקו בתוספתא שאם עשה הלבנה במקום הטומאה טמא כגוש שהוא מתחילת ברייתו אבל אם גבלו במקום טהרה טהור ומצינו כעין זה שחלקו בתוספתא פי"ז מאהלות עלה דההיא דנחלקו ר"א וחכמים בעפר הבא מבית הפרס ועפר ח"ל דלר"א מצטרפין כחותם המרצופין ותנא עד שיהיה במקום אחד כחותם המרצופין ואמר רבי יהודה לא נחלקו ר"א וחכמים על עפר שבא בלא מבית הפרס שבא בירק שהוא טהור עד שיהא במקום אחד כחותם המרצופין על מה נחלקו על עפר הבא מארץ העכו"ם בירק כו' וכבר הביאה הר"ש תוספתא הלזו בסוף פי"ז מאהלות ורבינו ג"כ בפי' המשנה רמזה. נמצינו למדים דלת"ק בעפר ארץ העכו"ם בין שגבל במקום טהרה או במקום טומאה טמא ובעפר בית הפרס אם גבל במקום טומאה טמא במקום טהרה טהור ור"ש נחלק על ת"ק ואמר דאפילו לבנה מבית הפרס במקום הטומאה טמא שלא אמרו טמא אלא גוש כברייתו שנדובק מעצמו ולא שגבל הוא ודבק דלא מצטרף וכמו שפירש הר"ש בפ"ב דאהלות. ולפ"ז מחלוקת ר"מ וחכמים דבסוף פי"ג מאהלות הוא דוקא בעשה הלבנה במקום טומאה וסבר ר"מ כת"ק דר"ש דאם גבלו במקום הטומאה טמא אבל אם הביא עפר ועשה לבנה במקום טהרה אליבא דכ"ע ממעט לפי שהוא טהור ולא נחלק אדם בזה ותנא וחכמים דפליגי אדר"מ וסברי דממעט נסתפק הר"ש אי ס"ל כת"ק דר"ש ואפ"ה אית להו דממעט משום דאם החזירה לעפרה הוי טהור מש"ה ממעטת או דילמא טעמייהו דהכמים הוא משום דס"ל כר"ש דאפילו לוקח לבנים בבית הפרס טהור ומאי דקאמרי מפני שעפרה טהור ה"ק מפני שעפרה של בית הפרס טהור אפילו גבלו א"כ הלכך האי לבנה נמי טהורה ומדברי רבינו בסוף פט"ו מהלכות אלו נראה דאית ליה דחכמים דר"מ אית להו כר"ש יע"ש:

ודע דלפי הנראה לא נחלק ר"ש אלא דוקא בעפר בית הפרס אבל בעפר ארץ העכו"ם אף ר"ש מודה דמצטרף מדלא נחלק את"ק כי אם בבית הפרס וכבר כתבתי דיש להחמיר בארץ העכו"ם יותר מבית הפרס ות"ק נמי אית ליה הכי שהרי אם גבלו במקום טהרה עפר ארץ העכו"ם טמא ועפר בית הפרס טהור. ולפי זה ניחא שלא נחלקו ר"מ והכמים כי אם בלבנה מבית הפרס אבל בלבנה מארץ העכו"ם אליבא דכ"ע היא ממעטת אלא דלפי מה שכתב הר"ש דאפשר דטעמיה דרבנן הוא משום דאם החזירה לעפרה טהור א"כ אף בלבנת ארץ העכו"ם מטהרים חכמים. וראיתי להר"ש שכתב בפ"ב דאהלות מ"ג ובתוספתא דכלים פליגי תנאי דרבנן סברי דאפי' הביא עפר וגבל טמא ור"ש סבר ד... אמרן אלא גוש כברייתו ומהמשך דבריו נראה דמיירי בעפר ארץ העכו"ם מדקאמר הביא עפר וגבל ואי בבית הפרס כל שגבלו במקום טהרה אף רבנן מודו דטהור אלא ודאי דמיירי בעפר ארץ העכו"ם. ולפ"ז יש לתמוה דמנא ליה דר"ש חולק בארץ העכו"ם. והנה רבינו לא הזכיר בפירוש הלוקות אלו אם גבל עפר בית הפרס או ארץ העכו"ם מה יהיה דינו. ונראה שסמך על מה שפסק בפט"ו מהלכות הלו דאם עשה לבנה מעפר בית הפרס הרי זו טהורה וממעט. שלא אמרו אלא גוש כברייתו ופסק כר"ש משום דחכמים קיימי כשיטתו ובפ"י דין ז' כתב ג"כ הלשון הזה ולא גזרו טומאה אלא על גוש כברייתו. ונראה דס"ל כסברת הר"ש דאית ליה דגם בארץ העכו"ם לא גזרו טומאה כי אם על גוש כברייתו ואם גבל עפר טהור שהרי בפי"א דין ג' גבי ארץ העכו"ם כתב שלא גזרו כי אם על גוש כברייתו והוא הלשון עצמו שכתב גבי בית הפרס ולרבינו לא סיקפי דמנא ליה דר"ש חולק גם בארץ העכו"ם וכמו שהקשינו לעיל לר"ש וכמו שאפרש לקמן: **ודע** דהא דנחלקו ר"א והכמים בסוף פי"ז ממסכת אהלות על עפר בית הפרס ועפר ח"ל שבא בירק דלר"א מצטרפין כחותם המרצופין ותנא עד שיהיה במקום אחד כחותם המרצופין לכאורה נראה דמחלוקתם הוא בצירוף וגבל העפר שבא בירק עד שנעשה במקום אחד כחותם המרצופים דר"א מטמא משום דאית ליה דכיון דנעשה כשיעור במקום אחד מצטרף ומטמא ואף דבית הפרס לא מהני גיבול כי אם במקום טומאה היינו דוקא לעפר אבל לגוש אלא שאין בו כשיעור מצטרף וחכמים אית להו דאינו מצטרף משום דלא אמרו אלא גוש כשיעור כברייתו וכמ"ש ולפי זה ע"כ הכמים לא אתו כת"ק דר"ש דהא ת"ק דר"ש אית ליה דגיבול מהני אפילו לעפר וכ"ש לגוש. ולפ"ז יש לתמוה על מה שכתב הר"ש בספי"ג מאהלות דחכמים דר"מ ס"ל כחכמים דר"ש ולפי דרכו צ"ל דחכמים דפרק י"ג פליגי אחכמים דספי"ז וזה הוא דוחק גדול. ועוד יש לתמוה במ"ש בפ"ב דאהלות מ"ג דבתוספתא דכלים פליגי תנאי כו' ולפמ"ש הוא מחלוקת תנאים במתניתין דספי"ז ואולי דמייתי התוספתא לומר דאפילו בעפר איכא מאן דאמר דמהני גיבול ומצטרף וגם זה דוחק. והנכון אצלי דר"א דקאמר מצטרפין לאו כשגבלם במקום אחד אלא שאם נגע בכולם כאחד טמא דומה לנוגע בשני חצאי זיתים דטמא וכמו שפסק רבינו בספ"ד מהלכות אלו ורבנן אית להו דאינו מצטרף אבל היכא דגבלם כאחד בהא לא מיירי ואפשר דאף לרבנן אם גבלם מטמאין ורבינו שכתב בפירקין דין ג' עפר בית הפרס ועפר ח"ל שבא בירק אם יש במקום אחד כחותם המרצופין מטמא ואם לאו אינו מצטרף שלא גזרו אלא על גוש כברייתו אפשר דאית ליה דטעמייהו דהכמים הוא משום דלא גזרו כי אם על גוש כברייתו אף בארץ העכו"ם וכסברת הכמים דר"מ בבית הפרס דלסברת רבינו הכמים דר"מ אית להו כר"ש דגיבול לא מהני לטמא ואף דאותו גיבול הוא לעפר ס"ל לרבינו דאין חילוק בזה וכמו שגיבול לא מהני לעפר ה"נ לא מהני לגושים דלית בהו כשיעור אבל לסברת הר"ש דאית ליה דהכמים דר"מ אית להו כהכמים דר"ש ע"כ הכמים דר"א לא מיירי בגבל אלא בנוגע בשניהם כאחד ואית להו דאינו מצטרף. והא דאמרינן תו בתוס' ממקום טהרה וגבלו במקום הטומאה טמא למדנו מזה דאף לדידן דלא מהני גיבול אפילו לעפר טמא מ"מ אם הביא גוש כשיעור ממקום טהרה למקום טומאה מטמא כגוש ארץ העכו"ם ולא ידעתי למה השמיט רבינו דין זה. ובמאי דאמרינן תו בתוספתא גבלו על גבי הסלע אפילו במקום טהרה טמא לא הבנתי כוונת התוספתא מאי אתא לאשמועי'. וראיתי להר"ש בפ"ב דאהלות שכתב ככר שנה דאפי' במקום טומאה טמא אלא סלע איצטריך ליה דלא תימא במקום טהרה שיש לחוש דטומאה תחתיו קמ"ל אפי' סלע דמפסקת ימי בראשית דליכא למיחש אפילו הכי טמא עכ"ד וגם בזה לא נתיישב דעתי שהרי עפר זה אינו מקבל טומאה אלא הטומאה היא מצד עצמה שהעפר הוא טמא וא"כ מה לי שגבלו בסלע או במקום שיש לחוש לטומאה תחתיו. ויש להסתפק במביא גוש מארץ העכו"ם ועשאו עפר מהו מי אמרינן כיון דהיה גוש ותלה עליו טומאה תו לא פקע מינה או דילמא דכיון דנעשה עפר אזדא לה טומאה. וראיתי להר"ש שכתב בפי"ג דאהלות מ"ו דטעמייהו דרבנן דסברי דלבנת בית הפרס ממעטת היא משום דאם החזירה לעפרה טהור. ונראה דדוקא התם שהיתה מתחילה עפר ונעשה לבנה בהא ס"ל לרבנן דאם החזירה לעפרה עפרה טהור. אבל בגוש מתחלת ברייתו אף אם החזירו לעפר עפרו טמא דאי לא לרבנן מאי איריא דלבנה ממעטת אפילו גוש נמי ממעט אלא ודאי דבגוש לא מהני מה שמחזירו לעפר:

ה המהלך בארץ העכו"ם בהרים ובסלעים כו'. (א"ס עיין בדברי הרב המחבר לעיל דין ג'):

העכו"ם בהרים ובסלעים שמא בים ובשונית שהוא איזהו שונית כ"מ שהים עולה בזעפו ופי' רבינו שכא גזירה זו שגזרו על ארץ העכו"ם טומאה אינה על הרריה ועל אבניה כי לא יקברו שם מת כלל אבל הוא שמא להתטפך בהם עפר ארץ העכו"ם (והים והשונית גושה טהור לפי שלא יקברו בה מתים) וכו' וענין אמרו טהור שלא שחייבו דיני טומאת מת ר"ל שזאת שלישי ושביעי ואין שורפין תרומה וקדשים שנכנסו לשם לפי שזהו דין אוירה ר"ל שהגזירה היא הגושה לשרוף והאוירה לתלות ואין צריך הזאה טבילה ולא הערב שמש עכ"ל. ומ"ש וטמא משום אוירה נלמד ממה שיבא בסמוך :

הנכנס לארץ העכו"ם בשידה תיבה ומגדל וכו'. בפ"ק דגיטין (דף ח' ע"ב) ובפרק בכל מערבין (דף ל':) פלוגתא ופסק כרבי מחבירו ועוד דבפילוסי חגיגה (דף כ"ה) מוקי סתם מתני' כרבי דאמר אהל זרוק לאו שמיה אהל שירש ר"מ אהל מיטלטל ונזרק כזה לא שמיה אהל להפסיק בין אוירה :

ו סוריא עפרה טמא כח"ל והאוירה טהור וכו'. בפרק קמא דגיטין (דף ח' ע"ב) . ומ"ש לפיכך אם היתה סמוכה לארץ ישראל וכו'. בפי"ח דאהלות . ומ"ש בשידה תיבה ומגדל . בפרק קמא דגיטין (דף ח' ע"ב) . ומ"ש שלא יהא מפסיק ביניהם בית הפרס היינו שדה שאבד קבר

קבר בתוכה שהוא מטמא באהל דאילו שדה שנחרש בה קבר מאחר שאינה מטמאה מפסיק מאי הוי : ומה שכתב וכן ארץ העמים הסמוכה לארץ ישראל וכו' **כתב** הראב"ד א"א אני לא מצאתי בתוספתא אלא מובלעות עכ"ל. ויש לתמוה שהרי דאהלות פרק י"ח שנינו ארץ העכו"ם אם יכול ליכנס בטהרה טהורה וכו'

טמא טומאת שבעה. בים ובמקום שהים עולה בזעפו טהור משום נוגע בארץ העכו"ם וטמא משום אוירה. הנכנס לארץ העכו"ם בשידה תיבה ומגדל הפורחין באויר טמא. שאהל זרוק אינו קרוי אהל: ו סוריא עפרה טמא כחוצה לארץ ואוירה טהור לא גזרו על אוירה. לפיכך אם היתה סמוכה לארץ ישראל שפה בשפה ולא היה מפסיק ביניהן לא ארץ העכו"ם ולא בית הקברות ולא בית הפרס הרי זה יכול להכנס לה בטהרה בשידה תיבה ומגדל והוא שלא יגע בגושה. *וכן ארץ העכו"ם הסמוכה לארץ ישראל ואין ביניהן מקום טמא הרי זו נבדקת וטהורה: ז מקום ששכנו בו עכו"ם בא"י הרי זה מטמא כארץ העכו"ם עד שיבדק שמא קברו בו נפלים: ח ותרומה וקדשים שנטמאו מחמת מדור העכו"ם תולין לא אוכלין ולא שורפין. וכמה ישהו במקום ויהיה צריך בד[יקה] ארבעים יום כדי שתתעבר אשה ותפיל נפל שמטמא. אפילו איש שאין עמו אשה אם שהה ארבעים יום מדורו טמ[א עד] שיבדק. גזירה משום מדור שתהיה בו אשה. אפילו עבד וסרים או אשה או קטן בן תשע שנים ויום אחד עושה מדור הע[כו"ם] מדור

השגת הראב"ד

*וכן ארץ העכו"ם הסמוכה לארץ ישראל וכו'. א"א אני לא מצאתי בתוספתא אלא מובלעות :

סמוכה ויהא יכול ליכנס בטהרה ר[...] אפי' תלם אחד הרי זה מפסיק וכו' [...] בדברי רבינו ומשמע לרבינו שאפ' [...] טהורה היינו לענין שלא גזרו עליה [...] צריכה בדיקה. ומובלעות שכתב הר' [...] בס' הנזכר וכתבה רבינו בס"פ [...]

ז מקום ששכנו בו עכו"ם. בפי"ח [...] ומ"ש ותרומה וקדשים וכו' [...] וכו'. בפי"ח דאהלות בתוספתא וכו'

ח וכמה ישהו במקום וכו'. פי"ח [...] ומ"ש אפילו עבד וסרים [...] או קטן בן ט' שנים ויום אחד. תוספ[תא] דאהלות וכתוב בספרי רבינו או אשה [...] התוספתא או בפתח ואיני יודע מ[...] דכיון דגזרו על איש אעפ"י שאין [...] ואפי' הוא סרים וכו' ממילא משמע [...] אשה אע"פ שאין עמה איש ולגירסת [...] קשה מאי איריא שבהם דנקט :

משנה למלך

הנכנס לארץ העכו"ם בשידה תיבה ומגדל כו'. (*א"ה עיין בדברי הרב המחבר לעיל דין א') :

ו סוריא עפרה טמא כחוצה לארץ וכו'. והנה מה שכתב דבסוריא לא גזרו על אוירה הכי אמרינן בפ"ק דגיטין עלה ח'. ולפי הנראה דאפי' באינה סמוכה נמי לא גזרו על אוירה אלא דכל שאינה סמוכה לא מצי ליכנס בטהרה בשידה תיבה ומגדל אף שלא גזרו על אוירה משום דדבר טמא מפסיק וא"כ כבר נטמא קודם שיכנס לסוריא. ולפ"ז הא דתנן בפרק בתרא דאהלות מ"ז הקונה שדה בסוריא סמוכה לא"י אם יכול ליכנס לה בטהרה טהורה ואם אינו יכול ליכנס לה בטהרה טמאה לא יכולתי להלום כוונת המשנה דאי בגושה אף בסמוכה טמאה וכמו שפסק רבינו ואי באוירה אף באינה סמוכה אין בה טומאת אויר ומה שאינו יכול ליכנס לה בטהרה אינו מצד עצמה וא"כ לא שייך בזה לומר טמאה וטהורה. וראיתי להר"ש שכתב דמאי דאמרינן דטהורה הוא לומר דאפי' גושה טהורה דמתני' איירי בקונה שדה בסוריא וכיון שהיא סמוכה לא"י ואותה שדה היא של ישראל אפי' גושה טהורה וכן פירש רבינו עובדיה ולפי דבריהם אתיא שפיר מתניתין אך קצת קשה לפי דבריהם הא דאמרי' בפ"ק דגיטין עלה ח' והקונה שדה בסוריא כקונה בפרוארי ירושלים ואמרינן למאי הלכתא אמאי לא קאמר לומר דאפילו גושה טהור ואולי דלא רצו לאוקומי דמיירי דוקא בסמוכה דתרתי שצריך הר"ש לטהר גושה סמיכות ושתהיה של ישראל. אך לרבינו שלא הבין פירוש זה במשנה מדלא הביא דין זה לא יכולתי להלום כוונת המשנה וכעת צ"ע. ומ"ש רבינו וכן ארץ העכו"ם כו' היא תוספתא בפרק ח"י מאהלות והשפרש שיש לדעת רבינו בין סוריא הסמוכה לארץ העכו"ם הסמוכה הוא דסוריא הסמוכה יכול ליכנס לה בטהרה אף בלא בדיקה כגון בשידה תיבה ומגדל אבל בארץ העכו"ם אף בסמוכה אינו יכול ליכנס בטהרה כמו שגזרו על אוירה ומ"מ מהני לה הסמיכות לענין דמהני לה בדיקה משא"כ בשאר ארץ העכו"ם שאינם סמוכות ונראה דכל שנבדקה בטהרה אפי' גושה ואין צריך ליכנס בשידה תיבה ומגדל. וזהו גבי סוריא כתב רבינו שידה תיבה ומגדל והכא הכא כתב סתם נבדקת וטהורה דנראה דסוריא פשיטא דמהני לה בדיקה ונראה דהוכרח לומר דמאי דאמרינן בתוספתא דארץ העכו"ם אם יכול ליכנס לה בטהרה טהורה דהיינו לענין דלא גזרו עליה אבל מ"מ צריכה בדיקה ממאי דאמרינן בפרק חומר בקודש עלה כ"ה ביהודה אין בגליל לא מפני שרצועה של כותים מפסקת ביניהם ויש לעיין רצועה זו אי היתה סמוכה לא"י בלי הפסק טומאה או לא אם היה הפסק ביניהם מקום טומאה המטמא באהל מאי איריא מפני רצועה של כותים תיפוק ליה מפני דבר הטמא המפסיק ביניהם ואם לא היה הפסק טומאה הא לא גזרו על אוירה בסמוכה אלא ודאי דאף בסמוכה גזרו ומיהו מהני לה הסמיכות לענין דמהני ליה בדיקה. שוב ראיתי דהסיא דפרק חומר בקודש אינו ענין לזה כלל דהתם לא היתה הטומאה משום ארץ העכו"ם דדבר זר הוא שתהיה רצועה של ח"ל מפסיק בין הגליל ליהודה אלא התם משום מדור העכו"ם היתה הטומאה וכ"כ הרב בעל כפתור ופרח בפ"י עלה נ"ה וע"ש ומיהו מדברי רש"י נראה שהיתה הטומאה מפני ארץ העכו"ם ודו"ק. ודע דהא דאמרינן דכל שמפסיק דבר טמא דלא מהני הסמיכות גבי סוריא פשיטא דהיינו דוקא דבר טמא המטמא באהל לפי שהיא מצד עצמה לא גזרו על אוירה וא"כ כל שאין ביניהם דבר המטמא באהל הרי יכול ליכנס לה בטהרה. ומ"ש רבינו בית הפרס כבר כתב מרן דהיינו שדה שאבד בו קבר דאילו שדה שנחרש בו קבר מאחר שאינו מטמא באהל כי מפסיק מאי הוי אך בשאר ארץ העכו"ם הסמוכה יש להסתפק אי כל דבר טמא אף שאינו מטמא באהל חשיב הפסק לענין דלא מהני לה בדיקה. וזהו דסתם רבינו וכתב ואין ביניהם דבר טמא ואילו גבי סוריא לא סתם דבריו. ולפ"ז הסיא דחומר בקדש דכתבנו לעיל דמהתם סבירת רבינו לומר דאף בסמוכה גזרו על אוירה אין הכרח מהתם דאפשר דהתם שדה שנחרש בו קבר היה מפסיק בין רצועה של כותים לא"י ואי לא היתה הרצועה היו יכולים להביא בשידה תיבה ומגדל אך הנכון אלא דגם בארץ העכו"ם לא חשיב הפסק כי אם דבר המטמא באהל ומה שסתם רבינו לומר ואין ביניהם דבר טמא סמך על מה שכתב גבי סוריא :

ודע שראיתי להר"ש שכתב בפרק ח"י מאהלות מ"ו ואפילו נהרות לא מיתוקמא אם יכול ליכנס להם מארץ ישראל בלא הפסק קרקע שאינה בתולה כמו שאפרש מתוך התוספתא. ובמשנה ז' עלה דהסיא דתוספתא דאם יכול ליכנס לה בטהרה כתב אם יכול ליכנס לה בטהרה לים או לנהר ותנן נמי הים והשונית טהור ואפילו בתולה של ח"ל סלעים וכיוצא בהן הסמוכים לארץ בלא הפסק דליכא אפילו תלם אחד מקרקע שאינה בתולה נכנס לה בטהרה כגון בשידה ותיבה ומגדל טהור דהכי הא לא גזרו על אוירה עכ"ד. והנראה מתוך דבריו דכל דבתולה ח"ל סמוכה לא"י לא גזרו על אוירה אבל אם היה תלם אחד מקרקע שאינה בתולה מפסיק ביניהם חשיב הפסק וטמאה והדבר צריך תלמוד. ודע דלהר"ש כל ח"ל הסמוכה לא"י לא גזרו על אוירה כיון שאין דבר טמא מפסיק ביניהם וי"ל דלפי דבריו אין חילוק בין סוריא לח"ל כי אם בקונה שדה וא"כ קשה ליה הסיא דפ"ק דגיטין עלה ה' דאמרינן בג' דרכים שוותה סוריא לא"י ותשיב דהרוצה ליכנס לה בטהרה נכנס מאי איריא סוריא כל ח"ל נ"כ אם [...] נכנס לה בטהרה וסוריא נ"כ בסמוכה מיירי וכמו שפירש הר"ש. ולרבינו ניחא דלא מהני בח"ל [...] כי אם לענין בדיקה ואולי נאמר דבסוריא כל שאין דבר טמא המטמא באהל מפסיק ביניהם [...] בטהרה לפי שהיא מצד עצמה לא גזרו על אוירה אלא שכל שדבר טמא מפסיק אינו יכול ליכנס [...] מפני הדבר הטמא לא מצד עצמה אבל בח"ל דוקא בסמוכה לא גזרו על אוירה ולפיכך כל ד[...] המפסיק ביניהם ואפילו תלם קרקע שאינה בתולה חשיב הפסק ואינו נכנס בטהרה לפי שגזרו [...] ועדיין יש להתיישב : **ודע** דהא דאמרינן דגזרו טומאה על ארץ העכו"ם כל ח"ל קרי לה ארץ [...] ונראה שאין תלוי זה בכבוש עולי מצרים או בכבוש עולי בבל אלא אף כבוש עולי מצרים ה[...] שהרי כתב רבינו בפ"א מהלכות תרומות דין ז' איזהו הארץ שהחזיקו בה עולי מצרים כו' וכל [...] שמאלו שהוא מערב הדרך הרי היא בחזקת א"י וטהורה משום ארץ העכו"ם וכו' וכל ח"ל היא [...] אף בעיירות של ישראל וכמ"ש הר"ש בפ"ח דמקואות מ"א וכל א"י טהורה אף בעיירות של עכו"[ם] כרים פ"ה דמקואות א"י טהורה וכמו שפירש הר"ש שם ולפי זה הא דתנן בפרק חומר בקדש [...] ביהודה אין בגליל לא מפני שרצועה של כותים מפסקת נראה שהטומאה היתה משום מדור העכו"[ם] דטמא בא"י דאין סברא לומר דרצועה של ח"ל היתה דזה לא יתכן. ועוד מאי איריא של כו[תים] דאפילו של ישראל כיון שהיא ח"ל אלא ודאי דהסיא משום מדור נגעו בה וכ"כ הרב בעל כפתור [ופרח] בחלק י' עלה נ"ה. הן אמת שדברי רש"י שם אינם נוטים לזה. אחר שכתבתי כל זה ראיתי ל[...] בח"א סי' מ"ז שכתב בפשיטות דכל שלא החזיקו בני בבל טמא משום ארץ העכו"ם והביא ראיה [...] ומדברי רבינו בפ"ה מהלכות בכורים נראה כסברת מהרימ"ט. הן אמת שדברי רבינו דפ"א מהלכות [...] קשים לזה והדבר אצלי צריך תלמוד. ודע דתניא בתוספתא דמקואות ארץ הכותים טהורה מ[...] ושביליה ומדוריה טהורים ארץ העכו"ם טמאה מקוואותיה ושביליה ומדוריה טמאין וכתב הר"[ש] דמקואות פירוש ארץ הכותים לא יתכן כלל לפרש אלא בעיירות של כותים שבא"י דאי בח"ל [...] טומאה על ארץ העכו"ם אפילו בעיירות של ישראל ול"ד דכותים דאפילו עכו"ם נמי שבא"י טה[ורה] נקט כותים משום דבעי למיתני מדורים ושביליה ע"כ. ולפ"ז ארץ העכו"ם דקתני טמאה מיי[רי] דאי בא"י אפי' עיירות של עכו"ם טהורים וכמו שפירש הר"ש שם בראש הפרק. וראיתי להר"[ש] בתרא דאהלות מ"ט שכתב דהא דתניא בתוספתא דמקואות ארץ העכו"ם טמאה מקוואותיה [...] ושביליה טמאין התם בעיירות של עכו"ם שבא"י וקרי להו ארץ העכו"ם כדפריבית פ"ח דמקואות [...] טומאה בעיר ושביל ומקוה אע"פ שלא גזרו חוץ לעיר ע"כ. וזה סותר למה שכתב בפ"ח דמקואות [...] אפילו עיירות של עכו"ם טהורים ודבריו צריכים תלמוד וכעת צ"ע ועיין בספר כפתור ופרח חלק [...] כ"ה שנראה שגירסא אחרת היתה לו בתוספתא. עוד כתב הר"ש ומיהו יתכן לפרש בסוסיתא ו[...] ואשקלון וחברותיה דאין בהם משום ארץ העכו"ם כדתניא בתוספתא בסוף אהלות ובמקום העכו"[ם] במקום הכותים לא גזור ע"כ וכ"כ בסוף אהלות ולפי דבריו הא דאמרינן דאשקלון אין בו משו[ם] העכו"ם היינו דוקא שלא במקום עכו"ם אבל במקום עכו"ם גזרו בו טומאת ארץ העכו"ם. ול[א] ידעתי מאי איריא דנקט מדורים תיפוק ליה דכל העיר טמאה משום ארץ העכו"ם :

ז מקום ששכנו בו עכו"ם וכו'. פ"ב דאהלות מ"ז מדורות העכו"ם טמאים. ונראה מדברי רבינו [...] מה שגזרו בארץ העכו"ם גזרו נמי במדורות וא"כ אויר המדורות נמי טמא דומיא דארץ [...] ואף דרבינו פסק כרשב"י דקברי עכו"ם אינם מטמאים באהל כבר כתבנו לעיל דבארץ העכו"ם אף [...] מודה דגזרו על אוירה וא"כ מדורות נמי עשו אותה כארץ העכו"ם. אך רש"י בפ"ק דפסחים כתב [...] העכו"ם טמאים מפני שקוברים נפליהם בבתיהם ועכו"ם מטמאין במיתתם אף באהל לרבנן ולרשב"[י] דאמר קברי עכו"ם אינם מטמאים במגע ובמשא מודה הוא דלא איממעט אלא מטומאת אהל דלא [...] אדם ע"כ. וכ"נ מדברי התוספות בפ"ט דמציעא עלה קי"ד ובפרק הבא על יבמתו (דף ס"א) ד"ה [...] ומיהו חלוקים הם תוס' ורש"י בהדא דלרשב"י מתני' דמדורות דברי הכל היא ולתוס' רבנן דפליגי [...] רשב"י היא ולרבינו מתני' דמדורות לא שייכא לפלוגתא דרשב"י ורבנן כלל דהכא מדין טומאת ארץ ה[עכו"ם] נגעו בה ועיין במ"ש הרב בעל תיו"ט עלה דמתני' :

ח ומ"ש רבינו אפי' איש שאין עמו אשה גזירה משום מדור שתהיה בו אשה הר"ב כתב ד[...] דגזרו אע"פ שאין עמו אשה דעכו"ם פרוצים בעריות ומביאים נשים לבתיהם בלילה [...] ובמה שכתב רבינו אפילו עבד וסרים או אשה הקשה מרן מאי קמ"ל דכיון דגזרו על איש ואע"פ שאין עמו אשה ממילא משמע דגזרו על אשה ואע"פ שאין עמה איש. וכתב הרב תיו"ט דקמ"ל דלא [...] דדוקא איש דדרכו לכבוש ולהביא אשה למדור שלו לזנות עמה משא"כ באשה שאין דרכה בכך להביא [...] אנשים

עכו"ם שהיה בו עבד או אשה וכו'. משנה שם. ומ"ש או קטן בן ט' שנה. בתוספתא ואיני יודע למה הצריך שיהא בן ט' שנים ואפשר שהטעם שמאחר שפחות ...יאתו ביאה אינו יודע לשמור מביאה דוגמא לדבר מה שאמרו לענין יחוד קטנה ...שם ביאה ומאחר שאינו יודע לשמור מביאה ה"ה דאינו יודע לשמור אם קברו ואת מה הן בודקין וכו'. כך היא ...בכונה והדין משנה שם. ועל מ"ש ...ו"ם שחרב כתב הראב"ד מדור העכו"ם ... הוא בטומאתו עד שיבדק א"א ...יע רשב"ג אומר עיר של עכו"ם שחרבה ...שום מדור העכו"ם ואין עליו מחלוקת ...הפרש בין עיר שחרבה למדור שחרב ...איני יודע איך נתפייס הראב"ד בזה ...קשה על רבינו למה השמיט דין עיר ...חרבה וגם מהיכן הוציא לחלק בין עיר ...חרבה למדור העכו"ם שחרב ועוד ...ר לטמא במדור ולטהר בעיר והרי ...ר מדור ואיך יטהר ולכן נראה לי ...סובר שמאחר שדין עיר שנויה בשם ...משמע דרבנן פליגי עליה והלכתא ...וכ"פ בפי' המשנה שאין הלכה כרשב"ג ...ינו גם שטעם רשב"ג מפני שהב"ח ...ה תמיד ומוציאין מה שיש שם ולפ"ז ...ור דרבנן פליגי עליה ממש שנהבאר ...ור שמטילין לתוכו נפלים המאהיל ...ז דין תורה אע"פ שחולדה וברדלס ...מפני שבכך היא לשון התוספתא ומשמע ...ם דברי חכמים שחלקו על רשב"ג ...רשב"ג נקט עיר וחכמים נקטו מדור ...דמדור היינו עיר א"נ דמדור הוא ...ושינה התוספתא ורבינו לכתוב מדור ...יר לרבותא דאפילו מדור אחד טמא ...שיש בה מדורות הרבה. וא"ת ...תא דפליגי רבנן עליה הא קי"ל כ"מ ...ג במשנתנו הלכה כמותו י"ל דשאני ...רא בפ"ק דפסחים (דף ט') ובפרק ...ים (דף מ"ב) ובפרק כל היד (דף ...כו בחד תירוצא דלא כרשב"ג ואי ...גמרא דהלכה כוותיה לא הוה אמר ...תם דלא כהלכתא כך נ"ל לדחוק לדעת רבינו:

...וניות אין בהם משום מדור העכו"ם וכו'. ודברים אלו משנה פי"ח ...פירש שם רבינו אלטוונית [הוא] מקום ...לו כותל והוא מין ממיני הכרמלית ...פין מין ממיני האהלים וכו' והוא ...אין לו גג וכו'. מקום האלים המקומות ...ההלים. לגיונות מרוצות הפרשים לפי ...קומות אין בהם ייסוב ולא יקברו בו ...מדו בו בזמן מהזמנים מעט ולזה לא ...שם: כתב הראב"ד והתקרה שע"ג ...וכו' א"א זה פירוש האלקטיות עכ"ל. ופשוט הוא וכ"כ רבינו בפירוש המשנה:

ט מדור עכו"ם שהיה בו עבד *(מישראל) או אשה או קטן בן תשע משמרין אותו שלא יקברו שם נפל אינו צריך בדיקה. ואת מה הן בודקין את הביבין העמוקים ואת המים הסרוחין. וכ"מ שהחזיר והחולדה יכולין להוליך משם הנפל אינו צריך בדיקה מפני שהן גוררי אותם משם. *מדור העכו"ם שחרב הרי הוא בטומאתו עד שיבדק: **י** האיצטווניות אין בהן משום מדור עכו"ם לפי שהיא גלויה ואין בה מקום להטמין הנפלים. ועשרה מקומות אין בהם משום מדור עכו"ם לפי שאין דירתן קבועה לא גזרו עליהן טומאה. ואלו הן העשרה מקומות אהלי הערביים והסוכות והצריפין והבורגנין *והתקרה שע"ג העמודים ואין לה דפנות והן בתי הקיץ ובית שער ואוירה של חצר והמרחץ ומקום שעושין בו החצים וכלי המלחמה ומקום הלגיונות: **יא** החנות אין בה משום מדור עכו"ם אלא אם כן היה דר בתוכה. חצר שהיא טמאה משום מדור העכו"ם הרי בית שער שלה ואוירה טמאין כמוה. ואין מדור העכו"ם ולא בית הפרס בחוצה לארץ: **יב** עיירות המובלעות בארץ ישראל. כגון סיסית וחברותיה. [אשקלון וחברותיה] אע"פ שפטורות מן המעשרות ומן השביעית אין בהן משום ארץ העכו"ם. וחזקת דרכים של עולי בבל טהורות אע"פ שהן מובלעות בארץ העכו"ם:

השגת הראב"ד

*מדור העכו"ם שחרב הרי הוא בטומאתו עד שיבדק וכו': א"א במשנה שנינו רשב"ג אומר עיר של עכו"ם שחרבה אין בה משום מדור העכו"ם ואין עליו מחלוקת ואולי יש הפרש בין עיר שחרבה למדור שחרב:

*והתקרה שע"ג העמודים וכו'. א"א זהו פי' האלקטיות:

יא החנות אין בה משום מדור העכו"ם אא"כ היה דר בתוכה. תוספתא בסוף אהלות: חצר שהיא טמאה משום מדור העכו"ם וכו'. שם בית שער ואויר החצר בזמן שהם מעורבים במדור העכו"ם טמאים משום מדור העכו"ם אם אין מעורבים וכו' אינן טמאים וכו' ונראה שרבינו מפרש שהכוונה שבזמן שהחצר טמא בית שער והאויר טמא. ומ"ש בסמוך בית שער ואוירה של חצר אינן טמאים היינו שידוע שלא דרו בחצר ואינה טמאה הילכך אע"פ שדרו בבית שער או באמצע החצר דירת עראי היא זו ואינם טמאים טומאת עצמם לבדם אבל כל שהחצר טמאה גם אוירה ובית שער טמאים ונמשכים אחריה עכ"ל הר"י קורקוס ז"ל ויש לגמגם במה שאמר אע"פ שדרו וכו' באמצע החצר דירת עראי היא זו שאם דירה באמצע החצר דירת עראי היא וטהור היכי משכחת חצר שיהיה טמא משום מדור הטמא וצ"ל דבשדר עכו"ם בבית גם החצר טמא משום מדור העכו"ם אבל כשלא דר אלא בחצר דירת עראי היא וטהור: ואין מדור העכו"ם ולא בית הפרס בח"ל. גם זה שם ואם תאמר היכי שייך לומר כן והרי ח"ל כולה טמאה יותר מטומאת מדור העכו"ם ואין לומר דמשום מובלעות הוא דתני הכי דהא משמע התם דאשקלון מהמובלעות ויש בה משום מדור העכו"ם וי"ל דאיצטריך משום כהנים דבח"ל דדוקא בארץ ישראל גזור עכ"ל רבינו שמש[...] וכתב הר"י קורקוס ז"ל ולדעת רבינו נראה דמובלעות הוא דאיצטריך למיתני הכי ולהו כ"[...] ולכך סמך לו דין מובלעות לפרש דלהכי כ"[...] דאל"כ אמאי שבקיה עד הכא גבי דין ארץ העכו"ם הוה ליה לכתבו מה שייך למדור העכו"ם אלא ודאי כדכתיבנא והא דאשקלון יש בה משום מדור העכו"ם לא חשש לה עכ"ל ואני מצאתי כתוב ואין מדור העכו"ם וכו' היינו דאין לו תקנה כמו שאמר למעלה פ"ו מטהר בית הפרס לפני שני ת"ה ובחוץ לארץ אין תיקון וגם במדור העכו"ם אמר למעלה שבודקין אותו ובחוצה לארץ אין תיקון עכ"ל: **יב** עיירות המובלעות בארץ ישראל וכו'. עד סוף הפרק תוספתא בסוף אהלות שם:

פי"ב א טפח על טפח וכו'. משנה פ"ג דאהלות ומימרא דרבא פרק מי שמתו (דף י"ט ע"ב) ופירוש מרובע כתב רבינו בפירוש המשנה למעט כל שהמקום ארוך וקצר אפילו שיש בתשבורתו טפח על טפח אינו אהל: כתב הראב"ד א"א לא בירר את דבריו דחלל טפח פנוי בעינן וכו'. וי"ל שרבינו העתיק לשון המשנה כמות שהוא וכבר נודע שזה הוא דרכו ועוד שלקמן בפרק זה ביאר רבינו שכתב גבי ארונות של עץ אם יש בין כיסוי הארון והמת

פרק שנים עשר

א *טפח על טפח מרובע על רום טפח מביא את הטומאה וחוצץ בפני הטומאה דין תורה. שאין קרוי אהל אלא טפח על טפח ברום טפח או יתר על זה. כיצד. כזית מן המת מונח לאויר ...כלים כגון מחטין וצנורות וכיוצא בהן ואינן נוגעים בטומאה. אם האהיל עליהן אהל שיש בו טפח על טפח והיה ...על הארץ טפח ה"ז מביא את הטומאה לכלים וטמאין. היו כלים אחרים על גבי אהל זה שיש בו טפח על טפח ...ן טהורין. מפני שהאהל חוצץ בינם ובין הטומאה. הנה למדת שכשם שהאהל מטמא כל שתחתיו מציל כל ...ה לו וחוצץ בין הטומאה ובין כלים שעל גביו. וכן אם היתה הטומאה על גביו וכלים תחתיו הכלים טהורין. שהאהל

השגת הראב"ד

*טפח על טפח מרובע וכו'. א"א לא בירר את דבריו דחלל טפח פנוי בעינן להביא את הטומאה ולחוץ בפני הטומאה שאל"כ הטומאה ממעטת את החלל טפח טומאה רצוצה היא ואינה מביאה ואינה חוצצת:

*[לא גרסינן ליה לא במשנה ולא בתוספתא]

משנה למלך

...שאף נשי העכו"ם פרוצות עכ"ד. ולא דק דלהר"ש דכתב דמה שגזרו אע"פ שאין בו אשה הוא ...ם פרוצים בעריות אפשר היה לחלק בין איש שאין עמו אשה לאשה שאין עמה איש אבל לרבינו ...א משום מדור שהיה בו אשה אין לחלק כלל בין איש בלא אשה לאשה בלא איש וזה פשוט: ...העכו"ם שחרב וכו'. תוספתא בפ"ב דאהלות הביאה הר"ש שם. וכתב בהשגות במשנה שנינו ...רשב"ג אומר כו'. ונראה דהראב"ד לא בא ליישב דברי רבינו אלא לפי שראה שדברי רבינו ...פתא ורבינו דלמה לא הביא דין המשנה דאפשר דיש הפרש בין עיר שחרבה למדור שחרב וא"כ ...התוספתא עם רשב"ג. וכן כתב הר"ש דיש לחלק בין מדור שחרב ושאר העיר בייסובה לעיר ...לא והדברי מרן בזה תמוהים הם בעיני דמה שהקשה איך נתפייס הראב"ד ככר כתבנו דהראב"ד ...ב דברי רבינו אלא ליישב התוספתא עם המשנה. גם מ"ש מהיכן הוציא לחלק כו' הוא מוכרח ...לינה התוספתא למתניתין ומתני' שנויה בסתם בלתי מחלוקת. גם מ"ש ועוד היאך אפשר ...לא ירדתי לסוף דעתו שהרי החילוק הוא מבואר דדוקא בעיר שחרבה כולה אין בה משום מדור ...פי דכיון שנחרב הכל מצויים שם חיות וגוררים הנפלים אבל במדור שחרב ושאר העיר בייסובה ...חיות ומשום הכי אמרו בתוספתא דטמא משום מדור העכו"ם. ומ"ש עוד מרן ולכן נ"ל ...בר כו' ולפ"ז שדבר ברור כו' דברים תמוהים הם ולא יכולתי ליישבם דהביא דבור שאני דאיכא ...לא שבטילו שם נפלים ומש"ה אין ספק דחולדה וברדלס מוציא מידי ודאי טומאה. אבל הכא

מדור העכו"ם אינו ודאי טומאה דאפשר דלא קברו שם נפלים. וראיה לזה ממ"ש רבינו בדין א' דתרומה וקדשים שנטמאו מחמת מדור העכו"ם תולין ואילו היה ודאי טומאה אמאי אין שורפין. וזו דרבינו כתב סמוך לזה וכ"מ שהחזיר והחולדה יכולים להלך א"צ בדיקה. וע"כ טעמיה הוא משום דס"ל דמדור העכו"ם הוי ספק טומאה. וא"כ כל היכא דאיכא למימר דלמא גררוהו טהור משום דהוי ס"ס דומיא דבור שהטילו בו ספק נפל והכי אמרינן בהדיא בפ"ק דפסחים (דף ט) דטעמא דמדור העכו"ם א"צ בדיקה במקום דאיכא למיחש לגררוהו הוא משום ס"ס אימור הוה אימור לא הוה ואת"ל הוה אימור אכלתיה. גם מ"ש מרן בסוף דבריו דטעמא דלא פסקינן כרשב"ג הוא משום דבגמרא אמרו בחד תירוצא דלא כוותיה כו'. לא יכולתי להלום דבריו אלו דהרואה סוגיית הגמרא דהביא מרן יראה דחד תירוצא הוי דלא כרשב"ג וחד תירוצא הוי כרשב"ג ודלא כרבנן וא"כ הדרא קושיית מרן ז"ל לדוכתה דאמאי לא פסקינן כרשב"ג ומתוהה סוגיא אין להוכיח כלל דהא ע"כ איכא חד תירוצא דהוי דלא כהלכתא וצ"ע. ודע דהתוס' פרק הבא על יבמתו (דף ס"א) ד"ה ממגע כתבו דהלכה כרשב"ג יע"ש:

יא ואין מדור העכו"ם ובית הפרס בח"ל. תוספתא הביאה הר"ש בסוף אהלות והקשה הא ח"ל כולה טמאה ומה שייך למיתני בה הכי וכ"ת דאיצטריך משום סוסיתא וחברותיה ואשקלון וחברותיה שהם ח"ל ולא גזרו עליהן טומאת ארץ העכו"ם הא מוכח בתוספתא דאשקלון יש בה משום מדור העכו"ם. וי"ל דאיצטריך משום כהנים דאסירי במדור העכו"ם ובמדור ובבית שבח"ל שהו הכהנים שבח"ל דדוקא

שהאהל חוצץ בפני הטומאה. היה האהל פחות מרום טפח או פחות מטפח על טפח. אע"פ שהוא גבוה כמה טפחים הכלים שבצד הטומאה טהורים וכלים שלמעלה מאהל זה כל שכנגד הטומאה טמא מפני שהאהילו על הטומאה ואין שם אהל לחוץ בפני הטומאה. וכן אם היתה טומאה על גבי אהל זה וכלים תחתיו כל שכנגד הטומאה טמא שהרי האהילה עליהן ואין שם אהל שיחוץ בפני הטומאה שכל פחות מרום טפח כנגיעה הוא חשוב. וטומאה שתחתיו טומאה רצוצה היא כמו שביארנו. בד"א כשלא היה האהל אדם או כלים. אבל אדם או כלים שנעשו אהל על הטומאה בין שהיו הן עצמן אהל בין שהיו עמודי האהל אפילו היו כלים שאין מקבלין טומאה כל עיקר הרי אלו מביאין את הטומאה ואינן חוצצין בפני הטומאה. כיצד לוח שהיה מונח ע"ג ארבעה בני אדם. או ע"ג ארבעה כלים אפילו כלי אבנים וכיוצא בהן מכלים שאין למינן טומאה. ואין צ"ל אם היה מונח על ארבעה שפודין או ארבעה קנים שגבוהין טפח. והיתה טומאה וכלים תחתיו הכלים טמאים. ואם היו כלים על גביו אפילו שלא כנגד הטומאה טמאים. ואם היתה טומאה על גבי לוח וכלים תחתיו כל כלים שתחת הלוח טמאין. אבל אם הלוח היה מונח על גבי ארבע אבנים או על גבי בהמה וחיה. והיתה טומאה תחתיו הרי הכלים שעל גביו טהורין: **ב** היתה טומאה על גביו הרי כל הכלים שתחתיו טהורין מפני שהאהל חוצץ בפני הטומאה. *וכלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה הבאים במדה הרי הם כאהלים ואינם ככלים ולפיכך חוצצים בפני הטומאה: **ג** נסר שהוא נתון על פי תנור חדש ועודף מכל צדדיו בפותח טפח. היתה טומאה תחת הנסר כלים שעל גביו טהורין. טומאה על גביו כלים שתחתיו טהורים שתנור חדש אינו ככלים לענין זה. ואם היה ישן הכל טמא: **ד** נסר שהוא נתון ע"פ שני תנורים אפילו ישנים ועודף מ[כל צדדיו] לתנור זה ומחוצה לתנור זה והיתה טומאה תחתיו בין שני התנורים ביניהן בלבד טמא. *אבל כלים שתחת שתי הקצוות שחוצה לתנורים טהורים שהרי הן כשני אהלים זה בצד זה. וכן נסר שהוא נתון על פי תנור אפילו ישן ויוצא מזה טפח ומזה טפח אבל לא מן הצדדין וטומאה בצד זה כלים שבצד השני טהורין: **ה** אדם שנשא כלי כגון מרדעת וכיוצא בו והאהיל צד הכלי האחד על הטומאה אם היה בהיקפו טפח אף ע"פ שאין ברחבו אלא רוחב אצבעו ה"ז מטמא את הנושא ומביא לו טומאה מדבריהם שגזרו על שיש בהיקפו טפח משום שיש ברחבו טפח. אבל אינו [מביא] את הטומאה לכלים שתחתיו ולשאר אדם שיאהיל עליהן ועל הטומאה עד שיהיה בו רחב טפח: **ו** *ארונות של עץ שמניחין בהן את המת אינן כקבר (*אבל) אם יש בין כסוי הארון והמת גובה טפח חוצץ והעומד על גבי הארון טהור מן התורה. ואע"פ שרוב ארונות יש בהן חלל טפח הואיל ויש שאין שם חלל טפח גזרו על כל הארונות שאינן חוצצין ושיהיה

*בדפוס ווינציא אלא.

כסף משנה

והמה טפח חוצץ וגם בפ"ז כתב כמה פעמים אם יש לו חלל טפח ואם אין שם חלל טפח ולשון חלל הוא המקום פנוי: היה האהל פחות מרום וכו'. בפ"ז דאהלות נפש אטומה הנוגע בה מן הצדדים טהור מפני שטומאתו בוקעת ויורדת ואיכא בכמה דוכתי: בד"א כשלא היה האהל אדם או כלים וכו'. בפ"ו דאהלות:

ב ומה שכתב וכלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה הבאים במדה הרי הם כאהלים ואינם ככלים ולפיכך חוצצים בפני הטומאה כך מצאתי בדברי רבינו בספר מוגה וכך היתה נוסחת הראב"ד בדברי רבינו שכתב א"א והלא אפילו של עץ והם באים במדה כדאיתא פרק יש מביאין וחוצצין עכ"ל. וי"ל שגם רבינו סובר כן שהרי בפי"ג כתב דכלי עץ הבאים במדה מביאין וחוצצין וכמו ששנינו וכאן איידי דפתח בכלי אבנים סיים בהו לומר שאף ע"פ שאין מינם מקבל טומאה אינם חוצצים אלא אם כן באים במדה ולא למעט כלי עץ אתא וסמך על מה שכתב בפרק י"ג:

ג נסר שהוא נתון על פי תנור חדש וכו'. בפרק י"ב דאהלות פירש דתנור חדש כל זמן שלא הוסק אינו כלי ותשיב כאבן וישן דהיינו שהוסק הוי כלי ויש בספרי הדפוס חסרון וכך היא הנוסחא הנכונה היתה הטומאה תחת הנסר כלים שעל גביו טהורים טומאה על גביו כלים שתחתיו טהורים:

ד נסר שהוא נתון ע"פ שני תנורים וכו'. נראה שזהו פי' מה ששנינו שם נתון ע"פ שני תנורים טומאה ביניהם הם טמאים והראב"ד כתב שהרי הם כשני אהלים זה בצד זה וכו' א"א אין הטעם הזה מספיק וכו'. מ"ש והמשנה מדברת בעודף מכל צדדיו באמת פשט המשנה כך הוא דקתני ברים פי"ב דאהלות נסר שהוא נתון ע"פ תנור חדש ועודף מכל צדדיו בפותח טפח טומאה תחתיו כלים שעל גביו טהורים וכו' ובישן טמא וכו' נתון על פי שני תנורים טומאה ביניהם הם טמאים ר"י בן נורי מטהר ומשמע דנתון על שני תנורים דקתני דקתני בסיפא בעודף מכל צדדיו פותח טפח היא דומיא דרישא ועוד דבתר הכי [תנן] נסר שהוא נתון על גבי תנור ישן יוצא מזה ומזה טפח אבל לא מן הצדדין טומאה[...] כלים שבצד השני טהורים משמע דעד השתא לא איירי אלא בעודף מכל צדדיו פו[תח טפח] גם מה שהכריע מדקתני הם טמאים גם מה שהכריע מדקתני בתוספתא ר"י בן נ[ורי מטהר] בתנור דברים נכונים הם. ומ"ש ו[בתוספתא] נתון על שני תנורים וחדש באמצע להכריע שאין הדבר כמ"ש דנתון על ש[ני תנורים] ישנים אין טמא אלא ביניהם שהרי [...] טמאו אפילו בחדש באמצע ועפ"ז [...] לייטב דברי רבינו בדוחק: וכן נסר ש[הוא...] גם זה שם:

ה אדם שנשא כלים וכו'. רפ"ז [דאהלות] וכר"ע שאמר אני אתקן ש[יהו דברי] חכמים קיימים. ומה שכתב גזרו על [...] טפח וכו'. בפ"ק דסוכה (דף י"ז)

ו ארונות של עץ וכו'. בפרק [...] (דף י"ט ע"ב) א"ר אל[עזר בר'] צדוק מדלגים היינו ע"ג ארונות ואמ[רי] מפני שרוב ארונות יש בהם חלל ט[פח וחוצץ] בפני הטומאה וקשה דאדרבא פותח ט[פח] יותר דמספקא כל סביביו וכמ"ש בפ"ז ו[כתב] רבינו דהני מילי בקבר אבל *בארונות אין דינם כקבר סתום ולכך פותח ט[פח] אהל והוצץ ככל אהלים החוצצים בפני [הטומאה] דבקרא קבר כתיב: וכתב הראב"ד המחבר דלה מים מבורות עמוקים וכו' [אע"פ] שהתוספות שם כתבו כדבריו מ"מ אין פי' זה להטעות למי שפירש פי' אחר [ולומר] עליו שטעה ואין לומר שטעמו מפני ש[...] להניח מתים בארונות של עץ מגולים [ב]שדה שג"כ ארונות של אבן אין דך [...] שמת בתוכן והם מגולים על פני ה[שדה] שהיו מניחים הארונות מגולים ב[...] חופרים הקברות ולפעמים היו רבים שהיו [ב]כל הדרך והיו צריכים לדלג עליהם [וכדברי] הראב"ד

*[ועיין בתי"ט פ"ז דאהלות ובפ"ו דנ"ג]

השגת הראב"ד

*וכלי גללים וכלי אבנים וכו'. א"א אפילו של עץ והם באים במדה כדאיתא פרק יש מביאין ו[חוצצין]:

השגת הראב"ד

*אבל כלים שתחת שתי הקצוות וכו' שהרי כו'. א"א אין הטעם הזה מספיק והמשנה מדברת ב[עודף מכל] צדדיו מטפח שכל תחת אהל אחד הוא והוא מוסיף וגורע ומסבב את הענינים לפנים אחרים ול[שון התוספתא] נתון על שני תנורים טומאה ביניהם הם טמאים משמע שהתנורים עצמן טמאים. וכתוב [ר"י] בן נורי מטהר בתנור אלמא תנא קמא תנורים עצמן מטמא וכ"ש כלים שתחת הנסר ש[...] ובתוספתא נתון על שני תנורים ישנים וחדש באמצע וכו' והאי מילתא יתירא אשמעינן ש[...] שדינן האי נסר לתנור חדש לטהר אלא הכל טמא:

השגת הראב"ד

*ארונות של עץ וכו'. א"א זה המחבר דלה מים מבורות עמוקים אלא שהמים עכורים כי [...] זה ממלתיה דר"א בר' צדוק דאמר מדלגין היינו על גבי ארונות של מתים וכו' ומאותה [...] בנה זה הבנין וטעה כי הארונות שהיו עומדים בשדה של אבן היו ובמקום קברות היו ויש עליה[ם] גולל ודופק וקבר סתום אלא שאין הכהנים מוזהרים אלא על הטומאה שהנזיר מגלח עליה וק[...] מגלח אלא על גופו של מת לא על קבר ולא על גולל ודופק ואם אין בה חלל טפח גופו של [...] מפני שהיא בוקעת ועולה:

משנה למלך

בא"י גזור משום דאיכא תרומות ומעשרות דאורייתא ואשקלון מפני שקרובה לא"י אבל בח"ל לא גזרו:

פי"ב ב ואינם ככלים ולפיכך חוצצין וכו'. נסתפקתי בהא דאמרינן דכל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה אם הוא דבר המקבל טומאה מדרבנן אי חוצץ או לא. וראיתי לתוס' פרק לא יחפור (דף כ') ד"ה ועכו"ם שכתבו דטעמא דעכו"ם חוצץ אף שהם זבים לכל דבריהם הוא משום דמדאורייתא אינם מקבלים טומאה והר"ש בפרק י"ג מאהלות מ"ס כתב דכל דבר שאינו מקבל טומאה מן התורה חוצץ ומש"ה אית ליה דאוכל פחות מכביצה אף שהם מוכשרים חוצצים לפי שאינם מקבלים טומאה מן התורה והביא ראיה מן העכו"ם שממעט אף שהוא טמא מדרבנן והפשר לומר דשאני עכו"ם דאינו מקבל טומאת מת ואפילו מדרבנן ואין אנו מקפידים בדבר החוצץ כי אם בדבר שמקבל טומאה אם דאיך יתכן שיהיה חוצץ והוא עצמו יקבל הטומאה. שוב ראיתי דהא ליתא דהא שתי וערב המנוגעין אינם חוצצין אף שאינם מקבלים טומאת מת אלמא דבדבר טמא אין חילוק בין דבר המקבל טו[מאה] לאינו מקבל טומאת מת ואם איתא דאין חילוק בין מן התורה לדרבנן קשיא עכו"ם לשתי וערב המנוגע ש[...] אינם מקבלים טומאת מת והם טמאים מחמת דבר אחר מיהו כתב הר"ש דכל דבר הטמא מדר[בנן] ספק תורה אינו חוצץ כיון שודאו טמא מן התורה אבל דבר שודאו טהור מן התורה אלא בהכ[י] טומאה כגון עכו"ם ופחות מכביצה חוצץ בפני הטומאה וכ"כ הרשב"א בפרק לא יחפור יע"ש. וד[...] כלים המלוים בצמיד פתיל בעינן שהכלים לא יקבלו שום טומאה ואפי' מדרבנן אך אם מקבלים [...] מדרבנן אינם מצילים בצמיד פתיל וכן מתבאר ממ"ש הר"ם בפרק י"ז מכלים מ' ט"ו יע"ש וצריך [...] זו למה שכתב למעלה וצ"ע. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לקמן פט"ו דין ג' ובפ"א מ[...] דין ד'):

המהלך

יסוב' שאין הכהנים מחהרים אלא על טומאה שהמיר מגלא עליה הוא בתוספתא דמכות :
היא נתונה מכותל עד ארבעה טפחים. ברים פי"ב דאהלות. ומ"ש אע"פ שאין כולה
שוה וכו'. כתב הר"י קורקוס דדייק כן רבינו מדקתני מביאה את הטומאה תחת
כ"ל ליהני מביאה את הטומאה ותו
: שכתב בזמן שהיא עגולה ג' טפחים.
ברחבו טפח יש בהיקפו ג' טפחים
בעירובין פ"ק (דף י"ג ע"ב) שכן
דברי הימים בים שעשה שלמה עשר
שפתו אל שפתו עגול סביו וקו שלשים
באמה יסוב אותו :
; שהוא מוטה על לדה באויר וכו'.
תוספתא דאהלות פי"ג פי' שאם
כולה ובהיקפה ד' טפחים וחצי כשתסן
מה יהיה רחבו של קו טפח ומחצה
ש אצבעות וגבהו שלש אצבעות וכשאתו
הקו אצבע למעלה מאמצעה נמצא
' אצבעות שהוא טפח ומתוך שכשעלה
מעלה הוא שמתקצר ועולה נמצא מתקצר
אצבע מכאן ואצבע מכאן נשאר גם
טפח הרי בקו זה טפח על טפח מרובע.
פיכך אם היתה גבוהה מעל הארץ חצי
' . מבואר שנמצא צד העליון גבוה מן
טפח ומחצה וכשאנו מגביהים אצבע למעלה
גבהה נמצא ששם הוא טפח על טפח :
הראב"ד ק"ל אם זה הגבהות שאמר
אויר הוא וכו'. איני יודע מי הכניסו
זו ודברי רבינו מבוארים ע"פ מ"ש :
ד וכו'. משנה פי"ב : לפיכך אם היה
קף וכו' : כתב הראב"ד מה הועיל זה
בצורותיו ולא האיר ולא הזהיר מה צורך
טפחים וכו'. אין דברים אלו השגה על
ודרך רבינו בספר הזה להעתיק הדברים
: והתוספתא והגמרא לא לפרשה שכן
יבור לא פירוש כ"ש שמתוך דבריו
של פירושן כי אין ספק דבשוכב מיירי
לא מיקרי מוטל אלא עומד גם שאם
אינו חלול אלא אטום ולטמא מה שתחת
מכאן ומכאן מבחוץ ולא משכחת שיהיה
טפח אא"כ היקפו כ"ד טפחים שנמצא
ומונה טפחים שכל שיש ברחבו טפח יש
ג' טפחים ונמצא שיכול אדם לרבע
בו שמכאן ומכאן טפח על טפח ברוס
הרי כשיש כאן ריבוע של ח' על ח'
אם

אם תעשה בתוכו אהל של ח' נמצאו הזויות עודפים ח' חומשים לכל קרן דכל אמתא בריבוע'
אמתא ותרי חומשי באלכסונה נמצא האלכסון עודף על הרוחב י"ו חומשים תן מהם מהלך
לקרן זה ומחצה לקרן זה הרי לכל אחד ח' חומשים ואם באת לעשות בקרן שחוץ לעיגול
ריבוע של טפח על טפח נמצא אלכסונו עודף על רחבו שני חומשים ונמצא מדת אלכסונו ז'
חומשים לא נשתייר לנו יותר על הצורך אלא
חומש אחד ומשום חומש אחד לא דק ועוד דכי
אמתא בריבועה אמתא ותרי חומשי אינו מכוון
לגמרי שחסר מתוכו מעט ואע"פ שסמוך לארץ
אין בו טפח על טפח מ"מ חשיב כשיעור אהלים:
פי"ג **א** כל טפח על טפח ברום טפח
קרוי אהל וכו'. כיצד אחד חור
שחררוהו מים וכו'. פי"ג דאהלות :
ב בד"א שהיה האהל חזק ובריא וכו' כיצד
שריגי האילנות וכו'. בפ"ח דאהלות בכלל
המביאים את הטומאה וחוצצין בפני הטומאה
הסככות והפרעות שהם יכולים לקבל וכו'
מעזיבה בינונית אלו הן הסככות אילן שהוא
מיסך על הארץ ופרעות היוצאות מן הגדר.
ומ"ש ואם אינם ראויים לקבל מעזיבה בינונית
הרי אלו מביאים מדבריהם ואינם חוצצין. בפרק
תינוקת (דף ס"ח ע"ב) אמרו סככות ופרעות
מדאורייתא אהל מעליא בעינן ורבנן הוא דגזרו
וגם בפרק דם הנדה ובפ"ק דמ"ק (דף ה' ע"ב)
מוכיח דסככות ופרעות הוו דרבנן וסובר
רבינו דע"כ מתניתין דקתני מביאין וחוצצין
אהל דאורייתא הוה דאי מדרבנן בשלמא מביאין
דהוי חומרא ניחא אלא חוצצין דהוי קולא איך
יקלו חכמים לטהר מה שהוא טמא מן התורה
ועוד שכל אותם השנויים במשנה אהל מדאורייתא
וא"כ כשיכולים לקבל מעזיבה בינונית הוי אהל
דאורייתא והיא דנדה דקאמר שהם דרבנן
היינו באין יכולים לקבל מעזיבה בינונית שאינו
אהל מאחר שהוא רעוע אלא חכמים גזרו בו
לחומרא דהיינו להביא אבל לא לחוץ בפני
הטומאה ופי' אם יכולים לקבל מעזיבה בינונית
לדעת רבינו היינו שהוא חזק ויש בו כח לקבל
מעזיבה לא קלה ולא כבדה אלא ממוצעת בין
הכבדות והקלות ואם אינם יכולים היינו שהם
רעועים ואין בהם כח לקבל בינונית שאפילו
שהם יכולים לקבל רכה דהיינו קלה נאו כלום
הוא וז"ש רבינו יכולים לקבל והם עומדים
ואם אינם וכו' והם נופלים וכ"כ בפי' המשנה :
כתב הראב"ד ואם אין ראויים לקבל מעזיבה
בינונית א"א קשה לי מאי דאמרינן
בתוספתא

המהלך ע"ג הארון כנוגע במת או בקבר : **ז** קורה שהיא נתונה מכותל לכותל והטומאה תחתיה אם יש בה פותח טפח מביאה את הטומאה תחת כולה וכל הכלים או אדם שתחתיה טמאים אף ע"פ שאין כולה שוה וקצתו פחותה מטפח מפני שקצתה מקצת אהל הוא. ואם אין בה פותח טפח טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת כמו שביארנו. כמה יהיה בהיקפה ויהיה בה פותח טפח בזמן שהיא עגולה שלשה טפחים ובזמן שהיא מרובעת ארבעה טפחים: **ח** סאה שהיא מוטה על צדה באויר אינה מביאה את הטומאה תחת כולה עד שיהיה בהיקפה ד' טפחים ומחצה בקרוב. כדי שיהיה גובה הצד העליון טפח ומחצה ויהיה הטפח על טפח ממנה גבהו מעל הארץ טפח. *לפיכך אם היתה גבוהה מעל הארץ חצי טפח והיה בהיקפה שלשה מביאה את הטומאה. וכן עמוד עגול שהוא מוטל לאויר ומונח על הארץ אינו מביא טומאה תחת דפנו עד שיהיה בו היקף כ"ד טפחים ואם אין בהיקפו עשרים וארבעה טפחים טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. זה שהצריכו עשרים וארבעה טפחים על העיקרין שסומכים עליהן חכמים בחשבון כל המשפטים. שכל שיש בהיקפו שלשה יש בו רוחב טפח. וכל טפח על טפח ברבוע יש באלכסונו טפח ושני חומשין. *לפיכך אם היה בהיקף העמוד עשרים וארבעה טפחים נמצא תחת דפנו טפח על רום טפח מרובע ויתר מעט. שחשבונות אלו בקרוב הן :

השגת הראב"ד

*לפיכך אם היתה גבוהה מעל הארץ וכו'. א"א ק"ל אם זה הגבהות שאמרו אויר הוא היאך אויר מצטרף לרום טפח והתוספתא לא אמרה גבוהה מעל הארץ אלא אם היתה גבוהה חצי טפח ואולי הגבהות אינו אויר אלא שהיתה עבה מתחתיה א"נ כשמחשב היקף מבפנים הוא מחשב וכשהסאה דפנה דק צריך שיהא בהיקף מבפנים ד' טפחים ומחצה אבל אם דפנה עבה חצי טפח די לה בהיקף שלשה טפחים ובמעינן מריפה דרואין חללה של סאה כאילו הוא מלא לחשבו ברום טפח וברוחב טפח להביא את הטומאה תחת כולה וכל מה שאמרתי בגבוהה חצי טפח שהוא בעובי הדופן ולא באויר לא אמרתי אלא למי שסובר דבעינן טפח על טפח ועובי טפח להביא את הטומאה אבל למי שאינו מצריך עובי טפח אפילו גבוהה באויר קאמר וזה עיקר :

*לפיכך אם היה בהיקף העמוד וכו'. א"א מה הועיל זה האיש בצורותיו ולא האיר ולא הזהיר מה צורך לעשרים וארבעה טפחים ולמה שנה דברו מן הסאה ומה הפרש בין סאה לעמוד גם לא פירש זה העמוד אם הוא שוכב או זקוף ואם הוא חלול או גולם אטום. עתה אפרש זה העמוד שוכב שבלשון מוכיח שאמר מוטל והתוספתא רבי יוסי אומר היקפו עשרים וחמשה שאין לך כ"ה טפחים שאין הקרקע אוכל בו טפח וכו'

[illegible] שהם מרובעים טול שני טפחים לדפנות טפח מכאן וטפח מכאן נשארו חלל ד' טפחים מרובעים והם אהל [illegible] ... טפחים חלל נעשה אהל ונותנים לו שיעור אהל אם לא היה אהל אין נותנין לו שיעור דהכן שיעור [illegible] ... הרי הטומאה רצונה תחת כצר של עמוד והיא בוקעת ועולה ואינה הולכה [illegible] ... אע"פ שאין בעביו ח' טפחים ולפיכך נראה שהוא אטום וכשהוא עבה שמונה טפחים רואין אותו [illegible] ... ואם היה שחות מכאן אין רואין אותו כחקוק ואין שם דופן העליון שידון כאהל [illegible] ... בין עובי דפנה שהוא אצבע ושלש אצבעות מתללה כצד עלה מן הקרקע טפח [illegible] ... והע"פ שהוא עקום אין בכך כלום ועוד נוכל לומר בענין העמוד לעולם בחלול ודקא קשיא לך אדם שהוא חלול אפשר שיש הפרש בין דבר המקבל טומאה לדבר שאינו [illegible] ... אע"פ שהוא חלול ויש לו לד העליון טפח לעולם הוא חוצץ את הטומאה ויש למבין מעט בזה וסימן לדבר כוורת וסגורים אנו לומר שהיא של חרס שאינה מטמאה מגבה דסויא לה כדבר שאינו מקבל טומאה :

פרק שלשה עשר

א כל *טפח על טפח ברום טפח קרוי אהל כמו שביארנו. וחוצץ בפני הטומאה ומביא את הטומאה בין שעשאהו להאהיל בין שנעשה מאיליו אפילו היה שלא בידי אדם ה"ז מביא וחוצץ. כיצד אחד חור שחררוהו מים או שרצים או שאכלתו [illegible]ת. או שצבר אבנים או קורות ונעשה בהן חלל טפח ה"ז אהל ומביא וחוצץ : **ב** בד"א בשהיה האהל חזק ובריא אבל רעוע אינו מביא את הטומאה ואינו חוצץ בפני הטומאה מן התורה. אבל מד"ס מביא את הטומאה ואינו חוצץ. כיצד [שריג]י האילנות הסוככים על הארץ והן הנקראים סככות. ואבנים היוצאות מן הגדר הסוככות על הארץ והן הנקראין פרעות [אם י]כולין לקבל מעזיבה בינונית והן עומדין הרי אלו מביאין [וחו]צצין מן התורה. *ואם אינן ראויין לקבל מעזיבה בינונית [וה]ן נופלים הרי אלו מביאין מדבריהם ואינן חוצצין. וכן כל

א סמג עשין רל"ה :

השגת הראב"ד

*ואם אינם ראויים לקבל מעזיבה בינונית. א"א ק"ל מאי דאמרי' בתוספתא פרעות היוצאות מן הגדר היו נתונות ע"ג הגדר רואין אותן כאילו אבנים כבושות עליהן התרפו רואין אותן כאילו הן של מתכת ועוד שנינו במשנה פרק יש מביאין וחוצצין הטוף שהכן מביא וחוצץ ועוף מי מקבל מעזיבה. אלא לא אמרו מקבל מעזיבה אלא בסככות ופרעות שהן מובדלות זו מזו ויש מעט אויר וזו היא הגרעוע שהכן ואפילו שיכולים לקבל מעזיבה אינם אלא מדבריהם לא להביא ולא לחוץ ובזמן שהן דבוקות אפילו התרפו מביאין וחוצצין מן התורה וחייבין עליהן על ביאת מקדש תמצא כל זה בתוספתא דאהלות ובספרא :

כל כיוצא בהן: ג אלו מביאין וחוצצין כלי עץ הבא במדה. וכן כלי אבנים כלי גללים כלי אדמה הבאין במדה. *ופשוטי כלי עור ויריעה וסדין ומפץ ומחצלת שהן עשוין אהלים. ובהמות או חיות בין טמאות בין טהורות והוא שיהיה ראש זו בין רגלי זו והיו כולן דבוקות. והעוף ששכן. והחוטט בשבלים מקום לקטן להצילו מן השמש. ואוכלין שאינן מוכשרין כדי שלא יטמאו. ירקות המתקיימין בימות החמה והגשמים הרי הן כאילנות ומביאין וחוצצין. ואלו הן הארום והקיסום וירקות חמור ודלעת יונית. וכן הסככות והפרעות והזיזין והגזורות והשובכות והשקיפין והסלעים והנחירים והשנינין. כל אלו מביאין וחוצצין: ד ואלו מביאין ולא חוצצין. האדם. וכלי עץ שאינן באין במדה מפני שהן ככל הכלים ומתטמאין. ופשוטי כלי עור ויריעה וסדין ומפץ ומחצלת שאין עשויין אהלים אלא מתוחין בלבד ואין להן שיפוע ואין שם כותלים. ובהמה וחיה שמתו. ואוכלין טמאין או מוכשרין. שדבר טמא אינו חוצץ. ורחיים של יד שהרי היא בכלל *כלי אבנים. כל אלו מביאין ואינן חוצצין: ה ואלו לא מביאין ולא חוצצין. הזרעים והירקות המחוברין לקרקע. חוץ מן הארבע ירקות שמנינו. וכיפת הברד והשלג והכפור והגליד והמלח. והדולג ממקום למקום. והקופץ ממקום למקום. והעוף הפורח. וטלית המנפנפת. וספינה שהיא שטה על פני המים. כל אלו לא מביאין ולא חוצצין שאע"פ שהאהילו אינו אהל המתקיים: ו קשר את הספינה בדבר שהוא יכול להעמידה. כבש כנף הטלית באבן הרי זו מביא[ה] הטומאה: ז נסר שהוא צף על פני המים וטומאה תחת צדו האחד. הרי הכלים שתחת צדו השני טהורים. שהרי כבר ב[…] שהספינה השטה אינה מביאה הטומאה: ח אלו חוצצין ולא מביאין. מסכת פרוסה. *וחבילי מטה והמשפלות. והסריגות שבחלונות. כיצד הן חוצצין. שאם היה חלון בין ב' בתים והטומאה בבית אחד והיה אחד מאלו מתוח בחלון זה וסתמו אף ע"פ שיש ביניהן אויר הרי אלו חוצצין ולא תכנס ט[ומאה] לבית שני. והוא שלא יהיה שם בסריגות אלו או בעיני המשפלות או בין הבל לחבל פותח טפח שאם היה שם פותח [טפח] תכנס בו הטומאה כמו שיתבאר:

פרק ארבעה עשר

א אין טומאה נכנסת לאהל ולא יוצאה ממנו בפחות מטפח על טפח. כיצד חלון שבין בית לבית או שבין בית לעלייה יש בו טפח על טפח מרובע והיתה טומאה באחד מהן הבית השני טמא. אין בחלון פותח טפח אין הטומאה י[וצאה] ממנו ולא נכנסת לאהל השני. בד"א בחלון שעשה אותו האדם לתשמיש אבל חלון שעשה אותו האדם לאורה כדי ש[…] ממנו האור שיעורו כפונדיון והטומאה יוצאה ממנו. כיצד היתה טומאה בבית ובא אדם ונסמך לחלון זה של מאו[ר] שהניח בו כלי או שהאהיל עליו אהל בצד הכותל נטמא כל שבאהל שהטומאה יוצאה לו. וחלון העשוי לאורה הוא [ש]אין עליו תקרה אלא גלוי הוא לשמש: ב חלון הנעשה שלא בידי אדם כגון שחררוהו מים או שרצים או שאכלתו מלח[ת] או שהיה חלון פקוק ונטל הפקק או שהיתה בו זכוכית ונשברה שיעורו מלא אגרוף והוא כראש גדול של אדם. והוא [שלא] חשב עליו לתשמיש אבל אם חשב עליו לתשמיש שיעורו בפותח טפח. חשב עליו למאור שיעורו בפונדיון שהמחשב[ה] כמעשה: ג מאור שהתחיל לסותמו ולא הספיק לגומרו מפני שלא היה לו טיט או שקראו חבירו או שחשכה לילי[א] ונשאר ממנו מעט. אם נשאר ממנו רום אצבעיים על רוחב הגודל מביא את הטומאה פחות מכאן הרי הוא כסתום: ד חלון [העשוי]

השגת הראב"ד

*ופשוטי כלי עור. א"א זהו סקורטיא וקטבליא:

השגת הראב"ד

*כלי אבנים כל אלו מביאין ואינן חוצצין. א"א אולי סובר זה המחבר שאין שום כלי חוצץ בפני הטומאה ואפילו כלי גללים ואבנים ואדמה מפני שמצא פ"ו אדם וכלים נעשים אוהלים ליטמא אבל לא ליטהר וכו' היה נתון על ד' כלים אפילו כלי גללים וכלי אבנים וכו' טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאים ואינו כן שלא אמרו אלא שלא נעשה אהל ולא מעמיד אהל אבל בחור או בחלון שבין בית לבית או בין בית לעלייה כל דבר שאינו מקבל טומאה חוצץ בפני הטומאה לגד שני דוק ותשכח:

השגת הראב"ד

*וחבילי מטה והמשפלות: א"א מרזבלין:

כסף משנה

בתוספתא וכו'. כוונת הראב"ד פה להקשות על רבינו שכתב שהטעם שצריך שיהיו מקבלים מעזיבה בינונית הוא מפני שהאהל שמביא וחוצץ צריך שיהיה חזק ובריא והרי אמרו בהתוספתא אע"פ שהתיפו דהיינו שנתקלקלו והרקיבו רואים אותן כאילו הן של מתכת וכן שנינו שעוף שישכן כ[…] והוצץ ולכך העלה שאין הטעם מפני שצריך שיהא אהל בריא וחזק אלא שיהיו דבוקות ולא יהיו מובדלות זו מזו שאם היו דבוקות אע"פ שנתקלקלו והרקיבו ואין בהם כח לקבל מעזיבה רואין אותן כאילו הן של מתכת ולדעת רבינו י"ל דההיא דהתרפו ל"ק דהתם מיירי להביא טומאה מדבריהם וההיא דעוף ששכן דמתניתא גבי הנך שמביאין וחוצצין י"ל דהס"ל דצריך שיהיה ראוי לקבל מעזיבה בינונית ולא תקשי לן עוף מי מקבל שום מעזיבה שיש עופות גדולים שהם ראויים לקבל ועי"ל שרבינו כ[…] פירוש המשנה דאיירי בעוף קשור בכותל דהשתא מקבל הוא מעזיבה:

ג אלו מביאין וחוצצין וכו' עד כבש כנף הטלית באבן הרי זו מביאה את הטומאה. ג פ"ח דאהלות. ומה שכתב הבאים במדה נתבאר בפרק ו'. כתב רבינו שמשון ד' ירקות מחוברים איירי דומיא דסיפא דאי בתלושין אי הוכשרו לא חייצי ואי לא הוכשרו היינו אוכלין טהורים וכ"כ בתוספות פ"ק דסוכה (דף י"ג ע"ב) בד"ה ירקות:

כתב הראב"ד ופשוטי כלי עור א"א זו היא סקורטיא וקטבליא. ועל מ"ש רבינו ורחיים של יד שהרי היא בכלל כלי אבנים: כתב הראב"ד כלי אבנים כל אלו מביאין ואין חוצצין א"א אולי סובר זה המחבר שאין שום כלי חוצץ בפני הטומאה וכו'. כתב שסובר כן רבינו ממ"ש גבי המביאים וחוצצין כלי אבנים כלי גללים כלי אדמה הבאים במדה משמע הא אינם באים במדה אינן חוצצין וגבי מביאין ולא חוצצין כתב ורחיים של יד שהרי הוא בכלל כלי אבנים משמע בהדיא שסובר דאפי' כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה אינם חוצצין אם אינם באים במדה ורבינו אינו סובר חילוק זה שחילק הראב"ד שהרי בפי' המשנה דאהלות פ"ח גבי ה[…] דתנן דרחיים של אדם [שהוא רחיים של יד] מביא ואינו חוצץ כתב שהוא ג"כ אם היה על ארובה שבין בית לעליה או בחלון שבין ב' בתים שהוא אינו חוצץ אם לא שם אותו כמו אבן האבנים שהם חוצצין לפי שמתנאי הדברים החוצצים שלא יהיה דפת[…] ולענין מ"ש הראב"ד שלא אמרו אלא שלא נעשה אהל ולא מעמיד אהל אבל בחלון שבין בית לבית וכו' י"ל שרבינו סובר שמאחר ששנינו שאפילו כלי גללים מנ[…] חוצצין בכל גווני משמע שאינם חוצצין אפילו בחור או בחלון שבין בית לבית וכ"כ כפירוש המשנה פ"ו דאהלות ויש ק[…] לפירושו ממה ששנו בכלל המביאים ואינ[ן חוצצין] ריחיים של אדם שאלו יותר ראויים [לחצוץ] בית לבית מלהיות אהל: ומ"ש וה[וא שיהיה] ראש זו בין רגלי זו ויהיו כלן דבוקות בפי' המשנה [בתנאי] שיהי' ראש כל [אחת בין] רגלי האחרת ויתחברו כולן ויהיו [...] הולכות וכן נתבאר בתוספתא עכ[…]

ד ומ"ש גבי מביאין ולא חוצצין [...] בפ"ו דאהלות אדם וכלים [נעשים] אהלים לטמא אבל לא לטהר

ז נסר שהוא צף על פני המים וכו'. [...] פ"ט דאהלות:

ח אלו חוצצין ולא מביאין וכו'. מ[…] דאהלות: כתב הראב"ד מטה והמשפלות א"א מרזבלין

פי"ד א אין טומאה נכנסת לא[הל] [...] כד"א בחלון שעש[ה] האדם לתשמיש וכו'. בפרק י"ג ד[אהלות] ומה שכתב שיעורו כפונדיון לשון המשנ[ה] מלא מקדח גדול של לשכה ובפי' [...] תנן דהיינו כפונדיון האיטלקי. ומ' העשוי לאורה הוא שאין עליו תקרה וכו' פי' רבינו במה ששנינו בפרק י"ג ה[...] לאויר שיעורו מלא מקדח:

ב חלון הנעשה שלא בידי אדם וכו' [...] דאהלות. ומ"ש והוא כראש אדם בפי"ז דכלים. ומ"ש או שה[יה] פקוק ונטל הפקק או שהיתה בו [זכוכית] ונשברה. תוספתא דאהלות פרק י"ד. ו[מ"ש] שלא חשב עליו לתשמיש וכו'. בפרק י"ג [...]

ג מאור שהתחיל לסתמו וכו'. גם [...] ומה שכתב מפני שלא היה [לו טיט] לגומרו או שקראו חבירו או שחשכה לי[לה] פי"ד דתוספתא דאהלות:

ד חלון גדול העשוי לאורה וכו'. ב[...] דאהלות שנינו הסריגות [...] מלטלפו[ת]

משנה למלך

פי"ג ג אלו מביאים וחוצצין כו'. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פ"ה מהלכות אלו דין י"ב): ה והגליד והמלח וכו'. עיין בכס"מ ספי"ג דאהלות ודו"ק: ו קשר את הספינה וכו'. עיין בפרק הזורק (דף ק"א) וכמ"ש התוס' שם ד"ה קשורה ועיין [...] ותוג[...] אמתניתין:

העשוי לאורה והיה בה שבכה וכיוצא בה. אם יש שם במקום אחד ממנה כפונדיון מביא את הטומאה ומוציא את הטומאה. היו נקבי השבכה דקים ואין באחד מהן כפונדיון הרי זו כסתומה. וכן חלון העשויה לתשמיש ובה סככות ורפפות אם יש במקום אחד טפח על טפח מרובע מביא ומוציא ואם לאו הרי היא כסתומה: ה הלון שהיא גלויה לאויר שיעורה כפונדיון מפני שאינה עשויה אלא לאורה כמו שאמרנו. בנה בית חוצה לה ונעשית חלון זו תחת תקרה והרי היא בין שני בתים שיעורה בפותח טפח. נתן את התקרה באמצע החלון התחתון שתחת התקרה שיעורו בפותח טפח. והעליון שלמעלה מן התקרה שיעורו כפונדיון מפני שהוא גלוי לאויר: ו החור שבדלת או ששייר בה החרש מקום פתוח מלמעלה או מלמטה או שהגיף את הדלת ולא גמר להדקה ונשאר אויר בין שתי הדלתות. או שסגר הדלת ופתחו הרוח בכל אלו אם היה הפותח כאגרוף הטומאה יוצאה ממנו ונכנסת לה במקום פתוח זה. ואם היה פחות מכאגרוף הרי הוא כסתום: ז *העושה חור בכותל כדי להניח בו קנה או מסמר גדול או לראות ממנו העוברים והשבים עם חבירו. הרי זה כחלון העשויה לתשמיש ושיעורה בפותח טפח:

השגת הראב״ד

*העושה חור בכותל. א״א זה ...

פרק חמשה עשר

א תשמיש שסתמה כולה *או סתמה עד שנשאר בה פחות מטפח אם בדבר החוצץ בפני הטומאה סתם והוא שיהיה דבר שאין דעתו לפנותו. לפיכך אם סתם או מיעטו באוכלין שאינן מוכשרין אינן חוצצין שאע״פ שאין מקבלין טומאה והרי הן טהורין דעתו לפנותן. היו סרוחין הרי ... צין. וכן תבן סרוח חוצץ ושאינו סרוח אינו חוצץ מפני שדעתו לפנותו. תבואה שגדלה וסתמה את החלון או מיעטתו ... צצת לפי שדעתו לפנותה שמא תפסיד הכותל. היה עיקרה רחוק מן הכותל ונטה ראשו וסתם הרי זו חוצצת וכן כ... זה: ב חבית שהיא מלאה גרוגרות סרוחין שאינן מוכשרין ולא ראויין לאכילה ומונחת בחלון ופי החבית כלפי הטומאה ... חבית טמאה וכן קופה שהיא מלאה תבן סרוח שאינו ראוי לא למאכל בהמה ולא לטיט ולא להסקה ומונחת בחלון א... גרוגרות והתבן לעמוד בפני עצמן כשינטל הכלי שהן בו הרי אלו חוצצין ואם לאו אינן חוצצין. עשבים המרים שאין ... בהמה. ומטלניות שאין בהן ג׳ על ג׳ שהיו מטונפים וקשים כדי שלא יהיו ראויין אפילו לקנח הדם מן השריטה. והאב... המדולדלים בבהמה טמאה והוא שתהיה כחושה שאינה ראויה להמכר לעכו״ם וקשורה כדי שלא תברח. והעוף טמ... חלון והוא שיהיה משרט שהרי אינו ראוי אפילו לתינוק לשחק בו. ועכו״ם כפות שהוא מאסורי המלך שאין אחר יכו... ובן שמונה ביום השבת שהרי אסור לטלטלו. והמלח המעורב בקוצים שאינו ראוי לא לאכילה ולא לעבודה והוא שיהיה... החרש כדי שלא יזיק את הכותל כל אלו ממעטין הרי אינן מקבלין טומאה ואין דעתו לפנותן *מפני ... אויין למלאכה. וכן ס״ת שבלה והיה מונח בחלון אם היה שם גניזתו ה״ז ממעט בחלון. אבל השלג והברד והכפור והגליד והמים אינן ממעטין בחלון שהרי הן ראויין ומקבל... ג מיעט את הטפח בפחות מכזית מבשר המת. בפחות מכזית מבשר נבילה. או בעצם פחות מכשעורה מן המת. א... כעדשה מן השרץ. הרי אלו חוצצין שכל אלו ואינן חשובין אצלו לפיכך אין דעתו לפנותן. וכן ביצה אוכלים שאינן מוכשרין *אינן חשובין אצלו ... לפנותן ולפיכך ממעטין את הטפח: ד סתם החלון ... ש והיה פיו לחוץ ה״ז חוצץ לפי שאינו מטמא מגבו והרי הוא טהור. וצריך להיות כלי חרש זה מאום ונקוב עד

השגת הראב״ד

*או סתמה עד שנשאר בה פחות מטפח: א״א פחות מטפח לכזית מן המת אבל למת שלם לא ... מקום דיו אם מיעטו לפחות מארבעה:

השגת הראב״ד

*מפני שאינם ראויים למלאכה. א״א דוקא למעט בחלון אבל אם סתמו לגמרי אע״פ שדעתו ... סותם דוק ותשכח:

השגת הראב״ד

*אינן חשובין אצלו ואין דעתו לפנותן. א״א אני אומר דלחלון שהוא ד׳ על ד׳ אם בא למע... צריך שיבטל בו אותו המיעוט אבל לחור של טפח אם בא למעטו אע״פ שאינו מבטל המיעוט:

משנה למלך

כמלא מקדח כדברי ב״ש וב״ה אומרים עד שיהא במקום אחד מלא מקדח: ... הלון העשויה לתשמיש ובה סככות ורפפות וכו׳. נלמד מהדין הקודם: ... שהיא גלויה לאויר וכו׳ עד מפני שהוא גלוי לאויר. פי״ג דאהלות שם: ... שבדלת וכו׳ עד הרי הוא כסתום. שם וכר״ע:

ב ומ״ש חבית שהיא מליאה גרוגרות וכו׳ עד ואם לאו אינם חוצצין. בפ״ו דאהלות ונתבאר בפרק לא יחפור (דף י״ט). ומ״ש עשבים המרים וכו׳ עד שהרי הם ראויים ומקבלים טומאה. גם זה שם:

ג מיעט את הטפח בפחות מכזית וכו׳. בפי״ג דאהלות:

ד סתם החלון בכלי חרש וכו׳. פ׳ לא יחפור שם. ומ״ש וצ״ל כלי חרש זה מאום ונקוב וכו׳. נלמד שם מהסוגיא:

כתב הראב״ד א״א דוקא למעט בחלון וכו׳. כן הכריחו התוס׳ בפרק לא יחפור ...

עד שלא יהיה ראוי אפילו להקיז בו דם. כדי שלא תהיה דעתו לפנותו: ה היה בבית מת או רובע עצמות וכיוצא בהן מעצמות המטמאות באהל. ומיעט החלון של בית זה בעצם פחות מכשעורה אינו מיעוט שהעצם מצטרף לעצמות. וכן אם היה שם מת או כזית מבשר המת ומיעט החלון בפחות מכזית מבשר המת אינו מיעוט לפי שהבשר מצטרף לבשר. אבל עצם פחות מכשעורה ממעט ע"י כזית בשר. ופחות מכזית בשר ממעט ע"י רובע עצמות וכיוצא בהן. מיעט את הטפח בשתי וערב המנוגעין או בגוש מבית הפרס אינו מיעוט שדבר טמא אינו חוצץ. עשה לבנה מעפר בית הפרס הרי זו טהורה וממעטת. שלא אמרו אלא גוש כברייתו. נסתם הטפח *או נתמעט °בקורי עכביש אם היה בה ממש הרי זו חוצצת ואם אין בה ממש אינה חוצצת:

פרק ששה עשר

א **ארובה** שהיא באמצע תקרת הבית בין שיש בה פותח טפח בין שאין בה פותח טפח והיתה טומאה תחת תקרת הבית כנגד ארובה טהור שהרי הוא גלוי לאויר ושאר הבית טמא. היתה טומאה כנגד ארובה בלבד כל הבית טהור. היתה מקצת הטומאה תחת התקרה ומקצתה תחת ארובה *אם היה בארובה פותח טפח הבית כולו טמא וכנגד כל הארובה טמא. אין בה פותח טפח אם יש בטומאה כדי שתתחלק וימצא כשיעור תחת התקרה וכשיעור תחת הארובה הכל טמא. ואם לאו הבית טמא וכנגד הארובה טהור. היה בארובה פותח טפח ונתן אדם רגלו מלמעלה על הארובה נעשה הכל אהל אחד. ובין שהיתה הטומאה תחת התקרה בלבד או תחת הארובה בלבד הכל טמא הבית ומה שכנגד ארובה. והאדם שעירב את הטומאה טמא מפני שנעשה אהל על הטומאה. אין נ
פותח טפח והיתה הטומאה תחת התקרה זה שנתן רגלו מלמעלה טהור שאין טומאה יוצאת לו בפחות מטפח.
הטומאה תחת הארובה אם טומאה קדמה את רגלו טמא שהרי האהיל על הטומאה. אם רגלו קדמה את הטומא
שהרי רגלו מקצת האהל ואין טומאה יוצאת לו: ב היה כזית מן המת בפי העורב והאהיל על גבי ארובה עד שנמצ
באויר ארובה אע"פ שאין בה פותח טפח הבית טמא: ג בית וארובה באמצע תקרת הבית ועלייה על גביו. וארובה א
באמצע תקרת העלייה והארובות מכוונות זו למעלה מזו בין שיש בארובות פותח טפח בין שאין בהן פותח טפח
בבית כנגד הארובות טהור והשאר טמא. היתה טומאה כנגד ארובות הרי הבית כולו טהור. היו בארובות פותח טפח ו
בין תחת תקרת הבית בין כנגד ארובות ונתן דבר שהוא מקבל טומאה בין למעלה מארובת הבית בין למעלה מארובת
הכל טמא שאין דבר טמא חוצץ. נתן דבר שאינו מקבל טומאה על ארובת הבית הבית טמא והעלייה טהורה. נ
ארובת העלייה הבית והעלייה טמאים וכנגדו מלמעלה ולשמים טהור. אין בארובות פותח טפח והטומאה תחת תקרו
ונתן בין דבר המקבל טומאה ובין דבר שאינו מקבל טומאה בין על ארובת הבית בין על ארובת העלייה אי
אלא הבית שאין טומאה יוצאת לעלייה בפחות מטפח. היתה הטומאה כנגד ארובות ונתן דבר שהוא מקבל טומאה בי
בין למטן הבית והעלייה טמאין שהרי עירב את הטומאה. נתן דבר שאינו מקבל טומאה בין למעלן בין למטן אי
אלא הבית. וכל אלו הדינין בעושה ארובה אבל תקרה שנפחתה מאליה שיעורה מלא אגרוף כמו שביארנו: ד
את המעזיבה עד שעשה ארובה בתוך תקרת הבית כדי שתכנס בה רגל הערש והיתה רגל הערש סותמת את ד
:

השגת הראב"ד

*או נתמעט בקורי עכביש. א"א זה כתב במקום והכי שאין בו ממש ובמסכת כלים פ"ז שפופרת הקנה שחתכה לקבלה טהורה עד שיוציא את הכבי והיא אותה יריעה שנמצאת בתוכה:

°(זהו פי' כביי דמתניתין דפ"ג דאהלות ושם פי' רבינו שהוא האריג הדק הלבן אשר ימצא בתוך הקנה הגדול והוא כמו אריגת העכבישים ונראה דכאן חזר בו מפי' וכתב קורי עכביש ממש ולפירוש הכ"מ מתכסף המבל והנמשל ודו"ק):

השגת הראב"ד

*אם היה בארובה פותח טפח הבית כולו טמא וכנגד כל הארובה טמא. א"א כמדומה אני ש המשנה לא אמרה כן שאם יש בה פותח טפח כ"ש שכנגד ארובה טהור אבל לשון המשנה מ בבית ומקצתה תחת ארובה הבית טמא וכנגד הטומאה טמא אבל לא מה שכנגד ארובה דכ"ש ה בה פותח טפח אבל כשאין בה פותח טפח ומקצת טומאה בבית ומקצתה תחת ארובה חלקו ר יהודה ורבי יוסי דר"י אמר אף כנגד הטומאה טהור ור"מ סבר כנגד הטומאה טמא ורבי יש בטומאה כדי שתתחלק וכו' הכל טמא ואם לאו הבית טמא וכנגד הטומאה טהור ולמ שכנגד ארובה שלא כנגד הטומאה טהור לדברי הכל וזהו העיקר:

כסף משנה

צריך לבטל המיעוט והיינו ההיא מתניתין דאהלות כי שם לא אמרו חלון אלא אלו ממעטים בנימה הם זאת כוונת הראב"ד לא מצאתי מי שחילק בו ובהוס' החלון טפח מפרשי ההיא דלא יהפור ור"ש כתב בהדיא אם יש טפח בחלון בין בית לבית גם רבינו שמשון והרמב"ם כך פירשוה וכולם חלון נקראים וכמו שכתב הלון שהוא לאויר שיעורו כמלא מקדח לתשמיש שיעורו בטפח ולא מצאתי מקום מאין חילק כן עכ"ל: גם זה שם וכהכמים ויש פה בספרי הדפוס חסרון וכך הגירסא הנכונה היתה שם הארובה אם טומאה קדמה את רגלו טמא שהרי האהיל על הטומאה אם רגלו הטומאה טהור שהרי רגלו מקצת האהל. וביאור הדבר דבכיסא הטיב כסתום כ קודם שבאה הטומאה כשפשט רגלו שם נטמא קודם שב

ה היה בבית מת וכו'. עד סוף הפרק. בפי"ג דאהלות שם וכחכמים. ועל מ"ש רבינו או נתמעט בקורי עכביש כתב הראב"ד א"א זה במקום הכבי שאין בה ממש כל"ל ופשוט הוא שזו היתה כוונתו ואע"פ שלבון כבי נאמר בפי"ז דכלים על מה שנמצא בתוך שפופרת של קנה לפי שאין דרך לשום בחלון מה שבתוך הקנה ועוד דלא שייך למימר בה שאין בה ממש לכך פירש רבינו שהוא קורי עכביש שדרכן להמצא בחלונות והם דומים ליריעה לבנה שבתוך הקנה ויש מהם דקים יותר מחוט ריר בולעת המשי וזהו שאין בו ממש:

פט"ז א ארובה שהיא באמצע תקרת הבית וכו'. משנה רפ"י דאהלות (משנה א'). ועל מ"ש כנגד ארובה טהור, מ"כ ואע"פ שאין בארובה פותח טפח לא אמרינן דהוי כלבוד דשאני טומאה דהכי גמירי לה. ומ"ש אם יש בטומאה כדי שתתחלק וכו'. שם כרבי יוסי ויש כאן חסרון בספרי הדפוס וכך היא הנוסחא הנכונה אם יש בטומאה כדי שתתחלק וימצא כשיעור תחת התקרה וכשיעור תחת ארובה הכל טמא ואם לאו הבית טמא וכנגד הארובה טהור. ועל מ"ש רבינו אם היה בארובה פותח טפח וכו' וכנגד כל הארובה טמא: כתב הראב"ד א"א כמדומה אני שיש כאן שיבוש וכו'. ודבר פשוט הוא וי"ל שודאי יש כאן ט"ס וצריך לכתוב וכנגד הטומאה במקום וכנגד כל הארובה. ויש ליישב הגירסא ־־הק דה"ק אם יש בארובה פותח טפח המאהיל על מקצת הטומאה כמאהיל כל כולה: היה בארובה פותח טפח ונתן אדם רגלו מלמעלה וכו'. שם ומ"ש אין בארובה פותח טפח וכו' עד ואין טומאה יוצאה לו. גם

ב היה כזית מן המת בפי העורב תוספתא בפרק י"א דאה ואע"פ שכבר נתבאר שאפילו טומאה שהיא כנגד ארובה הבית טהור הכא שהאהיל כנגד ארובה נטמא הכל הטומאה מאח"כ שם שאין שום אהל לערב הטומאה:

ג בית וארובה באמצע תקרת י' עד אין טמא אלא הבית. י' דאהלות. ומ"ש הכל טמא שאין חוצץ. הוא על פי מה שנתבאר ופי"ז גבי אדם וכלים שנעשו אהל שאם היו כלים על גביו אפילו הטומאה טמאים ואם היתה טומא וכלים תהיו כל כלים שתחתיו שכתב גבי אין בארובות פותח הטומאה כנגד ארובות וכו' הבית טמאים. בקדמה טומאה מיירי וכד דהיתה טומאה שאם קדם הדבר לא דומיא דמאי דכתב אם רגלו הטומאה טהור. ומ"ש וכל אלו הד ארובה וכו' כמו שביארנו. בפר

ד הפותח את המעזיבה וכו' דאהלות סנדל של עריב בתוך הבית אם יש שם פותח טפח ואם לאו מונים בו כדרך שמונין רבינו לשון המשנה וכתב הפותח כלומר שאם נפחת' מאליה הניא בתוספ פלא אגרוף וביאור המשנה כ' רבינו היא המטה מלשון ערשו ערש ברזל עריסה הוא דומה לעטרה של פתח מברזל וזה שיעשה מברזל] טבעת סנדל זה עד שהוא נראה בבית אותו הנקב טפח על טפח הכל העלייה וכל הכלים שבה ואם לא נקב טפח על טפח העלייה טהורה יש

משנה למלך

טומאה אוכלין דכל שהוא מקבל טומאה מן התורה אבל לבכרת ההולקים אף במוגבהים הוגן כיון שהיא מקבל טומאה מן התורה. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פי"ב דין ג'): ושל

כסף משנה

הזתו מאהיל על הטומאה הוא והטפח שנוגעת בו טמאים טומאת ז' והכינוק טמא ערב דמיירי שהטומאה תחת הטפח וקדמה טומאה לסנדל וא"ת כשאין בו פותח ה עלייה טהורה מ"ש ממה שנתבאר בפרק זה אין בארובות פותח טפח והיתה כנגד ארובות ונתן דבר שהוא מקבל טומאה העלייה והבית טמאים שהרי עירב : ותירץ הר"י קורקוס ז"ל שכל דבר בעובי המעזיבה וממלא הפחת ויושב זקרה הוא חשיב ואין אומרים בו עירב ומאה ולפיכך דייק רבינו לכתוב והיתה רס סותמת את הארובה. ומ"ש נפחתה ה מאליה וכו' כמו שביארנו. בפי"ד : ובה שבתוך תקרת הבית וכו'. בפרק י' דאהלות ארובה שהיא בתוך קדרה נתונה תחתיה שאם תעלה ואין ה נוגעות בארובה טומאה תחתיה בתוכה גבה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת גבה שהיא לאויר וקדרה נתונה תחתיה מכוונת כנגדה שאם תעלה וכו' כלומר רחבה יותר מהארובה עד שתהא מגעת כל שהוא בתקרה עד שלא תהא יכולה ומאה תחתיה רצוצה טומאה בוקעת ועולה ויורדת כדין כל טומאה רצוצה אע"ג כלי חרס מיטמא מגבו הכא דטומאה תוכה נמי טמא והוא הדין כשהטומאה או על גבה דכיון דקי"ל דכלים נעשין לטמא אבל לא לטהר רואין הטומאה יא תחתיה ובוקעת ועולה בוקעת ויורדת טהור מאהר שאינה נוגעת אפילו כל התקרה. ומ"ש היתה הקדרה גבוהה מן טפח וכו'. שם היתה גבוהה מן הארץ ומאה תחתיה או בבית תחתיה והבית וכה וגבה טהור בתוכה או על גבה וכו' זו היא גירסת רבינו וה"פ מאחר גוהה מן הארץ טפח הוי אוליס וגג הבית לכך טומאה תחת אחת מהם תחת שניהן כה וגבה טהור מפני שאינו תחת אהל תה הטומאה בתוכה או על גבה הכל כלומר תחתיה והבית טהור שמאחר גבוהה מן הארץ טפח הצילה על כל מה כך פירוש המשנה לפי גירסת רבינו שה כשהיא גבוהה טפח וטומאה בתוכה גבה אמאי תחתיה והבית טהורים הא לים אפילו כלי גללים שאין במינם טומאה נעשים אהלים לטמא אבל לא וא"כ גם תחתיה והבית טמאים וכבר הראב"ד וכתב שהגירסא הכל טמא וק"ל פי ניחא מאי דקתני בגבוהה מן טפח טומאה תחתיה תוכה וגבה טהור הטעם בעצמו היה להם להיות טמאים דמאי הכא שאהל הכלי ואהל הבית שיני הילכך לא מפלגינן בינייהו וכיון תחת הכלי מיעוטא היא הוי טפילה הבית ודינו כמוהו. ומה שנתן רבינו אין כלי חרס מטמא מגבו היינו לומר היה מיטמא מגבו לא היה לו דין אהל מ"ש היתה הטומאה בתוך הקדרה וכו' : הראב"ד טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת א"א לא יורדת עד התהום כטומא' וכו'. וא"ת תינח כשהיא בתוכה או על גל כשהטומאה תחתיה הרי היא רצוצה פרד עד התהום ודוחק לומר דלצדדין ואפשר דכיון דקי"ל דאין כלי טמא אע"פ שהטומאה תחתיה הוה ליה כאילו גולה : ועל מ"ש רבינו היתה הקדרה מן הארץ טפח וכו' היתה טומאה או על גבה הבית כולו טהור הראב"ד ס"א זה המחבר משבש המשנה וכו'. אני אומר שגירסת רבינו היתה בתוכה או על גבה הכל טהור מה שהקשה הרב ר' אברהם בן דוד : הוא הכל טמא לפי שהוא כלי טמא ולץ ובוקעת הטומאה לתחתיה ואינו חוצץ בפירוש המשנה כתב שטעם שהבית טהור לפי שהטומאה כנגד ארובה וכן תחת הקדרה טהור לפי שהוא אהל להיותה גבוהה טפח אמנם יטמא כנגד הטומאה לבד עד לרקיע וכן מוכיח בתוספתא שאמרו בה כנגדו עד לרקיע טמא משמע שהשאר טהור ומכ"מ קשה שמאחר שאפילו כלי גללים נעשה אהלים לטמא אבל לא לטהר לא עדיפא קדרה מינייהו וצ"ע :

היתה הקדרה תחת הארובה וכו'. תוספתא דאהלות פרק י"א :

היתה הקדרה מונחת בצד אסקופת הבית כו' עד אבל הבית טהור. משנה סוף פ"י דאהלות היתה נתונה בצד האסקופה שאם תעלה והיא נוגעת בשקוף פותח טפח טומאה תחתיה או בתוכה או על גבה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת היתה גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה או בבית תחתיה והבית טמא תוכה וגבה טהור תוכה או על גבה הכל טמא. שאם תעלה אינה נוגעת בשקוף פותח טפח או מודבקת בשקוף טומאה תחתיה אין טמא אלא תחתיה ומצאתי בפירוש משניות מוגה שכתב שם רבינו ז"ל אסקופה שם המשקוף התחתון והוא גבוה מהארץ מעט ושקוף שם המשקוף העליון הנכחי אליו והוא אשר נקרא בלשון הכתוב משקוף וענין אמרו שאם תעלה נוגעת בשקוף פותח טפח שאילו חשבנו שהוגבהה ביושר יהיה מפי הכלי פותח טפח נכנס תחת השקוף וכשתהיה ההנחה והיא דבקה בארץ באי זה מקום שתהיה הטומאה מזה הכלי יטמא מה שהיא נכחי לטומאה לבד לפי שהטומאה לא הראתה פעולתה באהל כפי מה שהקדמנו אולם אם היתה גבוהה טפח הנה היא תאהיל ויטמא הבית מסבת פותח טפח אשר ממנה נכנס תחת המשקוף העליון הנכחי אליו וכן אם היתה טומאה בתוכה או על גבה תחתיה טמא לפי שהבית יטמא להגעת הטומאה תחת השקוף ותלא טומאה מהבית אל תחת הקדרה להיותה נכחית בטפח לתחת המשקוף ויטמא תחת הקדרה ג"כ והוא אמרו הכל טמא ואם היה זה הכלי אין ממנו תחת המשקוף אלא פחות מטפח או תהיה נכחית לשפת המשקוף מבחוץ עד שאילו עלתה ביושר ידבק צדה בצד השקוף וזהו אומרו או מודבקת לשקוף הנה היא אז אין חיבור בינה ובין הבית ויהיה דינה דין אהל בפני עצמו עכ"ל. וקשיא קשיא שאם תעלה והיא נוגעת בשקוף פותח טפח למה לא יטמא הבית כיון שהשקוף מאהיל על הטומאה וצ"ל דמיירי כשאין הטומאה נכחית לשקוף אלא נכחית לאויר וה"ר עובדיה פירש בענין אחר : ועל מ"ש רבינו היתה גבוהה מן הארץ טפח וכו' ותוכה וגבה טהור וכו' כתב הראב"ד א"א זה האיש מפרש במקומות שאין להם צורך וכו' ואומר אני שזאת הקדרה גרה מפיה ויש לה כוליא טפח וכו'. באמת דברי הראב"ד נכונים ושפתים ישק וכן פירש ר"ש והרא"ש ומכ"מ אין זה תפיסה על רבינו מפני שרבינו בספר הזה מחבר לא מפרש וכתבו הר"ש והרא"ש בוקעת ועולה והבית טהור וכגון שהטומאה מן המשקוף ולהון דאי בטפח המשוך לפניה היה הבית טמא תוכה וגבה טהור דגלולת עם דופן הבית :

ו קורות הבית והעליה וכו'. משנה פרק י"ב דאהלות : ועל מ"ש רבינו וביניהם פותח טפח כתב הראב"ד א"א אע"פ שאין ביניהם אויר טפח וכו' נראה מדבריו שהבין בדברי רבינו שמ"ש וביניהם אויר פותח טפח באויר שבין קורה לקורה שבגלדה מיירי ומפני כך הקשה עלה שמה צורך שיהיה באויר פותח טפח אפילו אין באויר פותח טפח אין הטומאה עוברת מקורה לקורה הואיל ויש שם אויר ולי נראה שזה דבר פשוט ולא דיבר רבינו אלא באויר שבין קורה לקורה שעליה מיירי ומשום דבעי למיתנא היתה הטומאה בין התחתונה לעליונה בין שתיהם בלבד טמא הקדים לומר דהיינו דוקא כשיש בין התחתונה לעליונה פותח טפח שאילו לא היה ביניהם פותח טפח היתה טומאה

אם יש בה פותח טפח וטומאה בבית אף העלייה טמאה. שאין כלי המקבל טומאה חוצץ. ואם אין בה פותח טפח העלייה טהורה והרגל שלמטה טמאה ככלים המאהילים. נפחתה המעזיבה מאליה שיעורה מלא אגרוף כמו שביארנו:

ה ארובה שבתוך תקרת הבית וקדרה מונחת על הארץ ומכוונת כנגד ארובה שאם תעלה תצא בצמצום מן הארובה והיתה טומאה תחת הקדרה רצוצה בינה ובין הארץ או שהיתה הטומאה בתוך הקדרה *או על גבה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואין טמא אלא כנגדה והבית כולו טהור. היתה הקדרה גבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה או תחת תקרת הבית הבית כולו טמא ותחת הקדרה טמא שהרי הוא אהל אבל תוך הקדרה וגבה טהור שאין כלי חרש מטמא מגבו והרי אויר הקדרה גלוי לאוירו. אם היה כלי בתוכה או למעלה על גבה טהור היתה טומאה בתוכה *או על גבה הבית כולו טהור שהרי הטומאה כנגד ארובה בלבד. היתה הקדרה תחת הארובה והארובה גדולה מן הקדרה שאם תעלה הקדרה ותצא מן הארובה נמצא בינה ובין שפתי הארובה פותח טפח. אע"פ שהקדרה גבוהה מן הארץ טפח וטומאה בתוכה או על גבה או תחתיה הבית טהור.

היתה הקדרה מונחת בצד אסקופת הבית שאם תעלה נמצא ממנה פותח טפח לפנים מן המשקוף. והיתה טומאה רצוצה תחתיה או בתוכה או על גבה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. היתה גבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה או בבית. תחתיה והבית טמא שהכל אהל אחד *ותוכה וגבה טהור. היתה הטומאה בתוכה או על גבה הבית טמא מפני שהיא נוגעת במשקוף טפח וכן תחתיה טמא מפני שהטומאה יוצאה לתחתיה מן הבית שהכל אהל אחד. לפיכך אם לא היתה נוגעת במשקוף בפותח טפח או שהיתה בצד המשקוף וטומאה תחתיה אין טמא אלא תחתיה אבל הבית טהור:

ו קורות הבית והעלייה שאין עליהם מעזיבה והן מכוונות קורה כנגד קורה ואויר כנגד אויר *ובכל קורה מהן פותח טפח וביניהן אויר פותח טפח וטומאה תחת אחת מהן. תחתיה בלבד טמא. היתה הטומאה בין

השגת הראב"ד

*או על גבה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. א"א לא יורדת עד התהום כטומאה רצוצה שהרי זו אינה רצוצה שהרי היא בתוך הקדרה או על גבה אלא בוקעת את הקדרה ומטמאה כלים שתחתיה בינה ובין הארץ מפני שהוא כלי טמא ואין כלי טמא חוצץ מ"מ כיון שאין על גבה טפח על טפח שהרי פתוחה לאויר אינו מביא את הטומאה לצדדין אבל מטמא מה שתחתיו עד הארץ :

*או על גבה הבית כולו טהור. א"א זה המחבר משבש את המשנה מדעתו והוא דעת משובשת והמשנה אמרה בתוכה או על גבה הכל טמא וכן עיקר לפי שהוא כלי טמא ואינו חוצץ ובוקעת הטומאה לתחתיה כאילו היא פתוחה מלמטה וכיון שהיא גבוהה מן הארץ טפח והיא רוצצת נעשית היא עצמה אהל טפח להביא את הטומאה לבית שהכלי הטמא מביא את הטומאה ואינו חוצץ :

השגת הראב"ד

*ותוכה וגבה טהור. א"א זה האיש מפרש במקומות שאין להם צורך ומניח המקומות הצריכים ולמה לא פירש כאן תוכה וגבה למה טהור והלא המשקוף מאהיל עליה כטפח ואומר אני שזאת הקדירה צרה מפיה ויש לה כוליא טפח כאותה ששנינו ואת התנור ג' מן הכוליא שכן ארבעה מן השפה דכוליא דתנור טפח וכן דרך רוב הקדרות וזאת הקדירה הכוליא שלה נכנסת תחת השקוף אבל פיה מבחוץ לפיכך אין הטומאה נכנסת לה אבל כשהטומאה בתוכה או על גבה הכל טמא מפני שהוא כלי טמא וכאילו היא פתוחה תחת השקוף כטפח :

*ובכל קורה מהן פותח טפח וביניהן אויר. א"א אע"פ שאין ביניהן אויר טפח לפי שאין הטומאה עוברת לקורה הואיל ויש שם אויר דוק ותשכח :

בין התחתונה לעליונה בין שתיהן בלבד טמא. היתה הטומאה על גבי העליונה כנגדו עד לרקיע טמא. היו הקורות העליונות מכוונות כנגד האויר שבין הקורות התחתונות וטומאה תחת אחת מהן תחת כולם טמאה. *היתה הטומאה ע"ג קורה העליונה כנגד הטומאה עד לרקיע טמא. אין בקורות פותח טפח בין שהיו מכוונות זה ע"ג זו ובין שהיו העליונות כנגד אויר התחתונות והיתה הטומאה תחתיהן או ביניהן או על גביהן טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואינה מטמאה אלא כנגדה בלבד *לפי שכל טומא' שאינה תחת פותח טפח ברום טפח הרי היא כרצוצה. *בית שנסדק גגו וכתליו ונעשה שני חלקים והיתה הטומאה בחציו החיצון שהפתח בו הכלים שבחציו הפנימי כולם טהורין. היתה טומאה בחציו הפנימי אם היה רוחב הסדק כחוט המשקולת כלים שבחציו החיצון טהורין. ואם היה פחות מכאן הרי הן טמאין: ז *אכסדרה שנסדקה וטומאה בצד אחד הכלים שבצד השני טהורין שהרי היא שני אהלים זה בצד זה ואויר ביניהן שהרי הסדק בכל התקרה. נתן רגלו או קנה מלמעלה על הסדק *עירב את הטומאה. נתן את הקנה בארץ כנגד הסדק ואפילו כלי גדול אינו מערב את הטומאה עד שיהיה גבוה טפח תחת הסדק. היה אדם מוטל על הארץ תחת הסדק מערב את הטומאה שאדם חלול הוא והצד העליון הרי הוא כאהל שיש בו גובה טפח. וכן אם היו תחת הסדק כלים מקופלין מונחין על הארץ זה על גב זה והיה העליון גבוה מעל הארץ טפח עירב את הטומאה וכל הכלים שלמטה ממנו הרי הן ככלים שתחת האהל:

פרק שבעה עשר

א *זיז שהוא יוצא מפתח הבית ופניו למטה. והיה גבהו מעל הארץ שנים עשר טפח או פחות מכאן הרי זה מביא את הטומאה בכל שהוא. ודבר ברור הוא שאינו מביא אלא מדבריהם. וכן כל כיוצא בהבאת הטומאה כזו שאינה באהל טפח הבריא אינה אלא מדבריהם. היה גבוה יתר משנים עשר טפח או שהיו פניו למעלה. וכן העטרות והפיתוחים היוצאות מן הבנין אין מביאין אלא בפותח טפח. וכן זיז[...] גבי הפתח היוצא מן המשקוף ואפילו היה קנה בצד המשקוף ברוחב הפתח אינו מביא אלא א"כ היה בו פותח [...]
ב זיז *שהוא סובב את כל הבית ואוכל בפתח טפח מביא את הטומאה. היה אוכל בפתח פחות מטפח וטומאה בבית [...] שתחתיו

א סמג עשין סס:

כסף משנה

טומאה בוקעת ועולה ולא היתה מטמאה אלא כנגדה בלבד: ועל מ"ש רבינו גבי היו הקורות העליונות מכוונות כנגד האויר שבין קורות התחתונות היתה הטומאה ע"ג קורה העליונה כנגד הטומאה עד לרקיע טמא: כתב הראב"ד א"א וכן על גבי קורה התחתונה עכ"ל. והדין עמו שמאחר שאחד התחתונה ואחד העליונה הן לאויר כך לי שהיתה הטומאה על התחתונה כמו שהיתה על העליונה וכך הוא לשון המשנה היו העליונות כבין התחתונות וטומאה תחת אחת מהן תחת כולן טמא על גביהן כנגדו עד הרקיע טמא ולא חילקו בין שהיה על גבי העליונה לשהיה ע"ג התחתונה ורבינו דנקט ע"ג קורה העליונה נ"ל דלא"ד אלא איידי דנקט בבבא קמייתא ע"ג העליונה נקטה נמי הכא: ומ"ש אין בקורות פותח טפח וכו'. תוספתא פי"ג דאהלות והוא נלמד ממתני' סוף פי"ד דאהלות: ועל מ"ש רבינו לפי שכל טומאה שאינה תחת פותח טפח: כתב הראב"ד א"א כמה לשון זה מקולקל וכו' וי"ל דרבינו ליפנא קלילא נקט וקיצר במקום שהיה לו להאריך ולומר דלא אמרינן הבוט רמי אלא כשיש בקורה רוחב טפח אלא שסמך על מ"ש בפ"ה מהלכות סוכה גבי היה הסיכוך מדובלל: בית שנסדק וכו'. משנה פי"א דאהלות. ומ"ש אם היה רוחב הסדק כחוט המשקולת. שם בה"א כל שהוא ומפרש בתוספתא פרק י"ב דהיינו כחוט המשקולת: וכתב הראב"ד א"א כמה קלקל עלינו את הענין וכו' ובתוספתא כותל שנסדק והוא כותל הבית וכו'. כלומר מדלא פירשה כדמפרש רבינו מאי דתנן הבית שנסדק דהיינו גג וכותליו אלא לכותל לבדו שנסדק קרי במתניתין הבית שנסדק ועפ"ז זה פירש השיעורים שבמתניתין לטומאה וכמו שמבואר בדבריו ודברי רבינו ופירושו מרווח בפי' דמתני' וכך פירשו רבינו שמשון והרא"ש וז"ל הרא"ש בית שנסדק כגון שפתחו במזרח ואחוריו לצד מערב ונסדק כל גג הבית מצפון לדרום מעבר לעבר:

ז אכסדרה שנסדקה וטומאה בצד אחד וכו'. משנה פרק י"א דאהלות פירוש כל אכסדרה היא פרוצה מרוח ד' ושתומה משלש רוחות ונסדקה התקרה מהרוח הפרוץ עד הכותל הפנימי מעבר לעבר הב'. ועל מ"ש רבינו עירב את הטומאה כתב הראב"ד א"א כמה שיבושים נשתבשו וכו'. דברי רבינו פשוטים וכך פירשוה הר"ש והרא"ש ואין דברי הראב"ד מובנים לי ואפשר דלטעמיה אזיל שפירש שהסדק הוא בכותל לא בגג ומשיג על רבינו שכתב נתן רגלו וכו' למעלה על הסדק ועדיין דברי הראב"ד צריכים עיון: היה אדם מוטל על הארץ וכו'. שם וכב"ה: וכן אם היו תחת הסדק וכו'. גם זה שם:

פי"ז א זיז שהוא יוצא מפתח הבית וכו'. פי"ד דאהלות הזיז מביא את הטומאה בכל שהוא הגיזרה והגבלית בפותח טפח איזהו הזיז שפניו למטה והגיזרה שפניה למעלה ובמה אמרו הזיז מביא את הטומאה בכל שהוא בזיז שהוא גבוה מן הפתח ג' נדבכין שהם י"ב טפח יתר מכאן מביאה את הטומאה בפותח טפח העטרות והפיתוחים מביאים את הטומאה בפותח טפח וכו' זיז שע"ג הפתח מביא את הטומאה בפותח טפח וכו' קנה שע"ג הפתח אפילו מאה אמה [...] הטומאה כל שהוא דברי רבי יהושע ר"י[...] אומר אל יחמיר זה מן הזיז ופירש[...] זה הזיז אשר יביא את הטומאה בכל [...] המבאר לך אורכו ותנאו וזה שיהיה לו[...] אל מה שימשך לארץ ויהיה בינו וג[...] גבוה י"ב טפחים והוא יוצא מצד טפח[...] ונתבאר זה הקנה הנוסף שהוא כמ[...] לארץ וכלל הטומאה אשר תחתיו ל[...] וכו'. [זיז] שעל גבי הפתח ר"ל ש[...] מהמשקוף ולהיותו למעלה מי"ב טפחי[ם] שיהיה בו פותח טפח ואז יביא את [...] לבית: וכתב עוד אר' יהושע להיו[ת] משוך על אורכו ודבוק לכותל אפ' למעלה מי"ב טפחים הנה הוא יביא את [...] לבית בכל שהוא ואמר ר"י בן נו[רי] שהיה זו חמורה מהזיז אשר לא [...] הטומאה כאשר היא למעלה מי"ב טפ[חים] בפותח טפח כמו שקדם והלכה כר"י[...] עכ"ל: והראב"ד כתב על דברי ר[...] תמה אני איך הוא מוציא הדברים מפ[...] נראה מדבריו שהוא תמה על רבינו ל[...] כר"י ב"נ והו"ל לפסוק כר' יהושע מפני [...] אותו דתניא בתוספתא רבי אומר בקנה יותר מבזיז שקנה מיטלטל וז[...] מיטלטל, ולדעת רבינו י"ל שהוא סו[...] לא בא אלא ליתן טעם לדברי רבי יהוש[ע] דליה לא ס"ל ומאחר דמילתא דרבנן ה[...] כר"י בן נורי דמיקל. ויש לתמוה על[...] למה קראו מוציא דברים מפשטן לפ[...] כר"י בן נורי ונ"ל דמשום דאע"פ שאפ[...] דרבי לא בא אלא ליתן טעם לדברי ר[...] ואפשר דאיהו סבר כר"י בן נורי פשטא [...] היא דכרבי יהושע ס"ל לכך קרו[...] הדברים מפשטן. ועטרות הם אבנים מן הקיר כמין כיפה. ופיתוחים הם ש[...] שעושים לנוי. ומ"ש רבינו ודבר ברור [...] בפרק מי שמתו (דף י"ט ע"ב) ד"ת [...] שיש בו חלל טפח חוצץ וכו' אין בו [...] אינו חוצץ:

ב זיז שהוא סובב את כל הבית וכו' [...] דאהלות זיז שהוא סובב את [...] ואוכל בפתח ג' אצבעות פירוש זיז ש[...] טפח וסובב כל כתלי הבית מבחוץ וכנ[...] אוכל שלש אצבעות ועל שאר הפתח שאם היה אוכל כנגד הפתח טפח [...] טמא לד"ה וידוע דהלכה כרבי יהושע בבית כלים שתחתיו טמאים טומאה [...] מטמאה את הבית ורבי יהושע מפ[...] וכתב

השגת הראב"ד

*היתה הטומאה על גבי קורה העליונה. א"א וכן על גבי קורה התחתונה:

*לפי שכל טומאה שאינה תחת פותח טפח ברום טפח הרי היא כרצוצה. א"א כמה זה לשון מקולקל אלא שאין חוצץ לפני הטומאה ואינו נעשה אהל להביא את הטומאה אלא בטפח מרובע ולא אמרינן חבוט רמי אלא כשיש בקורה רוחב טפח:

*בית שנסדק וכו'. א"א כמה קלקל עלינו את הענין כי הוא מפרש השיעורין שבמשנה לטהרה והם אינם אלא לטומאה ומפני זה השיבוש היפך פירוש המשנה לדרך אחרת ובתוספתא כותל שנסדק והוא כותל הבית שהוא לצד החצר ויש לפניו תקרה עודפת ואין פתח לזה הבית זולתי זה הסדק א"נ יש לו פתח אחר אבל אין פתח מציל אלא על פתחים מגופים אבל על הסדק שהוא פתוח ועל החור שהוא פתוח אינו מציל ב"ש סברי אינו מוציא את הטומאה עד שיהא בו ד' טפחים ואפילו לבזית לפי שאין לסדק תואר פתח וב"ה כעובי חוט המשקולת אע"פ שאין בו טפח מפני שהוא ארוך וכופו להיות גדול והולך ורבי יוסי אומר משום ב"ה בפותח טפח כדין חור שבין בית לבית לכזית:

*אכסדרה שנסדקה וכו'. א"א שנסדקה גגה וזה אין לו שיעור שאין הטומאה מעברת הקורות אפי' בפחות מטפח ונראה לי מה שאמרו בבית שנסדק שאם היתה הטומאה מבחוץ והכלים מבפנים טהורים אע"פ שיש בסדק כשיעורים הללו דוקא בסדק מפני שסופו לסתום אבל חור אחד דברי הכל בטפח בין בחוץ בין לפנים:

*עירב את הטומאה. א"א כמה שיבושין נשתבשו בדברים הללו שלא נאמרו על מי שנתן רגלו למעלה מן הסדק שאין הרגל חלול ואין [...] שהרי דבר המקבל טומאה מביא את הט[ומאה] ולא הוצרכו לחללו אלא לאדם ש[...] את הטומאה תחתיו ואין שם חלל טפח להביא את הטומאה חוץ ממקומה [...] אמרו אדם חלול הוא והצד העליון מביא את הטומאה:

השגת הראב"ד

*זיז שהוא יוצא מפתח הבית וכו' עד אא"כ היה בו פותח טפח. א"א תמה אני איך הוא [מוציא] הדברים מפשטן ובזיז היוצא מע"ג הפתח עד י"ב טפחים אמרו שמביא את הטומאה בכל שהוא [...] בטפח אבל בקנה היוצא מע"ג הפתח החמירו אפי' גבוה מאה אמה מביא הטומאה בכל שהוא מ[...] מיטלטל ונראה שניתן שם להאהיל תחתיו וזיז אינו מיטלטל ואינו אלא לבנין וכך סייע רבי [...] רבי יהושע בתוספתא:

ראב"ד טומאה שתחתיו אינו מביא את הטומאה לבית א"א דוקא בזיז שהוא למעלה
י"ב טפחים עכ"ל. כלומר שאילו לא היה למעלה מי"ב טפחים היה מביא את הטומאה
כמו שנתבאר ופשוט הוא והטעם כשטומאה בבית כלים שתחתיו טמאים משום
ומאה לבית. ומ"ש וכן בחצר שהיא מוקפת אכסדרה. שם במשנה פירוש כי כאשר
ת מוקף באכסדראות והאכסדרה אוכלת
לש אצבעות טומאה בבית כלים
כ שתחתיו טמאים טומאה באכסדרה רבי
יהושע מטהר הבית :
העשויה לתשמיש וכו'. פי"ד דאהלות.
צ"ש אפילו היה כרוחב אגודל שם
, ומ"כ פי' אפילו לא היה לצד חוץ
והזיז אינו גבוה אלא רום אצבעיים
י החלון ומצטרף אצלו עם החלון.
פי' גבוה כל שהוא : בניין היוצא לפני
ו'. בפרק י"ב דאהלות הבטח אינו
הטומאה היה בו זיז ר"א אומר אינו
הטומאה [רבי יהושע אומר] רואין
כאילו אינו והזיז העליון מביא את
. ומ"ש היה בו זיז וכו', שם וכרבי
וכתב הראב"ד א"א זאת הפסקא לא
ו'. וזה לשון רבינו בפירוש המשנה
בניין היוצא מהכותל לפני החלון כי
קיף מהארובה הוא נסמך עליו ולזה
נח וכתב הר"ש הטעם מפני שהוא
חלון ואין אויר שתכנס בו טומאה ורבינו
בשם הערוך פירש בו פי' אחר :
וביאין כל הזיזין האלו טומאה וכו'.
פשוט הוא :
זיזין זה ע"ג זה וכו' וכן שתי יריעות
הן גבוהות מן הארץ פותח טפח זו
פי"ד דאהלות : כתב הראב"ד תחת
התחתיו בלבד טמא א"א חסר מכאן
כה עכ"ל. ואני אומר ספר מוטעה נזדמן
בדברי רבינו ובנוסחא הנכונה אין
רון וכך היא היה העליון עודף על
פותח טפח וטומאה תחת התחתון או
תחתיהם וביניהן טמא היתה ע"ג העליון
עד הרקיע טמא היה העליון עודף על
פחות מטפח וטומאה תחתיהם
טמא היתה הטומאה ביניהם או תחת
ביניהם ותחת המותר טמא אבל תחת
טהור וזו הבבא האחרונה פלוגתא
רבי יהושע וידוע דהלכה כרבי יהושע :
'ד הראב"ד תחתיו בלבד טמא א"א
נוסחא נסוחא מן האחרת עכ"ל. מכאן
ומ"ש בהשגה שקודם זו חסר מכאן
איה בנוסחתו בדברי רבינו שני זיזין
זה וכו' טומאה תחת העליון ביניהם
לא והשתא קאמר שמ"ש בסיפא גבי יש
מהן פותח טפח ואין ביניהן פותח
טמאה תחת התחתון תחתיו בלבד טמא
או נכונה מהאחרת כלומר מהנוסחא
עיל שיש בה חסרון. שנוסחא פירושה
והספר דגרסינן נכונה או נכונה :
ש רבינו אין בהם פותח טפח וכו'.
טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת

שתחתיו טמאין. *טומאה תחתיו אינו מביא את הטומאה לבית. וכן בחצר שהיא מוקפת אכסדרה: **ג** חלון העשויה לתשמיש וזיז יוצא על גבי החלון אפילו היה כרוחב אגודל מביא את הטומאה. והוא שיהיה גבוה מעל החלון רום אצבעיים או פחות. היה למעלה מאצבעיים אינו מביא את הטומאה אלא א"כ יש בו רוחב טפח. זיז זה שעל גבי החלון העשויה למאור מביא את הטומאה בכל שהוא ואפילו גבוה כל שהוא. *בנין היוצא לפני החלון שהמשקיף נסמך עליו בשעה שמשקיף אינו מביא את הטומאה. היה בו זיז רואין את הבנין כאילו אינו והזיז העליון מביא את הטומאה. וכיצד מביאין כל הזיזין האלו טומאה שאם היתה טומאה תחת אחד מהן או בבית הכל טמא בין בבית בין תחת הזיז: **ד** *שני זיזין זה על גב זה ויש בכל אחד מהן פותח טפח וביניהם פותח טפח וטומאה תחת התחתון תחתיו בלבד טמא. היתה טומאה ביניהן ביניהם בלבד טמא. היתה על גב העליון כנגדו עד הרקיע טמא. היה העליון עודף על התחתון פותח טפח וטומאה תחת התחתון או ביניהן תחתיהן וביניהן טמא. היתה על גב העליון כנגדו ועד הרקיע טמא. היה העליון עודף על התחתון פחות מטפח וטומאה תחתיהם וביניהן טמא. היתה הטומאה ביניהם או תחת המותר ביניהן ותחת המותר טמא אבל תחת התחתון טהור. יש בכל אחד מהן פותח טפח ואין ביניהם פותח טפח וטומאה תחת התחתון *תחתיו בלבד טמא. היתה ביניהן או על העליון כנגד הטומאה עד לרקיע טמא. אין בהן פותח בין שיש ביניהם פותח טפח ובין שאין ביניהם פותח בין שהיתה הטומאה תחת התחתון או ביניהן או על [ה]עליון *טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת שהרי היא [...]. וכן שתי יריעות שהן גבוהות מן הארץ פותח טפח [זו] גבי זו. כלים או בגדים או לוחות של עץ שהן מונחין [זה] גבי זה וטומאה רצוצה ביניהן *אם היתה הטומאה [גבוהה] מן הארץ טפח הרי הכלי שעליה מלמעלה מאהיל על [ה]טפח *ומביא את הטומאה לכל הכלים שתחתיו. היו [...]ת של שיש אפילו גבוהות מן הארץ אלף אמה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת מפני שהן כקרקע: **ה** לוחות של [עץ ש]הן נוגעות זה בזה בקרנותיהן והן גבוהות מן הארץ טפח וטומאה תחת אחת מהן כלים שתחת השנייה טהורין לפי [שאינ]ה נוגעת בחבירתה בפותח טפח והנוגע בלוח זו השנייה כנוגע בכלים שנגעו באהל המת. אבל כל הכלים שאמרנו [שמבי]אין את הטומאה ואינן חוצצין אם האהיל הכלי על המת כל כלים שעל גביו טמאים כמו שביארנו. וטומאתן משום

השגת הראב"ד

*טומאה תחתיו אינו מביא את הטומאה לבית. א"א דוקא בזיז שהוא למעלה משנים עשר טפחים :

השגת הראב"ד

*בנין היוצא לפני החלון. א"א זו הפיסקא לא נמצאת לא במשנה ולא בתוספתא אולי כתבה תחת הבטח שהוא שנוי פי"ב ואין מפרשין כן ולשון התוספתא אבטי והוא הבטח האמור במשנה שאינו מביא את הטומאה והזיז יש עליו מחלוקת וזה המחבר הפליגו לדברים אחרים שלא מן הענין והם עצמם אין טעם והרב היוני ג"כ פירש בו סברא רחוקה בענור שראה בתוספתא אבטי ופירש אינו מביא את הטומאה הואן והם דברים זרים ואין הדעת מיושבת עליהן אמרתי אתר שאין להם קבלה אענה אף אני חלקי גם לי לבב כמוהם. הבטח אלה מורכבת היא ונקראת על שם מלאכתה והיא ממלאכת התנור כשהוא צריך טפלה מוציאין ממנה זיז לקבל עליו את הטיט שטופלין בו ומפני אסיפת הטיט שהם פעמים שמותיר והוא בולט ממנו טפח ונשאר שם עם הזיז שלא לצורך ושלא בכוונה ואותו הטיט אינו מביא טומאה אף למה שתחתיו לפי שמתחלה לא בא בשום כוונה שלא היו יודעין שיותיר ועל הזיז נחלקו רבי אליעזר סבר כיון שאינו בא אלא בשביל הטיט דינו כמוהו ורבי יהושע סבר הזיז מיהא בכוונה בא גם שהולך מביא ומודים שאם נתנו שם את הטיט הרבה על דעת שיותיר שהוא מביא. פירוש בטה בית שיהא מקום קבוץ הטיט :

*שני זיזין זה על גב זה וכו' תחת התחתון תחתיו בלבד טמא. א"א חסר מכאן עיין המשנה :

*תחתיו בלבד טמא. א"א שנוסחא נסוחא מן האחרת :

שהרי היא רצוצה. כתב הראב"ד א"א זה הטעם שיבוש אלא שאין שם כדי שיביא את הטומאה לצדדין עכ"ל. טעמו משום דלא מיקרי רצוצה אלא כשאין שם חלל גבוה טפח אבל הכא הרי יש שם חלל גבוה טפח אלא שלפי שאין בגגה רוחב טפח אינה מביאה את הטומאה לצדדין ולדברי רבינו י"ל שמאחר שאין בגגה טפח על טפח על רום טפח טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת כל שחסר אחד מאלו דינה כרצוצה ושפיר מיקריא רצוצה :

כלים או בגדים וכו' עד מפני שהם כקרקע. פט"ו דאהלות : כתב הראב"ד ומביא את הטומאה לכל הכלים שתחתיו ראיתי שלא פירשו לא הוא ולא הרב היוני וכו'. ואני אומר אין ספק שפירושו אמיתי ואין תפיסה על רבינו למה לא פירש שרבינו ז"ל בספר הזה מחבר לא מפרש ויש כאן ט"ס וצריך לכתוב של שיש במקום שלשתן. גם חסר בדפוס תיבת אלף וכך היא הנוסחא אפילו גבוהות מן הארץ אלף אמה וכן מבואר בתוספתא וטעם החילוק בין לוחות עץ לטבליות של שיש דשל עץ לא בטילי אגב קרקע וכמאן דליתנהו דמי ומקומם חשיב חלל אבל שיש כקרקע הוא חשיב שהרי מין קרקע הוא : ועל מ"ש רבינו אם היתה הטומאה גבוהה מן הארץ : כתב הראב"ד זה שיבוש ראוי להיות אם היתה מן הארץ גבוה הכלי עכ"ל. טעמו דאכלי או לוח העליון הוא דקפדינן שיהא גבוה מן הארץ טפח ולשון המשנה כך היא עד שתהא העליונה גבוה מן הארץ פותח טפח וא"כ אפילו אין הטומאה גבוהה מן הארץ טפח אם הכלי או הלוח העליון גבוה מן הארץ טפח מביא את הטומאה וגם רבינו כתב כן בסוף פי"ו ולכן צריך לומר שסמך כאן על מ"ש שם וה"פ אם היה הלוח או הכלי העליון שהטומאה מלמטה גבוה מן הארץ טפח :

ה לוחות של עץ שהן נוגעות זו בזו וכו'. שם טבליות של עץ שהן נוגעות זו בזו בקרנותיהם והם גבוהות מן הארץ פותח טפח טומאה תחת אחת מהן הנוגע בשניה טמא טומאת שבעה כלים שתחת הראשונה טמאים שתחת השניה טהורים ופירש רבינו הנוגע בשניה טמא טומאה שבעה לפי שהיא חלק מאהל המת וכלים שתחתיה טהורים לפי שלא יגיעו בינה ובין הטבלא אשר תחתיה הטומאה פותח טפח עד שתביא לה טומאה ואמנם ימשש זוית לזוית לבד עד כאן לשונו. וכתב ר"ש הנוגע בשניה טמא טומאת שבעה ואע"ג דתנן בריש מכילתין כלים הנוגעים במת וכלים בכלים טמאים [טומאת שבעה] והשלישי בין אדם בין כלים טמא טומאת ערב הא תנן התם אין האהל מתחשב הילכך טבלא שטומאה תחתיה אינו מן המנין עכ"ל. ויש לתמוה על רבינו שכתב כאן והנוגע בלוח זו השניה כנוגע בכלים שנגעו באהל המת וע"פ מה שנתבאר בפ"ה מהלכות הלו אינו טמא אלא טומאת ערב ומתניתין קתני טמאים טומאת שבעה ואפשר דה"ק הוי כנוגע בכלים שנגעו באהל המת בעודם מאהילים על המת דהוי בחיבורין דכה"ג טמאים טומאת שבעה :

אבל כל הכלים שאמרנו שמביאין את הטומאה ואינם

השגת הראב"ד

*טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. א"א זה הטעם שיבוש אלא שאין שם כדי שיביא את הטומאה לצדדין :

*אם הטומאה גבוהה מן הארץ. א"א זה שיבוש ראוי להיות אם היתה מן הארץ גבוהה הכלי :

*ומביא את הטומאה לכל הכלים שתחתיו. א"א ראיתי שלא פירשו לא הוא ולא הרב היוני ז"ל כפי זה המשנה ומה הוא הפרש שיש בין כגוס עבה ולקפולין זו על גב זו ולטבלאות של עץ מונחות זו על גב זו שהשגוס הואיל וכלי אחד הוא אין רואין הצד העליון אע"פ שגבוהה מן הארץ טפח שיהא כאהל ויטמא מה שתחתיו באהל אלא נדון כטומאה רצוצה ובוקעת כנגדו ולא יותר אבל כשהוא שני כלים אע"פ שדבוקים זה בזה העליון שהוא גבוה טפח מן הארץ נעשה אהל ומביא וכן הטעם לאדם שהוא נתון על המת לפי שהוא חלול נעשה כשתי טבלאות :

כלים המאהילין על המת ואף הכלים שעל גביו שאינן כנגד הטומאה טמאים משום כלים שנגעו מכלים שהאהילו על המת : ו חבית שהיא יושבת על שוליה באויר וכזית מן המת נתון בתוכה או תחתיה כנגד אוירה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת . והחבית טמא שהרי הטומאה בוקעת מתחתיה ונטמאת אוירה . היתה הטומאה תחת עובי דפנה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת והחבית טהורה . ולמה החבית טהורה שהרי אין הטומאה בוקעת באוירה אלא בדפנה ואין כלי חרש מטמא אלא מאוירו . היתה מקצת הטומאה תחת עובי דפנה ומקצתה תחת אוירה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת . היה בדפנות פותח טפח כולה טמאה וכנגד פיה טהור שהרי הטומאה פשטה בדפנות בלבד . בד"א בחבית טהורה אבל אם היתה טמאה או גבוהה מן הארץ טפח או מכוסה או כפויה על פיה והיתה טומאה תחתיה או בתוכה *או על גבה הכל טמא וכל הנוגע בה כולו טמא . היתה מוקפת צמיד פתיל ונתונה על גבי המת האוכלים והמשקין שבתוכה טהורין והכלים שעל גבה טמאים . חביות שהן יושבות על שוליהן או מוטות על צידיהם באויר והן נוגעות זו בזו בפותח טפח וטומאה תחת אחת מהן טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת מפני שהיא רצוצה . בד"א בטהורות אבל אם היו טמאות או גבוהות מן הארץ פותח טפח וטומאה תחת אחת מהן כולן טמא שהרי הכל אהל אחד :

השגת הראב"ד

*או על גבה הכל טמא. א"א חסר מכאן והומר אני שכן צריך לגרס ולא הכל הכל ממש אלא שנוספת לה טומאה בכל אחת מאלו שאם היתה הטומאה תחת דפנה מבחוץ טהורה כל מה שבתוכה טהור שהלד הפנימי של עובי הדופן חוצץ ועכשיו שהיא טמאה אינו חוצץ מכל מקום כנגד פיה טהור שאין עליו אהל ואם היתה גבוהה מן הארץ טפח כל מה שתחתיה טמא וברצוצה אין טמא אלא כנגד הטומאה מכוסה או שכפאה על פיה הרי היא מה שכנגד פיה טמא וכל מה שבתוכה טמא הרי שהטומאה נוספת לה בכל אלו :

פרק שמונה עשר

א אדם שהאהיל בידו אחת על המת והאהיל בשנייה על הכלים. או שנגע במת והאהיל על הכלים אם יש בידו פותח טפח הכלים טמאין ואם לאו טהורין. וכן שני בתים ובהם שני חצאי זיתים ופשט ידו לבית זה וידו השנייה לבית השני אם יש בידו פותח טפח עירב את הטומאה ונעשה הכל כאהל אחד ונטמא הוא והבתים ואם לאו אינו מביא את הטומאה : ב אדם שהשקיף בעד החלון והאהיל על הטומאה מביא את הטומאה לבית ונטמא כל הבית. היה מוטל על האסקופה ומקצתו בתוך הבית ומקצתו בחוץ והאהילה טומאה על מקצתו שבחוץ הבית טמא. מפני שהאדם חלול ויש בו גובה טפח וכיון שהאהילה טומאה עליו ה"ז כמאהיל עליה ומביא את הטומאה. וכן אם היתה טומאה בבית והז[...] טהורין על מקצתו שבחוץ הרי אלו טמאין מפני שהוא כמאהיל על הטומאה והאדם מביא ואינו חוצץ כמו שביארנו : ג נ[...] המת שעברו בו תחת האכסדרה והניף אחד מהן את הדלת וסמכו במפתח כדי שלא יטמא הבית. וכן אם היה אדם מנ[...] או מבחוץ סומך הדלת אם יכול הדלת לעמוד בפני עצמו הבית טהור. ואם לאו הבית טמא לפי שנמצא האדם הוא שחצץ [...] הטומאה והאדם והכלים מביאין ואינן חוצצין כמו שביארנו : ד תנור שהוא עומד בתוך הבית ועינו קמורה לחוץ והא[...] נושאי המת על עינו הקמורה התנור טמא והבית טהור. שהרי *אין התנור גבוה מעל הארץ כדי שיביא טומאה לבית

השגת הראב"ד

*שאין התנור גבוה מעל הארץ. א"א זה הטעם אינו כלום שב"ש למה מטמאים את הכל ומוד[...]

כסף משנה

ואיכא חוצין וכו'. זה נלמד ממה ששנינו בריש פ"ז דאהלות ובפרק ח' : ו חבית שהיא יושבת על שוליה באויר וכו' עד הכל טמא. פ"ט דאהלות חבית שהיא יושבת על שוליה באויר וכזית מן המת נתון תחתיה או בתוכה כנגד קרקרותיה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת והחבית טמאה תחת דפנה מבחוץ טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת והחבית טהורה בתוכה ותחת דפנה אם יש בדפנות פותח טפח הכל טמא וכנגד פיה טהור ואם לאו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת פי' קרקרותיה שוליה המחודדים ואחתתיה קאי והוא הדין לזית נתון בתוכה או תחתיה כנגד קרקרותיה וחבית זו של חרס היא ולדעת רבינו רחבה שוה מלמעלה למטה כמו חביות שלנו וע"פ הדברים האלה פירש שם וז"ל אמרו כנגד קרקרותיה ירצה שתהיה הטומאה תחתיה ממה שימשך לחללה לא שתהיה תחת עובי *הדפנות וכו' וכאשר היתה טומאה כנגד קרקרותיה אין לפי מה שהפרשנו שיהיה כל מה שהוא נכחי לטומאה מאויר החבית (ומעת שנטמא אוירה נעשית החבית) טמאה לא שכלי חרס יטמא מגבו אבל להיותו מטמא מאוירו וזאת החבית כבר נטמאה אוירה בזה המין מהטומאה אשר יטמא כל מה שיהיה נכחי אליו וכו' ואם היתה הטומאה תחת דפנה מבחוץ והוא שתהיה תחת עובי (החרס) [הגג] ולא יהיה ממנו כלל תחת שוליה ממה שימשך לאוירה הנה החבית טהורה שכלי חרס אינו מטמא מגבו והטומאה בעת שעברה למעלה לא תכנס באוירה לפי שהיא תחת הדופן . ואמרו בתוכה ותחת דפנה הוא שתהיה מקצת הטומאה תחת דפנה ומקצתה תחת שוליה לשון התוספתא כזית מן המת מקצתו נתון תחת דפנה ומקצתו נתון תחת קרקרותיה כל שכנגד הטומאה בין מלמעלה בין מלמטה טמא וכל שאינו כנגד הטומאה בין מלמעלה בין מלמטה טהור ואם יש בדפנה פותח טפח הכל טמא וענין הכל טמא שיהיה כל מה שיגע בחבית טמא ואפילו מה שלא יהיה נכחי לטומאה אבל בהיות עובי (חרסה) [גגה] טפח כבר התפשטה הטומאה בכולה ר"ל כל מקיפה ולזה היה כנגד פיה טהור ר"ל מה שימשך לאוירה לפי שהטומאה כבר התפשטה והראת פעולתה ברוב נכחיותה . ומ"ש רבינו בד"א בחבית טהורה וכו'. במשנה הנזכרת ופי' שם רבינו אולם אם כבר נטמאת מקודם באחת הטומאות שיהיה כלי טמא וכלי טמא אינו חוצץ או אם יהיה גבוה על הארץ טפח שהוא אהל או יהיה הטומאה תוכה ועליה כיסוי שיהיה כמו קבר סתום או תהיה כפויה על הטומאה כל מה שיגע באחד מאלו הענינים טמא והוא אמרו הכל טמא ר"ל תוכה וגבה ודפנה ובכלל כל מי שיגע בו [הטומאה הוא] טמא לסבה שזכרנו עכ"ל : כתב הראב"ד או על גבה הכל טמא א"א חסר מכאן והומר אני שכן צריך לפרש לא הכל ממש וכו'. טעמו במ"ש חסר מכאן לומר שלא הוה ליה לרבינו לסתום ולכתוב הכל טמא אלא לפרש וכבר כתבתי שאין זה תפיסה על רבינו שאינו בספר הזה מפרש אלא מחבר ומכ"מ מתוך לשונו של רבינו נראה לי שמה ששנינו הכל טמא לכל החלוקות קאי דבכל חלוקה מהם הנוגע בכ"מ ממנה טמא מפני שהיא כקבר סתום וזה מבואר בלשונו בפי' המשנה שכתב שיהיה כמו קבר סתום ולזה נתכוון במ"ש כאן וכל הנוגע בה כולו טמא : היתה מוקפת צמיד פתיל וכו'. תוספתא דאהלות פ"י ויש לתמוה אמאי לא אמרינן טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ומטמאה

*[בפי' הר"מ השפתות . וע"ש שינוי לשון בכל הענין.]

ומטמאה כל מה שבתוכה וצ"ע : חביות שהן יושבות על שוליהן וכו'. משנה פ"ט ועיין בדברי רבינו בפי' המשנה ויש שם חסרון בספרי הדפוס וכך היא הנוסחא[...] טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת מפני שהיא רצוצה בד"א בטהורות אבל אם ה[...] או גבוהות מן הארץ טפח וטומאה תחת אחת מהן תחת כולן טמא שהרי הכל א[...]

פי"ח א אדם שהאהיל בידו אחת[...] וכן שני בתים וכו'[...] דאהלות והטעם על פי מה שקדמ[...] שנטמא במת יטמא הכלים שנגע ב[...] באהל אינו מטמא אותם שאין מטמא[...] מת עצמו אבל אם בשעה שנוגע במת[...] עליו מאהיל גם על הכלים בידו א[...] פותח טפח שהוא שיעור אהל להביא[...] הנה נטמאו מפני היותם עם המת [...] אחד שהאדם נעשה אהל להביא את ה[...] ב אדם שהשקיף וכו' עד מביא ואינ[...] פי"א דאהלות וכב"ה. וי[...] הדפוס ט"ס בדברי רבינו שכתוב בו[...] וצריך למוחקו ולכתוב במקומו בעד[...] ג נושאי המת וכו'. פ"ו דאהלו[...] וכן אם היה אדם מבפנים[...] וכו'. כ"כ בפי' המשנה ופ[...] ד תנור שהוא עומד בתוך הבית[...] רפ"ה דאהלות וכב"ה ד[...] שהוא עומד בתוך הבית ועינו קמו[...] והאהילו עליו קוברי המת בש"א ה[...] ובה"א התנור טמא והבית טהור ר"ע א[...] טהור ופי' רבינו עין התנור הוא ה[...] בשפלות מהארץ אשר ישליכו ממנו ה[...] ממנו האפר . וקמורה מקובבת והוא[...] התנור כולו תחת הבית והנקב הק[...] לחוץ והאהילו נושאי המת במת על ז[...] אמרו ב"ש כבר נדבק האהל בזה[...] ונכנסה הטומאה לבית מעליוני התנור[...] היתה טומאה תחת זה הקובב ובה"א[...] לבד הוא אשר יטמא כי האהיל המת ע[...] ור"ע אומר שהתנור טהור שאין האהל[...] התנור אלא על הקובב היוצא ממנו וה[...] כר"ע עכ"ל. והרא"ש כתב מיירי כ[...] טפח על טפח דאי לאו הכי אפילו טו[...] טהור התנור כדתנן פ"ח דכלים כב[...] טמא דהזינן לטומאה כאילו היא בנ[...] ויוצאה דרך פי התנור לבית וב"ה לו[...] כולי האי להביא טומאה לבית אבל[...] טמא ורבינו שמעון פירש דבאין בפ[...] טפח איירי דאי יש בו פותח טפח למה[...] לבית דלא דמי להני דאמרן בפירק[...] דרך הטומאה ליכנס דהכא הרי נכנס[...] ולמה לא תכנס לבית דרך פתח פיו ומ[...] מגדל אוקימנא דלתותיו מגופות וכא[...] תנור פתוח ולא מסתבר כלל לחלק בי[...] עוברת לטומאה עומדת אלא בדלית ל[...] טפח איירי כן מוכח בתוספתא וסב[...] דנכנסת טומאה לכלי דרך נקב קטן ו[...] סברי דנכנסת טומאה לכלי דרך נקב[...] לטמא הבית עכ"ל . ומ"ש רבינו שהרי א[...] גבוה מעל הארץ וכו' נראה לי מתו[...] שמפרש דמיירי שהתנור משוקע בקרק[...] הילכך נמצא דלענין זה אינו אהל אחד ע[...] כדי שיביא לו טומאה שנכנסה לו דרך[...] והראב"ד כתב זה הטעם אינו כלום ש[...] מטמאין את הכל וכו'. על מ"ש[...] שהתוספתא מפרשא שאין התנור טמא א[...] נוגע

ז ורחב טפח יש לתמוה שרבינו שמשון כתב דבתוספתא מוכח דבדלית בעין פותח טפח פליגי שהם חולקין בפירוש התוספתא דקתני אמר רבי יוסי בא רבי יוחנן בן נורי אצל חלפתא א"ל מה אתה [אומר] בעין של תנור א"ל טמא א"ל אף אני אומר כן אלא שמטהר עין של תנור שיש בה גובה טפח ואין בה רוחב טפח [יש בה רוחב טפח] ואין בה גובה טפח טהורה. רבינו שמשון מפרש מיירי בעין של תנור דמתניתין ובסיפא פלוגתייהו בדלית ביה פותח טפח דאילו בפותח טפח מודה ר"ע דטמא והראב"ד מפרש סיפא דה"ק ע"כ לא פליגי אלא בדאית ביה פותח טפח דאי לית ביה פותח מודו כ"ע. ומ"ש הראב"ד בסוף דבריו ואם נתן על אויר העין נסר שהוא רחב וארוך וכו' תוספתא ופירושה: מגדל הבא במדה וכו' עד כלים שבתוכו טהורים. פ"ד דאהלות רבינו והנה יש בספרי הדפוס חסרון רבינו וכך צריך לכתוב אצל מ"ש ונפתח טומאה בתוכו הבית טהור. והתנה במגדל בפרק זה שיהא בא במדה דהיינו שיהא מ' סאה שהם כוריים ביבש ולזה יהיה בפני הטומאה אבל אם היה פחות מזה לא יקבל טומאה כשאר כלים המקבלים ולא יציל על כלים שבתוכו. ומ"ש שהוא בתוך הפתח ונפתח לחוץ מיירי שהמגדל כל הפתח ואין פותח טפח מכל צד ולמטה ומן הצדדין נמצא שאין מקום שילך הטומאה בוקעת ויוצאת דרך המגדל: ומ"ש היתה מוכני שלו וכו'. משנה שם היתה מוכני שלו משוכה לאחריו ויוצאת טומאה שם כנגד הקורות הבית בד"א בזמן שיש שם פותח טפח ואינה והמגדל בא במדה ופי' שם רבינו הגלגל המגדל יקרא מוכני והנה זה המוכני חוץ המגדל בתוך הבית ג' אצבעות והטומאה בלא אצבעות. ופירוש תחת הקורות זה במה שיוצא לחוץ שהוא תחת קורות בד"א בזמן שיש בה פותח וכו' כי מה אומרים שאין הטומאה יוצאה לבית לפי המוכני יוצא אלא ג' אצבעות שהוא פחות ואנו צריכים הטומאה טפח ואמנם זה נראים התנאי האחד שיהיה שם פותח כי לא הוצרכנו להבאת הטומאה טפח בזמן שיהיה במקום הטומאה פותח טפח כשאין שם פותח טפח יוצאה ובוקעת ואין לטפח ועוד תנאי שני שזה המוכני לא יוצא מאחר המגדל לגמרי אלא שיהיה בר שיהיה מונע אותו מלצאת טפח ועוד ג' שיהא בא במדה דהיינו שיחזיק מ' סאה בלא שהם כוריים ביבש:

ש היה המגדל עומד בתוך הבית וכו'. פי' כי אמרינן טומאה בבית מה שבתוכו טהור בשלא המגדל מוגף שהמגדל מציל וחוצץ שאינו מקבל טומאה דכלי הבא במדה הוא טומאה בתוכו הבית טמא אע"ג שדלת המגדל מוגף לפי שדרך הטומאה לצאת וכיון בתוך הבית כל מה שבבית טמא אבל היה דלת המגדל פתוח אפילו בטומאה טמא היה טמא מה שבתוך המגדל שהרי טומאה במגדל דרך פתחו שהוא בתוך אהל הבית:

ומ"ש כלים שבין המגדל ובין הארץ וכו'. פירוש אם יש טפח בין מגדל לכותל בין גג מגדל לקורות או בין שולי המגדל לארץ הכלים טמאים מטומאת הבית שהטומאה באת לכלים דרך הפתח וכשאין שם טפח מגדל חוצץ בפני הטומאה שלא תגיע לכלים כאשר היה זה המגדל בתוך הבית הנה כמו בית בבית וכלים שבינו לבין הארץ בינו לבין הכותל לא יטמאו אם לא היה פותח טפח וכן בינו לבין הקורות ונוסחא וס' שאנו רואים את הקורות כאילו יורדות וסותמות

לבית. מגדל הבא במדה שהוא עומד בתוך הפתח ונפתח לחוץ טומאה בתוכו הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכו טמא שהרי הוא פתוח בתוך הפתח ודרך הטומאה לצאת ואין דרכה להכנס. היתה מוכני שלו משוכה לאחוריו ויוצאת פחות מטפח ואינה נשמטת וטומאה שם בתוכה כנגד הקורות הבית טהור שאע"פ שהיא יוצאה אינה נשמטת ואינה יוצאת טפח. והוא שיהיה בה טפח על רום טפח חלול. אבל אם אין במוכני חלל טפח הרי הטומאה רצוצה בתוך הבית והבית טמא. היה המגדל עומד בתוך הבית והטומאה בתוכו או בתוך התיבה שלו אע"פ שאין ביציאתו פותח טפח הבית טמא. טומאה בבית מה שבתוכו טהור שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה להכנס: ה כלים *שבין המגדל ובין הארץ שבינו ובין הכותל ושבינו ובין הקורות אם יש שם פותח טפח טמאים ואם לאו טהורים שהרי אנו רואים את הקורות כאילו הן יורדות וסותמות: ו היתה טומא' תחת המגדל בינו ובין הארץ או בינו ובין הקורות או בינו ובין הכותל בין שיש שם חלל טפח בין שאין שם הבית טמא. היה עומד באויר וטומאה בתוכו כלים שבעביו טהורים. טומאה בעביו כלים שבתוכו טהורים: ז כל שיפועי אהלים כאהלים כיצד אהל שהוא שופע ויורד וכלה עד כאצבע וטומאה באהל כלים שתחת השיפוע טמאים. טומאה תחת השיפוע כלים שבאהל טמאים. הטומאה מתוך *השיפוע הנוגע בו מתוכו טמא טומאת שבעה והנוגע בשיפוע מאחריו טמא טומאת ערב נעשה השיפוע מאחריו כאילו הוא כלי שנגע באהל. היתה הטומאה על אחורי השיפוע הנוגע בו מאחוריו טמא טומאת שבעה והנוגע בשיפוע בתוכו טמא טומאת ערב. כחצי זית מתוכו וכחצי זית מאחוריו הנוגע בו בין מתוכו בין מאחוריו טמא טומאת ערב. והאהל עצמו טמא טומאת שבעה: ח היה כנף האהל מרודד על הארץ וטומאה תחת כנף האהל הפרוש על הארץ או על גבי הכנף. טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת:

כוורת

מפרשא שאין התנור טמא אלא בעין גבוה טפח ורוחב טפח אלא הטעם לב"ש מפני שהמת מתאהל על אויר פינו של תנור והעין מביא טומאה לתנור והתנור כיון שהוא טמא אינו חוצץ וכאילו נכנסה הטומאה לאויר הבית וב"ה סברי דין לאויר העין שיטמא את התנור אבל לא נחשוב אויר העין כאויר הבית ור"ע סבר הכל טהור ואויר העין כאויר התנור למי שמאהיל עליו ואם נתן על אויר העין נסר שהוא רחב וארוך אע"פ שאין בקימורו רוחב טפח בקעה טומאה את הנסר שאין הנסר מציל אלא בצמיד פתיל ועוד שהנסר משופע ועולה ומקבל טומאה ואינו חוצץ ומביא את הטומאה לתנור, תוספתא:

וסותמות ד"ה אין טומאה נכנסת לאהל ולא יוצאה ממנו בפחות מטפח ואמרו טומאה שם ר"ל בין הכותל ואחורי מגדל או בין גג הבית וגג המגדל או בין קרקעית המגדל והארץ הנה הבית כולו טמא לפי שהטומאה בתוך הבית לא יציל עליה האהל שהשורש אצלנו אם היה אהל לתוך אהל והיתה טומאה תחת הפנימי החיצון טמא והוא מאמר התוספתא לעולם פתיל והאהלים מצילים על הטהורים מליטמא ואין מצילים על הטמאים מלטמא: ומ"ש היה עומד באויר וכו'. פירוש כלים שבעביו שיש חדרים עוברים בעביו בין שתי הלוחות: כתב הראב"ד כלים שבין המגדל וכו' אם יש שם פותח טפח כו' א"א לא כל הענינים שוים וכו'. ואני אומר דברים נכונים הם ורבינו לא חשש לפרש מפני שדבר פשוט הוא ואין דרכו בספר זה כי אם להעתיק המשנה כלשונה:

ז כל שיפועי אהלים כאהלים וכו'. כאן יש בספרי רבינו חסרון הניכר והוא ט"ס וכך היא הגירסא הנכונה כל שיפועי אהלים כאהלים כיצד אהל שהוא שופע ויורד וכלה עד כאצבע וטומאה באהל כלים שתחת השיפוע טמאים טומאה תחת השיפוע כלים שבאהל טמאים. הטומאה מתוך השיפוע הנוגע בו מתוכו טמא טומאת שבעה והנוגע בשיפוע מאחריו טמא טומאת ערב נעשה השיפוע מאחריו כאילו הוא כלי שנגע באהל שהיתה הטומאה על אחורי השיפוע הנוגע בו מאחוריו טמא טומאת ז' והנוגע בשיפוע בתוכו טמא טומאת ערב כחצי זית מתוכו וכו'. ודיניה אלו משנה פ"ז דאהלות פי' אע"ג דקי"ל דאין חשיב אהל להביא את הטומאה עד שיהא טפח על טפח ברום טפח מרובע לא בעינן שיהא בו טפח על טפח מכל צד אלא אהל משופע ויורד וכלה עד כאצבע הואיל ויש באמצעיתו טפח על טפה אף במקום שאין בו טפח על טפח אלא כאצבע חשיב אהל ומביא את הטומאה תחת כולה הואיל והוא אהל אחד ולשון המשנה אהל שהוא שופע ויורד וכלה עד כאצבע ופי' ר"ש וכלה עד כאצבע למעלה לצד הגג אבל רבינו פירש שם שמשפע וכלה לצד מטה שמשם אינו אלא כאצבע וליפנא דמתניתין דייקא דקתני ויורד. ומ"ש הנוגע בו מתוכו טמא טומאת ז' וכו' באהל של פשתן מיירי שהוא מקבל טומאה אע"ג שהוא נשוי לאהל ותורת בית עליו לענין לחוץ בפני הטומאה וכיון שהוא מקבל טומאה וגם חוצץ בפני הטומאה אין ברו כתוכו הילכך צד פנימי וצד חיצון חשובים כשני כלים צד שכלפי הטומאה כנוגע במת וצד שני הוי ככלים בכלים הילכך הנוגע בו מתוכו אחר שפינה המת משם טמא טומאת ז' דהוה ליה כלים באדם ומאחריו טמא טומאת ערב דהוה ליה כלים בכלים ואדם בכלים וע"כ צריך לפרש דמיירי אחר שפינה המת משם דאילו בעוד המת שם אפילו הנוגע מאחריו טמא טומאת ז' כדתנן אין האהל מתחשב כך פירש ר"ש וע"פ זה נפרש לדעת רבינו לענין השיפוע ומה שמאחריו וק"ל. ומ"ש כחצי זית מתוכו וכו'. כחצי זית מתוכו וכחצי זית מאחריו מצטרפין לטמא את האהל טומאת ז' כדתנן בפרק ט"ז דאהלות כוש שהוא תחוב באהל וכחצי זית מתחתיו וכחצי זית מעל גביו אע"פ שאינם מכוונים טמא אבל הנוגע בו בין מתוכו בין מאחריו אין בו אלא טומאת ערב כיון דליכא כזית בצד אחד א"נ לכל צד ליהשב אלא כלים בכלים: וכתב הראב"ד א"א איני יודע מה ראה לפרש מתוכו מתוך השיפוע וכו'. ורבינו בפירוש המשנה נותן טעם לדבריו והוא שהוצרך לפרש כן מפני ששנינו בתוספתא כחצי זית מתוכו כחצי זית מאחריו הנוגע בו בין מתוכו בין מאחריו טמא טומאת ערב והאהל על כל זה והאהל עצמו טמא טומאת ז' למדך בכאן שהדבור אמהם הוא על השיפוע עכ"ל:

כוורת

השגת הראב"ד

*כלים שבין המגדל ובין הארץ שבינו ובין הכותל וכו' אם יש שם פותח טפח טמאים ואם לאו טהורים. א"א לא כל הענינים שוים כשהכלים בינו ובין הארץ או בינו ובין הקורות די להם באותו פותח טפח להביא טומאה לכלי שבאמצע אבל כשהכלים בינו ובין הכותל לא תביא להם טומאה באותו הלל טפח בלבד עד שיהא ג"כ פותח טפח או מלמעלה או מלמטה:

השגת הראב"ד

*מתוך השיפוע הנוגע בו וכו'. א"א איני יודע מה ראה לפרש מתוכו מתוך השיפוע ולפי דבריו שיחשב אחוריו ככלי שני לגבי תוכו ואם כן באהל עצמו אמר כן אבל לא בשיפוע ולא באהל אין נחת בפירושו שיחשבו כשני כלים למנות כהן ראשון ושני ואני אומר שאין שנים טמאים טומאת שבעה בשום דבר אלא או בחרב או בחיבורין או חבור אדם באדם או חבור אדם במת וחיבור לאדם במת הוא העיקר מן התורה ועל זה הדרך אני מפרש את המשנה כשהטומאה בתוך האהל הנוגע בו מתוכו טמא אפילו יהפך מן האהל מתוכו לחוץ טמא שבעה מפני שהוא בחיבורין אבל נגע מבחוץ טמא טומאת ערב שאינה חיבורים ואע"פ שאין אומרים כן בשאר כלים שאין הצדדים נחלקים גבי אהל שאינו עשוי אלא לתוכו וכשהטומאה מבחוץ טמא שבעה שזה חיבור אבל נגע מבפנים טמא טומאת ערב שאינה חבורים וכשהטומאה כחצי זית בפנים וכחצי זית מבחוץ אין הנוגע באהל חיבור לטומאה לא בפנים ולא בחוץ אבל האהל מכ"מ טמא שבעה זה הדרך ערב לי והוא האשר לכל מבין :

פרק תשעה עשר

א *כוורת שהיא מוטלת בארץ והיא בתוך פתח הבית ופיה לחוץ וכזית מן המת נתון תחתיה או על גבה מבחוץ. כל שהוא כנגד הזית בתחתיה או בגבה טמא וכל מה שבאויר תוכה טהור חוץ מכלי שהוא כנגד הטומאה והבית טהור. היתה הטומאה בבית אין טמא אלא הבית אבל כלים שבתוכה תחתיה או על גבה טהורים. היתה הטומאה בתוכה הכל טמא כל שבבית וכל שבתוכה וכל שעל גבה *וכל שתחתיה כנגד הטומאה כמו שביארנו; היתה גבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה או בבית או על גבה הכל טמא כל שבבית וכל שתחתיה וכל שעל גבה אבל כל שבאויר תוכה טהור *חוץ מכלי שהוא כנגד הטומאה. היתה הטומאה בתוכה הכל טמא כל שבתוכה וכל שבבית וכל שתחתיה וכל שעל גבה, שהכלים או האדם שנעשו אהל על הטומאה *או שהיתה הטומאה על גביהן מביאין ולא חוצצין כמו שביארנו. בד"א בזמן שהיא כלי ומחולחלת *אבל אם היתה פחותה וסתם המקום הנפחת בקש שהרי אינה כלי. או שהיתה אפוצה עד שלא יהיה בה חלל טפח אלא אטומה כדי שלא ימצא בה חלל טפח במקום אחד. היתה גבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה או בבית הרי הבית וכל שתחתיה טמאין מפני שהוא אהל אחד ותוכה וגבה טהור מפני שהוא אהל של עץ ואינו כלי. היתה טומאה בתוכה אין טמא אלא תוכה. היתה על גבה כנגדו עד לרקיע טמא. היתה מונחת על הארץ ופיה לחוץ וכזית מן המת נתון תחתיה *כנגדו עד התהום טמא. היה ע"ג כנגדו עד הרקיע טמא. היתה טומאה בבית אין טמא אלא הבית בלבד. היתה טומאה בתוכה אין

השגת הראב"ד

*כוורת שהיא מוטלת. א"א אין הענין מתפרש אלא בכוורת של חרס שאינה מטמאה מגבה:

*וכל שתחתיה כנגד הטומאה. א"א זה שיבוש שאף מה שאינו כנגד הטומאה טמא שהכלי טמא אינו חוצץ והכלי הטעינו מביא את הטומאה לכל מה שתחתיו:

*חוץ מכלי שהוא כנגד הטומאה. א"א גם זה שיבוש שהכלי שבתוכה טהור שאין כאן רצוצה:

*או שהיתה הטומאה על גביהן מביאין. א"א אין כאן טעם שהרי כוורת של חרס עסקינן שהוא חוצץ ולא נתחור אלא טעם המשנה טעם נכון:

*אבל אם פו' מפני שהוא אהל של עץ. א"א אין טעם ולא ריח בזה הפירוש ויש כאן פתיות גדולה:

*כנגדו עד התהום טמא. א"א כאן צריך טעם מפני מה אינה בוקעת למעלה כלמטה שהרי היא רצוצה ואני מפרש כל שאין בה טפח ממקום אחד שהיא אפוצה כגון שנשברו דפנות הכוורת עד שלא נשאר שום דופן [שלם] שאינו כלי ביכא ראוי להשתמש כוורת אלא שיש פותח טפח בין עובי השולים והדפנות כדי להביא את הטומאה והקושיא במקומה:

כסף משנה

פי"ט א כוורת שהיא מוטלת בארץ וכו'. פ"ט דאהלות בפרק זה קשה היאך כוורת חוללת הרי נטמאת ואין כלי טמא חוצץ והראב"ד העמידה בשל חרס שאינו מיטמא מגבו ורבינו העמידה במחזקת מ' סאה שכתב שם תחילת מה שתבין בזה הפרק שהדבור הוא בכוורת גדולה המחזקת מ' סאה או יותר ספר כבר קדם המאמר שהיא לא תטמא ושהיא חוצצת בפני הטומאה וכאשר תטמא יאמר הנה תוכה טמא או גבה טמא או הכל טמא לא תחשוב שענין זה הטמאות בעצמה אמנם זה ענין הטמאות הכלים אשר בתוכה או על גבה עכ"ל. והילך לשון המשנה כוורת שהיא בתוך הפתח ופיה לחוץ וכזית מן המת נתון תחתיה או על גבה מבחוץ כל שהוא כנגד הזית תחתיה וגבה טמא וכל שאינו כנגד הזית תוכה והבית טהור בבית אין טמא אלא הבית בתוכה הכל טמא פירוש במוטה על צדה איירי ומקצתה בפנים ומקצתה בחוץ. וק"ל על מה דתנן בנתון תחתיה או על גבה מבחוץ כל שהוא כנגד הזית תחתיה וגבה טמא דבשלמא כשהטומאה תחתיה שיהא גבה טמא ניחא דכיון שאינה גבוהה מהארץ טפח ה"ל טומאה רצוצה ובוקעת ועולה אבל כשהטומא' על גבה למה תחזור הטומאה לירד למטה לטמא תחתיה הרי הכוורת חוצצת בפניה וי"ל שלקמן בפרק זה אבאר דכלים אע"פ שהם אינם מקבלים טומאה כשהטומאה תחתיהן או על גביהן נעשים אהלים לטמא אבל לא לטהר כמו שנתבאר בפי"ב:

ועל מ"ש רבינו וכל מה שבאויר תוכה טהור חוץ מכלי שהוא כנגד הטומאה והבית טהור ליבנא דמתניתין דייק דקתני וכל שאינו כנגד הזית תוכה והבית טהור דמשמע מינה דתוכה אינו טהור אלא מה שאינו כנגד הזית אבל קשה שמאחר שהטומאה בקעה ונכנסה לכוורת לטמא מה שכנגד הזית למה לא תתפשט הטומאה בכל הכוורת והל"ל בתוכה טמא וגבה טהור דכיון שנכנסה הטומאה בכוורת שהוא אהל חוצץ הכוורת בפניה שלא תבקע ותעלה וי"ל במאמר שעצם הזית אינו בתוכה אינה מתפשטת בכל הכוורת וכן אינה מעכבת עליה מלבקוע ולעלות. ומ"ש היתה הטומאה בבית אין טמא אלא הבית. דכיון דפיה לחוץ אין הטומאה עוברת לכלים שבתוכה או על גבה מבחוץ וכן אינה עוברת לכלים שתחתיה מבחוץ כיון שאינה גבוהה מן הארץ טפח. ומ"ש בתוכה הכל טמא. מפני שהכוורת חללה בתוך הבית הרי הטומאה בתוך הבית ולא ימנענה הכוורת מלטמא הבית כמו שנתבאר בתוספתא שאין אהלים מצילים על הטמאים מלטמא וכמו שנתבאר פרק י"ח גבי היתה הטומאה תחת המגדל ותחתיה ועל גבה טמאים כנגד הטומאה דכיון דאין כלי חוצץ בפני הטומאה רואים את הטומאה כאילו היא על גבה והא תנן ברישא דכשהטומאה על גבה מבחוץ כל שהוא כנגד הבית תחתיה וגבה טמא ופשיטא דהכא כשהטומא' חוץ לבית מיירי כמו ברישא ופשיטא נמי שמ"ש כנגד הטומאה לא קאי אלא לכל שעל גבה וכל שתחתיה בלבד:

ועל מ"ש רבינו היתה הטומאה בתוכה וכו' וכל שתחתיה כנגד הטומאה: כתב הראב"ד זה שיבוש שאף מה שאינו כנגד הטומאה טמא וכו' והשגה זו אינו אלא לפי מה שהעמיד הוא ז"ל פרק זה בכוורת של חרס שאינה מטמאה מגבה אבל מתוכה טמאה היא אבל לרבינו שהעמידה בכוורת מחזקת מ' סאה שאינה מקבלת טומאה כלל והיא חוצצת ל"ק מידי. ומ"ש רבינו היתה גבוהה מן הארץ טפח כו'. ז"ל המשנה (פ"ט מ"ג) היתה גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה או בבית או על גבה הכל טמא אלא תוכה ובתוכה הכל טמא הטעם משום דכיון שהיא אהל על הארץ רואין אותה כאילו נתחברה עם גג הבית והיה הכל גג אחד הילכך טומאה תחתיה או בבית כל שתחתיה וכל שבבית פשיטא דטמא שהרי הטומאה והכלים תחת אהל אחד וכיון דקי"ל דכלים נעשים אהלים לטמא אבל לא לטהר א"כ כלים שע"ג רואים אותם כאילו הם תחתיה ונמצא שהם והטומאה תחת אהל אחד ומש"ה כל כלים שע"ג טמאין ותוכה טהור משום דפיה לחוץ ומ"מ כלים שבתוכה כנגד הטומאה טמאים משום דכלים אינם נעשים אהלים לטהר ואילו לא היה שם כוורת היה כל שכנגד הטומאה טמא הינו בדין שתציל הכוורת

על כלים שכנגד הטומאה. ומ"ש ובתוכה הכל טמא. תוכה וכבית
שטמאים שהרי הוא כאילו שניהם גג אחד וכלים שתחתיה נ"כ טמאים שכ
גבוהה מהארץ טפח שהוא אהל הוי כאילו היא וגג הבית אהל אחד וכיון
שעברה טומאה לבית וכל מה שבבית טמא א"כ גם כל מה שתחתיה טמא ו
שע"ג נ"כ טמאים משום דכלים נעשי
לטמא כמו שנתבאר בפי"ב: ועל מ
אבל כל שבאויר תוכה טהור חוץ מכ
כנגד הטומאה. כתב הראב"ד א"א
שיבוש שהכלי שבתוכה טהור שאין כ
עכ"ל פי' דבריו כי כשהטומאה רצוצה
כנגדה אבל כשאינה רצוצה אין ה
כנגדה לא כנגדה וכיון שע"י האהל
הטומאה אם נכנסת לתוכה הכל ט
שאינה נכנסת הכל טהור וטעם רבינו
מה שכנגד הטומאה חשבינן לכוורת כפי
ונמצא כלי זה מאהיל על הטומאה. ו
רבינו או שהיתה טומאה על גביהן מב
חוצצין. כתב הראב"ד א"א אין כ
וכו'. אין תלונתו על רבינו כי אם ע
דקתני ברפ"ו (משנה א') דאדם
אפילו כלים שאינם מקבלים טומאה
אהלים לטמא אבל לא לטהר וברפ"ח
א') קתני דכלים שאינם מקבלים
חוצצין וליישב זה נאמר דחוצצין דרפ"ו
בפותח שבין בית לבית וטומאה בא'
כשהטומאה תחתיהן או על גביהן נעשים
לטמא אבל לא לטהר כדתנן רפ"ו וכן
הרא"ש וכך הם דברי רבינו כאן
שבפירוש המשנה לא פירש כן: ומה
רבינו בד"א בזמן שהיא כלי וכו' ג"ז
פרק ט' (מי"ב) היתה פחותה שנפחתה
מתורת כלי הרי היא חוצצת ומצלת
שתחתיה ועל גבה ופקוקה בקש לרבותא
אע"פ שסתם כל הפחת בקש אין שם כלי
או אפולה כלומר מליאה קש וכיוצא בו
נשאר בה חלל טפח שוב אין לה דין כלי
תוכה וגבה טהור וחוצצת:
ועל מ"ש רבינו אבל אם היתה פחותה
מקום הנפחת וכו' ותוכה וגבה
מפני שהוא אהל של עץ: כתב הראב"ד
טעם ולא ריח בזה הפירוש ויש כאן פתיות
עכ"ל. יראה שטעמו משום דקשיא ליה
מפני שהוא אהל של עץ דמה לנו אם יה
עץ או של דבר אחר ולא היה לו ליתן
אלא מפני שאינו כלי. וי"ל שהוצרך רבינו
מפני שהוא אהל של עץ לומר שאינו מקבל
שאילו היה מדבר ארוג או מנסרות נטמא
עצמו כדאיתא בפרק במה מדליקין ואין
טמא חוצץ וכן אם היה כלי אע"פ שאינו
טומאה לא היה חוצץ כמו שנתבאר פי"ב
מאחר שהוא אהל של עץ שאינו מקבל
וגם אינו כלי הרי הוא חוצץ ולפיכך תוכה
טהור: היתה מונחת על הארץ ופיה לחוץ
גם זה שם במשנה וטעמא משום דכיון
כלי הוא כמו שקדם הילכך כזית מן המת
תחתיה כנגדו עד התהום טמא דטומאה
היא ובוקעת ויורדת ועל גבה אף כנגד
טהור דכיון דלאו כלי היא חוצצת על גבה
עד הרקיע טמא ותחתיה טהור דחוצצת
הטומאה בבית אין טמא אלא הבית בלבד
דאינה גבוהה טפח אין הטומאה נכנסת ת
היתה טומאה בתוכה אין טמא אלא תוכה
דאינה גבוהה טפח אין הטומאה יוצאת מ
לבית ומצלת על תחתיה וגבה כיון דלאו

היא וכאן איחר רבינו משנה המוקדמת מפני שרצה לסמוך היתה גבוהה מהארץ
דאינו כלי להיתה גבוהה מהארץ טפח דהיתה כלי: ועל מ"ש וכזית מן המת נתון תח
כנגדו עד התהום טמא כתב הראב"ד א"א כאן צריך טעם וכו'. כלומר שאין זה כ
לתרץ הקושיא ולי נראה שהטעם שמאחר שהיה בה חלל טפח אע"פ שעכשיו היא א
אהני לה מה שהיה בה הלל טפח קודם לענין שלא תבקע למעלה ואהני לה מה ש
עתה אפולה לענין שתבקע למטה. א"נ מיירי בשיש בה חלל טפח על טפח על רום
אלא שאינו במקום אחד והכי דייק לישנא דמתני' ומש"ה דיה שתבקע למטה ואינה כ
שתבקע למעלה ובפחותה ופקוקה בקש יש שם פותח ופקוקה בקש ולענין שתבקע
למטה חשובה כסתומה ולענין שלא תבקע ותעלה למעלה לא חשובה כסתומה:

כוורת.

אין טמא אלא תוכה : ב כוורת המוטלת בארץ בתוך הפתח ופיה לפנים והיא כלי שלם וחלולה וכזית מן המת נתון תחתיה או על גבה מבחוץ כל שהוא כנגד הזית בתחתיה או על גבה טמא . וכל מה שבאויר תוכה טהור חוץ מכנגד הטומאה והבית טהור . היתה טומאה בתוכה או בבית הכל טמא . היתה גבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה *או בתוכה או על גבה או בבית הכל טמא כל שבבית וכל שתחתיה. מפני שהיא והבית כאהל אחד וכל שעל גבה וכל שבתוכה טמא שהכלי מביא את הטומאה ואינו חוצץ כמו שנתבאר . היתה פחותה ופקוקה בקש או אפוצה וגבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה או בבית או בתוכה הכל טמא חוץ מעל גבה . היתה טומאה על גבה כנגדו בלבד עד לרקיע טמא אבל תוכה טהור ותחתיה והבית כל מה שבהן טהור מפני שאינה כלי חוצצת . היתה מונחת על הארץ ופיה לפנים וכזית מן המת נתון תחתיה כנגדו עד התהום טמא . היתה על גבה כנגדו עד לרקיע טמא . היתה הטומאה בתוכה או בבית תוכה והבית טמא : ג כוורת שהיא בתוך הבית והיא ממלאה את כל גובה הבית ופיה למעלה לקורות הבית ואין בינה לבין הקורות פותח טפח

השגת הראב"ד

*או בתוכה או על גבה : א"א דברים אלו כבדים הן ואין לנו על מה שנסמוך ואם נמצא חוט אחד שנוכל לתלות בו נתלה בו כי מעל גבה והטומאה מבחוץ איך תבא לתחתיה אע"פ שגבוהה מן הארץ טפח והיא כלי והלא היא של חרס. ומצאתי חוט של שתי לתלות שהרי אמרו כמאהיל על הטומאה של שרצים טהור פירוש ספק נגע וספק לא נגע טהור דהוה ליה כנזרק והנזרקין ספיקן טהור שאין לך דבר שמטמא מלמעלה ולמטה אלא כזית מת וכזית נבל ומלא תרווד רקב פירוש וכיון שאלו מלמעלה ולמטה טמא הילכך זריקת ספיקן טמא שהרי אלו על הכלים מאויר הם מטמאין ראה זה מצאתי ואולי על זה הדרך הלכו ואמרו אם הטומאה על גבה והכוורת תחתיה וכלים תחת הכוורת ויש שם פותח טפח תחת הכוורת הכל תחת אויר הטומאה וכיון שהוא כלי אינו מפסיק האויר ומביא לנדדין אבל כשאינה כלי קרקע עולם הוא ומפסיק האויר ועם כל זה נשארו לנו קושיות בזה הפרק :

כסף משנה

ג המוטלת בארץ בתוך הפתח ופיה לפנים וכו'. דין בבא זו כדין בבא ראשונה אלא שם בבית אין טמא אלא הבית וכאן הכל טמא והטעם מבואר לפי ששם בבית פיה פיה לפנים . ועוד יש חילוק אחר דהכל טמא דקתני במתני' הכא הוי כל מה ל מה שתחתיה וכל מה שעל גבה הכל ושם אין תחתיה ועל גבה טמא אלא כנגד גם בזה הטעם משום דכיון דהכא פיה כאילו פיה וגג הבית אהל אחד וכיון שו אהלים לטמא כלים שתחתיה ושעל בה רואים כאילו הם בתוכה :

תה גבוהה מן הארץ טפח וכו'. גם שם וכמבואר בדברי רבינו הטעם :

תה פחותה ופקוקה בקש וכו'. גם זה במשנה והטעם מפני שכבר נתבאר פיה לפנים וגבוהה מן הארץ טפח ם וגג הבית הכל אהל אחד והילכך אחד מהם כלים שבכולם טמאים ומ"מ אחד מהם כלים שעל גבה טהורים טומאה על גבה כלים שבכולם טהורין ין דאינה כלי חוצץ גגה בין מה שעל שתחתיה . ומ"ש היתה מונחת על '. גם זה במשנה שם בבא זו שוה א דהיתה מונחת על הארץ ופיה לחוץ טומאה בבית אין טמא אלא הבית ין טמא אלא תוכה וכאן בתוכה או ה והבית טמאים והטעם מבואר משום פיה לחוץ וכאן פיה לפנים :

רבינו גבי כוורת המוטלת בארץ היתה גבוהה מהארץ טפח וטומאה בתוכה או על גבה או בבית הכל כתב הראב"ד דברים אלו כבדים על גבה והטומאה מבחוץ איך תבא כו'. לדעת רבינו אין כאן קושיא נמידה בכוורת מחזקת מ' סאה שאינה מאה כלל אע"פ כן טומאה על גבה יה מדתנן ברפ"ו דאפי' כלי גללים לטמא אב ללא לטהר וכמו שנתבאר :

שהיא בתוך הבית וכו'. גם זה שם משנה פ"י טומאה בתוכה הבית טמא ם היתה מוקפת צמיד פתיל אין צמיד מאה אבל אם טומאה בבית מה טהור שאין הטומאה נכנסת לה כיון יה לתקרה פותח טפח שדרך הטומאה ' הבית בפחות מטפח בין עומדת ין מוטה על צדה ואין בין פיה לכותל פותח טפח בין אחת כדאמרן בין שתים זו על גב זו ואין בין פי התחתונה לגולי העליונה פותח טפח וכן אין בין פי העליונה לקורות פותח טפח : היתה עומדת בתוך הפתח ופיה למעלה וכו'. פי' הר"ע בשהכוורת ממלאה את כל הפתח ואין פותח טפח מכל צד למעלה ולמטה ומן הצדדים ואין מקום לטומאה לצאת הילכך הטומאה בוקעת ויוצאת דרך דופני הכוורת מידי דהוה אפתחי הבית בזמן שהם נעולים :

ד כוורת חלולה שהיא כלי שלם וכו'. ג"ז שם במשנה דינא דהאי בבא כדינא דבבא קמייתא שבפרק זה אלא דהתם מיירי בשמונחת בתוך פתח הבית והכא מיירי באויר ומפני שהוא תחלת ענין לבבות שכל הכוורת היא באויר השנה שהיא חלולה : היתה גבוהה מן הארץ טפח וכו'. גם זה שם ודין בבא זו כדין בבא שנייה שבראש הפרק אלא דהתם איירי בשמונחת תוך הבית והכא מיירי בכולה באויר :

לפיכך אם היתה כוורת זו המוטלת על הארץ וכו'. ג"ז שם ודין זו כדין בבא דלעיל המתחלת היתה מונחת על הארץ ופיה לחוץ אלא שכאן כולה באויר :

ומ"ש רבינו או שהיתה באה במדה. ק"ל דמשמע דעד השתא מיירי באינה באה במדה וזה אינו שכבר כתבתי בראש הפ' דברי רבינו שכתב שכל פרק זה מיירי בבאה במדה ונראה שהטעם מפני שבבבות שכתב עד עתה דמיירי בשהכוורת עומדת באויר לא איצטריך שתהא באה במדה דאפילו באינה באה במדה מיירי כתב בבבא זו שאם היא באה במדה אפילו אינה פחותה ופקוקה בקש נמי ועוד דרבינו לישנא דמתני' נקט ששנו בבבא זו ובבבא דגבי כוורת שהיא כלי שני או מחזקת מ' סאה כתבה גם רבינו ואפשר שהטעם ששנה כן התנא הוא מהטעם שכתבתי בסמוך :

ה כוורת שהיא כלי שלם וכו'. גם זה שם במשנה ופי' על גבה היינו שהטומאה מאהלת חוץ למעלה מפיה טומאה בוקעת וכו' דכיון דקי"ל דכלים נעשים אהלים לטמא אבל לא לטהר כשהיתה בתוכה או על גבה רואין אותה כאילו היא תחתיה וכשהיא תחתיה הרי היא רצולה ובוקעת ועולה. ומה שכתב אבל אם היתה גבוהה מן הארץ טפח או מכוסה וכו' עד וחוצצת . גם זה שם במשנה וכתנא קמא והכל מבואר ע"פ הפרקים הקודמים :

וראיתי

ה בתוכה הבית טמא . טומאה בבית מה שבתוכה טהור שדרך הטומאה לצאת לתוך הבית בפחות מטפח ואין דרכה . בין שהיתה מוטה על צדה ופיה לכותל ובינו ובין הכותל פחות מטפח בין שהיתה כוורת אחת בין שהיו שתים בי זו ואין בין העליונה לקורות או לכותל פותח טפח. היתה עומדת בתוך הפתח ופיה למעלה ואין בינו לבין המשקוף פח וטומאה בתוכה הבית טהור . טומאה בבית מה שבתוכה טמא שדרך טומאה לצאת ואין דרכה להכנס : ד כוורת שהיא כלי שלם והיתה מונחת על צידיה באויר וכזית מן המת נתון תחתיה או על גבה כל שהוא כנגד הזית בתחתיה טמא . וכל מה שבאויר תוכה טהור אלא כנגד הטומאה . וכל שאינו כנגד הטומאה בתוכה טהור . היתה טומאה הכל טמא כל מה שבתוכה וכל שכנגד הטומאה למעלה על גבה או למטה תחתיה . היתה גבוהה מן הארץ טפח ה תחתיה או על גבה כל שתחתיה טמא וכל שעל גבה טמא . אבל כל שבתוכה טהור חוץ מכלי שהוא כנגד הטומאה. טומאה בתוכה הכל טמא כל מה שבתוכה וכל שתחתיה וכל שלמעלה על גבה שהכלים מביאין ואינן חוצצין כמו נו . לפיכך אם היתה כוורת זו המוטלת על הארץ פחותה ופקוקה בקש או שהיתה באה במדה וכזית מן המת נתון כנגדו עד התהום טמא . על גבה כנגדו עד לרקיע טמא . בתוכה אינו טמא אלא תוכה . היתה גבוהה טפח מעל וטומאה תחתיה תחתיה בלבד טמא . בתוכה תוכה בלבד טמא . על גבה כנגדו עד לרקיע טמא שכבר ביארנו שכלי א במדה כאהל הוא חשוב לא ככלים ולפיכך חוצץ : ה כוורת שהיא כלי שלם והיא יושבת על שוליה לאויר וטומאה או בתוכה או על גבה . טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת . אבל אם היתה גבוהה מן הארץ טפח או מכוסה יה על פיה וטומאה תחתיה או בתוכה או על גבה הכל טמא כל שבתוכה וכל שתחתיה וכל שעל גבה אם היתה ה למטה . שהכלי המאהיל מביא את הטומאה ואינו חוצץ כמו שביארנו . לפיכך אם היתה פחותה ופקוקה בקש או מדה טומאה תחתיה או בתוכה או על גבה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. ואם היתה גבוהה טפח וטומאה תחתיה בלבד טמא. היתה טומאת בתוכה או על גבה כנגדו עד לרקיע טמא וכלים שתחתיה טהורין מפני שהיא אהל וחוצצת :

וראיתי להעתיק פה מה שכתבתי בפירוש משניות פ"ט דאהלות שהיא פרק זה דכוורת ומה שקשה לי בקצת בבות אלו וישמע חכם ויוסיף לקח:

כוורת שהיא בתוך הפתח ופיה לחוץ וכו'. הראב"ד בהשגות פי"ט מהלכות טומאת מת פירש פרק זה בכוורת של חרס ונדחק מאד בכמה מקומות מפרק זה כמבואר שם בדבריו, ורבינו שמשון והרא"ש פירשו דבכוורת של עץ איירי ומתוקמא דקתני כיינו שדרך הכוורת שעושין לה נקבים בדפנותיה מקום יציאת וכניסת הדבורים ופעמים פוקקין אותן בקש ואותו הפקק אינו תקוע בחוזק אלא רפוי וכיון שהוא רפוי חשיב כפתוח להוציא ממנה הטומאה אבל להכניס לה טומאה חשיב כסתום דבכל דוכתא טומאה יוצאה בקל יותר ממה שנכנסת ואע"פ שפירושם נכון מכל מקום נדחקו במאי דקתני רישא וכל שאינו כנגד הזית תוכה והבית טהור דהאי תוכה אי כמו ותוכה בוי"ו כמבואר בדברי רבינו שמשון וגם מהותחלת דנקט גבי פיה לפנים כמבואר בדברי הרא"ש דלא נפקא לן מידי בפיה לפנים בין במתוחלת לשאינה מתוחלת כיון דפיה לפנים והטומאה יוצאה דרך פיה לבית אלא אגב דתנא ברישא מהותחלת בהדי כלי תני נמי הכא והרמב"ם ז"ל פירשה ג"כ בכוורת של עץ כמבואר בדבריו בפירוש המשנה. וראיתי לבאר פרק זה ע"פ פירושו אחת לאחת למצוא חשבון ולא אביא כל מ"ש הוא עצמו ז"ל בפי' המשנה שלא לכפול הדברים: **כוורת** שהיא בתוך הפתח ופיה לחוץ. במוטה על לדה איירי ומקצתה בפנים ומקצתה בחוץ. כזית מן המת נתון תחתיה או על גבה מבחוץ כל שהוא כנגד הזית תחתיה וגבה טמא. כשהטומאה תחתיה כיון דרצוצה היא פשיטא דבוקעת ועולה בוקעת ויורדת וכשהיא על גבה כיון דקי"ל דכלים אינם חוצצים בפני הטומאה א"כ כשהיא ע"ג רואין אותה כאילו היא תחתיה ובוקעת ועולה בוקעת ויורדת וכיון דבוקעת ועולה א"כ מה שבתוכה כנגד הטומאה טמא וכ"כ הרמב"ם שם ובחיבור פי"ט מהלכות טומאת מת. וסיפא דמתני' נמי דיקא דקתני וכל שאינו כנגד הזית תוכה והבית טהור משמע בהדיא דאין תוכה טהור אלא מה שאינו כנגד הזית דוקא. **בבית** אין טמא אלא הבית. דכיון דפיה לחוץ אין הטומאה עוברת לכלים שבתוכה או ע"ג מבחוץ וכן אינה עוברת לכלים שתחתיה מבחוץ כיון שאינה גבוהה מן הארץ טפח. בתוכה הכל טמא תוכה פשיטא דטמא והבית טמא משום דכוורת אינה חוצצת בפני הטומאה ועברה הטומאה לבית. ותחתיה וע"ג כנגד הטומאה טמאים משום דכיון דאין כלים חוצצין רואין את הטומאה כאילו היא ע"ג וכן תנא ברישא דכשהיא על גבה כל שהוא כנגד הזית תחתיה וגבה טמא ובזה נסתלק מה שהשיג הראב"ד על מ"ש הרמב"ם פי"ט מהלכות טומאת מת היתה הטומאה בתוכה טמא כל שבבית וכל שבתוכה וכל שעל גבה וכל שתחתיה כנגד הטומאה כמו שביארנו עכ"ל ומתוך מ"ש נתבאר דכנגד הטומאה שכתב קאי בין לכל שע"ג בין לכל שתחתיה. ומ"ש הרמב"ם כמו שביארנו רומז למ"ש ברישא כזית מן המת נתון תחתיה או ע"ג מבחוץ כל שהוא כנגד הזית בתחתיה או בגבה טמא: **היתה** גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה או בבית או ע"ג הכל טמא אלא תוכה. הטעם משום דכיון שהיא אהל על הארץ רואין אותה כאילו נתחברה עם גג הבית והיה הכל גג אחד והילכך טומאה תחתיה או בבית כל שתחתיה וכל שבבית פשיטא דטמא שהרי הטומאה והכלים תחת אהל אחד. וע"ג לכאורה נראה דטמאה משום דכיון דקי"ל דכלים נעשים אוהלים לטמא אבל לא לטהר א"כ כלים שע"ג רואין אותן כאילו הן תחתיה ונמצא שהן והטומאה תחת אהל אחד ומש"ה גם כל כלים שע"ג טמאים. ותוכה טהור משום דפיה לחוץ ומ"מ כלים שבתוכה כנגד הטומאה טמאים וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפי"ט מהלכות טומאת מת וטעמא משום דכיון דכלים אינם נעשים אהלים לטהר ואילו לא היה שם כוורת היה כל שכנגד הטומאה טמא א"כ אינו בדין שתציל הכוורת על כלים שבתוכה כנגד הטומאה ובזה נסתלקה השגת הראב"ד גם על דין זה. בתוכה הכל טמא. תוכה והבית פשיטא שטמאים שהרי הוא כאילו שניהם תחת גג אחד וכלים שתחתיה ג"כ טמאים שכיון שהיא גבוהה מהארץ טפח שהוא אהל הוי כאילו היא וגג הבית אהל אחד וכיון שאמרנו שעברה טומאה לבית וכל שבבית טמא א"כ גם כל שתחתיה טמא וכל כלים שעל גבה טמאים משום דכלים נעשים אהלים לטמא וכדתנן רפ"ו היתה טומאה תחתיה כלים שע"ג טמאים:

בד"א בזמן שהיא כלי מתולעת היתה פחותה. שנפחתה ונתבטלה מתורת כלי אז היא חוצצת ומצלת על מה שתחתיה ועל גבה. ופקוקה בקש. לרבותא נקט אע"פ שסתם כל הפתח בקש אין שם כלי עליה. אפוצה. כלומר מליאה קש וכיוצא בו עד שלא נשאר בה חלל טפח שוב אין לה דין כלי והילכך כזית מן המת נתון תחתיה כנגדו עד התהום טמא דטומאה רצוצה היא ובוקעת ויורדת ועל גבה אף כנגד הזית טהור דכיון דלאו כלי הוא חוצצת. על גבה כנגדו עד הרקיע טמא ותחתיה טהור דחוצצת. בבית אין טמא אלא הבית. דכיון דאינה גבוהה טפח אין הטומאה נכנסת תחתיה. בתוכה אין טמא אלא תוכה. דכיון דאינה גבוהה טפח אין הטומאה יוצאה מתוכה לבית ומצלת על תחתיה וגבה כיון דלאו כלי היא: **היתה** גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה או בבית תחתיה והבית טמא. דמבילאין טומאה מזה לזה. תוכה וגבה טהור דלאו כלי היא וחוצצת:

בד"א בזמן שפיה לחוץ היה פיה לפנים וכו'. דין בבא זו כדין בבא ראשונה אלא ששם בבית אין טמא אלא הבית וכאן הכל טמא והטעם מבואר לפי ששם פיה לחוץ וכאן פיה לפנים. ועוד יש חילוק אחר דהכל טמא דקתני הכא הוי כל מה שבבית וכל מה שבתוכה וכל מה שתחתיה וכל מה שע"ג הכל ושם אין תחתיה וע"ג טמא אלא כנגד הטומאה וגם בזה הטעם דכיון דהכא פיה לפנים הוי כאילו פיה וגג הבית אהל וכיון דכלים נעשים אהלים לטמא כלים שתחתיה ושע"ג רואים אותה כאילו הם בתוכה:

היתה גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה או בבית או בתוכה או ע"ג הכל טמא. טעמא משום דכיון דגבוהה מן הארץ טפח רואין כאילו שוליה וגג הבית אהל וכן רואים כאילו פיה וגג הבית אהל אחד והילכך טומאה תחת אחד מהם כלים שבכולם טמאים וע"ג כיון דכלי היא הא אמרן דנעשה אהל לטמא אבל לא לטהר: **בד"א** בזמן שהיא כלי וכו'. בבא זו שוה לאידך בבא דקתני בה נמי בד"א בזמן שהיא כלי וכו' אלא ששם טומאה בבית אין טמא אלא הבית בתוכה אין טמא אלא תוכה וכאן בתוכה או בבית תוכה והבית טמאים והטעם מבואר משום דשם פיה לחוץ וכאן פיה לפנים: **היתה** גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה או בבית או בתוכה הכל טמא אלא גבה על גבה כנגדו עד הרקיע טמא. כבר נתבאר דהיכא דפיה לפנים וגבוהה מן הארץ טפח שוליה וגבה וגג הבית הכל אהל אחד והילכך טומאה באחד מהם כלים שבכולם טמאים אבל אם טומאה באחד מהם כלים שעל גבה טהורים וכן אם טומאה על גבה כלים שבשאר מקומות טהורים משום

דכיון דאינו כלי חוצץ גגה בין מה שעל גבה למה שתחתיה:

היתה ממלאה את כל הבית ואין בינה לבין הקורות פותח טפח. כלומר אם היה בתוך הבית והיא ממלאה את כל גובה הבית ופיה למעלה לקורות הבית [...] לבין הקורות פותח טפח טומאה בתוכה הבית טמא דאפילו אם היתה מוקפת [...] אין צמיד פתיל לטומאה אבל אם טומאה בבית מה שבתוכה טהור שאין הטומא[ה] לה כיון שאין בינה לתקרה טפח. שדרך הטומאה לצאת לתוך הבית בפתוח ואין דרכה ליכנס בפחות מטפח. בין עומדת כדאמרן. בין מוטה על צדה ואין לכותל פותח טפח. בין אחת כדאמרן. בין שתים זו על גבי זו ואין בין פי התחת[ונה] העליונה פותח טפח וכן אין בין העליונה לקורות פותח טפח: **היתה** עומ[דת] הפתח. ופיה למעלה. ואין בינה לבין המשקוף פותח טפח טומאה בתוכה הבית שהטומאה יוצאה דרך הפתח לחוץ. טומאה בבית מה שבתוכה טמא. הכ"ע ממלא כל הפתח ואין פותח טפח מכל צד למעלה ולמטה ומן הצדדין ואין מקום לצאת הילכך הטומאה בוקעת ויוצאה דרך דופני הכוורת מידי דהוה אפתחי הבית נעולים: **היתה** מוטה על צדה באויר וכו'. דינא דהאי בבא כדינא דבבא קמיי[תא] דפירקין אלא דהתם מיירי בשקצתה בתוך פתח הבית והכא מיירי בשכולה באו[יר]:

היתה גבוהה מן הארץ טפח וכו'. גם דינא דהאי בבא כדינא דבבא תניינא ד[...] דהתם מיירי בשקצתה בתוך הפתח והכא מיירי בשכולה באויר:

בד"א בזמן שהיא כלי היתה פחותה ופקוקה בקש או מחזקת מ' סאה כדברי[...] וכו'. דכיון שאינה כלי שהיא פחותה או שהיא מחזקת ארבעים סאה [...] כלי עליה. טומאה תחתיה וכו' טומאה בוקעת ועולה וכו'. שכלי עץ הבא במד[ה] הוא השיב לא ככלים ולפי שהיא באויר ל"ש לן בין אפוצה לשאינה אפוצה דלעיל ל[...] אפוצה אלא משום דבפיה לפנים כשאינה אפוצה. כתב הרא"ש כולי פירקין עד ה[...] נמי במחזקת ארבעים סאה מדמצלת על מה שבתוכה אלא אשמעינן השתא דרב[...] את"ק וסברי דמחזקת ארבעים סאה שבטלה בנפחתה מתורת כלי דמצלת תחתי[ה] וע"ג ובהך בבי דלעיל נמי מצי למיתני או מחזקת ארבעים סאה כדברי הכ[...] דבלאו הכי תני תרתי פחותה ואפוצה אבל הכא דלא תנא אלא פחותה הנא או [...] למיתני תרתי כי הני בבי דלעיל: **היתה** יושבת על שוליה והיא כלי וכו'. היינו שהטומאה מאהלת חוצה לה למעלה מפיה. טומאה בוקעת וכו' דכיון דקי"[ל] נעשים אהלים לטמא אבל לא לטהר כשהיא בתוכה או על גבה רואין אותה כ[...] תחתיה וכשהיא תחתיה הרי היא רצוצה ובוקעת ועולה וכו': **היתה** גבוהה מן הא[רץ] וכו'. גם זה מהטעם הנזכר שכלים נעשים אהלים לטמא אבל לא לטהר וכדתנן גבי אהל שהיה נתון על ארבעה כלים טומאה על גביו כלים שתחתיו טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאים: **בד"א** בזמן שהיא כלי היתה פחותה ופקו[קה] וכו'. לרבנן כשאינה גבוהה מהארץ טפח אין חילוק בין אם היא כלי ובין אינה [...] לרבי אלעזר ורבי שמעון הוא דיש חילוק וכן לרבנן כשגבוהה טפח:

ואיבא למידק במשנה שלישית כשהיתה פחותה ופקוקה בקש וכו' וכזית מן הא[רץ] כנגדו עד התהום טמא וכן במשנה ז' וכן במשנה י"ג ולמה לא יהיה ג"כ [...] עד הרקיע טמא שהרי טומאה רצוצה היא ובוקעת ועולה בוקעת ויורדת וככר השיג [...] כן. ואפשר לומר דלא מיקרי רצוצה אלא כשהיא בתוך קרקע או בנין אבל כשהי[א] עץ וכיוצא בו שאינו כלי אין לה דין טומאה רצוצה והא דהכא כנגדו עד התהו[ם] היינו מפני שהוא מונחת על הקרקע והיא רצוצה בוקעת למטה בקרקע כדין קרקע בוקעת למעלה בכוורת אבל קשה ממתניתין דהיתה יושבת על שוליה דקתני [...] שתחתיה טומאה בוקעת ועולה וכן קתני נמי בהיתה פחותה וכו' ולפי טעם זה [...] לה לבקוע ולעלות וצריך עיון:

ואיבא למידק תו הכ"ע אי בכוורת שאינה מחזקת ארבעים סאה בבבא קמייתא המישית ובבבא י"א אמאי כל שאינו כנגד הזית תוכה והבית טהור הא כי עץ מיטמא מגבו נטמאת כוורת זו והיאך תציל על מה שבתוכה וכן יקשה בב[בא] ובבבא י"ב אמאי הכל טמא אלא תוכה ומפני כך העמידוה רבינו שמשון והרא"ש [ב]מ' סאה שאינה מקבלת טומאה ולפיכך מצלת על מה שבתוכה וכן העמידה ג"כ [...] בפירוש המשנה אבל קשה על זה ממה שכתב בחיבור פרק י"ט מהלכות טומאת מ[ת] עץ הבא במדה כאהל הוא חשיב לא ככלים ולפיכך חוצץ א"כ דין כוורת המחזקת [מ'] סאה כדין כוורת שהיא פחותה ופקוקה בקש או אפוצה וכדברי חכמים דתנן גב[י] מוטה על צדה באויר וא"כ היאך פסק הרמב"ם ככל הני סתמי מתני' דהאי פיר[קא] כיון דבמחזקת ארבעים סאה מיירי על כרחיך דאל"כ לא היתה מצלת על מה [...] וכדאמרן ואיסו ז"ל ס"ל במחזקת מ' סאה שדינה שוה לפחותה או אפוצה שהיא כאהל ולא ככלי א"כ כי אינה פחותה או אפוצה כפחותה או אפוצה דמי והיאך [...] ביניהם. ויש לומר דלעולם בכוורת המחזקת ארבעים סאה ואע"פ שכתב הרמב"[ם] עץ הבא במדה אינו ככלים לאו למימרא שלא יהא לו דין כלי כלל ויהיה דינו שוה לפחותה או אפוצה אלא לענין לחוץ בפני הטומאה דוקא הוא דקאמר דאינו ככלי כלי שאינו בא במדה אפילו גבוה טפח אינו אהל לטהר שאינו חוצץ והבא במד[ה] כשהוא גבוה טפח דהוי אהל אבל כשאינה גבוהה מהארץ טפח דין כלי יש לה לקלא וליפנא דהרמב"ם דייק הכי שכתב שכלי עץ הבא במדה כאהל הוא חשוב לא ככלים חוצץ. משמע בהדיא דדוקא בים לה דין אהל דהיינו שהיא גבוהה מהארץ טפח הוא [...] דאינה ככלים אבל באינה גבוהה מהארץ טפח דין כלים יש לה לקלט דברים ואינה [...] והשתא כל בבי דהאי פירקא דמיירי בשאינה גבוהה מן הארץ טפח ניחא דאע"ג ד[...] ארבעים סאה דין כלי שאינו בא במדה יש לה לענין זה ובבי דמיירי בהיתה גבוהה [...] טפח דמשמע דיהיב לה דין כלי שאינו בא במדה לומר דאינה נעשית אהל לחוץ [...] הטומאה צריך לייטב דבבא שנייה דקתני דעל גבה הכל טמא אלא תוכה לא [...] דפרישית לעיל היא אלא כשהיא על גבה בחלק שיש ממנה תחת הבית מיירי ומשו[ם] הבית טמא שהרי טומאה באויר הבית ועברה הטומאה תחתיה כיון שהיא גבוהה טפ[ח] מה שהוא תחת גג הבית פשיטא שהרי הטומאה והכלים תחת אהל אחד ואם [...] דקתני הכל טמא אלא תוכה היינו לומר דטמאים והבית ועל גבה טמא ומינו לא [...]

תחתיו והבית כל מה שבהם טמא ועל גבה קלתו דהיינו מה שהוא בתוך הבית טמא וא תולה טהור. וכן צריך לפרש בבבא שנית דעל גבה דקתני היינו דוקא שהטומאה שהוא בתוך הבית והכל טמא דקתני היינו לומר דגם על גבה טמא מיהו לאו כל לא דוקא בחלק שממנו בתוך הבית וזה דקתני בבבא שמינית הכל טמא אלא גבה לק גבה שהוא חוץ לבית דאילו החלק שהוא בתוך הבית פשיטא דטמא אבל קשה ום זה מאי דקתני בבבא י"ב היתה גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה או על כל טמא אלא תוכה וכשהיא תחתיה או על גבה אמאי הכל טמא הא כיון דבמחזקת ס סאה עסקינן הרי היא נעשית אהל וחוצצת בפני הטומאה וטומאה תחתיה כלים שעל גבה טהורים וכן טומאה על גבה כלים שתחתיה טהורים ואפשר דהאי מתניתין מיירי באינה מחזקת ארבעים סאה מדקתני בתר הכי או מחזקת ארבעים סאה מכלל דמתני' דקמה באינה מחזקת ארבעים סאה עסקינן אבל קשה א"כ אמאי מצלת על מה שבתוכה הא כיון דאינה באה במדה טומאה תחתיה על גבה נטמאת היא עצמה והיאך תציל על מה שבתוכה וצריך עיון: תו איכא למידק בפירוש הרמב"ם בבבא קמייתא דכזית מן המת נתון תחתיה ובתוכה כנגד הטומאה טמא וכיון דבקעה הטומאה ועברה בתוכה למה לא יתפשט בכולה ומאי שנא מדין חבית שהיא יושבת על שוליה שבסוף פרק זה דקתני טומאה תחתיה כנגד קרקרותיה טומאה בוקעת ועולה והבית טמא וצ"ע:

ז גמל שהוא עומד באויר טומאה תחתיו כלים שעל גביו טהורים. טומאה על גביו כלים שתחתיו טהורין. היה רובץ וטומאה תחתיו הרי זו בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. וכן אם היתה טומאה רצוצה תחת רגלו או ע"ג רגלו הרי זו בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת. כבר ביארנו בנזירות שאם היה הנזיר וכזית מן המת תחת הגמל או תחת המטה וכיוצא בה משאר הכלים אע"פ שנטמא טומאת שבעה אינו מגלח. ומשם אתה למד שכל אלו ההלכות האמורות בטומאת אהלים הנעשים מן האדם או מן הבהמה או מן הכלים הכל מדברי סופרים. מהן דברי קבלה. ומהן גזירות והרחקות. ולפיכך אין הנזיר מגלח עליהן ואין חייבין עליהן כרת על ביאת מקדש או אכילת קדשיו. ואין הדברים כולן אמורין אלא לענין טומאת תרומה וקדשים בלבד כמו שביארנו:

פרק עשרים

א **שלשה** דברים מצילין באהל המת. צמיד פתיל. ואהלין. ובלועין. הבלועין מצילין על הטהורים שלא יתטמאו ומונעין הטומאה שלא תצא ותטמא. אבל צמיד פתיל ואהלין מצילין על הטהורים שלא יתטמאו ואינן מונעין את הטומאה שלא תצא ותטמא את אחרים. כיצד בית טמא שיש בו כלי מוקף צמיד פתיל. כל שבתוך הכלי טהורים. וכן אם היה שם אהל בתוך הבית. כל הכלים שבתוך האהל טהורין. אבל אם היה כזית מן המת נתון בכלים ומוקף עליו בצמיד פתיל והכניסו לבית הבית טמא. *וכן אהל בתוך אהל ובזית מן המת באהל הפנימי כל הכלים שבאהל החיצון טמאים: ב אבל הבלועין מצילין על הטהורים ומונעין את הטומאה. כיצד כלב שאכל בשר המת ונכנס לבית הבית טהור. בלע טבעת אפילו אדם שבלע טבעת ונכנס לאהל המת אע"פ שנטמא טומאת שבעה הטבעת טהורה. וכן כל הבלועין בחיה ובהמה ובעופות ובדגים מצילין כל זמן שהן חיין. ואם מתו ובשר המת בתוך מעיהן או הכלים. הרי הן כמו שאינן: ג נשחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה אף ע"פ שעדיין הן מפרכסין הרי הן כמתים ואינן מצילין על הכלים ועים ולא מונעין את הטומאה שבתוך מעיהן שלא תטמא: ד וכמה תשהא הטומאה במעיהן ותהיה מטמאה כשימותו ב שלשה ימים מעת לעת. ובשאר חיה ובהמה ועופות ודגים יום אחד מעת לעת. בד"א כשנשאר בשר המת בתוך הן. אבל זאב שבלע תינוק והקיאו דרך בית הרעי. הבשר טהור והעצמות בטומאתן: ה אין הבלועין נצלין אלא בבטן החיה כמו שביארנו. אבל הבלועין בגוף הכלים *והאבנים נצלין. כיצד כוש שנבלעה בו הצנור של מתכת. ומלמד לע בו הדרבן. ולבינה שהיתה טבעת מובלעת בתוכה סו לאהל המת נטמאו אע"פ שאין נראין והרי הן מחופין ין הבלועין בכלים מצילין אלא בצמיד פתיל. וכן מחט או עת שהיו מובלעין בטפילת התנור ונטמא התנור באהל המת

השגת הראב"ד

*וכן אהל בתוך אהל. א"א דוקא באהל שהוא מקבל טומאה אי נמי באהל הפנימי שאין לו דרך לצאת אלא על החיצון:

*והאבנים אינן מצלין כיצד. א"א הרבה עיינתי וחשבתי ולא נתברר לי דבר זה ראיה ברורה לא מן המשנה ולא מן התוספתא לא ממשנת כלים והתוספתא ולא ממשנת אהלות והתוספתא כי כל מה שהביא ממשנת כלים היא ותחילת המשנה טבעת או מחט שנמצאו בנחושתו של תנור נראין אבל לא יוצאין אם אופה את הבצק והוא נוגע בהן טמא פירוש טמא התנור ובמחט טמא מת מיירי כיון שהוא נראה כל כך שהבצק נוגע בו כמו שיוצא לאויר התנור אבל אם שוקע שאין הבצק נוגע בו אע"פ שראשו נראה אינו יוצא לאויר התנור ובבצק הבינוני שאינו לא רך ולא קשה שהרך אפי' שוקע נוגע בו והקשה אפי'

שהוא עומד באויר וכו'. תוספתא באהלות פי"ג ופירושה דכשהוא עומד אהל וחוצץ. ומ"ש או על גבי רגלו ז"ל תא טומאה תחת רגלו או על גבי יא רצוצה והתנה שיהא באויר שאם היא אבל כל כלים שתחת האהל טמאים אבל מה לא נאמר גמל חלול הוא והלד מביא את הטומאה כמבואר בפי"ח כבר ביארנו בנזירות. פ"ז. ומ"ש ומשם מד וכו'. כבר כתב כיוצא בזה בפרק ג' פ"ה והוא בתוספתא דאהלות פ"ט:

א שלשה דברים מצילין באהל המת וכו'. תוספתא פ"ו דכלים ים בה חסרון הניכר. ומ"ש כיצד בית ים בו וכו'. פ"ח דכלים מתני' דבית מוקף צמיד פתיל ומפורש הוא בתורה. כן אם היה שם אהל וכו'. בפ"ד דאהלות גדל ופ"ט דאהלות בדין כוורת. ומ"ש אם היה כזית מן המת וכו'. בספ"ח שתי חביות וכו': ועל מ"ש רבינו ל בתוך אהל וכו'. כתב הראב"ד דוקא שהוא מקבל טומאה וכו' כלומר שאם הפנימי היה לו פתח לחוץ שלא על טהור החיצון שהטומאה יוצאה דרך אותו דרך הטומאה לצאת ואין דרכה ליכנס באין לו דרך אלא על החיצון א"נ הפנימי הוא עצמו מדבר המקבל טומאה ע"פ שיש לו פתח לחוץ שלא על החיצון טמא חיצון מפני שאין דבר טמא חוצץ. ודברי יתבארו בפרק זה גבי חלק הבית במחיצה מכלפי אלנו:

ש אבל הבלועים מצילים וכו' עד את הטומאה וכו'. בפרק בהמה המקשה (נ"א) על מימרא דרבא למדו מן הכתוב זה בלועה אינה מטמאה. ומ"ש כיצד שאכל בשר המת וכו'. תוספתא דאהלות ימשנה בפ"ח דכלים תרנגול שבלע את ונפל לאויר התנור טהור. ומ"ש בלע וכו'. בסוף מקואות בלע טבעת טהורה לאהל המת הזה ושנה וטבל והקיאה הרי כמות שהיתה וכך הם פי' דברי רבינו שהם שתומים: וכן כל הבלועים וכו'. זה באהלות פי"ב וכן מתבאר בפרק העור (דף קכ"א ע"ב) גבי שחט בה שנים ב שנים ועדיין היא מפרכסת דבעי רבי א מהו שתציל על הבלועים שבתוכה: מתו ובשר המת בתוך מעיהם. שם ופי"א דאהלות. ומ"ש או הכלים כך לגרוס ולא כספרים דגרסי או בכלים: וכן

ג וכן מ"ש נשחט רוב א' וכו'. בפרק העור והרוטב עלה קכ"א:

ד וכמה תשהא הטומאה במעיהן וכו'. פי"א דאהלות ופסק כר"י בן בתירא ולא כר"ש דאמר כדי שתפול לאור ותשרף דזוטר שיעורא טובא: בד"א וכו' אבל זאב שבלע תינוק וכו'. במנחות פרק רבי ישמעאל (דף ס"ט: ובפ"ג דתענית (דף כ"א:) ויהיב בגמרא טעמא לעצמות מפני שהם קשים אינם מתעכלים ודברי רבינו הם דלא כפירש"י ז"ל:

ה אין הבלועים ניצלים וכו' אבל הבלועים בגוף הכלים וכו' כיצד כוש שנבלעה בו הצינור של מתכת וכו'. פ"ט דכלים. ומ"ש וכן מחט או טבעת שהיו מובלעים בטפילת התנור וכו' עד אע"פ שהם שוקעים לתוך אוירה הרי אלו טהורים. בפ"ט דכלים מחט או טבעת שנמצאו בנחושתו של תנור אבל לא יוצאים אם אופה את הבצק והוא נוגע בהם טמא באיזה בצק אמרו בבצק הבינוני נמצאו בטפילת התנור מוקף צמיד פתיל אם בטמא טמאים אם בטהור טהורים נמצאו במגופת החבית מצדיה טמאים מכנגד פיה טהורים נראים בתוכה אבל לא לאוירה טהורים שוקעים בתוכה ותחתיהם כקליפת השום טהורים. ועל מ"ש אבל על הבלועים בגוף הכלים והאבנים אינם ניצלים כיצד כוש שנבלעה בו הצנור של מתכת וכו'. כתב הראב"ד הרבה עיינתי וכו'. על מ"ש רבינו שהנבלעים בגוף הכלים והאבנים אינם ניצולים הוקשה לו מדאמרן במחט או טבעת שנמצאת בטפילת התנור מוקף צמיד פתיל אם בטהור טהורים וכן מדתנן נמצאו במגופת החבית מכנגד פיה טהורים וכן בנראים לתוכה אבל לא לאוירה ותירץ דהכך הוו טהורים מטעם מוקף צמיד פתיל ויישב מה שקשה על זה מדקיימא לן שאין כלי חרס מציל אלא על האוכלים ועל המשקים ועל כלי חרס וזהו ששיים וכתב אולי בזה החוש יש לי להתלות וכו' כלומר בזה החוש שחלקתי דהכך מטעם צמיד פתיל הוא דטהורים אבל אם לא היה צמיד פתיל אע"פ שהם מובלעים אינם ניצולים, אחר זה כתב שמה שרצה רבינו להוכיח שהנבלעים בגוף הכלים והאבנים אינם ניצולין ממתניתין דכוש [שבלע את הצנורא ומלמד שבלע את הדרבן וכו' יש להקשות עליה ממתני' דספוג וכו' וכוש שבלע את הצנור היאך סופו לצאת וכו' ואולי יש לתרץ זה דכיון שיוכלו לצאת בידי אדם סופו לצאת קרינא ביה. ומ"ש יכול אני לומר שנראין ואינם יוצאין דאיירי ברישא במחט ובטבעת קשיא ליה לא הבנתי דבריו דהתם איירי במחט ובטבעת טמאים אם יטמאו התנור

המת או שנפל שרץ לאוירו נטמאו הכלים שבתוך הטפילה. ואם היה התנור מוקף צמיד פתיל הואיל והתנור טהור אף הכלים המובלעין בטיט שעל גביו טהורים. וכן חבית המוקפת צמיד פתיל והיתה מחט או טבעת במגופת החבית מצדה. הרי אלו טמאין ואין מצילין באהל המת. היו במגופת החבית כנגד פיה אם היו נראין לתוך החבית ואינן יוצאין לאוירה טהורין. ואם יצאו לאוירה טמאין. שאין כלי חרש המוקף צמיד פתיל מציל על הכלים שבתוכו כמו שיתבאר. ואם יש תחתיהן כקליפת השום אע"פ שהן שוקעין לתוך אוירה הרי אלו טהורין: **ו** כל הבלועין בקרקעיתו של בית הרי הן טמאין ואין נצלין. שקרקע האהל כמוהו עד התהום משא"כ בכותליו כמו שיתבאר. כיצד הטומאה בבית וכלים הטמונים בקרקעיתו אפילו תחת מאה אמה טמאים. אם יש במקומן טפח על טפח טהורין שהרי הן תחת אהל אחד. למה זה דומה לעלייה שע"ג הבית וטומאה בעלייה שהבית טהור. וכן אם חלק הבית במחיצה מכלפי ארצו והיתה הטומאה בין המחיצה והארץ כלים שבבית למעלה מן המחיצה טמאין *שאין האהלים מונעין הטומאה כמו שביארנו. היתה הטומאה למעלה מן המחיצה כלים שבין המחיצה והארץ טהורין שהאהל מציל. ואם אין בין המחיצה והארץ גובה טפח הרי הן כטמונים בקרקע הבית וטמאים: **ז** ביב שהוא קמור תחת הבית ויש בו פותח טפח ויש בפתחו שהוא חוץ לבית פותח טפח והיתה טומאה בתוכו הבית טהור. היתה טומאה בבית מה שבתוכו טהור. היה בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח והיתה טומאה בתוכו הבית טמא. טומאה בבית מה שבת[וכו] טהור שאין דרכה של טומאה להכנס. אין בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח טומאה בתוכו הבית טמא כאילו היא בו[ך] הבית. טומאה בבית מה שבתוכו טמא מפני שהן ככלים הטמונים בקרקע וקרקע הבית כמוהו עד התהום: **ח** שתי חב[יות] [...] וכחצי זית בכל אחד ומוקפות צמיד פתיל ומונחות בתוך הבית הן טהורות שאין חצי שיעור מטמא. והבית טמא שהרי יש בו [...] כזית ואין צמיד פתיל לטומאה. ואינן מיטמאות מחמת הבית שהרי הן מוקפות צמיד פתיל. נפתחה אחת מהן היא והב[ית] טמאין וחבירתה טהורה. וכן שני חדרים שהן פתוחים זה לזה ולבית וכחצי זית בפנימי או באמצעי וכחצי זית בחיצון החי[צון] טמא והפנימי והאמצעי טהורין. כחצי זית בפנימי וכחצי זית באמצעי הפנימי טהור והאמצעי והחיצון טמאים שדרך הטומ[אה] לצאת ואין דרכה להכנס:

התנור אם לא ונדון דידן בכלי טהור הבלוע אם ינצל מהטומאה ומה ענין זה לענין זה וצ"ע: ומ"ש מ"מ מה שפירש בטמא טמאים ובטהור טהורים והסוגיא שכתב על זה אינה כלום כלומר שהראב"ד פירש שבטמא היינו שהתנור ראוי לקבל טומאה אע"פ שהוא מוקף צמיד פתיל טמאים ובטהור שאינו ראוי לקבל טומאה כגון שהוא תנור שלא הוסק ורבינו פירש בטהור היינו שהוא מוקף צמיד פתיל וטמא היינו שאינו מוקף צמיד והראב"ד הקשה על זה שאפילו הוא מוקף צמיד פתיל אינו מציל אלא כלי חרס ולפיכך כתב כאן שהפירוש והסילוק שהולך בזה אינו כלום ועוד שהוא סותר דבריו שפסק בפכ"ג שצמיד פתיל אינו מציל אלא על כלי חרס וכאן כתב שהוא מציל על מחט וטבעת, ורבינו בפי' המשנה כתב וז"ל והוא שתהיה הטבעת או המחט טהורה ויהיה בעצם הטפילה שיטפילו על קרקע התנור והטיט עליו ותחתיו והיה התנור מוקף צמיד פתיל ונתון באהל המת הנה נטמא התנור בכללו ונטמאת הטבעת או המחט אשר בתוכה ואם היה התנור טהור כו' (שהיה הצמיד פתיל כראוי) הנה הטבעת והמחט ג"כ טהורים ולא יטמאו באהל המת שהם בגוף הבנין וזה הבנין כולו טהור עכ"ל. ביאור דבריו דהאי הכא דמגו דמהני צמיד פתיל לתנור מהני נמי להם ובטלים אגב התנור וזה הטעם בעצמו לנמצאו במגופת החבית כנגד פיה אבל כשנמצאו מצדה מאחר שאין לחבית צורך במגופה שבצדיה ה"ל כבלועים בלבינה שאינם ניצולים וכן פי' ר"ש. וכתב עוד תניא בתוספתא אין במשמע אלא בזמן שהיא בתוך החבית ומנין אפילו בתוך המגופה למעלה מאוירה של חבית תלמוד לומר כלי ובכן נסתלקה הקושיא הגדולה שהוקשה להראב"ד שהרי מבואר בתוספתא זו כמ"ש:

ו כל הבלועים בקרקעיתו של בית וכו'. פרק ט"ו דאהלות. ועל מ"ש רבינו שאין האהלים מונעים את הטומאה כמו שביארנו. כתב הראב"ד אני לא ידעתי אנה נתבאר דבר זה וכו'. וי"ל שמה שאמר רבינו כמו שבי[ארנו] היינו מ"ש לעיל בפרק זה וכן אהל בתוך אהל וכזית מן המת באהל הפנימי כל הכלים ש[...] החיצון טמאים ובענין הדין שכתב רבינו שאין האהלים מונעים את הטומאה כתב [...] המשנה (פ"ח מ"ו) דהיינו מדתניא בתוספת' צמיד פתיל והאהלים מצילים על הטהורים מל[...] ואין מצילים על הטמאים מלטמא ודבר תימה דהא קי"ל שהאהל חוצץ בפני הטומאה שאם היה חוצץ על פני כל הבית אין ה"נ [...] היתה עוברת הטומאה למעלה אבל הכ"ע [...] היה החצץ על פני כל הבית שהטומאה [...] דרך המקום שאין בו חצץ ומתפשטת ל[...] בכל הבית אי נמי כשאין מקום לטומאה [...] כי אם דרך למעלה מהחצץ דומיא דאהל [...] אהל דלעיל וצ"ע:

ז ביב שהוא קמור תחת הבית וכו'. פר[ק] [...] דאהלות:

ח שתי חביות וכחצי זית בכל אחת וכו' וכן שני חדרים וכו'. פ"ח דאה[לות] ומ"ש אין צמיד פתיל לטומאה. תוספתא ד[...] פ"ו. ומ"ש וכחצי זית בפנימי או בא[מצעי] וכו'. בתוספתא פ"ט דאהלות:

פכ"א א מנין לצמיד פתיל וכו'. סוף דחולין (דף כ"ה) וב[...] פרשת חוקת. ומ"ש לכל הכלים שאינם מק[בלין] טומאה שיצילו בצמיד. בפ"י דכלים. [...] ונסרים של עץ וכו'. בפ"ה דאהלות אם הי[ה] חלק או סרידה שאין לה אגפים טהור. [...] וגולמי כלי מתכות. בתוספתא דכלים פ'[...] מה בין אהלים וכו'. בספרי פרשת חוקת [...] מצילים

הוא שוה לנחושתו של תנור אינו נוגע נמצא כטפלת התנור מוקף צמיד פתיל בטמא טמאים ובטהור טהורים פירוש על הנראים ועל היוצאים קאי ובמחט וטבעת טהורים שאם נכנס התנור לאהל המת אע"פ שהוא מוקף צמיד פתיל אם התנור ראוי לקבל טומאה אין התנור מוקף מציל אותם שהרי אמרו אין כלי חרס מציל אלא על אוכלין ומשקין וכלי חרס מפני תנורו של ע"ה שהוא טמא אבל אם הוא טהור שלא הוסק טהורים שהרי על גב ע"ה נמי טהור ולפיכך ניצלים עם התנור בצמיד פתיל נמצא במגופת החבית מצדיה טמאים כנגד פיה טהורים פירוש מצידי החבית אין החבית מצלת אותן בצמיד פתיל לפי שאינו חבור לחבית שאין צורך לצידי החבית במגופה אבל (לא) כנגד פיה ניצלין שהרי צורך המגופה לפיה של חבית ויש כאן קושיא גדולה לפי מה שפירשנו והרי אמרו שאין כלי חרס מציל אלא על אוכלין ומשקין וכלי חרס ואולי נאמר שאני מגופה מטפלה שהטפלה כגופה של חבית והיא טמאה על גב ע"ה אבל המגופה אינה כ[...] וכלי טהור הוא כשאין לו תוך ומכח עצמה היא מצלת שלא גזרו עליה משום כליו של [...] ואפילו יש לה תוך. נראים בתוכה אבל לא לאוירה טהורים שוקעים בתוכה ותחתיהם כ[...] השום טהורים נראה לי מאחר שאינם יוצאים לאויר החבית טהורים שנצלים בצמיד של חבית ושל מגופה כמו שפירשנו אבל אם היו יוצאים לאוירה נחשבים ככלי החבית [...] מצלת על כלים שבתוכה אלא על כלי חרס אבל אם היו שוקעים בתוך החבית ות[...] טיט כקליפת השום שהם נחבאים במגופה אע"פ שהכלים עומדים בתוך התנור טהורי[ם] שהם כלי המגופה ולא כלי החבית ואולי בזה החוט יש לי לתלות דמשמע מהכא טעמא ד[...] צמיד פתיל הוא דניצלין הא משום דנבלעין במגופה לא והמשנה שהביא כוש שבלע ומלמד שבלע את הדרבן וכו' יכול אני לומר שנראים ואינן יוצאים דאיירי בריש[א] וטבעת ומשנת ספוג קשיא ליה דתנן בהאי פירקא ספוג שבלע משקין טמאים ונפל התנור טמא שסוף המשקין לצאת אלמא בלוע שאין סופו לצאת טהור וכוש שבלע היאך סופו לצאת אלא ע"י אדם ואולי כיון שיוכלו לצאת בידי אדם כופן לצאה קרינא בי[ה] [...] מקום מה שפירש בטמא טמאים ובטהור טהורים והסוגיא שכתב על זה אינה כלום וסותר דבריו בין תבין:

השגת הראב"ד

*שאין האהלים מונעין את הטומאה כמו שביארנו. א"א אני לא ידעתי אנה נתבאר זה והלא דבר ידוע הוא שהאהל חוצץ אם אינו מקבל טומאה אבל טעם המשנה שדרך הטומאה לצאת משם ואין דרכה ליכנס שם ואדם גדול טעה בזה:

פרק אחד ועשרים

א מנין לצמיד פתיל שמציל באהל המת שנאמר וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא הא יש צמיד פ[תיל] עליו טהור. ומפי השמועה למדו שאין הכתוב מדבר אלא בכלי חרש בלבד כלי שאינו מטמא אלא דרך פת[חו] לפיכך אם היה פתחו סתום ומוקף צמיד פתיל הציל על כל שבתוכו. ק"ו לכל הכלים שאין מקבלין טומאה שיצילו בצ[מיד] פתיל והם כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה וכלי עצמות הדג ועורו ועצמות העוף וכלי עץ הבא במדה ונסרים של עץ [...] פשוטין ואינן כלים וגלמי כלי מתכת כל אלו מצילין בצמיד פתיל. אם הדברים שבתוך הכלי המוקף נצלו ק"ו לבלועין ולכ[לים] שתחת האהלים. מה בין אהלים לכלים שהכלים אינן מצילין אלא בצמיד פתיל והאהלים מצ[ילין] בכיסוי

משנה למלך

פכ"א א קל וחומר לכל הכלים שאין מקבלין טומאה שיצילו בצמיד פתיל וכו'. (א"ס עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פי"ב דין ב'):

בכיסוי בלבד: **ב** *משפך שכפהו מציל בכיסוי אע"פ שקצתו נקוב נקב קטן הרי הוא כסתום: **ג** כל הכלים המצילין בצמיד פתיל אם היו בהן טפח על טפח על רום טפח וכפאן על פיהם על הארץ אע"פ שלא מירח בצמיד פתיל מן הצדדין הרי אלו מצילין כל מה שתחתיהן עד התהום מפני שהן כאהל והאהל מציל. אא"כ היה הכלי כלי חרש שאין אהלי כלי חרש מצילין. *כיצד חבית שכפויה על פיה אף ע"פ שמירחה בטיט מן הצדדין כל מה שתחתיה טמא. שנאמר צמיד פתיל עליו ולא צמיד פתיל על גבו. הדביק פיה לכותל ומירחה מן הצדדים מצלת על כל מה שבתוכה ועל כל שכנגדה בכותל. ואם לא מירח מן הצדדין אינה מצלת שאין כלי חרש מציל משום אהל כמו שביארנו. *אבל שאר כל הכלים המצילין בצמיד פתיל שהיו פיותיהן דבוקות בדפני הבית מצילין בלא צמיד פתיל מפני שהן מצילין משום אהל. לפיכך צריך שיהיה בדופן הכלי טפח שאין הכלים מצילין עם דפנות אהלים עד שיהיה להן דופן [טפח]. היה לכלי דופן חצי טפח והיה יוצא מדופן האהל שפה חצי טפח והדביק זה לזה. אע"פ שיש שם חלל טפח אינו מציל עד שיהיה טפח ממקום אחד: **ד** כשם שמצילין מבפנים עם דפנות האהל כך מצילין חוץ לאהל אם סמכן לאהל שהרי האהל נעשה כסוי מ"מ. כיצד כלי מיחם שיש לו דופן טפח שהניחו ע"ג יתדות חוץ לאהל וסמך פיו לדופן האהל והיתה טומאה תחתיו כלים שבתוכו טהורין. ואם היה סמוך לכותל חצר או לכותל גינה אינו מציל לפי שאינן כותל אהל. ולפיכך שבתוך הכלי טמאים שהרי האהילו על הטומאה: **ה** קורה בה פותח טפח והיא נתונה מכותל לכותל וטומאה תחתיה וקדרה [...]ן מן הקורה והיתה הקורה נוגעת בפי הקדרה כולה ומכסה [...] כלים שבקדרה טהורים שהרי הוצלו בכיסוי האהל להם. ואם [...]יה פי הקדרה מכוסה בקורה אלא ביניהם ריוח. כל מה [...]ירה טמא והקדרה עצמה טמאה: **ו** בור שבתוך הבית וטומאה בבית וכלים בבור אם היה מכוסה בנסר חלק [...]בכלי המציל שיש לו דופן טפח הרי כל מה שב[...]ור [...]. היה לבור בניין סביב לפיו גבוה טפח על הארץ, [...]שכסהו בכלי המציל שיש לו דופן. בין שלא היתה לו

כסף משנה

[...] בצמיד פתיל והאהלים בכיסוי: **ב** משפך שכפהו וכו'. כתב הראב"ד א"א [...] דכלים משפך אפילו טהור וכו'. מ"ש הראב"ד ומכאן לא למדנו אע"פ שהוא [...]לא סתמו י"ל שטעם רבינו הוא משום דאי בששתם הנקב מ"ט דרבי מאיר [...]אינו מציל אע"פ שהראב"ד בהשגה שאחר זו כתב שטעם רבי מאיר מפני שהוא עומד [...]מישו בחבית סובר רבינו שאין זה כדאי [...]אינו מציל. ומ"ש ומשפך ודאי בידי אדם [...] דמשפך בתחילת עשייתו עושין אותו בענין [...]קוב ולא מיקרי בידי אדם אלא היכא [...]עשה שלם ואח"כ מנקבין אותו:

[...] כלים המצילים וכו'. במשנה פ"י דכלים [...]בי כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה [...]תני היו כפויין על פיהן מצילין כל [...]ן עד התהום רבי אלעזר מטמא וידוע [...]כת"ק. ומה שהצריך שיהיה בהם טפח [...]ח טמאה שמאחר שהוא מציל מטעם [...]אהל אינו אהל פחות מטפח ואיתא [...]א דכלים פ"ז. ומ"ש רבינו אא"כ היה [...]י חרש וכו' כיצד חבית שכפויה על [...]': כתב הראב"ד אמת כך היא שנויה [...] וכו'. והנה רבינו ברים פ"י דכלים [...]ן דאלו כלים מצילים בצמיד פתיל וכו' [...]ין על פיהם מצילים כל שתחתיהם עד [...]כתב וזה אצלנו א"א בכלי חרש שהוא אם [...] חרס על פיו לא יציל מה שתחתיו לפי [...]ומא דכך פתחו באמת ואפילו ידביקהו [...]ים והדומה לזה לא יציל שאינו לא אהל [...] צמיד פתיל ונוסחת ספרא חבית שכפאה [...] ומרחה בטיט מן הצדדים טמאה שנאמר [...]יל עליו ולא צמיד פתיל על גבו וזה [...]את אמרם בספרא בטומאת כלי חרש אמר [...] חרש לרבות האהלים שהאהל של חרש [...]א יציל מה שתחתיו כמו שיצילו האהלים [...]הר שראה רבינו ספרי וספרא מסכימים [...]ואת וגם דרשי לה מקראי פסק כן [...] תתפרש על פי זה דכי קתני היו [...]על פיהם מצילים כל שתחתיהם עד [...] אשאר מיני כליה השנויים במשנה חוץ [...]ים ואע"ג דתוספתא פליגא לא חש לה [...]מקום סיפרא וספרי ודרשת קראי. [...]הראב"ד ואני אומר מה ששנו בספרי [...]ן הצדדים אינו מציל כשלא מירח שפתיה [...]קרקע וכו' ק"ל לפי דעתו שכל הכלים [...]צמיד פתיל למה שנו דין זה בחבית [...]שאר כלים ולפי דבריו הכי הו"ל למיתני [...]או על פיו ומרחו בטיט ומדנקט חבית [...]מע שדין זה מיוחד בכלי חרש: [...]וד הראב"ד גם מ"ש שכל הכלים המצילים [...]צמיד פתיל אם כפה על פיהם מצילין [...]יד פתיל אין לו שרש שכל המשנה [...] ע"י צמיד פתיל היא שנויה בתחילתה. [...]ר רבינו שאם כדברי הראב"ד הו"ל [...]מצילין בין מפיהן בין מצדיהן וכו' בין [...]על פיהם ור"א מטמא בכפויים על פיהם [...]כף היו כפויין בהדי הנך משמע דמלתא [...]נפשה היא ואפילו בשאינו מוקף צמיד [...]ציל: ומ"ש ודבר פסוק הוא בסיפרי [...]ים צריכים צמיד פתיל וכשהם כפויים [...]ו מהורת כלים י"ל דאין למדים מן [...] ועוד י"ל דהתם לא אתא אלא לומר [...]ם שאין מציל בצמיד פתיל אלא כלי חרש כדכתיב בקרא אלא כל הכלים דינם ככלי חרש מרבויא דקרא ועוד י"ל דהתם פיירי כשהם מצילין מתורת צמיד פתיל וכשהם כפויין על פיהם אינם מצילין מתורת צמיד פתיל אלא מתורת אהל: ומ"ש אבל משפך אפילו טהור שכתבתי למעלה הוא הטעהו. כבר כתבתי דממתניתין יליף לה רבינו ולא הוצרך ללמדו ממשפך. ומ"ש ר"מ סבר כיון שהוא עומד כדרך תשמישו בחבית אינו מציל לא ידעתי לסוף טעם זה: ומ"ש רבינו הדביק פיה לכותל ומירחה מן הצדדים מצלת וכו'. בתוספתא דכלים פ"ז: ועל מ"ש רבינו אבל שאר כל הכלים המצילין בצמיד וכו'. כתב הראב"ד א"א אין לי אלא כל הכלים מצילים וכו' טעמו לומר דדוקא כשהכלי כפוי על בור ודות הוא דלא בעינן מירוח אבל כשהוא כפוי לכותל צריך מירוח והביא ראיה מהתוספתא ולאפוקי מדברי רבינו שכתב שאם היו דפנות הכלים דבוקות לדופני הבית מצילים בלא צמיד פתיל ולדעת רבינו י"ל דמירח דקתני לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט. א"נ דמשום דבעא למיתני סיפא ר"א אומר כפוי על פיו אינו מציל נקט רישא ומירח לאשמועינן דאפילו בהכי פליג ר"א אבל לת"ק בלא מירוח נמי מציל:

ומ"ש שאין הכלים מצילים וכו' עד שיהיה טפח ממקום אחד. משנה פ"ה דאהלות:

ד כשם שמצילין וכו' עד שיהיה ספח על הטומאה. שם:

ה קורה שיש בה וכו'. משנה ספ"ה דאהלות קורה שהיא נתונה מכותל לכותל וקדרה תלויה בה טומאה תחתיה כלים שבקדרה ר"ע מטהר וחכמים מטמאין ובתוספתא פ"ו קורה שהיא נתונה מכותל לכותל וקדרה תלויה בה וכו' היה פיה למעלה מודבק לקורה הרי זה מצלת משוכה הימנו בפותח טפח אינה מצלת פחות מטפח רבי עקיבא אומר מצלת וחכמים אומרים אינה מצלת וידוע שהלכה כחכמים וזהו שכתב רבינו והיתה הקורה כולה כלומר שלא תהא משוכה ממנה אפילו פחות מטפח:

וכתב הר"י קורקוס ז"ל ידוע דבקורה טפח מיירי כי אז מכוסה טהורה ואינה תכובה טמאה כי הקורה שיש בה טפח נקראת אהל להביא הטומאה לקדרה ולכלים שבתוכה וכלי חרש אינו מטמא מגבו וגם דבכה"ג אפי' אין טומאה תחת הקדירה עצמה הקורה מביאה טומאה לה וטומאה תחתיה היינו תחת הקורה ולכך כתב רבינו וטומאה תחתיה וקדרה תלויה בה היפך מלשון המשנה עכ"ל. והא דקתני בתוספת' אם אין בין פיה לקורה פותח טפח ה"ז מצלת אם יש בין פיה לקורה פותח טפח אינה מצלת אליבא דר"ע היא ולית הלכתא כוותיה:

ו בור שבתוך וכו'. פ"ה דאהלות שם:

כתב הראב"ד א"א במשנה אינו כן אלא אם היתה באר חלקה וכו'. טעמו לומר דבמתניתין קתני היה נסר חלק או סרידא שאין לה גפיים טהור משמע דבאר חלקה שכפה עליה כלי שאין לו דפנות יוצאות טהור כמו אם כפה עליה נסר והטעם מפני שהכלי שאין לו דפנות אין שם כלי עליו והרי הוא כנסר חלק ורבינו כתב אם היה מכוסה בנסר חלק או בכלי המציל שיש לו דופן הרי כל מה שבבור טהור משמע שאם היה מכוסה בכלי שאין לו דופן טמא וזה היפך מה שנתבאר. וי"ל שדברי רבינו כך פירושם

השגת הראב"ד

*משפך שכפהו. א"א תוספתא דכלים משפך אפילו טהור אינו מציל בכיסוי דברי ר"מ וחכ"א מציל ומכאן לא למדנו אע"פ שהוא מנוקב ולא סתמו אלא בששתם הנקב שהרי שנינו במשנתנו אע"פ שהכלי מנוקב מציל עד השיעור המפורש במשנה ודוקא שלא נעשה נקב בידי אדם אבל אם נעשה בידי אדם אפילו בכל שהוא טמא כל מה שבתוכו ומשפך ודאי בידי אדם הוא ובאמת כשסתמו שוא ואני אומר ג"כ ע"י צמיד פתיל ולפנים אפרש יותר מזה:

*כיצד חבית שכפויה. א"א אמת כך היא שנויה בספרי אבל תוספתא דכלים חולקת עליהם דתניא חבית שכפאה על הכותל ומירח שפתותיה עם הכותל מצלת על כל מה שבתוכה ועל כל מה שכנגדה בכותל כפאה על הקרקע ומירח שפתותיה עם הקרקע מצלת על כל מה שבתוכה ועל מה שכנגדה בקרקע והמשנה כמו כן כך מוכיח דתנן פ"ק אלו כלים מצילין בצמיד פתיל כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה וכלי חרס וכלי נתר ועצמות הדג ועורו ועצמות חיה שבים ועורם וכלי עץ הטהורים מצילין בין מפיהם בין מצדיהם בין יושבים על שוליהן היו כפויים על פיהם מצילין כל מה שתחתיהם עד התהום ר"א מטמא על הכל מצילים חוץ מכלי חרס שאינו מציל אלא על אוכלין ומשקין וכלי חרס כל זה במשנה ובתוספתא ואיך ידחו ואני אומר מה ששנו בסיפרי שמירח מן הצדדין אינו מציל כשלא מירח שפתיה עם הקרקע אלא שנתן טיט סביב סביב דדינו כעל גבה גם מה שאמר שכל הכלים המצילים בצמיד פתיל אם כפה על פיהם מצילין בלא צמיד פתיל אין לו שורש שכל המשנה שכתבתי ע"י צמיד פתיל היא שנויה בתחילתה ודבר פסוק הוא בספרי שכל הכלים צריכין צמיד פתיל וכשהם כפויים איך יצאו מתורת כלים אבל משפך אפילו טהור שכתבתי למעלה הוא הטעהו והוא כתב שכפהו ואינו אלא עומד על פי החבית כדרכו ומוקף צמיד פתיל עם שפתי החבית ונקבו סתום בטיט ר"מ סבר כיון שהוא עומד כדרך תשמישו בחבית אינו מציל ותכ"א מציל זהו העיקר ולפיכך נחלקו במשפך:

*אבל שאר כל הכלים. א"א אני אין לי אלא כל הכלים מצילין עם דפני אהלים אלא שלא נתברר אם ע"י מירוח מפני שדפנו של אהל מחשבו כאהל ודי לו בכיסוי ומסתברא דבכיסוי סגי ליה עם דפנו של אהל כדמפרש ואזיל במתני' סבור והדות וכפיסס נתונה עליו טהור ולא קתני מירוח וכ"ל דוקא עם דפנו שהדופן של אהל נעשה ג"כ דפנו של כלי אבל אם עשאו לדופן האהל קרקע עולם לא אלא ע"י מירוח שהרי שנו בתוספתא חבית שכפאה על הכותל מירח שפתותיה עם הכותל מציל מירח אין לא מירח לא שאני שהכותל עשאו קרקע עולם:

השגת הראב"ד

*או בכלי המציל שיש לו דופן. א"א במשנה אינו כן אלא אם היתה באר חלקה וכפיסה נתונה עליו טמא לומר שאינה מצלת מה שבבור אם יהיה נסר חלק וסרידה שאין לה גפיים פירוש דפנות טהור משמע אפילו בור חלקה שאין לה דפנות יוצאות והטעם נפי שאין אלו כלים והרי הן כבניין עליו שאין מצריכין דפני כלים אי דפני אהלים אלא בזמן שהן כלים כמו כפיסה שהוא כלי של אבן ואין לה דפנות עסה:

פירושו אם כסהו בכלי שיש לו דופן טפח הרי כל מה שבבור טהור הא אם כסהו בכלי שיש לו דופן פחות מטפח כל מה שבבור טמא אבל אם כסהו בכלי שאין לו דפנות כלל לא איצטריך רבינו לפרושי דבכלל נסר חלק הוא :

ח החדות הבנוי וכו' עד כך מציל בכותליו . פי"א דאהלות וכב"ה : **כבר ביארנו וכו'** :

ט תנור ישן בתוך החדש וכו' עד כל שבתוך החדש טהור . פ"י דכלים :

וכתב הראב"ד א"א אין הטעם שלו מספיק לא לפירושו ולא לפירוש הרב היוני וכו'. נראה לי שט"ס יש בהשגה זו וצריך להגיה אין הטעם שלו מספיק אלא לפירושו ולא לפי' הרב היוני כי גירסת רבינו במשנה זו ופירושו בה נכון והסכים הרא"ש לדבריו וגם הראב"ד מסכים כן :

י סרידא של חרש שיש לה שפה וכו'. פי"ב דאהלות כלומר שאין לה שפה אינה מקבלת טומאה דהוי פשוטי כלי חרש וטומאה תחתיה או על גבה טומאה בוקעת ועולה :

יא קדרה שכפאה ע"פ החבית וכו'. תוספתא פ"ז דכלים :

פכ"ב א שולי המחצין וכו'. תוספתא פ"ז דכלים . ופי' מחצין כלי חרס והוא מלשון הגת והמחץ :

ב כלי חרס שנתן בו טיט עד חציו וכו'. כתב הראב"ד א"א לשון התוספתא אינו כן וכו' וי"ל שאינו טעות בידו שהוא ז"ל מפרש דהב"ע כשהקיפו צמיד פתיל וקסבר ר"י שאינו מציל משום דכיון שנתן בו טיט עד חציו ביטלו מתורת כלי

כלי ושוב אינו מציל בצמיד פתיל דהו"ל כלבינה שבלעה אם הסכימו שאינה מצלת שלא נתבטל מתורת כלי ואע"פ שהשקיע כלים בטיט שבתוכו אם פי הכפישה צמיד הציל על הכלים שבתוכה אע"פ שהם שקועים בטיט :

ג כלי חרס מציל בצמיד פתיל עד שינקב וכו'. בסוף פרק המצניע : וכתב ה[...] ז"ל ובגדול עד שיפחת רובו א"א יש מ[...] בהיפך כלי גדול שלא נפחת רובו אלא [...] רמון עכ"ל . טעמו דליפנא דגמרא הנזכר אמר רב אסי שמעתי כלי חרס במוציא רמון וכו' והא רבא הוא דאמר צמיד פתיל עד שיפחת רובו ל"ק הא [...] הא בזוטרי ופירש"י עד שיפחת רובו [...] פחות כתיב דבך פחת נכנסת לו טומ[אה] דבך נקביו אלא במוקף צמיד פתיל שאם במוציא רמון אינו מציל ברברבי ברוב במוציא רמון בטל ליה מכלי . והתוספו[ת] פר"י הקשה על פי' זה ופירש רברבי [...] רמון ובזוטרי שמוציא רמון הוא יותר סגי ברוב ודברי רבינו כפירש"י ודברי ה[...] כר"י . ומ"ש כיצד כלי גדול וכו' דברי ר"ת בפרק הנזכר ולאפוקי מפרש"י. וי[...] רבינו בדפוס ט"ס שכתוב שנפחת רוב[ו] [...] למחקו ולכתוב במקומו חציו וכן מצאתי מוגה . ומ"ש וכמה יהיה בנקב וכו' [...] דכלים :

ד תנור שהיתה סרידה על פיו וכו' עד ניצולים עד שיסתם הנקב . ש[...] חבית

לו דופן ה"ז מציל שהרי יש לו דופן טפח ממקום אחר : **ז** חדות הבנוי בתוך הבית ומנורה בתוכו והפרח שלה יוצא ומכסה פי החדות ונתן כלי המציל באהל המת על פי החדות והרי הוא נשען על פרח המנורה. רואין אם תנטל מנורה והכלי המציל עומד ה"ז מציל על כל שבחדות. וכלים שבין שפת הכלי ושפת החדות טהורים עד התהום . ואף המנורה טהורה . אע"פ ששפת הפרח נראה בין הכסוי והחדות . ואם לאו הכל טמא : **ח** החדות הבנוי בתוך הבית וכלי המציל נתון על פיו . והיתה טומאה בין שפת הכלי ושפת החדות או בתוך החדות הבית טמא . שאין האהל שבתוך הבית מונע הטומאה כמו שביארנו. היתה טומאה בבית כלים שבכתלי החדות אם יש במקומן טפח על טפח על רום טפח טהורים . ואם לאו טמאים. ואם היו כתלי החדות רחבים משל בית בין כך ובין כך טהורים. מפני שאינן מכתלי הבית . וכשם שמציל החדות בתוכו כך מציל בכתליו . כבר ביארנו שהתנור הישן הרי הוא ככל הכלים שהן מביאים את הטומאה ואינן נעשין אהלים ומפני זה אינו מציל על מה שבתוכו אא"כ היה מוקף צמיד [...] כשאר כלים המצילים. וכן ביארנו שהתנור החדש אינו ככלים לענין זה אלא נעשה אהל . ולפיכך מציל על מה שב[...] בכיסוי בלבד בלא צמיד פתיל כאהלים . וכיסוי התנור הוא נקרא סרידא : **ט** תנור ישן בתוך החדש וסרידא ע"פ ה[...] והרי הכיסוי נשען על פי התנור הישן רואין אם כשינטל הישן תפול הסרידא לא הציל וכל שבתוכו טמא . ואם לאו טהור. היה החדש בתוך הישן והסרידא מונחת על פי הישן . אם יש בין החדש והכיסוי פחות מטפח *כל שבתוך החדש טהור וכאילו הסרידא מונחת על פיו : **י** סרידא של חרש שיש לה שפה והיא עודפת ע"פ התנור ומוקפת צמיד פתיל אפילו היתה טומאה תחתיה או על גבה הכל טמא . אבל כנגד אוירו של תנור טהור . היתה טומאה כנגד אוירו של תנור מכנגדו עד לרקיע טמא וכל מה שבתוכו טהור: **יא** קדרה שכפאה על פי החבית ומירח דפנותיה עם החבית מצלת על כל מה שבתוכה ועל מה שבינה ובין שפתות החבית. הו[...] על פי החבית כדרכה ומירח אינה מצלת מפני שהקדרה מתטמאה מאוירה ואין כלי טמא מציל כמו שביארנו :

השגת הראב"ד

*כל שבתוך החדש טהור וכאילו . א"א אין הטעם שלו מספיק [אלא] לפירושו ולא לפי' הרב כי[...] מה שפירש בו כי הוא מפרש טעם הרישא כיון שהפתיל מתנודד בנפילת הסרידא אינו צמיד פ[...] הסיפא אינו נופל ולמה לא הציל אף מה שבישן ומה בין פוחת טפח לשאין בו שיעור והוא מוקף [...] על כן נראה לי דבך זה המתחבר טעם הרישא לפי שהכיסוי שהוא מציל משום אהל נסמך על דבר טומאה והרי התנור ישן אינו מציל בלא צמיד פתיל כדמפרשינן לעיל והסיפא אע"פ שנסמך לגמרי [...] כיון שנתן החדש בתוך הישן הרי ביטל אללו של ישן והכיסוי חושבין אותו לחדש ואם אין בין [...] והחדש טפח הרי הוא כסתום ומציל לעצמו :

פרק שנים ועשרים

א **שולי** המחצין ושולי קרקעות והכלים *ודפנותיהן מאחוריהן אין מצילין בצמיד פתיל באהל המת. קרסמן ושפן ועשאן כלים מצילין בצמיד פתיל. שאין מציל בצמיד פתיל אלא כלים : **ב** כלי חרש שנתן בו טיט עד חציו לא ביטלו . ואם השקיע בו את הכלים מציל : **ג** כלי חרש מציל בצמיד פתיל עד שינקב במוציא רמון. *ובגדול עד שיפחת רובו . כיצד כלי גדול שנפחת [חציו] והקיפו צמיד פתיל וסתם מקום הפחת בצמיד פתיל הרי זה מציל אע"פ שאינו חשוב כלי לענין טומאה . אבל כלי המוקף צמיד פתיל ע[...] נקוב או סדוק ולא סתם הנקב נטמא ואינו מציל . וכמה יהיה בנקב אם היה כלי העשוי לאוכלים שיעורו במוציא זי[...] היה עשוי למשקה שיעורו בכונס משקה. העשוי לכך ולכך מטילין אותו לחומרא . ומשינקב בכונס משקה אינו מציל [...] שיסתום הנקב או עד שימעטנו : **ד** תנור שהיתה סרידא על פיו ומוקף צמיד פתיל ונתון באהל המת ונסדק התנור . אם הסדק מלא פי מרדע שהוא היקף טפח נטמא התנור ואע"פ שאין המרדע יכול להכנס בסדק אלא הרי הוא כמותו בשיה. [...] מכאן התנור טהור . נסדקה הסרידא שעל פיו כמלא פי מרדע נכנס הרי זה טמא . פחות מכאן ניצל בצמיד פתיל . [...] הסדק ענול אין רואין אותו ארוך אלא שיעורו כמלא פי מרדע נכנס : **ה** תנור המוקף צמיד פתיל שניקב נקב בעינו[...] תנור הטוחה אם היה הנקב מלא כוש נכנס ויוצא כשהוא דולק ה"ז נטמא . ואם היה הנקב פחות מזה ניצל : **ו** ניקב ה[...] מצדו שיעורו מלא כוש נכנס ויוצא שלא דולק. וכן מגופת החבית שניקבה שיעורה כדי שתכנס מיצה שנייה של [...] בנקב . וחצבים גדולים שניקבו שיעורן כדי שתכנס מיצה שנייה של קנה. פחות מכאן טהורין. בד"א בזמן שנעשו ל[...] אבל אם נעשו לשאר המשקין אפילו ניקבו בכל שהן נטמאו . ואין הצמיד פתיל מועיל להם עד שיסתום הנקב . ואף [...] שנעשו

השגת הראב"ד

*ודפנותיהן מאחוריהם וכו כלי חרס שנתן בו . א"א לשון התוספתא אינו כן אלא כך כפישה [...] טיט עד חציה והשקיע בה את הכלים רבי יהודה אומר אינה מצלת וחכ"א מצלת פי' כפישה כלי ואינו מקבל טומאה ואם נתנה ע"פ החבית ומירח בה את הטיט היתה מצלת כל מה שבתוכה [...] עכה כן אלא שנתן בה טיט וכפה את החבית להוכה עד ששקע פיה בטיט ר"י אומר אינה מצלת [...] דכך צמיד פתיל וחכ"א מצלת ומ"ש הוא טעות הוא בידו שהחבית אטומה עד הגיה טמאה שיי[...] מצלת ואפילו אטומה כולה טמאה היא וככי איתא בתוספתא :

*ובגדול עד שיפחת . א"א יש מפרשים בהיפך כיצד כלי גדול שלא נפחת רובו אלא במוציא [...]

שנעשו ליין לא אמרו אלא שניקבו שלא בידי אדם. אבל אם נעשו בידי אדם אפילו כל שהן טמאים. ואינן ניצלין עד שיסתם הנקב: ז חבית שהיא מלאה משקין טהורין ומניקת של חרס בתוכה והחבית מוקפת צמיד פתיל ונתונה באהל המת. החבית והמשקין טהורין והמניקת טמאה. מפני שקצתה האחת בתוך החבית המוקפת והקצה השני פתוח לאהל המת ואינו סתום. אע"פ שהיא עקומה *אין העקום כסתום:

ח חבית המוקפת צמיד פתיל שניקבה מצדה וסתמו שמרים את הנקב הציל. אגף חצי הנקב וסתם חציו ה"ז ספק אם הציל אם לא הציל. סתם את הנקב בזמורה עד שימרח מן הצדדין. סתמו בב' קסמים עד שימרח מן הצדדין ובין זמורה לחבירתה. וכן נסר שנתון על פי התנור ומירח מן הצדדין [הציל. היו שתי נסרים עד שימרח מן הצדדין ובין] נסר לחבירו. חיבר את שני נסרים במסמרים של עץ וכיוצא בהן או שלפף עליהן שוגמין א"צ למרח מן האמצע. במה מקיפין. בסיד. ובחרסית. ובגפסין. בזפת. ...ו. בטיט. ובצואה. ובחמר. ובכל דבר המתמרח. ואין מקיפין ...בעץ. ולא בעופרת מפני שהוא פתיל ואינו צמיד. ומקיפין בדבילה ...שלא הוכשרה. ובבצק שנילושה במי פירות כדי שלא יטמא. שדבר ...אינו חוצץ: ט *מגופת החבית שנתחלחלה אע"פ שאינה נשמטת ...מצלת שהרי נתרעע הצמיד. הכדור והבקעת של גמי שנתן ע"פ ...ת ומירח מן הצדדין לא תציל עד שימרח על כל הכדור ועל כל ...ת ממטה למעלה. וכן במטלת של בגד שקשרה ע"פ הכלי. ...של נייר או של עור וקשרה במשיחה. אם מירח מן הצדדין הציל: ...ת של עור הדג או הנייר שהלביש בהן את החבית *וצררה ...ה ה"ז מצלת. ואם לא צררה אף ע"פ שמירח מן הצדדין לא ...: יא *חבית זפותה שנתקלף החרס מלמעלה והזפת שלה עומד הכיסוי על הזפת ודחקו עד שידבק בזפת. ונמצא הזפת עומד הכיסוי ובין קרקע החבית הרי זה מציל. וכן בכלי המוריים ...א בהן מדברים המתמרחין שהיה המתמרח בין הכיסוי ובין הכלי כמו זר הואיל והכל דבוקין ה"ז מציל:

פרק שלשה ועשרים

א כל הכלים המצילים בצמיד פתיל מצילין על כל מה שבתוכן בין אוכלין בין משקין בין בגדים וכלי שטף. זהו דין תור... אבל מדברי סופרים שכלי חרס המוקף צמיד פתיל אינו מציל אלא על האוכלין ועל המשקין ועל כלי חר... ...ים שיהיו בתוכו. אבל אם היו בתוך כלי חרס המוקף כלי שטף או בגדים הרי אלו טמאים. ומפני מה אמרו שלא... על הכל כשאר כלים המצילין. מפני ששאר הכלים המצילין אין מקבלין טומאה וכלי חרס מקבלין טומאה וכלי טמא חוצץ. וכל כלי ע"ה בחזקת טומאה כמו שיתבאר. ולמה לא אמרו כלי חרס של ע"ה לא יציל על הכל ושל חבר על הכל שהרי הוא טהור. מפני שאין עם הארץ טמא בעיני עצמו שאומר הואיל וכלי חרס מציל על הכל אחד אדם

השגת הראב"ד

*אין העקום כסתום. א"א ראיתי זה האיש משנה את המליצות ומסבב אותם לעניינים אחרים ומתוך כך הוא משתבש והמשנה כך היא במסכתא כלים חבית מלאה משקין טהורים ומניקת בתוכה מוקפת צמיד פתיל ונתונה באהל המת בית שמאי אומרים החבית והמשקין טהורים ומניקת טמאה ובית הלל אומרים אף מניקת טהורה חזרו בית הלל להורות כבית שמאי זהו נוסח המשנה והיא על דרך המחלוקת שבמסכתא אהלות שרבי יהושע אומר בושנו מדבריכם ב"ש ובאמת ובברור המניקת זו של מתכת היא שהיא ראויה לקבל טומאה אע"פ שאין לה בית קבול אם לא שהצמיד פתיל מצילו וב"ש גזרו על החבית שלא תציל אלא על עצמה שהיא של חרס ועל משקין שבתוכה משום חבית של עם הארץ אבל לא על כלי שטף ומש"ה מניקת טמאה אע"פ שהיא מוקפת צמיד פתיל וע"כ זו המניקת כולה תחת הצמיד פתיל היא שאם היה של חרס וראשה אחד לחוץ ופתוח כאשר כתב היאך החבית והמשקין טהורין והמניקה טמאה אדרבא איפכא מסתברא מניקת טהורה שאין לה בית קבול וכלי חרס שאין לה בית קבול טהור והחבית והמשקין טמאין שהטומאה נכנסה דרך פתחה של מניקת שהרי אמרו פתח העשוי בידי אדם אפילו כל שהוא מביא הטומאה בצמיד פתיל הילכך כל מה שכתב שיבוש הוא:

*מגופת החבית. א"א כן פירש הרב היוני ז"ל ולפי לשון המשנה נ"ל בה פירוש אחר, לשון המשנה מגופת החבית המחולחלת ואינה נשמטת מצלת דברי ר"י וחכ"א אינה מצלת פירוש המגופה חלולה ופי החבית נכנס בה והיא מהודקת שאינה נשמטת מאליה רבי יהודה אומר מצלת בלא מירוח וחכ"א אינה מצלת שדרך תשמישה הוא זה כך נראה לי האמת ואם כדבריהם היה לו לומר מירוח שנתחלחל כי המירוח לא נקרא מגופה:

*וצררה מלמטה. א"א זו התוספתא משובשת נמצאת ואין ללמוד ממנה והיא מתוכה נפרכת שהרי אמרו צמיד פתיל על פיה ולא על גבה ואם הלבישה וצררה למטה היאך הצירות על פיה ואם מירות כנגד פיה הרי הנייר מפסיק ואין זה צמיד פתיל:

*חבית זפותה. א"א אף זו לא נראה לי כפירושם שאני מוצא בלשון המשנה יקלף את הזפת קליפה לזפת ושבירה לחרסים על כן נ"ל שאין כאן שבירת חרס אלא שנתקלפה הזפת מן החרס ועומדת לעצמו רבי יהודה סבר כיון שנעשה הזפת דופן החבית ועכשיו שנעשית עומדת לעצמה אין מירוח החבית חשוב בלא מירוח הזפת וחכמים אומרים טעון:

כסף משנה

...שהיא מלאה משקין טהורים וכו'. גם זה שם: וכתב הראב"ד ז"ל ראיתי את האיש הזה משנה את המליצות וכו'. באמת כי ר"ש והרא"ש פירשו כפי' ...ורבינו לא נ"ל פירוש זה משום דהיינו דב"ש וב"ה בפ"ה דאהלות אם כלי ...ל על הכל ותרתי למה לי ולפיכך פירשה בענין אחר ומה שהקשה עליו ...היאך החבית והמשקין טהורים ומניקת ...הנה איפכא מסתברא י"ל שמ"ש שאין ...כסתום היינו לענין שתקבל המניקת ...וכל החבית השובה כסתומה ע"י עקום ...יקל להבין טעם החילוק. ומ"ש דמניקת ...מפני שאין לה בית קיבול י"ל שמניקת ...עקומה ובמקום העיקום היא זקופה ...ומפני כך מתעכבים שם טפות יין וה"ל בית קיבול:

...ת המוקפת צמיד פתיל וכו'. בפרק י' דכלים. ומ"ש אגף חצי הנקב וכו'. ...בבא קמא (דף ק"ה) מייתי הא מתני' ...שניקבה וסתמוה שמרים הצילה וקאמר ...רבא אגף הצייה מהו אמר ליה רב ...הכי ולאו משנתנו היא זו וכו' פקוקה ...עד שימרח היו שתים עד שימרח מן ...ובין זמורה לחבירתה טעמא דמירח הא ...לא אמאי ותיהוי כי אגף הצייה הכי ...הם אי לא מירח לא קאי אגף הצייה ...קאי קאי ודעת רבינו כדברי התוספות ...שכתבו בס"פ המצניע דאגף הצייה ...שמרים קא מיבעיא ליה אי תפיבא ...זו לא ולא איפשיטא. ומ"ש סתם את ...זמורה וכו' עד אינו צריך למרח מן ...פרק י' דכלים שם: במה מקיפין ...וכו'. שם:

...ת החבית שנתחלחלה וכו' עד אם ...מירח מן הצדדין הציל. שם וכחכמים: ...ראב"ד מגופת החבית א"א כך פירש ...הרב היוני ולפי לשון המשנה נ"ל בה ...אחר וכו'. ומ"ש אם כדבריהם הול"ל ...שנתחלחל וכו' י"ל דלאו בכל מירוח שנתחלחל אמר ר"י דמצלת אלא במגופת החבית שפי החבית נכנסת בתוכה ואינה נשמטת מאליה (עיין בתוספות יו"ט שם): י חמת של עור הדג וכו'. כתב הראב"ד א"א זאת התוספתא משובשת וכו'. מ"ש שהתוספתא משובשת נראה דהיינו משום דקתני בה עור הדג והנייר שהלבישו בה את החבית וצרכן למטה אע"פ שמירח בטיט מן הצדדין אינן מצילין ומשמע דפליגא אמתני' דקתני היתה של נייר או של עור וקשרה במשיחה אם מירח מן הצדדין הציל ורצה הראב"ד לומר שמאחר דאתיא דלא כמתניתין הרי היא משובשת ואין למידין ממנה ולמה פסקה רבינו וי"ל שאע"פ שבבא אחת תהא משובשת למה לא נלמוד מבבא אחרת. ומ"ש ומתוכה נפרכת שהרי אמרו צמיד ע"פ ולא על גבה וכו' י"ל דכשהכניס החבית דרך פיה באמת שנמצא פי האמת לצד שולי החבית וצררה מלמטה היינו כעין מ"ש בסמוך היתה של נייר או של עור וקשרה במשיחה ה"ז מצלת כלומר והוא שימרח מן הצדדין כדבסמוך ואם לא צררה לא הציל כדבסמוך ואיצטריך לאשמועינן חמת כיון שהוא כלי ועוד שהלביש בה את החבית הרי היא מהודקת ולא תיבעי צרירה קא משמע לן: יא חבית זפותה וכו' עד סוף הפרק. משנה פרק י' דכלים וכחכמים:

וכתב הראב"ד א"א אף זו לא נ"ל כפירושם וכו' כלומר שרבינו פירש שנשבר החרס שלצד פי החבית והזפת עומד והראב"ד משיג עליו שלא מצינו בחרס לשון קילוף אלא לשון שבירה ובזפת הוא שמצינו לשון קילוף בסוף ע"ז (דף ע"ד ע"ב) גבי גת של עכו"ם יקלוף את הזפת ולפיכך פי' שאין כאן שבירת חרס אלא שנתקלפה הזפת מן החרס וכו' ולדעת רבינו יש לומר דמדקתני והזפת שלה עומד ממילא משמע שהחרס שלה אינו עומד אלא נשבר קצתו והלך לו ולשון קילוף שייך שפיר כשנקלף החרס מהזפה כמו שנקלף הזפת מהחרס:

פכ"ג א כל הכלים המצילים בצמיד פתיל וכו' עד ומפני זה גזרו שלא יציל כלי חרס על כלי שטף שבתוכו. בפ"ה דאהלות ופרק קמא דעדיות (מי"ד). ומ"ש ולמה לא אמרו כלי חרס של ע"ה לא יציל על הכל וכו'. פרק חומר בקדש (דף כ"ב ע"א ב):

משנה למלך

א ושל חבר יציל על הכל כו'. הר"ש בפרק ע' דכלים משנה ב' כתב דכלי חרס של חבר מציל על כלי והראב"ד בפ"ק דעדיות משנה י"ד כתב כדברי רבינו יע"ש. ורבינו שודיה ז"ל הרכיב אחרי דבשי דבפ"ק דעדיות כתב כסברת רבינו וכן נראה מדבריו בפ"ט דכלים אך בפרק ס' דאהלות משנה ג' כתב כסברת הר"ש ועיין בתוספות יו"ט:

ב אדם שהיה נתון בתוך החבית וכו'. תוספתא דאהלות פט"ו :
ג כלי חרס שמשתמשין בהן באפר הפרה וכו'. פ"ה דאהלות היה כלי טהור לקדש ולחטאת הכל טהור שהכל נאמנים על החטאת :
ד ארובה שבין בית לעלייה וכו' עד הרי זה מציל על כל מה שבעלייה פ"ה דאהלות וככ"ה. ומ"ש פירשה וחזרה ונגעה בו טמאתו. תוספתא דאהלות פ"ה :
היה אהל נטוי בעלייה וכו'. פ"ז דאהלות וכרבי יוסי לגבי ר"ש. וכתב הראב"ד שהאהל מציל בכיסוי א"א אין זה הטעם כלום וכו' :

פכ"ד א בית שחלקו בקנקנים טהורות וכו'. תוספתא פ"ז דאהלות והטעם משום דקי"ל כלי חרס אינו מיטמא מגבו אלא מתוכו וקי"ל כלי טמא אינו חוצץ בפני הטומאה. ומ"ש טחן בטיט וכו'. שם ובמשנה פרק ששי :
ב בית שחלקו וכו' עד ואם לאו טהורים. משנה פט"ו דאהלות. ועל מ"ש רבינו היו הכלים בתוך עובי המחיצה וכו' בין שהיתה הטומאה לפנים וכו'. כתב הראב"ד א"א זה א"א אלא אם הטומאה והכלים בתוך וכו'. ובאמת דברי רבינו צ"ע ולא מצאתי [...] להשען בו אלא אם נאמר דכשאין במקום הכלים טפח על טפח בטלו לגבי [...] והרי הם כמו הכותל עצמו שאינו בדין קבלת טומאה וכשיש במקומם [...] ספח אינם בטלים לגבי הכותל ומקבלים וטומאה כשהטומאה לפנים מ[...] בדרך יציאתה פוגעת בכלים ומטמאתן כשהיא בבית מתפשטת הטומאה גם בת[...] הכותל אע"פ שאינה עוברת לפנים מ[...] כמו שמצינו בכותל שבין שני בתים [...] באחד מהם וכלים בכותל ואע"פ ש[...] מחציה וכלפי טהרה טהורים התם ש[...] שני בתים אבל הכא שהוא בית אח[...] שחלקו לה :
ג בית שהוא מלא תבן וכו' עד מפני תבן דעתו לפנותו. משנה [...] דאהלות :
ד כותל שבין שני בתים וכו' עד מחצה שניהם טמאים. פ"ו דאהלות :
היתה המעזיבה לאויר וכו'. תוספתא דאהלות :
ומ"ש

אחד אני ואחד החבר ולפיכך *חשו וגזרו שלא יציל על הכל. ולמה אמרו מציל על האוכלין ועל המשקין ועל כלי חרס. מפני שאלו הג' טמאים הן ע"ג ע"ה בין קודם שיהיו באהל המת בין אחר שיהיו שם תחת צמיד פתיל. ולעולם לא ישאל החבר מע"ה לא אוכלין ולא משקין ולא כלי חרס אלא על דעת שהן טמאין שהרי אין להן טהרה לעולם ולא יבא בהן לידי תקלה. אבל כלי שטף שואל אותם החבר מע"ה ומטבילן מפני מגע עם הארץ ומעריב שמשו ומשתמש בהן בטהרות לפיכך חשו חכמים שמא ישאל ממנו כלי שטף שכבר היה תחת צמיד פתיל בכלי חרס שלו. שהרי עם הארץ הזה מדמה שניצל והרי הוא טמא טומאת שבעה ויטביל החבר ויעריב שמשו וישתמש בו בטהרות ויבוא לידי תקלה. ומפני זה גזרו שלא יציל כלי חרס על כלי שבתוכו: **ב** אדם שהיה נתון בתוך החבית ומוקפת צמיד פתיל טהור. ואפילו עשאה גולל לקבר. ויראה לי שזה שלא על כלי חרס שלא יציל על האדם. מפני שהוא דבר שאינו מצוי וכל דבר שאינו מצוי לא גזרו בו: **ג** כלי חרס שמשת[...] בהן באפר הפרה או בקדשים עמי הארץ נאמנים על טהרתם. מפני שהן נזהרים בהן הרבה ולפיכך יצילו על הכל ב[...] פתיל אע"פ שהן של חרס: **ד** ארובה שבין בית לעלייה וטומאה בבית וקדירה נתונה על פי הארובה ונקובה בכונס מש[...] הקדירה טמאה והעלייה טהורה. היתה שלימה כל שבעלייה מאוכלין ומשקין וכלי חרס טהור. אבל אדם וכלי שטף שבע[...] טמאים שאין כלי חרס חוצץ אלא על האוכלים ועל המשקין וכלי חרס. וכל שבעלייה טהור כאילו הוא תחת צמיד פתיל [...] חרס. וטמאו האדם שבעלייה זו מפני שהוא דבר המצוי. לפיכך אם היה בעלייה זו כלי מתכות וכיוצא בו מלא משקין [...] טמא טומאת שבעה והמשקין טהורין. היתה בה אשה לשה בעריבה של עץ האשה והעריבה טמאין טומאת שבעה וה[...] טהור כל זמן שעוסקת בו. פירשה וחזרה ונגעה בו טמאתו. וכן אם פינה הבצק או המשקין לכלי אחר מכלי שטף שבע[...] נטמאו במגע הכלי האחר. היה ע"פ ארובה זו שאר כלים המצילים בצמיד פתיל שאין מקבלין טומאה כמו שביארנו ול[...] אין מגע עם הארץ מטמא או שהיה כלי חרס הטהור לפרה אדומה או לקודש שהכל נאמנין על טהרתן. ה"ז מציל על[...] מה שבעלייה. היה אהל נטוי בעלייה ומקצתו מרודד על הארובה שבין בית לעלייה ה"ז מציל ואע"פ שאין גגו על הארובה *שהאהל מציל בכיסוי כמו שביארנו :

השגת הראב"ד

*שהאהל מציל בכיסוי. א"א אין זה הטעם כלום אלא שמושביו המרודד מן האהל כשפועי אהליו[...]

פרק ארבעה ועשרים

א **בית** שחלקו בקנקנים טהורות מן הארץ ועד הקורה וטומאה בחציו האחד אם היה פי הקנקנים כלפי הטהורה הרי [...] מצילות. ואם היו כלפי הטומאה אינם מצילות. טחן בטיט בין מבפנים בין מבחוץ רואין אם יכול הטיט לע[...] בפני עצמו מציל ואם לאו אינו מציל והרי הכל אהל אחד: **ב** בית שחלקו בנסרים או ביריעות אם חלקו מן הצדדין [...] מכלפי הקורות והיתה הטומאה בבית. כלים שבין המחיצה ובין הכותל או שבין המחיצה והקורות טהורין. היתה הטו[...] בין מחיצה לכותל או בין מחיצה לקורות כלים שבבית טמאין. שאין המחיצה מונעת הטומאה שלא תצא ותטמא [...] שביארנו באהל שבתוך הבית. היו הכלים בתוך עובי המחיצה עצמה *בין שהיתה הטומאה לפנים מן המחיצה או שהיתה בתוך הבית אם היה מקום הכלים טפח על טפח טמאים ואם לאו טהורין. וכבר ביארנו כיצד דין הבית אם חלקו מכלפי ארצו: **ג** בית שהוא מלא תבן ואין בינו לבין הקורות פותח טפח. טומאה בפנים בין בתוך התבן בין שהיתה בין תבן לקורות כל הכלים שכנגד יציאת הטומאה במלואו של פתח טמאים. היתה טומאה חוץ לתבן במלואו [...] פתח כלים שבפנים אם יש במקומן טפח על טפח על רום טפח טהורין ואם לאו טמאין. ואם יש בין תבן לקורות פותח [...] בין כך ובין כך טמאין שאין התבן חוצץ מפני שסתם תבן דעתו לפנותו: **ד** כותל שבין ב' בתים וטומאה בתוך הכות[...] בית הקרוב לטומאה טמא והקרוב לטהרה טהור. היתה מחצה למחצה שניהן טמאין. היתה הטומאה באחד מב' הבתים והכ[...] בתוך הכותל מחציו וכלפי טומאה טמאים מחציו וכלפי טהרה טהורין מחצה למחצה טמאין. וכן מעזיבה שבין הבית והעל[...] והטומאה בתוך מעזיבה. מחציו ולמטה הבית טמא והעלייה טהורה מחציה ולמעלה העלייה טמאה והבית טהור מח[...] למחצה שניהן טמאין. היתה טומאה באחד מהן וכלים בתוך המעזיבה מחציה וכלפי טומאה טמאין מחציה וכלפי טה[...] טהורין מחצה למחצה שניהן טמאין. היתה המעזיבה לאויר וטומאה בתוכה מחציה ולמטה הבית טמא והעומד מלמע[...] אפילו כנגד הטומאה טהור שהרי פשטה הטומאה בכל הבית. היתה הטומאה מחציה ולמעלה הבית טהור והעומד מלמע[...]

השגת הראב"ד

*בין שהיתה הטומאה. א"א זה אי אפשר אלא אם הטומאה והכלים בתוך ויש במקום הטומאה טפח מביא את הטומאה לכלים שבצדה ואם לאו טהורין אבל מה שבבית מכל מקום טמא בדרך [...] לצאת דרך הבית ולשון המשנה אם יש פותח טפח ואם על מקום הכלים לא היה אומר כך אלא [...] במקומו טפח על טפח על רום טפח כמו שאמרו בכמה מקומות ועוד דאדרבה אם היה מקום הכלים [...] על טפח אז היו טהורים :

*[כתוב בהגהות מהרר"י אבוהב ולפיכך חשו וגזרו ס"א חשוו וגזרו ול"א וצ"ל ס"א צ"ל]:

כנגד הטומאה טמא. מחצה למחצה הבית טמא והעומד *מלמעלה כנגד הטומאה טמא *שהרי אי אפשר לצמצם: **ה** וכן כותל המשמש את הבית ידון מחצה למחצה. כיצד כותל שהוא לאויר וגג הבית סמוך לכותל ואינו מורכב על הכותל וטומאה רצוצה בתוך הכותל היתה מחציו ולפנים הבית טמא והעומד מלמעלה על ראש הכותל טהור כעומד על גג הבית. היתה מחציו ולחוץ הבית טהור והעומד מלמעלה כנגד הטומאה טמא שהרי לא פשטה הטומאה בתוך הבית. היתה הטומאה מחצה למחצה הבית טמא והעומד מלמעלה טהור שהרי פשטה הטומאה בבית. נטל מהכותל מבפנים או שהוסיף בכותל מבחוץ עד שנמצאת הטומאה מחצי כותל ולפנים הבית טמא. נטל מבחוץ או שהוסיף בעובי הכותל מבפנים עד שנמצאת הטומאה מחצי כותל ולחוץ הבית טהור. היתה הטומאה נתונה על גבי הכותל אפילו מחציו ולפנים הבית טהור: **ו** בית המשמש את הכותל ידון כקליפת השום. כיצד החופר שני כוכים או שתי מערות זו בצד זו עד שנמצאו שני בתים חפורים בקרקע ונעשה ביניהן כותל המבדיל בין שניהן והיתה טומאה בבתים וכלים בכותל אם יש עליהן כקליפת השום טהורין. היתה טומאה בכותל זה וכלים בבתים אם יש עליהן כקליפת השום טהורים. הנה למדת שכותל בנין נידון מחצה למחצה וכותל הסלע או שנעשה מגוש הארץ כשיחפור מכאן ומכאן נידון כקליפת השום: **ז** כותל שחצי עביו בנין וחציו סלע נדון מחצה למחצה: **ח** טומאה שהיתה בין קורות הבית אפילו אין תחתיה אלא כקליפת השום הבית טהור *ורואין את הטומאה כאילו היא רצוצה בארץ ומטמאה כנגדה בלבד. ואם יש במקומה טפח על טפח הכל טמא. וכן אם היתה נראית בתוך הבית בין כך ובין כך הבית טמא. *שני פתחים זה על גבי זה וטומאה בכותל שביניהן אם נראית שהיא לתוך אחת מהן הוא טמא וחבירו טהור ואם לאו נידונין מחצה למחצה:

השגת הראב"ד

*שהרי אי אפשר לצמצם. א"א מחלוקת רבי מאיר ור"ש בתוספתא ורבי מאיר מטמא והוא פסק כרבי מאיר משום דהזא מתניתין במעזיבה שבין בית לעלייה מחצה למחצה הרי הן טמאין ואולי אינו דומה דהתם טומאה היכא שדית ליה אי להכא טמא אי להכא טמא הילכך שניהם טמאים אבל מעזיבה שהיא לאויר אי שדית לה לחוץ ליכא טומאה הילכך הבית טהור כרבי שמעון דרבי מאיר ור"ש הלכה כר"ש ועוד דספיקא לקולא:

השגת הראב"ד

*ורואים את הטומאה: א"א תמה אני למה לא הזכירו במשנה למעלה במעזיבה טומאה רצוצה כמו שהזכיר בכאן ומחצי מעזיבה ולמטה ומחציה ולמעלה אם רצוצה היא מה לי למעלה או למטה והלא דבר פשוט הוא בוקעת ועולה בוקעת ויורדת כמ"ש בטומאה שבין הקורות שהרי קורות מחצי מעזיבה ולמטה הן ואפילו הכי אם אין במקומה טפח רצוצה היא ואינה מטמאה אלא כנגדה ולשון המשנה טומאה בין הקורות ותחתיהן כקליפת השום אם יש שם פותח טפח הכל טמא ואם אין שם פותח טפח רואין את הטומאה כאילו הוא אוטם. ולזה כלשון ענין המשנה שיש במקום הטומאה מקום רחב שאין רצוצה כלל אבל אם יש באותו קליפת השום שתחתיה פתח פתוח בטפח הטומאה יוצאת לבית ואם לאו הטומאה כאילו היא סגורה לגמרי שאין פתוח כלל והבית טהור שהרי יש במקום הטומאה חלל טפח. ומה שאמר במעזיבה מחציו ולמטה או מחציו ולמעלה בטומאה רצוצה שהיא בוקעת ובקיעתה במקום הסמוך לה:

*שני פתחים זה ע"ג זה: א"א גם זו התוספתא לא ידעתי את טעמה והלא טומאה רצוצה היא (והלא היא) נראית לתוך הפתח שני שהיא בולטת מעט:

כסף משנה

מחצה על מחצה העומד מלמעלה כנגד הטומאה טמא. שם ר"מ מטמא ... ויש לתמוה למה פסק כר"מ במקום ר"ש וכבר השיגו הראב"ד וכתב א"א ...ר"מ ור"ש הוא בתוספתא וכו'. וי"ל שטעמו של רבינו משום דמסתבר טעמיה ...מחצה רצוצה היא הרי היא בוקעת ועולה ומה לנו אם היא לאויר ולא ...עומד מלמעלה כשהטומאה מחציה ...א מפני שהטומאה פשטה בכל הבית ... בוקעת ועולה. ועי"ל דכיון דבפרק ...והו (דף מ"ו ע"ב) לא איפשיטא לן ...הלכה כמאן מינייהו נקטינן כדברי ... ומ"ש הראב"ד דר"מ ור"ש הלכה ...י יודע מנין לו דהא בפרק מי ... לא איפשיטא. גם מ"ש דספיקא ...שה דהא קי"ל ספק טומאה ברה"י ...אר לומר שהראב"ד סובר דטומאה ... במעזיבה אינה אלא מדרבנן. ועי"ל ...פסק רבינו כר"מ הו' מפני שהוא ז"ל ...לוגתייהו בהי אפשר לצמצם או לא ...למא קי"ל כמ"ד א"א לצמצם הכא ...קיטינן. ודרך זה נראה יותר בדברי ...ו שתלה הדבר בא"א לצמצם:

...ותל המשמש את הבית וכו'. משנה ...פ"ו דאהלות וכחכמים. ומ"ש ואינו ...ל הכותל. כלומר שאם היה מורכב ...ל אפילו היתה הטומאה מחציו ולחוץ ...א שהטומאה פושטת בבית מאחר ...וגוף הבית. ואיכא למידק כשהיתה ...מחצה למחצה אמאי העומד מלמעלה ...ם ממ"ש בסמוך גבי טומאה במעזיבה ... מחצה למחצה העומד מלמעלה טמא ...א"א לצמצם וצ"ל דסבר רבינו דמפי ... בכותל שמכנס טומאה לבית ולא ...מעלה ממאי דפייך לומר במעזיבה ...ס למה * : נטל מהכותל מבפנים ...ספתא פ"ז דאהלות אלא שהיא כתובה ...היתה הטומאה נתונה על גבי הכותל ... תוספתא פ"ז דאהלות וכת"ק :

...ממש את הכותל וכו'. משנה פ"ו דאהלות :

...שחצי עביו בנין וכו'. תוספתא פ"ז דאהלות :

...ה שהיתה בין קורות הבית וכו'. משנה פ"ו דאהלות טומאה בין ...תתיהן כקליפת השום אם יש שם ... הכל טמא אין שם פותח טפח רואים ...זה כאילו היא אוטם היתה נראית ...ת בין כך ובין כך הבית טמא ופירש ...תחת הקורות הוא שתהיה הטומאה ...רות לא בעצם הבנין ואמרו כקליפת ...א הפלגה והכוונה] שאפילו המחיצה ... ימנע בינה ובין הבית כאשר לא יהיה ...טפח על טפח ולא הטמא הבית אבל ...ומאה כאילו היא במקום סתום אשר ...זולת מה שיהיה כנגדה לבד בעליונות ...ו' ואמנם התחייב זה הדין להיות ...תוך הקורה אמנם אם היתה בעצם הבנין ...מחצה על מחצה כמו שקדם בהלכה ...וכן אם היתה הטומאה בתוך האבן ...ן בה כמו היותה בתוך הקורה ואע"פ ...שקוף] אשר בין הבית והעלייה סלע ...לו מן האבנים ובתוספתא אמרי של ... מחצה על מחצה ושל סלע כקליפת ...ין נראית שיהיה זאת המחילה אשר ...אה ספיריי כמו הזכוכית והשוהם והדומה

...פ"ו מ"ד דאהלות כתב טעמא דמלתא]

והדומה להם כל הבית טמא ואפילו לא יהיה במקום הטומאה טפח על טפח עכ"ל. ועל מ"ש רבינו ורואין את הטומאה כאילו היא רצוצה בארץ וכו': כתב הראב"ד תמה אני למה לא הזכירו במשנה למעלה במעזיבה וכו'. וליישב דעת רבינו נאמר דאין כל המקומות שוים שהרי שנינו בתוספתא של בנין ידון מחצה על מחצה ושל סלע כקליפת השום וכך מפורש במשנה פ"ו דאהלות והשתא ילפינן לחלק ממעזיבה לקורה דכשם שחילקו בין כותל סלע לכותל בנין כך חילקו בין מעזיבה לקורה דמעזיבה היינו בנין ודינה ככותל בנין שחילקו בה בין כשהטומאה מחציה ולפנים לכשהיא מחציה ולחוץ וכך חילקו במעזיבה בין מחציה ולמעלה למחציה ולמטה וכשהטומאה בין הקורות דינה כמו כשהיא בכותל סלע נידון כקליפת השום וחילוק זה כתבו רבינו בפירוש משנה א במומאה בין הקורות ולא נאמר במעזיבה שהטומאה שבתוכה היא רצוצה ובוקעת ועולה בוקעת ויורדת מפני שהמעזיבה עשויה ליסתר והוא הטעם לכותל בנין אבל הקורה אינה עשויה ליבקע ולפיכך דינה כאילו היא טמונה בארץ והשתא מתניתין הכי פירושה טומאה בין הקורות פי' שהטומאה בתוך קורות הבית מובלעת בתוכם אפילו אין תחתיה אלא כקליפת השום אם יש שם פותח טפח כלומר שהקורה רחבה טפח שהוא שיעור להביא טומאה הכל טמא כלומר כל הבית טמא שע"י אותו טפח על טפח נתפשטה טומאה בכל הבית ואם אין בקורה טפח על טפח אינה מביאה טומאה לבית ואינה מטמאה אלא כנגדה בין למעלה בין למטה והיינו רואים את הטומאה כאילו אוטם כלומר כאילו רצוצה בארץ ולמה שפירש הראב"ד דמאי דקתני יש שם פותח טפח אם יש באותו קליפת השום שתחתיה פתח פתוח בטפח הטומאה יוצאת לבית ק"ל דהיינו מאי דקתני בסיפא היתה נראית בתוך הבית. וכן מ"ש עוד הראב"ד ומ"ש במעזיבה מחציו ולמטה או מחציו ולמעלה בטומאה רצוצה שהיא בוקעת ובקיעתה למקום הסמוך לה ק"ל הרי אמרו טומאה רצוצה בוקעת ועולה עד לרקיע בוקעת ויורדת עד התהום ולא אמרו שאינה בוקעת אלא למקום הסמוך לה ואפשר לומר דהתם לא נחתי אלא לומר דאינה מטמאה אלא כנגדה ובהא דמעזיבה לימדונו שבקיעתה למקום הסמוך לה. ומ"ש רבינו וכן אם היתה הבית וכו' במשנה הנזכרת היתה נראית בתוך הבית בין כך ובין כך הבית טמא ופשטה דבריפא קאמר שאם אין הטומאה נראית בתוך הבית דהיינו שיש תחתיה כקליפת השום הוא דמפלגינן בין יש שם פותח טפח לאין שם פותח טפח אבל אם היתה נראית בתוך הבית דהיינו שאין תחתיה כקליפת השום בין כך ובין כך כלומר בין שיש שם פותח טפח בין שאין שם פותח טפח הבית טמא שכיון שהיא נראית בתוך הבית הרי היא בתוך הבית ורבינו כתב בפירוש המשנה ענין נראית שיהיה זאת המחילה ספיריי כמו הזכוכית והשוהם והדומה להם עכ"ל: שני פתחים זה על גב וכו'. תוספתא פ' י"ג:

כתב הראב"ד א"א גם זו התוספתא לא ידעתי את טעמה והלא טומאה רצוצה היא והלא היא נראית לתוך הפתח השני שהיא בולטת מעט עכ"ל. ובמה שהקדמתי לעיל דטומאה שבבנין לית לה דין טומאה רצוצה ניחא:

פכ"ה א עמוד העומד בתוך הבית וכו'. בפ"ו דאהלות ולשון רבינו כלשון התוספתא:

טפח

פרק חמשה ועשרים

א עמוד העומד בתוך הבית וטומאה רצוצה תחתיו. טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. ואינו מטמא אלא כנגד הטומאה

ג בהגהות מהרל"י אבוהב והעומד מלמעלה ס"א מלמטה וצ"ע וצ"ל שצ"ל והעומד מלמעלה או למטה כנגד הטומאה טמא עכ"ל. ואני מצאתי בתוספתא בפרק רביעי דאהלות כגירסא דס"א והו"ק:

הטומאה בלבד. ואם היה פרח יוצא מעמוד זה וכלים תחת הפרח הכלים טהורים שאינו מטמא אלא כנגד הטומאה: ב [ואם יש במקום הטומאה] טפח על טפח על רום טפח הרי הוא כקבר סתום ומטמא מכל סביביו. *והבית כולו טמא שהרי האהיל על הקבר: ג טומאה שבתוך הכותל ומקומה טפח ע״ט על רום טפח כל העליות הבנויות על כותל זה אפי׳ עשר טמאות. שהרי הכותל כולו קבר סתום עד סופו והוא כותל העליות וכל עלייה מהן מאהלת על הקבר. בנה בית בצד הכותל מכאן ובית מכאן ובנה עלייה על גבי שני הבתים עד שנמצא ראש הכותל הטמא הוא באמצע קרקע העלייה. הרי העלייה טמאה שהרי האהילה על הקבר והעלייה השניה הבנויה על גבה טהורה מפני שהן זו על גבי זו *ואין הכותל הטמא כותלה: ד *חור גדול שבעובי הכתלים שדרך בני אדם לעשותו לתשמיש. והוא הנקרא פרדסיק. שהיתה טומאה מונחת בתוכו ויש עליו דלתות סגורות *הבית טהור. היתה הטומאה רצוצה בקרקעיתו או בכתליו או בגגו רואין את כל החור כולו *כאילו הוא אטום ורואין מקום הטומאה אם הוא בחצי עובי הכותל שלפנים הבית טמא. ואם היתה טומאה מחצי כותל ולחוץ הבית טהור. מחצה למחצה הבית טמא: ה שני פרדסקין זה בצד זה או זה על גב זה וטומאה מונחת באחת מהן ונפתח. הוא והבית טמא וחבירו טהור. היתה טומאה רצוצה בתוך הבנין רואין את הפרדסקין כאילו הן אטומין וידון מחצה למחצה: ו כזית מן המת מודבק באסקופת הבית מבחוץ הבית טהור. היה רצוץ תחת האסקופה ידון מחצה למחצה. היה מודבק למשקוף הבית טמא: ז כלב [...] בשר המת ומת בתוך שלשה ימים והרי הוא מוטל על האסקופה רואין חלל הטומאה מגופו אם הוא כנגד המשקוף [...] הבית טמא ומכנגד המשקוף ולחוץ הבית טהור: ח האשה שמת עוברה בתוך מעיה אם נעשית *ראש הנפל כפיקה [...] כיון שנפתח הרחם עד שנראת הראש נטמא הבית מפני העובר אע״פ שעדיין לא יצא: ט האשה שמקשה לילד ויצאה [...] לבית והפילה נפל מת בבית שני הבית הראשון טמא בספק. שמא כשהיתה בו יצא ראשו של נפל הזה. בד״א כשלא [...] ראש הנפל כפיקה של שתי אבל אם העגיל ראש הנפל כפיקה הבית הראשון טהור שאילו נפתח רחמה שם לא היתה [...] להלך על רגליה. לפיכך אם היתה ניטלת באגפיים והוציאוה מבית לבית הראשון טמא בספק אע״פ שהעגיל ראש [...] כפיקה של שתי: י האשה שהפילה שליא הבית טמא ודאי. חזקה הוא שאין שליא בלא ולד: יא מי שילדה שני ילדים א[...] ואחד מת. *אם המת יצא ראשון החי טהור שהרי לא נגע בו משיצא לאויר העולם. ואם החי יצא ראשון הרי הוא טמא שהרי אי אפשר שלא יגע בו המת משיצא לאויר העולם מפני שהוא מתגלגל אחריו כאבן שאין בו רוח חיים כדי להעמיד

*[עיין בהוי״ט בפ״ז דאהלות משנה ד׳]

השגת הראב״ד

*והבית כולו טמא. א״א זה אינו אלא כשאין שם חלל טפח פנוי אבל יש שם חלל טפח פנוי אינו מטמא באהל וי״ל שמטמא כל סביביו ויש דברים מסייעים לזה מ״מ כשיש שם טפח פנוי אינו מטמא באהל ממעשה דר״א ברבי צדוק שהיו מהלכין על גבי ארונות של מתים דוק ותשכח:

השגת הראב״ד

*ואין הכותל הטמא כותלה. א״א השמיט סוף המשנה דומה שלא נתגלה לו כותל שני טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואית דגרסי כותל שנית נאמר שאם היתה הטומאה בכותל העלייה השנית שעל גבי העלייה הגדולה טומאה בוקעת ויורדת לעלייה גדולה והיא אחת מן הלדדין שעולים למעלה למעלה והם כותלי כל העליות מן הגדולה ומן הקטנות שעל גבה והטומאה פושטת מ[...] כמו שאמר בתחלה שכיון שהיא מן הלד אין העלייה הגדולה מפסקת ואינה [...] עצמה ולא את הקטנות שעל גבה ומה שפירש בה הרב היוני הכל ורעיון רוח

*חור גדול. א״א מצאתי נוסחא וכתוב בה תיבה שעשאה פרדסקין טמאה עד שי[...] במסמר ולפי זו הנוסחא אין זה הפירוש מתקבל אבל נראה שזו התיבה היא כמו רופאים שעשויה בתים בתים והיא עשויה לנחת ואעפ״י שאינה מחזקת מ׳ כ[...] שהיא טמאה עד שיקבעוה בכותל במסמר (*ואם קבועה וטומאה באחד מהן מאותן כ[...]

[*כס״א אינו]

*הבית טהור. א״א אינו כן בתוספתא אלא טמא מפני שדרך טומאה לצאת [...] ליכנס שם:

*כאילו הוא אטום. א״א נראה כשאין בה חלל טפח כאותה פרדסקא (ונפתח לבי[...] בבית ונפתח הוא והבית):

השגת הראב״ד

*אם המת יצא ראשון החי טהור. א״א אני לא הסכמתי לזה הפירוש וטמא וטהור שאמור כמ[...] זו על הבית הראשון נאמר כעין ספיקא הראשונה ושהיכן באהלות פ״ז וכבר פירשתי אותם [...] ואיך אפשר בראשון מת ושני חי שיהא הולד טהור והרי האשה טמאה ותטמא את הולד ש[...] והיינו שנים טמאים במת אדם במת ואדם באדם השני טמא טומאת ערב והו לא מידי ועוד ע[...] אמו שהיא טמאה טומאת לידה כטומאת נדה הלכך לא אפשר:

כסף משנה

ב טפח על טפח וכו׳. זה מתבאר ממה שיבא: כתב הראב״ד והבית כולו טמא א״א זה אינו אלא בשאין שם חלל טפח פנוי וכו׳. לטעמיה אזיל שכתב בפ״ז מהלכות אלו על בבת אין הקבר מטמא מכל סביביו עד שיהיה שם חלל טפח על טפח על רום טפח וכו׳ ועיין במ״ש שם:

ג טומאה שבתוך הכותל וכו׳ עד ואין כותל הטמא כותלה. פ״ז דאהלות:

כתב הראב״ד השמיט סוף המשנה וכו׳. ויש לומר שרבינו פי׳ במשנה כותל שנית יקרא כותל שנתגוהו על כותל אחר והיו שני כותלים קרובים מאד והיתה הטומאה דהוקה ביניהם עכ״ל ולא הוצרך רבינו לכותבו כאן מפני שכבר נתבאר בדבריו כמה פעמים שטומאה רצוצה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת:

ד חור גדול וכו׳. תוספתא דאהלות פ״ז אלא ששם שנוי הבית טמא וכן השיגו הראב״ד א״א אינו כן בתוספתא אלא כמא מפני שדרך טומאה לצאת משם ולא ליכנס שם עכ״ל. ובאמת נראה שיש ט״ס בדברי רבינו וצריך להגיה הבית טמא ואם נוסחתו היתה הבית טהור צריך להעמידה כשהחור הזה אינו פתוח לצד פנים אלא לצד חוץ. ועל זה שכתב רבינו חור גדול שבעובי הכתלים כתב הראב״ד מצאתי נוסחא וכתוב בה וכו׳ ולפי זו הנוסחא אין זה הפי׳ מתקבל וכו׳. ולדעת רבינו י״ל שאין סותר פירושו שגם לפי זה פרדסק פי׳ שהוא נעשה לתשמיש בין בכותל בין בתיבה. ועל מ״ש רבינו רואים את החור כולו כאילו הוא אטום. כתב הראב״ד א״א נראה בשאין בה חלל טפח וכו׳. ולא הבנתי דברי הראב״ד וצ״ע:

ה שני פרדסקין זה בצד זה וכו׳. משנה סוף פ״ו דאהלות פי׳ פרדסק הלון שהוא בתוך הכותל הנקרא בערבי בזאנה ובלשון לעז אלמאריו: ומ״ש היתה טומאה רצוצה בתוך הבנין וכו׳ זה פירוש על מה שסיים בה במשנה הנזכרת ורואין את הפרדסקין כאילו הם אוטם ידון מחצה למחצה להביא את הטומאה לבית ומוכיח כפי׳ זה בתוספתא ומה שאנו מחשבין אותו כאטום התועלת הוא כדי לידון מחצה על מחצה שנחשב גם חלל הפרדסקין מחשבון החצי כאילו היה בנוי כולו:

ו כזית מן המת מודבק וכו׳. ספי״ב דאהלות:

ז כלב שאכל בשר המת וכו׳. פרק אחד עשר דאהלות ואפלינו בה תנאי ופסק [...] ואיתא בפרק העור והרוטב (דף קכ״ו) ואוקמוה התם בתרי אוקימתי ורבינו [...] פוס אחת מהם: וכתב הר״י קורקוס ז״ל דסבר רבינו דע״כ לא אוקימנא ה[...] להעמיד ר׳ יוסי שמונה אינה בוקעת [...] התם (דף קכ״ה ע״ב) במתניתין המגדל וכיון דאנן קיימא לן דטומא[...] בוקעת נקטינן דאפילו לא יהיה כלוא[...] וכיון שכן אזלינן בתר חלל הטומא[...] ובמשנה כתב רבינו שהולכים אחר האסטומכא עכ״ל:

ח האשה שמת עוברה וכו׳. משני[...] דאהלות האשה שהיא מק[...] והוציאוה מבית לבית הראשון טמא בספ[...] טמא בודאי אמר ר״י אימתי בזמן שהי[...] באגפיים אבל אם היתה מהלכת הראש[...] שמשנפתח הקבר אין פנאי להלך אין פתיחת קבר עד שיעגילו ראש כפיק[...] פרק שליפי דבכורות (דף כ״ב) איפלינו [...] של שתי או של ערב קאמר ומסקנא [...] קאמר:

ט האשה שמקשה לילד וכו׳. ספ[...] דאהלות וכתבתיה בסמוך

י האשה שהפילה שליא וכו׳. משני[...] המפלת (דף כ״ו):

יא מי שילדה שני ילדים וכו׳. פ״ז [...] וכתב שם רבינו ההפרש בין החי תחלה ומ׳: וכתב הראב״ד ל[...] לא הסכמתי לזה הפירוש וכו׳ ואיך בראשון מת וכו׳. ובקושיא שניה איכ[...] דמאי טהור דקאמר מטומאת מת אב[...] קמייתא היא חזקה ואפשר לומר דהב״ע [...] הרחם בפשוטי כלי עור שאינם מקבלים [...] שנמצא שלא נגע העובר המת באש[...] בכלים:

משנה למלך

פכ״ה י האשה שהפילה שליא כו׳. כתב הריטב״א בפרק י׳ יוחסין אההיא דכרי בוגרת לפנינו דטעמא דשליא הוא משום דרוב שליות יש להם ולד והא דלא אמרינן אוקי מיעוט שליות שאין להם ולד לחזקה דבית שהיתה בחזקת טהרה משום דכיון דהוה שליא בבית [...] מחזקתיה ולא אמרינן אוקי אחזקתיה אלא בספק נגע ספק לא נגע אבל בודאי מגע לא [...]

סליקו להו הלכות טומאת מת

שה שילדה ולד מת אפילו נפל קטן כמו שביארנו וכו'. משנה פרק מקפה (דף ע"א). ומ"ש וכן הבולע

להעמיד עצמו: **יב** האשה שילדה ולד מת אפילו נפל קטן כמו שביארנו הרי היא טמאה טומאת ז'. מת עוברה בתוך מעיה ופשטה החיה את ידה ונגעה בו החיה שבעה והאשה טהורה עד שיצא הולד. וטומאת החיה מדבריהם גזירה שמא תגע בו משיצא לפרוזדור. אבל מן התורה נע בית הסתרים מגע הואיל והוא בתוך המעים הנוגע בו טהור. וכן הבולע טבעת טמאה וחזר ובלע אחריה טבעת טהורה אע"פ שנגעו זו בזו בודאי בתוך מעיו אינו מגע והטמאה בטומאתה והטהורה בטהרתה:

פנעת ספלה וכו'. פס:

נשלמו הלכות טומאת מת

סליקו להו הלכות טומאת מת

הלכות פרה אדומה

יש בכללן שתי מצות עשה. וזהו פרטן:

א) דין פרה אדומה. ב) דין טומאת מי נדה וטהרתן:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

כסף משנה

א מצות פרה אדומה שתהיה בת ג' שנים וכו'. בריש פרה

ס: ואין לוקחין עגלה ומגדלים אותה ספרי זוטא: כתב הכלב"ד א"א לא מן וא זה אלא שאין מקדישין מחוסר זמן למזבח

א מצות [א]פרה אדומה שתהיה בת שלש שנים או בת ארבע. ואם היתה זקנה כשירה אלא שאין ממתינין לה שמא תשחיר ותפסל. ואין לוקחין עגלה *ומגדלין אותה שנאמר ויקחו אליך פרה ולא ה. לא מצאו אלא עגלה פוסקין עליה דמים ותהיה אצל בעליה עד

א סמג עשין רל"ב רל"ג:

השגת הראב"ד

*ומגדלין אותה שנאמר ויקחו אליך פרה. א"א לא מן השם הוא זה אלא שאין מקדישין מחוסר זמן למזבח וזו קרויה חטאת וכשם שאין מקדישין בעלת מום כך אין מקדישין אותה מחוסרת זמן ואמור רבנן לילה לקדושה יום להרצאה נול במידי מקדישין אבל לא יום שביעי:

כסף משנה

למזבח וכו'. ואין זה מוכרח דאי משום הא כבר היה אפשר שיקחו אותה עגלה ולא יקראו עליה שם עד שתעשה פרה וליכא דספרי זוטא מבואר כדברי רבינו דקתני ויקחו אליך פרה שלא יקחו עגלה ויגדלוה: לא מצאו אלא עגלה

משנה למלך

א מצות פרה אדומה וכו'. מדברי רבינו הללו נראה שזקינה איננה נקראת כי אם ביותר מד' שנים וקשה שהרי בפ"א מהלכות מעה"ק דין י"א כתב והגדולים בבקר עד ג' שנים שלמות יוס כו' יתר על זה הרי הוא זקן אלמא דיותר מג' נקרא זקן וא"כ ה"ה בפרה וי"ל דע"כ אין שנות הפר שוה לשנות הפרה שהרי פר נקרא מבן ב' שנים ופרה איננה נקראת כי אם מבת שלש וארכתי בזה לקמן יע"ש וא"כ כשם שהפר שבנותיו מתחילין מבן ב' אינו נקרא זקן עד שיעברו פי שנים שהוא שיהיה מבן ג' ואילך הכי נמי בפרה שבנותיה מתחילים מבת ג' אינה נקראת ד שיעברו עליה ב' שנים דהיינו שתהיה מבת ד' שנים ואילך. והנה בעיקר הדין דפרה שזקנה ואילו בשאר הקרבנות קי"ל דהזקן פסול לקרבן וכמ"ש רבינו בפ"א מהלכות מעה"ק ובפ"ב מהלכות מזבח דין ו' נראה שהטעם הוא משום דפרה איננה קדשי מזבח כי אם קדשי ב"ה ומש"ה איצטריך ומר אשר אין בה מום אע"ג דכל הקרבנות צריך שלא יהיה בהם מום משום דסד"א כיון שהיא ב"ה לא יהיה מום פוסל בה קמ"ל דלא וא"כ אין לנו לומר שפוסל כי אם מום דכתיב בהדיא אבל ג"ג דממעטינן ליה מקרא וכדאיתא בסוף פ"ז דבכורות מ"מ כיון דאין פסולו מחמת מום כשר ולפ"ז היה נ"ל דמוזהם ותולה נמי דפסולים לשאר קרבנות דכשר בפרה דהא הני תלא דהיינו וזהם ותולה מחד קרא ממעטינן להו וכדאיתא התם. הן אמת שאני תמיה בזה דבפרק קמא דחולין "א דטריפה פוסל בפרה משום דחטאת קרייה רחמנא ורבינו בדין ז' כתב היתה יוצא דופן או או אתנן או טריפה או שנרבעה פסולה שכל הפסולין לקדשים למזבח פוסל את הפרה ואע"פ שהיא ב"ה הואיל וקראה הכתוב חטאת ע"כ וא"כ יש לתמוה דמאחר דכל דבר הפוסל בשאר הקרבנות בפרה משום דחטאת קרייה רחמנא מ"ש זקן דפסול בכל הקרבנות וכשר בפרה ומיהו לפי מ"ש קע"ש (*א"ה תמצאהו פ"ב מהלכות איסורי מזבח) שיש ב' מיני זקנה הא' הוא הזקן שתשש כחו באדם שפסול הזקן אינו זקן בשנים אלא שהגיע להיות רותת וכמו שפסק בפ"ז מהלכות ביאת מקדש "ב ובפ"ב מהלכות איסורי מזבח כתב כל המומין הפוסלין באדם ובבהמה כו' וכבר נמנו וא"כ זקנה בבהמה הוא דומיא דזקנה דאדם וזקנה כזו הוא דדרשינן לה מקרא אבל הזקנה שהוא בוי השנים כגון איל יותר מבן ב' ופר יותר מבן ג' זה אין פסולו כי אם מדרבנן ואיפשר דאפילו ן ליכא פסולא שאינו אלא משום כבוד בעלמא ומ"מ בין הכי ובין הכי ניחא דזוקא בפסול שפוסל ס מן התורה פוסל בפרה משום דחטאת קרייה רחמנא אבל בזקן בשנים דלרבינו אינו פסול כי אם ן אינו פוסל בפרה משום דקדשי ב"ה היא ולפי זה אם הגיעה הפרה לשיעור הזקנה שבנגדה באדם שאז פסולה מן התורה גם בפרה פוסל משום דחטאת קרייה. ואף לדברי התוס' שבפרק ב' שעירי ב"ו דמשמע מדבריהם דפסול השנים הוא מן התורה. וכמו שנכתוב לקמן ל"ק כלל שהרי המתבאר דברי התוס' שם הוא דס"ל דר"מ פליג עם חכמים דס"ל דאין שנים פוסלים כי אם מפני הכבוד א דחכמים הוא דשנים פוסלים בפר מן התורה. ולפ"ז מאי דאמרינן דכשירה הזקנה הוא מאמר דוקא ואזיל לטעמיה דאית ליה דאין שנים פוסלין כי אם מפני הכבוד וגבי פרה שנעשית בחוץ כבוד אבל לרבנן אה"נ דפרה יתירה מבת ד' פסולה ולפי פי' זה פשיטא דקי"ל כרבנן דהזקינה יתירה מבת ד' פסולה ולרבינו דפסק דהזקנה כשירה נ"ל דס"ל דר"מ לא פליג אדרבנן אלא י קא מפרש דמאי דקא אמרי רבנן בת ג' או בת ד' לא בעו למעט יותר מבת ד' דהא הזקנה ה לפרה אלא דאורחא דמילתא נקטו דאין ממתינין לה שמא תשחיר דאלת"ה אלא דפליגי רבנן עם ולרבנן יתירה מבת ד' פסולה היא תימה איך פסק כר"מ נגד חכמים. ובאידך פלוגתא דפרים דפרה מ"ב דאיתי לרבינו בפירוש המשנה שכתב הלכה כחכמים והיות הזקנים מן הבהמות מתועבים בכל הקרבנות הנה הוא מאמר אמיתי וכאילו ענינו קרוב ממום ר"ל הזקן ותש כח וכבר קדם לך זה בספ"ו מבכורות ע"כ. והנראה אצלי מתוך דברי רבינו הללו דס"ל דגם במשנה לא נחלקו ר"מ עם חכמים אלא דר"מ מפרש דברי חכמים דמאי דנקטו חכמים אף בני ג' לאו למימרא דיותר מבן ג' פסולים אלא שאין מביאין אותו מפני הכבוד אך אם הגיע לשיעור הזקנה שתש כחו אז מתועב לגמרי ועניינו קרוב ממום וזהו הזקן שכתב בפ"ג מהלכות איסורי מזבח ואתיא פשט ההלכה דפרק ב' שעירי דמוכח מינה דאין שנים פוסלים בפר ככ"ע ודוק:

תנן בריש פרה ר"א עגלה בת שנתה ופרה בת שתים וחכ"א עגלה בת ב' ופרה בת ג' או בת ד' רמ"א אף בת ה' כשירה הזקנה אלא שאין ממתינים לה שמא תשחיר ר"י הגלילי אומר פרים בני ב' שנא' ופר שני בן בקר תקח לחטאת וחכ"א אף בני ג' רבי מאיר אומר אף בני ד' וה' כשרים אלא שאין מביאין זקנים מפני הכבוד ע"כ. והנה אומרו ר"א עגלה בת שנתה הוא למעט יותר ובאומרו פרה בת שתים נסתפק הר"ש וכתב דמנ"ל דבת שתים למעוטי נמי טפי כמו בת שנתה דאתא למעוטי טפי ואע"ג דכ"ש דבת ג' פרה היא דלמא פסל ר"א שמא תשחיר אבל לא יתיישב הא דמכשיר ר"א בפ"ב פרה מעוברת זמנא דיעבד קאמר דכשירה. ובריש פ"ב נטה יותר הרב לומר דלאו למעט טפי אתא ומ"ש חכמים דעגלה בת שתים לאו למעט בת שנתה דכ"ש הוא דילדא טפי אלא משום דר"א פסל בת ב' קאמרי רבנן דאף בת שתים כשירה דעגלה היא כ"כ הר"ש וכן פסק רבינו רפ"ו מהלכות רוצח וז"ל ע"ע בת ב' שנים או פחות אבל אם היתה בת ב' שנים ויום אחד פסולה ע"כ. והנה מ"ש רבינו יום אחד לא ידעתי מקור דין זה דהא קי"ל דשעות פוסלות בקדשים וכמו שפסק בפ"א מהלכות מעה"ק דין י"ג וע"כ אית לן למימר דהאי ע"ע דאינה מקדשי מזבח ומצינו קולות אחרות בע"ע ואפשר דגם זו היא מהם דדוקא יום א' משום דיוה אחד בשנה חשיב שנה אבל שעות לא פסלי בה: **ודע** דאף דקי"ל דעגל הוא בן שנה ולא יותר וכדאיתא פ"ק דר"ה שאני הכא דכתיב עגלת בקר ולא כתיב עגלה סתם כ"כ הר"ש ורבינו. וא"ת מאחר שיש חילוק בין עגל לעגלת בקר למה לא ביאר לנו בפ"א מהלכות מעה"ק דעגלת בקר הוא בת שתים. וכ"ת משום דליכא שום קרבן הובה מעגלת בקר הא ליתא שהרי כתב שם דעגל ה"ז בן שנה וקרבן חובה לא מינו מעגל וע"כ מ"ש רבינו הוא ללמד על הנודר שאם נדר עגל שהוא בן שנה וא"כ היה לו לפרש שאם נדר עגלת בקר שהיא בת ב'. וי"ל דכיון דקי"ל דנדר קטן והביא גדול יצא וכמו שפסק רבינו ר"פ י"ו מהלכות מעה"ק לא נפקא לן מידי ממחלוקת זה דר"א וחכמים דהא כולהו מודו דאף בת שנתה מיקרי עגלת בקר אלא שחכמים הוסיפו דאף בת ב' מיקרי עגלת בקר וא"כ לגבי נודר לא נפקא לן מידי דאם נדר עגלת בקר ורצה להביא בת שתים פשיטא דיצא אף לר"א ואם רצה להביא בת שנתה יצא אף לרבנן דהא בת א' נמי כולהו מודו דמיקרי עגלת בקר ואע"ג דבת א' נמי מיקרי עגלת בקר מ"מ יכול להביא בת ב' דומיא דנודר פר דאף דבן ג' נמי מיקרי פר יכול להביא בן ב' כיון דמיקרי פר וכמ"ש מרן בפ"א מהלכות מעה"ק ומ"ש רבינו דעגל הוא בן א' הוא לאשמועינן דלא נימא דסתם עגל הוא יותר מבן א' קמ"ל דלא ואם נדר עגל יכול להביא בן שנתו אבל הכא דעיקר פלוגתייהו הוא אם בת שתים מיקרי עגלת בקר או לא לא נ"מ לענין דינא: **ומ"ש** חכמים שפרה בת ג' ובת ד' יש להסתפק בדבריהם אי כוונתם לומר דבת ב' לא מיקרי פרה א"ד דמודו דבת ב' נמי מיקרי פרה אלא שבאו לומר דאף בת ג' ובת ד' מיקרי פרה. והנה אם נאמר דכוונת ר"א באמרו בת ב' הוא כפי מ"ש הר"ש ברפ"ב דלא בא למעט יותר א"כ מוכרחים אנו לומר דחכמים ס"ל דבת ב' לא מיקרי פרה דאלת"ה במאי פליגי אך אם נאמר דר"א ממעט פרה יותר מבת ב' בזה יש להסתפק בסברת חכמים אם בת ב' מיקרי פרה והר"ש הכריח דמאי דאמרי רבנן דפרה בת ג' ע"כ לאו אף בת שלש קאמרי דמדעגלה בת שתים ש"מ דפרה לאו בת ב' דפרה קשיתא

עגלה וכו'. שם: ולוקחין אותה מתרומת הלשכה. פ"ד דשקלים:

ב זה שנאמר בתורה תמימה וכו'. ספרי (דף ב'). ומ"ש אם היתה ננסת כשירה פ"ב דפרה:

היו בה שתי שערות וכו'. בפ"ב דפרה היו בה שתי שערות בתוך גומא אחת פסולה ר"י אומר אפילו בתוך כוס אחד היו בתוך שני כוסות והם מוכיחות זו את זו פסולה ר"ע אומר אפילו ד' אפילו ה' והן מפוזרות יתלוש ר"א אומר אפילו חמשים רבי יהושע בן בתירא אומר אפילו אחת בראשה ואחת בזנבה פסולה ופסק רבינו כת"ק ופירש שם רבינו בתוך גומא אחת בתוך חפירה אחת ירצה שתהיה צמיחתו אחת וכו' וכוס הוא עיגול מן הגשם יש בו כלל מן השיעור בשטח אחד והם מוכיחות זו את זו תורה אחת על חבירתה והוא שתהיה האחת קרובה מהאחרת ונכחית אליה בשטח אחד עכ"ל. ולא נתבאר בדבריו כמה הוא שיעור כוס אחד וק"ל שרבינו כתב תחלה בתוך גומא אחת והיינו כת"ק והיאך כתב אחר כך או בתוך שני כוסות דהיינו כר"י ונמצא שהוא כמזכה שטרא לבי תרי ומצאתי לרבינו שמשון שכתב (*ר"י אומר לתוך כוס אחד גרסינן ולא גרסינן אפילו ובמקום שהיה שונה ת"ק גומא היה שונה ר"י כוס) וגומא וכוס אחד הוא אלא שחייב אדם לומר כלשון רבו שרבו של ר"י היה קורא לגומא כוס והכי מוכח בתוספתא עכ"ל. ואם היה דעת רבינו כן לא ה"ל לפתוח בלשון גומא ולסיים בלשון כוסות ואפשר שכתב כן ללמדנו דהיינו גומא היינו כוס וה"ק אפילו הן בשתי גומות פסולה אם הם מוכיחות זו את זו:

ג היו בה שתי שערות עיקרן מאדים וכו'. פרק ב' דפרה וכת"ק. ומ"ש וגוזז במספרים וכו'. תוספתא סוף פ"ק דפרה:

ד וצריך שישאר מן המאדים וכו'. בפ"ו דנדה (דף נ"ב ע"ב) שתי שערות האמורות בפרה ונגעים איפלינו תנאי בשיעורם ואמרינן בגמרא דהלכה כדברי כולם

*נסר"ם שלפנינו אינו:

להחמיר וסובר רבינו שניטלות בזוג הוא השיעור המועט שבכולן ולפיכך נפ"ג טומאת צרעת גבי שיעור שיער לבן ובפ"א גבי שיעור שיער צהוב כתב כדי שיהיו ניטלות בזוג שזהו להחמיר בשיער לבן ושיער צהוב הם סימ ובשיעור מועט הם מטמאים וכן פסק כאן לענין פיסול שתי שערות שחורות שהשיעור בניטלות בזוג להחמיר שחור שהוא סימן טהרה כתב בפ"א הנזכרות שאינו מציל עד שיהיה בהם ראשן לעיקרן שזהו להחמיר שאינו עד שיהיו ארוכים אבל יש לתמוה שצריך שישאר מהמאדים כדי שינטל ב שהשיעור זה הוא להכשיר ה"ל ל לכוף ראשן לעיקרן שהוא השיעור להחמיר. וכתב הר"י קורקוס ז' שסובר רבינו דלא אמרינן הלכה כד להחמיר אלא לגבי בן או בת אבל ל נקטינן כר"ע דאמר כדי שיהיו ני ועוד שמ"ש לפרה היינו לפסול בשת שחורות ובזה הלכה להחמיר אבל בעיקר די לנו שנצריך השיעור המועט של כמאן דליתיה אלא כל שיש שיעור שא אותו שיער בקצת מקומות שגי כי ל אלא מה שחשיב כאילו אינו דאטו אי היו שיעור זה מי נימא דלא חשי ודאי שיער הוי וז"ש רבינו שכל שע הרי היא כאילו אינה כלומר אבל כמ אע"פ שאינה שערה גמורה לכל דבר חשיבא כאילו אינה שהרי מחמירים ב וכתב הראב"ד וצריך שישאר א"א אינ

עד שתגדיל ותעשה פרה ולוקחין אותה מתרומת הלשכה:

ב זה שנאמר בתורה תמימה תמימת אדמימות לא תמימת קומה אלא אם היתה ננסה כשירה כשאר הקדשים. היו בה שתי שערות לבנות או שחורות בתוך גומא אחת או בתוך שני כוסות והן *מונחות זו על זו פסולה: ג היו בה שתי שערות עיקרן מאדים וראשן משחיר עיקרן משחיר וראשן מאדים הכל הולך אחר העיקר. וגוזז במספרים את ראשן המשחיר ואינו חושש משום גיזה בקדשים שאין כוונתו לגוז: ד *וצריך שישאר מן המאדים כדי שינטל בזוג שכל שערה שאינה ניטלת בזוג הרי היא כאילו אינה. לפיכך אם היו בה שתי שערות לבנות או שחורות שאינן נלקטין בזוג הרי זו כשירה: ה היו קרניה או טלפיה

*[ס"א כרוכות ובמשנה מוכיחות זו את זו]:

השגת הראב"ד

*וצריך שישאר. א"א זה אינו מחוור שהרי אני רואה במשנה ר"ע אומר אפילו ד' וה' והן מפוזרות יתלוש אלמא לא בעי שיורא ואי איתא למילתא כשהן בגומא אחת איתא:

וכו'. ואני אומר דודאי לא איירי אלא כשהן בתוך גומא אחת או לתוך כוס א' מוכיחות זו את זו כמ"ש לעיל בסמוך דאילו כשאינן בתוך גומא אחת וכו' אינן אפילו היו ארוכות ומאי דקתני במתניתין יתלוש נראה לי דלאו לעכובא אלא מפני מראית

ה היו קרניה או טלפיה שחורים וכו' עד אין מראיהן פוסלין בפרה. פ"ב וסי'

משנה למלך

קשיא מינה והקשה הר"ש דבסוטה (דף מ"ו) משמע דשנים פוסלות בעגלה ולא בפרה ותירץ דהיינו כרבנן א"נ אפי' כר"א והתם מדאורייתא דא"א שיפסול ר"א מדאורייתא כו' עכ"ד. ואני תמיה בדברי הרב דאף דנימא דמאי דקאמר ר"א פרה בת שתים הוא למעט טפי ע"כ מכח הכיא דרפ"ב דמכשיר ר"א פרה מעוברה צריכין אנו לומר דבדיעבד כשירה וא"כ מה הוקשה לו מסוגיא דסוטה דעגלה פשיטא דשנים פוסלות בה אף בדיעבד דרחמנא אמר עגלת בקר אבל פרה שאין הטעם כי אם משום שמא תפחיר לא הוי כי אם לכתחילה דוקא ובגמרא שפיר עבדו ק"ו אף דפרה נמי לכתחילה פוסלות בה שנים ומה פרה שאין שנים פוסלות בה בדיעבד מום פוסל בה עגלה ששנים פוסלות בה בדיעבד אינו דין שיהא מום פוסל בה. ועוד אני תמיה דאיך יעלה על הדעת שיפסול ר"א לכתחילה דוקא אבל לא בדיעבד אם הוא סבור דמדאורייתא איכא קפידא שלא תהא יותר מבת ב' ובשלמא אם הוא דוקא דרבנן ניחא דאפשר דרבנן לא גזרו כי אם לכתחילה אבל בדיעבד לא אא"ה שהוא מן התורה מנ"ל לר"א לחלק בין דיעבד לכתחילה. ודע שכפי מ"ש הר"ש ברפ"ב בשם ר"י מסמפונט דמאי דפליגי ר"א וחכמים בחטאת המעוברת לא באם פליגי הלא בעובר אם כשר לפרה כו' אפשר לומר דמאי דקאמר ר"א פרה בת שתים הוא למעט טפי נני ופסולו הוא מן התורה כמו פחות מבת ב' ולפ"ז נ"ל דסוגיא דסוטה דקאמר דאין שנים פוסלות בפרה אתיא כרבנן. ודע שראיתי לרש"י בסוטה עלה הכיא דאמרינן עגלה ששנים פוסלות בה וכו' שכתב עגלה בת שנתה היא ואם עברה שנתה פסולה דכ"מ שנאמר עגל בן שנה הוא וכו' ע"כ. ואני תמיה למה שנה משנתו כר"א ולא כחכמים דאמרו דעגלה בת ב' דהלכתא כוותייהו ולרבנן שנים נמי פוסלות בעגלה אם היא יתירה מבת ב' וכמבואר וצ"ע ועיין במ"ב בם עלה דהכיא דאמרינן יצא דבר שאינו עושה פירות כו' ובאידך פלוגתא דפרים דר"י אומר פרים בני ב' וחכ"א אף בני ג' ורמ"א אף בני ד' וה' מפשטא דמתניתין מוכח דכולהו מודו לר"י דפרים בני ב' אלא דחכמים מוסיפים דאף בני ג' נקראים פרים ואפוקי דר"י דס"ל דדוקא בן ב' ור"מ מוסיף אף בני ד' וה' ובתוס' בפ"ק דר"ה ענה י' עלה הכיא דאמרי' רמ"א כ"מ שנאמר עגל בתורה סתם בן שנה בן בקר בן ב' פר בן ג' כתבו דע"כ בן בקר בן ב' דאמרינן היינו עגל בן בקר ולא פר בן בקר כדמוכח בת"כ גבי פר כהן משיח דתניא פר יכול אפילו זקן ת"ל בן אי בן יכול אפילו קטן ת"ל פר הא כיצד בן ג' כדברי חכמים רמ"א אף בן ד' ובן ה' כשרים ותימה דתנן בפ"ק דפרה רי"א פרים בני ב' וחכ"א אף בני ג' רמ"א אף בני ד' וה' כשרים אלמא מכשיר ר"מ בפר אפילו בני ב' שנים דהא מוסיף אדר"י והכא משמע מדעגל בן בקר לר"מ בן ב' פר בן בקר בן ג' אבל פחות מבן ג' לא ע"כ. ויש לדקדק דלמה הוצרכו להכריח דמאי דקאמר ר"מ בן בקר בן ב' הוא עגל בן בקר לקושייתם דהא אף דנימא דבן בקר דקאמר ר"מ הוא פר בן בקר אכתי קשה מתני' דפרה דקאמר ר"מ אף בני ד' וה' כשרים דבמאי מיירי אי בפר בן בקר הא איהו ס"ל דפר בן בקר הוא בן ב' דוקא ואי בפר סתם הא מדפר בן בקר בן ב' פר סתם בן ג' אבל פחות לא והיכי קאמר דבן ב' נקרא פר וי"ל דאי הוה אמינא דמאי דקאמר ר"מ בן בקר בן ב' הוא פר בן בקר הוה ניחא משום דהוה אמינא דפר נמי בן ב' הוא והספרא הוא דפר בן בקר הוא בן ב' דוקא ולא יותר אבל פר נקרא בן ב' ובן ג' ולא שייך כאן לומר מדפר בן בקר בן ב' פר סתם בן ג' ופחות לא משום דכולם שותם שוין דפר מיקרו אלא שכשבא למעט בן ג' כתיב פר בן בקר והיכא דליכא קפידא שיהיה בן ב' או בן ג' כתיב פר ור"מ דפרה מיירי בפר אבל עכשיו שהכריחו דעגל בן בקר הוא בן ב' ע"כ פר בן בקר אינו בן ב' דאם נקרא עגל אינו נקרא פר. וא"ת מה הכריחו מהכיא דת"כ אם כוונתם לומר דמהכיא מוכח דר"מ אית ליה דפר בן בקר אינו בן ב' משום דר"מ לא בא כי אם להוסיף אדרבנן וקאמר אף בן ד' וה' אבל במאי דקאמרי רבנן שאינו בן ב' משמע דמודה ר"מ לחכמים א"כ למאי הוצרכו בסוף דבריהם לומר ומעגל בן בקר כו' דמשמע דמסוגיא דר"ה הנה קשה לר"מ הא בלאו הכיא סוגיא קשה לר"מ מדידיה אדידיה דבת"כ משמע שפר בן בקר אינו בן ב' ואילו במתני' קאמר דפר בן בקר הוא בן ב'. ונראה דכוונת התוס' אינו משום דמשמע דמודה ר"מ לחכמים שפר בן בקר אינו בן ב' לפי שאינו מוכרח שעדיין אפשר לומר דר"מ בתרתי פליג אלא משום דשמעינהו לרבנן דבן שלש דוקא ולא יותר אתא איהו להוסיף דאף בן ד' וה' וא"כ דלר"מ אף בן ב' מיקרי פר בן בקר אלא הכרח התוס' הוא דאי אמרינן דבן בקר דקאמר ר"מ שהוא בן ב' הוא פר בן בקר ע"כ הכוונה היא ויותר מבן ב' אינו נקרא פר בן בקר דומיא דעגל בן שנה ועל זה הקשו דהא ליתא דבת"כ מוכח דפר בן בקר לר"מ הוא אף בן ג' וד' וא"כ ע"כ בן בקר דקאמר ר"מ הוא עגל בן בקר. וא"כ כיון דעגל בן בקר הוא בן ב' ע"כ פר בן בקר הוא בן ג' דוקא דלא יתכן שבזמן אחד יקרא עגל ופר שהם סותרים זה לזה ותירצו דאף דקאמר ר"מ במסכת פרה אדרבנן קאי ולא אדרבי יוסי ובת"כ מיהו יוסי בתר מלתא דר"מ וחכמים ורבנן דהתם לאו רבנן דפרה ע"כ. והנה הר"ש כתב כדברי התוס' והוסיף עוד לומר דאי לא הוה גרסינן הכא אף במלתייהו דרבנן הוה ניחא טפי ע"כ כלומר דהוה דרבנן דפרה הם חכמים דת"ק: ודע שכפי הגירסא דגרסי בדרבנן דפרה אף בת ג' דמשמע דאף בן ב' הוא פר קשה מאי דתנן בריש מסכת פרה דפרה לחכמים היא בת ג' ולא מאי דקאמרי חכמים פרה בת שלש הוא למעט בת ב' דמדעגלה בת ב' פרה בת שלש אבל פחות גבי פר אית לכו דאף בן ב' איקרי פר. והר"ש כתב דרבנן דפרים היינו כר"א דאית ליה ב' ומש"ה פר נמי הוא בן שני ומאי דפסל ר"א גבי פרה יותר מבת ב' הוא מדרבנן אבל בן שלש נקרא פר. והנה כפי דברי הר"ש הללו דס"ל דחכמים דפרים ס"ל כר"א אפשר לומר כר"א מאחר דהתם לנו רבי סברת ר"א בלשון חכמים וכיון דקי"ל כר"א בפרה שהיא בת ב' נמי קי"ל כוותיה שהיא בת שנתה דמדפרה בת ב' עגלה בת שנתה. ובזה ניחא מה שפסק דאמאי פירש בסוטה כר"א דעגלה בת שנתה דאפשר דס"ל דהלכתא כר"א מטעמא דכתיבנא ואע"פ דנדה עלה ז' אמרינן דבד' דברים בלבד הלכה כר"א אפשר דשאני הכא דחכמים קיימי כוותיה דלפי זה רבנן דפרה הם רבנן דת"כ דס"ל דפר הוא בן שלש דוקא. אך יש לתמוה על רבינו שפסק כחכמים דעגלה בת ב' ופרה בת שלש וכמבואר ואילו בפלוגתא דפרים פסק דפר בן ב' ובן שלש וכמבואר במ"ש בפ"א מהלכות מעשה הקרבנות וכמ"ש מרן שם. וראיתי להרב ספר ברית הלכות פרה שכתב דפר אינו נקרא בפחות משתי שנים ואפילו פר בן בקר אינו בפחות שנים כו' והרואה יראה דהא ליתא וכבר הרב עצמו בפ"ב מהלכות מעה"ק כתב דפר נקרא מבן ופשוט הוא ולפי שנראה גירסת רבינו היתה וחכ"א אף בני שלש ומודו לרבי יוסי בבן ב' וא"כ מאי שנא דפר איקרי בן ב' ופרה אינה נקראת בת ב' ואפשר דס"ל לרבינו דשאני פר דגלי שני ואפשר דרבנן מודו לרבי יוסי במה שדרש ופר שני שבא ללמד שהוא בן ב' שנים ולא נחלקו אלא דרבי יוסי סבר דבא למעט בן שלש ורבנן לית להו דין זה אבל במאי דמוכח מקרא דבן ב' פר בזה לא פליגי רבנן. אבל בפרה דלית לן קרא ס"ל דבעינן בת שלש ולא בת שתים. והנה שיש מהדוחק בתירוץ זה לחלק בין פר לפרה. עוד אני תמיה דלמה לא ביאר לנו רבינו בהלכות דפרה היא בת שלש ונפקא מינה לנודר פרה שיביא בת שלש אבל פחות מבת שלש לא. עוד לומר דמ"ש בריש הלכות פרה מצות פרה אדומה שתהיה בת שלש שנים או בת ד' הוא למצוה מן שתהיה מן הגדולים שבמין וכמ"ש בפי"ו מהלכות מעה"ק דין ג'. וזהו שלא סיים כאן בהלכות פרה מכאן פסולה. והנה מלבד מה שיש מהדוחק בתירוץ זה אכתי קשה דמדעגלה בת ב' ע"כ פרה דוקא ופחות לא וכמ"ש הר"ש וא"כ ע"כ אם הביא פרה בת ב' פסולה משום דעגלה היא ולא פרה. שדברי רבינו צריכים אלי תלמוד: ודע שמתוך מה שכתבנו יתבאר לך שמה שאמר ר"מ בר"ה מקום שנאמר עגל בן בקר הוא בן ב' שנים הוא דוקא כפי סברתו דפר בן בקר הוא בן שלש אינו לא. אבל לדידן דקי"ל כרבנן דפר הוא אף בן שנים ע"כ דעגל בן בקר אינו בן ב' וכמו שכתבו והר"ש דאי עגל בן בקר הוא בן ב' פר בן בקר הוא בן שלש דוקא. ובזה ניחא מה שתמה הרא"ש שמיני על מ"ש רש"י דכ"מ שנאמר עגל הוא בן שנה דלמה לא אמר ג"כ דכ"מ שנאמר בן בקר שתי שנים והלא שניהם דברי ר"מ כו' ע"כ. ולפי מה שכתבנו קושיא ליתא משום דתחלת דברי הלכה שלא מצינו מי שיחלוק עליו אבל מה שאמר דכ"מ שנאמר עגל בן בקר הוא בן ב' שנים הוא אליבא דמ"ד דפר בן בקר הוא בן שלש אבל לדידן דקי"ל כרבנן דפרים דאית להו אף בני שלש שפסק רבינו עגל בן בקר נמי הוא בן שנה. וזהו שרבינו בריש הלכות מעה"ק לא הביא דין זה דעגל בקר אלא כתב סתם דעגל הוא בן שנה והוא כולל אף לעגל בן בקר. ועיין במ"ב הרב בעל קרבן בשם הראב"ד עלה דהך ברייתא דר"ש ודוק. (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פ"ב מהלכות מזבח דין ו'): ומ"ש רבינו ולוקחים אותה מתרומת הלשכה. מיהו יכול אדם להתנדב ולמסור הר"ש בפ"ב דפרה סוף משנה ג' ועיין לעיל פ"ז מהלכות כלי המקדש דין ז':

ג וגוזז במספרים. בפרק בלוטי דבכורות (דף כ"ה):

ד וצריך שישאר מן המאדים כו' (א"ה עיין מ"ש מרן בשם הר"י קורקוס וכמ"ש עליו הרב

לקמן

תוך כמו גודו אינגא ומפרש בפרק מומין אלו (דף מ"ד) דהא דינוד היינו זכרות אבל אם השחרות מגיע לזכרות אין לה תקנה שאם יחתוך שם מום ולא השם רבינו לבאר זה מפני שסמך על מה שאמר שכל המומין שפוסלין במוקדשין פוסלין בה:

היתה בה יבלת וכו'. בפרק ב' שם ר' יהודה לגבי רבי שמעון:

[...]"ד היתה בה יבלת וחתכה אע"פ [...] בה שיער אדום פסולה א"א נ"ל הטעם וכו':

[...]ל המומין וכו'. שם. ומ"ש היתה [...]ולא דופן וכו'. גם זה שם וכת"ק. [...]יפה. פ"ק דחולין (דף ס'). ומ"ש [...]. פ"ב דע"ז. ומ"ש שכל הפוסלים [...]. בפ"ב דפרה. ומ"ש ואע"פ שהיא [...]ק הבית וכו'. בפ"ק דחולין (דף [...] דסרפות פוסל בה דחטאת קרייה [...]"ב דע"ז (דף כ"ב) אמרו דרביעה [...] משום דחטאת קרייה רחמנא:

[...] אותה מן העכו"ם וכו'. בפרק [...] דפרה וכחכמים ואיתא בפרק [...]ין: יתירה פרה על הקדשים וכו'. [...]גא דסוטה (דף מ"ו) ובתוספתא [...]: רכב עליה וכו'. בכ"ב דפרה. [...] עליה כסות של שקין פסולה. בספ"ב [...] כ"ג) ובפ"ב דסוטה (דף מ"ו) [...]ודה אמר רב הניח עליה עורה של [...] ופי' רש"י עורה של שקין אגודה [...]שלה ואע"ג דלאו עול וכו' כדכתיב [...]אכת עול האמורה בה אשר לא עלה [...] לחודה ואפילו שלא משכה:

[...]וסרה אם היתה מורדת. בר"פ במה [...]מה (דף נ"ב) וכאוקימתא דרבינא [...]: עשה לה סנדל וכו'. בפ"ב דפרה: [...] מלאכה מאליה וכו'. בפ"ב דפסחים [...]ף ל') ופ"ב דמציעא (דף כ"ו ע"ב) [...] דומיא דעבד מה עבד דניחא ליה [...]דניחא ליה. ומ"ש לפיכך אם שכן [...] כשירה עלה עליה זכר פסולה. פ"ב [...]"ש וא"ל שהמעוברת פסולה. שם [...]' אליעזר אומר פרת חטאת המעוברת [...]מים פוסלים וידוע דהלכה כחכמים [...] רבינו מדין עלה עליה זכר דפסולה [...]ך תנא למתני מעוברת אלא משום ר"א: [...] כתב א"א אומר אני שר"א שמכשיר [...] במעוברת מודה וכו'. כלומר משיג [...]שסובר שמי שפוסל במעוברת פוסל [...] זכר ומי שמכשיר במעוברת מכשיר [...] זכר והראב"ד סובר שכבר אפשר [...] במעוברת יפסול בעלה עליה זכר [...] מוכרחין ומ"מ לשון ואין נ"ל שכתב [...]נות לי דכיון דמעוברת לא מיפסלה [...] דעלה עליה זכר ל"ש למיתני וא"ל [...]: הכניסה לרבקה וכו'. ברפ"ב דע"ז [...]בפ"ב דמציעא (דף ל') ופ"ב דפסחים: [...] שנולד בה פיסול תפדה וכן אם מתה

מתה תפדה. בתוספתא פ"ק דפרה ומייתי לה פ"ק דשבועות (דף י"א ע"ב) ופריך מתה תפדה וכי פודין את הקדשים להאכילן לכלבים ומשני משום עורה:

ט נשחטה לשם חולין וכו'. שם נשחטה שחטה על גב מערכתה אין לה פדיון עולמית ופירש"י נשחטה תפדה שנשחטה חוץ למקומה ורבינו מפרש נשחטה לשם חולין ויש לתמוה על מ"ש רבינו ואינה מכפרת דהא לא כתיב בה כפרה ואין לומר שטעמו משום דחטאת קרייה רחמנא דהא חטאת שנשחטה לשם חולין כשירה כמ"ש בספ"ו מפסולי המוקדשין. וי"ל שמאחר שלא עלתה לבעלים שייך לומר בה אינה מכפרת. ועוד י"ל שרמז למ"ש בסוף מועד קטן (דף כ"ח) למה נסמכה פרשת פרה וכו' לומר לך מה פרה מכפרת אבל מ"מ קשה מי הכניסו לרבינו לכתוב דבר שלא הוזכר לא בגמרא ולא בתוספתא. ועוד מאי קמ"ל דאינה מכפרת פשיטא ואפשר דמשום דבאידך בבא קאמר תפדה מפני עורה כלומר דאין בה הנאה אלא בעורה בלבד קאמר דהאי אינה מכפרת וכיון שכן אף בשרה מותר בהנאה וצריך עיון:

י לקחו פרה ומצאו אחרת נאה ממנה וכו'. גם זה שם:

יא אף כהן הדיוט כשר וכו'. ומ"ש ומפי השמועה למדו וכו'. בפרק טרף בקלפי (דף מ"ו ע"ב) ונתתם אותה אל אלעזר אותה לאלעזר ולא לדורות לאלעזר איכא דאמרי לדורות בכ"ג וא"ד לדורות בכהן הדיוט ובפ"ד דפרה (משנה א) תנן ושלא בכ"ג פסולה ר' יהודה מכשיר. ויש לתמוה למה פסק דלא כת"ק ואפשר שהטעם משום דבפרק טרף בקלפי משמע דלמ"ד בכהן הדיוט ניחא טפי ועוד דתניא בספרי אותה אל אלעזר זאת נעשית באלעזר ושאר כל הפרות בכ"ג דברי ר"מ רבי יוסי ורבי יהודה ור"ש וראב"י אומרים זאת נעשית באלעזר ושאר כל הפרות בין בכ"ג בין בכהן הדיוט *והכי איתא בתוספתא פ"ג דפרה דהשתא כיון דשם מתני' ר"מ יחידאה הוא דכמה רבים פליגי עליה לית הלכתא כוותיה ובפ"ג דפרה איכא סתמא אחרינא דלא כר"מ דקתני מפריסין כהן השורף את הפרה ודייק שם רבינו מדלא קתני מפריסין כ"ג השורף את הפרה שכשירה בכל כהן:

יב ומ"ש והעושה אותה לובש ד' כלים של כהן הדיוט. בפ"ד דפרה ובכלי לבן היתה נעשית. ובתוספתא יליף לה בג"ש וכתבה רבינו שם:

יג כל העוסקים בפרה וכו'. בפרק טרף בקלפי (דף מ"ג ע"ב) ובפ' הערל והזה הטהור על הטמא טהור מכלל שהוא טמא לימד על טבול יום שכשר בפרה ופרש"י הטהור שהזכרתי לך כאן מכלל שהוא טמא לדבר אחר כגון טבול יום שטמא לתרומה דאי ס"ד טהור ממש לשתוק קרא מיניה והנא ידענא דטמא אסור בפרה דהא חטאת קרייה רחמנא אלא מאי טהור טהור כל דהו ואשכחן טבול יום דאיקרי

*[עי' פירוש המשנה להרמב"ם והר"ש שם]:

טלפיה שחורים יגוד. גלגל העין והשינים והלשון אין מראיהן פוסלים בפרה: ו היתה בה יבלת וחתכה. אע"פ שצמח במקומה *שיער אדום פסולה: ז כל המומין הפוסלין בקדשים פוסלין בפרה שנאמר אשר אין בה מום. היתה יוצא דופן או מחיר או אתנן או טרפה או שנרבעה פסולה. שכל הפוסלין את הקדשים למזבח פוסלין את הפרה ואף ע"פ שהיא כקדשי בדק הבית הואיל וקראה הכתוב חטאת. ומותר ליקח אותה מן העכו"ם ואין חוששין שמא רבעה העכו"ם שאינו מפסיד בהמתו. יתירה פרה על הקדשים שהעבודה פוסלת בה שנאמר אשר לא עלה עליה עול ובעגלה ערופה אומר אשר לא עובד בה אשר לא משכה בעול מה עול האמור בעגלה עשה שאר עבודות כעול אף עול האמור בפרה יפסול בה שאר עבודות כעול. אלא שהעול פוסל בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה ושאר עבודות אין פוסלות אלא בשעת עבודה. כיצד קשר עליה העול אע"פ שלא חרש בה פסולה. הכניסה לדוש אינה נפסלת עד שידוש בה וכן כל כיוצא בזה. רכב עליה. נשען עליה. נתלה בזנבה. ועבר בה את הנהר. קפל עליה את המוסירה. נתן טליתו עליה. נתן עליה כסות של שקים פסולה. קשרה במוסרה אם היתה מורדת וצריכה שמירה כשירה ואם לאו פסולה שכל שמירה שאינה צריכה משוי הוא. עשה בה סנדל שלא תחלק. פירש טליתו עליה מפני הזבובין כשירה. זה הכלל כל שהוא לצרכה כשירה לצורך אחר פסולה. נעשית בה מלאכה מאליה או שעלה עליה עול מאליו. אם לרצונו פסולה שנאמר אשר לא עובד בה שאם עובד בה לרצונו ה"ז כמי שעבד בה. לפיכך אם שכן עליה העוף כשירה. עלה עליה זכר פסולה. *ואצ"ל שהמעוברת פסולה. הכניסה לרבקה ודשה מאליה כשירה. הכניסה כדי שתינק ותדוש פסולה שהרי עשה לרצונו וכן כל כיוצא בזה: ח פרה שנולד בה פיסול תפדה. וכן אם מתה תפדה מפני עורה. אבל לא להאכיל בשרה לכלבים: ט שחטה לשם חולין תפדה ואינה מכפרת. נשחטה על גב מערכתה אין לה פדיון עולמית: י לקחו פרה ומצאו אחרת נאה ממנה ה"ז תפדה שלא במום: יא אף כהן הדיוט כשר לשרפת הפרה שנאמר ונתתם אותה אל אלעזר הכהן ועדיין היה קיים. ומפי השמועה למדו זו נעשית באלעזר ושאר כל הפרות בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט: יב והעושה אותה ארבעה כלים של כהן הדיוט. בין שעשאה כהן הדיוט בין שעשאה כ"ג: יג כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף היו טבולי יום כשירים למעשה הפרה ולקדש ולהזות מאפרה ואף ע"פ שעדיין לא העריב שמשן. שזה שנאמר בפרשה איש טהור הוא הטהור למעשר שני אע"פ שאינו טהור לתרומה עד שיעריב שמשו הרי זה טהור לפרה

השגת הראב"ד

*שיער אדום פסולה. א"א נ"ל הטעם לפי שאינו עולה בו אדמימות גמורה אבל הוא שיער לקוי:

השגת הראב"ד

*וא"צ"ל שהמעוברת פסולה. א"א אומר אני שר"א שמכשיר במעוברת מודה שאם עלה עליה זכר שהיא פסולה שהמעוברת תובעת זכר היא וצריכה היא אבל עלה עליה זכר שלא בשעת תביעתה לער הוא לה ומשא וחכמים שהם פוסלים במעוברת משום משא דהלא לרצונה הם פוסלים:

משנה למלך

נקמן פ"ב מהלכות טומאת צרעת יע"ש):

[...]תה מורדת כו'. עיין בסנ"א ריש פרק במה בהמה דפסק ככל האוקימתות ודו"ק:

[...]שה אותה לובש ד' כלים כו'. דין זה הוא משנה רפ"ד דפרה דתנן ובכלי לבן היתה נעשית וכבר ביאר רבינו בפ"ד דין ג' שאם עשאה מחוסר בגדים או בבגדי זהב פסולה. וטעמא [...]א בספרי זאת חוקת ר"א אומר נאמר כאן חוקה ונאמר להלן חוקה מה חוקה האמורה להלן [...]אף חוקה האמורה כאן בבגדי לבן הכתוב מדבר וכבר הביא רבינו ברייתא זו בפי' המשנה. [...] ידוע הוא דבגדי לבן שהיה לובש כ"ג ביום הכפורים אינן דומים לבגדי כהן הדיוט לפי שבגדי כהן הדיוט שאבנט שלו היה כלאים אך בגדי לבן שהיה לובש כ"ג ביום הצום לא היה בו כלאים כלל. וכל זה מבואר בפ"ח מהלכות כלי המקדש. ולפי מ"ש דמג"ש דחוקה האמורה ביוה"כ ילפינן לה נראה דהבגדים שלובש כהן השורף את הפרה הם דוקא הבגדים שלובש כ"ג ביום הצום ולא בגדי כהן הדיוט. והכי דייק לישנא דמתניתין דקתני ובכלי לבן היתה נעשית ומשמעות כלי לבן הם הבגדים שלבש כ"ג ביום הצום וכמ"ש רבינו בפ"ח מהלכות כלי המקדש דין ג'. ולפי זה יש לתמוה על רבינו שכתב והעושה אותה לובש ארבעה כלים של כהן הדיוט דמנ"ל דין זה מאחר דמג"ש דיום הצום מייתינן לה ואע"ג דבתוס' פ"ג דפרה תנן מלוהו בד' בגדי לבן של כהן הדיוט אין זה מקושי דאפשר דבתוספתא סברה דאגנט של

לפרה : **יד** הצדוקין היו אומרים שאין מעשה הפרה כשר אלא במעורבי שמש. לפיכך היו ב״ד בבית שני מטמאין את הכהן השורף את הפרה בשרץ וכיוצא בו וטובל ואח״כ עוסק בה כדי לבטל דברי אלו הזדים שמורים מהעולה על רוחם לא מן הקבלה . וכן כל הכלים שמכניסין לתוכם אפר הפרה כולם טבולי יום : **טו** החותך שפופרת של קנה להניח בה אפר חטאת יטמא אותה ויטבלנה ואחר כך יניח בה . והחותכה והמטבילה טעון טבילה מפני שעשאוה כטמא מת בז׳ שלו ולפיכך אינה צריכה הזאה שלישי ושביעי אלא מטמאה כדי להראות לצדוקין ומטבילה ונותן בה :

פרק שני

א מעלות יתירות עשו בטהרת פרה אדומה והרחקות גדולות הרחיקו מטומאת המת בכל מעשיה. מפני שהיא כשירה בטבולי יום חשו שמא יבאו לזלזל בה . ומפני זה כשמפרישין הכהן השורף אותה מפרישין אותו ללשכה מוכנת בעזרה . ובית אבן היתה נקראת מפני שכל כליה כלי אבנים שאין מקבלין טומאה . ובכלי האבן משתמש כל שבעת ימי ההפרשה. ולא היו נוגעין בו אחיו הכהנים כדי להרבות בטהרתו : **ב** שבעת ימים קודם שריפת ד[...] מפרישין כהן השורף אותה מביתו . כשם שמפרישין כ״ג לעבודת יוה״כ . ודבר זה קבלה ממשה רבינו . וכן מפרישין מאשתו שמא תמצא נדה ויהיה טמא שבעת ימים : **ג** הלשכה שהיה יושב בה כל ז׳ צפונית מזרחית היתה . כדי להזכירו [...] כחטאת הנשחטת בצפון אע״פ שהיא נשחטת בחוץ : **ד** כל יום ויום משבעת ימי ההפרשה מזין עליו מי חטאת . [...] נטמא למת והוא לא ידע . חוץ מיום רביעי להפרשה שא״צ הזאה לפי שא״א שלא יהיה לא שלישי לטומאתו ולא שב[...] שאין הזאה בשביעי עולה משום הזאת שביעי עד שיזה בשלישי מלפניה. ומן הדין היה שא״צ הזאה אלא בשלישי וש[...] להפרשה בלבד וזה שמזין יום אחר יום מעלה יתירה עשו בפרה : **ה** ברביעי בשבת היו מפרישין אותו כדי שיחול ר[...] שלו להיות בשבת . שההזייה אינה דוחה שבת והרביעי א״צ הזייה : **ו** בכל יום ויום מימי ההפרשה שמזין עליו בהם . מאפר פרה מן הפרות שנשרפו כבר . ואם לא היה שם אלא אפר פרה אחת בלבד מזין ממנו עליו כל הששה : **ז** כשמזין בימי ההפרשה אין מזה עליו אלא אדם שלא נטמא במת מעולם שהמזה צריך שיהיה טהור . וא״ת יזה עליו איש שנטמא [...] עליו . שמא זה שהזה עליו לא היה טהור מטומאת מת . וכן הכלים שממלאין בהן ומקדשין להזות על הכהן השורף [...] כלי אבנים היו שאין מקבלין טומאה. וכל אלו הדברים מעלות יתירות הן שעשו בה . וכיצד ימצא איש שלא נטמא מעולם . חצירות היו בירושלים בנויות על גבי הסלע ותחתיהן חלול מפני קבר התהום. ומביאין היו נשים עוברות ויולדות ומגדלות שם את בניהם. וכשירצו להזות על הכהן השורף מביאין שוורים מפני שכרסיהן נפוחות ומניחים על גביהן ד[...] ויושבין התינוקות על גבי הדלתות כדי שיהיה האהל מבדיל בינם לבין הארץ מפני קבר התהום. וכוסות של אבן [...] והולכין לשילוח. הגיעו לשילוח יורדין שם וממלאין שאין לחוש שם מפני קבר התהום שאין דרך בני אדם לקבור בנהר[...] ועולין ויושבין על גבי הדלתות והולכין עד שמגיעין להר הבית . הגיעו להר הבית יורדין ומהלכין על רגליהן מפני [...] הר הבית והעזרות תחתיהן היה חלול מפני קבר התהום . ומהלכין עד פתח העזרה . ובפתח העזרה היה קלל של אפר [...] האפר ונותנין במים שבכוסות ומזין על הכהן השורף. ומטבילין היו התינוקות שממלאין ומקדשין ומזין על השורף אע״פ [...] טהורין מטומאת המת שמא נטמאו בטומאה אחרת: **ח** תינוק שטבל למלאות ולהזות לא ימלא בכליו תינוק אחר [...] שטבל . ותינוק שטבל להזות על כהן זה אינו מזה על כהן אחר עד שיטבול לשם מעשה זה הכהן. וכן כלים שטהרום לח[...] זו ובני אדם שטהרום לחטאת זו לא יתעסק בהם בפרה אחרת עד שיטבלו לשמה. וכל הדברים האלו מעלות יתירות בפ[...]

פרק שלישי

א אין שורפין את הפרה אלא חוץ להר הבית שנאמר והוציא אותה אלא מחוץ למחנה. ובהר המשחה היו שורפין אותה. ו[...] היו עושין מהר הבית להר המשחה ותחתיו בנוי כיפין כיפין וכיפה על כל ב׳ כיפין כדי שיהיו ב׳ רגלי הכיפה על ג[...] כיפין שתחתיה. כדי שתהיה תחת הכל חלול מפני קבר התהום . אף מקום שריפתה ומקום הטבילה שהיו בהר המ[...] תחתיהן

א סמג עשין רלב רלג :

דאיקרי טהור דכתיב ורחץ במים וטהר :

יד הצדוקים היו אומרים וכו׳ לפיכך היו ב״ד בבית שני מטמאין את הכהן וכו׳ . פ״ג דפרה ואיתא בפרק חומר בקדש (דף כ״ג) : וכן כל הכלים וכו׳ . נלמד ממה שיתבאר בסמוך :

טו החותך שפופרת של קנה וכו׳ . פרק ה׳ דפרה וכדברי יהושע . ומ״ש שעשאוה כטמא מת בשביעי שלו וכו׳ . בפרק חומר בקדש :

פ״ב א מעלות יתירות עשו בטהרת פרה אדומה וכו׳. מתבאר לקמן והוא בפ״ק דיומא (דף ב׳) ובפ״ג דפרה וריש פרק פרת חטאת . ומה שכתב מפרישין אותו ללשכה מוכנת בעזרה ובית אבן היתה נקראת וכו׳ . שם . ומ״ש ולא היו נוגעין בו אחיו הכהנים וכו׳ . פ״ק דיומא (דף ה׳ ע״ב) :

ב שבעת ימים קודם שריפת הפרה וכו׳ . בפ״ג דפרה וכריש יומא . ומ״ש וכן מפרישין אותו מאשתו וכו׳. נלמד ממה שאמו בברייתא בריש יומא גבי פרישת כהן גדול שבעת ימים קודם יוה״כ :

ג הלשכה שהיה יושב בה כל שבעה לפונית מזרחית היה וכו׳ . בפ״ג דפרה שם ובריש יומא . ונראה שרבינו מפרש שהטעם להזכירו שלא יקל בה מפני שהיא נשחטת בחוץ :

ד כל יום ויום משבעת ימי ההפרשה מזין עליו וכו׳ . בפ״ג דפרה ודלא כר׳ יוסי דיחידאה הוא ועוד דבפ״ק דיומא סבר רבא דלא כוותיה. ומה שכתב חוץ מיום רביעי להפרשה

להפרשה וכו׳ עד והר׳ אינו צריך הזאה . בפ״ק דיומא עלה ח׳ :

ו בכל יום ויום מימי ההפרשה וכו׳. בפרק ג׳ דפרה . ומ״ש ואם לא היה ש[...] אלא אפר פרה אחת בלבד וכו׳ . גם זה שם :

ז כשמזין עליו בימי ההפרשה וכו׳ וכיצד ימצא איש שלא נטמא במת וכו׳ עד ומזין על הכהן השורף . ב[...] דפרה וכו׳ יוסי דאמר אל תתנו מקום ל[...] לרדות אלא הוא נוטל ומקדש . ומ״ש ו[...] היו התינוקות . בפרק ג׳ דפרה ונרי[...] התינוקות להזות דברי רבי יוסי הגל[...] עקיבא אומר לא היו צריכין להזות [...] אבל טבילה מיהא בעו כדאיתא נ[...] והלכה כרבי עקיבא מחבירו :

ח תינוק שטבל וכו׳ . בפרק ג׳ ד[...] היו עושין לא חטאת על גבי [...] ולא תינוק על גבי חבירו

פ״ג א אין שורפין את הפרה א[...] להר הבית וכו׳ . בפ[...] מחוץ למחנה להר המשחה וכך מפור[...] ג׳ דפרה ובפרק ג׳ דמדות ובפרק ש[...] שניה דחוץ למחנה דכתיב בפרה אדומ[...] חוץ לג׳ מחנות דומיא דשריפת פרים[...] נמי בפרק ב׳ שעירי (דף ס״ח) וא״כ [...] להר הבית שכתב רבינו לאו דוקא ובהר המשחה היו שורפין אותה וכו׳ [...] פעמים כל א׳ וא׳. פ׳ ג׳ דפרה שכתב אף מקום שריפתה וכו׳ מתחת[...] וכו׳. בתוספתא דפרה פרק ב׳ : וס״ש

משנה למלך

יד מטמאין את הכהן השורף את הפרה וכו׳. התוס׳ בריש פ״ק דיומא ד״ה להוציא כתבו דלאו [...] דאורייתא מטמו ליה דלא הוו מזלזלי ביה כולי האי אלא בטומאה דרבנן וכ[...] ג׳ דחגיגה (דף כ״ג) ד״ה מטמאין יע״ש :

פ״ב ב שבעת ימים קודם שריפת הפרה וכו׳ ודבר זה קבלה מפי משה רבינו ע״כ. וכ[...] מהלכות עבודת יום הכפורים דין ג׳ ואני תמיה דבפ״ק דיומא עלה ג׳ אמ[...] אמא רב דימי אמר ר״י מפני חדא ר״ל מתני חרתי ר״י מתני חדא לעשות לכפר אלו מעשה יום [...]

של כהן הדיוט גם כן היה של בוץ ולא היה כלאים שהרי דבר זה מחלוקת דתנאים הוא כדאיתא בפ״ק דיומא (דף י״ב) ובפ״ב (דף כ״ג) אך לרבינו שפסק דאבנטו של כהן הדיוט היה כלאים יש לתמוה דאיך פסק אלן דלובש ד׳ כלים של כהן הדיוט . וראיתי לרבינו בפירוש המשנה שכתב וכלי לבן הם אותם שהיה לובש כ״ג ביום הכפורים לעבודת היום כמו שהתבאר בפסוק ואמנם הם ד׳ כלים שהיה לובש כהן הדיוט לעבודה ולשון התוספתא מלותה בד׳ כלי לבן של כהן הדיוט ע״כ . ולא יכולתי להלום דבריו שרצה להשוות בגדי כהן הדיוט לבגדי לבן של כ״ג והדבר צריך אלני תלמוד :

כמין מגדל היינו לומר שהיתה תחתיו רחב וכל מה שעולה הוא מיצר. ומה שכתב מראה המערכה היה במערב. ל' המשנה וחזיתה מערבה כי פי' הזיתא מראה ...ום שמאחזים שם האש לצד שהמקדש כי המקדש היה במערב הר המשחה. ופי' מגג ...ב רבינו שמשון שהפסם מפני שהוא מין שאינו מקבל טומאה שיהא כל מעשה פרה כשר אלא ביד. ומ"ש ומשמר לה עד שיצת האור ברובה. בספרי ובתוספתא. ומ"ש ותקרע בטנה. במשנה פ"ג: ומ"ש אין פחות מטפח. בפ' המפלת (דף כ"ו ע"א): ומ"ש משקל ה' סלעים. בפ' טרף בקלפי (דף מ"א). ומ"ש והאזוב האמור בתורה וכו'. בספרי לא אזוב יון ולא אזוב רומי ולא אזוב מדברי ולא כל אזוב שיש לו שם לווי:

...מ"ש ומקבל בשמאלו. שם כת"ק ודעת ... מקבל הדם ביד לא בכלי ממה ...רי מצותה מצות יד לא מצות כלי ...ב בפירוש שאם קיבל דמה בכלי פסולה ...לשון זה דסיפרי שהוא לעכב ועוד ... חוקה. ומה שכתב שמזה באצבעו ...ספרי. ומ"ש לפיכך על כל הזאה מקנח ...ופה של פרה. יש לתמוה שהרי ס' (דף נ"ג ע"ב) ופ"ק דמנחות (דף ... פסיק דאצבעו מקנח בשפת המזרק ...כ של פרה וצ"ל שסובר רבינו דההוא ...יא למאי דס"ד דקבלת דמה היה ...כל לדידן שלא היה קבלת דמה אלא ...לומר דמקנח אצבעו בגופה של פרה ...היה שם מזרק. ומה שכתב ושירי הדם ... פסולים להזייה. בפרקים הנזכרים: ...אב"ד ומקבל הדם בשמאלו וכו'. ...א אמת הוא זה שהיה מקבל ביד ...רי אמרו גמר מלהזות וכו' בשפת ...בפרק דם חטאת. ומ"ש ואני תמה על ...כו' אבל מצותה מצות יד אמרו ולא ...ומר. ומ"ש ולא מצות כלי כלומר ...ה מן המובחר בכלי דיקא נמי דלא ...בכלי אלא ולא מצות כלי. ולדעת ...שבספרי אמרו דיליף מלוג שמן שאין כשר

תחתיהן חלול מפני קבר התהום. והפרה והשורף וכל המסעדין בשריפתה יוצאין מהר הבית להר המשחה ע"ג כבש זה: **ב** כיצד שורפין אותה. זקני ישראל היו מקדימין ברגליהן להר המשחה ובית טבילה היה שם. וכהן והמסעדין בשריפתה והפרה יוצאין על הכבש ובאין להר המשחה. ומטמאין את הכהן ומוסמכין הזקנים את ידיהם על הכהן ואומרים לו טבול אחת. ואם היה כ"ג אומרים לו אישי כ"ג טבול אחת. ירד וטבל ועלה ונסתפג. ועצים מסודרים היו שם ארזים אלונים וברושים ועצי תאנה חלקה. ועושין מערכה כמין מגדל ומפתחין בה חלונות כדי שתהיה האור מלבבת בהן. *ומראה המערכה במערב. וכופתין את הפרה בחבל של מגג ונותנין אותה על גבי המערכה ראשה לדרום ופניה למערב. הכהן עומד במזרח ופניו למערב. שוחט בימינו *ומקבל הדם בשמאלו. ומזה באצבעו הימנית מן הדם שבכפו השמאלית שבע פעמים כנגד בית קדשי הקדשים. על כל הזאה טבילת בדם. ושירי הדם שבאצבע פסולים להזייה לפיכך על כל הזאה ...אצבעו בגופה של פרה גמר מלהזות מקנח את ידיו בגופה של ...ויורד מן המערכה והצית את האש בעצים קטנים והכניסן ...עצי המערכה והתחיל האש בה והכהן עומד ברחוק ומשמר ...ד שיצת את האור ברובה ותקרע בטנה. ואח"כ נוטל עץ ארז ...אין פחות מטפח וצמר צבוע בתולעת *משקל חמשה סלעים ...לעומדים שם. עץ ארז זה עץ ארז זה. אזוב זה אזוב זה. שני תולעת זה שני תולעת ...לש פעמים על כל אחד ואחד. והן אומרין לו הין הין הין שלש פעמים על כל אחד ואחד. וכל כך למה לפי שמיני ...שבעה הן ומיני אזוב ארבעה והצבוע אדום יש שצובעין אותו בפואה ויש שצובעין אותו בלכא ויש שצובעין אותו ...עת והתולעת היא הגרגרים האדומים ביותר הדומים לגרעיני החרובים והן כמו האוג ותולעת כמו יתוש יש בכל גרגיר ...לפיכך מודיע לכל ומגלה להן שאלו הן המינים האמורים בתורה. והאזוב האמור בתורה הוא האזוב שאוכלין אותו בעלי ...ומתבלין בו הקדירות. האזוב והארז והתולעת שלשתן מעכבין זה את זה. וכורך האזוב עם הארז בלשון של שני ...יך אל תוך בטנה שנאמר והשליך אל תוך שריפת הפרה. ואינו משליך קודם שיצית האור ברובה ולא אחר שתעשה אפר ...השליך פסולה שנא' אל תוך שריפת לא קודם שיצת האור ברובה ולא אחר שתעשה אפר. בין שהשליך שלשתן כאחת ...והשליך זה אחר זה בין שהשליך לתוך גופה או לתוך שריפתה בין שנקרעה מאליה ואחר כך השליך בין שקרעה בידו ...כלי כשירה: **ג** נגמרה שריפתה חובטין אותה במקלות היא וכל עצי המערכה שנשרפה בהן וכוברין את הכל ...ות וכל שחור שאפשר שיכתש ויהיה אפר בין מבשרה בין מן העצים כותשין אותו עד שיעשה אפר ושאין בו אפר ...ין אותו וכל עצם שנשאר מעצמיה בלא שריפה בין כך ובין כך היה נכתש: **ד** אין מכניסין כלום מאפרה להניחו ...ה שנאמר והניח מחוץ למחנה. ושלשה חלקים היו חולקין את כל אפרה אחד ניתן בחיל ואחד בהר המשחה ואחד מתחלק ...המשמרות. זה שמתחלק לכל המשמרות היו הכהנים מקדשין ממנו. וזה שניתן בהר המשחה היו ישראל מזין ממנו. וזה ...ן בחיל היה מוכן ומוצנע שנאמר והיתה לעדת בני ישראל למשמרת מלמד שמצניעין ממנו. וכן היו מצניעין מאפר כל פרה ...ששורפין בחיל. ותשע פרות אדומות נעשו משנצטוו במצוה זו עד שחרב הבית בשנייה. ראשונה עשה משה רבינו. שנייה עשה עזרא. ושבע מעזרא עד חורבן הבית. והעשירית יעשה המלך המשיח מהרה יגלה אכי"ר:

השגת הראב"ד

*ומקבל הדם בשמאלו וכו'. א"א אמת הוא זה שהיה מקבל ביד שהרי אמרו גמר מלהזות מקנח ידו בגופה של פרה לא גמר מקנח אצבעו בשפת מזרק אלמא בידו מקבל אבל לא שמענו שפסל בכלי וכשמנה הפסולין של פרה פ"ד לא מנה את זה לא במשנה ולא בתוספתא ובספרי אמרו מדמה באצבעו מצותה מצות יד ולא מצות כלי ואני תמה על זה המדרש שהרי בפר כהן משוח כתיב ולקח הכהן המשיח מדם הפר באצבעו ודרשינן נאמר כאן לקיחה ונאמר להלן לקיחה מה להלן בכלי וכו' וכן בכל חטאות כתיב מדמה באצבעו ובעינן כלי אבל מצותה מצות יד אמרו ולא עכוב מדע שהרי אמרו לא גמר מקנח אצבעו בשפת מזרק ולדבריו מזרק מאי בעי התם ונראה לי שאי אפשר שלא יקבל במזרק ולא להזות ממנו אלא להביאו לשריפתה שצריך לשרוף את כולה דם ובשר ועור ופרש מ"מ המדרש לא ידעתי מאין הוציאו:

ומה שכתב האזוב והארז וכו'. משנה פרק הקומץ רבה (דף כ"ז):

וכורך האזוב עם הארז בלשון של שני. פ"ג דפרה. ומ"ש ומשליך אל תוך בטנה וכו'. הכי משמע שם. ומ"ש ואינו משליך קודם שיצת ברובה ולא אחר שתעשה אפר וכו'. בספרי ובתוספתא. ומ"ש בין שהשליך שלשתן כאחד וכו'. שם בתוספתא:

ג נגמרה שריפתה וכו' עד בין כך ובין כך היה נכתש. בפ"ג דפרה:

ד אין מכניסין כלום מאפרה להניחו בעזרה כן יש ללמוד ממ"ש לקמן בסמוך.

ושלשה חלקים היו חולקין וכו'. פ"ג דפרה:

זה שמתחלק לכל המשמרות וכו'. בתוספתא.

וכן היו מצניעין מאפר כל פרה וכו'. שם:

ותשע פרות נעשו וכו'. פרק ג' דפרה וכחכמים:

פ"ד א אין שוחטין שתי פרות אדומות כאחת וכו'. בספרי. ומ"ש לא רצתה פרה לצאת וכו' עד שלא יאמרו שתים שחטו. פ"ג דפרה ואיתא בפ"ג דחולין (דף ל"ב) ובפרק טרף בקלפי (דף מ"ב) פלוגתא דתנאי ואמרינן איכא בינייהו דאפיק חמור בהדה דליכא למיחש שמא יאמרו ופסק כת"ק:

ג פרה שנשחטה שלא לשמה וכו' עד פסולה. פ"ד דפרה וכת"ק:

ומה

פרק רביעי

א אין שוחטין שתי פרות אדומות כאחת שנאמר ושחט אותה: **ב** לא רצתה פרה לצאת אין מוציאין עמה שחורה שלא יאמרו שחורה שחטו ולא אדומה שלא יאמרו שתים שחטו: **ג** פרה שנשחטה שלא לשמה או שקיבל או שהזה

*עי' תוי"ט פ"ב דתמיד. *בגמ' משקל עשרה זוז. והוא חמש סלעים בגליל. כמ"ש בתרומות פ"י.

משנה למלך

...יך והא תנן שבעת ימים קודם יוה"כ ושבעת ימים קודם שריפת הפרה מעלה בעלמא היא ע"כ הרי שפרשה דיום הכפורים הוא דוקא מן התורה אבל הפרשה דשריפת הפרה הויא דרבנן משום מעלה ...וא"כ היכי שבק ר"י ופסק כר"ל דס"ל דתרווייהו מן התורה ועוד יגדל התימה כפי מה שכתבו התוס' שם דרבנן פליגי עליה דרבי ישמעאל ור"י ס"ל כרבנן דפשיטא דהלכה כרבנן וכר"י דס"ל כוותייהו. שוב ראיתי להר"י קורקוס ז"ל שעמד על זה ותירץ שהר"ם היה גורס בברייתא דשיעתיה דר"י כגירסתנו לעשות אלו מעשה פרה ולא ידעתי היאך יתיישב גירסא זו דהיכי פליג רבי יוחנן עליה דברייתא ואם נאמר דס"ל דהכיא

שהזה שלא לשמה או לשמה ושלא לשמה או שלא לשמה ולשמה או שנעשית שלא בכהן או במחוסר בגדים או שעשאה בבגדי זהב או בבגדי חול פסולה. שחטה על מנת לאכול מבשרה או לשתות מדמה כשירה לפי שלא נאמר בה ריח ניחוח: **ד** קיבל דמה בכלי פסולה שנאמר ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו מצוותה מצות יד ולא מצות כלי: **ה** הזה בכלי אפילו אחת מהן הזאתו פסולה. הזה אחת מהן בשמאלו פסולה. הזו שבעה כהנים הזייתן כאחד הזייתן פסולה זה אחר זה כשירה. הזה ולא כיון כנגד ההיכל פסולה שנאמר אל נכח פני אהל מועד עד שיכוין כנגד ההיכל ויהיה רואהו. וכן אם שחטה או שרפה שלא כנגד ההיכל פסולה שנאמר ושחט אותה לפניו: **ו** בד״א שהזה או שרף או שחט כנגד הדרום או כנגד צפון או שהיה אחוריו למקדש. אבל אם עמד בין מזרח ומערב ופניו כנגד ההיכל *אע״פ שלא כיון כנגד [ההיכל] בדקדוק כשירה: **ז** חיסר אחת מן המתנות פסולה. טבל שתים והזה אחת הזאתו *פסולה. טבל אחת והזה שתים אע״פ שלא חשב הזאה שניה אלא טבל והזה אחרת הזייתו פסולה. כיצד טבל אצבעו טבילה ששית והזה ו׳ וז׳ אף ע״פ שחזר וטבל אצבעו והזה שבע הזייתו פסולה. הזה מטבילה שביעית [שביעית] ושמינית אפילו חזר וטבל טבילה שמינית והזה שמינית כשירה שכל שמוסיף על השבע אינו כלום. והוא שיהיה זה שהוסיף כהן אחר אבל הכהן השורף אותה אם הוסיף פסולה מפני שנתעסק בדבר שאינו צריך בשעת שריפתה: **ח** הוציא את הדם חוץ ממערכתה והזה [*] פסולה: **ט** הזה מדמה בלילה אפילו הזה שש הזיות ביום ואחת בלילה פסולה: **י** שחטה חוץ ממקום שריפתה אפילו שחטה לפנים מן החומה פסולה: **יא** *שרפה חוץ ממערכה שנשחטה עליה. או שחלקה לשנים ושרפה בשתי מערכות. או ששרף שתים במערכה אחת פסולה. ואם אחר שנעשית אפר מביא אחרת שורף על גבה ואינו חושש: **יב** הפשיטה ונתחה ואח״כ שרף כולה כשירה. ואם חיסר ממנה כלום אפילו מפירשה פסולה. פקע מעורה או מבשרה אפילו משערה כזית יחזיר ואם לא החזיר פסולה. פקע חוץ למערכתה מרבה עליו ושורפו במקומו. פקע מקרניה מטלפיה מפירשה אינו צריך להחזיר: **יג** הפרה אינה נפסלת בלינה לפיכך אם נשחטה היום והזה דמה כהלכתו ונשרפה למ[חר] כשירה: **יד** שרפה אונן או מחוסר כפרה כשירה: **טו** שרפה שלא בקידוש ידים ורגלים פסולה מפני שמעשיה כעין עבוד[ה] והיכן

השגת הראב״ד

*אע״פ שלא כיון כנגד הפתח. א״א לא נראה בהזאה שהרי אמרו במשנה הזה ולא כיון כנגד הפתח פסולה ובמדות אמרו שהיה מכוין ורואה פתחו של היכל בשעת הזאת הדם אלמא בעינן כיוון וראיה:

*פסולה. א״א נ״ל הזייתו פסולה אבל אין הפרה נפסלת ואם יש מן הדם בידו יחזור ויזה במערכתה או בגתה והם דברי רא״בי בתוספתא ומסיים בה שאם הוציא מדם שבידו והחזירו כשר פירוש החזירו עד שלא הזה כשר. ונ״ל אפילו חוץ לגתה קאמר אע״פ שמחמירים בה יותר [מבמערכתה]:

השגת הראב״ד

*שרפה חוץ ממערכה: א״א כמדומה לי זה האיש העלה בדעתו דברים שאינן כי הוא סבור גתה ומערכתה שני מקומות הן ואם תעיין במשנה אינן כן אלא שמרחיבין לה מקום לשריפה כדי להרבות לה עצים ואם שרפה חוץ לאותו מקום פסולה ואותו מקום מכוון כנגד הפתח שהוא מקורה שהוא מקום הוגה אבל אין קפידא שתפסל בחוץ לו שתיעתה:

כסף משנה

ומה שכתב שחטה על מנת לאכול מבשרה כו'. שם שחטה על מנת לאכול מבשרה או לשתות מדמה כשירה כך היא גירסת רבינו ואע״ג דמסיים בה ר״א אומר אין מחשבה פוסלת בפרה נ״ל דלאו אמאי דסמיך ליה קאי דא״כ היינו ת״ק אלא אכולה פירקא קאי דקתני שחטה שלא לשמה וכו' פסולה ועי״ל דת״ק לא מכשר אלא בעל מנת לאכול מבשרה או לשתות מדמה משמע הא שאר מחשבות פוסלות בה ור״א פליג ואמר דאין שום מחשבה פוסלת בה. ומ״ש עשאה בבגדי זהב או בבגדי חול פסולה. תוספתא פרק שלישי דפרה:

ד קיבל דמה בכלי פסולה וכו'. ספרי ובספרי זוטא מבואר יותר:

ה הזה בכלי אפילו אחת מהן וכו' עד כשירה. תוספתא פ״ג דפרה.

הזה ולא כיון כנגד ההיכל וכו'. בפ״ד דפרה הזה ולא כיון כנגד הפתח פסולה.

ומ״ש וכן אם שחטה או שרפה וכו'. ברא״ש פרק פרת חטאת זבחים (דף קי״ג) וכר״י. ומ״ש שנאמר ושחט אותה לפניו. טעמו מדסמיך ליה והזה ושרף דמשמע דהכל שוין ודין אחד להם וכדר״י:

ו ומ״ש בד״א שהזה או שרף וכו'. בפרק הקומץ רבה (דף כ״ז ע״ב) ת״ר ז' הזאות שבפרה שעשאן וכו' שלא מכוונות אל פני אהל מועד פסולות וכו' והתניא וכו' כשירות וכו' רבא אמר הא והא רבנן הא דקאי מזרח ומערב והאי הא דקאי צפון ודרום ואדי וגירסת ספרים דידן בספרי רבינו אע״פ שלא כיון כנגד ההיכל בדקדוק כשירה והראב״ד היה גורס בדברי רבינו אע״פ שלא כיון כנגד הפתח וכו' וכתב עליו א״א לא נראה בהזאה וכו' ויש ליישב אותה גירסא לדחוק ולומר שמה שצריך שיכוון ויראה פתחו של היכל הוא למצוה מן המובחר אבל כל שפניו אל ההיכל אל פני אהל מועד מיקרי אע״פ שלא יהיה כנגד הפתח:

ז חיסר אחת מן המתנות פסולה. בפרק הקומץ רבה (דף כ״ז) תנן שבע הזאות שבפרה מעכבות זו את זו ומפרש טעמא בגמרא משום דכתיב בה חוקה וחוקה משמע עיכובא:

טבל שתים והזה אחת וכו' כיצד טבל אצבעו טבילה ששית וכו'. תוספתא פ״ג ובספרי ושנינו בפרק ד' דפרה הזה מששית שביעית וחזר והזה שביעית פסולה משביעית שמינית וחזר והזה שמינית כשירה. וכתב שם רבינו כשטבל אצבעו טבילה ששית והזה ממנה ששית ושביעית פסלה לפי שמתנאיה וכו' על כל הזאה טבילה ואע״פ ששב אחר זה וטבל טבילה שביעית והזה ממנה הזאה שביעית הנה זה לא יספיק לפי שהוא כבר פסלה אמנם אם הזה מטבילה שביעית שתי הזאות שביעית ושמינית הנה היא כשירה לפי שכבר נשלמו ז' הזאות כמצותה וכל מה שיבא אחר זה לא יפסידה ואפילו שב והזה שמינית או תשיעית לא פסלה. ומ״ש אבל הכהן השורף אותה אם הוסיף פסלה. תוספתא פרק ג' דפרה:

כתב הראב״ד כ״ל הזייתו פסולה אבל אין הפרה נפסלת וכו'. נראה שעל מ״ש רבינו טבל שתים והזה אחת הזייתו פסולה קאי אלא שמה שכתב ונראה לי אפילו חוץ לגתה קאמר אעפ״י שמחמירים בה יותר מבמערכתה אינו ענין לכאן ובסמוך אבאר:

ח הוציא את הדם חוץ ממערכתה והזה פסולה. תוספתא פ' שני ח״ל ניתז מידו מזה בין חוץ לגתה בין חוץ למערכתה פסולה רא״בי חוץ לגתה פסולה חוץ למערכתה יחזיר ואם החזיר כשירה ואם הוציא דם שבידו והחזירו כשר ור״ם השיאה ... ניתז מידו כשהוא מזה בין חוץ לגתה בין חוץ למערכתה פסולה רא״בי חוץ לגתה פס[ולה חוץ] למערכתה לא יחזיר ואם החזיר כ[שירה] הוציא הדם שבידו והחזירו כשר ע״[כ] זה נראה שהשגה שכתבתי בסמוך היא שכתב רבינו הוציא הדם חוץ ממערכתה פסולה ומשמע שהפרה פסולה ואין ל... והראב״ד סובר שלא נפסלה אלא ההזאה ולפי מה שתופס הראב״ד הזייתו פסו[לה] הוא וצריך למחוק תיבת הזייתו ומ״מ ... דברי רא״בי צ״ע ואין להאריך:

ט הזה מדמה בלילה אפילו הזה שש ביום וכו'. תוספתא פ״ג דפרה מפני דחטאת קרייה רחמנא וכי היכי ד... פסולים בלילה אף פרה כן הכי איתא ...

י שחטה חוץ ממקום שריפתה וכו'. פרק פרת חטאת זבחים (דף ...

יא שרפה חוץ ממערכתה שנשחטה וכו'. פ״ד דפרה חוץ ... או בב' גתות או ששרף שתים בגת [אחת] פסולה: כתב הראב״ד שרפה חוץ מ... א״א כמדומה לי זה האיש העלה בדעת[ו] איני יודע מהיכן הבין הרב ראב״ד רבינו כן שמאחר שבמקום שרפה חוץ הכנוי במשנה כתב רבינו שרפה חוץ מ[מערכה] שנשחטה עליה וכן עשה בשרפה בשתי או ששרף שתים בגת אחת הרי בהדיא מפרש דגת ומערכה חדא מילתא ניהו לומר שהיתה לו גירסא אחרת בספרי ומ״ש ואם אחר שנעשית אפר מביא אחרת ... תוספתא פ״ג:

יב הפשיטה ונתחה וכו'. פ״ד ד... ומ״ש ואם חיסר ממנה וכו'. בספרי זוטא בשרה יכול פרט לדמ[ה] ואת דמה יכול פרט לפירשה ת״ל על פרשה ישרוף: פקע מעורה או מבשרה וכו'. תו[ספתא] בפ״ב פקע מעורה ומשערה ומבשרה [חוץ] לגתה יחזיר ואם לא החזיר פסולה חוץ למע[רכתה] הרי זה מרבה עליו ושורפו במקומו ר״א כזית מעכב פחות מכזית אינו מעכב ו... לרבינו דר״א לאו לאיפלוגי אתא אלא ל... ובילקוט כתוב הא דכזית מעכב סתמא ו... שכך היתה גירסת רבינו: פקע מקרניה מט[לפיה] וכו'. גם זה בתוספתא פרק שני:

יג הפרה אינה נפסלת בלינה וכו'. תו[ספתא] פ״ג דפרה ואיתא בספרי:

יד שרפה אונן או מחוסר כפרה כש[ירה]. בפ״ב דזבחים (דף י״ז ע״ב) הערל עלה ע״ד וכת״ק דיוסף הבבלי וכתבו התוס' דטעמא משום דטבול יום בפרה ואונן ומחוסר כפורים בק״ו מטבול יום שאסור בנגיעת תרומה ו... בפרה ובהכי ניחא דאע״ג דאמרינן התם ... פליג ואמר מחוסר כפורים אסור בפרה קיימא לן כוותיה משום דסתם לן תנא כ... דפרה שהיתה נעשית בטבול יום:

טו שרפה שלא בקידוש ידים ורגלים ו... בפ״ד

משנה למלך

... ממעטל היא ואיכו דאמר כרבנן א״כ הדרא קושיין לדוכתה דאמאי פסק רבינו כרבי ישמעאל וצ״ע:

ד״ג לפי שלא נאמר בה ריח ניחוח. משמע דקרבנות שנאמר בהם ריח ניחוח נפסלים במחשבה זו ותימה הוא ממ״ש רבינו לעיל פי״ד מהלכות פסולי המוקדשין דין ה' והר״ב פירש דטעמא [illegible] דככל הקרבנות נמי כשר בשני מחשבות ודברי רבינו שבפירוש המשנה וכאן צ״ע ועיין בתיו״ט:

יב הפשיטה ונתחה כו'. פירש הר״ש דאת עורה ואת בשרה כתיב רלה בהפשט ונתוח דלה כת... משמע דאפילו לכתחילה. וקשה מההיא דפ״ק דחולין (דף י״א) ושחט ושרף מה שחיט[ה] כשהיא שלמה אף שריפה כשהיא שלמה. ואולי קרא אתא שלא ינתח נתחים לנתחים דומיא דעולה ו... יתקיימו הב' כתובים. אך מדברי רבינו נראה דלא אתא קרא אלא לבדיעבד ודו״ק:

והיכן מקדש ידיו ורגליו בכלי שרת בפנים ואם קידש בחוץ ומכלי חול אפילו במקידה של חרס כשר הואיל וכל מעשיה בחוץ. וכן כשמטבילין את הכהן השורף אחר שמטמאין אותו כמו שביארנו אינו צריך לחזור ולקדש הואיל וכל מעשיה בטבולי יום: **טז** שרפה שלא בעצים או בכל עצים אפילו בקש או בגבבא כשירה. ומצותה שלא ימעט לה עצים מן הראוי לה אבל מרבה הוא לה חבילי אזוב ואזוב יון בזמן שרפה כדי להרבות את האפר. ויש לו להרבות עצים בשריפתה עד שתעשה אפר אבל משתעשה אפר אם הוסיף בה אפילו עץ אחד הרי זה כמערב אפר מקלה באפר הפרה: **יז** כל מעשה הפרה מתחלה ועד סוף אינו אלא ביום. ובזכרי כהונה. והמלאכה פוסלת בה עד שתעשה אפר. אבל משתעשה אפר אם כנס אפרה בלילה או שכנסתו אשה או שעשה מלאכה אחרת בשעת כניסתו ה"ז כשירה. ומנין שאסיפת האפר בכלאדם מישראל חוץ מחרש שוטה וקטן שנאמר ואסף איש טהור מכלל שאינה צריכה כהן וכאילו אמר אדם טהור בין איש בין אשה. ומניין שהמלאכה פוסלת בה שנאמר ושחט אותה מפי השמועה למדו שלא בא הכתוב אלא ללמד שאם נתעסק בדבר אחר בשעת שחיטתה פסלה ונאמר ושרף את הפרה לעיניו שיהיו עיניו בה ללמד שהמלאכה פוסלת בה משעת שחיטה עד שתעשה אפר. וכל העוסק בשריפתה ועשה מלאכה אחרת פסלה עד שתעשה אפר: **יח** שחט את הפרה ונשחטה בהמה אחרת עמה או נחתכה דלעת עמה כשירה שהרי לא נתכוון למלאכה. אף ע"פ שהבהמה שנשחטה עמה כשירה לאכילה שאין שחיטת החולין צריכה כוונה. אבל אם נתכוון לחתוך הדלעת ונחתכה בשעת שחיטה פסולה שהרי עשה עמה מלאכה:

פרק חמישי

א העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים כל זמן עשייתן שנאמר בשוחט ומשליך עץ ארז וכבס בגדיו ורחץ בשרו ונאמר בשורף והשורף אותה יכבס בגדיו ונאמר וכבס האוסף את אפר הפרה מלמד שכל העוסקין בה ועד סוף מטמאים בגדים וטעונין טבילה והערב שמש דין תורה. אבל המשמרה בשעת עשייתה מטמא בגדים ...ם נזירה שמא יזיז בה אבר: **ב** כ"מ שנאמר בתורה בטומאות יכבס בגדיו לא בא ללמדנו שהבגדים שעליו בלבד ...אים. אלא ללמד שכל בגד או כלי שיגע בו הטמא הזה בשעת חיבורו במטמאיו הרי הן טמאים. אבל אחר שיפרוש ...יו אינו מטמא בגדים. כיצד הנושא את הנבילה אחד בגד שעליו או כלי שיגע בו כל זמן שהוא נושאה הרי ...ין והרי הן ראשון לטומאה. וכן זה הנושא הרי הוא ראשון. פירש ממטמאיו והשליך את הנבילה הרי הוא כמות שהיה. ואם יגע בכלי או בנד אינו מטמא אותו שאין ולד טומאה מטמא כלים כמו שביארנו בתחלת ... וכן כל כיוצא בנבילה. וכן כל העוסקין בפרה אם נגע בבגד או בכלי בשעת שחיטה או בשעת שריפה הרי הן ... אבל אחר שיפרוש ממעשיה אעפ"י שעדיין לא טבל אם נגע בכלי אינו מטמאו מפני שהוא ולד הטומאה. ... עצמה אינה מטמאה לא אדם ולא כלים שנגעו בו. אלא המתעסק בה בלבד הוא הטמא וטעון טבילה ומטמא בגדים

כסף משנה

...ים ותפ"ק. ומה שכתב והיכן מקדש ידיו ורגליו עד הואיל וכל מעשיה בחוץ. ...' דזבחים פלה כ' וכרבי יוחנן. ומ"ש וכן כשמטבילין את הכהן וכו'. שם: ...זה שלא בעצים וכו'. בפ"ד דפרה. ומ"ש ומלותה שלא ימעט לה עצים מן הראוי ...לה. בפ"ד דפרה מרבין לה עלים. ומ"ש אבל מרבה הוא לה חבילי אזוב. ...ז"ג מרבין לה עלים אמר ר"י אף ...ידים לא היו מרבים אלא חבילי אזוב ...זוכה ויפה ומשמע לרבינו שר"י לא ...לפרש ובספרי קתני ר' יהודה אומר ...א ימעיט את העלים מרבה הוא לה ...ב ומבילי אזוב יון לרבות את האפר ...י שעלים הלריכים לשריפה כל עלים ...ים אבל כשהיו מרבים עלים יותר ...א היו אלא חבילי אזוב ואזוב יון. ... משתעשה אפר אם הוסיף בה אפילו ...כי'. בפ"ד דפרה לעולם מועלין בה ...: עלים ומעשיה ביום ובכהן והמלאכה ...: עד שתיעשה אפר ומשמע לרבינו ...עשה אפר קאי אמרבין לה עלים: ...מעשה הפרה מתחלה ועד סוף אינו ...לא ביום. במשנה פ"ד דפרה מעשיה ...ן ובתוספתא דפרה [פ' שליפי] כל ...יום חוץ מאסיפת האפר והמלוי והקידוש ...: בכהנים חוץ מאסיפת האפר והמילוי ...והזאה ובפרק טרף בקלפי (דף ...) מייתו להו מקראי ואית דגרסי ...במקום בכהנים. ומ"ש והמלאכה ...עד שתיעשה אפר. משנה סוף פ"ד ...מ"ש אבל משתעשה אפר וכו'. ומ"ש ...יפת האפר בכל אדם מישראל חוץ ...ה וקטן וכו'. בפרק טרף בקלפי ...ואסף איש טהור וכו' והניח איש ...את הזר פירוש דלעיל כתיב בכולה ...ן והכא כתיב איש להשמיענו שכשר ...טהור ולהכשיר את האשה פירוש דאי ...לא אילטריך דחטאת קרייה רחמנא ...שיש בו דעת להניח יצאו חרש שוטה ...ויש לתמוה על רבינו שהשמיט ראיות ...ם ומנין שהמלאכה פוסלת בה וכו'. ...קלפי (דף מ"ב) אליבא דרב ובספרי. ...כי רבינו שנאמר ושרף את הפרה ...אן וצריך למהוק הש"ן משנאמר ...קומה וי"ו. ומ"ש וכל העוסק בשריפתה ...כה אחרת וכו' משנה כתבתיה בסמוך: ...ז את הפרה ונשחטה בהמה אחרת עמה וכו'. בפרק שני דחולין (דף ל"א ע"ב) אמר רבא שחט פרה ושחט בהמה אחרת עמה לרבי נתן פרה פסולה בהמה כשירה לרבנן פרה כשירה בהמה פסולה פשיטא נשחטה בהמה אחרת לרבי נתן אילטריכא ליה סד"א ושחט אותה אמר רחמנא ולא אותה ואת חבירתה וה"ד כגון ששחט שתי פרות בהדי הדדי אבל בהמה דחולין אימא לא קא משמע לן חתך דלעת עמה דברי הכל כשירה. ופרש"י נשחטה בהמה אחרת עמה בלא מתכוין. לרבי נתן דמכשיר שחיטת חולין בלא כוונה בהמה כשירה ופרה פסולה ואע"ג דשלא בכוונה לא מסח דעתיה ולא מיקרי מתעסק במלאכה אחרת הואיל ושחיטתו כשירה מיפסלה משום ושחט אותה ולא אותה ואת חבירתה לרבנן פרה כשירה דהא שחיטה לבהמת חולין לאו שחיטה היא ומשום מלאכה ליכא למיפסל דשלא במתכוין לא מיקרי עסיק במלאכה אחרת אחר דטעמא דמלאכה אחרת משום דמסח דעתיה מפרה הוא והיכא דלא איכוון למלאכה אחרת ליכא היסח דעת והכי אמרינן לקמן נחתכה דלעת עמה דברי הכל כשירה עכ"ל: ויש לתמוה על רבינו שפסק בפ' ב' מהלכות שחיטה כרבי נתן דשחיטת חולין בלא כוונה כשירה וכאן פסק דנשחטה בהמה אחרת עמה פרה כשירה וזה היפך דברי רבא וצ"ל שרבינו היה גורס נשחטה בהמה אחרת עמה לר"נ שתיהן כשירות לרבנן פרה כשירה בהמה פסולה פשיטא סד"א ושחט אותה אמר רחמנא ולא אותה ואת חבירתה ואפילו בהמת חולין כמי קמ"ל:

פ"ה א כל העוסקים בפרה וכו'. פרק ד' דפרה. ומה שכתב שנאמר בשוחט ומשליך עץ ארז וכו'. בספרי. ומה שכתב וטעונין טבילה והערב שמש. בספרי. ומה שכתב אבל המשמרה בשעת עשייתה וכו'. בפרק הפועלים (דף נ"ג):

ב כ"מ שנאמר בתורה בטומאות וכבס בגדיו וכו'. בספרי פרשת שמיני גבי נבילה מנין לעשות שאר כלים כבגדים ת"ל וטמא ובפרשת מצורע גבי זב מסיים בה לאחר פרישתו מטמא משקין וכו' ואינו מטמא בגדים ובפ"ה דזבים איתיה גבי כלל אמר רבי יהושע ובפירוש המשנה פ"ק דכלים ביארו זה רבינו ורבינו שמשון: וכן כל העוסקים בפרה וכו'. פ"ד דפרה. ומה שכתב אבל אחר שיפרוש ממעשיה וכו'. שם ביארה רבינו:

והפרה עצמה אינה מטמאה לא אדם ולא כלים שנגעו בה וכו'. בפרק שמיני דפרה:

ומ"ש

משנה למלך

כל מקום שנאמר בתורה כו'. עיין במ"ש רש"י בפ"ק דבתרא (דף ט'). (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לקמן פט"ז מהלכות טומאת צרעת דין ו'). ועיין ברפ"א מהלכות שאר אבות ...ם והפרה עצמה אינה מטמאה כו'. עיין במ"ש התוס' בבבא קמא (דף ע"ז) ד"ה פרה ובחולין ...דברי רש"י שם ועיין בסוף פירקין: **כתב** מוהרימ"ט ח"מ סי' כ"ג על האומר והתניות ...תיו דמשמעות בלשון אתתניו הנמצאים קאמר ומנא תימרא דתתניו דהשתא משמע שהרי ...עוף הטהור כתיב והאוכל יכבס בגדיו וגבי זב כתיב והנוגע במשכבו כו' אלמא אין במשמע ...שלבש לאחר מכאן אע"פ שהוא ראשון לטומאה לטמא אוכלין ומשקין וטעון טבילה והערב דהשתא משמע הכא נמי תתניו דהשתא משמע עכ"ד. ולאי תמיה על הרב בזה דשאני כל ...מייתי הרב דינא הוא דוקא בשעה שנוגע הוא מטמא בגדים אבל פירש הוי ראשון ואינו ...ה אוכלין ומשקין דהכא מיתורא דקרא הוא דמפקי לכלי דינא דהו"ל וכבס בגדים דהא אין חילוק בין בגדיו לבגדים של אחרים כל זמן שלא פירש הוא מטמא אותם וא"כ ע"כ כינוי זה דכתב קרא הוא לאשמועינן דדוקא בגדיו דמעיקרא דהיינו בשעה שנוגע בטומאה הוא שמטמא אותם וכן כתב רבינו בריש פירקין כ"מ שנאמר בתורה יכבס בגדיו לא בא ללמדנו שהבגדים שעליו בלבד הם טמאים אלא ללמד שכל בגד או כלי שיגע בו הטמא הזה בשעת חיבורו במטמאיו הרי הם טמאים אבל אחר שיפרוש ממטמאיו אינו מטמא בגדים ע"כ. והנה דעת שפתיו ברור מללו דמכינוי בגדיו הוא דנפיק האי דינא אבל בנדון הרב שהכינוי לגופיה אילטריך וצ"ל תתניו דהם לאו מה יאמר מנין לנו למעט תתניו הבאים לאחר מכאן. ורא"תי להרב בעל קרבן אהרן בפרשת מצורע עלה דהכיא דתניא והנוגע במשכבו יכבס בגדיו בשעת מגעו מטמא בגדים ואינו מטמא לאחר שפירש דדרשינן ליה מדכתיב אשר יגע ולא אמר אשר נגע כו' עכ"ד. ולפי דברי הרב בשאר המקומות נמי דכתיב יכבס בגדיו וקי"ל דאם פירש אינו מטמא בגדים הוא משום דכולהו כתיב לשון הזה ולא כתיב לשון עבר ולשון הזה כמו והאוכל או והנושא וכן והשורף מורה שעדיין

משנה

בגדים כל זמן שעוסק בה: **ג** בד"א בזמן שנשרפת כמצוותה. אבל אם נפסלה המתעסק בה טהור. אירע פיסול בשחיטתה אינה מטמאה בגדים. אירע פיסול בהזייתה כל העוסק בה לפני פיסולה מטמא בגדים. לאחר פיסולה אינו מטמא בגדים: **ד** השלים לכנום את אפרה המתעסק בה אחר כן בחילוק העפר או בהצנעתו וכן הנוגע בו טהור. ולא הפרה בלבד אלא כל החטאות הנשרפות מן הפרים ומן השעירים השורפם מטמא בגדים בשעת שריפתו עד שיעשו אפר. שהרי הוא אומר בפר ושעיר של יוה"כ והשורף אותם יכבס מפי השמועה למדו שזה בנין אב לכל הנשרפים שיהו מטמאין בגדים עד שיעשו אפר. בד"א בשלא אירע להן פיסול ונשרפו כמצוותן בבית הדשן. אבל אם נפסלו בעזרה נשרפין שם כפסולי המוקדשין ושורפן טהור. וכן המתעסק בהן משיעשו אפר אינו מטמא בגדים. ואי זהו שורף זה המסייע בשריפה כגון המהפך בבשר והמשליך עצים והמהפך באש והחותה גחלים כדי שתבער האש וכיוצא בהן. אבל המצית האור והמסדר את המערכה טהור. כך למדו מפי השמועה שהנושא פרים ושעירים הנשרפין להוציאן לבית הדשן לשורפן טמא ומטמא בגדים דין תורה כל זמן שהוא עוסק בהולכתן וטעון טבילה והערב שמש. כמו המשלח את השעיר לעזאזל שהוא מטמא כל בגד וכל כלי שיגע בו בכלים שעליו כל זמן שמתעסק בשלוחו שנאמר והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו: **ה** מאימתי מטמאין בגדים הנושאין פרים ושעירים הנשרפים משיצאו בהן חוץ לחומת העזרה. נשאום במוטות ויצאו מקצת הנושאים חוץ לחומת העזרה והאחרונים לא יצאו. אלו שיצאו מטמאין בגדים ואלו שעדיין לא יצאו אינן מטמאין בגדים עד שיצאו. *יצאו וחזרו לעזרה הנושאין בעזרה טהור עד שיצא בהן. היה עומד חוץ לעזרה ומושך אותם משם מאחר שחזרו הואיל וכבר יצאו לחוץ וה"ז המושכם בחוץ הרי הוא ספק טמא: **ו** ומאימתי מטמא בגדים המשלח את השעיר. משיצא חוץ לחומת ירושלים עד שעת דחיתו לעזאזל. *אבל אחר שדחהו אם נגע בכלים ובבגדים טהורים: **ז** הנוגע בפרים ובשעירין הנשרפין עצמן אפילו אחר שיצאו בין אדם בין כלים בין אוכלין בין משקין הכל טהור. וכן אם נגעו בשעיר המשתלח עצמו בזמן הולכתו טהורין. שאין אלו מטמאין אלא למתעסק בהן בלבד שנאמר והשורף אותה יכבס בגדיו אבל הנוגע טהור:

פרק ששי

א המים שנותנין עליו אפר הפרה אין ממלאין אותן אלא בכלי. ומן המעיינות או מן הנהרות המושכין שנא' עליו מים חיים אל כלי. ונתינת אפר הפרה על המים שנתמלאו הוא הנקרא קידוש והמים האלו עליו

כסף משנה

ג ומ"ש בד"א בזמן שנשרפה כמצותה וכו' עד אינו מטמא בגדים. פ"ד דפרה ואיתא בפ"ב דחולין (דף כ"ט ע"ב):

ד ומ"ש השלים לכנוס את אפרה וכו'. כתב הר"י קורקוס ז"ל דהיינו מדכתיב וכבס האוסף את וכו' משמע שאין טומאה למתעסק בה אח"כ אבל גבי פרים יתבאר בסמוך שאין בהם טומאה רק עד שיעשו אפר: ולא הפרה בלבד אלא כל החטאות הנשרפות וכו'. משנה בסוף פרק טבול יום (דף ק"ד) וברייתא בסוף פרק שני שעירי (דף ס"ח ע"ב). ומ"ש מפי השמועה למדו שזה בנין אב וכו'. בסוף פרק התערובות (דף פ"ג) ובספרי: בד"א שלא אירע בהם פיסול וכו'. בסוף פרק טבול יום (דף ק"ד ע"ב): ואי זהו שורף וכו'. בס"פ טבול יום (דף ק"ו). ומ"ש כך למדו מפי השמועה וכו'. שם:

ה מאימתי מטמאים בגדים וכו'. משנה סוף פרק טבול יום (דף ק"ד) ופ' שני שעירי (דף ס"ח ע"ב): יצאו וחזרו לעזרה וכו'. בס"פ טבול יום (דף ק"ה) בעי ר"א פרים ושעירים הנשרפים שיצאו וחזרו מהו מי אמרינן כיון דנפקי להו איטמו להו או דילמא כיון דהדור הדור וכו' תא שמע היו סובלים אותם במוטות וכו' ואי ס"ד כיון דנפקי להו איטמו הנך דאיכא גוואי [נמי] ליטמו אמר רבינא והא בעינן ואחר יבא אל המחנה וליכא אלא ר"א היכי בעי לה כגון דנקיטי לה בבקולסי ופירש רבינו כפי' התוס' דקס"ד דבעי ר"א אם חזרו הפרים לעזרה ובאו אנשים אחרים ונכנסו בעזרה ונשאו אותם בתוך העזרה להוציאן מי אמרינן כיון שמתחילה יצאו יטמאו בגדים אלו או לא ת"ש היו סובלים אותן וכו' ואי ס"ד כיון דנפקי להו איטמו הנך נמי ליטמו ומסיים בה רבינא ואמר ותיסברא שיהא תלוי ביציאת פר לבדו והא בעינן ואחר יבא אל המחנה אלא פשיטא דבעינן שיצאו גם האנשים עם הפרים ולכך דגוואי לא מיטמו וגם בבעיא דילך אנשים אחרים פשיטא שטהורים אלא ר"א היכי בעי בבקולסי שהאנשים יצאו וחזרו ובאו אנשים אחרים ועמדו חוץ לעזרה ומוציאים הפרים שבתוך העזרה במקלות מי אמרינן כיון שהפרים כבר יצאו והאנשים עומדין בחוץ חשיב כאילו מוציאין אותם מפתח העזרה ולחוץ או לא ולא איפשיטא ונתבארו דברי רבינו: כתב הראב"ד יצאו וחזרו לעזרה וכו' א"א הסוגיא הסוגיא בפרק טבול יום כך היא וכו'. ומאחר שרבינו יש לו הודאה בעל[...] צורך להטפל בו:

ו ומאימתי מטמא וכו'. משנה פ"ו דיומא (דף ס"ז ע"ב) ומ"ש עד שעת דחייתו לעזאזל וכו': כתב הראב"ד אבל אחר שדחהו [...] סתומים וכו'. ול"נ דפשיטא שכוונת רבינו כפירוש השני. ומ"ש שיש לו ס[...] זכים הוא מדתנן בפ"ה. ומ"ש דלא [...] דחייתו אלא אפילו קודם דחייתו א[...] ועשהו אחר וכו' טעמו לומר דא"כ [...] רבינו הדבר באחר שדחהו אפילו קו[...] נמי אפשר וי"ל שאע"פ שהדין כן [...] שפירש מדחייתו שוב אינו מטמא [...] רבינו אורחא דמילתא נקט שאין [...] מלותו שיעשנה אחר:

ז הנוגע בפרים וכו'. בפ"ח ד[...] פרה ופרים והמשלח [...] מטמא בגדים פרה ופרים ושעי[...] עצמן אין מטמאים בגדים ובסוף [...] יום (דף ק"ה) פרה ופרים ושעיר [...] וכו' והם עצמן אין מטמאין [...] מטמאים אוכלים ומשקים דברי ר[...] אומרים פרה ופרים מטמאים אוכלי[...] שעיר המשתלח אינו מטמא שהוא חי[...] מטמא בגדים: ויש להקשות על ד[...] שהם דלא כר"מ ודלא כחכמים ובתוס[...] ר"ש אומר פרה מטמאה טומאת או[...] לה שעת הכושר פרים הנשרפי[ם] הנשרפים אינם מטמאים טומאת [...] היה להם שעת הכושר ונראה ש[...] כמותו ולפי זה לדעת רבינו פ[...] טומאת אוכלים וכמו שנראה ממ"ש [...] עצמה אינה מטמאה לא אדם ולא כ[...] הא אוכלים ומשקים מטמאה אבל קשה [...] רבינו דברי חכמים ופסק כר"ש [...] קורקוס ז"ל שאפשר שטעמו מפני [...] הוזכרו בכמה מקומות בגמרא פי' [...] (דף ק"א ע"ב) ופ' שבועות שהיה (דף [...] מרובה (דף ע"ז) ופרק אותו ואת בנו [...] ע"ב) ואין זה כדאי לפסוק כמותו:

פ"ו **א** המים שנותנין על אפר פ[...] מפורש בתורה בפ[...] ונתן עליו מים חיים אל כלי ושנינו [...] דפרה ובפ"ק דידים שאין ממלאין [...] ומ"ש שממלאין מנהרות המושכים. [...] פרק זה:

השגת הראב"ד

*יצאו וחזרו לעזרה: א"א הסוגיא שלהם פרק טבול יום כך היא בעי ר"א יצאו וח[זרו מי אמרינן כיון] דנפקו איטמו להו או דילמא כיון דהדור הדור ת"ש היו סובלין אותם במוטות וכו' ה[...] מטמו בגדים עד שיצאו ואי ס"ד כיון דנפקו איטמו הנך דגואי נמי ליטמו אמר רבינא הא יבא אל המחנה וליכא אלא ר"א היכי בעי לה כגון דנקיטי להו בקולרי [כך היא הסוגיא ולפי להיות כיון דנפקי מיטמו כי הוא מפרש הסוגיא על פרים הנשרפים אם הם מטמאים בעזרה אחר שיצאו בתחלה אבל לפי הסוגיא שלנו אינו שואל אלא על אותם האנשים עצמ[ם] והחזירום אם הועיל להם החזרה שלא יטמאו ומה שאמר ונפקי להו בקולרי] לפי זה הענין אחר אבל באמת הסוגיא שלו והפירוש שכתב הוא נוח לי משלנו:

*אבל אחר שדחהו. א"א דבריו סתומין לא נודע אם יאמר שהמתעסק בו אחר דחייתו כלים ובגדים מפני שנגמר שילוחו ואם נתכוון לכך למה ליה למימר כלים ובגדים א[...] ומשקין נמי לא מטמא שהרי לא נתעסק בשילוח כלל ואולי יאמר על הדוחה עצמו שדחהו [...] אינו מטמא כלים ובגדים שאינו מטמא אלא בשעה שמתעסק בו אבל כשפירש ולד הטומאה [...]פילו קודם דחייתו אם פירש הוא ועשהו אחר פרישתו אינו מטמא כלים כל זה צריך לפנים:

משנה למלך

ה נשאום במוטות כו'. בפרק כיצד צולין (דף פ"ה) מוקי למתניתין בנגררין הא לאו שיצאו אינם מתטמאים משום דהולכה כתיב בה דכתיב והוציא את הפר. ויש[...] רבינו ז"ל איך סבירא משנה זו בסתם דהא פסק כרבי אמי בפ"ט מהלכות קרבן פסח ועיין בפרק טבול יום (דף ק"ד) אבעיא דבעי ר"א פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שיצא[ו ...] אבר מהו ועיין במ"ש הראב"ד בפי"ט מהלכות פסולי המוקדשין דין ג':

ז הנוגע בפרים ובשעירים הנשרפים כו'. עיין לקמן פ"ו מהלכות שאר אבות הטומאה ד[...] מרן שם ועיין ברבה סוכה (דף ע"א ע"א):

מטמא אלא בזמן שעושה הפעולה. ולפי דברי הרב הללו אין מקום לדמיון מהרימ"ט כלל וזה ברור ומ"מ נ"ל דדין זה דאם פירש שאינו מטמא בגדים לאו מלבון הוא או עתיד מפקי ליה כדברי הרב בעל קרבן אהרן אלא משום דכוי בגדיו מורה שבא למעט בגדי אחרים דומיא דהנוגע במשכבו דממעטינן גנוב או גזול למר כדאית ליה ולמר כדאיתא במרובה או שבא למעט שאר כלים שאינו לבוש בהם ושני התנוקות הללו ליתנהו דאין חילוק בין בגדיו לבגדים גנובים או גזולים וכן אין חילוק בין בגדים שהוא לבוש בהם לשאר כלים וכל זה הוא פשוט ומש"ה הוצרכו לומר שכנוי בגדיו בא ללמדנו לומר דדוקא בגדיו דמעיקרא ולמעט בגדים שנגע בהם לאחר שפירש אבל בנדון הרב מוהרימ"ט שכנוי הכתוב אתי כפשוטו מנ"ל שבא למעט מתניין הכהים לאחר מכאן וצ"ע:

עליהן האפר הן הנקראין מי חטאת ומים מקודשין והם שקראן הכתוב מי נדה : **ב** הכל כשרים למלאות המים חוץ מחרש שוטה וקטן. והכל כשרין לקדש חוץ מחרש שוטה וקטן. ואין ממלאין ואין מקדשין אלא בכלי ואין מזין אלא מכלי . והמילוי והקידוש כשרין בלילה *אבל אין מזין ואין טובלין אלא ביום . וכל היום כשר להזאה ולטבילה : **ג** בכל הכלים ממלאין ומזין ומקדשין אפילו בכלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה ובספינה ואחד כלי חרס ואחד כל הכלים . אבל אין ממלאין ואין מקדשין ולא מזין בדפנות הכלים ולא בשולי המחץ ולא במגופת החבית ולא בחפניו ולא בביצת התרנגולת ולא בשוקת שבסלע . אבל ביצת היוצרים כשירה מפני שהיא כלי אדמה : **ד** שולי כלי עץ וכלי זכוכית וכלי עצם אין מקדשין בהן עד שישוף אותן ויתקנם ויעשם כלים בפני עצמן. וכן מגופה שהתקינה להיות כלי מקדשין בה. וביצת הנעמית כשירה לקדש בה ואין צ״ל שכשירה למלאות בה ולהזות ממנה : **ה** כלי שחיברו בארץ או בסלע אפילו חיברו בסיד מקדשין בו ומזין ממנו . עשה עטרה של טיט סביב לכלי והמים שבכלי צפין עד שהלכו לעטרה אם ניטלת העטרה עם הכלי הרי המים שבתוכה כשרים שהרי הן בכלי אדמה ואם לאו הרי הן כמי שהקיף עטרה של טיט בסלע או על הארץ ומילא אותה מים שהן פסולין מפני שאינן בכלי : **ו** כלי חרס שניקב בכונס משקה אין ממלאין ומקדשין בו אבל אם ניקב במוציא משקה מקדשין בו : **ז** כלי שניקב מלמטה וסתמו בסמרטוטין פסול שהמים שבו אינן על עיגול הכלי אלא על הפקק . היה נקוב מן הצד ופקקו הרי זה כשר למלאות ולקדש ולהזות ממנו : **ח** הזולף מים מן המעיין בידיו וברגליו ובחרסים ונתן לתוך החבית פסולין מפני שלא נתמלאו בכלי . נתן את החבית במים ודחק המים בידיו או ברגליו או בעלי ירקות כדי שיעברו לחבית הרי אלו פסולין . וכן אם שקעו במים כדי שיגברו המים ויעלו וישפכו לחבית פסולין. ואם עשה כן בעלי קנים או בעלי אגוז הרי המים כשירים . זה הכלל דבר שהוא מקבל טומאה אם סייע בו המים כדי שימלאו הכלי המים פסולין ואם סייע בדבר שאינו מקבל טומאה כשרים : **ט** המפנה המעיין לתוך הגת או לתוך הגבא וחזר ומילא בכלי מאותו הגבא או הגת פסולים שהרי צריך שתהיה לקיחת המים מן המעיין בכלי בתחלה :

י הים הגדול כמקוה ואינו כמעיין לפיכך אין ממלאין ממנו לקידוש *וכל הנהרות פסולין לקדש מהן מי חטאת ושאר הימים כמעיין : **יא** והמים הנגררין משאר הימים והן הנקראין זוחלין פסולין . והזוחלין מן המעיין הרי הם כמעיין וכשרים: **יב** מים המוכין והמכזבין פסולין. ואלו הן המוכין המלוחים או הפושרים והמכזבים הם המעיינות

שפעמים

השגת הראב״ד

*אבל אין מזין ולא טובלין . א״א כמשנה מפרש על טבילת האזוב במים :

השגת הראב״ד

*וכל הנהרות פסולין . א״א תמה אני על זה האיש שהניח המשנה בעבור התוספתא כי במשנה לא פסל אלא מי קרמיון ופיגה מפני שהן מי בילים ומי הירדן והירמוך מפני שהן מי תערובות אבל שאר הנהרות לא פסל שאין מתערבין בהן מי גשמים מתלה ואולי מפני שראה אין המים מטהרים בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי והוא סבור שעל הנהרות שבעולם אמרו וכי ראה הם כל הנהרות שבעולם אלא לא אמרו כי אם על נהרות ארץ ישראל וגם פרת והרבעה נהרות הללו שהוזכרו במשנה שמקיפין אותה :

כשרים למלאות המים חוץ מחש״ו . נראה דיליף לה מקידוש : והכל כשרים לקדש חוץ מחש״ו . משנה פרק ה׳ דפרה וכש״ק ובפרק קמא דערכין (דף ג׳) אמרו [כש]רים לקדש לאתויי אשה וטעמא דמתניתין מפרש בפרק טרף בקלפי (דף מ״ג) : [ו]אין ממלאין ואין מקדשין אלא בכלי ואין מזין אלא בכלי . פ״ק דידים : [והמילוי] והקידוש כשרים בלילה. תוספתא בפרק ג׳ דפרה . ומ״ש אבל אין מזין ואין [טובלין] אלא ביום . פי׳ אין טובלין היינו טבילת [האזוב כד]תנינו בסוף פרה טבל וכו׳ את האזוב [ב]זה בלילה והזה ביום פסול אבל [טבל ב]יומו טובל בלילה ומזה ביום וכתבו [ב]השגה כמשיג על רבינו שקיצר בדבר [...]יאור ורבינו סמך על המבין שמאחר [ש]בקידוש והזאה עסיק ואתי ממילא משמע דקאמר בטבילת אזוב קאמר ולא תיקשי [...]קדים אין מזין לאין טובלין * לישנא [...]נקט וכ״כ בפירוש בפי״א טבילת האזוב [...]הזאתו ממנו ביום השלישי וביום השביעי [...]תנן החמה ואם עבר ועשה מפעלה [...]שחר כשר כמו שיתבארנו . ומ״ש שם ואחר [...]עליו ביום השביעי טובל ביום ומעריב [...]הרי הוא טהור לערב לאו למימרא שצריך [...]ביום ולאפוקי אם טבל בלילה אלא לקצר [...]רתו כתב כן לומר שאם טבל בו ביום [...]העריב שמשו הוא טהור אבל אם טבל [...]יתו היום בין ביום בין בלילה אינו טהור [...]צריב שמשו אחר טבילתו . ומ״ש וכל [היום כ]שר להזאה ולטבילה . משנה בספ״ב דמגילה (דף כ׳ ע״ב) :

[בכ]ל הכלים ממלאין ומזין וכו׳ . בפ״ה דפרה בכל הכלים מקדשין אפילו [בכלי ג]ללים בכלי אבנים בכלי אדמה ובספינה [...] בה וסובר רבינו דה״ה למילוי והזאה . [...]׳ כלי חרס ואחד כל הכלים וכו׳. בספרי. [אב]ל אין ממלאין ואין מקדשין וכו׳ . בפרק [...]רה ופ״ק דידים . ומ״ש ולא בביצת [התרנגו]לת . בפ״ה דפרה וכחכמים . ומ״ש ולא [בשוקת] שבסלע . שם . ומ״ש אבל ביצת היוצרים כשירה. שם וכת״ק :

[שו]לי כלי עץ וכו׳ . תוספתא פ״ד דפרה [...] ובפ״ח דכלים ודין מגופה שחסר [...]תא שלנו ט״ס הוא כי ר״ש הזכירה [...]תא שהביא : וביצת הנעמית כשירה [...] בה. תוספתא פ״ד . ומ״ש ואין צ״ל [...]ה למלאת בה ולהזות ממנה כלומר [...] מאי דילפינן דבעינן כלי היינו [...]ב מים חיים אל כלי כמו שנתבאר וכיון [...]א כלי לקידוש אתי מילוי והזאה בכ״ש :

[כל]י שחיברו בארץ או בסלע וכו׳ . בפרק ה׳ דפרה השוקת שבסלע אין ממלאין בה [...] היתה כלי והיברה בסיד ממלאים בה [...]ים בה ומזין ממנה. ומ״ש עשה לה עטרה של טיט וכו׳ . שם :

[כלי] חרס שניקב בכונס משקה וכו׳ . מימרא דרבא בס״פ המגניע (דף נ״ה ע״ב) :

[כלי] שניקב מלמטה וכו׳ עד ולהזות ממנו . בפרק ה׳ דפרה שם :

[הז]ולף מים מן המעיין וכו׳. תוספתא דפרה [...] פ״ה ואע״ג דבנוסחא דידן בתוספתא [...] כשר ט״ס הוא וצריך להגיה ולכתוב פסול [...]ך כתבה רבינו במשנה פ״ו דפרה :

[נתן] את החבית במים וכו׳ . בפ״ו דפרה נתן [...]ידו או רגלו או עלי ירקות כדי שיעברו לחבית פסולים עלי קנים ועלי אגוזים כשרי׳ [זה הכ]לל דבר שהוא מקבל טומאה פסול ודבר שאינו [מקבל] טומאה כשר ובפ״ב דזבחים יליף מקרא :

[ה]מפנה המעיין וכו׳ . פרה סוף פ״ו :

[הי]ם הגדול כמקוה וכו׳ . בפ״ח דפרה כל הימים כמקוה שנאמר ולמקוה המים [קרא] ימים דברי ר״מ ר״י אומר הים הגדול [כמקו]ה לא נאמר ימים אלא שיש בו מיני ימים [...] רבי יוסי אומר כל הימים מטהרים בזוחלין ופסולים לזבים ולמצורעים ולקדש מהם מי חטאת ופירש רבינו ר״י אומר שהים המקיף לבד הוא אשר דינו דין המקוה ולא יחשב כמעיין ואמנם שאר הימים הנה הם כמו מי המעיין וראויה בהם טבילה לזבים ולקדש בהם מי חטאת וכו׳ ואמר רבי יוסי שאר ימים זולת הים הגדול נחשבים כמעיין לענין שיטהרו בזוחלין וכו׳ ונחשבים כמקוה לענין שהם פסולים למי חטאת ולטהרת מצורע ולטבילת הזב והלכה כרבי יוסי עכ״ל בפירוש המשנה אבל כאן נראה שפסק כר״י דמכשיר בשאר ימים לקדש מי חטאת :

ויש לתמוה עליו דהא קי״ל הלכה כרבי יוסי לגבי ר״י וע״ק שבכאן כתב הים הגדול כמקוה לפיכך אין ממלאין ממנו לקידוש ושאר הימים כמעיין משמע דשאר ימים ממלאין מהם מים לקידוש דלענין זה קאמר שהם כמעיין כגוונא דקתני רישא גבי ים הגדול שהוא כמקוה ובפ״ט מהלכות מקואות כתב כל הימים מטהרים בזוחלין ופסולים לזבים ולמצורעים ולקדש בהם מי חטאת והרי הסתירה מבוארת בדין שאר ימים וע״ק שכאן חילק בין ים הגדול לשאר ימים לענין מילוי לקידוש ושם סתם וכתב דין כל הימים בשוה ולא חילק בין ים הגדול לשאר ימים ושם בפרק הנזכר אבאר . ומ״ש וכל הנהרות פסולין לקדש מהם מי חטאת : כתב עליו הראב״ד תמה אני על זה האיש שהניח המשנה בעבור התוספתא וכו׳ . ואפשר לומר שדעת רבינו לומר דמתני׳ לא פליגא אתוספתא דקתני כל הנהרות פסולים וטעם פיסולם יש מהם מפני שהם מי בילים ויש מהם מפני שהם מי תערובת ובמתניתין מפרש שמי קרמיון ומי פיגה טעם פיסולם מפני שהם מי בילים ומי ירדן ומי ירמוך טעם פיסולם מפני שהם מי תערובת ועל הראב״ד יש לתמוה לפי מאי דסבר דמתניתין פליגא אתוספתא דעדיפא מינה הוה ליה למפרך שדבריו סותרין את דבריו שכתב ברא״ש פרק זה להכשיר למלאות מהנהרות המושכין ועל כרחנו נ״ל דהתם בידוע שאינם מי תערובות דיקא נמי דקתני המושכים כלומר שהם מושכים מעלמא בלי שום תערובות והכא כשיש לחוש למי תערובות ומי הירדן ומי ירמוך דפסלה מתניתין מפני שהם מי תערובות לדוגמא נקטינהו ולאו דוקא אלא ה״ה לכל נהרות שיש לחוש בהן למי תערובות וסיפא דמתניתין הכי מוכחא בהדיא דקתני ואלו הם מי תערובות אחד כשר ואחד פסול שנתערבו שניהם כשרים ונתערבו כשרין ור״י פוסל ואי מי ירדן ומי ירמוך דוקא אין מקום לסיפא דמתני׳ זו ובהכי אתי שפיר התוספתא ומתני׳ בלא פלוגתא דתוספתא בשיש לחוש למי תערובות עד שיודע שאין בהם תערובות פסול :

יא והמים הנגררים וכו׳ . יתבאר בפ״ט דמקואות : והזוחלין מן המעיין וכו׳ . בפ״ה דמקואות הזוחלין כמעיין :

יב מים המוכים והמכזבים פסולין וכו׳ עד בשני בצורת . פ״ח דפרה. וא״ת איך כתב רבינו הים הגדול כמקוה ואינו כמעיין לפיכך אין ממלאין ממנו לקידוש ומאי איריא משום דאינו כמעיין תיפוק לי דאפילו היה כמעיין נמי היה פסול מטעם שמימיו מלוחים וי״ל שיש מקואות בתוך הים שהם מים מתוקים כמו שהוא ידוע לספנים שמכירים המקומות ההם כשעוברים עליהם ושואבים מהם ושותים ובמים הנשאבים מאותם המקומות הוא דאיצטריך למפסלינהו מפני שאינו כמעיין . ועי״ל דמלוחין לא מיפסלי למי חטאת אלא כשאין תקנה למליחותן אבל מי הים יש תקנה למליחותן י״א ע״י כלי חרס חדש שיסתמו פיו וישקעוהו בתוך הים והמים שהוא מוצץ מאחוריו לתוכו כדרך כלי חרס חדש הם מתוקים וי״א על ידי סקונים אחרים וכיון שיכולין להמתק לא מיפסלי מטעם שהם מלוחים :

ומ״ש

[עיין פרי״ם מלך פ״ב דמגילה ד״ה ולא טובלין ותוס׳ מגילה דף כ׳]

ומ"ש או שהיו מימיהם פעמים מרובים וכו'. תוספתא פ"ח דפרה. ומ"ש ומעיין היוצא בתחילה כשר וכו'. שם וכחכמים:

יג מי ביצים ומי הירדן וכו'. שם במשנה ופי' מי ביצים מלשון היגאה גומא בלא ביצה וכתבו התוס' בפ"ק דסנהדרין (דף ה' ע"ב) בד"ה פסולין שטיט ועפר מעורב בהם והוי הפסקה בין מים לכלי דקרא כתיב מים חיים אל כלי וכן פירש"י: **ואלו הם מי התערובות** וכו' עד שממלאין מהם. גם זה משנה שם וכחכמים:

יד המים שנשתנו וכו'. גם זה משנה שם: **טו באר שנפל לתוכה חרסית או אדמה וכו'.** גם זה משנה שם וכר"ע:

נפל לתוכה שטף של מימי גשמים וכו'. שם בתוספתא הכל שוים בבאר שירד לתוכה שטף של מימי גשמים שהוא צריך להמתין עד [שיחזרו המים] לכמות שהיו ומפרש רבינו שנעכרו המים שבבאר מחמת מי גשמים וקתני שצריך להמתין עד שיחזרו המים צלולים כמות שהיו ואע"פ שבנפל לתוכן חרסית או אדמה א"צ להמתין שאני הכא צריך להמתין:

כתב הר"י קורקוס שהטעם מפני שמים במים מתערבים יותר:

טז אמת המים הבאה מרחוק וכו'. משנה שם וכת"ק:

פ"ז א המלאכה פוסלת במים קודם שיתקדשו וכו'. יתבאר בסמוך. **ומ"ש** כיצד הממלא מים לקידוש וכו'. בפרק ד' דפרה המלאכה פוסלת במים עד שיטילו את האפר ופירש רבינו המים אחר יובאו לקידוש לא יותר לו שיתעסק בדבר אחר כל עוד שישאבם ולא בעת נושאם ולא בעת יציקתם מכלי אל כלי ובכלל כל עוד שלא יושם בם אפר הפרה המלאכה פוסלת ואם השליך בם האפר וכו' לא יפסלו בעשיית מלאכה ולא בשעת הזאה וכו' ואמרו בספרי אין לי מלאכה פוסלת אלא בפרה במים מניין ת"ל והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה ר"ל שמי נדה כמו פרה כמו שהפרה נפסלת במלאכה וכו' כן המים ואמרו שם יכול אפילו קידשו ת"ל למי נדה כבר הם מי נדה ר"ל שהם יפסלו במלאכה כל עוד שיחשוב בהן להיות מי נדה אמנם אם שבו מי נדה לא יפסלו במלאכה עכ"ל:

ב השכר פוסל בקידוש ובהזייה. משנה פרק עד כמה (דף כ"ט) הנוטל שכרו להזות ולקדש [מי חטאת] מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה: ומ"ש אבל נוטל הוא שכר למלאות את המים או להוליכן. שם בגמרא וכס"פ

וכס"פ האים מקדם (דף כ"ח ע"ב). ומ"ש היה המקדש או המזה זקן וכו' עד י... בטל של אותה מלאכה. שם במשנה: **ג הממלא בא' ידו וכו'.** בפ"ז ד... ועל מ"ש רבינו שמילוי מלאכה היא כתב הראב"ד א"א דעתי בכל אלו לא... מלאכה הוא נפסל וכו'. וי"ל שרבינו סובר דאם איתא לא ליפסלינהו תנא ל... בשום דוכתא שמעת דמלאכה משום הדעת. ומ"ש שיש לו שורש במסכת גיטין בפרק הניזקין (דף נ"ג) דאותיבנא למאן... היזק שאינו ניכר שמיה היזק מדתנא ה... מלאכה במי חטאת פטור מדיני אדם בשוקל בהם משקלות ופטור משום דלא מעשה בידים והא אמר רבא מי חטאת בהם משקלות כשירה וכו' אידי ואידי ולא קשיא הא דאסח דעתיה הא דלא... דעתיה וי"ל לדעת רבינו דההיא דהניזקין דמיירי באחר שאינו בעל המים שאינו במלאכה אלא מטעם היסח הדעת וכמ"ש... שמשון בפ"ע אמתניתין דשאת מהם בהמ... חיה ונראה שמפני שהרגיש הראב"ד בדחיי... לא כתב שיש ראיה לזה במסכת גיטין אלו... לה שורש כלומר יש קצת סמך לזה במ... גיטין לא ראיה גמורה דהא איכא למ... כדאמרן. וא"כ התם בשלא עשה בה מל... שלא שקל בגופן אלא כנגדן ומש"ה בעי ה... הדעת אבל אם עשה מלאכה בגופן אפיל... הסיח דעתו מהן פסולין וכן מתבאר שם בג... ועל הראב"ד קשה דכיון דבההוא אוקי... אמרינן דשוקל משקלות כנגדן לא מיפסלי ה... הסיח הכא נמי לא הו"ל למיפסל במתני' ב... מלאכה שלא בגופן אא"כ הסיח דעתו ומדב... לה במתני' סתומי משמע דלית לן לפלוגי ב... בעושה מלאכה:

ד הממלא לאחרים וכו'. רבינו כתב ה... המשנה בפ"ז דפרה דהכי א... בתוספתא פ"ה והטעם שכל שזה גמר מה ש... לעשות לא איכפת לן אם יעשה מלאכה ומ... שזה הממלא לאחרים אינו הוא המקדש ... האחרים כל אחד מקדש את שלו כיון ש... מילוי כל אחד אין לו בה עסק עוד וי... למלאות אחרת: מילא לעצמו חבית אחר ח... וכו'. יתבאר בסמוך: ומ"ש הראב"ד וח... בפני עצמה לשון המשנה ונמלך לקדשן קי... אחר עכ"ל. לא הבנתי דבריו שזה אינו ... נמלך לקדשן ה' קידושין השנוי במשנה. ו... שהראשונה נפסלת. א"א לא יספיק זה הט... וכו' לטעמיה אזיל שרצה לתלות הטעם בהי... הדעת:

וס"ש

שפעמים מקירין ופעמים חרבין ויבשין אפילו היו חרבין פעם אחת לשבע שנים פסולין. אבל אם היו חרבין בשני בצורת או לשנים רבות יתר משבע או שהיו מימיהן פעמים מרובין ופעמים מועטין ואינן חרבין הרי אלו כשרים. ומעיין היוצא בתחלה כשר ואינו צריך לבדוק שמא יכזב: **יג** מי ביצים ומי הירדן ומי הירמוך פסולין מפני שהן מי התערובות. ואלו הן מי התערובות. מים כשרים לקידוש שנתערבו במים פסולין אין ממלאין מתערובת שניהם. אבל מים כשרים שנתערבו במים כשרים כגון מימי שתי המעיינות שנתערבו ונמשכו ממלאין מהן: **יד** המים שנשתנו שינויין מחמת עצמן כשרין: **טו** באר שנפל לתוכה חרסית או אדמה ונעשו מימיה עכורין ממלא ממנה וא"צ להמתין. נפל לתוכה שטף של מימי גשמים ימתין עד שתיצל: **טז** אמת המים הבאה מרחוק הואיל ותחילתה מן המעין כשירה למלאות ממנה. ובלבד שישמרנה שלא יפסקנה אדם ונמצא ממלא מן המים שפסקו תחילתן מן המעין שהן פסולין:

פרק שביעי

א המלאכה פוסלת במים קודם שיתקדשו ואינה פוסלת בהזאה. ודברים אלו הן דברי קבלה. כיצד הממלא מים לקידוש ונתעסק במלאכה אחרת בשעת המילוי או בשעת הולכת המים שממלא או בעת שמערה אותן מכלי אל כלי פסלן. לעולם המלאכה פוסלת במים עד שיטיל להן את האפר. הטיל את האפר ונתקדשו ונעשו מי נדה אין המלאכה פוסלת בהן אלא המוליך המים המוקדשין או מערה אותן מכלי לכלי והוא עוסק במלאכה אחרת אין בכך כלום. וכן מזה מהן בידו אחת והוא עושה מלאכה בידו האחרת: **ב** השכר פסול בקידוש ובהזייה ואינו פוסל במילוי. כיצד הנוטל שכרו לקדש מי חטאת או להזות מהן הרי אותן המים כמי המערה והאפר כאפר מקלה שאינו כלום אבל נוטל הוא שכר למלאות המים או להוליכן. ומקדשין אותן בחנם ומזה מהן המזה בחנם. היה המקדש או המזה ז... שאינו יכול להלך על רגליו ובא הטמא וביקש ממנו להלוך עמו במקום רחוק לקדש או להזות ה"ז מרכיבו על החמור ונו... שכרו כפועל בטל שבטל מאותה מלאכה שביטלו ממנה. וכן אם היה כהן והיה טמא בטומאה המונעתו מלאכול תרומתו בע... שילך עמו להזות או לקדש ה"ז מאכילו ומשקהו וסכו ואם ביטלו ממלאכה נותן לו שכרו כפועל בטל של אותה מלאכה. שכ... אלו הדברים אינן שכר שנשתכר בקידוש או בהזאה שהרי לא הרויח כלום ולא נטל אלא כנגד מה שהפסיד: **ג** הממל... באחת ידו ועושה מלאכה בידו האחרת או הממלא לו ולאחר או שמילא לשנים כאחת שניהן פסולין *שהמילוי מלאכה ונמצא כל מילוי משניהם כאילו עשה עמו מלאכה אחרת וכבר הודענו שהמלאכה פוסלת במילוי בין שמילא לעצמו בין שמילא לאחרים: **ד** הממלא לאחרים אפילו מילא אלף חביות זו אחר זו לאלף בני אדם כולן כשרים וכל אחד מהן נוטל המים שלו ומקדשן. מילא לעצמו חבית אחר חבית אם נתכוון לקבץ כל החביות לכלי אחד ולהשליך עליהן את האפר ומקדשן קידוש אחד כולן כשרים שהכל מילוי אחד הוא. אבל אם נתכוון לקדש כל חבית *וחבית בפני עצמה כולן פסולין חוץ מן האחרונה *שהראשונה נפסלת במלאכה שעשה קודם שיקדש והוא

השגת הראב"ד

*שהמילוי מלאכה היא. א"א דעתי בכל אלו לא משום מלאכה הוא נפסל אלא מפני היסח הדע... שהוא שורש פיסול המלאכה והוא נקרא על שמה וכ"מ שתמצא פיסול על שם מלאכה לא תמ... אותו אלא על היכח הדעת חוץ מן העושה מלאכה בגוף המים ובגוף האפר שנפסלין אפילו ל... הסית דעתו מהם מ"ט כתחילתה של פרה שהמלאכה פוסלת בה ויש לזה שורש במסכת גיטין וכללו של ד... אין אדם יכול לכוין דעתו לב' דברים כאחד או לשני בני אדם כא' נפרדים במעשיהם וא"ה בלא היכח הדע... והטעם שהמילוי פוסל בו היסח הדעת בין לו בין לאחר ומקדים אינו פוסל בו לאחר מפני שנוטל... שכר על המילוי ואפי' בחנם יש בו טובת הנאה והממלא לעצמו דמי אבל הקידוש כיון שאין בו ל... שכר ולא טובת הנאה והמים של אחר הם אינן נפסלין בהיסח הדעת:

*וחבית בפני עצמה. א"א לשון המשנה ונמלך לקדשן קידוש אחר:

*שהראשונה נפסלת. א"א לא יספיק זה הטעם אלא מאחר שהיה מתעסק במילוי האחרו... דומה שהיה עליו למשא:

משנה למלך

פ"ז ב השכר פסול בקידוש כו'. עיין בפ"ג מהן נפ"א ה"ו ר:

והוא מילוי השניה. וכן השניה נפסלת במילוי השלישית ואין כשירה אלא אחרונה: **ה** חמשה שמלאו חמש חביות לקדשם *חמשה קידושים כגון שישליך האפר על כל אחת ואחת בפני עצמו ונמלכו לערבן ולקדשן כולן קידוש אחד או שמלאום לקדשן קידוש אחד ונמלכו לקדשן חמשה קידושין כולן כשרין שהרי לא נתעסק הממלא במילוי אחר. אבל היחיד שמילא חמש חביות לקדשם חמשה קידושין אף ע"פ שחזר ונמלך לקדשן קידוש אחד אין כשר אלא אחרון. מלאן לקדשן קידוש אחד ונמלך לקדשן חמשה קידושין אין כשר אלא זה שקידש בתחלה. וכן אם אמר לאחר קדש לך את אלו אין כשר אלא זו שנתקדשה מהן בתחלה. אבל אם אמר לו קדש לי את אלו הרי כולן כשרין *שהרי לקידוש אחד מלאן ואע"פ שנמלך עליה לקדשה חמשה קידושין הרי לא קידש הוא אלא אחר קידש לו: **ו** הרוצה למלאות מים לקדשן ומים אחרים לצרכיו ממלא את של צרכיו תחלה וקושרן ומוענן לאחוריו ואחר כך ממלא את של חטאת כדי שלא יתעסק במלאכה אחר המילוי ונותנם לפניו והולך: **ז** שנים שהיו ממלאין כל אחד ואחד לעצמו והגביהו זה על זה ונטל זה לזה קוץ מידו או מגופו בשעת מילואו *אם מלאו שניהם לקידוש אחד המים כשרים ואם מלאו לקדש כל אחד לעצמו זה שהגביה או הוציא את הקוץ פסל מימיו: **ח** השואל חבל למלאות בו ומילא ונטל החבל בידיו ומימיו על כתפו ופגע בבעלים בדרכו ונתן להן את החבל כשהוא מהלך כשרין. ואם יצא מן הדרך כדי להוליך החבל לבעלים פסל את המים: **ט** מי שהיה ממלא ומשליך החבל שמילא בו על הארץ ואחר שמילא חזר וקבץ על ידו פסלן. ואם היה דולה ומקבץ לתוך ידו המים כשרים: **י** הממלא ונותן לחבית עד שימלאנה מים והצניע את החבית שלא תשבר בשעה שהיה ממלא או שכפאה על פיה על מנת לנגבה למלאות בה כשר שזה מצורך המילוי הוא. אבל אם הצניעה או נגבה כדי להוליך בה את הקידוש פסל שהרי עשה מלאכה שאינה לצורך המילוי. וכן הממלא ונותן לשוקת ופינה חרסית השוקת בשעת מילוי אם בשביל שתחזיק מים רבים כשרים שהרי זו צורך המילוי ואם בשביל שלא יהיו החרסין מעכבין תו בשעה שהוא זולף את המים שמילא בשוקת הרי אלו ילין: **יא** *הממלא דלי לשתות ונמלך וחישב עליו למי חטאת

השגת הראב"ד

*חמשה קידושין. א"א משום היסח הדעת ואם מילא בתחילה לקדשם קידוש אחד ונמלך לקדשם בחמשה קידושין אין כשר אלא אותה שיקדש ראשונה שהשאר כיון שיש בהן טורח אינו דבר מקוים בדעתו אם יעשה או לא יעשה והיסח הדעת נכנס באחרונות:

השגת הראב"ד

*שהרי לקידוש אחד מלאם. א"א יש בכאן ערבוב דברים ודרך אחרת שלא מדרך המשנה ואין כאן המלכה כלל אבל הטעם כשמילא לעצמו חביות ונתנם לחבירו שיקדשם לעצמו אין דעתו סומכת שיתנם לו וזה מסיח דעתו מהם וזה מסיח דעתו מהם לפיכך אין כשר אלא ראשון אבל כשיאמר לו קדשם לי כולם כולם כשרים:

*אם מלאו שניהם לקידוש אחד המים כשרים. א"א נראה לי מפני שהוא צורך הקידוש הכגבהה ונטילת הקוץ שלא יוכל למלאות אלא לאחר נטילת הקוץ ולא יוכל זה להוציאו עד שיגביה לו חבירו:

ה' רבינו חמשה שמלאו חמש חביות לקדשן חמשה קידושין וכו' עד הרי כולן כשרים. משנה רפ"ז דפרה וכתב עלה רבינו וזה לשונו תהיה זוכר למה שקדם מהיות ה פוסלת במילוי עד שיטיל את האפר וכבר התבאר בתוספת' שהיחיד אם מילא לאחרים מילא להם אלף כלים לאלף קידושין הרי זה מותר ואם מילא לעצמו כלי אחר ה המילוי הראשון כבר נפסל לפי שכבר נלאכה קודם שישליך בו האפר ואת ם הוא המילוי השני כאשר מילא זה בהיות דושין אמנם מילא כלים רבים פעם אחר שומם כולם קידוש אחד הנה זה מותר לפי דומה כמו מי שמלא בפעם אחת. וה' ; הוא שישליך האפר בכל חבית וחבית קידוש אחד שיערב המימות כולם וישליך כולם בפעם אחת הנה על זה השורש אמר הין רבים ומילא כל אחד מהם כליו בפני עצמו אחר הוסב בעיניהם לשום קידוש אחד או בהיפך כולם כשרים לפי גיע בזה מה שיחייב פסלות אמנם אם יחיד ובא לקדשן ה' קידושים ומילא אחת אחת הנה הראשונה נפסלה מפני שאיבת וכן השניה נפסלה מפני שאיבת השלישית לן אלא החבית האחרונה שלא נעשה מלאכה היא כשירה וכו' ואם נהפך ומילאן זו אחר זו לקדשן קידוש אחד וכו' קדשן ה' קידושין הנה החבית שישליך אפר תחלה כשירה בין שהשליכה בחבית ראשונה או באחרונה לפי שהמים כולם לפי שבמילוי לא נתחדש בה פסלות וכל מה מאחר החביות [פסול לפי שכל מה מן המים נשארו פסולים לפי שהמילוי] דוש אחד נתמלא ואם אמר לאחר קדש (מי שיקדש החביות) והוא יעמוד במקומו בר אלא חבית שקידש ראשונה להיותו מילוי אחד ואם אמר קדש לי את אלו כשרים לפי שיקדש אדם לזולתו קידושין זה אחר זה ולא יהיה בזה פסלות כמו כו בתוספתא שמי שיקדש לחבירו זה אחר ולם כשרים לפי שאינו הוא אשר מילא. ועל דרך זה פירש רבינו שמשון וכתב לקדשן ה' קידושין שקידש זו לעצמה וזו אין כשר אלא זה שקידש ראשון לפי יום ראשון חשוב מלאכה לאחרים שהיו ים ולא ניתן לתוכו אפר ועד שיתן את מלאכה פוסלת במים כדתנן בספ"ד קדש ת אלו אמילאן לקדש קידוש אחד קאי שר אלא ראשון דכיון שנתן לו נעשו שלו ו ימלאן הוא והקידוש שקידש ראשון חשיב ה לפסול כל האחרים קדש לי את אלו כשרים כי הממלא לא עשה מלאכה והמקדש מים שלו שיפסלו האחרים על ידו עכ"ל: שהרי לקידוש אחד מלאם א"א יש כאן עירבוב דברים ודרך אחרת שלא מדרך ה ואין כאן המלכה כלל וכו'. ולה ת דברי רבינו בדבריו כדי לקיים דבריו טעם משום היסח הדעת ונדחק בפירוש ה כדי לקיים טעמו וכשתראה דברי רבינו ום המשנה שכתבתי בסמוך תראה שאין כאן וב: ומ"ש שהוא שלא מדרך המשנה יש ה עליו שמאחר שבמשנה אינו מפורש לא של רבינו ולא טעמו של הראב"ד איך על דברי רבינו שהם שלא מדרך המשנה כ שהם על דרך טעם אחר זולת טעמו הראב"ד ואדרבה פשט לשון המשנה מורה על טעמו של רבינו:

הרוצה

ו הרוצה למלאות מים לקדשן ומים אחרים כו'. בפרק ז' דפרה: **ז** שנים שהיו ממלאים וכו'. בפרק ז' דפרה וכתב שם רבינו בקידגש אחר שהתערבו המימות והשליך בהם אפר אחד הנה הם יחד כאיש אחד פירוש שסייע זה לזה בהגבהת מימיו על כתפיו או שנטל זה לזה קוץ מידו או מגופו אם שניהם מילאו לצורך קידוש אחד המים כשרים דשניהם כאיש אחד ויכול כל אחד לסייע לחבירו כמו לעצמו ונטילת הקוץ צורך מילוי הוא וצורך הקידוש הוא אבל בשני קידושים כל אחד פסל מימיו במה שסייע חבירו דהוי מלאכה: כתב הראב"ד אם מילאו שניהם לקידוש אחד המים כשרים א"א נראה לי מפני שהוא צורך הקידוש וכו'. משמע מדבריו שהוא מפרש ששני המעשים נעשו כאחד נטילת הקוץ והגבהה אבל פשטא דמתניתין משמע דאו נטל קוצו קאמר וכן פירש ר"ש ו"ל בדברי הראב"ד שכתב מפני שהוא צורך הקידוש שלא יוכל למלאות אלא לאחר נטילת הקוץ פתח בצורך קידוש וסיים בצורך מילוי וי"ל דכיון שאם לא ימלא לא יקדש צורך מילוי הוה ליה צורך קידוש והולך לייחס הדבר לצורך קידוש אע"פ שהוא לו סיבה רחוקה מפני שהדבר המאחד אותם הוא שהם לצורך קידוש אחד. ומ"ש ולא יוכל זה להוציאו עד שיגביה לו חבירו איני מבין שהרי אפשר שיטול קוצו של זה אע"פ שלא יגביה לו חבירו:

ח השואל חבל למלאות בו וכו' עד ואם היה דולה ומקבץ לתוך ידו המים כשרים. גם זה שם:

י הממלא ונותן לחבית וכו' עד הרי אלו פסולים. גם זה שם. ופירש ה"ר עובדיה המצניע החבית שהוא דולה בה המים לשום בשוקת ולאחר שעירה ממנה הצניעה קודם שיקדש מים בשוקת אין הצנעה זו חשיבא מלאכה לפי שצריך לה עדיין למלאות בה וצורך מילוי הוא וכן כפאה וכו' אבל אם עשה כן להוליך הקידוש והם המים המקודשים הואיל ולא צורך מילוי הוא חשיב כמלאכה ופסל המילוי עכ"ל. וזה על דרך פי' ר"ש אבל רבינו מפרש שממלא כדי ליתן מים בחבית. ונראה שיעור דבריו כך הם ובשעה שהיה ממלא מים כדי ליתן בתוכה הצניעה שלא תשבר או כפאה על פיה כדי שתתנגב אם כוונתו בהצנעה זו או בכפייה כדי למלא אותה כשר אבל אם היתה כוונתו להוליך את הקידוש פסול:

יא הממלא דלי לשתות וכו'. תוספתא פ"ד מילא דלי לשתות חישב עליו עד שלא הגיע למים מערה וצריך לנגב אם משהגיע למים וחישב מערה ואינו צריך לנגב רשב"ג אומר אין צריך לערות שלשל למלאות ונפסק החבל מידו אם עד שלא הגיע למים חישב עליו מערה וצריך לנגב רשב"ג אומר א"צ לערות. ונראה שיש בה חסרון בסיפא וצריך להגיה בה אם עד שלא הגיע חישב עליו מערה ואינו צריך לנגב ואם משהגיע חשב עליו מערה וצריך לנגב: כתב הראב"ד זאת התוספתא מצאנו אותה בשני ספרים בהיפך וכו' עד כדאיתא בתוספתא. ופי' דחוק הוא ואיני יודע מה מלמדנו במה שכתב תחלת התוספתא מילא מים לשתות וכו' שהרי גם רבינו כך כתב ועל פי גירסת רבינו נראה לי דה"פ הממלא דלי לשתות אם עד שלא הגיע הדלי למים חישב אע"פ שלא עלו לו אותם המים למי חטאת וצריך לערותם ואח"כ ימלא לשם מי חטאת מ"מ אהני ליה ההיא מחשבה לענין שאינו צריך לנגב כשימלא לשם

מי

השגת הראב"ד

*הממלא דלי לשתות. א"א זו התוספתא מצאנו אותה בשני ספרים בהיפך עד שלא הגיע למים חישב מערה וצריך לנגב ואם משהגיע למים חישב מערה ואינו צריך לנגב ותחלת התוספתא מילא מים ת וחישב עליו עד שלא יגיע למים וכו' וכך פירושה מילא חבית אחת לשתות וכשחזר למלאות אחרת חישב למלאכה להעלות אם עד שלא הגיע הלוי למים חישב כיון שזאת המחשבה רחוקה מן המעלה וכבר מילא שמילא

משנה למלך

הממלא דלי לשתות כו'. כתב מרן אע"ג דקי"ל כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו במשנתנו דוקא אמרו ולא בברייתא. ועיין לעיל פ"ב מהלכות בית הבחירה שכתב מרן ר"ה כמשפסק ועיין בפ"ש מרן פרק ט' מהלכות טומאת מת דין ס':

חטאת אם עד שלא הגיע הדלי למים חישב מערה וא"צ לנגב ואם משהגיע הדלי למים חישב מערה וצריך לנגב ואח"כ ימלא בו לחטאת. שלשל הדלי ונפסק החבל מידו *אם עד שלא הגיע הדלי למים חישב עליו מערה וא"צ לנגב. נמלך והוא עודהו בתוך המים וחישב עליו למי חטאת מערה ואינו צריך לנגב. מים שמלאן למי חטאת ואחר שנתמלא חישב עליהן לשתותן כשיטה את הכלי לשתות פסל המים אע"פ שלא שתה מהן כלום:

פרק שמיני

א מי שהיו מימיו על כתפו ועמד והורה הוראה לאחרים או שדן דין או שחלצה בפניו או מיאנה או שהראה לאחרים את הדרך או שהרג את נחש או עקרב או נטל אוכלין מן השוק להצניעם הרי המים פסולין שהרי נתעסק בדבר אחר קודם שיתן האפר על המים. אבל אם נטל האוכלין לאכלן ואכלן כשהוא מהלך או שהרג נחש או עקרב המעכבין אותו הרי המים כשרים שזה מצורך הולכת המים. זה הכלל כל דבר שהוא משום מלאכה שעשהו קודם מתן האפר בין עמד בין לא עמד פסל ודבר שאינו משום מלאכה אם לא עמד כשרים ואם עמד פסל. היה מהלך במים ופרץ בשעת הילוכו מקום שילך בו אף על פי שפרץ ע"מ לגדור כשרים ואם גדר קודם שיתן האפר פסולין. וכן אם קצה פירות לאכול אע"פ שכוונתו להקצות את השאר כשרין ואם הקצה קודם מתן האפר פסול: **ב** היה אוכל בשעת הולכת המים והותיר וזרק מה שהותיר לתחת התאנה או לתחת המוקצה אם נתכוון שלא יאבדו הפירות הרי המים פסולין שהרי עשה מלאכה ואם זרקן לפי שאין לו צורך בהן הרי המים כשרין. הממלא מים לקדשן ומסרן לאחר לשמרן ועשו הבעלים מלאכה לא נפסלו המים שהרי מסרן לשומר ואם עשה השומר מלאכה פסלן שהרי הן ברשותו והוא נכנס תחת הבעלים. היו שנים שומרין את המים ועשה אחד מהן מלאכה המים כשירים שהרי השני משמר. חזר הראשון לשמור ועמד השני ועשה מלאכה המים כשרים עד שיעשו כל השומרין מלאכה כאחת: **ג** המקדש באחת ידו ועשה מלאכה בשניה. אם לעצמו קידש פסל שהרי עשה מלאכה קודם מתן אפר במים. ואם לחבירו קידש המים כשרים שאין זה פוסל מימיו של חבירו במלאכה שעשה. שאין המלאכה פוסלת בקידוש אלא במים. והוא שיהיה העושה השומר הבעלים: **ד** המקדש לעצמו ולאחר כאחת. שלו פסול שהרי נפסלו המים של עצמו בעסק שנתעסק בקידוש חבירו. אם קידש לשנים כאחת שניהם כשירין שאין מלאכתו פוסלת מי אחרים: **ה** *הממלא לעצמו בשתי ידיו כאחת בקידוש אחד פסול בשני קידושים כשר. קידש לעצמו בשתי ידיו כאחת בקידוש אחד כשרים בשני קידושין פסולין. מילא וקידש בשתי ידיו כאחת לעצמו שניהן פסולין. מילא לאחר בשתי ידיו כאחת בקידוש אחד כשר בשני קידושין פסולין. קידש לאחר בשתי ידיו כאחת בין בקידוש אחד בין בשני

מי חטאת אבל אם לא חישב עד שהגיע הדלי למים אין שוחה מחשבה מועלת וצריך לנגרום בדברי רבינו בסיפא וצריך לנגב כמו בסיפא דרישא ור"ש פירשה בענין אחר ע"פ גירסתו ואין דבריו מיושבים: ומ"ש הראב"ד גבי שלשל הדלי על הדרך הראשון הוא הולך לדעת ת"ק אבל לדעת רשב"ג יש חילוק כדאיתא בתוספתא:

יש לתמוה דמשמע מדבריו דרשב"ג לא פליג אלא בסיפא ובנוסחא דידן ברישא נמי פליג ועוד ק"ל מה הוצרך לו להשמיענו דרשב"ג פליג אם לומר דהלכה כמותו הא אע"ג דקי"ל כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו במשנתנו דוקא אמרו ולא בברייתא:

מים שמילאן למי חטאת וכו'. משנה פרק ט' דפרה וכרבי יהושע:

פ"ח א מי שהיו מימיו על כתפו וכו' עד ואם עמד פסל. משנה בפרק ז' דפרה מי שהיו מימיו על כתיפו והורה הוראה והראה לאחרים את הדרך הרג נחש ועקרב ונטל אוכלין להצניען פסול אוכלים לאוכלן כשר נחש ועקרב שהיו מעכבין אותו כשר אמר ר"י זה הכלל דבר שהוא משום מלאכה בין עמד בין לא עמד פסול ודבר שאינו משום מלאכה אם עמד פסול ואם לא עמד כשר ומשמע דר"י לפרושי אתא והלכה כמותו ובתוספתא פ"ו מי שהיו מימיו על כתיפיו ומיאנה בפניו או שחלצה בפניו והראה סלע לאחר והראה דרך לאחר אם עמד פסול אם לא עמד כשר ופי' והראה כמו אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה. והשתא ה"ס רבינו ועמד לא קאי להרג נחש ועקרב דכיון דהריגה מלאכה היא אפילו לא עמד פסול דאל"כ לא הו"ל לרבינו לאפסוקי בהרג נחש ועקרב בין הנך לנטל אוכלים להצניען אם איתא דאף בהנך בעינן עמד ונטל אוכלין לאכלן ואכלן משמע לרבינו דלא חשיב מלאכה ומש"ה אם אכלן כשהוא מהלך כשר ויש לתמוה דהיאך אפשר דנטל אוכלין להצניען אע"פ שלא הצניען עדיין הויא מלאכה ונטל אוכלין ואכלן לא הויא מלאכה ואפשר דאכילה חשיבא צורך המילוי שאם הוא רעב לא יהיה לו כח למלאת וכ"כ ר"ש בספ"ז דפרה ואם כן מ"ש שזה מצורך הולכת המים קאי גם לאוכלן כשהוא מהלך: היה מהלך במים ופרץ וכו'. שם הפורץ על מנת לגדור כשר ואם גדר פסול והאוכל על מנת לקצות כשר ואם קצה פסול ודברי רבינו בפורץ נכונים וסיפא נראה שהוא מפרשה שאם קצץ קצת פירות מהאילן לאכלן ודעתו להשאיר האחר להקצותן ליבש כשרים אע"פ שבאכילת אלו נשארו האחרים מיוחדים להקצות לא חשיבא מלאכה:

ב היה אוכל בשעת וכו'. גם זה שם:

הממלא מים לקדשן וכו'. הכי משמע בפרק ז' דפרה במתניתין מהמוסר את מימיו לטמא וכן כתבו שם רבינו ור"ש. ומ"ש היו שנים שומרים וכו'. גם זה שם:

ג המקדש באחת ידו וכו' עד שניהם כשרים. ג"ז שם המקדש באחת ידו ועושה מלאכה באחת ידו אם לו פסול ואם לאחר כשר המקדש לו ולאחר שלו פסול ושל אחר כשר המקדש לשנים כאחד שניהם כשרים ופי' ר"ש אם לו פסול משום דשמא המלאכה קדמה לקידוש ונפסלו המים [קודם שישליכו בהם האפר]. ואם לאחר הוא הקידוש כשר שהרי בעל המים לא עשה מלאכה. המקדש לו ולאחר כאחד או שקידש לחבירו קודם שלו פסול דקידוש של חבירו נחשב מלאכה לפסול מימיו. שניהם כשרים מפני שאין המים שלו עכ"ל. והוא כדרך רבינו אלא שרינו תלה הטעם בשמא כי התחלת ההשתדלות ודאי יהיה קודם ומאז חשיב מלאכה ודינים אלו הם על שתי הקדמות. האחת שאין המלאכה פוסלת במים אחר שהטילו האפר. שנית שאין אדם פוסל מים של חבירו רק בהיותם מסורים לו לשמר [...] כשיקדש לעצמו ספל המים במה להשתדל במלאכה בידו האחרת קודם [ש]האפר במים ונמצא שנתן האפר על מים דאילו. משום מלאכה שאחר קידוש לא [...] שביארנו אמנם מקדש לאחר אין לו במי[ם] אלא לקדשן ואין המלאכה שעושה הוא מים של חבירו ומזה הטעם המקדש לו כאחת שלו פסול כי כבר התחיל להתעסק שהשליך האפר וקידוש חבירו היא מלאכה שנתבאר:

ה הממלא לעצמו וכו'. תוספתא ב[...] דפרה וכתבה ר"ש בפ' [...] מילא לעצמו בשתי ידיו כאחת בקידוש [אחד] פסול בב' קידושין כשר. קידש לעצמו [בשתי] ידיו כאחת בקידוש אחד כשר בב' [קידושין] פסול. מילא וקידש קידש ומילא בשתי ידיו שניהם פסולין. מילא לאחד בשתי ידיו בקידוש אחד כשר בשני קידושין פסול לאחד בשתי ידיו כאחת בין בקידוש אחד [בין] בשני קידושין כשר. מילא וקידש קידש בשתי ידיו כאחת הקידוש כשר והמילוי זה הכלל כל מלאכה שיש בה מילוי בין לאחר פסול ושאין בה מילוי מלאכה שלו ושל אחר כשר כל דבר שבידו ועשה מלא[כה] שיש שם שומרים ובין שאין שם שומרים פס[ול] שבידו ולא עשה מלאכה אם יש שם [...] פסול עכ"ל. ור"ש כתב תוספתא זו בפ"ז בה מילא לעצמו בשתי ידיו כאחת [...] א' פסול בשני קידושין כשר קידש לעצמו [בשתי] ידיו כאחת בקידוש אחד פסול בשני [קידושין] כשר וכן יש עוד בגירסתו חילופים א[...] ופי' מילא לעצמו בשתי ידיו כאחת בקידו[ש] [אחד] פסול בשני קידושין כשר איפכא הוה מ[...] בקידוש אחד כשר דמילא שתי חביות קידוש אחד אפילו בזה אחר זה כשר [...] קידושין פסול דהא בזה אחר זה קתני [...] האחד כשר והשני כשר והשתא דבבת א[חת] ידיע הי מינייהו קדים ושניהם פסולים ש[...] נעשה מלאכה לראשון הואיל ומילא לקד[ש] קידושין אע"ג דלעצמו ואם באנו ליישב [...] הספרים יש לפרש דס"ק בקידוש אחד פסול [...] שלא קידש אלא אחת מהחביות דהיגלאי [...] דאחרת לא לקידוש נתמלאת ופוסלת הבירת[א] קידושין שנתקדשו שתי החביות כשר וכגון [...] שתיקן בקידוש אחד א"כ בשני קידושין שקידשן אחד ולעולם בנתמלאו ע"מ לקדש קי[...] ועוד יש לפרש דאפילו ע"מ לקדשן שני ק[ידושין] כיון דבבת אחת מילאן לעצמו כשר דלא [...] אלא בזה אחר זה דוקא אע"ג דמיל[א] ולאחר פסלינן בסיפא בבת אחת מאחר [...] אחר זה נחשב מלאכה לעצמו שאני קידש [...] בשתי ידיו כאחת בקידוש אחד כשר שב[...] אחת הטיל אפר בשתי ידיו בשני קידושי[ן] שתי חביות הטיל אפר פסול אפי' המילוי [...] דאימא קידוש הראשון קדים ופסלו [...] מלאכה. מילא וקידש קידש ומילא בשתי [ידיו] כאחת שניהם פסולים על הנס נקט תרתי דקתני כאחת ויש לפרש כדפרישית לעיל [...] דזימנין

מתחילה לשתות חושש שמא נכנס היסח הדעת במלואה ולפיכך מערה וצריך לנגב אבל משהגיע אין למים חישב הואיל וקרובה מחשבתו אינו צריך לנגב אבל מערה מיהת דילמא אתי לאיחלופי בראשונה אבל אם לא מילא מתחילה אלא שלשל הדלי לשתות ונפסק החבל וכו':

*אם עד שלא הגיע החבל והדלי למים חישב למי חטאת מערה ואין צריך לנגב. א"א על הדרך הראשון הוא הולך לדעת ת"ק אבל לדעת רשב"ג יש חילוק כדאיתא בתוספתא:

השגת הראב"ד

*הממלא לעצמו. א"א הדרך הנ"ל בכל אלה כל דבר שיש בו טורח מחשב אותו שלא יה[...] היסח הדעת והקרוב לסיותו שמור הוא הכשר:

בשני קידושין שניהן כשירים. מילא וקידש בשתי ידיו כאחת לאחר המילוי פסול והקידוש כשר. זה הכלל כל מילוי שעשה עמו מלאכה בין שמילא לעצמו בין שמילא לאחר פסול. וכל מים שנתמלאו כהלכתן ועשה מלאכה קודם שיתן את האפר אם היו המים שלו הרי הן פסולין. ואם היו של אחר כשירין. וכל דבר שבידו ועשה מלאכה בין שיש שם שומר בין שאין [שם] שומר פסול. ודבר שאינו בידו ועשה מלאכה אם יש [שם] שומר לא פסל. אם אין שם שומר פסל: ו האומר לחבירו קדש לי ואקדש לך וקידשו זה לזה הראשון כשר והשני פסול שהרי קידש בשכר. אמר לו מלא לי ואמלא לך *ומלאו זה לזה הראשון פסול הואיל וכוונתו שימלא לו חבירו. חלף מילוי זה הרי זה כממלא לו ולאחר שהן פסולין. והשני כשר שהמילוי בשכר מותר והרי לא עשה מלאכה אחר שמילא ואין בכוונתו מילוי אחר: ז האומר לחבירו קדש לי ואמלא לך שניהן כשרין שהמלאכה אינה פוסלת הקידוש והמילוי בשכר מותר. מלא לי ואקדש לך שניהן פסולין. זה שמילא בתחלה פסול שהרי הוא כממלא ומקדש כאחת ופסל המים במלאכה. וזה שקידש באחרונה פסול שהרי קידש בשכר וכאילו החזיר חוב שעליו: ח ההולך לקדש הרי זה נוטל את המפתח ופותח להוציא האפר. ונוטל קרדום אם צריך לחפור בו אפר הפרה. ונוטל סולם ומוליך ממקום למקום להביא האפר וכשר. ואם משנטל האפר לקדש בו כסה הכלי שהיה בו האפר. או שהגיף את הדלת או שזקף את הכלי בארץ קודם שישליך האפר למים פסל המים. אבל האפר כשר לקדש בו מים אחרים. זקף את הכלי שיש בו האפר בידו כדי שלא יתפזר כשירים מפני שא"א שהרי אם הניחו בארץ פסל. ואם כיסהו פסל. נטל את האפר וראה שהוא מרובה והחזיר ממנו כשר. נתן האפר על המים וראה שהוא מרובה ונטל ממנו לקדש מים אחרים כשר. קרסם עלה זית לחתות בו האפר *אם בשביל שלא יחזיק אפר הרבה פסל ואם בשביל שיכנס האפר בכלי כשר:

השגת הראב"ד

*ומלאו זה לזה הראשון פסול. א"א זה הטעם אין בו טעם וכ"ל כיון שאינו ממלא אלא בשכר ואינו סומך בדעתו שהשני ימלא לו ואף הוא מסית דעתו מן המילוי אבל השני כשר ועל זה הדרך הולך הכל:

*אם בשביל וכו'. א"א לשון התוספתא בשביל שתחזיק אפר הרבה והלשון שלו ערב יותר:

פרק תשיעי

א כיצד מקדשין את המים באפר הפרה: נותן את המים שנתמלאו לשם מי חטאת בכלי ונותן אפר על פני המים כדי שיראה על פני המים. אע"פ שהיא חבית גדולה מלאה מים ומערב הכל. ואם נתן האפר תחילה ואח"כ נתן עליו המים פסל. ומהו זה שנאמר בתורה ונתן עליו מים חיים. כדי לערב את האפר

כסף משנה

מתחיל הקידוש וזימנין מתחיל המילוי מיירי כגון שמילא חבית זו וקידש חבית אחרת ...יהם פסולים דלא ידעינן הי מינייהו קדים דאם מילוי השני קדם לקידוש הראשון ...סולין דמילוי השני פסל מילוי הראשון וקידוש הראשון פסל מילוי השני. מילא לאחר ...יו כאחת בין בקידוש אחד בין בשני קידושין כשר ה"א לפרש בקידוש אחד דהכא דלעיל שלא קידש אלא חבית אחת אלא בין מילאן לקדש קידוש אחד בין מילאן ...כי קידושין כשר ולא דמי לממלא לשנים דלעיל שניהם פסולים דלאדם א' שאני ...י למילא לעצמו שחילקנו בין ממלא לקדש אחד לממלא לקדש ב' קידושין דדין הוא לעצמו שיש חשיבות במחשבתו לפסול ... אבל מחשבה בממלא לצורך אחר לא ולא שמה מחשבה לפי שיבא חבירו ...מחשבתו וכלא חישב כלל דמי ומסתברא ...עצמו וא"כ הא דמשמע הכא דוקא לאחר ...עצמו לא בקידוש אחד הוא דחלוקים ... פסול ולאחר כשר ולא כמו שפירשתי ...לא נתקדשה אלא אחת מהחביות דא"כ ...עצמו מ"ש לאחר וצריך להתיישב בדבר. ...וקידש בשתי ידיו כאחת הקידוש כשר ... פסול בעושה לאחר איירי דבעל המים ... מלאכה והמילוי פסול שהממלא עשה ... שקידש. מלאכה שאין עמה מילוי ...שאין המלאכה עם המילוי אלא לאחר ...עשה מלאכה. הממלא קודם קידוש שלו ...לומר אם המילוי שלו פסלתו מלאכה ...ושל אחר שעשה אותו מילוי לאחר כשר ...במילאכו שוב אין נפסל במלאכה שהממלא ...וא"כ. כל דבר שבידו ועשה מלאכה ... שם שומרים בין שאין שומרים פסול ...מלאכה שעשה דבר שבידו ולא עשה ...אם יש שומרים כשר כיון שנתכוון לשומרו ... או אחר ואם אין שם שומרים פסול ...יסח הדעת עכ"ל. והנך רואה כי נוסחא ...נזדמנה לרבינו שמשון וגירסת רבינו ...נכונה ומסכמת עם נוסחת תוספתא ...ופירושה בבבי קמאי מבואר בדברי ...שמשון במ"ש איפכא מסתברא ונראה ... מפרש שמה ששנינו מילא וקידש ...מילא לאו למימרא דבעינן תרווייהו ...יינו לומר מילא וקידש או קידש ומילא ...הכי לא נקט בלישניה אלא חדא ...שלא היה בגירסתו בתוספתא אלא ...אלא הבבות מתבארות מתוך דברי ...ר"ש שכתבתי:

...הראב"ד הממלא לעצמו א"א הדרך הנ"ל ...בכל אלה וכו'. ולטעמיה אזיל לתלות הכל בהיסח הדעת:

...אומר לחבירו וכו'. משנה שם קדש לי ...ואקדש לך הראשון כשר מלא לי ...לך האחרון כשר קדש לי ואמלא לך ...כשירים מלא לי ואקדש לך שניהם ...ופירושה מבואר מדברי רבינו כאן ובפי' ...: ודינים אלו בנויים על ג' הקדמות. ...שהקידוש וההזאה בשכר פסולים. שנית ...י בשכר כשר. שלישית שהמלאכה פוסלת ...עד שיטילו האפר ואחר שיטיל האפר אין ...פוסלת עוד הילכך כשאמר לו קדש לי ...לך קידוש שני הוא בשכר שכבר קידש ...לו בשכר קידוש ואין להקשות גם קידוש ...הוא בשכר מה שיקדש לו חבירו דשאני ...בשעה שקידש לא נתן לו דבר אע"פ ...לתת לא מיקרי עושה בשכר ומאחר ...הקידוש בהכשר אינו חוזר ונפסל כשיתן ...ם שכיון שהקידוש השני פסול נמצא שלא ...לו כלום ואין כאן שכר ואם א"ל מלא לי ...לך אותו שמילא בתחילה פסול בהיות ...בשעת המילוי שימלא לו הוא שמורתו ...הוא כמילא לו ולאחר בבת אחת אבל ...כשר דלא הוי כמילא לו ולאחר דבשלמא ממלא לחבירו כדי שימלא לו חבירו אחר ...מקום לחשבו כמילא לו ולחבירו אבל ממלא לחבירו מפני מה שכבר מילא לו אין מילוי זה לעצמו כלל כי כבר נתמלאו ולא שייך כלל בזה להחשיבו מילא לו ולהבירו כי אין כאן לו אלא הכל לחבירו והרעון על מה שכבר מילא לו ואין בכוונתו בעת מילוי זה למילוי אחר שימלאו לו

ולא שייך בזה אלא להחשיבו מילוי בשכר וזה מותר הוא. ואם א"ל קדש לי ואמלא לך שניהם כשירים ע"פ מה שנתבאר בקדש לי ואקדש לך הראשון כשר ומלא לי ואמלא לך האחרון כשר. ואם א"ל מלא לי ואקדש לך שניהם פסולים ע"פ מה שנתבאר במלא לי ואמלא לך הראשון פסול ובקדש לי ואקדש לך האחרון פסול. ומ"ש רבינו גבי קדש לי ואמלא לך שהמלאכה אינה פוסלת הקידוש טעמו לומר שהמקדש בתחילה אע"פ שהוא כעושה מלאכה בשעת הקידוש אין בכך כלום כי אין המים שלו ואין אדם פוסל מימיו של חבירו בקידוש כמו שנתבאר גבי מקדש באחת ידו ועשה מלאכה בשנייה. ור"ש פירש בענין אחר והראב"ד כתב זה הטעם אין בו טעם וכ"ל כיון שאינו ממלא אלא בשכר וכו'. גם בזה לטעמיה אזיל לתלות הכל בהיסח הדעת:

ח ההולך לקדש ה"ז נוטל את המפתח וכו'. תוספתא פ"ה ההולך לקדש ה"ז נוטל מפתח ופותח קרדום וחופר סולם ומוליך ממקום למקום וכשר [מפני שהוא עוסק עם הקידוש ואם משהוציא את האפר הגיף הדלת אחריו פסול] מפני שהוא עושה עמו מלאכה. פירושה מבואר בדברי רבינו ור"ש בפ"ו דפרה פירשה בע"א. ומ"ש כסה הכלי שהיה בו האפר וכו' או שזקף את הכלי בארץ וכו' זקף את הכלי שיש בו האפר בידו וכו'. משנה פ"ו דפרה נטל שפופרת וכיסה או שהגיף את הדלת הקידוש כשר והמים פסולים זקפה בארץ פסול לתוך ידו כשר מפני שא"א ופירש רבינו האפר כשר וראוי שישליכנו במים אחרים ויקדש בו לפי שהמלאכה אינה פוסלת באפר כמו שקדם אמנם אלה המים אשר רצה להשליך בהם זה האפר כבר נפסל לסבת שהעסקו לשום פקק השפופרת או סגירת הדלת קודם שישליך בהם האפר וכו' וכן אם העמיד זאת השפופרת בארץ ג"כ פסל אלה המים לגבי שמירת השפופרת של אפר מלאכה. אבל ר"ש פירש זקפה בארץ וכו' דכתיב למשמרת ואין זה למשמרת ופשט לשון המשנה משמע כדברי ר"ש מדלא כייל זקפה בארץ בהדי הנך דקתני בהו הקידוש כשר והמים פסולים אלמא דפסוק דקתני גבי זקפה בארץ אקידוש קאי ולדעת רבינו י"ל דלא כייל לה בהדי הנך משום דבעא למיתני בהדה זקפה לתוך ידו:

נטל את האפר וכו' נתן (את) האפר על המים וכו'. תוספתא וקאתו במשנה ופירש רבינו שמשון בפ"ו והחזירו לשפופרת כשר המילוי דחזרת אפר לשפופרת לאו מלאכה היא:

קירסם עלה זית וכו'. גם זה תוספתא קירסם עלה זית אם בשביל שיכנס בשפופרת כשר ואם בשביל שתחזיק אפר הרבה פסול: וכתב הראב"ד קירסם אם בשביל שלא יחזיק אמר אברהם לשון התוספתא בשביל שתחזיק אפר הרבה והלשון שלו ערב יותר עכ"ל. ונ"ל שרבינו מפרש אם בשביל שיכנס האפר בשפופרת היינו שעושה העלה כמין מרזב כדי להכניסו בשפופרת ולא יתפזר האפר מלאן ומכאן בעת שיערה מהשפופרת לשוקת כשר ואם בשביל שלא יפול אפר הרבה בשוקת בשעה שהוא מערה מהשפופרת לשוקת והיינו בשביל שתחזיק אפר הרבה כלומר שתחזיק השפופרת אפר הרבה ולא יפול בשוקת יותר מדאי פסול ושינה רבינו אם בשביל שלא יחזיק היינו לומר בשביל שלא יפול לשוקת אפר יותר מדאי והכל עולה לכוונה אחת אלא שלשון בשביל שלא יחזיק ערב יותר שהוא תולה הדבר בשוקת שלא יפול בה אפר הרבה מלתלות בשפופרת שתחזיק אפר הרבה שלשון תחזיק אפר הרבה משמעו שתחזיק מה שיתנו בו יותר ממשמעו שיעכב מה שיש בו. ור"ש פירש קירסם עלה זית להכניסו בשפופרת ולנענע האפר שבתוכו להוציא מקלתו לא חשיב מלאכה וכשר המילוי דהיינו המים ואם בשביל שתחזיק השפופרת אפר הרבה כגון שהעלים ארוכים וסיבבן סביב לשפופרת ורחבן בפנים וכולם לחוץ והכניס אפר עד למעלה פסולה מילוי דהיינו המים דחשיבא זו מלאכה עכ"ל:

פ"ט א כיצד מקדשין את המים וכו'. ואם נתן האפר תחלה ואח"כ נתן עליו המים פסול. ומהו זה שנאמר בתורה וכו'. הכל פ"ב דסוטה (דף י"ו ע"ב) וכרבנן ופ"ק דתמורה (דף יב):

האפר במים: **ב** המקדש צריך שיתכוין ויתן האפר בידו על המים שנאמר ולקחו לטמא עד שיהיה מתכוין לקידוש ולמילוי ולהזייה. אבל אם נפל האפר מן הכלי שיש בו האפר לתוך המים. או שנטל האפר בידו ודחפו חבירו או הרוח ונפל האפר מידו על המים. או שנפל האפר מידו על צד הכלי או על ידו ואח"כ נפל למים ה"ז פסול: **ג** קידש פחות מכדי הזאה בכלי זה ופחות מכדי הזאה בכלי אחר לא נתקדשו. היה האפר צף על פני המים וכנס ממנו מלמעלה וקידש בו מים אחרים הרי אלו מקודשין. וכל שנגע במים אין מקדשין בו פעם שנייה. ואע"פ שניגבו ואפילו נשבה הרוח ונתנה את האפר על גבי המים אינו מנגבו ומקדש בו: **ד** כלי קטן שהיה בתוך כלי גדול והן מלאין מים והמים מעורבין כיון שנתן האפר במים שבכלי הגדול נתקדשו כל המים שבתוך הכלי הקטן. ואע"פ שהיה פיו צר ביותר ולא נכנס לו אפר שהרי המים כולן מעורבין: **ה** היה ספוג בתוך המים בעת שנתן האפר הרי המים שבספוג פסולין מפני שאינן בכלי. כיצד יעשה זולף את כל המים עד שמגיע לספוג ולא יגע בספוג. ואם נגע בספוג אף ע"פ שהמים צפין על גביו כל שהן פסולין. מפני שהמים שבספוג יוצאין ומתערבין במים הכשירין. נפל ספוג לתוך המים המקודשין נוטלו וסוחטו חוץ לכלי והמים שבכלי כשרין: **ו** שתי שוקתות שבאבן אחת שנתן את האפר לתוך אחת מהן אין המים שבשניה מקודשין. ואם היו נקובות זו לזו כשפופרת הנוד או שהיו המים צפין על גביהן אפילו כקליפת השום ונתן אפר לאחת מהן הרי המים שבשניה מקודשין: **ז** שתי אבנים שהקיפן זו לזו ועשאן שוקת וכן שתי עריבות. וכן שוקת שנחלקה *ונתן אפר בחלק אחד מהן. המים שביניהן אינן מקודשין. ואם חיברן בסיד או בגפסים והם יכולות להנטל כאחת המים שביניהן מקודשין: **ח** מים מקודשין שנתערבו בהן מים אחרים כל שהוא אפילו מים שנתמלאו לקידוש הרי אלו פסולין. וכן אם ירד לתוכן טל הרי אלו פסולין. נפל לתוכן משקין ומי פירות יערה הכל וצריך לנגב הכלי ואחר כן יתן לתוכו מים מקודשין אחרים. נפל לתוכן דיו קומוס וקנקנתום וכל דבר שהוא רושם יערה וא"צ לנגב. שאם ישאר שם דבר הרושם הרי הוא נראה: **ט** המטביל כלי לחטאת במים שאינן ראויין לקדש צריך לנגב ואח"כ יקדש בו. הטבילו במים הראויין לקדש אינו צריך לנגב. ואם הטבילו לאסוף בו מים מקודשין בין כך ובין כך צריך לנגב: **י** קרוייה שהטבילה במים הראויין לקדש מקדשין בה. אבל אין אוספין לב[...] מי חטאת מפני שהמים שהוטבלה בהן נבלעים בתוכה ויוצאין ומתערבין במי חטאת ופוסלין אותן. נטמאת והטב[...] אין מקדשין בה שהמשקין הטמאין הנבלעין בגופה יצאו ויתערבו במים שמקדשין אותן בתוכה: **יא** מים מקודשין [...] לתוכן שקצים ורמשים ונתבקעו או שנשתנו מראיהן פסולין. אפילו היו יבישים ביותר כגון הנמלה והרירה וה[...] שבתבואה. נתן לתוכה חפושין אע"פ שלא נתבקעו ולא נשתנו מראיהן הרי המים פסולין מפני שהיא כשפופרת ה[...] נכנסין

השגת הראב"ד

*ונתן אפר בחלק אחד מהן. א"א איני יודע מה טיבו של חלק אחד בכאן שלא באה זו הפסקא אלא ללמוד שאינה נעשה שוקת כלי בחיבור שתי אבנים או בחיבור שתי חתיכות של עריבות או אפי' היה שוקת כלי ונחלקה אעפ"י שחיברן אם לא חיברם בסיד ובגפסים כדי שינטלו כא' אינו כלי לקדש בו:

כסף משנה

ב המקדש צריך שיתכוין וכו'. תוספתא פ"ה. ומ"ש אבל אם נפל האפר לתוך המים. משנה פ"ו דפרה ומייתי לה בפ' לולב הגזול. ומ"ש או שנטל האפר בידו דחפו חבירו או הרוח ונפל האפר מידו על המים. תוספתא פ"ה. ומ"ש או שנפל האפר מידו על צד הכלי או על ידו ואח"כ נפל למים הר"ז פסול. (משנה פ"ו) ומייתי לה בפרק הנשרפין (דף ע"ז ע"ב):

ג קידש פחות מכדי הזאה וכו'. בפרק ד' חטאת עלה כ"ג ופ"ק דמנחות (דף י'): היה האפר צף על פני המים וכו'. משנה פ"ו דפרה וכחכמים. ומ"ש ואפי' נשבה הרוח וכו'. תוספתא פ"ה וכחכמים:

ד כלי קטן שהיה בתוך כלי גדול וכו'. משנה פ"ו המקדש בשוקת והספי בתוכה אע"פ שפיו צר כל שהוא המים שבתוכו מקודשין:

ה ומ"ש היה ספוג בתוך המים וכו'. שם במשנה והטעם שלא נתקדשו המים משום דספוג אינו כלי ואין קידוש בכלי בעינן. ומ"ש נפל ספוג לתוך המים וכו'. וכתב הר"י קורקוס ז"ל נראה שזו היא תוספתא שבסוף פרק ד' ובספרים שלנו כתובה בטעות ובחסרון ונראה שהטעם בזה שכיון שהמים היו מקודשין כבר אע"פ שיכול אותו ויסחוט בשוקת כל שהוא על ידי נטילה אין בכך כלום כי מקודשין היו אמנם לסחוט הספוג בתוך השוקת כי המים שאינם יוצאים רק על ידי שיסחוט הוי כשפכו כיון שהספוג אינו כלי ואינו חוזר ומקבן אותם או אפשר שחומרא בעלמא היא אי נמי גזירה אטו נפל קודם קידוש וליטלו שרי דכולי האי לא גזרינן עכ"ל:

ו שתי שוקתות שבאבן אחת וכו' משנה בפ"ה דפרה:

ז שתי אבנים שהקיפן זו לזו ועשאן שוקת וכו'. גם זו משנה שם שתי אבנים שהקיפן זו לזו ועשאן שוקת וכן שתי עריבות וכן שוקת שנחלקה המים שביניהם אינם מקודשין עשאן בסיד או בגפסים והן יכולות להנטל כאחת המים שביניהם מקודשין ופירש רבינו שמשון המים שביניהם שבין שתי עריבות ושבין סדק של שוקת אבל שאר המים מקודשין אלא דאותן שבסדק לא נכנס הקידוש בהן ובתוספתא קתני שהמים שבסדק אינם אגודים בכלי אבל כשעשאה בסיד ויכולות להנטל נחשבים המים שביניהם כצבורים בתוכן וליפנא דתוספתא משמע דכל המים אינן מקודשין כלל ולא יתכן דא"כ הו"ל למיתני פסולין וצריך לדחוק לשון [התוספתא] לפי הענין שפירשתי וז"ל התוספתא שתי אבנים שהקיפן זו לזו ועשאן שוקת וכן שתי עריבות וכן השוקת שנחלקה אמר רבי יוסי בזו ההלכה קפלתי לפני ר"ע אמרתי לפניו שתיהן אינם מקודשות שהמים שבסדק אינם אגודים בכלי עכ"ל. ונראה שמ"ש ר"ש שצריך לדחוק לשון התוספתא היינו לומר דמאי שתיהם אינם מקודשות דקתני חלק משתיהן קאמר דהיינו המים שבסדק ועי"ל דהיא תוספתא רבי יוסי קאמר לה ורבנן פליגי והכי דייק לישנא דקפלתי לפני ר"ע ומתניתין כרבנן:

והראב"ד כתב ונתן אפר בחלק אחד א"א איני יודע מה טיבו של אחד בכאן וכו'. ורבינו נראה שסובר שאילו היה נותן אפר בזו ובזו המים שביניהן היו מקודשין ממ"נ והכ"ע בשלא נתן אלא בחלק אחד השתא איכא למימר במים שביניהם שאינן מקודשין. וכבר כתבתי בסמוך שר"ש דחה פירוש הראב"ד ופירש כפירושו. ומ"מ יש לדקדק על דברי רבינו דכיון שיש סדק ביניהם אינם כלי והיאך יהיו מקודשין אפילו המים שהם בחלק ש[...] דהא כלי בעינן וליכא. וי"ל דהכ"ע כשאין מים נוזלים מהסדק מפני שחי[...] וכו"ל כלי לענין זה אבל לא לענין שאם קידש מים שבחלק אחד שיהיו מים שב[...] מקודשין עד שיעשם בסיד וגפסים ויהיו יכולים להנטל כאחת:

ח מים מקודשין שנתערב בהם מ[...] וכו' עד הרי הוא נראה. משנה [...] וכת"ק ומייתי לה בפרק התערובות [...] דרבנן סברי הזייה צריכה שיעור ה[...] דסברי יש בילה כיון שהוא לא כל[...] ובכל הזייה יש קצת מהכשר אע"פ [...] כיון שאין בהם שיעור מהכשר וסבר[...] מצטרפין להזאות הילכך מה שמשר[...] אינו משלים בשניה והשתא כיון שר[...] שאינה צריכה שיעור ובכל שהוא הטמא נטהר אפילו הזאה אחת רא[...] כדאמרינן גבי דם חולין שנתערב בד[...] דכיון שאינה צריכה שיעור יז[...] וכתב הר"י קורקוס ז"ל אפשר בכו[...] שמה שאמרו צריכה שיעור היינ[...] יהיה שיעור הזאה ואז אפילו לא נפל [...] אלא כל שהו נטהר כיון שאותו כל [...] משיעור שלם אבל מהיות כל שהו [...] מעורב נמצא שאין באזוב שיעור פ[...] בדם לא בעינן שיעור כלל וזה בכלל [...] במנא צריכא שיעור פי' באזוב ולא [...] אם אגבה דנגרא עכ"ל. ומ"ש א[...] שנתמלא לקידוש. מבואר בתוספתא [...] בדבר. ומ"ש וכן אם ירד לתוכו [...] פ"ט דפרה:

ט המטביל כלי לחטאת וכו'. משנ[...] פי' המטביל כלי למלאות [...] ולקדש באפר אם הטבילו במים שאי[...] לקדש דהיינו מים שאינן חיים צריך [...] יתערבו שאינם ראויים ברא[...] הטבילו במים הראויים לקדש דהיינו [...] אינו צריך לנגב. אם לאסוף לתוכו מים [...] שהטביל להכניס לתוכו מים שכבר [...] באפר אפילו הטבילו במים חיים צריך [...] יתערבו שאינן מקודשין במקודש[...]

י קרוייה שהטבילה וכו'. גם זה מ[...] וכת"ק פירוש קירוייה דלעו[...] מה שבתוכה שהטבילה מעלה בעלמא [...] ולא משום טומאה דהא בשלא נטמא[...] איירי. במים שאין ראויים לקדש מקד[...] לאחר שניגבה ולא חיישינן שמא [...] שאין ראויים לקדש ותחזור ותפלוט. [...] אין מקדשין בה אע"פ שחזר והטבילה [...] שמא תפלוט משקין טמאים הבלוע[...] דמחמרינן במים טמאים יותר מבמי[...] ראויים לקדש ומדברי רבינו נראה ש[...] במים שהן ראויים לקדש וכך גירסת[...] במשנה דלא הקילו להכשיר במים שאינ[...] לקדש והטעם שהחמירו בלאסוף מ[...] לאסוף עשוי הוא להשהות אותם בת[...] מרובה ובודאי תפלוט מה שבלוע [...] כשמקדש בה עשוי הוא שלא לשהותם [...] הילכך לא חיישינן שתפלוט המים שבת[...]

יא מים מקודשין שנפל לתוכם בקלים [...] וכו'. משנה פ"ט דפרה וכת"ק [...] רבינו אפילו היו יבשים ביותר כגון [...] וכו' לאפוקי מר"ש ורא"י דפליגי התם [...] ומ"ש נפל לתוכה חיפושית וכו'. שם [...] בספרי רבינו גבי חיפושין ולא נשתנו [...] וכוא

משנה למלך

פ"ט **יא** מים מקודשין כו'. עיין במ"ש מרן בשם הר"י קורקוס ועיין בדרכי הוראה (דף ס"א ע"ג) ודו"ק:

נכנסין בתוכה ויוצאין מתוכה עם הליחה שבה : **יב** מים מקודשין ששתה מהן בהמה או חיה פסולין. וכן כל העופות פסולין חוץ מן היונה מפני שהיא מוצצת ואין ריר יוצא מפיה ומתערב במים. וכן כל השרצים ששתו אינן פוסלין חוץ מן החולדה מפני שהיא מלקקת בלשונה ונמצאת הליחה יוצאה מפיה למים : **יג** מי חטאת שנשתנו מראיהן מחמת עצמן כשירים נשתנו מחמת עשן פסולין. הגלידו וחזרו ונימוחו כשירים אפילו נימוחו בחמה אבל אם המחן באור פסולין : **יד** אפר חטאת שנשתנו מראיו מחמת עצמו או מחמת עשן כשר. נשתנו מחמת אבק או שנפל לתוכו סיד או גפסים או שנתערב בו אפר מקלה כל שהוא הרי זה פסול : **טו** *החושב על מי חטאת לשתותן לא פסלן עד שישתה מהן. ואם שפך מן הכלי לתוך גרונו ולא נגעה שפתו במים שבכלי לא פסל : **טז** כלי שיש בו מים מקודשין שהניחו מגולה ובא ומצאו מכוסה הרי אלו פסולין שמא אדם שאינו טהור לחטאת נגע בהן שהרי אדם כיסהו בודאי. הניחו מכוסה ובא ומצאו מגולה אם יכולה החולדה לשתות ממנו או שירד לו טל בלילה פסולין ואם לאו כשרין מפני שיש כאן שתי ספיקות ספק אדם גילה או בהמה חיה ורמש ואם ת"ל אדם גילהו שמא היה טהור לחטאת או לא : **יז** המוסר מים מקודשין או מים שנתמלאו לקידוש לטמא לשומרן הרי אלו פסולין : **יח** שנים שהיו שומרין את המים ונטמא אחד מהן כשרים מפני שהן ברשותו של שני. טהר וחזר לשמור ונטמא השני כשרים מפני שהן ברשותו של ראשון. נטמאו שניהן כאחת המים פסולין :

פרק עשירי

א המִמלא מים לקידוש אינו צריך שיהיה הוא עצמו המקדש והמזה אלא מקדש אחד ומזה

[...]ן ממלא אדם בכלי ומערה מכלי לכלי ומקדש בכלי אחר ומערה המים המקודשין מכלי לכלי ומזה מכלי אחר : [...] אדם מים ומניחן אצלו בלא קידוש כל זמן שירצה [...]ך כלום. ומוליכן ממקום למקום ומעיר לעיר ונותן [...]פר ומקדשן בכל עת שירצה. וכן המים המקודשין [...]ם אצלו ימים ושנים ומזה מהן בכל יום שהוא צריך עד שיתמו ומוליכן ממקום למקום ומעיר לעיר. ומשמר אדם [...] אצלו ומוליכה ממקום למקום ומעיר לעיר. פעם אחת הוליכו כלי שהיה בו מי חטאת בספינה בירדן ונמצא כזית [...]בקרקע הספינה ונטמאו המים. באותה שעה גזרו ב"ד הגדול שאין מעבירין מי חטאת ולא אפר חטאת בנהר ולא ישיטם על פני המים ולא יעמוד בצד הנהר מכאן ויזרקם לצד השני אבל עובר הוא אדם במים עד צוארו ובידו [...]ה או מים מקודשין. וכן אדם וכלים הריקנים שהן טהורין לחטאת. ומים שנתמלאו לחטאת ועדיין לא נתקדשו אותם בנהר בספינה : **ג** מעבירין מים מקודשין בספינה בים הגדול ושטין [בהם] על פני המים. שלא גזרו אלא על המים [...]ן ועל האפר בנהר : **ד** *המוליך מים לקדשן ואין [...]מר מים שנתקדשו לא יפשיל הכלי לאחוריו אלא [...]אמר למשמרת למי נדה בזמן שהן שמורין הן מי [...]לאו פסולין. מילא שתי חביות נותן אחת לפניו ואחת מפני שאי אפשר : **ה** *מי חטאת ששקלן במשקל אם

השגת הראב"ד

*החושב על מי חטאת לשתותם לא פסלם. א"א משנה כך היא אם אינם מקודשים כשיטה ואם מקודשים הם כשישתה ואם גרגר כשרים פירש הכניסם לגרונו ולא גלעם כשרים פירוש הגמארים :

השגת הראב"ד

*ואין בכך כלום ומוליכן וכו'. א"א ובלבד שיהיו שמורים ולא יהיה בהם היסח הדעת :

השגת הראב"ד

*המוליך מים לקדשם ואין נ"ל כו'. א"א תמה אני על זה וכלא כמלאכה אינה פוסלת אלא משום היסח הדעת וכבר אמרו במשנה והמלאכה פוסלת במים עד שיטילו את האפר הא משיטילו אינה פוסלת וא"כ היסח הדעת למה יפסול במים שנתקדשו :

*מי חטאת ששקלן. א"א אין הסוגיא הולכת במסכת גיטין על דרך פירושו :

כסף משנה

[...]ב וצריך להגביה ולכתוב ולא נשתנו מראיהן כלומר לא נשתנו מראה המים : [...]מקודשין ששתה מהן וכו'. משנה שם וכת"ק ורבינו שמשון הסכים לטעם שכתב [...]ו. ודע שבמשנה ר"ג אומר אף הנחש פוסל מפני שהוא מקיא ואע"ג דבתוספתא [...]יוסי ור"ש נראין דברי ר"ג וכדבריו אנו מורים לא חש לה רבינו דמאחר דסתם לן [...]דלא כוותיה כסתם מתניתין נקטינן :

[...]לא שנשתנו מראיהן וכו' :

[...]חמאם שנשתנו מראיו וכו'. תוספתא [...]פ"ח דפרה :

[...]ב על מי חטאת לשתותן וכו'. משנה [...] פ"ט דפרה החושב על מי חטאת [...] אומר פסול רבי יהושע אומר כשיטה [...]יוסי בד"א במים שאינן מקודשין אבל [...]דשין ר"א אומר כשיטה ורבי יהושע [...]שתה ואם גרגר כשר ונראה שסובר [...]י יוסי מפרש דברי ת"ק והכי נקטינן [...]שע וכן פסק רבינו בפירוש המשנה. [...]ק בין מים מקודשין לשאינן מקודשין [...] שמשון דכשהם מקודשים אימלוכי [...]זר בו ממחשבתו ולא חשיב היסח [...]'א עד שיטה ולרבי יהושע עד שישתה [...]תה ומבוס מבקה פיו המתערב ופירוש [...]שפך לתוך גרונו ולא נגעה שפתו [...]לי לא נפסלו הנשארים שהרי לא [...]זערב בהם משקה שבפיו :

[...]ב"ד משנה כך היא אם אינם מקודשין [...]ה וכו'. נראה שבא להשיג על רבינו [...]בין מקודשין לשאינן מקודשין ואני [...]יום כתב כאן מי חטאת דהיינו מים [...]ין מים שאינם מקודשין כתב בספ"ז: [...]ש בו מים מקודשין שהניחו מגולה [...]כו'. משנה בפרק י"א דפרה. [...]שים שם שתי ספיקות וכו'. בפ"ק [...]פ') אמרו מה טעם מפני שדרכן [...]לגלות ולא לכסות וכתב רש"י ואף [...]דרכו לגלות איכא למיתלי בטהור [...]זוי רוכא. ואמרינן בפ"ק דחולין [...]דוקא הניחה מכוסה ומצאה מגולה [...]ן אבל הניחה מגולה ומצאה מגולה [...]למידי וכפירה ואע"ג דלשתייה חששו [...]זירא סכנתא מאיסורא :

[...] מים מקודשין וכו'. משנה פרק שביעי דפרה :

[...]שהיו שומרים את המים וכו'. משנה פרק שמיני דפרה :

[...]ממלא מים לקידוש וכו'. בפרק [...]טרף בקלפי (דף מ"ג) אי [...]ולקח ונתן ה"א עד דשקיל חד [...]' הכיא גופיה דשקיל כתב רחמנא [...]ש וכן ממלא אדם בכלי ומערה [...] וכו'. רבינו שמשון הקשה על מי [...]ך דהא בכמה דוכתי מוכח שאפילו לכתחילה מותר למלאות בכלי אחד ולערות לקדש בכלי אחר והרי כדלי ממלא ושופך קרוי בכל דוכתא מקום שמשליך המים מן הדלי :

ב ממלא אדם מים וכו'. תוספתא בסוף חגיגה מוליכין מי חטאת וכו' ממקום למקום וכן משמע שם בגמרא : כתב הראב"ד ממלא אדם מים ומניחם אצלו וכו' ואין בכך כלום ומוליכן ממקום למקום וכו'. א"א ובלבד שיהיו שמורים ולא יהיה בהם היסח הדעת עכ"ל. ודבר תימה הוא היאך אפשר שיהיו כמה ימים ולא יהא בהם היסח הדעת ולדעת רבינו ניחא די"ל שאין היסח הדעת פוסל בהן אלא כשהוא מתעסק בהם קצת כגון ששקלן במשקל דלקמן : וכן המים המקודשים וכו'. ומ"ש ומוליכן ממקום למקום וכו'. ודע שמצאתי בספר מוגה שאצל מ"ש רבינו ומעיר לעיר כתוב ומשמר אדם אפר פרה אצלו ומוליכה ממקום למקום ומעיר לעיר : פעם אחת הוליכו כלי שהיה בו מי חטאת וכו'. בפרק חומר בקודש (דף כ"ג) ופרק השוחט שלא (דף ק"ו ע"ב). ומ"ש שאין מעבירין מי חטאת וכו'. משנה פ"ט דפרה :

ג מעבירים מים מקודשים בספינה בים הגדול וכו'. בפרק חומר בקדש אחד הירדן ואחד שאר הנהרות רבי חנניא בן עקביא אומר לא אסרו אלא בירדן וכמעשה שהיה משמע דלת"ק נמי דוקא נהרות אבל ים הגדול לא דהא לא דמי לירדן כלל : ושטין בספינה על פני המים כך כתוב בספרים ונ"ל שהוא ט"ס וצריך למחוק תיבת בספינה ולכתוב במקומה בהם וכן מצאתי בספר מוגה :

ד המוליך מים לקדשן וכו'. משנה פרק ז' דפרה : וכתב הראב"ד ואין נ"ל מים שנתקדשו א"א תמה אני על זה וכו'. וי"ל דרבינו לטעמיה אזיל דסבר דמלאכה דפסלה לא מטעם היסח הדעת וכמו שנתבאר בפ"ז וא"כ אע"ג דמלאכה אינה פוסלת אחר שהטילו אפר היסח הדעת פוסל וכן מתבאר בדין שיבא בסמוך :

ה מי חטאת ששקלן וכו'. בפרק הניזקין עלה נ"ג מתיב רבי אלעזר העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמיה היזק בדיני אדם נמי ליחייב הוא מותיב לה והוא מפרק לה וכו' בשקל בהם משקלות והאמר רבא מי חטאת ששקל בהם משקלות כשירה ל"ק הא בגופן הא בכנגדן בגופן מעשה קא עביד בהו ואי היזק שאינו ניכר שמיה היזק בדיני אדם נמי ליחייב אלא אידי ואידי כנגדן ולא קשיא הא דאסח דעתיה הא דלא אסח דעתיה ופירש"י ששקל בהם משקלות שהיו תלויות בכף מאזנים והיה יודע משקלם ונתן בשר לשקלו בכף שנייה דלא עבד מעשה בידיו אלא במחשבה מיפסלי. דרבא בכנגדן

משנה למלך

יב מים מקודשין כ'. כאן הסוגיא בפ"ק דפסחים (דף י"ח) דדוקא קודם קידוש נפסלים אבל לאחר קידוש אינן נפסלים.

אם הסיח דעתו פסולין ואם לאו כשרין. אבל אם שקל דברים אחרים במי חטאת הואיל ועשאן משקולת פסלן שאין זו משמרת. כל אלו הטהורים שממלאין או שמקדשין או שמזין וכן כל הכלים שממלאין ומקדשין מהם ושמזין מהן אם היו טבולי יום אע"פ שלא העריב שמשן הרי אלו כשרים. שכל מעשה הפרה והמילוי והקידוש וההזייה כשר בטבול יום כמו שביארנו. ומפני הצדוקין מטמאין את כל כלי שטף ומטבילין אותן ואח"כ משתמשין בהן במי חטאת:

ו הכל כשירין להזות חוץ מאשה וטומטום ואנדרוגינוס *[וח"ש] וקטן שאין בו דעת. אבל קטן שיש בו דעת כשר להזות והערל כשר להזות שאין הערל טמא. קטן שיש בו דעת שהזה והאשה מסעדתו כגון שאחזה לו המים בידו הזאתו כשירה ובלבד שלא תאחוז בידו בשעת הזאה. ואם אחזה בידו בשעת הזייתו פסולה:

ז המזה צריך לכוין *ולהזות על הטמא לטהרו ואם הזה שלא בכוונה הזאתו פסולה. אבל זה שמזין עליו אינו צריך כוונה אלא מזין על האדם לדעתו ושלא לדעתו. המתכוין להזות לפניו והזה לאחוריו לאחוריו והזה לפניו הזייתו פסולה. נתכוון להזות לפניו והזה לצדדין של פניו הזייתו כשירה:

ח המזה אינו צריך טבילה לכל הזייה אלא טובל את האזוב ומזה הזייה אחר הזייה עד שינמרו המים. ומזה הזייה אחת על כמה בני אדם או על כמה כלים כאחת אפילו מאה. כל שננע בו מן המים כל שהוא טהור והוא שיתכוין המזה להזות עליו. טבל את האזוב ונתכוון להזות על דבר שמקבל טומאה או על האדם והזה מאותה טבילה על דבר שאינו מקבל טומאה או על הבהמה. אם נשארו מים באזוב אינו צריך לחזור ולהטביל אלא מזה מן השאר על האדם או על הכלים הטמאים שהרי תחילת טבילתו *כשירה היתה. אבל אם טבל את האזוב להזות על דבר שאינו מקבל טומאה או על הבהמה והזה על האדם או על הכלי הטמא הזייתו פסולה עד שיחזור ויטבול פעם שנייה ויתכוין להזות על האדם או על דבר המקבל טומאה:

ט הטביל את האזוב ונתכוון להזות על דבר שאינו מקבל טומאה המים המנטפים כשירין לפיכך אם נטפו בכלי וחזר והטביל בהן את האזוב בכוונה להזות על דבר המקבל טומאה הזייתו כשירה:

י מי חטאת שנתמעטו טובל בהן אפילו ראשי גבעולין ומזה ובלבד שלא יספג. צלוחית שפיה צר טובל ומעלה כדרכו ומזה ואינו צריך להזהר שמא ינע בצידי הכלי *בפעם שנייה:

ביצד

*כ"ה גי' הכ"מ וחרש שוטה וקטן:

השגת הראב"ד

*ולהזות על הטמא לטהרו. א"א זה אינו שאינו צריך כוונה לטהרה דחולין לא בעי מונה אבל בעינן שיתכוין לו:

השגת הראב"ד

*כשרותו היתה. א"א זה הלשון מסרך ומערבב והתוספתא מסודרת כך טבל את האזוב לשום דבר שהוא ראוי להזאה והזה על דבר שהוא ראוי להזות מים הנוטפין טמאים וכשרים להזות ואם יש באזוב ישנה לשום דבר שהוא ראוי להזאה והזה על דבר שאינו ראוי להזאה כגון על הכותי ועל הבהמה ועל עריבה של אבן המים הנוטפים טהורים ופסולין להזאה ואם יש באזוב לא ישנה כך היא התוספתא ובמשנה יש מחלוקת בין הנוסחא אלא שיכול אדם להשוותם כפירושה אבל לפי התוספתא נראה שאע"פ שטבל לשם הראוי להזאה כיון שהזה על שאינו ראוי אף מה שנשאר באזוב נפסל ולא יזה ממנו והנוטפים ממנו טהורים ופסולין להזות ומה שאמרו במשנה שהנוטפים כשירים להזות ומטמאין לא אמר אלא כשטבל והזה על מי שראוי להזאה:

*בפעם שנייה. א"א ר"מ הוא שאמר כן בתוספתא אבל במשנה בסתם אמרו בי[ן בראשונה] בין בשנייה ונראה במשנה שר"י הוא בן מחלוקתו דר"מ ומכשיר אפי' בראשונה [illegible]

כסף משנה

בכנגדן כדפריטית ומתניתא דמשמע ששקלה ששקל בגופן כדרך הטבחים לשקול בשר במים שיש להם כלי שיש בו שנתות ונותנים מים בראשונה ונותנים בשר במים עד שהמים עולים לרושם השני וכוונתו כבר שבמשקל ליטרא או שתים המים עולים ומגיעים לאותו הרושם. מהניחא דאסח דעתיה משמירתן ע"י המשקל ששקל בהם ונפסלו בהיסח הדעת דלמשמרת למי נדה כתיב שצריכות שימור תמיד עכ"ל. ולכאורה אין דברי רבינו מכוונים עם דברי הגמרא ולכך כתב עליו הראב"ד ז"א אין הסוגיא הולכת במסכת גיטין על דרך פירושו עכ"ל. ולכוין דברי רבינו עם דברי הגמרא צ"ל שמ"ש מי חטאת ששקלן במשקל היינו לומר ששקל כנגדן ומ"ש אם שקל דברים אחרים במי חטאת היינו ששקל בגופן וכמ"ש רש"י שדרך הטבחים לשקול במים. ומ"ש הואיל ועשאן משקלות היינו לומר שעשה משקולת בגופן וכמו שנתבאר: כל אלו הטהורים שממלאין או שמקדשין או שמזין. כך היא הנוסחא הנכונה בדברי רבינו ובפ"ג דפרה תנן דכהן השורף את הפרה היו מטמאין אותו ומטבילין אותו מיד כדי שיהיה טבול יום ומייתי לה בריש יומא. ודין הכלים מתבאר מדין שפופרת שחתכה לחטאת שנינו בפ"ה דפרה והוזכר פרק הערל ופרק טרף בקלפי (דף ס') ופרק אומר בקודם (דף כ"ג) ופרק ב' דזבחים (דף כ"ח):

ו הכל כשרים להזות וכו'. משנה בסוף פרה ובפרק טרף בקלפי יליף לה מקראי. ודין ח"ש בתוספתא. ומ"ש והערל כשר להזות. בפרק הערל עלה ע"ב וברים ערכין (דף ג'): קטן שיש בו דעת שהזה וכו'. משנה בסוף פרה. ומ"ש רבינו ואם אחזה בידו. כלומר אפי' בשעת הזאה פסול כלומר ואין צ"ל אם אחזה בידו בשעת טבילת האזוב דקרא דפסלינן הכא מיניה בטבילה כתיב וטבל במים איש:

ז המזה צריך לכוין וכו' עד הזאתו כשירה. מתבאר שם ובפ"ק דיומא: וכתב הראב"ד זה אינו שאינו צריך כוונה לטהרו וכו'. ואני אומר דאע"ג דחולין לא בעי כוונה בטבילה בהזאה בעי ולדבריו ז"ל נמי יש חילוק בטבילה להזאה דבטבילה לא בעי כוונה כלל דהא גל שנתלש וכו' על האדם ועל הכלים טהורים ובהזאה בעינן שיתכוין לו. ובספרי זוטא שנינו והזה הטהור על הטמא ולא בזמן שלא נתכוין לטמא:

ח המזה אינו צריך טבילה לכל הזייה. מתבאר מהדינים שיבואו שיכול להזות ולשנות בטבילה אחת ונלמד ג"כ ממה ששנינו בסוף פרק מזין על האדם ועל הכלים אפי' הם מאה אלמא בטבילה אחת סגי לכולהו. ומ"ש כל שנגע בו מן המים אפילו כל שהוא טהור. פ"ק דיומא (דף י"ד) ופ"ק דנדה: טבל את האזוב ונתכוון להזות וכו'. גם זה משנה שם הטביל את האזוב וכו'. ומ"ש המנטפים. גם זה שם: כתב הראב"ד זה הלשון מסרך ומערבב והתוספ' מסודרת כך וכו'. ורבינו כתב בפירוש המשנה כלשון הזה אמר ה' יתברך והזה הטהור על הטמא ילמדך שהמזה יתכוין להזות על הטמא ולזה אם טבל האזוב והוא מכוין שיזה על דבר שהוא מקבל טומאה או על האדם שהוא ג"כ טמא וראוי להזאה הנה היא טבילה כשירה ואם הזה מזאת הטבילה על דבר שאינו מקבל טומאה ונשאר באזוב שארית אפשר שיזה ממנה הזאה שנית הנה לא יצטרך שיטבול האזוב פעם שנית אבל יזה ממנו על דבר שצריך הזאה וזהו אמרם אם יש באזוב לא ישנה אבל אם הטביל האזוב להזות על דבר שאינו מקבל טומאה ואח"כ הזה על דבר שהוא מקבל טומאה הנה היא הזאה פסולה לפי שכשטבל האזוב לא היתה טבילה כשירה ולכן אפילו נשאר באזוב שארית מן המים לא יזה ממנה הזאה שנית ש[illegible] האזוב פעם שניה בכוונה שיזה על הטמא וכו' ובתוספתא אמרו בתחלה שנה לו[illegible] הואיל ותחילת טבילתו פסולה לכך הזאתו פסולה ואמרו מים המנטפים הוא שאם [illegible] האזוב להיות על דבר שאינו מקבל טומאה ונטפו מים מהאזוב טפות הנה אלו [illegible] כשירות להזאה עכ"ל. ומאחר שרבינו [illegible] בפירושו מהתוספתא אפשר שנוסחא א[illegible] לו בתוספתא או אף אם היה לו נוסחת [illegible] היא מפרשה ע"ד זו:

י מי חטאת שנתמעטו וכו'. גם זה [illegible] ופירש"י ובלבד שלא יספג מן [illegible] הכלי ושוליו ומדכתיב וטבל נפקא לן [illegible] בפ"ק דמנחות גבי דם וטבל ולא [illegible] צלוחית שפיה צר וכו'. גם זה [illegible] שפיה צר טובל ומעלה כ[illegible] אומר הזאה ראשונה ופירש רבינו ש[illegible] ומעלה כדרכו ולא חיישינן שמא מהו[illegible] בפיה לצאת יצאו מים מגוף האזוב וה[illegible] חטאת הזאה ראשונה ולא שנייה ו[illegible] קאמר ר"י איפכא עכ"ל. והראב"ד [illegible] דברי רבינו בפעם שנייה א"א ר"מ ה[illegible] כן בתוספתא וכו'. נראה מדבריו ש[illegible] שמ"ש רבינו בפעם שנייה היינו לומר [illegible] שנייה כשירה ולא בפעם ראשונה ומפני [illegible] עליו ולפי האמת רבינו בין בראשונה ב[illegible] מכשיר וכת"ק וה"ק טובל ומעלה כ[illegible] בראשונה בין בשנייה ואינו צריך ל[illegible] יגע בצידי הכלי בפעם שנייה ויפ[illegible] שנייה וכך מבואר בדבריו בפירוש המ[illegible] מ"ש הראב"ד בשם ר"מ בתוספת' היינו [illegible] דפרה צלוחית שפיה צר מזין ממנה ה[illegible] אבל לא הזאה ראשונה מפני שהמים [illegible] דברי ר"מ וי"ל בדברי הראב"ד שכתב [illegible] בסתם אמרו בין בראשונה בין בשנייה [illegible] ר"י דאמר הזאה ראשונה היינו ל[illegible] הזאה ראשונה וא"כ היאך כתב א"[illegible] במשנה שרבי הוא בן מחלוקתו של ר"[illegible] אפילו בראשונה ולפי זה יקשה עליו ד[illegible] היינו ת"ק ונראה לומר שהוא ז"ל כתב [illegible] דמשנה בסתם קתני בין בראשונה בי[illegible] ולפי זה ר"י לא מכשר אלא בראשו[illegible] מחלוקות בדבר והלכה כסתם משני[illegible] כתב ביותר נראה לומר דאין כאן [illegible] מחלוקות דסתם מתניתין ר"מ ומ[illegible] ומעלה כדרכו בשנייה ולא בראשונ[illegible] בתוספתא ורבי יהודה פליג עליה [illegible] אפילו בראשונה ולפי זה אתי ליה [illegible] שפסק לפי דעתו דדוקא שנייה מכ[illegible] כסתם מתניתין ואפשר לומר שלהשיג [illegible] כתב גם זה לומר דאפילו את"ל דסתם [illegible] לא מכשר אלא בשנייה ופסק כר"מ ק[illegible] דסתם מתני' ר"מ ור"י פליג עליה [illegible] למפסק כר"י כל זה לפי מה שהבין [illegible] בדברי רבינו ונסתלקה מעליו השגה [illegible] איני יודע טעם למה תהיה הראשונה [illegible] והשנייה כשירה כר"מ ואפשר לומר שט[illegible] דאיכא למימר בטבילה ראשונה שנתמ[illegible] שבגוף האזוב בכניסתו ונדבק בפי [illegible] ונדבק בו ביציאתו וכיון שהזה מ[illegible] ראשונה הלך לו מה שנדבק בו וכשיה[illegible] פעם שנייה אין בו כי אם מי חטאת [illegible] תערובת אבל עדיין קשה לי מ"ש במשנה שרבי יהודה הוא בן מחלוק[illegible] ומכשיר אפילו בראשונה דמשמע דת"[illegible] פוסל בראשונה והיאך אפשר לפרש כן ששנינו טובל ומעלה כדרכו וצריך

ביצד

משנה למלך

פ"י י מי חטאת שנתמעטו כו'. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל [illegible])

פרק אחד עשר

א כיצד מטהרים טמא מת במי נדה. לוקח אדם טהור שלשה קלחין של אזוב ואוגדן אגודה אחת ובכל בד ובד גבעול אחד וטובל ראשי גבעולין במי נדה שבכלי ומתכוין ומזה על האדם או על הכלים ביום השלישי וביום השביעי אחר שתנץ החמה. ואם הזה משעלה עמוד השחר כשר. ואחר שיזה עליו ביום השביעי טובל ביום ומעריב שמשו והרי הוא טהור לערב. טבל את האזוב בלילה והזה ביום או שטבל את האזוב ביום והזה בלילה הזאתו פסולה והמים מטמאין משום מי חטאת כמו שיתבאר. עד שתהיה טבילת האזוב במים והזאתו ממנו ביום השלישי וביום השביעי אחר שתנץ החמה ואם עבר ועשה משעלה עמוד השחר כשר כמו שביארנו: **ב** מי שנטמא במת ושהה כמה ימים בלא הזאה כשיבוא להזות מונה בפנינו ג' ימים ומזין עליו בשלישי ובשביעי וטובל בשביעי ומעריב שמשו. בד"א בעם הארץ שבא להזות שאפילו אמר היום שלישי שלי אינו נאמן שמא היום נטמא לפיכך צריך למנות בפנינו אבל חבר שבא להזות מזין עליו או על כליו מיד. מי שהוזה עליו בשלישי ולא הוזה עליו בשביעי ושהה כמה ימים *טובל בכל עת שירצה אחר השביעי בין ביום בין בלילה ומזין עליו ביום בין קודם טבילה בין אחר טבילה אפילו טבל בליל תשיעי או בליל עשירי מזין עליו למחר אחר הנץ החמה: **ג** כל המטמאין מקבלין הזאה. כיצד זבים וזבות נדות ויולדות שנטמאו במת מזין עליהן בשלישי ושביעי והרי הם טהורין מטומאת מת אע"פ שהן טמאין טומאה אחרת. שנאמר והזה הטהור על הטמא ביום השלישי הא למדת שהזייה מועלת לו אע"פ שהוא טמא. וכן הערל מקבל הזאה כיצד ערל שנטמא במת והזה עליו שלישי ושביעי ה"ז טהור מטומאת מת וכשימול טובל ואוכל בקדשים לערב: **ד** מצות אזוב שלשה קלחין וכל קלח וקלח גבעול אחד. נמצאו ג' גבעולין ושיריו שנים. או *אם לקח ב' בתחילה ואגדן

*נ"א ואם

השגת הראב"ד

*טובל בכל עת שירצה. א"א אינו כן בגמרא דקידושין לעולם מונה שלישי ושביעי וטובל אחר הזאה.

כסף משנה

א כיצד מטהרים וכו' לוקח אדם טהור. מקרא מפורש והזה הטהור על הטמא. ומ"ש ג' קלחים של אזוב וכו'. בפ"א דפרה מצות אזוב שלשה קלחים ובהם שלשה גבעולין ופירש רבינו שלשה קלחים שלשה שרשים ובכל שורש גבעול אחד ויביא בג' [שרשים] שלשה גבעולין עכ"ל וכן פירש"י והתוס' בפ"ק דסוכה (דף י"ג) וי"ל בדברי רבינו פה [...]ה לכתוב ובכל בד ובד ולא כתב ובכל קלח ואפשר שהטעם הוא מפני שהקלח [...] לשורש והגבעול לא יהיה בשורש כי אם [...] ומ"ש ואוגדן אגודה אחת. רבינו כתב [...] המשנה פי"א דפרה דילפינן דבעינן [...] מדכתיב ולקח אזוב וכתיב בפסח מצרים [...] אגודת אזוב והוא בספרי וכתבו התוס' [...]"ש גמורה היא ולכך אם לא אגדו כשר [...] מצוה לכתחלה ולא לעכב. ומ"ש וטובל [ראשי] גבעולין. שם. ומ"ש שבכלי. נתבאר פ"ו. [ומ"ש ומ]תכוין ומזה. נתבאר בפרק עשירי. ומ"ש [ביום הש]לישי וביום השביעי. מבואר בכתוב. [ומ"ש] אחר שתנץ החמה ואם הזה משעלה [עמוד] השחר כשר. משנה בסוף פרה ופ"ב דמגילה [(דף כ')]. ומ"ש ואחר שיזה עליו ביום הרי זה [טובל ב]יום. נתבאר בפ"ו: טבל את האזוב [בלילה] והזה ביום או שטבל את האזוב ביום [והזה ב]לילה הזאתו פסולה. כך היא הגירסא [...]ים בדברי רבינו וכך היא משנה בסוף פרה: [ומ"ש] והמים מטמאים משום מי חטאת וכו'. [ב]תוספתא טבל את האזוב בלילה פסול לא [...] פסולים אלא שצריך להטביל שנייה הזה [ה]זייתו פסולה והמים טמאים משום מי חטאת:

ב [מי ש]נטמא במת וכו'. בפרק האומר בקידושין [(]דף ס"ב ע"ב): מי שהוזה עליו בג' [וכו' י]ש לתמוה על זה דהא אמרינן בקידושין [...]אומר (דף ס"ב) והזה הטהור על הטמא [ביום הש]לישי וביום השביעי למה לי איצטריך [ש]לישי לשעויי פני שביעי למעוטי שמי מעט בימי טהרה אבל היכא דקא עבד [...] ובשמיני דקא מפיש בימי טהרה אימא מי קמ"ל וכבר השיגו הראב"ד וכתב מי [שהוזה] עליו בשלישי וכו' טובל בכל עת שירצה [אחר ה]שביעי א"א אינו כן בגמרא דקידושין [לעולם מ]ונה שלישי ושביעי וטובל אחר הזאה עכ"ל [ורב]ינו סמך על מה ששנינו בפסיקתא ותנאו [ש]ביעי לרבות הזיית שביעי שאם לא הוזה [...] מזה בשמיני ובתשיעי וכן בספרי אין לי [...] שביעי שמיני תשיעי עשירי מנין ת"ל והשאו [ב]שביעי ואח"כ וכבס בגדיו ורחץ במים [וטהר ב]ערב. וכן מצאתי בילקוט בשם ספרי [יכ]ול הזאת שביעי תהא סמוכה לשלישי [ת"ל] בשביעי אם ללמד שביעי שהוא סמוך [...] כבר למד הא מה אני מקיים שביעי [ר]חוק מן השלישי עכ"ל. והנה בא לידי [...] אחד וכתוב בו שרבינו שמשון הקשה [...]ינו קושיא זו דהראב"ד וכתב שרבינו [...] היא דספרי שבא הכתוב לרבות שמיני [...] ועשירי אע"פ שהיתה הזאתו בשלישי [...] כדמוכח ההיא דקידושין אלא מרבה [...]ס הזה ברביעי ותשיעי אם הזה בחמישי אם הזה בששי והאי דבספרי דריש ליה מוחטאו ובקידושין דריש ליה מביום וביום השביעי ומוקי וחטאו דלא תימא ה"מ לקדשים אבל לתרומה בחד סגי קידושין כרבי חנניא בן גמליאל דאייתר ליה חד קרא וברייתא דספרי כר"מ [...] ר"מ דמהד קרא נפקא תרומה וקדשים עכ"ל. ומכ"מ יש לתמוה למה הניח [ג]מרא ערוכה ותפס כברייתות. וי"ל שגירסת רבינו בההיא דקידושין סד"א שלישי [...]שני וכו' ואי עביד ברביעי ובשמיני דקא מפיש בימי טהרה אימא ס"ד קמ"ל [ה]זאה בזמנה מיפרשא וכדפירש"י דבפ"ק דיומא נחלקו רבי יוסי ור"מ דלרבי [יוסי הז]אה בזמנה אינה מצוה אפי' אם נאמר טבילה בזמנה מצוה ור"מ יליף הזאה [...] וסוגיא דקידושין אתיא כרבי מאיר דאמר הזאה בזמנה מצוה ולכך אמרו דסד"א [...]' ובשמיני שפיר דמי קמ"ל דלהו שפיר דמי וכיון דאנן קי"ל כרבי יוסי א"כ ליתא [לה]אי סוגיא. ומ"ש טובל בכל עת שירצה אחר השביעי בין ביום בין בלילה. ומ"ש ומזין [...]ם. בילקוט בשם ספרי יכול תהא הזאת שלישי קבועה ביום אבל הזאת שביעי [קב]ועה בלילה והלא דין הוא וכו' אמרת לא אמרתי אלא ביום השביעי: ומ"ש בין קודם טבילה וכו'. כתב ה"ר שמשון על זה בתשובה א"א לומר כן דב' טבילות יש כמו שמפרש ר"ת אחת קודם הזאה כדי לקבל הזאה כדאמרינן בפרק החולץ (דף מ"ו ע"ב) וגמירי דאין הזאה בלא טבילה כלומר בלא טבילה קודם הזאה וכדאמרינן בפ"ב דכריתות מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דמים דקתני טבילה ואח"כ הרצאת דמים ותנן בפרק בתרא דמסכת פרה אבל הוא עצמו טובל בלילה ומזה ביום מכל הני משמע דטבילה קודם הזאה ובכל הזאות קאמר גמירי דאין טבילה בלא הזאה בין בהזאת דמים בין בהזאת מי חטאת ואותה טבילה דקודם הזאה בין ביום בין בלילה בין בהזאת שלישי בין בהזאת שביעי ויש טבילה אחרת לאחר הזאה בשביעי שהיא לטהר מטומאתן ואינה אלא לאחר הזאה כדתניא בספרי ורחץ במים וטהר בערב מה ת"ל מפני שהייתי אומר אם קדמה טבילה להזאה יצא ת"ל וחטאו ביום השביעי ואח"כ וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב ואותה טבילה אינה אלא ביום כדתנן בפ"ב דמגילה (דף כ') דאין מזין ואין טובלין אלא ביום ומפרש בגמרא משום דאיתקש טבילה להזאה ומשמע במנחות ס"פ רבי ישמעאל (דף ע"ב) דביום אין בלילה לא ומיהו בירושלמי משמע דבטבילת האזוב קאמר דאיתקש להזאה דכתיב ולקח אזוב וטבל במים איש טהור והזה וכ"נ דבההיא דלא טובלין אלא ביום לא אשכחן פלוגתא ובפ"ק דיומא (דף ח') פליגי ר"מ ורבי יוסי אי מקשי הזאה לטבילה לענין הזאה בזמנה מצוה ומאן דלא מקיש הזאה לטבילה לענין מצוה ה"ה נמי דלא מקיש טבילה להזאה לענין ביום אבל אי בטבילת האזוב איירי ניחא והא דתני רבי חייא פ"ק דיומא (דף ו' ע"ב) זב וזבה וכו' בועל נדה וטמא מת טבילתן ביום ההוא ביום לאו למימרא דלא מהני בלילה שלאחריו דהרי זב וזבה משעבר שביעי שלהם טובלים בין ביום בין בלילה דהא כל נשים ספק זבות שויניהו וטובלות בלילה ובפרק בתרא דנדה (דף ס"ז ע"ב) קאמר ר"ש [אחר תטהר] אחר מעשה תטהר אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק וטבילתן ביום דקתני למעוטי לילה שלפניו ולמעוטי דלא הוו כנדה ויולדת ואין צריך להמתין עד לילה שאחריו עכ"ל וכן כתבו גם בפירוש המשנה בסוף פרה ומדברי רבינו נראה דלית ליה ההיא דר"ת שמצריך שתי טבילות וענין דין זה שכתב רבינו כתב בסוף פרה וז"ל אמר ה' והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי ולא תהיה ההזאה אלא ביום וכן טבילת האזוב במים אמנם טבילת האיש הטמא עצמו יתחייב בלילה ויזה עליו ממחרת היום זהו אם נזדמן שנתאחרה ההזאה לאחר יום השביעי אבל יזה בזה יום שיהיה ולשון ספרי אין לי אלא שביעי שמיני תשיעי עשירי מנין ת"ל וחטאו מ"מ המנס אם לא נתאחרה ההזאה והלך הענין כמלותו הנה מן הראוי שתקדם ההזאה ביום השביעי ואחר ההזאה יטבול במי מקוה ביום השביעי ההוא ויעריב שמשו וז"ל התורה אמרה וחטאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב ולשון ספרי שהייתי אומר אם קדמה טבילה להזאה יצא ת"ל וחטאו ואח"כ וכבס בגדיו עכ"ל:

ג כל המטמאים מקבלין ההזאה וכו'. בספרי זוטא ואמרינן בפרק דם חטאת (דף נ"ג) רבי אליעזר אומר מי חטאת שנטמאו מטהרים שהרי נדה מזין עליה כלומר והרי כשהמים יורדים על הנדה מטמאים ואעפ"כ מטהרים את הנדה מטומאת מת ועד כאן לא פליגי רבנן עליה אלא בנטמאו מעיקרא אבל בנדה שהזאה וטומאת המים באים כאחד מודו שמזין עליה: וכן הערל מקבל הזאה וכו'. בר"פ הערל (דף ע"א:) מימרא דר"י ואיתא בפרק בתרא דזבחים. ומ"ש וכשימול טובל ואוכל בקדשים לערב. שם ומסיים בה שכן מצינו באבותינו שהזו כשהם ערלים וכדתניא מלו וטבלו ועשו פסחיהם בטהרה:

ד מצות אזוב ג' קלחים וכו'. בפ"א דפרה מצות אזוב שלשה קלחים ובהם שלשה גבעולין ובתר הכי קתני רבי יוסי אומר מצות אזוב שלשה וכו' ושיריו שנים וגרדומיו כל שהו ובפ"ק דסוכה עלה י"ג אסיקנא דלרבי יוסי ג' לעכב ולרבנן ג' למצוה וכדקניה אזוב תחילתו שנים ושיריו אחד כשר ואינו פסול עד שתהא תחילתו כשיריו וז'. ומ"ש

משנה למלך

ו **וטובל** ראשי גבעולין וכו'. אם הטביל שלשה אגודות זו כס"ע וזו בס"ע עיין בירושלמי ריש פרק ג' דמסכת ודו"ק ·

ב **בין קודם** טבילה כו'. עיין מה שכתב מרן בשם הר"ש. וכן כתבו התוספות פרק ב' דמגילה (דף ך') ד"ה ולא ובפרק ב' דחגיגה (דף כ"ג) ד"ה מטמאין יע"ש:

ומ"ש רבינו ושיריו שניס קשה דלת"ק שיריו אחד נמי כשר: וכתב הר"י קורקוס ז"ל ואפשר דשיריו שניס שכתב רבינו היינו לומר שניס שנשתיירו השוביס כשלשה בתחילה ולכתחילה יכול להזות בשס ואה"כ כתב ואס היו שניס בתחילה כשר פירוש בדיעבד ומינה לאחד שנשתייר דחשיב כשניס בתחילה דומיא דשיק דלכתחילה ובספרים כתוב או אס לקח ובספר כתיבת יד מצאתי ואס לקח והוא סיוע לפירוש זה דהוי מילתא באפי נפשה ועד השתא איירי בלכתחילה ולמצוה והשתא אתא לאורויי בדיעבד ולעכב עכ"ל. ואין דבריו מיושביס דלא משמע מדברי רבינו כלל דשיריו אחד כשר ולכן נ"ל דלך אחר שכתב תחילה וז"ל ואפשר שסובר רבינו דבהא פליגא ברייתא אמתני' דמאי דקתני במתניתין שיריו שניס דברי ת"ק הס אלא שמה שלא נתבאר במשנה לרבנן דהיינו תחלתו הוא דמוכחינן מברייתא דשני בשניס וג' למצוה ולא לעכב אבל במאי דפריש במתניתין שיריו שניס לא סמכינן אברייתא ונקטינן כמתניתין ומ"מ זה דוחק עכ"ל. ולי נראה שדרך זה הוא היותר נכון לומר בכוונת רבינו:

ומ"ש רבינו אפילו לא נשאר מכל גבעול מהס אלא כל שהוא כשר זהו שנינו וגרדומיו כל שהוא ופירש"י גרדומיו כשמזין בו פעמים הרבה מתוך שגבעוליו רכיס משתברים וכל שהוא המשתייר באגודה כשר ובלבד שישתייר מכל אחת ואחת כל שהוא שתהא שם אגודתו קיימת. ומ"ש ושירי האזוב בכל שהוא איני יודע מאי קאמר שהרי כתב דשניס בעינן בשיריו ואי אגרדומיו קאמר קשה שהרי כבר אמר ואס נאמר דה"ק ששירי אזוב בכל שהו אכתי יקשה קצת למה שינה וקרא לגרדומים שיריס: קלח שיש בו ג' בדין וכו' עד כשר. בפי"א דפרה שם: האזוב הקצר וכו'. משנה רפי"ב וכת"ק. ומ"ש נסתפק לו וכו'. גם זה שם: ה אין מזין לא ביונקות וכו' עד פטור. שם פי"א: ומאימתי מזין באזוב משינץ. הכי משמע בתוספתא שכתב רבינו שמשון פי"א דפרה: ואזוב שהוזה בו וכו'. משנה שם: כל אזוב שיש לו שם לווי פסול וכו'. גם זה משנה שם:

ו אזוב של אשרה ושל עיר הנדחת ושל ע"ז. תוספתא כתבה רבינו שמשון שנזכר ופירש רבינו שמשון של אשרה איכא לאוקמי באשרה משום דמיכתת שיעורה. ומה שכתב ושל תרומה טמאה פסולה וכו' עד כשר. משנה י"א דפרה וכתב רבינו שם ואס תאמר ואיך אפשר בו ההזאה והוא החטאת ואפילו היתה כתרומה שהוא לפי שכבר התבאר שהתרומה לא תטמא תהיה כבילה עכ"ל. ולפי זה נאמר פחות מכביצה אטו כביצה, ורבינו שמ... שטעם תרומה טהורה לא יזה מפני ... א"נ מפני שמכשירה לקבל טומאה ...

ז אזוב שלקטו לעצים וכו'. גם זה מ... והטעם שמנגבו כדי שלא יהיו פסולים עם מים כשרים. ומ"ש לקטו וכו'. שם בפלוגתא דתנאי ופסק כר...

פי"ב א אדם שנטמא במת וכו' שנגע כל שהוא מ... וכו'. בפרק דם חטאת (דף צ"ג) מ... דפליגי ר"א ורבנן בהזאה אי צריכה ... לא ורבנן סברי אינה צריכה שיעור בכ"מ מעור בשרו של טמא עלתה ל... וכו' אבל אם נגעה בלשונו אינה כלו... שהלשון כאיברים שבגלוי וכו' ס"ק ... עלה כ"ה וכחכמים: וכן כלי שנטמ... וכו'. זה בכלל מה שאמרו הזאה אין ל... ומתניתין היא בסוף פרה מזין על הא... הכלים אפילו הם מאה:

ב שני כלים וכו'. מתבאר ממה שיבא ... והזה על שני כלים ונסתפק לו וכו'. ... י"ב דפרה:

ד כלים המפוצלים. בריש פרק במה ... (דף מ"ח ע"ב) וריש פרק ב... (דף נ"ח ע"ב):

ה שני כלים שחברן. מתבאר ממה ... בסמוך:

ו שלל הכובסין והבגד שהוא תפור ... וכו' עד המפוצלת. בסוף פרה ...

ז המחבר ג' כסתות וכו' עד כל ... פכ"ט דכלים ויש כאן הסרו... וכך היא הנוסחא הנכונה או י"ב מטפח... אלו חיבור לטומאה ולהזאה יתר מכאן לטומאה ולא להזאה:

ואגדן כשר. נתפרדו הגבעולין ונשרו העלין אפילו לא נשאר מכל גבעול מהם אלא כל שהוא כשר ששירי האזוב בכ"ש. קלח שיש בו שלשה בדין מפסקו ואח"כ אונד שלשתן שמצותו להיות אגודה אע"פ שלא נתפרש בתורה שיהיה אגודה. פסקו ולא אגדו או שאגדו ולא פסקו או שלא פסקו ולא אגדו והזה בו כשר. האזוב הקצר אונדו בחוט על הכוש וכיוצא בו וטובל במים ומעלה ואוחז באזוב ומזה. נסתפק לו אם מן החוט הזה או מן הכוש או מן הגבעול הזאתו פסולה: ה אין מזין לא ביונקות האזוב ולא בתמרות אלא בגבעולין. אלו הן היונקות גבעולין שלא גמלו. ומי שהוזה עליו ביונקות ונכנס למקדש פטור. ומאימתי מזין באזוב משינץ. ואזוב שהוזה בו מי נדה כשר לטהר בו את המצורע. כל אזוב שיש לו שם לווי פסול. והאזוב שקורין אותו אזוב ביחוד הוא הכשר והוא האזוב שאוכלין אותו בעלי בתים. אבל זה שקורין אותו אזוב יון ואזוב כחלית ואזוב מדברי פסול: ו אזוב של אשרה ושל עיר הנדחת ושל ע"ז ושל תרומה טמאה פסולה. של תרומה טהורה לא יזה ואם הזה כשר: ז אזוב שלקטו לעצים ונפלו עליו משקין מנגבו והוא כשר להזייה. לקטו לאוכלין ונפלו עליו משקין אע"פ שנגבו פסול שהרי נטמא להזייה שכל המשקין וכל האוכלין וכל הכלים הרי הן כטמאים לענין חטאת כמו שביארנו. לקטו לחטאת הרי הן כנלקט לעצים ואם נפלו עליו משקין מנגבו ומזה בו:

פרק שנים עשר

א אדם שנטמא במת והזה עליו כיון שנגע כל שהוא ממי הנדה בכל מקום מעור בשרו של טמא עלתה לו הזייה. ... נפלה ההזאה על ראש אצבעו או על ראש שפתו. אבל אם נגעה בלשונו אינה כלום. אע"פ שהלשון כאי... שבגלוי לענין טומאה כמו שביארנו. אינן כאיברים שבגלוי לענין הזאה וטבילה. וכן כלי שנטמא במת והזה עליו... שהגיע לגופו של כלי כל שהוא ממי הנדה עלתה לו הזאה: ב שני כלים או שני בני אדם שנתכוון להזות על שניהן ... והזה על אחד מהן. ונטפו המים מעל הראשון על השני הרי השני בטומאתו עד שיפלו עליו המים מהזיית המזה לא מן התנ... הזה על שני כלים ונסתפק לו אם הזה על שניהן כאחד או מחבירו נמצה עליו הזייתו פסולה: ג מחט שנתונה על ד... והזה עליה ספק על המחט הזה ספק מן החרש נמצה עליה הזייתו פסולה: ד כלים המפוצלין שמחוברין זה לזה במסמ... כגון מספורת של פרקים ואיזמל של רהיטני וכיוצא בהן. בשעת מלאכה חיבור לטומאה ולהזייה. שלא בשעת מלאכה חיבור לא לזה ולא לזה. כיצד הן חיבור לטומאה ולהזייה. שאם נטמא אחד מהן בשעת מלאכה נטמא השני. ואם ... על אחד מהן בשעת מלאכה עלתה הזייה לשניהן וכאילו הן גוף אחד. וכיצד אינו חיבור לא לטומאה ולא להזייה. ... נטמא אחד מהן שלא בשעת מלאכה לא נטמא חבירו. ואם נטמאו שניהן והזה על אחד מהן שלא בשעת מלאכה לא ... חבירו אע"פ שהן מחוברין וזהו דין תורה. אבל מדברי סופרים גזרו שיהיו חיבור לטומאה אפילו שלא בשעת מל... גזירה משום שעת מלאכה. ולעולם אם נגעה באחד מהן טומאה נטמא חבירו. וכן גזרו עליהן שלא יהיו חיבור לה... אפילו בשעת מלאכה גזירה משום שלא בשעת מלאכה. ולעולם אם הזה על אחד מהן לא טיהר חבירו עד שיזה גם ... הנה למדת שכל מקום שאתה שומע חיבור לטומאה ואינו חיבור להזייה אין זה אלא גזירה מדבריהם על הדרך שביאר... ה שני כלים שחיברן עד שנעשו כגוף אחד. כגון שתפר שני בגדים או שתי יריעות הרי אלו חיבור לטומאה ולהזאה ... שהן ככלי אחד: ו שלל הכובסין והבגד שהוא תפור בכלאים והן עומדין להתירן אינו חיבור להזייה והרי הן ח... לטומאה. וכן הסלעים שבקנתל. והמטה של טרבל. וקרן של כליבה. וקרנים של יוצאי דרכים. ושלשלת המפתח... חיבור לטומאה ולא להזאה. אלא צריך שיגעו המים מן המזה בכל סל וסל. ובכל מפתח ומפתח. ובכל קרן וקרן. ... קורה וקורה ממטה זו המפוצלת: ז המחבר ג' כסתות של צמר ושש של פשתן. או שלשה סדינים או י"ב מטפ... הרי אלו חיבור לטומאה ולהזאה. יתר מכאן חיבור לטומאה ולא להזאה. חלוק אחד וטלית אחת וקלובקרין אחד ... הן

משנה למלך

פי"ב א או על ראש שפתו כו'. אודס שבשפתים חשיב גילוי לענין הזאה וטבילה כ"כ מרן לקמן רפ"ו מהלכות טומאת מדרס יע"ש:

הן חיבור לטומאה ולהזייה אפילו היו ארוכין ביותר או רחבין ביותר כל שהן. ואי זהו קלובקרין זה שני בגדים שמניחין צמר גפן ביניהן ותופרין אותן כאחת ועושין מהן חלוק לימות הגשמים: **ח** כיסוי המיחם שמחובר בשלשלת. הזה על המיחם טהר הכל. הזה על הכיסוי לא טהר המיחם עד שיזה עליו: **ט** הזוג והענבל חיבור לטומאה ולהזאה ואם הזה על אחד מהן טהרו שניהן: **י** *הטווי שטוים בו הפשתים או שוזרין בו החבלים ג' גופין יש בו. העץ שמלפפין עליו הטווי והוא הנקרא כוש. והנחושת או הברזל שבראש העץ והוא הנקרא צינורא שבה פותלין וטווין. והרחיים שבאמצע הכוש והיא הנקראת פיקא. הכוש שפותלין בו החבלים שנטמא לא יזה על הפיקא שלו ולא על הכוש אלא על הצינורא. ואם הזה על אחד משלשתן טהר הכל. ושל פשתן מזה על אחד משלשתן לכתחילה שלשתן חיבור: **יא** עור של עריסה שהוא מחובר לפיקות. חיבור לטומאה ולהזאה. המלבן של מטות אינו חיבור לא לטומאה ולהזאה: **יב** כל ידות הכלים הקדוחות כגון נצב הסכין וכיוצא בו שהנצב נקוב והברזל נכנס בו חיבור לטומאה ולהזאה. אבל הידות החרוקות כגון עץ החנית שהעץ נכנס בברזל אינו חיבור להזאה:

השגת הראב"ד

*הטווי שטווין בו פשתן: א"א בכל מה שמאריך הוציא עצמו מלשון המשנה ולא פירש מה הוא כוש של רובן וכ"ל שהוא חבלי הספינות והוא מלשון ארבא ת"כ חבלי הקשתים והוא מלשון רובה קשת וכל אלה חבלים גסים:

כסף משנה

[ו] המיחם וכו'. בסוף פרק הנ"ל וכב"כ: **ט** הזוג והענבל חיבור וכו'. שם: [י]ש שפותלים בו החבלים וכו'. בסוף פרק כוש של רובן לא יזה לא על הכוש ולא על הפיקא ואם כזה מוזה של פשתן חיבור ופירוש רובן גמי שפותלים ממנו [ו]טעם החילוק בין כוש של רובן לשל פשתן מפני שכל פשתן חלקיו מחוברים יותר: [ו]הראב"ד א"א בכל מה שמאריך וכו'. אין [ז]ו הטנה שרבינו בחיבור הזה אינו בא [ל]שון המשנה ומ"מ מתוך דבריו נלמד [ש]הוא דבר שפותלים ממנו החבלים: [יא עור] של עריסה וכו'. שם ופירושו עור שמשימים על עריסה של קטן ודרכו מחובר בטבעות הקבועים בעריסה כעין פיקות: המלבן של מטות וכו'. [ש]ם ופירושו שמניחים תחת כרעי המטה [כ]די שלא ירקבו מלחלוחית הקרקע והם חקוקים והכרע נכנס בהם: [יב כל י]דות הכלים הקדוחות וכו'. שם וכת"ק:

[פי"ג א] מעלות יתירות עשו בטהרת החטאת וכו' עד והיתה מטפחתו [מדרס ה]זב לענין החטאת. בספ"ב דחגיגה (דף כ'):

[ג כל ו]לד הטומאות אע"פ שאינו מטמא אדם [וכו]' לפיכך אמרו המקדש מי חטאת לא [ינעול] את הסנדל וכו'. בפרק שמיני [דפרה] וכתב הראב"ד הפיסקא אחרת [וכו']. ויש לומר דכיון שאין זה מן הדין [אל]א בעלמא אע"פ שאמרו שלא ינעול [אלא ב]של שהוא דבר קל לא הטריחו עליו [בב]גדיו. ומ"ש ועוד עד שניהם למשקין [טמ]אים לשאר טומאות וכו' י"ל דמשקין [שי]פול על הסנדל שלא מדעת. ומ"ש ועוד

ועוד למה ליה למימר המקדש לימא הנוגע או המזה י"ל דכיון דאין זה אלא משום מעלה בעלמא כשיקפידו בכך על המקדש סגי והר"י קורקוס ז"ל כתב שאפשר דלרבותא נקט מקדש דאפילו במקדש החמירו וכ"ש במזה שראוי ליזהר יותר ומ"מ מה שפירש הראב"ד שלא חשו אלא שמא יפלו מהמשקין עצמם על הסנדל נכון הוא ולע"ד נ"ל כן בע"א שחששו שמא יפלו ממי חטאת המקודשין על הסנדל ויטמאוהו וכן פירש ר"ש בלשון שני ז"ל ועוד יש לפרש במשקין שאחר הקידוש דמטמאין כלים ואין מטמאין אדם:

ד מי שנטמאו ידיו בלבד וכו'. משנה פרק ב' דחגיגה (דף י"ח ע"ב) ופרק י"ב דפרה הטהור לחטאת שנטמאו ידיו נטמא גופו ומטמא את חבירו וחבירו את חבירו אפי' הם מאה. ומ"ש אפילו לא נטמא אלא ידו אחת וכו'. כך יש ללמוד ממה ששנינו בפרק י' דפרה הטהור לחטאת שנגע באוכלין בידו טמא:

ה כל המעון טבילה וכו'. בפי"א דפרה וכחכמים: טמא שנגע במקצת אפר חטאת וכו'. בכפ"ה דעדיות:

ו אין מונין לחטאת ראשון ושני ושלישי וכו'. מבואר במשנה שכתבתי בסמוך ומטמא את חבירו וחבירו את חבירו אפילו הם מאה ואיתא נמי בתוספתא פי"ח. ומה שכתב וכן כלים הטהורים לחטאת. פ' י"ב דפרה:

ז כל הראוי להתטמא במדרס הזב וכו'. משנה רפ"י דפרה כל הראוי לטמא מדרס מדף לחטאת בין טמא בין טהור ואדם כיוצא בו:

וכתב הראב"ד אם הנידו הטהור א"א זהו מדף שבמשנה וכו'. וי"ל שדבר זה שכתב רבינו

פרק שלשה עשר

[א מ]עלות יתירות עשו בטהרת החטאת. שהאדם הטהור אפילו טבל לקדש ועומד ומשמש על גבי המזבח אינו טהור לחטאת ולא לשריפת הפרה ולא למילוי המים ולא לקדשן ולא להזות עד שיטבול לשם חטאת ואח"כ יהיה [טהור] לחטאת. וכן הכלים אפילו מזרק שבעזרה אינו טהור לחטאת עד שיטבילוהו לשם חטאת. וכן כל האוכלין וכל המשקין [ש]הן טהורין הרי הן לענין חטאת כאוכלין ומשקין המטמאין: **ב** כל כלי הראוי למשכב או למושב אע"פ שהוא טהור [ל]קודש הרי הוא לגבי הטאת כמדרס הזב עד שיטבילוהו לשם חטאת. יוחנן בן גודגדא היה אוכל בטהרת הקודש [כל ימ]יו והיה מטפחתו כמדרס הזב לענין החטאת: **ג** כל ולד הטומאות אע"פ שאינו מטמא אדם ולא כלים אפילו לקודש [כמו ש]ביארנו. הרי הוא מטמא אדם וכלים לחטאת. לפיכך אמרו המקדש את מי חטאת לא ינעול את הסנדל. שמא יפלו [משקין] על הסנדל ונמצא הסנדל טמא שכל המשקין טמאין הן לגבי החטאת ויתטמא זה המקדש בנגיעתו בסנדל [ונמצ]או מי חטאת טמאים: **ד** מי שנטמאו ידיו בלבד בדברים [המטמ]אין את הידים כגון שנגע באוכלין או במשקין וכיוצא [בהן] אע"פ שהוא טהור לקדש ואינו צריך אלא טבילת ידיו כמו שיתבאר. הרי נטמא כל גופו לענין החטאת וצריך [טבילה]. אפילו לא נטמאת אלא ידו אחת נטמא כולו והרי הוא [ראשון] לטומאה: **ה** כל המעון טבילה בין מן התורה בין [מדברי סופרי]ם מטמא את מי חטאת ואת אפר החטאת ואת [המזה] מי חטאת במגע ובמשא. וכן מטמא את האזוב [המוכש]ר ואת המים שנתמלאו ועדיין לא נתקדשו. ואת הכלי הטהור לחטאת. מטמא כל אחד מאלו במגע אבל לא במשא. וטמא שנגע במקצת אפר חטאת פסל את כולו: **[ו אין]** מונין לחטאת ראשון ושני ושלישי כדרך שמונין לתרומה ולקודש. כיצד עשרה שטבלו לשם חטאת ונטמא אחד [מהן א]פילו לא נטמא אלא לגבי חטאת בלבד כגון שנטמאת ידו בלבד ונגע בחבירו וחבירו בחבירו אפילו הן מאה כולן טמאין[ן]. וכן כלים הטהורים לחטאת שנטמא כלי מהן אפילו לא נטמאו אלא אחוריו בלבד לגבי חטאת כגון שנגעו משקין [באחור]יו ונגע כלי זה בכלי שני ושני בשלישי נטמאו הכלים כולן לגבי החטאת ואפילו הן מאה: **ז** כל הראוי להתטמא [במדרס] הזב אף ע"פ שהוא טהור לקודש *אם הנידו לחטאת נטמא אף על פי שלא נגע בו. וכן לחטאת שהניד את האדם שאינו טהור לחטאת. או

השגת הראב"ד

*ונמצאו מי חטאת טמאים. א"א הפסקא אחרת קשיא לי נהי משקין על בשרו לא נטמא נפלו על כסותו נטמאת וטימאתו ה"ז אומר מטמאיך לא טמאוני ואתה טמאתני קשיא לי א"כ נאמר לו שלא ילבש בגדים שמא נפלו משקין על בגדיו וטמאום והם יטמאו אותו ועוד עד שניחוש למשקין טמאים ניחוש לשאר טומאות שמא נגע בסנדל ועוד למה זה למימר המקדש לימא הנוגע או המזה לפיכך נ"ל שלא חשו על משקין אחרים אלא שמא יפלו מאותן משקים על הסנדל והם נפסלין בהיסח הדעת וטמאו את הסנדל והסנדל יטמא האדם שהרי אמרו הנושא את המדרס נושא את התרומה אבל לא את הקדש וכ"ש חטאת וכן בכסותו אמרו בגדים או כלי קדש אפי' בטהרה מדרס לחטאת וזה שנטמאו בגדיו במשקין אע"פ שטבל לחטאת חזר להיות כסתם אוכלי קדש ועכשיו שאמרו לא חשו אלא על נפילת מי הקידוש לפיכך לא אסרו לו ללבוש בגדים בשעת קידוש מפני שיכול להזהר משא"כ בסנדל:

השגת הראב"ד

*אם הנידו הטהור. א"א זהו מדף המשנה ונראה לי כי מדף הוא שהסיטו אע"פ שלא נגע בו ואני איני רואה כן במשנה אבל הטהור לחטאת שנגע במדף טמא ולגין של חטאת שנגע במדף טמא הטהור לחטאת שנגע באוכלין ומשקין בידו טמא ברגלו טהור הסיטן בידו רבי יהושע מטמא וחכמים מטהרין אלמא היסט לאו כנגיעה הוא לגבי מדף והמדף כבר נתפרש בפיסקא של מעלה מזו כי הוא דבר הראוי ליטמא מדרס אע"פ שהוא בחזקת שימור טמא הוא אצל חטאת עד שיטבול לשם חטאת ולשון מדף טומאה קלה היא מפני שהיא טבילת מעלות:

רבינו מבואר במשנה שכתבתי בסמוך והכ"א הטמא מדף והטהור אינו מדף וכשהניד את הטמא מיירי ולא במגעו וכמו שכתב רבי' שם בארוכה והוכיח כן מהתוספת' וכן פי' ר"ש ואותן שניות שהביא הראב"ד אין ענין למשנה זו דהתם בנוגע במדף שהוא עליונו של זב וכתבם רבינו לקמן בסמוך והכא במניד את הטומאה ונקרא מדף מלשון קול עלה נדף וביאר רבינו שם שהוא תנועה הלושה יותר מתנועת היסט:

ומ"ש או שהניד את רוקו או את מימי רגליו וכו'. תוספתא כתבה ר"ש בפ"י דפרה.

ומ"ש אבל כלי שאינו ראוי למדרס וכו' כלי הטמא בטמא מת וכו'. משנה שם ופסק כחכמים שאמרו הטמא מדף והטהור אינו מדף וביארו בתוספתא שטמא זה ששנינו היינו דוקא טמא מת. ומ"ש כיצד מפתח שהוא טמא מת וכו' שם בתוס' ואע"פ שגם אמרו דריב"ז מטהר משמע דס"ל כר"א דאמר כל שאינו ראוי לטמא מדרס אינו מדף אע"פ שהוא טמא מת אבל לחכמים שאמרו שטמא מת מדף נטמא. ואמרו עוד בתוספתא על דברי חכמים הטמא שאמרו טמא מת ולא טמא מדף כלומר מה שאמרו חכמים שאם הכלי טמא נטמא המנידו דוקא כשהיה הכלי טמא מת אבל אם היה הכלי טמא טומאת מדף לבד לא נטמא המנידו כי זה הכלי הוא ולד הטומאה לבד ולכך כתב רבינו כלי הטמא בטומאת מת:

ח ומה שכתב וכן אם הסיט את השרץ או את שכבת זרע וכו'. שם בתוספתא ואע"פ ששם שנו נבילה עם אלו השמיטה רבינו מפני שנבילה מדאורייתא מטמאה בהיסט:

ט הטהור לחטאת שנגע בכלים וכו'. משנה שם וכתב הר"י קורקוס ז"ל איכא למידק שרבינו כתב למעלה אבל כלי שאינו ראוי למדרס אינו מטמא את הטהור לחטאת אלא א"כ נגע בו ומשמע דאם נגע מיהא אפילו בכלי טהור גמור כל שאינו טהור לחטאת מטמא את האדם הנוגע בו דהא בכלי טהור גמור מיירי התם אלא שראוי למדרס ועלה דייק אבל אם אינו וכו' אא"כ נגע ואילו הכא לא מטמאינן לאדם הנוגע בכלי אלא א"כ היה טמא מדף מיהת דהיינו שהיה בעליונו של זב ומאי איריא משום שהיה בעליונו של זב תיפוק לי משום שאינו טהור לחטאת ונגע בו האדם הטהור ותירץ שמ"ש רבינו למעלה היינו שנגע בידיו ואפשר דמשום הכי נקט לה דלפעמים מטמא אדם או הכלי בנגיעה באי זו נגיעה שתהיה דהיינו כשהוא מדף ולפעמים מטמא בנגיעה בידיו לבד והיינו כל כלי שאין בו שום טומאה אלא

אלא שאינו טהור לחטאת דהוי כאוכלים טהורים ולמעלה קיצר וסתם כי אינו עיקר דכולה דין הנדה ותנועה מפרש שם ועתה מפרש דיני הנגיעה בפרטיו ובזה על רבינו מכוונים עכ"ל: ומה שכתב וכן כלי. הוא דין כלי שהוזכר במשנה שם

י הטהור לחטאת שנגע באוכלין ומשקין וכו'. גם זה משנה שם:

ומה שכתב נגע בהם ברגלו וכו' לטהורים דוקא קאי אבל כמאי נגע בהם ברגלו נטמא דלא גרע מי מדף שהוא ולד ומטמא את האדם לחטאת בכל נגיעה: ומה שכתב או בידו. גם זה שם ופסק כחכמים. ומ וכן אם נגע בידו בתנור וכו'. משנה

יא הטהור לחטאת שהכנים ראשו וכו בפרק אחד עשר דפרה

לחטאת שהכנים ראשו לתוך מי חטא וכתב שם רבינו כבר ביארנו שהטהור לא יטמא במי חטאת וכו' וידוע ה הטאת מים שאובים הם ואם הכני ורובו לתוך מי חטאת טמא לחטא מים שאובים ומעת שנטמא לחטאת מי חטאת שנגע בהם ויחזור ראשון עד כאן לשונו:

יב הכל נאמנים על טהרת חטא פ"ה דפרה. ומ"ש והרי בתורה וכו'. תוס' פ"ג דחגיגה. ומ" עם הארץ שהביא כלי מביתו וכו'. דפרה:

פי"ד א כלי חרס שהיה בו אפ וכו'. משנה פ"י קלל של חטאת שנגע בשרץ טהור גביו ר"א מטהר וחכמים מטמאין וידוע כחכמים. ומ"ש שנאמר והניח וכו' טהור וכו' בסיפרי. ומה שכתב ולא השרץ בלבד אלא אפילו הניחו על גבי וכו'. שם נגע באוכלין ומשקין ובכת טהור נתנו על גביהן ר' יוסי מטהר מטמאין ואיני יודע למה השמיט רבי הקדש. ומ"ש שלא יהיה על גבו שו פ"ס הוא וצריך להניח שלא יהיה על טומאה: וכן כלי חרס שהיה בו אפר וכו'. תוספתא דאהלות: וכתב הר"י קו וז"ל של אבן טהור כתב ר"ש מאהל ד טומאה לא מד"ת ולא מד"ס ע"כ. וה כיון שהוא משולשל לתוך הבית כי הו מאי הוי והרי גל שהוא במקום טמא בין חרס לאבן שהרי גם חרס אינו מגנ

או שהניד את רוקו או את מימי רגליו של אדם זה. נטמא אע"פ שלא נגע בו. אבל כלי שאינו ראוי למדרס אינו מטמא את הטהור לחטאת אא"כ נגע בו: **ח** כלי הטמא בטמא מת אם הנידו הטהור לחטאת נטמא ואף ע"פ שלא נגע בו ואע"פ שאין טמא מת מטמא במשא כמו שביארנו. כיצד מפתח שהוא טמא מת שהיה תלוי בדלת וסגר הטהור לחטאת את הדלת הואיל והניד את המפתח הטמא נטמא. וכן אם הסיט את השרץ ואת שכבת זרע הרי זה טמא לחטאת אע"פ שאין אלו מטמאין במשא כמו שיתבאר: **ט** הטהור לחטאת שנגע בכלים שהיו למעלה מן הזב וכיוצא בו והן הנקראין מדף אף ע"פ שהוא טהור לקודש נטמא לחטאת. וכן כלי הטהור לחטאת שנגע במדף נטמא לחטאת: **י** הטהור לחטאת שנגע באוכלין ומשקין בין טהורין בין טמאים שכל אוכלין ומשקין לגבי חטאת אינן טהורין אם נגע בהן בידו נטמא כל גופו כמו שביארנו. נגע בהן ברגלו או בשאר גופו או שהסיטן בידו ולא נגע בהן טהור. וכן אם נגע בתנור וכיוצא בו משאר כלים שאינם טהורין לחטאת נטמא כולו אבל אם נגע ברגלו בהן הרי הוא טהור לחטאת כמו שהיה: **יא** הטהור לחטאת שהכנים ראשו ורובו לתוך מים שנתמלאו לחטאת נטמא מפני שהן שאובין. ומדברי סופרים שהבא ראשו ורובו במים שאובין נטמא כמו שיתבאר: **יב** הכל נאמנין על טהרת החטאת ואפילו עמי הארץ מפני חומרתה. ומעלות אלו שעשו בה הכל נזהרין בה. והרי נאמר בתורה והיתה לעדת בני ישראל למשמרת כל ישראל ראויין לשמירה. לפיכך עם הארץ שהביא כלי מביתו אפילו כלי חרס ואמר כלי זה טהור לחטאת הרי זה טהור ומקדשין בו ומזין ממנו. ואע"פ שאותו כלי טמא לקודש ולתרומה. וכן עם הארץ שאמר טהור אני לחטאת. או שהיו מי חטאת אצלו ואמר טהורין הן נאמן. שאין אדם מישראל מזלזל בה:

פרק ארבעה עשר

א כלי חרס שהיה בו אפר חטאת ונגע בו שרץ מצדו טהור שאין כלי חרס מטמא מגבו אפילו לגבי חטאת. הניח על גבי השרץ אע"פ שלא נטמא הכלי הרי האפר טמא שנאמר והניח מחוץ למחנה במקום טהור ואין זה טהור. ולא על גבי השרץ בלבד אלא אפילו הניחו על גבי אוכל שני וכיוצא בו מדבריהם שטומאתן טומאה קלד מדברי סופרים הרי נטמא האפר שנאמר במקום טהור שלא יהיה על [גבי] שום טומאה בעולם. וכן כלי חרס שד אפר חטאת ונתון על ארובה שבבית טמא. אם היה הכלי משולשל לבית נטמא האפר ואע"פ שאין בארובה פותח טפח לא

משנה למלך

פי"ג יא הטהור לחטאת שהכנים ראשו ורובו לתוך מים שנתמלאו לחטאת נטמא מפני שהם שאובין ומדברי סופרים שהבא ראשו ורובו במים שאובים נטמא כמו שיתבאר. דין זה הוא משנה בפי"א דפרה הטהור לחטאת שהכניס ראשו ורובו לתוך מי חטאת נטמא. והנה יש להסתפק אי בעינן שיהיה שלשה לוגין של מי הטאת שהרי מים שאובין אינם פוסלים אלא בשלשה לוגין וכדאיתא בפ"ק דשבת, כן אמת שאני מסתפק בשיעור זה דאפשר דדוקא דרך נפילה בעינן שלשה לוגין אבל דרך ביאה לא בעינן והכי דייק לישנא דמתני' דסוף זבים הבא ראשו ורובו במים שאובים וטהור שנפלו על ראשו שלשה לוגין כו' הרי שלא הזכירו שיעור כי אם בנפילה ובפ"ק דשבת ובפ"ב דגיטין שהביאו משנה זו הביאו אותה בסדר זה וכן בפ"ד ממסכת טהרות תנן בא ראשו ורובו במים שאובים או שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין כו' וכן בתוספתא שהביא הר"ש בפ"ג דמקואות מ"ג לא הזכירו שיעור דשלשה לוגין כי אם בנפילה ולא ראיתי בשום מקום שיאמרו שיעור דשלשה לוגין בדרך ביאה ולפ"ז ניחא הא דאמרינן התם במתניתין שטהור לחטאת כו' משום דכיון דהוא דרך ביאה לא בעינן שיעור אך כבר כתבתי לעיל סי' ס"ה (א"ה תמצאנו לקמן פ"ט מהלכות שאר אבות הטומאה יע"ש) דהרב בעל תיו"ס כתב דאף דרך ביאה בעינן שיעור דשלשה לוגין ואף שממקום שהכריח דבר זה לדידי לא מכרעא מ"מ כבר כתבתי שם דמדברי רש"י בפ"ק דמכות יש להוכיח דס"ל דאף דרך ביאה בעינן שיעור דשלשה לוגין ולפי דרך זה אפשר גבי מי חטאת דהחמירו בהם כמו שמצינו שעשו בה כמה מעלות ואפשר שלזה כיון הר"ש שכתב שהכנים ראשו ורובו מעלה בעלמא ועוד אפשר לומר דהר"ש אזיל לשיטתיה שכתבנו

לעיל דאית ליה דדוקא בטמא גזרו בין דרך ביאה בין דרך נפילה אבל בטהור לא גזרו כ נפילה והיא שיטת התוספות בפ"ק דשבת ובפרק ב' דגיטין וכמו שיעו"ש וממתניתין דקתני הטה שהכנים ראשו ורובו כו' משמע דאף בטהור גזור דרך ביאה לזה כתב דמעלה בעלמא היא. ו הר"ש הלזו שכתב דדינא דמתניתין הוא מעלה הוא דבר מוכרח לפי דעתי דאי לא מאי קמ' וכי משום דהוו מי חטאת אין להם דין מים שאובים אלא ודאי דהכא מדינא לא נטמא או מ שיעור דשלשה לוגין או משום דהוו דרך ביאה ובטהור לא גזרו ומשום מעלה דמי חטאת הו ופסלו את הטהור לחטאת שהכנים ראשו ורובו לתוך מי חטאת. הן אמת דרבינו ס"ל דאף דרך ביאה וכמו שהכרחנו מדבריו לעיל סי' ס"ה ולפי זה צ"ל דמאי דאיצטריך מתניתין זה במי חטאת הוא לומר שמי הטאת לא בעו שיעור ומשום מעלה נגעו בה. ומ"ש רבינו ומדב שהבא ראשו ורובו במים שאובים נטמא אין הכוונה דדין זה דמי חטאת הוא מגזירת י"ח דבו הבא ראשו ורובו במים שאובים אלא הכוונה היא לומר דכיון דמד"ס הבא ראשו ורובו בה נטמא נמי דהתם בעינן שיעור דשלשה לוגין הכא משום חומרא ומעלה דמי חטאה לא בעינן אלא כל שהכנים ראשו ורובו להוך מי חטאת נטמא שאם לא היתה הגזירה הפיסא שלא היו ש אדם במי חטאת אבל כיון דקדמה הגזירה דמים שאובים החמירו עוד במי חטאת. וראיתי לרב המשנה שכתב ועוד ביארנו שהטהור להטאת לא יטמא במי חטאת בעת לוקחו אותם ו בסוף זבים מי שהביא ראשו ורובו במים שאובים הנה הוא טמא מדרבנן ופוסל את התרומה דז

לא היה משולשל אם היה בארובה פותח טפח טמא: ב היה הכלי של אבן. בין שיש בה פותח טפח בין שאין בה האפר טהור: ג וכן כלי שיש בו אפר או מים מקודשים ומוקף צמיד פתיל ונתון באהל המת. הרי האפר והמים טמאים שאין אפר החטאת ניצלת בצמיד פתיל שנאמר במקום טהור ואין זה מקום טהור: ד וכן אוכלין ומשקין של קדש אינן ניצלין בצמיד פתיל. אבל מים שאינן מקודשין וכלי ריקן הטהור לחטאת ניצל בצמיד פתיל. בד"א כשהיו הבעלים טהורים אבל אם נטמאו הבעלים נפסלו המים בכ"מ שהן. כיצד היו מימיו מוקפין צמיד פתיל *והוא והם באהל המת שניהן טמאים. היה הוא מבחוץ והמים שאינן מקודשין מבפנים שניהן טהורין. הוא בפנים והמים בחוץ כשם שהוא טמא כך מימיו פסולין: ה הטהור להטאת שהיה עומד על גבי התנור וכיוצא בו מכלים שאינם טהורים לחטאת ופשט ידו חוץ לתנור וכלי שיש בו מי חטאת בידו. וכן קנה המוטל על גבי התנור ושני כלים שיש בהן מי חטאת תלויין בו אחד מכאן ואחד מכאן הרי אלו טמאין לפי שאינן במקום הטהור לחטאת. והואיל והם נשענין על התנור הרי הן כאילו מונחין על גביו. אבל אם היה עומד על התנור ובידו כלי ריקן הטהור לחטאת או מים שאינן מקודשין הרי אלו טהורין כמות שהיו. היה עומד חוץ לתנור ופשט ידו לחלון ונטל כלי שיש בו חטאת והעבירו ע"ג התנור הרי זה טהור. וכן הזייה שעברה ע"ג טומאה כגון משכב ומושב וכיוצא בהן ה"ז טהורה: ו כלי שיש בו מי חטאת וכלי שיש בו קדש שנגעו זה בזה הרי נטמא כלי של חטאת וכל שיש בו אבל כלי הקדש טהור כשהיה. וכן אם נגע הטהור לחטאת בשניהן בשתי ידיו כשהן מונחין על הארץ הרי נטמא של חטאת שהרי הטהור לחטאת נטמא בנגיעת הכלי שאינו [טהו]ר לחטאת כמו שביארנו וחזר וטימא את מי חטאת: ז הנביה שני הכלים בשתי ידיו שניהן טמאין זה של חטאת נטמא [מפנ]י שנגע בו אדם שנגע בכלי שאינו טהור לחטאת ושל [קד]ש נטמא מפני זה שהגביהו והוא טמא בנשיאת מי נדה [וה]ן *מטמאין במשא מפני שנטמאו מחמת הכלי של קדש. [ולפיכ]ך אם היה הכלי של קדש כרוך בנייר והגביה בנייר [ולא] נגע בו והגביה החטאת בידו שנייה שניהן טהורין שהרי [לא] נגע בכלי ולא נטמא לחטאת. אבל אם היה נוגע בכלי הקדש בידו אפילו היה של חטאת בנייר שניהם טמאין: ח הסיט שני הכלים בידו ולא נגע בהן שניהן טהורין שאין הכלי שאינו טהור לחטאת מטמא את הטהור לחטאת עד שיגע בו [אלא] א"כ היה ראוי למדרס כמו שביארנו: ט כל ספק הטומאות שהוא טהור לגבי תרומה כמו שיתבאר הרי הוא

השגת הראב"ד

*והוא והם באהל המת שניהם טמאים. א"א מצאתי בשתי נוסחאות כשם שהוא טהור כך מימיו טהורין ולא ידעתי מהו ואולי אמר אם הוא והם מוקפים צמיד פתיל וכיוצא בהן הרי זו טהורה. (כללו של דבר חכמים הולכים אחר התופס המים בידו ור"ע הולך אחר המים והלכה כחכמים):

השגת הראב"ד

*שהן מטמאין במשא מפני שנטמאו. א"א נ"ל צריך להיות אע"פ שנטמאו או חסר איזה דבר וכך פי' א"א הלא הנושא מי חטאת טומאתו טהורה היא ובגדים ואדם מטמא אם כן מפני מה נטמאו מחמת הכלי של קדש וכיון שנפסלו בטלה טומאה המורה שלהם ויש לזה סוגיא במשנה ויש ספרים בין הגביה לנסים כמו שמפורש במשנה וכן הסוגיא אשר לו:

כסף משנה

[א]פילו הכי נטמא ורבינו נראה שלא פירש רק באינו משולשל ולכך לא כתב [מיה]ו בין שאינו משולשל אלא בין אין בו טפח בין יש בו טפח ומשמע דאדסמיך [אמא]י קאי דהיינו אינו משולשל ולא בא לחדש בשל אבן אלא יש בו טפח ותוספתא אפשר דל"ג בה רבינו בין משולשל ככ"ל:

[וכן] כלי שיש בו אפר וכו'. משנה פי"א דפרה החטאת אינה ניצולת בצמיד פתיל [והמים ה]אין מקודשין ניצולין בצמיד פתיל: [וכן] אוכלין ומשקין של קדש וכו'. מימרא [ב]פרק חומר בקדש (דף כ"ג) וכתב [התוספו]ת כי התורה לא הצריכה מקום טהור [אלא לא]פר ולמים מקודשים מפני האפר שבהם [כמו שמ]תבאר לרבינו. ומה שכתב וכלי ריקן [הטהור] לחטאת וכו': בד"א כשהיו הבעלים [טהורים] וכו'. תוספתא פ"ו דפרה מי שהיה הוא באהל המת ומימיו מוקפים צמיד פתיל טהור (כך) מימיו טהורים הוא מבפנים מבחוץ כשם שהוא טמא כך מימיו הוא מבחוץ ומימיו מבפנים כשם שהוא כך מימיו טהורים: וכתב הראב"ד א"א [מצאתי ב]שתי נוסחאות כשם שהוא טהור וכו'. [וא]מר שנוסחתו משובשת דקתני כשם שהוא [טהור] כך מימיו טהורים וכדין היה לו ז"ל [לומר ל]א ידעתי מהו אבל הנוסחא האמיתית [היא] כשהוא טהור מימיו טהורים ותנא והדר [קתני] כיצד שאם הוא בחוץ ומימיו מבפנים [הואיל] והוא טהור כך מימיו טהורים. ומ"ש [הראב"]ד ואולי אמר אם הוא והם מוקפים [צמיד] פתיל וכיוצא בהם ה"ז טהורים עכ"ל [ת]מיה שנתבאר בפ' כ"ג מה' טומאת מת [שצמיד] פתיל מציל על האדם באהל המת. [כ]ללו של דבר חכמים הולכים אחר התופס [המים] בידו ור"ע הולך אחר המים והלכה [כחכמי]ם עכ"ל. לא ידעתי מקום מחלוקת [ח]כמים בזה ובספר כ"י נמצא כתוב לשון [ר]בי עצמו וקאי לדין שיבוא בסמוך שנחלקו בו ר"ע והחכמים:

[ה]טהור להטאת שהיה עומד על גבי התנור וכו'. משנה בפ"י דפרה וכחכמים. [ו]כן הזייה שעברה על גבי טומאה וכו'. [משנה] בפרק דם חטאת עלה נ"ג:

[ו כל]י שיש בו מימי חטאת וכו'. משנה ספ"י דפרה לגין של חטאת שנגע [באדם] ושל תרומה של חטאת טמא של קדש [ות]רומה טהורים שניהם בשתי ידיו שניהם [טמאי]ן שניהם בשתי נייירות שניהם טהורים של [חטאת] בנייר ושל תרומה בידו שניהם טמאים [של תר]ומה בנייר ושל חטאת בידו שניהם טהורים: [וכ]תב הראב"ד שהם מטמאים במשא מפני שנטמאו א"א נ"ל צריך להיות אע"פ שנטמאו:

שנטמאו וכו'. ביאור דבריו שקושיא להראב"ד למה נתן טעם לטומאתו בנשיאת מי נדה מפני שנטמאו מחמת הכלי של קדש תיפוק לי שמי נדה אפילו לא נטמאו מטמאין את האדם במשא ולכך הגיה וכתב אע"פ במקום מפני וה"ק אע"פ שנטמאו מחמת הכלי של קדש וכיון שכן בטל חשיבותן ולא היה ראוי לטמא במשא אעפ"י כן הם מטמאין במשא ואח"כ חזר לקיים גירסת מפני וה"ם שאמר רבינו אם תקשה למה אליתי טומאת כלי של חטאת מפני שנגע בו אדם שנגע בכלי שאינו טהור לחטאת שאין טומאתו אלא משום מעלה בעלמא עדיפא הל"ל שכלי חטאת נטמא מפני שנגע בו אדם שנשא מי חטאת שהוא טמא מדאורייתא די"ל דכיון שנפסלו מחמת שנגע בהם אדם שנוגע בכלי שאינו טהור להטאת בטלה ממנו טומאה זו. ומה שכתב ויש לזה שורש במשנה הוא בספ"ם זהו פי' דברי הראב"ד אבל טעם רבינו הוא מבואר בפירוש המשנה שלפרש משנה זו הניח ז' שרשים ובשורש הז' כתב שמי חטאת לא יטמאו האיש אשר הוא טהור לחטאת בלוקחו אותם כמו מה שיטמאו זולתו [במגע ובמשא] ואם היה טמא לחטאת אשר לא יכון לחטאת הנה מי חטאת יטמאוהו במגע ובמשא וכו' וכשהגיע לחלוקה זו כתב וכשהיה טמא לחטאת מפני ההזיקו לגין של קדש בידו נטמא גם לגין של חטאת אשר בידו האחרת ומפני היותו ג"כ טמא לחטאת יטמאו אותו מי חטאת אשר נשא בידו כמו שביארנו בשורש הז' מאלו השרשים ויסוב טמא לתרומה ג"כ ולזה יטמא לגין של תרומה או של קדש אשר בידו מפני מי חטאת אשר בידו השנייה. ובדין שניהם טהורים כתב ולזה אמרנו אם היה לגין של תרומה בנייר ושל חטאת בידו שניהם טהורים לפי שהוא לא יטמא בלגין של תרומה לפי שהנייר מבדיל ביניהם וישאר טהור לחטאת כמו שהיה ויהיה [לגין] של חטאת שבידו השנייה טהור ולא יטמאוהו [ג"כ] נשיאות מי חטאת לפי שהוא ראוי להזות עכ"ל:

ח ומה שכתב הסיט שני כלים בידו וכו'. שם וכחכמים. ומ"ש כמו שביארנו הוא בפרק שקודם זה:

ט כל ספק הטומאות וכו'. משנה פי"ב דפרה כל ספק הטהור לתרומה טהור לחטאת כל התלוי לתרומה נשפך לחטאת אם עשו על גביו טהרות תלויות ופירש רבינו אם יש חולין שעשו אותם על טהרת הקדש ועל טהרת החטאת והודיענו שאם נעשו על טהרת החטאת ונתחדש להם כמו זה הספק ישארו תלויות ולא נאמר הואיל ונעשו על טהרת החטאת וכמו שהספק בחטאת תשפך ג"כ אלו הטהרות ישרפו מפני שאלו נעשו לאכילה ולכך אין לשורפם אמנם כחטאת

משנה למלך

חטאת מים שאובים הם ואם הכניס ראשו ורובו לתוך מי חטאת טמא לחטאת מצד מים שאובים שנטמא להטאת טמאוהו מי חטאת אשר נגע בהם וישוב ראשון לטומאה ע"כ. ונראה דבא ליישב [קושי]ית משנה זו במי חטאת ובעבור לחטאת דהא מילתא דפשיטא היא דמי חטאת מים שאובים הם [וצ]ריך דמאי דתנן נטמא הוא משום דנגע במים שאובין והוא ראשון לטומאה דאילו משום מים [שאובי]ם לא היה כי אם שני לטומאה וכמבואר ובתחילה שהיה טהור לחטאת אין מי חטאת מטמאים אותו [ומ]עכשיו שנטמא לחטאת מחמת שבא ראשו ורובו במים שאובים חזרו מי חטאת וטמאו אותו ועשו אותו [ראשו]ן לטומאה. והנה דברי רבינו הללו איני יכול להעמיסם במ"ש בחיבורו חדא דהעיקר חסר שהוא [מי] חטאת הוזרים ומטמאים אותו ורבינו ז"ל לא כתב אלא נטמא מפני שהם שאובים והלוקה זו היא [ל]א דפשיטא ועוד דנקט מים שנתמלאו לחטאת ואי מאי דאתא ללמדנו הוא דנעשה ראשון לא היה לו לומר אלא מי חטאת דהיינו אחר קידוש שאלו הם המטמאים את האדם לא המים שנתמלאו לקדוש. והתימה ממרן שהעתיק דברי רבינו שבפי' המשנה כאילו דברי רבינו שבחיבורו עם דבריו שבפירוש המשנה הם שפה אחת ודברים אחדים ולא ראי זה כראי זה. שוב אינה ה' לידי חידושי מהר"י קורקוס ולפי שאין ספר זה מצוי אעתיק כל דבריו וז"ל והטעם לדעת רבינו מפני שהם שאובים ונתבאר בגזירת מים שאובים פ"ק דשבת גם בסוף זבים אלא שדעת המפרש נראה שלא גזרו אלא ביום הטבילה ורבינו כתב סתם כלשון המשנה ומשמע אפילו אינו יום הטבילה נטמא ואפשר דלכך נתכוון ר"ש דהויא מעלה בעלמא משום דאי מגזירת בא ראשו ורובו במים שאובים לחוד מאי רבותא דחטאת ומאי שייכא גבי חטאת וכי מפני שהם מי חטאת אינם שאובים ואפשר בזה לומר דה"א כיון שעיקרה אינה אלא גזירה מפני שהיו אומרים לא אלו מטהרין אלא אלו משמע דבכה"ג לא שייך גזירה ולא שכיחא לא גזרו א"נ כ"ש כיון שעשה טבילה

הוא טהור לחטאת. וכל הספיקות שתולין בהן את התרומה אם נולדו בחטאת הרי אלו נשפכין. ואם נעשו טהרות על גבי אותן כלים ואדם שנולדו להן ספיקות אלו שהחטאות נשפכין עליהן הרי אותן הטהרות תלויות. והרפפות אינן ככלים והרי הן טהורות לתרומה ולקודש ולחטאת: י דבילה של תרומה שנפלה לתוך מי חטאת ונטלה ואכלה אם יש בה כביצה המים טמאין. בין שהיתה הדבילה טמאה בין שהיתה טהורה. שכל האוכלין אפילו אוכל קודש אינו טהור לחטאת. והאוכלה חייב מיתה מפני שאכל *תרומה טמאה. ואם אין בה כביצה המים בטהרתן. שאין האוכל מטמא אחרים עד שיהיה בו כביצה בין לתרומה בין לקדש בין לחטאת:

פרק חמשה עשר

א הנוגע במי חטאת שלא לצורך הזאה בין אדם בין כלים טמא ואינו מטמא בגדים בשעת מגעו. שנאמר והנוגע במי הנדה יטמא עד הערב הנה למדת שמי הנדה אב מאבות הטומאות של תורה. וטומאת מגען בכל שהוא ואם היה בהן כדי הזאה מטמאין במגע ובמשא. והנוגע בהן או שנושאן שלא לצורך מטמא בגדים בשעת מגעו או בשעת משאו עד שיפרוש ממטמאיו שנאמר ומזה מי הנדה יכבס בגדיו אינו מדבר במזה על הטמא אם טיהר את הטמא קל וחומר שיהיה הוא טהור מפי השמועה למדו שזה שנאמר בתורה ומזה מי הנדה לא נאמר אלא לשיעור שהנוגע או הנושא מי נדה שיש בהן כדי הזייה שלא לצורך הזאה טמא ומטמא בגדים דין תורה. וכמה הוא שיעור הזאה כדי שיטבול ראשי גבעולין של אזוב במים. בד״א שמי חטאת מטמאין בזמן שנגע בהן או נשאן שלא לצורך קודם שיעשו מצותן אבל אחר שעשו מצותן אינן מטמאין כלל. כיצד הרי שטבל את האזוב והזה על האדם הטמא או על הכלים והיו המים שותתין ויורדין מעל הטמא לארץ. וכן המים הניתזין בשעת הזאה על הארץ או על הטהור הרי אותן המים טהורים והנוגע בהן והנוגע טהור. הטביל את האזוב להזות על דבר שאינו *מקבל טומאה הרי המים המנטפין כשרין להזות מהן כמו שביארנו. לפיכך מטמאין טומאת מי חטאת לפי שלא עשו מצותן שהרי הטבילה היתה לשם דבר שאינו מקבל טומאה: **ב** אין מי חטאת מטמאין את הכל קודם שיעשו מצותן עד שיהיו טהורין וכשירין להזאה. אבל מי חטאת שנפסלו כגון שנתערב בהן מים או ששתתה מהן בהמה וכיוצא בהן מאלו הדברים הפוסלין אותן אם נגע בהן הטהור לתרומה נטמא בין שנגע בידיו בין שנגע בשאר גופו. נגע בהן אדם הטהור לחטאת ואפילו בידיו הרי הוא טהור כמות שהיו: **ג** מי חטאת שנטמאו ונגע בהן אחר שנטמאו אדם הטהור לתרומה בין בידיו בין

א סמג עשין רלו: *[ס״א והוא כבר נטמא ממי חטאת]

כסף משנה

כחטאת אינה לאכילה ולכך אפילו מתספק אין חשש. וידוע דאם עשו על גביו קאי אספק שעשו על גבי ספק זה טהרות: **והרפפות** אינם ככלים וכו'. [שם במשנה] הרכפות טהורות לקדש ולתרומה ולחטאת ופירש רבינו רפפות שבכות מעץ ואמר שאינם כלים שיקבל טומאה ולזה לא יטמאו לא קדש ולא תרומה לפי שהם אינם ראויים לטומאה:

י דבילה של תרומה וכו'. משנה פי״א וכת״ק וקשה רבינו שמשון היכי פסיק ותני **חייב מיתה** והא כל שהיא טמאה אינו חייב מיתה כדאמר שמואל בפרק כל הבשר ופסקה רבינו בפ״ז מה' תרומות ותירץ הר״י קורקוס ז״ל שנראה שדעת רבינו דכי קתני האוכל חייב מיתה היינו כמו שחייב באוכל תרומה והוא טמא דהיינו בשהיא טהורה דהכא לא נחית תנא אלא לאשמועינן שהוא נטמא בנגיעה זו דהויא נגיעת מי חטאת שלא לצורך ונטמא טומאה שחייב מיתה באכילת הדבילה בשביל אותה טומאה ובודאי דהוי דיניה כדין טמא בעלמא דאטהורה חייב מיתה ואטמאה פטור. ובין טמאה וכו' ה״ק לא מיבעיא כשהיא טמאה שנטמאו המים אלא אפילו שהיא טהורה נטמאו דלגבי חטאת הויא טמא ואותו שאכלה כדקתני נטלה ואכלה אם יש בה כביצה חייב מיתה ככל טמא דעלמא והיינו כשהיא טהורה וא״ת והרי נטמאו המים והמים יחזרו ויטמאו אותה אפילו היתה טהורה הא לא קשיא הכוא מעלה בעלמא ואין טומאת מעלה פוטרתו מחיוב מיתה מן התורה כל שכן שאע״פ שנטמאו לחטאת לא מפני זה יחזרו ויטמאו את הדבילה עד כאן לשונו:

פט״ו א הנוגע במי חטאת שלא לצורך הזאה. כלומר דאילו הנוגע בהם לצורך הזאה טהור הוא וכמ״ש רבינו בפירוש המשנה פ״ק דכלים הלכה שניה בשם התוספתא שאין נושא מי חטאת או נוגע בהם טמא אא״כ שלא לצורך אבל אם היה לצורך טהור. ומה שכתב הנה למדת שמי הנדה אב מאבות הטומאה יליף הכי מדמטמאים אדם וקי״ל אין אדם וכלים מקבלים טומאה אלא מאב הטומאה:

ומ״ש וטומאת מגען בכל שהוא וכו'. בריש כלים תנן דמי חטאת שאין בהם כדי הזאה הרי אלו מטמאים אדם וכלים במגע וכו' ואינם מטמאין במשא וכו' [ואם] יש בהם כדי הזאה מטמאים את האדם במשא לטמא בגדים: ומה שכתב רבינו שאינו מטמא בגדים אלא בשעת מגעו כן כתבו שם רבינו ורבינו שמשון והוא ממה ששנינו בסוף זבים כלל אמר ר' יהושע כל המטמא בגדים בשעת מגעו וכו' לאחר פרישתו מטמאיו וכו' ואינו מטמא בגדים

בגדים והק״ו שכתב רבינו הוא בספרי: ומה שכתב רבינו שהנוגע במי חטאת [...] בגדים יש להמוה דברים כלים שם הנבילה ומי חטאת שיש בהם כדי הזאה [...] את האדם במשא לטמא בגדים ואחוכי בגדים במגע פירש ר״ש שמנועים הבגדים [...] אי איכא מגע בלא משא ומאי י״ל דסבר רבינו דלא קאי האי והשוכי בגדים אלא בלחוד וקא משמע כן מדברי רבינו אע״פ שה״ר עובדיה כתב דאמי [...] קאי. ואחר כך מצאתי לרבינו שכתב מאמר אבות הטומאה מי חטאת שיש כדי הזאה אע״פ שהם כנבלה וכמרע[...] מטמאין בגדים אלא הנושאן הרי הנוג[...] מטמא בגדים בשעת מגעו משום נושא שיגע במים שלא ישים אותם והשתא [...] דותשוכי בגדים במגע ה״פ כשנגע במי [...] אינם מטמאים בגדים מטעם מגע אלא משא שבמגעו שא״א שיגע במים שלא ומה שכתב רבינו אינו מדבר במזה על וכו'. פ״ק דנדה עלה ס'. ומ״ש הוא שיעור הזאה וכו'. בפי״ב דפרה בד״א שמי חטאת מטמאין וכו' אבי[...] שעשו מצותן אינן מטמאין כלל היא הנוסחא הנכונה בדברי רבינו וכד[...] משנה שם מי חטאת שעשו מצותן מטמאין וקתני במתניתין שהיו עושין כן ולפיכך פסק רבינו כן ולא חשש למה בפ״ה דעדיות (משנה ג') שזה מקולי והומרי ב״ה שזהו דעת ר' ישמעאל ולא קי״ל כוותיה. ומה ששנינו שם המ[...] כשירים ולפיכך הם מטמאים לשם מי ח[...] כבר ביאר רבינו דהיינו דוקא בשטבל [...] להזות על דבר שאינו מקבל טומאה [...] וכתב הראב״ד שאינו מקבל טומאה כתבתי למעלה מה שנ״ל מהתו[...] עכ״ל. הוא בפרק עשירי ושם כתבתי דעת רבינו:

ב אין מי חטאת מטמאין את הכל וכו' מי חטאת שנפסלו וכו':

ג מי חטאת שנטמאו וכו'. פ״ט דפרה חטאת שנפסלו מטמאין את ה[...] לתרומה בידיו ובגופו ואת הטהור לחטא[ת] בידיו ולא בגופו נטמאו מטמאין את ה[...] לתרומה בידיו ובגופו ואת הטהור ל[...] בידיו אבל לא בגופו פירוש נפסלו פי' [...] מהם בהמה וכיוצא מטמאים את הטהור לת[...] כאילו היו מים כשרים בין שנגע בהם [...] בין שנגע בהם בגופו דכמי חטאת כ[...] חשיבי וטומאה א דרבנן היא דמדאורייתא שנפסלו פרחה מהם טומאה התמורה ו[...] הכי תני מטמאין את האדם דמשמע כ[...] לתרומה

השגת הראב״ד

*שאינו מקבל טומאה. א״א כתבתי למעלה מה שנ״ל מן התוספתא:

משנה למלך

א אינה אלא מעלה לא גזרו בה מלי כאי וזהו שכתב בטהור לחטאת כו' וכתבתי זה דלא תיקשי למי שסובר שגם גזירת מים שאובים אפילו כשאינו יום הטבילה גזרו ויראה שהוא דעת רבינו כמו שיתבאר פ״ט מהלכות אבות הטומאה ושם יתבאר הכרח לרבינו בזה. ומ״מ דעת רש״י והתוספות ור״ש כאשר כתבתי דדוקא ביום הטבילה הוא שגזרו לדידהו בגזירה זו דהוי בכל זמן והיינו דשייכא הכא דאיכא רבותא ומעלה דחטאת ובפירוש המשנה כתב רבינו ז״ל וכבר ביארנו שהטהור לחטאת לא יטמא במי חטאת כו' וידוע הוא שמי חטאת מים שאובים הם ואם הכניס ראשו ורובו לתוך מי חטאת טמא לחטאת מצד מים שאובים ומעת שנטמא לחטאת יטמאוהו מי חטאת אחר נגע בהם וישוב ראשון לטומאה ע״כ. והכא ניחא דשייך דין זה הכא וכמ״ש בטהור לחטאת כו' נטמא אלא שכאן כתב הדבר סתם ולא ביאר כי אם ע״י זה ישוב ראשון והעיקר חסר מן הספר וגם כי אני רואה שנתבאר בדבריו כאן שהטהור לחטאת לא יטמא במי חטאת ומה טעם בזה ואפשר שכל הטהור לחטאת ראוי להזות בהם והוי נושא או נוגע לצורך והוא כבר כתב פט״ו שאינו טמא אלא כשנושא או נוגע שלא לצורך הזאה ומ״מ נראה כי כיון שאין כוונתו בנגיעה זו להזות שלא לצורך נקרא וכאשר נכתוב בזה פי״ד גם הכרית היפך מדבריו אלא

סט״ו וכבר מן דין כד דייקת תשכח שכאן נשמר מדרך זה כי במשנה כתב מי חטאת כלשון המשנה ביאר דבר וכתב מי חטאת היינו מקודשין ובהם שייך שיטמאו אותו מי חטאת שנגע בהם וכאן לתוך מים שנתמלאו לחטאת משמע שאינן עדיין מקודשין ואילו נוגע או נושא לא נטמא אלא נוגע או [...] המים כמקודשים והם שקרויים מי נדה לפי זה לא שייך מ״ש במשנה וצריך לפרש לדעת רבינו כ[...] כתבתי כנ״ל עכ״ל הרב ז״ל:

פי״ד י דבילה של תרומה כו'. (א״ה כתב מרן בשם הר״י קורקוס ואם תאמר והרי נטמאו [...] כו' ועיין במה שכתב הרב המחבר פרק שביעי מהלכות תרומות דין א'):

פט״ו א הנוגע במי חטאת כו'. כתב מרן ומאי י״ל דסבר רבינו כו' וקלא משמע מדברי [...] כו' והנה בפירוש כתב הר״ש בפ״ה דזבים משנה ח' דהנוגע במי חטאת שיש בהם כדי הזאה אינו מטמא בגדים וכ״כ רש״י בפרשת חקת וכ״כ התוספות בפ״ק דסוכה (דף י״ד). והתי[...] מהרא״ם שהבין דברי רבינו כפשטן שאין חילוק בין מגע למשא ונסתייע מברייתא דספרי מה [...] מדברי רבינו פ״ו מהלכות שאר אבות הטומאה והיא תוספתא פ״ה דזבים דמוכח מינה דאי לאו [...]

בין בגופו נטמא. ואם נגע בהן הטהור לחטאת בידיו נטמא. נגע בשאר גופו הרי הוא טהור כמות שהיה: ד מי חטאת שנפלו לתוכן מי מעיין או מי מקוה או מי פירות. אם רוב מי חטאת מטמאין במשא. ואם רוב מי פירות אין מטמאין. מחצה למחצה מטמאין. אפר פרה שנתערב באפר מקלה וקידש בכולן אם היה הרוב אפר פרה מטמאין במי נדה. ואם היה הרוב אפר מקלה אין מטמאין במגע אבל מטמאין במשא: ה אפר כשר שנתנו על גבי המים שאינן ראויין לקדשן ונגע בהן הטהור לתרומה בין בידיו בין בגופו נטמא. נגע בהן הטהור לחטאת אפילו בידיו ה"ז טהור כמות שהיה: ו מי חטאת שנפסלו לא יגבלם בטיט שלא יעשם תקלה לאחרים שמא יגע בטיט ויטמא. שמי חטאת אינם בטלין בטיט שנאמר חטאת היא: ז פרה ששתת מי חטאת אף ע"פ שנשחטה בתוך כ"ד שעות בשרה טהור שנאמר למשמרת למי נדה. בזמן שהן שמורין אינן בטלין. אבל בזמן ששתאתן פרה בטלו שהרי אינם שמורין: ח המזה מחלון שמזין ממנו על הרבים. והוזה עליו ונכנס למקדש ואחר כך נמצאו המים פסולין הרי זה פטור. שחזקת המים שמזין מהן על הרבים שהן כשרין ה כאנום. אבל אם הוזה עליו מחלון של יחיד ונכנס למקדש ונמצאו המים פסולין חייב בקרבן עולה ויורד מפני לו לבדוק על המים ואח"כ יכנס למקדש. מחליקים היו העם במים ששותתים בארץ מחלון של רבים ודורסים אותן ונכנסים ש ולא היו חוששין להן *שמא פסולין הן: ט המזה באזוב הטמא לחטאת. אם יש בו המים פסולין והזייתו [פסולה]. אין בו כביצה המים כשירים והזאתו פסולה. ואזוב טמא הבירו וחבירו לחבירו אפילו הן מאה שאין מונין לחטאת: י המגביה כלי שהוזה עליו והרי עליו המים כדי הזאה טהור שהמים שעשו מצוותן אינן מטמאין כמו שביארנו:

השגת הראב"ד

* שמא פסולין הן. א"א ורובן מן המים שעשו מצוותן:

כסף משנה

דוקא לתרומה אבל לא לחולין ואת הטהור לחטאת לא בידיו כלומר אין מטמאין כ"ר בין נגע בהם בידיו בין נגע בהם בגופו וכתב מה רבינו שהטעם לפי שהוא שהוא טהור לו ואם נטמאו מי חטאת ונגע בהם הטהור לחטאת בידיו נטמא גופו ור לחטאת מגע במשקין טמאין אבל אם נגע בהם בגופו לא נטמא שכן דין נוגע במשקין טמאין:

מי חטאת שנפלו לתוכן מי מעיין וכו'. פ"ח ומסיים בה בין כך ובין כך פסול [כו'] והשמיטו רבינו לפי שסמך על פסק פשוט: וכתב הר"י קורקוס ז"ל כי כבר נתבאר דמי חטאת שנפסלו טומאת התורה מינייהו ולכך נוגע טהור לחטאת והכא קתני מטמאים במשא טומאה גמורה ככל מי חטאת ואין לומר לא מטמא אלא מדרבנן דהא נתערב לא כתב בסמוך ועוד דשתא מהם כתב לדעתו משום תערובת הרוק הוא בהו ואפשר לומר כי מה שטהרנו היינו במגע אבל במשא כיון שנושא מי חטאת ואע"פ שנתערב בהם כל פסלו מפני שנמלאת סבילת האזוב אינה ואק בטבילה בעינן שיעור מ"מ אלם הרי נושא מי חטאת שיעור הזאה מאים במשא ולא במגע ועדיין אינו כ"ל: אפר פרה שנתערב באפר כו'. פ"ט דפרה אפר כשר שנתערב לה הולכין אחר הרוב לטמא. ומ"ש אבל במשא. בפ"ג דבכורות עלה כ"ג:

כשר שנתנו על גבי המים שאינם ראויים לקדש וכו'. פ"ם דפרה דהוי דינם כדין מי חטאת שנפסלו:

את שנפסלו וכו'. שם וכת"ק. ומ"ש חטאת היא. כתב שם רבינו בספרי מייתי לה מהאי קרא: ז פרה ששתת מי חטאת וכו'. שם פרה ששתתה מי חטאת בשרה טמא מעת לעת רבי יהודה אומר בטלו במעיה וסבר רב אשי בפרק קמא דפסחים (דף י"ח) דלרבי יהודה בטלו לגמרי דאפילו טומאה קלה לא מטמאה ופסק רבינו כרבי יהודה משום דאמרינן בספרי ובפירקא בתרא דמקואות דל"ח זקנים ור"י הגלילי ור"ט כולם סוברים כרבי יהודה:

ח המזה מחלון שמזין ממנו על הרבים וכו'. בפי"ב דפרה וכתב שם רבינו עוד טעם אחר משום דמחלון של רבים דומה לספק טומאה בר"ה ומחלון של יחיד דומה לספק טומאה ברה"י: מחליקין היו העם וכו'. גם זה שם: וכתב הראב"ד שמא פסולים הן א"א ורובן מן המים שעשו מצוותן עכ"ל. ואיני יודע מה מלמדנו דמאי דתנן המים שעשו מצוותן שעשו כולם מצוותן ודאי הם ולא רובן בלבד אלא כולם נמי בחזקת שעשו מצוותן הם:

ט המזה באזוב הטמא לחטאת וכו'. בפי"ב דפרה המזה באזוב טמא אם יש בו כביצה המים פסולים וכו' ופירש שם רבינו דהמים פסולים היינו באזוב הטמא לחטאת אבל אם היה האזוב הטמא לקדש או לתרומה המים טמאים ובספרי רבינו כתוב כאן גבי כביצה והזייתו כשירה והוא טעות סופרים וצריך להגיה והזייתו פסולה וכך הוא בספר מוגה: ומה שכתב ואזוב זה מטמא את חבירו. לאו אדסמיך ליה קאי אלא אים בו כביצה כי אין אוכל מטמא אוכל עד שיהא בו כביצה:

י המגביה כלי שהוזה עליו וכו'. שם אוהו הוא הטהור בקרדום הטמא ובכנפו ומזה עליו אע"פ שיש עליו מים כדי הזייה טהור וכפירוש ר"ש שם:

נשלמו הלכות פרה אדומה:

בריך רחמנא דסייען

משנה למלך

ד אפר פרה שנתערב כו'. (א"ה עיין במה שכתב הרב המחבר לקמן פ"א מהלכות טמאי מ[שכב] ומושב דין י"ד): ...[illegible]יס מטמא בגדים משום מגע ועיין בקרבן אהרן פרשה זיקרא פי"ב דין ג'. ובפירוש כתב [...]ן קס"א דכלים מ"ג גבי מרכב שחלוק מגעו ממשאו כמו נבילה ומי חטאת שיש בהם כדי הזייה וכ"כ בכסף משנה ב' יע"ש:

סליקו להו הלכות פרה אדומה

הלכות טומאת צרעת

יש בכללן שמונה מצות. שש מצות עשה. ושתים מצות לא תעשה. וזה הוא פרטן:

[...]ות בצרעת אדם כדינה הכתוב בתורה. ב) שלא יקוץ סימני טומאה. ג) שלא יגלח הנתק. ד) שיהיה המצורע מפורסם בקריעת [...]ריעת ראשו ועטייה על שפם. ה) טהרת צרעת. ו) שיגלח המצורע את כל שערו כשיטהר. ז) דין צרעת הבגד. ח) דין צרעת הבית:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א צרעת עור הבשר הוא שילבין מקום מן העור ותהיה הלבנונית כקרום ביצה ומקרום ביצה ולמעלה. אבל לבנונית שהיא דיהה מקרום הביצה ולמטה אינה

כסף משנה

[...] צרעת עור הבשר הוא שילבין מקום מן העור וכו'. בריש נגעים [...]ת נגעים שנים שהם ד' בהרת עזה [...]ייה לה כסיד ההיכל שאת כקרום [...]ייה לה כצמר לבן דר"מ וחכ"א שאת [...] שנייה לה כקרום ביצה ובריש שבועות [...]ז"ב) אמרינן דמתניתין דלא כר"ע דאי ר"ע כיון דאמר זו למעלה מזו א"כ בהרת אמר ליה ואי לאו מה יאמרו יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא א"ל לומר שמצטרפין זה סיד ההיכל מצטרף בהדי צמר לצרפיה לצרפיה בהדי בהרת איכא שאת דעדיפא מינה לצרפיה בהדי שאת לאו תולדה דידה הוא וכו' והיכא שמעינן לר"ע [דאמר] זו למעלה מזו אילימא מהא דתניא א"ר יוסי שאל יהושע בנו של ר"ע מר"ע מפני מה אמרו מראות נגעים שנים שהם ארבעה

עם זה א״ל ויאמרו מקרוס בילה ולמעלה שאת ומצטרפין זה עם זה א״ל לומר לך כל כהן שאינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הנגעים ואילו מסיד ההיכל ולמעלה לא קאמר מדלא א״ל ש״מ דשמיע ליה לר״ע דאמר כולהו לבהדי שאת מצטרפין ודילמא שאת ותולדתה בהרת ותולדתה אלא מדרבי חנינא ופירש״י מי משנה משנה זו דאמרינן בגמרא סיד בהדי מאן לצרפיה וכו׳ היינו אי מתניתין ר״ע דלבמרי למעלה מזו וזו תולדתו של זו וזו הולדה של זו כמתניתין אבל לפום קושטא דמי כר״ע לית ליה לר״ע אב ותולדה אלא כולן מצטרפות זו עם זו ואפי׳ עם הגבוה ג׳ מעלות דוהיה משמע ליה דאכולהו קאי ופסק רבינו כר״ע משום דאע״ג דסתמא

בלשון אבות ותולדות דלא כר״ע דאי כר״ע כיון דאמר לקמן מראות נגעים זו למעלה מזו נסיב כסדר מעלתן השלג והצמר והסיד והקרום ואמרינן לקמן שכסדר משנתן הם מצטרפין זה לזה ואין אחד מצטרף לגבוה ממנו שתי מעלות [אלא מעלה אחת]. א״כ דהוא שנאן בלשון אבות ותולדות סיהרת מראה סיד מלהצטרף דמדמתני לסיד שנייה לבהרת ולא תניא נמי שניה לשאת והרי אף משאת היא פחותה ש״מ ס״ל לתנא דלאו בת מינא דשאת היא ולא מצטרפא בהדה ומהשתא בהדי מאן נצרפה אי בהדי בהרת אביה הא איכא שאת שהיא כצמר דעדיפא מינה בלובן נמצאת בהרת למעלה מהסיד שתי מעלות ור״ע זו למעלה מזו בעי נצרפה בהדי שאת שהיא מעלה אחת לאו תולדה דידיה דהא שקלא לה מיניה ושויתה מין בהרת ולר״ע הכי איבעי ליה למיתני בהרת עזה כשלג ושאת כצמר לבן ושניה לה סיד ההיכל וקרום דנימלי למימר כולהו מינא דהדדי נינהו ובהרת ושאת מצטרפין ושאת וסיד נמצא לו צירוף לסיד והכי אמרינן בת״כ בבהרת ושאת דמצטרפי והיה מלמד שמצטרפין זה עם זה אבל השתא דמחלקת תולדה לזו ותולדה לזו סבירא לן שאין מצטרף כל אחד כי אם עם אביו עכ״ל: ולפי זה לרבנן בהרת ושאת מצטרפין זה עם זה מדכתיב והיה ולא כתיב והיו אבל סיד אינה מצטרפת אלא עם בהרת אביה וקרום בילה אינה מצטרפת אלא עם שאת אביה דבתי התולדות אינן מצטרפות דתולדה דבהרת אינה מצטרפת עם תולדה דשאת דלא קאי והיה אלא אשאת ובהרת דכתיבי בהדיא במקרא ולא אתולדות דאתו מרבויא. ולר״ע אין מצטרפין אלא כסדר מעלתן וכצמר וכסיד וכקרום ואין אחד מצטרף לגבוה ממנו שתי מעלות אלא מעלה אחת והא דתנן בפ״ק דנגעים ד׳ מראות הללו מצטרפין זה עם זה כבר פירש״י שם לא שיהיו כל ד׳ מראות מצטרפין דאין התולדה מצטרפת אלא עם האב שלה אלא מצטרפין לר״ע כדאית ליה ולרבנן כדאית להו. והשתא רבינו שכתב שנגע שהיה מקצת הלובן כמראה הבהרת ומקצתו כמראה השאת ומקצתו כמראה הספחת הכל כמראה אחד הוא חשוב דלא כרבנן ולא כר״ע: וצ״ל שרבינו מפרש דמאי דאמר ר״ע זו למעלה מזו וזו למעלה מזו לא לענין צירוף קאמר דאינה מצטרפת לגבוה ממנה שתי מעלות כדפירש״י אלא כל ד׳ מראות מצטרפין זה עם זה אפילו לגבוה ממנה ג׳ מעלות כפשטא דמתני׳ וכדמשמע מדא״ל ר׳ יהושע לר״ע יאמרו מקרוס בילה ולמעלה מצטרפין זה עם זה ולפי זה ניחא שאינו צריך לידחק במה שנדחקו רש״י והתוספות במאי דא״ל יאמרו מקרוס ולמעלה שאת ומצטרפין וכן מפורש בהדיא בירושלמי וז״ל ומנין שמצטרפין זה עם זה אמר רבי מנא מנו אותם חכמים שנים ומנו אותם ד׳ מה שנים מצטרפין זה עם זה אף ד׳ מצטרפין זה עם זה ר״א בשם רבי אבין אם בשאינו מינו מצטרף לא כ״ש מין במינו עכ״ל פי׳ בשאינו מינו בהרת עם שאת מין במינו פי׳ אב והולדתו ונראה שבאו לאפוקי דלא נימא דרשא דוהיה מלמד שמצטרפים בהרת עם שאת וכדפירש״י אלא כולן מצטרפין זה עם זה והא לר״א בשם ר׳ אבין כיון שמצטרפים עם שאת שאינו מינו אמריק דה״ה לתולדה דשאת מצטרף והא דקאמר זו למעלה מזו היינו לענין חוזק לבנונית של זה על זה דר״ע סבר דשלג לבן מצמר וצמר לבן מסיד וסיד לבן מקרוס ורבנן סברי דשלג לבן מסיד וצמר לבן מקרוס וכדאמריק בגמרא (דף ו׳ ע״ב) משל דרבנן למה הדבר דומה לתרי מלכי ותרי אפרכי וכו׳ מלכו של זה למעלה מאפרכיה דנפשיה וסיד וצמר מוחלקין בלבנוניתם זה מזה וכן שלג וצמר ואפ״ה מצטרפי הני מדכתיב והיה וסיד מצטרף עם שלג משום דתולדה דידיה היא וכן קרוס מצטרף עם צמר משום דתולדה דידיה היא והא

דרים נגעים דלא כוותיה סא איכא אסרינא דפשטא דידה כוותיה אפיא מראות הלו מצטרפות זו עם זו קך לומר כדי לייסב נסון זה שכתב רבינו מקצת הלובן כמראה הבהרת וכו׳ הכל אחד הוא חשוב אבל יקשה לזה מ״ם שהמראה שהוא כסיד ההיכל הוא ספחת והמראה שהוא כקרום בילה הוא ספחת מכאן אמרו מראות נגעים שנים שהן ד׳ וספחתה שאת וספחתה והיינו כרבנן: ואיכא על רבינו דמיחזי כמזכי שפרא לבי תרי ליסנא משמע דפסק כרבנן ומאידך ליסנא נגע שהיה מקצת כמראה הבהרת כמראה אחד הוא חשוב א״כ למה חכמים וכו׳ שכל כהן שאינו מכיר ושמותיהן וכו׳ משמע דפסק כר״ע ו על הראב״ד שלא השינו בזה:

ולייסב דברי רבינו נ״ל שהוא אמריק מתניתין דלא כר״ע למאי דס״ד דר״ע סבר זו למעלה מזו ואין זו מצטרפת לגבוה ממנה שתי אבל בתר הכי לא אסכחן ליה דסבר כי בעיקן לאחויי מדשאל רבי יהושע לר ליה וכי הדר מייתי מדרבי חנינא אימור דשמעת ליה בפתוך בחלוק מי ליה וכי תימא כי היכי דשמעת ליה הכי שמעת ליה בחלוק ובפתוך גופיה ליה והתניא ר״ע אומר אדמדם שבזה וכו׳ אמרי אה״נ והתניא רבי נתן א שאמר ר״ע של סיד דיהה הימנה אלא דיהה הימנה והשתא לא שני אלא מאי ליה בפתוך מי שמעת ליה אבל מאי ליה אימור דשמעת ליה בפתוך בחלוק ליה קשיא ואפילו מאי דשני בפתוך לא הוא לגמרי דהא במתני׳ תנן כר״ע דיהה הימנה ודלא כרבי נתן ומעתה אשכחן לר״ע שלא תצטרף זו עם שלמ מעלות בחלוק מיהא שפיר אתיא מתני וכיון דאשכחן לר״ע דמקרוס ולמעלה כל ד׳ מראות זו עם זו אפילו עם ממנה שלש מעלות ולא אמרו שנים אלא לומר לך כל כהן שאינו בקי בהם ו אינו רואה את הנגעים אית לן למימר נמי הכי סברה וליכא פלוגתא בינייהו דקתני להו בלשון אבות ותולדות לאו צירוף תני להו אלא לענין שצריך הכהן בקי בהן ובשמותיהן אבל כולם מצטרפות זו ובהכי ניחא דבעי התם גמרא שתם לבהרת מנ״ל ואי איתא ה״ל לפרושי דוקא קא בעי ומדפסים ליה סתומ דלכולי עלמא בעי דליכא פלוגתא בי

ב וכתב הראב״ד ולובן שהוא דיהה א שגנתו כר״ע וכו׳. נראה מדבר מפרש דר״ע דאמר זו למעלה מזו היינו שלובן של זו יותר מזו ולובן של זו יותר ורבנן פליגי ואמרי דסיד וצמר לבנונית אלא דשל סיד נוטה ללובן השלג ושל צ ללובן אחר ומש״ה תמה על רבינו למ כר״ע ולא כסתם מתני׳ ובמ״ש לדעו אין מקום להשגה זו. וכתב עוד הראב״ד זה בין להקל א״א אינו נראה כן מן וכו׳. וגם להשגה זו אין מקום במ״ש רבינו:

אינה צרעת אלא בוהק הוא: **ב** וד׳ מראות יש בצרעת עור הבשר ואלו הן. לובן עז ביותר שאין למעלה ממנו שהוא נראה בעור הבשר כשלג הוא הנקרא בהרת. *ולובן שהוא דיהה מזה מעט שנראה כצמר נקי של כבש בן יומו הוא הנקרא שאת. ולבן שדיהה מן השאת מעט שנראה כסיד ההיכל הוא תולדת הבהרת ונקראת ספחת. ולובן שדיהה מסיד ההיכל מעט והרי הוא כקרום ביצה היא תולדת השאת וגם זה נקרא ספחת. הנה למדת שהמראה שהוא כסיד ההיכל הוא ספחת הבהרת. והמראה שהוא כקרום ביצה היא ספחת השאת שאין לשון ספחת אלא טפילה. מכאן ^א^ אמרו מראות נגעים שתים שהן ארבע בהרת וספחתה שאת וספחתה: **ג** ארבע מראות נגעים אלו כולן מצטרפין *זה עם זה בין להקל בין להחמיר. בין בתחילת ראיית הנגע בין בסוף השבעה. בין לאחר שנפטר המצורע או נחלט. כיצד אחד נגע שהיה כולו לבן כשלג או כסיד ההיכל או כצמר נקי או כקרום ביצה. ואחד נגע שהיה מקצת הלובן כמראה הבהרת ומקצתו כמראה השאת ומקצתו כמראה הספחת הכל כמראה אחד הוא חשוב. א״כ למה מנאום חכמים ואמרו מראות נגעים שתים שהן ארבע כדי להבין במראות. שכל כהן שאינו מכיר המראות ושמותיהן כשמלמדין אותו ומודיעין אותו לא יראה הנגע עד שיבין ויכיר ויאמר זו היא הבהרת וזו היא ספחתה זו היא השאת וזו היא ספחתה: **ד** היה במראה הלובן מארבע מראות אלו מקצת אדמומיות מעורבות בו. גם זה נגע צרעת הוא שנאמר או בהרת לבנה אדמדמת והוא הדין לשאת ולספחת של שאת ולספחת הבהרת. והמראה הזה שהוא מעורב מלבנונית ומעט אודם הוא הנקרא פתוך. וכיצד מראה הפתוך בארבע מראות אלו. כאילו הן ארבע כוסות מלאות חלב ונתערב בכוס הראשונה שני טיפי דם ובשניה ארבעה טיפין ובשלישית שמונה טיפין וברביעית ששה עשר טיפין. *הפתוך שבבהרת הוא המראה הרביעי והפתוך שבשאת כמראה כוס שלישית והפתוך שבספחת הבהרת כמראה הכוס השניה וחפתוך שבספחת השאת כמראה הכוס הראשונה: כל

א סמג עשין רלד:

השגת הראב״ד

*ולובן שהיא דיהה. א״א שגה משנתו כר״ע דאמר ארבע מראות כללו זו למעלה מזו דאי לרבנן סיד ההיכל וצמר לבן כי הדדי נינהו אלא שזה נוטה ללובן השלג והצמר נוטה ללובן אחר והכי איתא בשבועות:

השגת הראב״ד

*זה עם זה בין להקל כו׳. א״א אינו נראה כן מן הגמרא דאמרינן התם סיד ההיכל לצרפיה בהדי שאת לאו בר מיניה הוא אלמא תולדה דהאי לא מצטרף בהדי האי:

השגת הראב״ד

*הפתוך שבבהרת. א״א נ״ל שזה שיבוש כי הוא בהיפך שהבהרת לבנונית שלו יתירה והאדמומית מעוטה והשאת הלובן שלו מעוטה והאודם שלו יתירה וכן כולן כל שהלובן מתמעט האודם מתרבה:

ד היה במראה הלובן מד׳ מראות אלו מקצת אדמומיות מעורבת בו וכו׳. בפ״ק דנגעים. ומ״ש וכיצד מראה הפתוך בארבע מראות אלו וכו׳. בר״פ (דף ו׳). ועל מ״ש רבינו הפתוך שבבהרת הוא המראה הרביעית כתב הראב״ד א״א נ״ל שיבוש וכו׳. טעמו לפי שהוא מפרש שהסדר הוא מלמעלה למטה שהכוס שבו שני טיפין הוא בבהרת ושיש בו ד׳ טיפי דם הוא בצמר ושל שמונה טיפין הוא בסיד טיפין הוא בקרום ורבינו סובר שהסדר הוא מלמטה למעלה וטעם רבינו מבו שהלובן שלו יותר אינו ניכר שהוא פתוך אא״כ יפלו בו כרכה טיפי דמים

ה כל המראות האלו בין הלבן בין הפתוך מצטרפין זה עם זה וכמראה אחד הן חשובין. ובין שהיה הנגע כולו לבן או מקצתו לבן ומקצתו אדמדם הכל כמראה אחד הוא בין להקל בין להחמיר: ו כל מראה צרעת עור הבשר אינה קרויה נגע ולא מטמאה עד שיהיה מראה הנגע עמוק מעור הבשר. לא עמוק במשישתו אלא במראית העין כמראה החמה הנראית לעין עמוקה מן הצל. אבל אם היה מראה הלובן או הפתוך בשוה עם שאר העור או גבוה מן העור אינו נגע אלא כמו צמח *מן הצמחים העולים בגוף: ז שיעור כל נגעי צרעת בין צרעת אדם בין צרעת בגדים כגרים הקלקי שהוא מרובע. והוא מקום מרובע מעור הבשר כדי צמיחת שלשים ושש שערות שש שערות אורך ושש שערות רוחב וכל הפחות מזה אינו נגע צרעת: ח נגע שהיה רוחבו כדי צמיחת חמש שערות אפילו היה אורכו אמה הרי זה טהור ואינו נגע צרעת עד שיהיה בו רבוע כגרים. וכל השיעורין הלכה למשה מסיני: ט כ"מ שנאמר בהרת הוא הדין לשאר ד' מראות של לובן או של פתוך והוא שיהיה הנגע כגרים או יתר ויהיה עמוק מעור הבשר וזה הוא שאנו קורין אותו בהרת סתם. בהרת שהיא עזה כשלג נראית באדם שהוא לבן כהה. ובהרת שהיא נראית בכושי עזה. לפיכך אין משערין הכל אלא בבינוני שאינו לא לבן ולא שחור: י שלשה סימני טומאה הן בצרעת הבשר. שיער לבן והמחיה והפשיון. ושלשתן מפורשין בתורה. כיצד מי שנולדה בו בהרת ובה שיער לבן או מחית [...]הי כשיראהו הכהן יחליטו ויאמר טמא. לא היה בה שיער לבן ולא מחיה יסגר שבעת ימים ובשביעי רואהו אם נולד [...]ת שיער לבן או מחיה או שפשתה והוסיפה ה"ז מוחלט. לא נולד בה לא מחיה ולא שיער לבן ולא פשתה בעור יסגיר [...]ן שני. אם נולד בה אחד משלשתן מחליטו ואם לאו ה"ז טהור ויפטרנו שאין בנגעי עור הבשר הסגר יתר על שני [...]ות. ואם לאחר שפטרו וטהר פשה הנגע או נולד בו שיער לבן או מחיה הרי זה מוחלט טומאה: יא בהרת שהיתה כשלג ולאחר ההסגר נעשית כקרום ביצה או שהיתה בתחילה כקרום ביצה ונעשית כשלג הרי היא כמות שהיתה שאין המראה סימן טומאה ולא כהייתו סימן טהרה אלא אם נתמעט מארבע מראות ונעשית כהה מקרום ביצה שהרי נעשית [...]ן ולפיכך טהור. א"כ מהו זה שנאמר בתורה והנה כהה הנגע ולא פשה הנגע בעור וטהרו הכהן. שאם כהה מארבע מראות טהור, וכן אם לא כהה ולא פשה ולא נולדה בו לא שיער **לבן ולא מחיה** הרי זה **טהור**:

השגת הראב"ד

*מן הצמחים העולים בגוף א"א לא נאמר זה אלא בבהרת אבל בשאת מראהו גבוה מן העור שאין שאת אלא גבוהה:

פרק שני

א שיער [א]לבן שהוא סימן טומאה בצרעת אין פחות משתי **שערות**. וכמה יהיה אורכן כדי שיהיו ניטלות בזוג. היתה אחת ארוכה ואחת קצרה משיעור זה. או אחת שחורה ואחת לבנה. או אחת מלמטה ונחלקה [...]לה. ונראית כשתים. או שהיה עיקרן משחיר וראשן מלבין הרי זה טהור. היה עיקרן מלבין וראשן משחיר אע"פ שהלבן כל

א סמג עשין רלד:

כסף משנה

ה המראות האלו בין הלבן בין הפתוך מצטרפין זה עם זה וכו'. בפרק קמא דנגעים בתר דקתני מראות שבועות ומראה פתוכות תנא ארבע מראות אלו [...]ין זה עם זה משמע דהכולהו קאי בין פשוטות בין פתוכות בין פשוטות עם פתוכות: ו כל מראה צרעת עור הבשר וכו'. בריש שבועות (דף ו' ע"ב) ת"ר בהרת עמוקה וכן הוא אומר ומראהו עמוק מן העור [...]ה חמה העמוקה מן הצל ובספרי אמרו [...] הנגע עמוק ואין ממשו עמוק ואמרו [...]את אין שאת אלא גבוה ומפני זה כתב [...]ד מן הצמחים העולים בגוף א"א לא [...]ה אלא בבהרת אבל בשאת מראהו גבוה מן [...]שאין שאת אלא גבוה עכ"ל. וכ"כ דעת [...]ם שפירש באת עמקא. ואפשר לומר [...] רבינו דכיון דבהרת צריכה להיות [...] הוא הדין לשאת ומ"ש בספרי שהיא גבוהה [...]נימרא שהיא גבוהה ממש אלא שהיא גבוהה [...]מבהרת כלומר שאינה עמוקה כמותה אבל [...] עמוקה היא, ובזה עלה ארוכה למ"ש [...]פירוש התורה ומראיה אין עמוק מן העור [...]עתי פירושו דוק ותשכח. כתוב בספרי [...] לא עמוק במשיהתו וט"ס הוא וצריך [...] לא עמוק במשישתו וכן מצאתי בספר [...] והוא היא דספרי שכתבתי בסמוך: ז [שי]עור כל נגעי צרעת וכו'. ברפ"ו דנגעים [...] גופה של בהרת כגרים הקילקי מרובע [...]גרים ט' עדשות מקום עדשה ארבע שערות [...]ל"ו שערות ופירש שם רבינו בהאמר היה מרובע יהיה צמיחת ל"ו שערות והוא הקילקי לפי שרחבו ו' באורך ו' ויהיה אורך ג' עדשים ברוחב ג' עדשים לפי [...]ה ארכה צמיחת שתי שערות ורחבה [...] שתי שערות: ח ומ"ש נגע שהיה ברחבו [...]ת חמש שערות וכו'. נלמד ממה שכינו הנזכר גופה של בהרת כגרים הקילקי מרובע:

וכל השיעורים הל"מ. בריש עירובין (דף ד'): ט כ"מ שנאמר בהרת וכו'. זה הוא הקדמה לכל מה שיבא: בהרת שהיא עזה כשלג וכו' לפיכך אין משערין הכל אלא בבינוני. פ"ב דנגעים וכחכמים: י שלשה סימני טומאה בצרעת עור הבשר וכו'. בפ"ג דנגעים ובפ"ז. ומ"ש שאין בנגעי עור הבשר הסגר יותר על שני שבועות. משנה פ"ב דערכין (דף ח' ע"ב) והוא מבואר בתורה: יא בהרת שהיתה עזה כשלג וכו'. בפרק ד' דנגעים היתה עזה ונעשית כהה או כהה ונעשית עזה הרי היא כמות שהיתה ובלבד שלא תתמעט מד' מראות. ומ"ש רבינו א"כ מהו זה שנאמר בתורה והנה כהה הנגע וכו' וכן אם לא כהה ולא פשה וכו'. כדברי רבינו כתב הרמב"ן בפירוש התורה ור"ש בפרק קמא דנגעים ולאפוקי ממ"ש רש"י בפירוש התורה אם כהה הוכהה מראיהו הא אם עמד במראיהו ולא פשה טמא וכה.ר הצריך בזה ה"ר אליה מזרחי שם:

פ"ב א שיער לבן שהוא סימן טומאה בצרעת וכו'. בפ"ד דנגעים ובת"כ ושער מיעוט שער שתי שערות. ומ"ש וכמה יהא אורכן וכו'. משנה פרק בא סימן (דף כ"ב ע"ב) פלוגתא דתנאי ואיפסיקא הלכתא כמחמיר וסובר רבינו שהאומר כדי שיהיו ניטלות בזוג הוא המחמיר שהוא השיעור המועט. ומ"ש היתה אחת ארוכה. בפ"ק דנגעים. ומ"ש או אחת מלמטה וכו'. בפ"ד. ומ"ש אע"פ שהלבן כל שהוא טמא. שם כמה לבנונית יהא ר"מ אומר כל שהוא ר"ש אומר כדי לקרוץ בזוג ופסק כר"מ דמחמיר משום דכיון דלא איפסיקא הלכתא בפרק מי שהוציאוהו (דף מ"ו ע"ב) בפלוגתא דר"מ ור"ש הלכה כדברי מי נקטינן כדברי המחמיר וכ"כ בעל הליכות עולם ואע"ג דהניא *בתוספתא ר"מ אומר כל שהוא והכ"א כשיעור לא חש לה רבינו לפסוק כחכמים ע"ד מאי דאמרינן

*נ"ל נש"כ.

משנה למלך

וכמה יהיה אורכן כדי שיהיו נטלות בזוג. וכ"כ בפ"ח גבי שער צהוב. וראיתי למרן בריש פ"ב שכתב פרק בא סימן פלוגתא דתנאי ואיפסיקא הלכתא כמחמיר ע"כ. ודברי מרן [...]יצור דודאי כשנחלקו התנאים בשיעורין בין לקולא בין להומרא נחלקו אלא דאנן מספקא לן [...]מאן ופסקינן ככולהו להחמיר וכמ"ש הרא"ש שם וא"כ היה לו לרבינו לפרש שטומאת שער לבן [...]שער צהוב בשיעור דנטילת הזוג שהוא טומאת ספק דנפקא מינה טובא לענין דינא בין טמא ודאי [...]ספק דמלבד לענין מגע תרומה וקדשים דטמא ודאי שורפין וטמא מספק תולין עוד נפקא מינה [...]אי מתוך הגלט מביא קרבן אשם לטהרתו ואילו טמא מספק אינו יכול להביא קרבן שהרי אשם [...] בנדר או בנדבה ואין לו תקנה אלא שיכתוב נכסיו לאחרים ויביא קרבן עני שהוא חטאת העוף [...] הספק וכמבואר כל זה בדברי רבינו והרי בפ"ב גבי כספק שער לבן קודם כספק בהרת קדמה [...] רבינו שטומאתו מספק. כן אמת שראיתי למרן בריש הלכות פרה שכתב בשם הר"י קורקוס דכוכב [...]לא אמרינן הלכה כדברי כולם להחמיר אלא לגבי בן ובא אבל לענין פרה נקטינן כר"ע דאמר [...]יו ניטלות בזוג ע"כ. ולפ"ז היה אפשר לומר דרבינו ס"ל שהוא טמא ודאי בשיעורא דניטלת [...]א שדברי הר"י קורקוס הם מתמיהים שהרי גבי שער שחור המציל בנתקים כתב בפ"ח דאינם [...]עד שיהיו ארוכן כדי לכוף ראשן לעיקרן ולר"ע בשיעורא דנטלת בזוג מצילות ולומר שכוונת הר"י [...]הוא שדעת רבינו הוא להוציא מן הכלל דוקא פרה אבל נגעים וכן ובא שוים הם ועל כולם אמרו הלכה כדברי כולם להחמיר הנה מלבד שכפי זה הדרא קושיין לדוכתיה דלמה לא ביאר לנו רבינו גבי נגעים שטומאתו בספק הדבר מלבד עצמו לא ניתן להאמר דבשלמא אי אמרינן שלא אמרו הלכה כדברי כולן להחמיר אלא גבי בן ובא ניחא שסתמו דבריהם ואמרו הלכה כדברי כולן להחמיר ולא קתי אלא לבן ובא משום דהכות פירקא דיני דבן ובא קיימי ביה אבל לומר דגם גבי נגעים אזלינן לחומרא וגבי פרה הלכה כר"ע הוא דבר מתמיה ומנא ליה לרבינו למיפסק בסכינא חריפא דברי מר עוקבא. הכלל העולה שדברי מהר"י קורקוס הללו לא ניתנו להאמר כלל והדרינן לקושיין דלמה לא ביאר לנו רבינו שטומאתו מספק וכן גבי נתקין היה לו לבאר שאם היו כדי נטילת זוג טמא מספק ואם היה כדי לכוף ראשן טהור ודאי ולומר שסמך על מ"ש בפ"ב מהלכות אישות הוא דוחק גדול בעיני וצ"ע. עוד זאת אדרש במאי דאמרינן הלכה ככולם להחמיר אף בנגעים כמו שנתבאר לעיל ואמאי הא תנן בריש פ"ה דנגעים כל ספק נגעים טהור וכבר ביארו שם דעד שלא נזקק לטומאה ספיקו טהור והכי תנן בפ"ד דטהרות משנה י"ב והכי מייתי לה בפ"ב דנזיר וא"כ מי שראה אותו הכהן שנולד בו בהרת ובה שער לבן כדי נטילת זוג אמאי מחליטו הכהן והלא ספק נגעים הוא עד שלא הוזקק לטומאה דקי"ל דטהור וכן פסק רבינו בפ"ו דנגעים דין ה' ולא הוציא מן הכלל אלא שנים. ואף שכלל זה דספק נגעים שהוא טהור לא למדו אותו בת"כ אלא גבי פשיון הוא הדין נמי גבי ספק דשער לבן וכמו שהכריח שם הר"ש מהתוספתא שגם בספק דשער לבן אמרינן ספק נגעים טהור וכבר הביא רבינו תוספתא הלזו הוף פ"ז ומלבד מה שהכריח הר"ש

דאמרינן בפרק החולץ (דף מ״ג) אם רבי לא שנאה רבי חייא מנא ליה :

ב שתי שערות לבנות וכו׳. בפ״ד דנגעים. ומ״ש ובין שהיו שתי שערות בתוך הבהרת וכו׳. משנה רפ״ד דנגעים שהפסיון מטמא חוץ לנגע משא״כ בשיער לבן. ומה שכתב היו שתי שערות בתוך הנגע וכו׳. בת״כ ובתוספתא דנגעים פ״ב :

ג לובן השערות מטמא בכל מראה וכו׳. רפ״ד דנגעים :

ד אין שיער לבן סימן טומאה עד שיהיה בגוף הבהרת וכו׳. בפ״ק דנגעים תנן על שתי שערות לבנות נסמך השחין לשתיהן או לאחת מהן הקיף השחין את שתיהן או את אחת מהן או חלקן השחין ומחית השחין והמכוה ומחית המכוה והבוהק להקל וא״ת הא קי״ל שיער לבן הוא סימן טומאה גם בשחין ומכוה וא״כ דל בהרת מהכא תיפוק ליה משום שחין ומכוה שיש בהם שיער לבן וי״ל לומר משכחת לה כגון שהיא מכה טריה ונקרא מורד ואינה מטמאה :

ה ומ״ש הלכו להם השחין והבוהק וכו׳. שם במשנה הנזכרת :

ו אין שיער לבן סימן טומאה וכו׳. בספ״ד דנגעים : ז היתה בו בהרת ובה שער לבן וכו׳. בפ״ה דנגעים וכחכמים :

ט בהרת כחצי גרים וכו׳.. שם ודלא כר״ע. ומ״ש ספק שיער לבן קדם וכו׳ עד הרי זה טמא. שם בסוף הפרק וכת״ק ואע״ג דבפרק הפועלים (דף פ״ו) אמרינן דקב״ה אמר טהור לא בשמים היא ואע״ג דאמרינן מאן נוכח רבה בר נחמני ואיהו אמר טהור ויצתה נשמתו בטהרה י״ל דכיון דבשעת יציאת נשמה הוא דאמר הכי הוי בכלל לא בשמים היא ואינו כדאי להוציא מכלל שבידינו דהלכה כת״ק ועוד שבתחילת פרק ה׳ דנגעים ההם לן תנא הכי : ומ״ש ויראה לי שטומאתו בספק. הטעם משום דכיון דספק הוא אי זה מהם קדם אי אפשר לומר דאפשר שאמרו הוא טמא ודאי אלא ספק קאמר :

פ״ג א אין המחיה סימן טומאה עד שתהיה כעדשה. פשוט בפ״ד דנגעים ומ״ש מרובעת. שם בפ״ק. ומ״ש וכמה שיעורה וכו׳. בת״כ ומחית בשר חי יש שהוא ח״ל שער לבן ומהית מה שיער מקום שתי שערות אף מחיה במקום שתי שערות ונתבאר בדברי רבינו בפירוש המשנה דנגעים ומדברי ר״ש בפ״ד הלכה ב׳ ת״כ ובפ״ז הלכה ב׳ שהמחיה מכלל כו׳ שעל מה ששנינו שם בהרת כגרים ובה כעדשה כתב ובה מחיה כעדשה ובין הכל כו׳ וגם רבינו כתב כן בפרק הנזכר הלכה ומ״ש והוא שתהיה המחיה באמצע הבהרת בפ״ק דנגעים תנן דאין המחיה סימן טומאה אא״כ היתה מבוצרת כלומר שהיא בתוך הבהרת כמו המבצר שהוא בתוך העיר ומכונסת אבל אם היתה מן הצד או שהיא מפוזרת אינה סימן טומאה :

כל שהוא טמא : ב שתי שערות לבנות שהן בתוך הנגע אף ע״פ שיש שיער שחור ביניהן והן מפוזרות אחת כאן ואחת כאן הרי אלו סימן טומאה. אפילו היה הנגע כגרים מצומצם אין מקום שיער השחור ממעטו. ובין שהיו שתי השערות בתוך הבהרת והיא מקפתן ובין שהיו בסופה הרי זה טמא אבל אם היו בצדה מבחוץ ה״ז טהור עד שיהיה העור שצומחות ב׳ השערות הלבנות לבן. היו שתי שערות בתוך הנגע ושוכבות הוצה לו טמא היו חוצה לו ושוכבות בתוכו אינן סימן טומאה : ג לובן השערות מטמא בכל מראה בין שהיו לבנות כשלג בין שהיו לבנות לובן דיהה ביותר הואיל ומראיהן לבן טמא : ד אין שיער לבן סימן טומאה עד שיהיה בגוף הבהרת. כיצד בהרת ובתוכה שחין או מכוה או בוהק או מחית השחין או מחית המכוה ושתי שערות לבנות בתוך השחין או המכוה או הבוהק שבתוך הנגע אינן סימן טומאה והרי זו כבהרת שאין בה שיער לבן ויסגיר אע״פ שהבהרת מקפת את השחין או את המכוה או את מחייתן או את הבוהק שיש בהן שתי השערות. אם היה שחין או מכוה או מהייתן או בוהק מקיף את שתי השערות הרי אלו אינן סימן טומאה והרי הבהרת כבהרת שאין שיער לבן ויסגיר : ה הלכו להן השחין והבוהק והמכוה שהקיפו את השערות הלבנות או נסמכין להן או חולקין אותן ונמצאו שתי השערות בתוך הבהרת בגופה בסוף השבוע הראשון או בסוף השבוע השני הרי זה מוחלט. ואם לא הלכו יפטרנו : ו אין שיער לבן סימן טומאה עד שתקדים הבהרת את השיער הלבן שנאמר והיא הפכה שיער לבן שתהפכנו אותו הבהרת. אבל אם קדם שיער לבן את הבהרת הרי היא כבהרת שאין בה סימן טומאה ויסגיר : ז היתה בו בהרת ו[בה] שיער לבן והוחלט בו ואח״כ הלכה הבהרת והניחה שיער לבן במקומו וטיהר ואח״כ חזרה בהרת אחרת במקום הבה[רת] הראשונה והרי השיער לבן בתוכה זהו הנקרא שיער פקודה אינו סימן טומאה שנאמר והיא הפכה שיער לבן שהפכתו ד[...] לא שהפכתו חבירתה : ח היה בו בהרת כגרים ובה שתי שערות והוחלט והלך ממנה כחצי גרים וטיהר ונשארו שתי השער[ות] בחצי גרים הנשאר והזר כחצי גרים במקום זה שהלך והרי שתי שערות לבנות בבהרת כגרים אינן סימן טומאה שיהפוך שתי השערות בהרת אחת : ט בהרת כחצי גרים ואין בה כלום ונולדה בצדה בהרת כחצי גרים ובה שיער א[חת] הרי זו להסגיר. בהרת כחצי גרים ובה שיער אחת ונולדה לה בהרת כחצי גרים ובה שיער אחת הרי זו להסגיר. בהרת כ[חצי] גרים ובה שתי שערות ונולדה לה בהרת כחצי גרים ובה שערה אחת הרי זו להסגיר. בהרת כחצי גרים ואין בה כ[לום] ונולדה לה בהרת כחצי גרים ובה שתי שערות הרי זו להחליט שהרי קדמה בהרת לשתי השערות הלבנות. ס[פק] שיער לבן קדם ספק הבהרת קדמה הרי זו טמא. ויראה לי שטומאתו בספק :

פרק שלישי

א אין המחיה סימן טומאה עד שתהיה כעדשה מרובעת או יתר על זה. וכמה שיעורה כדי צמיחת ארבע שער[ות] שתים אורך ושתים רוחב. והוא שתהיה המחיה באמצע הבהרת והבהרת מקפת אותה מכל צד והיא יתירה [על] המחיה רוחב שתי שערות או יתר. אבל אם היתה המחיה בצד הבהרת אינה סימן טומאה. היתה מפוזרת כגון שהיה ב[ה] חי כחרדל במקום זה ובשר חי כחרדל במקום אחר אעפ״י שהכל באמצע הבהרת אינן מצטרפין לכעדשה. עד שיה[יה] במקום

משנה למלך

מהתוספתא שדין זה דספק נגעים דטהור שהוא בכל סימני טומאה יש להכריח זה ממאי דתנן בריש פ״ה דנגעים כל ספק נגעים טהור חוץ מזה וכו׳ וקאי למתני׳ דלקמיה דספק בהרת קדמה לשער לבן וכן בסימן דמהיה כתבו האחרונים דכל הספק שיש במחיה ספיקו טהור ומרן ז״ל בפ״י מהלכות נגעים דין י״ב על מ״ש רבינו הספק עמד ספק לא עמד הפיקו טהור כתב אפשר שהוא מדתנן ספק נגעים טהור ע״כ. הן אמת שדבריו שם הם מתמיהים ואחרי נקטת המחילה הראויה אהה אדוני מה ענין זה לזה אם אמרו בספק נגע דספיקו טהור יאמר בודאי נגע וכספק נטמא הטהור לא ראי זה כראי זה. גם בתירוץ האחר שכתב שם מרן משום דהוי ספק טומאה בר״ה דסתם אינן הוא ר״ה גם זה לא יתכן דחלוקי דינים אלו של ר״ה ורה״י אין כאן מקומם בהלכות אלו וכבר ביארם רבינו במקומם הראוי להם ודבריו הללו דספק עמד דספק לא עמד הם משנה ערוכה בפ״ג דעדיות מ״ז ובפ״ו דטהרות מ״ב וכבר הביא רבינו משנה זו בפט״ו מהלכות הבות הטומאה דין ה׳ וברים פי״ד מהלכות אבות הטומאה מנה רבינו י״ב ספיקות שטהרו חכמים ובכללם מנה ספק נגעים ספק עוכר ועומד וספק ר״ה הרי לך מבואר דספק עוכר ועומד לאו מדין ספק נגעים ולא מדין ספק ר״ה נגע בה וכל זה הוא מבואר. והנה יצאנו מכוונתנו ונחזור למה שעמדנו דלמה מר עוקבא אזל לחומרא בספק דשיעור שער לבן הן אמת דהאי מקרא ילפינן הך דינא דספק נגעים דטהור וכמ״ש מרן דאיתא בת״כ וכבר הביא הר״ש קרא דת״כ בפ״ה דנגעים עלה דמתניתין דספק נגעים אפשר לומר דכי אגמריה רחמנא למשה דספק נגעים טהור לא אגמרי׳ אלא בספק דמציאות לא בספק דתכרון ידיעה דלא ידעינן הלכתא כמאן דהא לא מיקרי ספק דקמי שמיא גליא ומש״ה בספק זה דלא ידעינן הלכתא כמאן בשיעורין אזל גן להומרא אך מסוגיא דפ״ב דנזיר עלה ס״ה מוכח שדין זה דספק נגעים דטהור לאו מקרא ילפינן לה שאמרו מנא ה״מ אמר רב יהודה אמר ש[...] אמר קרא לטהרו או לטמאו ופתח בו הכתוב בטהרה תחלה והקשו לזה ואמרו דקרא למילתא הו[א] אתא והנראה שם מדברי התוס׳ דלית ליה טעמא דקרא אלא טעמא דספק נגעים הוא משום ד[...] גברא בחזקתו שהיה בחזקת טהור וא״כ הדרא קושיין לדוכתה במחלוקת זה דשערות דנגעים ניזיל ל[...] ונוקי גברא בחזקתיה שהיה טהור. ואפשר לומר דלא שייך לומר אוקי גברא אחזקתיה אלא [...] דמציאות דאמרינן אוקי גברא אחזקתיה אך בודאי נעשה המעשה ומספקא לן מילתא היכי אג[מריה] רחמנא למשה לא שייך לומר אוקי גברא אחזקתיה והכי אגמריה דהטו מפני חזקתו של זה משתנה דאגמריה רחמנא למשה וחילוק זה הוא נכון בעיני, וזה ימים שתמהתי על הרב בעל פני משה דעמיה הלא הוא הרב מהר״א ששון ז״ל שלא עמדו בחילוק זה והדברים ארוכים לא עת האסן (*א״ה עיין במה שכתב הרב המחבר בפרק ב׳ מהלכות איסות) :

ו שנאמר והיא הפכה שער לבן כו׳. עיין ברכת הזבח (דף ל״ד ע״ב) :

ט ויראה לי שטומאתו בספק. (א״ה הנה הרב תי״ט ספ״ד דנגעים ס״ל דבודאי מחזיקין לטומאה ובסוף דבריו כתב וז״ל אמנם ראיתי להרמב״ם שכתב אדרבא בספ״ב מהלכות ט״ל דירא[ה] דטומאתו בספק ועיין בחיבורו ספ״ד מהלכות ממרים ע״כ. ונראה דכוונתו להקשות דלפי דברי [...] שכתב שטומאתו בספק מדרבנן א״כ לא משכחת לה דזקן ממרא יתחייב מיתה על זה כיון שאינו דבמזיד חייב כרת ועל שגגתו חטאת קבועה מאחר שהטומאה מדבריהם כמבואר בה״י מהלכות ס[...] כמוקדשין דין ט״ו ועיין בסוגיא דפ״ל דנדה הכא דתנן חמשה דמים טמאים באשה יע״ש כרפ״י ד[...]

לייבב

חיה מטמאה בכל מראה וכו'. בר"פ דנגעים שהמחיה מטמאה בכל מראה :
המחיה סימן טומאה עד שתהיה בגופה של בהרת וכו'. בפ"ק דנגעים :
חיה סימן טומאה לעולם וכו' . בפ"ד דנגעים שהמחיה מטמאה הפוכה ושלא הפוכה : זה שנאמר בתורה והיא הפכה שיער לבן וכו'. בספרי :
רת כגרים מצומצם וכו'. פרק ו' :
היתה המחיה פחותה מכעדשה
נם זה שם. ומה שכתב נתמעטה המחיה
ם וחכמים : וכתב הראב"ד ה"ז כמות
א"א ואינה טהורה עכ"ל ביאור דבריו
יתן תנן ר"מ מטמא וחכמים מטהרים
ימרא שיטהרנו ויפטור אותו אלא היינו
אין כאן סימן טומאה ויסגיר ולפיכך
תב רבינו הרי זו טהורה אלא הרי זו
שהיתה ואין כאן סימן טומאה כלומר
וכוונת הראב"ד לומר שיפה כיון
רבינו לשנות לשון המשנה :
ת יתירה מכגרים וכו'. בפ"ו שם.
ומ"ש ולא תקרב המחיה וכו'. פשוט
א על פי מה שנתבאר בפרק זה :
רת כגרים ובשר חי כעדשה וכו'. שם
וכת"ק. ומ"ש נתמעט הבשר החי
ניהם וכו'. שם וכר"ע מחבירו :
הרת שהיתה בראש אבר מן האיברים
וכו'. גם זה שם :
ומ"ש

ומ"ש אבל ראשי דדים של איש והיבולת והדלדולים וכו'. שם וכת"ק : וכתב הראב"ד מפני שהמחיה חולקת א"א לא ימצא דבר זה אלא בשאין בראש האבר מקום יושב כגרים וכו'. טעמו שבא ליישב למה יחדו מחיה יותר משיער ופשיון ומשיג על רבינו שכתב מפני שהמחיה חולקת את הנגע דמה לשון חלוקה במחיה והלא הוא מחשבון הגרים וכו' וי"ל לדעת רבינו שהוא מפרש שאילו היתה בהרת כגרים בראש אחד מאיברים אלו אפשר שיהיה נראה כולו כאחד אבל מתוך שהמחיה בתוכה אין העין שולט בכל הבהרת כאחד :
ט ומ"ש וכל ראשי איברים אלו וכו'. תוספתא:
פ"ד א הפשיון מטמא בכל שהוא . בפ"ד דנגעים . ומ"ש והוא שיהיה הפשיון מאחת ממראות נגעים. בפ"ד יש במחיה מה שאין בפשיון וכו' שהמחיה מטמאה בכל מראה משא"כ בפשיון כלומר שהפשיון אינו מטמא אא"כ הוא מד' מראות ובפ"ק תנן שאר הבוהק חילק בין האום לפשיון טהור . ומ"ש ואין הפשיון סימן טומאה וכו' אבל אם פשה לתוך הנגע הרי הוא כמות שהיה וכו' . בפ"ו וכרבי עקיבא :
ב אין הפשיון וכו' . הכי משמע בפ"ו משנה ג' ובת"כ יכול יהא הפשיון מטמא בתחילה ת"ל אחרי הראותו יכול אם ראהו שהוא פושה והולך יזקק לו ת"ל לטהרתו אינו נזקק לו אלא בשעה שרואה אותו מטומאה לטהרה

במקום אחד באמצע הבהרת כעדשה מרובע או יתר :
ב המחיה מטמאה בכל מראה בין שהיה מראה המחיה אדום או שחור או לבן והוא שלא יהיה הלובן מארבע המראות שביארנו : ג אין המחיה סימן טומאה עד שתהיה בגופה של בהרת . כיצד בהרת שהיתה באמצע שחין או מכוה או מחיה או בוהק . והמחיה בתוך השחין או בתוך המכוה או בתוך מחייתן או בתוך הבוהק . אף ע"פ שהמחיה באמצע הבהרת אינה סימן טומאה מפני שהיא בתוך השחין או המכוה או בתוך הבוהק או מחייתן . וכן אם הקיף השחין את מחייתו והמכוה את מחייתה והבוהק את המחיה או שנסמך אחד מהן למחיה מצדה או שחלק אחד מהן את המחיה ונכנס לתוכה אינה סימן טומאה והרי זו כבהרת שאין בה סימן ויסגיר . הלכו להן השחין או המכוה או הבוהק שהיה תחת המחיה שהיו בצדה או שהיו מקיפין או
נכנסין לתוכה ונמצאת המחיה לבדה בתוך הבהרת בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני הרי זה יחליט. אם לא הלכו
יפטור : ד המחיה סימן טומאה לעולם בין שקדמה מחיה את הבהרת בין שקדמה בהרת את המחיה לפי שלא נאמר בה
הפכה. זה שנאמר בתורה והיא הפכה שיער לבן ומחית בשר חי בשאת אינו צריך לשניהן לשיער ולמחיה אלא כל אחד
סימן טומאה ולא נאמר שיער לבן עם המחיה אלא ליתן שיעור למחיה שתהיה כדי לקבל שיער לבן שהוא שתי שערות:
בהרת כגרים מצומצם ובאמצעה מחיה כעדשה מצומצמת הרי זה מוחלט. נתמעטה הבהרת או שנתמעטה המחיה טהור
אם רבתה המחיה שבתוך בהרת זו טהור שאין הבהרת מטמא במחיה עד שתהיה יתירה על המחיה רוחב שתי שערות
צד . היתה המחיה פחותה מכעדשה ורבתה המחיה עד שנעשית כעדשה ה"ז מוחלט . נתמעטה המחיה ממה שהיתה
והלכה לה *הרי זו כמות שהיתה ואין כאן סימן טומאה : ו בהרת יתירה מכגרים ובה
ה יתירה מכעדשה ורבו או שנתמעטו טמא . ובלבד שלא יתמעט בהרת מכגרים ולא
עט המחיה מכעדשה ולא תקרב המחיה לסוף הבהרת בפחות מכדי צמיחת שתי שערות כמו שביארנו : ז בהרת כגרים
חי כעדשה או יתר מקיפה מבחוץ ובהרת שנייה מקפת את הבשר החי . הרי הבהרת הפנימית להסגיר שהרי אין בה
טומאה ובהרת החיצונה להחליט שהרי המחיה באמצעה . נתמעט הבשר החי שביניהן או שהלך כולו בין שהיה
עט וכלה מבפנים בין שהיה מתמעט מבחוץ הרי שתיהן כבהרת אחת שאין בה סימן טומאה : ח בהרת שהיתה בראש
מן האיברים והמחיה באמצע הבהרת בראש האבר אינה
טומאה *מפני שהמחיה חולקת את הנגע ונמצא מקצתו
ע ויורד מכאן ומקצתו שופע ויורד מכאן ונאמר בנגעים
ה הכהן שיהיה רואה הנגע כולו כאחת. ואלו הן ראשי
ים שאינם מטמאין במחיה ראשי אצבעות ידים ורגלים
שי אזנים וראש החוטם וראש העטרה וראשי דדין של
ה. אבל ראשי דדין של איש והיבולת והדלדולין מטמאין
יה : ט וכל ראשי איברים אלו שהיה מקומן יושב
ים מטמאין בנגעים אבל אם היה ענולין כרוב בריית בני אדם טהורין . כיצד בהרת כגרים בראש חוטמו או בראש
אצבעו שופעת אילך ואילך טהור שנאמר וראהו הכהן עד שיראהו כולו כאחת :

השגת הראב"ד

*הרי זו כמות שהיתה . א"א ואינה טהורה :

השגת הראב"ד

*מפני שהמחיה חולקת . א"א לא ימצא דבר זה אלא בשאין בראש האבר מקום יושב כגרים וא"כ למה אמרו בראשי אברים שאינן מטמאין בבהרת ולמה תפסו שאינן מטמאים במחיה ומה לשון חלוקה במחיה והלא הוא מחשבון הגרים ואם יש מקום לגרים גם יש מקום למחיה אלא לא תפסו מחיה אלא מפני שהיא חנק למעלה ואילו היה מקום שיער היו אומרים ג"כ שיער ואילו היה ראוי לפשיון היה ג"כ מזכיר פשיון אלא שרוב ראשי איברים הללו אפילו לגרים אינם ראויין כל שכן לפשיון ועוד י"ל לפיכך תפס מחיה לפי שראשי איברים הללו מעכבין בפריחה כדאיתא במתני' אשמעינן הכא אע"ג דלבסוף מטמאו משום מחיה מתחלה מיהא לא מטמאו לפי שאינם מקום בהרת כגרים וזה עיקר :

פרק רביעי

הפשיון מטמא בכל שהוא והוא שיהיה הפשיון מאחת ממראות הנגעים . אבל אם היה הפשיון מראה בוהק אינו
פשיון . ואין הפשיון סימן טומאה עד שיפשה חוץ לנגע אבל אם פשה לתוך הנגע הרי הוא כמות שהיה .
בהרת ובתוכה בשר חי פחות מכעדשה והסגירה ובסוף השבוע נתמעטה המחיה ממה שהיתה או שהלך הבשר
כולו אין זה פשיון . שאין הבהרת פושה לתוכה אלא חוצה לה : ב אין הפשיון סימן טומאה עד שיהיה אחר הסגר .
אם בא בתחלה וראה הכהן את הנגע שהוא פושה והולך אינו מחליטו אלא מסגירו עד סוף השבוע ויראה :
אין

א סמג עשין רלד :

משנה למלך

דנהי דבנדון זה עצמו אינו חייב כרת ומ"מ הוא דבר המביא לידי דבר שזדונו כרת דאם נגע בכר ומה אינו נאכל כמבואר פי"ג מהלכות שאר אבות הטומאה דין י"ב וא"כ אם קידש בו את האשה אינה מקודשת כיון דאין בו שוה פרוטה דלא חזי אלא להסקה וכס"ג כתבו התוספות פרק הנזקין (דף נ"ז ע"ש) :

ובית

ג אין הבהרת פושה לתוך השחין ולא לתוך המכוה. ולא לתוך מחית השחין ולא לתוך מחית המכוה. ולא לראש. ולא לזקן. אע״פ שנקרחו והלך השיער מהן שנאמר ואם פשה תפשה המספחת בעור. אבל בהרת שפשתה לתוך הבוהק הרי זה פשיון: ד השחין והמכוה והבוהק ומחית השחין ומחית המכוה שהן חולקין בין האום לפשיון אינו סימן טומאה. הסגירו והלכו להן עד שנמצא הפשיון סמוך לאום ה״ז מוחלט: ה בהרת כגרים ופשתה כחצי גרים ועוד והלך מן האום כחצי גרים. אע״פ שהנותר מן האום עם הפשיון יתר מכגרים [הרי] זה טהור. היתה כגרים ופשתה כגרים ועוד והלכה לה האום תראה בתחלה ויסגיר שבוע אחר שבוע. היתה בו בהרת והסגירו *והלכה הבהרת בסוף ימי הסגר וחזרה בהרת במקומה כמות שהיתה הרי הוא כמו שהיה. נתמעטה [בתוך ימי הסגר] ופשתה וחזרה כמות שהיתה או שפשתה ונתמעט הפשיון וחזרה כמות שהיתה *הרי זה יסגיר או יפטור: ו בהרת כגרים ופשתה כגרים ונולד בפשיון מחיה או שיער לבן והלכה לה האום תראה בתחלה. היתה בו בהרת כגרים והסגירו בסוף השבוע והרי היא כסלע ספק שהיא היא ספק שהיא אחרת באה תחתיה הרי זה טמא: ז בהרת כגרים וחוט יוצא ממנו אם יש בו רוחב שתי שערות זוקקה לשיער לבן ולפשיון אבל לא למחיה שאין המחיה סימן טומאה עד שתקיף אותה הבהרת ויהיה בין סוף המחיה וסוף הבהרת רוחב צמיחת שתי שערות. היו שתי בהרות וחוט יוצא מזו לזו אם יש בו רוחב שתי שערות מצרפן ואם לאו אינו מצרפן. הסגירו שבוע אחר שבוע ולא נולד לו סימן טומאה ופטרו ולאחר הפיטור פשה הנגע כל שהו הרי זה מוחלט: ח בהרת שטהרה מתוך הסגר או מתוך החלט שהלכו ממנה סימני טומאה אין מסגירין בה לעולם: ט *בהרת שכנסה אחר הפיטור ופשתה לכמות שהיתה או שפשתה וחזרה לכמות שהיתה הרי הוא בטהרתו: י בהרת כגרים ובה מחיה כעדשה ושיער לבן בתוך המחיה והחליטו ולאחר החלט הלכה המחיה טמא מפני שיער לבן. הלך השיער לבן טמא מפני המחיה. היה השיער לבן בתוך הבהרת והלך לו טמא מפני

השגת הראב״ד

*והלכה הבהרת בסוף וכו׳. א״א זה המחבר פעם מפרש ופעם סותם מה שצריך לפרש כי זו הפסקא לא תמצא אלא בחזרה למקומה קודם שפטרו שאם חזרה אחר שפטרו הרי אמרו תראה בתחלה:

*הרי זה יסגיר או יפטור. א״א המשנה אמרה בזה ר״ע מטמא וחכמים מטהרין והפיסקא שלמטה מזו ר״ע אומר תראה בתחלה וחכמים מטהרין ולפיכך א״א להעמיד אותה פיסקא שכנסה ופשתה או פשתה וכנסה בתוך ימי הסגר כמ״ש דא״כ ר׳ עקיבא למה היה מטמא כלומר מחליט ואולי לא כתב זאת כנגד אותה הפיסקא אלא שמועה בפני עצמה עשה והפיסקא שכתב למטה בהרת שכנסה אחר הפיטור ופשתה לכמות שהיתה וכו׳ היא כנגד אותה הפיסקא שכתבתי כנסה ופשתה או פשתה וכנסה ר״ע מטמא וחכמים מטהרין:

השגת הראב״ד

*בהרת שכנסה. א״א זו היא הפיסקא במשנת נגעים שר״ע מטמא וחכמים מטהרין ואינה מתיישבת אלא בבהרת כגרים שאם היתה יותר מכגרים וכנסה אחר הפטר ואחר כך חזרה למקומה לא היו חכמים מטהרין וזו היא השאלה ששאלו את ר״א בהרת כסלע עלתה לתוך ידו ומקומה צרבת השחין וכו׳ הא למדת שאינו ראוי לכלום אם נולד לו אחד מהם יסגיר או יחליט באותו סימן הראוי לו וגם זה ראוי למחיה ואע״פ שאינו ראוי לפשיון:

כסף משנה

לטהרה וסביאה ר״ם בפ״ק וגולם בטעה שרואה אותו אם לטומאה אם לטהרה וסי׳ אם טומאה בסוף הסגר ראשון שנקרא עליו שם טומאה אם לטהרה בסוף הסגר שני או לאחר הפיטור:

ג אין הבהרת פושה לתוך השחין וכו׳. פ״ו ופרק ט׳. ומ״ש ולא לתוך מחית השחין ולא לתוך מחית המכוה. הכי משמע בפ״ק. ומ״ש אבל בהרת שפשתה לתוך הבוהק הרי זו פשיון. הכי משמע שם:

ד השחין והמכוה וכו׳ עד ה״ז מוחלט. שם:

ה בהרת כגרים וכו׳. בפ״ד בהרת כגרים ופשתה כחצי גרים ועוד והלך מן האום כחצי גרים ר״ע מטמא וחכמים מטהרים ופירש רבינו ר״ע סבר כי כאשר הנגע הוספת על אי זה פנים שיהיה הנה הוא פשיון וחכ״א שהפשיון הוא שיוסיף על הנגע אשר היה תחילה וכאשר הלך מן האום כחצי גרים הנה לא נשאר נגע שלם אע״פ שהנשאר מן האום עם הפשיון יותר מכגרים הנה הוא טהור וידוע דהלכה כחכמים: היתה כגרים וכו׳. בפ״ד וכחכמים וטעמא כטעם מה שקדם בדין שקודם זה: היתה בו בהרת והסגירו וכו׳. בפ״ד הלכה וחזרה בסוף שבוע הרי היא כמות שהיתה לאחר הפיטור תראה בתחילה ופירש ר״ם הלכה וחזרה בסוף שבוע הסגירו בבהרת כגרים ובסוף השבוע הלכה לה וחזרה בו ביום או שהלכה באמצע השבוע של ימי הסגרו ובסוף השבוע חזרה הרי היא כמות שהיתה ומסגירו הסגר שני לאחר הפיטור דראה אותה הכהן בסוף שבוע שהלכה לה ופטרו אם אח״כ חזרה תראה בתחילה או עמדה בו שני שבועות ופטרו ואח״כ הלכה ושוב חזרה:

וכתב הראב״ד והלכה הבהרת בסוף ימי הסגר א״א זה המחבר פעם מפרש וכו׳. נראה שגירסת רבינו במשנה היתה כמ״ש והעתיק לשונה כמנהגו ושפיר משתמע לשון בסוף ימי הסגר קודם פיטורו:

נתמעטה בתוך ימי הסגר וכו׳. לכאורה נראה דהיינו דתנן בפ״ד כנסה ופשתה או פשתה וכנסה ר״ע מטמא וחכמים מטהרים ופסק כחכמים אבל כתב הראב״ד הרי זה יסגיר או יפטור א״א המשנה אמרה בזה ר״ע מטמא וכו׳. נראה שנוסחת הראב״ד ברבינו ה״ז יסגיר או יפטור וכן מצאתי בספר רבינו מוגה והיינו לומר שאם הוא בשבוע ראשון יסגיר ואם הוא בסוף שבוע שני יפטור. וראיתי נוסחא בדברי רבינו שכתוב בה בסוף ימי הסגר במקום בתוך ימי הסגר ולי בתוך ימי הסגר אפשר שכולל גם לסוף ואתי שפיר כגירסת הראב״ד יסגיר או יפטור וכמו שכתבתי:

ביאור דברי הראב״ד שם שינו למטה מפיסקא זו בהרת כגרים ופשתה כחצי גרים והלך מן האום כחצי גרים רבי עקיבא אומר תראה בתחילה וחכמים מטהרים ומאחר שדעת ר״ע שם תראה בתחילה א״א שיטמא בזו אי בתוך ימי הסגר מיירי דמ״ש דההיא נמי פשתה וכנסה הוא שמתחילה היתה כגרים ופשתה כחצי גרים והלך מן האום כחצי גרים והיינו וכנסה שחזרה כמות שהיתה ואמר תראה בתחילה ולא חשש למה שפשה כיון שחזר לכשיעור וא״כ למה יחליט בזו. ומ״ש כלומר מחליט נזהר שלא נפרש דמאי מטמא דאמר ר״ע תראה בתחילה ולאפוקי מחכמים דמטהרים והשתא לא תיקשי ממשנה זו לזו לכך אמר דליתא דלישנא דמטמא לא משמע אלא מחליט. וליישב דברי רבינו י״ל שמצאתי במשניות מוגהות כתוב על אותה משנה דר״ע אומר תראה בתחילה כתוב בלשון הזה זו המשנה אינה בנוסחת הרמב״ם וא״כ בטלה לה קושיא מעיקרא. ועל מ״ש ואולי לא כתב זאת כנגד אותה הפיסקא אלא שמועה בפני עצמה עשה ק״ל שאם כדבריו כן הוא צריך לחקור אותה שמועה בפני עצמה שעשה וכי מאין הוציאה ונראה שטעמו שפיסקא זו הוציאה רבינו מדתניא בת״כ גבי הסגר ראשון לא פשה שאם כנס ופשה כאילו לא כנס הנגע שאם פשה וכנס כאילו לא פשה ודכוותה דרים התם בהסגר שני והתיא מיירי ודאי בשכנסה ופשתה או פשתה וכנסה קודם שלשה ימי הסגר ומש״ה יסגיר אם הוא ראשון או יפטור אם הוא בסוף שבוע שני ומתניתין דכנסה ופשתה ר״ע מטמא וחכמים מטהרים מיירי בשאחר פיטור כנסה ופשתה או פשתה וההיא דת״כ אליבא דחכמים היא ור״ע פליג עלה ולית הלכתא כוותיה. נראה לומר דבההיא מודה ר״ע כיון [...] הסגרו הוא וסמך רבינו דין זה לדין [...] לו דמיירי בהלכה הבהרת וחזרה קודם [...] כדמיירי דין זה ודינא דמהני׳ דכנסה [...] וכו׳ דמיירי לאחר הפיטור כתבה רבינו שכנסה אחר הפיטור ופשתה וכו׳ ומ״ש [...] שאנו מוכרחים לפרש דטמא דאר״ע היינו [...] דתראה בתחילה ולאפוקי מחכמים דמ[...] דאילו להחליט אין שום טעם בפשתה וכ[...]

ו בהרת כגרים ופשתה וכו׳. כך היא [...] הנכונה בדברי רבינו והוא בפרק ד׳ ופסק כחכמים וא״ת ומאי כ״מ שתראה בתחילה הרי שיער לבן ומחיה [...] בתחילה ממ״נ טמא הוא ומדברי רבי[...] נלמד דנפקא מינה להיכא דהשיער [...] אין בהם כל התנאים הצריכין לטמא [...] כתב דנ״מ דלרבנן בעי איתויי קרבן א[...] וחד ולר״ע כנגע ראשון חשיב וכי מתסי מייתי חד קרבן: היתה בו בהרת [...] וכו׳. ריש פרק ה׳:

ז בהרת כגרים וחוט וכו׳. בפ״ד: היו שתי בהרות וכו׳. נ[...] ונ״מ אם מצטרפות כגון שנולד שערה אחת זה ושערה אחת בנגע זה שאם מצטרפו[ת] סימן טומאה ויחליט: הסגירו שבוע וכו׳. בפרק ז׳ עודהו מסגירו ופוטרו [...] לו סימני טומאה יחליט ופירש רש״י [...] כלומר או פוטרו כגון בסוף שבוע שני [...] לאחר הפיטור אם נולדו סימני טומאה יח[ליט]:

ח בהרת שטהרה מתוך וכו׳. תוספתא [...] בהרת שטהרה מתוך החלט ושיער לבן מתוך פשיון ומתוך הסגר משמש את הסגור מעתה אבל עלו לו ל[...] בשיער לבן ובפשיון והביאה ר״ש בפ״ד [...] אינה משמשת הסגר מעתה ופי׳ שטהורה [...] החלט מהיה שרבתה הבהרת על המחיה ונ[...] מכעדשה ופשיון לא חשיב כמ״ד אין פושה לתוכו או טהרה מתוך הסגר כגון ש[...] בעיניו עד סוף שבוע שני ופטרו אינה מ[...] הסגר מעתה דאין מסגירין בה לעולם אבל [...] לו ליטמא בשיער לבן אם חזרו או אם ופשה: וכתב הר״י קורקוס ז״ל וא״ת שטהרה מתוך הסגר מה יחזור להסגר דקמ״ל אפילו נשתנית משלג לסיד ומסיד וכדאיתא התם בתוספתא אחרת סמוכה בהרת אחרת שנשתנית משלג וכו׳ הרי כמות שהיתה ואפשר שעיקר החידוש מתוך החלט הוא דסד״א כיון שהנגע והסימנים הם שהלכו יסגיר בה ולכך רבינו מתוך החלט אחר מתוך הסגר [...] סיפא אבל עלו לו וכו׳ כלומר מוכנת היא [...] נולד בה זה סימן טומאה מחליט כמו שנ[...] אבל הסגר אין בנגע זה עוד בשום פנים [...] ונראה שהגירסא אבל עלו לה ואפשר דעל[...] אמתוך הסגר קאי משום פשיון נקט [...] והכוונה אותם הסגרים עלו לו לענין [...] דלא הוי כתחילה ויסגיר אלא מחליט [...] בשיער מחליט עכ״ל:

ט בהרת שכנסה אחר הפיטור וכו׳. נ[...] וכחכמים וכמו שכתבתי לעיל: כתב הראב״ד בהרת שכנסה א״א זו הפיסקא במשנת נגעים וכו׳. טעמו [...] דבפ״ע גבי שאלו את ר״א שמא [...] ותפשה משמע בהדיא שאם כנסה ואח״כ פ[שתה] לכמות שהיתה טמאה ולכך הוצרך להעמידה בבהרת כגרים ורבינו שלא פירשו אין [...] השגה לו הואת שאינו מוכרחים לפרש כ[...] הראב״ד לפי שהוא זכרונו לברכה בספ[ר] [...] מחבר לא מפרש: י בהרת כגרים ובה מחיה וכו׳. שם וכתנא קמא: ומ״ש [...] השיעור לבן בתוך הבהרת וכו׳. גם זה שם בהרת היא ומחיתה כגרים ושיעור לבן [...]

הבהרת

מפני המחיה הלכת המחיה טמא מפני שיער לבן: **יא** בהרת ובה מחיה ופשיון הלכה המחיה טמא מפני הפשיון הלך הפשיון טמא מפני המחיה. וכן בשיער לבן ובפשיון החליטו בשיער לבן והלך השיער וחזר בו שיער לבן אחר. או שנולדה לו מחיה או פשיון. או שהחליטו במחיה והלכה המחיה ונולדה לו מחיה אחרת. או שיער לבן או פשיון. או שהחליטו בפשיון והלך הפשיון וחזר בו פשיון אחר. או שנולדה בה מחיה או שיער לבן הרי זה בטומאתו כמות שהיה. אחד הטמא שהוחלט בתחילה או שהוחלט בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני או אחר הפיטור. הואיל והוחלט מכ״מ אינו טהור עד שלא ישאר בו סימן טומאה לא סימן החלט ולא סימן אחר:

פרק חמישי

א מי שהיתה לו מכה בעור בשרו ונפשט העור מחמת המכה. אם היתה המכה מחמת האש כגון שנכוה בגחלת או ברמץ או בברזל או באבן שליבנו באש וכיוצא בהן הרי זו נקראת מכוה. ואם היתה המכוה שלא מחמת האש. בין שלקה באבן או בעץ וכיוצא בהן. בין שהיתה המכוה מחמת חולי הגוף כגון גרב או חזזית שהפסיד העור או שחפת או קדחת ודלקת וכיוצא בהן שהשחיתו העור הרי זו נקרא שחין: **ב** ליבן שפוד והכה בו אם היה ראשו (מבורז) [בדור] הרי זו מכוה. ואם היה ראשו חד הרי זו ספק אם היא מכוה או שחין. לקה במי טבריא או בגפת וכיוצא בהן הרי זה שחין: **ג** השחין והמכוה כל זמן שהן מכות טריות הן נקראין **מורדין** ואינן מטמאין בנגעים כלל. חיו השחין והמכוה ונתרפאו ריפוי גמור אע״פ שהמקום צלקת ואינה דומה לשאר העור הרי הן כעור הבשר לכל דבר ומתטמאין בשלשה סימנין ויש בהן הסגר שני שבועות כמו שביארנו: **ד** התחילו השחין והמכוה לחיות ולהתרפאות ונעשית עליהן קליפה כקליפת השום. זו היא צרבת השחין האמורה בתורה ומחית המכוה האמורה שם. ומטמאות בשני סימנין בשיער לבן או בפשיון ואין בהן הסגר אלא שבוע אחד. כיצד בהרת שהיתה בצרבת השחין או במחית המכוה אם היה בה שיער לבן יחליט לא היה בה שיער לבן יסגיר שבוע אחד ויראה בסוף השבוע אם נולד בה שיער או פשתה יחליט ואם לא נולד בה כלום יפטור. פשתה לאחר הפיטור או נולד בה שיער לבן יחליט: **ה** השחין והמכוה אין מצטרפין זה עם זה לפיכך חלקן הכתוב לומר שאין מצטרפין זה עם זה ואין פושין זה לזה ואין פושין לעור הבשר ולא בהרת עור הבשר פושה לתוכן. כיצד היה שחין בצד המכוה ובהרת כגרים בשתיהן הרי זה טהור. היתה באחת מהן ופשתה לשניה או לעור הבשר טהור. היתה בהרת בעור הבשר ופשתה לאחת מהן אינו פשיון. היה בתוך כפו צרבת שחין כגרים ובה כגרים יסגיר שאע״פ שאינה ראויה לשיער לבן ולא לפשיון שמא יולד לו שחין אחר בצדה ותפשה לתוכו: **ו** שחין שנעשית מכוה בטלה מכוה את השחין. ומכוה שנעשית שחין בטל שחין המכוה. אם אין ידוע אם שחין היה אם מכוה אין בכך ששניהם סימן אחד וטומאה אחת ולא חלקן הכתוב אלא לומר שאין מצטרפין: **ז** הסגירו בבהרת שבשחין ובסוף השבוע עור הבשר. או שהסגירו בעור הבשר ובסוף השבוע נעשית שחין יראה בתחילה: **ח** מי שנשר כל שיער ראשו מחמת חולי בין מחמת מכה שאינה ראויה לגדל שיער בין שאכל דברים המשירין את השיער או סך דברים שהשירו שערו שראוי לגדל לאחר זמן הואיל ואבד כל שיער ראשו עתה הרי זה נקרא קרח או גבח. אם נשר שערו מן הקדקד ולמטה

שופע

הלכה הבהרת טמאה מפני שיער לבן הלך שיער לבן טמא מפני המחיה רבי שמעון מטהר מפני שלא הפכתו הבהרת כגרים ופסק כת״ק:

ת ובה מחיה ופשיון וכו׳. ג״ז שם: החליטו בשיער לבן וכו׳. בפ״ה:

מי שהיתה לו מכה בעור בשרו וכו׳. בר״פ דנגעים ואמרינן בפ״ק דחולין (דף ח׳) דמחמת האש לאיתויי חמי [האור]... מ״ש רבינו או בברזל או באבן ...ם ובספרי מייתי לה מדכתיב מכוה מכוה ...יתא בפרק כיצד צולין (דף ע״ב). ומ״ש ...ה המכה מחמת חולי הגוף וכו׳. בת״כ ...לי אלא שחין שעלה מאליו לקה בעץ [מנין] ת״ל שחין שחין ריבה וזו היא ...פ״ו ובפירקא אחרינא השחין והמכוה ...הוא מלבן כי אם קדחה באפי ושחין ...לבון חמימות כמו שנה בהוגה. ודע ...חולין אמרינן שאם לקה באבן מעיקרא ...מן האור והרי זה שחין ולא ידעתי למה השמיטו רבינו:

שפוד וכו׳. בפ״ק דחולין איבעיא להו ליבן שפוד והכה בו משום שחין מידן מכוה נידון למאי נפקא מינה לכדתניא ...שחין קודם למכוה ביטל מכוה את ...אם מכוה קודמת לשחין ביטל שחין את ...הכא ה״ד כגון דהוה ביה חצי גריס ...יקרא וליבן שפוד והכה בו ונפיק ביה ...אחר מאי חבטא קדים ואתי הבלא ...חבטא וה״ל שחין ומכוה ולא מצטרפי ...הבלא קדים ואתי חבטא ומבטל ...ה״ל שחין ושחין ומצטרף ת״ש דא״ר זירא ...ואל ליבן סכין ושחט בה שחיטתו ...חידודה קודם לליבונה אלמא הבטא ...דוד שאני ת״ש ליבן שפוד והכה בו ...ס מכות אם אלמא הבטא קדים התם ...זייה מיברז. ופירש רש״י וליבן שפוד ...ובהלכה זו יש תורת שחין ותורת ...בעיא לן הי קדים ואתי דליתי בתרא ...הבטא קדים כת ההבלא קדים להרע ...והוי שחין ואתי הבל האור אחרון ...ה והו״ל מכוה ולא מצטרף בהדי חצי ...דהוה ליה שחין ומכוה. חידוד שאני ...והוא חד אין הבל האור שבו חזק ...קודם להבלו. אלמא הבטא קדים ואתי ...בטל ליה. דברזייה מברז שלא הכהו ...ו דקרו ואין כאן חבטא אלא הבל אבל ...איכא חבטא אימא דהא הוי בתרא ...לא מיברז פיינ״ט בלעז עכ״ל. נמצא ...שהבעיא היא בשהכהו בשפוד כדרך ...זבס. ורבינו נראה שמפרש דכשהכהו ...לה מיירי אלא דמאי דאמור דברזייה ...יינו שראשו של שפוד לא היה דק ...בברזא של חבית ומש״ה תניא דפשיטא ...משום מכוה דהבטא קדים ואתי הבלא ...יה ובעיין בשראש השפוד דק כדרך ...ואילו היה דבר שהוא חד כחידודו ...פשיטא לן נמי דחידוד קדים ואתי ...על הבל מתוך שראשו של שפוד אע״פ ...אין חידודו כחידודו של סכין מספקא ...יש כנ״ל ליישב הסוגיא לדעת רבינו: ...טבריא וכו׳. ברים פרק ט׳ דנגעים: ...ן והמכוה כל זמן שהם מכות טריות ... וכו׳. שם ובפ״ו ויליף לה מקראי בפ״כ:

השחין

ה השחין והמכוה אין מצטרפין זה עם זה וכו׳. גם זה שם ובת״כ ובפ״ק דחולין (דף ח׳) יליף לה מקרא: היה בתוך כפו צרבת שחין כגרים וכו׳. גם זה שם:

ו שחין שנעשית מכוה וכו׳. ברייתא פ״ק דחולין (דף ח׳) כתבתיה בסמוך ותוספתא דנגעים פ״ג. ומ״ש אם אין ידוע אם שחין היה בתוספתא הביאה ר״ש בפ״ט הרי הם לפניך ואין ידוע אם שחין אם מכוה טהור ונראה שרבינו היה גורס טמא ובת״כ תניא ובשר כי יהיה בעורו שחין או בשר כי יהיה בעורו מכות אם מלמד שאין שחין ומכוה מצטרפין זה עם זה לא שבאו ואין ידוע אם שחין הוא אם מכוה היא אלא אפי׳ כחצי גריס שחין וכחצי גריס מכוה אין מצטרפין. ונראה דלדעת רבינו ה״פ לא שחילקן הכתוב לשתי פרשיות לומר שצריך שידע אם הוא שחין או אם היא מכוה ואם לאו אינם טמאים דכל כה״ג ודאי הרם טמאים ולא חילקן הכתוב אלא לענין צירוף אפילו כחצי גריס שחין כלומר ל״מ אם רוב שחין שאינו מצטרף עם מיעוט מכוה או איפכא אלא כחצי גריס מזה וכחצי גריס זה שהם שקולים מזה כזה אינם מצטרפים:

ז הסגירו בבהרת שבשחין וכו׳. תוספתא ספ״ג פירוש נעשה עור הבשר שנתרפא השחין לגמרי ונמצא הבהרת בעור הבשר או איפכא יראה בתחילה ואותו לא עלה לו כאילו לא הוסגר:

ח מי שנשר כל שיער ראשו וכו׳. בפ״י דנגעים איזו היא קרחת אכל נשם וסך נשם פירוש נשם סם שהוא משיר השיער מכה שאינה ראויה לגדל שיער ומשמע דה״ה לגבחת ועל מ״ש בין מחמת חולי יש לתמוה דבת״כ תניא איפכא יכול אפילו נשר מחמת חולי יהא טמא ת״ל קרחת וגבחת מה קרחת בידי שמים אף גבחת בידי שמים. ונראה דרבינו גרים יכול נשר מחמת חולי יהא טהור ת״ל קרחת וכו׳ ועל כרחך צריך לגרוס כן ואידך גירסא משובשת היא דהא חולי בידי שמים הוא והיאך אפשר לומר דממעט ליה מבידי שמים. ומ״ש אע״פ שראוי לגדל לאחר זמן כ״כ שם רבינו אבל ר״ש כתב הקרחת והגבחת הם בראש כדמפרש ואין זה כמו נתק דנתק חוזר ומגדל שיער ומיטמא בכל מראה וקרחת וגבחת אין מגדלין עוד שיער ואין מטמאין אלא בד׳ מראות ואע״פ שר״ש הביא ברייתא דת״כ דקתני מה קרחת שאינה ראויה לגדל שיער אף גבחת שאינה ראויה לגדל שיער בספרים דידן בת״כ גרסינן איפכא אי מה קרחת שאינה ראויה לגדל שיער אף גבחת שאינה ראויה לגדל שיער מנין אכל נשם וסך נשם ת״ל קרחת קרחת ריבה. ומ״מ לדעת רבינו צ״ע מה בין קרחת וגבחת לנתק וצ״ל שדעתו כמ״ש הרמב״ן בפירוש התורה שמ״ש כי יהיה בו נגע בראש או בזקן אין צריך שיהיה שום שינוי בעור הראש אלא כיון שניתק שיער כגרים בראש או בזקן ונעקר משורשו לגמרי הוא הנגע ואם נולד בו שיער צהוב דק טמא וזו היא צרעת הראש או הזקן והפרשה השנייה ואיש כי ימרט ראשו לימדה כי אין דין הנתקין אלא כאשר ימרט אמצעות הראש וישאר השיער מקיף את הנתק מכל צד אבל אם ימרט אחור הראש או פאת הפנים וינתק כל הצד ההוא אינו נידון בסימני ראש וזקן אלא בסימני עור בשר והטעם כי בטבעי ב״א רבים שיקרח להם מיעוט השיעור בפאתי הראש לאחור או לפנים ואין הנתוק בהם הולי

שופע לאחור ועד פיקה של צואר נקרא קרח. ואם נשר מן הקדקד ולמטה שופע לפניו עד כנגד פדחתו נקרא גבח: **ט** הקרחת והגבחת מטמאות בב' סימנין במחיה ובפשיון ויש בהן הסגר שני שבועות שנאמר בהן כמראה צרעת עור בשר ולפי שאין בהן שיער אין השיער הלבן סימן טומאה בהן. וכיצד מטמאין בשני סימנין ובשתי שבועות שאם היתה בהרת בקרחתו או בגבחתו והיתה בה מחיה יחליט. לא היתה בה מחיה יסגיר ויראה בסוף השבוע אם נולדה בה מחיה או פשיון יחליט. לא נולד בה כלום יסגיר שבוע שני פשת או שנולד בה מחיה יחליט לא נולד בה כלום יפטור. ואם פשת או נולד בה מחיה לאחר הפיטור יחליט: **י** הקרחת והגבחת אינן מצטרפות זו עם זו שנאמר בקרחתו או בגבחתו מלמד שהן ב' ואין פושות מזו לזו ולא לשאר עור הבשר ולא בהרת עור הבשר פושה לתוכן: **יא** הקרחת או הגבחת או הזקן שנקרחה ונעשה בהן שחין או מכוה מטמאין כשחין וכמכוה שבעור הבשר. שהראש או הזקן שנקרחו כעור הבשר לכל דבר אלא שאין מטמאין בשיער לבן. הראש והזקן קודם שיצמח בהן השיער ועדיין לא העלו שיער מעולם. וכן הדלדולין שבראש ושבזקן הרי הן כעור הבשר ומתטמאין בג' סימנין וב' שבועות. וכן זקן האשה והסרים עד שלא העלו שיער הרי הן כעור הבשר ואם העלו שיער הרי הן כזקן האיש שמתטמא בנתקין כמו שיתבאר ואינו מתטמא בבהרת:

פרק ששי

א אלו מקומות באדם שאין מתטמאין בבהרת תוך העין ותוך האוזן ותוך החוטם ותוך הפה והקמטים שבבטן והקמטים שבצואר ותחת הדד ובית השחי וכף הרגל והציפורן והראש והזקן שיש בהן שיער והשחין והמכוה והמורדין כל אלו המקומות אין מתטמאין בנגעים ואין מצטרפין בנגעים. ולא הנגע פושה לתוכן ואין מתטמאין משום מחיה. ואין מעכבין את ההופך כולו לבן שנאמר בעור בשרו. וכל אלו אינו עור גלוי אלא מהן שאינו עור ומהן שהוא עור והוא מכוסה ואינו גלוי. ואודם השפתים נידון כבית הסתרים ואינו [...] בנגעים: **ב** הראש והזקן שנשר כל שערן והשחין והמכוה שעלו צרבת מטמאין בבהרת כמו שביארנו. ואינן מצ[...] זה עם זה ואין נגע עור הבשר פושה לתוכם ואינן מטמאים משום מחיה אבל מעכבין את ההופך כולו לבן: **ג** *בהרת הסמוכה לראש או לעין או לאוזן וכיוצא בהן או לשחין או למכוה טהורה שנאמר וראה הכהן את הנגע בעור הבשר שיהיה כל שחוצה לנגע בעור הבשר וראוי לפשיון: **ד** אלו בהרות טהורות. עכו"ם שהיתה בו בהרת ונתגייר. היתה בעובר ונולד. בקמט ונגלה. בראש ובזקן כשהיה בהן שיער ונקרחו ונשר כל השיער ונתגלתה הבהרת. היתה [...] ובמכוה כשהן מורדין והעלו צרבת הרי אלו טהורות. וכן אם היתה הבהרת בראש או בזקן קודם שיעלו שיער מעולם [...] שיער והלך השיער. או שהיתה הבהרת בעור ונעשה מקומה שחין או מכוה וחיו והרי הן כעור הבשר. אע"פ שת[...] וסופה טמאין הואיל והיתה טהורה בינתים הרי זו טהורה. נשתנו מראיהן בין שהעזו או שכהו יראה בתחילה. כיצד [...] שהיתה בו בהרת כקרום ביצה ולאחר שנתגייר נעשית כשלג. או שהיתה כשלג ולאחר שנתגייר נעשית כקרום ביצה. [...] בתחלה

כסף משנה

חולי אחר אלא הרי הוא כשאר הגוף אבל כשאר יותק השיער באמצעות מקום השיער אינו אלא חולי שקורין אותו הלועזים שלנו סינג"א ובערב אילפעפ"ע ומיעט הכתוב שנקרח תפאת פניו או מאחוריו שכן דרך בני אדם להקרח ואמר הכתוב וכי יהיה בקרחת או בגבחת נגע לבן אדמדם שיטמא כשאר הגוף בפתוך ובחלק ואמר כמראה צרעת עור בשר שישים מוחלט במחיה או בפשיון שהיא הצרעת החלוטה בעור הבשר והזכירו רז"ל שאינו מטמא בשיער לבן כמו ששנינו שהמחיה מטמא בקרחת ובגבחת אע"פ בשיער לבן ונדרש הוא בת"כ עכ"ל:

ט הקרחת והגבחת מטמאות בב' סימנים וכו'. גם זה שם. ומ"ש ויש בהם הסגר שני שבועות. בפ"ג. ומ"ש ולפי שאין בהם שיער אין השיער לבן סימן טומאה. ז"ל רבינו שמשון בספ"י במחיה ובפשיון בת"כ נפקא לן מדכתיב צרעת פורחת היא צרעת מלמד שמטמאה במחיה וכו' היא שאינה מטמאה בשיער לבן וסובר רבינו שהתורה מיעטה מהטעם שכתב:

י הקרחת והגבחת אין מצטרפות זו עם זו וכו'. בפ"י. ומ"ש ולא לשאר עור הבשר ולא בהרת עור הבשר פושה לתוכן. בפ"ו אצל הראש והזקן ונקרחו וכו' אין מצטרפין בנגעים ואין הנגע פושה לתוכן ובתוספתא ספ"ג השחין והמכוה והנתקין והקרחת והגבחת ועור אין פושין מזה לזה:

יא הקרחת או הגבחת או הזקן שנקרח וכו'. תוספתא פ"ד. ומ"ש אלא שאין מטמאין בשיער לבן. בת"כ:

הראש והזקן קודם שיצמח בהם השיער וכו' וכן הדלדולין וכו'. משנה פ"ו. ומ"ש וכן זקן האשה והסרים וכו'. תוספתא פ"ד:

פ"ו א אלו מקומות באדם שאינן מתטמאין בבהרת וכו'. משנה פ"ו. ומ"ש שנאמר בעור בשרו וכו'. בת"כ. פירש ר"ש הקמטים שבשאר הגוף והקמטים שבצואר ותנא סיפא לגלויי רישא דל"ת דוקא שבצואר דלא מתחזו כאחריני. ודין ראש וזקן שיש בהם שיער בת"כ יליף לה מקרא. והשחין והמכוה המורדין כך הגירסא הנכונה ולאפוקי מספרים שכתוב בהם והמורדין בוי"ו ופי' המורדין מלשון עין שמרדה כלומר שלא נתרפאית ולא נקרם העור. ופירוש אין מצטרפים בנגעים שאפילו רוב הגרים בעור ומעט במקומות אלו אינן מצטרפין ואין הנגע פושה לתוכן שכמו שאין מטמאין משום הוס אין מטמאים משום פשיון. ופי' אין מטמאין משום מחיה שכאשר היה הדבר הזה בתוך הנגע אחד מאלו לא נחשוב אותו מחיה. ואין מעכבים את ההופך כולו לבן פשוט הוא דהיינו לומר שההופך כולו לבן שאמרה תורה טהור הוא אם לא הפכו מקומות אלו לבן עכ"ז הוא טהור כיון שהפך לבן כל שאר הגוף:

ומ"ש ואודם השפתים וכו'. תוספתא פ"ב וכתב הר"י קורקוס וק"ל דהא גבי הזאה וגבי טבילה חשבינן ליה כגלוי ואפשר דשאני הכא דקפדינן טובא [...] מראה, והנכון דממעטין משום דכתיב זימני טובא עור בשרו והכי ממעטין [...] כף הרגל מפני שאינו נראה וגלוי תדיר אע"ג דבכל דוכתא חשיב גלוי וכ[...] כי כשסוגר פיו שאינו מדבר אינו נראה:

ב הראש והזקן שנשר וכו'. שם:

ג בהרת הסמוכה לראש וכו'. תוס[...] בשם רבי יוסי בר יהודה:

וכתב הראב"ד א"א זו אינה עיקר [...] יהודה קתני לה והלא שאלו [...] וכו'. וליישב דברי רבינו י"ל דאע"ג [...] בשם ר"י בר יהודה כיון דלא קת[...] דאיכא דפליג עליה נקטינן כוותיה ונמ[...] ממה ששאלו את ר"א י"ל דשאני כ[...] קרא ואמר בעור הבשר משמע שסב[...] מעור הבשר. ורבינו נראה שסמך [...] ששנינו בתוספתא פ"ק שהם לעולם [...] רשאי לטמאו עד שיהיו עיניו בו ובמו[...] שחוצה לו ומדסתם לן כר"י בר יהו[...] הלכתא כוותיה או דליכא מאן דפליג ע[...] דמייתי הראב"ד מדר"א ל"ק דאיכ[...] דפשיון דל"פ שהני דאע"ג דאינו ר[...] סימנים אם ראוי לפשיון טמא ואם [...] לפשיון אע"פ שראוי לשאר סימנין שהו[...] ועוד שראוי לפשיון מצד אחר אינ[...] דבעינן שיהא כל חוצה לו בעור הב[...] לפשיון מכל צד: וכתב הר"י קו[...] אע"פ שבת"כ משמע דרבנן פליגי א[...] דקתני התם וראה את הנגע בעור הב[...] רואה כל הבשר עמו כולו כאחד ר"י ב[...] מה ת"ל בעור הבשר שיהא כל חוצה [...] הבשר וראוי לפשיון פרט לנגע שהו[...] לראש וכו' משמע דת"ק דמפיק לקרא [...] אהכיתי פליג אדרבי יוסי בר"י וכי[...] כת"ק כמו שיתבאר בפ"ט א"כ איד[...] לדרבי יוסי הא ל"ק דאפשר דת"ק ס[...] כי כיון שלמד שיהא רואה חוצה לו עמ[...] בכל חוצה לו הוי עור הבשר והוא הכ[...] א"כ דכיון דכתיב בעור הבשר בבי"[...] דה"ק את הנגע אשר הוא בעור ה[...] יראה אותו ומדכתיב כן גבי וראה מש[...] לראות הכל דאי לא לכתוב כן גבי [...] והיינו דבתוספתא שנו שתי הדרשות א[...] והאחת בפ"ב משמע דלא פליגי ד[...] גבי הדדי איבעי למתנינהו. גם [...] ההיא דרבי יוסי בפ"ט ולא כתב דפליג[...] דשאלו את רבי אליעזר נראה שדעת רבינו עכ"ל:

ד אלו בהרות וכו'. ריש פ"ז. [...] אם היתה הבהרת בראש [...] וכו' שם וכחכמים. ומ"ש נשתנו מרא[...] שם וכרבי עקיבא:

כל[...]

השגת הראב"ד

*בהרת הסמוכה. א"א זו אינה עיקר ר' יוסי בר"י קתני לה והלא שאלו את ר"א [...] לתוך ידו בהרת כסלע ומקומה צרבת שחין אמר להם יסגיר אמרו לו למה לשיער ראויה לפשיון אינה ראויה למחיה אינה מטמאה אמר להם שמא תכנוס ותפשה כאן למדו שאינו ראוי לכולן אם ראוי לאחת מהן יסגיר ויחליט באותו סימן הראוי לו וגם זה [...] ולשיער לבן ואע"פ שאינו ראוי לפשיון ועוד שראוי לפשיון מצד אחד:

משנה למלך

פ"ו א ובית השחי וכף הרגל כו'. רש"י בפרק ד' דערכין (דף ח"י) כתב דהיינו אצבע לאצבע דרגל אינו מעכב את ההופך כולו לבן וזה אינו דלא ממעטינן מרגלו ולא רגלו בכלל אלא דוקא כף הרגל ופירוש אמרינן בת"כ את כל בשרו להביא את בין אצבעות ידים ורגלים וכן בס[...] ו' לא תנן אלא כף הרגל וזה פשוט:

...ק נגעים וכו'. שאחד בסוף פ"ג מהלכות אלו. והב' בפ"ד מהלכות אלו ...ה בו בהרת כגרים והסגירו ובסוף שבוע הרי היא כסלע וכו'. שם (במשנה ...). ומ"ש טהור עד שלא נזקק לטומאה אבל משנזקק לטומאה ספיקו טמא וכו'. במשנה פ"ה ובת"כ יליף להו מקראי :

...מי שהיתה בו בהרת ובה שיער ...וכו'. תוספתא פ"ב. ומ"ש אע"פ ...אחד מהם וכו'. שם חזרו בו שניהם טמא ושלא טהור :

...אלא כהן וכו'. משנה פ"ז :

...שהיתה בו בהרת והוחלט וכו'. ...בפ"ח הפורח מן הטמא טהור וכו' טמא. ומ"ש רבינו שאם נהפך מתוך ... כתב רבינו שם דהכי איתא בספרא ...הוסגר טמא יאמר לו. ומ"ש ה"ז טמא מוחלט :

...בתחילה והוא כולו הפך לבן וכו'. ...בפ"ח הבא כולו לבן יסגיר נולד לו ...יחליט. ומשמע דה"ה אם נולדה לו וכן פירש אלא חדא מינייהו נקט ...בת"כ. ומ"ש החליטו בשיער לבן ...ויש כאן חסרון בספרי רבינו מפ"ח ...שתיהן או אחת מהם צריך לכתוב ...או אחת מהן. ומ"ש מפני שבא ...תחילה : אחר שפרחה הצרעת בכולו ... שם אם בכולו פרחה כאחת ...טמא מתוך הטומאה טהור. ...בהרת ובה פשיון פרחה בכולו ...אין לי אלא בזמן שפרחה בכולו ...וחוזרת מנין ת"ל פרוח תפרח : ...מלו מראה אחד וכו'. בפ"ק :

...בהרת כגרים וכו'. בפ"ח. ומ"ש ...הלכה המחיה ואח"כ פרחה בכולו מתוך פיטור וה"ל להיות טמא. ...שהלכה המחיה וקודם שהראהו בכולו. ומ"ש ואפילו נולד לו שיער ...חכמים וטעמם מפורש בתוספתא. ...לו מחיה טמא. שם. ומ"ש והוא ...דשה וכו'. בת"כ פלוגתא ופסק ...נגדי ר"מ : היתה בו בהרת ובה שיער

שיער לבן וכו'. ג"ז שם : החליטו בפשיון וכו'. שם בהרת ובה פשיון פרחה בכולו טהור וכולן שחזרו בהם ראשי איברים הרי אלו טמאים :

ד אף ראשי איברים שאינם מטמאים וכו'. בפ"ח הפורח מן הטמא טהור חזרו בו ראשי איברים טמא עד שתתמעט בהרתו מכגרים : נהפך כולו למראה צרעת וכו'. משנה שם פרחה בכולו אבל לא בבהק טמא חזרו בו ראשי איברים כמין בוהק טהור חזרו בו ראשי איברים פחות מכעדשה ר"מ מטמא וחכ"א בוהק פחות מכעדשה סימן טומאה בתחילה ואינו סימן טומאה בסוף וידוע דהלכה כחכמים ופי' שם רבינו אמר ית' כאשר יתלבן כולו והנה כסתה הצרעת ולזה יצטרך שיהיה למראה הלובן אשר יכלול כל גופו צרעת לא בוהק וכאשר כל גופו אחד מד' מראות או טוען הנה הוא טהור אולם וכו' אם כללו הלבן וקצת זה הלובן צרעת וקצתו בוהק הנה הוא טמא עד שישוב זה הבוהק לאחת מד' מראות ואם כללהו הצרעת יהיה טהור כמו שאמרנו עוד נתגלה ממנו ראשי איברים אם לא תשוב בשר חי אבל *יחסר הלובן ממנו עד שישוב בוהק הנה הוא טהור כמו שהיה לאמרו וביום הראות בו בשר חי יטמא לא מקום לבן ואמר ית' או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן ולא אמר ונהפך לצרעת כמו שאמר תחילה וכסתה הצרעת הנה יתבאר מכל זה שבעת פריחת הצרעת לא יטהר ונאמר בו כולו הפך לבן עד שיחזור מקום הבהק צרעת ואל הראות [בו] בשר חי אמר זה לא יטמא בו עד שיחזור ממנו הלובן לגמרי [שאפילו בוהק לא ישאר בזה] שבשר החי חזרו בו ראשי איברים פחות מכעדשה ר"ל כי כאשר היה בשר חי כעדשה ופחות מכעדשה מזה העדשה בהק וכו' אומרים חכמים שבעת פרחה הצרעת בגופו כאשר כללהו כולו זולת פחות מכעדשה בשר חי ויעלם שלימות השיעור כעדשה בהק הנה הוא נשאר בטומאתו ונאמר שכעדשה בכללה בשר חי יתחשב לאמרו והנה כסתה הצרעת וזה בוהק כמו שקדם אמנם כאשר כללה הצרעת [בכולו] וטהר נתגלה ממנו בשר חי כעדשה וכו' קצת זאת העדשה [בהק] הנה אינו סימן טומאה ולא נחשוב אותה כולה

*[נפי' כתוב יתגנע וצ"ל יחסר]

בתחלה. וכן בקטן שנולד. ובקמט שנגלה. ובראש ובזקן שנקרחו. ובשחין ובמכוה שחיו. אם נשתנה מראה אותן הבהרות יראו בתחלה ואם לאו טהורות: **ה** כל ספק נגעים חוץ משני ספיקות שמנינו כבר. טהור עד שלא נזקק לטומאה. אבל משנזקק לטומאה ספיקו טמא. כיצד שנים שבאו אצל כהן בזה בהרת כגרים ובזה כסלע והסגירן ובסוף השבוע היה בזה כסלע ובזה כסלע ואין ידוע באיזה מהן פשתה. בין בשני אנשים בין באיש אחד הרי זה טהור. שאע"פ שודאי פשה הנגע בזה הואיל ואינו ידוע אי זו היא הבהרת שפשתה הרי זה טהור עד שידע באי זה נגע טמאו: **ו** משנזקק לטומאה ספיקו טמא. כיצד שנים שבאו אצל כהן בזה בהרת כגרים ובזה כסלע והסגירם בסוף השבוע. והרי בזה כסלע ועוד ובזה כסלע ועוד שניהן טמאין. חזרו שניהן להיות כסלע שהרי הלך הפשיון מאחד מהן הואיל ואינו ידוע אי זהו שניהן טמאים עד שיחזרו שניהן להיות כגרים. וזהו שאמרו משנזקק לטומאה ספיקו טמא. וכן מי שהיתה בו בהרת ובה שיער לבן שקדם את הבהרת ושיער לבן שהפכתו הבהרת. ואינו ידוע זה שקדם מזה שנהפך. אם מתוך הסגר נסתפק לו ה"ז טהור. ואם אחר החלט ה"ז טמא. אע"פ שהלך שיער אחד מהן ואינו יודע אי זה הלך אם השיער שהיה סימן טומאה או השיער האחר: **ז** מי שבא אצל כהן וראהו שצריך הסגר או שהוא פטור ועד שלא הסגירו או פטרו נולדו לו סימני טומאה. ה"ז יחליט. וכן אם ראהו שיש בו סימני טומאה וקודם שיחליטו ויאמר לו טמא אתה הלכו להן סימני טומאה. ...היה בתחלה או בסוף שבוע ראשון יסגירו. ואם היה בסוף שבוע שני או לאחר הפיטור יפטור אותו:

פרק שביעי

...שהיתה בו בהרת והוחלט באחד מסימני טומאה בין בתחלה בין אחר הסגר. או שהוסגר ואח"כ פרחה הצרעת בכולו ...נהפך לבן. בין שנהפך מתוך הסגר בין מתוך החלט ה"ז טהור. אבל אם הוסגר ולא נולד לו סימן טומאה ונפטר ...הפיטור פרחה הצרעת בכולו ה"ז טמא מוחלט: **ב** הבא בתחלה והוא כולו הפך לבן. אם היתה בו מחיה או שתי ...לבנות מחליטין אותו. אם אין שם סימן טומאה מסגירין אותו שבוע ראשון נולד לו שיער לבן או מחיה ...לא נולד בו כלום מסגירו שבוע שני לא נולד לו סימן טומאה ה"ז טהור. שדין בהרת זו הגדולה כדין הקטנה. ...בשיער לבן שנולד בו והשחירו שתיהן או אחת מהן. הקצירו שתיהן או אחת מהן. נסמך השחין לשתיהן או לאחת ...ף השחין את שתיהן או אחת מהן. או שחלקן השחין ומחית השחין. והמכוה ומחית המכוה. והבוהק הרי זה טהור. ...שיער לבן אחר או מחיה הרי זה טמא מפני שבא כולו לבן בתחלה. אחר שפרחה הצרעת בכולו כאחת. ואחר ...ופרחה מעט מעט עד שהלבין כולו. אם מתוך הסגר או מתוך החלט טהור. ואם אחר הפיטור טמא. ואם בתחלה ...אחד שהיה כולו מראה אחד או שהיה כולו לבן בארבע המראות שבלובן ובארבע של פתוך הכל מצטרפין בין ...בין לטמאו כמו שביארנו: **ג** היתה בו בהרת כגרים ובה מחיה כעדשה והוחלט במחיה ופרחה הצרעת בכולו ...לכה המחיה. או שהלכה המחיה תחלה ואח"כ פרחה בכולו ה"ז טהור ואפילו נולד לו שיער לבן. נולדה בו מחיה ...אמר וביום הראות בו בשר חי יטמא והוא שתהיה כעדשה מרובעת או יתר. היתה בו בהרת ובה שיער לבן ...בשיער לבן ואחר כך פרחה בכולו אע"פ ששיער לבן במקומו עומד טהור. שנאמר וביום הראות בו בשר חי יטמא ...תטמא זה שנהפך כולו לבן אחר החלט או אחר הסגר. ואינו מיטמא בשיער לבן. החליטו בפשיון ואחר כך פשתה ...בכולו טהור. ואם נראית בו מחיה טמא: **ד** אף ראשי איברים שאינן מטמאין משום מחיה שבתוך הבהרת מטמאין ...את הנהפך כולו לבן: כיצד מוחלט או מוסגר שהלבין כולו בצרעת חוץ מכעדשה בשר חי אפילו בראש אצבעו ...ש חוטמו וכיוצא בהן הרי הוא בטומאתו. וכן זה שנהפך כולו לבן וטהר אם חזר בו כעדשה בשר חי אפילו בראש ...האיברים הרי זה מוחלט. נהפך כולו למראה צרעת חוץ מכעדשה אפילו בראש אחד מן האיברים שנהפך לבוהק ...טמא מוחלט שנאמר והנה כסתה הצרעת לא הבוהק. אפילו היתה מקצת העדשה בשר חי ומקצתה בוהק הרי זו סימן ...יהפך כולו למראה צרעת וטיהר ואחר כך חזר בו בשר כמראה הבוהק הרי זה טהור עד שיראה בו כעדשה

בשר חי שנאמר וביום הראות בו בשר חי לא בוהק. *חזר בו כעדשה מקצתה בשר חי ומקצתה בוהק אינו סימן טומאה והרי הוא בטהרתו: **ה** כל טמא שפרחה הצרעת בכולו טהור נתגלה ממנו כעדשה בשר חי נטמא חזר ונתכסה בצרעת טהור חזר ונתגלה נטמא אפילו מאה פעמים. התחיל הבשר החי להתגלות והרי הוא מוסיף והולך והצרעת מתמעטת הרי זה בטומאתו עד שתתמעט הבהרת מכגרים: **ו** כל הראוי ליטמא בנגע הבהרת מעכב ההופך כולו לבן וכל שאינו ראוי ליטמא בנגע הבהרת אינו מעכב. כיצד פרחה בכולו אבל לא בראש ובזקן בשחין ובמכוה המורדין. או שנשאר פחות מכעדשה בשר חי סמוך לשחין ולמכוה המורדין ולראש ולזקן ה"ז טהור. חזר הראש והזקן ונקרחו וכן אם חיו השחין והמכוה והעלו צרבת הרי זה טמא עד שתפרח הצרעת בהן שהרי הן ראויין לבהרת. היו בה שתי בהרות אחת יש בה סימן טומאה ואחת טהורה ופרחה הטהורה לטמאה ואחר כך פרחה בכולו הרי זה טהור מפני שהיה מוחלט בטומאה אף ע'פ שהטהורה היא שפרחה. *ולא עוד אלא אפילו היו אחת בשפתו העליונה ואחת בשפתו התחתונה או בשתי אצבעותיו או בשני דיסי עיניו וכשהן נדבקין זה לזה נראין שתי הבהרות כבהרת אחת הואיל ופרחה בכולו טהור: **ז** יש מראה נגעו לכהן ונשכר מפני שהקדים להראותו ולא נתאחר. ויש מראה ומפסיד. כיצד מי שהיה מוחלט והלכו להן סימני טומאה ולא הספיק להראותו לכהן עד שפרחה בכולו טהור. ואילו קדם והראה לכהן ופטרו קודם שיהפך ונהפך אחר הפיטור היה מוחלט כמו שביארנו. היתה בו בהרת ואין בה כלום ולא הספיק להראותו לכהן עד שפרחה בכולו הרי זה טמא וצריך הסגר. ואילו קדם והראה לכהן והסגירו קודם שיהפך ונהפך מתוך הסגר היה טהור כמו שביארנו:

פרק שמיני

א נגעי הראש והזקן הוא שיפול השיער שבהן מעיקרו *וישאר מקום השיער פנוי וזה הוא הנקרא נתק. ואין נתק פחות מכגרים המרובע בין שהיה מראהו עמוק בין שלא היה עמוק ולא נאמר עמוק בנתקין אלא לומר לך מה מראה עמוק בידי שמים אף נתק המטמא בידי שמים להוציא שנתקו אדם שהוא טהור. והאשה והסרים שהעלה זקנם שיער הרי זה מיטמא בנתקים: **ב** הנתקין מטמאין בשני סימנים בשער צהוב דק ובפשיון ויש בהן הסגר שני שבועות וכל זה מפורש בתורה. כיצד מי שנולד לו נתק בראשו או אם היו בו שתי שערות צהובות דקות ולא יותר ואין שם בנתק שיער שחור כלל יחליט. לא היה בו שיער לא שחור ולא יסגיר

השגת הראב"ד

*חזר בו כעדשה מקצתה כו'. א"א אומר אני ספרו הטעהו שמא בספרו במשנת נגעים פ"ח והכ"א בוהק פחות מכעדשה סימן טומאה בתחלה ואינו סימן טומאה בסוף והוא שיבוש שצריך להיות בוהק ופחות מכעדשה וכן תמצא בת"כ בוהק לבדו סימן טומאה בתחלה ואינו סימן טומאה בסוף וכן עיקר:

השגת הראב"ד

*ולא עוד אלא אפילו היו. א"א איני יודע מאי אפילו:

השגת הראב"ד

*וישאר מקום השיער פנוי. א"א מהתוספתא נראה שיש שינוי בעור הנתק אבל ממדרש ת"כ נראה שאינו צריך שינוי בעור כלל:

כסף משנה

כולה בשר חי עד שיהא בשר חי זולת הבהק כעדשה עכ"ל: וכתב הראב"ד חזר בו כעדשה מקצתה א"א אומר אני ספרו הטעהו וכו'. ואיני מבין דבריו שאם מה ששנו חכמים סימן טומאה בתחילה ואינו סימן בסוף לא קאי אלא לבהק למה שנו פחות מכעדשה עם הבהק ועוד שלא הוצרכו חכמים לדבר אלא בחזרו בו ראשי איברים שהם מכעדשה לחלוק עם רבי מאיר דאילו בבהק כבר נתבאר משפטו ברישא שאינו סימן טומאה בתחילה ואינו סימן טומאה בסוף וא"כ פ"כ לומר דסימן טומאה בתחילה ואינו סימן טומאה בסוף קאי אפחות מכעדשה ואם כדברי הראב"ד דגרים ופחות מכעדשה היאך אפשר לומר דפחות מכעדשה סימן טומאה בתחילה הרי בפ"ח במתני' דכל הראוי לטמא בנגע הבהרת מעכב את הפריחה משמע בהדיא דפחות מכעדשה אינו סימן טומאה בתחילה ולגירסת רבינו אפי' נגרוס בהק ופחות מכעדשה כדגרס הראב"ד א"ש דה"ק שיש שם בוהק ופחות מכעדשה בשר חי כלומר שהבהק משלימו לכעדשה:

ה כל טמא שפרחה הצרעת בכולו וכו'. שם נתכסה טהור נתגלו טמא אפילו מאה פעמים ובת"כ יליף לה מקרא:

התחיל הבשר החי להתגלות. שם בר"פ הפורח מן הטמא טהור חזרו בו ראשי איברים טמא עד שתתמעט בהרתן מכגרים:

ו כל הראוי ליטמא בנגע הבהרת וכו'. שם כל הראוי לטמא בנגע הבהרת מעכב את הפריחה וכל שאינו ראוי לטמא בנגע הבהרת אינו מעכב את הפריחה כיצד פרחה בכולו אבל לא בראש ובזקן ובשחין ובמכוה ובקדח המורדין חזר הראש והזקן ונקרחו השחין והמכוה והקדח ונעשו צרבת טהורים פרחה בכולו אבל לא בכחצי עדשה הסמוך לראש ולזקן ולשחין ולמכוה ולקדח חזר הראש והזקן ונקרחו השחין והמכוה והקדח ונעשו צרבת אע"פ שנעשה מקום המחיה בהרת טמא עד שתפרח בכולו ופירש רבינו שמשון כל הראוי לטמא בנגע הבהרת כגון עור הבשר מעכב את הפריחה אינו טהור עד שתפרח עליהם וכל שאינו ראוי לטמא בנגע הבהרת כגון ראש וזקן וכל הני דחשיב בהדייהו אין מעכבים את הפריחה שאע"פ שלא פרח הנגע עליהם כמו שפרח בשאר הגוף טהור ונעשו צרבת טהורים אע"ג דעכשיו נקרחו הראש והזקן ראויים לטמא בנגע בהרת וכן שחין ומכוה וקדח המורדין שנעשו צרבת כשאר עור בשר כיון דבשעת פריחה לא היו ראויים לא מעכב וטהור אע"פ שנעשה מקום המחיה בהרת טמא דפריחה קמייתא לאו פריחה היא כיון דאשתייר מעור הבשר הני עדשה סמוך לראש פריחה דהשתא שנתכסית המחיה של חצי עדשה נמי לא חשיב כיון דכבר נקרחו ונעשו צרבת דהרי הן בעור הבשר ולא מהני עד דפרח נמי עלייהו עכ"ל. ודברי רבינו תמוהים שכתב בחזר הראש והזקן ונקרחו וכו' טמא ויש לתמוה על הראב"ד שלא השיגו בזה ונראה שרבינו גורס פרחה בכולו אבל לא בראש ובזקן ובשחין ובמכוה ובקדח המורדין או בכחצי עדשה הסמוך להם הרי זה טהור חזר הראש והזקן ונקרחו השחין והמכוה והקדח ונעשו צרבת טמא: היו בו שתי בהרות וכו'. שם שתי בהרות אחת טמאה ואחת טהורה פרחה מזו לזו ואח"כ פרחה בכולו טהור פירוש אחת טמאה מוחלטת בשיער לבן או במחיה או בפשיון ואחת טהורה בסוף שבוע שני או לאחר הפיטור ופרחה מזו לזו אפילו מטהורה לטמאה ואח"כ בכולו משום דטהורה נעש[...] כשפרה ממנה לטמאה דהרי פשתה וכי פרחה אחר כך בכולו הו"ל פורח מן הט[...] ורבינו נתן טעם אחר לשנה דכיון שהיה מוהלט כבר ומן הטומאה פרחה בכולו ברישא מטהורה לטמאה מאי הוי. ומ"ש ולא עוד אלא אפילו היו אחת בשפתו העלי[...] שם בשפתו העליונה ובשפתו התחתו[...] אצבעות בשני ריסי עיניו אע"פ שמד[...] לזה והן נראין כאחת טהור ופירש ר' [...] העליונה חצי גריס בהרת וכן בשפתו וכשסגר פיו נראית בהרת כגרים [...] אצבעות או שני ריסי עיניו כשמדבי[...] כגרים שלם. ופירש רבינו שם אע"פ [...] זה לזה והן נראין כאחד טהור כ[...] המאמר כי כאשר פרחה הצרעת בכל גו[...] שני איברים מתדבקים הנה הסדבי[...] יועיל אלא מבירבה הלובן יכלול אותו שיכללהו האבר האחד ואם היו שתי דרך משל כאשר יתפרקו יראה מה בשר חי וכאשר יחוברו ויראו כ[...] הלובן כולל להם הנה הוא טהור [...] אע"פ שמדובקים זה לזה ר"ל אע"פ [...] כולו לבן הלא אצל חיבורם קצת [...] הוא טהור עכ"ל: וכתב הראב"ד אלא אפילו היו וכו'. א"א איני יו[...] אפילו עכ"ל. טעמו דלא שייך לומר אלא אפילו אלא כששני הדברים [...] אחד אבל לא כשכל אחד ענין לעצ[...] רישא הוי ענין אחר לאשמועינן דאע"ג [...] פרחה מן הטהורה טהור וכיפא אשמ[...] ע"פ שאין בכל אחת כגרים מאחר שע"י [...] נראה כגרים הוי טמא וכשפרח מן [...] פורח מן הטמא וטהור וכיון ששם [...] לא ידקדק בהם לשון ולא עוד ורבינו [...] שכתבתי דסיפא אשמעינן שאע"פ ש[...] כולו לבן אלא בשפת חיבורן זה לזה [...] כולו לבן והשתא הוו שני הדברים [...] ושפיר דמי למיתני ולא עוד:

ז יש מראה נגעו לכהן ונשכר וכו' פרק ח':

פ"ח א נגעי הראש והזקן הוא שיפ[...] וכו'. כתב הראב"[...] מהתוספתא נראה וכו'. ופשט דברי ר[...] שהוא יותר שמכה מהתוספתא וכ[...] מדבריו עוד בסוף הלכות אלו שכת[...] הוא שם האמור בשופות וכו' ונפ[...] שיער הראש או הזקן קרוי צרעת ולפי [...] וגבחת ונתק אחד הוא *אלא כשיש בו ב[...] כדין הנזכר שם וכשאין בו בהרת [...] צהוב דק ופשיון:

ואין נתק פחות מכגרים המרובע. [...] פ"ד ובת"כ. ומ"ש ולא נאמ[...] בנתקים וכו'. בת"כ:

והאשה והסרים שהעלה זקנם וכו'. [...] פ"ד זקן האשה וזקן הס[...] משהעלו שיער הרי הם כזקן לכל דב[...] בס"ק דקידושין ברייתא וגמר[...]:

ב הנתקים מטמאין בב' סימנין וכו' בפ"י. ומה שכתב שם שאמור בתורה הם שתי שערות. בס[...] שכתב ואין שם בנתק שיער שחור כ[...] כלומר שאם היה שם שיער שחור ל[...] כמו שיתבאר. ומ"ש לא היה בו ש[...] שחור ולא צהוב יסגיר שבוע אחד [...] בתורה וכי יראה הכהן את נגע הנ[...] ושער שחור אין בו והסגיר הכהן [...] הנהג[...]

*[עיין בתוי"ט פ"י ממסכת נגעים]

משנה למלך

פ"ח א נגעי הראש והזקן כו'. כתב הראב"ד מהתוספתא נראה כו'. ולי נראה דמתני' בפרק עשירי דנגעים אתיא כתורת כהנים דתנן כיצד מגלחין את הנתק מגלח חוצה לו ומניח [...] סמוך

עת ימים. ומ״ש ובשביעי רואהו אם נולד בו שער צהוב דק או שפשה הנתק יחליט. ם בתורה וראה הכהן את הנגע ביום השביעי והנה לא פשה הנתק ולא היה בו שיער ׳ והתגלח ותניא בת״כ מנין לשיער הצהוב שיטמא שלא בפשיון והפשיון שיטמא יער צהוב ת״ל לא יבקר לשיער הצהב טמא הוא: ומ״ש נולדו בו שתי שערות ותו. מפורש בתורה ושער שחור צמח בו תק טהור הוא ונתבאר בת״כ דשיער זי שערות. ומ״ש לא פשה ולא נולד בו וב ולא שיער שחור יגלח סביבות ו׳. מפורש בתורה והתגלח ואת הנתק ושנינו בת״כ וכי מה יש בנתק לגלח לא חוצה לו ומניח שתי שערות סמוך די שיהא ניכר כשיפשה וכן תרגם נקלוס וכך שנינו במשנה פ״י: מגלחין את הנתק וכו׳. בפ״י. ומ״ש ותגלחתו כשירה בכל אדם וכו׳. הנים והתגלח בכל אדם לפי שמצינו האהרונה בכהן ת״ל והתגלח בכל תגלח בכל דבר לפי שמצינו שתגלחת בתער תלמוד לומר והתגלח בכל דבר אפילו נזיר לפי שנאמר תער לא יעבור יכול אפילו מנוגע ת״ל והתגלח אע״פ ר: הסגירו ולא גילחו וכו׳. בתוספתא [פרק רביעי] דנגעים: צהוב האמור בתורה וכו׳. בספרי. ומ״ש וזה שנאמר דק הוא שיהיה . ברפ״י וכר״ע וכמה שיעור קצר זה כתב ר״ש: שערות הצהובות הדקות סימן טומאה בין שהיו זו וכו׳. בפ״י שיער צהוב א במכונס ובמפוזר מבוצר ושלא מבוצר א הפוך דברי רבי יהודה ר״ש אומר מא אלא הפוך פי׳ הפוך שקדם הנתק הוב שלא הפוך שהשיער צהוב קדם ידוע דהלכה כר׳ יהודה לגבי ר״ש. א שיהיו ניטלות בזוג. בפ״ו דנדה : ע״ב) איפליגו תנאי בשיעור שתי שחורות בכל מקום ואמרינן בגמרא דברי כולם להחמיר ושיעור כדי שיהיו זוג הוי שיעור מועט שבכולן והוי וכבר כתבתי כן בפרק ב׳ מהלכות אלו גבי שיער לבן: ר השחור וכו׳. בתורת כהנים: ב ואינן מצילות עד שיהיה אורכן כדי לכוף

לכוף ראשן לעיקרן. על פי מה שנתבאר שהלכה כדברי כולם להחמיר ושיער שחור שהוא בא לטהר צריך שיעור הגדול שהוא כדי לכוף ראשן לעיקרן שזה הוא להחמיר ומה שיש לדקדק על דברי רבינו בפ״א מהלכות פרה כתבתי שם. ומ״ש בין שהיו זו בצד זו בין שהיו מפוזרות וכו׳ עד רחוק מן הקמה שתי שערות. בפ״י הצומח מציל מיד השיער צהוב דק ומיד הפשיון מכונס ומפוזר מבוצר ושלא מבוצר והמשואר מציל מיד שיער צהוב [דק] ומיד פשיון מכונס [ומפוזר] ומבוצר ואינו מציל מן הצד עד שיהא רחוק מן הקמה מקום שתי שערות פי׳ נתק כגרים שהוחלט בשער צהוב או בפשיון וצמחו בנתק שתי שערות שחורות מצילות. בין מכונס דשתיהן במקום אחד בין מפוזר זה ברוח זה וזה ברוח זה. מבוצר באמצע הנתק. ושלא מבוצר דקיימי בנתק מן הצד. והמשואר שקדמו שתי שערות שחורות הללו לנתק דכשניתק שיער ראשו או זקנו כגרים נשארו מהם שתים בתוך הנתק ואם הם מבוצרות באמצע הנתק מצילות אבל אם עומדות מן הצד אינן מצילות אא״כ רחוקות מסוף הנתק המוקף שערות כשיעור מקום שתי שערות ולשערות המקיפות את הנתק קמה קרי להו וכששערות הללו רחוקות מקום שתי שערות מן הקמה היינו נמי מבוצר:

ז שתי שערות שצמחו וכו׳. שם וכתב הר״י קורקוס ז״ל דלהציל מיד הפשיון קאמר דסד״א ינטרף עם השחור להציל כיון דבפני עצמו לא הוי סימן טומאה:

י שני נתקים זה בצד זה. גם זה בפ״י שני נתקים זה בצד זה ושטה של שיער מפסקת ביניהם נפרץ ממקום אחד טמא משני מקומות טהור כמה תהיה הפרצה מקום שתי שערות נפרץ ממקום אחד כגרים טמא ומפרש רבינו דשיטה של שיער מפסקת ביניהם דקתני היינו שיטה של שיער שחור ומפרש דטמא דקתני רישא היינו לומר דאינו טהור על ידי השיער שחור שהרי הוא כמות שהיה דאכתי לאו מבוצרות הן. ומה ששנינו נפרץ במקום אחד כגרים טמא היינו אפילו נפרץ משני מקומות כמ״ש הראב״ד וכמו שמבואר הטעם בדברי רבינו: ומ״ש רבינו נתק שהשיער השחור מקיפו. גם זה שם שני נתקים זה לפנים מזה ושיטה של שיער מפסקת ביניהם נפרץ ממקום א׳ טמא משני מקומות טהור כמה תהא הפרצה מקום שתי שערות נפרץ ממקום אחד כגרים טהור ופירושה מבואר בדברי רבינו:

נתק

יסגיר שבוע אחד ובשביעי רואהו אם נולד בו שיער צהוב דק או שפשה הנתק יחליט נולדו בו ב׳ שערות שחורות יפטור אותו. לא פשה ולא נולד בו שיער צהוב ולא שיער שחור יגלח סביבות הנתק ולא ינלח הנתק ויסגיר שבוע שני וחוזר ורואהו בסוף שבוע שני אם פשה הנתק או נולד בו שיער צהוב דק יחליט. לא נולד בו כלום יפטור שאין הסגר בנתקין יתר על שני שבועות. ואם אחר שפטרו נולד בו שיער צהוב או פשה יחליט: **ג** כיצד מגלחין את הנתק מגלח חוצה לו ומניח שתי שערות סמוך לו כדי שיהיה ניכר הפשיון. ותגלחתו כשירה בכל אדם שנאמר והתגלח וכן כשירה בכל דבר ואפילו היה נזיר ה״ז מגלח. הסגירו ולא גילחו הרי זה מוסגר: **ד** שיער צהוב האמור בתורה הוא שיהיה כתבנית הזהב. וזה שנאמר דק הוא שיהיה קצר אבל אם היה ארוך אע״פ שהוא צהוב כתבנית הזהב אינו סימן טומאה: **ה** שתי שערות הצהובות הדקות סימן טומאה. בין שהיו זו בצד זו בין שהיו מרוחקות זו מזו. בין שהיו באמצע הנתק בין שהיו בסוף הנתק. בין שקדם הנתק את השיער הצהוב בין שקדם השיער הצהוב את הנתק הרי הוא סימן טומאה והוא שיהיו ניטלות בזוג כמו שביארנו בשיער הלבן: **ו** השיער השחור המציל בנתקין אין פחות מב׳ שערות. ואינן מצילות עד שיהיו אורכן כדי לכוף ראשן לעיקרן. בין שהיו זו בצד זו בין שהיו מפוזרות והוא שיהיו באמצע הנתק וישאר מן הנתק פנוי בין השיער השחור שבתוכו ובין השיער שחוצה לו כדי צמיחת שתי שערות. אבל אם נשארו השתי שערות השחורות בצד הנתק בסופו אינן מצילות. כיצד מצילות שאם נשאר בתוך הנתק שתי שערות שחורות אע״פ שנולדה בנתק שיער צהוב דק

שה ה״ז טהור. החליטו בשיער צהוב או בפשיון וצמח בנתק שתי שערות שחורות טהר הנתק ומצילות מיד הפשיון השיער הצהוב. בין שצמחו באמצע הנתק בין שצמחו בסופו. שהצומח מציל בכ״מ והנשאר אינו מציל עד שיהיה רחוק קמה שתי שערות: **ז** שתי שערות שצמחו אחת שחורה ואחת לבנה או צהובה אחת ארוכה ואחת קצרה אינן מצילות: ן שהוחלט בשיער צהוב או בפשיון ונולד בו שיער שחור וטיהר. אע״פ שהלך השיער השחור הרי זה טהור עד שיוולד ער צהוב אחר או יפשה פשיון אחר מאחר שהלך השיער השחור. שנאמר נרפא הנתק טהור הוא כיון שנתרפא הוא אע״פ שסימני טומאה במקומן: **ט** החליטו בשיער צהוב בין שהחליטו בתחילה בין שהחליטו בסוף שבוע ראשון או שבוע שני או שהחליטו אחר הפיטור והלך השיער הצהוב ונולד בו שיער צהוב אחר או שנולד לו פשיון הרי זה ן כשהיה. וכן אם החליטו בפשיון בין בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני או אחר הפיטור והלך הפשיון וחזר אחר או שנולד לו שיער צהוב הרי זה מוחלט כשהיה עד שלא ישאר סימן טומאה או עד שיצמיח בו שתי שערות ת: **י** שני נתקים זה בצד זה ושטה של שיער שחור מפסקת ביניהן ונפרץ השיער השחור (*ונתק) ממקום אחד הרי מות שהיה שהשיער השחור הנשאר ביניהן הרי הוא בצד הנתק. נפרצה השטה משני מקומות טהור שהרי הנשאר טה באמצע הנתק. וכמה יהיה בכל פרצה מהן אין ממקום צמיחת שתי שערות. ואם היתה פרצה *ממקום נרים ה״ז טמא שהפרצה עצמה נתק אחר. והרי שיער בצידו ואינו כנוס לתוכו. נתק שהשיער השחור מקיפו ונתק אחר מקיף את השיער השחור. נפרץ השיער שביניהן ן אחד טמא שהנתק הפנימי לא ניצל שהרי השיער השחור בצידו לא בתוכו. נפרץ השיער משני מקומות טהור ואפילו פרצה כגרים. שהרי הנתק הפנימי והחיצון נעשו נתק אחד ושיער שחור באמצע. והוא שתהיה הפרצה כדי צמיחת שתי

השגת הראב״ד

*ממקום אחד כגרים הרי זה טמא. א״א אפילו נפרץ משני מקומות:

א סמג לאוין רלד: *[כתוב בהגהות מכרכ״י אבוהב ונפרץ השיער השחור ממקום אחד כצ״ל וכן במשנה וצריך למחוק ונתק עכ״ל]:

משנה למלך

די שיהא ניכר אם פשה ואם כדברי התוספתא שיש שינוי בשער הנתק אף שאינו מניח כדי ניכר אם פשה כמו כל מראות נגעים שניכר בהם הפשיון אלא ודאי דס״ל למתני׳ דליכא שינוי בשער ומשום הכי מניח ב׳ שערות סמוך לו כדי שיהא ניכר אם פשה:

ג ואפילו היה נזיר ה״ז מגלח. עיין במ״ש רבינו בפ״ז מהלכות נזירות דין ט״ו טעם למיר שמותר לתגלחת מצוה והוהו הטעם לא שייך כאן שהרי כתב דימי הלוטו אינם עולין לו כו׳ וכלא מיירי בימי שהסגרו דעולין לו וכמ״ש רבינו שם דין ט׳. אך לפי מ״ש שם הראב״ד דאתי עשה ולא

שתי שערות או יתר: **יא** נתק שהיה חוט יוצא ממנו וכן ב' נתקין שחוט יוצא מזה לזה. אם יש ברוחב החוט הנתוק כדי צמיחת שתי שערות זוקקין ליטמא בשיער צהוב דק ופשיון ומצילין בצומח בו. אבל שיער שחור הנשאר באותו החוט אינו מציל עד שיהיה רוחב החוט כגרים: **יב** מי שהיה בראשו נתק כגרים ופשה הנתק [על] כל ראשו ולא נשאר שם שיער כלל אלא פחות משתי שערות ה"ז טהור. בין שניתק כולו מתוך הסגר או מתוך החלט או אחר הפיטור שנאמר קרח הוא טהור הוא. וכן אם היה הנתק בזקנו וניתק כל זקנו ה"ז טהור. ואע"פ שאין זה מפורש בתורה שבכתב קבלה היא שאם הלך כל שיער הזקן טהור הוא. ויתטמא עור הזקן שקרח בנגעי עור הבשר כמו שביארנו: **יג** הבא בתחלה וכל ראשו נתוק או כל זקנו יסגיר שבוע אחד. אם לא נולד לו שיער צהוב יסגיר שבוע שני. אם נולד לו שיער צהוב דק טמא. לא נולד לו יפטר. נולד לו אחר הפיטור שיער צהוב הרי זה מוחלט. *נולד לו שיער שחור ה"ז טהור. הבא כולו נתוק ראש או זקן ונולד לו שיער שחור טהור כמו שביארנו. הלך השיער השחור טמא משום פשיון: **יד** הראש והזקן אינן מעכבין זה את זה ואינן מצטרפין זה עם זה ואין פושין מזה לזה שנאמר צרעת הראש או הזקן מלמד שהן חשובין שנים. ואי זהו זקן. מהפרק של לחי העליון עד פיקה של גרגרת. מותח את החוט מאוזן לאוזן כל שמן החוט ולמעלה הרי הוא מכלל הראש. ומן החוט ולמטה מכלל הזקן:

פרק תשיעי

א הכל מתטמאין בנגעים אפילו קטן בן יומו והעבדים אבל לא עכו"ם ולא גר תושב. והכל כשירין לראות את הנגעים. וכל הנגעים אדם רואה אותן חוץ מנגעי עצמו: **ב** אף על פי שהכל כשירין לראות נגעים הטומאה והטהרה תלויה בכהן. כיצד כהן שאינו יודע לראות החכם רואהו ואומר לו אמור טמא והכהן אומר טמא. אמור טהור והכהן אומר טהור. הסגירו והוא מסגירו. שנאמר ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע. ואפילו היה הכהן קטן או שוטה החכם אומר לו והוא [...] או

השגת הראב"ד

*נולד לו שיער שחור ה"ז טהור. א"א ואפילו הלך השחור והצהוב עמד במקומו ודוקא אחר הפיטור ואחר החלט כפיטור אבל בסוף הסגר למה והלך מטמא משום פשיון כמ"ש בסמוך והכי איתא בתוספתא:

כסף משנה

יא נתק שהיה חוט יוצא ממנו וכו'. תוספתא בפ"ד וה"פ שאם יש בחוט רוחב ב' שערות נתק זוקק לטמא שאר נתקים בשיער צהוב ובפשיון שאם השיער צהוב בחוט הוי כאילו הוא בנתקים האחרים וכן אם פשה החוט הוי כאילו פשו השתי נתקים. ומ"ש ומצילים בצומח בו כלומר שאם צמח שיער שחור בחוט הוי כצומח בשתי הנתקים ומציל מיד שיער צהוב או פשיון שבנתקים אבל במשוייר אינו מציל עד שיהא בחוט כגרים דמשוייר אינו מציל אלא מבוצר כמו שנתבאר בפרק זה ואי אפשר להיות מבוצר אא"כ יש בו כגרים כמו שנתבאר גבי בהרת:

יב מי שהיה בראשו נתק וכו'. בפ"י מי שהיה בו נתק כגרים וניתק כל ראשו טהור והניא בתורת כהנים מנין שאם היה בו נתק כגרים וניתק כל ראשו טהור ת"ל ואיש כי ימרט ראשו וכו' יכול הזקן מעכבו ודין הוא וכו' ת"ל ראשו טהור הוא אין הזקן מעכב או אינו אלא ניתק ראשו טהור ניתק זקנו לא יהיה טהור ת"ל ואיש להביא את הזקן ומשמע לרבינו שאין דרשה זו מבוררת כ"כ ולפיכך כתב ואע"פ שאין זה מפורש בתורה שבכתב וכו': ומה שכתב או אחר הפיטור. תוספתא הביאה ר"ש בפ"י ניתק ראשו וזקנו כולו כאחד בין מתוך החלט בין מתוך הסגר בין מתוך הפיטור טהור משום פריחה. ופי' ר"ש ניתק ראשו וזקנו כלומר או זקנו. בין מתוך הפיטור טהור משום פריחה כלומר אם פטרו ואח"כ פרחה בכולו טהור עכ"ל. ויש לשאול מ"ש מבהרת דפורחת בכולו אחר הפיטור טמא. וי"ל דשאני התם דקרא מוכח שאין בפריחה מטהרת אלא פורח מן הטמא ואילו הכא כתיב ואיש כי ימרט ראשו וגו' משמע בכל גוונא ואין טעם להחמיר כל אחר הפטור כיון דליכא לאוכוחי הכי מקרא ולא מטמאינן אלא בבא כן בתחלה דלא מיקרי פריחה ואין להקל בכולו יותר מבקלתו ומדמינן ליה לנגע עכ"ל הר"י קורקוס ז"ל:

יג הבא בתחלה וכל ראשו נתוק וכו'. תוספתא פ"ד והביאה ר"ש בפ"י הבא כולו נתק יסגיר בסוף שבוע א' ובסוף שבוע ב' נולד לו שיער שחור מן הלד טהור חזר וניתק טמא משום פשיון ופירש ר"ש הבא כולו וכו' אין פריחה בתחלה טהורה בנתק כמו שהיא טהורה בבא כולו לבן אלא שמציל והשיב כשחור משוייר. טמא משום פשיון ומש"ה נקט מן הלד דבאמצע אין טמא משום פשיון דאין הנתק פושה לתוכו כדאמרן גבי בהרת אבל לענין הצלה מציל בין באמצע בין מן הלד עכ"ל:

כתב הראב"ד נולד לו שיער שחור טהור א"א ואפילו הלך השחור וכו'. וי"ל שרבינו סמך על מ"ש למעלה נתק שהוחלט וכו' ונולד בו שיער שחור וטיהר אע"פ שהלך השיער השחור ה"ז טהור שנאמר נרפא הנתק בסימני טומאה עומדים: וכתב הר"י קורקוס ז"ל ואיכא למידק מ"ש דהא בשחור מטמא משום פשיון קרי כאן נרפא הנתק טהור הוא ומה לי למה אחר החלט או אחר הסגר כי היכי דהתם לא חשבינן ניסוק השיער השחור לפשיון עד שיפשה פשיון אחר גם בזה לא יחשב לפשיון ונראה דכשהיה שם סימן טומאה [...] וביטלו וטיהר אז אנו אומרים נרפא טהור אבל כשטיהר מתוך הסגר לא קריק ביה [...] בלא שיער שחור היה אפשר להיות טהור אם עמד בין שני הסגרים הילכך כל [...] שהסגר שיער שחור חשבינן כאילו תחלתו כן היה וכשניתק הרי פשה הנתק [...] בירור עכ"ל: הבא כולו נתוק [...] השיער שחור טמא משום פשיון. [...] כתבתיה בסמוך:

יד הראש והזקן אין מעכבין [...] משנה פ"י ופסק כר' [...] ר"ש. ומ"ש ואין מצטרפין זה עם זה [...] מזה לזה. שם. ומ"ש ואי זהו זקן [...] ומה שכתב מותח את החוט וכו'. [ס' רביעי]:

פ"ט א הכל מתטמאין בנגעים [...] בן יומו. משנה ס' (דף מ"ג ע"ב) ויליף לה בגמרא שם [...] ובריש ערכין (דף ג') מדכתיב אדם [...] בעור בשרו אדם כל דהו. ומ"ש [...] מדתנן רפ"ג הכל מטמאים בנגעים [...] העכו"ם וגר תושב משמע דוקא [...] עבדים שישנן במצות שהאשה חייבת [...] ומ"ש והכל כשרים לראות את הנגעים [...] ערכין קאמר דהיינו לאתויי שאינו [...] ובשמותיהן והא אמר מר אינו [...] ובשמותיהן אינו רואה את הנגעים [...] דמסברו ליה וסבר הא דמסברו ליה [...] וכתב רבינו בפ"א וז"ל שכל שא[...] המראות ושמותיהם כשמלמדים אותו [...] אותו לא יראה הנגע עד שיבין ויכי[ר] [...] זו היא הבהרת זו היא ספחת וכו' [...] לכאורה דהיא בסומך על עצמו אבל [...] מיירי כשאינו סומך על עצמו כמבואר [...] אבל איכא למידק על מה שאמרו [...] ליה וכו' במאי עסקינן אי בשאינו [...] עצמו מאי איריא דמסברו ליה וסב[ר] [...] כהן שוטה נמי וכמ"ש רבינו בסמוך [...] הרגים בזה וכתב ברפ"ג דנגעים הכ[...] לאו דוקא דצריך שיהיה פקח קצת [...] ליה וסבר אלא דקרי לגבי חכם שביש[...] וצ"ל לפרש כן דברי רבינו שמ"ש בפ"[...] סומך על עצמו נמי היא ולישניה ד[...] שם עד שיבין ויכיר ויאמר זו היא ה[...] היא ספחת וכו' ואי בסומך על עצמ[ו] [...] בהכי עד שיהיה בקי בנגעי אדם כול[...] בגדים ובנגעי בתים וכמ"ש בפרק ז[ה] [...] ודאי בשאינו סומך על עצמו היא [...] מלכתוב בפרק זה דאפילו שוטה אומר [...] והוא מהליט וכו' מפני שסמך על [...] וכל הנגעים אדם רואה אותם וכו' [...] דנגעים וכתנא קמא:

ב אע"פ שהכל כשירים וכו'. שם [...] ומה שכתב ואפילו היה כ[...] או שוטה. בתורת כהנים מרבה אפ[...] וכבר כתבתי בזה בסמוך:

בר"

*[בתוספתא כתוב הנתק וא"ל וניסק וכן הנ[...]

משנה למלך

תעשה דנזיר דקילי משום דאיתנהו בשאלה טפי זה שייך נמי לתגלחת דומי ססגרו אלא שאני תמיה בזה דמליסנא דת"כ דמייתי מרן ז"ל משמע דדרשי מקרא דכתיב והתגלח ולא כתיב וגלח שבא לרבות אפילו נזיר ולרבינו מיחא דאיצטריך קרא משום דמיירי בימי הסגר ועולין לו. אך לטעמא דהראב"ד למה לי קרא תיפוק לי דעשה ול"ת דנזיר קילי ודחי להו עשה דמצורע ואולי עשה זה דוהתגלח לא חשיב עשה שהרי לא מנו אותו מוני המצות בכלל העשין ואינו אלא הכנה כדי לידע הפשיון ולא דמי לתגלחת מצוה דכתיב וגלח שהוא עשה גמור וכמו שמנו אותו מוני המצות ומש"ה איצטריך הכא לרבות מקרא דנזיר לתגלחת וצ"ע ועיין ברכת הזבח (דף ל"ד ע"א) ודו"ק:

פ"ט א הכל מתטמאים בנגעים כו'. משנה רפ"ג דנגעים וכתב הר"ש בריש פי"ב דנגעים דתניא בת"כ אחוזתכם מיטמא בנגעים ואין אחוזת עכו"ם מיטמא בנגעים וכשם שאין אחוזתם מטמאה בנגעים כך אין בגדיהם וגופן מיטמא בנגעים והכי גרים ר"ע. ונראה דסיקם זה הוא מדכתיב זאת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק ולצרעת הבגד ולבית הרי דהקיש הכתוב נגעי הגוף והבגדים והבתים וכ"כ רבינו בספי"ג מהלכות אלו. וקשה דלגופם למה לי היקש תיפוק ליה מדכתיב אדם כי יהיה בעור וישראל קרויים אדם ואין עכו"ם קרויים אדם כדאמרינן גבי טומאת אהל. ואולי איצטריך היקש לרבנן דפליגי עליה דרשב"י ואית להו דעכו"ם מטמאים באהל ולא דרשי מלת אדם למעט אך בנוסחת ת"כ שבידינו לא גרים וגופם וכ"כ רבינו רפי"ב דנגעים. ולפי גירסא זו נראה [...] דלגופם לא איצטריך היקשא דת"ל ממלת אדם וכ"כ הר"ב תיו"ט רפי"ב דנגעים. ודע שיש נגעי הגוף לנגעי בגדים ובתים לגבי עכו"ם ונתגייר דאלו בנגעי הגוף הנגעים שהיו בו קודם אינן מטמאים אותו אף שעודם בו לאחר שנתגייר וכדתנן בריש פרק ז' אבל גבי בגדים וב[תים] דכדין דיראו בתחילה וכדתנן רפי"א הלוקח בגדים מן העכו"ם יראו בתחילה וכי תנן רפי" שאע"פ שנולד הנגע בזמן שהיה טהור אם אח"כ בא לרשות ישראל יראו בתחילה ה"נ בעכו"ם [...] וכבר כתב רבינו בריש פרק י"ה טעמא דמילתא דכתב יראו בתחילה אפילו על נגע הנמצא בו [...] שנתגייר ולא דמי כו' יעו"ש:

ב הטומאה והטהרה תלויה בכהן וכו'. בת"כ ס"פ תזריע אמרינן לטהרו או לטמאו כשם שמ[...] כך מצוה לטמאו ועיין במ"ש שם הרב קרבן אהרן ול"נ דכוונת הברייתא [...] מאי דאמרינן בפ"ק דמ"ק (דף ז') מר סבר בכהן תלית מלתא אי טהור ת"ל טהור ואי [...] ומש"ה לטהרו או לטמאו כתיב. ואתיא ברייתא זו כרבי יוסי וכשם מסיימין דהתם ודו'

או פוטר או סוגר. בד"א כשהיה הכהן סומך על דברי החכם. אבל אם היה הכהן רואה וסומך על עצמו אסור לו לראות נגע מכל נגעים עד שיורנו רבו ויהיה בקי בכל הנגעים ובשמותיהן בנגעי אדם כולם ובנגעי בגדים ובנגעי בתים: ג כהן שטימא את הטהור או טיהר את הטמא לא עשה כלום שנאמר טמא הוא וטמאו הכהן טהור הוא וטהרו הכהן. ומצורע שנרפא בין מתוך הסגר בין מתוך החלט אפילו אחר כמה שנים הרי זה בטומאתו עד שיאמר לו כהן טהור אתה: ד אין הכהן רשאי לטמא את הטמא עד שיהיו עיניו במקום הנגע בעור הבשר שחוצה לו. וכהן שראה הנגע בתחילה הוא שרואהו בסוף שבוע א' ובסוף שבוע ב' והוא שמסגירו או מחליטו או פוטרו. מת הכהן שראהו תחלה או שחלה רואהו כהן אחר ואין השני יכול לטמאו בפשיון שאין יודע אם פשה אם לא פשה אלא ראשון. ונאמן כהן לומר נגע זה פשה ונגע זה לא פשה. ושיער לבן זה קדם את הבהרת או בהרת זו קדמה את שיער לבן: ה חלל פסול לראיית נגעים שנאמר אחד מבניו הכהנים בכהונתם אבל בעלי מומין כשירים לראיית נגעים ובלבד שלא יהיה סומא ואפילו באחת מעיניו. ואפילו כהן שכהה מאור עיניו לא יראה את הנגעים שנאמר לכל מראה עיני הכהן: ו אין רואין את הנגעים אלא ביום בין להסגיר בין להחליט בין לפטור. שהרי בכל הענין הוא אומר ביום וביום. ואין רואין לא בשחרית ולא בין הערבים ולא בתוך הבית ולא ביום המעונן לפי שכהה נראית עזה. ולא בצהרים לפי שעזה נראית כהה. אימתי רואין אותן בשעה רביעית ובחמישית ובשמינית ובתשיעית. בין נגעי אדם בין נגעי בגדים ובתים:

[ז בכ]ל יום רואין את הנגעים חוץ משבת ויו"ט. חל יום שביעי שלו להיות בשבת או ביו"ט מעבירין לאחוריו. ויש בדבר [להקל] ולהחמיר. שאפשר שיהיה ביום *שבת זה שהוא יום הראוי לראות טמא ולמחר ילכו להן סימני טומאה. ואפשר [שיהי]ה טהור ולמחר יולדו לו סימני טומאה. ואין דנין אותו אלא בשעת ראייתו לאחר השבת: ח חתן שנראה בו נגע נותנין [לו כל] שבעת ימי המשתה. וכן אם נראה בבגדיו או בביתו אין רואין אותן עד לאחר המשתה. וכן ברגל נותנין לו כל [ימות] הרגל שנאמר וצוה הכהן ופנו את הבית וגו' אם המתינה תורה לדבר הרשות שלא יטמאו כליו קל וחומר לדבר [מצוה]: ט אין מסגירין ולא מחליטין ולא פוטרין אלא ביום שיראה בו בתחילה או בשביעי או ביום י"ג בנגעים שמסגירין [אותן] שני שבועות. מפני שיום שביעי עולה למניין שבוע ראשון ולמניין שבוע שני בכל הנגעים בין בנגעי אדם בין בנגעי בתים [ובגדים]: י אין מסגירין בתוך ימי הסגר ולא מחליטין בתוך ימי הסגר אם נולד לו סימן החלט. ולא מחליטין המוחלט אם [נולד] לו נגע אחר. ולא מסגירין אותו בתוך ימי חלוטו אם נולד לו נגע אחר שראוי להסגר. אבל אם היו בו שני נגעים וראה [זה וח]זר וראה זה ה"ז מותר לומר לו הרי אתה מוסגר בזה ומוחלט בזה או מוחלט בזה ומוסגר בזה בין בתחילה בין בסוף בין [בסוף] שבוע ראשון בין בסוף שבוע שני. ואין רואין שני נגעים כאחת בין בשני אנשים בין באיש אחד שנאמר וראה הכהן את [הנגע]: יא נגוע שבא לכהן לראותו לא יאמר לו לך ושוב אלא נזקק לו מיד. באו לפניו שנים רואה את הראשון מסגירו [או פ]וטרו או מחליטו וחוזר ורואה את השני: יב אין הכהן זקוק לבקש תחת אצילי ידיו של נגוע או בין פחדיו או בתוך [הקמ]טים שמא שם נגע שנאמר לכל מראה עיני הכהן וכן בהופך כולו לבן. וכיצד יעמוד לפני הכהן אם איש הוא נראה [כעודר] ועומד כעודר וכמוסק זיתים. ואם אשה היא נראית ערומה ויושבת כעורכת וכמניקה את בנה וכאורגת בעומדים שמגבהת [יד] הימנית עד שיגלה בית השחי. אם היה הנגע נראה בהן בזמן שהן עומדין הרי זה טמא ואם אינו נראה בהן כשהן [עומד]ין כך אין נזקקין לו. וכשם שהאדם נראה לנגעו כך הוא נראה לתגלחתו שאם לא יראה שיער בכל בשרו כשיעמוד ערום

*נ"א שביעי:

כסף משנה

[כשי]היה הכהן סומך על דבר החכם. נתבאר בסמוך. ומה שכתב ויהיה בקי [ב]כל הנגעים ובשמותיהן וכו'. בתורת כהנים ובתוספתא פרק קמא:

[כהן] שטימא את הטהור וכו'. תוספתא פ"ק דנגעים ובתורת כהנים סוף פרשת תזריע. ומ"ש ומצורע שנרפא בין מתוך הסגר וכו'. תוספתא פ"ק דנגעים:

[אין] הכהן רשאי לטמא את הטמא וכו'. [בתור]ת כהנים ובתוספתא נתבאר לעיל פ"ו [...]ית הסמוכה לראש או לעין וצריך טעם [...]כך רבינו להזור לשנותה פה. ומצאתי [בס]פר מוגה תוספת בלשון רבינו ואינו רשאי [...]ד שיהיו עיניו במקום הנגע ובמקום [...]חוצה לו והוא לשון התוס' פ"ק אלא שמש [...]מאו: וכהן שראה הנגע בתחלה וכו'. [...] דנגעים פ"ק ובת"כ. ומ"ש ואין השני [...]מאו בפשיון וכו'. פשוט הוא. ומ"ש [ונאמן כ]הן לומר נגע זה פשה וכו'. תוספתא פ"ק דנגעים:

[ה חלל] פסול לראיית נגעים וכו'. בת"כ. ומה שכתב אבל בעלי מומין כשרים [...] זה בתורת כהנים. ומ"ש ובלבד שלא [יהיה סו]מא אפילו באחת מעיניו ואפילו כהן [שכה]ה מאור עיניו וכו'. בפ"ב דנגעים:

[ו אין] רואין את הנגעים אלא ביום. בתורת כהנים ובפ"ק דמ"ק (דף ה') ובפ' אחד [דיני מ]מונות (דף ל"ד ע"ב). ומה שכתב ואין [רואין ל]א בשחרית ולא בין הערבים ולא בתוך [הבית ו]לא ביום המעונן וכו' ולא בצהרים [בפ]"ב דנגעים. ומ"ש אימתי רואין בשעה [רביעית] ובחמישית ובשמינית ובתשיעית שם [...]ר"י לגבי ר"מ. ומ"ש בין נגעי אדם [בין] בגדים ובתים [נלמד מהיקשא דכתב [ב]סוף פי"ג]: ז בכל יום רואין את הנגעים [חוץ משב]ת ויום טוב שם במשנה פרק קמא דאין [...]שבת ומשמע לרבינו דהוא הדין ליו"ט. [ולגבי ח]ול המועד איפלגינו במשנה פ"ק דמ"ק [...] ומשמע דהלכה כחכמים דאמרי דאפילו [ב]מועד אין רואין נגעים ומשמע לי דחול [המועד] הוי בכלל יו"ט שכתב רבינו וכ"כ בפ"ז [...] יו"ט אין רואין את הנגעים במועד [...] שם משנה ברגל נותנים לו כל ימי [...]אמרינן עלה בגמרא בהסגר ראשון כולי [...]לא פליגי דחזי ליה ופרש"י בהסגר ראשון [...]סכר ליה מטמא ליה אי לא מטהר ליה לא

לא מטמא ליה יותר מדמעיקרא אלא מסגר ליה פעם שנייה והתוס' פירשו בענין אחר ויש לתמוה למה השמיטו רבינו ואפשר שסובר דלא קאי אלא אתנאי דברייתא ולא אחכמים דמשניתין. ומ"ש חל יום ז' שלו בשבת או ביו"ט מעבירין לאחריו ויש בדבר להקל ולהחמיר וכו'. בפ"ק דנגעים ופסק כר"ע מחבירו:

ח חתן שנראה בו נגע וכו' וכן ברגל נותנין לו כל ימות הרגל. פרק ג' דנגעים:

ט אין מסגירין ולא מחליטין וכו' מפני שיום ז' עולה למניין שבוע ראשון ולמניין שבוע שני וכו'. בפ"ג דנגעים שם:

י אין מסגירין בתוך ימי הסגר וכו'. שם ופי' ר"ש אין מסגירין את המוסגר היינו לומר שאם הסגירו בנגע אחד ואח"כ נולד בו נגע אחר שראוי להסגירו או להחליטו אין נזקק לו ועל לא מחליטין את המוחלט פירש שאם החליטו בנגע א' ואח"כ נולד לו נגע אחר שראוי להסגירו או להחליטו אין נזקקין לו ונ"מ לקרבן ולמילי טובא דכי מיתסי מן האחד אין על השני תורת מוסגר ולא תורת מוחלט עד שיזקק לו אח"כ ובאותו נגע גמי משכחת לה דאין מחליטין את המוסגר שאם הסגירו בבהרת כגריס ובאמצע השבוע נולד בו שיער לבן או מחיה אין מחליטו וכי אזלא לה מחיה או שיער לבן בסוף השבוע לא מיחייב קרבן אלא חוזר ומסגירו הסגר שני עכ"ל: ומ"ש אבל אם היו בו שני נגעים וכו'. שם אבל בתחלה בסוף שבוע המסגיר מסגיר והמחליט מחליט מסגיר ופוטר מחליט ופוטר ובתוספת' פ"ק עודהו מסגירו ופוטרו נולד בו נגע הרי זה נזקק לו ואם משהסגירו נולד לו נגע אחר אינו נזקק לו לטומאה או לטהרה עד סוף שבוע ובת"כ יליף לה לכולהו מילתא מקראי:

ואין רואין שני נגעים כאחת וכו'. רפ"ג דנגעים:

יא נגוע שבא לכהן לראותו וכו'. תוספתא ספ"ק דנגעים. ומ"ש באו לפניו שנים רואה את הראשון וכו'. במשנה פ"ג:

יב אין הכהן זקוק לבקש תחת אצילי ידיו וכו' וכיצד יעמוד לפני הכהן וכו' עד סוף הפרק. בפ"ב דנגעים. ומ"ש וכן בהופך כולו לבן. ומה שכתב וכיצד יעמוד לפני הכהן וכו'. בפ"ב דנגעים. ומ"ש כמו שיתבאר. הוא בפרק י"א:

התולש

משנה למלך

[כהן] שטימא את הטהור וכו'. תוספתא פ"ק דנגעים ומסיים בה כהן שטימא את הטהור וטיהר את הטמא ונזקק לו בסוף שבוע. אע"פ שטימא את הטמא וטיהר את הטהור לא עשה ולא כלום וכבר הביא הר"ש תוספתא זו בריש פ"ג יע"ש:

[בכ]ל יום רואין את הנגעים וכו'. (א"ה כל דין זה ודברי מרן נתבאר באריכה בדברי הרב המחבר ז"ל בפ"ז מהלכות שביתת יו"ט יע"ש):

[שנ]אמר וצוה הכהן ופנו את הבית וכו'. בפ"ק דמ"ק איכא מאן דמפיק לה מהאי דרשא מקרא דוכיוס הראות בו ואמרינן מאי בינייהו אמר רבא דבר הרשות איכא בינייהו דלמאן דמפיק ליה מקרא דופנו אף לדבר הרשות ממתינין ורבינו ז"ל שפסקו כרבא הו"ל לבאר כל זה ואף אביי דאמר משמעות דורשין נראה דס"ל דלכ"ע אף לדבר הרשות ממתינין וכמ"ש התוס' שם (דף ח') ד"ה נפקא ובלאו הכי הו"ל לרבינו לפסוק כרבא נגד אביי ודו"ק. (א"ה עיין בדברי הרב המחבר לקמן פי"ד מהלכות אלו דין ד'):

ערום כעודר וכמוסק או כשתשב האשה כמו שביארנו הרי זו תגלחת כשירה ואין כהן זקוק לחפש בשאר מקומות שמא נשאר בהן שיער אף ע״פ שהוא צריך לגלח הכל כמו שיתבאר:

פרק עשירי

א התולש [א]סימני טומאה בין כולן בין מקצתן. או הכוה את המחיה כולה או מקצתה. או הקוצץ הנגע כולו מבשרו או מן הבגד או מן הבית. בין קודם שיבא לכהן בין בתוך הסגר או בתוך החלט או אחר הפיטור הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלוים כאשר צויתים תשמרו שלא יתלוש או שיקוץ. אבל אינו לוקה עד שיועילו מעשיו ואם לא הועילו אינו לוקה. כיצד היתה בו בהרת ובה שלש שערות לבנות ותלש אחת. כוה מקצת המחיה ונשאר ממנה כעדשה אינו לוקה שהרי הוא טמא כשהיה וכן כל כיוצא בזה ומכין אותו מכת מרדות. [ב]וכן המגלח את הנתק לוקה שנאמר ואת הנתק לא יגלח. *ואינו חייב עד שיגלח כל הנתק בתער. ומותר למצורע לישא במוט על כתיפו שיש בה הצרעת ולקשור הסיב על רגלו ואם הלכו סימני טומאה ילכו והוא שלא נתכוון לכך: **ב** התולש סימני טומאה או שכוה את המחיה עד שלא בא אצל כהן הרי זה טהור. וכן אם עשה כן בימי הסגר הרי זה טהור לאחר ימי הסגר. ואם תלשן שהוחלט בהן ה״ז מוחלט כשהיה ואין לו טהרה עד שתפרח הצרעת בכולו או עד שתתמעט בהרתו מכגרים: **ג** מי שנקצה בהרתו כולה שלא בכוונה טהור. קצצה בכוונה אם קצץ כל הבשר החי המקיפה אפילו כחוט השערה אין לו טהרה עולמית. קצצה בצמצום אין לו טהרה עד שתפרח בכולו: **ד** התולש שערה לבנה אחת ונשרה השניה ה״ז טהור. היו שלש תלש ע... ונשרה אחת הרי זה בטומאתו. היתה בו מחיה כעדשה כוה חציה והלך חציה הרי זה טהור. היתה יתירה מכעדשה כוה הנ... והלך

א סמג לאוין שס״ג: ב סמג לאוין שס״ב:

השגת הראב״ד

*ואינו חייב עד שיגלח. א״א טעה בזה שהרי אמרו והתגלח בכל דבר ועל זה אמר ול... לא יגלח ועוד שהוא כתולש סימני טומאה שאין הפסיון ניכר בו:

כסף משנה

פ״י א התולש סימני טומאה וכו׳. בפ״ז דנגעים התולש סימני טומאה והכוה את המחיה עובר בלא תעשה ובתוספתא פ״ג. ומ״ש בין כולן בין מקצתן. שם בתוספתא ובספרי פרשת כי תצא. ומ״ש או הקוצץ הנגע כולו מבשרו. בפרק ר״א דמילה (דף קל״ב קל״ג) ובפרק ג׳ דמכות (דף י״ג ע״ב) אמרינן דקוצץ בהרתו האי בלאו מדכתיב השמר בנגע הצרעת וכ״מ שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה. ומ״ש או מן הבגד או מן הבית וכן מ״ש בין בתוך הסגר או בתוך החלט. בתוספתא פ״ג ובספרי פרשת כי תצא מרבה לה מקרא. ומ״ש בין קודם שיבא לכהן בין לאחר הפיטור. בתוספתא ובספרי פ׳ כי תצא מרבה מקרא בין עד שלא נזקק לטומאה בין משנזקק לטומאה. ומה שכתב אבל אינו לוקה עד שיועילו מעשיו וכו׳. כיצד היתה בו בהרת ובה ג׳ שערות לבנות וכו׳. בתוספתא אמרינן דכה״ג פטור: וכן המגלח את הנתק לוקה וכו׳. בת״כ מנין לתולש סימני טומאה מתוך נגעו שעובר בלא תעשה ת״ל ואת הנתק לא יגלח. ועל מ״ש רבינו ואינו חייב עד שיגלח כל הנתק בתער. כתב הראב״ד א״א טעה בזה שהרי אמרו והתגלח בכל דבר וכו׳. ורבינו נראה שסובר שלא אמרו בכל דבר אלא דוקא היכא דשני בדבוריה דה״ל למכתב וגלח וכתב והתגלח. מ״ש ועל זה נאמר ואת הנתק לא יגלח. י״ל כלפי לייא דאדרבה משם ראיה מדלא מסיים ביה ואת הנתק לא יתגלח משמע דלאו בגוונא דרישא הוא. ומה שטען הראב״ד עוד שהוא כתולש סימני טומאה י״ל שאינו חייב אלא בתולש סימני טומאה ממש לא הגורם שלא יהיה הפסיון ניכר בו ועוד שאפשר שלא יפשה: ומותר למצורע לישא במוט פי׳ וכו׳ ולקשור הסיב על רגלו וכו׳. תוספתא פרק ג׳ ומייתי לה פ׳ ר״א דמילה (דף ...) **ב** התולש סימני טומאה וכו׳. משנה פרק ז׳ דנגעים וכו׳ עקיבא שהודה לו ר״ג ור... ואמרו לו יפה אמרת כדאמרינן בתוספתא: ואין לו טהרה וכו׳. שם וכו׳

ג מי שנקצצה בהרתו וכו׳. שם: ומ... קצצה בכוונה אם קצץ כל הב... וכו׳. שם קצצה מתכוין ר״א אומר ל... נגע אחר ויטהר ממנו ותכ״א עד שתפר... וכתב רבינו שם כבר באמרנו בתוס׳ כאשר אתך הבהרת בכללה עם קצת המקיף בה משמח הגוף הנה אין לו... עולמים לדברי הכל אתך קצת הבהרת ממנה כל שהוא הנה הוא יטהר כשתפר... לדברי הכל ואמנם חלקו במשנה בצמצום והלכה כחכמים עכ״ל. וכתב... שמשון דטעמא משום דהיכא דעקר ... כך דקצץ עמה בשר חי ראוי לקנסו שפי... ממנה לא קנסינן ליה כולי האי כשלא... לחטט אחריה עכ״ל. ולע״ד נראה משום דכיון דאין לו טהרה עד שתפר... כשקצץ בשר החי המקיפה והדר פרחה... חזינן למקום אותו בשר חי המקיפה עדיין אותו בשר חי עומד שם ו... פרחה בכולו:

ד התולש שערה לבנה אחת וכו׳ המוהר ה״ז טמא. תוספ... דנגעים ומיירי בתולש מתוך החלט דו... שנתבאר:

משנה למלך

פ״י א התולש סימני טומאה וכו׳. דין זה הוא בפ״ז דנגעים מ״ד התולש סימני טומאה והכוה את המחיה עובר בלא תעשה וכתב שם רבינו תולש סימן טומאה הוא שיסיר שער לבן או יחתוך המחיה או כדומה לזה וכן פירש ר״ע התולש סימני טומאה כגון שער לבן בעור בשר ושער זהוב בנתקים והכוה את המחיה דמשכוית אינה סימן טומאה ע״כ. ומכל זה נראה דליכא לא תעשה אלא דוקא בתולש סימני טומאה אבל אם לא היו בו סימני טומאה והלם שנגע לא הזהיר הכתוב על זה אלא בקשה לזה מ״ש רבינו או אחר הפטור ולאחר הפטור ליכא סימני טומאה והאפשר היה לדחוק ולומר דמיירי בנולדו בו סימני טומאה אחר הפטור אלא שקשה דאם נולדו סימני טומאה פשיטא דהוא עובר בלאו ובת״כ מרבה לאחר הפטור מדכתיב לשמור מאד ומה הפרש יש בין קודם שנזקק לטומאה לנולדו בו סימני טומאה אחר הפטור. וראיתי בפי״ט דשבת עלה קל״ב דפריך היכא נגעים טמאים נגעים טהורים מאי איכא למימר ופירש״י נגעים טהורים כגון בהק ופרחה בכוליה וכולהו איתרבו לאיסור קציצה בספרי אין לי אלא משנזקק לטומאה עד שלא נזקק לטומאה מנין ת״ל ככל אשר יורו ע״כ, ונראה דרש״י לאו מהכא קא יליף משום דמדברי ספרי כללו לא שמעינן אלא דאף קודם שנזקק לטומאה עובר בלאו אבל בבהק או בפרחה בכולו לא שמעינן מהכא אלא דבספרי הכי איתא אין לי אלא מבנזקק לטומאה עד שלא נזקק ולאחר הפטור מנין ת״ל וכו׳ ומדרבי קרא לאחר הפטור לאזהרה מהתם יליף רש״י דאף בבהק או בפרחה בכולו איכא אזהרה דהא כולם טהורים הם. הן אמת דאי לאו דברי רש״י היה נ״ל דלעולם לא הזהיר הכתוב אלא בתולש אחד ממראות נגעים ואף שגזר הכתוב שיהיה טהור כגון שעמד בעינו בשבוע ב׳ או שפרחה בכולו מתוך החלט מ״מ איכא אזהרה לתולש כיון שהוא ממראות נגעים ואפשר שיבוא לידי טומאה כגון שיפשה או אם פרחה בכולו שיולד בו מחיה כעדשה אבל בבהק שאינו סימן טומאה ואינו מארבע מראות נגעים ליכא אזהרה. וזהו שרבינו לא כתב בחיבורו דין זה דבהק. ויש להסתפק בתולש לאחר הפטור מהו שילקה מי אמרינן כיון דאינו לוקה אא״כ הועילו מעשיו וכמ״ש רבינו א״כ בלאחר הפטור נמי נהי דאיכא אזהרה אבל מלקות ליכא דהא לא עשה ולא כלום דמתחילה נמי קודם התלישה טהור היה או דילמא שאני התם שהיה טמא ואף לאחר שתלש עדיין בטומאתו עומד נמצא שלא תלש סימני טומאה אבל בלאחר הפטור לעולם לוקה ולא מצאתי גלוי לדין זה. ודע שראיתי לתוספות בפ״ק דשבועות עלה ד׳ ד״ה בקוצץ שכתבו בשם ריצב״א דהסוה דר״א דמילה לא איירי אלא בד׳ מראות טהורים דקאמר כגון דעמד בעיניו בזה ובזה או בהה וקרי ליה טהורים לפי שאין מוחלט ע״כ. אך מדברי רש״י שכתב בהק נראה שחולק בזה. ודע שעדיין יש לי משא ומתן בדינים אלו ובמקום אחר אוסיף ...די אם יגמור ה׳ בעדי: **ומ״ש** רבינו ומותר למצורע לישא במוט על כתיפו וכו׳ ע״כ. מסוגיית ...גמרא בפרק ר״א דמילה עלה קל״ג מתבאר דלדידן דקי״ל כר״ש דדבר שאין מתכוון מותר ע״כ קרא ...את לטוכה שבשיב זה או במוט והאי יתלוש הנגע הוי פסיק רישיה ולהכי איצטריך קרא דלעשות ...לם כוה דבר שאפשר שיתלש ואפשר שלא יתלש למה לי קרא דדבר שאינו מתכוין מותר ולא ידעתי למה

לא ביאר זה רבינו ודאיתי בספרי שביאו כר״ש בכ״ז דנגעים ולעשות עושה אתה בה וכולן ו... חושש שמא הלכה לה צרעת ע״כ. ומדקתני שמא משמע דלאו פסיק רישיה הוא ונראה דברייתא א... כר״י דסבירא ליה דבר שאין מתכוין אסור: **ומ״ש** רבינו או הקוצץ הנגע כולו מבשרו נראה... מבשרו ל״ד דה״ה דקוצץ נגע מזולתו ג״כ עובר בלאו דהא בפי״ט דשבת (דף קל״ב) אמרינן דאיצטריך ב... קטן דמילה דוחה את הצרעת ורבא מפיק לה מקרא דשבת ורבינו כתב דטעמא הוא משום דאתי עשה ... לא תעשה ואי אמרת דליכא לאו אלא בקוצץ בהרתו פשיטא דמילת קטן דוחה את הצרעת שהרי המל מצות עשה ואינו עובר בלאו. אלא ודאי שהלאו הוא בקוצץ סימני טומאה בין מבשרו בין מזולתו מקטן. ומיהו נ״ל דכל שקוצץ מדעת בעל הצרעת הנקצץ עובר ודוקא גבי קטן עובר הקוצץ ודייק... מדאמרינן בגמרא ואביי אליבא דר״ש האי בשר מאי עביד ליה א״ר עמרם באומר לקוץ בהרתו קא... ופירש״י גדול שהוא בר עונשין ואמר למוהל לקוץ בהרתו בכוונה ליטהר ע״כ. ואי אמרת שאין אלא על הקוצץ ולא על הנקצץ מה לנו עם כוונת הנימול כיון שכוונת המוהל שהוא המוזהר אינה אלא למולו אלא ודאי דכל שהוא גדול הנקצץ הוא המוזהר. שוב ראיתי לרבינו בפי׳ המשנה פ״מ ... משנה ד׳ שכתב הנה כל מי שיסיר נגע צרעת מגופו או מגוף חבירו או מן הבגד ילקה מלקות אלא דלאו זה הוא כלאו דלא יקרחו קרחה ולא ישרטו וכתובת קעקע שכתב רבינו בסוף הלכו... שהקורח קרחה בראש חבירו והשורט שריטה בבשר חבירו והכותב כתובת קעקע בבשר חבירו והי... מסייע בזמן שנכנס מזידין שניהם לוקין אחד שוגג ואחד מזיד המזיד לוקה והשוגג פטור ע״כ דכוותה דהאזהרה היא בין לקוצץ בין לנקצץ ולפיכך גבי קטן עובר הקוצץ דומיא דקרחה וגבי נ... שגם הנקצץ עובר איצטריך קרא דבשר להיכא דמכוין לקוץ אף שהקוצץ אינו מכוין אבל גבי קטן כיו... הקוצץ מכוין לטהרו לא איצטריך קרא למישרי. ומה שהכריחו לרש״י לומר דמאי דקאמר רב עמרם לקוץ בהרתו דמיירי באומר למוהל ולא דמיירי כשהוא מל את עצמו ומש״ה עובר בלאו כיון שמכוין אבל באומר למוהל לעולם אימא לך דלא איכפת לן בכוונת הנקצץ כיון שהקוצץ הוא העובר. הוא דא״כ אמאי לא פריך עלה ואי איכא אחר ליעבד כדפריך גבי קטן. שוב ראיתי לרש״י שכתב ואי אהר באינו חושש לטהרו ליעביד אחר ולא ליקום אב להתם ע״כ. משמע מדבריו דאי קאי אב כש... שהמל אינו מכוין לטהרו אפ״ה עובר בלאו. וטעמא דמלתא דכיון דהמצוה מוטלת על האב שליחותיה דאב קא עביד וכיון דכוונת האב הוא לטהרו הרי עובר בלאו וא״כ לפי זה אין להוכיח... רב עמרם דבגדול הנקצץ הוא המוזהר דלעולם הקוצץ הוא המוזהר ושאני הכא דכיון דהמצוה... עליו והוא מכוין ליטהר המוהל שליחותיה קא עביד דומיא דאב: **ומ״ש** רבינו כיצד היתה בו בהרת ובה שלש שערות לבנות ותלש אחת כו׳. בפרק המצניע (דף ...) איבעיא אחת משתים חייב אחת משלש ר״נ אמר חייב רב ששת אמר פטור ופסק כרב ששת ... פסק בפרק ח״י מהלכות שבת וכתב שם ה״ה דלא אזיל הלכתא כר״נ אלא בדיני:

והלך כעדשה הרי זה טהור. כוה כעדשה והלך המותר הרי זה טמא: **ה** מי שהיתה בהרת בערלתו ימול ואע״פ שהיא מילה שלא בזמנה שמצות עשה דוחה את לא תעשה בכל מקום. ואם מל והלך בעור העדלה סימן שהיה מוחלט בו ה״ז חייב בקרבן מצורע: **ו** מצות עשה [א]שיהיה המצורע המוחלט מכוסה ראש כל ימי חלוטו ועוטה על שפם כאבל ופורם בגדיו ומודיע העוברים עליו שהוא טמא שנאמר והצרוע אשר בו הנגע וגו׳. אפילו כ״ג שנצטרע פורע ופורם שעשה דוחה את לא תעשה. ואסור בשאילת שלום כל ימי חלוטו כאבל שנא׳ ועל שפם יעטה שיהיו שפתיו דבוקות אבל קורא ושונה ודורש. ואסור לספר ולכבס כל ימי חלוטו. ונוהג בכל הדברים האלו אפילו בשבתות וימים טובים. והרי הוא מותר ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה וזוקף את מטתו כשאר העם: **ז** דין המצורע שיהיה לו מושב לבדו חוץ לעיר שנאמר מחוץ למחנה מושבו. ודבר זה בעיירות המוקפות חומה בארץ ישראל בלבד: **ח** המצורעת אינה פורעת ואינה פורמת ולא עוטה על שפם אבל יושבת היא מחוץ לעיר ומודיעה לאחרים שהיא טמאה. ולא המצורעים בלבד אלא כל המטמאים את האדם חייבין להודיע לכל שהן טמאין כדי שיפרשו מהן שנאמר וטמא טמא יקרא הטמא מודיע שהוא טמא: **ט** וטומטום ואנדרוגינוס פורע ופורם ועוטה על שפם מפני שהוא ספק: **י** אחד מצורע מוסגר ואחד מצורע מוחלט לענין טומאה. ואין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט לענין טומאה אלא פריעה ופרימה ותגלחת וצפורים שהטהור מתוך הסגר פטור מן התגלחת ומן הצפורים והטהור מתוך החלט חייב בהן אבל טומאת שוה בכל דבר: **יא** המצורע אב מאבות הטומאות מטמא אדם וכלים במגעו וכלי חרס באוירו ומטמא אדם במשא ומטמא [משכב] ומושב אפילו תחת אבן כזב וכזבה שנאמר וכבס בגדיו וטהר מפי השמועה למדו שטהר מלטמא משכב ומושב. ואחד [המוסגר] ואחד המוחלט בכל אלו: **יב** חומרא יתירה יש במצורע שמטמא בביאתו לבית בין בימי החלט בין בימי הסגר. כיצד [נכנס ל]בית נטמא כל אשר בבית בין אדם בין כלים אע״פ שלא נגע בהן נעשו ראשון לטומאה שנאמר מחוץ למחנה מושבו [מושבו הו]א טמא אף מושבו טמא. היה עומד תחת האילן ועבר אדם טהור תחת האילן נטמא. היה הטהור עומד תחת האילן [ועבר] המצורע תחתיו לא טמאהו ואם עמד נטמא שהרי נעשה לו מושב. ספק עמד ספק לא עמד טהור. הכנים המצורע ראשו [ורובו ל]בית נטמא כל שיש בתוכו. נכנס לבית הכנסת עושין לו מחיצה גבוה עשרה טפחים ורחבה ארבע אמות על ארבע אמות [*נכנס] ראשון ויוצא אחרון. כדי שיהיה מושבו לבדו ולא יעמוד עם העם בערבוב ויטמא אותם:

טהרת

א סמג עשין רלה:

כסף משנה

[מי ש]היתה בהרת בערלתו ימול. בספ״ז. ומ״ש ואע״פ שהיא מילה שלא בזמנה [ו]כו׳. בפרק ר״א דמילה (דף קל״ב קל״ג). ומ״ש ואם מל והלך בעור הערלה וכו׳. תוספתא פ״ג מצורע מוחלט ימול וחייב בקרבן:

[מצות] עשה שיהיה המצורע המוחלט מכוסה כל ראשו וכו׳. בפרק אלו מגלחין (דף ס״ז) [...] מצורע מהו בעטיפת הראש ת״ש [...] יעטה מכלל שחייב בעטיפת הראש [...] על שפם יעטה חופה ראשו כאבל וכן [...] אונקלוס. ומ״ש פורם בגדיו. מקרא [...]. ומ״ש ומודיע כל העוברים [...] טמא. בס״פ בהמה המקשה (דף ע״ח) [...] וכת״כ. ומה שכתב אפילו כ״ג [...] פורע ופורם עד אפילו בשבתות וימים [...] כל ראש פרק אלו מגלחין (דף ס״ו). [...] הוא מותר ברחיצה ובסיכה ובנעילת [...] תשמיש המטה. שם בעיי ולא איפשיטו [...] איני יודע למה השמיט שמותר בעטיית [...] גם היא שם בעיא דלא איפשיטא. [...] ב מותר בתשמיש המטה. אע״פ ששם [...] מצורע אסור בתשמיש המטה בפ״ק [...] ז׳ ע״ב) איפלוגו תנאי אם אסור [...] אף בימי הלגתו ופסק רבינו כמ״ד [...] ה דרבי ור׳ חייא סברי כוותיה ומהני׳ [...] ברא דנגעים הכי משמע דקתני בימי [...] בתשמיש המטה מכלל דעד השתא היה מותר:

[דין ה]מצורע שיהיה לו מושב לבדו ודין זה [ב]עיירות המוקפות חומה וכו׳. פרק [...]ים: **ח** המצורעת אינה פורעת [...]מת. משנה ספ״ג דסוטה (דף כ״ג) [ו]בגמרא מקראי. ומה שכתב ולא עוטה מפום דכיון דאינה פורעת ופורמת אינה עוטה על שפם דתרווייהו בהד [...]: ולא המצורעים בלבד וכו׳. בת״כ: [טומט]ום ואנדרוגינוס וכו׳ ספק. כלומר והוי ספיקא דאורייתא ולחומרא:

[אחד] מצורע מוסגר וכו׳. משנה פ״ק דמגילה (דף ח׳ ע״ב) ופ״ק דכלים [ו]בגמרא מקרא ודקדק רבינו לכתוב [ש]אה מפום דלענין קרבנות אשם ולוג [ש]ביניהם שאי מביאים אלא המוחלט: [המצ]ורע אב מאבות הטומאה וכו׳. בריש מסכת כלים אבות הטומאה השרץ וכו׳ הרי אלו מטמאים אדם וכלים במגע וכלי חרס באויר וכו׳ למעלה מהם נבילה וכו׳ שהם מטמאים את האדם במשא לטמא בגדים במגע וכו׳ למעלה מהם מרכב שהוא מטמא תחת אבן מסמא וכו׳ למעלה מן המשכב הזב שהזב עושה משכב וכו׳ למעלה מן הזב זבה שהיא מטמאה את בועלה למעלה מן הזבה מצורע שהוא מטמא בביאה וכתב שם רבינו ומאמרו במצורע שהוא למעלה מהזבה רצה שהוא יטמא במשא כמוה ושהוא יעשה משכב ומושב כזב וזבה וכו׳ [ואמרו בספרי] באמרו ה׳ במצורע מוחלט כאשר נרפא מהצרעת וכבס [המטהר את] בגדיו וטהר אמרו מה בא זה ללמדנו אם ללמד שמטמא בגדים במגע והלא ק״ו הוא וכו׳ א״כ למה נאמר וכבס המטהר את בגדיו מלטמא משכב ומושב עכ״ל. ובסוף זבים שנינו הנוגע בזב ובזבה ובנדה וביולדת ובמצורע וכו׳ מטמא שנים ופוסל אחד אחד הנוגע ואחד המסיט אחד הנושא וא׳ הנישא ואע״פ שבפסחים פרק אלו דברים (דף ס״ז) אמרו זב חמור ממצורע שכן עושה משכב ומושב נ״ל שרבינו יפרש דהתם בימי ספירו קאמר א״נ שאינו גורס כי אם זב חמור שמטמא כלי חרס בהיסט. ומ״ש ואחד המוסגר ואחד המוחלט בכל אלו היינו מדתנא אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא פריעה ופרימה:

יב חומרא יתירה יש במצורע וכו׳. בפ״ק דכלים ובפי״ג דנגעים וכת״ק. ומ״ש שנאמר מחוץ למחנה מושבו. בת״כ: **היה** עומד תחת האילן וכו׳. בפי״ג דנגעים. ומ״ש ספק עמד וכו׳. אפשר שהוא מדהכן כל ספק נגעים טהור א״נ משום דהוי ספק טומאה בר״ה דשם אילן הוא בר״ה: **הכנים** המצורע ראשו ורובו לבית וכו׳. שם: **נכנס** לבית הכנסת וכו׳. גם זה שם ופירש ר״ש גבוה עשרה טפחים דפחות אינה מחיצה להפסיק. רוחב ד׳ אמות משום ד׳ אמות של תפלה א״נ משום דזהו שיעור מקומו של אדם כדאמרינן גבי עירוב בפרק מי שהוציאוהו וכו׳. נכנס ראשון ויוצא אחרון כדי שלא יטמאו אותם העומדים בבית הכנסת בכניסתן וביציאתם באויר שמן הפתח עד המחיצה עכ״ל. והראב״ד כתב נכנס ראשון ויוצא אחרון א״א שמא יתערב עם הצבור דרך העברתו ויטמא אותם עכ״ל:

טהרת

השגת הראב״ד

*נכנס ראשון ויוצא אחרון. א״א שמא יתערב עם הצבור דרך העברתו ויטמא אותם:

משנה למלך

[מי שה]יתה בהרת בערלתו כו׳. יש לתמוה על זה דבפרק ר״א דשבת (דף קל״ב) אמרינן אימור דאמרי׳ [א]תי עשה ודוחה את ל״ת לא תעשה גרידא האי עשה ולא תעשה היא ופירש״י השמר לא תעשה [...]ת ככל אשר יורו היינו עשה ע״כ. וסא דקי״ל דמילה דוחה את הצרעת רבי יאשיה מפיק למילה [...]קרא דבשר ובלא בזמנה אתיא מבינייא ור״י מפיק למילה בזמנה מק״ו וכי אתיא קרא דבשר [...] שלא בזמנה כמבואר כל זה באותה סוגיא, והנראה אלי בדעת רבינו הוא דס״ל דאידך ברייתא [...]בות אי אתה עושה אבל אתה עושה בסיב בעל רגלו כו׳ ס״ל דליכא בתולש סימני טומאה עשה [...]קרא דלעשות לדרשא אחריתי ואם איתא דאתא קרא לעשה מנ״ל אידך דרשא ופסק רבינו [...]יתא משום דרב אשי פסק הכי דקאמר היכא אמרינן דאתי עשה ודוחה לא תעשה כגון מילה [...]מע דס״ל דטעמא דמילה דוחה את הצרעת הוא משום דאתי עשה ודוחה לא תעשה ועיין במ״ש [...]שם ד״ה האי עשה. גרסינן בפ״ט דשבת (דף קל״ב) דצרעת דוחה את העבודה ופירש רש״י [...] הזהירה תורה על הצרעת שלא לקוץ בהרתו וכו׳ ולא אמרינן יקוצו בהרתן ויאכלו פסחים או [...]ן בהרתו ויעבוד אם הכהנים טמאים בצרעת והקהל טהורים ע״כ. ול״ד נגעים טמאים דהא [...] לא יקוץ דהכתי מחוסר טבילה הוא אלא אפילו נגעים טהורים נמי לא יקוץ והא דלא אמרי׳ [...]ה דעבודה ולידחי לא תעשה דצרעת הא קאמר רב אשי התם דלא אמרינן דאתי עשה ודחי [...] כגון מילה בצרעת א״נ ציצית וכלאים כו׳ ולא ראיתי לרבינו שכתב דין זה ולא ידעתי למה:

ז ודבר זה בעיירות המוקפות חומה. פירוש שמוקפות חומה מימות יהושע בן נון כ״כ הר״ש פרק קמא דכלים משנה ד׳:

יא ומטמא משכב ומושב כו׳. דע דרש״י והתוספות כתבו בפרק אלו דברים (דף ס״ז) שהמצורע אינו מטמא משכב ומושב אלא לטמא אוכלין דוקא כדין ולד ואינו עושה המשכב אב כזב וכן הוא סברת הר״ש בפ״ק דכלים משנה ג׳ וכ״כ הראב״ד לקמן פי״ג דין י״ג ועיין בקרבן אהרן פרשת מצורע פ״א דין ד׳ ופ״ב דין ו׳ ועיין בסמ״ג עשין סי׳ רל״ה ורמ״ג ועיין בתוספות פ׳ בנות כותים (דף ל״ה) ד״ה לאחרים ועיין בפ״ק דיומא (דף ו׳) ובתוספות שם ד״ה שמטמא ועיין בספ״ה דנזיר (דף נ״ז):

יב ספק עמד ספק לא עמד וכו׳. מהר״י קורקוס ז״ל כתב בחידושיו שלא מצא דין זה מבואר אלא דמטי בה מהא דקי״ל ספק נגעים טהור ולדידי אין הנדון דומה לראיה וכמבואר. גם הטעם השני שכתב מרן לא נתיישבה דעתי בו והאמת שדברי רבינו הם משנה ערוכה בפ״ג דעדיות מ״ז ובפ״ו דטהרות משנה ב׳ ועיין מ״ש רבינו שם בפי׳ המשנה וכבר הביא רבינו משנה זו בפט״ו מהלכות שאר אבות הטומאה דין ה׳ יע״ש וזה פשוט (א״ה עיין במ״ש הרב המחבר לעיל פ״ב מהלכות אלו דין א׳ ועיין בפרק קמא דקידושין (דף ל״ג) דמבואר בגמרא דאם טמא עומד תחת האילן והטהור יושב לא נטמא הטהור יע״ש ברש״י):

פי״א א טהרת מצורע מצות עשה וכו׳. בפי״ד שנינו שלשה מגלחין ותגלחתן מצוה הנזיר והמצורע והלוים וכו׳ המצות כתב רבינו טעם למה מנה טהרת המצורע בפני עצמה והבאת קרבנות מצוה בפני עצמה והוא כי כוונת ותכלית התגלחת ליטהר מלטמא בשרץ ואז לא יהיה רק מחוסר כפורים ותכלית הקרבנות להשלים כפרתו ונמצא שאין התגלחת נקשרת עם הקרבנות:

כיצד

פרק אחד עשר

א טהרת [א]מצורע מצות עשה. ותגלחתו כשיטהר מצות עשה. כיצד מטהרין את המצורע מביא מזרק של חרש חדש וקבלה היא שיהיה [חדש] ונותן לתוכו רביעית מים חיים הראויין לקדש אותן מי חטאת. ושיעור זה מדברי סופרים. ומביא שתי צפורים דרור טהורות

א סמג עשין רלו:

כיצד מטהרים את המצורע וכו׳. […] י״ד דנגעים. ומה שכתב וק[…] שיהיה של חרס כך כתוב בספרי רבי[…] ס״ם שבפירוש כתוב בתורה כלי חרס […] להגיה וקבלה היא שיהיה חדש וכ[…] בספר כתיבת יד. וכתב הר״י קורקו[…] רבינו שכתב שהיא קבלה משום ד[…] דדרשינן בפ״ב דסוטה אל כלי חרס […] חיים מה מים חיים שלא נעשה בהם […]

משנה למלך

פי״א א ומביא שתי צפורים דרור וכו׳. דין זה הוא משנה פרוכה רפי״ד דנגעים ודין זה דבעינן דרור נתבאר בת״כ גבי טהרת נגעי בתים דכתיב ושלח את הצפור החיה אל מחוץ לעיר רבי יוסי הגלילי אומר שהיה חון לעיר ואיזו זו דרור ע״כ. ומינה ילפינן לטהרת האדם ג״כ דבעינן דרור אך לא נתבאר אם דין זה הוא למצוה דוקא או אף לעכובא והרמב״ן בפירוש התורה נסתפק בדין זה וכתב ויתכן שאינו אלא למצוה ודיעבד כולם כשרים בו ולפיכך הוצרכו בת״כ למעט הטמאות. והנה דברי הרמב״ן הללו בהו סתומים הרבה דמעיקרא כתב דלפי דעתו שם צפור כולל כל המינים הקטנים בין טמאים בין טהורים וכתב דמה שדרשו רבותינו כל צפור טהורה לרבות של מצורע לאו מיתורא דטהורה נפיק דהא צפור כולל אף לטמאים אלא מיתורא דכל ונסתייע לזה ממה שדרשו בת״כ טהורות ולא טמאות אלמא דשם צפור כולל אף לטמאות ומש״ה הוצרכו למעטם מאומרו חיות ואח״כ הביא דעת רז״ל שכל עופות טהורים נקראים צפור אבל טמאים אינם נקראים צפור וכדאיתא בפרק שלוח הקן עלה קל״ט וא״כ איך כתב לדעת רז״ל ולפיכך הוצרכו בת״כ למעט הטמאות. וראיתי להרב מהר״י אבוהב ז״ל בפירושיו להרמב״ן שכתב דמ״ש הרמב״ן ויתכן הוא תירץ לקושיא שהוקשה לו לדעת רז״ל דלפי דעתם דאית להו שצפור הוא שם כולל לעופות טהורים א״כ למה הוצרך הכתוב לפרש טהורות בהרי שם צפור מורה על הטהורים לזה אמר הר״ם ז״ל ויתכן כו׳ כלומר מה שהוצרך הכתוב לומר טהורות לפי שאמר שיהיו צפרי דרור והיה עולה בדעת שאפילו בדיעבד צריך שיהיו צפורי דרור לזה אמר הכתוב טהורות כלומר אע״פ שאמרתי שהמצוה בצפורי דרור אע״פ כן לענין עכוב אין צריך לדקדק אלא שלא יהיו טמאות והו להורות שכל צפור כשר בדיעבד כו׳ וא״כ יהיה מה שאמר טהורות כאילו חוזר לומר צפרים ע״כ. ולי נראה ליישב דברי הרמב״ן באופן אחר והוא דבתחילה היה סבור דכל הדברים שהצריך הכתוב בטהרת המצורע הם לעכב וליכא למימר שהוא למצוה דוקא שהרי כתיב תורה ואמרינן בכמה דוכתי דכ״מ שנאמר תורה הוא לעכב ועוד דכתיב חקה דמשמע עכובא ומש״ה הביא ראיה לסברהו דאית ליה דצפור כולל אף לטמאים מדהוצרך הכתוב לומר טהורות למעט טמאות דאם היה עולה בדעת שכל אלו התנאים אינם אלא למצוה ליכא סייעתא להר״ם מדהוצרך הכתוב לומר טהורות דאימא דאף דצפור אינו נקרא אלא בטהור מ״מ חזר הכתוב לומר טהורות ללמדנו שהוא מעכב כדאמרינן בפרק הקומץ כ״מ שחזר הכתוב ושנה אינו אלא לעכב וא״כ ליכא סייעתא לדעת הר״ם אלא משום דס״ל דכל הנאמר בפרשה הוא לעכב מאומרו תורה וחקה. לזה הכריח דמדהוצרך הכתוב לומר טהורות למדנו דהטמא נקרא צפור ג״כ אך לדעת רז״ל דצפור אינו נקרא כי אם בטהור קשה מאומרו טהורות לזה תירץ דאפשר דהתנאים הנאמרים בפרשה אינם אלא למצוה ולא לעכב ואם עשה הטהרה במין שאינו דרור נטהר דלא דרשינן לא תורה ולא חקה ולפיכך הוצרכו בת״כ למעט טמאות לומר שתנאי זה אינו כשאר התנאים ואם עשה הטהרה בטמאים אף בדיעבד לא עשה ולא כלום ונסתייע לזה שאין כל הדברים הנאמרים בפרשה לעכוב ממה ששנינו שתי צפורים מצותן שיהיו שוות במראה בקומה בדמים ולקיחתן כאחד ואע״פ שאינם שוות כשירות וא״כ הוא הדין דרור דבדיעבד כשרות אע״פ שאינם דרור והוקשה לו להרמב״ן ממאי דתנן שחט אחת ונמצאת שאינה דרור יקח זוג לשניה דמשמע דבדיעבד נמי לא מהני ותירץ דהטעם בזה שאע״פ שבדיעבד כולן כשרות כשהם שני מינים פסולות ובסוף דבריו כתב והנכון שיעלה מכל זה הוא שנאמר בכל צפור שאינו דרור פסול אפי׳ בדיעבד מן המדרש הזה שלא שנו במשנתנו מצותן שיהיו דרור ואע״פ שאינם דרור כשרות כמו ששנינו בשוות וכל הדרורים בעלי פטפוט הם ומה שאמרו בת״כ לא טמאות מפני שיש בטמאין מינים ששם דרור כגון הסנונית נ״ל או יהיה פירושו למעט טמאות לך שהם האסורות והטריפות כנו שהעלו בפרק שלוח הקן וזהו ההגון בעיני עכ״ד. והנראה אצלי בכוונת דברי הרמב״ן הללו בשני התירוצים שכתב למה שאמר בת״כ ולא טמאות שהם כלפי השני פירושים שכתב. הראשון הוא לפי דעתו דצפור הוא שם כולל גם לעוף טמא. והשני הוא דעת רז״ל שצפור הוא דוקא עוף טהור וכבר כתב שדבר זה הוא מחלוקת הגאים בירושלמי. והנה כתב דדרור הוא מעכב ועל זה הוקשה לו ממה שאמרו בת״כ טהורות ולא טמאות וקושיא זו היא אף כפי סברתו דצפור הוא כולל אף לטמאים דלמאי איצטריך למעט טמאות ת״ל שהטמאות אינם דרור וכיון שדרור מעכב למה לי למעט טמאות אפילו טהורות כל שאינם דרור לא מהני ותירץ דאיכא סנונית שהיא דרור והיא טמאה וממלת צפורים לא מימעיט מש״ה כתב קרא טהורות ותירוץ זה יצדק כפי סברתו אך למ״ד דצפור הוא דוקא הטהור למה לי קרא דטהורות לסנונית דאף שהיא דרור כיון שהיא טמאה אינה בכלל צפורים ותירץ דלדעת זו כוונת הברייתא שאמרה ולא טמאות היינו טמאות לך שהם האסורות ותירוץ זה הב׳ יצדק ג״כ כפי סברתו אף אם נאמר דליכא בטמאים דרור אך התירוץ הראשון לא יצדק כי אם כפי סברתו דוקא וזה פשוט. ופי׳ דרור אמרינן בס״פ האורג עלה ק״ו ובפ״ג דביצה עלה כ״ד אמר רבה בר רב הונא הכא בצפור דרור שאינה מקבלת מרות דהנא דבי רבי ישמעאל למה נקראת דרור שדרה בבית כבשדה ע״כ. ופירש״י שדרה בבית כבשדה שיודעת להשמט בזוית הבית לכל צד ולכך נקראת דרור על שם דירה שדרה בכ״מ ע״כ. אך כפי מדרשו של רבי יוסי הגלילי שכתבנו בתחילת דברינו דמפיק לה מדכתיב החיה על פני השדה וזו היא דרור נ״ל דס״ל שדרור הוא מלשון וקראתם דרור שהוא חפשי כלומר שחיה היא על פני השדה שאינה מקבלת מרות והאמת דברי רש״י הייתי מעמים פירוש זה אף בדברי הגמרא והכוונה שאף בהיותם בבית אינה מקבלת מרות אלא דרה בבית כבשדה ויודעת להשמט ולעולם אינה מקבלת מרות ולפיכך נקראת דרור מלשון חירות וכן פירש הראב״ע עלה דקרא דודרור קן לה יע״ש:

ודע שכתב רבינו עובדיה ריש פי״ד דנגעים וז״ל וצריך לומר שאע״פ שעל שם כך הוא נקרא צפור דרור לא מפני כן כל צפור שאינו מקבל מרות הוא שכשר לטהרת מצורע דהא אמרינן בפ״ב דסוטה (דף ט״ז) בצפור דרור שיערו רבנן אין לך גדולה שמדחה את המים ואין לך קטנה שנדחית מפני המים ומצאתי להרמב״ן בפירוש התורה כו׳ יע״ש. ולא ידעתי כוונתו דהא מאותה סוגיא מוכח דכל צפור דרור שיעור אחד יש לו ומש״ה אמרו שמביא מים רביעית ובפ״ג דביצה עלה כ״ה מוכח דצפור דרור הוא מין קטן דאמרינן וצפור דרור צריכה ליקשר בכנפים כדי שלא תתחלף באמה. ופירש״י דרור קטנה היא והאם והבת שוות ע״כ. ובפ״ב דע״ז אמרינן אי זו היא יורה קטנה כל שאין ראש צפור דרור יכול ליכנס בתוכה יע״ש. והרמב״ן מעולם לא נסתפק בזה אלא שבתחילה היה סבור דשם צפור אינו אלא לעופות הקטנים והביא ראיה לזה מסוגיא זו דסוטה דאילו היה כל עוף טהור כשר לטהר היה מהם מי שדמו דוחה כמה לוגין והרב אזיל כפי מה שהיה סבור שדרור אינו אלא למצוה ואעפ״כ רצה להכריח שלא הכשיר הקטנים שבעופות מסוגיא זו ודחה ראיה זו ואמר ואולי אמרו כן בצפור דרור שהוא מצוה לכתחלה כלומר דשיערו חכמים במה שהוא מצוה לכתחלה שהוא דרור וכבר כתבנו שדרור הוא מין קטן וה״נ דבדיעבד אם שחט צפור שאינו דרור והיה גדול שכשר בדיעבד אע״פ שדוחה את המים. ולפי מה שהסכים הרב בדרור הוא לעכב אתיא סוגיא דסוטה כפשטה דדרור הוא מין קטן ולעולם […] רביעית מים וזה פשוט: **ודע** שאני מסתפק אם דרור הוא מין אחד מהעופות ונקרא זה כ[…] לפי שדר בבית כבשדה או הם מינים רבים בעופות ששם דרור והכתוב הצריך לטהר המצ[…] מהמינים ששם דרור שהרי מצינו שיש בעופות טמאים דרור והיא הסנונית וכמ״ש הרמב״ן וא[…] בטהורים יש מינים ששם דרור אלא שלפ״ז צ״ל שכל המינים ששם דרור כולם הם קטני הש[…] חכמים שיערו בצפור דרור וכן מהא שכתבנו דצפור דרור צריכה ליקשר בכנפיה וזה הוא […] בעיני. ואי אמרינן שהוא מין אחד שהוא דרור בטהורים ניחא טפי. ועיין במהריק״ו סוף […] דמוכח מדבריו דליכא דרור בטהורים אלא מין אחד דהיינו סנונית דכריסה לבנה ודבריו הם […] בעיני דא״כ למר זוטרא דאמר בפרק אלו טריפות עלה ס״ב בדיורקא כריסה כ״ע ל״פ דאסור בדאיורא כריסה א״כ נר״א דאסר אף בדאיורא כריסה לצפור דרור שהצריך הכתוב לטהרת מ[…] משכחת לה וכן ההיא דצפור דרור דצריך ליקשר בכנפיה צ״ל דלמר זוטרא ההיא לאו ר״א היא […] הוא דוחק גדול. והנראה אצלי דודאי סתם צפור דרור הוא מין אחר טהור אלא דרב יהודה ה[…] דעוף המסרט כשר לטהרת מצורע כלומר שגם הוא הוא דרור ואליבא דחכמים דמכשירים כ[…] מצורע ועיין במ״ש התוספות בפרק שלוח הקן עלה קל״ט ד״ה ת״ש יע״ש:

גרסינן בת״כ פרשת ויקרא בפ׳ עולת העוף קרבנו תורים ובני יונה ואין הכשרו תורים […] וכלא דין הוא ומה אם הנפרין שלא כשרו לכפר בפנים כשרו לכפר בחוץ תורים שכשרו לכפר בפנים אינו דין שיכשרו לכפר בחוץ ת״ל קרבנו תורים ובני יונה ואין הכשרו תו[…] יונה ע״כ. ואיכא לעיוני טובא בברייתא זו דלמאי איצטריך לומר דאיכא ק״ו לאכשורי תו[…] יונה בחוץ ומש״ה איצטריך קרא דקרבנו למעט דהא בלא ק״ו הייתי אומר דבכלל צפרים שאמ[…] הוו תורים ובני יונים. וליכא למימר דס״ל לתנא דברייתא דתורים ובני יונה לא הוו בכל[…] ומש״ה איצטריך לק״ו דהא מריש פ״ק דנזיר עלה ג׳ אמרינן דטעמיה דר״מ דאמר האומר צפורין שהוא נזיר משום דחיישינן שמא צפרי נזיר נמי קיבל עליו וגמרא הקשו ודלמא לא קיבל עליו הרי דבכלל צפרים הוו תורים ובני יונה שהרי הדבר פשוט דנזיר טמא והנודר […] מביא כי אם תורים ובני יונה. וכי תימא דבלשון בני אדם הוו תורים ובני יונה בכלל צפרי[…] חיישינן התם משום דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם אבל בלשון תורה לא הוו תורים ובני יו[…] צפרים זה אינו דהא כתיב ואת הצפור לא בתר וקאי עלה דתור וגוזל דכתיב מקמיה והו היכ[…] דכפי פשטן של דברים דמן הדין היו תורים ובני יונים כשרים לטהר המצורע או משום דבכלל צפ[…] או מדין ק״ו אלא דגזירת הכתוב היא שלא יועילו לטהר המצורע למה לא נתבאר דין זה […] ובפרט רבינו המגלה לנו כל הסתום למה לא ביאר לנו דין מחודש כזה שתורים ובני יונה לא יועי[…] המצורע. והנראה אצלי דודאי דתורים ובני יונה הוו בכלל צפורים וכדכתיבנא אלא דגבי טהר[…] הצריך הכתוב דרור ואי לא לא מהני ותורים ובני יונה לא הוו דרור ומש״ה אי לאו ק״ו אמינא דתורים ובני יונה כשרים לטהר המצורע דנהי דהוו בכלל צפרים מ״מ לא הוו דרור א[…] דאיכא ק״ו איצטריך קרא למעטם ואופן הק״ו הוא בזה הענין ומה צפרים אף ששם דרור ולא […] לכפר בפנים הוכשרו לכפר בחוץ תורים ובני יונה שהוכשרו לכפר בפנים אף שאינם דרור […] שיוכשרו לכפר בחוץ אף שאינם דרור ת״ל קרבנו כו׳ ודרך זה נכון בעיני בפשט הברייתא. ולכ[…] הוצרך רבינו ללמדנו דתורים ובני יונה אינם מועילים לטהרת המצורע דכיון שכתב סתם ו[…] צפרים דרור הרי הגר את הדלת דכל שאינם דרור לא מהני. אך מה שאני תמיה בזה הוא ליונתן שתרגם והדרור קן לה ושפנינא וידוע דשפנינא הוא תרגום של תורים וכמבואר אלמא דהו[…] דרור וא״כ כיון דהוו בכלל צפרים והוו דרור למה לא יוכשרו לטהר המצורע ואם הוא גזירת […] לא הוזכר דין מחודש כזה בשום מקום וכעת לא מצאתי ישוב נכון לזה וצ״ע. עוד אני תמיה […] בירושלמי פ״ק דנזיר הלכה א׳ עלה דמתניתין דהאומר הרי עלי צפרים ר״מ אומר ה״ז נזיר רשב״ל אמר משום דנזיר שמא מביא עוף והקשו וכי צפרים הוא מביא תורים ובני יונה הוא מ[…] משמע דאית להו דתורים ובני יונה אינם בכלל צפרים והדבר הוא תימה בעיני דהא כתיב ואת הצ[…] לא בתר וכדכתיבנא והדבר צריך תלמוד. ודע דבת״כ גרסינן וצוה הכהן ולקח הציווי בכהן והלק[…] אדם ועיין במ״ש הרב קרבן אהרן גבי וצוה הכהן ושחט ודו״ק:

ומ״ש רבינו ונוטל עץ ארז כו׳. כתב הר״ש ריש פי״ד דמסכת נגעים שזה המעשה היה קודם והכריח הדבר מההיא דאיפליגו ר״י ור״ש בפ״ב דקידושין (דף נ״ז) אך מדברי רבינו נ[…] זה המעשה היה אחר השחיטה וכבר הזכיר בפרק זה מחלוקת ר״י ור״ש ועיין בתוי״ט […]

ומ״ש רבינו וכיצד משלחה וכו׳. בפי״ב דנגעים תנן בא לו לשלח את הצפור אינו הופך […] ים ולא לעיר ולא למדבר. ולכאורה היה נראה דכל הנך תלת מילי דמיעט במתניתין […] בעומד בתוך העיר והיינו דבשעת השילוח לא יהפוך פניו לים כגון בעיר היושבת על שפת ה[…] יהפוך פניו לצד הים וישלחנה אף שמשלחה חוץ לעיר דהיינו שעומד בצד החומה ומשלחה כיון […] לים לא נעשית המצוה כתקנה. וכן אם העיר יושבת אצל המדבר לא יעמוד בקצה העיר ויה[…] אצל המדבר וכן לא יהפוך פניו לעיר שהוא עומד בה וישלחנה אע״פ שיש שדות בעיר משום […] מחוץ לעיר. והשתא איצטריכו תרי קראי מחוץ לעיר ועל פני השדה דעל פני השדה מיעט שלא […] פניו ליה ולמדבר אלא לשדה ועדיין הייתי אומר שאם הוא בתוך העיר והופך פניו לעיר ומשלח[…] עביד קמ״ל קרא דמחוץ לעיר דבעינן שיהיו פניו חוץ לעיר כדי שיהיה השילוח חוץ לעיר. ו[…] עומד חוץ לעיר והופך פניו לשדה שפיר דמי. אך מדברי רבינו ז״ל שכתב עומד בעיר וכו׳ […] דאיכא קפידא בדבר שיהיה בתוך העיר בשעת שילוח ובת״כ איתא ושלח את הצפור שלא יעמ[…] וישלחנה לים שלא יעמוד בגגת וישלחנה למדבר שלא יעמוד חוץ לעיר וישלחנה כלפי העיר ע״כ דליכא קפידא אלא כשעומד חוץ לעיר ומשלחה כלפי העיר אך אם עומד חוץ לעיר ומשלחה כלפי […] שפיר דמי אך בפ״ב דקידושין (דף נ״ז) הובאה ברייתא זו בסגנון אחר ושלא יעמוד חוץ לעיר […] בתוך העיר אלא כל שעומד בעיר ויזרקנה חוץ לחומה ע״כ. ופירש״י מדכתיב ושלח את הצ[…] מחוץ לעיר מכלל דעומד בעיר ומשלחה לחוץ דאי בעומד חוץ לעיר מאי ושלח אל מחוץ לעיר […] קודם שילוח נמי התם קיימא. נראה דאיכא קפידא שיהיה בתוך העיר וכדברי רבינו אלא שלפי […] ידעתי למאי איצטריכו לומר שלא יעמוד חוץ לעיר ויזרקנה בתוך העיר הא כל שעומד חוץ לע[…] בזורקה כלפי השדה לאו שפיר עבד דבעינן שיהיה בתוך העיר. ואפשר דכוונת הברייתא היא ד[…] השדה מיעטו שלשה דברים וכדתניא שדה שלא יעמוד וכו׳ כלומר דאי לא כתב קרא אלא ושלח […]

בשדה

ולפי שדרשה זו אינה מוכרחת כתב שקבלה היתה בידם שי' וקרא כעין אסמכתא ... ושיעור זה מדברי סופרים . בת"כ ובפ"ב דסוטה (דף ט"ז ע"ב) מים שדם ... כך בהם ושיערו חכמים רביעית: ומה שכתב לשם טהרת צרעת בת"כ ולקח למטהר ... בין איש בין אשה בין קטן מכאן אמרו לקח לאיש כפירות לאשה לאשה כפירות ... כשר למצורע למצורע כשר לבית. ומ"ש ... הברורה שבשתיהן . בת"כ ושחט את ... ברורה שבשתיהן. ומ"ש וממצה עד שיהא ... במים . יתבאר בסמוך. ומ"ש וחופר ... בפניו . פי"ד . ומ"ש ודבר זה קבלה ... ומ"ש ונוטל עץ ארז ומצותו שיהיה ... ועביו כרביע כרע מכרעי המטה ... דנגעים . ומ"ש ואזוב שאין לו ... שביארנו. בפי"א דס' פרה אדומה. ... פחות מטפח. בפרק המפלת דף כ"ו. ... תולעת משקלו שקל פ' טרף בקלפי ... ומ"ש ואם טעמו פסלו. בת"כ. ... השיעורים הלכה. ברים ערובין (דף ... ומ"ש ולוקח עם שלשתן הצפור החיה. ... הגירסא . ומ"ש וד' מינין אלו מעכבין ... משנה בפ"ג דמנחות (דף כ"ז) . ... ארז ואזוב שנתקלפו פסולים. פ' היה ... ס"ו) . ומ"ש וכורך האזוב עם הארז ... ומשלח את הצפור . בפרק י"ד דנגעים ... רוחו וסומך ובת"כ למדו שאינו אוגד אותה

אותה עמהם מדכתיב את הצפור החיה יקח אותה מלמד שמפרישה לעצמו : כיצד משלחה וכו'. גם זה שם ובפ"ב דקידושין ובתורת כהנים שניא לא יעמוד ביתו וישלחנה לים ולא יעמוד בנגבת וישלחנה למדבר ולא יעמוד בנגבת וישלחנה כלפי לע"ד : שלחה ופירש חוזר ומשלחה. תוספתא פ"ח דנגעים ומייתי לה בפ"ב דקידושין :

כיצד מגלחו מעביר תער על כל בשרו וכו' עד ולמעט שיער שבתוך החוטם . בפ"ב דסוטה עלה י"ו ות"כ ופסק כר"ע מחבירו ומה רבינו טעם לשיער החוטם לפי שאינו נראה: וכתב הראב"ד א"א והלא ריבה שיער של בית הסתרים וכו'. וטעם רבינו דכיון דריבה ומיעט מוקמינן ריבויא לבית השחי שאם יגביה זרועו יהא נראה ומוקמינן מיעוטא לשיער החוטם שאינו נראה כלל . ומ"ש ואחר כך מכבס בגדיו וטובל וכו'. בפרק י"ד דנגעים . ומ"ש ומלטמא משכב ומושב . בת"כ . ומ"ש והמצורעת מותרת בתשמיש המטה . בפ"ב דכריתות (דף ח') ויליף לה מדכתיב וישב מחוץ לאהלו ולא מחוץ לאהלה :

ב כל שבעת הימים האלו וכו'. ברים כלים שנן דמצורע בימי ספרו הוא אבות הטומאה ומטמא אדם וכלים במגע וכלי חרס באויר ואינו מטמא במשא . ומייתי לה מקרא בפרק קמא דב"ב (דף ס' ע"ב) שמטמא אדם : ומ"ש

טהורות לשם טהרת צרעת שנאמר ולקח למטהר. ושוחט את הברורה שבשתיהן על המים שבכלי חרס וממצה עד שיהיה הדם ניכר במים . וחופר וקובר הצפור השחוטה בפניו . ודבר זה קבלה מפי השמועה . ונוטל עץ ארז ומצותו שיהיה ארכו אמה ועוביו כרביע כרע מכרעי המטה . ואזוב שאין לו שם לווי כמו שביארנו אין פחות מטפח . ושני תולעת משקלו שקל . ואם טעמו פסלו כצביעת התכלת . וכל השיעורים הלכה . ולוקח עם שלשתן הצפור החיה . וארבעה מינין אלו מעכבין זה את זה . ועץ ארז ואזוב שנתקלפו פסולין . וכורך האזוב עם הארז בלשון של זהורית ומקיף להן ראשי אנפיים וראש הזנב של צפור החיה . וטובל ארבעתן במים שבכלי ובדם שעליהן . ומזה שבע פעמים על אחר ידו של מצורע ומשלח את הצפור . וכיצד משלחה . עומד בעיר וזורקה חוץ לחומה ואינו הופך פניו לא לים ולא לא למדבר . שנאמר מחוץ לעיר אל פני השדה . שלחה וחזרה חוזר ומשלחה אפילו מאה פעמים . ואח"כ מגלח הכהן מצורע . כיצד מגלחו . מעביר תער על כל בשרו הנראה אפילו בית השחי ובית הערוה שיער שעל כל הגוף עד כדלעת שנאמר את כל שערו. א"כ למה נאמר ראשו וזקנו וגבות עיניו לרבות כל כיוצא בהן ולמעט שיער שבתוך ם לפי שאינו נראה. ואח"כ מכבס בגדיו וטובל ויטהר בביאה ולמטמא משכב ומושב. ויכנס לפנים מן החומה שבעת ימים ואסור בהן בתשמיש המטה שנאמר מחוץ מלמד שאסור בתשמיש המטה. והמצורעת מותרת ש המטה: **ב** כל שבעת הימים האלו עדיין הוא אב הטומאה מטמא אדם וכלים במגע לא במשא שהרי הוא אומר ביום השביעי וכבס את בגדיו וגו' מלמד שהיה מטמא בגדים וכשם שהיה מטמא בגדים במגע כך מטמא אדם במגע

השגת הראב"ד

*בתוך החוטם לפי שאינו נראה. א"א והלא ריבה שיער של בית הסתרים ומה טעם לשיער שבתוך החוטם אע"פ שאינו נראה אלא היינו טעמא לשיער שבתוך החוטם שאינו מעכב לפי שאינו כרוך האדם :

משנה למלך

אינו ממעטים אלא שלא ישלח לים או למדבר וכן שלא יעמוד חוץ לעיר ויזרקנה בתוך העיר ... עומד חוץ לעיר וזורקה כלפי השדה שפיר דמי כתב רחמנא אל מחוץ לעיר לומר שיהיה הוא ... וישלחנה חוץ לעיר ושיהיה לשדה . ולפי האמת בבא זו דשלא יעמוד חוץ לעיר וכו' לא ... מאומרו השדה אלא מדכתיב מחוץ לעיר ולפ"ז אם עומד חוץ לעיר אף אם זורקה כלפי ... שפיר עבד . ודע דמתניתין דקתני לא לים ולא לעיר ולא למדבר ליתנא דת"כ נקט ולא מיעטו ... היה השילוח לא כלפי הים ולא כלפי העיר ולא כלפי המדבר וכל זה נלמד מדכתיב השדה ... לוח כלפי השדה דכל אלו התלוקות קיימי למאי דתנן בתחילה ואינו הופך פניו כו' . ואפשר ... לא לעיר כלל ב' דברים האחד שלא יעמוד חוץ לעיר ויזרקנה כלפי העיר וכן אף אם הוא ... לא יזרקנה כלפי העיר אלא כלפי השדה וכל זה נתמעט מאומרו אל פני השדה אבל אם ... לעיר וזרקה כלפי השדה בזה לא איירי מתני' . ודין זה מהברייתא דקידושין למדנו אותו ... אם הוא תוך העיר כדי שיהיה השילוח חוץ לעיר וזה נלמד מאומרו ושלא מחוץ לעיר ורבינו ... הביא לשון הברייתא דפ"ב דקידושין שכתב עומד בעיר חוזר ושנה ואינו הופך פניו לא ... כליבנא דמתניתין משום דאף שלמדנו מאומרו ושלא מחוץ לעיר שיהיה הוא בתוך העיר ... השילוח חוץ לעיר עדיין איצטריך לומר ולא לעיר לומר שאף שהוא בתוך העיר לא יהיו פניו ... לעיר ולא למדבר . ולפ"ז אני תמיה על הר"ש ז"ל שכתב אל מחוץ לעיר מהכא נ"ל דאין ... לעיר ע"כ וכן נראה שהוא דעת רבינו עובדיה ז"ל ולדידי כל הני תלת מילי דמתניתין מפני השדה נפקי ומחוץ לעיר איצטריך שיהיה המשלח בעיר :

... להרב קרבן אהרן שהביא ליבנא דברייתא דקידושין וכתב וז"ל וצ"ל דאחר שכפרה צריך שהכהן ... שוב לעיר או הוא או שלוחו ומשם משלחה חוץ לעיר ע"כ. נראה שהוקשה לו דהא המצורע הוא ... ואיך יהיה המשלח תוך העיר . ואי לזה כיון לא נדק שהרי אין המצורע משולח אלא חוץ ... מוקפות חומה בא"י וכמ"ש רבינו בפ"י דין ז' ובעינן נמי שיהו מוקפות חומה מימות יהושע ... כמ"ש הר"ש פ"ק דכלים מ"ז. גם מ"ש הרב דמאומרו השדה ולא קאמר בשדה נ"ל דעומד בעיר ... לעיר . לא ידעתי מי הזקיקו לזה ולמה לא נחה דעתו בדברי רש"י שכתב דמאומרו מחוץ וכדכתיבנא . ואי משום דמחוץ לעיר לא כתיב כי אם בנגעי בתים הרי הכתוב הקישם דכתיב וכו' . והרי מאי דבעינן דרור לא למדנו אלא מאומרו כתיב אל מחוץ לעיר שיהיה חוץ ... זה דרור וכדאיתא בת"כ ומשם למדנו לטהרת אדם דבעינן דרור . ומלבד זה כמה הלכתא ... דנו מסיקם זה וכמו שירלה המעיין בת"כ . וראיתי לסמ"ג עשין סימן רל"ו כדברי הרב ... שכתב וז"ל בא לו לשלח כו' אלא לאחר הזאה חוזר לעיר ועומד בעיר וזורקו חוץ לעיר וכו' ... דהזאה לא משכחת לה שתהיה בעיר וצ"ע וכ"כ התוספות פ"ב דקידושין (דף נ"ג) ד"ה כל. ... אדרבה כדינים אלו דמשמע דבעינן שיהיה השלוח בתוך עיר המוקפת חומה וזה לא ידעתי ... דין זה דנהי דמשלוח אל מחוץ לעיר למדנו שלא יהיה השלוח בשדה אך שיהיה השלוח ... זו מנ"ל ואדרבא סתם עיר היא שאינה מוקפת חומה כדכתיב מדינה ומדינה עיר ועיר ... המוקפת חומה ועיר היא שאינה מוקפת כדאיתא בריש פ"ק דמגילה והדבר צריך אצלי תלמוד . ... בפרק שתי מדות (דף פ"ז) אההיא דאמרינן רביעית למה נמשחה אי מצורע חוץ הוא ... בחוץ היו כל מעשיו בשער נקנור ולא בעזרה . ומדברים תמוהים דדוקא שכפרה היא בשער נקנור אבל הטהרה היתה בכ"מ ונוהגת אף בזמן הזה וכמבואר וצ"ע :

... שלחה וחזרה חוזר ומשלחה אפילו מאה פעמים כתב מרן תוספתא בנגעים ומייתי לה בפ"ב ... . והנה כעת לא תלאתי דין זה בקידושין ובתוס' דנגעים פ"ח שניא שלחה וחזרה אפילו

שם ומאה פעמים מותרת באכילה וכשירה לטהר מצורע אחר ע"כ . והדבר ברור שיש כאן ט"ס והגירסא היא שלחה וחזרה חוזר ומשלחה אפילו מאה פעמים וכו' ומה שסיימה התוספתא בתר האי דינא דשלחה וחזרה ומותרת באכילה כו' דנראה שאין לו קשר לפי בזה הוא דין בפ"ע ונפקא לן מדכתיב כל צפור טהורה תאכלו לרבות המשולחת נראה שכוונו בזה לההיא דאמרינן בפ"ב דקידושין עלה נ"ז איתמר צפרי מצורע מאימתי אסורין ר"י אמר משעת שחיטה וקי"ל כוותיה וכמ"ש רבינו בדין ז' ופירש"י משעת שחיטה נאסרת השחוטה והמשולחת מותרת כדלקמן ע"כ. משמע דאית ליה דהמשולחת לא חל עליה איסור כלל וכ"כ עוד מדבריו שפירש במילתיה דר"ל דאמר משעת לקיחה נאסרות שתיהן עד שישלח המשולחת וניתרת בשלוחה משמע דדוקא אליבא דר"ל חל על המשולחת איסור וצריכה שלוח להתיר אבל לר"י לא חל על המשולחת איסור כלל אך התוספות שם כתבו משעת שחיטה פירוש ומשולחת מיתסרא משחיטת חבירתה עד השלוח ואין לפרש משעת שחיטה בשחוטה ובמשולחת ליכא איסור כלל דהא תנא ציפורי מצורע דמשמעות תרוייהו ע"כ, כן אמת דהכרח זה שכתבו מדתנן צפרי מצורע איכא למשדי ביה נרגא דהא בסוף תמורה תנן ואלו הם הנקברים כו' וצפורי מצורע והתם ע"כ ל"ד וא"כ הכא נמי אפשר דל"ד ומ"מ הראשונים הסכימו לדעת התוספות דגם המשולחת נאסרה משעת שחיטת חבירתה עד שישלח וכמ"ש הרמב"ן בחידושיו וכ"כ רבינו ישעיה שם יע"ש וכן הוא דעת רבינו וכמו שנבאר לקמן והבאת הוה ס"ד דאף כשלחה אם חזרה כיון שעדיין יש חיוב עליו לשלחה שעדיין היא אסורה באכילה והא דהתיר הכתוב למשולחת אינו אלא לאינם אחרינא דלא חל עליו חיובי השלוח אבל המשלח כיון דלעולם בעמוד ושלח קאי לעולם לא יצאתה מאיסורה קמ"ל דלא כיון דשלחה כבר יצאתה מאיסורה אף שחייב להזור ולשלחה ואיש בה איסור אכילה , וכן כשרה לטהר מצורע אחר דאף דקודם השלוח אסור לטהר בה מצורע אחר ולא מבעיא אם רוצה ליקח זאת הראויה להשתלח לטהר מצורע אחר ולשוחטה דלא מצי עביד משום דלא מיקיים מצות שלוח אלא אף אם רוצה לטהר מצורע אחר ושלחה בשביל שניהם אפ"ה לא מצי עביד וכדאיתא בפרק שלוח הקן עלה ק"מ רבא אמר למעוטי שלא לזווג לה אחרת קודם שלוחיה ופריך למאי אי לשחיטה הא בעיא שלוח אלא לשלות ע"כ. והשתא אתיא התוספתא ללמדנו דאם כבר שלחה וחזרה אף שחייב לחזור ולשלות מ"מ יכול לזווג לה אחרת ולטהר מצורע אחר והטעם הוא דהא דאמרינן שלא לזווג לה אחרת נפקא לן מדכתיב טהורות ולא אסורות ובשלמא קודם שלוח שנאסרה משעת שחיטת חברתה ממעטינן לה מקרא דטהורות אבל לאחר השלוח אף שחייב להזור ולשלחה מ"מ כיון דאין בה איסור אכילה דהא משעה ששלחה אזדא לה איסור אכילה תו לא ממעטינן לה מקרא דטהורות שהרי אינה אסורה . וראיתי לרבותינו בעלי התוספות שכתבו שם שלא יזווג לה אחרת היינו משמע זה מטהורות ע"כ . ודבריהם תמוהים הם בעיני דהא כי היכי דלר"ל בר יצחק דאמר למעוטי צפרי עיר הנדחת ולרב פפא דאמר למעוטי צפרים שהחליפן בע"ז הוי משמעות הכתוב טהורות ולא אסורות ה"נ לרבא הוי הכי דקודם שלוח אף המשתלחת אסורה . כן אמת דאליבא דרש"י דאית ליה דהמשולחת לא חל עליה איסור כלל בייתא קושיא זו דהיאך משמע זה מטהורות ואולי יאמר דרבא אית ליה כר"ל דאמר משעת לקיחה ולדידיה אף המשולחת נאסרה משעת לקיחה עד שעת שלוח ומ"מ הוא דוחק לאוקמי לרבא דלא כהלכתא אך אליבא דתוספות דס"ל דאף לר"י נאסרה המשולחת משעת שחיטה לא ידעתי מה זאת תמיהא דהיאך משמע זה מטהורות וצ"ע : **ודע** שדין זה דרבא נתבאר בדברי רבינו בדין ז' שכתב וכן צפור המשתלחת מותר לטהר בה מצורעים אחרים מאחר שנשתלחה ומותרת באכילה ע"כ . הרי שכתב בפירוש מאחר שנשתלחה לומר דקודם שנשתלחה אינו יכול לטהר בה מצורע אחר כלל בין במקום שחוטה ובין במקום משולחת והיינו אוקימתא דרבא וסמך לזה ומותרת באכילה לומר דס"ל כסברת התוספות ודעמיה דדוקא לאחר שלוח הותרה באכילה אבל קודם שלוח לא ולאפוקי מסברת רש"י . ודע שראיתי להר"ל

ומ"ש וביום השביעי מגלח תגלחת שנייה וכו' עד

במגע שכל המטמא בגדים מטמא אדם. וביום השביעי מגלחו הכהן תגלחת שנייה כראשונה ומכבס בגדיו וטובל ויטהר מלטמא אחרים. והרי הוא ככל טבולי יום ואוכל במעשר. העריב שמשו אוכל בתרומה. הביא כפרתו בקדשי

עד לא פשה כלום. כס"ד דנ
ומ"ש

משנה למלך

בחידושיו למולין שאחר שהביא כל האוקימתות שאמרו בכך דמסורות ולא טמאות כתב והרמב"ם הזכיר כולם הוץ מכך דרבא שלא לזווג לה כו' לא הזכיר ואפשר דס"ל דאין הלכה כרבא אלא כרב פפא ורבינא דבתראי הוו ותו דדרבי קראי מסורות ולא אסורות באכילה ממש כגון החליפן בע"ז או שהרגו את הנפש ובכלל דבריהם נמי הא דר"נ בר יצחק למעוטי ציפורי עיר הנדחת אבל שלא לזווג לה שאינה אסורה ממש שהרי המשולחת מותרת לאחר שילוחיה כדאיתא בפ"ב דקידושין שלא אמרה תורה שלח לתקלה. והרמב"ם כתב שיכול לטהר בה מצורע אפילו אחר ששלחה וא"כ מאחר שאינה אסורה מנ"ל למעוטי שלא לזווג לה אחרת ואע"פ שכתב הר"מ דאין מטהרים שני מצורעים כאחד לפי שאין עושין מצות חבילות היינו לטהרם כאחד אבל הכא שכבר נגמרה טהרתו אלא דבעי שילוח למצוה מה בכך שישלחנו בעד שניהם שהרי מזווג לה אחרת א"כ אין זו חבילות ע"כ. והנך רואה שכל דברים אלו הם שלא בהשגחה שכבר כתבנו דרבינו גם אוקימתא דרבא הביאה ורמזה במ"ש מאחר שנשתלחה דוקא למעט קודם וכן הוא דעת מרן נמצא שכבר הביא כל האוקימתות משום דס"ל דלא פליגי וכמ"ש מרן וזה הוא דעת התוספות והרשב"א שם בחידושיו אלא דאוקימתא דרבא כתבה בקיצור כמנהגו הטוב. ומ"ש שהמשתלחת אין בה איסור אכילה כבר כתבנו שדעת הראשונים וי"ל שיש בה איסור הנאה ג"כ מעת שחיטה עד עת שלוח ואם קידש בה את האשה אינה מקודשת. ומ"ש שרבינו כתב שיכול לטהר כו' לא ידעתי מאי קאמר דמאי אפילו הוא אלא הכוונה היא דוקא אחר ששלחה ואלו הם דברים פשוטים והאריכות בזה הוא שפת יתר:

ודע שעדיין אני מסתפק במ"ש שאם ככר שלחה וחזרה אע"פ שחייב לחזור ולשלחה מ"מ יכול לזווג לה אחרת לטהר בה מצורע אחר לפי שכבר יצאה מאיסורה בשילוח א' אם הוא דוקא לזווג לה אחרת ולשלח את זו בשביל ב' המצורעים אבל לטהר בה מצורע ולשחטה בשביל המצורע השני אפשר דלא דמי דאינה אסורה מ"מ הא בעיא שילוח וכדאמרינן בגמרא למאי אי לשחיטה הא בעיא שילוח. ומסתימות דברי רבינו שכתב מותר לטהר בה מצורעים משמע דאף לשחטה שרי. ואפשר דבגמרא לא אמרו הא בעיא שילוח אלא היכא דלא קיים מצות שילוח כלל. אבל היכא דכבר קיים אף שחזרה לידו וחייב לחזור ולשלחה יכול לטהר בה מצורע אחר ולשוחטה ועדיין צריך אני להתלמד בזה ממקום אחר:

ב **והרי** הוא ככל טבולי יום וכו'. תנן בפי"ד דנגעים מ"ג טבול יום אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בתרומה הביא כפרתו אוכל בקדשים נמצאו שלש טהרות במצורע ושלש טהרות ביולדת ע"כ.

והנה ג' חילוקי דינים הללו אמרינן בפרק הערל עלה ע"ד דתלתא קראי כתיבי חד בפרשת אמור לא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים הא רחץ טהור וכתיב ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים וכתיב בפרשת תזריע וכפר עליה הכהן וטהרה הא כיצד כאן למעשר כאן לתרומה כאן לקדשים ובגמרא הקשו דמנ"ל דקרא דאם רחץ בשרו במים דמיירי במעשר אימא דמיירי בתרומה וקרא דובא השמש מיירי במעשר ותירצו בגמרא דמסתמא יש להחמיר בתרומה שכן יש בה מיתה משא"כ במעשר ומש"ה מוקמינן לקרא דאם רחץ במעשר וקרא דובא השמש בתרומה ורבא תירץ דבלאו ה"ט ע"כ קרא דאם רחץ לא מיירי כי אם במעשר מדכתיב בריפא דקרא נפש אשר תגע בו איזהו דבר ששוה בכל נפש הוי אומר זה מעשר וכיון דהאי קרא מיירי במעשר ע"כ קרא דובא השמש מיירי בתרומה והקשו בגמרא דאימא הא דכתיב ובא השמש וטהר דסגי בהערב שמש לתרומה היכא דלאו בר כפרה הוא דהא קרא בזב בעל ב' ראיות ובמצורע מוסגר דומיא דטמא נפש איירי דלאו בני כפרה נינהו אבל היכא דבר כפרה הוא עד דמייתי כפרה אף בתרומה וא"כ קרא דובא השמש מיירי בין בתרומה בין בקדשים משום דמיירי היכא דלאו בני כפרה נינהו וקרא דוכפר עליה הכהן מיירי נמי בין בתרומה בין בקדשים משום דההם מיירי בהנהו דבני כפרה נינהו ואם כן מנ"ל לחלק בין תרומה לקדשים ותירץ אביי דתרי קראי כתיבי ביולדת דבת כפרה היא כתיב עד מלאת ימי טהרה כיון שמלאת ימי טהרה וכתיב וכפר עליה הכהן וטהרה הא כיצד כאן לתרומה כאן לקדשים ופריך ואיפוך דקדשים אף דבני כפרה נינהו סגי להו בהערב שמש אבל תרומה היכא דבני כפרה נינהו לא סגי להו בהערב שמש וכפרתה מעכבתה מלאכול בתרומה. ומשני דמסתברא להחמיר בקדשים מתרומה שכן מצינו חומרות יתירות בקדשים מבתרומה ומש"ה מוקמינן לקרא דוכפר עליה הכהן בקדשים וקרא דעד מלאת ימי טהרה בתרומה ורבא אמר בלאו ה"ט נמי לא מצית אמרת דלקדשים בהערב שמש סגי דכיון דכתיב וכפר עליה הכהן מכלל דעד השתא טמאה היא ואי ס"ד קרא קמא בקדשים הוא היקרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל וא"כ ע"כ דקרא דוכפר בקדשים מיירי דכפרתו מעכבתו מלאכול בקדשים וקרא דעד מלאת בתרומה ואשמעינן קרא דאף שהיא בת כפרה אין כפרתה מעכבתה מלאכול בתרומה. וא"ת אמאי לא הקשו מעיקרא ואיפוך גבי תרומה וקדשים כמו שהקשו גבי מעשר ותרומה אלא שבמהינו להקשות קושיא זו לאחר שאמר אביי תרי קראי כתיבי ביולדת וי"ל דלעולם קרא דובא השמש וטהר ע"כ בתרומה מיירי דהא כתיב כי לחמו הוא וסתם לחם הוי תרומה דומיא דהם יאכלו בלחמו. ועוד דכיון דקרא דלעיל מיניה דכתיב כי אם רחץ מוקמינן ליה במעשר מסתברא דקרא דבתריה מיירי בתרומה דהוי דומיא דמעשר אך בקראי דיולדת פריך שפיר ואיפוך ולעולם דקרא דובא השמש מיירי בתרומה אלא דמיירי היכא דלאו בר כפרה וה"ה לקדשים וקרא דוכפר עליה הכהן מיירי דוקא בתרומה וכן קרא דעד מלאת מיירי דוקא בקדשים. הו אמרינן בגמרא ותלתא קראי בתרומה ל"ל והם בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר ואמרינן דבתרומה משמעי קרא דהיינו בשוה בזרעו של אהרן וקרא דובא השמש וטהר וקרא דעד מלאת ימי טהרה. ומשני דצריכי דאי כתב רחמנא עד אשר יטהר לא הוה ידענא במאי יטהר אי בטבילה לחודה או בהערב שמש כתב רחמנא ובא השמש וטהר ללמדנו דקרא דעד אשר יטהר הטהרה היא הערב שמש ואי כתב רחמנא הכי ולא כתב קרא דעד מלאת הו"א ה"מ דסגי בהערב שמש היכא דלאו בר כפרה אבל היכא דבר כפרה אימא דכפרתו מעכבתו לתרומה קמ"ל עד מלאת ימי טהרה דאפילו במילתא דאיכא כפרה בהערב שמש סגי. וכ"ת ולכתוב רחמנא עד מלאת ותו לא ואנא אמינא ומה במלתא דאית בה כפרה סגי בהערב שמש במלתא דליכא כפרה לכ"ש אי כתב עד מלאת הו"א אפי' בלא טבילה דבכולה פרשתא לא כתיב טבילה כתב רחמנא עד אשר יטהר דמשמע טבילה כדמפרשי קראי דבתריה. והתוספות כתבו וליכא למימר דלכתוב ובא השמש ועד מלאת דעד אשר יטהר איצטריך לאזהרה לטבול יום דלאו בר כפרה. ונראה דהתוספות אזלי כפי התירוץ הראשון שכתבו בד"ה והכתיב דדרשא דבכל קדש דמרבינן בה תרומה מודה בה רבי ישמעאל וא"כ הא איכא אזהרה גבי תרומה אלא דאיצטריך קרא דעד אשר יטהר לאזהרה דטבול יום דלאו בר כפרה. אבל כפי מ"ש בשם ה"ר אפרים דדרשא זו לא אתיא כי אם אליבא דתנא דפליג עליה דרבי ישמעאל אבל לרבי ישמעאל דריש נקרא דבכל קדש או כר"ל או כר"י וא"כ לית לן אזהרה לאכילת תרומה כי אם מקרא דעד אשר יטהר וא"כ לא היו צריכין התוספות לומר דאיצטריך לאזהרה דלאו בר כפרה דת"ל דליכא אזהרה זולת פסוק זה. ואפשר דתוספות מלתא פסיקתא נקטו דאפילו את"ל דקרא דבכל קדש הוא אזהרה לאכילת תרומה איצטריך קרא דעד אשר יטהר לאזהרה דטבול יום דלאו בר כפרה וא"ת אמאי לא כתבו דאיצטריך קרא דעד אשר יטהר לאזהרה דזב דלא גמיר מיולדת משום דמרובה טומאתה כי היכי דלא גמיר יולדת מזב לרבי ישמעאל משום דלא הותר מכללו. וי"ל דהתוס' רצו לומר טעם כולל כדי ליישב גם לסברת ה"ר אפרים א"נ דככר כתבנו לקמן דכפי תירוץ ראשון נהי דיולדת לא גמיר מזב מיהא גמיר מיולדת ובהך מילתא פליג רבי ישמעאל עם התנא וככר הכרחנו זה מסוגיית ההלכה יע"ש. עוד כתבו התוספות ואי כתב רחמנא עד אשר יטהר ועד מלאת ולא כתב ובא השמש הו"א דעד אשר יטהר בטבילה לחודה כיון דלאו בר כפרה והערב שמש במידי דבר כפרה כתב רחמנא ובא השמש א"נ ובא השמש וטהר איצטריך לטהר יומא כדאיתא בריש ברכות ע"כ. ולפ"ז אני ס
הגמרא כשלדדו ואי כתב רחמנא עד מלאת כו' דע"כ לד זה הוא דלכתוב רחמנא עד מלא
דאי אמרת דקושיית הגמרא הינה אלא דלא יכתוב רחמנא עד אשר יטהר לא תירצו לזה כ
כתב רחמנא ובא השמש שוב לא הוה ס"ד דקרא דעד מלאת מיירי אפילו בלא טבילה וכיון
הגמרא דלא לכתוב כי אם עד מלאת לימא דאיצטריך קרא דעד אשר יטהר לאזהרה דטבו
בר כפרה ובתירוץ זה היה מעלה ארוכה גם לקושיית התוס' דלכתוב עד מלאת ובא השמש
הגמרא תיקשי מה שהקשו התוספות דלכתוב עד מלאת ובא השמש וכיון דע"כ צריכין אנו
קושיא זו דקרא דעד אשר יטהר איצטריך לאזהרה א"כ אמאי לא תירצו זה בגמרא. טוף ד
דה"א בלא טבילה לא ידעתי לאיזה תכלית נאמר דמשמע דאי הוה כתיב טבילה בפרשה די
צריכי הני תלת קראי ולפי הנראה מדברי התוספות אף אי הוה כתיב טבילה ביולדת הני תלת
צריכי. והנראה אצלי בזה דדוקא היכא דכתיבי תרי קראי ובא השמש למלאת דלית ביה כפרה ולמלאת דאית ביה כפרה איצטריך עד אשר יטהר לאזהרה דטבול יום דלאו בר כפרה משום אזהרתיה מטבול יום דאית ביה כפרה דהא לא יליף מיניה דהא קרא אחרינא כתיב ביה השמש אבל לפי קושיית הגמרא דפריך ולכתוב עד מלאת ותו לא והוה גמיר מלתא דלית ממלתא דאית ביה כפרה תו לא צריך קרא לאזהרה דטבול יום דלית ביה כפרה דהא מ
איסורא גמיר אזהרה ומש"ה איצטריכו בגמרא לומר דה"א אפילו בלא טבילה וא"ת אכתי כתב רחמנא עד מלאת הו"א דמלתא דאית ביה כפרה בעי הערב שמש אבל מלתא דלית בטבילה לחודה סגי ולהכי כתב רחמנא ובא השמש וכיון דכתב ובא השמש איצטריך למימ
יטהר לאזהרה דטבול יום דלאו בר כפרה הא לא קשיא משום דע"כ לא אמרינן דהיינו אומרי
דלאו בר כפרה הוא דבטבילה לחודה סגי אלא אי הוה כתיב עד אשר יטהר ולא הוה לנ
דלית ביה כפרה ממלתא דאית ביה כפרה והיינו אומרים דקרא דעד אשר יטהר איצטריך לה
ביה כפרה דבטבילה לחודה סגי אבל אי לא הוה כתיב עד אשר יטהר והיינו למדים מלתא
כפרה מיולדת דכתיב בה עד מלאת מנא לן לחלק בין מלתא דאית ביה כפרה למלתא דלית להקל ולומר דאי לית ביה כפרה בטבילה לחודיה סגי. הכללהעולה דאי הוה כתיב טבילה גבי
לא הוו צריכי לא קרא דעד אשר יטהר ולא קרא דובא השמש משום דמקרא דעד מלאת היינו ל
טבול יום אסור בתרומה עד שיעריב שמשו ולא היינו מחלקים בין טבול יום דאית ביה כ
יום דלית ביה כפרה והיינו למדים האזהרה ממקום שהיינו למדים האיסור אבל השתא דלא כ
התם הו"א אפילו בלא טבילה כתב רחמנא עד אשר יטהר לומר דבעי טבילה והשתא דכתב ר
אשר יטהר איצטריך לומר ובא השמש דלא נימא דקרא דעד אשר יטהר אתא לומר דמלתא
כפרה בטבילה לחודה סגי. וכ"ת לכתוב רחמנא ובא השמש ועד מלאת הו"א דטבול יום
כפרה איסורא איכא אזהרה ליכא כתב רחמנא עד אשר יטהר לאזהרה. ומיהו כל זה ניחא לת
של תוספות אבל לפי תירוצם השני שכתבו דובא השמש איצטריך לטהר יומא א"כ א"נ הוה כ
בפרשה דיולדת הא איצטריך קרא דעד אשר יטהר כיון דע"כ איצטריך קרא דובא השמש לטהר
דכתיב ובא השמש איצטריך עד אשר יטהר לאזהרה דהא לפי תירוץ זה נמי מוכרחים אנו ל
דעד אשר יטהר אתא לאזהרה דאי לא תיקשי דלכתוב רחמנא ובא השמש ועד מלאת ימי ט
ודאי דאיצטריך קרא דעד אשר יטהר לאזהרה. וא"כ הדרא קושיין לדוכתה דאמאי לא אמ
דאיצטריך קרא דעד אשר יטהר לאזהרה משום קרא דובא השמש כיון דלפי האמת מוכרחים תירוץ זה דאי לא תיקשי דלכתוב רחמנא ובא השמש ועד מלאת. עוד יש לדקדק בתחילת ד
שבינו את הסדר האמור בגמרא דבגמרא בתחילה נתנו טעם לקרא דעד אשר יטהר וא"כ ל
השמש וא"כ לקרא דעד מלאת והתוספות בתחילה נתנו טעם לקרא דעד אשר יטהר וא
דעד מלאת וא"כ לקרא דובא השמש. ודע דהא דאמרינן דתלתא קראי כתיבי גבי תרומה
דתנא דבי רבי ישמעאל דס"ל דקרא דאיש איש בתרומה הוא דהוא דבר השוה בזרעו של
דעד אשר יטהר הוא עד שיעריב שמשו אבל לתנא דפליג אתנא דבי רבי ישמעאל דס"ל דנ
ראיות ובמצורע מוחלט הכתוב מדבר וקרא דעד אשר יטהר עד דמייתי כפרה הוא א"כ ליכא
כי אם תרי קראי דהיינו ובא השמש ועד מלאת וא"כ כפי תנא זה אין לנו אזהרה לטבול יום
כפרה ולכך הנא דפליג עליה דרבי ישמעאל איכא תרי קראי בקדשים חדא עד אשר יטהר וה
עליה הכהן וטהרה ואמרינן בגמרא דצריכי דאי כתב רחמנא ביולדת משום דמרובה טומאתה ו
כפרה לטהרה אבל בזב אימא דבהערב שמש סגי ואי כתב בזב משום דלא הותר מכללו
דהותרה מכללה אימא לא קמ"ל וא"ת היכי תיסק אדעתין דלכתוב קרא גבי זב והא מעד
לא הוה ידענא במאי וכדאמרינן לעיל אליבא דרבי ישמעאל דמוקי לקרא דעד אשר יט
וי"ל דהאי הכא דמוקי לקרא בגמר טהרה דהיינו הבאת כפרתו:

תנן בפרק אלו הן הלוקין (דף י"ג) דטמא שאכל את הקדש הוא בכלל הלוקין ונחלקו ר"י ור
זו מנין דר"ל אומר מדכתיב בכל קדש לא תגע ור"י אומר מג"ש דטומאתו טומאתו וא
לא אמר כר"ל משום דס"ל דקרא דבכל קדש הוא אזהרה לתרומה ור"ל אזהרה לתרומה נפקא ל
איש מזרע אהרן ור"י ס"ל דקרא דאיש איש הוא לאכילה וקרא דבכל קדש הוא לנגיעה דהכ
איצטריך ג"ש דטומאתו טומאתו לאזהרה דטמא שאכל את הקדש ופריך בגמרא לר"ל דמוקי ל
קדש לאזהרה דטמא שאכל את הקדש דהא איתמר טמא שנגע בקדש ר"ל אמר לוקה בכל קד
ור"י אמר אינו לוקה ההוא אזהרה לתרומה וא"כ לר"ל דאמר דלוקה אלמא דקרא אתי לאזה
שנגע בקדש וא"כ היכי קאמר דאתי להזהיר טמא שאכל בקדש ותירצו דתרתי יליף ר"ל מקרא דמדסמיך ליה ואל המקדש לא תבוא ע"כ האי בכל קדש לא תגע הוא לא תאכל שהוא דכ
נטילת נשמה דומיא דמקדש ומדאפקיה רחמנא לאכילה בלשון נגיעה שמעינן אזהרה לטמא ש
הו פריך בגמרא לריש לקיש דהא לר"ל מיבעי ליה קרא דבכל קדש לטמא שאכל בשר קדש ק
דאיתמר טמא שאכל בשר קדש לפני זריקת דמים ר"ל אמר לוקה בכל קדש לא תגע לא
זריקה לא שנא לאחר זריקה ר"י אמר אינו לוקה לטעמיה דאמר קרא טומאתו טומאתו וכי כ
לאחר זריקה הוא דכתיב וא"כ לר"ל איצטריך קרא ללאו דטמא שאכל בשר קדש לפני זריקת
היכי קאמר דאיצטריך קרא לאזהרה דמיתה דטמא שאכל את הקדש ותירצו דהא דטמא שאכל לפני זריקה מרבויא דבכל נפקא ולעולם דעיקר קרא אתא לאזהרה דמיתה דטמא שאכל את הקד
מסוגיא זו דבין לר"י ובין לר"ל אזהרה דטמא שאכל את התרומה נפקא מקרא דאיש איש מ
וגו' ואליבא דכ"ע האי קרא מיירי בתרומה שהוא דבר השוה בזרעו של אהרן אך בקרא
נחלקו ר"ל ור"י דלר"ל האי קרא הוא לאזהרה דטמא שאכל את הקדש ונפקא לן מהאי קרא
בשר קודש כשהוא טמא וכן נפקא לן לאו לטמא שאכל בשר קדש קודם זריקת דמים ולר"י
אתא להזהיר על הטמא שנגע בתרומה אבל טמא שנגע בקדש לית ליה מהאי קרא וכן לר"י
זריקה כשהוא טמא אינו לוקה וכן לר"ל לית ליה אזהרה לטמא שנגע בתרומה ואמרינן תו
כוותיה דר"ל בכל קדש לא תגע אזהרה לאוכל או אינו אלא אזהרה ל
בכל קדש לא תגע ואל המקדש מקיש קדש למקדש מה מקדש דבר שיש בו נטילת נשמה אף כל

נמה ואי בנגיפה מי איכא נטילת נשמה אלא באכילה ויש להסתפק אי בנייתא זו דאתיא כר"ל
א דבכל קדש לאזהרה לטמא שאכל את הקדש אי ס"ל כר"ל בכל פרטיו דטמא שנגע בקדש
זקיה רחמנא בלשון נגיעה וכן טמא שאכל בשר קדש לפני זריקת דמים דלוקה מרבויא דכל
י דמוקי להאי קרא בטמא שלא יגע בתרומה נ"ל בהני פרטי דר"ל אבל לתנא דברייתא דמוקי
רה דטמא שאכל בשר קדש הוא הדין דאית ליה כל מאי דאית ליה לר"ל או דילמא דאפשר
ייתא אף דאית ליה דקרא בטמא בנגע את הקדש משתעי מ"מ אפשר דלא דרש מדאפקיה
ן וכן לא דרש בכל לרבויא ואת"ל דדרש מדאפקיה בלשון נוגע אפשר דרבויא דבכל דרש
את התרומה לנוגע וכדאיתא בריש פ"ק דשבועות עלה ו' ובפרק הערל עלה ע"ה ובפרק
זינן במים יובא וטמא עד הערב למה לי לנגיעה דתניא וטמא יכול לכל ת"ל וטהר הא
למעשר כאן לתרומה ואיפוך אנא מסתברא כי היכי דהמיר אכילה דתרומה מאכילה דמעשר ה"נ
יעה דתרומה מנגיעה דמעשר ואי בעית אימא נגיעה דתרומה מהכא נפקא בכל קדש לא תגע ואל
תבוא מקיש קדש למקדש מה מקדש דבר שיש בו נטילת נשמה אף קדש דבר שיש בו נטילת נשמה
קיה בלשון נגיעה הכי קאמר נגיעה כאכילה והתוספות תמהו על סוגיא הלזו דכיון דמקרא דבכל
ה דתרומה א"כ במים יובא למה לי ותו דמסוגיא דפרק אלו הן הלוקין מוכח דהך ברייתא
י קרא דבכל קדש בקדשים דמוייתי מיניה סייעתא לר"ל ותירצו דהכא נמי בקדשים מיירי ואתא
נימא ואיפוך אנא דכי היכי דגבי קדש החמיר בנגיעה כאכילה הכי נמי גבי תרומה ע"כ ות"ה
י דמוקי להאי קרא בנגיעת תרומה אם כן במים יובא למה לי וי"ל דר"י מוקי לקרא דבמים
ר חד למעשר וחד לקדשים וא"ת כפי הברייתא דפ"ק דשבועות דמוקי להאי קרא בקדשים
יא דבכל קדש לרבות התרומה א"כ קרא דבמים יובא ל"ל דהא מקרא דנפיק נגיעת קדשים
ם נגיעה דתרומה דהא קרא התרווייהו משתעי וי"ל דס"ד דרבויא דבכל לא אתא אלא
ה קרא דהיינו אכילה דהא משתעי קרא דומיא דמקדש אבל לנגיעה דאתיא מדרשא מדאפקיה
ן נגיעה אפשר ד... קאי ריבויא עלה קמ"ל במים יובא דאף נגיעה דתרומה כאכילה. ודע
אפו עלה דברייתא דמוקי לקרא דבכל קדש באכילה ודרש רבויא דבכל לרבות התרומה
בויא לתרומה תיפוק ליה מאיש איש מזרע אהרן וכי תימא דדרש רבויא לנגיעה דתרומה הא
ה קרא דבמים יובא למה לי דהא כתיב בכל קדש וע"כ לנגיעת תרומה אתי דאי לאכילה למה
יה מקרא דאיש איש וכן נראה מן הסוגיא דלמאן דדריש בכל לרבות את התרומה רבויא איצטריך
עקיב מהאי ברייתא לרב ששת בריש דרך אידי דקאמר מי מנית אמרת תרומה כתיבא הכא
ועל זה הקשה רבא ולא והכתיב בכל קדש לא תגע לרבות התרומה ואי אמרת דרבויא
לנגיעה הא גיורת ושפחה בנות מגע נינהו ותירצו התוס' דאיצטריך למיכתב גבי יולדת משום
זר מכללו וכדאמרינן גבי קדשים דאיצטריכו תרי קראי חד גבי זב וחד גבי יולדת עוד הקשו
תא לא אתיא לא כר"ל ולא כר"י משום דרי"ל דמוקי להאי קרא באכילה דרש רבויא דבכל
י זריקה ו... לתרומה משום דנפקא ליה מקרא דאיש איש ור"י מוקי להאי קרא בנגיעת תרומה
אפריה דהכא דמוקי לה אזהרה לאוכל תרומה היינו למאן דמוקי דקרא דאיש איש מזרע
בעל שלש ראיות ועד אשר יטהר עד דמייתי כפרה ולקדש וא"כ אזהרה לאוכל תרומה לא
מהכא ואע"ג דהכא פריך למאן דמוקי ההוא קרא בזב בעל ב' ראיות מ"מ פריך שפיר דהא
דמוקי לה בתרומה אע"ג דגיורת ושפחה לאו בנות מיכל תרומה נינהו ע"כ. ואני תמיה
דמוקי קרא דאיש איש בזב בעל שלש ראיות א"כ אזהרה דטמא שאכל את הקדש נפקא ליה
וא"כ בכל קדש לא תגע למה לי דהא ע"כ קרא באכילה מיירי דומיא דמקדש וליכא למימר
א לתרומה אתי דהא מדקאמר לרבות התרומה משמע דמלת בכל הוא דדריש כבר הקשו זה
ירצו דאיצטריכו תרי קראי חד גבי זב וחד גבי יולדת נמצא דשני מחלוקות יש בדבר דאליבא
קי קרא דאיש איש בזב בעל שתי ראיות נחלקו ר"ל ור"י בקרא דבכל קדש דלר"ל האי קרא הוא
א שאכל את הקדש ומדאפקיה בלשון נגיעה למדנו אזהרה לטמא שנגע בקדש ורבויא דבכל הוא
י זריקה ונגיעה דתרומה נפקא ליה מקרא דבמים יובא ולר"י קרא דבכל קדש הוא לנגיעת
ליכא דמאן דמוקי לקרא דאיש איש בזב בעל שלש ראיות ואזהרה דטמא שאכל את הקדש
קרא דאיש איש וכן קרא דבכל קדש הוא לאזהרה דטמא שאכל את הקדש ואיצטריכו תרי קראי
וחד ביולדת ורבויא דבכל הוא לרבות התרומה כלומר לאזהרה דטמא שאכל
ויש לחקור בסוגיא זו דאליבא דר"ל דמוקי לקרא דבכל קדש לאזהרת טמא שאכל את הקדש
בכל הוא לאוכל קודם זריקה א"כ מנא לן דבתרומה סגי בהערב שמש היכא דבר כפרה הוא
דכתיב ובא השמש אימא ה"מ היכא דלאו בר כפרה הוא אבל היכא דבר כפרה הוא עד דמייתי
א ליכא למימר משום דכתיב עד מלאת דהא האי קרא לר"ל מיירי בקדש וכן לר"י דמוקי האי
את תרומה אכתי תיקשי אכילה מנא לן דסגי בהערב שמש דהא לר"י קרא לא מיירי כלל
דמוכח מדברי התוספות וכן נראה מן הסוגיא דפרק אלו הן הלוקין דאמרינן שניא כוותיה
וקי לקרא באכילה שיש בו נטילת נשמה דומיא דקדש ואי לר"י נמי מיירי קרא באכילה תרומה
א הוי תיובתיה דהא גבי תרומה נמי איכא נטילת נשמה שהרי הוא חייב מיתה בידי שמים
ף אכילה מנגיעה דכי היכי דלנגיעה סגי בהערב שמש אף דבר כפרה הוא ה"נ לאכילה הא
א פשיטא דנגיעה קיל מאכילה וליכא למיגמר אכילה מנגיעה. וע"ק דמסוגיא הלזו דפרק הערל
למאן דמוקי לקרא דאיש איש בזב בעל שתי ראיות וקרא אתי לאזהרת אכילת תרומה אפ"ה
א דעד מלאת בתרומה וא"כ הדרא קושיין לדוכתה דבין לר"ל ובין לר"י קרא דעד מלאת לאו
רומה משתעי. ותו קשה לר"ל דהיכי ס"ד דקרא דבכל קדש מיירי דוקא בקדש דהא כתיב
ימי טהרה ולקדשים כפרתה מעכבתה וכדכתיב וכפר עליה הכהן וטהרה. ותו קשה דהמאי
תוספות להקשות קושייתם עלה דהך לרבות את התרומה דהא מעיקרא קאמרו תרי קראי כתיבי
' היה להם להקשות דהיכי ס"ד לומר דקרא דעד מלאת מיירי בתרומה דהא הך דרשא לא
כר"ל ולא כר"י. והנראה אלי בכל זה דאליבא דכ"ע האי קרא דעד מלאת דהוא פסוק יתר
כפות בד"ה ימי בתרומה משתעי דמשמעותו דקרא הוא כיון שמלאו ימי טהרה וזה א"א לומר
רומה דבקדשים כתיב וכפר עליה הכהן וטהרה דמשמרת זה כתבו התוספות פרק אלו הן
ווקי ר"י להאי קרא בתרומה ומיהו ע"כ בין למר ובין למר קרא דעד מלאת לא קאי למאי
ה דהא כתיב ואל המקדש לא תבא עד מלאת ולביאת מקדש פשיטא דמחוסר כפורים אסור מן
ביאת מקדש וכמ"ש רבינו בפ"ג מהלכות ביאת מקדש דין ז' וכ"ש לסברת הראב"ד דס"ל דמחוסר
ית ביה כרת. וא"כ ע"כ האי קרא דעד מלאת מלאת כלפי נפשיה הוא ומידרש לאכילת תרומה
ע ללמדנו דאע"ג דבר כפרה הוא בהערב שמש סגי אלא דבריתא דקרא נחלקו רבי יוחנן וריש
י יוחנן קרא דבכל קדש מוקי לה בנגיעת תרומה ולא בנגיעה דקדש משום דכתיב בתריה עד
כוליה קרא לא מיירי כי אם בקדשים לא יצדק לומר עד מלאת דהיכא קאי קרא דקאמר עד
ולם דמודה דקרא דעד מלאת מיירי באכילת תרומה משום יתורא דקרא ור"ל ס"ל דכי היכי
לא קאי למאי דסמיך ליה דהיינו ואל המקדש לא תבא הכי נמי לא קאי אל בכל קדש לא
מוקי לקרא בקדשים. וא"ת כפי מ"ש דאליבא דכ"ע קרא דעד מלאת מיירי בתרומה א"כ
ין במכות דר"ל לא אמר כר"י משום דאזהרה דתרומה מאיש איש נפקא ת"ל מקרא דעד מלאת
ו לדידיה דמוקי לקרא בקדשים קרא דעד מלאת מיירי בתרומה י"ל דלדידיה דקרא בקדשים
כלאמר דעד מלאת הוא בתרומה מ"מ ליכא אזהרה וכוי דומיא דקרא דובא השמש בכהנו
בפרק הערל ד"ה דאי דלא הוי אזהרה ומשום הכי איצטריך לאתויי קרא דאיש איש דהוא
תורה והא דאמרינן ואי כתב רחמנא עד מלאת הוה אמינא אפילו בלא טבילה וכו' האי גריכותא
למאן דמוקי לקרא בתרומה אבל למאן דמוקי לקרא בקדשים בלאו האי טעמא איצטריך קרא דעד

אשר יטהר לאזהרה. ולפי מה שכתבנו יתיישב מה שכתב הרא"ם בפרשת תזריע על מ"ש רש"י בכל קדש לרבות את התרומה והביא דברי התוספות דבפרק הערל. וכתב ולבי מגמגם בזה דא"כ הא דבעי תלמודא ותלתא קראי בתרומה למה לי ומצריך להו לא אתיא לא אליבא דמאן דמוקי קרא דעד אשר יטהר בזב בעל שלש ראיות ולא למאן דמוקי ליה בבעל שתי ראיות דלמאן דמוקי ליה בבעל שלש ראיות קראי דאוכל תרומה אינם כ"א ב' קרא דובא השמש וטהר וקרא דבכל קדש לא תגע ולמאן דמוקי נמי קרא דעד אשר יטהר בבעל שתי ראיות קראי דאוכל תרומה אינם כי אם שנים קרא דעד אשר יטהר וקרא דובא השמש וטהר אבל קרא דבכל קדש לא תגע לר"י הוא אזהרה לטמא הנוגע בתרומה ולר"ל הוא אזהרה לאוכל קדשים אבל אזהרת אוכל תרומה מפקי ליה מקרא דאיש איש מזרע אהרן ע"כ. וכבר כתבנו דאליבא דכ"ע קרא דעד מלאת דהוא מקרא יתירא לא מיתוקמא כי אם באכילת תרומה ואע"ג דרישא דקרא לא מיירי באכילת תרומה כיון דע"כ לא קאי למאי דסמיך ליה דהיינו ואל המקדש לא תבוא ושבקיה לקרא דאיהו דחיק ומוקים אנפשיה:

עוד ראיתי להרא"ם שם שהקשה ועוד אפילו למאן דמוקי קרא דעד אשר יטהר בבעל ג' ראיות למה לא ידרשו קרא דבכל קדש לא תגע כדדריש רבי יוחנן או כר"ל אי משום דקרא דעד אשר יטהר דריש ליה לזב בעל שלש ראיות ועד אשר יטהר עד דמייתי כפרה ולקדשים ושוב אין להוציא ממנו אזהרה לאוכל תרומה תיפוק ליה מקרא דובא השמש וטהר ע"כ. ודבריו תמוהים הם בעיני דקושיא זו תיקשי כפי סוגיית ההלכה דעבדי צריכותא דאיצטריכו ג' קראי דלכתוב רחמנא קרא דעד מלאת וקרא דובא השמש ולא לכתוב קרא דעד אשר יטהר והתוספות הוקשה להם קושיא זו בד"ה דאי וכתבו וליכא למימר דליכתוב ובא השמש ועד מלאת דעד אשר יטהר איצטריך לאזהרה דטבול יום כו' כלומר דקרא דובא השמש אף שלמדנו הימנו דבעי הערב שמש מ"מ לא הטיב אזהרה כיון שלא בא הכתוב בלשון לאו ומש"ה איצטריך קרא דעד אשר יטהר שהוא לאו גמור לאזהרה וא"כ למאן דמוקי קרא דעד אשר יטהר בבעל שלש ראיות ומוקי לקרא בקדש ע"כ מוכרח הוא למידרש קרא דבכל קדש אזהרה לאוכל תרומה דאי לא אזהרה דאוכל תרומה מנין ודברי הרב בקושיא צריכים לי תלמוד. שוב ראיתי להרב בעל חידושי הלכות בפרק הערל שתמה על הרא"ם מטעמא דכתיבנא וגם בקושיא הראשונה של הרא"ם כתב תירוצם כמו שכתבנו. עוד נ"ל שיש להכריח דאף למאן דלא דריש קרא דבכל קדש לתרומה דריש לקרא דעד מלאת בתרומה ממה שכתבו התוס' עלה דבכל קדש לרבות את התרומה ותימה דלמה לי קרא הא אזהרה דתרומה נפקא לן מאיש איש מזרע אהרן הא ע"כ איצטריך למיכתב גבי יולדת משום דבת כפרה היא וללמדנו דאפ"ה סגי בהערב שמש וכדאמרינן בגמרא. ואי קושייתם היא דלמה לי קרא דאיש איש תיפוק ליה מאזהרה דבכל קדש מלבד שאין לשונם מוכיח כן עוד קשה דהא איצטריך קרא דעד אשר יטהר משום דמקרא דעד מלאת הוה אמינא אפילו בלא טבילה ואי קושייתם היא דלכתוב עד מלאת וקרא דובא השמש היינו מה שהקשו בד"ה דאי מעד אשר יטהר ותו דתירוצם שכתבו ומיהו מצי למימר דאיצטריך למיכתב גבי יולדת משום דהותר מכללו אי קושייתם היא דלמה לי קרא דעד אשר יטהר לא היה להם לומר כי אם דאיצטריך גבי זב. אלא ודאי דכוונת התוספות היא דאפילו אי לא דרשינן לקרא דבכל קדש לתרומה מ"מ קרא דעד מלאת דרשינן לתרומה דאפילו דבר כפרה סגי בהערב שמש אלא שהוקשה להם דכיון דאית לן קרא דעד מלאת אזהרה למה לי דהא אזהרה מקרא דאיש איש נפקא והכרח זה נ"ל שהוא הכרח עצום בכוונת דברי התוספות ולפי זה מה שתירצו התוספות דאיצטריך גבי יולדת משום דהותר מכללו הכוונה היא דאיצטריך למיכתב אזהרה דאי לא הו"א נהי דאיסורא איכא נמי גבי יולדת כדכתיב עד מלאת אבל לאו ליכא כתב רחמנא בכל קדש לרבות את התרומה לומר דאף ביולדת איכא אזהרה אך קשה כיון דיולדת יש בה צד קולא משום דהותר מכללו מש"ה איצטריך אזהרה א"כ מנא לן בזב בעל שלש ראיות דסגי בהערב שמש אי משום יולדת דאף דהוי בר כפרה סגי בהערב שמש אימא דשאני יולדת כיון דהותר מכללו סגי בהערב שמש אף דהוי בר כפרה אבל זב בעל שלש ראיות כיון דבר כפרה הוא אימא דבעי כפרה ליטהר ואולי כיון דהשמיענו קרא דיולדת הושוה דינה לזב בין לאיסור בין לאזהרה מסתמא לכל דינם הושוו דאף בזב דבר כפרה הוא בהערב שמש סגי. ודע שכפי תירוץ ראשון של תוספות דרשא זו דלרבות את התרומה היא מוסכמת מכל התנאים והא דאמרינן ואי כתב רחמנא ובא השמש ה"מ דלאו בר כפרה כו' ולא קאמר דאיצטריך קרא גבי יולדת משום דהותר מכללו היינו משום דככר למדנו זה מקרא דבכל קדש ואייתר לן מקרא דעד מלאת ללמדנו דאפילו היכא דבר כפרה סגי בהערב שמש וא"ת כיון דאיצטריכו תרי אזהרות א"כ גבי קדשים אמאי לא איצטריך תרי אזהרות ולפי סוגיא זו ליכא כי אם חד אזהרה דהיינו בכל קדש וי"ל דכיון דהזינן דגבי תרומה זב ויולדת שוין ה"ה גבי קדשים ועוד י"ל דהאי תנא ס"ל דדוקא יולדת לא גמיר מזב משום דשאני זב דלא הותר מכללו אבל זב לעולם דגמיר מיולדת ולא אמרינן דשאני יולדת דמרובה טומאתה והיינו דאמרינן בגמרא ואי כתב רחמנא עד מלאת ה"א אפילו בלא טבילה כתב רחמנא עד אשר יטהר ולא קאמר דאיצטריך קרא [...] אשר יטהר לאזהרה דזב דאינה מרובה טומאתו ומש"ה גבי תרומה איצטריך למיכתב אזהרה גבי יו[...] דלא גמיר מזב כיון דהותר מכללו ואי כתב רחמנא גבי יולדת ה"א אפילו בלא טבילה כתב רחמנא עד אשר יטהר אבל אי לאו האי טעמא לא נריך למיכתב אזהרה גבי זב ומש"ה גבי קדשים דכתיב אזהרתיה גבי יולדת לא נריך למיכתב גבי זב. וא"ת אכתי תיקשי שהרי מוכרחים אנו לומר דאיצטריך קרא דעד אשר יטהר לאזהרה וכמו שכתבו התוס' ד"ה דאי דלא תיקשי דלכתוב רחמנא ובא השמש ועד מלאת ולא לכתוב עד אשר יטהר אלא ודאי דאיצטריך קרא דעד אשר יטהר לאזהרה דטבול יום דלאו בר כפרה וא"כ גבי קדשים נמי ניבעי קרא גבי טבול יום דלאו בר כפרה לאזהרה הא ל"ק כלל דהא כבר כתבנו לעיל דע"כ לא אמרינן דאיצטריך אזהרה להיכא דלאו בר כפרה אלא היכא דלא יליף מבר כפרה כגון גבי תרומה דאיצטריך קרא דובא השמש משום דהו"א דהיכא דלאו בר כפרה סגי בטבילה לחודיה וכיון דאיצטריך קרא ללמדנו דגם זה בעי הערב שמש איצטריך למיכתב אזהרה אבל גבי קדשים דיליף אזהרה מיולדת ואין לחלק ביניהם בין היכא דבר כפרה להיכא דלאו בר כפרה ומעולם לא ס"ד דהיכא דלאו בר כפרה דסגי בטבילה לחודה דלא גרע מתרומה לא איצטריך אזהרה. אך קשה לי מנא ליה לסתמא דתלמודא דתנא דבי רבי ישמעאל ס"ל דגמיר זב מיולדת עד דאיצטריך לומר דכתיב עד אשר יטהר משום דהוה אמינא אפילו בלא טבילה אימא דס"ל דכי היכי דלא גמיר יולדת מזב הכי נמי לא גמיר זב מיולדת משום דמרובה טומאתה ומש"ה איצטריך קרא דעד אשר יטהר וכ"ת דמה שהכריחו לסתמא דתלמודא דלרבי ישמעאל גמר זב מיולדת הוא משום דלא כתיבי תרי אזהרות גבי קדשים וע"כ גמר זב מיולדת הא ליתא דכי היכי דלתנא דפליג עליה דרבי ישמעאל מוכרחים אנו לומר דכיון דהשמיענן גבי קדשים דזב ויולדת שוין תו לא איצטריכו ללמדנו גבי תרומה דפשיטא דגבי תרומה נמי זב ויולדת שוין אע"ג דלא כתיב אזהרה גבי תרומה כי אם ביולדת ה"נ נימא לרבי ישמעאל דקרא דעד אשר יטהר אתא לזב משום דלא גמיר מיולדת דמרובה טומאתה וכיון דלמדנו מתרומה דזב ויולדת שוין ה"ה גבי קדשים ומש"ה לא איצטריך למיכתב אזהרה כי אם ביולדת והדר גמיר זב מינה וצ"ע. עוד כתבו התוס' בסוף דבריהם ואע"ג דבקדשים מצריך תרי קראי כו'. ונ"ל דהמסך דברי התוספות כך הוא דבשלמא כפי תירוץ ראשון דהאי דרשא דבכל קדש הוא אליבא דרבי ישמעאל אף דאיצטריכו תרי אזהרות גבי תרומה מ"מ גבי קדשים לא איצטריך למיכתב גבי זב אזהרה משום דגמר מיולדת דבהך מלתא פליג רבי ישמעאל עם התנא דאליבא דתנא כי היכי דלא גמר יולדת מזב ה"נ לא גמר זב מיולדת ולרבי ישמעאל דוקא יולדת לא גמר מזב אבל זב גמר מיולדת אבל אליבא דרבינו אפרים דהך דרשא דבכל קדש הוא אליבא דתנא דפליג עליה דרבי ישמעאל כי היכי דלהאי תנא איצטריכו תרי קראי גבי קדשים משום דלא גמר זב מיולדת הכי נמי גבי תרומה ניבעי תרי קראי. אך עדיין לא נתקררה דעתי דהא לכל הפירושים יש להקשות לתנא דפליג עליה דרבי ישמעאל מ"ש דגבי קדשים מצריך תרי קראי חד בזב וחד ביולדת משום דלא גמרי מהדדי ולגבי תרומה לא מצריך תרי קראי ואם כן מאי שיאטה דקושיא זו על דברי הר"ר אפרים ואפשר לומר דמעיקרא הוה ס"ד דהא דאמרינן דאיצטריכו תרי קראי בקדשים משום דלא ילפי

ג ומ"ש ואינו מגלהו אלא כהן. בתוספתא. ומ"ש וכל היום כשר לטהרת המצורע. משנה סוף פ"ב דמגילה (דף כ' ע"ב):

ד ה תגלחת המצורע וטבילתו וכו' עד בין בישראל. תוספתא פ"ח ות"כ. ובנוסחת ספרי רבינו נראה שיש ט"ס וצריך להגיה ולכתוב תגלחתו של מצורע טבילתו והזאתו מעכבין בו ושאר כל מעשיו אין מעכבין בו וכן כתב הראב"ד שט"ס הוא וז"ל איני יודע מהו אדרבה אלו הן שמעכבין טהרתו וכו'. ויש לייסב שאין כאן ט"ס דאינן מעכבות היינו שאין אחת מעכבת חבירתה דתגלחת לא מעכבא טבילה או הזאה וכן כולם וז"ש רבינו זו את זו ושאר מעשיו דהיינו עץ ארז ואזוב ושני תולעת וצפרים מעכבים דצפורים מעכבים לעץ ארז וארז מעכב לאזוב וכן כולם ונסתלקה השגת הראב"ד כך מצאתי *כתוב. ויש ט"ס אחר בדברי רבינו שכתוב שחיטת הצפור והתגלחת ביום וההזייה ושאר כל מעשיו בין ביום בין בלילה וצריך להגיה ולכתוב שחיטת הצפור והתגלחת וההזייה ביום וכך הוא בתוספתא וכן נמצא בספר רבינו כתיבת יד. ופירש וכל שאר מעשיו אין מעכבין בו כגון שילוח צפרים וכיבוס בגדים. בין ביום בין בלילה כגון לקיחת צפרים ושילוח צפורים וכיבוס בגדים וטבילה:

ה אלו באנשים וכו' אלו בכהנים. בתוספתא ובת"כ מייתי לה מקרא:

טהרת

*[בתי השוכות אני רואה ביישוב הזה חדא שלעפ"י בהדין דין אמת איך תפס רבינו בלבונו הזך לשון דפליג ממש אליבא דתוספתא דהם קתני תגלחת של מצורע טבילתו והזאתו מעכבין ושאר כל מעשיו אין מעכבין והוא כתב איפכא ועוד איך לא כתב דינא דתוספתא וצ"ע]:

בקדשים כמו שביארנו: ג כשהוא מגלח בשתי התגלחות אינו מגלח אלא בתער. ואם גילח שלא בתער או שהניח שתי שערות לא עשה כלום. ואינו מגלחו אלא כהן. ואם שייר שתי שערות בתגלחת ראשונה וגלחן בשניה לא עלתה לו אלא תגלחת אחת בלבד והרי היא ראשונה. וכל היום כשר לטהרת המצורע: ד *תגלחת המצורע וטבילתו והזאתו אינן מעכבות זו את זו ושאר כל מעשיו מעכבים: ה שחיטת הצפור והתגלחת וההזייה ביום ושאר כל מעשיו בין ביום בין בלילה. אלו באנשים ושאר כל מעשיו בין באנשים בין בנשים. אלו בכהנים ושאר כל מעשיו בין בכהנים בין בישראל: ו טהרת מצורע זו נוהגת בארץ ובחוצה לארץ. בפני הבית ושלא בפני הבית. וכהן שטמאו מצוה לטהרו שנאמר לטהרו או לטמאו. והכל כשרין לטהר את המצורע אפילו זב ואפילו טמא מת. ואין מצורע מטהר מצורע. ואין מטהרין שני מצורעין כאחת שאין עושין מצות חבילות: ז עץ ארז ואזוב ושני תולעת שטהר בהן זה מטהר בהן מצורעים אחרים. וכן צפור המשתלחת מותר לטהר בה מצורעים אחרים מאחר שנשתלחה ו[...] באכילה. אבל הצפור השחוטה אסורה בהנאה. ומאימתי תיאסר משעת שהיטתה. שחטה ואין שם אזוב ולא ע[...] ולא שני תולעת הרי זו אסורה בהנאה ששחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה. והאוכל כזית מצפור השחוטה עבר על [...] ועל לא תעשה שנאמר וזה אשר לא תאכלו מהם מפי השמועה למדו שזה לרבות הצפור השחיטה. ונאמר טהורה תא[...] אחרת לא תאכלו ולאו הבא מכלל עשה עשה: ח אין לוקחין שתי הצפורים מצפורי עיר הנדחת ולא מצפורים ש[...] בעבודה זרה ולא מצפורים שהרגו את הנפש. ומצוותן שיהיו שתיהן שוות במראה בקומה ובדמים ולקיחתן כאחת. [...] שאינן שוות או שלקח אחת היום ואחת למחר כשירות. לקח שתי הצפרים לשם איש כשירות לטהר בהן אשה. לש[...] כשירות לטהר בהן איש. לטהר בהן בית מנוגע כשירות לטהר אדם. לקחן לאדם כשירות לבית מנוגע שנאמר למטהר: ט שחט אחת מהן ונמצאת שלא היתה דרור יקח זוג לשניה והראשונה מותרת באכילה. שחט האחת ונ[...] טרפו

השגת הראב"ד

*תגלחת המצורע. א"א איני יודע מהו זה אדרבה אלו הן שמעכבין את טהרתו ליכנס לפנים מן החומה ולטמא בביאה ומשכבו ומושבו טמא ולהיות פרוע ובגדיו פרומים בשרי דרשו בת"כ וטהרו בדברים הנעשים בגופו. ואולי טעות סופר הוא והדבר בהפך ושאר דברים שאין מעכבין בו כגון כיבוס בגדים שילוח הצפור ופריסתו מאשתו וכן מצאתי בתוספתא כמ"ש:

ו טהרת מצורע זו נוהגת בארץ ובחוצה להרץ וכו' עד ואין מצורע מטהר מצורע פרק ח' דנגעים ות"כ. ומ"ש ואין מטהרים שני מצורעים כאחת. [סופר...]

ז עץ ארז ואזוב. תוספתא פ"ח דנגעים וכדברי יהודה ור"ש בעשו מעשה. ומ"ש המשתלחת וכו'. תוספתא פ"ח ובת"כ ובפ"ק דקידושין יליף שמותרת באכילה. ומ[...] לטהר בה מצורעים אחרים. בתוס' משמע בפרק שילוח הקן (דף ק"מ) ד[...] בטהורות אילטריך שלא יזווג לה אח[...] שילוחיה כלומר שאם נזדמן לו מ[...] לאהר שטיהר את זה ועדיין לא שילח[...] יאמר אזווג אחרת עם זו ואטהר[...] השני ואח"כ אשלח בעד שניהם[...] שילוחה אם בא לידו שנית לטהר[...] אחר. ומ"ש אבל הצפור השחוטה אסור[...] בס"פ כל הפסולים מקדש (דף כ"ז) ובהור[...] ומ"ש ומאימתי תיאסר משעת שחיטתה. [...] שחטה שלא בעץ ארז וכו'. שם דתנאי ופסק כמ"ד שחיטה שלא[...] שמה שחיטה משום דקי"ל כרבנן ד[...] בפרק אותו ואת בנו (דף פ') ובפ[...] (דף ע"א): והאוכל כזית מצפור[...] עבר על עשה ול"ת וכו'. בסוף חולין ([...]

ח אין לוקחין שתי צפרים מצפורי ע[...] וכו'. שם אמוראי וכל חד [...] מהני וסובר רבינו דהנך אמוראי לענין דינא: ומצותן שיהיו שתיהן ש[...] בפי"ד דנגעים ומייתי לה ר"פ בני ב[...] כ"ב ע"ב): לקח שתי צפרים לשם [...] בתורת כהנים:

ט שחט אחת מהם וכו'. בפי"ד דנג[...] וכתו[...]

משנה למלך

זב ויולדת מהדדי לאו דבעינן תרי אזהרות דבחדא אזהרה סגי או בזב או ביולדת כיון שכבר למדנו שהדין שוה בשניהם והרי קראי דקדשים היינו קרא דעד אשר יטהר שהוא אזהרה וקרא דוכפר עליה הכהן ולצ"ג דליכא אזהרה גבי יולדת מ"מ כיון שלמדנו דגם יולדה כפרתה מעכבתה ממילא איתרבאי נמי לאזהרה וגניא דיולדת ולפי זה גבי תרומה נמי איכא תרי קראי חד דבכל קדש דלא מיירי כי אם בתרומה ואידך קרא דובא השמש אבל כפי דברי הר"ר אפרים דמוקי להך דרשא דבכל קדש לרבות את התרומה לתנא דפליג עליה דרבי ישמעאל ומדקאמר לרבות את התרומה אלמא פשיטא דקרא בקדשים מיירי אלא דמרבויא דבכל הוא דאמרינן לרבות את התרומה א"כ אינטריכו תרי אזהרות גבי קדשים אם כן תיקשי דאמאי גבי תרומה לא אינטריכו תרי אזהרות. ככלל העולה ממה שכתבנו דלרבי ישמעאל קרא דאיש איש הוא אזהרה לאכילת תרומה וקרא מיירי בגברא דלאו בר כפרה דומיא דטמא נפש וסוכרה רבי ישמעאל לומר זה דאל"ת הכי קרא דעד מלאת למה לי אלא ודאי דקרא דאיש איש מיירי במילתא דלאו בר כפרה ואינטריך עד מלאת ללמדנו דאף במילתא דבר כפרה סגי בהערב שמש ותלתא קראי כתיבי בתרומה וכולהו אינטריכו וכדאיתא בגמרא וקרא דבכל קדש לא אתי כלל לאזהרת אכילת תרומה אלא דרש לקרא או כר"ל או כר"י ומ"מ קרא דעד מלאת מיירי באכילת תרומה אליבא דכ"ע וכדכתיבנא לעיל אלא דאליבא דר"י אפשר דמיירי בין בנגיעה בין באכילה דתרומה ואליבא דתנא דבי רבי ישמעאל ס"ל דקרא דאיש איש מיירי בזב בעל שלש ראיות ובמצורע מוחלט ואם כן ע"כ קרא דאיש איש בקדשים מיירי דאי בתרומה עד מלאת למה לי הרי כבר למדנו מקרא דאיש איש דאפילו דאית ביה כפרה בהערב שמש סגי אלא ודאי דהאי קרא בקדשים מיירי וא"כ לית לן אזהרה גאכילת תרומה ועל כן דרש לקרא דבכל קדש לרבות את התרומה ונפקא לן אזהרה דאכילת תרומה מהכא ואינטריך עד מלאת לומר דאפילו דבר כפרה בהערב שמש סגי ואינטריך קרא דובא השמש לומר דהפי' דלאו בר כפרה בעי הערב שמש ואינטריכו הרי אזהרות בקדשים משום דזב ויולדת לא ילפי אהדדי וא"כ מנא לן דקרא דאיש איש מיירי בקדשים אימא דלעולם מיירי בתרומה ואינטריכו תרי קראי בתרומה משום דזב ויולדת לא ילפי אהדדי וי"ל כמ"ש התוספות דתרומה דלא סגיא בכפרה לא בעי תרי קראי לזב וליולדת אלא דוקא לקדש שצריך להמתין על הכפרה ואף כפי התירוץ האחר דתרומה גמר מקדשים מ"מ ניחא טפי לאוקומי תרי אזהרות בקדשים מתרומה וא"ת מנא לן דהאי תנא מוקי לקרא דבכל קדש לרבות את התרומה דמשמע דקרא איירי בקדשים ותרומה אימא דלא מיירי כי אם באכילת תרומה דוקא כדקאמר ר"י דלא מיירי כי אם בנגיעת תרומה וי"ל דברייתא היא שנוייה בת"כ וכמ"ש התוס' בפ"ק דשבועות עלה ז' ד"ה ואימא ע"כ לא אתיא אלא כתנא דפליג עליה דרבי ישמעאל ועוד דכיון דסברא שיש לנו דהאי קרא באכילה איירי הוא מיקשא דואל המקדש לא תבוא מסתמא דקרא איירי בקדשים נמי שהכה דומים יותר לביאת מקדש דבשניהם איכא כרת וי"ל דמן הסוגיא נראה דלהאי תנא דמוקי לקרא דאיש איש בקדשים מקרא דעד אשר יטהר למדנו דכפרתו מעכבתו דהא אמרינן דאם כתב בזב דלא סוהר מכללו כו' וטעמא דמילתא כבר כתבנו לעיל משום דתספתא כגמר טהרתו משפי קרא דהיינו בבאת כפרתו ואפ"ה אינטריך למיכתב קרא דבכל קדש שהוא אזהרה לקדש נמי וקרא דוכפר לומר דאפילו ביולדת איכא אזהרה וכפרתה מעכבתה ואי לא כי אם וכפר עליה ה"א נהי דגבי יולדת כפרתה מעכבתה מ"מ נהי דאיסורא איכא אזהרה ליכא דכתיב אזהרה ביולדת מסתמא אף במחוסרת כפרה דכתיבא בההיא פרשתא דמעכבתה [...] וא"כ גבי תרומה מנא לן אזהרה לטבול יום דלאו בר כפרה דהא ליכא קרא לטבול יום דלא[...] כי אם מקרא דובא השמש מאי אית לך למימר דכיון דכתיב ביה איסורא מסתמא אזהרה דהיינו מקרא דבכל קדש א"כ גבי קדשים למה לי תרי אזהרות במדא אזהרה סגי דהיינו מהי[...] דכבר כתיב גבי יולדת וכפר עליה וכיון דאיסורא איכא מסתמא איתרבאי גם לאזהרה ו[...] דתרומה יליף מקדשים וכמ"ש התוספות בד"ה וכתיב דהא לא דמו אהדדי דבשלמא לומר [...] שוין בתרומה ניחא דגמרינן מקדשים אבל לטבול יום דלאו בר כפרה היכי גמרינן מקדשים לא[...] דרבינו ברים פ"ז מהלכות תרומות פסק כרבי ישמעאל דקרא דאיש איש אתי לאזהרת אכ[...] ובפה"י מהלכות פסולי המוקדשין דין י"ב כתב דאזהרת הקדשים הוא מקרא דבכל קדש ופסק ר"י משום דאמרינן בגמרא דתניא כוותיה דר"ל וכמ"ש שם מרן. ודע דבענין איסור נגיעה ור"י בפרק אלו הן הלוקין דלר"ל טמא שנגע בקדש לוקה ואזהרתיה מקרא דבכל קדש לא תגע לוקה משום דהאי קרא אתי לאזהרת נגיעת תרומה ומפשטא דסוגיא נראה דלר"י טמא שנג[...] לוקה מדקאמר הכוא אזהרה לתרומה. אך התוס' לא גרסי כי אם ההוא לתרומה כוא דא[...] הוקשה להם דהיכן מצינו חומר בתרומה מבקדשים דבכל קדש לא תגע מוקי לה ר"י לנגי[...] אלמא לקי ובנגיעה דקדש לא לקי והירץ הר"ש מדרוש דה"ק ההוא לנגיעת תרומה הוא דאתא דפוסל תרומה עד מלאת ימי טהרה שהיא כטבול יום ולא קאמר דאיכא מלקות בנגיעת תרומה מכוונהה הוא דפשיטא להו דטבול יום דעלמא פוסל את התרומה והיינו מקרא דנייתי בי (דף ע"ה) במים יובא וטמא עד הערב וטהר. ואמרינן התם דאינטריך האי קרא לנגיעה כלומר דפוסל את התרומה וככא אשמעינן האי קרא דבכל קדש דגם זו עד מלאת ימי טה[...] כטבולת יום ארוך ופוסלת את התרומה. עוד הקשו התוספות דמ"מ קשה דאיך קאמר ר"י ד[...] בה קדש דמיירי לתרומה וי"ל משום דגבי האי קרא כתיב עד מלאת ימי טהרה ובקדשים עד [...] א"כ ע"כ צריך לאוקומה בתרומה דלקדשים (נפקא לן) מג"ש דטומאתו טומאתו גמר לה. ויש [...] ג"ש אינטריך לאכילה דלית לן אזהרה לטמא שאכל קדשים כי אם מג"ש זו וקרא דבכל קדש אינטר[...] ולעולם דמיירי בנגיעה דקדשים וככר הקשה קושיא זו הרב בעל חידושי הלכות יפ"ם (א"ס [...] הרב המחבר פי"ב מהלכות תרומות דין א'):

ד תגלחת המצורע וטבילתו כו'. עיין בספר בית יעקב סימן ק"ג ודו"ק:

ו וכן צפור המשתלחת כו'. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל בפירקין דין א'):

ט שחט אחת מהם כו'. הנה כפי מ"ש הר"ש פי"ד מנגעים כך הוא דהיכא דהשחוטה נ[...] היתה דרור או שהיתה טריפה בין אחר לקיחה בין קודם לקיחה יקח זוג לשניה

טרפה יקח זוג לשניה *והראשונה מותרת בהנאה: י נשפך הדם מניחין את המשתלחת עד שתמות. מתה המשתלחת ישפך הדם ויקח שתים אחרות:

פרק שנים עשר

א צרעת בגדים כגרים כצרעת אדם אבל פחות מכגרים טהור. ושלשה סימני טומאה יש בהן ירקרק אדמדם והפשיון ושלשתן מפורשין בתורה. ירקרק הוא הירוק שבירוקין שהוא ירוק הרבה ככנף הטווס וכהוצי הדקל ואדמדם הוא אדום שבאדומים שהוא אדום הרבה כזהורית יפה. ושני מראות אלו מצטרפין זה עם זה במראה ירקרק או אדמדם מסגירין את הבגד. ואם עמד במראה זה שני שבועות מחליטין ושורפין וכן אם פשה מחליטין ושורפין; כיצד בגד שנראה בו נגע ירקרק או אדמדם מסגירו שבעת ימים ובשביעי רואה אם פשה מחליטו ושורף את כל הבגד. ואם עמד במראהו ולא פשה או שפשה וכהה מב' המראות שהוסגר בהן או שהוסיף המראה להאדים ולהוריק ולא פשה יכבס מקום

השגת הראב"ד

*והראשונה מותרת בהנאה. א"א ובתוספתא הרישא ושתיהן מותרות באכילה:

כסף משנה

והראשונה מותרת בהנאה א"א ובתוספתא הרישא ושתיהן מותרות באכילה תוספתא שחט אחת מהן ונמצאת שנייה שלא דרור או שנמצאת טרפה יקח זוג מותרים ויביא שתים בתחלה שחטה ומתה חבירתה או שנעשית טריפה שתיהן שתים בתחלה עכ"ל. ונראה דשניה שכתוב ברישא פ"ס הוא דא"כ קשיא וה"ג שחט אחת מהן ונמצאת אמר דיקח זוג לשניה ואם רצה זיקן ולהביא שתים בתחלה דאי אסרה לא השחוטה ולא חבירתה מה פסולה היתה ומן הדין לא ד לתפוש אלא בוהראשונה מותרת משום דתוספתא דקתני ושתיהן כילה ובנמצאת טריפה השחוטה זה וחבירתה מותרת באכילה וה"ק ן דברישא שתיהן מותרות באכילה דבסיפא שנייה מותרת באכילה על רבינו למה השמיט זה. וי"ל י שכיון שלא הוזכר כן במשנה יתין לא סברה הכי דא"כ לא הוה. ומ"מ לענין פי' התוספתא לפי ין שנוי בה באכילה נראה לפרש לא דרור ונמצאת טריפה קאי שזו כילה וזו מותרת בהנאה ולא קאי. אח"כ מצאתי שרבינו שמשון בפי"ד את זו כמו שהיא כתובה ופירשה כתב הר"י קורקוס ז"ל לשון בספרים שלנו כתובה בטעות שכתוב ניה ושתיהן מותרות ויביא שתים ן זה אין לו קיום דאי יקח זוג איך בתחלה אלא יקח זוג הוא פ"ס בתיה כהגה רבינו שמשון ופשוט נראה לקיים הגירסא וה"ק יקח ניה או יביא שתים בתחילה:

צרעת בגדים כגרים וכו'. בת"כ יליף לה מקרא:

הירוק שבירוקין וכו'. בת"כ והיה נע ירקרק יכול כל מראה ירוק ת"ל ירקרק ירוק שבירוקין אדום יכול כל שאינו מטמא לו אבל זה שנהפך למראה שהוא מטמא לו לא הפך קרינן ביה וטעון שריפה וזהו

מראה אדום ת"ל אדמדם אדום שבאדומים. ומ"ש ככנף הטווס וכו'. בתוספתא פ"ק דנגעים ופסק כסומכוס לגבי ר"א וצריך טעם למה. ומ"ש ושני מראות אלו מצטרפין זה עם זה. בת"כ יליף לה מקרא: במראה ירקרק או אדמדם מסגירין את הנגע וכו'. מקראות הם בתורה והיה הנגע ירקרק או אדמדם בבגד וראה הכהן והסגיר את הנגע שבעת ימים וראה את הנגע ביום השביעי כי פשה הנגע בבגד ושרף את הבגד ואם יראה הכהן והנה לא פשה בבגד וצוה הכהן וכבסו את אשר בו הנגע והסגירו שבעת ימים שנית וראה הכהן אחרי הוכבס את הנגע והנה לא הפך הנגע את עינו והנגע לא פשה טמא הוא באש תשרפנו ואם ראה הכהן והנה כהה הנגע אחרי הוכבס אותו וקרע אותו מן הבגד ואם תראה עוד בבגד פורחת היא באש תשרפנו את אשר בו הנגע והבגד או השתי או הערב אשר תכבס וסר מהם הנגע וכובס שנית וטהר. ושנינו בפי"א דנגעים העומד בראשון יכבס ויסגיר העומד בשני ישרף הפושה בזה ובזה ישרף וכו' הכהה בראשון יכבס ויסגיר הכהה בשני קורעו ושורף מה שקרע וצריך מטלית ובת"כ וראה הכהן אחרי הוכבס והנה לא הפך ולא פשה טמא הוא הפך ולא פשה איני יודע מה יעשה לו ת"ל והסגירו שבעת ימים שנית דברי ר"י וחכ"א מטמא משום עומד הא מה אני מקיים והנה לא הפך הנגע את עינו והנה לא פשה טמא הפך טמא בכל מין שהוא מטמא לו ופי' ה"ר אליה מזרחי ז"ל דברי ר"י דוקא אם עמד בעינו הראשון ולא הפך אז הוא טמא וטעון שריפה אבל אם נהפך ממראה למראה כגון מירקרק לאדמדם או היפך נגע חדש הוא וטעון הסגר בתחילה וחכמים סברי דינו כעומד בעינו בראשון דכיון דלא נהפך למראה טהור אלא למראה טמא כגון מירקרק לאדמדם או היפך ששניהם מראות טומאה הן לא הפך קרינן ביה ואי זה יקרא הפך כשנהפך למראה שאינו מטמא לו אבל זה שנהפך למראה שהוא מטמא לו לא הפך קרינן ביה וטעון שריפה וזהו

משנה למלך

ה. וזהו שכתוב בתוספתא שחט את אחת מהם ונמצאת שלא דרור יקח זוג לשניה והראשונה ה שחטה ונמצאת טריפה יקח זוג לשניה והא' מותרת בהנאה אך היכא דשחט הראשונה ונמצאת יתה דרור או שנמצאת שהיתה טריפה מקודם שחיטה אז צריך להביא ב' לפי שבשעת שחיטה זוג. וזהו מה שאמרו בתוספתא שחט אחת מהם ונמצאת שניה שלא דרור או שנמצאת טריפה ת ויביא ב' בתחילה ולא גרסינן בהך בבא יקח זוג לשניה וכמ"ש מהר"י קורקוס והיכא דלאחר ה השניה שהשחוטה היתה בכשרות שתיהן אסורות לפי שבשחיטה אסרתם ויביא ב' אחרות א דר"י דאמר לפורי מצורע משעת שחיטה אסורים אך לר"ל דאמר משעת לקיחה הדין דיה כל היכא דבשעת לקיחה לא היתה טריפה ואח"כ נטרפה כבר נאסרה אף שלא היתה א דשחט ונמצאת השחוטה שהיתה טריפה לאחר לקיחה יביא לה זוג לשניה והשחוטה אסורה נאסרה משעת לקיחה והיכא דשחט ונמצאת השניה טריפה אם טריפה מקודם לקיחה שתיהם א שנים משום דבשעת שחיטה לא היה לה זוג ואם נטרפה לאחר לקיחה שתיהם אסורות ויביא י בתוספתא שתי צפרים של מצורע שמתה אחת מהם או שברחה או שנעשית טריפה יקח זוג לב' הזכיר אם האחרת מותרת בהנאה משום דזה הוא תלוי במחלוקת דלר"י שרי ולר"ל אסור א מיירי ומחלוקת זו דר"י ור"ל הוא מחלוקת תנאים וכמבואר בפ"ב דקידושין עלה כ"ח ובבא כפתא והאי או שנמצאת טריפה לר"ל הוי דומיא דשלא דרור ולר"י בקודם שחיטה וכן הא ומתה חבירתה או שנעשית טריפה שתיהם אסורות ויביא ב' הוי נמי אליבא דכ"ע וכ"ה לר"ל דמתה אחר בחיטה או שנעשית טריפה אחר שחיטה אפילו קודם נמי. הא לא קשיא משום י שתיהם אסורות ויביא ב' ודין זה לא בעיין אלא היכא דמתה אחר שחיטה דאילו קודם בחיטה ניה והראשונה אסורה בהנאה ומש"ה לא מותיב בגמרא לר"ל מהאי תוספ' משום דאיכא למדחי. ורבינו לא הזכיר כי אם דין המשנה דהיינו היכא דהשחוטה נמצאת שלא היתה דרור או זה לך שיהיה יקח זוג לשניה והראשונה מותרת באכילה או בהנאה ולא הזכיר דין דקודם שחיטה קח זוג לשניה והראשונה מותרת דאפי' בנשחטה כל שלא היתה שחיטה כראוי לא נאסרה ויקח כ"ם היכא שלא נעשה שום מעשה והיכא דשחט ונמצאת השניה שלא היתה דרור או שהיתה דם שחיטה אי להתירם באכילה פשיטא דהא כבר למדנו דמשעת שחיטה דוקא נאסרות וכבר יטה בפסול אינה לאוסרם מדלא נאסרה כשנמצאת השחוטה טריפה או שלא היתה דרור ואי היא ב' ולא סגי שיביא זוג לשחוטה הא מכ"ש דמתה המשתלחת ישפך הדם ויקח שתים אחרות תא ומה התם דבשעת שחיטה היה לה זוג אפ"ה כל שלא קיים מצות שלוח לא מהני שיביא ה וישלחנה אלא צריך להביא שתים היכא דבשעת שחיטה לא היה לה זוג לכ"ש דלא מהני שיביא לפ"ז נמצא שכל הדינים שהוזכרו בתוס' כבר הם רמוזים ומפורשים בדברי רבינו ובההיא דפתטה ארז ואזוב ושני תולעת דרבי יעקב אומר הואיל ונשחטה שלא כתקנה מותרת באכילה ור"ש אמר הטה שלא כמצותה אסורה בהנאה ע"כ כתב ר"ש האי פסול הבא מחמת דבר אחר מר מדמי דקודם שחיטה ומר מדמי ליה לפסול דלאחר שחיטה ע"כ. וראיתי להריטב"א שכתב בחידושיו דהיכא דשחט ונבלה אז פשיטא דאליבא דכ"ע לא שמה שחיטה ושריא בהנאה אך היכא דשהט איבא דר"ש דאמר בחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה מותרת בהנאה אך לרבי יעקב אסורה בינו מזכי שטרא לבי תרי דאיהו פסק כרבי יעקב והכא גבי טריפה פסק דמותרת בהנאה וכן ונמצאת שלא היתה דרור פסק דמותרת באכילה ולדעת הריטב"א לרבי יעקב שחיטה זו אע"פ ויה אוסרתה. והנראה אצלי בדעת רבינו הוא דדוקא היכא דהפסול בא ממקום אחר כגון שלא אזוב וכדומה התם הוא דפליגי ר"י ור"ש אבל היכא דהפסול הוי בנשחטה התם אליבא דכ"ע אינה ראויה היא ואינה אוסרת ולפ"ז היכא דשהט ונמצאת השניה שלא היתה דרור או שנמצאת הפסול לא היה בנשחטה אליבא דרבי יעקב שתיהם אסורות לפי שבשחיטה שאינה ראויה שמם שחיטה ולפי זה לא הביא רבינו דין התוספתא משום דלדידיה אליבא דר"ש היא ולא כתב לאיסורא משום דסמך על מ"ש גבי אין שם אזוב וכולהו בחיטה באינה ראויה דתנינן בפרק אותו ואת בנו ופרק מרובה לא דמו כלל להאי דהכא משום דכיון דשחט שאינה דרור או טריפה הוה ליה כשוחט מין אחר דלא מהני לטהרת מצורע אבל בשוחט צפור דרור והפסול בא לו מחמת דבר אחר כגון שלא היה אזוב או שלא היתה השניה דרור או שהיתה טריפה כיון דשחיטה זו היתה בכשר והפסול בא מחמת דבר אחר קרינן ביה שחיטה שאינה ראויה ותלוי במחלוקת דומה להאיך דתנן בפרק תמיד נשחט ר"ש אומר השוחט פסח בי"ד על החמץ לשמו חייב שלא לשמו פטור ופירש"י משום דהוי פסול ור"ש לטעמיה דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה משמע דלדידן חייב אף שהוא פסול ה"נ דכוותה. ומ"ש ר"ש דמחלוקת ר"י ור"ש בשחיטה שלא באזוב היא דמר מדמי ליה לפסול דקודם שחיטה ומר מדמי ליה לפסול דלאחר שחיטה תימה הוא בעיני דהא בגמרא נתבאר דמחלוקתם הוא אי שחיטה שאינה ראויה הוי שחיטה או לא גם לא ביאר דעתו היכא דשחט ונמצאת השניה טריפה או שלא היתה דרור אם תלוי במחלוקת ר"י ור"ש וצ"ע. וגירסת מרן בתוספתא כך היא שחט אחת מהם ונמצאת שלא דרור או שנמצאת טריפה יקח זוג לשניה ואם ירצה יביא ב' ושתיהם מותרות שחטה ומתה חבירתה או שנעשית טריפה שתיהן אסורות ויביא שתים בתחילה והשגת הראב"ד כך דלמה השמיט שאם ירצה יביא ב' ושתיהם מותרות ותירץ מרן שסובר הר"ם שכיון שלא הוזכר כן במשנה משמע דמתניתין לא סברה הכי דאל"כ לא הוי שתיק מיניה ולפי זה השניה אינה מותרת באכילה לפי שחייב לקיים בה מצותה כיון שהוקבעה לכך ולא נדחית מפני שחיטת חבירתה. ועוד כתב מרן ומ"מ כו' והכי קשה לי למה לא כתב הר"ם ויביא שתים בתחילה אם ירצה ואי הוכר שגם זה ליתא לפי שלא הוזכר במשנה וכמ"ש מרן א"כ מה הועיל לנו במה שחידש בפי' התוספתא ואולי שאין כוונת מרן אלא לענין פירוש התוספתא וכמ"ש. עוד נ"ל דלהכי לא כתב רבינו דאם ירצה יביא שתים משום דסבר לה כרב דאמר בפ' שני שעירי עלה ס"ד שני שבזוג ראשון יקרב שני שבזוג שני ירעה דסבר לה כרבי יוסי דאמר מצוה בראשון ואע"ג דרבי יוסי קאמר ואם היה שני מובחר הימנו יביאנו כבר כתבו התוס' גם דבשעיר המשתלח ובשעיר הפנימי הנשרף הוץ לשלם מתנות אפילו היה שני מובחר ממנו מצוה בראשון ורבינו פסק כרב וכמבואר בסוף הלכות יוה"כ ומש"ה ה"נ כיון שיכול לקיים המצוה בצפור הא' לא אמרינן יביא שתים ומה שקשה לזה ממה שפסק רבינו בהלכות קרבן פסח פ"ד כבר עמד עליו מרן שם יעש"ה ומ"מ אכתי קשה לי במה שפסק רבינו נשפך הדם מניחין את המשתלחת עד שתמות כו' ובר"פ שני שעירי אמרינן ועוד א"ר יהודה נשפך הדם ימות המשתלח כו' ואמרינן בגמרא דטעמא דר"י משום דסבר ב"ת נדחין ולפ"ז לדידן דקי"ל ב"ת אינם נדחין וכמו שפסק רבינו בכמה מקומות למה פסק דמניחין את המשתלחת עד שתמות. שוב ראיתי שכבר עמד על זה הרב תיו"ט ותירץ דשאני הכא דאיכא קראי דכתיב את הצפור החיה בדם הצפור השחוטה דמינה דרשינן בת"כ אלו השני הלוקות. ודע דאליבא דכ"ע שילוח לא מעכב ואם מתה קודם שילוח כבר נטהר דדוקא הזייה מעכבת אבל שילוח לא וגבי שעיר המשתלח נמי דוקא שמת קודם הזייה אבל קודם הולכה כבר נעשה מצותו וכדאיתא בפרק שני שעירי עלה ס"ה וכבר נתבאר זה לעיל בדברי הראב"ד דשילוח הצפור לא מעכבא יע"ש:

פי"ב א ושני מראות אלו מצטרפין כו'. אף בימי הסגר נאסר הבגד בהנאה. וככי איתא בת"כ נגעת ממארת תן בו מארה אל תהנה בו אין לי אלא מוחלט מוסגר מנין ת"ל כי צרעת וכ"כ הר"ם בספי"א דנגעים וכן נלמד ממ"ש רבינו לקמן פי"ג דין י"א. אך לא נתבאר אם לאחר החלט שנשרף אם אפרו אסור דומיא דבית דאפשר דדוקא התם אפרו אסור משום דגמר נתיצה נתיצה מע"ז ואיכא ג"ש וכדאיתא בירושלמי בפ"ב אבל הכא לא. ודע שהרמב"ן מנה במנין העשין שלו עשה זה דצרעת לומר שהנהנה בטלו:

מקום הנגע ויסגיר שבעת ימים שנית ובסוף שבוע שני שהוא יום י"ג רואה אם כהה למראה שלישית הרי זה טעון כיבוס וטהור. *ואם נשתנה הנגע ממה שהיה כגון שהיה ירקרק ונעשה אדמדם או אדמדם ונעשה ירקרק קורע מקום הנגע ושורף מה שקרע ותופר מטלית במקום שקרע ופוטר שאר הבגד ומכבסו כולו כיבוס שני ומטבילו וטהר. ואם עמד במראה שהוסגר בו בתחלה יחליטו וישרוף את כולו: **ב** נגע שהיה ירקרק ופשה אדמדם או שהיה אדמדם ופשה ירקרק הרי זה פשיון: **ג** נגע שהיה באמצעו מקום נקי בלא נגע ופשה לו הנגע אינו פשיון עד שיפשה לחוץ. שאין פשיון הנגע לתוכו פשיון בין באדם בין בבגדים ובתים: **ד** *הפשיון הסמוך בבגדים כל שהוא והרחוק או החוזר כגרים. כיצד בגד שהוסגר ונולד בו נגע אחר כגרים רחוק מן הנגע שהוסגר בו ה"ז פשיון וישרף. ואם היה פחות מכגרים אין משגיחין בו. וכן בגד שקרע ממנו הנגע בסוף שבוע ב' כמו שביארנו וחזר בו נגע כגרים ישרף. וכן בגד שפשה בו הנגע אחר שנפטר ישרף: **ה** מי שמכבס את הנגע בשבוע ראשון כמו שביארנו צריך לכבס מעט מן הבגד שחוצה לו שנאמר את אשר בו הנגע. וכל נגעי בגדים שמכבסין אותן מעבירין עליהן שבעה סממנין שמעבירין על הכתם כדרך שמעבירין על הכתמים כמו שביארנו בענין נדה: **ו** בגד שקרע ממנו מקום הנגע ותפר מטלית כמו שביארנו וחזר נגע כגרים על הבגד. מתיר את המטלית ומצילה ושורף שאר הבגד. חזר הנגע על המטלית שורף את הכל: **ז** הטולה מן המוסגר בטהור וחזר נגע על הבגד שורף את המטלית. חזר על המטלית הבגד הראשון המוסגר ישרף והמטלית תשמש את הבגד שהיא תפורה בו בסימנין. אם עמד בעיניו שני

השגת הראב"ד

*ואם נשתנה הנגע ממה שהיה. א"א טעה בכאן טעות גדולה מירקרק לאדמדם או מאדמדם לירקרק אין זה כהה והתורה אמרה ואם ראה הכהן והנה כהה הנגע וקרע והמשנה אמרה נשתנה ופשה או נשתנה ולא פשה כאילו לא נשתנה ומאחר שלא נשתנה הרי הוא כעומד בעיניו בסוף שבוע שני והוא נשרף כולו ומה שאמרה המשנה הכהה בראשון יכבס ויסגיר וכו' כהה למראה שני קאמר כגון מירקרק לירוק ומאדמדם לאדום אבל מראה ג' אין להם ומכבסו והוא טהור ומירקרק לאדמדם או בהיפך אין כאן כ' אלא שניהן אבות האבונים מ"מ בתחלה אין נזקקין לירקרק או לאדמדם וכ"ה המשנה לדעת חכמים:

*הפשיון הסמוך בבגדים. א"א אם תעיין בדרש תורת כהנים עם משנת נגעים תמצא שהאדם והבגדים והבתים שוים לזה הדין:

כסף משנה

חהו שפנינו בת"כ אליבא דחכמים הא מה אני מקיים ופנה לא הפך הנגע את עינו והנגע לא פשה טמא דמשמע מיניה הא הפך ולא פשה לא הוי טמא כשהפך ממין דמטמא לו למין דלא מטמא לו דאע"ג דהוה ירקרק והפך אדמדם או הסיפך אכתי לא הפך קרינן ביה דלא הפך למין דלא מטמא לו אבל אם הפך למין דלא מטמא לו לא עכ"ל. ובת"כ תניא נו והנה כהה הנגע למראה שני ולא למראה שליפי:

והשתא מ"ש רבינו שאם עמד במראהו ולא פשה יכבס ויסגיר היינו מדאמר קרא שאם בסוף הסגר שני עמד בעינו ולא פשה ישרף משמע הא בסוף הסגר ראשון יסגיר וכן מדאשכחן דבסוף הסגר שני הפך ולא פשה ישרף לדעת חכמים הא בסוף הסגר ראשון יסגיר ותנן בפי"א דנגעים נשתנה ולא פשה כאילו לא נשתנה וא"כ ה"ל עומד בסוף שבוע ראשון ויסגיר וזהו שכתב או שהוסיף המראה להאדים ולהוריק ולא פשה יכבס ויסגיר. ומ"ש או שפשה וכהה משני המראות שהוסגר בהם. בפי"א הכהה בראשון יכבס ויסגיר ומשמע לרבינו דהיינו אפילו אם פושה והוא פשוט דכיון שכהה ממראות הטומאה כי פשה מאי הוי:

ומה שכתב ובסוף שבוע שני רואה אם כהה למראה שלישית ה"ז טעון כיבוס וטהור. היינו מדכתיב בסוף שבוע שני שאם כהה הנגע אחרי הוכבס את הנגע וקרע אותו מן הבגד ותניא בת"כ והנה כהה הנגע למראה שני ולא למראה שליפי משמע בהדיא שאם כהה למראה שליפי אינו צריך לקרוע ובתוספתא פ"ה אליבא דחכמים: ומה שכתב ואם נשתנה הנגע ממה שהיה וכו'. נראה דהיינו מדכתיב בסוף הסגר שני והנה לא הפך הנגע את עינו והנגע לא פשה באש תשרפנו משמע הא אם הפך את עינו מאחר דלא פשה לא ישרפנו והוי כדין כהה הנגע שקורע מקום הנגע מהבגד והא דתנן נשתנה ולא פשה כאילו לא נשתנה לא איתא לגמרי כאילו לא נשתנה דליהוי כעומד שני שבועות אלא לאפוקי מדר"י דאמר ירא בתחלה תנא דאינו נראה בתחלה אלא דנין אותו כדין נגע שאירע בו כך. ומ"ש ומכבסו כולו כיבוס שני. היינו מדכתיב והבגד או השתי וכו' אשר תכבס וסר מהם הנגע וכובס שנית וטהר: וכתב הראב"ד ואם נשתנה ממה שהיה א"א טעה בכאן טעות גדולה. טעמו להשיג על רבינו מדאמר קרא בכהה וקרע והיינו בכהה למראה שני דהיינו מירקרק לירוק ומאדמדם לאדום אז וקרע אבל מירקרק לאדמדם ומאדמדם לירקרק הוי מראשון לראשון ואין זה כהה וישרף וכבר נתתי טעם לדברי רבינו דדייק מדכתיב והנה לא הפך הנגע את עינו באש תשרפנו משמע הא אם הפך את עינו לא ישרף והפך היינו מירקרק לאדמדם מאדמדם לירקרק דאל"כ הו"ל למכתב והנה לא כהה הנגע. ומ"ש עוד והמשנה אמרה נשתנה ופשה וכו'. כבר ישבתי המשנה לדעת רבינו. ומ"ש עוד ומה שאמרה המשנה הכהה בראשון יכבס ויסגיר הכהה בשני קורעו ושורף מה שקרע כהה למראה שני קאמר וכו' כלומר א"ת בטעמו של הרמב"ם מדתנן בפי"א דנגעים הכהה בראשון יכבס ויסגיר דמשמע ליה דכהה היינו מירקרק לאדמדם ומאדמדם לירקרק והא קתני דכהה בשני קורעו ושורף מה שקרע לאו מילתא היא דכהה אינו מירקרק להדמדם דההוא הוי מראשון לראשון אלא מירקרק לירוק שהוא למראה שני ותדע דכהה דמתניתין הוי כמו כהה דקרא ובכהה דקרא אמרו בת"כ דהיינו למראה שני ואז קורעו ושורף מה שקרע. אבל אם כהה למראה שליפי אינו טעון קריעה אלא כיבוס לבד ומראה שני משמע מראה שהוא שפל מן הראשון דומיא דמראה שליפי שר"ל שהוא שפל מהשני וזה טעם הזכירו כאן מראה שליפי שנראה שאינו ענין לו ומירקרק לאדמדם אינו מראה שפל ממנו אלא שוה לו. וא"ת ע"כ יש לך לומר דמירקרק לירוק הוי מראה שליפי וטהור דאל"כ למה אמרו שאין הנגעים מטמאים אלא בירקרק שבירוקים ובאדמדם שבאדומים לכך אמר אבל בתחלה אין נזקקין אלא לירקרק ואדמדם כלומר אבל לא לירוק ואדום דהפרש יש בין קודם שנזקק לאחר שנזקק לטומאה. ומ"ש וכן הוא המשנה לדעת חכמים בא להכריע עוד דכהה דהיינו מירקרק לירוק ולא מירקרק לאדמדם מדתנן בפי"א דנגעים הכהה בראשון יכבס ויסגיר וחכ"א אינו זקוק לו ובשלמא אם כהה היינו ירוק היינו דאמרי רבנן אין זקוק לו שכיון לא נזקק לטומאה לאו כלום הוא אבל מירקרק לאדמדם אמאי אין נזקקין לו ושכתבתי לדעת רבינו אין צורך להשיב על דרבינו מקרא הוא דורש אפילו את"ל דמתניתין כפירוש הראב"ד אין בכך כלום זה אינו ענין לכהה דמתניתין אלא ולא פשה וכדפרישית. ועי"ל אפשר מפרש דכהה בשני דמתניתין היינו מירקרק לאדמדם ומה שטען הראב"ד דכהה דמתניתין הוי דומיא דקרא יש דמידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא דבין כהה דקרא ובין כהה בשני הוי מירקרק לאדמדם דוקא והוא מר שאמרו בת"כ אבל נשתנה לירוק או לאדום כהה למראה ג' שאמרו בת"כ דטהור שאין הירוק והאדום סימן טומאה בתחלה לא בסוף. ומה שרצה להכריע מדתנן בתחלה אינו זקוק לו שאם הוא מירקרק למה אינו זקוק לו י"ל דכיון דקודם לטומאה הוא אינו זקוק לו כדאשכחן שאינו מטמא בתחלה כמו ששנינו בת"כ ג' דמפליג הראב"ד בירוק ואדום בין קודם לטומאה לאחר שנזקק לטומאה הכי רבינו בנשתנה מירקרק לאדמדם ובאי מפני דרכים אלו עלו דברי רבינו בלא טעות:

ב נגע שהיה ירקרק ופשה אדמדם. משנה פי"א דנגעים:

ג נגע שהיה באמצעו מקום נקי וכו'. נגע הנתק מקים נגע לנתק מ... אינו פושה אף נגע וכל שהוא קרוי נגע

ד הפשיון הסמוך בבגדים כל שהוא. בפי"א דנגעים ובתורת כהנים יליף לה מקראי:

וכתב הראב"ד א"א אם תעיין בדרש כהנים וכו'. השיג על רבינו למה כתב בבגדים דמשמע שדין זה מיוחד בבגדים כן שהאדם ובגדים ובתים שוין בדין זה. הראב"ד בפירושו לת"כ הוא פרש לבוהק פי' דקי"ל פשיון כל שהוא ו... כגרים בנגעי בגדים ובתים ואע"ג דלא לה בפירוש שמעינן לה מכללי דמתניתין הרחוק לא מטמא בנגעים דאדם דתנן פ"ד בהרת כגרים וחוט יוצא ממנה בו רוחב ב' שערות זוקק לשיער לבן ו... אבל לא למחיה שמעינן מהא דאי ליה רוחב שתי שערות אינו זוקק לפשיון דאי הון לאותו חוט לא מטמא משום פשיון כפשיון הבא מרחוק לא מטמא ותנן ב... פ"ק היה בו פשיון והלך לו הפשיון או ... לה האום או שנתמעטה ואין בזה ובזה הפחין ומחיה הפחין המכוה ומחית המכוה חולקין בין האום לפשיון הרי אלו להקל מהאי טעמא דפחין ומכוה ובוהק חולקין בין האום לפשיון הוא טהור משום דפחין ובוהק לא חזי לפשיון אבל עור הבשר בעלמא אע"פ שהולק ביניהם טמא אלמא הרחוק מטמא אלא ש"מ חדא בפשיון כל שהוא וחדא בפשיון שהוא כגרים עכ"ל. לדעת רבינו שאע"פ שהם שוים בסמוך והרחוק הם מוחלקין בחוזר דבבתים אי גריסין כדתנן בספי"ב דנגעים:

ה מי שמכבס את הנגע בשבוע ראשון וכו'. בת"כ יליף לה מקרא: וכל בגדים וכו'. בפ' דם חטאת (דף צ"ה):

ו בגד שקרע מקום הנגע וכו' עד בסימנים. בפי"א דנגעים וכפשטא דמתניתי כדמשמע בתוספתא:

משנה למלך

ו בגד שקרע ממנו מקום הנגע כו'. תנן בפי"א דנגעים מ"ו חזר נגע לבגד מציל את המטלית חזר למטלית שורף את הבגד הטולה מן המוסגר בטהורה חזר נגע לבגד שורף את המטלית חזר למטלית הבגד הראשון ישרף והמטלית משמש את הבגד השני בסימנין ע"כ. זו היא גירסתנו אבל הר"ש והר"ע גרסי חזר נגע לבגד מציל את המטלית. והנה רבו החילוקים בדינים אלו והנני מבאר אותם אחד אחד וזו המשנה בנויה על עיקר הדין דקי"ל הכהה בשני קורעו ושורף מה שקרע וצריך מטלית והנה החלוקה הראשונה היא דאם לאחר שהביא מטלית מבגד טהור ותפרו במקום שקרע אם חזר הנגע בגופו של בגד. השני הוא אם חזר הנגע למטלית שחבר. השלישי הוא אם חתך חתיכה אחת מבגד המוסגר ועשאו טלאי לבגד טהור וחזר נגע לבגד. הרביעי הוא אם הנגע למטלית דהיינו החתיכה שנטלה מן המוסגר. החמישי הוא היכא דקרע הנגע מן הבגד מטלית מבגד טהור וחברו במקום שקרע ונראה נגע בבגד ופשה מן הבגד למטלית. הששי הוא מן המוסגר בטהור ונראה נגע בבגד הטהור. השביעי אם פשה מן הבגד הטהור למטלית. ה... הוא שני בגדים המוסגרים שנטל מטלית מזה וטלה על זה וחזר הנגע באחד מן הבגדים. התשיעי אם חזר הנגע באחד מן המטליות. והנה החלוקה הראשונה דהיינו שהביא מטלית מבגד טהור וחברו ... שקרע וחזר הנגע לגופו של בגד דינו מפורש במשנה דתנן מציל את המטלית דאין טעון שריפה

שריפה כדכתיב ואם תראה עוד בבגד כאם תפרשנו והא דבחלוקה זו אין הבגד אוחז את וקה הבגד המטלית אוחז הבגד ובלפי לייא שהרוב אינו אוחז המיעוט והמיעוט אוחז הרוב א דמלתא הוא דלעולם הטהור אוחז עמו הטמא אבל הטמא אינו אוחז עמו הטהור וטעמא למדקדק בו היטב והרב בעל קרית ספר כתב טעם אחר ואין דבריו נכונים לע"ד. ודע כד באינו טעון שריפה אף גם זו לא חשוב כאילו נראה בו נגע וישמש את עצמו בסימנין אלא כל וכל ואע"ג דמלתא דפשיטא היא דכל שחיבר שני בגדים במקום אחד דהוו חיבור לטומאה נגע באחד מהם נטמא כל הבגד שאני התם שכולם היו טהורים מקודם ולפיכך אם נראה טמא חבירו אבל הבגד שנראה בו הנגע הכי הוחזק להיות בו נגע ולפיכך כשחזר ונראה הקלקלה במקולקל ולא חשיב כאילו נראה הנגע במטלית ועיין בחלוקה הרביעית. והחלוקה אם חזר הנגע למטלית שחיבר גם זה דינו מפורש במשנה אלא שנחלקו בפי' המשנה דהר"ש תנן חזר למטלית שורף את הבגד דהוי דוקא הבגד אבל המטלית אינו טעון שריפה והא דלא המטלית משום דלא שייך בה הלכה דקתני עלה בתוספתא ומטלית תשמש את עצמה בסימנין ג' על ג' מהגירה הבגד גדול אבל פחות מג' על ג' אין מיטמא בנגעים ונראה דהא ל ג' היינו דוקא לכך מילתא דאמרינן ומטלית תשמש את עצמה אבל לשרוף את הבגד אפי' טלית ג' על ג' הבגד טעון שריפה דהא קי"ל דתופר מטליות שאין בכל אחד מהם ג' על בנגעים דכולו בגד אחד הוא וכמו שפסק רבינו אבל לענין המטלית צריך שיהיה בו ג' על בגד טעון שריפה ואם לא היה בו שלש על שלש נמצא דכששורפין הבגד לא נשרף שיעור בר לגמרי דהא קי"ל דבגד המוסגר שקצצו ועשאו מוכין פחות משלש על שלש טהור וכמו בפי"ג דין י"א וזהו דבתוספ' לא הזכירו תנאי זה שיהיה במטלית שלש על שלש אלא במלתא ש את עצמה אבל גבי שורף את הבגד לא הזכירו תנאי זה וזה פשוט. ויש לדקדק אמאי תניחין בכך חלוקה והמטלית תשמש את עצמה כי היכי דקתני בסיפא דקתני והמטלית תשמש י"ל דבסיפא איצטריך משום דמטלית טעון שריפה ולאחר שישמש את הבגד אפילו ניצול הבגד ונה שריפה ודקתני בתוספתא והביאה הר"ש ולפי זה ס"ד אמינא כיון דחל על המטלית ישרפוה מיד ולא ימתינו שתשמש את הבגד קמ"ל דממתינים שתשמש את הבגד ואח"כ יים מצות שריפה. ורבינו פסק חזר הנגע למטלית שורף את הכל וכתב על זה מרן כפשטה כדמשמע בתוספתא ויש לתמוה דלמה דחה דברי התוספתא מאחר שיש ליישב ליטנא דמתני' את הבגד דהיינו דוקא הבגד אבל המטלית תשמש את עצמה וכעת צ"ע. ועיין לקמן ירית. החלוקה השלישית דהיינו אם חתך התיכה אחת מבגד המוסגר ועשאו טלאי לבגד טהור צד דינו מפורש במתניתין דתנן הטולה מן המוסגר בטהור חזר נגע לבגד שורף את המטלית רכת רבינו וכמו שפסק בפירקין משום דחשיב מטלית זה כאילו הוא מחובר עם הבגד ה"ה אם חזר נגע בבגד שורף גם את המטלית ונראה דדוקא אם היה במטלית שלש על אם לא היה בו ג' על ג' כבר נטהר כשנתחך מן הבגד. אך גירסת הר"ש היא מציל את זב דאע"ג דהמוסגר טעון שריפה מציל את המטלית דהיינו טלאי שנטל ממנו וחברה בבגד היא גירסת ר"ע. אך יש לתמוה על גירסא זו מהסיפא דתנן בפי"ג דנגעים מ"ה הבונה מן הסוכר חזר נגע על הבית חולץ את האבנים והב"ש הר"ש שדינם כדין בית שניטלו ממנו על זה הרב בעל תוספות י"ט יע"ש ועיין מה שאכתוב לקמן בזה גבי בתים. החלוקה הרביעית חזר הנגע למטלית דינו מפורש במתני' דתנן חזר למטלית הבגד הראשון ישרף והמטלית הבגד השני בסימנין ולאחר שבימשמש את הבגד אף שניצול הבגד ואפילו הלך הנגע לגמרי מטלית טעונה שריפה כדקתני עלה בתוספתא וטעונה שריפה באחרונה שהרי משחזר בו הנגע בר הוזקק לשריפה. ונראה שגם זה הוא דוקא כשיש במטלית שלש על שלש שלא נטהר הבגד אבל אם לא היה בו ג' על ג' המטלית אינו טעון שריפה שהרי כבר נטהר כשנתחך ואם חזר בו הנגע יראה בתחילה כדין הבגד הטהור שהוא מחובר במטלית ומיהו לענין שריפה און אין חילוק בין אם היה בו ג' על ג' או אם לא היה במטלית שלש על שלש וכמו שחלקנו דתוספתא. ומיהו כד מעיינינן שפיר נראה דאם אין במטלית שלש על שלש הבגד הראשון שריפה דכיון שנטהר שוב לא חשיב כמו הבגד הא' ולא דמי להביא שכתבנו לעיל דאם חזר בגד טעון שריפה אף שאין במטלית שלש על שלש דבהכי התם דמטלית זה הוא מחובר בבגד ש"כ אף שאין בו שלש על שלש זוקק לשרוף הבגד משום דחשיב כאילו נראה בבגד אבל כאן אינו מחובר עם הבגד המוסגר דיינו שנאמר שאם יש במטלית שלש על שלש דעדיין תורת ו אוחז עמו הבגד הראשון שנחתך הימנו אבל אם אין בו שלש על שלש שיצא מתורת מוסגר רי שוב לא חשיב כאילו הוא מחובר והנגע עצמה שלא היה מחובר עם הטהור הנוגע א היה זוקק לטומאה לבגד הראשון ואין סברא דבשביל חבורו עם הטהור יזקיק את הבגד הראשון לשריפה ועדיין אין ולאו ורפיא בידי:

דק דבשלמא לגירסת רבינו דגריס שורף את המטלית ניחא דכי היכי דהבגד המוסגר אוחז המטלית לשורפו אע"פ שהמטלית נתחבר לבגד טהור ה"נ המטלית אוחז עמו הבגד להטעינו "ש שהוא נפרד ממנו אך להר"ש ור"ע דגרסי מציל את המטלית יש לדקדק דכי היכי דאין הבגד המטלית הכי נמי המטלית לא ימשוך את הבגד ומאי שנא דבגד אינו אוחז את המטלית ומטלית בגד. והכי הוקשה זה להרב בעל קרבן אהרן בפרשת תזריע פי"ו פיסקא ה' ותירץ וטעם עתי ממה שאמר הכתוב ואם תראה עוד שלא תבא אלא לחזרת הנגע במקומו הראשון שכן אמר עוד אלא מקומו ולזה כאשר חזר למקומו בכל מקום שיהיה הבגד טעון שריפה עכ"ד. ואני דבריו דהא תניא התם אין לי אלא מקומו מנין לרבות כל הבגד ת"ל בבגד ומה שנאמר הוא ריך מטלית ולמדנו ג"כ דמה ראשונה כגרים אף שניה כגרים וכדאיתא התם בת"כ וא"כ אין אם נראה הנגע בבגד או במטלית. ומלבד זה אני תמיה דכאן לא שייך הכא דואין עוד אלא תם מיירי במטלית שחיבר במקום הנגע שקרע אבל הכא מיירי בקורע מטלית מן הבגד המנוגע ן בין מטלית זה לשאר הבגד וכל שיחזור הנגע באחד מהם לא קרינן ביה ואם תראה עוד לפי ס שלא במקום הנגע הראשון. והכי דחה תירוץ זה הרב תוי"ט. והנכון מ"ש הרב תוי"ט ו מושך המטלית כיון שהמטלית מחובר בטהור אבל המטלית מושך הבגד כיון שאינו מחובר ומד בפני עצמו ועיין לקמן בחלוקה השמינית. וראיתי לרבינו ז"ל שכתב חזר על המטלית הבגד הראשון ישרף והמטלית תשמש את הבגד שהיא תפורה בו בסימנין אם עמד בעיניו שני שבועות שורפין הכל. והנה מפשט דבריו נראה דהמטלית אינו טעון שריפה מצד עצמו אלא אם עמד הבגד דאז שורפין המטלית והבגד הטהור המחובר בו וזה תימה דבהדיא תניא בתוספתא שריפה באחרונה וצ"ע. ובפט"ו דין ז' כתב נראה נגע על האבנים שבנה המוסגר ינתץ והבית ירין יע"ש. וכתב מהר"ם מטראני בספרו קרית ספר דאף לר"ש דגרים מציל את המטלית אם כה מן המוסגר ולא חברו עם הטהור וחזר הנגע בבגד דאף התיכה טעונה שריפה דדוקא בגד טהור הוא דמציל את המטלית אבל אם אינו מחובר טעון שריפה דאם הרוב נגרר אחר דהיינו כשחזר למטלית שהוא מיעוט הבגד הראשון ישרף כ"ש כשחזר לבגד שהמטלית שנחתך ממנו לאחר שהיא נגרר אחר רוב הבגד שנחתך ממנו וישרף הכל ודברים של טעם הם עיין לקמן השביעית. ויש לדקדק דבשתי החלוקות הראשונות דתנן חזר הנגע לבגד מציל את המטלית חזר שורף את הבגד נראה דטעמא דמלתא הוא משום דכשנראה בבגד שכבר היה טמא אינו מושך ליה ולומר דחשיב כאילו נראה הנגע במטלית אלא אמרינן נגע זה מכת נגע הישן הוא ומש"ה ינן הנגע כאילו נראה במטלית אבל כשנראה במטלית שהוא הטהור מושך עמו הבגד וחשיב כאילו נגע בבגד. כללו של דבר הטמא אינו אוחז עמו הטהור אבל הטהור אוחז עמו הטמא. וא"כ את דתנן הטולה מן המוסגר בטהור כו' חזר למטלית הבגד הראשון ישרף והמטלית תשמש את שני בסימנין קשה לי טובא דאמאי תשמש את הבגד השני והלא אין הטמא מושך עמו הטהור

ומטלית זה טמא הוא וכי היכי דברישא תנן חזר הנגע לבגד מציל את המטלית משום דאין הטמא מושך עמו הטהור הכי נמי בטולה מן המוסגר בטהור וחזר הנגע במטלית יציל את הבגד השני לפי שאין הטמא מושך עמו הטהור ולא מצאתי קורת רוח בקושיא זו אם לא שנאמר דלעולם כל היכא שחיבר הטמא עם הטהור כי היכי דהטהור אוחז עמו הטמא הכי נמי הטמא אוחז עמו הטהור ושאני רישא דמתני' דתנן מציל את המטלית משום דלאו ברצונו חיבר הטהור גם הטמא אלא גזירת הכתוב היא שיחבר מטלית במקום הקרע דמתניתין רבנן היא דקאמרי וצריך מטלית וכמו שכתב הרב בעל קרבן אהרן ומש"ה אינו מושך אותו הטמא אבל בטולה מן המוסגר בטהור כיון שברצונו חיבר הטמא עם הטהור אם חזר הנגע במטלית מושך עמו הבגד השני ועדיין לא נתקררה דעתי בזה ועיין לקמן בחלוקה הי'. והחלוקה החמישית דהיינו היכא דקרע הנגע מן הבגד והיא מטלית מבגד הסגור וחיבר במקום הנגע ונראה נגע בבגד ופשה מן הבגד למטלית דינו מפורש בתוספתא דקתני פשה מן הבגד למטלית זה וזה ישרפו וכתב הר"ש דטעמא הוא דכיון שהנגע בשניהם לא אמרינן המטלית תשמש לעצמו דחשיב כנגע אחד שזקוק לשריפה עכ"ד. ולכאורה דין זה מתמיה דכשנראה נגע במטלית אמרינן שורף את הבגד והמטלית תשמש את עצמה אע"פ שהנגע זה זוקק לשריפה לשאר הבגד וכשנראה בבגד ופשה מן הבגד למטלית הן לו יהי דפשיון זה אף שאין בו כגרים מ"מ חשיב כאילו נראה כגרים במטלית כיון שיש בעיקר הנגע כגרים מ"מ לא יהא חמור מהיכא שנראה כגרים במטלית וליכא למימר דמדין פשיון הוא דישרף המטלית דקי"ל דאחד מסימני הטומאה דטעון שריפה הוי הפשיון הא ליתא משום דאין פשיון סימן טומאה אלא כשנראה בו נגע בתחילה ואח"כ פשה אבל הכא כשנראה נגע בתחילה בבגד היה ולא חשיב כאילו נראה במטלית דהא תנן מציל את המטלית וא"כ כשפשה מן הבגד למטלית לא חשיב אלא כאילו חזר הנגע למטלית וא"כ אמאי לא אמרינן דהמטלית תשמש את עצמה דאם היה הדין דהיכא דחזר הנגע לבגד שימש הבגד למטלית בסימנין הוה אתיא שפיר דין התוספתא דהיכא דפשה מן הבגד למטלית דזה וזה ישרפו משום דקודם הפשיון הרי נראה בו הנגע והפשיון מזקיקו לשריפה אבל לפי מה שכתבנו לעיל דלעולם המטלית טהור מכל וכל ולא חשיב כאילו נראה בו נגע א"כ כשפשה הבגד למטלית לא הוי סימן טומאה הפשיון וכיון דלא הוי פשיון הן לו יהי דנראה הנגע במטלית הרי כתב הר"ש דהמטלית ישמש את עצמו. ואולי דדוקא היכא שנראה בבגד אז הוא דאמרינן דמציל את המטלית ולא חשיב כאילו נראה הנגע במטלית משום דתולין הקלקלה במקולקל ואמרינן נגע זה שנראה בבגד מכת הנגע הישן שנקרע הוא אבל לאחר שפשה מן הבגד למטלית הוכיח סופו על תחלתו דמה שנראה בבגד הנגע לא היה מכת הנגע הישן אלא נגע חדש הוא וחשיב כאילו נראה במטליה ולפיכך כל שפשה הוא סימן טומאה להזקיקו שריפה. ואפשר להעמים דברים אלו בדברי הר"ש יע"ש: ודע דרבינו לא הביא דין זה בחיבורו ולא ידעתי למה וכי תימא דרבינו אזיל לשיטתיה דהיכא דחזר למטלית שורף הכל הבגד והמטלית וא"כ לא איצטריך לאשמועינן דאם פשה מן הבגד למטלית דזה וזה ישרפו דאפי' אם לא נראה בבגד כלל כי אם במטלית הכל טעון שריפה כ"ש כשנראה בבגד ופשה מן הבגד למטלית דטעון שריפה המטלית הא ליתא דהכתי איצטריך לה דתוספתא לומר דאע"פ שאין בפשיון שיעור נגע דהיינו כגרים טמא מטעם פשיון דקי"ל דפשיון הכמוך כל שהוא. ואולי ס"ל לרבינו דאף בלא טעמא דפשיון טמא וישרף כיון דקי"ל דאם חזר למטלית שורף את המטלית וכשפשה למטלית חשיב כאילו נראה הנגע במטלית ואף שאין במטלית כגרים מ"מ כיון דבעיקר הנגע איכא כגרים חשיב כאילו יש במטלית שיעור נגע דהיינו כגרים ובתוספתא לא הוצרכו ללמד דין זה אלא משום דס"ל דאם חזר הנגע למטלית דאינו שורף המטלית אלא המטלית תשמש את עצמה ודוק. והחלוקה הששית דהיינו הטולה מן המוסגר בטהור ונראה נגע בבגד הטהור דין זה מפורש בתוספתא דתניא הטולה מן המוסגר בטהור ונראה נגע בבגד שורף את המטלית וכתב הר"ש ונראה נגע בבגד כלומר בטהור נראה הנגע ומש"ה נקט נראה הנגע ולא קתני חזר כדקתני במתניתין משום דהכא בטהור איירי שהנגע נראה בו עכשיו בתחילה ושורף את המטלית דמטלית זה מבגד מוסגר קא אתי והנגע שבטהור כאילו הוא במטלית שנתחבר בו הילכך המטלית טעון שריפה והבגד שבו הנגע טעון הסגר והמוסגר שנטלה ממנו התיכה זו כדקאי קאי דלגבי המוסגר לא נחשב הנגע כאילו הוא במטלית עכ"ד. ויש לדקדק בתחילת דבריו שכתב בטהור נראה הנגע ומש"ה נקט נראה הנגע ולא קתני חזר כו' דע"כ דקדוק זה ליתא דהא ברישא תניא הטולה מן הטהור במוסגר ונראה נגע בבגד מ' ופירש שם הר"ש דהיינו מתניתין דצריך מטלית אחר וא"כ הוה ליה למימר חזר נגע לבגד כדקתני במתניתין ואולי כוונת הר"ש דקתני ברישא נראה אגב דבעי למיתני בסיפא נראה דלא שייך חזר אבל אי אמרה דגם סיפא מיירי דומיא דמתניתין קשה אמאי לא תני ברישא ובסיפא חזר. ודע שרבינו לא הביא דין זה ולא ידעתי למה. והחלוקה השביעית דהיינו הטולה מן המוסגר בטהור ונראה נגע בבגד הטהור ופשה מן הבגד למטלית דין זה מפורש בתוספתא דקתני פשה מן הבגד למטלית זה וזה ישרפו ודין זה הוא פשוט דהרי קודם הפשיון כבר היה טעון הבגד הסגר ועכשיו שפשה הוא סימן טומאה ומזקיקו שריפה והמטלית בלא הפשיון נמי היה טעון שריפה ולענין הבגד המוסגר שניטלה ממנו התיכה זו נראה דטעון שריפה ואע"ג דבחלוקה הששית כתב הר"ש דלגבי המוסגר לא נחשב הנגע כאילו הוא במטלית שאני התם שלא נראה הנגע במטלית אבל הכא שפשה מן הבגד למטלית אף שאין במטלית כגרים חשוב כאילו נראה במטלית דקי"ל הבגד הראשון ישרף וגם חלוקה זו לא הוזכרה בדברי רבינו. החלוקה השמינית דהיינו שני בגדים המוסגרים שנטל מטלית מזה וטלה על זה וחזר הנגע באחד מן הבגדים דין זה מפורש בתוספתא דתנן שני בגדים המוסגרים שנטל מטלית מזה וטלה על זה ונראה הנגע באחד מהם הוא ומטליתו ישרפו וכתב שם הר"ש הוא ומטליתו ישרפו היינו מה שטלה ממנו לבגד אחר ואע"ג דטלה מן המוסגר לטהור תנן במתניתין מציל את המטלית יש לחלק בין מוסגר לטהור למן המוסגר למוסגר עכ"ד. ויש סיוע מזה למה שכתבנו לעיל בחלוקה הרביעית דטעמא דבגד אינו אוחז עמו המטלית ומטלית אוחז עמו הבגד הוא משום דמטלית מחובר בטהור ומש"ה אין הבגד מושך המטלית והכא שהמטלית זה הוא מחובר בטמא אם נראה הנגע בבגד שניטלה ממנו המטלית ישרף הבגד והמטלית שניטלה הימנו שהיא מחוברת במוסגר האחרת ויש לדקדק לסברת מהר"ם מטראני שכתבנו לעיל דאף לר"ש אם חתך התיכה מן המוסגר ולא חברה עם הטהור אלא שהיא בפני עצמה אם חזר הנגע לבגד דשורף את המטלית דדוקא במחובר לטהור הוא דאמרינן מציל את המטלית א"כ מאי איריא דתני בתוספתא היכא דחיבר המטליה בבגד המוסגר אפי' שהמטלית הוא בפני עצמו ישרף המטלית וי"ל דרבותא אשמעינן דסד"א דוקא כשהמטלית הוא בפני עצמו שלא נתחבר לשום דבר אז הוא דישרף משום דעדיין חשיב מן הבגד שניטלה הימנו כיון שלא נתחבר עדיין עם דבר אחר אבל כשנתחבר עם דבר אחר אף שהוא טמא אימא לא חשיב מן הבגד הראשון ואם נראה הנגע בבגד לא ישרף המטלית קמ"ל דאין הדבר תלוי אלא בחיבורו עם הטהור וכל שאינו מחוברת עם הטהור בין שהוא בפני עצמו או שהוא מחובר עם הטמא אם נראה הנגע בבגד שורף את המטלית: ודע דבחלוקה זו דהיינו שחתך התיכה מבגד מוסגר וחברה עם בגד מוסגר אם נראה הנגע בבגד שניטלה ממנו התיכה הדין הוא ששורף הבגד והתיכה שניטלה ממנו שהיא מחוברת בבגד האחר דחשיב כאילו נראה הנגע בתיכה ג"כ אבל הבגד האחר כדקאי קאי דלגבי הבגד המחובר עם התיכה לא חשיב כאילו חזר הנגע בתיכה דומה למה שכתבנו בשם הר"ש בחלוקה הששית וכן אם נראה הנגע בבגד המחובר עם התיכה דינו שישרף הבגד עם המטלית המחובר בו דהא אף אם מטלית זה היה מחובר בבגד טהור ונראה הנגע בבגד המטלית טעון שריפה וכמו שכתבנו לעיל בחלוקה הששית והבגד שניטל ממנו מטלית זה כדקאי קאי דלגבי הבגד שניטלה ממנו המטלית לא חשיב כאילו נראה הנגע במטלית וכמו שכתבנו. והחלוקה התשיעית דהיינו אם נראה הנגע באחד מן המטליות דינו מפורש בתוספתא דתנן נראה באחד מן המטליות כולן ישרפו וכתב על זה הר"ש כולן ישרפו דכיון דשניהם מוסגרים הכל טעון שריפה דהא בטלה מן המוסגר בטהור נמי אמרינן תשמש לבגד והכא זה וזה מוסגר כאילו חזר בכל אחד ואחד עכ"ד. ולא הבנתי כוונת התוספתא דמדקאמר נראה באחד מן המטליות נראה שהיו כאן שני מטליות והיינו שנטל מטלית מזה וטלה על זה ומאחר נטל וטלה על זה וא"כ יש לתמוה אמאי ישרפו כולם דבשלמא הבגד המחובר עם המטלית אינו דישרף שהרי אף אם היה בגד זה טהור הא קי"ל דאם נראה במטלית משמש את הבגד השני וכן הבגד שממנו נחתך מטלית זה טעון שריפה דהא

ח בגד שבא כולו בתחלה ירקרק או אדמדם וכו'. בפרק כל היד עלה י"ט ובפרק

שני שבועות או פשה שורפין הכל: ח בגד שבא כולו בתחילה ירקרק או אדמדם. מסגירו שבוע אחר שבוע אם

ובפרק הנהנקין (דף פ"ז ע"ב) ר' נתן אבטולמוס אומר מנין לפריחת בגדים שהיא טהורה

משנה למלך

קי"ל חזר למטלית שבבגד הראשון ישרף אף המטלית שבבגד האחר אמאי ישרף וכי תימא דחשיב כאילו נראה הנגע בבגד המחובר עמו אותו הבגד נוסף עמו כמטלית שנהפך סימנו וכדתנן לעיל שאם נראה הנגע בגוד שישרוף הבגד והמטלית שנהפך סימנו הא ליתא דהאי התם שנראה הנגע בבגד ומש"ה הבגד מוסף עמו המטלית שנהפך סימנו אבל הכא שהנגע נראה במטלית אף שהבגד המחובר עמו טעון שריפה מ"מ לא חשיב כאילו נראה הנגע בבגד כדי לשבוך עמו המטלית שנהפך סימנו וכמ"ש לעיל דבטולה מן הטמא בטהור דאף שאם נראה הנגע במטלית הבגד הראשון טעון שריפה מ"מ אם חזר הנגע בבגד הטהור אף שהמטלית המחובר עמו טעון שריפה מ"מ הבגד הראשון שניטל ממנו החתיכה כדקאי קאי דלגבי הבגד הראשון לא חשיב כאילו נראה הנגע במטלית וכן אין לומר דטעמא דהמטלית האחר טעון שריפה הוא משום דכיון דנטמא הבגד האחר משום דנראה הנגע במטלית זה שנהפך הימנו א"כ חשוב כאילו נראה הנגע באותו בגד ומש"ה טעון שריפה המטלית המחובר עמו וכדקי"ל דבטולה מן הטמא בטהור ונראה הנגע בבגד הטהור שישרף המטלית המחובר הא נמי ליתא מטעמא דכתיבנא דכללו של דבר דלעולם אין המטלית או הבגד מוסך מטלית או בגד עמו אלא באחד משני דרכים או שהם מחוברים עכשיו או שהיו מחוברים מקודם אבל בהבגד שני הדרכים הללו הינו טעון שריפה וא"כ בנראה הנגע באחד מן המטליות המטלית האחר מהיכן יבא לו הטומאה הא לא היו מחוברים מקודם וגם עכשיו אינם מחוברים. ועוד אני תמיה דמה הפרש יש בין אם נראה הנגע באחד מן המטליות או אם נראה באחד מן הבגדים דכי היכי דבנראה באחד מן המטליות אמרינן דכולן ישרפו דהיינו הבגד המחובר והבגד שניטלה ממנו מטלית זה והמטלית האחר ג"כ או משום הבגד המחובר למטלית זה שנראה בו הנגע שמוסך עמו המטלית שנהפך הימנו או משום הבגד האחר שאוחז עמו המטלית המחובר עמו א"כ גם אם נראה הנגע באחד מן הבגדים יהיו כולם טעונים שריפה דהיינו המטלית המחובר עמו והמטלית שנהפך הימנו והבגד האחר ג"כ יהיה טעון שריפה או משום המטלית שנהפך הימנו שהוא מחובר עם הבגד שנראה בו הנגע או משום המטלית המחובר עמו שקיבל הנגע מן הבגד שנהפך הימנו. והטור הייתי לומר דדוקא היכא דנראה הנגע בבגד או הוא דאמרינן דאף שנטמא המטלית המחובר עמו מ"מ אין המטלית מוסך הבגד אשר נהפך הימנו חתיכה זו וכדאמרינן בטולה מן המוסגר בטהור שאם נראה הנגע בבגד הטהור אף דחשיב כאילו נראה הנגע במטלית מ"מ אין כח במטלית לאחוז עמו הבגד אשר נהפך הימנו כיון שלא נראה הנגע במטלית לפי שאין כח במועט דהיינו המטלית לאחוז המרובה אלא דוקא אם נראה הנגע בו אבל כשלא נראה הנגע בו אלא שקיבל הטומאה מזולתו אין בו כח למשוך המרובה ומש"ה בשני בגדים מוסגרים שהתך מזה וטלה בזה אם נראה הנגע באחד מן הבגדים ישרף הוא ומטליתו דהיינו המטלית המחובר עמו והמטלית אשר נהתך ממנו והברו עם הבגד האחר אבל הבגד האחר אינו זקוק לשריפה דמהיכן תבא הטומאה לבגד האחר על כרחין מאחד מן המטליות או מן המטלית המחובר עם הבגד שנראה בו הנגע שיאחוז עמו הבגד אשר היה מחובר עמו מקודם או מן המטלית אשר נהתך מן הבגד אשר נראה בו הנגע שימשוך את הבגד עמו להיותו מחובר עמו והא ליתא וכמ"ש שאין כח במועט לאחוז המרובה אלא כשנראה הנגע במועט לא כשקיבל הטומאה מזולתו. אבל כשנראה הנגע באחד מן המטליות שנטמאו כל הבגדים מן הדין או נטמא ג"כ המטלית האחר לפי שהבגד המחובר עם המטלית אשר נראה בו הנגע או הבגד אשר נהתך הימנו המטלית אשר נראה בו הנגע מושך עמו המטלית האחר ואע"פ שלא נראה הנגע בבגדים מ"מ יש כח בהם לאחוז עמהם את המועט ואע"פ שלא נראה הנגע בהם אלא שקיבלו מזולתם. כללו של דבר המועט אינו מושך המרובה אלא כשנראה הנגע במועט אבל המרובה מושך עמו המועט אף שלא נראה הנגע במרובה אלא שקיבל הנגע מזולתו. זה עלה בדעתי ולא נתקררה דעתי בזה. עוד נ"ל דהכא לא מיירי בטלה מזה על זה ומזה על זה אלא מיירי בטלה מזה על זה דוקא ומאי דתני נראה באחד מן המטליות לאו דוקא אלא אגב דתני נראה באחד מהם תנא סיפא נמי נראה באחד מהם ולעולם דליכא כי אם מטלית אחד ולפ"ז ניחא כל החלוקות דרישא תני נראה באחד מהם ישרף הוא ומטליתו והכוונה הוא שאם נראה בבגד אשר נהתך הימנו המטלית ישרף הוא והמטלית המחובר עם הבגד האחר אבל הבגד האחר כדקאי קאי ואם נראה הנגע בבגד המחובר ישרף הוא עם המטלית המחובר עמו אבל אם נראה הנגע במטלית כולן ישרפו דהבגד המחובר עמו ישרף דהא קי"ל והמטלית תשמש את הבגד השני בסימנין והכא שהוא מוסגר ישרף והבגד האחר ישרף משום דקי"ל נראה במטלית הבגד הראשון ישרף. ושוב ראיתי בתוספתא והכי איתא שני בגדים המוסגרים שנטל מטלית וטלה על זה מטלית מזה וטלה על זה כו' וא"כ סדרא קושיין לדוכתה וצריך עיון: עוד יש חלוקה שלישית והוא שהתך החתיכה מבגד טהור וחברה עם המוסגר אבל לא חברה במקום הקרע ונראה שדין מטלית זה הוא כדין המטלית שחיבר במקום הנגע ואם נראה הנגע בבגד מציל את המטלית ואם נראה במטלית שורף את הבגד. ומיהו לפי מ"ש לעיל דלעולם הטמא אוחז הטהור והטהור אוחז הטמא ומאי דתנן דאם חזר הנגע לבגד דמציל את המטלית הוא משום דמטלית זה גזירת הכתוב היא שיתחברנו בבגד ומש"ה אין הבגד אוחז המטלית אבל לעולם דאף הטמא אוחז עמו הטהור וכדתנן והמטלית תשמש את הבגד השני בסימנין הרי שהטמא מושך עמו הטהור. א"כ בחלוקה זו שחיבר חתיכת בגד מוסגר בטהור והזר הנגע ישמש הבגד למטלית בסימנים ולא מבעיא גלוי לדין זה ואם נראה הנגע במטלית הבגד ישרף דומה למה שאמרו בתוספתא דבטולה מן הטמא בטהור ונראה הנגע בטהור שהמטלית ישרף ולענין המטלית עצמו נראה דאליבא דכ"ע לא ישרף אלא ישמש את עצמו ולא מיבעיא להר"ש דס"ל שאף במטלית שחיבר במקום הקרע אם נראה הנגע במטלית דדוקא הבגד ישרף אבל המטלית יציל את עצמו דודאי דהוא כדין בנדון דידן. אלא אף לסברת רבינו דס"ל שאם הזר למטלית דישרוף הכל הבגד והמטלית מ"מ אפשר דבמטלית זה שלא בא במקום הנגע שלא ישרף דדוקא במטלית הבא במקום הנגע ס"ל דישרף משום דעליה אמר קרא ואם תראה עוד בבגד וכו' בא"ה תשרפנו וקאי לבגד ולמטלית דמיירי ביה קרא אבל במטלית זה אפשר דאף רבינו יודה שאינו נשרף אלא ישמש את עצמו. ולפי זה אפשר לומר דהיא דתניא בתוספתא הטולה מן הטהור במוסגר לא הוי דינא דמתניתין דצריך מטלית וכמו שכתב הר"ש אלא דין התוספתא הוא הנדון שאנו דנין עליו ומש"ה הני נראה במטלית ישרוף את הבגד והמטלית תשמש את עצמה אבל בדינא דמתניתין כ"ע לא פליגי שאם נראה במטלית שורף הכל וכמו שפסק רבינו. ובזה ניחא מה שהקשינו לעיל דאיך פסק רבינו נגד התוספתא אלא דמ"מ קשה למה לא הביא דין התוספתא:

תנן בפי"ג דנגעים הבונה מן המוסגר בטהור חזר נגע לבית חולץ את האבנים חזר על האבנים הבית הראשון יותץ והאבנים ישמשו את הבית השני בסימנים ע"כ. והנה בחלוקה הראשון דהיינו אם חזר נגע לבית דחולץ את האבנים כיוצא בזה תנן בפי"א דנגעים מ"ו גבי בגדים והנה לגירסת רבינו דגריס התם חזר נגע לבגד שורף את המטלית ניחא דהוו בגדים ובתים שוים בדינם אך לגירסת הר"ש דגריס גבי בגדים מציל את המטלית לפי שאין הטמא אוחז עמו הטמא המחובר בטהור קשה טובא ממתניתין דבתים דתנן חולץ את האבנים ומאי שנא בתים מבגדים וכבר תמה על זה הרב בעל תוספות יו"ט יע"ש ואפשר לתרץ ולומר עם מה שכתבנו לעיל בשם מהר"ם מטראני דאף להר"ש דגריס מציל את המטלית היינו דוקא לפי שהיא מחוברת בטהור אבל אם התך החתיכה מן המוסגר והניחה בפני עצמה אם חזר הנגע לבגד המטלית ישרף לפי שאין מציל המטלית אלא חיבורו עם הטהור ולפי זה אפשר דלא שייך חיבור אלא גבי בגדים שתפרם זה בזה שאז נחשב כל הבגד אחד אבל גבי אבנים לא שייך חיבור והרי הוא כאילו אבני המוסגר הם בפני עצמם ומש"ה תנן חולץ את האבנים דכוותיה גבי בגדים נמי שאינם מחוברים הוי דינא דישרף המטלית ועוד אפשר לומר דגבי בגדים דיש להם טהרה דהיינו אם

קצגו ועבאו מוכין פהות משלש על שלש וכמו שפסק רבינו בפי"ג דין י"א משני בהו ג"כ שהי לטהור אף שיש בו שלש על שלש כיון שהוא מחובר בטהור אבל גבי אבנים דאפילו אם דק אותם ... אינם יוצאין מידי טומאתן לא מהני להו חיבור בטהור. והחלוקה השניה דהיינו אם חזר על האבנים דהבית הראשון ינתץ והאבנים ישמשו את הבית השני בסימנים הכי תנן נמי גבי בגדים חזר למט... הבגד הראשון ישרף והמטלית תשמש את הבגד השני בסימנין. וראיתי לרבינו בפט"ו דין ז' ... נראה נגע על האבנים שבנה המוסגר ינתץ והבית השני מסגירין אותו בנגע זה כדין כל בית שנראה ... נגע בתחילה ע"כ. והנה לא הזכיר דין האבנים שנראה בהם הנגע מה יהיה דינם אם הבית ... נטהר. וראיתי להר"ש שכתב והני אבנים נמי בעו נתיצה אלא שממתין עד שישמשו את הבית ... בסימנים וכן כתבו לעיל גבי בגדים בחלוקה הרביעית שכתבו בתוספתא דהמטלית טעונה שריפה באח... לאחר שישמש את הבגד השני אף שנטהר הבגד השני. כן אמת דרבינו גבי בגדים נמי סתם את הדב... בפירקין דין ז' שכתב והמטלית תשמש את הבגד כו' אם עמד בעיניו שני שבועות שורפין הכל ומ... דבריו נראה דאין שריפה במטלית כ"א עם הבגד השני וכבר תמהנו לעיל שהוא היפך התוספתא ו... לא ידעתי למה שינה רבינו גבי בתים לשון המשנה ולא כתב והאבנים ישמשו את הבית השני וכמו ש... גבי בגדים מאחר שדרכו הוא להעתיק לשון המשנה. ודע דהשתא דתנן בפי"א דנגעים חזר נגע ל... כו' פירשה הר"ש דהיינו לאחר שקרע הנגע מן הבגד והביא מטלית מבגד טהור כו' ומתניתין ... עלה דאידך מתניתין הסמוכה לה דקתני וצריך מטלית ולענין הדין נראה דאם בשבוע ראשון הביא מט... וחיבר לבגד המוסגר שיש בו הנגע ופשה הנגע פשיטא דמציל המטלית אף שהבגד טעון שריפה מ... פשיון וכמו שפסק רבינו ריש פירקין שהרי פשיון זה מן הנגע היבן הוא ואפילו אם בפשיון זה יש ... כגריס מ"מ לא חשיב כנגע אחר ולומר שישמש הבגד למטלית בסימנים שהרי כבר כתבנו לעיל דהא ... מציל את המטלית הוא מכל וכל וכמו שנראה מדברי הר"ש שם. ואם נראה נגע כגריס במטליה להסתפק בזה מה יהיה דינו אם נאמר דהבגד ישרף משום דהא קי"ל דפשיון הרחוק אם הוא כג... מטמא משום פשיון וכמו שפסק רבינו בפירקין דין ד' או דילמא דלא שייך פשיון הרחוק אלא בבגד ש... מחובר עמו בתחילת הראות בו הנגע אבל בבגד שלא היה מחובר בו בתחילה כשנראה בו הנגע ... שייך בה פשיון הרחוק ועיין במה שכתבנו לעיל בחלוקה החמישית. ולענין המטלית נראה דאליבא ד... אף שנראה דהבגד ישרף המטלית ישמש את עצמו בסימנים ולא ישרף ואף לרבינו דס"ל דאם ... למטלית ישרוף הכל לא דמי לנדון דידן ודוק. והא דתנן הטולה מן המוסגר בטהור כו' פירשה ה... דהיינו בגד שמסגירו ועמד בעיניו בשבוע ראשון ובשבוע שני כהה דקורע ממנו הנגע ושורף מה ש... שהוא מוסגר קרי ליה כו' ולענין הדין נראה דאף בשבוע ראשון אם התך ממנו חתיכה וחברה בט... ופשה הנגע בשבוע ראשון או שעמד בעיניו בשבוע שני דלרבינו שורף את המטלית ולהר"ש מציל המטלית והא דלא פירש הר"ש למתניתין בכי האי גוונא הוא משום דסיפא דקתני חזר למטלית ... הראשון ישרף כו' ודין זה לא שייך אלא במוסגר דהר"ש אבל בנדון דידן דהיינו בשבוע ראשון אם ... הנגע למטלית הבגד הראשון כדקאי קאי וליכא למימר משום פשיון הרחוק דהא ודאי בשני נגדים לא ... פשיון הרחוק וזה פשוט והמטלית עצמו ג"כ יראה בתחילה כדין נגע חדש וזה פשוט. וגבי נגעי ב... דתנן הבונה מן המוסגר בטהור פירשה הר"ש לאחר שחילץ ונתץ וטח והביא אבנים אחרות ובנה במקו... והסגירו ובתוך ימי הסגרו לקח מאותו בית אבנים ובנאן בבית טהור והך מתניתין רישא וסיפא מיתוקמי אלא בגוונא דהר"ש משום דלא משכחת נתיצה כי אם לאחר שחילץ וטח וא"כ הא דתנן ... נגע על הבית חולץ את האבנים דמדין נתיצה נגעו אלא דלא שייך נתיצה כיון שהם בבית טהור ע"כ דהכ... הנגע בבית הראשון לאחר חליצה וטיחה הוא וסיפא נמי דקתני הבית הראשון ינתץ ע"כ בכי האי גוו... הוא. ומיהו נראה לי דלאו דוקא כשלקח האבנים מן הבית המוסגר לאחר חליצה וטיחה אלא אף שלק... בשבוע ראשון או בשבוע שני ובנאם בבית טהור ואה"נ הוזקק הבית הראשון לחליצה וטיחה והזר ה... לבית שחולצין האבנים אף שסלקיהם והבנין היה קודם חליצה וטיחה כיון שכבר נתחייב זה הבית בנתי... דין האבנים כדין בית שניטל ממנו וכן אם חזר על האבנים לאחר חליצה וטיחה של הבית הראשון ה... הראשון ינתץ כדינו ודכוותה גבי בגדים דאם התך החתיכה מן הבגד המוסגר בשבוע ראשון והברה בט... ולבסוף הוזקק הבגד הראשון לקריעת מקום הנגע אם חזר הנגע על הבגד לרבינו שורף המטלית ול... מציל את המטלית ואם חזר על המטלית לאחר שקרע הנגע מן הבגד הראשון הבגד הראשון ישרף והר... דלא פירש להני מתניתין בכה"ג הוא משום דכיון דע"כ כשחזר הנגע הוא לאחר הליצה וטיחה וג... בגדים לאחר שקרע מקום הנגע מלתא פסיקתא קאמר דכשבנה או כשטלה היה לאחר חליצה וטיחה לאחר שקרע מקום הנגע וחיבר לו מטלית. ודע שהרב תיו"ט בפי"ג דנגעים מ"ה הביא בשם מה... פירוש מחודש בהא דתנן חזר נגע לבית חולץ את האבנים דלאו מדין נתיצה נגעו בה אלא עלה ... קמ"ל וכי היכי דגבי בגדים תנן מציל את המטליה הכי נמי גבי בתים הוי דינא הכי יע"ש. ודע ש... ב' בתים המוסגרים שנטל מזה ובנה בזה דינם כדין הבגדים שכתבנו לעיל בחלוקה השמינית והתשיעית שהביא הר"ש מהתוספתא דאבנים כמטלית. גרסינן בתוספתא בית המוסגר שנשרו ממנו אבנים טהו... שני בתים מוסגרים שנטל אבן מזה ובנה בזה ונראה נגע באחד מהן היא טמאה בלבד ולהר"ש או אבנים כמטלית ע"כ. ונראה דהא דקתני ברישא דאם נשרו אבנים טהורות ת"ק הוא אבל לראב"ש ד... הבתים לבגדים אף האבנים שנשרו הם טמאים דהא בבונה מן המוסגר בטהור קי"ל כראב"ש דאם ... הנגע על הבית חולץ את האבנים וכ"ש כשאינם מחוברים בטהור וכמ"ש לעיל בשם מהר"ם מטר... דיותר יש להקל במחובר עם הטהור מכשהם בפני עצמם והיינו טעמא דרבינו לא הביא בחיבורו התוספתא הלזו:

ח בגד שבא כולו בתחילה ירקרק וכו'. כתב על זה מרן בפרק כל היד ובפרק הנהנקין רבי נתן אבטולמוס אומר מנין לפריחת בגדים שהיא טהורה כו' וקשיא לי דהתם משמע דרבנן פל... עליה ואמאי שבק רבנן ופסק כרבי נתן עכ"ד. ולי נראה דטעמיה דרבינו הוא מדאמרינן בפרק א... מקומן עלה ל' דבר הלמד בהיקש מהו שילמוד בג"ש הא שמע רבי נתן בן אבטולמוס אומר מנין לפרי... בגדים שהיא טהורה נאמר קרחת וגבחת בבגדים ונאמר קרחת וגבחת באדם מה להלן פרח בכולו ט... אף כאן פרח בכולו טהור והתם מנלן דכתיב מראשו ועד רגליו ואיתקש ראשו לרגל מה להלן כ... הפך לבן טהור אף כאן כולו הפך לבן טהור ע"כ. וס"ל לרבינו דרבנן דחולקים על רבי נתן ס"ל דד... הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בג"ש וכיון דנתקין לא למדו דין זה דבריחה אלא מהיקשא דמראשו ו... רגליו שוב אין הנתקים חוזרים ומלמדים לבגדים בג"ש. ולפי הנראה שהאי דתלמודא הכי ס"ל דהלכ... כרבי נתן מדבעו מהו שילמוד ופשטוה מרבי נתן דמלמד בג"ש ואם איתא דליתיה להא דרבי נתן כ... להו למיפשטה דאינו חוזר ומלמד בג"ש מרבנן דפליגי עליה דרבי נתן אלא ודאי דס"ל לסתמא דתלמו... דהלכתא כרבי נתן ורבי יוחנן התם לא דחה ראיה זו אלא משום דהוו חולין אבל בקדשים אין דו... למד מלמד והתם בקדשים קיימינן וכדאיתא התם אבל בחולין גם הוא מודה דחוזר ומלמד בג"ש מ... דרבי נתן ומש"ה פסק רבינו כרבי נתן. ומ"מ אני תמיה בזה דהא לרבי נתן פריחה בין לנתקין ו... לבגדים לא למדנו אלא מנגעי עור בשר אלא שנתקין למדין בהיקש וחוזרין ומלמדין בג"ש לבגד... וא"כ איך כתב רבינו דאם אחר שפטרו בא כולו ירקרק או אדמדם שהוא טהור והלא גבי נגעי ... בשר קי"ל פורח אחר הפטור בהוא טמא מוחלט וכמו שפסק רבינו רפ"ז וזה הוא דבר מתמיה שאם הפרי... לא למדנו אותה בבגדים אלא מן האדם איך נקל בפריחה האדם. וראיתי להראב"ד ז"ל שהשיגו ... וכתב על דין זה אם כן מצא נוכחא שלו הרי טוב ואם מדעתו אין שומעין לו שהרי באדם פורח א... בטטור

(כסף משנה)

ה וכו' וקשיא לי דהתם משמע דרבנן פליגי עליה ואמאי שבק רבנן ופסק כרבי נתן : ב הראב"ד ואחר שפטרו וכו'. א"א לא מצאתי נוסחא מאושרת בזה וכו'. כתב הר"י קוס ז"ל ונראים הדברים ק"ו בבגדים פי' דעיקר פריחה לטהר באדם כתיבא ומ"מ ו הטוה דין פריחת בגדים לדין פריחת נתקים שנתבאר פ"ח שאפי' פריחה לאחר סור מטהרת בהם. ומ"ש רבינו וזה שנאמר דים בקרחתו וכו'. כלומר לא יקשה עליך ו דבקרחתו או בגבחתו דמשמע דקרחתו ו האריג וגבחתו היינו השוכין וקתני או ן פירוש קרחתו וגבחתו כן אלא קרחתו אלו קים גבחתו אלו החדשים וכן פירש בתורת ים וכן תרגם אונקלוס. ומה שכתב רבינו כנס ופשה ישרף. בתוספתא פרק חמישי: בגד שמוכין יוצאין על פניו מן האריג וכו'. בספי"א דנגעים:

הבגדים הצבועים וכו'. בפרק י"א דנגעים העורות והבגדים הצבועים אינם מאין בנגעים הבתים בין צבועים בין שאינם ים מטמאין בנגעים דר"מ רבי יהודה אומר וא כבתים ר"ש אומר הצבועים בידי שמים אים [בנגעים] בידי אדם אינם מטמאין געים] ופירש ר"ש הצבועים אפי' בידי שמים "כ יליף טעמייהו מקראי בין צבועים ואפילו ' אדם העורות כבתים בבגדים ובתים ו ר"י ור"ש לר"מ : בגד ששתיו צבוע וכו'. ק י"א דנגעים שם. וכתב ר"ש בשתם ים הערב נראה בכרים ובכסתות השתי ה כדמשמע בתוספתא והדבר תלוי לפי האומנות ולכך סתם ושנה אחר הנראה : ת מג' אצבעות וכו'. בפי"ב ובפרק במה מדליקין (דף כ"ט) מייתי לה מקרא : בגד שארג בו פחות מג' על ג' וכו'. בפי"ב דנגעים שם :

התופר מטליות וכו'. נלמד מהדין שיבא בסמוך :

בגד שהוא מטליות וכו'. בפרק אחד עשר דנגעים ובתורת כהנים קייטא שיש פספסים צבועים ולבנים פוסים מזה לזה ו את ר' אליעזר והרי הוא פספס יחידי קנא יסגיר שמא יעמוד שני שבועות והעומד דים שני שבועות טמא ופירש רבינו קייטא מחובר מחתיכות קטנות וכל חתיכה את פספס מן כס ידא. וסובר תנא דמתניתין "פ שאין בכל חתיכה שלש על שלש מטמא צים כאילו היה ארוג כי התפירה חיבור : הוא וסובר שכשים בין שתי החתיכות לבנות כה צבועה בינתיים אינה חשובה הפסק ומועיל הפשיון

(כסף משנה)

הפשיון מחתיכה לבנה זו לחתיכה לבנה הרחוקה ומ"ש מה שנתבאר דבבגדים מטמא פשיון רחוק ובתוספתא פליג רבי נחמיה וסובר דבעינן שיהיה באחת הלבנה ג' על ג' ואינה הלכה אלא כת"ק וכרבי אליעזר ורבותיו שבמשנה אמרו שאלו את ר"א הרי הוא פספס יחידי פי' שאין שם לבן אלא חתיכה אחת שאין בה ג' על ג' וכל השאר צבוע מה יהא דינה שהרי אין בה מקום לפשיון כי הנגע ממלא כולה כי אין בה אלא כגרים לבד אמרו לו מה תועלת בהסגר זה שהרי אין שם חתיכה אחרת לבנה שיפשה לה א"ל לא שמעתי א"ל רבי יהודה בן בתירא אלמד בו א"ל אם לקיים דברי חכמים הן א"ל שמא יעמוד בו שני שבועות והעומד בבגדים שני שבועות טמא א"ל הכה גדול אתה שקיימת דברי חכמים :

פי"ג א אין מטמא בנגעים אלא בגדי צמר ופשתים וכו'. מפורש בתורה.

ומ"ש בין קשה בין רך. ומ"ש אף העור הצבוע בידי שמים מטמא בנגעים. כבר כתבתי בפרק שקודם דבפרק י"א איפליגו תנאי בעורות דלר"מ אף הצבועים בידי שמים אינם מטמאין בנגעים ולר' יהודה אפילו צבועים בידי אדם מטמאים בנגעים ולר"ש הצבועים בידי שמים מטמאים בנגעים ובידי אדם אינם מטמאין בנגעים ורבינו כתב אף העור הצבוע בידי שמים מטמא בנגעים ואין לפרש דה"ק אצ"ל דצבוע בידי אדם מטמא בנגעים אלא אף הצבוע בידי שמים מטמא דהא משמע במתניתין ובת"כ דיותר ראוייס לטמא הצבועים בידי שמים מהצבועים בידי אדם הילכך ודאי ה"ק אע"פ שהוא צבוע מטמא בנגעים והוא שיהיה צבוע בידי שמים וא"כ פסק כרבי שמעון ויש לתמוה היאך פסק כר"ש נגד ר"י וי"ל משום דבצבועים בידי אדם ה"ל ר"מ ור"ש תרי נגד ר"י והלכה כרבים ועי"ל דהא דר"ש שנויה בתוספתא בשם רבי עקיבא וידוע דהלכה כרבי עקיבא מחבירו : והלבדים כבגדים וכו'. בתוספתא רפ"ה והאהלים מטמאים בנגעים וכו'. שם ובתורת כהנים :

ב כל הבגדים וכו' עד יראו בתחלה. ר"פ י"א דנגעים : בגד שהוא כלאים וכו'. בתורת כהנים :

ג צמר גמלים וצמר רחלים וכו'. ברפ"ט דכלאים ובפי"א דנגעים :

ורחל בת עז וכו'. בפ"ב דבכורות (דף י"ז): בגד שהיה שתיו פשתן וכו'. תוספתא פ"ה בגד ששתיו סריקין וכו' ואינו מפרש כר"ש שהוא צבע אלא מין משי כמו הכלך והסריקין וה"ה לקנבוס :

אם עמד בו שני שבועות ישרף. אבל בגד שהסגירו ופשה הנגע בכולו ונעשה ירקרק או אדמדם או שפטרו *ואחר שפטרו בא כולו ירקרק או אדמדם הרי זה טהור. כבס ופשה ישרף: ט בגד שמוכין יוצאין על פניו מן האריג כגון סגוס של צמר ונראה בו נגע אינו מתטמא עד שיראה הנגע במוכין ובאריג עצמו. וזה שנאמר בבגדים בקרחתו או בגבחתו קרחתו אלו השחקי' גבחתו אלו החדשים: י הבגדים הצבועים אינן מטמאין בנגעים בין שצבועין בידי אדם בין שצבועין בידי שמים עד שיהו לבנים. בגד ששתיו צבוע וערבו לבן ערבו צבוע ושתיו לבן הכל הולך אחר הנראה. פחות משלש אצבעות על שלש אצבעות מן האריג אינו מטמא בנגעים: יא בגד שארג בו פחות משלש על שלש ונראה בו נגע ואחר כך השלימו לשלש על שלש טהור: יב התופר מטליות שאין בכל אחת מהן שלש על שלש ועשה מהן בגד הרי זה מטמא בנגעים שהתפור כארוג וכולו בגד אחד הוא: יג בגד שהוא מטליות מטליות מהן צבועין ומהן לבנים ונראה נגע בלבן שבו מסגירין אותו אם עמד שני שבועות נטמא כולו ויישרף. וכן אם פשה הנגע במטלית לבנה אחרת הרי זה פשיון אע"פ שיש ביניהם צבוע. היה כולו צבוע ובו פס אחד לבן אפילו כגרים ונראה בו נגע יסגיר שאם עמד בעיניו ולא הוסיף ולא כהה שני שבועות ישרף:

השגת הראב"ד

ואחר שפטרו בא כו'. א"א לא מצאתי נוסחא מאושרת בזה ומה שאמרו או שפטרו ואחר שפטרו בא כלומר ירקרק ואדמדם הרי זה טהור אם כן מצא נוסחא שלו הרי טוב ואם מדעתו אין שומעין לו שהרי באדם פורח אחר הפיטור טמא מוחלט הוא ונראין הדברים קל וחומר בבגדים:

פרק שלשה עשר

א אין מטמא בנגעים אלא בגדי צמר ופשתים בלבד. או השתי או הערב של צמר ופשתים. וכל כלי העור בין קשה בין רך. אף העור הצבוע בידי שמים מטמא בנגעים. והלבדים כבגדים ומטמאין בנגעים. והאהלים מטמאין בנגעים בין שהיו של צמר ופשתים בין שהיו עור: ב כל הבגדים של צמר ופשתים מטמאין בנגעים חוץ מבגדי עכו"ם. הלוקח בגדים מן העכו"ם יראו בתחלה. בגד שהוא כלאים מן הצמר ומן הפשתים מטמא בנגעים: ג צמר גמלים וצמר רחלים שטוואן זה עם זה אם רוב מן הגמלים אינו מטמא בנגעים ואם רוב מן הרחלים מטמא בנגעים. מחצה למחצה מטמא בנגעים. והוא הדין בפשתן וקנבוס שטרפן זה בזה. ורחל בת עז אין הצמר שלה מטמא בנגעים. בגד שהיה שתיו פשתן וערבו קנבוס או שתיו קנבוס וערבו פשתן אינו מטמא בנגעים. וכן אם היה שתיו או ערבו פשתן או צמר והשאר נוצה של עזים וכיוצא בה אינו מטמא

העור

משנה למלך

ור טמא מוחלט הוא ונראין הדברים ק"ו בבגדים ע"כ. ואני תמיה על הר"א ז"ל דהא פריחה בבגדים הוזכרה בכתוב כלל וא"כ לא ימנע אם הרב כוונר שאין שום לימוד בבגדים מהיקש או מג"ש שנלמוד פריחה א"כ אמאי לא הסיגו אעיקרא דדינא דמנא לן פריחה בבגדים דודאי מסברא אין אנו יכולין ד דין זה דפריחה שהוא גזירת הכתוב. ואם הרב אית ליה דאיכא היקש או ג"ש למידרש מיניה א דאדם דאית ליה פריחה לא ידעתי אמאי שבקיה לרגזנותיה ולא בא על רבינו בסופה ובסערה ו ולומר שאם אין אנו למדין דין הפריחה אלא מאדם מהיכא תיתי שנלמוד יותר משמלמד אשר ע"כ דלרבי נתן בין בנתקין בין בבגדים אין הפריחה מטהרת אלא מתוך הסגר או מתוך החלט אבל מתוך אין הפריחה מטהרת הפריחה דנגעי עור בשר ורבנן חולקין על רבי נתן בהיקש דמראשו ועד ו דמהתם יליף רבי נתן פריחה בנתקים משום דס"ל דאדרבה רגליו דקרא אין הפריחה נוהגת בהם אמרינן סוף פ"ד דערכין עלה ת"י מראשו ולא ראשו בכלל רגליו ולא רגליו בכלל ומכה ממעטינן רגל דאינו מעכב את ההופך כולו לבן וכדאיתא בת"כ והכי תנן בפט"ז דנגעים מ"ז ואין ספק את זו דרגליו ולא רגליו בכלל היא חולקת על רבי נתן וכמ"ש התוספות שם בד"ה ואי בעית כו'. ו ס"ל לרבנן דפריחה נוהגה בנתקים וכדתנן בפ"י מנגעים מ"ט והיינו מדאמרינן בת"כ מנין אתה היה בו נתק כגרים וניתק כל הראש טהור ה"ל ואיש כי ימרט ראשו טהור הוא כו' הרי שלמדנו דין והה מן הכתוב וכיון שלמדנו כן מרבוי הכתוב אין לנו לחלק בין פרח מתוך הסגר לפרח מתוך פטור לן קראי לאוכוחי דודאי מתוך הסגר טהור כדאית לן גבי נגעי אדם וכמ"ש מרן כל זה בפ"ח

דין י"ב בשם הר"י קורקוס ז"ל ורבנן בג"ש דקרחתו או גבחתו אינם חולקים אלא ס"ל דבגדים ילפי מנתקים בג"ש דקרחת וגבחת וא"כ כי היכי דגבי נתקים כל פריחה מטהרת ואפילו לאחר הפטור ה"נ בבגדים ורבינו פסק כרבנן ומש"ה פסק בנתקין ובבגדים דאפילו לאחר הפטור טהור והכיא דפרק כל היד והנתקין מיירי בכה"ג דנחלקו בנגעי בגדים שהיתה בהם פריחה לאחר הפטור דלרבנן טהור ולרבי נתן טמא ונמצא שנחלקו בדבר שזדונו כרת לענין טומאת מקדש וקדשיו והתם לא הביאו ברייתא זו דרבי נתן כי אם בקיצור לפי שלא הוצרכו אלא לומר שיש מחלוקת בנגעי בתים ונפקא מינה לזקן ממרא אבל עיקר נוסחת הברייתא היא כמו שהיא שנויה בזבחים ופסק רבינו כרבנן בין תבין :

י פחות מג' אצבעות כו'. דע דאע"ג דקי"ל דאריג כל שהוא טמא וכדאיתא בפרק במה אשה (דף ס"ג) וכמו שפסק רבינו בפרק כ"ב מהלכות כלים היינו דוקא בשאר טומאות אבל בנגעים אינו מסטמא בפחות משלש על שלש דרבויא דאו בגד בשרלים הוא דכתיב. ועיין במ"ש הרב קרבן אהרן בפרשת תזריע אברייתא דאין לי אלא בגד וארג בו שלש על שלש כו' שכתב בסוף דבריו דלפי הגירסא הכתובה שם בא לרבות אריג כל שהוא אף לנגעים ועיין במ"ש התוס' פ"ב דשבת (דף כ"ס) ד"ה ת"ל :

פי"ג ב כל הבגדים כו'. (א"ה ולענין בגדי גר תושב עיין מ"ש הרב המחבר לקמן ה"ד די"א יע"ש) :

מטמא בנגעים: ד העור שאינו מעובד אינו מטמא בנגעים. וכן העור שהוא גולם קודם שעשה ממנו כלים אינו מטמא בנגעים שנאמר כלי העור. וכל כלי העור בין פשוטיהן בין מקבליהן כל שהן מטמאין בנגעים: ה עורות חיה שבים אין מטמאין בנגעים. חיבר להן מן הגדל בארץ אפילו חוט או משיחה של צמר או פשתים או עור בהמה וחיה המעובדין כל שהוא ועשה מהן כלים מטמאין בנגעים והוא שיחברנו לו כדרך חיבורי בגדים לטומאה: ו כל כלי הראוי להתטמא בשאר הטומאות אף ע"פ שאינו מתטמא במדרס הזב מפני שלא נעשה למשכב או למושב הרי זה מטמא בנגעים כגון קלע של ספינה והפרוכת ושבים של שבכה וממפחות ספרים והאבנט ורצועות מנעל וסנדל שיש בהן רוחב כגרים. הרי אלו וכל כיוצא בהן מטמא בנגעים ואין צריך לומר שאר הכלים כגון כרים וכסתות. החמת והתורמל נראין כדרכן ופושה הנגע מתוכן לאחוריהן ומאחוריהן לתוכן וכן כל כיוצא בהן מכלי העור הכפולין: ז סדין המקומט מפשיטין את קמטיו ורואין את נגעו: ח השתי והערב בין של צמר בין של פשתן מטמאין בנגעין מיד משיטוו אע"פ שלא ליבן הפשתן ולא שלק הצמר. וכמה יהיה בפקעת של טווי ותטמא בנגעים כדי לארוג ממנו שלש על שלש שתי וערב בין שהיה כולה שתי בין שהיתה כולה ערב. היתה הפקעת מקובצת מחוטים פסוקין אינה מטמאה בנגעים: ט שתי פקעיות המעורות זו לזו בחוט. וכן השתי שמקצתו לפוף על הכובד העליונה ומקצתו לפוף על הכובד התחתונה. וכן שני דפי חלוק שמעורות בחוט אחד ונראה הנגע באחד מהן השני טהור אף ע"פ ש[...]
אחד מחבר ביניהן. נראה הנגע בנפש המסכת ובשתי העומד אע"פ שמקצת הנגע בבגד ומקצתו בשתי הרי זה טמא. נ[...]
הנגע בשתי העומד לבדו הארוג טהור. נראה בארוג לבדו השתי העומד טהור. נראה בסדין שורף את הנימין. נראה בנ[...]
הסדין טהור. פשה מן הנימין לסדין הסדין טמא: י חלוק שנראה בו נגע מציל את האמריות שבו אפילו היתה האימרת [...]
או פשתים מצילה ואינה נשרפת: יא בגד מוסגר שצבעו או מכרו לעכו"ם טהור. וכן אם נתערב באחרים כולן טהורים. כ[...]
ועשהו מוכין פחות משלש על שלש טהור ומותר בהנייתו. היתה בהן אחת שלש על שלש ונראה בה נגע היא לבדה טמ[...]
יב בגד מוחלט שנתערב באחרים כולן טמאין וישרפו אפילו אחד בכמה אלפים. וכן אם קצצן ועשאהו מוכין הרי הן ט[...]
ואסור בהנייתן: יג אחד בגד או כלי עור או שתי או ערב המוסגר או המוחלט לענין טומאה הרי הוא אב מאבות הטו[...]
כאדם מצורע לכל דבר מטמא במגע ובמשא ובביאה ועושה משכב ומושב אפילו מתחת האבן. כיצד בגד מנוגע או[...]
או ערב או כלי עור המנוגעין שהכנים מהן אפילו כזית לבית טהור נטמא כל אשר בבית בין אדם בין כלים ונעשו כולן רא[...]
לטומאה. וכן משכב ומושב המונח תחת האבן *והניח כזית מהן למעלה מן האבן נטמא המשכב או המושב: יד מטלית שיש בה שלש על שלש אע"פ שאין בה כזית כיון שנכנס רובה לבית טהור טימאתו. היו בה כמה זיתים כיון שנכנס ממנה כזית לבית טהור נטמא. אע"פ שכל השיעורין הלכה למשה מסיני הרי הוא אומר לכל נגע הצרעת ולנתק ולצרעת הבגד ולבית

א סמג עשין רלח:

ד העור שאינו מעובד וכו'. בת"כ. ומ"ש וכן העור שהוא גולם וכו'. תוספתא פרק ששי ובת"כ: וכל כלי העור וכו':

ה עורות חיה שבים וכו'. ריש פ"א דנגעים ובת"כ מייתי לה מקרא. ומ"ש והוא שיחברנו לו כדרך חיבורי בגדים לטומאה. שם ובתורת כהנים מייתי לה מקרא:

ו כל כלי הראוי להתטמא בשאר הטומאות וכו'. בפרק אחד עשר דנגעים:

החמת והתורמל וכו'. שם. ומ"ש וכן כל כיוצא בהן וכו':

ז סדין המקומט וכו'. תוספתא פ"ק:

ח השתי והערב וכו'. בפרק אחד עשר דנגעים ובפרק קמא: וכמה יהא בפקעת וכו'. שם: היתה הפקעת מקובצת וכו'. גם זה שם:

ט שתי פקעיות וכו'. גם זה שם המעלה מן הפקעת לחבירתה וכו' ושני דפי חלק השנוי במשנה פי' רבינו בעת הבדל בגד או חלוק מחבירו כאשר ישארו שתי חתיכות מחוברות בחוט מן השתי או מן הערב:

ומה שכתב נראה הנגע בנפש המסכת וכו' עד הסדין טהור. גם זה שם ופירוש נפש היינו הערב כי חוטי הערב בשתי כנפש בתוך הגוף ומעמדת אותו כנפש ושתי העומד הוא השטות כדי לארוג. ומ"ש פשה מן הנימין וכו'. תוספתא בפ"ה:

י חלוק שנראה בו נגע מציל את האמריות שבו וכו'. בפי"א דנגעים חלוק שנראה בו נגע מציל את האמריות שבו אפילו הן ארגמן ובת"כ ושרף את הבגד וכו' א"כ למה נאמר בצמר או בפשתים להוציא אמריות שבו הוציא אמריות של זהב ושל שירים שאין מינן מטמא בנגעים ולא הוציא של ארגמן ושל זהורית טובה שמינן מטמא בנגעים ת"ל אשר בו הנגע הראוי לקבל נגע עכשיו ופי' ר"ש ארגמן וזהורית הוא צמר צבוע ותולעת שני מינן מטמא בנגעים דהיינו צמר שאינו צבוע. הראוי לקבל נגע עכשיו לאפוקי הני שהם צבועים עכ"ל. וז"ל דהינו שם מאמרו בצמר או בפשתים יורה שבגן מה שישרוף ומה שיעזוב ובאה הקבלה שיעזוב ממנו האמריות שבו ואפילו היו מארגמן אשר הוא צמר שלא תחשוב שהם לא יצילו מן [...] אם לא יהיו ממשי או מזהב והדומה לו לא שיהיו מצמר ופשתים עכ"ל. ונראה שרבי[...] שאפילו האמריות מצמר לבן אינן נשרפות עם הבגד מאחר שנתמעטו מהכתוב ושנ[...] ארגמן אורחא דמלתא נקט שדרך לעשות האמריות מארגמן אבל ה"ה אפילו מ[...] לבן הם ניצולות וה"ל כאילו אמר אפי' מצמר:

יא בגד מוסגר שצבעו וכו'. תוספת[א] ובת"ק. ומ"ש וכן אם באחרים וכו' עד ומותר בהנייתו. משנה דנגעים. ומ"ש היתה בהן אחת ג' על [...] תוספתא בפ"ה ולאפוקי מר"א בר"ש דא[...] נראה נגע בזו שהיתה ג' על ג' כולן [...]

יב בגד מוחלט שנתערב וכו'. משנה דנגעים. ובת"כ מייתי לה ומה שכתב אפילו אחד בכמה אלפי[ם]

יג אחד בגד או כלי עור וכו'. בת[...] תורת נגע הצרעת בגד הצ[...] הפשתים או השתי או הערב או כל כ[...] מקישן לבית מה בית מטמא בביאה אף מטמאין בביאה וכתבה ר"ש בפי"ג [...] הלכה ח' ופירש ר"ש מקישן לבית בפסו[ק] תהיה דכתיב ולצרעת הבגד ולבית וכיון [...] התם בגד לבית וה"ה לכל הכתובים כ[...] הבגד כגון שתי וערב וכלי עור. ומ"ש [...] במגע ומשא. ומ"ש ועושה משכב ומושב [...] ומ"ש כיצד בגד מנוגע וכו' שהכנים מה[ן] כזית לבית טהור נטמא וכו'. בפי"ג דנג[עים] וכתב הראב"ד וכן משכב ומושב המונ[ח] האבן והניח כזית מהן למעלה וכו' בחיי ראשי טעה בדמיונותיו וכו'. ואני [...] מאן יהיב לן מעפרא דמרן הראב"ד עיינין דמקשה לרבינו על אבן המנוגעת דבר שלא הוזכר בדברי רבינו כלל ואין [...] שספר מוטעה נזדמן לו בדברי רבינ[ו]

יד מטלית שיש בה שלש על שלש [...] תוספתא שם. ומה שכת[ב] בה כמה זיתים וכו'. משנה פרק י"ג [...] אע"פ שכל השיעורים הל"מ וכו': בגדים

השגת הראב"ד

*וסנים כזית מהן למעלה. א"א בחיי ראשי טעה בדמיונותיו כי הוא מדמה אבן המנוגעת [...] וסמס שהרי אמרו אשר ישב עליו הזב ולא אבן המנוגעת ותמה על עצמך ולמה לא אמרו [...] המצורע אלא שהמצורע יש לו משכב ומושב לטמא אוכלין ומשקין מפני שהוא ראוי למשכב אבל אבן מנוגעת שאינה ראויה לכך אין לה כלל וכן אמרו ר"ש אומר אשר ישכב עליו ואשר [...] עליו את שיש לו שכיבה ויש לו ישיבה וכו' *יצא זה שמת שאין לו שכיבה וישיבה וכו' ומזה [...] עצמו מיעט אבן המנוגעת לגמרי ולא מיעט המצורע ויש מזה במסכת נדה פרק דם הנדה [...] *[נ"א כתוב ואין זה שמת מטמא משכב ומושב]

משנה למלך

ד העור שאינו מעובד כו'. (א"ה עיין בת"ש הרב המחבר לקמן ריש פ"ב מהלכות כלים). בין פשוטיהם בין מקבליהן כו'. עיין לקמן פ"א מהלכות כלים דין י' ואי ס"ל לרבינו דנשתנה דין נגעים משאר טומאות דאפילו פשוטי כלי עור מתטמאים בנגעים קשיא לי הא דאמרינן בפ"ב דשבת (דף ז"ך) מה לנגעים שכן שתי וערב כו' אמאי לא קאמר נמי מה לנגעים שכן פשוטי כלי עור מטמא בהם:

ה ועשה מהן כלים מטמאים בנגעים וכו'. עיין במ"ש הר"ב תיו"ט בשם הר"י מהמפוצט עלה דמתני' ועיין בפירוש רבינו שם ובמסכת כלים פי"ז משנה י"ג ודו"ק היטב בדבריו:

והוא שיחברנו לו כדרך חיבורי בגדים לטומאה. (א"ה כתב מרן שם ובת"כ מייתי לה מקרא ופירוש דברי מרן אלו עיין לקמן בדברי הרב המחבר פ"א מהלכות כלים דין ג' גם שם שקיל וטרי על דברי הר"י מהמפוצט הנזכר):

יג וכן משכב ומושב כו'. נראה מדברי רבינו דס"ל דלא מיעטו בגמרא אלא אבן מנוגעת אבל בגדים עושין משכב ומושב כזב וקשיא לי הכיא דתניא בריש ספרי ר"ע אומר מזכר עד נקבה אחד אדם ואחד כלים במשמע ר"י אומר הרי אתה דן הואיל ואדם מטמא בנגעים וכלים מטמאים בנגעים מה אדם טעון שילוח כו' לא אם אמרת באדם שמטמא משכב ומושב תאמר בכלים שאין מטמאים משכב [...] לפיכך לא יטענו שילוח הרי אבן המנוגעת תוכיח שאינה מטמאה משכב ומושב וטעונה שילוח היא [...] לכלים שאע"פ שאינם מטמאין משכב ומושב יטענו שילוח ע"כ. מברייתא זו מוכח שכלים ואבן המ[...] דינם שוה שאינם עושים משכב ומושב וכדברי הראב"ד וכעת צ"ע:

יד מטלית שיש בה שלש על שלש כו'. מסתמות דברי רבינו נראה דאין חילוק בדינים אל[ו] מוסגר למוחלט אלא שכולם שוין בדין הטומאה. וזהו שבתחילת דבריו כתב אחד ב[גד או] כלי עור או שתי או ערב המוסגר או המוחלט לענין טומאה הרי הוא אב מאבות כו' ואני [...] זה מהא דאמרינן בפרק מצות חליצה (דף ק"ג) ת"ר מטלית שיש בו שלש על שלש אע"פ שאין ב[ה כזית] כיון שנכנס רובה לבית טהור טמאתהו מאי לאו מוחלטת לא מוסגרת אי הכי אימא סיפא היו בה [כמה] זיתים כיון שנכנס כזית ממנה לבית טהור טמאתהו אי אמרת בשלמא מוחלטת היינו דאיתקש למ[...] אי אמרת מוסגרת אמאי איתקש לגמ ופירש"י אי אמרת מוחלטת היינו דמטמא בכזית אפילו אין [...] בגד שלש על שלש משום דמוחלט איתקש לגמ וגמ מטמא בכזית ושוכל איתקש דכתיב אל נא תהי [...] מצורע

טו בגדים המנוגעים וכו'. תוספתא פרק שביעי:

ד א צרעת בתים כשני גריסין וכו'. בפי"ב ובת"כ מייתי לה מקרא. ומ"ש שרחבו כמו למיתת שש שערות בגוף וכו'. נלמד ממה ששנינו בפ"ז קוס הגרים ל"ו שערות והיינו לומר שיהא שם על שם שבתשבורת הם ל"ו על ל"ז:

שני המראות מצטרפין זה עם זה. יליף מבגדים: ופשיון הסמוך כל שהו . בס"פ י"ב ובת"כ יליף לה מקרא: אין נגעי בתים מטמאים וכו'. בת"כ ומסיים בה ומראיהם שפל מן הקיר משמע וזו כוונת רבינו במ"ש שיהיו שוקעות קיר וכמ"ש תחלה מראה הנגע וכו': שכתב ובב' המראות מסגירין או מחליטין ובפשיון

ובפשיון נותצין וכו'. מבואר בתורה אלא שהחלט זה שכתב בלא פשיון איני יודע מהו: ד כשיראה נגע בבית וכו'. בפי"ב. ומ"ש ואפילו חבילי עצים אפילו חבילי קנים. שם וכר"י ויש לתמוה למה פסק כמותו במקום ר"ש ור"מ דרבים נינהו ואפשר שרבינו סובר דהא ל"פ וצ"ע:

ה בית אפל וכו'. בפ"ב ואיתא בפ"ק דחולין (דף י' ע"ב) ומייתי לה מקרא בת"כ: ויעמוד על פתח הבית וכו'. בפי"ב ובת"כ מייתי לה מקרא ואע"פ שלא הוזכר במשנה אלא לענין הסגר משמע לרבינו דה"ה לענין מחליט ופוטר: ומה שכתב ואם עמד תחת המשקוף או שהלך לתוך ביתו וכו'. בת"כ ובפ"ק דחולין ופ' הנודר מן הירק (דף נ"ו ע"ב):
אין

ולבית הקיש נגעי אדם לנגעי בגדים ובתים והשוה המצורע למת שנאמר אל נא תהי כמת מה המת בכזית אף אלו בכזית: טו בגדים המנוגעים משלחין אותן חוץ לעיר בין שהיתה מוקפת חומה בין שאינה מוקפת וזה חומר בבגדים מבאדם:

פרק ארבעה עשר

צרעת [א]בתים כשני גריסין זה בצד זה נמצא רוחב הנגע כמו מקום צמיחת שש שערות בגוף ואורכו כשתים עשרה שערות בריבוע והפחות משיעור זה בבתים טהור וכל השיעורין הלכה למשה מסיני: ב שלשה סימני טומאה בבתים מראה ירקרק ואדמדם והפשיון וכולן מפורשין בתורה. ושני המראות מצטרפין זה עם זה. ופשיון הסמוך כל שהוא חוק כגרים אבל החוזר אחר הטוח כשני גריסין: ג אין נגעי בתים מטמאין עד שיהיה מראה הנגע שפל מן הקיר שנאמר שקערורות שיהיו שוקעין בקירות. ובב' המראות מסגירין או מחליטין ובפשיון נותצין ואם פשה אחרי הטוח נותץ את כל הבית שיתבאר: ד כשיראה נגע בבית אפילו חכם שיודע ודאי שזה נגע לא יגזור ויאמר נגע נראה לי בבית אלא אומר ן כנגע נראה לי בבית. וצוה הכהן ופינו את הבית אפילו חבילי עצים וחבילי קנים ואחר כך יבוא הכהן ויכנס ויראה ע: ה בית אפל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו אלא אם אין הנגע נראה בו טהור. ואחר שיראה הכהן את ע יצא ויעמוד על פתח הבית בצד המשקוף ויסגיר או יחליט או יפטור שנאמר ויצא הכהן מן הבית והסגיר את ת. לא שיסגיר והוא בתוך ביתו או בתוך בית המנוגע או תחת המשקוף אלא בצד פתחו. ואם עמד תחת המשקוף
או

א סמג עשין רלא:

משנה למלך

מוכרחת הואי וקאמר ליה אהרן למשה אל נא תהלט שלא תהא כמת ע"כ. הרי דמוכח מסוגיא ן כנגד המנוגע מטמא בכזית אלא במוחלט אבל במוסגר לא ורבינו כתם וכתב שאם הכניס כזית לבית טהור נטמא משום דמצורע איתקש למת וכמ"ש בסוף דבריו ולא חילק בין מוסגר למוחלט וכעת צ"ע:

ד אפילו חבילי עצים וחבילי קנים כו'. תנן בפי"ב דנגעים מ"ה כיצד ראיית הנגע כו' אפי' חבילי עצים ואפילו חבילי קנים דברי ר"י רש"א עסק הוא לפנוי אמר רבי מאיר מטמא כו' ע"כ. וכתב שם הר"ש עסק זה לפנוי בתמיה וכי להעסקו לפנות הבית הוצרך הכתוב מזקיקו לפנות דברים שאין מקבלים טומאה אלא לא בא הכתוב לדרוש אלא כמו שדרש ר"מ שהתורה ל ממונם של ישראל ע"כ. והנה כפי זה ר"ש ור"מ כולם הם בסברא אחת ופליגי עליה דר"י בינו פסק כר"י והמה מרן דלמה פסק כמותו במקום ר"ש ור"מ דרבים נינהו וכתב ואפשר שרבינו יברא לא פליגי ע"כ. ולא ידעתי איך יתכן לומר זה דהא פשטא דמתני' הוא דפליגי וראיתי בת"כ כירו לר"ש בזה אלא לאחר שהביאו סברת ר"י דאמר אפילו חבילי עצים אפילו חבילי קנים אמרו "מ עסק הוא לפנוי אמר ר"מ וכי מה מטמא לו כו' ואפשר שגם גירסת רבינו במתניתין כך היתה ר"י ור"מ פשיטא דהלכה כר"י אך רבינו עובדיה שגירסתו היא אמר ר"ש כו' כתב דאין הלכה נראה דהליכתא דר"י מה שאמר הכתוב ופינו את הבית היא גזירת מלך שגזר שכשיבוא הכהן יהיה פנוי אין שום תכלית לפנות חבילי עצים וזה הוא מה שאמרו בת"כ בטרם יבוא הכהן לראות את הנגע את הפנוי כלומר שלא יראה הכהן כי אם הנגע ולא דבר אחר ונראה דמלבד מה שנחלקו בפירוש יש קוקא אחרת בין ר"מ לר"י דלדעת ר"מ שהוא מפני שהתורה חסה על ממונם של ישראל אינו מן הדין לפנות שלא מצינו בשום מקום שיהיה האדם מוזהר שלא לטמא כליו אלא הכתוב נתן ל הכהן שימתין עד כדי שיפנו משום דחס על ממונם של ישראל דמן הדין תיכף שאמר המצורע ראה לי חייב הכהן לילך ולראות הנגע ומשום הפסד ממונו נתנה לו תורה רשות להמתין עד כדי הבית ואם המצורע אינו רוצה רשאי הוא לחבול בעצמו אבל אליבא דר"י נראה דהיא מצוה פרטית הכתוב שכשיבא הכהן יהיה הבית פנוי והרי זה מכלל החוקים ולפי זה אני תמיה על מ"ש רבינו דין ח' חהן שנראה בו נגע כו' שנאמר וצוה הכהן ופינו את הבית וגו' אם המתינה תורה לדבר שלא יטמאו כליו ק"ו לדבר מצוה ע"כ. והדבר הוא תימה אגלי דמאחר שהוא פסק כרבי יהודה חבילי קנים איך כתב שלא יטמאו כליו והלא לר' יהודה אין הטעם משום רחמנות אלא גזירת היא וא"כ אין ללמוד מכאן שממתין בבני שום דבר דהכא כך הוא מצותו שכשיבוא הכהן תהיה פנוי מכל וכל. וראיתי בפ"ק דמ"ק עלה ז' דאמרינן וביום הראות בו יש יום שאתה רואה בו כו' ר"י רבי אומר אינו צריך הרי הוא אומר וצוה הכהן ופנו וכו' ואמר רבא התם דר"י סבר דמהתם גרינן דחידוש הוא דהא עצים ואבנים בעלמא לא מטמאי והכא מטמאי ע"כ. ובכור הייתי לומר דהא דהא עצים ואבנים כו' קאי על טומאת הבית בעצמו בטומאת צרעת דבעלמא טומאת אדם הרי שמקבל שאר טומאות ואינו חידוש כל כך מה שמטמא בצרעת אבל טומאת הבית הוא חידוש גדול לא מצינו בשום מקום שהעצים והאבנים יקבלו טומאה והכא מקבלים טומאה ע"י הצרעת האבנים והעפר וכמבואר בדברי רבינו ריש פ"ו ולא נחה דעתי בזה משום דלמה לי מטמא דעצים אינם מקבלים טומאה משום דהוו פשוטי כלי עץ תיפוק ליה דלא מצינו בשום מקום טומאה בדבר שהוא בנין וכל מה שנזכר במסכת אהלות הבית טמא רוצה לומר על האדם והכלים שבבית אבל עצמו פשיטא שאינו מקבל טומאה וכמו שכתב רבינו בפ"ה מהלכות טומאת מת דין י"ב. ואפילו ס"ל להראב"ד דכל שהם מחוברים אינם מקבלים טומאה אלא דוקא פשתן וכמו שיראה המעיין יא בכלת התוספות בפרק במה מדליקין יע"ש וא"כ הול"ל בקיצור שהחידוש הוא שהוא מחובר ומקבל ותו קשה לי דלמה ליה לרבי יהודה לדחות סברת רבי מטעם חידוש תיפוק ליה דלא מצינן למילף דהתם לאו מטעם המתנה הוא אלא גזירת הכתוב לדעת ר"י וכמו שכתבנו למעלה. והנראה מדברי ות הוא שהחידוש הוא מה שמשנה אפילו חבילי קנים וחבילי עצים ומטעם זה כתבו בד"ה נפקא יקשי לרבא דאמר דלרבי יהודה ביום ולא בלילה נפקא ליה מכנגע נראה לי ולא לאורי. וקשה ר"י לא גמרינן מנגעי בתים דחידוש הוא וכוונתם בתירוץ קושיא זו הוא דלא אמר רבא דלא יליף שום החידוש אלא בהפנאה לחוד דזה הוא החידוש דכתיב ופנו את הבית ודריש ליה ר"י לעצים וא"כ לענין זה דוקא הוא חידוש אבל לענין האור אין חידוש בו כלל ולזה יליף מיניה לי ולא ולא יליף לענין המתנה דהוא בהפנאה ובהפנאה איכא חידוש וכבר בא כל זה מבואר בדברי הרב קרבן ע"ש. ולפי פשטן של דברים נתיישב הכל דלרבי יהודה דדריש מקרא דופינו לרבות חבילי קנים למדנו

מזה דהכא חבילי קנים נמי מקבלים טומאה אגב הבית וטעמא דקרא דאמר ופנו הוא משום דחסה תורה על ממונם של ישראל משום דגזירת הכתוב הוא בבית המנוגע שיטמא אפילו עצים ואבנים ומש"ה קאמר דאין למדים מכאן המתנה למצורע שהרי חידש הכתוב כאן חידוש דאפילו עצים יקבלו טומאה ואפשר דמפני הומר זה נתנה לו תורה רשות להמתין אבל במקום אחר אין לנו להמתין ור"ש דקאמר ליה לר"י עסק הוא לפנוי כפי סברתו דחבילי קנים אינם מקבלים טומאה אבל לר"י ליכא קושיא כלל דלדידיה חבילי קנים וכלים שוים הם בדינם. הן אמת דלפי פשטן של דברים מתיישב הכל אך הדבר מצד עצמו הוא תימה בעיני שלא ראיתי בשום מקום חידוש זה דהבית יטמא דבר שאינו מקבל טומאה ורבינו לא הזכיר מזה כלל אף שפסק כר"י והרואה דבריו בפי"ו שם הבית מה שמטמא בית המנוגע לא הזכיר כי אם אדם וכלים ולא הזכיר בשום מקום דאף דבר שאינו מקבל טומאה מיטמא בבית המנוגע. ונראה שיש להכריע דין זה דחבילי קנים אינם מיטמאים בבית המנוגע מהא דתנן פ"ק דסוכה (דף י"ב) חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין אין מסככין בהם ואמרינן בגמרא דטעמא הוא מדרבנן דפעמים שאדם בא מן השדה כו' ואיכא משום תעשה ולא מן העשוי וכדאיתא התם ולמה לן מהא תיפוק ליה דאין מסככין בהם מן התורה שהרי מקבלין טומאה ע"י נגעים. הן אמת שראיתי שם לתוספות בד"ה באגדי שכתבו בסוף דבריהם דלא שייך למילף מפסולת גרן ויקב לפסול בדבר המטמא בנגעים מאחר דאין מטמא בשאר טומאות ע"כ אך הרואה יראה דהתוספות בתחילה היו סבורים דאף מה שמטמא בנגעים פסול לסכך ורש"י ז"ל כתב כן בפירוש שכתב ככה באגידי פשתן פסולה שכן ראוי ליטמא בנגעים ורבינו והראב"ד שכתבו טעם אחר לפסול אגידי פשתן הוא משום דס"ל דאגידי פשתן אינם מתטמאים בנגעים וכמו שיראה המעיין שם בהר"ן ואם איתא להאי מילתא לא הוה משתמיט בשום דוכתא לומר דאין מסככין בחבילי עצים משום דמתטמאין בנגעים ורבינו עובדיה עלה דהך דרבי יהודה דאמר אפילו חבילי עצים הוקשה לו מקרא דכתיב ולא יטמא כל אשר בבית דמשמע דאטומאה קפיד רחמנא ותירץ דס"ל לרבי יהודה דמלתא באפי נפשה היא לאשמועינן דכלים דהוו מעיקרא מיטמו אי שביק להו ע"כ. והנה דרשא זו היא בת"כ והיא נלמד דאף דקי"ל הנכנס לבית המנוגע אינו מטמא בגדים אלא עד ששהה בכדי אכילת פרס מ"מ זהו דוקא בבגדים שהוא לבוש אבל בגדים שהיו שם מקופלים או על כתיפו תיכף ומיד הם נטמאים וכמבואר שם מ"מ למדנו מדברי הרב דס"ל דלר"י נמי חבילי עצים נמי אינם מתטמאים בבית המנוגע וא"כ חזרו כל הקושיות שהקשינו למקומם באופן שסוגיא זו דמ"ק צריכה אגלי תלמוד. ודע שראיתי לתוספות שם שכתבו דגם רבי ס"ל כרבי יהודה דאפילו חבילי עצים מפנה וכמ"ש בד"ה דהא יע"ש וא"כ יש מכאן סיוע למה שפסק רבינו כרבי יהודה משום דרבי קאי כוותיה וכן נראה מדברי רש"י יע"ש. ודע דבגמרא אמרינן רבא אמר דבר הרשות איכא בינייהו דמשמע דלרבי אף לדבר הרשות ממתינין אף לטומאה שבגופו ולא ראיתי לרבינו שהזכיר דין זה ואף דאביי אמר משמעות דורשין איכא בינייהו מ"מ היה לו לפסוק כרבא ועוד דהרואה דברי התוספות בדבור המתחיל נפקא יראה דסבירא להו דלאביי אף לר' יהודה ממתינין אף לדבר הרשות וכבר הכריח זה הרב בעל קרבן אהרן יע"ש. ואם כן יגדל התימה על רבינו איך לא ביאר לנו כל זה וצ"ע:

ח ואחר שיראה הכהן את הנגע וכו'. בפ' הנודר מן הירק דף נ"ו תניא ויצא הכהן מן הבית יכול ילך לביתו ויסגיר ת"ל אל פתח הבית יכול יעמוד תחת המשקוף ויסגיר ת"ל מן הבית עד שיצא מן הבית כולו הא כיצד עומד בצד המשקוף ויסגיר ומנין שאם הלך לביתו והסגיר או שעמד תחת המשקוף והסגיר שהסגרו מוסגר ת"ל והסגיר את הבית מ"מ ע"כ. והנה הנראה מדברי רש"י והר"ן והרא"ש והתוספות שם דס"ל דקרא דוהסגיר את הבית דכתב רחמנא הוא סגירת הדלת ממש שכן פירשו במאי דאמרינן יכול ילך לביתו ויסגיר דהיינו ע"י חבל ארוך או ע"י שליח ולא ידעתי מאין למדו זה רבותינו והא גבי נגעי אדם כתיב והסגיר הכהן את הנגע וכן גבי נגעי בגדים והתם פירוש הסגר הוא שיאמר הכהן שהוא מוסגר לפי שהכל תלוי בפי הכהן שיחליט או יפטור או יסגיר וכמ"ש רבינו בפ"ט מהלכות אלו דין ב' וא"כ גבי בתים נמי דכתב רחמנא והסגיר את הבית היינו שיאמר הכהן שבית זה הוא מוסגר לפי שבית המוסגר הוא אב מאבות הטומאה וכמו שנתבאר כל זה בפי"ז מהלכות אלו ופשיטא שהכל תלוי בדיבור הכהן ולזה כתב רחמנא והסגיר את הבית כלומר שיאמר שבית זה הוא מוסגר דומיא דאדם וכלים ובריייתא זו הכי מיפרשא דרחמנא אמר דאמירה זו שאומר הכהן דבית זה הוא מוסגר תהיה אחר שיצא הכהן מן הבית אל פתח הבית ולזה דרשו דהאי כתב רחמנא מן הבית ה"א שילך לביתו ויאמר שהבית הוא מוסגר שלא היתה הקפדת הכתוב אלא על היציאה מן הבית אבל לאחר שיצא בכל מקום שיסגיר שפיר דמי תלמוד לומר אל פתח הבית ואי כתב אל פתח הבית הוה אמינא יעמוד תחת המשקוף ויאמר שבית זה הוא מוסגר תלמוד לומר מן הבית עד
שיצא

או שהלך לביתו והסגיר הרי זה מוסגר: ו אין הבית מטמא בנגעים עד שיהיה בו ארבע אמות על ארבע אמות או יתר ויהא לו ארבעה כותלים והוא בנוי בארץ באבנים ועפר ועצים שנאמר את אבניו ואת עציו ואת עפרו. אבל אם היה בו פחות מארבע אמות על ארבע אמות או שהיה עגול או שהיה בעל שלשה כותלים או בעל חמשה או שהיה בנוי בספינה או תלוי על ארבע קורות אינו מטמא בנגעים. היה בנוי על ארבעה עמודים מטמא בנגעים: ז כמה אבנים יהיו בו אין פחות משמונה שתי אבנים בכל כותל כדי שיהיה כל כותל ראוי לנגע שאין הבית מטמא בנגעים עד שיראה בו כשני גריסין על שתי אבנים שנאמר את האבנים אשר בהן הנגע. וכמה עצים יהיו בו כדי ליתן תחת המשקוף. ועפר כדי לתת בין פצים לחבירו. אבל אם היה בו פחות משיעורים אלו אינו מטמא בנגעים: ח הלבנים והשיש אינן חשובין כאבנים. בית שאחד מצדיו מחופה בשיש ואחד בסלע ואחד בלבנים ואחד בעפר אינו מטמא בנגעים: ט בית שלא היו בו אבנים ועצים כשיעור *ונראה בו נגע ואחר כך הביא לו אבנים ועצים ועפר טהור: י בית שסככו בזרעים בטלן הואיל ומשמשין תשמיש עץ הרי הן כעץ ואם נטמא הבית נטמאו עמו טומאה חמורה כמו שיתבאר: יא ירושלים וחוצה לארץ אין מטמאין בנגעים שנאמר בבית א[רץ] אחוזתכם וירושלים לא נתחלקה לשבטים. ובתי העכו"ם שבא"י אין מטמאין בנגעים: יב הלוקח בתים מן העכו"ם יראה בתחל[ה]

בית

כסף משנה

ו אין הבית מטמא בנגעים עד שיהא בו ד' אמות על ד' אמות וכו'. בריש סוכה (דף ג' ע"ב). ומ"ש ויהיה לו ד' כתלים. כתב רבינו בפי' המשנה פי"ב דהיינו מדכתיב קירות הבית תרי זימני והוא בת"כ ופ' גט פשוט וזהו ששנינו בפי"ב בית טריגון אינו מטמא בנגעים והוא בעל ג' כתלים כי טריגון הוא מלשון יוני שטריאה הם ג': ומה שכתב והוא בנוי בארץ. בת"כ בבית ארץ פרט לבית הבנוי בספינה או באסקריא ועל ד' קורות והוא במשנה פי"ב. ומ"ש באבנים ועפר ועצים. שם בפי"ב. ומ"ש או שהיה עגול. שם. ומ"ש או בעל ה'. בתוספתא פ"ו והיתא נמי בפרק גט פשוט ובס"ק דנזיר (דף ח') בית פנטיגון אינו מטמא בנגעים והוא נגזר מלשון יוני שפינט"י הם חמשה ויליף לה בת"כ מקראי. ומ"ש והיה בנוי על ד' עמודים וכו'. משנה ר"פ י"ב ופי' שם רבינו ר"ל אפילו יהיו בלתי על ד' עמודים בארץ ועליהם גג הנה יטמא בנגעים אע"פ שהוא פתוח מד' לדדין:

ז כמה אבני יהיו בו וכו'. שם וכר"ע מחבירו: וכמה עצים יהיו בו וכו'. שם וכת"ק:

ח הלבינים והשיש וכו'. נלמד ממה שיבוא בסמוך: בית שאחד מצדיו וכו' עד טהור. בפרק י"ב ובמקום מ"ש בספרי רבינו ואחד באבנים כתוב במשנה ובת"כ ואחד בלבנים וכ"נ להגיה בספרי רבינו וכן מוכיח תחלת לשונו שכתב הלבנים והשיש:

ט ומ"ש בספרי רבינו בית שלא היו בו לבנים וכו'. פ"ס הוא וצריך לכתוב אבנים במקום לבנים. וכתב הראב"ד ונראה בו נגע א'[...] המאסף תפס לשון המשנה ולא דקדק במה שאמרו וכו' אבל נ"ל דלענין טומאת הבית [...] אפריון נמטייה למרן דהוא מותיב לה והוא מפרק לה דלענין טומאת הבית אע"פ שלא[...] בשעת בניין לא הוזכרו אלא לענין נתיצה וכו' אלא דאיכא למתמה עליה למה פתח ב[...] רבה כיון דאיכא לשנויי כדשני ואפשר ד[...] דאכתי איכא למיתמה עלה למה הש[...]

י בית שסיככו בזרעים וכו'. בפרק [...] והרועה עלה קכ"ט אמר רב [...] הרי אמרו בית שסיככו בזרעים טהרו פו[...] לאו דאורייתא דאי סלקא דעתך דאו[...] מלינו לזרעים שמטמאין טומאה המורה כ[...] מעשה עץ שימש ופירש רש"י הרי אמרו דבית המסוכך בזרעים דהוי בית וכו' שסיכך ביתו בשבולים ובהם הזרעים שעשה מהם סכך ביטל הזרעים ונעשה חשוב ואם פרחה צרעת באותו בית הרי הבית כתליו ואהל שלו לטמא אדם וכ[...]

יא ירושלים וח"ל וכו'. בפי"ב ובס"פ מ[...] (דף פ"ב ע"ב) ופ"ק דיומא [...] י"ב) ופרק בני העיר (דף כ"ו). ומ"ש [...] עכו"ס. נלמד ממה שיבא בסמוך ודייק [...] שבא"י דאילו שבחוצה לארץ אפילו של י[...] אינם מטמאין:

יב הלוקח בתים מן העכו"ס וכו'. [...] י"ב ומייתי לה מקרא בת"כ

בית

השגת הראב"ד

*ונראה בו נגע ואח"כ. א"א זה המאסף תפס לשון המשנה ולא דקדק במה שאמרו ב[...] אבני[...] אבנים שהכניס לו משכנה אלמא אע"פ שנתכנס בו קודם ראיית הנגע טהור אבל נראה לי ד[...] טומאת הבית אע"פ שלא היה בשעת בניין כיון שהיה בשעת ראיית הנגע הבית טמא אבל [...] נתיצה אינו נותן אלא אותו שנתן בו בשעת הבניין:

משנה למלך

שילא מן הבית מלו הא כילד עומד בצד המשקוף ויאמר בית זה מוסגר הוא אבל שילטרך הכהן לסגור הדלת לא ידעתי מנין זה ודברי רבינו לדידי הכי מיפרשן דכתב ויסגיר או יחליט או יפטור ויסגיר הוי בדיבור דומיא דיחליט או יפטור וס"ל לרבינו דכי היכי דבהסגר קפיד רחמנא שיהיה אחר שילא מן הבית ה"ה בהחלט או בפטור אבל אם נאמר דהסגר זה הוא סגירת הדלת ממש וחידוש הוא שחידש הכתוב בנגעי בתים מנא ליה לרבינו דגם בהמחליט או פוטר שיהיה אחר שילא מן הבית דהא פשיטא בהמחליט או פוטר ליכא סגירת דלת וא"כ אפשר דלא קפיד קרא שיהיה אחר שילא מן הבית אלא בדאיכא סגירת דלת אלא ודאי דס"ל לרבינו דהסגר זה הוא אמירה בעלמא שיאמר הכהן שהוא מוסגר דומיא דהחלט ופטור מטעם הכי ס"ל דכולם שוים בדינם כמ"ש מרן. עוד ראיתי לדקדק לפי שראיתי שינויי לשונות בדברי רש"י ז"ל דבפרק הנודר פירש"י יכול ילך לביתו ויסגיר ע"י שליח ע"כ. ובפ"ק דחולין עלה י' פירש יכול יהא לו רשות לילך לתוך ביתו ולחזור ולסגור הדלת ע"כ. וראיתי להרב בעל קרבן אהרן בפרשת מלורע שעמד בזה וכתב דרש"י בחולין הוכרח לפרש כן משום דהתם הביאו ברייתא זו להותיבי לרב אחא בר יעקב דאמר דקרא דויצא מן הבית הוא ביצא דרך אחוריו ולעולם קא חזי ליה ולא הסיר ראייתו ממנו והותיב ליה מהכא יכול ילך לתוך ביתו ואם נאמר כמו שפירש בנדרים אין הנזהה להותיב מיניה לרב אחא שעדיין יפרש רב אחא דהלך לאותו דרך דרך אחוריו ופניו לנגע ובהכל ארוך כגר לזה פירש"י דפירוש הברייתא שלא חייבו הכתוב להסגיר תיכף מסר אלא נתן לו רשות שילא למקום שירלה ואחר יסגיר ואם כן יכול אני לומר שילך לתוך ביתו וא"כ יחזור ויסגיר שבזה יעלם עיניו ממנו ואיכא למיחש שמא נפחת והסגירו בפחות מכשיעור ע"כ ואין דבריו מובנים אצלי כלל דאף לפי מה שפירש"י בחולין עדיין יש לדחות ולומר דלעולם בעינן שלא יעלם הנגע מעיני הכהן אלא דאשמעינן קרא דלמלוה בעינן שתיכף ומיד בעומדו על הפתח יסגיר הדלת אבל בדיעבד אם הלך לביתו דרך אחוריו ופניו כנגד הפתח וחזר וסגר הדלת דהסגרו הסגר ועוד אם כפי מה שפירש"י בפרק הנודר ליכא תיובתא לרב אחא אמאי לא תירץ כן רב אחא והולרך לאוקומי ברייתא דקיימי דרה דגברי ועוד למה לא פירש רש"י בנדרים כמו שפירש בחולין מאחר שמה שפירש בחולין הוא מוכרח בפירוש הברייתא מדאותיבו מינה לרב אחא. עוד אני תמיה בדברי רש"י במה שפירש במאי דאמרינן ומנין שאם הלך לביתו והסגיר כו' דהיינו ע"י חבל ארוך כגון שהיה ביתו כמוך לשם ע"כ. ולא ידעתי למה לא פירש סיום הברייתא דומיא דמאי דפירש ברישא ועוד שהנראה מדברי רש"י דהקושיא לרב אחא הוא מסיום הברייתא דקתני שאם הלך לביתו והסגיר שהסגרו הסגר ולדברי הרב בעל קרבן אהרן מאחר שסיום הברייתא פירש רש"י דהיינו ע"י חבל ארוך ליכא תיובתא לרב אחא מברייתא זו וכמבואר. סוף דבר דברי רש"י דחולין לריכין אלי תלמוד. עוד ראיתי שינויי נוסחאות ברייתא זו דבפרק הנודר גרסינן ומנין שאם הלך לביתו והסגיר או שעמד תחת המשקוף ובחולין גרסי' או שעמד בתוך הבית וגירסת ת"כ היא כגירסתנו בחולין וראיתי לרש"י בחולין שכתב בתוך הבית תחת המשקוף ע"כ. ולפי זה אין חילוק בין ההוא דנדרים להא דחולין. והיה נראה לי דאם הסגיר בתוך הבית דאין הסגרו הסגר דדוקא בהלך לביתו או שעמד תחת המשקוף דהא קיים עיקר קרא דכתיב ויצא אף דלכתחלה בעינן שיהיה עומד בצד המשקוף אם עבר ולא עמד בצד המשקוף בין שהלך לביתו בין שעמד תחת המשקוף הסגרו הסגר דהא מ"מ יצא מן הבית דהא בכל דוכתא מן האגף ולחוץ לא הוי בכלל בית אבל היכא דלא יצא מן הבית כלל והסגירו בתוך בית המנוגע אפשר דלא מהני הסגר וזה ולזה פירש"י בתוך הבית תחת המשקוף שאם לא היה תחת המשקוף אלא לפנים מהמשקוף לא מהני. ונראה שזה הוא דעת רבינו שבתחלה נקט שלש חלוקות לא שיסגיר והוא בתוך ביתו או בתוך בית המנוגע או תחת המשקוף וא"כ לא נקט אלא שתי חלוקות דאם הלך לתוך ביתו או שעמד תחת המשקוף וחלוקה דבתוך בית המנוגע השמיטה נראה שדעתו כמו שכתבנו דאם הסגיר בתוך הבית המנוגע דלא מהני. וראיתי להר"י קורקוס שכתב דלדעת רבינו נמי אם הסגירו בתוך בית המנוגע דהסגרו הסגר ולא ידעתי מי הכניסו בתגר זה מאחר דדברי רבינו דייקי שפיר היפך ממ"ש ואי איתא כדבריו ליטמעינן רבותא דאפילו הסגיר בתוך בית המנוגע דמסני וכ"ש הסגיר תחת המשקוף אלא ודאי כדכתיב[...] וראיתי להר"ם בפרק י"ב דנגעים דגירכתו בת"כ היתה עמד תחת המשקוף והסגיר עמד בבית ש[...] בתוכו והסגיר וכו' אך דברי רבינו נוחים אצלי לפי גירכתנו בת"כ. עוד ראיתי להר"י קורקוס [...] דהיכי משכחת לה שיסגיר והוא בתוך הבית דמשכחת לה שילא דרך גגות או חלון וכיולא בזה א"נ [...] שם עד הלילה ולמנות השבעה משעת הסגר עכ"ד. והנה תירוץ זה האחרון לא ידעתי כוונתו. ולפי שכתבנו לעיל דלדעת רבינו הסגר זה אינו סגירת הדלת הדברים הם כפשטן. עוד כ' הרב הנזכר [...] רבינו ויחליט ויפטור אגררא דהסגר דכ' כתב כן וה"נ שאם מחליט או פוטר יכול לגזור כן והוא [...] הבית ולכן לא הזכיר אח"כ כשאכר אלא שיסגיר כו' ולא הזכיר הליטם ופטור ע"כ. ואין דבריו נ[...] אצלי ומה שכתבנו הוא הנכון:

יא ובתי העכו"ם שבא"י אין מטמאין בנגעים. כתב על זה מרן נלמד ממה שיבא בסמוך ע"כ. ואין צורך לזה דהא משנה שלמה שנינו ברפי"ב דנגעים כל הבתים מיטמאים בנגעים חוץ [...] עכו"ם. עוד כתב מרן על הלוקח בתים מן העכו"ם יראו בתחלה בפי"ב ומייתי לה מקרא בת"כ. מצאתי בת"כ דין זה ולא הזכירו בת"כ אלא עיקר הדין דבתי עכו"ם אינם מטמאים בנגעים ומייתי מקרא דאחוזתכם אבל הלוקח בתים מן העכו"ם מה יהיה דינו לא הוזכר שם. ולענין גר תושב ביתו מיטמא בנגעים לכאורה נראה דאינו מיטמא דמקרא דמימעיט עכו"ם ה"נ מימעיט גר תושב זה הוא הדין בגדי גר תושב דאינם מיטמאין דהא בת"כ שנינו גבי עכו"ם וכשם שאין אחוזתן מיט[מאה] בנגעים כך אין בגדיהם מיטמאין בנגעים הרי שלמדנו בגדים מבתים וכיון דבבתים אימעיטו עכו"ם [...] תושב הוא הדין גבי בגדים. וראיתי להר"ם ברפי"א דנגעים דכ' כל הבגדים מטמאין בנגעים אפילו גר תושב ע"כ וכ"כ רבינו עובדיה ואין ספק שהכריחם לומר זה מדלא תני חוץ מגר תושב כי היכי [...] ברפ"ג גבי נגעי הגוף ולפי זה גבי בתים בתי גר תושב מיטמאין בנגעים וזה הוא תימה בעיני [...] מקרא דמימעיט עכו"ם מימעיט נמי גר תושב דהיינו מקרא דאחוזתכם ועוד דמדברי הר"ם רפי"ב נ[...] דגרים בת"כ וכשם שאין אחוזתם מיטמאה בנגעים כך אין בגדיהם וגופן מיטמא בנגעים ע"כ [...] גרים ר"ע וכיון שלא למדנו לגופם כי אם מבתים איך נחלק ביניהם לגבי גר תושב. והנראה אצלי [...] התורה כשיטה דאין הגר תושב מיטמא בשום טומאה לא בגופו ולא בבגדו ולא בביתו אלא דרבנן דגזרו גבי בגדים ובתים לענין גר תושב. שוב ראיתי להרב בעל תי"ט רפ"ג דנגעים דכתב בשם מ[...] גר תושב דינו כעכו"ם זולתי להאכילו נבילות ולהחיותו ומשום דלקמן פי"א אמרינן גבי נגעי בגדים הבגדים מיטמאין בנגעים חוץ משל עכו"ם ולא קאמר כי הכא חוץ מגר תושב והכי אמרינן [...] בנגעי בתים דגזרו מדרבנן על גר תושב אילטריך למימר הכא חוץ מגר תושב דלא גזרו בו הוא מ[...] דנגעי הגוף לא מיטהרו אלא בקרבן וגר תושב לאו בר אתויי קרבן הוא הלכך לא גזרו ביה רבנן ע[...] הרי שכתב דמה שבגדי ובתי גר תושב מיטמאין בנגעים אינן אלא מדרבנן וכדכתיבנא. ומיהו שכתב מהר"ם דנגעי הגוף לא מיטהרו אלא בקרבן כו' לא ידעתי כוונתו מה היא ואם הכוונה היא ב' לפרים שמביא המלורע לטהרתו גם גבי בתים לריך לטהרת הבית שתי לפרים ואם כוונתו הוא השלשה כבשים הא ליתא דאין טהרתו תלויה בהם ואין כפרתו מעכבתו אלא לאכול בקדשים וכמ"ש ר[...] בפי"א מהלכות אלו. ודע דרבינו לא ביאר גבי נגעי בגדים ובתים מה יהיה דין גר תושב אלא הע[...] המשנה כלורתה וכ' הר"ב תי"ט רפי"א דנגעים דאפשר דס"ל דתנא סמך אדלעיל דקתני וחוץ [...] תושב וה"ה הכא עכ"ד. עוד כתב אבל אין נראה כן מדברי הרמב"ם והר"ב כו' ובנוסחת הרב שבי[ד] איתא בפירוש ואפילו של גר תושב:

יב והלוקח בתים מן העכו"ם יראו בתחלה. משנה רפי"ב דנגעים וכתב רבינו עובדיה יראו בתח[לה] והימים שהיה בהם הנגע כל זמן שהיו ביד עכו"ם אינם עולים להם מן החשבון [...] וכ"כ גבי בגדים וכ"כ הר"ם רפי"א ומיהו ימים שעמד בהם בנגעו בעוד ברשות העכו"ם אין עולין משבא לרשות ישראל לפיכך יראו בתחלה ע"כ וקשה דהא גבי ישראל נמי כל הימים שהיה בו הנגע [...]

רשבו

ת שלדו אחד עכו"ם וכו'. תוספתא פרק ו'. ומ"ש ושאר כל הבתים כו' עד בין צבועים בידי שמים. בפי"א :
ת האשה וכו'. בפ"ק דיומא עלה י"א ע"ב תניא בית הכנסת ובית השותפין ובית האשה ניטמאין בנגעים פשיטא מהו דתימא וכא אשר לו הבית לו ולא לה לו ולא
מ"ל ואימא ה"נ אמר קרא בבית ארן ס וכו' ובית הכנסת מי מטמא בנגעים "ל וכא אשר לו הבית מי שמיוחד לו ן שאין מיוחדין לו ל"ק הא ר"מ והא כו' ול"ק הא דאית בה בית דירה הא ם בית דירה ואיבעית אימא הא והא ם בית דירה והא דכרכים והא דכפרים על שיכיא בתרא ומסיק אלא מהורתא ניכן מעיקרא דאית ביה בית דירה :
ירות האבוס וקירות המחיצה שבבית וכו'. בפי"ב ופירש רבינו שמשון המחיצה של חצרות גנות ופרדסים ורבינו קירות המחיצה הוא מקרה שלא נעשה אמכם נעשה להיות גל לאשר תחתיו מ מהשמש ואיצטריך אפילו שהם בבית א הנגע בכותלי הבית מטמא ובכותל והמחיצה אשר שם אין מטמא וקרא בבית כתיב וז"ש רבינו שבבית :
א נגעי בתים יש בהם הסגר ג' שבועות שהם י"ט יום. בפ' שלישי דנגעים :
ק"ש ואפילו מלאו כולו בתחלה ירקרק או אדמדם וכו'. יליף מנגעי בגדים.
ובשביעי רואהו אם כהה הנגע וכו'. פרק י"ג הכוהה בראשון והולך לו והוא טעון לצפרים הפושה בראשון חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע חזר יכתן לא חזר לצפרים עמד בראשון ופשה בשני חולץ וקוצה

וקוצה וטח ונותן לו שבוע חזר יכתן לא חזר טעון לצפרים עמד בזה ובזה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע חזר יכתן לא חזר טעון לצפרים אם עד שלא טיהרו בצפרים נראה בו נגע הרי זה יכתן ואם משיטהרו בצפרים נראה בו נגע יראה בתחלה ובת"כ מייתי לה מקרא :
ג כשהוא חולץ את האבנים וכו'. בפי"ב ובת"כ מייתי לה מקראי ולקחו אבנים אחרות משמע ולא אבנים מצד זה לצד זה עפר ולא סיד וגפסים ולקחו אבנים אין פחות משתי אבנים ונתנו אל תחת האבנים אין פחות משתי אבנים מכאן אמרו אין חולצין פחות משתי אבנים ולא מביאים פחות משתים ואין מביא אחת תחת שתים ולא שתים תחת אחת אלא מביא שתים תחת ג' וג' תחת ד' וד' תחת ג' ונתחת שתים פי' דלא קפדינן אלא שיהיו רבים תחת רבים דהיינו אבנים תחת אבנים ומיעוט רבים שתים ורבינו לא חש אלא להעתיק לשון המשנה :
ד היה הכותל בינו לבין חבירו וכו'. בפרק הנזכר :
ה אבן שבזוית וכו'. בפי"ג פירוש אבן שבזוית אבן שבינו ובין חבירו וטעמא משום דכתיב וחלצו ובנתילה ונתן לשון יחיד וכתיב נמי אבניו. ומ"ש ויש בדבר ספק וכו'. בפרק העור והרוטב (דף קכ"ח) בעיא דלא איפשיטא :
ו בית שנראה בו נגע וכו'. בפרק י"ג :
ז הלוקח אבנים וכו'. שם :
ח כיצד מטהרים את הבית. מפורש בתורה. ומה שכתב שמזה על המשקוף של בית מבחוץ. רים פרק י"ד :
פט"ז א בית המנוגע אב מאבות הטומאות וכו'. ומ"ש וכל הנוגע בו יטמא. בפי"ג. ומ"ש וכל כזית מהם מטמא במגע

יג בית שצדו אחד עכו"ם וצדו אחד ישראל צדו אחד בארץ וצדו אחד בחוצה לארץ אינו מטמא בנגעים. ושאר כל הבתים שבא"י מטמאין בנגעים בין צבועים בידי אדם בין צבועים בידי שמים : **יד** בית האשה בית השותפין בית הכנסת או בית המדרש שיש בהן דירה לחזנין או לתלמידים מטמאין בנגעים : **טו** קירות האבוס וקירות המחיצה שבבית אין מטמאין בנגעים :

פרק חמשה עשר

א נגעי בתים יש בהן הסגר שלשה שבועות שהן תשעה עשר יום שיום שביעי עולה לכאן ולכאן ויום שלשה עשר עולה לכאן ולכאן נמצאת אתה למד שאם צריך לג' שבועות רואהו בשביעי וביום י"ג וביום תשעה עשר. והסגר בתים ג' שבועות אינו מפורש בתורה וכן רוב דיני נגעי בתים דברי קבלה הן : **ב** וכל הדינין המפורשין בהן בתורה ובדברי קבלה כך הם. כשיבא הכהן ויראה הנגע שוקע ירקרק או אדמדם כמו שביארנו יסגיר שבעת ימים ואפילו מצאו כולו בתחילה ירקרק או אדמדם יסגיר. ובשביעי רואהו אם כהה הנגע ואצ"ל אם הלך קולף מקום הנגע בלבד והבית טהור. ו שעמד בעיניו ולא פשה מסגיר שבוע שני ורואהו ביום שלשה עשר אם כהה הנגע או הלך לו קולף מקום הנגע ומטהר הבית בציפורים. ואם מצא הנגע שפשה בסוף שבוע שני או שעמד בעינו חולץ את האבנים שבהן הנגע ומקצה העפר מחוץ לעיר וטח את כל הבית ומסגירו שבוע שלישי. וביום תשעה עשר רואהו אם חזר בו נגע כשני גריסין הרי זה פשיון י הטוח ונותץ את כל הבית ואם לא חזר בו נגע מטהרו בצפורים. וכל זמן שיחזור בו הנגע קודם שיטהרו בציפורים הרי נתץ. ואם נראה בו נגע אחר שטהרו בציפורים יראה בתחילה. וכן אם פשה הנגע בסוף שבוע ראשון חולץ את האבנים ן הנגע וקוצה העפר חוץ לעיר וטח את כל הבית ומסגירו שבוע שני ורואה אם מצא בו נגע כשני גריסין הרי זה פשיון י הטוח ונותץ את כל הבית ואם לא חזר בו נגע מטהרו בציפורים. וכל זמן שיראה בו נגע קודם טהרה בציפורין ינתץ. נראה בו אחר שטהרו בצפרים יראה בתחילה : **ג** כשהוא חולץ את האבנים שבהן הנגע אינו חולץ פחות משתי אבנים ו נוטל אבנים מצד זה ומביאן לצד זה שנאמר ולקחו אבנים אחרות. ולא עפר מצד זה ומביא לצד זה שנאמר ועפר אחר וטח את הבית. ואינו טח בסיד אלא בעפר שנאמר ועפר אחר יקח וגו'. אינו מביא אבן אחת תחת שתים שחלץ ולא שתי ים תחת אבן אחת חלוצה אלא מביא שתים תחת שתים ויש לו להביא שתים תחת שלש: **ד** היה הכותל בינו לבין חבירו הן חולצין ושניהן קוצים את העפר ושניהם מביאין אבנים אחרות. אבל בעל הבית מביא לבדו את העפר שנאמר ועפר י יקח וטח אין חבירו מטפל עמו בטיחה : **ה** אבן שבזוית בזמן שהוא חולץ חולץ את כולה ובזמן שהוא נותץ נותץ את שלו ח את של חבירו ויש בדבר ספק אם תהיה זו של חבירו כמו יד לאבן שלו : **ו** בית שנראה בו נגע והיתה עלייה על גביו ן את הקורות לעלייה. נראה בעלייה נותן את הקורות לבית. לא היתה עלייה על גביו אבניו ועציו ועפרו כולן ניתצין עמו. יל את המלבנין ואת סריגי החלונות : **ז** הלוקח אבנים מבית מוסגר ובנאן בבית טהור חזר הנגע למוסגר חולץ את האבנים טהור. נראה נגע על האבנים שבנה המוסגר ינתץ והבית השני מסגירין אותו בנגע זה כדין כל בית שנראה בו נגע חילה : **ח** כיצד מטהרין את הבית המנוגע אחר החליצה והטיחה מביא מים חיים בכלי חרס ושתי צפרים ועץ ארז ואזוב י תולעת כטהרת אדם שביארנו לכל דבר. אלא שבאדם מזה שבע פעמים לאחר ידו של מצורע ובבית מזה שבע פעמים על המשקוף של בית מבחוץ ושאר כל מעשיהן שוין :

פרק ששה עשר

בית המנוגע אב מאבות הטומאות כל הנוגע בו נטמא. וכן אבנים שחולצין ממנו אחר הסגר או אבנים ועצים ועפר של בית כשנותצין אותו כולן אבות טומאות. וכל כזית מהם מטמא אדם וכלים במגע ובמשא ובביאה. כיצד אם

משנה למלך

יד בית הכנסת כו'. עיין פרק ד' מהלכות מעשר דין ו' ודוק :
פט"ו ב כשיבוא הכהן ויראה הנגע כו'. גרסינן בתורת כהנים אשר לו הבית שלא ישלח ביד שליח יכול אפילו זקן ואפילו חולה ת"ל ובא והגיד לכהן ורבינו השמיט דין זה :
ז הלוקח אבנים מבית מוסגר ובנאו וכו'. (א"ה ביאור כל אלו הלוקות עיין לעיל בדברי הרב המחבר ז"ל פרק י"ב דין ו' באורך יע"ש) :

ו שכן אינם עולים מן המנין. והכוון בזה מ"ש הרב בעל עץ חיים ז"ל דאפילו או איתרמי כו כהן ברשות עכו"ם והסגר כסבור של ישראל הוא אין עולים לו אותם ימים עכ"ד. כ' הרב בעל ספר דאחוזת ישראל שמוסכרת לעכו"ם שדר בה נראה דמטמאה דהא אחוזתכם קרינן בה ואם ישראל בית מהעכו"ם לא יכאו בתחלה עכ"ד (א"ה עיין במה שכתב הרב המחבר לעיל פ"ט דין א') :

אם נכנס כזית מהן לבית טהור נטמא כל אשר בבית מאדם וכלים שכולן מטמאין בביאה כאדם מצורע וכולן אסורין בהנאה. ואם שרפן ועשה מהן סיד הרי זה אסור בהנאה שנאמר צרעת ממארת תן בו מארה ואל תהנה בו. וכולן משלחין אותן חוץ לעיר אע"פ שאינה מוקפת חומה: **ב** בית מוסגר אינו מטמא אלא מתוכו שנאמר והבא אל הבית כל ימי הסגיר אותו יטמא עד הערב. אבל המוחלט מטמא מתוכו ומאחוריו שהנוגע בו מאחוריו טמא שנאמר צרעת ממארת בבית טמא הוא וכי טהור היה אלא להוסיף לו טומאה על טומאתו שיהיה כולו טמא ויטמא מאחוריו. וכן אבנים שיש בהן הנגע במוסגר מטמאין מאחוריהן: **ג** אחד המוסגר והמוחלט מטמא בביאה. כיצד בית שהיה מיסך על גבי בית מנוגע בין מוחלט בין מוסגר. או אילן שהוא מיסך עליו העומד ת[...] האילן או הנכנס לבית החיצון טמא. שהרי הוא והבית הטמא תחת אהל אחד. וכן אבן מנוגעת הנכנסת לאהל והונחה נטמא כל אשר באהל. היתה מונחת תחת האילן והטהור עובר נטמא. היה הטהור עומד תחת האילן ועבר אדם באבן מנוג[...] לא טמאהו. ואם הניחה שם טמאהו שמושב המנוגע כמוהו בין אדם בין כלים בין אבנים ועציו ועפרו: **ד** המאהיל בידו על [...] מנוגעת או שהאהילה עליו טהור עד שיגע: **ה** טהור שנכנס לבית מגוגע דרך אחוריו אפילו נכנס כולו חוץ מחוטמו טהור שנא[...] והבא אל הבית דרך ביאה טמאה תורה: **ו** טהור שהכניס ראשו ורובו לבית טמא נטמא. וכן טלית טהורה שהכניס מ[...] שלש

כסף משנה

במגע ובמשא בפרק י"ג אבניו ועציו ועפרו מטמאין בכזית. ומ"ש שהם מטמאין במגע ובמשא. בתוספתא פ"ו. ומ"ש שמטמאה בביאה. בפי"ג מפורש שאבן אחת ממנו מטמאה בביאה. ומ"ש וכולן אסורין בהנאה. בצרעת בגדים כתיב צרעת ממארת ודרשו בתורת כהנים תן בו מארה ואל תהנה בו וא"כ הוא הדין לבתים דגם בהם כתיב צרעת ממארת. ומ"ש ואם שרפן וכו'. ומ"ש וכולן משלחין אותה חוץ לעיר אע"פ שאינה מוקפת חומה. בתורת כהנים:

ב **בית** מוסגר אינו מטמא אלא מתוכו וכו' אבל המוחלט מטמא מתוכו ומאחריו. בפי"ג

בפי"ג שם. ומ"ש שנאמר צרעת ממארת [...] וכי טהור היה וכו'. בתורת כהנים. ומ"[...] אבנים שיש בהם הנגע. תוספתא פ"ז.

ג **אחד** המוסגר ואחד המוחלט וכו'. [...] וכר"א דיליף לה בקל וחומר.

וכן אבן המנוגעת וכו' עד ואם הניח[...] טמאהו. בפי"ג:

ד **המאהיל** בידו על אבן וכו'. בתו[...] פ"ז:

ה **טהור** שנכנס לבית המנוגע דרך [...] וכו'. שבועות פרק שני (דף י"ז [...]

ו **טהור** שהכניס ראשו ורובו וכו' וכן [...] טהורה

משנה למלך

פט"ז א וכולן אסורים בהנאה. עיין במ"ש התוספות פ"ד דערכין (דף כ') ד"ה אע"פ. ומ"ש רבינו ואם שרפן ועשה מהן סיד כו'. עיין בירושלמי פ"ג דערלה דמשמע דאליבא דכ"ע אסורים בהנאה דגמר נתיצה נתיצה מע"ז כי פליגי אם עלו מטומאה ולא ידעתי למה לא ביאר רבינו דין זה:

ב וכן אבנים שיש בהם הנגע במוסגר מטמאים מאחוריהם. (עיין בדברי הרב המחבר לקמן דין ג'):

ג אחד המוסגר כו'. תנן פי"ג דנגעים בית המוסגר מטמא מתוכו והמוחלט מתוכו ומאחריו זה וזה מטמאין בביאה ע"כ. ופירש"י בפרק מנות הלילה עלה ק"ג מטמא מתוכו במגע ואע"ג דלא נכנס גופו לתוכו דליהוי טמא משום בא אל הבית אם נגע בכותל טמא והמוחלט מטמא אף מאחריו וזה וזה מטמאין בביאה אם נכנס דרך ביאה וכיון שהכניס רובו לתוכו טמא משום והבא אל הבית כו' עכ"ד. ולפי פירוש זה לא מצאתי מקום מהיכן למדו רבותינו שבית המוסגר מטמא במגע דהא בקרא ליכא כי אם והבא אל הבית כל ימי הסגיר אותו יטמא ואפשר לומר דלא טימא הכתוב אלא בנכנס דרך ביאה אבל במגע לא ואולי דס"ל דטומאת ביאה שטימא הכתוב מתורת מגע נגעו בה דכיון שנכנס רובו הוי כנוגע דכ"כ מדברי רבינו בפ"ו מה' אבות הטומאה דין ו' שכתב המכניס ראשו ורובו לבית עכו"ם נטמא כנוגע אך התוספות שם כתבו דמתוכו דמוסגר היינו שנכנס כולו לבית ונסתפק ר"י בבית המוסגר אם נגע בנגע שמתוכו בלא ביאה אי חשיב כאחוריו דמוחלט או שמא גרע עוד כתבו בתחלת דבריהם מטמא מאחוריו פירוש אם נגע בנגע מאחוריו של בית וכשנדקדק היטב בדברי התוספות נראה מדבריהם דס"ל דהא דתנן מטמא מאחוריו הוא דוקא אם נגע באבן אשר בו הנגע מאחוריו של בית אבל בשאר הבית לא ונסתפק ר"י בבית המוסגר אם נגע במגע מתוכה בלא ביאה אי חשיב כאחוריו דמוחלט או דילמא מיגרע גרע אבל בנוגע בבית מתוכו שלא במקום הנגע מעולם לא נסתפקו התוספות ואפשר דס"ל דאף במוחלט הדין כן דאינו מטמא מתוכו שלא במקום הנגע וא"ת כפי הלך דגם המוסגר מטמא מתוכו במקום הנגע מאי דוחקייהו לומר דמתוכו דמוסגר היינו שנכנס כולו לבית אימור דמתוכו הוא בנגיעה דומיא דמאחריו וההפרש שיש בין מוסגר למוחלט הוא שהמוסגר אינו מטמא כי אם מתוכו במקום הנגע והמוחלט מטמא אף מאחריו במקום הנגע הא ל"ק כלל. ומ"ש הם ממש דברי התוס' או שמא גרע ומתוכו דמוסגר היינו שנכנס כולו לבית. וכוונת דבריהם דלפי צד זה דשמא גרע מתוכו דמוסגר ע"כ אית לן למימר דהיינו שנכנס כולו לבית אבל לעולם דלפי הצד האחר דחשיב כאחוריו דמוחלט מתוכו דמוסגר היינו שנגע בנגע מתוכו:

עוד אפשר לומר בדברי התוספות דס"ל דנגע שנולד מאחורי הבית אינו מטמא במגע כי אם במוחלט אבל כשהוא מוסגר אינו מטמא נגע שנולד מאחורי הבית. וזהו שכתבו בתחילת דבריהם מטמא מאחוריו פירוש אם נגע בנגע מאחוריו של בית ועל זה נסתפק ר"י בבית מוסגר אם נגע בנגע שמתוכו בלא ביאה כלומר דהא דמעטיה היינו דוקא בנולד הנגע מאחוריו אבל בנגע שבתוכו אף המוסגר מטמא במגע בלא ביאה דחשיב כאחוריו דמוחלט או שמא גרע ולעולם המוסגר אינו מטמא כי אם דרך ביאה ומתוכו דמוסגר היינו שנכנס כולו לבית ולפי פי' זה אינם מחלקים התוספות בין האבן אשר נראה בו הנגע לאבנים אחרים שהוא בתוך הבית ועיקר החילוק אינו אלא בין נגע הנולד מאחורי הבית לנגע הנולד בתוך הבית ואפשר דבאבנים אשר נולד בהם הנגע מטמאים מאחורי הבית אך בשאר הבית הוא שמחלקים התוספות בין אם נולד הנגע מתוכו לנולד מאחוריו והספק הוא אי מאי דאמרינן דמוסגר הוא מטמא מתוכו הוא דוקא דרך ביאה אבל במגע אינו מטמא אף שהנגע נולד בתוך הבית או דלמא דמתוכו דמוסגר הוא דומיא דמאחוריו דמוחלט ובניהם הוי במגע. והוצרכתי לזה לפי שראיתי בתוספתא שהביאה הר"ש עלה דמתניתין דאבנים שיש בהם נגע מטמאין מאחוריהם וכן כתב רבינו בפירקין יע"ש. ולפי הפי' הראשון שכתבנו יש לתמוה דהא אבנים אשר בהם הנגע יש להם דין מוחלט ומטמאין מאחוריהם והתוספות מסתפקים אם מטמאים מתוכם אך לפי פירוש זה ניחא דלעולם אבנים אשר בהם הנגע דינם כמוחלט אך בשאר הבית נסתפק ר"י אם מטמא במגע מתוכו ודוקא שנולד הנגע מאחוריו הוא דהימעיט או דילמא לעולם אינו מטמא שאר הבית כי אם דרך ביאה. ודע דמדברי הרב בעל תיו"ט עלה דמתניתין נראה שהבין דברי התוספות כפשטן שנסתפקו אם הבית מתוכו מטמא במגע או אינו מטמא וכתב דאף דהתוספות ספוקי מספקא להו הר"ש ור"ע פשיטא להו דאינו מטמא במגע עכ"ד. כנראה דהבין דברי התוספות כפי הפשט והתוספות כפי דעתו מיירי בשאר הבית מדפליג התוספות עם הר"ש הן אמת דכפי הנעה וו אתו שפיר דברי התוספתא עם דברי התוספות אך אני תמיה איך לא השגיח בעין יפה בדברי התוספות שכתבו בתחילת דבריהם אם נגע בנגע ובספיקו של ר"י כתבו אם נגע בנגע שמתוכו ולפי דרכו נגע זה הוא שפת יתר ולא הול"ל אלא אם נגע מתוכו או מאחוריו. ומ"ש עוד הרב הנזכר שבפירש"י שבידינו הוא היפך מ"ש התוספות בשם רש"י שהרי כתב בפירוש מטמא מתוכו במגע וכו' כבר כתב רש"ל בהגהותיו שיש גירסא אחרת ברש"י וז"ל מטמא מתוכו מטמא כל דבר שכולו לתוכו אפילו אין שם ביאה כגון הנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו דקי"ל במסכת שבועות דאין זו ביאה ואפילו נכנס כולו חוץ מחוטמו טהור כי נכנס כולו מיהא טמא דכתיב ולא יטמא כל אשר בבית והמוחלט מטמא אף מאחוריו במגע אם נגע בכותל מטמא עכ"ד. והרב בעל המנחיר כתב בחידושיו שגירסא זו היה לתוספות בדברי רש"י וזה שכתבו התוספות דמתוכו דמוסגר היינו שנכנס כולו דכיון שאינו דרך ביאה בעינן שיכנס כולו ולא סגי

ברוב. ולפי פירוש זה ניחא הא דמסיים במתניתין וזה וזה מטמאין בביאה. ולכאורה קשה דמאי לאשמועינן הא קתני ברישא דמוסגר מטמא מתוכו וכ"ש המוחלט אבל כפי דברי רש"י הללו ניחא ד[...] דמוסגר היינו שנכנס כולו מאחוריו שלא כדרך ביאה ואין טומאתו משום והבא אל הבית אלא משום יטמא כל אשר בבית וכדאיתא בפ"ב דשבועות ומש"ה בעינן שיכנס כולו אבל בסיפא אשמעינן שמט[...] בביאה דהיינו דרך ביאה וסגי ברובו דאף במוחלט נמי אם נכנס רובו שלא כדרך ביאה לא נטמא חילוק בזה בין מוסגר למוחלט ופירושא דמתניתין הכי הוא המוסגר מטמא מתוכו כלומר כל שאינו ביאה לא משכחת שיטמא במוסגר כי אם מתוכו דהיינו שנכנס כולו לתוכו אבל באופן אחר לא מ[...] ליה טומאה משום דאינו מטמא במגע אבל המוחלט מטמא מתוכו דהיינו שנכנס כולו שלא כדרך [...] ומאחריו ג"כ אף שאין כאן ביאה כלל משום מגע ואין הפרש בין מגע מתוכו לאחריו אלא רבותא א[...] דאף מאחוריו דליכא ביאה כלל מטמא במגע ורבינו שכתב אחד המוסגר והמוחלט מטמא בביאה בית שהיה מיסך כו' נראה דס"ל דמאי דאמרינן במתני' דזה וזה מטמאין בביאה היינו שאם הבית המנוגע והטהור תחת אהל אחד נטמא האדם ולא מיירי בנכנס לתוך הבית והולך לפירו[...] משום דס"ל דמאי דאמרינן דבית המנוגע מטמא מתוכו דהיינו דרך ביאה וכמ"ש בפירוש המשנה [...] סיפא דמתניתין קשיתיה דמאי אתא לאשמועינן הא מרישא שמעינן לה ומש"ה פירש דביאה דסיפא היינו דומיא דמתוכו אלא ביאה דסיפא היינו שאם נכנס מהמוסגר או מהמוחלט תחת האהל נטמא אשר באהל. וראיתי לרבינו ז"ל בפי' המשנה שכתב וכבר ידעת שענין מטמאין בביאה שיטמא כל שיכנס בה לפי מה שיתבאר. ומ"ש לפי מה שיתבאר כוון על דמתני' דבית שהוא מיסך וכמ"ש בחי[...] אך מ"ש כל מה שיכנס בה אין הלשון מדוקדק לפי מ"ש ויש ליישבו בדוחק. ור"ע העתיק דברי [...] ולא כתב כפי מה שיתבאר ולא ידעתי למה דאי לאו הכי סיפא דמתניתין מיותרת. ודע שעדיין [...] לדקדק בדברי רבינו דלפי דרכו הוה לו לתנא לסמוך מתניתין דבית שהוא מיסך למתניתין דבית המו[...] וכבר נתעורר על זה הרב בעל תיו"ט יע"ש. ודע שהתוספות כתבו בסוף דבריהם וז"ל ובת"כ דריש [...] נראה לי בבית מתוכו מטמא ואין מטמא מאחוריו והאי קרא במוסגר כתיב משמע שדורש דנגע הנולד [...] הבית מטמא ולא הנולד מאחוריו ע"כ, ולא ידעתי קשר לדברי התוספות הללו. וראיתי לרש"י ש[...] ומקראי נפקא לן בת"כ דמוסגר מטמא מתוכו ולא מן אחוריו כו' ואם כיוון על דברי ת"כ הללו ש[...] התוספות לא ידעתי כוונת רש"י שהרי קרא משתעי בתחילת ראות הנגע לכהן וקאמר ובא אש[...] הבית והגיד כנגע נראה לי בבית. ועל זה מיעטו דדוקא מתוכו אבל מאחוריו לא וא"כ ע"כ דמאחוריו נזקק להראותו לפי שאין בו תורת נגע דומה למה שמיעטו מהאי קרא גופיה לי ולא לאורי שאם [...] בבית אפל טהור ואינו נזקק לו ה"נ הוי מיעוטא דבבית וע"כ אית לן למימר שפי' הת"כ הוא כ[...] התוספות דהיינו דנגע הנולד מאחורי הבית אינו מטמא משום נגע. ואפשר לומר דמהכא ילפינן ד[...] מטמא מאחוריו דטעמא דקרא דבנגע הנולד מאחורי הבית שלא הזקיקו הכתוב הוא משום דאין בו טו[...] שהרי במגע אינו מטמא מאחוריו וביאה לא שייך כשהנגע מאחורי הבית מש"ה טהרו הכתוב אבל [...] הבית המוסגר היה מטמא אף מאחוריו היה מזקיק הכתוב הסגר לנגע הנולד מאחורי הבית לפי ש[...] מטמא במגע. ודע שרבינו בחיבורו לא הביא דברי ת"כ הללו. וראיתי בתוספתא פ"ז דנגעים ד[...] המכניס ידו לבית המנוגע ונגע בו מבפנים רבי מטמא ורשב"ש מטהר עד שיכניס ראשו לתוכו היה רבי יהושע בן קרחה מטהר משום רבי אלעזר בן עזריה בית המוסגר כו' ע"כ. ונראה דמהל[...] זה דרש"י ורבינו דלרש"י בית המוסגר מטמא מתוכו במגע ולרבינו דאינו מטמא במגע הוא מחל[...] תנאים ולא ידעתי למה לא הביאו התוספתא הלזו:

ו טהור שהכניס ראשו ורובו לבית טמא וכו'. דין הטלית שאם הכניס ממנה שלש על שלש שנט[...] הוא אפילו שנשאר רוב הטלית בחוץ דכיון דמה שבפנים יש בו שיעור לקבל טומאה נטמאה הטלית אף מה שהוא בחוץ וכמ"ש מהר"ם מטראני בס' קרית ספר יע"ש ומהני' דפי"ג דנגעים מ"ח ד[...] טלית טהורה שהכניס ממנה שלש על שלש לבית טמא נטמאת בכה"ג מיירו דהיינו אפילו שרובה ב[...] ובתוספתא פליגי בזה והביאה הר"ש עלה דמתניתין דתניא טלית טהורה שהכניס ממנה שלש על [...] לבית טמא נטמאת ורבי נחמיה מטהר עד שיכניס את רובה אך מה שאני מסתפק היא בטלית טהו[...] שאין בה כי אם שלש על שלש והכניס רובה מהו ולא ראיתי דין זה מבואר ולכאורה נראה דלא ג[...] טלית משאר כלים דמשיכנסו רובם טמאים וטלית הוא שיש בו חומרא יתירה דאפילו לא נכנס [...] אלא שלש על שלש טמא אבל לעולם דאם נכנס רובו אף שאין שלש על שלש נטמא כדין שאר כ[...] ומ"מ עדיין אין ולאו ורפיא בידי. והא דאמרינן דטהור שהכניס ראשו ורובו לבית טמא דנטמא [...] כתב הר"ב דתניא בת"כ והבא אל הבית כשיכניס ראשו ורובו דבליר מהכי לא חשיב ביאה וכן שהזכיר הכתוב בכה"ג על כל נפשות מת לא יבוא וגבי נזיר נמי דכתיב על נפש מת לא יבוא מוכח ב[...] ג' מינים עלה מ"ג דלא חשיב ביאה אם הכניס אחד מאיבריו. וכן טמא שנכנס למקדש דאזהר[...] מדכתיב ואל המקדש לא תבא דקי"ל דביאה במקצת לא שמה ביאה אך קשה לי מהא דכתיב כל ה[...] אל האהל וקי"ל דאפילו הכניס ידו או ראשי אצבעותיו או חוטמו לאהל שמת בו נטמא כולו וכמו שפ[...] רבינו בפ"א מהלכות טומאת מת דין י"א. ודע דאמרינן בפ"ב דזבחים (דף כ"ו) דקרא דכתיב והביא[...] לה' וקרא דבבואם אל אהל מועד לא מהני רוב ואם היו ניאתו בחוץ לא מהני וכן גבי חלה כי [...]
בבואכם

כו׳. בפי״ג. ומ״ש וכן כלי חרס כל שאר כלים וכו׳. תוספתא פ״ו: כלים שנכנסו חלוצין אבל אדם מישראל נכנס לבית המנוגע וכו׳. בפי״ג. אמר והשוכב בבית וכו׳. בתורת כהנים: נכנס לבית המנוגע וכו׳. בפי״ג: כן העכו״ם והבהמה וכו׳. תוספתא פ״ז ובתורת כהנים:
היה עומד בבית המנוגע וכו׳. בפי״ג. מ״ש וכן העומד בחוץ ופשט ידיו וכו׳.

שלש על שלש לבית טמא נטמאת. וכן כלי חרס שהכנים אוירו לבית טמא- נטמא. אבל שאר כלים עד שיכנים רוב הכלים משיכנים רובו נטמא מיד. בד״א בכלים שנכנסו חלוצין אבל אדם מישראל שנכנס לבית מנוגע והוא לבוש בבגדיו וסנדליו ברגליו וטבעותיו בידיו הרי האדם טמא מיד. ובגדיו טהורים עד שישהה שם כדי שיסב אדם ויאכל כשלש ביצים פת חטים בלפתן שנאמר והשוכב בבית יכבס את בגדיו והאוכל בבית יכבס את . וכי תעלה על דעתך שאין בגדיו מתטמאין עד שיאכל שם. אלא ליתן שיעור לשוכב כאוכל. ואחד השוכב או . או העומד אם שהה כדי לאכול שיעור אכילה האמורה נטמאו בגדיו: ז מי שנכנס לבית מנוגע וכליו על כתפיו וסנדלו תו בכפיו הוא והן טמאין מיד שאינו מציל מלטמא מיד אלא כלים שהוא לבוש בהן. וכן העכו״ם והבהמה שהיו ין בכלים ונכנסו לבית המנוגע נטמאו הכלים מיד. אבל העכו״ם אינו מקבל טומאה כבהמה: ח מי שהיה עומד בבית ; ופשט ידיו חוץ לבית וטבעותיו בידיו אם שהה כדי אכילת השיעור נטמאו הטבעות אע״פ שהם בחוץ. וכן העומד ; ופשט ידו לבית מנוגע נטמאו ידיו בלבד מיד. ואם נשתהו שם כדי אכילת השיעור נטמאו טבעותיו ואם לאו טהורות: ט כל המציל בצמיד פתיל באהל המת מציל מכוסה בבית מנוגע. וכל המציל מכוסה באהל המת אפילו היה מגולה בבית ע ה״ז טהור. כיצד כלי חרס או כלי אבנים וכלי אדמה וכיוצא בהן שהיו אוכלין ומשקין וכלים בתוכן והיו מכוסין בבית ע אע״פ שאינן מוקפין צמיד פתיל הן וכל מה שבתוכן טהור. הבור והדות שבבית המנוגע אע״פ שהן מגולין כלים כן טהורין: י הצרעת הוא שם האמור בשותפות כולל עניינים הרבה שאין דומין זה לזה. שהרי לובן עור האדם קרוי . ונפילת קצת שיער הראש או הזקן קרוי צרעת. ושינוי עין הבגדים או הבתים קרוי צרעת. וזה השינוי האמור בבגדים ים שקראתו תורה צרעת בשותפות השם אינו ממנהגו של עולם אלא אות ופלא היה בישראל כדי להזהירן מלשון שהמספר בלשון הרע משתנות קירות ביתו. אם עמד ברשעו עד שהותץ הבית משתנין כלי שבביתו שהוא יושב ושוכב עליהן. אם חזר בו יטהרו. ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנין הבגדים שעליו. אם חזר הרו ואם עמד ברשעו עד שישרפו משתנה עורו ויצטרע ויהיה מובדל ומפורסם לבדו עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים ; הליצנות ולשון הרע. ועל עניין זה מזהיר בתורה ואומר השמר בנגע הצרעת זכור את אשר עשה י״י אלהיך למרים . הרי הוא אומר התבוננו מה אירע למרים הנביאה שדיברה באחיה שהיתה גדולה ממנו בשנים וגידלתו על ברכיה ה בעצמה להצילו מן הים והיא לא דברה בגנותו אלא טעתה שהשותו לשאר נביאים והוא לא הקפיד על כל הדברים שנאמר והאיש משה ענו מאד ואע״פ כן מיד נענשה בצרעת קל וחומר לבני אדם הרשעים הטפשים שמרבים לדבר ת ונפלאות. לפיכך ראוי למי שרוצה לכוין אורחותיו להתרחק מישיבתן ומלדבר עמהן כדי שלא יתפס אדם ברשת רשעים יתם. וזה דרך ישיבת הלצים הרשעים בתחילה מרבין בדברי הבאי כענין שנאמר וקול כסיל ברוב דברים. ומתוך אין לספר בגנות הצדיקים כענין שנאמר תאלמנה שפתי שקר הדוברות על צדיק עתק. ומתוך כך יהיה להן הרגל לדבר אים ולתת דופי בדבריהם כענין שנאמר ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים ובוזים דבריו ומתעתעים בנביאיו. ומתוך כך לדבר באלהים וכופרין בעיקר כענין שנאמר ויחפאו בני ישראל דברים אשר לא כן על י״י אלהיהם. והרי הוא אומר שתו ים פיהם ולשונם תהלך בארץ מי גרם להם לשית בשמים פיהם לשונם שהלכה תחילה בארץ. זו היא שיחת הרשעים מת להן ישיבת קרנות וישיבת כנסיות של עמי הארץ וישיבת בתי משתאות עם שותי שכר. אבל שיחת כשרי ישראל אינה

ג״ז שם ובת״כ:
ט כל המציל בצמיד פתיל באהל המת מציל וכו׳. שם וכר״י לגבי ר״מ:
י הצרעת הוא שם האמור בשותפות וכו׳. שהמספר בלשון הרע משתנות קירות ביתו וכו׳. דברי רבינו ראויים אליו ז״ל:

נשלמו הלכות טומאת צרעת

משנה למלך

ואמרינן דלא נתחייבו בימי עזרא משום דלא באו כולם ובמקומות אחרים דכתיב כי שבואו נתחייבו בימי עזרא ודבר זה צריך אריכות דברים ובמקום אחר נאריך:
משיכנים רובו נטמא מיד בד״א בכלים שנכנסו חלוצין וכו׳. דין זה הוא במשנה פי״ג דנגעים מ״ט ובת״כ למדו זה מהכרח הפסוקים מדכתיב והבא אל הבית יטמא עד הערב דמשמע שאינו מטמא בגדים וכתיב והאוכל בבית יכבס בגדיו ולמדנו מכאן שהשוכב מטמא בגדים ובת״כ האריכו בזה יע״ש. ואני : דרשא זו דמנ״ל לרז״ל שאם נכנס והוא לבוש בבגדיו שלא נטמאו הבגדים עד ששהה שם כדי אכילת מא דלעולם אימא לך דכל היכא שנכנסו הבגדים לבית המנוגע נטמאו הבגדים מיד בין שהיה לבוש ; שהיו מונחים על כתיפו וטומאתם הוא מדכתיב ולא יטמא כל אשר בבית דכלים שבבית המנוגע : הוא מהאי קרא וכדאיתא בפרק ידיעות הטומאה עלה י״ז וקרא דכתיב והבא אל הבית יטמא : דמשמע שאינו מטמא בגדים לאו בבגדים שנכנסו עמו מיירי קרא דהנהו טומאתם אינה מכח : אלא מצד עצמם היא הטומאה שכיון שנכנסו לבית המנוגע נטמאו אלא קרא מיירי בבגדים ין לבית והאדם שנכנס נוגע בהם עד שלא פירש ממטמאיו דקי״ל דכל אב הטומאה שמטמא במגע אדם הנוגע בו או הנושאו מטמא בגדים בשעת מגעו ובשעת נשיאותו ועושה אותם ראשון לטומאה רבינו בהלכות אבות הטומאה פ״ו דין י״ב ולזה איצטריך קרא לומר דהבא אל הבית אינו מטמא אבל השוכב בבית למדנו הכתוב שהוא מטמא בגדים כדכתיב והאוכל בבית יכבס בגדיו והאי : בגדיו הוו כשאר כיבוס בגדים הנאמר בתורה שאין הכוונה על הבגדים שהוא לבוש אלא על הבגדים : בהם עד שלא פירש ממטמאיו וכמ״ש בפ״ה מהלכות פרה אדומה דין ה׳. וכבר ביאר כל זה רבינו : ירוש המשנה בפ״ק דכלים היא דבריו מכן בריש הלכות אבות הטומאה. הן אמת דלדברי רש״י בפ״ק דבהרא עלה ט׳ דכ״מ שנאמר בתורה יכבס בגדיו אינו מטמא אלא בגדים שהוא לבוש בהם : אך בגדים לא ניחא דרשת רז״ל דע״כ יכבס בגדיו דכתיב הכא גבי האוכל מיירי בבגדים שהוא משמע דדוקא משום דשהה כדי שיעור אכילה אך אם לא שהה לא נטמאו וא״כ למדנו מזה שהאדם : מציל אותם מלקבל טומאה כל זמן שלא שהה אך התוספות שם דחו דברי רש״י ז״ל וכן כתבו : ם והאחרונים דאין הפרש בין בגדים שהוא לבוש לבגדים שהוא נוגע בהם ובגדיו לאו דוקא ולא נמעט אלא אדם וכלי חרס שאינם מקבלים טומאה כי אם מאב עצמו וכדאיתא בה״כ בפרשת שמיני יע״ש וא״כ הדרא קושיין לדוכתא וצעת צ״ע:

ודע שדקדק רבינו לומר אדם מישראל למעט עכו״ם שאינו מציל בגדים וכדאיתא בת״כ יכול אף הבהמה והעכו״ם יהיו מצילין בגדים בבית המנוגע ת״ל יכבס בגדיו כל המטמא בגדים מציל בגדים בבית המנוגע הבהמה והעכו״ם שאין מטמאין בגדים אין מצילין בגדים בבית המנוגע ע״כ. וכמ״ש רבינו אדם מישראל ממעט הבהמה והעכו״ם וכבר כתב דין זה בפירוש בסעיף ז׳. ודע דהא דאמרינן דבגדים שהוא לבוש מציל אותם אין חילוק בזה בין אם נכנס דרך פנים או דרך אחוריו דבכל ענין אינו מטמא כלים שהוא לבוש אלא כששהה שם כדי אכילת פרס וכן כתבו התוספות בפרק ידיעות הטומאה עלה י״ז ד״ה אפי׳ ונראה דאף אם לא נכנס כולו שאינו טמא מציל הבגדים וכדתנן פי״ג דנגעים מ״י היה עומד בחוץ ופשט ידו לפנים וטבעותיו בידיו ר״י מטמא מיד וחכ״א עד שישהה כדי אכילת פרס הרי דאף דליכא טומאה באדם הלובש מציל את הבגדים אם לא שהה ומיהו לר״י נראה דדוקא בנכנס רובו דרך פניו או כולו דרך אחוריו הוא שמציל הבגדים אבל אם נכנס דרך פניו ולא הכניס רובו או שהכניס רובו דרך אחוריו אינו מציל הבגדים שהוא לבוש ואף אם שהה נטמאו כליו מיד משום דלדידיה יפה כח הטמא להציל מכח הטהור וכדאיתא בתוספתא אבל לחכמים אין חילוק בזה ולעולם כלים שהוא לבוש בהם אינם מטמאים עד שישהה:

ח מי שהיה עומד בבית מנוגע וכו׳. והכי תנן בפי״ג מ״י וכתב שם הר״ש דמתניתין איירי דטבעותיו באצבעותיו והיו דרך מלבוש אבל אם היו בקומצו אע״פ ששהה טהורים דכהון קיימי ולא שייכי גביה כך היה נראה מתוך הסברא אבל בתוספתא משמע דאם היו בקומצו טמאין מיד ע״כ. ואני תמיה דאיך עלה בדעת הרב שיהיו טהורים דהא נטמאו משום מגע וכי תימא דאין כלים מקבלים טומאה כי אם מאב הטומאה ולא מהולד וכמו שפסק רבינו בפ״ה מהלכות טומאת מת דין ז׳ ואדם זה הנוגע בטבעות אינו אב הטומאה כי אם ראשון לטומאה אי משום הא לא איריא דכלל זה לא נאמר אלא לאחר שפירש ממטמאיו או בדברים שאינם מטמאים במשא אבל כל דבר שמטמא במשא אדם המיטמא בו עד שלא פירש ממטמאיו מטמא בגדים וכמ״ש רבינו בפ״ו מהלכות אבות הטומאה דין י״ב וא״כ אדם זה שנטמא בבית המנוגע אם נגע בכלים שהם חוץ לבית פשיטא שהכלים טמאים מיד ולא בעינן שהייה כיון שאינם דרך מלבוש:

י הצרעת הוא שם האמור בשותפות כו׳. קרוב לזה כתב רבינו בפירוש המשנה פרק י״ב דנגעים משנה ה׳ יע״ש:

סליקו להו הלכות טומאת צרעת

אינה אלא בדברי תורה וחכמה. לפיכך הקדוש ברוך הוא עוזר על ידן ומזכה אותן בה. שנאמר אז נדברו יראי יי איש אל רעהו ויקשב יי וישמע ויכתב ספר זכרון ליראי יי ולחושבי שמו:

סליקו להו הלכות טומאת צרעת

הלכות מטמאי משכב ומושב

יש בכללן ארבע מצות עשה. וזהו פרטן:

א) דין טומאת נדה. ב) דין טומאת יולדת. ג) דין טומאת זבה. ד) דין טומאת זב:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א הזב *והזבה והנדה והיולדת כל אחד מארבעתן אב מאבות הטומאות. מטמאין כלים במגע. ומטמא אדם במגע ובמשא. ומטמא משכב ומושב ומרכב מתחתיו ועושה אותן אב טומאה. ומטמא מדף על גבו: **ב** אחד זבה קטנה ואחד זבה גדולה. ואחד זבה מחמת עצמה או מחמת אונס. ואחד זב בעל שתי ראיות או בעל שלש טומאת כולן שוה לטמא אחרים: **ג** קטנה בת יום אחד מטמא בנדה. בת י׳ ימים בזיבה. בת שלש שנים ויום אחד מטמאה את בועלה כמו שיתבאר: **ד** קטן בן יום אחד מטמא בזיבה. ואחד גרים ועבדים ואחד ישראל מטמאין בנדה ובזיבה: **ה** סרים אדם סרים חמה מטמאין בזיבה כשאר הבריאין: **ו** אין האשה מטמאה בלובן ולא האיש באודם אלא האשה באודם והאיש בלובן: **ז** טומטום ואנדרוגינוס נותנין עליהם חומרי האיש וחומרי האשה מטמאין בלובן כאיש ובאודם כאשה. וטומאתן בספק לפיכך אין שורפין עליהן תרומה וקדשים ואין חייבין עליהן על טומאת מקדש וקדשיו. ראה לובן ואודם כאחד שורפין עליהן את התרומה ואת הקדשים אבל אין חייבין על ביאת מקדש וקדשיו שנאמר מזכר עד נקבה תשלחו עד שיהיה הטומאה טומאת זכר ודאי או טומאת נקבה ודאית. וכן הנוגע בלובן ואודם שלו כאחת אינו חייב על טומאת מקדש וקדשיו. נגע הוא בעצמו *בלובן ואודם שראה ה״ז חייב על ביאת המקדש: **ח** דם הנדה או דם הזבה או דם היולדת מטמא בכל שהוא במגע ובמשא שנאמר והדוה בנדתה והזב מפי השמועה למדו שמדוה כמוה. וכבר ביארנו בענין איסור נדה שחמשה דמים טמאים באשה אבל אם ראתה דם ירוק הרי הוא טהור ואינו כמו רוקה ושאר משקין היוצאין ממנה שהרוק מתעגל ויוצא וזה ש[...] ויורד

א סמג עשין רמא רמב:

כסף משנה

פ״א **א** הזב והזבה והנדה והיולדת וכו׳. בפרק קמא דכלים מני להו באבות הטומאה: ומ״ש מטמאים כלים במגע. דכתיב וכלי חרש אשר יגע בו הזב ישבר וכל כלי עץ ישטף במים. ומ״ש ומטמא אדם במגע ובמשא. דכתיב הנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב וכתיב והנושא אותם יכבס בגדיו ורחץ במים וכו׳ ובפ״ה דזבים תנן הנוגע בזב ובזבה בנדה וביולדת וכו׳ מטמא שנים ופוסל אחד וכו׳ אחד הנוגע ואחד המסיט אחד הנושא ואחד הנישא ותניא בת״כ והדוה בנדתה והזב את זובו מה הזב מטמא במשא אף הזוב מטמא במשא לזכר לרבות את המצורע ולנקבה לרבות היולדת. ומ״ש ומטמא משכב ומושב ומרכב מתחתיו. דכתיב כל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא וכל הכלי אשר ישב עליו יטמא וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא. ומ״ש ומטמא מדף על גבו. פרק ד׳ דזבים ופ״ו דעדיות (משנה ב׳) ובת״כ:

ב אחד זבה קטנה וכו׳. בת״כ יליף לה מקרא. ומ״ש או מחמת אונס. בת״כ ובפרק בנות כותים (דף ל״ב ע״ב) יליף לה מקרא. ומ״ש ואחד בעל ב׳ ראיות וכו׳. בפ״ק דמגילה (דף ח׳) משנה וגמרא:

ג קטנה בת יום אחד וכו׳. משנה פרק יוצא דופן (דף מ״ג ע״ב ומ״ד ע״ב):

ד קטן בן יום אחד מטמא בזיבה. שם (דף מ״ג ע״ב) ובר״פ בנות כותים (דף ל״ג): ואחד גרים ועבדים. רפ״ב דזבים הכל מיטמאין בזיבה אף הגרים אף העבדים בין משוחררים בין שאינם משוחררים. ומה שכתב שמטמאין בנדה:

ה סרים אדם וסרים חמה מטמאין בזיבה וכו׳. רפ״ב דזבים:

ו אין האשה מטמאה בלובן ולא האיש באודם כו׳ וכו׳. בריש פרק בנות כותים (דף ל״ב ע״ב) ובפרק כל היד:

ז טומטום ואנדרוגינוס וכו׳. רפ״ב דזבים. ומ״ש לפיכך אין שורפין עליהם וקדשים ואין חייבים עליהם על טומאת המקדש. שם וטומאתן בספק בתוספתא בפ״ב דזבים: ראה לובן ואודם כאחד וכו׳. שם ובפרק [...]לה כ״ח ויליף לה מקרא. ומ״[ש] הנוגע בלובן ואודם שלו כאחד [...] שם בתוספתא. ומ״ש הוא עצמו שנגע בלובן ואודם וכו׳. שם הוא עצמו שנגע בלובן ונכנס למקדש פטור וגירסא משובשת וצריך להגיה חייב: וכתב הראב״ד ואודם שראה א״א אולי טעה בלשון הת[וספתא] וחילק וכו׳. ואין דברים אלו כדאי שטעה טעות גדולה או קטנה שהרי לפרש התוספתא בנגע בשלו אבל אי הא קשיא מ״ש נגע הוא מנגעו אחרים דבנגעו אחרים הינה חייבים על ביאת [...] משום דבעינן שתהא טומאת זכר וד[אי] טומאת נקבה ודאית מאותו טעם בע[צמו] לפטור בנגע הוא בעצמו ויש לדחוק לשון רבינו כפירוש הראב״ד דבנגעו [...] ואנדרוגינוס בשל אחרים מיירי אלא שלשון שכתב רבינו קשה לזה:

ח דם הנדה או דם הזבה וכו׳. משנה יוצא דופן (דף מ״ג ע״ב). ומ״ש ובמשא בריש פרק דם הנדה (דף נ״ד [...]) מנא ה״מ דדם הנדה מטמא אמר חזקי[ה] קרא והדוה בנדתה מדוה כמותה מ[ה] מטמאה אף מדוה מטמא:

וכבר ביארנו בענין איסור נדה וכו׳. מהא״ב. ומ״ש אבל אם ראתה ד[ם] כרי הוא טהור וכו׳. משנה פ׳ כל היד (ד[ף] [...]) וכחכמים. ומ״ש שהרוק מתעגל ויוצא. שם [...]

אשה

השגת הראב״ד

*בלובן ואודם שראה. א״א אולי טעה בלשון התוספתא וחילק בין אחרים שנגעו באודם ול[ובן של] טומטום להיות עצמו שנגע בשלו ואם נתכוון לכך טעה טעות גדולה שלא אמרה התוספתא [אלא] שנגע הטומטום באודם ולובן של זכר ונקבה ודאית חייב על ביאת מקדש שלא תאמר לה תורה שילוח אלא לזכר ודאי ולנקבה ודאית לכך הוצרך לומר שהוא חייב:

משנה למלך

פ״א **א הזב** והזבה וכו׳. כתב רבינו בריש מסכת כלים דדוקא ש״ז דגדול וכו׳ ומדכתיב איש נפקא ע״כ. ואע״ג דבפ׳ בנות כותים עלה מ״ג אמרינן דהלכתא גמירי לה והדרכה ממשמעות קרא דכתיב ואיש הוה משמע אפילו קטן בן יומו דומיא דואשה דכתיב גבי נדה דמרבינן מינה אפילו תינוקת בת יום אחד י״ל דלעולם מאיש ממעטינן קטן אלא דהאה הלכתא לומר דהתי איש לאו שיהיה בן י״ג שנה אלא אפילו בן תשע כיון שביאתו ביאה נקרא איש במקום הזה וקרא דואשה אשר ישכב איש אותה מאשה ממעטינן קטנה ואתא הלכתא ללמדנו דלא נימא דבעינן שתהיה בת י״ב שנה אלא בת שלש שנים נקראת אשה במקום הזה כיון שביאתן ביאה והווי״ן של ואיש ואשה איצטריכו לדרשה אחריתי וכדאיתא התם. וראיתי לרבינו בפ״ה מהלכות אבות הטומאה דין ט׳ שכתב והוא שתהיה בת שלש ויום אחד שנאמר ואשה אשר ישכב איש אותה ע״כ. וכתב מרן דלא מרבינן בת ג׳ שנים אלא מוי״ו וזה תימה דהא כולה סוגיא מוכח דוי״ו זו אתא לדרשה אחריתי ולא מרבינן בת שלש שנים אלא דהלכתא גמירי לה ואתו רבנן ואסמכוה אקרא וא״כ היה לו לרבינו לבאר דהלכה היא ולא ממשמעותיה דקרא דהא קרא אפילו בת יום אחד משמע עוד י״ל דבדין ב׳ כתב סתם אין ש״ז [...] כו׳ ולא הביא סמך לדבריו מן הפסוק וגבי אשה הביא כמך ולא ידעתי למה:

ראית

שיצא הולד מדפנה וכו׳ . בר״פ יוצא דופן (דף מ״א:) אמרינן דביוצא ולד ודם
ופן ר״ש מטהר וחכמים מטמאים ובמקור מקומו טמא פליגי מ״ס מקור מקומו טמא
ור מקומו טהור ופירש״י רבנן סברי טיפה עלמה מטמא במגע משום דנגעה במקור
ומו טמא ואיתמר עלה אמר ר״ל לדברי המטמא בדם מטמא באשה לדברי המטהר
ר באשה ר״י אמר אף לדברי המטמא
ר באשה ויליף ר״י מקרא שאין אשה
ד שיצא מדוה דרך ערותה וידוע
דהלכה כר״י :

האשה שנעקר וכו׳ . שם מקור שנעקר
ונפל לארץ טמאה וכו׳ למאי אילימא
שנעה דם אמר רחמנא ולא התיכה
מאת ערב ופירש״י שנעקר חתיכה בבר :
ר שהזיע כשתי טיפי מרגליות וכו׳. שם
ר״י מקור שהזיע כשתי טיפי מרגליות
מאי אילימא לטומאת שבעה ה׳ דמים
בלשה ותו לא אלא לטומאת ערב
רתי אבל הדא אימא מעלמא אתית.
טיפי מרגליות דם לבן וצלול . לטומאת
ני שנגע במקור ונוגע בה . מעלמא
מן הלדדין :

של זב אבות הטומאות וכו׳ ומטמא
במגע ובמשא . פ״ק דכלים ובפרק
ה (דף כ״ד ע״ב) יליף לה מקרא .
טהור. משנה ר״פ יוצא דופן (דף מ׳) :
ראשונה של זב וכו׳. בריש זבים וכב״ה.
מ״ש בין מאיש קטן . בפרק בנות כותים
ב ע״ב) בעיא דאיפשיטא והיינו למגע
א לא מטמא הלא בשתי ראיות דאז
אבל בראיה אחת לא מיקרי זב כמו
ם מהכתובים. ועל מ״ש רבינו בין מאיש
מאיש קטן כתב הראב״ד א״א אין
ושר. טעמו לומר שעל מ״ש והרי היא
ילדק לומר בין מאיש קטן אבל טומאת
ראשונה של זב בקטן אינו אלא
היא תחלת זוב והכתוב הקיש בזב
קטן

ויורד : **ט** אשה שיצא הולד מדפנה ויוצא עמו דם מ הדופן הרי אותו דם אב מאבות הטומאות כדם הנדה והלידה והזיבה שהמקור מקומו טמא. והאשה טהורה עד שיצא ממנה דם דרך הרחם : **י** מקור האשה שנעקר ונפל לארץ האשה טמאה טומאת ערב וכן מקור שהזיע כב׳ טיפי מרגליות האשה טמאה טומאת ערב. אבל אינה נדה עד שתראה אחד מחמשה דמים המטמאין אותה : **יא** הזיעה טיפה אחת הרי האשה טהורה שאינה אלא מחוץ למקור : **יב** זובו של זב אב מאבות הטומאות כזב שנאמר זובו טמא הוא ומטמא במגע ובמשא בכל שהוא . ראיה ראשונה של זב אינה מטמאה במשא והרי היא כשכבת זרע *בין מאיש גדול בין מאיש קטן וכן המשכבות והמושבות שישב עליהם משראה ראיה ראשונה עד שראה השניה טהורים שאינו קרוי זב אלא אחר ראיה שנייה כמו שביארנו בהלכות מחוסרי כפרה . ראה אחת מרובה כב׳ אין טמא אלא המסיט טיפה אחרונה : **יג** ראיה ראשונה של מצורע מטמא במשא שנאמר כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש הרי הצרוע כזב גמור מה זב גמור זובו מטמא במשא אף מצורע ראייתו הראשונה מטמא

השגת הראב״ד

*בין מאיש גדול בין מאיש קטן (סרי הראייה) . א״א אין לשונו מיושר שאינו היתה ראייתו של זב קטן כשכבת זרעו לא היתה טמאה כלל עד שיהיה בן ט׳ שנים ויום אחד אבל התורה הקישה קטן לגדול דכתיב ואת תורת הזב בין קטן בין גדול עשה קטן כגדול לכל זיבתו :

קטן לגדול כמו שמפורש בפרק בנות כותים עלה ל״ד ורבינו גם כן לכך נתכוון . ומ״ש וכן המשכבות והמושבות וכו׳ . בסוף נדה (דף ע״ב ב׳) ובתוספתא דזבים פרק קמא וכבית הלל : ראה אחת מרובה כשתים וכו׳ . בתוספתא דזבים וכב״ה :
יג ראיה ראשונה של מצורע וכו׳ . בפרק בנות כותים עלה ל״ד ל״ס וכדאסיק אביי :

יד רוק הזב ושכבת וכו׳ . בפ״ק דכלים זובו של זב ורוקו ושכבת זרעו ומימי רגליו וכו׳ מטמאים במגע ובמשא ובר״פ דם הנדה (דף כ״ה ע״ב) יליף רוקו מדכתיב וכי ירוק הזב בטהור ומרבי ליה בין לטומאת מגע בין לטומאת משא ומימי רגליו מייתי לה (דף כ״ו) מדתניא זובו טמא וזאת לרבות מימי רגליו ושכבת זרעו מייתי לה בס״פ כיצד הרגל (דף כ״ה) מק״ו ור׳ יהושע נתן טעם לש״ז דמטמא אף במשא משום דא״א בלא נהנוחי זיבה כל שהוא ומשמע לרבינו דה״ה למימי רגליו וכתב רבינו טעם זה שהוא יותר פשוט וקצר . ומ״כ מאי דמטמא מימי רגליו מהאי טעמא ק״ל דבנדה יליף מוזאת והפשר לתרץ דנמרא יליף מוזאת לומר דאפילו ר״א דמטהר ממשא לש״ז דסבירא ליה כיון דכתיבא ביה ש״ז לא מטמאה הכא מודה מרבויא דוזאת אבל לדידן דקי״ל כר׳ יהושע דא״א וכו׳ ה״ה למימי רגליו והאיה לדבר דאמרינן בתורת כהנים זאת תורה הזב מה הזב וכו׳ ומייתי לה בנדה (דף כ״ב) ובתר הכי בת״כ יכול אף מימי רגלים יהו סותרים וכו׳ ומהי תיתי שיהו סותרים והא ש״ז נופא לא סתרא אלא משום נהנוחי זיבה אלא ודאי משום דמימי רגליו נמי א״א בלא נהנוחי זיבה קאמר הכי , וממ״ש רבינו פ״ה דכלים נראה דתרווייהו נפקי מוזאת ויהיב רבינו טעמא מאי שנא דמרבינן הני טפי מאחריני משום דא״א להו בלא נהנוחי זיבה . ואפשר שלזה נתכוון רבינו כאן עכ״ל :
אחד

יד רוק הזב ושכבת זרעו ומימי רגליו כל אחד משלשתן אב טומאה דין תורה . ומטמא בכל שהוא במג׳ א הרי הוא אומר ברוק וכי ירוק הזב בטהור . ומימי רגליו ושכבת זרעו א״א שלא יהיה בהם ציחצוחי זיבה כ׳ שהוא

משנה למלך

ה ראשונה של מצורע מטמא במשא כו׳ ע״כ . בגמרא פרק בנות כותים עלה ל״ה משמע דלאו מהאי קרא קא מפיק ליה אלא משום דכתיב והזב את זובו לזכר ולנקבה ודרשינן לזכר לרבות מעיינותיו אלמא כאי זכר מצורע הוא וליתקש לזב מה זב גמור זובו מטמא במשא אף מצורע זובו מטמא במשא ואפילו ראיה ראשונה :

הזב וש״ו כו׳ . עמדתי על מ״ש המרדכי בסוף חולין שהקשה רבינו משולם עלה דהיא דאמרי׳ דש״ז של זב דמטמא במשא לפי שא״א בלא ציחצוחי זיבה וכה״ג אמרינן דיבמה שרקקה דם בבירה לפי שא״א בלא ציחצוחי רוק דהא קי״ל דדם מבטל רוק וא״כ הכא נמי נימא הכי ע״כ. דקדק בעיקר קושייתו שהקשה מהא דש״ז דזב דהתם בטומאת משא עסקינן דאילו למגע תיפוק ליה ובטומאת משא לא שייך ביטול וכדאמרינן בפ״ג דבכורות [דף כ״ג] דנבלה בטלה בשחוטה חייא טהור מלטמא במגע אבל מטמא במשא משום דטומאה כמאן דאיתא היא וכן הביא רקקה דם מיתרצא בהכי דהא כוף סוף רקקה רוק ודוקא גבי אכילה שייך ביטול משום דכל משהו לבית הבליעה אמרינן דהיתרא נחית וכן טומאת מגע משום דהדבר שנוגע בזה אינו נוגע התוספות גם אבל כל שהוא כבת אחת כגון טומאת משא ורוק יבמה לא שייך ביטול ברוב. ז״ל לרבינו משולם דהא דאמריק דאין ביטול לטומאת משא הוא מדרבנן וכמ״ש התוספות ועל זה מזב דהוי מן התורה דהא מעיינות הזב הם מן התורה וכן הביא דיבמה דהוי מן התורה ובוה לי מה שהקשו התוספות בפ״ט דנדה [דף ס״א:] דבגד שאבד בו כלאים דליבטל ברובא ולכאורה שייך ביטול כיון דסוף סוף נהנה מן הכלאים ודמי לטומאת משא וכמ״ש ניחא דס״ל להוספות גד שאבד בו כלאים הוי איסורו מן התורה ומש״ה הקשו דמן התורה מיהא ליבטל ברובא אך ה הביא דסוף תמורה [דף ל״ד.] דפריך וליבטל שק ברובא ולמאי דמוקי לה רב פפא בציפורתא י כי אם מדרבנן דמן התורה כל הדברים בטלים ברוב ואולי דשאני דבר חשוב דאין בו ביטול דומה למ״ש לעיל (א״ה נתבאר בהלכות מעילה יע״ש) בשם התוספות דמטבע חשיב ולא בטל . והאיתי לרבינו בסוף הלכות פסה״מ שכתב האורג מלא היסט משער נזיר ומפטר חמור בשק ידלק תילק בין עבד מיניה ציפורתא ללא עבד וכבר תמה מרן על זה בספ״ג מבכורות ונדחק הרבה ושיא וו וכתב דס״ל שאותה קושיא ואותו תירוץ הם דלא כהלכתא דהא קי״ל דבגד שאבד בו כלאים והא נמי דכוותה עכ״ד ולא ביאר לנו מרן מה טעם לא שייך ביטול באיסורים אלו ולפי מ״ש מה דרבינו הוא דס״ל דבהני לא שייך ביטול משום דדמי לטומאת משא כיון דבכת אחת נהנה ודחה הסיא דסוף תמורה משום הסיא דרבי חייא דקאמר דלטומאת משא לא שייך ביטול ותבלין מלא לדמיון זה דהא קי״ל דבגד שאבד בו כלאים אינו בטל וכמ״ש מרן :

אה לומר דס״ל לרבינו משולם דע״כ לא אמרינן דמטמא במשא אלא ביבש דכל אחד ואחד עומד ני עלמו אבל בתערובת לח בלח אינו מטמא אפילו במשא וכבר בא חילוק זה בדברי מרן סוף כות אבות הטומאה בשם הר״י קורקוס כדי ליישב דברי רבינו שכתב דבהמה שהפילה חררת דם טמאה לא במגע ולא במשא. כן אמת שדברי רבינו הם סמוכים כפי הסוגיא הנזכרת בפרק ג׳ דהתם מדמו הסיא דחררת דם להסיא דנבילה שנתערבה בשחוטה ומלבד זה עוד זאת אדרב לכות פרה אדומה פסק דאפר פרה שנתערב באפר מקלה דאף שהרוב הוא אפר מקלה מטמאה ולפי מ״ש הראשונים ז״ל דקמא בקמא הוי לא בלא קשיא אפר פרה לחררת דם . שוב ראיתי שכתבו בשם הראשונים אינו מוסכם ובמחלוקת הוא שנוי והיכא מ״ד דקמא בקמא חשיב יבש

בישב ומדברי רבינו בפי״ג מהלכות תרומות נראה דבפיטה זו קאי ולפי זה אתי שפיר הסיא דאפר מקלה דמטמאה במשא אך הקושיא הראשונה במקומה עומדת וכעת צ״ע :

עוד ראיתי שהוקשה לרבינו משולם מההיא דפרק המפלת ותירץ דהתם נמי הולד היה ניכר קודס שנימוק ויש לדקדק דהא תנן גבי שליא נימוק הולד עד שלא יצא ולפי שנראה מתחילת דברי המרדכי שכל דבר שתחילת ביאתו לעולם מעורב לא בטיל וא״כ קשיא ליה שליא שתחילת ביאתו לעולם היה מעורב ואפ״ה בטל ברוב . ונראה דעיקר החילוק הוא שכל דבר שתחילת איסורו או טומאתו היה מעורב לא שייך ביה ביטול והיינו הסיא דזב ויבמה אבל גבי שליא דאף קודם ביאה לאויר העולם חלה עליו טומאה כל שניכר הולד קודם שנימוק שייך בו ביטול שהרי תחילת הלות טומאהו לא היה מעורב :

ובעיקר החילוק שחילק שכל דבר שתחילת ביאתו לעולם הוא מעורב דלא שייך ביה ביטול נראה דיש סעד לחילוק זה מההיא דאיבעיא לן בפרק בהמה המקשה עלה ס״ט מהו לגמוע את חלבו כו׳ ולכאורה קשה דאף דנימא דיש לחלק בין הלב זה לחלב דעלמא אכתי ליפתרי מטעם ביטול דאף דאבר זה מכייע בהויית החלב מ״מ פשיטא שהחלב מתהוה מרמ״ח איברים והוה ליה כהלב טריפה שנתערבה בכשירה דבטל ורבינו בפ״ה מהלכות מאכלות אסורות כשהביא דין זה כתב דאסור לבתותו מספק הואיל והוא בא מכלל האיברים ויש בה אבר אחד אסור וכ״ז בחלב טריפה שנתערבה בחלב טהורה ע״כ . והאמנא דממקום שבאת מה התם מהני ליה ביטול הכא נמי ליהני ליה ביטול אלא ודאי דשאני התם שתחילת ביאתו לעולם היה מעורב ומש״ה לא מהני ליה ביטול . שוב ראיתי לחכמי אשכנז שכתבו דאם היה שתים בבהמה ובשר וגידין ועצמות כנגד האבר האסור כל החלב מותר מטעם תערובת שנתבטל בששים עכ״ד . ואני תמיה על דבריהם דאי שייך בזה ביטול הרי יצא חלב זה מחשש איסור תורה דהא פשיטא דאיכא רובא דהיתרא וא״כ אין כאן כי אם איסור דרבנן דבעינן ששים וכיון דהוי בעיא דלא איפשיטא הוה לן למיזל לקולא בדין כל ספיקא דרבנן דאזלינן לקולא וכמ״ש הראשונים ז״ל דאם נתערב מין במינו ובספק בענין שאין יכולים לעמוד עליו לשערו אם נודע שהיה רובו היתר מותר אלא ודאי דהכא לא שייך ביטול וכסברת רבינו משולם , וראיתי למעכ״ת (א״ה הוא הרב מהור״ר יעקב אלפאנדרי זלה״ה) שרצה להליץ בעד חכמי אשכנז דכתב דשאני הכא דחלב של האבר מתחילה בעודה בתוך האבר לא היתה מעורבת עם שאר כל החלב שבגוף כיון שיש לה מקום מיוחד משא״כ בהסיא דרוק יבמה ווב דמעולם לא היה להם מקום מיוחד בלתי תערובות ונסתייע לחילוק זה ממ״ש התוספות בפ״ב דזבחים עלה דשחט ואח״כ תחך ובמו שיע״ש . והנה כפי חילוק זה הלין מעכ״ת בעד חכמי אשכנז והגדיל התימה על כל הפוסקים ז״ל שפסקו בעיא זו לחומרא והיה להם לפסוק לקולא כיון שכבר נתבטל ברוב וכמ״ש למעלה, ויותר נראה לי שהראשונים ז״ל לא שמיע להו חילוק זה וס״ל דלא שייך ביטול בחלב זה כיון שתחילת ביאתו לעולם היה מעורב והתוספות בפ״ב דזבחים קושטא דמלתא קא אמרי דאפילו נתערב דם כשר עם דם פסול אינו בטל ברוב משום דגזרינן גזירה במקדש :

עוד עמדתי על מ״ש המרדכי [יעוין במ״ש לעיל בהלכות מתנות עניים פ״ד דין ט׳] דטעמא דלא אזלינן בתר רובא בחורי נמלים הוא משום דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי וכל דבר שאין ב״ח כ״מ שמונח שם הוא קביעותו וכו׳ ע״כ . ואני תמיה על זה דהא קי״ל ובנמצא הלך אחר הרוב וא״כ הף דנימא דהיה כאן מקום מיוחד שהיו בו חטים של עניים בל שלא ראינו בשעה שפירש פשיטא דאזלינן בתר רובא וכדכתיבנא והא דאמרינן בפ״ק דפסחים [דף ט׳] ט׳ צבורין של מצה ואחד של חמץ ואתא עכבר ושקל ויינו חבע ת:ויוס ככר כתבו התוספות שם דמיירי כשראינו שלקח מן הקבוע שנולד הספק במקום

טו אחד זב ואחד נדה ויולדת וזבה וכו': טז תשעה משקין בזב וכו'. בר"פ דם הנדה (דף נ"ה ע"ב) ובת"כ. ומ"ש בספרי רבינו כמוהו פ"ס הוא וצריך להגיה ולכתוב כמותן ובזה יבא לשונו דבור על אפניו הרי אלו שלשה מן הזב וחביריו כמותן משאר האדם כלומר כשם ששלשה אלו טהורים משאר האדם כך הם טהורים כשהם מהזב וחביריו הנזכר ברחש הפרק. ועל מ"ש רבינו כל אחד מאלו כמשקין טמאים שאין מטמאין אדם כתב הראב"ד א"א אף בזה טעה וכו'. מ"ש משמעתא קמייתא דאלו דברים דמסכת ברכות (דף נ"א ע"ב) היינו לומר דגבי מוזגין את הכוס ואח"כ נוטלין לידים משמע דבכל שהוא מטמו כלי וידים כי אין רגילות להיות נדבק רביעית בידים ולא בכלי ואני אומר שמאחר שדבריו יכולים להתפרש דלא מיירי אלא לענין מגע אין כאן טעות:

כיחו וניעו ומי האף וכו'. בר"פ דם הנדה (דף נ"ה ע"ב). ומ"ש וכירו. בתוספתא פרק בתרא דזבים. ומ"ש ובכלל הרוק הן חשובים כלומר ומשום הכי לא מנה אלא ג' דאל"כ שבעה מיבעי ליה:

דם היוצא מפי האמה וכו'. שם (בנדה ד' נ"ו) זובו טמא הוא [הוא טמא] ואין דם היוצא מפיו ומפי האמה טמא ומשמע דהיינו ודאי לענין שלא יטמא כזב אבל מטמאין כמשקין טמאין וכן מפורש בתוספתא דזבים פרק אחרון: ומ"ש היה מוצץ ורוקק דם וכו'. בפרק מצות חליצה עלה ק"ה יבמה שרקקה [דם] תחלוץ לפי שא"א לדם בלא נחצוחי רוק מיתיבי יכול יהא דם היוצא מפיו ומפי האמה טמא ת"ל זובו הוא זובו טמא ואין דם היוצא מפיו ומפי האמה טמא ל"ק כאן במוצצת כאן בשותת:

פ"ב א דם הנדה וכו'. אינו מטמא אלא כל זמן שהוא לח וכו'. ר"פ דם הנדה (דף נ"ד ע"ב) ויליף לה מקראי. ומ"ש ואם היו המים הפושרין בתחלתן וכו'. גם פלוגתא דתנאי ופסק לחומרא כדאורייתא:

וכתב הראב"ד אם שורין אותו א"א ל"ל דלא בעינן מעת לעת אלא לשרן ... עכ"ל. טעמו משום דבאינך שהם דברים רכים בברייתא כל דהו סגי ... פשטא דברי המשנה משמע כדברי רבינו וכך הוא דעת התוספות:

ב פשתן שטוואתו נדה וכו'. פרק התערובות עלה ע"ס:

ג זב שהניח פיו על פי הכוס עד ... תוספתא פ"ה דטהרות אלא ... דידן כתוב במי רגלים או ביין אין רואי... כאילו הם מים וכ"ל שט"ס הוא

ד כתב הראב"ד זב שנשך את הפת ואת ... המסיטן טהור א"א מלאתי בשתי ... טמא בשתיהם ומה שחילקן וכו'. ונוסח... נכונה שאין עליה תשובה לומר למה ... ולא עירבן ורבינו שמשון הביא תוספתא ... ד' וגירסתו כגירסת רבינו: ז ומ"ש ... שואלים כלי מי רגלים. רבינו לא גר... וכן נמצא בספר רבינו כתיבת יד דל...

ה חרס שהיה הזב וכו'. נ"ז שם ב... וכרא"ב"י ובפרק התערובות על...

ט זבה שנעקרו מימי רגליה. בפר... דופן (דף מ"ב) בעיא דלא ... ואע"ג דאמר רבה בבעיא בתרייתא ... לא פסק רבינו כן משום דגמרא אי... בהאי בעיא דזבה. ומ"ש וכן עכו"ם ... מימי רגליה וכו'. גם זה שם בעי... איפשיטא:

י העבדים מטמאים בזיבה ובנדה ... בר"פ ב דזבים תנן דעבדי... שאינם משוחררים מטמאים בזיבה. ומ... העכו"ם אין מטמאים וכו' וחכמים גז... בפרק בנות כותים עלה ל"ד. ומ"ש ... ונקבות. שם אמרינן דב"ש מפלגי בי... לנקבות וב"ה לא מפלגי. ומ"ש והוא ... שזכר בן ט' שנים ויום אחד ולמעלה ו... בת ג' שנים ויום אחד ולמעלה. פ"ב דמ... (ל"ז) במסקנא:

בעת

שהוא: טו אחד זב ואחד נדה ויולדת וזבה כל אחד מהן רוקו ומימי רגליו אב טומאה כזב. וכן כ"מ שנאמר בהלכות אלו הזב אחד הזב ואחד שאר הארבעה: טז תשעה משקין בזב שלשה מהן אב טומאה והן רוקו ושכבת זרעו ומימי רגליו כל אחד מאלו מטמא אדם וכלים בכל שהוא כמו שביארנו. שלשה מהן כולד הטומאה ואלו הן דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה כל אחד מאלו *כמשקין טמאין שאין מטמאין אדם אבל מטמאין כלים מדברי סופרים כמו שביארנו. ושלשה מהן טהורין ואלו הן זיעתו וליחה סרוחה היוצאים ממנו והריעי הרי אלו שלשה מן הזב וחביריו כמותן משאר האדם. כיחו וניעו ורירו ומי האף שלו הרי הן כרוקו לכל דבר ובכלל הרוק הן חשובין. דם היוצא מפי אמה ודם השותת מפיו הרי הן בכלל דם מגפתו. היה מוצץ ורוקק דם הרי זה מטמא כרוק. שהדם שמוצץ א"א לו בלא צחצוחי רוק:

השגת הראב"ד

*כמשקין טמאין שאין מטמאין. א"א אף בזה טעה שהרי הן מטמאין את הגוויה ברביעית על ידי שתייה אבל במגע ודאי אין מטמאין אלא הידים בלבד ואפילו במשהו והן מטמאין אף הכלים במשהו משמעתא קמייתא דאלו דברים:

פרק שני

א דם נדה וזבה ויולדת מטמא לח ויבש אבל זובו של זב ורוקו ושכבת זרעו אינו מטמא אלא כל זמן שהוא לח אבל יבש יותר מדאי אינו מטמא. ועד כמה *אם שורין אותן בפושרין מעת לעת וחוזר לכמות שהיה הרי זה מטמא בלח אם היו המים פושרין בתחלתן אע"פ שאינן פושרין בסופן. וכל הדברים האלו דברי קבלה הן: ב פשתן שטוואתו נדה המסיטו טהור. ואם היה לח מטמא מפני רוק פיה: ג זב שהניח פיו על פי הכוס ונמלך שלא לשתותו המסיט את הכוס טהור. שתה ממנו הזב כל שהוא המסיטו טמא מפני משקה פי הזב: ד זב שנשך את הפת ואת הבצל *המסיטן טהור. נשך את הקישות והמלפפון המסיטן טמא מפני משקה פי הזב המתערב בהן: ה קליפי פולין וקליפי תורמוסין שקצצן העכו"ם המסיטן טמא שכל עכו"ם כזבים לכל דבריהן כמו שיתבאר. הקליפין שבשווקין הולכין בהן אחר הרוב: ו דם טמא שנתערב במים אם בטלו מראיו הכל טהור נתערב בדם טהור וביין ... אותו כאילו הוא מים. וכן רוק טמא שנתערב במים אם היה קרוש כברייתו הרי זה טמא ואם נמחה במים אם בטלו מראיו טהור נתערב ברוק אחר רואין אותו כאילו הוא מים. וכן מי רגליו של טמא שנתערבו במים אם בטלו מראיהן הכל טהור ... לאו טמא. נתערב ביין או במי רגלים טהורין רואין אותו כאילו הוא מים. נתערבו במי רגלים של עכו"ם הולכין אחר הרוב. ... כלי שהיו ישראל ועכו"ם מטילין שם מי רגליהן אם רוב עכו"ם הכל טמא ואם רוב ישראל הכל טהור מחצה למ... הכל טמא. וכן אם נתערב מי רגלי עכו"ם זה במי רגלי ישראל זה הולכין אחר הרוב: ז שואלין [כלי] מי רגלים מכ"מ ואין חוש... שמא של נדות הן שלא נחשדו בנות ישראל לכנס את מי רגליהן כשהן נדות: ח חרס שהיה הזב או הזבה מטילין ב... רגליהן וכבסו פעם ראשונה ושנייה הרי המשקין שכבסו בהן טמאין ופעם שלישית טהורין בין שכבסו במים בין שכבסו במי ר... שהרי לא נשאר בה לחלוחית מימי רגלים: ט זבה שנעקרו מימי רגליה בסוף שבעת ימי הספירה וירדה וטבלה והטילה ... אחר הטבילה הרי הן ספק אם אחר עקירה הולכין וזבה היתה או אחר היציאה שהיא טהורה. וכן עכו"ם שנעקרו מימי ר... ונתגיירה וטבלה והטילה מים אחר שטבלה הרי זה ספק אם אחר עקירה הולכין והרי הן כמי רגלי העכו"ם הטמאים או ... יציאה והרי הם כמימי רגלי ישראל הטהורים: י העבדים מטמאין בזיבה ובנדה ובלידה כישראל אבל העכו"ם אין מטמאי... בזיבה ולא בנדות ולא בלידות דין תורה שנאמר דברו אל בני ישראל ואמרתם אליהם איש איש כי יהיה זב בני ישראל מט... בזיבה ולא העכו"ם. וחכמים גזרו על כל העכו"ם שיטמאו כזבים לכל דבריהן זכרים ונקבות והוא שיהיה הזכר בן תשע שנים ... אחד ולמעלה והנקבה בת שלש שנים ויום אחד ומעלה. אבל הקטנים למטה מזמן זה לא גזרו עליהן טומאה שעיקר הג... היא

השגת הראב"ד

*אם שורין אותו. א"א נ"ל דלא בעינן מעת לעת אלא לשרץ ונבלה:

השגת הראב"ד

*המסיטן טהור. א"א מלאתי בשתי נוסחאות טמא בשתיהן ומה שחילקן ולא עירבן מפני שהוא הולך בקישות ומלפפון ואינו הולך בפת מפני שרכו משקין שבו על משקין של פיהן:

משנה למלך

טז תשעה משקין בזב כו'. הראב"ד השיג על רבינו ב' השגות ומרן ז"ל לא נרגש אלא מהשנייה במקום קדימות אבל אם לא ראינו ה"ל כפירש ואולין בתר רובא וכ"כ ר"ש רפ"ה דטהרות יע"ש: ולא ידעתי למה ועיין ברכה הובת (דף קע"ב ע"א) ודוק:

פ"ב א ואם היו המים פושרין בתחילתן וכו'. דין זה הוא מחלוקת ר"י בן נקוסא ורשב"ג ב... ר"פ דם הנדה ופסק רבי כר"י ולא ידעתי למה דאף שכתב הכמק"י בפרק ... דכללא דכ"מ ששנה רשב"ג אינו אלא במשנה וכ"כ מרן לעיל בפ"ו מהלכות פרה אדומה מ"מ לגבי ... נקוסא

ת שגזרו עליהם לא גזרו על ש"ז שלהם כו'. בפרק בנות כותים (דף ל"ד): צאת למד: ודם הנכרית כרוקה וכמימי רגליה וכו'. בפרק בנות כותים וכבית הלל:

ג א בועל נדה כנדה. מבואר בתורה ואם שכוב ישכב איש אותה ותהי נדתה עליו. ומ"ש ומטמא אדם במשא'. כן משמע בפרק קמא דכלים דתנן למעלה מהם בועל נדה משמע שיש בהם כל חמורים שהוזכרו בקודמין כן נראה שהוא דעת רבינו:

אין משכב בועל נדה ומרכבו וכו'. בפ"ק דכלים למעלה מהם בועל נדה שהוא מטמא משכב תחתון כעליון ובריש פרק בנות כותים

כותים (דף ל"ב ל"ג) דהיינו לומר דאי איכא עשר מעלות זו על זו שיהיה תחתון של בועל נדה כעליונו של זב שאינו מטמא אלא אוכלים ומשקים ולא אדם וכלים. ומ"ש ולמה נגרעה טומאת משכבו וכו'. שם ובת"כ:

ג אחד הבא על הנדה או על וכו'. בסוף נדה (דף ע"ב). ומ"ש אחד המערה ואחד הגומר. משנה פ' הבא על יבמתו (דף נ"ג ע"ב) ובת"כ פרשת מצורע. ומ"ש בין גדול שבא על הקטנה וכו'. בד"א כשהיה הבועל בן ט' שנים ויום אחד והנבעלת היתה בת שלש שנים ויום אחד וכו'. פרק יוצא דופן (דף מ"ד מ"ה). ומ"ש וכן בועל הזב וכו'. בסוף מק' (דף ע"ג). ומ"ש ואחד הנוגע בזב או הנבעלת מן הזב. נדה שם:

הנדה

היא כדי שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצל העכו"ם במשכב זכור ופחות מזמן זה אין ביאתן ביאה. בעת שגזרו עליהן לא גזרו על שכבת זרע שלהן אלא שכבת זרעו של עכו"ם טהורה כדין תורה. ומפני מה לא גזרו עליה טומאה כדי להודיע שטומאתן מד"ס שהרי הכל יודעין שאילו היו זבין דין תורה היתה שכבת זרעם אב טומאה כשכבת זרע הזב ומאחר שיודעין בטומאתן שהיתה מד"ס לא יבואו לשרוף עליה תרומה וקדשים. נמצאת למד זובו של עכו"ם. ודם נדה או דם זיבה ולידה של בת עכו"ם, ובת עכו"ם ועכו"ם עצמן אע"פ שהם נקיים מן התורה מדם ב. ורוק העכו"ם ומימי רגליהן ומשכבן ומרכבן. ובועל עכו"ם כל אחד מאלו אב טומאה מד"ס לפיכך אין חייבין עליהן על את מקדש וקדשיו ואין שורפין עליהן את התרומה. וכולן מטמאין אדם וכלים במגע ומטמאין אדם במשא כזב לכל דבר. אלא שהטומאה מדבריהן כמו שביארנו. ודם הנכרית כרוקה וכמימי רגליה מטמא לח ואינו מטמא יבש:

פרק שלישי

בועל נדה כנדה שהוא אב מאבות הטומאה של תורה מטמא כלים במגע ומטמא אדם במשא ובמגע ומטמא בהיסט ומטמא משכב *ומרכב כנדה: ב אין משכב בועל נדה ומרכבו כמשכב נדה ומרכבה שהמשכב או המרכב רסה עליו נדה אב מאבות הטומאה ומשכב בועל נדה ומרכבו ולד טומאה ככלים שנוגע בהן שאינן מטמאין אדם ולא כלים א אוכלין ומשקין בלבד. ולמה נגרעה טומאת משכבו מטומאת משכבה מפני שנאמר בבועל נדה ותהי נדתה עליו וטמא עת ימים ונאמר בו כל המשכב אשר ישכב עליו יטמא מאחר שנאמר ותהי נדתה עליו איני יודע שהוא מטמא משכב ולמה מר. מפי השמועה למדו שהכתוב נתקו מטומאה חמורה מלטמא אדם וכלים ותלאו בטומאה קלה שיהיה משכבו ולד ולא מא אדם וכלים אלא אוכלין ומשקין בלבד כשאר ולדות הטומאות: ג אחד הבא על הנדה או על שומרת יום כנגד יום או על לדת *[בין כדרכן בין שלא כדרכן] אחד המערה ואחד הגומר בין גדול שבא על הקטנה בין קטן שבא על הגדולה מתטמא ום בועל נדה. בד"א כשהיה הבועל בן ט' שנים ויום אחד והנבעלת היתה בת שלש שנים ויום אחד אבל פחות מכאן אינו טמא משום בועל נדה אלא משום נוגע בנדה בלבד שהוא ולד ואינו אב. וכן בועל הזב הרי הוא כנוגע בו ואחד הנוגע בזב

*[עיין בתוי"ט פ"א דכלים משנה ג'] *[כן הוא בכ"א]

משנה למלך

הו"ל לפסוק כרשב"ג דהוא מארי דתלמודא טפי ועוד דמרן ז"ל כתב בפ"ט מהלכות טומאת מת דרבינו ס"ל דכלל זה הוא אף בברייתא. ומ"ש מרן כאן דרבי פסק לחומרא בדאורייתא הם תמוהים בעיני דאדרבה לקולא פסק דלר"י אם שרה אותם במים שהיו פושרין מתחלתן ולא סופן לכמות שהיה ה"ז יבש יותר מדאי וטהור ולרשב"ג עדיין חשיב לח עד שיהיו המים פושרין מתחלתם ועד סופן וכ"כ רש"י בפירוש דר"י מיקל וצ"ע:

א בועל נדה כנדה שהוא אב מאבות הטומאה של תורה וכו'. מתוך דברי רבינו נראה שהנוגע בבועל נדה מטמא בגדים כל זמן שלא פירש דומיא דנדה שהרי כתב בסוף דבריו כנדה ולק ביניהם אלא לענין משכב וכן נראה ממה שהפרישנו בפ"ו מהלכות אבות הטומאה דין י"ב שכל מטמא במגע ובמשא הנוגע בו או הנושאו מטמא בגדים ולא הוציא מן הכלל אלא נבילה ומרכב מגע דוקא משמע שבאר האבות שוים הם וכ"כ רש"י בפרק בנות כותים עלה ל"ג וכן נראה כפאה שהביא הר"ש בפ"ה דזבים מי"א דקתני פירש מטמא א' ושוכל א' משמע דאם לא פירש מטמא שוכל אחד ולפי זה הא דתני ברישא מטמא אחד הוא טעות וצריך נגרוס ב' וע"ז דתני הוא אליבא דאקשיה לנדה וכולם דקתני הוא מדרבנן וכמ"ש הר"ש בפ"ה דזבים ובקשתי ברייתא זו בתוספתא שגירסא אחרת היה לו להר"ש ולפי גירסתו נראה דבועל נדה מטמא אדם לטמא בגדים אך רבינו ס זעירא ורבינו ישעיה הביאם הרא"ם בפרשת מצורע כתבו שאינו מטמא אדם לטמא בגדים וא"כ בבועל נדה אף שלא פירש אינו אלא ולד ואינו מטמא כי אם אוכלים ושוה משכבו למגעו וכ"כ בפ"ק דכלים מ"ג והנראה מדבריו גם דבמגע פשיטא ליה דאינו מטמא בגדים אך במשא ספוקי א ליה אי מטמא דומיא דנבילה או דלמא דגרע מנבילה ולדבריהם אתי שפיר מתניתין דריש כלים למעלה מהם ווכו של זב כו' וכמ"ש שם בעל תיו"ט. ומיהו נראה דלדברי הכל מטמא במשא וכמ"ש ובהיסט נמי נראה שמטמא וכי תימא מאחר שלדבריהם היקשא דותהי נדתה עליו אינו כולל שהרי מטמא אדם לטמא בגדים א"כ מנא לן שיטמא במשא וכ"ש בהיסט שהיא טומאה מחודשת בזב שלא כמותה י"ל שההיקש שכל מה שיטמא הנדה ובאיזה צד שיטמא יטמא בועל נדה אבל אינו עושה עצמה בתעשה הנדה שהנדה תעשה את האדם כל זמן שלא פירש הימנה אב ומטמא בגדים אבל דה לאי עייבה אי אם ולד ואינו מטמא כי אם אוכלים ואף שאין היקש למחצה דבר זה למדנו ממשכבו דלמדנו קרא דאף שעושה משכב כנדה אינו עושה המשכב אב כנדה אלא ולד וא"כ למדנו כב שאין ההיקש אלא שיטמא בועל נדה כל מה שתטמא הנדה ובאיזה אופן שתטמא הנדה יטמא נדה אבל בפעולות נשתנה דינו שהנדה תעשה את האדם אב וכן המשכב אבל בועל נדה לא יעשה לד כשרן דומיא דמשכבו. ולפי זה בועל נדה מטמא במגע ובמשא ובהיסט וכן נמי עושה מרכב והע"פ שמרכב לא נזכר בתורה מ"מ למדנו אותו מן ההיקש ותהי נדתה עליו שכל מה שהנדה תטמא בועל נדה וכן אין חילוק בין מגע למשא נגדיה שלעולם אינו מטמא אדם לטמא בגדים שהרי עושה כי אם ולד ואף שכתבנו לעיל דלהר"ש מספקא ליה במשא אם מטמא אדם לטמא בגדים ין בדבריו יראה דלפי המסקנא לא שנא ליה בין מגע למשא ולעולם אינו מטמא אדם לטמא בגדים תב הרב בעל תיו"ט בפ"ק דכלים מ"ג ובמה שכתבנו שהמשכב מלמד על ההיקש שאינו לגמרי יהורן הקשו הרב בעל קרבן אהרן והרא"ם בפרשת מצורע לרבינו אברהם ורבינו ישעיה אך הא קשיא לי ו דמאי מייתו ראיה לסברתם ממאי דתנן בזבים בועל נדה כטמא מת ותניא בתוספתא דכלים בבועל נדה מטמא מה שבועל נדה מטמא הכל התחתון כעליון הא לענין לטמא זה וזה שוין א לכ"ע אינו דומה לטמא מת שהרי מטמא במשא ובהיסט מה שאין טמא מת מטמא שהרי אינו

מטמא במשא וכמ"ש רבינו בפ"ב מהלכות טומאת מת דין ט' וכ"ש בהיסט וכמ"ש בכפ"ה ואולי דס"ל שאין בועל נדה מטמא במשא אלא בהיסט והרי טומאתו כשרן וזה נלמד ממשכבו שאין ההיקש אלא לדבר אחד דהיינו לטמא אדם וכלי חרס אבל לשאר הדברים לא. ולפ"ז יפה הוכיחו ממתני' דזבים ומברייתא דכלים וצ"ע. שוב ראיתי לתוספות בפ"ט דנדה עלה ע"א ד"ה מערה דפשיטא להו שאינו מטמא בהיסט אבל במשא ספוקי מספקא להו אי מטמא והתוספתא שהביאו שם התוספות דקתני הכל כשרים ליטול ידים ואפילו טמא מת ואפילו בועל נדה מוכחת בהדיא שבועל נדה אינו מטמא בהיסט ולא ידעתי איך יתיישב תוספתא זו לדעת רבינו דאית ליה דבועל נדה מטמא בהיסט וצ"ע. ולענין מעיינות בועל נדה נסתפק הר"ש אם יש לו כנדה. והנראה אצלי שהספק הוא משום דע"כ לא אמרינן דאין בועל נדה עושה אב אלא בטומאה שאינה יוצאה מגופו דהוי דומיא דמשכב אבל בטומאה יוצאה מגופו לא ילפינן ממשכב פש גבן היקשא כשם שנדה עושה המעיינות אב הכי נמי בועל נדה או דלמא לעולם לא יעשה בועל נדה אב ויהיו מעיינותיו כמשקין בנוגע בהם וכשאר הטמאים וכמ"ש רבינו בהלכות אבות הטומאה פ"י דין ו' ולדעת רבינו ז"ל דס"ל שההיקש הוא כולל לכל הדינים ולא נשתנה דינו כי אם לגבי משכב דוקא דפרטו הכתוב נראה דבועל נדה יש לו מעיינות כנדה מכח ההיקש ועיין במ"ש רבינו גבי מעיינות הזב וצ"ע. ודע דלפי מ"ש לסברת ר"ש שההיקש הוא להלאים ידוקדק היטב ליפנא דת"כ דבתר דדרש קרא דבועל נדה ומשכבו קתני נמצאת אתה אומר משכבו כמגעו ולשיטת רבינו קשה שהרי אינם דומים המשכב למגע וכבר הוקשה זה להרב ק"א יע"ש:

ב ומשכב בועל נדה ומרכבו ולד טומאה כו'. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר פ"ג מהלכות ביאת מקדש דין י"ז):

ג אחד המערה ואחד הגומר כו'. כתב מרן משנה פרק הבא על יבמתו. ולפי הנראה היינו מאי דתנן גבי יבמה אחד המערה ואחד הגומר ואמרינן התם וכן הבא על אחת מכל העריות וכו' ואם מרן כיון לזה הם דברים תמוהים דמה ענין טומאה אצל איסורי ביאה ואף דהערה בכל העריות מנדה גמרי' ליה כדאיתא ביבמות (דף נ"ד) מ"מ הדבר פשוט דלא גמרינן לטומאה מהתם אלא דרבינו כתב דין זה מהא דאמרינן בת"כ אם שכב ישכב לרבות המערה. וראיתי להרב קרבן אהרן שכתב דנפקא להו מדלא כתיב כאן ש"ז כמ"ש למעלה ואשה אשר ישכב איש אותה ש"ז וכמו שהתם דכתיב ש"ז מיעטנו פרט למערה כן הכא מדלא כתיב ש"ז ריבה אף המערה וכן בשפחה חרופה כתיב ואיש כי ישכב את אשה ש"ז ובאשת איש כתיב לא תתן שכבתך לזרע ובסוטה כתיב ושכב איש אותה ש"ז נמצא דבכ"מ שהוא מתנה בגמר ביאה כתב ש"ז וא"כ הכא דאמר התם שכיבה ריבה המערה ע"כ. והנה כד נייס ושכיב אמרה להאי מלתא דמעולם לא שמענו שיאמר גבי אשת איש דבעינן שיגמור ביאתו וכן גבי סוטה נמי הכי הוי דינא למר בנשיקה ולמר בהכנסת עטרה אבל דליבעי גמר ביאה לא אמרה אדם מעולם ומאי דכתיב ש"ז גבי א"א הוא למעט משמש מתה וגבי סוטה נמי איצטריך למעוטי מי שקינא דרך איברים כדאיתא ביבמות (דף נ"ה) והם דברים פשוטים ועוד אני תמיה לפי שראיתי שהרב ז"ל נדחק בכל זה לפי שראה שהברייתא דרש ואם שכב ישכב לרבות שתי שכיבות ואם שכב ישכב לרבות למערה והוקשה לו דמאחר שדרש מכפל השכיבות לרבות שלא כדרכה איך הזר וריבה למערה ולזה תירץ בתחילה דממלת ישכב ולפי דהול"ל אם שכב שכב כו'. ולא ידעתי מי הכניסו בתגר זה ובתחילה דרשו מכפל השכיבות לרבות שלא כדרכה והורו לרבות מוי"ו הנוספת במלת ואם לרבות המערה וכדאמרינן בריש סמורה גבי ואם המר ימיר דר"מ דריש לרבות אשה ויורש ואמרינן התם דדריש כפל התמורות ווי"ו הנוספת במלת ואם ובת"כ פרשת בחקותי איכא טובא כה"ג דאמרינן ואם גאל יגאל לרבות את האשה ואת היורש וכתב שם

בזב או הנבעלת מן הזב: ד הנדה והזבה ושומרת יום כנגד יום והיולדת אע"פ שלא ראתה דם כולם מטמאות למפרע מעת לעת או מפקידה לפקידה וזהו הנקרא מעת לעת שבנדה. כיצד אשה שהיתה טהורה ואין לה וסת ובדקה עצמה בשחרית ומצאה טהורה ובחצי היום בדקה עצמה ומצאה דם הרי כל הטהרות שעשתה משעת פקידה ראשונה עד שעת פקידה שניה טמאות למפרע. וכן אם בדקה היום ומצאה טהורה ולאחר שנים או ג' ימים בדקה ומצאה דם כל הטהרות שעשתה מעת שבדקה ומצאה דם עד כ"ד שעות טמאות למפרע. ועד שלאחר התשמיש הרי הוא כפקידה ושלפני התשמיש אינו כפקידה מפני שאינה בודקת בו יפה: ה אשה שיש לה וסת וראתה דם בשעת וסתה דיה שעתה ואינה טמאה למפרע. הגיע שעת וסתה ולא בדקה עצמה ולאחר ימים בדקה עצמה ומצאה דם הרי זו טמאה למפרע והרי היא בחזקת נדה משעת וסתה. וזו היא טומאת וסתות האמורה בכ"מ. ואם מצאה עצמה טהורה כשבדקה אחר הוסת הרי זו טהורה: ו כל אשה שיש לה וסת תרגיש בעצמה. מפהקת. או מתעטשת. או חוששת פי כריסה ושיפולי מעיה. או אחזה צמרורית. או ראשה כבד עליה או איבריה כבדין וכיוצא באלו. ויש אשה שדרכה לראות בעת שיתחיל בה מקרה אחד מאלו מיד בתחילתו ויש אשה שתמתין במקרה זה שעה או שתים ואח"כ תראה הדם בסוף הוסת. היתה למודה להיות רואה בתחילת הוסת כל הטהרות שעשתה בתוך הוסת טמאות. היתה למודה להיות רואה בסוף הוסת כל הטהרות שעשתה בתוך הוסת טהורות. ואינה חוששת אלא משעה שדרכה לראות עד עת שמצאה דם: ז הרואה כתם טמאה למפרע עד עת הפקידה. וכן הבגד שנמצא עליו הכתם טמא למפרע. ועד כמה. עד שתאמר בדקתי החלוק הזה ולא היה עליו כתם. אפילו כבסתו ולא בדקתו טמא מקודם הכיבוס למפרע עד שעת בדיקה. ואפילו נמצא הכתם לח הרי זה מטמא למפרע עד שעת הבדיקה שאני אומר מימים היה שם ועתה נפלו עליו מים ונעשה לח: ח וכל הנשים שדיין שעתן כתמן כראייתן ואינו מטמא אותן למפרע. כל אלו הנשים הטמא למפרע בין ראתה דם בין מצאתה כתם מטמאות משכב ומרכב למפרע לטמא אדם ובגדים. וכן רוקן ומימי רגליהן טמ למפרע. ואפילו כלי חרש המוקף צמיד פתיל מטמאות אותן למפרע. אבל אינן מטמאות את הבועל למפרע משום בועל נ אלא משום נוגע בלבד. אבל הרואה כתם הבועל אותה מאחר שנמצאת הכתם טמא משום בועל נדה: ט מעוברת שהוצ העובר את ידו והחזירה אמו טמאה לידה. וטומאת יולדת (י"ד) וטומאת מעת לעת או מפקידה לפקידה למפרע כמו שביארו וטומאת וסתות וטומאת כתמים הכל מדברי סופרים וטומאתן מספק לפיכך אין שורפין עליהן תרומה וקדשים אלא תו וכן חולין שנעשו על טהרת הקדש שנטמאו באלו תולין. אבל הנעשים על טהרת התרומה וחולין הטבולין לחלה מתטמאין

ד הנדה והזבה כו' כולן מטמאות למפרע מעת לעת וכו'. בריש נדה וכחכמים דסקלי וסרו אמוראי לפרושי מילתייהו ופרט רבינו את אלו *מפני שבפרק יוצא דופן (דף מ"ב) פרטום שהרי על כל הנשים אמרו בריש נדה. ואפשר דלרבותא נקט הני וכ"ש אחרות והני בכלל דקתני מתני' הן. ומ"ש ועד שלאחר התשמיש הרי היא כפקידה ושלפני תשמיש אינו כפקידה וכו'. שם עלה ה' אמר רב יהודה אמר שמואל עד שלפני תשמיש אינו [ממעט] כפקידה מ"ט א"ר קטינא וכו' מתוך שמסורה לביתה אינה מכנסת להורין ולצדדין:

ה אשה שיש לה וסת וכו'. משנה שם: הגיע שעת וסתה ולא בדקה עצמה וכו'. משנה פרק בנות כותים (דף ל"ט). ומ"ש ואם מצאה עצמה טהורה וכו'. שם פלוגתא דרב ושמואל וידוע דהלכה כרב באיסורי:

ו כל אשה שיש לה וסת וכו'. משנה בנדה פרק האשה (דף ס"ג). ומ"ש היתה למודה להיות רואה בתחלת הוסת וכו' עד עת שמצאה דם. נדה שם:

ז הרואה כתם וכו'. פ"ק דנדה (דף ה') כל הנשים כתמן טמא למפרע ונשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן וכתב רבינו עד עת הפקידה אפילו הוי טפי ממעת לעת וא"כ הוא חמור יותר מראייתה דאילו בראייתה תופס הזמן המועט כמו שנתבאר וכאן תולה בפקידה דוקא דומיא דבגד דהוי טמא למפרע אפילו ימים רבים עד שעת בדיקה. וכתב הר"י קורקוס ז"ל וטעם יש בדבר דאילו רואה עתה אין טעם להחמיר עליה למפרע ביותר ממעת לעת אמנם כתם שאינה יודעת מתי יצא דם זה מגופה יש להחמיר ולומר דסמוך לפקידה יצא עכ"ל. ומ"ש וכן הבגד שנמצא עליו כתם וכו'. בפרק דם הנדה (דף נ"ו ע"ב). ומ"ש אפילו כבסתו ולא בדקתו וכו'. שם איבעיא דעד שעת כיבוס הוקמו בדוק ומשמע דהיינו דוקא בסתמא אבל אם אומרת שהיא יודעת שלא בדקתו כמה. ומ"ש ואפילו נמצא הכתם לח. שם במשנה (דף נ"ז ע"ב):

ח וכל הנשים שדיין שעתן וכו'. בפ"ק דנדה עלה ה' פלוגתא דתנאי ופסק כר"ח בן אנטיגנוס לגבי ר"מ משום דר"מ מחמיר בכתם מבראייתה ובס"פ הרואה כתם (דף נ"ה ע"ב) תנן דאמר ר"ע שלא אמרו חכמים בכתמים להחמיר אלא להקל. ומה שכתב כל אלו הנשים הטמאות למפרע וכו'. שם (דף ה') לא פליג ר' חנינא בן אנטיגנוס אלא בנשים שדיין שעתן אבל בשאר נשים מודה שכתמן כראייתן ותניא הו התם (דף ו') הרואה דם מטמאה מעת לעת ומה היא מטמאה משכבות ומושבות אוכלים ומשקים וכלי חרס המוקפים צמיד פתיל ואינה מטמאה את בועלה למפרע וכו' הרואה כתם מטמאה למפרע ומה ה מטמאה אוכלין ומשקין משכבות ומושבות וכלי חרס המוקף צמיד פתיל וכו' ומטמאה את בוע ומסיק התם דמעת לעת שבנדה עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים. ומ"ש ו רוקן ומימי רגליהם טמאים למפרע. נראה דיליף לה בק"ו מכלי חרס המוקף צמיד פתיל. ו שכתב אבל אינה מטמאה את הבועל למפ משום בועל נדה אלא משום נוגע בלבד. בפ כל היד עלה ט"ו כששהתה מעת לעת ומפקי לפקידה בעלה מטמא משום מגע ואינו מט משום בועל ופירש"י מטמא משום נוגע [במ לעת בנדה] טומאת ערב בספק דרבנן לת ואינו מטמא משום בועל לטמא טומאת ז' וא לתלות. ומ"ש אבל הרואה כתם הבועל או וכו'. שם במשנה (דף י"ד) מודים חכמים לר' ברואה כתם שהיא מטמאה את בועלה ואמר בגמרא (דף ט"ו) דמכאן ולהבא דוקא ק דמטמאה את בועלה לרבנן דהלכתא כוותיי ומ"ש רבינו אבל הרואה כתם הבועל או וכו'. לשון אבל אינו נוח לי וכנ בספר כתיבת יד כתוב וכל במקום אבל וכ הגירסא הנכונה:

ט מעוברת שהוציא העובר את ידו והחז וכו'. בפרק המפלת (דף כ' ומסיק דלחומרא הוא דקאמר רב הונא ומדר אבל ימי טוהר אין נותנין לה דלאו לידה ה עד שיצא רובו וז"ש רבינו טומאת יולדת (י" וכו' מד"ס: וטומאת מעת לעת או מפקי לפקידה. בפרק כל היד (דף ט"ו) אמרו מ לעת דרבנן: וטומאת וסתות. בפרק היד פסקו התוספות דווסתות דרבנן ד דהוא בתרא מוקי התם (דף י"ו) פלוגתא ד ושמואל בהכי ולרב הוו דרבנן וקי"ל כ באיסורי וכן יש שם מחלוקת ר' אליעזר יהושע בזה ור' יהושע סבר דהוי דרבנן יש מחלוקת חכמים ור"מ בזה וחכמים סברי ד דרבנן וכ"פ בשאלתות וכ"פ ר"ח. וטומאת כת בפרק כל היד ובפרק הרואה כתם (דף נ"ז אמרו שהיא מדרבנן: ומ"ש לפיכך אין שור עליהם וכו'. ברייתא פ"ק דנדה (דף ו' ומ"ש וכן חולין שנעשו על טהרת הקדש ו גבי מעת לעת שבנדה איכא תרי לישני ופסק כלישנא בתרא ואע"ג שהוא להח בדרבנן משום דלישנא קמא פרכינן פי טובא ושני להו בשינויי דחיקי ועוד כי ב הסוגיא (דף ז') הקשו על חולין המטבולים ל שאמרו שם דהחמירו וגזרו בהו טומאה מעת לעת שבנדה שלא גזרו בה דאמר קבלה מיניה רב שמואל בחולין שנעשו טהרת הקדש ולא בחולין שנעשו על ט תרומה משמע דהכי קי"ל כיון דפריך בסתמא ומשני התם דלא דמו דהתם תרומה

*עיין בתשובת חת"ס כופר חלק יו"ד סי' קנ"א:

משנה למלך

הרב המחבר דחדא דרשי מכפל הגאולות וחדא מוי"ו הנוספת והלו הם דברים פשוטים ולפי הנראה שהרב לא נחה דעתו בזה משום דסיימו בברייתא איש פרט לקטן או יכול שאני מוציא בן ט' שנים ויום אחד ת"ל ואם שכב ישכב הרי שכבר דרשו וי"ו הנוספת לרבות בן תשע שנים ויום אחד. ומיהו מצינו כיוצא בזה בת"כ פרשת בחקותי גבי פודה מעשר שני ואם גאל יגאל לרבות את האשה ואם גאל יגאל לרבות את היורש איש פרט לקטן או יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד ת"ל ואם גאל יגאל ע"כ. והנה מה שדרשו תחילה לרבות את האשה והיורש הוא מכפל הגאולות ווי"ו הנוספת וכמ"ש שם הרב המחבר גבי מקדיש שדה אחוזה. והנראה אצלי דטעמא דמילתא הוא דכל היכא דהכתוב ראינו שבתחילה כתב ריבויים ולבסוף מיעט אין לך למעט אלא הפחות. ויש בזה אריכות דברים אלא שאין כאן מקומו. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל בפ"ג מהלכות ביאת מקדש דין ג'):

ד כולם מטמאות למפרע מעת לעת כו'. דע שזהו דוקא בודאי אבל בספק אינה מטמאה למפרע וכן טומטום ואנדרוגינוס שראו דיין שעתן לפי שטומאתם היא מספק וכמ"ש רבינו פ"ה מהלכות אלו דין ז' יבין שטומאת מעת לעת היא מן הספק לא גזרו אלא על הודאי ולא על הספק ככי היתה

ירושלמי ריש נדה ולא ידעתי למה השמיט רבינו דין זה:

וזהו הנקרא מעת לעת שבנדה. דקדק הרב המגיה בריש נדה מדברי רש"י דמשנה קמייתא דאין פקידה ממעטת מעת לעת אלא בפקידה שהיא תקנת חכמים כגון שחרית וערבית שאז יפה אבל אם בדקה עצמה שחרית ומצאה טהורה וחזרה ובדקה בחצי היום ומצאה טהורה ואח"כ ומצאה דם אין אומרים שלא תטמא אלא מחצי היום ואילך שהרי בדקה עצמה בחצי היום ומצאה ט אלא מטמאה משחרית משום דבדיקה דחצי היום לא השיב בדיקה דאיסור לא בדקה עצמה יפה כיון תקנו לה חכמים לבדוק באותה העת:

ומ"ש רבינו כיצד אשה שהיתה טהורה ואין לה וסת ובדקה עצמה כו'. דע דנחלקו הראשונים אם גזרו בטומאה זו דמעת לעת אף בר"ה או דוקא ברה"י ככל שאר הטומאות דגמרינן מ והתוס' בריש נדה ס"ל דאין חילוק ברשויות לטומאה זו וכ"כ הרשב"א שם. אך כתב בשם י"א ברה"י אבל בר"ה טהור. וכן נראה שהוא דעת הרמב"ן ממ"ש הרשב"א בפ"ק דנדה עלה דסוגיא ד דמוקי למתני' בחברותיה נושאות אופה במעה יע"ש. ועיין בפ"ב בתוס' פ' כשם (דף כ"ח) ד"ה

מתטמאין בכל אלו הטומאות שהן מדבריהן. נמצאת אומר שכל אחת מאלו הנשים ומשכבן ומרכבן ורוקן ומימי רגליהן ובועל רואה כתם מאחר שנמצא הכתם ובועל יולדת מאחר שיצא האבר וחזר כולן אבות טומאות מדברי סופרים:

פרק רביעי

א ארבע נשים דיין שעתן ואינן מטמאות למפרע ואלו הן מעוברת ומניקה ובתולה וזקנה. אי זו היא מעוברת משיוכר עוברה. היתה בחזקת מעוברת וראתה דם ואח"כ הפילה רוח או דבר שאינו ולד הרי זו בחזקתה ודיה שעתה. ראתה דם ואחר כך הוכר עוברה הרי זו מטמאה למפרע ככל הנשים. אי זו היא מניקה כל עשרים וארבעה חדש מיום הלידה אפילו מת בנה בתוך זמן זה או שנגמלתהו או נתנתהו למניקה דיה שעתה. אבל אחר כ"ד חדש אע"פ שהיא מניקה והולכת הרי זו טמאה למפרע ככל הנשים. אי זו היא בתולה כל שלא ראתה דם מימיה. בתולת דמים אמרו לא בתולת בתולים. כיצד אפילו נשאת וראתה דם מחמת נישואין או ילדה וראתה דם מחמת לידה עדיין היא בתולה לעניין טומאה ודיה שעתה. אי זו היא זקנה כל שעברו עליה שלשה חדשים סמוך לזקנותה ולא ראתה דם. ואי זו היא סמוך לזקנותה כל שחברותיה קוראות לה זקנה בפניה ואינה מקפדת. עברו עליה שלש עונות וראתה וחזרו ועברו עליה שלש עונות אחרות או פחות או יתר וראתה הרי היא ככל הנשים ומטמאה למפרע: **ב** בתולה שראתה דם אפילו שופעת כל שבעה או דולפת הרי זה פעם אחת. ראתה דם ופסקה וחזרה וראתה הרי זה שתי פעמים: **ג** תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה דם פעם ראשונה ושניה דיה שעתה ראתה פעם שלישית מטמאה למפרע [עברו עליה שלשה חדשים ואח"כ ראתה דיה שעתה] עברו עליה שלשה חדשים אחרים ואח"כ ראתה דיה שעתה עברו עליה ג' חדשים אחרים וראתה מטמאה למפרע: **ד** תינוקת שהגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה דיה שעתה שנייה מטמאה למפרע. עברו עליה שלשה חדשים ואחר כך ראתה דיה שעתה עברו עליה שלשה חדשים אחרים ואח"כ ראתה מטמאה למפרע: **ה** מעוברת ומניקה וזקנה ובתולה שהגיע זמנם לראות שראו ראיה ראשונה דיין שעתן. ראו פעם שניה *מטמאו' למפרע ככל הנשים כמו שביארנו ואם ראו הראשונה באונס אף בשניה דיין שעתן: **ו** מעוברת או מניקה שראתה הדם ועברו עליה שלשה חדשים ואח"כ ראתה דיה שעתה עברו עליה שלשה חדשים אחרים וראתה פעם שניה שהיא שלישית לראייה ראשונה מטמאות למפרע. הרואה דם אחר דם טוהר בתוך [...]ד שעות דיה שעתה. וכל שדיה שעתה אע"פ שאינה מטמאה למפרע צריכה שתבדוק עצמה תמיד וכל אשה המרבת [...]דוק משובחת חוץ מן הנדה ויושבת על דם טוהר שאין הבדיקה מועלת להן כלום: **ז** חכמים תקנו להן לבנות ישראל להיות [...]דקות עצמן בכל יום בשחרית ובערבית מפני טהרות של ערבית ובערבית מפני טהרות של שחרית. וכל אוכלת תרומה בודקת

השגת הראב"ד

*מטמאות למפרע. א"א לא דלא כהלכתא דקי"ל כר"י דאמר מעוברת ומניקה דיין כל ימי עיבורן וכל ימי מניקותן:

כסף משנה

[...]מה מעורבת בהם אבל אלה מעורבת בהם ואבע"א הכא מעת לעת דרבנן ופסק כפירוש שני להקל בדרבנן:

[...]ד **א ארבע** נשים דיין שעתן וכו'. משנה פ"ק דנדה. ומה שכתב היתה בחזקת מעוברת וכו'. ברייתא שם (דף ח' ע"ב). ומה שכתב ראתה דם ואח"כ [...]ר עוברה וכו'. שם (דף מ') בעיא דאיפשיטא:

[...]ו היא מניקה וכו'. ברייתא שם (דף ז' ע"ב). ומ"ש אפילו מת בנה וכו'. שם [...]נה וכחכמים. ומ"ש אבל אחר כ"ד חדש [...]. שם (דף פ') בברייתא וכרבי יהודה ורבי [...] ור"ש לגבי ר"מ: איזו היא בתולה וכו'. במשנה (דף ו' ע"ב). ומ"ש או ילדה וכו'. ברייתא שם:

[...]ו היא זקנה וכו'. שם במשנה. ומ"ש ואיזו היא סמוך לזקנותה וכו'. שם (דף ט') [...]י דמי סמוך לזקנותה אמר רב יהודה כל [...]רותיה אומרות עליה זקנה היא ור"ש אומר [...]שקורים לה אמא אמא ואינה בושה רבי [...]ז ורבי שמואל בר רב יצחק א"א כל [...]נה מקפדת וחד אמר כל שאינה בושה [...]ביניייהו איכא ביניייהו בושה ואינה מקפדת [...]ק רבינו כר"ש משום דרבי זירא ור"ש [...] יצחק משמע דסברי כוותיה ובפלוגתא דר' [...]ז ור"ש ב"ר יצחק פסק לקולא משום דמידי [...]נן היא: עברו עליה ג' עונות וראתה וכו'. [...] תנו רבנן זקנה שעברו עליה שלש עונות [...]תה דיה שעתה ועוד עברו עליה שלש עונות [...]תה דיה שעתה ועוד עברו עליה שלש עונות [...]תה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת [...] ומפקידה לפקידה ומדברי רבינו נראה [...] היה גורם אלא שתי פעמים עברו עליה [...] עונות והאי ליה שפיר מאי דתנן בההוא [...]קא (דף ז' ע"ב) ובמה אמרו דיה שעתה [...]יה ראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת [...]ו צריך לידחק במה שנדחקו בו התוספות. [...] או פחות או יתר. בברייתא הנזכרת [...]קא דל"ש בין כוונה לפיחתה או הותירה: [...] בתולה שראתה דם וכו'. שם (דף י' ע"ב) ולשון אפילו שופעת שכתב רבינו [...] דבגמרא פריך אפילו שופעת וכ"ש פוסקת [...]בה פוסקת הויא כשתי ראיות ומשני אימא [...]עת ופרש"י וסמי מכאן אפילו ויש לומר [...]הר שרבינו כתב בהדה דולפת שפיר דמי למיתני לגבה אפילו שופעת:

[...] תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וכו'. שם (דף ט' ע"ב) תנו רבנן [...]קת שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם [...]ונה דיה שעתה ושניה דיה שעתה פעם [...]יה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת [...] ומפקידה לפקידה עברו עליה שלש עונות [...]תה דיה שעתה ועוד עברו עליה ג' עונות [...]תה דיה שעתה ועוד עברו עליה ג' עונות [...] היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת [...]קידה לפקידה וכתב הרשב"א בת"ה הארוך [...]יתא זו ד"ה היא וטעמא דמילתא דכל שלא [...]ע זמנה לראות אין לה דמים וראיה ראשונה [...]תה אינה אלא מקרה ואינה ראויה להצטרף [...] שתתחזק בראיות אחרות הילכך ראיה [...]ונה אינה אלא כאחת ואין לה כח להחזיק [...]שונה אבל כשראתה עוד פעם שלישית עם [...]י ראיות אחרונות תתחזק הראשונה ואלו [...]זים מגלות על הראיה הראשונה שראיה [...]ה היתה ולא מקרה ומעתה לפי הטעם [...] אפילו לרשב"ג נמי מוחזקת היא ובזו אין [...]ם בין רבי לרשב"ג ואע"פ שיש מגדולי [...]פרשים והפוסקים שפירשו דלרבי דוקא אתיא [...]שאין הראשונה ראויה להצטרף לעולם והילכך

והילכך לרשב"ג אינה מוחזקת עד שתראה ד' ראיות מסתברא לי שא"א להעמידה שאם כן כל אותה סוגיא ושקלא וטריא דרב גידל ורב כהנא וחזקיה ור"י ור"ש בן יהוצדק וכל נחותי ימא אתו כרבי ודלא כהלכתא דאנן בוסתות כרשב"ג סבירא לן כדאיפסקא הלכתא בב"ק ולפיכך נ"ל הדרך שכתבתי נכון וברור עכ"ל. וכך היא דעת רבינו שפסקה לברייתא זו ויש בספרי רבינו חסרון הניכר וצריך להגיה עברו עליה ג' חדשים ואח"כ ראתה דיה שעתה עברו עליה ג' חדשים אחרים ואח"כ ראתה דיה שעתה עברו עליה ג' חדשים אחרים וראתה מטמאה למפרע:

ד תינוקת שהגיע זמנה לראות וכו' עד ואח"כ ראתה דיה שעתה. גם זה שם. **ומ"ש** עברו עליה שלשה חדשים אחרים וכו'. פשוט הוא:

ה מעוברת ומניקה וכו'. משנה שם (דף ז' ע"ב) ובמה אמרו דיה שעתה בראייה ראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת ואם ראתה את הראשונה מאונס אף בשניה דיה שעתה ובגמרא (דף י' ע"ב) אמר רב אכולהו וכו' ופסק רבינו כר"י ור' יוסי ור"ש לגבי ר"מ ואע"ג דרבי יוחנן סבר כר"מ הא רב דהלכה כוותיה באיסורי לגבי שמואל סבר כוותייהו ולא שבקינן רובא דתנאי למפסק כר"מ דיחידאה הוא ועוד דלית הלכתא כוותיה לגבי חד מינייהו וכיון דרב סבר הכי לא חיישינן לדרבי יוחנן בהא:

וכתב הר"י קורקוס ז"ל שיש הוכחה לפסק זה ממה שאמרו אחר כך כתנאי וכיון שאחר שהזכירו פלוגתא דאמוראי אמרו כתנאי משמע דהמוראי לא שמיע להו מן הך ברייתא דאי הוה שמיע להו הל"ל הלכתא כפלוני הילכך אפלוגתא דתנאי איכא למיסמך למפסק כרובא וכ"ש דמתניתין סתמא קתני וטפי משמע דאכולהו קאי ושוב מצאתי בירושלמי שאמרו דר"י סבר כרב עכ"ל. ובכן נסתלק מעל רבינו מ"ש עליו הרב ראב"ד מטמאות למפרע אמר אברהם הא דלא כהלכתא דקיי"ל כרבי יוחנן דאמר מעוברת ומניקה דיין שעתן כל ימי עיבורן וכל ימי מניקותן:

ו מעוברת או מניקה שראתה דם וכו'. משנה שם (דף ז' ע"ב) רבי יוסי אומר מעוברת ומניקה שעברו עליהן ג' עונות דיין שעתן ומשמע לרבינו דלא פליג אלא אר"א דאמר התם כל הנשים דיין שעתן אבל ת"ק לא פליג אר' יוסי ודלא כפרש"י דפליג ולפי פירוש רבינו רבי יוסי נמי כת"ק ס"ל דמעוברת משיודע עוברה ומניקה משנולד אלא דאתא למימר דבעברו עליהן ג' עונות פעם אחת בלבד דיין שעתן אבל אם עברו עליהן ג' עונות פעם שניה מטמאות למפרע ות"ק לא פליג עליה: הרואה דם טוהר וכו':

וכל שדיה שעתה אע"פ שאינה מטמאה למפרע וכו'. משנה ספ"ק דנדה (דף י"א) אע"פ שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה והיושבת על דם טוהר. ומ"ש וכל אשה המרבה לבדוק משובחת. ר"ס כל היד (דף י"ג):

ז חכמים תקנו וכו'. בריש נדה (דף ד' ע"ב) ופרש"י שחרית להכשיר טהרות של לילה להוציא מכלל ספק טומאה שאם תמצא טהורה תדע שלא ראתה בלילה ולכשתמצא ערבית טמאה יצאו אלו מספק. ומ"ש וכל אוכלת תרומה בודקת וכו'. משנה ספ"ק דנדה (דף י"א):

וכל

משנה למלך

[...]ג. ודע דאליבא דכ"ע בעינן שיהיה בן דעת לישאל עליו וכדאיתא בריש חגיגה (דף ה') ואף דקי"ל כר"י בספק טומאה הבאה בידי אדם נשאלין עליו אף בכלי מונח על גבי קרקע מ"מ נשקא מינה לשוטה ועיין במ"ש התוספות ריש נדה (דף ג') ד"ה מודה שמאי בשוטה יע"ש:

בשעה שהם

וכל אשה בודקת בשעה שעוברת לשמש מטתה. שם במשנה שצריכה לבדוק בשעה שעוברת לשמש ביתה ובגמרא (דף י"א ע"ב) אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא באשה עסוקה בטהרות דמגו דבעיא בדיקה לטהרות בעיא נמי בדיקה לבעלה אבל אינה עסוקה בטהרות לא בעיא בדיקה ואסיקנא דאע"ג דיש לה וסת אם היא עסוקה בטהרות צריכה בדיקה לבעלה ואם אינה עסוקה בטהרות אע"פ שאין לה וסת אינה צריכה בדיקה לבעלה ולפי זה יש לתמוה על רבינו שכתב שכל הנשים שיש להם וסת בחזקת טהרה לבעליהן דמאי איריא יש להם וסת אפילו אין להם וסת הרי הן בחזקת טהרה לבעליהן כל שאינה עסוקה בטהרות וכבר השיגו הראב"ד וכתב כל הנשים שיש להם וסת א"א איני יודע מהו זה דקי"ל כל לבעלה אינה צריכה בדיקה אא"כ עסוקה בטהרות ואפילו אשה שאין לה וסת עכ"ל. וליישב דעת רבינו י"ל שהוא ז"ל סובר שמה שאמרו בגמרא לא שנו אלא בעסוקה בטהרות וכו' היינו דוקא בעד שלפני השמש אבל בעדים דלאחר תשמיש לעולם צריכה כ"כ המ"מ בפ"ד מהא"ב:

בשעה שאוכלת בתרומה. וכל אשה בודקת בשעה שעוברת לשמש מטתה מפני הטהרות. אבל אם לא היתה עוסקת בטהרות אינה צריכה בדיקה לבעלה *שכל הנשים שיש להן וסת בחזקת טהרה לבעליהן כמו שביארנו בענין נדה: **ח** חזקת בנות ישראל שלא הגיעו לפירקן בחזקת טהרה ואין הנשים בודקות אותן אבל משהגיעו לפירקן צריכות בדיקה ונשים בודקות אותן: **ט** החרשת והשוטה ומי שנטרפה דעתה בחולי אם יש להן פקחות מתקנות אותן הרי אלו אוכלות בתרומה: **י** כל הכתמים הבאים מבין ישראל בחזקת טומאה והבאים מבין העכו"ם בחזקת טהורין. והנמצאים בערי ישראל טהורים שלא נחשדו ישראל להשליך כתמיהן אלא מצניעין אותם. לפיכך כל הכתמין הנמצאים בכ"מ טהורין חוץ מן הנמצאים בחורים וסביבות בית הטומאה. וכולן טומאתן בספק כמו שביארנו: **יא** כל הכתמים הטמאין מעבירין עליהן שבעה סממנין ואחר כך בין עבר הכתם בין לא עבר מטבילו וטהור. שאם לא עבר כלל הרי הוא צבע. ואם עבר או כהה ה"ז כתם ומאחר שעברו עליו הסממנין כבר בטל אע"פ שרישומו ניכר. ואפילו כתם של דם נדות ודאי כיון שהעביר עליו ז' סממנים בטל ומטבילו ועושה טהרות על גביו: **יב** בגד שאבד בו כתם מעבירין על כל הבגד שבעה סממנים ומטבילו. אבדה בו שכבת זרע אם היה חדש בודקו במחט ואם היה שחוק בודקו בחמה: **יג** בגד שהיה עליו כתם והטבילו ועשה על גביו טהרות ואח"כ העביר על הכתם שבעה הסממנים ולא עבר ה"ז צבע והטהרות שעשה טהורות וא"צ להטבילו פעם אחרת. ואם עבר הכתם או כהה עינו ה"ז כתם והטהרות טמאות. שהרי הקפיד על הכתם להסירו וצריך להטבילו פעם שניה לטהרו: **יד** כתם שהעביר עליו ששה סממנים ולא עבר ואחר כך העביר עליו צפון ועבר הרי הטהרות שנעשו על גביו טמאות. אע"פ שהצפון מעביר הצבע הואיל ולא העביר עליו שבעה הסממנין הרי זה בחזקת כתם. ושמא אילו העביר השביעי היה עובר. העביר עליו ז' הסממנים ולא עבר וחזר והעבירן עליו פעם שנייה ועבר כל הטהרות שנעשו על גביו בין תכבוסת ראשונה לשניה טהורות. וכל הטהרות שנעשו על גביו אחר תכבוסת שניה טמאות. הואיל וגילה דעתו שהוא מקפיד עליו ורוצה להוציא רשומו הרי זה טמא עד שיבטלו ויטבילו. כבר ביארנו בהלכות איסורי ביאה שבעה הסממנין שמעבירין על הכתם מה הן והיאך מעבירין אותן: **טו** האשה שמתה ויצאה ממנה דם מטמא משום כתם שהמקור מקומו טמא. אף ע"פ שיצא הדם אחר שמתה ואין כאן נדה הואיל וממקום טמא יצא מטמא טומאת כתמים. ואם היה בו רביעית מטמא באהל ומטמא משום כתם:

השגת הראב"ד

*שכל הנשים שיש להם וסת. א"א איני יודע מהו זה דקי"ל כל לבעלה אינה צריכה בדיקה אלא א"כ עסוקה בטהרות ואפילו אשה שאין לה וסת עד שלא הגיעו לפירקן אינן צריכות בדיקה ואין נשים בודקות אותן אבל משהגיעו לפירקן צריכות בדיקה ונשים בודקות אותן:

כסף משנה

ח חזקת בנות ישראל וכו'. פ"ק דנדה דף י' ע"ב:

ט החרשת והשוטה וכו'. משנה ר"פ כל היד (דף י"ג ע"ב):

י כל הכתמים הבאים וכו'. משנה וגמרא בס"פ דם הנדה (דף נ"ו):

יא כל הכתמים הטמאים וכו'. בפ"ט דנדה (דף ס"א ע"ב) ז' סמנים מעבירים על הכתם וכו' הטבילו ועשה על גביו טהרות העביר עליו ז' סמנים ולא עבר ה"ז צבע הטהרות טהורות ואינו צריך להטביל עבר או שדיהה [ה"ז כתם] הטהרות טמאות וצריך להטביל ובגמרא (דף ס"ב ע"ב) תניא ר' חייא אומר דם הנדה ודאי מעביר עליו שבעה סמנים ומבטלו ופירש"י דם הנדה ודאי כגון נדה שקנחה בסדין דם אע"ג דודאי דם הוא מעביר עליו ז' סמנים ומבטלו ואפילו לא עבר הרי הוא בטל וטהור הואיל ואין אדם מקפיד עליו אחר העברת שמנין מדאזל ליה חזותא ואע"ג דקאמר התם אהא דר' חייא רבי לא שנאה ר' חייא מנא ליה ופירש"י דאינה משנה ומשובשת היא ר"ל הוא דאמר הכי לפרוקי מאי דאותיב עליה ר"י אבל ר"י סבר דמשנה היא דהא מותיב מינה לר"ל ואמוראי בתראי נמי סברי לה התם להא דר' חייא. ומ"מ מ"ש רבינו בין עבר בין לא עבר מטבילו קשיא לי דהא בלא עבר תנן ה"ז צבע ואינו צריך להטביל. וי"ל דאינו צריך להטביל פעם שניה קתני אבל פעם ראשונה צריך להטביל וכדקתני ברישא דמתניתין הטבילו. וא"ת אם הוא צבע למה צריך להטבילו י"ל דכיון דנחת לידי ספק טומאה צריך טבילה ואם הטבילו קודם שעברו עליו ז' סמנין כיון דאיגלאי מילתא דצבע הוא עלתה לו אותה טבילה ואי איגלאי מילתא דכתם הוא לא עלתה לו אותה טבילה כיון שהיה שם דם הנדה בעין וצריך להטבילו שנית:

יב בגד שאבד בו כתם וכו' ומבטלו. בפ"ט דנדה (דף ס"א). ומ"ש אבדה בו ש"ז וכו'. שם ופירש"י במחט מקום הזרע קשה והמחט מתעכב מלהכנס בו. חדש אין נבדק בחמה לפי שהוא עב ומהודק אבל שחוק נבדק בחמה שופשו בחמה מקום הזרע הו סתום ואין החמה נראית כנגדו כל כך:

יג בגד שהיה עליו כתם וכו'. משנה כהנכתב בסמוך. ומ"ש שהרי הקפיד על הכתם להסירו וכו'. שם בגמרא:

יד כתם שהעביר עליו ששה סמנים וכו'. ברייתא שם (דף ס"ב) ובספר רבינו כתוב פעמיים צפון והוא ט"ס וצריך לכתו במקומו צפון והוא הנקרא בלעז שאבו"ן: העביר עליו ז' סמנין וכו'. גם זה ברייתא שם העביר עליו ז' סמנין ולא עב שנאן ועבר טהרותיו טהורות אמר ר' זירא ל אלא הטהרות שנעשו בין תכבוסת ראשונ לשניה אבל טהרות שנעשו אחר תכבוסת שני טמאות שהרי הקפיד עליו ועבר אמר ליה אבא לרב אשי מידי בקפידא תליא מילתא א"ל אין דתניא רבי חייא אומר דם הנד ודאי מעביר עליו ז' סמנין ומבטלו ואמאי ה דם נדה הוא אלמא בקפידא תליא מילתא הכ נמי בקפידא תליא מילתא ופירש"י שנאן ועב טהרותיו טהרות דאם איתא דדם הוא בהעבר קמייתא הוה עבר. תכבוסת העברת סמנים שהרי הקפיד עליו כשחזר והעבירן גילה דעת שמקפיד עליו בספק דם. ועבר ע"י העברה ונעשה בו מעשה דם שכן דרך דם לעבור ע" ז' סמנים. מידי בקפידא תליא בתמיה כי דטהרות שבינתים טהורות אלמא לאו דם הו אחרונות משום קפידא אמאי טמאות. דם הנד ודאי כגון נדה שקנחה בסדין דם אע"ג דודא דם הוא מעביר עליו ז' סמנין ומבטלו ואפי לא עבר הרי הוא בטל וטהור הוא הואיל ו אדם מקפיד עליו אחר העברת סמנין מדאז לה חזותא עכ"ל וה"ה בפ"ט מהא"ב פיר הסוגיא לדעת רבינו עיין עליו. ואם תאמ והרי כיון שהעביר עליו ז' סמנין ולא עבר א זה כתם אלא צבע וכמ"ש רבינו למעלה וא" אין כאן עוד טומאה אפילו אחר תכבוסת שני ואפילו מקפיד ותירצו התוספות עיין עליו והר"י קורקוס ז"ל כתב וז"ל ומדברי רבינ נ"ל שאפשר לפרש בדרך אחרת דודא ע"י כיבוס משתנה הוא ומראיתו מכהה וה" מיירי בנשתנה ע"י כיבוס ראשון ובכי הא ל הוי צבע וכמ"ש רבינו למעלה לא עבר כל ה"ז צבע ואם עבר וכו' דכל שהוא ודאי עוב או מכהה באופן שלא ישאר אלא רישומו לב וכיון שנשתנה הרי נתבטל וטהור אע"פ שהו כתם כי מסתמא אינו מקפיד עוד עליו ולכ טהור אבל זה שחזר והעבירו הקפיד על רושמ כל שהוא ולכך טמא עד שיבטלו ויטבילו וז" הואיל וגילה דעתו שהוא מקפיד עליו ורוצ להוציא רישומו כי בודאי אין שם אלא רישומ עד כאן לשונו:

טו האשה שמתה וכו'. משנה וגמרא בסו נדה (דף ע"א) וכת"ק:

פ"ה א הזב והזבה וכו' יולדת שלא טבל וכו'. בפרק במה אשה (ד ס"ד ע"ב) ובפרק בנות כותים עלה ל"ה ובת" שנינו וידיו לא שטף במים אפי' לאחר כמ שנים:

ג יולדת שירדה לטבול וכו'. בפרק יוצ דופן עלה מ"ב:

יולדת

פרק חמישי

א הזב *והזבה והנדה והיולדת לעולם הם בטומאתן ומטמאין אדם וכלים ומשכב ומרכב עד שיטבילו. אפילו נתאחרו כמה שנים בלא ראיית טומאה ולא טבלו הרי הן בטומאתן: **ב** יולדת שלא טבלה אחר שבעה לזכר וי"ד לנקבה כל דם שתראה אף ע"פ שהוא בתוך ימי טוהר הרי הוא כדם הנדות ומטמא לח ויבש. לא תלה הכתוב בימים בלבד אלא בימים וטבילה: **ג** יולדת שירדה לטבול מטומאה לטהרה ונעקר ממנה דם בירידתה ויצא חוץ לבין השינים הרי זו טמאה ואין הטבילה

א סמג עשין רמג:

הטבילה מועלת לדם זה ואע״פ שעדיין היא בבשרה ואם נעקר ממנה בעלייתה מן המקוה הרי זו טהורה מפני שהוא דם טוהר והטבילה מועלת לכל הדם המובלע באיברים ומשימה אותו דם טוהר: **ד** יולדת שטבלה אחר שבעה של זכר וי״ד של נקבה או אחר ספירת שבעה ימים נקיים אם היתה יולדת בזוב הרי היא בכל ימי טוהר שלה כטמא שטבל ועדיין לא העריב שמשו והרי היא טבולת יום בכל אותן הימים. ואינה צריכה טבילה אחרת בסוף ימי טוהר אלא במושלם הימים הרי היא כטבול יום שהעריב שמשו. בד״א שהיא כטבול יום לענין תרומה ומעשר אבל לקדשים הרי היא כראשון לטומאה שעדיין לא טבל אלא *כמי שנגע בנדה או בטמא מת שעדיין לא טבל וכיוצא בהן. נמצאת אתה למד שהיולדת בתוך ימי טוהר אוכלת במעשר ופוסלת את התרומה כטבול יום כמו שיתבאר. ואם נפל מרוקה ומדם טהרתה על ככר של תרומה הרי הוא בטהרתו שמשקה טבול יום טהור כמו שיתבאר. ומטמאה את הקדשים כולד הטומאות עד שתשלים ימי טוהר *ותהיה טהורה לכל. ויראה לי שמאחר שהיא מטמאה את הקדש שהיא צריכה טבילה אחרת בסוף ואח״כ תגע בקדש אף ע״פ שאינה צריכה טבילה אחרת לאכילת התרומה: **ה** יולדת שהיא מצורעת וטבלה אחר שבעה של זכר או י״ד של נקבה הרי דם טוהר שלה טמא כרוקה וכמימי רגליה. וכולן כמשקין טמאין שכל המשקין הטמאין היוצאין מהן כמשקין שהן נוגעין בהן. חוץ מזב וכיוצא בו. שהרי שלשה משקין היוצאין ממנו אבות טומאות כמו שביארנו: **ו** זבה קטנה שטבלה ביום שלה אחר הנץ כמו שביארנו בענין איסור נדה הרי מגעה ובעילתה תלויים. אם נגמר היום ולא ראתה כל שנגעה [...] ובועלה טהור ופטור. ואם ראתה דם אחר שטבלה כל טהרות שעשתה טמאות ועושת משכב ומרכב ובועלה חייב [...] טבלה בליל השמור קודם שיעלה עמוד השחר הרי זו כמי שלא טבלה ועדיין עושת מרכב ומושב: **ז** הרואה דם ביום [...]שר וטבלה לערב ליל שנים עשר הרי זו מטמאה משכב ומושב. אע״פ שאינה ראויה להיות זבה גדולה כמו שביארנו [...]יסור נדה: **ח** טבלה ביום י״ב אחר הנץ החמה *אע״פ [...] לשמש [עד] לערב אם שמשה בועלה טהור ומשכבה [...] טהורין אע״פ שראתה דם ביום י״ב אחר הטבילה. [...]הוא תחלת נדה כמו שביארנו שם באיסור נדה ואינו מצטרף ליום אחד עשר לפיכך אינה צריכה לשמור יום שנים [...]לא טובלת ועוסקת בטהרות. אבל הרואה דם בעשירי טובלת ביום אחד עשר ומשמרת אותו שאם תראה בו דם [...]ילה נטמאו כל טהרות שעשתה ונטמא בועלה אע״פ שאינה ראויה להיות זבה גדולה כמו שביארנו בענין נדה: [...]זבה גדולה שטבלו ביום ז׳ שלהן כמו שביארנו לא יתעסקו בטהרות עד לערב שמא יראו טומאה ויסתרו שבעת [...]ירה ונמצא אותן הטהרות טמאות למפרע. אע״פ שהן עושין משכב ומושב למפרע אין מטמאין כלי חרס בהיסט [...] מאחר שטבלו אע״פ שחזרו וראו טומאה וסתרו הכל. וכל כלי חרס שהסיטו עד שלא ראו טהור:

פרק ששי

[א] *[כבר] ביארנו שהזב וחביריו מטמאין משכב ומושב ומרכב. והמשכב והמושב אחד הוא ולמה נאמר בתורה משכב ומושב [...] שהמשכב הראוי לשכיבה והמושב הראוי לישיבה. ובין שישב על המשכב או ששכב על המושב טמאהו לפיכך [...]ר בכ״מ משכב לבד והוא הדין למושב. ואי זהו מרכב זה הראוי לרכיבה כגון מרדעת החמור וטפיטן הסוס: **ב** המשכב [...] כל אחד מהן אב מאבות הטומאות של תורה מטמאין אדם וכלים במגע ומטמאין את האדם במשא. ומה בין [...]למרכב שהנוגע במשכב אם היה אדם ונגע בבגדים ובשאר כלים עד שלא פירש ממטמאיו הרי זה טמאם ועשאן

*[עי׳ סוס׳ י״ט פ״ז פ״י דכלים ד״ם כמגע [...]:]

השגת הראב״ד

*ותהיה טהורה לכל. א״א כמה דבריו מבולבלין והיך תהיה טהורה לכל והלא מחוסרת כפרה היא ואף משתכיא כפרתה צריכה טבילה לאכילת קדש ומשנה שלימה היא ואם יאמר ה״מ לאכילה אבל למגע לא הרי דבריו סותרין זה את זה:

השגת הראב״ד

*אע״פ שאסורה לשמש לערב. א״א יש כאן שיבוש ולמה אסורה לשמש לערב והלא יצא מגרגרנותו בשמירתו עד לערב ונראה שצריך להיות אף על פי שאסורה לשמש עד לערב:

שטבלה אחר שבעה וכו׳. משנה בסוף נדה (דף ע״א) וכב״ה. ומ״ש רבינו נמצאת אתה למד שהיולדת בתוך ימי טוהר אוכלת במעשר וכו׳. שיעור הלשון [...]ך הוא שהיולדת דינה הוא שבתוך ימי טוהר אוכלת במעשר וכו׳: [...]ב״ד ותהיה טהורה לכל א״א כמה דבריו מבולבלים וכו׳. פ״ה ומשנה בפרק חומר בקודש (דף כ״א) אונן [...]וריס צריכים טבילה לקדש אבל לא [...] ומ״ש ואם יאמר ה״מ לאכילה אבל [...]י דבריו סותרים זה את זה כלומר [...] ותהיה טהורה לכל דמשמע לכל מילי [...]בין לאכילה והוא אומר דמתניתין [...]בילה ה״מ לאכילה. וליישב דברי [...] שמה שכתב רבינו לכל היינו לומר [...]ורה בין לקדש בין לתרומה במגע [...]מבואר בדבריו שהרי כתב שלאכילה [...] יראה לו שצריכה טבילה כך היה [...] אלא שמדברי רבינו בפי״ב מהלכות הטומאה נראה שמחוסר כפורים עד כפרתו אסור ליגע בקדש ולפיכך [...] דברי רבינו דה״ק ומטמאה את [...]לד הטומאות עד שתשלים ימי טוהר [...] טהורה לכל דהיינו על ידי הבאת [...] ומ״ש רבינו ויראה לי מצאתי בספר [...]הזה ויראה לי שמאחר שהיא מטמאה [...]שהיא צריכה טבילה בסוף ואחר [...] אע״פ שאינה צריכה טבילה אחרת לאכילת התרומה:

[...]שהיא מצורעת וכו׳. משנה פרק בנות כותים (דף ל״ד) וכב״ה [...] מדכתיב ולנקבה לרבות מצורעת [...] וכרפ״ב דטבול יום ושאר כל [...]כו׳ משקים היוצאים מהם כמשקין [...] בהם אלו ואלו תחילה חוץ מן המשקה [...]זב הטומאה והיינו משקה הזב: [...]נה וכו׳. משנה בסוף נדה (דף [...]ב) ומודים ברואה תוך י״א יום [...]י״ב ושמשה שמטמאים משכב ומושב [...]רבן שבלה ביום שלאחריו ושמשה [...] רעה ומגען ובעילתן תלויים. ומ״ש [...]ה ביום השמור שלה וכו׳. הוא מה [...]ה ביום שלאחריו וכו׳. ומ״ש טבלה [...]ל וכו׳. זה הוא מה ששנינו ומודים [...]ך י״א יום וטבלה לערב וכו׳ וביאר [...]זה בפ״ו מהלכות איסורי ביאה: [...] דם ביום י״א וכו׳. גם זה שם במשנה וכבית הלל:

וכתב

ח וכתב הראב״ד אע״פ שאסורה לשמש לערב א״א יש כאן שיבוש ולמה אסורה לשמש לערב והלא יצא מגרגרנותו וכו׳. ואין ספק שספר מוטעה נזדמן להראב״ד שבספרים כתוב עד לערב. ומ״ש אבל הרואה דם בעשירי וכו׳. שם וכר״י:

ט זב וזבה גדולה וכו׳. בפרק כילד צולין (דף פ״א) ובפרק שני דנזיר (דף ט״ו ע״ב) נתבאר שאפי׳ ראתה בשביעי אחר טבילה סותרת הכל ופרק בנות כותים (דף ל״ג ע״ב) אמרו ואחר תטהר אמר רחמנא אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם ובפרק תינוקת (דף ס״ז ע״ב) אמרו מכדי האידנא כלהו ספק זבות שווינהו רבנן ליטבלינהו ביממא דשבעה ומשני משום דר״ש דתניא אחר תטהר אחר אחר לכולן ר״ש אומר אחר מעשה תטהר אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק ובת״כ אחר תטהר אחר המעשה תטהר כיון שטבלה יכולה להתעסק בטהרות אבל אמרו חכמים לא תעשה כן שלא תבא לידי ספק: אע״פ שהם עושים משכב ומושב למפרע וכו׳. הכי איתא בפ״ק דמגילה (דף ח׳ ע״ב) א״ל רבא אלא מעתה גבי זב דכתיב וכבס בגדיו וטהר התם מאי וטהר מעיקרא איכא אלא טהור השתא מלטמא כלי חרס בהיסט אע״ג דהדר חזי לא מטמא למפרע. וכתב רש״י אע״פ שטבילתו ביום ואם ראה אחר טבילה בו ביום סתר הכל ומטמא משכב ומושב וכו׳ אפילו הכי מהני ליה טבילה לטהרו מלטמא כלי חרס שהסיט בין טבילה לראיה והכי דריש לה בת״כ ונראה בעיני דהא דדרשינן ליה וטהר מלטמא כלי חרס מדכתביה להאי קרא בתר קרא אשר יגע בו הזב דנפקא לן מיניה היסט כלי חרס לזב ואין לך עוד טמא שמטמא כלי חרס בהיסט אלא הוא עכ״ל:

פ״ו א כבר ביארנו שהזב וחביריו וכו׳. בתחילת פרק ראשון. ומ״ש ובין שישב על המשכב וכו׳. בת״כ אין לי אלא בזמן ששכב על המשכב וישב על המושב מנין שכב על המושב וישב על המשכב ת״ל יטמא ריבה. ומ״ש ואי זהו מרכב וכו׳. בת״כ ובפרק כ״ג דכלים. וטפיטן של סוס הוא הנקרא בערבי סרג אל פרס:

ב המשכב והמרכב כל אחד מהם אב וכו׳. בפ״ק דכלים מונה אותה באבות הטומאות ובתורת כהנים אמרו שהמשכב נעשה אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים ובפרשה זבים כתיב כל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא וכל הכלי אשר ישב עליו יטמא ואיש אשר

אשר יגע במשכבו ורחץ במים וגו' וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב והנושא אותם יכבס בגדיו ורחץ במים וגו' ודרים בת"כ דוהנושא אותם קאי על כל מאי דכתיב בענין מטמאותיו ומשכבו ומושבו ודם הנדה ובפרק כ"ג דכלים שנינו מה בין מרכב למושב מרכב חלק מגעו ממשאו ומושב לא חלק מגעו ממשאו כלומר שבנוגע במשכב נאמר יכבס בגדיו וגו' ובנוגע במרכב נאמר יטמא עד הערב ולא נאמר יכבס בגדיו למדנו שאינו מטמא בגדים אפילו נוגע בהם עד שלא פירש ממטמאיו ונוגע במשכב מטמא בגדים עד שלא פירש ממטמאיו אבל פירש ממטמאיו אינו מטמא כלים מדכתיב יכבס בגדיו דמשמע דוקא בגדיו שהוא לבוש בשעת נגיעה והוא הדין לשאר כלים שהוא נוגע בהם באותה שעה והכי תניא בת"כ ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו בשעת מגעו מטמא בגדים פירש אינו מטמא בגדים ותניא תו בת"כ מנין לעשות שאר כלים כבגדים ת"ל וטמא יכול יטמא אדם וכלי חרס ת"ל בגד בגד הוא מטמא ולא אדם וכלי חרס ובפ"ב דזבים הכן כלל אמר רבי יהושע כל המטמא בגדים בשעת מגעו מטמא אוכלים ומשקים להיות תחילה והידים להיות שניות ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרס לאחר פרישתו ממטמאיו מטמא משקים להיות תחילה והאוכלים והידים להיות שניות ואינו מטמא בגדים : נמצאת למד שהזב והזבה וכו'. תבאר בפ"א ובפרק זה. ומ"ש ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרס כבר כתבתי בסמוך דהכי דריש בתורת כהנים :

הנה למדת שכל טמא שנאמר בו יכבס בגדיו וכו'. נתבאר בסמוך. ומ"ש ועושה אותם ראשון לטומאה כמוהו :

ג כל הכלים שינשאו למעלה מן הזב וכו'. בפרק בנות כותים (דף ל"ב ל"ג) יליף מקרא דוכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא דעליונו של זב אינו מטמא אלא אוכלים ומשקים. ומ"ש שהם נקראים מדף. בפ"ד דזבים תנן שהזב עושה משכב ומושב מתחתיו לטמא אדם ולטמא בגדים ועל גביו מדף לטמא אוכלים ומשקים וכתב רבינו טומאת מדף הוא כי הזב והכיריו וכו' כשהיה עליו למעלה ממנו אוכלים ומשקים נטמאו ואפילו הם היו בינו ובינם אילנות רבות וכן כשים למעלה מן הזב כליה מונחים זה על זה הרי הכלי העליון טמא טומאת מדף ואע"פ שבינו ובין הזב אילנות רבות אמנם הכלי ההוא טמא טומאה קלה ר"ל שאינו אב הטומאה אבל דינו כדין כלים שנגעו בזב שמטמאין אוכלים ומשקים בלבד לא אדם וכלים וכבר נתבאר כי כל הכלים הראויים למשכב שתחת הזב כולם אב הטומאה ואין חילוק בין המשכב התחתון הדבק בקרקע או המשכב הדבק לגופו וכל הכלים אשר על הזב כולם ראשון לטומאה ואין חילוק בין הבגד הדבק על גופו מלמעלה ובין הבגד העליון שכנגד הרקיע הכל טמא טומאת מדף ואין הדין כן במת אבל דין כלים שעל גביו או כלים שתחתיו או כלים שנגעו בו דין אחד לכולם וכו' ויליף לה בסיפרא מקראי. והלשון הזה של מדף וכו' בכאן עיקרו מנדף והוא ממאמרם ריחו נודף יריח למרחק הרבה הפליג הענין הזה על הזב אשר יטמא כלים שעל גביו ואפי' היה ביניהם אוילה רבה כאילו יעבור ריחו ויגיע אליהם ויטמאם על דרך דפיו[...] ומ"ש וטומאת מדף מדבריהם. הוא ממה שאמרו בריש נדה (דף ד' ע"ב) כטומ[...] דיקא נמי דקתני מדף כד"א קול עלה נדף ולע"ג דבפרק בנות כותי[ם] (ל"ג) יליף לה מקרא משמע לרבינו שהוא אסמכתא דהא בת"כ דרים האי תח[...] ממש ולא לעליונו כדדרים בפרק בנו[ת כותים] ובזה נתיישב מ"ש עליו הראב"ד טומאת מדף מדבריהם אבל זו אע' קרויה מדף אינה מדבריהם שהרי התו[רה] והנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא [...] ודרשינן לה במסכת נדה כל אשר יה[יה] הזב ואמרה תורה יטמא עד הערב [...] שטף נמי מטמא במגע עכ"ל. ומה ש[...] כלי שטף נמי מטמא במגע היינו ל[...] שעליונו של זב מטמא מן התורה לדעת[ו] הרי הוא ראשון ומטמא כלי שטף [...] לדעת רבינו שאינו טמא אלא מדר[בנן] מטמא כלים כלל : כתב הר"י קו[...] תמהני מהראב"ד שרוצה לפרש כו[...] בעליונו שמטמא גם כלי שטף במגע [...] רווחת היא דעליונו של זב אוכלים ומ[שקים] מטמא וכמו שכתבתי ממשנה פ"ד ד[זבים] דעדיות גם בתוספתא דזבים פ"ג גם בפרק בנות כותים באותה סוגיא [...] הראב"ד :

ד הזב והזבה וכו'. משנה וגמר[א] תינוקת (דף ס"ט ע"ב) ופי[רש] שטומאה זו מדברי סופרים :

ה כל מקום שאתה שומע טומא[ת משכב] ומרכב וכו'. שם בגמרא ובפ"[...] שנינו למעלה מהם מרכב שהוא מ[...] אבן מטמא למעלה מן המרכב מ[...] מגעו למשאו והוא מלשון והיתה [...] ושומת על פום גובא כמו שאמרו ב[...] שם דהיינו אבן כבדה העשויה לכ[...] מיטלטלת ורבותא הוי אע"פ שאין כ[...] הזב היושב עליה במה שתחתיה כי [...] האבן אין כובד הזב מעלה ולא מורי[ד] שתחתיה ואין מגיע להם כובדו וכ[...] להו מקראי. ומ"ש רבינו וכן אם [...] ממטמאי משכב ומושב למטה ואבן על[...] דזבים כל הנישא על גבי הזב טמא [...] נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכ[ב] והאדם כיצד אצבעו של זב *(תחת [...] תחת הנדבך הטהור מלמעלה מטמ[א] ופוסל אחד פירש מטמא אחד ופו[סל אחד] הטמא מלמעלן והטהור מלמטן מט[מא] ופוסל אחד פירש מטמא אחד ופו[סל אחד] האוכלים והמשקין המשכב והמוש[ב] מלמעלן מטמאים *אחד ופוסלים אח[ד] מטמאים אחד ופוסלים אחד המשכ[ב] מלמטן מטמאין שנים ופוסלים אחד והמדף מלמטה טהורים מפני שאמרו והנישא על המשכב טהור חוץ מן ה[...] רבינו שמדף שפנינו היינו אוכלים א[...] וכלי שטף שאינן ראויים למשכב ומוש[ב] שבמשנה זו לא הזכירו מרכב כללו [...] משכ[ב]

[*לא גרסינן ליה לא במשנה ולא בסדר הפלג[ה] הוא בגירסת ס"א וכן הוא בנוסחת מ[...] גירסת ספרינו מטמאין שנים והתי"ט קיי[ם] גם ס"א והאריך ע"ש] :

ועשאן ראשון לטומאה והנוגע במרכב אינו מטמא בגדים ולא כלים אפילו בשעת מגעו אבל הנושא את המשכב או את המרכב הרי זה מטמא בגדים ושאר כלים בשעת נשיאתו עד שלא פירש ממטמאיו. ומניין שבטומאת מרכב חלק מגעו ממשאו ובמשכב לא חלק. שהרי הוא אומר במשכב ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו ובמרכב הוא אומר וכל המרכב אשר ירכב עליו וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב. ולא נאמר בו יכבס בגדיו מלמד שאינו מטמא בגדים בשעת מגעו ונאמר והנושא אותם יכבס בגדיו אחד הנושא את המרכב או הנושא משכב מטמא בגדים בשעת נשיאתו. נמצאת למד שהזב והזבה והנדה והיולדת ומשכבן ורוקן ומימי רגליהן ודם נדה וזבה ויולדת וזובו של זב כל אחד מאלו אב. ואדם שנגע באחד מכל אלו או נשאן מטמא בגדים ושאר כלים בשעת נגיעתו או בשעת נשיאתו. ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרש. שכל המטמא אדם מטמא כלי חרש וכל שאינו מטמא אדם אינו מטמא כלי חרש. הנה למדת שכל טמא שנאמר בו יכבס בגדיו הרי זה מטמא בגדים שיגע בהם כל זמן שלא פירש ממטמאיו ועושה אותן ראשון לטומאה כמוהו. ומטמא שאר כלים כבגדים. חוץ מכלי חרש שאינו מטמא לא אדם ולא כלי חרש אע"פ שעדיין לא פירש. וכל טמא שלא נאמר בו יכבס בגדיו הרי הוא עד שלא פירש כאחר שפירש שאינו מטמא בגדים מפני שהוא ולד ואצ"ל שאינו מטמא אדם ולא כלי חרש. ולפיכך הנוגע במרכב אינו מטמא בגדים בשעת מגעו והנושא את המרכב מטמא בגדים בשעת נשיאותו כמו שביארנו: **ג** כל הכלים שינשאו למעלה מן הזב הם הנקראין מדף והם כולם ככלים שהוא נוגע בהם שהם ראשון לטומאה ואינן מטמאין לא אדם ולא כלים אבל מטמאין אוכלין ומשקין כשאר ולדות הטומאה. *וטומאת מדף מדבריהם: **ד** הזב והזבה והנדה והיולדת והמצורע שמתו הרי הן מטמאין משכב ומרכב אחר מיתתן כשהיו כשהן חיין עד שימוק הבשר. וטומאה זו מדבריהם גזירה שמא יתעלף אחד מאלו וידמו שמת והוא עדיין לא מת. נמצא משכבו ומרכבו של אחר מיתה אב טומאה של דברי סופרים. אבל נכרי שמת אינו עושה משכב שהרי כשהוא חי אינו מטמא אלא מדבריהם כמו שביארנו: **ה** כל מקום שאתה שומע טומאת משכב ו[...] אינו שיגע הטמא במשכב או במרכב כשינשא עליהן אלא אפילו היו אבנים גדולות למעלה מן הכלי העשוי למשכ[ב] למרכב ונישא הזב על האבנים מלמעלה נטמא המשכב או המרכב ונעשה אב טומאה אפילו אלף משכב או מר[כב] למעלה מזה ואבן על העליון וישב אחד ממטמאי משכב ומושב למעלה מן האבן נטמאו הכל. ואחד המשכב הנוגע או המשכב של מעלה אם נגע בו בשעת שכיבתו כל אחד מהן אב הטומאה. וכן אם היה אחד ממטמאי משכב למטה ואבן על גביו ואוכלין ומשקין וכלים ואדם על גבי האבן זה למעלה מזה כולן טמאין וראשון לטומאה. ואי[...] או אוכל ומשקה או אדם שהוא למעלה על האבן שעל גביו הכ[...] טומאה

השגת הראב"ד

*וטומאת מדף מדבריהם. א"א יש טומאת מדף מדבריהם אבל זו אע"פ שהיא קרויה מדף אינה מדבריהם שהרי אמרה תורה והנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב ודרשינן ליה במסכת נדה כל אשר יהיה תחתיו הזב ואמרה תורה יטמא עד הערב הלא כלי שטף נמי מטמא במגע :

משנה למלך

פ"ו ג שהם ראשון לטומאה כו'. עיין בהגהות הטור סימן כ"ט וסימן ל' ודו"ק :

שהנוש[...]

זב שודאי דיוס שוה שפ"ז אמרו בר"פ ...ין (דף כ"ז) שאין למדין מן הכללות מקום שנאמר בהם חוץ דהא איכא ...תב הראב"ד ואינו מטמא לא אדם א"א כבר כתבנו למעלה שעליונו של כלי שטף במגע עכ"ל. וככר כתבתי רבינו: ו כתוב בספרי רבינו האוכלים המשקים והוא חילוף מט"ס וצריך להגיה

טומאה. *ואינו מטמא לא אדם ולא כלים חוץ מן האדם שעל גבי הזב שעד שלא פירש ממטמאיו מטמא שאר כלים כמו שביארנו:

ו האוכלים והמשקין והכלים שאינן עשוים לא למשכב ולא למושב ולא למרכב שהיו למטה וישב הזב וכיוצא בו עליהם למעלה ולא נגעו בהן כולן טהורין. אבל אם היה האדם למטה והזב אע"פ שאינו נוגע בו הרי זה טמא משום נושא זב. ככל נושא דבר שמטמא במשא שהנושא ראשון לטומאה. הא שכל שיהיה למעלה מן הזב טמא בין אדם ובין כלים העשויין למשכב ולמושב ולמרכב בין שאר כל הכלים בין אוכלים קין הכל ראשון לטומאה. וכל שיהיה למטה מן הזב ולא יגע בו טהור. חוץ מן האדם או כלי העשוי למשכב או או למרכב. אלא שהאדם ראשון והכלים העשויים למושב או למשכב או למרכב אב הטומאה כמו שביארנו:

מטמא

השגת הראב"ד

*ואינו מטמא לא אדם ולא כלים. א"א כבר כתבנו למעלה שעליונו של זב מטמא כלי שטף במגע:

להגיה האוכלים והמשקים והכלים: ומ"ש והכלים שאינם עשויים לא למשכב ולא למושב ולא למרכב. בפרק ג' דחגיגה (דף כ"ג ע"ב) ובפרק ו' דשבת (דף נ"ט) יכול כפה סאה וישב עליה יהא טמא וכו' תלמוד לומר אשר ישב עליו והיושב על הכלי יטמא מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו:

הזב

משנה למלך

שא ראשון לטומאה. היינו דוקא אחר שפירש אך קודם שפירש מטמא שנים ופוסל אחד חוט השני סי' ל' ודו"ק:

כאר ברייתא אחת בת"כ פרשת מצורע ז"ל ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו אדם הנוגע משכב מטמא בגדים ואין המשכב הנוגע במשכב מטמא בגדים והלא דין הוא ומה אם במקום אדם מהמת הזב נטמא אדם ולטמא בגדים נטמא משכב מתחת הזב לטמא אדם ולטמא בנטמא אדם במגע משכב לטמא אדם לטמא בגדים אינו דין שיטמא משכב במגע משכב לטמא בגדים ת"ל ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו אדם הנוגע במשכבו מטמא בגדים ואין גע במשכב מטמא בגדים ע"כ. והנראה אצלי בכוונת ברייתא זו הוא דהוה ס"ד דכי היכי במשכב מטמא בגדים עד שלא פירש ממטמאיו ה"נ משכב הנוגע במשכב מטמא בגדים עד שלא מן המשכב והאופן הק"ו הוא בזה האופן ומה אדם שאינו עלול לקבל טומאה מן הזב לטמא אדם הש' לטומאה וכן אינו מטמא הבגדים לאחר שפירש והיינו דנקט לטמא בגדים שהם שתי הלוקות זו של אדם שהרי אינו מטמא אדם כלל וכן אינו מטמא בגדים לאחר שפירש אפ"ה המשכב שהרי מטמא אדם וכן בגדים אף לאחר שפירש הזב מן המשכב הרי למדנו שהמשכב עלול יותר מהאדם מקום שנטמא אדם במגע משכב לטמא בגדים דהיינו קודם שפירש מהמשכב אינו הנוגע במשכב שיטמא בגדים קודם שפירש המשכב מן המשכב ומעולם לא ס"ד אלא שיהא גע במשכב מטמא בגדים קודם שפירש דומיא דאדם מאחר שהאינו שהמשכב עלול יותר לקבל האדם ולפ"ז נ"ל דצריך להגיה לשון הברייתא ולומר כן מקום שנטמא אדם במגע משכב לטמא דין שיטמא משכב במגע משכב לטמא בגדים כו' ולא גרסינן לטמא אדם בשתי החלוקות הכי אדם הנוגע במשכב אינו מטמא אדם אף קודם שפירש ומראש הברייתא ומסופה מוכח ילם לא עלה על הדעת שיהיה המשכב הנוגע במשכב מטמא אדם וכ"נ מן הברייתא השנויה ד הוא שיהיה המשכב הנוגע במשכב מטמא בגדים קודם שפירש דומיא דהאדם ודרך זה הוא בכוונת הברייתא והברייתא השנויה אחר זו על דרך זה מתפרשת והוא ק"ו שיטמא אדם טמא אדם ולטמא בגדים כלומר שיהיה שהאדם שניטמא מתחת הזב אב הטומאה ויטמא אדם ילו לאחר שפירש כמו המשכב שהרי האדם יותר עלול לקבל טומאה מן המשכב שהרי האדם מטמא בגדים קודם שפירש והמשכב שנגע במשכב אינו מטמא בגדים והשתא ומה אם במקום משכב במגע משכב לטמא בגדים אפילו הכי נטמא אדם במגע משכב לטמא בגדים הוא יותר עלול לקבל טומאה מן המשכב במקום שנטמא המשכב ונעשה אב הטומאה לטמא אף לאחר שפירש והיינו מתחת הזב אינו דין שהאדם שהוא יותר עלול לקבל טומאה שיטמא הזב ויהיה אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים אף לאחר שפירש ת"ל כל המשכב כו' למעט משכב נעשה אב הטומאה ולא האדם. הכלל העולה דבחלוקה הראשונה האדם עלול יותר לקבל משכב והוא דהאדם הנוגע במשכב מטמא בגדים והמשכב הנוגע במשכב אינו מטמא בגדים. חרת המשכב עלול לקבל טומאה יותר מן האדם והוא שהמשכב שנטמא בזב נעשה אב הטומאה וכלים אף לאחר שפירש והאדם שנטמא מתחת הזב אינו נעשה אב הטומאה ואינו מטמא אדם גדים קודם שפירש ושתי החלוקות הללו שנו במשנה במסכת אהלות פרק א' משנה ה' אדם יש בזב חומר באדם מבבגדים ובבגדים מבאדם שהאדם הנוגע בזב מטמא בגדים ואין בגדים מטמאין בגדים חומר בבגדים שהבגדים הנושאין את הזב מטמאין אדם ואין אדם הנושא ומא אדם ע"כ. ודע דבגדים השנויים במשנה זו הם בגדים הראויין למשכב מדקאמר סיפא שאין את הזב כו' וזה אינו אלא בראויים למשכב וזה פשוט וכ"כ ר"ש נמצא דשתי ברייתות במשנתנו במלות קצרות וכבר רמז ר"ש לברייתא הראשונה בפירושו. וראיתי להר"ש בריש נ"ה שכתב ואע"פ שבעריבה טמאה במגע הזב אפשר דבגדים שבה טהורים לגמרי דאין מגע בגדים כו' והביא ברייתא זו דת"כ ולא ידעתי למה כתבו בלשון אפשר מאחר שהוא משנה דאהלות וכמ"ש ולע"ע. ודע שהרב בעל קרבן אהרן כתב שני אופנים בצורת הק"ו והכל הולך הן לא ידעתי איך לא הרגיש בלישנא דברייתא דקתני אינו דין שיטמא משכב במגע משכב טמא בגדים ע"כ. דמהיכא ס"ד שהמשכב הנוגע במשכב יטמא והלא דיו לבא מן הדין להיות הנוגע במשכב אינו מטמא אדם כלל וכדתניא בהיא פרשתא בת"כ יכול יטמא אדם וכלי ד כו'. לכן נ"ל להגיה הברייתא ובשתי החלוקות האחרות לא גרסינן לטמא אדם אדם וכמש"ל:

שכתבנו דכלים הנוגעים בזב או במשכב אף שלא פירשו מן הזב או מן המשכב מ"מ מטמאים כלים וכ"ש אדם וכלי חרס נמצא דלגבי כלים הנוגעים בזב או במשכב אין חילוק א פירש והיינו דתנן בפ"ה דזבים מ"י זה הכלל כל הנוגע באחד מכל אבות הטומאה שבתורה אוכל א' חוץ מן האדם פירש מטמא א' ופוסל א'. ופי' הר"ש כל הנוגע כגון אוכלין ופ"ז הני אבות הטומאה הוו אפילו אותם דמטמו אדם לטמא בגדים מ"מ לגבי אוכלין פירשו הכלים מטומאתם כשנגעו באוכלין לא פירשו דאם לא פירשו הוו האוכלים ראשון מטמאין אוכלים אחרים אבל אם פירשו הכלים האוכלין הן שניים ופוסלין אוכלין אחרים. הכלים לגבי אוכלין הם כאדם דעד שלא פירשו מטמאין ב' ופוסלין א' פירשו מטמאין א' ודין זה נלמד מהביא דתניא בתוספתא דזבים והביאה הר"ש ריש פ"ה דזבים וז"ל כלים וזה כו' מטמאין ב' ופוסלין א' פירשו מטמאין א' ופוסלין א' וכתב הר"ש מטמאין א' דבשעת מגען חשובין הכלים כאב הטומאה לגבי אוכלין ועושין א' ב' ג' אע"פ שאין הטומאה לגבי כלים אחרים אפילו בשעת מגען כדפרישית לעיל כו'. והא דתנן זה הכלל חד מכל אבות הטומאה בתורה מטמא א' ופוסל א' חוץ מן האדם הכוא כללא מדאורייתא כלים כאדם לאוכלים והא דקתני במתניתין כלל א"ר יהושע כל המטמא בגדים בשעת שעת דתני שאינו מטמא בגדים בשעת מגעו דאינו מטמא אוכלין להיות תחלה כולי כללא

מטום סיפא נקטיה דהיינו לאחר פרישתו אי נמי כל אדם קאמר ולמעוטי אדם הנוגע בשרץ ונבילה דאין מטמאין בגדים בשעת מגען ואין מטמאין אוכלין להיות תחלה והא דלא קאמר דמתניתין דכלל אמר ר' יהושע דהוי מדאורייתא ולא מדרבנן דומיא דמתניתין דכל הנוגע היינו משום דע"כ מתניתין דר' יהושע בדרבנן קאי מדקאמר והידים להיות שניות וטומאה הידים אינו אלא כי אם מדרבנן וזה פשוט א"נ מדקתני סיפא לאחר פרישתו מטמאין משקין להיות תחלה וטומאת משקין שיהיו לעולם תחלה אינו אלא כי אם גזירה מדבריהם. עוד נ"ל דמ"ש הר"ש במתניתין דכל הנוגע דההוא כללא מדאורייתא לאו למימרא דמן התורה אוכלין שנגעו בכלים עד שלא פירשו דהוי שני לטומאה אוכלין אלו ואתו רבנן וגזרו שיהיו אוכלין אלו ראשון דומיא דכלים שנגעו באדם עד שלא פירש ממטמאיו דהא היכן רמיזא גזירה זו דרבנן אלא לעולם האוכלין הם ראשון לטומאה מן התורה כל שנגעו בכלים קודם שפירשו דומיא דהיכא דנגעו באדם קודם שפירש דהאוכלין הם ראשון. והנראה אצלי דטומאה זו חיבורין אינה מטמאה לא לגדול הימנו ולא לשוה לו ולפ"ז אדם שנגע בזב אינו מטמא אדם אבל לגבי כלים דהוו למטה ממנו נחשב אב לטומאה וכן לגבי אוכלין נחשב אב לעשותם ראשון אבל הכלים אינם נחשבים כאב לטמא כלים דכוותם דומיא דהאדם דאינו נחשב אב לטמא אדם דכוותיה אבל לגבי אוכלים שהם למטה מן הכלים נחשבים אב לעשותם ראשון ולפ"ז נ"ל דאוכלים שנגעו בזב ונגעו באוכלין אחרים עד שלא פירשו האוכלים הראשונים מן הזב שהאוכלין הם שניים שאין האוכלין הראשונים נחשבין כאב לעשות האוכלים דכוותם ראשונים דומיא דאדם וכלי דאינם נחשבים כאב לטמא אדם וכלים דכוותם ומה שחלק הר"ש בין מדאורייתא למדרבנן היינו טעמא משום דמן התורה אין אוכל מטמא אוכל אף שהוא ראשון והאוכל קי"ל דנעשה שני לטומאה מן התורה מדכתיב וכלי חרס אשר יפול מהם אל תוכו יטמא נמצא שהשרץ אב והתנור ראשון והאוכלין שניים מ"מ אין האוכל מקבל טומאה מן הראשון מן התורה אלא מן האדם או מן הכלים אבל מאוכל אחר אף שהוא ראשון אינו מקבל טומאה וכמ"ש רבינו רפ"ז מהלכות אבות הטומאה ולפ"ז הא דקתני דכל הנוגע באחד מכל אבות הטומאה דפירושו לדעת הר"ש הוא דכל הכלים הנוגעים מה שמטמא אחד הוא מן התורה אבל שנים לא מטמא מן התורה לפי שאף שהאוכל שנוגע בכלים הוא ראשון מ"מ אין אוכל מטמא אוכל ובשלמא גבי אדם משכחת לה שיטמא שני מן התורה כגון אדם שנגע בכלים וכלים שנגעו באוכלין שהכלים הם ראשון והאוכלין הם שניים וכולם טומאתם מן התורה אבל כלים שנטמאו בזב כיון שאינם מטמאים כי אם אוכלין נמצא שאינם מטמאים שנים כי אם מדרבנן אף שהאוכלים שנגעו בכלים הוו ראשון מן התורה ולפ"ז ע"כ מתניתין דר' יהושע בדרבנן קאי מדקא מחלק בין היכא דהאוכלין הם ראשון או שני ומן התורה אין הפרש לגבי אוכלין בין שיהיו ראשון או שני דהא לעולם אין האוכל מטמא דבר אחר אף שיהיה ראשון. אלא שלפי דרך זה אני תמיה דאיך יתכן דהיא דכל הנוגע הוי מן התורה דהא קתני ופוסל אחד דהא מן התורה אין האוכל פוסל וכמבואר ולומר דמאי דקתני מטמא אחד הוא מן התורה ופוסל אחד הוא מדרבנן הוא דבר זר עד מאד. כן אמת שגם לפי הס"ד דמן התורה אוכל שנגע בכלים דהוו שניים מן התורה קשה דאיך יתכן לומר ופוסל אחד מן התורה ובמקום אחר נאריך בזה בע"ה. הכלל העולה דלדעת הר"ש כלים הנוגעים באוכלין הוי האוכלין ראשון מדרבנן. ודע שדברי הרב בעל תי"ט במשנה א' דפ"ב דזבים בהא דכל המטמא בגדים כו' לא יכולתי להולמם ועיין בתוספתא שהביא הר"ש בפ"ה דזבים מי"א. ודע שרבינו לא הזכיר דין זה דאוכלים שנגעו בכלים קודם שפירשו דהוו האוכלים ראשון נראה דלא ס"ל הכי ואולי יצא לו ממאי דתנן בכמה משניות דאין הכלים מטמאין כלים אחרים אלמא דלעולם הכלים חשיבי ראשון ואינם נחשבים כאב וכיון דאינם נחשבים כאב לטומאת כלים ה"ה לטומאת אוכלין דאין האוכלין ראשון כי אם שני ומ"מ עדיין הדבר צריך תלמוד ועיין בחוט השני סימן ל' דר"ל שגם הר"ש ס"ל כסברת הר"ש וע"ש (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פ"ה מהלכות טומאת מת דין ג'). ודע דבפרק כ"ח דכלים מ"ו תנן מטלית שתלייה על הקופה מטמא אחד ופוסל אחד הפרישה מן הקופה הקופה מטמאה אחד ופוסל אחד והמטלית טהורה תלייה על הבגד מטמא שנים ופוסל אחד הפרישה מן הבגד הבגד מטמא א' ופוסל א' והמטלית מטמא ב' ופוסל א' ע"כ. והר"ש פירשה למתניתין כפי שיטתו שכתבנו דכלים הנוגעים באחד מאבות הטומאה לגבי אוכלין ומשקין יש חילוק בין פירשו ללא פירשו והיינו פירושה דמתניתין דמטלית זה שהוא טמא מדרס וטלייה על הבגד הנה הבגד טמא מגע מדרס לפי שזה הבגד נגע במדרס וכ"ז שהוא מחובר מטמא שנים ופוסל אחד לפי שזה הבגד כאשר נגע באוכלין בהיותו מחובר למטלית חשיבי האוכלין ראשון לפי שהבגד בהיותו מחובר חשיב כאב הטומאה אבל כשפירשה מן הבגד הבגד מטמא א' ופוסל א' לפי שחזר הבגד לאחר שפירש להיות ראשון לטומאה כדין כל הנוגעים באב מכל אבות הטומאה דלאחר שפירשו הוו ראשון לטומאה אבל המטלית מטמא ב' ופוסל א' כדינה מקודם שהיתה אב הטומאה לפי שלא נתבטלה מתורת מדרס בשביל טלייתה. אך היכא שתלייה על הקופה כשנגמר טלייתה פרח ממנה טומאת מדרס משום דקופה לא חזיא למדרס והקופה היא טמאה מגע מדרס והיא ולד הטומאה ומש"ה אפילו בהיותה מחוברת מטמא אחד ופוסלת אחד לפי שאינה מחוברת עם אב שהרי המטלית פרח ממנה טומאתה בשביל טלייתה והנה אין הפרש ביניהם בין קודם שפירשה הקופה מן המטלית לאחר שפירשה. ודע דדברי הר"ש באו קצת שלא כסדרן ומ"מ כוונתו מבואר שהיא כמ"ש וכן כתב רבינו עובדיה וביאר כל הלדדים באר היטב יע"ש נמצא לפ"ז דאין הבגד אפילו בעודו מחובר למטלית נחשב כאב אלא לגבי אוכלין ומשקין אבל לעולם לא חשיב כאב לטמא כלים ואדם. אך מדברי רבינו בפי' המשנה נראה פירוש אחר במשנה זו והוא דהיכא דטלייה למטלית עם הבגד הנה הבגד כולו ישוב כמדרגת המשכב בשוה דומה להא דתנן בפרק כ"ז מכלים משנה ח' הבגד שארג בו ג' על ג' ונטמא מדרס והשלים עליו את כל הבגד הבגד כולו מדרס כו' ע"כ. ואף שיש בספרים דלא גרסי הבגד כולו מדרס מתוך דברי רבינו בפי' המשנה נראה שכך היתה גירסתו וכן כתב בחיבורו פ' כ"ג מה' כלים דין ז' וכבר הובאה גירסא זו בתי"ט וא"כ הכא נמי היכא דטלייה עם הבגד נעשה כל הבגד כולו מדרס והרי הוא אב הטומאה גמור ומטמא אדם וכלים כדין משכב ומושב וזהו שכתב רבינו בפי' המשנה שלא זכר המטלית כמו שהתבאר

פרק שביעי

א הזב מטמא את המשכב והמושב והמרכב בחמש דרכים. עומד. יושב. שוכב. נתלה. ונשען. כיצד כלי העשוי למשכב או למושב או למרכב אפילו היה תחת האבן אם עמד אחד ממטמאי משכב על האבן או ישב עליה או שכב או נשען עליה או נתלה בה הואיל ונתנשא על הכלי הזה מ"מ נטמא ונעשה אב טומאה. וכל אחד מה' דרכים אלו הוא הנקרא מדרס בכל מקום: **ב** וכן המשכב והמרכב מטמאין את האדם בז' דרכים. בחמשה דרכים אלו שמנינו. ובמגע ובמשא. כיצד משכב או מרכב שדרס עליו הזב ונטמא במדרסו. הנוגע בו או הנושאו טמא. וכן היושב עליו או העומד או השוכב או הנתלה או הנשען אע"פ שהיתה אבן מבדלת בין הטהור ובין המדרס הרי זה נטמא שנאמר והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב מפי השמועה למדו שמקום שהזב יושב ומטמא אם ישב שם הטהור נטמא. מה הזב מטמא מרכב ומושב שתחת האבן אף הטהור מתטמא מן המשכב או המרכב שהוא מתחת האבן אע"פ שאין הזב שם על המשכב ואדם זה שהוא למעלה מן המדרס מטמא כל זמן שלא פירש ממטמאיו כמו שביארנו: **ג** אין הזב מטמא את המשכב עד שינשא רובו על המשכב או על המושב או המרכב. וכן הטהור שדרס על מדרס הזב אינו מתטמא מחמת המדרס עד שינשא רובו עליו. אבל אם נישא מיעוטו ולא נגע הרי זה טהור. כיצד מקצת טמא על המשכב ומקצת הטהור על אותו משכב טהור והטהור שנשא מקצתו עליו טהורין. הטמא שנשא רובו על מקצת המשכב או המרכב נטמא המשכב כולו או המרכב כולו. וכן הטהור שנשא רובו על מקצת המדרס נטמא ואף ע"פ שלא נשא אלא מקצת המושב: **ד** זב שהיה מוטל על חמשה ספסלין שהן מונחין לאורכן טמאים שהרי נישא רובו על כל אחד מהן. היו לרוחבן טהורין שהרי לא נישא רובו על כל אחד מהן. ואם ישן עליהם בין כך ובין כך טמאים שמא נתהפך עליהם רובו על כל אחד. היה מוטל על ששה כלים העשויים למשכב. שתי ידיו על שנים. ושני רגליו על שנים. ע[ל]

פ"ז א הזב מטמא את המשכב והמושב והמרכב בה' דרכים וכו'. בסוף פ"ב דזבים וכתב שם רבינו ראיה מהפסוק. ומ"ש וכל אחד מחמשה דרכים אלו הוא הנקרא מדרס בכ"מ כ"כ רבינו שם ג"כ:

ב וכן המשכב והמרכב מטמאים את האדם בשבעה דרכים וכו'. ג"ז בסוף פ"ב דזבים: ומ"ש רבינו מפי השמועה למדו שמקום שהזב יושב ומטמא וכו'. בת"כ והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יטמא מקום שהזב יושב ומטמא ישב הטהור ויטמא אין לי אלא בזמן שהוא יושב עליו והזב שם מנין לעשות ריקם כמלא ת"ל כלי לעשות ריקם כמלא פי' ריקם כשאינו שם מלא כשהוא שם. ומ"ש אעפ"י שהיתה אבן מבדלת וכו'. בת"כ יליף לה מקרא:

ג אין הזב מטמא את המשכב וכו'. בת"כ. ומה שכתב כיצד מקצת טמא על המשכב וכו'. בפ"ה דזבים הטמא על מקצת משכב והטהור על מקצת משכב טמא מקצת טמא על המשכב ומקצת טהור על המשכב טהור נמצאת טומאה נכנסה לו ויוצאת ממנו במיעוטו ופירש שם רבינו כבר קדם לנו כי אשר יטמא משכב ומרכב לא יטמא אותו עד שינשא רובו עליו וכן האיש הטהור כשינשא על משכב טמא צריך שינשא רובו ואז יטמא אמר יתברך באדם אשר ישב על משכב הזב ואם על המשכב הוא ובא הפירוש הוא עד שינשא רובו עליו ודע כי אנחנו לא נחוש על רוב המשכב ומיעוטו אמנם על רוב הנישא ואפי' היה על מיעוט המשכב הוא מטמא אותו ומיטמא ממנו ולשון ספרא או על הכלי אשר הוא יושב עליו או על מקלתו והגה יהיה ביוש[ב] כך רוב הטמא על קלת משכב ורוב הטהור על מקלתו נטמא הטהור שנמצא[ת] נכנסת למשכב ויוצאה ממנו במיעוטו לפי שמקלתו נטמא ושימא זולתו וכתב הראב"ד ומקלת הטהור על אותו משכב א"א לא ידעתי מהו על אות[ו] שאפי' על משכב שהוא טמא גמור אם [לא] עליו הטהור רובו טהור דהכי דרים ל[ה] ואם על המשכב הוא עד שינשא רובו ע[ליו] שנכנסת לו הטומאה כך היא יוצאה מ[מנו] וי"ל שדבר פשוט הוא וכך מבואר בפי' המשנה שכתבתי וגם פה מבואר דבריו שכתב אבל אם נישא מיעוטו [ו]נגע ה"ז טהור ולא כתב אותו משכב לסיים שהמשכב והנישא עליו טהורים כאן מקום לטעות בו:

ד זב שהיה מוטל על חמשה ספסלי[ן]. משנה פ"ד דזבים ופירש רבי[נו] לאורכן שמשכב אורכו לאורכן שעל כל אחד ואחד נשען רובו על זה פעמים על זה לרוחבן שמשכ[ב] לרוחבן ולכך טהורין דאין רובו נשען מהם ישן לרוחבן ספק נתהפך לארכן ורבינו פירש שם בהיפך ורש"י בהמ[...] נ"ג) פירש כרבינו שמשון וכן משמע [...] פ"ק: היה מוטל על ששה כלים וכו'. שם ודייק רבינו לכתוב אין טמא משו[ם] לומר דלא מיעט שאר כלים אלא משכב אבל לא מטומאת מגע ונפקא מי[נה] משום משכב הוי אב הטומאה לטמ[א] וכלים

השגת הראב"ד

*ומקלת הטהור על אותו משכב. א"א לא ידעתי מהו על אותו משכב שאפילו על משכב [טמא] גמור אם לא ישב עליו הטהור רובו טהור דהכי דרים לה בסיפרא ואם טל המשכב הוא רובו עליו (אשר היא יושבת עליו או על מקלתו הא למדת שאין הטהור מטמא במשכב [עד] רובו עליו) כדרך שנכנסת לו הטומאה כך היא יוצאה ממנו:

משנה למלך

בפרק אשר לפני זה וכיון על משום דבגד שארג בו ג' על ג' שכתבתי וכן בחיבורו כתב דינים אלו דבגד באורג ודין המטלית במוכים זה לזה דכולם חד טעמא אית להו. ודע שמה שכתבנו דלרבינו טעמא דמטלית הוא לפי שטלאה עם הבגד ונעשה הכל גוף אחד וחזר הבגד להיות מדרס ומטמא אדם וכלים כדין מדרס מלבד שמדבריו בפי' המשנה נראה כן ממ"ש בחיבורו ג"כ יש להכריח פירוש זה שהרי כתב טלאה על הבגד או על השק נעשה הכל מדרס והרי הכל אב הטומאה ע"כ הרי דבריו ברור מללו שהוא כמ"ש. ודע שלאחר משנה זו דמטלית תנן טלייה על הבגד מרוח אחת אינו חיבור משתי רוחות זו כנגד זו חבור כו'. והנה כפי מה שפירש רבינו במתניתין דמטלית משנה זו דמחלק בין מרוח אחת לשתי רוחות קאי עלה דדינא דמטלית ולומר דהא דאמרינן דאם טלאה על הבגד דנעשה הכל מדרס והרי הכל אב הטומאה הוא דוקא היכא שטלאה למטלית משתי רוחות אבל טלאה מרוח אחת אינו חיבור ולא נעשה הכל אב אלא מגע מדרס לבד וכן כתב בחיבורו בהדיא אבל כפי פי' ר"ש ורבינו עובדיה דטעמא דמטלית הוא משום כלים הנוגעים במשכב דבעודם מחוברים חשיבי כאב לגבי אוכלין ע"כ מתניתין דמרוח אחת לא קאי עלה דמתניתין דמטלית דפשיטא דלא גרע מרוח אחת מנגיעה בעלמא בלא תפירה דקי"ל דבעודן מחוברים מטמאין שנים ופוסלין אחד אלא מילתא באנפי נפשה היא לומר דהיכא דטלאה מרוח אחת אינו חיבור כדי שיעשה הבגד מדרס ממש לטמא אדם וכלים אלא שיש לו דין כלים הנוגעים במשכב ולא חשיב כאב אלא לגבי אוכלין ומשקין אבל טלאה משתי רוחות הוי חיבור ונעשה הכל מדרס ומטמא אדם וכלים וכן כתב רבינו עובדיה דהא דמחלקינן בין רוח אחת לשתי רוחות הוא כדי שיהיה הבגד טמא מדרס ומ"מ אפשר לומר דקאי עלה דמתניתין דמטלית והכוונה דהא דאמרינן דאם טלאה על הקופה מטמא אחד ואם טלייה על הבגד מטמא שנים דמשמע דאב גמור לא הוי לטמא אדם וכלים הוא דוקא מרוח אחת דלא הוי חיבור אבל משתי רוחות הוי חיבור ונעשה הכל מדרס והוא אב הטומאה גמור לטמא אדם וכלים ודוק. באופן דהר"ש ורבינו עובדיה מודים לרבינו בדינו ורבינו אינו מודה להם בדינם דאיהו ס"ל דחיבורי כלים לא חשיבי כאן לגבי אוכלין ומשקין וכדכתיבנא. וא"ת כפי פי' הר"ש והר"ע אמאי נקט תנא דמתניתין טלייה על הבגד לישמעינן רבותא דאפילו אם נגע הבגד במטלית דבעודו מחובר דהיינו כשהוא נוגע מטמא שנים ופוסל אחד י"ל דהא"נ אלא אגב דרישא בעי למימר מטלית שטלאה על הקופה כו' דהתם דוקא שטלייה שפרח מן המטלית דין מדרס ומש"ה מטמא אחד ופוסל אחד וכן כשהפרישה מן הקופה המטלית טהורה אבל אם לא טלאה אלא שנגע הקופה במטלית מלבד דפשיטא דהמטלית טמאה מדרס כדינה שהרי לא נתבטלה עוד נ"ל שגם הקופה בהיותה נוגעת במטלית מטמא שנים ופוסל אחד דאף דקופה לא חזיא למדרס מ"מ הוה ליה ככלים הנוגעים בזב או בזבה דס"ל להר"ש דבהיותם נוגעים מטמאים שנים ופוסלים אחד וכמ"ש לעיל וכיון דאיצטריך למנקט טלייה גבי קופה נקט נמי טלייה גבי בגד אבל לעולם דלאו דוקא טלייה דה"ה בנגיעה בעלמא דבעודו הבגד מחובר מטמא שנים ופוסל אחד א"נ משום בבא עצמה דבגד נקט טלי[יה] טמאה משום דבעי למימר דהיכא דהפרישה מן הבגד דהמטלית מטמא שנים ופוסל אחד והאח[ד] דלא נתבטל המטלית אגב הבגד או השק או העור אליבא דמ"ד ודין זה לא יתכן כי אם כ[ש]... פשוט: **ודע** שמה שהכריחו להר"ש לומר דטעמא דמתניתין הוא משום כלים הנוגעים ב[...] פירשה מטמאה דנעשה הכל מדרס וכמו שפירש רבינו הוא משום דליבנא דמתניתין קביתיה דקת[ני] אחד ופוסל אחד וכן מטמא שנים ופוסל אחד ואם כפירוש רבינו הוה ליה למימר במקום מטמא [...] טמא מגע מדרס ובמקום מטמא שנים ה"ז טמא מדרס וכמ"ש רבינו בחיבורו דלשונים כללו דמ[...] וטמא מדרס הם המורגלים בכולה מכילתין דכלים אך לשון זה דמטמא אחד נזכר במסכת זבי[ם] רבות והוא בדברים שיש הפרש בין קודם פרישתן לאחר פרישתן ונקטו כי האי ליבנא התם ל[...] שנוגע באחת מכל הטומאות אפילו בשעת חיבורו אינו אב גמור שהרי אינו מטמא אדם וכלי ה[...] לא אמרו דקודם שפירש הוא אב אלא אמרו מטמא שנים דלגבי הך מלתא חשיבי כאב דוקא. שהכריחו להר"ש לומר דהאי בגד לא הוי אב גמור אלא מטמא שנים ופוסל אחד ובא דקתני והמטלית מטמאה שנים ופוסלת אחד אגב דנקט גבי בגד מטמא שנים ופוסל אחד נקט נמי ג[...] אבל לעולם דהמטלית הוי אב גמור לכל דיניו ועוד נ"ל דאפילו בעודו מחובר המטלית עם הבגד הוא אב גמור ומטמא אדם וכלים וזה פשוט:

ויש להסתפק בהא דאמרינן דמטלית שטלייה על הקופה דפרח מן המטלית טומאת מדרס [אי] דוקא היכא שטלאה משתי רוחות אבל מרוח אחת לא כי היכי דלא חשיב חבור מרוח אח[ת ש]נעשה הבגד כולו מדרס או דלמא דכדי להתבטל המדרס מן המטלית סגי בטלייה מרוח אחת אליבא דרבינו ע"כ מיירי בשטלאה משתי רוחות מדקתני מטמא אחד ופוסל אחד ואי מרוח [אחת מאי] איריא שטלאה על הקופה אפילו בטלאה על הבגד כל שהוא מרוח אחת מטמא אחד שהרי אינו מדרס שהוא ראשון לטומאה אלא ודאי דמיירי בשטלאה משתי רוחות דומיא דטלאה על הבג[ד] מטמא שנים ופוסל אחד דמיירי משתי רוחות וכדכתיבנא. אך אליבא דהר"ש ורבינו עובדיה ז"[ל] דטלייה על הבגד מיירי מרוח אחת דאי משתי רוחות הרי נעשה הכל מדרס א"כ נראה דגם ר[...] שטלייה על הקופה מיירי מרוח אחת ואפ"ה פרח מן המטלית טומאת מדרס כיון שטלייה ע[...] אף שהוא מרוח אחת. ולפ"ז פליגי רבינו והר"ש במטלית שטלייה על הקופה מרוח אחת וכה[...] הקופה דלרבינו המטלית טמאה מדרס ולר"ש טהורה. וכן נמי אפילו בהיות המטלית טלוי[ה] המטלית הוא טמא מדרס ולהר"ש לא נדע דאם נאמר דלדידיה אינו מתבטל המטלית כי אם [...] משתי רוחות אם טלאה מרוח אחת הקופה מטמא שנים ופוסל אחד כדין כלים הנוגעים באב הטומאה דלגבי אוכלין ומשקין חשיבי כאב וזה פשוט:

ו עמד על שני משכבות וכו' : וכתב הראב"ד אני ראיתי המשנה כך
[ה]משנה זו בפרק ד' דזבים וסבור רבינו דכיון דבפס רבי שמעון שניהו טהורים
[ד]רבנן פליגי עליה ומטמו בכל גוונא . וכן נראה מדבריו בפירוש המשנה
שכתב ואין הלכה כר"ש :

ה יושב על גבי המטה וכו' עד הרי
[הכל]ים שתחת לוח המכבש טהורים .
[בפ]"ט וכתנא קמא :
ו[כתב ה]ראב"ד מפני שהוא רפוי א"א כל
[...]ן בזה הרבה יגיעות וכו' עד
[...]ים תושיה : ואני אומר שנראה
[...] סובר שרבינו מפרש שיושב על
[...] שיושב על הלוח הנתון על הבגדים
[...]ה עליו מה שהקשה ואין הדבר כן*
[...] קלה המכבש שאלל הלוח המונח על
[...]ו היה הלוח דחוק על הבגדים היו
[...]ים תחת המכבש והיה היושב על
[...] נישא על הבגדים ועכשיו שהלוח
[על הב]גדים רפוי כשהוא יושב על קלה
[...] נישא על הבגדים ואפשר דמשום
[...]א מכבש של כובס כלים מפני שאין
[...] מפני שאין צורך לכובס בהידוק
[...]מטיו קלת סגי להו . אבל מכבש
[...]הדקים אותו בכל כחם כדי שיהיו
[...]דים זקופים ומה ששנו בתוספתא
[...]בניס כלים שתחתיו טהורים הטעם
[...]בנים אינו מהודק אבל כשהוא קשור
[...]חבלים הוא מהודק :
[...] על כלי וכו' . בפרק בא סימן
[...]"ם ע"ב) ופרק חומר בקדש (דף
[...] בפרק במה אשה (דף נ"ט):
[...]משמש לישיבה וכו'. בתורת כהנים :
א [ב]בר ביארנו בתחילת ספר זה וכו'.
בפ"א : אבל אם הסיטה
[...]ה את האדם לא נטמא . בפרק ר"ע כמו
שאכתוב בסמוך :
אין
[*עיין תיו"ט פ"ד דזבחים משנה ז']

ב ג אין בכל אבות הטומאות וכו'. בר"פ ר"ע (דף פ"ג ע"ב) כל הטומאות שהסיטות טהורות חוץ מהיסטו של זב שלא מצינו לו חבר בכל התורה כולה . ואיתיה נמי בפרק יוצא דופן וברפ"ה דזבים המסיט את הזב או שהזב מסיטו מטמא אוכלים ומשקים וכלי שטף במגע ונתבאר גם בפ"ב דזבים ושם כתב רבינו כל זה : ומ"ש ואחד זב וזבה נדה ויולדת בכל הדברים האלו . בפ"ה דזבים . ומ"ש והזב שהסיט וכו' אפילו כלי חרס טמאים וכו' חומר בהיסט הזב וכו' ואם הסיטו טימאהו . בתורת כהנים וכלי חרס אשר יגע בו הזב ישבר יכול אפילו נגע בו שזב מאחוריו ת"ל אשר יגע בו ולהלן הוא אומר אשר תבושל בו מה בו האמור להלן מאוירו אף כאן מאוירו מאחר שלמדנו שאינו מטמא אלא מאוירו מה ת"ל אשר יגע בו מגע שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו :

וכן כלי חרס שהוא נבוב וכו' . בפ"ב דעדיות (משנה ה') לפסין אירניות שהן טהורות באהל המת וטמאות במשא הזב ופי' רבינו שהן מחבתות ועושין אותם מזדווגות וכשכפלם ביפולם חולקים אותם באמצע ונעשים שתי מחבתות וכו' וקודם חילוקם וכו' מתטמאות במשא הזב ר"ל כשנשא אותם הזב ונדנד אותם ואינם מתטמאות באהל המת והטעם בזה שכלי חרס לא יטמא במת ולא בשרץ ולא בזולתם אלא מאוירו וכו' אלפי בטומאת הזב בלבד ר"ל כשנטמא במשא הזב וכו' ולשון התוספתא אין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו ובהיסט הזב ובשביל אלה העיקרים אמרנו באלה הלפסין קודם חילוקם כיון שאין להם אויר ולא דרך פתח אלא כמו כדור נבוב שאינן מתטמאים באהל המת ומתטמאות במשא הזב עכ"ל . ובספרי רבינו כתוב כפרור והוא ט"ס וצריך להגיה ולכתוב במקומו ככדור: וכן מחט שהיתה בלועה בתוך העץ וכו'. בפ"ט דכלים מלמד שבלע את הדרבן ולבינה שבלעה את הטבעת וכו' הסיטן הזב נטמאו . ותמיה לי מאי וכן דהא קמא הוי חידושא טפי שהוא מציל באהל וזה אינו מציל :
זב

על אחד . ונופו על אחד . אין טמא משום משכב אלא זה שתחת גופו שהרי נישא רובו עליו . עמד על שני משכבות רגלו אחת על אחד ורגלו שניה על השני *שניהן טמאין : **ה** היה יושב על גבי המטה וד' משכבות תחת ארבע רגלי המטה כולן טמאות מפני שאינה יכולה לעמוד על שלש : **ו** היה רוכב על גבי בהמה וד' משכבות תחת ארבע רגליה כולן טהורות , מפני שהבהמה יכולה לעמוד על שלש ונמצאת הרביעית מסייע ומסייע אין בו ממש. והואיל וכל אחת ראויה להיות מסייע ואין אנו יודעים אי זו יד ואי זו רגל היא שלא היתה נשענת עליה הרי לא הוחזקה טומאה באחת מהן ולפיכך כולן טהורות . לפיכך אם היה משכב אחד תחת שתי ידי הבהמה או תחת שתי רגליה או תחת ידה ורגלה הרי זה טמא שהרי ודאי נישא הזב על משכב זה . שאין הבהמה יכולה לעמוד על שתים : **ז** ישב הטמא על קורת בית הבד כל הכלים שבעקל טמאים . שהרי הם רצוצים תחת הקורה . אבל אם ישב על מכבש של כובס הרי הכלים שתחת לוח המכבש טהורים . *מפני שהוא רפוי ונמצאת משענת המכבש על רגליו לא על הכלים שתחתיו . שאם ירצה אדם להכנים סכין וכיוצא בה בין הכלים שתחת [המכ]בש ובין המכבש מכנים אע"פ שהוא קשור : **ח** זב שדרם על [...] שלא נעשה למשכב או למושב או למרכב אף ע"פ שהוא ראוי [...]כב הואיל ולא נגע בו הרי זה טהור . שהרי אומרים לו עמוד [...]שה מלאכתנו בכלי זה . כיצד כפה סאה וישב עליה כפה עריבה [...] עליה או שישב על פרוכת או על קלע של ספינה וכיוצא בהן. [...] אלו טהורים . שנאמר אשר ישב עליו המיוחד לישיבה לא [...]מרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו . מפני שכלי זה לא נעשה [...]יבה . היה הכלי משמש לישיבה עם מלאכתו שעושה לה זה מתטמא במדרס. כגון הרדיד . והחלוק. והטלית. והתורמל. והחמת. אע"פ שכל אחד מהן לא נעשה מתחילה למשכב הוא משמש את המשכב עם מלאכתו וכן כל כיוצא באלו. ובהלכות כלים אבאר כל הכלים המיטמאין במדרס וכלים שאין מיטמאין במדרס. ואי זה כלי ראוי לישיבה. ואי זה ראוי לשכיבה . ואי זה ראוי לרכיבה :

השגת הראב"ד

*שניהן טמאים . א"א ראיתי במשנה כך עומד על שני כסאות רבי שמעון אומר אם רחוקים זה מזה טהורים ואין שם מחלוקת :

השגת הראב"ד

*מפני שהוא רפוי . א"א כל מ"ש בזה הרבה יגיעות שאין סדעת מקבלת ואין השכל מודה ואין הלב מתיישב עליו שהכובש מהדק ומהזיק בכל כחו כדי שיהו בגדיו עומדים זקופין ואיך יהיה רפוי ואם יהיה רפוי כ"ש כשיושב עליו ידרוס יותר על הכלים שבתוכו וימעך אותם. אבל עשה אזנך כאפרכסת ושמע דבר יי' כי אמרה התוספ' ישב על גבי מכבש של כובס בזמן שטעון באבנים כלים שתחתיו טהורים ור' נחמיה מטמא ובזמן שמהודק בחבלים כלים שתחתיו טמאים . עתה אפרש כי בזמן שטעון באבנים האומן מקפיד שלא לישב עליו שלא יפלו האבנים מעליו ויתרפה והרי הוא אז כשאר או תרקב ואף ע"פ שהבגדים בתוכו ראויים לישיבה השתא מיהא כרוכים הם בדבר שהוא מקפיד עליו ורבי נחמיה מטמא קסבר אין הולכין אלא אחר הבגדים שבו אבל בזמן שאינו מהודק אלא בחבלים אין כאן קפידא מלישב עליו וטמאים וע"כ תפשו מכבש של כובס ולא מכבש של בעלי בתים מפני שדרך כובס לטעון באבנים ואין דרך בעלי בתים אלא לסדק בחבלים . ברוך יי' אשר גלה סודו ליראיו [וצפון לישרים תושיה] :

פרק שמיני

א כבר ביארנו בתחלת ספר זה שאם הסיט האדם את הטומאה שהיא מטמאה במשא נטמא משום נושא אבל אם הסיטה הטומאה את האדם לא נטמא : **ב** אין בכל אבות הטומאות כולן טומאה שאם תסיט את האדם הטהור את הכלי הטהור תטמא אותן אלא הזב או חביריו בלבד . וזו היא הטומאה היתירה בזב שלא מצינו כמותה בכל התורה [...] הסיט את הטהורין טמאין . כיצד היתה קורה מוטלת על ראש הגדר ואדם טהור או כלים אפילו כלי חרס על קצתה [...]ד הזב את הקצה השני הואיל ונתנדנדו מחמת הזב ה"ז כמי שנגע בהן וטמאין ונעשו ראשון לטומאה דין תורה. ואין [...] שאם נשא הזב את האדם או את הכלים שטמאן. ואחד זב וזבה נדה ויולדת בכל הדברים האלו . הנה למדת שהאדם [הטה]ור שהסיט את הזב נטמא משום נושא זב . והזב שהסיט את הטהור בין אדם בין כלים אפילו כלי חרס טמאין . [...] שהנדת הזב לאחרים כאילו נגע בהן : **ג** חומר בהיסט הזב ממגעו שאם נגע בכלי חרס המוקף צמיד פתיל טהור [...] הסיטו טימאהו . וכן כלי חרס שהוא נבוב ככדור ועדיין לא נעשה לו פה כמו אלפסין אירניות אם הסיטן הזב טמאים [אע"]פ שהן טהורין באהל המת שהרי הן ככלי חרס המוקף צמיד פתיל שפתחו סתום. וכן מחט שהיתה בלועה בתוך [העץ ו]טבעת הבלועה בתוך הלבינה והסיט הזב את העץ או הלבינה נטמאו הכלים הבלועים שבתוכן וכן כל כיוצא בזה :
זב

ד זב שהכנים ידו או רגלו לאויר כלי חרס הואיל ולא נגע בו מתוכו ולא הנידו *הרי זה טהור שאין הנדה וכיוצא בה מטמאין לאיברים: **ה** זב שהיה קנה אחוז בתוך קומטו והסיט והוציא בקצה הקנה אדם או כלי הרי הן טהורין שנאמר וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים מפי השמועה למדו שהכתוב הזה מדבר בהיסט הזב והוציאו בלשון נגיעה לומר מה נגיעה בידיו והדומה לידיו משאר גופו הגלוי אצל הנגיעה אף היסטו עד שיסיט בגלוי שבגופו לא שיסיט בבית הסתרים. היה הקנה בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא שהמסיט את הטומאה כנושא אותה וכשם שהנושא בבית הסתרים טמא כמו שביארנו בתחלת ספר זה כך המסיט בבית הסתרים טמא: **ו** הזב בכף מאזנים וכלי העשוי למשכב או למרכב בכף שניה כנגדו. כרע הזב הרי הן ככלים שנגע בהן שהרי הסיטן. כרעו הן טמאין משום משכב ונעשו אב שהרי נשאו הזב וכאילו עמד עליהן. היה בכף שניה שאר הכלים או אוכלין ומשקין או אדם בין שכרעו הן בין שכרע הזב כולן ראשון לטומאה: **ז** הזב והטהור שישבו על הספסל או על הנסר בזמן שהן מחגירין. או שעלו באילן שכחו רע והוא האילן שאין בעובי עיקו... כדי להוק רובע הקב. או שעלו בסוכה שכחה רע והוא שנחבא בה ודוחק אותה תזוז בו. או שעלו בסולם מצרי שאי... קבוע במסמר. או שעלו על הכבש ועל הקורה ועל הדלת בזמן שאינן מחוברין בטיט הרי זה טמא מפני שהן מתנדנדין בו... וכאילו הסיט הזב את הטהור שעמו. אבל אם ישבו בספינה גדולה שאינה יכולה להסיט באדם. או על הנסר או על הספס... בזמן שאינם מחגירין. או שעלו באילן ובסוכה שכחן יפה. או בסולם מצרי הקבוע במסמר. או בכבש ובקורה ובדלת שמחוברי... בטיט אפילו עלו מצד אחד הרי זה טהור: **ח** זב וטהור שהיו שניהם כאחד מגיפין את הדלת או פותחין הרי זה טהור. היה אחד מגיף ואחד פותח נטמא. העלו זה את זה מן הבור אם הטמא העלה את הטהור טמאהו מפני שהסיטו. ואם הטהו... העלה את הטמא נטמא במשאו כמו שביארנו: **ט** זב וטהור שהיו מפשילין בהבלים אם היה זה מושך אילך וזה מוש... אילך נטמא. היו אורגין בין בעומדין בין ביושבין או טוחנין או פורקין מן החמור או טוענין. בזמן שמשאן כבד הרי זה טמא וא... היה משוי קל טהור: **י** טהור שהיה מכה את הזב הרי זה טהור. וזב שהכה את הטהור טמאהו. שאם ימשך הטהור והו... הטמא נופל ונמצא כאילו נשען עליו ולפיכך אף בגדי הטהור טמאין: **יא** זב שנישא מקצתו על הטהור או טהור שניש... מקצתו על הזב נטמא. כיצד אצבעו של זב שהניחה למעלה מן הטהור או הטהור שהניח אצבעו למעלה מן הזב אע"... שיש ביניהן אבן או קורה וכיוצא בהם הרי זה טמא. וכן חבורי הזב שנישאו על הטהור או חבורי טהור שנישאו על הז... הרי זה טמא. וכאילו נשא כל אחד מהם עצמו של חבירו. ואלו הם החיבורים השינים הציפורנים והשיער שלהן. ויראו... לי שטומאה זו מדבריהם:

פרק תשיעי

א דבר שהיה מחובר בארץ או מסומר במסמרים. אם היה כחו יפה וחזק והקיש עליו הזב ובעת שהקיש הניד כלי א... אוכלין ומשקין מכח הכאתו או שהפילן הרי אלו טהורים. ואם לא היה כחו יפה וחזק אלא מתנדנד והקיש... עליו הזב והפיל או הניד בכח הכאתו כלים או אוכלים ומשקין הרי אלו טמאין. וכאילו הסיטן שהרי מכחו נפלו. זה... הכלל כל שנפל מכח היסטו טמא מכח הרעדה טהור. כיצד הקיש על אילן או סוכה שכחן רע. או על סולם מצרי שאינ... קבוע במסמר. או על קורה ודלת וכבש שאינם מחוברים בטיט. או שהקיש על הננר על המנעול והמשוט. ובשעה שהקיש... הפיל אוכלין ומשקין או כלים אפילו הנידן ולא נפלו הרי אלו טמאים. אבל אם הקיש על אילן או על סוכה שכחן יפה או על סולם מסומר. או על כבש או על דלת או קורה המחוברין בטיט. או על המריש. או על התנור. ובשעה שהקיש... הניד כלים או אוכלין ומשקין. אפילו הפילן הרי אלו טהורין וכן כל כיוצא באלו: **ב** תנור שהיתה הפת דבוקה בו והקיש ע... התנור ונפל ככר אפילו היה תרומה הרי זה טהור; ואם היה חרס מן התנור מדובק בככר שנפל אפילו היה חולין הרי זה טמא: **ג** אין המשכב או המרכב מטמא כלים או אוכלין ומשקין אלא במגע בלבד. אבל אם היו כלים או אוכלים ומשקי... למעלה מן המדרס או שהיה המדרס למעלה מהן אפילו לא הפסיק ביניהם אלא נייר הואיל ולא נגע בהן הרי אלו טהורין. וכן אם הסיט המשכב את הכלים או את האוכלים והמשקין הרי אלו טהורין: **ד** הזב והטהור שישבו בספינה קטנה היכולה

להסיט

השגת הראב"ד

*פ"ז טהור שאין הנדה וכו'. א"א זה אינו מחוור אלא כי מאחר שאויר מטמא במגע למה אין התנור טמא ומה שאמר שאין הנדה מטמאה לאיברים לא על זו הדרך נאמר אלא שהמשכב והמושב שפשטה הנדה ידה או רגלה עליו אינו טמא אלא אם נגעה בו או נסמכה רוב כחה עליו:

כסף משנה

ד זב שהכנים ידו וכו' שאין הנדה וכיוצא בה מטמאים לאיברים. נראה שרבינו מפרש כן מה שאמרו ריש פרק ר"ע (דף פ"ב ע"ב) דנדה אינה לאיברים: וכתב הראב"ד על דברי רבינו זה אינו מחוור אלא כי מאחר שאויר מטמא במגע וכו'. ואין בזה השגה על רבינו שפירושים שונים הם ורש"י מפרש פירוש שלישי:

ה זב שהיה קנה אחוז בתוך קומטו וכו'. בפרק יוצא דופן (דף מ"ג) אמר ריש לקיש קנה בקומטו של זב והסיט בו את הטהור טהור קנה בקומטו של טהור והסיט בו הזב טמא מ"ט דאמר קרא כל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף זהו היסטו של זב שלא מצינו לו טומאה בכל התורה כולה ואפקיה רחמנא בלשון נגיעה למימרא דהיסטו ונגיעה כידיו מה התם מאבראי אף הכא מאבראי:

ו הזב בכף מאזנים וכו'. בפ"ד דזבים הזב בכף מאזנים ומשכב ומושב כנגדו כרע הזב טהורים כרעו הם טמאים ופירשו רבינו ורבינו שמשון טהורים דקתני רישא היינו טהורים מדין משכב אבל טמאים הם משום היסט ובסיפא טמאים משום משכב לפי שכבר נתלה הזב במשכב ההוא והוא אחד מחמשה דרכים שהזב מטמא את המשכב כמו שנתבאר בפרק ז': היה בכף שניה שאר הכלים וכו'. שם הזב בכף מאזנים ואוכלים ומשקים בכף שנייה טמאים ופירש רבינו אין חילוק בכאן בין כרע הזב לכרעו האוכלים [טהורין שהרי אוכלים] טמאים בהיסט הזב דהיינו ראשון לטומאה ודבר ידוע דאוכלים ומשקים לאו דוקא:

ז הזב וטהור וכו'. בפרק ג' דזבים. ומ"ש והוא האילן שאין בעובי עיקרו רובע הקב. בפרק המקבל (דף ק"ה ע"ב): ומ"ש והוא שנחבא בה ודוחק אותה תזוז בו. שם כל שנחבאת בחזונה ומפרש רבינו בחזונה כשאוחז בה והיא נחבאת תוך ידו וכופף אותה היא מזזת אותו ולזה ק... כחה רע. ואף ע"פ שבמשנה שנו דעלו בסולם מצרי טהור כלומר אפילו אם אינו ק... במסמר לא חשש רבינו להזכירו משום דכי ניזיל בתר טעמא ממילא משמע:

ח זב וטהור שהיו שניהם כאחד וכו'. בפ"ז דזבים וכחכמים:

יא זב שנישא מקצתו על הטהור וכו' ... חיבורי הזב שנישאו על הטהור. ב... דזבים ופירש שם רבינו שהכוונה לומר ... אנו צריכין שינשא רובו של זב על הט... או רובו של טהור על הזב כי אם במ... ומושב אבל באדם אפילו מקצת נושא או מ... נישא טמא. ובתוספתא ואלו הן מקצתן ר... אצבעות ידים ורגלים כלומר אפילו זה י... מקצת ובת"כ דריש לה מקראי. ומ"ש ואלו החיבורים וכו'. תוספתא בפרק [ה'] דזבי...

פ"ט א דבר שהיה מחובר בארץ וכו' וכן כל כיוצא באלו. ב... דזבים. ומ"ש זה הכלל כל שנפל מכח הי... טמא מכח הרעדה טהור. תוספתא בפרק [... והיתיה בפרק בכל מערבין וכתוב בספרים הסיר והוא ט"ס וצריך לכתוב במקומו או הני...

ב תנור שהיתה הפת דבוקה וכו'. תוספ... דזבים פ"ד:

ג אין המשכב או המרכב מטמא כלים וכו'... בפ"ה דזבים כל הנושא וניטא על ... המשכב טהור חוץ מן האדם ותנן סו ה... ככר של תרומה שהוא נתון על גבי המ... והנייר בינתים בין מלמעלה בין מלמטה טהו... ומ"ש וכן אם הסיט וכו'. פשוט הוא דכיון דה... מטמא במשא לא יטמא בהיסט:

ד הזב והטהור שישבו בספינה קטנה היכו... להמיט באדם אחד או באסדא או שרכ... ע"ג בהמה. כך היא הנוסחא הנכונה בד... רבינו והיא משנה בפ"ג דזבים: וכן

יה שישבה עם הטהורה וכו'. בפ"ד דזבים רבי יהושע אומר נדה שישבה עם הטהורה
סה כפה שבראשה טמאה מדרס ישבה בספינה כלים שבראש הנם שבספינה טמאים
וכתב רבינו שם בפירוש המשנה הנזכר רבי יהושע חולק על שתם [המשנה] הקודמת
ין מטמא מדרס (אלא) כשהם יושבים בספינה או באסדא אלא בגדים שעליו שאפשר
ם הטמא אבל כלים שבראש הטהור אינם
וכן לא ישים ת"ק כלים שבראש הנם
מדרס ואין הלכה כרבי יהושע:
ב"ד כתב על דברי רבינו תמה אני איך
עירב ובילבל את הדברים וכו'. ואין
שגה על רבינו שפירושו מחוור דרבי
לאיפלוגי את"ק אתא ולשון רבי יהושע
הכי משמע ולא מצינו בשום מקום חילוק
וב לנדה ומאי דנקט רבי יהושע נדה
למימר משום דבעי למתני שישבה עם
יה במטה שזה שייך בנקבה טפי מבזכר.
הראב"ד דאין כאן טומאת ספק אלא
ה שנינו וכו' כדאיתא בנדה י"ל דמשם
דגמרא לאו כרוכלא ליזיל וליתני:
נדחק בריחיים וכו'. תוספתא דאהלות
פ"ט אלא שהיא כתובה בשיבוש
: בה שאין עוקרים במקום שעוקרים:
: הראב"ד מצאתי נוסחא באי זה ריחים
אמרו וכו'. ואע"פ שנוסחת תוספתא
שעוקרים אותה ודוחפין אותה ממקומה בכל
יכול להתפרש בה פירוש רבינו:
א עם הארץ אע"פ שהוא ישראל וכו'.
משנה פ"ב דחגיגה (דף י"ח
בגדי ע"ה מדרס לפרושים. ומ"ש ואם
בכלי חרס מאוירו טימאהו. כלומר דאילו
בו מאחוריו טהור דאין כלי חרס מקבל
ה מאחוריו אבל אם הכניס ידו באוירו
אע"פ

להמיט באדם אחד או באסדא. או שרכבו ע"ג בהמה אף ע"פ שאין בגדיהן נוגעין זה בזה הרי בגדי הטהור *טמאים מדרס וטומאתן בספק שמא דרס הזב עליהן. וכן נדה שישבה עם הטהור במטה בגדים טמאין מדרס חוץ מכיפה שבראשה. וכן הבגדים שבראש הנם שבספינה טהורין: **ה** הנדחק בריחיים שהעכו"ם בתוכם או זב וכיוצא בו הרי בגדיו טמאין מדרס. באי זה ריחים אמרו ברחים *שמנדנדין את הקרקע עד שעוקרין את העומד כאן ודוחפין אותו ממקומו. ודבר ברור הוא שטומאה זו בספק שמא נעקר הטמא ודרס על בגדי הטהור:

ואין כאן טומאת ספק אלא כאותה ששנינו פורקים מן החמור או טוענין בזמן שמשאן ככד טמאין לתרומה. וקי"ל שאין שורפין את התרומה על זה כדאיתא בנדה:

*שמנדנדין את הקרקע. א"א מצאתי נוסחא באי זו ריחיים אמרו כל שעוקרין אותה ודוחקין אותה ממקומה. וני"ל שעל עקירת הריחיים קאי שהן קלות לנוד והטוחן בהן נד את גופן מפני הדוחק והפירוש שלו רחוק מאד:

השגת הראב"ד

*טמאין מדרס. א"א תמה אני איך עירב ובלבל את הדברים ואני רואה במשנה ראש פ"ג זב וטהור שישבו בספינה שהם טמאין ואין בו מחלוקת וברא"ש פ"ד דנדה וטהורה שישבו במטה או בספינה ר' יהושע מטמא אפילו כפה שבראשה וכלים שעל ראש הנם וחכמים מטהרין ועל זה נ"ל שהוא דרך אחרת שהפריש בין זב לנדה מפני שכחן יפה משל אשה והוא מסיע את הספינה מה שאין האשה יכולה לעשות וחכמים דמטהרין בגדי הטהור לגמרי רבי יהושע מטמא אפילו כפה שבראשה שלא תאמר שאר בגדים טמאין שהם עצמן נסטים בנדוד הספינה אבל כיפה של ראשה אינה ניסט כלל קמ"ל דאפילו כפה שבראשה טמא מפני שגוף האשה נסטת וכל בגדים נסטים עמה וכן כלים שבראש ה.ס וחכמים מטהרין את הכל שאין כאן היסט כלל בשתי גשים

אע"פ שלא נגע בו טימאהו. ומ"ש ושורפין את התרומה על מגען אע"פ שטומאתן בספק. בפ"ד דטהרות על ששה ספיקות שורפין את התרומה וחד מינייהו על ספק בגדי ע"ה. ומ"ש ואינם נאמנים על הטהרות. פשוט בכמה מקומו בגמרא מהם בפרק אומר בקודש (דף כ"ב כ"ג) ובפרק עד כמה (דף ל' ע"ב). ומ"ש ולעולם הוא בחזקה זו וכו' עד ובטהרתן. בפ' עד כמה. ומ"ש ושלא יקח מע"ה דבר לח וכו' עד ובכסותו. בפ"ב דדמאי ואע"פ ששם שנינו שצריך שיקבל עליו שלא ימכור לע"ה לח ויבש השמיטו רבינו משום דהיא כמ"ד אסור לגרום טומאה לחולין שבא"י ורבינו סובר שאינה הלכה כמו שנתבאר בפ"ח מהלכות בכורים:
ב הבא לקבל דברי חבירות וכו' עד אין צריכין לקבל דברי חבירות כבתחילה. פרק עד כמה (דף ל' ע"ב) והטעם שאם אמר איני מקבל אלא לטהרת ידים מקבלים מפני שאינו משייר דבר שלם שהרי מקבל עליו נט"י שהוא עיקר אכילת חולין בטהרה אבל אם קיבל לטהרות ולא לנט"י הוי כמשייר הכל כי העיקר הוא זה. ומ"ש כשמקבלים אותו חוששין לו כל שלשים יום וכו'. שם עד כמה מקבלין אותו וכו':
ז עם הארץ שקיבל עליו דברי חבירות וכו'. תוספתא פ"ט דטהרות. ומ"ש ונשאל החבר וכו'. בסוף פרק עד כמה (דף ל' ל"א) רואה את קדשיו ומעשרותיו ונשאל על טהרותיו:
ח חבר שנעשה גבאי וכו'. בס"פ עד כמה (דף ל"א):
ט עם הארץ שקיבל עליו וכו'. שם וכחכמים. ומה שכתב וכל החשוד לחמור וכו'. שם במשנה ובגמרא (דף ל'):
י חבר שנחשד על הטהרות וכו'. נלמד מדין מי שילאת טריפה מתחת ידו:
יא החשוד על השביעית וכו'. משנה וגמרא
פרק

פרק עשירי

עם הארץ אע"פ שהוא ישראל וישנו בתורה ובמצות הרי הוא בחזקת טמא ובגדיו מדרס לטהרות. ואם נגעו בגדיו באוכלין
ומשקין הרי הן טמאין. ואם נגע בכלי חרס מאוירו טמאהו. ושורפין את התרומה על מגען אע"פ שטומאתן בספק.
נן נאמנין על הטהרות לפי שאינן בקיאין בדקדוקי טהרות וטומאות. ולעולם הוא בחזקה זו ואינו נאמן על הטהרות עד
קבל עליו דברי חבירות. ומה הן דברי חבירות שיקבל עליו שיהא נזהר בטומאות שלא יטמא בהן. ובטהרות שלא
א אותם. ויזהר בנטילת ידים ובטהרתן שלא יקח מע"ה דבר לח ולא יתארח אצלו ולא יארחו אצלו בכסותו: **ב** הבא
בל דברי חבירות חוץ מדבר אחד מהן אין מקבלין אותו. ראינוהו שנוהג בצנעה בתוך ביתו מקבלין אותו ואח"כ
מדין אותו עסקי טומאה וטהרה. ואם לא ראינוהו שנוהג בצנעה בביתו מלמדין אותו ואחר כך מקבלין אותו. ומקבלין
תו תחילה לטהרת הידים ואח"כ מקבלין אותו לטהרות. ואם אמר איני מקבל אלא לטהרת הידים מקבלין אותו. קיבל
הרות ולא לידים אף לטהרות אין מקבלין אותו. כשמקבלין אותו חוששין לו כל שלשים יום עד שילמד ויהיה רגיל
והרות. ואחר שלשים יום משיקבל דברי חבירות הרי בגדיו טהורין וכל אוכליו ומשקיו טהורין ונאמן על כל הטהרות
אר כל החברים ואע"פ שאינו ת"ח: **ג** תלמידי חכמים הרי הן בחזקת טהרה. נאמנין ואינן צריכין לקבל דברי חבירות
כל משחרב בית המקדש נהגו כהנים סלסול בעצמן שלא יהו מוסרין טהרות אפילו לתלמידי חכמים עד שיקבל עליו
רי חבירות: **ד** זקן ויושב בישיבה א"צ לקבל שכבר קיבל בשעה שישב: **ה** המקבל דברי חבירות צריך לקבל בפני
שה חברים. ובניו ובני ביתו אינן צריכין לקבל בפני שלשה מפני שהוא מלמדן ומרגילן בדרך טהרה. ואשת חבר ובניו
י ביתו ועבדיו הרי הן כחבר. וחבר שמת אשתו ובניו ובני ביתו בחזקת חברים עד שיחשדו: **ו** אשת ע"ה או בתו שנשאת
בר וכן עבדו שנמכר לחבר הרי אלו צריכין לקבל עליהן דברי חבירות כבתחילה. אבל אשת חבר או בתו שנשאת
"ה וכן עבדו שנמכר לע"ה אין צריכין לקבל דברי חבירות כבתחילה: **ז** ע"ה שקיבל עליו דברי חבירות והיו לו
הרות כשהיה ע"ה ואמר אני יודע ודאי שלא נטמאו בזמן שנתעסקו בהן אחרים הרי הן אסורות כמקודם ואם הוא בעצמו
עסק בהן הרי הן מותרות לו ואסורות לכל אדם. ונשאל החבר על טהרותיו ומורה בהן טהרה לעצמו ואין חושדין אותו
ך: **ח** חבר שנעשה גבאי או מוכסן וכיוצא בהן דוחין אותו מחברותו. פירש ממעשיו הרעים הרי הוא ככל אדם
ריך לקבל דברי חבירות כבתחילה: **ט** ע"ה שקיבל עליו דברי חבירות ונחשד לדבר אחד אינו חשוד אלא לאותו דבר.
ל החשוד לחמור נחשד על הקל. לקל לא נחשד לחמור: **י** חבר שנחשד על הטהרות כגון שמכר אוכלין טמאין בחזקת
הן טהורין הרי זה אינו נאמן לעולם עד שיוודע שחזר בתשובה גמורה: **יא** החשוד על השביעית או על התרומה שמכרן לשם
לין הרי זה חשוד על הטהרות שהחשוד על דבר של תורה הרי הוא חשוד על ד"ס. והאוכלין הטמאין אין מטמאין אחרים
אלא

*(בפירוש המשנה בפ"ב דדמאי פסק כאבא שאול וכאן חזר בו):

משנה למלך

י א ומה הן דברי חבירות כו'. כתב מרן ורבינו סובר שאינה הלכה כמו שנתבאר בפ"ח כו' והוא בפ"ז דין י"ב ועיין לקמן פרק אחרון מהלכות טומאת אוכלין דין ט' וכמ"ש מרן שם •
ו אשת עם הארץ או בתו כו'. לעיל פרק י' מהלכות מעשר דין ג' יע"ש:

אלא מדבריהן כמו שיתבאר. וכל החשוד *על דבר נאמן להעיד בו לאחרים ולדון בו לאחרים חזקה היא שאין אדם חוטא כדי שיהנו בו אחרים:

פרק אחד עשר

א כבר ביארנו שעמי הארץ נאמנים הן על טהרת פרת החטאת מפני חומרתה אין מזלזלין בה. וכן נאמנים הן על טהרת יין ושמן של נסכים אם אמר טהור הוא הרי זה בחזקת טהרה מפני חומרתו נזהרין בו. וכן נאמנים הן על התרומה בשעת הגיתות והבדים מפני שכל העם מטהרין עצמן וכליהן כדי לעשות יינם ושמנם בטהרה. עברו הגיתות והבדים אינן נאמנים: **ב** כהן שהביא לו ע״ה חבית יין או שמן של תרומה לא יקבלנה ממנו מפני שהיא בחזקת טומאה. הניחה ע״ה אצלו עד גת הבאה והביאה לו יקבלנה ממנו אע״פ שהוא יודע שהיא של אשתקד שלא גזרו עליהם טומאה בשעת הגיתות והבדים: **ג** עם הארץ שנעל בית בדו או גיתו בשעה שנגמרו העם לדרוך והוליך את המפתח מיד לכהן אע״פ ששהה כמה ימים אחר שעברו הגיתות הרי הכהן בא ופותח בפניו ומטבילו ודורך ונוטל תרומה בטהרה. ואם לא עשה כן לא יטול תרומה מע״ה אלא זיתים וענבים שאינן מוכשרין שאינן מקבלין טומאה: **ד** הביא לו ע״ה חבית של תרומה בשאר ימות השנה ואמר הפרשתי בתוכה קדש אפילו רביעית מתוך שנאמן על טהרת הקדש נאמן על הכל. אפילו בשעת הגיתות והבדים שעמי הארץ נאמנין על התרומה אינן נאמנין על הכלי הריקם לומר שהוא טהור לתרומה. וכן אין נאמנין לעולם על כלי ריקם לומר שהוא טהור לקדש: **ה** כלי שהיה בתוכו יין או שמן וראינו ע״ה יושב ומשמרו כדי להוציא ממנו נסכים הרי הוא נאמן על טהרת הכלי ואפילו קודם לגיתות ולבדים בשבעים יום. אבל קודם לשבעים אינן נאמנים. בד״א בשאר א״י אבל בירושלים נאמנים על כלי חרס הריקם לומר שהוא טהור לקדש לעולם בין כלים דקים בין כלים גסים בין מליאין בין ריקנים הרי הוא נאמן על הכלי אף ע״פ שהמשקין שבתוכו טמאין. אפילו היה בגדו שהוא מדרס בתוך הכלי הרי הכלי בחזקת טהרה לקודש ומפני מה הקלו בהם מפני שאין עושין כבשונות בירושלים: **ו** *מן המודיעית ולפנים נאמנים על כלי חרס מן המודיעית ולחוץ אינן נאמנין והמודיעית עצמה פעמים כלחוץ ופעמים כלפנים. כיצד היה חבר נכנס וע״ה יוצא וכלי חרס בידו הרי זה נאמן במודיעית לומר שהוא טהור לקדש. היו שניהן נכנסין או שניהן יוצאין אינו נאמן עד שיהא לפנים מן המודיעית: **ז** קדר שהביא קדרות והניחן לפנים מן המודיעית ובאו הלוקחין והוא אומר להן שטהורות הן לקח קדירה ונכנס בה הרי היא טהורה לקודש אבל לא לתרומה כמו שביארנו. לקח קדירה ויצא בה חוץ למודיעית הרי זו טמאה בין לקדש בין לתרומה אע״פ שהן הם הקדירות והוא הקדר עצמו אינו נאמ[ן] אלא לפנים מן המודיעית: **ח** הלוקח כלי חרס מן הכבשן בכל מקום הרי אלו טהורין בין לקודש בין לתרומה ואין אומרי[ם] שמא נגע בהן ע״ה. ואפילו לקח מן הסדר הראשון ואע״פ שהכבשן פתוח וכבר נלקח חציו שלא גזרו טומאה על כלים שבכבשן

השגת הראב״ד

*החשוד על דבר נאמן כו׳. א״א ככר כתבתי עליו במקום אחר שאין [...] טעם:

*מן המודיעית ולפנים. א״א בגמרא מפרש שאינו נאמן אלא על כלי חרס הדקים לקודש:

כסף משנה

פרק עד כמה (דף ל׳): וכל החשוד על דבר וכו׳. פרק כל פסולי המוקדשין (דף ל״ה) במשנה פלוגתא דר״מ ורשב״ג ופסק כרשב״ג שכל מקום ששנה רשב״ג במשנתנו הלכה כמותו. והראב״ד כתב על דברי רבינו ככר כתבתי עליו במקום אחר שאין זה כלום עכ״ל. והוא בפרק י״ב מהלכות מעשר ובפרק ח׳ מהלכות שמיטה ובפי״א מהל׳ ת[רומות] עדות ושם הצלתי בעד רבינו:

פי״א א כבר ביארנו. בס״פ י״ג מהלכות פרה: וכן נאמנים הם על טהרת יין ושמן. משנה בפרק חומר בקדש (דף כ״ד ע״ב): וכן נאמנים הם על התרומה וכו׳ בשעת הגיתות והבדים. ג״ז משנה שם:

ג עם הארץ שנעל בית בדו וכו׳. נראה שזו היא ששנינו בפ״ע דטהרות הגומר את זיתיו ושייר קופה אחת יתננה לעני כהן דברי ר״מ ר״י אומר יוליך לו את המפתח מיד ר״ש אומר מעת לעת ופסק כרבי יהודה ואע״ג דבתוספתא קתני ברבי יהודה כל אותו יום לא חש לה רבינו דמשמע דמשבשתא היא דפליגא אמתניתין. ומ״ש ואם לא עשה כן וכו׳:

ד הביא לו עם הארץ חבית של תרומה וכו׳. משנה פרק חומר בקדש שם:

אפילו בשעת הגיתות והבדים וכו׳. בפרק חומר בקדש (דף כ״ה) תנא אין נאמנין לא על הקנקנים ולא על התרומה קנקנים דמאי אי קנקנים דקדש מגו דנאמן אקדש נאמן נמי אקנקנים אלא אקנקנים דתרומה פשיטא השתא אתרומה אינו נאמן אקנקנים נאמן אלא בריקנים דקדש ובשאר ימות השנה ובמלאים דתרומה ובשעת הגיתות ורבינו משוה קנקנים ריקנים דקדש לתרומה שגם גבי תרומה כתב אין נאמנים על הכלי הריקם לומר שהוא טהור לתרומה משמע שאינו גורס במלאים דתרומה אלא בריקנים דקדש בכל השנה ודתרומה בשעת הגיתות אבל קשה לזה שהם הקשו על זה מדתנן כדי יין וכדי שמן המדומעות מאי לאו מדומעות דתרומה כלומר וקתני מתניתין דנאמנים עליה בשעת הגיתות והבדים וקודם שבעים יום ומשני במדומעות דקדש ובמטהר טבלו ליטול ממנו נסכים ומשמע דמלאים ממדומע קאמר ומקשה אמאי דאמר דמלאים דתרומה בשעת הגיתות אינו נאמן וכגירסא דספרים דידן: וכתב הר״י קורקוס ז״ל שנ״ל לדעת רבינו שהוא ז״ל מפרש דלעולם בריקנים מיירי והמקשה היה מפרש לה בריקנים שמכניסים בהם המדומע ומאן דמשני מפרש לה בריקנים לקדש דנאמן לומר שהוא טהור ויכול חבר לקחת אותו בחזקת טהור דאילו מלא בכל השנה נאמן ולמה אמרו בין הגתות וקודם שבעים יום לבד:

ה כלי שהיה בתוכו יין וכו׳. משנה וגמרא שם ודברי רבינו כפירוש התוספות:

בד״א בשאר א״י וכו׳. משנה שם (דף כ״ו) בירושלים נאמנים על הקדש ובגמרא תנא נאמנים על כלי חרס [גסין] לקדש וכ״כ למה שאין עושין כבשונות בירושלים ופירש״י על כלי חרס הגסים וכל שכן הדקים וכהדיא תניא בירושלים נאמנים על טהרת כל הכלים לקודש וכל כך למה מהדר אף על הדקים. ומ״ש אף ע״פ שהמשקים שבתוכו טמאים אפי׳ היה בגדו שהוא מדרס וכו׳. שם וכרבי יוחנן:

ו מן המודיעית ולפנים וכו׳. משנה בפרק חומר בקדש (דף כ״ה ע״ב) ובגמרא (דף כ״ו) תנא נאמנים בכלי חרס הדקים לקודש ופירש״י בגמרא מן המודיעים ולפנים שאין עושין כבשונות בירושלים לא לדקים ולא לגסים ומיהו בדקים הוצרך לאחשי יר[...] דכל אחד ויחיד נסכו בביתו לכך הוסיפו להם טהרה ליחידים מגבול מו[...] אבל בעלי הלשכה המספיקים נסכים לצבור די להם בנכנסים לתוך העיר בלבד האמינום על החביות א״נ יחידים צריכין לדקים אף לביטול שלמי[...] יום עכ״ל. ורבינו שסתם וכתב מן המו[דיעית] ולפנים נאמנים על כלי חרס ולא חיל[ק בין] דקים לגסים יש לתמוה עליו וכבר [השיגו] הראב״ד וכתב א״א בגמרא מפרש נאמן אלא על כלי חרס הדקים לקודש ולייסב דברי רבינו אפשר שדקדק ולא כ[תב] כלי חרס לומר דלא על כל כלי חרס וסתם כלי חרס הוו דקים וזה דוחק נכון לומר שטעמו משום דעל ההיא דתנא נ[אמנים] על כלי חרס הדקים אמר ר״ל והוא ש[...] בידו אחת ור״י אמר אפילו שאין ניטלי[ן ב]אחת ומשמע לרבינו דר״ל מפורש דדקים ור״י מפרש דלאו דוקא דהוא הדין [...] כדקתני באידך ברייתא דבחד ברייתא א[...] נאמנות דדקים ובאידך ברייתא אשמעינן נ[...] דגסים והוה ליה כאילו תנא נאמנים ע[ל כלי] חרס בין דקים בין גסים: והמודיעית [עצמה] פעמים כלחוץ וכו׳. שם תנא מודיעית [פעמים] פעמים כלפנים פעמים כלחוץ כיצד קדר [...] והחבר נכנס כלפנים שניהם נכנסים או [שניהם] יוצאים כלחוץ. ופירש״י מודיעית הכרך עצמו. יוצא מלפנים מן המודיעית ונכנס למוד[יעית] והחבר בא מחוץ למודיעית ונכנס למודי[עית] כלפנים מותר ליקח ממנו שהקדר לא י[...] עוד לאחריו ואם לא עכשיו יקח אימתי. [...] נכנסים מחוץ למודיעית ובאו בתוך ה[...] כלחוץ אלא ימתין עד שיצא מן הכרך ול[...] וכן שניהם יוצאים הואיל ומלאו לפנים ו[...] לקח ממנו לא יקח עוד וכל שכן קדר [...] והחבר יוצא הואיל וסוף הקדר ליכנס לפנים [...] החבר הצריך ליקח ויקח:

ז קדר שהביא קדירות וכו׳. משנה שם ה[...] שהוא מוכר [הקדירות] [...] לפנים מן המודיעית הוא הקדר וכן הקד[...] והן הלוקחין נאמן יצא אינו נאמן:

ח הלוקח כלי חרס מן הכבשן וכו׳. בריש [...] דפרה איפליגו תנאי במילתא ומ[...] לפלוגתא בתוספתא פ״ד דפרה ומסיים ב[...] משנה ראשונה רבותינו אמרו פותח ונוטל ו[...] נמנע והחבר בא אפילו לאחר שלשה י[מים] ונוטל ופסק כמשנה אחרונה ותמהני דכיון דלא הוזכרה משנה אחרונה במתנ[יתין] משמע דס״ל לרבי דליתא למשנה אחרונה ו[...] הניח דברי רבי במתניתין ותפס דברי התוס[פתא] וכעין מה שאמרו אם רבי לא שנאה רבי [חייא] מנא ליה ויש לתמוה על הראב״ד שלא ה[שיגו] בזה: ודע דמתניתין הכי איתא המביא חרס להשאת טובל ולן על הכבשן וכו׳ ולאחר פותח את הכבשן ונוטל רבי שמעון אומר הסדר השני רבי יוסי אומר מן הסדר הש[...] ונראה שרבינו מפרש שדברי ת״ק דמתני[תין] דאמר פותח את הכבשן ונוטל היינו ד[...] רבותינו דתוספתא וה״ק פותח את הכ[בשן] ונוטל ואינו נמנע אלא שבמשנה קיצרו ב[...] משום דממילא משמע ויש לדקדק ב[...] התוספתא מאי והחבר בא וכו׳ דבכלל ו[...] נמנע הוא. ונ״ל שוי״ו זו היא במקום [...] וה״ק נוטל ואינו נמנע שהחבר בא אפי׳ א[חר] שלשה ימים ונוטל:

טומאת

משנה למלך

הביא לו ע״ה חבית של תרומה כו׳. עיין במ״ש התוספות בפרק המזבח מקדש (דף פ״ח) ד״ה ולא מן המדומע יע״ש. ועיין בפ״ב דחולין (דף ל״ה) ובמ״ש בתוספות שם ד״ה ואם והו״ק

טומאת

את ע"ה ברגל וכו'. בס"פ חומר בקדש (דף כ"ו) ובפרק בנות כותים: ודע דאמרינן בגמרא יתיב רב אמי וכו' עד שאין צריך להניחה ומשמע לכאורה דלמסקנא לרבנן מותר להניחה. פסק כן משום דמשמע ליה דבדרך דחייה איתמר ומה שרצה להכריע משום דרבי יהודה קאמר היכא למידחי דאורתא...

בגירסא הנכונה לדעת הראב"ד וקשיא ליה על אותה גירסא מדתקן גבי מפקיד טמא מדרס וטמא מת ומ"ש מאומן והשתדל למצוא טעם לחלק ביניהן כי האומן מקפיד יותר שלא יגע טמא מת בכלים שנתנו לו וסיים דבריו שפירש מפקיד עם אומן לומר שאינם טמאים מדרס טעה כלומר דבמפקיד הל"ל דטמא מת נמי הוי וכל זה בנוי על הגירסא המשובשת שנזדמנה לו בספרי רבינו והגירסא האמיתית כמ"ש בספרינו על מפקיד ונותן כלי לאומן ע"ה הרי אלו טמאים מדרס וטמא מת ואם מכירו שהוא אוכל בתרומה טהורים מטמא מת וכבר ביארתי טעמו:

ב המניח כליו בפני ע"ה וכו' עד שאין לו רשות שיכנס. תוספתא פ"ח דטהרות...

ג המוסר מפתח ביתו לע"ה וכו'. משנה פ"ז דטהרות ואיתא בפ' בתרא דע"ז (דף ע' ע"ב):

ד המניח כליו וכו'. משנה פ"ז דטהרות המניח כליו בחלון של אוריירין...

ה המניח ע"ה בתוך ביתו וכו'. משנה פ"ז דטהרות ופירש רבינו כבר ידעת שאוכלין ומשקין טומאתן קלה וכן כלי חרס...

ט טומאת ע"ה ברגל כטהורה היא חשובה שכל ישראל חברים הן ברגלים וכליהם ואוכליהם ומשקיהן טהורים ברגל מפני שהכל מטהרין עצמן ועולים לרגל. לפיכך הן נאמנים כל ימות הרגל בין על הקודש בין על התרומה. משעבר הרגל חוזרין לטומאתן: י הפותח חביתו ברגל והמתחיל בעיסתו ועבר הרגל הרי שאר החבית ושאר העיסה בחזקת טומאה שהרי נגעו בו ע"ה ואע"פ שלא נגע בה אלא בזמן שהוא כחבר אינה טהורה אלא בימי הרגל בלבד: יא אחר הרגל במוצאי י"ט היו מטבילין כל הכלים שהיו במקדש מפני שנגעו בהן עמי הארץ ברגל בשעת החג. ולפיכך היו אומרים להן אל תגעו בשולחן בשעה שמראין אותו לעולי רגלים כדי שלא יהיה טמא במגעו אחר הרגל ונמצא צריך טבילה והערב שמש ונאמר בלחם הפנים לפני תמיד. וכל הכלים היו טעונים טבילה והערב שמש חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחושת מפני שציפוייהן כבטלין לגביהן: יב ע"ה שאמר טהור אני מטומאת מת או שאמר כלי זה טהור מטומאת מת נאמן ומטבילין אותו משום טומאת ע"ה בלבד וצריך הערב שמש ואינו צריך הזאה. בד"א בששאלו ואמר טהור הוא אבל הלוקח כלי סתם מרשות ע"ה חוששין לו שמא טמא מת הוא ומזין עליו שלישי ושביעי ככל הכלים הנמצאים בכל מקום חוץ לירושלים שלא גזרו טומאה על הכלים הנמצאים בירושלים כמו שיתבאר בטומאת הספיקות:

פרק שנים עשר

המפקיד כלים אצל ע"ה או שנתן כלי לאומן ע"ה *הרי אלו טמאים טמא מת וטמאין מדרס. ואם מכירו שהוא אוכל בתרומה טהורים מטמא מת אבל טמאים מדרס מפני שאשתו נדה יושבת עליהם שלא מדעתו שהרי אין [...]ין מן הטומאות בבתי ע"ה: ב המניח כליו בפני עם הארץ [...] לו שמור לי את אלו הרי אלו טמאין מדרס וטהורין [...]א מת. הניחן על כתיפו טמאין מדרס וטמא מת. שכח כליו [...]ת הכנסת הרי הן טהורין שאינו רשות ע"ה גמורה. הניח [...] במרחץ ובא ומצאן כמות שהן טהורין. ומלמדין אותו [...] יעשה כן. הניח גיתו ובורו אע"פ שנכנס לעיר ובא ומצא [...] בצידו טהורין מפני שאין לו רשות שיכנס: ג המוסר [...]ת ביתו לע"ה כל שבבית טהור שלא מסר לו אלא שמירת [מפ]תח: ד המניח כליו בחלונות של מרחץ ונעל עליהם אף ע"פ שנתן המפתח לע"ה כליו טהורין. וכן אם חתם על החלון [...]שה לו סימן אפילו מצא החותם מקולקל הרי כל אלו טהורין: ה המניח ע"ה בתוך ביתו לשומרו וישב הוא מרחוק בזמן [...]א רואה את הנכנסין ואת היוצאין הרי כל שבבית מן האוכלין והמשקין וכלי חרס שאינו מוקף צמיד פתיל טמאין אבל

השגת הראב"ד

*הרי אלו טמאין. א"א מצאתי שתי נוסחאות חלוקות זו עם זו בדבר זה שיש נוסחא אומרת טמאים מדרס וטמאה מת אבל נ"ל כי זו שכתב הוא העיקר מדקתני לעיל הלוקח כלים מאומני עכו"ם או שנתן להם כלים לתקן הרי אלו טמאים מדרס וכו' וטמא מת ואחרים הלוקח כלים מאומני ע"ה או שנתן להם כלים לתקן טמאים מדרס וטהור טמא מת מדקא מפליג להו מהדדי אלמא לא חדא מחתא נינהו אבל קשה לי הלכה מה שאמרו במסכת טהרות פ"ח המפקיד כלים אצל ע"ה הרי אלו טמאים מדרס וטמא מת ואם מכירו שהוא אוכל בתרומה טהור מטמא מת וטמאים מדרס ואולי יש ספרים בין אומן לאחר ע"כ כי האומן מקפיד על אומנתו מפני שכל אדם לוקחים ממנו אבל זה המתגר שעירב מקפיד עם אומן טעה:

משנה למלך

ומאת עם הארץ ברגל כטהורה היא חשובה כו'. (א"ה עיין נת"ש הרב המחבר לקמן פט"ז מה' טומאות אוכלין דין י'):

אחר הרגל כו' היו אומרים להם אל תגעו בשולחן בשעה שמראין אותו לעולי רגלים...

פי"ב א המפקיד כלים אצל ע"ה וכו'. (א"ה כדין זה שאמר טמאים מדרס אפילו כלים שאינם שלו עיין מ"ש הרב המחבר לקמן פכ"ד מהלכות כלים דין ו' על דברי הרב בעל קרבן אהרן יע"ש):

אבל המשכבות והמרכבות וכלי חרס המוקף צמיד פתיל טהורין. ואם אינו רואה לא את הנכנסין ולא את היוצאין כל שבבית טמא אפילו היה כפות או כרות ידים ורגלים הכל טמא מפני שהן ברשות ע״ה: ו חבר שהיה ישן בביתו של ע״ה והיו כלים מקופלים ומונחין תחת ראשו וסנדלו וחביתו לפניו הרי אלו טהורין מפני שהן בחזקת שמירת בעליהן ולא יגע בהן ע״ה שהרי הוא אומר עתה יעור ויביט בי: ז ע״ה ששאל מחבר מטה שישן עליה ויישן עליה בתוך ביתו של חבר אין טמא אלא אותה המטה ועד מקום שהוא יכול לפשוט את ידו מאותה המטה וליגע: ח חבר שאמר לע״ה שמור לי פרה זו שלא תכנס לבית או שלא תשבר את הכלים הרי הבית והכלים טהורים. שלא מסר לו אלא שמירת הפרה. אבל אם אמר לו שמור לי בית זה שלא תכנס בו הפרה וכלים אלו שלא תשברם הרי הן טמאין: ט המניח ע״ה בתוך ביתו ויצא הניחו ער ומצאו ער ישן ומצאו ישן או שהניחו ער ומצאו ישן כל שבבית טהור. הניחו ישן ומצאו ער כ״מ הקרוב ממנו שהוא יכול לפשוט את ידו וליגע בו טמא. וכן המניח אומנין בתוך ביתו אין טמא אלא עד מקום שיכולין לפשוט את ידיהן וליגע. ואין אומרים שמא עלו על גבי כסא או על סולם ונגעו בכלי או באוכלין התלויין למעלה בכותל: י אשת חבר שהניחה אשת ע״ה טוחנת בתוך ביתה. אפילו פסקה הריחיים ואפילו היו שתים אין טמא אלא מקום שיכולין לפשוט את ידן וליגע. ואין אומרין שמא האחת טוחנת והשניה בלשה כל שבבית ושמא ניתלת ועלתה במקומות הגבוהות: יא האשה שנכנסה להוציא פת לעני יצאת ומצאתו עומד בצד ככרות אפילו תרומה הרי הן טהורות שאין חזקתו ליגע שלא ברשות. וכן האשה שיצאה ומצאה אשת ע״ה חותה גחלים מתחת הקדירה הרי הקדירה טהורה: יב גבאי מלכות שנכנסו לתוך הבית למשכן כל שבבית טמא. אם יש עמהם עכו״ם נאמנים לומר לא נגענו מפני שאימת העכו״ם עליהן. בד״א בזמן שיש שם עדים שנכנסו או שהיה ה[...] בידם. אבל אם אמרו הן מעצמן נכנסנו אבל לא נגענו נאמנין שהפה שאסר הוא הפה שהתיר: יג הגנבים ש[...] לתוך הבית אין טמא אלא מקום רגלי הגנבים. מפני שהן מפחדין מלבלוש אלא (דבר) שנוטלין במזומן. ומה הן מ[...] במקום הליכתן האוכלין והמשקין וכלי חרס הפתוחים אבל המשכבות והמרכבות וכלי חרס המוקפין צמיד טהורין. ואם יש עמהן עכו״ם או אשה הכל טמא: יד הגבאים והגנבים שעשו תשובה והחזירו מעצמן לא מחמת ואמרו לא נגענו בכל מה שהיה בבית כשנכנסנו הרי אלו נאמנים ואפילו על מקום רגליהן: טו המניח את ביתו פתוח פתוח או שמצאו נעול. אפילו הניחו נעול ומצאו פתוח ולא נגנב ממנו כלום כל שבבית טהור. שאני אומר ה[...] פתחוהו ונמלכו והלכו להם ולא נכנסו: טז קורדום שאבד בבית או שהניחו בזוית זו ובא ומצאו בזוית אחרת טמא שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ונטלו: יז הדר עם ע״ה בחצר ושכח כלים בחצר אפילו חביות מוקפות צמיד או תנור מוקף צמיד פתיל הרי אלו טמאין עד שיעשה לתנור מחיצה גבוהה עשרה טפחים כדי שלא יהא ברשות יח חבר שהיתה לו מחיצה או סוכה לפני פתחו של ע״ה. או שהיתה מחיצה או סוכה של ע״ה לפני פתחו של חבר. שבתוכה או כלים שבמחיצה טמאים. מפני שיש לעם הארץ בסוכה זו או במחיצה זו רשות: יט חבר שהיה גגו ל[...] מגגו של ע״ה ה״ז שוטח שם כלים ומניח טהרות והן בחזקתן. אע״פ שע״ה יכול לפשוט ידו וליגע. וכן בעכו״ם אינו [...] לא משום טומאה ולא משום יין נסך. היו הגגות זה בצד זה או שהיה גגו של ע״ה למעלה ושטח החבר כלים או הניח [...] בגגו. הרי כ״מ שיכול ע״ה לפשוט את ידו וליגע בחזקת טומאה: כ שתי חצרות זו לפנים מזו הפנימית של חבר והחיצונ[ה] ע״ה. חבר מניח שם כלים ושוטח שם פירות אע״פ שיד ע״ה מגעת לשם. מפני שנתפש עליו כגנב: כא חצר החלוקה בנ[...] וחבר בצד זה וע״ה בצד זה טהרותיו טהורות אע״פ שיד ע״ה מגעת. מפני שהם ברשות החבר: כב חבר שנפל דליו [...]

לא יהיה לב הטומאה ולכן גזרו שיטמא כל מה שבבית מאלה המינים וכו׳ אמנם המשכבות והמושבות אמר הם לב הטומאה לא נדון עליהן שהם שבו לב הטומאה אלא כשאין בע״ה רואה מי שיכנס בבית ולא מי שיצא ממנו ונפרד ע״ה בשמירה וכן כלי חרס המוקפים צמיד פתיל לא יטמאו במגע אלא במשא הזב וכו׳ ולזה לא נדון בו לטומאה עד שיפרד ע״ה בו מבלי פחד ולא שאחר לו מי שיראהו אפילו כרות ידים ורגלים וכו׳ להיות הבית מגיע ברשות ע״ה שב כמו ביתו של ע״ה שהכל טמא עכ״ל:

ו חבר שהיה ישן וכו׳ עד הרי הם טמאים. תוספתא פ״ח דטהרות:

ט המניח עם הארץ בתוך ביתו וכו׳. משנה פ״ז דטהרות. ומ״ש הניחו ישן ומצאו ער וכו׳. שם וכחכמים: וכן המניח אומנים וכו׳. ג״ז שם וכחכמים:

י אשת חבר שהניחה וכו׳. גם זה שם וכחכמים:

יא האשה שנכנסה וכו׳ וכן האשה שיצאה וכו׳. ג״ז שם וכחכמים:

יב גבאי מלכות שנכנסו. ג״ז שם והובאה בפרק חומר בקדש (דף כ״ו) וגירסת רבינו הגבאים שנכנסו לתוך הבית הבית טמא אם יש עמהם עכו״ם נאמנים לומר לא נגענו וכתב רבינו סבת זה מה שזכרו בתוספתא מפני שאימת עכו״ם עליהם. ומ״ש בד״א בזמן שיש שם עדים וכו׳. פשוט דאריפא קאי והוא בתוספתא דטהרות פ״ח וקתני התם אם יש עכו״ם עמהם אע״פ שהמשכון בידם אע״פ שהעכו״ם מעיד בהם שנכנסו ואמרו לא נגענו הרי אלו נאמנים מפני שאימת עכו״ם עליהם:

יג הגנבים שנכנסו וכו׳. משנה פ״ז דטהרות:

יד הגבאים והגנבים שעשו תשובה וכו׳. בפ׳ חומר בקדש שם משנה וגמרא גבי גנבים וכתב רבינו דהוא הדין לגבאי מלכות אם עשו תשובה:

טו המניח את ביתו פתוח וכו׳. בפרק ח׳ דטהרות. ומ״ש אפילו הניחו נעול ומצאו פתוח וכו׳. שם וכחכמים:

טז קורדום שאבד בבית וכו׳. פ״ק דפסחים עלה י׳ וכרבנן: כתב רבינו שנשאל אמאי הכא תלינן באדם טמא ומטמאינן לכל טהרות שבבית מספק מ״ש מהא דאמרינן בפ״ק דנדה (דף ד׳) גבי ככר של תרומה שנתונה ע״ג הדף ומדף טמא נתון תחתיה אע״פ שאם נפלה א״א [לה שתפול] אא״כ נגעה [בדף ובא ומצאה במקום אחר] טהורה וכו׳ עד שיאמר ברור לי שלא נכנס אדם לשם א״ר אילעאי לא נצרכה אלא למקום מדרון [וכן הקשו תוספות פסחים (י׳:) ד״ה שאני יע״ש] והשיב גבי קרדום אמרינן אדם נכנס [...] הקרדום ועשה בו צרכיו והחזירו לזוית אחרת והרי זה בחזקת רשע שגוזל שלא מ[...] הוא והרשע פחות מעם הארץ שהוא בחזקת טמא אבל בככר אין לומר כן שאין ל[...] ככר להחזירו בעצמו שאין בדבר תועלת שהרי אינו כלי שיעשה בו מלאכה ואילו כ[...] זה אדם רשע היה נוטלו והולך לו [...] אנו אומרים לא נכנס כאן אלא חבר [...] טהור:

יז הדר עם עם הארץ בחצר וכו׳ רפ״ה דטהרות וכרבי יוסי:

יח חבר שהיתה לו מחיצה וכו׳. רפ״ט דטהרות:

יט חבר שהיה גגו למעלה. תוס[פתא] דטהרות וכת״ק. ומ״ש ו[...] יין נסך. הכי משמע בפרק בתרא ד[...] ע׳): היו הגגות זה בצד זה וכו׳. ס״ט דטהרות וטעמא משום דכיון בצד זה הרי הם כחצר אחד שפושט מכלים דבר ומינה נשמע דהוא הדי[ן] עם הארץ למעלה דחיישינן שמא י[...] ויגע שישעין שנפל איזה דבר מגגו ל[...] ולכך פושט ידו לבקשו משא״כ כשגגו למעלה שאין לעם הארץ שום טענה ל[...] שם משום הכי לא חיישינן זהו ייש[ב] רבינו אבל קשה דבפרק בתרא דע״ז (ע״ב) גרסינן וגגו של חבר בצד גג[ו] הארץ אותו חבר שוטח שם פירות ו[...] כלים ואע״פ שידו של עם הארץ מ[...] ורב ור״י איפליגו התם בחצר החלוקה דבסמוך ור״י סבר שאע״פ שידו של [...] מגעת לשם ומדמה לה להא דגגו של גגו של עם הארץ אע״פ שידו של ע[...] מגעת לשם שהורות הטהרות וי״ל דהה חבר שוטח שם פירות וכו׳ היא סבר בתוספתא דפליג את״ק ומותיב מינה לר״[...] לר״י ככ״ע אבל לענין הלכה נקטינן

כ שתי אגירות וכו׳. בפירקא בתר[א] שם:

כא חצר החלוקה במסיפס וכו׳. הגירסא הנכונה ובספרי[ם] החלוקה בספינה ופ״ם הוא. וכבר בסמוך דבפ׳ בתרא דע״ז איפליגו רב ור״[י] ופסק כר״י ופירוש מסיפס מחיצה

כב חבר שנפל דליו וכו׳. משנה פ״ח וכתב רבינו ולא יסתפק על[...] בדלי טמא אע״פ שהוא בתוך הבור ל[...] מעט שהגיע ברשות ע״ה בב טמא מ[...] שלא חילקו חכמים בכלים שברשות עם אשת

בורו של ע"ה והלך להביא במה יעלנו ה"ז טמא. מפני שהונח ברשות ע"ה שעה אחת: **כג** אשת עם הארץ שנכנסה לתוך ביתו של חבר להוציא בנו או בתו או בהמתו של חבר כל שבבית טהור. מפני שנכנסה שלא ברשות. קדר חבר שהכנים קדירותיו למכור וירד לשתות הרי הפנימיות טהורות והחיצונות טמאות. בד"א בשהניחן סמוך לרשות הרבים מפני שהעוברים והשבין נוגעים בחיצונות בשעת הליכה. אבל היו רחוקות מרשות הרבים אם היו כלי אומנותו בידיו הכל טמאות מפני שכליו *מוכיחין שהונחו למכור ויד הכל ממשמשות בהן. אין כלי אומנותו בידו הכל טהורות חזקתן שלא נגע בהן אדם. חבר שהניח אוכלין ומשקין על פתח חנותו ונכנס הרי אלו טמאים מפני שהעוברים והשבים ממשמשין בהן:

השגת הראב"ד

*מוכיחין שהונחו למכור. א"א אין זה הטעם יפה שהרי הכל יודעים שהביאן למכור אלא כשכלי אומנותו בידו הכל באין לראות האומניות:

פרק שלשה עשר

א כהן שטיהר כליו לגת זו והניחן לגת הבאה הרי אלו בחזקתן. שאין עמי הארץ נוגעין בכלים של כהן זה שהן בתוך גתו מפני שהוא אוכל טהרות. אבל של ישראל טמאות עד שיאמר בלבי היה לשמור ע"ה שיכנס לגת שלא יגע בכלים: **ב** הרוצה לעשות יינו בטהרה באומנין עמי הארץ ה"ז מטביל את הבוצרים. וכן אם היה עושה שמן מטביל את הבדדין. וצריך לעמוד על האומנים עד שיטבלו בפניו שהרי אינן יודעים הלכות טבילה וחציצה. יצאו חוץ לפתח בית הבד ונפנו אחורי הגדר וחזרו הרי אלו בטהרתן. עד כמה ירחיקו והם טהורין עד כדי שלא יסתרו מעיניו. אבל אם נסתרו מעיניו חזרו לטומאתם עד שיטבילם פעם אחרת ויעריב שמשן: **ג** הבדדין והבוצרים שנמצאת טומאה לפניהן נאמנין לומר לא נגענו וכן בתינוקות שלהם: **ד** המטהר את הבדדין והכניסן לבית הבד ונעל עליהן. אם היו שם טמאו במדרס הרי בית הבד כולו טמא שמא נגעו באותן הכלים. ואפילו ראה אותם מקודם נזהרין מאותם הכלים שאתן הרי בית הבד טמא שמא הסיטו והן מדמין שאין המסיט טמא שאין עמי הארץ בקיאין בטומאת היסט: **ה** היו פועליו טוענין טהרות ועוברין לפניו אע"פ שהפליגו יותר ממיל הרי אלו טהורות מפני שהן בחזקת שהוא שומרן והן ליגע ואומרים עכשיו יבוא שהרי הוא יבוא אחרינו. אבל אם אמר להם צאו ואני אבוא אחריכם כיון שנתכסו מעיניו טמאות: **ו** חבר שהיה לבוש בחלוק ועטוף בטלית ומהלך ואמר בלבי היה לשמור את החלוק והייתי נזהר [...]תי דעתי מן הטלית. הרי החלוק בטהרתו והטלית טמאה שמא נגע בה ע"ה. היה סל על כתיפו ומגריפה בתוך [...]מר בלבי היה לשמור את הסל ולשמור את המגריפה מדבר המטמאה אבל לא מדבר הפוסלה הסל טהור והמגריפה וכל תרומה שבסל פסולה מפני המגריפה טמאה שפוסלת האוכלין שבסל. היה משתמש מן החבית בטהרה בחזקת [...]לין ואח"כ נמצאת תרומה אע"פ שהיא טהורה הרי היא אסורה באכילה שמא נגע בה טבול יום שהוא פוסל וטהור בחולין כמו שיתבאר. ואינו דומה משמר תרומה למשמר חולין. ואם אמר בלבי היה לשומרה אפילו מדבר [...] הרי זו מותרת באכילה. נתחלפו לו כלים של שבת בכלים של חול ולבשן נטמאו. שאינו משמר כלים של חול [...]ל שבת. מעשה בשתי נשים חבירות שנתחלפו להן כליהן בבית המרחץ ובא מעשה לפני חכמים וטמאו הכל. [...]לה מעפרתה ממנה ואמרה לחבר תנה לי ונתנה לה נטמאת גזירה שמא יתננה לה ע"ה או שלא יהיה החבר משמרה [...]ם משמר כלים שאינן שלו ככליו אא"כ הודיע שסמך עליו: **ז** חבר שמת והניח טהרות הרי אלו טהורות. הניח כלים טמאים שאני אומר שמא נטמאו והזה עליהם בשלישי ולא הזה עליהן בשביעי. או שמא הזה עליהם בשביעי ועדיין [...]יל. או שמא *לא הזה עליהן *בשביעי כל עיקר: [...]מר לו עד אחד נטמאו טהרותיך והלה שותק ה"ז נאמן והרי

השגת הראב"ד

*לא הזה עליהם כל עיקר. א"א כל זה אינו אלא לקודש או לתרומה:

[...] שתיבת בשביעי הוא ט"ס וצריך למוחקו וכן הוא בהשגה:

עם הארץ שנכנסה וכו'. משנה פ"ח דטהרות שם וכתב רבינו אם נכנסה [...]שלא ברשות אלא להוציא ענין פלוני ותלא הנה לא הורשת להשתמש ולגעת להבר [...]מת בע"ה עליה ולא תשלח ידה לדבר: קדר חבר שהכניס קדירותיו. משנה [...]ת וכת"ק: ומ"ש בד"א בשהניחן סמוך לר"ה וכו'. בפ"ב דכתובות (דף כ"ד [...]כתב הראב"ד מוכיחין שהונחו [...]א אין זה הטעם יפה וכו'. ואיני [...]לה הראב"ד בטעם זה לטעון עליו [...] יודעים שהביא למכור וכי כל [...]קדרות מביאים למכור והלא כבר [...]אם לעצמו או לחבירו שצוה להביאם [...]ן טעם הראב"ד בשכלי אומנותו בידו [...] לראות האומניות ועל ידי כן [...]קדירות איני יודע מה הידוש יש בכלי [...]' חרס עד שיבאו הכל לראותם. [...] פירש כמו שפירש רבינו:

[...]ה וכו'. תוספתא דטהרות פ"ט: כהן שטיהר כליו וכו'. בפ"ז דטהרות המניח כליו מגת זו [...]כליו טהורים ובישראל עד שיאמר בלבי היה לשמרם: [...] לעשות יינו בטהרה וכו' וצריך לעמוד על האומנים וכו'. בפ"י [...]רבי יוסי: יצאו חוץ לפתח בית [...]בד וכו'. ג"ז שם: [...] והבוצרים וכו'. שם: [...]' את הבדדין וכו'. שם וכרבי יוסי: [...]כיו וכו'. ברייתא בסוף פרק ב' [...]יגה (דף כ' ע"ב) ומקשה בגמרא [...]שא ומ"ש סיפא ואסקה רבי יצחק [...] בבא להם דרך עקלתון ומשמע [...] בשבע"ה יכול לבא להם דרך עקלתון [...]מתי ואמרי השתא אתי. ויש לתמוה [...]מה השמיט מלהזכיר דרישא מיירי [...]ול לבא להם דרך עקלתון וז"ל [...] והם מפחדים ליגע ואומרים עכשיו [...]הוא יבא אחרינו היא דבא להם [...]ון דאמר רבי יצחק נפקא לאו [...]א דרך עקלתון דוקא בעינן שכל [...]הריהם הוי כבא להם דרך עקלתון [...] רואה והם אינם רואין אותו: [...]יה לבוש בחלוק וכו'. תוספתא [...]"ה דטהרות שם: היה סל על [...]. שם (דף כ') ובפ"ב דחגיגה [...]סל על כתיפו ומגריפה בתוך הסל [...] בלבי על הסל ולא היה בלבי על [...]ל טהור ומגריפה טמאה וכו'. [...]פה לסל אין כלי מטמא כלי ולכמה מה [...]ומר שמרתיה מדבר המטמאה ולא [...]ה ופירש"י כסל של תאנים על כתיפו ומגריפה

ומגריפה הוא כלי ברזל וכו' שבו מבדילים תאנים המדובקות זו בזו. המטמאה הנותן לה טומאה לטמא אחרים. הפוסלה מלהשתמש בה טהרות לכתחילה אי נמי כ"מ לאוכל הדבוק בה שהוא פסול באכילה ומ"מ אם נגעה בטהרות אינה מטמאתן. וקשה שדברי רבינו הם בהיפך שבגמרא משמע שמה שבסל טהור ורבינו כתב שהוא פסול ולייטב נראה לומר דרבינו קשיא ליה דאי כדפירש"י קשה דלא הוה ליה למיתני מגריפה טמאה אלא מגריפה פסולה והו[...] איכא למידק מאי האי דפריך וליטמא מה שבסל מאן א"ל דלא ליטמא דהא בברייתא לא אידכר אלא דינא דסל ומגריפה ועוד מאן א"ל דאיכא תאנים בסל דילמא בסל ריקם מיירי לכך סובר רבינו דכיון דמגריפה להפריד תאנים המדובקים היא עשויה אין לה ענין עם הסל אלא א"כ יש בו תאנים ומש"ה פריך וליטמא מה שבסל וליתני הסל טהור ומה שבתוכו והמגריפה טמאים ומשני דלא מצי תני הכי משום דמה שבסל אינו טמא אלא פסול דהכ"ע באומר שמרתיה מדבר המטמאה כלומר הנותן לה כח טומאה שהאוכל שיגע בה יהיה טמא ויפסול את אחרים ולא מדבר הפוסלה כלומר מדבר שאינו מטמאה אלא לעשות האוכל שיגע בה פסול ולא יטמא האוכל ההוא את אחרים והשתא אתי שפיר דלא תני בברייתא דינא דמה שבתוך הסל דמאחר דקתני הסל טהור ומגריפה טמאה ממילא משמע שמה שבתוך הסל אינו לא טמא ולא טהור אלא פסול והשתא אתי שפיר דקאמר מגריפה טמא וסלקי דברי רבינו כהוגן. ודע שיש בספרי רבינו ט"ס וכך היא הגירסא הנכונה והמגריפה טמאה וכל תרומה שבסל פסולה והוכרח רבינו לאוקומה בתרומה משום דאילו בחולין אין שני עושה שלישי:

היה משתמש מן החבית בטהרה וכו'. תוספתא בפ"ח דטהרות. ומ"ש ואם אמר בלבי היה לשומרה וכו'. כך יש ללמוד ממה ששנינו בברייתא פרק אין דורשין (דף כ') גבי היה משמר החבית בחזקת יין ונמצא שמן:

נתחלפו לו כלים וכו'. בספ"ג דחגיגה שם:

ז חבר שמת וכו'. תוספתא בפ"ט דטהרות וכתב רבינו שמשון בפ"ח דכלים דכיון דאפשר לתקן בטבילה לא חשו אם החמירו בהם ואפילו בכלי חרס דלא פלוג בכלים:

וכתב הראב"ד כל זה אינו אלא לקודש או לתרומה אבל לחולין לא מחזקינן טומאה ואם כתב כן להשיג על רבינו שסתם ולא חילק כבר נודע שדרך רבינו לכתוב המשנה או התוספתא כצורתה. ועוד שאין דבריו מוכרחים שכבר אפשר דאף לחולין חששו:

ח מי שאמר לו עד אחד נטמאו טהרותיך וכו'. בפ"ג דקידושין (דף ס"ס ע"ב):

היה

והרי הן טמאות . ואם הכחישו ואמר לא נטמאו הרי הן בחזקתן עד שיעידו שנים . היה עושה עמו בטהרות או בזבחים ולאחר זמן מצאו ואמר לו בשעה שפגע בו טהרות שעשיתי עמך נטמאו וזבחים שעשיתי עמך נתפגלו הרי זה נאמן. אבל אם פגע בו ולא אמר לו כלום ואחר כך פגע בו פעם שניה ואמר לו אינו נאמן *אלא הרי זבחיו בחזקת כשירות וטהרותיו בחזקת טהרה :

היה עושה עמו בטהרות או בזבחים וכו'. פרק הניזקין (דף נד:) ובאוקימתא דרבא ובסוף הלכות פסה"מ הארכתי בביאור דעת רבינו : וכתב הראב"ד נראה לי שאם היה עושה בשכר אפילו אחר כמה ימים נאמן וכו'. ואין בזה

השגה על רבינו שלא דיבר בשכר ודס[...] להעתיק הגמרא כצורתה ודין הס"מ כ[...] במקומו וממילא ילמוד אדם פשט ל[...]

סליקו הלכות מטמאי משכב ומו[שב]

השגת הראב"ד

*אלא הרי זבחיו בחזקת כשירות. א"א נ"ל אם היה עושה עמו בשכר אפילו אחר כ[...] נאמן ואע"פ שלא הזכיר לו בתחילה מתוך שנאמן להפסיד שכרו נאמן להפסיד טהר[...] אותו שכתב ה"מ ולא עיכד הגוילין לשמן אע"פ שהחזירה לבעליה ולא אמר לו כלום ו[...] לו האמינוהו במתוך אף זה כמו כן :

בריך רחמנא דסייען

משנה למלך

פי"ג ח היה עושה עמו בטהרות כו'. כתב הראב"ד נ"ל שאם היה עושה עמו בשכר כו'. ועיין במ"ש רבינו בפי"ב מהלכות מעשר והתן :

סליקו להו הלכות מטמאי משכב ומושב

הלכות שאר אבות הטומאות

יש בכללן שלש מצות עשה . וזה הוא פרטן :

א) דין טומאת נבלה . ב) דין טומאת שרץ . ג) דין טומאת שכבת זרע . וע"ז מטמאה כשרץ וטומאתה מדברי סופרים :

וביאור מצות אלו בפרקים אלו :

פרק ראשון

א הנבילה אב מאבות הטומאות כזית מבשרה מטמא אדם וכלים במגע וכלי חרס באויר . ומטמא את האדם במשא לטמא בגדים כמרכב הזב . כיצד אדם שנגע בנבילה נטמא והרי הוא ראשון לטומאה . ואם נגע בכלים אפילו בשעת מגעו בנבילה הרי הן טהורין . וכן כלים שעליו טהורין לפי [שהוא] ולד ואין ולד מטמא כלים. אבל הנושא את הנבילה מטמא כלים בשעת נשיאתו שנאמר והנושא את נבלתם יכבס בגדיו. ואותן הבגדים ראשון לטומאה . ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרס ואפילו בשעת נשיאתו כמו שביארנו במטמאי משכב ומושב : **ב** אחד בהמה וחיה בין המותרין באכילה בין האסורין אם מתו כולן בשרן מטמא בכזית . ושחיטת בהמה טהורה וחיה טהורה מטהרתו בכ"מ. ואפילו שחט חולין בעזרה וקדשים בחוץ הרי אלו טהורין. ואם אירע פיסול בשחיטה הרי זו נבילה ומטמאה במשא כמו שביארנו בהלכות שחיטה : **ג** בהמה טמאה וחיה טמאה אין השחיטה מועלת בה ואחד השוחטה או הנוחרה או החונקה או שמתה כדרכה הרי זו נבילה. וכל הנבילות מצטרפות לעניין טומאה לכזית אחד טמאות ואחד טהורות : **ד** מוח הרי הוא כבשר . ודם הנבילה אינו מטמא כנבילה אלא הרי הוא כמשקין

כסף משנה

פ"א א הנבילה אב מאבות הטומאה. בריש כלים מני לה באבות הטומאה. ומ"ש שהשיעור בכזית מפורש בכמה מקומות מהם פ"ק דאהלות ופ' העור והרוטב (דף קי"ז ע"ב) ובת"כ ס"פ שמיני יליף מדכתיב והאוכל מנבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב לא בא אלא ליתן שיעור לנוגע ולנושא בכזית כמו האוכל ואיתיה פרק יוצא דופן (דף מ"ב ע"ב) . ודקדק רבינו לכתוב מבשרה למעט עצמות כדאיתא בפ"ו דעדיות (משנה ג') ובס"פ בהמה המקשה (דף ע"ז :) ובת"כ פרשת שמיני : ומ"ש מטמא אדם וכלים במגע וכו'. בריש כלים ובת"כ מייתי לה מדכתיב כל הנוגע בנבלתם יטמא עד הערב והנושא את נבלתם יכבס בגדיו וטמא עד הערב הנוגע יטמא עד הערב ואין הנוגע מטמא בגדים והנושא יכבס בגדיו מלמד שהנושא מטמא בגדים: וכתב רבינו בפ"ק דכלים דע שאומרו יתברך יכבס בגדיו אין הכוונה בו שהוא יטמא הבגדים שהוא לבוש לבד אבל הכוונה שהוא יטמא אי זה בגד ילבש אותו או לא וכן שאר הכלים ולשון סיפרא מטמא שאר כלים כבגדים זולת כלי חרס שהוא לא יטמאהו זולת האב וכו' וזה אשר אמרנו שהוא מטמא בגדים וכלים בתנאי שיגע בהם והוא מהובר *בזב אשר טימאהו ויהיו אלו הכלים אז ראשון ולא שני לפי שהוא לא יטמא מפני נגיעתו לבד אבל מפני נגיעתו והוא לא פירש ממטמאיו אולם כאשר פירש ממטמאיו יהיה אז ראשון והוא ולד הטומאה ולא יטמא בגדים. ודבריו אלה מבוארים בסוף זבים הנושא את הנבילה מטמא שנים ופוסל א' פירש מטמא אחד ופוסל אחד . ומ"ש כמרכב הזב. כלומר כמו שהמרכב אינו מטמא בגדים במגע ומטמא בגדים במשא כמו שנתבאר בפ"ו מהלכות מטמאי משכב ומושב : ביצד אדם שנגע בנבילה וכו'. ואם נגע בבגדים

*[נסירות כפוג נאג]

כסף משנה

בבגדים אפילו בשעת מגעו בנבילה נתבאר בסמוך . ומ"ש וכן כלים שעליו [...] לפי שהוא ולד. כך היא הנוסחא האמיתית ולא כמו שכתב בספרים לפי ש[...] הוא . ומ"ש ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרס בת"כ הנושא יכבס בגדיו מכ[...] שאר כלים כבגדים ת"ל טמא יכול יטמא אדם וכלי חרס ת"ל בגד בגד הוא מט[...] מטמא אדם וכלי חרס . ומ"ש ואפיל[ו בשעת] נשיאתו כמו שביארנו במטמאי משכב פ"ו :

ב אחד בהמה וחיה וכו' . בפרק המקשה (דף ע' ע"ב) יליף בהמה וחיה בין טמאין בין טהורים מ[...] ושחיטת בהמה וחיה הטהורים מ[...] במשנה פרק בהמה המקש[ה] ע"ב ע"ב) דטריפה שחיטתה מטהרתה מ[...] ומ"ש ואפילו שחט חולין בעזרה וקדשי[ם] משנה בפרק חטאת העוף (דף ס"ה) חולין בפנים וקדשים בחוץ אינה מטמא[ה] הבליעה. ומ"ש ואם אירע פיסול ב[שחיטה] הרי זו נבילה וכו' . משנה בפרק [...] (דף ל"ב) :

ג בהמה טמאה וחיה טמאה וכו'. פרק בהמה המקשה (דף ע"ב)

וכל . הנבילות וכו' . משנה פ"ד (דף ע"ו) :

ד מוח הרי הוא וכו'. מתבאר בפרק העור והרוטב עלה קכ"ה :

ודם הנבילה אינו וכו' . בפרק בתרא וכתב שם רבינו שכן הלכה המנחות והנסכים (דף ק"ג ע"ב) א"ר י[...] בתירא שכך עשו מעשה . ומ"ש אלא ה[רי הוא] כמשקין טמאים וכו'. כתב רבינו בעדי[ות] המוכר שכך נתבאר בירושלמי וכ"כ רש"[י] כמותה :

חלב

משנה למלך

פ"א א מטמא כלים ס'. כתב מרן וכתב רבינו בפ"ק דכלים כו' שדין זה הוא מוסכם מהכל שאין חילוק בין בגדיו שלבוש לכלים שנוגע בהם כל זמן שלא פירש ולא ממעטינן מבגדיו אלא אדם וכלי חרס. אך רש"י ז"ל בפ"ק דנדה (דף ע') כתב דדוקא בגדים שהוא לבוש אבל שאר בגדים לא והנה דמו התוספות דבריו שם וכ"כ הרמב"ן ז"ל שם בחידושיו ועיין לעיל פ"ס מהלכות פרה אדומה דין ב'. (א"ס עיין במ"ש הרב המחבר פי"ז מהלכות טומאת צרעת דין ו') :

ד ודם הנבילה כו'. כתב הרע"ב ז"ל בפרק בתרא דעדיות דרביעית דם נבילה מטמא כנבי[לה] סתר דבריו הרב בעל תוי"ט יע"ש :

כמשקין טמאים שאינו מטמא לא אדם ולא כלים מן התורה: **ה** חלב בהמה טהורה שמתה טהור. שנאמר וחלב נבילה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו מי שאיסורו משום נבילה וטרפה. ואם הוכשר במשקין המכשירין הרי הוא כאוכלין טמאין ואינו כבשר נבילה. והנוגע בחלב החופה את הכוליא קודם הפרשה הרי זה טמא כנוגע בכוליא עצמה שהרי כמה חוטין נמשכין ממנה בחלב. אבל בהמה טמאה והחיה בין טהורה בין טמאה אחד בשרה ואחד חלבה לטומאה. ומטמא אדם וכלים בכזית כבשר הנבילה: **ו** הכוי חלבו מטמא כבשרו וטומאתו בספק. לפיכך אין שורפין עליו תרומה וקדשים ואין חייבין כרת על טומאתו ועל ביאת המקדש או על אכילת קדשיו: **ז** ואלו דברים שאין מטמאין מן הנבילות. העצמות והקרניים והטלפים אפי' עיקרן הרך שאם יחתך מן החי יוצא דם. והעור אע"פ שאינו מעובד. והאלל והגידים והמרק והתבלין שמתבשלין עמה. בד"א בזמן שפירשו מן הנבילה. אבל הנוגע באחד מכל אלו כשהן מחוברין בבשר ה"ז טמא. והוא שיהיה בבשר כזית. שאין אחד מכל אלו מצטרף לכזית: **ח** האלל בין שפלטתו חיה בין שפלטתו סכין אינו מצטרף לכזית. *ואם כנסו והיה בו כזית מטמא: **ט** ואלו בהמות שעורותיהן כבשרם. עור חזיר של יישוב ועור חטוטרת הגמל הרכה ועור בית הבושת ועור השליל ועור שתחת האליה. הרי אלו מטמאין מן הנבילה. ואם עיבדן או הלך בהן כדי עבודה הרי אלו טהורים. ואם עשה בהן מעשה שביטלן טהורין אע"פ שלא הלך בהן כדי עבודה. כיצד אוזן חמור שטלאה לכפיפתו טהורה. כמה הוא כדי עבודה ארבעה מילין. ואי זו היא חטוטרת רכה כל זמן שלא טענה. הגיע זמנה לטעון ולא טענה או שטענה קודם שיגיע זמנה הרי זה ספק: **י** המפשיט נבלת בהמה או חיה בין טמאה בין טהורה בין דקה בין גסה. אם לשטיחה הפשיט כיון שהפשיט מן העור כדי אחיזה והוא שני טפחים הנוגע בעור זה שהופשט טהור. ועד שלא הפשיט שני טפחים הנוגע בעור כנוגע בבשר. הפשיטה כדי לעשות מן העור חמת הרי העור חיבור עד שיפשיט את כל החזה. ואם הפשיטה מרגליה בלבד הרי העור כולו חיבור והנוגע בעור כנוגע בבשר עד שיפריש העור כולו מעל הבשר. וכן המפשיט בשרצים חיבור עד שיפשיט כולו. עור שעל הצואר חיבור עד שיפשיט כולו. וכל עור שהוא חיבור לטמא כך הוא חיבור להתטמא. שאם היתה שחוטה ונגעה טומאה בעור זה [ש]הוא חיבור נטמא הבשר: **יא** עור שיש עליו כזית נבילה הנוגע בציב היוצא ממנו ובשערו שכנגדו מאחורי העור נטמא מפני עור בשערו שומר לבשר. בד"א שפלטתו חיה אבל פלטתו סכין אם היה מרודד בטל אגב העור: **יב** עור שיש עליו כשני חצאי זיתים

השגת הראב"ד

*ואם כנסו והיה בו כזית. א"א לא נהיר דכי מעיינת בשמעתא דחולין מתחזי לך דרב הונא דתפרש מילתיה דרבי יהודה ורבי יהודה גופיה אליבא דרבי ישמעאל קא מיירי:

כסף משנה

[ה ח]לב בהמה טהורה וכו'. בס"פ חטאת העוף [דף ס"ט.] ובפרק בתרא דעוקצין. ומ"ש ואם הוכשר וכו'. בפרק בתרא דעוקצין: והנוגע בחלב החופה [את ה]כוליא וכו'. בפרק העור והרוטב (דף קכ"ו): אבל בהמה טמאה והחיה בין טהורה בין טמאה וכו'. בס"פ חטאת העוף (דף ע'):

[ו הכו]י חלבו מטמא כבשרו וטומאתו בספק וכו'. בפ"ב דבכורים:

[ז וא]לו דברים שאין מטמאין וכו'. משנה פרק העור והרוטב (דף קי"ז ע"ב). ומ"ש ... עיקרן הרך וכו'. שם בגמרא. ומ"ש ... בזמן שפירשו מן הנבילה אבל הנוגע ... מכל אלו כשהם מחוברים וכו' והוא שיהיה ... בשר כזית וכו'. בס"פ העור והרוטב:

[ח הא]לל בין שפלטתו חיה וכו'. במשנה בראש פרק העור והרוטב מני אלל בהדי ... דאין מצטרפין לטמא טומאת נבילות ... בה רבי יהודה אומר האלל המכונס ... בו כזית במקום אחד חייב עליו ופירש"י ... הנאסף במקום אחד דהואיל ואחשביה ... ביטל וחשיב הבשר נבילה וחייב עליו אם ... נכנס למקדש או אכל קדש ובגמרא (דף ...) מאי אלל ר"י אמר מרטקא ר"ל אמר ... שפלטתו סכין וכו' ת"ש רבי יהודה אומר ... המכונס אם יש בו כזית במקום אחד ... עליו אמר רב הונא והוא שכנסו שלמא ... בשר שפלטתו סכין היינו דכי איכא כזית ... אלא למ"ד מרטקא כי איכא כזית מאי ... בעלמא הוא אליבא דרבי יהודה כ"ע ... פליגי כ"פ אליבא דרבנן ופירש"י והוא שכנסו ... אבל מתכנס מאליו כגון על ידי תינוקות ... במתכוון לא: וכתב הראב"ד ואם כנסו ... בו כזית א"א לא נהיר דכי מעיינת ... הא וכו'. טעמו דרבי יהודה יחידאה ... הלכתא כוותיה והיכי פסק רבינו ... ומ"מ ורבי יהודה גופיה אליבא דרבי ... קמיירי היינו לומר דבההוא פירקא (דף קכ"ד) תנן עור שיש עליו כשני חצאי ... מטמא במגע ... לא במשא דברי רבי ... אל ר"ע אומר לא במגע ולא במשא וכו' מפני ... מבטלן ומסיק בגמרא דלרבי ישמעאל בין ... חיה בין פלטתו סכין אין העור מבטלו ... בגמרא דרב הונא דאמר והוא שכנסו ... ישמעאל וכיון דקי"ל הלכה כר"ע מחבירו ... הא דרבי יהודה דלא כהלכתא. ולייסב ... רבינו י"ל דמשמע לרבינו דכיון דרב ... מפרש דברי ר' יהודה אלמא ס"ל דהלכתא ... ואין זה כדאי דהא אפשר דמפרש ... דרבי יהודה לאו משום דהלכתא כוותיה ... משמע מיניה לרבנן דאפילו בשכנסו פליגי ... דאיתא בגמרא (דף קכ"א ע"ב) אמר רב ... שני חצאי זיתים שיפן ע"ג העור ... ומסיק בגמרא דלר"ע קאמר לאשמועינן ... בפלטתו חיה סבר ר"ע דהעור מבטלן ... איכא למימר כיון דרב הונא אמר ... אליבא דר"ע אלמא דהלכתא כוותיה ... הוה עדיף למסמך על האי מימרא דרב ... דאתיא כר"ע דהלכה כמותו מחבירו ... אידך מימרא דאתיא כרבי ישמעאל ... אר"ע וכרבי יהודה דפליג ארבנן וע"ק ... לקמן בסמוך פסק כר"ע ולכך נראה ... שסובר רבינו דר"י כר"ע נמי אתי דע"כ ... ר"ע אלא כשעודם בעור אבל אם כנסו דליכא למימר ביה העור מבטלו כיון שעכשיו ... בעור ואע"ג דבגמרא לא משמע הכי דהאה ... רב הונא שני חצאי זיתים שיפן ע"ג העור מבטלן קאמר ת"ש רבי יהודה אומר האלל המכונס וכו' עד ורב הונא דאמר כר"ע איכא למימר דאה"נ דהוה מצי למימר דלא פליגא פלוגתא דרבי ישמעאל ור"ע בדרבי יהודה דהתם בעודם בעור ודרבי יהודה שכנסו ואינו בעור אפילו ר"ע מודה אלא שהשיב לו לפי דרכו שלא היה מחלק בין עודם בעור לכנסו ואינו בעור וכיון שחילוק זה מסתבר טעמיה נראה לרבינו לחלק בכך ומ"מ עדיין הקושיא הראשונה במקומה עומדת למה פסק כרבי יהודה דיחידאה הוא וי"ל דטפי משמע דרב הונא סבר דהלכה כרבי יהודה כיון דאמר מילתיה אליביה דאי למשמע מיניה לרבנן טפי עדיף למימר על מלתייהו דרבנן והאלל אמר רב הונא אע"פ שכנסו שלא היה מאריך בכך יותר מסתמא כי אמרה על רבי יהודה הילכך ודאי דסבר על רב הונא דהלכה כרבי יהודה:

ט ואלו בהמות וכו'. משנה פרק העור והרוטב (דף קכ"ב) ואע"ג דבהדיא מתניתין מני בהדי הנך עור ראש העגל הרך ועור הפרסות השמיטם רבינו פה ובפ"ד מהמ"א משום דאמרינן בפרק הנזכר ובפרק אלו טרפות (דף כ"ה) דיחידאה היא. ומ"ש ואם עשה בהם מעשה וכו' כילד אוזן חמור וכו' עד כל זמן שלא טענה. שם בגמרא. ומ"ש הגיע זמנה לטעון וכו'. שם בעיא ולא איפשיטא:

י המפשיט נבלת בהמה וכו'. משנה שם (דף קכ"ג) המפשיט בבהמה ובחיה וכו' לשטיחה כדי אחיזה ולחמת עד שיפשיט את החזה המרגיל כולו חיבור לטומאה ליטמא ולטמא. ובגמרא כמה כדי אחיזה טפח כפול ודעת רבינו כשיטת הר"י מאורליני"ש דלא מטמא אלא עד כדי אחיזה ולא כדי אחיזה בכלל ואמרינן בגמרא מכאן ואילך מאי אמר רב (טהור הטהור) טהור המופשט רב אסי אמר טפח הסמוך לבשר טמא ופסק רבינו כרב לגבי רב אסי ועוד דבגמרא מ"ב על רב אסי מברייתות ושנינהו בשינויי דחיקי וכתב רבינו בפירוש המשנה שהמפשיט לשטיח יקרע קודם מזנבה עד צוארה ואח"כ יפשיט ומפשיט לחמת הוא קורע העור בין שתי הרגלים מרגל לרגל ואח"כ חותך מכל צד בסכין או בידו עד שילא כל העור שלם בהיקפו ומרגיל הוא שיוציא העור כולו שלם ממקום הרגל בלתי קרע ולא קרע עד שאם יקשור מקום הרגלים ימלאו אותו מים ולכך זה הוא חיבור עד שלא ישאר בו כלום. ומ"ש וכן המפשיט בשרצים וכו'. שם רבי דוסתאי בן יהודה משום ר"ש אומר המפשיט בשרצים חיבור עד שיפשיט את כולו. ויש לתמוה על רבינו למה פסק כן דהא כיון דבלשון יחיד קתני לה משמע דרבנן פליגי עליה: עור שעל הצואר וכו'. משנה שם (דף קכ"ג) וכחכמים: וכל עור שהוא חיבור וכו'. שם במשנה ליטמא ולטמא:

יא עור שיש עליו כזית נבילה וכו'. משנה שם (דף קכ"ד). ומ"ש מפני שהעור בשערו. נמצא בספר כתיבת יד מפני שהעור ושערו שומר לבשר והיא גירסא נכונה. ולציב פי' רבינו חוט דק שנתפשט מן העור הסמוך לבשר. ומ"ש בד"א שפלטתו חיה וכו'. שם ואע"ג דאיכא התם לישנא אחרינא פסק רבינו כי האי לישנא משום דאמרינן התם דכי אתא רבין וכל נחותי אמרו כי האי לישנא ופירש"י מרודד דק וקלוש וארוך ורחב דכי מצרפת ליה הוי כזית ומיהו לא טרח איניש ומצרף ליה ומיהו פלטתו חיה דלאו איהו בטליה לא בטיל:

יב עור שיש עליו כשני חצאי זיתים בשר וכו'. משנה שם עור שיש עליו כשני חצאי זיתים מטמא במשא ולא במגע דברי רבי ישמעאל ר"ע אמר לא במגע ולא במשא ומודה ר"ע

משנה למלך

ח לשטיחה הפשיט וכו'. תימה דבגמרא אוקמוה למתניתין אליבא דר"ג בטומאה דרבנן דוקא ורבינו נפ"ש כ"ג מהלכות כלים פסק כר"ג וכאן סתם הדברים ולא חילק בין טומאה דרבנן לדאורייתא וצ"ע (א"ה עיין מה שפירש הרב המחבר לקמן פכ"ג מהלכות כלים דין י"א). ועיין ביש"ש פרק העור והרוטב שעמד בזה:

בהמה

זיתים בשר נבילה העור מבטלן ואינן מטמאין לא במגע ולא במשא. שכל שאינו מטמא מן הנבילה במגע אינו מטמא במשא. אבל שני חצאי זיתים שתחבן בקיסם הנושאן טמא שהרי נשא כזית והנוגע טהור שאין חיבורי אדם חיבור והוא שיהיו שניהן מרודדין ודבוקין זה בזה עד שינטלו כאחד. אבל אם היה חצי זית זה בפני עצמו וזה בפני עצמו בקיסם אחד אפילו הוליך והביא כל היום כולו טהור: **יג** בשר נבילה שנפסד והבאיש ונפסל מלאכול הכלב טהור. לפיכך נצל הנבילה ספק אם מטמא בכזית אם לא. בשר נבילה שיבש אם יכול לשרות בפושרין מעת לעת לחזור לח וראוי לכלב מטמא ואם לאו טהור ואפילו באוכלין טמאין אינו מטמא: **יד** בשר נבילה שהיה סרוח מעיקרו ואינו ראוי למאכל אדם ה"ז טהור שנאמר לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה עד שתהיה תחילתה ראויה לגר: **טו** שליא של נבילה הרי היא כפרש וכרעי ואינה מטמאה כנבילה ואם חשב עליה לאכילה מתטמאה טומאת אוכלין. הקיבה והחלב של נבילה טהורין מכלום: **טז** בהמה ששפעה חררת דם אע"פ שנפטרה מן הבכורה אינה מטמאה לא במגע ולא במשא עד שיהיה בה צורת נפל לפי שהיא בטילה ברוב היוצא עמה. לפיכך היא טהורה אע"פ שהיתה ראויה לגר אגב אמה: **יז** נבילה שנתערבה בשחוטה אם רוב מן השחוטה בטלה הנבילה בשחוטה ואין הכל מטמא במגע. אבל אם נשא הכל נטמא שאי אפשר לשחוטה שתחזור נבילה *אבל הנבלה אפשר שתטהר כשתסרח לפיכך תבטל:

השגת הראב"ד

*אבל הנבילה אפשר. א"א חסרון דעת אני רואה בכאן דכולה מילתא במנחות אליבא דר"י היא דאמר מין במינו לא יבטל ואליבא מ"ד דבתר המבטל אזלינן דאי לא אפשר למבטל דהוי כבטל הוי מין בשאינו מינו ומבטל לה ונבילה בשחוטה דלא אפשר לשחוטה שבוא המבטל להיותו כנבילה לטמא ואע"פ שנבילה יוצאה מידי טומאה ע"י מסרחת והוי כשחוטה אנן בתר מבטל אזלינן והוי מין בשאינו מינו ובטלה מ"מ כל אותה כסוגיא אליבא דר"י היא אבל לרבנן לא בנא סכי ולא בנא סכי בטלה ברוב ודוקא למגע אבל למשא לא:

פרק שני

א בהמה או חיה טמאה שנשחטה אינה מטמאה משום נבילה כל זמן שהיא מפרכסת עד שיתיז את ראשה והרי היא כאוכלין טמאין. נחרה והרי היא מפרכסת אין בה אפילו טומאת אוכלין כל זמן שהיא מפרכסת. ואבר הפורש מן המפרכסת אסור לבני נח כפורש מן החי ובשר הפורש ממנה כפורש מן החי. וכן טהורה שנפסלה בשחיטתה ועדיין היא מפרכסת או שחט בה אחד או רוב אחד אין לה טומאה כלל עד שתמות

ר"ע בכשני חצאי [זיתים] שתחבן בקיסם והסיטן שהוא טמא ומפני מה ר"ע מטהר בעור מפני שהעור מבטלן. ופירש"י מטמא במשא שהרי נשא כזית נבילה. ולא במגע דא"א ליגע ביחד ושתי נגיעות אין מצטרפות. לא במגע ולא במשא כדמפרש שהעור מבטלו. ומודה ר"ע דהא"ג דלא הוי כזית מעורה במקום אחד דלאו עור חיבור שהמסיט שני חצאי זיתים ביחד טמא. ובגמרא הניא בנבלתה ולא בעור שיש עליו שני חצאי זיתים יכול אף במשא ת"ל והנושא יטמא דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר הנוגע והנושא את שבא לכלל מגע בא לכלל משא לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא ואיתא נמי בגמרא אמר עולא שני חצאי זיתים שתחבן בקיסם אפילו מוליך ומביא כל היום כולו טהור מ"ט כתיב נשא וקרינן נושא בעינן נושא והוא דנישא בבת אחת וכו' ופירש"י מודה ר"ע בכשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן בהוא טמא אמאי והא לאו נישא הוא במרודד. ופירש"י והוא דנישא שיהא כזית מחובר הניטל כולו כאחד בלא בית יד אחר. במרודד שי׳ כאן חצי זית ורחוק ממנו חצי זית ורצועה בשר מרודד מזה לזה ומחברן עכ"ל. ומדברי רבינו שכתב שאין חיבורי אדם חיבור נראה שאינו מפרש כן אלא שהוא מרודד בידים ודבוק זה בזה ומשמע דכי תנן מודה ר"ע בכשני חצאי זיתים והסיטן שהוא טמא בהיסט קאמר דטמא ולא במגע והכי משמע נמי מדקתני ומודה ר"ע משמע דמודה לרבי ישמעאל דמטמא במשא והא כן קשה שזה היפך מאי דתניא לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא וי"ל דלא אמרו כן אלא בשהובין בעור דוקא וכמבואר ברישא דברייתא וגם רבינו כשכתב שכל שאינו מטמא מן הנבילה במגע אינו מטמא במשא קאי אמאי דכתב ברישא עור שיש עליו שני חצאי זיתי בשר נבילה העור מבטלן שאם לא תאמר כן נמצאו דבריו סותרים זה את זה תוך כדי דבור הילכך ע"כ לומר כן:

יג בשר נבילה וכו'. פ"ג דבכורות עלה כ"ג וכר"י ואע"ג דאסיקנא בקשיא כיון דלא אסיקנא בתיובתא. ומ"ש לפיכך נצל מן הנבלה וכו'. בפכ"ג ונזיר עלה נ' בעא מיניה אביי מרבה יש נצל לבהמה וקאמר דלמ"ד טומאה תמורה עד לגר פשיטא דאין לה נצל כי תבעי למ"ד טומאה חמורה עד לכלב ולא איפשיטא: בשר נבילה שיבש וכו'. משנה ר"פ דם הנדה (דף נ"ד ע"ב). ומ"ש ואפילו באוכלין טמאים אינו מטמא:

יד בשר נבילה שהיה סרוח וכו'. בפרק שליפי דבכורות עלה כ"ג:

טו שליא של נבילה וכו'. משנה פרק בהמה המקשה (דף ע"ז):

הקיבה והחלב של וכו'. בס"פ כל הבשר (דף קי"ו ע"ב) אסיקנא דאע"ג דאין מעמידין בעור קיבת נבילה מעמידין בקיבת נבילה וקיבה כשירה שינקה מטריפה נ"ט חלב המכונס בה פירשא בעלמא היא:

טז בהמה ששפעה חררת וכו'. בפ"ג דבכורות (דף כ"א ע"ב) ופירש"י ברוב דם וגנונים שיוצאים עמו ומקשה בגמרא (דף כ"ג ע"ב) מאי היריא משום ביטול ברוב תיפוק לי דלא איתחזי כלל הא נמי איתחזי מעיקרא אגב אימיה ופירש"י לאו סרוח מעיקרא היא דהא חזאי לגר אגב אימיה כל זמן שהיתה בבטן כלומר ולכך הולרך לטעם ביטול ברוב:

יז נבלה שנתערבה בשחוטה וכו'. בפרק ג' דבכורות עלה כ"ג תני רבי חייא נבילה ושחוטה בטילות זו בזו וכו' אמר רבי יוסי בר חנינא טהור מלטמא במגע אבל מטמא במשא ופירש"י טעמא דמטמא במשא דהא מ"מ הטומאה נשא ובפרק הקומץ עלה כ"ג אמר רב חסדא נבילה בטילה בשחוטה שא"א לשחוטה שתיעשה נבילה ושחוטה אינה בטילה בנבילה שאפשר לנבילה שתיעשה שחוטה דלכי מסרחא פרחה טומאתה ורבי חנינא אמר איפכא ובעי עלה אליבא דמאן אי אליבא דרבנן הא אמרי מין במינו בטל אי אליבא דרבי יהודה הא אמר בתר חזותא אזלינן אידי ואידי מין במינו הוא אלא אליבא דרבי חייא דתני רבי חייא נבילה ושחוטה בטלות זו בזו רבי חייא אליבא דמאן אי אליבא דרבנן הא אמרי וכו' אי אליבא דר"י כל מין במינו לא בטיל לעולם אליבא דר"י וכי א"ר יהודה מין במינו לא בטיל ה"מ היכא דאפשר ליה למיהוי כוותיה הבל היכא דלא אפשר ליה למיהוי כוותיה בטיל ובהא קמיפלגי [ר"ח] סבר בתר מבטל אזלינן ורבי חנינא סבר בתר בטל אזלינן ופירש"י נבילה בשחוטה אם יש שתי חתיכות שחוטה ואחת נבלה ואין ידוע אי זו היא נבלה בכן שאם נגע באחת החתיכות אינו טמא דאמרינן שהוא היא. שא"א לשחוטה שתעשה נבילה והו"ל כשאינו מינו ובטל לדברי הכל. ושחוטה אינה בטילה בנבילה אם יש שתי חתיכות נבילה ואחת שחוטה ביניהן אינה בטילה ואם נגעה בתרומה אינה נשרפת עליה אלא תולין דשמא זו היא השחוטה. שאפשר לנבילה שתעשה שחוטה לקמיה מפרש טעמיה דרב חסדא דאזיל מבטל הואיל וא"א לרוב להיות כמועט הוי כשאינו מינו ולא אזלינן בתר בטל דהא דאיפשר למועט להיות כמרובה הוי כמין במינו. בטלות זו בזו ורבי חנינא ורב חסדא מפרשי טעמא דרבי חייא דרב חסדא סבר נבילה בשחוטה א"ר חייא ולא שחוטה בנבילה:

וכתב הראב"ד אבל הנבילה אפשר א"א חסרון דעת אני רואה בכאן דכולה מילתא במנחות אליבא דר"י היא וכו'. טעמו דכיון דקי"ל כרבנן לא היה לו לכתוב האמור אליבא דר"י ועוד למה כתב כרב חסדא כיון דרבי חנינא פליג עליה ואפשר לדרוחא דמילתא כתב רבינו דאפילו לדס"ל כר"י דמין במינו לא בטיל מודה ובפלוגתא דר"ח ורב חסדא כתב כרב חסדא דבתרא הוא: והר"י קורקוס ז"ל כתב דמה דבפרק משילין (דף ל"ח ע"ב) ובפ"ג דבכורות מייתי לה דרב חסדא ולא הזכירו שם אליבא דר"י וגם מדקאמר הכי איהו בשמעתא משמע דלהלכה אמר כן יש להוק לומר דלא משקינן בפרק הקומץ דאליבא דר"י קאי ולא אליבא דרבנן אלא משום דהוה ס"ל דלגמרי קאמר בין למגע בין למשא ולפ"ז ביטול זה ביטול גמור ככל ביטול איסורין וכן לרבנן אין להלק בדין ביטול אבל דאסיקנא דדוקא במגע לא מטמא אבל במשא מטמא דטומאה כמאן דאיתא דמי א"כ ביטול זה כשאר ביטול דחשיב הדבר כמאן דליתיה משמע דסברי דלענין טומאה לומר ביטול ברוב כמו בשאר איסורין וכמ"ש התוספות למאי דמפרש לה בנימוקו אפשר דאפי' רבנן מודו דדוקא היכא דלא להיות כמוהו הוא דבטל ביטול זה אבל כשאפשר להיות כמוהו לא בטיל ויהיה דין מגע בזה משא לר"י כמה שאפשר להיות כמוהו ומדברי רבינו שכתב ואין הכל מטמא במגע משמע דאפילו נגע בכל הזיתים ביחד ויש לתמוה מאי שנא ממשא וכתב הר"י קורקוס ז"ל שהטעם שכיון שהטומאה על ידי נגיעה בשרו בטומאה וכל זית הוא בפני עצמו הנה כל נגיעה בפני עצמה כי כל נגיעה ונגיעה מחולקת היא לבדה ובכל זית יש נגיעה עצמה כי הבשר הנוגע בזית זה אינו הנוגע בזית זה ונחשב כנוגע וחוזר ונוגע אבל כשנוגע ביחד אין מקום להלק הזיתים ולעשותו כל זית בפני עצמו וקל להבין כך נראה דעת רבינו עכ"ל. ואם תאמר מ"ש דבהמה ששפעה חררת דם דבסמוך דמשום ביטול ברוב אינה מטמאה לא במגע ולא במשא והכא אין ביטול מועיל אלא למגע ולא למשא ותירץ הר"י קורקוס ז"ל דחררת דם שאני שבטל ביטול כי נתערבה החררה בדם וגנונים ונמחית בהם והוי כמו הדם והגנונים ואין כאן עוד דבר שיטמא אבל כאן אין לומר כן דבאפי נפשה אלא שאינה ניכרת:

פ"ב א בהמה או חיה שנשחטה וכו'. משנה בפרק העור והרוטב (דף קי"ז ע"ב) ומ"ש נחרה והרי היא מפרכסת ואבר הפורש וכו' ובשר הפורש בברייתא שם (דף קכ"א ע"ב). ומ"ש וכן טהורה שנפסלה בשחיטתה וכו'. הכי תנן התם דכל שאינה ניתרת באותה שחיטה דומיא דשחט רוב סנים אינה מטמאה טומאת אוכלין בעודה מפרכסת:

משנה למלך

טז בהמה ששפעה חררת דם כו'. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פ"א מהלכות מטמאי משכב ומושב דין י"ד):

יז נבלה שנתערבה. עיין ברכת הזבח (דף ל"ד ע"ד):

שתמות. חלק בהמה לשנים או שניטלה ירך וחלל שלה הרי זו נבילה ומטמאה במשא ובמגע אע"פ שהיא עדיין בחיים. וכן אם קרעה מגבה או שנשברה מפרקת ורוב בשר עמה הרי זו כנבילה לכל דבר: **ב** בהמה שמת עוברה בתוך מעיה והושיט הרועה את ידו ונגע בו בין בבהמה טמאה בין בטהורה הרי זה הנוגע טהור עד שיצא הנפל לאויר העולם: **ג** בשר הפורש מבהמה וחיה כשהן חיין בין טהורין בין טמאין טהור ואינו מטמא כנבילה. אבל אבר מן החי הפורש מהן מטמא כנבלה אחד אבר מן החי הפורש מן הבהמה עצמה או אבר הפורש מן השליל שבבטנה. והאיברים אין להן שיעור אפילו היה כשעורה או פחות מטמא והוא שיהיה האבר כברייתו בשר וגידין ועצמות ויהיה עליו בשר כדי להעלות ארוכה. היה הבשר פחות מהעלות ארוכה בחי או חסר עצמו טהור: **ד** הכוליא והלשון והשפה והיוצא בהן אע"פ שהן איברים ואין עושין חליפין הואיל ואין בהם עצם הרי הן כבשר: **ה** הבשר או האבר המדולדלין בבהמה או חיה שאינן יכולין לחיות ולהדביק בשאר הגוף אינן מטמאין כנבילה כל זמן שהבהמה בחיים והרי הן כשאר אוכלין אם הוכשרו מקבלין טומאה במקומה. נשחטה הבהמה הוכשרו בשחיטה ואינן מטמאין כנבילה שאין השחיטה עושה אותן כמו שפירשו מחיים. אבל אם מתה הבהמה הבשר שהיה מדולדל בה צריך הכשר. והאבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר מן הנבילה. ומה בין אבר מן החי לאבר מן הנבילה. שהבשר הפורש מאבר מן החי טהור. והבשר הפורש מאבר מן הנבילה מטמא בכזית במגע ובמשא וזה וזה שוין לשיעור: **ו** טריפה שנשחטה שחיטה כשירה אע"פ שהיא אסורה באכילה הרי היא טהורה. וכן השוחט את הבהמה ומצא בה עובר מת שחיטת אמו מטהרתו מידי נבילה. מצא בה בן שמונה חי נטרף. אע"פ שנשחט אחר שנטרף אין שחיטתו מטהרתו מידי נבילה לפי שאין למינו שחיטה. לפיכך ולד בהמה שלא שהה ז' ימים גמורין אם שחטו בתוך ז' אין שחיטתו מטהרתו מידי נבילה מפני שהוא כנפל: **ז** השוחט את הבהמה ומצא בה בן ט' חי קודם שיהלך על הקרקע אע"פ שאין צריך שחיטה כמו שביארנו שהרי שחיטת אמו מטהרתו אם נטמאת אמו לא נטמא הוא. ואם נתנבלה אמו הרי הוא טהור שאין החי מתטמא לא טומאת אוכלין ולא טומאת נבילות ואע"פ שהוא כאבר מאיבריה. ואם מת קודם שיפרים על גבי קרקע הרי הוא טהור ששחיטת אמו טהרתו: **ח** טריפה שנשחטה אע"פ שהיא טהורה מן התורה אם נגע בה הקדש נטמא מדברי סופרים וזו מעלה יתירה שעשו בקודש: **ט** בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו וחתכה ואח"כ את אמו האבר שנחתך נבילה ושאר בשר העובר טהור. שחט את אמו ואח"כ חתכה האבר כטריפה שנשחטה ושאר בשר העובר טריפה שחוטה שהיא מטמאה את הקודש אבל לא את התרומה. הוציא העובר את ידו בין שחיטת סי' לשחיטת סי' וחתכו מצטרף [...]ת סי' לסי' לטהר האבר מידי נבילה: **י** שחיטת עכו"ם נבילה ומטמאה במשא ואפי' ישראל עומד על גביו. ואם שחט בסכין יפה [...]זה כראוי אחד העכו"ם ואחד הכותי או גר תושב שחיטתן נבילה. וקרוב בעיני שאף זה מדברי סופרים שהרי טומאת ע"ז וטומאת

תקרובתה

כסף משנה

חלק הבהמה לשנים וכו' עד לכל דבר. בפ"ב דחולין עלה כ"א: **ב** בהמה שמת עוברה וכו'. משנה פרק בהמה המקשה (דף ע' ע"ב) וכת"ק: **ג** [בשר] הפורש מבהמה וחיה עד כנבלה. בפרק העור והרוטב (דף קכ"ח ע"ב). ומ"ש בין [...]טמאים: אחד אבר מן החי וכו' או אבר הפורש מן השליל שבבטנה. בפרק [בהמה] המקשה (דף ע"ב) הוציא ידו וחתכו [...] אם אמו שבחוץ טמא פירש [...] אבר שחתך טמא: האיברים אין להם וכו'. בפרק קמא דאהלות. ומ"ש והוא [...] האבר כברייתו בשר וגידים ועצמות. [...] העור והרוטב (דף קכ"ח). ומ"ש ויהיה [...] בשר כדי להעלות ארוכה. בפ"ק דכלים גבי [...] מן החי מן האדם ומשמע דה"ה לאבר [...] מן הבהמה והכי אמרינן בפרק העור [...]. ומ"ש או חסר עצמו טהור. בפ"ו (משנה ג') ובפ"ב דאהלות גבי אבר [...] מן האדם ונתבאר בפ"ב מהלכות טומאת [...] בתוספתא פ"ק דאהלות תני דס"ה לאבר מן החי כן הבהמה:

ד הכוליא והלשון והשפה וכו'. בס"פ העור והרוטב יכול יהא בשר הפורש מן [...] וכו' עד כוליא וניב שפתים איכא [...] ומדכתב רבינו ויהיה האבר כברייתו [...] וגידים ועצמות משמע דפסק כרבי ויש [...] לא פסק כר"ע מחבירו ועוד קשה [...] כרבי הו"ל למעט ארכובה כמו [...] כוליא ולשון ושפה וצ"ע:

ה [ה]בשר המדולדלין וכו'. משנה פרק [הע]ור והרוטב (דף קכ"ז). ומ"ש [...] הבהמה וכו'. שם במשנה פלוגתא דר"מ [...] כר"מ: וכתב הר"י קורקוס ז"ל [...] דבפרק מי שהוציאוהו (דף מ"ו) [...] ר"מ ור"ש הלכה כדברי מי וסלקא [...] נקטינן כדברי המחמיר כמו [...]ת עולם ועוד דהתם בעי רבה [...] מהו שתעשה יד לאבר והיינו [...] גם בפרק בהמה המקשה מוכיח [...]: כתב הר"י קורקוס כבר [...] הפורש מן החי אין בו טומאת נבילות [...] רבינו בשר מדולדל משום שיפא [...] כשאר אוכלים אפילו בעודה [...]ים הזכירו והוא הנזכר במשנה [...] אינם מטמאים כנבילה וכו'. שם [...] אבל אם מתה הבהמה וכו'. שם [...] פלוגתא דר"מ ור"ש ופסק כר"מ [...]. ומ"ש ומה בין אבר מן החי וכו'. [...] מ"ש וזה וזה שוין לשיעור. כלומר [...] שהן וצריך שיהיה בהם בשר [...] ויהיה עליו בשר כדי להעלות [...] אחרת מצאתי בדברי רבינו שכתוב [...] אין לו שיעור היא נוסחא נכונה:

ו טריפה [שנ]שחטה וכו'. משנה בפרק בהמה [המ]קשה (דף ע"ב ע"ב). ומ"ש וכן [...] הבהמה ומצא בה עובר מת וכו'. [...] מצא בה בן ח' חי נטרף וכו'. [...] השוחט את הבהמה קאי דהא תנן [...] בהמה המקשה (דף ע"ד) השוחט את [...] ומצא בה בן ח' חי או מת [או בן [...] מת] קירעו ומוציא את דמו כלומר [...] באכילה שאין צריך שחיטה דשחיטת אמו [...] אלא בנ"ג שחטה מיירי או שמתה [...]ה בידו וקרעה ומצא בה בן ח' שאין [...] מטהרתו וכדתנן התם (דף ע"ב ע"ב) [...]ה חי אין שחיטתו מטהרתו לפי שאין [...] שחיטה. אבל קשיא לי מ"ש נטרף אע"פ [...] אחר שנטרף אין שחיטתו מטהרתו מאי איריא נטרף אפילו לא נטרף נמי וצ"ל דהכי קאמר קרעה ומצא בה בן שמונה חי נטרף כלומר דינו כטריפה שאע"פ שהוא אסור באכילה אינו מטמא כל זמן שהוא חי ואם נשחט כיון שאין למינו שחיטה לא חשיבא שחיטה והו"ל נבילה, אבל לשון אחר שנטרף אינו נוח לי לפירוש זה דמאי אחר הרי טריפה הוא מתחלתו וצ"ל דמשום דאילו לא קרעה אלא שחטה או היה ממתין עד שתלד לא היה שם טריפות שייך לומר אחר שנטרף כלומר אחר שקרעה שהרי בכך נטרף: לפיכך ולד בהמה וכו'. זה נלמד ממה שנזכר בסמוך דבן ח' שגם זה אין למינו שחיטה כל זמן שלא עברו עליו שבעה ימים גמורים כמבואר בפרק [רביעי] מהמ"א ובפרק ר"א דמילה (דף קל"ד ע"ב) כל ששהה שמנה ימים בבהמה אינו נפל הא לא שהה ספיקא הוי: וכתב הר"י קורקוס ז"ל שאפשר שלכך כתב רבינו אין שחיטתו מטהרתו מידי נבילה פירוש שאינו ודאי טהור אבל גם אינו ודאי נבילה וז"ש שהוא כנפל:

ז השוחט את הבהמה וכו'. בפרק בהמה המקשה (דף ע"ה ע"ב) וכר"י אליבא דרבנן. ומ"ש ואם נתנבלה אמו וכו'. זה פשוט שמאחר שאין שחיטת אמו מטהרתו הרי הוא חי ואין החי מתטמא וכו':

כתב הר"י קורקוס ז"ל כתב רבינו בהלכות מ"א שאם שחט טריפה ומצא בה בן תשעה חי צריך שחיטה להתירו ולא ביאר רבינו בזה מה יהיה דינו לענין אם מת קודם שנשחט כי מהסוגיא דשם נראה שאם מת טהור מלטמא אע"פ דלענין אכילה בעי שחיטה לענין טומאה נטהר בשחיטת אמו וכן מתבאר גם בפרק כיסוי הדם ונראה שהוא בכלל מ"ש רבינו טריפה שנשחטה וכו' דכי היכי דטיהר אותה אע"פ שאסורה באכילה ג"כ הדין בעובר. ומ"ש עליה וכן השוחט את הבהמה ומצא בה עובר מת היינו אפילו טריפה ועל מ"ש קודם קאי וכן מ"ש כאן ואם מת קודם שיפרים אפי' כשהאם טריפה מיירי כי שחיטת טריפה ושחיטת כשירה לענין טומאה שוים הם מקרא דוכי ימות מן הבהמה דאע"ג דאין מועילה לטהר מידי נבילה בכשרה מטהרת בין היא בין העובר דכגופה דמי וקרוב לזה יתבאר בסמוך גבי אבר שילא לחוץ, ומ"מ מ"ש ואם מת קודם שיפרים לא קאי אאם נתנבלה כי אין שם שחיטה כלל ול"ק קאי אלא אשוחט את הבהמה ומצא בה וכו' והוא במשנה פרק בהמה המקשה כתנא קמא עכ"ל:

ח טריפה שנשחטה. בפרק בהמה המקשה (דף ע"ג):

ט בהמה המקשה לילד וכו'. משנה שם (דף ע"ב) וכחכמים: הוציא העובר את ידו וכו'. שם עלה ס"ט:

י שחיטת עכו"ם נבילה וכו'. משנה ברים חולין (דף י"ג). ומ"ש ואפילו ישראל עומד ע"ג ואם שחט בסכין יפה. פשוט שם דישראל עומד על גביו לא אמרו אלא בחש"ו. ומ"ש אחד העכו"ם ואחד הכותי. שם עשאום כעכו"ם גמורים לכל דבריהם. ומ"ש ואחד גר תושב. טעמו דכל שלא קיבל עליו כל המצות לא יצא מכלל עכו"ם. ומ"ש וקרוב זה בעיני שאף זה מד"ס וכו' כתב עליו הראב"ד זו אחת מסברותיו וכו'. ואני שמעתי ולא אבין מ"ש ואין מטמאין ואין מיטמאין דאטו אנן מטמאין בטומאת העכו"ם וטהרתן עסקינן שיטעון עליו כן. וכן מ"ש כי הם כבהמות מה ענין זה לששחיטתן תהא מטמאה במשא דהא אפשר דשחיטת קוף נמי לא תטמא במשא כיון דשם שחיטה עליה ושוב אין כאן מי שיחשוב אותם

תופס לכלום. אבל אי קשיא על דברי רבינו הא קשיא שכתב שבגלל ע"ז נתרחקו הכותים ונאסרה שחיטתן שזו מנין לו שהרי איסור שחיטתן מדכתיב וזבחת ואכלת ואף שחיטת קוף ממקרא זה נאסרה כמו שאמרו בתוספתא ריש חולין וזבחת ואכלת ולא שזבח העכו"ם ולא שזבח הקוף ואין זה ענין לע"ז ומזה ימשך טומאתם דכל שאינה זבוחה על ידי ישראל הרי היא כמתה בלא שחיטה ונבילה היא ואפשר שמפני שהרגיש רבינו בזה כתב וא"א לחייב כרת על טומאה זו על ביאת מקדש ואכילת קדשיו כלומר לחייבו עליהם קרבן אלא בראיה ברורה כלומר שאע"פ שיש לטעון עליו כמו שכתבתי מ"מ כיון שיש לומר דלא נאסרה אלא בגלל ע"ז א"א לחייבו קרבן על טומאה זו על ביאת מקדש כדין החייב כרת על ביאת המקדש בטומאה שהוא ודאי מן התורה והיותר קרוב בעיני רבינו שהוא מד"ס ומשום לתא דע"ז ולטעמיה אזיל שכתב בפ"ד מהלכות שחיטה עכו"ם ששחט שחיטתו נבילה ולוקה על אכילתו מן התורה שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחו וגדר גדול גדרו בדבר שאפילו נכרי שאינו עובד ע"ז שחיטתו נבילה ולפי דעתו ז"ל מה שאמרו בתוספתא דוזבחת ואכלת ולא שזבח העכו"ם ולא שזבח הקוף אסמכתא בעלמא היא:

יא קוליית הנבילה וכו'. משנה וגמרא פרק העור והרוטב עלה קכ"ה:

יב קולית שחישב עליה לנוקבה וכו'. שם בעיא דאיפשיטא דמחוסר נקיבה לאו כמחוסר מעשה דמי ורבינו שכתב שהוא ספק נראה שהיה לו גירסא אחרת. והר"י קורקוס ז"ל כתב שאפשר שלא סמך רבינו על אותו פשיטות משום דבפרק טבול יום אמרו דמחוסר יציאה כמחוסר מעשה דמי ומשמע דה"ה למחוסר נקיבה וה"ז ספק:

פ"ג א נבלת העוף הטהור וכו'. כל זה בת"כ פרשת אחרי מות ומייתי קלתו בפ"ה דזבים וקצתו בפרק חטאת העוף ובפרק יוצא דופן. ומ"ש היה נוגע באדם ובכלי חרס וכו'. בת"כ שם יכול יטמא אדם וכלי חרס ת"ל בגד בגד הוא מטמא ולא אדם וכלי חרס. ומ"ש ואחר שבלע אינו מטמא שאר כלים וכו'. בת"כ שם:

ב אין נבילת העוף הטהור צריכה מחשבה. פשוט בפרק בא סימן עלה ל':

חישב עליה לאכילה וכו'. בריש טהרות נבילת עוף טהור צריכה מחשבה ואינה צריכה הכשר והיינו דוקא בכפרים אבל בשווקים אינה צריכה מחשבה ולא הכשר כמו ששנינו בפ"ג דעוקצין:

ג פרה אדומה וכו'. כתב הראב"ד א"א בחיי ראשי כאשר עיינתי את הדברים במקומם וכו'. ביאור הדברים דגרסינן בפרק טבול יום (דף ק"ה) ת"ר פרים ופרה ושעיר המשתלח וכו' עד צריכים הכשר טומאה ממקום אחר ופירש"י

תקרובתה מדבריהם כמו שיתבאר. ובגלל ע"ז נתרחקו הכותים ונאסרה שחיטתן. וא"ת והלא היא אסורה באכילה דין תורה. לא כל האסור באכילה מטמא שהרי הטריפה אסורה וטהורה. וא"א לחייב כרת על טומאה זו על ביאת מקדש ואכילת קדשיו אלא בראיה ברורה: **יא** קוליית הנבילה הנוגע בה או נושאה טהור שכל דבר מן הנבילה שאינו מטמא במגע אינו מטמא במשא. ניקבה כל שהוא הנוגע בה או נושאה טמא. בד"א כשהיה המוח שבה מתקשקש שהרי אינה מעלה ארוכה אבל אם היה עומד במקומו אם יש בו כדי להעלות ארוכה לעצם מבחוץ הרי זו מטמאה במגע ובמשא ככל האיברים. וכבר פירשנו שהקולית היא העצם הסתום מכל צדדיו: **יב** קולית שחישב עליה לנוקבה ועדיין לא ניקבה הרי הנוגע בה ספק טמא. שהרי יש בדבר ספק אי מחוסר נקיבה כמחוסר מעשה או לא:

פרק שלישי

א נבלת [א]העוף הטהור מטמא מן התורה. מפי השמועה למדו שזה שנאמר וכל נפש אשר תאכל נבילה וטריפה באזרח ובגר וכבס בגדיו ורחץ במים אינו מדבר אלא באוכל נבילת העוף הטהור בלבד שהוא אסור משום נבילה וטריפה. וכיצד היא טומאתה אינה מטמאה לא במגע ולא במשא ולא כשהיא בתוך הפה אלא בתוך בית הבליעה. שנאמר וכל נפש אשר תאכל אינה מטמאה אלא כשהיא בבית הנפש. וזה שנאמר תאכל לתת שיעור לטומאתה כשיעור אכילה שהוא כזית. והרי נאמר בה וכבס בגדיו מלמד שהמתטמא בה מטמא בגדיו עד שיפרוש ממטמאיו כמו שביארנו. כיצד הבולע כזית מנבלת העוף הטהור ונגע בכלים בשעת בליעתו טמאים ונעשו ראשון לטומאה. היה נוגע באדם ובכלי חרס בשעת בליעתו לא טימאן כמו שביארנו בשאר אבות הטומאות. ואחר שבלע אינו מטמא שאר כלים שהרי הוא ככלי ראשון לטומאה אחר שפירש ממטמאיו שאע"פ שהוא טעון טבילה והערב שמש אינו מטמא כלים: **ב** אין נבלת העוף הטהור צריכה מחשבה לטמא טומאה זו החמורה אלא כיון שבלע ממנה כזית מכל מקום הרי זו מטמאה בבית הבליעה. חישב עליה לאכילה הרי זו מטמאה טומאת אוכלין והרי היא כאוכל ראשון לטומאה אע"פ שלא נגע בה טומאה אחרת ואינה צריכה הכשר: **ג** פרה אדומה ושעירין הנשרפים אינן כן. אע"פ שהן מטמאין המתעסק בהן *אם חישב עליהן לאכילה צריכין שתגע בהן טומאה ואחר כך יטמאו טומאת אוכלין: **ד** כזית מנבלת הבהמה שתחבו בכוש והכניס לתוך מעי האשה מלמטה. או שהכניסו לתוך בליעתו של חבירו במקום שנבלת העוף הטהור מטמאה. הרי זה טמאו משום נושא לא משום נוגע כמו שביארנו בתחילת הספר: **ה** הכורך כזית מבשר נבילת העוף הטהור בחזרת וכיוצא בה ובלעו אע"פ שלא נגע בגרונו ה"ז טמא. כרכו בסיב ובלעו ה"ז טהור: **ו** הבולע נבילת העוף הטהור ואחר שבלעה הקיאה קודם

א סמג עשין רצו:

ופירש"י צריכין הכשר טומאה ממקום אחר הא דתנא דבי רבי ישמעאל ה"ק כל שאין
לטמא טומאה חמורה צריך הכשר טומאה ממקום אחר שיגע בשרץ או בנבילה ולא שיטמא
אבל מי שסופו לטמא טומאה חמורה א"צ ליגע בטומאה ומטמא טומאת אוכלים מאליו פרה ופרים אבל חזי לטומאה חיבת בעלמא בעינן ולא צ"ח דלא אשכחן בבהמות בעלי
מטמאים ולפי פי' זה בין פרה ופרים בין
עוף טהור א"צ ליגע בהם טומאה ו
פירושא ניחא מ"ש רבינו בנבילת עוף
שאף ע"פ שלא נגעה בהם טומאה מט
טומאת אוכלים אבל קשה מ"ש בפרה ו
שצריכים ליגע בטומאה:

והראב"ד מפרש דה"ק האי דאמר רבי יש
שסופו לטמא טומאה חמורה
הכשר היינו לומר שיהיו ראויים לקבל
לומר דא"צ הכשר מים אבל לעולם צריך
טומאה ממקום אחר דהיינו דכל זמן שלא
בהם אינם מטמאים טומאת אוכלים
אינו מקבל טומאה משום דחי הוא ועל
כתב דנהי דלהאי פירושא ניחא מ"ש
בפרה ופרים אבל קשה מ"ש בנבלת עוף
שאע"פ שלא נגע בה טומאה מטמא
אוכלים ואח"כ הקשה עוד דאע"ג דלפום
סוגיא דזבחים ניחא האי פירושא בדרבי יש
וכדאמרן סוגיין בעלמא דרבי ישמעאל א"
הכשר מים ולא הכשר שרץ ות'קשי ליה ל
בפרה ופרים מדרבי ישמעאל ולשון נמי
אינו נוח לי דלא הוי מעין מ"ש לעיל
איפכא: וליישב דעת רבינו י"ל שרבינו
דרבי ישמעאל אין צריכין הכשר טומאה
הכשר שרץ קאמר מיהו היינו דוקא ב
עוף דנקט וכל כיוצא בה שהן מטמאין
במגע לאפוקי פרה ופרים שאינם מט
אלא המתעסקים בהם ולא את הנוגעים
בלא מתעסקים דכגון אלו צריכים הכשר
שיקבלו טומאה ממנו ואז יטמאו אוכלים ומ
ושעיר המשתלח שאינו מטמא טומאה מפני
חי אינו מטמא אוכלים ומשקים ומה ש
צריכים הכשר טומאה ממקום אחר ה"פ
שאמר רבי ישמעאל שמי שסופו לטמא
חמורה א"צ הכשר שרץ היינו דוקא במי ש
הכשר טומאה ממקום אחר דהיינו שהוא
הנוגעים בו אפילו בלא מתעסקים לאפוקי
ופרים שאינם מטמאים את הנוגעים בהם
מתעסקים. אחר שכתבתי זה מצאתי ל
בפירוש המשנה בסוף זבים אמתני' דהנוגע
שדקדק לשון כיוצא בזה:

ד כזית מנבלת הבהמה וכו'. בפרק יוצא עלה מ"ב וכרבא. ומ"ש או ש
לתוך בליעתו וכו'. ג"ז שם וכרבא:

ה הכורך כזית וכו'. תוספתא פ"ה דז
והטעם נראה דהיינו משום
דחזרת מין מאכל הוא מין במינו אינו
משא"כ בסיב וכ"כ ר"ש:

ו הבולע נבלת העוף הטהור וכו'. פרשת

השגת הראב"ד

*אם חישב וכו'. א"א בחיי ראשי כאשר עיינתי את הדברים במקומן בזבחים פרק טבול י
מצאתי אותם כדבריו ודכולי עלמא אית להו דתנא דבי רבי ישמעאל דאמר מה זרעים שאין
לטמא טומאה חמורה וכו' והאי דקא מפליג בין פרה לשעיר המשתלח משום דבעינן שיה
הכשר טומאה ממקום אחר כלומר בעינן שיהיו ראויין לקבל טומאה ממקום אחר ואם היו
לכך מטמאים הם מעצמם כאילו קבלוה ממקום אחר וג"מ דבעו הכשר מים שיהיו ראויים
טומאה הילכך פרה ופרים שהם אוכלין וראויים לקבל טומאה מטמאין מעצמן אבל שעיר
שהוא חי ואינו ראוי לקבל טומאה אף מעצמו אינו מטמא ולעולם פרה ופרים מעצמן מטמאי
ותדע. עוד יש לפרש להאי מימרא הכי לעולם רבנן לית להו דר"ש דסבירא להו דבעינן
טומאה ממקום אחר ופרה ופרים נמי ע"י קבלת טומאה הילכך פרה ופרים דבני קבולי טומאה
מקבלי טומאה ויהבי לה אבל שעיר שהוא חי לא מקבל טומאה ולא יהיב לה ולדעת הך רבנן
עוף טהור נמי לא מטמאה עד דמקבל טומאה ממקום אחר והאי פירושא ניחא טפי להאי
דזבחים מיהו בהאי סוגיא והאי פירושא ליכא פלוגתא בין פרה ופרים לנבילת עוף טהור.
נמי בכולה גמרא כרבי ישמעאל דלא בעינן לא הכשר מים ולא הכשר שרץ:

משנה למלך

פ"ג א נבלת העוף הטהור כו'. עיין בערוך ערך דרס שכתב בדין זה דברים תמוהים וכבר תפ עליו הר"ש בפ"ח דפרה משנה ג' יע"ש:

ה הכורך כזית מבשר נבילת העוף הטהור כו'. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר פ"ד מהלכות אסורות דין י"ב):

והאוכל

כסף משנה

אחרי מות יכול אם הקיאה תהא מטמאה בגדים דרך יציאתה ת"ל אשר תאכל בדרך אכילתה היא מטמאה ואינה מטמאה דרך יציאתה :

של נבלת העוף הטהור וכו'. כתב הראב"ד ז"ל המימרא לא מצאתי בשום מקום וכו'. בפרק רבי ישמעאל דאמר אילפא בעי נבילת עוף טהור מקצתן בחוץ וכו' והתוספות בפרק רבי ישמעאל עלה ע' על הא דר"ת מצא בספר ר"ג מעי נבלת עוף מקצתו בחוץ וכו' ומפרש רבינו דהיינו שאם יש בבית הבליעה כזית טמא ואע"פ קשה הא דמסיים בה מבחוץ אינו בגדים דמאי קמ"ל י"ל דה"ק אע"פ זו בחוץ במקום שאינו מטמא קצתו אחר בבית הבליעה מטמא והר"י קורקוס ז"ל להקשות על פירש"י ופי' רבינו חס ולהכריח פירוש רבינו :

בלע ממנה אבר שלם וכו' אפילו נטל צפור וכו'. תוספתא בסוף זבים שם בפרק גיד הנשה (דף ק"ב) לענין איסור אכילה :

הכנפיים והנוצה וכו'. בריש טהרות (פ"א משנה ב') . ומ"ש שהחרטום ... אינם מצטרפין . גם זה שם . ומ"ש דהיינו במקומות הרכים הקרובים מן הבשר. ... העור והרוטב עלה קכ"א . ומ"ש ראשי ... ם וראש הזנב. בריש טהרות שם וכת"ק. ... והעצמות אפילו הרכות . משום ... י אגפיים וראש הזנב והרטום והצפרנים ... בריש טהרות בהדי הדדי וכי היכי ... וכ והצפרנים מיירי במקומות הרכים ... אגפיים וראש הזנב נמי מיירי בהאי גוונא :

האוכל מנבלת העוף הטהור מן העצמות וכו'. בפ"ק דבילה עלה ז'. ומ"ש ... ות הרכים. משום דאל"כ פשיטא דלאו בני ... ה ניניהו כלל . ומ"ש ומן הדם. תוספתא ... זבים . ומ"ש אבל האוכל מן האשכול של ... וכו' . בפ"ק דבילה . ופירש"י שלל של ... כשהם כבושים ושלולים וקבועים בשדרה. ... האשכול מבשר השדרה שהביצים אדוקים שם. ... או שהמחהו בחמה וכו'. פ"ק דבילה ... תוספתא בסוף זבים ובפרק העור והרוטב :

נבלת העוף הטהור וכו'. בפ"ח דטהרות (משנה ו') גבי נוצל שנפל לגת ופ"ז דנזיר

קודם שתתעכל הרי זה אינו מטמא בגדים כשתצא לגרונו בשעה שמקיאה. שאינה מטמאה בבית הנפש אלא בשעת בליעה לא בשעה שמקיאה: ז *מעי של נבלת העוף הטהור שבלעו מקצתו בבית הבליע' ומקצתו בחוץ לתוך פיו אם יש בבית הבליעה כזית ה"ז טמא ואם לאו טהור: ח בלע ממנה אבר שלם שאין בו כזית אינו מתטמא. אפילו נטל צפור ואכלה אם יש בה כזית נטמא ואם לאו טהור: ט הכנפיים והנוצה אף ע"פ שהן כאוכלים ומתטמאין ומטמאין טומאת אוכלין אינן מצטרפין בנבלת העוף הטהור לכזית. אבל המקומו' הרכים הקרובים לבשר מן החרטום והציפורנים הרי הן כבשר ומצטרפין לכזית. ראשי אגפיים וראש הזנב והעצמות אפילו הרכות אינן מצטרפין: י האוכל מנבלת העוף הטהור מן העצמות הרכין או מן הגידין ומן השלל של ביצים ומן הדם ומבשר מן החי ממנו טהור. אבל האוכל מן האשכול של ביצים ומן הקורקבן ומן בני המעיים. או שהמחה את החלב באור וגמעו ה"ז טמא כאוכל מבשרם שהשותה בכלל אוכל. המחהו בחמה וגמעו טהור שהרי הסריחו: יא נבלת העוף הטהור שנפסדה מלאכול הכלב טהורה. וכן אם יבשה כחרס ואינה יכולה להשרות בפושרין מעת לעת לחזור לכמות שהיתה הרי זו טהורה. והאוכל נצל של נבלת העוף הטהור ה"ז טהור: יב עוף טהור שנטרף ונשחט שחיטה כשירה שחיטתו מטהרתו ואפילו נשחט בעזרה. ואם נמלק ונמצא טריפה אין ...יקתו מטהרתו. נמצאת אומר שהשוחט עוף טהור בין בחוץ בין בפנים בין קדשים בין חולין ...ים או שמלק קדשים בחוץ הרי אלו מטמאין בגדים בבית ... טהור. והמולק חולין בפנים אם היו ראויין לקרבן ולא נמצאו בהן מומין שביארנו במקומו הרי אלו טהורין. כיוצא ...ליעה: יג המולק קדשים בפנים ... עגלה ערופה שנערפת כהלכתה טהורה כפרה כתיב בה כקדשים. וכן אם נשחטה אחר ירידתה לנחל אע"פ שאסורה ...נאה הצילה אותה שחיטתה מידי נבילה: יד נבלת העוף הטמא טהורה ואינה מטמאה בבית הבליעה. ואם חישב עליה ...בילה והוכשרה הרי היא כאוכלין טמאין שהן ראשון לטומאה. וכנפיים והנוצה והמקומות הרכים מן החרטום ומן הציפורנים ...ה הרי הן כבשרה: טו אחד העוף הטהור ואחד העוף הטמא אבר מן החי הפורש מהם טהור ואין בו טומאה כלל. ...אמר ולאלה תטמאו לכל הבהמה להוציא את העוף שאין לו פרסה. ומפי השמועה למדו שלא בא הכתוב אלא לטמא אבר ... החי של בהמה או חיה: טז אבר מן המת מן העוף הרי הוא כנבלת העוף שפירש ממנו. אם היתה נבלת עוף טהור ...ומאה טומאה חמורה בבית הבליעה בכזית. ואם חישב עליו לאכילה מטמא טומאת אוכלין. ואם היתה נבלת עוף טמא מטמא ...מאת אוכלין אם חישב עליו והוכשר, ואינו מטמא אוכלין אחרים עד שיהיה בו כביצה כשיעור כל האוכלין לטמא כמו שיתבאר:

שמונה

השגת הראב"ד

*מעי של נבילת וכו'. א"א המימרא לא מצאתיה בשום מקום והיא משנה שאינה צריכה ואמר לי נבי שהעתיקה ממה שראה במנחות פרק רבי ישמעאל דאמר אילפא בעי נבילת עוף טהור מקצתן בחוץ ומקצתן בפנים אם שבפנים מטמא בגדים אבית הבליעה את שבחוץ אינו מטמא וכו'. אם מזה העתיק טעה ושיבש שאותו חוץ ובפנים בגוף הנבילה מהובררים קאי :

כסף משנה

דנזיר דף כ' ופ"ג דבכורות דף כ"ג נתבאר דאפילו טומאה קלה חלה עד לכלב . ומ"ש וכן אם יבשה וכו'. נתבאר בפ"א. ומ"ש והאוכל נצל של נבילת העוף הטהור ה"ז טהור. אע"פ שבנצל של בהמה כתב בפ"א שהוא ספק כתב כאן שהוא טהור משום דמשמע ליה דכיון דבנזיר פ"ז איבעיא להו אם יש נצל לבהמה משמע דבעוף פשיטא ליה דאין נצל דאל"כ הכי הוה ליה למיבעי נצל בשאר ב"ח או לא :

יב עוף טהור שנטרף וכו'. במשנה בס"פ הטאת העוף (דף ס"ט) כרבי יוסי ור"מ לגבי רבי יהודה . ומ"ש ואפילו נשחט בעזרה. גם זה שם שחט חולין בפנים וקדשים בחוץ אינם מטמאות בבית הבליעה . ומ"ש ואם נמלק ונמצאת טריפה וכו'. שם במשנה ודלא כר"מ . ומ"ש והמולק חולין בפנים או שמלק קדשים בחוץ וכו'. שם במשנה (דף ס"ח ע"ב) :

יג המולק קדשים בפנים וכו'. שם בברייתא (דף ס"ט) : כיוצא בו עגלה ערופה וכו'. ס"פ חטאת העוף (דף ע' ע"ב) :

יד נבילת העוף הטמא טהורה וכו'. בריש טהרות (פ"א משנה ג') וממ"ש רבינו הרי היא כאוכלים טמאים משמע דאפי' לא נגע בה שרץ הם טמאים וכן משמע מדבריו בפירוש המשנה וקשה על זה דהא אמרי' דדוקא מי שסופו לטמא טומאה חמורה אין צריך הכשר שרץ ונבילת עוף טמא אין בה שום טומאה אלא שמוכנת לקבל טומאה ע"י מחשבה והכשר כשאר אוכלים וכ"כ ר"ש וכן נראה מדברי רש"י בפ' גיד הנשה (דף ק"ב) ד"ה ה"ג וכ"כ ה"ר עובדיה ז"ל ותירץ הר"י קורקוס ז"ל שבכלל מ"ש רבינו והוכשרה הוי הכשר מים ונגיעת שרץ כי כן נקרא הכשר שרץ והדעת מכריע דכיון דבעינן הכשר מים הייינו לקבל טומאה להבא אם יגע בה שרץ כי ע"י מים לבד תיעשה אוכל [ולא] טמא למפרע וגם מדברי רבינו יש להוכיח כן כי גבי נבילת עוף טהור כתב אע"פ שלא נגע בטומאה אחרת וכאן לא כתב כן עכ"ל :

טו אחד העוף הטהור ואחד העוף הטמא וכו'. בת"כ פרשת שמיני על פסוק ולאלה תטמאו :

טז אבר מן המת מן העוף וכו'. כתב כן להבדיל בין אבר מן המת ואבר מן הנבילה לאבר מן השרץ שאין להם שיעור ולמד כן מדלא הזכיר התנא אלא אלו גבי הא דתנן בפ"ק דאהלות (משנה ז') האיברים אין להם שיעור :

שמנה

משנה למלך

והאוכל נצל של נבלה העוף הטהור ה"ז טהור. וכתב מרן ואע"ג שבנצל של בהמה כתב בפ"א שהוא כספק כתב כאן שהוא טהור משום דמשמע ליה דכיון דבנזיר פכ"ג איבעיא אם יש נצל לבהמה משמע דבעוף פשיטא ליה דאין נצל דאל"כ הכי הל"ל נצל בשאר ב"ח או לא ואני תמיה על זה דהא בגמרא בעו למיפשט בעיא זו אם יש נצל בבהמה או לא מדתניא המחהו ... טמא בחמה טהור ואי ס"ד די"ש נצל בבהמה אפילו בחמה נמי וכך היא גירסת התוספות ורש"י ... ושה כך היא דאי אמרת בשלמא דאין נצל בבהמה ניחא הא דהמחהו בחמה דטהור משום דאע"ג ... תי חזי לאכילת כלב מ"מ כיון דנמוח עפרא בעלמא הוא ולא מטמא אלא אי אמרת דיש נצל בבהמה ... אי אינו מטמא מדין נצל כיון דהכתי חזי לאכילת כלב ותירצו אימא קא ממחי לה בסר דאסרת בחמה ... להסרת ה"ל עפר כלומר דאפילו לכלב אינו ראוי והנה ברייתא זו מיירי בנבלת עוף וכמ"ש ... וספות וכן הוא מפורש בפרק העור והרוטב ורבינו הביא לברייתא זו בפרק זה דין י' וראיתי ... ר"י שכתב חלב נבלה שהמהו באור נראה דמוקי לברייתא בנבלת בהמה והוא תימה ואי אמרת ... שיטא ליה לבעיין דבעוף ליכא נצל איך הביאו מברייתא זו ראיה דאין נצל לבהמה ונראה דגירסת ... ינו היא כגירסתנו דגרסינן ואי ס"ד עד לכלב כו' והכוונה כך היא דלעולם פשיטא ליה דאין נצל ... וף אך בבהמה מיבעיא ליה ואמרי דלמ"ד דטומאה המורה עד לגר ליכא בעיא דהא פשיטא דליכא בבהמה דהא כיון דנצל הוא לא הוי לאכילת אדם כי קא מיבעיא ליה הוא למ"ד דטומאה חמורה היא עד אכילת כלב ולזה בעו למיפשט דע"כ טומאה המורה אינה אלא עד לגר מדתניא בחמה טהור ואי אמרת בשלמא דעד לגר מש"ה בחמה טהור משום דלא חזי לאכילת אדם ואי ס"ד עד לכלב אפילו בחמה נמי דהכתי ראוי הוא לאכילת כלב וכיון דהכרחנו מברייתא זו דנבלה אינה אלא עד לגר ממילא איפשיטא בעיין דהא לא משכחת נצל בבהמה דהא איפסילא מאכילת אדם ותירצו דכיון דהמהוהו בחמה אינה ראויה לכלב וא"כ הדרא בעיין לדוכתה אם יש נצל בבהמה אבל בעיף לעולם דפשיטא לן דאין נצל. אך יש לדקדק כפי דרך זה דהא מחלוקת זו דאם טומאה המורה היא עד לגר או עד לכלב אין כאן עיקר המקום ולא הובא בכאן כי אם אגב גררא ועיקר המחלוקת הוא בפ"ג דבכורות וא"כ גם היה להש"ס להביא ברייתא זו להוכיח כמ"ד עד לגר. ודע דכפי סברת רבינו דס"ל דאין נצל בעוף יש לדקדק בברייתא דתני בחמה טהור והוי טעמא משום דאסרח ונפסל מאכילת הכלב למה לי משום דנפסל מאכילת הכלב ת"ל דאפילו ראוי לכלב אינו מטמא משום דהוי נצל ואין נצל בעוף. ונראה דס"ל לרבינו דנצל לא הוי אלא היכא דנימוח מעצמו שנרקב ונעשה כעין ליחה אך היכא דנימוה ע"י חמה אין זה קרוי נצל ומש"ה איצטריך לטעמא דכיון דאסרח אינו ראוי לכלב:

יג כיוצא בו עגלה ערופה כו'. ירושלמי פרק עגלה ערופה חד סב שאל לרבנן דקסרין עריפתה מהו שתטהר טריפתה מטומאתה וכו' יע"ש :

שמנה

פרק רביעי

א שמונה שרצים האמורין בתורה והן החולד . והעכבר . והצב . והאנקה . והלטאה . והכח . והתנשמת . והחומט . טומאת כולן שוה והן הנקראין שרץ לעניין טומאה : ב השרץ אב מאבות הטומאות מטמא אדם וכלים במגע וכלי חרס באויר ואינו מטמא במשא . והנוגע בו אינו מטמא בגדים בשעת מגעו . ושיעור טומאתו בכעדשה וכל השרצים מצטרפין לכעדשה : ג האיברים אין להן שיעור אבר מן השרץ כברייתו : ד בשר ונידים ועצמות שהוא פחות מכעדשה בין שפירש מן החי בין שפירש מן המת מטמא טומאתו . והוא שיהיה בבשר שעליו או במוח שבעצם כדי להעלות ארוכה : ה בשר מן החי הפורש מן השרץ טהור שאין מטמא אלא אבר הדומה לשרץ כולו . מה שרץ בשר ונידים ועצמות אף אבר הפורש בשר ונידים ועצמות : ו הכוליא והכבד והלשון וכיוצא בהן אע"פ שהן אבר ואין עושין חליפין הרי הן כבשר . ואם פירשו מן החי טהורין : ז דם השרץ כבשרו ומצטרף לכעדשה כל זמן שהוא מחובר בבשר : ח עצמות השרץ ונידיו וציפורניו טהורין. ועור החולד והעכבר והצב והתנשמת טהור אע"פ שהוא לח ועדיין לא עיבדו ולא הלך בו . אבל עור האנקה והכח והלטאה והחומט כבשרן ומטמא בכעדשה. ואם עיבדן או שהלך בהן כדי עבודה טהורין. וכמה היא כדי עבודה כדי הילוך ד' מילין : ט קוליית השרץ הנוגע בה טהור אע"פ שהיא מליאה מוח והוא שיהיה המוח מתקשקש שאינו מעלה ארוכה . אבל אם היה עומד במקומו ויש בו כדי להעלות ארוכה בה מבחוץ הרי הנוגע בה טמא ככל האיברים שיש בהן כדי להעלות ארוכה כמו שביארנו. ניקבה הקולית בכל שהוא הנוגע בה מ"מ טמא : י ביצת השרץ המרוקמת אע"פ שהשרץ נראית מתוכה טהורה. ניקבה כל שהוא הנוגע בה טמא : יא שרץ שחציו בשר וחציו אדמה הנוגע בב טמא ובאדמה טהור . ואם השריץ על פני כולו אף הנוגע באדמה שעדיין לא נגמרה צורתו טמא : יב בשר השרץ שנפ והבאיש ונפסל מלאכול הכלב טהור . יבש עד שנעשה כחרש אם יכול להשרות בפושרין מעת לעת ולחזור לח כש מטמא ואם לאו טהור ואפילו כאוכלין טמאים אינו מטמא . בד"א במקצת השרץ אבל שרץ שיבש ושלדו קיים או שנשרף ושי קיים הואיל ותבנית כולו עומדת ה"ז מטמא וקרוב בעיני שטומאה זו מדבריהם : יג כזית מן הנבילה או כעדשה מן השרץ שצ וחסרו טהורין . פחות מכעדשה מן השרץ ופחות כזית מן הנבילה שתפחו ועמדו על כשיעור מטמאין מדברי סופרים . בתחילה כשיעור וצמקו וחזרו ותפחו עד שהגיע לשיעורן הרי אלו מטמאין כשהיו דין תורה. וכן אתה אומר בכזית מן המ יד השרץ אינו מטמא עד שימות . הותזו ראשיהן אע"פ שעדיין הראש מעורה בעור הגוף אע"פ שהן מפרכסין כזנב הלט מטמאין . שאר שקצים ורמשים כולן כגון הצפרדע והנחש והעקרב וכיוצא בהן אע"פ שהן אסורין באכילה הרי הן טהו מכלום ואפילו כאוכלין טמאין אינן . ואין לך בכל השרצים מה שמטמא במותו חוץ משמונת המינין המפורשין בתורה :

פרק חמישי

א שכבת זרע מאבות הטומאה מטמאה אדם וכלים במגע וכלי חרס באויר ואינה מטמאה במשא ואין המתטמא בה מט בגדים בשעת מגעו. ואחד הנוגע בה ואחד הרואה אותה בבשרו שניהן ראשון לטומאה דין תורה. וכמה שיעו לנוגע

כסף משנה

פ"ד א שמונה שרצים האמורים בתורה וכו' : ב השרץ אב מאבות הטומאה וכו' עד ואינו מטמא במשא . בריש כלים . ומ"ש והנוגע בו אינו מטמא בגדים בשעת מגעו. פשוט שהרי אין כתוב בהם שהנוגע בהם יכבס בגדיו אלא הנוגע בהם במותם יטמא עד הערב. ומ"ש ושיעור טומאתו בכעדשה. בסורת כהנים ובשלהי פ"ק דחגיגה (דף י"א) ובפרק כ"ג ונזיר (דף נ"ב) . ומ"ש וכל השרצים וכו' . משנה פ"ד דמעילה [דף ט"ו] :

ג האיברים אין להם שיעור וכו' . בפ"ק דאהלות :

אבר מן השרץ כברייתו וכו' . זהו פירוש מה ששנינו האיברים אין להם שיעור :

ד ומ"ש והוא שיהיה בבשר שעליו או במוח שבעצם כדי להעלות ארוכה. מתבאר בפרק העור והרוטב עלה קכ"ה :

ה בשר מן החי הפורש וכו' עד ואם פירשו מן החי טהורים. בפרק העור והרוטב (דף קכ"ח ע"ב) :

ז דם השרץ כבשרו ומצטרף בכעדשה . משנה פ"ד דמעילה (דף כ"ד שהוא י"ז) . ומ"ש כל זמן שהוא מחובר בבשר . שם בגמרא אמר רב חנין וכו' ומפרש רבינו דהיינו לומר דדוקא בעוד הדם בשרץ אבל אם פירש הדם מן השרץ אינו מצטרף :

ח עצמות השרץ ונידיו וצפרניו טהורים. בת"כ מנבלתם ולא מן העצמות ולא מן השינים ולא מן הצפרנים . ומ"ש ונידיו : ועור החולד והעכבר וכו' . משנה וגמרא בפרק העור והרוטב (דף קכ"ב ע"א ע"ב) וכתנא דמתני' :

ט קוליית השרץ וכו' : י ביצת השרץ המרוקמת וכו' . משנה וגמרא בפרק העור והרוטב (דף קכ"ה ודף קכ"ו ע"ב) ושנינו בתוספתא דחולין פ"ח כמה היא ריקומה כדי שיראה השרץ מתוכה :

יא השרץ שחציו בשר וכו' . משנה שם . ומ"ש ואם השריץ ע"פ כולו וכו'. יש לתמוה דבגמרא משמע איפכא בין ללישנא קמא בין ללישנא בתרא לת"ק : והר"י קורקוס ז"ל כתב הדבר מוכרח שדברי רבינו כר' יהודה או שסובר דלמאן דמתני לדריב"ל אסיפא דהיינו על דברי רבי יהודה משמע שסובר דהלכה כמותו כיון שמפרש דבריו ואין זה מוכרח או אפשר שסובר שאינו חולק על ת"ק וקלא משמע כן מדקאמר בלשון רישא וסיפא וגם זה דוחק אם לא שהיתה לרבינו גירסא אחרת

אחרת ולמדו שם בברייתא חציו בשר וחציו אדמה מדכתיב בשרץ דמשמע כל שהוא ואפשר דעל ברייתא זו סמך דכיון דמרבינן כל שהוא משריץ מינה שכל שהוא הליו לאחרי הוא משריץ וכולו מטמא אפילו נגע באדמה ואפשר דלנוגע בבשר לא איצטריך אלא באדמה שכל שמקצתו בשר חשיב כולו שרץ וא"כ מהניהן לס"ז בלא השרץ אלא קשה אדריב"ל ועדיין צ"ע עכ"ל :

יב בשר השרץ שנפסד וכו' . נתבאר ... ומ"ש יבש וכו'. משנה בפרק הנדה (דף נ"ד ע"ב) . ומ"ש אפילו כ... טמאים אינו מטמא . ומ"ש בד"א ... השרץ וכו'. בפרק דם הנדה (דף נ"ו) ... שלדו דפוס צורתו קיימת שלא נשבר ... ומ"ש וקרוב בעיני שטומאה זו מדבריהם. דבגמרא מייתי לה מקרא משמע דאסמכתא בעלמא היא דכיון שנתייבש הרי הוא כעפר אע"פ ששלדו קיים ... שחכמים גזרו בו טומאה :

יג כזית מן הנבילה וכעדשה מן השרץ ... בפ"ג דטהרות ופרק כל ה... באות מנה (דף נ"ד ע"ב) :

וכתב הר"י קורקוס ז"ל ולא דמי להיו... דאיבעיא לן בפרק המלניע ... דימוי וסלקא בתיקו וכתב רבינו בהלכות ... פי"ח דהוי ספק דהתם שאני שאם ... באותה שעה הוא מיפטר ולכך י"ל שלא ... הכנסה עם העקירה :

יד השרץ אינו מטמא עד שימות בפ"ק דאהלות ופ"ק דחולי... כ"א וכר"ל ומפרש רבינו דרבותא קמ"ל שמעורין בעור הגוף דאל"כ פשיטא

שאר שקצים ורמשים וכו' . בת"כ . ואפילו כאוכלים טמאים אינם :

פ"ה א שכבת זרע אב מאבות הט... וכו' עד ואינה מ... במשא . בריש כלים. ומ"ש ואין המתטמא... מטמא בגדים בשעת מגעו. זה פשוט ... ואיש כי תצא ממנו ש"ז ורחץ במים ... בשרו וטמא עד הערב ואילו כיבוס ... לא קאמר : ואחד הנוגע בה ואחד ה... אותה בבשרו וכו'. בפרק יוצא דופן (דף ... ע"ב) או אינו לרבות את הנוגע ובסוף ... תנן בעל קרי כמגע שרץ כלומר שהוא כ... וכמה שיעורה וכו' . בפרק יוצא דופן ... מ"ג אמר ר' חנילאי משום ר"א ... ש"ז לרואה כמשהו לנוגע בכעדשה והא ... מסמאין בכל שהן תנן מאי לאו לנוגע לא לר... ומ"ש

משנה למלך

פ"ד א שמונה שרצים האמורין בתורה כו' . שם בפרק העור והרוטב (דף קכ"ו) הלב למיניהו לרבות הערוד וכן הנפלים והסלמנדרא וכ"כ הר"ש בריש מס' כלים ולא ידעתי למה השמיט רבינו ברייתא זו :

ז דם השרץ כבשרו כו' . לא איצטריך ק"ש אלא כדי שיהיה אב לטמא אדם וכלים אבל לטמא אוכלין ומשקין פשיטא ליה משום משקין טמאים וכדאיתא לעיל פ"א דין ד' ואין שיעור לטומאת משקין כמ"ש לקמן פ"ד מהלכות טומאת אוכלין דין ג' יע"ש :

יג פחות מכעדשה כו' . (א"ה עיין מ"ש הרב המחבר לקמן פ"ד מה' טומאת אוכלין דין ...

פ"ה א ואחד הנוגע בה כו' . כתב מרן ובסוף זבים תנן בעל קרי כמגע שרץ כלומר שהוא ר... כך כתב רבינו בפירוש משנה זו אך בפרק אלו דברים (דף ס"ז:) אמרינן דג... כאונס הוא דמיון זה וכ"כ הר"ש בסי' המשנה ועיין בהר"ש פ"ק דכלים משנה א' ועיין בתוס' ר"ש בשבת (דף כ"ג) ד"ה אלא משום :

לנוגע בכעדשה ולרואה בכל שהוא. ואין הרואה טמא *עד שתצא ממנו ויחתום ממנו פי אמה שנאמר אשר תצא ממנו שכבת זרע. לפיכך אפילו ראה בקיסם הואיל והגיעה לפי אמה נטמא. ואחד הרואה מחמת בשרו או הרואה באונס טמא: **ב** אין שכבת זרע של קטן מטמאה עד שיהיה בן ט' שנים ויום אחד: **ג** שכבת זרע אדומה טהורה עד שתהיה לבנה ונמשכת: **ד** וכל שכבת זרע שאין גופו של אדם מרגיש בה אינה מטמאה. לפיכך אם ראה בלא קישוי ובלא תאוה אינה מטמאה משום שכבת זרע. נעקרה בהרגשה אע"פ שיצתה שלא בהרגשה טמא: **ה** המהרהר בלילה וראה ששימש מטה בחלום ועמד ומצא בשרו חם אע"פ שלא מצא שכבת זרע ה"ז טמא כיון שהרגיש ששימש בחלום כבר ראה בהרגשה ולפיכך מצא בשרו חם והיתה מעט ונתקנחה בבשרו או בכליו ולפיכך לא מצא לחלוחית. הרהר ולא מצא בשרו חם או שמצא בשרו חם ולא הרהר טהור: **ו** המטיל מים וראה מים חלוקין או עכורים בתחילה טהור. ראה אותם באמצע או בסוף ה"ז טמא. היו המים שהטיל כולם מתחילה ועד סוף חלוקין או עכורים הרי זה טהור. היו לבנים ונמשכין טמא. והמטיל טיפים עבות מתוך האמה טהור: **ז** בעל קרי שטבל ולא הטיל מים קודם שיטבול כשיטיל מים טמא מפני צחצוחי שכבת זרע שאינן יוצאין אלא כשיטיל מים. בד"א בחולה או בזקן אבל ילד בריא טהור מפני שהוא יורה שכבת זרע בחזקה כחץ והיא כולה נתקת מן האמה. עד כמה הוא ילד כל זמן שהוא עומד על רגלו אחת ונועל או חולץ מנעלו ואם אינו יכול לעשות כן מפני חוליו הרי זה חולה לענין זה: **ח** וכל אשה שמשמשה מטתה וירדה וטבלה קודם שתקנח עצמה יפה יפה הרי היא בטומאתה: **ט** אחד האיש ואחד האשה ששמשו מטתן שניהן טמאים. ושניהן ראשון לטומאה דין תורה. ואין האשה טמאה משום נוגעת בשכבת זרע שנגיעת בית הסתרים אינה נגיעה. אלא המשמשת הרי היא כרואה קרי. והוא שתהיה בת שלש שנים ויום אחד שנאמר [ואשה אשר ישכב איש אותה]. היתה קטנה מבת שלש שנים אינה מתטמאה בשכיבה. אבל מתטמאה בנגיעת שכבת זרע אם נגע בבשרה

כסף משנה

הרואה טמא עד שתצא ממנו. משנה שם (דף מ.) הזב ובעל קרי אין מטמאין עד שתצא ...ון. ומ"ש ויחתום ממנו פי האמה. שם (דף מג:) אמר שמואל זב צריך בחתימת פי האמה ...החתים בשרו מזובו והא אנן תנן מטמאים בכל שהן הוא דאמר כר' נתן דתניא ...ומר משום ר' ישמעאל זב צריך בחתימת פי האמה ולא הודו לו מ"ט דר' ...אמר קרא או החתים בשרו מזובו ...א מיבעי ליה לא מטמא ואינו מטמא ...ה מדברי רבינו שהוא פוסק כשמואל ...ה דכיון דר' ישמעאל הוא דאמר ...הודו לו וסתם מתניתין דלא כוותיה ...שמואל משמע דסבר כוותיה הא רב ...בר דלא כוותיה ואיהו עדיף דאתא ...א הודו לו וכסתם מתניתין ואפשר ...ב זה לומר דטעמא משום דגרסינן ...ופלת עלה כ"ב בעא מיניה מרב הונא ...קרי בקיסם מהו וכו' עד כחתימת פי ...ירש"י הרואה קרי בקיסם וכו' עד ...שיעורא כדי קיסם וכיון דרבה ורב ...ל כשמואל פסק כוותייהו וקשה שהוא ...ן בסמוך דלרואה בכל שהוא כרב ...גמלא כמזכי שטרא לבי תרי ודבריו סותרים את דבריו:

...ראב"ד עד שתלא ממנו ויחתום ממנו פי אמה א"א זה שיבוש דכל שהוא אינו ...מת פי האמה וכו'. ויש לתמוה עליו איך ...עליו שהוא עצמו פסק בסמוך בסיפך ...יעת רבינו נאמר שהוא ז"ל סובר דרב ...פליג ארב הונאי דאיהו כמי סבר ...כל שהוא כסת' מתניתין ומאי דאמר ...מה אלא בחתימת פי האמה לא ...קאמר אלא היינו לומר שלריך שיגע ...ה וכך כירבו התוספות וליסנא דרבינו ...כתב עד שתלא ממנו ויחתום ממנו פי ...א כתב כדי חתימת פי אמה ובזה ...ן כאן לא שיבוש ולא בלבול:

...תבתי זה מלאתי שגם הריטב"א סובר ...בינו והקשה על שיטת רש"י שהיא ...הראב"ד וגריס כחתימת פי האמה בכ"ף ...שר שיסיב לו כפי דעת ר' נתן ולימא ...הנא אליבא דרבנן מיבעיא לי דהלכתא ...וכ"ש דקשה שאמר אותו דרך תמיהא ...שוט והוא אליבא דיחיד ולא הקשו ...וסס מתניתין דת[ני] איפכא וכמו שהקשו ...א דוקן על שמואל שאמר כן ועל רב ...הקשו ג"כ וכאן לא הקשו כלל ונדחק ...לקיים דברי רב הונא אפילו כרבנן ...קשה לשיטת רש"י חדא שבכל הספרים ...חתימת פי האמה בבי"ת ומשמע דלאו ...ועוד שהרי בפרק אלו דברים (דף ס"ז ...אמר ר"ש דבעל קרי צריך שיעור אמרינן ...ן ס"ל משמע דלרבנן אין בעל קרי ...צור ואם איתא לימא דר"ש אפילו כרבנן ...דחשיב ליה נוגע צריך שיעור א"כ ...הונא אליבא דר"ש הוא דמיירי וע"ק ...טעמא דבעי שיעורא היינו נשים דהשיב ...ע ואין דינו תלוי בשיעורא הכי הל"ל ...א עלמו אינו מטמא אלא משום נוגע: ...לפיכך אפילו ראה בקיסם וכו'. הם ...דברים תמוהים דרב הונא דאמר (נדה ...) תיפוק ליה דהוא עלמו אינו מטמא ...חתימת פי האמה משמע דהיינו לומר ...בקיסם ליכא חתימת פי האמה טהור ...רש"י ע"פ דרכו שפירש דלענין שיעורא ...ן פירשו התוספות ע"פ דרכם שפירשו ...שיגע בחתימת פי האמה קאמר ונ"ל שרבינו מפרש שרבה ששאל הרואה קרי ...מהו היינו לומר אם הכניס קיסם בתוך האמה בפניס ועבר הקרי עליו ויצא ובא ...מה ומיבעיא ליה אי אמרינן דבעינן שמשנעקר ממנו עד שילא מכי האמה הכל יהיה ...לי שום ד"א שיעבור הקרי עליו או לא ואהדר ליה דהוא עלמו כלומר כשרואה ...א קיסם אינו מיטמא אלא בהתימת פי האמה כלומר אע"פ שנעקר הקרי ובא ...פי האמה אינו מטמא עד שיגיע לפי אמה ממש דממנו דקרא לא קאי אלא לכי ...מש וכיון שכן כי הכניס קיסם בפניס ועבר הקרי עליו מה בכך מאחר שאח"כ ...לפי אמה ממש ויצתה מפי אמה טמא הוא: ואחד הרואה מחמת בשרו וכו'.

בפרק אלו דברים (דף ס"ד ע"ב) ובפרק בנות כותים עלה ל"ה שבוש דש"ז מטמאה באונס פי' באונס ממאכל או משתה וכו' כמו שנתבאר בפ"ב ממחוסרי כפרה:

ב אין שכבת זרע של קטן מטמאה וכו'. בר"פ בנות כותים (דף ל"ב ע"ב) איש אין לי אלא איש בן תשע שנים ויום אחד מנין ת"ל ואיש ופירש"י אין לי אלא איש ואיש אשר תלא ממנו ש"ז:

ג שכבת זרע אדומה טהורה וכו'. בר"פ בנות כותים עלה ל"ב. ומ"ש ונמשכת. בתוספתא דזבים שנינו ש"ז היא קשורה ודומה ללובן בילה שאינה מוזרת:

ד וכל ש"ז שאין גופו של אדם וכו'. פרק יולא דופן עלה מ"ג אמר שמואל כל ש"ז שאין כל גופו מרגיש בה אינה מטמאה מ"ט ש"ז אמר רחמנא כראויה להזריע וכו' ליסנא אחרינא אמר שמואל וכו' עד הא טמויי מטמיא. וכתב הראב"ד על דברי רבינו ליסנא בתרא דגמרא אזרועי הוא דלא מזרעא הא טמויי מטמיא עכ"ל. כלומר משיג על רבינו למה לא פסק כליסנא בתרא. וי"ל שטעם רבינו משום דרבא לא סבר כליסנא בתרא אבל אי קשיא הא קביא דבתרי ליסני קמאי הוה ליה למפסק כליסנא בתרא דכל ש"ז שאינו יורה כחץ אינה מטמאה והוא ז"ל נראה שפסק כליסנא קמא דכל ש"ז שאין כל גופו מרגיש בה אינה מטמאה. וע"ק שפסק בבעיא דרבא כליסנא מליעאה דטמא וזה סותר מה שפסק קודם לכן כליסנא קמא ונ"ל שפסק כליסנא מליעאה דאינו יורה כחץ בכלל אין גופו מרגיש הוא אלא דכי הוו תרי ליסני כדי לומר מאי בינייהו אנו לריכים לומר שאינו בכלל אין גופו מרגיש בה וא"כ כי נקט רבינו שאין גופו מרגיש בה הוי אינו יורה כחץ בכלל וכ"ש שכבר ביאר בסמוך דנעקר בהרגשה ויצא שלא בהרגשה טמא ותו ליכא למיטעי ואילו הוה נקט ליסנא דשאינו יורה כחץ הוה אפשר לומר דאם נעקר שלא בהרגשה (ויצא בהרגשה) ולכלול גם את זה נקט ליסנא דשאין גופו מרגיש בה:

ה המהרהר בלילה וכו'. בפ"ח דמקוואות המהרהר בלילה ועמד ומצא בשרו כלומר איברו חם טמא ובפרק יולא דופן (דף מ"ג) מותיב מינה לשמואל דאמר כל שכבת זרע שאין כל גופו מרגיש בה אינה מטמאה דהא הכא כשמצא בשרו חם טמא שמא יצא ממנו אמאי והא לא הרגיש ומוקי לה במשמש מטתו בחלומו דא"א בלא הרגשה. ומה שכתב הרהר ולא מצא בשרו חם וכו'. כלמד ממה שנתבאר בסמוך וכך הוא בתוספתא כלשון רבינו:

ו המטיל מים וכו'. בפ"ח דמקוואות. ומ"ש היו לבנים ונמשכים טמא. שם וכת"ק פי' חלוקים שמטיף טיפין חלוקים כמין פלפלת כך כתב ה"ר עובדיה ורבינו כתב הלוקים שלפלת הזלה וכשזה יארע בתחלה אנו אומרים שמא עכר השתן הוא זה ואינו קרי וכן אם הכל כן מתחלה ועד סוף אבל אם באמצע או בסוף לבד ולא בתחלה הוי כמין קרי וטמא ופי' נמשכים שיהא השתן מתדבק קצתו בקצתו ואז הוא טמא בין יהיה בתחלה או באמצע או בסוף. ומ"ש המטיל טיפין עבות וכו'. שם המטיל טיפין עבות מתוך האמה טמא דברי ר"א הסמא ומשמע דרבנן פליגי עליה ואמרי טהור:

ז בעל קרי שטבל וכו'. גם זה שם. ומ"ש בד"א בחולה וכו'. שם וכר' יוסי ופסק כמותו משום דבסוף פ"ק דחולין (דף כ"ד ע"ב) מפרשי אמוראי מילתיה. ומ"ש עד כמה הוא ילד וכו'. בספ"ק דחולין (שם):

ח וכל אשה שמשמשה וכו'. בפ"ח דמקוואות: **ט** אחד האיש וכו'. מפורש בתורה סוף פרשת מצורע: ואין האשה וכו'. בפרק יולא דופן עלה מ"א ומ"ב אליבא דרבנן. ומ"ש והוא שתהיה בת שלש שנים וכו'. בת"כ ואשה פרט לקטנה או יכול שאני מוציא בת ג' שנים ויום א' ת"ל ואשה ואיתא בפרק בנות כותים (דף ל"ב) ומ"ש בספרי רבינו אשר ישכב את אשה פ"ס הוא דאדרבה מאשה הוה משמע למעט כל קטנה ולא מרבינן בת שלש שנים אלא מוי"ו דואשה ועוד שזה אינו פסוק אלא כך צריך לגרוס שנאמר ואשה אשר ישכב איש אותה. ומ"ש היתה קטנה

השגת הראב"ד

*עד שתלא ממנו ויתחום ממנו פי האמה. א"א זה שיבוש דכל משהו א"צ חתימת פי האמה דא"כ אינו משהו ורב הונא דאמר פרק המפלת אף עלמו אינו מטמא אלא בחתימת פי האמה פליג אדרבי שמלאי דאמר לרואה כמשהו דרב הונא סבר אף הרואה משום נוגע הוא ואפילו שלא בקיסם בעי שיעור הילכך אי מפיק לה בקיסם ולא נגע טהור הוא אפילו כמה והנה כל דבריו מבולבלין:

משנה למלך

...וד האיש ואחד האשה כו'. מ"ש מרן ולא מרבינן בת ג' שנים אלא מוי"ו וכו' מבוגיית הגמרא מוכח דוי"ו דואשה איצטריך לדרשא אחריתי ולא מרבינן בת ג' שנים מקרא אלא דהלכתא ניגהו ואסמכוה אקרא (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פ"ב מהלכות מטמאי משכב ומושב דין א). ומ"ש רבינו אם נגע בבשרה מבחוץ כאן חסר לשון וכצ"ל לפיכך הבועל גדולה שלא כדרכה טמאה...

בבשרה מבחוץ . [לפיכך הבועל גדולה שלא כדרכה טהורה] .שלא טימא אותה הכתוב בטומאת בית הסתרים אלא כדרכה : י הבועל את האשה ולא הוציא שכבת זרע טהור אע"פ שהערה . וכן האשה טהורה עד שיוציא האיש : יא האשה שפלטה שכבת זרע אם פלטה אותה בתוך שלש עונות הרי היא טמאה כרואה קרי . לפיכך סותרת יום אחד אם היתה זבה כאיש שראה קרי . ומטמאה בכל שהוא אע"פ שלא יצאת לחוץ אלא נעקרה והגיעה לבין השיניים נטמאה שהרי שכבת זרע כדמה מה דמה מטמא בפנים אף שכבת זרע שתפלוט תטמא אותה בפנים : יב שכבת זרע עצמה שנפלטה בתוך השלש עונות מטמאה אחרים שנגעו בה כדרך שטימאה האשה שפלטה אותה. ואם פלטה אחר שלש עונות הרי האשה טהורה וכן שכבת זרע שנפלטה טהורה שכבר נפסדה צורתה : יג וכמה היא עונה יום או לילה ואין העונה שנבעלה בה מן המניין . כיצד נבעלה בליל השבת שלש עונות שלה יום השבת וליל אחד בשבת ואחד בשבת אם פלטה בתוך זמן זה טמאה . פלטה מליל שני והלאה טהורה . והאיש שפירשה ממנו שכבת זרע אפילו לאחר כמה עונות הרי זו טמאה כל זמן שהיא לחה והפורש ממנו טמא : יד שכבת זרע אינה מטמאה אלא כשהיא לחה . יבשה כחרס טהורה . ואם יכולה לשרות מעט לעת בפושרין ולחזור לכמות שהיתה הרי זו טמאה : טו כבר ביארנו בפרק זה שהרואה קרי והאשה ששכב איש אותה שכבת זרע והנוגע בשכבת זרע טמאים מן התורה . וכן האשה שפלטה בתוך שלש עונות הרי היא טמאה מן התורה כרואה קרי . אבל שאר האמורין בפרק זה שהן טמאים כגון מהרהר ומטיל מים אינן טמאין אלא מדבריהם ולא גזרו עליהם טומאה אלא לתרומה אבל לחולין טהורין : טז נכרית שפלטה שכבת של ישראל בתוך השלש עונות . וכן הבהמה שפלטה שכבת זרע של ישראל בתוך זמן זה הרי אותה הנפלטת טמאה. פ[...] לאחר זמן זה הרי היא ספק נסרחה או עדיין לא נסרחה : יז כבר ביארנו בהלכות מטמאי משכב ומושב ששכבת זרעו [...] עכו"ם טהור מכלום לפיכך בת ישראל שפלטה שכבת זרע של עכו"ם אפילו בתוך שלש עונות טהורה : יח עכו"ם שה[...] ונתגייר וירד וטבל ויצא ממנו שכבת זרע שהרגיש בה אחר שטבל ה"ז ספק טמא : יט גדולה ששכב אותה קטן פחות [...] תשע [או עכו"ם או בהמה] הרי זו טהורה שנאמר [ואשה אשר ישכב איש אותה] עד שיהיה השוכב איש ומישראל כמו שבי[...]

פרק ששי

א טומאת ע"ז מדברי סופרים ויש לה רמז בתורה הסירו את אלהי הנכר אשר בתוככם והטהרו והחליפו שמלותי[כם] וארבעה אבות הטומאות יש בה. ע"ז עצמה. ומשמשיה. ותקרובת שלה. ויין שנתנסך לה. וטומאת כולן מדבר[י סופרים] : ב ע"ז עצמה מטמאה אדם וכלים במגע וכלי חרס באויר ואינה מטמאה במשא כשרץ שנאמר שקץ תשקצנו . ושיעורה [...] לא תהיה זו חמורה מן המת אבל אם היתה הצורה פחותה מכזית טהורה : ג קצץ אבר ממנה אפילו היה כמרדע הרי זה [...] שע"ז אינה מטמאה לאיברים אלא הצורה כולה כשהיא שלימה שנאמר תזרם כמו דוה מה דוה אינה מטמאה לאיברים א[ף] [...] אינה מטמאה לאיברים . כקולי אבות הטומאות דנו בה מפני שטומאתה מדבריהם עשאוה כשרץ שאינו מטמא במשא [...] שאינו מטמא אלא בכזית וכנדה שאינה מטמאה לאיברים : ד נתפרקה ע"ז אע"פ שההדיוט יכול להחזירה והרי כל אינ[...] קיימים

כסף משנה

קטנה מבת שלש שנים וכו' מתבאר ממה שאכתוב בסמוך. ומ"ש לפיכך הבועל גדולה וכו'. בפ' ד' אחין (דף ל"ד ע"ב) ובת"כ אותה פרט לדבר אחר שכבת זרע פרט למערה :

יא האשה שפלטה ש"ז וכו'. בפ"ח דמקואות כר"א בן עזריה דאמר הפולטת ש"ז ביום השלישי טהורה וכמו שיתבאר בסמוך ומ"ש יש לתמוה על רבינו למה לא פסק כר"ע דהלכה כמותו מחבירו או כחכמים דאמרי בפרק ר"ע (דף פ"ז ע"ב) זו דברי רבי ישמעאל ור"ע אבל חכ"א שש עונות שלימות וזה היה נכון יותר משום דרבים נינהו ועוד דמדקאמר גמרא אבל חכ"א משמע שדוחה דברי הראשונים ותופס דברי חכמים עיקר וי"ל שרבינו גורס אבל חכמים אומרים שלש עונות וכך כתב בפי' המשנה פ"ח דמקואות והיא גירסת הרשב"א ובפרק ר"ע (דף פ"ו) אמרו בשלמא ר"א בן עזריה כרבנן דסברי בה' עבוד פרישה פירוש דכולהו ממתן תורה ילפי דכתיב היו נכונים לשלשת ימים ולר"א בן עזריה בחמישי פירשו ובשבת ניתנה תורה לכ"ע ובליל שבת טבלו כולם וי"ל לפי שיטה זו דבחמישי עבוד פרישה היינו בבקר בהשכמה ואז יש ג' עונות יום ה' וליל ו' ויום ו' ובזה יצא ר"א כרבנן דבעו ג' עונות והשתא ניחא שפסק כחכמים. ומ"ש הרי היא טמאה כרואה קרי לפיכך סותרת יום א' וכו'. בפרק יוצא דופן שם מ"ב . ומ"ש אע"פ שלא יצתה לחוץ וכו' . זהו מה שאמרו שם דרואה הויא לטמא בפנים כבחוץ . ומ"ש אלא נעקרה והגיעה לבין השיניים וכו' . שם בעלה מ"א ע"ב על מאי דתנן כל הנשים מטמאות בבית החיצון אמרינן הי ניהו בית החיצון אר"י בין השיניים :

יב שכבת זרע עצמה שנפלטה וכו' . פשוט הוא וכן משמע בפר"ע :

יג וכמה היא עונה יום או לילה. הכי אמרינן בפרק ר"ע : כיצד נבעלה בליל שבת וכו'. כן פי' רבינו דברי ר"א בן עזריה בפרק ה' דמקוואות ולא כדפרש"י בפרק רבי עקיבא :

והאיש שפירשה ממנו ש"ז וכו' . כך היא הגירסא הנכונה והדין בפר"ע שלה פ"ו (ע"ב) על פלוגתא דהני תנאי אמר רב חסדא מחלוקת שפירשה מהאשה אבל פירשה מהאיש טמאה כל זמן שהיא לחה . ומה שכתב והפורש ממנו טמא נראה שרבינו מפרש כר"ח ור"ת שפירשו דמיירי בזכר שנרבע ופלט ש"ז ובהא שייך לומר שהפולט טמא אפילו פלט אחר כמה עונות :

יד שכבת זרע אינה מטמאה וכו' . משנה בר"פ דם הנדה (דף נ"ד ע"ב) :

טו כבר ביארנו בפרק זה שהרואה קרי וכו' וכן האשה שפלטה וכו' אבל שאר [...] בפרק זה וכו' . בתוספתא דמקואות פ"ו כל אלו שאמרו טהורין [...] וטמאים לתרומה :

טז נכרית שפלטה וכו' . פ"ח דמ[קואות] ומ"ש וכן הבהמה וכו'. הכי [...] בפרק ר"ע שלה פ"ו . ומ"ש לאחר זמן היא בספק וכו' . שם בעיא בין בנכר[ית] בבהמה ולא איפשיטא ואע"ג דנכרית דאיפשיטא שם בא"ל ע"פ דרכו [...] לפסוק כא"ל לא חש רבינו להב[יא] משום דבפרק בנות כותים (דף ל"ד) מסיק לה בתיקו :

יז כבר ביארנו וכו' לפיכך בת ישראל [...] בפ"ח דמקואות ונתבאר בפרק [...] כותים דטהורה אפילו מדברי[...]

יח עכו"ם שהרגיש וכו' וטבל . פי' לש[...] פרק יוצא דופן שלה מ"ג דלא איפשיטא :

יט גדולה ששכב אותה וכו' . בת"[כ] ואשה אשר ישכב איש אותה [...] לקטן ומשמע לרבינו דהיינו קטן פחות דומיא דאשה דלא ממעטינן מינה אלא מבת ג' והכי איתא בריש פרק בנות (דף ל"ב) . ומ"ש או נכרי . מבואר במ[...] בסמוך . ומ"ש או בהמה . ממעיט [...] איש . ומה שכתב שנאמר ואיש אשר ישכב אשה גם זה הוא טעות סופר וצריך ולכתוב במקומו ואשה אשר ישכב איש [...]

פ"ו א טומאת ע"ז מד"ס . מבואר [...] (דף פ"ב ס"ג) :

וארבע טומאות יש בה וכו' . מתבאר [...]

ב ע"ז עצמה מטמאה וכו' כשרץ וכו' . בפרק כל הצלמים (דף מ"ו [...]) וכחכמים אליבא דר"א דפרק ר"ע (דף [...] ע"ב) דקסבר דמתנייתא אתו כוותיה ושיעורה כזית . בפרק ר"ע (דף פ"ג) ובירושלמי פ"ג דע"ז :

ג קצץ אבר ממנה וכו' . גם זה [...] בקולי אבות הטומאות דנו בה וכו' . ג'[...]

ד נתפרקה ע"ז אע"פ שההדיוט יכול ל[...] וכו'

משנה למלך

טהורה שלא טימא הכתוב בטומאת בית הסתרים אלא כדרכה וכן הוא בדפוס מ"ע :

פ"ו א טומאת ע"ז מד"ס כו' . בפרק ספור וסרוטב (דף קכ"ח) אמרינן א"ר ירמיה הרי אמרו כמשהאהוב לתלי דלעת אסרה מהו שתעשה יד להכניסה תיקו ורש"י ז"ל פירש כלשון שני דלענין טומאת ע"ז קא מיבעיא ליה וכן נראה שהיא דעת הראב"ד בפ"ח מה' ע"ז דין ג' אך רבינו מפרש לה לענין איסור ע"ז ועיין בדברי התוס' ודוק :

ג קצץ אבר ממנה כו' . (*א"ה עיין במ"ש הרב כמבואר לקמן בסמוך דין ד') :

ד נתפרקה ע"ז אעפ"י שההדיוט יכול להחזירה והרי כל איבריה קיימין אינה מטמאה ע"כ . וכתב מרן בעיא דלא איפשיטא ע"כ ואני תמיה דא"כ לא הו"ל לרבינו לומר אינה מטמאה אלא ה"ז ספק אם מטמאה וכי תימא משום דטומאת ע"ז היא מדרבנן פסק לקולא [...] שהרי בדין ז' כתב כל דבר שמקריבין לה כו' ואע"פ שאין תקרובת ע"ז של אוכלין בטלים [...] להחזירה בהנאה אם בטלה הרי זו כספק לטומאה ע"כ ודין זה הוא בעיא דלא איפשיטא [...] ישמעאל ובפי"ב מהלכו' כלים דין ג' כתב כלי מתכות שנטמא בטומאה שהיא מד"ס כגון בע"ז וכיוצא בה ונשבר והתיכו וחזר ועשה ממנו כלי אחר ה"ז ספק אם חזר לטומאתו שישנ[ה] [...] חזר ע"כ ודין זה ג"כ בעיא דלא איפשיטא בפרק ר' ישמעאל שלה כ"ג ואע"ג דאיכא תרתי דעיקרא דדינא חזרת כלי מתכות לטומאתם שישנה אפילו בטומאה דאורייתא גזירה דרבנן היא ואע"פ כן לא נמנע רבינו מלכתוב הרי זה ספק . ומלבד כל זה אני תמיה על מרן דבעיא [...]

קיימים אינה מטמאה : ה כל משמשי ע"ז כשרץ מטמאין אדם וכלים במגע וכלי חרס באויר ואינן מטמאין במשא. ושיעור טומאתן בכזית ואפילו קצץ ממשמשיה כזית מן הכלי מטמא כשרץ, זו חומר במשמשיה יותר מע"ז עצמה. ובית ע"ז עצמו אבניו ועציו ועפרו מטמאין בכזית במגע ככל המשמשין : ו המכנים ראשו ורובו לבית ע"ז נטמא כנוגע. וכן כלי חרס שהכנים אוירו לבית ע"ז נטמא. ספסלים וקתידראות שהכנים רובן לבית ע"ז טמאים וכולן ראשון לטומאה : ז תקרובת ע"ז מטמאה במגע ובמשא כנבילה ושיעורה בכזית. כל דבר שמקריבין לה בין בשר בין שאר אוכלים ומשקין הכל כנבילה שהכתוב קראן זבחי מתים. ואע"פ שאין תקרובת ע"ז של אוכלין בטלין לעולם להתירה בהנאה אם בטלה הרי זו ספק לטומאה. אבל כלי שהוא תקרובת ע"ז שביטלו טהור וכן ע"ז ומשמשיה שביטלו טהורין : ח יין שנתנסך לע"ז מטמא אדם וכלים במגע וכלי חרס באויר. ומטמא אדם במשא כנבילה וטומאתו בכזית שנאמר אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם הרי יין נסיכם כחלב זבחימו. ואין מטמא טומאה זו אלא יין שנתנסך ביד לפני ע"ז אבל סתם יינן של עכו"ם מטמא טומאה קלה כשאר כל משקין טמאין : ט מכל הדברים שביארנו מתחילת

ר עד כאן אתה למד שאבות הטומאות מהן אבות של תורה ומהן אבות של דברי סופרים: י כל המתטמא מחמת אב של ה הרי הוא ולד טומאה של תורה וכל המתטמא מחמת אב של דבריהם הרי זה ולד של דבריהם : יא כל אב טומאה טמא במגע ואינו מטמא במשא בין אב של תורה בין אב של דבריהם אדם הנוגע בו אינו מטמא בגדים בשעת ו. ולא אדם ולא כלי חרס אע"פ שעדיין לא פירש ממטמאיו . והנו אחר שפירש ממטמאיו או קודם שיפרוש ולד וא מטמא אוכלין ועושה אותן שני לטומאה מפני שהוא ראשון : יב וכל אב טומאה שמטמא במגע ובמשא בין אב של ה בין אב של דבריהם אדם הנוגע בו או הנושאו מטמא בגדים בשעת מגעו ובשעת נשיאתו ועושה אותן ראשון לטומאה. אם נגע באוכלין עשאן ראשון כל זמן שלא פירש ממטמאיו . פירש ממטמאיו הרי הוא ראשון לטומאה לכל דבר ואינו מא בגדים ואם נגע באוכלין הרי הן שני . בד"א בשאר כל האבות חוץ מן הנבילות והמרכב . אבל הנבילה והמרכב אע"פ טמאין במגע ובמשא הנוגע בהן אינו מטמא בגדים בשעת מגעו ואם נגע באוכלין הרי הן שני לטומאה. והנושא מטמא ים בשעת נשיאתו ואם נגע באוכלין עד שלא פירש הנם ראשון לטומאה כמו שביארנו : יג מי חטאת שיש בהן כדי זה אע"פ שהן כנבילה וכמרכב שאין מטמאין בגדים אלא הנושאן הרי הנוגע בהן מטמא בגדים בשעת מגעו משום נושא י אפשר שיגע במים שלא יסיט אותן וכבר ביארנו שאחד הנושא ואחד המסיט . וכן הנוגע בצמר הנבילה או שנגע בנימי המרכב

ם בעיא דלא איפשיטא : ה כל משמשי ע"ז כשרץ. גם זה שם בברייתא ע"ז משמשיה כשרץ ומשמע דבין לעיקר טומאתה בין לשיעורה משוה להו . ומ"ש ואפילו משמשים כזית מן הכלי וכו'. מאחר ששיעורה כזית יש לנו לומר כן דשתם דול מכזית . ומ"ש זו חומר במשמשיה וכו'. פשוט הוא ממה שקדם שע"ז טמאה לאיברים ומשמשיה אם קצץ מהם ומא : ובית עבודה זרה עצמו וכו' : מכנים ראשו ורובו וכו'. בתוספתא דע"ז פרק שביעי וירושלמי פ"ג . ומ"ש וכן כלי חרס וכו' ספסלין וכו'. זא בסוף זבים. ומ"ש וכולם ראשון ה. מאחר דעבודה זרה היא אב הוו אלו ראשון :
קרובת ע"ז וכו'. בפ"ק דחולין דף י"ג ע"ב וכרבנן דר"י בן בתירא א בתרא דמוקי התם מתניתין כוותייהו דבפרק אין מעמידין (דף ל"ב ע"ב) כל הצלמים מוקי התם מתניתין כר"י תירא הא דחולין דליתנא בתרא עדיפא כרבים ועוד דטומאת ע"ז דרבנן ונקטינן קולא כדמסקי בפרק ר"ע. ומ"ש ושיעורה כמו שיעור ע"ז עצמה . ובסמוך יתבאר נסך מטמא בכזית : כל דבר שמקריבין נו'. בפ"ב דע"ז (דף כ"ט ע"ב) שנינו יוצא מבית ע"ז אסור מפני שהוא כזבחי ובפרק העור והרוטב קכ"ט הרי אמרו כת ע"ז של אוכלין טמאה . ומ"ש ואע"פ הקרובת ע"ז של אוכלין וכו' וכן ע"ז יה וכו'. הכל בע"ז פ' רבי ישמעאל (דף דברי רבינו כדברי התוספות שפירשו הא ר כלים לא מבעיא לן דכיון דאית להו טהרה ה טומאה נמי בטלה דמיירי בכלים של תקרובת ע"ז :

ח יין שנהנסך לע"ז מטמאה וכו'. תוספתא בסוף זבים יין שראה את העכו"ם שהוא מנסכו אם יש בו כזית מטמאים טומאה חמורה ואם לאו אין מטמאין אלא טומאת משקין בלבד ובפרק שני דע"ז (דף ל' ע"ב) יין נסך אסור בהנאה ומטמא טומאה חמורה בכזית סתם יינם אסור בהנאה ומטמא טומאת משקין ברביעית. ומ"ש רבינו שנאמר אשר חלב זבחימו יאכלו וכו'. שם (דף כ"ט ע"ב) אמתניתין דאלו אסורים בהנאה היין :
יא כל אב טומאה שמטמא במגע וכו'. בפ' אחרון דזבים משנה ראשונה ושנייה ועשירית מתבאר מפירוש רבינו בהן :
יב ומ"ש בד"א בשאר כל האבות חוץ מן הנבילה והמרכב וכו'. מבואר במשנה עשירית שכתבתי שהיא בסוף זבים וחילוק הנבילה נתבאר בדברי רבינו בתחלת הלכות אלו וחילוק המרכב מן המשכב נתבאר בפ"ו מהלכות מטמאי משכב ומושב. ומה שכתב והנושא מטמא בגדים. בסוף זבים משנה הנושא את המרכב וכו' הנושא את הנבילה וכו' עד ופוסל א' וכפי' רבינו ור"ש :
יג ומ"ש מי חטאת שיש בהם כדי הזייה וכו'. במשנה פ"ק דכלים למעלה מהם נבילה ומי חטאת שיש בהם כדי הזיה שהם מטמאים את האדם במשא לטמא בגדים וחשוכי בגדים במגע. ומ"ש הרי הנוגע בהם מטמא בגדים בשעת מגעו משום נושא מפני שא"א שיגע במים שלא יסיט אותם וכו' וכן הנוגע בצמר הנבילה או בנימי המרכב וכו'. תוספתא פ"ה דזבים וכתבה רבינו שמעון שם בפרק הנזכר וגירסתו היא הנכונה ולפ"ז הא דתנן וחשוכי בגדים במגע היינו לומר דאין מטמאין בגדים מדין מגע אלא מדין מסיט וכתב הר"י קורקוס ז"ל ואפשר דכ"מ לאם היו קרושין כגליד דליכא היסט :

הבולע

משנה למלך

כגוריה הוא דוקא אליבא דר"ע וס"ל כרבה אבל לרבנן וכן לר' אליעזר אין מקום לבעיא זו א"כ לדידן דקי"ל כרבנן פשיטא דבעיא זו ליתא וא"כ איך כתב מרן בעיא דלא איפשיטא. ודברי ג"כ צריכים אגלי תלמוד דלפי הנראה מהסוגיא היקש זה דע"ז לדוה דאיצטריך לומר דע"ז לאיברים הוא דוקא בע"ז של חוליות וכן פי' רש"י שם אבל היכא דנשתברה לא איצטריך היקשא פשיטא לן דאינה מטמאה דאי אמרת דלנשתברה נמי איצטריך היקשא למה נדחקו בגמרא דרב חמא אליבא דר"ע בעי אימא דלרבנן היא דאף דנשתברה אינה מטמאה משום דאינה יש מ"מ בע"ז של חוליות מיבעיא ליה לרב חמא וכן כתבו התוספות הכרת זה ולפי זה יש ה על רבינו שכתב בדין ג' קצץ אבר ממנה כו' אינה מטמאה ויליף לה מהיקשא דדוה מה שכתבתי בקצן לא איצטריך היקשא סוף דבר דברי רבינו ומרן צריכין אגלי תלמוד . ועלה י לומר דדוקא בעיא דרב חמא שלא נסתפק אלא כשהדיוט אין יכול להחזירה הוא דאמרינן א זו ליתא כי אם אליבא דר"ע דכיון דפשיטא לן דבהדיוט יכול להחזירה דמטמא ע"כ כי היקשא הוא להיכא דהדיוט אין יכול להחזירה אבל להיכא דבעי לכך גיסא משכחת לה בעיא ליבא דרבנן דנהי דמהיקשא למדנו דע"ז של חוליות אינה מטמאה מ"מ אפשר דהיינו דוקא דהדיוט אין יכול להחזירה הוא משום דהי מחברא דמי אבל ביכול להחזירה אפשר דמטמאה דהי מחברא דמי או דילמא לא שנא והכל למדנו מן ההיקש דאינה מטמאה ורבינו פסק כאיכא י דהא לרב חמא פשיטא ליה דבהדיוט יכול להחזירה דמטמא ומש"ה כתב מרן בעיא איפשיטא דבעיא זו היא אליבא דחכמים ובזה נתיישבו דברי מרן וכן מ"ש רבינו דקצץ אינה אף מהיקשא דדוה אפשר לדחוק וליישב דברי רבינו אך הקושיא האחרת דאמאי לא כתב רבינו ספק אם מטמאה לא יכולתי ליישבה . וסבור אני לומר דרבינו פליג עליה דרש"י בפירושא דבעיא חמא דרש"י פירש דבעי אליבא דר"ע דאקשיה לנדה למשא מי אמרינן להא נמי איתקש או א לתומרת מקשינן כו' ולא יכולתי ליישב כפי פירוש זה לדדי הבעיא והריכות דברי רב חמא ור הול"ל אי ר"ע אית ליה נמי היקשא דאיברים או לא ומאי האי דקאמר כמאן דמתברא דמי או לא הא לא מתברא וכי טפחא לברא קא יהיב וע"ק דמשמע דהיכא דהדיוט יכול להחזירה אף אם נאמר דר"ע אית ליה היקשא מטמאה ולא ימנע אם רבנן דאית להו היקשא בפירוש מודו בהדיוט יכול להחזירה א"כ למאי איצטריך לומר הלוקה זו אליבא דר"ע ואי פשיטא ליה דלרבנן מהני היקשא אף להדיוט יכול להחזירה מי הגיד לו לרב חמא שר"ע יחלוק על זה כפי הנד דר"ע אית ליה נמי היקשא לקולא. אבל ע"כ נראה לי דרבינו ס"ל דרב חמא ס"ל דלרבי עקיבא לית ליה היקשא לקולא ומש"ה פשיטא ליה היכא דהדיוט יכול להחזירה דמטמאה כיון דלית לן היקשא ואין לדמותה לנשתברה דאליבא דר"ע אינה מטמאה משום דכמאן דמתברא דמי אך היכא דאין הדיוט יכול להחזירה נסתפק דילמא לא צריך היקשא משום דכי מתברא דמי ואף ר"ע יודה בזה או דילמא הא לא מחסרא ולפי זה לא דמי לנשתברה וצריך היקשא ור"ע דלית ליה היקשא יחלוק בזה אבל אליבא דרבנן פשיטא ליה דהכל ממעט מן ההיקש ובזה הוא דפליגי היכא דבעי עם רב חמא דלאיכא דבעי יש כפק אליבא דרבנן אי ממעטינן מן ההיקש אף היכא דהדיוט יכול להחזירה ואליבא דרב חמא פשיטא ליה דהכל נתמעט מההיקש ובהכרח הוא לומר זה מדקבעי בעייתו אליבא דר"ע ולא אליבא דרבנן אלמא דכ"ל דלרבנן ליכא ספיקא ופסק רבינו כרב חמא ומש"ה כתב דאינה מטמאה בשום צד ואין מי שיעמוד נגד דרך זה אלא דברי מרן ז"ל שכתב בעיא דלא איפשיטא וצ"ע :

ו המכנים ראשו ורובו כו'. (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פי"ז מהלכות טומאת צרעת דין ג') :

ח יין שנהנסך כו'. מ"ש מרן ומטמא טומאת משקין ברביעית רבינו לא ביאר שיעור זה :

יא אינו מטמא בגדים בשעת מגעו ולא אדם כו'. לא ידעתי למה נקט אדם וכלי חרס שהרי אפילו האב שמטמא במגע ובמשא הנוגע בהם אינו מטמא אדם וכלי חרס לפי שאלו אינם מקבלים טומאה לעולם אלא מן האב עצמו וכן מבואר בפ"ו מהלכות מטמאי משכב ומושב ובפ"א מהלכות אלו :

יב וכל אב טומאה כו'. לדעת הר"ש אינו כולל זה הכלל דהא איכא בועל נדה דמטמא במגע ובמשא ואין אדם הנוגע בו או הנושאו מטמא בגדים וכמ"ש לעיל פ"ג מהלכות מטמאי משכב ומושב יעו"ש :

המרכב מטמא בגדים בשעת מגעו משום נושא. שאי אפשר לנגוע בדברים אלו שלא יסיט אותן. ולפיכך מטמא בגדים עד שלא פירש כדין הנושא: **יד** הבולע נבלת עוף הטהור בשעת בליעתו מטמא בגדים כמו שביארנו והן ראשון לטומאה וכן אם נגע באוכלין הרי הן ראשון לטומאה. ואחר שבלע הרי זה פירש ממטמאיו: **טו** השורף פרה אדומה ושעירים הנשרפים והמשלח את השעיר אע"פ שבשעת מעשיהן מטמא בגדים כמו שביארנו. אם נגעו באוכלין אפילו בשעת מעשיהן הרי הן שני לטומאה: **טז** הנוגע באב מאבות הטומאות המושלך בתוך המקוה. כגון נבילה או שרץ או משכב שהוא במקוה ונגע בו ה"ז טמא. שנאמר אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור ונוגע בנבלתם יטמא אפילו כשהן בתוך המקוה מטמאין וכשיעלה מן המקוה זה הנוגע יטהר. *[והנושאן מטמא בגדים בשעת נשיאתן. ואם נגע באוכלים עד שלא פירש הרי הן ראשון לטומאה כמו שביארנו]. וכן זב שדרס על המשכב שהוא מונח במקוה הרי המשכב טמא. וכשיעלה המשכב מן המקוה יטהר שהרי עלתה לו טבילה וזה הנוגע במשכב כשהוא במקוה אם פשט ידו ונוגע חוץ למקוה הרי זה מטמא בגדים וא"צ לומר שהוא מטמא אוכלין ומשקין:

פרק שביעי

א דבר מפורש בתורה שהאוכלין והמשקין מתטמאין שנאמר מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא. ואין האוכל שנטמא מטמא אוכל אחר מן התורה. ולא המשקין שנטמאו מטמאין דבר אחר מן התורה. אבל מד"ס גזרו על האוכל הטמא שאם נגע באוכל אחר טימאהו. וכן אם נגע אוכל הטמא במשקין טמאין. ואין אוכל מטמא כלי שנגע בו לעולם ואפילו מדבריהם. וכן גזרו על המשקין הטמאים שיטמאו אוכלין או משקין או כלים שנגעו בהן: **ב** אין לך ולד טומאה שמטמא כלים אלא משקין טמאים בלבד. וטומאה זו מדבריהם והוא שיהיו אותן המשקין *טמאין מחמת אב מאבות הטומאות בין של תורה בין של דבריהם. ומפני מה גזרו על המשקין טמאין שיטמאו כלים גזירה משום משקה הזב שהוא אב ומטמא כלים דין תורה. שנאמר וכי ירוק הזב בטהור כמו שביארנו: **ג** כשגזרו על המשקין שיטמאו את הכלים גזרו שיהיו מטמאין את הכלים מתוכן. כיצד אם נפלו לאויר כ[לי] חרס נטמא כולו והרי הוא שני ואם נגעו בשאר כלים מתוכן מטמא כולן ונעשו שניים. אבל אם נגעו משקין טמאים באחורי הכלי שיש לו תוך *בין בכלי חרס בין בכלי שטף וכלי מתכות נטמאו אחוריו בלבד והרי אחוריו שני ולא נטמא תוכו. בד"א לתרומה אבל לקדש כלי שנטמאו אחוריו נטמא

א סמג עשין שם : [י"ק סוף נכ"ה]

כסף משנה

יד הבולע נבלת עוף טהור וכו'. משנה פ"ה דזבים האוכל מנבלת עוף טהור והיא בבית הבליעה מטמא שנים ופוסל אחד וכו' הקיאה או בלעה מטמא א' ופוסל א' וכתב רבינו שם כבר ביארנו וכו' שבולע נבלת עוף טהור מטמא בגדים בשעת בליעתו והוא אז כמי שנגע באב מאבות הטומאה דאורייתא ולאחר שהקיאה אחר שבלעה או בלע אותה אחר שנכנסה באסטומכא יהיה כמו שפירש ממטמאיו ויחזור ראשון לטומאה ולא יטמא בגדים אז עכ"ל. ומ"ש רבינו פה וכבר ביארנו הוא בפ"ג מהלכות אלו:

טו השורף פרה אדומה וכו' כמו שביארנו. בס"ק דפרה. ומ"ש רבינו אם נגעו באוכלים וכו'. משמע לשון רבינו נראה דאשורף ומשלח קאי ודבר תימה הוא שהיאך אפשר שיטמאו בגדים ולא יטמאו אוכלים אלא להיות שני לכך נראה דאפרה ופרים ושעיר עצמם קאי והוא מדאיתא בפ' טבול יום (דף ק"ה) פרה ופרים ושעיר המשתלח וכו' והן עצמם אינם מטמאים בגדים אבל מטמאים אוכלים ומשקים דברי ר"מ וחכ"א פרה ופרים מטמאים אוכלים ומשקים ושעיר המשתלח אינו מטמא [אוכלים ומשקים] מפני שהוא חי ומ"מ צריך לי למוד מנין לו שאינן מטמאין אוכלים אלא להיות שני ועוד קשה שנראה מדבריו ששעיר המשתלח נ"כ מטמא אוכלין והיינו כר"מ ולמה פסק כמותו במקום חכמים וצריך עיון:

טז הנוגע באב מאבות הטומאה וכו'. בת"כ פרשת שמיני. ומ"ש וכן זב שדרס על המשכב וכו'. בתוספתא דמכשירין פרק שני ונראה מתוך דבריהם שהטעם מפני שאין הטמא נטהר אלא בעלייתו מהמקוה לא בעודו בתוך המקוה:

פ"ז א דבר מפורש בתורה וכו'. אבל מד"ס גזרו על האוכל הטמא וכו'. פרק קמא דפסחים עלה י"ד. ומ"ש וכן אם נגע אוכל הטמא במשקין טמאין. ומ"ש ואין אוכל מטמא כלי וכו' ואפילו מדבריהם. בפ"ק דנדה עלה ז' (ע"ב). ומ"ש וכן גזרו על המשקים טמאים שיטמאו אוכלין או משקין או כלים שנגעו בהם. גם זה שם:

ב אין לך ולד הטומאה וכו'. בפ"ה דפרה כל ולד הטומאות אינו מטמא כלים אלא משקה נטמא משקה טימאהו. ומ"ש והוא שיהיו אותם המשקים טמאים מחמת אב וכו'. בפ"ק דשבת עלה י"ד ע"ב אהא דמני בפוסלין את התרומה מדרבנן אוכלים וכלים שנטמאו במשקים קאמר כלים דמיטמאו במשקים דמאי אילימא במשקים דזב דאורייתא נינהו וכו' אלא במשקין הבאים מחמת שרץ וגזירה משום משקים דזב ומשמע לרבינו דהיינו לומר שצריך שיהיו המשקים טמאים מחמת שרץ וכיוצא בו שהוא אב הטומאה כדי שיטמאו כלים ובירושלמי פרק חומר בקדש אמרו היו ידיו טמאות ואחורי הכוס טהורים משקה לחוץ ע"ג הכוס והחזו בבית לבליעתו שהיא שאין משקה מיטמא מן היד לטמא את הכוס: והראב"ד [...] טמאים מחמת אב א"א ריבה דברים ונקודים שלא לצורך וכו'. טעמו דאמ[...] בברכות פרק אלו דברים (דף נ"ב) נוטלים לידים ואחר כך מוזגין את הכוס [...] אתה אומר מוזגין את הכוס תחלה גזירה שמא יטמאו משקין שאחורי הכוס מחמת י[...] דחזרו ויטמאו את הכוס ואי אפשר [...] דמחמת ידים דקאמר לא טומאת ידים קאמר אלא היינו לומר שיהא טמא הגוף מחמת שרץ וכיוצא בו וכשיגע במשקין שבאחורי הכוס יטמאם ויחזרו וי[...] את הכוס דהא פריך התם וליטמאו לכוס כלומר בלא משקין ומשני ידים שניות ואין שני עושה ג' בחולין אלא על ידי מש[...] וכתב הר"י קורקוס ז"ל דהיא לא מכ[...] כולי האי דלב"ש הוא שאמרו כן ול[...] דמשמע דב"ה מודו בעיקר דינא א[...] דלטעמייהו קאמרי להו כלומר אפילו יהיה כן איכא טעמא להקדים מזיגת הכוס שבקינן פשטא דסוגיא בשבת ופשיטותא דירו[...] מקמי ההיא דאלו דברים וכיון דמדרבנן אזלינן לקולא עד כאן לשונו. וכתב עוד שיטת רבינו יצטרך לפרש מ"ש בפ"ב ד[...] יום עלה דהיא דקדירה וכו' ואם היו מסואבות הכל טמא דלא קאי אקדירה אמשקים ופירוש הכל בין משקה תרומה משקה חולין ע"כ: ומפני מה גזרו וכ[...] מבואר במ"ש בסמוך דאיתא פ"ק דשב[ת]:

ג כשגזרו על המשקים וכו'. בפכ"ה ד[...] וטעמא מפרש בר"פ על אלו [...] (דף ל"ח). ומ"ש בד"א לתרומה אבל ל[...] וכו'. גם זה שם בפכ"ה דכלים ופרק [...] בקדש (דף כ"ד). ומ"ש בין בכלי חרס [...] בכלי שטף:

כתב הראב"ד א"א אין השכל נותן ש[...] וכו'. וההיא דבכורות היא ר"פ על [...] מומין וכבר ביאר הראב"ד המקום שממנו [...] רבינו לומר כן דמקיש כלי שטף לכלי [...] וא"כ מה כלי שטף נטמא גבו לא נטמא [...] אבל גבו מיהא טמא אף כלי חרס כן והר[...] משיג עליו שאין השכל נותן שיהיו מ[...] מטמאין כלי חרס מגבו מה שאין המת ו[...] מטמאים ואם תאמר שעשו מעלה במשקים שהם עלולים לקבל טומאה כשם שעשו שלעולם הם תחלה לכך כתב ולא גזרו ח[...] במשקים אלא משום משקה זב וזבה וכו' ראיית רבינו מפרק על אלו מומין שטען הר[...] דאינה ראיה דהתם לא להקיש כלי חרס [...] שטף בא כי היכי דנימא מה כלי שטף מי[...] מגבו אף כלי חרס מיטמא מגבו ואד[...] להקיש כלי שטף לכלי חרס בא לומר היכי דכלי חרס בעלמא חלוק גבו מתוכו כלי שטף הכי חלוק גבו מתוכו ומיהו כדאיתא והא כדאיתא דכלי חרס אינו מ[...] טומאה

השגת הראב"ד

*טמאין מחמת אב. א"א ריבה דברים ונקודים שלא לצורך וסוף דבר אפי' במשקין הבאים מ[...] ידים גזרו שיטמאו את הכלים מטעמא דאלו דברים:

השגת הראב"ד

*בין בכלי חרס בין בכלי שטף. א"א אין השכל נותן שיעשו משקין מה שאין המת והשרץ עושין [...] גזרו חכמים במשקין אלא משום משקה זב וזבה ואם הזב והזבה אין מטמאין כלי חרס מאחוריו המשקין שלהן מטמאין וכ"ש שאר משקין וזה המחבר נתלה בחוט של ערב שמצא בבכורות וכו' [...] לו תוך בכלי שטף הרי הוא ככלי חרס מה כלי חרס נטמא גבו ולא נטמא תוכו אף כלי שטף [...] ותפס הדבר כפשוטו דתוכו לא נטמא הא גבו מיהת נטמא ואני אומר דשיטפא דגמרא הוא [...] שטף נסבה והכיוון לא היה אלא לחלק גבו מתוכו כמו כלי חרס שחלקו הכתוב:

משנה למלך

טז אם עגעו באוכלין כו'. דברי מרן בזה הם תמוהים שהרי בפירוש פסק רבינו לעיל ספ"ה מהלכות פרה אדומה דפרים ושעירים הנשרפין אינם מטמאים אוכלין ומ"ש מרן כאן לא קאי כי אם לשורף ומה שתמה מרן על דין זה כבר נתן טעם לדבריו ז"ל בפירוש המשנה פ"ה דזבים משנה י' ועיין בתוי"ט שהאריך בדין זה ובברכת הזבח (דף ע"א) ובתשובת מהר"ר לבי סי' ק"ז יע"ש:

פ"ז ב והוא שיהיו המשקין טמאים מחמת אב וכו'. עיין בדברי הר"י קורקוס שהביא מרן שכתב ולפי שיטת רבינו יצטרך לפרש וכו'. והנה בפירוש כ"כ לקמן פ"י דין ה' ועיין במ"ש רבינו עצמו בפירוש המשנה פכ"ה דכלים אהסיפא דתנן רמ"ה לידים בטמאות ובטהורות ודבריו שם הם סותרים למ"ש כאן וצ"ע. ועיין בפרק שאחר זה דין י' בהשגת הראב"ד ועיין בפ"ב דטהרות משנה א' בת"ב [...] בפירוש המשנה ועיין בהרע"ב פ"ק דשבת משנה ד' ובמ"ש בסוף זבים ועיין בתוי"ט (א"ה ועיין [...] הרב המחבר לקמן פכ"ח מהלכות כלים דין א'):

ג כשגזרו על המשקין כו'. כתב הראב"ד אין השכל נותן כו'. ועיין לקמן פ"ט מהלכות כלים [...] ד' (א"ה עיין בדברי הרב המחבר פ"א מהלכות כלים דין י"ג שביאר מחלוקת זה דרבינו [...] והראב"ד יע"ש):

נטמא כולו והרי כולו שני לטומאה: ד כבר ביארנו שהאוכלין אין מטמאין כלים והמשקין מטמאין. ולמה עשו בטומאת משקין היכר זה ואמרו שהכלי שנגעו משקין טמאין באחוריו לא נטמא תוכו לתרומה להודיע שטומאת כלים אלו מדבריהם שלא ישרפו עליה תרומה וקדשים: ה כבר ביארנו שהאוכלין והמשקין שנגעו באב מאבות הטומאות הרי הן ראשון לטומאה. וכן אם נגע אוכל באדם או בכלי שנטמא באב הרי אותו האוכל שני לטומאה. ואוכל שנגע בזה השני נקרא שלישי לטומאה. ואם נגע השלישי באוכל (רביעי) ה"ז נקרא רביעי לטומאה. בד"א באוכלין אבל המשקין אחד משקה שנגע באב הטומאה או שנגע בראשון או שנגע בשני הרי אותו המשקה תחלה לטומאה ומטמא את חבירו וחבירו את חבירו אפילו הן מאה שאין מונין במשקין. כיצד יין שנגע באב הטומאה או בראשון או בשני הרי יין זה כראשון לטומאה. וכן אם נגע יין זה בשמן ושמן בחלב וחלב בדבש ודבש במים ומים ביין אחר וכן עד לעולם כולן ראשון לטומאה וכאילו כל אחד מהן נטמא באב תחלה וכולן מטמאין את הכלים. וכן כלי שנטמאו אחוריו במשקין ונגעו משקין אחרים באחורי הכלים הטמאין אפילו היו משקין חולין נעשו המשקין האחרים תחלה לטומאה ומטמאין כלים אחרים ועושין אותן שניים ואין צ"ל שהן מטמאין אוכלין ומשקין אחרים: ו אחורי הכלי שנטמאו במשקין ונגעו אוכלין באחורי הכלי הטמא אפילו אוכלי תרומה הרי הן טהורין שהכלי שנטמאו אחוריו בלבד אינו מטמא את האוכלין אלא לקדש בלבד שהכלי שנטמאו אחוריו ה"ז טמא כולו לקדש כמו שביארנו ולפיכך מטמא אוכל הקדש:

פרק שמיני

א כל [א]הנוגע בידיו בראשון לטומאה בין שהיה אותו ראשון אדם *או כלי או אוכל או משקין טמאין נטמאו ידיו בלבד עד הפרק. וכן המכנים ידיו לאויר כלי חרס שנטמא באב הטומאה או שהכניס ידיו לבית מנוגע נטמאו ידיו וטומאת הידים מד"ם: ב הידים שניות מד"ם לעולם שאין טומאתן אלא מדבריהם כשגזרו טומאה עליהן גזרו שיהיו כשני לטומאה. אפילו הכנים ידיו לבית המנוגע או שנגע בידיו באדם שמטמא בגדים עד שלא פירש ממטמאיו הרי ידיו שניות: ג *הפיגול והנותר וצריד של מנחות הרי הן כראשון לטומאה ומונין בהן ראשון ושני לפיכך מטמאין את הידים בכביצה. ואין הפיגול והנותר מצטרפין אע"פ ששיעורן שוה בכביצה הואיל וטומאת הידים מדבריהן אבל שאר האוכלין מצטרפין שאין אוכלים מטמאין את הידים עד שיהיו כביצה: ד קולית הפיגול או הנותר אף על פי שהיא סתומה הנוגע בה בידיו נטמאו ידיו שהעצמות של קדשים ששמשו נותר או פיגול מטמאין את הידים הואיל ונעשו בסיס לדבר האסור: ה בשר קודש שיצא חוץ למחיצתו הרי הוא ספק אם מטמא את הידים או לא. לפיכך אינו מטמא שספק טומאת הידים טהור

השגת הראב"ד

*[או כלי]. א"א כן הוא במשנת ידים ואם תאמר הרי אמרו בכרכות ונטמייה כוס לידים ואמרו אין כלי מטמא אדם התם על ידי משקין נטמא תדע שהרי תוכו טהור ואם נטמא בשרץ כולו טמא ומטמא את הידים אע"פ שהוא וולדה :

השגת הראב"ד

*הפיגול והנותר. א"א כמה דבריו מבולבלין ומה ענין ערבוב צריד של מנחות עם פיגול ונותר שהם מטמאין מעצמן וצריד של מנחות אינו מטמא עד שיקבל טומאה ממקום אחר. ועוד דהא בעיא היא ולא איפשיטא ולקולא ועוד דגרסינן בזבחים פרק טבול יום כי היכי דמטמא אדם במגע מונין בו ראשון ושני אבל נבילת עוף טהור לר"מ אין מונין בו הילכך פיגול ונותר מונין בהן ראשון ושני ואולי הואיל ומטמאין את הידים מטמאין אדם במגע קרינא בהו :

כסף משנה

: מגעו כלל אפילו לגבו וכלי שאין מקבל טומאה לגבו מיהא הוה פירוש ומכלי ... סבא וכו' ולדעת רבינו י"ל דכיון דפשטא דגמ' משמע שמשוה אותם זה לזה וזה לזה ... מה שהוקשה לו שאין השכל נותן וכו' י"ל דמשום דמשקים עלולים לקבל טומאה עשוד ... אי מעלה לטמא יותר ממה שהזב והזבה עצמם מטמאין כי היכי דעבוד בהו שיהיו תחלה לעולם:

[כ]בר ביארנו וכו' ולמה לא עשו בטומאת משקים היכר זה וכו'. בריש פרק [אי]לו מומין (דף ל"ח): ה כבר ביארנו [שהאוכ]לים והמשקים וכו'. בפרק ה' ... את מה. ומ"ש אבל המשקים אחד משקה [שנגע ב]אב הטומאה או שנגע בראשון וכו'. ... פ"ב דטבול יום ושאר כל הטמאים בין ... בין חמורים משקים היוצאים מהם ... יס שהוא נוגע בהם אלו ואלו תחלה ובפ"ק ... יס (דף י"ד ע"ב) אמרו אי מדרבנן מאי ... נטמאו באב הטומאה אפילו בראשון ושני תחלה הוו דתנן כל הפוסל את התרומה ... את המשקים להיות תחלה ובתוספתא פ"א ... יום אחד משקה שנטמא באב הטומאה ... משקה שנטמא בולד הטומאה ה"ז תחלה ... ומטמא את חבירו וחבירו את חבירו ... הם מאה. ומ"ש וכולם מטמאים את ... בפ"ח דפרה כל ולד הטומאות אינו ... כלים אלא משקה נטמא משקה טימאן ... מבואר דולד הטומאה היינו ראשון ואינם מטמאים לפי שאין כלי מקבל טומאה ... מאב הטומאה אבל המשקה אע"פ שלא ... אלא מולד הטומאה מטמא כלים: ... כלי שנטמאו אחוריו במשקין וכו'. בפרק ... במיני דטהרות אחורי כלים שנטמאו במשקים ... אומר מטמאין את המשקים ואין פוסלין ... האוכלין ר' יהושע אומר מטמאים את ... משקים ופוסלים את האוכלים ובפ"ק דנדה ... ז' ע"ב) איפסיקא הלכתא כר"א ומפרש ... דה"ק ר"א מטמאין את המשקים אפילו ... לין ואין פוסלים את האוכלין אפילו דתרומה: ... דאמרינן בפ"ק דנדה ומ"ש אחורי כלים ... דנקט משום דקילי דתנן כלי שנטמא ... אחוריו במשקין אחוריו טמאים תוכו אזנו ... וידיו טהורים נטמא תוכו כולו טמא ... מ"י משום דקילי אבל תוכו כיון דהחמירו ... רבנן וכו' מודה ר"א שפוסלין את האוכלין ... כתב רבינו משנה בפ"ב דטבול יום. ומ"ש ... מאים כלים אחרים וכו'. על פי מה שנתבאר דמשקין מטמאין כלים: ומ"ש אחורי הכלי שנטמאו במשקין וכו' אפילו אוכלי תרומה הרי הם טהורים. ... מה שנתבאר דר"א דאמר אין פוסלין את האוכלין היינו אפילו אוכלים דתרומה. ומ"ש ... כלי שנטמאו אחוריו ה"ז טמא כולו לקדש ... '. משנה בר"פ חומר בקדש (דף כ' ע"ב) ובפרק כ"ה דכלים:

פ"ח א כל הנוגע בידיו בראשון לטומאה וכו'. ברפ"ג דידים האוכלים ... כלים שנטמאו במשקים מטמאים את הידים ... ות שניות דברי ר' יהושע והכ"א את שנטמא באב הטומאה מטמא את הידים בולד הטומאה ... אינו מטמא את הידים והלכה כחכמים דאמרי את שנטמא באב הטומאה דה"ל ראשון בין שהוא אוכל או כלי מטמא את הידים ואין צ"ל אם הוא אדם או משקים. ומ"ש עד הפרק. כלומר עד חיבור היד לזרוע שכל זה קרוי יד כדמשמע בפרק כל הבשר ובפ"ב דידים שנינו שהידים טומאתן וטהרתן עד הפרק. ומ"ש וכן המכנים ידיו וכו'. שם וכחכמים. ומה שכתב או שהכנים ידיו לבית המנוגע. גם זה שם. ומ"ש וטומאת הידים. בפ"ק דשבת (דף י"ד): וכתב הראב"ד אוכל או משקים א"א כן הוא במשנת ידים וכו'. התם על ידי משקין נטמא כלומר ומש"ה אינו מטמא את הידים אבל אם נטמא כלי בשרץ מטמא את הידים אע"פ שאינו אלא ולד ומקום תפיסת דברי הראב"ד כתוב בטעות סופרים וצריך למוחקו ולכתוב במקומו או כלי:

ב הידים שניות אפילו הכנים ידיו לבית המנוגע וכו'. ברפ"ג דידים וכחכמים. ומ"ש או שנגע בידיו באדם וכו'. שם כל המטמא בגדים בשעת מגעו מטמא את הידים להיות תחלה דברי ר"ע וחכ"א להיות שניות:

ג הפיגול והנותר וכו'. בסוף פסחים (דף ק"כ) תנן הפיגול והנותר מטמאים את הידים ובסוף פ"ד דמעילה (דף י"ז) תנן שהפיגול והנותר אינן מצטרפין לטומאת ידים מפני שהיא מדרבנן. ומ"ש אבל שאר אוכלין מצטרפים. שם במשנה כל האוכלים מצטרפים זה עם זה לפסול את הגויה בכחצי פרס. ומ"ש וצריד של מנחות. בפ"ב דחולין (דף ל"ז) בעיא דלא איפשיטא ובפרק המנחות והנסכים (דף ק"ב ע"ב) אמרו דלא מיבעיא ליה אלא מדאורייתא דאילו מדרבנן פשיטא ליה דמונין ראשון ושני ופירש"י צריד של מנחות קורטי קמח הצרוד במנחה ואין שמן נכנס לתוכו וקי"ל חיבת הקדש מכשרת מונים בו ראשון ושני כלומר אם נטמא מטמא אחרים או לא. ומ"ש ששיעורן בכביצה בסוף פסחים איכא מ"ד ששיעור פיגול ונותר לטמא את הידים הוי בכזית ואיכא מ"ד דהוי בכביצה. ופסק בה רבינו להקל בדרבנן: כתב הראב"ד כמה דבריו מבולבלים ומה ענין ערבוב צריד של מנחות וכו' ולדעת רבינו י"ל דסמך אההיא דפרק המנחות והנסכים שכתבתי בסמוך דמדרבנן פשיטא ליה דמונים בו ראשון ושני:

ד קולית הפיגול או הנותר וכו'. בפרק העור והרוטב (דף קכ"ה) תנן קולית המוקדשין הנוגע בה בין נקובה בין סתומה טמא ופירש"י הפיגול והנותר מטמאים את הידי' וגזרו אף בעצמות ששימשו נותר [ובגמ' שם] הואיל ונעשו בסיס לדבר האסור ופירש"י בפרק כיצד צולין (דף פ"ג) ששימשו נותר שנותר בהם מוח חוץ לזמנו ושמשוהו העצמות הללו:

ה בשר קדש שיצא וכו'. בפרק כיצד צולין עלה פ"ה איבעיא להו יוצא גזרו ביה רבנן טומאה או לא מי אמרינן נותר דגזרו ביה טומאה (משום) דאתי לאיעצולי ביה אבל יוצא אפוקי בידים לא מפקי ליה בידים לא גזרו ביה רבנן טומאה או דילמא לא שנא ואסיקנא ביוצא בפסח לא מיבעיא לן דלא גזרו טומאה משום דבני חבורה זריזין הם ומזהר זהירי ביה כי קא

א סמג עשין רמג :

משנה למלך

פ"ח ה לפיכך אינו מטמא כו'. הראב"ד בפ"א מהלכות פסולי המוקדשין כתב דמטמא ועיין במ"ש מרן שם. ומ"ש רבינו ואם בשר פסח כו' יש לדקדק דלאיזה הלכות כתב רבינו דין זה

טהור כמו שיתבאר. ואם בשר פסח שיצא חוץ לבית הוא הרי הוא טהור בני חבורה זריזין הן: ו אין טומאת ידים במקדש. שבשעה שגזרו טומאה על הידים לא גזרו במקדש אלא הנוגע באוכלין טמאים וכיוצא בהן בין שנגע במקדש בין שנגע חוץ למקדש ונגע בקדשים במקדש לא טמאן. ואם נגע חוץ למקדש ה"ז מטמא את הקדש ופוסל את התרומה כמו שיתבאר: ז מי שנטמאת ידו אחת ונגעה באחרת האחרת טהורה ונוטל את הטמאה ודיו. בד"א לתרומה אבל לקדש אם נטמאת ידו אחת ונגע בשנייה טימאה ושתיהן צריכות טבילה לקדש אבל לתרומה בנטילת ידים בלבד יטהרו ידיו: ח שלמה המלך ובית דינו גזרו על כל הידים שיהיו שניות. ואע"פ שלא ידע בודאי שנטמאו מפני שהידים עסקניות. ולא גזר שלמה על הידים טומאה אלא לקדש ואחר כך גזרו חכמים שאחריו אף *לתרומה. ולפיכך צריך נטילת ידים לתרומה ואם נגע בתרומה קודם שיטול ידיו פסולה ונשרפת על טומאה זו: ט לט אדם ידיו במפה ואוכל תרומה בלא נטילת ידים ואין חוששין שמא יגע אבל לא יעשה כן בחולין שנעשו על טהרת הקדש או על טהרת תרומה גזירה שמא יגע לפי שאינו מקפיד עליהן: י הואיל והידים שניות אם נגעו במשקה עשאום תחילה, ואם נגעו משקין אלו באוכלין עושין אותן שני. ואם נגעו במשקין אחרים עושין אותן תחילה שהמשקין תחלה לעולם כמו שביארנו. *אבל אין משקין אלו שנטמאו מחמת הידים מטמאין כלים שעיקר טומאת הידים מדבריהם. וכן גזרו חכמים על כל אדם שיאכל אוכלין טמאין בין שאכל אוכל ראשון או אוכל שני. ועל כל השותה משקין טמאים שיהיה שני לטומאה עד שיטבול. ואם נגע באוכלין עשאן שלישי. ואם נגע במשקין אפילו משקה חולין עשאן תחלה לטמ אוכלין ומשקין אחרים. *אבל לא לטמא כלים הואיל ועיקר טומאת אדם זה מדבריהם. ומפני מה גזרו טומאה על האוכל אוכלין טמאים. שמא יאכל אוכל ראשון או שני וישתה עליו משקה תרומה ונמצא המשקה תרומה טמא באוכל שבפיו. וכן השותה משקין טמאים שמא יאכל עמהן אוכל תרומה ונמצ טמא במשקין שבפיו וכבר ביארנו בתרומות שאסור לאכול תרומה טמאה: יא אינו מתטמא עד שיאכל מאכלים טמאים כחצ פרס שהוא כביצה ומחצה שוחקת. וכן השותה אינו מתטמא עד שישתה ממשקין טמאין רביעית. וכל האוכלין מצטרפי לכחצי פרס לפסול את הגוויה. וכל המשקין מצטרפין לרביעית ואם אכל או שתה פחות משיעור זה טהור. אכל מעט ושהה ואכל מעט אם יש מתחלה ועד סוף כדי אכילת פרס מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין. וכן אם שתה מעט ושהה ושתה מעט א יש מתחלה ועד סוף כדי אכילת פרס מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין אבל פחות מכשיעור וטבל ועלה ואכל מעט מיד א לא שהה בינ הן והרי בין אכילה שלפני טבילה

ושלאחר

השגת הראב"ד

*לתרומה. א"א ואח"כ גזרו על אכילת חולין שצריך נטילת ידים:

השגת הראב"ד

*אבל אין משקין. א"א לא ידעתי מהו זה והוא סותר את דבריו וה"ת לא כתב שאין מטמאין אלא אכלים אף זו שיבוש שהרי אמרו באלו דברים גזירה שמא יטמאו משקין שאחורי הכוס מחמת ידים ויחזרו ויטמאו את הכוס אלמא כלים נמי מטמאו:

השגת הראב"ד

*אבל לא לטמא כלים. א"א ולא אפילו לטמא אוכלין של חולין שלא גזרו אלא לתרומה:

כסף משנה

קא מיבעיא לן ביוצא בקדשים תאי תיקו: ו אין טומאת ידים במקדש וכו'. בפרק קמא דפסחים (דף י"ט):

ז מי שנטמאת ידו אחת יכו'. משנה בפרק חומר בקדש בתרומה אם נטמאת אחת מידיו חבירתה טהורה ובקדש מטביל את שתיהן שהיד מטמאה את חבירתה בקדש אבל [לא] בתרומה ומשמע דהכי פירושא דמתניתין בתרומה אם נטמאת אחת מידיו בטומאת ידים אע"פ שנגעה בחבירתה חבירתה טהורה ובקדש מטביל את שתיהן אם נגעה ידו אחת באחרת אבל אם לא נגעה זו בזו אינו צריך להטביל אלא הטמאה בלבד ותני והדר מפרש שהיד מטמאה את חבירתה בקדש אבל לא בתרומה. ומ"ש אבל לתרומה בנטילת ידים בלבד יטהרו ידיו. משנה פ"ב דחגיגה נוטלין לידים לחולין ולמעשר ולתרומה ולקדש מטבילין ופירש"י לחולין ולמעשר ולתרומה די להם בנטילה בכלי שאין בו אלא רביעית מים. ולקדש מטבילין אבל לאכול שלמים או חטאת או אשם לכהנים יש מעלה שצריך להטביל ידים במ' סאה ואע"פ שאינם אלא סתם ידים שלא נגעו בטומאה [דאורייתא] המטמאה כל הגוף:

ח שלמה ובית דינו גזרו וכו' עד אף לתרומה. פרק קמא דשבת עלה י"ד (ע"ב): וכתב הראב"ד ואח"כ גזרו על אכילת חולין שצריך נטילת ידים עכ"ל. ואין מזה תפיסה על רבינו שאין כאן מקום דין נטילה לחולין וה' ברכות שהוא מקומו כתבו. ומ"ש ואם נגע בתרומה בסוף זבים ומני ידים בהדי הנך דפוסלין את התרומה. ומ"ש ונשרפת על טומאה זו. מימרא דאילפא בפרק קמא דשבת (דף י"ז ע"ב):

ט לט אדם ידיו במפה וכו'. בפרק כל הבשר (דף ק"ז) התירו מפה לאוכלי תרומה ולא התירו מפה לאוכלי טהרות ומפרש רבינו דלאוכלי חולין גרידא התירו וכמ"ש בפרק [בפי] מהלכות ברכות:

י הואיל והידים שניות וכו'. זה מבואר על הצורה שקדם בסוף פרק שקודם זה משקה שנגע בשני הוא תחילה לעולם. ומ"ש אבל אין משקים אלו שנטמאו מחמת הידים מטמאים כלים זה על צורת מ"ש בפרק שקודם זה אין לך ולד טומאה שמטמא כלים אלא משקים טמאים בלבד והוא שיהיו אותם משקין טמאים מחמת אב מאבות הטומאה וגם נתבאר ולפ"ז מה ששנינו בפ"ב דטבול יום גבי קדירה שהיא מליאה משקים אם היו ידיו מסואבות הכל טמא לא אקדירה קאי אלא אמשקה דחולין בין דתרומה אבל קדירה טהורה שאין משקים שנטמאו מחמת ידים מטמאים הכלים: והראב"ד כתב אבל אין משקין א"א לא ידעתי מהו זה והוא סותר דבריו וכו' מ"ש והוא סותר דבריו כלומר שהוא כתב שהמשקים התחילה אלמא מטמאין ועכשיו כתב שאין מטמאין וא"ת לא כתב שאין מטמ אלא אכלים אף זו שיבוש וכו'. ותמהני פה קדוש מה מקום היה לו לומר שסותר דבריו שדבריו מבוארים שלא כתב שאין מטמ אלא לכלים ומה שהקשה עליו מפרק אלו דבר כבר הקשה עליו כן בפרק שקודם זה ו צורך לכפול הדברים וכבר כתבתי שם לי דברי רבינו: וכן גזרו חכמים וכו'. בפ דטהרות וכרבי יהושע דאמר האוכל או ראשון ואוכל שני שני וסתם לן תנא כוות בסוף זבים דמני לאוכל אוכל שני בהדי דפוסלין את התרומה. ומ"ש ועל השו משקים טמאים וכו'. בסוף זבים מני לה בה הנך שפוסלים את התרומה. ומ"ש עד שיטב למר דאינו צריך הערב שמש כמ"ש בפרק שא זה. ומ"ש ואם נגע באוכלים עשאם שלישי פשוט הוא דכיון דתנן שהוא פוסל את התרו הוה ליה אוכל תרומה שנגע בו שלישי וכד בפ"ב דטהרות השלישי שבתרומה פסול ו מטמא. ומ"ש ואם נגע במשקין וכו'. כתב בסוף פרק שקודם זה. ומ"ש אבל לא לטמ אוכלים. נתבאר בפרק שקודם זה:

וכתב הראב"ד ולא אפילו לטמא אוכלים חולין שלא גזרו אלא לתרומה עכ"ל ואני אומר שזה דבר פשוט ומבואר בדב רבינו בסמוך: ומפני מה גזרו וכו' במשקים שבפיו. פ"ק דשבת (דף י"ד):

יא אינו מתטמא וכו' עד מצטרפין לרביעי משנה סוף פ"ד דמעילה (ד י"ז) ודעת רבינו דלא כר"ת דפי גוויה להוד היא גזירה קדמונית ליפסל מלא תרומה ושיעורה כחצי פרס וגזירת די"ח ד הוי למגע ושיעור כביצה ולאפוקי מסברא כתב רבינו אינו מתטמא עד שיאכל מאוכלי טמאים כחצי פרס וכן דעת רש"י בפ"ק דש וכן נראה דעת ריב"א: אבל מעט ושהה וכ אם שתה מעט ושהה וכו'. בפרק דכריתות (דף י"ג): אבל פחות מכשיעו וכו'. שם:

אשה

משנה למלך

וה דבני חבורה זריזים הם מאהר דקי"ל דכל יוצא אינו מטמא משום דהוי ספק ידים דאזלינן לקולא ובאמת בגמרא נתנו טעם זה לפסח כדי שלא נפשוט הבעיא אי גזרו טומאה ביוצא או לא אבל לפי המסקנא דבעיין לא איפשיטא ואזלינן לקולא בכל ספק ידים למאי נ"מ טעם זה דבני הבורה ודוחק לומר שאם יבא אליהו ויפשוט הבעיא ויאמר דגזרו טומאה על היוצא אפ"ה בבשר פסח לא גזרו טומאה מש"ס דזריזים הם. ונראה דלדידן נמי נ"מ מטעם זה לפי שאני סבור דאף דספק דרבנן לקולא היכא דאיכא ס"ס לחומרא אזלינן לחומרא (עיין פ"מ ה"א סי' ע"ס ודוק) כגון הא דקי"ל דאיסור דנפל לתוך היתר ואיכא רובא דהיתר ולא ידעינן אי איכא ששים אזלינן לקולא משום דששים הוא מדרבנן והגע עצמך שים כאן חתיכת חלב שהוא ספק אם אסורה מדרבנן או לא ונפלה חתיכה זו לתוך חלב גמור וידעינן דיש בהתיכה זו המסופקת רוב אך לא ידעינן אם יש בה ששים דהשתא איכא ס"ס להחמיר ספק אם יש ששים ואת"ל דאיכא ששים אפשר דהחתיכה מצד עצמה היא אסורה אפשר דבכה"ג אזלינן לחומרא דלית לן למינקט תרי קולי ולומר דהחתיכה מצד עצמה היא היתר ויש ששים (א"ה עיין בדברי הרב המחבר פ"ד מהלכות בכורות בסוף הפרק ובפ"י מהלכות מקואות דין ו') ולפ"ז בנ"ד נמי היכא דהיו לפניו יוצא דבשר קדש ונותר או פגול ונגע באחד מהם ואינו יודע באיזה נגע איכא ס"ס להחמיר ספק שמא בנותר או בפגול נגע ואת"ל ביוצא נגע איכא לומר שאף על היוצא גזרו אבל אם היה זה היוצא בשר פסח פשיטא דידיו טהורות דהא ליכא אלא חד ספק דשמא נגע בנותר ובכה"ג הוו ספק ידים דאזלינן לקולא וכמבואר. אך קשה לדין זה מהא דתנן פ"ב דמקואות מ"ב מקוה שנמדד כו' אבל בטומאה קלה כגון אכל אוכלין וכו' וירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל ואפילו טבל ספק יש בו מ' סאה ספק אין בו ספיקו טהור. ופירש הרע"ב ואפילו טבל דהשתא איכא תרתי לריעותא שמא לא טבל כלל ואפילו טבל שמא קודם טבילה נתחסר אפ"ה ספיקו טהור הרי הדבר מבואר דאף דאיכא ס"ס להחמיר מ"מ כיון דהוי טומאה קלה דהיינו מדרבנן אזלינן לקולא. אך אעיקרא דמילתא פירוש זה דהרע"ב אינו מוכרח דאפשר דמתניתין תרי מילי קתני וכ"נ שהוא דעת הר"ש שכתב ואפילו טבל כלומר י"ל בו ספק טבל כו' כנראה דס"ל דמתניתין מילי מילי קתני וכן הוא דעת רבינו בפ"י מהלכות מקואות דין ו' שכתב ואע"פ שנסתפק לו אם טבל או לא טבל או שנמצא המקוה חסר לאחר זמן. שוב ראיתי בתוספות עירובין (דף ל"ה) ד"ה כספק טבל שכתבו הך ס"ס נקט משום רבותא דסיפא דאפ"ה בטומאה קלה טהור וריצב"א פירש דאו או קתני כו'. ולא ידעתי אי פליגי לענין דינא או לא ובמקום אחר אאריך ומדברי רש"י שם נראה דאו או קתני ודוק. (א"ה תמצאנו בפ"י מהלכות מקואות דין ו' יע"ש):

ו ואין טומאת ידים במקדש כו'. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר פ"ד מהלכות ביאת מקדש דין ו'):

הבא

ושלאחר טבילה בכדי אכילת פרס הרי אלו מצטרפין: **יב** אשה שהיא ראשון לטומאה ומניקה את בנה הרי הבן טהור ולא גזרו עליו טומאה שאפילו תאמר שינק רביעית אפשר שיש מתחילה ועד סוף יתר מכדי אכילת פרס שהרי אינו יונק בבת אחת: **יג** המעוברת התירו לה לאכול אוכלין טמאין פחות מכשיעור. ואע"פ שהיא אוכלת הרבה מפני הסכנה. ואינה צריכה טבילה אלא הרי היא *טהורה:

כסף משנה

ה שהיא ראשון לטומאה וכו'. גם זה שם: יג המעוברת התירו לה לאכול וכו' פחות פחות מכשיעור וכו' אלא הרי היא טהורה. כך היא הנוסחא כדברי רבינו גם זה שם התירו לעוברה לאכול פחות מכשיעור ואפילו טובא י' סכנה ומשמע לרבינו דהאי היתר הוא לענין שאינה צריכה טבילה:

א הבא ראשו ורובו במים שאובים וכו'. בסוף זבים מני לה די הנך דפוסלין את התרומה: מה גזרו טומאה על אדם זה וכו'. בפ"ק דשבת (דף י"ד): טבל א"צ מש וכו'. בת"כ פרשת שמיני כל הנוגע ומא עד הערב ואין האוכל אוכלים ולא השותה משקים טמאים עד הערב י בפ"ק דשבת וכתב רבינו בהקדמתו הרות בספרא אמרו כלים שנטמאו עולין מידי טומאתן בו ביום ובספ"ה פרה שנינו כל הטעון ביאת מים מד"ס וכו' לאחר ביאתו מותר בכולן:

נפלו עליו וכו' עד ה"ז טהור. בפ"ג דמקואות: נפלו על ראשו וכו' וכן אם בא ראשו כו'. תוספתא פ"ג דמקואות ויש חסרון לשון בספרי רבינו מעט וכך היא הנוסחא הנכונה או שנפלו על רובו ולא על ראשו או שנפלו על ראשו בלבד מלמעלה:

ג הבא מראשו וכו'. בעיא בפרק שני דגיטין (דף ט"ז) ופסקה לקולא דמידי דרבנן הוא:

ד היו שלשת הלוגין וכו'. תוספתא פ"ג דמקואות ופ"ז דפרה:

שלשת לוגין אלו וכו'. שם:

ה בראשונה היו מניחין וכו'. פ"ק דשבת (דף י"ד). ומ"ש ולא עוד אלא מי שהיו ידיו טהורות וכו' עד שהם דברי הכמה מטמאין את הידים. פ"ג דידים וכת"ק:

ו ומ"ש כשהם מחוברים לספר וכו'. בפרק כל כתבי [קט"ז.]:

ז תרגום שבעזרא וכו' עד ובדיו. בפרק רביעי דידים:

ח הכותב הלל ושמע וכו' עד אינם מטמאים

פרק תשיעי

א בא [א]ראשו ורובו במים שאובין או שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים שאובין הרי הוא כשני לטומאה עד שיטבול. ואם נגע באוכלין עשאן שלישי. ואם נגע במשקין טמאים עשאן תחילה לטמא אוכלים ומשקין אחרים אבל לא כלים. ומפני מה גזרו טומאה על אדם זה. מפני שהיו טבולי יום טובלין במערות שמימיהן רעים ואח"כ היו רוחצין שאובים יפים דרך נקיות ופשט המנהג כך עד שהיו רוב העם מדמים שמים שאובים שרוחצין בהן באחרונה הן שמטהרין טבילה שבמי מקוה והיו טובלין בזלזול בלא כוונה. ולפיכך גזרו שכל שבא ראשו ורובו במים שאובים או שנפלו על ורובו נטמא ונעשה כשני לטומאה. אפילו טהור שאינו טבול יום אם נפלו על ראשו ורובו שלשת לוגין מים שאובין או ראשו ורובו במים שאובין ה"ז כשני לטומאה עד שיטבול. טבל אינו צריך הערב שמש מפני שעיקר טומאה זו מדבריהן. אוכל אוכלין טמאים והשותה משקין טמאין וטבל אינו צריך הערב שמש וכן כלים שנטמאו במשקין כיון שמטבילן טהרו ריכין הערב שמש מפני שטומאת אלו עיקרן מדבריהן: **ב** מי שנפלו עליו ג' לוגין מים שאובין משני כלים או משלשה תחיל השני עד שלא פסק הראשון מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין. נפלו מארבעה כלים אין מצטרפים ואע"פ שהתחיל י שלא פסק זה ה"ז טהור. נפלו על ראשו אבל לא על רובו או שנפלו על רובו ולא על ראשו או שנפלו על ראשו בלבד לה ועל רובו נפלו מן הצד או מלמטה ה"ז טהור עד שיפלו על ראשו ועל רובו הסמוך לראשו כדרכו. וכן אם בא ראשו שאובין ולא בא רובו או בא רובו ולא בא ראשו או שבא ראשו בלבד ובא משאר גופו ורובו במים שאובין מלמטה הצד ה"ז טהור עד שיבא ראשו ורובו הסמוך לראשו כדרכו: **ג** הבא מראשו ורובו החצי במים שאובין ונפלו על החצי מים שאובין הואיל וחציו בנפילה וחציו בביאה טהור: **ד** היו שלשת הלוגין שנפלו עליו או שבא בהן מקצתן שאובין תן אינן שאובין או שנתערב בהן יין דבש וחלב ה"ז טהור עד שיהיו השלשה כולן מים שאובין. שלשת לוגין אלו שנפלו טהור או שבא בהן וטמאוהו כיון שנעשה כשני לטומאה הרי המים האלו טמאין שהרי נגעו בשני והרי אלו המים אומרין טהור טמאנו אותו וטימאנו: **ה** בראשונה היו מניחין ככרות של תרומה בצד הספרים ואומרים זה קודש וזה קודש העכברים וקורעין את הספרים לפיכך גזרו שכל תרומה שתגע באחד מכתבי הקדש נטמאת והרי היא כשלישי לטומאה נגעו בשני ונמצאו כל כתבי הקדש פוסלין את התרומה כשני. ולא עוד אלא מי שהיו ידיו טהורות ונגע באחד מכתבי ש נעשו ידיו שניות ומטמאין את התרומה ואת המשקין ואע"פ שאין הידים מתטמאות אלא מראשון לטומאה כמו רנו הן מתטמאות מן הספר: **ו** רצועות תפילין עם התפילין וגיליון שבספר שלמעלה ושלמטה שבתחלה ושבסוף כשהן רין לספר. וספר שנמחק ונשתייר בו שמנים וחמש אותיות. ומגילה שכתוב בה מן התורה שמנים וחמש אותיות כפרשת בנסוע הארון הרי אלו מטמאין את הידים. ולא דברי תורה בלבד אלא כל כתבי הקדש אפילו שיר השירים וקהלת דברי חכמה מטמאין את הידים: **ז** תרגום שבעזרא ושבדניאל הרי הוא מכלל כתבי הקדש. אבל תרגום שכתבו עברית ית שכתבו תרגום או שכתב כתבי הקדש בכתב עברי אינן מטמאין את הידים עד שיהיו כתובים אשורית על העור י: **ח** הכותב הלל ושמע לתינוק להתלמד בו אע"פ שאינו רשאי הרי אלו מטמאין את הידים: **ט** המשיחות והרצועות שתפרן

א סמג שם : [נ"א כשנולה]

משנה למלך

א הבא ראשו ורובו במים שאובים וכו'. הנה שתי גזירות אלו הובאו בפ"ק דשבת (דף י"ג) וכתבו התוספות וא"ת ת"ל שהוא טבול יום וי"ל דנ"מ דאפי' העריב שמשו פוסל עד ויטבול ואפשר שלזה כיון רבינו כמ"ש בחלוקה הראשונה עד שיטבול. אבל יותר נ"ל לומר דכוונת יא לרמוז דלא בעי הערב שמש וכמ"ש בסוף דבריו מפני שטומאות אלו עיקרן מדבריהם. עוד וספות וא"ת מ"ש דטהור לא גזרו כי אם בנפל ולא גזרו נמי בביאה כמו בטבול יום. ונראה טהור לא רצו לגזור יותר אלא דוקא בנפילה כמו שרגילים להפיל עליהם מים שאובים אחר במים סרוחים והיו נותנים עליהם שלשה לוגין מים שאובים ע"כ. וכ"כ בפ"ב דגיטין (דף ט"ז) ול יום גזרו בביאה וכ"ש בנפילה אבל טהור דוקא בנפילה וכ"כ הר"ש פ"ג דמקואות מ"ד. אך ולק בדין זה שהרי כתב אפילו טהור כו' אם נפלו על ראשו וכו' או שבא ראשו ורובו ה"ז כשני . עוד אני מסתפק בדינים אלו בשיעור זה דשלשה לוגין לפי שלא ראיתי שנזכר שיעור זה כי אם אבל בביאה לא הוזכר שיעור. והנה בסוף זבים הנן הבא ראשו ורובו במים שאובים וטהור שנפלו ו שלשה לוגין מים שאובים וכן בפ"ק דשבת ובפ"ב דגיטין שהביאו משנה זו הביאו אותה כסדר א הזכירו שלשה לוגין כי אם בנפילה. ואין לומר שהחילוק הוא בין טבול יום לטהור דבטהור לא אם בשלשה לוגין אבל בטבול יום לא הא ליתא וכמבואר בדברי רבינו דבין בטבול יום בין נקט שיעור זה דשלשה לוגין בנפילה. וראיתי בתיו"ט בסוף זבים שכתב ומסתבר דבא ראשו וכו' שה לוגין היא כיון דהא בהא תליא וכן מוכיח לשון הרמב"ם כו'. עוד הביא ראיה ממ"ש בסוף נדה דגרים בש"ס ונתנו ע"ג שלשה לוגין כו'. וגירסא זו דהרא"ש כך היא גירסת ת בפ"ק דשבת ופ"ב בגיטין. אך עדיין אני סבור לומר דודאי עיקר הגזירה היתה שהיו מפילים על עצמם שלשה לוגין שזהו השיעור לפי שרוצה להפיל על עצמו כדי להעביר הסרחון וגזרו בנפילה בזה השיעור אך בביאה אפשר דאפילו פחות מזה השיעור דכל שהוא דרך ביאה לא נתנו חז"ל שיעור ודברי רבינו הכי דייקי שהוא מחלק בין נפילה לביאה (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פי"ג מהלכות פרה אדומה דין י"א). הן אמת שדברי רבינו שבדין ד' פשטן נראה דבין בביאה ובין בנפילה השיעור הוא שלשה לוגין. ומ"מ יש לדחות דלא קאי אלא למאי דסמיך ליה דהיינו שנפלו עליו. שוב ראיתי בפ"ק דמכות (דף ד') דאמרינן חבית מלאה מים שנפלה לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה חיישינן לשלשה לוגין שלא יהיו במקום אחד. ופירש"י לא עלתה לו טבילה שמא כל מים שהיו בחבית עומדות יחד ושמא בא זה ראשו ורובו במים שאובים וזה אחד מן הפוסלים את התרומה. והנראה דרש"י ס"ל שדין זה לא נאמר כי אם אתרומה משום דלחולין הא קי"ל דמקוה שיש בו ארבעים סאה ונפלו בו שלשה לוגין לא פסלוהו ופשיטא דלא גרע ים הגדול ממקוה שלם אלא דהכא משום לאו דתרומה נגעו בה דנקי שהטבילה היא כהוגן מ"מ איכא למיחש שמא בא ראשו ורובו בשלשה לוגין מים שאובים. ולפ"ז יש ללמוד מסוגיא זו דאף בביאה נאמר שיעור זה דשלשה לוגין. וא"ת מאי איריא דנקט הטובל שם לא עלתה לו טבילה דמשמע דמיירי בשהיה טמא כבר כיון דלא מיירי אלא לתרומה לימא דאפילו טהור שטבל שם פוסל את התרומה וי"ל דס"ל לרש"י כר"י דבטהור לא גזרו כי אם בנפילה ולא דרך ביאה ודין זה לא שייך כי אם דרך ביאה כמבואר ועיין לקמן פ"ו מהלכות מקואות דין י' כמ"ש מרן ז"ל:

ח נעשו ידיו שניות כו'. תנן בספ"ו דכלים משנה ו' כל הספרים מטמאים את הידים חוץ מספר העזרה ופירש הרע"ב ס"א שכ"ג קורא בו ביוה"כ דליכא למיחש שמא יגיח אוכלין

שתפרן לספר אע"פ שאינו רשאי לקיימן כל זמן שהן מחוברין לספר מטמאין את הידים: י תיק של ספר ומטפחות ספרים בזמן שהן תפורות מטמאין את הידים. אבל הברכות אע"פ שיש בהן מאותיות של שם ומעניינים הרבה של תורה אינן מטמאין את הידים: יא ספרי המינים אינן מטמאין את הידים. פרשת סוטה הואיל ולמחיקה עומדת אינה מטמאה את הידים:

פרק עשירי

א כל *המתטמא באב מאבות הטומאות בין אדם בין כלים הרי הוא ראשון לטומאה כמו שביארנו עד שיטבול. טבל הרי הוא כשני לטומאה עד שיעריב שמשו שנאמר במים יובא וטמא עד הערב וטהר הכתוב קרא לטבול יום טמא: ב אחד טבול יום מטומאה חמורה כגון שטבל מזיבות מטומאת מת וצרעת ואחד טבול יום מטומאת שרץ וכיוצא בו כל הטעון הערב שמש בין אדם בין כלים בין מדברי תורה בין מדברי סופרים הרי הוא כשני לטומאה עד שיעריב שמשו: ג *טבול יום פוסל אוכלי תרומה ומשקה תרומה ואוכלי הקדש ומשקה הקדש פוסל הכל. כיצד טבול יום שנגע באוכלין של תרומה עשאן שלישי לטומאה מפני שהוא שני וכן אם נגע במשקין של תרומה טמאין והרי הן שלישי לטומאה נגע טבול יום במשקין של קדש טימאן והרי הן רביעי לטומאה וכן אם נגע באוכלי הקדש עשאן רביעי אבל אם נגע באוכלין חולין ומשקה חולין הרי הן טהורין. ודין מחוסר כפורים וטבול יום בנגיעת הקודש אחד הוא. הרי נתבאר לך מכל אלו הדברים שאין שם משקין שניות לעולם אלא המשקין תחילה לעולם חוץ ממשקין שנגע בהן טבול יום שהן שלישי אם היו תרומה או רביעי אם היו קדש: ד כל המטמאין בין חמורין בין קלין משקין היוצאין מהן כגון רוקן ומימי רגליהן הרי הן כמשקין שנגעו בהן אלו ואלו ראשון לטומאה כמו שביארנו חוץ מזב וחבריו שמשקין היוצאין מהן אב טומאה ומשקין שהזב וחבריו נוגעין תחלה. אפילו אוכל אוכלין טמאין או שותה משקין טמאין המשקין היוצאין ממנו קודם שיטבול כמו המשקין שנגע בהן תחילה. וכן טבול יום משקין היוצאין ממנו כמשקין שהוא נוגע בהן שאין מטמאין אחרים כלל אלא אם נגע במשקה ו[...] הרי הן טהורין ואם נגע במשקה תרומה הרי הן שלישי ואם נגע במשקה קדש הרי הן רביעי: ה ועתה יתבאר לך שאין ש[...] שבתרומה ולא רביעי שבקדש מטמא משקה אחר או אוכל אחר. ואין צ"ל שאין מטמאין כלים. לפיכך קדירה שמליאה מ[...] ונגע בה טבול יום אם היה משקה חולין הכל טהור. ואם היה משקה תרומה המשקין פסולין והקדירה טהורה. ואב[...] ידיו טמאות המשקה טמא בין משקה תרומה בין משקה חולין. וזה חומר בידים מבטבול יום. וחומר בטבול יום מב[...] טמאות. שספק טבול יום פוסל מספק וספק הידים טהור כמו שיתבאר: ו אחד טהור שהיו ידיו טמאות או טבול יום ש[...] טמאות ה"ז מטמא משקה חולין ועושה אותן תחלה לטמא אוכלין ומשקין כמו שביארנו. ומאחר שמשקה שיצא מנ[...] יום כמשקין שנגע בהן. טבול יום שנפל מרוקו או ממימי רגליו על ככר של תרומה ה"ז טהור מפני שהן כמשקין שנגע ב[...] ז מכל אלו הדברים שהקדמנו לבארם אתה למד שהאדם יהיה אב לטומאה ויהיה ראשון לטומאה מדברי תורה. ולעול[ם] [...] יהיה האדם שני אלא מדברי סופרים והוא האוכל אוכלין טמאים או השותה משקין טמאין או הבא ראשו ורובו במים שא[...] שכל אלו כשני לטומאה מדבריהם. וכן שאר כל הכלים חוץ מכלי חרס יהיו אב טומאה ויהיו ראשון לטומאה מדברי תורה. [...] יהיה הכלי לעולם שני לטומאה אלא מד"ס שאם יטמא במשקין טמאים יהיה שני מדבריהן כמו שביארנו: ח כבר ביארנו ש[...] חרס לא יהיה אב טומאה לעולם לא מדברי תורה ולא מד"ס. ויהיה ראשון לטומאה מדברי תורה ושני מדבריהן אם נ[...] במשקין

א כמ"ג שם: [עיין מ"ש על הגליון לעיל בפ"ה מה' מטמאי משכב]

מטמאים את הידים שם בתוספתא פ"ב: יא ומ"ש ספרי המינים וכו'. שם במשנה ובתוספתא. ומ"ש פרשת סוטה וכו'. ירושלמי פ"ב דסוטה:

פ"י א כל המתטמא וכו' טבל הרי הוא כשני לטומאה וכו'. בסוף זבים מני טבול יום בהדי הנך דפוסלים את התרומה ופ"ק דפסחים (דף י"ד) אמרו שמן שנפסל בטבול יום מאי הוי שלישי. ומ"ש הכתוב קרא לטבול יום טמא. בפ"ק דשבת (דף י"ד ע"ב) טבול יום דאורייתא הוא דכתיב ובא השמש וטהר:

ב אחד טבול יום. בתוספתא דטהרות פ"ק אחד טבול יום מטומאה חמורה ואחד טבול יום מטומאה קלה ואפילו טבול יום מן הזב ומן הזבה הרי הוא כטבול יום מן השרץ כך היא הגירסא הנכונה וכתבה רבינו בהקדמתו לסדר טהרות. ובפרק כשם (דף כ"ט) אמרו מה לטבול יום שכן אב הטומאה ואיתי מטבול יום דשרץ: כל הטעון הערב שמש בין אדם וכו' הרי הוא כשני לטומאה. כלומר ואם נגע בחולין טהור דאין שני עושה ג' בחולין כדאיתא בפרק כשם (דף כ"ט ל') ואם נגע בתרומה פוסל ואינו מטמא דתנן בפרק שני דטבול יום קדירה שהיא מליאה משקים ונגע בה טבול יום וכו' המשקים פסולים והקדרה טהורה ואם היה משקה חולין הכל טהור ובתוספתא דטבול יום פ"ב שנינו טבול יום אינו מטמא משקה חולין ופוסל אוכלי תרומה. ועל מ"ש רבינו בין מד"ס הוא תמיהא לי מדתנן בפרק י"א דפרה דטעון ביאת מים מד"ס לאחר ביאתו מותר בכולן אלמא דטבול יום של ד"ס מותר אף בתרומה ובקדש מיד ואינו טעון הערב שמש ואפשר לומר דיש בטומאות של דברי סופרים שטעונין הערב שמש ויש שאינם טעונים וצ"ע:

ג טבול יום פוסל וכו'. בריש פרק ב' דמעילה (דף ח') אהא דתנן נמלקה הוכשרה להפסל בטבול יום להפסל אין אבל לטמויי לא מתניתין מני רבנן היא דתניא טבול יום אבא שאול אומר תחילה לקדש רבי מאיר אומר מטמא את הקדש ופוסל את התרומה והכ"א כשם שהוא פוסל משקה תרומה ואוכלי תרומה כך הוא פוסל משקה קדש ואוכלי קדש ומפרש טעמא דחכמים משום דכיון דטבל קלשא טומאה פסול משוי טמא לא משוי כלומר ואינו כשאר שני שמטמא ג' בקדש ודבר ידוע שכשאומר פסול עניינו שלא יטמא זולתו וכמבואר בדברי רבינו בריש פ"א ובפי"א דפרה תנן דטעון ביאת מים מן התורה לאחר ביאתו פוסל בקדש ובתרומה

ובתרומה אליבא דחכמים ומותר בחולין ובפ"ח דפרה תנן כל הפוסל את התרומה [...] משקים להיות תחילה לטמא אחד ולפסול אחד חוץ מטבול יום:

ד כל המטמאים וכו'. בטבול יום רפ"ב משקה טבול יום כמשקים שהוא נוגע [...] אלו ואלו אינם מטמאים תאמר כל הטמאים בין קלים בין חמורים משקים ה[...] הם כמשקים שהוא נוגע בהם אלו ואלו [...] חוץ מן המשקה שהוא אב הטומאה ו[...] כסוי הדם (דף פ"ח) ביארו ואמרו קלי[ם] [...] חמורים זב וכלל רבינו בכלל טמאים אוכל אוכלים טמאים שאחר שבינו [...] הטמאים משמע דכללא כייל גם לזה ו[...] שאמרו קלים שרץ לאו דוקא שרץ אלא ל[...] נקטיה. ומ"ש רבינו וכן טבול יום וכו' נגע במשקה תרומה הרי הם שלישי כלומר שמה ששנינו אינם מטמאים היינו דכל חד כדיניה דחולין אינם מטמאים טהורים ותרומה הויא שלישי וקדש רביעי אין מטמאין ליתנא דכייל לכולהו טהורים ואיכא פסולים: ודע שמצאתי בספר מוגה ואם נגע במשקה קדש [...] מחוסר כפורים הרי הן רביעי ושפשטא שרבינו סובר שמחוסר כפורים פוסל את בנגיעה כמו טבול יום כדמשמע בר"פ [...] יום וכמ"ש רבינו בהקדמתו לסדר [...]:

ה ועתה יתבאר לך שאין שלישי שב[...] וכו'. בפ"ב דטהרות הראשון שבתרומה טמא ומטמא השלישי פסול [...] מטמא הרביעי נאכל בנזיד הקדש הראשון ושלישי שבקדש טמא ומטמא הרביעי ואינו מטמא החמישי נאכל בנזיד הקדש ו[...] בפ"ק דפסחים (דף י"ז) ובפ"ב דחולין (ד ל"ה): לפיכך קדירה וכו' עד הידים טהור. פרק שני דטבול יום ו[...] מבוארים בטעמא דטבול יום הוא כשני ו[...] עושה שלישי בחולין אבל פוסל הוא את ה[...] אבל הקדרה לא נטמאה דמשקים שנגע [...] טבול יום לא הוו תחילה ואינם מטמאין כמו שנתבאר בפ"ז שהוא דעת רבינו [...]

ו אחד טהור וכו'. פשוט הוא:

ומאחר שמשקה וכו'. משנה בסוף כד[...] ע"א ע"ב):

ז מכל אלו הדברים וכו'. שהאדם יהי[ה] [...] הטומאה ויהיה ראשון וכו'. [...] בפ"ה מהלכות טומאת מת ובהלכות [...] משכב:

ח כבר ביארנו שכלי חרס לא יהיה אב [...] לעולם. פ"ה מהלכות טומאת האוכלים

משנה למלך

של תרומה אלא מפני מורא ושיבותו ולא ידעתי למה השמיט רבינו דין זה מאחר שהיא משנה שלימה בלא מחלוקת. שוב ראיתי להר"ש שכתב די"א כפר שכתב עזרא ואפשר שזהו דעת רבינו ז"ל ומשום דהוי מלתא דלא שכיחא השמיטו ועיין במ"ש רבינו בפירוש המשנה וצ"ע:

פ"י ב כל הטעון כו'. מ"ש מכן ויש שאינן טעונים הערב שמש כו' עיין ריש פירקין דלעיל:

במשקין כשאר הכלים. ולא יהיה האדם ולא הכלים שלישי ולא רביעי לעולם לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים: **ט** האוכלים לא יהיו אב טומאה לעולם לא מדברי תורה ולא מדבריהם. ויהיו ראשון ושני מדברי תורה שהאדם או הכלי שהוא ראשון לטומאה אם נגע באוכל עשאוהו שני והאוכלין יהיו שלישי ורביעי לטומאה מדבריהן בלבד: **י** המשקין יהיו אב טומאה מדברי תורה. כגון מי חטאת ורוק הזב ומימי רגליו. ויהיו ראשון לטומאה מדברי תורה כגון שנגעו באב מאבות הטומאות. וכן אם נגעו המשקין בולד הטומאה בין אדם בין כלים נטמאו מדברי תורה והרי הן כראשון לטומאה לטמא אחרים מדבריהן. וכן אם נגעו בשני בין אדם בין כלים בין באוכלין נעשו ראשון לטמא אחרים מדבריהם כמו שביארנו. ויהיו המשקין שלישי ורביעי מדבריהם. כיצד אם נגע טבול יום במשקה תרומה עשאהו שלישי ואם נגע במשקה קדש עשאהו רביעי. ואין אתה מוצא משקין שניות לעולם ולא משקה שאינו תחלה חוץ ממשקה טבול יום או מחוסר כפורים בקדש כמו שביארנו שהוא פוסל מדבריהם ואינו מטמא׳

פרק אחד עשר

א כל מקום שנאמר באוכלין פסול הוא שיהיה האוכל עצמו טמא ולא יטמא אוכל אחר. אלא אם נגע באוכל אחר הרי הוא טהור: **ב** הראשון שבחולין טמא ומטמא. השני פסול ולא מטמא ואין שני עושה שלישי בחולין. ומניין לאוכל שני שהוא פסול בחולין שנאמר וכלי חרש אשר יפול מהן אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא. נמצא השרץ אב וכלי חרס שנפל השרץ לאוירו ראשון והאוכל שבכלי שני והרי הוא אומר יטמא. וכן שרץ שנפל לאויר התנור הפת שנייה שהתנור ראשון: **ג** הראשון והשני שבתרומה טמאים ומטמאים. השלישי פסול ולא[...] ואין שלישי עושה רביעי בתרומה. מניין לאוכל שלישי שהוא פוסל בתרומה שנאמר ובא השמש וטהר ואחר יאכל [...]דשים נמצא טבול יום אסור בתרומה עד שיעריב שמשו ואם נגע בה פסלה וטבול יום כשני לטומאה הוא. הא למדת שהשני [...] שלישי בתרומה: **ד** הראשון והשני והשלישי בקדש טמאין ומטמאין. הרביעי פסול ואינו מטמא ואין רביעי עושה חמישי [...]. ומניין לשלישי בקדש שהוא טמא שנאמר והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל וכבר קרא הכתוב לשני טמא שנאמר [...]שר בתוכו יטמא הא למדת שבשר הקדש שנגע בשני נטמא וישרף. ומניין לרביעי בקדש שהוא פסול. מק"ו ומה מחוסר [...]ים שהוא מותר בתרומה אסור בקדש עד שיביא כפרתו השלישי שהוא פסול בתרומה אינו דין שיעשה רביעי בקדש. החמישי טהור: **ה** בשר תאוה אף על פי שהוא טהור נזרו עליו שיהיה כשלישי לטומאה מטמא את הקדש ואינו [...]את התרומה. ויראה לי שלא גזרו עליו אלא כדי שלא יערבוהו עם בשר הקדש ויבואו לטעות ולשגוג בו וידמו שהבשר זה [...]חול והוא קדש ויאכלנו בטומאה: **ו** חיבורי אוכלין ע"י [...]ן הרי הן חיבור לטמא טומאת אוכלין *והדבר ספק אם [...]ים כגוף אחד למנות בהן ראשון ושני ושלישי. או חושבים [...]אוכל שנגעה בו הטומאה ראשון והאוכל המחובר לו שני: **ז** השני שבחולין פוסל אוכלי תרומה ועושה אותן שלישי. ואם [...]משקה חולין טימאן ואצ"ל אם נגע במשקה תרומה או במשקה קדש שהוא מטמא את הכל: **ח** השלישי שבתרומה שנגע [...]לי קדש פסלן ונעשו רביעי. ואם נגע במשקה הקדש טימאן ונעשו תחלה. אבל אם נגע שלישי שבתרומה במשקה [...]מה הרי הוא טהור. וכן רביעי שבקדש *אם נגע [...]שקה קדש הרי זה טהור: **ט** חולין שנעשו על טהרת תרומה

השגת הראב"ד

*והדבר ספק. א"א אינו כן אלא כבר פשוטה בזבחים שאין מונין בו ראשון ושני:

השגת הראב"ד

*אם נגע במשקה קודש ה"ז טהור. א"א זה שיבוש שהרי אמרו השלישי שבכולן מטמא משקה קודש ופוסל אוכלי קודש מדקאמר מטמא אלמא שהוא משקה נמי פוסל למשקה אחריני דקודש או אפילו לאוכלי קודש:

כסף משנה

[...]כלים לא יהיו אב טומאה לעולם וכו'. מבואר בפ"ו מהלכות אלו: [...]אתה מוצא משקין שניות לעולם וכו'. חזר לכתוב כן לאפוקי ממ"ש בקצת [...]נוסחאות בסוף פ"ק דפסחים (דף י"ז ע"ב) ככה בבשר שנטמא במשקים שניות [...] מחמת שרץ וסובר רבינו שהוא משום סופר כמ"ש בהקדמתו לסדר טהרות:

א כל מקום שנאמר באוכלים פסול וכו' הראשון שבחולין וכו'. [...]ק שני דטהרות ואיתא בפ"ב דחולין [...] ל"ה) ופ"ק דפסחים (דף ט"ז): [...] שני עושה ג' בחולין. בפ"ב דטהרות [...] ופרק י"א דפרה ופ"ק דנדה (דף ז') [...]כסה (דף ל') אמרו דכ"ע אין שני עושה [...]ולין ובפ"ב דחולין (דף ל"ג ל"ד) כולה [...]הכי רכשא וכן בחגיגה (דף כ"ד) [...] שם: ומנין לאוכל שני שהוא פסול [...]כו'. משנה פרק כשם (דף כ"ז ע"ב) [...]. ומ"ש וכן שרץ שנפל וכו'. פ"ח דכלים [...]פ"ק דפסחים (דף כ') ופרק שולין (דף קל"ח ע"ב): [...]שון והשני שבתרומה טמאים ומטמאין וכו'. בפ"ב דטהרות: [...]כל ג' וכו'. פרק הערל עלה ע"ד: [...]שון והשני וכו'. פ"ב דטהרות שם: ומנין לשלישי בקדש וכו' עד [...]שיעשה רביעי בקדש. פרק כשם (דף [...]) ופ"ק דפסחים (דף י"ח ע"ב) ופרק הומר בקדש (דף כ"ד): [...] תאוה וכו'. בתוספתא דנדה פ"ט. [...] ומ"ש רבינו מטמא את הקדש מאחר [...]תרומה לא היה לו לטמא את הקדש [...]דלשון מטמא דנקט לאו דוקא אלא [...]מר שפוסל את הקדש וליתא דתוספתא [...] דוקא זה דעת הר"י קורקוס ז"ל. ואין [...]שנו בתוספתא חזרו וגזרו כנבילה עצמה [...]מטא נראה שגזרו והחמירו עליו בקדש [...]ין לתרומה שייכות בזה יותר מהחולין: [...]רי אוכלים וכו'. בס"פ טבול יום בעא רבי זירא מרבי אמי בר חייא וכו' [...] חיבורי אוכלים על ידי משקים חיבור [...]קלה ואינו חיבור לטומאה המורה מונין [...]ון ושני או אין מונין בו ראשון ושני [...]יכא דמטמא אדם מונין בו ראשון ושני [...]א אדם אין מונין בו ראשון ושני ופירש [...]בורי אוכלין וכו' ומשמע דפשט ליה [...]אוכלים שנים מטמאים אדם אין מונים [...]ן ושני. וזהו שכתב הראב"ד והדבר [...]א אינו כן אלא כבר פשוטה בזבחים [...]ים בו ראשון ושני עכ"ל. וטעם רבינו נראה

נראה שהוא מדגרסינן בפרק הקומץ רבה (דף כ"ד) בעי רבי ירמיה צירוף כלי וחבור מים וכו' וכיון דהא דמיא להך וסלקא בתיקו ה"ה לאידך ואע"ג דרבי אמי בר חייא פשטה מ"מ מידי ספיקא לא נפקא. ונראה מדברי רבינו דהכי קא מיבעיא ליה אי חשיבי שני האוכלים שחיברם המשקה כגוף א' ואם נגע שרץ באחד מהם ה"ל תרווייהו ראשון והנוגע באוכל שבצד האחר הוי שני או דילמא אע"פ שהמשקה מחברם מ"מ היינו להיות אוכל שבצד זה טמא אע"פ שלא נגע בו השרץ ומכל מקום אינו נחשב כאילו נגע בו השרץ ודיינו שנחשוב אותו כאילו נגע באוכל שנגע בו השרץ דהוה ליה שני והאוכל הנוגע בו שלישי: **ז השני** שבחולין וכו'. בפ"ב דטהרות שני שבחולין מטמא משקה חולין ופוסל לאוכלי תרומה. ומ"ש אם נגע במשקה חולין טמאין. איני יודע למה לא כתב שנעשו תחילה כמ"ש בבא שאחר זו:

ח השלישי שבתרומה וכו'. שם השלישי שבתרומה מטמא משקה קדש ופוסל לאוכלי קדש. ומ"ש אבל אם נגע שלישי שבתרומה במשקה תרומה הרי הוא טהור. הכי משמע מדלא קתני ופוסל אוכלי קדש ומשקה תרומה. ומ"ש וכן רביעי שבקדש אם נגע במשקה קדש ה"ז טהור. שם הראשון והשני והשלישי שבקדש טמאים ומטמאים הרביעי פסול ואינו מטמא. וכתב הראב"ד אם נגע במשקה קדש ה"ז טהור א"א זה שיבוש שהרי אמרו השלישי שבכולן וכו'. והיא משנה בפ"ב דטהרות ופשטה מוכיח כדברי הראב"ד ואפשר לומר לדעת רבינו דמאי מטמא משקה קדש דקאמר פוסל משקה קדש וכעין מה שפי' רבינו שמשון בפרק הנזכר גבי הראשון שבחולין טמא ומטמא השני פסול ואינו מטמא הראשון והשני שבתרומה טמאים ומטמאים השלישי פסול ואינו מטמא הראשון והשני והשלישי שבקדש טמאים ומטמאים הרביעי פסול ואינו מטמא דטמא ומטמא דקתני בכולהו היינו טמא ופוסל ומטמא לאו דוקא נקט וכן נמי הא דקתני בכולהו פסול ולא מטמא היינו פוסל ולא פוסל. ומ"ש הראב"ד ההוא משקה נמי פוסל משקה אחריני לא דק דמשקה הנוגע במשקה אחר עושהו תחילה כמו שנתבאר בפ"י: **ט חולין** שנעשו וכו'. בפרק ב' דטהרות ר"א אומר האוכל אוכל ראשון וכו' רבי יהושע אומר האוכל אוכל ראשון ואוכל שני שני שלישי שני לקדש ולא שני לתרומה בחולין שנעשו לטהרת תרומה ומייתי לה בפ"ב דחולין (דף ל"ג ע"ב) ופירש"י בחולין שנעשו על טהרת תרומה כלומר האי אוכל ראשון שני ושלישי בחולין מיירי וכו' ובאי זה אוכל חולין אשה מוצא שלישי הא שני לא עביד שלישי בחולין

משנה למלך

ו חיבורי אוכלין וכו'. מ"ש מרן ועטם רבינו נראה שהוא וכו'. עיין לקמן פי"ב דין ט' ועיין בברכת הזבח (דף ע"א ע"ב ודף נ"ס סוף פ"ג): **ח וכן** רביעי בקדש וכו'. עיין בדרש סוטה (דף ל"ד ע"ב) שהארין בזה ודו"ק:

תרומה השלישי שבהן פסול כתרומה. ואם נגע בקדש אינו עושהו רביעי ואפילו משקה קדש אינו פוסל. וחולין שנעשו על טהרת הקדש *השלישי שבהן טהור כחולין: **י** האוכל רביעי שבקדש אסור לו לאכול את הקדש ומותר ליגע בקדש ואינו פוסלו. אפילו תבשיל שנתערב בו הקדש ואין בו כזית בכדי אכילת פרס הרי זה לא יאכל ברביעי של קדש אלא *בחמישי שהוא טהור כמו שביארנו: **יא** האוכל שלישי שבתרומה עצמה או של חולין שנעשו על טהרת תרומה ה"ז אסור לאכול את התרומה עד שיטבול. ומותר ליגע בתרומה והרי היא טהורה. באכילה עשו מעלה בנגיעה לא עשו מעלה. בד"א בתרומה עצמה אבל תבשיל שנתערבה בו תרומה אם אין שם כזית בכדי אכילת פרס הרי זה מותר לאכול מאותו תבשיל כדרך שמותר ליגע בתרומה: **יב** האוכל שלישי שבתרומה או של חולין שנעשו על טהרת התרומה אע"פ שהוא טהור לנגיעת תרומה הרי הוא כשני לעניין קדש שטהרת תרומה טומאה היא אצל הקדש. אבל האוכל שלישי שבחולין שנעשו על טהרת הקדש הרי הוא טהור שאין לך דבר שעושה רביעי בקדש אלא קדש מקדש בלבד: **יג** כל קדש האמור בעניין טומאת אוכלין ומשקין הוא קדשי מקדש המקודשין כגון בשר קדשי קדשים. ובשר קדשים קלים. וחלות תודה ורקיקי נזיר שנשחט עליהן הזבח; והמנחות שקדשו בכלי. ושתי הלחם ולחם הפנים משקרמו בתנור. אבל חלות תודה ורקיקי נזיר שלא נשחט עליהן הזבח. והמנחות שלא קדשו בכלי. אינן לא כקדש ולא כחולין אלא כתרומה: **יד** החלה והבכורים ותשלומי תרומה *[וחומשה] הרי הן כתרומה: **טו** הטבל. והמדומע. וגידולי תרומה. ומעשר שני וראשון. ועיסה הטבולה לחלה. הרי הן כחולין והראשון טמא בהן והשני פסול ואין בהן שלישי: **טז** כל דבר שודאו מטמא את החולין מן התורה גזרו על ספיקו בחולין

*[כן הוא בכ"א]

השגת הראב"ד

*השלישי שבהן טהור כחולין. א"א זה הלשון תפס הדרך המסוכסכת בסירים והניח הדרך הסלולה כי רוב הסוגיא של חולין והסוגיא של מסכת נדה וסתם משנה של מסכת חגיגה כולן חולין שנעשו על טהרת הקודש כקדש דמו והוא תפס דברי יחיד הוא ר"נ דס"ל כחולין דמו והוא אמר לה הכא ואמר לה נמי התם בחומר בקדש:

*אלא בחמישי שהוא טהור. א"א אומר אני שהחמישי אפילו עם הקדש עצמו נאכל ושתי הבבות האחרונות לא נאמר בהן נזיד אלא מפני סבבא הראשונה שהוא דוקא דמיירי בחולין שנעשו על טהרת תרומה דאית בהו שלישי אבל הבבות האחרונות אין בהם לא רביעי בתרומה ולא חמישי בקדש:

כסף משנה

כחולין אתה מוצאו בחולין שנעשו על טהרת תרומה. **ומ"ש ואם נגע בקדש אינו עושהו** רביעי ואפילו משקה קדש אינו פוסל. ומ"ש וחולין שנעשו על טהרת הקדש וכו'. כתב הראב"ד א"א זה הלשון תפס הדרך המסוכסכת בסירים וכו'. ביאור הדברים דבפ"ב דחולין (דף ל"ג) תנן השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהם דם כשרים ונאכלים **בידים מסואבות** לפי שלא הוכשרו בדם. ובגמרא טעמא דלא יצא מהם דם הא יצא מהם דם אין נאכלים בידים מסואבות אמאי ידים שניות הם ואין שני עושה שלישי בחולין וממאי דבחולין עסקינן דקתני היה (דאילו קדשים היה בקדשים מי איכא וכו') א"ר אלעזר א"ר הושעיא הכא בחולין שנעשו על טהרת הקדש עסקינן ודלא כרבי יהושע וכו' דאמר שלישי ושני לקדש ולא שני לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה על טהרת תרומה אין על טהרת הקדש לא קסבר חולין שנעשו על טהרת הקדש לית בהו שלישי ופי' רש"י על טהרת הקדש כגון אדם הרגיל לאכול קדשים ורוצה להיות רגיל תדיר בשמירת טהרתן ושומר אף החולין מכל טומאות הפוסלות בקדש וכו'. ודלא כרבי יהושע דאמר חולין שנעשו על טהרת הקדש לא פסיל בהו שלישי דבטלה דעתו ואין יכול להתפיס על חולין טהרת הקדש אמר עולא (דף ל"ד) חברייא אמרין בחולין שנעשו על טהרת הקדש ודלא כרבי יהושע ואנא אמינא רבי יהושע היא ולא מיבעיא קאמר ל"מ חולין שנעשו על טהרת הקדש דאמירי דאית בהו ג' אלא אפילו חולין שנעשו על טהרת תרומה נמי אית בהו שלישי מאן חברייא רבה בר בר חנה היא דאמר רבה בר בר חנה אמר ר"י מאי אהדרו ר"א ורבי יהושע אהדדי וכו' א"ל אף אני לא אמרתי אלא בתרומה וכו' אמר רבי זירא אמר רבי אסי א"ר יוחנן א"ר ינאי האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש נעשה גופו שני לקדש איתיביה רבי זירא לרבי אסי שלישי ושני לקדש ואין שני לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה על טהרת תרומה אין על טהרת הקדש לא א"ל לא מיבעיא קאמר והא אף אני לא אמרתי [אלא בתרומה] קאמר אמוראי ניהו ואליבא דר"י. (דף ל"ה) יתיב רב יצחק בר שמואל בר מרתא קמיה דר"נ ויתיב וקאמר האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש טהור לאכול בקדש שאין לך דבר שעושה רביעי אלא קדש מקודש בלבד ופירש"י קודש מקודש קדש גמור שקדש גופו כגון בשר קרבן וכו' אבל שלישי של קדש המקודש בקדושת הפה לא מתיב רמי בר חמא וכו' א"ל הנח לתרומה וכו' אמר רבא מדרסות קאמרת וכו' מתיב רב הונא בר נתן השני שבחולין מטמא משקה חולין ופוסל אוכלי תרומה והשלישי מטמא משקה קודש ופוסל אוכלי קדש בחולין שנעשו על טהרת הקדש תנאי היא דתניא חולין שנעשו על טהרת הקדש הרי הם כחולין ר"א בר' צדוק אומר הרי הם כתרומה לטמא שנים ולפסול אחד ונר"פ חומר בקדש (דף כ' ע"ב) מונה מעלות בקדש מבתרומה ואמר רבי אילא אמר רבי חנינא בר פפא וכו' ראשונות בין לקדש בין לחולין שנעשו על טהרת הקדש אחרונות לקדש אבל לא לחולין שנעשו על טהרת הקדש וגרסינן תו התם (דף כ"ג) רבא סבר לה כי הא דאמר ר"נ אמר רבה בר אבוה וכו' שם ראשונות בין לקדש בין לחולין שנעשו על טהרת הקדש אחרונות לקדש אבל לא לחולין שנעשו על טהרת הקדש ואחת מהאחרונות היא הרביעי בקדש פסול ובפ"ב דחגיגה (דף י"ט ע"ב) על מתניתין דהתם אמר רב מרי שמע מינה חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו ובפ"ק דנדה (דף ו' ע"ב) גבי מעת לעת שבנדה מטמא בין לקדש בין לתרומה דייק מדלא קתני לה גבי מעלות ופריך ר"נ והא תניא לקדש אבל לא לתרומה ומשני לה רבי שמואל בר יצחק [דה"ק] לחולין שנעשו על טהרת הקדש ולא לחולין שנעשו על טהרת תרומה וטעם רבינו משום דהא דקתני חולין שנעשו ע"ג הקדש הרי הם כחולין וכו' משנה בספ"ב דטהרות וכיון דבהם לן תנא דלאו כקדש דמו הכי נקטינן ואע"ג דהתם לן תנא בפרק השוחט (דף ל"ג) דלא כרבי יהושע אין משם ראיה דכקדש דמו משום דהא איכא התם אוקימתא אחריתא שאינה ענין לזה ותו דהא כמה אמוראי דסברי דלא כקדש דמו ורבא דבתרא הוא סבר הכי נקטינן כוותייהו והכי אמר התם גמרא בשלהי נדה (דף ע"א ע"ב) אמתניתין דבראשונה היו אומרים היושבת על דם טוהר מערה מים לפסח חזרו לומר הרי היא כמגע טמא לקדשים אך לחולין לא אלמא חולין שנעשו על כ... הקדש לאו כקדש הם וכתב רבינו בפ"ב דטהרות כ"מ שמצא במשנה זכרון שלישי ב... שנעשו על טהרת הקדש הוא למשנה ראשונה וכיוצא בזה כתב בפ"ב דחגיגה ודבר דהלכה כמשנה אחרונה:

י האוכל וכו'. בפרק ב' דטהרות הא... והשני והשלישי שבקדש פ... ומטמאים הרביעי פסול ואינו מטמא הנ... נאכל בנזיד הקדש ופירושה נלמד ממה שי... בסמוך שאמרו במתניתין דהראשון שב... טמא ומטמא וכו' והשלישי נאכל בנזיד הד... וכתב הראב"ד אלא בחמישי שהוא טהור אומר אני החמישי וכו':

ביאור הדברים דבפ"ב דטהרות שם הראשון שבחולין טמא ומטמא ... פסול ולא מטמא השלישי נאכל בנזיד ה... הראשון והשני שבתרומה טמאים ומט... השלישי פסול ולא מטמא הרביעי נאכל ... הקדש הראשון והשני והשלישי שבקדש ... ומטמאים הרביעי פסול ולא מטמא הח... נאכל בנזיד הקדש עכ"ל ופירוש הר... דחוק מאד ודברי רבינו כפשטא דמת... ומאי דקתני הרביעי שבתרומה והחמישי שב... ה"ק שלישי שבתרומה והרביעי שבקדש אס... לאכול קדש אפילו אין הקדש בעין אלא מ... בנזיד ואינו מותר לאוכלו אלא הרביעי שבת... והחמישי שבקדש שהם טהורים גמורים ... אין רביעי בתרומה ולא חמישי בקדש

יא האוכל שלישי שבתרומה עצמה וכו'. נ... שני דחולין (דף ל"ד ע"ב) **פולא** האוכל שלישי של חולין שנעשו על ... תרומה נפסל גופו מלאכול בתרומה מאי ... תנינא שלישי שני לקדש ואין שני לתרומה ב... שנעשו על טהרת תרומה שני הוא דלא הו... שלישי הוי אי מההיא ה"א וכו' קא משמע... איתיביה רב המנונא לעולא הראשון שב... טמא ומטמא והשני פסול ולא מטמא ה... נאכל בנזיד הדמע ואי אמרת נפסל ... מלאכול בתרומה ספיקן ליה מידי דפסיל ... לגופיה א"ל הנח לנזיד הדמע דליכא ... בכדי אכילת פרס הר"י אמר רבי האוכל ... של תרומה עצמה אסור לאכול ומותר ... ואיצטריך דר"י ופירש"י בנזיד הדמע ב... שתרומה מעורבת בו כגון שלישי זה עם ... של חולין הוא מותר לתת לתוכו תבלי... תרומה ושום ושמן דתרומה ולאוכלו וכו'. ד... כזית בכדי אכילת פרס דבנזיד הדמע ... תרומה מועטין. והא דר"י אמר רבי ... בפרק טבול יום וקאמר עלה באכילה ... רבנן מעלה בנגיעה לא עבוד רבנן מעלה

יב האוכל שלישי שבתרומה וכו'. שם ... רב יצחק בר שמואל בר מרתא קמיה ... **ויתיב** וקאמר האוכל שלישי של חולין ש... על טהרת הקדש טהור לאכול בקדש שא... דבר שעושה רביעי בקדש אלא קדש מקודש ... מתיב רמי בר חמא שלישי שני לקדש ואין ... לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה ... לאו קדש מקודש הוא א"ל הנח לתרומה שט... טומאה היא אצל הקדש וכו' דתנן בגדי ... תרומה מדרס לקדש והדר מתיב עליה ו... תנאי היא דתניא חולין שנעשו על טהרת הקדש הרי הם כחולין ר"א ברבי צדוק ... הרי הם כתרומה לטמא שנים ולפסול אחד ומשמע דרבי יצחק בר שמואל בר נ... סבר כר"א ברבי צדוק וכן פירש"י ומאחר שרבינו פסק לעיל בסמוך כת"ק ... דר"א ברבי צדוק קשה היאך פסק כאן כרבי יצחק וי"ל שרבינו מפרש כפירוש ... שכתב הרשב"א דרבי יצחק כתנא קמא דרבי אליעזר ברבי צדוק סבר דאמר חולין ש... על גבי הקדש הרי הם כחולין ולכך אומר האוכל שלישי אין גופו נפסל דטהור גמור ואפילו הוא עצמו אינו פוסל את הקדש בנגיעתו:

יג כל קדש האמור וכו' אבל חלות תודה וכו' עד הרי הם כחולין. **תוספתא פרק** ... דטהרות אלא שהיא כתובה בשיבוש:

טו ומ"ש ועיסה הטבולה לחלה הרי הן כחולין. פרק כשם (דף ל) בתירוצא ... **וכספרי** רבינו כתוב החלה והתרומה ותשלומי ד' וה' וט"ס הוא וצריך ל... ד' וה' ולכתוב במקומו תרומה:

טז כל דבר שודאו מטמא וכו'. **ס"פ דנדה שלה ז':**

אחת

משנה למלך

יד ותשלומי תרומה. פירוש האוכל תרומה בשוגג והכי איתא בירושלמי פ"ו דתרומות ועיין בכ"מ ריש פ"ו דתרומות:

בחולין הטבולין לחלה שתעשה אותה העיסה בטהרה. ומפרישים ממנה חלה וחלתה תלויה לא נאכלת ולא נשרפת:

פרק שנים עשר

א אחת עשרה מעלות עשו חכמים לקדש על התרומה ואלו הן. יש לאדם להטביל כלים בתוך כלים לתרומה אבל לא לקדש. גזירה שמא יהיה פי הכלי צר ולא יהיה בו כשפופרת הנוד ונמצאו הכלים שבתוכו כאלו טבלו במים שבכלי לא במקוה. בד"א כשהיה הכלי הגדול שיש בתוכו הכלים הטמאין טהור. אבל אם היה טמא מתוך שעלתה לו טבילה עלתה טבילה לכלים שבתוכו אפילו להשתמש בהן בקדש: ב כלי שנטמאו אחוריו במשקין לא נטמא תוכו ולא בית אצבע שבעובי שפתו. והמשקין שבתוכו או שבבית צביעתו טהורין. ושותה בו ואינו חושש שמא ינעו משקין שבפיו באחורי הכלי ויחזרו ויטמאו תוכו. בד"א לתרומה. אבל לקדש נטמאו אחוריו נטמאו כולן: ג הנושא את המדרס מותר לו לישא עמו תרומה כאחד והואיל ואין הנושא נוגע בתרומה ולא תרומה נוגעת במדרס הרי היא טהורה אבל לא הקדש אף ע"פ שלא נגע בו. מעשה היה באחד שנשא חבית של קדש טמאה במדרס שנשא עמה באותה שעה גזרו שהנושא את המדרס לא ישא את הקדש. ולא גזרו אלא במדרס עם הקדש כמעשה שהיה. ואם עבר ונשא הואיל ולא נגע בקדש הרי הקדש טהור: ד בגדי אוכלי תרומה 'פ שהן טהורין ונזהרין מן הטומאות הרי בגדיהן מדרס לקדש: ה כלי שהוא מפוצל ולוחותיו וקורותיו מקושרות כגון טה וכיוצא בה. אם נטמא וצריך להטבילו לתרומה יש לו להטבילו כולו כאחד כשהוא מקושר. אבל לקדש מתיר נגב שמא יש שם דבר החוצץ ומטביל ואחר כך קושר: ו כלים הנגמרין בטהרה אפילו היה העושה אותן ת"ח ונזהר בהן הרי 'ו צריכין טבילה לקדש ואינן צריכין הערב שמש. אבל לתרומה משתמש בהן בלא טבילה שהרי נעשו בטהרה. ומפני מ ריכום טבילה לקדש גזירה משום רוק ע"ה שינגע בהן בשעת מלאכה ועדיין הוא לח: ז אחר שנגמר הכלי מצרף מה שבתוכו דש אבל לא לתרומה. כיצד כלי שהוא מלא פירות פרודין זה מזה כגון צימוקין וגרוגרות ונגעה טומאה באחד מהן. מא כל מה שבכלי לקדש אבל לא לתרומה. וכל המעלות של דבריהם הם. ורמז יש למעלה זו בתורה כף אחת עשרה זהב אה קטרת אמרו חכמים כל מה שבכף הרי הוא כגוף אחד. אפילו שאין לו תוך מצרף מה שעליו לקדש. כגון שהיו צבורין : הלוח או ע"ג העור אע"פ שאין הפירות נוגעין זה בזה: ח היו שני הציבורין בתוך הכלי ודבר אחר ביניהן ונטמא וד משניהן. אם היה הדבר שביניהן צריך לכלי הכלי מצרפן טמא הכל. ואם אינו צריך לכלי *לא נטמא אלא זה שנגעה הטומאה בלבד: ט היו שני ציבורין בכלי והציבור האחד זובר למים שאחורי הכלי ונגע טמא בציבור השני נטמאו שניהן בצירוף הכלי ונטמאו המים שאחורי הכלי מחמת זה האוכל חובר להן אע"פ שהן אחורי הכלי. נגע הטמא במים שאחורי הכלי נטמא האוכל המחובר להן. והדבר ספק אם נטמא אוכל השני בצירוף הכלי או לא נטמא מחמת הצירוף: י אוכל קדש שנטמא והניחו בכלי ובתוך הכלי אוכל קדש אחר טהור ואין

כסף משנה

פי"ב א אחת עשרה מעלות וכו'. משנה וגמרא בפרק חומר בקדש (דף כ"ב) וכר"ג דאמר י"א שנו דרבא סבר כוותיה: ג ומ"ש ומעשה במדרס שנשא עמה אינו קדק דהא בגמ' (דף כ"ב ע"ב) הכי אמרי' קדש מ"ט לא משום מעשה שהיה דאמר רב דה אמר שמואל מעשה באחד שהיה מעביר חבית של יין [קודש] ממקום למקום ונפסקה עה של סנדלו ונטלה והניחה ע"פ החבית לה לאויר החבית ונטמאת באותה שעה אמרו שא את המדרס נושא את התרומה אבל את הקדש הרי שנטמאה במדרס שנפל לאויר ת לא במדרס שנשא עמה. ועוד יש לדקדק ו דאמרינן בגמרא א"ה תרומה נמי הא מני רבי יא בן עקביא היא דאמר לא אסרו אלא דן ובספינה וכמעשה שהיה מאי היא דתניא ישא אדם מי חטאת ואפר חטאת ויעבירם ר ובספינה וכו' ולא ישיטם על פני המים ' רבי חנניא בן עקביא אומר לא אסרו א בירדן ובספינה וכמעשה שהיה ורבינו ק כאן כרבי חנניא בן עקביא דלא אסרו כמעשה שהיה בקדש אבל לא בתרומה רק עשירי מהלכות פרה פסק כת"ק וי"ל צמו משום דהכא סתם לן תנא כרבי חנניא עקביא והתם סתם לן בפ"ט דפרה כת"ק לנו לומר רמה רבינו דבריו של רבי חנניא עקביא בנושא את המדרס ודבריו של ת"ק עביר בנהר וכדאמרינן בפרה. ומ"ש ואם ונשא וכו' טהור. שם פלוגתא דאמוראי ק במאן דמיקל דמילתא דרבנן היא: ו ומ"ש י מה הצריכום טבילה לקדש וכו'. שם רא (דף כ"ג) דגמריכהו חבר ומשום גזרה ' דנפול אימת אילימא מקמי דליגמריה לאו מנא הוא אלא בתר דגמריה מיזהר : בהו לעולם מקמי דגמריה ודילמא דנא דגמריה עדיין לחה היא: ז ומ"ש וכל עלות של דבריהם הם וכו'. שם (ע"ב) י מצרף מה שבתוכו וכו'. מנא ה"מ ' רבי חנין דאמר קרא כף אחת ה זהב מלאה קטרת הכתוב עשאו לכל מה ף אחת כלומר והויא דאורייתא וכו' ופליגא בי חנין] אדרבי חייא בר אבא אמר ר"י ר וכו' מעדותו של ר"ע נשנית משנה זו ר והויא מדרבנן. ופסק רבינו כר"י משום דהוא מריה דגמרא ספי מרבי חנין ומ"מ קרא דאייתי רבי חנין כתבו רבינו לרמז בעלמא. ומ"ש אפילו שאין לו תוך מצרף מה שעליו וכו'. שם:

ח ומ"ש היו שני הצבורים בתוך הכלי וכו'. בפרק הקומץ רבה עלה כ"ד הושיט אחד לביניהם מהו צריך לכלי הכלי מצרפו אין צריך לכלי אין הכלי מצרפו ופירש"י הושיט חצי עשרון אחד לבין הנך תלתא עשרון מהו אם נגע טבול יום בזה מהו שיטמא האחר שניהם. אין צריך לכלי כגון האי הני עשרון שלישי דאין צריך לכלי דהא אינו מצטרף עם אלו למנחה אחת אין הכלי מצרפו וטהורים הראשונים ורבינו מפרש בענין אחר כמבואר בדבריו:

וכתב הראב"ד על דברי רבינו לא נטמא אלא זה שנגעה א"א זה שיבוש שאותו אמצעי שנתן ביניהם וכו'. ותמהני על פה קדוש למה דחה פירוש רבינו בשתי ידים לומר עליו שהוא שיבוש שהרי יש ליתן בו טוב טעם ודעת לומר שאין הכלי מצרף אלא כשאין ביניהם דבר שא"צ לכלי אבל אי קשיא על דברי רבינו הא קשיא למה לא יצטרף העשרון האמצעי עם אותו שנטמא שהרי אין דבר מפסיק ביניהם. לכך נ"ל שדעת רבינו שאילו היה המפסיק ביניהם חצי עשרון אין ה"נ שהיה מצטרף אבל הכא במאי עסקינן בשדבר אחר שאינו סולת מפסיק ביניהם וזהו שכתב רבינו ודבר אחר ביניהם והשתא דברי רבינו מכוונים בלי שיבוש ואדרבה על פי' הראב"ד יקשה למה לא יצטרף האמצעי עם הטמא שאין דבר מפסיק וישאר השלישי טהור וזה היה יותר ראוי מלהצטרף שניהם שדבר מפסיק ביניהם וכן יקשה לפירש"י ואע"פ שיש לדחוק ולומר דכיון שזה העשרון היה שלם מתחילה יותר ראויים להצטרף חלקיו זה עם זה מלהצטרף עם חלק אחר פירוש רבינו יותר נוח ואע"פ שבירושלמי פרק חומר בקדש נראה כפירוש הראב"ד אין זה כדאי לדחות פירוש רבינו שהוא נוח:

ט היו שני צבורים בכלי וכו'. שם בעי רבי ירמיה צירוף כלי וחבור מים וכו' עד תיקו ופסק רבינו כבעיא ראשונה דטמאה מפני שאמרו בה את"ל השיב לה כנפשט:

י אוכל קדש שנטמא וכו'. נלמד ממה שיכתב בסמוך

השגת הראב"ד

*לא נטמא אלא זה שנגעה. א"א זה שיבוש שאותו האמצעי שנתן ביניהם אינו מפסיק חיבור העשרון ושניהם טמאין אבל הגיל את עצמו שאינו מטמא מן האמצע הואיל וא"צ לכלי:

משנה למלך

פי"ב ט היו שני צבורין כו'. עיין במ"ש מרן לעיל פי"א דין ו' ודוק. אוכל קדש שנטמא כו'. גרסינן בפרק הקומץ עלה כ"ד בעי רבא עשרון כו' מי אמרינן שבע ליה טומאה או לא. והנה שעולה מן הסוגיא דכל דבר שנטמא טומאה קלה חל עליו עוד טומאה ה אבל אם שתי הטומאות הם שוות בין שיהיו קלות בין שיהיו המורות מי אמרינן שבע ליה טומאה ם חלים בזה אחר זה ונ"ל אם הראשונה היא חמורה והשניה קלה שאין השניה חלה ובזה נסתפק והיכא דשתי הטומאות באות כאחד או איכא דכ"ע הלו שתיהם ולא אמרינן שבע ליה טומאה י ס"ל דאפילו בזה אחר זה והטומאה הראשונה היא חמורה והשניה קלה חלה השניה דהא ס"ל דמאי מר רבי יוסי אלא שאם נגע בו הזב עמא מגע הזב הוא אפילו אם הנגיעה היתה לבסוף וכמבואר יא שם. והנה אביי דס"ל דלא אמרינן שבע ליה טומאה הביא ראיה לדבריו מההיא דתנן במסכת פכ"ז מ"ט סדין שהוא טמא מדרס ועשאו וילון טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס א"ר יוסי וכי באיזה מדרס נגע זה אלא שאם נגע בו הזב טמא מגע הזב כי נגע בו מיהא הזב טמא ואפילו לבסוף שהיה טמא מדרס ואח"כ מגע הזב אמאי לימא שבע ליה טומאה והשיב לו רבא וממאי דהאי שאם נגע בו הזב לבתר מדרס דלמא מקמי מדרס דהויא ליה טומאה חמורה על טומאה קלה אבל הכא דאידי ואידי טומאה קלה לא ע"כ. והנה לפי כונת אביי דאית ליה דלא אמרינן שבע ליה טומאה נ"ל דאיירי כנגד שלא נקפל מהמדרס עליו הזב לפי שאם נקפל למה לי אלא שאם נגע בו הזב תיפוק ליה שנטמא משום שנגע קנתו בקנתו. ועוד נ"ל דלא איירי בשדרס עליו ערום או נעול כדבר שמטמא מדרס דאי אתיא ליה מדרס ומגע בבת אחת לא אמרינן שבע ליה טומאה וכדמסקינן אלא כגון שיש פשוטי כלי עץ או דברים שאין מטמאין מדרס מפסיקין ע"כ דברי התוספות שם. והנה מ"ש דאיירי כנגד שלא נקפל הוא דוקא אליבא דאביי דאית ליה דלא אמרינן שבע ליה טומאה בשום ענין ואפילו בזה אחר זה ואפי' מטומאה חמורה לטומאה קלה וכמבואר. אך אליבא דרבא דמוקי לדרבי יוסי דקאמר שאם נגע בו הזב מקמי

ואין נונעין זה בזה. הטהור בטהרתו והטמא בטומאתו. בא טבול יום ונגע באוכל הטמא יש בדבר זה ספק אם נפסל הטהור מחמת מגע טבול יום מפני צירוף הכלי או לא נפסל. שלא נגע טבול יום אלא באוכל ששבע מן הטומאה ולא הוסיף לו כלום: **יא** הרביעי בקדש פסול אבל בתרומה טהור. וכן שלישי בתרומה אם נגע במשקה קדש הרי זה נטמא כמו שביארנו. והשלישי שבתרומה או שבקדש אם נגע במשקה תרומה לא פסלו: **יב** מי שנטמאת ידו אחת ונגע בה בידו שנייה או ביד חבירו פסל את השנייה והרי היא כשלישי. *ואם היה ידו בלולה במשקה אע"פ שלא נגע נטמאת חבירתה וצריך להטביל את שתיהן ואח"כ יגע בקדש. אבל בתרומה אם נטמאת ידו האחת לא נטמאת חבירתה. ואפילו נגע בה כשהיא נגובה. ואין צריך להטביל ידו שנטמאת אלא נוטלה ונוגע בתרומה: **יג** אוכלין נגובין שלא הוכשרו אוכלין אותם בידים מסואבות במה ד"א בתרומה אבל בקדש חיבת הקדש מכשרתן ואסור למי שי
טמאות לאכול קדש שלא הוכשר. ואפילו לא נגע בו אלא בכוש או שתחב לו חבירו לתוך פיו הרי זה אסור וא
שאם

השגת הראב"ד

*ואם היה ידו בלולה במשקה. א"א זה אינו מן הסוגיא ואין השכל מודה בה ובלא נגיעה מה יעשה המשקה:

בסמוך. ומ"ש בא טבול יום ונגע וכו'. שם בעיא דלא איפשיטא:

יא הרביעי בקדש. משנה פ' חומר בקדש (דף כ' ע"ב): וכן שלישי בתרומה אם נגע וכו' כמו שביארנו. בפי"א. ומ"ש וכן והשלישי שבתרומה או שבקדש וכו'. משנה פרק חומר בקדש הרביעי בקדש פסול והשלישי בתרומה:

יב מי שנטמאת ידו אחת וכו'. משנה פרק חומר בקדש בתרומה אם נטמאת אחת מידיו חבירתה טהורה ובקדש מטביל שתיהן שהיד מטמאה את חבירתה בקדש אבל לא בתרומה. ומ"ש או ביד חבירו. שם (דף כ"ד ע"ב) כר"י ואף ר"ל הדר ביה. ומ"ש פסל את השנייה שם רבי יוחנן וריש לקיש אמרו אחד ידו ואחד יד חבירו ולפסול אבל לא לטמא תנאי היא וכו' דתניא יד נגובה מטמאה את חבירתה לטמא בקדש אבל לא לתרומה דברי רבי יוסי ברבי יהודה אומר אוהה יד לפסול אבל לא לטמא ופסק רבינו כר"י ברבי יהודה משום דר"י ור"ל הוו סברי כוותיה. ומ"ש ואם היתה ידו בלולה במשקה וכו'. כן כתב רבינו שם בפירוש המשנה: וכתב הראב"ד ואם היתה ידו בלולה במשקה א"א זה אינו מן הסוגיא וכו'. ואין זו השגה דכיון דכל הני מילי מעלות דרבנן אמרינן דכיון דעל ידי משקה מטמאה את היד טומאה גמורה לכל דבר גזרו בקדש למעלה גם בלתי נגיעה. ומ"ש רבינו ואפילו נגע בה כשהיא נגובה. כלומר אע"פ שנגע בה לא נטמאת מאחר שהיא נגובה דאילו היתה לחה היתה שנטמאת על ידי המשקה:

יג אוכלים נגובים וכו'. משנה פרק חומר בקדש (דף כ' ע"ב) [אוכלים] אוכלין נגו... בידים מסואבות בתרומה אבל לא בקדש ובגמרא וכי יש נגובה לקדש והלא ה... הקדש מכשרתן לא צריכא כגון שתחב לו חבירו לתוך פיו או שתחב הוא לעצמו ב... ובכרכר וביקש לאכול לגון או בצל חולין ע... לקדש גזרו בהו רבנן לתרומה לא גזרו רבנן וכתב רבינו בפירוש המשנה העיקר א... חיבת הקדש מכשרתו ואין צריך הכשר ו... שזהו שעיקר האוכל אוכלין נגובים בידיו טמאות שיטמאו ואין אנו צריכין בזה לדבר דיבר בכאן אם לא לקחן בידים אלא במלק... ודומיהן וזה גזירה שמא יאכל אחר כך שום של משקה בידיו ויטמא את הקדש שבפיו ע... ולפי זה הא דקתני וביקש לאכול לגון או היינו לומר שדרך לגון או בצל להדיחם ב... וכשהאוכלים נגעו ידיו בהם ונטמאו ומטמ... את הקדש שבפיו ורש"י פירש בע"א ו... למידק מאי קשיא ליה לרבי חנינא בן אנטי... והלא חיבת הקדש מכשרתן אימא דהיא ... קמ"ל דחיבת הקדש מכשרתן ואפשר ד... הקדש מכשרתן דאורייתא היא אי נמי ד... אינה מי"א מעלות השנויות שם שגזרו בקד... ודע שיש בספר רבינו ט"ס וכך היא הנו... הנכונה וא"צ שאם נגעה טומאה באוכלי... קדש שלא הוכשרו שנטמאו מפני שחיבת ה... מכשרתן:

ומ"ש

משנה למלך

מקמי מדרס מיירי מתניתין אפילו בבגד בנקפל וזה פשוט אך מ"ש עוד דמיירי כשלא דרס ברגלו ערום או נעול בדבר שמטמא מדרס הוא דבר השוה לכל בין לאביי ובין לרבא. עוד הביא אביי ראיה לדבריו מסיפא דקתני מודה רבי יוסי בשני סדינין המקופלין ומונחין זה על זה וישב זב עליהן שהעליון טמא מדרס והתחתון טמא מדרס ומגע מדרס והנה פירוש ברייתא זו כתבו התוספות בפרק בהמה המקשה עלה ע"כ דמיירי שיש אויר בין הסדינין שמונחין על גבי קונדיסין זה למעלה מזה וישב זב על העליון עד שהכביד העליון שנגע בתחתון וכגון שפשוטי כלי עץ מפסיק בינו לסדינין ולפי זה בעליון קודם המדרס למגע ובתחתון באים בבת אחת שהכביד על העליון עד שהגיע לתחתון ונטמא מדרס מחמת הזב ומגע מדרס מן הסדין העליון ושניהם באים בבת אחת וכ"כ כאן דמיירי שיש אויר קצת ביניהם דאי בזה ע"ג זה ממש אם כשישב הכביד על שניהם בבת אחת א"כ עליון נמי ניטמא מגע מדרס כמו תחתון ואם מכביד על העליון תחלה א"כ קדם לתחתון מגע למדרס לפי שכשנוגע בעליון נטמא משום מגע וטומאת מדרס לא מטמא תחתון עד שיכביד עליו ובשקדם טומאה קלה כ"ע מודו דטומאה חמורה חלה עליו ולא אמרינן שבע ליה טומאה אבל כשיש אויר ביניהם כי אתי זב ויתיב אעליון מיד כשנוגע עליון בתחתון אתי לתחתון מדרס ומגע בבת אחת ולעליון קדם מדרס למגע ומהכא רצה אביי להוכיח דלא אמרינן שבע ליה טומאה והשיב לו רבא התם בבת אחת הכא בזה אחר זה והקשו התוספות דאמאי איצטריך לשנויי שיש חילוק בין בת אחת לזה אחר זה אימא דברייתא מיירי במקופלים זה בזה והכביד על העליון תחילה וקדם לתחתון מגע למדרס ותירצו דהכר דפשטא דברייתא משמע דמכביד על שניהם בבת אחת ועוד דא"כ מאי מודה היינו מאי דקאמר ר"י במתני' אלא שאם נגע בו הזב אימא מגע הזב דאוקימנא מקמי מדרס עוד הקשו התוספות לאביי דלית ליה חילוק בין בבת אחת לזה אחר זה תיקשי ליה מאי שנא תחתון מעליון ועליון נמי ליטמא במגע ומדרס דהא קא נגע בתחתון ותירצו דיודע היה אביי שיש חילוק אלא לרבא היה מקשה משום דאית ליה שבע טומאה אפילו היכא דמהני מגעו לטמא החצי עשרון אחר דא"כ אפילו בבת אחת נימא שבע ליה טומאה ולא ליחול עליה טומאה א"כ משום בבת אחת לזה אח"ז דלעיל דהוי קלה על קלה ע"כ וכוונתם מבוארת דאביי מודה דיש חילוק בין בבת אחת לזה אחר זה אלא דהוה סבור דבעיא דרבא דעשרון אף שהוא זה אחר זה הוא מדמי ליה לבת אחת מתרי טעמי חדא דמהני מגעו לטמא החצי עשרון האחר. ועוד משום דהוי קלה על קלה ולא גרע קלה על קלה בזה אחר זה מקלה וחמורה בבת אחת ורבא השיב לו דשאני בבת אחת אבל בזה אחר זה אף דמהני מגעו לטמא החצי עשרון האחר ואף דהוי קלה על קלה אמרינן שבע ליה טומאה וא"ת רבא מאי מספקא ליה הא תנן בשני סדינים שיש חילוק בין תחתון לעליון אלמא דבזה אחר זה אמרינן שבע ליה טומאה ובעיא דרבא הוא בזה אחר זה הא לא קשיא וכמה שכתבנו בשם התוספות ניחא ומאי דפשיטא ליה לאביי ספוקי מספקא ליה לרבא דפשיטא ליה לרבא דבזה אחר זה אמרינן שבע ליה טומאה אך גבי עשרון נסתפק אף שהוא בזה אחר זה אי מדמינן ליה לבת אחת כיון דמהני מגעו לטמא חצי עשרון א"כ דנסתפק דע"כ לא אמרינן בזה אח"ז שבע ליה טומאה אלא בקלה והמורה אבל בקלה וקלה לא. הכלל העולה דאליבא דכ"ע היכא דקדם טומאה קלה חייל עליה אח"כ טומאה חמורה וזהו מאי דקאמר רבי יוסי אלא שאם נגע בו הזב טמא מגע הזב דאוקימנא מקמי מדרס ובבת אחת נמי אליבא דכ"ע לא אמרינן שבע ליה טומאה והיינו הסיפא דשני סדינין דאמרינן דתחתון טמא מדרס ומגע מדרס והיכא דקדם טומאה חמורה פשיטא דתו לא חייל עליה טומאה קלה והיינו דאמרינן גבי שני סדינין אני מסתפק דאפשר דספיקא של רבא הוא משום האי טעמא ואביי פשיטא ליה דקלה וקלה אף שהוא בזה אח"ז דינו שוה לבת אחת דקלה ותמורה או דילמא דאליבא דכ"ע כל שהוא בזה אחר זה אף שהוא קלה וקלה אמרינן שבע ליה טומאה וספקו של רבא הוא משום דמהני מגעו החצי עשרון האחר וכמו שכתבנו לעיל וכעת אין בידי להכריע והנה בעיא זו דרבא לא איפשטא וכן כתב רבינו בפירקין אוכל קדש כו' יש בדבר ספק אם נפסל הטהור כו' ע"כ ומ"מ נראה דכיון דדין זה דצירוף כלי הוא מדרבנן וכמו שכתב רבינו בדין ז' נראה דאזלינן לקולא וכמ"ש רבינו בריש פי"ד דספק דברי סופרים לקולא ואין חילוק בין ספק דמציאות לספק הלכה שהרי כתב רבינו בפ"ח דין ה' בשר קדש שיצא חוץ למחיצתו הרי הוא ספק אם מטמא את הידים או לא לפיכך אינו מטמא שספק טומאת הידים טהור ע"כ הרי שדימה ספק דמציאות לספק הלכה ולא ידעתי למה לא ביאר רבינו כאן גבי צירוף דאינו מצרף כיון דהוי ספק מד"ס. ודע שראיתי לרש"י בפרק בהמה המקשה שכתב אלא שאם נגע בו הזב ברגלו ערום כשדרס עליו

או לאחר שדרס עליו כו'. ודבריו תמוהים דבזה אחר זה אינו חל טומאה קלה על טומאה ח... אליבא דכ"ע וכדאיתא בפרק הקומץ וכבר הקשה הרמב"ן קושיא זו לרש"י אלא שמדבריו שם דבזה אחר זה מטומאה המורה לטומאה קלה ספוקי מספקא ליה לרבא וזה אינו וכמבואר

ודע שהתוספות חולין (דף ע"ב) הקשו דהכי המסקנא מוכח דבזה אחר זה אמרינן שבע ליה ט... ובפרק העור והרוטב (דף קכ"א) אמרינן התותך כזית בבר מן החי תשב עליו ואחר כן תת... ופריך בית הסתרים היא ומשני ר"מ היא והשתא היכי חייל אחר המחשבה טומאת אוכלין דקיל א... אבר מן החי דחמיר ותירצו דטומאת אוכלין חמיר בראוי להצטרף עם פחות מכביצה אוכלין אבל שיחשב עליהם לא היה ראוי להצטרף ע"כ וכ"כ בפרק הקומץ וכתבו עוד שם ואין לתרץ דהא דתח... ואח"כ חתכו טמא משום דטומאת בית הסתרים מטמא דמוקי לה כר"מ ע"כ. ולא ידעתי מה י... זה דהא טומאת אוכלין לא באה אלא לאחר המחשבה וא"כ קדם טומאה המורה דאבר מן החי ל... קלה דאוכלין ובשלמא בהך דסדין ועשאו וילון שפיר קאמר ר"מ דטמא משום מגע מדרס משום ד... מדרס ומגע מדרס באה כאחת ובבת אחת לא אמרינן שבע ליה טומאה דמגע אבר מן החי ל... אלא לאחר המחשבה ובתחילה קודם המחשבה לא היה מקבל טומאה משום דלא היה חשיב אוכל נמצא דקדם טומאה חמורה לטומאה קלה ובזה אחר זה אמרינן שבע ליה טומאה עוד הקשו הת... בפרק הקומץ מהא דתנן סנדל שנפסק אחת מאזניו ותקנה טמא מדרס נפסקה שניה ותקנה טהור מן ה... אבל טמא מגע מדרס ופריך מ"ש ראשונה דהא קיימא שניה שניה נמי הא מיתקנה ראשונה ומשני חדשות באו לכאן והשתא הימא אתיא ליה אי קודם שנפסקה ראשונה א"כ כמו שטהר מן המדרס ה... ליה טומאה ע"כ ויש תסרון לשון בדברי התוספות והכוונה דברי התוספות בפרק אלו קשרים דעירובין יתלבנו לו הדברים. ומ"ש התוספות דמיירי דהשתיקן אוזן ראשונה הל על האוזן מגע בבת אחת הוא תירוץ ר"י שכתבו התוספות בשבת ובעירובין. עוד כתבו בשם ר"ת דלא שייך ש... טומאה בטומאה הבאה בעצמו כו' וגם דברי ר"ת הללו הובאו בתוספות שם. והנראה מדברי ר"ש דמתניתין דהנדל אתיא כר"מ דאית ליה דטומאת בית הסתרים מטמא והתוספות בעירובין והש... דבריו דהא לא קי"ל כר"מ יע"ש. ודע דהתוספות חולין (דף ע"ב) הכריחו חילוק זה דהר"ש ד... הבאה מגופו לא אמרינן שבע ליה טומאה מהסיא דפרק הקומץ דלאביי דלא שאני ליה בין בבת א... אח"ז אמאי לא פשיט לבעיא דרבא מדברי ת"ק דרבי יוסי דאית ליה דסדין ועשאו וילון דט... המדרס וטמא מגע מדרס אלמא דלא אמרינן שבע ליה טומאה אלא ודאי דכשהטומאה באה מגו... אמרינן שבע ליה ותל אפילו קל על חמור אפילו בזה אח"ז. והתוספות דהו הכרח זה דלא בעי ל... מדר"מ דהא רבי יוסי פליג עליה מהאי טעמא ולהכי לא פשיט אלא מרבי יוסי ע"כ. וכוונה... דהו"מ למדחי דטעמא דרבי יוסי דפליג את"ק הוא משום דהוה ס"ל דאמרינן שבע ליה טומאה... בבת אחת ומש"ה מכרית מדברי רבי יוסי דאית ליה בפירוש דבבת אחת לא אמרינן שבע ליה אבל לעולם קושטא דמלתא הוא טעמא דרבי יוסי דפליג את"ק הוא משום דס"ל דבית הסתרי... מטמא וכ"כ בפירוש בפרק הקומץ יע"ש. וראיתי לרבינו בפירוש המשנה פכ"ז דכלים אמתניתין ד... שפירש אח"כ נגע בו הזב אחר שעשהו וילון וטמא אותו ישוב אותו לאשון כו' והנראה סוגיית... דפרק הקומץ יראה דכוונת רבי יוסי באומרו אח"כ נגע בו הזב הוא או קודם שדרס או שדרס ברג... דבאה מדרס ומגע מדרס כאחת דאי לאחר שעשאו וילון פשיטא ולא היה צורך לאומרו וצ"ע (א"... לקמן פכ"ג מהלכות כלים סוף דין ט' ועיין עוד בזה בפ"ז מהלכות כלים דין י"ב כי שם ביא... דברי התוספות הנזכר באורך) ועיין בתוספות שבת (דף נ"א) ד"ה פחות מכביצה אוכלין שהיה בידו... ואח"כ זרק עליו עוד פחות מכביצה דזה פחות מכביצה שזרק לא נטמא משום דאין בו כביצה... מצטרף עם כביצה שהיה מקודם משום דהוא כבר היה טמא ושבע ליה טומאה והביאו הסוגיא ד... הקומץ שכתבתי יע"ש. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר פרק י"ח מהלכות שבת דין ז"ך ועיין לקמן... מהלכות טומאת אוכלין דין א'):

יג **אוכלים** נגובים כו'. מ"ש מכן ואפשר דחיבת הקדש מכשרתן דאורייתא היא כו'... בפ"י מהלכות טומאת אוכלין ועיין בפ"ו מהלכות איסורי מזבח דין ה'... מכן שם:

ועל

שאם נגעה טומאה באוכלין של קדש שלא הוכשרו שנטמאו מפני שחיבת הקדש מכשרתן: **יד** בד"א לפסול האוכל עצמו ולאסרו באכילה אבל למנות בו ראשון ושני ה"ז ספק. כיצד נגע אוכל שנטמא בלא הכשר באוכל שני שהוכשר הרי זה השני ספק מפני שהראשון לא הוכשר: **טו** האונן אחר שתם זמן אנינותו. ומחוסר כפורים אחר שהביא כפרתו צריכין טבילה לאכילת הקדש אבל לא לתרומה שהאונן ומחוסר כיפורים מותרין לאכול את התרומה. ומפני מה הצריכום טבילה לקדש שהרי עד עתה היו אסורין לאכול את הקדש והסיחו דעתן ושמא נטמאו והם לא ידעו. ולא עשו מעלה זו אלא לאכילה אבל לנגיעה *נוגעים בקדשים קודם טבילה: **טז** שש מעלות הראשונות עשאום בין לקדש בין לחולין שנעשו על טהרת הקדש. וחמש אחרונות שהן מן הכלי מצרף מה שבתוכו והלאה עשאום בקדש בלבד אבל לא בחולין שנעשו על טהרת הקדש. אלא הרי הן בחמש אלו כחולין לפיכך חולין שנעשו על טהרת הקדש הראשון טמא בהן והשני פסול. *והשלישי טהור בחולין כמו שביארנו:

השגת הראב"ד

*והשלישי טהור בחולין וכו'. א"א אף אני ביארתי שאלו דברי יחיד הם ואין הלכה כמותו ואילו כל הסוגיות הולכות על דרך שהן כקדש:

פרק שלשה עשר

א חמש מעלות עשו חכמים בבגדים ואלו הן בגדי ע"ה מדרס לאוכלי חוליהן בטהרה וכן עמי הארץ עצמן כזבין לטהרות כמו שביארנו. ובגדי אוכלי חוליהן בטהרה מדרס לאוכלי מעשר שני אבל אוכלי חוליהן בטהרה והן הנקראים פרושים אינם כזבים אפילו לתרומה ה"ז הפרוש טהור אפילו אם נגע בה בגופו. ובגדי אוכלי מעשר שני מדרס לאוכלי תרומה. ובגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש אבל אוכלי תרומה עצמן אינן כזבין בקדש. ובגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת כמו שביארנו בהלכות פרה אדומה אבל הטהור לקדש אינו כזב לחטאת: **ב** וכן עשו חכמים מעלות בטבילה. כיצד מי שטבל בלא כוונה ה"ז טהור לחולין ואסור במעשר שני עד שיתכוון לטבול למעשר. טבל למעשר הרי זה בחזקת טהרה למעשר ואסור בתרומה. טבל לתרומה הוחזק לתרומה ואסור בקדש. טבל לקודש הוחזק לקדש ואסור לחטאת. טבל לחטאת הוחזק לכל שהטובל לחמור הוחזק לקל. טבל סתם ולא נתכוון לאחד מכל אלו הרי זה טהור לחולין בלבד וטמא כשהיה אפילו למעשר. וכן הטובל ידיו או הטבילן צריך כוונה אפילו למעשר ומן המעשר ומעלה צריך כוונה אבל לחולין אינו צריך כוונה. וכל המעלות האלו מד"ס אבל דין תורה הואיל וטבל מ"מ הרי הוא טהור לכל: **ג** מי שהיה טהור לתרומה והסיח את לבו מלאכול נטמא בהיסח הדעת ואסור לאכול תרומה עד שיטבול פעם שנייה ואינו צריך הערב שמש. היו ידיו טהורות לתרומה והסיח לבו מלאכול אע"פ שאומר יודע אני שלא נטמאו ידי הרי ידיו טמאות בהיסח הדעת שהידים עסקניות. אם לתרומה כן ק"ו לקדש שכל המסיח דעתו צריך טבילה. ואם לא שמר עצמו מטומאת מת ולא ידע בודאי שלא נטמא ה"ז צריך הזאה שלישי ושביעי מפני היסח הדעת. ואם ידע שלא נטמא במת והסיח דעתו משאר טומאות ה"ז צריך טבילה והערב שמש אף לתרומה. ודבר ברור הוא שכל אלו הטבילות מדבריהן: **ד** וכן גזרו חכמים על הכלים הנמצאים בשווקים וברחובות אפילו במדברות שיהיו בחזקת טומאה. שמא בזב או במת נטמאו. וכן הרוקין הנמצאין שם בחזקת טומאה שמא רוק זב וכיוצא בו הוא הרוק הזה: **ה** כל הכלים הנמצאין בירושלים טהורין אפילו נמצאו דרך ירידה לבית הטבילה. שלא גזרו טומאה על הכלים הנמצאים בירושלים *חוץ מן הסכינים לשחיטת הקדשים

השגת הראב"ד

*חוץ מן הסכינין. א"א דבר זה אמר מפני שראה סכין שמצאהו בי"ג שוחט ומטביל והשב

כסף משנה

ומ"ש בד"א לפסול האוכל עצמו וכו' אבל למנות בו ראשון ושני. בפ"ב דחולין (דף ל"ו) גבי בעיא דצריך של מנחות בעיא דלא איפשיטא ויש לתמוה על רבינו שהוא עצמו כתב בפ"ח מהלכות אלו בפשיטות שמונים בו ראשון ושני וצ"ל שטעמו שם כמ"ש שם דאיתא בהך המנחות והנסכים דלא מיבעיא אלא מדאורייתא דאילו מדרבנן פשיטא ליה דמונים בו ה"מ כשנטמא בצריך טומאה דאורייתא דפירש"י שם דאז חיבת הקדש מכשרתן ואע"פ שלא הוכשר כמי שהוכשר דמי ומדאורייתא איבעיא לן אי מונין בו ראשון ושני ומדרבנן פשיטא לן דמונים משום דטומאה דאורייתא היא אבל בטומאת ידים שהיא דרבנן איכא למימר שלא החמירו בו רבנן למנות בו ראשון ושני אפילו מדרבנן ובפ"ח מיירי כשנטמא בצריך טומאה דאורייתא ולפיכך פסק דמונים בו ראשון ושני מדרבנן מיהא אבל הכא דמיירי בטומאת ידים שהיא דרבנן כתב שהדבר ספק ומ"ש בד"א לפסול האוכל עצמו וכו' אבל למנות בו וכו' לאו אאין צריך לומר שאם נגעה טומאה וכו' דסמיך ליה קאי אלא ארישא דמילתא שכתב גבי ידים מסואבות חיבת הקדש מכשרתן:

טו האונן אחר שתם זמן אנינתו וכו'. משנה בפרק חומר בקדש (דף כ"ח) אונן ומחוסר כפורים צריכין טבילה לקדש אבל לא לתרומה. ומ"ש ומפני מה הצריכום טבילה וכו'. שם בגמרא (דף כ"ד ע"ב). ומ"ש ולא עשו מעלה זו אלא לאכילה וכו'. בר"פ טבול יום ואע"ג דלא איתמר התם אלא גבי אונן משמע לרבינו דה"ה למחוסר כפורים כיון דבהדדי הדדי מיתנו:

טז שש מעלות הראשונות וכו'. בפרק חומר בקדש (דף כ"א ע"ב). ומ"ש לפיכך חולין שנעשו על טהרת הקדש וכו' כמו שביארנו. בפי"א. ומ"ש הראב"ד גם אני ביארתי שאלו דברי יחיד הן ואין הלכה ואילו כל הסוגיות הולכות על דרך שהם בקדש עכ"ל כבר כתבתי שם טעם רבינו:

פי"ג א חמש מעלות עשו חכמים בבגדים וכו'. משנה פ"ב דחגיגה (דף י"ח ע"ב) וכרב אחא (דף י"ט ע"ב) דמוקי למתניתין כולה כרבנן ותני בסיפא ה' מעלות. ומ"ש ועמי הארץ עצמם כזבין לטהרות כמו שביארנו. בפ"י דמטמאי משכב ומושב. ומ"ש ובגדי אוכלי חוליהן בטהרה וכו'. ג"ז משנה בפ"ב דחגיגה. ומ"ש אבל אוכלי חוליהן בטהרה וכו'. ירושלמי שם. ומ"ש ובגדי אוכלי מעשר שני וכו' עד מדרס לקדש. משנה בפרק ב' דחגיגה. ומ"ש אבל אוכלי תרומה עצמן וכו'. גם זה שם בירושלמי. ומ"ש ובגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת. משנה פ"ב דחגיגה. ומ"ש אבל הטהור לקדש וכו'. ג"ז שם בירושלמי:

ב וכן עשו חכמים מעלות בטבילה וכו' עד הוחזק לקל. משנה פ"ב דחגיגה. ומ"ש טבל סתם ולא נתכוון וכו'. שם טבל ולא הוחזק כאילו [לא] טבל פי' הוחזק נתכוון היינו למעשר וממנו ולמעלה אבל לחולין אמרי' התם בגמרא דלא בעי כוונה בין בטבילה בין בנטילה. ומ"ש וכל המעלות האלו מד"ס וכו'. שם משמע הכי:

ג מי שהיה טהור לתרומה וכו'. בפ"ז דטהרות (משנה ח') וכחכמים. ומ"ש וא"צ הערב שמש הכי משמע בר"פ טבול יום (דף נ"ט): והר"י קורקוס ז"ל הוקשה לו מ"ש רבינו בספי"ב האונן וכו' והסיחו דעתם ושמא נטמאו והוי דוקא לקדש והרי אף לתרומה צריכים טבילה כמ"ש כאן והאריך ביישוב קושיא זו ולי הדבר פשוט דהתם לא הסיחו דעתם מטהרת גופם קאמר אלא שהסיחו דעתם מלאכול קדש שהרי הם אסורים לאכלו אנו חוששים שמא הסיחו דעתם גם מטהרת גופם וצריכים טבילה אע"פ שאומרים שהם יודעים שלא הסיחו דעתם מטהרת גופם והיא מעלה בקדש ולא החמירו עליהן להצריכם הזאה שלישי ושביעי לחוש שמא נטמאו במת שמאחר שהם אומרים שיודעין שלא הסיחו דעתם מטהרת גופם דיינו שנגזור עליהם טבילה משום מעלה בעלמא: היו ידיו טהורות וכו'. בפ"ז דטהרות וכתב שם הרא"ש שהידים עסקניות ונגעו במקום הטינופת וצריכים נטילה לנגיעת תרומה אבל לא בשביל דחיישינן שמא נגעו בטומאה דא"כ ליבעי כל גופו טבילה ועוד למה סתם ידים שניות ליחוש שמא נגעו באב הטומאה עכ"ל. ומ"ש ואם לא שמר מטומאת מת וכו' ואם ידע שלא נטמא במת וכו'. בר"פ טבול יום:

ד וכן גזרו חכמים על הכלים הנמצאים וכו'. וכן הרוקים הנמצאים. שם בפ"ד דטהרות (משנה ה') על ששה ספיקות שורפין את התרומה וכו'. על ספק כלים הנמצאים על ספק רוקים הנמצאים ומייתי לה בפ"ק דשבת (דף ט"ו ע"ב) ובפ"ג דנדה (דף ל"ג ע"ב):

ה כל הכלים וכו'. משנה פ"ח דשקלים (משנה ב') כל הכלים הנמצאים בירושלים דרך ירידה לבית הטבילה טמאים דרך עלייה טהורים וכו' דברי ר"מ רבי יוסי אומר כלים טהורים חוץ מן הסל והמגריפה והמריצה המיוחדים לקברות וידוע דהלכה כרבי יוסי ולא חשש רבינו להוציא מן הכלל כלים המיוחדים לקברות לפי שדבר פשוט הוא שהם טמאים. ומ"ש שלא גזרו טומאה על הכלים הנמצאים בירושלים. בפ"ק דפסחים (דף י"ט ע"ב). ומ"ש חוץ מן הסכינין לשחיטת הקדשים וכו'. יתבאר ממה שיבא בסמוך והוא שנוי אבל מתניתין דכל הכלים וכו' שכתבתי בסמוך:

וכתב

(*יש כדין זה שתי תשובות שאחת שבחגיגה פ"ג משנה ראשונה חילק רבינו בין מחוסר כפורים לאונן וכתב אבל לענין נגיעה מחוסר כפורים פוסל את הקודש בנגעו בו והאונן מותר ליגע בו. ובזבחים פ' טבול יום במשנה קמא השוה אותם לאיסור וכתב ואסור לו ליגע בקדש אלא אחר טבילה וכו' וכן מחוסר כפורים צריך טבילה לקודש והרב תי"ט הביא שם בזבחים נוסחא אחרת בפירוש רבינו שהוא ממש כפירושו בחגיגה אם כן נמצינו למדים דדברי רבינו סתרי אהדדי או בשתי סתירות אחת בפירושו מיניה וביה ואחת בחיבורו שחולק לפתיהם יחדיו או סותר בחיבורו דברי פירושיו אם נוסחת א"י אמיתית ועיין בתי"ע בפ"ו דנדה משנה ז' דשם טרח לפרש דבריו והאריך ודוק):

הקדשים מפני חומרת הקדשים. בד"א בסכין הנמצאת בירושלים בשאר ימות השנה אבל אם מצא סכין בירושלים בי"ד בניסן *שוחט בה הקדשים מיד ואפילו חל י"ד להיות בשבת שלא גזרו על הסכינין הנמצאים ביום הזה. וכן אם מצאה ביו"ט שוחט בה מיד שחזקת כל הכלים ביו"ט טהורין: ו מצא הסכין בי"ג מזה עליה ומטבילה ושוחט בה למחר *מפני שעשאוהו ביום זה כאילו יום י"ג שביעי שלה: ז מצא סכין קשורה לסכין הידועה אצלו בין ביו"ט בין בשאר הימים הרי היא כמוה אם טהורה טהורה ואם טמאה טמאה: ח כל הרוקין הנמצאים בירושלים באמצע הדרך גזרו עליהן טומאה כשאר הרוקין הנמצאים בכ"מ. וכל הרוקין הנמצאים בצדדין בירושלים טהורים. שהפרושים הן שמהלכין בצדדין כדי שלא יתטמאו במגע עמי הארץ. ובשעת הרגל שבאמצע הדרך טהורים שכל ישראל טהורים ברגל. ושבצדדין טמאים שהטמאים ברגל מעטים והן פורשים לצידי הדרכים: ט כשם שהראשון עושה שני והשני עושה שלישי כן ספק ראשון עושה ספק שני וספק שני עושה ספק שלישי: י תרומה וקדשים שנטמאו בספק אב מאבות הטומאות של תורה הרי אלו נשרפין בטומאה זו כגון שנסתפק לו אם נגע באב זה או לא נגע: יא ויש שם ספיקות שאין שורפין עליהן ואין אוכלין אותן אוכלין שנסתפק לו בהן אלא תולין לא אוכלין ולא שורפין. ויש שם ספיקות ששורפין עליהן את התרומה ואצ"ל קדשים: יב אבל על ספק ספק הטומאה אין שורפין עליו תרומה לעולם ואצ"ל קדשים. אלא תולין לא אוכלין ולא שורפין: יג על ששה ספיקות שורפין את התרומה וכולם גזירה מדבריהם ואלו הן. על בית הפרס. ועל עפר הבא מארץ העמים. ועל בגדי ע"ה. ועל הכלים הנמצאים. ועל הרוקים הנמצאים. ועל מי רגלי אדם טמא שנתערב במי רגלי בהמה מחצה למחצה ואין ידוע אם בטלו מראיתן אם לא. כיצד אם נטמאת תרומה מחמת אחד משה אלו אע"פ שעיקר טומאתן בספק הרי זו תשרף. הואיל וודאי ספיקות אלו טומאתן מן התורה שהמת והזב טמאין מן התורה. ואחת תרומה שנגעה באחת משש טומאות האלו. או שנטמאת מחמת אחת מהן והרי היא שלישי לאחת מהן הרי זו תשרף. אבל אם נסתפק לו בכ"מ אם נגע בבית הפרס ובארץ העמים או לא נגע. אם נגע בבגדים ורוקין וכלים ומי רגלים או לא נגע הרי אלו תולין מפני שהעיקר טומאתן מפני הספק שמא טמאין הן או טהורים וא"ת טמאין שמא נגע שמא לא נגע ונמצאו שני ספיקות ואין שורפין על שני ספיקות אלא תולין כמו שביארנו:

פרק ארבעה עשר

א שנים עשר ספיקות טהרו חכמים ואלו הן. ספק מים שאובים למקוה. ספק טומאה צפה על פני המים. ספק משקין לטמא אחרים. אבל לטומאת עצמן טמאים מספק. ספק הידים בין לטומאת עצמן בין לטמא אחרים בין לטהרות ידים מטומאתן. ספק דברי סופרים. ספק החולין. ספק קרבנות. ספק נגעים. ספק עובר ועומד. ספק שרצים. ספק ר"ה. ספק שתי רשויות:

ספק

כסף משנה

וכתב הראב"ד חוץ מן הסכינים א"א דבר זה אמר מפני וכו'. ומאחר שהעלה רואה אני את דבריו הרי הוא מסכים לדברי רבינו. ומה שכתב אבל מצא סכין בי"ד בניסן וכו'. אם סכין שנמצאת בי"ד שוחט בה מיד בי"ג שונה ומטביל קופין בין בזה ובין בזה שונה ומטביל חל י"ד להיות בשבת שוחט בה מיד בכ"ז שוחט בה מיד נמצאת קשורה לסכין הרי זה כסכין ופירוש משנה זו מבואר כאן בדברי רבינו: וכתב הראב"ד שוחט בה קדשים מיד א"א אין דברי המשנה כך וכו'. אין פירושו של הראב"ד מוכרח וכבר אפשר לפרש כפירוש רבינו אבל מה שקשה לי בדברי רבינו דבפרק אלו דברים (דף ע') אמרינן איבעיא להו לבן תימא יש משום שבירת עצם [בחגיגה] או אין בה משום שבירת עצם וכו' ת"ש סכין שנמצאת בי"ד וכו' עד לא מטביל לה ופירש"י שוחט פסחו מיד ואין צריך להטבילה וכו' משמע מהא דטעמא משום דחזקה אדם מטביל סכיניו לצורך שחיטת הפסח ורבינו עצמו כתב כן בפירוש המשנה ולמה תלה כאן רבינו הטעם שלא גזרו על הסכינים הנמצאים ביום זה ואפשר שלזה נתכוון הראב"ד שכתב וכל מ"ש כאן אינו כלום. ולייפב דעת רבינו נ"ל דהכי קאמר שלא גזרו על הסכינים ביום זה מפני שהחזקה שאדם מטביל סכיניו לצורך שחיטת הפסח. ועדיין יש לשאול למה השמיט דין הקופין בזה ובזה שונה ומטביל וי"ל משום דמאי דמפליג במתניתין בין קופין לסכין צריך לאוקומה כבן תימא דיחידאה הוא ואי מוקמינן לה כרבנן צריך לאוקומה בגסיא גוסס בי"ג ומת בי"ד דהוא מילתא דלא שכיחא ולכך כתב סתם דין הסכינים הנמצאים שבכלל זה הקופין ואע"ג שכתב לשחיטת הקדשים ה"ק לצורך שחיטת הקדשים שהקופין לצרך שחיטת קדשים הוא לשבר עצמות החגיגה:

ו כתב הראב"ד מפני שעשו אותה ביום הזה א"א מים הרעים שתה כשפירשו לו וכו'. תמהני על פה קדוש שקרא מים הרעים לפי שלא ערב לו. ומ"ש שאין כאן הזאה כל עיקר אבל אמרו שונה וכו' י"ל דרבינו מדוקדק מנא שונה יליף לה דהיינו לומר אנו מחזיקים אותו שכבר הזה עליו הזאה ראשונה כדי לטהרו לצורך יו"ט והיום יום ז' ולכן שונה להזות עליו שנית ומטבילו ולדברי הראב"ד קשה לישנא דשונה ועוד שכתב טמא עדיין לא הטבילו ואם לא הזה עליו איך יטהר בטבילה להוד הא הוא טמא מת ועוד שכתב ואת"ל שצריכה הזאה לא מן הטעם שלו וכו' שנראה שדברים אלו הם כדברי רבינו ממש ונ"ל דה"ק שאין כאן הזאה כלל אלא טבילה בלבד והטעם משום דכלי

דכלי זה הוא ספק טמא ספק טהור ואת"ל כמא טמא אינו טמא מת אלא טמא בשאר טומאות שאין טעונות אלא טבילה לבד וא"ת שלעולם נהוג לטומאת מת צריך הזאה לא מן הטעם שלו שעשאוה ביום זה כאילו הוא שביעי שלה אלא הטעם שבודאי הקדיש בעליו וכו' כלומר שרצה תלה הטעם שהחכמים עשאוה ביום זה כאילו הוא יום שביעי שלה והראב"ד סובר שלא הוצרכו חכמים לעשותה כי היא מעלמה בהזקה שודאי הקדיש בעליה והזה הראשונה ומ' וסתם דבריו וכל זה איננו שוה טעם כל זה נראה בעיניו יותר נכון לומר שאינו צריך הזאה מטעם שכתבתי ולשון שונה יתפרש לדעת הראב"ד אע"פ שיש לומר שמא כבר הטביל בעליו ישנה זה ויטבילנו ולדעת רבינו ניחא טפי. ומ"ש לא מן הטעם שלו אלא שבודאי הקדיש בעליו וכו' אומר אני שגם זה הוא הטעם שלו דמה טעם עשאוה חכמים ביום זה כאילו הוא שביעי שלה משום דחזקה שכבר הקדיש בעליו והזה הראשונה וכו':

ח כל הרוקים הנמצאים בירושלים וכו' שקלים פ"ח כרבי יוסי:

ט כשם שהראשון כו'. תוספתא פרק ס דטהרות:

י תרומה וקדשים שנטמאו וכו'. מתבאר ממה שיבא בסמוך:

יא ומ"ש ויש שם ספיקות שאין שורפין עליהם וכו' ויש שם ספיקות ששורפין עליהם וכו'. בטהרות פ"ד ופרק בנות כותים (דף ל"ג ע"ב) וכתב רבינו גבי שורפין ואצ"ל קדשים וגם גבי אין שורפין כתב כן ונראה שהם כדברים סותרים זה את זה וביאור הדברים פשוט דקדשים חמירי מתרומה ומה ששורפין עליו תרומה דהשבינן ליה בודאי טמא מכ"ש דהשבינן ליה לקדש בודאי טמא ושורפין וידוע שראוי ליזהר לשרוף קדשים יותר ממה שראוי ליזהר מלשרוף תרומה וא"כ הספק שאין שורפין עליו תרומה מכ"ש שלא ישרפו עליו קדשים:

יב ומ"ש אבל על ספק ספק הטומאה אין שורפין וכו'. כך הגירסא באמיתית בספרי רבינו ואיתא בפרק בנות כותים שם:

יג על ששה ספיקות וכו'. פ"ה דטהרות שם וליכא דמתניתין על ספק מי רגלי אדם שהם כנגד מי רגלי בהמה ופירוש רבינו בה ע"פ התוספתא. ומ"ש אבל אם נסתפק לו וכו'. שם וכת"ק ואיתא בפרק בנות כותים:

פי"ד א שנים עשר ספיקות וכו'. פ"ד דטהרות והשמיט רבינו ספק נזרות וספק מכות מפני שאינה ענין לטומאה

שאפילו נמצא בירושלים קאמר ואולי לא אמר אלא כשנמצאת חוץ לירושלים אלא בשעת הרגל שכל מטהרים את סכיניהם לפיכך לא גזרו עליהן טומאה מם אלא טומאת מגע ובי"ג שיש לו שהות לטביל שמא עדיין לא הטביל. אבל מ"מ רואה אני את דבריו דבירושלים קא מיירי שאין הטמאים מצויין שם שאם נמצא חוץ לירושלים כיון שנמצא בר"ה בי"ד אמאי שוחט בה מיד תיפוק לי משום מגעם של עובדי כוכבים:

השגת הראב"ד

*שוחט בה הקדשים מיד ואפילו: א"א אין דרך המשנה כן בשקלים בי"ג שונה ומטביל ואם חל י"ד בשבת או בי"ג שוחט בה מיד והטעם מפני שאינו יכול לטביל כלים בשבת מקדים ומטביל סכיניו ביום י"ג וכל מ"ש אינו כלום:

*מפני שעשאוהו ביום הזה: א"א מים הרעים שתה כשפירשו לו זה כפי' שאין כאן הזאה כל עיקר אבל אמרו שונה ומטבילו מן הספק שמא עדיין לא הטבילו ואת"ל שצריכה הזאה לא מן הטעם שלו אלא שבודאי כבר הקדיש בעליו והזה הראשונה ביום הראוי להזות ולשנות ולהטביל ויוכל להשתמש בו פסחו. וכל זה איננו שוה:

משנה למלך

פי"ג יג ועל מי רגלי אדם טמא. עיין בפ"ק דשבת (דף ט"ז) בדברי רש"י והתוספות שם:

כסף משנה

לטומאה וטהרה והכנים במקומם ספק עובר ועומד וספק שתי רשויות :

ספק מים שאובים למקוה כיצד וכו'. פ"ב דמקואות. ומ"ש ואין מורין לו וכו'. בתוספתא דמקואות פ"ב אמר כן רבי יוסי גבי מקואות וסובר רבינו שאין חולק עליו גם סובר שה"ה לדין זה :

ספק טומאה צפה על פני המים כיצד וכו' בין שהיו המים בכלים או בקרקעות בפ"ד דטהרות וכמ"ק. ומ"ש אפילו אין שם אלא אדם וטומאה וכו'. שם כדבי ... ומשמע לרבינו שאין חולק עליו : אמרו ספק טומאה צפה וכו'. בסוף מיר (דף ס"ג ס"ד) :

הנתלין והנגררין וכו'. שם (דף ס"ד) וגירסתו בגמרא הניטלים בפי"ח ופירשו ... הניטלים אדם עומד במים ועבירו ... בכך ספק נגע בו אדם העומד במים ... שעבירו היה גורר שרץ ע"פ המים נגע ספיקו טמא מפני שהם כמונחים כיון ... דס תופס בם אין כאן דין טומאה צפה :

שרץ שהיה מונח בכלי וכו'. בעיא שם ומסיים את"ל בתר כלי אזלינן כלומר שהוא מונח בכלי אין לו דין צף וככר שדרך רבינו לפסוק כאת"ל. ומ"ש או מונח על המת וכו'. כל הני בעיי ... שם באת"ל. ומ"ש היה שרץ וכו'. ... דאיפשיטא באת"ל אלא דבנוסחי ... איפשיטא לחומרא ובנוסחת רבינו איפשיטא. ומ"ש היה מונח ע"ג מי חטאת וכו'. ... דלא איפשיטא פירוש מספקא ליה ... שהם עבים מפני האפר המעורב ... דילמא דמו לאוכלא. ומ"ש רבינו ויראה ספיקו טהור נראה שטעמו משום דכיון ... חכמים טומאה צפה ע"פ המים הו"ל ספיקא דרבנן ולקולא :

כדרך שטהרו ספק טומאה וכו' כיצד עריבה וכו'. תוספתא פ"ה דטהרות :

שרץ שנמצא צף וכו'. תוספתא בסוף טהרות ופירש ר"ש לפועלים היינו תוליהם בטהרה וא"ת מאי שנא ... דבסמוך דמטהרין לתרומה ואפשר ... שהוא יין דמסוך שהיא צפה טהורה לפועלים ... [נראה שרבינו גורס ... או שהיה מונח על המת בגמרא איפשיטא מת על גבי שרץ] :

לפועלים ומתוך שאינם צפה ע"פ המים טמאה לתרומה :

ספק משקין לטמא אחרים וכו' כיצד היה מקל בידו וכו'. משנה פ"ד דטהרות. ומ"ש וכן אם נסתפק לו אם נגעו משקין טמאים וכו'. ומ"ש וכן אם נסתפק לו אם נגעו במשקין אלו וכו'. טעם כולם משום דטומאת משקין דרבנן. ומ"ש אבל טמא שפשט ידו. משנה פ"ד דטהרות :

ח חבית שהיא מליאה משקין וכו'. בתוספתא דטהרות פ"ה (מנע) טמא מת שפשט ידו לאויר החבית ספק נגע ספק לא נגע ספק אוכלים ומשקין טמא והכלי טהור. ונראה שספק אוכלים פ"ה הוא דספק משקים ליטמא טמא אבל ספק אוכלים טהור וכך הם דברי רבינו שלא הזכיר לטמא אלא ספק משקים. ומ"ש וכן אם נכנסו משקין שהם טמאים מספק וכו'. שם חבית שיש בה משקים טהורים עד תליה ונפלו משקים לאוירה ספק טמאים ספק טהורים המשקים טהורים שאין מיטמאים אלא מחמת החבית נפלו על גבי המשקים משקים טמאים והחבית טהורה פירוש שאין מיטמאים אלא מחמת החבית וכדתנן בפ"ח דכלים הפרץ שנמצא בתנור הפת שבתוכו שנייה שהתנור תחילה והכא כיון שהחבית טהורה אף המשקים טהורים. ומ"ש וכן אם נפלו משקים אלו וכו'. שם אפה פת בתנור ונפלו משקים לאוירו ספק טמאים [ספק טהורין] הפת טהורה שאינה מיטמאה אלא מחמת התנור ומסיים בה נפלו על גבי הפת הפת טמאה והתנור טהור והשמיטו רבינו והטעם משום דמשמע ליה דמשכחת היא דספק משקים ליטמא טמא אפילו לא ספק אוכלים ואי בעית לאוקומה כשהיו בפת גומות ובהם משקים ומי הכניסנו בתנור זה הילכך להשמיטה עדיף :

ט המרבץ ביתו וכו' עד הרי זה טמאה בספק. תוספתא דטהרות פ"ה וכתב הראב"ד הניח הככר עד שנגבו המים א"א נ"ל מפני מראית העין וכו' ושפטם רבינו הגון :

יא ספק ידים וכו' עד והככרים כמו שהיו. משנה פ"ב דידים. ומ"ש וכן אם היו ידיו טמאות וכו' גם זה שם. ומ"ש ספק היה דבר חוצץ וכו'. נלמד ממה שנתבאר בסמוך :

יב היתה ידו אחת טמאה וכו'. זה נלמד ממ"ש בראש הפרק גבי ספק מים שאובים

ב ספק מים שאובין למקוה כיצד. שלשה לוגין מים שאובין שנפלו למקוה פסלוהו. ספק נפלו ספק לא נפלו ואפילו נפלו ספק יש בהן שיעור או אין בהן ספיקו טהור והרי המקוה בכשרותו ואין מורין לו לטבול במקוה זה ולעשות טהרות לכתחילה. ואם טבל ועשה טהרותיו טהורות: ג ספק טומאה צפה על פני המים כיצד. שרץ שהיה צף על פני המים. בין שהיו המים בכלים או בקרקעות וירד למים אפילו אין שם אלא מלא אדם וטומאה ה"ז טהור עד שידע ודאי שנגע. ולא אמרו ספק טומאה צפה טהור אלא לשרץ בלבד. וכל הנתלים והנגררין הרי הן כמונחין: ד שרץ שהיה מונח בכלי וכלי צף על פני המים או שהיה מונח על המת או על הנבילה ואפילו נימוח הנבילה או בשר מת שתחתיו או שהיה מונח על שכבת זרע הצפה על פני המים ה"ז כמונח על הארץ שספקו ברה"י טמא כמו שיתבאר. היה שרץ על גבי שרץ צף על פני המים ה"ז כטומאה עבה שצפה ע"פ המים וספיקו טהור. היה מונח על גבי מי חטאת ומי חטאת צפין על פני המים ה"ז ספק אם הוא כמונח או אינו כמונח. לפיכך יראה לי שספיקו טהור: ה כדרך שטהרו ספק טומאה צפה על פני המים בין בכלים בין בקרקעות כך טהרו ספק טהרה הצפה על פני המים בין בכלים בין בקרקעות. כיצד עריבה שהיא טמא מת וככר תרומה כרוך בסיב או בנייר ונתון בתוכה וירדו לתוכה מי גשמים ונתמלאת ונפשט הנייר והרי הככר צף על פני המים והנייר מבדיל בינו לבין המים וספק נגע צדו בעריבה ספק לא נגע. הרי הוא בטהרתו מפני שהוא צף: ו שרץ שנמצא צף ע"ג בור בתוך הגת לתרומה ספיקו טמא ולפועלין ספיקן טהור. מפני שהיא טומאה צפה: ז ספק משקין לטמא אחרים טהור לטומאת עצמן טמא. כיצד ... מקל בידו ובראשו משקין טמאים וזרקן לתוך ככרות טהורות. ספק נגעו המשקין בככרות ספק לא נגעו טהורות. וכן ... נסתפק לו אם נגעו משקין טמאין בכלי זה או לא נגעו הרי הכלי טהור. וכן אם נסתפק לו אם נגעו משקין אלו הטמאין ... משקין אחרים או לא נגעו הרי המשקין האחרים טהורין. אבל טמא שפשט ידו או רגלו לבין משקין טהורין ספק נגע במשקין ספק לא נגע הרי אלו טמאין בספק וכן כל כיוצא בזה: ח חבית שהיא מליאה ... ין ופשט הטמא את ידו לאוירה ספק נגע במשקין ספק לא נגע בהן המשקין טמאין והחבית טהורה שאין ספק המשקין ... א. וכן אם נכנסו משקין שהן טמאין מספק לאויר החבית הרי החבית טהורה והמשקין שבתוכה טהורין שאין מתטמאין ... מן החבית. ואם נתערבו משקין אלו הספק במשקין שבחבית הרי כל המשקין טמאין בספק והחבית טהורה. וכן אם נפלו ... ין אלו לתוך התנור הרי הפת והתנור טהורין: ט המרבץ ביתו במים טמאים או שזלפן והיו שם טהרות ספק ניתזו עליהן ... לא נתזו ספיקו טהור: י זלף משקין טהורין וטמאים בתוך הבית ונמצאו אחר כך משקין על ככר של תרומה. נטלה ... ל עליה הרי זו טהורה שספק המשקין לטמא טהור. ... ה הככר עד שינגבו המים שעליה הרי זו טמאה בספק ... ק טומאה ברה"י טמא כמו שיתבאר. והרי אין כאן משקין ... ככר שהיא ספק טמאה ספק טהורה: יא ספק ידים בין להתטמא בין לטמא אחרים בין לטהרתן טהור כיצד. היו ידיו ... ות ולפניו שני ככרים טמאין ספק נגע ספק לא נגע. או שהיו ידיו טמאות ולפניו שני ככרים טהורים ספק נגע ספק לא נגע. ... שהיו ידיו אחת טהורה ואחת טמאה ולפניו שני ככרים טהורים ונגע באחד מהן וספק בטמאה נגע ספק בטהורה. ... שהיו ידיו טהורות ולפניו שני ככרים אחד טהור ואחד טמא ונגע באחד מהם ספק בטמא נגע ספק בטהור נגע. או שהיו ... אחת טהורה ואחת טמאה ולפניו ככר טמא וככר טהור ונגע בשניהן ספק טמאה בטמא והטהורה בטהור או טמאה ... ור והטהורה בטמא. הידים כמו שהיו והככרים כמות שהיו. וכן אם היו ידיו טמאות והטבילן או נטלן ספק שהמים שטהרו ... כשרים לידים ספק שהן פסולין. ספק יש בהן כשיעור ספק אין בהן. ספק שהיה דבר חוצץ על ידו ספק שלא היה. הרי ... טהורות: יב היתה ידו אחת טמאה ואינו יודע אי זו היא אומרין לו שלא יעשה טהרות עד שיטול שתי ידיו. ואם נגע באחת מהן

השגת הראב"ד

*הניח הככר עד כו'. א"א נ"ל מפני מראית העין היא טמאה שהרואה שמטהרין אותה לא ... שמחמת ספק משקין מטהרין אותה שהרי אין עליה משקין ולפיכך ברה"י טמאה בספק :

משנה למלך

פי"ד ב ואין מורין לו לטבול במקוה זה כו'. (ע"ש דין זה והדין הנ"ל יתבאר בדברי הרב המחבר לקמן פ"י מהלכות מקואות דין ו' יע"ש) :

מהן בטהרות קודם שיטול ידיו טהרותיו טהורות:

פרק חמשה עשר

א ספק ד"ס כיצד. ספק אכל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאין ספק שלא אכל ושלא שתה. ספק שבא ראשו ורובו במים שאובין או שנפלו עליו שלשה לוגין מים שאובין ספק שלא בא ושלא נפלו ה"ז טהור. וכן אם אכל אוכלין טמאין או שתה משקין טמאין או בא במים שאובין או נפלו עליו שלשה לוגין מים שאובין. וספק נגע בטהרות אלו ספק לא נגע הרי טהרות אלו טהורות. וכן האוכל ספק אוכלין טמאים והשותה משקין שהן טמאים בספק ה"ז טהור. וכן האוכל תרומה תלויה טהור. וכן כל כיוצא באלו מולדי טומאות שהן מד"ס ספיקן טהור. אבל אב [הטומאה] שהוא מד"ס ספיקו טמא אא"כ היה האב עצמו טמא בספק כגון בית הפרס וארץ העמים שאין שורפין על ספק מגען כמו שביארנו: **ב** ספק החולין היא טהרת אוכלי חוליהן בטהרה והן הנקראים פרושים כיצד. אוכלי חוליהן בטהרה שנולד להן ספק טומאה בטהרותיהן הרי אלו טהורים בכל הספיקות כולן. ואין להן טומאה אלא טומאה ודאית: **ג** ספק הקרבנות כיצד. מחוסר כיפורים שיש עליו ספק חמשה קרבנות. כגון האשה שיש עליה ספק חמש זיבות. או ספק חמש לידות. מביאין קרבן אחד וטהור לאכול בקדשים ואין השאר עליו חובה כמו שביארנו בהלכות מחוסרי כפרה: **ד** ספק נגעים כיצד. עד שלא נזקק לטומאה ספיקו טהור כמו שביארנו בפ"ו מהלכות נ[געים] [...] **ה** ספק עומד ועובר כיצד. מצורע שיושב תחת האילן והטהור עובר ספק האהיל עליו האילן וטמא ספק לא האהיל [...] וכן אם היה הטהור יושב תחת האילן והמצורע עובר תחתיו ספק עמד המצורע ונטמא הטהור ספק לא עמד [...] טהור: **ו** ספק שרצים זה ספק הנזרקין כיצד. זרק שרץ או דבר טמא לבין הככרות או שזרק ככר לבין הטמאות וספ[ק נגע] ספק לא נגע הרי זה טהור הואיל ומצא הככר הטהור שאינו נוגע בטומאה שכל הטומאות כשעת מציאתן. ואין א[ומרים] שמא נגע בו ואח"כ נפל בצדו אלא הרי הן כשעת מציאתן: **ז** השרץ בפי החולדה ומהלכת על גבי ככרות של תרומ[ה ספק] נגע ספק לא נגע ספיקו טהור מפני שלא נחה הטומאה. היתה מהלכת בו ונוגעת בככרות ספק חי ספק מת הרי הן טה[ורות] בד"א בזמן שנטלתו והלכה לה אבל אם נמצא מת בפיה הרי אלו טמאות. ראוהו חי בפיה אע"פ שמצאוהו מת בפיה [הרי] אלו טהורות. וכן השרץ בפי החולדה והנבילה בפי הכלב ועברו בין הטהורים או שעברו טהורים ביניהן ספיקו [טהור] מפני שאין לטומאה מקום קבוע. היו מנקרין בהן על הארץ הרי הן כמונחין ומטמאין למפרע מספק אם היו ברשות [היחיד] כמו שיתבאר: **ח** ספק ר"ה כיצד. טומאה שמונחת בר"ה ספק נגע בה ספק לא נגע ספיקו טהור. היתה ברה"י וספ[ק נגע] בה ספק לא נגע ספיקו טמא. וכל אלו הספיקות שטהרו חכמים *אפילו ברה"י מפני שאין בהן דעת להשאל כמו שיתבאר: **ט** ספק שתי רשויות כיצד. היה דבר טמא ברה"י ודבר טהור בר"ה או שהיה הדבר להפך ונגע באחד מהם ואין ידוע באי זה מהן נגע. או שהסיט את אחד מהן ואי[ן ידוע] אי זה הסיט. אם היה הדבר הטמא מטמא במשא או שהיה אחד מהן מטמא באהל והאהיל על אחד מהן ואין ידוע [אי זה] מהן האהיל ה"ז טהור אע"פ שספק ר"ה טהור. כשיבוא לישאל אומרין לו *אם טבלת אין בכך הפסד. אם טבל ה"ז מ[טבל] ואם לא טבל ועשה טהרות הרי הן טהורות שספק רשות הרבים טהור: **י** שרץ שנמצא שרוף ומונח ע"ג אוכלין וכן [מחט] שנמצאת בלויה ומחט שנמצאת שבורה או חלודה בין הכלים הרי אלו טהורין בין בר"ה בין ברה"י. ואין אומרין [שמא] אחר שנגע באוכלין נשרף ואחר שנטמאו הכלים במגע הטלית והמחט נשברה או החלידה ובלתה הטלית עד שטהרה [שכל] הטומאות כשעת מציאתן: **יא** שני עדים אומרין לו נטמא והוא אומר טהור אני הוא נאמן על ידי עצמו. ואעפ"[י ש]אומרין לו עסוק בטהרות אלא אם עשה טהרות הרי הן טהורות ויחוש לעצמו. עד אומר נטמא ושנים אומרים לא [נטמא] בין ברשות הרבים בין ברה"י טהור. שנים אומרים נטמא ועד אחד אומר לא נטמא בין ברשות היחיד בין ברשות [הרבים] הרי

*[נעי' ל"ו מילפא דר' ינאי פ"ש]

כסף משנה

שאובים למקוה אין מורין לו לטבול במקוה זה ולעשות טהרות לכתחילה:

פט"ו א ספק ד"ס כיצד וכו'. פ"ד דטהרות. ומ"ש וכן אם אכל אוכלים טמאים וכו' וספק נגע בטהרות אלו וכו'. פשוט הוא שזה בכלל ספק ד"ס. ומ"ש וכן האוכל ספק אוכלים טמאים וכו'. גם זה בכלל ספק ד"ס. ומ"ש וכן האוכל תרומה תלויה טהור. תוספתא פ"ה דטהרות. ומ"ש אבל אב הטומאה שהוא מד"ס וכו'. משנה פ"ד דטהרות. ומ"ש אא"כ היה האב עצמו טמא בספק וכו' כמו שביארנו. בפי"ג:

ב ספק החולין וכו'. משנה פ"ד דטהרות:

ג ספק הקרבנות כיצד וכו'. שם ומייתי לה בספ"ק דכריתות (דף ח'):

ד ספק נגעים כיצד וכו'. גם זה שם:

ה ספק עומד ועובר וכו'. בפ"ג דעדיות (מ"ז) ובפ"ו דטהרות הטמא עומד והטהור עובר הטהור עומד והטמא עובר וכו' ספק האהיל ספק לא האהיל וכו' רבי יהושע מטמא וחכמים מטהרים וזה ע"פ מה ששנינו פי"ג דנגעים הטמא עומד תחת האילן והטהור עובר טמא הטהור עומד תחת האילן והטמא עובר טהור ואם עמד טמא וידוע דהלכה כחכמים:

ו ספק שרצים כו'. בפ"ד דטהרות ספק שרצים כשעת מציאתן ובתוספתא אי זהו ספק שרצים שטיהרו חכמים זה ספק הנזרקין ובמשנה דטהרות רפ"ד שנינו הזורק טומאה ממקום למקום ככר לבין המפתחות מפתח לבין הככרות טהור פי' מפתח טמא ואין ידוע אם נגע בככרות בעת עוברו עליהם וכן ככר לבין מפתחות טמאים אנו דנין הדבר כשעה שמצאנו אותו וכיון שעכשיו אין נגיעה טהור:

ז השרץ בפי חולדה וכו'. בפ"ד דטהרות. ומ"ש היתה מהלכת בו ונוגעת בככרות וכו'. תוספתא פ"ד דטהרות וכחכמים. ומ"ש בד"א בזמן שנטלתו וכו' עד הרי אלו טמאות. גם בתוספתא. ומ"ש ראוהו חי בפיה. אע"פ שמצאוהו מת בפיה כך היא הנוסחא הנכונה והיא נת[...] בפרק הנזכר: וכן השרץ בפי חולדה וכו'. משנה פ"ד דטהרות גם:

ח ספק רשות הרבים כיצד. תוספתא פ"ו דטהרות: וכל אלו הספיקות וכו'. פשוט דלא קאי אמאי דסליק מיניה שהוא ספק ר"ה אלא לספיקות הקודמים וכתב הראב"ד מפני שאין בהם א"א זה אלא אע"פ שיש בהם עכ"ל. ול[...] משמע כדברי הראב"ד דשאין בו דעת אפילו ברה"י טהור בכל הספיקות ומאי דתני דקתני הלו ספיקות שטהרו חכמי ודאי דתני אפילו שיש בהם דעת סיהרום אלא שבפ"ק דחולין (דף ט') אמרו על הסיא דשרץ בפי חולדה ומהלכ[ת על] ככרות של תרומה דטעמא הוי משום [ד]אין בו דעת להשאל ומשם למד רבי[נו] הני טיהרום מטעם זה וי"ל דמשמע לרב[ינו] תנן אלו ספיקות שטיהרו חכמים לאו [...] שנשתנו אלו משאר ספיקות שאע"פ [...] ספיקות שמאות אלו טהורות אלא [...] שטיהרו חכמים מטעם שאין בו דעת [...] מני ואזיל:

ט ספק שתי רשויות כיצד וכו'. משנ[ה פ"]ו דטהרות במתניתין ד' ספיק[ות רבי] יהושע מטמא וחכמים מטהרים: אע"פ שספק ר"ה טהור וכו'. בפ"[ג ...] (דף ל"ו ע"ב):

י שרץ שנמצא שרוף וכו'. פ"ט ד[...] ומ"ש ומחט שנמצאת וכו' פ"ג:

יא שני עדים אומרים לו נטמא וכו' [...] דטהרות וכחכמים. ומ"ש אין אומרים לו עסוק בטהרות וכו'. [...] שם (פ"ו) טהור ואין אומרים לו עסוק אלא יחוש לעצמו. וכתב ר"ש יחוש דלגבי אחרים לא מהני מאי דקא[מר] נטמאתי אלא לדידיה דוקא הוא דמה[ני] וליתנא לא משמע כפירושו אלא הכי אפילו

השגת הראב"ד

*אפילו ברה"י מפני שאין וכו'. א"א זה סיבוש אלא אע"פ שיש כאן:

משנה למלך

פט"ו ה ספק עומד ועובר כו'. עיין לעיל פ"י מהלכות טומאת צרעת דין י"ב ובמ"ש שם: **י ומחט** שנמצאת שבורה או חלודה כו'. עיין בירושלמי פ"ג תניין אמרי' דכמנוה פי' [...] מפרים עליהם תניא אם הניחם שיפה ובא ומצאם חלודה כו'. ולא ידעתי [...] פס וזדק:

לעצמו יחוש ולא יתעסק בטהרות עד שיטבול. ומ"ש עד אומר נטמא וכו' עד סוף הפרק. משנה שם ספ"ה דטהרות:

ז א מפני מה טהרו חכמים וכו'. תוספתא דטהרות. ומ"ש ומפני מה החמירו ברשות היחיד וכו'. פ"ק דחולין (דף ט' ע"ב) ופרק כסוי הדם (דף כ"ח ע"ב) ופרק שני מיריס (דף כ"ז):

הראב"ד הרי היא טמאה לבעלה עד שתשתה א"א ובתוספתא מפרש עוד טעם וכו'. וי"ל לדעת רבינו שאותו טעם דהראב"ד ויש לגמגם עליו דהא ג' הם רביה כמ"ש בסמוך והכי הם יכולים להשאל ולפיכך ...ו רבינו והטעם הראשון הוא דברי בן ...שאלוהו והשיב וקבלו תשובתו ועוד ...ין דגמרא בכל דוכתא דספק טומאה ברה"י טמא מסוטה ילפינן לה:

...ש וכשם שהסוטה ובועלה שנים וכו'. בפ' ב' נזירים. ומ"ש בד"א כשהיה טמא בספק יש בו דעת להשאל וכו'. פ"ק (דף ד' ע"ב) ופרק כסוי הדם (דף כ"ח ע"ב) ...ספתא דטהרות (פ"ו). ומ"ש כיצד חש"ו וכו'. משנה פ"ג דטהרות:

...ומא והישן והמהלך וכו'. תוספתא פ"ג דטהרות: בד"א שכל שאין בו דעת וכו' כיצד תינוק טמא וכו'. משנה פ"ג דטהרות וכחכמים:

...ו משקים טמאים וכו'. שם. ומ"ש ואם היה כלב וכו'. שם וכראב"י דמשנתו ...קי. ומ"ש נמצא בבצק וכו'. שם. ומ"ש כשהיו המשקים צלולים וכו'. ס"פ עברה ...ן (דף פ' ע"ב) אמר ר"י ב"ל לא שאנו במשקים לבנים וכו' ופירושו וכו'. ורבינו ...דר"י לא מפליג אלא בין צלולים לעכורים ...ים אפילו אדומים הם נבלעים בבצק ואינם ...ם ועכורים אפילו לבנים הם ניכרים דאמר פירושו לא שמע היינו לומר דלגלולים

דלגלולים קרו לבנים ולעכורים קרו אדומים: ה איזו היא חזקה וכו'. שם וכר"י:

ו היו טמאות וטהרות וכו'. בתוספתא רפ"ד ואיתא פ"ק דנדה (דף ה' ע"ב) היה וכו' עוטף בטליתו וכו' וטמאות וטהרות למעלה מראשו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור ואם א"א לו אא"כ נגע טמא וכתבו התוספות פי' טליתו טמא וטהרות בצדו או טליתו טהור וטומאתו בצדו כגון שרץ ואינו יודע אם נגע אם לא נגע הי נמי טומאות וטהרות בצדו וטליתו טהור ואינו יודע אם נגע לטומאה ואח"כ לטהרה וקי"ל דלא הוי ס"ס שמא לא נגע הטלית בשרץ ואפילו נגע שמא לא נגע בטהרות דאם נגע בשרץ כמו כן נגע בטהרות עוד כתבו על מה שאמרו ואם א"א אא"כ נגע ואם תאמר פשיטא כיון דא"א ודאי נגע וי"ל דלאו לא אפשר כלל קאמר אלא כלומר קרוב לודאי וכן מוכיח בתוספתא שאמרו ואם א"א אלא א"כ נגע ספיקו טמא מדקאמר ספיקו משמע דלא הוי ודאי נגע עכ"ל. וכ"כ רש"י:

ז ככר של תרומה וכו'. תוספתא דטהרות ופ"ק דנדה עלה ד' ככר ע"ג הדף וכו'. ומ"ש אע"פ שהוא במקום מדרון. פירושו אע"פ שהמדרס במקום מדרון שאפילו נפלה ככר על המדרס לא נשאר שם אבל אם המדרס בקרקע שוה פשיטא דטהור שאם היה נופל שם היה נשאר וכן פירשו התוספות:

ח תינוק שנמצא וכו' וכן חמור וכו'. פ"ג דטהרות:

ט תינוק שהיה תופס וכו'. תוספתא דטהרות פרק שלישי:

י וארבעה ספיקות וכו'. גם זה תוספתא בפרק הנזכר. ומ"ש הגדיל עד שיהא בו דעת לישאל וכו' עד אוכלין על גביו טהרות. בסוף פרק לולב הגזול (דף מ"ב). ומ"ש כיצד בודקים אותו. תוספתא פ"ג דטהרות ופ"ק דחגיגה שם:

ה"ז נטמא. עד אומר נטמא ועד אומר לא נטמא אשה אומרת נטמא ואשה אומרת לא נטמא ברה"י טמא ברשות הרבים טהור:

פרק ששה עשר

א מפני מה טהרו חכמים ספק טומאה בר"ה. שהרי הציבור עושין פסח בטומאה בזמן שהטמאים מרובין אם טומאה ודאית נדחית מפניהן קל וחומר לספק טומאה שאיסור כל הספקות מדבריהן כמו שביארנו בהלכות ביאות אסורות. ומפני מה החמירו בספק רה"י. שהרי סוטה שנסתרה אף ע"פ שהדבר ספק *הרי היא טמאה לבעלה עד שתשתה: ב וכשם שהסוטה ובועלה שנים כך ספק טומאה בשנים. אבל אם היו שלשה ברה"י הרי ספק טומאתן שם טהור כר"ה. בד"א כשהיה זה שנטמא בספק יש בו דעת להשאל ולדרוש ממנו מה אירע לו כסוטה. אבל אם היה חרש או שוטה או קטן שאינו יודע להשיב על הענין כששואלין אותו הרי ספיקו טהור. כיצד חרש או שוטה או קטן שאין בו דעת להשאל שנמצאו בחצר או במבוי שיש שם טומאה וספק נגעו וספק לא נגעו הרי אלו טהורין. וכן כל ...ן בו דעת להשאל אע"פ שנולד לו הספק ברה"י ספיקו טהור: ג הסומא והישן והמהלך בלילה ספיקן ברה"י טמא מפני ...ן בו דעת להשאל. בד"א שכל שאין בו דעת לישאל ספיקו טהור בשהיה הדבר שקול ואין שם חזקה. אבל אם היה ...ר ידוע שחזקתו שנטמא ה"ז טמא. כיצד תינוק טמא שנמצא בצד העיסה והבצק בידו הרי העיסה טמאה שדרך התינוק ...ח ובכך היא חזקתו ואין שורפין על חזקה זו: ד היו משקין טמאין ובצק טהור ובהמה או חיה או עופות בבית ונמצא ...ק מקום נשיכתן. חזקה ששתו משקין ונשכו בבצק וטמאוהו. היתה שם פרה ובין המשקין והבצק כדי שתלחך את ...ה הרי הבצק טהור. ובשאר כל הבהמה כדי שתנגב את פיה. פחות מזה הבצק טמא. ואם היה כלב אפילו היו משקין ...הבצק ה"ז טהור. שאין דרכו של כלב להניח המזון ולילך לו אל המים. נמצא בבצק נקירת התרנגולין אם יש בין המשקין ...צק כדי שינגבו את פיהן בארץ הבצק טהור. ואם לאו טמא שחזקתן ששתו וניקרו בבצק במשקין שבפיהם. בד"א בשהיו ...קין צלולין שבבואה של תינוק ניכרת בהן אבל עכורים הבצק טהור. שאילו נקרו במשקין היה מקום המשקין ניכר ...ק. אם היו צלולין אע"פ שהבצק בחזקת טומאה אין שורפין על חזקה זו אלא תולין: ה איזו היא חזקה ששורפין עליה ...ות היחיד. עיסה בבית ושרצים וצפרדעים מטפלין שם ונמצאו חתיכות מבשרן בעיסה אם רוב המטפלים שרצים העיסה ...ה ותשרף. ואם הרוב צפרדעים טהורה: ו היו טמאות וטהרות בצדו או למעלה ממנו ונתעטף בטליתו וספק נגעו ...לא נגעו בעת שנתעטף אם היו ברשות היחיד ספיקו טמא. שספק טומאה הבאה בידי אדם נשאלין עליה אפילו בכלי ...ח על גבי קרקע הרי הוא כמי שיש בו דעת לישאל. ואם היו ברשות הרבים ספיקו טהור ואם אי אפשר שלא יגע ספיקו ...: ז ככר של תרומה שנתון על גבי הדף ומדרס נתון תחתיו ואי אפשר לו כשיפול שלא יגע במדרס. אע"פ שהוא במקום ...ון ובא ומצא הככר במקום אחר הרי הוא בטהרתו שאני אומר אדם בא ונטלו ונתנו במקום זה. ואם אמר ברי לי שלא בא ...לכאן טמא שודאי נפל ונגע במדרס כשנפל: ח תינוק שנמצא בצד בית הקברות והשושנים בידו אע"פ שאין שם שושנים ...במקום הטומאה ספיקו טהור שמא אחר ליקטן ונתנם לו. וכן חמור העומד בבית הקברות כליו טהורין ואין אומרין ...נתמעך בהן ונגעו בקבר מפני שאין בו דעת לישאל וכשנמצאו לא נמצאו נוגעין וכל הטומאות כשעת מציאתן: ט תינוק ...ה תופש בידו של אביו או שהיה רוכב על גבי כתיפו של אביו ספיקו ברה"י טמא מפני שאביו נשאל עליו: י וארבעה ...קות אמרו חכמים בתינוק. תינוק שאינו יכול להלך שהניחתו אמו ובאה ומצאתו כמו שהוא במקומו טהור ואין אומרין שמא ...אה באה ונשקתו ונפפתו. התחיל התינוק לצאת ולהכנים בגדיו טהורין ואין מדרס כשאר בגדי עם הארץ. ואע"פ שהן טהורין ...עושין על גביהן טהרות. הגדיל עד שיהיה בו דעת לישאל ספיקו טמא ברה"י. הגדיל עד שיהיה בו דעת לשמור את גופו ...ין על גופו טהרות. יודע לשמור את ידיו אוכלין על גבן טהרות. כיצד בודקין אותו מטבילין אותו ונותנין לו חולין לשם תרומה

השגת הראב"ד

*הרי היא טמאה לבעלה עד שתשתה. א"א ובתוספתא מפרש עוד טעם אחר מפני שאפשר לשאל על היחיד וא"א לשאל על הרבים:

כזית

משנה למלך

אבל אם היו שלשה ברה"י כו'. עיין במ"ש הראב"ד בפ"ט מהלכות נזירות דדוקא כשהג' הם במעמד אחד הוי כר"ה אבל אם אינם במעמד אחד אף בהם בחצר אחת השיב רבינו שם חולק עליו דכל שהם בחצר אחת השיב ר"ה. ונראה שדעת רש"י הוא כרבינו פמ"ש רבינו דין זה דמתש שאמרו בירושלמי:

ר"פ ב' נזירים ומדברי התוס' שם נראה דס"ל כהראב"ד. ודע שכתב הרשב"א בחידושיו פ"ק דנדה אהסיא דתרגמא זעירי בחברותיה נשאות אותה במטה דדוקא בג' אנשים השיב ר"ה אבל נשים אפילו מאה כחד דמיין יע"ש:

תרומה אם יודע לשמור את גופו אוכלין אגב גופו טהרות ואם יודע לשמור את ידיו אוכלים אגב ידו טהרות:

פרק שבעה עשר

א כזית מן המת בפי העורב ספק האהיל על האדם ועל הכלים ברה"י ספק שלא האהיל הרי האדם טמא מספק והוא שיהיה בו דעת לישאל והכלים טהורים מפני שאין להן דעת לישאל. וכן הממלא בכלי ונתן בעשרה כלים ונמצא השרץ באחד מהן הוא טמא והכלים טהורין אע"פ שכולן ספק שמא השרץ בכלי שמילא בו היה תחלה מפני שהן כלים ואין בהן דעת לישאל. ואם היה לכלי שמילא בו אזנים הואיל ואפשר שיצאו המים ויתאחר בו השרץ כולן טמאים. וכן הממלא בעשרה דליים זה אחר זה ונתן בעשרה כלים מדלי אחד לכלי אחר ואין ידוע הראשון מן האחרון ונמצא השרץ בכלי אחד מהן הרי התשעה כלים עם עשרת הדליים טהורין שאני אומר שמא בכלי זה היה השרץ מתחלתו. ואם יש לדליים אזנים הרי כל הדליים עם כל הכלים טמאין. המערה מכלי לכלי ונמצא השרץ בתחתון העליון טהור. ואין אומרין מהעליון נפל אלא שמא בתחתון היה *מפני שהן כלים ואין להן דעת לישאל וכן כל כיוצא בזה: **ב** קופה שנשתמש בה בטהרות ונמצא בה שרץ אם יש לה שוליים או אזנים אע"פ שאין לה שוליים הרי כל הטהרות שנשתמשו בה טמאות. אפילו היה בדוקה ומכוסה שמא עם הגבהת ידו מן הבדיקה נפל השרץ. ואפילו נשתמש בה בטהרות בזוית זו וטלטלה לזוית אחרת ונמצא בה השרץ כולן טמאות לפי שמחזיקין טומאה ממקום למקום לתלות אבל לא לש[...] **ג** הזולף את הבור וממלא ממנו חביות אם היה משקיע כל חבית וחבית בבור וממלא אותן ונמצא השרץ בראשונה טמאות. נמצא באחרונה היא טמאה וכולן טהורות שאני אומר אחר שמילא את הראשונות נפל שרץ לבור. היה זולף ונותן לתוך החביות עד שמלאן ונמצא השרץ באחת מהן היא בלבד טמאה וכולן טהורות שאני אומר בזו בלבד נפל ה[...] או היה בה עד שלא זלף לתוכה. לפיכך אם היה בודק כל חבית מהן ואח"כ נותן בה היין ומכסה אותה אחר שזולף לו[...] ונמצא השרץ באחת מהן כולן טמאות. וכן אם נמצא השרץ בבור או בכלי שזולף בו הכל טמא: **ד** היה קוצה זיתי[ם] המעטן ומעלה אותן לגג ונמצא השרץ בגג זיתים שבמעטן טהורים. נמצא במעטן המעטן טמא. נמצא בין כותל לזיתים ה[...] טהורים. נמצא השרץ בתוך גוש של זיתים והגוש בגג אם בתוך שלשת ימים אף המעטן טמא. שאני אומר גוש זה מן ה[...] עלת והשרץ בתוכו. ואם נמצא אחר שלשה ימים משהעלה זיתים לגג הרי המעטן טהור שמא בגג נתקבצו ונעשו גוש [...] השלשה ימים: **ה** הקורץ מקרצת מן העיסה ונמצא שרץ במקרצת המקרצת לבדה טמאה. נמצא בעיסה העיסה לבדה טמ[...] נמצא בתוך המקרצת אף העיסה טמאה: **ו** אוכל טמא שנמצא גרעינה שלו בתוך הככר או על גבי תבשיל רותח אע"פ [...] עליה משקה טופח הרי הן טמאים. שאני אומר האוכל כולו נפל שם ונימוח בתוך הככר או מחמת הרתיחה ונש[...] גרעינתו. נמצאת הגרעינה על גבי הככר או בתוך תבשיל צונן הרי אלו טהורין אף ע"פ שיש עליה משקה שאני [...] גרעינה זו לבדה נפלה אחר שאבד האוכל מעליה שהרי אינה מטמאה: **ז** היו בבית אוכלין טמאין ואוכלין טהורים ונכ[...] גרעינה בבית הולכין אחר הרוב. וכן אם היו דמים טהורים ודמים טמאים בתוך הבית ונמצא דם על האוכל הו[...] אחר הרוב. מעשה היה בככר של תרומה שנמצא עליו דם ובא מעשה לפני חכמים וטהרוהו. שאפילו נאמר דם שרץ הוא [...] אומר דם שרץ חי הוא שהוא טהור: **ח** עיר שיש בה נבלות ושחוטות. בשר הנמצא בה הולכים אחר הרוב. וכן אם [...] הנמצא בה ספק שרץ ספק צפרדע הולכין אחר הרוב שיש באותה העיר באותו הזמן. זה הכלל בנמצא הלך אחר ה[...] **ט** האשה שמגבבת גבבא בחצר ונמצא שרץ בתוך גבבה הרי זו טהורה שאין השרץ מטמא במשא. נמצא על גבי [...] הרי זו טמאה שמא נגעה בו. היתה כוברת בכברה ונמצא שרץ בתוך הפירות שבכברה הרי זו טהורה. נמצא על גבי הכ[...] הרי זו ספק טמאה שמא נגעה בו וכל ספק ברשות היחיד טמא כמו שביארנו:

כל

השגת הראב"ד

*מפני שהן כלים. א"א תמה אני על הטעם הזה שהרי טומאה הבאה בידי אדם היא אב[...] שכל הטומאות כשעת מציאתן ובמקום מציאה דלא מחזיקין טומאה ממקום למקום היכא [...] למיתלי בטהרה ואע"ג דר"י ס"ל דמחזיקין לתלות ה"מ באותה קופה אבל מכלי לכלי [...]

כסף משנה

פי"ז א כזית מן המת וכו'. פ"ד דטהרות ואם תאמר הרי טומאה זו אין לה מקום כיון שהיא בפי עורב וספיקה טהור כמו שנתבאר בפט"ו גבי שרץ בפי חולדה ונבילה בפי הכלב ותירץ רבינו שמשון שכל המאהילים חשיבי לטומאה מקום אפילו בנזרקים:

וכן הממלא בכלי וכו'. פ"ד דטהרות הממלא בעשרה דליים ונמצא שרץ באחד מהם הוא טמא וכולם טהורים ומה שמחלק בין יש לו אוגנים לאין לו נלמד ממה שיבא בסמוך ומפרש רבינו דהממלא בעשרה דליים היינו שהוא ממלא בכלי ונותן בעשרה כלים ואיני יודע מי הכריחו לפרש כן. ומ"ש וכן הממלא בעשרה דליים וכו'. פ"ק דנדה (דף ג' ע"ב) הממלא י' דליים מים זה אחר זה ונמצא שרץ באחד מהם הוא טמא וכולם טהורים ואמר ר"ל משום רבי ינאי לא שנו אלא שאין לה אוגנים אבל אם יש לה אוגנים טמאים ונראה דה"פ הכלי שנמצא בו השרץ הוא טמא וכולם טהורים מפני שאנו תולים שהיה השרץ בכלי קודם שהטיל בו מים וכל הדליים ושאר הכלים טהורים משום דאפילו את"ל שהשרץ היה בבור ועלה בדלי וממנו נפל לכלי הדלי והכלי טהורים משום דהו"ל טומאה צפה על פני המים אבל כשיש בדליים אוגנים חיישינן שמא אחר שיצאו המים נשאר בדלי ונטמא הדלי ואח"כ נפל השרץ לכלי. אבל קשה למה תשעה הכלים טמאים. ועל מ"ש בבבא קמייתא ואם היה לכלי שמילא בו אוגנים וכו' קשה דזו אינה טענה אלא לטומאת הכלי שמילא בו לא לטמא שאר כלים וע"ק דברישא טיהר מפני שאין בהם דעת לישאל וא"כ למה טימא כשיש בו אוגנים הא אין בהם דעת לישאל וצ"ע:

המערה מכלי לכלי וכו'. פ"ד דטהרות. ועל מ"ש רבינו מפני שהם כלים ה"א תמה אני וכו'. ומ"ש שהרי טומאה הבאה בידי אדם היא כלומר וכיון שהטומאה באה בידי אדם ה"ל יש בה דעת לישאל ולדעת רבינו י"ל שמאחר שלא נודע לאדם לא חשיבא באה בידי אדם. ומ"ש ואע"ג דר"י ס"ל וכו'. בפ"ק דנדה שם:

ב קופה שנשתמש בה וכו' אם יש לה שוליים וכו'. פשוט בפ"ק דנדה. ומ"ש או [...] וכו'. שם כר"י. ומ"ש ואפילו נשתמש בה בטהרות בזוית זו וכו'. ג"ז שם [...]

ג הזולף את הבור וכו' עד הכל טמא. בסוף טהרות וכתב הר"ש זולף מלשון [...] כמו מזלפים עליו ביד וכמו מזלפין ע"ג [...] והכא הוצאת יין ושמן מן הבור זולף [...] ויתכן דנופל לשון זולף בדבר שאין נשפ[...] אחת אלא מעט מעט דמתניתין דממלא זה אחר זה מן הבור:

ד היה קוצה זיתים וכו'. בתוספתא [...] י"א דטהרות כחכמים ולא [...] דפליג עלייהו ואמר דאם נמצא במעט[ן] [...] שבגג טהורים ואע"ג דבתוספתא מהני[...] פ' דטהרות כרבי לא חש לה רבינו. ויש [...] דהא אמרינן בפרק החולץ (דף מ"ג [...] דהכא במתניתין ומחלוקת בברייתא [...] כסתם דמתניתין. ומ"ש נמצא בין כותל וכו'. במשנה שם ופירש רבינו שמשון ולא חיישינן שמא היה על הזיתים

ה הקורץ מקרצת וכו' ונמצא השרץ [...] אף העיסה טמאה. [...] דטהרות (פי"א) וכחכמים ופירש ר"ש מלשון קרן מלשון. מקרצות חתיכות [...] וטעמא דעיסה כטעמא דמעטן עכ"ל. בתוכה ודאי בעיסה היה דאי במקרצ[ת] לא היה בתוכה אלא על גבה:

ו אוכל טמא וכו' עד הולכים אחר [...] תוספתא דטהרות פ"ד ובספרי[ם] כתוב אע"פ שאין עליה משקה רותח [...] הוא וצ"ל טופח במקום רותח:

ז וכן אם היו דמים טהורים וכו' עד [...] טהור. תוספתא דטהרות ריש פר[ק] [...]

ח עיר שיש בה נבילות וכו'. שם [...]

ט האשה שמגבבת וכו' עד סוף [...] תוספתא פ"ג דטהרות:

כל

פרק שמונה עשר

א כל שאתה יכול לרבות ספיקות וספקי ספיקות בר"ה טהור ברה"י טמא. כיצד נכנס למבוי והטומאה בחצר ספק נכנס לחצר ספק לא נכנס. טומאה בבית ספק נכנס לבית ספק לא נכנס. ואפילו נכנס ספק שלא היתה שם ספק היתה שם. וא"ת היתה שם בעת שנכנס ספק יש בה כשיעור ספק אין בה. וא"ת יש בה ספק שהיא טומאה ספק אינה טומאה. ואפילו היא טומאה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא שהמבוי רשות היחיד: **ב** תשעה צפרדעים ושרץ אחד ביניהן ברשות היחיד ונגע באחד מהן ואינו יודע אי זהו ספיקו טמא. ט' שרצים וצפרדע ביניהן ברשות הרבים ונגע באחד מהן ספיקו טהור. זה הכלל כל ספק ברשות הרבים טהור עד שיאמר נטמאתי בודאי. וכל ספק ברה"י טמא עד שיאמר ודאי שלא נטמאתי. לפיכך עצמות המת ועצם נבלה בר"ה. או גוש מארץ טהורה וגושים מבית הפרס או מארץ העמים ונגע באחד מהן או הסיטו ואין ידוע במה נגע מהן ובמה הסיט. כזית מן המת וכזית מן הנבילה והאהיל על אחד מהן ואין ידוע על אי זה מהן האהיל. ב' שבילין אחד טהור ואחד טמא הלך באחד מהן ואין ידוע באי זה הלך. או שנגע באדם זה בדרך ואין ידוע אם הוא טמא או טהור. או שהיו שני אנשים אחד טמא ואחד טהור ונגע באחד מהן ואין ידוע באי זה מהן נגע. בכל אלו הספיקות טהור: **ג** המוצא מת מושכב לרוחבו של דרך אם היה שלם והוא מן הקצה אל הקצה ה"ז טמא לתרומה שחזקתו שנגע. היה לו מקום לעבור או שהיה משובר ומפורק שאפשר שעבר בין שוקיו ופרקיו ה"ז טהור. ואם היה קבר לכל רוחב הדרך הקבר מצרפו והעובר שם טמא. שאין זה כשאר ספיקות אלא חזקתו שנגע: **ד** שרץ שנמצא במבוי מטמא למפרע עד העת שיאמר בדקתי את המבוי הזה ביום פלוני ולא היה בו שרץ אפילו כבדו ולא בדקו ה"ז מטמא למפרע מקודם הכיבוד. בד"א שמצאו יבש אבל אם מצאו לח אינו מטמא למפרע אלא עד שעה שאפשר שימות בה ויהיה עתה לח בעת שנמצא: **ה** שני רוקין ברה"י אחד טהור ואחד מן הרוקין הנמצאים שגזרו עליהן טומאה כמו [שבי]ארנו ונגע באחד מהן או הסיטו ואין ידוע אי זהו תולין עליו את התרומה. מפני שהן שני ספיקות ספק בטהור נגע [...] בנמצא וא"ת בנמצא ספק שהוא טמא ספק שהוא טהור. היו שני הרוקין בר"ה אם היו נגובין ומונחין שם ונגע באחד [...] ספיקו טהור. נשא אחד מהן תולין עליו שהרי משנשאו אינו מונח בר"ה. וכן אם היה אחד מהן לח ונתלה בו הרוק [...] תולין עליו שהרי אינו מונח בר"ה כדי שיהיה ספיקו טהור אלא הרי הוא על בגדו. כבר ביארנו שאם נגע ברוק הנמצא [...]שאו או הסיטו בכ"מ שורפין עליו את התרומה כבית הפרס וכיוצא בה ששורפין על ודאי מגען בכ"מ: **ו** מי שישב [...] ובא אחד ודרס על בגדיו או שרקק ונגע בו הרוק. על רוקו שורפין את התרומה. ועל בגדיו הולכין אחר הרוב. אם רוב [...] טמאין בגדיו מדרס. ואם רוב העיר טהורים הרי הוא טהור: **ז** מי שאבד לו כלי ומצאו ברה"י ה"ז טמא מדרס וטמא [...] מת. אבד לו בר"ה ומצאו ברשות הרבים. אם אבדו ביום ומצאו לבו ביום טהור. אבד ביום ומצאו בלילה בלילה [...]או ביום. או שאבד ביום ומצאו ביום של אחריו הרי זה [...]קת טמא. זה הכלל כל שעבר עליו הלילה *או מקצתו [...]: **ח** הניח כלי או שכחו ברשות הרבים אע"פ שעבר [...] הלילה טהור. הניחו או שכחו ברשות היחיד הרי זה טמא מדרס וטהור מטמא מת. ומפני מה לא החמירו בשוכח ומניח [...]בד מפני שאינו דבר מצוי תמיד לא גזרו עליו: **ט** המאבד ומצא בתוך הבית הרי זה טהור מפני שהוא בחזקת שימור:

השגת הראב"ד

*או מקצתו טמא. א"א בתוספתא בר"ה אבד ביום ומצא בלילה טמאים מדרס וטהור מטמא מת וברה"י טמא מדרס וטמא מת:

כסף משנה

[פי]"ח א כל שאתה יכול וכו'. פ"ו דטהרות וכתבו התוספות בפרק חזקת (דף נ"ה ע"ב) דאפילו ס"ס טמא מפני כי מן הדין אפילו חד ספיקא ראוי לטהר [ד]קמה אחזקתה וכיון דמטמאינן בחד ספיקא דילפינן מסוטה מ"ל חד ספיקא מה לי כמה ספיקי:

[ב] תשעה צפרדעים וכו'. תוספתא פ"ו דטהרות: זה הכלל כל ספק [...]. משנה פ"ו דטהרות. ומ"ש לפיכך עצמות [המת] ועצם נבילה וכו'. משנה פ"ה דטהרות וכחכמים:

[ג] המוצא מת מושכב וכו'. פרק כיצד צולין (דף פ"א ע"ב) ודע דמסיים בה [...] במהלך ברגליו אבל טעון או רכוב טמא [...] לפי שטעון או רכוב א"א שלא יגע ולא [יאה]יל ופירש"י בד"א דמשובר ומפורק טהור [...] מצוי ע"כ הולך נע ונד לכאן ולכאן [...]יל על צדדיו עכ"ל. ואיני יודע למה [...]יטו רבינו ואפשר שסמך על מה שכתבו [...] מהלכות קרבן פסח ושם כתבתי בביאור דינים הללו:

[ד] שרץ שנמצא במבוי וכו'. משנה פרק דם הנדה (דף נ"ו) השרץ שנמצא במבוי [...] למפרע עד שיאמר בדקתי את המבוי ולא היה בו שרץ או עד שעת כיבוד [...]כא איבעיא להו עד שעת כיבוד חזקתו [...] או דילמא חזקתו מתכבד ומאי נפקא [...] דאמר כיבד ולא בדק אי אמרת חזקתו [...] הא לא בדק הי אמרת חזקתו מתכבד [...] מתכבד ופירש רש"י חזקתו בדוק מי [...]ין דבדיק ליה בשעת כיבוד וכו' או [...] דחזקתו מתכבד דאי הוה התם בשעת [...] הוה נפיק האי שרץ מחמת כיבוד [...]לא דחזקתו בדוק. ומ"ש בד"א שמצאו וכו'. שם במשנה לר"מ ופסק רבינו [...] משום דר"א מכרע מילתיה בגמרא:

[ה] שני רוקין ברה"י וכו'. פרק ד' דטהרות [...] שני רוקין אחד טמא ואחד טהור [...] על מגען ועל משאן ועל היסטן ברה"י [...]מגען בר"ה בזמן שהם לחים ועל משאן [...]חים בין יבשים ופירושה מבואר כדברי [...]. ומ"ש כבר ביארנו שאם נגע ברוק הנמצא [...]. שם היה רוק יחידי ונגע בו ונשאו [...] בר"ה שורפין עליו את התרומה ואין [...] ברה"י. ומ"ש כבר ביארנו. הוא בפרק י"ג מהלכות אלו:

[ו] [...] שישב ברשות הרבים וכו'. בפרק ה' דטהרות:

[ז] [...] שאבד לו כלי וכו'. תוספתא דטהרות. [...] ומ"ש אבד לו בר"ה וכו'. משנה [...]טהרות: כתב הראב"ד או מקצתו טמא [...] תוספתא בר"ה אבד ביום ומצא בלילה [...] מדרס וטהורין טמא מת וברה"י [...] מדרס וטמא מת. ולקמן אצל מ"ש [...] וכן מי שאבדו כליו ברה"י ומצאן אפילו [בי]ום הרי הם טמא מדרס וטמא מת כמו שביארנו כתב הוא לא ביאר כן למעלה אלא שאם אבד ומצא בו ביום אפילו ברה"י טהורים וכן הוא במשנה ובתוספתא עכ"ל: והילך לשון המשנה המאבד ביום ומצא ביום טהור ביום ומצא בלילה בלילה ומצא ביום ביום ומצא ביום של אחריו טמא זה הכלל כל שעבר עליו הלילה או מקצתו טמא פירוש דביום אמרינן דטמא אם היה אדם נוגע בו היה מגביהו כדרך כל מוצא אבדה אבל אם היה אבוד אפילו שעה אחת מהלילה אפשר שבאותה השעה דרסו עליו ולא ראוהו וז"ל התוספתא המאבד והמוצא ברה"י ועבר עליהם הלילה טמא מדרס וטמא מת בר"ה ועבר עליהם הלילה טמאים מדרס וטהורים טמא מת ר"ש מטהר וכו' ומודים חכמים לר"ש במניח ושוכח וכו' ברה"י שעבר עליהם לילה טמאים מדרס וטהורים מטמא מת ע"כ ומדברי ר"ש נראה דהיינו גורס גבי רה"י עבר עליו הלילה וכתב דמשום חומרת רה"י דספיקו טמא לא מפלגינן בין יום ללילה ומתני' דקתני ביום ומצא ביום מיירי בר"ה וכן נראה מדברי רבינו וכוונת הראב"ד בהשגה הראשונה להשיג על רבינו שכתב דבר"ה אם עבר עליו הלילה סתם וכתב ה"ז בחזקת טמא דמשמע שהוא טמא מדרס וטמא מת כעין מ"ש ברישא וליישב דברי רבינו נאמר דאדרבה מדברישא כתב טמא מדרס וטמא מת משמע דכשכתב כאן טמא אינו אלא טמא מדרס בלבד: ובהשגה השנית משיג עליו שהוא לא ביאר כן למעלה וכו' ועוד דהמשנה והתוספתא הוו תיובתיה למ"ש שאם מצאם אפילו בו ביום טמאים:

ואני אומר שאני תמה על מ"ש שהוא לא ביאר כן למעלה וכו'. שדבריו מבוארים באר היטב דברה"י סתם וכתב ה"ז טמא ולא חילק בין עבר עליו הלילה ללא עבר עליו כדמפליג בר"ה. ומה שהקשה עליו מהמשנה אינה קושיא שמה ששנינו המאבד ביום ומצא ביום טהור פי' רבינו דהיינו דוקא בר"ה אבל ברה"י טמא ומה ששנינו בתוספתא המאבד והמוצא ברה"י ועבר עליהן הלילה טמא דמשמע הא אם לא עבר עליו הלילה טהור י"ל דברה"י אפילו מאבד ומוצא ביום טמא ולא כתב ועבר עליהם הלילה אלא משום דבעי למיתני בסיפא דבר"ה ועבר עליהם הלילה טמאים ור"ש מטהר תנא ברישא גבי רה"י ועבר עליהן הלילה טמאים לאשמועינן דאע"ג דר"ש פליג בסיפא מודה ברישא דמתניתין מסייעא לרבינו דקתני בדין שוטח כלים דבסמוך שאם נפלו והלך להביאם טמאים ולא מפליג בין יום ללילה וכן שנינו עוד שם נפל דליו לתוך בורו של ע"ה והלך להביא במה יעלנו טמא מפני שהונח ברשות ע"ה שעה אחת ולא מפליג בין יום ללילה:

ח הניח כלי או שכח וכו'. תוספתא פרק ט' דטהרות שם:

ט המאבד ומצא בתוך הבית וכו'. שם בתוספתא. וכתב רבינו שמשון דלא שכיחי התם עכו"ם וע"ה בתוך הבית כל כך:

י השוטח כלים וכו'. משנה פרק ח' דטהרות ופירוש דהוי ככל ספק טומאה דבר"ה טהור ברה"י טמא וכתב רבינו שמא נגעו בהם טמאים פי' דלמדרס אין לחוש שאין דרך העוברים לדרוס על בגדים השטוחים לייבש אבל אפשר שנגעו בהם ומ"מ כאבודים שאין רואים ודורסים עליה ולכך אין מקום לחלק בזה בין יום ללילה כמו באבידה וכשמשמרן אפילו נגיעה לא נגעי. ומ"ש וכן מי שאבדו כליו וכו'. תוספתא פ"ט דטהרות:

יא שוטה אחת בעיר וכו' עד ואם לאו ישאלנה. טהרות פ"ה פירוש כי שוטה אינה יודעת עתות וסתה ולכך תמיד היא בחזקת טמאה וכן הנכרית וכתב ר"ש אבל אין שוטה לא שאין האיש רגיל בזיבות וגבי נכרים ה"ה לעכו"ם דעשאום כזבים. ובמשנה הזכירו כותית ורבינו השמיטה משום דעשאום כעכו"ם ובכלל נכרית היא:

יג מי שישן בר"ה וכו'. שם וכחכמים:

יד נגע בר"ה וכו'. נ"ז שם וכחכמים. ומ"ש ואם ראוהו חי וכו'. תוספתא דטהרות פ"ז:

טו המסוכן ברה"י וכו'. משנה ריש פרק ו' דטהרות וכר"ק. ומ"ש מעשה באחד וכו'. תוספתא דטהרות פ"ו:

טז טמא שהיה עומד ומדבר וכו'. שם פ"י דטהרות מי שהיה עו[מד] ומדבר על שפת הבור וניתזה צינורא מ[פיו] ספק הגיעה לבור ספק לא הגיעה ספ[יקו] טהור ובתוספתא בסוף טהרות מסיים בה במה דברים אמורים בבור של יין ספיקו טהור מפני ש[...] הבור קולטת ופירש ר"ש כשהיתה הצינורא [על] שפת הבור של יין קולטה השפה ומונעה מל[...] ובבור היה שאינו מקבל טומאה אבל בו[ר] של שמן שלפני הכבד מתוך שהשמן מח[...] ומלחלח שפת הצינורא מחלקה ויורדת עד [...] עכ"ל:

פי"ט א שני שבילין וכו' וכן הכהן וכו' פרק חמישי דטהרות:

י השוטח כלים בר"ה הרי אלו טהורין. וברה"י טמאים שמא נגעו בהן טמאים. ואם היה משמרן טהורים. נפלו והלך להביאם טמאים מפני שנעלמו מעיניו. וכן מי שאבדו כליו ברה"י ומצאן אפילו בו ביום *הרי הן מדרס וטמא מת כמו שביארנו: **יא** שוטה אחת בעיר או נכרית כל הרוקין שבעיר בחזקת טומאה לעולם בכ"מ: **יב** מי שדרסה אשה על בגדיו או שישבה עמו בספינה. אם מכירתו שהוא אוכל בתרומה כליו טהורין ואם לאו ישאלנה: **יג** מי שישן בר"ה ועמד כליו טהורים: **יד** נגע ברשות הרבים באחד בלילה ואין ידוע אם חי אם מת ובשחר עמד ומצאו מת ה"ז טמא שכל הטומאות כשעת מציאתן. ואם ראוהו חי בערב ובשחר מצאו מת ה"ז ספק ברשות הרבים וטהו[ר]: **טו** המסוכן ברשות היחיד ונתעלף ואין ידוע אם מת או עדיין הוא חי והוציאוהו לרשות הרבים וחזרו והכניסוהו לרש[ות] היחיד. כשהוא ברשות היחיד ספיקו טמא וכשהוא ברשות הרבים ספיקו טהור. מעשה באחד שהיה מסוכן והוליכוהו מע[יר] לעיר במטה והיו כתות מתחלפות תחתיו ובאחרונה נמצא מת ולא טמאו חכמים אלא כת אחרונה בלבד: **טז** טמא שה[יה] עומד ומדבר על הבור ונתזה צינורא מפיו ספק הגיע לבור ספק לא הגיע. אם היה בור של שמן ספיקו טמא ברה"י. ו[אם] היה בור של יין ספיקו טהור בכל מקום מפני ששפת הבור קולטת:

השגת הראב"ד

*הרי הן מדרס וטמא מת כמו שביארנו. א"א הוא לא ביאר כן למעלה אלא שאם אבד ומצא בו ביום אפילו ברשות היחיד טהורין וכן הוא במשנה ובתוספתא:

פרק תשעה עשר

א שני שבילין אחד טמא ואחד טהור הלך באחד מהן ואין ידוע באי זה מהן הלך ועשה טהרות ונאכלו והזה שלי[שי] ושביעי וטבל וטהר והלך בשני ועשה טהרות הרי אלו טהורות. אם קיימות הראשונות אלו ואלו תלויות שבו[דאי] שאחד מן הטהרות טמא. ואם לא טהר בינתיים הראשונות תלויות והשניות ישרפו שהרי הן טמאות בודאי שזה טמא הוא מ[...] שהלך

משנה למלך

פי"ט א שני שבילין אחד טמא ואחד טהור וכו'. דינים אלו הם בפ"ה דטהרות מ"ג ודע דבאדם אחד שהלך בב' השבילין אין חילוק בין בא לישאל בבת אחת לבא זה אחר זה דבחלוקה הראשונה פשיטא דלא בא לשאול אלא על ההילוך הב' שהרי כבר טבל ונאכלו הטהרות הראשונות ומאי דהוה הוה ובחלוקה השניה שהיו הטהרות הראשונות קיימות ככר כתב הר"ש דחד בתרי זימני לא שייך לטהר בקיימות דאפילו בשנים שבאו לישאל בבת אחת טמאים וחד אפילו בזה אחר זה כבבת אחת דמי ובחלוקה השלישית דהיינו אם לא טהר בינתים לגבי הב' פשיטא דישרפו והראשונות ג"כ תלויות מטעמא דכתב הר"ש דדמי כבת אחת. אך מה שאני מסתפק בדין זה הוא במאי דקתני ונאכלו קודם ההזייה והטבילה וההליכה הב' דבשלמא אי הוה נקיט לה קודם ההליכה אפשר דטעמא הוא משום דאם ככר הלך ועשה טהרות וא"כ נאכלו הראשונות פשיטא דהב' תלויות כיון דבשעה שעשה הטהרות השניות היו הראשונות קיימות ומן הדין היו צריכין שיהיו תלויות לא בשביל שנאכלו נטהר הב' אלא שלפי זה אם נאכלו קודם עשיית הטהרות הב' אף שנאכלו אחר ההזייה והטבילה וההילוך הטהרות הב' טהורות לפי שבשעה שאכל הראשונות כדין אכל וא"כ ליבעי דמתני' לאו דוקא וסבור אני לומר דמתני' מיירי בשאכלם כשהלך ומש"ה נקט דדוקא כשאכלם קודם ההזייה פשיטא דאף הב' טמאות ממ"נ אם השביל הב' טמא הרי נטמאו הטהרות השניות ואם השביל הראשון היה טמא הרי הטהרות הראשונות נטמאו וזה שאכל אוכלין טמאים נטמא וחזר וטימא הטהרות השניות ומש"ה נקט דאכלם קודם ההזייה דהשתא בטהרות השניות הם טהורות משום דאמרינן דהשביל הראשון היה טמא אבל לעולם דאם לא אכלם הוא אף שנאכלו לאחר ההילוך השני כל שנאכלו קודם עשיית הטהרות השניות הטהרות השניות טהורות. וממה שנכתוב לקמן יתבאר דאם אכלן אחר קודם עשיית הטהרות הב' כל שהיו קיימות הטהרות הראשונות בשעה שהלך זה בשביל השני זה המהלך והטהרות השניות שעשה כולן ספק טמאין מדרבנן שהרי בשעה שהלך ע"כ אחד מהם טמא ודאי או הטהרות הראשונות או המהלך ומאי דקתני ועשה טהרות בהלוך השני משום סיפא נקטיה ועיין לקמן. שוב דקדקתי בזה וראיתי דאפשר דמתני' איירי דוקא באכלם הוא ומש"ה קתני ונאכלו קודם ההזייה וטעמא דמילתא הוא דנראה דלאו דוקא בעשה טהרות אלא ה"ה אם נגע באחד וטבל וחזר ונגע באחר שני האנשים הללו הם טמאים מספק משום דטומאתם מכח אחד הוא וע"כ אחד מהם טמא ודאי שניהם טמאים מספק. כללא דמילתא אין אנו מטהרים מספק אלא בדבר שאין שם דבר אחר שיכחיש זה ההיתר כגון שכבר נאכלו הראשונות אבל אם נגע בהילוך הראשון אדם אחר או שאכל הטהרות הראשונות כשהלך זה בשביל השני ועשה טהרות לא נטהר השניות משום דאם נטהר השניות נמצא דהאדם שאכל הראשונות טמא ודאי שאכל אוכלין טמאים וכיון שעכ"פ אחד מהם טמא או האדם או הטהרות השניות שניהם טמאים מספק. ונראה דזה הוא מה שאמרו בתוספתא זה הכלל אדם באדם טהרות בטהרות אדם בטהרות וטהרות באדם הרי אלו מוכיחות נאכלו ראשונות נטמאו או שאבדו עד שלא נעשו שניות טהורות משנעשו שניות תלויות ע"כ. ונראה דזה הוא פירושה דבין שבפעם הראשון נגע באדם ובפעם השני נגע באדם אחר או שהיו טהרות בטהרות כגוונא דמתניתין או שבהלוך הראשון נגע באדם ובב' עשה טהרות או בהיפך שבתחלה עשה טהרות ובהלוך השני נגע באדם הרי אלו מוכיחות זה על זה שאם נאכלו הראשונות השניות טהורות וכא דנקט עד שלא נעשו שניות טהורות דמשמע דאפילו לאחר הזיה והילוך שני היינו משום דבתוספתא נקט נטמאו או שאבדו ובהני גווני אפילו שנטמא או שאבד לאחר ההילוך השני קודם עשיית הטהרות השניות טהורות אבל במתניתין דקתני נאכלו ע"כ מיירי בנאכלו קודם ההזיה וכדפרישית דאי באכלם אחר כל שהאוכלן קיים הו"ל כשהיבן קיימות ואי באכלם ההולך ע"כ מיירי באכלם קודם הזייה דאי לאחר הזייה הטהרות הב' ממה נפשך הם טמאות בודאי ומיהו לא ידעתי מ[א]י לא נקט במתני' נטמאו או נאבדו כי היכי דקתני להו בתוספתא ואפשר דתנא דמתני' רבה לאשמועינן

דלאו דוקא טהרות בטהרות שהם ממין אחד דה"ה אדם בטהרות ולמדנו זה במאי דקתני ו[...] קודם ההזייה משום דאי אכלם אחר הוי אדם בטהרות ושניהם טמאים מספק אבל אי הוה נקי[ט] בנטמאו או נשרפו היה מוכרח לומר דאף אם נשרפו או נטמאו קודם עשיית הטהרות השניות דט[...] ולא למדנו אדם בטהרות אי הוי כשהיבן קיימות להכי נקט לה בנאכלו ומ"מ על רבינו יש ל[...] למה לא ביאר לנו דין זה. עוד נ"ל דאף בשאכלם אחר אף שהוא אדם באדם אם טבל האיש הו[א] השניות טהורות דומיא דנטמאו כיון דאם נטהר השניות אין כאן דבר מנגד לטהרה זו מה לי נטמא לי אם טבל ודוקא אם טבל קודם עשיית הטהרות השניות וכדכתיבנא וכן נ"ל דאם אכלם טמא כנשרפו וכל שאכלם קודם עשיית השניות השניות טהורות ומכאן נ"ל דהא דאמרינן בהלכות תע[רובות] שאם נפלה אחת מן התערובות לים הגדול או שנאכלה דהותר התערובות דהיינו דוקא בנפל או קודם שנודע הספק אבל אם נודע הספק וכבר נאסרו כולן מדרבנן כי נפל או נאכל אחד מה[ם] הותרו דומיא דמתני' דדוקא אם נטמאו או נאכלו קודם שבא הדבר לכלל ספק הותרו הטהרות ה[...] הא אם כבר בא הדבר לכלל ספק בעודן קיימות אם שוב נשרפו או נאכלו או נטמאו לא ת[...] וכ"ת שאני התם דהוי איסור דרבנן דהא מן התורה בטל ברוב ומש"ה אפילו נפלו לאחר שנודע מהני הא ליתא דה"נ בב' שבילין אין טומאתם כי אם מדרבנן דמן התורה אפילו שהיבן ק[יימות] טהורות דמוקמינן כל חד וחד בחזקתם וכ"כ ר"ש בפ"ח דתרומות מ"ח והדבר מוכרח מצד עצמו [ד]היתה כספק טומאתן מן התורה לא היינו מקילין בנאכלו או בנטמאו דדוקא באיסורים דרבנן תלינן בנפל אחד מהם לים הגדול וכמו שנתבאר בדברי הפוסקים וכן נראה מדברי התוספות בפ"ק ד[...] עלה ע"ו ד"ה חבית דאוקמוה להיא דחבית כגון שתי חביות ברה"י ונגע באחת מהן ואינו יודע ומדלא מוקי לה בב' שבילין וכמתני' מדרבנן והיא דחבית משמע דהוי מן [...] וכדמוכח במסכת בכורות (דף ל"ג) דמוכח לכו מקראי וכמ"ש הרא"ש ז"ל ועוד דממקום שהכריחו והתוספות דאף ברה"י היכא דעכ"פ אחד מהם טהור ודאי לא מטמאינן ליה בודאי אלא אמרינן [...] ספק מאותו מקום יש ללמוד דבר"ה אפילו שעכ"פ אחד מהם טמא בודאי שניהם טהורים מן [...] וכמו שהכריחו התוספות ר"פ שני נזירים ד"ה באומר וכ"כ בריש נדה ד"ה והלל ועוד דהתוספות [...] בפ"ק דפסחים עלה י' דבשני בני אדם אפילו שבאו לישאל בבת אחת מן התורה טהורים ולא מ[...] בין באו לישאל בבת אחת לזה אחר זה אלא מדרבנן והכא באדם אחד דומה לשני בני אדם לישאל בבת אחת וכמו שכתב הר"ש וזה פשוט דספק טומאה דמתניתין הוי מדרבנן. אך את זו [...] דודאי מתני' בר"ה מיירי וכמ"ש הר"ש וכ"כ הרב תי"ט וסתם שבילין הוו ר"ה לטומאה ו[...] בפ"ו דטהרות מ"י וממקומו מוכרח דקתני דאם נאכלו והלך בשני ועשה טהרות דטהורות ואי [...] פשיטא דאינם טהורות דכיון דספק טומאה ברה"י ספיקו טמא וכי בשביל שנאכלו הראשונות נטהרו [...] אך היכא דהראשונות קיימות אני מסתפק אי אמרינן אלו ואלו ישרפו כדין כל ספק טומאה ברה[...] דילמא שאני הכא דע"כ אחת מן הטהרות הללו טהורה בודאי וכיון שכן אמרינן דאלו ואלו [...] ודמי לשני בני אדם שהיו ברה"י ונפלה טומאה ביניהם ואין אנו יודעים איזה מהם נטמא שמ[...] ספק טמאים וכדמוכח ההיא דר"פ שני נזירים ודמיא להיא דכתבו הר"ש והתוספות ז"ל דפירשו [...] דחבית בשתי חביות שהיו ברה"י ונגע ואינו יודע באיזו מן החביות נגע:

עוד אני מסתפק את"ל דאף בשני שבילין ברה"י אם קיימות הראשונות אלו ואלו תלויות אם [...] הראשונות מהו שיחזרו השניות לדינם ויהיו ככל ספק טומאה ברה"י דשורפין עליהן את ה[...] דהי היכי דמהני לן נאכלו בר"ה לעשות אותו ככל ספק טומאה בר"ה דטהור הכי נמי ברה"י [...] לן נאכלו לעשות אותו ככל ספק טומאה ברה"י דשורפין עליה דמאי חזית דמהני לקולא ולא לח[ומרא] וראיתי לר"ש בפ"ז דתרומות דכתב דמתני' מדרבנן אבל מדאורייתא טהורות מידי דהוי אנאכלו רו[...] דהכיא

הלך בשני השבילין. וכן השרץ והצפרדע בר"ה ואין יתן ניכרת ואין ידוע אי זהו השרץ ונגע באחד מהן ועשה טהרות ונאכלו וטבל ונגע בשני ועשה טהרות הרי אלו טהורות. ואם קיימות הראשונות אלו ואלו תלויות. ואם לא טבל בינתים

משנה למלך

ות קיימות ע"כ. משמע מדבריו דאם היה איסורם מן התורה לא היינו מקילינן בנאכלו ומכאן ת דאף בשתיהן קיימות אין טומאתם כי אם דרבנן ולפ"ז היה נראה בספק שלנו דכיון דמן התורה ין קיימות אסור לשורפם מן התורה כיון דעל כל פניה אחד מהם טהור וכדמוכח בפרק כל הפסולים ר לאבד בידים טהרות תלויות כי נאכלו ג"כ הוו תלויות ואסור לשורפם ומיהו אין דעתי נוחה ון זה וק"ל: **שוב** ראיתי דאפשר דאעיקרא דדינא בב' שבילין ברה"י אף כשתיהן קיימות כולן ו כדין כל ספק טומאה ברה"י ועד כאן לא כתבו התוספות והר"ש דלא ילפינן מסוטה אלא דבר ל להיות אבל היכא דעכ"פ אחד מהם טהור הוו ספק טמאים אלא היכא דהספק בא כאחת כגון ן דר"פ ב' נזירים שהיו ברה"י ונזרקה טומאה ביניהם ואין אנו יודעים באיזה מהם נגע דהספק על שניהם בבת אחת ואין אנו יכולין לטמא את שניהם בבת אחת דממה נפשך אחד מהם טהור היא דשתי חביות ברה"י דכתבו הר"ש והתוספות הוי דומיא דההיא דר"פ שני נזירים שהספק בשתי החביות כאחד אבל בשני שבילין דלא בא הדבר לכלל ספק כאחד כולם ישרפו כדין כל טומאה ברה"י. ונראה לדברינו מדלא אוקמוה הר"ש והתוס' למתני' דחבית דתרומות בב' שבילין י והלך באחד ונגע בתרומה והזה וטבל והלך בשני וחזר ונגע בתרומה אחרת דשתיהם תלויות ודאי דס"ל דהה"ג דינו ככל ספק טומאה ברה"י דשורפין עליה והדעת נוטה לסברא זו ולא יא דאם בשביל הראשון היה רה"י ודינו היה שישרפו וכי בשביל שהלך בשביל השני ועשה טהרות ה דין הטהרות הראשונות ויצא דינם משריפה לתלייה אלא אפילו שהיה השביל הראשון ר"ה והשני רה"י דטהרות דרה"י ישרפו והראשונות שהם דר"ה יהיו תלויות. ואם הדבר בהפך שהשביל הראשון היה רה"י י ר"ה הטהרות הראשונות ישרפו והשניות תלויות ואם נאכלו הראשונות השניות טהורות כיון דמן הדין השניות טהורות מן התורה אף כשהיו הראשונות קיימות משום דאוקמיה אחזקיה. כללו של דבר כל ספק אה בר"ה טהור ודאי אף מדרבנן וכל ספק טומאה ברה"י טמא ודאי מן התורה ושורפין עליה את ומה מן התורה וכל ספק טומאה ברה"י דעכ"פ אחד מהם טהור כגון ההיא דר"פ ב' נזירים וכגון א דשתי חביות דכתבו התוספות והר"ש הוו טמאים מספק מן התורה וטהרותיהם תלויות מן התורה היה בר"ה אע"פ שעכ"פ אחד מהם טמא כולם טהורים מן התורה וכדמוכח ההיא דר"פ ב' ים דפריך בגמרא אבל הכא שני נזירים והאי דקאי גביהון הא תלתא הו"ל ספק טומאה בר"ה כספק טומאה בר"ה ספיקו טהור וכ"כ התוספות שם ובריש נדה ד"ה והלל ומיהו מדרבנן מיהא דהוו ספק טמאים ולא שייך לחלק בין באו שניהם כאחד לבאו זה אחר זה לישאל וכמו שחלקו ה דטהרות מ"ג דהאי התם שלא נולד הספק כאחד ומש"ה היכא דלא באו לישאל כאחד הם טהורים והיכא דבאו לישאל כאחד דומה להיכא דנולד הספק כאחד אבל היכא דנולד ק בבת אחת אף שבאו לישאל זה אחר זה דינם כבאו לישאל בבת אחת ועוד דהאי התם דהוו אנשים וב' שבילין דטומאתו של זה אינו משום טומאתו של זה ומש"ה כל שבאו לישאל זה אחר כולם טהורים דמוקמינן להו כל חד וחד בחזקת טהרה אבל הכא שטומאת שניהם מכח חד אתי ינו השרץ שנזרק ביניהם ואין ידוע באיזה מהם נגע כי באו לישאל בזה אחר זה כבבת אחת דמי אי טמא מטמאינן באדם אחד בשני שבילין אפילו בזה אחר זה וכמ"ש הר"ש בפ"ה דטהרות. ודע דאפילו למ"ד בההיא דכרכום דפ"ב דכתובות עלה כ"ז דמאי דמדמינן לכרכום כבת אחת אליבא דרבי יוסי הכא בנדון דידן אליבא דכ"ע כבת אחת דמי וכדכתיבנא. ודע דאף אם נאכלו ות אחת מהם כשני אנשים שנגע טומאה באחד מהם או כשנאבדה אחת מן החביות שנגע שרץ ביניהם א הוא שהטהרות הנשארות או החבית הנשארת שתהיה תלויה כדינה שהיה לה מקדם ולקמן נאריך ע בזה בע"ה. ובשני שבילין ואדם אחד אם היו שני השבילין ר"ה מן התורה כל הטהרות שנעשו בין אשונות ובין השניות טהורות ואפילו אם כולם קיימות ומיהו מדרבנן כל שהם קיימות שתיהם תלויות דאפילו אם לא עשה טהרות שניות אפ"ה הראשונות תלויות דכיון שהלך בשביל השני והטהרות הראשונות קיימות א"כ לא נוכל לטהר את שניהם דע"כ הטהרות או המהלך אחד מהם טמא ודאי ומש"ה הם טמאים מספק מדרבנן ומאי דנקט שעשה טהרות לאחר שהלך בשביל השני נבאר לקמן בע"ה ואם לו הראשונות אם אכלם אחר כשהלך זה בשביל האחר חזרו כולם להיות טמאים מספק דכיון דגירי דיליה יל אחד הוא בעין בשעה שהלך זה בשביל השני חזרו כולם להיות טמאים מספק מדרבנן אבל אם וטבל האוכל הטהרות הראשונות קודם שהלך המהלך בשביל השני נראה דהטהרות השניות טהורות שהרי יו אין אנו באים לדון אלא על הטהרות השניות ודינם ככל ספק טומאה בר"ה דספיקו טהור אף דרבנן ומאי דנקט במתניתין בשעשה טהרות לאחר שהלך בשביל השני לאו דוקא ומשום סיפא נקטיה ין מ"ש התוספות בפ"ב דכתובות עלה כ"ז ד"ה והלך ואם אכל הטהרות הראשונות המהלך אם אכלם ם שיטביל והזה הטהרות השניות טהורות ואם אכלם לאחר שהזה אדם זה טמא ודאי מדרבנן דאף אם ור דהשביל הראשון היה הטמא סוף סוף הרי אכל אוכלים טמאים דטמא מדרבנן ואם נשרפו או נאבדו נטמאו הראשונות כל שנעשה אחת מן הפעולות הללו קודם שהלך בשביל השני זה המהלך טהור גמור אף מדרבנן שהרי בשעה שהלך בשביל השני לא באנו לדון כי אם על הלוך זה והו"ל ככל ספק טומאה ה דספיקו טהור אף מדרבנן אך אם היו קיימות הטהרות הראשונות בשעה שהלך זה בשביל השני אף ומאו או אבדו או נשרפו קודם עשיית הטהרות השניות זה המהלך והטהרות השניות שעשה כולם טמאים פק מדרבנן ואם היו שני השבילים רה"י בין אם הם קיימות או באינם קיימות לעולם הטהרות השניות והלך טמא ודאי והטהרות ישרפו ולא דמי להגיא דר"פ ב' נזירים דטומאתם מספק וכמ"ש לעיל נמצינו דין דכל שהספק בא בבת אחת הוי קולא לרה"י דאין טומאתה אלא מספק וחומרא לר"ה דלעולם הוו אים מספק מדרבנן והיכא דהשביל הראשון היה ר"ה והשני רה"י הטהרות השניות והמהלך הם טמאים ודאי מן התורה כדין כל ספק טומאה ברה"י והטהרות הראשונות אם הם קיימות הם תלויות מדרבנן ואם ה השביל הראשון רה"י והשביל השני ר"ה הטהרות הראשונות ישרפו כדינם והשניות אם היו קיימות הראשונות עה שהלך זה בשביל השני המהלך והטהרות השניות כולם טמאים מספק מדרבנן ואם אבדו או נשרפו או מאו קודם שהלך בשביל השני המהלך והטהרות השניות שעשה כולם טהורים גמורים אף מדרבנן ומיהו יברי התוספתא נראה בהפך ממ"ש דקתני נשרפו או שאבדו עד שלא נעשו שניות שניות טהורות משנעשו יות שניות תלויות ע"כ משמע דאף אם היו קיימות בשעה שהלך זה בשביל השני כל שנשרפו או שאבדו דם עשיית הטהרות השניות השניות טהורות. והדבר תמוה אצלי דכיון דאדם זה שהלך בשביל השני היה לב"ד ושואל עליו ועל הטהרות הראשונות פשיטא שב"ד לא היו מטהרים לא הטהרות ולא המהלך כיון דעכ"פ אחד מהם טמא ודאי דאם השביל הראשון היה הטמא הטהרות הראשונות נטמאו ואם בשביל השני יה הטמא זה המהלך טמא וכיון שכן פשיטא שכולם טמאים מספק מדרבנן וכיון שזה המהלך הוא ספק טמא מדרבנן כי נאכלו הראשונות מאי הוי וכי חזר זה המהלך להיות טהור ולא ידעתי לתת טעם ה הפרש יש בין שנשרפו קודם עשיית הטהרות השניות לנשרפו לאחר עשיית הטהרות השניות הדבר אצלי תמוה וצל"ע. עוד ראיתי להר"ש שהביא התוספתא שכתבנו למעלה דזה הכלל אדם באדם ו' ופירשה אדם באדם טהרות בטהרות היינו אדם אחד שהלך בזה ובזה וטבל בינתיים ובכל פעם עשה הרות דדמי כשנים שהלכו וטהרות ואדם כדי נקבה דאי אפשר לטהרות בלא אדם אלא איידי דנקט אדם בטהרות נקט נמי טהרות באדם עכ"ל: **עוד** ראיתי בתוספתא והביאה הר"ש שני שבילין אחד טמא אחד טהור הלך באחד מהם ועשה טהרות טהורות בשני ועשה טהרות ישרפו באחד ולא עשה בשני ועשה שרפו באחד ועשה בשני ועשה אלו ואלו מונחות ראשונות טהורות ושניות ישרפו ע"כ. והנה תוספתא זו

זו מיירי בדלא טבל בינתים ומש"ה הטהרות השניות ישרפו דודאי טמא היה כשנעשו אך מאי דקתני בסיפא אלו ואלו מונחות ראשונות טהורות כו' תמיה לי מילתא טובא דהא תנן במתניתין אם לא טבל בנתים הראשונות תלויות ועוד דכיון דאם טבל בינתים קי"ל דאם קיימות הראשונות אלו ואלו תלויות כי לא טבל נמי אמאי הראשונות טהורות הן אמת שדין זה לא הוזכר בתוספתא היכא דטבל בנתים והיו הראשונות קיימות מה יהיה דינם ואפשר דס"ל לתוספתא דלעולם הראשונות טהורות דכיון דהיו טהורות שעה אחת דהיינו קודם שעשה הטהרות השניות שוב אינם חוזרים ליטמא בשביל שעשה טהרות שניות אלא דלגבי טהרות שניות איכא נפקותא אם הראשונות קיימות דאם הם קיימות לא נוכל לטהר השניות ולומר דהשביל הראשון היה הטמא מאחר שאנו טהרנו הראשונות מטעם דהשביל השני היה הטמא וכיון דהיו קיימות בשעת עשיית הטהרות השניות נמצא שעד עכשיו אמרנו שהשביל השני היה הטמא ולפיכך השניות תלויות ואפילו אם נשרפו הראשונות לאחר כן לא מהני מידי לשניות דמאחר שהיו בספק טומאה שעה אחת שוב אינם חוזרים לטהרתם אבל הראשונות לעולם הם טהורות מהאי טעמא דכיון שהיו טהורות שעה אחת שוב אינם חוזרים ליטמא ומש"ה פסק דהיכא דלא טבל בינתים דלעולם הראשונות טהורות עוד אפשר לומר דלעולם ס"ל לתוספתא דהיכא דטבל בינתיה שהטהרות הראשונות תלויות וכמתני' ואפ"ה היכא דלא טבל ס"ל דהראשונות טהורות וטעמא דמלתא דבשלמא כשטבל בינתים אין חילוק כלל בין טהרות ראשונות לשניות דשקולים הם ומאי חזית דשביל ראשון טהור ולא השני אבל היכא דלא טבל לטהרות שניות פשיטא דטהרות שניות הם טמאים בודאי לכל הצדדים אנו תולין ואומרים דהשביל הראשון טהור והטהרות שנעשו עליו טהורות ויש דמיון קצת מההיא דאמרינן בפ"ז דנדה עלה ס' אמר רבי יוסי טמא וטהור ואפילו טהור ותלוי שהלכו בשני שבילין אחד טמא ואחד טהור תולה טמא בתלוי וטהור בטהור ה"נ היכא דטבל בינתים דשניהם שקולים מספק שניהם טמאים אבל היכא דלא טבל דלעולם השניות טמאות בודאי הראשונות טהורות וחילוק זה כפי עניות דעתי ניתן להאמר. עוד היה אפשר לומר דלא פליגי ומאי טהורות דקתני מן התורה דמן התורה פשיטא דהראשונות טהורות דאוקמוה אחזקתה ככל ספק בר"ה ומתניתין דקתני הראשונות תלויות היינו מדרבנן דומיא דהיכא דטבל בינתים דכתבנו לעיל בשם הר"ש דאין טומאתם אלא מדרבנן ונקט טהורות מן התורה לומר לך דשניות ישרפו מן התורה משום דודאי טמא הוא ולא ידעתי למה לא ביאר לנו הר"ש התוספתא הלזו ואולי גירסתו היתה ראשונות תלויות והוי כדינא דמתני' אלא שלפ"ז לא חדשה לנו שום דבר התוספתא הלזו ולא ידעתי לאיזה תכלית הביאה וכעת הדבר צריך אצלי תלמוד:

ומ"ש רבינו וכן השרץ והצפרדע בר"ה כו' הוצרך לבאר כאן בר"ה מה שלא ביאר ברישא משום דסתם שבילים הוו ר"ה כמ"ש פ"כ מה' אלו דין ב' וכן נראה דסתם שבילים הוו רה"ר ממתניתין דריש פ"ה דטהרות דקתני שני שבילין אחד טמא ואחד טהור כו' דחכמים מטהרים ואין ספק שדין זה לא נאמר כי אם בר"ה וזה פשוט. ודע דשתי בבות הללו דהיינו שני שבילין והשרץ והצפרדע הם מוסכמות מהכל ואפילו לר"ע דאמר שני שבילין אחד טהור ואחד טמא והלך באחד מהם ואינו יודע באיזה מהם הלך דטמא וכן רבי יוסי דחולק על ר"ע בשביל ומודה במגע דספק מגע בר"ה טמא מ"מ מבבות הללו הם מוסכמות מהכל דע"כ לא קאמר ר"ע ורבי יוסי אלא בגברי ומחמירים להצריכו טבילה והזאה שמא היום או למחר יתברר הדבר שהשביל שהלך היה הטמא אבל בעשה טהרות דאין להם תקנה אם נטמאו כ"ע מודו דספיקם בר"ה טהור וכ"כ הר"ש בריש פ"ה דטהרות ולפ"ז חכמים דמטהרים היינו אפילו גברי דאית להו תקנה והא דאמרינן בפ"ב דע"ז עלה ל"ז כי אתו לקמיה דרבי ינאי אמר להו הא מיא בשיקעתא דנהרא זילו טבולו הוא אפילו אליבא דחכמים דמטהרים דהך עלה היה אומר להם רבי ינאי זילו טבולו וכן נראה מדברי רבינו בפי"ד מהלכות אלו שכתב כשיבואו לישאל אומרים לו אם טבלת אין בכך הפסד ומחלוקת ר"ע וחכמים הוא דלר"ע אומרים לו טמא אתה ואליבא דחכמים אומרים לו טהור אתה ואפ"ה אומרים לו שאף שאתה טהור אם טבלת אין בכך הפסד עיין במה שפירש רבינו בפרק בתרא דעדיות בהא דיוסי בן יועזר שדבריו שם צריכין עיון ועיין במ"ש לקמן וכמ"ש במקום אחר בפירוש דברי רבינו דריש פי"ד מהלכות אלו וכמ"ש בסוף הפרק ודו"ק (א"ה תמצאנו בפ"י מהלכות מקואות דין ו' יע"ש). ומיהו אני מסתפק בעדות זה דיוסי בן יועזר דאמרינן בפ"ב דע"ז דספק טומאה בר"ה התיר להם ואמרינן דקודם זה היה הלכה ואין מורין כן ואתא איהו ואורי להו אורויי ופירש רש"י דקודם זה היה הלכה ואין מורין כן ברבים דלא ליזלזלו בה טפי משמע מדבריו דאף קודם יוסי בן יועזר דוקא ברבים הוא דלא היו מורים כן אבל אדם הבא לישאל היו מורים לו היתר. כן אמת דמצינו במקום אחר הלכה ואין מורין כן כגון בבועל ארמית דקנאים פוגעין בו והתם לאו דוקא ברבים אלא אם היה בא פנחס לישאל אם יהרוג לזמרי לא היו מורין לו ולא ידעתי למה לא פירש רש"י הכא נמי כי ההיא דבועל ארמית ואולי טעמו של רש"י הוא דאפילו אחר עדותו של יוסי בן יועזר מי שבא לישאל אין מורים לו היתר וכדקאמר להו ר' ינאי זילו טבולו מש"ה הוצרך לומר דקודם יוסי בן יועזר לא היו מורים ברבים ובא יוסי בן יועזר והורה ברבים ומיהו הבא לישאל אומרים לו זיל טבול ומיהו אליבא דרבינו דס"ל דהאי זיל טבול לאו מילתא פסיקתא היא אלא שאומרין לו אם טבלת אין בכך הפסד אפשר דמאי דאמרינן הלכה ואין מורים כן הוא דאדם הבא לישאל אין מורים לו היתר דומיא דקנאין פוגעין בו ואתא יוסי בן יועזר והעיד שמורין להתיר לבא לישאל ומיהו קאמר ר' ינאי דאומרין לו טהור אתה אלא שאם טבלת אין בכך הפסד ומ"מ קשה לכל הפירושים דהא יוסי בן יועזר קדם כמה דורות לר"ע ולרבי יוסי ופשיטא דעדות זה דיוסי בן יועזר הוא לגברי דלטהרות מקמי דיוסי בן יועזר נמי היו מטהרים וכמה שכתב ה"ר שמשון ואם כן קשה למה טמאו רבי עקיבא ורבי יוסי ולומר שהם חולקים על יוסי בן יועזר הוא דבר קשה בעיני ומיהו כפי מ"ש עוד הר"ש דאף לרבי יוסי לא מטמאינן אלא בודאי נגע ואינו יודע באיזו מהם נגע אבל היכא דאינו יודע אם נגע אם לא נגע אף רבי יוסי מודה דטהור ור"ע נמי מודה בזה וכדמוכח מההיא דקופה וחמור דמטהר ר"ע וע"כ לא מטהר ר"ע אלא בתינוקות והמור משום דחשיב להו כרה"י וכדמוכח בתוספתא. דקתני שהיה ר"ע אומר כל שהוא למעלה מי' טפחים בר"ה הרי הוא כרה"י ורבי יוסי חולק עליו משום דכל שדרך הלוכו בר"ה טהור אבל בר"ה גמור ואיכא ספק נגע ספק לא נגע כ"ע מודים דטהור ושאני מתניתין דודאי נגע. ויותר מזה היה נ"ל לומר דדוקא בדהוחזק טומאה במקום הזה כגון דאיכא שרץ וצפרדע ונגע ואינו יודע באיזה מהם נגע אבל אם לא היה כאן אלא אחד ואין אנו יודעים אם שרץ אם צפרדע ונגע אפילו ר"ע ורבי יוסי מודו דטהור אפילו בגברי (א"ה עיין לקמן פ"י מהלכות מקואות דין ו') ומצינו חילוק זה בהאשם תלוי דאיכא למ"ד דאינו חייב אלא בחתיכה משתי חתיכות אלמא דהוחזק איסור במקום הזה חמיר טפי וזהו דלא נקטו במתניתין אלא הני גווני דהיינו השרץ וצפרדע וכזית מן המת וכזית מן הנבילה וכו' וכולם מיירי בדהוחזקה טומאה אבל בדלא הוחזקה טומאה או הוחזקה וספק נגע ספק לא נגע כ"ע מודים דטהור ולפ"ז אפשר לומר דבהא פליגי ר"ע ורבי יוסי עם חכמים דר"ע ור' יוסי ס"ל דע"כ לא הורה להתיר יוסי בן יועזר אלא בספק נגע ספק לא נגע או בדלא הוחזק הטומאה ונגע ספק שרץ ספק צפרדע אבל בדהוחזקה הטומאה ונגע ואינו יודע באיזה מהם נגע לא הורה להתיר יוסי בן יועזר וחכמים ס"ל דאף בכי האי גוונא הורה להתיר עוד אפשר לומר דלר"ע ורבי יוסי מה שהורה להתיר יוסי בן יועזר הוא לטהרות דמתחילה לא היו מורין אפילו לטהרות ואתא איהו והורה לטהר אבל בגברי מעולם לא הורה להתיר וחכמים ס"ל דאף בגברי הורה לטהר. ומ"ש הר"ש אבל עשה טהרות מורין כן הוא אליבא דחכמים אלא שלא ידעתי מנא ליה דבהא פליגי ומיהו לא פליגי אלא בגברי אבל בטהרות כ"ע מודים דטהורות משום דאין להם תקנה ומיהו בטהרות שעשה לאחר שנודע לו שהוא בספק

טומאה

ב שני שבילין אחד טמא וכו׳ וכן אם נטמאו בטומאה

בטומאה קלה וכו׳. שם שני שבילין אחד טמא ואחד

בינתיים הראשונות תלויות והשניות ישרפו: ב שני שבילין אחד טמא ואחד טהור הלך באחד מהן ועשה טהרות ובא חבירו והלך בשני ועשה טהרות אם באו ונשאלו זה אחר זה מורין לכל אחד מהן בפני עצמו שהוא טהור. באו שניהן כאחד או שבא האחד ושאל עליו ועל חבירו ואמר שנים היינו ובשני השבילים הלכנו ושתי טהרות עשינו הרי שניהם טמאין וטהרות שעשו נשרפות. וכן אם נטמאו בטומאה קלה כיצד שני ככרים אחד טמא ואחד טהור אכל את אחד מהם ועשה טהרות ובא חבירו ואכל

משנה למלך

טומאה נספק הר״ם הס וכתב דאפשר דאם נודע לו שהוא בספק טומאה קודם שעשה טהרות אם היה עושה טהרות אחרי כן היו טמאות לר״ע ורבי יוסי ולפיכך מ״ש מתני׳ דשני שבילים אפשר דאתיא אפילו כר״ע ורבי יוסי ומיירי בעשה הטהרות הבניות קודם שנודע לנו שהוא בספק טומאה ולא ביאר לנו הר״ם שאי נודע שהוא בספק מה הוא אם כוונתו היא דאם שהה שהלך או שנגע ועשה טהרות טהורות אבל אם ידע שהלך או נגע טמאות או דילמא דדוקא אם נודע לו שהוא ספק טמא או הוא דאמרינן דאם עשה טהרות דטמאות אבל אם היה סבור דטהור מן הדין אף שנסתפק אם נגע אם לא נגע כיון דהיה סבור דטהור הוא כדין כל כספק טומאה בר״ה אף שטמא כל טהרות שעשה טהורות ולא מטמאין אלא כהאיד היפך מה שאמרו לו חכמים. עוד אני מספק דכפי הנראה מדברי הר״ם אפילו לר״ע ורבי יוסי אינו אלא הומרא בעלמא דמהמרי להצריכו טבילה והזאה במה היום ולמחר יהכרר הדבר דהסינה טבילה לא נפיק ריעותא אם אנו מצריכים אותו מכום הומרא אבל הזאה כיון דמדין לא היה צריך נמצא שאנו מטמאין אותו בידים שהרי הנוגע במי חטאת שלא לצורך הזאה טמא וכמ״ש רבינו בריש פט״ו מהלכות פרה אדומה וכן במזה נטמא שה״א להזייה בלא היסט ואולי כיון דתקנת חכמים הוא להזות עליו נמצא שהוא לצורך הזיית וכל שהוא לצורך אינם מטמאים וכמבואר ומיהו ראיתי לרבינו כשהביא דין דרבי ינאי לא הזכיר כי אם טבילה אלמא דבהזאה לא החמיר להזות עליו שלא לצורך ולפ״ז דין זה לא נאמר כי אם בטומאת שרץ אבל בטומאת מת לא אמרינן זילו טבילו כיון דטבילה לא מהניא כלל בלא הזאה. ועיין במ״ש התוספות בפ״ב דכתובות עלה כ״ו ד״ה והלך ופ״ק דפסחים עלה י׳ ד״ה הלך:

ב שני שבילין אחד טמא ואחד טהור הלך באחד מהם ועשה טהרות ובא חבירו והלך בשני ועשה טהרות אם באו ונשאלו זה אחר זה מורין לכל אחד מהם בפ״ע שהוא טהור באו שניהם כאחד או שבא האחד ושאל עליו ועל חבירו ואמר שנים היינו ובשני השבילין הלכנו ושתי טהרות עשינו הרי שניהם טמאים וטהרות שעשו נשרפות ע״כ. ודינים אלו הם בפ״ה דטהרות מ״ה מחלוקת דרבי יהודה ורבי יוסי. ואמרינן בפ״ק דפסחים עלה י׳ אמר רבא בבת אחת ד״ה טמאים בזה אחר זה ד״ה טהורים לא נחלקו אלא בבא ליטאל עליו ועל חבירו רבי יוסי מדמי ליה לבת אחת ורבי יהודה מדמי ליה לזה אחר זה. ומדברי רש״י שם נראה דבבת אחת הוי כל ששאל האחד תוך כ״ד של חבירו ולא ידעתי טעם לזה דסואיל ובהוראה אחת יש לנו לומר טמאים או טהורים א״א לנו לומר טהורים אחם שהרי האחד ודאי טמא ולפ״ז אפילו אם שאל האחד לאחר כ״ד של חבירו כיון שניהם בפני החכם והחכם מוכרח להשיב לשניהם תשובה אחת ומש״ה שניהם טמאים ודקדקתי בדברי רש״י ז״ל וראיתי דהא דתוך כ״ד לא כתבה כי אם במלתיה דרבי יהודה דמדמי להו לזה אחר זה ואם איתא שדין זה היה מוסכם מהכל היה לו לפרש כן בהא דאמרינן בבת אחת טמאין דדוקא תוך כ״ד ורש״י שם לא תלה הדבר אלא משום דבהוראה אחת יש לנו לומר טמאים או טהורים כו׳. והבור הייתי לומר דודאי אליבא דרבי יוסי דס״ל דבבא ליטאל עליו ועל חבירו דבבת אחת דמי אלמא לא אזיל אלא בתר הוראת החכם וכיון דהחכם מוכרח להשיב על שני הדברים כאחד ואינו יכול לומר טהורים אתם מכום דמיחזי כשיקרא מש״ה טמאים א״כ אפילו ששאל האחר לאחר כ״ד של חבירו כל שהחכם לא השיב עדיין לשאלת הראשון וצריך להשיב לשניהם כאחד כולם טמאים אבל לרבי יהודה דלא אזיל בתר תשובת החכם אלא בתר השואלים דוקא ששאל האחד בתוך כדי דבור של חבירו הא לאו הכי שניהם טהורים. ולפ״ז לדידן דקי״ל כרבי יוסי אין חילוק בין תוך כ״ד לאחר כ״ד ועדיין לא נתקררה דעתי בזה. והא דאמרינן דבבא ליטאל עליו ועל חבירו דרבי יוסי מטמא נראה מדברי רבינו ז״ל דדוקא בשאל עליו ועל חבירו כאחד כגון באומר שנים היינו ובשני השבילין הלכנו כו׳ אבל אם שאל עליו וטהרוהו וחזר ושאל על חבירו נראה דאפילו לרבי יוסי טהור ואם שאל עליו ולא טהרוהו וחזר ושאל על חבירו נראה דאם היה תוך כ״ד פשיטא דשניהם טמאים דומיא דבאו שניהם לישאל כאחד. אך אם הוא לאחר כדי דבור נראה דאי אמרינן בבאו שניהם לישאל דכל ששאל האחד לאחר כ״ד של חבירו אומרים להם טהורים אתם ה״נ בבא לישאל עליו ועל חבירו כיון בשאל על חבירו לאחר כ״ד של שאלתו שניהם טהורים דפשיטא דלא חמיר בא לישאל עליו ועל חבירו מבאו שניהם לישאל כאחד אך אי אמרינן דבבאו שניהם לישאל כאחד שלא השיב החכם על שאלת הראשון דשניהם טמאים ה״נ בבא לישאל עליו ועל חבירו כל שלא השיב החכם על שאלתו הראשונה כבת אחת דמי. וראיתי לתוספות בפ״ב דכתובות עלה כ״ז ד״ה בבא לישאל עליו ועל חבירו אין לפרש שבא לישאל בבת אחת דהתם כ״ע מודו דטמאות מכ״ש דבאו שניהם לישאל בבת אחת אלא מיירי ששאל על עצמו וטהרוהו ואח״כ בא לשאול על חבירו דמר מדמי ליה לבת אחת כיון ששאל על שניהם בבת אחת ומר מדמי ליה לזה אחר זה כיון שטיהרוהו קודם ע״כ. למדנו מדבריהם דהיכא דשאל עליו ואח״כ חזר ושאל על חבירו דאפילו רבי יהודה מודה דשניהם טמאים ולא נחלק רבי יהודה אלא כשטיהרוהו מקודם. ונראה דלדבריהם אין הפרש בין תוך כ״ד לאחר כ״ד בין בבאו שניהם לישאל כאחד בין בבא לישאל עליו ועל חבירו. אך מה שאני מסתפק לסברת התוספות הוא בבאו שניהם ושאל האחד וטהרוהו ובאותו מעמד שאל השני מהו מי אמרינן דדמי לבא לישאל עליו ועל חבירו דאף שטהרוהו כל שחזר ושאל על חבירו באותו מעמד טמאים א״ד בהאי כשהשואל אחד דהז אפילו שטהרוהו כיון ששאל על חבירו באותו מעמד חשיב כבת אחת אבל בשני שואלין כל שטהרוהו את הראשון שוב אינו חוזר לטמא משום שאלתו של שני ומדלא אמרינן דפליגי בהכי נראה דבהא מודו כ״ע דטהורים ומיהו דברי התוספות תמוהים בעיני דאיך יעלה על הדעת דאחר שטהרנוהו בשביל שחזר ושאל על חבירו שנחזור ונטמא אותו וממשמעות דברי רבינו נראה בהדיא דחולק על סברת התוספות הלזו ודברי רבינו הם מהתוספתא דקתני רבי יוסי אומר אם אמרו שנים היינו ובשני השבילין הלכנו ושתי טהרות עשינו אומר להם טמא כו׳ והא דקתני אם אמרו היינו או זה או זה וכמ״ש הר״ם ז״ל בפ״ה דטהרות מ״ה ומוכרח הוא דאי בבאו שניהם אפי׳ ר״י מודה וכדאמרינן בגמרא וא״כ כיון דנקט רבי יוסי במלתיה כה״ג משמע דהיכא דלא שאל מתחילה כי אם עליו וטהרוהו דבהא מודה רבי יוסי דטהור דאי לא לישמעינן רבותא רבי יוסי אפילו כשטהרוהו מתחילה ולא ידעתי איך יתיישב התוספתא הלזו לסברת התוספות. וראיתי להר״ן בההיא דכתובות דכתב וכודאי מדרבי יוסי פרכינן דבבא לישאל עליו ועל חבירו דמי וכדפירש״י דליכא למימר דבבת אחת דכולהו מודו דמי דהיכי נימא דבבת אחת דמי אטו משום דאנן ידעינן דינא דכולן טהורות הוי כבת אחת א״כ בשני שבילין נמי ידעינן דינא אם נשאלו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו ואפ״ה לא הוו כבת אחת אלא ודאי מדרבי יוסי פריך משום דהכא אפילו לא באה אלא כל אחת ואחת בפ״ע הבא לישאל עליו ועל חבירו דמי דבשלמא בשני שבילין כי נשאלו זה בפ״ע וזה בפ״ע אפשר דחד לא ידע בדחבריה אלא כשבאו לישאל עליו ועל חבירו וכיון דאיכו ידע באידך ויודע דכי מטהרו ליה מטהרו נמי לחבריה סבר רבי יוסי דמיחזי כשיקרא והכי נמי בכרכוס אי אתיא כל חדא בפ״ע הוה ידעה בגוונא דאידך וידע שפיר דלכולהו מטהרינן ע״כ. והעתקתי דבריו לפי שנראה דס״ל דהכל תלוי אם ידע האחד במלתא דחבריה או לא ולפ״ז אף ששאל עליו וטהרוהו אם חזר ושאל על חבירו שניהם טמאים משום דהרי ידע בדחבריה וכן נמי בבאו שניהם שאף שטהרו לאחד כל שהיה שם הב׳ בשעה ששאל הראשון הרי איכא למיחש נמיחזי כשקרא שהרי ידע בדהבריה אך נראה שאין להכריח דין זה מדברי הר״ן דעד כאן לא קאמר הר״ן דאיכא למיחש דמיחזי כשקרא אלא קודם שיטהר החכם שאז אם רואה החכם שאחד מן השואלים יודע בדחבריה לא יטהר שניהם אבל בשיטהר כבר פשיטא דלא יחזור החכם משמועתו ובניהם

טהורים אך אם זה לבד ראיתי לסוגיא מדבריו בשכל אחד בא לפניו ואומר כך היה המעשה שלי וש הבירי אבל איני נשאל אלא על עצמי מה הלא עלי דנראה כפי דברי הר״ן ז״ל דשניהם אליבא דרב יוסי טמאים מאחר דהאחד ידע בדחבריה ואף שאינו שואל על חבירו דומיא דכרכום שאף שזו על עצ שואלת כיון שיודעת בגוונא דאידך כולם אסורות. כן אמת שרש״י בפ״ק דפסחים כתב בפירוש שסף מ דכל שלא שאל על חבירו אף דידע בדחבריה כולם טהורים ולא ידעתי איך יתיישב כפי סברתו סוגי הלזו דכתובות דאיהו כתב בפירוש דמדרבי יוסי פריך ולפי מ״ש בפ״ק דפסחים לרבי יוסי בההיא דכרכו אף דכל הדא והדא ידעא בגוונא דאידך כל שלא שאלה על חבירתה כולן טהורות וצעת נל״ע:

עוד אני מסתפק בהא דאמרינן דבבא לישאל עליו ועל חבירו דבבת אחת דמו אליבא דרבי יוסי אי מייר דוקא כשאמר לו האחד לחבירו שישאל עליו הא לאו הכי אין חבירו יכול לטמא אותו משום שאלה ומסתמא דמלתא נראה דהוי בכל גוונא אלא שאני תמיה על זה אם הלך האחד ושאל לחכם אחד וטהר כשחזר האחר ושאל עליו ועל חבירו וכי יחזור הראשון להיות טמא משום שאלתו של זה. והנראה אל הוא דע״כ לא אמרינן דבבא לישאל עליו ועל חבירו דשניהם טמאים אלא לגבי השואל שמשיב לו ההכ דשניהם ספק טמאים מדרבנן ולגבי השואל הוי ספק טמא מדרבנן אבל האחר אם חזר והלך לגבי חכ וטהרהו טהור גמור לכ״ע אלא דלגבי השואל הוי ספק טמא אך היכא דבאו שניהם כאחד או שאמ להבירו שישאל ג״כ עליו כולם הוו ספק טמאים לכ״ע והיינו דכרכום היינו משום דכל חדא וחדא דאתי קמן דיינינן לה כבאה לישאל עליה ועל חברתה. ודע שכתב רש״י בפ״ק דפסחים דהאי שביל טמא מייר בקבר מוטל בו לרחבו וממלא את כולו ואי עובר בו א״א שלא יאהיל ע״כ ופירוש זה הוא מוכרח ומוכר מהכל דאל״כ כולם טהורים דלכל חד אמרינן דטהור שמא לא האהיל וכ״כ הר״ם בפ״ה דטהרות פ׳ ומ״ה וכן ההיא דשני שבילין כאדם אחד שכתבנו לעיל מיירי נמי בכה״ג וכן ההיא דפ״ה דטהרות ש שבילין אחד טהור ואחד טמא הלך באחד מהם ואינו יודע באיזה מהם הלך פירשה הר״ב כשהקבר מוט בו לרחבו ואע״ג דר״ע מטמא כל ספק טומאה בר״ה כבר כתבנו לעיל דהיינו דוקא בודאי מגע אב בספק מגע לא דומיא דקופה והמור וככא אם לא היה השביל ממלא את כולו הוי כספק מגע א״כ מש דהוי כס״ס ספק הלך בשביל הטמא ואת״ל הלך אימור לא האהיל על הטומאה ורבי יוסי דמטהר בשני להו משום ס״ס אלא משום שדרך בני אדם והוי כאין לו תקנה דומיא דטהרות דמודה ר״ע וכמ״ש הר״ם

ודע שכתבו התוספות בפ״ק דפסחים דהא דאמרינן ועשה טהרות ולא קאמר אדם טהור משום דלגב הע״ג דמוקמינן להו בחזקת טהרה מצריכין להו טבילה והזאה שלא יגעו שניהם בתרומה דל התרומה טמאה ודאית והאוכלה במיתה ואם נגעו שניהם כאחד ונכנס למקדש חייב וכ״כ בפ״ב דכתובו שכתבו זילו טבולו דהא נהרא קמייכו נראה דהיינו משום ההיא דרבי ינאי דפ״ב דע״ז עלה ל״ו ולפי ז קשה דאמאי איצטריכו לטעמא דפן יבואו לידי טומאה ודאי הא ההיא דרבי ינאי מיירי אפילו באדם א שנסתפק אם נגע בטומאה אם לאו ואפשר דס״ל לתוספות דמשום ההיא דרבי ינאי לא נוכל לומר שנמנ התנא מלומר אדם טהור שהרי בפ״ה דטהרות נחלקו ר״ע וחכמים גבי אדם וחכמים מטהרים ואע״ דרבי ינאי אומר להם זילו טבולו היינו דרך עלה בעלמא וכמו שכתבנו לעיל בשם רבינו ומש״ה הכא בבו שבילין אנו מזקיקין לטבול משום דלמא יבואו לידי טומאה ודאית ואף שכפי מ״ש הרא״ש דאפשר דלר״ ורבי יוסי אם נגעו בטהרות לאחר שנודע להם שהם בספק טומאה שהטהרות טמאות ולפי׳ זה אפ דמחלוקת ר״ע וחכמים הוא בטהרות מ״מ אפשר דס״ל לתוספות דמשום ההיא דרבי ינאי לא היה נמנ התנא מלומר אדם טהור. וראיתי להרב בעל תיו״ט ז״ל שכתב ועשה טהרות משום דרבי יוסי איצטרי למיתני ועשה טהרות דהר״ע ס״ל לגבי אדם תוספות דכתובות ע״כ. ויש לדקדק בדבריו אי טעמא הו משום דר״י ס״ל כר״ע אמאי איצטריכו התוספות לטעמא דדלמא יבואו לידי טומאה ודאית הא ר״ע מטמ אפילו היכא דלא שייך האי טעמא ואולי דס״ל לתוספות דטעמא דר״ע דמטמא בכהו הוא ג״כ מהא טעמא שכתבו התוספות כאן והוא דמצריכין אותו טבילה והזאה דלמא ילך בשביל האחר או יגע באח או יאהיל ויבוא לידי טומאה ודאית ומש״ה נקט הנהו גווני דוקא ומיהו מדברי הר״ם שם נראה שחולק על ז שהרי הוקשה לו מתינוקות ורכוב ואפשר עוד לומר דכיון דמשום דרבי יוסי הוא דנקט ועשה טהרות ור יוסי חולק על ר״ע בשביל וכדאיתא ברפ״ה דטהרות מ״ב דמטהר רבי יוסי בשביל שדרך בני אדם לה מש״ה כתבו התוספות דבשביל זה מטמא רבי יוסי האדם להצריכו טבילה והזאה דלמא יבואו לידי טומא ודאית אך לא ידעתי מנא ליה להרב בעל תיו״ט דמשום רבי יוסי הוא דנקט ועשה טהרות אימא דאפ חכמים דמטהרים מודו הכא משום דלמא יבואו לידי טומאה ודאית דכי היכי דלרבי יוסי אף שמטה בשביל מודה בשביל זה אימא דאף אליבא דחכמים דמטהרים אף במגע מודים בשני שבילין ושני ב אדם וא״ת כי היכי דמטמאים האדם ה״נ נטמא הטהרות משום דלמא יאכלם אדם אחד ויהיה טמ ודאי או דלמא יגעו הטהרות הללו בתרומה ויאכלו אותם בודאי וכמ״ש התוספות בפ״ק דפסחים הא ל קפיא כלל דדוקא אדם דאית ליה תקנה מטמאין אותו מהאי טעמא להצריכו טבילה והזאה אבל טהרו דלית להו תקנה לא וא״ת בהא קמייתא דהיינו שני שבילין ואדם אחד אמאי נקט ועשה טהרות ול קאמר אדם טהור דהתם לא שייך לומר דלמא ילך ויבא לידי טומאה תמורה דהא בכה״ג איפלינו ר״ וחכמים ואפשר דמשום ר״ע נקט לה בטהרות ועוד י״ל דהאי התם דבעי לפלוגי בין קיימות לאינם קיימו והא לא שייך כי אם בטהרות וזה פשוט:

עוד כתבו התוספות בפ״ג דכתובות דלהכי נקט ועשה טהרות משום דבעי למיתני סיפא הזה וטה והלך בשני ועשה טהרות הרי אלו טהורות כו׳ ודבריהם תמוהים דחילוקים אלו מעול לא נשנו במשנה בב׳ שבילין ובשני בני אדם ובמתני׳ דשני שבילין ואדם אחד הוא דנאמרו חילוקי הללו והנראה אצלי שטעות נפל בספרים וחסר לשון שהתוספות הוקשה להם כפי פירושם ממתניתין דש שבילין ואדם אחד אמאי נקט ועשה טהרות ותירצו משום דבעי לחלק בין נאכלו לקיימין:

עוד כתבו התוספות בפ״ק דפסחים דהא דאמרינן דבבת אחת טמאים היינו מדרבנן דמדאורייתא אפ בבת אחת טהורים ע״כ. ודין זה הוא מוכרח מההיא דר״פ ב׳ נזירים דאמרינן דבר״ה אפיל שנפל הספק ביניהם וע״כ האחד מהם טמא ודאי אפילו הכי כולם טהורים וכמו שכתבו התוספות ב ובריש נדה ד״ה והלל וכן בההיא דשני שבילין ואדם אחד כבר כתבנו לעיל שכתב הר״ם בפ״ח דתרומו דאין טומאתן כי אם מדרבנן וכבר הארכנו בזה לעיל יע״ש:

עוד כתבו התוספות בפ״ב דכתובות דהא דאמרינן דאם נשאל כל אחד בפ״ע דטהורות לא שיאכל אדם אחד דא״כ יאכל ודאי טומאה וכדאמרינן בפרק שני דשבועות הלך בראשון ולא נכנס בו ונכנס חייב דטמא הוא ממה נפשך ע״כ. ואי טעמא הוא משום איסורא דאסור לאכול קדשי שנטמאו נראה שדין זה במחלוקת הוא שנוי דלדברי האומרים דהתיכה של איסור דנסתפקה ברוב דהו לאדם אחד לאוכלם אע״פ שודאי אוכל איסור הוא הדין הכא כיון דמן הדין כולם טהורות. ואפש דהתוספות אזלי לשיטתם דס״ל גבי הערובות איסור דאסור לאדם אחד לאוכלם וכמו שנתבאר בטור י״ סי׳ ק״ט ועיין במ״ש מרן בסימן ק״י על מ״ש הטור או שאוכלם כולם אדם אחד אסור אפילו בזה אחר זה ונסתפק שם מרן בדין זה ואפשר דיש סיוע לדברי הטור מדברי התוספות הללו. (*הג״ה עיין במ״ש הרב המחבר פ״ז מהלכות ע״ז דין י׳):

ומ״ש רבינו וכן אם נטמאו בטומאה קלה כיצד שני ככרים אחד טמא ואחד טהור וכו׳ דינים אל

ואכל את השני ועשה טהרות אם נשאלו זה אחר זה שניהן טהורין מפני שהן ספק דברי סופרים שהוא מכלל הספיקות שטהרו חכמים כמו שביארנו. נשאלו שניהן כאחת או שנשאל עליו ועל חבירו שניהן טמאין מספק וטהרותם נשרפות שהרי ודאי אחת מהן טמאה ואפילו ככר אחד טמא שנתערב במאה ככרות טהורין כולן טמאין וישרפו: **ג** ככר טמא שנתערב בתשעה ככרות טהורין ובאו חמשה בני אדם ואכלו חמשה ככרות מהן ובאו חמשה בני אדם אחרים ואכלו החמשה הנשארים הראשונים טמאים מפני שאין להן אנשים אחרים שיתלו בהן והחמשה האנשים האחרונים טהורין מפני שהן תולין בראשונים: **ד** שני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלכו בהן שני אנשים איש אחד טהור ואיש אחד טמא אפילו היה האחד תלוי ה"ז הטהור תולה בתלוי ואומרין זה הטהור הלך בשביל הטהור והרי הוא בטהרתו וזה התלוי הלך בשביל הטמא ואע"פ שנשאלו שניהן כאחד:

פרק עשרים

א כל מקום שהוא רשות הרבים לענין שבת כך הוא רשות הרבים לענין טומאה: **ב** ארבע אמות כות לר"ה הרי הן כר"ה לטומאה. וכן הכרמלית כגון הים והאצטוונית הרי הן כר"ה לטומאה: **ג** יש שם מקומות שאף שהן רשות היחיד לשבת הרי הן כרשות הרבים לענין טומאה ואלו הן. השבילין המפולשין לשיחין ולבורות ולגתות עה המוקפת גדר בימות החמה ובסילקי מלכים שהוא בניין רחב הרבה לעמוד בו אנשי המרכבה ויש לו פתחים הרבה ים לר"ה והפורן והוא הבניין הגדול שיש לו שני פתחים זה כנגד זה וחצר שהרבים נכנסין בפתח זה ויוצאין בפתח אחר. בואות היורדים לים או לנהר אע"פ שהן גדורין מכאן ומכאן ורבים מטפסין ועולין בהן והבימוסות והמרחצאות הרי הן לטומאה, וכן כל העזרה כר"ה לטומאה: **ד** גנות העיר שדרך העיר עוברת עליהן ר"ה לטומאה: **ה** הגינה בזמן שהיא מרת רה"י ובזמן שאינה משתמרת רשות הרבים לטומאה. וכן בסילקי גדולה בזמן שפותחין אותה ר"ה לטומאה ובזמן לין אותה רשות היחיד לכל: **ו** הבקעה המוקפת גדר בימות הגשמים רה"י לשבת ולטומאה ואם לא היתה מוקפת הרי היא לטומאה בלבד. ובקעה שעברו עליה בימות הגשמים הרי היא רה"י לטומאה אפילו בימות החמה. ואלו הן ימות החמה עקר התבואה מתוכה ואלו הן ימות הגשמים משתרד רביעה שניה. בין העיגולים של ענבים לזוגין ר"ה לטומאה: **ז** כרם הבוצרים רה"י ולאחר תבוצרים ר"ה לטומאה. אימתי בזמן שהרבים נכנסים ברוח זו ויוצאים ברוח שכנגדה שאר כל מות חוץ מאלו שביארנו דינם כשם שהן רה"י לשבת כך הם רה"י לטומאה: **ח** ויש מקומות שאינן רה"י לשבת ואע"פ כן ה"י לטומאה מפני שאין העם משתמשין בהן ואלו הן. האילנות וחורי ר"ה אע"פ שאין בהן ארבעה על ארבעה כיצד אילן עומד בר"ה וטומאה בתוכו עלה לראשו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא. הכנים ידו לחור שיש בו טומאה ספק ספק לא נגע ספיקו טמא: **ט** חנות שהיא טמאה ופתוחה לר"ה ספק נכנס ספק לא נכנס ספיקו טהור שכל החנות כמו המונח בר"ה שספק מגעו טהור. היו שתי חנויות אחת טהורה ואחת טמאה ונכנס לאחת מהן ספק לטמא נכנס ספק לטהור ו טמא שזה ספק רה"י *שהחנות רה"י. וכן בקעה בימות מים שיש בה שדות הרבה ובה שדה אחת טמאה ואחת ה ואמר נכנסתי לבקעה זו ואיני יודע אם נכנסתי לאותה או לא נכנסתי ספיקו טמא שספק טומאה ברה"י אפילו ביאה טמא: **י** מקום שהיה רה"י ונעשה ר"ה וחזר ונעשה כשהוא רה"י ספיקו טמא וכשהוא ר"ה ספיקו טהור: **יא** דברים שהן בר"ה הרי הן כר"ה כיצד קופה בר"ה גבוה ה טפחים והטומאה בתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור הכנים ידו לתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא. ה כפישה נתונה על כתפו וככר תרומה כרוך בסיב *או ונתון לתוכה ספק נגע בה אחר ספק לא נגע ספיקו טמא

כסף משנה

אר וכו' שני ככרים אחד טמא ואחד טהור וכו' ובפ"ק דפסחים עלה י' ובפרק ב' אמר ר"י בבת אחת דברי הכל טמאים בזה אחר זה דברי הכל טהורים אלא בבא לישאל עליו ועל חבירו רבי יוסי מדמי ליה לבת אחת ור"י מדמי ליה זה וידוע דהלכה כרבי יוסי. ומ"ש ואפילו ככר טמאה וכו'. שם בתוספתא רבי ור טמא שאפילו טמאה שנתערבה במאה טהורות טמא:

טמא שנתערב וכו'. תוספתא פרק ו' דטהרות שם:

שבילין אחד טמא וכו'. נדה פרק האשה (דף ס'):

א כל מקום שהוא ר"ה וכו'. נלמד ממה שיבא בסמוך:

ע אמות הסמוכות לר"ה וכו'. פ"ק דבתרא (דף י"ב). ומ"ש וכן וכו'. בסוף פ"ו דטהרות האצטווניות רה"י לשבת ור"ה לטומאה:

ש מקומות וכו' ואלו הם השבילים המפולשים וכו'. שם וכת"ק ואיתא בפ"ב (דף כ"ב ע"ב). ומ"ש והבקעה וכו'. דין הבקעה פ"ו דטהרות שם בפ"ק דשבת (דף ו' ע"ב) וכאוקימתא שי. ומ"ש ובסילקי וכו' והפורן וכו' ברבים וכו'. פ"ו דטהרות. ומ"ש וכן היורדים לים וכו' והבימוסות ות. תוספתא פ"ז דטהרות. ומ"ש וכן ה וכו'. פ"ק דפסחים (דף י"ח ע"ב): העיר וכו' עד רה"י לכל. תוספתא דטהרות פ"ז:

עה המוקפת גדר וכו'. פ"ו דטהרות וכאוקימתא דרב אשי פרק קמא דף ו' ע"ב) ומייתי מתניתין דטהרות בפ"ס

בפ"ס דבתרא (דף קנ"ג ע"ב) ואמר רבא לא שאנו אלא שלא עברו עליה ימות הגשמים אבל עברו עליה ימות הגשמים רה"י לכאן ולכאן: ואלו הם ימות החמה וכו' ואלו הם ימות הגשמים וכו'. תוספתא דטהרות פ"ז: בין העגולים של ענבים וכו' עד שכנגדם. בסוף טהרות:

ז שאר כל המקומות וכו':

ח ויש מקומות שאינם רה"י וכו': כיצד אילן שהוא עומד בר"ה וכו' עד שהחנות רשות היחיד. טהרות פ"ו:

ט וכתב הראב"ד שהחנות רה"י א"א הפירוש הזה חשך ולא אור ומה בין זה לזה אבל ריסא וכו'. איני יודע למה חרד כל החרדה הזאת לומר שהפי' הזה חשך ולא אור ועוד מה זה שכתב ומה בין זה לזה והלא כבר ביאר רבינו מה בין זה לזה כשהוא חנות אחת טמאה הרי כלל החנות דבר טמא שהוא מונח בר"ה ספק נכנס ונטמא ספק לא נכנס טהור כדין ספק טומאה בר"ה אבל כשהם שתי חנויות אחת טמאה ואחת טהורה ונכנס ודאי לאחת מהם ואינו יודע לאיזו מהם הו"ל נכנס לרה"י ואינו יודע אם נטמא דהוי ספק טומאה ברה"י וטמא וכן מבואר בדברי רבינו בפי' המשנה והוא פירושו של הראב"ד: וכן בקעה בימות הגשמים וכו'. בפ"ו דטהרות וכהכמים ואיתא בפ"ק דפסחים (דף י') ופרק חזקת (דף כ"ה) ופרק בתרא דע"ז (דף ע'):

י מקום שהיה רה"י וכו'. שם:

יא דברים שהם בר"ה וכו'. תוספתא דטהרות פ"ז:

וכתב הראב"ד או בנייר ונתון לתוכה ספק נגע א"א לא ידעתי מהו זה וכו'. ואני אומר שגירסת רבינו בתוספתא לא היתה כגירסת הראב"ד

השגת הראב"ד

*שהחנות רה"י. א"א הפירוש הזה חושך ולא אור ומה בין זה לזה אבל ריסא שמא לא נכנס כלל וספק ר"ה טהור אבל סיפא ודאי נכנס לרה"י הילכך ספיקו טמא ואע"פ שאמרו כל מה שאתה יכול לרבות ספיקות וספקי ספיקות טמא מ"מ והוא שיכנס למבוי או לבקעה שיש בהם הספק אבל אם לא ידע אם נכנס בהם כלל אם לא נכנס טהור וזה דומה לענין זה:

השגת הראב"ד

*או בנייר ונתון לתוכה ספק נגע. א"א לא ידעתי מהו זה ובתוספתא אמרו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור הכנים ידו לתוכה ספיקו טמא:

משנה למלך

פ"ב דטהרות ושנה דין זה לומר שאף בטומאה דרבנן כל שבאו לישאל בבת אחת שניהם ודע שדין זה הוא אפילו ברה"י וכשבאו זה אחר זה כולם טהורים משום דהוי ספק מד"ס דטהור א בפ"ד מי"א וזהו שכתב רבינו מפני שהם כספק ד"ס ואולי בר"ה אפילו היו מן התורה ספיקן אלא ודאי דמיירי ברה"י אך ראיתי לדקדק למה לא נשנה דין זה גם בשני ככרים ואדם אחד וסכל דאם נאכלו הראשונים השניים טהורות ואם קיימות הראשונות אלו ואלו תלויות ואם לא טהר בינתים הראשונות תלויות והשניות ישרפו ולא ידעתי טעם נכון לזה ומיהו אין ספק שהדין דין אמת דאף בדרבנן לא תלינן לקל כי היכי דלא תלינן בשני ככרים ובני אנשים כשבאו לישאל בבת אחת (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר פ"ב מהלכות חמץ ומצה דין י"א)· ודע שמ"ש רבינו בדין הככרים דשניהם טמאים מספק נראה דהוא הדין בדין השבילין שאינם טמאים כי אם מספק ואף דהתם גבי שבילין כתב התם כרי שניהם טמאין נראה דאין חילוק בזה בין שבילין לככרים אך מה שאני תמה

טמא: **יב** חמור בר"ה גבוה עשרה טפחים וטומאה נתונה עליו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור. פשט ידו על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא. וכן סלע המונח בר"ה גבוה עשרה טפחים וטומאה נתונה עליו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור. עלה בראש הסלע ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא: **יג** היה זב רוכב על חמורו וזה רוכב על חמורו ומהלכין בדרך ספק נגע בזב ספק לא נגע. תינוק טמא מורכב על כתפו של אביו ותינוק טהור מורכב על כתפו של אביו והלכו זה בצד זה ספק נגע [...] לא נגע. חבילה על כתפו והרוק מודבק בכותל ספק נגע ספק לא נגע. כלים שטוחין בר"ה למעלה מעשרה והטמא עובר [...] הסיט ספק לא הסיט הכל טהור:

כסף משנה

הראב"ד והטעם מבואר שמאחר שהככר שהוא המקבל טומאה נתון לתוכה הרי הוא כרשות היחיד ועוד שכיון שהיא על כתפו הרי כמונח ברה"י כמו ששנינו בפ"ד דטהרות שני רוקים וכו' וכיון שהוא מונח על כתפו הוי יש בו דעת לישאל וספיקו בכל ענין טמא ואי זה סופר טועה הגיה מדעתו בבא זו לחלק בין הכניס ידו לתוכה ללא הכניס מפני שבבבא

דאפשר חילקו בכך ולא שם נבו לזאת [...] שייך לחלק בה בכך כמ"ש ותמהני על [...] הראב"ד ז"ל שלא דקדק בכך ואפשר ש[...] שהרגיש בכך לא כתב בלשון משיג אלא כמפר[...] ומ"ש היה זב רוכב על חמורו וכו' עד ספק. שם בתוספתא וכרבי יוסי מחמיר

סליקו הלכות אבות הטומאות

בריך רחמנא דסייען

משנה למלך

מ"ש גבי השבילין והככרים דטהרות שעשו נשרפות דאף שאחת מהן טמאה ודאי מ"מ האחת מהם טהורה ודאי ומוטב שיהיו שתיהן תלויות ולא נשרוף הטהורה בידים ומדברי הר"ש בפ"ח דתרומות נראה שיש להוכיח דין זה שהרי כתב שם דהיכא דהיו שתי קופות של תרומה ברה"י ונגע באחת מהן ואינו יודע באיזו מהן נגע דשניהם תלויות אף שעל כל פנים אחת מהם טמאה ודאי וכ"כ התוספות בפ"ק דפסחים דף ט"ו ד"ה תנית וק"ו הדברים ומה התם דהוי ברה"י דאם לא היו סותרים זה את זה הספיקות היינו שורפין את התרומה על ספיקה כשהם סותרים אנו מקילים שלא לשורפה בר"ה או בככרים דכשאינם סותרים הם טהורים לגמרי כשהם בבת אחת לא כ"ש שלא נשרפם ועוד דממקומו מוכרח שהרי באדם אחד ושתי הטהרות קיימות קי"ל דשתיהן תלויות אע"ג דאחת מהן ודאי טמאה ואם כן ה"ה בשני שבילין ושני אנשים ומאי דתנן במתניתין טמאין הוא לאפוקי מדרבי יהודה דקאמר טהורין אבל לעולם דאף לרבי יוסי אינם טמאים בודאי אלא מספק וטהרותיהם תלויות וכן יש לתמוה במה שסיים רבינו את דבריו וכתב ואפילו ככר אחד טמא שנתערב במאה ככרות כולן טמאין וישרפו ובתוספתא מייתי לה בסיום דברי רבי יוסי דקאמר טמאין שאפילו טומאה שנתערבה בק' טהרות טמאות ואין הכרח מזה שישרפו כולן אלא שכולן טמאות מספק ויהיו תלויות עוד נ"ל שאף שיהיה הדין דטומאה שנתערבה בטהרות שישרפו כולם אין ללמוד הימנו לדין השבילין והככרים דאיכא למימר שאני התם דהככר הטמא היה ניכר מתחלתו וחל עליו חיוב שריפה ומש"ה אפילו שנתערב אחר כך בטהרות לא פקע מיניה חיוביה וישרפו כולם אבל בשבילין וככרות שלא חל עליהן בשום זמן חיוב שריפה ואדרבא מן הדין כולם טהורות אלא שחכמים החמירו בבת אחת משום דמיחזי כשיקרא אמאי ישרפו סוף דבר לא יכולתי להלום דין זה אם מן הסברא אם מן הסוגיא דשני שבילין ואדם אחד שמורה בהיפך והדבר צריך תלמוד. גרסינן בתוספתא ב' שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהם ועשה טהרות ובא חבירו והלך בשני ועשה טהרות אלו ואלו מונחות הרי אלו מוכיחות נאכלו הראשונות או שנטמאו או שאבדו עד שלא נעשו שניות טהורות משנעשו שניות שניות תלויות עשו שניהם טהרה אחת הרי זו טמאה עשו שניהם שתי טהרות זה בא בפ"ע אומרים לו טהור וזה בא בפ"ע אומרים לו טהור וזה שנשאלו שניהם כאחד אומרים לו טמא דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אם אמרו שניהם היינו ובשני השבילין הלכנו ושתי טהרות עשינו אומרים להם טמא שאפילו טומאה אחת שנתערבה במאה טהרות כולן טמאות ע"כ ודע דהא דמחלקינן בין נאכלו ללא נאכלו כתב הר"ש דלא מיתוקמא אלא בבא לישאל בבת אחת כיון דשניהם עשאוה ואפילו הכי אם כבר נאכלו הראשונות השניות טהורות ע"כ. ומ"מ אני תמיה בזה כיון דמוקמינן לה בבאו לישאל בבת אחת א"כ בכל הטהרות שנאכלו בא לישאל על עצמו אם טהור ואם טמא וכיון שכן הא הוו תרתי דסתרן אהדדי דכיון דב"ד מוכרחים להשיב על שאלתם ושלם ספורים **אינם יכולים לומר דאם שמהלך** [...] שהטהרות טמאות ואם שהטהרות טהורות המהלך טמא דהא כי נאכלו לאחר שנעשו שניות דאמרינן ד[...] תלויות היינו דוקא משום דבאו לישאל בבת אחת והוו תרתי דסתרי המהלך עם הטהרות השניות ה[...] נמי נאכלו קודם עשיית הטהרות הוו תרתי דסתרי ורבינו לא הביא חלוקים אלו דנאכלו גבי שני [...] ושני בני אדם ואולי ס"ל דלאו הילכתא נינהו:

עוד נתיישבתי בדינים אלו ונראה דאם היו שתי החביות בר"ה ונגע באחת מהן ואינו יודע באיז[ו] נגע עכ"פ אחת מהן טמאה דאם היו החביות של אדם אחד פשיטא דכולם טמאות מספק ו[...] היו של שני אנשים ובאו לישאל בבת אחת או ששאל האחד עליו ועל חבירו ג"כ כולם הם תלויות לההיא דפ"ק דפסחים צבור אחד של חמץ ולפניו שני בתים בדוקים ואתא עכבר ושקל ולא ידע[...] להאי על אי להאי על דמדמינן להו לשני שבילין ושני ב"א ומדברי הטור בא"ח סימן תל"ט בהדיא דאם שני הבתים הם של אדם אחד אין חילוק בין בת אחת לזה אחר זה דהא עכ"פ א[...] איכא גביה וכן נראה מדברי הרמב"ן הביאם הרשב"א בת"ה בית ד' ש"ב דף קי"ג ולפי זה נר[אה] דההיא דשני שבילין ושני אנשים מיירי שכל אחד נגע בטהרות שלו אך אם היו הטהרות של[...] והשניות של אדם אחד פשיטא דכולם טמאות כיון דעכ"פ טומאה איכא גביה ואין חילוק בי[ן] נאכלו אח"כ או לא וכדתניא בתוספתא עד שלא נעשו שניות טהורות משנעשו שניות שניות [...] אך בההיא דשני שבילין ואדם אחד איכא לעיוני טובא במאי מיירי אי אמרינן דמיירי כשנגע בפעמים בטהרותיו ניחא דלא מחלקינן בין בא לישאל בבת אחת לזה אחר זה אך אי מיירי דטהרות הם של שני בני אדם תמיה לי מלתא טובא אמאי לא חלקו בין בבת אחת לזה אחר זה ומה בין זו דפסחים דהתם נמי איסורם מכח חד קא אתי דהיינו העכבר וכן בההיא דכתב הרשב"א בשם ה[...] דאם היו הקדרות של שני בני אדם ונפל איסור לאחת מהן ואינו יודע לאיזו מהן נפל דאם באו ל[...] זה אחר זה דכולם מותרות אע"ג דאחת מהן ודאי אסורה ה"נ אם היו הטהרות של שני אנשי[ם] להשאל זא"ז אמאי לא מטהרינן לכולהו וכ"ת ה"נ א"כ כי היכי דאפליגו רבי יהודה ורבי יוסי [ב]שבילין ושני אנשים ה"נ היה להם לחלק בשני שבילין ואדם אחד. ודע דהרשב"א ז"ל חולק בדינו ד[...] וס"ל דאם היו כאן שתי קדרות של היתר והם של שני אנשים ונפל איסור באחת מהן והוא דרבנן אפילו שבאו להשאל זה אחר זה אסורות כל שאין בהם לבטל האיסור לדידיה ניחא ולא ליה משני שבילין ושני אנשים דאמרינן דבזה אחר זה כולם טהורים:

סליקו להו הלכות אבות הטומאות

הלכות טומאת אוכלין

מצות עשה אחת:

והיא דין טומאת אוכלין ומשקין והכשרן:

וביאור מצוה זו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א כל אוכל המיוחד למאכל אדם כגון לחם ובשר וענבים וזיתים וכיוצא בהן מקבל טומאה וכל שאינו מיוחד למאכל אדם ה"ז טהור ואינו מקבל טומאה אא"כ חישב עליו וייחדו למאכל אדם. וזה וזה אינו מקבל טומאה עד שיבלל תחילה באחד משבעה משקין וזהו הנקרא הכשר שנאמר וכי יותן מים על זרע: **ב** ואלו הן השבעה משקין שמכשירין את האוכלין לטומאה. המים והטל והשמן והיין והחלב והדם

כסף משנה

פ"א א כל אוכל המיוחד למאכל אדם וכו'. רפ"ג דעוקצין כל האוכלין המיוחדין למאכל אדם צריכים הכשר ואינם צריכים מחשבה. ומ"ש וכל שאינו מיוחד למאכל אדם וכו'. שם ובפרק בהמה המקשה (דף ע"ז) במשנה גבי שוחט בהמה ומצא בה שליל. ומ"ש וזה אינו מקבל טומאה עד שיבלל תחילה וכו'. מבואר בפ"ג דעוקצין ובכמה [...] בגמרא:

ב ואלו הם הז' משקים וכו'. פ"ו דמכ[שירין] [...] אלא שם אמרו דדוקא דבש ד[...] אבל דבש צרעים אינו מכשיר ואמרינן דבכורות (דף ז' ע"ב) שהטעם מפני [...] לו שם לווי כלומר אבל דבש סתם אינו [...] דבש דבורים ולפיכך כתב רבינו דבש [...] **ואינם**

משנה למלך

פ"א ב והטל והשמן. כתבו התוספות פרק לא יחפור (דף י"ט) ד"ה מי בגשם ר"ח דשמן אינו מכשיר וכבר דחו התוספות דבריו יע"ש:

יהדם והדבש. ואינן מכשירין עד שיפלו על האוכלין ברצון הבעלים. ולא יהיו סרוחין שהמשקה הסרוח אינו מכשיר וכיון שהוכשר האוכל אע"פ שיבש והרי הוא נגוב הרי זה מקבל טומאה: **ג** אוכל שהיה בלול במי פירות כגון מי תותים ורמונים אע"פ שהוא בלול ונגע בו הזב או בשר המת הרי הוא טהור מפני שלא הוכשר באחד משבעה המשקין: **ד** אין שם משקה שמקבל טומאה אלא שבעת המשקין שמנינו בלבד אבל שאר מי פירות כדרך שאין מכשירין *כך אין מקבלין טומאה כלל: **ה** זיתים וענבים שלא הביאו שליש משקין היוצאין מהן אינן מכשירין ולא מקבלין טומאה אלא הרי הן כשאר מי פירות שהן טהורין לעולם: **ו** אלו דברים שאינן מקבלין טומאה אע"פ שבני אדם אוכלין אותן לפי שאינן נאכלין להנאת גופן אלא מפני שנותנין טעם במאכלות או מפני הריח או המראה. ואלו הן הקושט והחמס וראשי בשמים והתיאה והחלתית והפלפלין וחלות חריע וכן כל כיוצא בהן: **ז** השבת סתמו לאכילת גופו כשאר ירקות שדה *ואם חשב עליו לקדירה אינו מתטמא טומאת אוכלין. והשבת משנתנה טעם לקדירה ה"ז כזבל ואינה מתטמאה טומאת אוכלין: **ח** התמרים והגרוגרות שנתן לקדירה כתבלין עדיין הן מתטמאין טומאת אוכלין עד שיפסדו מלאכול אדם: **ט** הכרשינים אם ייחדן למאכל אדם מתטמאין טומאת אוכלין: **י** הקור הרי הוא כעץ לכל דבר ואם שלקו וטגנו מתטמא טומאת אוכלין: **יא** החרצנין והזגין אע"פ שכנסן לאוכלין אינן מתטמאין טומאת אוכלין: **יב** זיתים וענבים הקשים שנפרצין ויוצאין מתחת הקורה בשעת הדריכה אינן מקבלין טומאה. ועד כמה עד ארבעה קבין לכל כור. היה הנפרץ יתר מזה מקבלין טומאה. ואם כנסן לאוכלין אף על פי שהן פחות מארבעה קבין מקבלין טומאה: **יג** הכפניות והפגין והבוסר והקצח הרי הן כאוכלין ומקבלין טומאה: **יד** לולבי זרדים וחרובין ושל ערל ועלי הלוף השוטה אינן מקבלות טומאה עד שיתמתקו: **טו** החרדל והתורמסין ושאר כל הנכבשין מטמאין טומאת אוכלין בין משהמתיקו בין עד שלא המתיקו: **טז** זיתים שכבשן בעלין שלהן אין העלין מקבלין טומאה. שלא כבשן לאוכלין אלא למראה: **יז** כשות של קישות והנץ שלה אין מקבלין טומאה מפני שאינו

השגת הראב"ד

*כך אין מקבלין טומאה. א"א לא מצאתי שאין מקבלין טומאה כלל אלא שאין מצטרפין אוכלין בשבעת המשקין דתנן במסכתא טבול יום עיסה שהוכשרה במשקה ונילושה במי פירות ונגע בה טבול יום ר"א אומר פסל את כולה ר"ע אומר לא פסל אלא מקום מגעו אלמא שמצטרפין ותנן נמי בעוקצין עיסה שנילושה במי פירות ונגע בה טבול יום טהורה שאין לך דבר שמחבר לאוכלין אלא שבעת המשקין בלבד אצטרופי הוא דלא מצטרפי הא אינהו גופייהו בני קבולי טומאה נינהו וכל מה שמצא בתוספתא דבש תמרים אינן לא אוכל ולא משקה וכן בשאר פירות שאינן לא אוכל ולא משקה ואפילו חישב עליהן בטלה דעתו נכונן לא אמרו אלא במשקין היוצאין מאליהן שהן זיעה בעלמא אבל אם סחטן למשקין הרי הן כעיקר הפירות ואיה איפה עסים רמונים ויין של תפוחים שמייששין אותו לרפואת בני מעים והלא השמן משבעה משקין הוא ואמרו שאינו לא אוכל ולא משקין אלא ודאי במוהל היוצא מאליו אמרו בתוספתא השמן לא אוכל ולא משק' ואימתי אמרו השמן תחילה לעולם בזמן שנמחה ולא נשתייר ממנו אלא כפול המשקין היוצאים ממנו מטמאין טומאת משקין. מלת כפול שכתבתי מצאתי אותה משובשת כתובה באיפול וחשבתי שהוא כפול ואולי היא קליפה שנמס כל הזית מאליו עד שלא נשאר בה אלא הקליפה מ"מ הדבר מוכיח שאינו מדבר אלא במשקה היוצא מאליו:

*ואם חשב עליו לקדירה. א"א לא כן שאינן יוצאין מידי טומאה במחשבה עד שתתן טעם בקדירה:

מכשירין עד שיפלו על האוכלין ברצון הבעלים. בריש מכשירין ובפ"ג דקידושין [...]:) ופ"ב דמציעא (דף כ"ב:) יליף לה מקרא: ולא יהיו סרוחים וכו'. בפ"ק [...]ים (דף י"ח) ובסוף מכשירין ובת"כ פרשת שמיני ובתוספתא דטהרות פ"ט: [...]הוכשר האוכל וכו'. כן משמע בפ"ב דמציעא וכדפירש"י וכן משמע בפרק קמא ובפ"ב דחולין ובתוספתא דמכשירין פ"ב:

[...] שהיה בלול במי פירות וכו'. בפי"א דתרומות דבש תמרים ויין תפוחים [...]ר כל מי פירות וכו' ר"א מטמא משום [...]בי יהושע אומר וכו' ז' משקים טמאים [...]ל המשקים טהורים ופירש רבינו ר"א [...]דבש תמרים וכו' מקבלים טומאה משום [...]הם נכללים במה שאמר ה' וכל משקה [...]זה בכל כלי יטמא והעיקר אצלנו כי ז' [...] בלבד הם שמקבלים טומאה ועליהם [...]ל תולדותיהם אמר הכתוב וכל משקה [...]זה והם ג"כ שמכשירים את הזרעים [...] וכו' ואין מטמאים ואין מכשירין [...]שום דבר מהמשקים אלא השבעה בלבד [...]"ל וידוע דהלכה כרבי יהושע:

[...]ב הראב"ד כך אין מקבלין טומאה א"א לא מצאתי שאין מקבלין טומאה [...]'. השתדל הרב ז"ל להביא ראיות שמי [...]אינם מצטרפין כדי לדייק שלא אמרו [...]אין מצטרפין אבל הם עצמם בני קבולי [...]. עוד השיג שמא רבינו כתב שאין מי [...]מקבלין טומאה מפני שאמרו בתוספתא [...]ירים אינו אוכל ולא משקה וה"ה לשאר [...]. וכתב לסתור ראיה זו והאריך בזה: [...]ומר שטעמו של רבינו מדתנן ר"א [...]זמא משום משקה דלישנא דמטמא [...]שום משקה משמע דהיינו שמקבלים [...]כשאר משקים ועלה קתני רבי יהושע [...] המשקים טהורים משמע דבמאי דמטמא [...]מן משום משקה מטהר רבי יהושע לומר [...]י פירות עצמם מקבלים טומאה ופשטא [...] דושאר כל המשקים טהורים הכי משמע [...]ה להביא ראיה הראב"ד מדתנן במסכת [...]ום עיסה שהוכשרה במשקה וכו' הני [...]דאדרבא משם ראיה לדברי רבינו שאם [...] הראב"ד הו"ל למיתני עיסה שהוכשרה [...] במי פירות דהוה משמע דמי פירות קאי [...]כשרה ומדקתני שהוכשרה במשקה משמע [...] דמשקה לחוד ומי פירות לחוד דהכשר [...] אלא במשקה דלהו מי פירות ולענין הי [...]או לא לא הוי אלא למי פירות ונראה [...]ובה נכחת. ומה שרצה לדייק מדאמרי' [...]תא דעוקצין פ"ק דמי פירות אינם [...] אצטרופי הוא דלא מצטרפי הא אינהו [...] בני קבולי טומאה נינהו אין דיוק זה דיוק [...] אצטריך דאע"ג דאינהו גופייהו אינם [...] טומאה סד"א דמצרפי קמ"ל. ומ"ש [...]ד לחלק בין משקים היוצאים מאליהם [...] למשקים איני יודע זו מנין לו לחלק בכך [...] שלא נמצא כן בביאור. ומה שהביא [...] ממה שאמרו השמן לא אוכל ולא משקה [...]איה מוכרחת שרבינו העמידה בשמן [...] כדלקמן. ומ"ש ואיה איפה עסים [...] ויין תפוחים שמיישנין אותו לרפואת בני [...] איני יודע מה טענה היא זו לומר [...]ים טומאה ומצאתי בת"כ אין לי אלא [...]ין הטל והיין השמן והדם והדבש והחלב [...]כל משקה אי כל משקה יכול מי תותים [...] פירות או מי רמונים ושאר כל מיני [...] ת"ל מים מה מים מיוחדים שאין להם [...] יצאו מי תותים ומי רמונים ושאר כל [...]פירות שיש להם שם לווי ע"כ הרי שלא [...] שאר מי פירות מפני שיצאו מאליהם [...]מפני שיש להם שם לווי וטענה זו שילא [...] בסחטן למשקים וזה פשוט ומבואר כדברי רבינו:

ה זיתים וענבים שלא הביאו שליש אינם מכשירים וכו'. ירושלמי פ"ק דמעשרות והטעם משום דלא חשיבא תבואה אלא כשזורעין אותה ומצמיח וכשלא הביאה שליש אינו ראוי לזריעה כדאיתא בפ"ק דר"ה (דף י"ג) וכבר נתבאר בסמוך שכל מה שאינו מכשיר אינו מקבל טומאה:

ו אלו דברים וכו'. בפ"ג דעוקצין ופרק בא סימן (דף כ"א ע"ב):

ז השבת סתמו לאכילת גופו וכו'. בפרק ג' דעוקצים השבת משנתן טעמו בקדירה אין בו משום תרומה ואינו מטמא טומאת אוכלין ופירש רבינו שבת בלשון ערבי שבת והעיקר אצלנו שהם שבת לכמך עשוי ולא לקדירה ופי' הדברים [האלה כי בידוע כי השבת] נאכל כמו שהוא חי אחר המזון וכו' לא שיבושל בקדירה וע"כ כל זמן שלא נתבשל חייב בתרומה ומטמא טומאת אוכלין אבל כשנתבשל כיון שהשליך כחו בבישול וימצא בבישול טעם השבת כבר תמה תועלתו והנשאר ממנו אחר כך הוא במדרגת השמרים אשר אינם ראויים לאכילה וע"כ אינו חייב בתרומה ולא יטמא טומאת אוכלים עכ"ל ור"ש כתבו בפרק בא סימן משמע דטעמא משום דסתם שבת לכמך עשויה הא אי הוה סתמא לקדירה לא הוה עליה תורת אוכל דתבלין אין מטמאין טומאת אוכלים עכ"ל וכ"כ הריטב"א הא עד שלא נתנה מטמאה ובסתם שבת קאמר אלמא סתמא לכמכא עכ"ל הרי מבואר כדברי רבינו ושלא כדברי הראב"ד שכתב ואם חשב עליו לקדירה א"א לא כן שאינם יוצאים מידי טומאה במחשבה עד שתתן טעם לקדירה:

ח התמרים והגרוגרות וכו'. תוספתא בסוף טבול יום אלא שכתוב בה עד שיפסלו לכלב והיא נוסחא נכונה:

ט הכרשינין אם ייחדן וכו'. תוספתא בסוף טבול יום כרשינין מטמאים טומאת אוכלים דברי רבי יהודה ר"ש אומר אינם מטמאין ופסק כרבי יהודה ומשמע לרבינו דדוקא אם ייחדן למאכל אדם והטעם מפני שהם מאכל בהמה ואין אוכלים אותם בני אדם אלא בזמן רעב כדאיתא בירושלמי סוף חלה:

י הקור הרי הוא כעץ וכו'. בפ"ג דעוקצין. ומ"ש ואם שלקו וטגנו. בפרק בכל מערבין (דף כ"ח ע"ב):

יא החרצנים והזגין וכו'. תוספתא בסוף עוקצין ופי"ג דטהרות:

יב זיתים וענבים הקשים וכו'. בפ"ג דעוקצין פריצי זיתים וענבים ב"ש מטמאים וב"ה מטהרים ובתוספתא אלו הם פריצי זיתים וענבים היוצאים מתחת הגפת ומתחת הזגים. ומ"ש ועד כמה עד ד' קבים לכל כור. בפרק המקבל עלה ק"ה. ומ"ש ואם כנסן לאוכלים וכו'. תוספתא בסוף עוקצין:

יג הכפניות. בפ"ג דעוקצין פירוש כפניות תמרים רעים שלא בשלו כל צרכן. ומ"ש הפגין והבוסר שם כר"ע מהבירו. ומ"ש והקצח. שם הקצח ב"ש מטהרים וב"ה מטמאים ובפ"ה דעדיות מונה אותה מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה:

יד לולבי זרדים וכו'. פ"ג דעוקצין לולבי זרדין ושל ערל ועלי הלוף השוטה אינם מקבלים טומאת אוכלים עד שימתקו. ומ"ש והחרובין. שם בתוספתא:

טו החרדל והתורמוסים ושאר כל הנכבשים וכו'. תוספתא שם:

טז זיתים שכבשן וכו' עד מפני שאינו אוכל. משנה רפ"ב דעוקצין:

דבש

זיתים

שאינו

משנה למלך

[...]כרשינין אם ייחדן כו'. עיין לעיל פ"ב מהלכות תרומות דין ב': **י** הקור הרי הוא כעץ ס'. עיין לעיל פ"ה מהלכות שמיטה ויובל דין כ"א. והמלה איט מקבל טומאה תוספות פרק לא יחפור (דף כ') ועיין במ"ש רבינו פי"ג מהלכות טומאת מת דין ה' ופט"ז דין ב': השמן

שאינו אוכל: **יח** *דבש בכוורתו מטמא טומאת אוכלין שלא במחשבה. רדה הדבש משירסק החלות מתטמא משום משקה. דבש הזב מכוורתו מתטמא טומאת משקין חשב עליו לאוכלין מתטמא טומאת אוכלין: **יט** *השמן הקרוש אינו אוכל ולא משקה. חשב עליו כשהוא קרוש בין לאוכלין בין למשקין בטלה דעתו. וכן הדם שקרש אינו אוכל ולא משקה. חשב עליו לאוכלין מתטמא טומאת אוכלין. חשב עליו למשקין בטלה דעתו: **כ** *חלב שקרש לא אוכל ולא משקה. חשב עליו לאוכלין מתטמא טומאת אוכלין. למשקין בטלה דעתו: **כא** דבש תמרים לא אוכל ולא משקה. חשב עליו לאוכלין מתטמא טומאת אוכלין. למשקין בטלה דעתו. ושאר כל מי פירות כולן לא אוכל ולא משקה. חשב עליו בין לאוכלין בין למשקין בטלה דעתו: **כב** השלג אינו אוכל ולא משקה. חשב עליו לאוכלין בטלה דעתו. למשקין מתטמא טומאת משקין. נטמא מקצתו לא נטמא כולו. העבירו על גבי כלי חרס הטמא נטמא כולו: **כג** החלב שבכחל שחישב עליו בטלה דעתו והרי הוא טהור. *חשב על החלב שבקיבה הרי זה מתטמא טומאת אוכלין: **כד** ענבים שדרכן משיהלך בהן הדורך שתי וערב מתטמאין משקין. נשתייר בהן גרגרין שלימים אותן גרגרין מתטמאין טומאת אוכלין. *וכן הזיתים משיטענום מתטמאין טומאת משקין. נשתיירו בהן גרגרות שלימין מתטמאין טומאת אוכלין: **כה** הערלה. וכלאי הכרם. ושור הנסקל שנשחט ועגלה ערופה בין שנשחטה בין שנערפה. וציפורי מצורע. ופטר חמור. ובשר בחלב. ובשר פרה אדומה. והפיגול. והנותר. אף ע״פ שכל אלו אסורין בהנאה כולן מתטמאין טומאת אוכלין:

פרק שני

א כל *האוכלין הגדילין מן הקרקע אינן מקבלין טומאה עד שיעקרו. אבל כל זמן שהן מחוברין אפילו בשורש קטן שיכולין לחיות ממנו אינן מקבלין טומאה: **ב** ייחור של תאנה שנפשח ומעורה בקליפה שאינו יכול לחיות ממנה כל האוכלין שבו מתטמאין. ויש בדבר ספק אם היה שאר האילן כמו יד לזה הייחור שנשבר או לאו: **ג** ירקות שיבשו באיביהן כגון כרוב ודלעת *שיבשו באיביהן אינן מתטמאין טומאת אוכלין. ליקטן לייבשן הרי הן אוכלין כשהיו עד שייבשו

ויעשו

השגת הראב״ד

*השמן שקרש. א״א אין בתוספתא שקרש ואפשר בשמן שיצא מעצמו ואע״פ שלא קרש ותנן במסכת טהרות הרוטב והגריסין והחלב בזמן שהן משקה טופח הרי הן תחילה קרשו הרי הם שניים וכו׳ ר׳ מאיר אומר השמן תחלה לעולם והכ״א אף הדבש ר׳ שמעון שזורי אומר היין תחילה לעולם מאי תחלה לעולם לאו אע״ג דקרשו דהכני איירי לעיל וחכמים מודין לו:

*חלב שקרש. א״א אינו כן אלא אמרו בתוספתא הרוטב והגריסין והחלב בזמן שהן משקה טופח הרי הם תחלה קרשו אין צריכין מחשבה לאוכלין:

השגת הראב״ד

*חשב על החלב. א״א מצאתי נוסחאות חלוקות בזה ומסתברא שבזו טהור דפירשא בעלמא הוא:

השגת הראב״ד

*וכן הזיתים משיטענום. א״א כשאינן פרודים (אלא) שלא דחקה עליהם הקורה כל צורכן או שלא נטענו בכנים:

השגת הראב״ד

*שיבשו באיביהן. א״א ואפילו נמקו:

כסף משנה

יח דבש בכוורתו וכו׳. בפרק הספינה (דף פ׳). ומ״ש רדה הדבש וכו׳. בסוף עוקצין וכ״ה: דבש הזב וכו׳ עד טומאת אוכלים. תוספתא פ״ב דטהרות:

יט השמן הקרוש וכו׳. תוספתא פרק ב׳ דטהרות אלא שהיא משונה קצת. וכתב הראב״ד ה״א אין בתוספתא שקרש וכו׳. ויש לומר לדעת רבינו שאע״פ שאין בתוספתא שקרש א״א לומר דבכל שמן מיירי שהרי הוא משקה משקים ולפיכך פירש דבקרוש מיירי ולא נראה לו להעמידה ביוצא מאליו ומה שהביא הראב״ד ראיה מדתנן במסכת טהרות הרוטב והגריסין וכו׳ מאי תחילה לעולם וכו׳ והחכמים מודים לו. איני יודע זו מנין לו אדרבא כיון דאשמון יחיד נאמר משמע דרבנן פליגי עליה אחר כך מצאתי בתוספות שכתבו בפרק אור לארבעה עשר (דף י״ד ע״ב) בד״ה אפי׳ מכאן משמע דשמן הטוב משקה ולקמן גבי משקה בית מטבחייא וכן בכמה דוכתי והא דתנן רבי מאיר אומר שמן תחילה לעולם והכ״א אף הדבש רבי שמעון שזורי אומר היין פירוש דוקא יין אבל הנך לא ופסקינן בהקומץ רבה דהלכתא כוותיה אומר רבינו תם דהתם מיירי בנקרש ואחר כך נימוח כדמשמע בתוספתא דאמרינן התם במה אמרו שמן תחילה לעולם בנקרש ואחר כך נמוח ובלא נקרש משמע דכולי עלמא מודו וכן משמע בריש פרק שלישי דטהרות דקתני התם הרוטב והגריסין והחלב והשמן בזמן שהם משקה טופח הרי הן תחילה קרשו ואח״כ נימוחו הרי אלו שניים ובתר הכי קתני ר״מ השמן תחילה לעולם והיינו לעולם אפילו קרשו ואהא קאי ר״ש שזורי עכ״ל הרי שהם מסכימים לדעת רבינו. וכן הדם שקרש וכו׳ עד בטלה דעתו. שם:

כ חלב שקרש וכו׳. גם זה שם לפי גירסת רבינו והראב״ד שכתב א״א אינו כן אלא אמרו בתוספתא וכו׳, גירסא אחרת היתה לו בתוספתא:

כא דבש תמרים וכו׳ ושאר כל מי פירות וכו׳ עד בטלה דעתו. תוספתא פרק שני דטהרות:

כב השלג אינו אוכל וכו׳ עד לא נטמא כולו. תוספתא *פרק שני דטהרות ומייתי לה בפרק שני דנדה (דף י״ז) ומקשה היכי משכחת לה דנגעה טומאה בכולו ומוקי לה כגון שהעביר השלג על אויר תנור ושלג בתוכו דנטמא מאויר כלי חרס שהתורה העידה על כלי חרס ואפילו מלא חרדל כלומר שאין נוגעים כל הגרעינין בתנור אפ״ה טמא ולפי זה מה שכתב רבינו העבירו על גבי כלי חרס לאו על גביו ממש קאמר אלא באוירו ומ״מ קשה שהיה לו לפרש:

כג החלב שבכחל וכו׳ עד טומאת אוכלים. תוספתא פ״ב דטהרות. כתב הראב״ד מצאתי נוסחאות חלוקות וכו׳. ורבינו אע״פ שכתב בפרק השיעי מהמ״א שחלב שבקיבה פירשא בעלמא היכא למימר דכשחשב עליו הוי אוכל לענין טומאה דומיא דשיליא שכתב רבינו בפ״א משאר אבות הטומאה:

כד ענבים שדרכן מהלך בהם וכו׳. ירושלמי פ״ו דתרומות ותוספתא פי״א דטהרות. ומ״ש נשתייר בהם גרגרין וכו׳. שם בתוספתא:

וכן הזיתים וכו׳ עד טומאת אוכלין. שם בתוספתא. וכתב הראב״ד בשאין פרודים וכו׳. נראה שטעמו לומר דהא דקתני סיפא נשתיירו בהם גרגרים שלמים לא תימא שאף ע״פ שהם פרודים קצת קרי להו שלמים ומתטמאין טומאת אוכלין דליתא דאינם מתטמאים טומאת אוכלים אלא כשאינם פרודים כלל שאם הם פרודים קצת טוב אין עליהם [שם] אוכלים ואם תאמר איך אפשר שישתנו ולא יהיו פרודי׳ כלל ושני כגון שלא דחקה עליהם הקורה כל צורך וכו׳ ולפי זה תיבת אלא צריך למוחקה וצ״ע:

*[בתוספתא חסר בדפוס רישא דברייתא וכ״ה בגמרא נדה דף כו]

כה הערלה וכלאי הכרם וכו׳. שם בסוף עוקצין ופיסקא במנחות (דף ק״א) ופ״ק דבכורות (דף ט׳) ערלה וכלאי הכרם ושור הנסקל ועגלה ערופה וצפורי מצורע ופטר חמור ובשר בחלב מטמאים טומאת אוכלים ר״ש אומר אין מטמאים וידוע דהלכה כת״ק. ומ״ש בשור הנסקל שנשחט כלומר דאי נסקל מטמא טומאה חמורה דנבילה היא. ופטר חמור פירש״י בפרק דבכורות שנשחט ועדיין מפרכס שלא לטומאת נבילה אבל אם נגע בו שרץ טומאת אוכלין שאם חזר ונגע באוכלים מטמאים אע״פ שמפרכס כדאמרינן השוחט והרוטב. ומ״ש ועגלה ערופה שנשחטה בין שנערפה. בפרק אותו ואת בנו (דף פ״א ע״ב) תנן דהשוחט פרת ועגלה ערופה ר״ש פוטר וחכמים ובגמרא (דף פ״ב) ועגלה ערופה לאו ראויה היא והתנן נמצא ההורג עד תערף העגלה תצא ותרעה בעדר א״ר עגלה ערופה אינה מגנה ועריפה מטהרת אותה כמו שחיטה כדאמרינן חטאת העוף (דף ע׳ ע״ב) מדא״ר ינאי כתיב בה כקדשים וכי היכי דמליקה מטהרת מידי נבילה גם עריפת העגלה ובמקום שחיטה עומדת וכ״כ רבינו בהלכות שאר אבות הטומאה. ומ״ש פרה אדומה. בפרק אותו ואת בנו (שם ע״ב) ופרת חטאת שחיטה שאינה ראויה ר״ש אומר פרה מטמאה טומאת אוכלין והיה לה שעת הכושר ואמר ר״ל אומר ר״ש פרה נפדית ע״ג מערכתה א״ר יוחנן חטאת אינה מגנה. ומ״ש והפגול והנותר. במנחות והנסכים (דף ק״א) אמרינן יש פיגול ונותר שאינו מטמא טומאת ולטעמיה אזיל דסבר דאיסורי הנאה מטמאים טומאת אוכלים אבל לרבנן בכל מטמאים טומאת אוכלים אלא אם כן היה שעת הכושר ומה ששנינו בתוספתא דסוף פיגול אינו מטמא טומאת אוכלים ר״ש ובלא היה לו שעת הכושר ולית הלכתא כוותיה:

פ״ב א כל האוכלים הגדילים מן [הקרקע] וכו׳. נלמד ממה שיבא ובפרק בתרא דעוקצים תבואה שנעקרה אפילו בשורש קטן טהורה ומשמע לרבינו דוקא כשיכולה לחיות דאל״כ השיבא כדאמרינן גבי ערלה וכדאמרינן גבי דבסמוך:

ב ייחור של תאנה וכו׳. בפרק ב׳ דעוקצין וכחכמים. ומ״ש ויש בדבר וכו׳. בפרק העור והרוטב (דף קכ״ח ע״ב) דלא איפשיטא:

ג ירקות שיבשו וכו׳. שם עלה קכ״ז וכתב הראב״ד ואפילו נמקו דליתא דגמרא שנמקו ורבינו נראה ליה דהיינו נמקו היינו יבשו דאם לא אע״פ שנמקו עדיין תורת אוכל עליהם ליתנה דברייתא דנקט נמקו לאו דוקא בגמרא קרי לנמקו יבשו ובתוספתא יום פרק רביעי איתא להאי ברייתא בה שיבשו כגון רבינו:

אילן

א סמג עשין רמו: *) סור בו מפירושו דהם כתב כי דבש בכוורת אינו לא אוכל ולא משקה כדברי התוספתא וכאן פסק כמסקנא דגמרא פ״ס דב״ב דף פ׳:

משנה למלך

יט השמן הקרוש וכו׳. עיין לקמן רים פ״ט ועיין בכנת הוגה (דף נ״ט ע״א) ודו״ק: **כב** השלג אינו אוכל וכו׳. בתוספות פרק לא יחפור (דף כ׳) ד״ה [illegible] מקבל טומאה והוא פשוט:

אילן

ויעשו כעץ: **ד** אילן שנפשח ובו פירות הרי הן כתלושין. *וכן אם יבש האילן ובו פירות הרי הן כתלושין: **ה** תאנים שיבשו באיביהן מטמאות טומאת אוכלין במקומן: **ו** כל האוכלין שהן מבעלי חיים אינן מקבלין טומאה עד שימותו. שחט בהמה חיה ועוף אע"פ שעדיין הן מפרכסין מקבלין טומאה. ודגים מאימתי מקבלין טומאה משימותו. נולד בהן טריפה ונתטמאו כשהן מתנדנדין הרי יש בדבר ספק אם הן חשובין כמתים הואיל ונטרפו. או אינן מקבלין טומאה עד שידמו כאבן ולא יתנדנדו. האבר או הבשר המדולדלין בבהמה או חיה שאינן יכולין לחיות אם הוכשרו מקבלין טומאה במקומן מפני שהן חשובין כאוכל שפירש. נשחטה הבהמה הוכשרו בשחיטה. שהבהמה כולה כמו יד לאבר זה ויד שהוכשר הוכשר האבר כולו כמו שיתבאר. ויש בדבר ספק אם תהיה הבהמה בחייה כמו יד לאבר או בשר המדולדלין בה: **ז** השוחט בהמה חיה ועוף הוכשר כל הבשר בדם שיצא בשחיטה. לפיכך אם לא יצא מהן דם בשחיטה הרי כל בשרן צריך הכשר ככל האוכלין שלא הוכשרו: **ח** אוכלין שהוכשרו כשהן מחוברין לקרקע או שהוכשרו במים המחוברים שבקרקע אינו הכשר עד שיוכשרו אחר שנעקרו במים התלושין מן הקרקע או בשאר משקין שנאמר בכל כלי אינו מכשיר עד שיתלש מן הקרקע כעין המים שבכלים. שאב המים בכלי ונתנן בקרקע אינן מכשירין: **ט** קישות שנטעה בעציץ והגדילה *אף על פי שיצאת חוץ לעציץ אינה מקבלת טומאה. ועציץ שהוא נקוב כדי שיצא בו שורש קטן הרי הוא כארץ והנטוע בו אינו מקבל טומאה. וכן אם היו בו מים אינן מכשירין: **י** עציץ שאינו נקוב הרי הנטוע בו מקבל טומאה. ואם היו מים בתוכו מכשירין: **יא** *כלי גללים וכלי אדמה שהשרשים יכולין לבקוע בהן ולצאת אינן מכשירין את הזרעים. ואע"פ שאינן נקובין הרי הן כנקובין: **יב** עציץ שמילאהו עפר עד שפתו אינו חשוב כלי אלא הרי הוא כטבלא שאין לה שפה שאינו כלי קיבול: **יג** משקין [ט]מאין שנפלו על האוכלין נטמאו אע"פ שנפלו שלא ברצון הבעלים. [ש]הרי הטומאה וההכשר באין כאחת. והוא שלא יהיו בקרקע: **יד** *כל אוכל שנפסד ונסרח עד שאינו ראוי למאכל אדם אינו מקבל טומאה

השגת הראב"ד

*וכן אם יבש האילן. א"א אין דבר זה לא במשנה ולא בתוספתא ולא בגמרא דחולין אבל אם *יבשו בו פירות במחובר הרי הן כמחוברין ואולי מבכורים גמר לה דתנן יבש האילן או נקצץ שניה ואינו קורא קתני יבש דומיא דנקצץ:

*נ"ל יבש ובו

השגת הראב"ד

*אע"פ שיצאת חוץ לעציץ. א"א אין כאן אע"פ אלא כיון שיצאה חוץ לעציץ טהורה שאע"פ שבעציץ אינו נקוב כיון שיצאת הקישות לחוץ הרי הוא כמי שנטעה בחוץ וטהור וכן הוא שנוי במשנה:

השגת הראב"ד

*כלי גללים וכלי אדמה. א"א אני מוצא אפילו בכלי חרס גמור אע"פ שאינו מנוקב כמנוקב דמי והוא במנחות פרק כל קרבנות הציבור בעיא ספינה של חרס לגבי ביכורים דקא מפליג בין ספינה של עץ לספינה של חרס ובודאי בספינה שאינה מנוקבת קאמר ואולי יתפרש שם פירוש אחר דבספינה של עץ מביאים ממנה ביכורים מפני שיש בה נקבים למשוטות ולכנוטוים בארץ דמו אבל בספינה של חרס אין דרך לעשות נקבים למשוטות שלא תשבר ומשום הכי אין מביאין ממנה ביכורים ובהם כפינות מיירי דהתם ספינה של עץ יש בה נקבים ושל חרס אין בה נקבים:

*כל אוכל שנפסד. א"א מי שלמדהו מים הרעים שבקהו וגמ' דבכורות שטעמו ולא משום שהיה בטהרות כלל אמרו בטהרות כל המיוחד לאוכל אדם טמא עד שיפסל מלאכול הכלב

כסף משנה

ד אילן שנפשח וכו'. שם. ומ"ש וכן אם יבש האילן וכו'. כתב הראב"ד דבר זה אינו לא במשנה וכו'. ומ"ש אבל אם יבשו בו פירות במחובר הרי הם כמחוברים תמהני [...] בפרק העור והרוטב אמרינן אליבא דשמואל דכי תניא הרי הן כמחוברין לאו לענין טומאה [...] מילא משמע דלענין טומאה חשיבי תלושין וכדברי רבינו. ומ"ש ואולי מבכורים גמר לה [...] לימוד רחוק הוא זה ועוד דבכורים לא מצאתי יבש האילן אלא יבש המעיין:

ה תאנים שיבשו וכו'. בפרק העור והרוטב שם:

ו כל האוכלים וכו'. הכי משמע בר"פ העור והרוטב (דף קי"ח) שם ובפ"ג [...]עוקצים לענין טומאת אוכלין כל שאינה יכולה [...]ות מקרי אוכל אע"פ שמפרכסת אע"ג דלגבי [...]מאת נבילות בעינן שתמות שאני התם דכתיב [...] ימות: נולד בהם טריפה וכו'. בפרק [...]מה שמקשה בעיא דלא איפשיטא: האבר או [...]שר וכו'. משנה ס"פ העור והרוטב ד' קכ"ט. [...] נשחטה הבהמה וכו'. שם נשחטה הבהמה [...] כשרו בדמיה דברי ר"מ ר"ש אומר לא [...]כשרו ופסק כר"מ דמחמיר דבפרק מי [...]איתוהו אסתפק לן ר"מ ור"ש כמאן מינייהו [...]כה הלכך נקטינן כדברי המחמיר. ועוד [...]עיא דרבא דאיתא בגמרא אתיא אליבא [...]"מ וכיון דבעי אליביה משמע דסבר דהלכה [...]תיה. ומ"ש שהבהמה כולה כמו יד לאבר [...]. שם אמרינן הכי לר"מ ופסק כמותו משום [...] גמרא בעי בעיא והיא אליביה. וקשה לי [...]ה שינה לשון המשנה שאמרה הוכשרו בדמיה [...]תב הוכשרה בשחיטה דאתי כיהידאה דהא [...] בפרק שני דחולין (דף ל"ג) השוחט בהמה [...] ועוף ולא יצא מהם דם כשרים ונאכלים [...]ים מגואבות וכו' ר"ש אומר הוכשרו בשחיט' [...] להמוה שהוא ז"ל פסק לקמן בסמוך כת"ק [...]אן מבמע שפסק כר' שמעון וצריך לומר [...]מך על מ"ש בסמוך לקמן בהדיא דתו ליכא [...]עי. ומה שכתב ויש בדבר זה ספק וכו'. [...]רק העור והרוטב עלה קכ"ח בעיא דלא איפשיטא:

השוחט בהמה חיה ועוף וכו'. משנה פ"ב דחולין שם וכת"ק:

אוכלים שהוכשרו וכו'. בריש פרק העור והרוטב שם כשם שאין מקבלים [...]מאה אלא לכשיתלשו כך אין מקבלים הכשר [...] שיתלשו ופירש"י כשם שאין זרעים מקבלים [...]מאה אלא לכשיתלשו כדאמרינן בתורת כהנים [...]אתה אומר מחוברים שמאים טימאת אם הכל [...] לך מחוברים שאין פרלים מלויים אללם. [...] שכתב או כשהוכשרו במים המחוברים [...]קע. בת"כ גבי מים מחוברים יכול אפילו [...] בבורות שיחין ומערות יהו מכשירין ת"ל [...] יטמא ובפרק ד' דמכשירין שנינו נגון [...] עריבה נדה מדיחתו והוא שהור העלהו כל [...] מן המים טמא ופירש ר"ש והוא טהור [...] הוכשר בעודו במערה והא דאמרינן בפרק [...] דפסחים דמחוברים מכשרי היינו בנתנים הפירות בעוד המים מחוברים ובלבד שיתלשו [...]וף כמו נגון דהכא שהודה במערה ואחר כך [...]הו עכ"ל וכך הם דברי רבינו שם בפי' [...]נה וע"פ זה צריך לפרש דברי רבינו כאן. [...] שאב המים בכלי וכו'. הכי משמע בתורת כהנים:

קישות שנטעה כו'. בסוף פ"ב דעוקצים קישות שנטעה בעציץ והגדילה [...] חוץ לעציץ טהורה ופירש רש"י שנטעה בעציץ שאינו נקוב והוכשרה שם ונטמאת דכתלושה דמיא לכל דבר כדאיתא בשלהי המלניס והגדילה ויצאה חוץ לעציץ ונחשבת כמחובר ופרחה לה טומאה עכ"ל. ובתוספתא שנינו היה משקה בעציץ שאינו נקוב נפלו משקים ע"ג קישות ונטמאת הגדילה ויצאת חוץ לעציץ טהורה: כתב הראב"ד אע"פ שיצאת חוץ לעציץ א"א אין כאן אע"פ וכו'. ומתוך דברי רבינו בפי' המשנה וכאן נראה שאינו מפרש כן אלא הכא בקישות טהורה שנטעה בעציץ נקוב עסקי' שכיון שהיא נטועה אינה מקבלת טומאה ואם הגדילה ויצאת חוץ לעציץ סד"א שאותה שיצאה חוץ הויא כתלוש ומקבלת טומאה קמ"ל דאע"פ כן טהורה כלומר אינו מקבל טומאה ולאפוקי מר"ש דפליג התם ואמר מה טיבה ליטהר אלא הטמא בטומאתו והטהור יאכל כלומר מה שיצא לחוץ מקבל טומאה ומה שבתוך העציץ יאכל דאינו מקבל טומאה. ומה שכתב הראב"ד וכן שנויה במשנה לא ידענא מאי קאמר שבמשנה אינו שנוי כיון ואם הכוונה לומר שהוא מוכרח לפרש כן במשנה כיון שאפשר לפרש פירוש אחר במשנה אין פירושו מוכרח. ואפשר שעל התוספתא קאמר שבתוספתא מבואר כפירוש הראב"ד ולדעת רבינו צריך לומר שמה ששנינו בתוספתא דין אחר הוא ואינו ענין לדין המשנה:

ועציץ שהוא נקוב וכו' עד מכשירין. בסוף פ"ב דעוקצין. ומ"ש דעציץ נקוב דינו כארץ גם לענין המים שבתוכו שאינם מכשירים את הזרעים. כן כתב שם רבינו ור"ש:

יא ומ"ש כלי גללים וכו'. שם כלי גללים וכלי אדמה שהשרשים יכולים לצאת בהם אינם מכשירין את הזרעים ודברי רבינו בפירושה כאן כפי' ר"ש והראב"ד והוא הנכון ולא כמו שפירש רבינו בפירוש המשנה:

כתב הראב"ד אני מוצא אפילו בכלי חרס גמור וכו'. אין זו קושיא על רבינו דליתנא דמתניתין נקט ומאי דקשיא ליה להראב"ד מתניתין כבר יישבה הוא עצמו וכתב ואולי יתפרש שם פירוש אחר:

יב עציץ שמילאהו עפר וכו'. שם:

יג משקים טמאים וכו'. בריש מכשירין. ומ"ש והוא שלא יהיו בקרקע. הוא על פי מה שנתבאר לעיל שהמים המחוברים אינם מכשירים בעוד הפירות בתוכן:

יד כל אוכל שנפסד. בפ"ג דבכורות עלה כ"ג ע"ב אמרינן דבסרוחה מעיקרא לא צריך קרא למעוטי עפרא בעלמא הוא ומשמע לרבינו דכל שאינו ראוי לאוכל אדם הוי עפרא בעלמא. וכתב הראב"ד מי שלמדהו וכו'. ומה שהביא ראיה מכלל אמרו בטהרות וכו' מה טהור שאינו מקבל טומאה וכו' י"ל שאין היקש זה מוכרח דמידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא ובפירוש אמרו בר"פ דם שחיטה (דף כ"א) ומחשבה לכלב לאו מחשבה היא והתנן כלל אמרו בטומאה כל המיוחד לאוכל אדם טמא עד שיפסל מאכילת הכלב ההוא לאפוקי טומאה מיניה דכיון דמעיקרא הוה חזי לאדם לאפוקי מטומאה עד שיפסל מאכילת הכלב הכא לאתויי ליה טומאה אי חזי לאדם חזי לכלב אי לא חזי לאדם לא חזי לכלב וזה מבואר כדברי רבינו והרי מימיו מים חיים מן המקדש הם יוצאים. ומה שהביא ראיה ממדרש ספרא י"ל שמה שאמרו אין משקה יוצא לא ע"י פרה ולא ע"י עופות היינו דוקא כשנטמא קודם שנסרח אבל אם נסרח קודם שנפסל מאוכל אדם שוב אינו מקבל טומאה

משנה למלך

ד אילן שנפשח כו'. דברי מרן בזה תמוהים כי הראב"ד ז"ל לא השיג כי אם ביבש האילן וכ"נ ממ"ש ואולי מבכורים גמר לה. ומ"ש אבל אם יבשו בו פירות ע"ש הוא והכוונה אם יבש ופירות בו ודין זה לא נזכר בפרק העור והרוטב ופשוט הוא: (*א"ה עיין בספר בני יעקב (דף קכ"ב) ובהגהותיו בספר בני חיי א"ח סימן של"ג):

ט אע"פ שיצאת חוץ לעציץ כו'. כתב מרן ומ"ש הראב"ד וכן שנוי במשנה לא ידענא כו'. ולי נראה דהראב"ד הוקשה לו לפי פירושו דהיכן מצינו דבר שנטמא שיחזור לידי טהרה על ידי זריעה

טומאה. וכן משקה שנסרח ונפסד ואינו ראוי לשתיית אדם אינו מקבל טומאה כדרך שאינו מכשיר שנאמר אשר ישתה: **טו** העור ששלקו והשליא שחישב עליה לאכילה מתטמאין טומאת אוכלים בפני עצמן: **טז** עור החמור ששלקו הרי זה ספק אם מתטמא טומאת אוכלים בפני עצמו מפני ששלקו או אינו מתטמא מפני שהוא מאוס הרבה: **יז** חטים שבגללי בקר ושעורים שבגללי הבהמה שליקטן אין מקבלין טומאה. ואם חישב עליהן לאכילה מתטמאות טומאת אוכלין: **יח** כל אוכל שנטמא ואחר שנטמא נפסל ונסרח. אם נפסל מלאכול הכלב או שירש כחרש ה״ז טהור. ואם נפסל מלאכול אדם ועדיין הוא ראוי לכלב ה״ז טמא כשהיה. וכל האוכלין שנטמאו אין להן טהרה במקוה: **יט** זרעים טמאים שזרעם הרי הצומח מהן טהור. ואפילו בדבר שאין זרעו כלה. והוא שהשרישו. אבל קודם השרשה הרי הן בטומאתן אפילו בדבר שזרעו כלה: **כ** אוכלין שמחוברין לכלים בטלו מתורת אוכל. ואם נטמא הכלי הרי הן מתטמאין בטומאת הכלי הואיל והן משמשין תשמיש עץ הרי הן כעץ: **כא** *כל משקה שנטמא ואחר שנטמא נפסד ונסרח הרי זה בטומאתו לעולם שאין המשקה יוצא על ידי הכלב לעולם. ואין למשקה שנטמא טהרה חוץ מן המים בלבד שאם הטביל מים טמאים במקוה כיון שצפו מי מקוה עליהן טהרו. ומטבילין חמין בצונן וצונן בחמין ורעים ביפים ויפים ברעים: **כב** מקל שהיא מליאה משקין טמאים והטביל מקצתה במקוה לא טהרו המים שעל מקצתה עד שיטבול את כולה: **כג** שלג שנטמא והשיק מקצתו למי מקוה הואיל וטהר מקצתו טהר כולו: **כד** התמד הטמא בין שנטמא אחר שתמדו בין שתמדו במים טמאים עד שלא החמיץ משיקו במקוה ויטהר שהרי הוא כמים משהחמיץ הרי הוא כיין ואין לו טהרה במקוה: **כה** קדירה שמליאה משקין כגון דבש ויין וכיוצא בהן ונתונה בתוך המקוה ופשט הראשון לטומאה את ידו ונגע בה הרי זה מטמא את המשקין אע״פ שהיא בתוך המקוה ונטמאת הקדירה מחמת המשקין שבתוכה *אע״פ שהיא בתוך המקוה. היתה מליאה מים הקדירה טהורה שאין הראשון מטמא כלי חרס לעולם ואין המים שבתוכה טמאים מפני שהן מעורבים במי המקוה. פשט אב הטומאה את ידו ונגע בה נטמאה הקדירה *שאין המקוה מטהר כלי חרס: **כו** מי שפיכות הרי הן בחזקת טומאה. ירדו עליהן מי גשמים אם רבו עליהן הרי הן טהורים מחצה למחצה הכל טמא בין בכלים בין בקרקעות. אימתי בזמן שקדמו מי שפיכה אבל קדמו מי גשמים וירדו עליהן כ[ל] שהוא

*[כתב בהגהות מהר״י אבוהב ס״א שהרי המשקין חוצצין ולא נסרח]:

השגת הראב״ד

*כל משקה שנטמא ואחר כו׳. א״א ממדרש תורת כהנים נראה שאפילו לכתחלה מקבלין טומאה הואיל וראויים לשתות בהמה וכן עיקר ודוקא כשהיו ראויים מתחלה לאדם כמו שכתבתי למעלה:

השגת הראב״ד

*אע״פ שהיא בתוך המקוה כו׳. א״א זו הנוסחא עיקר שאין המקוה מטהר כלי חרס:

כסף משנה

טומאה. ומה שכתב וכן משקה שנסרח וכו׳ כדרך שאינו מכשיר שנאמר אשר ישתה. בתורת כהנים והבאתיו בסמוך:

טו העור ששלקו וכו׳. בר״פ בכל מערבין עלה כ״ח ע״ב ובסוף פרק בהמה המקשה:

טז ומ״ש עור החמור כו׳. בס״פ בהמה המקשה בעיא דלא איפשיטא. ומה שכתב בפני עצמו. משום דתנן העור והרוטב וכו׳ מצטרפין לטמא טומאת אוכלין והיינו אפילו בלא שליקה ולכך כתב בפני עצמו דכל ששלקו אפילו אין בו בשר מטמא ובעור חמור בהכי מיבעיא לן:

יז חטים שבגללי בקר וכו׳. תוספתא סוף פ״ח דטהרות אלא שכתוב בנוסחא שבידינו אע״פ שחישב עליהם לאוכלין אינם מטמאים טומאת אוכלין כנסן לאוכלין מטמאין טומאת אוכלין ואנו אין לנו אלא כנוסחת רבינו ונראה שגם זאת נוסחת הראב״ד מאחר שלא השיגו. ובמנחות פ׳ ר׳ ישמעאל עלה ס״ט בעי רמי בר חמא חטים שבגללי בקר ושעורים שבגללי בהמה מהו למאי אי לימא לטמא טומאת אוכלים תניא חטים שברעי בקר ושעורים שבגללי בהמה חישב עליהם לאכילה אין מטמא טומאת אוכלים ליקטן לאכילה מטמא טומאת אוכלין וזה כגירסת תוספתא דידן וצ״ל שגם שם היתה גירסת רבינו משונה משלנו. ואפשר לפרש דברי רבינו ע״פ גירסת התוספתא דה״פ התוספתא כשליקטן סתם אע״פ שאח״כ חישב עליהם אינם מטמאים אבל אם כנסן לאכילה כלומר אם כשליקטן חישב עליהם לאכילה מטמאים. ומ״ש ואם חישב עליהם לאכילה אליקטן קאי כלומר אם כשליקטן חישב עליהם לאכילה מטמאים אבל אם כשליקטן לא חישב עליהם לאכילה אע״פ שאחר כך חישב עליהם אינם מטמאים:

יח כל אוכל שנטמא וכו׳. בפ״ג דבכורות עלה כ״ג וכר׳ יוחנן. ומה שכתב או שירש כחרש וכו׳. בפרק דם הנדה (דף כ״ה) משמע דירש כחרש עפרא בעלמא הוא. וכל האוכלים שנטמאו וכו׳. תוספתא פרק קמא דטבול יום:

יט זרעים טמאים שזרעם וכו׳. בת״כ פרשת שמיני מנין לזרעים טמאים שזרען טהרו שנאמר אשר יזרע טהור או יכול אפילו לא השרישו ת״ל הוא. ובפרק ב׳ דמעשרות הנן בצלים משהשרישו בעליה טהרו מלטמא ובירושלמי שם התורה ריבתה בטהרות זרעים מ״ט כי יפול מנבלתם על כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא ובתרומות פ״ט תנן שתילי תרומה שנטמאו ושתלן טהרו מלטמא ומייתי לה בפרק כל שעה (דף ל״ד) בלבון קלר ופרש״י משום דכיון שחיברה לקרקע בטלה ע״ג קרקע ויצאה מתורת אוכל. ומ״ש אפילו בדבר שזרעו כלה. מההיא דתנן בצלים משהשרישו בעליה טהרו מלטמא ובצלים דבר שאין זרעו כלה הוא כדתנן בפרק בתרא דמעשרות:

כ אוכלים שמחוברים לכלים וכו׳. בס״פ העור והרוטב עלה קכ״ט:

כא כל משקה שנטמא וכו׳. בת״כ פרשת שמיני ר׳ אליעזר אומר אשר ישתה פרט למשקה סרוח אמרו לו אין משקים יוצאים ידי עופות ולא ידי פרה ומשמע לרבינו דמה דאמרו לו אינו אלא לומר שאם נטמא ואח״כ נסרח אינו עולה מידי טומאתו ע״י הסרחון אבל אם נסרח קודם שנטמא שוב אין טומאה חלה עליו כדאשכחן באוכלין ור״א סבר שאף אם נטמא ואח״כ נסרח טהור והלכה כאמרו לו. א״נ דאמרו לו סברי דאף אם נסרחה ואח״כ נטמא טמא ור״א פליג עלייהו בהא דכיון שהיה סרוח מקודם לא הגה עליו טומאה והלכה כמותו דמשום דין משקים לאוכלים משום דאם היתא דסברה גמרא כאמרו לו דמפלג בינייהו לא הוה שתיק גמרא מלפלוגי בינייה[ו] ודרך זה נראה יותר שהוא דעת רבינו מדכתב לעיל בסמוך דרשא דאשר ישתה כדברי ר״א וכאן שכתב שאין המשקים יוצאים ידי הכלב אע״פ שהם כדברי אמרו לו פירוש דבריו אינ[ו] כמו שנתכוונו הם ואשכחן לו ז״ל כיוצא בזה בפרק [א׳] מהא״ב גבי שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד וכמ״ש שם הרב המגיד. ועי״ל דסבר רבינו דאמרו לו לא להלוק על ר״א באו אלא לפרש ודייק לפו[ם] שאין משקים יוצאים דמשמע שאין יוצאין מיד טומאתן שהיו טמאים ובאי זה מדרכים אל נסתלקה השגת הראב״ד שכתב ממדרש ת״כ נראה שאפילו לכתחלה מקבלים טומאה וכו׳ ויש בקצת ספרי רבינו תיבה יתירה וכך הי[א] הנוסחא הנכונה שאין המשקה יוצא על יד[י] הכלב לעולם וה״פ שאין המשקה יוצא מיד טומאתו שנטמא והוא טהור על ידי הכלב כלומ[ר] כל זמן שהוא ראוי לכלב אע״פ שאינו ראוי לאדם וכתב הראב״ד ממדרש ת״כ נראה שאפיל[ו] לכתחלה מקבלין טומאה וכו׳ וכבר כתבתי בזה. ואין למשקה שנטמא טהרה חוץ מן המים בלבד [שהמים מיטהרין במקוה] במשנה דפ״[ב] דביצה (דף י״ז ע״ב) ושאין שאר משקי[ם] מיטהרים במקוה בפ״ד דמכשירים ותוספת[א] פרק קמא דטבול יום:

ומטבילין המין בצונן וכו׳. כך מצא[תי] בספרי רבינו המוגהים והוא משנ[ה] בפרק בתרא דמקואות וכב״ה:

כב מקל שהיא מלאה משקים. כלומר מי[ם] טמאים. והטביל מקצתה וכו׳. בפ״[ב] דטהרות וכהכמים:

כג שלג שנטמא וכו׳. תוספתא בפ״[ב] דטהרות וכנוסחת רבינו שמבו[אר] ואיתא בפ״ב דנדה (דף י״ז):

כד התמד הטמא וכו׳. בסוף פ״ק דחולי[ן] (דף כ״ו ע״א ב׳) וכדאסיק ר[ב] גביהא:

כה קדירה שמליאה משקים וכו׳. בפר[ק] ד׳ דמכשירין:

וכתב הראב״ד אע״פ שהיא בתוך המקוה א״[א] זו הנוסחא עיקר וכו׳. נ״ל דאסיפ[א] דמילתא קאי פשט אב הטומאה את ידו וכו׳ שנוסחא אחרת יש בקצת ספרי רבינו שכתו[ב] בה שהרי המים חוצצים בתוכה ולכן כת[ב] שנוסחא זו עיקר שאין מי המקוה מטהרים כ[לי] חרס דלאותה גירסא קשה מאי איריא שהמי[ם] חוצצים דמשמע שאם לא היו חוצצים היית[ה] טהורה וזה שקר ועוד שאם היה לקדיר[ה] טהרה לא היו המים חוצצים:

כו מי שפיכות הרי הם בחזקת טומאה וכו׳ עד והנוטפים מהם טהורים. פ״ב דמכשירין וכתב

משנה למלך

לזה כתב וכן הוא שנוי במשנה והיא בכפ״ט דתרומות דתנן שתילי תרומה שנטמאו ושתלן טהרו ודו״ק: **כ** אוכלין שמחוברים לכלים וכו׳. דין זה הביאו רבינו בפרק כ״ה מהלכות כלים דין י״ב אבל מ״ש כאן יצא לו מסוגיית הגמרא דפרק אלו עוברין (דף מ״ו) דוק ותשכח

שהוא *ממי שפיכות הכל טמא שמשקין טמאין שירדו לטהורים מטמאין בכל שהוא: כז הטורף את גגו והמכבס את כסותו והרי הן מנטפים ירדו עליהן גשמים ורבו הנטיפות הרי רבו מי גשמים עליהן והנוטפים מהן טהורין: כח הסך שמן טהור ונטמא זה האדם וטבל והרי השמן על בשרו אם היה כדי סיכת אבר קטן הרי הוא טהור כשהיה מקודם. סך שמן טמא וטבל לא טהר השמן שעליו אלא אם נשאר ממנו משקה טופח הרי השמן בטומאתו ואם לא נשאר ממנו כדי להטפיח ממנו בטל במיעוטו:

פרק שלישי

א כבר ביארנו שאין האוכלין מתטמאין עד שיכשרו. ושכל אוכל שאינו מיוחד למאכל אדם אינו מקבל טומאה עד שייחדו לאדם: ב אוכל שהוא מיוחד לאדם במקום הזה ואינו מיוחד לאדם במקום אחר במקום שהוא מיוחד בו אינו צריך מחשבה לייחדו לאדם ובמקום שאינו מיוחד בו צריך מחשבה לייחדו לאדם ואח"כ יקבל טומאה. וכל אוכל שסופו לטמא אדם וכלים אינו צריך הכשר: ג יש אוכלין שצריכין הכשר ואינן צריכין מחשבה ויש שצריכין מחשבה ואינן צריכין הכשר ויש שצריכין מחשבה והכשר ויש שאין צריכין לא מחשבה ולא הכשר. כיצד כל האוכלין המיוחדין לאדם בכ"מ צריכין הכשר ואין צריכין מחשבה. דגים טהורים וחגבים טהורים בכ"מ וחגבים טמאים ודגים טמאים בכפרים הרי הן מיוחדין לאדם וצריך הכשר ולא מחשבה. וכן חלב בהמה טהורה שמתה צריך הכשר ולא מחשבה בכ"מ. ואלו צריכין מחשבה והכשר בשר הפורש מן החי בין מן האדם בין מן הבהמה בין מן העוף ונבלת העוף הטמא וחלב בהמה טהורה שחוטה בכפרים אע"פ שהוכשר בשחיטה צריך הכשר שני אחר המחשבה. ושאר כל ירקות השדה כגון הבצלים הקשים ביותר והפטריות וכן חגבים ודגים קטנים צריכין מחשבה בכפרים. עולשין שזרען לבהמה ונמלך עליהן לאדם אינן מקבלין טומאה עד שיחשוב עליהן אחר שיתלשו שמחשבת חיבור אינה מחשבה. עולשין שליקטן לבהמתו והדיחן ונמלך עליהן לאדם צריכין הכשר שני אחר המחשבה וכן כל כיוצא בזה. האלל אם חשב עליו לאכילה מקבל טומאת אוכלין. ואם לאו הרי הוא כעץ ינו מקבל טומאה. וכן העצמות המחוברין בבשר והגידים והמקומות חרכים מן הקרנים ומן הטלפים. והכנפים והנוצה מקומות הרכים מן הצפרנים ומן החרטום המובלעין בבשר צריכין הכשר ומחשבה. ואלו שאין צריכין לא מחשבה ולא שר. נבלת בהמה טהורה בכ"מ ונבלת העוף הטהור וחלב בהמה טהורה בכרכים לפי שהן מיוחדין למאכל אדם אין אחד לו צריך מחשבה ואינן צריכין הכשר מפני שסופן לטמא אדם וכלים בכזית וכל המטמא טומאה חמורה אינו צריך הכשר. לו צריכים מחשבה ואינן צריכין הכשר נבלת העוף הטהור בכפרים ונבלת בהמה טמאה בכ"מ והוא שחישב על פחות מכזית ל כזית אב טומאה הוא: ד ישראל ששחט בהמה טמאה לנכרי ושחט בה שנים [או רוב שנים] הרי זו מתטמאה טומאת אוכלין זמן שהיא מפרכסת ואין צריכה מחשבה שהרי ישראל שחטה לאכילת העכו"ם ואין לך מחשבה גדולה מזו ואינה צריכה שר לפי שסופה לטמא טומאה חמורה. שחט בה אחד או שנחרה אינה מטמאה טומאת אוכלין. וכן עכו"ם ששחט בהמה ורה לישראל ושחט בה שנים או רוב שנים מתטמא טומאת אוכלין כל זמן שהיא מפרכסת ואינה צריכה הכשר. שחט בה אחד

השגת הראב"ד

*ממי שפיכות הכל טמא. א"א לא ידעתי טעם לזה ואולי מפני שמשעה שנפלו בתחלה הוחזקו גם הם במי שפיכות שכבר נשכחה נפילתם:

כסף משנה

תב הראב"ד ממי השפיכות הכל טמא א"א לא ידעתי טעם לזה וכו'. וא"ת שלפי טעם אפילו לא נפלו מי שפיכות נמי וי"ל דלא גזרו אלא שיש שם מי שפיכות ופשוט הוא ולטעם ינו קשה דאדרבא הל"ל כשנפלו מי שפיכות למי גשמים קמא קמא בטיל וכן ברישא "ל הכי וי"ל דהכא שאין מים אלו מכונסים אלא הולכים ונגרים הילך המים הבאים חרונה הם שוטפים את הראשונים הילכך ר בתראי אזלין ועל דרך ששנוי במשנה: ומ"ש ורבו הנטיפות. היינו לומר שהיו הטפות יותר עבות וכדמפרש בתוספתא אליבא דחכמים:

ח הסך שמן טהור וכו'. בפרק ד' דעדיות וכב"ה ודברי הראב"ד בפירושו למשנה זו בע"א:

ג א כבר ביארנו וכו'. בפרק ראשון: אוכל שהוא מיוחד לאדם וכו'. בפרק ג' דעוקלין. ומה שכתב וכל אוכל יפו לטמא וכו'. בפרק בא סימן עלה כ"א רק העור והרוטב (דף קכ"א) תנא דבי ר' עאל וכי יותן מים על זרע מה זרעים שאין סופם לטמא טומאה חמורה וכו':

יש אוכלים שצריכים הכשר וכו'. פרק ג' דעוקלים. ומ"ש דגים טהורים וחגבים ריס בכ"מ וחגבים טמאים ודגים טמאים '. תוספתא רפ"ה דטבול יום וצ"ע דבפרק דעוקלין תנן דגים טמאים וחגבים טמאים כין מחשבה בכפרים ואפשר שרבינו היה ם במשנה קטנים במקום טמאים וכמ"ש ן בסמוך. ומ"ש וכן חלב בהמה טהורה שמתה וכו'. בתוספתא פ"ה שם:

ו צריכין מחשבה והכשר וכו' עד והפטריות. בפרק ג' דעוקלין ודקדק רבינו לכתוב הפורש מן החי משום דאבר הפורש מן מטמא טומאה חמורה ואינו צריך הכשר. ם והלב בהמה טהורה שחוטה. בשלהי פרק ר והרוטב (דף קכ"ט) כלומר דאילו של ה לא בעי מחשבה כמו שנתבאר. ומ"ש ר ירקות שדה כגון הבצלים הקשים. מדברי נו נראה שהוא מפרש מ"ש במשנה ושאר ירקות שדה שמרקעין ופטריות היינו לומר שמרקעין והם הבצלים הקשים ביותר. ש וכן חגבים וכו'. שם דגים טמאים וחגבים ים צריכים מחשבה בכפרים וכבר כתבתי נו נראה שגורס קטנים במקום טמאים: שין שזרען לבהמה וכו'. פרק בא סימן עלה כ': עולשין שליקטן לבהמתו וכו'. פרק העור והרוטב עלה קכ"ח: לל אם חשב עליו וכו'. בפרק העור והרוטב (דף קכ"א) אהאי דאמר רבי יהודה ל המכונס אם יש כזית במקום אחד חייבין וכו' למ"ד דאלל היינו בשר שפלטתו סכין ינן ה"ד אי דחשיב עליה אפילו באנפי יה מטמא ופירש"י ליטמא טומאת אוכלין "ל דמחשבה שויא אוכלא כל מידי דמלי ליה ואע"ג דלאו אורחיה: וכן העצמות וברים בבשר וכו'. בר"פ העור והרוטב קי"ז ע"ב) תנן העצמות והגידים והקרנים לפים מצטרפין לטמא טומאת אוכלים רא (דף קכ"א) קרנים אמר ר"פ במקום שחותכים

שחותכים ויוצא מהם דם ובפ"ק דטהרות תנן החרטום והצפרנים מטמאים ומיטמאים ומצטרפים ובפרק העור והרוטב מפרש דה"מ במקום שמובלעים בבשר ופירש"י דלענין כזית אוכלין קאמר ובפרק קמא דטהרות תנן גו הכנפים מטמאים ומיטמאים ומשמע לרבינו דעצמות דקתני היינו במחוברים בבשר שהם ראויים לאכול קצת דומיא דמאי דאמרינן דקרנים וחרטום וצפרנים ולא כפירוש רש"י:

ואלו שאין צריכין לא מחשבה ולא הכשר וכו'. בפ"ג דעוקצים נבלת בהמה טהורה בכ"מ ונבלת העוף הטהור והחלב בשווקים אינם צריכים לא מחשבה ולא הכשר ומ"ש בחלב בהמה טהורה שחוטה איירי וכך היא הנוסחא האמיתית בספרי רבינו וכן פירש ר"ש וכן פירש"י והתוספות בפ"ק דבכורות ופרק בא סימן והטעם שנתן רבינו מפני שסופן לטמא אדם וכלים לא קאי אלא אשארא דאילו חלב טהורה אפילו של נבילה אינו מטמא טומאה חמורה וטעמא דחלב משום דבכרכים עם רב והאוכלים אותו ואיתא מחשבה בסתם ואיתא הכשר בשחיטה:

ואלו צריכין מחשבה ואינם צריכים הכשר וכו'. שם. ומה שכתב והוא שחשב על פחות מכזית. כתב כן משום דקשיא ליה נבלת בהמה טמאה אוכלים למה לי הא מטמאה אדם וכלים ולפיכך כתב דהב"ע בשחשב על פחות מכזית כדאמרינן בפרק דם שחיטה (דף כ"א) דאי איכא פחות מכזית דאין עליו טומאת נבלות וצרפו לפחות מכביצה אוכלים אם חישב על פחות מכזית זה לאכילה מצטרף עם אוכלים להשלימו לכביצה לטמא טומאת אוכלים ופריך א"ה ליבעי נמי הכשר שהרי פחות מכזית אין סופו לטמא טומאה חמורה ומשני דלא בעי הכשר אלא באוכלים שאין בהם צד טומאה חמורה אבל בפחות מכזית זה כיון דהוי נבילה ואינו מצטרף לכזית מטמא טומאה חמורה אין צריך הכשר:

ד ישראל ששחט בהמה טמאה לנכרי וכו'. משנה ר"פ העור והרוטב (דף קי"ז ע"ב) השוחט בהמה טמאה לנכרי והיא מפרכסת מטמאה טומאת אוכלים ובגמרא (דף קכ"א) אמר ר' אסי שונים ישראל בטמאה ונכרי בטהורה צריכים מחשבה והכשר מים ממקום אחר הכשר מים למה לי סופו לטמא טומאה חמורה וכל שסופו לטמא טומאה חמורה לא בעי הכשר וכו' אמר חזקיה הואיל ויכול לגוררה ולהעמידה על פחות מכזית ופירש"י אמר חזקיה שאני מתניתין דבמפרכסת קיימינן וכו' ויש לתמוה למה פסק רבינו שאינה צריכה הכשר ואפשר לומר דסבר דהא פליגא אההיא דפרק דם שחיטה שכתבתי בסמוך דאע"ג דלא הוי כזית מיקרי סופו לטמא טומאה חמורה הואיל וחזי לאצטרופי וכההיא קי"ל דסתם גמרא קאמר לה: שחט בה אחד או נחרה וכו'. שם ופירש"י שחט בה אחד אינה מטמאה טומאת אוכלים דלא אשכחן היתר אכילה בדכוותה לא לישראל ולא לבני נח וכן בנחרה ועודה מפרכסת: וכן עכו"ם ששחט וכו' שחט בה אחד וכו'. שם ופירש"י מטמא טומאת אוכלים וכו'.

והראב"ד

משנה למלך

א כבר ביארנו. כתבו התוספות בפרק בא סימן (דף כ') דאין הכשר מועיל אף באוכל אדם אי הוי הכשר לצורך בהמה יע"ש: ג בשר הפורש מן החי כו'. ורבינו שינה לשון המשנה דקתני הפורש מן האדם כו' ועיין בדין פ' החותך ובמה שכתב מרן שם:

והראב"ד כתב א"א יש לנו קושיא בזה וכו'. אין כאן השגה על רבינו דרבינו ליסנא דברייתא נקט ומ"מ לענין קושייתו אפשר לומר שהטעם משום הואיל עכו"ם בטהורה הואיל וטהורה היא ואית בה שם שחיטה בעלמא הויא אוכל אבל כי נחרה לא שייך בה הואיל וכן ישראל בטמאה נמי כיון דפסח ואית בה שם שחיטה עביד לה אוכל אבל כי נחרה אין כאן שם שחיטה וה"ה נמי היכא דשהא בה או דרס בה או איכא פגימת הסכין דלא מטמאה טומאת אוכלים כיון דלית בה שם שחיטה:

ה החותך בשר מאבר מן החי וכו'. בפרק העור והרוטב (דף קכ"ח ע"ב) ת"ר החותך כזית בשר מאבר מן החי חתכו ואח"כ חישב עליו טהור חישב עליו ואח"כ חתכו טמא וכו' א"ל ר' אסי לרבי זירא טומאת בית הסתרים היא וטומאת בית הסתרים לא מטמא א"ל וכו' שאילתיה לר' אבא בר ממל וא"ל הא מני ר"מ היא דאמר טומאת בית הסתרים מטמאה א"ל ולאו זימנין סגיאין אמרה קמאי ואמרי ליה שאני לר"מ בין טומאה דבעיא הכשר לטומאה דלא בעיא הכשר אמר רבא ומאי קושיא דילמא בשהוכשר א"ל רבא בר רב חנן לרבא למה לי הכשר הרי מטמא טומאה חמורה אגב אביו א"ל כששימש מעשה עץ שימש ופירש"י החותך כזית בשר מאבר מן החי בתוספתא לא גרסינן כזית אלא בשר מאבר מן החי וכגון דליכא כזית. חתכו ואח"כ חישב עליו להאכילו לנכרי. טהור דהא בשר הפורש מאבר מן החי טהור הילכך טומאת עצמו אין בו ומשהושב עליו לא נגע בטומאה שיקבלנה אבל חישב עליו והורידו באביו באבר לתורת אוכל ואח"כ חתכו קיבל טומאה מאביו קודם לכן מטומאה המורה שהיתה עליו בעודו אבר שלם כשחתכו והלכה לה טומאה חמורה נשארה עליו הקלה שלא היתה בו עד עתה וכו'. טומאת בית הסתרים וכו' בשהוכשר קודם חתיכה קתני הך ברייתא דטמאה. הרי מטמא טומאה חמורה אגב אביו בעודו מחובר באבר היה אב הטומאה לטמא אדם וכלים והנא דבי רבי ישמעאל וכו' מה זרעים וכו' וכ"ש זה שכבר טמא. כששימש אותו שימוש טומאה חמורה לאו בתורת אוכל שמשה שאין האבר מטמא כלום על ידי אותו בשר אלא בתורת עץ שימש שנחשב עם הגידים והעצמות ליעשות אבר והם כעץ והשתא אתעביד ליה אוכל ופנים חדשות באו לכאן עכ"ל:

וכתב הראב"ד טעה בכל זה וכו'. ואני אומר שעם היות כי באמת קושיותיו על רבינו חזקות אין להשדו שתפש התוספתא שמלא ונעלמו ממנו דברי הגמרא או לא חשש להם ולכן נראה לי שלייסב דעת רבינו יש לומר דסבירא ליה כדא"ל רבא בר רב חנן לרבא למה לי הכשר הרי מטמא טומאה חמורה אגב אביו וא"כ אין צריך לאוקומה כר"מ דכר"ע

אחד *או נחרה אינה מטמאה טומאת אוכלין והרי היא כשאר הנבילות: **ה** החותך בשר מאבר מן החי של בהמה ואחר כך חישב עליו צריך הכשר. חישב עליו ואחר כך חתכו *אינו צריך הכשר מפני שמטמא טומאה חמורה כנבילה וכל המטמא טומאה חמורה אינו צריך הכשר: **ו** פחות מכזית מנבלת בהמה טמאה שחישב עליו והשלים עליו כביצה מאוכלים אחרים אין הכל צריך הכשר הואיל ופחות מכזית שבכלל הביצה אם השלימו לכזית מטמא טומאה חמורה. וכן כזית מנבלת בהמה טמאה שחישב עליו והניחה בבצק עד שהשלים לכביצה הואיל ואינו מטמא במגע מפני הבצק ה"ז צריך מחשבה ואין הבצק הזה צריך הכשר הואיל וכל השיעור הזה מטמא במשא מפני כזית נבילה שבתוכו אע"פ שאינו מטמא במגע הרי סופו לטמא טומאה חמורה לפיכך אין צריך הכשר: **ז** פחות מכזית מבשר המת שהשלים עליו כביצה משאר אוכלין *הכל צריך מחשבה שהרי בטל הכל אצל כל אדם. ואין הכל צריך הכשר מפני בשר המת שבכללו: **ח** כזית מן המת שחפהו בבצק הכל מתטמא טומאה חמורה: **ט** החותך בשר מאדם חי להאכילו לכלב. אם חישב עליו למאכל אדם הרי זה צריך מחשבה *ואינו צריך הכשר: **י** גוזל שנפל לגת ומת אף ע"פ שהגת

השגת הראב"ד

*או נחרה אינה מטמאה. א"א יש לנו קושיא בזה עכו"ם שנחר בהמה טהורה ומפרכסת אמאי אין בה טומאה של כלום אי משום דמפרכסת הרי אמרו שמפרכס אינו מוציא מידי טומאת אוכלין ואי משום שאין בה מחשבה הרי אמרו נבלת בהמה טהורה בכל מקום אינה צריכה מחשבה ואולי נאמר בשביל שנחרה לישראל דהויא לה כמי שנחרה להכלב אבל אם נחרה כתה או שמתה מאליה מטמאה טומאת אוכלין במחשבה עוד יש לומר נחירה כל זמן שמפרכסת אין מיתתה ניכרת שמעשה אותה אוכל מפני שהיא כאדם שנתעלף או כמי שנשבעת ונפל אבל שחיטת שנים או רובן מיתתה ידועה היא ואף ע"פ שמפרכסת אוכל היא:

*אינו צריך הכשר מפני שמטמא. א"א טעה בכל זה שאין סופו לטמא טומאה חמורה אע"פ שעל גב אביו היה מטמא כששימש מעשה עץ שימש ומה שאמרו חישב עליו ואחר כך חתכו טמא מוקים לה בשהוכשרו בחיבורו עם האבר נטמא וכל זה אליבא דר"מ דאמר טומאת בית הסתרים מטמאה כל זה מן הגמרא אבל הוא ספס התוספתא שמלא:

*הכל צריך מחשבה. א"א מגמרא דכריתות נראה שאפילו חישב עליו אינו מבטלים דבטלה דעתו אצל כל אדם:

*ואינו צריך הכשר. א"א זה שיבוש שצריך הכשר ועיין בעוקצין והתיכתו לאדם זו היא מחשבתו:

היא בתחלה ונראה שזהו מ"ש בפרק בהמה המקשה (דף ע"ב ע"ב) אמאי טומאת בית הסתרים היא וטומאת בית הסתרים לא מטמא לימא ר"מ לטעמיה דתנן ג' על ג' שנחלקו טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס דברי ר"מ וכו' להו איתמר עלה אמר עולא לא שנו אלא ג' על ג' שנחלק אבל ג' על ג' הבאות מבגד גדול בבעל פריסתן מאביהן מקבלות טומאה מאביהם ולפי זה ברייתא דהחותך בשר מאבר מן החי אתיא כר"ע ולפי זה הנך רבנן דאוקמוה כר"מ לא הוה שמיע להו דעולא דאמר לא שנו אלא ג' על ג' שנחלק וכו' אבל אנן דשמיע לן נקטינן כוותיה ואתיא ברייתא כר"ע ואע"ג שהרשב"א כתב בשם התוספות בפרק העור והרוטב דהכא לא מצי למימר דבשעת פרישתן מקבלות טומאה מאביהן א"כ אוכלין כמה דמפרשי דמו דמיירי כגון שלא היה בו יותר בשר ואין עליו שום דין אבר מן החי עכ"ל הדבר מבואר כמה יש בזה מהדוחק ומוטב לומר דלא הוה שמיע להו היא דעולא ודרבינו ומכל אילין טעמי דלעיל סבר רבינו דמתניתין כר"ע והלכתא כוותיה:

ומה שכתב וכל המטמא טומאה המורה אינו צריך הכשר. בפרק ג' דעוקצין חלב בהמה טהורה אינו מטמא טומאת נבילה לפיכך הוא צריך הכשר חלב בהמה טמאה מטמא טומאת נבילה לפיכך אינו צריך הכשר:

ו ז פחות מכזית מנבלת בהמה טמאה וכו' עד הכל מתטמא טומאה המורה בריש פרק דם שחיטה (דף כ"א) ופסק כהני אוקימתות משום דס"ל דלא פליגי וכו' משמע לשון רב חנניא שאמר אפילו תימא כזית כגון שחיפהו בבצק משמע בהדיא דלא פליגי אאוקימתא דרבי חייא ואע"פ שבתוספות הוקשו להם על זה דא"כ למה הוצרך לומר דמבואר דמטמא טומאת משא הוא דמיבעי הכשר ליפני דכיון דהם מסיר הבצק מטמא טומאה חמורה דומיא דמאי דאמר ר' חייא כיון דלא מצרף ליה וכו' י"ל דאי הוה אמר הכי הוה קשה לן מאי איריא אם מסלק הבצק הא בבצק נמי איכא טומאה חמורה להכי נקט טעמא דקושטא דהשתא נמי טומאה חמורה יש בו ורבי חייא פשיטא דסבר לדרב חנניא דכ"ש הוא:

וכתב הראב"ד הכל צריך מחשבה א"א מגמרא דכריתות נראה וכו'. ואני אומר שאין זה מוכרח ויש מקום לפירוש רבינו:

ט החותך בשר וכו' כתב הראב"ד ואינו צריך הכשר א"א זה שיבוש שצריך הכשר וכו'. ביאור הדברים דתנן בפרק ג' דעוקצין החותך מן האדם כלומר מן האדם החי צריך מחשבה והכשר ע"כ השיג על רבינו שכתב שאינו צריך הכשר ולדעת רבינו י"ל דרבינו איירי בשחתכו להאכילו לכלב ומש"ה אינו צריך הכשר וכך מפורש בפרק

אתיא דכיון דמטמא טומאה המורה אגב אביו אין צריך לא הכשר מים ולא הכשר שרץ כדאמרינן בפרק בא סימן ורבא בר רב חנן כי א"ל לרבא למה לי הכשר ה"מ למימר ליה למה לי לאוקמה כר"מ אלא דבעא לאקשויי ליה למאי דאוקי לה רבא גופיה בשהוכשר וממילא משמע דלא צריכין לאוקמי כרבי מאיר אלא דלא נחת אלא לאקשויי ליה למאי דאוקי בשהוכשר ואע"ג דשני ליה רבא כששימש מעשה עץ שימש שינויא בעלמא הוא ולא סמכינן עליה ואע"ג דשתיק ליה רבא ב"ר חנן לאו משום דקיבלה מיניה אלא משום דלמאי דאקשי ליה שינויא הוא ואע"ג דמשמע התם דאביי ור"פ ורב מתנא סבירא להו כהאי שינויא דכששימש מעשה עץ שימש איכא למימר דלשינויא דשני רבא קאמרי ולהו לא ס"ל ואפילו את"ל דס"ל כהנהו מילי כששימש מעשה עץ שימש לא דמי האי מעשה עץ להנהו דהנהו לומר דנתבטל מתורת אוכל ונעשה כעץ אבל האי שימש מעשה עץ אינו כן אלא היינו לומר שאין האבר מטמא ע"י אותו בשר אלא שנחשב עם הגידים והעצמות ליחשב אבר והן כעץ והשתא אתעביד ליה אוכל ופנים חדשות באו לכאן וכדפרש"י והשתא כיון דלא מיקרי אבר אלא כשהוא בשר וגידים ועצמות ה"כ שפיר אמרינן שהאבר מטמא ע"י אותו בשר ולמה שפירשו התוספות כששימש מעשה עץ שימש היינו לומר דמאותו השם שהיה מטמא טומאה המורה דהיינו משום אבר מן החי עתה אין אבר מן החי שאין בו אלא בשר ואינו קרוי אבר ולא דמי לנבלת עוף טהור ופרים הנשרפים שכשטימא טומאה המורה היה משום טורף פרים והשתא נמי הם פרים וה"פ כששימש מעשה עץ לא מתורת אוכל כמו שהוא עתה אלא מתורת עץ בעלמא עכ"ל. הרי דלא קרי ליה מעשה עץ אלא משום דלא היה טומאתו משום אוכל אלא משום אבר הרי שאין זה דומה לשאר מעשה עץ האמורים שם ועוד דבהנך הטומאה חמורה היא בסוף ובזו הטומאה המורה

דם שחיטה (דף כ"א) אמר מר אוליא דם מהלכי שתים שיש בהם טומאה המורה ואין בהם טומאה קלה ורמינהי החותך מן האדם מן החי צריך מחשבה ואי צריך הכשר וק"ל מחשבה למה לי תעשה חתיכה שלו מחשבה ואמר ר"ל בחותכו לכלב ומחשבה לכלב לאו מחשבה היא והתנן כלל אמרו בטומאה כל המיוחד לאוכל אדם טמא עד שיפסל מאכילת כלב ההוא לאפוקי טומאה מיניה דכיון דמעיקרא הוה חזי לאדם לאפוקי מטומאה עד שיפסל מאכילת כלב הכא לאתויי לה טומאה אי חזי לאדם חזי לכלב אי לא חזי לאדם לא חזי לכלב ע"כ בגמרא וע"פ הדברים האלה הוכרח רבינו לפרש דהא דתנן בפרק ג' דעוקצין החותך מן האדם צריך מחשבה והכשר לאו בת מן לאדם היא דהא ההיא אינה צריכה מחשבה וכן ליכא לאוקומה בחותך לכלב דההיא אינה צריכה הכשר כמבואר בגמרא שכתבתי בסמוך וכן אין לאוקומה בשהתכה סתם לא לאדם ולא לכלב דלאו בשופטני עסקינן שאין להם במעשיהם כוונה לשום דבר הילכך ע"כ לומר דליסנא דחותך לאו דוקא אלא לומר שנתתך שלא על ידי אדם וזהו שכתב רש"י גבי צריכים מחשבה והכשר בשר הפורש מן החי מן האדם ולא כתב חותך אלא כתב פורש במקום חותך. ולשון רבינו שכתב אם חישב עליו למאכל אדם צריך מחשבה אינו נוח וצריך לפרש דה"ק אם חישב עליו למאכל אדם צריכה מחשבה זו ועל מה שסיים הראב"ד והתיכתו לאדם זו היא מחשבתו יש לתמוה דרבינו לא איירי בחותך לאדם אלא בחותך לכלב וא"כ חישב עליו לאדם:

י גוזל שנפל לגת וכו'. בפ"א דטהרות גוזל שנפל לגת וחישב עליו להעלותו לעכו"ם טמא לכלב טהור ר"י בן נורי מטמא ובפרק בא סימן עלה ג' במאי עסקינן אילימא בכרכים למה לה מחשבה והתנן וכו' נבלת עוף טהור והחלב בכרכים אין צריך

משנה למלך

ט החותך בשר כו'. פרק ה' דכריתות (דף כ"א) ועיין ברכת הזבח (דף קע"ו ע"ב):

שהגת במדינה הרי נמאס בגת ולפיכך צריך מחשבה. חישב עליו כשהעלהו להאכילו לנכרי ה"ז מטמא שהרי חישב עליו למאכל אדם. חישב עליו להאכילו לכלב אינו מתטמא טומאת אוכלים. היה זה שחישב עליו להאכילו לאדם חרש שוטה וקטן ה"ז טהור. העלוהו כדי להאכילו לאדם הרי זה טמא שיש להן מעשה ואין להן מחשבה:

פרק רביעי

א כמה שיעור אוכלין לטומאה לטומאת עצמן כל שהן אפילו שמשום או חרדל מתטמא. שנאמר כל האוכל אשר יאכל כל שהוא. ואין אוכל טמא מטמא אוכל אחר או משקין או ידים עד שיהיה בו כביצה בלא קליפתה. וכן האוכל אוכלין טמאים אינו נפסל עד שיאכל כביצה ומחצה וזהו חצי פרס: **ב** המשקין מתטמאין כל שהן ומטמאין בכל שהן. אפילו טיפת משקין טמאים כחרדל שנגעה באוכלין או בכלים או במשקין אחרים נטמאו. ואע"פ כן אין השותה משקין טמאין נפסל עד שישתה רביעית כמו שביארנו: **ג** כל המשקין מצטרפין לפסול את הגוויה לרביעית. וכל האוכלין מצטרפין לכביצה לטמא טומאת אוכלים. ולכחצי פרס לפסול את הגוויה. אפילו חטה עם קמח עם בצק עם תאנה ובשר וכיוצא באלו הכל מצטרף: **ד** העור המחובר בבשר והמרק והתבלין והאלל אף ע"פ שמקצתו חישב עליו ומקצתו לא חישב עליו. מקצתו פלטתו חיה ומקצתו פלטתו סכין. והעצמות המחוברות בבשר. והגידים והמקומות הרכים מן הקרניים ומן הטלפיים והכנפיים והנוצה. והמקומות הרכים מן הציפרניים ומן החרטום [...]לעין בבשר. כל אחד מאלו מתטמאין ומטמאין ומצטרפין לכביצה או לכחצי פרס: **ה** כביצה אוכלין טמאים שהניחן [...]ה ונתמעטו אינן מטמאים. וכן כזית מן המת או מן הנבילה וכעדשה מן השרץ שהניחן בחמה ונתמעטו טהורין: [...]ת חלב ודם ונותר ופיגול שהניחן בחמה ונתמעטו אין חייבין עליהן כרת. הניחן בגשמים ונתפחו חזרו לכמות שהיו. [...]טומאה חמורה בין לטומאה קלה בין לאיסור: **ז** עלי בצלים ובני בצלים שהן חלולין אם יש בהם ריר משתערין [...] שהן. ואם היו חלולין וריקנים ממעך את חללן: **ח** פת סופגנין משתערת כמות שהיא ואם יש בה הלל ממעך את חללה:

בשר

כסף משנה

[...]: ולא הכשר אלא בכפרים ומי איכא למאן דאמר דלא בעי מחשבה והא [...]נבלת עוף טהור בכפרים צריכה מחשבה והיינו צריכה הכשר אמר רבי חנינא [...]כך וגתו מאבתו ועשאהו ככפר. ומה שכתב חישב עליו להאכילו לכלב וכו'. שם פרק שמיני דטהרות:

[...] **כמה** שיעור אוכלין לטומאה וכו'. בת"כ מכל האוכל מלמד [...]כל שהוא יכול יטמא לאחרים בכל [...] אשר יאכל אוכל הנאכל והיינו [...]וכתבו רש"י בפרק כל שעה עלה [...]ספות חלקו עליו שם וכתבו שגם [...]בו בפרק אותו ואת בנו וגם שם [...]שעה כתב בסוף דבריו והני שמעתי [...]כל טומאה בעי כביצה מ"מ דעת [...] כפשטא דהיא דת"כ: ואין אוכל [...]כו'. בפרק יום הכיפורים (דף פ) [...]אוכלים בכביצה ומייתי לה מקרא [...]לד משתתפין עלה פ"ג גבי טומאת [...]וניא רבי נתן ורבי דוסא אמרו כביצה [...]מוה ובקליפתה וחכמים אומרים כמוה [...]קליפתה וידוע דהלכה כחכמים: [...]כל אוכלים טמאים וכו'. משנה פרק [...]ד משתתפין (דף פ"ב פ"ג) וכר"י בן [...]הזכירוהו שם בברייתא בלשון חכמים אומרים:

[...]שקין מתטמאין כל שהן ומטמאין בכל שהן וכו'. בפרק כל שעה עלה [...] דאמרינן הב"ע דאיכא משקים בהדי [...]בו התוספות מכאן מדקדק ריב"א [...] מטמאים בפחות מרביעית דסתם [...]יהדי בשר לית בהו רביעית ולקמן נמי [...]גבי מים אבל פחות מרביעית טמאים [...]רינן בפרק ב' דע"ז (דף ל"ו) גבי [...] דמטמא טומאת משקין ברביעית ובפ' [...]יה (דף י"ט) גבי דם הירוק ובכמה [...]אומר ריב"א דבפסול גוייה איירי [...] ברביעית כדתנן בפרק רביעי דמעילה (דף י"ז):

[...]המשקים מצטרפין וכו' וכל האוכלים מצטרפין וכו'. משנה פ"ד דמעילה: [...]ר המחובר בבשר. משנה ר"פ העור והרוטב (דף קי"ז ע"ב) העור והרוטב והקיפה

והקיפה והאלל והעצמות והגידים והקרניים והטלפיים מצטרפין לטמא טומאת אוכלים ופירש"י העור כגון כחות מכבילה בשר ועורה אדוק בה משלימו לכביצה מצטרף מפני שהוא שומר ובגמרא (דף ק"כ) מאי רוטב אמר רבא בומנא א"ל אביי הוא עצמו יטמא טומאת אוכלין אלא חלב דקרים וכו' אי קרים מצטרף ואי לא קרים לא מצטרף. ופירש"י הלב דקרים ליתה היוצאה מן הבשר ואיני יודע למה סהס רבינו והמרק ולא הסנה שיהיה קרוש כדאמרינן בגמרא. ומ"ש רבינו והתבלין. הוא פירוש קיפה וכר"פ דמסיק הכי וכל הני דתנן היינו להצטרף עם הבשר כדפירש"י:

ואמרינן תו בגמרא (דף קכ"א) מאי אלל ר"י אמר מרטקא ופירש"י גיד השדרה והצואר והוא רחב ולבן וקשה מאד ור"ל אמר בשר שפלטתו סכין אבל מרטקא לא מצטרף ור"י סבר מרטקא נמי מצטרף ויש לתמוה על רבינו למה לא פירש דמרטקא נמי מצטרף כר"י וי"ל שסמך על מ"ש והגידים דכל גידים במשמע: ואמרינן תו בגמרא האי בשר שפלטתו סכין היכי דמי אי דחשיב עליה אפילו באנפי נפשיה מטמא ואי דלא חשיב עליה בטולי בטליה ר' אבין ור' מיאשא חד אמר מקצתו חישב עליו וחד אמר מקצתו פלטתו חיה ומקצתו פלטתו סכין ומשמע דמר אמר חדא ומר אמר הדא ולענין דינא לא פליגי:

ואמרינן תו בגמרא תנן התם (בפ"ק דטהרות) החרטום והצפרניים מיטמאין ומטמאין ומצטרפין חרטום ען בעלמא הוא אר"א בחרטום התחתון תהתון נמי ען בעלמא הוא אר"פ תחתון של עליון. צפרניים א"ר אלעזר מקום המובלעים בבשר. קרניים אמר ר"פ מקום שחותכין ויוצא מהם דם. ומ"ש והכנפיים והנוצה. בפ"ק דטהרות תנן הכנפיים והנוצה מתטמאות ומטמאות ולא מצטרפות ומדברי רבי' נראה שהיה גורס ומצטרפות:

ה כביצה אוכלים טמאים וכו' עד חזרו לכמות שהיו. בפרק ג' דטהרות ובפ"ד מהלכות שאר אבות הטומאה נתבאר דין זה יפה בדברי רבינו ורבינו קיצר כאן וסמך על מ"ש שם:

ז עלי בצלים וכו'. בפ"ב דעוקצין:

ח פת סופגנין וכו'. שם:

בשר

משנה למלך

[...] להם מעשה כו'. עיין לקמן רפי"ד וברפ"ב מהלכות כלים ובפרק כ"ה דין י"א ועיין בפ"א מהלכות פסולי המוקדשין:

א כמה שיעור אוכלין לטומאה כו'. עיין בפרק המנוגע (דף נ"ה) ד"ה אי לענין ובדברי הרז"ה שם ועיין בדברי הרמב"ן בפי' התורה ועיין בפ"ט דחולין (דף קי"ח) אהכיא לפחות מכזית ועיין במ"ש התוספות שם ובחרשב"א שם ועיין במ"ש רש"י פרק [...]רוטב (דף קכ"ח) אהכיא דהותך כזית בשר יע"ש. (*ה"ה עיין לקמן פכ"ג מהלכות כלים דין ט' מה שפלפל הרב המחבר ע"ד רש"י המזכר):

[...]נקתי למ"ד דאוכל פחות מכביצה אינו מקבל טומאה אם שני חצאי ביצה נטמאו כל אחד בפני עצמו והזרו ונצטרפו ונעשו כביצה מי הוו טמאים או דילמא כיון דבשעת קבלת הטומאה [...] כו כשיעור נמצא שלא קיבל טומאה וא"כ כי נצטרפו אח"כ אינו מעלה ומוריד. והכיא דכתב [...]פ"ד מהלכות שאר אבות הטומאה דין י"ג פחות מכעדשה מן השרץ ופחות מכזית מן הנבילה [...] ועמדו על כשיעור מטמאים מד"ס אינו ענין לזה דהאי שרץ ונבילה שהטומאה היא מצד עצמה [...]לו אוסף ממקום אחר ולפיכך כל שיש כשיעור מצטרפין אף שבתחילה לא היה בו שיעור ופשיטא [...]ירף שני חצאי נבילה דמטמאים. אבל בדבר המקבל טומאה מאחר דבשעת קבלתו לא היה בו [...]כ"ל שאף אם תפח ועמד על כשיעור אינו מעלה ומוריד כלל תפיחה זו. וכן אם צירף שני הנאי [...]דינא הכי. שוב ראיתי בתוספתא הביאה הר"ש פ"ח דפרה מ"ו קדרה שהיא מלאה משקין [...] ותורמוסין טמאים פחות מכביצה נתונין לתוכה נתפחו ונעשו כביצה הרי זו אומר טמאני וטמאתיו [...] ופירושה דהמשקין גרמו התפוח וכמה שכתב הר"ש והתורמוסין אומרים למשקין שעשו אותי כביצה [...]זרתי וטמאתי המשקין. וא"כ מוכח מהכא דהאוכלים טמאים פחות מכביצה שתפחו ועמדו על כביצה [...]מאים. ולפי זה נראה דה"ה אם צירף שני חצאי ביצה והדבר צריך תלמוד. ודע שמתוספתא זו [...]כסברת החולקים על רבינו וס"ל דאוכל פחות מכביצה אינו מקבל טומאה אך לרבינו דמקבל טומאה [...]הוא לא צייך לומר טמאני וטמאתיו דהא קודם התפוח היה טמא אלא שלא היה מטמא וצ"ע. [...]"ל דבתוספתא מיירי כשהיה בו כביצה מתחילה ונמקה וחזרה ותפחה דאז חזרה לטומאתו הראשונה [...]רבינו סוף פ"ד מהלכות אבות הטומאה ובפירקין אבל לעולם דכל שלא היה בו שיעור בשעת קבלת [...]זו התפיחה אינו מעלה ומוריד כלל וזה נראה אצלי נכון ועיין מה שכתבתי לעיל סימן ח' ודוק.

(*ה"ה תמצאנו לקמן פכ"ג מהלכות כלים דין ט' יע"ש. ועיין בסוגיא דפרק המנוגע (דף נ"א) בבעיית זרק תרומה לבית דאמרינן כגון דאיכא פחות מכביצה אוכלין והאי משלימו לכביצה מדמצטרף לעניין טומאה מחייב נמי לענין שבת כו' משמע דוקא היכא דזרק לבית טמא אבל לבית טהור אף בשני זיתים הין ככר טמאים אינם מצטרפין ודוק בדברי התוספות שם ד"ה אי לענין שבת שכהגנו דה"מ למפרך אמאי נקט לבית טמא משמע דאי הבעיא היא לענין טומאה ניחא דנקט לבית טמא דבענין אחר לא משכחת לה הבעיא. ועיין במ"ש הרב המחבר בפי"ח מהלכות שבת דין כ"ז ובפי"ב מהלכות שאר אבות הטומאה סוף דין י'. ודע דלכ"ע פחות מכביצה מקבל טומאה מדרבנן כמו שהוכיח מרן זקני בס' תוספות יום הכפורים (דף ט') ולפי זה אף לסברת החולקים על רבינו קשה לבון התוספתא דקהני טמאני דהא קודם נמי היה טמא א"ו דליסנא לאו דוקא אלא היינו לומר דהוסיף לו טומאה דמעיקרא היה טמא מדרבנן והשתא מדאורייתא א"כ איפוא לדעת רבינו נמי מ"ש טמאני וטמאתיו ר"ל דהוסיף על הטומאה דמעיקרא לא היה מטמא אחרים והשתא טמאתיו. ועיין בחידושי הרשב"א ז"ל פרק העור והרוטב (דף קי"ח) דנראה מדבריו דס"ל דפחות מכביצה אינו מקבל טומאה אפילו מדרבנן והיא סברא מחודשת ויש לתת כמך לסברתו מהוספתא הלזו דפשטה משמע הכי מדקאמר טמאני וטמאתיו ועיין רשב"ם פרק הספינה (דף פ'). ועיין בפרק שלשה שאכלו ובפסחים פרק אלו עוברין (דף מ"ט) דאמרינן חזרתו כטומאתו מה טומאתו בכביצה כו' דמוכח מאותה סוגיא דבין לר"מ בין לרבי יהודה פחות מכביצה אינו מקבל טומאתו דאין סברא לומר דהתם נקט שיעורא דלטמא אחרים חדא דליסנא דטומאהו מוכח דבטומאה עצמו משערינן דקים להו דאין אוכל פחות מכביצה מקבל טומאה ותו דמה ראית להשוות חזרתו למה שמטמא אחרים ולא לטומאת עצמו דמטמא בכל שהוא. תו צ"ע בחולין (דף ל"ד) דקאמר מלינו שהמאכל חמור מן האוכל דאילו מאכל בכביצה ואוכל עד דאכל כחצי פרס. ושני סוגיות אלו צריכין יישוב אליבא דמ"ד דכל שהוא מקבל טומאה מן התורה ועיין בספר שער אפריס סימן א' דמדמה ברכת המוציא לדין טומאה יע"ש. ולפי זה קשיא הכיא דירושלמי שהביאו הפוסקים דבריה כמות שהיא השיב שיעור לענין ברכה והילו הכא בתוספתא זו בדין התורמוסין איכא דתורמוס אחד כיון שהוא פחות משיעורא אינו מקבל טומאה):

ג וכל האוכלין מצטרפין לכביצה. דוקא כשהם מחוברים שנעשו גוף אחד אבל אינם מחוברין אלא שנוגעים זה בזה אינם מצטרפים ואפילו במין אחד ואף שמדברי רש"י בפרק העור והרוטב

דף

ט בשר העגל וכו'. בפ"ב דעוקצין: י האגוז והתמרים וכו'. תוספתא פ"ד דטבול יום ופירשה ר"ש שם בפ"ב:

יא כל שטומאתו ושיעורו שוים וכו' עד מצטרפין לטמא כקל שבשניהם. משנה בפרק ד' דמעילה (דף י"ז). ומ"ש שאם לא היו שוים לא בשיעור ולא בטומאה כגון בשר הנבילה ובשר השרץ. כלומר דנבילה מטמאה אף במשא ושרץ אינו מטמא אלא במגע:

יב ומ"ש כיצד כחצי ביצה וכו' עד סוף הפרק. בפרק קמא דטהרות:

פ"ה א ידות האוכלים וכו'. בפ"א דעוקצין: ב כל שהוא יד ואינו שומר וכו'. בריש פ"א דעוקצין:

ג כשם שיד לטומאה כך יד להכשר וכו'. בריש פרק העור והרוטב (דף קי"ז קי"ח) וכר"י: ויש יד לפחות מכזית ויש שומר לפחות מכפול. שם (דף קי"ח ע"ב) אמר רב אין יד לפחות לכזית ואין שומר לפחות מכפול ור"י אמר יש יד לפחות מכזית ויש שומר לפחות מכפול וידוע דהלכה כר"י ופירש"י אין יד לפחות מכזית וכו' ונגעה טומאה ביד הואיל ואין עיקרו כזית וכו':

ושומר שחלקו אינו מצטרף עם האוכל. בריש פרק העור והרוטב עלה קי"ט:

ד ומנין לשומרי אוכלים וכו'. שם (דף קי"ז:):

ה ומנין לידות האוכלין וכו'. בר"פ העור והרוטב (דף קי"ח):

ו הבוצר לגת וכו'. בפ"ק דסוכה עלה י"ג ע"ב וכתוב בספרים מפני שמוציא את המשקה וט"ס הוא וצריך למחוק תיבת שמוציא ולכתוב במקומו שמוצץ וכך מצאתי בספר מוגה והוא לשון הגמרא דלא ניחא ליה דלא נמאייה להמריה ופירש"י מוצצות את היין ומפסידות:

ז הקוצר לסיכוך וכו'. שם פלוגתא דאמוראי ופסק כמאן דמיקל וצריך טעם למ[ה] ... הר"י קורקוס דטעמא משום דלמאי דבעי לאוקומי דרב מנשיא כהנאי כת"ק וטענה חלושה היא. ומ"ש שהרי אינו צריך ליד. כלומר שא"צ שיהיה י[ד] כיון שאין צריך לאוכל:

ח כל ידות האוכלין שדשן בגורן ט[הורין]. בפרק קמא דעוקצים וכפ"ק ... לה בפ"ק דסוכה עלה י"ד:

ט פסיגה של אשכול וכו' וכן שרבי[ט] ... וכו' וכן שרביט קטניות ... בפרק קמא דעוקצין שם:

י לעולם אין שומר ע"ג שומר וכו' ... העור והרוטב עלה קי"ט

יא שלש קליפות בבצל וכו'. בפ"ב ... ואע"ג דר' יהודה קאמר ... רבינו כוותיה משום דבר"פ העור והרו[טב] (קי"ט ע"ב) מייתי לה מיניה א"נ רבינו דר"י הוא מפרש דברי ת"ק:

יב כל הקליפין מתטמאות וכו'. ... דעוקצין:

קליפי פולין ותורמסין וכו' קליפת ... וכו'. תוספתא בפרק ד' ...

השעורים בזמן שהם יבשים וכו'. מנ... ר' ישמעאל (דף ע' ע"ב) ... קלופה בין שאינה קלופה מצטרפת ... קלופה מצטרפת שאינה קלופה אינה מ... ומקשה עליו מדתנא דבי רבי ישמעאל זרע זרוע אשר יזרע כדרך שבני אדם מ... לזריעה חטה בקליפתה ושעורה בקליפת[ה] ותירצו הא בלחות הא ביבשות ומפרש דיבשות מצטרפות שכך דרך להוציא לזריעה ולחות אין מצטרפות ודלא כפירש"י:

כל

ט בשר העגל שנתפח ובשר זקנה שנתמעטה משתערין כמות שהן: י האגוז והתמרי' והשקד המתקרקשי' משתערין כמות שהן: יא כל שטומאתו ושיעורו שוין מצטרפין זה עם זה. היו טומאתן שוין אבל לא שיעורן. שיעורן אבל לא טומאתן אין מצטרפין ואפילו לטמא כקל שבשניהן. כיצד טומאתו ולא שיעורו כגון בשר המת ורקב שלו. שיעורו ולא טומאתו כגון בשר המת ובשר הנבילה. ואין צריך לומר שאם לא היו שוים לא בשיעור ולא בטומאה כגון בשר נבילה ובשר השרץ שאין מצטרפין: יב אוכלין טמאים שיעורם שוה שכל אוכל טמא אינו מטמא אלא כביצה. וטומאתם שוה שכל אוכל טמא אינו מטמא אלא במגע ואינו מטמא לא אדם ולא כלים. לפיכך מצטרפין לטמא כקל שבשניהן. כיצד כחצי ביצה אוכל ראשון וכחצי ביצה אוכל שני שבללן זה בזה הרי זה שני ואם נגע בתרומה פסלה. כחצי ביצה אוכל שני וכחצי ביצה אוכל שלישי שבללן הרי זה שלישי. וכן כל כיוצא בזה אפילו חצי ביצה אוכל ראשון וחצי ביצה אוכל רביעי של קודש שבללן זה בזה הרי הכל רביעי: יג כביצה אוכל ראשון וכביצה אוכל שני שבללן זה בזה הכל ראשון. חלקן כל אחד מהן שני. נפל זה לעצמו וזה לעצמו על ככר של תרומה פסלוהו. נפלו שניהן כאחד עשאוהו שני: יד כביצה אוכל שני וכביצה אוכל שלישי שב[ללן] זה בזה הרי הכל שני. חלקן כל אחד מהן שלישי. נפל זה לעצמו [וזה לעצמו] על ככר של תרומה לא פסלוהו. נ[פלו] שניהן כאחד פסלוהו מפני שעשאוהו שלישי: טו כביצה אוכל ראשון וכביצה אוכל שלישי שבללן זה בזה ראשון. ח[לקן] זה שני וזה שני. שהשלישי שנגע בראשון נעשה שני: טז כשתי ביצים אוכל ראשון וכשתי ביצים אוכל שני שבללן ... ראשון. חלקן לשנים כל אחד מהן ראשון. חלקן לשלשה חלקים או לארבעה כל אחד מהן שני. וכן כשתי ביצים אוכל ... וכשתי ביצים אוכל שלישי שבללן הכל שני. חלקן לשנים כל אחד מהן שני. לשלשה ולארבעה הרי כל אחד מהן שליש[י]:

פרק חמישי

א ידות האוכלים. הן העצים הרכין הסמוכין לאוכל שהאוכל נתלה בהן מן האילן. כמו עוקצי התאנים והאגסים וק... האשכול. וכן הגרעינים וכיוצא בהן מדברים שהאוכל צריך להן. ושומרי האוכלין הן הקליפה שעל האוכל שהיא שומר[ת] וכן כל כיוצא בזה: ב כל שהוא יד ואינו שומר מתטמא ומטמא ולא מצטרף. וכל שהוא שומר אע"פ שאינו יד מטמא ומתטמ[א] ומצטרף. וכל שאינו לא שומר ולא יד אינו מתטמא ולא מטמא ואין צריך לומר שאינו מצטרף. כיצד מתטמא ומטמא וא[ינו] מצטרף. שאם נגעה טומאה ביד נטמא האוכל התלוי בו. ואם נגעה טומאה באוכל נטמא היד. ואין היד מצטרפת ... האוכל להשלימו לכביצה או לכחצי פרס. אבל אם היה שומר הרי זה מצטרף לכביצה ולכחצי פרס: ג כשם שיד לטומאה כ[ך] יש יד להכשר. שאם הוכשר היד הוכשר כל האוכל התלוי בו. ויש יד לפחות מכזית. ויש שומר לפחות מכפול. ושומר שחל[קו] אינו מצטרף עם האוכל: ד ומנין לשומרי אוכלין שהן מתטמאין עם האוכל כשהן מחוברין בהן שנאמר על כל זרע זרוע א[שר] יזרע כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה. חטים בשעוריהן ושעורים בקליפיהן ועדשים בקליפיהן והוא הדין לשאר השומרין: ה ומנין לידות האוכלין שהן מתטמאות ומטמאות כשהן מחוברין עם האוכלין שנאמר טמא הוא לכם לכל שבצרכיכם: ו הבוצ[ר] לגת אין לו ידות שהרי אין לו צורך ביד מפני שמוצץ את המשקה: ז הקוצר לסיכוך אין לו ידות שהרי אינו צריך ליד: ח כ[ל] ידות האוכלין שדשן בגורן טהורין: ט פסיגה של אשכול שריקנה טהורה. ואם נשתייר בה גרגר אחד ה"ז יד לאותו גרגר ומקבל טומאה. וכן שרביט תמרה שריקנו טהור. שייר בו תמרה אחת טמא. וכן שרביט קטניות שריקנו טהור. שייר בו גרגר אח[ד] מקבל טומאה: י לעולם אין שומר על גבי שומר אלא שומר אחד בלבד הסמוך לאוכל הוא הנחשב עמו: יא שלי[ש] קליפות בבצל. פנימית בין שלימה בין קדורה מצטרפת. אמצעית שלימה מצטרפת קדורה אינה מצטרפת. החיצונה בין כך ובין כ[ך] טהורה: יב כל *הקליפין מתטמאות ומטמאות ומצטרפות מפני שהן שומר. קליפי פולין ותורמוסין זרקן אינן מתטמאות כנ... לאוכלין מתטמאין. ואם נשאר בהן אוכל בין כך ובין כך מתטמאין. קליפת מלפפון אע"פ שאין בהן מתוך המלפפון מתטמאו[ת] טומאת אוכלין. השעורים בזמן שהן יבישין קליפתן מצטרפת עמהן ובזמן שהן לחין אין מצטרפין. אבל החטה בין לחה בין יביש[ה] קליפתה

*[כאן חסר בו מפירושו]

משנה למלך

(דף קיז) נראה דס"ל דכל שנוגעים זה בזה מצטרפין לכביצה כבר הכריחו התוס' שם בד"ה אין והרשב"א שם בחידושיו דכל שלא נעשו גוף אחד לא מצטרפי והאי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי. ומיהו נראה מדבריהם דכל שהוא מחובר קצת אף שאם היה מגביה האחד היה ניתק חבירו חשיב חיבור ומצטרף:

פ"ה א ידות האוכלין כו'. מדברי התוספות פ"ט דחולין (דף קי"ח) ד"ה אין נראה דס"ל דלא חשיב יד אלא כל שהוא מחובר כ"כ שאילו יגביה היד לא יהיה ניתק האוכל אבל אם אינו מחובר כ"כ ואם יגביה היד יהיה ניתק האוכל לא הוי יד לאוכל ואף דלענין צירוף דכביצה חשי[ב] מחובר בענין זה (וה"כ כמו שכתבתי בפרק הקודם דין ג') לגבי יד לא חשיב:

ג ויש יד לפחות מכזית. רש"י ז"ל פירש דדוקא פחות מכזית והוא שיהא בו כפול הא פחות מפול אי[ן] לו יד והרשב"א בחידושיו כתב בשם הרמב"ן ז"ל דה"ה לפחות מפול וכבר הכריח הרשב"א כסברת רש"י יע"ש:

ויד

קליפתה מצטרפת: **יג** כל הגרעינין מתטמאות ומטמאות ולא מצטרפות *חוץ מגרעינות הרוטב. אבל של תמרה יבשה אינה מצטרפת: **יד** *החותל שעל הגרעינה של רוטב אינה מצטרפת ושעל גרעינת היבישה מצטרפת מפני שהוא דבוק באוכל נחשב כאוכל: **טו** *גרעינה של רוטב שיצאת מקצתה כל שכנגד האוכל מצטרף והיוצא אינו מצטרף. וכן עצם שיש עליו בשר כל שכנגד הבשר מצטרף. היה עליו הבשר מצד אחר אינו מצטרף ממנו אלא העצם שתחת הבשר עד חלל העצם. ואם לא היה לעצם חלל רואין אותו כאילו הוא כעובי האזוב *ושאר העצם אין מצטרף שהעצמות לבשר כשומר הן חשובין: **טז** קולית שהיה עליה בשר אפילו כפול גורר את כולה לטומאה: **יז** גרעיני זיתים ותמרה אע"פ ששלקן לאוכלין אין מתטמאין: **יח** גרעיני חרובין אע"פ שכנסן לאוכלין אין מתטמאין שלקן לאוכלין מתטמאין: **יט** ואלו מתטמאין ומטמאין ומצטרפין שורשי השום והבצלים והקפלוטות בזמן שהן לחין. והפטמה שלהן בין לחה בין יבשה. והעמוד שהוא מכוון כנגד האוכל. ושרשי החזרין והנפום. ושורש צנון גדול מצטרף. והסיב שלו אינו מצטרף. ושרשי המנתא והפיגם. ושרשי ירקות שדה וירקות גינה שעיקרן לשתלים. [...]ה של שיבולת והלבוש שלה. ועוקצי תאנים וגרוגרות. והכלסים והחרובין: **כ** ואלו מתטמאים ומטמאין ולא מצטרפין. [...]י השום והבצלים והקפלוטות בזמן שהן יבשין. והעמוד שאינו מכוון כנגד האוכל. ומלעין של שבולים והן השערות [...]ות שבראש השבולת שדומין כמו מסר. ועוקצי האגסים והקרוסטמלין והפרישין והעוזרדין. ועוקץ דלעת טפח [...] לאוכל. ועוקץ קונדס טפח. וכן יד הפרכיל טפח מכאן וטפח מכאן. והפרכיל הוא השריג שהאשכלות תלויין בו. ויד [...]ול כל שהוא. וזנב האשכול שריקנו. ויד המכבד של תמרה ארבעה טפחים. והמכבד הוא העץ האדום שהשרביטין תלויין בו [...]ין דבוקות בשרביטין. וקנה השבולת שלשה טפחים. ויד כל הנקצרין שלשה טפחים. ושאין דרכו להקצר ידיהם ושרשיהן [...]ן. כל אלו מתטמאין ומטמאין ולא מצטרפין: **כא** ואלו לא מתטמאין ולא מטמאין ולא מצטרפין מפני שהן ידות אוכלין: [...] כל העוקצים. ושרשי קלחי הכרוב. והלפי תרדים וחלפי הלפת והן העיקרין שנשארו בקרקע כשלקטו הכרוב והלפת והחליפו. וכל השרשין שדרכן להגזז שנעקרו עם האוכל. הפטמה של רימון מצטרפת. והנץ שלו אינו מצטרף: [...]רימון והאבטיח שנימוק מקצתו אין הנשאר חיבור לאותו שנימוק. ואין הנשאר מן הקליפה מצטרף שהרי אין שמירתו [...]ת כלום. וכן אם היה שלם מכאן ומכאן ונימוק באמצע אין הצדדין חיבור זה לזה ואין קליפתו מצטרפת. עלי ירקות ירוקין מצטרפין ולבנים אינם מצטרפין שהרי אינן כלום:

פרק ששי

אגוזין והשקדים שנסדקה קליפתן עדיין הוא חיבור לאוכל עד שירצץ את הקליפה:

ביצה

השגת הראב"ד

*חוץ מגרעינות הרוטב. א"א לשון המשנה גרעינה של רוטב אע"פ שיוצאה מצטרפת:

*החותל של גרעינה א"א אינו נראה כן מן המשנה אלא החותל של תמרה רוטב ונראה לי שהיא קליפה שעל התמרה וכשהתמרה רוטב הקליפה מרה ואינה אוכל אבל כשהיא יבשה הקליפה היא מתוקה ונאכלת עמה לפיכך מצטרפה ובתוספתא דכלים פ' כלו עיר מלאתי חותל שהוא עתיד לאכול תמרה ולזרקו טהור חישב להכניס ולהוציא בו מן הבית ומן השדה טמא ובמשנה כלים פט"ז חותל שהוא נותן לתוכו ונוטל מתוכו טמא ואם אינו כו' עד שיקרענו או עד שיפירנו טהור עתה לפי זה הענין החותל אינו קליפה אלא כעין כיס או מבגד או מן החריות אבל חותל שבעוקצין אינו לא מבגד ולא מהריות אלא או עלה שעליהם או קליפה שלא מאליו מעולם שומר הנעשה בידי אדם מצטרף עם האוכל:

*גרעינה של רוטב. א"א כל זה שיבוש ולשון התוספתא הרוטב כנאכל הגיו ותאיו קיים כנגד האוכל מצטרף שלא כנגד האוכל אין מצטרף ביבשה כנגד האוכל טמא שלא כנגד האוכל טהור דברי ר"מ וחכ"א ביבשה הכל טהור ולפי זו התוספתא מה שאמרה המשנה גרעינה שמקצתה יוצאת כנגד האוכל מצטרף בנאכל הגי התמרה רוטב קאמר אבל כשהתמרה קיימת אף מה שיוצא מצטרף כמו שכתבתי למעלה:

*ושאר העצם אין מצטרף. א"א כל זה שיבוש מפני שהם דברי יחידים אבל חכמים חולקים בסוף והאומרים שאע"פ שאין עליו בשר אלא כפול גורר את כולה לטומאה והוא כולל ומפסיד הכל:

*האגוזים והשקדים. א"א הוא משנה את הלשונות ומפרש כפי דעתו ולשון המשנה השקדים והאגוזים חיבור עד שירצץ ולשון התוספתא חולקת עם המשנה וכך שנו בתוספתא האגוזים והשקדים אע"פ שרצץ חיבור עד שיתחיל לפרק והוא תופס לשון התוספתא ומניח לשון המשנה:

כסף משנה

[...]גרעינין מתטמאות וכו' עד כל שכנגד הבשר מצטרף. פ"ב דעוקצין: [...]א"ד חוץ מגרעינות הרוטב א"א לשון המשנה גרעינה של רוטב אע"פ שיוצאה [...]ופת עכ"ל. כלומר משיג על רבינו שלא ה"ל לכתוב דבריו אלא לכתוב אע"פ [...]צטרפת ואני אומר שמתוך דבריו של רבינו מתבארים הדברים שמה שכתב חוץ [...]הרוטב קאי למאי דסמיך ליה דקתני [...]פות ולא הוצרך לכתוב אע"פ שיוצאת [...]ה סתומי ממילא משמע דבכל גווני [...] מצטרפת אע"פ שיוצאת:

[...]ד הראב"ד החותל של גרעינה א"א [...]ינו נראה כן מן המשנה וכו'. ומ"ש [...]המשנה חותל של תמרה רוטב ועל פי [...]מרה לפרש שהוא קליפה או עלה [...]ה אני אומר שנוסחא משובשת נזדמנה [...] ונוסחא דידן גרעינה של רוטב אף [...]ה מצטרפת ושל יבשה אינה מצטרפת [...]חל של יבשה מצטרף ושל רוטב אינו [...]פירש רבינו שם חותל לשון כמו [...] חותלת ופירוש רוטב תמרה לחה [...] בערבי וכל הגרעינין של פירות [...]ם יד ולא שומר ולכך אין מצטרפין [...] רוטב הוא שומר כי אם הוסר הגרעין [...]התמרה הלחה ותפסד כי הגרעינה הוא [...] והמקיימה כראוי ולכך מצטרף כדין [...] אבל היבשה אף אם הוסר הגרעין [...] התמרה כלל ולכך אינו שומר ואינו [...]פירוש חותל הוא קרום דק של התמרה [...]ה להה אותו הקרום אינו שומר כלל [...]ין הוא השומר ואותו הקרום הוא [...]לם התמרה הלחה אמנם כשהתמרה [...]זו הקרום דבוק בעצם התמרה והוא [...]לא הגרעין ואילו יוסר הגרעין ונשאר [...]א תפסד התמרה ולכך הקרום מצטרף [...]אינו מצטרף. ועל מה שפירש הראב"ד [...]יפה או עלה שעל התמרה הוא דבר [...]א מצינו לתמרה עלה או קליפה [...]אותה גם מה שעלה בדעתו לפרש [...]ם מבגד או מחריות כבר דחהו הוא [...]נו הילכך נוסחת רבינו ופירושו עיקר:

[...]ראב"ד גרעינה של רוטב א"א כל זה [...]בוש וכו'. ואיני יודע מה שיבוש יש [...]ר שרבינו העתיק לשון המשנה ומה [...] בלשון המשנה יתפרש בדבריו. ומ"ש [...]תוספתא מה שאמרה המשנה גרעינה [...] יוצאת וכו' אפשר לומר שרבינו סובר [...] דיוק דאף אם התמרה קיימת אינו [...]מה שיוצא והתוספתא דקתני הנאכל [...]רבותא דמילתא נקט ולאו דוקא. ומ"ש [...]תבתי למעלה איני רואה היכן כתב [...]ר כ"י נמצא כמו שכתב למעלה וגם זה אינו מתיישב ברבינו לא כתב כן והר"י קורקוס ז"ל כתב נראה שהכוונה כמו שהוזכר בריתא דמתניתין דהיינו מאי דקתני אע"פ שיוצא מצטרף דמשמע אפילו היוצא עצמו מצטרף ומיירי ע"כ בתמרה קיימת וסיפא בנאכלת עכ"ל. ומ"ש היה עליו הבשר מצד אחד וכו'. שם היה עליו הבשר מצד אחד ר' ישמעאל אומר רואין אותו כאילו מקיפו בטבעת וחכ"א שכנגד האוכל מצטרף כגון הסיאה והאזוב והקורנית ופי' שם רבינו דברי חכמים אנו רואים כאילו כבר נחתך מה שתחת הבשר יצטרף כל מה שתחת הבשר לבשר אע"ם שהבשר אינו סובב בעצם אנו רואים אותו שכבר סר עד שלא ישאר מגוף העצם אלא שיעור דק מדובק בבשר כדקות שבט האזוב אשר עם דקותו כבר מצאנוהו שומר למה שעליו מן העלין עכ"ל. ומ"ש רבינו אינו מצטרף אלא העצם שתחת הבשר עד חלל העצם. תוספתא רפ"ד דטבול יום:

כתב הראב"ד ושאר העצם אין מצטרף א"א כל זה שיבוש וכו'. דעתו ז"ל שכל החכמים שנזכרו בתוספתא כולם בחדא מילתא פליגי ואין כאן דעת רבינו אלא פלוגתא דר' יהודה וחכמים דסיפא פלוגתא באפי נפשה היא ולא לאפלוגי את"ק אתו ופשטא דתוספתא הכי מוכחא ולהראב"ד דשביק מתניתין ושביק ברייתא קשה היך כתב שהם כדברי יחידים והם שתם וחכמים וגם רישא דתוספתא סתמא היא והדרבה דברי אותם חכמים דתוספתא תני להו בפרק העור והרוטב (דף קי"ט) בלשון אחרים אומרים:

טז קולית שהיה עליו בשר וכו'. שם בתוספתא וכחכמים ומייתי לה בפרק העור והרוטב וכבר כתבתי בסמוך דפלוגתא באנפי נפשה היא דפליגי ר"י וחכמים דפליגי בקולית שיש עליה בשר והלכה כחכמים:

יז גרעיני זיתים וכו' עד מתטמאין. תוספתא פרק ד' דטבול יום וגירסת רבינו נכונה:

יט ואלו מתטמאים וכו' עד סוף הפרק בפרק קמא דעוקצין וביארו רבינו בפירוש המשנה:

פ"ו א האגוזים והשקדים וכו'. בפרק ב' דעוקצים וכתב הראב"ד א"א הוא משנה את הלשונות וכו'. ואיני רואה מקום לומר שרבינו תפס לשון התוספתא שבתוספתא פ"ד דטבול יום שנינו שאע"פ שרצץ חיבור ורבינו כתב שאם רצץ אינו חיבור כדברי המשנה. ומ"ש שנסדקה קליפתן י"ל שרבינו דקדק בלשון המשנה דקתני חיבור עד שירצץ דמדקתני עד שירצץ משמע שקודם הריצוץ קדם לו פירוק חיבור והיינו שנסדקה קליפתן

משנה למלך

כ ויד כל הנקצרים כו'. כתב הרא"ש בתשובה כלל נ"ד כי"א על הביניול שהיד שלו הוא עד ג' טפחים יע"ש:

קליפתן והמשמיק דאעפ"כ עדיין השוב חיבור כל זמן שלא רצן וזה מבואר בדברי רבינו ואין כאן שינוי לשון והתוספתא כפי נוסחא דידן אפשר שאינה חולקת על המשנה דה"ג אע"פ שרצן חיבור עד שיגיע לפרק וה"פ אע"פ שרצן כלומר אע"פ שרצן קלם דהיינו שנסדקה קליפתן חיבור עד שיגיע כלומר עד שיכה אותו רצון כ"כ גדול שיוכל ליטול הקליפה ביד בלי צורך שום רצון עוד :

ב ביצה מגולגלת וכו'. משנה פ"ב דעוקצין. ומה שכתב ואם נתבלה וכו'. תוספתא ספ"ד דטבול יום ושירוש נתבלה בקליפתה נראה דהיינו לומר שהיא מדובקת ביותר בקליפתה מלשון אבל עשו שהוא לשון עירוב ואפשר לפרש שהוא לשון תבלין כלומר שנתן בה תבלין בעודה בקליפתה שנוח לו שלא לקלפה לגמרי כשאוכלה כדי לתבלה בתבלין שעל קליפתה. ומה שכתב עצם שיש בו מוח וכו'. משנה פרק ב' דעוקצין שם :

ג צמר שבראשי כבשים וכו' עד לקלף. תוספתא ספ"ד דטבול יום :

ד הרימון שפרדו וכו'. משנה פ"ב דעוקצין :

ה השרביטין של תמרים וכו'. תוספתא פ"ג דטבול יום :

ו מלפפון שחתכו וכו' אפילו אמר חציו אני אוכל שחרית וכו'. תוספתא פ"ד דטבול יום ויש לתמוה על גירסא זו שהיא בהיפך ממה ששנינו במשנה גבי שאר דינין אוכל שהתחיל בו אינו חיבור וגירסת ר"ש בתוספתא נכונה ויש ליישב גירסא זו דה"ק התחיל לפרק התיכה וכל העולה עמה חיבור זה לזה דכל העולים ביחד הם חיבור זה לזה והנשאר כלומר כל הנשאר שלא עלה עמו אינו חיבור לזה שעלה ואע"פ שהוא פשוט לאו לרבותא קתני לה אלא סיומא דמילתא היא וע"ד זה יתפרש מאי דקתני היו שנים או שלשה וכו' זה שהתחיל בו חיבור וכן מ"ש זה החצי שהתחיל בו חיבור וכו' והא דתנן במתניתין אוכל שהתחיל בו אינו חיבור היינו לענין אוכל שהתחיל בו עם השאר שאינו עולה עמו :

ז המחתך ירקות וכו'. משנה פ"ב דעוקצין: ובתב הראב"ד ואפילו התחיל לפרק א"א לשון המשנה אינו כן וכו'. נראה שמשיג על רבינו למה שינה לשון המשנה וטעם רבינו דמתניתין לאו לגופה איצטריך האוכל שהתחיל בו אינו חיבור ולא אתא אלא לדיוקי הא אוכל שלא התחיל בו חיבור ולפיכך דקדק רבינו לכתוב הדין המחודש עצמו ואע"פ שהוא כמשנה לשון המשנה זהו שינוי לטובה :

ט אוכל שנפרם וכו'. רפ"ג דטבול יום וכחכמים :

י כל האוכלים שהיו עליו וכו'. שם וכתוב בספרי רבינו או שדרכו וט"ס הוא וצריך למחוק או ולכתוב במקומו את. ומ"ש היתה לו יד ועלה וכו' לא היתה לו יד ולא עלה וכו'. תוספתא פרק ג' דטבול יום. ומ"ש הרי

ב ביצה מגולגלת משיקוב בה מקום לגומעה ממנו אין שאר קליפתה חיבור. ושלוקה קליפתה חיבור עד שירצץ את הקליפה. ואם נתבלה בקליפתה אע"פ שרצצה כולה חיבור: ג עצם שיש בו מוח חיבור עד שירצץ. צמר שבראשי הכבשים ושיער שבזקן התיישים אע"פ שחרכן באור הרי הן חיבור עד שיתחיל לתלוש: ד כנפי חגבים וקשקשי דגים אע"פ שהעביר סכין עליהן חיבור עד שיתחיל לקלף. הרימון שפרדו חיבור עד שיקיש עליו בקנה: ה השרביטים של תמרים אינן חיבור זה לזה: ו מלפפון שחתכו ונתנו על השולחן חיבור עד שיתחיל לפרק. התחיל לפרק חתיכה וכל העולה עמה חיבור והשאר אינה חיבור. פיקה התחתונה חיבור לעצמה ואינה חיבור לחתיכות. היו שנים או שלשה מלפפונות וחתך כל אחד מהן והניחן על השולחן והתחיל באחד מהן זה שהתחיל בו חיבור והשאר אינו חיבור. אפילו אמר חציו אני אוכל שחרית וחציו ערבית זה החצי שהתחיל בו חיבור והשאר אינו חיבור: ז המחתך ירקות וכיוצא בהן לבשל אע"פ שלא מירק והבדיל אינו חיבור. אלא אם נטמא זה לא נטמא זה אע"פ שהוא מעורה בו. חתך לכבוש או לשלוק או להניח על השולחן הרי זה חיבור *ואפילו התחיל לפרק מה שחתך: ח כל אוכל שעדיין לא פרקו חיבור ואם נטמא מקצתו נטמא כולו: ט אוכל שנפרם ומעורה במקצת ונגע טמא באחד מהן אם אחז בזה שנגע בו והשני עולה עמו הרי זה חיבור. ואם כשאוחז בזה הטמא ומגביהו ישמט האחר ויפול אינו חיבור אלא ה"ז האחר כנוגע בראשון שנטמא: י כל האוכלין שהיו עליו או קלחין מחוברין בהן את שדרכו להאחז בעלה אוחזין אותו בעלה. בקלח אוחזין אותו בקלח. אם נתלה עמו ה"ז חיבור בטבול יום ואין צריך לומר בשאר טומאות. וכן אם היה לו יד אוחזין אותו ביד שלו. היתה לו יד ועלה אוחזין אותו באי זה מהן שירצה. לא היתה לו יד ולא עלה בזה אמרו אם אוחז בטמא והשני עולה עמו חיבור ואם לאו אינו חיבור: יא *האגוזין שקצצן בעוקציהן כשהן רכין ואמנן כולן כמו חבל. וכן הבצלים שחיברן בדרך הזאת *הרי אלו חיבור. התחיל לפרק באגוזים ולפקל בבצלים אין השאר חיבור. אפילו היו לפניו מאה כור אין כולן חיבור שהרי הוכיח שדעתו לפרק הכל: יב *קליעה של שום שנפלו משקין על אחד מהן הוא טמא וחיבורו טהור שאין חיבורי אדם חיבור לכל דבר. וכן אתרוג שנפרש ותחבו בכוש או בקיסם אינו חיבור: יג עיסה שלשה במי פירות אינה חיבור. שאין לך דבר שמחבר את האוכלין אלא שבעה משקין בלבד: יד הממעך אוכלין זה בזה וקבצן כגון הדבילה והתמרים והצימוקין שקבצן ועשאן אחד אינן חיבור. לפיכך עיגול של דבילה שנפלו משקין טמאין על מקצתו הרי זה נוטל ממנו מקום המשקין בלבד והש[אר] טהור: טו התמרים והגרוגרות ששלקן ונעשו אום הרי זה חיבור: טז הזיתים שעטנן ונעשו גוש אחד הרי זה חיבו[ר] מפני שמתחילה לא נתנן למעטן אלא על מנת שיינקו זה מזה. לפיכך שרץ שנמצא על אום של זיתים והן הזיתים שנ[עשו] כולן גוף אחד אפילו נגע בכשעורה הכל טמא שהכל גוף אחד. היתה לו אום של זיתים ועתיד להפכה כיון שתקע בה [ה]יתד אע"פ שיש בה נושים הרבה אינן חיבור. ואם משהפכה נעשו אום אינן חיבור: יז אוכל פרוד שהוא כולו מכונס וד[בוק] זה

השגת הראב"ד

*ואפילו התחיל לפרק. א"א לשון המשנה אינו כן אלא שהתיל לפרק אוכל שהתחיל בו אינו חיבור :

השגת הראב"ד

*האגוזין שקצצן. א"א לשון המשנה האגוזים שאמנן והבצלים שחמרן הרי זה חיבור :

*הרי אלו חיבור. א"א נראה לי שכונן נעשו יד זה לזה לקיימן :

*קליעה של שום. א"א זה לא ידעתי מה הפרש יש בין קליעה של שום לחבל של בצלים ומה ראה מעולם לעשות חבל מעוקלי אגוזים וע"כ נראה לי שאמנן ושחמרן שדבקן במחובר ... שיתאימו ונדבקו זה לזה הרי הן חיבור עד שיתחיל לפרק עוד נראה לי כי אמנן ותמרן ע"י האוצ[ר] נהפכו בני מעיה פירוש שחמרן מעט באור כדי לייבש קליפתן ואע"פ כן חיבור הוא עד ש[יתחיל] לפרק ואומע שביקש לכסיל האומן שלהם מוכיו מלכים אומניך ונוא הקליפה :

סרי זה חיבור בטבול יום וכו'. בפרק העור והרוטב נראה דר"י סבר כוותיה כי דבריו בסתם וסבר כוותיה. ומ"ש אוחזים אותו באי זה מהם שירצה. פירוש בו להחמיר ובאי זה מהם שיאחוז אותו ויעלה בו הוי חיבור :

יא האגוזים שקצצן וכו'. משנה פ"ב דעוקצין. ומ"ש אפילו היו לפניו ק' כ[ור] בתוספתא פ"ד דטבול יום :

וכתב הראב"ד א"א לשון המשנה שאמנן והבצלים שחמרן של[א] כן כדי לתמוה על פירוש רבינו ולפר[ש] אחר כדבסמוך. ורבינו כתב בפירוש אמנן גדלן והבר קלאן לקלהן מלשון ו[י]את הדסה וכו' וחמרן שנתן קלאן לקב[ר] ויגברו אותם חמרים חמרים :

וכתב עוד הראב"ד הרי אלו חי[בור] נ"ל שכלן נעשו יד זה לזה עכ"ל. ואיני יודע מה צורך לטעם [ז]ה שהם מחוברים אע"פ שלא יהיו יד ה"ל חיבור לטומאה :

יב קליעה של שום וכו' עד ז' משקי[ן] תוספתא ספ"ג דטבול יום

וכתב הראב"ד א"א זה לא ידע[תי] הפרש יש וכו'. זה כתב לב[אר] רבינו שפירש בצלים שחמרן שהיבכן כ[ו'] למה שם אמרו שהוא חיבור וכאן אמרו [אינו] חיבור ולדעת רבינו אפשר לומר דא[י] דקליעה של שום הוי חיבור לענין שא[ם] אחד מהם נטמא חבירו כדין בצלים ולא אמרו שאינו חיבור אלא לענין ש[נפל] משקה על אחד מהם חבירו טהור כלו[מר] הוכשר חבירו וזה שסיים שאין חיבורי [אדם] חיבור לכל דבר משמע לקלא דברים חיבור וה"ה לבצלים שחמרן שאם נפל על אחד מהם חבירו טהור כלומר שלא [הוכשר] חבירו. ומה שכתב ועוד מי ראה וכו' אינה קושיא שאולי בימיהם היו [נוהגים] כן. ומ"ש וע"כ נ"ל שאמנן ושחמרן [וכו'] לתמוה שנם על פירושים אלו יש לתמו[ה] ראה מעולם וכו' :

יד הממעך אוכלים זה בזה וכו'. [תוספתא] פ"ק דטהרות. ומ"ש לפיכך [עיגול] של דבילה. תוספתא פ"ב דטבול יו[ם] :

טו התמרים והגרוגרות וכו'. תוספ[תא] דטבול יום :

טז הזיתים שעטנן וכו'. כך היא [ב]האמיתית ובספרי רבינו שנטמאו וט"ס הוא והדין תוספתא פ"ק דט[הרות] ומה שכתב לפיכך שרץ הנמצא על אום זיתים וכו'. פי"א דטהרות :

היתה לו אום של זיתים וכו'. תוספתא דטהרות. ומ"ש ואם משהפכה וכו'. שם פלוגתא דתנאי ופסק כרבי מהנ...

יז אוכל פרוד וכו'. בפ"ג דעדיות דטהרות ופסק כחכמים דצי[...] פרני

משנה למלך

פ"ו יב שאין חיבורי אדם חיבור. עיין לעיל פ"ד מהלכות טומאת מת דין ט' :

זה בזה אע"פ שאינו חיבור להתטמא ואינו כגוף אחד כמו שביארנו הרי הוא מצטרף לכביצה לטמא טומאת אוכלים אחרים. ואם לא כנסו אלא הרי הוא מפורד כמעשה קדירה והקטנית אינו מצטרף עד שיקבצם *ויעשם גוש אחד. היו גושים הרבה זה בצד זה ונגע אב הטומאה באחד מהן הרי הוא ראשון והגוש שבצדו שני ושבצד השני שלישי ושבצד השלישי רביעי: יח ככר של תרומה שהיתה ראשון לטומאה והשיך לה אחרות כולם ראשון. פירשה היא ראשון וכולן שניות. היתה שנייה והשיך לה אחרות כולן שניות פירשה היא שנייה וכולן שלישיות. היתה שלישית והשיך לה אחרות היא שלישית וכולן טהורות בין שפירשו בין שלא פירשו: יט כברות של תרומה נושכות זו בזו ונטמא[ה] אחת מהן בשרץ כולן ראשון ואע"פ שפירשו אחר מכאן. [נטמאת אחת במשקין טמאין כולן שניות אע"פ שפירשו אחר מכאן]. נטמאת אחת מהן בידים כולן שלישיות ואף ע"פ שפירשו מפני שהיו גוף אחד בשעת טומאתן:

השגת הראב"ד

*ויעשם גוש אחד. א"א אינו צריך להיותם גוש אחד אלא להטמא זה מחמת זה אבל אם נגע שרץ בכבילה פירורין מצטרפין לטמא אחרים והוא שיהיו הפירורין נוגעין זה בזה ואם אין נוגעין אם יש תחתיהן משקה טופח כמשקה מצרפן ואם הוא ק[טפר]ס מכדי חתיכות לכבילה מצטרפות שלש אין מצטרפות:

כסף משנה

[ר]בי דוסא. ומ"ש אע"פ שאינו חיבור להטמא ואינו כגוף אחד כמו שביארנו בפרק הרי הוא [מ]צטרף לכביצה לטמא אוכלים אחרים. ומ"ש ואם לא כנסו וכו'. בפ"ב דטבול יום מעשה [ק]דירה וקטנית בזמן שהם פרודין אינו חיבור בזמן שהם גוש חיבור אם היו גושים הרבה [ב]י אלו ימנו: וכתב הראב"ד א"א אינו צריך להיות גוש אחד. ומ"ש ואם אינם נוגעים [ו]יש תחתיהם משקה עומד וכו' בפרק ה' דטהרות וכתבו רבינו בפרק שאחר זה:

יח ככר של תרומה וכו' עד סוף הפרק. בספ"ק דטהרות:

יט כברות של תרומה נושכות זו בזו. חסר בספרי רבינו הלוקה אחת [ו]צריך לכתוב נטמאת אחת מהם במשקין [ט]מאים כולם שניות ואע"פ שפירשו אחר מכאן וכך מצאתי בספר מוגה:

פ"ז א הניצוק אינו חיבור וכו'. בפרק ח' דטהרות:

[ב] ומ"ש בד"א בשעירה וכו'. בפ"ה דמכשירין. ומ"ש ומפני מה אמרו וכו':

[ג] ומ"ש לפיכך האשה שהיו ידיה טהורות וכו'. בפ"ה דמכשירין:

[ד] נחיל דבש הזיפים וכו'. בפ"ה דמכשירים ופי' שם רבינו דזיפים וצפחת שני [מ]קומות בא"י שהיה דבשם בתכלית העובי [וע]"כ יתחבר ניצוק שלהם בין המשקים שבשני [ה]כלים. ומ"ש מפני שיש להם ריר וכו' לפי[כך כל] האוכלים וכו'. בפ"ז דנזיר (דף ל' ע"ב) [ר]בי זירא ומר בריה דרבינא ולא פסקינן [כ]שיטותיה דרבינא משום דקייםיה דרב אשי. [ומ]"ש ואפילו היו עבים הרבה כגון הגריסין. [כת]ב כן לאפוקי מב"ש שאמרו בפ"ה דמכשירין [ה]מקפה של גריסין הוא חיבור, ולשון לפיכך היאך נמשך זה ממה שאמר למעלה היא משום דברישא קאמר דתרתי בעינן דיש להם ריר והם נמשכים כדבק משום הכי קאמר לפיכך כל האוכלין אין ניצוק שלהם חיבור אפילו הם עבים הואיל והסרו התנאי השני שהוא הריר. ומ"ש והחלב המותך. בפרק כה"ג וגזיר:

ה הניצוק אינו חיבור לטהרה וכו' וכן הקטפרס וכו' אבל המשקים שבאשבורן וכו'. בפרק שמיני דטהרות והמשך דברי רבינו מבואר שכתב תחילה כיצד הניצוק אינו חיבור לטומאה ונמשכו הדברים עד כאן בביאור חילוקים דשייכי לזה ואח"כ כיצד הניצוק אינו חיבור לטהרה:

ו עריבה שהוא קטפרס וכו'. שם ונראה מדברי רבינו שמה שנינו אם היה משקה עומד אפילו כעין החרדל מצטרף אמשקה קאי שהוא מועט כעין החרדל:

ז כבר ביארנו שטבול יום אינו מטמא חולין כלל וכו'. בפ"י משאר אבות הטומאה והזר לכתבו להקדמה למה שעתיד לכתוב:

ח יש דברים שאינם חיבור בטבול יום וכו'. יתבאר בפרק שאחר זה:

ומפני מה הקילו בטבול יום וכו'. נרמז בפ"ב דזבחים ופרק הערל (דף ע"ב):

ועוד הקילו בטבול יום שיש אוכלים וכו'. בספ"ק דטבול יום וכחכמים ועוד שנינו שם שהחיטה והחלתית והאלוס טהורים בטבול יום ואיני יודע למה השמיטו רבינו:

ט כל יד האוכלים וכו'. רפ"ג דטבול יום. ומ"ש וכן כל האוכל וכו'. תוספתא דטבול יום פ"ב. ומה שכתב וכל שאינו חיבור וכו'. תוספתא פ"א דטבול יום:

פ"ח א חלות או ככרים וכו'. בריש מסכת טבול

פרק שביעי

א הניצוק אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה. כיצד היה מערה משקין טהורין לתוך כלי טמא ואפילו על גבי השרץ הרי העמוד הניצוק טהור. ואם קלט מן המשקין הניגרין מן האויר הרי זה שקלט טהור. ואין צריך לומר שהמשקין שמערה מהן טהורין: ב בד"א בשעירה מצונן לצונן או מחם לחם או מחם לצונן אבל המערה משקין טהורין צונן לתוך משקין טמאין חמין הרי הנצוק חיבור ונטמאו המשקין הצונן כולן שהוא מערה מהן ונטמא הכלי שמערה ממנו מחמת המשקין שבתוכו שהרי נטמאו. ומפני מה אמרו המערה משקין צונן לחמין חיבור מפני שעשן החמין עולה כתמרות עשן ומתערב בניצוק המים שבכלי העליון ומטמא הכלי שהעשן העולה מן החמין משקין הוא חשוב: ג לפיכך האשה שהיו ידיה טהורות והגיסה קדירה טמאה והזיעו ידיה מהבל הקדירה נטמאו ידיה כאילו נגעה במשקה שבקדירה. וכן אם היו ידיה טמאות והגיסה קדירה והזיעו ידיה נטמא כל מה שבקדירה כאילו נגעה במשקין שבקדירה: ד נחיל דבש הזיפים ודבש הצפחת הניצוק שלהן חיבור ואפילו היה מערה מצונן לצונן מפני שיש להן ריר והרי הן נמשכין כדבק. לפיכך כל האוכלין אין הניצוק שלהן חיבור אפילו היה עבים הרבה כגון הגריסין והחלב המותך וכיוצא בהן. לפי שאין להן ריר. וכן שאר כל המשקין אין הניצוק שלהן חיבור אלא א"כ עירה מצונן לחם כמו שביארנו: ה הניצוק אינו חיבור לטהרה. כיצד שאם עירה מים טמאים מכלי אבן ויוצא בהן לתוך המקוה אין אומרים משהגיע קצת הניצוק למקוה טהרו המים אלא הרי הן בטומאתן עד שישיק המקוה לכולן צד אחד כמו שביארנו. וכן הקטפרס שיש עליו משקה טופח אינו מחברן לשאר המשקין שבמדרון לא לטומאה ולא לטהרה. כל המשקין שבאשבורן כולן חיבור לטומאה ולטהרה: ו עריבה שהיא קטפרס ועליה משקה טופח ושלש חתיכות אוכלין מאים בכביצה מונחין עליה זו למטה מזו אינן מצטרפות. היו שתים הרי אלו מצטרפות. ואם היה תחתיהם משקה עומד אפילו עין החרדל ה"ז מצרף את כולן: ז כבר ביארנו שטבול יום אינו מטמא חולין כלל אלא פוסל אוכלי תרומה ומשקה תרומה ועושה הכל שלישי. וכן אם נגע באוכלי קדש או משקה קודש פסלן ועשאן רביעי: ח יש דברים שאינם חיבור בטבול יום אע"פ שהן חיבור בכל הטומאות. אלא אם נגע בהן טבול יום לא פסל אלא זה שנגע בו. ואילו היה הנוגע במקום טבול יום אדם אחר היה פוסל הכל. אפילו היה הנוגע אדם שאכל אוכלין טמאין או שתה משקין טמאין שהיא טומאה קלה הרי זה פוסל הכל שלא פסלו טבול יום. ואין צ"ל שאם היה הנוגע אב טומאה או ראשון שהוא מטמא הכל. ומפני מה הקילו בטבול יום מפני שכבר טהר ואינו מחוסר אלא הערב שמש. ועוד הקילו בטבול יום שיש אוכלין שהן מיוחדין לאדם ומתטמאין בכל הטומאות והן טהורות בטבול יום. ואלו הן. השעורה והכוסמת בזמן שאינן קלופין. אבל בזמן שהן קלופין והחטה אע"פ שאינה קלופה. והקצח והשומשום. נפסלין בטבול יום ואין צ"ל שהן מתטמאין בכל הטומאות: ט כל יד האוכלין שהן חיבור באב הטומאה הרי הן חיבור בטבול יום. וכן כל האוכל שנפרס ומעורה במקצת שהוא חיבור באב הטומאה כך הוא חיבור בטבול יום. וכל שאינו חיבור בטבול יום הרי הוא חיבור בידים וגם זה חומר בטומאת ידים מטבול יום:

פרק שמיני

א חלות או ככרים שכנסן והיו נושכות זו בזו ודעתו להפרישן או שאפה חלה ע"ג חלה בתנור ועדיין לא קרמו פניה.

ונגע טבול יום באחת מהן לא פסל אלא החלה שנגע בה. *וכן המים שהרתיחו ונעשו כקובה. והגריסין שהרתיחו רתיחה ראשונה. ויין חדש ואורז שהרתיחו. ונגע טבול יום ברתיחה אינו חיבור ולא פסל אלא הרתיחה בלבד. ובשאר כל הטומאות בין קלות בין חמורו' הכל חיבור. אבל חלות שהיו נושכות זו בזו ואין דעתו להפריש. או שאפה חלה ע"ג חלה ונשכו וקרמו בתנור. ורתיחת המים שאינה מחולחלת כקובה. ורתיחת הגריסין שנייה. ורתיחת יין ישן. ורתיחת השמן בין ישן בין חדש. ורתיחת עדשים. הרי אלו חיבור בטבול יום ואין צ"ל בכל הטומאות: **ב** בצק שיצא בשעת אפייה ונמצא באמצע הככר כמו מסמר יוצא. וכן קצת הבצק שנמשך ונחרך בעת אפייה והוא הנקרא חרחור אם היו פחותים מכאצבע ונגע טבול יום בהן פסל כל הככר וכן אם נגע בגרגר מלח קטן שבככר נפסל כל הככר. ואין צ"ל בכל הטומאות. אבל צרור שבככר או תורמוס וגרגר מלח גדול. והחרחור יתר מכאצבע שנגע בהן אפילו אב הטומאה הככר טהור ואין צ"ל בטבול יום: **ג** *רקיק שנחרך חצייה וחצייה קיים הרי זו אינו חיבור. נחרך האמצע והצדדין קיימין אינן חיבור זה לזה אפילו באב הטומאה ואין צ"ל בטבול יום. בשר קדש שקרם עליו המרק ונגע טבול יום בקיפה החתיכות מותרות. נגע בחתיכה החתיכה וכל העולין עמה חיבור. וכן בתבשיל קטניות שקרם ע"ג פרוסות. שמן שצף ע"ג יין ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא השמן: **ד** ירק תרומה וביצה טרופה נתונה על גביו ונגע טבול יום בביצה לא פסל אלא קלח שכנגדו. ואם היתה כמין כובע אינו חיבור: **ה** חוט של ביצה שקרם על דפנה של אילפס ונגע בו טבול יום. מן השפה ולפנים חיבור מן השפה ולחוץ אינו חיבור. וכן בקטניות שקרמו על שפת הקדירה: **ו** חבית שנקבה בין משוליה בין מצידיה וסתם טבול יום הנקב בידיו נפסלה כולה: **ז** המערה מכלי לכלי ונגע טבול יום בקילוח משערין זה שנגע בו באחד ומאה. שתרומה טמאה שנתערבה באחד ומאה בטלה במיעוטה כמו שביארנו בהלכות תרומות: **ח** טבול יום שהיה תורם את הבור ונפלה ממנו חבית של תרומה ושקעה בבור של יין ונגע ביין שבבור. מן השפה ולחוץ אינו חיבור מן השפה ולפנים חיבור. *ואם היה הבור פיטם אפילו היה כלי גדול שמחזיק מאה כור כולו חיבור ואם נגע במקצת היין פסל התרומה שבחבית שבקרקע הכלי: **ט** הסולת של מנחות והלבונה והקטורת והגחלים שנגע טבול יום במקצתן פסל את כולו. בד"א בגחלים שחותה במחתה ביום הכפורים. שהמחתה שחותה בה נכנס להיכל. אבל גחלים שחותה בכל יום כשהוא מערה במחתה של כסף לשל זהב אם נתפזרו מן הגחלים אין בהן קדושה אלא *מכבדן לאמה: **י** מקפה של חולין או רקיק של חולין ושמן של תרומה צף על גביהן ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא השמן בלבד. ואם חבץ כל מקום שהלך בו השמן פסל: **יא** ירק של חולין שבישלו בשמן של תרומה ונגע בו טבול יום לא פסל אלא מקום מגעו: **יב** המקפה של תרומה והשום והשמן של חולין שנגע טבול יום במקצתן פסל את כולן: **יג** המקפה של חולין והשמן של תרומה שנגע טבול יום במקצתן לא פסל אלא מקום מגעו. אם היה השום מרובה הולכין אחר הרוב. אימתי בזמן שהוא גוש בקערה אבל אם היה מפוזר במדוכה ונגע במקצתו לא פסל אלא מקום מגעו. מפני שהוא רוצה בפיזורו. ושאר כל *הנידוכין שדרכן לדוכן במשקין כגון השום בשמן אם דכן שלא במשקין וקבצן אע"פ שהן גוש בקערה ונגע בהן לא פסל אלא מקום מגעו. שהרי הם כעיגול של דבילה שאם נטמא מקצתו לא

השגת הראב"ד

*וכן המים שהרתיחו. א"א זה כתב במקום קוליא של מים המחולחלת והוא האופיא בעל פני המים ועל שם קלותה נקראת קוליא ואני הייתי מפרש קוליא כד שמבשלין בו מים ויש בו נקב בשולים שהרוח נכנס בו ומבעבע את המים וכטבול יום שנגע באותו בעבוע אינו חיבור למים:

השגת הראב"ד

*רקיק שנחרך חציה. א"א מצאתי זו המלה משובשת בתוספתא ולא כתבתיה למעלה וסוף בתוספתא וכן רמון שנמוק חציו וחציו קיים אינו חיבור נמוק באמצע והצדדין קיימין אינו חיבור זה לזה:

השגת הראב"ד

*ואם היה הבור פיטס. א"א לשון התוספתא ואם היה פיטס אפילו כלי שיש בו מאה כור כולו חיבור ופירושו שלא היה שם בור אבל (אם) היה (שם) תורם היין שבפיטס ונפלה החבית לתוך הפיטס ואפשר מפני שהככר נתבטל בכניסתו לפיטס מה שאין כן בבור:

השגת הראב"ד

*מכבדן לאמה. א"א אמת הוא שכך אמרו בירושלמי במסכת חגיגה אבל סוף השמועה עלתה אפילו בגחלים דכל יום מפני שנזקקו לכלים מתחלה קודם שעירה אותן וכל זמן שלא עירה אותן אם נגע במקצתן פסל את כולן:

השגת הראב"ד

*הנדוכין שדרכן וכו'. א"א לשון המשנה ושאר הנידוכין שדרכן במשקין אבל שדרכן לדוך במשקין ודכן שלא במשקין וכו' משמע שהגוש אינו מחובר משני נימין אלא א"כ נדוכו במשקין אבל אם לא נדוכו במשקין אע"פ שדרכן לדוך במשקין וכן גוש בקערה אינו חיבור:

כסף משנה

טבול יום. כתב הראב"ד וכן המים שהרתיחו א"א זה כתב במקום קוליא של מים וכו'. ור"ש פירש כפי' רבינו. ומה שכתב ואורז. שם כרבי יהודה *ויש לתמוה למה פסק כיחידאה ודוחק לומר דסבר רבינו דרבי יהודה מפרש דברי ת"ק הוא:

ב ומ"ש בצק שיצא וכו'. שם:

ג רקיק שנחרך וכו'. תוספתא פרק טבול יום אלא שכתוב שם בשיבוש וכן כתב הראב"ד א"א מצאתי זו המלה משובשת בתוספת' וכו' ומה שכתב וסוף התוספתא וכן רימון שנימוק וכו' כלומר ומסופה נלמד לרישא שהיא כמו שכתב רבינו: בשר הקדש וכו'. פרק ב' דטבול יום (דף ק"ה) וכת"ק: שמן שצף וכו'. גם זה שם וכת"ק:

ד ירק תרומה וכו'. פרק ג' דטבול יום וכת"ק:

ה חוט של ביצה. ג"ז שם וכת"ק:

ו חבית שניקבה וכו'. פ"ב דטבול יום וכת"ק ואע"ג דבע"ז פרק רבי ישמעאל (דף ס') אמרינן דר"ש כרבי יהודה ורבינו בפי"ב מהמ"א פסק כרב ששת תירץ הר"י קורקוס ז"ל שסובר רבינו דרב יימר הוא דמוקים לר"ש כיחידאה ואתא לאפלוגי עליה אבל ר"ש ודאי שמיע ליה ואי הוה אמר מלתיה כיחידאה הוה מפרש בהדיא שפוסק כר"י הילכך אמרינן דלכ"ע אמרה למלתיה וסובר דלגבי טומאה הוי חיבור טפי מלענין יי"נ וכדאמרינן התם השתא טהרותיו טהורות יי"נ מיבעיא וכן כתב הרשב"א דלרבנן לענין טהרות הוי חיבור דחמירי להו טפי:

ז המערה מכלי לכלי וכו'. שם:

ח טבול יום שהיה תורם וכו'. גם זה שם וכת"ק. ומה שכתב ואם היה בבור פיטס וכו'. תוספתא פ"ב דטבול יום וכתב הראב"ד א"א לשון התוספתא ואם היה פיטס וכו' כלומר שבתוספ' אינו כתוב ואם היה בבור פיטס אלא ואם היה פיטס ופירושו שלא היה שם בור אלא פיטס ונפלה החבית לתוך הפיטס ותיקון לשון הראב"ד כך הוא שלא היה שם בור אבל היה תורם היין שבפיטס ותיבת אם ותיבת שם צריך למחקם ונראה שגם רבינו

*[עיין בפוי"ט משנה א' פרק א' דטבול יום]:

רבינו היה מפרש כן. ומ"ש בספרי רבינו ואם היה הבור קטן ט"ס הוא וצריך למחוק תיבת קטן ולכתוב במקומה פיטס וכן מצאתי בספר מוגה והיינו לומר שבמקום בור היה פיטס וטעם דין זה מפני שהחבית והפיטס שניהם כלי והכל אחד ונראה שזו היא כוונת הראב"ד במה שכתב ואפשר מפני שהככר נתבטל בכניסתו לפיטס:

ט הסולת של מנחות וכו'. רפ"ח דעדיות ומייתי לה פ"ק דפסחים (דף י"ט) ופ"ה דיומא (דף מ"ח) ופ' בתרא דחגיגה (דף כ"ג ע"ב). ומה שכתב בד"א בגחלים שחותה וכו'. בירושלמי פרק חומר בקדש אהא דתקן הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש תמן תנינן הוסיף ר"ע הסולת והקטורת והלבונה והגחלים שנגע טבול יום במקצתן שפסל את כולן וכו' מאי גחלים אמר רבי בון בר כהנא תפתר בגחלים של יוה"כ שבמה שהוא חותה הוא מכניס אבל בגחלים שבכל יום לא כההיא דתנינן נתפזר ממנו כקב גחלים היה מכבדן לאמה:

כתב הראב"ד א"א אמת הוא שכך אמרו בירושלמי פרק בתרא דחגיגה אבל סוף השמועה עלתה וכו'. טעמו משום דקאמר מסיים בה אמר ר' מתניה וכי סלת וקטורת וכו' יש לומר שרבינו יפרש שאינו מסקנא אלא פלוגתא ופסק כמאן דמיקל בדרבנן דהא דרבי מתניה לא מכרעא שיאמר רבי בון דגחלים של כל יום אע"פ שנזקקו לכליין מאחר שמתפזר מהם ואינם משמשות אין לומר בהם מצרפן שא"כ נתקדשו כולם ואיך ישליכו המתפזר מהם לאמה. והתוספות כתבו בשם רבינו נסים גאון ז"ל כדברי רבי בון וכדברי רבינו:

י מקפה או רקיק וכו'. פרק ב' דטבול יום:

יא ירק של חולין וכו'. פרק ג' דטבול יום וכרבי עקיבא מחבירו:

יב המקפה של תרומה וכו' עד כעיגול של דבילה. פ"ב דטבול יום. כתב הראב"ד א"א לשון המשנה וכו'. טעמו שחסר בלשון רבינו מלשון המשנה. ויש לומר שרבינו קיצר הלשון ופירושו כפי' המשנה וכך פירוש לשונו ושאר כל הנדוכין שדרכן לדוכן במשקין כלומר ודכן במשקים כך דינם ואם דכן שלא

לא נטמא כולו : יד עיסה שקרא שם חלתה בצפונה או בדרומה. וכן הקישות שקרא שם תרומה בצפונה או בדרומה הרי זה חיבור. ואם נגע טבול יום במקצת העיסה נפסלה החלה. ניטלה חלתה מתוכה וחזרה לתוכה אינו חיבור : טו עיסה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה אינה נפסלת בטבול יום: טז עיסה שהוכשרה במשקין ונילושה במי פירות ונגע בה טבול יום לא פסל אלא מקום מגעו בלבד : יז מעשר ראשון שהוכשר ונגע בו טבול יום או ידים מסואבות מפרישין ממנו תרומת מעשר בטהרה. מפני שמעשר ראשון כחולין וטבול יום וידים מסואבות אינם פוסלין את החולין שהשלישי בחולין טהור כמו שביארנו. וכן האשה שהיא טבולת יום לשה את העיסה וקוצה לה חלה ומפרישתה ומניחתה בכלים ונותנתו עם שאר העיסה כאחת. ומקפת על הכל כדי לתרום מן המוקף ואחר כך קוראה לה שם ואומרת הרי זה חלה. ומשתקרא לה שם לא תגע בה שלא תפסלנה וכך היא עושה אם לשה בעריבה שהיא טבולת יום : יח לגין שהוא טבול יום שמילאהו מחבית מעשר שלא ניטלה תרומתו ואמר הרי זה תרומת מעשר על מה שבחבית אחר שתחשך הרי זו תרומה טהורה. לפי שאינה נעשית תרומת מעשר עד שתחשך כפי תנאו ואחר שתחשך יעריב שמשו של לגין ויטהר. נשברה החבית קודם שתחשך הלגין בטבלו. נשבר הלגין החבית בטבלה : יט טבול יום מטומאת מת ומבעילת נדה עושה בבית הבד. וכן שאר הטמאים שטבלו עושין בטהרות. חוץ מזב וזבה בשביעי שלהן שאע"פ שטבלו לא יעשו בבית הבד ולא יתעסקו בטהרות שמא יראו ונמצאו טמאים למפרע שהרי סותרין הכל כמו שביארנו ;

פרק תשיעי

א השמן או הדבש שנטמאו ואחר כך קרשו ואחר כך נימוחו הרי הן ראשון לטומאה לעולם מפני שהן כמשקין ואע"פ שקפאו אחר שנטמאו : ב הרוטב והגריסין והחלב שקרשו הרי הן כאוכלין וצריכין מחשבה. ואם נגע בהן אוכל ראשון או משקה נעשו שניים. היה בהן משקה טופח הרי הן כמשקין והן תחילה לטומאה. נטמאו כשהן משקין וקפאו אחר כן וקרשו הרי הן שניים כמו אוכל שנטמא ממשקין טמאין. נטמאו כשהן קפויים ונימוחו ונעשו משקין אם היו כביצה מכוון הרי המשקין טהורין. היו יותר מכביצה המשקין טמאין שכשנימוחה טיפה ראשונה נטמאת בכביצה אוכל טמא שנימוחה ממנו ואותה הטיפה תטמא כל המשקין שנימוחו אחריה. וכן טמא מת שסחט זיתים וענבים שהוכשרו אם היו כביצה הרי המשקין היוצאין מהן טהורין. ובלבד שלא יגע במקום המשקה שהמשקה כמופקד באוכל וכאילו היא גוף אחר. היו אותן זיתים וענבים יתר מכביצה הרי המשקין היוצאין מהן טמאין שכיון שיצאת טיפה ראשונה נטמאת מכביצה וטימאה כל המשקין. ואם היה הסוחט זב וזבה וכיוצא בהן אפילו סחט גרגר אחד יחידי שלא הוכשר ולא נגע במשקה המשקה טמא שכיון שיצאת טיפה ראשונה נטמאת במשא הזב שהזב שנשא אוכלין או משקין טמאין כמו שביארנו. וכן זב שחלב את העז החלב טמא שכיון שיצאת טיפה הראשונה נטמאת במשא הזב : ג קדירה שמלאה כבשין של חולין ויצאו עליהם חוץ לקדירה ונגע אב הטומאה או ראשון בעלה שחוץ לקדירה במקום הנגוב אע"פ שיש בעלה כביצה הוא טמא והכל טהור. חזר לקדירה טימא את המשקין שבה ונטמאת הקדירה וכל הכבשין. נגע בעלה שחוץ לקדירה והיה בו משקה אם יש בעלה כביצה הכל טמא שהעלה מטמא משקה שעליו והמשקה מטמא כל המשקין שבקדירה ומטמא את הקדירה. היתה הקדירה מלאה כבשים של תרומה וניער אותה טבול יום וראה משקין על ידו ספק מן הקדירה ניתזו ספק שהקלח נגע בידו הירק פסול והקדירה טהורה : ד טמא שהיה אוכל ענבים מוכשרים ונפל ממנו גרגר יחידי לגת אם היה שלם *ולא נשמט ממנו עוקצו הגת טהור. ואם ניטל עוקצו והיו ענבים מוכנים בעביט וכיוצא בו לדרכן שהרי רוצה במשקה היוצא מהן נטמא הגת בטיפת משקה שבראש הגרגר במקום העוקץ. נפלו ממנו ענבים ודרכן במקום מופנה אם היו כביצה מכוון הרי המשקין היוצאין מהן טהורין כמו שביארנו. *היו יתר מכביצה היוצא מהן טמא שכיון שיצאת טיפה ראשונה נטמאת בכביצה ומטמאת את כל המשקה היוצא אחריה : ה גוש של זיתים טמאין שהיה מקובץ ומחובר והשליכו לתוך תנור והוסק אם היה כביצה מכוון התנור טהור שאין האוכלין מטמאין כלים והמשקה היוצא מהן טהור כמו שביארנו. היה הגוש יתר מכביצה נטמא התנור שכשיצאה טיפה אחת נטמאת בכביצה וטימאה את התנור. לפיכך אם הזיתים הטמאין *פירורין ואינן גוש אפילו הן מאה התנור טהור : ו עצים שנבלעו בהם משקין טמאין והסיקן התנור טהור שהרי

*[בפירושו כתב פירודין כדל"ש וכתב הר"ש בתוספתא גרסי' כרי"ש והיא גירסת הספר]

כסף משנה

שנה במשקין אע"פ שהם גוש בקערה וכו' : יד עיסה שקרא שם וכו'. תוספתא רפ"ב דטבול יום :

טו עיסה שנדמעה וכו'. משנה פ"ג דטבול יום וכת"ק ומייתי לה בפרק יוצא דופן (דף מ"ו מ"ז) :

טז עיסה שהוכשרה במשקין וכו'. שם כרבי עקיבא מחבירו :

יז מעשר ראשון שהוכשר וכו'. רפ"ד דטבול יום :

וכן האשה שהיא טבולת יום וכו' עד החבית בטבלה. שם ומייתי לה בפ"ק דנדה (דף ז) :

יט טבול יום מטומאת מת וכו' חוץ מזב וזבה בשביעי שלהם. פרק תינוקת (דף ס"ז ע"ב) ובריית' בתורת כהנים :

פ"ט א השמן או הדבש וכו'. פרק ג' דטהרות ר"מ אומר השמן תחלה לעולם וחכמים אומרים אף הדבש רבי שמעון שזורי אומר אף היין *ופסק כחכמים אע"ג דבפרק הקומץ (דף ל' ע"ב) אמרינן הלכה כר"ש שזורי לא סמך רבינו על זה משום דבפרק בהמה המקשה (דף ע"ה ע"ב) סבר ר' אסי שאין הלכה כמותו אלא במסוכן בתרומת מעשר של דמאי וכתב רבינו בפירוש המשנה כוונת אומרו תחלה לעולם שאם נטמא אחר נקפה (אחר זה) ואחר נמחה ואחר נקפה אפילו היה זה אלף פעמים הנה הוא תחלה אפילו בעת הקפותו לפי שהקפאתו אינה הקפאה לפי שלא יקפאו באמת ומשקה יחשב ואפילו בעת הקפאה ואע"פ שמלשונו כאן היה נראה לומר שהם כמשקה בעת שנימוחו דוקא לא בעת הקפאתם ככר אפשר לפרש דאפילו בשעת הקפאתם קאמר כמו שכתב בפי' המשנה :

ב הרוטב והגריסין והחלב וכו'. משנה ריש פרק ג' דטהרות הרוטב והגריסין והחלב בזמן שהם משקה טופח הרי אלו תחלה קרשו הרי אלו שניים חזרו ונמוחו כביצה מכוון טהור יתר מכביצה טמא שכיון שיצאת טיפה הראשונה נטמאת מכביצה ופירש שם רבינו ככל ביארנו פעמים רבות שהמשקים תחלה לעולם וכו' :

וכן טמא מת שסחט זיתים וענבים וכו' עד במשא הזב. שם. ומה שכתב שהמשקה כמופקד באוכל וכאילו הוא גוף אחר בר"ש גרסינן וכדאמרינן בפרק כל שעה (דף ל"ג ע"ב) רב אחא בשם רבי יוחנן ומשמע דרבא נמי סבר כוותיה :

ג קדירה שמלאה. וכו' עד והקדירה טהורה. פרק ב' דטהרות :

ד טמא שהיה אוכל ענבים וכו'. בפרק י' דטהרות וכתב הראב"ד ולא נשמט ממנו עוקצו אמר אברהם לשון המשנה נפל ממנו גרגיר יחידי וכו'. פשוט הוא. ומ"ש בתוספתא בד"א שנגע הטמא במקום חותם וכו' בפרק י"א דטהרות הלא שכתוב שם בשיבוש ובתוספתא שביד הראב"ד היה כתובה כתיקנה והעתיקה ופירשה ורבינו השמיטה אפשר דמשום דמילתא דפשיטא היא :

כתב הראב"ד כמו שביארנו א"א והוא שלא נגע במשקה. ופשוט הוא :

ה גוש של זיתים טמאים וכו'. פרק שלישי דטהרות :

ו עצים שנבלעו בהם משקים טמאים וכו'. ספ"ד דמכשירין עצים שנפלו עליהם משקין וכו' :

*[והא דלא חשיב הרמב"ם גם יין דלפי דברי הש"ס מנחות ל"א מסיק הש"ס דודאי גם הת"ק ס"ל דיין ושקה הוא ולכאורה לע"ג ומצאתי בתוי"ט בטהרות פ"ג מ"ב יבוא דחוק על זה ע"ש] :

השגת הראב"ד

*ולא נשמט. א"א לשון המשנה נפל ממנו גרגיר יחידי יש לו חותם טהור אין לו חותם טמא חותם האמור במשנה הוא העוקץ שכתב בתוספתא בד"א שנגע הטמא במקום חותם לא נגע הטמא במקום חותם טהור :

*טהורין כמו שביארנו וכו'. א"א והוא שלא נגע במשקה :

משנה למלך

פ"ט א השמן או הדבש כו'. עיין לעיל פ"א דין י"ט וכמה שכתב מרן שם ועיין ברכת הזבח (דף נ"ט ע"א) ודוק ;

ז שרץ שנמלא בריחים וכו'. ספ"ט דטהרות : ח עם הארץ שהושיט ידיו וכו'. ירושלמי ע"ז (דף פ"ס ע"ב) וכדאמרו ליה רבנן לר' ירמיה :
ט הגפת והזגין וכו'. פ"ט דכלים : י הבדדים שהיו נכנסים ויוצאים וכו'. בפרק י' דטהרות : כברות הקדש שהיו בהם גומות וכו'. ספ"ק דטהרות :
יא אבעבוע הנעשה בעובי החבית וכו'. בספ"ב דטבול יום. כתב הראב"ד אם נגע אב הטומאה במשקה א"א ואם לנגיעת המשקים דברה המשנה וכו'. מה שכתב אם לנגיעת המשקים דברה המשנה מה צורך להיותו אב הטומאה והלא אף טבול יום פוסל אותה וכו' י"ל דלרבותא דסיפא נקטיה שאע"פ שהוא אב הטומאה אם נגע באבעבוע לא נטמאו משקים שבחבית :
פ"י א כבר ביארנו וכו'. בפרק א' :
ב תולדות המים וכו'. פרק ו' דמכשירין. ומה שכתב אבל מי רגלי בהמה וכו'. תוספתא בסוף מכשירין אלא שכתובה בשיבוש קצת :

ג הדם המנוי מן וכו' מן הבהמה והחיה והעופות הטהורים. משנה פרק ו' דמכשירין. ומה שכתב אבל דם הקילוח אינו מכשיר. פרק דם שחיטה עלה כ"ב ופרק ב' דחולין (דף ל"ו) : השוחט וניתז דם וכו'. פרק השוחט שם וכדאסיק רבי אלעזר : תולדות הדם וכו' עד הרי הם כחלב. בפרק בתרא דמכשירין :
ד לפיכך חלב הזכר וכו'. שם כרבי שמעון בן אלעזר ופסק כמותו דמשמע דליכא מאן דפליג עליה : וכן חלב בהמה וחיה וכו'. בסוף מכשירין וכרבי עקיבא דיהיב טעמא למילתיה. ומ"ש אבל חלב האשה וכו'. פשוט הוא :
ה המשקים שיוצאים וכו'. שם. וכתוב בספרי רבינו מתטמאין בלא הכשר וס"ס הוא וצריך להגיה מטמאין בלא הכשר. ומ"ש וכן דם מגפתו של זב וחלב האשה ודמעת עינים וכו'. בפרק דם הנדה (דף נ"ה ע"ב). ומ"ש לפיכך נדה או זבה וכו'. פרק ח' דכלים :

שהרי בטלו בעצים. ואפילו הוציא העצים שנפלו עליהן גשמים ונפלו לרצונו והסיקן התנור טהור ואין המים שעליהן מתטמאין מן המשקין הבלועין בהם. ולא יסיקם אלא בידים טהורות גזירה שלא יסיקם הטמא ונמצאו המשקין שעליהם מטמאין את התנור : ז שרץ שנמצא בריחים של זיתים אין טמא אלא מקום מגעו. אם היה משקה מהלך הכל טמא. שכיון שנטמא מקצת המשקה נטמא כולו והשמן מטמא את כל הזיתים. נמצא ע"ג העלין למעלה מן הזיתים ישאלו מן הבדדין אם אמרו לא נגענו נאמנין. נמצא על אום של זיתים נטמא כל הגוש כמו שביארנו. נמצא ע"ג זיתים פירורין והוא נוגע בכביצה הכל טמא שהאוכל שהוא כביצה מטמא המשקה המעורב בהן והמשקה מטמא שאר הזיתים. היו פירורין ע"ג פירורין והמשקה מלמטה אע"פ שנגע בכביצה אין טמא אלא מקום מגעו : ח עם הארץ שהושיט ידיו לגת ונגע באשכולות אשכול וכל סביבותיו טמאין והגת כולה טהורה מפני שמפסיקין האשכולות שסביבות זה האשכול בינו ובין שאר הגת : ט הגפת והזגים שנעשו בטהרה והלכו עליהן טמאין ואח"כ יצאו מהן משקין הרי אלו טהורין שמתחלה נעשו בטהרה. ואם נעשו מתחלה בטומאה ויצאו מהן משקין טמאין : י הבדדין שנכנסין ויוצאין ומשקין טמאין בתוך בית הבד אם יש בין משקין לזיתים כדי שינגבו את רגליהן בארץ הרי הזיתים טהורין שהנוגע במשקין טמאים שלא בידיו טהור ואפילו לקדש. כברות הקדש שהיו בהן גומות ובתוך הגומות היו משקין של קדש ונגע השרץ באחת מהן ונגעה ראשונה בשנייה ושנייה בשלישית אפילו מאה כולן ראשון לטומאה. מפני המשקה שבגומות וחבת הקדש הרי הן כולן כמשקין שאין מונין בהן. אבל אם היו כברות תרומה הרי הכבר השלישית בלבד פסולה ומשלישית והלאה טהור. ואם היה משקה טופח על כל הכברות אף בתרומה הכל טמאות וכולן שניות חוץ מן הראשונה שנגע בה השרץ שהיא ראשון : יא אבעבוע הנעשה בעובי החבית והרי הוא כמו כלי אחר בצידה אם נקב האבעבוע לאויר החבית ונקב נקב אחר לחוץ זה כנגד זה. או שהיה הנקב הפנימי מלמטה והחיצון מלמעלה והיה האבעבוע והחבית מלאים משקין *אם נגע אב הטומאה במשקה שבאבעבועות נטמאו כל המשקין שבחבי'. היתה החבית מוקפת צמיד פתיל ונתונה באהל המת נטמאת מפני הנקב שבאבעבוע זה שהרי הוא מפולש לאוירה. וכן אם היה הנקב שבאבעבוע שבפנים מלמעלה והחיצון מלמטה ה"ז אינה ניצלת בצמיד פתיל. אבל אם נגע אב הטומאה באבעבוע לא נטמאו משקין שבחבית והנם כמובדלין מהן :

השגת הראב"ד

*אם נגע אב הטומאה במשקה. א"א ואם לנגיעת המשקין דברה המשנה מה צורך להיותו אב הטומאה והלא אף טבול יום פוסל אותם ופוסל לכל מה שבחבית אלא לא בא המשנה כי אם ללמד על אויר האבעבוע כשיכנס השרץ באוירו דרך הנקב אם נחשוב אותו כאילו נכנס באויר החבית וי"ל בעל האבעבוע עצמו אמר שאם הנקב החיצון הוא מלמעלה והפנימי מלמטה שהאבעבוע טמא מאוירו כי הוא חשוב לו כפתח לפי שהמשקים באין לאבעבוע דרך העליון לתחתון והאויר שגם החבית טמאה אבל כשהנקב החיצון למטה שאין המשקין שנכנסים שם נשארים בו ואין נכנסים להבית עד שעולין למעלה אין זה הנקב חשוב להיותו פתח לא לחבית ואף לא לעצמו ואינו מיטמא מאוירו דרך אותו הנקב והתורה אמרה כל כלי פתוח שהטומאה קודמת לפתחו וזה אינו פתחו ומפני שראיתי לשון המשנה טמא וטהור לא אמרו טמאה וטהורה למדתי שעל האבעבוע עצמו אמרו :

פרק עשירי

א כבר ביארנו שהשבעה משקין בלבד הן שמתטמאין או מכשירין והשאר קרויין מי פירות ואינם מתטמאין ולא מכשירין. ושבעה משקין שמנינו תולדותיהם כיוצא בהם : ב תולדות המים הם היוצא מן העין ומן האוזן ומן החוטם ומן הפה. ומי רגלי בני אדם בין גדולים בין קטנים כל אלו היוצאין מן האדם משקין הן בין שיצאו לדעתו של אדם בין שיצאו שלא לדעתו. אבל מי רגלי בהמה והמלח שנמחת הרי הן כמי פירות לא מתטמאין ולא מכשירין : ג הדם המנוי מן המשקין הוא הדם השותת בשעת שחיטה מן הבהמה והחיה והעופות הטהורין. אבל דם הקילוח אינו מכשיר שעדיין חיים הן והרי הוא דומה לדם מכה או לדם הקזה. השוחט ונתז דם על האוכלין ונתקנח הדם בין סימן לסימן הרי זה ספק. לפיכך תולין עליו לא אוכלין ולא שורפין. תולדות הדם דם הקזה של אדם שהוציאו לשתייה אבל אם הוציאו לרפואה טהור ואינו מכשיר. וכן דם שחיטה בבהמה ובחיה ובעופות הטמאין. והדם היוצא עם הליחה ועם הרעי ודם השחין והאבעבועות ותמצית הבשר כל אלו אינן מתטמאין ולא מכשירין אלא הרי הן כשאר מי פירות. ודם השרץ כבשרו מטמא ואינו מכשיר. ואין לנו כיוצא בו : ד מי החלב הרי הן כחלב. וחלב האדם שאינו צריך לו אינו משקה לא מכשיר ולא מתטמא. לפיכך חלב הזכר אינו משקה. וכן חלב בהמה וחיה שיצא שלא לרצון כגון שזב מהדד מאליו או שחלבו כמתעסק. אבל חלב האשה בין שיצא לרצון בין שיצא שלא לרצון סתמו משקה ומתטמא או מכשיר מפני שהוא ראוי לתינוק : ה המשקין שיוצאין מאותן הטמאין שאותן המשקין אבות טומאה מטמאים בלא הכשר שהטומאה וההכשר באין כאחת ואלו הן. זוב הזב ושכבת זרעו ומימי רגליו. ורביעית דם מן המת. ודם הנדה. וכן דם מגפתו של זב והביריו וחלב של אשה ודמעת עינים עם שאר תולדות המים היוצאין מהן מטמאין כמשקין טמאין שמטמאין בלא כוונה שמשקין טמאין מטמאין לרצון ושלא לרצון. לפיכך נדה או זבה שנטף חלב מדדיה לאויר התנור נטמא התנור ובכל

מת

משנה למלך

פ"י ב בין גדולים בין קטנים. עיין בהר"ש ותיו"ט ובספר חות השני סי' כ"ט וסי' ל' ודוק : ג הדם המנוי כו'. בירושלמי פרק עגלה ערופה אמרינן דם עגלה ערופה מהו שיכשיר מן מה דתני רבי יוסה דמה טמא דמה מכשיר ע"כ : ד בין שיצא שלא לרצון כו'. ס"פ דכריתות (דף י"ג) יע"ש והו"ק :

מה שבתוכו: **ו** כבר ביארנו שהמשקין היוצאין מטבול יום אינם טמאים. לפיכך אם נפלו אפילו על ככר של תרומה אינו מוכשר עד שיפלו לרצון כשאר המשקין הטהורין שאינן מכשירין אלא לרצון: **ז** הזיעה והליחה הסרוחה והרעי. והמשקין היוצאין מבן שמונה חדשים והשותה מי טבריה וכיוצא בהן אע"פ שיוצאין נקיים כל אלו אינן חשובין משקה ולא מתטמאין ולא מכשירין: **ח** השותה שאר משקין ויצאו הרי הן משקין כשהיו שאין שאר המשקין טהורין בגוף. כיצד שתה מים טמאין והקיאן הרי אלו טמאין *מפני שלא טהרו ביציאתן. שתה מים טמאים וטבל ואחר כך הקיאן *[או שנסרחו ואח"כ הקיאן] או שיצאו מלמטה אע"פ שלא טבל הרי הן טהורין. שתה שאר משקין טמאין או שאר אוכלין טמאין אע"פ שטבל ואח"כ הקיאן טמאין לפי שאינן טהורין בגוף. נסרחו או שיצאו מלמטה הרי הן טהורין: **ט** כבר ביארנו שהזיעה אינה משקה אפילו שתה משקין טמאין והזיע זיעתו טהורה. אבל הבא במים שאובין והזיע זיעתו טמאה. ואם נסתפג מן המים השאובין ואחר כך הזיע זיעתו טהורה: **י** זיעת בתים שיחין ומערות ובורות אינן משקה ואפילו הן טמאין זיעתן טהורה. אבל המרחץ במים אם היתה המרחץ טמאה זיעתה טמאה. ואם היתה טהורה והכניס בה פירות הוכשרו. הכניסו לה כלים המים שעליהן כתלושין ברצון ומכשירין: **יא** הבריכה שבבית והבית מזיע מחמתה אם היתה הבריכה טמאה זיעת כל הבית שמחמתה טמאה: **יב** שתי בריכות בבית אחת טמאה ואחת טהורה. המזיע קרוב לטומאה טמא קרוב לטהורה טהור. מחצה למחצה טמא: **יג** המוהל כשמן. משקין המנטפין מסלי זיתים וענבים אינו משקה ולא מתטמאין ולא מכשירין עד שיכניסם לכלי: **יד** השוקל ענבים בכף מאזנים היין שבכף אינו משקה עד שיערנו לתוך הכלי וה"ז דומה לסלי זיתים וענבים שמנטפין: **טו** הדורם ענבים של תרומה בחבית אע"פ שהיין צף על גבי ידיו הרי הכל טהור: **טז** משקה בית מטבחיים שבעזרה והוא דם הקדשים והמים שמשתמשין בהן שם טהורין לעולם ואינן מתטמאין ולא מכשירין. ודבר זה הלכה מפי הקבלה לפיכך כל דמי הקדשים אינו מקבל טומאה ואינו מכשיר. והואיל ודם הקדשים אינו מכשיר קדשים שנשחטו בעזרה לא הוכשרו בדם שחיטה ואין לבשר הקדשים הכשר אלא במשקין שיפלו על הבשר חוץ במשקה בית המטבחיים: **יז** פרת קדשים שהעבירה בנהר ושחטה אין משקה טופח עליה ה"ז מוכשרת. לפיכך אם נמצאת מחט טמאה בבשרה הרי הבשר טמא. וכן אם היתה הפרה חסומה מחוץ לירושלים אע"פ שאין המחט ידועה הרי הבשר טמא מפני שנגע בכלים הנמצאין מחוץ לירושלים. נמצאת המחט בפרש הרי הבשר טהור. ובין כך ובין כך הידים טהורות שאין טומאת ידים במקדש כמו שביארנו. בד"א להיות הבשר טמא בדין תורה *אבל להתטמא מדבריהן אין הקדש צריך הכשר אלא חיבת הקדש מכשרת הבשר. ואם נגע בה טומאה בין קלה בין חמורה נפסלה אע"פ שלא הוכשר במשקה כמו שביארנו:

פרק אחד עשר

הבוצר [א]ענבים למכור בשוק או לייבשן לא הוכשרו לטומאה עד שיפלו עליהן משקין לרצונו כשאר האוכלין. אבל הבוצר לדרוך הוכשר לטומאה ואע"פ שלא נפלו משקין על הבציר כלל ואם נגעה בו טומאה נטמא. ודבר זה גזירה מדברי סופרים. ומפני מה גזרו על הבוצר לגת שהוא מוכשר שפעמים שאדם נכנס לכרמו לידע אם הגיע להבצר וסוחט אשכול של ענבים לבדוק בו ומזלפו ע"ג הענבים הבצורות שהרי הכל בברכה עומד. *ועוד מפני שאינו מקפיד עליו הרי הוא מתמעך מאליו מימיו והרי הוא מקפיד עליהן שלא יזובו בקרקע ונמצא מוכשר

השגת הראב"ד

*מפני שנטמאו ביציאתן: א"א והוא ששתה רביעית שנטמא באים בשתייתן ועכשיו ביציאתן הוא מטמא אותן אע"פ שבטלה טומאתן בהיותם בתוך מעיו:

*(מצאתי בהגהות מהרר"י אבוהב הקיאן או שנסרחו ואח"כ הקיאן כן הוא בס"א ע"כ וג"ל שכך היתה ג"כ גירסת הכ"מ וטרחתי ומצאתי הגירסא הזאת בתוספתא דמכשירין פ"ס):

השגת הראב"ד

*אבל להתטמא מדבריהם: א"א והלא במסכת חולין למדו לחיבת הקדש שמכשרתן מן התורה אלא שהוא ספק אם מונין בו ראשון ושני או לא:

השגת הראב"ד

*ועוד מפני שאינו מקפיד. א"א זה לא ידעתי מהו שאינו לא מגמרא ולא מהתוספתא וטעם אין בו ואולי שיבוש המעתיק הוא ודאוי להיות אע"פ שאינו מקפיד עליו הרי הוא מתמעך וכו' ופירושו אף ע"פ שאינו מקפיד על המשקה שהרי בוצר בקופות והולך לאיבוד כיון שהוא מתמעך

א סמג עשין רמו:

כסף משנה

...ביארנו וכו'. בפרק י' מהלכות אבות הטומאה והוא משנה בפ"ב דטבול יום:

...זיעה והליחה הסרוחה וכו' עד נקיים. פרק ו' דמכשירין:

...השותה שאר משקים ויצאו וכו'. בסוף מקואות אכל אוכלים טמאים ושתה משקין טמאין טבל והקיאן טמאין מפני שאינם טהורים בגוף שתה מים טמאים טבל ... טהורים מפני שהם טהורים בגוף. ... או שיצאו מלמטה וכו' וכן מ"ש נסרחו ... או מלמטה הרי הם טהורים. שם בתוספתא ... שם רבינו כבר ביארנו שהמים לבדם ... שאר משקים וכו' עד ולכן אם מקיאן ... היו טהורות וכן פירש רבינו שמשון וכתב ... מפני שנטמאו במגען א"א והוא ששתה ... וכו' ואני אומר נוסחא משובשת נזדמנה ... ד בדברי רבינו שהיה כתוב בה שתה ... טמאים והקיאן הרי אלו טמאים מפני ... במגען ומצאה מסכמת לסברתו שסובר ... טומאתן בהיותן בתוך מעיו וע"פ זה ... זה שכתב אבל הנוסחא האמיתית היא ... שלא טהרו ביציאתן וכך היא בספרים ... קים ופירושה מבואר שהטעם שהם טמאים ... שלא טהרו כלומר שלא טבל בעודם בגוף ... נשארו בטומאתן כמות שהיו ולא טהרה ... היותם בתוך מעיו אא"כ נסרחו או ... למטה וזה מבואר בפשט דברי המשנה ... ובפירושה לרבינו ולרבינו שמשון:

...כבר ביארנו וכו' אפילו שתה משקין טמאים וכו' עד מחצה למחצה טמא. בפ"ב דמכשירין:

...ש הכניסו לה כלים וכו'. ז"ל רבינו בפירוש המשנה כשנכנס בדבר למרחץ זה ברצונו הוא וכבר הוכשר כי מן ... שיבלל בהכרח עכ"ל. ומינה נ"כ לכלים שהזיעו דחשיבי תלושין ברצון:

...מוהל כשמן וכו'. פ"ו דמכשירין:

משקין המנטפין וכו' השוקל וכו' עד שמנטפים. שם פרק חמישי:

...דורם ענבים וכו':

טז משקה בית וכו'. פ"ק דפסחים עלה י"ו וכרב דאמר דכן ממש דהלכתא כוותיה באיסורי:

יז פרת קדשים וכו'. בפ"ק דפסחים (דף י"ט) תנן התם על מחט שנמצאת בבשר וכו' עד הכל טהור האי מחט מאי עבידתיה וכו' עד מחוץ לירושלים האי בשר דאתכשר במאי וכו' עד משום דהוי משקה סרוח וכו'. וכתב הראב"ד אבל להתטמא מדבריהם א"א והלא במסכת חולין למדו לחיבת הקדש שמכשרתן מן התורה אלא שהוא ספק אם מונים בו ראשון ושני או לא עכ"ל. ובאמת השגתו חזקה על דברי רבינו שבפרק השוחט (דף ל"ו) אהא דבעי ר"ל גריד של מנחות מונין בו ראשון ושני או לא כי מהני חיבת הקדש למפסליה גופיה למימני ביה ראשון ושני לא או דילמא לא שנא אסיקנא אמו ר"ל לתלות קא מיבעיא ליה כי קא מיבעיא ליה לשרוף מכלל דחיבת הקדש דאורייתא מנ"ל אילימא מדכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא וכו' אלא מסיפא והבשר לרבות עצים ולבונה עצים ולבונה בני אכילה נינהו אלא חיבת הקדש מכשרא להו ומשויא להו אוכל ה"נ חיבת הקדש מכשרתן ואפשר שטעמו של רבינו משום דהתם סבר רב יוסף דחיבת הקדש הויא דרבנן ומאי דאמרינן מכלל דחיבת הקדש דאורייתא מנא ליה וכו' אליבא דריש לקיש הוא דקא מיבעיא לה אבל רב יוסף סבר שאין חיבת הקדש מכשרת אלא מדרבנן ופסק כוותיה משום דבתרא הוא:

פי"א א הבוצר ענבים וכו' אבל הבוצר לדרוך וכו'. פ"ק דשבת עלה ס"ז. ומ"ש ומפני מה גזרו וכו'. שם עלה י"ז. ומ"ש ועוד מפני שאינו מקפיד עליו וכו' כתב הראב"ד לא ידעתי מהו וכו'. ואפשר שטעם רבינו מדאמרינן בגמרא גזירה משום הגושכות דאמר רבה בר נחמן פעמים שאדם הולך לכרמו לידע אם הגיעו ענבים לבצירה וכו' ופירש"י הגושכות אשכולות הגושכות זו את זו וכו' ורבינו נראה שמפרש דהכי קאמר משום אשכולות

משקה

משנה למלך

הוא דם הקדשים כו'. עיין במה שכתב מרן בסוף פ"א מהלכות פסולי המוקדשין: **יז** בד"א להיות הבשר טמא כו'. עיין בפ"ו מהלכות איסורי מזבח דין ח' ומ"ש מרן בפי"ב מהלכות שאר אבות הטומאה דין י"ג יע"ש: והוא

מוכשר בהן לפיכך גזרו שהבוצר לגת הוכשר: ב הבוצר ענבים שאם לא מצא להם שוק מחזירן לגת לא הוכשרו עד שיבואו לרשות הגת. וכן הזיתים שבאו לרשות הבד הוכשרו כמו שיתבאר: ג הבוצר ענבים ונתנם בעביט או ששטחן על גבי העלין הוכשרו במשקין היוצאין מהן שהרי דעתו על המשקין ולפיכך שטח על העלין או נתן לתוך העביט שהוא כמו בור לפיכך אם נטל מהן טמא או מי שידיו טמאות טימאן. בצר ונתן לסלים או במשטיח של אדמה לא הוכשרו שהרי אינו מקפיד על המשקה היוצא מהן לפיכך נוטל הטמא מהן ואוכל ואף ע"פ שהן מבוקעות ומנטפות לגת הרי הגת טהורה שהרי לא הוכשרו והרי נבצרו לאכילה. וכן הנוטל מן הסלים ומן המשטיח של אדמה ואכל והותיר כסאה וכסאתים וזרקן לגת *ואע"פ שהיין מנתז על הענבים לא הוכשרו: ד ענבים שהיו בסלים או במשטיח של אדמה ולקח מהן לדורכן הוכשרו לפיכך צריך ליקח מהן בידים טהורות *כדי שלא יקח מהן הטמא ויטמאן: ה כרם שהוא עומד בבית הפרס הבוצר אותו לגת אינו מוכשר כל זמן שהוא בבית הפרס הואיל וטומאת בית הפרס מדבריהם והבוצר לגת הוכשר מדבריהם הקלו בגזירה זו ולא גזרו עליו שיהיה מוכשר עד שיצא מבית הפרס. לפיכך הרוצה לבצור בבית הפרס לגת בטהרה מטהר את הבוצרים ואת הכלים ומזה עליהם שלישי ושביעי ומעריב שמשן כדי להכיר שאין מקילין בטומאת בית הפרס *אלא מפני שהוא ספק ואח"כ נכנסין ובוצרין ומוציאין חוץ לבית הפרס ואחרים טהורים מקבלין מהן ומוליכין לגת ואם נגעו אלו באלו טמאין מטמאין את הענבים שהאנשים שבבית הפרס טמאין ומטמאין ל... שבחוץ ועושין אותו ראשון והן מטמאין את הענבים שהרי הוכשרו משיצאו חוץ לבית הפרס: ו המוסק את זיתיו לכב... למוכרן בשוק לא הוכשרו עד שיפלו עליהן משקין ברצון כשאר האוכלין. וכן המוסק זיתיו לדרוך בבית הבד לא הו... עד שתגמר מלאכתן. ומפני מה יוכשרו הזיתים שנגמרה מלאכתן שחזקתן שהוכשרו במוהל שלהן שהרי רוצה בקיומ... שיהיו נוחין לדרוך. אבל קודם שתגמר מלאכתן אין המוהל היוצא מהן מכשיר מפני שאינו רוצה בקיומו. לפיכך זיתים שלא נג... מלאכתן שנפלו עליהן משקין טמאין אין טמא אלא מקום מגעם ככל האוכלים שלא הוכשרו. נפלו עליהן משקין טמאין ... שנגמרה מלאכתן נטמאו כולן שהמשקין הטמאין מטמאים את המוהל שבהן והמוהל מטמא את כולן. שהמוהל שיצא מהן אחר... מלאכתן חשוב משקה ומתטמא ומכשיר: ז חבית של זיתים מגולגלים צריך לנקוב החבית כדי שיצא המוהל. וא... ניקב הרי אלו מוכשרין. נקבה וסתמוה שמרים והנם בלולים במוהל אינם מכשירין מפני שאינן ברצונו שהרי נקבה: ח ... עמסקן לדריכה מאימתי גמר מלאכתן משתגמר מסיקתן ויהיו מונחים ומוכנים לדריכה. אע"פ שלא נפלו עליהן משקין ולא ... מהן משקין הואיל ונגמרה מלאכתן הוכשרו. אבל קודם שנגמרה מלאכתן אע"פ שנתמעכו והזיעו ונתחברו במשקיהן ... מוכשרין. גמר מלמסוק זיתיו אבל עתיד ליקח זיתים אחרים להוסיף עליהם אפילו אינו עתיד להוסיף אלא או קב או ... לא הוכשרו. ואם הערים הרי אלו מוכשרין. גמר מליקח אבל עתיד ללוות ולהוסיף ואירעו אונס או נתעסק במשתה ולא ... עדיין לא נגמרה מלאכתן ואינן מקבלין טומאה. ואפילו זבים וזבות מהלכין עליהם טהורים: ט העוטן זיתיו בשני *בדים ... שגמר אחת מהן הוכשרו לקבל טומאה: י המסיק זיתיו בגליל העליון ועתיד להורידם לגליל התחתון אין מקבלין טומא... שיורידם לשם. והוא שחישב עליהן קודם שימסוק אבל אחר שימסוק אין המחשבה מועלת אלא הוכשרו. גמר את זיתיו ... למוכרן לא הוכשרו. עתיד לחפותן בעלין הוכשרו ומקבלין טומאה: יא הלוקח מעטן זיתים מן העכו"ם אם יש מוסק על פני הא... יעשו בטומאה שזה בחזקת שגמר. ונאמן עם הארץ לומר מעטן זה לא גמרתיו: יב הרוצה ליטול מזיתים שלא נגמר מל... ולדרוך ה"ז נוטל מהן בטומאה ומוליך לבית הבד ומכסה השאר בטומאה ואינו חושש שהרי לא הוכשרו כדי שי... טומאה: יג המניח את זיתיו בכותש כדי שימתינו ויהיו נוחים להכתש הרי אלו מוכשרין. הניחן שימתינו ושימלחם אחר שינ... אינן

השגת הראב"ד

*ואע"פ שהיין מנתז על הענבים וכו'. א"א קשיא לי כיון שזרקן לגת הלא לדרכן זרקן ולמה לא הוכשרו ובלשון המשנה האוכל מן הסלים ומשטיח של אדמה אע"פ שמבוקעות ומנטפות לגת הרי הגת טהורה:

*כדי שלא. א"א מצאתי תוספתא על הענינים הללו ולא נתפרשה אצלי כהוגן אע"פ כן אני כותבה הלוקח משטיח של אדמה מישראל יעשה בטומאה הלוקח משטיח של אדמה מישראל לעשותו צמוקין יעשו אותו בטהרה האוכל מן הסלים ומשטיח של אדמה אכל והותיר כסאה כסאתים וזרקן לגת ונפצן אע"פ ש... על הענבים טהור ועכו"ם אינו עושה יי"נ, כתבתי ולא נתבררה אצלי:

*אלא מפני. א"א בחיי ראשי אין דעתי מקבלת דבריו שיהיו אותן הענבים ה... מכן טהור לאוכלי טהרות אבל הם ספק ומפני מה מזין על הבוצרין כדי שלו... אולין שבארץ ישראל בידים לפיכך מטהרין אותן מטומאה ודאים:

כסף משנה

אשכולות הנוכות כלומר אשכולות הנשוכות כלומר שהם ממועכות קלת והמשקה זב מהם וא"ם מאין יבאו האשכולות נבוכות לכן אמר פעמים שאדם הולך לכרמו וכו' ומזלפו עליהם ובא רבינו ליתן טעם למה מזלפו עליהם שהרי הכל לדריכה עומד ולפיכך אינו חושש אם מזלפו עליהם ועוד שאפילו לא יזלפנו עליהם בכוונה ממילא הוא זב עליהן שהוא מוליך אותו על האשכולות שהוא מקפיד עליו מלהשליכו בארץ.

ומ"ש הראב"ד ואולי שבוש המעתיק הוא כו' מלבד שהוא דוחק לשבש הספר אין פירושו נוח לי והדבר ברור כמה יש בו מן הדוחק וע"פ מה שרצה לפרש לא היה צריך לשבש הלשון אלא לומר דהכי קאמר מפני שני טעמים גזרו וכו' האחד מפני שפעמים שאדם נכנס לכרמו וכו' השני מפני שמתוך שבתחילה אינו מקפיד על המשקה ובוצר בקופות כשרואה שהוא זב מקפיד עליו ובוצר בקופות מזופפות:

ב הבוצר ענבים וכו'. תוספתא פרק י"א דטהרות:

ג הבוצר ענבים ונתנם בעביט וכו'. משנה פרק י' דטהרות הנותן מן הסלים ומן המשטיח של אדמה וכו' וכב"ה. ומה שכתב וכן הנוטל מן הסלים וכו'. תוספתא פי"א דטהרות. וכתב הראב"ד קשיא לי וכו'. נראה מדבריו לכאורה שהוא סובר שרבינו הוציא דין זה מהמשנה ולפיכך הקשה לשונו לומר שלא נאמר שם וזרקם לגת כמ"ש רבינו, ואפשר שאע"פ שרבינו כתב דברי התוספתא משיג עליו שמאחר שבמשנה לא אמרו זרקן לגת משמע שאם זרקן לגת הוכשרו לא היה לו לחוש מהתוספתא, ולענין מה שהקשה הראב"ד י"ל שלא גזרו אלא על הבוצר לגת וה"ה ללוקח מן הסלים ומן המשטיח של אדמה לדרוך דשעת לקיחתו מהם הוי כבוצר לדרוך אבל היכא דלקיחתו לא היתה ע"ד לדרוך אינו בכלל גזירת בוצר לגת ואפי' מה שהותיר וזרקו לגת אינו נכנס באותה גזירה כלל וליפא דרבינו דייק הכי שכתב הרי הגת טהורה שהרי לא הוכשרו והרי נבצרו לאכילה

לאכילה ובסיפא כתב ולקח מהם לדורכן: ד ומ"ש ענבים שהיו בסלים וכו' כ... יקח מהם ויטמאן. תוספתא גם אלא שהיא כתובה בשיבוש וכך כתב הראב"... מצאתי תוספתא על הענינים הללו:

ה כרם שהוא עומד בבית הפרס וכו'. ריש פי"ח דאהלות. כתב הראב"ד מפני שהוא ספק בחיי ראשי אין דעתי נ... וכו'. ואין בזה השגה:

ויראה מימיו מקפיד עליהן שלא יזובו בקרקע ויבצרנו מקופות מזופפות ונמצא מוכשר בהם מה שאין כן במשיקה:

ו המוסק את זיתיו וכו'. זה פשוט וכן המוסק זיתיו לדרוך וכו' פסחים (דף ג' ע"ב) בוצרין בטהרה ואין ... בטהרה ובריש פ"ט דטהרות זיתים ... מקבלים טומאה וכו' ר"נ אומר מ... מלאכתן והכ"א כדבריו. ומ"ש ומפנ... יוכשרו הזיתים וכו'. בתוספתא דטהרות ומ"ש לפיכך זיתים שלא נגמרה מלאכת... נפלו עליהם משקים טמאים אחר ... מלאכתן וכו'. משנה פ"ט דטהרות. ומה... ומתטמא ומכשיר. פ"ו דמכשירין:

ז חבית של זיתים וכו'. פ"ד דעדיות

ח זיתים שמסקן וכו'. כן משמע בריש פ' דטהרות וכרבן גמליאל משתגמר מלאכתן והכ"א כדבריו

גמר מלמסוק וכו'. שם. ומ"ש אפי' עתיד להוסיף וכו' ואם הערים תוספתא פרק עשירי דטהרות: גמר וכו'. משנה פרק ט' דטהרות:

ט העוטן זיתיו וכו' עד אלא הוכ... תוספתא פ"ט דטהרות:

י גמר את זיתיו וכו'. גם זה שם:

יא הלוקח מעטן וכו'. גם זה שם ... ר"ש אע"פ שיש לעכו"ם זיתים במקום אחר לא אמרינן עתיד ולא נגמרה מלאכתן אלא יעשו בטומאה שכתב ונאמן ע"ה וכו':

יב הרוצה ליטול מזיתים וכו'. משנ... דטהרות וכב"ה:

יג המניח את זיתיו בכותש וכו'. שם הניחם למלחם וכו'. שם ו... ומ"ש

אינן מוכשרין שהרי דעתו עליהן לכבשן: **יד** הפוצע זיתים של תרומה בידים טמאות פסלן שפציעתן היא גמר מלאכתן. פצען לסופגן במלח לא הוכשרו. וכן אם פצען לידע אם יש בהן שמן והגיעו להמסק לא הוכשרו: **טו** *המניח זיתים בגת לגרגרן ולייבשן אפילו הם רום אמה אינן מוכשרין. נתנן בבית שילקו אע"פ שעתיד להעלותן לגג או שנתנן בגג שילקו אף ע"פ שעתיד לפתחם *ויפרים אותן הרי אלו מוכשרים. נתנן בבית עד שישמור את גגו או עד שיוליכם למקום אחר אינן מוכשרים שעדיין לא נגמרה מלאכתן: **טז** העוטן זיתיו ברשות ע"ה ונעל וחתם אינו חושש שמא יש לו מפתח אחר וחותם אחר. אע"פ שמצא חותם מקולקל ומפתח פתוח הרי אלו טהורין. וחותם שאמרו אפילו צרור או קיסם. היו שם חורין וסדקין אינו חושש שמא מכנים קנה ומסיטן. היו שם חלונות של ארבעה טפחים נידונות כפתחין: **יז** הדורך בטומאה ורצה לטהר כלי בית הבד והעקל מן המשקין הטמאין שנבלעו בהן כיצד יעשה. כלי של עץ ושל אבנים מדיח; ושל נסרים וכיוצא בהן מנגבן. ושל גמי מיישנן כל י"ב חדש או חולטן בחמין או במי זיתים. או מניחן תחת צינור שמימיו מקלחין או לתוך מעיין שמימיו רודפין שתים עשרה שעות. ואח"כ מטביל את הכלים שצריכין טבילה ומשתמש בהן בטהרה:

פרק שנים עשר

א כל דברי הכשר אוכלין דברי קבלה הן מפי השמועה למדו שזה שנאמר וכי יותן מים על זרע אחד המים ואחד שאר שבעה משקין. והוא שינתן עליהם ברצון בעלים ואחר שנעקרו מן הקרקע. שדבר ידוע הוא שאין לך זרע שלא בא עליו מים כשהוא מחובר לא נאמר וכי יותן מים אלא לאחר שנעקרו האוכלין ונתלשו המשקין:

[ב כ]ל משקה שנפל על האוכל בתחילה ברצון בעלים אע"פ [שאין]סופו ברצון או שהיה סופו ברצון ואין תחלתו ברצון [...]. נפל שלא ברצונו אינו מכשיר אפילו בלל הוא פירותיו [מפני]הסכנה או מפני הצורך והוא אין רצונו שיהיו בלולין [ה]לו לא הוכשרו. כיצד הטומן פירותיו במים מפני הגנבים או הנותן פירותיו לשבולת הנהר להביאן עמו אינן מוכשרים: [ג מש]קין שנתלשו מן הקרקע שלא ברצון אינן מכשירין. לפיכך אדם או כלים או פירות שנבללו במשקין ונתלשו שלא ברצון שנגעו אוכלין באותן משקין ברצון לא הוכשרו שהרי אותן שלא לרצון נתלשו *וכאילו הן עדיין בקרקע שאינן [מכשי]רין. היו המים שעל האדם ועל הכלים ועל הפירות [נתלשי]ן ברצון ונגעו בהן אוכלין ברצון הוכשרו. כיצד הכופה קערה על הכותל בשביל שתודח המים שבה מכשירין. ואם [...] בהן פירות הוכשרו מפני שהן תלושין בכלי לדעת. כפאה בשביל שלא ילקה הכותל המים שבה אינן כתלושין ולפיכך [...]ן בה אוכלין לא הוכשרו. נתכוון שיודח הכותל אם היה כותל בית הרי אלו מכשירין שהתלוש שחיברו לעניין הכשר [...]הוא כתלוש ונמצאו מים שעל כותל בית זה כמים שבכלים. ואם היה כותל מערה שאינו בנין אלא עצמה של קרקע המים [...]ה אינן כתלושין מן הקרקע: **ד** השוחה לשתות הרי המים העולים בשפמו ובפיו תלושין ברצונו. שדבר ידוע הוא [...]תה יעלה המים בפיו ובשפתיו והואיל ושתה ברצונו הרי אלו נתלשו ברצון. אבל המים העולים בחוטמו ובזקנו ובראשו [...]תלושין ברצון: **ה** הממלא את החבית המים העולים אחריה ובחבל שהוא מכונן על צוארה ובחבל שהוא לצורכה הרי הן

*[כתוב בהגהות מהר"י אבוהב ויפרים אותן ובמשנה עד שיפתחם ויעלהם כרי אלו ע"כ והיא גירסא שניה בתוספות י"ט אבל בגמרתנו ליתא]

השגת הראב"ד

*המניח זיתים בגת לגרגרם ולייבשם. א"א לייבשם שיבוש הוא דכל לאכילה אינו מוכשר ולייבשם אינם אלא לאכילה והוא מביא אותה על שלא גמר משקה:

השגת הראב"ד

*כל משקה שנפל על האוכל: א"א לא תימא שנפל על האוכל בתחילה ברצון אלא שהם רצה בו שהלכה לפום דבר תלוש אע"פ שנפל על האוכל שלא לרצון ואין בו רצון לא בתחילה ולא בסוף הרי הוא מכשיר:

השגת הראב"ד

*וכאילו הם עדיין בקרקע. א"א ואילו היו בקרקע ונתלשו משם לרצון וניחזו על האוכלין הלא הם מוכשרין וגם אלו כמו כן מוכשרים ודבר זה מפורש במסכת מכשירין:

כסף משנה

[י]ד הפוצע זיתים וכו'. שם. ומ"ש פצען לסופגן במלח וכו'. בפרק חבית עלה קמ"ט. ומ"ש וכן אם פצען וכו'. שם וכתנא קמא: [טו המנ]יח זיתים בגת וכו'. בפ"ט דטהרות המניח זיתים בגג לגרגרם אפילו הם רום אמה אינם מוכשרים ופירש שם רבינו לגרגרן לעשות מהם גרעינין כוונה לספייבם ואפילו היה גבהן אמה אחר נדע עתה [ש]ייבשו העליונות הנה התחתונות יובללו [א]חר שכוונתו הניגוב אינם מוכשרים [כ]תב הראב"ד א"א לייבשם שיבוש וכו'. [י]ומר דלייבשן היינו לאכילה ואה לא [ה]כתבו שכבר כתב לעיל שהמוסק זיתיו [ל]א הוכשרו ועוד שמשנה זו שנויה אצל [מו]סק זיתיו לשמן אם נגמרה מלאכתן ע"י [...]ינה או לאו. וטעם רבינו כמו שפירש [...]עלה אותם לגג למתקן בחמה לכפתן [...]לאוכלם אלא שרבינו שמשון גורס הרי [...]כרים ומפרש דניחא ליה שיזועו שם [...]ילא שפי ורבינו גורס אינם מוכשרים [...] נאמר דאשמעינן שאע"פ שמתוך [...]רוס אמה היה אפשר לומר דניחא [...]יפו קמ"ל דכיון שדעתו היה לייבשן [...]ין הכי: נתנן בבית שילקו וכו' עד [ש]עדיין לא נגמרה מלאכתן. שם: [טז העו]טן זיתיו וכו' עד כפתחין. תוספתא פרק י' דטהרות: [יז הדור]ך בטומאה וכו'. בסוף טהרות כלי [...]של בית הבד ושל גת והעקל בזמן [...]ען מנגבן והם טהורים בזמן שהן של [...]נן כל י"ב חודש או חולטן בחמין רבי [...]ר אם נותנן בשבלת הנהר דיו ובסוף [...] ע"ה.] בעו מיניה מרבי אבהו הני [...]כמאי מאי אמר להו רבי אבהו תניתוה [...] גיתיו ובית בדיו שמאים וביקש לעשותם [...] הדפים והעדשים והלולבין מדיחן [...] של נצרים ושל בצבון מנגבן של שיפה [...] מיישנן י"ב חדש וכו' רבי יוסי אומר [...] לטהרם מיד מגעילן ברותחים או [...]מי זיתים רבן שמעון בן גמליאל אומר [...]בי יוסי מניחן תחת צנור שמימיו [...] וכמה עונה ומפרש התם דעונה היינו [...] וכתב רש"י מדיחן במים ועל משנה [...]מוך שאין צריך אפר לגת מדפשיט [...]בי אבהו ולא אמרינן זו אינה משנה [...]נה דסגי לגת בהדחה ומתניתין קתני [...]ו שמע מינה קמו בה רבנן בתרא' ופשטו [...]כוותיה עכ"ל. ומשמע דרבי יוסי לא [...] את"ק אתא אלא לומר שאם רצה [...]מיד מגעילן וכו' ות"ק מודה ליה וכן [...]ר רבן שמעון ב"ג משום רבי יוסי לא פליג

אלא דרבי יוסי קמייתא אלא כל חד אמר חד מהני תלת תקוני וה"ה לאידך:

פי"ב א כל דברי הכשר אוכלים וכו' מפי השמועה למדו וכו' שאר שבעה משקין. בפרק שני דמכשירין: ומ"ש והוא שינתן עליהן ברצון הבעלים. הרמב"ם כתב בפרק השוחט עלה ל"א גבי פירות שנשרו לתוך אמת המים וכו' מכאן דקדקו התוספות דלא בעינן רצון הבעלים מדקאמר פי שידיו טמאות משמע אפילו אחר שאינו בעל הפירות ועוד דעיקרו מדכתיב וכי יותן מים וכו' והרמב"ם כתב והוא שינתן עליהם ברצון הבעלים עכ"ל. ולייחב לדעת רבינו י"ל דמשמע ליה דפשיטא דרצון בעלים בעינן דאין סברא דרצון אחרים יגרום טומאה לדבר שאינו שלהם והנך דמייתי הרשב"א לא מכרע. ומ"ש ואחר שנעקרו מהקרקע וכו'. בר"פ העור והרוטב (דף קי"ח). ומ"ש ונתלשו המשקין. זה נלמד מדתנן בפ"ד דמכשירין שגון שבמערה נדה מדיחתו והוא טהור העלתהו כל שהוא מן המים טמא פי' דאז הוכשרו וכתבו התוספות בפ"ב דחולין עלה ל"א ע"ב והא דאמרינן בפ"ק דפסחים דאיכא תרי קראי לענין הכשר חד בתלושין וחד במחוברים וצריכי היינו כשנפלו במחוברים דמתכשרי לאחר שהעלם וכבר כתב רש"י בפ"ק דחולין עלה י"ו דהי אתשבינהו לגשמים בירידתם לצורך שום דבר וכו':

ב כל משקה שנפל על האוכל וכו'. בריש מכשירין. נפל שלא ברצונו וכו' כיצד הטומן פירותיו וכו' או הנותן פירותיו וכו'. סוף פ"ק דמכשירין:

וכתב הראב"ד לא תימא שנפל על האוכל וכו' משיג על רבינו שאין נראה כן מדבריו פה ויש לומר שמ"מ הוא נלמד מדין כופה קערה על הכותל שיבא בפרק זה:

ג משקין שנתלשו וכו'. כתב הראב"ד ואילו היה בקרקע. ומ"ש ודבר זה מפורש במסכת מכשירין הוא מה שכתבתי בסמוך גבי שבמערה נדה מדיחתו וכו' ומכ"מ מ"ש ואילו היה בקרקע ונתלשו וכו' וגם אלו כמו כן מוכשרים אין הנדון דומה לראיה דה"ק כיון שנתלשו שלא לרצון הרי הם כאילו הם עדיין בקרקע ולא נתלשו וזה מבואר בדברי רבינו: כיצד הכופה קערה על הכותל וכו'. פ"ד דמכשירין. ומ"ש אם היה כותל בית וכו'. באוקימתא דר"ע פ"ק דחולין עלה י"ו:

ד השוחה לשתות. ריש פ"ד דמכשירין:

ה הממלא את החבית וכו'. שם:

מי

משנה למלך

א והוא שינתן עליהם ברצון בעלים. (*א"ה כתב מרן בשם הרשב"א דהוכיחו התוספות דגבי הכשר אוכלים לא בעינן רצון בעלים. ועיין במ"ש הרב המחבר לקמן פכ"ד מהלכות כלים דין ז'):

הן תלושין ברצון. והמים שבחבל היתר על צורכה אינן תלושין ברצון. נתנה תחת הצינור כל המים שעל גבה ובחבל אינן תלושין ברצון לפיכך אין מכשירין:

ו מי שירדו עליו גשמים אפילו היה אב הטומאה. המים שעליו אף ע"פ שירדו מצד העליון לתחתון טהורין *והוא שינתקם מעליו בכל כחו. אבל אם היו שותתין ויורדים בשעת פרישתם מתטמאין. ובזמן שהן טהורין אינן מכשירין שהרי אינן תלושין עליו לרצונו. *ואם ניער הרי אלו לרצון. עמד תחת הצינור להקר או לידוח הרי זה לרצון. ואם היה טמא המים שעליו טמאין:

ז חבית שהיתה מליאה פירות וירד הדלף לתוכה הרי זה יערה המים מעליהן ואינן מכשירין ואף ע"פ שרצונו שיהיו בתוכה עד שיערה המים מעליהן:

ח עריבה שירד הדלף לתוכה המים הניתזין והצפין מעליה אינן תלושין ברצון. נטלה לשפכה המים שבתוכה אינן ברצון. הניחה שירד הדלף לתוכה הניתזין והצפין שבתוכה אינן תלושין ברצון. ואם נטלה לשפכה הרי אלו מכשירין שכיון שלא שפכה *במקומה הרי תלשן ברצונו:

ט המטביל את כליו והמכבס את כסותו במערה המים העולין בידיו ברצון וברגליו אינן כתלושין ברצון:

י פירות שנפלו לתוך המים ופשט ידיו ונטלן לא הוכשרו. ואם חישב שיודחו ידיו הוכשרו במים שבידיו שהמים שבידיו ושעל הפי[רות] הרי הן כתלושין ברצון:

יא הנותן פירותיו לתוך המים ברצונו אם היו מים שבקרקעות אינן מוכשרין כל זמן שהן במים הו[צי]א[ן] הוכשרו במים שעליהן או שעל ידיו שהרי נתלשו ברצון. כיצד צנון או לפת שהוא בתוך המערה נדה מדיחתו שם והוא טו[הר] העלתהו כל שהוא מן המים נטמא במגעה:

יב קופה שהיא מליאה תורמוסין ונתונה לתוך המקוה מושיט ידו הטמא ונ[וטל] תורמוסין מתוכה והן טהורין מפני שלא הוכשרו שהרי מתוכה נטל ואין רצונו במים שעליהן. העלם מן המים הנוגעין בק[ופה] טמאין שהרי הוכשרו במים שבקופה שנתלשו ברצונו. ושאר כל התורמוסין שבתוך הקופה טהורין:

השגת הראב"ד

*והוא שינתק אותם מעליו: א"א שיבוש יש כאן וכך היא שנויה בתוספתא ומביא אותה בכריתות אע"פ שהמטן והמים נהלשין מצד העליון לתחתון הרי אלו טהורין שאינם נחשבין אלא לאחר שיצאו מכולן ואמר ר"י בניתזין בכל כחו ונראה הטעם שהם טהורים עד שיצאו מכולן לפי שהם בטלין על גבי גופו ואינם משקה עד שיצאו ממנו במחשבה:

*ואם ניער הרי אלו לרצון. א"א כמדומה אני שנשתבש בכל המשנה ולא הביא אותה כהוגן מפני גלגולו כי הניעור הזה שיצאו מכולן כמ"ש בתוספתא:

פרק שלשה עשר

א **הממלא** בקילון המים הנשארים בקילון הרי הן תלושין ברצון עד שלשה ימים *אבל אחר שלשה ימים אינן תלושין ברצון אלא אם נשאר שם משקה אינו מכשיר:

ב עצים שנפלו עליהן משקין ברצון וירדו עליהן גשמים שלא לרצון אם רבו הרי כולן שלא לרצון. הוציאן שירדו עליהן גשמים אע"פ שרבו הרי כולן לרצון. היו רגליו או רגלי בהמתו מלאות טיט ועבר בנהר ורחצו אם שמח הרי המים העולין עליהן תלו[שין] ברצון ואם לאו אינן ברצון:

ג המוריד את הגלגלים ואת כלי הבקר בשעת הקדים למים כדי שיסתמו הסדקין שבעץ [ה]מים העולין בהן תלושין ברצון:

ד המוריד את הבהמה לשתות המים העולין בפיה תלושין ברצון וברגליה אינן כתלו[שין] ברצון אלא אם חישב שיודחו רגליה. ובשעת החורף והדיש אף שברגליה תלושין ברצון. הורידה חרש שוטה וקטן אע"פ שר[צו] שיודחו רגליה המים העולין ברגליה אינן תלושין ברצון שיש להן מעשה ואין להן מחשבה:

ה הטובל במים הרי [כל] המים שעל בשרו תלושין ברצון אבל העובר במים כל המים שעל בשרו אינן תלושין ברצון:

ו מי שטבל בנהר והיה לו[ו]ה נהר אחר ועבר בו ביטלו השניים את הראשונים והרי המים שעליו אינן תלושין ברצון. וכן אם דחהו חבירו לשכרו או לי[]ו בהמתו בטלו המים הראשונים אבל אם דחהו דרך שחוק לא בטלו אלא הרי המים שעליו תלושין לרצון. טבל בנ[הר] ועלה וירדו עליו גשמים אם רבו עליו גשמים הרי בטלו מים הראשונים והרי כל המים שעליו אינן תלושין ברצ[ון]:

השגת הראב"ד

*אבל אחר שלשה ימים אינן תלושין. א"א וכיון שנחשבו לתלוש בתחילתן איך יצאו מידי מחשבה [illegible] אלא נראה שעל הטופח שעל הקילון אמרו עד שלשה ימים מכשיר שהוא חשוב משקה שיש בו ל[illegible] לאחר שלשה ימים אינו מכשיר סוף המשנה רע"א נגבו מיד טהורין לא נגבו אפילו עד שלשה טמאים תוספתא רע"א שנגבו וכו' וסתמן שלשה ימים ואין דעתי נוחה בכל זה:

כסף משנה

ו מי שירדו עליו גשמים וכו'. גם זה שם. ומ"ש אע"פ שירדו מצד העליון וכו'. בתוספתא פ"ק דמכשירין. ומ"ש והוא שינתקם מעליו וכו'. בפ"ג דכריתות עלה ט"ו ע"ב זב וטמא מת שהיו מהלכין בדרך וכו' אמר רב יוסף בניתזים בכל כוחן כלומר דאל"כ בשעת פרישתן נטמאו ועיין ברבינו שמשון ריש מכשירין. ומ"ש ובזמן שהם טהורין וכו' ואם ניער וכו' עד המים שעליו טמאים. פ"ד דמכשירין:

וכתב הראב"ד א"א שיבוש יש כאן כו':

וכתב עוד הראב"ד ואם ניער וכו' כמדומה אני שנשתבש וכו'. בשתי השגות אלו טעמו שהוא ז"ל מפרש שהניעור השנוי במשנה היינו מה ששנו בברייתא לאחר שיצאו מכלי ובזה הוא שאמרו שינתקם בכל כחו כדי שלא יטמא בשעת פרישתו ומה שאמרו בברייתא המים נתלשין מצד עליון תחתון הוא כשהם עדיין בבגד עצמו ולא ידק לומר בהם והוא שינתקם מעליו בכל כחו וי"ל שכך פירוש דברי רבינו אע"פ שירדו מצד העליון לתחתון טהורים בין בעודם בבגד בין לאחר שיצאו מהבגד והא דטהורים לאחר שיצאו מהבגד הוא שינתקם מעליו בכל כחו שאל"כ בשעת פרישתן נתטמאו ולענין הכשר בזמן שהם טהורים כלומר שהם על אדם טהור אינם מכשירים בין כשהם בבגד בין לאחר שיצאו מן הבגד מפני שאינם לרצון ואם ניער הרי זה בכי יותן משום דהוה ליה לרצון ובהשגה הראשונה כתוב לפי שהם ניטלין והוא ט"ס וצריך לכתוב במקומו לפי שהם בטלים. ובהשגה השנית כתוב שנשתבש כל המשנה וחסר בי"ת וכך צריך לכתוב בכל המשנה:

ז חבית שהיתה מלאה פירות וכו'. שם וכב"ה. ומ"ש ואע"פ שרצונו:

ח עריבה שירד הדלף וכו'. שם. ומ"ש נטלה לשפכה וכו'. שם וכב"ה. הניחה שירד הדלף לתוכה הניתזים והצפים וכו'. ג"ז שם וכב"ה. ומ"ש ואם נטלה ושפכה וכו'. שם:

ט המטביל את כליו וכו'. שם:

י פירות שנפלו וכו'. שם:

יא הנותן פירותיו לתוך המים וכו' כיצד צנון וכו'. גם זה שם:

יב קופה שהיא מלאה תורמוסין וכו'. גם זה שם:

פי"ג **א** הממלא בקילון וכו'. סוף פ"ד דמכשירין שם: וכתב הראב"ד שנחשבו וכו'. אילו לא היה קשה אלא זה שהוקשה להראב"ד הסבר לדחוק ולומר לדעת רבינו דמעיקרא אין בדעתו שיהיו כתלושין ברצון אלא הט[ופח] שישאר בו עד ג' ימים לפי שא"א למלאות ב[ו] אלא א"כ ישאר בו משקה ג' ימים ואם [אחר] ג' ימים ישאר בו משקה כיון שאינו תלוש ל[רצון] אינו מכשיר אבל אי קשיא לדעת רבינו קשיא דמשמע דס"ל דר"ע פליג את"ק ופסק כת"ק ובתוספתא פ"ב דמכשירין הממלא בקילון פירש ר"ע אם נגבו מיד טה[ורים] ואם לא נגבו אפילו מכאן עד שלשים טמאין שסתמן ג' ימים ע"כ הרי בהדיא מפרש ואפשר לומר שסובר רבינו שאם מזכיר בתוספתא סברת ת"ק והא"כ היה פירש ר"ע היינו אומרים שלפרש דברי אתא אבל מאחר שלא הוזכר בתוספתא דברי ר"ע יש לנו לומר דפירש ר"ע ליתא דפירוש הוא אלא הוי כמו אמר ולענין פי' דברי הראב"ד הביא דברי עקיבא במשנה ובתוספתא שתולה הדבר ולא נגבו דמשמע כפירושו שתלה הדבר נגבו והיינו אם יש בו לטפיח וכתב דעתו נוחה בכל זה משום דקשיא ליה באם נגבו נחזי אנן אם יש בו להטפיח לפירוש רבינו ניחא הא ומ"מ יש להעמיד הראב"ד כגון שהשליך פירות בקילון ולא אם היה בו להטפיח:

ב עצים שנפלו עליהם משקים וכו'. היו רגליו וכו' עד אין להם מח[שבה] הכל פ"ד דמכשירין שם:

ג המוריד את הגלגלים וכו' עד ואין [להם] מחשבה. ספ"ג דמכשירין:

ה הטובל במים וכו'. נלמד ממה בסמוך. ומ"ש מי שטבל [בנהר] וכו' וכן מי שדחהו חברו וכו'. רפ"ה דמכש[ירין]. טבל בנהר ועלה וכו'. תוספתא בפרק [ה'] דמכשירין:

[*"ק הכיא הלשון הסי"ט]

משנה למלך

פי"ג **ד** שיש להם מעשה כו'. עיין לעיל בפ"ג ולקמן רפי"ד ובפ"ב מהלכות כלים ופ"ה דין י"א ובפרק כ"ב דין י"א ובפ"א מהלכות פסה"מ יע"ש:

ז השט על פני המים הניתזין אינן תלושין ברצון. והמים העולין עליו תלושין ברצון. אם נתכוון להתיז על חבירו אף הניתזין תלושין ברצון: ח העושה צפור במים המים הניתזין ואת שבה אינם תלושין ברצון: ט המודד את הבור לידע עומקו מים העולין בידו ובדבר שמדד בו תלושין ברצון. ואם מדד רוחבו מים העולין בידיו או בדבר שמדד בו אינן תלושין ברצון. פשט ידו או רגלו לבור לידע אם יש בו מים הרי המים העולין בידו או ברגלו אינן תלושין ברצון. פשטן לידע כמה מים שם העולין בהן תלושין ברצון. זרק אבן לבור לידע אם יש בו מים מים הניתזין אינן ברצון ושעל האבן *אינן כתלושין: י החובט על השלח חוץ למים הנתזין ממנו תלושין ברצון שהרי רצונו שיצאו. חבט עליו והוא בתוך המים אינן תלושין ברצון: יא המים העולין בספינה ובעיקל ובמשוטות אינן תלושין ברצון. ובמצודות וברשתות ובמכמורות אינם תלושין ברצון. ואם ניער תלושין ברצון. *וכן המים שעל הקסיה [של] שלחנות ועל השפה של לבנים אינן ברצון ואם ניער הרי אלו ברצון: יב המוליך את הספינה לים הגדול לצרפה. המוציא מסמר לגשמים לצרפו. המניח את האוד בגשמים לעשותו [פחם]. הרי המים שעליהן תלושין ברצון. אבל המוציא את המסמר ואת האוד לגשמים לכבותן אין המים שעליהן תלושין ברצון: יג שלשל את המשולת לבור להעלות בה כלי או קיתון. שלשל את הכלכלה לבור כדי שתשב עליה (את) התרנגולת אין המים שעליה תלושין ברצון: יד הממחק את הכרישה להסיר המים שעליה. והסוחט שערו בכסותו המים היוצאין תלושין ברצון. והנשארין אינן תלושין ברצון מפני שרצונו שיצאו מכולן. וכרישה עצמה הוכשרה שבשעת פרישתה מכשירין. ואם ניתק המים מעליה בכל כחו לא הוכשרה: טו המרעיד את האילן להשיר ממנו אוכלין או להשיר טומאה המים

ניתזין ממנה אינן תלושין ברצון. הרעידו להשיר ממנו שקין היוצאין הרי הן תלושין. והנשארין בו אע"פ שנשרו מקום למקום אינן תלושין ברצון. מפני שהוא מתכוון יצאו מכולו. וכן אם נתזו על המחוברין *אינן תלושין רצון: טז *המרעיד את האילן ונפל על חבירו או סוכה פלה על חבירתה ותחתיהן זרעים וירקות מחוברים קרקע ונפלו המים על הפירות המחוברין שתחתיהן אותן מים שבזרעים ושבירקות אינן תלושין ברצון:

שמרים

השגת הראב"ד

*אינן כתלושין. א"א לשון המשנה ושעל האבן טהור' וכמדומה אני שעל הכשר הוא הכל:

*וכן המים שעל הקסיה של שולחנות ועל השפה. א"א פירש בעל הערוך קערות מענין הגונב את הקסיה ואין דעתי נוחה הימנו ובמסכת כלים פי"ז קסיה של זורי גרנות ושל הולכי דרכים ושל עושי פשתן טמאה אבל של צבעים ושל נפחים טהורה רבי יוסי אומר אף של גרוסות זה הכלל העשוי לקבלה טמאה מפני הזיעה טהור וכל אלה אין מראה פנים להיות קערה אבל נראה שהוא עור שהזורה בגורן חוגר על כל בגדיו שלא יתאבכו בהם הקיסים והקסמים והמוץ שבגורן והולכי דרכים מפני האבק ועושי פשתן בשביל הקסמים והרקתא וכל אלו עושין לקבלה שהם מקבלים הפסולת ומצלים הבגדים אבל של צבעים ושל נפחים שהם מזיעים תמיד והם מקנחים בהם הזיעה טהורה וכן קסייה של שולחנות והשפה של לבנים עור הוא שפורסין על שולחנות של בעלי מטבעות ועל הלבנים שלא יתלכלכו המים היורדין עליהן אינן לרצון ואם ניער ולא הקפיד על מה שיפלו ונפלו על פירות הרי הם בכי יותן וזה טעם הניער שהוא בכי יותן:

השגת הראב"ד

*אינן תלושין ברצון. א"א היה לו לומר שאין מקבלין הכשר במחובר מים אם הוכשרו במחובר לרצון ונתלשו ועדיין משקה טופח עליהם לרצון הרי הם מוכשרין. ובמרעיד את האילן ונפל על חבירו וסוכה נפלה על חבירתה ותחתיהן זרעים וירקות מחוברין פליגי בית שמאי ובית הלל ב"ש סברי כיון שמתכוין להפיל את האילן או את הסוכה ואין להם עוד צורך שישארו עליהם המשקין אי נמי מחשבת נפילת האילן והמשקין שעליו מחשבה אחת היא והרי הוא כמו שהרעיד להכשיר מהם המשקין על הזרעים שתחתיהן והרי הן בכי יותן וב"ה סברי אעפ"כ אינו כמרעיד להכשיר ממנו אוכלין שהרי אינו מתכוין אלא להפיל הסוכה עצמה והא דנקט זרעים וירקות מחוברים תחתיהם רבותא הוא לב"ש אע"פ שמחוברים בשעת הכשר אם נתלשו ומשקה טופח עליהם הרי הן בכי יותן א"נ אם נתלשו עם נפילת הסוכה והמשקין עליהן סברי ב"ש כתלושה והכשר כאן כאחת והרי הן מכשרין ואע"פ שנגבו מיד וב"ה סברי אינן מוכשרים והתוספתא שעל זו המשנה צריכה אומן:

כסף משנה

ז ח השט על פני המים וכו' עד אינם תלושים ברצון. משנה פ"ה דמכשירין:

ט המודד את הבור וכו'. שם וכר"ע מחבירו כ"ש דבר פלוגתיה הודה לו כדאיתא בתוספתא: פשט ידו וכו'. שם במשנה. כתב הראב"ד אינם כתלושים א"א לשון המשנה ושעל האבן טהורה וכמדומה לי שעל הכשר הוא הכל עכ"ל. ודבר פשוט הוא מפני שלשון טהורים אינו מורה על הכשר זה רבינו וכתב אינם כתלושין ועוד מפני שאבן כבור וקתני שאע"פ שהאבן נראה למעלה מן המים והחלק הנראה ממנו בלול אין דין מים אשר על החלק היוצא ממנו דין מים תלושין:

י החובט על השלח וכו'. שם וכת"ק:

יא המים העולים וכו' עד לצרפו. שם. וכתב הראב"ד וכן המים שעל הקסייה של שלחנות א"א פירש בערוך קערות ור"ש פירש שלחנות יש להם בגדים וכו' וכיוצא בזה פירש רבינו:

יב ומ"ש המניח את האוד בגשמים לעשותו פחם. כך הגירסא הנכונה והדין בתוספתא סוף פ"ב דמכשירין המניח אוד בגשמים לכבותו אינו בכי יותן ואם בשביל פחם בכי יותן ולשון המשנה בפ"ה דמכשירין המניח אוד בגשמים לכבותו הרי זה בכי יותן לתמוה על רבינו למה הניח המשנה ותפס התוספתא ואפשר לומר דמשמע לרבינו דלעשות גם הוא מכבה אלא שהמשנה לכבותו כנגד בשביל פחם הוי לכבותו בלבד בלי כוונת עשיית פחם והתוספתא באה לפרש דלכבותו דקתני מתניתין היינו כשהוא מכבה שלא לעשותו פחם אינו בכי יותן:

ומ"ש המוציא מסמר לגשמים לכבותו. מפורש בתוספתא שם וכן משמע במתניתין דקתני המוציא מסמר לגשמים לצרפו הרי זה יותן הא שלא לצרפו אינו בכי יותן:

יג שלשל את המצולת וכו' שלשל את הכלכלה. תוספתא סוף פ"ב דמכשירין:

יד הממחק את הכרישה וכו' והסוחט שערו וכו'. משנה פ"ק דמכשירין ממחק את הכרישה והסוחט שערו בכסותו יוסי אומר היוצאים בכי יותן ואת שבו אינן יותן מפני שהוא מתכוון שיצאו מכולו ופסק ו כרבי יוסי משום דאתי כב"ה דהתם גבי רעיד את האילן להשיר ממנו משקין:

ומ"ש וכרישה עצמה הוכשרה כו'. פ"ג דכריתות (דף ט"ו ע"ב):

טו המרעיד את האילן וכו'. פ"ק דמכשירין וכב"ה. ומ"ש וכן אם נתזו על חוברים וכו'. תוספתא פרק קמא דמכשירין עיד את האילן להשיר ממנו משקים ונפלו תלושים שבו ועל המחוברים שתחתיו ב"ש רים בכי יותן ובית הלל אומרים על התלושין כי יותן ועל המחוברים אינם בכי יותן:

טז המרעיד את האילן ונפל על חבירו וכו' ונפלו המים על הפירות חוברין שתחתיהן. כך היא הגירסא האמיתית ין משנה בפרק קמא דמכשירין המרעיד אילן על חבירו או סוכה ונפלה על חבירתה תיהם זרעים או ירקות המחוברים לקרקע שמאי אומרים בכי יותן וב"ה אומרים אינם בכי יותן וממה שכתב רבינו כאן נראה שהוא מפרש שמרעיד האילן להשיר ממנו מים ונפלו על אילן אחר ומשם נפלו על זרעים או ירקות שתחתיו אותם מים שנפלו על אותם זרעים או ירקות אם נגעו בהם פירות תלושין לא הוכשרו מפני שאותם מים אינם חשובים תלושין ברצון לפי שלא נתכוון שיפלו על אותם זרעים וירקות המחוברים לקרקע ואילו היו אותם זרעים וירקות תלושים אע"פ שלא נתכוון שיפלו עליהם כיון שנתכוון להשירם מהאילן ובסוף נפלו על התלושין הוה להו כתלושין ברצון זה נראה מדברי רבינו אבל קשיא לי מאי איריא נפלו על חבירו אפילו נפלו מהאילן עצמו על הזרעים והירקות המחוברים אינם בכי יותן ואם נגעו בהם פירות תלושים לא הוכשרו כמו שכתב בסמוך שאם ניתזו על המחוברים אינם תלושים ברצון ויש לומר דהתם כשלא נתכוון שיפלו על המחוברים היא וכדדייק ליפגה דניתזו והיינו דומיא דנפל על חבירו שלא נתכוון שיפלו על הזרעים והירקות המחוברים אבל אם נתכוון שיפלו על המחוברים הרי הן בכי יותן והשתא לשון רבינו הוי כלל ופרט דברישא תני שאם ניתזו על המחוברין אינם תלושים ברצון והדר מפרש כיצד המרעיד את האילן ונפל על חבירו וכו' ולפ"ז הא דקתני בתוספתא על המחוברים אינם בכי יותן במרעיד אילן ונפל על חבירו הוא ואע"פ שלא נתבאר כן בתוספתא יש לומר שסמכה על המשנה דקתני ונפל על חבירו ובפירוש המשנה פירש רבינו בע"א וז"ל אין ספק כי הירקות והזרעים טופחים במים וכו'. והרב רבי אברהם בן דוד כתב אינם תלושים ברצון א"א היה לו לומר שאינם מקבלים הכשר במחובר וכו'. נראה מדבריו שהוא סובר שמה שכתב רבינו שאם ניתזו על המחוברים אינם תלושים ברצון לענין הכשר המחוברים עצמם קאמר וכבר כתבתי שאין הדבר כן אלא לעניין פירות תלושים שנגעו באותם המים קאמר שלא הוכשרו: ומ"ש עוד הראב"ד ובמרעיד את האילן ונפל על חבירו וכו' לשיטתיה אזיל דלענין הכשר המחוברים עצמם היא שנויה והמעיין בדברי רבינו כאן יראה שאין דעתו כן אלא לענין פירות שנגעו באותם מים קאמר דאינם מכשירין אותם כמ"ש. ומ"ש הראב"ד ב"ש סברי כיון שמתכוון להפיל את האילן וכו' וב"ה סברי אעפ"כ וכו' שפתים ישק ומ"מ מ"ש רבותא הוא לב"ש דוחק הוא לומר דאשמעינן רבותא לב"ש דלית הלכתא כוותייהו. ומ"ש אם נתלשו ומשקה טופח עליהם הרי הם בכי יותן משמע דלבית הלל אינם בכי יותן וסתם מתניתין בפ"ד דמכשירין גבי פירות שנפלו לתוך אמת המים וגבי נגון שבמערה וגבי קופה שהיא מלאה תורמוסין שאע"פ שנפלו הפירות במים שבקרקע כשהוציא הפירות משם הו"ל כאילו נבללו במים תלושין ומינה נשמע דה"ה כשנפל מים על ירקות המחוברים ונתלשו ודוחק לומר דאתו הני סתמי דלא כב"ה ועוד דבפ"ק דשבת (דף י"ז) גבי בוצר לגת משמע שאם כשנתלשו שהיין משקה טופח עליהם מודו ב"ה דהוי בכי יותן: ומ"ש והתוספתא שעל משנה זו צריכה אומן כבר כתב בה רבינו שמשון שהיא משובשת ופירשה

יז שמרים של תרומה שנתן עליהן מים כבר ביארנו בתרומות שהראשון והשני אסור לזרים ושל הקדש בדק הבית אף השלישי אסור . ושל קדשי מזבח לעולם אסור. ושל מעשר שני הודאי ראשון בלבד אסור. כשם שאמרו לענין איסורן כך אמרו לענין הכשירן . כגון שנתמדו מאליהן והיתה בהמה שותה ראשון ראשון . שאם היה האדם הוא שמסיר המים הראשונים . אע"פ שמאליהן נפלו כיון שחשבן והקפיד עליהן מכשירין :

פרק ארבעה עשר

א פירות [א]שירד הדלף לתוכן ועירבן כדי שיתנגבו לא הוכשרו : **ב** המעלה פירותיו לגג מפני הכנימה וירד עליהן הטל לא הוכשר. ואם נתכוון שירד עליהן הטל הוכשרו . לפיכך אם העלום חרש שוטה וקטן אע"פ שחישבו שירד הטל עליהן לא הוכשרו שיש מעשה להן דין תורה ואין להן מחשבה אפילו מדברי סופרים. הפכו בהן קטנים על הגג הרי אלו מוכשרין שאם היתה מחשבה של קטן ניכרת מתוך מעשיו מחשבתו מועלת מדבריהן : **ג** המעלה את האגודות ואת הקציעות ואת השום לגג בשביל *שימתינו וירד עליהן הטל לא הוכשרו. ואין אומרין הואיל והכל יודעין שהטל יורד הרי זה ברצונו שהרי לא העלם אלא כדי שימתינו : **ד** המוליך חיטין לטחון וירדו עליהן גשמים אם שמח הוכשרו. היו זיתיו נתונין בגג וירדו עליהן גשמים אם שמח הוכשרו · החמרים שהיו עוברים בנהר ונפלו שקיהן במים והעלום אם שמח הוכשרו הפירות והמים שעל השקין הנם תלושין ברצון שהרי שמחו : **ה** שק שהוא מלא זרעונים ונתון על גבי הנהר או על פי הבור או על מעלות המערה ושאבו הוכשרו : **ו** חבית שהיא מלאה פירות שנתנה בתוך המשקין או מלאה משקין שנתנו בתוך הפירות ושאבו הוכשרו . באלו משקין אמרו במים וביין ובהומץ אבל שאר המשקין אין משאבין מן החרס כדי שיכשירו הפירות שבצידן : **ז** הרודה פת חמה ונתנה ע"פ חבית של יין אם היתה פת חיטין לא הוכשרה . ואם היתה של שעורים הוכשרה מפני שהשעורים שואבות. וכן אם היה היין טמא והיה פת חיטים טהורה ואם היתה שעורים נטמאה מפני ששאבה משקין טמאין : **ח** המרבץ את ביתו ונתן בו חטים וטננו. אם מחמת המים הוכשרו. ואם מחמת הסלע לא הוכשרו. המכבס את כסותו בעריבה ונתן בה חטים וטננו אם מחמת המים הוכשרו *ואם מחמת העריבה לא הוכשרו : **ט** הטומן פירות בחול כדי שירטיבו הוכשרו. הטומן בטיט הנגוב אם יש בו משקה טופח הוכשרו ואם לאו לא הוכשרו: **י** המרבץ את גורנו אינו חושש שמא יוכשרו חטיו אם טננו בו ואף ע"פ שהוא שמח : **יא** המלקט עשבים כשהטל יורד עליהן לחפות בהן החיטין לא הוכשרו ואם נתכוון לכך הוכשרו : **יב** המרבץ את ביתו במים טמאים ונתן בו שבולים וטננו אם יש עליהן משקה טופח

■ סמ"ג עשין רמ"ז : [א]ר"מ פירש שיעמדו זמן ארוך ולא יפסדו ור"ש פירש לשון להלוח כמו כמתוגנתא דפרק אלו עוברין :

כסף משנה

ושירשה ע"ש שנהגו ולפי מה שפירשתי דברי רבינו אין בהם שיבוש וכבר כתבתי זה בסמוך :

יז שמרים של תרומה וכו'. בפרק המוכר פירות עלה צ"ז תנו רבנן שמרים של תרומה וכו' אמר רבי יוחנן וכו' כדרך שאמרו לענין איסורן כך אמרו לענין הכשירן [ומאי נ"מ] אי דמיא אכשורי מכשרי אי דהמרא אכשורי מכשרי לא צריכא שתמדו נמי גשמים וכיון דשקיל ורמי להו במנא אחשבינהו [לא צריכא] בנתמד מאליו וכיון דנגיד קמא קמא אחשבינהו אמר רב פפא בפרה ששותה ראשון ראשון. ופירש"ב כך אמרו לענין הכשר דראשון ושני של תרומה חשיב יין לענין הכשר והראשון של מעשר השיב יין לענין הכשר . לא צריכא כלומר לא נפקא לן מינה אלא שתמדו להיא דתרומה ומעשר במי גשמים דצריכי מחשבה אבל אי חשבינן ליה יין מכשיר בלא מחשבה וכו' ופרכינן וכיון דשפכינהו האי גברא להני מי גשמים ממנא שנטפו למנא דשמרים אחשבינהו ומכשרי ומאי נפקא לן מינה ל"ש [מעשר] ל"ש תרומה לעולם מכשרי. שנתמד מאליו שנפלו הגשמים לתוך השמרים והילכך בתרומה דראשון ושני דהשיב יין לענין הכשר נמי מכשרי אבל שלישי דחשיב מים לגבי תרומה לענין הכשר נמי מי גשמים ולא מכשרי דלא הוה בהו מחשבה . ופרכינן והכתי מאי נ"מ והא כיון דנגיד מושך . קמא קמא ראשון ושני גלי דעתיה דניחא ליה שירדו גשמים לכאן לעולם אולי יקלטו טעם יין ושלישי לתרומה נמי מכשר ולא שנא יין ול"ש מים אכשורי מכשר ומה חילוק יש עדיין בהכשירן. בפרה ששותה ראשון והילכך בשלישי ליכא שום מחשבה ולא מכשר שלישי דתרומה ושני דמעשר . וכתב הרמב"ן זה שהקשו בגמרא כיון דקא נגיד קמא קמא אחשביה כלומר כיון שהוציא ראשון ושני גלי אדעתיה דניחא ליה שירדו גשמים פעם אחרת . וכתבו התוספות ונתמד שאליו נראה דהשתא איירי שפיר אפילו במים יפים שאינם מי גשמים דכיון שנתערבו בשמרים אינם ראויים להכשיר עכ"ל. וזה דעת רבינו שלא הזכיר מי גשמים .

פי"ד א פירות שירד הדלף לתוכן וכו'. פ"ה דמכשירין וכחכמים : **ב** המעלה פירותיו לגג וכו'. רפ"ו דמכשירין . ומ"ש שיש להם מעשה דין תורה וכו' עד שמחשבתו מועלת מדבריהם. בפרק קמא דחולין עלה י"ג :

ג המעלה את האגודות וכו'. בפרק בתרא דמכשירין ופירוש בשביל שימתינו שיעמדו זמן ארוך ולא יפסדו והוי לשון המתנה :

ד המוליך חיטים לטחון וכו' החמרים שהיו עוברים וכו'. שם פ"ג וכחכמים :

ה שק שהוא מלא וכו' עד הפירות שבצידן שם פירוש דניחא ליה שיתלחלחו הפירות כדי שיראו גסים :

ו הרודה פת חמה וכו'. שם וכרבי יוסי פירוש ומיירי בפת שנילוש במי פירות שאינם מכשירין שאל"כ הרי הוכשר משעת לישה . ומיירי בשלא רהו הפת עד אחר זמן ואינו ידוע אם היה עליו משקה טופח :

ח המרבץ את ביתו כו'. שם :

וכתב הראב"ד ואם מחמת העריבה לא הוכשר א"א נראה לי אם נהנה בעריבה וט' לשון המשנה ואם מחמת עצמן אינם בכי יוחנן ורבינו כתב אם מחמת העריבה :

ט ומ"ש הטומן בטיט הנגוב וכו'. שם הטומן בטיט הנגוב רבי שמעון אומר אם יש בו משקה טופח בכי יוחנן ומשמע לרבינו דליכא מאן דפליג עליה דר"ש דטעמא דמסתבר הוא

י המרבץ את גורנו וכו'. שם פירש הרא"ש דאין לחוש שמא טננו והוכשרו כי מרוב יובש הגורן המים נבלעים בקרקע ומדברי התוספתא נראה שאפילו היה משקה טופח עליהם כלומר מחמת עצם ההרס אינם בכי יוחנן וכן נראה מדברי רבינו והטעם משום דלא ניחא ליה לאינש שישארו מים בגורן לפי שהם מזיקים הילכך אע"פ שעכביו שמח בחטים שנטננו בו לא הוכשרו :

יב המרבץ את ביתו במים וכו'. תוספתא פ"ב :

השגת הראב"ד

*ואם מחמת העריבה לא הוכשרו . א"א נראה לי אם נתנן בעריבה מחמת הלחות שבה הוכשרו ואם נתנן שם בשביל העריבה שאין לו מקום לכנסן אלא בעריבה אע"פ שיודע שיטלנו ממנה אינן בכי יוחנן :

משנה למלך

פי"ד ב הפכו בהם קטנים על הגג וכו'. דע שרש"י והתוספות נחלקו בדין זה בפ"ק דחולין דלרש"י היכא דעשו מעשה דהפכו ואמרו בפירות שרוצים שירד הטל עליהם מקבלים טומאה מן התורה ואם הפכו ולא אמרו היינו מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו והוכשרו מדרבנן ואם אמרו ולא הפכו אינם בהכשר אפילו מדרבנן . ולדעתו אין הפרש בין מעשה למעשה אלא הכל תלוי באמירה . ולפי זה הא דכתב רבינו בריש פ"ב מהלכות כלים חקקום התינוקות למוד בהם את העפר הרי אלו מקבלים טומאה וכן הסיא דכתב בפ"ח מהלכות כלים דין י' לדברי רש"י אם חקק ולא אמר שחקקו למוד אינו מקבל טומאה כי אם מדרבנן ואם חקק ואמר מקבל טומאה מן התורה אמר ולא חקק אינו מקבל טומאה כלל וכן ההיא דריש פ"א מהלכות פס"ה שאפילו היתה עומדת בדרום ומשבה הקטן והביאה לצפון הרי פסולה לדעת רש"י אם אמר שהיטתו כשירה . והתוספות ס"ל דאמירה אינה מעלה ומורדת בדינים אלו כלל אלא הכל תלוי במעשה שאם הוא מעשה גמור כגון ההיא דחקק דפשיטא שאם חוקקים לצורך בית קבול הם מקבלים טומאה מן התורה אפילו בלא אמירה ואם המעשה אינו גמור כגון ההיא דהפכו בהם וכגון ההיא דהיתה בדרום ומשכה לצפון שאפשר לספק עדיין במחשבתם למה נתכוונו אין מחשבתם מחשבה מן התורה אפילו שאמרו בפה אבל מדרבנן לחומרא מחשבתם מחשבה אפילו שלא אמרו . ודעת רבינו נ"ל שהוא כדעת התוספות ומש"ה גבי חקק סתם וכתב מקבלים טומאה ולא כתב שהיא מדרבנן לפי שהוא מעשה גמור וגבי הפוך ביאר דבריו שהוא מדרבנן וכ"כ הרב ל"מ בפ"א מהלכות פס"ה שדעת רבינו הוא כדעת התוספות . ודע שאף שכתבנו דלרש"י אין חילוק בין מעשה למעשה היכא מעשה דגריע טובא אפילו מדרבנן לא חשיב כגון קטן המעלה פירותיו לגג כדי שירד עליהם הטל משום דהעלאה לא חשיב מעשה כלל דדלמא מפני הכנימה העלום ודין זה הוא מוכרח מן הסוגיא לדעת רש"י ומיהו אם העלה ואמר הקטן הוכשר לרש"י וז"ש רש"י העלו תנ"ו מפני הכנימה כלומר דאל"כ היכי קי... אע"פ שנתכוון אינו כפי יוחן והכוונה לרש"י הוי דבור ואע"ג דאמירה לחודיה לא מהני כלל והעלאה לחודה מהני כלל מ"מ בהצטרפות האמירה נעשית ההעלאה מעשה אלא שאני מסתפק היכא דהעלה ואמר אם הוכ... מן התורה שהרי היכא מעשה ואמירה או דילמא כיון שהעלאה לחודה לא חשיבא כלל לא מהני אמירה א... לעשותו כמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו וא"כ לא הוכשר כי אם מדרבנן . ומ"ש דלרש"י עלייה לחודה מהני כלל ושהוא מוכרח מן הסוגיא הוא משום דאי לא תימא הכי אמאי נקט רבי יוחנן לא שנו א... בלא הפך בהם ניפלוג וליתני בדידיה לא שנו אלא שהעלם מפני הכנימה אבל אם לא העלם מ... הכנימה כ"ו בכי יוחנן . וכ"ת מהכרח זה ניפשוט בעיין אם העלה ואמר אי מהני מן התורה דע"כ מ... מן התורה דאי לא מהני אלא מדרבנן אמאי לא נקט רבי יוחנן כה"ג דהיינו העלה ואמר הא ליכא דלנו... שהוא מדרבנן אלא שר"י רצה ללמדנו במעשה בלא אמירה ומ"מ קשה דמנ"ל לרש"י שהכוונה בהוג... במשנה היא אמירה עד שיצטרך לומר דהעלום תנ"ו הוא מפני הכנימה אימא שהכוונה היא מחשבה ד... שהעלום כדי שירד הטל אינו בכי יוחנן לפי שמחשבת קטן אינו מחשבה והעלאה לא השיב מעשה . ולפ... מה שנסתפקנו נ"ל דלא הוכשר אלא מדרבנן כיון דעלייה לחודא לא מהני כלל כשאמר הוא דרגא ומ... מדרבנן ובזה ניחא דלא פליגי התוספות ורש"י מן הקצה אל הקצה שהרי מדברי התוספות מוכח דעלי... אפילו פירש לא מהני אפילו מדרבנן שכן כתבו ואפילו פירש לא מהני כי הכיא דהעלוהו תנ"ו ו... שכתבו אבל כעלאת קטן סתם לא הוי בכי יוחנן לאו דוקא סתם אלא אפילו פירש אלא משום ד... לסיים ואפילו כעלאת גדול סתם שמא לא היתה מועלת נקטו נמי גבי קטן סתם וכ"ת ממה שה... כתוס' לרש"י מוכח דס"ל דלרש"י עלייה עם אמירה הוי מן התורה שהרי הקשו הא דקתני אפילו נתכו...

טופח הרי אלו טמאין ואם לאו טהורין: **יג** הנוער אגודה של ירק שהיו עליה משקין וירדו מצד העליון לצד התחתון לא הוכשר: **יד** המעלה שקין מלאין פירות מן הנהר ונתנן זה ע"ג זה הוכשר התחתון במים שירדו לו מן העליון שהרי ברצונו הניח זה על גבי זה: **טו** הנופח בעדשים לבודקן אם הן יפות והזיעו הוכשרו בהבל פיו מפני שהוא מתולדות המים. וכן האוכל שומשמין באצבע הוכשרו במשקה פיו ושעל אצבעו: **טז** נשך באוכל ונפל האוכל הרי המשקה שעל האוכל שלא לרצון. היה אוכל זיתים פצועים ותמרים רטובות וכל שהוא רוצה למוץ את גרעינתו ונפל מפיו הרי המשקה שעליו ברצון. היה אוכל זיתים נגובין ותמרים יבישות וכל שאינו רוצה למוץ את גרעינתו ונפל מפיו הרי המשקה שעליו שלא ברצון: **יז** עולשין שליקטן לבהמה והדיחן וחישב עליהן לאדם אחר כך כבר ביארנו שהן צריכים הכשר שני. ואם היה עליהן משקה טופח כשחישב עליהן לאדם הרי אלו מוכשרין:

פרק חמשה עשר

א מים שבכלים מתטמאין בין לרצון בין שלא לרצון ומטמאין אוכלים וכלים בין שנפל עליהן ברצון בין שלא נפל עליהן ברצון. אבל מים שבקרקעות כגון מי בורות שיחין ומערות ומי גבאים *שאין בהם ארבעים סאה אין מתטמאין אלא לרצון ואין מטמאין לא ברצון. כיצד מים שבקרקע שאין בהן ארבעים סאה בין שהיו אובין בין שאינן שאובין שנפל לתוכן המת או שהלך בהן הטמא רי אלו טהורין. אבל אם שתה מהן אדם טמא או שמילא בהן כלי טמא *או שנפלו לתוכן משקין טמאין ברצון הרי אלו טמאין אע"פ שהן בקרקע. שתה מהן הטהור אחר שנטמאו בקרקע או שמילא הן בכלי טהור נטמא השותה ונטמא הכלי שהרי ברצון שתה או ילא. נפל לתוכן ככר של תרומה הרי הוא טהור כשהיה שאין תטמאין אלא לרצון. לפיכך אם הדיח ידו והוציא הככר *נטמא הככר מים שבידיו שהרי הן ברצון: **ב** מי גבאים וכיוצא בהן ממים בקרקעות כגון מי בורות שיחין ומערות ומי תמצית שפסקו *ומקואות אין בהן ארבעים סאה שנטמאו וירדו להם גשמים ורבו מי שמים עליהם אע"פ שלא שטפו הרי הן טהורין לפיכך כל המים בקרקעות כגון מי גבאים וכיוצא בהן בשעת הגשמים הכל בחזקת הרה: **ג** פסקו הגשמים הקרובים לעיר או לדרך טמאין שהן בחזקת שתה מהן הטמא ושמלאו מהן בכלים טמאין. והרחוקים טהורים שיהלכו רוב האדם. הלכו הכל בחזקת טומאה שההולכים שיירות ממלאין ושותין מהן. *בד"א בגבא שאפשר לשתות ממנה בל בגבא שאי אפשר לשתות ממנה אלא בדוחק גדול ה"ז בחזקת הרה (שהן בחזקת טהורין) עד שימצא מקום פרסות רגלי אדם או פרסות רגלי בהמה גסה ניכרת בו אבל מצא פרסות רגלי בהמה דקה

השגת הראב"ד

*שאין בהם ארבעים סאה אין מטמאין. א"א הדרך הזאת שכתב רחוקה מכליותי וזרה אצלי מאד ואינה מן הסוד המופלא הצפון ליראים כי לא מצאתי קבלת טומאה ונתינת טומאה תלויה ברצון אבל הרצון זה המחשבה הושבן שלא יבטלו ברוב ומה שאמרו אם לא הדיח טהור כבר פירשו בתוספתא מפני שאין המים שבגבא מקבלין טומאה עד שיתלשו וכשתה הטמא וחזרו המים שנגעו בפיו לגבא אע"פ שהן טמאין רבו הטהורים שלא נתלשו על הטמאים שחזרו שם ובטלו אלא א"כ חייבינן (נ"א השבו) בתלוש לפיכך אם הדיח בהן את ידו או הככר שנפל הרי הם הוכשרו לטומאה כלומר נחשבו כתלוש ונטמאו משתיית הטמא וטמאו את הככר שהרי המחוברים עצמן חזרו להיות כתלושין לקבל טומאה שהרי נחשבו לתלוש ולפיכך נעורו הטמא לטמא את הככר והם לא הדיח טהור שהרי מבטלו ברוב לא נחשבו ומה שאמרו שאין מי סגבא מקבלין טומאה עד שיתלשו דוקא שיש בהן רביעים כדי להטביל מהן מחטין וצנורות ואע"פ שהם טהורין במחובר אבל אינן מטהרין מים טמאים בהשקה עד שיהיו שם ארבעים סאה מקוה שלם לפיכך הטמאים שנתערבו בהם שיתחשבו יחזרו לטומאתן זו היא הנכון אצלי:

*או שנפלו לתוכן משקין וכו'. א"א זהו תימה לדבריו כשהלך בהם הטמא אין רצון גדול מזה:

*נטמא הככר במים שבידו. א"א ולמים שבידו למה להו רצון והלא תלושין הן וכבר נטמאו ברצון:

* ומקואות שאין בהן ארבעים סאה שנטמאו. א"א אין במשנה שנטמאו שאע"פ שנפל לתוכן מת או שהלך בהם הטמא לא נטמאו לפי שלא נתלשו ומה שהם צריכים לשעת גשמים או לרבוי הגשמים עליהם מפני שיש בהם לחוש למי שפיכות או לשתייה טמאים ובשעת גשמים אין חוששין או משירבו אע"פ שלא ישטפו דהוו להו כמי תמצית שלא פסקו שהטמאים בטלים בהם לגמרי ואין להם עוד חיבור לא בשתיית טהור ולא בהדחת ידים כמו שמפורש במקואות ובתוספתא מפרש אפי' נפלו בו מים טמאים הרבייה מטמאות אותה וברבייה של ארבעים סאה מים כשרים מפני שהיא בהשקה:

*במה דברים אמורים בגבא שאפשר לשתות ממנו. א"א לישנא דתוספתא ולא יהיו מקום פרסות רגלים ניכרים בגבא אלא א"כ פרסות רגלים ניכרים:

כסף משנה

הנוער אגודה של ירק וכו' עד וזה על גבי זה. משנה פ"ק דמכשירין וכבית הלל: **טו** הנופח בעדשים וכו'. שם וכחכמים:

ז נשך באוכל ונפל האוכל הרי וכו'. בסוף פ"ג דטבול יום טהור שנגס מן האוכל ונפל על בגדיו ועל ככר של תרומה טהור ופירש שם רבינו לענין הכשר והם דבריו כאן:

יה אוכל זיתים פצועים וכו' עד שלא ברצון. שם:

עולשין שליקטן כו'. ברייתא פרק העור והרוטב (דף קכ"ח). ומ"ש ואם יתה עליהם משקה טופח וכו'. בתוספתא דטבול יום פ"ה:

פט"ו א מים שבכלים מתטמאין וכו' אבל מים שבקרקעות וכו'. זה למד רבינו ממה שיבא בסמוך:

תב הראב"ד הדרך הזאת שכתב רחוקה מכליותי וכו'. ומ"ש לא מצאתי קבלת ומאה וכו' אם כפי פירוש רבינו במשניות פ"ק דמקואות הוא נלמד מה צורך שנמצא כן מקום אחר: ומ"ש מה שאמרו אם לא הדיח הור כבר פירשנו בתוספתא וכו' מפני שראה מה ששנינו אם לא הדיח טהור א"ש לפירוש בינו נדחק לפרשו: ומ"ש רבינו אבל מים בקרקעות כגון מי בורות שיחין ומערות וכו'. 'ק דמקואות שש מעלות במקואות זו למעלה ו מי גבאים שתה טמא ושתה טהור טמא וכו' ד נפל לתוכן המת וכו' ושתה טהור טהור: "ש בין שהיו שאובים. כ"כ רבינו בפירוש המשנה בפרק הנזכר ולמד כן מדקתני מתניתין מי בורות:

תב הראב"ד או שנפלו לתוכם משקים א"א זהו תימה לדבריו כשהלך בהם הטמא אין ון גדול מזה עכ"ל וט"ס הוא שלא הוה ליה פוס אלא בהו שהלך בהם הטמא ויש לומר עם רבינו משום דדמי לעובר במים שנתבאר י"ג שהמים שעל בשרו אינם תלושים ברצון י שאין כוונתו אלא לעבור לצד אחר ולא ליבלל במים וה"נ דכוותה:

תב עוד הראב"ד נטמא הככר במים שבידיו א"א ולמים שבידו למה להו רצון וכו'. וי"ל שרבינו סובר דכיון שלא נטמא הככר כשנפל למים אם הטלה מן המים שלא לרצון לא היה מטמא:

ב מי גבאים וכיוצא בהן וכו' ומקואות שאין בהם מ' סאה שנטמאו וירדו להם גשמים ורבו מי גשמים עליהם. כך היא הנוסחא האמיתית בדברי רבינו ובספרים יש חסרון הניכר והדין הוא בפרק קמא דמקואות כב"ה. וכתב הראב"ד א"א אין במשנה שנטמאו וכו'. וי"ל דמדקתני פסקו הגשמים הקרובים לעיר ולדרך טמאים והרחוקים טהורים עד שיהלכו רוב בני אדם והיינו משום דחיישינן שמא שתה טמא או מילא בכלי טמא כדפירש רבינו משמע כי קתני בסמוך מאימתי היא טהרתו ממילא משמע דהיינו ממה שהששנו לו כששנינו הקרובים לעיר ולדרך טמאים ויפה כיון רבינו במה שכתב ונטמאו:

ג במה דברים אמורים בגבא שאפשר לשתות ממנה וכו'. בתוספתא בריש מקואות בד"א בגבא שאפשר לשתות ולא יהא מקום פרסות רגליו ניכרות אבל גבא שא"א לו לשתות עד שיהא מקום רגליו ניכרים אלא שם מקום פרסת רגלי אדם מקום פרסת רגלי בהמה גסה טמא מקום פרסת בהמה דקה טהור והטעם מבואר דמקום פרסת רגלי בהמה גסה איכא למיחש שאדם טמא רוכב על סוס או חמור בא לשם וירד ושתה מה שאין לחוש כן במקום פרסות בהמה דקה ופירוש רבינו בתוספתא זו נכון: והראב"ד כתב א"א לישנא דתוספתא ולא יהיו מקום פרסות רגלים ניכרים בגבא אא"כ מקום פרסות רגלים ניכרים עכ"ל שע' שבתוספתא אינו מוזכר חילוק בין אפשר לשתות מהגבא לא"א לשתות ממנו אלא בדוחק גדול ומנין לו לרבינו לחלק בכך וכבר כתבתי שדברי רבינו הם פירוש לדברי התוספתא וכבר אפשר שהיה דעת הרב רבי אברהם בן דוד לפרש התוספתא בגבא שאפשר לשתות ואין פרסות רגלים ניכרים היינו כגון שסביבותיו אבנים או סלעים שאין מקום פרסות רגלים ניכרים בהם וגבא שא"א לו לשתות עד שיהא מקום רגלים ניכרים בהם היינו שסביבותיו מקום חול או טיט העבה שמקום פרסות רגלים ניכרים בהם ושוב

משנה למלך

אינו בכי יותן והלא יש מעשה ודבור ועוד אפילו העלום ססם ליהוי בכי יותן לר"י כו' משמע קושית הראשונה אינה אליבא דר"י אלא אליבא דכ"ע דכיון דאיכא מעשה ודבור הוי בכי יותן מן יכה סא ליתא משום דזה הוא קודם דאסיקו אדעתייהו לומר דעלייס הוא מעשה גרוע ואש"ה כתבו ש"י עלייה ואמירה הוי מן התורה בכי יותן אבל לפי האמת שכתבו ומיהו שמא אותו מעשה גרוע כי היכי דמהני האי טעמא לעלייה ססם דלא ליהוי בכי יותן אפילו מדרבנן הכי נמי מהני לעלייס ירכה דלא ליהוי בכי יותן מן התורה וזה ברור. הכלל העולה דבג' דינים פליגי התוספות ורש"י ה הוא מעשה גמור בלא אמירה דלדעת התוספות הוא מן התורה ולרש"י מדרבנן והשני מעשה שאינו ואמירה דלדעת התוספות הוא מדרבנן ולרש"י מן התורה והשלישי מעשה גרוע ואמירה דלדעת

התוספות אינו בכי יותן אפילו מדרבנן ולרש"י הוי בכי יותן מדרבנן. וכתבו התוספות דאם כשהטל יורד מעלה אותם וכשהטל פוסק מוריד דהביא מעשה ולא נתבאר בדבריהם אי חשיב מעשה גמור או לא ורבינו לא הביא ירושלמי זה והפשר דמשרש נתפוס בשן בטל דהיינו הופך דקאמר רבי יוחנן וכמו שלידדו התוספות ואם פירוש תפוס בהן הוא כפי הפירוש השני שכתבו דהיינו כשהטל יורד כו' יש להכריח מכאן מה שכתבנו לעיל דעלייה להודאה לא חשיב מעשה כלל. ודע דהיכא דהעלום חש"ו בשעת הטל ולא הורידו כשפסק ספוקי מכפקא להו להתוספות אי חשיב מעשה או לא. ועיין במ"ש הר"ש בפרק ח' דטהרות מ"ו ודוק. ועיין במה שפירש"י פ"ד די"ט (דף ל"ד) אההיא דתינוקות שטמנו תאנים הביאו רבינו בפ"כ מהלכות מעבר דין כ"א יע"ש:

דקה הרי זה טהור שאפשר שירדה ושתת: **ד** חזקת טיט ונמומיות שבפתחי חנויות בר״ה בשעת הגשמים שהן טהורין. פסקו הגשמים הרי הן כמי שפיכות. ושבשווקין הולכין בהן אחר הרוב. גבא שנפל לתוכו יין או חלב או דבש הולכין בו אחר הרוב. נפל לתוכו שמן אע״פ שהקפיאהו הרי זה מתטמא ומטמא שלא ברצון לפי שאי אפשר לו לצאת ידי צחצחית: **ה** שמן ושאר המשקין חוץ מן המים הרי הן בקרקע כמות שהן בכלים דין אחד הוא: **ו** מי תמצית שלא פסקו אף ע״פ שאין בהן ארבעים סאה הואיל והן בקרקע והרי המים נמשכין ובאין להן אינן מקבלין טומאה. ואע״פ ששתה מהן הטמא ומילא מהן בכלי טמא או נתן לתוכן מים טמאים הרי הן טהורין לכל דבר: **ז** מי שהיה אוכל תרומה בידים טמאות כגון דבילה שלא הוכשרה והכנים ידו לתוך פיו ליטול צרור אם הפך נטמאת הדבילה ברירו שהרי נטמא ביד מפני שעקרו. ואם לא הפך טהורה שהמשקה שבפיו קודם שיהפכנו או ימוצצנו להוציאו דומה למים שלא נתלשו אלא הן עדיין בקרקע שאין מתטמאין ואין מטמאין אלא ברצון כמו שביארנו. וזה אין רצונו אלא ליטול הצרור. היה פונדיון לתוך פיו ופשט ידו ליטלו והדבילה בתוך פיו אם הניחו לצמאו הרי זה הרוק כעקור ונטמאת הדבילה מחמת משקה פיו שנטמא מחמת ידיו: **ח** *האשה שהיתה אוכלת אוכלין של תרומה שאינן מוכשרין והיתה גורפת את התנור הטמא והכה הקוץ ויצא ממנה דם ומצצה אצבעה מפני הדם או שנכוית ונתנה אצבעה בפיה נטמאת התרומה שבפיה. שהרי רצונה להוציא המשקה מפיה ולעוקרו במציצת אצבע:

פרק ששה עשר

א כל האגודות שבשווקים וכל הקמחים וכל הסלתות שבשווקים בחזקת מוכשרין. האגודות מפני שדרכן לזלף המים עלי[הן] תמיד והקמח והסלת לותתין אותו ואח״כ טוחנין אותו. וכן חטין שחולקין אותן ברחיים אחת לשתים ואחת לש[לש] כדי לעשות מהן מעשה קדירה כגון הריפות וכיוצא בהן הרי הן בחזקת מוכשרין בכל מקום בין של שוקין בין של בתי[ם] מפני שלותתין אותן להסיר קליפתן: **ב** כל אלו שהן בחזקת מוכשרין הרי הן בחזקת טומאה מפני שהכל ממשמשין בהן ו[אין] מוכשרין. ועל כולן נאמן עם הארץ לומר לא הוכשרו ואין צריך לומר שאר אוכלין שאין להן חזקה שע״ה נאמן לומר לא הוכש[רו]: **ג** כל הדגים בחזקת מוכשרין *ואין עם הארץ נאמן עליהן לומר לא הוכשרו לפיכך לעולם הדגים בחזקת טומאה. הדגים שצדן בחרם בין בכפוף בין במצודה אם לא ניער את המצודה עליהן לא הוכשרו. ואם ניער הוכשרו. ואין עם הארץ נאמן לו[מר] לא נערתי את המצודה עליהן והרי הן בחזקת טומאה עד שיתכוין לצודן בטהרה: **ד** *כל הציר בחזקת מוכשר *וציר טהור שנפל לתוכו מים כל שהם הרי הכל משקה ומכשיר ומתטמא טומאת משקין לפיכך חזקתו טמא. נפל לתוכו יין דבש וחלב הולכין אחר הרוב. וכן מי פירות שנתערבו בשאר המשקין *הולכין אחר הרוב. נתערבו במים כל שהן הרי הכל משקה ומתטמא טומאת משקין ומכשיר. וציר חגבים טמאים אינו מכשיר

כסף משנה

ושוב אין נוכך למה שחילק רבינו בין אפשר לשתות ממנו לא״א לשתות ממנו אלא בדוחק שלא הוזכר בתוספתא:

ד חזקת טיט וכו׳. תוספתא שם ופירש רבינו שמשון חזקת טיט כמו חקיקת טיט וכו׳ ורבינו גריס חזקת: גבא שנפל לתוכו וכו׳. גם זה שם ופירש רבינו שמשון שהקפהו שקפה השמן והסירו מעל גבי המים:

ה ומ״ש שמן ושאר המשקים וכו׳. נלמד מהדין שהזכיר בסמוך:

ו מי תמצית שלא פסקו וכו׳. משנה שם:

ז מי שהיה אוכל תרומה וכו׳. סוף פרק ח׳ דכלים *וכרבי יוסי:

ח האשה שהיתה אוכלת וכו׳. שם וכתב הראב״ד זו הנוסחא לא מצאתיה וכו׳ ואיני יודע למה שיבש הגירסא כיון שלפירוש רבינו גירסת הספרים נכונה ודעת רבינו דאף על גב דרישא דמתניתין דקתני האשה שנטף חלב מדדיה וכו׳ מיירי באשה טמאה ותנור טהור סיפא דקתני היתה גורפתו והכה הקוץ וכו׳ מיירי בתנור טמא והאשה טהורה אוכלת תרומה: ומ״ש רבינו שהרי רצונה להוציא המשקה מפיה וכו׳. זה הטעם צריך לנכוית ונתנה אצבעה לתוך פיה דאילו להכה הקוץ ויצא ממנה דם תיפוק ליה מפני הדם:

פט״ז א כל האגודות שבשווקים וכו׳ עד הרי הם בחזקת טומאה. פרק ו׳ דמכשירין:

ב ומ״ש עם הארץ נאמן לומר לא הוכשרו. ירושלמי פ״ב דדמאי:

ג ומ״ש כל הדגים בחזקת מוכשרין. שם וכל הדגים בחזקת טומאה וכתב רבינו מפני שהוא אוכל מוכשר במים והידים ממשמשים בו הטמא והטהור: הדגים בין שצדן בחרם וכו׳ עד לצודן בטהרה. תוספתא פ״ג דמכשירין:

ד כל הציר בחזקת מוכשרין. כתב הראב״ד לשון המשנה בפ״ו דמכשירין בחזקת טומאה והוא נכון יותר משלו עכ״ל וטעם רבינו שבינה לשמיענו טעם הטומאה שהוא מפני שהוא

*[תימה דהא בעירובין (דף נ״ט) גרסינן ר״י אומר אם היפך וכו׳ וא״כ לא היה לרבינו לפסוק כמותו דהא קי״ל בעירובין (דף מ״ו ע״ב) הלכה כר״י לגבי רבי יהודה וכ״ש לגבי רבי מאיר והתוי״ט הביא בפ״ג דכלים משנה ב׳ דברי מהרי״ק בתשובה קפ״ה דהנהו כללות דהלכה כמר לגבי מר לא אמרו על הדינין שבאלו נהוגים בדורנו]:

שהוא מוכשר על ידי שחזקתו שנותנים לתוכו מים וממילא משמע שהוא טמא וכמו ש[כתב] לקמן בסמוך לפיכך חזקתו טמא: ציר טהור שנפל לתוכו וכו׳. שם דברי ראב״י. וכ[תב] הראב״ד פירשו בפרק ג׳ דבכורות לפי שנחשדו עמי הארץ וכו׳. טעמו דבפרק ג׳ דבכור[ות] (דף כ״ג ע״ב) מייתי הא דאמר ראב״י ציר טהור שנפל לתוכו מים כל שהוא טמא ו[אמר] רב נחמן עלה זאת אומרת נחשדו עמי הא[רץ] לערב מחצה בציר ופריך עלה ולמה לי מ[חצה] אפילו בציר ממחצה נמי והכי משהו הו״ל ש[...] ופלגא לא בטיל ומפני הימא עד מחצה ואי בי[...] הימא טומאת ע״ה דרבנן וטומאת משקין ד[...] ברובא גזרו רבנן בפלגא ופלגא לא גזרו ופיר[ש] ציר טהור כגון שהשיקו במים שנפל לתוכו [...] כל שהן טמא כדמפרש נחשדו עמי הארץ ל[ערב] מים בצירן וכי נפיל ביה כל שהוא מצא את מינו ורבו מים על הציר וטמאים ול[...] דלית ליה טומאה שבטלה חוזרת וניעורת מ[...] לה שנפלו בה לאחר השקה מי ע״ה כל שהוא. למחצה קרוב למחצה עכ״ל. ולדבריו הסכ[ימו] התוספות ומדברי רבינו כאן לא משמע ד[...] טעמא משום דחזקה שהיו בו מים מקודם וע״י מים כל שהוא הוי רובא מים אלא אע״פ שיד[וע] שאין בו מים אחרים אלא אלו בלבד מכ[...] ומשיג עליו דהא דלא כרב נחמן והא ודאי ה[...] גדולה היא שיפסוק הוא הפך הגמרא ולי [...] דברי רבינו צריך לומר דודאי בציר כ[...] שחזקתו שהיה בו מים מיירי והשיקו ו[...] וכדברי רש״י והיינו טעמא דטמא משום ד[...] מים כל שהו ניעורו המים הראשונים וכל״כ [...] שקיצר ולא הזכיר הטעם כמנהגו בכמה מקו[מות] להשמיט טעם הדבר ואע״פ שבפירוש המ[שנה] כתב שאין שם מים אלא הני כל שהוא לא כ[...] כיון שהם היפך הגמרא ונעמיד דבריו בה[...] בענין שיסכימו לדברי הגמרא:

נפל לתוכו יין וכו׳. תוספתא סוף [...] דמכשירין ובספרי רבינו כתוב מים ו[...] הוא וכן מצאתי בספר מוגה: וכן פירות שנתערבו וכו׳ נתערבו במים וכו׳. כתב הראב״ד א״א אין זה לא במשנה בתוספתא וכו׳. ורבינו אפשר שהיתה גיר[סתו] בתוספתא סוף פ״ק דמכשירין הפוכה מגיר[סת] הראב״ד וגירסתנו היא שונה מי פירות [שנפלו] לתוכם מים הולכים אחר הרוב דברי [ר״מ] וחכמים אומרים אפילו נפלו לתוכם מים שהם טמאים ופסק כחכמים:

וציר חגבים טמאים וכו׳. בפ״ז דעדיות וב[פ״]י׳ דתרומות העיד רבי צדוק על [ציר] חגבים טמאים שהוא טהור וקאמר [...] בירושלמי

השגת הראב״ד

*האשה שהיתה אוכלת. א״א זו הנוסחא לא מצאתיה לא במשנה ולא בתוספתא אבל ראה זה מצאתי במשנה כלים סוף פ״ה האשה שנטף חלב מדדיה ונפל לתוך אויר התנור טמא שהמשקה מטמא לרצון ושלא לרצון היתה גורפתו והכה הקוץ ויצא ממנו דם או שנכוית ונתנה אצבעה לתוך פיה נטמאת. ונראה לי שראוי להיות נטמא וכל הפיסקא מדבר באשה טמאה והמשקה טמאה מטמא לרצון ושלא לרצון וכן בדם שיצא מאצבעה או הרוק שיצא מפיה על אצבעה טמא ומטמא אם הסטור כשתכניסנו לתנור:

השגת הראב״ד

*כל הציר בחזקת מוכשר. א״א לשון המשנה בחזקת טומאה וזהו נכון יותר משלו:

*וציר טהור שנפל לתוכו מים כל שהן. א״א פירשו בגמרא דבכורות לפי שנחשדו עמי [הארץ] להעריב בצירן מים עד מחצה ונמצא שהוא רוב מים טמאים:

*הולכין אחר הרוב נתערבו במים. א״א אין זה לא במשנה ולא בתוספתא אלא מי פירות שנפל [להן] מים כל שהן טמאים דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אחר הרוב ולא הלקו בין מים לשאר מ[שקין] ורבי מאיר הוא שהיה מחלק ואין הלכה כמותו (בתרומות ירושלמי) ומה שכתב על ציר חגבים ט[מאים] שאין מכשיר אבל מתטמא טומאת משקין בתרומות ירושלמי מצא זה ואני סבור שהוא לשון בעי[א] היא שנויה שם מאי טהור טהור מלהכשיר הא לטמא מטמא ולא עלתה בעיא ומאי זה טעם בין ציר הגבים טהור לטמא אלא מפני תערובת המים ונטמאים כיון דמאיכי לא גזרו [...]

* וכאן חזר בו רבינו מפירושו ששם כתב דגה שם ממין דגים היה מפורכם אלא בשם הזה ונראה דהיה גורס במשנה והן מפקירין אותה וכאן כתב ואין ע״ה נאמן עליהם וגורס מספידין אותה אי נמי [...] ודגים חדא מילתא היא ולאו אציר קאי אלא ארישא קאי דקתני כל הדגים):

מכשיר אבל מתטמא טומאת משקין: **ה** הלוקח ציר מע"ה משיקו במים וטהור שאם היה רוב הציר מים הרי המים מטהרין במקוה. ואם היה רובו מלח של דגים אינה מקבלת טומאה והמים שבה בטלו במיעוטן. בד"א לטבול בהן פת אבל לקדרה מצא מין את מינו וניעור. ונמצאו רוב המים טמאים. שהמיעוט שהיה בציר לא טהור במקוה: **ו** הפירות בכ"מ בחזקת טהרה. אפילו היה המוכר עכו"ם עד שידע שהוכשרו או שיהיו מדברים שחזקתן מוכשרין: **ז** האוג בכ"מ בחזקת טומאה וכן כל הקישואין והדלועין והתלויות בגמי על פתחי חנויות בחזקת מוכשרין וטמאין: **ח** כל הכתוב בתורה ובדברי קבלה מהלכות הטומאות והטהרות אינו אלא לענין מקדש וקדשיו ותרומות ומעשר שני בלבד. שהרי הזהיר את הטמאין מליכנס למקדש או לאכול קודש או תרומה ומעשר בטומאה אבל החולין אין בהן איסור כלל. אלא מותר לאכול חולין טמאין ולשתות משקין טמאים. הרי נאמר בתורה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל. מכלל שהחולין מותרין שאינו מדבר אלא בבשר קדשים. א"כ מפני מה נאמר הראשון שבחולין טמא והשני פסול לא שיהיה אסור באכילה אלא למנות ממנו לתרומה ולקדש שאם נגע שני של חולין בתרומה פסלה עשאה שלישי. וכן אם נגע באוכלין של קדש טימאן ועשאן שלישי כמו שביארנו. וכן האוכל אוכל שני של חולין אם נגע בתרומה פסלה: **ט** כשם שמותר לאכול חולין טמאים ולשתותן כך מותר לגרום טומאה לחולין שבא"י. ויש לו לטמא את החולין המתוקנין לכתחלה. וכן מותר לאדם ליגע בכל הטומאות ולהתטמא בהן. שהרי הזהיר הכתוב את בני אהרן ואת הנזיר מהתטמא במת מכלל שכל העם מותרין ושאף כהנים ונזירים מותרין להתטמא בשאר טומאות חוץ מטמא מת: **י** כל ישראל מוזהרין להיות טהורים בכל רגל מפני שהם נכונים ליכנס במקדש ולאכול קדשים. וזה שנאמר בתורה ובנבלתם לא תגעו ברגל בלבד ואם נטמא אינו לוקה אבל בשאר ימות השנה אינו מוזהר: **יא** הטמא והטהור יחדיו מפי השמועה למדו שהטמא והטהור אוכלין בקערה אחת *אבל לא יאכל הבעל עם אשתו בקערה כשתהיה נדה ולא ישתה עמה ולא תמזוג לו את הכוס כמו שביארנו. ולא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה שמא יבעול: **יב** אע"פ שמותר לאכול אוכלין טמאין ולשתות משקין טמאים חסידים הראשונים היו אוכלין חולין בטהרה ונזהרין מן הטומאות כולן כל ימיהם והן הנקראים פרושים ודבר זה קדושה יתירה היא ודרך חסידות שיהיה נבדל אדם ופורש משאר העם ולא יגע בהם ולא יאכל וישתה עמהם. שהפרישות מביאה לידי טהרת הגוף ממעשים הרעים. וטהרת הגוף מביאה לידי קדושת הנפש מן הדעות הרעות. וקדושת הנפש גורמת להדמות בשכינה. שנאמר והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני יי מקדשכם:

השגת הראב"ד

*אבל לא יאכל הבעל עם אשתו בקערה אחת. א"א אנו אומרים אפילו על שולחן אחד במפה אחת אסור:

כסף משנה

ירושלמי מאי טהור טהור מלהכשיר הא לטמא מטמא ורבינו מפרש לה ניחותא ולפרושי מתניתין אתא והראב"ד מפרש לה בלשון בעיא וקשה לי על פירוש זה היכן עלה בדעתו להסתפק בכך כיון דטהור סתמא קתני בכל גווני משמע ואפשר דמפני הם טמאים הוקשה לו היאך יהא צירן טהור ומפני כך נסתפק שמא מאי טהור טהור להכשיר אבל מטמא הוא או שמא טהור לגמרי קאמר משום דזיעה בעלמא הוא:

ומ"ש הראב"ד וא"כ לענין טומאה לאו משקה הוא וכו'. דמשמע דפשיטא ליה דהיינו שמא קשה דאם כן הרי עלהו בבעיא ירושלמי ונראה דלא כתב הראב"ד אלא לצד אחד מצדדי הבעיא:

ומשום הכי לא מכשיר ואם כן לענין טומאה נמי לאו *מטמא הוא שהרי אמרו בבכורות ציר לאו בר קבולי טומאה הוא ואפילו של דגים טהורים דזיעה בעלמא הוא:

*גי' הכ"מ משקה

ה הלוקח ציר מעם הארץ וכו'. פרק ג' דבכורות עלה כ"ב: ומ"ש בספרי רבינו ואם היה רובו מלח של דגים. בספר שיבת יד נמצא ואם היה רובו מליחה של דגים והיא גירסא נכונה:

ו הפירות בכ"מ וכו'. הכי משמע בתוספתא סוף מכשירין:

ז ומ"ש האוג בכל מקום וכו' וכן כל הקישואים והדילועים וכו'. שם:

ח כל הכתוב בתורה וכו'. בפרק ב' דחולין (דף ל"ד ע"ב) גבי הא דאמרינן ואי מרת נפסל גופו מלאכול ומי ספינן ליה מידי פסיל לגופיה כן כתב רש"י בפירוש ראשון וכן דעת התוספות:

ט כשם שמותר לאכול וכו' כך מותר לגרום טומאה וכו'. בפ"ד דע"ז עלה נ"ה דאשונה היו אומרים אין בוצרין עם העכו"ם גת שאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י וכו' חזרו לומר וכו' בוצרין עם העכו"ם בגת שמותר לגרום טומאה לחולין שבא"י. ומ"ש ויש לו לטמא את החולין המתוקנין. כלומר הא דאמרי' דלגרום דוקא מותר אבל לטמא אותם להדיא לא הני מילי כשאינם מתוקנים עדיין ומשום תרומה שבהם אבל אם הם מתוקנים להדיא נמי מותר לטמאם. וצ"ע דבפ"ק דנדה עלה ו' אמרינן איפכא עיין שם ובסוף פרק הניזקין (דף ס"ב) ובפירש"י פרק כשם (דף נ' ע"ב) בד"ה מאי לאו: וכן מותר לאדם ליגע בכל הטומאות וכו'. פ"ק דר"ה (דף י"ו ע"ב) ובת"כ: ומ"ש ואף כהנים ונזירים מותרים להטמא בשאר טומאות וכו'. זה פשוט שלא הוזהרו בתורה אלא מטומאת מת:

י כל ישראל מוזהרים וכו'. בפ"ק דר"ה (דף ט"ז:): ומ"ש ואם נטמא אינו לוקה. בת"כ ובנבלתם לא תגעו ברגל וקתני עלה אחרים אומרים יכול אם נגע בנבילה ילקה ת"ל ולאלה תטמאו הוי אומר רשות ומשמע לרבינו דלתנא קמא נמי אינו לוקה ברגל:

יא הטמא והטהור יחדיו מפי השמועה למדו וכו'. בספרי. ומה שכתב אבל לא יאכל הבעל עם אשתו וכו'. משנה בפרק קמא דשבת (דף י"א) לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה: וכתב הראב"ד אנו אומרים אפילו על שלחן אחד במפה אחת אסור. ואין זו השגה על רבינו שהוא מפרש דמאי דתנן לא יאכל הזב עם הזבה היינו בקערה אחת ועל שלחן אחד במפה אחת הותרא בעלמא הוא לענין איסור למאן דסבר הכי:

יב אע"פ שמותר לאכול וכו' חסידים הראשונים היו אוכלים חולין בטהרה וכו'. משנה בסוף פ"ב דחגיגה (דף י"ח ע"ב). ומה שכתב שהפרישות מביאה לידי טהרת הגוף וכו'. בפ"ק דע"ז (דף כ' ע"ב) ונוסחת רבינו כדאיתא בירושלמי פרק ג' דשקלים:

סליקו הלכות טומאת אוכלין

בריך רחמנא דסייען

משנה למלך

[פט"ז] **ח כל** הכתוב בתורה כו'. עיין במה שכתבו התוספות פרק קמא דחולין (דף ב') ד"ה טמא ובמה שכתבו פרק ג' דכריתות (דף י"ג) ד"ה התירו:

ט ויש לו לטמא את החולין כו'. כתב מרן ז"ל עיין דבפ"ק דנדה כו'. ועיין במ"ש הרב בעל סיו"ט סוף פ"ב דשביעית שהאריך לבאר דברי רבינו. ועיין בתוספות פ"ק דחולין (דף ב') ד"ה טמא בבשר לכ"ע מותר לגרום טומאה ועיין במ"ש רבינו בפ"ז מהלכות בכורים דין י"ב ובמה שכתב מרן שם ועיין במ"ש מרן ריש פ"י מהלכות מטמאי משכב ומושב:

י כל ישראל מוזהרים להיות טהורים בכל רגל כו'. כתבו התוספות בריש פ"ק דחולין עלה ב' ד"ה טמא דאסור לטמא גופו באוכלין טמאין כדדרשינן והתקדשתם והייתם קדושים אזהרה לבני ישראל שיאכלו חוליהן בטהרה ע"כ. אך ראיתי לתוספות בפרק ג' דכריתות עלה י"ג ד"ה התירו שהקשו וא"ת אפילו בלא סכנה נמי והכריחו הדבר מהא דתנן בפ"ב דטהרות והשלישי נאכל בנזיד הדמע ולכאורה נראה שהכרח הוא מדקתני השלישי נאכל בנזיד כלומר דליכא ג' בחולין אם איתא דאסור לטמא גופו ליתני השלישי מותר לאוכלו וממילא שמעינן דליכא טומאה בשלישי שבחולין ועוד הכריחו מסוגיא דחולין שכתבנו שהקשו בגמרא טמא בחולין מאי למימרא ופשיטא שחולין טמאין כלומר ואם איתא שאסור לטמא גופו פשיטא דשמעינן דיכול לשחוט טמא בחולין ולא חיישינן דילמא יגע בבשר ויטמא החולין ויאכלם ונמצא מטמא גופו אלא ודאי דליכא איסור לטמא גופו והנה מלבד שהכרח זה אין בו כדאי משום דאף דנימא דאסור לטמא גופו מ"מ אפשר דליכא איסור לטמא אוכלי חולין וא"כ שפיר הקשו בגמרא טמא בחולין מאי למימרא והלא מותר הוא לטמא חולין ויאכלם בימי טומאתו או ימכרם לטמא וכי תימא דס"ל דאסור לטמא בשר חולין הא ליתא דא"כ מה הקשו מאי למימרא וכמבואר זאת ועוד שדברי התוספות הם סותרים זה לזה. שוב ראיתי שדין זה הוא מחלוקת קדום בין הראשונים ודעת רש"י בפ"ב דחולין עלה ל"ס הוא דאסור לטמא גופו ומדרבנן מיהא איכא איסורא אך התוספות שם חלקו עליו וכתבו דליכא איסור כלל לטמא גופו וכן הוא דעת הר"ש פרק ב' דטהרות וכן כתב בסוף מסכת מקואות וכן כתב רבינו סוף ה' טומאת אוכלין דין ח' יע"ש ורש"י עצמו בפרק בתרא דיומא עלה פ"א מדבריו שם מוכח דס"ל דקרא לא אתא אלא לומר דאם אכל אוכלין טמאים דנטמא גופו אבל לכ"ע אזהרה שלא יטמא גופו ליכא ולפי זה כי משני נמי מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא לא קאי אלא לענין שאם אכל אוכלין טמאין שנטמא גופו אבל שיהא אסור לטמא גופו לא ואפילו איסורא דרבנן ליכא. ודע שאף שכתבנו דליכא איסור כלל במי שמטמא את עצמו ואפילו הכהנים לא הוזהרו כי אם ממגע מת מ"מ ברגל איכא איסורא לטמא את עצמו כדאמרינן בפ"ק דר"ה עלה י"ו אמר רבי יצחק חייב אדם לטהר את עצמו ברגל שנאמר ובנבלתם לא תגעו תניא נמי הכי ובנבלתם לא תגעו יכול יהיו ישראל מוזהרין על מגע נבילה כו' אלא מה ת"ל ובנבלתם לא תגעו ברגל ע"כ. אלא שיש להסתפק אם הוא איסור תורה או אינו אלא כי אם מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ומדברי רבינו שכתב כל ישראל מוזהרין להיות טהורין בכל רגל מפני שהם נכונים ליכנס במקדש ולאכול קדשים וזה שנאמר בתורה ובנבלתם לא תגעו ברגל בלבד ואם נטמא אינו לוקה אבל בשאר ימות השנה אינו מוזהר ע"כ מפשטן של דברים הללו נראה דס"ל דאיכא איסור תורה במי שמטמא את עצמו ברגל אלא שאינו לוקה ואין זה מן התימה אי ס"ל דאיכא איסור תורה למה אינו לוקה שהרי מצינו לו דומה לזה בפרק י"א מהלכות טומאת צרעת דין ז' גבי צפור המשתלחת שהוא דין תורה לכ"ע וכמו שהכריח הרמב"ן במנין ל"ת שלו ואפילו הכי נראה מדברי רבינו דאינו לוקה מדלא כתבו שם וכן בהלכות סנהדרין כשמנה הלוקין לא מנה אותו שמעת מינה דאינו לוקה ואף שאיסורו דבר תורה והטעם נראה אצלי דכיון דפשטא דקרא לא איירי בהכי אף דמשמע יתורא דרשינן איזו דרשא אף שהיא דבר תורה אינו לוקה עליה דומיא דהכנה מבשר בחלב דאף דאיכא הך לאו תבשל לאיסור הנאה אינו לוקה על ההנאה וכמבואר (א"ס עיין בדברי המחבר פ"כ מהלכות יסודי התורה) וראיתי למרן שכתב ומ"ש ואם נטמא אינו לוקה בת"כ ובנבלתם לא תגעו ברגל וקתני עלה אחרים אומרים

יכול אם נגע בנבילה ילקה ת"ל ולאלה תטמאו הרי אומר רשות ומשמע לרבינו דלת"ק נמי אינו לוקה ברגל ע"כ. ולא ידעתי איך נלמד מדברי אחרים דלת"ק אינו לוקה ובכוונת הת"כ נראה דאחרים חולקים עם ת"ק דלת"ק אתא ובנבלתם לא תגעו לרגל ולאחרים אין חילוק בין רגל לשאר ימות השנה ומאי דכתיב ובנבלתם לא תגעו איצטריך משום דכתיב ולאלה תטמאו סד"א חובה קמ"ל קרא ובנבלתם לא תגעו ומשכחת שני פסוקים הללו אנו לומדים שהוא רשות וכל זה הוא מבואר למי שיעיין היטב בדברי ת"כ. שוב ראיתי להרמב"ן בפירוש התורה בפרשת שמיני עלה דקרא דובנבלתם לא תגעו שכתב דמה שאמרו חייב אדם לטהר עצמו ברגל הוא מצוה מד"ס ואין בזה מן התורה עשה או לא תעשה כו' ועיין עוד שם בכל מה שכתב שדבריו צריכין ישוב יע"ש. ודע שרש"י הביא דרשה זו דובנבלתם לא תגעו דמיירי ברגל בפרשת ראה ולא ידעתי למה לא הביאה בפרשת שמיני וכמו שהיא שנויה בת"כ. וראיתי להרא"ם שהקשה עלה דדרשא זו דאמרינן דמאי דכתיב ובנבלתם לא תגעו דמיירי ברגל מהא דתנן בפרק הומר בקודש הפותח את חביתו והמתחיל בעיסתו על גב הרגל רבי יהודה אומר יגמור והחכמים אומרים לא יגמור וכו' אלמא ברגל מקילין בהן ובשאר ימות השנה מחמירין בהן ואילו גבי מגע נבילה החמיר הכתוב ברגל והיקל בשאר ימות השנה ע"כ. ולא הבינותי דבריו כלל שאם עיקר קושיית הרב הוא שמצינו במקום שהותרה טומאה ברגל ואילו גבי מגע נבילה ראינו בהפך מה לו להביא מחלוקת זו דרבי יהודה וחכמים היה לו להביא עיקר הדין דתנן בפרק הומר בקודש ובשעת הרגל אף על התרומה ואמרינן בגמרא מנא הני מילי אמר רבי יהושע בן לוי דאמר קרא ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים הכתוב עשאן כולם חברים אלמא דמקילינן ברגל יותר משאר ימות השנה ואולי דעת הרב הוא דאי מהתם הוה אמינא דלא משום קולא הוא שהתירו טומאת עם הארץ ברגל אלא לפי שהכל מטהרים עצמן ועולין לרגל ואף שבשאר ימות השנה אינם מקפידים על הטומאות ברגל מקפידים ומטהרין עצמן דומיא דהכיא דכתב רבינו סוף מהלכות פרה דהכל נאמנין על טהרת החטאת ואפילו עמי הארץ מפני החומרא וא"כ אין לנו להו מכאן שהקלו ברגל בטומאה יותר משאר ימות השנה אך מאותה משנה שהביא הרב דקתני וחכמים הוא לא יגמור מוכיח מינה דע"כ טעמא הוא לפי שהותרה טומאת ע"ה ברגל ומש"ה אמרו הכמים יגמור לאחר הרגל שאם היה הטעם לפי שהכל מטהרים עצמן ברגל אין חילוק בין רגל לאחר וכן נראה שהיא כוונת הרב ממה שהאריך להביא דברי רש"י שבפירוש המשנה אלא שאני תמיה לפי שנמצאו דברי רבינו סותרים זה לזה שהרי בפי"א מהלכות משכב ומושב דין ט' כתב טומאת עמי ה[ארץ] ברגל כטהרה היא חשובה כו' מפני שהכל מטהרין עצמן ועולין לרגל כו' ואח"כ כתב הפותח הג[ת] ברגל כו' הרי שאר ההבית ושאר העיסה בחזקת טומאה שהרי נגעו בו עמי הארץ כו' הרי דס"ל [ד]השטעם הוא לפי שהכל מטהרין עצמן ברגל אפ"ה לאחר הרגל לא יגמור ונראה אולי בדעת רבינו שעיקר הטעם הוא לפי שהחכמים לא רצו לגזור טומאה על ע"ה ברגל משום שהכל מקבלין בירוש[לים] ואם היינו גוזרים עליהם טומאה הוה אתו לאינצויי והיה כל אחד ואחד מושב במה לעצמו ומאלו [מ]להיתר זה לפי שהכל מטהרין עצמן ברגל אבל לאחר הרגל שבטל עיקר הטעם הזה הדבר לעיקרו [ו]זה אין מקום כלל לקושיית הרב ואף אם היינו אומרים שאין הטעם כי אם משום דלא גזרו טומאה [ב]לא מצאתי מקום לקושיית הרב דמה ענין טומאת עם הארץ שהיא גזירה דרבנן דאמרינן דברגל לא [גזרו] לפי שכל ישראל היו באים שם ואיכא למיחש למחלוקת לטומאת מגע נבילה שהיא מן התורה דאמ[ר] דכיון דברגל הכל צריכין לעלות ולראות ולאכול שלמי שמחה ושלמי חגיגה דאמרינן דצריכין ליזהר [שלא] יגעו בנבילה או בטומאה אחרת ברגל סוף דבר דברי הרב נעלמו ממני:

סליקו להו הלכות טומאת אוכלין

הלכות כלים

ענין אלו ההלכות לידע כלים שמקבלין טומאה מכל אלו הטומאות וכלים שאינן מתטמאין וכיצד מתטמאין ומטמאין:

וביאור ענין זה בפרקים אלו:

פרק ראשון

כסף משנה

פ"א א שבעה מיני כלים הם וכו': ב ומה שכתב מפי השמועה למדו שזה שנאמר בתורה וכל מעשה עזים וכו'. בסוף פ"ק דחולין (דף כ"ה ע"ב) מה ת"ל וכל מעשה עזים תשמעאלו להביא דבר הבא מן העזים מן הקרניים ומן הטלפיים שאר בהמה וחיה מנין תלמוד לומר וכל מעשה עזים א"כ מה ת[למוד] לומר עזים פרט לעופות. ומה שכתב חוץ מכל העשויים מכנף העזניה בלבד וביצת הנעמ[ית] המצופה. בפט"ז דכלים:

ג כלים העשויים מעצמות חיה שבים ו[כו'] עד הכל מקבל טומאה. שם:

א שבעה מיני כלים הן שמקבלין טומאה מן התורה ואלו הן. הבגדים. והשקין. וכלי עור. וכלי עצם. וכלי מתכות. וכלי עץ. וכלי חרש. הרי הוא אומר מכל כלי עץ או בגד או עור או שק. ובכלי מתכות נאמר אך את הזהב ואת הכסף. ובכלי חרש נאמר וכלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא ואותו תשברו: ב מפי השמוע[ה] למדו שזה שנאמר בתורה וכל מעשה עזים לרבות כלים העשויין מן הקרניים ומן הטלפיים ומן העצמות של עזים והוא הד[ין] לשאר מיני בהמה וחיה. אבל כלים העשויין מעצמות העוף אינן מקבלין טומאה חוץ מכלים העשויין מכנף העזניה בלב[ד] וביצת הנעמית המצופה הואיל והן דומין לעצם מקבלין טומאה ככלי עצם. וקרוב בעיני שטומאתן מדברי סופרים: ג כלי[ם] העשויין מעצמות חיה שבים טהור ואינו מקבל טומאה מן הטומאות ולא טומאת מדרס. א[ף] האורג בגד מצמר הגדל בים אינו מקבל טומאה שנאמר או בגד או עור מפי השמועה למדו מה בגד מן הגדל בארץ אף ע[ור] מן הגדל בארץ. חיבר מן הגדל בים עם הגדל בארץ אפילו חוט או משיחה אם חיברו חיבור שד שמשים את שניו[הם] כאילו

משנה למלך

פ"א ב וביצת הנעמית המצופה כו'. כתב מהר"י דהמצופה קאי אף לכנף העזניה. תי"ט:

ג כל שבים טהור כו'. בפירוש המשנה פסק רבינו כר"ע דקאמר חוץ מכלב המים מפני שהוא בורח ליבשה וכן פסק גם הרע"ב. ומדכתם כאן נראה דפסק דלא כר"ע וצ"ע. ועיין תוי"ט פ"י דכלים משנה ה' שעמד בכל זה. ולי נראה שרבינו סמך עלה דמתני' פי"ז דכלים משנה י"ד דקתני וכחמישי אין בהם טומאה חוץ מכנף העזניה כו' ולא קאמר נמי חוץ מכלב המים וסו"ל מחלוקת ואח"כ סתם דהלכה כסתם ועיין בתיו"ט שם:

ומ"ש רבינו חיבר מן הגדל בים עם הגדל בארץ וכו'. תנאי זה שהתנה רבינו הוא שנוי בת"כ בפרשת שמיני דקתני או בגד לרבות את הדומה לו מן הגדל בארץ כל שהוא אפילו חוט אפי' משיחה ובלבד שיחברנו לו כדרך חיבורו לטומאה ונראה דהיינו מאי דתנן במסכת כלים מי"ג כל שבים טהור כו' אפי' חוט אפילו משיחה דבר שהוא מקבל טומאה טמא ע"כ (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לקמן פכ"ג מהלכות אלו דין ד') והכוונה היא שאם חיבור זה הוא דבר המקבל טומאה במקום אחר ע"י הטומאות חבורו היכא דכניסם סם מן הגדל בארץ הכא נמי הוי חיבור והכל מקבל טומאה כן אמת שדברי רבינו בפי' המשנה לא יכולתי להולמם שכתב אמרו בכאן דבר שהוא מקבל טומאה טמא ירצה בו שאשר חיבר בו מן הגדל בארץ הוא אשר יטמא ע"כ וכנ"ל להגיה בדבריו וכך הוא המשך הלשון וזהו ענין אומרו בכאן כו' הגדל בארץ יטמא אם הוא חיבור לטומאה ולפי גירסא זו דבריו הם על הכוונה שכתבתי ודברי רבינו סברים פי"א ממסכת נגעים הם ע"פ כוונה זו ולפי מה שהגיה בדבריו הרב בעל תי"ט. וראיתי למרן בפי"ג מהלכות נגעים שכתב ומ"ש והוא שיחברנו לו כדרך חיבורי בגדים שם ובת"כ מייתי לה מקרא ע"כ ולכאורה נראה שהבין בפשט המשנה כמו שכתבנו מדכתב גם אבל כאמת נראה דמרן לא קאי אלא אתחלת דברי רבינו שכתב חיבר לחם כו' ועלה קאמר גם וכיינו דכיים ובת"כ מייתי לה מקרא ובת"כ לא למדו מהפסוק אלא עיקר הדין אבל מאי דבעינן שיהיה מחובר כהחבורו לטומאה דין זה אין לו רמז בפסוק וזה פשוט. ודע שהנראה אצלי מדקדוק דברי רבינו דמסכת כלים ונגעים הוא דדוקא אם נטמא דבר הגדל בארץ נטמא הדבר הגדל בים אבל אם נטמא הדבר הגדל בים לא נטמא דבר הגדל ביבשה לפי שאפילו נטמא הדבר הגדל בים לא קיבל טומאה וכ"ש שלא יטמא זולתו ומצינו חילוק זה וכמו שכתב הר"ש בפרק י"ז דכלים מ"ה אך ממה שכתב רבינו בהיבורו בפי"ג מהלכות טומאת צרעת דין ה' מטמאין בנגעים סתם וכן בהלכות כלים כתב סתם הכל מקבל טומאה נראה דאין חי[לוק] בין אם נגעה הטומאה בדבר הגדל בים לאם נגעה הטומאה בדבר הגדל ביבשה והכי מסתברא ש[ה]דבר זה שהוא גדל מן הארץ מצד עצמו אינו מקבל טומאה שהרי אין בו שיעור בגד לקבל טומאה [ד]תנן אפילו חוט אפילו משיחה ואם כן על כרחך קבלת טומאתו הוא בהצטרפות דבר הגדל בים וא"כ [מה] לי אם נגעה הטומאה בדבר הגדל בארץ מה לי אם נגעה הטומאה בדבר הגדל בים. ודע שהרב ב[על] תיו"ט ברפי"א ממסכת נגעים כתב בשם מהר"י מסמפונט דדוקא הרצועה של עור שחיבר לה טמאה [ו]עור היה הים דיקא נמי דקתני במתניתין טמא ולא קתני מטמאין ע"כ עוד כתב בשם מהר"ס ד[כל] שהוא מקבל טומאה כ"ל דיש בו כשיעור הבגד שלש על שלש העור ה' על ה' ולא בטל ברוב כיון ד[ר]טרפן זה בזה כמו בכיפה עכ"ד. ונראה דדברי מהר"י מסמפונט עם דברי מהר"ס לא יכוונו בנו[שא] אחד דאם עור זה או הבגד הוא מקבל טומאה מצד עצמו לפי שיש בו כשיעור ואינו טמא אלא כש[נגע] או סבגד הגדל בארץ מאי אתא לאשמועינן מתניתין פשיטא דטמא כיון שיש בו כשיעור ואם נאמר דא[תא] לאשמועינן דלא בטיל ברוב וכדתנן גמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה דאזלינן בתר רובא יתיישב כלל מאי דמסיים בת"כ פרשת תזריע ובלבד שיחברנו כדרך חיבורו לטומאה אדרבה היכא דנהא כדרך חיבורו לטומאה הוא דהוה ס"ד דבטל ברוב ולפי סברת מהר"י מסמפונט נראה דאיצטריך חי[בור] זה כדי להשלים שיעור הבגד שאין בו כשיעור ואף שהוא אינו מקבל טומאה מהני מיהא להשלים שיע[ור] דבר הגדל בארץ. ואפשר עוד לדחוק ולומר דלעולם מהר"י מסמפונט סבירא ליה כמהר"ס בפירו[ש] דמתניתין ומאי דקתני בת"כ ובלבד שיחברנו כו' הוא דס"ל דקרא אתא לאשמועינן דדבר הגדל בא[רץ] מקבל טומאה ע"י נגיעת הטומאה בדבר הגדל בים אף שהוא אינו מקבל טומאה וזהו דוקא אם נתח[בר] כדרך חיבורו לטומאה אז הוא שהדבר הגדל בארץ מתטמא אם נגעה הטומאה בדבר הגדל בים אף ש[הוא] אינו מקבל טומאה ומ"מ לא יכולתי ליישב לפי זה שכתב מהר"ס דבעינן שיהא בו כשיעור מדבר הג[דל] בארץ מאי דתנן במתניתין אפילו חוט אפילו משיחה וכ"ת דכוונת מהר"ס הוא שיהיה בין הכל כשיעור [ו]דאי בורכא היא דמאי אתא מתניתין לאשמועינן פשיטא דבעינן שיהיה כשיעור וכעת צ"ע. ודע ש[נראה] שדברי מהר"י מסמפונט ומהר"ס ז"ל לא באו כי אם במתניתין דנגעים הוא הדין למתניתין דפ[י"ז] דכלים דמפרשי לה הכי דאין חילוק ביניהם וזה פשוט. עוד אני מסתפק אם לקח צמר דגדל בים ומ[...]

כסף משנה

כלי זכוכית וכו'. בפ"ק דשבת (דף י"ו ע"ב) כלי זכוכית מ"ט גזור בהו רבנן טומאה וכו' עד הואיל ונראה תוכו כברו ופירש"י וכו':

ב הראב"ד אין זה הטעם על דרך ההלכה וכו'. פשטא דגמרא כהראב"ד ולדעת רבינו י"ל שהוא סובר שכשהקשו אלא מעתה לא ליטמו מגבן בכלל זה הוא שיטמאו מאוירן ... חרס וכי שני רב אשי הואיל ותוכו נראה ... הוי נמי טעמא בין לשמטמאים מגבן בין ... כן דכיון דלא דמו לכלי חרס שאין תוכן ... כברן וכלי זכוכית תוכן נראה כברן אין ... דמותן לגמרי לכלי חרס ושלא כפירש"י:

... כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה וכו'. ... מנחות פרק רבי ישמעאל עלה ס"ט ע"ב ... ר"פ במה אשה (דף נ"ח) ובכמה דוכתי ... כלי גללים כלים העשויים מגללי בהמה ... כלי אדמה כלי חרס עד שלא הוסק בכבשן:

... פיל שבלע הוצין וכו'. מנחות פרק רבי ישמעאל [דף ס"ט.] בעיא דלא ... איפשיטא. ומ"ש אבל כפיפה שנטמאת וכו'. שם:

... פשוטי כלי חרס וכו'. פ"ב דכלים. ומ"ש ולא טומאת מדרס. בפרק ר"ע עלה ופרק על אלו מומין (דף ל"ח). ומ"ש ולא מד"ס:

... כלי מתכות אחד פשוטיהן וכו'. רפ"א דכלים ופ"ק דחולין (דף כ"ה) ופרק דשבת (דף ס"ז). ומה שלמדה רבינו מדכתיב דבר. בספרא. ומ"ש אפילו תיבה וכו' מקבלים מ' סאה וכו'. תוספתא דפי"א ... ם וטעמא משום דכלי מתכות לא איתקש לשק:

... כלי עץ וכלי עור וכלי עצם וכו'. רפ"ב ורפט"ו דכלים כלי עץ וכלי עור וכלי עצם פשוטיהם טהורים ומקבליהם טמאים. ומ"ש ... פשוטיהם מקבלים טומאה מד"ס. בפרק המוכר הבית (דף ס"ו) שאני פשוטי כלי עץ ... דאה דמדרבנן וכדעת התוספות שסוברים דקוסטא

דקוסטא דמילתא הכי הוא ומכ"מ יש כלי עץ שאין מקבלים טומאה אפילו מדרבנן כמבואר בפ"ד וכאן רמז וכתב כגון הלוחות והכסא. ומ"ש מפי השמועה למדו וכו' וכן מ"ש בד"א שטומאת פשוטיהם מד"ס וכו' אבל במדרס הזב וחביריו מתטמאין מן התורה וכו'. פרק על אלו מומין (דף ל"ח) והא דומיא דשק בעינן וכו' בהנך דחזו למדרסות ופרק רבי עקיבא (דף פ"ד) אמרינן דכיון דכתיב וכל המשכב דרשינן כל שיש במינו טהרה במקום מסמא מדרס. ומ"ש רבינו שכלי עור פשוטיהם מקבלים טומאה מדרבנן הוא מפני מה שהוזכרו בפי"ו דכלים פשוטי כלי עץ שמקבלים טומאה וכתב גם שהם בכלל מה שאמרו בגמרא פשוטי כלי עץ מדרבנן ירצה כלי עץ ושאר המנויים עמו שאינם מקבלים טומאה מדאורייתא. ומ"ש וכן כלי זכוכית וכו'. בתוספתא כל מדרס כלי זכוכית טהורים ורבינו שמשון גורס טמאים והיא גירסת רבינו:

יא כל שהוא ארוג וכו'. בפרק במה אשה (דף ס"ד) אטו בגד לאו ארוג הוא וכו' ור"פ התכלת (דף ל"ט ע"ב) ובפ"ב דשבת (דף כ' ע"ב) מדברי תנא דבי רבי ישמעאל שירים וכלך וכו' מאו בגד. ומ"ש והלבדים וכו'. בספרא פ"ח ובתוספתא דכלים פ"ה דב"ב:

יב השק הוא חוטי שיער וכו' אבל החבלים והמשיחות וכו'. בפרק במה אשה עלה ס"ד ובת"כ:

יג כל הכלים העשויים וכו'. בפ"א דכלים קרי למפץ כלי עץ ובפי"ו קרי כלי עץ לסלים של עץ ושל תמרה וכוורת סקש וכוורת הקנים וקנונית וקלתות והם עשויים מערבה דקה וסונין והם קופות:

אחד כלי חרס וכו'. ברפ"ב דכלים. ומ"ש כל כלי העשוי מהעפר וכו' כ"כ רבינו שם. ומ"ש והתנור והכיריים וכו'. פשוט הוא:

העושה

כאילו הן אחד לטומאה שאם נטמא זה יטמא זה הכל מקבל טומאה: **ד** יראה לי שהכלים העשויים מעור העוף אין מקבלין טומאה כמו עצמותיו. וא"ת והרי הוא כשר לכתוב עליו תפילין כעור בהמה וחיה, הנה עור הדג אינו מקבל טומאה ולולא זוהמתו שאינה פוסקת היה כשר לתפילין הנה למדת שאף דבר שאינו מקבל טומאה כשר לתפילין אם אין לו זוהמא: **ה** כלי זכוכית אינן מקבלין טומאה מדברי תורה וחכמים גזרו עליהן שיקבלו טומאה הואיל ותחלת ברייתן מן החול ככלי חרס הרי הן ככלי חרס. *ומפני שתוכן נראה כברן לא גזרו עליהן שיטמאו מאוירן אלא עד שתגע הטומאה בהן בין מתוכן בין מגבן ככלי מתכות. ולא גזרו טומאה על פשוטיהן אלא על מקבליהן. ואין להם טהרה במקוה. ואין שורפין עליהן תרומה וקדשים שלא גזרו עליהן אלא לתלות: **ו** כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה לעולם טהורין. ואין מקבלין טומאה מן הטומאות ולא טומאת מדרס לא מן התורה ולא מדברי סופרים בין פשוטיהן בין מקבליהן: **ז** פיל שבלע הוצין והקיאן דרך הרעי העושה מהן כלים הרי הן ספק אם הם ככלי גללים או כלי עץ כשהיו. אבל כפיפה שנטמאת ובלעה פיל [...]יאה דרך בית הרעי הרי היא בטומאתה: **ח** פשוטי כלי חרס כגון מנורה וכסא ושולחן של חרס וכיוצא בהן אין מקבלין [...]אה מן הטומאות ולא טומאת מדרס לא מן התורה ולא מדברי סופרים שנאמר אשר יפול מהם אל תוכו יטמא כל שיש לו [...] בכלי חרס מקבל טומאה ושאין לו תוך טהור: **ט** כלי מתכות אחד פשוטיהן כגון הסכינים והמספריים או מקבליהן כגון [...]ות והקומקומוסין הכל מקבלין טומאה שנאמר כל דבר אשר יבוא באש בין מקבל בין פשוט. אפילו תיבה או מגדל וכיוצא [...] של מתכת שהן מקבלין ארבעים סאה בלח או יתר מקבלין טומאה שנאמר כל דבר אשר יבא באש: **י** כלי עץ וכלי [...] וכלי עצם מקבליהן כגון העריבה והחמת וכיוצא בהן מקבלין טומאה מדברי תורה. אבל פשוטיהן כגון הלוחות והכסא [...]ור שאוכלין עליו וכיוצא בהן אינן מקבלין טומאה אלא מדברי סופרים שנאמר מכל כלי עץ מפי השמועה למדו מה [...] שיש לו בית קבול אף כל שיש לו בית קבול וכלי עצם ככלי עץ לכל דבר. בד"א שטומאת פשוטיהן מדברי סופרים בשאר [...]אות חוץ מטומאת מדרס אבל במדרס הזב וחביריו מתטמאין מן התורה שנאמר כל המשכב אשר ישכב כל העשוי [...]שכב או למרכב כמו שביארנו. וכן כלי זכוכית העשוי למשכב מתטמא במדרס מדבריהן: **יא** כל שהוא ארוג בין מצמר [...]תים בין מקנבוס או ממשי או משאר דברים הגדלים ביבשה הוא הנקרא בגד לעניין טומאה והלבדים כבגדים לכל דבר: **יב** השק הוא חוטי שיער הגדילין בשלשלת או הארוגין כבגדים אחד העשוי מן העזים או מצמר גמלים או מזנב הסוס והפרה [...]צא בהן ואחד האריג מהן כמו המרצופין או הגדל כמו חבק של חמור וכיוצא בו. אבל הטבלים והמשיחות השזורין בין מן [...]ער בין מצמר ופשתים אינן מקבלין טומאה בפני עצמן: **יג** כל הכלים העשויין מן הגומא ומן הערבה ומן הקנים ומכפות [...]ים ומן העלים והשריגין וקליפי אילנות ומן החלף כגון הכפיפות והטרסקלין והמחלצות והמפצות הכל בכלל כלי העץ [...]ל גדל מן הארץ כעץ. אחד כלי חרס ואחד כלי נתר לכל דבר. כל כלי העשוי מהעפר מן העפרות ואח"כ שורפין אותן בכבשן [...] זה כלי חרס. והתנור והכיריים והכופח וכיוצא בהן משאר הבניינות שאופין בהן או מבשלין בהן דבל מקבלין טומאה דין תורה וטומאתן וטומאת כלי חרס שוה:

השגת הראב"ד

*ומפני שתוכן נראה כברן. א"א אין זה הטעם על דרך ההלכה אלא מפני שתוכן נראה כברן עשו גבו כתוכו ומטמא מגבו וא"ת יטמא מאוירו ככלי חרס א"כ יהיה חמור מכל הכלים הכתובים בתורה שלא מצינו שלא טומאות הללו בשום כלי מיעטו אם האויר מפני שהוא חידוש:

מה

משנה למלך

[...]יבש ומרסן זה בזה מהו מי אזלינן בתר רובא דומיא דהכיא דתנן בפי"א דנגעים מ"ב או דילמא [...]מר גמלים וצמר רחלים שאינו נראה ומתערב יפה ומש"ה בטל ברוב אבל הכא דאף בתר טריפה ניכר צמר הגדל בארץ אינו בטל והיינו דלא תנן כי האי גוונא במסכת כלים:

ד יראה לי שהכלים העשויים מעור העוף אין מקבלין טומאה כמו עצמותיו ע"כ. ולי נראה שיש לנכיא ראיה לדין זה ממשנה דתנן בפי"ז דכלים מי"ד ויש במה שנברא ביום הראשון טומאה חמישי אין בהם טומאה חוץ מכנף העוזניה וכו' ומדלא קאמר ועור העוף שמעת מינה דעור העוף [...]ל טומאה דליכא שום טומאה במה שנברא בחמישי אלא כנף העוזניה וביצת הנעמית שטומאתם וכמ"ש רבינו. ודע שמדברי הר"ש שם נראה דמקרא דעזים נתמעט עצמות הדג והעוף ומהיקשא נתמעט עור הדג והעוף. ויש לדקדק דברפ"י דכלים תנן אלו כלים מצילים בצמיד פתיל כו' עצמות [...]עורו ואמאי לא תני עצמות העוף ועורו. וי"ל דתנא ושייר דהא שייר נמי גלמי כלי מתכות. [...]וס דבעוף לא מילתא פסיקתא היא דהא איכא כנף העוזניה וביצת הנעמית ואע"ג שטומאתם מדרבנן אפי' במקום אהל (*ע"ה תמצאנו לעיל פי"ב מהלכות טומאת מת דין כ' יע"ש) דאפי' דבר הטמא מדרבנן אינו מציל בצמיד פתיל. וראיתי לרבינו בפכ"א מהלכות טומאת מת שהביא עצמות העוף בכלל הכלים המצילים ודבריו הם לקוחים מהתוספתא ולא ידעתי אמאי לא תני נמי עור העוף:

ה שלא גזרו עליהם אלא לתלות. התוספות בפ"ק דשבת (דף ט"ו) ד"ה אתו כתבו דדוקא בטומאת גבן אמרינן דאין שורפין אבל שאר טומאות המטמאין מתורת כלי חרס שורפין תרומה וקדשים ועיין במ"ש בדף י"ו ד"ה עבדו:

י כלי עץ וכלי עור כו'. רש"י בפרק המוציא יין (דף פ"א) כתב דפשוטי כלי עצם טמאים דומיא דכלי מתכות וכבר דחו התוספות שם את דבריו דבהדיא תנן ריש פ"ב ופט"ו דפשוטי כלי עצם טהורין וכ"כ הרשב"א בחידושיו ספ"ח דחולין כתבו התוספות בפרק במה אשה (דף ס"ג) ד"ה מנין דהא דאמרינן פשוטי כלי עור טהורין דוקא בעור שהוא קשה אבל אם הם ראויים לקבל בהם שום דבר טמאים. ועיין במ"ש רבינו לעיל פי"ג מהלכות טומאת צרעת דכלי העור בין פשוטיהן בין מקבליהן מתטמאין בנגעים ומשמע דמדין תורה קאמר וצ"ע:

יג אחד כלי חרס ואחד כלי נתר כו'. תנן ריש פ"ב דכלים כלי חרס וכלי נתר מטמאים ומטמאים

מאויריהם ומיטמאין מאחוריהם ואין מיטמאים מגביהם ע"כ כך היא גירסת רש"י בפ"ק דשבת עלה י"ו ופירש שם דכלי חרס נתלה טומאה באוירן נטמא תוך ותלה אוכלין באוירן מטמאין את האוכלים ומיטמאים מאחוריהם אם נכנסה טומאה לתוך אוריהם מבחוץ במקום חקק בית מושבה כדרך בעוטים לכלי עץ ואין מיטמאין מגבן דכתיב אל תוכו ע"כ. וכתבו התוספות דלדברי רש"י כ"ש דמטמאים אחרים מאחוריהן כדמוכח בפרק העור והרוטב דמרובה מדה לטמא ממדה ליטמא וסה דלא קתני מטמאין ומיטמאין מאחוריהם כדתנן גבי אויריהם משום דגבי אויריהם יש חידוש מטניהם משא"כ בכלים אחרים שאינם מטמאים ולא מיטמאים מאויר אבל במה שמטמא אחרים מאחוריו אין זה חידוש דאפילו מגבו נמי מטמאים אחרים וכן כל הכלים וכ"ש אלו מאחוריהם דאיכא חקק אבל מיטמאים מאחוריהם תנא לאשמועינן דאע"ג דאין מיטמאין מגבן אפ"ה מיטמאים מאחוריהם ולהכי לא עריב להו מטמאים ומיטמאים מאוירם ומאחוריהם משום דבאויריהם הוי חידוש מטניהם אבל מאחוריהם אין חידוש אלא במיטמאין לחוד א"נ מיטמאים מאויריהם היינו דאורייתא אבל מאחוריהם לא הוי אלא דרבנן ע"כ. ונראה שתירוץ זה לא קאי למה שהקשו בתחילת דבריהם אלא למאי דסמיך ליה דהיינו אמאי לא עריב להו בהדי אויריהן לזה תירצו דלא דמו דמאויריהם מיטמאין מן התורה אבל מאחוריהם אינם מיטמאים כי אם מדרבנן אבל מה שהקשו בתחילה דאמאי לא קתני מטמאין ומיטמאין מאחוריהם לזה כבר תירצו משום דמה שמטמאים מאחוריהם הוא דבר פשוט מש"ה לא תני לה אלא שעם כל זה הוקשה להם דאמאי לא עריב להו בהדי אויר והיה שונה כל הדינים בלשון קצר לזה תירצו משום דלא דמו לאויר ואף שהכפי דברי התוספות הללו אפשר נתרץ הקושיא הראשונה משום דע"כ לא אמרו דמאחוריהם דהוי דרבנן אלא במיטמאים אבל בהלוקת מטמאים הוי מן התורה וכדמוכח מההיא דת"כ וא"כ מש"ה לא תני מיטמאים ומטמאים מאחוריהם משום דלא דמו להדדי דמיטמאים הוי מן התורה ומטמאים הוי דרבנן אך כל היושר הולך יראה שדברי התוספות הם תירוץ לקושיא דאמאי לא עריב להו בהדי אויר וכן שכתבו בתירוצם דמאי דמטמאים מאויריהם הוא מן התורה. וכן נראה מהתירוצים האחרים דכולם הם לקושיית דאמאי לא עריב להו. עוד כתבו דמיטמאים מאויריהם היינו כל הכלי אבל מיטמאין מאחוריהם מצינו למימר שאין מיטמא אלא גבו לבד ומש"ה לא עריב להו בהדי אויר עוד הקשו התוספות לרש"י דגריס מיטמאים מאחוריהם מהא דתניא בת"כ מרובה מדת טומאה מליטמא שמטמא אחרים מאחוריו ואין מיטמא מאחוריו ותירצו דמצינן למימר דאחוריו דקאמר התם היינו גב ולא חקק בית מושב א"נ אינו מיטמא מאחוריו מדאורייתא אבל מדרבנן מיטמא א"נ אפילו מדאורייתא מיטמא מאחוריו והא דקאמר אינו מיטמא מאחוריו היינו כולו דאינו טמא בשקיבל טומאה מאחוריו אלא גבו אבל תוכו לא ובהא אתי שפיר הא דאמרינן בפרק אלו מומין כלי חרס נטמא גבו לא נטמא תוכו משמע דגבו מיהא טמא והיינו כי נטמא מאחוריו במקום חקק וקרי ליה זמנין גבו וזמנין אחוריו ע"כ כלומר דאם היינו אומרים דאם נטמא מאחוריו נטמא תוכו ההיא דפרק אלו מומין דמשמע דגבו דוקא טמא קשיא דהא גבו דהתם הוי אחוריו אפילו תוכו טמא ואי גבו הוי כפשוטו אפילו גבו אינו טמא. וא"ת ואימא דלעולם דאם נטמא מאחוריו אפילו תוכו טמא מיהו אם נטמא מגבו גבו דוקא טמא ומאי דתנן ואין מיטמאין מגביהן היינו כדי לטמא תוכו ומאי דאמרינן בפרק אלו מומין נטמא גבו לא נטמא תוכו דמשמע גבו מיהא טמא היינו כשנטמא מגבו וכפשטה דסוגיא י"ל דס"ל דמדאמרינן ואין מיטמאין מגביהם משמע דליכא שום צד טומאה מגביהן כלל. ודע דלפי מה שנראה מתחילת דבריהם דס"ל דאם נטמא מאחוריו נטמא תוכו צריכים אנו לומר כדי ליישב סוגיא דפרק אלו מומין דמאי דתנן ואין מיטמאין מגביהן היינו כדי לטמא כולו אבל מגבו מיהא טמא ועיין עוד מ"ש לקמן בזה. עוד כתבו התוספות ומה שכלי חרס מציל היינו אפילו ביש לו חקק שאם נטמא גבו תוכו טהור גמור ע"כ כלומר דבפרק לא יחפור אמרינן דכלי חרס מציל בפני הטומאה כשפיו לחוץ ולפי מה שהיו סבורין דאם נטמאו אחוריו נטמא תוכו היינו צריכין לומר דההיא דפרק לא יחפור מיירי בכלי חרס שאין לו חקק ובין אם היינו אומרים דאם נטמא גבו נטמא מיהא גבו ובין אם היינו אומרים דאם נטמא גבו לא נטמא אפילו גבו הוה אתי שפיר ההיא דפרק לא יחפור. אך לפי מ"ש דאף אם נטמא מאחוריו לא נטמא תוכו מיתוקמא ההיא דפרק לא יחפור אף בכלי חרס שיש לו חקק. ודע שהר"ש ז"ל גריס כגירסת רש"י וכמבואר שם וכתב שם דאחוריו לא חשיב כתוך גמור ליטמא מדאורייתא מאויר אחוריו מדלא ערבינהו דליתני מטמאין ומיטמאין מאויריהם ומאחוריהם כו'. ולפ"ז לא ידעתי מה שהקשה שם מההיא דת"כ דאמרינן דאינו מיטמא מאחוריו והוצרך לידחק ולומר דהכוונה אחוריו היינו מגביהן הא בת"כ לא מיירי אלא במה שהוא דין תורה וכמבואר שם. ודע שיש לפרש פירוש אחר בדברי הר"ש הללו דאין כוונתו לומר דמה שמיטמא מאחוריו הוא מדרבנן אלא כוונתו לומר דאחוריו לא חשיב תוך גמור ליטמא מאויר אלא בעינן שתגע הטומאה באחוריו אבל אינו מיטמא מאויר וכן כתב ר"ע ז"ל ומדלא ערבינהו כו' שמע מינה דאין מיטמא מאויר אחוריו דלא השיב תוך שלאחוריו תוך גמור דאורייתא ליטמא מאוירו אבל מיטמא אם נגעה טומאה באותו חקק שלאחוריו ע"כ ואין ספק אצלי שדברי ר"ע הללו מדברי הר"ש הם לקוחים ולפ"ז א"ש מה שהקשה הר"ש מההיא דת"כ משום דלדידיה מיטמא מאחוריו במגע מן התורה ודע דלפי סברא זו כיון שאינו מיטמא מאויר אחוריו כך אינו מטמא מאויר אחוריו ובעינן שיגעו האוכלים באחורי הכלי דאע"ג דמרובה מדה לטמא מליטמא מ"מ כיון דלא חשיבא תוך ליטמא הכי נמי לא חשיב תוך לטמא דתנא"ה מאי קא פריך מההיא דת"כ אימא דהתם מיירי באויר אחוריו שמטמא אך אינו מיטמא אלא ודאי כדכתיבנא דלא השיב תוך כלל בין לטמא ובין ליטמא. ודע שמדברי רש"י נראה שחולק על סברא זו וס"ל דמאויר אחוריו מיטמא שהרי כתב ומיטמאין מאחוריהן אם נכנסה טומאה לתוך אחוריהם כו' ולשון זה אינו צודק אלא בטומאת אויר וכן נראה שהוא דעת התוספות מדלא הילצו לקושיא דאמאי לא עריב להו תירוץ זה דאינו מיטמא מאויר אחוריו. עוד כתבו התוספות דר"י גרים מטמאין מאחוריהם פי' מאויר אחוריהם אם קבלו טומאה מתוכו ואין מיטמאין מגבן פירוש לא מקבלי טומאה אפילו בנגיעת גבן וכ"ש מאויר אחוריהן דאין מקבלין טומאה וה"ה נמי בנגיעת אחוריו לא מקבל טומאה והא דלא נקט דאין מיטמאים מאחוריהם משום דלא נטעה לומר דהיינו אויר אחוריהם אבל בנגיעת אחוריהם טמא להכי נקט ואין מיטמאין מגבן דאין כאן אלא נגיעה והא דלא עריב ותני מטמאין ואין מיטמאין מאחוריהם ומגביהם היינו משום דלא הוה משרש רבותא בגביהן ורבותא באחוריהן אבל השתא תנן מטמאין מאחוריהם לרבותא דאפילו מאויר אחוריהם מטמאים ואין מיטמאין מגביהן דאפי' בנגיעה לא מקבלי טומאה ע"כ. ודע שגירסת ר"י היא גירסת רבינו וכמו שמתבאר מדבריו בפירוש המשנה וכן מתבאר ממ"ש בחיבורו פי"ג מהלכות אלו שכתב בראש הפרק שאין כלי חרס מתטמא אלא מאוירו וכו' ובדין ד' כתב נגעו אוכלין או משקין באחורי כלי חרס הטמא הרי אלו טמאין כו' והיינו מאי דתנן מטמאין מאחוריהם. ומיהו אף שגירסת רבינו היא גירסת ר"י מ"מ יש הפרש ביניהם בפירוש אחוריהם ונפקא מינה לענין דינא דלר"י מטמא אוכלין מאויר אחוריהם אבל לרבינו לא מצינו לו שיאמר שיטמא מאויר אחוריו ומתבאר מדבריו בפירוש המשנה דאחוריהם וגביהם הכל הוא דבר אחד אלא שבטומאתו לזולתו אמר אחוריהן ובטומאתו לעצמו אמר גביהן וכבר האריך שם בזה יע"ש. עוד אני מסתפק בדעת רבינו דאפשר דאם יהיה בכלי חרס חקק מאחוריו שיתטמא ויטמא מאויר אחוריו וכסברת רש"י ורבינו לא מיירי אלא בכלי חרס שאין לו חקק מאחוריו אבל כל שיש לו חקק יש לו דין תוכו. ולפ"ז אין בין רש"י לרבינו אלא שינוי הגירסאות לבד אבל לענין דינא לא פליגי והדבר צריך אצלי תלמוד. ודע שראיתי להוספות בפרק על אלו מומין עלה ל"ז שכתבו הרי הוא ככלי חרס נטמא תוכו נטמא גבו על כרחין לטמא אחרים קאמר דלא נפקא מינה מידי למילתא אחריתי קשה מכאן לגירסת רבינו שמואל בשבת דמשמע דכלי חרס אין מטמאין מגבן כלל ע"כ. והנה גירסא זו דרבינו שמואל היא גירסא שליבית שהרי לפי גירסת ר"י דגריס ומטמאים מאחוריהם לרבותא נקטיה וכ"ש שמטמאין מגביהן וכמבואר בדבריו ולפי גירסת רש"י מתניתין לא מיירי אלא במיטמאין אבל במטמאין לא מיירי. והנראה מדברי התוספות בשבת דפשיטא להו דלרש"י מטמאין מגבן. והנראה אצלי שגירסת רבינו שמואל היתה מיטמאין מאחוריהם ואין מטמאין מגביהן וכך היא פירוש מיטמאין מאחוריהם וכ"ש דמטמאין ואין מטמאין מגביהן וכ"ש דאין מיטמאין. ודע דסברא זו דרבינו שמואל היא סברא יחידית דאליבא דכ"ע כלי חרס

מטמאין מגבו והכי סבריהו התוספות שם דין זה ועיקר:

ודע שמה שכתבנו דלכ"ע אין כלי חרס מיטמאין מגביהן רבינו יש לו בזה סברא מחודשת שכתב בפ"ג מהלכות אבות הטומאה דין ג' שאם נגעו משקין טמאין באחורי הכלי שיש לו תוך בין בכלי חר[ס] בין בכלי שטף וכלי מתכות נטמאו אחוריו בלבד ע"כ. נמצא שעושין המשקין מה שאין המת והשרץ עו[שין] והראב"ד השיגו שם בסברא זו וכבר הביא רבינו דין זה בפי"ג מהלכות אלו וכתב עליו שם הראב"ד כ[בר] כתבתי במקום אחר מה שנראה לנו בזה ע"כ והוא על מ"ש בפ"ז מאבות הטומאה והנה מחלוקתם תל[ויה] באותה סוגיא דפ"ו דבכורות עלה ל"ז ולפי שרבו הטעיות שם בסוגיית הגמרא ובדברי רש"י ראי[תי] להעתיקה ולפרשה וז"ל העיד חזקיה אבי עקש לפני רבן גמליאל כל שאין לו תוך בכלי חרס אין אחורים לחליקה נטמא תוכו נטמא גבו נטמא תוכו ופירש"י אין לו אחורים לחליקה שאין אחוי[ריו] חלוקים מתוכו דלא אמרינן אם נטמא גבו גבו טמא ותוכו טהור אלא אם נטמא גבו תוכו טמא וה[כי] לזה דכלי חרס בתוכו תלה רחמנא אית ליה תוך איטמי ליה לית ליה תוך לא איטמי ליה זכוונת הקושיא ה[יא] דכיון דאין לו תוך אפילו אם נטמא מאותו הצד שמשתמשין בו אינו מקבל טומאה כלל. וראיתי להרב ה[...] קרבן אהרן שכתב דהקושיא היא דאיך אמר שאם נטמא גבו נטמא הוכו כו' ולא ידעתי כוונתו דה[א] הקושיא היא בכל החלוקות דכיון דאין לו תוך ממה אינו מקבל טומאה אפילו מאותו הצד שמשתמ[שין] בו ותירץ רבי יצחק בר אבין דה"ק כל שאין לו הוך בכלי חרס כנגדו בכלי שטף אין לו אחורים לחל[יקה] נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו והקשו לזה דלמה ליה למיתלייה בכלי חרס נימא כל ש[אין] לו תוך בכלי שטף אין לו אחורים לחליקה ותירצו הא קמ"ל דיש לו תוך הרי הוא ככלי חרס מה [כלי] חרס נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו לא נטמא תוכו אף כלי שטף נטמא תוכו נטמא גבו נטמא [גבו] לא נטמא תוכו כך היא עיקר הגירסא וכמו שנראה מדברי הראב"ד ומדברי התוספות דפ"ק דשבת שכ[תבנו] לעיל והקשו לזה דבשלמא כ"ח גלי ביה רחמנא תוכו אלא כלי שטף מי גלי ביה רחמנא תוכו והקו[שיא] היא דהיכי אמרת דאם יש לו תוך הוא ככלי חרס שאם נטמא גבו לא נטמא תוכו ותירצו אי בטו[מאה] דאורייתא ה"נ דאם נטמא גבו נטמא תוכו הכא במאי עסקינן בטומאת משקין דרבנן דתנן כלי שנט[מאו] אחוריו במשקין אחוריו טמאים תוכו אגנו אזנו וידיו טהורים נטמא תוכו כולו טמא דמדאורייתא אין [...] מטמא כלי ואין משקה מטמא כלי ורבנן הוא דגזור משום משקה זב וזבה הילכך בוויה רבנן כטומ[את] דכלי חרס ולא בוויה כטומאה דאורייתא כנפשיה דעבדו רבנן היכרא כי היכי דלא ליפרוף עליה תרו[מה] וקדשים נמצא לפ"ז דכלי שטף שנטמאו במשקין אם היה לו תוך הרי הוא ככלי חרס ואם נטמא [גבו] נטמא גבו ואם נטמא גבו לא נטמא תוכו ואם היה כלי שטף שאין לכם תוך אין לו אחורים ואם נט[מא] גבו נטמא תוכו. וראיתי לרש"י שכתב ואי קשיא אמאי לא גזור בכלי חרס טומאת משקים לאחוריו ה[...] משום דהתם ליכא למגזר משום משקה דהא אפילו נגעו משקין דזב לאחוריו לא מקבלי טומאה אלא מה כו' ע"כ. ולא הבינותי דבריו דמי הגיד לו דאין כ"ח מיטמאין במשקים מאחוריהם דמסוגיא זו לי[...] הוכחה כלל דאנן בכלי שטף עסקינן ואמרינן דאם יש לו תוך הרי הוא ככלי חרס ואם אין לו תוך [...] ככלי שטף ותו קשיא לי דהא כל הסוגיא מוכחת בהדיא דאין טומאה לכלי חרס מגבו וא"כ מאי [...] דרש"י שהקשה קושיא זו והאריך בתירוצה שלא כמנהגו ונראה דרש"י פשיטא ליה שאין כ"ח מקבלים טו[מאת] מת או שרץ מגבן אך בטומאת זב הוה ס"ד דמקבל מגבו משום דכתיב וכל כלי חרס אשר יגע והוא דנפתנה טומאת זב משאר דינים וזב ומעיינותיו חד דינא אית להו ועל זה הקשה דמדאמרינן הא ק[מ"ל] דיש לו תוך בכלי שטף הוא ככלי חרס משום דעבדו רבנן היכרא ומדלא נקט דין זה חזקיה בכלי [...] ולומר שאם נטמאו אחורי כ"ח במשקין שלא נטמא תוכו משום דעבדו רבנן היכרא מש"ה הוכיח [...] דס"ל לתלמודא דאין טומאת משקין מאחורי כ"ח ולזה הקשה דאמאי לא גזור בכלי חרס טומאת מ[שקין] לאחוריו ותירץ דבכ"ח ליכא טומאה מאחוריו אפילו במשקה זב וזבה וקרא דאשר יגע בו הזב ה[וא] בהיסט קא משתעי. עוד הקשו דאין לו תוך נמי ליעביד היכרא ותירץ כיון דעבדו היכרא ביש לו ידיע דאין לו תוך דרבנן. עוד הקשו ואין לו תוך בכלי שטף דאורייתא בר קבול טומאה הוא כו' ופי[רש"י] בר קבולי טומאה דאיצטריך לרבנן למיגזר בהו משקין ועוד דאמרינן אי בטומאה דאורייתא ה"נ איצטריך לאשמועינן דאין לו אחוריים לחליקה ע"כ. ואני תמיה על זה דמאי דאמרינן אי בטו[מאה] דאורייתא ה"נ לא קאי אלא בכלי שטף שיש לו תוך דאמר שהוא ככלי חרס והקשו דבכלי שטף לא [גלי] רחמנא תוכו ותירצו אי בטומאה דאורייתא ה"נ כו' והנה נלע"ד דברי רש"י הללו ותירצו בגמרא ד[...] דאמרינן דכלי שטף שאין לו הוך דאין לו אחוריים מיירי בהנך דחזו למדרסות עוד הקשו בגמרא אי בכלי חרס נמי ופירש"י אי הכי בכלי חרס נמי נגזור טומאה בהנך דחזו למדרסות ע"כ וכוונת הקו[שיא] היא דכי היכי דאמרינן דפשוטי כלי שטף הראויים למדרס מקבלין טומאה מן התורה אף דלא דומיא דשק ומש"ה גזרו עליהם טומאת משקין ה"נ פשוטי כלי חרס הראויים למדרס נגזור על[יהם] טומאת משקין ונימא דרחמנא לא קפיד אתוך אלא בהנך דלא חזו למדרס אבל בדחזו מקבל טו[מאה] מן התורה אף שהוא פשוט ותירצו אין מדרס בכ"ח ע"כ. והנה הראב"ד כתב במ"ב רבינו דא[ין] כלי חרס מיטמאין בטומאת משקין יצא לו מסוגיא זו דאמרינן הא יש לו תוך בכלי שטף הרי ככלי חרס שנטמא גבו לא נטמא תוכו וכו' ותפס הדבר כפשוטו דתוכו לא נטמא הא גבו מיהא נ[טמא] ע"כ. והנה כוונת דבריו דע"כ מאי דאמרינן מה כלי חרס נטמא גבו לא נטמא תוכו דמשמע מיהא טמא לאו בטומאה דאורייתא מיירי משום דפשיטא דלא מקבל טומאה מגביהן וכדתנן מיטמאין מאחוריהם וס"ל דההיקש הוא מה כלי חרס אם נגעו משקים טמאים מאחוריו אף [...] טמא לא נטמא תוכו אף כלי שטף נמי הכי הוי ומאי דפשיטא לתלמודא דין זה בכלי חרס עד שהו[צרך] לומר דכלי שטף דינם ככלי חרס הוא משום דכלי שטף אם נטמאו בטומאת שרץ מגביהם נטמא תוכם והוה ס"ד דכיון דהחכמים גזרו טומאה על המשקים שיהיה דין המשקין כדין השרץ ופשוטי שטף דין המשקין כדין השרץ אבל כלי חרס אין להם שום טומאה מאחוריהם ואפילו לאחוריהם בגזרו טומאת משקין מאחוריהם הוא דבר מחודש מאד ופשיטא שלא נטמא הוכו ומש"ה תלו דין שטף שלא נטמא תוכו מגבו כי אם גבו בדין כלי חרס והראב"ד דחה ראיה זו וכתב ואני אומר דשי[...] דגמרא הוא ומכלי שטף נסבה והכיון לא היה אלא לחלק גבו מתוכו כמו כלי חרס שחלקו הכתוב וכבר ביאר מרן שם כוונת דברי הראב"ד ז"ל ולפי דברי הראב"ד מה שאמרו מה כלי חרס כו' [...] בטומאה דאורייתא וכן הוא דעת התוס' שכתבנו לעיל אלא שבתוספות שם ס"ל דגבו דהתם [...] אחוריו שיש לו חקק אך תירוץ זה הוא קצת דחוק דנהי שכתבו דפעמים קרי ליה אחור ופעמים [קרי] ליה גב אך במקום אחד הוא דוחק וגב שאמרו גבי כלי שטף הוא גב כפשוטו שאין לו חקק [ו]האמור גבי כלי חרס הוא שיש לו חקק זה הוא קצת דוחק. ודע דלפי מ"ש לעיל דאיכא מ"ד דמאי[...] שיש לו חקק אם נטמאו אחוריו שנטמא תוכו ההיא דפרק אלו מומין נ"ל דגב דהתם הוא ג[...] ואפשר דס"ל דאם נטמא גבו נטמא מיהא. עוד אפשר לומר דס"ל כהראב"ד דשיטפה ד[...] הוא א"נ דס"ל כסברת רבינו דטומאת משקים היא טומאה מחודשת ומטמאין אחורי כ"ח. ודע ש[...] רבינו הלזו הוא דבר זר מאד ודוחק גדול הוא בעיני לומר שהוליד דין זה מדקדוק אותה ה[...] והנראה אצלי שהוציא דין זה מההיא דתנן בפ"ב דכלים מ"ג זה הכלל כל שאין לו תוך בכלי [...] אין לו אחוריים ע"כ והנה ראיתי להר"ש שכתב בפרק אלו מומין מפרש דפ"ק כו' נראה שסובר [...] שפירוש המשנה זו היא כפירוש עדותו של חזקיה אבי עקש ואני תמיה על זה דא"כ למה קבע[ו] אותה סוגיא על אותה הברייתא ולא קבעוה עלה דמתניתין ועוד דכפי פי' זה לא למדנו שום דין [...] חרס ולא בא אלא ללמד בכלי שטף וכמבואר וא"כ למה נשנית משנה זו בפרק זה שהוא פרק [...] לכלי חרס והתחיל במשנה הטהורים שבכלי חרס כו' וסיים בדיני כלי שטף ועוד מאי זה הכלל [...] דלא שייך למה שקדם שום דבר לא יכולתי להלום שיהיה פירוש משנה זו בכלי שטף. וראיתי [...] ז"ל שם בפי' המשנה שכתב ואומרו כל שאין לו תוך אין לו אחורים נ"ל שאחוריו לא יט[מאו] במשקין כמו באשר יש לו תוך וזה שמשקין טמאים כאשר נגעו באחורי הכלי יטמאו אחורי הכל[י] ויהיה עולה על הדעת כי אחר שאין צריך בזה הדין מן הטומאה תוך פשוטי כלי חרס נמי יט[מאו] במשקים טמאים על אלו הבנים לבד ואמר שאין הענין כן אבל הוא מסור מכל הנדדין ע"כ ולפי [...]

ב קנה מאזנים וכו'. שם. ומ"ש ואין כפא וכו' והמשמש את בית הקיבול וכו' בתוספתא פ"ז דכלים ב"מ:

בית

פרק שני

ב א העושה כלי קיבול וכו'. בפי"ז דכלים. ומ"ש אבל העושה ...ם מן הלפת כו'. תוספתא פרק ז' דכלים בבא מציעא:

קנה

א העושה כלי קיבול מ"מ הרי זה מקבל טומאה בכל שהוא מן התורה. ואין לכלי קיבול שיעור. והוא שיעשה דבר של קיימא שאפשר שיעמוד. צד העושה כלי מן העור המצה שלא נתעבד כלל. או מן הנייר אע"פ שאין הנייר מקבל טומאה. או מקליפת הרימון והאגוז אלון אפילו חקקום התינוקות למוד בהן את העפר. או שהתקינום לכף מאזנים. הרי אלו מקבלין טומאה. שתינוק חרש שוטה מן יש להן מעשה אע"פ שאין להן מחשבה. אבל העושה כלים מן הלפת והאתרוג והדלעת היבשים שחקקן למוד בהן וכל וצא בהן. הרי הן טהורין לפי שא"א שיעמדו אלא זמן מועט: **ב** קנה מאזנים והמחק שיש בהן בית קיבול מתכת. והאסל שיש בית קיבול מעות. וקנה של עץ שיש בו בית קיבול מים. ומקל שיש בו בית קיבול מזוזה או מקום מרגלית. ומשחזת של ן שיש בו בית קיבול שמן. ולוח פנקס שיש בו בית קיבול שעוה. כל אלו וכיוצא בהן אע"פ שהן פשוטי כלי עץ הואיל ויש הן בית קיבול כל שהוא מקבלין טומאה דין תורה. ואין טמא מן התורה אלא בית קיבול לבדו שיש בהן והמשמש את בית קיבול משאר הכלי שבית הקיבול צריך לו. אבל היתר על הצורך משאר הכלי הפשוט טהור מן התורה וטמא מדבריהן

כמו

משנה למלך

דינו של רבינו היא משנה ערוכה דכל שאין לו תוך אין לו אחוריים הא אם יש לו תוך יש לו ריים וכבר הביא רבינו משנה זו בחיבורו בפי"ג מהלכות אלו דין ד'. ודע שמה שכתב שם רבינו אחוריו מתטמאין במשקין הוא הדין מתוכו נמי אינו מתטמא אם נגעו משקין באותו הצד שמשתמשין ו"ש בתחילה אבל אם אין לו תוך ונגעו בו משקין כו' ה"ז טהור והוא כולל בין שנגעו בו מתוכו מאחוריו וזהו שכתב בפ"א פשוטי כלי חרס וכו' אין מקבלין טומאה מן הטומאות ומ"ש אין אחוריו ממאין הוא על דקך מה שכתב בפירוש המשנה. ודע שהר"ע פירשה למתני' כדברי רבינו וכתב בפירוש י חרס שיש לו תוך יש לו אחוריים. ודע שהרש פכ"ז מכלים אמרינן נמי כל שאין לו תוך בכלי ין לו אחוריים ע"כ והר"ש שם נדחק הרבה בפירושא דמתניתין ופירש דמיירי באחוריים שיש חקק וכיון דמסניו אין לו תוך אחוריו טהורים ע"כ וניחא לי פי' זה לפי מה שפירש הרב עצמו פ"כ ומיטמאין מאחוריהם דהיינו במקום חקק בית מושבם והשתא ניחא לפי שהיה עולה על ת דכי היכי דמיטמאים מאחוריהם משום דחשיב תוך הכי נמי בכלי חרס שאין לו תוך יתטמאו וריהם אם יהיה לו חקק ואשמעינן דכל שאין תוך בפנים תוך של אחוריו לא חשיב תוך וכן פי' ר"ע כפי' הר"ש אך רבינו נראה דס"ל דמשנה זו היא השנויה בפ"ב והכל דבר אחד אבל לדברי נוהים אלו יותר לפי שלדברי רבינו נכפלה משנה זאת שלא לצורך. ודע שאף שהראב"ד דחה דברי כלנו בשני מקומות מ"מ בפי"ג בהשגה המתחלת אני כתבתי וכו' כתב בסוף דבריו ומכאן יש למה שכתב שהמשקה מטמא כלי חרס מגבו ע"כ ועיין בתוספתא דטבול יום הביאה הר"ש פ"ב דתניא חומר במשקין שאין באוכלים וכו' שמטמאין כלי שטף מאחוריו וכלי חרס מאוירו ע"כ משמע קצת כדברי הראב"ד שאין לכלי חרס טומאה מאחוריו כי אם מאוירו ומיהו יש לדחות ודוק: ע דמסוגיא זו דבכורות שכתבנו שהקשו בגמרא ואין לו תוך בכלי שטף דאורייתא בר קבולי טומאה כו' ופירש"י דאיצטריך לרבנן למיגזר בהו משקין וכו' נראה דס"ל לבהמא דתלמודא דפשוטי כלי שאינם מקבלים טומאה מן התורה אף שמטמאים מדרבנן לא גזרו בהם טומאת משקין ואני תמיה זה דבריש פכ"ה דכלים תנן השלחן והדלפקי יש להם אחוריים ותוך דברי ר"י ר"מ אומר אין להם וריים וכן טבלא שאין לה לזביז ע"כ וכל אלו הם פשוטי כלי עץ שאינם ראויים למדרס ואפי' הכי ין גבם טומאת משקין ואליבא דר"מ אם נטמאו אחוריו נטמא תוכו ור' יהודה מדמה להו לכלי וף שיש להם תוך וכן פסק רבינו בפכ"ח מהלכות כלים דין ג' ז"ל פשוטי כלי שטף שאינם ראויים דרס כגון השלחן וטבלא שאין לה דופן הואיל ואין מקבלין טומאה מן התורה אם נטמאו אחוריהם שקין לא נטמא תוכן ע"כ. והנראה אצלי שדעת רבינו הוא שקושיית הגמרא היא דכיון דפשוטי כלי וף אינם מקבלים טומאה מן התורה איך יתכן שיחמירו חכמים בכלים שאינם מקבלים טומאה מן יותר מכלים המקבלים טומאה מן התורה דאילו כלי שטף שיש לו תוך נטמאו אחוריו לא נטמא בו ואין לו תוך נטמאו אחוריו נטמא תוכו. ודע שלמעלה מזה כתב רבינו אחד כלי השק כו' אם מאו אחוריהם. משקין לא נטמא תוכן ע"כ וכתב שם הראב"ד לא נטמא תוכן א"א ואף לא אחוריהן "ם אינו מחוור עיין בבכורות ע"כ וכתב על זה מרן שטעמו משום דס"ל שס"ס ... נטמא ן לא נטמאו אחוריהם וכמ"ש ר"ש בריש הפרק הנזכר דאיכא דגרסי הכי ריש פ"ק דפסחים ואע"פ "ש דהא אותה גירסא הראב"ד סבר כוותה וזהו שכתב ואף לא אחוריהן כלומר כשם שאם נטמאו וריהן לא נטמא תוכן כך אם נטמא תוכן לא נטמא אחוריהם ע"כ והנה מלבד שפי' : הוא דחוק מאד להעמיכו כמ"ש הראב"ד ואף לא אחוריהם הדין מצד עצמו הוא תמוה וכמו ...בה להשיב סברא זו הר"ש יע"ש, זאת ועוד שמ"ש הראב"ד ומ"ש אינו מחוור עיין בבכורות לא יצדק כלל לפי וש מרן שהרי ההיא דבכורות הוא מה שמכריע כסברת רבינו דקאמר בהדיא נטמא הוכו נטמא ולסברת החולקים צריך לחלק בין דבר שראוי להפכו כמו כרים וכסתות לשאר כלים ואיך יאמר אב"ד שמ"ש רבינו אינו מחוור ועיין בבכורות. עוד כתב מרן א"נ טעמו לומר דמדכתב רבינו לא מא תוכו משמע דאחוריהם מיהא טמא והראב"ד סובר שאף אחוריהם לא טמאו ע"כ והנה דרך זה א קשה מן הראשון ולא ידעתי פירושו דאי הראב"ד ס"ל דכל הכלים אין בהם טומאה מאחוריהם בראש הפרק שכתב רבינו כל הכלים שיש להם בית קבול שנטמאו אחוריהם במשקין לא נטמא ן שם היה לו להראב"ד להשיגו ולומר ואף לא אחוריהם, ועוד שהדבר מצד עצמו לא יתכן שיה ניות רבות מורות דין זה שכלי שיש לו תוך שנטמאו אחוריו במשקין שאף שלא נטמא תוכו אחוריו א טמאין ואי ס"ל למרן שהראב"ד מחלק בין כרים וכסתות לשאר כלים ג"ז לא יתכן כלל לפי ס יש שום סברא לחלק הוא דוקא לענין שאם נטמא תוכו שלא נטמאו אחוריו משום דתוך דכרים סתות לא חשיב תוך גמור כדי לטמא אחוריו אבל לענין אם נטמאו אחוריו שלא יטמאו אף אחוריו גריעי כרים וכסתות משאר כלים וכמו בשאר כלים אם נטמאו אחוריהם אחוריהם מיהא טמאים נמי כרים וכסתות ואדרבה לענין אם נטמאו מאחוריהם עדיפי כרים וכסתות וכסברת ר"מ דאית הכי במתניתין דכל שאין לו תוכרות אין לו אחוריים ותוך ועוד מ"ש עיין בבכורות אין שום רמז מזה כורות. וראיתי למרן שכתב ומ"ש עיין בבכורות היינו דאמרינן דמדאורייתא אין משקה מטמא ורבנן הוא דגזור ביה ועבדו היכרא כי היכי דלא לישרוף עליה תרומה וקדשים ע"כ. ודבריו לאו ממני דמה ענין זה למה שהשיגו וזה הוא דבר מוסכם אליבא דכ"ע דטעמא דלא אמרינן דאם מא גבו דנטמא תוכו בטומאת משקין הוא משום דהוא מדרבנן עבוד ביה היכרא. והנראה אצלי הוא דהשגת הראב"ד אינה בדין ב' אלא בדין ג' עלה דפשוטי כלי עץ שאינם ראויים למדרס תב שם רבינו שאם נטמאו אחוריהם לא נטמאו דכיון שאין להם טומאה מן התורה לא גזרו בהם מאה מאחוריהם דומיא דכלי חרס דס"ל להראב"ד דלא גזרו טומאת משקין מאחוריהם וזהו מה קשו בבכורות ואין לו תוך בכלי שטף בר קבולי טומאה מן התורה כלומר דכיון שאינם מקבלים טומאה מן התורה לא גזרו בהם טומאה משקין מאחוריהם. ומ"מ לכל הפירושים לא יכולתי ליישב קושיית הגמרא דבכורות דפריך בפשיטות דאיך יתכן מ"ש דכל שאין לו תוך אין לו אחוריים מאחר שפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה מן התורה והא ר"מ דאית ליה דפשוטי כלי עץ אף שאין להם טומאה מן התורה אין לו אחוריים. וסבור הייתי לדקדק דקדוק א' במתניתין והוא דגבי כרים קאמר ר"מ אין להם אחוריים ותוך וגבי שלחן קאמר אין להם אחוריים ולא קאמר ותוך. ולפ"ז הייתי אומר דהכא גבי שלחן ר"מ מיקל וגבי כרים ר"מ מחמיר דגבי כרים קאמר אין להם אחוריים ותוך כלומר שאין אחוריו חלוקים מתוכו אלא אם נטמא גבו נטמא תוכו אבל בשלחן ודכוותיה דקאמר אין להם אחוריים הכוונה היא שאין להם טומאה מאחוריהם כלל ואפילו אחוריהם לא נטמאו. ומצינו כעין לשון זה בפ"ב דתנן כל שאין לו תוך בכלי חרס אין לו אחוריים וכמו שפירש שם רבינו וכתבנו דבריו לעיל וטעמא דר"מ הוא משום דכיון דטומאתו מדרבנן לא גזרו בו טומאה מאחוריו ור"י ס"ל דאית ליה טומאה מאחוריו אלא שאינו ככלי שטף הפשוט המקבל טומאה מן התורה דאין לו אחוריים ותוך אלא זה יש לו אחוריים ותוך. וקושיית הגמרא דבכורות הוא לפי שהיה כגור המקשה דכל כלי שטף הפשוטים אין להם אחוריים ותוך ועל זה תמה דכיון דפשוטי כלי שטף אין להם טומאה מן התורה איך יתכן שיחמירו חכמים בדבר שאינו מקבל טומאה מן התורה יותר מדבר שמקבל טומאה מן התורה. והנה כפי פירוש זה היה מתיישב לשון הגמרא אך מה אעשה שלא ראיתי לשום א' מהמפרשים שפירשו כן, זאת ועוד דמהתוספתא שהביא הר"ש ז"ל שם נראה בהדיא דלר"מ כל פשוטי כלי עץ שנטמאו אחוריו נטמא תוכו והדבר צריך אצלי תלמוד:

פ"ב א העושה כלי קיבול מ"מ כו'. כתב מרן בפי"ז דכלים. והפשר שכיון מרן ז"ל למתני' דקתני העושה כלי קיבול מ"מ טמא וכן פירשה הרע"ב אך רבינו והר"ש לא פי' כן. ואפשר שכיון מרן עלה דמתניתין דקתני משחזת שיש בה בית קיבול שמן טמאה וכמ"ש רבינו בפכ"ז דכלים משנה א' יע"ש ועיין במ"ש רבינו בפי"ז דכלים עלה דמתניתין דשופרת הקש ועיין בפ"כ דכלים משנה בנייה וע"ש : **ומ"ש** רבינו כיצד העושה כלי מן העור המצה כו'. דין זה הוא בפי"ז דכלים מ[שנ]ה ו' ויש לתמוה דבת"כ פרשת שמיני אמרינן יכול אף עור מצה ועור החיפה שלא נעשה בהם מלאכה ת"ל בכל מלאכת עור ע"כ. ופי' הרב קרבן אהרן דמשמע בכל עור אשר נעשה בו המלאכות הנעשים בעור יצאו אלו דלא נעשה בהם שום מלאכה ממלאכות תיקונו של עור ע"כ. והנה הר"ש ז"ל הקשה קושיא זו ותירץ דהאי הכא דעשה בהם מלאכה שעשה מהם כיס כו'. ולפי דבריו מאי דתניא בברייתא שלא נעשה בהם מלאכה אין הכוונה על מלאכת העיבוד דהיינו מליח ועפיץ אלא הכוונה היא שלא נעשה בו שום מל' כה ממלאכת הכלים וא"ת אם לא עשה בו שום מלאכה פשיטא דהא קי"ל דפשוטי כלי עור אינם מקבלים טומאה ואפילו בעור המעובד ומאי איריא עור המצה. וי"ל דמיירי בהנך דחזו למדרסות דאפילו הפשוטים מקבלים כל הטומאות וכדאיתא בפרק על אלו מומין וקמ"ל האי ברייתא דת"כ דאם הוא עור מצה אינו מקבל טומאה. עוד היה נ"ל דמשכחת לה בפשוטי כלי עור המשמשין אדם וכלים וכי היכי דבכלי עץ מקבלין ה"נ בכלי עור דהא כלי עץ וכלי עור חד דינא ה[וא] להו דכולהו פשוטים לא מקבלי טומאה אלא דכל זה ניחא אליבא דמ"ד דפשוטי כלי עץ המשמשים אדם וכלים מקבלים טומאה מן התורה וכמו שהוזכרה סברא זו בחידושי הרשב"א פרק המוכר את הבית אך כבר כתבתי ב...קום אחר (א"ה תמצאנו לקמן פ"ד מהלכות אלו דין א' יע"ש) דסברא זו יחידית היא וכל הראשונים [ס]"ל דאין שום פשוט מקבל טומאה מן התורה. ועוד נ"ל דמשכחת לה דמיעט קרא עור שאינו מעובד כגון שיש לו בית קיבול אלא שלא עשה בו מלאכה לעשותו בית קיבול וכגון צרור המרגלית שפסק רבינו בדין ח' דחשיב בית קיבול אף שלא עשה בו שום מלאכה כיון שיש לו בית קיבול מקבל טומאה ואשמעינן ברייתא דת"כ דדוקא בעור מעובד מקבל טומאה כיון שנעשה בו מלאכה אבל בעור שאינו מעובד אינו מקבל טומאה עד שיעשה בו איזו מלאכה בידים אך הכתי אני תמיה על רבינו ז"ל דאמאי לא הזכירו דין זה בפירוש בה' אלו דעור שאינו מעובד אינו מקבל טומאה עד שיעשה בו מלאכה וראיתי לרבינו בפי"ג מהלכות טומאת צרעת דין ד' שכתב העור שאינו מעובד אינו מטמא בנגעים ודבריו הם ברייתא בת"כ פ' תזריע עלה דנגעי בגדים ולפ"ז יש לתמוה למה השמיט רבינו ברייתא דת"כ דפרשת שמיני וסבור הייתי לומר דברייתא זו דפרשת שמיני היא כתובה בטעות שהרי לפי הנראה מגירסת הר"ש בפי"ז דכלים ומגירסת הרב קרבן אהרן ממעט להו מדכתיב מלאכת עור והאי קרא בנגעי בגדים כתיב אבל בפ' טומאת כלים לא כתיב אלא או עור ומאי דכתיב הכא אשר יעשה מלאכה בהם לא קאי אעור דוקא אלא אכולהו כלים דכתיבי בפרשה אבל בפרשת נגעים דכתיב מלאכת עור קפיד קרא אעור שיהיה עור שנעשה בו מלאכה וכ"ת נילף מנגעים שטימא כהן שתי וערב ואפ"ה טיהר עור שלא נעשה בו מלאכה הרלים שטיהר שתי וערב אינו דין שיטהר עור שלא נעשה בו מלאכה הא לא קשיא משום דאיכא למימר לא אם אמרת בנגעים שלא טימא בהם צבועים תאמר בכלים שטימא בהם צבועים וכדאיתא כי האי גוונא בת"כ גבי עורות שבים ולפי זה דייקו דברי רבינו שהביא דין עור שאינו מעובד בהלכות טומאת צרעת ולא הביאו בהלכות אלו, אך קשה מההיא דאמרינן בפרק במה טומנין עלה מ"ט עורות בין עבודין ובין שאינן עבודין מותר לטלטלן בשבת לא אמרו עבודין אלא לענין טומאה בלבד ופירש שם רש"י ז"ל דעבודין מקבלין טומאה ולא שאינן עבודין ע"כ וי"ל דרבינו מוקי לכך ברייתא בטומאת צרעת דיש חילוק בין עבודין לשאינן עבודין וכדכתיבנא א"נ כמו שכתבו התוס' בפרק דם חטאת עלה דצ"ד בשם ה"ר חיים דמפרש בשם ריב"א ז"ל דהתם מיירי באותם שעורותיהם כבשרם דתנן בפרק העור והרוטב וכולן שעבדן כו' טהורין וה"ק לא אמרו ביה חילוק בין עבודין לשאינן עבודין אלא לענין טומאה ובאותם שעורותיהן כבשרן וכמו שיע"ש ולפי ... ניחא ההיא דתנן בפרק דם חטאת דאליבא דר"י משהופשט טעון כבוס דאינו חבר כי אם מתכבה ואי אמרינן

דלעולם

כמו שביארנו: **ג** בית קיבול העשוי למלאותו אינו בית קיבול. כיצד בקעת של עץ שחוקקין בה בית קיבול *ותוקעין בו הסדן של ברזל. אם של נפחים היא אינה מקבלת טומאה שאע"פ שיש בה בית קיבול לא נעשה אלא למלאותו וכן כל כיוצא בזה. *ואם היתה של צורפין הרי זו מקבלת טומאה מפני שהן מגביהין את הברזל בכל עת שירצה ומקבצין את שפות הזהב והכסף המתקבצת שם תחת הסדן והרי נעשה לקבלה וכן כל כיוצא בו: **ד** הכף החקוק שתחת רגלי המטות והמגדלות וכיוצא בהן אע"פ שהוא מקבל טהור ואין בו משום כלי קיבול לפי שאינו עשוי לקיבול אלא לסמוך בו בלבד. שפופרת הקש מקבלת טומאה ככל כלי העץ שמקבלין טומאה אפילו אינה יכולה לקבל אלא טיפה אחת. ושפופרת הקנה שחתכה לקבלה אינה מקבלת טומאה עד שיוציא את כל הלבן שבתוכה. ואם לא נחתכה לקבלה הרי היא כפשוטי כלי עץ. אבל שפופרת של פקועות וכיוצא בהן אינן כלים אלא כאוכלין הן חשובין: **ה** *שפופרת שחתכה ונתן בה את המזוזה ואחר כך נתנה בכותל אפילו נתנה שלא כדרך קבלתה מקבלת טומאה. קבעה בכותל אם קבעה כדרך קבלתה הרי זו מקבלת טומאה שלא כדרך קבלתה טהורה. נתן השפופרת בכותל ואח"כ נתן בה המזוזה אם היתה כדרך קבלתה הרי זו מקבלת טומאה שלא כדרך קבלה טהורה. קבעה בכותל אפילו כדרך קבלתה טהורה: **ו** כלי שאורגין אותו מן הנסרים או מן השעם כדי שישטחו עליו הבגדים והמוגמר מלמטה כדי שיתבסמו אם היה עשוי ככוורת שאין לו קרקע טהור ואם היה בו בית קבולת כסוי ה"ז מקבל טומאה: **ז** סנדל של בהמה של מתכת טמא ושל שעם טהור שאין זה חשוב מכלי הקבלה: **ח** הצורר מרגלית בעור והוציא ונשאר מקומה עמוק הרי זה מקבל טומאה עד שיפשט. שכל כלי קיבול מקבלין בכל שהן והרי מקומן כמו כיס קטן. אבל צרור המעות אינו מקבל טומאה *שאין עליו צורת כלי:

השגת הראב"ד

*ותוקעין בו הסדן. א"א לשון המשנה תחתית הצורפים טמאה ושל נפחים טהורה:

*ואם היתה של צורפים. א"א תוספתא מפני מה תחתית של צורפים ושל זהבים טמאה מפני שמכניסים לתוכה גרוטאות ושל נפחים טהורה ואם התקינה להכניס לתוכה גרוטאות טמאה:

*שפופרת שחתכה. א"א קשיא לי מה ששנינו בכלים פט"ז בית הנגר בית המנעול בית המזוזה הרי אלו טהורין ואולי כשאין להם קיבול קאמר אבל שפופרת יש לה בית קיבול ובכלי קיבול לא חילקו החילוק האמור באותה משנה וכן כתבתי בפירוש תורת כהנים:

*שאין עליו צורת כלי. א"א תוספתא צרור המרגלית בזמן שתוכו טמא פשוטו טהור מיטמא ומיט[...] אפילו י' פעמים ביום נראה מן הענין הטעם מפני שהוא מקפיד על צרור המרגלית שלא תתפשט [...] שהיא מזומנת להחזירה לתוכה והרי היא ככיס אבל אינו מקפיד על צרור המעות לפיכך אינו מ[...] אפילו בזמן שהמעות בתוכו:

כסף משנה

ג בית קיבול העשוי למלאות וכו'. שם מפני מה תחתית הצורפים טמאה ושל נפחים טהורה. ומ"ש מפני שהם מגביהים את הברזל וכו'. תוספתא שם: וכתב הראב"ד א"א לשון המשנה תחתית הצורפין טמאה וכו'. ואם כוונתו לומר שלשון המשנה זה שינוי לטובה הוא כי ביאר דבריה: כתב עוד הראב"ד ואם היתה של צורפים א"א תוספתא מפני מה תחתית של צורפים וכו'. משיג על רבינו למה השמיט סוף לשון התוספתא וי"ל דממילא משמע דזיל בתר טעמא:

ד הכף החקוק וכו'. בתוספתא דכלים ב"מ פ"א חמור שתחת המלבן והכפסלים שתחת הרגלים טהורים כפותין שתחת הרגלים אע"פ שחקוקים ומקבלים טהורים ואין בהם משום קיבול:

שפופרת הקש וכו'. משנה סוף פרק י"ז דכלים וכר"ע מחבירו. ומ"ש אפילו אינה יכולה לקבל אלא טיפה אחת. פשוט הוא דשפופרת הקש הכי הויא:

ה שפופרת (הקנה) שחתכה וכו'. תוספתא פי"ד דכלים אלא שיש בה חסרון וגם היא כתובה בשיבוש: וכתב הראב"ד קשיא לי מה ששנינו בכלים פי"ו וכו' והר"י קורקוס ז"ל תירץ דבית המזוזה דתנן התם מיירי שאינה ראויה לקיבול שום דבר כ"א לשום בו מזוזה:

ו כלי שאורגים אותו וכו'. משנה ס"פ כ"ב דכלים קנקילון שיש בה בית קיבול כסות טמאה העשויה ככוורת טהורה:

ז סנדל של בהמה וכו'. שם פי"ד ואיתא בפרק במה אשה (דף נ"ט):

ח הצורר מרגלית וכו'. שם פכ"ו. ומ"ש אבל צרור המעות. שם וכת"ק ואיתא בס"פ ד' מיתות (דף ס"ח) וכתב רבינו בפירוש המשנה אולם כאשר כים מעות בעור זה הנה מקומו (ואע"פ) בית קיבול אין עליו תמונת כים מטעם פירוד המעות: וכתב הראב"ד א"א תוספתא צרור מרגלית בזמן שתוכו טמא וכו'. נ"ל שפי' התוספתא כשנופל [...] המרגלית ואם ניכר שיש לו תוך טמא ואם אינו ניכר לו תוך אלא כ[...] פשוט טהור. ומ"ש נראה מן הענין הטעם וכו' זהו טעם לדברי המשנה שפירשה בצר[...] המרגלית וטיהרה בצרור המעות:

פ"ג א כל כלי עץ וכו'. בסוף חגיגה (דף כ"ו ע"ב) גבי שלחן וקיש[...] לי דכל עץ העשוי לנחת הוא וכל כלי העשוי לנחת לא מיטמא מ"ט דומיא ד[...] בעינן מה שק מיטלטל מלא וריקן אף מיטלטל מלא וריקן ופירש"י כלי עץ העשוי לנחת במקום אחד. דומיא דשק בעינן לט[...] טומאה הוקשו כלי עץ לשק דכתיב כל א[...] יפול עליו מהם במותם יטמא מכל כלי עץ או בגד או עור או שק. מה שק מיטל[...] מלא וריקן יצא העשוי לנחת דאינו מיטל[...] מלא וריקן יצא כלי עץ המחזיק מ' סאה ב[...] שהם כוריים ביבש אע"פ שמיטלטל ריקן ל[...] מיטלטל מלא שאם יטלטלו מלא ישבר עכ"[...] ומה שכתב רבינו וכל כלי עץ שהוא להתטל[...] מלא וריקן וכו' וכל כלי עץ שהוא ס[...] וכו' עד ולפיכך אינם מקבלים טומאה. מ[...] פרק ט"ו דכלים השידה והתיבה והמגדל ו[...] שיש להם שוליים והם מחזיקים מ' סאה ב[...] שהם כוריים ביבש הרי אלו טהורים ושאר הכלים בין מקבלים בין שאינם מקבלים טמא[...] דברי ר"מ ר' יהודה אומר דרדור עג[...] וקסטות המלכים ועריבת העבדנין ובור ספי[...] קטנה והארון אע"פ שמקבלים טמאים שא[...] עשויים לטלטל אלא במה שבתוכן ושאר הכלים המקבלים טהורים שאינם מקבלים טמא[...] וכתב הראב"ד דבר זה איני יודע מ[...] הוציאו וכו' ואינו מחוור דהתם אי[...] נמי איכא בטלטולם וכו'. איני יודע מה אי[...] יש בטלטולם ועוד דאפילו אם היה אי[...] בטלטולם מ"מ כי ממעטינן משק כלי הע[...] לנחת משום דאין דרכו ליטלטל מלא ור[...] הוא אע"פ שלא יהא איסור בדבר דו[...] דמחזיק ארבעים סאה בלא דממעטינן [...] אף

פרק שלישי

א *כל כלי עץ העשוי לנחת אפילו אינו מקבל אלא דבר מועט אינו מקבל טומאה לא מן התורה ולא מדברי סופרים

השגת הראב"ד

*כל כלי עץ העשוי לנחת אפי' כו'. א"א דבר זה איני יודע מאין הוציאו אלא משלחן של מ[...] וממנורה שהקשו עליהם כלי עץ העשוי לנחת הוא ואע"פ שאינן מקבלין ארבעים כאה בלא ו[...]

משנה למלך

דלעולם בעינן עבודים א"כ הרי חסר מעשה והסוגיא מוכח דבחסר מעשה אליבא דכ"ע אינו טעון כבוס. הן אמת שראיתי לרבינו בזה דברים מתמיהין בעיני שכתב בפ"ח מהלכות מעשה הקרבנות דין ה' אחר שהופשט טעון כיבוס אע"פ שאינו מקבל טומאה עתה הרי הוא ראוי לקבל טומאה לאחר שיתעבד ע"כ ונראה מדבריו שאף בדבר שמחוסר מעשה טעון כבוס ופשטא דסוגיא מוכח דבדבר המחוסר מעשה אליבא דכ"ע אינו מקבל טומאה, שוב ראיתי להרב בעל"מ שעמד בזה והקשה עליו דאמאי הוצרכו לומר שם בגמרא גבי בגד שחשב עליו לעשות בו גורה דמיקרי ראוי מפני שיכול לבטל מחשבתו אחר חשב לעשות בו גורה אפילו לא יבטל מחשבתו נימא דמיקרי ראוי מפני שאחר הציור יקבל ודמי להכא שאחר העיבוד יקבל ע"כ. הן אמת שדברי רש"י מוכיחים להדיא דטעמא דבג"ד שחשב עליו לגורה הוא משום דלא נגמרה מלאכתו וכל כמה דלא ציירו או ביטל מחשבתו אינו מקבל טומאה. אך אי לא דמספקינא הוה אמינא דהכא אפילו ציירו אינו מקבל ודמי למ"ש רבינו בפכ"ז מהלכות אלו דין י"ב ושל גורות שעושין אותו כדי שיתלמד ממנו הרוקם טהור מכלום לפי שאינו ממשמשי אדם ע"כ. ומאי דאמרינן הכא דבגד שחשב עליו לגורה אינו מקבל טומאה היינו דומיא דהסיפא דכדין שחשב לעשות בו גורות כדי שיתלמד ממנו הרוקם ולפ"ז לא משכחת שיקבל טומאה בגד זה אלא בביטול מחשבה וליכא דבגד שחשב עליו לגורה דייק הכי שאין בו תכלית אחר כי אם לגורה וכן הביא רבינו דין זה בפכ"ב דין ז' בגד שחשב עליו לגורות כו' וכי תימא כיון דבגד זה היה ראוי לקבל טומאה קודם מחשבתו היאך עולה מטומאתו במחשבה והא קי"ל דאין עולין מטומאה במחשבה כי אם במעשה וכמו שפסק רבינו בפרק ח' דין י' הא לא קשיא דא"כ גם לפירש"י נמי יש לספקות כה"ג. והנראה אלי דהכא לא קדם מחשבה אהרת בבגד זה לתשמישי אחר ומש"ה אם חשב עליו לגורה טהור אבל לעולם דאם חשב עליו בתחלה להשתמש בו כמו שהוא ואח"כ חשב עליו לגורה דאינו עולה מטומאתו במחשבה ועיין במ"ש רבינו בפכ"ב דין ו' גבי מטפחות הספרים שקשה קצת למה שכתבתי ודוק. עוד כתב הרב בעל"מ דהוכר רו[...] דהתם עורות לעיבוד קיימי אבל התם בגד לאו לגורה קאי וא"כ התם כיון דמחוסר גורה שהוא מע[...] דלאו להוות מעשה קאי על הסתם לא מיקרי ראוי אבל הכא דהאי מעשה דעיבוד הסתמיה להכי קאי מקרי מחוסר מעשה כיון דע"כ עתיד לבא דסתמיה להכי קאי ולאו מעשה גמור אלא הוי כמחש[...] דעלמא ולכך מדמה הגמרא הך מחוסר מעשה דהכא למחשבה דיש בו גורה דכי היכי דהתם בבי[...] יורד לטומאה הכא נמי יורד לטומאה דמעשה כי האי הוי כמו מחשבה והוצרך רבינו לומר כן [...] לתרץ קושיית התוספות כו' יע"ש והנה כפי דברי הרב ס"ל לרבינו דאין עור מקבל טומאה עד שיתע[...] וא"כ הדרא קושיין לדוכתא שלא ביאר רבינו דין זה בהלכות כלים. ומ"ש רבינו שתינוק הש"ו יש ל[...] מעשה כו' עיין לקמן פ"ח דין י"א ופרק י"ד מהלכות טומאת אוכלין דין [...] ובפ"א מה' פס"ה:

ג בית קיבול העשוי וכו'. הראב"ן סי' רע"ו בפ"ה מה' סוכה דין ה' ובפ"ד מה' אלו דין ג' ועיין ב[...] רש"י סנהדרין (דף ס"ח) אמסיא דהכדור והאמוס ובמ"ש התוספות פ"ק דסוכה (דף [...]) ד"ה מהו דתימא ועיין בפי' הר"ש פכ"ו דכלים משנה ב' יע"ש:

פ"ג א כל כלי עץ העשוי לנחת וכו'. מדברי רש"י והתוספות בסוף חגיגה ובפרק שתי הלחם ([...] נ"ז) נראה דכלי עץ העשוי לנחת ומלופה מתכת מקבל טומאה וכן הוא דעת הרמ[...]

סופרים. וכל כלי עץ העשוי להתטלטל מלא וריקן כשק אפילו היה מחזיק מאה סאה ואע"פ שיש לו שוליים הואיל ואינו עשוי לנחת הרי זה מקבל טומאה דין תורה כשאר כלי קיבול. וכל כלי עץ שהוא סתם אם היו לו שוליים לישב עליהם על הקרקע כדי שלא יהא נוח להתגלגל והיה מחזיק ארבעים סאה בלח שהן כוריים ביבש אינו מקבל טומאה כלל לא מן התורה ולא מדברי סופרים מפני שחזקתו שעשוי לנחת. ודברים אלו דברי קבלה הן. מפי השמועה [ל]מדו מה שק שהוא מתטלטל מלא וריקן אף כלי עץ לא יטמא אא"כ [ה]יה מיטלטל מלא וריקן להוציא כלי עץ העשוי לנחת: **ב** הכלים [ש]חזקתן שהן עשויין לנחת כגון שידה תיבה ומגדל וכוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה גדולה וכיוצא באלו. אם הן [מ]חזיקין ארבעים סאה אין מקבלין טומאה. ואלו הן הכלים של עץ שהן עשויין להתטלטל במלואן. דרדור שמניחין אותו על [ה]עגלה וקוסטות המלכים ועריבת העבדן ובור ספינה קטנה שאינה יכולה להלך באמצע הים הגדול והארון. כל אחד [מ]חמשת כלי עץ אלו אע"פ שהן מקבלין יותר מארבעים סאה הרי אלו מקבלין טומאה שלא נעשו מתחלתן אלא להטלטל מלאין. [ו]שאר כל כלי עץ אם היו מקבלין ארבעים סאה ויש להם שוליים חזקתן שאינן עשויין להתטלטל במלואן ולפיכך אין מקבלין [ט]ומאה. וכן כלי עצם וכלי העור המקבלין ארבעים סאה בלח אין מקבלין טומאה אלא א"כ נעשו מתחלתן כשהן מלאין: **ג** השידה [ו]התיבה והמגדל של זכוכית הבאים במדה טהורין *ושאר [כ]לי זכוכית אף ע"פ שמקבלין ארבעים סאה הרי הן מקבלין [ט]ומאה. וזה חומר בכלי זכוכית מבכלי עץ: **ד** כל כלי שיש [ב]שיבורו אמה על אמה ברום שלש הרי הוא מחזיק ארבעים [ס]אה בלח. וכשמודדין את הכלי מודדין אותו מבחוץ אם היה בו אמה על אמה ברום שלש אף ע"פ שאין תוכו אלא פחות [מ]זה הרי הוא טהור שאין עובי הדפנות ממעט. אבל עובי [ה]רגלים ועובי הזר אם היה לו זר אין נמדדין עמו: **ה** *היה [ב]תוך הכלי תיבה קטנה כגון מוכני שבתוך השידה בזמן [ש]היא נשמטת אינה נמדדת עמה ואינה חיבור לה ואינה מצלת [ע]מה באהל המת. ואם אינה נשמטת נמדדת עמה והרי הן [כ]כלי אחד: **ו** היה לכלי כסוי קמור בזמן שהוא קבוע נמדד עמו [ו]אינו קבוע אינו נמדד עמו. היו בו *מגורות מבפנים נמדדת [ע]מו ואם היו מבחוץ אינן נמדדות עמו: **ז** כלי עץ שאינו מקבל ארבעים סאה כדרכו אלא אם כן הטהו על צדו או סמכו בדבר [א]חר הואיל ומקבל ארבעים סאה מכל מקום טהור: **ח** השידה והתיבה שניטלה אחת מרגליהן אע"פ שלא ניקבו אלא הרי הן מקבלין הרי אלו טהורין ועדיין יש להם שוליים וחזקתן שהן לנחת כשהיו:

פרק רביעי

א שלש מדות בכלי עץ שאינן עשויין לקבלה. כל כלי עץ העשוי לתשמיש אדם בלבד כגון הסולם טהור ואינו מקבל טומאה כלל ולא רבוהו חכמים לטומאה. וכל כלי עץ העשוי לתשמיש הכלים והאדם כגון השלחן והטבלא והמטה וכיוצא בהן מקבלין טומאה. ומניין שהן לתשמיש אדם ותשמיש משמשיו שהרי מניח הקערות על השלחן והכוסות על הטבלא והמצעות על המטה. וכל כלי עץ העשוי לתשמיש הכלים בלבד שהרי הוא משמש משמשי אדם אם לא היה משמש את הכלים אלא בשעת מלאכה בלבד הרי זה טהור מכלום כגון מנורה של עץ שמשמשת הנר בשעת הדלקה. *וכן והוא כלי שמניחין תחת הכלים בשעת מלאכה והדפוסין כולן. ואם היה משמש את הכלים בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה ה"ז מקבל טומאה כגון כסוי הקפצה וכיוצא בו ותיק הסייף והסכין והרומח והמספריים והתער והמכחול והמכתב ובית הכוחל ותיק טבלא וסקרוטיא ובית ההיצים ובית הפגוזות ותיק חלילים כל אלו וכיוצא בהן אע"פ שאינן אלא משמשי כלים מקבלין טומאה שהרי הכלי צריך להן בשעת מלאכה ושלא

*[וכן כתוב בתוס'] *[הוא נוסחא הבנוי במשנה ובתוס']

השגת הראב"ד

*ושאר כלי זכוכית. א"א אמת כך מצא בתוספתא ולא ידעתי טעמה ואולי מפני שמלאכתן עבה וקן עשויים לנחת אבל שאר כלים מלאכתן דקה ועשויין להטלטל במלואן:

השגת הראב"ד

*היה בתוך הכלי תיבה קטנה. א"א מעולם לא שמענו מוכני פירוש תיבה אלא גלגל ואומן שהוא מתגלגל עליו כמו ששנינו אף הוא עשה מוכני לכיור כדי שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה ול"נ שזה הגלגל אינו אלא למעלה או על שפתו שמעלין התבואה לשדה באותו גלגל לפי שיש טורח גדול במלואו או בכריקו ומשתמשים בהן דרך הגלגל ואילו היה הגלגל להתגלגל עליו שתי קושיות בדבר האחת שהרי אינם עשויים להטלטל כלל ומה צורך למוכני ואם כן עשויים הם להטלטל ועוד מה בין מוכני לעובי הרגלים שאין נמדדין עמה ואע"פ שהרגלים אינם נשמטים אלא ודאי כמו שפירשתי ונמדד עמה מפני שכל תשמישה ע"י המוכני:

כסף משנה

[ע]ל גב דליכא איסור בטלטולו. ומה שכתב [אפ]י לא כמו שהוא סובר וכו' אין השגה [ע]לי והראיה שהביא אינה מכרחת. ומה [שכת]ב על כל כלי עץ שהוא עשוי לטלטל מלא [ו]ריקן אפילו מחזיק מאה סאה מיטמא: [ג] השידה והתיבה והמגדל של זכוכית וכו' ושאר כלי זכוכית וכו'. כתב הראב"ד [ושא]ר כלי זכוכית א"א אמת כך מצא בתוס' וכו': [ד] כל כלי שיש בשיבורו אמה על אמה וכו'. תוספתא דכלים פ"ה דב"מ: [ו]כשמודדין הכלי מודדין אותו מבחוץ וכו'. [משנה ר]יש פי"ח דכלים וכב"ה: [ה] היה בתוך הכלי תיבה קטנה וכו'. שם: [כת]ב הראב"ד היה בתוך הכלי תיבה קטנה א"א מעולם לא שמענו מוכני [פיר]ושו תיבה וכו'. וליישב דעת רבינו י"ל דלא שמענו אינה ראיה: ומ"ש

מחוור דהתם איכורא נמי איכא בטלטולם ומה שאמר כל כלי עץ שהוא עשוי לטלטל מלא וריקם אפילו מחזיק מאה כור מיטמא למדה מספינת הירדן ואולי לא כמו שהוא סובר אלא מפני שספינת הירדן אין דרכה להורידה למים אלא טעונה אבל שאר כלים אע"פ שפעמים מיטלטלין במלואן כיון שאין דרכן בכך אינן מטמאין וכן הוא במשנת כלים פט"ו רבי יהודה אומר דרדור עגלה וקיסטות מלכים ועריבת העבדן ובור ספינה קטנה והארון אע"פ שמקבלין ארבעים סאה טמאין שאין עשויים לטלטל אלא במה שבתוכו ושאר כל הכלים המקבלין טהורין שאין מקבלין טמאין אין בין דר"מ לרבי יהודה אלא עריבת בעל הבית המקבלת לרבי יהודה טהורה אע"פ שפעמים שמוליכין אותה מלאה לפורני ראש מה הלשון אומרת שאינן עשויין להטלטל אלא במלואן אבל פעמים כן ופעמים כן טהורין ואין הולכין בהן אחר חוקה:

ו ומ"ש היו בו מגורות וכו'. תוספתא דכלים פ"ח דב"מ:
ז כלי עץ שאינו מקבל וכו':
ח השידה והתיבה וכו'. משנה פי"ח דכלים:
פ"ד א שלש מדות בכלי עץ וכו'. תוספ' פי"ג דכלים. ומה שכתב וכל כלי עץ העשוי לתשמיש הכלים בלבד שהרי הוא משמש משמשי אדם וכו'. במשנה פי"ו דכלים. ומ"ש כגון מנורה של עץ וכו'. בתוספתא פרק י"ג דכלים ובת"כ שם הקולב והמנורה והנוסחא מפרש רבינו בפי' המשנה פרק י"ו דכלים נוסחא היא חתיכת עץ תושם תחת הכלים תושבת להם וכאן פי' שהוא כלי שמניחים תחת הכלים, וקולב פי' שהיא הדפוס וכן הוא בלשון ערב. ומ"ש כגון כיסוי הקפצה וכו' עד בשעת מלאכה בלבד. משנה פי"ו דכלים: וכתב

משנה למלך

והר"ש אבל דעת רבינו הוא בהיפך דאף אם אינו עשוי לנחת ויש בו בית קבול אם מגופה מחכת אינו מקבל טומאה לפי שהגיפוי מבטל הכלי והגיפוי אינו מקבל טומאה וכן הוא מבואר לקמן בפרק שאחר זה דין ד' יע"ש. ויש להסתפק בכלי עץ העשוי לנחת ומיוחד למדרס אי מיטמא בשאר הטומאות מכלל דכל המטמא מדרס מתטמא בשאר הטומאות כמ"ש לקמן ר"פ כ"ג או דילמא לא נאמר כלל זה אלא לגבי פשוטי כלי עץ ועיין בתוי"ט פכ"ד דכלים משנה ד' ועיין במ"ש התוס' פ"ע דשבת (דף פ"ג) ד"ה נלמדנה משק ודוק:
ג ושאר כלי זכוכית כו'. בתוספתא הביאה הר"ש בפרק ל' דכלים יע"ש:

פ"ד א כגון הסולם טהור וכו'. כתב הרמב"ן בתשובה סי' רס"ו דהיינו דוקא כשאין להם בית קיבול אלא שגליונותיו קבועות ע"ג ירכותיו אבל כשירכותיו נקובים לקבל ראשי השליבות הוא מקבל טומאה דבית קיבול העשוי למלאת שמיה קיבול. ועיין לעיל פ"ב דין ג'. ומ"ש רבינו וכל כלי עץ העשוי לתשמיש כו'. מדברי רבינו נראה דפשוטי כלי עץ המשמשין אדם וכלים אינם טמאים אלא מדרבנן. ואע"ג דבת"כ מרבה מרבויא דמכל כלי עץ שולחן וטבלא ודולבקי ס"ל דאסמכתא בעלמא היא וכ"כ התוס' בפרק בכל מערבין (דף ל"א) ד"ה בפשוטי ועיין בתוס' פרק בתי הלחם (דף נ"ו) ד"ה ולדברי ובפרק קמא דסוכה (דף ה') ד"ה מסגרתו ובפרק המוכר את הבית (דף ס"ו) ד"ה

ושלא בשעת מלאכה. אבל כיסוי קמטרא וכיסוי תיבה וכיסוי טני והמכבש של חרש והכסא שתחת התיבה והקמתין שלה *והקלב שבונין עליו תיק הספר ובית הנגר והמנעול והמזוזה ותיק נבלים והכינורות והקלב של גודלי מצנפת ודפוס של תפילין וסום של עץ של זמר שמשחקין בו ורביעית המקוננת וגנונת העני וסמוכות המטה ונקליטי המטה וחמור שתחת המטה כל אלו וכיוצא בהן טהורין *מפני שהן משמשי הכלים בשעת מלאכה בלבד: **ב** מלבן המטה אם היה מלובש בפיקות ויש לו רגלים שמחברן עם המטה הרי זה מתטמא עם המטה שהרי נותנין אותו בפני המטה והרי הוא כאחד מאבריה. נתנו על שתי לשונות והרי הוא גבוה על המטה אע"פ שמסורג בחבלים הואיל ואין לו רגלים טהור *מפני שהוא ממשמשי הכלים בשעת מלאכה בלבד כמלבני בני לוי שתולין בהם כנורותיהן וכלי השיר שהן טהורין: **ג** *מכבש של שכף שמותח עליו את העור טהור מפני שמניח עליו את האבן במקום החקוק שיש בו ומשמש עליו ונמצא עשוי לשמש את הכלים בשעת מלאכה ואינו מתטמא משום קיבול שהרי החקק שבו עשוי להתמלאות באבן: **ד** חפויי המטה טהורין וכן כל החפויין בין שהיו של עץ או של עצם או של עור או של מתכת טהורין שנא' אשר יעשה מלאכה בהן פרט לחפויי הכלים. *וכן כלי עץ או עצם שיש בהן בית קיבול שציפם במתכת טהורים ואין מקבלין טומאה מאחר שציפם ביטלן והציפוי עצמו טהור כמו שביארנו: **ה** העושה כלי מקצתו מן העץ ומקצתו מן המתכת אם היה היה העץ משמש המתכת מקבל טומאה ואם היתה המתכת משמשת את העץ הכל טהור כיצד מפתח של עץ ושיניו ממתכת אפילו שן אחד ה"ז מקבל טומאה היתה היא ממתכת ושיניים שלו מעץ הכל טהור: **ו** טבעת של מתכת וחותמה של אלמוג טמאה. היתה של אלמוג וחותמו של מתכת ה"ז אינה מקבלת טומאה: **ז** השן של מתכת או החותם מקבל טומאה בפני עצמו אם לא היה מחובר לעץ וכן המעבד והמזורה והמגוב והמסרק של ראש

השגת הראב"ד

*והקלב שבונין עליו תיק הספר. א"א לא ידעתי מהו זה ואינו במשנה נמנה עם כל אלה אבל מנו אותו בת"כ עם הסולם והנחותא והוא כעין סולם הכתפי עושין למשאותם והקלב בלשון המשנה והאימום:

*מפני שהם משמשי הכלים. א"א יש אלו הרבה שטהרתן מפני שהכלים עצמן משמשין עם הקרקע לפיכך התיקון שלהם וכיסוייהם טהורין אלא שרצה כתנא להבר הטהורין:

השגת הראב"ד

*מפני שהוא ממשמשי הכלים. א"א לישנא דתוספתא מפני שאינו עושה מלאכה בגופו כלומר סומך את הבגדים שלא יפלו לארץ:

*מכבש של שכף פי' אושכף. א"א זו המימרא מלאתיה בתוס' כלים לטהר וגם מצאתיה בתוספתא כלים בענין אחר מכבש של שכף בזמן שהוא קבוע חיבור אחד לטומאה ולהזאה נוטל ונותן אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה ואפשר שיהיו במכבש של אשכפים שני עניינים:

השגת הראב"ד

*וכן כלי עץ או עצם כו'. א"א לא ידעתי מהו ולא מצאתי לזה שורש ואדרבה ראוי להיות בהיפך אם לא היה לכלי בית קבול וצפהו במתכת מקבל טומאה ע"י צפויין וכן מצינו במקצת מקומות שהכלי בטל לגבי ציפוי:

וכתב הראב"ד והקלב שבונים עליו תיק לספר א"א לא ידעתי מהו זה וכו'. ואני אומר שרבינו כתב שזהו אנגלין של ספר השנוי שם במשנה. ומ"ש אבל מנו אותן בת"כ כבר כתבתי שרבינו מפרש שקולב הוא דפוס בלשון ערב ולכן כלל כל הדפוסים בלשון קלב ובמשנה קרא לדפוס של תיק אנגלין של ספר ולדפוס של מצנפת אימום של גודלי מצנפות ולדפוס התפילין תפוס של תפלה:

כתב הראב"ד מפני שהם משמשי הכלים א"א יש אלו הרבה מפני שהכלים עצמם משמשים עם הקרקע וכו'. ורבינו סובר שאין צורך לזה מאחר שהם משמשי הכלים בשעת המלאכה בלבד:

ב מלבן המטה וכו'. תוספתא פרק ט"ו דכלים רבינו בפירוש המשנה פרק י"ח דכלים פירש כל חלקי המטה ודבר ידוע כי כל דבר עגול ובולט נקרא פיקא ואפשר שזה המלבן מורכב בפיקות ויש לו רגלים מתרכבים במטה ועל ידיהם מתחבר עמה והרי הוא כאבר מאיבריה אבל אם הוא מונח על אותם שנקראו לשונות אע"פ שמסורג בחבלים אין זה חיבור כי אינו נקרא חיבור רק כשיש לו רגלים ומורכב בהם עם המטה וחלוקה זו היא סיפא דמתניתין (דף כ"ט) דקתני מלבן שנתנו על לשונות רבי מאיר ורבי יהודה מטמאים ר' יוסי ור' שמעון מטהרים וסיפא דתוספתא הכי איתא במסורג בחבלים ואין לו רגלים ר' מאיר ור' יהודה מטמאים ר' יוסי ור' שמעון מטהרים שאין עושין מלאכה בגופו והאי סיפא דתוספתא היא סיפא דמתניתין ותרווייהו חדא פלוגתא היא דמלבן שנתנו על לשונות דמתניתין היינו מסורג בחבלים דתוספתא והכוונה דהיכא דלא הוי מלובש בפיקות ויש לו רגלים אפילו שמסורג בחבלים והיינו נתון שנתון על הלשונות אינו חיבור ודמי למלבני בני לוי שהם טהורים כי עתה אינם חלק מהמטה אלא בפני עצמם הם השובים ונראה מדברי רבינו כי כשהוא על הלשונות להיותו גבוה מהמטה יש מקום וטעם יותר לטהר מבריתא שאינו על הלשונות כי אם למטה בפיקות ומחובר על ידי הכלים דהוי בפני המטה וכמטה עצמו הוא:

נתנו על שתי לשונות וכו'. משנה פרק י"ח דכלים כרבי יוסי ור"ש לגבי ר"מ ור"י:

כתב הראב"ד מפני שהוא ממשמשי הכלים א"א לישנא דתוספתא וכו'. ולרבינו יש לומר שמאחר שמצא טעם נכון לא הולך לטעם התוספתא ועי"ל שרבינו מפרש התוספתא דאינו עושה מלאכה בגופו היינו שאינו עושה מלאכה תמיד אף שלא בשעת מלאכה:

ג מכבש של אושכף וכו'. תוספתא ספי"ט דכלים והוא פ"ח דב"ב:

כתב הראב"ד מכבש של שכף פירוש אושכף א"א זו המימרא מצאתיה בתוספתא דכלים לטהר וכו':

ד חפויי המטה טהורים וכן כל החיפויין וכו'. משנה בספי"ו דכלים ובת"כ פרשת שמיני מייתי לה מדכתיב אשר יעשה מלאכה בהם פרט לחיפויי הכלים:

וכן כלי עץ או עצם וכו'. בסוף חגיגה (דף כ"ו ע"ב) ופרק שתי הלחם (דף צ"ו ע"ב):

וכתב הראב"ד א"א לא ידעתי מהו ולא מצאתי לזה שורש ואדרבה ראוי להיות בהיפך כו' ורבינו בפי"א ממסכת כלים אהא דתנן קלוסטרא טמאה ומצופה טהורה כתב אם היה זאת הקלוסטרא מאחד מאלו המתכות הנה היא תקבל טומאה מפני שהיא יש לה שם בפ"ע ואם היתה מעץ והוא מחופה מברזל וכו' ויש לתמוה עליו דממקום שבא הוי איפכא דהא בסוף חגיגה אהא דתנן כל הכלים שהיו במקדש טעונים טבילה חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת מפני שהם כקרקע דברי ר"א וחכ"א מפני שהם מצופין איתא בגמרא (דף כ"ז) מזבח הנחשת דכתיב מזבח אדמה תעשה לי מזבח הזהב דכתיב המנורה והמזבחות איתקש מזבחות זה לזה מפני שהם מצופים אימא וחכמים מטמאים מפני שהם מצופין ואבע"א רבנן לר"א קאמרי מאי דעתך משום דמצופין בטיל ציפויין גבייהו ופירש"י אדרבה משום דמצופין ניהו נטמאו וכו' עד ובלאו הכי קרא נמי לא מקבלי טומאה הרי בהדיא דמשום דמצופין ניהו מטמאו אף ע"פ שלא היו ראויים ליטמאות מעצמן והיה רבינו כותב בהיפך ולא עוד אלא שמביא ראיה מסוף חגיגה האמור שם היפך דבריו וכ' והיא קלוסטרא מצופה טהורה כבר פירש ר"ש דה"ק אם נעשה הקלוסטרא מברזל פה וליפוייה ממתכת טמא כמו שמזהיבים כלי כסף לנוי טהורה דבתר עיקר אזלינן וכתב הר קורקוס ז"ל שיטת הראב"ד כשיטת רש"י ז"ל באותה סוגיא אבל רבינו מפרש אותה כמו שהקושיא הראשונה שהקשה ות"ל דעד לנחת הכוונה היא להקשות על המשנה שאמר הזהרו שלא תגעו דאי נמי יגעו לא מטמאי לא הכי נמי הדר פריך עלה דה"נ לאו לגר הוא כדהרגא דמגביהין אותו אכתי ת"ל דאפי נגעו לא מטמאי ליה משום דכלי בטל אצל ציפוי כדתנן השלחן וכו' והציפוי נמי לא משום כדתנן וכדיליף לה בת"כ ולפי זה שחיפן בפי דקתני לאו דוקא והשתא פריך דומה בדומה דכי היכי דהתם בטל הכלי וטהור הכא נמי הכא בטל וטהור כי כל החיפויים טהורים אפילו של מתכת דאע"ג דלא איתקש לגבי היינו כי הוי כלי פשוט אבל חיפוי לאו כלי הוא וטהור דכולהו ציפויין נתמעטו דהוו ערוך ומשני שאני שלחן דלא בטל דרחמנא קרייה כלי והלכך מטמא אע"פ שיש עליו חיפוי מה שאין כן בשאר כלים דודאי בטלי לגבי ציפוי וטהורים כיון שהציפוי טהור והכלי מצופה כולו בדבר הטהור זו היא שיטת רבינו באותה סוגיא וניחא שפיר מאי דפריך ותיפוק ליה משום ציפוי דהדר פריך שנית על המשנה דאי לשיטת רש"י והראב"ד דכיון שכבר העלו שאינו עשוי לנחת והילך מיטמא מאי הדר פריך דאפילו עשוי לנחת טמא ומאי ק"מ בהא קושיא כיון דבלאו הכי איתלגא שפיר וכל הסוגיא ושקלא וטריא לא ק"מ מידי ולדעת רבינו חרי ותיפוק לי דפריך מהפרשי בה גוונא אלא שקשה מה שאמרו שם בחגיגה עלה דמתניתין דקתני כל הכלים שהיו במקדש טעונים טבילה חוץ ממזבח הזהב ומזבח העולה מפני שהם כקרקע דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים מפני שהם מצופים ופריך בגמרא על אדרבה כיון דמצופין ניהו מטמאו ומשני אימא וחכמים מטמאים מפני שהם מצופין ואבע"א רבנן לרבי אליעזר קאמרי וכו' מוכח מהא סוגיא שהציפוי סבה ליטמא כדברי רש"י וריב"א וצריך לדחוק לשיטת רבינו דאע"ג דלתירוצא קמא ודאי בהכי הוא וכס"ד דמקשה מכל מקום אפשר דתירוצא בתרא לא סבר הכי וכוונת אמרם מבטל בטיל ציפויין לגבייהו כלומר אתה סובר דמשום ציפוי ליטמא והוא בהיפך דציפויין לא מיטמאו דבטלים אגב כלי דלא חשיבי כדי שיטמא הכלי בשבילם והכלי בשביל עצמו ודאי אינו מטמא כיון שמצופה והלכך מפני שהן מצופין לא מיטמאו ואין צריך טעם אחר ולא בטיל ציפוייהו לגבייהו אהני דוקא קאמר אלא אכולהו כלים המצופים קאמר ואתא מתניתין כפשטה והכ"א הטעם שאין מטמאים מפני שהם מצופין וקושיא אדרבה ליתא דהמקשה הוה סבר הכי ותירוצא בתרא סבר איפכא עכ"ל:

ה העושה כלי מקצתו וכו' עד הרי אלו מקבלים טומאה. משנה בספי"ג דכלים: ז ומ"ש וכן המעבד והמזרה וכו'. שם וכתב רבינו דג' כלים אלו הם כלי הגנן והם כדמיון כף האדם יזורו בו החטים והשעורים ויתהלפו שמותם כפי התחלפות תמונתם כי מהם רוב השינים יטרו בו החטים בסוף הענין וממנו מעט השינים אי לו

משנה למלך

ד"ה ושאני ובתוספי הרשב"א שם דמשמע שם דאיכא מאן דס"ל דפשוטי כלי עץ המטמאים אדם וכלים דמקבלים טומאה מן התורה ועיין בתשובת הרמב"ן סי' רט"ו (א"ה ועיין לעיל פ"ב מהלכות אלו דין א'). ומה שכתב ובית הנגר והמנעול כו' עיין במה שכתב הראב"ד לעיל פ"ב דין ה' ובמ"ש מרן שם:

ג שהרי החקק שבו כו'. עיין לעיל פרק ב' דין ג':

ד וכן כלי עץ או עצם כו'. אם לא היה לכלי בית קיבול וציפהו במתכת מקבל טומאה ע"י ציפוי. וכן מצינו במקצת מקומות שהכלי בטל לגבי ציפוי. ועיין לעיל פי"א מה' מטמאי משכב ומושב

ראש שניטלה אחד משיניהן ועשאה של מתכת הרי אלו מקבלין טומאה: **ח** מקל שעשה בראשו מסמר כמין רמון כדי שיהיה אוחז בו אינו מקבל טומאה. עשאהו שלא תהיה הארץ אוכלת את העץ מקבלת טומאה: **ט** וכן מקל שקבע בו מסמרים כדי להכות בו מקבל טומאה שנמצא העץ משמש את המתכת. עשאן לנוי אינו מקבל טומאה שהרי המתכת משמשת את העץ: **י** וכן מנקיות של מתכת שקבען במקל או בדלת לנוי טהורות וכן כל כיוצא בזה משאר הכלים:

פרק חמישי

א כל הכלים אין מקבלין טומאה עד שתגמר מלאכתן. וכלי עץ מאימתי מקבלין טומאה המטה והעריסה משישופם בעור הדג. גמר שלא לשוף מקבלין טומאה. הסלים של עץ משיחסום שפתותיהן ויכרות עוקצי השריגים והעצים הקטנים היוצאים ע"ג הסל. היו הסלים של תמרה אע"פ שלא כרת ההוצין מבפנים מקבלין טומאה שכך מקיימין אותן. הכלכלה משיחסום פיה ויכרות ההוצים ויגמור את התלויות. בית הכוסות והלגינין אף ע"פ שלא כרת מבפנים מקבלין טומאה שכך מקיימין אותם. הקנונים הקטנים והקלתות משיחסום שפתותיהן ויכרות ההוצין היוצאים. הקנונים הגדולים והסיונים הגדולים משיעשה שני דורים לרוחב שלהן. הנפה והכברה וכף מאזנים משיעשה דור אחד לרוחב שלהן. הקופה משיעשה שתי צפירות לרוחב שלה. *והערק משיעשה בו צפירה אחת אע"פ שלא גמר גביהן מקבלין טומאה שהרי נראו למה שנעשו וצורת הכלי עליהן הא למה זה דומה לבגד שנארג מקצתו. המחצלת משיכרות ההוצין וזהו גמר מלאכה. וכל כלי הנסרים אינן מקבלין טומאה עד שיתחסמו שפתותיהן. גולמי כלי עץ מקבלין טומאה משנעשה הכלי בצורתו. אע"פ שעתיד לתארו בשרד או להשוותו במחוגה או לייפותו במעצד וכיוצא במעשים אלו ועדיין הוא גולם הואיל ואינו מחוסר חקיקה והרי השלים חפירתו הרי זה מקבל טומאה. וכל גולמי כלי עץ מקבלין טומאה חוץ משל אשכרוע שאין הכלי ממנו חשוב כלי עד שיתייפה. וקרוב בעיני שכלי עצם ככלי אשכרוע *ואין גולמיהן מקבלין טומאה. כלי עץ שאין עליו צורת כלי אע"פ שמשתמשין בו אינו מקבל טומאה. *ארובות של נחתומין שסודרים עליהן החלות כשהן

השגת הראב"ד

*והערק משיעשה בו לפירה. א"א פי' בערוך נפה והטעם מפני שהדס משתמש באלו במה שהן משא"כ בשאר כלים שהזכיר למעלה עכ"ל:

השגת הראב"ד

*ואין גולמיהן מקבלין טומאה. א"א זאת הקורבה לא ידעתי מאין באה לו שהרי פירשו בו טעם מפני שמחוכרין שליקה וממרים את מה שבהם פירוש עושין מה שבהם מר ואין זה הענין בכלי עצם ואי ס"ל כר"נ דאמר במסכת חולין גולמי כלי עצם כגולמי כלי מתכות דמי לימא הכי ולמה ליה לדמויינהו לאשכרוע שהוא כלי עץ ומוציא מדין כלי עץ שאפילו שליקתו מעכבתו מפני שפוגם מה שנותנין בו:

*ארובות של נחתומין וכו'. א"א דבר זה בהיפך ארובות כמו ערוכות והוא הקטוף סרוד הוא

...א ג' שינים לבד יבורו בו החטים בתחלת הענין מהתבן הגס והוא המעבד ורבש שינים ממנו המזרה והיותר רב השינים מהם מגוב עכ"ל:

מקל שעשה בראשו מסמר וכו'. פרק י"ד דכלים מקל שעשה בראשו מסמר כמין חזיינא טמא סימרו וכו' טמא וכולן שעשאן לנוי טהורים ופירש רבינו יעשו המקלות החיכת ברזל עגולה דומה לרמון את חזיינא וכו' ויקראו אותה אלרמוס ינעלו מסמרים בראשי המקלות להיות זה בהם יותר חזקה וכו' ועשאן לנוי הוא לייפות בו את המקל ורוב מה זה במסמרים דקים מצויירים בבדיל על לד היופי וזה לא יטמא לפי השורש והוא אמרו מתכת המשמש את העץ אולם אם כיון באלו המסמרים שיכה יגוף בו הנה יהיה אז העץ משמש את כת שהוא טמא ע"כ. ובתוספתא ב"מ פרק קל שעשה בו מסמר להיות תופס בו ם הדיים טהור ואם בשביל שלא תהא אוכלתו טמא ותחלת דברי רבינו הם התוספתא וטעמא דמילתא שכשעשאו כדי אוחז בו הוי מתכת המשמש את העץ כדי שלא תהא הארץ אוכלתו אע"ג דלכאורה גם הוא מתכת המשמש את העץ שהרי נעשה אלא לשמור את העץ כתב הר"י קום ז"ל שנ"ל שכל שהוא לקיימו שאם א היה נאכל הכל השבינן למקיים שהוא הכלי וטמא והרי זה דומה לטבעת של והותמה של אלמוג דטמאה דאזלינן בתר המעמדת אע"פ שעיקר התשמיש הוא ם ולא הוי משמש את העץ אלא היכא לנוי שאין שם שום תועלה אלא יפוי העץ. ומ"ש רבינו וכן מקל שקבע בו מסמרים שאן לנוי וכו'. כבר נתבאר שהם דברי ה וכלל רבינו עשה בראשו מסמר כמין בכלל סימרו. ומה שכתב וכן מנקיות ם במשנה עשה בראשו מניקת וכן בדלת ופירש רבינו מניקת איבוב והרבה יש איבוב מברזל או מנחושת בחלונות ובשערים ויהיה מתכת המשמש את העץ ודע דמסיים ין על הא דעשה בראשו מניקת היתה היכרה לו טמאה וכו' ולא כתבה רבינו פה:

א כל הכלים אין מקבלין וכו' עד לפירה אחת. בפרק י"ו דכלים ם רבינו אחר שעושים אותם מכסכס בעור דג ידוע שימרקם ויבהיקם. ופירוש שלא לשוף שבעת עשייתו גמר והסכים שלא ישופם ולא ימרקם אלא שישמש בלא שיפה. ויחסום פירושו משיעשה השפה כרת האריגה וימנענה מלפרוק מלשון לא וס שור שהוא קשירת פיו. ויגמור התלויות פירושו שיגמור האוזן שנתלה בה:

ש הקנונים הקטנים וכו'. שם ופירש רבינו קנונים וקלתות כלים יעשו בה דקה על תמונת קערות שיאכל אדם וכו' והסיונים הגדולים הם הקופות לוה מאד וכו' ומלאכת אריגת אלו הכלים לים יקחו תחלה הגמי או הערבה או אשר יארגו ממנו ויחברו אותם בידיהן (א') ארוך עד שיהיה ארכו מאה אמה יותר ואז יחזרו זה אצל זה ויתפרו מזה או ההוא איזו התמונה שירצו וכו' ודורין דור והוא העיגול וכו' ויאמר שאלו הכלים לים כאשר יתפרו רוחב קרקעיתו עוד לו שפה שני דורים בהם שני עיגולים שלהם ר"ל על עיגולים לפי שיעור הכלי כולו כפי אשר יסכים יהיה רחבו כו' אז מקבל טומאה. וכתב עוד וצ' לפירות עיגולים מעיגולי זה הארוך והוא מענין באה הלפירה וכו' וערק כלי מעשם גס

גם כן כדמיון קופה לו שפה מעשת הגובה וזה הכלי מעט סרחב ארוך דומה לתיבת האושכפים ולזה יקרא ערק תרגום סרוך נעל ערקת מסאנא. ומ"ש המחצלת משיכרות ההוצין וכו'. בסוף פרק ג' דכלים: כתב הראב"ד והערק משיעשה בו לפירה א"א פי' בערוך נפה וכו'. וכן פירש ר"ש בשם הערוך ובשם גאון:

וכל כלי הנסרים וכו'. משנה פ"כ דכלים:

גולמי כלי עץ וכו'. בסוף פ"ק דחולין (דף כ"ה). ומ"ש חוץ משל אשכרוע וכו'. בס"פ י"ב דכלים. ועל מה שכתב רבינו קרוב בעיני שכלי עצם ככלי אשכרוע וכו' כתב הראב"ד אמר אברהם זאת הקורבה לא ידעתי מאין באה לו וכו'. ואני אומר דלשון התוספתא כך הוא כל גולמי כלי עץ טמאים חוץ משל פירשע [פירוש אשכרוע] מפני שהם מחוסרים שליקה ר' יהודה אומר העושה כלים מגרופות של זית טהורים מפני שהם מחוסרים שליקה וממירין את מה שבהם ומשמע לרבינו דכיון דלא תנא ת"ק בשל פירשע ממירין את שבהם כדקתני ר' יהודה בגרופות של זית משמע דשל פירשע אין ממירין את שבהם ולפיכך לא הזכירו רבינו אלא הטעם מפני שהם מחוסרים שליקה דכלים של פירשע הם יפים ואין יופיים ניכר כל זמן שמחוסרים שליקה ואפשר שמשם למד רבינו לשל עצם שהם יפים ואין יופיים ניכר כל זמן שהם גולמים. ומ"ש ואי סבירא ליה כרב נחמן דאמר בסוף פרק קמא דחולין כלומר דאמרינן התם דגולמי כלי מתכות טהורים וגולמי כלי עץ טמאים מאי שנא הני ומאי שנא הני ר' יוחנן אמר הואיל ולכבוד עשויים ר"נ אמר הואיל ודמיהם יקרים מאי בינייהו איכא בינייהו כלי עצם ואזדא ר"נ לטעמיה דאמר ר"נ כלי עצם ככלי מתכות דמו ופירש"י הואיל ולכבוד עשויים וכו' וצ"ל שרבינו סובר דלא קי"ל כר"נ משום דקי"ל כר"י לגביה אלא שבא על כלי עצם מטעם אחר דאע"ג דלכלי עץ דמו וכדר"י מ"מ דמו לשל אשכרוע שהוא מין עץ וגולמו טהור: כלי עץ שאין עליו צורת כלי וכו'. בפרק כ"ב דכלים כיפה שסירקו וכרכמו ועשאו פנים ר' עקיבא מטמא וחכמים מטהרים עד שיחוק בו ופירש שם רבינו כופת התיכת עץ:

ארובות של נחתומין שסודרין עליהם החלות כשהן וכו' עד והלוח שעורכים עליו מטמא. פט"ו דכלים וכתב רבינו שם ארובות הנחתום לוחות הנחתום אשר יסדיר עליהם הליש ויש עליהן צורת כלי ושל בעלי בתים אין להם צורת כלי ולזה לא יטמאו אא"כ לבען וקשטן וייפן ומשחן בששר או כרכמן בכרכום ואז יהיה בהם צורת כלי ויהיה טמא לפי שפשוטי כלי עץ טהורים וכו' אמנם יטמאו בגזרה דרבנן עכ"ל וסרוד הוא כלי מעץ ישתמשו בו בעת הלישה לרחוץ את הידים ויטוהו ממנו פני הלחם וכיוצא בזה ממה שילטרך אליהם וע"ש שהוא לתשמיש נקרא סרוד בגדי השרד מתרגמינן לבושי שימושא: וכתב הראב"ד א"א דבר זה בהיפך וכו'. טעמו לומר שרבינו פירש שארובות סודרים עליהם החלות כשהם בלק ואינו כן שזוהי מלאכת הסרוד נמלא שהיפך רבינו מלאכת הסרוד ואומר שהיא מלאכת הארובות ואין זו השגה ומאחר שאין הכרע לפירושו יותר מלפירוש רבינו ועוד שא' מהפירושי' שפירש רבינו שמשון בשם הערוך הוא ארוכות בכ"ף לוחים ארוכים שמקריבים עליהם להם והוא כפירוש רבינו. ומ"ש ואם יחדו טמא והכי איתא בתוספתא כלומר משיג על רבינו למה השמיט הא דהם ייחדו טמא וי"ל שיפרש רבינו דהאי ייחוד היינו ע"י סירקן או כרכמן דקתני מתניתין ויש לדקדק בדברי רבינו שסרוד

משנה למלך

דין י"א ועיין לקמן ספ"ו ובפ"י דין י"א וי"ד ועיין בתי"ט ר"פ כ"ב דכלים. ומ"ש מרן ...לדחוק לשיטת רבינו כו' קשה דאמאי איצטריך לליבנא בתרא למימר רבנן לר"א קאמרי אימת ...' אתיא כפשטה שחכמים מטהרים מפני שהם מלופים ונראה שאם היה המזבח מקבל טומאה מצד ...ינדק לומר שהוא טהור מפני שהוא מלופה אבל כיון שהמזבח אינו מקבל טומאה מצד עצמו ...' דעשוי לנחת הוא א"כ לא ינדק ליבנא דמתניתין ככל דאמאי איצטריך לטעמא דמלופין ותירלו לדבריו דר"א קאמר ובשתא פי' דמתני' כך הוא דרבנן אהמוכי קא מתמכי וכי מפני שמלופים יקבלו טומאה והלא אדרבה הליפוי דוחה את הטומאה והמקבה ליבנא דמתניתין קביהיה דקאמר והכ"א מפני שהן מלופים ולפי פירוש זה ניחא מה שהקשו התוספות בסוף הגיגה יע"ש ודו"ק:

פ"ה א המטה והעריסה כו'. עיין בתוספות פ"ק דחולין (דף כ"ח) ד"ה לבטיה דהך שיפה היינו להכיר הקסמים הגדולים וכו' **וכן כתב** פרא"ש אמתניתין יע"ש: ומ"ש והרי כשלוש

כשהן בצק מתטמאות שהרי צורת הכלי עליהן ושל בעלי בתים אינן מקבלין טומאה. ואם צבען בסקרא או בכרכום וכיוצא בהן מתטמאות שהרי נעשית להן צורת כלי. סרוד של נחתומין שנותנין בו המים שמקטפין בו טמא ושל בעלי בתים טהור. ואם גפפו מארבע רוחותיו מתטמא נפרץ מרוח אחת טהור. *והלוח שעורכין עליו מתטמא *כלי עץ שהסלתים מרקדין עליו את הסלת מתטמא ושל בעלי בתים טהור. רחת הגרוסות מתטמאות של אוצרות טהורה של גתות מתטמאה ושל גרנות טהורה. זה הכלל העשוי לקבלה מקבל טומאה והעשוי ליכנס בו טהור: **ב** כל התלויין טהורין חוץ מתלויי נפה של סלתין ותלוי כברה של גרנות ותלוי מגל יד ותלוי מקל הבלשין מפני שהן מסייעין בשעת מלאכה. זה הכלל העשוי לסייעו בשעת מלאכה מתטמא לתלות בו הכלי בלבד טהור: **ג** נבלי המשוררים מתטמאין. נבלי בני לוי שמזמרין בהן במקדש טהורין. הביטנון *והנקטמון והאירוס מתטמאין: **ד** מצודת החולדה מתטמא ושל עכברים טהורה לפי שאין לה בית קיבול ואין עליה צורת כלי: **ה** *קוצין שאורגין בהן כמו כפיפה שמניחין בה התאנים וכיוצא בהן מתטמאין. ושאורגין בהן כתבנית מנורה גדולה שאוצרין בהן החטין טהורה שאין תורת כלי עליה: **ו** *עלין שמסרגין אותן כמין סייג סביב לפירות טהור. ואם עשו סייג של נסרין מתטמאין: **ז** חותל של הוצין שמניחין בו הרוטב וכיוצא בו אם הוא נותן לתוכו ונוטל מתוכו מתטמא ואם אינו יכול ליטול מה שבתוכו עד שיקרענו או יתירנו או שחשב לאכול מה שבתוכו ולזרקו טהור. וכן הקרן שהוא משתמש בה ומשליכה אינה מקבלת טומאה ואם חשב עליה מקבלת טומאה: **ח** השופר אינו מקבל טומאה. חתכו להיות קרן תשמיש מקבל טומאה: **ט** קערה שקבעה בשידה תיבה ומגדל אם היא כדרך קבלתה מקבלת טומאה. ואם קבעה בדופן שהרי אינה מקבלת עד שמטים שידה על צידה הרי זו מכלל השידה וטהורה: **י** *האקון והרטוב והכלוב של עץ טהורין: **יא** המדף והפלצור ומצודת סכרים מתטמאין שהרי צורת כלי עליהם: **יב** הספסלין שבפונדקאות ושל מלמדי תינוקות אע״פ שהן נקובין ומכניסין בהן את הרגלים טהורים. קבעו בהן רגלים במסמר מקבלין טומאה. זה הכלל כל שניטל ואין רגליו ניטלות עמו טהור. וכל שניטל ורגליו ניטלות עמו טמא. ואם היו כולן של עץ או עצם מקבל טומאה. היתה אחת מרגליו של אבן אינו מקבל טומאה.

פרק ששי

א **כל** כלי שנטמא. ונשבר אחר שנטמא ונפסדה צורתו ותשמישו טהור בשבירתו וכן כלים שנשברו כשהן טהורין שבר[יהן] אינן מקבלין טומאה: **ב** כמה שיעור השבר שישבר בכלי עץ או כלי עצם ויהיה טהור כל כלי בעלי בתים שיע[ורן] כרמונים

השגת הראב״ד

*והלוח שעורכין עליו וכו׳. א״א זה שיבוש:

*כלי עץ כו׳. א״א בערוך פירש נפה של שיער וכן משמעותו בכ״מ אלא שזה הפרק כולו אינו מדבר באורג אבל נראה כי הוא של עור כמו אותן של רופאים וכו דברה המשנה תחלה וממה שאמר רבי יהודה בסמוך אף של גדלת טמא מושב שהבנות יושבות בתוכו וגודלות למדנו שלא דבר ע״כ בשל שיער אלא בשל עור כאשר כתבתיה:

השגת הראב״ד

*והנקטימון. א״א קשיא לי מה ששנו במסכת שבת אנקטמין טהורין ואין יוצאין בהן בשבת:

*קוצין שאורגין. א״א לשון המשנה פטיליא טמאה והסינה טהורה וטעם מפני שאינה עשויה לטלטל כלל:

השגת הראב״ד

*עלין שמסרגין. א״א זכו כגניות שבמשנה:

השגת הראב״ד

*האקון. א״א פי׳ בערוך כלי של מצודת דגים:

כסף משנה

סרוד נותנים בו המים א״כ יש בו בית קיבול ולמה של בעלי בתים טהור ואפשר דהכי קאמר שנותנים בו כלי של מים: וכתב עוד הראב״ד והלוח שעורכים עליו טמא א״א זה שיבוש עכ״ל. נראה שטעמו מפני ששנינו בפרק הנזכר סרוד של נחתומים וכו׳ נפרץ מרוח אחת טהור ר״ש אומר אם התקינו להיות קוצץ עליו טמא וכן המעריך טמא ומשמע ליה להראב״ד דוכן המעריך טמא מדברי ר״ש הוא ולית הלכתא כוותיה ורבינו סובר דאת״ק קאי: כלי שהסלתים מרקדים עליו וכו׳ עד ליכנס בו טהור. שם:

כתב הראב״ד כלי עץ א״א בערוך פירש נפה של שיער וכו׳. מ״ש וכו דברה המשנה תחלה כלומר דבראש הפרק קתני כלי עור. ומ״ש עוד וממה שאמר ר׳ יהודה בסמוך אף של גדלת וכו׳ כלומר שהוא ז״ל מפרש של גדלת שהנפה עשויה משיער שגודלים בה והבנות יושבות בתוכה וגודלות היינו לומר שהן גודלות הנפה עצמה ומדקתני של גדלת משמע דעד השתא לא איירי בנפה של שיער ולפי מה שפירשו רבינו ור״ש דגדלת היינו האשה שהיא גודלת שיער לנשים אין מכאן ראיה. ופירוש זה הכלל העשוי לקבלה וכו׳ של אוצרות ושל גרנות יעשו אותה לכנס וללקט מן הלדין מה שבגורן או שבאוצר לקבצו אל האמצע ושל גרוסות יש לה בית קיבול שמכניסים בה לריחים ושל גתות להשליך בה הזג מן הגת ופירוש רחת פאלה בלע״ז:

ב כל התלויים טהורים חוץ מתלויי וכו׳ עד טהור. שם וכחכמים. פירוש מקל הבלשין הוא שמחפשין בו התבן אם יש בו תבואה שיסתירו התבואה בתבן מפני עישור המלך תרגום ויחפש ובלש. ולסייע בשעת מלאכה הוא שמכניסים ידיהם בתלוי ויעזר בו בעת שימושו:

ג נבלי המשוררים מתטמאין וכו׳ עד צורת כלי גם זה שם פי׳ הכנורות חלולים ומנוקבים בצד הגימין ודרך המנגנים לתת בתוכו המעות שמקבלין מבני אדם אבל של בני לוי אינם עשויים לכך ולפיכך טהורים. ופירוש הבטנון כלי מכלי הניגון שמשים אותו האדם בבטנו המנגן בו:

כתב הראב״ד והנקטימון א״א קשיא לי וכו׳. ובמ״ש רבינו בפירוש המשנה נתיישב זה שכתב וז״ל והנקטימון הוא רגל מעץ יעשה אותו מי שנחתך רגלו לילך בו והוא ירלה בזאן עץ הניגון המפורסם צורת דמות רגל (ושוק) מעץ וגם ר״ש כתב אין זה לוקטמין [...] במה אשה דהכא והתם טהור. ואירוס פירש רבינו עגולה דומה לגרבל ויכה עליה אחד ביד ושמו בערבי אלתאר ובלע״ז טנבורו: ה קוצים שאורגים בהם וכו׳. [...]י״ו דכלים פטילייא טמאה והסינא טהורה ופירש גם רבינו פטילייא דומה ל[...] מערבה וכו׳ וכמו שפירש כאן: וכתב הר[אב״ד] א״א לשון המשנה וכו׳ וחסינא טהורה וכ[ו׳] מפני שאינה עשויה לטלטל:

ו עלים שמסרגים אותם וכו׳. שם סוגניו עלים טהורות של נסרים טמאות ר״ש סוגניות מלשון סוגה בשושנים עושין כפיפה קטנה [מן העלין] ומכסין בה [...] ואינה אלא מלאכת עראי. נלרים לורי [...] כתב הראב״ד עלים שמסרגים א״א זה סו[גניות] שבמשנה. ופשוט הוא:

ז חותל של הוצין וכו׳. שם ופירוש כלי שהוצין ישימו בו התמרים הנ[...] רוטב וכתב ר״ש דכיון שאין מוציא מה ש[בתוכו] עד שיקרענו או עד שיתירנו הוי תשמיש [...] ומ״ש או שחשב וכו׳. תוספתא דב״ם [...] וכן הקרן וכו׳. תוספתא שם:

ח השופר אינו מקבל טומאה וכו׳. ג״ז [...]

ט קערה שקבעה וכו׳. כלים פ״כ, הר״י קורקוס ז״ל דהא דהויא השידה ושהורה דוקא כשהיא טהורה כגון באה במדה:

י האקון והרטוב וכו׳. כלים ספכ״ג: וכתב הראב״ד האקון א״א פי׳ בערוך של מצודת דגים וגם רבינו פי[רש] והרטוב מכלי ציידי העופות והוא מעץ גיולא בלעז כלוב מלא עוף ומדף לוח ש[ל] מעץ ובזה העץ מסובך דבר יהזיק בו [...] מרחוק וכאשר ינוח העוף בזה הכלי ינוח הכלי ויפול עליו זה הלוח. ומצודות הס[כרים] מצודות יפסיקו המים במים עד שיתקבצו הדגים:

יב הספסלים שבפונדקאות וכו׳. תו[ספתא] פי״ט דכלים. ומ״ש זה כל שניטל וכו׳ ג״ז שם. ומ״ש היתה מרגליו של אבן אינו מקבל טומאה. משנה [...] דכלים:

פ״ו א כל כלי שנטמא ונשבר. רפ״ב [...] וריש פט״ו:

ב כמה שיעור השבר וכו׳. ריש פי״ז ד[כלים] ומ״ש

משנה למלך

השלים תפירתו וכו׳. נראה שכיון רבינו למאי דאמרינן בחולין (דף כ״ה) לא צריכא דחק קפיזא בקבא ודוק. ומה שכתב חוץ משל אשכרוע פירוש אשכרוע כתב רבינו בפ״ג דיומא שהוא שקורין בלשון עברי ברוש ותימא דיונתן תרגם בפסוק ברוש תדהר ותאשור בינוין מוכנין ואשכרועין וכאן במס׳ כלים פי׳ רבינו כדברי המתרגם יע״ש. ומ״ש מרן ונ״ל שרבינו סובר כו׳ לא ידעתי איך יתיישב לפי זה מאי דאמרינן א״ב כלי עלם הא אף ר״י מודה דגולמי כלי עלם טהורין ומאי נ״מ אי מר מדמה כלי עלם למתכת ומר מדמה לאשכרוע מאחר דלענין דינא לא פליגי ועיין בים״ב סוף פ״ק דחולין:

ג נבלי המשוררין כו׳. הפירוש שכתב מרן הוא מדברי הרע״ב ולפי דבריו טומאת הנבלים [...] התורה ככל כלי שיש לו בית קיבול. אך הר״ש שם כתב דטומאת הנבלים היא מדרבנ[ן] של מקדש לא גזר כי היכי דלא גזור אמשקה בית מטבחייא. ונראה דמה שלא ייחס מרן פיר[וש] דהר״ש לרבינו הוא משום דא״כ הי״ל לבאר דטומאת הנבלים היא מדרבנן ומדסתם נראה דטו[מאת] היא מן התורה משום דיש לו בית קבול וא״כ ע״כ לומר דנבלי בני לוי דסתם טהורים משום [...] עשויין לקבל ודו״ק:

השולחן

[ה]רמון שאמרו. שם. ומ״ש לפי דעתו של רואה שם גבי שיעור כבילה וכר׳ יוסי. ומ״ש אע״פ שכולה נקובה כמוציא רמון. בתוספתא שם: ה כל הכלים שאינם יכולים לקבל
[ו]יהיו בכלי שלשה רמונים וכו׳. שם כתב הראב״ד ויהיו בכלי שלשה רמונים וכו׳. שם כר״ש לגבי ר״מ. וכתב הר״י קורקוס ז״ל קשה דהא איבעיא לן בפרק מי שהוציאוהו
[א]ין מדבריו אור להשכים וכו׳. ורבינו שמשון כתב לכאורה משמע דמוציא רמון (דף מ״ו ע״ב) ר״מ ור״ש הלכתא כמאן וסלקא בתיקו ודרך רבינו לפסוק כדברי המחמיר
וכתא לאו רמון א׳ דוקא וכו׳ ומה שטען הראב״ד על רבינו שסתם ולא פירש אינה שבהם ואיך פסק כר״ש לקולא דודאי משמע דכזית הוי נקב מועט מרובו וי״ל שרבינו
שכבר נודע שרבינו בזה הספר מחבר לא [...]. ומ״ש וקלא דאיה לזה הפי׳ דברי רשב״ג [...]לומר דתנן התם הרמונים שאמרו ג׳ [...] זה בזה רשב״ג אומר בנפה ובכברה [...]פול ויהלך ובקופה כדי שיפשיל לאחוריו [...]״ם שיפול ויהלך מתוך נענוע של נפילה [...] נפיל שפי. ומ״ש פי׳ אחר הרמונים שמשערי׳ [...]לא ממין הגדולים וכו׳ רבינו שמשון כתב [...]׳ זה לא יתכן כלל לפרש כן דהא קתני [...] בבא לא גדול ולא קטן אלא בינוני [...]ראב״ד כתב זה הפי׳ בענין שיתכן. [...] ואולי זה הוא פי׳ זה המחבר לא ידעתי [...]טמר כן שהרי דבריו סתומים כדברי [...]: ניקב הכלי במוציא זית וכו׳. ריש [...]אלו קשרים (דף קי״ב ע״ב) בעיא [...]יטא ופירש רש״י פנים חדשות משידרס [...]מה נתחדשו פנים הללו ואין זה הראשון שכבר נתקלקל בו כדי ביטולו:
[...]ים שעשאם מתחלה נקובים וכו׳:
[...]: הראב״ד זאת לא מצאתי וכו׳. ולי נראה [...]שרבינו מפרש הא דתניא פרק כלי עור [...] בתוספתא פרק י״ג דכלים הסל [...]ן של גמלים וכו׳ שעשאן מתחלתן מקבלי [...]ם ממהים היינו לומר שעשאן מתחלתן [...] מקבלים רמונים דומיא דמאי דתנן [...] קורפיות ושולי קופים הנידונים אע״פ [...] יכולים ליתב שלא מסומכים טמאים [...] נעשו מתחלתן ומה שהקשה ממה ששנינו [...]ן של גמלים טהור מכלום נ״ל שהוא מפרש [...] פהלן עשוי כתבנית אחת ול״ע:
[א]פיפירות שעשה להם קנים וכו׳. בפי״ז דכלים ופירש רבינו אפיפירות [...]רוג מקנים ימתחו זמורות הכרמים. ומ״ש

סמך על מ״ש בסוף המצניע (דף צ״ה צ״ו) דלא אמרינן ברובו אלא לענין צמיד פתיל אבל לענין טומאה בזיתים עכ״ל. ומ״ש נגממו שעורן במה שהן. ופירש רבינו אם נשאר שיקבל כל שהוא יטמא:
ו הסלים של פת וכו׳. שם:
ז ומ״ש קופת הגננים וכו׳. שם ומפרש רבינו שהם דברי ת״ק:
ח ומ״ש בית קערות. ג״ז שם. ומ״ש וכן בית הרעי וכו׳ הואיל ומקבל את הרעי הרי זה מקבל טומאה. שם וכת״ק:
ט כל כלי עץ שנחלק וכו׳. בפי״ו דכלים. ומ״ש וכגון תמחוי המזנון ע״ש שמשימין בכל קערה מין אחד של תבשיל תרגום למינו לזנוהי. ומ״ש וכן בית לגינין וכו׳. תוספתא פי״ג דכלים שם:
י משפלת שאמצעיתה גבוהה וכו׳. גם זה שם: השלחן והדולפקי וכו׳. משנה פכ״ב דכלים:
יא כלי נסרים וכו׳. שם פרק כ׳ נתחסמו אע״פ שנשברו שפתותיהן כל שהן טמא:
יב טבלא שמילאה עצים וכו׳. תוספתא פרק י״ט:
יג ומ״ש ספסל שנתפרק וכו׳. שם:
יד הסלים של גמלים וכו׳. תוספתא ספי״ב:
טו השלחן או הדולפקי וכו׳. משנה פרק כ״ב וכת״ק. ומ״ש ואם חיפה הכל טהור בין בציפוי עומד וכו׳ עד סוף הפרק. ועיין במה שכתבתי ספ״ד:
פ״ז א כלי עור וכו׳. פי״ו דכלים: עור העריסה וכו׳ עד ויפרשם. תוספתא רפי״ג:
ב עור שאין עליו וכו׳ לפיכך כף של עור וכו׳. משנה

כרמונים כיצד משינקב הכלי במוציא רמון טהור. והרמון שאמרו בינוני לא גדול ולא קטן לפי דעת הרואה *ויהיו בכלי שלשה רמונים אחוזים זה בזה. ניקב הכלי במוציא זית וסתמו וחזר וניקב במוציא זית וסתמו [עד שהשלימו למוציא] רמון אף ע״פ שהוא סתום טהור שהרי נעשו לו פנים חדשות: ג כלים שעשאן מתחלה נקובין במוציא רמון כגון הסל *והפחלץ של גמלים והאפיפירות מקבלין טומאה עד שיקרע רובן: ד אפיפירות שעשה להן קנים למעלה ולמטה לחזק טהורות. עשה להן גפיים כל שהן אע״פ שכולה נקובה כמוציא רמון מקבלת טומאה: ה כל הכלים שאינן יכולין לקבל רמונים כגון הרובע וחצי רובע והקנונים הקטנים שיעורן במוציא זית. נגממו שפתותיהן אם נשאר בהן כדי לקבל כל שהוא טמאין: ו הסלין של פת שיעורן בככרות של פת: ז קופת הגננים משתוציא אגודות של ירק טהורה. ושל ב[ע]לי בתים במוציא [תבן] של בלנין בגבבא: ח בית קערות שאינו מקבל קערות הואיל [ו]כל התמחויין הרי זה מקבל טומאה. וכן בית הרעי שאינו מקבל [כל]י[?]ן הואיל ומקבל את הרעי ה״ז מקבל טומאה: ט כל כלי עץ [שנח]לק לשנים טהור ואע״פ שמקבלין על דפנותיהן באילפסין. חוץ מכלים של עץ שחציין או מקצתן כלי בפ״ע מתחילת עשייתן [כגון] השולחן הכפול שמתחלה נעשה שני חלקים והרי הוא נכפל ונפשט. וכגון התמחוי המזנון שהוא קערות קערות והרי [כל] חלק מחלקיו קערות שלימות. וכגון הכסא הכפול וכל כיוצא באלו. וכן בית לגינין ובית הכוסות של עץ שנפחת אחת [מהן] זה שנפחת טהור ואינו חיבור לשאר הבתים. נפחת השני טהור ואינו חיבור לו. נפחתו שלשתן כולן טהורין. וכן כל [כיוצ]א בכלים כאלו: י משפלת שאמצעיתה גבוהה וזוויותיה יורדות ונפחתה מצד אחד טמא מפני שהיא מקבלת מצד השני. [נפח]תה מצד השני טהורה. השולחן והדולפקי שנפחתו מקבלין טומאה עד שיחלקו ויבדל כל חלק מחבירו. ניטלה אחת [מרג]ליהן טהורה. וכן אם ניטלה השנייה. ניטלה השלישית אם חישב עליהם שיאכל על שולחן זה או על דולפקי זו כמו אוכל [ב]לא מקבלין טומאה ואם לאו טהורין: יא כלי נסרים שנפלו שפתותיהן טהורין. ואם נשאר מחסום שפתותיהן כל שהוא מקבלין [טומ]אה: יב טבלא שמילאה עצים ותקעה טהורה. חיפה בנסרים מקבלת טומאה: יג ספסל שנתפרק טהור. סרגלו במשיחות או [בכ]לים מקבל טומאה: יד הסלים של גמלים התירן טהורין חזר וקשרן מקבלין טומאה. נמצאו מתטמאין ומתטהרין אפילו [...] פעמים ביום: טו השולחן או הדולפקי שחיפן בשייש ושייר בהם מקום הנחת הכוסות מקבלין טומאה ואם חיפה הכל טהור. [בין] בציפוי עומד בין בציפוי שאינו עומד בין שחיפה את לבזבזיו בין שלא חיפן בין שהיו של עצים חשובים כגון אשכרוע וכיוצא בו בין שהיו של שאר עצים הואיל וחיפן כולן טהורין כמו שביארנו:

פרק שביעי

[כ]לי עור מאימתי מקבלין טומאה. התורמל וכיוצא בו משיחסום שפתותיו ויכרות הקופין הקטנים היוצאין ע״ג העור ויעשה קיחותיו. סקורטיה משיחסום ויכרות ויעשו ציצתה. קטבוליה משיחסום ויכרות. הכר והכסת של עור [מש]יחסום שפתותיהן ויכרות הקופין היוצאין וכן כל כיוצא בהן. התפילין משינגמור הקציצה אע״פ שהוא עתיד לתת בה את [הר]צועה מקבלת טומאה. עור העריסה שהוא עתיד לעשות לו טבור עד שיעשנו לו. הסנדל משיקמיע. המנעל משיגוב [עלי]ל] האימום. ואם עתיד לכרכם ולשרטט עד שיכרכם וישרטט: ב עור שאין עליו צורת כלי אינו מקבל טומאה. לפיכך כף

ויהיו בכלי ג׳ רמונים. השגת הראב״ד

*ויהיו בכלי ג׳ רמונים. א״א אין מדבריו אור להשכים ולשון המשנה הרמונים שאמרו ג׳ אחוזין זה בזה ונראין לי פי׳ שיעור מוציא רמון ליטהר אפילו בכלי שמחזיק כרחבו ג׳ רמונים זה בצד זה אע״פ שרובו קיים שלא נפחת אלא שיעור הא׳ טהור וכ״ש אם לא היה מחזיק אלא שנים שהרי נקיבתו מחצה פי׳ אחר הרמונים שמשערים בהם לא במין הגדולים והגסים שיוצאין אחד אחד ביחוד שלהם אלא באותו מין שיוצאין ג׳ בעוקץ אחד והם ממין הבינוני ובאותן הג׳ עצמן אין משער ן לא בגדול שבהם ולא בקטן שבהם אלא בבינוני ומסעד לזה הפירוש מה שאמרו באותו הפרק ר״י בן נורי אומר לא הוזכרו רמוני בדן אלא לשער בהן את הכלים למדנו שיש להם ענין באי זה משערין וזה עיקר עוד יש לפרש כשהן ג׳ אחוזין זה בזה והכי יוצאין מלדן אין בנקב אלא שיעור מוציא רמון אחד והא דבעינן שלשה אחוזין זה בזה כדי שהכובד מוציא׳ ואילו היה אחד לא היה יוצא אע״פ כן טהור הכלי וכ״ש אם היה יחיד ויוצא וקלא ראיה לזה הפירוש דברי רשב״ג שהם בסמוך והם בזה הענין ואולי זהו פירוש זה המחבר:

*והפחלץ של גמלים. א״א זאת לא מצאתי וקשיא לי הא דתנן פכ״ד הפחלץ של גמלים טהורה מכלום ועוד תניא פרק כלי עור הסל והפחלץ של גמלים שעשאן מתחילה מקבל רמונים טמאים הא למדת דאם אינם מקבלים טהורים:

*[כן הוא בתוספתא דכלים פ״ו דכ״מ]

משנה למלך

טו השולחן והדולפקי כו׳. כתב מהר״י קורקוס ז״ל דלאו דוקא שיש שאינו מקבל טומאה אלא אף אם חפוהו במתכת מטוב דאין החפויין מטמאין והכלי בטל לגבי החיפוי. ומ״ש רבינו בין בציפוי עומד כו׳. בחגיגה (דף כ״ו) ובפרק שתי הלחם (דף צ״ז):

פ״ז ב עור שאין עליו צורת כלי כו׳. עיין לעיל פ״ב דין ח׳ ולקמן פכ״ז דין י״ב:

כף של עור שקושרין לוקטי קוצים על כפותיהן כדי שלא יכם קוץ אינו מקבל טומאה מפני שהוא עור פשוט ואין עליו צורת כלי. וכן העור שמלקטין בו גללי הבקר ועור שחוסמין בו פי הבהמה ועור שמושיבין בו הדבורים בשעה שלוקחין הדבש ועור שמניפין בו את הרוח מפני החום טהורין ואין מקבלין טומאה: **ג** כל בית האצבעות של עור טהורות חוץ משל קייצין מפני שהיא מקבלת את האוג טמאה. נקרעה אם אינה מקבלת את רוב האוג טהורה: **ד** האבנט של עורות ועורות שתופרין הקטעים על ארכובותיהן כדי שיתגלגלו בהן על הקרקע מקבלין טומאה שהרי צורת כלי עליהן. וכן העורות העשויות כעין טבעות שמכניסין אותן האומנין בזרועותיהן כדי להגביה בגדיהן *מעליהן בשעת מלאכה מתטמאין כשאר כלי[ם] הפשוטים: **ה** עור שתופרין ממנו כיסוי ליד ולזרוע של *זורעי גינות ושל הולכי דרכים ושל עושי פשתן מקבלין טו[מאה] ואם היה של צבעים ושל נפחים אינו מקבל טומאה. זה הכלל כל העשוי לקבלה כדי שלא יכהו קוץ וכדי שיאחז יפה יפה מ[קבל] טומאה. והעשוי מפני הזיעה כדי שלא יפסד הדבר שמתעסק בו בזיעת ידו אינו מקבל טומאה: **ו** כמה שיעור הנקב שי[...] כלי העור ויטהר. החמת משתנקב כמוציא פקעיות של שתי. ואם אינה יכולה לקבל של שתי הואיל ומקבלת של ערב מק[בלת] טומאה עד שתינקב רובה: **ז** התורמיל שנפחת הכים שבתוכו עדיין התורמיל מקבל טומאה ואינו חיבור לו: **ח** הר[...] שהבצים שלה מקבלות עמה ונפחתו טהורות שאינן מקבלות כדרכן: **ט** כלי עור שיש לו לולאות ושנצות כגון סנדל ע[...] וכים של שנצות אע"פ שכשהן מותרין אין עליהן צורת כלי הרי אלו מקבלין טומאה כשהן מותרין הואיל וההדיוט יכול במו[...] להכנים השנצות בלולאות ויחזור כלי קיבול כשהיה. וכן אם נטמאו והסיר השנצות מהן ונפסדה צורתן הרי הן טהורין א[...] שאפשר להחזירן שלא באומן: **י** כים של שנצות שניטלו שנציו עדיין הוא מקבל טומאה שהרי הוא מקבל. נפשט ו[...] עור פשוט טהור. טלה עליו את המטלת מלמטה מקבלת טומאה אע"פ שהוא פשוט שהרי יש עליו צורת כלי: **יא** עור ש[...] בו את הקמיע מקבל טומאה פשטו טהור חזר וכרך בו מקבל טומאה מתטמא ומתטהר אפילו עשר פעמים ביום. ועור ש[...] עליו את הקמיע טהור. ואם כרת ממנו ועשה חוליא לתכשיט מקבל טומאה: **יב** התפילה של ראש ארבעה כלים היא. שנטמאת במת והתיר קציצה הראשונה ותיקנה הרי היא אב טומאה כשהיתה וכן אם התיר השנייה ותיקנה. ואם התיר השלישית ותיקנה והתיר אף הרביעית ותיקנה נעשית כולה ראשון לטומאה. שהרי התיר כל אחת ואחת וחזר ותיקנם כולם וכ[...] *זו תפילין אחרונות שנגעו בראשונות. חזר והתיר את הראשונה פעם שנייה ותיקנה הרי היא ראשון כשהיתה. וכן אם התיר השנייה ואת השלישית. חזר והתיר אף הרביעית ותיקנה הרי כולה טהורה שאין הראשון מטמא כלים מפני שהוא ולד כמו שביא[רנו]. וכן סנדל שהוא טמא מדרס ונפסקה אחת מאזניו ותיקנה טמא מדרס. נפסקה שנייה ותיקנה הרי הוא טהור מן המדרס. ש[...] נעשו לו אזנים חדשות אבל טמא מגע מדרס. לא הספיק לתקן את הראשונה עד שנפסקה השנייה או שנפסק עקיבו או ניטל חוטמו [...]

*[ס"א מעל ידן] *[ס"א של זורי גרנות] *[נ"ל שנ"ל כן]

נחלק

כסף משנה

משנה פי"ג. ומ"ש וכן העור שמלקטין בו. שם שמלקט של בקר והחסום שלה והמדף של דבורים והמניפה הרי אלו טהורים:

ג כל בית האצבעות וכו'. פכ"ו:

ד האבנט של עורות וכו'. שם הזן והבורכייר טמאין והפרגולים טמאים ומפרש הזון האבנט של עור והבורכייר עורות שתופרין הקיטעים על ארכובותיהם והפרגולין עורות העשויות כעין טבעות שמכניסין אותם בזרועותיהם וכו':

ה עור שתופרים ממנו כיסוי ליד וכו'. פ' י"ו קסיא של זורי גרנות של הולכי דרכים של עושי פשתן טמאה אבל של צבעים ושל נפחים טהורה וכו' זה הכלל העשוי לקבלה טמא מפני הזיעה טהור ונראה ש[...] היה גורס של זורעי גנות במקום של גרנות ויותר נראה שהוא ט"ס בספרי ר[...]

ו כמה שיעור הנקב וכו' החמת ש[...] וכו'. פ' י"ז:

ז ומ"ש התורמל שנפחת וכו' עד מקבלות כדרכן. פי"ט:

ט כלי עור שיש לו לולאות וכו'. ר[...]

י כיס של שנצות וכו' עד צורת הכלי.

יא עור שכרך בו וכו':

יב התפילין של ראש וכו'. בפי"ח:

וכן סנדל שהוא טמא מדרס וכו' עד ס[...] פרק כ"ו:

תפילה

משנה למלך

יב וכן סנדל שהוא טמא מדרס ונפסקה אחת מאזניו כו'. עיין לקמן פכ"ו דין י"א. ודין זה הוא בפכ"ו מכלים מ"ד וכתב רש"י בפ"ב דעירובין (דף כ"ד) דמאי דתנן ותקנה ה"ה כי לא תקנה נמי עדיין טמא מדרס הוא והא דנקט תקנה לרבותא דאי לאו הכי תו לא איצטריך למימר נפסקה השניה כו' ע"כ. וכוונת דבריו דנקט ותקנה משום סיפא לאשמועינן רבותא דאע"ג דתקנה לראשונה כי הדר נפסקה שניה טהור מן המדרס דאם לא תקן לראשונה פשיטא שאם נפסקה השנייה דטהור מן המדרס וכן פירש בפע"ו דשבת עלה קי"ב והתוספות בשני מקומות הללו הסכימו לדינו של רש"י דאף אם לא תקנה טמא מדרס. והנה מדברי רש"י הללו נראה דס"ל דאם נפסקו שתי אזניו טמא מגע מדרס לפי שעדיין תורת כלי עליו לשאר דברים ומקבל טומאה דאי הוה ס"ל דאם נפסקו שתי אזניו בטל מתורת כלי לגמרי מאי קאמר דנקט ותקנה משום רבותא דסיפא דמשמע שהדין הוא אמת אלא שהיה פשוט הא אי לא הוה תני ותקנה לא הוה מצי למיתני דאם נפסקה השניה דטמא מגע מדרס אלא ודאי כדכתיבנא דס"ל לרש"י דאף נפסקו שתי אזניו תורת כלי עליו ומקבל טומאה כשאר הכלים וכן כתבו התוספות שזה הוא דעת רש"י ודקדקו כן ממה שפי' בעירובין דטמא מגע מדרס מגוה דעדיין כלי הוא דחזי להשמיש אחרינא ע"כ ומדנקט משום דחזי לתשמיש אחרינא משמע דס"ל דאף נפסקו שתי אזניו שאינו מקבל עוד טומאת מדרס עדיין כלי הוא ומקבל טומאה מגע מדרס דאי לא מיירי אלא בשתקן הראשונה קודם שנפסקה השניה למה לי משום דחזי לתשמיש אחר תיפוק ליה שעדיין תורת סנדל עליו ומקבל טומאת מדרס אם דרס עליו הזב א"כ והתו' דחו דברי רש"י הללו דבהדיא תנן בסיפא דמתניתין דכלים לא הספיק לתקן את הראשונה עד שנפסקה השנייה טהור ע"כ הרי בהדיא דנפסקו שתי אזניו אין בו שום צד טומאה כלל ולפ"ז כתבו דמאי דנקט ברישא ותקנה הוא משום דבעי למיתני בסיפא נפסקה השניה טמא מגע מדרס ואם לא תקן הראשונה טהור אף ממגע מדרס ומיהו מאי דתנן בסיפא נפסקה שניה ותקנה הוי ותקנה לאו דוקא אלא אגב דתני רישא ותקנה תני סיפא נמי ותקנה וכתבו עוד התוספות בעירובין שרש"י מלמו הזר בו ופירש טמא מגע מדרס דעדיין כלי הוא וחזי למילתא קמייתא דהא איתקנא ראשונה ע"כ וראיתי לרש"י בשבת שכתב כן אך גם כתב דמאי דנקט ברישא ותקנה הוא משום רבותא דסיפא כו' והם דברים סותרים אלו את אלו וכמ"ש וצ"ע. (א"ה עיין בתוספות פרק הקומץ וכמ"ש הרב המחבר לעיל פי"ב מה' שאר אבות הטומאה דין י'). ודע דבשבת הביאו ברייתא א' דקתני נפסקו שתי אזניו טהור ר' יהודה אומר נפסקה פנימית טמא החיצונה טהור ורב יוסף אמר התם בשם ר"י דהלכה כר' יהודה ורבינו לא הביא דברי ר' יהודה הללו ואדרבה מדהביא מתניתין דכלים כפשטה משמע דסבירא ליה דאין הלכה כר' יהודה דהא אליבא דר' יהודה לא מיתוקמא מתניתין אלא בסנדל שיש לו ארבע אזנים וד' תרסיותים וכדאיתא התם בגמרא ונראה שטעמו של רבינו הוא משום דהתם אמר דאמוראי פליגי אליבא דר"י ורב חנן בשם רבי אבא אמר דאין הלכה כר' יהודה וסתמא דמתניתין דכלים אתיא דלא כר' יהודה וקי"ל הלכה כסתם משנה ומש"ה פסק דלא כר' יהודה ומיהו עדיין לא נתקררה דעתי בזה דהא רב פסק בהדיא הלכה כר' יהודה ובר"י איכא פלוגתא דאמוראי וא"כ היה לנו לפסוק כר' יהודה והדבר תלוי בתלמוד דאע"ג דקי"ל רב ור"י הלכה כר' יוחנן ה"מ היכא דפסיקא לן סברתו דר"י אבל היכא דמספקא לן בסברתו דר"י היה לנו לפסוק כרב ואולי שאני הכא דמשמע דהתם מסיימין דכלים אתיא דלא כרבי יהודה וצ"ע. וראיתי להרב בעל תי"ט שכתב דלדמ[...]

ר"ש הא דתנן לא הספיק לתקן את הראשונה עד שנפסקה שניה טהור היינו טהור למפרע ומקבל [ט]ומאה מכאן ולהבא ע"כ. ונראה דלא אמרה הר"ש מעולם דודאי כל שנפסקו שתי אזניו טהור לגמרי [ואינו] מקבל טומאה כלל דבטל ליה מתורת כלי והר"ש מיירי בשחזר ותקנו דטהור מטומאה דלמפרע [ומקבל] טומאה מכאן ולהבא ויש קצת ט"ס בדברי הר"ש וכוונת דבריו כמ"ש. וראיתי לר"ע שכתב גבי עקבו ניטל חוטמו או שנחלק לשנים דטהור מטומאה דלמפרע אבל מקבל טומאה מכאן ולהבא ודבריו תמוהים הם בעיני דודאי בהני בטל מתורת כלי דלא חזי לשום תשמיש כלל ואינו מקבל [...] וכ"כ ר"ש וכן הוא דעת רבינו וכבר דחה הרב בעל תי"ט דברי ר"ע הללו יע"ש. ודע דבמ[...] דכלים תנן עוד סוליים שנפסק מ"מ טהור ולא ראיתי לרבינו שהביא דין זה. תו תנן בתוספתא ני[...] הכף שלו טמא ניטל כל הכף שלו טהור ניטל א' מתרסיותיו טמא ניטלו שתי תרסיותיו טהור ע"כ וכ[...] זו הובאה בפרק אלו קשרים עלה קי"ב וכעת לא ראיתי לרבינו שהביא חילוקי דינים אלו. **ודע** דהתוספות בפרק אלו קשרים עלה קי"ב הקשו דהאי טמא מגע מדרס הא שבע לי' [...] וליכא למימר כגון שדרס עליו הזב ברגלו יחף דבא לו מדרס ומגע מדרס יחד ובבת אחת לא [...] שבע ליה טומאה דא"כ ליכא פנים חדשות למגע מדרס כמו למדרס אלא ע"כ אחר שנטלה הר[אשונה] וניתקנה בא לו מגע מדרס כמו שפירש בקונטרס שנוגע בעצמו ואם כן נימא דשבע ליה טומאה ע"כ. כוונת דבריהם מבוארת דלפי' רש"י דמגע מדרס הוא משום דנוגע בעצמו א"כ כל שעתא ושעתא [נוגע] בעצמו וא"כ כמה שנגע לאחר שניטלה הראשונה ליכא פנים חדשות וכמבואר, עוד כתבו ולפי' הקו[נטרס] קמא ניחא דאפילו נפסקו שתי אזניו טמא מ"מ ע"כ והנה כוונת דבריהם דלסברת רש"י דס"ל ד[...] נפסקו שתי אזניו מקבל טומאת מגע מצינו למימר דמאי דאמרינן הכא טמא מגע מדרס הוא בא' [...] פנים או שנאמר שדרס עליו הזב ברגלו יחף ולפ"ז בא לסנדל טומאת מדרס ומגע כאחד או [...] שאף שדרס הזב על המנעל והיו פשוטי כלי עץ מפסיקין בינו ובין הסנדל מ"מ הסנדל נוגע [...] והוי טומאת מדרס ומגע מדרס באים כאחד ולא קשיא דהאי לא אמרינן פנים חדשות לגבי [...] מדרס משום דלגבי מגע אפילו נפסקו שתי אזניו מקבל טומאה כמגע והתוספות לא נתנו דעת[ם] לפי שבדיבור הקודם דחו דברי רש"י הללו והוכיחו מסיפא דמתניתין דכלים דנפסקו שתי אזניו [אינו] מקבל שום טומאה שבעולם ותירצו בשם ה"ר שמעון דלא אמרינן שבע ליה טומאה כשהטומאה ב[א]ה מגופו כמו הכא שטומאת מגע באה לו שנגע בעצמו כדפירש בקונטרס ולפי' אתיא כר"מ דאמר ט[...] בית הסתרים מטמא דהא שנוגע בעצמו טומאת בית הסתרים היא ע"כ והנה כפי דברי ה"ר [...] לאחר שניטלה הראשונה באה לו טומאת מגע מדרס וכמבואר והתוס' דחו דברי הר"ש הללו משום ד[...] בבהמה המקשה ובפרק העור והרוטב מוכח דלא קי"ל כר"מ דאית ליה דטומאת בית הסתרים [...] ולדבריו מתניתין דכלים אתיא כר"מ עוד כתבו דר"י בפ"ב דעירובין פירש דבשעת פרישתו דאוזן [...] טומאה מאביו ע"כ והנה כפי דברי רש"י הללו נתיישב הכל דלא שייך הכא שבע ליה טומאה [...] שטומאת מגע באה לסנדל לאחר שנפסקה השניה שטהרה מטומאת מדרס קבלה טומאת מגע מן [...] שנגעה בו והתוספות דחו דברי רש"י הללו משום דבפרק בהמה המקשה אמרינן דבעינן באוש מגבו [...] ע"כ כלומר לאוקי הכא דאוזן אחר שנפרשה אין בה טומאת מדרס כלל וכתבו התוספות [...] דכשפסקן אוזן ראשונה באה לו לאוזן טומאת מדרס ומגע מדרס יחד והסנדל כשל נ[...]

נחלק לשנים טהור: **יג** מנעל שנפחת אם אינו מקבל רוב הרגל טהור: **יד** תפילה שנטמאת מאימתי טהרתה. של יד משיתיר אותה משלש רוחות. ושל ראש משיתיר משלש רוחות ובין קציצה לחבירתה: **טו** הכדור והאימום והקמיע והתפילין שנקרעו אחר שנטמאו הנוגע בהן טמא ובמה שבתוכן טהור. האיכוף שנקרע הנוגע במה שבתוכו טמא מפני שהתפר מחברו ונעשה כולו כגוף אחד:

כסף משנה

יד תפילה שנטמאת וכו':

הכדור והאימום וכו' עד סוף הפרק. ריש פכ"ג:

ח א כל כלי מתכות וכו'. בספ"ק דחולין (דף כ"ה ע"א):

ב ומ"ש כיצד הסייף וכו' והסכין וכו'. בפי"ד דכלים. ומה שכתב לפיכך [העושה] כלים וכו' עד שידוע שנעשו מן הכלים. [ס]פי"א. ומ"ש אבל מסמרות שאין ידוע וכו'. [ת]וספכ"ה: וכתב הראב"ד הרי אלו מקבלים [טומאה] לפי שאינה גולמים א"א חסרון דעת [אני] רואה בכאן וכו'. [רבינו] כתב בפי' המשנה [ו]אין הכוונה שיוחק זאת הגרידה או אלו [המסמר]ות ויעשה מהם כלים שזה יקבל טומאה [בלא] ספק אמנם הכוונה שכל אלו הקצוות [...]ק וחיבר אותם במסמרים] עד שעשה [...] דמיון כלי הנה הוא לא יקבל טומאה [...] הסבה שזכרנו ואע"ג דמתניתין מיתניא [ב]כלי מתכות שחוזרין לטומאתן ישנה ה"ק [...]כה"ג אפילו מכני כלים וכו' לא אמרינן שחזרו לטומאה ישנה כיון שהם גולמים קרינן בהו חזר ועשה מהם כלים אבל העושה

העושה כלי משברי כלי מתכות וכו' ע"כ אינם נעשים כלים אלא ע"י התכה ואז עושים מהם כלים גמורים לא גולמים ולפיכך חזרו לטומאתן ישנה וז"ש בבבא קמייתא שהכלים הנעשים מכני כלים וכו' שלא ע"י התכה אינם אלא גולמים:

ג כלי מתכות וכו': **ד** מחט שלא ניקבה וכו':

ה נמצא הטמא בכלי עץ וכו'. בספ"ק דחולי[ן] (דף כ"ה ע"ב):

ו כל כלי המלחמה וכו' וכל תכשיטי האדם וכו'. ספי"א דכלים. ומ"ש אפילו דינר שנפסל וכו'. שם פי"ב. ומ"ש וכן קמיע של מתכת וכו'. תוספתא פ"ח דכלים:

ז כל תכשיטי הבהמה והכלים וכו'. ריש פרק ג' דכלים טבעת אדם טמאה טבעת בהמה וכלים ושאר כל הטבעות טהורות. ומ"ש חוץ מזוג של בהמה וכלים המשמיע קול לאדם. בתוספתא פ"ח כל תכשיט בהמה כגון הסירים והנזמים והקטלאות והטבעות טהורים ואין טמא אלא זוג המשמיע קול לאדם. ומ"ש

פרק שמיני

א **כל** כלי מתכות אינן מקבלין טומאה עד שתגמר מלאכתן כולה ולא יהיה הכלי מחוסר מעשה כלל. אבל גולמי כלי מתכות אינן מקבלין טומאה: **ב** ואלו הן גולמי כלי מתכות כל שעתיד לשוף אותו או לשבץ או לנרר או לכרכב או [ל]קיש בקורנס. או שהיה כחוסר אוזן או אוגן ה"ז אינו מקבל טומאה עד שיתקננו וייפהו ולא תשאר בו מלאכה כלל. כיצד [הס]ייף אינו מקבל טומאה עד שישופנו. והסכין עד שישחיזנה וכן כל כיוצא במעשים אלו. לפיכך העושה כלים מן העשת [של] ברזל או מן החררה של מתכת ומן הסובב של גלגל ומן הטסין ומן הצפויין ומכני הכלים ומאוגני הכלים ומאזני הכלים [ומ]ן השחולה ומן הנדודת הרי אלו טהורים כפני שכל אלו שנעשו גולמי כלי מתכות הן. אבל העושה כלי משברי כלי מתכות [או מ]ן הכלים שנשחקו מרוב הזמן ומן המסמרות שידוע שנעשו [מן] הכלים *הרי אלו מקבלין טומאה לפי שאינם גולמים. אבל [מס]מרות שאין ידוע אם נעשו מן הכלים או מן העשת הרי הן [טה]ורין אפילו התקין אותם לכלי אינם מקבלין טומאה: **ג** כלי [מת]כות שאינו מחוסר אלא כיסוי מקבל טומאה שאין הכיסוי חשוב מגוף הכלי: **ד** מחט שלא ניקבה אלא שפה ותקנה לכך [מ]תחלתה מקבלת טומאה מפני שמוציאין בה את הקוץ. אבל אם עתיד לנקבה הרי היא כשאר גולמי כלי מתכות ואינה מקבלת [ט]ומאה: **ה** מאחר שביארנו שגולמי כלי מתכות טהורים וגולמי כלי עץ טמאים. ופשוטי כלי מתכות טמאים ופשוטי כלי [ע]ץ טהורים דין תורה. נמצא הטמא בכלי מתכות טמא בכלי עץ טהור בכלי מתכות טהור בכלי עץ: **ו** כל כלי המלחמה כגון [ה]סייף והרומח והכובע והשריון והמגפיים וכיוצא בהן מקבלין טומאה. וכל תכשיטי האדם כגון הקטלה והנזמים [וה]טבעות בין שיש עליהן חותם בין שאין עליהם חותם וכיוצא בהן מקבלין טומאה. אפילו דינר שנפסל והתקינו לתלותו [בצ]ואר קטנה מקבל טומאה. וכן קמיע של מתכת מתטמא בכל תכשיט אדם: **ז** כל תכשיטי הבהמה והכלים כגון הטבעות [ש]עושין לצואר הבהמה ולאזני הכלים טהורין ואינן מקבלין טומאה בפני עצמן. חוץ מזוג של בהמה וכלים המשמיע קול לאדם

השגת הראב"ד

*הרי אלו מקבלין טומאה לפי שאינן גולמין. א"א חסרון דעת אני רואה בכאן שלא נאמרו דברים הללו לענין גולמים ולא לקבל טומאה מכאן והלכה אלא לפי שכלי מתכות חוזרין לטומאתן הישנה לפיכך כלי שנעשה משברי הכלים ומן המתכות שהיו ראויים לקבל טומאה אע"פ שנשתנו ממלאכתן כיון שהחזירן לכלים מיד טמאים לאוכלי טהרות שמא טמאין היו וחזרו לטומאתן:

משנה למלך

[...]ות טומאה לזה בלא זה ע"כ וכוונתם מבוארת דלאוזן כשתקנה באה לה טומאת מדרס ומגע מחמת [...]עה בסנדל יחד ובבת אחת לא אמרינן שבע ליה טומאה ופנים חדשות לא שייך הכא דהא באה [...]אלא מגע לאחר שנפסקה הראשונה והסנדל בטל לגבי האוזן וכיון שבאה לאוזן טומאת מגע באה לסנדל [...]: טומאת מגע דא"א להיות טומאה לזה בלא זה (א"ה עיין לעיל פי"ב מהלכו' שאר אבות הטומאות [...]י') והתוס' בפ"ב דעירובין האריכו עוד בזה ודבריהם צריכים ביאור והנני מבארם והנה בתחלה [...]בו מתי בא לו מגע מדרס דאם בא לו מגע מדרס ומדרס יחד כגון שדרס עליו הזב ברגלו יחף או [...]ילו במנעל ולא הפסיק בפשוטי כלי עץ אם כן איכא פנים חדשות למגע מדרס כמו למדרס כו' ובפרק [...] קשרים פירש"י דטמא מגע מדרס לפי שנגע בעצמו כשהיה אב הטומאה ולא נהירא דלא קי"ל כר"מ [...]' ע"כ כלומר דאי הוי קי"ל כר"מ ניחא דה"א דטומאת מגע באה לו מחמת שנגע בעצמו לאחר שנפסקה [...]אשונה דהשתא ליכא פנים חדשות לגבי מגע וכמ"ש לעיל עוד הביאו דברי רש"י שפי' דבשעת פריבתו [...]ל טומאה מאביו ודחו דבריו מסוגיא דפרק בהמה המקשה וכמ"ש לעיל עוד כתבו ואין לומר כשתיקן [...]ן הראשונה לאחר שתפר חצי' נעשית מחוברת בא לו טומאת מדרס שבטלה לסנדל וכשחזר ותפר חצי' השניה [...]ה לסנדל מגע מדרס מן האוזן ותו ליכא פנים חדשות ע"כ והנה כוונת דבריהם היא דכשנפסק האוזן [...]אשונה ותפר חציה משתפר חצייה ונעשית מחוברת לסנדל ככר בא לאוזן טומאת מדרס שבטלה לסנדל ומשתפר [...]י' השנייה בא לסנדל מגע מדרס מן האוזן והא לא חשיב טומאת בית הסתרים לפי שעדיין לא היה [...]י' השניה תפורה בסנדל והביב כאלו באה לסנדל טומאה ממקום אחר אלא שלזה הקשו דא"כ תפשוט [...]י' דהקומץ דלא אמרינן שבע לי' טומאה ע"כ, ודע שכפי מ"ש לעיל בהי' ל"ט (א"ה תמצאנו בפי"ב מהל' [שא]ר אבות הטומאה יע"ש) דאליבא דכ"ע בזה אחר זה מטומאה חמורה לטומאה קלה דאמרינן שבע לי' [טו]מאה לא הוו לכו להוס' למימר תפשוט בעיא דהא אליבא דכ"ע בכי האי גוונא אמרינן שבע לי' טומאה [...]מ"ש לעיל וצ"ע ועוד כתבו התוס' ולה"ר שמעון דמפרש דלא אמרינן שבע ליה טומאה היכא דטומאה [...]לו מגופו א"ש ע"כ ונראה דהתוס' דקדקו בדבריהם לומר ולהר"ש דמפרש ולא כתבו וה"ר שמעון מפרש [...]מו בפרק אלו קשרים משום דה"ר שמעון ס"ל דטומאת מגע באה לסנדל מגד מה שנוגע בעצמו דס"ל [ד]טומאת בית הסתרים מטמאה וס"ל דטומאת מגע דסנדל הוא משום שנוגע בעצמו לאחר שנפסקה האזן הראשונה דליכא פנים חדשות לגבי טומאת מגע ושבע ליה טומאה ליכא למימר כיון שנגע בעצמו והתוס' כבר [ד]חו דברים הללו משום דלא קי"ל כר"מ דאית ליה דבית הסתרים מטמא וא"כ כבר נדחו דברי ה"ר שמעון [...]ך כוונת התוס' היא ליישב פירושם שכתבו דכשתפר חצי' השניה באה לסנדל טומאת מגע מן האזן והוקשה [...]הם דאמאי לא אמרינן שבע ליה טומאה וכתבו דלפי מ"ש ה"ר שמעון ניחא כלומר דלא שייך הכא שבע [ל]יה טומאה כיון שהסנדל קיבל טומאה מהאזן שהוא מגופו והשתא הוי כוותיה דר"ש ולא מטעמיה דאיהו סבר דטומאת מגע היא טומאת בית הסתרים שנוגע בעצמו ולא היא דהסיא ודאי לא חשיב טומאה דלא קי"ל כר"מ אלא הכא הוי טעמא משום דהסנדל נוגע באוזן קודם שתפר חצי' השניה. עוד תירצו דלאזן בא מגע מדרס ומדרס יחד כשתפרה לסנדל והסנדל בטל לאוזן דאי אפשר להיות טומאה לזה בלא זה ע"כ ותירוץ זה הוא כדמותו בצלמו מה שכתבו בפרק אלו קשרים בשם ר"י. עוד כתבו בשם ריצב"א דלא שייך גבי מגע פנים חדשות דאפילו נפסקו שתי אזנים רהוי לקבל טומאת מגע אם מייחדו לתשמיש אחר ולא נתבטל תורת יחוד מכאן דכל שעה ושעה מתקנו ודעתו להשתמש בו אבל לנועלו אם נפסקו שתי אזנים אפילו מייחדו בטלה דעתו אצל כל אדם ע"כ. וכוונת דברי ריצב"א הללו דלעולם דמיירי בשדרס עליו הזב ברגלו יחף או אפילו במנעל ולא הפסיק בפשוטי כלי עץ דבאה לו טומאת מדרס ומגע מדרס כאחד דלא אמרינן שבע ליה טומאה וכדאיתא בפרק הקומץ וכ"ת אמאי לא אמרינן פנים חדשות לגבי מגע כי היכי דאמרינן לגבי מדרס לזה תירץ דלגבי מגע לא שייך לומר פנים חדשות כיון דמהני ליה יחוד ולדברי רש"י שכתב שטומאת מגע בא לו מצד שנוגע בעצמו וס"ל דמתניתין דכלים אתיא כר"מ דאית ליה דטומאת בית הסתרים מטמא אלא שקשה עליו ממ"נ אם טומאת מגע זו היא קודם שנפסקה הראשונה שבאה לו טומאת מדרס וטומאת מגע כאחד אף שדרס עליו במנעל והפסיק בפשוטי כלי עץ ובאה לו טומאת מגע מצד שנוגע בעצמו א"כ איכא פנים חדשות לטומאת מגע כמו לטומאת מדרס ואם טומאת מגע באה לו לאחר שנפסקה הא' דהשתא ליכא פנים חדשות לגבי מגע תיקשי ליה דהא שבע ליה טומאה ולפי דברי ריצב"א הללו ניחא דלעולם דטומאת מגע באה לו מצד עצמו קודם שנפסקה הראשונה ולא שייך גבי מגע פנים חדשות כיון דמהני יחוד וכמו שכתבנו. הכלל העולה ממה שכתבנו דלפי מה שכתב רש"י ז"ל בשבת ולפי דעת ה"ר שמעון מתניתין דכלים אתיא כר"מ ולית הלכתא כוותיה אך רבינו דס"ל דלית הלכתא כר"מ וכמבואר בדבריו בכמה מקומות ופסקה למתני' דכלים ונראה דס"ל כתירוצא דר"י דלאזן באה מגע מדרס ומדרס יחד כשתפרה לסנדל והסנדל בטל לאזן וכן נראה שהיא דעת הרא"ש בפרק ח"י דכלים משנה ו' עלה דמתניתין דמטה וכן פירש שם רבינו עובדיה גבי מטה וסנדל כדברי התוספות שכתבו בשם ר"י יע"ש:

פ"ח א ולא יהיה הכלי מחוסר מעשה וכו'. תנן בר"פ י"ד דכלים ר"ע אומר המחוסר הטיפה טמא והמחוסר לטישה טהור והמתבאר מדברי רבינו הוא שהחילוק בין חסר מעשה אומן לחסר מעשה הדיוט:

ג כלי מתכות כו'. בפ"ק דחולין (דף כ"ה) מחוסר כיסוי טמא ועיין במ"ש הר"ש רפי"ד דכלים:

ד מחט שלא ניקבה כו'. חילוקי דיני מחט הללו נתבארו בפרק כל הכלים (דף קכ"ג) ועוד מתבאר שם דאפילו אם מתחלה היה דעתו לנקבה וא"כ נמלך שלא לנקבה מקבלת טומאה:

ואין

לאדם. כיצד העושה זוגין למכתשת ולעריסה למטפחות ספרים ותינוקות טהורים. עשה להן ענבולין מקבלים טומאה הואיל ונעשו להשמיע קול לאדם הרי הן כתכשיטי אדם. ואפילו נטלו ענבוליהן מקבלין טומאה שהרי הוא ראוי להקישו על החרס: ח זוג העשוי לאדם. אם נעשה לקטן אינו מקבל טומאה אלא בענבול שלו שהרי לקול נעשה. נעשה לגדול ה"ז תכשיט ומקבל טומאה אע"פ שאין לו ענבול: ט כל הפרצופות מקבלות טומאה. וכל החותמות טהורין. חוץ מחותם של מתכת שבו חותמין בלבד. וכל הטבעות טהורות חוץ מטבעת אצבע. אבל טבעת שחוגר בו את מתניו שקושרה בין כתפיו טהורה. טבעת השיר של בהמה הואיל והאדם מושך בה את הבהמה מקבלת טומאה. וכן מקל של בהמה של מתכת הואיל ואדם רודה אותה בו מקבלת טומאה: י כל הכלים יורדים לטומאה במחשבה ואין עולין מידי טומאה אלא בשינוי מעשה. והמעשה מבטל מיד המעשה ומיד המחשבה. והמחשבה אינה מבטלת לא מיד המעשה ולא מיד המחשבה כיצד טבעת בהמה או כלים שחשב עליה להחזירה טבעת אדם הרי זו מקבלת טומאה במחשבה זו וכאילו נעשית לאדם מתחלת עשייתה. חזר וחישב עליה להניחה טבעת בהמה כשהיה אע"פ שלא נתקשט בה האדם הרי זו מקבלת טומאה שאין המחשבה מבטלת מיד המחשבה עד שיעשה מעשה בגוף כגון שישוף אותה או יתקעה במעשה של בהמה. היתה הטבעת לאדם וחישב עליה לבהמה עדיין היא מקבלת טומאה כשהיתה שאין הכלים עולין מידי טומאתן במחשבה. עשה בה מעשה ושינה לבהמה אינה מקבלת טומאה שהמעשה מבטל מיד המעשה: יא חרש שוטה וקטן יש להן מעשה ואין להן מחשבה כמו שביארנו למעלה בעניין הכשר אוכלין: יב זוג של דלת שחישב עליה לבהמה מקבל טומאה. ושל בהמה שעשאוהו לדלת אפילו חיברו בקרקע ואפילו קבעו במסמר מקבל טומאה כשהיה עד שישנה בו מעשה בגופו: יג אומן שעושה ומניח זוגין לבהמה ולדלתות אם רוב העשוי לדבר שמקבל טומאה הרי הכל מקבל טומאה עד שיפריש מקצתן לדבר שאינו מקבל טומאה ואם רוב העשוי לדבר שאין מקבל טומאה הרי הכל טהור עד שיפריש מקצתן לדבר המקבל טומאה: יד זוגין הנמצאין בכ"מ מקבלין טומאה חוץ מהנמצאים בכרכים מפני שרובן לדלתות: טו אמר לאומן עשה לי שני זוגים אחד לדלת ואחד לבהמה עשה לי שתי מהצלאות אחת לשכיבה ואחת לאוהלים. עשה לי שני סדינים אחד לצורות ואחד לאהלים. שניהן מקבלין טומאה עד שיפרש ויאמר זה לכך וזה לכך:

פרק תשיעי

א כל כלי מתכות שיש להן שם בפני עצמן מקבלין טומאה חוץ מן הדלת והנגר והמנעול והפותת שתחת הציר והציר והקורה והצינור מפני שאלו עשויין לקרקע או לשמש את העץ אינן מקבלין טומאה ואפילו קודם שיקבעו. וכל כלי מתכות שיש לו שם לווי אינו מתטמא בפ"ע מפני שהוא כמקצת כלי. *כיצד עקרב של פרומביא טמא ולחיים שלה שעל לחיי הבהמה מכאן ומכאן טהורין. ואין מקבלין טומאה בפני עצמן מפני שאין להם שם בפני עצמן ובשעת חבורו הכל מקבל טומאה: ב טסין של ברזל שמניחין על לחיי האדם בשעת מלחמה אינן מקבלין טומאה מפני שאין להם שם בפני עצמן. ואם יש בהן בית קיבול מים מתטמאין ככל כלי קיבול: ג נזם העשוי כקדרה מלמטה וכעדשה מלמעלה ונפסק הקדרה שלו מקבלת טומאה בפני עצמה שהרי יש לה בית קיבול והעדשה מקבלת טומאה בפני עצמה מפני שיש לה שם בפ"ע. והצנירה שלה שהיא נכנסת באוזן או באף אינה מקבלת טומאה בפני עצמה. היה הנזם עשוי כמין אשכול ונפרק טהור מפני שאין בו בית קיבול *ואין לכל גרגיר ממנו שם בפני עצמו והרי אינו ראוי לתכשיט משנפרק: ד טבעת אחת שמניחין הבנות ברגל אחת היא הנקראת בירית ואינה מקבלת טומאה מפני שאין עליה צורת כלי תכשיט אלא כמו טבעת הכלים או טבעת שקושר בה בין כתפיו. אבל שתי טבעות שמשימות הבנות ברגליהן ושלשלת מוטלת ביניהן מזו לזו מקבלין טומאה מפני שהן תכשיט הבנות והן הנקראין כבלים: ה קטלא של חליות של מתכת והם בחוט של צמר או של פשתן ונפסק החוט. החוליות מקבלות טומאה שכל אחד ואחד כלי בפני עצמו. היה החוט שלה של מתכת והחוליות של אבנים טובות ושל מרגליות או של זכוכית ונשברו החוליות והחוט קיים הרי זו מתטמא בפני עצמו. שירי קטלא כמלא צואר קטנה: ו כל הכיסויין של מתכות טהורין ואין מקבלין טומאה מפני שאין להם שם בפני עצמן. חוץ מכיסוי המיחם ומכסוי טני של רופאין מפני שמניחין בו את האכפלנית נעשה כלי קיבול: ז כסוי של מתכת ששפו ולטשו ועשהו מראה הרי זה מקבל טומאה: ח כל המשקולות של

השגת הראב"ד

*כיצד עקרב של פרומביא. א"א נ"ל שלא מן השם הזה זה אלא שהעקרב הוא ממשמשי ידי האד[ם] בבהמה משא"כ בלחיים ומה שאמרו בתחלת הפרק כל כלי מתכות שיש להן שם בפ"ע טמא חוץ מ[ן] הדלת וכו' לא בא למעט אלא כיסויי הכלים והפויים כמו שמפורש במקומו:

השגת הראב"ד

* ואין לכל גרגיר ממנו. א"א כל מ"ש משום שיש לו שם בפ"ע או משום שאין לו שם בפ"ע אני או[מר] תולה אותם בשם אלא שטהורים מפני שאינם משמשים בפני עצמם כלום אלא על ידי חבירם עם כש[ם] והטמאים מפני שמשמשים בפני עצמם:

כסף משנה

ומ"ש כיצד העושה זוגין למכתשת וכו' עד אע"פ שאין לו ענבול. בפרק במה אשה עלה נ"ח:
ט כל הפרצופות וכו' עד שבו חותמין בלבד. תוספתא פ"ח דכלים: וכל הטבעות טהורות וכו'. ר"פ במה בהמה (דף נ"ב ע"ב):
טבעת השיר וכו' וכן מקל וכו'. שם:
י כל הכלים יורדים וכו'. ספכ"ה דכלים:
יא חרש שוטה וקטן יש להם מעשה וכו'. רפ"ו דמכשירין ופרק קמא דחולין (דף י"ג):
יב זוג של דלת וכו'. בר"פ במה אשה עלה נ"ח:
יג אומן שעושה וכו' עד סוף הפרק. תוספתא פ"ח דכלים:
פ"ט א כל כלי מתכות וכו' עד הכל מקבל טומאה. פי"א דכלים:
כתב הראב"ד כיצד עקרב של פרומביא א"א נ"ל שלא מן השם הוא זה וכו'. לא ידעתי למה ידחה טעם אחד מפני שיש לו טעם אחר. ומ"ש לא בא למעט אלא כסויי הכלים וכו' כמו שמפורש במקומו לא ידענא מאי קאמר וצ"ע:
ב טסים של ברזל שמניחין על וכו' עד משנפרק. גם זה שם:
ד טבעת אחת וכו' עד כבלים. פרק במה אשה עלה ס"ג: כתב הראב"ד ואין לכל גרגיר ממנו שם בפ"ע א"א כל מ"ש משום שיש לו שם בפ"ע או משום שאין לו שם בפ"ע וכו'. ואין דבריו מוכרחים:
ה קטלא של חוליות וכו' עד צואר קטנה. פרק י"א דכלים:
ו כל הכיסויים וכו'. פי"ד שם כל הכיסויים טהורים חוץ משל מיחם. ומ"ש ומכסוי טני של רופאים וכו'. פי"ב דכלים כיסוי טני של מתכת וכו' של רופאים טמא:
ז כיסוי של מתכת וכו'. שם פי"ד כיסוי טני של מתכת שעשה בו מראה ר' יהודה מטהר וחכמים מטמאים:
ח כל המשקולות של מתכת וכו'. שם פי"ב קנה

משנה למלך

י ואין עולין מידי טומאה אלא בשינוי מעשה. (*א"ה עיין מ"ש הרב המחבר לעיל פ"ב מהלכות אלו דין ח' ולקמן פכ"ד מהלכות אלו דין ז'):

ד כמו שביארנו למעלה כו'. רפי"ד מהלכות טומאת אוכלין ורפ"ב מהלכות אלו ובפכ"ב דין י"א ופ[...] מה' פסולי המוקדשין ועיין בסוף פ"ג מה' טומאת אוכלין:

של מתכות מקבלות טומאה והן הנקראין אונקיאות. *קנה מאזנים של עץ שהיו אונקיות של ברזל תלויות בו מקבלת טומאה *מפני האונקיות התלויות בו. בד"א במאזנים של מוכרי פשתן ומוכרי צמר אבל של בעלי בתים אינו מקבל טומאה עד שיהיו האונקיות קבועות בו: **ט** משקלות שנשתברו אע"פ שהחזירן ושוקל בהן אינן מקבלין טומאה. ייחד מהן חצאי ליטרין שלישי ליטרין רביעי ליטרין הרי אלו מקבלין טומאה: **י** סלע שנפסלה והתקינה להיות שוקל בה מקבלת טומאה: **יא** אונקלי של כתפים טהורה ושל רוכלים מתטמאין. אונקלי של נקליטי המטה טהורה ושל דרגיש מתטמאה. אונקלי של כוורת הציידים שצדין בהן הדגים טהורה ושל שדה מתטמאה. אונקלי של מנורות העץ טהור ושל שולחן מתטמא. זה הכלל כל כלי שמקבל טומאה בפני עצמו מן התורה הרי האונקלי של מתכת שלו ושלשלת שלו מקבלת טומאה. וכלי שאינו מקבל טומאה כגון פשוטי כלי עץ וכלי עץ הבאים במדה וכיוצא בהן אונקלי של מתכת והשלשלת שלו אינן מקבלין טומאה וכל אחת ואחת בפני עצמה טהור שאין האונקלי או השלשלת כלי בפני עצמו אלא הרי הן כמקצת כלי. ואפילו אונקלי שבכותלים שתולין בה הכלים והבגדים וכיוצא בהן טהורה: **יב** שלשלת שיש בה בית נעילה מתטמא והעשויה לכפיתה טהורה: **יג** שלשלת של סיטונות מתטמאה מפני שהן נועלין בה את החנויות. ושל בעלי בתים טהורה שאינה עשויה אלא לנוי: **יד** שלשלת של מושחי קרקע ויתדותיהן שתוקעין בקרקע בשעה שמושחין מקבלין טומאה. ושל מקוששי עצים טהורה לפי שהיא משמשת את העץ: **טו** שלשלת דלי גדול ד' טפחים ממנה סמוך לדלי מתטמאה עם הדלי מפני שהיא צורך הדלי והשאר טהור לפי שאין לו שם בפני עצמו. ושלשלת דלי קטן י' טפחים: **טז** הכדור של מתכת והסדן. והקנטר של בנאי. והדקר של חרש. וחמור של נפח. והמטולטלת. והמשקולות של בנאים. והכיריים של ברזל שחובטין בהם הזיתים. והאפרכס של מתכת. והאולר שכורתין בו הסופרים ראש הקולמוס של קנה. והקולמוס של מתכת. והכן. והכנא שמשרטטין בו הסופרים. כל אלו מקבלין טומאה שכל אחד מהן יש לו שם בפני עצמו:

פרק עשירי

א מסמרות שמחזיקין בהן התקרה העשויין לתקוע אותו בעצים אינן מקבלין טומאה. וכן המסמרות שתוקעין אותן בכותלים לתלות בהן. ואם התקינו להיות כלי בפ"ע מקבל טומאה. כיצד מסמר שהתקינו להיות פותח ונועל בה או להוציא את הפתילה או שנתנו ברהיים של יד או של חמור ה"ז מקבל טומאה. התקינו לפתוח בו את החבית *טהור עד שיצרפנו: **ב** מסמר העשוי בסימן לשמירת הפתח אינו מקבל טומאה. וכן מסמר של שולחני שתולה בו המאזנים והכים טהור. וכן תלויי המגרדות טהורות. אע"פ שמסמרין אלו משונין בצורתן משאר מסמרות התקיעה: **ג** *מסמר הגרע והוא הכלי שמקיזין מקבל טומאה. ומסמר של אבן השעות טהור: **ד** מסמר הגרדי והוא המסמר הארוך כעין שפוד שמכנים בו האורג שפופרת הקנה או העץ ולופף עליה חוטים מקבל טומאה: **ה** אלו כלי מתכות המתטמאות בעגלה. העול של מתכת. והקטרב. והכנפיים המקבלות את הרצועות. וברזל שתחת צוארי הבהמה. והסומך. והמחגר. והתמחויות. והענבול. והצנירה. ומסמר המחבר את כולם. ואלו טהורים בעגלה. העול של עץ המצופה. וכנפיים העשויין לנוי. והשפופרות המשמיעות את הקול. והאבר שבצד צוארי בהמה. והסובב של גלגל. והטסין והציפויין. ושאר כל המסמרות שבה טהורין: **ו** עקרב בית הבד מקבל טומאה. ארון של גרוסות אע"פ שהוא טהור אם היתה תחתיו עגלה של מתכת הרי זו מקבלת טומאה: **ז** ריחיים של פלפלין מקבלת טומאה משום שלשה כלים משום כלי מתכות ומשום כלי קיבול ומשום כברה: **ח** הדלת של מתכת שבמגדל של בעלי בתים אינה מקבלת טומאה. ושל רופאים מקבלת טומאה מפני שמניחים בה את האספלנית. ותולה בה את המספריים: **ט** *טסין של מתכת שמנערין בהן

השגת הראב"ד

*קנה מאזנים של עץ. א"א נ"ל אפילו של מתכת צריך לאונקלאות לפי שאינו עושה מלאכה כי אם עמהם וראיה לדבר שכל אותו הפרק בכלי מתכות ובפי"ז תנן קני מאזנים והמחוק שיש בהם בית קיבול מתכת טמאים וכאן מדבר בשל עץ:

*מפני האונקיאות התלויות בו. א"א דבר מזוייף הוא זה בעיני שהרי לא הזכירו במשנה לבעלי בתים קבע ולשון התוספתא קנה מאזנים של סרוקות אם יש בו אונקיאות טהור אין בו אונקלאות ואין בו אונקיות טמא פירוש אונקלאותיו טהורין ולשון המשנה כמדוייק ושל בעלי בתים אם יש בו אונקלאות טמא וכן פירוש המשנה קנה מאזנים של סרוקות שהן שוקלים משקלים קטנים ויש באותו הקנה חריצים דקים כנגד סא' ותולין בו אוקיא אחת של מתכת כנגד א' ובאותו אוקיא שוקלין כמה אונקייאות לפי הרחקה והוא הנקרא בלשון ישמעאל קלסטין והוא אינו צריך לאונקליות אבל יכול לשקול כמה אוקיות באותה אונקיית התלויות בה או באונקלי אם יש בה אבל של בעלי בתים שהם שוקלים משקלים גדולים אותה האוקיא התלויה בחוט אינה כלום וצריך שיעשה בראשי הקנה כעין אונקלאות שקורין גופו"נש ראשיהם כפופים ונותנין המשקולות באונקלא האחת והקמח באחרת ע"כ אמרו אם יש בו אונקלאות טמא מפני שראוי למלאכתו ואם לא טהור וזהו אור המשנה:

השגת הראב"ד

*טהור עד שיצרפנו. א"א פירושו לפי שהמסמר שנוקבין בו את החבית צריך שיהיה חזק הרבה ונאמר מסמרות הולך בהתקנה לבדה אינה הטמא עד שיצרפנו באש ובמים:

*מסמר הגרע. א"א לא נראה כן מן התוספתא שהרי א"ר ישמעאל בן יהודה משום ר"ש מסמר הגרע טהור שלא נעשה אלא לשמש עם הקרקע אבל נראה שתוקעין אותו בקרקע ותולין בו הכלי שמקבל דם הקזה ויש אומרים מסמר ארוך הוא שהמוקז סומך בו את זרועו בשעת הקזה:

השגת הראב"ד

*טסין של מתכת. א"א מתניתין פי"ז היתינים טמאים והפרכים טהורים תוספתא אלו הם היתינים אלו שהחנווני מנער בהן את הקדרה אלו הן פרכים הקבועים בקירות פירש בעל הערוך מלקחיים שתופסה

כסף משנה

קנה מאזנים של סרוקות טמא מפני אונקיות ושל בעלי בתים אם יש בו אונקיות טמא: וכתב הראב"ד קנה מאזנים של עץ א"א נ"ל אפילו של מתכת וכו'. ואפשר שרבינו לרבותא נקט דאפילו קנה של עץ טמא מפני האונקיות התלויות בו אע"פ שאינם קבועות בו: וכתב עוד הראב"ד דבר מזוייף הוא זה בעיני שהרי לא הזכירו במשנה לבעלי בתים קבע. וי"ל שרבינו דייק לשון המשנה דגבי סרוקות תני טמא מפני אונקיות וגבי בעלי בתים תני אם יש בו אונקיות וליתני דיש בו משמע שהן קבועות בו:

ט משקלות שנשתברו וכו'. תוספתא ספ"ס:

י סלע שנפסלה וכו'. משנה פי"ב:

יא אונקלי של כתפים וכו' עד הרי הם כמקצת כלי. שם. ומ"ש ואפילו אונקלי שבכתלים וכו'. שם:

יב שלשלת שיש בה בית נעילה וכו' עד ושל בעלי בתים טהורה. ריש פרק י"ב:

יד שלשלת של מושחי קרקע וכו' עד י' טפחים. פרק י"ד:

טז הכדור של מתכת והסדן: הקנטר של בנאי והדקר של חרש. פרק י"ד. ומה שכתב וחמור של נפח. שם. ומה שכתב והמטולטלת וכו' עד סוף הפרק. סוף פי"ב. ומה שכתב והאפרכס של מתכת סוף פרק י"ד:

פ"י א מסמרות שמחזיקים בהם וכו'. ומ"ש וכן המסמרות שתוקעין בהם וכו'. פרק י"ב אונקלי שבכתלים טהורה: כיצד מסמר שהתקינו וכו'. פ' י"ב: וכתב הראב"ד טהור עד שיצרפנו א"א פירוש לפי שהמסמר שנוקבים בו את החבית וכו'. וטעם נכון הוא. ומה שכתב או להוציא את הפתילה וכו'. ומ"ש התקינו לפתוח בו את החבית וכו'. משנה פרק י"ב וכחכמים:

ב ומ"ש מסמר העשוי בסימן לשמירת הפתח וכו' עד מסמר הגרדי וכו'. שם: וכתב הראב"ד מסמר הגרע א"א לא נראה כן מהתוספתא וכו'. ולדברי רבינו אפשר שבתוספתא מחשיב האיזמל שמקיזים בו שהוא משמש עם הקרקע מפני שהמוקז סומך על זרועו של עץ תקוע בקרקע ותנא דמתניתין לא חשיב מפני כך משמש עם הקרקע ולפיכך טמא:

ה אלו כלי מתכות המתטמאות בעגלה העול וכו' עד ושאר כל המסמרות שבה טהורים. פי"ד:

ו עקרב בית הבד מקבל וכו'. פרק י"ב: ארון של גרוסות אע"פ שהוא וכו' עד מקבלת טומאה. שם:

ז ריחיים של פלפלין מקבלת טומאה וכו'. משנה סוף פרק שני דביצה (דף כ"ג ע"ב):

ח הדלת של מתכת שבמגדל של בעלי וכו'. פרק י"ב דכלים:

ט טסין של מתכת שמנערין בהן את הקדרה מקבלין וכו'. שם היתיכים טמאים והרכין טהורים ובתוספתא (פ"ב דב"מ) אלו הם הייתיכים אלו שהחנוני מנער בהם את הקדרה ואלו הן הפרכין אלו הקבועים בכירים ופי' רבינו שמשון מנער מלשון ותער כדה: וכתב הראב"ד טסין של מתכת א"א מתניתין פי"ב היתיכין טמאים וכו':

וכתב

המלקחיים

בהן את הקדרה מקבלין טומאה והקבועין בכירה טהורין: **י** המלקחיים שממעך בהן את הפתילה מקבלין טומאה. והצינורות שתופסות בהם את הרחים מלמעלה אינן מקבלות טומאה. מפני שאינן עשויות אלא לחזק: **יא** קלוסטרא שנועלין בה הדלתות אם היתה של מתכת מתטמאה. היתה של עץ ומצופה מתכת טהור: **יב** הפין והפורנא טמאים: **יג** פיקה של מתכת טהורה לפי שהיא משמשת את העץ: **יד** הכוש. והפימא. והמקל. וסמפוניא. וחליל של מתכת מקבלין טומאה. היו של עץ ומצופין מתכת טהור. חוץ מן הסמפוניא שאם היה בה בית קיבול כנפים אע"פ שהיא מצופה טמאה: **טו** החצוצרת שמפוצלת חליות. אם אין יודע להחזירה אלא אומן ה"ז מקבלת טומאה כשהיא מחוברת. *ואם יכולין הכל לפרקה ולהחזירה אינה מקבלת טומאה: **טז** הקצה שמניחין הפה עליו בשעת תקיעה מקבל טומאה בפני עצמו. והקצה האחר הרחב אינו מקבל טומאה בפני עצמו ובשעת חיבור הכל טמא. כיוצא בו קני מנורה בפני עצמן אינן מקבלין טומאה מפני שיש להן שם לווי. הפרח שלה והבסים מתטמאין בפני עצמן ובשעת חיבור הכל טמא: **יז** קורת החצים שהיא המטרה שיש בה לשונות של מתכת מקבלת טומאה. ושמניחים אותה ברגלי האסורים טהורה. והקולר מקבל טומאה. מגירה שעשה שיניה לחור הדלת אע"פ שמשתמש בה אינה מקבלת טומאה ואם משנטמאת עשאה לחור הדלת ה"ז בטומאתה עד שיקבענה במסמר. הפכה בין מלמעלה בין מלמטה בין מן הצדדים טהורה:

פרק אחד עשר

א כמה שיעור השבר שישבר כלי מתכת ולא יקבל טומאה או יטהר מטומאתו הכל לפי מה שהוא: **ב** כל זמן שהכלי יכול לעשות מעין מלאכתו עדיין הוא כלי וחשוב כלי שלם. כיצד כלי של מתכת שנשבר והרי הוא יכול למלאות בו הרי הוא כלי כשהיה. הקומקום כדי לחום בו חמין. המיחם כדי לקבל סלעים. הלפס כדי לקבל קיתונות של מתכת. הקיתון כדי לקבל פרוטות. מדות היין כדי למוד בהן היין. וכן מדות השמן כדי למוד בהן השמן. מסננת של חרדל שנפרצו בה שלשה נקבים מלמטה זה לתוך זה טהורה לפי שאינה משמשת מעין מלאכתה. מגריפה שניטלה כפה אף ע"פ שהיא כקורנס טהורה שאינה עושה מעין מלאכתה אלא מעין הקורנס. והיא לא נעשית לתקוע בה כקורנס וכן כל כיוצא בזה: **ג** מסרק של צמר שניטלו שיניו אם נשתייר בו שלשה במקום אחד טמא. היתה החיצונה אחת מן השלשה טהור לפי שאינו יכול לסרוק בו פשתן שהחיצונה אינה מועלת לסרוק וכל שאינו עושה מעין מלאכתו בכלי מתכת טהור. נטלו מן המסרק שתים ועשאן למלקטת טמאות. אחת והתקינה לנר או ללפוף עליה החוט לריקום מקבלת טומאה. ואם היתה השן עבה וגדולה אע"פ שלא התקינה ה"ז מתטמאת בפני עצמה: **ד** מסרק של פשתן שניטלו שיניו ונשתייר בו שתים טמא. נשתייר בו אחת טהור: **ה** הכרומים שנשברו ואונקלי שלהן קיימת טמאין שהרי אפשר להוציא בהן הדלי מן הבאר כשהיו מקודם: **ו** מגירה שניטלה שן אחת מבינתיים טהורה. נשתייר בה מלוא הסיט במקום אחד טמאה שהרי אפשר לנור בנשאר: **ז** המעצד. והאיזמל. והמפסלת. והמקדח שנפגמו עדיין מקבלין טומאה. ניטל חסומן טהורין. וכולן שנחלקו לשנים טמאין חוץ מן המקדח שהרי אינו יכול לנקוב בו. *והרונקי בפני עצמה אינה מקבלת טומאה מפני שהיא מקצת כלי: **ח** הסייף והסכין והסכין העקום כמו מגל והרומח ומגל יד ומגל קציר וזוג מספריים קטנים של בעלי בתים וזוג מספריים גדולים של ספרים שנחלקו כל חלק מהן מקבל טומאה מפני

השגת הראב"ד

*ואם יכולין הכל לפרקה ולהחזירה. א"א זאת הפסקא של חצוצרת לא מצאתי כדבריו וכן היא שנוי' אצלנו בב' ספרים חצוצרת של פרקים הרי זו טמאה נתפרקה העליון טמא והתחתון טהור ומה שאמר שאם אין יכול להחזירה אלא אומן מקבלת טומאה כשהיא מחוברת אבל אם הדיוט יכול להחזירה אינה מקבלת טומאה אפילו מחוברת דבר זה רחוק מאד והפך נמצא במשנה פכ"ו כנדל עמקי וכיס של שנצות הרי אלו מטמאין ומטהרין שלא באומן אמר רבי יוסי לא כל הכלים (ס"א והלא כל הכלים) מתטמאין ומטהרין שלא באומן אבל אלו אע"פ שמותרין טמאין שההדיוט יכול להחזירם וכן בגמרא דשבת לגבי ענבל וזוג אמרינן הואיל והדיוט יכול להחזירם אפילו נטלו ענבליהם טומאתם עליהם אלמא כיון שיכול הדיוט להחזירו כ"ש שהוא כמחובר ואפילו נתפרק וכ"ש בשעת חיבורו:

השגת הראב"ד

*והרונקי בפני עצמה. א"א פי' בערוך ברזל של רסיטני ואני תמה על ברזל של רהיטני מעצד א"כ למה לא יטהר בפני עצמו ועוד מצאתי בתוספתא כלים פ' הנידון האיזמל של רונקי טמא בפ"ע למדנו שהרונקי האמור במשנה שהוא טסור על העץ נאמר ולא על הברזל ואולי ג"כ נאמר על המעצד:

כסף משנה

י המלקחיים שממעך בהם את הפתילה וכו'. כלומר מלקחיים שנוטל בהם הקדרה ומעביר אותה לקערות. ולי נראה דאפשר לכרם שנוטל הקדרה במלקחיים ומעביר מלמעלה למטה ופסין שהן קבועין בכירים היינו ברזלים התלויים במוקד ובסופם מזלגים שהקדרה תלויה בהם על האש כדי שלא תהיה יושבת על האש ממש ותשרף וכבר ראיתי ברזלים אלו בבית קצת בני אדם:

יא קלוסטרא שנועלין בה הדלתות אם היתה וכו'. משנה פי"א ופירש רבינו שם קלוסטרא כלי מקשיי וכו':

יב הפין והפורנא טמאים. שם ופירש שם רבינו הפין הם השיניים הקבועין בפותחת והפורנא הוא המקום עצמו אשר תכנס בו הפין:

יג פיקה של מתכת טהורה וכו'. שם ופירש שם רבינו פיקה דמיון חצי כדור נקוב וכו':

יד הכוש והפימא וכו' עד אע"פ שהוא מצופה טמאה. ג"ז שם ופירש שם רבינו הוא מטוה וכו':

טו טז החצוצרת שמפוצלת חוליות וכו'. שם קרן עגולה טמאה ופשוטה טהורה אם היתה מצופית שלה של מתכת טמאה הקו שלה וכו' כיוצא בו קני מנורה טהורים וכו' עד הכל טמא ופירש רבינו שם קרן ירצה בו החצוצרת וכו':

כתב הראב"ד ואם יכולין הכל לפרקה וכו' זאת הפיסקא וכו'. ומ"ש רבינו שאם אינו יודע להחזירה אלא אומן מקבלת טומאה וכו' הקשה עליו הראב"ד דבר זה רחוק מן הדעת וההפך נמצא במשנה פכ"ו וכו'. וי"ל דהכא שאני שהוא של

כנס את הקדרה ומעבירה לתוך הקערות פרכים אותו מלקחיים שתופסין בהם אורגי היריעות הקנים או השתי והוא ורדו"ר בלעז ואם עומדים קבועים לנירים ולקירוב קורא אותם פרכים על שם שכובשים הקנים והארוג מלשון נפרך כך נ"ל וכם כמו שנעת כלים:

של חוליות ואם אינה תקועה בחוזק אינו חיבור כלל: **יז** קורת החצים וכו' עד והקולר מקבל טומאה. ריש פי"ב:

פי"א א ב כמה הוא שיעור השבר וכו' כיצד כלי של מתכת עד למוד בהן השמן. ריש פרק י"ד:

מסננת של חרדל וכו'. ספי"ד:

מגריפה שניטלה כפה וכו'. פרק י"ג וכחכמים

ג מסרק של צמר וכו' עד אחת טהור. בספ' ועיין בפרק החולץ (דף מ"ג) שהקשו רישא אסיפא ותירצו הא בגוייתא הא בברייתא וצריך עיון למה לא כתב רבינו כהואי תירוצא ובאידך דמקשה רישא דקתני וכולן אחת אחת בפני עצמן טמאות לסיפא דקתני התקינו אין לא התקינו לא וכתב כשינויא דרב ספא ובתר שינויא דסתם גמרא ועוד דמסיק גמרא דלאו הלכתא כהאי סתמא משום דגרסי בה דווקא עו דברי רבי שמעון ויש לתמוה על הראב"ד שלא השיגו:

ה הכרומים שנשברו וכו'. בפרק י"ג:

ו מגירה שניטלה וכו' עד מפני שהיא מקצת כלי. שם:

ז כתב הראב"ד והרונקי בפ"ע א"א פירש בערוך ברזל של רהיטני וכו'. גם רבינו שמשון כתב כדברי הראב"ד מפני התוספתא ולרבינו אפשר לומר שהתוספתא פליגא אמתניתין ואתיא כתנא אחרינא ואנן כמתני' נקיטינן

ח הסייף והסכין וכו'. ריש פרק י"ג הסייף והסכין והפגיון והרומח מגל יד ומגל קציר והשחור וזוג של ספרים שנחלקו הרי אלו טמאים מדרס ופירש שם רבינו פגיון סכין

משנה למלך

פ"י יא היתה של עץ ומצופה מתכת טהור. פר"ש פי' דמצופה דמתניתין היינו שהקלוסטרא מברזל טהור ונפויה ממתכת טמאה ומש"ה טהורה דבתר עיקרה אזלינן וכן פירש במצופה רכוש ופימה דלקמן ולדבריו היתה של עץ ומצופה מתכת מקבל טומאה דבכהי מינים בתר הציפוי אזלינן וכמ"ש פר"ש ר"פ כ"ב דכלים וכ"כ שם התוי"ט אבל רבינו אזיל לשיטתיה שכתב לעיל פ"ד דין ד' ופר"ש אזיל בשיטת הראב"ד ז"ל ועיין שם:

מפני שהוא עושה מעין מלאכתו : ט מספריים שנחלקה לשנים טהורה לפי שאינה מעברת את השיער אלא בדוחק : י שריון שנחלק לאורכו טהור לרוחבו אם משמש מעין מלאכתו ראשונה טמא . מאימתי טהרתו משיבלה ואינו משמש מעין מלאכתו . בלה ונשתייר בו רובו אם מלמעלה טמא ואם מלמטה טהור. קצץ ממנו ועשה חוליא לתכשיט ה"ז מקבלת טומאה : יא שפופרת של זהבים ושל זוגין ושל נפחים ושל עושי זכוכית שנחלקה לאורכה טהורה לרוחבה אם משמשת מעין מלאכתה ראשונה טמאה ואם לאו טהורה : יב כלביא של ספרים ושל רופאים ושל עושי זכוכית שנחלקה לשנים טהורה . ושל נפחים טמאה מפני שהוא בתחילה [חותה בה את הגחלים] ועכשיו חותה בה את הגחלים : יג מראה של מתכת שנשברה או שנטשטשה אם אינה מראה רוב הפנים טהורה היתה מראה רוב הפנים עדיין היא כלי כשהיתה: יד מחט שניטל קצתה הנקוב או עוקצה טהורה . ואם התקינה ללפוף עליה החוט לרקום בה טמאה. אבל מחט של שקין שניטל קצתה הנקוב טמאה מפני שהוא רושם בקצה השני: טו המחט שלופפין עליה השני או הזהב וכיוצא בהן כדרך שעושין הרוקמין בין שניטל הנקוב בין שניטל עוקצה טמאה שאין מלאכתה התפירה: טז מחט שהעלתה חלודה אם מעכבת התפירה טהורה ואם לאו טמאה : יז הסייף והסכין שהעלו חלודה טהורין שפאן והשחיזן חזרו לטומאתן הישנה . וכן צינורא שפשטה טהורה כפפה חזרה לטומאתה הישנה : יח מפתח עקום כמו ארכובה שנשבר מתוך ארכובותיו טהור. וכן מפתח העשוי כמין גם שנשבר מתוך גמו טהור שהרי אינו יכול לפתוח בהן והרי אינן משמשין מעין מלאכתן. היו בה שינים ונקבים טמא שעדיין הוא מפתח . ניטלו השינים טמא מפני הנקבים נסתמו הנקבים טמא מפני השינים. ניטלו השינים ונסתמו הנקבים או שנפרצו הנקבים זה לתוך זה טהור : יט *כלי שיש בראשו האחד כף להרים בו הדשן ובראשו השני מזלג לצלות בו הבשר ניטלה כפו טמא מפני שיניו ניטלו שיניו טמא מפני כפו . וכן מכחול שניטלה כפו טמא מפני הזכר. וכן [...]פין בה הכחול טמא מפני הזכר שבוחלים בו העין ניטל [...]ר טמא מפני הכף : כ *כלי שבראשו כף אחד כסבכה [...]ות עליו ובקצה השני שינים להוציא מהן הבשר מן [...]ירה או מעל האש ניטלה כפו טמא מפני שיניו ניטלו שיניו טמא מפני כפו . וכן עט של מתכת שכותבין בראשו האחד [...]אשו השני מוחקין ניטל הכותב טמא מפני המוחק ניטל המוחק טמא מפני הכותב . וכן כיוצא באלו והוא שיהיה הנשאר [...] לעשות מעין מלאכתן. כיצד עט שניטל המוחק שלו ונשאר הכותב אם נשאר מאורכו כדי שיגע לקשרי אצבעותיו טמא שהרי [...]ר שיאחז בו ויכתוב בו . ניטל הכותב ונשאר המוחק אם נשאר מאורכו מלוא פס ידו טמא שהרי אפשר לו למחוק [...]נשאר פחות מזה טהור וכן כל כיוצא בזה: כא קורדום שניטל עושפו והוא הצד שהחרש מנגר בו טמא מפני בית ביקועו [...] בית ביקועו טמא מפני בית עושפו . נשבר מקיפו טהור : כב חרחור שנפגם עדיין הוא כלי עד שינטל רובו נשבר מקיפו [...]ר : כג המרדע הוא המלמד והוא עץ ארוך עב וכמו מסמר חד תקוע בקצתו מלמעלה וזה הברזל נקרא דרבן ובקצה [...]י מלמטה ממנו ברזל כמו רומח והעץ נכנס וזה הברזל [...]אחרחור: כד מניקת של מתכת שהיא כמו שפופרת שנטמאה [...]קבענה במקל או בדלת ויחברנה עם העץ תטהר. לא *נטמאה [...]עה במקל או בדלת הרי זו מקבלת טומאה במקומה שכל [...] מתכות שקבעם בקורה או בכותל מקבלין טומאה כשהיו [...] שישנה את מעשיהם . לפיכך דף של נחתומין של מתכת [...]בעו בכותל טמא וכן כל כיוצא בזה משאר כלי מתכות שנקבעו בין מקבליהן בין פשוטיהן מקבלים טומאה כשהיו :

כלי

השגת הראב"ד

*כלי שיש בראשו . א"א זה כתב תחת זולמטרא ומעולם לא עלה על דעת שירימו בו דשן בראשו אחד ובראשו שני יצלו בשר אבל הוא כלי שיש בו בית קיבול מצד אחד לקחת התבשיל מן הקדירה לתת בקערה והמזלג שבראשו השני לוקח חתיכות משם מן הבשר ולתת לקערה קולייר"א בלע"ז והמלה עצמה לעז הוא :

*כלי שבראשו כף אחד. א"א זה עשה תחת קליגריפין ובערוך לא פירש כן אלא בראשו אחד כעין פאל"א להדביק בו פת בתנור ולרדותו והשני לגרוף בו את האפר והגחלים אבל נראה כדבריו שזה הוא קליגריפין:

השגת הראב"ד

*לא נטמאה וקבעה . א"א טעה בכאן טעות גדולה שלא הלכה כמשנה ולא כתוספתא על זה הדרך שאם עשאה מתחלתה לתחת הדלת טהורה אע"פ שמשתמש בה אבל אם היתה כלי וחברה לו טמאה עד שיחבר פירוש במסמר ומאי אם היתה כלי שלא עשאה לדלת אלא לכלי וזו היא מה שראה בתוספתא אבל אם היתה טמאה וחברה טמאה כלומר שעשאה לדבר הראוי לקבל טומאה דהיינו לשם כלי והוא טעה בלשון התוספתא ולא נזכר מלשון המשנה גם דבריו מעורבבים ומבולבלים וסותרין זה את זה :

כסף משנה

סכין מעות דומה למגל קטן וכו' והשחור מספריים קטנים : מספריים שנחלקה וכו'. שם וכהכמים : י שריון שנחלק וכו' עד את הגחלים תוספתא ריש פרק י' שהוא פרק ג' דב"מ : יג מראה של מתכת וכו'. משנה פרק י"ד מראה שנשברה אם אינה מראה את רוב הפנים טהורה :

[...] או שנטשטשה :

[...]מחט שניטל קצתה הנקוב וכו' עד ואם לאו טמאה . פי"ג :

[...]סייף והסכין וכו' וכן צינורא שפשטה וכו'. משנה פרק י"ג :

[...]מפתח עקום וכו' עד זה לתוך זה טהור . בסוף פרק י"ד :

[...]כלי שיש בראשו וכו' עד מפני הכותב . בפי"ג : וכתב הראב"ד כלי שיש [...]ו האחד כף להרים בו הדשן וכו' א"א זה [...] תחת זולמטרא ומעולם לא עלה על דעת [...]. וי"ל דאין ויכוח בזה כי הכוונה אחת [...]פו כף יהיה למה שיהיה או ליקח תבשיל [...]יקח דשן הדין שוה . ומ"ש והמלה עצמה לעז היא :

[...]תב עוד הראב"ד כלי שבראשו אחד כף כסבכה וכו' . א"א זה עשה תחת [...]יפין ובערוך לא פירש כן וכו'. וג"ז אין [...]וח כי הכוונה אחת . ומ"ש והוא שיהיה הנשאר יכול לעשות וכו' :

[...]קורדום שניטל עושפו וכו' עד נשבר מקיפו טהור . משנה פי"ג :

[...]מינקת של מתכת וכו' . פי"ד מקל שעשה בראשו מסמר וכו' עשה בראשו [...] וכן בדלת טהורה היתה כלי וחברה לו [...] מאימתי הוא טהרתה בש"א משיחבל [...] משיחבר ובתוספתא פ"ד דב"מ מניקה שעשאה לתחת הדלת אע"פ שמשתמש בה טהורה היתה טמאה ועשאה לתחת הדלת טמאה עד שעה שתטהר מאימתי היא טהרתה בש"א משיחבל ובה"א משיחבר. ומ"ש לפיכך דף של נחתומין וכו'. בפס"ו וכחכמים : וכתב הראב"ד א"א טעה בכאן טעות גדולה וכו'. ופשט המשנה והתוספתא כדברי הראב"ד ועל דרך זה הם דברי רבינו בפירוש המשנה וכפי דבריו כאן ה"פ מניקה כמין שפופרת קצרה עושין של מתכת ומכניסין בראש המקל והיינו דקתני עשה בראשו כלומר בראש המקל מניקת וכן אם עשה שפופרת של מתכת תחת הדלת כדי שלא יאכלנו האש והשתא קאמר שאם זאת השפופרת נטמאת וקבעה בראש המקל או בדלת טהרה מטומאתה היתה כלי כלומר אבל אם זאת השפופרת לא נטמאה וזהו היתה כלי כלומר שלא היה עליה אלא שם כלי בלבד לא שם כלי טמא וחברה למקל או לדלת טמאה כלומר עדיין לא בטל שם כלי מעליה והרי היא מקבלת טומאה כמות שהיתה והדר קאמר הא דאמרינן ברישא שאם היתה טמאה וקבעה במקל או בדלת טהרה מטומאתה מאימתי תטהר בש"א משיחבל כלומר משיכה עליה כל כך בתחיבתה בעץ עד שתתחבל כלומר שתתקלקל ובה"א משיחברנה בעץ היטב טהרה וז"ש רבינו משיקבענה וכו' ויחברנה עם העץ ותוספתא ה"פ מניקה שעשאה לתחת הדלת כלומר שקבעה תחת הדלת אחר שנטמאה טהורה מטומאתה אע"פ שמשתמש בה אהרי שקבעה בדלת היתה טמאה כלומר אבל אם היתה ראויה לקבל טומאה ולא נטמאה ועשאה תחת הדלת טמאה כלומר עדיין היא מקבלת טומאה כמו שהיתה עד שתטהר כלומר עד שישנה מעשיה והדר קאמר מאימתי היא טהרתה ארישא קאי כדפרישית במתניתין :

כלי

משנה למלך

יד ואם התקינה ללפוף עליה ומ' . והא דאמרינן בפרק כל הכלים (דף קכ"ג) פרגמה אביי בגולמי עסקינן דמימלך עלייהו ומשוי להו מנא אבל היכא דניטל חורה או [...] אדם זורקה לבין גרוטאות אין הכוונה דהיכא דניטל חורה לא מהני יחוד אלא דבגולמי שכיח [...]ך ומש"ה חשיב כלי לגבי שבת אף בלא יחוד אבל היכא דניטל חורה לא שכיח שיתקננה ללפוף [...]דם זורקה בין גרוטאות ומש"ה לא חשיב כלי לשבת בלא יחוד אבל אם יחדה פשיטא דחשיב כלי אף לענין טומאה אף שתוספות שם כתבו דניטל חורה לאו מנא הוא אפילו ע"י יחוד וקשה מהך מתני' דאם התקינה ללפוף עליה דטמאה שוב ראיתי להתוספות בפרק במה טומנין (דף מ"ט) ד"ה לא שכתנו בשם ר"י דהך מתניתין איירי בשעשה בה שום שינוי ותיקון למיתוה אבל בייחוד בעלמא למיתוה אינה טמאה וכ"כ בפרק אלו טריפות (דף נ"ה) ד"ה שיעורן ועיין בתוספות פרק דם הטמא (דף נ"ד) : טז מחט שהעלה חלודה כו' . בפרק במה בהמה (דף נ"ב) אמרי דבי רבי ינאי והוא שרישומה ניכר

ועיין

פי"ב א כלי עץ וכלי עור וכו'. רפ"ב ורפט"ו דכלים: ומ"ש וכן כלי מתכות וכו' חזרו לטומאה הישנה. שם רפי"א:
ב ומפני מה גזרו על כלי מתכות וכו'. פ"ק דשבת עלה י"ו:
ג אחד כלי שנטמא במת או בשאר הטומאות וכו'. רפי"א וכתנא קמא: נטמא במת והזה עליו בשלישי וכו'. סוף פרק י"ד וכרבי יהושע:
וכתב הראב"ד ואין לו טהרה עד שיזה עליו שלישי ושביעי ויטביל כשהוא כלי קודם שבירה או יזה עליו שלישי ושביעי ויטביל אחר שיתיכנו א"א אני לא הכרתי דבריו וכו'. ואין הכרח בדבר:
ד ברזל טמא וכו' וכן טיט שבללו בגללים וכו'. פי"א:
ה כלי מתכות וכו'. תוספתא פרק שמיני אלא שכתובה בחילוף וכך היא גירסת ר"ם:
ו קרדום שעשאו וכו' עד אחר המקבל. שם:
ט כלי מתכות שנטמא וכו':
י כלי זכוכית שנטמאו וכו'. פ"ק דשבת (דף י"ו): וכן כלי זכוכית שנשברו וכו' ... ברוב גובהו טהור. בסוף כלים: ומ"ש דצלוחית קטנה היא הניטלת אחת וגדולה היא הניטלת בשתי ידים. הכי משמע בתוספתא בסוף כלים. הראב"ד נפגם בו שליש א"א דעת כריסו היא וכו' ואני אומר שרבינו היה גורס ברובו ופירושו בה נכון והראב"ד היה גור[ס] ולפיכך פירש מה שפירש:
ומ"ש ניקב וסתמו וכו'. שם וכפ[...] והכום והצלוחית וכו' עד מ[...] טומאה. תוספתא בסוף כלים:
יז זכוכית שעושים אותה למראה טהור משנה שם אספקלריא ש[...] התרווד של זכוכית וכו'. שם וכר"ע מ[...]
יח תמחוי של זכוכית וכו'. שם [...] שעשאו אספקלריא טמ[...] מתחילה עשאו לשם אספקלריא טהור כלי זכוכית וכו'. תוספתא בסוף כל[ים]
פי"ג א כבר ביארנו וכו' נמצא [...] בכלי חרס וכו' עד [...] ומתקן

כלי

פרק שנים עשר

א כלי עץ וכלי עור וכלי עצם שנשברו טהרו מטומאתן. חזר ועשה כלי משבריהם או שקיבץ את שבריהן ועשה מהן כלים אחרים הרי אלו כשאר הכלים הטהורים שלא נטמאו מקודם שהן מקבלין טומאה מכאן ולהבא. וכן כלי מתכות שנשברו אחר שנטמאו טהרו. התיכן וחזר ועשה מהן כלים אחרים חזרו לטומאה הישנה ואין לכלי מתכות טהרה גמורה עד שיטבילם במקוה כשהם שלימים או ישארו שבורים: ב וחזרת כלי מתכות לטומאתן הישנה מדברי סופרים ומפני מה גזרו על כלי מתכות שיחזרו לטומאתן הישנה גזירה שמא יטמא לו כלי ויתיכנו ויעשה ממנו כלי אחר בו ביום אם יאמר שהוא טהור כדין [...] יבוא לומר השבירה מטהרת והטבילה מטהרת כשם שאם נשבר והתיכו ועשה ממנו כלי כשהיה הרי הוא טהור בו ביום כ[...] הטבילו אע"פ שהוא כשהיה הרי הוא טהור בו ביום ויבואו לומר שאין הכלים צריכין הערב שמש מפני זה החשש גזרו טו[...] עליהם: ג אחד כלי שנטמא במת או בשאר הטומאות אם התיכו חזר לטומאתו הישנה עד שיטביל. נטמא במת והזה בשלישי ואחר כך התיכו ועשאהו כלי אחר והזה עליו בשביעי והטבילו הרי זה טמא ואין הזייה שקודם היתוך מצטרפת ל[...] שאחר היתוך ואין לו טהרה עד שיזה עליו שלישי ושביעי *ויטביל כשהוא כלי קודם שבירה או יזה עליו שלישי ושביעי ויטביל אחר שיתיכנו: ד ברזל טמא שבללו עם ברזל טהור אם רוב מן הטמא טמא ואם רוב מן הטהור טהור מחצה למחצה טמא. וכן טיט שבללו בגללים ושרף הכל בכבשן ועשאהו כלי אם רוב מן הטיט ה"ז מקבל טומאה מפני שהוא כלי חרס ואם רוב מן הגללים אינו מקבל טומאה: ה כלי מתכות הטהורין ש[...] באנך טמא טמאים. אבל העושה כלים מן האנך הטמא הרי הן טהורין: ו קורדום שעשאהו מן הברזל הטהור ו[...] עושפו מן הטמא ה"ז טמא. עשה עושפו מן הטהור והקורדום מן הטמא ה"ז טהור. שהכל הולך אחר עושה המלאכה: ז קו[...] טהור שחסמו בברזל טמא טהור: ח קיתון שעשאהו מן הטמא ושוליו מן הטהור טהור. עשאהו מן הטהור ושוליו מן ה[...] טמא. שהכל הולך אחר המקבל העושה מלאכה: ט כלי מתכות שנטמא בטומאה שהיא מדברי סופרים כגון שנטמא בע[...] זרה וכיוצא בה ונשבר והתיכו וחזר ועשה ממנו כלי אחר ה"ז ספק אם חזר לטומאתו הישנה או לא חזר: י כלי זכוכית שנ[...] ונשברו טהרו ככל הכלים ואפילו התיכן ועשה מהן כלים אחרים אינם חוזרים לטומאה הישנה לפי שעיקר טומאתה מד"ס [...] שביארנו לא גזרו עליהן בטומאה ישנה. וכן כלי זכוכית שנשברו אע"פ ששבריהן כלים וראויין לתשמיש הואיל והם [...] כלים אינן מקבלין טומאה לפי שאינן דומין לכלי חרס. כיצד קערה של זכוכית שנשברה והתקין שולים לתשמיש אין הע[...] מקבלין טומאה אע"פ שהן בקערה. ואם קירסם את מקום השבר ושפו בשופין ה"ז מקבלת טומאה: יא צלוחית קטנה הנ[...] ביד אחת שניטל פיה מקבלת טומאה מפני שאין מכניסין היד לתוכה אלא יוצק ממנה. אבל גדולה הניטלת בשתי [...] שניטל פיה טהורה מפני שהיא חובלת ביד בשעה שמכנים ידו לתוכה. וכן צלוחית של פלייטון אע"פ שהיא קטנה אם נ[...] פיה טהורה מפני שחובלת באצבעו בשעה שמוציא הבושם מתוכה: יב לגינים הגדולין שניטל פיהן עדיין הן כלים מפני שמתקינם הוא לכבשנים: יג כום שנפגם רובו טהור. *נפגם בו שליש היקפו ברוב גובהו טהור. ניקב וסתמו בין בבעץ בין בזפת טהור. והכום והצלוחית שניקבו בין מלמעלה בין מלמטה טהורין: יד התמחוי והקערה שניקבו מלמעלה טמאין מלמטה טהורין. נסדקו אם יכולין לקבל את החמין כ[...] טמאין ואם לאו טהורין: טו הכוסות החתוכין אע"פ ששפתותיהם סורכין את הפה מקבלים טומאה: טז האפרכס של זכ[...] טהור שהרי הוא כמו מחץ שאינו מקבל: יז זכוכית שעושין אותה למראה טהור אע"פ שהיא מקבלת לפי שלא נעשית לקנ[...] התרווד של זכוכית שהוא מקבל אע"פ שכשמניחו על השולחן נהפך על צידו ואינו מקבל ה"ז מקבל טומאה: יח תמחו[י] זכוכית שעשאו מראה מקבל טומאה. ואם מתחילה עשאוהו למראה כדי שיהיו דברים שמניחין בו נראין מאחוריו ה"ז ט[...] וכל כלי זכוכית אין מקבלין טומאה עד שתגמר מלאכתן ככל הכלים:

השגת הראב"ד

*ויטביל כשהוא כלי. א"א אני לא הכרתי דבריו לא מן המשנה ולא מן התוספתא ומה ש[...] יהושע בתחלה במשנה אין מטהרין אלא שלמים זה הוא שאמר בסוף אין הזאה פחות משליש[...] כלומר דהיינו כעין שלמים שאין שבירתן עולה להם במקום מים כמו שאמר רבי אליעזר ולע[...] ביזה עליהם בשלישי ונשברו והתיכן בו ביום מזה עליהן פעם שנייה בשביעי וטהורים שהרי [...] ג' וז' כשהם שלמים וכך נ"ל והמחמיר יותר מזה עליו הרא[...]:

*נפגם בו שליש. א"א דעת כריסו היא זאת לשון המשנה נפגם שלא ברובו טהור ויש שקור[...] וענין אחד הוא ותחלת המשנה כום שנפגם רובו טהור נפגם בו שלא ברובו טהור ופירושו נפ[...] שנטלה ממנו חתיכה אחת גדולה שהיא רוב הקיפו או אפילו שלא פגימות שהן מפוזרות ברובו ט[...] נחשבות רוב שבו:

פרק שלשה עשר

א כבר ביארנו בכמה מקומות שאין כלי חרס מתטמא אלא מאוירו או בהיסט הזב. ושאר כל הכלים שנגעה בהן הט[...] נטמאו ואם נכנסה טומאה לאוירו ולא נגעה בהן הרי הם טהורין. נמצא הטמא בכלי חרס טהור בכלים וד[...] בכל

משנה למלך

ועיין בר"ש שם ובהר"ש פי"ג מ"ב ולא ידעתי למה השמיטו רבינו:
פי"ב ב ומפני מה גזרו על כלי מתכות כו'. עיין בהר"ש רפ"ב דכלים שנתן טעם למה גזרו גזירה זו בכלי מתכות דוקא ולא בשאר כלים ועיין בהרב בעל תוי"ט ריש פרק י"א דכלים וכפ"ק דשבת (דף ט"ז) איכא הכי טעמי ואמרינן דאיכא בינייהו דרלפינהו מרקע ונ[...] ס"ל כפירוש ראשון דפירש"י ומש"ה כתב דלעולם חוזרים לטומאתם הישנה:
ט כלי מתכות שנטמא כו'. בע"ז (דף נ"ב) בעיא דרב המנונא ולא איפשיטא:

עד שיגעו בהן. פ"ק דחולין (דף כ"ד ע"ב). ומה שהביא ראיה מדכתיב אל תוכו הוא מתטמא וכו' בה"כ הוא ובפרק קמא דחולין מייתי לה מקרא אחרינא: כלי חרס מטמא כלים מאוירו וכו' עד ואתה טמאתני. פרק שמיני דכלים וש' שמיני דפרה:

ד כלי חרס שנגעו משקין טמאים וכו' נגעו אוכלין וכו'. רפ"ב דכלים גבי כלי מיטמאים מאחוריהם: כתב הראב"ד א"א כתבתי במקום אחר מה שנראה לנו על זה עכ"ל:

ה אחד כלי חרס שנכנסה טומאה לאוירו וכו': כתב הראב"ד מפי השמועה שזה שנאמר אל תוכו לרבות את האהלים הלכתא כוותיה ולא מטעמיה וכו':

ו גומא שהיה השרץ וכו' לפיכך השרץ שנמצא וכו' עד אין לו במה יתלה. משנה בכלים: נמצאו בנחושתו של תנור וכו'. שם:

ז השרץ שנמצא בעין של תנור וכו' עד מן הסתימה ולפנים. שם פרק שמיני: הראב"ד וכן אם נמצא באויר העין טהור וכו'. א"א זה כתב מפני שהלה במשנה וכו' וכו'. גם ר"ש פירש כפירוש הראב"ד ולא נתחוור רבינו בפי' זה משום דמאי קמ"ל דאם היה התנור באויר אפילו כזית מן המת טהור מילתא דפשיטא היא:

ח ומ"ש נמצא שרץ במקום הנחת עצים וכו'. שם וכחכמים: י כלי חרס ששותים בו וכו'. בספ"ב המסרק של צרצור רבי אליעזר מטהר וחכמים מטמאים:

יא כלי חרס שהיו לו ג' שפיות וכו'. ספ"ד. ומ"ש היו שוות וכו'. שם וכחכמים:

יב אלפסים זו בתוך זו וכו'. שם סוף פרק שמיני: כתב הראב"ד היה השרץ בתחתונה וכו' עד חוזר ומטמא את האלפס א"א אני כתבתי עודפות וכו'. ומ"ש וסוף דבר אין זה כלום שא"כ הכל טמא מאויר התחתונה לא ירדתי לעומק דעתו שמאחר שהוא ז"ל מעלה כאן דכל מה שהוא תוך אויר התחתונה נטמא ולא נפטר מטומאה מטעם תוך תוכו היאך חזר וכתב שכשהיכן שוות ועודפות על האמצעיות כולן טהורות חוץ מן העליונה שכל האמצעיות שהתחתונה עודפת עליהן ה"ל להיות טמאות דהא לא מטהרי משום תוך תוכו כפי מ"ש בסמוך וצ"ע ומה שכתב ומכאן יש סיוע למ"ש שהמשקה מטמא כלי חרס מגבו ורבינו בפי' המשנה כתב וז"ל כבר ביארנו במה שקדם אמרם

בכל הכלים טהור בכלי חרם. ומניין שאין כלי חרס מתטמא אלא מאוירו שנאמר וכלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו וגו' מתוכו הוא מתטמא לא מאחוריו: ב וכשם שמתטמא מאוירו כך מטמא אוכלין ומשקין מאוירו. כיצד כלי חרס שנטמא ונכנסו אוכלין ומשקין לאוירו אף על פי שלא נגעו בו הרי אלו טמאין שנאמר כל אשר בתוכו יטמא. אבל שאר הכלים הטמאין אינן מטמאין אוכלין ומשקין עד שיגעו בהן: ג אין כלי חרס מטמא כלים מאוירו בין כלי חרס בין שאר כלים. כיצד כלי חרס גדול שהיו בתוכו כלים ונכנסה טומאה באוירו הוא טמא וכל הכלים שבתוכו טהורין. היו משקין בכלים שבתוכו נטמאו המשקין מאוירו וחוזרין ומטמאין את הכלים. והרי זה אומר איך לא טמאוני ואתה טמאתני: ד *כלי חרם שנגעו משקין מאין באחוריו בלבד נטמאו אחוריו כשאר כל הכלים. בד"א היה לו תוך. אבל אם אין לו תוך ונגעו בו משקין טמאין הרי זה טהור. שכל שאין לו תוך בכלי חרס אין אחוריו מתטמאין שקין. נגעו אוכלין או משקין באחורי כלי חרס הטמא הרי אלו טמאין. ואחד כלי חרס ואחד שאר כל הכלים בדבר זה ל הכלים הטמאין שנגעו אוכלין או משקין בהן בין מתוכן בין מאחוריהן נטמאו: ה אחד כלי חרס שנכנסה טומאה ירו או שכפהו על הטומאה המונחת על הארץ ונעשה אהל עליה שהרי הטומאה בתוכו. מפי השמועה למדו שזה אמר אל תוכו לרבות את האהלים: ו גומא שהיה השרץ ח בתוכה וכפה כלי חרס על הגומא לא נטמא שנאמר אל ו עד שתכנס עצמה של טומאה בתוכו. לפיכך השרץ צא למטה מנחושתו של תנור שהיא קרקעית התנור ור שאני אומר חי נפל ועכשיו מת בתוך הגומא זו. וכן אם נמצאת מחט או טבעת למטה מנחושתו אע"פ שכל הכלים מצאים טמאים כמו שביארנו הרי התנור טהור שאני אומר שם היו עד שלא בא התנור והתנור נבנה עליהן ולא נפלו וכו. נמצאו בדשן הרי התנור טמא שאין לו במה יתלה. נמצאו בנחושתו של תנור נראין אבל אינן יוצאין לאוירו. אם ה את הבצק והוא נוגע בהן נטמא התנור כאילו היו בתוך אוירו. ואם לאו התנור טהור כאילו היו למטה מנחושתו. י זה בצק אמרו בבצק הבינוני שאינו רך ביותר ולא קשה: ז השרץ שנמצא בעין של תנור בעין של כירה בעין של פח אם נמצא מן השפה הפנימית ולחוץ טהור. *וכן אם נמצא ויר העין טהור שהרי לא נכנס לאויר התנור או הכירה הכופה אלא תחת עובי דפנותיהן הוא תלוי. ואפילו היה כזית מן המת טהורין. אלא א"כ היה בעובי העין פותח ח שהרי מביא את הטומאה לאויר התנור כמו שנתבאר בעניין טומאת מת: ח נמצא השרץ במקום הנחת העצים מן השפה נימית ולחוץ טהור. נמצא במקום ישיבת הבלן במקום ישיבת הצבע במקום ישיבת שולקי הזיתים הכל טהור: ט אין נור ולא הכירה ולא שאר מקומות היקוד מתטמאין אלא א"כ נמצאת הטומאה מן הסתימה ולפנים: י כלי חרס ששותין בו לי בתים המים שבאמצעו כמו רשת של חרס ושפתו שלמעלה מן הרשת כמו מסרק וזהו הנקרא צרצור אם נכנסה הטומאה ויר המסרק למעלה מן הרשת נטמא כולו שזהו תוכו של כלי זה: יא כלי חרס שהיה לו שלש שפיות זו לפנים מזו היתה נימית עודפת ונכנסה טומאה לאויר הפנימית כל האוכלין והמשקין שבאויר שבין השפה הפנימית ובין האמצעית והחיצונה הורין. היתה האמצעית עודפת ונטמא אוירה מכנה ולפנים טמא ממנה ולחוץ טהור. היתה החיצונה עודפת ונטמא אוירה ל טמא. היו שוות כל שנטמא אוירה טמאה והשאר טהור: יב אלפסים זו בתוך זו ושפתותיהן שוות והשרץ בעליונה או תחתונה זו שיש בה השרץ טמאה ושאר האלפסין טהורין הן וכל האוכלין שבהן. היה כל אילפס מהן נקובה בכונס משקה שרץ בעליונה כל האוכלין והמשקין שבכבל האלפסים טמאים הטומאה באויר כולן כמו שיתבאר. *היה השרץ בתחתונה היא מאה וכולן טהורות שהרי לא נכנס שרץ לאויר העליונה ואין פת התחתונה עודפת כדי לטמא כל האוכלין והמשקין בתוכה. היה השרץ בעליונה והיתה שפת התחתונה עודפת עליונה טמאה שהשרץ בתוכה וכן התחתונה מפני ששפתה ודפת הרי השרץ באוירה ושאר האלפסין שבתוך התחתונה טהורין

השגת הראב"ד

*כלי חרס שנגעו. א"א כבר כתבתי במקום אחר מה שנראה לנו על זה:

השגת הראב"ד

*שנאמר אל תוכו לרבות את האוהלים. א"א הלכתא כוותיה ולא מטעמיה דכלי שכפהו על הטומאה כלי הוא ותוכו של כלים נקרא אהל אבל האהלים שהוצרכו לרבות הם השידה התיבה והמגדל הבאים במדה שהם כאהלים שאינן צריכין למיד פתיל באהל המת שאפילו בכיסוי בעלמא הם מצילין באהל ואפילו הכי לענין אויר כלי חרס מיטמאין בכלים ולא נחשב אוירם כאויר בית אע"פ שהוא כבית לענין האהל ומרבה אותם בספרא מכל כלי חרס ולא מאל תוכו כאשר כתב:

השגת הראב"ד

*וכן אם נמצאת. א"א זה כתב מפני שהלה במשנה ואם היה באויר אפילו היה שם כזית מן המת טהור וסבור שעל השרץ אמר שהיה באויר ולא כן דמה שלא אמר אלא על התנור אם היה עומד באויר שלא תחת תקרה אפילו היה שם כזית מן המת טהור התנור *) ואין שפת התחתונה עודפת וחוזר ומטמאה את הלחם אבל אם השרץ בעליונה והתחתונה עודפת כל שיש בה משקה טופח טמא שהמשקה מטמא):

*זה שייך להשגה שלמטה

השגת הראב"ד

*היה השרץ בתחתונה וכו' עד וחוזר ומטמא את האילפס. א"א אני כתבתי עודפות אך לא מצאתי בנוסחאות אלא עודפת ואולי שהוא דוקא וכך פירושה שהעליונה עודפת על האמצעית והתחתונה עודפת על כולם והשרץ בעליונה נמצא השרץ לאמצעיות תוך תוכו או אפילו נאמר שהעליונה שוה לאמצעיות והתחתונה עודפת מה שבאמצעיות טהור מפני שהשרץ שבעליונה תוך תוכו הוא להם אבל התחתונה ודאי טמאה וסוף דבר אין זה כלום שא"כ הכל טמא מאויר התחתונה שהיא עודפת על כולה אלא העיקר שהיכן שוות ועודפות על האמצעיות כולן טהורות וחוץ מן העליונה שהשרץ בתוכה ואם יש עליהן משקה טופח כולן טמאות שהעליונה מטמאה את המשקה שעל גבה והמשקה מטמא את האלפס שבנגדו ואותו האלפס חוזר ומטמא המשקה שעל גבו וכן כולן אפילו מאה ומכאן יש סיוע למה שכתבתי שהמשקה מטמא כלי חרס מגבו:

משנה למלך

ד כלי חרס שנגעו וכו'. כתב הראב"ד ז"ל כבר כתבתי במקום אחר וכו' והוא בפרק ז' מהלכות שאר אבות הטומאות דין ג' יע"ש: נגעו אוכלין ומשקין באחורי כלי חרס וכו'. (א"ה עיין לעיל פרק ח' מהלכות אלו דין י"ג):

שאמרה בכלי חרס אל תוכו ולא מגב תוכו וכו' והוא פירוש יפה:
יג טבלא של חרס וכו'. בסוף פ"ב: יד ומ"ש היו בתיו קבועים במסמר וכו': כתב הראב"ד היו בתיו קבועים א"א והוא שיש שם דופן עודף על"ל. ופשוט הוא נלמד ממתניתין דבסמוך ולכן לא חשש רבינו לכתבו:

פי"ד א כל המציל בצמיד פתיל וכו'. פרק שמיני בית שאור מוקף צמיד פתיל ונתון לתוך התנור וכו' ופירש שם רבינו ילפינן שנקדים בכאן שרשים וכו':
ג ומ"ש טבעת טמאה וכו'. פ"ט כוס שבלע את הצינורא ומלמד שבלע את הדרבן לבינה שבלעה את הטבעת וכו':
ד תרנגול שבלע שרץ וכו'. גם זה שם:
ה דברים שבתוך הפה וכו' כיצד אדם וכו'. גם זה שם מגע טמא מת שהיו אוכלים ומשקים לתוך פיו וכו'. ומ"ש והיה לו בתוך קומטו כו'. פרק יוצא דופן עלה מ"ב ע"ב: כתב הראב"ד בסוף משקה לצאת א"א יש כאן שיבוש וכו'. ואיני יודע מה שיבוש יש כאן שרבינו העתיק לשון המשנה ואם מפני שלא כתב דין התוספתא י"ל שמאחר ששנינו וכן

וכן חתיכה של לפת ושל גמי משמע בהדיא דדוקא הכי משום דדמו לספוג אבל דברים דינם כחרסים דקתני שאם לא הוסק התנור טהור:
ו ספוג שבלע וכו'. פ"ט וכת"ק. ומ"ש בד"א במשקין וכו'. פרק האשה שהיא עושה צ[רכיה] עלה ס"ב ע"ב כר"י וכאוקימתא דרב פפא. ומ"ש וכן בנפת חדשה וכו'. תשיעי דכלים:
ז כלי חרס שחלקו במחיצה וכו' לפיכך שחצצו וכו'. רפ"ח וכת"ק:
ח כלי שהיתה הטומאה בתוכו וכו'. ב[...] דחולין (דף כ"ה). ומ"ש כיצד כ[וורת] או קופה וכו' עד נטמאו. רפ"ח שם:
ט וכמה יהיה בנקב אם היה בכלי במוציא זיתים וכו':
כתב הראב"ד א"א זה השיעור לא נמצא [בשום] מקום וכו'. ודעת רבינו שכל נקב ש[...] מתורת כלי הרי הוא כשבר כלי ואינו בצמיד פתיל. ומה שכתב ומשנה שלימה בפ"ח היינו דתנן ניקבו העשוי לא[וכלין] שיעורו כזיתים העשוי למשקים שיעורו במ[...] [העשוי] לכך וכך מצילין אותו לחומרו ב[...] משקה איני יודע מה הכרע מביא ממנה הר[...] פשרי

טהורין שאין כלי חרס מטמא כלי' שבתוכו. ואם היה ביניהן משקה טופח כל שיש בה משקה טופח טמאה שהמשקה מתטמא מאויר התחתונה העודפת וחוזר ומטמא את האלפס: יג טבלא של חרס שהיו קערות דבוקו' בה בתחלת מעשיה והרי הכל כלי אחד ונטמאת אחת מהן לא נטמאו כולן. ואם היה לטבלא דופן עודף שנמצאו כל הקערות בתוכו ונטמאת אחת מהן נטמאו כולן. וכן הדין בבית התבלין של חרס וקלמירין המתאימות כיוצא בו: יד בית התבלין של עץ שנטמא אחד מבתיו במשקין לא נטמאו שאר הבתים. ואם יש לו דופן עודף שנמצאו כל הבתים בתוכו ונטמא אחד מבתיו במשקין נטמאו כולן שהכל ככלי אחד וכלי שנטמא תוכו במשקין נטמא כולו. *היו בתיו קבועין במסמר הרי אלו חיבור זה לזה לטומאה ולהזייה. היו תקועין בלבד הרי אלו חיבור לטומאה ולא להזייה. ואם היו בתיו ניטלין וניתנין אינן חיבור לא לטומאה ולא להזייה:

השגת הראב"ד

*בתיו קבועין. א"א והוא שיש שם דופן עודף:

פרק ארבעה עשר

א כל המציל בצמיד פתיל באהל המת מציל בצמיד פתיל באויר כלי חרס. אם הציל במת החמור דין הוא שיציל ב[...] חרס הקל. וכל שאינו מציל באהל המת אינו מציל באויר כלי חרס: ב וכשם שאין צמיד פתיל לטומאה ב[...] המת כך אין צמיד פתיל לטומאה באויר כלי חרס. כיצד קדירה שהיא מליאה אוכלין ומשקין ומוקפת צמיד פתיל ונתונה ב[...] התנור הטמא הרי הקדירה וכל מה שבתוכה טהורין. היה השרץ או משקין טמאין בתוכה ומוקפת צמיד פתיל ונתונה ב[...] התנור נטמא התנור [וכן כל כיוצא בזה]: ג טבעת טמאה שמובלעת בתוך הלבינה או מחט טמאה שמובלעת בתוך [...] ונפלו לאויר כלי חרס נטמא. אע"פ שאם נגע בכבר תרומה בעץ זה או בלבינה זו טהור הרי הן מטמאין כלי חרס מאוי[ר]: ד תרנגול שבלע שרץ או בשר מת ונפל לאויר התנור ה"ז טהור. ואם מת שם התרנגול נטמא התנור. שהבלועין [...] מצילין מיד כלי חרס כדרך שמצילין באהל המת: ה דברים שבתוך הפה או בתוך הקמטין אינן כבלועין. כיצד אדם [...] משקין טמאין בתוך פיו וקפץ פיו והכניס ראשו לאויר כלי חרס טמאהו. וכן טהור שהיו אוכלין ומשקין לתוך פיו והכניס ר[אשו] לאויר תנור טמא נטמאו אוכלים שבפיו. היה לו בתוך קומטו כעדשה מן השרץ והכניסו לאויר התנור נטמא התנור. א[...] שהטומאה בתוך הקמט: ו ספוג שבלע משקין טמאין אע"פ שהוא נגוב מבחוץ אם נפל לאויר כלי חרס טימאה *שסוף משקה לצאת. וכן חתיכה של לפת ושל גמי. חרסים שנשתמשו בהן משקין טמאין ונגבו ונפלו לאויר כלי חרס לא טמאוהו. נפלו לתנור והוסק נטמא שסוף משקה לצאת. בד"א במשקין קלין אבל בחמורין כגון דם הנדה ומימי רגליה אם היו יכולין לצאת והקפיד עליו שיצא הרי זה מטמא התנור אע"פ שלא הוסק ואם אינו מקפיד עליו אינו מטמא עד שי[...] ויצא המשקה. וכן בנפת חדשה הבאה ממשקין טמאין שהוסק בה התנור נטמא שסוף משקה לצאת אבל בישנה טהור. [...] היא ישנה לאחר שנים עשר חדש. ואם ידוע שיצא ממנה משקה בשעת היסק אפילו לאחר שלש שנים נטמא התנור כשיו[...] ז כלי חרס שחלקו במחיצה משפתו עד קרקעיתו ונכנסה טומאה באויר אחד משני החלקים נטמא הכלי כולו לפי שאין [...] בני אדם לחלק כלי חרס כדרך שחולקין האהלים. לפיכך תנור שחצצו בנסרים או ביריעות ונמצא השרץ במקום אחד הכל ט[...] ח כלי שהיתה הטומאה בתוכו והכניס הכלי לאויר כלי חרס ושפת הכלי הטמא חוץ לכלי חרס אע"פ שהטומאה מכוונת ב[...] כלי חרס הרי זה טהור שנאמר אל תוכו לא אל תוך תוכו: ט וכן אם היה כלי חרס טמא והכניס לאוירו כלי אחר שיש ב[ו] אוכלים ומשקין ושפת הכלי האחר חוץ לכלי חרס אע"פ שהאוכלין והמשקין מכוונין בתוך כלי חרס הטמא הרי אלו טה[ורין] שנאמר כל אשר בתוכו יטמא ולא שבתוך תוכו. כיצד כוורת או קופה או קדירה או חמת וכיוצא בהן שהיה השרץ בתו[כו] ושלשל הקופה לאויר החבית או לאויר התנור אף על פי שהשרץ מכוון בתוך אויר החבית הואיל ושפת הקופה [...] החמת למעלה משפת החבית או משפת התנור הרי אלו טהורין. ואם היה בתוך החמת או בתוך הקדירה וכיוצא [...] אוכלין או משקין ושלשלן לאויר התנור או לאויר החבית הטמאין הרי הן טהורין. היתה הכוורת או הקופה או החמת וכיוצא בהן נקובין אינן מצילין אלא אם היה השרץ לתוכן ושלשלן לאויר כלי חרס הטהור נטמא. ואם היו אוכלין או משקין לתוכן ושלשלן לאויר כלי חרס הטמא נטמאו. וכמה יהיה בנקב *אם היה בכלי שטף במוציא זיתים

ואם

השגת הראב"ד

*שסוף משקה לצאת. א"א יש בכאן שיבוש וכן שנינו בתוספתא פתילה מלאה משקין טמאין [...] ונגבו מבחוץ ונפלו לאויר התנור בשעת היסקו טמא שלא בשעת היסקו טהור אבל ספוג בין כך [...] טמא מפני שהוא עשוי למיכנס ובמשנה ספוג שבלע משקין טמאין ונגוב מבחוץ ונפלו לתנור טמא [...] משקה לצאת וכן חתיכה של לפתות ושל גמי ר"ש מטהר בשני אלו אלמא שאני ספוג משאר בולעים [...] שהוא כלי שמצניעין בו משקין ולדעת תנא קמא אף בלפת כמוה וגמי עושים כן שמניחין אותם [...] מכה להיות מוצץ בו את הלחם ובודקין בהן את היין והם כמו כלים והכי איתא בתוספתא

השגת הראב"ד

*אם היה בכלי שטף. א"א זה השיעור לא נמצא בשום מקום לענין צמיד פתיל והשיעור שבינוני [...] קבולי טומאה הוא דבכלי חרס אזלינן למה שהוא מיוחד ובכלי עץ במוציא רימון מפני שהוא ראוי [...] ואין אדם פורש ממנו עד שינקב במוציא רמון ולפיכך שנו במשנה כל כלי בעלי בתים שיעורן [...] בכלל לזה השיעור כולן שוים אבל יש שיעורים אחרים שאינן כל הכלים שוים שיש לכלי חרס [...] קטנים יותר מזה אבל לענין הצלה מאויר הטומאה כולן שוים כלומר למה שהוא מיוחד אזלינן [...] שלימה היא פ"ח פיין והמלא:

רכינו כתבה ומפרשה בכלי חרס אבל בכלי שטף שיעורו לענין נמיד פתיל כשיעורן טומאה מהטעם שכתבתי. ומ"ש ואם היה בכלי חרס העשוי לאוכלים וכו' עד מטילין אותו לחומרו. רפ"ג וסוף פ"ט:
ם נקב כלי חרס וכו'. כתב הראב"ד טעם בכל זה וכו':
וורת פחותה וכו'. משנה רפ"ח:
חמת והכפישה:
ר פשוט וכו':
לי חרס שהיתה טומאה בתוכו וכו' לפיכך חבית שהיתה מליאה וכו' עד הפרק. בפ"ח חבית שהיא מליאה משקין] ונתונה למטה מנחושתו של תנור וכו':
ן א אין כלי חרס וכו'. סוף פרק ד' כלי חרס מאימתי מקבלין ? משיצרפן בכבשן והיא גמר מלאכתן. התנור משיסיקנו וכו' עד שיעורו ככירה. רפ"ה:
ור שהתחיל לבנותו וכו'. רפ"ה תנור תחלתו ארבעה ושיריו ארבעה דברי אליר וחכמים אומרים בד"א בגדול אבל תחלתו כל שהוא ושיריו ברובו ואמרינן העור והרוטב וכמה כל שהוא טפה:
ה משיתחיל בה [שלש] אצבעות וכו'. שם כירה תחלתה שלש ושיריה שלש. מ"ש הכופח אם עשאו וכו'. שם:
ור שהוסק מאחוריו וכו'. משנה פרק רביעי:
ור שהסיקו להיות צולה בו וכו' עד נטמא הכל. תוספתא דכלים פ"ד אלא שבסוף יש קצת שינוי: וכתב הראב"ד אני לא מצאתי בתוספתא כדבריו וכו'. משיג על רבינו מסוף התוספתא שהיא מוחלקת מנוסחת רבינו ונוסחת הראב"ד אינה מכוונת דקתני סיפא נטמא אחד במשקין הרי חבירו טהור והלא ברישא הדין כן ואם כן מאי איכא בין רישא לסיפא ואי משום דקתני סיפא מטמא במגע ובאויר גם ברישא קתני דשרץ הכל טמא ואם תאמר דהכל טמא ברישא היינו החלק שנטמא והעובי שביניהן בלבד כדפירש הראב"ד ובסיפא אם נטמא אחד נטמא גם חבירו הוה ליה לפרושי וא"ת דבסיפא לא נטמא אלא הוא לבד ולא העובי שביניהם הוה ליה למיתני דרך שלילה לא נטמא חבירו ונראה שלפיכך כתב הראב"ד ולא נתבררה אלי כהוגן. ועל פסק רבינו ק"ל דמשמע דר"י בן נורי דאמר חולקים את עוביו לטעמיה אזיל דאמר במתניתין פ"ב דכלים גבי בית תבלין של עץ שנטמא אחד מהן במשקה לא נטמא חבירו ר"י בן נורי אמר חולקים את עביו ומאחר דרבינו פסק כההיא בפרק דלא כר"י בן נורי הכי נמי הוה ליה למיפסק בהא דלא כוותיה ואפשר לומר דכיון דהכא לא איפליגו רבנן משמע שיש איזה טעם לפלוגי בין ההיא דהתם להא דהכא:
ו תנור או כירה וכו'. סוף פ"ה. ומ"ש כיצד אין מתטמאין מאוירן וכו':
ז תנור של מתכת שניקב וכו' עד עדיין אינה מקבלת טומאה. משנה שם:
ח תנור שאינו מחובר בארץ וכו'. פרק כל הכלים עלה קכ"ה:
ט כור של צורפי מתכות וכו' עד מתטמאה. פרק שמיני דכלים:
אבנים

ואם היה בכלי חרס העשוי לאוכלין שיעורו כזיתים והעשוי למשקין שיעורו בכונס משקה. והעשוי לכך וכך מטילין אותו לחומרו וכשינקב כלי חרס זה בכונס משקה אינו מציל מיד כלי חרס: **י** *סתם נקב כלי חרס בזפת אם היה השרץ בכלי זה ושלשלו לאויר התנור הטהור נטמא שאין הצמיד מציל על הטומאה מלטמא כמו שביארנו. אבל אם היה בכלי זה אוכלין או משקין ושלשלו לאויר התנור הטמא הרי הן טהורין שהרי הנקב סתום. ושאר כל הכלים שסתמן בזפת וכיוצא בו אינו מציל מיד כלי חרס: **יא** כוורת פחותה אע"פ שסתם הפחת בקש אינה מצלת מיד כלי חרס שהרי אינה כלי: **יב** החמת והכפישה שנפחתו במוציא רמון אע"פ שבטלו מתורת כלי הרי אלו מצילין מיד כלי חרס. והוא שיהיה הפחת למעלה משפת כלי חרס מבחוץ ויהיה בית קבול שלהן משולשל לתוך כלי חרס: **יג** עור פשוט וכיוצא בו שהיה שקוע לאויר כלי חרס או לאויר התנור והשרץ בתוך ... הרי התנור טמא. ואם היה השרץ בתנור אוכלין ומשקין שבתוך העור טמאין שאין מציל מיד כלי חרס אלא כלים ... להן תוך כגון הסל והקופה והחמת: **יד** כלי חרס שהיתה טומאה בתוכו והיה כלי חרס טהור כפוי ע"פ הכלי הטמא ... שהיה הכלי שהטומאה דבוקה בתוכו כפוי על פי הכלי הטהור אע"פ שאויר שניהן מעורב הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו ... י לא נכנסה הטומאה עצמה לאויר כלי חרס הטהור. לפיכך חבית שהיתה מליאה משקין טהורין ונתונה למטה מנחושתו ... תנור ונפל שרץ לתוך התנור הרי החבית והמשקין טהורין אע"פ שאויר התנור מעורב עם אויר החבית. וכן אם היתה החבית כפויה על פי התנור ופיה לאויר התנור אפילו המשקה שבשולי החבית טהור:

השגת הראב"ד

*סתם נקב כלי חרס בזפת. א"א טעם בכל זה שאינו אלא כשסתמו בטיט אבל אם סתמו בזפת התנור טהור מפני שהזפת חיבור לה וכבתום דמי ופיה למעלה והוי תוך תוכו אבל שאר הכלים אין הזפת חיבור להם והתנור טמא דכנקובים דמי וכ"ש אם סתמן בטיט שאינו חיבור והכי איתא בתוספתא:

פרק חמשה עשר

אין כלי חרס מקבל טומאה עד שתגמר מלאכתו. ומאימתי הוא גמר מלאכתו משיצרפו בכבשן. התנור משיסיקנו לאפות סופגנין. הכירה משיסיקנה כדי לבשל עליה ביצת התרנגולין טרופה ונתונה באלפס. הכופח אם עשאהו לאפייה ... ורו כתנור עשאהו לבישול שיעורו ככירה: **ב** תנור שהתחיל לבנותו אם היה גדול משיתחיל בו ארבעה טפחים ויסיקנו ... ל טומאה. ואם היה קטן משיתחיל בו טפח ויסיקנו. הכירה משיתחיל בה שלש אצבעות ויסיקנה. הכופח אם עשאהו לאפייה הוא כתנור ואם לבשל הרי הוא ככירה: **ג** תנור שהוסק מאחוריו או שהוסק מבית האומן או שהוסק שלא לדעת הואיל ... ק מכ"מ ה"ז מקבל טומאה. מעשה שנפלה דליקה בתנור בכפר מן הכפרים ובא מעשה לפני בית דין ואמרו מקבל ... אה: **ד** תנור שהסיקו להיות צולה בו או ללבן בו אונין של פשתן טהור שאין זה עושה מלאכה בגוף התנור: ... תנור שחצצו לשנים והסיק אחד מחלקיו ונטמא במשקין הוא טמא וחבירו טהור. נטמא בשרץ וכיוצא בו מטומאות של ... ה הכל טמא. ועובי שביניהן טמא. הוסקו שניהן ונטמא אחד מהן במשקין באויר חולקין את עוביו המשמש לטמא ... לטהור טהור. בד"א בזמן שחצצו ואח"כ הסיקו אבל הסיקו ... ר כך חצצו ונטמא אחד מהן *אפילו במשקין נטמא הכל: ... ור או כירה של אבן טהורין לעולם. ושל מתכת טהורין ... ם תנור וכיריים שנאמר יותץ את שיש לו נתיצה ומטמאין ... ם כלי מתכות. כיצד אין מתטמאין מאוירן ולא במחובר ... קע כתנור וכיריים ואם נגעה בהן טומאה אפילו מאחוריהן טמאין כשאר כלי מתכות ואם נטמאו במת נעשין אב טומאה ... אר כלי מתכות ויש להן טהרה במקוה: **ז** תנור של מתכת שניקב או נפגם או נסדק וסתמו בטיט או שעשה לו טפילה של ... או מוסף של טיט הרי זה מתטמא משום תנור. וכמה יהיה בנקב כדי שיצא בו האור וכן בכירה. ואם עשה לכירה פטפוטים ... טיט מתטמאה משום כירה. מירחה בטיט בין מבפנים בין מבחוץ עדיין אינה מקבלת טומאה: **ח** תנור שאינו מחובר בארץ ... לו תלוי בצואר הגמל הרי זה טמא משום תנור שנאמר טמאים הם בכ"מ: **ט** כור של צורפי מתכות שיש בו בית שפיתה טמא ככירה וכן כירת של עושי זכוכית אם יש בו בית שפיתה מקבלת טומאה: **י** כבשן של סיידין ושל זוגגין ושל יוצרין טהורין

השגת הראב"ד

*אפילו במשקין נטמא הכל. א"א אני לא מצאתי בתוספתא כדבריו וכך היא שנויה תנור חצצו לשנים והוסק אחד מחלקיו ונטמא במשקין הוא טמא וחבירו טהור בשרץ הכל טמא והעובי שביניהם כולן טמאין קשה לי בזה אם הכל טמא אף על החלק השני קאמר מה צורך לומר על העובי שביניהם שהוא טמא לפיכך קרוב אני לומר שהעובי שביניהם טמא פירוש הוא למה שאמר הכל טמא הוסקו שניהם ונטמא אחד מהם א"ר יוסי משום ר"י בן נורי חולקין את עוביו המשמש לטמא טמא ולטהור טהור בד"א בחצצו ואח"כ הסיקו אבל הסיקו ואח"כ חצצו מטמא במגע ובאויר נטמא אחד מהן במשקין הרי חיבור טהור כך מצאתי בתוספתא בשתי נוסחאות שלא כדבריו ולא נתבררה אלי כהוגן:

טהורין. הפורנה אם יש לה דופן מתטמאה: **יא** אבנים שחיברן זו לזו ועשאן תנור אם עשה לו טפילה מבפנים ומבחוץ הרי זה כתנור לכל דבר ומתטמא מאוירו. ואם טפלו מבחוץ בלבד מתטמא במגע ולא באויר. חיבר אבנים לתנור ולא חיברן זו לזו מתטמאות עם התנור. חיברן זו לזו ולא חיברן לתנור הרי הן כטירה. חפר בארץ ועשה טירה טהור וטירת הכירה טהור: **יב** שתי חביות ושני אלפסין שעשאן כירה מתטמאין באויר ובמגע ותוכן של חביות טהור ועובי החביות חולקין אותו המשמש את הכירה טמא והמשמש את תוך החבית טהור: **יג** העושה שלשה פטפוטין בארץ וחיברן בטיט להיות שופת עליהן את הקדירה הרי זו טמאה משום כירה. קבע שלשה מסמרין בארץ להיות שופת עליהן את הקדירה אע״פ שעשה בראשה מקום בטיט שתשב הקדירה הרי זו טהורה ככירה של מתכת. וכן אבנים שלא מירחם בטיט שהוא שופת עליהן אינן מקבלות טומאה כאילו ה[illegible] כירה של אבן: **יד** העושה שתי אבנים כירה וחיברן בטיט מתטמאה. חיבר את האחת בטיט והשנייה לא חיברה אינה מקב[illegible] טומאה: **טו** האבן שהוא שופת עליה ועל התנור עליה ועל הכירה עליה ועל הכופח טמאה. עליה ועל הכותל עליה ו[illegible] הסלע אינה מקבלת טומאה: **טז** כירת הטבחים שהוא נותן אבן בצד אבן וכולן מחוברות בטיט נטמאת אחת מהן [illegible] נטמאו כולן: **יז** שלש אבנים שחיברן בטיט ועשאן שתי כירות בין שחיברן זו לזו ולא חיברן לקרקע בין שחיברן בקר[illegible] ולא חיברן זו לזו אם נטמאת אחת משתי הכירות האבן האמצעית המשמש ממנה לכירה הטמאה טמא והמשמש ממנה לכי[illegible] הטהורה טהור. ניטלה האבן החיצונה של כירה הטהורה הוחלטה האמצעית כולה לטומאה. ניטלה החיצונה של כירה הטמ[illegible] טהרה האבן האמצעית כולה. נטמאו שתי החיצונות אם היתה האבן האמצעית גדולה נותן ממנה לכירה זו כדי שפיתה מצי[illegible] ולכירה השנייה כדי שפיתה מכאן והשאר טהור. ואם היתה קטנה הכל טמא. ניטלה האמצעית אם יכול לשפות על ש[illegible] חיצונות יורה גדולה הרי היא טמאה. היו מרוחקין יתר מזה טהורה. החזיר את האמצעית הרי הכל טהור כשהיה. מירחה בט[illegible] מקבל טומאה מכאן ולהבא והוא שיסיקנה לכל אחת מהן כדי לבשל עליה הביצה: **יח** שתי אבנים שעשאן כירה ונטמ[illegible] וסמך לאבן זו ממנה אבן אחת מכאן ולזו אבן אחת מכאן הרי חצי כל אבן משתי אבני הכירה הראשונה טמא וחצי הא[illegible] טהור. ניטלו השתים הטהורות שסמך חזרו השתים של כירה לטומאתן: **יט** *דוכן של חרס שיש לו בית קיבול הקדיר[illegible] והרמץ נתון בתוכו טהור משום כירה וטמא משום כלי קיבול. לפיכך אם היה מחובר בארץ טהור כשאר הכלים ואם ני[illegible] אינו מקבל טומאה ככלי קיבול. מה שאין כן בכירה. הצדדין שלו הנוגע בהן אינו טמא משום כירה. הרחב שלו שיוש[illegible] עליו בשעת בישול מתטמא אם נטמא הדוכן. וכן הכופה את הסל ובנה כירה על גבה הרי זו טמאה משום כלי **עץ לא** מש[illegible] כירה לפיכך אינה מקבלת טומאה מאוירה ככירה:

פרק ששה עשר

א תנור גדול שיריו ארבעה טפחים והקטן שיריו רובו. כיצד אם נשבר בגדול ארבעה ובקטן רובו מקבל טומאה פחות מכ[illegible] אינו מקבל טומאה. וכן אם נטמא ונתצו עד ששייר בו פחות מארבעה בגדול או בפחות מרוב בקטן טהור. נש[illegible] בו ארבעה או רוב בקטן עדיין הוא בטומאתו. והכירה שיריה שלש אצבעות. הכופח שעשאהו לאפייה שיעורו כתנור. לבי[illegible] שיעורו ככירה: **ב** תנור שנטמא ולא רצה לכתתו כיצד מטהרין אותו חולקו לשלשה חלקים *וגורר את הטפילה שעל החרס עד שנמצא כל חרס מהן עומד על הארץ בלא טיט על גביו. חילקו לשנים אחד גדול ואחד קטן הגדול טמא והקטן טהור. חי[illegible] לשנים בשוה כל אחד מהן טמא לפי שאי אפשר לכוין. אבל טבלא של חרס שיש לה דופן שנחלקה לשנים טהורה. ואם ה[illegible] אחד גדול ואחד קטן הגדול טמא: **ג** תנור שחילקו לשלשה ואחד גדול כשנים הגדול טמא והשנים הקטנים טהורין. חתכו חולי[illegible] לרחבו אם היה גובה כל חוליא וחוליא פחות מארבעה טפחים טהור. חזר וסידר החוליות זו על גבי זו והמריח עליהם בט[illegible] והחזירו תנור כשהיה הרי זו כמו שעשה תנור אחר ואינו מקבל טומאה אלא מכאן ולהבא והוא שיסיקנו כדי לאפות בו סופג[illegible] אחר שמירחו. הרחיק ממנו את הטפילה ונתן חול או צרורות בין החוליות ובין הטפילה אינו מקבל טומאה לעולם וזהו שאמ[illegible] הנדה והטהורה אופות בו והוא טהור. היתה בו חוליא אחת שיש בה ארבעה טפחים היא מתטמאה במגע ולא מתטמ[illegible] באויר ושאר החוליות טהורות: **ד** תנור שבא מחותך מבית האומן ועשה לו סמוכין שמקבצין אותו להיות כאחד ונת[illegible] עליו והוא טהור ונטמא כשיסיר את הסומכין אותו יטהר ואפילו החזירן הרי הוא טהור. מירחו בטיט מקבל טומאה להבא וא[illegible] צריך להסיקו שכבר הוסק: **ה** תנור שחתכו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא וטח בטיט על הכל מבחוץ ה״ז מקבל טומא[illegible] **ו** יורת הערביים שהוא חופר בארץ וטח בטיט אם יוכל הטיט לעמוד בפני עצמו מקבלת טומאה ואם לאו טהור: **ז** המב[illegible] שבר חרס ודבקן זה בזה ועשאן תנור ועשה לו טפילה מבית ומבחוץ והסיקו הרי זה מקבל טומאה אע״פ שאין בכל א[illegible] מהן כשיעור: **ח** פטם שקרזלו ועשאוהו תנור ועשה לו טפילה מחוץ אע״פ שמקבל על דפנותיו כשיעור הרי זו טהור שכלי ח[illegible] שטהר אין לו טומאה לעולם אלא אם כן עשאהו תנור ועשה לו טפילה מבית ומבחוץ: **ט** תנור של סדקין שעשה טפי[illegible] לכל אחד ואחד ומקום הסדקין מגולה אינו מקבל טומאה. נתן טיט או סיד או גפסים על גבי הסדקין הרי זה מתטמא. נ[illegible] עליהן חרסית או זפת וגפרית שעוה ושמרים בצק או גללים טהור. זה הכלל דבר שאין עושין ממנו תנור אינו מחבר את הסדקי[illegible]

[* כסירות המשנה דוכן ודמן סכל אתו] : [נ״ל צ״ל ונוגר כדלי״ם ספי״ט]

יא אבנים שחיברן זו לזו וכו׳. תוספתא רפ״ד דכלים וכרבי יהודה. ומ״ש וטירת הכירה טהור. שם:
יב שתי חביות וכו׳. תוספתא דכלים פרק המישי:
יג העושה שלשה פטפוטין וכו׳ עד של מתכת. משנה רפ״ו דכלים. ומ״ש וכן אבנים שלא מירחם בטיט וכו׳ עד אינה מקבלת טומאה. שם:
טו האבן שהוא שופת עליה וכו׳ עד חזרו השתים של כירה לטומאתן. גם זה שם:
יט דוכן של חרס וכו׳ עד סוף הפרק. פ״ז. ומ״ש לפיכך אם היה מחובר בארץ וכו׳:
פט״ז א תנור גדול וכו׳. רפ״ה דכלים ופרק התנור והכופח (דף קכד). ומ״ש והכירה

והכירה שיריה שלש אצבעות וכו׳ עד שיעורו ככירה. רפ״ה דכלים:
ב תנור שנטמא וכו׳. שם וכתבו קמ[illegible] ומה שכתב חילקו לשנים וכו׳. ש[illegible] חילקו לשנים בשוה וכו׳. פ״ב דבכורות [illegible] י״ז. ומ״ש אבל טבלא של חרס וכו[illegible]
ג תנור שחילקו לשלשה וכו׳ עד אופות [illegible] והוא טהור. פ״ה דכלים. ומ״ש הי[illegible]
ט חוליא אחת וכו׳. תוספתא פ״ד:
ד תנור שבא מחותך וכו׳ עד ואם לאו טה[illegible] פרק המישי דכלים:
ז המביא שברי חרס וכו׳. תוספתא [illegible] פרק שלישי:
ה פטם שקרזלו וכו׳:
ט תנור של סדקין וכו׳ עד ואם יש בו [illegible] תנור מקבל טומאה. תוספתא פ׳

י סדק תנור שנתנו כלפי זוית ומירח בטיט מן הצדדין טהור: יא דף של תנור שנתנו בזוית להיות אופה בו טהור. ואם יש בו רוב תנור מקבלת טומאה: יב תנור שנתן בו עפר עד חציו אם נטמא מאוירו בלבד אינו מתטמא אלא מעפר ולמעלה ואם נטמא במגע ונגעה טומאה בו מתוכו נטמא כולו אף מעפר ולמטה: יג הכירה מקום שפיתת שתי קדרות והכופח מקום שפיתת קדירה אחת. לפיכך כירה שנחלקה לאורכה טהורה לרוחבה עדיין מקבלת טומאה. הכופח שנחלק בין לארכו בין לרחבו טהור: יד הקלתות של בעלי בתים שנפחתה קרקעיתה אם היה עומק הפחת פחות משלשה טפחים הרי זו מקבלת טומאה שאם יסיק בפחת מלמטה תתבשל הקדירה מלמעלה. היה הפחת עמוק שלשה או יתר אינה מקבלת טומאה שהרי האש רחוקה מן הקדירה ואינה בשלה. נתן אבן או צרור על פי הפחת עדיין היא בטהרתה. מירחו בטיט נעשת האבן קרקע הכירה ומקבלת טומאה מכאן ולהבא:

כסף משנה

תנור שנתן בו עפר עד חציו וכו'. משנה פרק ה':

הכירה מקום שפיתת וכו'. פרק כירה (דף ל"ח ע"ב). ומ"ש לפיכך כירה [ש]חלקה וכו'. משנה פרק שביעי דכלים:

הקלתות של בעלי בתים וכו' עד סוף הפרק. ריש פרק שביעי:

[י]ז א כל ידות הכלים וכו':

לפיכך האבן היוצאת וכו' עד שיעורו ככירה. פרק חמישי:

[מ]וסף התנור וכו' עד ושל צבעים טהור. שם: ד עטרת הכירה וכו' עד [אפי]לו על שלש אבנים טמאה. גם זה שם:

[ב]ית הפך וכו'. גם זה שם וכר"מ ואע"ג דרבי שמעון פליג עליה פסק כר"מ [משו]ם דבפרק במה טומנין (דף מ"ח ע"ב) [דתנ]ינן מאן תנא כל המחובר לו הרי הוא [כמוהו] ר"מ דתנן בית הפך ובית התבלין וכו' [ו]דר"מ מחמיר. ומ"ש לפי שאינם חיבור לה

לה אלא מדברי סופרים וכו'. בפרק במה טומנין כ"כ רבינו שמשון וצריך עיון:

ו חצר הכירה וכו'. פ"ז. ומ"ש לפי שאינה חיבור לה אלא מדבריהן נלמד ממה שכתבתי בסמוך דאיתא בפרק במה טומנין. וכתב הראב"ד אבל אם נטמאת אחת מהן מאוירה אין חבירתה טמאה וכו' א"א לי נראה מ"ש אינו מיטמא באויר וכו'. טעמו משום דמסיים בה במתניתין כיצד משערין אותה רבי ישמעאל אומר נותן את השפוד וכו' ופירש ר"ש משום דכירה גבוה וכו' וגם רבינו פירש שם להיות חצר הכירה נגד פי הכירה אמר איך נדע מה מהאויר וכו'. ומשיג הראב"ד על רבינו שהשמיט הטערה זו דרבי ישמעאל דמדשתם לה סתומי משמע שכל שלא נכנס השרץ תוך כתלי החצר לא נטמא החצר ואפשר לומר שרבינו בכאן סובר דרבי ישמעאל לא לפרש דברי ת"ק בא אלא לחלוק ופסק כת"ק: היתה חצר הכירה מופרשת וכו'. בפ"ז:

ניטל

פרק שבעה עשר

[א] כל ידות הכלים הרי הן ככלים ואם נטמא הכלי נטמאה ידו הצריך לה בתשמישו ושאין צריך לה טהור כמו שיתבאר. [ב] לפיכך האבן היוצאת מן התנור טפח ומן הכירה שלש אצבעות חיבור ואם נטמא התנור והכירה נטמאו אבנים אלו. [וה]כלין ומשקין הנוגעין באבנים אלו נטמאו. ואם נגעו בחוץ לטפח של תנור או בחוץ לשלש אצבעות של כירה טהורין: הכופח עשאהו לאפייה שיעורו כתנור. עשאהו לבישול שיעורו ככירה: ג מוסף התנור של בעלי בתים טהור ושל נחתומין [טמ]א בטומאת התנור מפני שסומך עליו את השפוד. כיוצא בו מוסף יורה של שולקי זיתים טמא ושל צבעים טהור: ד עטרת [הכ]ירה טהורה. וטירת התנור והוא המקום הבנוי בצידו שמניחין בו את הפת בעת רדייתה בזמן שהיא גבוהה ארבעה טפחים [טמ]אה בטומאת התנור. פחות מארבעה טפחים טהור לפי שאינה חיבור לו. ואם חיברה לתנור אפילו על שלש אבנים טמאה: [ה] בית הפך ובית התבלין ובית הנר שבכירה אם נטמאת הכירה במגע נטמאו כולן ואם נטמאת באויר לא נטמאו לפי שאינן [חי]בור לה אלא מדברי סופרים. ולפיכך עשו לה היכר כדי שלא ישרפו על מגען תרומה וקדשים. וכן כל שאנו אומרין בעניין [זה] שהוא מתטמא במגע ואינו מתטמא באויר אינו חיבור אלא מדבריהם ועשו לו היכר זה כדי שלא ישרפו עליו קדשים אלא [תו]לין: ו חצר הכירה בזמן שהיא גבוהה שלש אצבעות ה"ז חיבור ואם נטמאת הכירה או חצרה בין באויר בין במגע [נט]מא השנייה. היתה החצר פחותה מכאן ונטמאת אחת [מה]ן במגע נטמאת השנייה. *אבל אם נטמאת אחת מהן [מא]וירה בלבד אין חבירתה טמאה לפי שאינה חיבור לה אלא [מד]בריהם. היתה חצר הכירה מופרשת ממנה בזמן שהיא [גב]והה שלש אצבעות הרי זו חיבור לה בין לטומאת מגע בין לטומאת אויר. היתה פחות מכאן או שהיתה החצר חלקה ואין [ל]ה שפה אין חיבור לה ואם נטמאת הכירה בין מאוירה בין במגע החצר טהורה וכן אם נטמאת החצר הכירה טהורה:

השגת הראב"ד

*אבל אם נטמאה אחת מהן מאוירה בלבד. א"א לי נראה מה שאמר אינו מטמא באויר אינו מיטמא החצר כששהרץ באויר הכירה למעלה מכנגד אויר החצר אבל בכנגד אויר החצר אפילו פחותה מכאן טמא זה מאוירו של זה וזהו שאמרו וכנגדו מטמא באויר:

פטפוטי

משנה למלך

[פ]"ז א כל ידות הכלים הרי הם ככלים כו'. ידות הכלים שהם ככלים נפקא לן בריש העור והרוטב מדכתיב גבי תנור לכם לכל שבצרכיכם לרבות את הידות ואע"ג דהאי קרא בכלי חרס כתיב [מו]כח דידות הוא בכל הכלים וכמו שמתבאר מדברי רבינו פרק ך' מהלכות אלו וכל הכלים לא גמרי [מכל]י חרס משום דאיכא למימר מה לכלי חרס שכן אין לו טהרה במקוה ככר כתבו שם ד"ה מעיקרא [ס]בינן בה"כ והנוגע בהן לרבות את הידות ולשאר כלים איצטריך. וראיתי להרשב"א בחידושיו ריש [פרק] העור והרוטב שכתב איכא דקשיא ליה ומי עדיף יד מגבו של חרס ותירצו בתוספות דגזירת הכתוב [הוא] ע"כ. ונראה שהקושיא היא משום דמפשט הסוגיא מוכח דכי דרשינן ידות גבי כלי חרס הוא אף [לעני]ים שאם נטמא ידו נטמא כל הכלי ומש"ה הקשו דמי עדיף יד מגבו דקי"ל דאין כלי חרס מקבלים [טומ]אה מגביהן אבל אם היינו אומרים דמאי דמרבינן ידות הוא להוציא שאם נטמא הכלי ונגעו אוכלין [ביד] שנטמאו האוכלין ליכא קושיא כלל דהא גבי כלי חרס קי"ל שאם נטמא תוכו נטמא גבו ומטמא [אוכל]ים מגבו וכמו שכתב הרשב"א בחידושיו פ"ק דחולין עלה כ"ד אלא ודאי כדהיבנא ותירצו התוספות [דגז]ירת הכתוב היא דיד עדיף מגבו. עוד כתב בשם הרמב"ן דהכא ביד חלולה כגון שנטמא מאוירו [ו]שנטמא היד נטמא הכלי עוד כתב דמיירי ביד של עץ או של אבן ומחוברת בו באוירו ע"כ. והנה [תי]רוץ זה האחרון הוא תמוה וכמו שתמה שם הרשב"א דכיון שאין יד האבן והעץ האולין היאך הם בעצמם [מק]בלים טומאה וכתב שתירוץ התוספות נראה ביותר ומדברי רבינו יראה לי דלא ס"ל לא כתירוץ התוספות [ול]א כתירוץ הרמב"ן אלא דס"ל דכי נתרבו ידות לכלי חרס היינו להוציא דוקא שאם נטמא התנור נטמא [הי]ד והאוכלין שנגעו ביד נטמאו וזהו שכתב לפיכך האבן היוצאת מן התנור כו' ואם נטמא התנור והכירה [נט]מאו אבנים אלו והאוכלין ומשקין הנוגעים באבנים אלו נטמאו ע"כ וכן בריש פ"ך שהביא שם דיני [היד]ות פירש שם דהיינו שאם נטמא הכלי נטמא היד והאוכלין שנגעו ביד נטמאו ובריש פ"א מהלכות [טו]מאת אוכלין שהביא שם דין ידות אוכלים פירש שם דהיינו להכניס ולהוציא וכמו שכתב כל שהוא יד [מי]טמא ומטמא נראה דס"ל דידות דכלי חרס לא איתרבו אלא להוציא אבל לא להכניס והיינו טעמא משום [ד]לא עדיפי מגבו ומ"ש רבינו בריש פ"ק בכל ידות הכלים הרי היא חשובה כגוף הכלי להתטמא ולטמא [וכו]'כ ולשון זה דמתטמא ומטמא הוא לשון המורגל בכל דבר שמכניס ומוציא וכמו שנתבאר במסכת עוקצין [ו]זה כלשון עצמו נקט רבינו גבי ידות אוכלים מ"מ נראה דהכא אין פירושו אלא להתטמא מחמת הכלי [ו]לטמא האוכלים שנגעו בו וכמו שסיים דבריו לפיכך כו'. ואם נפשך לומר שפשט דברי רבינו שכתב להתטמא ולטמא הוא להוציא ולהכניס כמשמעו בכל המקומות אף אתה אמור דרבינו בפרק זה מיירי בידות דכל הכלים בין דחרס בין בשאר דברים ודוקא בידות דכלי חרס הוא מה שכתבנו דלא איתרבו להכניס אבל בידות דשאר כלים פשיטא דאיתרבו אף להכניס וכמו שכתב רבינו באותו פרק דין י"ג גבי מקל שאם נגעה טומאה במקל נטמא הקורדום והטעם הוא מבואר דרחמנא רבי לידות שיהיו חשובות כגוף הכלי ובכלי חרס דאפילו הכלי עצמו אינו מקבל טומאה מגבו פשיטא דכי אתרבי ליה יד לא הוי אלא להוציא אבל שאר כלים דמקבלים טומאה מגביהם כי איתרבי להו יד הוי להכניס ולהוציא מטעם שחשוב היד כגוף הכלי והשתא אתו דברי רבינו כפשטן דבתחילה כתב דהיד היא חשובה כגוף הכלי להתטמא ולטמא דהיינו להוציא ולהכניס וכשחזר ופרט הדברים פירש אותם כל אחד כפי הראוי דגבי כלי חרס דלא שייך להכניס פירש דהיינו להוציא וגבי שאר כלים דשייך להכניסם פי' דאיתרבו אף להכניס. ודע שמה שכתבנו לדעת רבינו [דלא] איתרבו ידות דכלי חרס להכניס כן כתבו התוספות בסוף פ"ק דחולין עלה כ"ד ד"ה וגבו דלא אמרינן יד להכניס בכלי חרס והביאו ראיות לזה וכן כתבו בפ"ג דנדה עלה כ"ז ד"ה מן ובפ"ו דבכורות עלה ל"ח ד"ס הרי ולפ"ז יש לתמוה על מה שכתב הרשב"א בשם התוס' דגזירת הכתוב היא דמשמע דס"ל דאיתרבו ידות לכלי חרס אף להכניס ווהו הפך מה שכתבו במקומות שכתבנו. וסבור הייתי לומר דלעולם קושטא דמילתא היא דלא איתרבו ידות דכלי חרס להכניס אלא שמתחילת הסוגיא דפרק העור והרוטב משמע דס"ל לתלמודא דאיתרבו ידות אף להכניס וכן נראה מדברי התוספות דבכורות ודנדה שכתבנו דס"ל דאיתרבו ידות אף להכניס דבתחילה סוה ס"ל דמסוגיא זו נראה דבתחילה ועל זה הוקשה להם דהיכי הוה ס"ד למימר הכי וכי עדיפי מגב ותירצו דהוה אמינא דגזירת הכתוב היא אבל לעולם דלפי המסקנא לית לן למשכוני נפשין ולמימר דאיתרבו להכניס ושהיא גזירת הכתוב אלא אמרינן דלא איתרבו אלא להוציא וכפשטא דתוספתא דקאמרה דאין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו ובהיסטו ומיירי אף שיש לו יד וכן מאי דכתב רחמנא דאם יש למיד פתיל עליו שהוא טהור מיירי אף בכלי חרס שיש לו יד משום דלא איתרבו ידות לכלי חרס כ"א להוציא אבל לא להכניס וצ"ל דמשכחת יד לכלי חרס להכניס וכגון שנטמא היד במשקין טמאין ולסברת רבינו שכתב בפ"ז מהלכות אבות הטומאה דמשקין טמאים מטמאים כלי חרס מאחוריהם. שוב ראיתי דהא ליתא שהרי כתב רבינו סוף הלכות אלו דליכא טומאת משקין לידות הכלים וזה פשוט:

ז פטפוטי כירה שלשה היה גובה כל אחד מהן שלש אצבעות או פחות אם נטמאת הכירה בין במגע בין באויר נטמאו שלשתן. וכן אם היו ארבעה. ניטל אחד מהן אם נטמאת הכירה במגע נטמאו שני הפטפוטים שנשארו ואם נטמאת באויר לא נטמאו עמה. עשה לה שני הפטפוטים זה כנגד זה אם נטמאת הכירה במגע נטמאו. ואם נטמאת באויר לא נטמאו. היו הפטפוטים גבוהין משלש אצבעות ולמטה מתטמאין עמה בין שנטמאת במגע בין שנטמאת באויר. ומשלש ולמעלה מתטמאין עמה אם נטמאת במגע אבל אם נטמאת מאוירה בלבד אין מתטמאין עמה. היו משוכין מן השפה בתוך שלש אצבעות מתטמאין עמה בין שנטמאת במגע בין שנטמאת באויר. היו חוץ לשלש אצבעות מתטמאין עמה אם נטמאת במגע ואם נטמאת באויר בלבד אין מתטמאין עמה. ואין מדקדקין בכל השיעורין האלו שכולן הן מדברי סופרים:

פרק שמונה עשר

א כלי חרס אינו מקבל טומאה עד שיהיה מקבל ועשוי לקבלה. אבל אם לא היה לו בית קיבול או שהיה מקבל ולא נעשה לקבלה אינו מקבל טומאה כלל לא מן התורה ולא מדברי סופרים. לפיכך הכסא והמטה והספסל והמנורה והשלחן של חרס. וכן כל כיוצא בהן מכלי שאין להם תוך אינן מקבלין טומאה. וכן הסילונות שהמים מהלכין בהן אף ע"פ שהן כפופין ואף ע"פ שהן מקבלין הרי ה טהורין מפני שלא נעשו לקבלה אלא כדי שיצאו מהן המים. וכן חבית של שיטים וחבית הדפונה *בשולי המחץ הואיל ונעשית כמו בית יד שנושאין בה המחץ ולא נעשית לקבלה אינה מקבלת טומאה: **ב** פנס שהיה בו בית קיבול שמן מקבל טומאה ושאין בו טהור. *וכן מגופת היוצרים שיש לה תוך טמאה: **ג** משפך של בעלי בתים טהור. ושל רוכלין מתטמא מפני שמטהו על צדו ומריח בו ללוקח: **ד** כיסוי כדי יין וכדי שמן והחביות טהורות שלא נעשו לקבלה. ואם התקינן לתשמי מתטמאין: **ה** כיסוי האלפס בזמן שהוא נקוב ויש לו חדוד טהור. ואם אינו נקוב ואין לו חדוד מתטמא מפני שהאשה מסננ לתוכו את הירק. זה הכלל כל המשמש בכלי חרס כשהוא כפוי טהור: **ו** טיטרום אע"פ שהוא נקוב *ומוציא פרוטות מתטמא שהרי המים מתכנסין בצדדין והן עשויין לקבלה: **ז** הלפיד של חרס שמניחין מטליות הבגדים והשמן בתוכו והוא דולק מתטמא. וכן כלי שמניחין תחת הנרות לקבל השמן מתטמא: **ח** גסטרא שמניחין תחת הכלים לקבל משקין הנוזלין מן הכלי מקבלין טומאה: **ט** ספינה של חרס אף ע"פ שהיא מקבלת אינה מקבלת טומאה שאין הספינה בכלל הכלים האמורין בתורה בין היא של חרס בין היא של עץ בין גדולה בי קטנה: **י** כל הכלים שנשברו ונפסדה צורתן אין שבריהן מקבלין טומאה אע"פ שאותן השברים ראויין לתשמיש. חוץ משבר כלי חרס שאם היה בהן חרס הראוי לקבל הרי הוא מקבל טומאה שנאמר וכל כלי חרס מפי השמועה למדו שזה *לא בא לרבות אלא שברי כלי חרס. בד"א כשהיה לחרס זה תוך לקבל בו המשקין כשהיה החרס יושב לא סמוך אבל אם אינו יכול לקבל אלא א"כ סומכין אותו אינו מקבל טומאה: **יא** החרס שאינו יכול לישב כדי שיקבל מפני אזנו. או שהיה ב חדוד והחדוד מכריעו לצד אחר ה"ז טהור אע"פ שניטלה האוזן או נשבר החדוד שכל כלי חרס שטהר שעה אחת אין ל טומאה לעולם: **יב** כלי חרס ששוליהן חדין כמזרקות שנשברו ושוליהן מקבלין אע"פ שאינן מקבלין אא"כ נסמכו כגון שול הקרפיות *והכוסות הרי אלו מקבלין טומאה. שלכך נעשו מתחלתן שיהיו שוליהן מקבלין בסמיכה או באחיזה: **יג** כמה יקבל החרס ויהיה מקבל טומאה. אם היה הכלי כשהיה שלם ומכיל כדי סיכת אדם קטן עד חביות שהן מקבלו כסאה

השגת הראב"ד

*בשולי המחץ סואיל ונעשית. א"א כלל כלל לא נתקבל בעיני זה הפירוש שהחבית תיעשה בית יד למ ונראה בעיני חבית של טיטין חדה והרוכה:

*וכן מגופת היוצרים. א"א זה כתב תחת מה שראה במשנה מגופת היוצרין שהוא פותח בה טהור ושהוא גומר בה טמאה ונדמה לו פותח בה הוקק בה ולא נגמרה מלאכתה ולא כן ידמה לי אלא שהו נוקב בה כלל בשעת עשייתם מניח בה הנקב ושהוא גומר בה שאינו מניח בה נקב:

השגת הראב"ד

*מוציא פרוטות מתטמא. א"א אני שונה רבי יוסי מטמא מפני שהוא מוציא פרוטות והוא אמר אע' שמוציא פרוטות ובעל הערוך פירש כלי שיש בו נקבים קטנים אחד מלמעלה ואחד מלמטה העליון רב מעט מן התחתון וכשנותן אצבעו על העליון אינו יוצא כלום מן התחתון ורבי אלעזר ברבי צדוק מטה מפני שהוא מנוקב ורבי יוסי מטמא מפני שאותו הנקב מוציא פרוטות ושיעור כלי חרס ליטהר אינו במוצי פרוטות ודלא כר"א שיש לדעתו שהוא כלי טהור במוציא פרוטה קטנה זה הפירוש לדעת המאסף ואי מקובל דהוה ליה למיתני אע"פ שמוציא פרוטות ומסתברא כפירושא דגאון ופרוטות כמו הפורטים על סנבל והוא מלשון פרט כרמך כלומר הולאות דקות פעם מוציא ופעם אינו מוציא כשסוגר מלמעלה אי מוציא מלמטה הילכך אינו כלי נקוב שאינו עשוי אלא להנאה:

השגת הראב"ד

*לא בא לרבות אלא שברי כלי חרס. א"א כמה אני תמה על זה כי כל המשניות והתוספתות מלאי מזה שהכלי הנשבר ועושה מעין מלאכה ראשונה ובכלי עץ שיהיה לו בית קיבול טמאים וכשרבה הכתו שברי כלי חרס רבותא שהייתי סבור חרס הנשבר אין לו תקנה:

[* במשנה קוסים הלדוניים ועי' בתוס' יו"ט]

ז ניטל אחד מהם וכו'. שם וכר"מ לגבי ר"ש: עשה לה שני הפטפוטים וכו'. גם זה שם וכר"מ דמחמיר לגבי ר"ש. ומ"ש ואין מדקדקים בכל השיעורים האלו וכו':

פי"ח א כלי חרס אינו מקבל טומאה וכו' לפיכך הכסא והמטה וכו' עד מסננת לתוכו את הירק. בפ"ב:

ה ומ"ש זה הכלל וכו'. תוספתא דכלים פרק ב'. כתב הראב"ד וחבית הדפונה בשולי המחץ וכו' ולא נעשית לקבלה וכו' א"א כלל כלל לא נתקבל בעיני זה הפירוש וכו'. ולא זכינו לדעת מה היה הראב"ד מפרש בה ולדעת רבינו יש לומר דל"ק שהבית זו קטנה ביותר ולא נעשית לקבלה אלא בית יד המחץ שהוא ניטל העושים אותו כמין חבית קטנה לנוי כן פירש רבינו בפירוש המשנה וקרוב לזה פירש ר"ש: וכתב עוד הראב"ד הבית של טיטין חדה וארוכה עכ"ל. ואיני יודע למה היא טהורה שאע"פ שאינה יכולה לישב שלא מסומכת טמאה שלכך נעשית מתחלתה כמו שולי קורפיות ושולי קוסים הלדונייט שאע"פ שאינם יכולים לישב שלא מסומכין טמאים מפני שלכך נעשו מתחילתן כדאיתא בפרק ד' ואפשר דשאני התם שנעשו לקבלה אלא בקשה א"כ תיפוק לי מהאי טעמא להוד כמ"ש רבינו וג"ז טעם רבינו שמשון שכתב חבית של טיטין כמין חבית חלולה מבפנים ואין לה פה כדי ללמד בה לשוט ע"פ המים: כתב עוד הראב"ד וכן מגופת היוצרים שיש לה תוך טמאה א"א זה כתב תחת מה שראה במשנה וכו'. וז"ל בפירוש המשנה מגופת היוצרים וכו' ור"ש פירש מגופת היוצרים להכי נקט יוצרים וכו':

ו טיטרום אע"פ שהוא נקוב וכו'. משנה שם כרבי יוסי:

כתב הראב"ד א"א אני שונה רבי יוסי מטמא וכו'. ועל מה שטען על רבינו מדרבי יוסי קתני מפני שהוא מוציא פרוטות והוא אמר אע"פ שמוציא פרוטות י"ל שכך פירש דבר רבינו אע"פ שהוא נקוב מתטמא מפני שאינו נקוב נקב גדול שיצאו ממנו כל המים אלא נקו נקבים קטנים והמים יוצאים ממנו מעט מעט באיחור גדול ולזה נקרא מוציא פרוטות ל לומר שהנקב ההוא מוציא פרוטה קטנה כמו שכתב הראב"ד כדעת רבינו אלא כמו שפירש וכן כתב בפירוש המשנה וז"ל טיטרום הוא כ חרס תושבתו רחבה וכו' וכאן הוסיף שה המים מתכנסין בצדדין והם עשויין לקבל וג"ז בכלל מפני שהוא מוציא פרוטות שממו שהנקבים דקים ואין המים יוצאים אלא מע מעט באיחור גדול המים מתכנסים בצדד שאילו היו הנקבים גדולים לא היו המ מתכנסים ומצא שלא היה נעשה לקבלה:

ז הלפיד של חרס וכו'. שם. ומ"ש וכן כ וכו'. זהו פירוש מה ששנינו ש ובית שקעו של נר מטמא באויר וכו' כן פיר שם רבינו:

ח גסטרא שמניחים וכו'. שם:

ט ספינה של חרס וכו'. שם ובפרק ר"פ

י כל הכלים שנשברו וכו'. בת"כ פרש שמיני מנין לרבות שברי כלי חרס ש וכל כלי חרס: כתב הראב"ד מפי השמוע למדו שזה לא בא לרבות אלא שברי כלי חר א"א כמה אני תמה על זה וכו': ומ"ש בד"א כשהיה לחרס זה תוך לקבל המשקין כשהיה החרס יושב לא סמוך בפ"ב דכלים הדקים שבכלי חרס וקרקרותי ודפנותיהן יושבים שלא מסומכים:

יא החרס שאינו יכול לישב וכו'. ריש פר ד' וכת"ק:

יב כלי חרס ששוליהם חדים וכו'. שם

יג כמה יקבל החרס וכו'. בפ"ב (דף ה' וכרבי ישמעאל וצ"ע למה לא פ כר"ע ואפשר שסובר רבינו דרבי ישמעאל ה רביה

אך קשה דבמתניתין שנן משאתים ועד שלש ועד חמש סאין בלוג דברי רבי ישמעאל
ע תנן מלחמיות ועד חצבים גדולים בלוג וכיון שפסק ברישא כרבי ישמעאל אמאי נקט
ן ליתנא דר"ע ואפשר דעד חמש סאין דנקט רבי ישמעאל לאו דוקא חמש סאין דה"ה
לטפי ומשום הכי נקט חצבים גדולים לכלול כל מה שהם גדולים :

ל חרס קטן וכו'. תוספתא פ"ב הפכין והגלילין והחביות שביהודה יש להם קרקרנות ואין להם דפנות :

זקת חרסים הנמצאים וכו'. תוספתא פ"ג:
כתב הראב"ד א"א מצאתי נוסחא זו
ת וכו'. ואני אומר נוסחא דידן כנוסחת
ואיני יודע למה כתב הראב"ד שאינו
הרי מפורשת בדברי רבינו מפני שרוב
הנמצאים בבית היוצר הם נסטריות
כלומר הם ראויים להושיבם תחת הכלים
המשקים הנוטפים מהם. ועל מה שפירש
"ד לפי גירסתו ק"ל שכתב והיוצר הסיקן
אר כלים שלא לצורך למה יסיקם שלא
ועוד שכתב שאינן נחשבות בעצמן
יבות מחשב השברים שאם הם ראויין
תשמיש כלי כי לא אחשבינהו מאי הוי :

א כמה שיעור השבר וכו'. בר"פ ג
ובס"פ המצניע (דף נ"ו) :

"ש חמש מדות בכלי חרס וכו'. בסוף פרק המצניע ובפירש"י :

החבית

כסאה או קרוב ונשברו ונשאר בחרסים בין מקרקעיהן בין מדפניהן חרס שהוא מקבל כשהוא יושב רביעית ה"ז מקבל טומאה: **יד** היה הכלי מחבית המכילה כסאה עד חבית המכילה סאתים או יתר ונשברה אם היה בחרס הנשאר כדי לקבל חצי לוג ה"ז מקבל טומאה. היה הכלי מחבית המכילה סאתים עד חצבים גדולים ונשברו אם נשאר מהן חרס המקבל לוג הרי זה מקבל טומאה. היו החרסים מקבלין פחות משיעורין אלו אין מקבלין טומאה: **טו** כלי חרס קטן כגון הפך וכיוצא בו שנשבר ונשאר מקרקעיתו חרס המקבל כל שהוא כשהוא יושב והיה חד ביותר שנמצא ככלי קטן ה"ז מקבל טומאה. ואם נשאר מדפנותיהן חרס המקבל אינו מקבל טומאה לפי שדפנות כלים אלו וכיוצא בהן כשוין הן ואין להן תוך הניכר ונמצאו כפשוטי כלי חרס:

טז *חזקת חרסים הנמצאים בכל ם טהורים חוץ מהנמצאים בבית היוצר מפני שרובן נסטריות הן לכלים והגסטרא מקבלת טומאה אע"פ שהיא משברי כלים:

ג החבית שיעורה כאגוזים. בפכ"ג דכלים וכרבי יהודה. ומ"ש האלפס והקדרה וכו'. שם: וכן עריבה של חרס וכו'. תוספתא פ"ג:

ד הפך והטני וכו'. משנה פרק שלישי וכהנא קמא: ו חבית שנפחתה וכו'. ריש פרק רביעי וכחכמים. ומה שכתב נתרעעה וכו'. שם:

ז חבית שניטלו אזניה וכו'. בפרק ד'. ומה שכתב אפילו אזן אחת וכו' עד נידונית כחבית. תוספתא פ"ג:

ח חבית שנסדקה וכו'. משנה פ"ג. ומ"ש והיאך יודע דבר זה וכו'. תוספתא פ"ג:

ט גסטרא שנתרעעה וכו'. משנה פרק ד'. ומ"ש וכן גסטרא שנפחתה וכו':

י גסטרא שחדודין יוצאין ממנה וכו'. משנה פרק ד': כתב הראב"ד על מ"ש נכנסה הטומאה באויר הגיסטרא אפילו היתה כנגד החידוד לא נטמא החידוד א"א אני איני אומר כן אלא שאם נכנס שרץ לתוך הגיסטרא וכו'. יש לתת טעם לפירוש רבינו דכשם שמטמא במגע היינו לומר שאם נגע שרץ בגיסטרא נטמאו גם החידודין כך אינו מטמא באויר היינו לומר שאף ע"פ שנטמאת הגיסטרא באויר לא נטמאו החידודין :

יג חבית שנתרעעה וכו' עד ואינן בכלל הכלים. משנה פ"ג: ומ"ש

השגת הראב"ד

*חזקת חרסים. א"א מצאתי נוסחא זו מוחלפת במקצת השברים הנמצאים בכל מקום טמאין חוץ וכו' מפני שרובן מן הגסטראות והיי ראשי זו הנוסחא מיושרת בעיני יותר מן האחרת כלומר חזקתן שנשברו עד שלא באו להיות כלי והיוצר הסיקן עם שאר הכלים שלא לצורך ואינן נחשבות בעצמן להיותן כלי בהתשיבות מחשב השברים והמשנה שאמרה גסטרא שנמצאת בכבשן משנגמרה היא טמאה כתם מפני שנמצאת עם כלים שלמים אומר שמא כלי שלם היה ונשבר משנגמר היסקו אבל בית היוצרה אין שם אלא שברים וחתיכות ומעולם לא באו לכלל כלים וזהו עיקר והגירסא האחרת איני יודע לפרשה :

פרק תשעה עשר

במה שיעור השבר שישבר כלי חרס ויטהר מטומאתו אם היה טמא. או לא יקבל טומאה אם היה טהור. העשוי לאוכלין משינקב במוציא זיתים. והעשוי למשקין משינקב מכנים במשקין. כשמניחין אותו על המשקה יכנס המשקה לכלי ב. העשוי לכך ולכך מטילין אותו לחומרו והרי הוא מקבל טומאה עד שינקב במוציא זית. ולא אמרו במוציא משקה אלא טרא בלבד לפי שהיא עשויה לקבל המשקין הנוזלים מן הכלים ואם הוציאה משקין ה"ז בטל תשמישה: **ב** חמש מדות בכלי ז. ניקב במוציא משקה טהור מלהתטמא משום גסטרא ועדיין הוא חשוב כלי לקדש בו מי חטאת. ניקב בכונס משקה אינו י לקדש בו מי חטאת ועדיין כלי הוא חשוב להכשיר הזרעים במשקין התלושין בו כמו שביארנו. ניקב כשורש קטן אין ם שבתוכו מכשירין את הזרעים והרי הן כמו שאינן בכלי ועדיין כלי הוא חשוב לקבל בו זיתים ומקבל טומאה. ניקב ציא זיתים טהור והרי הוא ככלי גללים ואבנים שאין מקבלין טומאה ועדיין כלי הוא חשוב להציל בצמיד פתיל עד שיפחת ו כמו שביארנו בטומאת מת (בפרק שנים עשר): **ג** החבית שיעורה כאגוזים. האלפס והקדירה שיעורן כזיתים. וכן בה של חרס אפילו היתה גדולה ומחזקת ארבעים סאה בלח ונפחתה במוציא זיתים אע"פ שהוא מטה על צדה ולש בה ירה שמתחילתה לא נעשית לכך: **ד** הפך והטני שיעורן בשמן. והצרצור שיעורו במים: **ה** נר שניטל פיו טהור. ושל מה שהוסק פיו בפתילה אינו מקבל טומאה ואינו בכלל כלי חרס עד שיוסק כולו בכבשן ככלי חרס: **ו** חבית שנפחתה ומטין אותה על דפנה מקבלת או שנחלקה כמין שתי עריבות עדיין היא מקבלת טומאה. נתרעעה ואינה יכולה להטלטל בחצי גרוגרות טהורה: **ז** חבית שניטלו אזניה הרי היא כגסטרא אפילו אוזן אחת. נסדקה למטה מאזניה אף ע"פ שאזניה קיימות זו כגסטרא. ואם עשאה מתחלה שלא באזנים נדונית כחבית: **ח** חבית שנסדקה בכבשן ונמצא שהיא כשתי נסטראות. אם נגמרה מלאכתה נסדקה כל נסטרא מהן מקבלת טומאה. ואם נסדקה קודם שתגמר מלאכתה ואח"כ נשרפה בכבשן רה. והיאך יודע דבר זה. אם היו שבריה שוין ותוכה מאדים עד שלא נגמרה מלאכתה נסדקה. אין שבריה שוין ואין תוכה דים בידוע שאחר שנגמרה מלאכתה נשברה ומקבלת טומאה כשאר שברי כלי חרס הראויין לתשמיש: **ט** נסטרא שנתרעעה נה מקבלת משקין אע"פ שמקבלת אוכלין הרי זו טהורה. שאינה עשויה אלא לקבל משקין הדולפין כמו שביארנו ואם היתה פת אין עושין גסטרא לגסטרא. וכן גסטרא שנפחתה או שנחלקה לשתים טהורה שלא אמרו שירים של שירים מתטמאין א שירי כלי חרס בלבד הן שמתטמאין: **י** גסטרא שחדודין יוצאין ממנה בין שהיתה יושבת בין שהיתה מוטה על צדה המקבל מן החדודין זיתים כשיתמלא הנסטרא זיתים מטמא במגע וכנגדו מתטמא באויר וכל שאין מקבל עמה בזיתים מתטמא גע ואין כנגדו מתטמא באויר: **יא** כיצד מתטמא במגע ואין כנגדו מתטמא באויר שאם נגעה הטומאה בגסטרא מתוכה טמא החדוד נכנסה הטומאה באויר הנסטרא *אפילו היתה נד החדוד לא נטמא החדוד: **יב** וכיצד כנגדו מתטמא באויר. ם היתה הטומאה באויר הגסטרא כנגד החדוד נטמא החדוד הנסטרא. ועל דרך זה הוא בכל מקום שנאמר בכלי חרס תנור וכירים מתטמא במגע וכנגדו באויר או אין מתטמא כנגדו באויר. וכן כל טומאת מגע האמורה בענין כלי חרס או תנור ירים הוא שתגע הטומאה בהן מתוכן וכל טומאת אויר הוא שלא תגע הטומאה כלל אלא תכנס לאויר בלבד: **יג** חבית נתרעעה וטפלה בגללים אע"פ שהוא נוטלאת הגללים והחרסים נופלים ה"ז מקבלת טומאה מפני שלא בטל שם כלי מעליה. נשברה

השגת הראב"ד

*אפילו היתה כנגד החדוד לא נטמא. א"א אני איני אומר כן אלא שאם נכנס שם שרץ לתוך הגסטרא כל החידודין טמאין עמו אבל אם נכנס שרץ לאויר לחדודין היוצאין אין הגסטרא מיטמאה מאלו אויר שאין אויר החידוד אויר הגסטרא הואיל ואינן מקבלין עמה זיתים :

נשברה ודבק חרסיה אחר שפרשו או שהביא חרסים ממקום אחר וטפלם בגללים אע"פ שנוטל את הגללים וחרסיה עומדין ה"ז טהורה מפני שבטל מעליה שם כלי. היה בהן חרס מחזיק רביעית כנגד אותו החרס בלבד מתטמא באויר מפני שהוא כלי בפני עצמו. ושאר החבית אינו מתטמא עד שתגע בה הטומאה מתוכה מפני שאינה כלי שלם: **יד** חבית שניקבה וסתם הנקב בזפת ואחר כך נשברה אם יש בחרס הסתום בזפת כדי להחזיק רביעית ה"ז מקבל טומאה מפני שהוא משברי החבית ולא בטל שם כלי מעליה. אבל חרס שניקב אחר שפירש מן הכלי וסתם הנקב בזפת אע"פ שהוא מחזיק רביעית טהור. שהחרס שניקב בטל שם כלי מעליו וטהר וכל שטהר בכלי חרס שעה אחת אין לו טומאה לעולם: **טו** קומקומוס שניקב ועשאהו בזפת טהור שאינו יכול לקבל החמין כצונן. וכן כלי הזפת והשעוה וכיוצא בהן טהורין ואינן בכלל הכלים: **טז** משפך של חרס שפקקו בזפת אינו מקבל טומאה שאין הזפת משימו כלי קיבול. אבל מש[פך] של עץ שסתמו ה"ז ככלי קיבול ומתטמא:

פרק עשרים

א כבר ביארנו שכל יד הכלים שהכלי צריך לה בשעת תשמישו הרי היא חשובה כגוף הכלי להתטמא ולטמא. לפיכך הטו[פל] כלי חרס הבריא אם נטמא הכלי הרי אוכלין ומשקין הנוגעין בטפילה טהורין שאין הכלי צריך לטפילה זו. א[בל] הטופל את כלי חרס הרעוע הרי הטפילה חשובה כגוף הכלי. וכן המהדק את הקירויה של חרס הדולין בה המים אם חי[פה] אותה בעור או בקלף וכיוצא בהן אם היתה רעועה הרי הן כגופה: **ב** הטופל כלי חרס להיות מבשל בו אינו חיבור. טפל כ[די] להיות זופת בהן חיבור: **ג** חבית שניקבה ועשאה בזפת בבעץ ונפרית בסיד *ובגפסים אינן חיבור ושאר כל הדברים חיבור: **ד** דברים הלחין המשוכין שטופלין בהן הפטסין של מים כדי שלא ידלוף הכלי הרי הן כגופו של כלי שאפילו נטמא הכ[לי] מאוירו אוכלין ומשקין הנוגעין בטפילה טמאין. וכן טפילו של תנור הרי הוא כחרס התנור והוא שיהיה בעובי הטפלה עד ט[פח] שהוא צורכו של תנור אבל יתר על טפח אינו מצורך התנור והנוגעין ביתר על טפח מעוביו טהורים. טפילת הכירה עוביו ש[לש] אצבעות: **ה** חבית שניקבה וסתמה בזפת יותר מצורכה הנוגע בצורכה טמא וביתר מצורכה טהור. זפת שנטפה על חבית הנו[גע] בה טהור: **ו** מיחם שטפלו בחמר ובחרסית ונטמא הנוגע בחמר טמא והנוגע בחרסית טהור שאין החרסית מתחבר לכלי: **ז** *מגופת החבית שטפל בטיט עליה ועל החבית אינה חיבור לה ואם נגעו משקין טמאין בחבית לא נטמאת המגופה ואם נגעו במגופה לא נטמאו אחורי החבית: **ח** כלי נחושת שזפתן אין הזפת חיבור ואם ליין ה"ז כגוף הכלי: **ט** בצק שבסדקי העריבה שנגע בו שרץ אם בפסח הואיל ואיסורו חשוב חוצץ ולא נטמאת העריבה. ואם בשאר ימות השנה אם היה מקפיד עליו העריבה טהורה ואם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה ונטמ[את] העריבה: **י** המשיחות והרצועות שבמטפחות הספרים ושבמטפחות התינוקות תפורות חיבור וקשורות אינן חיבור. וכן רצוע[ות] שבמעדר ושבשק ושבקופה אבל שבאזני כלי חרס אפילו תפורות אינן חיבור שאין חיבורין לכלי חרס: **יא** יד קורדום הי[וצא] מאחריו שלש אצבעות חיבור והיתר על שלש הנוגע בו טהור. יד קורדום מלפניו טפח הסמוך לברזל חיבור יתר ע"כ הנוגע טהור: **יב** שירי הפרגל טפח. ויד מקבת של מפתחי אבנים טפח. יד קורנס של זהבים טפחיים ושל חרשים שלשה. שירי מלמ[ד] הבקר ארבעה טפחים סמוך לדרבן. יד קורדום שחופרין בו בירדין של מים ארבעה טפחים. ויד קורדום של נכוש חמשה. ו[יד] בן פטיש חמשה. ושל פטיש ששה. וכן יד קורדום של בקוע ושל עדיר ששה. יד מקבת של סתתין ששה. שירי המרדע הסמ[וך] לחרחור של מתכת שבראש המרדע שבעה טפחים. יד המגריפה של בעלי בתים שמונה טפחים. ושל סיידין עשרה. וכל הי[תר] על זה אם רצה לקיימו טמא. יד כל משמשי האור כגון השפודין והאסכלאות אפילו ארוכין כל שהן טמאין: **יג** מקל שעשא[ו] יד לקורדום הרי הוא חיבור לטומאה בשעת מלאכה ואם נגעה טומאה במקל כשהוא חורש או מבקע בו נטמא הקורדום ו[אם] נגעה בקורדום נטמא המקל. וכן הדיוסטר שהן כשני כלים והמסמר מחברן להיות מסך עליהן הרי הן חיבור בשעת מלאכ[ה] קבעו בקורה הרי זה מקבל טומאה ואין הקורה חיבור לו. עשה קצת הקורה דיוסטר כל שהוא מן הקורה לצורך הדיוס[טר] חיבור לדיוסטר. והנוגע בשאר הקורה טהור שאין כל הקורה חיבור: **יד** עגלה שנטמאת הנוגע בעול ובקטרב וב[...] ובעבות אפילו בשעת מלאכה טהורה. והנוגע בחרב ובבורך ובביצול ובעין של מתכת ובלחיים ובעיראין טמא. וכן מגירה שנטמאת הנוגע בידה מכאן ומכאן טמא. יהנוגע בחוט ובמשיחה ובאמה ובסניפין שלה טהור שא[...]

השגת הראב"ד

*ובגפסים אינן חיבור. א"א מצאתי בספרי נוסחאות בהיפך מזה באלו חיבור ובשאר הדברים אינן חי[בור]

השגת הראב"ד

*מגופת חבית שטפל בטיט. א"א טעה בהלעטת המשנה וכן היא הלעטתה יבלים שטופלין בה את הח[בית] הנוגע בה טמא מגופת החבית אינה חיבור והנוגע בטפלת התנור חיבור הוא הבר מגופת החבית הטפלה הוא הוזר ולא כן ידמה ולכבי לא כן יחשוב שהיה לו לומר שעל מגופת החבית אינו חיבור היה צריך יוהר ועוד פתח בפטסים והיה בתנור ועוד מי ראה מעולם טפלה על גבי מגופה ומ[גופה] עומדת ליטול וטפלה עשויה לקיימה אלא ודאי מילי מילי קתני אע"פ שהיבלים חיבור לפיטס התנ[ור] אינה חיבור לחבית ואע"פ שזו אינה חיבור טפילת התנור אע"פ שדומה לזו חיבור:

כסף משנה

טז ומ"ש משפך של חרס וכו'. שם וכר"ע:

פ"כ **א** כבר ביארנו וכו'. רפי"ז. ומה שכתב לפיכך הטופל כלי חרס וכו' עד את הקרויה. פ"ג:

ב הטופל כלי חרס וכו'. תוספתא רפ"ג. ומ"ש טפל כלים וכו':

ג חבית שניקבה וכו'. תוספתא שם אלא שהגירסא מהופכת בנוסחאותנו. וזהו שכתב הראב"ד ובגפסים אינו חיבור א"א מצאתי בשתי נוסחאות בהיפך מזה באלו חיבור ובשאר דברים אינם חיבור ונוסחא נכונה היא לענין זפת וסיד וגפסים שהם סותמים סתימה יפה אבל בבעץ וזפת אינה נכונה שאין סותמים סתימה יפה:

ד דברים הלחים וכו'. משנה פרק ג' יבלית שטופלים בה הפטסים הנוגע בה טמא. ומה שכתב שאפילו נטמא הכלי מאוירו כ"ע. ומפרש רבינו דהאי הנוגע בו היינו אוכלים ומשקים דוקא שאין כלי חרס מטמא אדם וכלים. ומ"ש טפילו של תנור וכו'. שם הנוגע בטיפולו של תנור טמא. ומ"ש והוא שיהא בעובי הטפילה טפח וכו' עד שלש אצבעות. תוספתא ריש פרק רביעי:

ה חבית שניקבה וכו' עד הרי זה כגוף הכלי. משנה פ"ג: כתב הראב"ד מגופת חבית שטפל בטיט וכו'. א"א טעה בהלעטת וכו'. לא היה כאן מקום לכל החרדה הזאת שג"כ רבינו סובר דמהניתין מילי מילי קתני כמו שמבואר בדבריו בפירוש המ[שנה] וגם פה לא יוכל להזהר עוד ממה שעשה פה שהפסיק בין דין יבלים שטופלין בהם פט[סים] ונוגע בטפילת התנור לדין מגופת החבית בדברים אחרים ומה שהזכיר במגופת החבית ש[טפל] בטיט עליה ועל החבית טעמו משום דמגופה פירושו סתימה כמו יגיפו הדלתות ומשמעה [...] אותה ע"פ החבית בלא שום חיבור והא פש[יטא] דאינה חיבור ולא איצטריך לאשמועינן ול[כך] פירש דמיירי שטפל בטיט עליה ועל הח[בית] והשתא קמשמע לן שאע"פ שהיא מחוברת לח[בית] ע"י אותה טפילה אינה חיבור מפני ש[...] עומדת לינטל. ומ"ש מי ראה מעולם טי[ט] על גבי מגופה וכו' י"ל דמעט טיט שמני[חים] על גבי מגופה כדי לחברה לחבית הלא הוא טופל יקרא ואין בדברי רבינו שו[ם טעות]:

ט בצק שבסדקי עריבה וכו'. משנה אלו עוברין (דף מ"ו) וכאוקימ[תא] דאסיק רב פפא:

י המשיחות והרצועות וכו'. תוספתא י"ו דכלים אלא שיש בה חסרון:

יא יב קורדום וכו' עד אפילו ארוכים שהן טמאים. משנה פרק כ"ט דכל[ים]:

יג מקל שעשאו יד לקורדום וכו' עד כל הקורה חיבור. פ"כ:

יד עגלה שנטמאת וכו' עד לא נכו[...] המצודה

אלו חיבור לה. אבל הנוגע במלבן של מסר הגדול טמא: **טז** מכבש של חרש שנטמא הרומח שבו הנוגע במכבש טהור. מגרה שנטמא הנוגע בקשטנית שהיא לפופה עליו טהור שאינה חיבור. קשת שהיתה מתוחה והחץ משוך עמה ונטמא החץ הנוגע ביתר ובקשת טהור ואפי' כשהיא מתוחה. וכן מצודת האישות שנטמא החץ שלה לא נטמאת המצודה אפילו כשהיא מתוחה. וכן מסכת נסוכה שנטמאת בשעת האריג הנוגע בכובד העליון והתחתון ובנירים ובקירוס ובחוט שהעבירו על גבי ארגמן ובעירה שאינה עתיד להחזירה טהור שכל אלו אינן חיבור לבגד. אבל הנוגע בנפש המסכת ובשתי ...ומד ובכפל שהעבירו על גבי ארגמן ובעירה שהוא להחזירה טמא שכל אלו חיבורין לבגד: **טז** הנוגע בצמר שעל האימה ...אשויה טהור. הנוגע בפיקה עד שלא פרעה טמא משפרעה טהור: **יז** החוט שהשילו למחט אפילו קשור משני צדדין ...ו חיבור. הכניסו לבגד החוט חיבור לבגד ואין המחט חיבור לבגד. ואין החוט כולו חיבור לבגד אלא כל שהוא לצורך ...פירה חיבור שאינו לצורך התפירה אינו חיבור. החוט שפירש מן הבגד אפילו מאה אמה כולו חיבור. חבל שקשור בהרס ...ילו מאה אמה כולו חיבור. קשר בו חבל אחד מן הקשר ולפנים חיבור מן הקשר ולחוץ אינו חיבור. החבל שהוא קשור בקופה אינו חיבור אלא אם כן תפר:

פרק אחד ועשרים

החוטין היוצאין מן האריג ושבתחילת היריעה ושבסופה והן הנקראין נימין כמה שיעורן. של סדין ושל סודרין ושל צעיף ושל פליון של ראש שש אצבעות. *ושל ...וק שהוא קרוע מתחילתו ועד סופו ואחר שלובשין אותו ...בצין אותו בלולאות שיעור חוטיו עשר אצבעות. הסגים ...דיד והטלית שלש אצבעות. וכל היתר על השיעורין האלו הנוגע בו טהור אע"פ שהבגד טמא במדרס או בשאר טומאות. ...ן צריך לומר שאם נגעה טומאה ביתר שהבגד טהור: **ב** נימי הכיפה של ראש. והמסוה שמניחין הערביים על פניהם. ...קלקלין השזורין מן השיער. והפונדא שלובש האדם על בשרו. והשמלה והפרגוד שמניחין על הפתחים כמו פרוכת. נימיהן ...שהן: **ג** משקולת שנטמאת הרי י"ב טפח מן החוט שלה חיבור לה. וכל הנוגע בחוץ לשנים עשר טפח טהור. ומשקולת ...חרשים שמנה עשר טפח. ושל בנאין המשים אמה. והיתר על מדות אלו אע"פ שהוא רוצה בקיומו טהור: **ד** משקולות ...סיידין ושל ציירין אפילו ארוכין כל שהן טמאין: **ה** חוט מאזנים של זהבים. של פלס. ושל שוקלי ארגמן טוב שאוחז ...שוקל בו ותולה המאזנים מידו שלש אצבעות. קנה שלה והוטיה כל שהן. חוטי מאזנים של מוכרי עששיות של מתכות ...יוצא בהן שלשה טפחים. קנה שלה וחוטיה שנים עשר טפחים. חוט מאזנים של חנוונים ושל בעלי בתים טפח. קנה המאזנים ...וטיה ששה טפחים. חוט מאזנים של צמרים ושל שוקלי זכוכית טפחיים. קנה מאזנים וחוטיה תשעה טפחים. והיתר על השיעורין ...ו אינן חיבור: **ו** החבל שמסרגין המטות מאימתי הוא חיבור לטומאה משיסרג בו שלשה בתים. והנוגע בחבל מן הקשר ...פנים טמא מן הקשר ולחוץ עד שלש אצבעות טמא מפני שהן צרכיו של קשר הרי הן מכלל המטה. וחוץ לשלש אצבעות ...הור שאינו לצורך הכלי שאפילו פסקו אין הקשר ניתר: **ז** חבל היוצא מן המטה שהיא טמאה עד סוף ארבעה טפחים ...וגע בו טהור שאינו מצורכי המטה לפי שאינו ראוי לכלום. מתחלת חמשה ועד סוף עשרה טמא מפני שתולין בו את המטות. ...שרה ולחוץ טהור מפני שהוא יתר על צורך המטה: **ח** אבנט של אריג שמקיפין אותו על המטה כדי לקבץ איבריה והוא ...קרא מזרן שמקצתו יוצאה מן המטה עד עשרה טפחים הרי הוא מצורכי המטה. יתר על כן אינו מצרכי המטה. ומזרן ...לה אם נשאר ממנו שבעה טפחים כדי לעשות ממנו חבק לחמור ה"ז מקבל טומאה: **ט** מטה שהיתה טמאה מדרס ומזרן ...א ממנה עד עשרה טפחים הרי הוא אב טומאה כמטה עצמה והכל מדרס. מעשרה ולחוץ הרי הוא כמגע מדרס. דרס הזב ...המזרן היוצא מעשרה ולפנים הרי המטה כולה מדרס. מעשרה ולחוץ טהורה. בד"א למדרס אבל לשאר טומאות אפילו ...ה אמה כולו חיבור. כיצד מזרן שהוא כרוך על המטה והכניס קצתו לאהל המת או שנגע שרץ בקצתו או שנפלו ...שקין טמאין על מקצתו נטמאת המטה ואפילו היה הקצה שנטמא יוצא מן המטה מאה אמה: **י** מטה הטמאה מדרס ...רך לה מזרן הכל טמא מדרס. הפרישו המטה מדרס כשהיתה והמזרן מגע מדרס. היתה טמאה טומאת שבעה וכרך לה ...רן כולה טמאה טומאת שבעה. הפרישו היא טמאה כשהיתה והמזרן טמא טומאת ערב. היתה טמאה טומאת ערב וכרך ...ה מזרן הכל טמא טומאת ערב. הפרישו היא טמאה טומאת ערב והמזרן טהור: **יא** מטה שכרך עליה מזרן ונגע בהן ...ת הכל טמא טומאת שבעה. פירשו טמא טומאת שבעה. נגע בה שרץ וכיוצא בהן טמאין טומאת ערב. פירשו

טמאין

השגת הראב"ד

*ושל חלוק שהוא קרוע. א"א זה עשה תחת אפרקסותו ולא ידעתי לשונו והשמלה שנותן על ברכיו בשעה שמגלח וזו מעפורת שבמשנה:

כסף משנה

...ה אפילו כשהיא מתוחה. בפרק כ"א:
וכן מסכת נסוכה וכו' עד משפרעה טהור. שם:
החוט שהשילו למחט וכו' עד מן הקשר ולחוץ אינו חיבור. תוספתא פרק י"ו אלא שיש בה חסרון:
...בל שהוא קשור בקופה וכו'. משנה בסוף מקואות:
פכ"א א החוטים היוצאים וכו' עד אינם חיבור. בפרק כ"ט:
ב הראב"ד ושל חלוק שהוא קרוע וכו'. א"א זה עשה תחת אפרקסותו ולא ידעתי וכו'. ...ינו שמפון בשם הגאון והערוך פירשו קרוב ...י רבינו. ומ"ש בשיעור הקנה והחוטים בפרק

בפרק הספינה (דף פ"ט):
ו ז החבל שמסרגין וכו' עד על צורך המטה. פרק י"ט החבל היוצא מן המטה עד ה' טפחים טהור מחמשה ועד י' טמא מי' ולחוץ טהור ובפרק אלו טריפות (דף נ"ד ע"ב) מסיק חמשה כלמעלה עשרה כלמטה:
ח אבנט של אריג וכו' עד הרי זה מקבל טומאה. פי"ט:
ט מטה שהיתה טמאה מדרס וכו' עד מי' ולחוץ טהור. שם כרבי יוסי:
בד"א למדרס אבל לשאר טומאות וכו':
י מטה הטמאה וכו' עד פירשו טמאים טומאת ערב. בפי"ט:

כרע

משנה למלך

פכ"א ט מטה שהיתה טמאה וכו'. תנן בפרק י"ט דכלים משנה ד' ישבה הזב על המטה ועל המיזרן מטמא שנים ופוסל אחד דר"מ ר"י אומר ישב הזב על המטה ועל המיזרן י' ...ים מטמא ב' ופוסל אחד מעשרה ולחוץ מטמא א' ופוסל אחד ישב על המיזרן מעשרה ולפנים טמא ...שרה ולחוץ טהור מ"כ. ורבינו לא כתב מטמא שנים כו' ונראה מדבריו שכל שהוא עד עשרה טפחים ...י הוא כמדרס ממש ומטמא אדם וכלים כדין כל אב הטומאה ואדם הנוגע במיזרן מטמא בגדים ...וכלין להיות תחילה וכדכליל לן רבי יהושע בפרק כ' דזבים דכל המטמא בגדים מטמא אוכלין להיות ...ילה. ולפי זה היה אפשר לפרש דהא דאמרינן מטמא שנים ופוסל אחד היינו אדם הנוגע במיזרן דמטמא ...ים ופוסל אחד קודם פרישתו מן המיזרן וכדתנן פרק ה' דזבים מ"ז הנוגע בזב או בזבה כו' במשכב ובמושב מטמא שנים ופוסל אחד ה"נ כיון דמיזרן זה נידון כמטה אפשר לפרש דאדם הנוגע במיזרן מטמא שנים ופוסל אחד ואף דלא חילק בין קודם שפירש לאחר שפירש לפי שאין זה מעניני דמסכת זו וכבר נתבאר במסכת זבים וכל עצמו של תנא לא בא ללמדנו אלא שהמיזרן נידון כמטה. אך מדברי רבינו בפירוש המשנה נראה דמטמא שנים לא קאי על אדם הנוגע במיזרן כי אם על המיזרן עצמו שמטמא שנים ופוסל אחד שכתב שהוא כאשר נגע בו דבר יהיה טמא ויהיה זה הדבר ראשון לטומאה ואשר נגע בראשון שני ואשר נגע בשני שלישי והסבורה אצלנו הראשון והשני טמאים ומטמאים והשלישי פסול ע"כ. ואע"ג דמשכחת לה שיטמא שלישי ויפסול רביעי כגון אדם שנוגע במשכב ובשעת מגעו נגע באוכלין והוו האוכלין ראשון לטומאה והם מטמאים לאוכלים שניים והאוכלין שניים פוסלין שלישי ונמצא שהוא

טמאין טומאת ערב: **יב** כרע שהיתה טמאה מדרס וחיברה למטה המטה כולה מדרס. פירשה הכרע טמאה מדרס כשהיתה והמטה מגע מדרס. וכן אם היתה הכרע טמאה טומאת שבעה וחיברה למטה המטה כולה טמאה שבעה כאילו נגע המת בכרע שלה. ואם הזה על המטה טהרה והכרע בכללה. ואם פירשה קודם הזייה הכרע טמאה טומאת שבעה כשהיתה והמטה טמאה טומאת ערב. היה הכרע טמאה טומאת ערב וחיברה למטה הכל טמא טומאת ערב. פירשה היא טמאה טומאת ערב והמטה טהורה שאין הטמא טומאת ערב מן המת מטמא לא אדם ולא כלים מפני שהוא ולד כמו שביאר. וכן הדין בשן של מעדר שנטמא במת ואח"כ חיברו למעדר:

פרק שנים ועשרים

א כמה שיעור הבגד להתטמא שלשה טפחים על שלשה טפחים למדרס. ושלש אצבעות על שלש אצבעות מכוונות עם המלל לטומאת המת או לשאר טומאות. בד"א בבגדי צמר ופשתים. אבל בגדים של שאר מינין אין מקבלין טומאה מכל הטומאות אלא אם כן היה ב[...] שלשה טפחים על שלשה טפחים או יתר. שנאמר או בגד מפי השמועה למדו שבא הכתוב לרבות שלשה טפחים על שלש[ה] טפחים כשאר בגדים לטומאה. בד"א בקרעים מן הבגדים אבל האורג בגד בפני עצמו כל שהוא הרי זה מקבל שאר טומא[ות] חוץ מטומאת מדרס שאין מקבל אותה אלא הראוי למדרס: **ב** הבגדים העבים ביותר כגון הלבדין והנמטין הקשין. או הבגד הרכין ביותר כגון בגדי פשתן של מצרים שהבשר נראה מתחתן. אינן מקבלין טומאה עד שיהיה בקרע שלשה על שלש[ה] טפחים בין למדרס בין לשאר טומאות: **ג** כל הקליעות מקבלות טומאה בבגדים. אחד הקולע חוטים ועשאן פיף או האור[ג] ועשאן אבנט וכיוצא בו. חוץ מקליעה שעושין הצמרים לקשור בה הצמר שהיא טהורה. הקלע שבית קיבול אבן שבה אר[וג] או עור מקבלת טומאה. נפסק בית אצבע שלה טהורה. נפסק [בית] הפקיע שלה בלבד עדיין היא בטומאתה. המכמורות והרשתות מקבלין טומאה. והחרם מקבל טומאה מפני זוטו. מפני שעיני אותה השבכה דקין ביות[ר] והרי היא כבגד. העושה בגד מן החרם טהור. מן זוטו מתטמא: **ד** עשה חלוק מן המשמרת אם יש בו שלשה על שלש[ה] מקבל טומאה: **ה** משמרת של יין שבלתה אם משמשת מעין מלאכה ראשונה טמאה. ואם לאו טהורה: **ו** מטפחות ספרי[ם] המצויירות אין מקבלין טומאה מפני שאינן משמשין אדם שהרי ציורן מעיד עליהן שבשביל ספר נעשו. ושאינן מצויירו[ת] מתטמאות בשאר טומאות חוץ מטומאת מדרס מפני שאומרין לו עמוד ונעשה מלאכתנו כמו שביארנו בענין משכב ומושב: **ז** כסת הסבלים שמניחין על כתפיהן מפני המוט מתטמאה במדרס ומשמרת של יין אינה מתטמאה במדרס: **ח** בגד שחיש[ב] עליו לצורות אינו מקבל טומאה. ביטל מחשבתו מקבל טומאה. בעל הבית שעשה מטפחות לחפות בהן כותלים או עמודי[ם] אינם מקבלות טומאה: **ט** חלוק העשוי כסבכה כדי לשחק בו שותי שכר אינו מקבל טומאה: **י** כפה שנתנו על הספ[ר] טהור מלקבל טומאת מדרס. אבל מתטמא במת ובשאר טומאות: **יא** העושה אספלנית בין על העור בין על הבגד אע"[פ] שיש בהן שיעור טהורין. עשה עליהן מלוגמא על הבגד אינו מקבל טומאה שהרי נתלכלך ואינו ראוי. ועל העור מקבל טומא[ה] מפני שהוא מתקנח וראוי למשכב: **יב** מאימתי יקבל הבגד טומאה משיארוג בו שלש אצבעות על שלש אצבעות. וכל הכלי[ם] הנארגין במחט כגון הכים ואנפליא אין מקבלין טומאה עד שתיגמר מלאכתן: **יג** כל הכלים הנעשין ע"ג מחט כגון מצוד[ה] כיון שנעשה בהן בית קיבול מלאכתן מקבלין טומאה: **יד** סבכה שמניחות הבנות בראשיהן אם התחילו לעשות אותה מפי[ה] אינה מקבלת טומאה עד שיגמר קרקעיתה. ואם התחילה מקרקעיתה אינה מקבלת טומאה עד שיגמור את פיה. ושבים מקבלת טומאה בפני עצמה. וחוטיה חיבור לה לטמא ולהתטמא: **טו** סבכה שנקרעה אם אינה מקבלת רוב שיער הרא[ש] טהורה: **טז** חלוק של בגד או של לבד או של נייר מאימתי הוא גמר מלאכתו משיפתח את פיו. הגדול לפי גודלו והקט[ן] לפי קוטנו. ואם נטמא החלוק מאימתי הוא טהרתו משיבלה ואינו משמש מעין מלאכתו ראשונה. נשתייר בו רובו מלמעל[ה] עדיין הוא בטומאתו רובו מלמטה טהור. ואם נקרע מבית פיו טהור: **יז** העושה חגור *מצואר של בגד ומצדו של סדי[ן] אינו מקבל טומאה עד שימלול שפתותיו. עשאהו מאמצע הבגד ומאמצע הסדין אינו מקבל טומאה עד שימלול מצ[...]

השני

*[כס"א מצדו של בגד וכן הוא בתוספתא]

כסף משנה

יב כרע שהיתה טמאה וכו' עד סוף הפרק. פרק שמנה עשר: ומ"ש ואם הזה על המטה טהרה וכו':

פכ"ב א כמה שיעור הבגד וכו'. פכ"ז. ומ"ש מכוונות עם המלל. כך היא הגירסא והיא בפכ"ח שלש על שלש שאמרו חוץ מן המלל דברי רבי שמעון וחכ"א שלש על שלש מכוונות ופירוש מלל דרך תופרי בגדים למלול מהבגד לכופלן מעט סביב התפירה ואח"כ תופר: בד"א בבגדי צמר ופשתים וכו'. שבת פ"ב (דף כ"ו כ"ז): אבל האורג בגד וכו'. נראה שכתב כן מדתניא בפרק במה אשה עלה ס"ג ע"ב אריג כל שהוא טמא. ומ"ש חוץ מטומאת מדרס וכו'. פשוט הוא:

ב הבגדים העבים וכו'. בפכ"ח העבים והרכים אין בהם משום שלשה על שלשה:

ג כל הקליעות וכו'. פ"ג דעדיות וכחכמים: הקלע שבית קיבול אבן שבה ארוג וכו'. ג"ז שם וכחכמים: המכמורות והרשתות וכו'. כספ"ג

כספ"ג. ומ"ש העושה בגד מן החרם טהור זוטו מתטמא. בפרק כ"ח:

ד עשה חלוק וכו'. תוספתא:

ה משמרת של יין וכו'. ג"ז שם:

ו מטפחות ספרים. פכ"ח וכב"ה:

ז כסת הסבלים וכו' ומשמרת של יין א[ינה] מתטמאה במדרס. פכ"ח:

ח בגד שחישב עליו לצורות וכו'. פרק חטאת עלה נ"ד: בעה"ב שעשה מטפ[חות] וכו'. תוספתא דכלים פרק י"ב:

ט חלוק העשוי כסבכה וכו'. בפכ"ח ה[...] של יוצאת החוץ העשוי כסבכה [...] ופירש רבינו של יוצאת החוץ אשר יצאו [...] הנה הן ילבשו זה המלבוש:

י כפה שנתנו על הספר וכו'. בפרק כ"[...]

יא העושה אספלנית כו' עד וראוי למשכ[ב] שם וכתנא קמא:

יב מאימתי יקבל הבגד טומאה וכו':

יד סבכה שמניחות הבנות בראשיהן [...] טהורה. בספכ"ח:

טז חלוק של בגד וכו' עד מפני ש[...] כאכנס

משנה למלך

מטמא שלשה דהיינו האדם ושני האוכלין מ"מ הנא באוכלין קא איירי דמטמא ואוכלין שנגעו במשכב הוו ראשון אפילו בעודם מחוברים למשכב וכמבואר. וע"כ מוכרחים אנו לומר דמטמא שנים קאי על המיזרן ולא על האדם הנוגע בו מדתני מי' ולהון מטמא שנים ופוסל אחד והאם א"א לפרש כי אם על המיזרן עצמו שמטמא שנים ופוסל אחד כדין כל ולד הטומאה אבל אדם הנוגע בעשרה ולהון אינו טמא כלל דכיון דמי' ולהון הוי ולד אינו מטמא אדם וכלים דהא קי"ל דאין אדם וכלים מקבלים טומאה כי אם מאב הטומאה וכמבואר. וכיון דבבא דמטמא אחד קאי על המיזרן בבא דמטמא שנים נמי קאי על המיזרן אבל לעולם לענין דינא אדם הנוגע במיזרן מטמא שנים ופוסל אחד כדין כל נוגע במשכב שהרי כתב רבינו דמיזרן עד עשרה טפחים הוא אב הטומאה כטומאה עצמה. עוד נ"ל מדברי רבינו שכל שנישא הזב על המטה ובאותה שעה היה המיזרן כרוך על המטה אף שפירש אח"כ המיזרן מן המטה מכל מקום עדיין המיזרן בטומאתו הראשונה והוא אב הטומאה כמקדם. והא דתנן מטה שהיתה טמאה מדרס וכרך לה מיזרן כולה טמאה מדרס פירשה היא טמאה מדרס והמיזרן מגע מדרס שאני התם דבשעה שנטמאת המטה לא היה המיזרן כרוך עליה אבל היכא דבשעת דריסת הזב על המטה היה המיזרן כרוך על המטה אף אם פירש אח"כ לא נפיק מטומאתו הראשונה. והיינו דתנן מטה שכרך לה מיזרן ונגע בה המת טמאים טומאת שבעה פירשו טמאים טומאת שבעה. ותנן נמי מטה שהיתה טמאה טומאת שב[עה] וכרך לה מיזרן כולה טמאה טומאת שבעה פירשה היא טמאה טומאת שבעה והמיזרן טמאה טומאת ערב הרי שיש חילוק בין היות המיזרן מחובר עם המטה בשעה שנטמאת המטה להיכא שנתחבר אחר [...] ופשיטא שאין חילוק לגבי האי מילתא בין טומאת מדרס לשאר הטומאות:

יב כרע שהיתה טמאה כו'. עיין במ"ש הראב"ד ספכ"ז מהלכות אלו:

פכ"ב א בד"א בבגדי צמר כו'. חילוקים אלו מבוארים בפרק במה מדליקין בסוגיא דשלש על של[ש] יע"ש. ומ"ש אבל האורג בגד בפני עצמו כל שהוא כו' כתבו התוספות בפרק הנז' (דף כ"ו) ד"ה אין בו דדוקא כשאין בדעתו לארוג בו יותר אבל אם יש בדעתו לארוג בו יותר אם א[ין] בו שלש על שלש טהור וכן נראה מדבריהם (בדף ס"ג) ד"ה מנין יע"ש:

ו מטפחות הספרים המצויירות כו'. (*א"פ עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פ"ב מהלכות אלו דין ה')

השני : יח חגור שבלו צדדיו ואמצעיתו קיימת טמא : יט שפה שפירשה מן הבגד והתקינה לחגור בה את מתניו מקבלת טומאה מפני שהיא כאבנט : כ טלית של עני שבלתה אם היו רוב שפתותיה קיימות אע"פ שאין בה שלש על שלש בריא הרי זו מקבלת טומאה. אין שפתותיה קיימות אם יש בה שלש על שלש חזק ובריא מקבלת טומאה ואם לאו אינה מקבלת טומאה. וכן שאר בגדי עניים : כא מטליות שאין בהן שלשה על שלשה אינן מקבלות טומאה. ואם חישב עליהן והכינן מקבלות טומאה עד שיהיו פחות משלש על שלש. שכל פחות משלש על שלש אינו מקבל טומאה כלל ואע"פ שהכינו : כב פחות משלשה על שלשה שהתקינו לפקוק בו את המרחץ ולנער בו את הקדירה ולקנח בו את הריחיים וכיוצא באלו. אם השליכו באשפה אינו מקבל טומאה. תלאו במנוד או הניחו רי הדלת הרי זה כמי שהניחו בתוך בגדיו ועדיין הוא חשוב אצלו ומקבל שאר טומאות חוץ מטומאת מדרס. שהרי הוא ת משלשה טפחים : כג שלשה על שלשה שהיה מושלך באשפה אם היה בריא כדי לצרור בו רובע הקב מלח גס ולא יקרע זה מתטמא במדרס ואם לאו אינו מתטמא. אבל אם היה בבית אם היה בריא אע"פ שאינו יכול לצרור בו מלח או שהיה ר בו מלח ולא היה בריא הרי זה טמא מדרס : כד *שלשה שלשה שנקרע ולא הובדלו הקרעים אם נותנו על הכסא ישב עליו יגע בשרו בכסא הרי זה טהור ואם לאו הרי זה מתטמא במדרס : כה שלש על שלש שנמחה ממנו אפילו אחד או שנמצא בה קשר או שני חוטין מתאימין ה"ז טהורה : כו שלש על שלש שהשליכה באשפה טהורה. החזירה בלת טומאה לעולם השלכתה מטהרתה והחזרתה מטמאתה חוץ משל ארגמן ושל זהורית טובה שאפילו היתה על האשפה בלת טומאה מפני שהיא חשובה : כז שלש על שלש שנתנה בכדור או שעשאה כדור בפני עצמה טהורה. אבל שלשה זים על שלשה טפחים שנתנו בכדור הרי הוא כמות שהיה *מתטמא במדרס. עשהו כדור בפני עצמו אינו מתטמא במדרס שהרי התפרר ממעטו משלשה על שלשה :

השגת הראב"ד

*שלשה על שלשה. א"א לשון התוספתא שבכה שנקרעה ונתנה על הכסא וכו' ובשרו נוגע בכסא טהורה וכן העור והמפץ שנקרעו ונתנם על הכסא ומכאן הוציא שלשה על שלשה :

השגת הראב"ד

*ומתטמא במדרס. א"א אני אין לי אלא שאר טומאות אבל טומאת מדרס אין לו שהרי בטלו מתורת מדרס ואם עשאו כדור בפני עצמו אף משאר טומאות טהור מפני שהתפירה ממעטו והו"ל כפחות משלשה שהתקינו לפקוק בו את המרחץ שבטלו מתורת בגד וטהור :

פרק שלשה ועשרים

המפץ הוא המחצלת שאורגין אותה מן החבלים ומן הסוף ומן הגומא וכיוצא בהן. ואין המפץ בכלל כלים האמורין בתורה ואעפ"כ מתטמא הוא במדרס דין תורה שהרי ריבה הכתוב כל המשכב וזה ראוי למשכב ועשוי לו. וכן מתטמא ז ובשאר טומאות מדבריהן ככל פשוטי כלי עץ כמו שביארנו. וזה כלל גדול שכל המתטמא במדרס מתטמא בשאר אות : ב כבר ביארנו שהבגד מתטמא בשלש על שלש כמו שביארנו בשאר טומאות. ובשלשה טפחים על שלשה טפחים רס : ג השק שיעורו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים. העור חמשה על חמשה. המפץ ששה על ששה בין למדרס בין לשאר מאות. ופחות מן השיעורין האלו טהורין מכלום. בד"א בקרע אחד מהן שנקרע בלא כוונה אבל הקוצץ בכוונה וקצץ אפילו ו על טפח למושב או שלשה טפחים על שלשה טפחים למשכב ה"ז מתטמא במדרס. בין שהיה הטפח על טפח שקיצץ או שה בגד או שק או עור או מפץ. וכן המקצע מאחד מהן לאחיזה כדי שיאחז בו בידו כדרך שעושין קוצצי תאנים שלא ' אצבעותיהן ה"ז טמא בכל שהוא. והוא שלא יהיה פחות ש על שלש שכל *פחות משלש אצבעות טהור מכלום : מחבר שני טפחים מן הבגד ומן השק טפח שלשה מן השק ר מן העור ארבעה מן העור ואחד מן המפץ ה"ז טהור מן המדרס. אבל אם חיבר חמשה טפחים מן המפץ ואחד מן העור ארבעה מן ואחד מן השק שלשה מן השק ואחד מן הבגד ה"ז טמא מדרס זה הכלל כל שהשלים שיעורו בחמור ממנו טמא מן הקל טהור :

בלויי

השגת הראב"ד

*פחות משלש אצבעות טהור מכלום. א"א זה כתב מדעתו שהרי אמרו ולאחיזה כל שהוא ואולי במקצע לכך ולפיכך אפילו כל שהוא מפני שהוא ככלי או כבגד קטן :

כסף משנה

כאבנט. תוספתא פכ"ג דכלים : כ טלית של עני וכו'. תוספתא פכ"ד דכלים : מטליות שאין בהם שלשה על שלשה וכו' ואם חישב עליהם וכו'. בפרק דם חטאת עלה צ"ד. ומ"ש שכל פחות משלש על שלש וכו'. משנה בכלים פרק כ"ז : פחות משלשה על שלשה וכו'. ריש פכ"ח דכלים פחות משלשה על שלשה שהתקינו לפקוק בו את המרחץ ולנער בו את דירה ולקנח בו את הריחים בין מן המוכן אינו מוכן טמא דברי רבי אליעזר רבי ע אומר בין מן המוכן בין שאינו מן המוכן ר"ע אומר מן המוכן טמא משאינו מוכן ובפרק במה מדליקין (דף כ"ט) מפרש יחו בקופסא כ"ע לא פליגי דטמא וזרקו ה כ"ע לא פליגי דטהור כ"פ בתלאו ד דהיינו יתד או הניחו אחורי הדלת ומסיק דהדר ביה ר"ע לגבי רבי יהושע הלכך כרבי יהושע ואם כן יש לתמוה על רבינו פסק בתלאו במנוד או הניחו אחורי הדלת טמא וצריך עיון : כג שלשה על שלשה מושלך באשפה וכו'. פרק כ"ז דכלים. ומ"ש מלח גס. ג"ז שם וכחכמים : שלשה על שלשה שנקרע וכו' עד מפני שהיא חשובה. שם : הראב"ד שלשה על שלשה א"א לשון התוספתא שבכה שנקרעה וכו'. ונ"ש : שלש

כז שלש על שלש שנתנה בכדור וכו' עד סוף הפרק. ריש פרק כ"ח. ועל מ"ש ומתטמא במדרס כתב הראב"ד אני אין לי אלא שאר טומאות וכו'. ורבינו מפרש לענין טומאת מדרס שלשה על שלשה טפחים מיטמא בו ואין בזה הכרע :

פכ"ג א המפץ הוא המחצלת וכו' ואעפ"כ מתטמא היא במדרס וכו'. ומ"ש וכן מתטמא במת וכו'. בפרק ג' דעדיות ובספ"ק דסוכה (דף כ) . מ"ש וזה כלל גדול וכו' משנה פרק בא סימן (דף מח) :

ב כבר ביארנו וכו' השק שיעורו וכו' עד טהורים מכלום. פרק כ"ז דכלים :

ג בד"א בקרע אחד מהם וכו' אבל הקוצץ בכוונה וכו' עד טהור מכלום. ספ"ד דמעילה (דף יח) :

כתב הראב"ד שכל פחות משלש אצבעות על שלש טהור א"א זה כתב מדעתו וכו'. ואני אומר שאין לומר שכתב זה מדעתו אלא איזה בקיאות מלא דהאי כל שהוא אינו אלא בערך שאר שיעורים אבל צריך שלא יהיה פחות משלש אצבעות. ומ"ש ואולי במקצע ולפיכך אפילו כל שהוא וכו'. לא הבנתי דהא רבינו במקצע איירי ואפילו הכי התנה שלא יהיה פחות משלש אצבעות וצ"ע :

ד המחבר שני טפחים וכו'. פ"כ דכלים :

בלויי

משנה למלך

ית של עני וכו'. רבינו לא חילק בין עניים לעשירים לענין שיעור הבגד ובפרק ג' דשבת (דף מ"ז) אמרינן בגדי עניים לעניים בגדי עשירים לעשירים אבל דעניים לעשירים לא וכתבו ת שם דלענין מדרס הוא דיש חילוק דעניים אפילו פחות משלש על שלש טמא מדרס וכ"כ מסכת עירובין (דף כ"ט) ד"ה בגדי ועיין בהר"ש פרק כ"ח דכלים משנה ח' שהאריך בזה ועיין במ"ש התוספות פרק דם חטאת (דף צ"ה) ד"ה מעיל שנטמא מכניסו כו' :

טליות שאין בהם שלשה על שלשה כו'. עיין פרק קמא דסוכה (דף י"ז) ובתוספות שם ד"ה דלא ובפרק ט' דנדה (דף ס') ובתוספות שם ד"ה במטלניות ועיין במ"ש הר"ש פרק כ"ח דכלים אמתניתין דבגדי עניים ודו"ק :

א וזה כלל גדול וכו'. עיין בפרק שאחר זה דין י"א ובפכ"ה דין י"ט :

ק שיעורו וכו'. עיין בתוספות פרק יש נוחלין (דף קי"א) ד"ה דין ודו"ק. ומ"ש בד"א בקרע חד מ'. עיין בפ"ק דסוכה (דף י"ו) ובתוספות שם ועיין במ"ש התוספות שבת (דף ע"ו) ד"ה כותל ובמ"ש הר"ש פכ"ז דכלים מ"ג ומ"ד ודו"ק :

ד המחבר שני טפחים כו'. תנן בפרק כ"ז דכלים מ"ג העושה שנים מן הבגד ואחד מן השק שלשה מן השק ואחד מן העור ד' מן העור ואחד מן המפץ טהור ה' מן המפץ ואחד מן העור ד' מן העור ואחד מן השק שלשה מן השק ואחד מן הבגד טמא זה הכלל כל שחבר לו מן החמור ממנו טמא מן הקל ממנו טהור ע"כ ופירושה מבואר דקל הוא דבעי שיעור מרובה וחמור הוא מאי דסגי ליה בשיעור מועט וכתב הר"ש דדוקא בסדר הזה מצטרפין דהיינו הבגד והשק השק והעור העור והמפץ אבל בגד ועור או בגד ומפץ או שק ומפץ אין מצטרפין דהמחברן בטלה דעתו אצל כל אדם וכ"כ רבינו עובדיה וכן כתבו התוספות בפרק כלל גדול עלה ע"ו ד"ה הבגד וכן נראה מדברי רש"י בפ"ק דסוכה עלה י"ז שכתב הבגד והשק הואיל וממשן קרוב להיות שוה מצטרפין כו' וכ"כ התוספות שם ד"ה ותני אלא דבטעמא דמילתא שינו את טעמם ממה שכתבו בפרק כלל גדול דהתם כתבו כטעמיה דהר"ש דכיון דלא דמי כלל לא הוי חיבור והמחברן בטלה דעתו אצל כל אדם והכא כתבו דדוקא כסדר הזה לפי שהשיעורן קרובים זה לזה אבל בגד ועור או שק ומפץ דשיעורן רחוקין זה מזה אין מצטרפין ע"כ. ומיהו כתבו בסוף דבריהם דמדקתני במתניתין זה הכלל וכו' דלא איצטריך משמע דאתא לרבויי דלאו דוקא קתני במתניתין דמצטרפין כסדר הזה ע"כ

ה בלויי נפה וכו'. שם וכחכמים:
ו חלוק של קטן וכו'. גם זה שם וכחכמים:
ואלו נמדדים כפולים וכו' עד בכל הסומפלוס

ה בלויי נפה וכברה שהתקינן לישיבה טהורין ואינן מקבלין טומאה עד שיקצצם ואחר כך יהיו כמפץ: ו חלוק של קטן אינו מתטמא במדרס עד שיהיה בו כשיעור שלשה טפחים על שלשה טפחים ונמדד כפול כברייתו. ואלו נמדדין כפולין בגדים שמלבישין אותן על הרגלים ועל השוקים ואת הראש והמכנסיים והכובע והכים של פונדא ומטלי[ת] שתלאה על השפה אם פשוטה נמדדת פשוטה ואם כפולה נמדדת כפולה: ז הבגד שארג שלשה על שלשה נטמא במדרס ואח' השלים את כל הבגד כולו מדרס. נטל חוט אחד מתחילתו טהר מן המדרס אבל טמא מגע מדרס והרי הוא ראשון ככלי שנג[ע] במדרס. נטל חוט אחד מתחילתו ואח"כ השלים את כל הבגד כל הבגד טמא מגע מדרס. וכן בגד שנארג בו שלש אצבעות [על] שלש אצבעות ונטמא במת ואחר כך השלים עליו את כל הבגד הבגד כולו טמא מת. נטל חוט אחד מתחילתו טהר מטמא מ[ת] אבל טמא מגע טמא מת. נטל חוט אחד מתחילתו ואחר כך השלים את כל הבגד הכל טהור. ולמה יהיה הכל טהור מפני שאמ[ר] שלש על שלש שנתמעטה טהורה מכלום אבל שלשה על שלשה שנתמעטה אע"פ שטהרה מן המדרס הרי היא טמאה בכ[ל] הטומאות: ח מטלית שהיא מדרס וטלאה על הקופה או על העור נעשה הכל ראשון לטומאה. הפריש את המטלית הרי הקופ[ה] או העור ראשון מפני שנגעו במדרס והמטלית טהורה שכיון שטלאה והפרישה בטלה. טלאה על הבגד או על השק נעשה הכ[ל] מדרס והרי הכל אב טומאה. הפרישה הרי הבגד או השק ראשון שהרי נגע במדרס והמטלית אב טומאה כשהיתה שאינ[ה] בטילה על האריג. תפר המטלית על הבגד כשטלאה מרוח אחת או משתי רוחות כמין גאם אינו חיבור ולא נעשה הכל אב אלא מג[ע] מדרס

הסומפלוס. גם זה שם:
ח מטלית שהיא מדרס וכו' עד כל שארי[ג] פרק כ"ח דכלים: תפר המטלי[ת] על

משנה למלך

ע"כ. והרב בעל תיו"ט דחה הכרח זה יעי"ש ורבינו העתיק משנתנו כצורתה ואין להכריע מדבריו לשום צד. ודע דבסוף פ"ד דמעילה עלה כ"ב תנן הבגד והשק והשק והעור העור והמפץ מצטרפין זה עם זה א"ר שמעון מה טעם מפני שהן ראויין ליטמא במושב ע"כ וכתב הר"ש בפכ"ז מכלים דהך דקאמר ר"ש מה טעם לא איצטריך למדרס דאפילו כופת שאור שיחדו לישיבה טמא כדאיתא בפרק העור והרוטב שהמדרס תלוי ביחוד דבר הראוי למדרס אלא לטמא מת איצטריך דאע"ג דלא שוו בשיעורייהו יש לו ליטמא כיון דשוו' למילתא אחריתי ואע"ג דהמפץ לא שייך אלא למדרס דאין מפץ טמא במת אלא א"כ מיוחד למדרס מ"מ בגד ושק ועור איירי נמי במת אפילו באין מיוחד למדרס ע"כ. ונראה דאף לפי מה שהבנו דאין מצטרפין אלא כסדר השנוי ניחא דאם חיבר בגד ועור לא חזי למדרס כלל ואף אם יחדו בטלה דעתו אצל כל אדם ולא הוי חיבור משום דלא דמו כלל להדדי וכ"נ מדברי התוספות בפרק כלל גדול עלה ע"ו ד"ה ואמר שכתבו תימה לר"י דמה צריך להאי טעמא דהא כיון דמצטרפין זה עם זה א"כ ראוי להכין ותזו למדרס וכיון דחזו למדרס פשיטא דמצטרפי לטומאת מדרס כו' ע"כ אלמא דדוקא משום דראוי להכין הא אם אינו ראוי להכין כגון הבגד והעור פשיטא דלא חזו למדרס אף אם יחדם לכך אך כפי הטעם שכתבו בפ"ק דסוכה דהא דאין מצטרפין אלא כסדר השנוי הוא משום דשיעורן קרובין אצל בגד ועור או שק ומפץ דשיעורן רחוקין זה מזה אין מצטרפין ע"כ דמשמע דלאו משום דאין דרך בני אדם להכין אלא כיון דרחוקין הם זה מזה בשיעורם אין מצטרפין נראה לי דדוקא לטומאת מת הוא דאינם מצטרפים אבל למדרס אפילו שהן רחוקים זה מזה בשיעורם מצטרפין כיון שיחדם למדרס מידי דהוה אכופת שאור שיחדו לישיבה דטמא מדרס. ודע שסיים הר"ש והא דקתני שנים מן הבגד ואחד מן השק טהור יתכן דאפילו במת טהור אם נגע בשק ולא נגע בבגד ואם נגע בבגד הבגד טמא והשק טהור ע"כ. והנה כוונת דבריו היא שהוקשה לו כפי מ"ש דמתניתין איירי בטמא מת היכי קתני שנים מן הבגד ואחד מן העור טהור והא לטומאת מת בבגד הוי בשלש על שלש וא"כ דל מהכא צירוף דשק הרי הבגד מקבל טומאה דהא איכא ביה שלש על שלש והירך דיתכן לומר דאף במת טהור אם נגע בשק דהא השק והבגד טהורים לפי שאין השק מקבל טומאה אפילו ממת בפחות מד' טפחים ואם נגע בבגד הבגד טמא כדינו כיון שיש בו שיעור בגד לטומאת מת והשק טהור כיון שאין בו כשיעור ולפי זה איכא לאקשויי טובא מהכיא דתנן בפי"ז דכלים מי"ג וברים פי"א דנגעים העושה כלים מן הגדל שבים וחיבר להם מן הגדל בארץ אפילו חוט אפילו משיחה דבר שהוא מקבל טומאה טמא ע"כ (א"ה עיין לעיל פ"א מהלכות אלו דין ג'). והנה קודם כל דבר ראיתי לפרש הטעם אהא דקשיא לי עלה דהך דכלים ונגעים מהכיא דתנן בפרק קדשי מזבח עלה נ"א כלל א"ר יהושע כל שטומאתו ושיעורו שוין מצטרפין כו' והכא היאך מצטרפין דבר הגדל בים עם דבר הגדל בארץ והנראה דלא דמו כלל להאי דרבי יהושע דהתם מיירי בשני דברים שמקבלין טומאה אלא שהם חלוקים בטומאתם כגון שזה טומאת ערב וזה טומאת שבעה או שחלוקים בשיעורם שזה שיעורו כזית וזה כעדשה ועל זה אמר רבי יהושע דאינם מצטרפין כלל אבל הכא לא מן השם הוא אלא דכל דבר הגדל מהים מיעטו הכתוב מכל הטומאות ולא נתן בו שיעור כלל אלא שחזר הכתוב וריבה אותו ואומרו או בעור לרבויא את שחיבר [ל]ו מן הגדל בארץ לומר דכיון שהוא מחובר כדרך חיבורו לטומאה נחשב הכל כאילו גדל בארץ והכל מקבל טומאה ולענין שיעורם הכל לפי מה שהוא אם חיבר בגד הנעשה מצמר הגדל בים עם הגדל בארץ שיעורו שלש על שלש בין הכל ואם חיבר עור דגים עם עור בהמה שיעורו חמש על חמש כדין עור דעלמא. ומ"ש דהיכא דחיבר בגד עם בגד דבעינן שלשה על שלשה לא תימא דוקא לטומאת מדרס אבל לטומאת מת סגי בשלש על שלש כדינו דקי"ל דבגד מיטמא בטומאת מת בשלש על שלש משום דדין זה לא נאמר אלא בבגד צמר ופשתים אבל בשאר בגדים אף שהם מקבלים טומאה שיעורם הוא שלשה על שלשה אף לטומאת מת וכמ"ש רבינו ברפכ"ב מהלכות אלו וא"כ אף נאמר דבגד זה מן הגדל בים שחיברו לצמר או לפשתים מקבל טומאה מגזירת הכתוב לא נעשה כמו צמר ופשתים ממש שיקבל טומאה בשיעור שלש על שלש אלא דינו כמו הבגדים של שאר מינים דאף דמקבלים טומאה שיעורם שלשה על שלשה והיכא דחיבר בגד הגדל בים עם בגד הגדל ביבשה ואין בין הכל שלשה על שלשה ויש בבגד הגדל מן הארץ שלש על שלש נ"ל דדינו כמ"ש הר"ש עלה דשנים מן הבגד ואחד מן השק ואם נגע המת בבגד הגדל בים הכל טהור ואם נגע בבגד הגדל בארץ הוא טמא והבגד הגדל בים טהור לפי שאף שמקבל טומאה אין בו כשיעור והו"ל כמי שחיבר בגד הנעשה משאר מינין עם בגד צמר או פשתים ואין בין כולם שלשה על שלשה ויש בצמר או בפשתים שלש על שלש וכן אם חיבר עור הגדל בים עם בגד או שחיבר בגד הגדל בים עם עור בהמה היה נראה לכאורה דאינם מצטרפין דעד כאן לא ריבה הכתוב את שחיבר לו מן הגדל בארץ אלא כשחיבר בגד עם בגד ועור עם עור דדומים זה לזה ויש להם הדמות בשיעורם אבל בגד עם עור דאיכא תרתי לריעותא דמלבד דאחד מהם אינו מקבל טומאה זאת ועוד דאינם שוים בשיעורם היה אפשר לומר דלא ריבה להם הכתוב טומאה ואף שכתבנו דהיכא דחיבר בגד מן הגדל בים עם בגד מן הגדל בארץ דמצטרפין והתם נמי איכא תרתי לריעותא לפי מה שכתבנו אם היה הבגד הגדל מן הארץ צמר או פשתים יש לדחות דשאני התם שדומים זה לזה וכולם בגד מיקרו ומש"ה מצטרפין והיינו דבמתניתין דפכ"ז דכלים לא קתני שנים מבגד שאר מינים ואחד מבגד צמר או פשתים טמא משום דהאי חלוקה מילתא דפשיטא היא דמצטרפין כיון דכולם בגד מיקרו ואף דאינם שוים בשיעורן מצטרפין ולא איצטריך לאשמועינן אלא לשלשה מן השק ואחד מן הבגד ודכוותיה שאינם דומים זה לזה וגם אינם שוים בשיעורם דמצטרפים ולפי זה הדרינן למאי דכתיבנא דהיכא דחיבר בגד עם עור ואחד מהם הוא

דבר הגדל בים דאיכא תרתי לרעותא אינם מצטרפין ולא ריבה להם הכתוב טומאה אך מדברי ה[...] בפירוש המשנה ריש פי"א דנגעים נראה דליתא להאי דינא שכתב ואם תחבר תחיכת פשתן דהך [...] אל עור בעלי חיים ימי ויהיה זה כו' ע"כ הנה למדנו מדבריו דאף דאיכא תרתי לריעותא השוב [...] והכל מקבל טומאה והנה היכא דחיבר בגד עם עור והעור הוא דבר שאינו מקבל טומאה אם היה הכל חמשה על חמשה הכל מקבל טומאה ואם נגעה הטומאה באחד מהם נטמא חבירו ואם לא היה [...] כשיעור הזה וגם הבגד לבדו לא היה בו שיעורו הקצוב נ"ל דהכל טהור ובין אם נגע בבגד או בעור [...] טהור לפי שאין העור שיעורו קל מעליה לבגד שיעורו חמור ואף אם היה עור זה מדבר ה[...] טומאה היה דינו כן וכדתנן מן הקל ממנו טהור כ"ש בעור זה שאינו מקבל טומאה ואם היה [...] לבדו שיעורו הקצוב אז דינו מפורש מתוך דברי הר"ש דאם נגע בעור הכל טהור ואם נגע בבגד [...] טמא והעור טהור ואם העור היה עור בהמה והבגד היה מדבר הגדל בים אם יש בין הכל המשה [...] חמשה הכל מקבל טומאה אם נגעה הטומאה באחד מהם ואם אין בין הכל חמשה על חמשה אז הכל [...] ואין שום אחד מהם מקבל טומאה ואין חילוק בזה בין אם יש שיעור בבגד או לא דדוקא היכא דהבגד [...] מדבר הגדל בארץ אז היה הדין דאם היה בבגד כשיעורו הקצוב אם נגעה הטומאה בו הוא טמא [...] היכא דהבגד הוא מדבר הגדל בים אף אם יש בו כשיעור בגד אינו מעלה ואינו מוריד כלל לפי [...] מצד עצמו אינו מקבל טומאה כלל והעור ג"כ אינו מקבל טומאה לפי שאין בו כשיעור. ודע שכל שכתבנו היכא דחיבר בגד עם עור ואחד מהם מן דבר הגדל בים דאם יש בין שניהם כשיעור [...] דמצטרפים וכל שנגעה הטומאה באחד מהם נטמא הכל הוא כפי סברת התוספות שכתבו בפ"ק ד[...] דמדקתני מתניתין זה הכלל כל שחיבר לו וכו' דלאו דוקא קתני במתניתין דמצטרפין כסדר הזה לפי מה שכתבו בפרק כלל גדול והיא סברת הר"ש ורבינו עובדיה וכמו שכתבנו לעיל דדוקא כפי [...] השנוי מצטרפין אבל אם חיבר בגד עם עור אינם מצטרפין אף שיש בין הכל חמשה על חמשה [...] דבטלה דעתו אצל כל אדם פשיטא דאם חיבר בגד ועור והיה אחד מהם מדבר הגדל בים דאין מצטרפים אם היה בין הכל חמשה על חמשה דלא עדיף חיבור זה מהיכא דשניהם היו מדבר הגדל בארץ דאם דבטלה דעתו בחיבורו אצל כל אדם וזה פשוט. ודע דהא דאמרינן דאם חיבר ד' מן העור ואחד [מן] הבגד דלא חשיב חיבור משום דבטלה דעתו אם נגעה הטומאה בעור הכל טהור אך אם נגעה [...] בבגד והיה הבגד זה צמר ופשתים שיש בו כשיעור הוא טמא והעור טהור וכן אם היה העור [...] הגדל בים דינו גם כן כמו שכתבנו אך אם היה הבגד מדבר הגדל בים אז הכל טהור בין אם [...] הטומאה בבגד או בעור וכמו שכתבנו למעלה. ודע דמדברי רבינו בפירוש המשנה דריש פי"א דנג[...] שכתבנו לעיל נראה דס"ל כסברת התוספות דפ"ק דסוכה דזה הכלל אתא לרבויי דאף שלא כסדר [...] מצטרפין ואם חיבר בגד למפץ ויש בין הכל ששה על ששה מצטרפין. ויש להסתפק אליבא דמ"ד ד[...] כפי הסדר השנוי מצטרפין אך אם חבר בגד ועור אינם מצטרפין אם דין זה הוא דוקא להשלים ה[...] כגון ד' מן העור ואחד מן הבגד דאמרינן דהבגד אינו מצטרף עם העור להשלים השיעור שהוא [...] על חמשה אך אם היה בעור חמשה על חמשה וחיבר לו הבגד מי אמרינן דחשיב הכל כגוף אחד ואם [...] הטומאה בעור נטמא הבגד או דלמא כי היכי דלא חשיב חיבור להשלים השיעור ה"נ לא חשיב [...] לשום דבר והו"ל כאילו הם מוחלקים ואם נטמא העור לא נטמא הבגד אף שיהיה בכל אחד מהם ב[...] הקצוב לטומאה. ודע דאף אם נאמר דלא חשיב חיבור כלל לשום דבר מ"מ נ"מ לענין דינא בין [...] בכל אחד מהם כשיעור להיכא דלא יש כי אם באחד מהם כשיעור דאם יש בכל אחד מהם כשיעור [...] נגעה הטומאה באחד מהם אף דלא חשיב חיבור מ"מ נטמא האחד מטעם שנגע בכלים שנטמאו אך כשאחד לא היה בו כשיעור כיון דלא חשיב חיבור הרי הוא טהור לגמרי לפי שאינו מתטמא בנגיעת [...] שנטמאו כיון שלא היה בו כשיעור ואף דקי"ל דאין כלים מקבלים טומאה כי אם מאב הטומאה מכלים אחרים אפילו קודם שפירש מטמאיו כדתנן פ"א דאהלות וכמ"ש הר"ש רפ"ד דזבים פ"מ [...] לא שיטמאו הכלים בנגיעת כלים וכגון שנטמאו הכלים הראשונים במת דהוו אב הטומאה אליבא [...] והנראה אצלי מן הסברה דלא חשיב חיבור כלל ואם היה בעור חמשה על חמשה והבגד לא היה בו כש[...] או שהיה הבגד מדבר הגדל בים אם נגעה הטומאה בעור הוא לבדו טמא ואם נגעה בבגד הכל [...] ואם היה הבגד מדבר הגדל ביבשה והיה בו ג"כ כשיעור ונגעה הטומאה באחד מהם אם טומאה היתה שרץ והדומה לה חוץ מטומאת מת כדבר אשר נגעה בו הטומאה הוא לבדו טמא ואם [...] טומאת מת ונגע המת באחד מהם השני מיטמא מחמת שנגע בכלים שנגעו במת אבל לא חשיב [...] נגע במת ונ"מ טובא לענין דינא כמו שיראה המעיין. ודע דכל מ"ש בדין חיבור דבר הגדל מן הים [...] דבר הגדל מן הארץ הוא כפי שיטת רבינו ז"ל שנראה מדבריו בהלכות אלו ובהלכות טומאת צרעת [...] דבר הגדל מן הים מקבל טומאה וכמ"ש בדף ק"ב (*א"ה תמצאהו לעיל פ"א מהלכות אלו דין ג' יע[...]) אך יש שיטה אחרת למהר"י מסמשונע הביאה הר"ב תיו"ט רפי"ט דכלים וכבר עמדנו על דבריו [...] וכמ"ש בשם מהר"ס יע"ש:

ז נטל חוט אחד מתחלתו כו'. הר"ש והרע"ב ז"ל כתבו דמתניתין אתיא כת"ק דרבי יוסי דאית [...] דשלשה על שלשה שנחלק דטמא מגע מדרס. ויש לתמוה על רבינו דלקמן דין ט' פסק כרבי [...] דלית ליה טומאת בית הסתרים והכא פסק דהבגד טמא מגע מדרס ולכאורה נראה דהוי תרתי ד[...] ומה שתירץ לזה הר"ב תיו"ט בפכ"ז דכלים משנה י' אין דבריו מובנים אצלי וצ"ע:

ח מטלית שהיא מדרס כו' (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר פ"ו מהל' מטמאי משכב ומושב יע"ש באור[...]

הבגד והר' עד ונעשה הכל אב. שם וכחכמים:

ט שלשה על שלשה שנטמא במדרס וכו'. בפרק כ"ז דכלים וכרבי יוסי.

אבל בגד שנטמא במדרס וכו'. בפרק בהמה המקשה (דף ע"ב) ופירוש רבינו שלא כפירוש רש"י:

י סדין שנטמא במדרס וכו'. פ"כ וכב"ה:

יא טלית שהיא מדרס וכו' עד סוף הפרק. בפרק העור והרוטב (דף קכג): אלו

מדרס בלבד. תפרה משתי רוחות זו בצד זו הרי היא חיבור ונעשה הכל אב: ט שלשה על שלשה שנטמא במדרס ואח"כ נחלק טהר מן המדרס ואין בקרעים אלו טומאה כלל והנם כשברי כלי שנטמא. אבל בגד שנטמא במדרס וקרע ממנו שלש אצבעות על שלש אצבעות אותו הקרע [טה]ר מן המדרס אבל טמא מגע מדרס שבעת פרישתו מן הבגד הגדול נטמא במגע: י סדין שנטמא במדרס ואח"כ עשאהו [פר]וכת טהר מן המדרס. ומאימתי הוא טהרתו מן המדרס משיקשור בו הלולאות שהוא נתלה בהן כשאר הפרוכות: יא טלית [שה]יא מדרס והטבילה וקודם שיעריב שמשה התחיל לקרוע ממנה קרע כיון שנקרע בה רובה שוב אינה חיבור וטהרה [כו]לה אע"פ שעדיין נשתייר בה כדי מעפורת שלא נקרע שהרי הוא קורע והולך. בד"א בטבולת יום שכיון שלא חס עליה להטבילה

משנה למלך

שלשה על שלשה כו' אבל בגד שנטמא במדרס כו'. חילוק זה שכתב רבינו הוא בגמרא בפרק בהמה המקשה עלה ע"ב. וראיתי למרן שכתב ופירוש רבינו שלא כדברי רש"י ע"כ. וכעת [ל]איפשי חילוק בין דברי רבינו לדברי רש"י והכל הולך אל מקום אחד דאם הוא בגד גדול ונקרע ויש [בו] כאחד שלשה טפחים על שלשה טפחים ובקרע הבני שלש אצבעות על שלש הנה זה הקרע קטן [ט]הור מן המדרס יש בו טומאת מגע מדרס לפי שבשעת פרישתו קיבל טומאה מאביו ודברי מרן [ל]א ידעתי כוונתם. ודע שהתוספות שם הקשו דבפרק העור והרוטב עלה קכ"ח אמרינן החותך כזית בשר מן החי תחלו ואח"כ חישב עליו טהור חישב עליו ואח"כ חתכו טמא ומוקי לה כרבי מאיר דאמר [...]ם דבית הסתרים מטמא ולפי דברי עולא לוקמה אפילו כרבי יוסי דבשעת פרישתו מקבל טומאה [...]כר ודוחק לומר דמיירי כגון דמשהו ראשון שנתתך לא היה באבר כדי להעלות ארוכה ע"כ וקושיא [ז]ו קשו אותה התוספות בפרק הקומץ עלה כ"ד ושם נתנו דעתם בתירוץ זה וכתבו דבהעור והרוטב [...]י אפילו אין נשאר באבר כדי להעלות ארוכה כשחותכו דלא מטמא ע"כ וכוונתם היא מבוארת וכבר [תי]רצב"א תירוץ זה בפרק העור והרוטב אך מה שכתבו כגון דמשהו ראשון לא ידעתי כוונתם: [ו]ראיתי לרש"י בפרק העור והרוטב שכתב החותך כזית בשר מאבר מן החי בתוספתא לא גרסינן כזית אלא החותך בשר מאבר מן החי וכגון דאיכא כביצה וכו' ע"כ. ואני תמיה בדברי רש"י דאף שנודה לדבריו דאית ליה דפחות מכביצה אוכלין כשם שאינו מטמא כך אינו מקבל טומאה [כ]ממה שכתב רבינו בריש פ"ד מהלכות טומאת אוכלין מ"מ הכא אין צורך לומר דמה שחתך הוה [...] דכיון שזה חישב על הבשר שבאבר והיה בו כביצה ונטמא משום מגע בית הסתרים אף במה שהתך [...]פחות מכביצה מ"מ טמא הוא שהרי בשעה שנטמא היה בו כביצה וכביצת אוכלין טמאין שחתך מהם [...] נהי דתני זה אינו מטמא לאחרים מ"מ טומאה לא פקע מיניה והרי הוא אוכל טמא וזה פשוט ואין [...]לגבות ראיה לזה (*א"ס עיין לקמן בסמוך דאינו כ"כ פשוט) ואפשר דרש"י ס"ל דפשטא דברייתא [...] דמה שחתך הוא מה שחשב עליו והכל הוא שיעור אחד וכיון דע"כ מה שחשב הוא כביצה דפחות [מכב]יצה אינו מקבל טומאה מש"ה כתב דגם מה שחתך הוא כביצה אך אי לאו דמסתפינא אמינא [ד]כתנו דגרסינן כזית היא עיקר ובזה מיתרצא קושיית התוספות והרשב"א דאמאי אוקמוה כרבי מאיר [...]ס דאי אמרת בשלמא דטומאה זו היא טומאת בית הסתרים ניחא שאף שאין במה שהתך כביצה מ"מ [...]הוא לפי שבשעה שקיבל טומאה כבר היה בו כביצה שמחשבתו של זה היתה על כביצה והשמיעינן [בר]ייתא דאם לא חתך כי אם כזית טמא לפי שנטמא בטומאת בית הסתרים ובאותה שעה היה בבשר [...] אך אי אמרינן דטעמא דברייתא הוא משום דקיבל טומאה מאביו בשעת פרישתו א"כ צריך שיהיה [...] במה שחתך ובברייתא קתני כזית וזהו מה שהכריחו לרבי אבא בר ממל לומר דברייתא זו רבי [מא]יר היא וכמו שכתבנו ודרך זה בעיני הוא כפתור ופרח. וסבור הייתי לומר שלא נעלם מהתוספות כל [ז]את אלא דס"ל דלקבל טומאה מקבל בכל שהוא וכסברת רבינו ומש"ה הקשו דאף דתניא החותך כזית [...]ו למימר דטעמא דטמא הוא משום דבשעת פרישתו קיבל טומאה מאביו אך הרואה יראה דברי [התו]ספות בכמה מקומות דאית להו דאף לקבל טומאה בעינן כביצה. עוד כתבו התוספות דבעי לאוקומי [...] ביתא בכל שהו דלא מקבל טומאה מאביהן בשעת פרישה מאביהן והכ"ג מהני בפרק אמרו לו עוד [כת]בו התוספות מסיפא דאמרינן בפרק כיצד צולין עלה פ"ה גבי אבר שיצא מקצתו דחותך עד שמגיע [לעצם] וקולף עד שמגיע לפרק וחותך ודייק מינה דלא גזרו טומאה על היוצא דא"כ היה מטמא מה שבפנים [...]י דטומאת בית הסתרים היא ומה בכך הא בשעת פרישתה מקבל טומאה ולא מיתוקמא בניתז בכל [...] בהרי צריך לקלוף הבשר שבהון מעל העצם עד לפרק ע"כ. ודע דהכא לא מצינן לשנויי דליכא [...] שיעור טומאה דא"כ אפילו למאן דאית ליה דטומאת בית הסתרים מטמאה הכא ניכא טומאה [...] דליכא במה שיצא שיעור טומאה וזה פשוט וכן כתבו התוספות בפרק הקומץ והתוס' תירצו דמיירי [...]ן שחותך בסכין רחבה במספקת הסכין בין מה שבפנים וכן ההיא דהעור והרוטב בעי [לאו]קמא אפילו בסכין רחבה ע"כ והתוספות בפרק הקומץ כתבו ושמא כשהותך בסכין לא מקבל טומאה [בשע]ת פרישתו לפי שהסכין מפריש בין זה לזה ע"כ ונראה שדעתם לחלק בין חותך בסכין לחותך ביד [...] כתבו התוספות בפרק הקומץ דמתתך בסכין לא מקבל טומאה בשעת פרישתו לפי שהוא חותך מעט [וה]ולך מעט וחוזר ומהתך מעט ומפליג עד שמחתך את כולו שאינו נוגע עכשיו בבת אחת וכן מפורש [בירו]שלמי במחתך כל שהו ומפליג ע"כ וכבר כתבו התוספות תירוץ זה בפרק כיצד צולין יע"ש [ו]הקשו התוספות דאמאי לא הקשו לעולא כמו שמקשה לשמואל בכריתות דאמר אהא דתנן בפ"ק דמכשירין [המרבי]ץ את הכרישין מים שבתוכן אינם בכי יותן והיוצא מהם הרי הם בכי יותן ואמר שמואל וכרישין [...]ן הוכשרו מ"ט בשעת פרישתם מהם הכשירום ופריך עלה ממתניתין דפסחים דקתני ערב פסח הולך [...] רופא ותוחך אבר המדולדל עד שיניח כשערה ותוחבו בכירה ונמשך ממנו והלה עושה פסחו וכו' ואי [...]ת פרישתן הוכשרו הכא נמי בשעת פרישתן מן האבר לטמא לאדם ומשני בניתזין בכל כחו והשתא [...] הוה ליה לאקשויי הכא לעולא מטומאה אטומאה ממה דפריך התם מטומאה אהכשר ותירצו דלעולא [...]א לא מצי למיפרך מהתם דלא דמי דהכא אפילו בניתזין בכל כחו מקבלין טומאה בשעת פרישתם [...] שלא הובדל לגמרי נוגע קצת באביו אבל התם גבי אבר מן החי כל זמן שלא הובדל לגמרי לא [...]מא ואין לחוש לנגיעה קודם שהובדל לגמרי אבל לשמואל פריך שפיר דמיירי במים שנפלו על הכרישין [...] לרצון ולכך מוסק ומים הנבדלים ממנה לגמרי הם לרצון וכי הדרי ונגעי בכרישין מכשירין אע"ג [דלא] ניחא ליה כדתנן כל משקה שאין תחלתו לרצון וסופו לרצון הרי הוא בכי יותן ודמיא להכיא דרופא [...]רי ע"כ. ואני מהסס בדברי התוס' הללו דלפי פשטן נראה דס"ל דכל דבר המטמא אף כשלא [הוב]דל לגמרי אף בניתזין וזה סותר מה שכתבו דההיא דפרק העור והרוטב בעו לאוקומי אף בניתזין [...]ם אבר מן החי מטמא אף שלא הובדל לגמרי ואולי התוספות כברי דטעמא דההיא דהעור והרוטב [...] משום דבעי לאוקומי אפילו בסכין רחבה וכן כתבו וכן ההיא דהעור והרוטב בעי לאוקומי [אפי]לו בסכין רחבה ע"כ. וכוונתם היא דבפשטא דאתינן להכי דההיא דפרק כיצד צולין לא מיתרצא אלא [בס]כין רחבה אף ההיא דהעור והרוטב לא מיתרצא אלא בסכין רחבה דניתזין אינו מעלה ומוריד בדבר [...] קודם שהובדל לגמרי מטמא וכי' אפשר לומר דלעולם קושטא דמלתא בכל דבר מהני ניתזין אלא [התו]ס' כתבו דלכך הקשו לשמואל ולא לעולא הוה מצי למדחי דשאני נדון דידיה דאף [...]ם שהובדל מטמא ולכך אף בניתזין מטמא אבל לעולם דלפי האמת כי היכי דמהני ניתזין בדשמואל [...] נמי בדעולא (*א"ס עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פי"ב מה' שאר אבות הטומאה דין י'). ודע שמה שכתבתי לעיל דאוכל כביצה שנטמא שחתך ממנו חציו שאף שאינם מטמאים לאחרים מ"מ טומאתם לא פקע מינייהו כך נראה לי שהדין הוא כן ואע"ג דלגבי טומאת בגדים קי"ל דבגד טמא שנעשה משלש על שלש אין בו דין טומאה ונטהר כיון דפחות משלש על שלש אינו מקבל טומאה פקע טומאה מיניה מ"מ שאני התם דבגד אינו נקרא בפחות משלש על שלש אבל אוכלין אף פחות מכביצה אוכל מיקרי ואף לפי מה שכתבתי בסי' נ"ב דכל דבר שנשתנה שמו פקע טומאה מיניה אף שעדיין נקרא בגד שאני התם דנשתנה שמו אבל הכא כביצה נקרא אוכל ופחות מכביצה נמי נקרא אוכל. ומה שהכריחני לזה הוא משום דאל"כ לא משכחת אוכל תרומה טמאה שיהיה במיתה כי אם באוכל כביצה דאם אכל כזית לא שהרי זית זה פקע מיניה טומאה ודבר זה לא אמרו אדם מעולם. אך מה שקשה עלי הוא מה שכתבתי בסי' פ"ט בפירוש התוספתא דקדרה שהיא מלאה משקין טהורין ותורמוסין טמאים כו' דמיירי דתורמוסין הללו היו כביצה בשעת קבלת טומאה ולמקו וחזרו ותפחו ומשמע מהתם דבשעה שנמוקו נטהרו ולפי מה שכתבנו לא יתכן דין זה וצ"ע (*א"ס תמצאנו לעיל פ"ד מה' טומאת אוכלים דין ח' יע"ש ומה שרמז הרב בסי' נ"ב תמצאנו לקמן בפירקין דין י"א יע"ש). ודע דאמרינן בפרק כיצד צולין (דף פ"ה) דלרבינא חיבורי אוכלין לאו חיבור הוא וכמאן דמפרתי דמי ע"כ ודברי רבינא הם בפרק בהמה המקשה עלה ע"ג עלה דההיא דתנן דהכשר מגע נבילה ופריך טומאת בית הסתרים היא ותירץ רבינא חיבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמי ונגעי בהדדי והתוס' בחולין הקשו דאמאי לא משני הכי בהעור והרוטב גבי חישב עליו ואחר כך חתכו טמא ופריך טומאת בית הסתרים הוא ודוחק להעמידה כרבי מאיר ותירצו דלא אמרינן כמאן דמיפרתי דמי אלא היכא דעומד ליקצץ כמו הכא דאבר אסור והשאר מותר וכן בסוף כיצד צולין גבי אבר שיצא מקצתו דמה שיצא אסור ומה שבפנים מותר אבל גבי אבר מן החי דהכל אסור ואין עומד ליחתך לא אמרינן כמאן דמיפרתי דמי וכן כתבו בפרק הקומץ רבה (דף כ"ד) עוד כתבו שם דההיא סוגיא דהעור והרוטב אתיא דלא כרבינא. וראיתי להרשב"א בחידושיו בפרק העור והרוטב עלה דההיא דאמרינן אמאי טומאת בית הסתרים היא הכא לא מצי לשנויי בשעת פרישתן מאביהן קבלו טומאה מאביהן א"נ אוכלין כמאן דמיפרתי דמי דמיירי כגון שלא נשאר בו יותר בשר ואין עליו שוב דין אבר מן החי כך פירשו בתוס' ע"כ. ודבריו תמוהים הם בעיני דתירוץ זה לא מהני אלא לקושיא דאמאי לא אמרינן בשעת פרישתן קיבלו טומאה אבל לרבינא דאמר חיבורי אוכלין כמאן דמיפרתי דמי מה יושיענו מה שלא נשאר בו בשר והלא אף בשלא חתכה טמא וכדאיתא בפרק בהמה המקשה דאמרינן אלא לרבינא מאי תחכה. ודע דמסוגיא דפרק בהמה המקשה מוכח דעולא פליג עלי[ה] דרבינא ולית ליה חילוק בין אוכלין לשאר דברים והיינו דקאמר בשלמא לעולא היינו דקתני תחכה כלומר דאי לא תחכו אינו מטמא משום דמגע בית הסתרים הוא אך אליבא דרבינא אני מסתפק אי מודה בדין דעולא כלומר דהיכא דלא הוי אוכל דמקבל טומאה מאביו בשעת פרישתו או דלמא לא ס"ל לדעולא כלל. ולענין הלכה אי קי"ל כרבינא אי לא עיין במה שכתב הראב"ד פ"א מה' פסולי המוקדשין דין ט"ו ובמה שכתבו מרן והרב בעל ל"מ שם. (*א"ס ועיין בדברי הרב המחבר בפ"ב מהלכות הנזכרות). ומ"ש רבינו ז"ל שלשה על שלשה שנטמא במדרס ואחר כך נחלק טהור מן המדרס ואין בקרעים הללו טומאה כלל והנם כשברי כלים שנטמא אבל בגד שנטמא במדרס וקרע ממנה שלש אצבעות על שלש אצבעות הוא הקרע טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס שבשעת פרישתו מן הבגד הגדול נטמא במגע ע"כ דברים הללו הם משנה מפורשת בפכ"ז מכלים מ"י ודע שר"ע ז"ל פסק דאין הלכה כר"י וכ"כ במתניתין דכ[ו]ין וכ"כ רבינו ז"ל במתניתין דסדין ובמשנתנו ג"כ איכא נוסחי דכתיב בהו ואין הלכה כר"י אך בחיבורו פסק כר"י וטעמא דמילתא משום דת"ק דר"י ר' מאיר הוא דאית ליה טומאת בית הסתרים מטמא וכדאיתא בפרק בהמה המקשה עלה ע"ב ואנן לא קי"ל דטומאת בית הסתרים מטמא וכמו שכתבו התוספות בפרק אלו קשרים ובפ"ב דעירובין. אך אני תמיה למה לא הביא רבינו סיום דברי ר' יוסי דקאמר אלא אם כן נגע בו הזב. וראיתי לרבינו בפירוש המשנה עלה דמתניתין דסדין דפירש דמאי דקאמר ר' יוסי אלא אם כן נגע בו הזב הוא אחר שעשאו וילון כו' ולפי פי' זה גם דברי ר' יוסי דמתניתין דשלשה על שלשה כפי פירושו אא"כ נגע בו אחר שנחלק ולפי זה לא הוצרך רבינו להביא דברי ר' יוסי שאם יש בקרע שלש אצבעות על שלש אצבעות דמקבל טומאה מכאן ולהבא וכמו שכתב בפרק זה דין ז' אך אני תמיה דמסוגיית הגמרא דפרק הקומץ רבה עלה כ"ד מוכח בהדיא דדברי ר' יוסי מיתפרשן דנגע בו הזב קודם שעשאו וילון כלומר או שקדם מגע למדרס או שדרס עליו ברגלו יתף שבאו מגע ומדרס כאחד ולמדנו ר' יוסי דלא אמרינן שבע ליה טומאה בבת אחת וכדאיתא בברייתא התם מודה ר' יוסי בשני סדינין המקופלים זה על גב זה ויושב זב עליהם שהעליון טמא מדרס והתחתון טמא מדרס ומגע מדרס ולפי זה חידוש גדול למדנו ר' יוסי והיה לו לרבינו להביא דבריו וגם ברייתא דשני סדינין כעת לא ראיתי לרבינו בחיבורו שהביאה ולא ידעתי למה והדבר אצלי צריך תלמוד וצ"ע. (*א"ס עיין לעיל בפירקין דין ד' ועיין פי"ב מה' שאר אה"ט דין י'):

י סדין שנטמא במדרס כו'. עיין במ"ש הרדב"ז סי' נ"ג שחילק בדין זה למ"ש רבינו לעיל פ"ח דין ח' גבי טבעת אדם. ולפי הנראה לא ראה מתניתין דפרק כ' דכלים משנה ז' דמוכח דגבי סדין נמי בעינן שינוי מעשה וכ"כ התוספות בפ"ד דחולין ופשוט הוא:

יא טלית שהיא מדרס והטבילה קודם שיעריב שמשו התחיל לקרוע ממנו קרע כיון שנקרע בה רובה שוב אינה חיבור וטהרה כולה כו' שהרי הוא קורע והולך ע"כ. נראה דס"ל לרבינו דלעולם בעינן שיקרע את כולה אלא דמתניתין דכלים אשמעינן דמעת שנקרע רובה נטהרה והנה מסוגיית הגמרא בפרק העור והרוטב עלה קכ"ג ומדברי רש"י שם נראה דלא בעינן שיקרע כולה אלא בקריעת רוב סגי ונראה דרבינו ליסנא דמתניתין דכלים דקדק דתנן טלית שהתחיל בה לקורעה והתוס' דקדקו לשון זה וכתבו בשם ר"ת דכיון שנקרע רובה הויא טהורה למפרע מתחלת קריעה ורבינו לא נתה דעתו בזה והסברא מגד עצמה היא תמוה שתהיה טהורה למפרע משעה שהתחיל לקרוע ומש"ה פי' דבעינן שיקרע כולה אלא דכיון דנקרע רובה מאותה שעה נטהרה ובתנאי שיקרע את כולה ובזה אתיא מתניתין דכלים בכלית הדקדוק והכי קאמר טלית שהתחיל בה לקורעה כלומר שכוונתו לקורעה כולה וזהו שכתב רבינו שהרי הוא קורע והולך כיון שנקרע רובה שוב אינו חיבור וטהורה מ"מ נ"ל שגירסתו בדברי רב נחמן היתה וקרע לה כולה כו' וכן דילמא לא אתי למיקרעי' כולה אך יש לתמוה בסברת רבינו הלזו דבגמרא שם הקשו לרב נחמן דא"כ עולת העוף לר' אלעזר כר' שמעון נגזור דילמא

לא אתי למיעבד רוב שניס ועוד הקשו עליו ממתניתין דמפשיט בבהמה ובחיה בטמאה ובטהורה בדקה
וגסה לשטיח כדי אחיזה הא יתר מכדי אחיזה טהור אמאי נגזור דילמא לא אתי למיעבד אלא כדי
אחיזה וקא נגע בטמא וקא מטהרינן ליה והשתא בשלמא לרש"י דאית ליה דברובה הגי ולא בעינן
שיקרענה כולה והאתא רב נחמן וקאמר דאף דמדינא ברובה סגי בעינן שיקרענה כולה משום דילמא חייס
עלה ולא יקרע רובה אלא פלגא ואמר רובא הוא א"כ עולת העוף ומתניתין דכדי אחיזה הוי דכוותיה
דהתם נמי לגזור דילמא לא אתי למיעבד רוב שניס כי אם פלגא וכן נמי נגזור דילמא לא אתי למיעבד
אלא כדי אחיזה אבל אליבא דרבינו דאית ליה דמדינא בעינן שיקרענה כולה אלא דמשעה שנקרע רובה
נטהרה ואתא רב נחמן וקאמר דלא נטהרה אלא לאחר שנקרעה כולה לפי שאם דמשעה שנקרעה רובה
נטהרת איכא למיחש דילמא חייס עלה ולא יקרענה כולה א"כ מה ענין עולת העוף וכדי אחיזה לזה
דהתם מדינא לא בעינן אלא רוב שניס וכן לא בעינן אלא יותר מכדי אחיזה אין לנו לגזור עליו יותר
מן הדין אבל הכא מן הדין צריך שיקרענה כולה ואיכא למיחש שאם נטהר אותה משעה שנקרעה רובה
לא יגמור הקריעה לפי שיסבור דברובה סגי מאחר שראה דמשעה שנקרעה רובה נטהרה . עוד יש
לתמוה על רבינו בפסק זה דהפסק כר"נ דמהסוגיא מוכח דלרב נחמן לא מיתוקמא מתניתין דמפשיט
בבהמה כו' כ"א בטומאה דרבנן וטהור וטמא הוא כטריפה וכדאיתא התם ורבינו בפ"א מהלכו' אבות
הטומאה דין י' הביא משנה זו בסתם ולא ביאר שדין זה הוא דוקא בטומאה דרבנן ונראה מסתמיות
דבריו דאף בטומאה דאורייתא הוי דינא הכי ונראה דהוו תרתי דסתרן אהדדי וכבר עמד בזה מהרש"ל
בחידושיו בפרק העור והרוטב והניח הדבר בצ"ע ולפי הומר המוצא נראה בעיני דרבינו הוקשה אליו
קושיית הגמרא דאמאי לא גזרינן נמי דלא אתי למיעבד אלא כדי אחיזה דאין שגזירות דומות זו לזו
וכמו שכתבנו לעיל גם מה שתירצו בגמרא ואוקמוה למתניתין בטומאה דרבנן הוא דוחק לאוקומי
משנה סתמית בטומאה דרבנן דוקא ובגמרא הקשו ממשנה זו לר"ל דאמר דעור האליס דאמאי יותר
מכדי אחיזה טהור לימא תליס ואי מתניתין איירי בטומאה דרבנן אימא דשאני ליה לר"ל בין טומאה
דאורייתא לטומאה דרבנן ובטומאה דרבנן לית ליה האליס אשר על כן ס"ל לרבינו דמתרץ כפי שיטת
המקשה שרצה לדמות הגזירות זו לזו תירץ לו דאיכא לאוקומי מתניתין בטומאה דרבנן אבל לפום
קושטא דמילתא אין הגזירות דומות זו לזו ומתניתין איירי בטומאה דאורייתא ולא נעלם ממני מה שיש
מן הדוחק בדרך זה שרבינו ידחה סוגיית הגמרא מן הסברא ועיין במה שאכתוב לקמן . ודע דבגמרא
איכא תרי לישני עלה דמתניתין דטלית ולישנא קמא קאמר לא שאנו אלא שלא שייר כדי מעפורת אבל
שייר בה כדי מעפורת חיבור ולישנא בתרא קאמר ואפילו שייר בה כדי מעפורת ורבינו פסק כלישנא
בתרא שכתב ואפילו שייר בה כדי מעפורת משום דלעולם הלכה כלישנא בתרא ואע"ג דבפרק דם חטאת
עלה צ"ד פריך סתמא דתלמודא מלישנא קמא אין זה סברא לומר דהלכתא כלישנא קמא משום דבגמרא
התם רצו ליישב מתני' דהתם דלא תיקשי ללישנא קמא אבל לעולם דהלכה קי"ל כלישנא בתרא אך מה
שאני תמיה הוא דמדברי רבינו בפ"ה מהלכו' מעשה הקרבנות נראה דפסק כלישנא קמא שכתב שם ואע"פ
שהוא טמא מדבריהם מפני כדי המעפורת שנשארה בו כו' ודברים אלו נאמרו בגמרא ללישנא קמא וא"כ
דברי רבינו סותרים אלו את אלו וראיתי להרב בל"מ שעמד על זה וכתב דס"ל דלישנא קמא ולישנא
בתרא דר"ה לא פליגי לענין דינא אלא בפירושא דמתניתין דקאמר נקרע רובה טהורה דלישנא קמא מפרש
מתניתין אפילו בשאינה טבולת יום ודלא כר"נ דמפרשה בטבולת יום ומפני כך אמר דמתניתין איירי
שלא שייר כדי מעפורת דאי שייר כדי מעפורת טמאה משום דאיכא למיגזר בה דילמא לא אתי למיקרעה
כולה אבל ללישנא בתרא דרב הונא מפרש מתניתין דאיירי בטבולת יום דוקא ולהכי קאמר דמתניתין
איירי אפילו שייר כדי מעפורת כיון דהוי טבולת יום ובין ללישנא קמא ובין ללישנא בתרא בטבולת יום
טהורה אפילו שייר כדי מעפורת ובשאינה טבולה אם לא שייר כדי מעפורת טהורה ואם שייר טמאה
ע"כ . והנה לא נעלם מה שיש מן הדוחק בתירוץ זה חדא מה שהקדים דלישנא קמא ובתרא לא פליגי
לענין דינא אלא מר אמר חדא ומר אמר הדא ופשטא דשמעתתא לא משמע הכי ועוד קשה דהיה לו
לרבינו לבאר דין זה דאם לא שייר כדי מעפורת אף שאינה טבולת יום טהורה ומה שתירץ לזה הרב
בל"מ שסמך על מ"ש בהל' מעשה הקרבנות אין לך דוחק גדול מזה שהרי בהל' מעשה הקרבנות אין
מקום של דינים הללו אלא שהזכירם אגב גררא ובהלכו' כלים שהוא מקום של דינים הללו שלא יזכיר דין
זה ויסמוך על מ"ש במקום אחר אגב גררא הוא דוחק גדול וכבר העיד הרב עצמו שמה שכתב הוא
דוחק אלא שהאומר כנושא הכריחו לזה , ולי נראה דלישנא קמא ולישנא בתרא פליגי וכפשטא דשמעתתא
אך ס"ל לרבינו דמן התורה אליבא דכ"ע כיון שקרע רובה נטהר וזה הוא מוכרח מדאמרינן דכיון שקרע
רובה טהורה ובשלמא אי מאי דבעינן כולה הוא מדרבנן ניחא דאף שהצריכוהו חכמים שיקרענה
כולה מ"מ בקריעת הרוב אוקמוה אדאורייתא וסמכו לומר שיקרענה כולה אלא אי אמרת דמן התורה
בעינן כולה היך יתכן לומר דמשעה שקרע רובה נטהרה ואף שכפי סברת רבינו הנגאל אזדא ליה הכרח
זה כבר כתבנו לעיל דסברא זו דר"ה היא תמוה מצד עצמה ומלבד כל זה בהדיא אמרינן בפרק דם חטאת
דאפילו שייר כדי מעפורת אין טומאתו כי אם מדרבנן . ודע דההיא דפרק דם חטאת אליבא דכ"ע בקריעת
הרוב לא נטהר הדא דרוב לא מהני כי אם בטבולת יום וכדקאמר ר"נ וטבילה קודם כבוס לא משכחת
לה משום דאנן בעינן כיבוס במקום קדוש ואם היו מטבילין הבגד בחוץ נמצא שהיו מכבסין אותו בחוץ
דשרייתו במים זהו כבוסו וזה הוא מוכרח דאי לא תימא הכי למה חרדו את כל החרדה הזאת לקרוע
הבגד ואם היה בגדי כהונה שאי אפשר לקורעם להכניסם פחות משלש על שלש יטבלוהו ולאחר הערב
שמש יכבסוהו שלא ראיתי בשום מקום שיקפידו שיהיה הכבוס ביומו א"ו כדכתיבנא דלא משכחת טבילה
קודם כבוס. וראיתי להרב בל"מ בהמשך דבריו שכתב ובפרק דם חטאת גבי מתניתין דקורעו וכו' משמע
ליה דמתניתין דהתם אפילו בשאינה טבולת יום ומפני כך מקשה וכו' עכ"ד משמע דס"ל דמשכחת לה
דאיירי בטבולת יום אלא דמשמע ליה דמיירי אפילו בשאינה טבולת יום ודבריו תמוהים וכמו שכתבנו .
עוד נ"ל מדקדוק דברי רבינו דע"כ לא אמרינן דמשנקרע הרוב נטהרה אלא במסיים הקרע תיכף ומיד
וזהו שכתב שהרי הוא קורע והולך אבל אם קרע הרוב והפסיק ולא היה דעתו לקרוע מיד כי אם לאחר
שעה לא נטהר וא"כ בההיא דפרק דם חטאת שלא היה יכול לקרוע כולו מפני שהיה צריך להכניסו בפניה
ולכבסו ואנן בגד בעינן נראה דמילתא דפשיטא שלא נטהר בקריעת הרוב באופן שמשני לדידיה אלו
נ"ל דההיא דפרק דם חטאת לא נטהר בקריעת הרוב אליבא דכ"ע וכי תימא אמאי הקשו מההיא התם
מסברת האומר לא שאנו אלא שלא שייר כדי מעפורת אבל שייר כדי מעפורת הוי חיבור הא כפי דברינו
אליבא דכ"ע לא נטהר בקריעת הרוב ואפילו אם לא היה משייר כדי מעפורת הא לא קשיא משום
דפשיטא ליה לתלמודא דכל שקרע הרוב פשיטא שאין בו עוד צד טומאה כי אם מדרבנן אך הוה ס"ל
דאליבא דמאן דאית ליה דאם שייר כדי מעפורת שהיה טמא שטומאתו הוא מן התורה דחשיב ליה
בגד כיון שיש בו כדי מעפורת דומיא דכבוס דחשבינן ליה בגד אם שייר בו כדי מעפורת אך למאן
דלית ליה חילוק בין שייר בו כדי מעפורת ללא שייר פשיטא לן דאף אם אינו רוצה לקרוע כולו שאין
טומאתו כי אם מדרבנן דכיון שאם היה דעתו לקרוע כולו היה נטהר משעת קריעת הרוב ע"כ דמשעת
קריעת הרוב נטהר מן התורה אבל למאן דאית ליה דאם שייר כדי מעפורת לא נטהר אף אם היה
דעתו לקרוע כולו הוה ס"ל לכתחא לתלמודא דטומאתו הוא מן התורה ותירצו דליתא ואין טומאתו כי
אם מדרבנן ואפשר דטעמא הוא דכל ששייר כדי מעפורת איכא למיחש דילמא חייס עלה ולא יקרענה
כולה והנה פסק כלישנא בתרא וכמבואר בדבריו בהלכות אלו ומ"ש בהלכו' מעשה הקרבנות ואע"פ שהוא
טמא מדבריהם מפני כדי המעפורת לאו דוקא דה"ה אם לא שייר אלא כל שהוא טמא מדבריהם
מן הטעמים שכתבנו אלא דהתם מיירי בשייר כדי מעפורת נקט כדבריו כדי מעפורת והכוונה שהוא
טמא מפני שלא קרעו כולו ולא נחית רבינו ללמדנו אלא דכל שאין בו טומאה מן התורה מותר להכניסו
למקדש לכבס הדם וכדאיתא בגמרא . וא"ת כפי מה שכתבנו דאם קרע הרוב אף שאין דעתו לקרוע עוד
נטהרה מן התורה א"כ כשהבגד בשאינה טבולת יום דילמא לא יקרענה כולה היא חששא בטומאה
דרבנן וא"כ מהו זה שתירצו בגמרא אי בטומאה דאורייתא הכי נמי הכא במאי עסקינן בטומאה דרבנן

וכו' והא חששת רב נחמן היא בטומאה דרבנן ובשלמא לרש"י דחששת ר"נ היא דילמא לא יקרע ש
היא חששת טומאה דאורייתא אבל אליבא דרבינו דחששה היא דילמא לא יקרע כולה א"כ היא חש
בטומאה דרבנן וקושיא זו לכאורה היא קושיא עצומה . ואפשר היה לומר דרבינו ס"ל דהני הרי הוג
דפרק העור והרוטב ודפרק דם חטאת פליגי וסוגיא דהעור והרוטב ס"ל דכל שלא קרע כולה הוי ש
מן התורה והיא דדם חטאת ס"ל דכל שקרע הרוב נטהר מן התורה ופסק כההיא דדם חטאת וג
ניחא מה שהקשינו לעיל שלא חלק בריש הלכו' אבות הטומאה בההיא דין דלשטיח כדי אחיזה בין טומ
דאורייתא לטומאה דרבנן וכמו שחלקו בגמרא משום דס"ל דסוגיא זו ס"ל דכל שלא קרע כולו
טמא מן התורה ולא קי"ל הכי אלא כסוגיא דפרק דם חטאת ואין ההכבה כי אם בטומאה דר
ולקושיית הגמרא ס"ל לרבינו דאין החששות דומות זו לזו וכמו שכתבנו לעיל ועוד אפשר לומר דהו
דפרק דם חטאת ס"ל דההיא דלשטיח ליכא למיחש דילמא לא יפשיט כדי אחיזה משום דליכא למי
התם דילמא חייס אבל גבי טלית איכא למיחש דחייס ואין חילוק בין טומאה דרבנן לטומאה דאורי
והרשב"א ז"ל בחידושיו הוקשה לו דאמאי לא חילקו בגמרא דשאני התם גבי כדי אחיזה דליכא למי
דחייס עלה ונדחק בתירוץ קושיא זו יע"ש . עוד נ"ל דיש לחלק בין דבר שעיקר טומאתו הוא מדר
לדבר שעיקר טומאתו היא מן התורה אף שלא נשאר בו כי אם טומאה דרבנן ולפי זה בטלית גז
כיון שהיה טמא מן התורה אף שאין בו עכשיו כי אם טומאה דרבנן וכעין זה צריכין אנו
לסברת רבינו ז"ל שכתב בפ"ג מהלכו' ביאת מקדש דין י"ז דמכניס בגדים טמאים אינו לוקה אלא בגג
שהם אב הטומאה אבל אם הם ראשון לטומאה אינו לוקה עליהם אלא מכין אותו מכת מרדות . והנ
מדבריו שאין איסורו כי אם מדרבנן והנראה מסתמיות דברי רבינו הוא דכל בגד שנטמא אף ש
ראשון לטומאה קורעין אותו ויש לדקדק דאם הוא ראשון לטומאה כיון שאין איסורו כי אם מדר
למה קורעין אותו דהא לאחר קריעה נמי הא איכא איסורא דרבנן א"ו דשאני הכא שהוא טמא
התורה אלא שאין איסורו כי אם מדרבנן לכיכא שאין טומאתו כי אם מדרבנן ויש לנו כיוצא
במקומות אחרים : **תנן** בפרק כ"ז דכלים מ"ח טלית שהתחיל בה לקורעה כיון שנקרע רובה
חיבור ע"כ . והנה משנה זו הובאת בפרק העור והרוטב עלה קכ"ג ופירש"י טלית שהתחיל בה לקור
שנטמאה ובא לקורעה לבטלה מתורת טלית ומאחר שאינה ראויה למלאכה כשהוגה ואין שמה
מיטהרת אע"פ שיש בשיריים שלש על שלש ועדיין ראויין לקבל טומאה שהרי טהרו מטומאתן כהלכ
דומיא דכלי חרס דשבירתן מטהרתו ושבריו מקבלין טומאה ואע"ג דאמרינן בבהמה המקשה שלשה
שלשה שהיה טמא מדרס ומגע הזב וחלקו טהור מן המדרס ועדיין טמא מגע הזב אלמא טומאת
על שלש דחזי ליה לא בטלה מיניה התם הוא דהוה ליה ב' טומאות טומאת מדרס חמורה וטומ
מגע קלה אהני ליה חלוקה לבטל ממנו טומאת מדרס דתו לא חזי ליה ופשא לה טומאת מגע דה
לג' אצבעות אבל הכא כולה טומאה דשלש על שלש היא וקריעה מהניא לבטולי שמא מינה והו לא
עלה מידי ע"כ . ונ"ל דמ"ש רש"י בסוף דבריו כולה טומאה דשלשה על שלשה שהוא ט"ה ונ"ל דשלש
שלש. והנה כוונת דברי רש"י הם שנתחלה הקשה מההיא דאמרינן שלשה על שלשה שהיה טמא מדרס ומ
כו' ואע"ג דלא נאמר דין זה אלא לת"ק דרבי יוסי אבל רבי יוסי פליג לא היא דהתם לא פליג ר
יוסי אלא משום דמגע בית הסתרים אינו מגע (*א"ה עיין לעיל פי"ב מהלכו' שאר אבות הטומאה
י') אבל מודה שאם נגע בו הזב דטמא מגע הזב אף לאחר שנחלק והיינו דסיים רבי יוסי התם
א"כ נגע בו הזב ולזה תירץ רש"י דשאני התם שהיו בו ב' טומאות אבל הכא חד שמא הוא
טומאה דשלש על שלש וקריעה מהניא לבטולי שמא מינה דתו לא פש עלה מידי כלומר דהכא לא
בטלית זה כי אם טומאת מגע או דשרץ או דנבילה ודכוותי' והנה רש"י מודה דבדבר שיש בו טומ
מדרס לבד ונקרע ויש בקרעים שיעור טומאת מדרס דלא פקע טומאת מדרס מיניה וס"ל שיש חילוק
טומאת מדרס לטומאת מגע דטומאת מדרס אם יש בשירייס שיעור טומאת מדרס לא פקע טומאת מד
מינייהו וטומאת מגע אף שיש בשירייס שיעור טומאת מגע פקע טומאת מגע מינייהו . ומיהו בד
שיש בו ב' טומאות טומאת מדרס ומגע ואיכא בשירייס שיעור טומאת מגע וליכא שיעור טומאת מד
פקע טומאת מדרס ושם גביה טומאת מגע . ומה שכתבנו דבטומאת מדרס אם יש בקרעים שיע
טומאת מדרס דלא פקע מינייהו טומאת מדרס הוא מוכרח מן הסוגיא דפרק בהמה דאמר עולא
שאנו אלא שלשה על שלשה שנחלקו אבל שלש על שלש הבאות מבגד גדול בשעת פרישתן מאהיכן מקבלות טומ
מאהיכן ע"כ . ואי אמרת דטומאת מדרס דינו שוה לטומאת מגע הרי אהיכן נ"כ טהור הוא א"ו דהכי
כיון שיש בו שיעור טומאת מדרס לא פקע טומאת מדרס מיניה ומטמא את הקרע שיש בו שלש על ש
שהוא שיעור טומאת מגע . וראיתי להרשב"א ז"ל בחידושיו שכתב על דברי רש"י הללו ומדבריו נר
דכל שנטמא טומאת מדרס אע"פ שקרעו אכתי טמא טומאת מגע מדרס והוא שנשתייר בו כדי מ
מדרס והרמב"ן ז"ל פירש דאפילו במדרסות אמרינן נמי הכי וכדאמרינן בסמוך בעור טמא מדרס
שנתן בו אוזמל טהור ואפילו לרבנן כשמיעטו מחמשה דלא חזי למדרס טהור לגמרי ולא מטמאינן ל
משום מגע מדרס ע"כ . ולא ידעתי כוונת דבריו במאי קא מיירי דאי מיירי בשיש לו טומאת מגע ג'
מאי האי דקאמר ומדבריו נראה הא בפירוש אמרה רש"י ועוד מאי ראיה מייתי מעור טמא מדר
דטהור לגמרי אימא דהתם מיירי בשלא יש בו כי אם טומאת מדרס דוקא אבל לעולם אם היה בו ג'
טומאת מגע אף שטהר מן המדרס אכתי פש גביה טומאת מגע ואי הרשב"א מיירי בשלא היה
טומאת מגע וס"ל דלרש"י דבר שהיה מדרס וקרעו ונשאר בשירייס שיעור טומאת מגע דטמא טומ
מגע והכריח הרשב"א דין זה אליבא דרש"י ממ"ש דהכא חד שמא היא דכולה טומאה דג' על ג' הי
ע"כ משמע דמוקי להא דטלית שטומאתה היתה טומאת מגע ומדלא מוקי לה בשהיתה טמאה מדר
משמע דס"ל דאם היה טמא מדרס אכתי טמא מגע מדרס כל שנשתייר כדי מגע מדרס גם לד
לא ידעתי מהו דהא דבר שהיה טמא מדרס דוקא ונקרע ונשתייר בו שיעור טומאת מגע מדרס
מחלוקת ת"ק ור' יוסי דלת"ק טמא מגע מדרס משום דס"ל דבית הסתרים מטמא והוי בטלית זה ש
טומאות ור' יוסי פליג עליה משום דס"ל דלא מטמא בית הסתרים ולא היה בטלית זה טומאה מג
ולעולם דאליבא דרבי יוסי מצינו לאוקומי הך דהעור והרוטב כפשטה דמיירי בשהיה טמא מדרס דוק
ואין בקרעים שיעור מדרס דטהור לגמרי אלא שרש"י רצה לאוקומי מתניתין אליבא דכ"ע . עוד כת
הרשב"א ז"ל בשם הרמב"ן דההיא דפרק בהמה המקשה מיירי בשנקרע מעצמו וכדקתני שלשה על שלש
שנקרע אבל הכא קורעה קתני שהוא קורעה במתכוין כדי לטהרה לבטל שם שעליה הלכך אפילו מג
מדרס אין בו וזה נ"ל נכון שאם לא כן תיפוק ליה דבשעת פרישתן מאהיכן מקבלות טומאה מאהיכן וכדאי
התם כו' וטלית טלית גדולה משמע . ע"כ והנה אף הרמב"ן מודה שיש חילוק בין טומאת מדרס למג
דהא פשיטא דדבר שהוא טמא מדרס וקרעו בידים כל הנשאר בו שיעור טומאת מדרס לא פקע מיני
טומאת מדרס וכההיא דעור טמא מדרס דבעינן שימעטו מחמשה דתו לא חזי למדרס אלא דלגב
טומאת מגע ס"ל דאם קרעו כדי לבטל ממנו טומאת מדרס אפילו מגע מדרס אין בו . ויש להק
בסברת הרמב"ן הלזו מההיא דתנן במסכתא כלים פכ"ז מ"ט סדין שהוא טמא מדרס ועשאו וילון טהו
מן המדרס אבל טמא מגע מדרס והרי דהתם דבטל שם שעליו בידים ואפילו הכי טמא מגע מדרס וי
לחלק בין קרע לשינוי מעשה : ודע דאף אליבא דהרמב"ן נ"ל דאף שקרעו בידים מ"מ מקבל טומא
מכאן ולהבא ולא מהני ליה קרע זה אלא מטומאה דלמפרע דהא בכל תלמודא קי"ל דשלש על של
מקבל טומאה אלא שמדברי הרשב"א שרצה להכריח דברי הרמב"ן משום דהל"ל תיפוק ליה שמקבלות טומא
מאהיכן כו' נראה דס"ל דטהור מכל וכל ואפילו מכאן ולהבא דאל"כ אף להרמב"ן קשה אמאי לא קי
טומאה עכשיו בשעת פרישתו והדבר הוא תימה גדול בעיני אשר על כן נראה לי דאף הרשב"א מוד
דמכאן ולהבא מקבל אלא דס"ל דטומאה שמקבל בשעת פרישתו הוי כטומאה דלמפרע ודו"ק . ודע דאליב
דרש"י דמוקי לכך דטלית בשלא היה בו כי אם טומאת מגע קושיא זו דהרשב"א לא שייכא כלל ו
פשוט . ודע שמ"ש הרמב"ן דאף במדרסות אמרינן כן והביא ראיה מעור טמא מדרס דאמרינן כשממעט
מחמשה טהור לגמרי ולא מטמאינן ליה משום מגע מדרס ע"כ לא ידעתי פירושו דהא גבי עור אין חילו

להטבילה כך לא יחוס לקרוע את כולה ולפיכך טהרה כולה :

פרק ארבעה ועשרים

א אלו עורות מתטמאין במדרס עור שחשב עליו לשטיחה. ועור שמניחין על המטות מלמעלה לישן עליו. ועור שמניחין על החמור תחת המשאוי. ועור שמניחין בערס תחת הקטן. ועור הכר. ועור הכסת. ועור שמניחין תחת השלחן בעת האכילה כדי שיפלו עליו הפירורין מפני שהוא נשען עליו ברגלו. ועור שהוגר נופץ הפשתן עליו בעת שנופץ. ועור שחוגר החמר עליו. ועור שמניח הסבל על כתיפו בעת שסובל. ועור שמניח הרופא על ברכיו בעת שמפים השחינין מפני שכל העורות האלו : עליהן. ועור הלב של קטן שרירו יורד עליו כדי שלא יפסדו בגדיו. ועור שעשאהו לנותנו על לבו בשעת הקציר מפני השרב. שלופפין הכסות בו. ועור התפור בתיבה שמניחין בו הבגדים שכל אלו מתהפכין עליהן ונשענין עליהן : **ב** כל העורות טמאות במדרס אינן מתטמאין עד שיהיה בהן כשיעור חמשה טפחים על חמשה טפחים. ואלו עורות שאין מתטמאין במדרס שחוגר סורק הצמר בעת שסורק. ועור שלופף בו הצמר הסרוק. ועור שלופף בו הארגמן. ועור התופר שמניחין בו הארגמן. מתטמאין בשאר טומאות : **ג** עור שעשאו חיפוי לכלים טהור מכלום. עשאו חיפוי למשקולת מקבל שאר טומאות שהרי ה לקבלה ואינו מתטמא במדרס : **ד** עור שעשאהו לעקבו ולפרסתו אם חופה את רוב הרגל מתטמא ואם לאו טהור : מנעל שעל האימום אע"פ שעדיין לא לבשו אדם ה"ז מתטמא במדרס שכבר נגמרה מלאכתו : **ו** כל עור הראוי להתטמא דרס ואינו חסר מלאכה המחשבה מטמאתו *ואם חישב להיות עור שלחן וכיוצא בו הרי זה מתטמא במדרס. ואם מלאכה אין המחשבה מועלת בו עד שתיגמר מלאכתו. חוץ מן העור שמחפין בו המרכב מפני האבק שהמחשבה מועלת בו אע"פ

השגת הראב"ד

*ואם חישב עליו להיות עור שלחן. א"א כמדומה אני זו היא קטבליא :

כסף משנה

א אלו עורות מתטמאין במדרס וכו'. פכ"ו דכלים. ומ"ש שעשאהו לנותנו על לבו בשעת הקציר תוספתא פ"ד [דב"מ] דכלים. ומ"ש שלופפין הכסות בו ועור התפור בתיבה. בפכ"ו עד כסות והכריך כסות מדרס. וכתב כל העורות המתטמאין במדרס וכו'. שם :

ואלו עורות שאין מתטמאין במדרס וכו'. שם עור הסרוק עור הסורק ר"א מדרס וחכ"א טמא מת. ומ"ש ועור שלופף בו הארגמן וכו'. שם עד הארגמן הארגמן ב"ש אומרים טמא מדרס וב"ה אומרים טמא מת :

עור שעשאו חיפוי וכו'. שם וכת"ק :

עור שעשאו לעקבו וכו'. תוספתא פ"ד [דב"ב] דמסכת כלים :

מנעל

ה מנעל שעל האימום וכו'. משנה בפרק כ"ו וכחכמים פירוש אימום פורמ"א בלעז וטעמא משום דאינו מחוסר מלאכה הצריכה אומן שהדיוט יכול לשמטו מהאימום :

ו כל עור הראוי וכו'. שם כל מקום שאין חסרון מלאכה מחשבה מטמאתן וכל מקום שיש חסרון מלאכה אין מחשבה מטמאתן אלא העגבה ופירש רבינו עוגבה עור שמחפין בו המרכב וכן פירש רבינו שמגון :

כתב הראב"ד ואם חישב עליו להיות עור שלחן א"א כמדומה אני זו היא קטבליא עכ"ל רבינו בפכ"א פירוש סקרוטיא עור שאוכלין עליו וקטבליא פירוש עור שסומכין עליו. ומ"ש רבינו ואם חישב עליו להיות עור שלחן וכיוצא בו הרי זה מתטמא במדרס. בפכ"ו אלו עורות טמאים מדרס עור שחישב עליו לשטיח עור סקרוטיא עור קטבליא וכו' וכתבם רבינו בתחילת

משנה למלך

ים וכל פחות משלשה אין בו שום צד טומאה כלל וכדאיתא בפכ"ח מכלים מ"ב וכן פסק רבינו בריש ה וא"כ לא שייך התם טומאת מגע ומדרס וצ"ע. ודע שהתוספות בפרק במה מקשה עלה ע"ג דברי רש"י הללו אלא שהוסיפו בדברים שלא יכולתי להולמם שכתבו דהכא דאיכא עליו שני טומאות ומגע הזב הכי חלוקה למדרס דהו לא חזיא ליה ואפילו הוא יותר משלשה על שלשה אפ"ה טהורה מדרס כיון דלא חזיא למלאכה ראשונה להתעטף בה פשא בה טומאת מגע כו' והנה הנראה מדברי הללו דאית להו דלרש"י אף שיש בקרעים שיעור טומאת מדרס אפ"ה טהורה מן המדרס כיון דלא למלאכה ראשונה ובדברי רש"י הם לא הוזכר דין זה כלל והדין הוא תימה בעיני ואם ניחא ליאמר הוא דוקא גבי טלית אבל גבי בגד לא וכהדיא תנן שלשה על שלשה שנחלקו דמשמע דוקא הכי כל יותר משיעור זה משכחת לה שלא נטהר מן המדרס ומאי דקאמר עולא הבלות מבגד גדול וקא דכל יתר משלשה על שלשה בגד גדול קרי ליה. שוב ראיתי מה שכתב רש"י בהוהה סוגיא עלה דעור טמא מדרס דחכמים אומרים עד שימעטו מחמשה טפחים דלא דמי לטלית דהתם קודם היה שמה טלית ובקריעתה בטל שמה הלכך אע"ג דשיריים בני קבולי טומאה טהרו מטומאה ראשונה הכא כל שעה שם עור עליו הילכך עד שיבטלנו משיעור ע"כ. הרי בהדיא דאף בטומאת מדרס כל דנקרע שנתבטל שמו מעליו אף שנשתייר בו שיעור טומאת מדרס נטהר מטומאת מדרס שהיה בו לפי זה אליבא דרש"י אין חילוק בין טומאת מדרס לטומאת מגע דבכל גוונא כל שנקרע ונשתנה מעליו דלא חזי למלאכה ראשונה נטהר מטומאתו שהיה בו אף שיש בשיריים שיעור טומאת מדרס ע. ודע שרש"י ז"ל מודה דההיא דבגד דאיפליגו ביה ת"ק ור' יוסי כל היכא שיש בשיריים שלשה כה לא נטהר מן המדרס וכפשטא דמתניתא וכמו שכתבנו לעיל וה"ז דומה לעור שכתב רש"י דכל נתמעט משיעור לא נטהר מן המדרס וקושיית רש"י ז"ל הכי מיתפרשא דהתם גבי בגד פשיטא יש בשיריים כדי טומאת מדרס לא נשתנה שמו מעליו דהרי עד השתא היה ראוי לישיבה והשתא זי למלאכתו אך דלא נשתייר כי אם שיעור טומאת מגע בטל שמה ולא חזי למלאכתו הראשונה קרא היה ראוי לישיבה והשתא אינו ראוי ולפי זה הקשה רש"י דהכא גבי טלית אמרינן דכל שנשתנה לא חזי למלאכתו הראשונה פקע טומאה מיניה ואילו גבי בגד אמרינן דאף שנשתנה שמו דלא חזי מאי הא לא פקע מיניה טומאת מגע ותירץ דשאני התם דהיו בבגד ב' טומאות אבל הכא לא היה בו טומאת מגע ומה שהוכרח רש"י לומר דטומאה שבטליה היא טומאת מגע ולא טומאת מדרס הוא דאליבא דת"ק דר' יוסי לא משכחת טומאת מדרס בלא טומאת מגע כיון דאית ליה דביה הסתרים וכא דלא קאמר משנה זו דטלית היא ר' יוסי ומיירי בטומאת מדרס רצה לאוקמה ככ"ע א"נ דרבי התם לנו גבי בגד דלא כר"י מסתמא הך סתמא דטלית אתיא כת"ק ומש"ה אוקמה רש"י י בטומאת מגע אך קשה לי כפי זה מה הוקשה לרש"י גבי עור דאמרו חכמים עד שימעטנו מה' ת אימא דחכמים ס"ל כת"ק דרבי יוסי והכא גבי עור שני טומאות היו בו טומאת מדרס ומגע ואם יה ממעטו מכשיעור הוי בנטהר מן המדרס לפי שאין שמו עליו מ"מ פש גביה טומאת מגע ומה יכו חכמים למעטו מכשיעור הוא לטהרו לגמרי אף מטומאת מגע דבית הסתרים וצ"ל דס"ל לרש"י אמר ר"י דמשנתן בו איזמל דנטהר אלא מטומאת מדרס אבל מגע אית ביה אף שנתן בו איזמל חכמים פליגי עליה אף בטומאת מדרס שלא נטהר ועל זה הוקשה לרש"י ז"ל דאמאי לא נטהר מן ת מדרס הרי נשתנה שמו דומיא דטלית הא ליתא משום דר"י מדמי ליה לעור זה לעור העשוי מתחלתו גוס וסנדלין שאין בו צד טומאה כלל וכמו שפסק רבינו בפכ"ז מהלכו' אלו דין י"א. והנראה אצלי ליישב דמתני' קשיתי' דקתני עור שהיה טמא מדרס כו' דמשמע דפלוגתייהו הוא בטומאת מדרס אם נטהר ממנה או לא ומיהו אין זה כדאי ודו"ק :

בקושיא זו שהקשה רש"י הקשה אותה הר"ש בפכ"ח מכלים והביא תירוץ זה דרש"י ודחה אותו דאין זה סברא לחלק בין טומאה אחת לשני טומאות דכיון דנשאר בטליה שלש על שלש שזהו שיעור את מגע הילך יהיה טהור והתוספות ג"כ בפרק במה ובפרק דם חטאת עלה נ"ה דהו דברי רש"י מהך טעמא. עוד כתב הר"ש דנראה לפרש דטהורה מן המדרס קאמר והא דלא קתני אבל טמאה מדרס כדקתני לעיל משום דלא נחית הכא לאשמועינן חידוש של טומאה אלא קי"ל דאע"ג דהטלית גדולה יותר משלש על שלש אפ"ה טהורה מן המדרס הואיל ולא חזיא למלאכתה הראשונה להתעטף בה וכבר נדדו לצד זה התוספות בפרק דם חטאת והר"ש והתוספות דחו זה דע"כ טהורה דטלית לגמרי הוא מההיא דאמרינן בפרק דם חטאת דאם נטמא הבגד כאן קורעו ומכניסו ואי לא מהני קריעה לטומאת מגע היאך מכניסו. ודע שנתבאר מדברי הר"ש והתוספות הללו דס"ל דכל שנשתנה ממה שהיה ולא חזי למלאכתו הראשונה נטהר מן המדרס אף שיש בו שיעור דטומאת מדרס דהיינו שלשה על שלשה וכמו שכתבנו לעיל אליבא דרש"י. עוד כתב הר"ש בשם י"מ דטלית שאני שהוא כלי ויש שם כלי עליו וכיון שבטל שם כלי מינייהו שנקרעו טהרו לגמרי אבל חתיכת בגד בעלמא דאין שם כלי עליו לא נטהר ממגע מדרס אע"פ שנטהר מן המדרס ע"כ. וכבר כתבו התוספות תירוץ זה בפרק במה ובפרק דם חטאת אלא שיש שם חיסור לשון. עוד כתב הר"ש דנראה לפרש דקריעה דבגד וטלית מיירי תרווייהו בשקורע קרעים הרבה ואין בכל אחד רוחב שלש ולהכי קאמר דטהורה לגמרי דאע"פ שעדיין כל הקרעים מחוברין בסופן לאו חיבור הוא כיון דנקרע עד רובה חשיב נגמר כל קרע וקרע עד סופס ע"כ ותירוץ זה ג"כ הביאוהו התוספות שם. ואני מסתפק בתירוץ זה אי ס"ל דגם לבטל ממנו טומאת מדרס בעינן שלא יהיו בשיריים שיעור טומאת מדרס או דילמא לטומאת מדרס כל היכא דלא חזי למלאכתו הראשונה אזדא ליה טומאת מדרס אלא דלטומאת מגע ס"ל דבעינן שלא יהיו בשיריים שיעור טומאת מגע והדבר אצלי כעת צריך תלמוד. העולה מכל מה שכתבנו דלדעת רש"י כל דבר שנשתנה שמו דלא חזי למלאכתו הראשונה אף שיש בשיריים שיעור קבלת טומאה נטהר מטומאתו בין שהיתה טומאת מדרס או טומאת מגע אך בדבר שהיו בו שני טומאות טומאת מדרס ומגע אהני מאי דלא חזי למלאכתו הראשונה לטהרו מטומאת מדרס אך אכתי טמא טומאת מגע ולפי זה כל דבר שהיה טמא מדרס אליבא דת"ק דרבי יוסי כל שיש בשיריים שיעור טומאת מגע טמא טומאת מגע אך לר' יוסי טהור לגמרי וכל דבר שאינו כלי כגון חתיכת בגד בעלמא בעינן שלא יהיו בקרעים שיעור קבלת טומאה והיינו ההיא דעור טמא מדרס וכמו שפירש רש"י שם. ולדעת הי"מ שהביאו התוספות והר"ש הכל תלוי אם הדבר שנקרע הוא כלי בנשתנה שמו מעליו דאז נטהר לגמרי מכל טומאותיו אף שהיו בו שתי טומאות מדרס ומגע כיון דלא חזי למלאכתו הראשונה נטהר לגמרי וכל דבר שאינו כלי לא טהר מטומאתו עד שימעטנו פחות מכשיעור. נמצא דאיכא בין סברת רש"י וסברת י"מ דבר שהיה כלי ונשתנה שמו מעליו והיו בו שתי טומאות דלרש"י יטמא מגע ולי"מ טהור מהכל : **עוד** יש דעת ג' בדברי התוספות והר"ש דלעולם לטומאת מגע לא נטהר עד שימעטנו משיעור טומאת מגע וכתבו דההיא דטלית מיירי בשעשה אותו קרעים קרעים פחות משלש אצבעות אך לגבי טומאת מדרס לא נתבאר כפי סברא זו אי ס"ל דכל שנשתנה שמו טהר מן המדרס או דילמא בעינן שימעטנו משיעור טומאת מדרס. ומיהו נ"ל דאף כפי סברא זו מודה דלטומאת מדרס מיהא מהני מה שנשתנה שמו שהרי מתחילה עלה בדעתם דהר"ש והתוספות כדי ליישב הך דטלית עם ההיא דשלשה על שלשה דהכא נמי גבי טלית טמא מגע מדרס דאע"ג דאהני מה שנשתנה שמו לטהרו מטומאת מדרס לא אהני לטומאת מגע אלא שהוקשה להם מההיא דדם חטאת דמשמע דטהור לגמרי ותירצו דמיירי הך דטלית בשאין בקרעים שלש על שלש ואשמעינן דאע"ג שהם מחוברים חשיבי כקרועים מכל וכל ולפי זה לא הזכרו בהם ממאי דהוה ס"ל דלטומאת מדרס כל שנשתנה שמו נטהר ויש לדחות ומיהו הנכון נראה מה שכתבתי. ודע שלפי תירוץ זה ההיא דדם חטאת צריך לאוקמה שקורע כל הבגד פחות משלש על שלש והיה אפשר לומר דלעולם הך דטלית טהור מן המדרס קאמר אבל טמא מגע מדרס וההיא דדם חטאת מיירי שקורע פחות משלש על שלש לטהרו מכל וכל אלא דס"ל דההיא קריעה דדם חטאת היא דומיא דקריעה דטלית וכמ"ש הר"ש ואי קריעה דטלית אכתי טמא מגע קשה ההיא דדם חטאת מש"ה פירשו דקריעה דטלית נמי טהור לגמרי וכגון שאין בקרעים שלש על שלש. והרמב"ן ס"ל דיש חילוק בין נקרע מאליו לקרעו בידים דכל שקורעה בידים כדי לטהרה לבטל שמה מעליה טהור לגמרי ואפי' טומאת מגע אין בו וההיא דשלש על שלש מיירי בנקרע מאליו וכל שנקרע מאליו פש גביה טומאת מגע. ונראה דאף הרמב"ן מודה דלטומאת מדרס כל שנשתנה שמו אף שנקרע מאליו טהור מן המדרס אלא דלטומאת מגע ס"ל דיש חילוק בין קורע בידים לנקרע מאליו. סוף דבר לגבי טומאת מדרס לא ראיתי מי שיאמר שאם נשתנה שמו דלא חזי למלאכתו הראשונה דבעינן שימעטנו פחות מכשיעור אלא אליבא דכ"ע כל שנשתנה שמו נטהר מן המדרס וכן כל שלא נשתנה שמו כגון חתיכת בגד אף שקרעו בידים לא נטהר מטומאתו וכדמוכח ההיא דעור טמא מדרס דבעינן שימעטנו פחות מחמשה וההיא דשלש על

אע"פ שלא נגמרה מלאכתו. בד"א בעורות בעל הבית אבל עורות העבדן שסתמן למכירה אין המחשבה מטמאתן עד שיעשה בהן מעשה ויכינם למדרס: ז אין אדם מטמא במדרס משכב או מרכב שאינן שלו שנאמר והנוגע במשכבו. גזל משכב ודרס עליו בלא נגיעה טהור ואם נתייאשו הבעלי' טמא. גנב משכב וישב עליו טמא שחזקתו שנתייאשו הבעלים שאינן יודעים מי גנבו ואם נודע שעדיין לא נתייאשו הבעלים טהור. לפיכך גנב שגנב עור וחישב עליו לשכיבה מחשבה מועלת לו ומתטמא במדרס אבל הגזלן אין מחשבתו מועלת אא"כ נתייאשו הבעלים: ח עור שנטמא במדרס והתחיל לקורעו רצועות הרי הוא בטומאתו עד שימעטנו פחות מחמשה טפחים: ט כל כלי עור שנטמא במדרס הזב ושינהו לכלי אחר אם שינהו מפשוט לפשוט הרי הוא בטומאתו. שינהו מפשוט למקבל וממקבל לפשוט טהור. ובבגד הכל טמא. כיצד חמת שעשאה שטיח ושטיח שעשאה חמת ט[...] אבל חמת שנטמאה מדרס ועשאה תורמיל או תורמיל שעשאהו חמת הרי הן מדרס כשהיו: י כר של בגד שנ[...] במדרס ועשאהו סדין או סדין שעשאהו כר או כסת. בגד שעשאהו מטפחת או מטפחת שעשאהו כסת הרי הן מ[...] כשהיו

כסף משנה

בתחילת פרק זה. ומ"ש בד"א בעורות בעה"ב וכו'. גם זה שם וטעמא משום דבעל הבית אינו עשוי למכרן ועושה מהם מטות ודלבקאות וטבליות ומשחישב עליהן לדבר שראוי לו בלא חסרון מלאכה מקבלין טומאה מיד ושל עבדן שעשוי למכור אין מחשבה מטמאתו דעביד דמימליך ומזבין והלוקח יעשה מהם מנעלין ועדיין לא נגמרה מלאכתן לכך:

ז אין אדם מטמא במדרס וכו' שנאמר והנוגע במשכבו. פרק מרובה עלה ס"ו. ומ"ש גזל משכב ודרס עליו וכו' גנב משכב וישב עליו טמא וכו'. מתבאר ממה שיבא וממה שקדם. ומ"ש ודרס עליו בלא נגיעה טעמו שלא נתמעט משכב שאינו שלו אלא מטומאת מדרס לא מטומאת מגע ולפי זה מ"ש גנב משכב וישב עליו טמא היינו אפילו בלא נגיעה ומכל מקום יש לתמוה דהא מיעוטא דמשכב שאינו

שלו גבי נוגע כתיב. ומ"ש לפיכ[...] שגנב עור וכו' עד אלא א"כ נתייאשו הב[...] פרק כ"ו דכלים וכחכמים ובפרק הגוזל [...] (דף קי"ד) אמר עולא מחלוקת בכת[...] בידוע כלומר דשמעיניה דמייאש ד'[...] קני ואף ע"ג דרבה פליג עליה משמע ד[...] כוותיה דהא אביי דבתרא הוא סובר [...] ופשטא דמתניתין אתיא כוותיה והו דהא ד[...] במרובה ואף רבי אלעזר סובר היוני[...] יאוש אתיא כעולא ולפיכך כתב רבינו בסמוך גבי גזל משכב ואם נתייאשו הב[...] טמא:

ח עור שנטמא במדרס וכו'. ספכ"ו וכחכ[...]

ט כל כלי עור שנטמא במדרס הזב ו[...] תוספתא פ"ו דב"ב דמסכת [...] ומ"ש כיצד החמת שעשה שטיח וכו'. ספכ"ח דכלים:

כלים

משנה למלך

בלשון דכתב הרמב"ן דמיירי בנקרע מאליו אף שהוא חתיכת בגד הוא משום דכיון דמעיקרא היו בו שלשה על שלשה והיה ראוי למדרס ועכשיו נחלק הרי נשתנה שמו אבל חתיכת בגד גדול ויש בשיריים שלשה על שלשה טפחים אף שקרעו בידים לא נטהר מן המדרס וזה פשוט:

ודע שרבינו כתב סתם טלית שהיא מדרס כו' ונראה דלדידיה ליכא קושיא כלל משום דאיהו פסק כרבי יוסי והפשר בטעמו משום הך מתניתין דטלית דמיתניא בתר פלוגתא דת"ק ורבי יוסי וכן מתני' מיתניא בסתמא ס"ל דאתיא כר"י מדלא קאמר אבל טמא מגע מדרס משמע דרבי סתם לנו כרבי יוסי ומש"ה פסק כוותיה. עוד נ"ל מדסתם רבינו דס"ל דאף אם יש בשיריים שיעור טומאת מדרס אפ"ה נטהר כיון שנשתנה שמו אך לגבי טומאת מגע לא נתבאר בדבריו אי מהני מה שנשתנה שמו אף שיש בשיריים שיעור טומאת מגע. ומיהו נראה שיש ללמוד דין זה ממ"ש בפ"ח מהלכות מעשה הקרבנות דין י"ם נגד כו' קורעו כדי שיטהר כו' ע"כ ומדסתם נראה דאף שיש בשיריים שיעור קבלת טומאה נטהר מטומאת מגע דהא הכא לא מיירי בטומאת מדרס דוקא אלא בכל מין טומאה. ודע דבגד דנקט רבינו נ"ל דמיירי דבקרע זה נשתנה שמו דאי לא פשיטא דלא נטהר כל שיש בשיריים שיעור קבלת טומאה וכדמוכח ההיא דעור טמא מדרס וכנו שכתבנו לעיל. ודע שאף אליבא דרבינו דפסק כרבי יוסי ומתניתין דטלית אתיא כפשטה אכתי צריכין אנו לחילוקי הראשונים ז"ל דהא לדידיה נמי קשה מההיא דפרק דם הטאת דמשמע דכל שנשתנה שמו נטהר מטומאת מגע ואילו במתניתין דשלשה על שלשה אית ליה לת"ק דאף שנשתנה שמו טמא מגע ונהי דלא קי"ל כת"ק משום דליכא טומאת מגע משום דבית הסתרים אינו מטמא אבל הא מיהא דאית ליה דלטומאת מגע לא מהני נשתנה שמו ובזה לא פליג עליה רבי יוסי ואדרבה מודה לו והיינו דסיים אלא א"כ נגע בו הזב מוכח בהדיא דאית ליה דלטומאת מגע לא מהני נשתנה שמו כל שיש בשיריים שיעור קבלת טומאה. והנה מה שכתבו התוספות והר"ש דההיא דטלית מיירי בקורע קרעים פחות משלש על שלש ולדידהו ההיא דדם הטאת הכי מתפרשא לרבינו לא יצדק תיר. זה שהרי מדסתם נראה דס"ל דאף שיש בשיריים שיעור קבלת טומאה נטהר ולפי זה פש גבן שלשה תירוצים אחרים דהיינו או דס"ל כרש"י דמחלק בין טומאה אחת לשתי טומאות או דס"ל כדעת הי"מ דמחלקים בין כלי לחתיכת בגד או כהרמב"ן דמחלק בין נקרע מאליו לקרעו בידים ומיהו אי רבינו ס"ל כרש"י ניחא מה שכתבנו לעיל דפסק כרבי יוסי משום דלדידיה הך מתניתין דטלית בטומאת מדרס היא וכמבואר בדבריו ואליבא דת"ק דרבי יוסי טמא מגע מדרס אך אי ס"ל כדעת הי"מ או כהרמב"ן מתניתין דטלית אתיא ככ"ע ואף ת"ק דרבי יוסי מודה בזה דנטהר לגמרי ומיהו אף שנאמר דרבינו ס"ל כדעת הי"מ או הרמב"ן מ"מ יש לרבינו הכרחיות לפסוק כרבי יוסי משום דבכמה דוכתי פריך בגמרא בפשיטות ואמאי טומאת בית הסתרים היא משמע דס"ל דלית הלכתא כרבי מאיר דאית ליה דבית הסתרים מטמא וכ"כ התוספות בפרק אלו קשרים ובפרק ב' דעירובין יע"ש:

פכ"ד ז אין אדם מטמא במדרס וכו' גזל משכב ודרס עליו בלא נגיעה טהור. כתב על זה מרן דטעמו שלא נתמעט משכב שאינו שלו אלא מטומאת מדרס וכו' (עיין בכ"מ) ולא הבינותי דבריו כלל דקרא הכי קאמר ואשר יגע במשכבו שהיה המשכב של הזב או אדם הנוגע במשכב טמא עד הערב לפי שנעשה המשכב אב הטומאה ומטמא אדם אבל אם לא היה המשכב של הזב אין אדם הנוגע בו טמא ואפילו אם נגע בו הזב לפי שאינו אלא ראשון לטומאה ואין האדם מקבל טומאה כי אם מהאב כמבואר. ודע שמלבד שסברת רבינו דאשר דלא מיעט קרא אלא מטומאת מדרס ולא מטומאת מגע היה סברא ראויה אלין דלא גריעי משכב ומושב משאר כלים שהאדם מטמא אותם אף שאינם שלו ולא מיעט הכתוב אלא מטומאת מדרס שהיא טומאה מיוחדת במשכב ובמושב שיעשה אותם הזב אב הטומאה בדריסתו עליהם אף שלא נגע בהם. עוד נ"ל דקרא נמי הכי דייק דיש לדקדק דמיעוט זה אמאי לא נקטיה קרא בעיקר דין המשכב והוה ליה למימר כל משכבו אשר ישכב עליו הזב יטמא ולפי דברי רבינו ניחא דגבי טומאת המשכב לא כתיב מיעוטא משום דמשכחת לה שאף שלא יהיה משכבו שיטמא המשכב בשכיבתו עליו כגון אם נגע בו אבל גבי אדם הנוגע במשכב נקטיה משום דאף את"ל שיהיה המשכב טמא כגון שנגע בו הזב מ"מ אדם הנוגע בו טהור לפי שהוא ראשון ואין אדם מקבל טומאה כי אם מהאב ולא מהראשון וכדכתיבנא. גם מ"ש מרן ולפי זה כו' לא ידעתי פירושו דולפי זה דהא אף אם נאמר דקרא מיעט אף מטומאת מגע מ"ש גנב משכב וישב עליו טמא היא אפילו בלא נגיעה כדין סתם מדרס האמור בתורה ומ"מ לא אכחד שיש לדקדק בדברי רבינו דבגזל נקט ודרס ובגנב נקט וישב ולא ידעתי למה שינה הלשון מגנב לגזלן:

ודע שמ"ש רבינו בסוף לשונו לפיכך גנב שגנב עור וחישב עליו לשכיבה כו' אין הכוונה שדין זה נמשך ממ"ש בתחילת דבריו דאין אדם מטמא מדרס משכב או מרכב שאינו שלו לפי שדין זה שאין המחשבה מועלת אלא מהבעלים נ"ל שהוא דין נוהג בכל הטומאות ובכל הכלים שכל כלי שחסר מחשבה אינו מקבל שום טומאה אלא ע"י מחשבה דבעלים ואמינא לה ממה שכתב רבינו בפכ"ה דין י"א ואע"ג דכל אותו פרק מיירי בטומאת מדרס מ"מ מכללות דבריו שכתב וכן כל כיוצא בהן מדבריה שאינן מקבלין טומאה אלא במחשבה שאין לך מחשבה מועלת אלא מחשבת בעלים שהן בני דעה ע"כ נראה שדין זה הוא כולל בכל הכלים ועוד דומיא דמיעוטא דבני דעה שהוא כולל בכל הכלים וכמ"ש בפ"ח מהלכות אלו ובמקומות אחרים ועוד אעיקרא דדינא דין זה דרגשי בלוגכות החקוקין כעת לא ידעתי אם הוא משום מדרס

או טומאת מרן לפי שכל הדינים הנזכרים בפרק זה ביאר רבינו הרי זה טמא מדרס וכאן סתם מקבלין טומאה ואפשר שטומאתו הוא משום דחשיב כלי כיון שיש לו בית קבול ולפי מה שכתבנו שכתב רבינו קאי למאי דסמיך ליה שכתב דאם גנב משכב דטמא משום דנתייאשו הבעלים לזה כ[...] הכי דחשיב כשלו התם הכא נמי לגבי מחשבה חשיב כשלו ומחשבת בעלים קרינן ביה. הכלל [...] שכל דבר שאינו מקבל טומאה כי אם במחשבה בעיא מחשבת בעליה דוקא כדי לעשותו מקבל ט[...] דומה למ"ש רבינו בפי"ב מהלכות טומאת אוכלין גבי הכשר דבעינן רצון בעלים וכל דבר שאינו אפילו מחשבה מקבל טומאה מכל אדם חוץ מטומאת מדרס דגזרת הכתוב שלא יהיה טמא מדרס [...] על ידי הבעלים דכתיב משכבו. וא"ת דבפכ"ו דכלים מ"ח נחלקו ת"ק ור"ש אם מחשבת גנב מטמ[...] העורות או של גזלן ולפי מה שכתבנו יש לדקדק דאמאי לא נקטו פלוגתייהו בסתם כלים שיורדין ל[...] במחשבה וכגון טבעת של בהמה וזוג של דלת וכמ"ש רבינו בסוף פ"ח י"ל דת"ק ור"ש קדם להם מ[...] אחר שהוא בת"כ פרשת מצורע במשכבו דמיעט קרא אם הגנב או הגזלן ומאותו מחלוקת נמשך [...] מחלוקת זה דכלים ונחלקו באותו הנדון עצמו שהיו עסוקים דהיינו טומאת מדרס ורבינו הורה ל[...] זה במ"ש לפיכך דבתחילה הביא דין השנוי בת"כ ואח"כ כתב לפיכך לומר שדין זה נמשך מדין [...] ובדכתיבנא: ודע דסברת רבינו היא כסברת רש"י שכתב בפרק מרובה עלה ס"ו דהגוזל משכב של חבירו אינו מטמא משכב דגזירת הכתוב היא והתוספות שם הקשו לזה מההיא דתנן בפ"ח דט[...] מ"ו הגנבים שנכנסו לתוך הבית כו' אבל המשכבות והמושבות טהורים אם יש עמהם עכו"ם או א[...] טמא כי שמא נדה היא ועכו"ם כזב לכל דבריו משמע שמטמא משכב ומושב שאין שלו מיהו י[...] דהתם מדרבנן ע"כ. והנה הרב בעל קרבן אהרן בפרשת מצורע הביא דברי התוספות הללו וכתב זו דחייה דרבנן נהי דגזרו על העכו"ם שיהיה כזב לכל דבריו אבל לא אמרו והחמירו עליו [...] מטמא במשכב שאינו מטמאו הזב גמור דאורייתא אלא אוקמוהו כזב לטמא מה שיטמא הזב ע"כ. הרב ז"ל הבין דמה שכתבו התוספות דהתם מדרבנן הוא משום דרבנן גזרו על העכו"ם שיהיו [...] ודבריו נפלאו ממני דכוונת התוספות אינה אלא דמדרבנן גזרו טומאה אף על המדרס שאינו שלו דמן התורה טהור חכמים גזרו עליו טומאה ויש לנו דברים רבים דמן התורה טהורים וחכמים ט[...] כגון פשוטי כלי עץ וע"ז וידים ורבים כהלה עלמו מספר והא נמי דכוותה ואף כפי דרכו של הרב [...] התוספות כן היא דכיון דע"כ הא דאמרינן טמא הוא מדרבנן דהא טומאת העכו"ם אינה אלא מ[...] איכא למימר דחכמים נמי גזרו אף על משכב שאינו שלו שיטמא בין בטמא מן התורה בין בטמא [...] ועוד אדון לפני הרב בקרקע כי איך יעלה על הדעת שתירוץ התוספות הוא דוקא גבי עכו"ם דהא [...] דמתניתין תנן או אשה והאי אשה ישראלית היא דגבי ישראל יש לחלק בין איש לאשה דנדות [...] וזיבה לא שכיחא וכ"כ התוספות כי שמא נדה היא ואי בעכו"ם אין חילוק בין נדה לאינה נד[...] הכל טהור מן התורה והכל טמא מדרבנן וא"כ ע"כ אשה דמתניתין בישראלית היא ועל זה כת[...] התוספות דהתם מדרבנן וכוונתם דהחכמים גזרו טומאה על המשכב שאינו שלו וזו היא כוונת הה[...] באמת ודברי הרב שגגו מני. עוד כתב הרב שיש לדחות קושיית התוספות הלזו דהתם כת"ק דר"ש מיעט מקרא אלא הגזול אבל לא הגנוב והתם בגנבים איירי ע"כ ואין דבריו מובנים אצלי דע"[...] אמרינן דגנב חשיב כשלו אלא כשגנבו והוליכו לביתו שאז נתייאשו הבעלים לפי שאינם יודעים מי אבל מתניתין דטהרות מיירי בבהניחו שם המשכבות וא"כ מה הפרש יש בין גנב לגזלן וכי בשביל ש[...] גנבים בתוך ביתו נתייאש מכל כליו שבביתו. ועוד מה יענה הרב ביום שידובר בו מתניתין דט[...] דהמפקיד כלים אצל ע"ה דטמאין מדרס וכן המניח כלים בפני ע"ה וכן המניח ע"ה בתוך ביתו וכ[...] הם הלכות פסוקות כתבם רבינו בפרק י"ב מהלכות מטמאי משכב וכן הרואה יראה בפרק ח"י מה[...] אבות הטומאה ולבבו יבין מכמה דינים שנזכרו שם שאדם מטמא מדרס אף כלים שאינם שלו [...] בדברי הרב אינם מעלים ארוכה לקושיית התוספות ולפי מ"ש התוספות צריכין אנו לומר דכל אלו טו[...] היא מדרבנן, הן אמת שדברי רבינו מורים דלא ס"ל חילוק זה שהרי סתם וכתב גזל משכב טהור ואי ס"ל כדברי התוספות היה לו לפרש טהור מן התורה אבל מדרבנן טמא כדרכו בכל המקומות. וכו[...] אגלי בדעת רבינו הוא דס"ל דלא מיעט הכתוב אלא דוקא בגנב או בגזלן למר כדאית ליה ולמר כ[...] ליה אבל היכא דלא גנבו ולא גזלו אז מטמא אף שאינם שלו לפי שאין אדם מקפיד על דריסת וחשיבי כשלו לענין דריסה אבל היכא דגנב או גזל מימעיט משום דאינה שלו והיא דגנבים ש[...] התוספות התם לא גנבו המשכבות והמושבות ומש"ה מטמאים אותם וזהו דבת"כ אמרו משכבו הגזול ולא אמר סתם משכבו ולא משכב שאינו שלו וטעמא כדכתיבנא דלא מיעטו אלא או גנוב או [...] למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. עוד הקשו התוספות לפירש"י דבת"כ מייתי עלה דפלוגתא דר"ש [...] דגנב וגזלן דבסמוך כו' יע"ש וכבר כתבתי דמעיקרא נחלקו ר"ש ורבנן במחלוקת השנוי בת"כ ו[...] נמשך מאותן מחלוקת מחלוקת השנוי במסכת כלים. ודע שלפי מ"ש דלא מיעט הכתוב אלא גנ[...] גזלן דברי רבינו הם הנא והדר מפרש וזה פשוט. והתוספות כתבו בשם ר"י דמאי דאמרינן משכבו הגזול היינו בגזול עורות של בעה"ב שאין מחוסרין אלא יחוד ואין צריך שום תיקון ואין חסר רק המח[...] כו' אבל גנב או גזל משכב גמור דחבריה מטמא משכב לכ"ע ע"כ וכבר כתב הרב בעל קרבן [...] דפשטא דברייתא משמע כדברי רש"י וכן הוא דעת רבינו ואני מסתפק בדעת התוספות דס"ל דמיט[...] דמשכבו

כשהיו: **יא** כלים שעיקר עשייתן לקבלה ולמשכב כאחד כגון הכרים והכסתות והשקין והמרצופין אם נפחתו אע"פ שטהרו מלהתטמא במת ובשאר טומאות מפני שאינן יכולין לקבל הרי הן מתטמאין במדרס שעדיין הן ראויין למדרס. אבל כלים שעיקר עשייתן לקבלה בלבד כגון החמת והתורמיל אם היו גדולים כדי שיהיו ראויין לישב עליהן הואיל ויושבין עליהן מפני גודלן הרי הן מתטמאין במדרס כל זמן שהן שלימין נפחתו אע"פ שאפשר עדיין לישב עליהן אין מתטמאין במדרס שעיקר עשייתן לקבלה בלבד הואיל ובטלו מלקבל טהרו מלהתטמא לא במדרס ולא בשאר טומאות. וכמה הוא שיעורן ויהיו ראויין למדרס החמת שבעה קבין והילקוט חמשה והקלסתר שתולין בו השעורים בראש הבהמה ארבעה והכריתית שמערין בה המים סאה. פחות משיעורין אלו אינן ראויין למדרס ואין דרך העם לישב עליהן. נפחתו וצרר מקום הפחת הרי הן טהורין וכאילו לא קשר מקום הפחת. וכל החמתות שנפחתו וצררן טהורות חוץ משל ערביים מפני שכך הוא דרכן תמיד לצררן. וחמת חלילין אין מתטמא במדרס שהרי אינה ראויה למדרס:

פרק חמשה ועשרים

א כל פשוטי כלי עץ העשויין לישיבה או לשכיבה או לרכיבה מתטמאין במדרס כגון המטה והכסא וכיוצא בהן: **ב** המטה והכר והכסת של מת וכסא של כלה ומשבר של חיה. וכסא של כובס *שכובס את הכלים וכסא של קטן שיש לו רגלים אף על פי שאין בו גובה טפח כל אלו מתטמאין במדרס: **ג** כסא של [...]ים שעושין בבית הכסא והעור נתון עליו הרי הוא מתטמא [...]ים ובשאר טומאות. הפריש *עור המחופה על הברזל [...] מתטמא במדרס והברזל מתטמא בשאר טומאות אבל לא [...]ים: **ד** טרסקל של גמי וכיוצא בו המחופה בעור [...]מא במדרס ובשאר טומאות. הפריש העור מעליו העור מתטמא במדרס אבל הטרסקל טהור מכלום שהרי נעשה כשברי [...]: **ה** ספסלין שבמרחץ ששתי רגליו של עץ מתטמא במדרס. היתה אחת של עץ ואחת של שיש אינו מקבל טומאה: **ו** נסרים [...]רחץ ששגמן אינן מקבלין טומאה שאינן עשויין לישיבה אלא כדי שיהלכו המים תחתיהן: **ז** הכלכלה והסל שמלאן תבן [...]כין אע"פ שהתקינן לישיבה אינן מקבלין טומאת מדרס שאינן ראויין לישיבה. ואם סרגן בגמי או במשיחה על פיהן מתטמאין [...]ים: **ח** קורת בית הבד שעשה ראשה האחד כסא אינו מתטמא במדרס מפני שאומרין לו עמוד ונעשה מלאכתנו. אבל אם [...] את הכסא בקורת בית הבד הכסא מתטמא במדרס ואם דרס הזב על הקורה לא נטמא הכסא. וכן אם קבע הכסא בקורה [...]ה או עשה ראש הקורה הגדולה כסא אין טמא אלא מקום הכסא בלבד ושאר הקורה טהור. וכן הדין בכסא שקבעו בעריבה [...] טהור: **ט** קצת הקורה שמתקן המסתת את האבן לישב עליו הרי מקום ישיבתו מתטמא במדרס. ומקום ישיבה שאחורי [...]ן טהור שאינה אלא ישיבת צער: **י** ראשי כלונסות שיושבין עליהן האומנין ושפין את האבנים וכיוצא בהן טהורין. וכן כופת [...]גמרה שהוא יושב עליו אפי' גביה טפח טהור שאין זה כלי. וכן בול של עץ אע"פ שסרקו וכרכמו ועשאהו פנים לשער וכיוצא [...]ינו כלי ולא מקבל טומאה עד שיחוק בו: **יא** ראשי כלונסות החקוקין אם חקקן לדעת מקבלין טומאה. מצאן חקוקין אם [...]: עליהן מקבלין טומאה מכאן ולהבא ואם חישב עליהן חרש שוטה וקטן או אדם שאינן שלו טהורין. וכן כל כיוצא בהן [...]ים שאינן מקבלין טומאה אלא במחשבה שאין לך מחשבה מועלת אלא מחשבת בעלים שהן בני דעה: **יב** העושה כפה מן

השאור

*במשנה הגירסא שכובס. ועי' בתיו"ט שגורס כאן הרמב"ם בכובס

השגת הראב"ד

*עור המחופה על הברזל. א"א נראה לי בשנטמא כשהוא מחובר קאמר ויש בו כשיעור אבל הברזל טהור מן המדרס שעליו אבל לא טהור משאר טומאות דאי לכתחילה קאמר ברזל טמא בשאר טומאות פשיטא ועור נמי אם יש בו כשיעור פשיטא ואי לית ביה כשיעור אמאי טמא מדרס:

כסף משנה

[...]ים שעיקר עשייתן לקבלה וכו'. ריש פ"ב דכלים הכרים והכסתות שנפחתו הרי אלו טמאים מדרס ופירש שם רבינו שאלו הכלים כאילו נעשו מתחילה לשני [...]הד להיותה מכלי קיבול ולישב עליה ולזה כאשר נפחתו ויצאו מדין כלי קיבול ונטהרו [...] מכן הנה נשארו בדין המשכב ויטמאו במדרס ופירוש מרצופין אלפרגא"ש. ומ"ש אבל [...]עיקר עשייתן לקבלה בלבד עד סאה. [...] נפחתו וכו': וכל החמתות שנפחתו [...]פכ"ו מ"ד] וכת"ק. וחמת חלילין וכו'. בפרק כ':

[פרק כ"ה]

א כל פשוטי כלי עץ וכו'. ת"כ:

ב המטה והכר וכו' [...] הכלים. פרק כ"ג ופירש רבינו שמשון של [...]יחדים למת והטעם שהם טמאים מדרס [...]תוספתא מפני שהנשים יושבות עליהם [...] מתיהם. ומשבר של חיה עשוי ליושב [...]ת הלידה וכסא של כובס שהוא כובס [...] הכלים רבינו ור"ש פירשו שהוא מכבש [...]בריהם יהיה טמא מדרס מפני שיושב [...] שהכלים בתוכו להדקו כדי שיכבשו [...]על מה שפירש"י בפרק ר"ע (דף פ"ה [...]הוא דף ארוכה מנוקבת נקבים הרבה [...]ים עליה בגדים] ומניח מוגמר תחתיה [...] מתגמרים צריך לומר שכשמאספים [...] בגדים יושב עליה. ודע דמתניתין הכי [...]סא של כלה וכו' אמר רבי יוסי אין [...]בוס מושב ואע"ג דבמתניתין הכא [...]אן דפליג עליה משמע לרבינו דכיון [...] דיהידאה קאמר לה פליגי עליה רבים [...]מתניתין ספכ"ב דכסא של כלה שניטלו [...] הפויו בפשטא פליגא ארבי יוסי:

ג וכסא של קטן וכו'. בפכ"ג:

[...] של ברזל וכו' עד ואחת של שיש [...] אינו מקבל טומאה. בספכ"ב ופירוש [...]סל: כתב הראב"ד הפריש העור [...] על הברזל וכו'. א"א נ"ל בשנטמא [...]מחובר קאמר וכו'. ואני אומר פירוש [...] יפה הוא אבל מדברי רבינו נראה [...] מפרש כפירוש האחר שכתב מהטמא [...] מקבל טומאה ומה שהוקשה להראב"ד

על אותו פירוש יש לומר דסד"א דכיון דהופרש העור מן ברזל ה"ל ככלי שנשבר ולא יטמא לא זה ולא זה קמ"ל: **ו** ומ"ש נסרים שבמרחץ וכו'. שם ובהכמים ופירש רבינו ששגמן כמו שעמן והוא הגמי והכוונה בזה כי כאשר חיברן בשעם עד ששבו לוח אחד הבלנים ישבו עליהם והמים ילכו תחתיהם אומרים חכמים שהם לא יטמאו במדרס הזב מפני שאינה עשויים לכוונה שישבו עליהם אלא שילכו המים תחתיהם:

ז הכלכלה והסל וכו'. בספכ"ב:

ח קורות בית הבד שעשה ראשה האחד כסא וכו'. בפכ"ב כסא אין טמא אלא מקומו קבעו בקורת בית הבד טמא ואינו חיבור לה עשה בראשה כסא טהור מפני שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו:

ומ"ש וכן אם קבע הכסא בקורה גדולה וכו' וכן הדין בכסא שקבעו בעריבה וכו'. בפכ"ב כסא שקבעו בעריבה ב"ש מטמאין וב"ה מטהרין וידוע דהלכה כב"ה. וא"ת מ"ש מכסא שקבעו בקורת בית הבד שהוא טמא ויש לומר דהאי נמי הכסא טמא ולא אמרו ב"ה מטהרים אלא לענין שאינו חיבור לה שאם נטמאת העריבה לא נטמא הכסא:

ט קצת הקורה וכו'. בפרק כ"ב ישיבת הסתת טמאה מדרס. ומ"ש ומקום ישיבה שאחורי הקרון וכו'. תוספתא פ"א דב"ב דמסכת כלים:

י ראשי כלונסות וכו'. תוספתא פרק ב' דב"ב שם. ומ"ש וכן כופה של תמרה וכו'. תוספתא דכלים שם כופת חלק שאין בו גובה טפח טהור ושיש בו גובה טפח ר"מ ורבי שמעון מטמאים רבי יוסי ורבי אלעזר ברבי צדוק מטהרים ומשמע התם דהלכה כמטהרים ופירוש כופת חתיכת עץ. ומ"ש וכן בול של עץ וכו'. משנה פרק כ"ב דכלים כופת שסירקו וכרכמו ועשאו פנים רבי עקיבא מטמא וחכמים מטהרים עד שיחוק בו ובול הוא חתיכת עץ מלשון לבול עץ אסגוד (ישעיה מד):

יא ראשי כלונסאות החקוקין עד טהורים. תוספתא פ"ב דב"ב:

יב יג העושה כפה וכו' מהגלת וכו'. בספי"ז מהגלת

משנה למלך

הוא לומר שאין מחשבת הגזלן מחשבה להוריד המשכב לידי טומאה אם הדין הוא כך בכל הכלים [...] מחשבה או דילמא חידוש הוא שחידש הכתוב במשכב. ומה שהביאני לידי ספק זה לפי שראיתי [...] בחידושיו לחולין הביא דבריו מרן ריש פ"ב מהלכות טומאת אוכלין שכתב בשם התוספות דגבי [...]וכלין לא בעינן רצון בעלים הרי דבר שצריך מחשבה כדי להורידו לקבל טומאה ולא בעינן רצון [...]בגמרא ריש פרק האומר דמו להדדי מחשבה דהכשר אוכלים לשאר מחשבות דכלים ועדיין הדבר [...]לי תלמוד כי הדבר מבואר שיש חילוק ביניהם ותניא בתוספתא עוגבא שהוא עתיד לקוצעה טהורה [...]ביא הלכה פסוקה וכבר הובאה ברייתא זו בפרק דם חטאת (דף צ"ד) וכ"נ מדברי התוספות בפרק מרובה (דף ס"ו) ד"ה ועוגבא ולא ידעתי למה השמיטו רבינו:

יא אע"פ שטהרו מלהתטמא כו'. עיין לעיל רפ"ג ועיין בתיו"ט פכ"ד דכלים משנה ד': ומ"ש וכל החמתות שנפחתו כו'. עיין ברפ"ק דעדיות ודו"ק:

פכ"ה יא ואם חשב עליהם חש"ו כו'. עיין בפ"א מהלכות פסולי המוקדשין דין ו' ובפי"ד מהלכות טומאת אוכלין דין ב' ובפ"ח מהלכות אבות הטומאות [...] דין י"א ופרק י"ד מהלכות טומאת אוכלין דין ד':

יב העושה כפה מן השאור כו'. פרק העור והרוטב (דף קכ"ט) סדין והטעם ועיין בתוספות פרק לא יחפור (דף י"ט) ד"ה ותיפוק ועיין בפרק המישי דשבת (דף נ"ב) ד"ה בבאין ובתוספות פ"ג דפסחים (דף מ"ג) ד"ה כותח ועיין לעיל פ"כ דין ע"ו ובפרק ב' מהלכות טומאת אוכלין דין ה':

אבל

מחצלת הקש ר"ע מטמא ור"י בן נורי מטהר והלכה כר"ע מחבירו ותנן הת
כתם של קנים ושל חלף טהורה ומפרש כאן רבינו דהיינו לומר שהיא טהורה מן
המדרס וז"ל הטעם מפני שמתוך שהיא קשה אינה ראויה לשכיבה ובפי' המשנה
כתב רבינו דטהורה מטומאה שרן קאמר אבל טמאה מדרס ומ"ש כאן נ"ל עיקר .
ומ"ש ושאר המחצלאות וכו' . בספ"ק דסוכה (דף כ') וכת"ק :

השאור וייבשה וייהדה לישיבה הרי בטלה מתורת אוכל ומתטמא במדרס שהרי משמשת תשמישי העץ : **יג** מחצלת הקש מתטמאה במדרס ושל קנים ושל חלף טהורין מפני שאינה ראויה למדרס. ושאר המחצלאות אם עשאה לשכיבה מקבלת טומאה עשאה לסיכוך טהורה. עשאה סתם גדולה סתמה לסיכוך קטנה סתמה לשכיבה : **יד** מחצלת שעשה לה קנים לאורכה טמאה מדרס שעדיין ראויה לשכיבה. עשאה כמין כי טהורה. עשה לה קנים לרוחבה אם אין בין קנה לחבירו ארבעה טפחים טהורה. נחלקה לרוחבה עדיין מקבלת טומאה. לאורכה נשתיירו בה שלשה מעדנים של ששה טפחים עדיין היא ראויה למדרס ומתטמאה פחות מכאן טהורה. וכן אם התיר ראשי מעדנים טהורה. ואף טומאת מדרס לא תקבל המחצלת עד שתגמר מלאכתה ותתנקב כמו שביארנו : **טו** תיבה שפתחה מלמעלה טהורה מן המדרס שאינה ראויה לישב עליה. ומקבלת שאר טומאות. פתחה מצידה טמאה במדרס ובשאר טומאות : **טז** עגלה של קטן מתטמאה במדרס שהרי נשען עליה : **יז** מקל של זקנים טהור מכלום שאינו אלא לסייע : **יח** סנדל של סיידין והוא סנדל של עץ מתטמא במדרס מפני שהסייד פעמים מטייל בו עד שמגיע לביתו : **יט** קב של קיטע שיש בו בית קיבול כתיתין מתטמא בשאר טומאות מפני בית קיבולו. ומתטמא במדרס שהרי נשען עליו : **כ** ואלו טמאין משום מרכב. מרדעת של חמור. וטפיטן של סוס. וכר הגמל. *ואוכף של נאקה וכל כיוצא בהן. הלוחות שמניחין על גבי החמור ואח"כ נותנין עליו המשאוי טהורות ואם היתה ראויה למרכב טמאה :

השגת הראב"ד

*ואוכף של נאקה. א"א אוכף של נאקה דברי הכל טמא מושב עיין במשנה ולא חילקו אלא בטפיטן של סוס :

פרק ששה ועשרים

א כלי עץ הראוי למדרס שקבעו בכותל בתוך הבניין. קבעו בכותל ולא בנה על גביו או בנה על גביו ולא קבעו עדיין מתטמא במדרס כשהיה. קבעו במסמרים ובנה עליו טהור. וכן מפץ שנת
על גבי הקורות קבעו ולא נתן עליו את המעזיבה או שנתן עליו את המעזיבה ולא קבעו מתטמא במדרס. קבעו ונתן עליו א
המעזיבה טהור : **ב** ספסל שניטל אחד מראשיו עדיין הוא ראוי למדרס ניטל השני טהור. ואם יש בו גובה טפח מתטמ
במדרס : **ג** כסא של כלה שניטלו חפוייו טהור ואם לא היו חפוייו יוצאים וניטלו עדיין הוא ראוי למדרס שכן דרכו להיות מטו
על צדו ויושב עליו : **ד** כסא שניטלו חפוייו ועדיין הוא ראוי לישיבה מתטמא. ניטלו שנים מחפוייו זה בצד זה טהור : **ה** שיד
שניטל העליון שלה טמאה מפני התחתון שהוא ראוי למדרס. ניטל התחתון טמאה מפני העליון. ניטלו שתיהן הרי הדפין טהורי
ו תיבה שנפחתה מצדה מתטמאה במדרס ובשאר טומאות מפני שראויה אף לישיבה והכל יושבין עליה. נפחתה מלמעל
טהורה מן המדרס שהרי אינה ראויה לישיבה ומתטמאה בשאר טומאות שעדיין היא מקבלת. נפחתה מלמטה טהורה מכ
טומאות אע"פ שאפשר לישב עליה בכסא מפני שעיקר מעשיה לקבלה וכבר בטל העיקר. והמגורות שלה מתטמאות ואי
חיבור לה. וכן משפלת שנפחתה מלקבל רמונים אע"פ שראויה למדרס הרי היא טהורה מכלום מפני שעיקר מעשיה לקבל
והואיל ובטל העיקר בטלה הטפילה : **ז** עריבה של עץ שמגבלין בה הבניין או את הגפסים אע"פ שמקבלת שאר טומאות אינ
מתטמא במדרס. ושלשין בה את הבצק שמחזקת משני לוגין ועד תשעה קבין שנסדקה עד שאינו יכול לרחוץ בה רגלו אח
מפני הסדק ה"ז מתטמאה במדרס שסתמה שכופתה ויושב עליה לפי גודלה *וסדק שלה. הניחה בגשמים עד שנתפחה ונסתם הסדק אינה מתטמאה במדרס שהרי היא ראויה ללוש בה ותחילת מעשיה ללוש בה ומקבלת שאר טומאות.

חזר

השגת הראב"ד

*וסדק שלה. א"א אין דרך התוספתא כן אלא שנסדקה ולא ניקבה כמוציא זית עדיין טמאה טומאת ו
ואם חושב עליה לישיבה טמאה אף מדרס כדעת רבי ואם ניקבה כמוציא רמון אע"פ שחישב עליה טה
מכלום עד שיעשה בה מעשה לישיבה דלא כרבי ודלא כר"ע ואם היתה מחזקת יותר מתשעה קבין נ
שיקלע בה לישיבה ודלא כר"ע והקילוע הוא מעשה גדול לנפנת ישיבה זו היא דרך התוספתא וש
דבריו רות :

יד מחצלת שעשה לה קנים וכו'. בספ"כ מחצלת שעשה לה קנים לארכה טהורה וחכמים אומרים עד שיעשה כמין כי פירוש כשעשה קנים לארכה אינה ראויה לשכיבה שהקנים מזיקים לשוכב ולפיכך היא טהורה וחכ"א עד שימשוך הקנים עליו משלשה לדדין על דמיון כי יונית כן כתב רבינו בפירוש המשנה. ומ"ש כאן כעין נאם מ"ס הוא וצריך להגיה כמין כי וידוע דהלכה כחכמים. ומ"ש נחלקה לרחבה וכו'. שם ודלא כר"י דיהודאה הוא. ומ"ש לאורכה וכו' עד ותתנקב. שם ופירש שם רבינו ראשי מעדנים הן קצות הקשרים הגדולים אשר יקשרו בקצות החבל אשר יארגו בהם המחצלאות ויחבר הקנים וכאשר התיר קצות החבל הנה כבר נפרו כולם ושבו בדמיון קנים מפורדים ולזה לא תטמא. ומ"ש כמו שביארנו. הוא בפ"ה :
טו תיבה שפתחה וכו' פתחה מלדה וכו'. בספי"מ : **טז** עגלה של קטן וכו'. משנה בספ"ב דיו"ט (דף כג :) :
יז מקל של זקנים וכו'. בס"פ במה אשה (דף ס"ז) מפרש רבא טעמא דטהור משום דלתרווא עבידא ופירש"י לתקן פסיעותיו ולזקוף קומה מפני שרגליו ושוקיו רותתות ולא לסמיכת כל גופו :
יח סנדל של סיידין וכו'. בפרק ג' דעדיות סנדל של סיידין ר"ע מטמא וחכמים מטהרים ופסק רבינו כר"ע משום דאמרינן בסוף פרק במה אשה (דף ס"ו) דר"מ סבר כוותיה ורבי יוסי או ר"י בן נורי פליג עליה א"כ הו"ל ר"ע ור"מ רבים ופירש"י סנדל של סיידין מוכרי סיד וכשמתעסקין בו נועלים אותו ושל עץ הוא מפני שהסיד שורף העור ומקשה בגמרא טמא מדרס הא לאו להילוכא עבידי אמר רב אחא בר רב עולא שכן הסייד מטייל בו עד שמגיע לביתו :
יט קב של קיטע וכו'. משנה סוף פרק במה אשה. ומ"ש ומתטמא במדרס. שם כרבא :
כ ואלו טמאים משום מרכב וכו'. בפרק כ"ג דכלים אלו טמאים משום מרכב זירוז האשקלוני ומדוכה המדית ועביט של גמל וטפיטן של סוס ר"י אומר טפיטן של סוס טמא משום מושב מפני שעומדין עליו בקומפון אבל

אבל אוכף של נאקה טמא ומשמע לרבינו דמדוכה המדית היינו מרדעת החמור. הראב"ד א"א אוכף של נאקה וכו'. ואמת שרבינו בפירוש המשנה פירש כהראב"ד אבל הפירוש ההוא מוכרח וכבר אפשר לפרש דמאי דקתני אבל אוכף של נאקה טמא רבי קאמר לה דמודה רבי יוסי בשל נאקה שאינו מיוחד אלא לרכיבה וכבר כתב הר"ר פו
ז"ל שרבותיו פירשו כן וזהו פירושו של ר
כאן :

פכ"ו א כלי עץ וכו'. בפ"כ כופת שר בנדבך וכו' עד ונתן עליו המעזיבה טהור אך מ"ש קבעו במסמרים אינו במשנה אבל נלמד הוא מסברא די מקבעו בבנין :
ב ספסל שניטל אחד מראשיו וכו'. ב אלא שגירסת המשנה בניטל מרגלותיו טהור ונ"ע וטעמא דאם יש בו טפח טמא משום דאז ראוי לישב עליו וב מטפח הוי כיושב על הקרקע :
ג כסא של כלה וכו'. שם וכב"ה ו חיפוייו לשון חפוי פותחת כמין ש יוצאים מכל צד כדי שיסמכו עליהם מטהרים משום דלא חזי לכלה והוה כנשב ומ"ש ואם לא היו חיפוייו יוצאים וכו'. פירוש מחברים ד' נסרים יחד כמין תיבה כיסוי ושולים ומניחים עליו שלשה נסרים בצד זה ונקראים חיפויים ויושבים על וכשאינם בולטים מן הכסא מכל צד ז מתחלתו להיות משהו על צדו ויושב על
ד כסא שניטלו חיפוייו וכו'. נראה פירוש מה ששנו שם כסא שנפל ה האמצעית והחיצונים קיימים טמא ה החיצונים והאמצעי קיים טמא. ומ"ש ש שנים מחפוייו זה בצד זה טהור שם וכחכמ
ה שידה שניטל העליון וכו' עד טהורי שם וכחכמים :
ו תיבה שנפחתה מלדה וכו' עד ב הטפלה. ספי"מ :
ז עריבה של עץ וכו'. בפ"כ עריבת פיס בש"א מדרס ובה"א טמא מת כל ולא מדרס. ומ"ש ושלשין בה את הבצק שמה משני לוגין וכו'. גם זה שם עריבה משני ע עד תשעה קבין שנסדקה טמאה מדרס. ו עד שאינו יכול לרחוץ בה רגלו אחת וכו תוספתא פרק י"ח דכלים אלא שנראה שכת בשיבוש. ומ"ש הניחה בגשמים וכו' וטהורה משאר טומאות. משנה פ"כ דכלי כתב הראב"ד לפי גודלה וסדק שלה א"א דרך התוספתא כן וכו'. ורבינו לפי ש דברי התוספתא כמעורבבין לא חש לכתבו
עריבה
(כתב הפי"ט שמצא בנא"י מוגה טמא ובודאי היתה גירסת רבינו) :

חזר והניחה בקרים ונפתח הסדק חזרה לקבל טומאת מדרס וטהורה משאר טומאות: **ח** עריבה גדולה שהיא יתר על תשעה קבין שנפחתה מלקבל רמונים והכינה לישיבה הרי זו טהורה אף מטומאת מדרס עד שיקציע שאין המחשבה מועלת בעריבה גדולה שנפחתה עד שיעשה בה מעשה. עשאה אבוס לבהמה אע"פ שקבעה בכותל טמאה בכל הטומאות: **ט** מטה שניטלו שתי ארוכות שלה אחר שנטמאת ועשה לה ארוכות חדשות ולא שינה את הנקבים ונשברו החדשות עדיין היא בטומאתה. נשתברו הישנות טהורה שהכל הולך אחר הישנות: **י** מטה שהיתה טמאה מדרס וניטלה קצרה ושתי כרעיים עדיין היא בטומאתה שעדיין צורת המטה עומדת. ניטלה ארוכה ושתי כרעיים טהורה: **יא** קצץ שתי לשונות של מטה באלכסון או שקצץ שתי כרעיים טפח על טפח באלכסון או שמיעטן פחות מטפח ה"ז נשברה וטהורה. נשברה ארוכה ותיקנה עדיין היא אב טומאה כשהיתה נשברה הארוכה השנייה ותקנה טהורה מן המדרס אבל טמאה מגע מדרס. לא הספיק לתקן את הראשונה עד שנשברה השנייה טהורה: **יב** מטה שהיתה טמאה מדרס או בשאר טומאות ונגנב חצייה או אבד חצייה או שחלקוה אחין או שותפין ה"ז טהורה שה"ז ככלי שנשבר. החזירוה מקבלת טומאה מכאן ולהבא ה"ז דומה למי שעשה כלי אחד משברי כלים שנטמא שהוא טהור ומקבל טומאה להבא: **יג** מטה שנפרקו איבריה אם נשברה ארוכה ושתי כרעיים או קצרה ושתי כרעיים הרי אלו מתטמאין *מפני שראויין לסומכן בכותל ולישן עליהן: **יד** מטה שנטמאת כולה אם הטבילה איברים איברים טהורה: **טו** המפרק את המטה להטבילה הנוגע בחבלים שלה טהור:

השגת הראב"ד

*מפני שראויין לסומכן. א"א זה לדעת רבי נחמיה ודלא כרבנן עיין במשנה פי"ח ועוד קשה דידיה אדידיה ולמעלה לא כתב כן:

כסף משנה

ח עריבה גדולה וכו' עד בכל הטומאות. שם וכחכמים:
ט מטה שניטלו שתי ארוכות שלה וכו' עד שהכל הולך אחר הישנות. פי"ח:
י מטה שהיתה טמאה מדרס וכו' עד להבא. פי"ח וכת"ק דרבי נחמיה:
יג מטה שנפרקו איבריה וכו'. בפי"ח דכלים מטה מיטמאה חבילה ומיטהרת חבילה דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים מיטמאה איברים ומיטהרת איברים ובפ"ק דסוכה עלה [...] מייתי לה וקאמר עלה מאי ניהו אמר רב [...] אמר רבי ארוכה ושתי כרעיים קצרה ושתי כרעיים למאי חזו למסמכינהו אגודא ולמיתב עלייהו ומיפרש אבלי ופירש רש"י למסמכינהו אגודא לקרבן אצל הכותל הרחב כמלא רוחב [...] ונותן עליה מן הכרעיים ולכותל למראשותי' ומרגלותיה ומישדא אבלי ונותן חבלים ומסרג וראוי למשכב ומטמא מדרס:
כתב הראב"ד מפני שראויין לסמכן א"א זה לדעת רבי נחמיה וכו'. כלומר מפיג [...]ל רבינו שפסק כאן כרבי נחמיה שהוא יחידאה [...] לומר דהאי פלוגתא שייכא בדרבי נחמיה [ות]"ק שכתבתי בסמוך ואי מהא לא הוה קשיא [...]איכא למימר כיון דחכמים דר"א סברי כרבי נחמיה נקטינן כוותייהו אבל מ"ש דקשיא דידיה דידיה קשיא דלעיל בסמוך פסק כתנא קמא [ד]רבי נחמיה והכא פסק כרבי נחמיה וי"ל [ש]רבינו סובר דלא שייכא האי פלוגתא בהאי [פ]לוגתא דפלוגתא דת"ק ורבי נחמיה כשהיתה [ה]מטה טמאה מדרס ובהא הלכה כת"ק דמטהר [ש]ניטלה ארוכה ושתי כרעיים דכיון שאין צורת המטה עומד אזלא לה טומאה ופלוגתא דרבי [א]ליעזר וחכמים במטה טהורה וקאמרי חכמים אע"פ שניטלה ארוכה ושתי כרעיים מקבלת טומאה מפני שראויים לסמכן ולישן ולישנא [ד]רבינו דייק הכי בהדיא ולישנא דמתניתין נמי דייקא הכי דגבי פלוגתא דרבי נחמיה קתני [מט]ה שהיתה טמאה מדרס וגבי פלוגתא דר"א קתני מטה מיטמאת איברים:
יד מטה שנטמאת כולה וכו'. משנה סוף פרק י"ח וכחכמים וסוכה (דף י"ו):
טו המפרק את המטה וכו'. ריש פרק י"ט שם:

פכ"ז א שלש תיבות הן וכו' עד ששוחקין בה לשותי שכר טהורה מכלום. הכל בפרק כ"ד וכתב שם רבינו לא יפלא ממך בכל זה הפרק הפרש שקדם זכרו וזהו אמרה כל הטמא מדרס מיטמא טמא מת [וכאשר יאמר טמא טמא מת הכוונה שלא יטמא] מדרס] וכו' אבל יטמא במת ובשאר טומאות וכן פירש"י בפרק רבי עקיבא. ופירש עוד בקתדרא קלרה ומוקפת מג' לדדין טמא מדרס שלישיבה היא מיוחדת. כמטה שהיא ארוכה ומתחתיה מקבלת כמטה של עור שאין בה שום נקב ואינה מיוחדת לישיבה. ושל אבנים העשויה להוליך בה אבנים טהורה מכלום אינה מקבלת שום טומאה לפי שפרוצה מתחתיה נקבים גדולים ולאו כלי הוא דכל הכלים שיעורן ברמונים עכ"ל. והבאה במדה היינו שמחזקת ארבעים סאה בלח שהם כוריים ביבש כדאיתא בפרק ט"ו ממסכת כלים. ודין תיבה שנפתחה מצדה טמאה אף מדרס שהרי ראויה לשכב עליה. מלמעלה טמאה טמא מת ולא מדרס לפי שאם בא לישב עליה אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו. ודין תרים הכפוף הוא תרים גדול שמקיף את האדם משלש רוחותיו טמא מדרס מפני שסומכים עליו במלחמה. שמשחקים בו בקונפין כלומר פארי איסגר"יימיר והוא קטן ואינו ראוי לשכב עליו. דיצת הערביים הוא קטן ביותר והערביים עושים לדיצה ושמחה ואינו כלי של תשמיש וזהו שכתב רבינו לפי שהיא עשויה לצורה. ותרבוסים הם כלים של עור כעין ארגזים ושל ספרים והם מקיזי דם הם גדולים והם ליושב או למזגא עלייהו והבאים להקיז והאוכלין עליו אינו ראוי ליושב מפני שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו. בסיסות הם מושבות תרגום כנו בסיסיה ושלפני מטה ושלפני סופרים הם ליושב עליהם ושל דלפקי אינו עשוי לישיבה שאין דרך ליושב לפני הדלפקי ואין הבסיס שלפניו אלא לסדר עליו התבשילין כמו על הדלפקי. ומטות של זגגין שנותנין בה כלי זכוכית תמיהא לי אמאי טמאה טמא מת מאי שנא מתרבוסין ששוטחין עליו זיתים דטהור מכלום מפני שאינו ממשמשי אדם. ומשפלות הם קופות והיה דרכן לישב על של זבל ולא על של תבן. ופוחלץ של גמלים סבכה שטוענים על הגמלים מליאה וטהורה מכלום מפני שנקביה רחבים ביותר. ומפצין של צבעין תמיהא לי אמאי טמא טמא מת ומ"ש מתרבוסין ששוטחין עליו זיתים וממפץ של גתות שהם טהורים לפי שאינם ממשמשי אדם:
כתב הראב"ד עריבה מב' לוגין ועד ט' קבין שנסדקה טמאה מדרס א"א והוא שחשב עליה לישיבה וכו'. כבר כתבתי בפרק שקודם זה שרבינו לא חשש לכתוב התוספתא מפני שהיא כמעורבבת:
כתב הראב"ד לפי שאינו ממשמשי אדם א"א זה

פרק שבעה ועשרים

א שלש תיבות הן. תיבה שנפתחה מצדה טמאה מדרס. מלמעלה טמאה טמא מת. והבאה במדה טהורה מכלום: **ב** שלש עריבות הן. עריבה משני לוגין ועד תשעה קבין *שנסדקה טמאה מדרס. שלימה טמאה טמא מת. והבאה במדה טהורה מכלום: **ג** שלש עגלות הן. העשויה כקתדרה טמאה מדרס. כמטה טמאה טמא מת. ושל אבנים טהורה מכלום: **ד** שלשה תריסין הן. תרים הכפוף טמא מדרס. ושמשחקין בו בקמפון טמא טמא מת. ודיצת הערביים טהורה מכלום. לפי שהיא עשויה לצורה בלבד ואינה ממשמשי אדם וכל כלי שאינו ממשמשי אדם אינו מקבל טומאה כל עיקר: **ה** שלשה תרבוסין של עור הן של ספרים טמא מדרס. ושאוכלין עליו טמא טמא מת. ושוטחים עליו את הזיתים טהור מכלום *לפי שאינו ממשמשי אדם: **ו** שלשה בסיסאות הן. שלפני המטה ושלפני הסופרים טמא מדרס. של שולחן טמא טמא מת. ושל מגדל טהור מכלום לפי שהוא מקצת מגדל וצורתו מוכחת עליו: **ז** שלש מטות הן. העשויה לשכיבה טמאה מדרס ושל זגגים שנותנין בה כלי זכוכית טמאה טומאת מת. ושל סרגין שמסרגין עליה את הסבכות טהורה מכלום לפי שאינה ממשמשי אדם: **ח** שלש משפלות הן. של זבל טמאה מדרס. של תבן טמאה טמא מת. והפוחלץ של גמלים טהור מכלום לפי שהחבלים שלו קשים ביותר ועבים ואינו ראוי לקבל תבן וכיוצא בו ונמצא שאין עליו תורת כלי אלא חבלים בלבד: **ט** שלשה מפצין הן. העשוי לישיבה טמא מדרס

השגת הראב"ד

*שנסדקה טמאה. א"א והוא שחשב עליה לישיבה כדעת רבי דפליג עליה דרבי יוסי בר"י כדכתבינן לעיל:

השגת הראב"ד

*לפי שאינו ממשמשי אדם. א"א זה סטעם מלא חן בעיניו והולך בו כל הדברים וכאן אינו אלא מפני שאינו עשוי אלא כדי שלא יתגלגלו אצבעותיו בשמן כעורות ודומה לו קסיה של צבעים ושל נפחים שהיא טהורה מפני שהוא לקבל את הזיעה ולא לקבלה אחרת:

משנה למלך

פכ"ז יא אבל טמאה מגע מדרס וכו'. עיין לעיל פרק שביעי דין י"ב:
פכ"ז א והבאה במדה טהורה מכלום. האי בבא קאי אנפתחה מלמעלה דאילו מצדה אפילו הבאה במדה טמאה מדרס משום דגבי מדרס לא איתקוש כלים לשק וכן בדין שאחר זה קאי אשלימה וכן פירשו הר"ש והרע"ב ועיין בתוספות יום טוב וכן כתבו התוספות שבת (דף פ"ד) ד"ה שנאה במדה יע"ש:

מדרס. ושל צבעים שמניחין בו את הכלים טמא טמא מת. ושל נתות שנותנין עליו ענבים ומחפין בו טהור מכלום לפי שאינו ממשמשי אדם: **י** שלש חמתות הן ושלשה תורמלין הן. המקבלין כשיעור טמאין מדרס. וכמה שיעורן החמת ארבעה קבין והתורמיל חמשה. ושאינן מקבלין כשיעור טמאים טמא מת. ושל עורות הדג טהור מכלום: **יא** שלשה עורות הן. העשוי לשטיח טמא מדרס. והעשוי לתכריך כלים טמא טמא מת ושל רצועות ושל סנדלין טהור מכלום לפי שאין עליו צורת כלי: **יב** שלשה סדינין הן. העשוי לשכיבה טמא מדרס. והעשוי לפרוכת טמא טמא מת. ושל צורות שעושין אותו כדי שיתלמד ממנו הרוקם טהור מכלום לפי שאינו ממשמשי אדם: **יג** שלש מטפחות הן. של ידים טמאה מדרס. ושל ספרים טמאה טמא מת. ושל תכריכי המת ושל נבלי בני לוי טהורה מכלום לפי שאינן ממשמשי אדם: **יד** עור העשוי כמו יד שמכניסין בו היד והאצבעות מפני הצינה וכיוצא בהן הוא הנקרא פרקלינין ושלשה פרקלינין הן. של ציידי חיה ועוף טמא מדרס שהרי נשען עליו. ושל חנבים טמא טמא מת שנותנין בו החגבים. ושל קייצים שבו מקיצין פירות טהור מכלום לפי שאינו ממשמשי אדם: **טו** שלש סבכות הן של ילדה טמאה מדרס. ושל זקנה טמאה טמא מת. *ושעושין לשחק בה לשותי שכר טהורה מכלום לפי שאינה ממשמשי אדם: **טז** שלשה סנדלין הן. של אדם טמא מדרס. של מתכות של בהמה טמא טמא מת. של שעם ושל צפירה טהורה מכלום. כללו של דבר כל כלי שאינו ראוי למשכב או למרכב או שהוא ראוי ולא נעשה [לכך] אלא למלאכה אחרת הרי הוא טהור מן המדרס. נעשה למלאכה אחרת ומשמש עמה את הישיבה כגון הטלית והרדיד מתטמא במדרס. וכל המתטמא במדרס מתטמא במת ויש מתטמא במת ואינו מתטמא במדרס כמו שביארנו. וכל המתטמא במת מתטמא בשאר אבות הטומאות בין אבות של תורה בין של דבריהם ומתטמאין במשקין: **יז** שלש קופות הן מהוהה שטלאה על הבריאה הולכין אחר הבריאה. קטנה על הגדולה הולכין אחר הגדולה. היו שוות הולכין אחר הפנימית. כיצד הולכין אחריה שאם ניקבה *במוציא רמון שתיהן טהורות: **יח** שלשה פנקסות הן. האפיפירין שמניחין עליו הספרים טמא מדרס. ושיש בו בית קיבול שעוה טמאה טמא מת. חלקה טהורה מכלום לפי שאין עליו צורת כלי ואינו ראוי למדרס:

השגת הראב"ד

*ושעושין לשחק בה. א"א לשון המשנה ושל יוצאת החוץ טהורה מכלום והם הזונות שמראות את שערן והנקבים גדולים מאד ואין עליהם תורת בגד שאינה ראויה אלא לזונות והרי היא כמי שנקרעה ואינה מקבלת רוב השער וכזו איתא בתוספתא:

השגת הראב"ד

*כמוציא רמון שתיהן טהורות. א"א ולא נתחוור אלי זה הטעם למה שתיהן טהורות והלא תיקון בשטלאה עליה ונראין דברי הרב ביוני ז"ל שפירש הולכין אחר הבריאה שאם הוא טמא אף המהוהה טמאה וכן כולן וכן דרך התוספתא ואי קשיא לך הא דתנן פ"ח כרע שסיתה טמאה מדרס וחיברה למטה כולה טמאה מדרס הרי שנוסף מביא טומאה על העיקר וכאן אמרו שהולכין אחר העיקר לא דמי כרע גורך המטה שאין תשמיש למטה בלא הכרע אבל הכא טלאי על גבי כלי ואחר עיקר הכלי הולכין בין שהנית הטלאי מבפנים או מבחוץ אבל שתיהן שוות הולכין אחר הפנימית:

פרק שמונה ועשרים

א כל הכלים שיש להן בית קיבול שנטמאו אחוריהן במשקין לא נטמא תוכן לתרומה ולא אוגניהן ולא אזניהן ולא מקום אצבע השוקע בשפת הכלי, נטמא תוך הכלי נטמאו כולן. נפלו משקין טמאין על גבי הכלים או על אוגניהן או על אזניהן או

משנה למלך

כסף משנה

קדש אין להם אחוריים ותוך ואין להם בית צביעה. ומ"ש ואפילו אחורי הכלי כולו לא נטמאו הכי משמע במשנה ובתוספתא דכלים פרק ג': כתב הראב"ד הרי זה מנגבן והן טהורים א"א תוכן טהור וכו'. ולרבינו י"ל שכיון לא הוזכר כן במשנה מנין לנו לגזור כן ויותר נראה לומר דמלשון מנגבן והן טהורים דייק לה הראב"ד וגם רבינו סובר כן ולא הוצרך לפרש:

ב אחד כלי השק וכו'. בפרק כ"ה דכלים: כתב הראב"ד לא נטמא תוכן א"א ואף לא אחוריהן וכו' נראה שטעמו משום דס"ל דכ"ה שאם נטמא תוכן לא נטמאו אחוריהן ומ"ש ר"ש בראש הפרק הנזכר דאיכא דגרסי הכי בפ"ק דפסחים ואע"פ שר"ש דחה אותה גירסא הראב"ד סבר כוותה וזהו שכתב ואף לא אחוריהן כלומר כמו שאם נטמאו אחוריהם במשקין לא נטמא תוכן כך אם נטמא תוכן לא נטמא אחוריהן אי נמי טעמו לומר דמדכתב רבינו לא נטמא תוכן משמע דאחוריהן מיהא טמא והראב"ד סובר שאף אחוריהם לא טמאו ומ"ש עיין בבכורות היינו דאמרינן בפרק על אלו מומין (דף ל"ח) דמדאורייתא אין משקה מטמא כלי ורבנן הוא דגזור ביה ועבדו ביה היכרא כי היכי דלא נשרוף עליה תרומה:

ג פשוטי כלי שטף וכו'. פכ"ה דכלים וכר' יהודה. ומ"ש אבל פשוטי כלי שטף הראויים למדרס וכו' עד נטמא הכלי כלו. בפרק אלו מומין עלה ל"ח:

וכן מדות יין ושמן. פכ"ה דמסכת כלים מדות יין ושמן וזומא ליסטרא ומסננת של חרדל ומשמרת יין יש להם אחוריים ותוך דברי ר"מ ר' יהודה אומר אין להם אחוריים ר"ש אומר יש

או על ידות הכלים המקבלין *הרי זה מנגבן והן טהורין ואפילו אחורי הכלי כולו לא נטמאו: **ב** אחד כלי השק כגון השקין והמרצופין. או כלי העור כגון הכרים והכסתות. ואחד כלי עץ אפילו קופות ומשפלות אם נטמאו אחוריהן במשקין *לא נטמא תוכן: **ג** פשוטי כלי שטף שאין ראויין למדרס כגון השלחן וטבלא שאין לה דופן הואיל ואין מקבלין טומאה מן התורה אם נטמאו אחוריהן במשקין לא נטמא תוכן. אבל פשוטי כלי שטף הראויים למדרס כגון המטה והעור שישנים עליו והכסא וכיוצא בהן אין להם אחוריים ותוך אלא בין שנגעו משקין בהן מתוכן או מאחוריהן נטמא הכלי כולו. וכן מדות יין ושמן וזומא ליסטרות ומסננת של חרדל ומשמרת

השגת הראב"ד

*הרי זה מנגבן והן וכו'. א"א תוכן טהור והאחוריים שאין היד מטמא מן האוגן ולא זה וזה מיהו לא ישתמש בו עד שינגב שמא יגע במשקה:

השגת הראב"ד

*לא נטמא תוכן. א"א ואף לא אחוריהן ומ"ש אינו מחוור עיין בבכורות:

משנה למלך

שנפש לתרווד מארבעה לדרבן כו' ומדברי רבינו בפירוש המשנה ובחיבורו נראה שאם נפלו משקין על היד נטמא היד אלא שיש חילוק בין אם נפלו במשך שבעה וארבעה לאם נפלו חוץ משיעור זה. ויש לתמוה דמאי שנא מידות הכלים דקי"ל דמנגבן והן טהורים וגבי זומא ליסטרא תנן בתוספתא והביאה הר"ש נפלו ע"ג היד מנגבה והיא טהורה ומאי שנא יד ליסטרא מיד מרדע. אך כפי דברי הר"ש ניחא דזומא ליסטרא היא כלי שיש לו תוך וכמ"ש שראשו אחד כף ומעלין בו מרק אבל המרדע התרווד והדרבן אין להם תוך ומשום הכי אם נפלו משקים עליהם נטמאו. אך כל זה ניחא לפי' הר"ש אך רבינו בפירוש המשנה כתב וכן הביא יד ואפילו היה לו בית קיבול כו' כנראה דס"ל דהמקבלים דתנן במתניתין הוא לחידושא דאפילו אם היה לו בית קיבול ליד לא נטמא וא"כ לפי דבריו אין חילוק בין אם היה לכלי תוך או לא ולעולם אין היד מקבל טומאה וא"כ הדרא קושיין לדוכתא דמ"ט דמרדע דאם נפלו משקין על היד דמנגבה והיא טהורה וכדין כל הידות והרב בעל תיו"ט פכ"ה דכלים עמד בקושיא זו דמרדע ולא הזכיר כלל מ"ש הר"ש בפירושא דמתניתין דידות הכלים ולא ידעתי למה מאחר שגם הרע"ב כתב כהר"ש וכל יומא ויומא שמעתתיה בפומיה גם מה שתירץ לזה אין דבריו מוכנים אצלי כלל:

תנן בפכ"ה דכלים מ"ז כל הכלים יש להם בית צביעה רט"א לעריבה גדולה של עץ רע"א לכוסות רבי מאיר אומר לידים הטמאות והטהורות אמר רבי יוסי לא אמרו אלא לידים הטהורות בלבד. והנראה מדברי רבינו הוא דגריס בית הצביעה וי"ג בית הצביטה ובחגיגה (דף כ"ב) אמרינן דשמואל הגירסא בית בע' ולר"י בית בע' ומיהו כפי דברי רבינו שפירש מקום בעובי הכלי כו' נראה דצריך לגרוס בית הצביטה כמבואר. וכתב רבינו דיש להם בית הצביעה ר"ל כי אשר נטמא גב הכלי לא נטמא בית צביעתו ע"כ. ואין ספק שאם נטמא בית הצביעה לא נטמאו אחוריו וכ"כ הרע"ב אלא שרבינו נקט החידוש וממילא נפקא אידך וצ"ל דבית הצביעה לא הוי כדין היד דהא קי"ל דידות הכלים שנפלו עליהם משקים מנגבם והם טהורים ואילו הכא אמרינן דבית הצביעה מיהא טמא. וא"ר טרפון שבעריבה גדולה של עץ הוא לבד אשר יהיה בו דין בית הצביעה שיהיו חלוק מאחוריו ור"מ אומר כי היות בית הצביעה נבדל מאחוריו הוא בכוסות לבד כי כאשר נטמא גב הכוס לא נטמא בית צביעתו עכ"ד רבינו ונראה מדבריו דר"ע פליג בעריבה גדולה. אך הרע"ב כתב דאומר ר"ע לכוסות הוא אף לכוסות. עוד כתב רבינו ורמ"א כי היות בית הצביעה נבדל הדין מן גב הכוס אמנם זה הענין בהיות היד טהורה או טמאה ר"ל כי כאשר היתה ידו טמאה והחזיק בכלי בבית צביעתו ונטמאת בית צביעתו בלא ספק מפני אלו המשקין הנה אחורי הכלי לא תטמא דמשקין הבאים מחמת ידים טומאה קלה מאד כמו שביארנו בפתיחה וכן אם היה גב הכלי טמא וידיו טהורות והחזיק הכלי בבית צביעתו הנה ידו לא תטמא ע"כ. וכוונת דבריו דידוע הוא שאין הידים מטמאים כלים ולפיכך כפי' לידים הטמאות כתב דהכוונה הוא שהיו משקין בבית צביעתו ונגע בידו הטמאה בבית צביעתו ונטמא בית הצביעה מחמת המשקין לא נטמאו אחורי הכלי. וכן אם היו אחורי הכלי טמאים ונגע בידו הטהורה בבית צביעתו לא נטמאת ידו וכ"ז הוא לפי שטומאת ידים הוא דבר קל אבל משקין טמאים שלא מחמת ידים שנגעו בבית צביעתו נטמאו אחורי הכלי וכן אם היה אחורי הכלי טמא ונגעו אוכלין בבית הצביטה נטמאו שלא הקלו לומר שיהיה בית הצביטה נבדל מן הגב אלא לידים הטמאות והטהורות לפי שטומאתם קלה. עוד כתב רבינו דרבי יוסי אומר שהיות בית הצביטה נבדל מאחורי הכלי אמנם זהו בידים טהורות לבד כאשר החזיק הכלי בבית צביעתו הנה ידיו כפי מה שהיו עליו מן הטהרה ואע"פ שאחורי הכלי טמאים ע"כ. והנה לפי פירוש זה מאי דקאמר רבי יוסי כיצד היו ידיו טהורות ואחורי הכוס טמאים אחזו בבית צביעתו אינו חושש שמא נטמאו ידיו לחידושא נקט דה"ג דלא מיבעיא שלא נטמאו ידיו משום מאי דנגע בבית הצביטה אלא אינו חושש ג"כ שמא נטמאו ידיו באחורי הכוס. עוד כתב רבינו וכל מה שתראה בזה הפרק ממה שיראה לך שהידים יטמאו מאחורי הכלי שנטמאו במשקין זהו דעת רבי יהושע בפרק ג' ממסכת ידים אבל הכ"א שהכלי שנטמא באב הטומאה לבד הוא אשר יטמא את הידים כמו שהתבאר שם ע"כ. וכ"ת מנ"ל לרבינו דין זה אימא דלעולם אין הידים מקבלין טומאה מכלים שנטמאו במשקין ומ"ש בכאן ר"מ ור"י לידים הטהורות הוא בשנטמא אחורי הכלי כאב הטומאה שאם החזיק בכלי בבית צביעתו לא נטמאו ידיו. הא ודאי בורכא היא דכוליה פירקין לא מיירי אלא בטומאת משקין דאילו טומאה דאורייתא נטמאו אחוריו נטמא תוכו וכ"ש בית צביעתו וזה פשוט ולא כתבתי אותו אלא כדי לברר הדבר לתלמידים. ודע שכפי דברי רבינו הללו אני תמיה על מ"ש בפ"ז מהלכות אבות הטומאה דין ב' אין לך ולד הטומאה שמטמא כלים אלא משקין טמאים בלבד וכו' והוא שיהיו אותם המשקין טמאים מחמת אב מאבות הטומאה בין של תורה בין של דבריהם. והנה ממ"ש ר"מ לידים הטמאות נראה דס"ל דמשקין הבאים מחמת הידים מטמאים כלים והנראה מדברי רבינו הוא שזה הוא דבר פשוט לא נחלק בו אדם שכן כתב ונטמאה בית צביעתו בלא ספק כו'. ודע דהר"ש יש לו פירוש אחר במשנה זו והוא דס"ל דמאי דתנן ויש להם בית הצביטה הוא דאם אחוריו טמאים ובית הצביטה טהורים או איפכא לא גזרינן הא אטו הא שלא יטלנו בזה פן יגע בזה כמו שמפרש ופירש דאומר ר"ט לעריבה גדולה הוא דבעריבה גדולה יש הפרש בין בית הצביטה לאחוריים שאם יש משקים באחורי העריבה וידיו טמאות אוחז בבית הצביטה ואין חושש שמא יגע במשקין שבאחוריו ויחזרו ויטמאו את העריבה וכן כוסות לר"ע ע"כ. והנה מ"ש בתחילת דבריו דפירוש יש להם בית הצביטה הוא דלא גזרינן הא אטו הא כו' ולא פירש דברים כפשטן דהיינו שאם נטמאו אחוריו לא נטמא בית הצביטה וכן בהיפך וכמו שפירש רבינו הוא משום דס"ל דהא מילתא דפשיטא היא דכלי שנטמאו אחוריו לא נטמאו כי אם אחוריו ולא שום דבר אחר. ומש"ה פירש דמאי דאיצטריך לאשמועינן דיש להם בית הצביטה הוא דלא גזרינן הא אטו הא שלא יטלנו בזה פן יגע בזה. והנה ס"ד דגזירה זו לא שייכא אלא בידים טהורות כלומר שהיה עולה על הדעת שאם היו אחוריו טמאים שלא יטלנו בבית צביעתו אם היו ידיו טהורות והיו עליהם משקה טופח שמא נטמאו משקין שבידו מאחורי הכלי ויחזרו ויטמאו את ידיו דאי לאו דמשום גזירה ידים נגעו בה לא שייך לומר שלא יטלנו בזה פן יגע בזה. ולפי פירוש זה אתו דברי ת"ק אליבא דכ"ע דהא לכ"ע בידים הטהורות יש להם בית הצביטה אלא שהרב השנה לפרש דברי ר"ט באמר לעריבה גדולה פירשה בידים טמאות ולא ידעתי למה לא פירש אותה כדברי ת"ק. עוד ראיתי בתוספתא הביאה הר"ש אר"ע לא הזכירו בית הצביטה אלא לכוסות שלא יהא שותה ולהשון לאשון מטמא משקין טמאים שהיו נתונים בבית צביעתו של כוס ונגע בהם ככר טהור נטמא הככר משקין טהורים שהיו נתונים בבית צביעתו של כוס ונגע בהם ככר טמא נטמאו המשקין משקין טמאים שהיו נתונים על גבי הארץ ונגע בהם כוס שאחוריו טהורים בית צביעתו נטמאו אחורי הכוס משקין טהורים שהיו נתונים על גבי הארץ נגע בהם כוס שאחוריו טמאים בית צביעתו נטמאו המשקין רמ"א לידים וכו'. והנה מ"ש בתחילה בשם ר"ע הוא פליג אמתניתין ת' דקתני היה שותה בכוס שאחוריו טמאים אינו חושש שמא נטמא המשקה שבפיו באחורי הכוס וחזר וטמא הכוס וכ"כ הר"ש דר"ע בהך דחיישינן. (א"ה אבל על דאבדין). תניא בתוספתא דכלים כל שהפכו נעשה אחוריו תוכו ותוכו אחוריו קופה נעשה אחוריה תוכה ותוכה אחוריה ע"כ. וכבר הביא הר"ש תוספתא זו ריש פכ"ה מכלים ויש להסתפק בכוונת התוספתא אי מיירי לאחר שנטמא דקיימא לן דאם נטמא תוכו נטמא כולו ואם נטמא אחוריו לא נטמא תוכו והשתא קאמר שאם נטמאו אחוריו והפכו ירד טומאה לכל ואם נטמא תוכו שהיה הכל טמא והפכו עכשיו ליכא טומאה כי אם באחוריו או דילמא דלעולם בתר שעתא דקבלת הטומאה אזלינן ואי בתחלה ירד טומאה לכל כי הפכו לא ניצול מהטומאה ואי בתחילה לא ירד טומאה כי אם בצד הראשון כי הפכו לא ירד טומאה לצד השני אלא כוונת התוספתא דלא אזלינן בתר תחילת העשייה אלא בתר שעתא דקבלת הטומאה ואם הפכו נעשה אחוריו תוכו ותוכו אחוריו וממה שדחה שם הר"ש גירסא דפסחים מתוספתא זו אין להכריע כי כפי שני הפירושים שפיר קא מותיב מינה ורבינו השמיט תוספתא זו:

ב אחד כלי השק כו'. (א"ה עיין כמ"ש הרב המחבר לעיל פ"א מהלכות אלו דין י"ג):

ג וכן מדות יין ושמן וכו' אין להם אחוריים ותוך אלא אם נפל משקים על מקצתן נטמאו כולן ע"כ. וכתב על זה הראב"ד הא דלא כהלכתא דר"י הוא דאמר הכי ור"מ ור"ש פליגי עליה והו"ל ר"י יחיד אצל רבים ע"כ. וכתב על זה מרן וי"ל שלענין טומאת הכלי עצמו ר"ש סובר כר"י שהרי אמר שכשנטמאו מאחוריהם צריך להטביל את כל הכלי וכאן לא איירי רבינו אלא לענין טומאת הכלי עצמו לא לענין טומאת מה שבתוכו ע"כ. ודבריו נפלאו ממני דודאי כל מקום ששנו אין להם אחוריים ותוך הוא לענין טומאת מה שבתוכו דלענין טבילת כל הכלי אפילו במקום שיש אחורים ותוך צריך להטביל כולו וכמ"ש רבינו בדין ו' עלה דהחוקק רובע וזה פשוט. ודע דתניא בתוספתא הביאה הר"ש זומא ליסטרין שנפלו משקין על תוכה טמאה כולה נפלו על אחוריה אינו טמא אלא אחוריה תוכה והמזלג והיד טהורים נפלו ע"ג המזלג חולקים את היד המשמש את הטמא טמא והמשמש את הטהור טהור נפלו ע"ג היד מנגבה והיא טהורה ע"כ. וכך היא פירושה כלי זה ראשו אחד כף וראשו אחד מזלג ובכף מעלין בו מרק ובמזלג מעלין בו בשר מן היורה ועיקר הכלי הוא הכף ואם נפלו משקין על הכף בתוכה נטמא הכל ואם נפלו מאחוריה אינו טמא אלא אחוריה אבל תוכה והמזלג והיד טהורים ואם נפלו על המזלג מתוכה לא נטמא היד לפי שעיקר הכלי הוא הכף ולא חשיב מזלג להביא טומאה לכף ולענין היד אמרו שחולקים אותו המשמש את הטמא טמא והמשמש את הטהור טהור ולא איצטריך לאשמועינן שאם נטמאו אחורי המזלג שאינו טמא כי אם אחוריו והשאר כולו טהור לפי דמכ"ש דכף נפקא וכמבואר ואם נפלו משקין על היד מנגבה והיא טהורה כדין כל הידות דתנן בפכ"ה דכלים מ"ו דמנגבן והם טהורים. והנה רישא דתוספתא דקתני נפלו על אחוריה אינו טמא אלא אחוריה הוא דלא כר"י אך מאי דקתני נפלו על המזלג חולקים את היד משום דאין הכף נגרר אחר המזלג הסבר דאף ר"י מודה בזה וכן מאי דקאמר או נפלו ע"ג היד מנגבה והיא טהורה היא הלכה פסוקה וכמו שכתבנו. ולפי זה יש לתמוה על רבינו ז"ל דנהי דפסק כרבי יהודה מ"מ למה השמיט דיני התוספתא דאתו כב"ע. וי"ל דרבינו ס"ל דמה דתניא נפלו ע"ג המזלג חולקים את היד כו' אתיא כרבי יהודה וטעמא דמילתא הוא משום דכל הני כלים דנחלקו ר"י ור"מ הם כלים שיש מאחוריהם חקק בית מושב ופעמים שכופהו על פיו ומשתמש לצד אחר והנה פשיטא שעיקר הכלי הוא תוכו דמה שמשתמש בו מאחוריו הוא אקראי בעלמא ור"מ ס"ל דכיון שהעיקר הוא התוך לא חשיב אחוריו להביא טומאה לתוך ור"י ס"ל דכיון שמשתמש בו אף שהוא טפל מביא טומאה לעיקר הכלי ולפי זה מזלג יש לו דין אחורי הכף ששניהם הם טפלים לגבי תוך הכף ולר"מ דאזיל בתר העיקר אם נטמא המזלג לא נטמא הכף וחולקים את היד ולר"י דלא אזיל בתר העיקר ואית ליה דהטפל מביא טומאה לעיקר אם נטמא המזלג נטמא הכל דלא גרע מזלג מאחורי הכלי ומה ששנו עוד נפלו ע"ג היד מנגבה והיא טהורה כבר כתב רבינו בראש הפרק שאם נפלו משקין טמאים על ידות הכלים דמנגבן והן טהורים ובזה נכלל דין התוספתא דכל דבר שהוא יד לא בעי טבילה ויש לדקדק מאי שנא מרדע דתנן בפרק כ"ה מ"ב המרדע יש לו אחוריים ותוך ופירש שם הר"ש דמרדע זה הוא מקל ארוך וכו' וראשו האחד נקרא דרבן וראשו השני נקרא תרווד וכל אחד הוא למלאכה ידועה וא"כ דומה לזומא ליסטרא ואילו גבי מרדע דקי"ל דלא נטמא כי אם משבעה לתרווד ומארבעה לדרבן ובזומא ליסטרא קי"ל דבכל מקום שנגעו המשקין נטמא כולו והרי שני כלים הללו הם דומים זה לזה שכל אחד מהם יש בו שני מיני כלים וכמו שכל כל זה מבואר בדברי רבינו בפי"ח מהלכות אלו דין י"ט ובדין כ"ג כתב המרדע הוא המלמד כו' והיה נ"ל לומר דלעולם כל דבר שיש בו שני מיני כלים והם נפרדים זה מזה שזה כקנה האחד וזה כקנה השני אליבא דכ"ע אם נטמא האחד לא נטמא חבירו ומה שנחלקו ר"י ור"מ

במרדע

ומשמרת של יין אין להן אחוריים ותוך אלא אם נפל משקין *על מקצתן נטמאו כולן כמו הבגדים: ד המרדע והמלמד יש להן אחוריים ותוך. כיצד נפלו משקין על החרחור לא נטמא מן העץ הסמוך לחרחור אלא ז' טפחים בלבד ושאר העץ טהור. וכן אם נפלו משקין על הדרבן לא נטמא אלא ארבעה טפחים הסמוכין לדרבן. נפלו חוץ לשבעה וחוץ לארבעה ה"ז ככלי קיבול שנגעו משקין באחוריו ולא נטמאו אלא ממקום מגעו ולחוץ: ה כיס שבתוך כיס שנטמא אחד מהן במשקין לא נטמא חבירו. בד"א כשהיו שפתותיהן שוין אבל אם היה החיצון עודף ונטמא הפנימי נטמא החיצון נטמא החיצון לא נטמא הפנימי ובשרץ בין כך ובין כך אם נטמא אחד מהם לא נטמא חבירו: ו החוקק רובע וחצי רובע בעץ אחד ונטמא אחד מהן במשקין לא נטמא השני אף על פי שהן עץ אחד. כיצד נגעו משקין טמאין בתוך הרובע הרובע ואחוריו טמאין וחצי הרובע ואחוריו טהורין. נגעו בחצי הרובע מתוכו חצי הרובע ואחוריו טמאים הרובע ואחוריו טהורין. וכשהוא מטביל מטביל את הכל. נטמאו אחורי הרובע או אחורי חצי הרובע במשקין הרי אחורי הכלי טמא שאין חולקין את האחוריים: ז *קומקומוס שהיו אחוריו טמאין והיה מרתיח אין חוששין שמא יצאו משקין מתוכו ונגעו באחוריו וחזרו לתוכו אלא הרי המשקין שבתוכו טהורין לתרומה:

השגת הראב"ד

*על מקצתן נטמאו כולן. א"א זה דלא כהלכתא דר' יהודה היא דאמר הכי ור' מאיר ור"ש פליגי עליה והוא ליה רבי יהודה יחיד אצל רבים:

יש להם נטמאו מאחוריהם אם שבתוכם טהור וצריך להטביל וטעמא דר' יהודה משום דכל הני כלים יש מאחוריהם חקק בית מושב כעין שעושין לכלי כסף ופעמים שכופהו על פיו ומשתמש בחקק שבאחוריו:

כתב הראב"ד אם נפלו משקין על מקצתן נטמאו כולן כמו הבגדים א"א זה דלא כהלכתא וכו'. וי"ל שלענין טומאת הכלי עצמו ר"מ סובר כדברי יהודה שהרי אמר כשנטמאו מאחוריהן צריך להטביל את כל הכלי וכאן לא איירי רבינו אלא לענין טומאת הכלי עצמו לא לענין טומאת מה שבתוכו:

ד המרדע והמלמד וכו'. שם כר' יהודה לגבי ר"מ פירוש מרדע הוא מקל ארוך בראשו האחד ברזל רחב וחדוד לחתוך ושמו חרחור ובראשו השני ברזל כעין מרצע ושמו דרבן שבו מלמד פרה לחלמיה:

ה כיס בתוך כיס וכו'. פכ"ו. ומ"ש בד"א כשהיו שפותיהן שוין וכו' פ' לא נטמא חבירו. תוספתא פ"ד דבבא בתרא ומה שחילק בין טומאת משקים לטומאת שרץ שם בד"א במשקה אבל בשרץ שניה שוים ומשמע לי דה"פ דדוקא בטומאת משקין שהיא דרבנן מפלגינן בין נטמא פניו לנטמא חיצון אבל בטומאת שרץ שהיא דאורייתא אפילו נטמא חיצון נטמא פנימי וחדר כשנו כן נראה הפרק:

ו החוקק רובע וכו'. משנה פרק כ"ה ומה שכתב נטמאו אחורי הרובע וכו'. שם כחכמים:

ז קומקומוס שהיו וכו' והיה מרתיח וכו' שם. ומה שכתב לתרומה כלומר אבל לא לקדש כדתנן התם בסמוך כ' הקדש אין להם אחוריים ותוך:

סליקו להו הלכות כלים

בריך רחמנא דסייען

משנה למלך

נמרדע כ"ע לא פליגי שאם נטמא החרחור שלא נטמא הדרבן וכן בהיפך אך מתלוקתם הוא בעץ דר"י ככר ארבעה לדרבן ושבעה לחרחור ור"מ סבר שכל העץ נחשב מהדרבן או מהחרחור ומה שנחלקו במדות יין ושמן כו' התם הוא בכלי אחד שמשתמשים בו פנים ואחור אלא שמה שמשתמש בו מאחוריו אינו עיקר תשמישו דר"י סבר דלא שייך שם פנים ואחור כיון שמשתמשין בו מפני עבריהם ור"מ סבר כיון דתשמיש אחוריו אינו עיקר לא חשיב תוך ואינו מביא טומאה לאחוריו אבל אם היו תשמישיהם שוים אליבא דכ"ע בכל איזה לד שנטמא נטמא כולו דמכל צדדיו חשוב תוך ומה שחלקו בתוספתא בימות ליסטרא בין שנטמא הכף לנטמא המזלג הוא משום דנהי דקי"ל דכל דבר שיש בו שני כלים נפרדים אם נטמא האחד לא נטמא השני היינו דוקא בזמן ששני הכלים הם שוים אבל אם האחד עיקר והשני טפל בזה יש חילוק שאם נטמא העיקר נטמא הטפל ואם נטמא הטפל לא נטמא העיקר. הכלל העולה דכל דבר שיש בו שני כלים והם נפרדים זה מזה ותשמישם שוה אליבא דכ"ע אם נטמא האחד לא נטמא חבירו והיינו דין החרחור עם הדרבן ואם הכלי האחד הוא עיקר והשני טפל ג"ז אליבא דכ"ע אם נטמא העיקר נטמא הטפל ואם נטמא הטפל לא נטמא העיקר והיינו דין הכף עם המזלג וכל כלי שיש בו שני כלים אבל אינם נפרדים אבל הם במקום אחד אלא שהאחד הוא בפניו והשני באחוריו דומיא דמדות יין ושמן אם שניהם עיקר שמשתמשים בו אליבא דכ"ע ליכא אחוריים ותוך דמכל לד נקרא תוך ואם האחד הוא טפל בזה נחלקו ר"י ור"מ דלר"י אף הטפל מביא טומאה לעיקר ולר"מ אין העיקר מקבל טומאה מן הטפל ומ"ש דחרחור עם הדרבן אם נטמא האחד לא נטמא הב' אליבא דכ"ע אף שנראה דר"מ אית ליה דמרדע אין לו אחוריים ותוך ככר פירש שם הר"ש דר"י דאית ליה במרדע אחוריים ותוך היינו שאם נטמא החרחור נטמאו עד ז' טפחים ואם נטמא הדרבן נטמא עד ד' טפחים אבל לעולם דאין היד מטמא לא לדרבן ולא לחרחור דכיון דאין הכלי מטמא לכלי אחר ה"ה דאין היד מטמא לכלי מיהו אף לפי דברי רבינו דאית ליה דאם נטמא היד בתוך שבעה לחרחור דנטמא החרחור וכן בתוך ארבעה לדרבן אפשר לומר דאפילו הכי אם נטמא החרחור לא נטמא הדרבן וכן בהיפך אלא דשאני יד שהוא צורך הכלי והוא מעצמו ולפיכך כל שנטמא היד בתוך שבעה לחרחור או בתוך ארבעה לדרבן נטמאו אבל חרחור עם דרבן שהם כלים מותלקים אם נטמא האחד לא נטמא השני אף שהם בגוף אחד לפי שבטומאת משקין הקלו אלא שכל זה ניחא לפי פשטן של דברים אך לפי מ"ש לעיל דרבינו השמיט התוספתא דזומא ליסטרון משום דאית ליה דאתיא דלא כהלכתא דלר"י אף שנטמא המזלג נטמא הכף ומש"ה לא חילק בזומא ליסטרא בין נטמא הכף לנטמא המזלג איכא לעיוני טובא מ"ש מרדע מזומא ליסטרא. (א"ה עיין לעיל בפירקין הלכה א'). תו איכא לעיוני טובא במ"ש דהיכא דיש שני כלים במקום אחד פנים ואחור ושניהם בתשמיש שוים אליבא דכ"ע אם נטמא האחד נטמא השני דכל אחד חשיב תוך לגבי חבירו ולא נחלקו ר"י ור"מ אלא במדות יין ושמן וכו' דתשמיש אחוריו הוא טפל לגבי תשמיש תוכו דבמתני' ד' תנן הרובע וחצי הרובע נטמא הרובע לא נטמא חצי הרובע נטמא חצי הרובע לא נטמא הרובע והנה דבשלמא לפי הפירוש הראשון שכתב הר"ש (א"ה עיין לקמן דין ו') שהוא תתיכת עץ עבה וארוכה ובו שתי מדות חקוקות זו אצל זו ומפסיק בין שתיהן כותל כו' ניחא דהכא כתבנו לעיל דכל דבר שיש בו שני כלים והם נפרדים זה מזה אם נטמא האחד לא נטמא השני דומיא דחרחור עם דרבן אך כפי הפירוש השני שכתב הר"ש שהוא כעין כלי כסף שיש להם חקק בית מושב ומלד אחד רובע וכופהו על פיו וחקוק מאחוריו חצי רובע יש לתמוה דאמאי אמרינן שאם נטמא האחד לא נטמא השני משמע שהיא הלכה פסוקה שלא הוזכר שם מחלוקת והלא במדות יין ושמן בתוך אחוריו הוא טפל לתוכה אית ליה לר"י שאם נטמא מאחוריו נטמא תוכו וכ"ש ברובע וחצי הרובע שכולם הם עיקר וכעת צ"ע: עוד ראיתי לעמוד בפירושא דמתני' דהמרדע אין לו אחוריים ותוך לפי שראיתי שרבו בה הפירושים והנה רבינו בפירוש המשנה כתב שהכוונה היא ששבעה טפחים מעץ המרדע ממה שימשך לברזל אשר שמו חרחור וכן ארבעה טפחים מזה העץ ממה שימשך לדרבן הנה הוא כמו תוך הכלי ומה שיהיה חוץ מאלו השיעורים הנה הוא כמו אחורי הכלי וכאשר נפלו משקין טמאים חוץ משבעה לחרחור וארבעה לדרבן יהיה המקום אשר נטמא ומה שיהיה בו מחוץ טמא והשבעה אשר ימשך להרחור או הארבעה לדרבן טהור כדין כלי שנטמא אחוריו לא נטמא תוכו ע"כ. ודע שהכא שאם נפלו משקין חוץ משבעה לחרחור או ארבעה לדרבן לא נטמאו השבעה אשר ימשך להרחור והארבעה אשר ימשך לדרבן ה"נ אם נפלו משקין בתוך שבעה לחרחור לא נטמא אלא עד תשלום שבעה וכן אם נפלו בתוך ארבעה לדרבן לא נטמא אלא עד תשלום ארבעה דפשיטא דלא עדיף תוך שבעה לחרחור וארבעה לדרבן מהרחור ודרבן עצמן ורבינו פסק שאם נפלו על החרחור לא נטמא מן העץ כי אם שבעה וכן אם נפלו על הדרבן לא נטמא מן העץ אלא ארבעה ומ"ב שמשך שבעה וארבעה נקרא תוך ומה שיהיה חוץ מזה נקרא אחוריים הוא לפי שלא יגדק לומר שמשך שבעה וארבעה יקרא אחור לומר שאם נפלו משקין עליהם מה שימשך חוץ מזה לא נטמא הוא לפי שעיקר הכלי הוא משך שבעה וארבעה אבל חוץ מזה השיעור אינו נחשב מהכלי ואמר בדי השאלה שנקרא מה שימשך חוץ מזה אחור שאם נפלו משקין עליהם לא נטמא עיקר הכלי שנקרא ב... אבל אם נפלו משקין במשך שבעה וארבעה לא יצדק הכא לומר שמה שלא יטמא מה שחוץ מזה לפי שמ... שבעה וארבעה נקרא אחור אלא הכא הטעם הוא לפי שכל מה שחוץ מזה השיעור מיגרע גרע לפי... מאחור ואין לו אפילו דין יד דקי"ל שאם נטמא תוכו נטמאו אחוריו וידיו. ודע שדין זה שכתב רבי... שאם נטמא החרחור לא נטמא מן העץ אלא משך שבעה כו' אף שלא הוזכר דין זה במתניתין יצא לו... התוספתא דקתני בהדיא נפלו על החרחור אינו טמא אלא שבעה ועל הדרבן אינו טמא אלא ארבעה ו... שלא פירש פירושא דמתניתין כדרך התוספתא הוא כדי ליישב לשון אחוריים ותוך השנוי במשנה... הר"ש פירשה למתניתין כדרך התוספתא וכתב הרב בעל תוי"ט שכפי דברי הר"ש פירוש אחוריים ו... הוא שהכלי עצמו חלוק וכמו שחלוקים שאר כלים באחורים ותוך לענין דינם ע"כ. ונ"ל שאף דרבי... מודה להר"ש בדינו מ"מ נ"ל דהר"ש אינו מודה לרבינו דאפשר דס"ל דדוקא אם נטמא ההרחור... נטמא אלא עד משך שבעה אבל אם נגעו משקין חוץ ממשך שבעה אפשר דס"ל דהכל טמא שהכל הו... עץ אחד ודוקא חרחור עם העץ שהם שני דברים אמרינן שאם נטמא החרחור לא נטמא מן העץ אל... הצריך לו דהיינו משך שבעה וכן בדרבן אבל היכא דנטמא העץ בכ"מ שיהיה נטמא הכל לפי שהכל... הוא כלי אחד ומש"ה לא פירש למתניתין כפירוש רבינו ויתיישב יותר לשון אחוריים ותוך דלפי פירו... הר"ש הוא דחוק. עוד אפשר לומר דס"ל להר"ש שאם נטמא העץ בכ"מ שיהיה דלא נטמא כלל כד... ידות הכלים דקי"ל שאם נפלו משקין עליהם מנגבן והם טהורים ולפי מה שהבנו מ"ש הרע"ב ורמב"... פירש כו' אין הכוונה דרבינו הולך בפירוש הראשון שכתב הרב דהא כתבו בהדיא אלא הכוונה היא שב... בפירוש הנאמון דין זה ליתא וכמ"ש אבל לעולם דרבינו מודה בדינו דהר"ש וכמ"ש וכזה הרב תלו... הרב בעל תוי"ט מעל הרע"ב. ומ"ש הרב בעל תוי"ט שגם הר"ש סובר כדברי הר"ס כו' והאריך בו... אין דבריו נראים לי כלל ולענין אם נפלו משקין במשך שבעה או ארבעה אם נטמא ההרחור או הדרבן... אף שכתבתי לעיל דלרבינו נטמא החרחור או הדרבן שוב התבוננתי בדברי רבינו וראיתי שאין מדבר... הכרת כלל בדין זה ואפשר דגם רבינו מודה שאין היד מטמא לא לחרחור ולא לדרבן לפי שאין הטפ... מביא טומאה לעיקר כשהם שני דברים נפרדים ומ"ש מרן ע"ד הראב"ד נראה שטעמו משום דס"ל שה... וכו' דברי מרן ז"ל בכל לבון זה מראשו לסופו נפלאו ממני והשגת הראב"ד נ"ל דלא קאי אלא פ... דפשוטי כלי שטף ועל זה השיגו דגם אחוריהם לא נטמאו ויש סמך לזה בבכורות דוק ותשכח וכמק... אחר האריכתי. (א"ה תמצאנו לעיל פ"א מהלכות אלו דין י"ג יע"ש):

ד המרדע והמלמד כו'. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל בפירקין דין א' ודין ג'):

ח אם נטמא אחד מהם לא נטמא חבירו. נראה דט"ס נפל בספרים וצ"ל אם נטמא אחד מה... נטמא חבירו וכמ"ש מרן אך מדברי הרב בעל קרית ספר נראה דגרים לא נטמא חבירו ודבר... תמוהים:

ו החוקק רובע כו'. הנה בפירוש אחורי הרובע ואחורי חצי הרובע ראיתי להר"ש ז"ל שכתב הרו... ואחורין הרובע היינו תוכו ואחוריו היינו דפנות המקיפות את הרובע מבחוץ וכן אחור... הרובע היינו דפנות המקיפות אותו מבחוץ ע"כ. ונראה דהר"ש אזיל לשיטתיה שכתב כמו דפי' רוב... וחצי רובע הוא כעין כלי כסף שיש להם חקק בית מושב מלד אחד רובע וכופהו על פיו וחקוק מאחורי... חצי רובע (א"ה עיין לעיל דין ג') והכרית הרב פי' זה ממאי דתנן במתני' דחצי רובע אחורים לרובי... ולפי פירוש זה ע"כ כי קתני באידך מתניתין נטמא הרובע הרובע ואחוריו טמאים האי אחוריו היי... דפנות המקיפות את הרובע מבחוץ דאילו אחורי הרובע כפשוטו לא נטמא וכדתנן נטמא הרובע לא נטמ... חצי הרובע אך לאידך פירושא דרובע וחצי רובע הוא כגון חתיכת עץ עבה וארוכה ובו שתי מדות חקוק... זו אצל זו אחת מחזקת רובע הקב ואחת חצי רובע אחורי הרובע ואחורי חצי הרובע הוא כפשוטו כשת... האחוריים השנויים במשנה. וזהו שרבינו ז"ל לא ביאר מהו אחורי הרובע וחצי הרובע משום דלאו... ס"ל דרובע וחצי רובע הוא זה תחת זה וכמו שנראה מדבריו בפירוש המשנה ולדידיה אחורי... וחצי הרובע הוא כפשוטו משום הכי סתם את הדברים. והתימה מרבינו עובדיה ז"ל שפירש כפי' רוב... וחצי רובע כפירוש הראשון שכתב הר"ש ז"ל ובפירוש אחורי הרובע וחצי הרובע כתב דהיינו הדפנו... המקיפות וצ"ע. תניא בתוספתא חקק את הרובע ועתיד לחוק את חצי הרובע טהור עד שיחוק את הח... הרובע. ולא ראיתי לרבינו שהביא דין זה. תו תניא בתוספתא וכשהוא מטביל את ... מטביל חצי הרובע... היה עליו דבר חוצץ והטבילו לא עשה כלום ע"כ. ונראה דאיצטריך לאשמועינן דאע"ג דחצי הרובע ... נטמא מ"מ כיון דצריך להטבילו משום הרובע אם היה עליו דבר חוצץ לא עשה כלום וגם דין זה לו... ראיתי לרבינו שהביאו:

סליקו להו הלכות כלים

הלכות מקואות

מצות עשה אחת

והיא שיטבול כל טמא במי מקוה ואחר כך יטהר:

וביאור מצוה זו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א כל הטמאין בין אדם בין כלים בין שנטמאו טומאה חמורה של תורה בין שנטמאו בטומאה של דבריהן אין להן טהרה אלא בטבילה במים הנקוין בקרקע: **ב** כל מקום שנאמר בתורה רחיצת בשר וכיבוס בגדים מן הטומאה אינו אלא טבילת כל הגוף במקוה. וזה שנאמר בזב וידיו לא שטף במים כלומר שיטבול כל גופו. והיא הדין לשאר הטמאין שאם טבל כולו חוץ מראש אצבע הקטנה עדיין הוא בטומאתו. וכל הדברים האלה אע"פ שהן מפי השמועה הרי נאמר במים יובא וטמא עד הערב וטהר בניין אב לכל הטמאים שיבואו במים: **ג** כל הכלים שנטמאו יש להן טהרה במקוה חוץ מכלי חרס וכלי זכוכית וכן המפץ. כלי חרס נאמר בו ואותו תשבורו ואין לו טהרה אלא שבירה. אפילו חיברו בקרקע ואפילו קבעו במסמר ואפילו מלאהו סיד או נפסים הרי הוא כמו שהיה עד שישבר. וכלי זכוכית ככלי חרס עשאום בדבר זה: **ד** המפץ אינו בכלל הכלים המקבלים שאר כל הטומאות לפי שאינו כלי קיבול אינו מכלל כלי עץ האמורין בתורה והואיל והוא ראוי למשכב נתרבה לטומאת מדרס בלבד דין תורה וכיון שאין לו טומאה וטהרה בפירוש ונתרבה לטומאה לא יתרבה לטהר במקוה שאין מתטהר במקוה *אלא הכלים האמורין בתורה ואין למפץ טהרה אלא קריעתו עד שישאר פחות מששה על ששה טפחים: **ה** הזב אין לו טהרה אלא במעיין שהרי נאמר בו במים חיים אבל ה ושאר הטמאין בין אדם בין כלים טובלין אף במקוה: **ו** כל י טבילות טבילתן ביום חוץ מנדה ויולדת שטבילתן בלילה כמו ארנו בעניין נדה. *ובעל קרי טובל והולך כל היום כולו מתחלת לה שנאמר והיה לפנות ערב ירחץ במים מלמד שטובל והולך חלת הלילה עד הערב שמש: **ז** כל הטובל צריך שיטבול כל כשהוא ערום בבת אחת ואם היה בעל שיער יטביל כל שיער שו והרי הוא כנופו דין תורה. וכל הטמאין שנטבלו בבגדיהן נה להן טבילה מפני שהמים באין בהן ואינן חוצצין. וכן הנדה בלה בבגדיה מותרת לבעלה: **ח** כל הטובל צריך להתכוין בילה ואם לא נתכוין עלתה לו טבילה לחולין. אפילו נדה שטבלה א כוונה כגון שנפלה לתוך המים או ירדה להקר הרי זו מותרת גלה. אבל לתרומה ולקדשים אינה טהורה עד שתטבול בכוונה: **ט** הכופת ידיו ורגליו וישב לו באמת המים אם נכנסו דרך כולו טהור. הקופץ לתוך המקוה הרי זה מגונה. והטובל פעמיים במקוה הרי זה מגונה. והאומר לחבירו כבוש עלי במקוה הרי זה מגונה: **י** בית הסתרים ובית הקמטים אינן צריכין שיבואו בהן המים שנאמר וידיו לא שטף במים

כסף משנה

א כל הטמאים בין אדם וכו' אלא בטבילה במים הנקוין בקרקע: **ב** כ"מ שנאמר בתורה וכו' וזה שנאמר בזב וידיו לא שטף במים וכו'. בת"כ:
ל הכלים שנטמאו וכו' חוץ מכלי חרס. פרק ר"ע עלה פ"ד. ומ"ש וכלי זכוכית. פ"ק דשבת עלה ט"ו. ומ"ש אפילו חיברו בקרקע וכו'. תוספתא דכלים פרק ששי:
המפץ אינו בכלל הכלים המקבלים וכו'.
פרק ר"ע עלה פ"ד ובעירובין ק"ד
ש"י דטעמא דלית ליה טהרה במקוה משום
כתיבא בפרשת שרצים ובפרשת מדין
א והנך כלים דכתיבי התם ילפינן להו
ה אבל פשוטי כלי עץ שלא נכתבו שם
ן טומאה לא ילפינן להו טבילה ולית להו
ה במקוה דהא לא כתיבא בהו כי היכי
ל ומשקה אין להם טהרה במקוה לפי
למדנו להם טבילה בתורה עכ"ל וכן כתב
רבינו לקמן בסמוך:
: הראב"ד שאין מתטהר במקוה אלא
הכלים האמורים בתורה א"א הרבה
ם ועדיין לא השלים וכו' עד לא בא לכלל זה
טעם העיקר. ורבינו בדבריו נכלל הכל.
ואין למפץ טהרה אלא קריעתו עד שישאר
מששה על ששה טפחים. בספ"כ דכלים
ת שנהלקה ונשתיירו בה שלשה מעדנים
ששה טפחים כמאה משמע הא פחות
מששה טפחים טהורה:
הזב אין לו טהרה אלא במעיין וכו'. בסוף
פ"ק דמקואות:
י הייבי טבילות וכו'. בפ"ח דפסחים עלה
ז' ע"ב ויומא (דף ו'). ומ"ש ובעל קרי
והולך וכו'. יומא (דף פ"ח) ושבת (קכ"א):
ב הראב"ד וכן לטמא שרץ ולכל הטמאים
וכו'. ואני אומר שגם רבינו סובר כן
נקט בעל קרי אלא משום דכתיב ביה קרא
מפורש:
ל הטובל וכו' עד והרי הוא כגופו דין
תורה. בריש עירובין (דף ד' ע"ב) ובריש
(דף ו'): וכל הטמאים שטבלו בבגדיהם
. בפ"ב דיו"ט עלה י"ח וכו' נדה מערמת
וטובלת בבגדיה:
ל הטובל צריך להתכוין לטבילה וכו'.
פרק

כסף משנה

פרק ב' דחולין עלה ל"א פלוגתא דרב ור"י ופסק רבינו כרב משום דמשמע בגמרא דר"נ בר יצחק סבר כוותיה ועוד דבפרק אין דורשין (דף י"ט) סוגיין כרב דאמר חולין לא בעו כוונה ולא מדכרינן התם דר"י כלל ועוד דמשמע ליה לרבינו שמ"ש בפ"ב דחולין ומנא תימרא דחולין לא בעו כוונה דתנן גל שנתלש ליענא דגמרא הוא ולא סיומא דמילתיה דר"נ דאלמא מסקנא דגמרא כרב וכן פסק ר"ח וסמ"ג. ומ"ש או ירדה להקר. פשוט הוא דהוי כאילו אמר וא"ל אם ירדה להקר. ומ"ש אבל לתרומה וקדשים וכו'. משנה בפרק ב' דחגיגה (דף י"ח ע"ב):
ט הכופת ידיו ורגליו וכו'. תוספתא דמקואות רפ"ה. ונראה דהיינו לומר דהיכא דלא טבל כדרך גדילתו בודקין אותו ואם נכנסו המים בכל המקומות שהיה נכנס אילו טבל כדרך גדילתו עלתה לו טבילה ואם לאו לא עלתה לו טבילה: הקופץ לתוך המקוה וכו'. שם ספ"ה. וכתב הריב"ש בתשובה שרבינו מפרש מפני שהקופץ למקוה אף אם מתכוין לטבול הרואים סבורים שאינו מתכוין אלא להקר וכן הטובל פעמיים כיון שטבל כראוי למה חוזר וטובל יחשבו שאינו טובל אלא להקר ואם יגע בתרומה וקדשים יהיו סבורים דלא בעי כוונה עכ"ל. והאומר לחבירו כבוש ידך עלי במקוה נראה שהוא מטעם זה מפני שנראה כמצחק ואינו מתכוון לטבול ומיהו במסכת דרך ארץ פ"ט משמע דמיירי בשאין במקוה אלא ארבעים סאה מצומצמים דכשזה מכניס ידו במקוה לכבוש עליו חיישינן שמא יוציאנה קודם שיטבול זה ונמצא טובל במקוה חסר שהרי חסרו המים שטפחו בידו של זה שהכניסה לכבוש עליו ועל דרך זה יש לפרש ההיא דהקופץ לתוך המים וההיא דטובל פעמים במקוה דמיירי בשלא היו במקוה אלא ארבעים סאה מצומצמים וחיישינן שמא כשקפץ במקוה ניתזו מהם וחסרו וכן בטובל במקוה פעמיים והריב"ש כתב שנראה לו שלא פירש כן מפני שראה שכתב דברים אלו פה אצל טובל בלא כוונה וענין טבילה בארבעים סאה מצומצמות כתב בסוף פ"ח:
י בית הסתרים וכו'. משנה בפ"ט דמקואות ות"כ

השגת הראב"ד

*אלא הכלים האמורים בתורה. א"א הרבה דברים ועדיין לא השלים שהכלים האמורים בתורה לא נתפרשו לענין משכב ומושב אלא כל הראוי למשכב מטמא במדרס ואם מטמא לא יטהר בטבילה כשאר טמאים והלא לא נאמרה שבירה אלא בכלי חרס אבל היה לו לומר שלא נתנה תורה טבילה בין למדרס בין לשאר טומאות אלא לכלים או לאריג שהרי בטומאת הזב כתיב וכל כלי עץ ישטף במים וכן במת בפרשת מדין וכן בשרצים ובכולן כלים כתיב הילכך פשוטי כלי העץ הראויים למדרסות ונתרבו לשאר טומאות מקל וחומר מפצים קטנים כיון שנתרבו לטומאה נתרבו לטהרה דון מינה ומינה אי נמי פשוטי כלי עץ הראויים למדרסות אין צריך להביאם מקל וחומר אלא מגופא דקרא דכלי חרס אשר יגע בו הזב ישבר וכל כלי עץ ישטף במים אלמא מקבל טומאה כל שהוא כלי בטומאת הזב ואפילו במגעו מיהו מדכתיב בהדי משכב ומושב בעינן שיהא ראוי למדרס אבל מפץ שאינו כלי אתי מקל וחומר לטומאה אבל לטהרת מים לית ליה שאינו כלי שהרי למדרסות טהרתן במים שהרי הן בכלל וכל כלי עץ ישטף במים אבל מפץ שאינו כלי ולא בגד ולא מעשה עזים לא בא לכלל זה זה טעם העיקר:

*ובעל קרי טובל והולך כל היום כולו מתחלת הלילה. א"א וכן לטמא שרץ ולכל הטמאים שאין טעונין ספירת שבעה נקיים שהרי אף בטומאת מת פניגו טבל את האזוב ביום והזה בלילה או שטבל בלילה והזה ביום פסול אבל הוא עצמו טובל בלילה ומזה ביום:

משנה למלך

ד המפץ אינו בכלל הכלים וכו'. עיין מ"ש רבינו בפירוש המשניות פכ"ד דכלים מ"ט ובתיו"ט סי' כ"ד יע"ש:

ה אבל הזבה ושאר הטמאים וכו'. עיין בב"י י"ד סי' ר"א ד"ה ומ"ש אפילו אינו מים חיים וכ"ב מכאן אתה למד כי מ"ש בתשובת הגאונים סימן ר"ו נדה שטבלה בים לא עלתה לה טבילה

במים איברים הנראים בלבד. ואף על פי כן צריכין להיות ראויין שיבואו בהן המים ולא יהיה דבר חוצץ לפיכך אמרו חכמים לעולם ילמוד אדם בתוך ביתו שתהיה אשה מדיחה בין קמטיה במים ואחר כך תטביל. והאשה טובלת כדרך גדילתה כאורגת וכמניקה את בנה: **יא** אשה אינה טובלת בנמל מפני שמתביישת מבני העיר ואינה טובלת כהוגן. ואם הקיף לה מפץ וכיוצא בו כדי להצניעה טובלת בנמל. ולא תטבול על גבי כלי חרס או סל וכיוצא בהן מפני שמפחדת ולא תעלה לה טבילה: **יב** אחד האדם או הכלים לא יהיה דבר חוצץ בינם ובין המים. ואם היה דבר חוצץ בינם ובין המים כגון שהיה בצק או טיט מודבק על בשר האדם או על גוף הכלי ה"ז טמא כשהיה ולא עלתה להן טבילה. דבר תורה אם היה דבר החוצץ חופה את רוב האדם או רוב הכלי לא עלתה להן טבילה והוא שיקפיד עליו ורוצה להעבירו. אבל אם אינו מקפיד עליו ולא שם אותו על לב בין עבר בין לא עבר אינו חוצץ ואע"פ שחופה את רובו. וכן אם היה חופה מיעוטו אינו חוצץ אע"פ שהוא מקפיד עליו. מדברי סופרים שכל דבר החוצץ אם היה מקפיד עליו לא עלתה לו טבילה אע"פ שהוא על מיעוטו גזירה משום רובו. וכל דבר החוצץ אם היה חופה את רובו לא עלתה לו טבילה אע"פ שאינו מקפיד עליו גזירה משום רובו המקפיד עליו. נמצאת אומר שאם היה על בשר האדם או על גוף הכלי דבר מדברים החוצצין כגון בצק וזפת וכיוצא בהן אפילו טיפה כחרדל והוא מקפיד עליו לא עלתה לו טבילה. ואם אינו מקפיד עליו עלתה לו טבילה. אא"כ היה חופה רוב הכלי או רוב האדם כמו שביארנו:

פרק שני

א אלו חוצצין באדם. לפלוף שחוץ לעין. וגלד שחוץ למכה. והדם יבש שעל גבי המכה. והרטייה שעליה. וגלדי צואה שעל בשרו. ובצק או טיט שתחת הציפורן. והמלמולין שעל הגוף. וטיט היון וטיט היוצרים וטיט של דרכים הנמצא שם תמיד אפילו בימות החמה כל אלו חוצצין. ושאר כל הטיט כשהוא לח אינו חוצץ שהרי נמחה במים וכשהוא יבש חוצץ: **ב** הדבש. והדיו. והחלב. והדם. ושרף התות. והתאנה. והשקמה. והחרוב. יבשין חוצצין לחין אינן חוצצין. ושאר כל השרפין בין לחין בין יבשין חוצצין. ודם שנסרך בבשר אפילו

ומ"כ ונדס (דף מ"ב ע"ב): **ומ"ש ואעפ"כ** צריכין להיות ראויים וכו'. בפ"ק דקידושין (דף כ"ה). ומ"ש לפיכך אמרו חכמים וכו'. בפרק תינוקת: האשה טובלת וכו'. בפרק תינוקת (דף ס"ז) אמר ר"ל האשה **לא** תטבול אלא כדרך גדילתה כדתנן גבי ראיית נגעים אשה נראית כאורגת וכמניקה את בנה:

יא אשה אינה טובלת בנמל וכו'. בפרק תינוקת והטעם שנתן **רבינו כתב** הרי"ף בפרק שני דשבועות והתוספות והרא"ש כתבוהו בפרק תינוקת בשם ר"ח ורבינו תם. ומ"ש ואם הקיף לה מפץ וכו'. כך פירשו התוספות והרא"ש בפרק תינוקת דההיא דאבוה דשמואל עביד מפצי לבנתיה ביומי תשרי לפר"ח ור"ת. ומ"ש ולא תטבול על גבי כלי חרס או סל וכו'. ג"ז בפרק תינוקת (דף ס"ו ע"ב) **אמר** רבא אשה לא תעמוד ע"ג כלי חרס ותטבול סבר רב כהנא למימר טעמא מאי משום גזירת מרחצאות פירוש שדרך מרחצאות שלהם ליטב ע"ג אינטבאות דדמי לכלי חרס ואתו למימר טבילה עולה בהן הא ע"ג סילתא ש"ד כלומר ע"ג בקעת עצה א"ל רב חנן מנהרדעא התם טעמא מאי משום דבעיתא סילתא נמי בעיתא ופירש"י בעיתא שלא תפול ולא טבלה שפיר:

וכתב הראב"ד דדיעבד אם טבלה עלתה לה טבילה ומיהו כתב דדוקא בכלי חרס דכיון שאינו מקבל טומאה מגביו ולא חזי למדרס ליכא משום גזירת מרחצאות וסילתא נמי לאו בר קבולי טומאה אבל בכלי עץ אפילו דיעבד לא עלתה לה טבילה ודייק לה מדתנן בפרק ה' דמקואות מעיין שהעבירו ע"ג כלים או ע"ג ספסל רבי יהודה אומר הרי הוא כמו שהיה רבי יוסי אומר הרי הוא כמקוה ובלבד שלא יטבול ע"ג ספסל אלמא כל שהוא ראוי למדרס כספסל וכן שאר כלים שמקבלים טומאה לא מהניא בהו טבילה משום גזירת מרחצאות דליכא למימר דטעמא משום דבעיתא דהא לאו באדם עסקינן אלא בכלים ולפי זה הא דעבד אבוה דשמואל מפצי לבנתיה למחיצות עבדינהו משום צניעות שהרי מקבלות טומאה וכדתנן פ"ק דסוכה ואיכא גזירת מרחצאות עכ"ל. וכן פסק הרשב"א, והרא"ש סתם וכתב אמר רבא אשה לא תעמוד ע"ג כלי או ע"ג בקעת של עץ ותטבול משום דבעיתא ולא טבלה שפיר ומדברי רבינו משמע שדעתו לומר שאם טבלה לא עלתה לה טבילה מדקאמר ולא תעלה לה טבילה ולא קאמר שמא לא תטבול יפה ומיהו איכא למידחי משום דא"כ הל"ל הכי אם טבלה ע"ג כלי חרס או סל לא עלתה לה טבילה מפני שמפחדת ואינה טובלת כהוגן ומדלא קאמר הכי משמע דלכתחילה הוא דאסור אבל לא בדיעבד והדבר מוכרע. ומ"מ רבינו והרא"ש לא זכרו את גזירת מרחצאות שהזכירו הראב"ד והרשב"א נראה שהם סוברים דכי א"ל משום דבעיתא בטיל ליה טעמא דגזירת מרחצאות דהוה ס"ד דרב כהנא ואגמריה דלא גזרו חכמים בכך מעולם והא מתני' דפ"ה דמקואות דמייתי הראב"ד מינה כתבה הרא"ש בפרק תינוקת ופירש ע"ג אחורי כלים וטעמא דרבי יוסי משום דגזר אטו תוך כלי וי"מ דטעמא דאסור כדאמרינן אשה לא תעמוד ע"ג כלי חרס ותטבול ולא נהירא דהתם הוי טעמא משום דבעיתא ואפי' אסילתא נמי אבל הכא לא יטביל קתני דמשמע אפילו דלא שייכא בהו טעמא דביעתותא עכ"ל. ורבינו כתבה לדרבא כאן ולא חילק בין כלי חרס לכלי עץ דמשמע ליה דסילתא דאמרינן בגמרא הוא סל וסל כלי עץ הוא והוא ז"ל משום אותו לכלי חרס ובפ"ט כתב מעיין שמימיו נמשכים ע"ג כלים שאין להם בית קיבול כגון שלחן וספסל וכיוצא בהן ה"ז כמקוה ובלבד שלא יטביל ע"ג הכלים עכ"ל: ואיכא למידק עליה מאי אתא רבא לאשמועינן דלא תעמוד ע"ג כלי וסילתא ותטבול הא מתניתין היא ועוד דיהיב טעמא משום דבעיתא דמשמע שאם הם קבועים בענין דלא בעיתא מותרת לטבול והא מתניתין בטבילת כלים מיירי דלא שייך בהו ביעתותא ועוד דאפילו הוה מיירי באדם הרי אסרה ע"ג ספסל אע"ג דמאן דקאים על גב ספסל מסתמא לא מבעית וי"ל דמתניתין בשכל מי המעיין עוברים על הספסל שאילו היה כלי שיש לו בית קיבול היו נפסלים מלטבול אפילו במים שנמשכים מן הכלי וכדתנן מעיין ש[...] ע"ג השוקת פסול והשתא שכלי זה אין לו בית קיבול אינו נפסל ומ"מ גז[...] יטבלו על הכלי עצמו אע"פ שאין לו בית קיבול גזירה אטו כלי שיש ל[ו בית] קיבול ובמים הנמשכים ממנו נמי גזרו קצת ואמרו דלא יטהרו אלא באשבורן אבל אם לא היו כל מי המעיין עוב[רים על] הספסל ליכא למיגזר כלל דהא אפילו [...] לו בית קיבול כיון שקצת מהמים אינם [...] עליו לא פסק דין מעיין מהמים ש[...] וכדתנן גבי מעיין שהעבירו על השוקת [...] ע"ג שפה כל שהוא כשר הילכך כפ[...] שאין לו בית קיבול כספסל וכיוצא בו [...] כלי שיש לו בית קבול אלא שאין המים [...] מתוכה כי אם אחוריו כגון שהוא כפוי מותר לטבול על גביו ואתא רבא למימר דכלי חרס מונח בקרקעית המעיין ו[...] המים עוברים עליו דודאי מדינא מותרת על גביו ולטבול אפילו הכי לא תעשה כן דבעיתא וכדמסיק בגמ' דטעמיה משום [...] ומש"ה ע"ג סילתא נמי לא תעמוד [...] משום ביעתותא ועי"ל דהא דתנן שלא [יטביל] ע"ג ספסל דוקא הוא לומר דע"ג כלי[ם שאין] להם בית קיבול אין מטבילין גזירה אטו [כלים ש]יש להם בית קיבול שיבאו להטביל [...] דלא יחלקו בין כלים לכלים אבל ע"ג כלים שיש להם בית קיבול לא נזריק [...] שהכלים שיש להם בית קיבול דרך לו[...] ופיהם למעלה ואלו כפויים על פיהם ידוע לרואים שמינו להניחן כך מפני ש[...] מונחים כדרכן היה אסור לטבול בהן רבא למימר דאע"ג דלא שייך למיגזר ב[...] כשהם מונחים כדרכם מ"מ לא תעמוד משום דבעיתא ומתניתין דייקא כשי[...] דקתני רישא ע"ג כלים או ע"ג ספסל ו[...] קתני ובלבד שלא יטביל ע"ג ספסל וש[...] לכלים לומר דע"ג כלים שיש להם בית [קיבול] מותר להטביל דלא גזרינן בגבן אטו מטעמא דפריסית ומיהו היינו דוקא להטביל על גבן אבל לענין מים הנמשכי[ם] משמע דגזרו בהם שלא יטהרו אלא ב[...] כמקוה כשם שגזרו בכלים שאין בהם בית [קיבול] וטעמא איכא במילתא דבשלמא להטביל [...] שרי משום דבשעה שמטביל רואה שהוא בשינוי ולא אתי לאחלופי במונח כדרכ[ו] כשמטביל במים הנמשכין ממנו אין ניכר מונח שלא כדרכו שהרי אין הכלי לפניו [...] שמטביל בו הלכך גזרו ביה שמא יאמ[ר] היה מונח למעלה ממקום שהטביל בו יבחינו אם היה מונח בשינוי אם לא א[...] דע"ג ספסל דסיפא אכולה מילתא דרבי [...] קאי לומר דהא דקאמר רבי יוסי הר[י הוא] כמקוה וכן מאי דקאמר שלא יטביל על[...] היינו דוקא ע"ג ספסל וכיוצא בו כלים [שאין] להם בית קיבול אבל ע"ג אחורי כלים ש[יש] בית קיבול הרי הוא כמות שהיה וגם מ[...] על גבן ומטעמא דפריסית וריפא נקט[...] כלים לומר דר"י מודה ע"ג כלים לע[...] ספסל אבל לרבי יוסי לא איצטריך למנקט[...] כלים לגבי ספסל דהא מוחלקים הם [...] ולשיטה זו ניחא שלא כתב רבינו דין ה[...] ע"ג כלים שיש להם בית קיבול לענין [...] הוא כמקוה כמ"ש בע"ג ספסל:

יב אחד האדם או הכלים לא יהיה דבר[...] **וכו'**. בפ"ט דמקואות. ומ"ש דבר תורה וכו'. בריש עירובין (דף ד' ע"ב)

פ"ב א אלו חוצצין באדם וכו'. פרק ט' דמקואות. ומ"ש לפלוף שחוץ לעין י[...] בסוף פרק זה. ומ"ש והדם יבש שע"ג המכה תוספתא דמקואות פ"ו. וטיט של דרכים הנמצא שם תמיד אפילו בימות החמה. כך מפורש בתוספתא פ"ז פירו[ש] שנינו במשנה פ"ט שיתדות דרכים חוצצין: **ב** ומ"ש הדבש והדיו והחלב וה[דם] פרק כל כתבי (דף ק"ב ע"ב) ופ"ג דזבחים (דף ל"ה) ופ"ג דמנחות (דף כ"א) תמיד נשחט (דף ס"ה:): ומ"ש ושרף התות והתאנה וכו'. בתוספתא דמקואות ומסיי[ם] טעם לשאר השרפין מפני שהם לכלוך הפירות פירוש ודרך בני אדם להקפיד על[יו] ומ"ש ודם שנסרך בבשר וכו'. כן כתב סמ"ג וכתב שהטעם שאפילו לא חוצץ שבוא

משנה למלך

תמני שהוא כמקוה שאינו מים חיים שיכוש הוא: **ואעפ"כ** צריכין להיות ראויין שיבאו בהם המים וכו'. כתב הריטב"א בפ"ק דקידושין בשם רבו דהוא מדרבנן בעלמא הואיל ולענין טומאה דינו כ[...] הטורה שוויוה רבנן לענין טהרה נמי כגלוי יע"ש:

אפילו לח חוצץ. האבר והבשר המדולדלים חוצצין:
ג בית הסתרים באשה חוצץ עד שתדיח תחילה. שהזיעה שם תמיד והאבק מתקבץ וחוצץ. בד"א בנשואה אבל בפנויה הואיל ואינה מקפדת אינו חוצץ:
ד האגד שעל גבי המכה. והקשקשין שעל גבי השבר. והשירים והנזמים והקטליות והטבעות בזמן שהן חזקים ודבוקים בבשר חוצצים רפים אינם חוצצין:
ה חוטי צמר וחוטי פשתן והרצועות שקושרות הנשים בראשיהן לנוי חוצצין מפני שמבדילין בין הגוף ובין המים. אבל חוטי שיער אין חוצצין מפני שהמים באין בהן אע"פ שאינן רפין:
ו חוטין שבצואר אינן חוצצין אפילו של פשתן לפי שאין אשה חונקת עצמה בהן. אבל חבקים שבצואר כגון קטליות וענקים חוצצין לפי שהאשה חונקת עצמה בהן כדי שתראה בעלת בשר:
ז שיער שעל הלב שנתקשר ונעשה קלקלי. וכן קלקלי הזקן חוצצין:
ח חץ התחוב באדם בזמן שהוא נראה חוצץ. ובזמן שאינו נראה טובל ואוכל בתרומתו לערב אע"פ שהוא חץ טמא. וכן מי שבלע טבעת טמא וטבל הרי זה טהור. ואם הקיאה אחר שטבל נטמא במגעה שכבר ביארנו שכל הבלועים בגוף החי לא מטמאין ולא מתטמאין. נכנסו צרורות וקיסמין בסדקי רגליו מלמטה חוצצין:
ט אספלנית מלוגמא ורטייה שעל בית הסתרים חוצצין אף על פי שאינו צריך שיכנסו בהן המים צריכין שיהיו ראוין ולא יהא בהן דבר חוצץ כמו שביארנו. היתה בו שערה אחת או שתים חוץ למכה וראשה מודבק למכה או שהיו שתי שערות ראשם מודבק בטיט או בצואה או שהיו שתי שערות בריסי עיניו מלמטה ונקבן והוציאן בריסי עיניו מלמעלה הרי אלו חוצצין:
י לא יטבול אדם בעפר שעל רגליו ואם טבל אינו חוצץ:
יא האוחז באדם ובכלים והטבילן הרי הן בטומאתן. ואע"פ שרפה ידיו עד שבאו בהן המים גזירה שמא לא ירפה. ואם הדיח ידיו במים עלתה להן טבילה:
יב המפשלת בנה לאחורה וטבלה לא עלתה לה טבילה שמא היה טיט ברגלי התינוק או בידיו ונדבק באמו בשעת טבילה וחוצץ ואחר שעלתה נפל:

ה שנתנה שערה בפיה או שקפצה ידה או שקרצה בשפתותיה או שנמצא עצם בין שיניה כאילו לא טבלה. וכן שאר טמאים. נתנה מעות בפיה וירדה וטבלה טהרה מטומאת הנדה והרי היא טמאה על גב רוקה ונמצאת ראשון לטומאה שנגע ברוק הנדה. וכן הדין בזב: יד ואלו שאין חוצצין באדם. קלקלי הראש ובית השחי ובית הסתרים שבאיש. ולפלוף ן. וגלד שהעלתה המכה. ולכלוכי צואה שעל בשרו. וצואה שתחת הציפורן. וציפורן המדולדלת. *וכשות הקטן והוא ר הדק שעל בשרו. כל אלו אינן חוצצין: טו שתי שערות או יתר שהיו קשורין כאחת קשר אחד אינן חוצצין מפני ם באין בהן. ושערה אחת שנקשרה חוצצת והוא שיהיה מקפיד עליה. אבל אם אינו מקפיד עליה עלתה לו טבילה עד ה רוב שערו קשור נימא נימא בפ"ע כזה הורו הגאונים.
ה לי ששערו של אדם כגופו הוא חשוב לענין טבילה כגוף בפני עצמו כדי שנאמר רוב השיער ראשו קשור נימא נימא אם אינו מקפיד עליו עלתה לו ה אא"כ נצטרף לחוצץ אחר על גופו ונמצא הכל רוב גופו כמו שביארנו. ואחד הנדה ואחד שאר הטמאין שיש בראשן שיער: קנת עזרא היא שתהיה אשה חופפת את שערה ואח"כ תטבול. ואם אפשר לה לחוף בלילה ולטבול מיד תיכף לחפיפה

השגת הראב"ד

*ויראה לי ששערו עד שיש כראשון שיער. א"א כדברי הגאונים הוא העיקר:

כסף משנה

דרך בני אדם להקפיד עליהם אמנם בפרק כל הפסולים אומר שבח הוא לבני אהרן ...ו עד ארכובותיהם בדם והא הוי חציצה אלמא בבשר לח אינו חוצץ עכ"ל. וי"ל דהכא דנסרך בבשר וכן מפורש בגמרא פרק ג' דמנחות אמר רב דימי בין לח בין יבש חוצץ ...י בדם וכו' לחים אינה חוצצים לא קשיא הא דסריך הא דלא סריך ומפרש רבינו לבשר: האבר והבשר המדולדלים. תוספתא שם ונראה שהטעם מפני שנדלדלו הם חשובים כקטועים והוי נתגלה מקום חיבורם ונראה לבוא שם עכשיו כשזה בא לטבול נמצאו אבר ובשר ...פים על מקום חיבורן ומונעין אותו מלבא והו"ל כבית הסתרים שאם יש דבר חוצץ בטבילה. ועי"ל דהא דקאמר דחוצצין לומר שאם נמצא בהם שום דבר חוצץ לא ...לו טבילה שאע"פ שהם מדולדלים כגוף הם חשובים:

...הסתרים באשה חוצץ וכו'. משנה פרק ט' דמקואות. ומ"ש בד"א בנשואה וכו'. תוספתא:

...אגד שע"ג המכה וכו' עד אינן חוצצין. תוספתא. ומ"ש והטבעות וכו'. שבת עלה נ"ב ע"ב:

...טי צמר וכו'. משנה רפ"ט דמקואות ושבת עלה נ"ז. ומ"ש אבל חוטי ...שם ואע"ג דבשם רבי יהודה היא שנויה ...כר"פ במה אשה דמודים לו חכמים:

...ש חוטין שבצואר וכו' אבל חבקים שבצואר וכו'. ריש פרק במה אשה:

...ר שעל הלב וכו' וכן קלקלי הזקן וכו'. פ"ט דמקואות שם:

...ן התחוב באדם וכו' וכן מי שבלע טבעת טמאה. בסוף מקואות. ומ"ש ...כבר ביארנו. בפ' טומאת מת פכ"ד:

...צרורות וכו'. בתוספתא דמקואות פ"ח ...נכנסו צרורות וקסמים בסדקי רגליו ...ר"ע אומר אינו חוצץ ומשמע לרבינו ...דבשמא דיחידאה קתני לה פליגי עליה ...וי"ל דטעמא דר"ע משום דס"ל דבית ...ם לא בעינן שיהיו ראויים לביאת מים ...דקידושין (דף כ"ה) ובפרק תינוקת ...דבעינן שיהיו ראויים לביאת מים:

...ספלנית מלוגמא וכו'. דברים אלו במחלוקת הם שנויים בתוספתא ...הנזכר וכבר נתבאר דהלכה כמ"ד דבעינן שיהיו ראויים לביאת מים:

...בו שערה אחת וכו'. תוספתא בפרק הנזכר:

...טבול אדם וכו'. משנה פ"ט דמקואות. ...מ"ש ואם טבל אינו חוצץ. תוספתא פ"ח דמקואות:

...אוחז באדם ובכלים וכו'. משנה פ"ח דמקואות האוחז באדם ובכלים ומטבילם טמאים ואם הדיח ידיו במים טהורים ר"ש אומר ירפה כדי שיבאו בהם המים ומשמע לרבינו דת"ק סבר דלא מהני רפיון ידים:

יב המפשלת בנה וכו'. בפרק תינוקת (דף ס"ז) וכגירסת ר"ח שכתבו התוספות:

יג נדה שנתנה שערה בפיה וכו'. בפרק ח' דמקואות. ומ"ש או שנמצא עצם בין שיניה וכו'. בפ"ק דקידושין (דף כ"ה) ובפרק תינוקת ס"ו: נתנה מעות בפיה וכו'. שם טהורה מטומאתה אבל טמאה היא ע"ג רוקה פירוש טהורה מטומאת נדה ומותרת לבעלה פירוש וטמאה על גבי רוקה שנתלש על המעות קודם טבילה וטמאה מתורת מגע דרוקה מטמא במגע ובמשא:

יד ואלו שאין חוצצין באדם וכו'. משנה פ"ט דמקואות. ודע דאיתא בתוספתא רבי יונתן בן יוסף אומר ציפורן שפירשה רובה הרי זו אינה חוצצת ורבינו סתם דבריו כלשון המשנה ולא חילק ואפשר שהוא ז"ל מפרש דלרבותא נקט פירשה רובה וכ"ש מיעוטה א"נ דאה"נ דמפרש דבדוקא נקט פירשה רובה אלא דכיון דמשמע דיחידאה קאמר לה משמע דרבים פליגי עליה. ומ"ש לפלוף שבעין. יתבאר בסוף פרק זה:

טו שתי שערות או יתר וכו'. בפרק תינוקת (דף ס"ז) אמר רבה בר בר חנה נימא אחת קשורה חוצצת ג' אינן חוצצות שתים איני יודע ור"י אמר אין לנו אלא אחת ופסק כר"י. ומ"ש והוא שיהיה מקפיד עליו וכו'. הוא ע"פ מה שנתבאר בסוף פ"א:

כתב הראב"ד ויראה לי ששערו של אדם כגופו (של אדם) הוא חשוב וכו'. א"א כדברי הגאונים הוא העיקר עכ"ל ואין בזה הכרע:

טז תקנת עזרא היא וכו'. בס"פ מרובה (דף פ"ב). ומ"ש ואם אפשר לה לחוף בלילה וכו'. בפרק תינוקת (דף ס"ח) שלח רבין באגרתיה אשה לא תחוף בע"ש ותטבול במו"ש ותמה על עצמך היאך אשה חופפת ביום וטובלת בלילה והא בעינן תיכף לחפיפה טבילה וליכא וכו' והלכתא אשה חופפת ביום וטובלת בלילה והלכתא אשה לא תחוף אלא בלילה אלא קשיא הלכתא אהלכתא ל"ק הא דאפשר הא דלא אפשר ונראה מדברי רבינו שהוא סובר דלהאי מסקנא ליתא לפיסקא דפסק התם מרימר כרב חסדא וכדמתרגם רב יימר אלא לעולם לא הפסיק בין יום דחפיפה ליום דטבילה יותר מיום אחד ומפרש רבינו הא דאפשר הא דלא אפשר דהיינו לומר דהיכא דא"א לחוף בליל טבילה מפני הדחק כגון שא"א למצוא מים חמין בליל טבילה מפני שיוצאים בשיירא או מפרשים בים וכיוצא בזה או מפני החולי כלומר שיש לה חולי שהמים חמין מזיקין לה בעת התעוררות החולי ויודעים שבליל טבילה היא העונה דכיון דא"א לעשות בע"ש יכולה להקדים

*[עיין בתוי"ט פ"ט דמקואות משנה ד']

ה"ז

משנה למלך

ואלו שאין חוצצין באדם כו'. נהגו הנשים ליטול צפורניהן וכתוב בהגהות שערי דורא אם שכחה ולא נטלה צפורניה קודם טבילה אינה חוששת ובלבד שלא יהא בתוכה טיט להחמיר ולטבול פעם שנית משום דא"א שלא יהא בתוכה טיט עכ"ל כ"כ הרב המפה (א"ח ...) דצריכה טבילה אחרת. וכתב הרב המגיה סימן ע"א דכיון דאין זה מדינא כי אם מחומרא לא החמירו אלא כשמצאה ששכחה לפורן אחד מיד אחר שטבילה קודם שלנה עם בעלה אבל אם לא מצאה כי אם עד למחר אין ראוי להחמיר שלא תוציא לעז על בעילותיו ואפי' אם לא נזקקה לבעלה באותו הלילה הדבר מכוער וא"ל טבילה אחרת אם לא נמצא שום לכלוך תחתיו עכ"ל. עוד כתב שם אשה שטבלה ושכחה מליטול אחד מצפורניה ומצאה לכלוך תחתיו יכולה לטבול בשבת יע"ש:

ה״ז משובח. ובשעת הדחק או מפני החולי חופפת אפילו בע״ש וטובלת למוצאי שבת: **יז** טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ *אם באותו היום שחפפה טבלה אינה צריכה לחוף פעם שנייה אלא חוזרת וטובלת מיד בלבד. ואם לאו צריכה לחוף פעם שנייה ולטבול: **יח** לא תחוף אשה בנתר מפני שמקטף את השיער. ולא באהל מפני שמסריך את השיער. אלא בחמין ואפילו בחמי חמה מפני שהחמין משירין את השיע׳ ומסלסלין אותו. אבל הצוננין מקלקלין ומקבצין את השיער ומתקשר: **יט** נדה שנתנה תבשיל לבנה וטבלה לא עלתה לה טבילה מפני השמנונית שעל ידיה: **כ** שרטה בבשרה והוציא דם וטבלה. בתוך שלשה ימים אין מקום השריטות חוצץ לאחר שלשה ימים חוצץ *מפני שהדם נקפה שם כגלד שע״ג המכה. וכן לפלוף שבעין אם היה יבש והוא שהתחיל להוריק חוצץ בנדה

השגת הראב״ד

*אם באותו היום שחפפה. א״א הא קי״ל כלישנא בתרא דאמר אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לא לחוף ולא לטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול ומ״ש הוא אינו כלום דאפילו לא בעינן סמוך לכתחלה השתא דאשתכח ריעותא חיישינן אא״כ סמוך לחפיפה טבלה:

*מפני שהדם נקפה כגלד שעל המכה. א״א זה שיבוש שהרי שנינו גלד שעל המכה אינו חוצץ ועוד ג׳ ימים למה הלא דבר הנראה לעינים הוא אם הגליד אם לא הגליד שלא אמרו במחט ג׳ ימים אלא לפי שאינו נראה לעינים ואין הדבר ברור אלא עד ג׳ ימים אבל כאן בנראה הולכין אחר הראייה ואולי למד שריטות מריבדא דכוסילתא דאמרי עד תלתא יומי לא חייצי וכו׳ ומאן לימא לן שהשריטות דומה לריבדא שמוכך הדם וכל ג׳ ימים שופע דם אבל שריטה אחרת בתוך ג׳ ימים מגליד וחוצץ ודוקא חוץ למכה אבל ע״ג מכה אינו מקפיד:

כסף משנה

להקדים לחוף קודם ליל הטבילה ואפילו אם יכריח הדוחק או החולי להקדים לחוף מיום ראשון והטבילה אינה עד ליל שלישי יש לה רשות אבל להרחיק יותר לא דהא אמאי דשלח רבין באגרתיה אשה לא תחוף בע״ש ותטבול במו״ש אמרינן דהיינו בדאפשר אבל בדלא אפשר שפיר דמי ודוקא בשיעור הרחקה זו אבל להרחיק טפי לא דלא לאנס נקט רבין האי שיעורא ונ״ל שלדעת רבינו ע״ש ומו״ש דנקט לדוגמא נקטינהו ולאו דוקא אלא ה״ה לחוף ביום ראשון ולטבול בליל שלישי וכן כיוצא בשאר הימים דהא לפי מ״ש מפני דוחק או חולי אין טעם לתלות בהיתר הזה בע״ש ומו״ש יותר מבשאר הימים:

יז טבלה ועלתה וכו׳. בפרק תינוקת (דף ס״ו ע״ב) אמר רבא טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול איכא דאמרי באותו יום שחפפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול ופסק כלישנא בתרא:

וכתב הראב״ד אם באותו היום שחפפה טבלה א״א הא קי״ל כלישנא בתרא וכו׳. טעמו מפני שהוא גורס כהרי״ף והר״ן דבלישנא בתרא גרסינן אם סמוך לחפיפה טבלה ולפי גירסתם הלכה כלישנא בתרא דתלי מילתא באם סמוך להפיפה טבלה שהוא זמן מועט מאם ביום שחפפה טבלה דמשמע אפילו חפפה בבקר וטבלה בערב נמי ולפיכך משיג על רבינו למה פסק כלישנא קמא ונראה עוד שהראב״ד גורס בלישנא קמא אינה צריכה לחוף ולטבול ובלישנא בתרא גורס אינה צריכה לא לחוף ולא לטבול ומשיג על רבינו למה פסק כלישנא קמא דמשמע שאינו פוטרה אלא מחפיפה ולא מטבילה ה״ל למפסק כלישנא בתרא דפטר לה אף מטבילה והשיג עליו עוד ממה שלא כתב דין זה אלא דין מי שטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ וכתבו אגב דין תיכף לחפיפה טבילה דמשמע דמש״ה אמרינן כשנמצא עליה דבר חוצץ דאי לא טבלה סמוך לחפיפה צריכה לחוף ולטבול אבל אם לא היה צריך לסמוך טבילה לחפיפה לא הוה אמרינן דצריכה לחוף ולטבול וכתב שזה אינו דאפילו אי לא הוה בעינן לכתחילה למיסמך טבילה לחפיפה היכא דאשתכח ריעותא הוה חיישינן כל שלא סמכה טבילה לחפיפה כך נראה לי ביאור דברי הרב רבי אברהם בן דוד וליישב דעת רבינו י״ל דאיהו ז״ל גריס כגירסא דידן דלישנא בתרא הוא אם ביום שחפפה טבלה וגם גריס ביה אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול ומפרש דהיינו לומר דאינה צריכה תרתי חפיפות וטבילה דטבילה לחודה סגי אבל טבילה מיהא בעיא בכל גוונא ובזה נסתלקו מעליו שתי ההשגות הראשונות ובהכי ניחא נמי ההשגה השלישית דכיון דחפיפה אינה אלא תקנת עזרא אי לא הוה מתקן לסמוך טבילה לחפיפה אפילו לא טבלה ביום החפיפה ונמצא עליה אחר טבילה דבר החוצץ לא היתה צריכה לחזור ולחוף אבל מאחר שהתקין שביום טבילה חפיפה כשנמצא עליה דבר חוצץ אם לא טבלה ביום חפיפה הצריכוה לחזור ולחוף והר״ן כתב בפרק ב׳ דשבועות (דף ס״מ) וז״ל הרמב״ם כתב אם ביום שחפפה טבלה וכו׳ משום דלמקצת נוסחאות לישנא בתרא הוא ומיהו לאו למימרא דלהוי לישנא כל שחפפה באותו יום אע״פ שלא היה סמוך לטבילה דלא חיישינן ואע״פ שנמצא עליה דבר החוצץ דהיכי אפשר דאע״ג דאתיא לידי ריעותא לא נחוש ואע״פ שהרחיקה טבילתה מחפיפתה אלא להכי נקט יום לאשמועינן טעמא דנמצא עליה דבר חוצץ הא לאו הכי אינה צריכה לחוף ולטבול אע״פ שלא חפפה ביום שטבלה וזה לא נתבאר יפה בדברי הרמב״ם וכבר השיגו הראב״ד עכ״ל. נראה שהר״ן מפרש שהראב״ד סובר בדברי רבינו שדעתו לומר שכל שחפפה באותו יום אע״פ שלא היה סמוך לטבילה לא חיישינן אף ע״פ שנמצא עליה דבר חוצץ והשיגו משום דהיכי אפשר דאע״ג דאתייליד ריעותא לא נחוש אף ע״פ שהרחיקה טבילתה מחפיפתה דלא אשמעינן האי לישנא אלא דהיכא דלא נמצא עליה דבר החוצץ אינה צריכה לחוף ולטבול אע״פ שלא חפפה ביום שטבלה וז״ש הראב״ד דאפילו לא בעינן סמוך לכתחילה השתא דאשתכח ריעותא חיישינן וכו׳ ואיני יורד לסוף דעתו של הר״ן בזה שכתב וזה לא נתבאר יפה בדברי הרמב״ם שמבואר הוא מאד בדבריו דכשנמצא עליה דבר החוצץ קאמר אם ביום שחפפה טבלה אינה צריכה לחוף פעם שניה שהרי תחילת לשונו הוא טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר החוצץ ודוחק לומר שהיתה להם נוסחא אחרת בדברי רבינו ומ״ש בביאור דברי רבינו ובביאור דברי הראב״ד הוא הנכון:

יח לא תחוף אשה וכו׳. בפרק תינוקת (דף ס״ו ע״ב) ובפ״ב דמסכת כלים כתב רבינו בפירוש המשנה דנתר שהוא שקורין בלשון לעז גריד״א וכן כתב הריב״ש שהוא מותר ביד הנשים שלא יחופו ראשן בגריד״א ביום הטבילה וכתב הטור דה״ה לשאר דברים המסבכים את השיער וכתב מהרי״ק בדיעבד אם עיינה וראתה יפה שערה שאינו נקשר דלא מסובך זה בזה ולא נקטף עלתה לה חפיפה:

יט נדה שנתנה תבשיל לבנה וכו׳. בפרק תינוקת (דף ס״ז).

כ שרטה בבשרה וכו׳. בפרק תינוקת אמר רמי בר אבא הני ריבדי דכוסילתא עד תלתא יומי לא חייצי מכאן ואילך חייצי: וכתב הראב״ד מפני שהדם נקפה כגלד שעל המכה א״א זה שיבוש שהרי שנינו גלד שעל המכה אינו חוצץ וכו׳. ואני אומר שמ״ש על דברי רבינו שהוא שיבוש הוא לפי הנוסחא שנזדמנה לו בדברי שהיה כתוב בה כגלד שעל המכה אבל לנוסחא שהיא כגלד שעל גבי מכה וכן בספרים שלנו אין כאן שיבוש דלשון שעל גבי היינו ע״ג המכה מבחוץ וכ״א שכתוב בה שחוץ למכה והיא הנכונה: ומ״ש אלא דבר הנראה לעינים הוא וכו׳ פשוט שהטעם שלא רצה לתלות אלא ב ימים הוא ממאי דאיתמר בריבדא דכוסיל ומ״ש דמאן לימא לן שהשריטות דומות לר אפשר לומר שרבינו אינו מפרש ו וינטוס״א כדמשמע שמפרש הראב״ד אלא דריבדא ר״ל שריטה ואפילו את״ל דריבד וינטוס״א לא משמע ליה לפלוגי בין הללו לשריטות אחרות דהא חזינן שלי שופע משריטות שנעשו ע״י וינטוס״א ימים ולא אפילו חצי יום הלכך אין לחל שריטות לשריטות וגמרא דנקט ריבד דוקא אלא אורחא דמילתא נקט וא״ת שה מפרש דריבדא היינו שאנגראדור״ה נאמר אינו מפרש כן אלא שהיא שריטה.

וכן לפלוף שבעין. בפ״ט דמקואות תנ אלו חוצצין לפלוף שחוץ לעין וגנ שאינן חוצצין תני לפלוף שבעין ובפרק ה (דף ס״ז) אמר מר עוקבא לפלוף שבע אינו חוצץ יבש חוצץ אימתי נקרא יבש מש לירק וכתבו התוספות לח אינו חוצץ שבתוך העין מפני שהליחה שבעין מלו ואינה מניחתו להיות יבש אבל לפלוף הו אפילו לח [חוצץ] והכי משמע בפ״ט דמ וכו׳ דלא מפליג בין לח ליבש אלא בי לעין לתוך העין והיינו בלח דיבש בפ חוצץ ע״כ וכ״נ מדברי רבינו שכתב דלפלוף שחוץ לעין חוצץ ולפלוף שבעין חוצץ וכאן כתב לפלוף שבעין אם היה והוא שהתחיל להוריק חוצץ ובנדה משמע דלעיל מיירי בלח ומש״ה מפליג בין בעי לעין דאילו יבש אפילו בתוך העין נמי והרא״ש כתב בפ׳ תינוקת (הל׳ מקוא״ת סי׳ אהא דמר עוקבא והיינו כי הך דתנן לעין חוצץ שבתוך העין אינו חוצץ כי אותו העין הוא לח ושחוץ לעין הוא יבש ומפרש מר עוקבא שיעור יבשותו משיתחיל עכ״ל. נראה מדבריו שהוא סובר שבתוך העין לא שייך ביה יבשות ואע״פ שהו הרבה חוצץ מפני שהדמעה מלחלחתו במקום דיבוקו ואינו חוצץ ומר עוקבא דאמ חוצץ בחוץ לעין דוקא קאמר וכ״כ הטור בשמו וכתב (הטור בי״ד סימן קצ״ח) והרמב״ם חילק על שבתוך העין בין בתוך שלשה ימים לאחר שלשה ושחוץ לעין שהם חוצץ אפילו תוך שלשה עכ״ל. ונראה שכתב כן מפני שנמצא לרבינו שכת שרטה בבשרה והוציאה דם וטבלה בתוך שלשה ימים אין מקום השריטות חוצץ ג״י חוצץ מפני שהדם קופה שם כגלד שעל גבי מכה וכן לפלוף שבעין אם הי והוא שהתחיל להוריק חוצץ בנדה ועלה על דעת הטור דכיון דעל מאי דמפליג ב בין תוך שלשה ימים לאחר שלשה כתב וכן לפלוף שבעין שהוא להשוות לפלוף לשריטות גם לענין לחלק בין תוך שלשה לאחר שלשה ואם זו היתה דעת הטור יש על רבינו איך נתן סימן ליבשותו שהתחיל להוריק שאם הוא תוך שלשה ימים הוריק נמי אינו חוצץ ואם הוא לאחר שלשה ימים אפילו לא הוריק נמי חוצץ תאמר דתוך שלשה ימים אינו חוצץ אפילו הוריק ואחר שלשה ימים נמי אינו חו שיוריק דתרתי בעינן לשיחוץ שיהיה אחר שלשה וגם שיוריק או תאמר איפכא דאחר אע״פ שלא הוריק חוצץ ותוך ג׳ אם הוריק חוצץ לא הוריק אינו חוצץ א״כ יקש וכן דהא בשריטה לא תלי אלא בימים ובלפלוף תלי גם בהורקה וכיון שמה שהכריח בדברי רבינו דבלפלוף נמי מחלק בין תוך שלשה לאחר שלשה אינו אלא משום דו וכן משמע שמשוה אותם לגמרי מאחר שאינו משוה אותם לגמרי אזל ליה הכרח דלפ״ז אין אחד משני הפירושים מבואר בדברי רבינו וכיון דשקולים הם הי נקטת ועוד שלא מצינו בגמרא מי שעלה על דעתו לחלק בלפלוף שבעין בין תוך לאחר שלשה ומהי תיתי ליה לרבינו לפלוגי בינייהו ועל הטור שהביא דברי רבינו זה יש לדקדק מה היה סבור בדבריו דאין לומר שהיה סבור שאינו מחלק בלפלוף בין שלשה לאחר שלשה ולא בין הוריק ללא הוריק שהרי כתב אם היה יבש והוא ש להוריק חוצץ ואם היה סובר דבתרווייהו מפליג בין תוך שלשה לאחר שלשה ובין ללא הוריק וכפירוש אי זה משני הפירושים שכתבתי לעיל הוה ליה לפרש ולכתוב כן ולא לגמגם כמו שעשה וכ״ש שכבר הוכחתי שאין לאחד מאותם הפירושים קיום נ״ל שהוא פשוט דלא מפליג רבינו בלפלוף בין תוך שלשה לאחר שלשה כלל אלא ב להוריק בלבד תליא מילתא. ומ״ש על שרטה בבשרה וכו׳ וכן לפלוף שבעין להשוותם לחלק בין תוך שלשה לאחר שלשה כתב כן אלא לומר דכשם שדם משריטות משכחת לה דחוצצין אע״פ שהדם הזה מהגוף יצא וגם אינו עומד אלא השריטה בלבד מפני שאנו חוששין שנתפשט חוץ למקום השריטה אע״פ שאינו נר לפלוף שבעין אע״פ שיצא מהגוף וגם אינו אלא בתוך העין ולא חוצה לו חוצץ א יבש דהיינו שהתחיל להוריק א״נ דה״ק כשם שדם זה כשנתייבש חוצץ כך לפלוף כשנתייבש חוצץ אלא שיבשותו של זה תלויה בשלשה ימים ושל זה תלוי בה להוריק:

בנדה: **כא** כוחל שבעין אינו חוצץ. שעל גב העין חוצץ. ואם היו עיניה פורחות אף על גבי העין אינו חוצץ: **כב** פתחה עיניה ביותר או עיצמתן ביותר לא עלתה לה טבילה. בד"א לענין טהרות אבל להתירה לבעלה הרי זו מותרת. אע"פ שנתנה תבשיל לבנה או שהיה בה שרט ישן או שהיה על גב עינה כוחל ובין פתחה עיניה או עיצמתן הרי זו מותרת לבעלה שכל הדברים האלו וכיוצא בהן אינן חוצצין אלא מדבריהן ולענין טהרות גזרו לענין ביאה לא גזרו. וכל החוצץ בנדה לטהרות חוצץ בשאר הטמאין לענין טהרות. וחוצץ *בגר בשעת טבילה: **כג** מי שטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אף ע"פ שנתעסק באותו המין כל היום כולו הרי הוא בטומאתו עד שיאמר יודע אני בודאי שלא היה זה עלי קודם הטבילה הואיל והוחזק טמא העמד טמא על טומאתו עד שתדע בוודאי שטהר:

השגת הראב"ד

*וחוצץ בגר בשעת טבילה. א"א אף זה תמה גר למה הקישו לטבילת טהרות:

פרק שלישי

א ואלו חוצצין בכלים. הזפת והחמר וכיוצא בהן. הזפת שבכוס ושבצלוחית מתוכן חוצצין מאחוריהן אינן חוצצין. בד"א מבית האומן אבל מבעל הבית בין מתוכן בין מאחוריהן חוצצין. הזפת שבתמחוי ושבקערה בין מתוכן בין מאחוריהן בין מבעל הבית בין מבית האומן חוצצין: **ב** המור והקומוס בין בכוס בין בצלוחית בין בתמחוי וקערה בין מבעל הבית בין מבית האומן בין מתוכן בין מאחוריהן חוצצין. היה זפת או חמר וכיוצא בהן על הטבלא ועל השלחן ועל הדרגש אם היו נקיים חוצצין מפני שמקפיד עליהן. ועל הבלוסין אינן חוצצין מפני שאינו מקפיד עליהן: **ג** היו על מטות בעל הבית חוצצין על מטות של עני אינן חוצצין. על אוכף בעל הבית חוצץ ועל זקקין אינו חוצץ. על המרדעת משני צדדין חוצץ: **ד** היו זפת או חמר וכיוצא בהן על בגדי תלמידי חכמים אפילו מצד אחד חוצץ מפני שמקפידין על מלבושן להיות נקי. על בגדי עמי הארץ משני צדדין חוצץ מצד אחד אינו חוצץ: **ה** היו על המטפחות של זפתים ושל יוצרים ושל ספסלי אילנות אינן חוצצין: **ו** טבח שהיה דם על בגדיו אינו חוצץ מפני שאינו מקפיד: **ז** מוכר רבב שהיה רבב על בגדו אינו חוצץ וכן כל כיוצא בזה. היה טבח מוכר רבב והיה על בגדו דם ורבב ה"ז ספק אם חוצץ מפני שהן שנים ומקפיד או אינו חוצץ שהרי מלאכתו היא ואינו מקפיד: **ח** היה הזפת או החמר וכיוצא בהן על הסנדל מתוכו. מלמעלה חוצץ מלמטה אינו חוצץ. על הספסל מלמעלה ומן הצדדין חוצץ מלמטה אינו חוצץ: **ט** לכלוכי צואה שבכבסא ושבקתדרה המכובשין בין מתוכן בין מאחוריהן בין מלמטה בין מן הצדדין אינן חוצצין מפני שהמים מעבירין אותן. אבל לכלוכי שמרים שבכוס ושבצלוחית. והמוך שבשיר שבזוג. והטיט והבצק שעל יד הקורדום ושעל יד המגריפה [אינן חוצצין הגלידו] חוצצין: **י** דבר ברור הוא שכ"מ שאמרנו בזפת ובחמר וכיוצא בהן שאינן חוצצין בכלים מפני שאינו מקפיד הוא לפיכך אם היה רוב הכלי חפוי בזפת או חמר וכיוצא בהן לא עלתה לו טבילה כמו שביארנו. אע"פ שאינו מקפיד אין בדבר זה הפרש בכלי מן הכלים אלא כל הכלים שוין בדבר זה: **יא** כל ידות הכלים שהן חלולין שהכניסן כדרכן. או שהכניסן שלא כדרכן. ולא מירקן. או שהיו של מתכת ונשברו לא עלתה להן טבילה: **יב** כלי שהפך פיו למטה והטבילו כאילו לא טבל מפני שאין המים נכנסין

כסף משנה

כא כוחל שבעין וכו'. פרק תינוקת (דף ס"ז) אמר שמואל כחול שבתוך העין אינו חוצץ שעל גבי העין חוצץ אם היו עיניה פורחות אפילו על גבי העין אינו חוצץ ומפרש רבינו פורחות פתוחות ולא פהוהות יותר מדאי קאמר דאם כן לא עלתה לה טבילה אף ע"פ שאין להם כחול כמ"ש רבינו בסמוך אלא היינו לומר שאינם סגורות תמיד אלא שפותחתן וסוגרתן וכלישנא קמא דרש"י. והטור נזדמנה לו נוסחא משובשת בדברי רבינו וגירסת ספרים שלנו בדברי רבינו עיקר שכתוב בהם ואם היו עיניה פתוחות אף ע"ג העין אינו חוצץ ומצאתי נוסחא אחרת שכתוב בה ואם היו עיניה פורחות והיא הנכונה:

כב פתחה עיניה ביותר וכו'. שם אמר ר"י פתחה עיניה ביותר או עילמה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה:

בד"א לענין טהרות וכו'. בפרק תינוקת בתר מאי דאמרינן נתנה תבשיל לבנה לא עלתה לה טבילה והני מילי דכוסילתא מתלתא ימין ואילך חייני והשתא דלפלוף שבעין יבש חוצץ והשתא דכוחל שע"ג העין חוצץ אא"כ היו עיניה פורחות והשתא דפתחה עיניה ביותר או עילמה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה אמרינן ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי איתמר הכי לענין טהרות איתמר אבל לבעלה ש"ד כך היא גירסת הרי"ף וכן היא גירסת רבינו ויש לתמוה על רבינו למה לא הזכיר הא דלפלוף שבעין בגירסא בד"א לענין טהרות וי"ל שטעמו משום דמדין שרט ישן משתמע שפיר שהרי השוה אותם לעיל בלשון וכן לומר בשם שזה חוצץ יבש כך זה חוצץ יבש וזה שיעור יבשותו וזה כשיעור יבשותו כמו שפירשתי לעיל וכיון דאשמעינן בחד מינייהו דהפי' יבש שיעור יבשותו אינו חוצץ אלא לטהרות אבל לא לבעלה ממילא נשמע דה"ה לאידך דאפילו בשיעור יבשותו אינו חוצץ אלא לטהרות ולא לבעלה ומדברי רבינו שכתב נדה שנתנה תבשיל לבנה לא עלתה לה טבילה מפני השמנונית שעל ידיה ואח"כ כתב בד"א לענין טהרות וכו' נראה דבתבשיל שאינו נדבק לגמרי מיירי דלא דכיון דבהם תבשיל אית ביה שמנונית חיישינן שמא נדבק בידה וחיין מדרבנן לטהרות אבל לא לבעלה ולפ"ז אם היה התבשיל מדברים הנדבקים שחוצצין מדאורייתא אף לבעלה חוששין שמא נדבקו בה וצריכה לטבול ואחר היה אפשר לומר שמ"ש רבינו שאינם חוצצין אלא מדבריהם לא משום דשמנונית אינו מהדברים החוצצין בכ"מ קאמר הכי דשמנונית כתב רבינו היינו רבב וחיין מדאורייתא אף לבעלה אלא משום דכיון דאין אותו הרבב על כל גופה אפילו אם מקפיד עליו לא חיין מדאורייתא אלא מדרבנן דמדאורייתא תרתי בעינן רובו ושיהיה מקפיד עליו וכיון דלא חסר אלא מדבריהם לא גזרו אלא לטהרות ולא לבעלה. אבל קשה על זה דא"כ כשכתב בפ"א מד"ם שכל דבר החוצץ אם היה מקפיד עליו לא עלתה לו טבילה אע"פ שהוא על מיעוטו גזירה משום רובו שם היה לו לכתוב דהיינו לטהרות אבל לבעלה לא גזרו ועוד מ"ש ממפלת בנה לאחריה וטבלה שכתב שלא עלתה לה טבילה חיישינן שמא היה טיט ברגלי תינוק ונדבק באמו ולא חילק בין טהרות לבעלה

לבעלה לפיכך נראה שפירוש ראשון עיקר ויש לדקדק בדברי רבינו שכתב לעיל דין המפלת בנה לאחריה וטבלה שלא עלתה לה טבילה ומשמע דאף לבעלה לא עלתה לה טבילה ולפי מ"ש התוספות והרא"ש הא דמפלת את בנה אחריה דין נתנה תבשיל לבנה היא הו"ל לרבינו לפרש דהא דחיישינן במפלת את בנה לטהרות היא ולא לבעלה כמ"ש בנתנה תבשיל לבנה וכל איך שמעתתא דבתרה ולמה הוציא שמועה זו מכלל אותן שמועות כיון דלית הלכתא ככל הני שמעתתא קאי גבי לשמועה שקודם זו וי"ל שבגירסת רבינו היה כתוב מפלת בנה קודם נתנה תבשיל לבנה אלא שצריך לתת טעם מ"ש נתנה תבשיל לבנה ממפלת בנה שזו עלתה לה טבילה לבעלה וזו לא עלתה לה טבילה ואפשר שהטעם משום דנותנת תבשיל לבנה יודעת שדרך תבשיל לידבק ובודאי נזהרת ולפיכך מותרת לבעלה אלא דלטהרות החמירו אבל מפלת בנה אינה עשויה ליתן אל לבה שיש טיט בידי התינוק או ברגליו לפיכך חשו לה אף לבעלה: וכל החוצץ בנדה לטהרות וכו'. כתב הראב"ד וחוצץ בגר בשעת טבילה א"א אף זה תמה גר למה הקישו לטבילת טהרות עכ"ל. טעמו מדתניא בפרק החוצץ (דף מ"ו ע"ב) כל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבד משוחרר ובנדה ופירש"י ובנדה לבעלה ואע"פ שאין טבילתו לענין מגע טהרות כשאר טבילות עכ"ל ורבינו מפרש דבנדה דקתני לענין טהרות קאמר משום דבתוספתא דמקואות פ"ו קתני כל החוצצין בכלים חוצצין בנדה ובגר בשעת טבילה ובחולין אין חוצצין ע"כ וודאי דכל לבעלה חולין הוא וא"כ הרי דמאי דלא חיין בנדה לבעלה אי חיין בה לטהרות חיין נמי בגר:

כג מי שטבל ועלה וכו'. בפ"ק דחולין (דף י'):

פ"ג א ואלו חוצצין בכלים הזפת והחמר. משנה פ"ט דמקואות:

הזפת שבכוס ושבצלוחית וכו' הזפת שבתמחוי וכו' המור והקומוס וכו'. בתוספתא דמקואות פרק שביעי:

ב היה זפת או חמר וכיוצא בהן וכו' עד על המרדעת. משנה פרק ט' דמקואות:

ג ומ"ש על המרדעת משני צדדין. בסוף פרק אלו קשרים (דף קי"ד):

ד ומ"ש על בגד ת"ח וכו'. משנה פרק ט' דמקואות ושבת קי"ד וכרבי יוסי:

ה היו על המטפחות וכו'. שם (דף קל"ד):

ו טבח שהיה דם על בגדו וכו'. בס"פ דם חטאת (דף צ"ח):

ז ומ"ש ה"ז ספק אם חוצץ וכו'. שם בעיא דלא איפשיטא:

ח ט היה הזפת או החמר וכו' לכלוכי צואה וכו' אבל לכלוכי שמרים וכו'. תוספתא דמקואות פ"ז אלא שבסוף כתוב שם שע"י הקרדום ושע"י המגריפה אין חוצצין הגלידו הרי אלו חוצצין ונראה שהיא נוסחא נכונה וצריך להגיה כן בלשון רבינו:

י דבר ברור הוא וכו' אין בדבר זה הפרש וכו'. דברים פשוטים הם:

יא כל ידות הכלים וכו' עד לעקמומית שבה. ריש פ"י דמקואות:

כתב

*נכנסין בכולו. היה בו מקום שאין המים נכנסין בו עד שיטנו על צדו לא עלתה לו טבילה עד שיטנו על צדו : **יג** כלי שהוא צר מכאן ומכאן ורחב באמצע אינו טהור עד שיטנו על צדו : **יד** צלוחית שפיה שוקע אינה טהורה עד שיטנה על צדה : **טו** קלמרין אינה טהורה עד שיקבנה מצדה כדי שיכנסו המים לעקמומיות שבה : **טז** בהמה שהיה השיר שעליה רפוי ונטמא במקומו מטבילין אותו במקומו : **יז** לא יטביל אדם את הקומקום בפחמין שבו אא״כ שפשף : **יח** כלי שהוא מלא משקין והטבילו כאילו לא טבל. היה מלא מים והטבילו הרי המים והכלי טהורין כאחת מפני שהמים יש להן טהרה במקוה כמו שביארנו בטומאת אוכלין ומשקין. היה הכלי מלא מי רגלים רואין אותו כאילו הוא מים. היה בו מי חטאת אם היה רוב הכלי פגוי כדי שירבו מי מקוה על מי חטאת שבתוכו ה״ז טהור. ואם לאו עדיין הוא בטומאתו וכאילו הן שאר משקין שחוצצין בין גוף הכלי ובין מי המקוה : **יט** *כלי שתוכו טהור וגבו טמא והיה מלא יין לבן או חלב והטבילו. הולכין אחר הרוב אם היה רוב הכלי פנוי כדי שירבו המים בתוכו טהור מפני שטומאתו מדבריהן. אבל אם היה בו יין אדום או שאר משקין לא עלתה לו טבילה : **כ** לגין שהוא מלא מים טמאין והיה על פיו טיט טופח *והיה הטיט שוקע במים והטבילו טהור. ואם היה טיט היון וכיוצא בו כאילו לא טבל. וכן טבעת שנתנה בלבינה של טיט טופח והטבילה טהורה. ואם היה טיט יון כאילו לא טבלה : **כא** אלו שאין צריכין שיבואו המים בהן. סתם קשרי בגדי עניים ואם הקפיד עליהן חוצצין. וקשרי בגדי בעלי בתים סתמן חוצצין ואם אינו מקפיד עליהן אינן חוצצין. וקשרי נימי הבגדים שנקשרו מאליהן. וחבט הסנדל. ותפילה של ראש בזמן שהקציצה דבוקה עם הרצועה שבה וחזקה. ותפילה של זרוע בזמן שאינה עולה ויורדת. ואזני החמת והתורמיל. וכל כיוצא באלו מקשרים ותפרים שאינו עתיד להתירם : **כב** ואלו שצריכין שיבואו בהן המים. הקשרים שבפתחי החלוק שהן עשויין לולאו[ת] וכן קשרי לולאות שבכתף. ושפה של סדין צריך למתח. ותפילה של ראש בזמן שאינה קבועה ברצועה. ושל זרוע בזמן שה[יא] עולה ויורדת. ושנצים של סנדל. וקשרי נימי הבגדים שקשרן. וכן כל כיוצא באלו המקומות שהוא עתיד לגלותן ולמותח[ן]. הסלין של גת ושל בד אם היו חזקים צריך לחטט ואם היו רפים צריך לנער. הכר והכסת של עור צריכים שיבואו ב[הן] המים : **כג** כסת עגולה. והכדור. והאימום. והקמיע. והתפילה. אינן צריכין שיבואו המים לחללן. זה הכלל כל שאין דר[כו] להוציא ולהכניס טובל סתום : **כד** המטביל בגדים המכובסין צריכין שיכנסו בהן המים עד שיבעבעו. הטבילן נגוב[ין] עד שיבעבעו וינוחו מבעבוען : **כה** כל ידות הכלים שהן ארוכים יותר מכדי צורכן ועתיד לקוצצן מטבילן עד מקום המדה. כיצד שלשלת דלי גדול ארבעה טפחים וקטן עשרה מטביל מן השלשלת עד מדה זו בלבד והשאר טהור : **כו** כלי טמ[א] שנתן בתוכו כלים אחרים והטביל הכל עלתה להן טבילה אע״פ שפי הכלי צר ביותר שהרי המים נכנסין לו ומתוך שעלת[ה] טבילה לכלי הגדול עלתה טבילה לכלים שבתוכו. ואם הטהו על צדו והטביל לא עלתה להן טבילה עד שיהיה פיו רח[ב] כשפופרת הנוד. וכן אם היה הכלי טהור ונתן לתוכו כלים טמאים והטבילן לא עלתה להן טבילה עד שיהיה פיו רח[ב]

כשפופרת

השגת הראב״ד

*נכנסים בכולו היה בו מקום. א״א זה עשה תחת שהלה במשנה הטבילו כדרכו בלא זרבובית עד שיטהו על צדו לא ידע מהו זה ושם לו פתרון לפי שכלו ואנו כבר הככמנו עליו והעמדנו על מה שראינו בתוס׳ר (פ״ה) השוחים במזרקי יין זרבוביות והוא קניפקנין והכלי שאין לו אלא נקב אחד אין המים נכנסין בכולו מפני הרוח וכשיש בו קנה שהוא מן הצד נכנסין בו :

השגת הראב״ד

*כלי שתוכו טהור. א״א נשתכש בשמעתא דזבחים פרק כל הזבחים דלא איתמרא הא מילתא אלא לר׳ יהודה אבל לרבנן אפילו טמא ממש סגי ליה לדבריהם ביין לבן וחלב וביין אדום בעינן שיהא מראיו לדברי הכל :

*והיה הטיט שוקע. א״א ליתא דתוספתא אם היו מים שוקעין בטיט והטבילו טהור כלומר שהטיט אינו עב :

כסף משנה

כתב הראב״ד היה בו מקום שאין המים נכנסים בו וכו׳ א״א זה עשה תחת מה שהלה במשנה וכו׳. קניפקנין פירש״י כלי שיש לו שתי פיות וכן פירש הערוך שהוא כלי שיש לו שני נקבים בצדו ולפי דברי הראב״ד מתני׳ ה״פ כלי שהטבילו כדרכו כלומר שוליו למטה ואין בו נקב זולת פיו והיינו בלא זרבובית לא עלתה לו טבילה עד שיטנו על צדו שע״י כך יכנסו המים בכולו שאילו היה נקב בצדו דהיינו זרבובית לא היה צריך להטותו על צדו שאפילו יטבילנו דרך שוליו ע״י הנקב בצדו יכנסו המים בכולו :

טז בהמה שהיה וכו׳. משנה וגמרא בר״פ במה בהמה (דף כ״ז) :

יז לא יטביל אדם את הקומקומוס בפחמין שבו וכו׳. משנה פ״ט דמקואות :

יח כלי שהוא מלא משקין וכו׳ עד הרי זה טהור. בסוף מקואות וכה״ק :

יט כלי שתוכו טהור וכו׳. פרק התערובות עלה ע״ח (ע״ב) אמרינן נותן טעם ברוב אי הוי דאורייתא תנאי היא דתניא דלי שיש בו יין לבן וחלב והטבילו הולכין אחר הרוב ר׳ יהודה אומר רואין אותו כאילו הוא יין אדום אם דיהא מראהו כשר ואם לאו פסול ורמינהו כלי שהוא מלא רוקין והטבילו וכו׳ אמר אביי ל״ק הא דידיה הא דרביה וכו׳ רבא אמר בדלי שתוכו טהור וגבו טמא עסקינן דמדינא סגי להו בכל דהו ורבנן הוא דגזרו בהו דילמא חיים עלייהו ולא מטביל ליה וכיון דאיכא רובא לא צריך ופירש״י דלי טמא שיש בו יין לבן או חלב שאין מראיהן ניכר בתוך המים והטבילו. תנאי היא דרבנן פליגי [עליה דרבי יהודה] וכוותיה קיימין. בדלי שהוא טהור וגבו טמא כגון שנטמא גבו בטומאת משקין דרבנן דקי״ל תוכו אוגנו אזנו וידיו טהורים. דמדינא סגי ליה בכניסת מים לתוכו כל דהו שתעלה טבילה לשפתו דהא תוכו אין צריך טבילה ורבנן הוא דגזור שיטבילנו יפה דאי אמרת דסגי ליה בטבילת גבו דילמא חיים עלייהו [על מי החטאת] שלא יתערבו מי המקוה לתוכו [ויפסלו] ולא מטביל ליה לשפת הכלי לפיכך גזרו עליו להטבילו [ולפוסלו] וכיון דאיכא ריבויא תו לא צריך דהא טבילת תוכו הומרא בעלמא הוא עכ״ל :

כתב הראב״ד אמר אברהם נשתבש בשמעתא דזבחים וכו׳. נראה שטעמו מפני שהוא מפרש הא דרבא כדפרשינן דקאי אדרבי יהודה דשני אביי אליביה התם הא דידיה הא דרביה והא רבא למימר לעולם חד תנא הוא וכרביה ס״ל והכי קאמר ברובא סגי בדלי שהוא טהור וגבו טמא וכו׳ ופשטא דשמעתא הכי מוכח ורבינו נראה שמפרש דרבא לא קאי אדאביי אלא מילתא באנפי נפשה היא דאתא לתרוצי ברייתא דדלי שיש בו יין לבן והפשר שהביאו לפרש כן שלא היה גורס רבא אמר אלא אמר רבא ומילתא באנפי נפשה היא וכדאמרן ועדיין ק״ל שכתב רבינו סתם אבל אם היה בו יין אדום לא עלתה לו טבילה דמשמע דבשום פנים לא עלתה לו טבילה והא ליתא אלא דאם דיהא מראהו כשר ולזה נתכוון הראב״ד [...] ובין אדום בעינן שיהו מראיו לדברי הכל ואפשר לדחוק ולומר דמשמע דמילתא דכ[...] היא שאם דיהו מראיו הרי הוא מים : ומ״ש רבינו או משאר משקין. נ״ל דמ[...] אדומים קאמר :

כ לגין שהוא מלא וכו׳ עד כאילו לא [...] תוספתא פ״ז : כתב הראב״ד ל[...] דתוספתא וכו׳ : אלו שאין צריכין שיבאו [...] המים וכו׳. בפ״י דמקואות אלו שאין צ[...] שיבאו בהם המים קשרי העני והנימין [...] של סנדל ותפילה של ראש בזמן שהוא [...] ושל זרוע בזמן שאינה עולה ויורדת ואזני ה[...] ואזני התרמיל ופירש שם רבינו קשרי הקשר שיקשור בגדיו אם יקרעו אשר כוונתו להתירם וכן קשרי הנימין והם הק[...] אשר יקשרו קצות פתילים היוצאים מן [...] וכו׳ והבט של סנדל לולאות האזנים [...]

כא ומ״ש ואם הקפיד עליהם חוצצין וכ[...] נראה שלמד כן רבינו מדנקט [...] העני משמע הא של בע״ה צריכים שיבואו [...] המים וטעמא משום דסתם בע״ה מקפיד [...] עני אינו מקפיד אבל אם הקפיד העני חציצה ואם לא הקפיד בע״ה לא הוי חציצה [...] גדול שנינו בספ״ט זה הכלל כל המקפיד חוצץ שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ ובהום [...] פ״ח שנוי בפירוש כדברי רבינו :

כב ואלו שצריכים שיבואו בהם וכו׳. פר[...] דמקואות אלו שהם צריכין [...] בהם המים הקשר שבפרקסין שבכתף ושפ[...] סדין צריך למתח ותפלה של ראש בזמן ש[...] חולה ושל זרוע בזמן שהיא עולה ויורדת [...] של סנדל ונראה שרבינו מפרש דה״ק [...] שבפרקסין ושבכתף ופרקסין ר״ל חלוקים [...] הקשר שבפתחי החלוקים שהם עשויות לול[...] וכן הקשר שבלולאות שבכתף :

ומ״ש רבינו לחלק בין נימי הבגדים שנ[...] מאליהן לקשרי נימי הבגדים ש[...] תוספתא פ״ח : ומ״ש שפה של סדין [...] למתח פירושו הקמטים שיש בשפת הסדין [...] למתחן כדי שיבאו בהם המים :

הסלים של גת ושל בד וכו׳. ג״ז הוס[...] פרק שמיני : הכר והכסת וכו׳ [...] ויגוהו מבעבוען. פ״י דמקואות :

כה כל ידות הכלים וכו׳. שם וכתנא קמ[...]

כו כלי טמא שנתן בתוכו כלים אחרים וכ[...] בפ״ו דמקואות דלי שהוא מלא כ[...] והטבילו הרי אלו טהורים ואם לא טבל המים מעורבים עד שיהיו מעורבין כשפו[...] הנאד ובפרק חומר בקודש (דף כ״ב) [...] קאמר ואם לא טבל ה״ק ואם אינו [...] להטבילו ופירש״י ואם אינו צריך להטבילו ו[...] בא לטהר כדים שבתוכו ע״י מים המעור[...] למקוה עד שיהו מעורבים דרך פה [...] כשפופרת הנאד אבל כשהכלי טמא אפי׳ נר כל שהו כלים שבתוכו טהורים דמגו דסל[...] טבילה לגופו של כלי ליטהר ע״י מים הנכ[...] דרך פיו דכטומאתו כן טהרתו סלקא נמי טבי[...] לכלים שבתוכו : ומ״ש ואם הטהו על וכו׳

כשפופרת הנוד. בד"א לתרומה אבל לקדש אין מטבילין כלים לתוך כלים טהורין כלל ואפילו היו בסל או בקופה כמו שביארנו למעלה במקומו:

פרק רביעי

א דין תורה שכל מים מכונסין טובלין בהן שנאמר מקוה מים מ"מ. והוא שיהיה בהן כדי להעלות בהן כדי טבילה לכל גוף האדם בבת אחת. שיערו חכמים אמה על אמה ברום שלש אמות. ושיעור זה הוא מחזיק מ' סאה מים בין שאובין בין שאינן שאובין: **ב** מד"ס שהמים השאובין פסולין לטבילה. ולא עוד אלא מקוה מים שאינן שאובין שנפל לתוכן שלשה לוגין מים שאובין פסלו הכל. אע"פ שפיסול מים שאובין מד"ס למדוהו בהיקש שהרי הוא אומר אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור המעין אין תפיסת יד אדם כלל והבור כולו בידי אדם שהרי כולו מים שאובין אמרו חכמים המקוה לא יהיה כולו שאוב כבור וא"צ להיות כולו בידי שמים כמעין אלא אם יש בו תפיסת יד אדם כשר: **ג** כיצד המניח קנקנים בראש הגג לנגבם וירדו להם גשמים ונתמלאו אע"פ שהיא עונת הגשמים ה"ז ישבור את הקנקנים או יכפם והמים הנקוים מהם כשרים לטבול ואע"פ שכל המים האלו היו בכלים שהרי לא מלאן בידו. לפיכך אם הגביה את הקנקנים והערם הרי כל המים שבהם שאובין: **ד** המניח כלים תחת הצינור תמיד בכל עת ובכל זמן אחד כלים קטנים ואחד כלים גדולים אפילו כלי אבנים וכיוצא בהן מכלים שאינן מקבלין טומאה ונתמלאו מי גשמים הרי אלו פסולין. ואם כפאן על פיהן או שברן המים הנקוין מהן כשאובין לכל דבר שהרי לדעתו נתמלאו שחזקת הצינור לקלח מים. ואפילו שכח הכלים תחת הצינור פסולין גזרו על השוכח מפני המניח. וכן המניח את הכלים בחצר בעת קישור העבים ונתמלאו המים שבהן פסולין שהרי לדעתו נתמלאו. וכן גזרו על השוכח בחצר בשעת קישור עבים משום מניח. הניחן בחצר בעת פיזור עבים ובאו עבים ונתמלאו הרי אלו כשרין כמו שמניחן בראש הגג לנגבן. וכן

כסף משנה

. תוספתא פ"ה: ומ"ש בד"א לתרומה אבל לקדש וכו'. משנה וגמרא ר"פ ...ומר בקדש: ומ"ש כמו שביארנו למעלה במקומו. פ"ב מהלכות אבות הטומאה:

א דין תורה שכל מים מכונסים וכו' שיערו חכמים אמה על אמה וכו'. פשוט במסכת מקואות ובכמה מקומות בגמרא מהם בסוף מסכת ע"ז (דף ע"ה ע"ב) ...פ"ק דחגיגה (דף י"א) ובעירובין פ"ק ...ד' ע"ב) ופ"י דפסחים (דף ק"ט ע"ב) ...דיומא (דף ל"א) ומשמע בפרק עושין ...דהני אמה על אמה ברום שלש אמות במרובע הוא ולא בעיגול:

...מ"ש רבינו בין שאובים בין שאינם שאובים ומד"ס שהמים השאובים פסולים ...לה. דעת רבינו כדעת ר"י שכתבו התוס' ...'ק דפסחים בשם ר"י והביאו ראיות לדבר ...: הר"ן בפרק המוכר את הבית ובפ"ב ...ות שכן נראה מדברי הר"י ן' מיגש ושכן ...הגאונים וכתב הרמב"ן שכן דעת הרי"ף ...חולקים בדין זה ככתוב על ספר ב"י: ...עוד אלא מקוה מים וכו'. רפ"ג דמקואות ...ופ"ק דעדיות ופ"ק דשבת ופרק ב' ...גה (דף ט"ו): אע"פ שפיסול מים שאובים ...י סופרים למדוהו בהיקש וכו'. בתורת כהנים:

...ו"ש רבינו כיצד המניח קנקנים בראש הגג וכו' עד הרי זה ישבור את ...קנים עד והמים הנקווים מהם מקוה כשר. ...: בפ"ב דמקואות המניח קנקנים בראש ...לנגבן ונתמלאו מים ר"א אומר אם עונת ...ם היא או אם יש מעט מים בבור ישבר ...לאו לא ישבר רי"א בין כך ובין כך ישבר ...יכפה אבל לא יערה פירוש רבי אליעזר סבר ...דמכשרינן במניח קנקנים אע"פ שיש בו ...תפיסת ידי אדם היינו דוקא ע"י תערובת ...אחרים דוקא שישבר הקנקנים ולא ישים ...בהם אף לכפותם דאז חשיב תפיסת ידי ...לפסול ור"י סבר דמכשרינן אפילו עשה ...מקוה מהם ואפילו שלא יד בהם לכפותם ובלבד שלא יגביהם לערוקן:

...מ"ש עוד רבינו המניח כלים תחת הצינור. משנה פ"ד דמקואות המניח כלים תחת ...ר וכו' פוסלים את המקוה אחד המניח ...ד השוכח כדברי ב"ש וב"ה מטהרים בשוכח ...נמנו ורבו ב"ש על ב"ה ומודים בשוכח ...שהוא טהור א"ר יוסי עדיין מחלוקת ...ומה עומדת ומייתי לה בפרק קמא דשבת ...(דף י"ו ע"ב) ואיתמר עלה אמר רב משרשיא ...רב אמרי הכל מודים בשהניחם בשעת ...ר עבים טמאים בשעת פיזור עבים ד"ה ...ים לא נחלקו אלא שהניחם בשעת קישור ...ונתפזרו והזרו ונתקשרו מ"ס בטלה ...בתו ומ"ס לא בטלה מחשבתו ופירש"י תחת ...ר שקבעו ולבסוף חקקו להמשיך מים ...ה דשוב אינו נפסל אבל הכלים פוסלים ...שאינם מטהרים. בשכח ולא חשיב שאיבה ...ולא לכך נתכוונו. בחצר שלא תחת ...ר והתמלא מן הנוטפים וכלו למקוה שהוא ... במניח תחת הצינור ובשהניחן בשעת ...ר עבים ואח"כ נתפזרו ושכן כדמוקי לה לקמן הוא דפליגי ביה דגלי דעתיה ...שיפלו לתוכו ומשום פיזור עבים לא בטלה מחשבתו ראשונה אבל במניח בחצר ...' בשעת קישור עבים ונתפזרו לא מוכחא מחשבה קמייתא שפיר מעיקרא הילכך ... במקומה עומדת במניח תחת הצינור בקישור עבים לא נמנו ורבו עליהם לבטל ...ב"ה דלא חזרו בהם. הניחן תחת הצינור בשעת קישור עבים ואיחרו גשמים לבא ...למלאכתו ושכחן דברי הכל הואיל ומתחילה לכך נתכוון לא בטלה מחשבתו. בשכחן ...י הכל טהורים דליכא גלוי דעתא. בטלה מחשבתו דכי נתפזרו אסח דעתיה דסבר ...ירדו גשמים עוד עכ"ל. ובפ"ב דמקוואות תנן הסייד ששכח עציץ בבור ונתמלא ...אם היה המים צפין על גביו כל שהן ישבר אם לאו לא ישבר דברי ר"א ר"י ...בין כך ובין כך ישבר המסדר קנקנים בתוך הבור ונתמלאו מים אע"פ ...ע הבור את מימיו הרי זה ישבר ותניא בתוספתא פרק שלישי ר"י אומר בין כך ...כך ישבר [רבי יוסי אומר משום ר"י אף יטה ובלבד שלא יטול] כלומר שלא יטול ...ו ויערן פי' הסייד שסד את הבור בסיד והביא הסיד בעציץ ושכח העציץ בבור ...מלא מים אם המים צפים ע"ג העציץ לא חשיבי המים שבתוכו שאובים כיון שמחוברים ...ה וישבר העציץ אבל אם הגביה ועירה המים למקוה נעשו שאובים ואם לא היו ...ם נעשו שאובים ור"י סבר אפילו אין המים צפים על גביו לא חשיבי המים שבתוכו ...ים כיון שמחוברים למקוה וישבר אבל לא יכפה דחשיב תפיסת ידי אדם יותר ממניח ...נים לנגבן דהתם לא חישב עליהם לקבלה מעולם דלא העלם אלא לנגבם. המסדר קנקנים בתוך הבור שהוא מלא מים כדי שיבלעו המים בתוך דפני הקנקנים ולא יבלעו היין שיתנן לתוכן ונתמלאו מים שנבלעו המים בדפנותיהם וגם עברו לתוכן עד שנתמלאו מים אע"פ שבלע הבור מימיו ישבר הקנקנים שהמים שבתוכן לא חשיבי שאובים שלא כיון שיכנסו המים לתוכן. ודברי רבינו תמוהים מכמה פנים חדא דמשמע שפסק כב"ש דפסלי במניח תחת הצינור אף בשוכח ואמאי שבק ב"ה ופסק כב"ש והע"ג דרבי מאיר אמר נמנו ורבו ב"ש על ב"ה הא ר"י אמר עדיין מחלוקת במקומה עומדת וקי"ל ר"מ ורבי יוסי הלכה כר"י. ועוד שכתב דמניח כלים תחת הצינור בכל עת ובכל זמן פסולים כלומר בין שהניחן בשעת קישור העבים בין שהניחן בשעת פיזור העבים פסולים וזה היפך ממאי דאוקימנא בפ"ק דשבת דהכל מודים בשהניחן בשעת פיזור עבים בהם טהורים. ועוד שכתב שגזרו על השוכח בחצר והא בהדיא תנן דמודים ב"ש בשוכח בחצר שהוא טהור. ועוד שהוא מניח חילוק דבשעת קישור העבים ושעת פיזור העבים בחצר ולא בצינור ולפ"ז משמע דכי אמרינן לא נחלקו אלא שהניחן בשעת קישור העבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו מ"ס בטלה מחשבתו ומ"ס לא בטלה מחשבתו דהיינו לומר דב"ה סברי בטלה מחשבתו וב"ש סברי לא בטלה וכיון שהוא ז"ל פוסק כב"ש כמו שקדם ה"ל לפסוק גם בזה דפסולים כב"ש דאמרי לא בטלה מחשבתו ועוד דלפי מה שהוא ז"ל מניח חילוק דקישור עבים ופיזורם בחצר מיירי בשכח וכן אם הניחם בשעת קישור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו למה לא כתב דין השוכח: ונראה לומר שרבינו ז"ל מפרש דכי אמר ר"י עדיין מחלוקת במקומה עומדת פליג בין אמאי דאמר ר"מ נמנו ורבו ב"ש על ב"ה בין למאי דאמר מודין בשוכח בחצר שהוא טהור דסבר ר"י דבין במניח בין בשוכח בין תחת הצינור בין בחצר סברי ב"ש דפסול וב"ה מטהרים בשוכח תחת הצינור וכ"ש בשוכח בחצר ומשום דאיכא למיתמה אסברת ר"י דנהי דתחת הצינור גזרו ב"ש שוכח אטו מניח משום דדרך להניח כלים תחת הצינור לקבל מים הילכך שייך למיגזר ביה אבל בחצר דאינו מצוי כ"כ להניח בו כלים לקבל מים נהי דאסרו במניח לא היה להם לגזור בשוכח ולהכי אוקי רב משרשיא דבין לר"מ בין לרבי יוסי איכא דב"ש בקישור עבים ופיזור עבים תליא מילתא דכשהניחן בשעת קישור עבים אע"פ שהוא חצר ד"ה טמאים כלומר בין לר"מ בין לרבי יוסי כיון שהוא שעת קישור עבים כך עשוי לירד מים בחצר כמו שעשוי לקלח הצינור ולב"ש דגזרי בצינור שוכח אטו מניח ה"נ גזרו בהניח בחצר בשעת קישור עבים שוכח אטו מניח וב"ה דלא גזרי בצינור ה"נ לא גזרי ובהניחן בשעת פיזור עבים ד"ה טהורים כלומר דבין לר"מ בין לרבי יוסי מודו ב"ש דטהור ואפילו במניח וכ"ש בשוכח לא נחלקו אלא בשהניחן בשעת קישור עבים ונתפזרו וכו' מ"ס בטלה מחשבתו וכו' כלומר לא נחלקו ר"מ ורבי יוסי איכא דב"ש אלא בשהניחן בשעת קישור עבים ונתפזרו וכו' מ"ס בטלה מחשבתו כלומר דר"מ סבר דמודו ב"ש דבטלה מחשבתו ואפי' במניח טהורים דכיון דנתפזרו העבים אסח דעתיה והילכך הע"פ שלא שכח טהורים והא דקאמר ר"מ דמודים בשוכח לאו משום דליבעי שישכח ממש אלא לנתפזרו העבים קרי שוכח דכשם שהשוכח הוא מסיח דעתו מהדבר כך כשנתפזרו העבים הסיח דעתו מהמים ומ"ס לא בטלה מחשבתו כלומר רבי יוסי דאמר עדיין מחלוקת במקומה עומדת סבר דלב"ש כיון שהניח בשעת קישור עבים הע"פ שנתפזרו לא בטלה מחשבתו הילכך הם פסולים וסובר עוד רבינו דהלכה כר"מ משום דבגמרא אמרינן דר"ע ס"ל כוותיה: והשתא ניחא כל דבריו שמ"ש בתחת הצינור דבכל עת ובכל זמן פסולין היינו משום דסבר דמאי דאוקי רב משרשיא דבשעת פיזור עבים ד"ה טהורים וכו' לא קאי אלא למניח בחצר דוקא אבל במניח תחת הצינור פסולין משום דהיינו כב"ש דהלכתא כוותייהו לדעתו ז"ל כר"מ דאמר נמנו ורבו ב"ש על ב"ה: ומ"ש וכן המניח הכלים בחצר בשעת קישור עבים פסולים וכן גזרו בשוכח וכו' מבואר ע"פ דעתו ז"ל דמפרש דמאי דאמר רב משרשיא הכל מודים בשהניחם בשעת קישור עבים טמאים וכו' אמניח או שוכח בחצר קאי דשעת קישור עבים לחצר כצינור דכל זמן דמי וכי היכי דבצינור גזרי ב"ש דהלכתא כוותייהו ה"נ גזרי בחצר בשעת קישור עבים: ומ"ש הניחם בחצר בשעת פיזור עבים כשרים מבואר על פי זה דהיינו דאמר רב משרשיא בשעת פיזור עבים ד"ה טהורים דאפי' לא שכח נמי טהורין דכיון דחצר הוא ובשעת פיזור עבים הוי כמו שהניחם בראש הגג לנגבן דבכל גוונא טהורים:

ומ"ש

וכן אם הניחן בעת קישור העבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו ונתמלאו הרי אלו כשרין. ואם שברן או כפאן המים הנקוין מהן כשרין: ה הסייד ששכח עציץ במקוה ונתמלאו מים אע"פ שלא נשאר במקוה אלא מעט והרי העציץ יש בו רוב המקוה ה"ז ישבור את העציץ במקומו ונמצא המקוה כולו כשר. וכן המסדר את הקנקנים בתוך המקוה כדי לחסמן ונתמלאו מים אע"פ שבלע המקוה את מימיו ולא נשאר שם מים כלל אלא מים שבתוך הקנקנים הרי זה ישבור את הקנקנים והמים הנקוין מהן מקוה כשר: ו כיצד פוסלין המים השאובין את המקוה בשלשה לוגין. שאם היה במקוה פחות ממ' סאה [ונפל לתוכן שלשה לוגין והשלימום לארבעים סאה] הכל פסול. אבל מקוה שיש בו מ' סאה מים שאינן שאובין ושאב בכד ושפך לתוכו כל היום כולו כשר. ולא עוד אלא מקוה עליון שיש בו מ' סאה מים כשרין והיה ממלא בכלי ונותן לתוכו עד שירבו המים וירדו למקוה התחתון מ' סאה הרי התחתון כשר: ז מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות ונתן לתוכו סאה מים שאובין ונטל אח"כ ממנו סאה ה"ז כשר. וכן נותן סאה ונוטל סאה והוא כשר עד רובו: ח אין המים השאובין פוסלין את המקוה בשלשה לוגין עד שיפלו לתוך המקוה מן הכלי. אבל אם נגררו המים השאובין חוץ למקוה ונמשכו וירדו למקוה אינן פוסלין את המקוה עד שיהיו מחצה למחצה אבל אם היה רוב מן הכשרים הרי המקוה כשר. כיצד מקוה שיש בו כ' סאה ומשהו מים כשרין והיה ממלא ושואב חוץ למקוה והמים נמשכין ויורדין למקוה בין שהיו נמשכין על הקרקע או בתוך הסילון וכיוצא בו מדברים שאינן פוסלין את המקוה הרי הוא כשר ואפילו השלימו לאלף סאה. שהשאיבה שהמשיכוה כשירה אם היה שם רוב מ' סאה מן הכשר. וכן גג שהיה בראשו כ' סאה ומשהו מי גשמים ומילא בכתיפו ונתן לתוכו פחות מכ' שנמצא הכל פסול ופתח הצינור ונמשכו הכל למקום אחד ה"ז מקוה כשר. שהשאובים שהמשיכוה כולה כשירה הואיל והיה שם רוב מן הכשר: ט הורו מקצת חכמי מערב ואמרו הואיל ואמרו חכמים שאובה שהמשיכוה כולה טהורה אין אנו צריכין שיהיו שם רוב מים כשרין. וזה שהצריך רוב והמשכה דברי יחיד הן וכבר נדחו שהרי אמרו בסוף שאובה שהמשיכוה כולה טהורה. לפי דברי זה אם היה ממלא בכלי ושופך והמים נזחלין והולכין למקום אחד הרי זה מקוה כשר. וכן כל אמבטי שבמרחצאות שלנו מקואות כשרין. שהרי כל המים שבהן שאוב ושנמשך הוא. ומעולם לא ראינו מי שעשה מעשה בעניין זה: י מי גשמים ומים שאובין שהיו מתערבין בחצר ונמשכין ויורדין לעוקה שבחצר או שמתערבין על מעלות המערה ויורדין למערה. אם רוב מן הכשר כשר ואם רוב מן הפסול פסול. מחצה למחצה פסול. אימתי בזמן שמתערבין עד שלא יגיעו למקוה ונמשכין ויורדין אבל אם היו הכשרים והפסולים מקלחין

ומ"ש וכן אם הניחן בשעת קישור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו כשרים. גם זה שם מבואר ע"פ דעתו ז"ל דרב מפרשיה אמניח בחצר קאי ור"מ סבר דנתפזרו העבים מודו ב"ש דבטלה מחשבתו והוי כהניחם בשעת פיזור העבים דטהורים בכל גווני ובכך עלו דברי רבינו כהוגן וכבר העלה רבינו דעתו זה בפי' המשנה אכן דבריו סתומים וחתומים בביאור שיטת ההלכה ולכן הארכתי להוציא לאור משפטם לדעתו ז"ל:

אח"כ מצאתי להר"א בנו של רבינו שכתב וז"ל מן הלשון עצמו אתה למד שלא נחלקו ת"ק ור' יוסי אלא בסוכה בחצר שכך אמר ת"ק המניח כלים תחת הצינור וכו' אמר ר"מ נמנו ורבו ב"ש על ב"ה ולא פליג רבי מאיר על רבי יוסי בזה וחזר ת"ק ואמר ומודים בסוכה בחצר שהוא טהור כלומר לא פליגי ב"ש על ב"ה בסוכה בחצר ולא פליג ר"מ על ת"ק בזה אבל פליג רבי יוסי על תנא קמא בזו דאמר עדיין מחלוקת במקומה עומדת וכשם שנחלקו ב"ש וב"ה בסוכה תחת הצינור כך נחלקו בסוכה בחצר ואילו היה הדבר כמו שעלה על לבך שרבי יוסי חולק על ר"מ בנמנו ורבו בתחילה ה"ל לחלוק וכך היה צ"ל אמר רבי מאיר נמנו ורבו ב"ש על ב"ה ורבי יוסי אומר עדיין מחלוקת במקומה עומדת ואמאי שתיק התנא על מחלוקת רבי יוסי ולא שנאה אלא על פסקן ומודים שהוא ענין אחר וקשה על זה הפירוש מדאקשינן בגמרא ניחא לר"מ אלא לרבי יוסי הסרו להו קושיא יפה היא אבל איכא לתרוצי ולא דחינן לשון המשנה ומשנינן צורת הענין בזו הקושיא דאיכא למימר הואיל ומילתא דכלים פסיקא בצינור ובחצר הדא מדרבו וחדא מדאמרו דר"מ לא פליג על ת"ק דמודים ב"ש בסוכה בחצר ומדלא פליג עליה כוותיה ס"ל ולפיכך תנא אליבא דר"מ האי מתניתין ממניינא אלא לרבי יוסי דאמר דמילתא דכלים לא פסיקא דהא בחצר איכא מחלוקת לדבריו לא יכול למימני מנין כלים דלא פסיקא מילתייהו בצינור וחצר אליבא דידיה ולפיכך נפקא מילתא דכלים ממניינא לטעמיה והסרו להו, ראיה לזה הפירוש הנכון הא דאקשינן בתר הכי הא ניחא לרבי יוסי אלא לר"מ קשיא ליה כלומר לרבי יוסי דמפיק מילתא דכלים ממניינא הואיל ויש בה מחלוקת וליכא למימנא ניחא ליה אי חשיב תינוק עכו"ם מכלל המנין לא קשיין ליה אלא לר"מ דפסיקא מילתא דכלים ולפיכך א"א לאפוקה ממנין אי חשיב תינוק עכו"ם כדאמרת דהוה ממניינא הא קשיין להו ופרקינן ר"מ אוכלים וכלים חדא חשיב להו ואי כדסליק אדעתייכו דפלגינן צינור מחצר כנראה מקושייתך על פירוש הרב ז"ל דאמרת בכללא אמאי לא קמה לה הסוכה תחת הצינור ממניינא וכו' אילו סדבר כן שהצינור והחצר מוחלקים עד שיוכל החולק באחד מהם למנות השני היו שנים במנין ולעולם קשיא לר"מ וקשיין להו ואע"ג דחשיב אוכלים וכלים שנטמאו במשקים בחדא הילכך ליכא לפרושי אלא כדפרשינן. ושקשה לך מדגרסינן ב"ה סברי בטלה מחשבתו ובית שמאי סברי לא אמרינן בטלה מחשבתו התשובה שאין לשון הגמרא כך בהרבה ספרים חקרנו וכתוב בהם מר סבר בטלה מחשבתו ומ"ס לא בטלה מחשבתו ולעולם אימא לך מר דהוא ת"ק ומר דהוא רבי יוסי כדפרישנא אבא מארי בפירוש המשנה ולא ק"ל מידי עכ"ל:

ו כיצד פוסלין וכו' שאם היה במקוה פחות ממ' סאה כו' הכל פסול. בפ"ב דמקואות. ומ"ש אבל מקוה שיש בו ארבעים סאה וכו' [ולא עוד אלא וכו']. בפ"ו ופ"ז דמקואות:

ז מקוה שיש בו ארבעים סאה וכו'. בפ"ז דמקואות תנן היו בו ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה כשר ובס"פ הערל (דף פ"ב ע"ב) אמרינן היו ארבעים סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר ואמר ר"י וכו'. עד רובו וכתבו המפרשים דהיינו דוקא במי פירות אבל מים שאובין אפילו אלף סאין אין פוסלין את המקוה השלם שיש בו ארבעים סאה וממ"ש רבינו כאן נראה שהוא סובר דהא דאמרינן בפרק הערל עד רובו במים שאובים דלא נפלו רוב כשרים ברישא דוקא היא אבל במי פירות לא מכשריק אלא בנתן סאה אחת ונטל סאה כדקתני מתניתין דמקואות ואמי פירות דקתני ברישא קאי ולפ"ז ההיא דמייתי בפרק הערל אינה מתניתין דמקואות דההיא דמקואות במי פירות ודהערל במים שאובים ודין מי פירות כתבו רבינו בפ"ז והרא"ש כתב בסוף נדה (הל' מקואות סי' א') שמדברי רבינו תמוה שמתחילה כתב כיון שיש בו ארבעים סאה שמלא בכתף ושופך כל היום אע"פ שרבין עליו מים שאובים כשר ולמה יפסל בנתן סאה ונטל סאה ביותר מרובו ואין לומר דהא דמכשר ברישא משום דיש במקוה ארבעים סאה מים כשרים הילכך אינו נפסל ברביית מים פסולים אבל בנתן סאה ונפל סאה שלא נשארו במקוה ארבעים סאה מים כשרים א"א שלא יפול גם מן הכשרים הילכך אינו כשר אלא עד רובו דהא איהו גופיה כתב מקוה העליון שיש בו ארבעים סאה מים כשרים והיה ממלא בכלי ונותן לתוכו עד שירדו המים וירדו לתחתון ארבעים סאה הרי התחתון כשר וגם העליון הוא כשר אע"פ שכל אחד מהם רוב מים שאובים ואין בשניהם ארבעים סאה מים כשרים אלא ודאי ההיא דנתן סאה ונטל סאה במי פירות כמו שפירש ר"ת והחמירו חכמים במי פירות דלא חזו לטבילה כלל דמקוה מים כתיב הילכך פסל ברובא עכ"ל: ונראה שאפשר לומר שטעם רבינו דמדינא שרי בכל גווני אלא דהיכא דנתן סאה ונטל סאה כי הוי רובו מיחזי להו לאינשי שניטלו הכשרים ונכנסו החתם שאובים ויבאו להכשיר בכולם שאובים לגמרי ולפיכך גזרו בו מפני מראית העין אבל בהך דמקוה העליון ומקוה התחתון כיון דלא ניטלו ביד ליכא למיחש למראית העין וכבר הזכיר חילוק זה הרמב"ן בפרק המוכר את הבית:

ח אין המים השאובים פוסלים את המקוה וכו'. בסוף פ"ק דתמורה (דף י"ב) ראב"י אומר מקוה שיש בו כ"א סאה מי גשמים ממלא בכתף י"ט סאה ופותקן למקוה והן טהורים שהשאובה מטהרת ברבייה ובהמשכה וגרסינן תו התם א"ר יוחנן שאובה שהמשיכוה כולה טהורה ופירש"י ופותקן למקוה שלא יערה מן הדלי לתוך המקוה דאפילו בשלשה לוג מיפסיל מקוה בכה"ג אבל יעשה חריץ וגומא למרחוק ויערה מן הדלי לתוך הגומא ויקלחו המים דרך החריץ לתוך המקוה והיינו המשכה והן טהורים כלומר כשר לטבול בו. מטהר ברבייה ובהמשכה כשהרוב ממי הגשמים שנפל מעצמם לתוכו והמשיך מיעוט של שאובה לתוכו דרך חריץ מטהרת השאובה:

ומ"ש וכן גג שהיה בראשו עשרים סאה ומשהו וכו'. תוספתא פרק ד' דמקואות:

י ומ"ש מי גשמים ומים שאובים שהיו מתערבין בחצר וכו'. משנה פרק ד' דמקואות **ויש** לתמוה על דברי רבינו דממשנה זו משמע דלא מכשרינן בשאובה שהמשיכוה אלא דוקא כשנתערבו קודם שירדו למקוה אבל לא נתערבו לא כדיליף הרא"ש מדקתני סיפא היו מקלחים לתוך המים וכו' ואילו הוא ז"ל כתב לעיל מקוה שיש בו עשרים סאה ומשהו מים כשרים והיה ממלא ושואב חוץ למקוה [והמים נמשכין ויורדין למקוה הרי הוא כשר הרי שאפילו שלא נתערבו קודם שירדו למקוה מכשיר] ונ"ל שרבינו ז"ל מפרש דהא דקתני היו מקלחין ממקום שאיבתן לתוך [המים היינו לומר שלא היו נמשכין אלא המים השאובין היו מקלחין ממקום שאיבתן לתוך המקוה] בלי המשכה כלל ומש"ה קתני שאם לא היו ארבעים סאה מים כשרים במקוה נפסל בשלשה לוגין מים שאובים שנפלו בו אבל אם היו השאובים נמשכים אע"פ שלא היו במקוה ארבעים סאה מים כשרים היו השאובים משלימים שיעורו כדלעיל וכפירוש הזה נראה מדבריו בפירוש המשנה אבל אכתי קשה מדקתני רישא אימתי בזמן שמתערבין עד שלא יגיעו למקוה דמשמע שמפני שנתערבו מקודם הוא דמכשרינן הא לאו הכי לא. ונ"ל דהא דקתני שמתערבים היינו לאפוקי היכא דהיה במקוה פחות מעשרים סאה ומשהו מים כשרים

מקלחין לתוך המקוה אם ידוע שנפלו לתוכו מ' סאה מים כשרין עד שלא ירדו לתוכו שלשה לוגין מים שאובין כשר ואם לאו פסול ·

פרק חמישי

א מקוה שנפלו אליו שלשה לוגין מים שאובין מכלי אחד או משנים ושלשה כלים מצטרפין והוא שיתחיל השני עד שלא פסק הראשון. מד' כלים אין מצטרפין. בד"א בזמן שלא נתכוון לרבות אבל אם נתכוון לרבות את מי המקוה אפילו נפל משקל דינר בכל שנה מצטרף לשלשה לוגין בין שקדמו השאובים את הכשרים בין שקדמו הכשרים את השאובים או שנפלו שתיהן כאחת. כיון שנפלו שלשה לוגין שאובין לתוך מ' סאה [קודם שנפלו בו מ' סאה או לפחות ממ'] נפסל הכל ונעשה שאוב: **ב** שנים שהטילו זה לוג ומחצה וזה לוג ומחצה. והסוחט כסותו והגביהה והמים שבה נופלין ממקומות הרבה. וכן המערה מן הצרצור שמטיל ממקומות הרבה הרי אלו פוסלין: **ג** המטביל כר או כסת של עור במקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות כיון שהגביה שפתותיהן מן המים נמצאו המים שבתוכן שאובין. כיצד יעשה מטבילן ומעלן דרך שוליהן. אבל הקופה והשק מטבילן ומעלן כדרכן ואינו חושש: **ד** מקוה שיש בו שלש גומות ממים שאובין לוג בכל גומא ונפלו לתוכו מים כשרים אם ידוע שנפל לתוכו ארבעים סאה מים כשרים עד שלא יגיעו לגומא השלישית כשר ואם לאו פסול: **ה** ב' מקואות אין בכל אחד מהן מ' סאה ונפל לזה לוג ומחצה ולזה לוג ומחצה ונתערבו ב' המקואות הרי אלו כשרין מפני שלא נקרא על אחד מהן שם פסול. אבל מקוה שאין

כסף משנה

...ם הוא נפסל בשלשה לוגין מים שאובים אף ע"פ שנפלו בו בהמשכה אבל כשהם ...נים קודם שירדו והם נמשכים ויורדים אע"פ שאין רוב הכשרים ניכר ועומד ...ן כיון שגם השאובים אינם יורדים למקוה בפני עצמם אלא מעורבים עם הכשרים ...ך המשכה כשרים והכי משמע מדבריו ז"ל שכתב אין המים שאובין פוסלין המקוה בשלשה לוגין עד שיפלו לתוך ...ה מן הכלי אבל אם נגררו המים השאובים ...אינם פוסלים את המקוה עד שיהיו מחצה ...ה אבל אם היה רוב מן הכשרים הרי ...ה כשר כיצד מקוה שיש בו עשרים סאה ...ו מים כשרים והיה ממלא ושואב וכו' ...אובה שהמשיכוה כשירה אם היה שם רוב ...יים סאה מן הכשר כלומר דדוקא במקוה ...ארבעים סאה מן הכשר הוא דמכשרינן ...לו בו מים שאובים ע"י המשכה הא לאו ...לא ואח"כ כתב וכן גג שהיה בראשו כ' ...ומשהו מי גשמים וכו' מבואר דהיינו לומר ...לו שאב ונתן לתוך המקוה בלא המשכה ...שכבר נפסל המקוה בשלשה לוגין מים ...ים שנפלו לתוכו אם היו רוב כשרים ...ה כשר ע"י המשכה שימשיכה כולה למקום ...ואח"כ כתב מי גשמים ומים שאובים שהיו ...רבים בחצר ונמשכים ויורדים וכו' לומר ...' לא היו רוב מים כשרים ניכר ועומד ...ו כשנתערבו בו המים השאובים כיון שגם ...יבים אינם יורדים למקוה בפני עצמה אלא ...יבים עם הכשרים ובדרך המשכה כשרים ...ו דכתב אימתי בזמן שמתערבין עד שלא ...' למקוה כלומר שאם לא היו מתערבין ...ם שיגיעו למקוה אע"פ שהיו השאובים ...כים ויורדים אם לא היו במקוה רוב מ' ...מן הכשרים קודם שיתערבו עמהם ...ובים פסול ואח"כ כתב אבל אם היו ...רים והפסולים מקלחים לתוך המקוה וכו' ...ור וכל זה הוא דוקא כשהיו השאובים ...כים ויורדים אבל אם היו מקלחים כלומר ...' השאובים יורדים למקוה בלא המשכה אפי' ...הכשרים בתוך המקוה ארבעים סאה חסר ...שוב נפסלו כולם מעת שנפלו בהם שלשה ...ן מים שאובים ואין להם תקנה אלא ע"י ...שיכם כדלעיל. ומה שהפסיק רבינו בהוראת ...ת חכמי המערב באמצע דבריו הוא מפני ...כמי המערב ורבינו חולקים בפירוש מה ...רו בגמרא שאובה שהמשיכוה כולה כשירה ...כך סמך ענין לו ועוד מפני שמשנה זו הוי ...כתא לחכמי המערב כמ"ש רבינו בפירוש ...שנה לפיכך אחר הוראתם כתב דברי המשנה ...נה נשמע דליתא להיא הוראה: וטעם הוראת חכמי המערב נראה שהיתה מדגרסינן ...ק דתמורה אמתני' דאין מים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון מאן תנא ...' חייא בר אבא אר"י ראב"י היא דתניא ראב"י אומר מקוה שיש בו כ"א סאה מי גשמים ...לא בכתף י"ט סאה ופותקן למקוה והם טהורים ששאובה מטהרת ברבייה והמשכה ...ל דרבנן סברי דרבייה ובהמשכה לא אלא דכי אתא רבין אר"י שאובה שהמשיכוה כולה ...ירה מני לא רבנן ולא ר"א אלא אמר רבה לפי חשבון כלים ויוסי בן חוני היא וכו' ...מע לחכמי המערב דראב"י בעי רבייה דכשרים והמשכה דשאובים ורבנן לא בעו רבייה ...רים אלא כל הרבעים סאה שאובים שהומשכו כשר ואפילו אין בהם תערובת כשרים כלל ... פירש"י וסוברים דקי"ל כרבנן דרבים נינהו ורבינו כתב בפירוש המשנה שהם טעו ...ורלה זו לסיבת מיעוט שמירת המשנה והחקירה למה שבה כלומר שנעלמה מהם מתניתין ...ים שאובים ומי גשמים שנתערבו בחצר ובעוקא וכו' שכתבתי לעיל דמשמע מינה ...דיה דבלא רוב מים כשרים לא מתכשרי מים שאובים ע"י המשכה ואני אומר שאין ...אותה הוראה] הוכחה שנעלמה אותה משנה מהם דאפשר דהוו ידעי לה ולא פסקו ...ותה משום דהוו מפרשי לה כפירוש רבינו שמשון דאתיא דלא כרבי אליעזר ב"י ודלא ...בנן דפליגי עליה כדמשמע בסוף פ"ק דתמורה ואפילו אי הוו סברי דראב"י היא איכא ...ימר דלא פסקו כמותה משום דס"ל דלא קי"ל כוותיה ואע"ג דסתם תנא כוותיה לא ...'ל כההוא סתמא מדחזינן דכי אתא רבין אמר ר"י שאובה שהמשיכוה כולה [כשירה] ...יון דסתמא אמר הכי משמע דהכי הלכתא ולא כסתם מתניתין: ועדיין יש לדקדק ...דברי רבינו שכתב מקוה שיש בו כ' סאה ומשהו מים כשרים והיה ממלא ושואב חוץ ...מקוה והמים נמשכים ויורדים וכו' הרי הוא כשר ואפילו השלימו לאלף סאה שהשאובה ...המשיכוה כשירה אם היה רוב ארבעים סאה מן הכשר ומשמע דהא כראב"י אתיא ...אמר מקוה שיש בו כ"א סאה וכו' פותקן למקוה ואח"כ כתב וכן גג שהיה בראשו כ' ...אה ומשהו מי גשמים וכו' שהשאובה שהמשיכוה כולה כשירה ומשמע דהיינו כרבנן ...כדאמר רבין שהמשיכוה כולה כשירה והיאך רבינו מזכי שטרא לבי תרי דמעיקרא ...פסק כראב"י והדר פסק כרבנן. וצ"ל שרבינו סובר דה"פ דשמעתא התם מדקאמרה ...מאן תנא דסבר אין מים שאובים פוסלים את המקוה אלא לפי חשבון ראב"י היא משמע ...דאיכא רבנן דפליגי עליה דראב"י ואמרי דמים שאובים פוסלים את המקוה שלא לפי ...חשבון כלומר דאפילו קדמו רוב כשרים והמשיך לתוכן י"ט סאין שאובין פסלי א"כ הא דקאמר רבין שאובה שהמשיכוה כולה כשירה כלומר שאם היו כ"א סאה מי גשמים ועירה י"ט סאין שאובין בלא המשכה שנפסלו כולם ואח"כ המשיכם כולם למקום אחר כשרים כמאן דלא כרבנן דהא לא מכשרי שאובה ע"י המשכה כלל ודלא כראב"י דאם איתא דהוה מכשר בה אם איתא דרבנן פליגי עליה לא הוה שתיק מינה כי היכי דלא ניחא דעד כאן לא אכשר אלא כשהמשיך הי"ט שאובים לתוך הכ"א כשרים שלעולם היו הכשרים בכשרותם אבל היכא שעירה השאובים לתוך הכשרים בלא המשכה שנפסלו הכשרים מודה לרבנן דפסלי [אפילו המשיכם אח"כ] הילכך ע"כ לומר דליכא מאן דפליג על ראב"י ואע"ג דמשמע דיחידאה איתמר איכא דכוותה בפרק ארבע מיתות דהשתא רבין אגמרן דאע"ג דמדברי ראב"י לא משמע דשרי אלא בשהמשיך י"ט שאובים לתוך כ"א כשרים הוא הדין דשרי בעירה הי"ט שאובים בלא המשכה ואחר כך המשיך את כולם דהא איכא למימר שאע"פ שבעת שעירה הי"ט שאובים בלא המשכה נפסל הכל מ"מ כיון שהמשיך הכל כשרים ופסולין יחד עדיף טפי מהיכא דלא המשיך אלא הי"ט שאובים בלבד הילכך שני דינים הללו שקולים ונקט חד מינייהו ולא חש למינקט אידך משום דכיון דליכא מאן דפליג עליה שפיר ילפינן חד דינא מחבריה. אי נמי ה"ס הא ודאי דרבנן פליגי אראב"י מדנקיט לה בלישנא דיהידאה ואי כדקאמרת מאן תנא דאמר אין מים שאובים פוסלים את המקוה אלא לפי חשבון ראב"י משמע דרבנן דפליגי אראב"י לחומרא פליגי וכמ"ש לעיל וא"כ דרבין דלא כמאן דלא כראב"י דהא ע"כ לא שרי ראב"י אלא בשעירה הי"ט שאובים לתוך הכ"א כשרים בדרך המשכה ולא בשעירה אותם שלא כדרך המשכה שכבר נפסלו ושוב לא תועיל בהם המשכה הילכך ע"כ לומר דרבנן דפליגי אראב"י לקולא פליגי ושרו אפילו בשעירה הי"ט שאובים בלי המשכה אע"פ שנפסלו כולם כיון שחזר והמשיכן הוכשרו מאחר דאיכא רבייה והמשכה ופוסק רבינו כרבנן דרבים נינהו וגם דרבין אמר ר"י אתי כוותייהו ולפיכך כתב תחילה דהיכא דהמשיך הי"ט שאובים דכשר דכ"ע מכשרי בה ואח"כ כתב שאפילו עירה הי"ט שאובים בלא המשכה שנפסל הכל אם חזר והמשיך הכל הוכשר כרבנן דפליגי אראב"י וכדרבין וזה נראה עיקר:

פ"ה א מקוה שנפלו אליו שלשה לוגין מים שאובים וכו' עד מצטרף לשלשה לוגין. בפ"ג דמקואות מכלי אחד משנים משלשה מצטרפין מד' אין מצטרפין בד"א בזמן שהתחיל השני עד שלא פסק הראשון ובד"א בזמן שלא נתכוון לרבות אבל אם נתכוון לרבות אפילו קורטוב בכל השנה מצטרפין לשלשה לוגין ומשמע לי דנתכוון לרבות היינו שכשהוא מטיל אותם מים שאובים למקוה הם על דעת לרבות מי המקוה שיהיו בו מים בשפע ולא יחסר על ידי טבילות שיטבלו בו אז מצטרפין אפילו קורטוב בכל שנה אבל אם לא הטיל על דעת זו בזה אמרו מד' אין מצטרפין והטור ורבינו ירוחם פירשו בע"א: ומ"ש בין שקדמו השאובים וכו'. בפרק ב' דמקואות וכחכמים דאמרי בין בתחילה בין בסוף שיעורה שלשה לוגין: ומ"ש כיון שנפלו שלשה לוגין מים שאובים לתוך ארבעים סאה נפסל הכל ונעשה שאוב נראה כסותר למ"ש בפ"ד מקוה שיש בו ארבעים סאה מים שאינם שאובים ושאב בכד ושפך לתוכו כל היום כולו כשר וכ"כ עוד בספ"ו ומשמע מדבריו שם דאפילו בשאב ושפך על דעת לרבות מי המקוה קא מכשר ומאי י"ל דלתוך ארבעים סאה דנקט הכא כשהם ארבעים סאה עם השלשה שאובים שנפלו איירי אבל אם היו מ' סאה שלמים מים כשרים כולם לא נפסלו במים שאובים שנפלו לתוכן וכיוצא בזה פירש רבינו שמשון התוספתא דקתני שתי בריכות של מ' מ' סאה זו ע"ג זו ונפלו שלשה לוגין מים לעליונה ונפתקו ובאו לתחתונה כשרים שאני אומר שלמו מ' סאה עד שלא ירדו שלשה לוגין. וכיוצא בזה כתב רבינו בפ"ב דערלה שפירש הירושלמי מתניתין הערלה מעלה את הכלאים כיצד סאה ערלה שנפלה למאתים:

ב שנים שהטילו זה לוג ומחצה וכו'. משנה פ"ג דמקואות וכחכמים: ומ"ש גבי סוחט כסותו והגביהה. הוא מדתנן בפ"ז דמקואות גבי מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וכו' הטביל בו את הסגוס והעלהו ומקצתו נוגע במים טהור פירוש סגוס בגד עב של צמר והרבה מים נבלעים בו וכל זמן שמקצתו במים אין המים שבתוכו נחשבים שאובים כל זמן שלא העלהו לגמרי מן המים וטהור המקוה אבל אם העלהו כולו מים שבתוכו שאובים והמקוה נחסר והמים שמתמצים מתוכו למקוה פוסלין אותו הרי שכל זמן שמקצתו נוגע במים אין המים שבתוכו נחשבים כשאובים:

ג המטביל כר וכו'. פ"ז דמקואות. ומ"ש אבל הקופה והשק וכו'. שם בפ"ו:

ד מקוה שיש בו שלש גומות וכו'. בפ"ג דמקואות וכת"ק וכתב הר"ש משמע דדוקא שידוע אבל ספק פסול:

ה שני מקואות אין בכל אחד מהן מ' סאה וכו' אבל מקוה שאין בו ארבעים סאה וכו'. שם רפ"ג ודלא כרבי יהושע אלא כרבי יוסי וכחכמים:

שאין בו מ׳ סאה שנפל לתוכו שלשה לוגין מים שאובין ואח״כ נחלק לשנים וריבה מים כשרים על כל אחד מהן הרי אלו פסולין שכל המקוה כולו שנפסל כמים שאובין הוא חשוב וכאילו כל מימיו נשאבו בכלי: **ו** בור שהוא מלא מים שאובים והאמה נכנסת לו ויוצאת ממנו לעולם הוא בפיסולו עד שתחשב שלא נשארו מן השאובין שהיו בבור שלשה לוגין. מקוה שנפל לתוכו מים שאובין ונפסל ואחר כך ריבה עליו מים כשרים עד שנמצאו הכשרים ארבעים סאה הרי הוא בפיסולו עד שיצאו כל המים שהיו בתוכו ויפחתו השאובין משלשה לוגין. כיצד מקוה שיש בו כ׳ סאה מי גשמים ונפל לתוכו סאה מים שאובים ואח״כ הרבה עליו מים כשרים. הרי זה בפיסולו עד שידע שיצאו ממנו כ׳ סאה שהיו בו וחמשה קבין ויותר מרביע הקב ולא נשאר מן הכל שנפסל חוץ מפחות משלשה לוגין. וכן אם עשה מקוה שיש בו מ׳ סאה מים כשרים ועירבו עם המקוה הזה הפסול טהרו אלו את אלו: **ז** המסלק את הטיט לצדדים. ונמשכו ממנו שלשה לוגים למקוה ה״ז כשר. היה תולש הטיט ומגביהו בידו והבדילו מן המקוה לצדה ונמשכו ממנו שלשה לוגין הרי אלו פוסלין: **ח** גיים העובר ממקום למקום. וכן בהמה העוברת ממקום למקום וזלפו בידיהן וברגליהם שלשה לוגין למקוה ה״ז כשר. ולא עוד אלא אפילו עשו מקוה בתחילה ה״ז כשר: **ט** מקוה שאין בו מ׳ סאה ונפל לתוכו פחות משלשה לוגין מים טמאין שאובין ה״ז כשר לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים. *ופסולין להקוות עליהן. ירדו עליהן גשמים ורבו עליהן הרי אלו כשרים להקוות עליהם. נפל לתוכו שלשה לוגין מים שאובין טמאים ה״ז פסול לחלה ולתרומה וליטול ממנו לידים. ופסולין להקוות עליו. ירדו גשמים ורבו עליהן הרי הן כשרין לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים ופסולין להקוות עליהן עד שיצאו כל המים הראשונים שנעשו כולן כשאובין ולא ישאר מהן אלא פחות משלשה לוגין. וכן מקוה שיש בו מ׳ סאה חסר דינר ונפלו לתוכו שלשה לוגין מים שאובין טמאין ה״ז פסול לחלה ולתרומה וליטול ממנו לידים ופסולין להקוות עליהן. נפל לתוכו פחות משלשה לוגין מים אפילו כולן טמאין ואח״כ נפלו לתוכו משקל דינר מי גשמים שהשלימו כשר. כשם שטהור לטבילה כך טהור לכל דבר:

פרק ששי

א כל [א]הכלים המקבלין שהלכו המים עליהן או שנפלו מתוכן הרי אלו שאובין ופוסלין את המקוה. והוא שיעשו לקבלה. אפילו היו כלים שאין מקבלין טומאה כגון כלי אבנים וכלי אדמה הרי אלו פוסלין:

כל

א סמג עשין רמח:

השגת הראב״ד

*ופסולין להקוות עליהן. א״א זה שיבוש אלא כשרים להקוות עליהן ולענין חלה ותרומה יש מחלוקת בנוסחא ומסתברא כאותה שיש בה ה״ז פסול לחלה לתרומה ולידים עד שירבו או עד שישטופו ולעולם כשרים להקוות עליהם:

כסף משנה

ו בור שהוא מלא מים שאובים וכו׳. שם: ומ״ש מקוה שיש בו עשרים סאה מי גשמים וכו׳ וכן אם עשה מקוה וכו׳. שם גבי מקוה שאין בו ארבעים סאה ונפלו לו שלשה לוגין מים שאובים והכ״א לעולם הוא בפיסולו עד שילא ממנו מילואו ועוד כילד הבור שבחצר ונפלו לו שלשה לוגין לעולם הוא בפיסולו עד שילאו מלואו ועוד או עד שישמיד בחצר מ׳ סאה ויטהרו העליונים מן התחתונים ר״א בן עזריה פוסל אא״כ פסק ופירש רבינו שמשון שיעמיד בחצר ארבעים סאה מקוה כשר למטה מהפסול ופותקו לכשר כדי שיתחברו ויטהר העליון הפסול מן התחתון הכשר כר״מ בפ״ב דחגיגה דאית ליה גוד אסיק וכ״ש אם הכשר למעלה ור״א פוסל דלית ליה גוד אסיק ואפשר דאפילו גוד אחית נמי לית ליה כרבנן דאמרי בתוספתא אין מטבילין לא בתחתונה ולא בעליונה אא״כ פסק בפסקו מימיו וילאו ממנו מילואו ועוד עכ״ל. ורבינו נראה שפוסק כרבנן דלית להו אפילו גוד אחית לענין מקואות ולפיכך שתק וכתב וכן אם עשה מקוה שיש בו ארבעים סאה מים כשרים ועירבו עם המקוה הזה הפסול טהרו אלו את אלו ולא כתב שאפילו הוא עליון או תחתון כשר ואע״פ שיש לדחות בסתם דבריו לומר דבכל ענין כשר בפ״ה גבי שלש גומות שבנחל יתבאר דלית ליה גוד אחית והא דתנן והאמה נכנסת לו ויוצאה ממנו פירש רש״י דהיינו חרדלית של גשמים כלומר דאילו היתה אמת המים נובעין אפילו אינה אלא כל שהוא היתה מטהרת את המים השאובים שבבור:

ז המסלק את הטיט לצדדין וכו׳. בפ״ב דמקואות וכת״ק:

ח גיים העובר ממקום למקום וכו׳. תוספתא דמקואות פ״ג ר׳ יוסי אומר זילף בידיו וברגליו שלשה לוגין למקוה פסול הוליכו עם הקרקע כשר לגיון העובר ממקום למקום וכן *שיירא העוברת ממקום למקום וזלפו בידיהם וברגליהם שלשה לוגין למקוה כשר ולא עוד אלא אפילו עשו מקוה בתחילה כשר ופירש הרא״ש לגיון הוא חיל רוכבי סוסים וכן שיירא ואם עשו מקוה ברגלי בהמות כשר אבל אדם שזילף בידיו או ברגליו שלשה לוגין למקוה חסר פסלו עכ״ל אבל מדברי רבינו שמשון נראה שאינו מחלק בין אדם לבהמה שכתב וזילפו בידיהם וברגליהם שלשה לוגין למקוה כשר עם הקרקע קאמר וכמה שנינו הוליכו עם הקרקע פירש דהיינו המסכה שמערה חוץ למקוה והם נמשכים למקוה ע״כ ולפ״ז הא דתניא ולא עוד אלא אפי׳ עשו מקוה בתחילה כשר כמ״ד שאובה שהמשיכוה כולה כשירה אתיא אבל למאן דלא מכשר אלא כשהמשיך רובא ליתא להאי תוספתא ורבינו משמע לו שהוא מפרש התוספתא שהעבירו ע״ג קרקע או שניתנו ע״י דריסת רגלי אדם או בהמה כשר שאין חילוק בין אדם לבהמה לענין זה וי״ל דהא דא״ר יוסי זילף בידיו וברגליו שלשה לוגין למקוה פסול מפרש רבינו דלא ע״י נתיזה היה אלא שנטל בידיו וברגליו שלשה לוגין והטילן למקוה ולפי שהיה מפרש כן לא הוצרך לכתוב דברי ר״י דמדין המסלק את הטיט הוא נלמד:

ט מקוה שאין בו ארבעים סאה וכו׳: כתב הראב״ד ופסולים להקוות עליהם א״א זה שיבוש אלא כשרים להקוות עליהן וכו׳. ובאמת שכדברי הראב״ד כתב ר״ש בתוספתא דמקואות פ״ק כי שם הוא מקום דינים אלו דקתני גבא שאין בו ארבעים סאה ונפל לתוכן פחות משלשה לוגין מים טמאים פסולים לחלה ולתרומה וליטול מהם לידים וכשרים להקוות עליהם, ירדו גשמים רבו ושטפו כדברי ב״ש וב״ה אומרים רבו אע״פ שלא שטפו וכדברי ר״ש שטפו אע״פ שלא רבו כשרים לחלה ולתרומה וליטול מהם לידים וכשרים להקוות עליהם וכילד רבו אע״פ שלא שטפו כדברי ב״ה מקוה שהוא מחזיק ארבעים סאה ובתוכו י״ט סאה ונפל לתוכו פחות משלשה לוגין מים שאובים טמאים כיון שנפל לתוכו כ״א סאה של מי גשמים טהורים מפני שרבו וכילד שטפו אע״פ שלא רבו כדברי ר״ש מקוה שהוא מחזיק כ׳ סאה ובתוכו י״ט סאה ונפלו לתוכו פחות מ[שלשה] לוגין מים שאובים טמאים כיון שנפל לתוכו סאה אחת של מימי גשמים טהורים מ[פני] ששטפו וכמה שטפו כל שהן, נפלו לתוכו שלשה לוגין מים שאובים טמאים פסולים לחלה ולתרומה וליטול מהם לידי׳ ופסולין להקוות עלי[הם] וירדו גשמים ושטפו כדברי ב״ש וכדברי ב[״ה] רבו אע״פ שלא שטפו וכדברי ר״ש שטפו אע״[פ] שלא רבו כשרים לחלה ולתרומה וליטול מה[ם] לידים ופסולים להקוות עליהם עד שילא ממ[נו] מילואו ועוד או זהו מילואו ועוד מקוה שהו[א] מחזיק עשרים סאה ובתוכו י״ט סאה ונפ[לו] לתוכו שלשה לוגין מים שאובים טמאים, ר[בו] מי גשמים והמלאו לעולם הוא בפיסולו ע[ד] שילא ממנו מילואו ועוד דבר מועט למעט של[שה] לוגין, מקוה שיש בו מ׳ סאה חסר קורטו ונפלו לתוכו שלשה לוגין מים שאובים טמאי[ם] פסולים לחלה ולתרומה וליטול מהם לידי[ם] ופסולין להקוות עליהם, פחות משלשה לוג[ין] אפילו כולם טמאים כיון שנפל לתוכו קורטו אחד של מימי גשמים טהורים וכשם שטהורי[ם] לטבילה כך טהורים לכל דבר ע״כ ל[שון] התוספתא. ורבינו נראה שהיה גורס בבא דרי[שא] נמי פסולים להקוות עליהם ואע״פ בפחות מ[שלשה] לוגין מים שאובים אינם פוסלים את המקו[ה] וא״כ כשרים להקוות עליהם שאני הכא דה[וי] פחות משלשה לוגין מים שאובים הוו טמאי[ם] ולפיכך הם פסולים להקוות עליהן ומיהו ה״מ כ[ל] רבו הכשרים הנקוים עליהם כגון שהיו במקו[ה] כ׳ סאה או יותר מים כשרים כשנפלו הפח[ות] משלשה לוגין מים שאובים טמאים דכיון ד[ל]מקוה עלייהו להשלימם לשיעור מקוה אין מי[ם] האחרונים רבים על הראשונים נפסלו ואפי[לו] מרבה מים יותר ממה שצריך לשיעור מקו[ה] דלא חשיבא רבייה אלא במאי דצריך לשיעו[ר] מקוה אבל אם מים כשרים שהיו במקוה בעת שנפל[ו] הפחות משלשה לוגין הללו היו פחותים מכ׳ סאה דהשתא כי מקוה עלייהו להשלימם לשיעו[ר] מקוה הוו מים בתראי רבים על מים דהו[ו] בריישא כשר. וה״פ דרבינו מקוה שאין בו מ׳ סאה וכו׳ כלומר יש בו מים כשרים שיעור ח[צי] מקוה או יותר ונפל לתוכו פחות משלשה לוגי[ן] מים טמאים שאובים פסולים להקוות עליה[ם] ירדו עליהם גשמים ורבו עליהם כלומר אב[ל] אם שיעור המים הראשונים היה מועט ע[ד] שכשירדו גשמים ויש׳לימו למ׳ סאה נמצא שמי[ם] אחרונים רבים על הראשונים כשרים. כנ״[ל] לפרש למימרא דבדוקא נקטה תוספתא מקוה שהוא מחזיק ארבעים סאה אלא דאי הוה ס״ל לרבינו הכי לא היה סותם דבריו לפיכך נראה דבכל ענין שרבו מים אחרונים על מים הראשונים הוכשרו. ובין כך ובין כך ליתא דנקט רבינו גבי ירדו עליהם גשמים וכו׳ כשרים להקוות עליהם אינו נוח לי ומאי להקוות עליהם דקאמר הכי הל״ל כשרים לטבול בהם. ואפשר דהכא דלא פסיקא ליה מילתא שיהא בהם מ׳ סאה דהא אפשר דמים קמאי הוו מועטים שאפילו עם מים אחרונים שרבו עליהם אין שם מ׳ סאה לפיכך כתב כשרים להקוות עליהם לומר דמים טמאים שנפלו בו נתבטלו וממילא משמע שאם יש שם ארבעים סאה כשר לטבול בו: ומ״ט קשה דקתני סיפא מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר קורטוב ונפלו לתוכו פחות משלשה לוגין אפי׳ כולם טמאים כיון שנפל לתוכו קורטוב של מי גשמים טהורים לטבילה ולכל דבר והא קתני רישא דכל שלא רבו מים אחרונים על הראשונים פסולים וי״ל שרבינו מפרש דשאני לן בין מקוה שאין בו מ׳ סאה כלומר שאין בו אלא ל״ט או פחות למקוה שיש בו ארבעים סאה חסר קורטוב דכיון שיש עליו שם מ׳ סאה לא פסלוהו כלל פחות משלשה לוגין מים טמאים:

פ״ו **א** כל הכלים המקבלים וכו׳. רים פ״ד דמקואות:

*וכן היא גירסת הרא״ש אבל רבינו גרס בהמה כמו שהיא בספרינו]

ב כל כלי שלא נעשה לקבלה אע"פ שהוא מקבל אינו פוסל את המקוה. כגון הסלונות שהמים נמשכין מהן אף ע"פ שהן רחבים באמצע ומקבלין אין פוסלין את המקוה בין שהיו של מתכת או של חרס: **ג** השוקת שבסלע אינו פוסל את המקוה לפי שאינה כלי. אבל כלי שחיברו בסלע פוסל את המקוה אף ע"פ שחיברו בסיד. ניקבה מלמטה או מן הצד כשפופרת הנוד כשירה ואינה פוסלת את המקוה: **ד** הלוקח כלי גדול כגון חבית גדולה או עריבה גדולה ונקבו נקב המטהרו וקבעו בארץ *ועשאהו מקוה ה"ז כשר. וכן אם פקק את הנקב בסיד ובבנין אינו פוסל והמים הנקוין בתוכו מקוה כשר. סתמו בסיד או בגפסים עדיין הוא פוסל את המקוה עד שיקבענו בארץ או יבנה. ואם הוליכו על גב הארץ ועל גב הסיד ומירח בטיט מן הצדדין הרי זה כשר: המניח

השגת הראב"ד

*ועשאהו מקוה ה"ז כשר. א"א דבר זה אינו מחוור להטביל בתוכו אלא שאין המים היוצאים ממנו פוסלים את המקוה אבל להטביל בתוכו עד שיהו המים שבתוכו מעורבים עם המקוה בנקב שהוא כשפופרת הנוד ר"י אומר בכלי גדול ד' טפחים ובקטן ברובו הרי ר"י בהוא מחמיר בהטבלה בתוך כלי ורבנן מיהא כשפופרת הנוד בעו ואע"פ שהשידה והתיבה בכלי שניקב בכדי טהרתו הוא ועוד איך אפשר שלא יהא בקרקעיתו ודפנו חרס הראוי לקבל טומאה על ידי יחודו לכשתמש בו ונמצאת טבילה זו בכלים:

כסף משנה

כל כלי שלא נעשה לקבלה וכו'. שם סילון שהוא נרחב מכאן ומכאן ורחב באמצע אינו פוסל מפני שלא נעשה לקבלה:

השוקת שבסלע וכו'. משנה שם השוקת שבסלע וכו' אינה פוסלת את המקוה היתה כלי וחיברה בסיד וכו' פוסלת את המקוה ניקבה מלמטה או מן הצד ואינה יכולה [לקב]ל מים כל שהו כשירה וכמה יהא בנקב [כש]פופרת הנאד אמר רבי יהודה בן בתירא [מע]שה בשוקת יהוא שהיתה בירושלים והיתה [נקו]בה כשפופרת הנאד והיו כל טהרות [י]רושלים נעשות על גבה ושלחו ב"ש ופתחוה [שב]"ש אומרים עד שיפחת רובה ופירש הרא"ש [שו]קת שבסלע שחקקוה בסלע ואינה חשובה [כל]י הואיל ומתחלתה נחקקה בסלע וה"ה אם [חצ]בה מאבן וחיברו בקרקע ואח"כ חקקו כדאיתא [בפ]"ק המוכר את הבית אבל אם היתה כלי [ואח]"כ חיברה חשובה כלי ופוסלת את המקוה. [וכמ]ה יהא בנקב פשטא דמתניתין קאי אמאי [דסל]יק מינה כמה יהא בנקב לבטלו מתורת [כלי] שלא יפסול את המקוה מחמת שאיבה [ומי]תי עובדא דשוקת יהוא שהיתה נקובה [כש]פופרת הנאד כדי שלא יפסלו המים [הנ]קלטים בתוכה אבל בפ"ק דיבמות (דף ט"ו) [מי]תי הך דשוקת יהוא על ענין עירוב מקואות [כש]ופרת הנאד ומשמע שלא היו ארבעים סאה [בשו]קת והיה מחובר למקוה שלם בנקב כשפופרת [הנא]ד ומילתא באפי נפשה היא ולא קאי אריישא [ד]ניקבה דרישא לא בעי כשפופרת הנאד [כיון] שהנקב הוא למטה בשוקת ואינה יכולה [לקב]ל מים כ"ש נתבטלה מתורת כלי ובתוספתא [תנ]י הנאי בהא דתניא קסטלין המקלח מים [לכר]כים אם היה נקוב כשפופרת אינו פוסל [את] המקוה ואם לאו פוסל את המקוה הלכה [ע]לו בני אסיא שלשה רגלים ולרגל השלישי [הת]ירו להם אפילו נקב כמחט אמר ר"א ברבי [יוס]י הלכה זו הוריתי ברומי לטהרה וכשבאתי אצל חבירי אמרו לי יפה הורית בד"א מן [הצד] אבל מלמטה אינו פוסל את המקוה ואם היה מקבל כל שהו מן הנקב ולמטה פוסל [את] המקוה פירוש כל זה מדברי חביריו שאמרו לו יפה הורית דבד"א דבעינן כשפופרת [הנא]ד מן הצד אבל אם ניקב בשוליו אינו פוסל אם ניקב כמלא מחט ואם היה מקבל כל [של]א כי' בנקוב מן הצד כשפופרת הנאד וגבוה מעט מהשוליים ומקבל מן הנקב ולמטה [מי]ם כל שהו פוסל את המקוה וסוגיא דיבמות במקומה היא דשוקת יהוא בעירוב [מקו]אות ס"ל כתנא דסבר מלמטה מהני נקב כל שהוא הילכך צריך לשנות פשטא דמתניתין [ול]ומר דמילתא באפי נפשה היא ולא קאי אריישא וכתב ר"מ נראה דהלכה כר"א ברבי [יוסי] דמעשה רב וחביריו נמי הודו לו דיפה הורה וסתמא דגמרא מייתי להיא דשוקת [יהו]א לענין עירוב מקואות אלמא לא קיימא אניקבה מלמטה לענין כלי המקוה דהתם [לא] בעינן כשפופרת אלא כמלא מחט וכר"א ברבי יוסי וכן בפסקי רבינו שמחה בניקבה [...]ה בשוליה באין יכול לקבל מים לא בעינן כשפופרת הנאד וכן הביא רבינו שמשון ראיה [מה]תוספתא דלמטה בשוליה סגי בנקב כל שהוא ולמדנו מזה שמותר לעשות גיגית גדולה [של ע]ץ או שוקת אבן ויעשה למטה בשוליים נקב כל שהו ויושיבנה על הארץ וימשוך לתוכה [מים] ויטבול בה עכ"ל: ומ"ש יושיבנה על הארץ כך מפורש בתוספתא דקתני עלה ההיא דר"א [ברב]י יוסי פקקו בסיד ובבנין אינו פוסל את המקוה בסיד ובגפסים פוסל את המקוה על גבי [האר]ץ ועל גבי סיד וגפסים או שמירחו בטיט מן הצדדין אינו פוסל את המקוה ופירש רבינו [שמש]ון והרא"ש בסיד ובבנין שהביא סיד וצרורות ופקק בו הנקב לא חשיבא סתימה אבל בסיד [ובגפ]סים יחד חשיבא סתימה מעלייתא וחשיב כלי הושיבו על גבי הארץ כלומר לא סתם הנקב [אלא] הושיבו על הארץ כדי שלא יצאו המים או על גבי סיד וגפסים או שמירח הנקב מן [הצד]דים אכתי לא הוי כלי ואינו פוסל את המקוה: ובתוך דברי רבינו שכתב כאן משמע [...]שהוא מפרש מתניתין כפשטא דכמה יהא בנקב קאי למאי דסליק מיניה דהיינו [לעני]ן לבטלו מתורת כלי שלא יפסול המקוה מחמת שאיבה קאמר כמה יהא בנקב כשפופרת [הנא]ד ולפ"ז צ"ל בההיא דפ"ק דיבמות דתרי שוקת יהוא היו בירושלים חדא שהיו [מטב]ילים בתוכה ולא היה בה מ' סאה אלא על ידי עירובה עם מקוה שבצדה על ידי [נקב ש]ביניהם ועוד שוקת יהוא אחרת היתה שהיו המים נמשכים בה ויורדים למקוה [והי]ו בה נקב לבטלה מתורת כלי והיינו הך דתנן במסכת מקואות ושיעורא דנקב [עיר]וב מקואות ושיעורא דלבטלו מתורת כלי שוים הם דבתרווייהו הוי כשפופרת הנאד [ואע]"ג דבתרווייהו קתני כל טהרות שהיו בירושלים נעשות על גבה אין למדין מן [המי]לות וקצת הטהרות היו נעשות בשוקת זו ובזמן אחר היו כל הטהרות נעשות בשוקת [זו א]ף אם נאמר דדא ודא אחת היא ובין הכא ובין התם לא לענין עירוב מקואות [ה]יא אלא לענין נקב המבטלה מתורת כלי וכפשטא דמתניתין דמסכת מקואות והא [ד]אמר עלה התם ותנן עירוב מקואות כשפופרת הנאד בעביה ובחללה כשתי אצבעות [חוזרו]ת למקומן לא מייתי לה אלא ללמוד ממנה שיעורא דשפופרת הנאד כמה הוי ולא לומר דההיא דשוקת מיתניא לענין עירוב מקואות כלל:

ומ"ש רבינו הלוקח כלי גדול כגון חבית גדולה וכו'. נראה שטעמו מההיא דתניא [ב]תוספתא קסטלין המחלק מים בכרכים והוא ז"ל מפרש דקסטלין היינו שדרך כרכים [לעשו]ת במקום מוצא המים חבית גדולה או עריבה גדולה של חרס ושם מתכנסין כל המים [הבא]ים לכרך ומשם יפרדו לקלח המים לכל מעיינות הכרך וסובר ז"ל דהלכה כר"א [בר]בי יוסי כיון שהודו לו חביריו וסובר עוד דמאי דאמר ר"א ברבי יוסי הלכה זו [הור]יתי ברומי לטהרה פירושו הוריתי דשיעור נקב דקסטלין להכשירו למקוה יהא כשיעורו לטהרה דהיינו כמוציא זית שזהו שיעור המטהר לכלי חרס מידי טומאה לגמרי כמבואר בדבריו פרק י"ט מהלכות כלים. ומה ששנינו בתוספתא בד"א מן הצד וכו' כיומא דמילתא דת"ק הוא ואינו ענין לדברי ר"א ברבי יוסי ומשמע ליה ז"ל דלענין לטבול בתוכו איתניא תוספתא ולהכי נקט קסטלין שהוא כלי דסתמו שהוא מחזיק מים מרובים שיש בהם כדי לטבול בתוכו ולפיכך כתב ה"ז כשר ללמדנו דלהטביל ולטבול בתוכו נמי כשר וגבי סתמו בסיד או בגפסים כתב עדיין הוא פוסל את המקוה כלישנא דתוספתא לאשמועינן דלא מיבעיא דאין טובלים בתוכו אלא מיפסל נמי פסיל את המקוה דכיון דאכתי כלי הוא הוה ליה מים שאובים ופוסלים את המקוה וכל היכא דאין מימיו פוסלים את המקוה משום דלא חשיב כלי כשר לטבול בו וכן מ"ש בסמוך אבל כלי שחיברו בסלע פוסל את המקוה ניקבה מלמטה או מן הצד כשפופרת הנאד כשירה ואינה פוסלת את המקוה היינו לומר דכיון דניקב כשפופרת הנאד לא חשיב כלי וכשר לטבול בו ואצ"ל שאינו פוסל את המקוה. ואם תאמר הרי שם כתב כלי סתם ואף כלי חרס במשמע והצריך בו שיהא בנקב כשפופרת הנאד והיכי מכשר ביה הכא בנקב המטהרו דהיינו במוציא זית וי"ל דהתם שאני שחיבר הכלי בסלע בעודו שלם כדמשמע מדבריו שמאחר שהיה שלם בשעה שחיברו בסלע לא נתבטל שלימותו עד שינקוב נקב כשפופרת הנאד אבל הכא שניקבו ואח"כ קבעו וכדקתני ונקבו וקבעו בארץ כיון שניקב נקב המטהרו מידי טומאה ובטל שם כלי מיניה קודם שקבעו שפיר דמי א"נ דכלי שקבעו בסלע דקאמר בכלי אבנים דומיא דשוקת דנקט ברישא ומשום דכלי אבנים אינם מקבלים טומאה לא שייך לשעורי בהו בכדי טהרה הלכך משערינן בהו כשפופרת הנאד אי נמי אפי' אם ת"ל דכלי שחיברו בסלע כל כלי במשמע ואפי' כלי חרס איכא למימר דגזרו ביה משום דשוקה שבסלע כשירה בלא שום נקב ואיכא למיחש דאתו למיטעי ולאכשורי בכלי שחיברו בסלע בלא שום נקב ולפיכך הצריכו בכלי שחיברו בסלע לעשות נקב גדול כשפופרת הנאד כי היכי דליהוי היכרא במילתא ומ"ש אח"כ השידה והתיבה שיש אין מטבילין בהם אא"כ היו נקובים כשפופרת והיא משנה בפ"ו דמקואות הטעם שלא הצריכו בהם נקב המטהרם כמו שאמרו בכלי חרס נראה דהיינו משום דכלי חרס שאני דשיעור המטהרם הוי בציר משפופרת הנאד הילכך כיון דבטל שם כלי מינייהו בנקב במוציא זית בהכי סגי אבל בשידה ותיבה שהם כלי עץ ששיעור המטהרן גדול מאד שהוא במוציא רמון ראו חכמים דלבטלו מתורת כלי לענין מקוה דלא סגי ליה בכשפופרת הנאד שהוא שיעור המספיק לענין עירוב מקואות דאע"ג דלבטלו מכלי לענין טומאה צריך שיהיה נקב יותר גדול לשיעורא דלטומאה וטהרה לחוד ושיעורא דלענין מקואות לחוד: ומ"ש וכן אם פקק את הנקב בסיד ובבניין אינו פוסל וכו'. מבואר שכל זה מהתוספתא שהבאתי לעיל אלא שרבינו ז"ל מפרש דתוספתא אשמעינן דלאכשורי מים שבחבית או עריבה של חרס הללו תרתי בעינן חדא דנוקב נקב המטהרו דהיינו במוציא זית ועוד צריך שיקבענו בארץ דומיא דקסטלין או שיהיה בו הוכחה שהוא דבר של בניין ולא דבר של כלי או שיורי כלי ומש"ה קתני שאם פקקו בסיד ובבניין כלומר בצרורות וכיוצא בהן כעין בנין לא חשיב כלי כלל ולפיכך אינו פוסל את המקוה וה"ה דכשר לטבול בו אלא איידי דבעי למינקט סיפא פוסל נקט רישא אינו פוסל אבל כשסתמו בסיד או בגפסים לבד כיון דאין דרך בנין בהלו לבדם בלא אבנים או צרורות נמצא שחסר אחד מהתנאים הצריכים לבנין הלכך עדיין שם כלי או שיורי כלי עליו ופוסל את המקוה כמו שהיה פוסל קודם שסתמו ובתר הכי קתני שאע"פ שלא קבעו בארץ דהיינו קבורה בארץ כדרך הקסטלין וגם לא בנאו בצרורות אלא שהושיבו על הארץ ומירח מן הצדדין בטיט להדביק הכלי לארץ כשר ולא מיבעיא אם הושיבו על הארץ אלא אפי' הושיבו על גבי סיד וגפסים ומירח בטיט מן הצדדין להדביקו לסיד וגפסים כשר שמאחר שהסיד והגפסים על הארץ הם עומדות כארעא סמיכתא נינהו וכל שמירח מן הצדדין בטיט חשיב כקבוע וכשר ואע"פ שכתוב בתוספתא או שמירחו מפרש לה רבינו כאילו כתוב ומירחו ואפשר שכך היתה גירסתו בתוספתא. ומ"מ איכא למידק אמאי כתב והוליכו על גבי הארץ וכו' ולא כתב והניחו על גבי הארץ ולפיכך נראה שאפשר לפרש דה"ק אם גרר על גבי הארץ או על גבי הסיד ונסתם הנקב מחמת שנדבק בו באותה גרירה ואח"כ מירח בטיט מן הצדדין כלומר סביבות הנקב כדי להעמיד מה שנדבק בו בשעת גרירה כשר והשתא הוי שפיר כבנין שמה שנדבק בו ע"י הגרירה הוי כצרורות ומירוח הטיט הוי במקום סיד שטחין בבנין ומש"ה כשר כנ"ל לפרש לדעת רבינו: וכתב הראב"ד ועשאהו מקוה הרי זה כשר א"א דבר זה אינו מחוור להטביל וכו'. ואני אומר שמ"ש רבי יהודה אומר בכלי גדול ארבעה טפחים וכו' הוא במשנה השידה והתיבה שיש שכתבתיה ואתא לאפלוגי את"ק דאמר כשפופרת הנאד: ומ"ש שהשידה והתיבה בכלי מנוקב בכדי טהרתו הוא איני יודע לו טעם דהא סתם שידה ותיבה דעץ נינהו וכלי עץ שיעור טהרתן במוציא רמון והוי טפי טובא מכשפופרת הנאד דמכשר ביה ת"ק: ומ"ש איך אפשר שלא יהא בקרקעיתו ודפנו חרס הראוי לקבל טומאה וכו' ונמצאת טבילה זו בכלים יש לתמוה עליו אם טענה זו תספיק לשווייהו כלים לענין דטבילה בתוכו הויא טבילה בכלים למה לא תועיל לפסול המקוה במים היוצאים ממנו דחשיבי מים שאובים וכיון דחזינן דלפסול את המקוה לא חשיבי כלים ה"ה דלטבול בתוכו לא חשיבי כלים דמהי תיתי לן לפלוגי

ה המניח טבלא תחת הצינור והרי המים נמשכין על הטבלא ויורדין למקוה אם היה לטבלא דופן הרי זה פוסלת את המקוה ואם לאו אינה פוסלת. זקפה תחת הצינור כדי להדיחה אע"פ שיש לה דופן אינה פוסלת שהרי לא עשאה לקבל: **ו** החוטט בצינור מקום לקבל בו הצרורות המתגלגלין במים כדי שלא ירדו עם המים אם היה הצינור של עץ וחפר בו כל שהוא פוסל שהרי כל המים שיורדין באין מתוך כלי שנעשה לקבלה. ואפילו שקבעו אחר שחקק בו הואיל והיה עליו תורת כלי כשהיה תלוש. אבל אם קבעו בקרקע ואח"כ חקק בו בית קיבול אינו פוסל. ואם היה צינור של חרס אינו פוסל עד שיהיה בחקק כדי לקבל רביעית. אע"פ שנתמלא המקום החקוק שבצינור צרורות המתחלחלין בתוכו הרי הוא בפיסולו ואינו כסתום. ירד לתוך המקום שחקק עפר או צרורות וסתמו ונכבש הרי זה כשר: **ז** הספוג והדלי שהיו בהן שלשת לוגין מים ונפלו למקוה לא פסלוהו שלא אמרו אלא שלשת לוגין שנפלו לא כלי שנפלו בו מים שאובין: **ח** השידה והתיבה שבים אין מטבילין בהן אלא א"כ היו נקובים כשפופרת הנוד. ואם היה שק או קופה מטבילין בהן. וכן המניח שק או קופה תחת הצינור אין המים הנמשכין מהן פוסלין את המקוה: **ט** גיסטרא טמאה שהיא בתוך המקוה ושפתה למעלה מן המים והטביל בה הכלים טהרו מטומאתן. אבל כשיגביהם מן המים עד שהן באויר הגיסטרא מתטמא המים שעל גבן מאויר הגיסטרא וחוזר ומטמא אותן. וכן מעיין היוצא מתחת התנור הטמא וירד וטבל בתוכו הוא טהור וידיו טמאות מאויר התנור אלא א"כ היו המים למעלה מן התנור כרום ידיו שנמצא כשטבל ידיו למעלה מן התנור שאין כלי חרס מתטהרין במקוה כמו שביארנו: **י** חבית מלאה מים שנפלה לים אפילו לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה אי אפשר לג' לוגין שלא יהיו במקום אחד. וככר של תרומה שנפל לשם נטמא במים השאובין שהרי המים עומדין שם. אבל הנהרות וכיוצא בהן הואיל והם נמשכין ה"ז טובל שם: **יא** מים שאובין שהיו בצד המקוה אף ע"פ שהמים נוגעין במי המקוה לא פסלוהו מפני שהן כמקוה סמוך למקוה. היו השאובין באמצע פוסלין את המקוה: **יב** שתי בריכות זו למעלה מזו וכותל ביניהן והעליונה מלאה מים כשי[רים] והתחתונה מלאה מים שאובין ונקב בכותל שבין העליונה לתחתונה. אם יש כנגד הנקב ג' לוגין מים שאובין נפסלה העליו[נה] מפני שהנקב כאילו הוא באמצע העליונה לא בצדה: **יג** כמה יהיה בנקב ויהיה בו שלשה לוגין הכל לפי הבריכה. אם הי[תה] הבריכה התחתונה מ' סאה צריך שיהיה הנקב אחד מג' מאות וכ' לבריכה. היתה כ' סאה צריך להיות הנקב אחד מק"ס לברי[כה] וצא וחשוב לפי חשבון זה. שהסאה ו' קבין והקב ד' לוגין והלוג ו' ביצים: **יד** ג' מקואות זה בצד זה בכל אחד מהן כ' ס[אה] מכוונות ואחד מהן שאוב מן הצד וירדו ג' וטבלו שלשתן ונערמו המים מכולן ונתערבו מלמעלה. המקואות כשרים והטובי[לין] טהורים שהרי נעשה הכל ס' סאה מהן מ' כשרים זה בצד זה ואין המים השאובים פוסלין מקוה שיש בו ארבעים סאה כ[מו] שביארנו. היה השאוב באמצע וירדו וטבלו בהן ונערמו המים ונתערבו המקואות. הרי המקואות כשהיו והטובלין טמ[אין] כשהיו שהרי לא נתערבו מ' סאה הכשרין לפי שאינן זה בצד זה שהשאוב מבדיל ביניהן:

פרק שביעי

א אין המקוה נפסל לא בשינוי הטעם ולא בשינוי הריח אלא בשינוי מראה בלבד. וכל דבר שאין עושין בו מקוה לכתחי[לה] פוסל

לפלוגי בינייהו מידי בהא איכא למימר דלטעמיה אזיל שסובר שהמים שעוברים בכלים ויוצאים חוצה לו אע"פ שפסולים לטבול בהם אם נפלו למקוה לא פסלוהו אבל קשה שלא היה לו להקשות מסברתו לרבינו ועוד דלפי דבריו כי ניקב כשפופרת הנאד נמי לא הוה לן למיסרי למיטבל בגויה מההוא טעמא גופיה דאיך אפשר שלא יהא בקרקעיתו ודפנו חרס הראוי לקבל טומאה על ידי יחודו אלא ודאי אע"פ שאילו יחדו להשתמש בו היה בקרקעיתו חרס הראוי לקבל טומאה כיון שלא יחדו להשתמש בו אין עליו תורת כלי:

ה המניח טבלא תחת הצינור וכו'. משנה פ"ד דמקואות ופירש ר"ש אם יש לזבז מד' רוחותיה דאי משלש אין זה בית קיבול: החוטט בצינור וכו' עד ה"ז כשר. שם וכת"ק: ומ"ש ואפי' קבעו אחר שחקק בו וכו'. בפרק המוכר את הבית (דף ס"ה ע"ב) ובפרק מרובה (דף ס"ז):

ז הספוג והדלי וכו' עד כמו שביארנו. פ"ו דמקואות. ופירש ר"ש הספוג והדלי כשאין בהם שלשה לוגין בעין אא"כ תצרף עמהם המים הדבוקים בהם וכיון שאין השלשה לוגין בעין לא מיקרי נפלו ולא גזור רבנן וכשר להקוות עליו והרא"ש פירש הספוג שבלועים בו שלשה לוגין מים וכשנפלו למקוה נתערבו המים הבלועין בו עם מי המקוה וכן הדלי שפיו צר ובו שלשה לוגין מים שאובים ונפל למקוה ולא יצאו כל המים שבתוכו אלא נתערבו עם מי המקוה לא פסלוהו שלא אמרו אלא שלשה לוגין שנפלו ונתערבו כולם עם מי המקוה עכ"ל:

ח השידה והתיבה שבים וכו' עד פוסלין את המקוה. משנה בפ"ז דמקואות וכתב ר"ש שק או קופה לא בעו נקיבה כשפופרת הנאד וכו' וכן בסל וגרגותני לא בעינן שיתערבו המים דרך פיו אלא אפי' אין מתערבין אלא דרך הנקבים שבתוכו בטלים מים שבתוכו אגב מי מקוה כיון דמלא נקבים ואין מחזיק מים כלל וכן מוכח בתר הכי עכ"ל:

ט גיסטרא טמאה וכו' מעיין היוצא מן התנור טמא וכו'. ג"ז משנה שם וכתב ר"ש ושפתה למעלה מן המים ואפ"ה כיון דשבר כלי הוא בטלי מימיה אגב מקוה וכשרים להטביל בה כלים והרא"ש כתב גיסטרא שבר כלי והיא טמאה ושפתה חוץ למים אלא שיש בה פגימות בשפתה כמו כלי חרס שנשבר שאין מקום השבר שוה ונכנסים המים לגיסטרא דרך אותם פגימות והכלי שהטביל טהרו מטומאתן כי מי המקוה מחוברים למים שבתוכה עכ"ל:

י חבית מלאה מים וכו'. פרק קמא דמכות (דף ד') אמר רב יהודה אמר רב חבית מליאה מים שנפלה לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה חיישינן לשלשה לוגין שלא יהו במקום אחד ודוקא לים הגדול דקאי וקיימא אבל נהרא בעלמא לא ופירש"י הטובל שם באותו מקום לא עלתה לו טבילה [...] כל מים שהיו בחבית עומדים יחד ושמא בא זה לאשו ורובו במים שאובים וזה אחד מהפ[...] את התרומה אבל מדברי רבינו משמע דלענין עלייה מטומאה ע"י טבילה זו קאמר [...] שהרי כתב בפ"ד מקוה שיש בו ארבעים סאה אפילו שאב ושפך לתוכו כל היום כולו [...] וסתם מקואות קוו וקיימי דומיא דים [...] מכשיר והאפשר לדחוק ולומר דמשום בא [...] ורובו במים שאובים קאמר דלא עלת[ה] טבילה ולענין פיסול תרומה וכדפירש[...] נכון לומר דלענין עלייה מטומאה ע"י [...] זו קאמר ושאני ההיא דפ"ד שמתוך השאובים בדרך שפיכה הם מתערבים [...] המקוה ואין שם שלשה לוגין שאובים [...] אחד משא"כ בחבית שנפלה דלאו דרך [...] אתא:

יא מים שאובים שהיו בצד המקוה ו[...] נראה שכתב כן מדתנן בפ"ו דמ[קואות] האביק שבמרחץ בזמן שהוא באמצע פוס[ל] הצד אינו פוסל מפני שהוא כמקוה למקוה ואע"ג דמסיים במתניתין והכ"[...] מקבלת האמבטי רביעית עד שלא יגיעו ל[...] כשר ואם לאו פסול ר"א ברבי צדוק אומ[ר] מקבל האביק כל שהוא פסול לא חש לדבריהם משום דס"ל כת"ק:

יב שתי בריכות זו למעלה מזו וכו'. המטהרת שבמרחץ התחתונה [...] שאובים והעליונה כשרים אם יש כנגד שלשה לוגין פסול כמה יהא בנקב ויהי[ה] שלשה לוגין אחד משלש מאות ועשרים ל[...] דברי רבי יוסי ר"א אומר אפילו התח[תונה] מלאה כשרים והעליונה מלאה שאובים ויש [כנגד] הנקב שלשה לוגין כשר שלא אמרו אלא [...] לוגין שנפלו ופסק כרבי יוסי דנימוקו עמו פשוט הוא דלרבותא נקט רבי יוסי התח[תונה] מלאה שאובים לומר דאפ"ה פוסלת וכ"ש דעליונה שאובים והתחתונה כשרים וכבר נ[...] שאין המים השאובים פוסלים אלא [...] בכשרים מ' סאה:

יד שלשה מקואות זה בצד זה. ג"[ז] ומדקדוק דברי רבינו נראה סובר דהא דקתני המקואות טהורים לומר שלא נפסלו בתערובת השאוב אבל ה[...] בפיסולו עומד אבל בפירוש המשנה כתב המקוה השאוב כשר מפני שהוסק למ' כשירים וכן דעת המפרשים וכן צריך [...] דבריו פה:

פ"ז א אין המקוה נפסל לא בשינוי ה[טעם] ולא בשינוי הריח. פרק כל [...] (דף ק"ו) מים שנפסלו מלשתות בהמה טובלין אבל מטבילין ובפ"ק דשבת (דף [...]) אמרינן שהיו טובלין במי מערות סרוחי[ם] ומ"ש אלא בשינוי מראה לבד. פ"ו דמקו[אות] ומ"ש וכל דבר שאין עושין בו [מקוה] לכתחלה וכו'. בר"פ חבית (דף קמ"ד ע"[...]) ומ"ש

משנה למלך

פ"ו י חבית מלאה מים וכו'. (א"ה עיין מ"ש הרב המחבר לעיל פ"ט מהלכות שאר אבות הטומאה דין ח'): **וככר של תרומה וכו'**. דברי רבינו הללו צריכין תלמוד שהרי הא במה נטמא[...] במים

פוסל את המקוה בשינוי מראה. כיצד היין או החלב והדם וכיוצא בהן ממי כל הפירות אינן פוסלין את המקוה בג' לוגין שלא אמרו אלא מים שאובין. ופוסלין בשינוי מראה אפילו מקוה שיש בו מאה סאה ונפל לו לוג יין או מי פירות ושינה את מראיו פסול. וכן מקוה שיש בו כ' סאה מים כשרים או פחות מזה ונפל לתוכו סאה יין או מי פירות ולא שינו את מראיו הרי אלו כשירים כשהיו. ואין הסאה שנפלה עולה למדת המקוה, ואם נוסף על הכ' כ' אחרים מים כשרים הרי זה מקוה כשר: **ב** יש מעלין את המקוה ולא פוסלין ולא מעלין לא מעלין ולא פוסלין: **ג** ואלו מעלין ולא פוסלין, השלג. והברד. והכפור. והגליד. והמלח. וטיט הנרוק. כיצד מקוה שיש בו מ' סאה חסר אחת ונפל לתוכו סאה מא' מאלו ה"ז עולה למדתו והרי המקוה כשר ושלם. נמצאו מעלין ולא פוסלין. אפילו הביא מ' סאה שלג בתחילה והניחן בעוקה וריסקו שם ה"ז מקוה שלם וכשר: **ד** ואלו פוסלין ולא מעלין. מים שאובין בין טהורין בין טמאים. ומי כבשים. ומי שלקות. והתמד עד שלא החמיץ. והשכר. כיצד מקוה שיש בו מ' סאה חסר משקל דינר ונפל מאחד מאלו משקל דינר לתוכן אינו עולה למדת המקוה ולא השלימו. ואם נפל מאחד מהן שלשה לוגין מהן פוסלין את המקוה: **ה** ואלו לא פוסלין ולא מעלין. שאר המשקין. ומי פירות. והציר. והמוריים. והתמד החמיץ. כיצד מקוה שיש בו מ' סאה חסר אחד ונפל מאחד מאלו סאה לתוכן לא העלהו והרי המים כשרים כשהיו שאין [..] פוסלין אלא בשינוי מראה כמו שביארנו: **ו** ופעמים שאלו מעלין את המקוה. כיצד מקוה שיש בו מ' סאה ונפל לתוכו [..]ה מאחד מאלו וחזר ולקח סאה ממנה הרי המ' שנשארו מקוה כשר: **ז** מקוה שהדיח בו סלי זיתים וענבים ושינו את מראיו [..]ר: **ח** מי הצבע פוסלין את המקוה בשלשה לוגין. ואין פוסלין אותו בשינוי מראיו: **ט** מקוה שנפל יין או מוהל או שאר מי [..]ות ושינו את מראיו ונפסל כיצד תקנתו ימתין עד שירדו גשמים ויחזרו מראיו למראה מים. ואם היה במקוה מ' סאה [..]ו כשרים ממלא ושואב לתוכן עד שיחזרו מראיו למראה מים. נפל לתוכו יין או מוהל וכיוצא בה ונשתנה מראה מקצתו, אין בה מראה מים שלא נשתנה כדי מ' סאה ה"ז לא יטבול בו. והטובל במקום שנשתנה לא עלתה לו טבילה, אפילו [..]ת של יין שנשברה בים הגדול ומראה אותו מקום כמראה יין הטובל באותו מקום *לא עלתה לו טבילה: **י** שלשה [..]ין מים שאובין שנפל לתוכן אפילו משקל דינר יין ושינה [..]איהן והרי מראה הכל מראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו [..]א אם שינו את מראיו: **יא** שלשה לוגין חסר דינר מים שאובין שנפל לתוכן דינר חלב או מי פירות והרי מראה הכל מים [..]לו למקוה לא פסלוהו עד שיפלו שלשה לוגין מים שאובין שאין בהן תערובת משקה אחר ולא מי פירות: **יב** מקוה [..]שתנה מראה מימיו מחמת עצמו ולא נפל לו דבר ה"ז כשר לא אמרו אלא שנשתנה *מחמת משקה אחר:

השגת הראב"ד

*לא עלתה לו טבילה. א"א בתוספתא הטובל בין במקום היין בין במקום המים כאילו לא טבל ובשאין בו מראה מים מ' סאה קאמר אבל אם יש בו מ' סאה מראה מים טובל במקום המים:

השגת הראב"ד

*מחמת משקה אחר. א"א מצאתי בתוספתא מקוה שאין בו מים מ' סאה ונפל לתוכו יין ונשתנו מראיו אינו נפסל בשלשה לוגין ולא עוד אלא אפילו חזרו מראיו לכמות שהיו כשר פי' כיון שחזר למראה [..]רי הוא כאילו כולו יין ושוב אינו נפסל בשלשה לוגין מים נפקא מינה שאם חזרו למראה מים כשר ולא עוד אלא שהיין עולה לו למ' סאה מתוך שהמים שחזרו יין מעטר אף היין שנפל בהם מיעטר עמהם שום מוצץ את זה וזה מוצץ את זה כך נ"ל ולפי שהיסה לי בחידוש כתבתיה ופירשתיה:

פרק שמיני

כל המעורב למקוה הרי הוא כמקוה ומטבילין בו. גומות הסמוכות לפי המקוה, ומקום רגלי פרסות בהמה שהיו בהן מים מעורבין עם מי המקוה כשפופרת הנוד מטבילין בהן: **ב** חורי המערה וסדקי המערה מטבילין בהן אע"פ שאין המים [..]הן מעורבין עם מי המקוה אלא בכל שהוא: **ג** מחט שהיתה נתונה על מעלות המקוה והיה מוליך ומביא במים כיון שעבר [..]יה הגל טהורה: **ד** עוקה שבתוך מקוה אם היתה הקרקע המבדלת בין העוקה והמקוה בריאה ויכולה להעמיד את עצמה אין [..]בילין במים שבעוקה. עד שיהיו מעורבין עם המקוה כשפופרת הנוד. ואם אינה יכולה להעמיד את עצמה אפילו אינן מעורבין [..]א בכל שהוא מטבילין בהן: **ה** כותל שבין ב' מקואות שנסדק לשנים מצטרפין ואם היה בשניהן מ' סאה מטבילין בכל אחד

[..]ש כיצד היין וכו' אינם פוסלין את המקוה בשלשה לוגין וכו'. נלמד מדין שלשה לוגין [..] דינר מים שאובים שנפל לתוכן דינר חלב וכו' שכתב רבינו בס"ם זה ובספ"ק דחולין (דף כ"ה ע"ב) ובפ"ז דמקואות תנן התמד משהחמיץ אינו פוסל את המקוה כלומר בשלשה [..]: ומ"ש ופוסלים בשינוי מראה אפילו מקוה שיש בו ארבעים סאה וכו'. בפרק ז' [..]ואות: וכן מקוה שיש בו כ' סאה וכו'. [..] הוא שהרי אין כאן לא פיסול שינוי מראה [..] פיסול מים שאובים: ומ"ש ואין הסאה [..]ה עולה וכו'. טעמו משום דבפרק ז' [..]ואות לא משכח שיעלו מי פירות את [..]ה אלא כשהיו בו ארבעים סאה ונתן סאה ונטל סאה:

[..]ש מעלים את המקוה וכו' עד הרי הם' שנשארו מקוה כשר. בפ"ז דמקואות [..] מעלים ולא פוסלים השלג והברד והכפור [..]יד והמלח וטיט הנרוק א"ר עקיבא היה רבי [..]אל דן כנגדי לומר השלג אינו מעלה את [..]ה והעידו אנשי מידבא משמו שאמר להם [..]הביאו שלג ועשו מקוה בתחילה וכו' [..] דבשלג דחזינן שהתיר רבי ישמעאל [..]ת מקוה בתחילה הוא דמכשרינן ולא גמרינן [..] לאינך דאם הישא לא הוו שתקי מיניה [..]ה ובתוספתא ומדברי רש"י משמע דאף שלג [..]שה ממנו מקוה שהוא פסול דהא דתנן [..]ס את המקוה מעלין היינו משלימין השלומי [..] אבל בפני עצמו לא וא"כ ת"ק דמני שלג [..] הנך דמעלין סבר דבפני עצמו לא ופליג [..] ישמעאל וקי"ל כת"ק ורבינו סובר דכרבי [..]אל נקטינן משום דעבד מעשה ומעשה רב [..]י דתנא קמא נמי כרבי ישמעאל סבר [..]לג ומשום אינך נקט לישנא דמעלין: [..]ב הראב"ד דשלג צריך למעכן ביד שיהא [..] כעין הכפור והברד אבל התפוח והגלול [..] שהוא לא ונראה שלזה נתכוון רבינו שכתב וריסקו: ומ"ש והשכר*):

[..]קוה שהדיח בו וכו'. ס"ז דמקואות:

[..]*) עירובין (דף כט:) תי"ע: ומ"ש

ח ומ"ש מי הצבע וכו'. שם בשם רבי יוסי ומשמע דליכא מאן דפליג עליה במקוה:

ט מקוה שנפל לתוכו יין וכו' עד ה"ז לא יטבול בו. שם: ומ"ש והטובל במקום שנשתנה לא עלתה לו טבילה. נלמד ממה שיבא בסמוך:

ומ"ש אפילו חבית של יין וכו'. תוספתא פ"ה דמקואות: כתב הראב"ד לא עלתה לו טבילה א"א בתוספתא הטובל בין במקום היין. ופשוט הוא במשנה פ"ז דמקואות ומבואר בדברי רבינו:

י שלשה לוגין מים שאובים וכו' עד ולא מי פירות. שם וכת"ק ומייתי לה בפ"ק דחולין (דף כ"ז):

יב מקוה שנשתנה וכו'. נלמד הוא מדין הדיח בו סלי זיתים וענבים:

וכתב הראב"ד מצאתי בתוספתא פ"ה מקוה שאין בו מים מ' סאה וכו'. ורבינו שמשון פירש ולא עוד אלא אפילו חזר אחר כך למראיו כשר להקוות עליו עכ"ל נראה מדבריו כשהקוה עליו להשלימו למ' סאה הוא דכשר אבל היין מעלה אותו כדברי הראב"ד ורבינו נראה שלא היה מפרש כפירוש הראב"ד דא"כ לא הוה שתיק מיניה:

פ"ח א כל המעורב למקוה וכו'. רפ"ו דמקואות: ומ"ש גומות הסמוכות לפי המקוה ומקום רגלי פרסות בהמה וכו'. שם בפ"ה מטבילין בחרילין ובנעילין ובפרסת החמור המעורבת בבקעה:

ב חורי המערה וכו'. רפ"ו דמקואות:

ג מחט שהיתה נתונה וכו'. בסוף פרק ז' דמקואות:

ד עוקה שבתוך וכו'. שם:

ה כותל שבין שני מקואות וכו'. רפ"ו דמקואות וכת"ק ופירש רבינו שתי הוא שארוך וכמוהו בכותל מלמעלה למטה וערב שרחב וכמוהו בכותל מימין לשמאל וכן פירש הראב"ד בספר בעלי הנפש ורבינו שמשון והרא"ש פירשו בהיפך:

כמה

משנה למלך

[..]ז שנעמדו מקום שטובל בהם כמ"ש רבינו בפ"ט מהלכות אבות הטומאה דין ד'. הא ליתא דהא איהעביד השקה בהו ומהני להו וכמ"ש בפ"ב מהלכות טומאת אוכלין דין כ"א ומסכרת זה כתבו רש"י והתוספות דמיירי במשקין דאין לכן עסרה במקוה ודברי רבינו צ"ע:

אחד מהן. ואם נסדק לערב אין מצטרפין עד שיהיה במקום אחד כשפופרת הנוד. נפרץ הכותל מלמעלה אם נתערבו המים למעלה מן הכותל כקליפת השום על רוחב שפופרת הנוד מצטרפין: ו כמה הוא שיעור הנקב שהוא כשפופרת הנוד ברוחב שתי אצבעות בינוניות של כל אדם וחוזרות בו. ואינן בגודל אלא שתי אצבעות ראשונות מן הד' שבפס היד. כל שיעמוד כשפופרת הנוד ממעט ואפילו בדברים שהן מברייתו של מים. ספק יש בנקב כשפופרת הנוד ספק אין בו אין מצטרפין מפני שעיקר הטבילה מן התורה וכל שעיקרו מן התורה אף ע"פ ששיעורו הלכה ספק שיעורו להחמיר: ז מטהרין את המקואות העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב. כיצד מביאין סילון של חרס או של אבר וכיוצא בהן שאין הסילונות *פוסלין את המקוה ומניח את ידיו תחתיו עד שיתמלא מים ומושכו ומשיקו עד שיתערב המים שבסילון עם מי המקוה כאחד אפילו כשערה דיו והרי שני המקואות שהסילון ביניהן כמקוה אחד: ח ג' גומות שבנחל התחתונה והעליונה של כ' סאה והאמצעית של מ' ושטף של גשמים עובר בתוך הנחל אע"פ שהוא נכנס לתוכן ויוצא מתוכן אין זה עירוב. ואין מטבילין אלא באמצעית שאין המים הנזחלין מערבין אא"כ עמדו: ט טיט רך שהפרה שוחה ושותה ממנו ה"ז נמדד עם המקוה. היה עבה עד שאין הפרה שוחה ושותה אינו נמדד עמו: י מקוה שיש בו מ' סאה מים וטיט מטבילין בטיט ובמים. באי זה טיט מטבילין בטיט הרך שהמים צפין על גביו. היו המים מצד אחד והטיט הרך מצד אחר מטבילין במים ולא בטיט: יא כל שתחילת ברייתו מן המים כגון יבחושין אדומין מטבילין בו. ומטבילין בעינו של דג: יב מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו זה אחר זה אף ע"פ שרגליו של ראשון נוגעות במים הראשון טהור והשני בטומאתו שהרי חסרו המים ממ' סאה. הטביל בו תחילה סגום עבה וכיוצא בו והגביהו אם היתה מקצת הסגום נוגעת במים הרי הטובל באחרונה טהור שהרי המים כולן מעורבין. הטביל בו את המטה וכיוצא בה אע"פ שדחק רגלי המטה בטיט עבה שבקרקע המקוה עד שצפו המים עליה למעלה הרי זו טהורה שהרי לא נטבעו בטיט שטבלו במים תחלה. הטביל בו יורה גדולה הרי זו טמאה כשהיתה מפני שהמים ניתזין ויוצאין חוץ למקוה ונמצא חסר כ[...] כיצד יעשה מורידה דרך פיה והופכה במקוה ומטבילה ומעלה אותה דרך שוליה כדי שלא יהיו המים שבתוכה שאו[...] ויחזרו למקוה ויפסלוהו: יג מקוה שמימיו מרודדין כובש אפילו חבילי קש וחבילי קנים בתוך המים ומן הצדדין עד שיע[...] המים למעלה ויורד וטובל לתוכן:

השגת הראב"ד

*פוסלין את המקוה. א"א בתוספתא ואם היה הסילון כפוף כל שהוא פוסל וקשיא לי שהרי אמרו במשנה הכלים הטהורים שבכלי חרס הסילונות אע"פ שהם כפופים ואע"פ שמקבלים ואולי אע"פ שהן טהורין לעצמן מ"מ כיון שהני קבלה הם ומקבלין פסולין למקוה מידי דהוה אכלי גללים וכיוצא בהן מפני שיש עליהן תורת כלי קיבול:

פרק תשיעי

א שש מעלות במקואות זו למעלה מזו. הראשון מי גבאים. ומי בורות שיחין ומערות. וכיוצא בהן ממים המכונסין בקר[...] אף ע"פ שהן שאובין ואף ע"פ שאין בהן מ' סאה *הואיל ואינן מתטמא אלא לרצון כמו שביארנו הרי הן בחזקת טהורין וכשירין לעשות מהן עיסה הטבולה לחלה וליטול מהן לידים *והוא שיטול מהן בכלי כמו שביארנו:

למעלה

השגת הראב"ד

*הואיל ואינן מתטמאין. א"א כבר כתבתי עליהן בהלכות טומאת אוכלין פט"ו מה שנרא[...] בדברים הללו:

* והוא שיטול מהם בכלי. א"א ואם אינן שאובין אע"פ שאין בהם מ' סאה מטבילין בהם כ[...] והיתה נקה מילתא בחולין

כסף משנה

ו כמה הוא שיעור הנקב וכו'. שם עירוב מקואות כשפופרת הנאד כעביה וכחללה בשתי אצבעות חוזרות למקומן ואיתא בפ"ק דיבמות (דף ט"ו) ובחגיגה פ"ג ופי' חוזרות למקומן שהן מתהפכות בריוח בחלל הנקב: ומ"ש ואינם בגודל אלא שתי אצבעות ראשונות וכו'. בתוספתא שתי אצבעות שאמרו בבינוניות של כל אדם ולא מארבע בטפח: כל שיעמוד כשפופרת הנאד וכו'. בפרק שפי דמקואות ודלא כרשב"ג: ספק שיש בנקב וכו'. שם:

ז מטהרין את המקואות וכו'. ג"ז שם ופי' רבינו שמשון העליון כגון שני מקואות בשיפועו של הר העליון אין בו מ' סאה והתחתון יש בו מ' סאה או יותר מביא סילון ונותן ראשו אחד בעליון וראשו אחד בתחתון וצריך להעמיק ראשו העליון בתוך המקוה החסר עד שירדו למטה שיהו מופקים למטה למקוה השלם כחוט השערה ליחשב כמקוה אחד ונוטל אפי' בעליון ופעמים שלמעלה מגיעים המים עד שפת הסילון ובראשו של מטה מועטים כחוט השערה ולכך נקט מניח ידיו תחתיו שלא יצאו מים להון כשנתמלא עד שעה שהשיק ולכך נקט הרחוק מן הקרוב ולא הייתינן במה בא אדם והפסיק השקתו דלא עלתה לו טבילה וקשיא היאך מתחברים ע"י כחוט השערה וגבי כותל קתני כשפופרת הנאד או כקליפת השום ונראה לפרש דלא איירי הכא בחסר אלא בשלם אלא שהוא שאוב ומשיקו לכשר להכשירו וסגי בחוט השערה דהיה לו בשאובה דרבנן ושמא מטעם זה לא חיישינן בסילון אפי' יהא קטפרס עכ"ל: כתב הראב"ד שאין הסילונות פוסלים את המקוה א"א בתוספתא ואם היה הסילון כפוף כל שהוא פוסלו וכו'. ואני אומר דהא דתנן בפ"ד דמקואות סילון שהוא נר מכאן ומכאן ורחב מן האמצע אינו פוסל מפני שלא נעשה לקבלה הויא תיובתיה דהראב"ד אלא ע"כ לומר דהאי תוספתא מיירי כשעשאו כפוף על דעת קבלה:

ח שלש גומות שבנחל וכו'. תוספתא פ"ז דמקואות שלש גומות שבנחל העליונה והתחתונה של כ' כ' סאה והאמצעית של מ' סאה וכו' רבי יהודה אומר רבי מאיר היה אומר מטבילין בין בתחתונה בין בעליונה ואני אומר בתחתונה ולא בעליונה והכ"א בין כך ובין כך אין מטבילין אלא באמצעית שיש בה מ' סאה ופסק כחכמים ונראה מדברי רבינו שאינו מפרש מחלוקתם בגוד אחית וגוד אסיק כדמשמע בפרק אין דורשין אלא בהא המים הנזחלים מערבין המקואות וצריך טעם למה שינה ממאי דמשמע בגמרא דמפרש פלוגתייהו וצ"ל דהיא היא דמאיזה טעם אין המים הנזחלין מערבין את המקואות משום דלית ליה לא גוד אסיק ולא גוד אחית. וכתב הריב"ש בתשובה וז"ל והא דמשמע בפרק אין דורשין דבגוד אחית לא פליגי דלכ"ע אמרינן היינו ר"מ ור"י אבל רבנן דפליגי עלייהו בתוספתא ס"ל דאין קטפרס לעולם חיבור אפי' ע"י גוד אחית עכ"ל. ולי נראה שרבינו מפרש שלא אמרו בפרק אין דורשין דפליגי בגוד אסיק אלא ר"מ ורבי יהודה אבל חכמים טעמייהו משום דאין מים המחלים מערבים המקואות:

ט טיט רך שהפרה שוחה ושותה ממנו וכו'. בפ"ב דזבחים (דף כ"ב):

י מקוה שיש בו מ' סאה מים וטיט וכו'. בסוף פ"ב דמקואות וכרבי יהוש[...]

יא כל שתחילת ברייתו מן המים וכו'. ב[...] דזבחים ואמרינן בגמרא אפי' בעי[...] נמי ופירש"י אפי' אם כל המקוה נעשה מה[...] ומ"ש ומטבילין בעינו של דג. ג"ז שם ופיר[...] דג גדול שנימוק שומן עינו בתוכו:

יב מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וכ[...] בפ"ז דמקואות וכת"ק ו[...] דחגיגה (דף י"ט) אמרו שלא נחלקו במעלות דרבנן אבל לעלות מטומאה ג[...] לטהרה ד"ה טמא: הטביל בו תחילה ס[...] עבה וכו'. שם וא"ת מאחר שפסק ר[...] כסתם כת"ק דשני טמא אע"פ שרגליו [...] ראשון נוגעות במים היאך פסק בהטבי[...] סגום עבה והגביהו אם היה מקצת הכנוס במים הטובל באחרונה טהור שהרי [...] מעורבים ומאי שנא מרגליו של ראשון נוג[...] במים תירץ הריב"ש בתשובה שהסגום עבה בולע את המים ואינו כמו האדם שאין [...] בלועים בעצם חלקיו אלא בשטח גופו ו[...] שטופח על גופו אינו חיבור הרי נחסרו ה[...] אבל הסגום העבה הוא בלוע הרבה מן ה[...] ולזה כשקלטו הוא במים הרי הוא כאילו המים הבלועים בבגד בקצהו של מעלה נוג[...] במים שבקצהו שבתוך המים והרי כל ה[...] מעורבים למקוה עכ"ל. וק"ל על תירו[...] דמה לי שיהיו בלועים בעצם חלקיו ומ[...] שיהא טופח על גופו ומה טעם הוא [...] שבשביל שהסגום בלוע מים הרבה יהיה [...] ומ"ש וכיון שטופח שעל גופו אינו חיבור שזהו מערכה על הדרוש לכן נ"ל שהטעם [...] דכשהגביה קצת הסגום אינו כ"כ קטפרס שהוא האדם ועי"ל שהטעם מפני שאי[...] האדם אלא טופח ואפשר שבקלת מקומות ונמצא שאינו חיבור:

הטביל בו את המטה וכו'. בספ"ז דמקוא[...]

הטביל בו יורה וכו'. תוספתא פ"ו דמק[...]

יג מקוה שמימיו מרודדין וכו'. משנה דמקואות:

פ"ט א שש מעלות במקואות וכו'. [...] מקואות מי גבאים מי [...] שיחין ומערות ומי תמציות שפסקו ומ[...] שאין בהם מ' סאה ומסיים בה כשרים [...] וליטול מהם לידים:

ומ"ש שהם שאובים כתב הראב"ד [...] ואינם מתטמאין אלא לרצון א"א כתבתי עליהן וכו'. וגם אני כתבתי שם לדברי רבינו: ומ"ש והוא שיטול מהם כמו שביארנו כתב הראב"ד והוא [...] מהם בכלי א"א ואם אינם שאובים וכו'. כתבתי בטור א"ח סימן קנ"ט שדעת כדעת רבינו שאין טבילת ידים מועילה [...] לחולין אלא במים הראוי להטביל בהם כל [...] והילך מים מכונסים בקרקע אע"פ [...] שאובים

ם אם אין בהם מ' סאה אין מטבילין בהם הידים ואע"פ שהרב רבינו יונה והרשב"א סוברים כדעת הראב"ד כבר כתבתי שם שלשון התוספתא מסייע לרבינו :
מעלה מהם מי תמצית שלא פסקו וכו'. שם בריש מקואות למעלה מהם מי תמציות שלא פסקו ומסיים בה כשרים לתרומה וליטול מהם לידים : ומ"ש אבל אין בהם מ' . הכי משמע מדקתני בתר הכי למעלה מקוה שיש בו מ' סאה אלמא דעד השתא מיירי כשאין בו ארבעים סאה :
ומטביל בהם את המים שנטמאו וכן מ"ש פסקו הגשמים וכו'. תוספתא בפרק [ראשון] דמקואות :
חופר בצד הים וכו' עד הרי הן כמי גבאין . תוספתא בפ"ק וא"ת למה ילק בחופר בצד הנהר בין כל זמן שהיו מחמת הנהר כמו שחילק בחופר בצד ין ואפשר לדחוק ולומר דאה"נ דתני במעיין הדין לנהר וי"ל דנהר אינו חשוב כמעיין זה משום דבנהר הרבה פעמים רבים ים על הזוחלים אבל קשה מחופר בצד לכן נ"ל דים הגדול ונהרות כיון שאין כמעיין לענין מי חטאת כמ"ש רבינו בפ"י ות פרה הוא הדין שהם מחולקים ממנו לענין זה :
מעלה מהם מקוה שיש בו מ' סאה וכו' עד ולקדש מהם מי חטאת . משנה בפ"ק דמקואות :
זה בין מעיין למקוה וכו' והמעיין מטהר בכל שהוא . בת"כ ולאו דוקא בכל ן אלא כ"מ שגופו עולה בבת אחת ור"י : דהא דמעיין מטהר בכל שהוא דוקא ם אבל לא לאדם ורבינו אע"פ שלא כתב יזם שמטהר בכל שהוא לאדם מ"מ מדכתב : לכן דמקוה שיש בו מ' סאה שבו טובל אדם טמא חוץ מן הזב ובו מטבילין כלים תב אח"כ למעלה מזה המעיין שמימיו ין וכו' שהמעיין אין למימיו שיעור וכו' לטבילת אדם שכתב לעיל בסמוך קאי :
ש המקוה אינו מטהר אלא באשבורן וכו' המקוה לא תעלה בו טבילה לזבים וכו'. אר פ"ק דמקואות ובכלל מ"ש רבינו טבילה ם ה"ה למצורעים ולקדש מהם מי חטאת וסמך על מ"ש לעיל בסמוך :
מעיין שמימיו יוצאים וכו'. רפ"ה דמקואות:
היו מימיו נמשכים לתוך בריכה וכו'. העבירו על גבי בריכה והפסיקו הרי הוא קוה חזר והמשיכו פסול לזבים ולמצורעים ש מהם מי חטאת עד שידע שיצאו ראשונים ונראה שמפרש רבינו דמתני' בבריכה זה מי מקוה עסקינן והא דקתני מהניקין שיכו היינו לומר שמי המעיין היו יורדין יכה ולא היו יוצאים חוצה לה ולפיכך הרי כמקוה דכיון דאין מי המעיין נמשכים אים מהבריכה אע"פ שעדיין קילוח מי עיין יורדין לתוכה אינם מעלים את המים וך שבבריכה מדין מקוה ואם אח"כ המשיכו מר בעשה שימשך ויצא מהצד האחר פסול ים וכו' עד שידע שיצאו המים הראשונים דו מהמעיין לבריכה דכיון שנקוו בבריכה ק מינייהו שם מים חיים ולפיכך פסולים ים וכו' ומ"מ דינם כמעיין לענין טבילה אחר שמי המעיין נכנסים לה ויוצאים ממנה לים הם את המים שבבריכה להיות כמעיין :
מעיין שמימיו נמשכים וכו'. שם ופסק כר"י:
מעיין שהיו אמות קטנות נמשכות ממנו וכו'. שם מעיין שהוא מושך כנדל בה עליו והמשיכו הרי הוא כמו שהיה היה מד וריבה עליו והמשיכו שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעיין להטביל בו בכל שהוא ופירוש נה זו מבואר בדברי רבינו וכך פי' הרא"ש ל הראב"ד כתב הרי הן כמעיין לכל דבר א תוספתא ואינו מטהר בזוחלין אלא עד קום שהיה יכול להלך בתחלתו עכ"ל. ורבינו כמ"ש שלא חילקו בין מקום שהיה זוחל בו תחלתו למקום שנתרחב נ"ל שהם מפרשים דהיא תוספתא פליגא אמתניתין דלא מפלגא בינייהו

בינייהו ומדברי הר"ן משמע שרבינו סובר דהלכה כההיא תוספתא דמפלגא בינייהו ואיני יודע מנין לומר כן דאם איתא הו"ל לפלוגי בינייהו בהדיא ולא למיסתמא סתומי : ומלשון רבינו שכתב וריבה עליו מים שאובים לתוך המעיין משמע דהא דתנן ריבה עליו והמשיכו הרי הוא כמו שהיה במרבה בגומת המעיין דוקא היא שאם הוא חשיבות מימיו ומבטלים כל המים הבאים עליהם אבל ריבה במקוה משך המעיין למטה אם רבו נוטפין עליו נפסל מלטהר בזוחלין ואם רבו שאובים עליו נפסל מלטהר אפילו באשבורן דכיון דרובו שאובין הו"ל כאילו כולו שאובין שהרי מדכתב וריבה עליו מים שאובים לתוך המעיין משמע דבריבה לתוך גומת המעיין דוקא מיירי וכן נראה מדבריו בפירוש המשנה שכתב על מתני' דמעיין שהוא מושך כנדל וריבה עליו שספך מים שאובים בעיקר המעיין וכ"כ הר"ן בפשיטות שזהו דעת רבינו אבל ק"ל שמאחר שמי המעיין מטהרים בכ"ש אפילו בזוחלין לא גרעו ממקוה שיש בו ארבעים סאה וכיון דבמקוה שיש בו ארבעים סאה אפילו נפלו עליו כל מים שאובים שבעולם לא פסלוהו ה"ה למים הנזחלין מן המעיין לכך נ"ל דלתוך המעיין שכתב כאן ובעיקר המעיין בפיר' המשנה לא אגומת המעיין דוקא קאי דבמים הנמשכים וניגרים מן שמעיין נמי שייך למימר בהו הני לישני בתוך המעיין ועיקר המעיין ואפשר שכתב הני למעוטי היכא דריבה המים שאובים מחוץ למים הניגרים מהמעיין ונתפשטו השאובים ונגעו במים הנגרים מהמעיין דכל כה"ג אפי' נוגעים בגומת המעיין עצמו לא נתבטלו במי המעיין :
יב כל הימים מטהרין בזוחלין וכו'. שם פ"ח דפרה ובפ"ה דמקואות כל הימים כמקוה שנאמר ולמקוה המים קרא ימים דברי ר"מ ר"י אומר הים הגדול כמקוה לא נאמר ימים אלא שיש בו מיני ימים הרבה ר"י אומר כל הימים מטהרים בזוחלין ופסולים לזבים ולמצורעים ולקדש מהם מי חטאת ומשמע דהלכה כר"י וכן פסקו רבינו והרא"ש ופירש"י בפרק שמנה שרצים ר"י אומר כל הימים ויש שגדול תורת מעיין עליהם לענין שהם מטהרין בזוחלין וכן פי' רבינו שמשון אבל רבינו פירש אמר ר"י שאר הימים זולת הים הגדול נחשבים כמעיין לענין שיטהרו בזוחלין ושהמימות הניגרים הנזחלים מכולם יטהרו בכ"ש כמעיין ונחשבים כמקוה לענין שהם פסולים למי חטאת ולטהרת מצורע ולטבילת הזב עכ"ל ונראה מתוך דבריו ז"ל שהוא מפרש דמודה רבי יוסי בים הגדול שהוא כמקוה ואינו מטהר בזוחלין וכך הם דבריו בפ"ו מהלכות פרה לחלק בין ים הגדול לשאר ימים כמו שאכתוב לשונו בסמוך אבל בכאן פסק סתם כל הימים מטהרים בזוחלין וכו' ולא חילק בין ים הגדול לשאר ימים ובפ"ו מהלכות פרה כתב הים הגדול כמקוה ואינו כמעיין לפיכך אין ממלאין ממנו לקידוש וכל הנהרות פסולים לקדש מהם מי חטאת ושאר הימים כמעיין והמים הנגררים משאר הימים והם הנקראים זוחלים פסולים והזוחלים מן המעיין הרי הם כמעיין וכשרים עכ"ל . והרי כאן שתי סתירות אחת בענין ים הגדול כמ"ש והשנית ששם כתב ששאר ימים כמעיין ומשמע דכשרים למלאות מהם לקידוש כדין מעיין כגוונא דרישא דקתני גבי ים הגדול שהוא כמקוה וכאן כתב שכל הימים פסולים לקדש מהם מי חטאת ומתוך כך נ"ל שרבינו סובר דלכולהו תנאי לענין טבילת שאר טמאים כל המים דינם כמעיין ליטהר בין באשבורן בין בזוחלין ולא איפליגו אלא לטבילת זבים ומצורעים וקידוש מי חטאת דכתיב בהו מים חיים דר"מ סבר כולהו ימים כמקוה ופסולים להני תלת מילי דבעי מים חיים ורבי יהודה סבר דים הגדול הוא דמיפסיל להני תלת מילי אבל שאר ימים כשרים אף להנך תלת מילי בין בזוחלין בין באשבורן כדין מעיין והתא רבי יוסי למימר לרבי יהודה שפיר קא אמר לפלוגי בין ים הגדול לשאר ימים ומיהו לאו לאכשורי שאר ימים להנך תלת מילי בין בזוחלין בין באשבורן
אלא

ב למעלה מהן מי תמצית שלא פסקו אלא עדיין הגשמים יורדין וההרים בוצצין והן נמשכין ונקוין ואינן שאובין אבל אין בהן מ' סאה הרי הן כשרין לתרומה וליטול מהן לידים ומטביל בהן את המים שנטמאו. פסקו הגשמים ולא פסקו ההרים מלהזחיל עדיין הן מי תמצית. פסקו ההרים ואינן בוצצין הרי אלו כמי גבאין: ג החופר בצד הים ובצד הנהר ובמקום הבצין הרי הן כמי תמצית שלא פסקו: ד החופר בצד המעיין כל זמן שהיו באין מחמת המעיין אע"פ שפוסקין וחוזרין ומושכין הרי הן כמי מעיין. פסקו מלהיות מושכין הרי הן כמי גבאין: ה למעלה מהן מקוה שיש בו מ' סאה מים שאינם שאובין שבו טובל כל אדם טמא חוץ מן הזב הזכר ובו מטבילין את כל הכלים הטמאים ואת הידים שמטבילין לקדש כמו שביארנו: ו למעלה מזה המעיין שמימי מועטין והרבו עליו מים שאובין שוה למקוה שאין מטהרין במים הנמשכין ממנו אלא במים הנקוין ועומדין באשבורן ושוה למעיין שהוא מטהר בכל שהוא שהמעיין אין למימיו שיעור אפילו כל שהן מטהרין: ז למעלה מזה המעיין שלא נתערב בו מים שאובין אבל מימיו *מוכים כגון שהיו מימיו מרים או מלוחים שהרי הוא מטהר בזוחלים והן המים הנגררים ונמשכין מן המעיין: ח למעלה מזה המעיין שמימיו מים חיים שבהן בלבד טובלים בו הזבים הזכרים ולוקחין מהן לטהרת המצורע ולקדש מי חטאת. מה בין מעיין למקוה המקוה אינו מטהר אלא במ' סאה והמעיין מטהר בכל שהוא. המקוה אינו מטהר אלא באשבורן והמים הנזחלים ממנו אינן מטהרין והמעיין מטהר בזוחלים. המקוה לא תעלה בו טבילה לזבים והמעיין אם היו מימיו מים חיים הזב טובל בהן: ט מעיין שמימיו יוצאין ונמשכין לתוך השוקת ואח"כ יוצאין מן השוקת ונזחלין הרי כל המים שבשוקת ושחוץ לו פסולין. היו מקצתן נמשכין על שפת השוקת אפילו כל שהוא הרי המים שחוץ לשוקת כשרים שהמעיין מטהר בכל שהוא. היו מימיו נמשכין לתוך בריכה שהיא מים ונקוין שם הרי אותה הבריכה כמקוה. היה יוצא חוץ לבריכה ה"ז פסול לזבים ולמצורעים ולקדש מי חטאת עד שידע שיצאו כל מי המקוה שהיו בתוך הבריכה: י מעיין שמימיו נמשכין ע"ג כלים שאין להן בית קיבול כגון שלחן וספסל וכיוצא בהן ה"ז כמקוה ובלבד שלא יטביל על גבי הכלים: יא *מעיין שהיו אמות קטנות נמשכות ממנו ורבה עליו מים שאובין לתוך המעיין עד שגברו המים שבאמות ושטפו *הרי הן כמעיין לכל דבר. היו מימי המעיין עומדים ואינן נמשכין ורבה עליו מים עד שמשכו ממנו אמות המים הרי המים שמשוכין שוין למקוה לטהר באשבורן בלבד ושוין למעיין לטהר בכל שהוא: יב כל הימים מטהרין בזוחלין ופסולין לזבים ולמצורעים ולקדש בהן מי חטאת:
המים

השגת הראב"ד

*מעיין שהיו אמות קטנות. א"א זהו שמושך כנדל :
*הרי הן כמעיין לכל דבר. א"א תוספתא ואינו מטהר בזוחלין אלא עד מקום שהיה יכול להלך בתחילתו :

[*במשנה ספ"ח דפרה נשנה במשנה המלוחים והפושרים ורבינו כתב המים במקום פושרים וכ"כ במשנה ח' פ"א דמקואות וכאן לא כתב לא חמין ולא פושרין וצ"ע] :

אלא דוקא באשבורן כשרים אף להנך תלת מילי אבל כשהן זוחלין אע"פ שהם מטהרים לכל הטמאים אף בזוחלין מ"מ פסולים להנך תלת מילי דבעו מים חיים ואפשר דטעמיה משום דכשהם זוחלין דמו לנהרות וכיון דכל הנהרות פסולין למידי דבעי מים חיים גזרינן בזוחלין דשאר ימים אטו נהרות אבל בזוחלין מן המעיין לא גזרו לפי שעל הרוב הם מים מועטים ולא אתו לאיחלופי בנהרות ואפשר שמפני כך הפסיק רבינו בין ים הגדול לשאר ימים כדין כל הנהרות ברלה להקדים דין פיסול הנהרות לדין פיסול שאר ימים בזוחלין להודיענו דמשום גזירה אטו שאר נהרות נפסלו ופסק כרבי יוסי וא"ת היאך מכשיר שאר ימים באשבורן להנך תלת מילי הא תנן בפ"ח דפרה דמים המוכים דהיינו שהם מרים או מלוחים פסולים ואין לומר דבמים מתוקים מיירי מדמפליג בינייהו לים הגדול אלמא דבמלוחים דומיא דים הגדול מיירי ואפשר דמים מלוחים דפסילי היינו במהמת הארץ שעוברין עליה נעשו מלוחים אבל היכא שמתחלת ברייתן הם מלוחים כגון מי הים כשרים כנ"ל לפרש לדעת רבינו וכן למדנו לדברי הכל דבין ים הגדול בין שאר הימים כשרים לטבילת טמאים בין בזוחלין בין באשבורן חוץ מן הזב הזכר ולמצורעים ולקדש מהם מי חטאת שאינם כשרים בזוחלין אבל באשבורן אף להנך תלת מילי כשרים וה"מ בשאר ימים אבל ים הגדול פסול להנך תלת מילי בין בזוחלין בין באשבורן והשתא א"ש דפסק כרבי יוסי ובהלכות פרה שהוא מקומו כתב הדינים בארוך שים הגדול הוא כמקוה גמור ולכן הוא פסול למלאות לקידוש בין שהוא באשבורן בין שהוא בזוחלים וממילא משמע שהוא פסול לטבילת זבין ומצורעין אבל שאר ימים אע"פ שהם פסולים להנך תלת מילי דוקא כשהן זוחלים אבל כשהם באשבורן הרי הם כמעיין וכשרים אף להנך תלת מילי וזהו שהאריך בלשונו גבי ים הגדול וכתב הים הגדול כמקוה ואינו כמעיין כלומר אין לו דין מעיין בשום ענין כלל וגבי שאר ימים כתב שהם כמעיין כלומר יש להם דין מעיין בקצת ולא כים הגדול שאין לו דין מעיין כלל בשום פנים שאלו יש להם דין מעיין גם להנך תלת מילי והיינו דוקא כשהם אשבורן אבל כשהם זוחלים פסולים להנך תלת מילי ובהלכות אלו סתם וכתב שכל הימים פסולים להנך תלת מילי ולא חשש לפרש דהיינו דוקא כשהם זוחלין אבל שאר ימים זולת ים הגדול אם הם אשבורן כשרים אף להנך תלת מילי מפני שסמך על מ"ש במקומו בהלכות פרה ששאר ימים הם כמעיין וע"פ דרך זה נמצאו דברי רבינו מכוונים ומיושרים:

יג המים הזוחלים מן המעיין וכו'. בפרק ה' דמקואות הזוחלים כמעיין והנוטפין כמקוה ופירש רבינו הזוחלין היינו הנהרות והיאורות המושכים מן המעיינות יש להם דין מעיין לכל דבר הנוטפים פי' מעיין שעל ההר ומימיו נופלים טפה טפה למטה בשיפולי ההר אע"פ שאותם טפות יורדות במרוצה תיכף זו אחר זו כיון שאינו זוחל אלא יורדים בהפסק יש להם דין מקוה ובעו ארבעים סאה ואינם מטהרים בזחילה ופסולים לזבים ולמצורעים ולקדש מי חטאת עכ"ל:

היו הזוחלין מן המעיין וכו' ואם רבו הנוטפין על הזוחלין וכו'. הכי משמע מדאמרינן בס"פ במה אשה (דף ס"ה) דאבוה דשמואל עביד מקואות לבנתיה ביומי ניסן משום דמיטרא במערבא סהדא רבא פרת כבר שלא ירבו הנוטפים על הזוחלין כלומר ואז אינם מטהרים בזוחלים אלא באשבורן משמע דוקא בשרבו הא אי הוו כהדדי מטהרי בזוחלין וקשיא לי מדתנן בפ"ה דמקואות העיד רבי צדוק על זוחלין שרבו על הנוטפין שהם כשרים ומשמע דוקא כשרבו הא אי כהדדי נינהו אינם כשרים לטהר בזוחלין. אח"כ מצאתי להראב"ד בספר בעלי הנפש שהרגיש בקושיא זו ותירץ דהא דרבי צדוק משום דא"א לצמצם היא ומספיקא בעינן רובא א"נ איכא למימר דהא דרבי צדוק לאו לענין אשבורן הוא אלא להכשירן לטבילת זבים ומצורעים וכו' דבעו מים חיים אבל לענין אשבורן אפילו מחצה על מחצה לא בעינן וכן עיקר דתנן בפ"ק דמקואות למעלה מהם מעיין שמימיו מועטים ורבו עליו מים שאובים שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעיין להטביל בו בכל שהוא ע"מ עכ"ל. וכן פירש רבינו בפירוש המשנה הא דרבי צדוק להכשירן לזבין ולמצורעים וכו':

ומ"ש רבינו לפיכך צריך להקיף מפץ וכו'. גבי בנתיה דאבוה דשמואל דבסמוך אמרינן דעביד להו מקואות ביומי ניסן ומפלי ביומי תשרי ונראה שרבינו מפרש דאף ביומי תשרי איכא למיחש שירבו נוטפין על הזוחלין וביומי ניסן שהנהרות גדלים הרבה היה ממשיך למקואות מים מהנהר וביומי תשרי שנתמעטו מי הנהר ואינם נמשכים למקואות היה מקיף מקום מהנהר במחיצת מפצים כדי שיהיו המים נקוים ולא יהיו זוחלים ורבינו כתב ה קוי היקף המפצים ללמדנו שאפי' כבא"א לעב"ת מקואות חוץ לנהר אפשר לעשותם בתוכו: יד נוטפין שעשאן זוחלין וכו'. בפ"ה דמקואות נוטפין שעש[...] זוחלין סומך אפילו מקל אפילו קנה וכו' דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר כל ד[...] שהוא מקבל טומאה אין מזחילין בו ומקל הוי פשוטי כלי עץ שאינם מקבלים טומ[...] אלא מדרבנן ואיפליגו בהו והלכה כרבי יוסי:

טו זוחלין שקלחן בעלי אגוז וכו'. ס[...] שביעי דעדיות:

טז מי גשמים הבאים מן המדרון וכו'. בס[...] פ"ה דמקואות ב"ש אומרים מפני בחרדלית וב"ה אומרים אין מטבילין ומוד[...] שהוא גודר כלים וטובל בהם וכלים שגדר ב[...] לא הוטבלו: ומ"ש רבינו שהרדלית הם גשמים הבאים מן המדרון וכן מ"ש שאפ[...] שיש מתחילתן ועד סופן ארבעים סאה. שכ[...] בתוספתא פ"ד:

יז גל שנתלש וכו' ארבעים סאה וכו'. מ[...] סוף פ"ה דמקואות: ומ"ש ואם נתכ[...] והיה יושב ומצפה וכו' לדבר שנתכוון לו. כלו[...] אם לתרומה אם לקדש והוא נלמד ממאי דאית[...] פלה בפרק ב' דחולין (דף ל"א) ובסוף פ[...] ב' דחגיגה (דף י"ט):

יח ומ"ש אין מטבילין בגל וכו'. בפרק דחולין שם (ע"ב) מטבילין ברא[...] ואין מטבילין בכיפין ופירש"י מטבילין כל[...] בראש הגל הנתלש מן הים והלך למרחוק ו[...] לארץ נכנס אדם תחת ראשו ומקבלו דהוי טב[...] זו במחובר לקרקע ואין מטבילין בכיפין ב[...] יזרוק כלים בכיפי הגל דהיינו באמצעית בכ[...] עשוי ככיפה וטעמא כדמפרש שהיא טבילת או[...] ואין מטבילין באויר עכ"ל ולא נתברר מה[...] דבריו שם למה אין מטבילין באויר אבל בס[...] ב' דחגיגה כתב שהטעם מפני שלא אמרה תור[...] מקוה של אויר לטבילה ומשמע לי דנפקא ל[...] מדכתיב אך מעין ובור מקוה מים דהנך ד[...] דרכן להיות באויר ודברי רבינו תמוהים מכ[...] אנפי חדא דממ"ש לפי שאין מטבילין בזוח[...] משמע דים אינו מטהר בזוחלין ורבינו כ[...] בפרק זה כל הימים מטהרים בזוחלין ו[...] לומר דהתם בשאר ימים שמטהרים בזוח[...] וכרבי יוסי והכא בים הגדול וכדמשמע מפ[...] דברי רבינו בפירוש המשנה דלא אמר ר[...] יוסי דמטהר בזוחלין אלא שאר ימים אבל [...] הגדול לא דא"כ לא הוה ליה למיסתם ולמיכ[...] כל הימים מטהרים בזוחלין אלא הו"ל לאפוקי [...] הגדול מכללם ואפילו את"ל שסמך על מ"ש ב[...] גל שנתלש מן הים דמשמע הים הידוע ש[...] הים הגדול וקאמר ביה דאינו מטהר בזוח[...] דא"כ הו"ל למשמכיה לדין כל הימים מש[...] שכתב ועוד הו"ל לאקדומי דאין ים הגדול מט[...]

בזוחלין ובתר הכי לימא שהטעם שאין מטבילין באויר היינו משום דאתי בק"ו מזוחלין [...] לימא לפי שאינו מטהר בזוחלין או לפי שאין מטבילין בו בזוחלין דלישתמע בגריעותיה דל[...] מטבילין בזוחלין משום דים גדול הוא דלפי מ"ש משמע דאזוחלין דעלמא קאי ופי[...] דמדכתב היו שני ראשי הגל נוגעים בארץ מטבילין בו וכן ממ"ש גל שנתלש מן הים ונ[...] על האדם ועל הכלים הרי אלו טהורים משמע בהדיא שגל זה מטהר בזוחלין דאין לומ[...] במ"ש היו שני ראשי הגל נוגעים בארץ כשהם במקום אשבורן הוא דא"כ הוה לי[...] לפרושי ועוד דריפא דקתני גל שנתלש מן הים ונפל על האדם ועל הכלים על כרחך דב[...] זחילה נפל עליהם ואפילו הכי הם טהורין לכך נראה דלעולם לדעת רבינו ים הגד[...] מטהר בזוחלין ומ"ש לפי שאין מטבילין בזוחלין לא בים הגדול קאמר אלא ה"פ או[...] יותר גרוע מזוחלין ומאן דחזי דמטביל באויר בגל הנתלש מן הים אתי להטביל בזוח[...] דנוטפין דאמרי מסתייא לגרועי נוטפין ממעיין חד דרגא לומר דאין מטבילין באו[...] דנוטפין אבל בזוחלין דנוטפין שפיר דמי ולפיכך גזרו שלא יטביל באויר דגל שנתל[...] מן הים כדי שיהא היכר בדבר דהשתא ליכא למיחש לטעותא כלל דכ"ע ידעי דנוטפ[...] גריעי ממעיין וכי גרעי ליה חד דרגא ממילא משמע להו דאין מטבילין בזוחלין ואפ[...] שאין זה מבואר יפה בדברי רבינו מ"מ כיון שאם באנו לומר שהוא ז"ל מחלק בין י[...] הגדול לשאר ימים לענין טבילת טמאים אינו מבואר בדבריו וגם יש בו כמה דוחקי[...] וקושיות כמו שכתבתי אפילו אם היינו יכולים ליישבם בדוחק נראה לי דמוטב לאח[...] בדרך זו להשוות דעתו עם דעת הפוסקים מלאחוז בדרך האחרת דמשוינן ליה חול[...] עלייהו ועוד דכיון דאיהו ז"ל סבר דכולו אוקיינוס כשר מן התורה למה יגזרו חכמי[...] על הים הגדול שלא יטהר בזוחלין דהא לא שייך למיגזר ביה אטו חרדלית בל גשמי[...] כדכתב ר"מ דמהאי טעמא אמרו לטבול בנהרות בר מיומי תשרי ועוד דים הגדול ל[...] משכחת לעולם שירבו נוטפין על המעיין ואע"ג דרחמנא קרייה מקוה היינו לענין דברי[...] שהצריכה תורה מי מעיין קאמר דים זה לאותם דברים דינו כמקוה אבל חכמים מה לה[...] בכך כיון שלפי האמת הוא מעיין אלא שהתורה גזרה לפוסלו לאותם דברים לפיכך דעת[...] מסכמת דלדעת רבינו בין ים הגדול בין שאר ימים מטהרין בזוחלין וכמו שכתבתי לעיל[...]
ספק

יג המים הזוחלין מן המעיין הרי הם כמעיין לכל דבר. והמנטפין מן המעיין אע"פ שהן טורדין הרי הם כמקוה ואין מטהרין אלא בארבעים סאה עומדין. ופסולין לזבים ולמצורעים ולקדש בהן מי חטאת. היו הזוחלין מן המעיין מתערבין עם הנוטפין *[ממנו אם רבו הזוחלין על הנוטפין] הרי הכל כמעיין לכל דבר. ואם רבו הנוטפים על הזוחלין וכן אם רבו מי גשמים על מי הנהר אינן מטהרין בזוחלין אלא באשבורן. לפיכך צריך להקיף מפץ וכיוצא בו באותו הנהר המעורב עד שיקוו המים ויטבול בהן:

יד נוטפין שעשאן זוחלין כגון שסמך למקוה המנטף טבלא של חרס חלקה והרי המים נזחלין ויורדין עליה הרי הן כשרין. וכל דבר שמקבל טומאה ואפילו מד"ס אין מזחילין בו:

טו זוחלין שקלחן בעלי אגוז כשרים כשהיו שאין עלי האגוז הלח שהוא צובע חשוב ככלים:

טז מי גשמים הבאין מן המדרון והנם נזחלין ויורדין אע"פ שהיו מתחילתן ועד סופן מ' סאה אין מטבילין בהן כשהן נזחלין עד שיקוו וינוחו באשבורן מ' סאה. הרי שהקיף כלים ועשה מהן מחיצות עד שנתקבץ ביניהן מ' סאה ממים הנזחלין מן הגשמים ה"ז טובל בהן. וכלים שעשה מהן הגדר לא עלתה להן טבילה:

יז גל שנתלש מן הים ונפל על האדם או על הכלים אם יש בו מ' סאה הרי אלו טהורין לחולין שאין הטובל לחולין צריך כוונה כמו שביארנו בהלכות שאר אבות הטומאות. ואם נתכוון והיה יושב ומצפה עד שיפול עליו הגל עלתה לו טבילה לדבר שנתכוון לו:

יח אין מטבילין בגל כשהוא באויר קודם שיפול על הארץ ואע"פ שיש בו ארבעים סאה. לפי שאין מטבילין בזוחלים קל וחומר באויר. היו שני ראשי הגל נוגעין בארץ מטבילין בו ואין מטבילין בכיפה שלו מפני שהוא אויר:

ספק

*[כן הוא בכ"א וכנ"ל מסרי"א]

פרק עשירי

א ספק מים שאובין שטהרו חכמים כיצד. מקוה שנסתפק לו אם נפלו לתוכו מים שאובים או לא. ואפילו ידע בודאי שנפלו ספק יש בהן שלשת לוגין ספק אין בהן. ואפילו ידע בודאי שיש בהן שלשת לוגין ספק שהיה במקוה שנפלו בו ארבעים סאה ספק לא היה הרי זה כשר: **ב** שני מקואות אחד יש בו ארבעים סאה ואחד אין בו ונפלו שלשת לוגין מים שאובין לאחד מהן ואין ידוע לאיזה מהן נפלו ספיקו טהור. מפני שיש לו במה יתלה. היו שניהן פחותין מארבעים סאה ונפלו לאחד מהן ואין ידוע לאיזה מהן כל אחד משניהן פסול. שאין לו במה יתלה אם לזה נפלו נפסל ואם לזה נפלו נפסל: **ג** מקוה שהניחו ריקן ובא ומצאו מלא כשר מפני שזה ספק מים שאובין למקוה זה: **ד** צינור שמקלח למקוה והמכתשת נתונה בצדו ספק מן הצינור למקוה ספק מן המכתשת למקוה הרי זה פסול מפני שהפסול מוכח. ואם יש במקוה רובו מים כשרים הרי זה כשר שזה ספק מים שאובים הוא. שהרי יש שם מקוה כשר קבוע: **ה** כל המקואות הנמצאים בארץ העמים פסולין שחזקתן שאובין. וכל המקואות הנמצאים בארץ ישראל במדינות שלפנים מן המפתח בחזקת פסולין שאנשי המדינה מכבסים בהן ומטילין לתוכן מים שאובים תמיד. וכל המקואות הנמצאים בארץ ישראל חוץ למפתח בחזקת טהרה שחזקתן מן הגשמים: **ו** הטמא שירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל ואפילו טבל ספק יש בו ארבעים סאה ספק אין בו. שני מקואות אחד יש בו ארבעים סאה ואחד אין בו וטבל באחד מהן ואין ידוע באיזה מהן טבל ספיקו טמא לפי שהטמא בחזקתו עד שיוודע שטבל כראוי. וכן מקוה שנמדד ונמצא חסר בין שהיה המקוה ברה״ר בין שהיה ברה״י כל הטהרות שנעשו על גביו למפרע טמאות עד שיודע זמן שנמדד בו והיה שלם. בד״א כשהיתה טבילה מטומאה חמורה. אבל אם טבל מטומאה קלה כגון שאכל אוכלין טמאין או שתה משקין טמאין או בא ראשו ורובו במים שאובין או שנפלו על ראשו ועל רובו שלשת לוגין מים שאובין. הואיל ועיקר דברים אלו מדבריהן הרי ספיקו טהור
כמו

כסף משנה

י א ב ספק מים שאובים שטיהרו חכמים וכו׳ עד ואם לזה נפלו נפסל. פ״ב דמקואות:

ג מקוה שהניחו ריקן וכו׳ עד שהרי יש שם מקוה כשר קבוע. תוספתא דמקואות פ״ב וקשה אמאי פסל במכתשת בצדו הא ספק מים שאובים הוא ויש לומר דמדתנן ספק שאובים למקוה משמע דלא הכשירו מים שאובים מספק אלא כשהיה שם מקוה מים וספק אם נפלו בו מים שאובים אבל אם היה ריקן ונמצא מלא אינו בכלל זה ובשלא היתה המכתשת בצדו כשר אע״פ שהיה ריקן מקודם משמע דמסיים בתוספתא שחזקת המקואות טהורות כלומר שחזקת הממלא מקוה שהדם אינו ממלאו אלא ממים כשרים ועי״ל דבמכתשת בצדו אע״ג דספק הוא לא הכשירו בו מפני שהפיסול הוא בעין וכדקתני מפני שהפיסול מוכיח וכשרובו כשר אע״פ שהפיסול בעין כשר מפני שיש שם רוב מקוה כשר קבוע:

ה כל המקואות הנמצאים וכו׳ עד שחזקתן מן הגשמים. משנה רפ״ח דמקואות ותוספתא פרק ו׳ ופירוש מפתח שער העיר ומיהו משמע שאין זה אלא בזמן שהיו ישראל שרויים על אדמתם אבל האידנא דין א״י שוה לארץ העכו״ם בזה וכן משמע בתוספתא:

ו הטמא שירד לטבול וכו׳ עד הרי זה ספק. שם פ״ב:

כתב

משנה למלך

י א ספק מים שאובים כו׳. עיין במ״ש רבינו לעיל פ״ד מהלכות שאר אבות הטומאה דין ב׳ ובדברי מרן ועיין בזכרונותי. (*א״ה תמצאנו לקמן בסמוך דין ו׳):

הטמא שירד לטבול כו׳. תנן במסכת ידים פ״ב מ״ד ספק נעשה בהם מלאכה ספק לא נעשה בהם מלאכה ספק יש בהם כשיעור ספק שאין בהם כשיעור ספק טמאין ספק טהורים ספיקן טהור מפני שאמרו ספק הידים ליטמא ולטמא וליטהר טהור רבי יוסי אומר ליטהר טמא ע״כ. ודע דרבי יוסי ס״ל דהא דספק ידים טהור הוא דוקא בתחילת טומאתן כגון הספק נגע הספק לא נגע וכן גבי אוכלין ספיקן טהור כגון שהיו ידיו טמאות ספק נגע ספק לא נגע אבל ליטהר כגון שהיו ידיו טמאות ספק טבל ספק לא טבל או אח״ל טבל הספק נעשה בהם מלאכה הספק לא נעשה בהן מלאכה או א״ל לא נעשה בהם מלאכה ספק יש בהם כשיעור ספק אין בהם כשיעור ס״ל לרבי יוסי בכל הני דספיקן טמא לפי שכל דבר שהוא בחזקת טומאה אפילו בהוא מדרבנן לעולם הוא בטומאתו עד שיוודע שטהר והכ״נ נחלק רבי יוסי פ״ב דמקואות מ״ב גבי מי שנטמא בטומאה קלה כגון אכל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאים בא ראשו ורובו במים שאובין או שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים שאובין וספק טבל ספק לא טבל ספק יש בו ארבעים סאה הספק אין בו ארבעים סאה שני מקואות אחד יש בו ארבעים סאה ואחד שאין בו טבל באחד מהם ואינו יודע באיזה מהם טבל הספיקו טהור רבי יוסי מטמא שרבי יוסי אומר כל דבר שהוא בחזקת טומאה לעולם הוא בפסולו עד שיודע שטהר אבל ספיקו ליטמא ולטמא טהור ע״כ. הרי לך מבואר שרבי יוסי מחלק בין הספק ליטהר ובין הספק ליטמא ולטמא ולא קי״ל כרבי יוסי אלא כת״ק דמטהר אפילו הספק ליטהר וכן פסק רבינו בספי״ד מהלכות שאר אבות הטומאה והכא בפירקין והכי סתם לן תנא בפ״ד דטהרות מי״א דקתני הספק ידים ליטמא ולטמא וליטהר טהור. וראיתי למרן בטור י״ד סוף סי׳ ר״א שהביא דברי רבינו דמקואות וכתב והוא משנה פרק ב׳ דמקואות ופסק כרבי יוסי ע״כ והוא תימה דבפירוש פסק דלא כרבי יוסי ואולי ט״ס הוא. ודע שמרן בשולחנו העתיק דברי רבינו דהלכות מקואות בסי׳ ר״א וכתב שם בעל טורי זהב ולפי שהטמא בחזקתו הוצרך לזה אע״ג דספק דאורייתא לחומרא כו׳ לפי שכאן מיירי אפילו בטמא טומאה דרבנן וכו׳ ע״כ, ודברים הללו הם שלא בהשגחה שהרי רבינו לא מיירי אלא בטמא טומאה דאורייתא וכמבואר. וכל מה שכתבנו שמי שנטמא בטומאה מד״ס דספיקו טהור בין ליטמא או לטמא או ליטהר היינו דוקא שנטמא בולד הטומאה שהוא מד״ס וכגון אכל אוכלין טמאים או שתה משקין טמאין ודכוותייהו אבל דבר שהוא אב הטומאה אף שהוא מד״ס כגון הכותים שהם כזבים וע״ז ודכוותייהו שהם אבות הטומאה מד״ס כולם הספיקם טמא בין ליטמא בין לטמא וכ״ש ליטהר ורבינו בריש פט״ו מהלכות אבות הטומאה ביאר לנו דין זה דבין לטמא ובין ליטמא בדבר שהוא אב הטומאה אף שהוא מד״ס ספיקן טמא וזו משנה מפורשת בפ״ד ממסכת טהרות מי״א ואף שרבינו פירשה למתניתין בספק לטמא בדבר ברור הם דאין חילוק בין ליטמא ובין לטמא ומשום הכי בחיבורו פסק בהם דספיקו טמא. ודע דרבינו בהלכות אלו כתב סתם דבטמא מטומאה קלה וספק טבל טהור והשיגו הראב״ד שהיה לו לבאר דאם היה בטומאה מד״ס ספיקו טמא ע״כ ומרן תירץ לזה דמאחר דרבינו לא כתב להקל אלא באכל אוכלין טמאין כו׳ ממילא משמע דוקא בהאי הוא דמטהר ולא בדבר שהוא אב הטומאה ע״כ. ואי משום הא לא קשיא דהא במתני׳ אף דלא נקט אלא אכל אוכלין הוצרכו לומר אבל דבר שהוא אב הטומאה כו׳ א״כ רבינו ג״כ היה לו לפרש אבל לדידי קושיא מעיקרא ליתא דהא רבינו כתבה למתני׳ בהלכות אבות הטומאה ואשמעינן דאפילו ליטמא ולטמא שהוא דבר קל דאפילו רבי יוסי מודה דספיקן טהור אפ״ה בדבר שהוא אב הטומאה הספיקו טמא וכ״ש ליטהר דספיקו טמא ולא הוצרך לזה לאומרו בפירוש שכבר אמר עמה שקדם במכ״ש וזהו דבמתניתין דמקואות לא ביארו זה בפירוש לפי שסמכו על מה שאמרו במסכת טהרות וזה נ״ל פשוט עד שאני אומר דהראב״ד ז״ל לא בא להשיג אלא לפרש הדין. ולפי זה יש לתמוה על מ״ש הר״ש ריש פ״ב דמקואות שנטמא באב הטומאה המורה דמטמא אותו מן התורה ע״כ. וזה תימה דכל שנטמא באב הטומאה אף שהוא מד״ס הספיקו טמא וכמו שנתבאר בפרק ד׳ דטהרות והכי מוכח מתניתין דהכא דקתני אכל אוכלין טמאים כו׳ משמע דוקא הני ורבינו עודיה העתיק דברי הר״ש ממש. שוב ראיתי להרב בעל תוי״ט שתמה עליהם בפי׳ זה והנראה אצלי הוא דס״ל דטעמא דמחמרינן באב הטומאה שהוא מד״ס ולא באוכלין טמאים הוא משום דמדין התורה האדם לעולם לא יהיה שני לטומאה כי אם מד״ס ויהיה **אב הטומאה וראשון לטומאה מן התורה וכמ״ש רבינו פרק י׳ מהלכות אבות הטומאה דין ז׳** וה״כ מי שהוא ראשון לטומאה מד״ס והוא מי שנטמא באב הטומאה וכמ״ש רבינו פ״ז מהלכות אבות הטומאה דין י׳ החמירו בו בשל תורה דכנגדו בטומאה דאורייתא טמא מן התורה אבל מי שהוא שני לטומאה דמן התורה ליכא שני לטומאה אדם לא עשו אותו כשל תורה והוי בכלל ספק ד״ס דספיקו טהור לטמא וליטמא וליטהר וזהו שכתב הר״ש דטומאה המורה הוא אף שנטמא באב הטומאה דוקא ואף שאב זה הוא מד״ס משום דאב מטמא מן התורה אבל מי שנטמא בולד הטומאה שטומאתו לעולם הוא מד״ס לפי שהאדם לעולם לא יקבל טומאה מן הראשון וכמו שכתבנו הספיקו טהור זה נ״ל ליישב דברי הר״ש. ודע שכתב רבינו ריש פי״ד מהלכות אבות הטומאה דאף דספק מים שאובים כשר אין מורין לו לכתחילה לטבול במקוה זה ולעשות טהרות לכתחילה ואם טבל ועשה כו׳ והיה נ״ל בדין זה הוציאו מהכיא דאמרינן בפ״ב דע״ז דספק טומאה בר״ה טהור הויא הלכה ואין מורין כן עד שבא יוסי בן יועזר והורה להתיר ואמרינן התם דכי אתו לקמיה דרבי ינאי אמר להו הא מיא בשיקעתא דנהרא זילו טבולו וכן פסק רבינו בפט״ו מהלכות אבות הטומאה וז״ל אע״פ שספק טומאה בר״ה טהור כשבא לישאל אומרים לו אם טבלת אין בכך הפסד אם טבל הרי זה משובח ואם לא טבל ועשה טהרות הרי אלו טהורות שספק ר״ה טהור ע״כ. והנראה דגבי הספק ר״ה לא נקט ואין מורין משום דהתם פשיטא דאם בא לישאל אם הוא טהור מורין לו דקי״ל כעדותו דיוסי בן יועזר דהא תני לה בבהירתא אלא שאומרים לו אם טבלת אין בכך הפסד וטעמא דמילתא שאם לא יורו לו דלמא אתי לשרוף טהרות שנגע בהם ומש״ה מורין לו היתר אלא שאומרים לו שאם יטבול אין בכך הפסד אבל הכא שבא לישאל על הטהרה כתב שאין מורין לו לטבול במקוה זה משום דלא נפיק חורבא על מה שעבר ועל העתיד לעולה לא חששו דכיון שאין מורין לו פשיטא שלא יגע בטהרות עד שיטבול ואף אם יגע בטהרות לא נפיק חורבא דהא טמא הוא בודאי ועוד די״ל לחלק בין היכא דהדבר בא לכלל ספק דהתם מורין לו דכך הוא גזירת הכתוב לטהר ספק זה אבל היכא דעדיין לא בא הדבר לכלל ספק פשיטא שאין מורין לו שיכנס לכלל הספק וחילוק זה הוא מבואר. אך מה שאני מסתפק הוא אם טבל במקוה זה ובא ושאל אם יאמרו לו ב״ד אם חזרת וטבלת אין בכך הפסד דומיא דספק טומאה בר״ה ומדלא כתבו רבינו נראה דדוקא בספק טומאה דר״ה דהוא הספק מן התורה אף שגזירת הכתוב הוא לטהר ספק זה מ״מ אומרים לו אם טבלת אין בכך הפסד אבל הספק דרבנן נכי שאם בא ליכנס בספק אין מורין לו אבל אם כבר נעשה הספק אומרים לו טהור אתה ואין אומרים לו שיטבול וזהו שרבינו בריש פט״ו כשבא לבאר ספק ד״ס לא הזכיר כלל אם בא לישאל מה אומרים לו וטעמא דמילתא משום דהתם כבר בא לכלל הספק קודם שבא והוי הספק מדרבנן וכדכתיבנא. ומיהו ראיתי להראב״ד פ״ו מהלכות ברכות שכתב על מ״ש רבינו שכל הספק בטהרת ידים טהור דעם כל זה אם יש לו מים לרחוץ אומרים לו קום רחץ והוצא עצמך מן הספק וזה סותר למה שכתבנו אלא שראיתי למרן שם דלא הסכים בסברא זו דהראב״ד וכתב דלא דמי לספק טומאה בר״ה מטעמא דכתיבנא יע״ש. ואל תשיבני ממ״ש רבינו בסוף פי״ד היתה ידו אחת טמאה ואינו יודע איזו היא אומרים לו שלא יעשה טהרות עד שיטול ידיו ואם נגע באחת מהן בטהרות קודם שיטול ידיו טהרותיו טהורות ע״כ, דהכא טעם אחר יש בדבר דכיון דידו אחת טמאה ואחת טהורה ואינו יודע איזו היא איכא למיחש דלמא יגע בטהרות בשתי ידיו ויטמאם בודאי וגדולה מזו כתבו התוספות בפ״ק דפסחים דף י׳ ובפ״ב דכתובות ד״ה ועשה טהרות דהא דלא קאמר אדם טהור משום דלגברי אף ע״ג דמוקמינן להו בחזקת טהרה מצרכינן להו טבילה והזאה דלמא יגעו שניהם בתרומה דאז התרומה טמאה ודאית כו׳ ע״כ ואם בבני אנשים חששו כ״ש באדם אחד בשתי ידיו. ומה שיש לדקדק בדברי התוס׳ הללו כבר כתבתי במקום אחר בחבורי לפי״ט מהלכות אבות הטומאה. ומה שיכריח פי׳ זה הוא מדנקט רבינו דין זה בהיתה ידו אחת טמאה וכו׳ ולא נקטיה במי שהיו ידיו הספק טמאות דהא בהכ״ג נמי איירי קודם זה אלא ודאי במי שהיו ידיו ספק טמאות אומרים לו שיגע בטהרות ולדעתי שלש מדרגות הם זו למעלה מזו דגבי ספק בר״ה מורין לו היתר אלא שאומרים לו אם טבלת אין בכך הפסד. למעלה מזה ספק מים שאובין למקוה שאין מורין לו ליכנס לכלל ספק אבל אין אומרים לו שלא יגע בטהרות עד שיטבול במקוה הכשר. למעלה מזה ידו אחת טהורה וידו אחת טמאה דאיכא למיחש דילמא יבא לידי טומאה ודאית דמלבד שאין מורין לו היתר אומרים שלא יגע בטהרות עד שיטול שתי ידיו:

וראיתי למרן שכתב על מ״ש רבינו ואין מורין לו כו׳ בתוספתא דמקואות אמר כן רבי יוסי גבי מקואות וסובר רבינו שאין חולק עליו גם סובר שה״ה לדין זה ע״כ. וז״ל בתוספתא ב׳ מקואות **שאין בהם ארבעים סאה ונפלו שלשה לוגין לתוך אחד מהם ואין ידוע לאיזה מהם נפלו ואח״כ ירדו**

גשמים ונתמלאו רבי יוסי אומר אומרים לו שלא יטבול באחד מהם ואם טבל באחד מהם ועשה טהרות טהורות מפני שזה ספק מים שאובין למקוה למה זה דומה למי שנטמאת אחת מידיו ואינו יודע איזו היא אומרים לו שלא יעשה טהרות באחת מידיו ואם עשה טהרה טהורה מפני שזה ספק ידים ע"כ וא"ת היכי קאמר רבי יוסי דאם עשה טהרות טהורות הא רבי יוסי אית ליה דספק ליטהר ספיקו טמא וכיון דאם היה ודאי טבול ספק אם טבל אם לאו ספיקו טמא וא"כ גם הטהרות שעשה טמאות. וי"ל דע"כ לא קאמר ר' יוסי דספק ליטהר טמא אלא כשהספק במקוה הוא ספק תורה כגון ספק טבל ספק לא טבל או ספק יש בו ארבעים סאה ספק אין בו ארבעים סאה בהני הוא דאית ליה לרבי יוסי דאף שלא היתה טומאתו כי אם טומאה קלה כיון שהיתה טומאה ודאית ובמקוה איכא ספק תורה ספיקו טמא אבל היכא דהמקוה היה ודאי כשר מן התורה אלא שהוא כספק פסול מדרבנן אף אם היתה טומאתו טומאה חמורה טהור דבספק מים שאובין למקוה לא נחלק רבי יוסי וטעמא דמילתא נ"ל דס"ל לרבי יוסי דבטומאה ודאית אין חילוק בין טומאה חמורה לטומאה קלה ובכולהו איכא למימר אדם זה בחזקת טומאה היה מספק לא נטהרנו דאוקמיה אחזקיה שהיה טמא ודאי אבל בספק טומאה מודה רבי יוסי דיש חילוק בין טומאה חמורה לטומאה קלה דבטומאה קלה אמרינן מספיקא לא מחתינן ליה לטומאה אלא מוקמינן ליה אחזקתיה והיינו דמודה רבי יוסי בלגין זה וליטמא דספיקו טהור משום דהוי מעיקרא ספק טומאה קלה אבל בליטהר חולק עליהם משום דקדמה לו טומאה ודאית ובמקוה זה שטבל ליכא חזקת מקוה שהרי יש בו ספק אם טבל או לא או ספק אם היה בו ארבעים סאה או לא היה וכגון שהוא חסר לפנינו וכמ"ש הר"ש בפ"ב דמקואות מ"ב דליכא חזקת מקוה לומר אוקי מקוה אחזקתיה שהרי הוא חסר לפנינו וכדאיתא בריש נדה ותו דכיון דהוי ספק תורה הוה ליה מקוה זה כמאן דליתיה אבל במקוה שהוא כשר ודאי מן התורה וספק מדברי סופרים מקוה זה כשר הוא שהרי כל ספק מדברי סופרים אזלינן בהו לקולא וא"כ אפילו היה טמא טומאה חמורה וטבל בזה עלתה לו טבילה אפילו לרבי יוסי אלא דאפ"ה ס"ל לרבי יוסי דאומרים לו שלא יטבול באחד מהם כדי שלא יכנס לכלל ספק ומיהו אם עשה טהרות טהורות לפי שהוא ספק מים שאובים ואמר אל תתמה על זה שב"ד אומרים לו שלא יטבול באחד מהם ושאם טבל שטהרותיו טהורות דמצינו כיוצא בזה מי שהיתה ידו אחת טמאה שב"ד אומרים לו שלא יעשה טהרות באחת מידיו דילמא יבא לעשות טהרות בשתי ידיו ואפ"ה אם עשה טהרותיו טהורות זה נ"ל בכוונת התוספתא ולפי זה פסק רבינו כרבי יוסי משום דבספק מים שאובין מעולם לא נחלק רבי יוסי. ובמאי דקאמר שאומרים לו שלא יטבול לא נחלק אדם עם רבי יוסי ולפי זה נ"ל דמאי דקאמר רבינו דאין מורין לו כו' הכוונה הוא שאומרים לו שלא יטבול דומיא דהיתה ידו אחת טמאה דהא לרבי יוסי הני תרי בבי חד דינא אית לכו. ומיהו איכא לעיוני טובא בחילוק זה דהא בפ"ב ממסכת ידים מ"ד תנן ספק נעשה בהם מלאכה ט' ר"י אומר ליטהר טמא ע"כ. אך עדיין יש לדקדק במ"ש מרן גם הוגה רבינו שה"ה נדין זה ע"כ דהא היא היא דהיינו ספק מים שאובין דאע"ג דספיקן טהור ס"ל לרבי יוסי דאומרים לו שלא יטבול באחד מהם ונראה דהיה אפשר לומר דע"כ לא קאמר רבי יוסי אלא בב' מקואות דהא ע"כ הוא פסול וכיון דאיכא פסול ודאי לפנינו מש"ה מחמיר רבי יוסי אבל היכא דאיכא ספק אם יש פיסול בכאן כגון שיש ספק אם נפלו או לא נפלו או אפילו נפלו ספק אם היה בו כשיעור או לא אפשר דלא מחמיר רבי יוסי לומר לו שלא יטבול ומיהו חילוק כזה באשם תלוי דקי"ל דאינו חייב אלא בחתיכה משתי חתיכות ובמקום אחר כתבתי (*א"ה תמצאנו לעיל בפי"ט מהלכות שאר אבות הטומאה דין א' יע"ש) דהא דקא מטמו רבי עקיבא ורבי יוסי בריש פ"ה דמסכת טהרות ספק טומאה בר"ה דוקא כגון שהיה בבקן ולפרדע בר"ה ונגע ואינו יודע באיזה מהם נגע וכן כל ההלוקות דנקטו באותה משנה מיירי בכה"ג דאיכא טומאה ודאי במקום הזה אבל אם לא היה שם כי אם דבר אחד והיינו מסופקים בו אם הוא דבר טמא או לא בזה לא נחלק רבי עקיבא ורבי יוסי דכולהו מודו דספק טומאה בר"ה טהור וא"כ הכא נמי היה אפשר לומר חילוק זה לזה כתב מרן דסובר רבינו שה"ה לדין זה. עוד היה אפשר לומר דע"כ לא קאמר רבי יוסי אלא בבני מקואות משום דאם נתיר לו לטבול באחד מהם יכול לבא לידי טומאת ודאי שאם טבל באחד ועשה טהרות ותו ונטמא וטבל באחר וחזר ונגע בטהרות הראשונות הרי טהרותיו טמאות ודאי דאם נאמר שהמקוה הראשון היה כשר אם כן הרי הוא טמא ודאי עכשיו וטימא את הטהרות שנגע בהם. ולפי דרך זה הוה אתי שפיר דמיון רבי יוסי דקאמר למה זה דומה דס"ל דכי היכי דהתם גבי היתה ידו אחת טמאה אמרינן ליה לא יגע בטהרות משום דשמא יבא לטמא טהרות בודאי הכי נמי הכא לא אמרינן שיטבול באחד מהם שמא יבא לטמא טהרות בודאי אבל היכא דאין כאן כי אם מקוה אחד והוא ספק אם הוא כשר או פסול דרבנן דלעולם אינו בא לידי טומאת טהרות בודאי אפשר דאף רבי יוסי מודה שאומרים לו שיטבול על זה כתב מרן דסובר רבינו שה"ה לדין זה. אך את זה ראיתי לדקדק בדברי מרן שכתב עלה דהי זה ידו אחת טמאה זה נלמד ממ"ש ברפ"ה שפרק גבי ספק מים שאובין למקוה אין מורין לו לטבול במקוה זה ולעשות טהרות לכתחילה ע"כ. ותמהני דאמאי לא כתב דהכי איתא בהדיא בתוספתא ואדרבה בתוספתא למדו למקוה מהך דידים וכמו שכתבנו וצ"ע. וכוי יודע שאף לדברי מרן מעולם לא אמרה רבי יוסי אלא בבא ליכנס לכלל ספק שאומרים לו שלא יטבול בזה לעשות טהרות אבל בכל ספק מדברי סופרים כגון הנהו דכתב רבינו ברפ"ה דקי"ל דספיקן טהור אין אומרים לו ב"ד שיטבול דדוקא בספק טומאה דר"ה הוא דאית ליה הכי לרבי ינאי אבל בספק טומאה מד"ס לא והוו שרבינו בפט"ו כתב סתם ספיקן טהור אך אליבא דהראב"ד דאית ליה בפ"ו מהלכות ברכות דאם יש לו מים לרחוץ דאומרים לו קום רחץ ויליף לה מספק טומאה בר"ה נראה דלדידיה כל ספק טומאה מד"ס כגון דספיקן טהור ואם עשה טהרות טהורות מכל מקום אם בא לימלך אומרים לו אם טבלת אין בכך הפסד ומיהו אפשר דגם הראב"ד לא אמרה אלא במי שהוא ודאי טמא כגון התם דידיו טמאות וספק אם נטהרו או לא אף דקי"ל דאף ספיקן ליטהר טהור מ"מ אומרים לו שיטבול אבל היכא דהספק הוא בעיקר הטומאה והוא מ"ס אין אומרים לו שיטבול ואיכא בין דברי רבינו והראב"ד היכא דטבל במקוה שהוא ספק שיש בו שלשה לוגין מים שאובים ובא ושאל לב"ד אליבא דרבינו אין אומרים לו שיחזור ויטבול כיון שכבר נכנס לכלל ספק ואליבא דהראב"ד אומרים לו שיחזור ויטבול כיון שהוא ודאי בטומאה וספק בטהרה: **ודע** שראיתי להר"ש בפ"ב דמקואות מ"ג שכתב בתוספתא כלשון שהביא מרן פירוש אחר וז"ל וא"כ ירדו גשמים ונמלאו נמצא דיש כאן שני מקואות אחד כשר ואחד פסול והיינו מתניתין דלעיל דרבנן מטהרים ורבי יוסי מטמא וצריך לטבול שנית ומודה דאם עשה טהרות טהורות כדאמרינן נמי לעיל דלטמא נמי טהור ע"כ. ודברים אלו הם תמוהים בעיני דאיך יתכן שהאדם יהיה טמא והטהרות יהיו טהורות ועד כאן לא אמרינן דלרבי יוסי דלטמא טהור אלא בספק נגע אבל בודאי מגע והאדם הוא טמא ודאי איך תכן שהטהרות יהיו טהורות ואותה שהביא הר"ש בריש פ"ב דקתני בד"א בטומאה חמורה אבל בטומאה קלה אלו ואלו טהורות כבר כתבנו לעיל בעלה קי"ח בביאור הדין השני (א"ה תמצאנו לעיל בפירקין דין ז' יע"ש) דאותה תוספתא אתיא כת"ק דרבי יוסי. עוד אני תמיה דא"כ כדמיון שהביאו בתוספתא ממי שנטמאת אחת מידיו כפי פירוש הר"ש אין לו כדמות כלל דהתם לאו מדינא הוא דהא ספק לטמא וליטמא מודה רבי יוסי דטהור אלא טעמא דמילתא הוא כי היכי דלא ליתי לידי טומאה ודאי ואם כן מה ענין זה לבכיא דשני מקואות ועוד דפשטא דמפני' דפרק שני דמס' מקואות דאפליגו בה ת"ק ור' יוסי בטהרות שעשה הוא דאפליגו דהא קתני רישא מקוה שנמדד וכו' כל טהרות שנעשו על גביו למפרע טמאות בד"א בטומאה חמורה אבל בטומאה קלה וכו' ספיקו טהור ועלה קאי ר' יוסי דמטמא אלמא דר' יוסי מטמא הטהרות. והנך רואה דרבינו כפי דברי מרן חולק על הר"ש בפי' התוספתא דלהר"ש לא קי"ל כר' יוסי דהא קי"ל דאף ליטהר ספיקו טהור ודברי הר"ש צריכין אלף תלמוד. ואפשר דמדמה לה לספק טומאה בר"ה דאית ליה לרבי עקיבא ולר' יוסי דטהרות שעשו הם טהורות מפני שאין להם תקנה ומיהו גברי הם טמאים שאפשר להם בהזאה וטבילה וכמו שכתב הר"ש בריש פ"ה דטהרות כתבנו דבריו לעיל (*א"ה תמצאנו בפי"ט מהלכות שאר אבות הטומאה דין א' יע"ש). ודע דהא דאמרינן דספק ידים טהור אף ליטהר הוא אפילו דאיכא ס"ס לטמא כגון ספק דיש בהם כשיעור או לא וא"ת דיש בהם כשיעור ספק אם נעשה בהם מלאכה וא"ת דיש בהם כשיעור ולא נעשה בהם מלאכה ספק אם המים טמאים או טהורים אפ"ה ספיקו טהור ומתניתין דמסכתא ידים מ"ד הכי מיתפרשא וכן כתבו התוספות בפרק בכל מערבין (דף ל"ח) ד"ה ספק טבל ואפילו טבל כו' הכא ספיקא נקט משום רבותא דהיכא דאפילו הכי בטומאה קלה טהור ע"כ הרי לך בהדיא דאף והיכא ספק ספיקא להחמיר טהור וריב"א לא פליג אשינויא קמא אלא שנראה לו דוחק מה שהי דאדרבה היה לו ללמדנו דאפילו בחד ספק ספיקו טמא בטומאה חמורה ומש"ה קאמר דאו או קתני ודע דפירוש ריב"א הוא מוכרח במתניתין דספק מים שאובין שטהרו חכמים ספק נפלו ספק לא אפילו נפלו ספק יש בהם ארבעים סאה ספק אין בהם. שוב ראיתי להר"ם במסכת ידים שכתב דאפילו יש במים שנטל כל הנך ספיקות טהור. הן אמת שדין זה הוא מחודש בעיני לפי שאני סבור דכי היכי דבכל תורה דקי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא קי"ל דספק ספיקא לקולא וטעמא משום דכיון דאיכא ספק ספיקא הוה ליה מיעוטא דמיעוטא להחמיר ומשום הכי קי"ל להקל הכי בהא דקי"ל דספיקא דרבנן לקולא אי יש ספק ספיקא להחמיר מן הדין הוא דניזיל לחומרא משום מיעוטא דמיעוטא לקולא וכבר עמדתי על חקירה זו לעיל בסוף עלה מ"ב ועיין בספר בני חיי (*א"ה תמצאנו בפ"ד מהלכות בכורות בסוף הפסק. ומה שרמז בספר בני חיי תמצאנו בפי"ח מהל' שאר הטומאה דין ה' יע"ש). הא מהך דידים מוכח בהדיא דאפילו דאיכא ס"ס להחמיר אזלינן ומ"מ לא ידעתי אם דין זה נוהג בכל איסורין דרבנן או דילמא דוקא בטומאת ידים שקלו לומר בספק ספיקא להחמיר דאזלינן לקולא אבל בשאר איסורין לא הו דלמא לא שנא ועיין בשני סי' ע"ה ודו"ק. שוב התבוננתי בתוספתא הלזו ולא יכולתי לכוונה לדעת מרן שהרי כיון ששני הללו לא היה בשום אחד מהם מ' סאה ונפלו ג' לוגין לאחד מהם ואינו יודע לאיזה מהם נפל המקואות פסולים לפי שאין לו במה לתלות וכדתנן בפ"ב דמקואות מ"ג וכן פסק רבינו בפירקין דין והתם חלק בין היכא שיש לו במה לתלות והכשיר אבל היכא דאין לו במה לתלות פסל וא"כ איך לומר דרבינו הביא ראיה לדבר שיש לו במה לתלות מדבר שאין לו במה לתלות ועוד לדברי מרן זה שחילק רבינו בין היכא שיש לו במה לתלות להיכא דאין לו במה לתלות דאי לכתחלה הרי דבכל דבר שהוא ספק אין מורין לו היתר ואי בדיעבד הא אף במילתא דאין לו במה לתלות אם טהרותיו טהורות וכדמוכיח ר' יוסי. ודע שראיתי למרן בשולחנו הטהור בי"ד סי' ר"א דבסעיף כתב דספק מים שאובין דכשר ובסעיף ס"ח כתב דהיכא דאין לו במה לתלות כל אחד מהניכם ובסעיף ע"ג כתב ב' מקואות שאין בכן מ' סאה ונפלו ג' לוגין לתוך אחד מהן ואין ידוע לאיזה נפלו וא"כ ירדו גשמים ונתמלאו לא יטבול בשום אחד מהם לכתחלה ע"כ ומדכתב בסעיף ס"ח שהם אחד מהניהם פסול משמע דאפילו בדיעבד לא מהני וא"כ לא ידעתי למה דימה דין זה לזה והתכה בספרי כהן כתב אבל בדיעבד עלתה לו טבילה כיון שירדו אחר כך גשמים ע"כ:

גרסינן בתוספתא דידים, א' היו לפניו שני כוסות באחד נעשה בו מלאכה ובאחד לא נעשה בו נטל מאחד מהן לשתי ידיו ועשה טהרות תלויות. ב' מן השני ועשה טהורות. ג' הראשון ולא עשה מן השני ועשה טהורות. ד' מן הראשון ועשה מן השני ועשה אלו ואלו מונחות ואלו טהורות. ה' נטל מאחד מהן בידו אחת ועשה טהרות תלויות. ו' מן השני ועשה טהורות ז' מן הראשון ועשה מן השני ועשה אלו ואלו מונחות אלו ואלו טהורות. ח' היו לפניו שני אחד טמא ואחד טהור ונטל מאחד מהן לשני ידיו ועשה טהרות תלויות. ט' מן השני ועשה טהור עברה מן השני ועשה מן הראשון ועשה הרי אלו מונחות הרי אלו מוכיחות נאכלו הראשונות או נטמ או באבדו עד שלא נעשו השניות טהורות משנעשו השניות השניות תלויות. י"א נטל מאחד מהן לידו ועשה טהרות תלויות. י"ב מן השני ועשה טהורות. י"ג מן הראשון ולא עשה מן השני ועשה טהורו י"ד מן הראשון ועשה מן השני ועשה אלו ואלו מונחות אלו ואלו תלויות. ט"ו היו ידיו אחת טמ ואחת טהורה ולפניו שני כוסות אחד טמא ואחד טהור ונטל מאחד מהן לשתי ידיו ועשה טהרות תלוי ט"ז ר' יוסי אומר הטמאה בטומאתה. י"ז היו ידיו אחת טמאה ואחת טהורה ולפניו שני ככרים טמא ואחד טהור ונגעו שתי ידיו בככר אחד בין כאחת בין בזה אחר זה או שנגעה ידו אחת ככרים זה אחר זה הידים והככרים תלויות. ח"י נגעה ידו אחת בשני הככרים כאחת הידים כמו והככרים יטהרו ע"כ. והנה הדין הראשון דהיו לפניו שני כוסות באחד נעשה בו מלאכה ובאחד לא בו מלאכה ונטל מאחד מהן לשתי ידיו ועשה טהרות דטהרותיו תלויות כתב הר"ש בפ"ב דידים דטעמא דתלויות משום דלא דמי לספק נעשה בהם מלאכה דמתניתין דידיו טהורות דהתם בכוס אבל הכא דבשעת נטילה שני הכוסות לפניו שיש אחד שנעשה בו מלאכה ודאי הטהרות שעשה תלוי ע"כ. וכעין חילוק זה כתבנו לעיל אליבא דר' יוסי יע"ש. ויש לדקדק דהא תנן בריש פ"ה דטהר השרץ והצפרדע בר"ה וכן כזית מן המת וכזית מן הנבילה כו' וחכמים מטהרים ע"כ הרי דאע"ג דאיכא לפנינו טומאה ודאית אפ"ה טהרותיו טהורות ואפילו ר"ע ור' יוסי דמטמאים הוא דוקא אבל הטהרות מודים ר"ע ורבי יוסי דטהורות וכמו שכתב שם הר"ש וכי תימא דשאני התם דהטומ ידועה היא באיזה מקום הוא אלא שהאדם נסתפק לו באיזה מהם נגע או באיזה שביל הלך אבל השביל הטמא ידוע אבל הכא הכוס הפסול אינו ידוע וזה יודע באיזה מהם נגע אלא שהכוס הפס אינו ידוע ומשום הכי טהרותיו תלויות. הנה מלבד שהחילוק מצד עצמו אינו נכון כלל דמה לי נגע בזו אלא שיש ספק אם הוא טמא ומה לי יודע איזהו הוא הטמא אלא שאינו יודע באיזה נגע עוד זאת אדרוש דמתניתין דשני שבילין דמסכה ג' מיירי באינו יודע איזהו השביל הטמא וכמבו וקתני בתוספתא והביאה הר"ש גם הלך באחד מהם ועשה טהרות טהורות. ומיהו מהך דטהרות לי קושיא דאפשר לומר דכל ספק ליטמא אף שהוחזקה טומאה כאן ספיקו טהור אבל בספק ליטהר מקילינן אלא בספק אם נעשה בו מלאכה אבל היכא דאיכא קמן חד דודאי נעשה בו מלאכה לא מקילי בספק ליטהר אך קשה מהסיא דפ"ב דמקואות מ"ב דקתני שני מקואות באחד יש בו מ' סאה ואח שאין בו מ' סאה טבל באחד מהם ואינו יודע באיזה מהם טבל ספיקו טהור והתוספתא נמי הביא הר"ש גם קתני דהיכא דאינו יודע איזהו המקוה הפסול דספיקו טהור וכמבואר שם הרי דאף בכה ליטהר מטהרינן אף שהוחזק שם מקוה פסול ודקדקתי בלשון התוספתא דמסכת ידים דקתני היו לפ שני כוסות כו' ומלת לפניו נראה שהיא מיותרת דאף אם לא היו לפניו אלא אחד בבית ואחד בעלי שייך הספק כיון שנסתפק איזה מהם הוא הפסול ובההיא דמקואות לא קתני שני מקואות לפניו דוקא בשני הכוסות לפניו דבשעת נטילה היה כוס הפסול לפניו וכמו שכתב הר"ש מש"ה טהרותיו תלויות אבל אם לא היו לפניו השני כוסות כל אחד ואחד טהור מטעם ספק ידים ולפי זה גבי מקואות אם היו השני מקואות לפניו דבשעת טבילה היה המקוה הפסול לפניו הכי נמי דטהרותיו תלויות ו הדבר צריך תלמוד. והדין השני דקתני מן השני ועשה טהורות כלומר טהורות הוא פשוט דכיון דהו ליה כוס אחד הרי שני שעומד לפניו כספיקא דמתניתין כספק אם נעשה בהם מלאכה ספק לא נעשה ב מלאכה וכמ"ש הר"ש. וכן הדין הג' דהיינו מן הראשון ולא עשה מן השני ועשה טהורות הוא פשוט הטעם שכתבנו בדין השני. והנה כפי פירוש זה על כרחין דמיירי דקודם שחזר ונטל מן השני נטמ פעם אחרת ידיו ואפ"ה טהרותיו טהורות דכיון דאזיל ליה כוס אחד הרי שני שעומד לפניו כספי דמתניתין דאם לא הזרו ידיו לטמא פשיטא דטהרותיו טהורות שהרי ממה נפשך ידיו טהורות שה כבר נטל בשני הכוסות וכמבואר. והדין הד' שהוא מן הראשון ועשה מן השני ועשה אלו ואלו מונח אלו ואלו טהורות כתב הר"ש דטעמא דמלתא הוא דכיון דמטהרינן בשניות מטהרינן נמי בראשונות ועו הואיל וכבר אזדא ליה כוס שני ע"כ. ולא מצאתי דוגמא לדין זה שיהיה דבר אחד ספק טמא ויחזו להיות טהור משום דבר אחר. והדין ההמישי שהוא נטל מאחד מהם בידו אחת ועשה טהרות שה תלויות הוא ממש הדין הראשון כוותיה וכטעמיה. והדין הו' שהוא מן השני ועשה טהרות הוא ממש הד השני. והדין הז' שהוא מן הראשון ועשה מן השני ועשה אלו ואלו מונחות אלו ואלו טהורות הוא ממ הדין הד' כוותיה וכטעמיה והדין הח' לא הוזכר גבי ידו אחת משום דאין הפרש בינו לדין השני וביון דתני גבי ידו אחת דומיא דדין השני לא הוצרך לומר גבי ידו אחת דומיא דדין ג'. והדין הט

כמו שביארנו. ואע"פ שנסתפק לו אם טבל או לא טבל או שנמצא המקוה חסר לאחר זמן וכיוצא בספיקות אלו *ה"ז טהור:

ז שני מקואות אחד כשר ואחד פסול וטבל באחד מהן מטומאה חמורה ועשה טהרות הרי אלו תלויות. טבל בשני ועשה טהרות הראשונות תלויות כשהיו והשניות טהורות. ואם נגעו אלו באלו *ראשונות תלויות ושניות ישרפו. וכן אם נטמא באמצע טומאה קלה כמו שביארנו וטבל בשני ועשה טהרות. אבל אם טבל באחד מהן מטומאה קלה ועשה טהרות ונטמא טומאה חמורה וטבל בשני ועשה טהרות הראשונות טהורות והשניות תלויות. ואם נגעו אלו באלו ראשונות ישרפו והשניות תלויות כשהיו. היה באחד מהן ארבעים סאה ואחד כולו שאוב וטבלו בהן שנים אחד מטומאה קלה ואחד מטומאה חמורה ועשו טהרות הטובל מטומאה חמורה טהרותיו תלויות והטובל מטומאה קלה טהרותיו טהורות. היה אחד טמא וירד לטבול והשני ירד להקר זה שירד לטבול אחד מהן טהרותיו תלויות כמו שביארנו. וזה שירד להקר טהור כשהיה. שזה ספק מים שאובין הוא שמא בשאוב טבל והקר ונטמא:

ח שני מקואות של עשרים סאה אחד שאוב ואחד כשר הקר באחד מהן ועשה טהרות הרי אלו טהורות. הקר בשני ועשה טהרות הרי אלו ישרפו. שהרי ודאי בא ראשו ורובו במים שאובין כמו שביארנו:

כבר

השגת הראב"ד

*הרי זה טהור. א"א ואם היה אב הטומאה מדברי סופרים ספיקו טמא:

השגת הראב"ד

*הראשונות תלויות והשניו' ישרפו. א"א לא ידעתי טעם לזה ואולי מפני שנגעו זה בזה ונראה כמו שהם אחד למי שרואה אותם יחד והרי יש בהם שתי טומאות אחת קלה ואחת חמורה אלא שקשה לי כל שכן שהראשונות היה להן לשרוף מזה הטעם אבל עוד יש לומר הראשונות כבר נודע ספיקן והם תלויות ועומדות בספק טומאתן אבל השניות שטהרו אותם ואח"כ נגעו באלו שטמאות הרי הם כטהורות שנגעו בראשון שהוא נשרף שלא לחלוק במגע שני בראשון וכן בבא שנייה:

כסף משנה

ב הראב"ד ה"ז טהור א"א ואם היה אב הטומאה מד"ס ספיקו טמא עכ"ל. ואני אומר דבר זה מבואר במשנה פרק רביעי דטהרות אלו ספיקות שטיהרו חכמים ספק ד"ס וכו' אוכלים טמאים וכו' אבל דבר שהוא אב הטומאה והוא מד"ס ספיקו טמא ומאחר שרבינו לא כתב כאן להקל אלא באוכל אוכלים טמאים וכו' ממילא משמע דדוקא בהני הוא דמטהר אבל בדבר שהוא אב הטומאה אע"פ שהוא מד"ס: שני מקואות אחד כשר וכו'. תוספתא דמקואות פ"ב: וכתב הראב"ד הראשונות תלויות והשניות ישרפו א"א לא ידעתי טעם לזה ואולי מפני שנגעו זה בזה וכו'. ורבינו שמשון בפ"ב דמקואות הביא תוספתא זו ועתג' באורך ופירשה ולענין מאי דקתני ראשונות תלויות והשניות ישרפו כתב ראשונות תלויות דשניות פסולות הן בעלמא ואינן מטמאות הראשונות ואכתי ראשונות בספיקן הן עומדות אבל שניות ישרפו ממה נפשך דנטמאו בנגיעת הראשונות לכל הפחות ובסיפא דראשונות טומאה קלה ושניות טומאה המורה ונגעו אלו באלו הוי איפכא מטעמא דפרישית דשניות תלויות וראשונות ישרפו עכ"ל:

כבר

משנה למלך

לפניו שני כוסות אחד טמא ואחד טהור ונטל מאחד מהם לשתי ידיו ועשה טהרות דתלויות הוא טמא דכדין הראשון. והדין הט' שהוא מן השני ועשה טהרות הוא ממש כדין השני. ודע דהכא גבי שני כוסות אחד טמא ואחד טהור לא נקט דומיא דדין ג' משום דאין הפרש בינו לדין שני וכמבואר. והדין הי' שהוא מן הראשון ועשה מן השני ועשה אלו ואלו מונחות הרי אלו מוכיחות ור דשניהם תלויות ואלו כדין הז' שדומה לזה קתני אלו ואלו טהורות כתב הר"ש דטעמא דמילתא ג דבספק מלאכה מטהרינן כה"ג גבי ספק טומאה שהמירו ותולין לשתיהן הואיל ואחת מהם נעשה טמא אבל כשנעשו הראשונות ונאכלו או שאבדו קודם שנעשו השניות הרי זה כמשנתנו דבספק ים טהור ע"כ. ודע דחילוק זה דנאכלו קודם השניות כבר נשנה בתוספתא במסכת טהרות והביאה ש בפ"ה מ"ג וכן בפ"ב ממסכת מקואות מ"ב הביא הר"ש תוספתא אחת דומה לדין זה. והדין הי"א נטל מכן לידו אחת דטהרותיו תלויות הוא דומה לדין הראשון ולדין הה' וכה'. והדין הי"ב שהוא בני ועשה טהורות הוא דומה לדין שני ולדין ו' ולדין ט'. ודין י"ג שהוא מן הראשון ולא עשה השני ועשה דטהורות הוא ממש דין השלישי אך לא ידעתי למה גבי ידו אחת וכן גבי שני כוסות ד נוהג טמא לא נקט דומיא דדין בליפי ואילו הכא גבי ידו אחת ושני כוסות דאחד מהם טמא דומיא דדין שלישי. ודין י"ד שהוא מן הראשון ועשה מן השני ועשה אלו ואלו מונחות אלו ואלו יות הוא דומה לדין י' והכא נמי יש לחלק בין נאכלו הראשונות קודם שנעשו שניות כלו לאחר שנעשו שניות אלא שסמך על מה ששנה בדין י'. ודין ט"ו שהוא היו ידיו ז טמאה ואחת טהורה ולפניו שני כוסות אחד טמא ואחד טהור ונטל מאחד מהם לשתי ידיו ועשה ות תלויות נראה דמיירי דעשה טהרות בשתי ידיו דאי בידו אחת היינו מתניתין היו ידיו אחת אה ואחת טהורה ולפניו שני ככרים ספק בטמאה נגע ספק בטהורה דקי"ל דספיקו טהור אבל אי מיירי ע בשתי ידיו ניחא דטעמא הוא מטעם הדין הראשון וכמו שכתב הר"ש שם. ודין י"ו דרבי יוסי אומר אה בטומאתה אזיל לשיטתיה דספק ליטהר ספיקו טמא וכיון דע"כ ידו אחת טמאה ודאי שהרי הוא אך בטהרה וזה נגע בשתי ידיו כטהרה הטהרות טמאות ודאי ולא תלויות. ודע דרבי יוסי פליג בכל לוקות השנויות בתוספתא הלזו דהיכו כ"ל דכל כספק טהרה הוי ודאי טמא אף שטומאתו מד"ס ודע ליבא דהר"ש דכתב בפ"ב דמקואות מ"ג דאף דאית ליה לר"י דספק ליטהר טמא אף בטומאה קלה מודה דאם עשה טהרות דטהורות דהיינו ספק לטמא דמודה ר"י דטהור וכמש"ל א"כ על כרחין לא קאי אלא ליד לומר דצריך שיטול ידיו פעם שנית ולא נטהרו ידיו דומיא דהיכא דהיו לפניו שני ואות ובאחד נפל שלשה לוגין מים שאובין וטבל ואינו יודע אם בכשר אם בפסול דס"ל לר' יוסי יך לטבול פעם שנית והטהרות שעשה הם טהורות וכמו שכתב הר"ש ה"ג דכוותה ואף למה שכתבנו ר' יוסי טהרות שעשה מי שהוא ספק בטהרה דטמאות ומתניתין דקתני דמודה ר' יוסי דספיקו לטמא ור הוא דוקא בספק מגע מ"מ נ"ל דכל ספק טהרה אליבא דר' יוסי אינו טמא ודאי אלא טמא ספק וטהרותיו תלויות וכלפי ת"ק מטהר פליג ר' יוסי ואמר דאינו טהור אבל שיהיה טמא ודאי זו ין לנו ולא מיבעיא היכא דהיו כאן שני מקואות אחד כשר ואחד פסול וטבל ואינו ידוע באיזה ם טבל דפשיטא דלר' יוסי טהרותיו תלויות דהא אפילו בטומאה חמורה קי"ל דטהרותיו תלויות וכמו פסק רבינו בפירקין דין ז' ואיך יתכן שיחמיר ר' יוסי בטומאה קלה יותר ממה דקי"ל בטומאה חמורה אף במקוה שנמדד ונמצא חסר דקי"ל דטהרותיו טמאות ודאי משום דהרי חסר לפנינו בטומאה קלה בר דמודה רבי יוסי דטהרותיו תלויות ופליג את"ק דאית ליה דבטומאה קלה אף במקוה שנמצא חסר והרותיו טהורות ואיהו אית ליה דטהרותיו תלויות אבל שיטמא אותם בודאי זו מנין לנו ולפי זה רבי י לא פליג אלא בחלוקה דתני בתוספתא דטהרות כגון בחלוקה השנית והשלישית ודכוותייהו דאית ליה ת"ק דכיון דאזל כוס אחד טהור וכדינא דמתניתין דספק נעשה בהם מלאכה עלה דהך פליג ר' יוסי ית ליה דטהרותיו תלויות. ודע שלפי מה שכתב הר"ש בפ"ב דמקואות כתבנו דבריו לעיל (דף ק"ח) י בדין הז' (*א"ה תמצאנו לקמן בפירקין דין ו' יע"ש) דכל מי שהוא טמא טומאה קלה וטבל במקוה הוא ספק שאוב לא נפיק מטומאתו כיון דמקוה זה את"ל שהוא שאוב הרי מביא לו טומאה קלה דקי"ל בא ראשו ורובו במים שאובים דגזרו טומאה עליו יש להקשות על זה מהא דאמרינן הכא היכא שהיו ניו שני כוסות אחד טהור ואחד טמא ונטל מאחד מהם דלא מתמרינן אלא כששני הכוסות לפניו אבל ודא ליה הכוס כאחד טהרותיו טהורות והיינו דאמרינן בדין הט' מן השני ועשה טהורות ואמאי והרי שקין טמאים מטמאין את הידים וכמ"ש רבינו ברים פ"ח מהלכות אבות הטומאה ואולי הכא מיירי במשקין נגע בהם טבול יום שאינו עושה אותם ראשון ופשיטא שאינם מטמאים את הידים דהא ידים אינם מקבלים טומאה כי אם מראשון לטומאה וכמבואר אלא שעדיין לא נחה דעתי בזה דמשקין אלו אם הם חולין הרי טבול יום אינו מטמא משקה חולין וכמ"ש רבינו בפ"י מהלכות אבות הטומאה ואי משקין שנגע בהם של תרומה א"כ תיפשוט מכאן דמי פירות מהיי לנטילת ידים וככר הביא מרן מחלוקה זה בטא"ת סימן ק"ס יע"ש ואי של קדש הדבר הוא אי בעיני שישמשו מתרומה או מקדש לנטילת ידים. ודין י"ז דהיו ידיו אחת טמאה ואחת טהורה ולפניו שני ככרים אחד טמא ואחד טהור ונגעו שתי ידיו בככר כאחת או בזה אחר זה דהשתא אם זה הככר הוא הטמא נמצא שידיו הם טמאות שהרי נגעו בככר שטמא אבל הככרים הם כמו שהיו ואם זה הככר הוא הטהור נמצא שהככרים הם ודאי טמאים והידים כמו שהיו משום הכי אמרינן דהידים והככרים תלויות הידים משום דשמא בטהור נגעו ואע"ג דהככר נפסל מחמת הידים מ"מ אינו חוזר הככר ומטמא את הידים אפילו נגעו שתי ידיו בככר כאחת שהרי הככר אם הוא תרומה פסול הוא ולא טמא ואין הפסול מטמא ואף שיהיה הככר הזה קדש סוף סוף ככר זה הוא שלישי ואין שלישי מטמא את הידים כי אם ראשון דוקא וכמבואר וכן אם נגעה ידו אחת בשני ככרים זה אחר זה דאם זו היד היא הטמאה שני הככרים טמאים ואם היא הטהורה שתי ידיו טמאות משום הכי אמרינן דהידים והככרים תלויות אבל אם נגעה ידו אחת בשני הככרים כאחד או הככרים ישרפו ממה נפשך דאם זו היד היא הטמאה הרי נטמאו הככרים ואם היא הטהורה הרי היד נטמאה מחמת הככר הטמא וחוזרת היד ומטמאה לככר הטהור אבל הידים הם כמו שהיו דשמא ככר זה היה הטהור ואף שנטמא ככר זה אינו חוזר ומטמא הידים:

ויש לדקדק מאי שנא דהיכא דנגעו שתי ידיו בככר אחד אמרינן דידיו תלויות ואילו בנגע בידו אחת בשני ככרים דידיו כמו שהיו אימא נמי כדין זה דידיו תלויות דשמא בככר טמא נגעו או בככר טהור ונראה דהיכא דנגעו שתי ידיו בככר אחד דמי לאלו ואלו מונחות דאמרינן דשתיהם תלויות וטעמא דמלתא דאין אנו יכולים לטמא הידים והככרים דעכ"פ או הידים או הככרים הם כמו שהיו דאם הידים הם טמאות על כרחין דזה הככר הוא הטמא ואם כן נשארו הככרים כמו שהיו ואם הככרים טמאים על כרחין דזה הככר היה הטהור ואם כן נשארו הידים כמו שהיו וכן לומר דשניהם כמו שהיו אי אפשר שעל כרחין אחד מהם או הידים או הככרים טמאים ממ"נ וכדכתיבנא וכיון דלטמא שניהם א"א ולטהר שניהם א"א ולטמא אחד ולטהר אחד גם זה לא יתכן דמאי חזית מש"ה אמרינן דהידים והככרים תלויות אבל בנגעה ידו אחת בשני ככרים דעכ"פ הככרים ישרפו ממה נפשך אז הידים כמו שהיו דאמרינן דיד זו היא הטמאה דאף את"ל בזו היד היא הטהורה סוף סוף הככרים נשרפים וכיון דבכן הוי ספק אם נטמאת היד האחרת אם לאו וספיקו טהור ומשום הכי אמרינן דהידים כמו שהיו:

ז **שני** מקואות כו'. תניא בתוספתא דמקואות פ"ב, א' שני מקואות באחד יש בו מ' סאה ובאחד אין בו טבל באחד מהן מטומאה חמורה ועשה טהרות תלויות בשני ועשה טהרות טהורות בראשון ולא עשה בשני ועשה טהורות בראשון ועשה בשני ועשה אלו ואלו מונחות ראשונות תלויות ושניות טהורות. ב' בד"א בטומאה חמורה אבל בטומאה קלה אלו ואלו טהורות. ג' טבל באחד מהם מטומאה קלה ועשה טהרות טהורות נטמא באמצע טומאה קלה וטבל בשני ועשה טהרות אלו ואלו מונחות הרי אלו מוכיחות נאכלו ראשונות או נטמאו או שאבדו עד שלא נעשו שניות שניות טהורות משנעשו שניות שניות תלויות. ד' טבל באחד מהם מטומאה חמורה ועשה טהרות תלויות נטמא באמצע טומאה קלה וטבל בשני ועשה טהרות ונגעו אלו באלו ראשונות תלויות ושניות ישרפו. ה' טבל באחד מהם מטומאה קלה ועשה טהרות טהורות נטמא באמצע טומאה חמורה וטבל ועשה טהרות תלויות ואם נגעו אלו באלו שניות תלויות וראשונות ישרפו. ו' שני מקואות של מ' מ' סאה אחד שאוב ואחד כשר וטבל באחד מהן מטומאה חמורה ועשה טהרות תלויות בשני ועשה טהרות טהורות בראשון ולא עשה בשני ועשה טהורות בראשון ועשה בשני ועשה אלו ואלו מונחות ראשונות תלויות ושניות טהורות. ז' בד"א בטומאה חמורה אבל בטומאה קלה אלו ואלו תלויות. ח' הזרו שנים וטבלו בשניהם אחד טמא טומאה חמורה ואחד טמא טומאה קלה הטבול מטומאה חמורה טמא מטומאה קלה טהור. ט' אחד הטובל מטומאה חמורה ואחד המקיר הטובל מטומאה חמורה טמא והמקיר טהור. י' אחד הטמא טומאה קלה ואחד המקיר שניהם תלויים למה זה דומה לשני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלכו שנים בשניהם ועשו טהרות באחד יש בו דעת לישאל ובאחד אין בו דעת לישאל ברשות היחיד שניהם תלוים ברשות הרבים את שיש בו דעת לישאל ספקו טמא את שאין בו דעת לישאל ספיקו טהור. י"א שני מקואות של כ' כ' סאה אחד שאוב ואחד כשר הקר באחד מהם ועשה טהרות בשני ועשה ישרפו בראשון ולא עשה בשני ועשה ישרפו בראשון ועשה בשני ועשה אלו ואלו מונחות הראשונות טהורות ושניות ישרפו. י"ב שתי נשים שנתעסקו בליפור הראויה לכוליא דם כסלע ולאחר זמן נמצא על גבי זו כסלע ועל גבי זו כסלע שתיהן מקולקלות עכ"ל התוספתא. והנה הדין הראשון הוא פשוט דהיכא דהיו כאן שני מקואות באחד יש בו מ' סאה ובאחד אין בו וטבל באחד מהם מטומאה חמורה ואינו יודע באיזה מהם טבל ועשה טהרות טהרותיו תלויות ואע"ג דאמרינן ברים נדה דמקוה שנמדד ונמצא חסר דכל טהרות שנעשו עליו טמאות בודאי ונשרפות ומקשינן מינה לכלל דכל הנשים שראו תולין עליהם מעת לעת י"ל דשאני התם דאיכא ריעותא קמן דהרי חסר לפנינו ומש"כ הוי טמא ודאי אבל היכא דליכא קמן שני מקואות אחד כשר ואחד פסול

וטבל ואינו יודע באיזה מהם טבל טהרותיו תלויות ומיהו לא ידעתי אמאי לא ביאר לנו רבינו דין זה אלא דהתם לנו הדברים והא דאמרינן בשני ועשה טהרות טהורות הוא פשוט דהרי טבל בשני המקואות קודם שעשה הטהרות השניות וכן היכא דלא עשה בראשון ועשה בשני דטהורות דבר פשוט הוא בראשון ועשה בשני ועשה אלו ואלו מונחות ראשונות תלויות ושניות טהורות גם זה הוא פשוט ונקט אלו ואלו מונחות משום דבחלוקה השלישית יש הפרש בין היכא דהטהרות הראשונות קיימות או לא נקט הכא אלו ואלו מונחות לומר דאפילו הכי השניות טהורות. והדין השני הוא בד"א בטומאה חמורה אבל בטומאה קלה אלו ואלו טהורות השניות מטעמא דדין ראשון שהרי כבר טבל בשני המקואות והראשונות ג"כ טהורות משום דלא אמרי' העמד טמא על חזקתו אלא בטומאה חמורה אבל בטומאה קלה לא משום דהוי ספק מד"ס דקי"ל דספיקו טהור כדאיתא בפ"ד דטהרות מי"א ותוספתא הלזו ס"ל כת"ק דמתניתין דפ"ב דמקואות ודלא כר' יוסי ועיין במ"ש לקמן בעלה קכ"א בשם הר"ש ודו"ק (*א"ה תמצאנו לעיל דין ו'). והדין השלישי טבל באחד מהן מטומאה קלה ועשה טהרות טהורות זה פשוט על פי מה שקדם שהוא ספק דברי סופרים נטמא באמצע בטומאה קלה וטבל בשני ועשה טהרות אלו ואלו מונחות הרי אלו מוכיחות כלומר כיון שהתיכן קיימות הרי אלו מוכיחות אלו על אלו ושתיהן תלויות דומה לשני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד ועשה טהרות וטבל וחזר והלך בשני ועשה טהרות דאמרינן בתוספתא דטהרות והביאה הר"ש במסכת טהרות פ"ה דהרי אלו מוכיחות ופירשה הר"ש שם דהיינו כשהתיכן קיימות שאין לי במה לתלות והיכא דנאכלו או נטמאו או נאבדו עד שלא נעשו שניות שניות טהורות משנעשו שניות שניות תלויות דומה ממש לשני שבילין ואדם אחד וכבר נתבאר זה למעלה בדין השבילים (*א"ה הוא בפי"ט מהלכות שאר אבות הטומאה). והדין הד' טבל באחד מהם מטומאה חמורה ועשה טהרות תלויות זה פשוט וכבר נתבאר למעלה נטמא באמצע טומאה קלה וטבל ועשה טהרות טהורות כדינם משום דהוי ספק ד"ס ואם נגעו אלו באלו ראשונות תלויות ושניות ישרפו וטעמא דמילתא דשניות ישרפו משום דממ"נ טמאות הם אם המקוה השני הוא הפסול הרי נטמאו הטהרות השניות ואם שמקוה הראשון היה הפסול הרי נטמאו הטהרות הראשונות ובזה טמאו את הטהרות השניות במגען אבל הראשונות הם תלויות כדינם שהיה להם מקדם כיון שזה טבל מטומאה חמורה אבל אינם מתטמאים מחמת נגיעת הטהרות השניות משום דטהרות השניות פסולות בעלמא הם כך פירש הר"ש ז"ל ולא בירר למה הם פסולות דוקא ולא מטמאות ולקמן נאריך בזה. והדין הה' טבל באחד מהם טומאה קלה ועשה טהרות טהורות משום דהוי ספק דברי סופרים וכמו שנתבאר נטמא באמצע טומאה חמורה וטבל ועשה טהרות תלויות כדינם דהטובל מטומאה חמורה טהרותיו תלויות ואם נגעו אלו באלו שניות תלויות וראשונות ישרפו היפך הדין שנאמר בדין הד' והטעם בכולם בזה דהכלל הוא דהטובל מטומאה קלה טהרותיו פסולות ואינם מטמאות והלכך בדין הד' שהשניות היו מטומאה קלה אינם מטמאות את הראשונות ונשארו הראשונות כדינם והשניות ישרפו ממ"נ אבל בדין זה שהשניות הם מטומאה חמורה והראשונות מטומאה קלה אין הראשונות מטמאות את השניות ונשארו השניות כדינם והראשונות ישרפו ממ"נ וכמו שנתבאר בדין הד' בשריפת השניות. ודע דהיכא דטבל באחד מהם מטומאה קלה ועשה טהרות וחזר ונטמא בטומאה קלה וחזר ועשה טהרות דאם הם קיימות קי"ל דשתיהן תלויות אם נגעו זה בזה נמי הם תלויות כשהיו ולא תימא כיון שעכ"פ אחד מהם טמא הרי נטמא חבירו במגע הא ליתא דכבר נתבאר דטהרות שעשה הטובל מטומאה קלה הם פסולות ואינם מטמאות. והדין הששי הוא שני מקואות של מ' מ' סאה אחד שאוב ואחד כשר וטבל באחד מהם מטומאה חמורה ועשה טהרות תלויות וזה פשוט וכבר נתבאר, בשני ועשה טהרות טהורות דין זה הוא מחודש דבעלמא בדין הראשון דקתני בשני ועשה טהרות דטהורות הוא פשוט דממ"נ כבר טבל זה במקוה כשר וא"כ כשעשה זה הטהרות שניות על כורחין טהור היה אבל כאן שהמקוה האחד היה שאוב וקי"ל דגזרו טומאה על הבא ראשו ורובו במים שאובים וכמ"ש רבינו ריש פ"ט מהלכות אבות הטומאה ואם כן זה שטבל בשני ועשה טהרות איכא לספוקי שמא עכשיו טבל במקוה השאוב ונטמא ופוסל את התרומה וטעמא דמלתא דאמרינן דטהרותיו טהורות הוא משום דעכ"פ כבר נטהר זה מטומאה חמורה מאי אית לך למימר דלמא נכנס לטומאה קלה מספיקא לא מחתינן ליה משום דהוי ספק מד"ס וכמו שנתבאר, בראשון ולא עשה בשני ועשה טהורות וזה פשוט ע"פ מה שנתבאר, בראשון ועשה בשני ועשה אלו ואלו מונחות ראשונות תלויות ושניות טהורות וגם זה פשוט. והדין השביעי דכ"א בטומאה חמורה אבל בטומאה קלה אלו ואלו תלויות וזה הוא היפך הדין השני דהתם אמרינן בטומאה קלה אלו ואלו טהורות ואילו הכא אמיר טומאה קלה מטומאה חמורה דטומאה חמורה שניות טהורות וטומאה קלה שניות תלויות וטעמא דמילתא דכל היכא שיש לו טומאה קלה ויש ספק אם טבל במים שאובין שמביאים טומאה קלה מעולם לא יצא מידי טומאתו הקלה דאף דקי"ל דספק דברי סופרים להקל היינו בספק נטמא בספק לא נטמא וכן בספק טבל בספק לא טבל אבל היכא דיש לו טומאה קלה וספק אם בטבילה זו חזר ונטמא בטומאה קלה לא נפיק מידי טומאה קלה ומש"ה הראשונות והשניות תלויות אבל בטומאה חמורה דודאי יצא מטומאתו החמורה בטבילה השניה לא מחתינן ליה לטומאה קלה מספק כן פירש הר"ש וזהו דין מחודש עד מאד ודומה לזה כתב בדין י' דהיינו אחד הטמא טומאה קלה ואחד המיקר שניהם תלויים וכתב הר"ש דטעמא דמילתא הוא דמגו דתלינן בהאי דהוה ביה טומאה קלה מעיקרא מטעמא דפרישית תלינן נמי באידך ע"כ. והדבר תמוה אצלי דאם כן לפי דעתו מי שנטמא בטומאה קלה והיו לפניו שני מקואות אחד כשר ואחד שאוב ואינו יודע באיזה מהם טבל טהרותיו תלויות משום דהוה ליה טומאה קלה מעיקרא ואם כן תיקשי ליה הא דתניא בדין שמיני חזרו שניהם וטבלו בשניהם אחד טמא טומאה חמורה ואחד טמא טומאה קלה הטובל מטומאה חמורה טמא והטובל מטומאה קלה טהור ולפי דבריו אמאי מטהרינן ליה כיון שהיה לו טומאה קלה וכן הדמיון שהביאו מהתוספתא לא יכולתי להולמו לפי שיטת הר"ש. ולי נראה כוונת התוספתא באופן אחר ובתחלה אקדים הקדמה אחת ואח"כ אפרש. דע שכל שני דברים שהם ספיים כגון ההיא דשני שבילין ואדם אחד וטבל בינתיים הטהרות הראשונות והשניות הם תלויות משום דלא נוכל לטהר את שניהם שהרי על כל פנים אחת מהם טמאה וליכא למיתלא טומאה בהאי טפי מהאי ומשום הכי אמרינן דשתיהן תלויות ודוקא בכה"ג דכל אחת מן הטהרות לבדן היה טהורה מן הדין אבל היכא דהטהרות הראשונות היו טמאות אף אם לא היה עושה טהרות שניות וכגון ההיא שבשביל האחד היה ברה"י ובשני בר"ה והלך ברשות היחיד ועשה טהרות וטבל וחזר והלך בר"ה ועשה טהרות בטהרות השניות טהורות והראשונות טמאות כיון שהראשונות הם טמאות מצד עצמם ואף שכולם קיימות אנו תולין ואומרים שהטהרות הראשונות שהיו ברשות היחיד היה בשביל הטמא כדין כל ספק טומאה ברה"י והטהרות השניות היו בשביל הטהור כדין כל ספק טומאה בר"ה לפי שיש כאן דבר במה לתלות ולטמא האחד יותר מן השני. וכן כשהיה הדבר בהיפך שבתחלה הלך בשביל דרשות הרבים ואחר כך הלך בשביל דרה"י דטהרות הראשונות טהורות והשניות טמאות. וכן בדין דשני שבילין ושני אנשים דאמרינן בבת אחת שניהם טמאים דוקא כששני השבילין הם ר"ה אבל אם האחד הוא ר"ה והאחר הוא רה"י ההולך בר"ה טהרותיו טהורות כדינם וההולך ברשות היחיד טהרותיו טמאות כדינם ומעתה יתבארו דברי התוספתא בדין הששי כתב דשני מקואות אחד כשר ואחד שאוב בראשון ועשה בשני ועשה אלו ואלו מונחות ראשונות תלויות ושניות טהורות וטעמא דמלתא דהראשונות הם טמאות כיון שהיה טבול מטומאה חמורה והשניות הם טהורות מן הדין כיון דליכא טומאה חמורה והוי ספק אם נטמא במים שאובין וספיקו טהור ומשום הכי תולין דבתחלה טבל במקוה השאוב ואחר כך טבל במקוה הכשר ודוקא בטומאה חמורה אבל בטומאה קלה אלו ואלו תלויות דכל חד וחד מן הטהרות הללו מצד עצמן היה מן הדין להיות טהורות ולטהר שניהם אי אפשר דודאי אחד מן הטהרות טמאות דאם במקוה הראשון היה השאוב הרי נטמאו הטהרות הראשונות ואם במקוה השני היה השאוב הרי נטמאו השניות ואין שום צד לתלות ולטמא בזה יותר מבזה ולטהר שניהם אי אפשר משום הכי אמרינן דשתיהן תלויות דומה למה שאמרו בדין השלישי נטמא באמצע בטומאה קלה וטבל בשני ועשה טהרות אלו ואלו מונחות הרי אלו מוכיחות והכא נמי בשתיהן קיימות עסקינן ולא חילק בין נאכלו ללא נאכלו לפי שסמך על מה שביאר בדין השלישי. והדין הח' והט' דהיינו בשני אנשים טבלו האחד היה טמא מטומאה חמורה והאחר היה טמא מטומאה קלה או שהיה מיקר הטמא מטומאה חמורה טמא כדינו והטמא טומאה קלה טהור

כדינו דומה למה שנתבאר בדין הו' דראשונות תלויות ושניות טהורות והדין הי' והוא אחד הטמא טומ קלה ואחד המיקר שניהם תלויין דומה לדין הז' דהכא נמי כיון דמן הדין כל אחד ואחד היה טהור עצמו ולטהר לשניהם אי אפשר דעל כל פנים אחד מהם טמא שניהם תלוין ומיהו נראה דמיירי בבת אחת או בנשאל עליו ועל חבירו ואליבא דר' יוסי ולא הוצרך לבאר זה לפי שסמך על המבין עצמה של תוספתא הלזו לא רצה ללמדנו אלא דלא נימא כיון דהאחד הוא טמא מטומאה קלה הוא טהור נימא תולין הקלקלה במקולקל כי היכי דאמרינן היכא שהיה האחד טמא טומאה חמורה היה טמא טומאה קלה או שהיה מיקר שתולין הקלקלה במקולקל והטהרות הראשונות טמאות טהורות דהאי התם דהראשונות היו טמאות מצד עצמם אבל הכא אף הטמא מטומאה קלה הוא מצד עצמו וכיון שכן אין שום צד לטמא האחד מחבירו ומש"ה שניהם תלויין והביא דמיון לדינים אלו השבילים ונראה דטעות נפל בספרים והכי גרסינן בר"ה שניהם תלויין ברה"י את שיש בו דעת ל ספיקו טמא ואת שאין בו דעת לישאל ספיקו טהור והכוונה דבר ידוע הוא דכל ספק טומאה בר"ה ס טהור וברה"י ספיקו טמא ודוקא בדבר שיש בו דעת להשאל אבל דבר שאין בו דעת להשאל אף בר ספיקו טהור וכגון חרש שוטה וקטן וכמו שנתבאר בפרק הנ"ל, והנה אם היו כאן שני שבילים אחד ואחד טהור והלכו שנים בשניהם ועשו טהרות באחד יש בו דעת להשאל ובאחד אין בו דעת ל בר"ה שניהם תלויים דכיון דמן הדין כל אחד ואחד היה טהור בפני עצמו ולטהר שניהם אי אפשר וא לטמא אחד יותר מחבירו אמרינן דשניהם תלויים ואע"ג דיש יותר צד טהרה בזה שאין בו דעת לישאל אף ברה"י ספקו טהור היה ראוי לתלות השביל הטמא בזה שיש בו דעת לישאל שהוא קרוב יותר לטו מן האחר כיון דספיקו ברה"י טמא מ"מ כיון דהשתא בר"ה כולם מצד עצמם ספיקן טהור לא תלינן יותר מזה ובולם תלויים וזה דומה לאחד הטמא מטומאה קלה ואחד המיקר דשניהם תלויים אבל היו השני שבילין הללו ברה"י דאז מן הדין את שיש בו דעת לישאל טמא אז אמרינן דאיהו הוא ד בשביל הטמא וחבירו שאין בו דעת לישאל הלך בשביל הטהור והוא דומה לדין הח' והט' דהיינו שהיה טמא טומאה חמורה והאחר היה טמא מטומאה קלה דקי"ל דהראשון טמא והשני טהור משום ד הקלקלה במקולקל וכמבואר. וראיתי לרבינו שכתב בפירקין שני מקואות אחד כשר ואחד פסול וטבל ב מהם מטומאה חמורה ועשה טהרות הרי אלו תלויות ע"כ. והנה בתוספתא שנינו באחד יש בו מ' ובאחד אין בו ויש לדקדק מההיא דכתב רבינו הטמא שירד לטבול וכו' שני מקואות אחד יש בו מ' ואחד אין בו וטבל באחד מהם ואין ידוע באיזה מהם טבל ספיקו טמא לפי שהטמא בחזקתו עד ש שטבל כראוי וכן מקוה שנמדד ונמצא חסר כו' ע"כ. והנה המקוה שנמדד ונמצא חסר הטהרות שנעשו גביו הם טמאות ודאי ולא תלויות וכדמוכח מריש נדה דפריך מברייתא זו לכלל דהכא תולין למ באשה שראתה דם וכן מוכח בסוף קידושין דאמרינן מאן תנא חבית ר"ש ולא רבנן דר"ש הוא דס"ל מקוה תולין ופשיטא דקי"ל כרבנן ומה שיקשה לזה ממה שפסק רבינו בפ"ה מהלכות תרומות גבי ח כר"ש כבר עמד על זה גם מרן וכבר הארכנו בזה במקום אחר (*א"ה עי' בפי"ט מהלכות שאר א הטומאה ויישוב דברי הר"ס ברמז תמצאנו לקמן בסמוך) אך גבי מקוה משמע דהוי טמא ודאי ו גם דין שני מקואות כו' הוי ודאי טמא שהרי כתב וכן מקוה משמע שדינם שוה ולפי זה יש לת על התוספתא דקתני טהרותיו תלויות:

כתבו התוס' פ"ק דנדה (דף ג') ד"ה ושניהם לא למדוה אלא מסוטה תימה דהא רבנן מטמ בר"ה משום דהוי תרתי לריעותא א"כ לא הוי ספק ולא שייך לסוטה מידי וכ"ת דה"פ דמ דהוו רבנן דעשו ספק טומאה ברה"י כודאי אף שברה"ר טהרו ס"ל דהיכא דאיכא תרתי לריעותא ברה"י אבל אי רה"י לא היה טמא ודאי אף היכא דאיכא תרתי לריעותא בר"ה לא היו מטמאין ב דהיינו שיהיה תרתי לריעותא כמו רה"י הא ליתא דהא חבית הוי ודאי טבל לרבנן משום דאיכא ת לריעותא דומיא דמקוה ואי טעמא דמקוה הוא משום דגמרינן מסוטה מה ענין חבית אצל סוטה כ גמרינן מסוטה אלא טומאה ור"ש נמי דגמר חבית מטומאה הא לא שייך מידי לסוטה ואומר ר"ת קאמר הכי אלא לפרש דלא תיקשי להו מסוטה וטעמא דרבנן משום דהוי תרתי לריעותא והוי ודאי ספק ולא שייך לסוטה כלל ומש"ה מדמינן חבית למקוה ולר"ש הוי ספק דלית ליה טעמא דהרי ה לפניך דבשתא הוא חסר וכנגד העמד מקוה בחזקת שלם איכא העמד טמא על חזקתו לכך ברה"י ה מדינא ואע"ג דלא ילפינן מסוטה כלומר דקרא דסוטה דאיצטריך היינו לטמא ברה"י היכא דל חזקה דטהרה דמדינא היה לנו לומר אוקמיה אחזקתיה וטהור הוא קמ"ל קרא דספק הוא ותולין היכא דליכא חזקה אף בלא קרא דסוטה מדינא כספק הוא ולכן בחבית נמי ספק אבל בר"ה מטהר א דליכא חזקה דמסוטה ילפינן וככל ספק טומאה אית ליה לר"ש ברה"י תולין ע"כ. וכן כתב רש"י ב מאי רגלים לדבר איכא כו' וש"מ דקסבר ר"ש בשאר ספק טומאה דעלמא נמי ברה"י תולין דהא רגלים לדבר. ומ"מ צריך ליישב המשך ההלכה דלא ימנע האי ושניהם לא למדוה למאי קאי אי למ או לטומאה דעלמא למקוה ודאי לא קאי שהרי מקוה לפי האמת לא נלמד מסוטה ואי קאי לשאר טומ דעלמא מי הכריחם לומר דרבנן סברי דכל טומאה ברה"י הוי כודאי משום דגמרינן מסוטה הא דרבנן נמי כר"ש ס"ל ובאתי הכא גבי מקוה דאיכא תרתי לריעותא וחשיב כודאי דכי היכי דע"כ איצט טעמא דתרתי לריעותא לר"ש אימא הכי נמי איצטריך לרה"י ונראה דאה"נ אלא משום דלר"ש ע"כ דבכל טומאה דעלמא תולין מדקאמר גבי מקוה ברה"י תולין מש"ה קאמר לרבנן אין הכרח לזה דלע ס"ל דכל טומאה ברה"י הוי כודאי כבוגיין דעלמא ולרה"י אין צריך לטעמא דתרתי לריעותא דכ הכי כל טומאה נמי כפיקה כודאי והרשב"א הקשה קושיית התוספות דהדרכא ליכא חד מינייהו דמ ליה כסוטה דהא לרבנן בר"ה טמא ואילו בסוטה טהור ולר"ש ברה"י תולין ואילו בסוטה ספיקה כוד והיכי קאמר שניהם לא למדוה אלא מסוטה ויפה פירש ר"ת דה"ק ושניהם לא למדוה אלא ממה ש מחלקים בין זו לסוטה כלומר ספק טומאה מהיכא גמרינן מסוטה וכל דדמי לסוטה גמרינן מי וכל דלא דמי לה לא גמרינן מינה ורבנן סברי מקוה ברה"י דמי לה וספיקו כודאי ובר"ה לא דמי מ דאיכא תרתי לריעותא ור"ש סבר בר"ה דמי לה וברה"י כיון דהתם איכא רגלים והכא ליכא התם ו והכא תולין ע"כ והכל הולך אל כוונה אחת. ומדברי התוספות והרשב"א אתה רואה לדעת דלרבנן איצטריך טעמא דתרתי לריעותא אלא לר"ה אבל לרה"י בלאו הכי טמא מן הדין ואע"ג דהוי טומ דלמפרע משום דאין הכי נמי דסוטה טומאה דלהבא היא מיהו כי בעינן טומאה דלהבא לעשות ספ כודאי היינו דוקא היכא דאיכא חזקה דטהרה אבל במקוה דלא טעמא דתרתי לריעותא מ"מ ליכא ח כלל פשיטא דדמי לטומאה דלהבא וכמ"ש התוס' לעיל כד"ה מעת לעת דלרבנן לא איצטריך טעמא דת לריעותא לרה"י לאפוקי מדברי המנכיר דס"ל לתוס' דלפי האמת ס"ל דאיצטריך טעמא דתרתי לריע לרבנן אף לרה"י משום דהוי טומאה דלמפרע וליתא להדין פירושא וכמ"ש לעיל ור"ש נמי ס"ל ז טומאה דלמפרע דליכא חזקה דתולין דומיא דחבית ומקוה וכדכתיבנא לעיל. עוד כתב הרשב"א בחידו על מה שפירש רש"י ז"ל דמהכא שמעינן דלר"ש כל ספיקי טומאות ברה"י אי ליכא רגלים תולין ו דלא אר"ש דבעינן רגלים אלא כמה שקדמה לו בדיקת טהרה כאשה שסתם נשים בדוקות הם אבל ז והיא אומרת טהורה אני והיה לנו להאמינה אלא משום דאיכא רגלים לדבר שקינא לה ונסתרה אבל שלא קדמה לה בדיקת טהרה ספיקו ברה"י כודאי ושורפין עליה. ולא ירדתי לסוף טעמם דאטו מתע כטהרות שקדמה להן בדיקה ונולד להן ספק נגע בהן שרץ ספק לא נגע בהן שרץ מי לא שרפין ו דשאני סוטה דקאמרה טהורה אני עכ"ד והנראה אצלי דהמפרשים הללו חולקים על רש"י וס"ל דה מודה דכל ספק טומאה ברה"י ספיקו כודאי אע"ג דליכא רגלים לדבר ומאי דאיצטריך לומר דהו היכא רגלים הוא משום דסוטה אפילו אמרה טהורה אני אינה נאמנת ופשיטא דלא גמרינן לטומ מסוטה בכה"ג ואם כן אמאי גבי סוטה מבחנה דין זה מטומאה לזה תירץ ר"ש דשאני סוטה דאי רגלים ומש"ה אפילו אמרה טהורה אני אינה נאמנת אלא שאני תמיה דלפי זה אין שייכות כלל נהל זו עם ההיא דמקוה אלא מילתא באפי נפשה היא ורבנן נמי צריכין להאי טעמא ולמה ייחדו טעם לר"ש. עוד אני תמיה דלפי מה שיישב הרשב"א באו דבריהם דדברי המפרשים היפך הכוונה שכתבו ל

כל

פרק אחד עשר

א כבר ביארנו שנטילת ידים וטבילתן מדברי סופרים. וידים שצריכות טבילה אין מטבילין אותן אלא במקוה כשר שיש בו ארבעים סאה. שבמקום שהאדם טובל בו כלים ידים טובלין. אבל ידים שאין צריכות אלא נטילה בלבד אם הטבילן במי מקוה טהורין. ואם הטבילן במים שאובין בין בכלים בין בקרקעות לא טהרו ידיו עד שיפלו המים השאובים מן הכלי על ידיו. שאין נוטלין לידים אלא מן הכלים ומכח נותן כמו שביארנו בהלכות ברכות:

ב כל החוצץ בטבילה חוצץ בידים בין בטבילתן בין בנטילתן. וכל העולה למדת המקוה כטיט הנרוק עולה לשיעור הרביעית שנוטלין

כסף משנה

פי"א **א** כבר ביארנו: ומ"ש וידים שצריכות טבילה. הוא על פי מה שנתבאר בפרק שני דברכות: ומ"ש שבמקום שהאדם טובל בו כלים ידים טובלים. תוספתא פרק ז' דמקואות: ומ"ש אבל ידים שאין צריכות כו'. בפרק כל הבשר (דף ק"ו) אמרינן גבי זמי טבריה כל גופו טובל בהם ידיו לא כ"ש: מ"ש ואם הטבילן במים שאובים וכו' לא טהרו ידיו. טעמו מדאמרינן בפרק כל הבשר (דף ק"ו) האי אריתא דדלאי אין מטבילין בו את הידים דהו"ל מים שאובים:

ומ"ש שאין נוטלין אלא מן הכלים ומכח נותן כמו שביארנו בהלכות ברכות. פ"ו:

ב כל החוצץ בטבילה חוצץ בידים. ברייתא בפרק כל הבשר (דף ק"ו ע"ב):

וכל העולה למדת מקוה וכו'. פ"ב דזבחים דף

משנה למלך

ל שלא קדמה לו בדיקה טהרה ספיקו כודאי ולפי מ"ש הרשב"א אפילו קדמה בדיקה ספיקו כודאי. עוד יש לחקור דלפי המפרשים הללו מ"ט דר"ש דקאמר גבי מקוה תולין בשלמא אליבא דר"י עשאו ר"ש ספק טומאה הלזו ככל ספק טומאה דעלמא דקי"ל תולין אבל לפי המפרשים דלר"ש כל ספק טומאה טמא כודאי מה נשתנה טומאה זו דס"ל לר"ש דתולין. עוד אני חוקר דר"ש מה סובר היכא דראהו חי ונגע בו בלילה אי ס"ל כרבנן דטמא ברה"י א"כ יש לתמוה למה קאמר הכא תולין ואילו התם שורפין אדרבא יותר יש להחמיר במקוה כיון דליכא חזקה מסיכא דראהו חי ונגע בו דאיכא חזקה דטהרה וכ"ת דהתם שורפין דוקא לקדשים וכמ"ש התוס' אבל גבי מקוה תולין אף לחולין הא ליתא חדא דהיה לו לר"ש לבאר שורפין לקדשים ותולין לחולין ועוד שהרשב"א ס"ל דההיא דראהו חי הוא אף לחולין וכמו שנבאר לקמן וא"כ נמצא דהיקל ר"ש במקוה יותר מההיא דנגע באחד וראהו חי וזהו דבר מתמיה וכ"ת דר"מ דפליג היכא דלא ראהו חי פליג נמי היכא דראהו חי וכ"ל דטהור אף ברה"י ור"ש כר"מ כ"נ מאי דקאמר הכא תולין הוא משום דליכא חזקה כלל הא נמי ליתא דמדקתני בתוספתא ומודים חכמים לר"מ היכא דראהו חי כו' משמע דבהלוקה זו לא פליגי דאי פליגי לא שייך לומר ומודים חכמים לר"מ אלא ודאי דלר"מ בדוק ושאינו בדוק הכל שוה לענין דינא ואולי ר"ש כחזקיה ס"ל דקאמר דאליבא דרבנן טהור אף ברה"י וכמ"ש התוס' בד"ה כי פליגי חזקיה אלא דהכתי קשה לר' יוחנן דקאמר טמא ברה"י מאי איכא למימר ובשלמא אליבא דרש"י ניחא דפשיטא דר"ש לית ליה בשום טומאה שורפין דהא אפילו בטומאה דלהבא לית ליה שורפין כל שכן בטומאה דלמפרע אבל אליבא דהמפרשים הללו קשה. ונראה דאפשר דעד כאן לא אמרינן דבראהו חי טמא מיהא ברה"י אלא אליבא דרבנן דחשיב ריעותא האי דהרי חסר לפנינו והכא נמי איכא למימר הרי מת לפנינו ומשום האי ריעותא אמרינן דטמא אף דהוה טומאה למפרע ובדוק אבל אליבא דר"ש דלא חשיב ריעותא ההיא דהרי חסר לפנינו ה"ה גבי נגע דלא חשיב ריעותא וכיון דליכא ריעותא מוקמינן ליה אחזקתיה דטהרה והכא גבי מקוה דליכא חזקה תולין. ולפי זה אני מסתפק אליבא דר"ש בדבר שאינו בדוק מה יהיה דינו מי אמרינן טעמייהו דרבנן משום תרתי הוא האחד שאינו בדוק והשני דהרי מת לפנינו ומש"ה מטמו ליה אף בר"ה אבל אליבא דר"ש דלא חשיב ריעותא הכא דהרי מת כי נמי הוי דבר שאינו בדוק מאי הוי הו דילמא לעולם דבר שאינו בדוק מילתא הוא דמדרבנן מיהא נעשה איזו חומרא לקדשים לחלק בין דבר בדוק לשאינו בדוק כן אמת דהכרת ר"ש גבי אשה לא הוזכרה ומיהו נראה דאף דנימא דגבי נגע דמטהר הכא יאמר דתולין מיהא לקדשים משום דאיכא ריעותא מגופה וכמ"ש התוס' בסוף דבור ראשון אליבא דר"מ. ואולי דמאי דקאמר ר"ש תולין הוא מן הדין הגמור דהא כל טומאה דלמפרע אף שאינו בדוק לא גמרינן מסוטה וכמ"ש התוס' וכא דאמרינן דטמא אף אליבא דהרשב"א דקאמר אף לחולין אינו אלא משום חומרא בעלמא דמן הדין אוקמיה אחזקתיה דלא גמרינן מסוטה בטומאה דלמפרע אבל גבי מקוה מן הדין הוא תולין כיון דליכא חזקה ולפי דאליבא דרבנן קאמר דטמא מן הדין הגמור קאמר ר"ש דמן הדין תולין וכ"מ דגמרינן מינה לתבית אבל לעולם דיודה ר"ש דמשום חומרא שורפין כדקיי"ל בעלמא והכא לא מיירי ר"ש אלא במה שהוא דין גמור ומ"מ פירוש זה הוא דוחק בעיני ומלבד זה הקושיות הראשונות במקומם עומדות וכעת צ"ע. **וכסא** דאמרינן והבע"א היינו טעמא דר"ש גמר סוף טומאה מתחלת טומאה כו' מתוך דברי התוס' מוכח דאף לפי טעם זה טעמייהו דרבנן דמטמו בר"ה הוא משום דאיכא תרתי לריעותא אך הרשב"א בחידושיו הרבה להשיב בסוגיא זו וכתב ק"ל והא לר"ש לא הוה קשיא לן אלא רה"י מ"ש מסוטה אבל ר"ה כיון דמדמי ליה לסוטה ניחא והכא לא אתא לן אלא ר"ה דניחא וקאי אבל רה"י לא אתא לן דאדרבה כל שאתה אומר דגמרינן סוף טומאה מתחלת טומאה ל"ש דתיקשי לן מה התם ברה"י טמא ודאי אף סוף טומאה ברה"י טמא ודאי. ועוד מאי חדית לן השתא דאטו מעיקרא מי לא אמרינן דטעמיה משום דגמרי לה מסוטה אלמא מיכבר קסבר דגמרינן סוף טומאה מתחלת טומאה וכיא היא ועוד מאי דקא מהדרינן תו טעמייהו דרבנן הא רבנן נמי דטעמייהו משום דהעמד טמא על חזקתו דכיון דאיכא תרתי לריעותא כודאי משוינן ליה ומאי חדית לה השתא ומתוך הדוחק יש לי לומר דעיקר האי טעמא אינו משום דר"ש אלא אדרבה משום דרבנן דלישנא קמא הוה אמרינן דכולהו גמרי סוף טומאה מתחלת טומאה והלכך קשיא להו לרבנן אי מסוטה בר"ה טהור ואיצטריכו לתרוצי דהכא שאני דאיכא תרתי לריעותא הא לי ליכא אלא חדא לריעותא כסוטה אף הכא בר"ה הוו מטהרי רבנן כסוטה והשתא קא נסיב ליה טעמא אחרינא ולומר דאפילו בריעותא חדא נמי בסוף טומאה נמי טמא טומאה ודאית משום דלא גמרינן סוף טומאה מתחלת טומאה אלא העמד גברא אחזקתיה דמספיקא לא מפקינן ליה מטומאתיה ור"ש סבר דכולהו טומאות מסוטה גמרינן להו בין בתחלתן בין בסופן והלכך אף זו בר"ה דדמי לסוטה וספיקו טהור אבל ברה"י א"א למיגמר הכא מסוטה משום דהתם איכא רגלים לדבר אבל הכא דליכא רגלים תולין ואטעמיה קמא כמיך בהא ר"ש והכא ה"ק אבע"א ר"ש אטעמיה קמא כמיך דגמר סוף טומאה מתחלת טומאה אבל רבנן לא גמרי משום דלא אפשר דהתם מספיקא לא מפקינן ליה לטומאה אבל הכא דכבר טמא היה מספיקא לא מפקינן ליה כנ"ל עכ"ד ונראה דנ"מ בין הני טעמי למקוה שהיה בחזקת כשר ונסתפק לנו אם נפסל כגון שנטל כאה ונתן כאה מים שאובין ולא ידעינן אם הוא רובו דהשתא נמי איכא לספוקי בלהבא אם מקוה זה כשר או לא וכן אם נסתפקנו אם נשתנה מראהו אם לאו וטבל בו הטמא דהשתא איכא חזקה דהעמד מקוה על חזקתו ואיכא נמי חזקה דהעמד טמא על טומאתו דלישנא קמא דטעמייהו דרבנן משום תרתי לריעותא הכא ליתא תרתי לריעותא דהא ליכא למימר הכא הרי חסר לפנינו דבנדון זה השתא נמי מקוה זה בחזקת כשר הוא דכפי לישנא קמא דטעמייהו דרבנן משום דאיכא תרתי לריעותא בנדון זה דליכא תרתי לריעותא מודים חכמים לר"ש דבר"ה טהורות אבל ללישנא בתרא אף בנדון זה ס"ל לחכמים דבר"ה טמאות דלא גמרינן סוף טומאה מתחלת טומאה דדוקא תחלת טומאה הוא דאמרינן דאע"ג דליכא חזקה דטהרה כגון הבית דתינוק שנמצא בצד העיסה דאיכא חזקת תינוק מטפח נגד חזקת העיסה וכמ"ש התוס' בד"ה גמר סוף טומאה אפ"ה בר"ה טהור דכי איצטריך למיגמר הלכתא דבר"ה טהור הוא היכא דליכא חזקה דטהרה דבדאיכא חזקה דטהרה לא איצטריך הלכתא לטהרה דמהיכא תיתי שנטמא מאחר דאיכא למימר אוקמיה אחזקתיה וכמ"ש התוס' בריש פירקין דבור ראשון ושני אבל בסוף טומאה לא גמרינן מינה משום דמספיקא לא מפקינן ליה מטומאתו. עוד נ"ל דנ"מ טובא בין הני תרי לישני כפי הרשב"א

והיא היא ברייתא דתבית דמוקמינן לה כר"ש דדוקא אליבא דלישנא קמא דחשיב תרתי לריעותא משום דהרי חסר לפניך ומש"ה עשה ספיקו כודאי לגבי טומאה בר"ה הכי נמי גבי חבית דאיכא נמי תרתי לריעותא מחזקינן ליה בודאי טבל ואינו תרומה כלל אבל כפי לישנא בתרא מודים חכמים לר"ש דלא חשיב ריעותא הא דהרי חסר לפנינו אלא דגבי טומאה ס"ל לחכמים דלא גמרינן סוף טומאה מתחלת טומאה ועשו סוף טומאה בר"ה כתחלת טומאה ואיכא חזקה דטהרה ברה"י אבל לעולם דבאתי טומאה דעשה הכתוב ספיקה כודאה ברה"י אף הם עושים ספיקה כודאה בסוף טומאה אף בר"ה אבל לעולם דמידי ספק לא נפיק ולפיכך גבי חבית אמרינן דתרומה ויחזור ויתרום. ובזה ניחא דרבינו בהלכות תרומות פסק גבי חבית דהוי ספק ואילו גבי מקוה פסק כרבנן וכבר תמה עליו מרן שם. ולפי מה שכתבנו ניחא דרבינו פסק כאבע"א דקיי"ל הלכתא כלישנא בתרא ולישנא בתרא ברייתא דתבית אתיא אף כרבנן וכדכתיבנא ואף שהרשב"א בחידושיו תמה על רבינו על פסק זה דפסק בחבית דהוי ספק ובמקוה פסק כרבנן היינו משום דס"ל דלישנא בתרא לא פליג אלישנא קמא דאיכא גבי מקוה תרתי לריעותא וכשנדקדק היטב בדברי הרשב"א נראה דהכי ס"ל דוק ותשכח דלעולם מודה לישנא בתרא דאיכא גבי מקוה תרתי לריעותא אלא דס"ל דבלאו האי טעמא נמי דתרתי לריעותא מטמאין רבנן משום דלא גמרינן סוף טומאה מתחלת טומאה ולפי מאי דקאמר סתמא דתלמודא מעיקרא מאן תנא חבית ר"ש היא הוא בין כפי לישנא קמא בין כפי לישנא בתרא אבל אליבא דרבינו האי ואי בעית אימא חוזר בו ממאי דקאמר מעיקרא מאן תנא חבית ר"ש היא. ואפשר דהאי והבע"א קאי לתחלת הסוגיא שהקשו ממקוה לבנאי והלל והשתא קאמר דשאני מקוה דהוי סוף טומאה וא"ת אליבא דהרשב"א מנא ליה לסתמא דתלמודא דלרבנן הוי ריעותא הא דהרי חסר לפנינו עד שנאמר דההיא דחבית ר"ש היא אימא דלהאי לישנא בתרא מודים חכמים לר"ש דלא חשיב ריעותא הא דהרי חסר לפנינו ושאני גבי מקוה דמטמאין משום דלא גמרינן סוף טומאה מתחלת טומאה ולפי זה ברייתא דחבית אתיא כ"ע וכדכתיבנא. הא לא קשיא דס"ל להרשב"א דע"כ רבנן חשבי ריעותא הא דהרי חסר לפנינו שהרי מטמאין היכא דראוהו חי מבערב ונגעו בלילה ומצאו מת דטמא ברה"י משום דהרי מת לפנינו והיא הוי אף לחולין אליבא דהרשב"א וכמו שנבאר לקמן וא"כ ע"כ טעמא הוא משום דחשיב ריעותא הא דהרי מת לפנינו ודוקא אליבא דר"ש ע"כ לא חשיב ריעותא הא דהרי חסר מדמטהר בר"ה ואם איתא דחשיב ליה ריעותא לא דגמר סוף טומאה מתחלת טומאה היכי גמר לה דמקוה מסוטה שאני הכא דאיכא תרתי לריעותא אלא ודאי דלר"ש לא חשיב ריעותא הא דהרי חסר לפנינו. וא"ת אליבא דרבינו כי היכי דאמרינן ללישנא בתרא דלרבנן עשו סוף טומאה בר"ה כתחלת טומאה ברה"י ומש"ה אתיא ברייתא דחבית כ"ע הכי נמי נימא ללישנא קמא דלרבנן עשו תרתי לריעותא גבי טומאה בר"ה כתחלת טומאה ברה"י ולעולם דהכל הוא משום חומרא דטומאה דעשה הכתוב ספיקה כודאה ברה"י ולעולם דברייתא דחבית אתיא כ"ע ומנא ליה לתלמודא דר"ש היא ונראה דהא ודאי לא קשיא כלל משום דסברא הוא דכל היכא דאיכא תרתי לריעותא חשיב כודאי בכל דינים דבעלמא ולאו משום חומרא דטומאה הוא דאיתמר אבל היכא דליכא תרתי לריעותא ע"כ מידי ספיקא לא נפקא ודוקא לגבי טומאה חשיב כודאי משום דמצינו דעשה הכתוב ספק טומאה כודאי בתחלת טומאה ברה"י. ודע שהמדקדק היטב בדברי רש"י ז"ל שכתב ואיבעית אימא אי מסוטה גמרי רבנן הו"ל בר"ה טהור אלא לאו מסוטה מצינן למיגמר דתחלת טומאה איתקש לסוטה סוף טומאה לא איתקש וא"כ מ"ט דר"ש דמטהר בר"ה גמר סוף טומאה ממגע טומאה ע"כ. ונראה שרש"י כיון במלות קצרות למ"ש הרשב"א דהאי והבע"א לא אתא אלא לתת טעם אליבא דרבנן ומ"ש הרב המגיה בפי' דברי רש"י אלו לא נכונו לי כלל והאמת יורה דרכו. ועתה נבא לבאר דברי התוס' שהקשו תימה דשפיר קאמרי רבנן דהתם איכא חזקת טהרה ויש לדקדק דלמה לא הקשו קושיא זו ללישנא קמא דקאמר ור"ש סבר כי סוטה מה סוטה בר"ה טהור ה"נ בר"ה טהור היה להם להקשות דשאני התם דאיכא חזקת טהרה ולרבנן נמי תיקשי דלמאי איצטריך לטעמא דתרתי לריעותא תיפוק ליה דשאני הכא דהוי סוף טומאה. עוד יש לדקדק במה שתירצו דגמר מתחלת טומאה היכא דליכא חזקת טהרה כגון ההיא דתינוק וכו' אטו כי ילפינן הלכתא דבר"ה טהור בפירוש אתמר כגון ההיא דתינוק ובהא דתינוק נ"כ יקשה דאמאי טהור כיון דליכא חזקה דטהרה. עוד יש לדקדק במה שהאריכו ליישב דחיית רבנן לר"ש שכפי הנראה היא דחייה פשוטה בעצמה עד שהוקשה לתוס' דמ"ט דר"ש ונראה דתוס' אזלי לשיטתם שכתבו לעיל בד"ה וכלל דע"כ כי איצטריך קרא להשמועינן דספק טומאה בר"ה טהור הוא אפילו היכא דליכא חזקה דטהרה משום דסוטה נמי לית לה חזקה דטהרה שהרי קינא לה ונסתרה דאי להיכא דאיכא חזקה לא צריכא הלכתא דפשיטא דמוקמינן לה אחזקתה וכמ"ש התוס' בפ' כשם (דף כ"ח) וא"כ ללישנא קמא שפיר קאמר ר"ש דילפי מסוטה למקוה דודאי כי איצטריך הלכתא לטהר בר"ה הוי דומיא דמקוה ורבנן נמי מודו ליה דודאי כי איצטריך קרא הוא להיכא דליכא חזקה אבל להאי לישנא בתרא דקאמר דר"ש גמר סוף טומאה מתחלת טומאה אלמא דס"ל כי איצטריך קרא הוא לתחלת טומאה דאיכא חזקה ור"ש גמר סוף טומאה מתחלת טומאה ולפי הנחה זו קושיית רבנן לא היתה משום דגבי מקוה איכא תרתי לריעותא אלא דאף דנימא דלא חשיב ריעותא הא דהרי חסר לפנינו מ"מ לא דמי כלל דשאני מאי דטיהר הכתוב דאיכא חזקה דטהרה ולזה תמהו התוס' דשפיר קאמרי רבנן דהתם איכא חזקה דטהרות ותירצו דלעולם יתד היא שלא תמוט דכי אתיא הלכתא הוא להיכא דליכא חזקה וגמר מתחלת טומאה היכא דליכא חזקה כגון ההיא דתינוק וכו' והשתא גמר שפיר ר"ש סוף טומאה דליכא חזקה מתחלת טומאה דליכא חזקה. ולפי פירוש זה דחיית רבנן דקאמרי מי דמי לא תלדק כלל לזה האריכו התוספות וכתבו דטעמייהו דרבנן הוא משום דאיכא תרתי לריעותא והאריכו בזה דמפשטא דהלכתא משמע דהשתא לא אתו רבנן מטעמא דתרתי לריעותא וכמ"ש הרשב"א אלא דלתוס' לא משמע להו דיש לחלק היכא דליכא חזקה בין תחלת טומאה כגון הבית דתינוק לסוף טומאה כגון האי דמקוה אם לא מטעם דגבי מקוה איכא תרתי לריעותא: **ודע** שהתוס' בפ' כשם (דף כ"ח) ד"ה מכאן אמרו כתבו דמאי דאמרינן דספק טומאה בר"ה הלכתא גמירי מסוטה דטהור הוא דוקא בדאיכא חזקה ואיצטריך קרא דלא נימא גזירת מלך היא ככל ספק טומאה שיהיה טמא דמן הסברא אין לטהר ר"ה יותר מרה"י ונתחייעו לסברא זו מהא דריש נדה דר"ש גמר לה מסוטה בר"ה והאמור רבנן הכי השתא התם גברא בחזקת טהרה קאי כו' ויש לתמוה דאיך לא הוקשה להם התם מ"ט דר"ש דגמר מתחלת טומאה דשפיר קאמרי רבנן

דלא

(דף כ"ב): וכל הנוטל ידיו צריך לשפשף. תוספתא פ"ק דידים: ג הנוטל שתי ידיו לתרומה וכו'. כן משמע פרק שני דידים: ומ"ש לפיכך אם נפל ככר של תרומה כו' ואם נטל ראשונים ושניים למקום אחד וכו' עד בראשו או בכותל ה"ז טהורה. פ"ב דידים: כתב הראב"ד הנוטל שתי ידיו לתרומה א"א ואף לחולין וכו'. ואני אומר שרבינו סובר דלא בעינן מים שניים אלא לתרומה אבל לא לחולין וכן נראה מדבריו בפירוש המשנה בהקדמתו למסכת ידים ולפיכך בפרק ששי מהלכות ברכות בענין נטילת ידים לחולין לא הזכיר מים שניים כלל ולפיכך כתב כאן הנוטל שתי ידיו לתרומה צריך לחזור וליטול פעם שנייה דוקא לתרומה דאילו לחולין לא בעינן פעם שנייה ונראה שטעמו מדתנן בפרק ב' דידים נפל ככר של תרומה על הראשונים טמא ואם איתא דלחולין נמי צריך מים שניים אמאי נקט נפל ככר של תרומה אפילו של חולין נמי והירושלמי שכתב הראב"ד הוא במסכת ברכות פרק אלו דברים [ובירושלמי דמסכת] חלה פ"ב תני מים שלפני המזון רשות ושלאחר המזון חובה אלא שבראשונים נוטל ומפסיק ובשניים נוטל ואינו מפסיק מהו נוטל ומפסיק רבי יעקב בר אחא אמר נוטל ושונה ע"כ. ופירשו רבינו שמשון בריש מסכת ידים:

ו נטל שתי ידיו משטיפה אחת וכו'. רפ"ב דידים נטל לידו אחת משטיפה אחת ידו טהורה לשתי ידיו משטיפה אחת רבי מאיר מטמא עד שיטול מרביעית ופי' שם רבינו כאשר נטמאו ידיו שתיהן ורחץ אותם בשפיכה אחת אמר ר"מ כי לא יצא ברחיצה הזאת וכו' והלכה כתנא קמא אשר יאמר כי אפילו היו שתי ידיו משטיפה אחת יצא: ומ"ש אפילו ירדו ה' זה בצד זה וכו'. שם נוטלים ארבעה וחמשה זה בצד זה או זה על גב זה ובלבד שירפו שיבאו בהם המים:

ז נטל מקצת ידו וכו'. בפ"ב דגיטין (דף ס"ו ע"ז) ואע"ג דדחי ואמר דהא דתניא טופח על מנת להטפיח חיבור דילמא לענין מקואות ור"י היא כלומר אבל לענין נטילת ידים לא, פסק רבינו להקל משום דדרך דחייה קאמר לה ועוד דהו"ל ספיקא בדרבנן ולקולא: ומ"ש בד"א במים ראשונים וכו'. זו היא ששנינו בריש ידים מוסיפים על השניים ואין מוסיפים על הראשונים וכן פירשה רבינו שם בפי' המשנה והביא ראייה מהתוספתא. והראב"ד כתב ואם עדיין יש על מקצת שנטל בתחילה טופח על מנת להטפיח הרי זו טהורה א"א טעה בזה וכו'. נראה שטעמו מדתניא בתוספתא ריש ידים מי רביעית נותנים לאחד אף לשנים וכו' מוסיפים על השניים דברי ר"מ רבי יוסי אומר מי רביעית נוטלין לאחד אבל לא לשנים מוסיפים על השניים ואין מוסיפים על הראשונים ע"כ. וסובר הראב"ד שדברי רבינו כאן כר"מ דאמר מוסיפין על הראשונים ומשיג עליו שאין הלכה כמותו אלא כרבי יוסי דאמר אין מוסיפין על הראשונים. גם סבר הראב"ד שדברי רבינו הם כשנטל מקצת ידו בפחות מרביעית ולכן משיג עליו עוד שלמה פסק כן שזהו כר"מ דאילו לרבי יוסי כל פחות מרביעית אין שם נטילה עליו כך נ"ל לפרש דבריו אע"פ שאין תיבת אבל שכתב נוחה לפירוש זה: ומ"ש עוד ואין טופח להטפיח מועיל בזה וכו'. כלומר דההיא דפרק ב' דגיטין דמהני טופח על מנת להטפיח שאני התם שמעיקרא נטל מקצת ידו מרביעית אי נמי שעל נטילת מקצת יד אחרונה הוא שסובר הראב"ד שרבינו אינו מצריך רביעית מאחר שלא הזכירן ועל זה משיג כדפרישית וזה מוכיח יותר בסוף לשונו: ומ"ש עוד ואולי קבע הלכה כר"מ דתוספתא מפני ששנאו סתם במשנה כלומר בא ליתן טעם לדברי רבינו למה פסק כר"מ לגבי רבי יוסי משום דסתם לן תנא כוותיה וזה טעם נכון לפי מה שסבר הוא בדברי רבינו שפוסק על הראשונים מי רביעית נותנין לאחד אף לשנים אבל רבינו כתב בסמוך שלא נאמר כן אלא על השניים אבל לראשונים לעולם רביעית בעי' גם מבואר בדבריו שהוא פוסק שאין מוסיפין על הראשונים וכסתם מתניתין דקתני מוסיפים על השניים ואין מוסיפין על הראשונים והיינו שאין שם טופח על מנת להטפיח דאילו היה כן מהני אף בראשונים כדאמרינן פ"ב דגיטין דכל שיש שם טופח על מנת להטפיח לא קרינן ביה מוסיפין שהכל חשוב כנטילה אחת: כתב עוד הראב"ד אבל במים שניים נוטל מקצת ידיו וכו' א"א טעה אף בזה וכו'. וכבר ביארתי טעם רבינו שכל שיש שם טופח על מנת להטפיח לא קרינן ביה מוסיפים שהכל חשוב כנטילה אחת:

ח שיעור המים שנוטלים בהם תחילה וכו'. בריש ידים מי רביעית נותנים לאחד אף לשנים וכו' כתב הראב"ד אבל מים שניים וכו' א"א כל זה כתב בשיבוש וכו'. וטעמו מדתנן בריש ידים מי רביעית נותנים לידים לאחד אף לשנים מחצי לוג לשלשה ולארבעה מלוג לחמשה ולעשרה ולמאה ומפרש לה הראב"ד במים ראשונים ומשמע ליה דכי קתני דמרביעית נוטלין אף לשנים הוי בלא תוספת הוא הדין דמלוג לשלשה ולארבעה הוי בלא תוספה דתוספתיה דדין כתוספתיה דדין אבל מלוג לחמשה ולעשרה ולמאה על כרחך אי אפשר בלא תוספת

שנוטלין בהן הידים. וכל הנוטל ידיו צריך לשפשף:

ג *הנוטל שתי ידיו לתרומה צריך לחזור וליטול פעם שנייה במים שניים כדי להסיר המים שעל גב ידיו שהרי המים שנטל בהן תחילה והן הנקראין מים ראשונים נטמאו בידיו. לפיכך אם נפל ככר של תרומה לתוך המים שנטל בהן ידיו תחילה נטמא ואם נפל לתוך המים השניים לא נטמא. ואם נטל ראשונים ושניים למקום אחד ונפל שם ככר של תרומה נטמא. נטל את הראשונים ונמצא על ידיו דבר חוצץ והסירו ונטל את השניים הרי ידיו טמאות כשהיו שאין המים השניים מטהרין אלא הנשאר מן המים הראשונים ע"ג ידיו: ד הידים מתטמאות ומתטהרות עד הפרק. כיצד נטל את הראשונים עד הפרק ונטל המים השניים חוץ לפרק וחזרו מחוץ לפרק לידיו הרי ידיו טהורות שהמים השניים טהורין הן. נטל את הראשונים והשניים חוץ לפרק וחזרו לידו נטמאת ידו שהמים הראשונים שחוץ לפרק נטמאו מחמת ידיו ואין המים השניים מטהרים במים שחוץ לפרק. ולפי שחזרו המים שחוץ לפרק לידו טמאוה: ה נטל את הראשונים לידו אחת ונמלך ונטל את השניים לשתי ידיו טמאות שהשניים מתטמאין מחמת היד שלא ניטלה במים ראשונים וחוזרין ומטמאין את היד השנייה. נטל את הראשונים לשתי ידיו ונטל את השניים לידו אחת טהורה. נטל ידו אחת ושפשפה בחבירתה נטמאו המים שעליה מחמת חבירתה שלא ניטלה וחוזרין ומטמאין את היד שנטלה. שפשפה בראשו או בכותל הרי זו טהורה: ו נטל שתי ידיו משטיפה אחת הרי אלו טהורין ואין אומרין הרי זה כנוטל ידו אחת במים שירדו מעל ידו השנייה אפילו ארבעה או חמשה זה בצד זה או זה על גב זה. ובלבד שירפו שיבואו בהן המים: ז נטל מקצת ידו וחזר והוסיף ונטל הנשאר מן ידו הרי ידו טמאה כשהיתה ואם עדיין יש *על מקצת שנטל בתחילה טופח על מנת להטפיח הרי זו טהורה. בד"א במים ראשונים *אבל בשניים נוטל מקצת ידיו וחוזר ומוסיף על מקצתן: ח שיעור המים שנוטלין בהן תחילה רביעית לכל אדם ואדם לשתי הידים אין פחות משיעור זה כמו שביארנו בנטילת ידים לפת. *אבל מים שניים יש לשנים ליטול ידיהן מרביעית. ומחצי לוג נותנין לשלשה ולארבעה. ומלוג נותנין אפילו למאה שאין המים השניים לטהר אלא להעביר המים הראשונים

השגת הראב"ד

*הנוטל שתי ידיו לתרומה: א"א ואף לחולין צריך להפסיק מאותו הטעם ירושלמי מה הוא צריך להפסיק נוטל וחוזר ונוטל מאותו רביעית עצמו:

השגת הראב"ד

*על מקצת שנטל בתחילה טופח. א"א טעה בזה שהלכה כרבי יוסי שחולק עם רבי מאיר שאין מוסיפין על הראשונים אבל צריך שיהא שם רביעית ואין טופח להטפיח מועיל בזה לפי שאין שם שיעור נטילה ואולי קבע הלכה כרבי [מאיר] דתוספתא מפני ששנאו סתם במשנה ולדעת ר' מאיר אין צורך שיהא רביעית לאחרון שבהם:

*אבל במים שניים נוטל מקצת ידיו. א"א טעה אף בזה והמשנה הטעהו לפי שראה במשנה מוסיפין על השניים ואין מוסיפין על הראשונים ומפרש בתוספתא כיצד נטל את הראשונים ושפשף ונטל את השניים ולא הגיעו עד הפרק הרי זה מוסיף עליהם הוא סבר אע"פ שנגבו באמצע וטעה שאין נטילה ליד לחצאין כלל ואפילו לרבי מאיר דאמר שאין צריך לרביעית בסוף מ"מ צריך שלא תהא שם הפסקת נגוב באמצע:

*אבל מים שניים יש לשנים ליטול. א"א כל זה כתב בשיבוש כי מחצי לוג אפילו בראשונים נוטלין לשלשה ולארבעה בלא תוספת אבל מלוג ולמעלה נוטלין אפילו מאה בתוספת וכן הוא סדר המשנה:

משנה למלך

דלא דמו כלל ואולי דס"ל לתוס' דרבנן ור"ש נמי פליגי ר"ש סבר ע"כ כי אתא הלכתא הוא לטהר אפילו היכא דליכא חזקה כגון ההיא דתינוק וגמרינן סוף טומאה מתחלת טומאה והא דאוקי נקרא בתחלת טומאה כגון ההיא דתינוק ולא אוקמיה בסוף טומאה כגון הכי דמקוה הוא משום דקרא דונסתרה לא מיירי אלא בטומאה דלהבא דומיא דסוטה ולא בטומאה דלמפרע כמקוה וכמ"ש התוס' בדבור ראשון דנדה ומש"ה אוקמה להלכתא כגון ההיא דתינוק דהוי טומאה דלהבא והדר יליף סוף טומאה דהיינו מקוה מתחלת טומאה ורבנן חולקין עליו בעיקר הדין וס"ל דהלכתא אתא להיכא דאיכא חזקה דטהרה וא"כ לא דמו כלל מאי דטהר הכתוב להאי דמקוה ולפ"ז פשיטא דלאוקימתא זו דס"ל לרבנן דלא אתיא הלכתא אלא לטהר בר"ה היכא דאיכא חזקה דטהרה ההיא דחבית כרבנן נמי אתיא דטעמייהו דרבנן הוא משום דליכא חזקה ועשו לר"ה היכא דליכא חזקה כרה"י היכא דאיכא חזקה מה התם עשה הכתוב ספיקו כודאי ה"נ אבל גבי חבית פשיטא דהוי ספק והוי תרומה ויחזור ויתרום ואפשר שזו היתה שיטת נו שפסק בה' תרומות גבי חבית דהוי ספק ובמקוה פסק כרבנן:

סליקו להו הלכות מקואות

הראשונים: **ט** כלי שהיה בו רביעית מים כשרים לנטילת ידים ונתן לתוכו מעט מים פסולין לנטילת ידים הרי אלו כשרין. נטל מן הכלי כשיעור שנתן ונשארה רביעית בלבד כשהיתה הרי זו פסולה מפני שהמים הפסולין השלימו שיעור הרביעית: **י** כל המים הפסולין לנטילה במים ראשונים כך הן פסולין במים שניים וכל כלי שאין נוטלין ממנו במים ראשונים כך אין נוטלין ממנו מים שניים. וכשם שצריך להיות המים הראשונים מכח אדם כך המים השניים: **יא** כבר ביארנו בפרק ששי מהלכות ברכות כל מיני המים הפסולין לנטילת ידים והכשרן. וכל הכלים שנוטלין בהן לידים ושאין נוטלין. ואי זו נתינה היא מכח נותן וכשירה ואי זה נתינה אינה מכח נותן ופסולה. וכל אותן הדברים שביארנו שם בנטילת ידים לפת חולין כך הן לתרומה. וכשם שכל ספק ידים טהורות לחולין כמו שביארנו שם. כך הן לתרומה כל ספק ידים טהור: **יב** דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירות הכתוב הן. ואינן מדברים שדעתו של אדם מכרעתו והרי הן מכלל החוקים. וכן הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים הוא שאין הטומאה טיט או צואה שתעבור במים אלא גזירת הכתוב היא והדבר תלוי בכוונת הלב. ולפיכך אמרו חכמים טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל. ואעפ"כ רמז יש בדבר כשם שהמכוין לבו לטהר כיון שטבל טהור ואע"פ שלא נתחדש בגופו דבר כך המכוין לבו לטהר נפשו מטומאות הנפשות שהן מחשבות האון ודעות הרעות. כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהור. הרי הוא אומר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם. השם ברחמיו הרבים מכל חטא עון ואשמה יטהרנו אמן:

כסף משנה

נוספת מים שיוסיפו ורבינו סובר שאין דברי משנה זו אלא במים שניים אבל מים ראשונים אין פחות מרביעית לכל אחד ואחד וטעמו דאמרינן בפרק כל הבשר (דף ק"ז) משיורא לא קפדינן דהנך מרביעית נוטלין לאחד ואף שנים ולא היא שאני התם משום דאתו משיורי טהרה ומפרש רבינו דהיינו לומר דמתני' במים שניים דוקא משום דכבר נעשית הטהרה במים הראשונים ומפני כך אין צריך שיעור אלא כדי שימשח היד אבל במים הראשונים אינו בפחות מרביעית לכל אחד ואחד ופי' זה כתב רבינו עצמו בפירוש המשנה והראב"ד יפרש שיורי טהרה ששנים באו ליטול כאחד ומכ"מ נתבאר שאין שיבוש בדברי רבינו דפירושים מחולקים הם מר מפרש הכי ומר מפרש הכי וליטנא דאתו משיורי טהרה יותר נוח לפירוש רבינו ופירש שם רבינו בנטילה הזאת התירו בפחות מרביעית וכו':

ט כלי שהיה בו רביעית מים כשרים וכו'. בפ"ב דזבחים עלה כ"ב אמר ר"ל כל המשלים למי מקוה משלים למי כיור לרביעית שיהו משלים למעוטי מאי וכו' אמר רב פפא למעוטי נתן סאה ונטל סאה דתנן מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר וכו' אמר ר"י עד רובו ומפרש רבינו דהיינו לומר דנתן מים הפסולים לנטילה וחזר ונטל כשיעור שנתן הוא וממעט להו שאינם משלימים ברביעית אע"פ שמשלימים במקוה אבל כשנתן לרביעית מעט מים פסולים ולא חזר ונטל כשרים מפני שלא נתמעט שיעור רביעית של מים כשרים:

י כל המים הפסולים לנטילה במים ראשונים וכו':

יא וכל אותם הדברים שביארנו שם בנטילת ידים לפת חולין וכו'. יש לתמוה דאיפכא הוה ליה למימר דכל הדברים שצריכים לתרומה צריכים בחולין דהא תרומה עדיפא ואפשר דמשום דבהלכות ברכות שהן קדמו להלכות אלו כתב דיני חולין שייך למימר הכי:

נשלמו הלכות מקואות

סליקו להו הלכות מקואות בס"ד

נגמר ספר עשירי והוא ספר טהרה. הלכותיו שמונה. ופרקיו מאה וארבעים וארבעה:

מפתח לספר הרמב"ם ולפרקיו

ספר עשירי והוא ספר טהרה

הלכות טומאת מת

פ"א יבאר שהמת מטמא במגע ובמשא ובאהל. טומאת הסיט האמורה בכל מקום מה היא:
פ"ב יבאר הנפל שלא נתקשרו איבריו אם מטמא ככל אדם:
פ"ג יבאר המטמאים במגע ובמשא ובאהל והמטמאים במגע ובמשא ולא באהל וכו':
פ"ד יבאר דין רביעית דם ושדרה שנגמרה וגולגולת של שני מתים:
פ"ה יבאר המתטמאים מחמת המת אדם או כלים שנטמא במת ונגע בכלים:
פ"ו יבאר עצמות הדג ועורו וירוקה שעל פני המים וכיוצא ממה שבים שעשה מהם כלים:
פ"ז יבאר בית סתום והמת בתוכו והמת בתוך הבית ובו פתחים הרבה נעולים או פתוחים:
פ"ח יבאר דין שדה שאבד קבר בתוכה:
פ"ט יבאר דין מי שהיה חופר בשדה ומצא מתים רבים הרוגים אם חושש לבית הקברות:
פ"י יבאר אי זהו בית הפרס ועד כמה נעשה ומה דינו:
פי"א יבאר דין אויר ארץ העמים אם מטמא בטומאת עפרה:
פי"ב יבאר שטפח על טפח ברום טפח מביא טומאה וחוצץ בפניה וקרוי אהל:
פי"ג יבאר אהל שאינו עשוי בידי אדם ואם הוא רעוע:
פי"ד יבאר שאין טומאה נכנסת לאהל ולא יוצאת ממנו בפחות מטפח על טפח:
פט"ו יבאר דין חלון העשוי שסתמה כולה או עד שנשאר בה פחות מטפח:
פט"ז יבאר דין ארובה שהיא באמצע תקרת הבית והיתה טומאה תחת התקרה כנגד הארובה:
פי"ז באר זיז היוצא מפתח הבית ופניו למטה והיה גובהו מעל הארץ שנים עשר טפח או יתר:
פי"ח יבאר דין אדם שמאהיל ביד אחת על המת ובידו האחרת על הכלים:
פי"ט יבאר דין קורה שהיא מוטלת בארץ והיא בתוך פתח הבית ופיה לחוץ וכזית ממת נתון תחתיה או על צדה:
פ"כ יבאר שלשה דברים מצילין באהל המת. ומה בין בלועין לצמיד פתיל ואהלין:
פכ"א יבאר דין הכלים המצילין בצמיד פתיל. ואם כלי חרס מציל באהל:
פכ"ב יבאר דין המחצין ושולי הקרקעות כלים ודפנותיהן מאחוריהן אם מצילין בצמיד פתיל:
פכ"ג יבאר דין כלים המצילין בצמיד פתיל על מה מצילין:
פכ"ד יבאר דין בית שחלקו בקנקנים טהורות או בנסרים ויריעות וטומאה בחציו האחת:
פכ"ה יבאר עמוד העומד בתוך הבית וטומאה רצוצה תחתיו. טומאה שבתוך הכותל ומקומה טפח על טפח על רום טפח:

הלכות פרה אדומה

פ"א יבאר פרה אדומה בת כמה שנים כשירה. ואם לוקחין מגוים לגדלה:
פ"ב יבאר שמעלות והרחקות יתרות עשו בטהרת פרה אדומה ומה הן:
פ"ג יבאר באי זה מקום שורפין הפרה וכיצד שורפין אותה. האזוב והארז ושני התולעת אם מעכבין זה את זה:
פ"ד יבאר אם שוחטין ב' פרות אדומות כאחת. ואם לא רצתה לצאת אם מוציאין אחרת עמה:
פ"ה יבאר שכל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים:
פ"ו יבאר המים שנותנין עליו אפר פרה מאי זה מקום ממלאין אותם ובאי זה דבר:
פ"ז יבאר אם המלאכה פוסלת במים קודם שיתקדשו או בהזאה. השכר אם פוסל בקידוש ובהזייה ובמלוי:
פ"ח יבאר המתעסק בדבר אחר קודם שיתן האפר על המים. דבר שאין בו משום מלאכה ועמד או בהפך:
פ"ט יבאר כיצד מקדשין המים באפר פרה. ואם צריך כוונה לקידוש כו':
פ"י יבאר הממלא מים לקידוש אם צריך שיהיה הוא בעצמו המקדש והמזה:
פי"א יבאר כיצד מטהרין טמא מת במי נדה. ואם טבלן ביום והזה בלילה:
פי"ב יבאר אדם שנטמא במת והזה עליו כמה שיעור צריך שיגע עליו:
פי"ג יבאר שמעלות יתרות עשו בטהרת החטאת ומה הן. הכל נאמנין על טהרת חטאת מפני חומרתה:
פי"ד יבאר כלי חרס שהיה בו אפר חטאת ונגע בו שרץ מאחוריו:
פט"ו יבאר הנוגע במי חטאת שלא לצורך הזאה. וכמה שיעור הזאה:

הלכות טומאת צרעת

פ"א יבאר אי זהו צרעת עור הבשר. וכמה מראות יש בה:
פ"ב יבאר שיער לבן שהוא סימן טומאה. וכמה שערות יהיו ושיעורן:
פ"ג יבאר המחיה שהיא סימן טומאה כמה שיעורה ואם היתה מפוזרת:
פ"ד יבאר כמה שיעור פשיון המטמא. ומאי זה מראה:
פ"ה יבאר אי זה הוא מכוה ושחין וצרבת השחין ודיניהם. ואם מצטרפין זה עם זה:
פ"ו יבאר מקומות באדם שאינם מתטמאים בבהרת ומה דינם:
פ"ז יבאר מי שהיתה בו בהרת והוחלט באחד מסימני טומאה. ודין הבא בתחלה והוא כלו הפך לבן:
פ"ח יבאר הנתקים ובכמה סימנין מטמאים ואם יש בהן הסגר וכל דיניהן:
פ"ט יבאר מי הם המתטמאין בנגעים והכשרים לראות. שטומאה וטהרה תלויה בכהן:

פ"י יבאר התולש סימני טומאה או הכוה המחיה או הקוצץ הנגע קודם שיבא לכהן או אחר כך:
פי"א יבאר שטהרת המצורע ותגלחתו מצות עשה וכיצד מטהרין אותו:
פי"ב יבאר שיעור נראת בגדים וכמה סימני טומאה יש בהן ואם מצטרפין וכל דיניהם:
פי"ג יבאר מן הבגדים שמטמאין בנגעים. בגד שנסגר שנצבע או מוכרו לעכו"ם או נטלו באחרים:
פי"ד יבאר שיעור נראת בתים וכמה סימני טומאה יש בהם ומה בין זה לזה:
פט"ו יבאר הסגר נגעי בתים ואיך חולץ האבנים שבהם הנגע כשחולץ:
פט"ז יבאר שבית המנוגע אב מאבות הטומאות. ואם אסור בהנאה:

הלכות מטמאי משכב ומושב

פ"א יבאר שזב וזבה נדה ויולדת כל אחת מארבעתן אב מאבות הטומאה:
פ"ב יבאר דם נדה זבה ויולדת וזובו של זב אם מטמא לח ויבש:
פ"ג יבאר הבועל נדה אם הוא כמוה. והבא על הזבה או שומרת יום או יולדת וכו':
פ"ד יבאר הנשים שדיין שעתן אינן מטמאות למפרע. תקנת חכמים שבכל יום בודקות עצמן שחרית וערבית:
פ"ה יבאר שנדה זבה ויולדת והזב לעולם הן בטומאתן עד שיטבלו:
פ"ו יבאר למה נאמר בתורה משכב ומושב ומה בין מרכב למושב ודין מדף הזב והזבה והנדה והיולדת מצורע או עכו"ם שמתו:
פ"ז יבאר בחמשה דברים הזב מטמא מרכב משכב ומושב וכיצד. שמרכב ומשכב מטמאין את האדם וכיצד:
פ"ח יבאר אם הסיטה הטומאה את האדם וחומר בהיסט הזב ממגעו:
פ"ט יבאר דבר שהיה מחובר בארץ או מסומר במסמרים והקיש עליו הזב והניד כלי וכו':
פ"י יבאר עם הארץ אם הוא בחזקת טמא ומה היא טומאתו ועד מתי הוא בחזקה זו:
פי"א יבאר הדברים שע"ה נאמן עליהם ואם הביא חבית תרומה ואמר בתוכו קדש:
פי"ב יבאר המפקיד כלים אצל ע"ה או הנותן כלי לאומן ע"ה. שכח כליו בבהכ"נ או הניחם במרחץ:
פי"ג יבאר כהן שעבר כליו לגת זו והניח לגת הבאה. הרוצה לעשות יינו או שמנו בטהרה באומנין ע"ה:

הלכות שאר אבות הטומאות

פ"א יבאר שהנבילה אב מאבות הטומאות ומה מטמאה ואי זו היא נבילה:
פ"ב יבאר בהמה או חיה טמאה ששחטה או נחרה והיא מפרכסת אם מטמאה טומאת נבילה:
פ"ג יבאר שנבלת עוף טהור מטמאה מן התורה וכיצד היא טומאתו. ודין נבלת עוף טהור אם צריכה מחשבה:
פ"ד יבאר טומאת שמונה שרצים האמורים בתורה ושיעורה וכל דיניה:
פ"ה יבאר טומאת שכבת זרע הנוגע בה או הרואה אותה ומתי היא מטמאה וכל דיניה:
פ"ו יבאר שארבעה אבות הטומאות יש בעכו"ם וכיצד היא טומאתן ושקולי אבות הטומאה דנו בה:
פ"ז יבאר שהאוכלים והמשקין והמטמאין אם מטמאין אוכל או משקין וכל דיניו:
פ"ח יבאר הנוגע בידיו בראשון לטומאה ושהידים שניות מד"ס ודין הפיגול והנותר וצריך של מנחות ובשר קדש שיצא חוץ למחיצתו:
פ"ט יבאר שגזרו על הבא ראשו ורובו במים שאובין או שנפלו עליו שלשה לוגין מים שהוא טמא:
פ"י יבאר הטעון הערב שמש מן התורה או מד"ס. טבול יום מה פוסל:
פי"א יבאר כל מקום שנאמר באוכלין פסול מה דינו. אם שני עושה ג' בחולין ואם ג' עושה ד' בתרומה או ד' וה' בקדש כו':
פי"ב יבאר שאחת עשרה מעלות עשו חכמים לקדש על התרומה:
פי"ג יבאר שחמש מעלות עשו חכמים בבגדים. ואם צריך כוונה לטבילה ולנטילה:
פי"ד ופט"ו יבארו שמנים עשר ספיקות טהרו חכמים ומה דינם וספיקם וכל דבר:
פט"ז יבאר מפני מה טהרו ספק טומאה ברה"ר והחמירו בה ברה"י. ודין מי שספיקו ברה"י טהור או טמא:
פי"ז יבאר כזית מן המת בפי העורב ספק האהיל על האדם או לא ברשות היחיד:
פי"ח יבאר שכל אחת יכול לרבות ספיקות וספקי ספיקות ברה"י טהור ברה"ר טהור וכיצד:
פי"ט יבאר ב' שבילין אחד טהור ואחד טמא והלך באחד מהן ואינו יודע באי זה הלך כו':
פ"כ יבאר המקומות שהן ר"ה לענין טומאה. דברים שהן בר"ה הרי הן כר"ס:

הלכות טומאת אוכלין

פ"א יבאר אוכל המיוחד למאכל אדם ושאינו מיוחד אינו מקבל טומאה:
פ"ב יבאר האוכלין הגדלין מן הקרקע אם מקבלין טומאה בעודם מחוברין:
פ"ג יבאר אוכל המיוחד לאדם במקום אחד ואינו מיוחד במקום אחר אם צריך מחשבה:
פ"ד יבאר כמה שיעור אוכלין ומשקין לטמא עצמן או אחרים. ודין אם כל האוכלין והמשקין מצטרפין לשיעור:
פ"ה יבאר מה הן ידות האוכלין ושומריהן ומה דינם:
פ"ו יבאר הדבר שהוא חיבור לאוכל ואם חיבור אדם חיבור:
פ"ז יבאר הניצוק אם הוא חיבור לטומאה ולטהרה מחם לצונן או מצונן לחם:
פ"ח יבאר הדברים שהן חיבור לטבול יום או שנגע בהן אם פוסלן ודין טבול יום מטומאת מת ומבעילת נדה אם עושה בטהרות:

פ"ט יבאר השמן והדבש שנטמאו ואחר כך קרשו ואח"כ נימוחו:
פ"י יבאר אם תולדות שבעה משקין המכשירין כיוצא בהן ומה הן התולדות. ואם הקדש צריך הכשר:
פי"א יבאר הבוצר ענבים למכור או לגת אם הוכשרו. אימת הוכשרו עם המשקה היוצא מהן:
פי"ב יבאר שהכשר אוכלין צריך שיהיה ברצון בעלים:
פי"ג יבאר הממלא בקילון מים הנשארים בקילון אם הם תלושין ברצון:
פי"ד יבאר פירות שירד שזלף להוכן ועירבן והמעלה פירותיו לגג מפני הכנימה כו':
פט"ו יבאר שהמים שמטמאין ומתטמאין לרצון ושלא לרצון ואותן שאין מטמאין אלא לרצון:
פט"ז יבאר הדברים שהם בשווקים בחזקת מוכשרים ובחזקת טומאה. ודין הדגים והציר שהם בחזקת הכשר:

הלכות כלים

פ"א יבאר ששה מיני כלים שמקבלין טומאה מן התורה. ודין כלים העשויים מעצמות העוף או מחיות שבים:
פ"ב יבאר העושה כלי קבול אפילו כל שהוא מדבר של קיימא. ודין בית קבול העשוי למלאתו:
פ"ג יבאר כלי עץ העשוי לנחת או להטלטל מלא וריקן או סתם. ומה הן הכלים העשויין לטלטל במלואן:
פ"ד יבאר כלי העשוי לתשמיש אדם או לתשמיש כלים ואדם או כלים לבד ודין המשמש כלים בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה:
פ"ה יבאר שכל הכלים אין מקבלין טומאה עד שתגמר מלאכתן. מאימתי כלי עץ מקבלין טומאה:
פ"ו יבאר כלי שנטמא ונשבר אחר שנטמא. כמה שיעור ישבר בכלי עץ או עצם ויהיה טהור:
פ"ז יבאר כלי עור מאימתי מקבלין טומאה. וכמה שיעור הנקב שינקב כלי השער ויטהר:
פ"ח יבאר שכלי מתכות אין מקבלין טומאה עד שתגמר מלאכתן כלה:
פ"ט יבאר כלי מתכות שיש להם שם בפני עצמן או שם לווי. שתי טבעות שמשימות הבנות ברגליהן:
פ"י יבאר מסמרות העשויין לתקוע אותן בעצים. המסמרים שמקבלין טומאה או אין מקבלין:
פי"א יבאר כמה שיעור השבר שישבר כלי מתכת ולא יקבל טומאה. ודין כלי מתכות שנבקעו:
פי"ב יבאר כלי עץ ועור ועצם שנשברו ועשה משבריהן כלים. ודין חזרת כלי מתכות לטומאתו הישנה:
פי"ג יבאר שהטמא בכלי חרס טהור בכל הכלים והטהור בכל הכלים טמא בכלי חרס:
פי"ד יבאר שכל המציל בצמיד פתיל באהל המת מציל בכלי חרס:
פט"ו יבאר שאין כלי חרס מקבל טומאה עד שתגמר מלאכתו ומאימתי הוא גמר מלאכתו:
פט"ז יבאר שתנור גדול שיריו ד' והקטן שיריו רובו. הכופת שעשאה לאפייה או לבישול:
פי"ז יבאר ידות הכלים אם הם ככלים. מוסף התנור של בעלי בתים או של נחתומים:
פי"ח יבאר שכלי חרס אינו מטמא עד שיהא מקבל ועשוי לקבלה. ודין המשמש בכלי חרס כשהוא כפוי:
פי"ט יבאר כמה שיעור ישבר בכלי חרס ויטהר מטומאתו או לא יקבל טומאה:
פ"כ יבאר הכופל כלי חרס הבריא או הרעוע ונטמא הכלי כל חבורי הכלי שחשובים ככלי עצמו לטומאה:
פכ"א יבאר כמה שיעור הנימין של כל הדברים היתר על אלו ושעורן. דין החבל שמסרגין המטות מאימתי הוא חיבור לטומאה:
פכ"ב יבאר כמה שיעור הבגד להטמא למדרס ולטומאת מת ולשאר טומאות:
פכ"ג יבאר שהמפץ מתטמא במדרס ובשאר טומאות:
פכ"ד יבאר העורות שמתטמאין במדרס ואותן שאינן מתטמאין:
פכ"ה יבאר פשוטי כלי עץ וכל הכלים המתטמאין במדרס:
פכ"ו יבאר כלי עץ הראוי למדרס וקבעו בכותל בתוך הבנין:
פכ"ז יבאר שגלשה דימין הם בג' חיבות וג' עריבות:
פכ"ח יבאר הכלים שאם נטמאו אחוריהן במשקין לא נטמא תוכן. ודין הכלים שיש אחורים ותוך או שאין להם כו':

הלכות מקואות

פ"א יבאר שכל הטמאים בין אדם בין כלים אין להם טהרה אלא במקוה. הכלים שאין להם טהרה במקוה:
פ"ב יבאר דברים החוצצים באדם ואין חוצצין. ותקנת עזרא שתהיה אשה תופפת את שערה:
פ"ג יבאר דברים החוצצין בכלים:
פ"ד יבאר שמים שאובין פוסלין למקוה:
פ"ה יבאר מקוה שנפלו אליו ג' לוגין מים מכלי א' או מב' וג' כלים אם מצטרפין:
פ"ו יבאר המים הנקראים שאובין לפסול את המקוה:
פ"ז יבאר שאין המקוה נפסל בשנוי טעם וריח אלא בשנוי מראה:
פ"ח יבאר המעורב למקוה אם הוא כמקוה. עוקה שבתוך המקוה אם מטבילין בה:
פ"ט יבאר שש מעלות שיש במקוה זו למעלה מזו ומאי ביניהו:
פ"י יבאר ספק מים שאובין שטהרו חכמים כיצד:
פי"א יבאר שידים הצריכות טבילה אין מטבילין אותן אלא במקוה כשר:

הלכות בית הבחירה

א הלכה ט ואין בונין וכו'. עיין השגת הראב"ד ובמרן כ"מ שהביא מ"ש רבינו בספ"ו מהלכות עכו"ס ושכתב עוד שם ובימה של עץ שהיו עושין
ספת הקהל לשעתה היתה יע"ש. והכי איתא בירושלמי בפ"ק דמגילה ויעשו אותה ומשני ע"ש לא חשע לך אשרה ומהכא שמעינן דאף בעזרה נטיס אסור הפך דעת הראב"ד ז"ל:

יד וכן אבני ההיכל והעזרות שלמות היו. מדסיים הרב דשלמות היו ולא סיים שנפגמין בחגירה לפורן וכן ברים דבריו כתב שאבן שנפגמה בחגירה לפורן לכבש ולמזבח משמע דלהיכל ולעזרות אע"ג דבעינן שלימות מ"מ אין פגימתן
נפורן. ולא נתבאר בתלמוד כמה שיעור פגימתן ולפיכך לא הזכירו הרב. ותדע הוא דהא בפרק ר"י דע"ז (דף נ"ב) מוכח דע"י שמיר אין האבנים נעשות באופן שלא תחנור בהם הצפורן וכמ"ש התוספות בגיטין ריש פרק מי שאחזו דחולין והביאו הכ"מ לעיל בסמוך ואילו בפרק עגלה ערופה ובר"פ מי שאחזו דאיצטריך שמיר לבנין בית המקדש ואם איתא דבהיכל ועזרות פסיל פגימה
נפורן מאי אהני לן שמיר אלא משמע ודאי דלא פסיל בהו הך פגימה וכמו שמדוקדק בלשון רבינו ודוק:

יח המנורה וכליה וכו'. כתב מרן דאע"ג דבברייתא מכשיר ר"י בר יהודה כלי עץ לכלי שרת פסק רבינו לפסול משום דמשמע התם דרבים פליגי עליה
ר יהודה בהא. ועוד כ"ל דאמרינן ר"פ טרף בקלפי כלי שרת דעץ לא עבדינן:
כ וכלי גבוה וכו' רשאי להשתמש הדיוט וכו'. בירושלמי דיומא פרק א"ל הממונה:
הלכה יח מזבח שנפגם. כתב מרן דפסק כרשב"י ואע"ג דקי"ל משנת ראב"י קב ונקי ה"מ במשנה אבל לא בברייתא. עיין בכ"מ פ"ם מהלכות רוצח הלכה ט'
"ג מהלכות עבדים בכ"מ הלכה ד' ופרק החולץ (דף ל"ז) ברש"י ריש ע"ב:
הלכה ו ולא נאמר נרותיה זהב וכו' מפני שהנרות קבועין. עיין פ"ם מהל' ביאת המקדש הלכה ז':
יב וכן נרות הבית וכו'. עיין השגת הראב"ד ומה שתירץ מרן. ול"נ דפסק כראב"ש משום דר' נתן דקאמר מכאן שהאמצעי משובח ע"כ כוותיה ס"ל
ודרוס היו מונחים דהי לרבי הנר השני נקרא מערבי וקי"ל הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו וזה ברור. ועיין בהר"ן במגילה ר"פ היה קורא:
יז ושלחן היו מונחים משליש ההיכל ולפנים. בפרק שתי הלחם (דף נ"ח ע"ב):
הלכה ה נמלא גובה קרקע ההיכל על קרקע שער המזרח של הר הבית כ"ב אמה וגובה וכו'. אבל רש"י כתב בפ"ק דיומא דהוי עשרים אמה וחצי. ויראה דגובה הדוכן שהיה אמה וחצי היה לצד אחד מהמעלה ואינו מן המנין לענין
לא האמה של המעלה וזה א"א דהא מסיים במתני' נמלאת עזרת הכהנים גבוה מעזרת ישראל ב' אמות ומחצה ול"ע ודוק:
יד עיין השגת הראב"ד. ועיין בעץ חיים מ"ש בשם תוי"ט פ"ח מהלכות עדיות יע"ש:
הלכה ב ואי זו היא ירדתו. איתא במתני' פ"ו דשבת דסמוכות של קטע נכנסין בהן בעזרה אבל סמוכות של כסא אין נכנסין בהן בעזרה ותמה התוי"ט על
הסמיטו. ול"נ שסמוכות של כסא פשיטא שאין נכנסין בהן בעזרה דהא מנעל
וחנא דמתני' לא תנייה אלא איידי דרישא, ודין סמוכות של קטע כבר רמזו הרב שלא יכנס במנעל שברגליו וכיון דהני סמוכות לאו ברגלים רגליו הן ש"ד ליכנס בהם בעזרה ודוק:
ד אלא מהלך אחוריה מעט מעט ומהלך בנחת. כתב מרן כ"מ דאינו יודע לו טעם מ"ם בנחת דבכלל מעט מעט הוא. וליתא דהוי דומיא דבנחת דלקמן
הראב"ד שלא ילך דרך הדיוטות אלא שהרב לא פירשו כאן לפי שהוא מוכרח מלד עצמו ודוק:
ה ואין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד. מוכח בסוטה (דף מ') וכ"כ התוספות לשם דאין ישיבה בעזרה אפילו לכ"ג. ומיהו כתבו התוספות בפ"ב דיומא (דף כ"ה) דלאכילה ולצורך גבוה שרי לישב:

הלכות כלי המקדש

הלכה כב מלקין אותו בב"ד של ג'. כתב מרן דהוציאו מהירושלמי פ"ב דסנהדרין וכ"כ רבינו בפי"ז מהלכות סנהדרין יע"ש. ולא היה צריך לזה שכן מבואר בש"ס דילן ברים פרק ב' דסנהדרין יע"ש:
הלכה יא בזמן שכ"ג נכנס וכו'. עיין מ"ש מרן כ"מ דלפי מ"ש רבינו נ"ל דהא דתנן הגביה לו את הפרוכת שגם שם היה פרוכת. ועיין לקמן פ"ז הלכה י"ז ודלא כהתוי"ט דתמיד יע"ש:
יב וכרי הוא בקדשי הגבול כשאר הכהנים. עיין מ"ש מרן דכן משמע מדלא אשכחן שייפי כחו בהם. ועיין בתוספתא דיומא פ"א ששם מקום זה הדין:
הלכה ט וכן קן שנמלא פסול או שנפסל. כתב מרן דאין לתמוה למה לא פסק כת"ק דהיכא למימר שפסק כר"י משום דמסתבר טעמיה ועוד דת"ק הוי ר"ש
חה פשוט במתני' דאינן אלא דברי ר"ש דקאמר שבעה דברים התקינו ב"ד ומני השבעה דברים והך דקינין פסולות הויא חדא מינייהו וקי"ל כר"י לגבי ר"ש דהכי סתם לן תנא בספ"ד דשקלים דקתני ואינו מקבל את מעותיו עד שיהא
ת מרלה: תו תנן התם בספ"ד דשקלים ואם התליעה סולת התליעה לו וכתב
ם שלא ידע למה השמיטו הרב. ולי נראה דמדין קן שנפסל קודם שיקרב שומן אחר
ו שכתב הרב שמכאן יש ללמוד להתליעה סולת ולהחמין יין וכן מבואר בדברי הרב בפי' המשניות בספ"ז דשקלים דדא ודא חדא מילתא היא וע"ש ודוק:

הלכות ביאת המקדש

הלכה יב ואנשי משמר וכו'. תמה מרן דמסיים הכא בנמשמר ובחמישי שוסרין

מפני כבוד השבת. ול"נ שסמך הרב על מ"ש כבר גבי אנשי מעמד בספ"ו מהלכות כלי המקדש יע"ש:

פ"ג הלכה ח אבל אם נכנס לשאר העריס וכו' אינו לוקה. עיין בתוי"ס בס"פ ממסכת כלים מתני' ח' דאשמיטתיה הלי ליפנא יע"ש:

פ"ה הלכה יב ונלבד שלא ישתנה מראיהן. נ"ל שהוליאו מהא דאיתא פ"ב דסוטה (דף ט"ו ע"ב) מה מים שלא נשתנו אף כלי שלא נשתנה:
הלכה יט נתנדנדה אבן מאבני העזרה. עיין במרן שהביא השגת הר"א וק"ל דלמה לא השיגו וכו' ותירץ מרן ז"ל יע"ש ורדב"ז תירץ דסתמא דמילתא דעתיה לחבר האבן ברלפת העזרה שלא ישאר במקומו גומא עכ"ל:

פ"ט הלכה ד וכן אם הקטיר קטורת וכו'. כתב מרן דיש ללמוד קלא מפ' השוחט והמעלה אהא דתנו רבנן המקטיר כזית בחוץ חייב ול"ע. ועיין ברש"י שם שגרסא מדבריו דהמקטיר בחוץ וזר שוין הם ובזה מתורץ הנ"ע של הכ"מ ודוק:

הלכות איסורי מזבח

פ"א הלכה א ולוקה על הקדשו שנאמר וכו'. עיין מ"ש הכסף משנה בס"ד מהל' תמורה הלכה י"א:

פ"ג הלכה ז ויראה לי שאע"פ שאין כל הפסולין ראויין לקרבן אם עבר והקריבן אינו לוקה מן התורה. והקשה מרן הכ"מ דזה מבואר בגמרא דגרסינן בפ' אותו ואת בנו ולילקי נמי משום לאו דמחוסר זמן א"ר זירא הכא למחוסר זמן וכו' דאמר קרא מיום השמיני והלאה ירלה מיום השמיני אין מעיקרא לא לאו הבא מכלל עשה עשה. ותו הקשה דלמה שינה רבינו את טעמו. ולעד"נ דכיון שאינו מבואר בגמ' בהדיא אלא לאו דמחוסר זמן הוה אמינא דדוקא זה פטרו הכתוב משום דהוי לאו הבא מכלל עשה אבל שאר הפסולין פשיטא דלקי עלייהו ולאפוקי מזה כתב רבינו דע"כ לא קמיפלגי אלא במחוסר זמן אבל בשאר פסולין למזבח כגון כלאים ויולא דופן וכיולא בהם יראה לי דלא לקי לפי שלא נתפרשה אזהרתן, אבל דין דמחוסר זמן כבר כתבו רבינו בסמוך ונתן טעם לדבר משום דהוי לאו הבא מכלל עשה כמו שמבואר בגמרא בהדיא וקושיות מרן בכאן ויפוכן וגם הרב בלח"מ אזיל בשיטתיה והירץ דרבינו תלה הדבר בירלה לי משום דהאי סוגיא אתיא אליבא דלא כהילכתא וכמ"ש התוס'. איני יודע מי הכניסם בדוחקים הללו ואדרבה קושיא מהסוגיא דמשמע דוקא להו דמחוסר זמן. וי"ל דהמחבר לפי שיטת המקשן תירץ לו והה"נ דהוה מ"ל למימר דלא לקי לפי שלא נתפרשה אזהרתו ודוק. ועדיין לריך הדבר ישוב:

פ"ד הלכה יח נשתנה המחיר. תמה הכ"מ דאמאי השמיט מאי דדרשו הם ולא ולדותיהם וכבר כתבו הרב פ"ג הלכה י"א וי"ב:

פ"ז הלכה ג כל העלים החדשים כשרים למערכה וכו'. לאפוקי נשתמש בהן הדיוט ופסק כר"א בן שמוע דאיתא בזבחים (דף קס"ז) ובהקומץ (דף כ"ב) ע"ש. ועיין לעיל פרק שני סוף הלכה ב' יע"ש:

הלכות מעשה הקרבנות

פ"ב הלכה ג ומנין שאין מביאין וכו'. לפי מה שפסק הרב בס"ג מה' דעות דנזיר נקרא חוטא, לפיכך חטאת נזיר אינה טעונה נסכים כדאיתא פרק שני דסוטה (דף ט"ו ע"א) ע"ש:
הלכה ד בשלישית ההין שמן. כתב רבינו שהוא ט"ס וצריך לכתוב ולהגיה ברביעית ההין שמן. והרדב"ז יישב גירסתנו מפני שדוחק לומר שכאן הוא ט"ס שכ"כ רבינו בהקדמת נמרא מנחות ולבסוף הניחו בנ"ע יע"ש:

פ"ג הלכה ב אע"פ שהוא עובד עכו"ס. עיין מ"ש מרן דהכי משמע בפ"ק דחולין ואני אומר דהיא מימרא דרב נחמן הלכה י"ג ע"ב ודוק:
הלכה יד וכילד סומך. כתב מרן שהוא משנה בפ"ג דיומא יע"ש. הנה המשנה מיתניא ביום הכפורים והביאה הרב ז"ל במקומה ולשון רבינו היא ברייתא כלשונה שם:

פ"ו הלכה יט ולמה לא יחלקו האבר הגדול וכו'. כתב מרן הכ"מ דאיתא בספרא ואני אומר דאיתא נמי בפ"ק דחולין:

פי"א הלכה יג וכן האוכל כזית מכל האימורין וכו'. היא בעיא דאיפשיטא במנחות (דף ע"ד ע"ב) יע"ש:

פי"ב הלכה יז ובכל מיני חבלין ושמנים. עיין השגת הראב"ד. ומ"ש מרן והראב"ד אזיל לשיטתיה בהלכות פסח, פ"ו הלכה ה'. ועיין בתוספות:

פי"ד הלכה יג ואין לוקין על לאו זה. בתוספתא דמכות המאחר במוקדשין עובר בל"ת אבל אינו לוקה לפי שאין בו מעשה:

פט"ז הלכה ח ואם אמר שור שבשוורי הקדש הגדול שבהם הקדש. עי' בהל' מעילה פ"ז הלכה ז' ומה שכתבתי שם:

פי"ח הלכה יח שחט את העוף בחוץ וכו' שהשחיטה בחוץ כשירה. והשיג עליו הראב"ד ז"ל שזה הטעם אין בו טעם אלא שלא חייב הכתוב בעוף אלא מה שחייב בבהמה. וכוונת הראב"ד ז"ל לתת טעם מ"ש מליקה בחוץ דפטור ושחיטה בחוץ דחייב ורבינו כתב משום דשחיטה בחוץ כשרה משא"כ במליקה. ולהראב"ד ז"ל לא נראה לו זה הטעם ונתן טעם אחר דכיון דמליקה בבהמה לא חייב הכתוב א"כ ה"ה מליקה בחוץ אבל מליקה בפנים היינו כשחיטה בבהמה. ודברי רבינו יותר נכונים בטעמם ומהתימה על הר"א ז"ל איך לא טעם בהם טעם אחר שיש טעם כעיקר:

הלכות תמידין ומוספין

פ"ב הלכה ה והאש על המזבח זו מערכה שליסית וכו'. עיין בתוס' בפ"ק דיומא (דף ט"ו) ד"ה ואחת מ"ש בשם ר"ח ז"ל:
הלכה י הרמת הדשן וכו'. עיין מה שתמה מרן על רבינו ששינה ודעת הרמב"ן בפ' ט דעבדי הרמה משובין הם:

פ"ד הלכה ה והוא מכניס מחתה וכו'. הרדב"ז העלה שהוא ט"ס שכן נראה מלשון הרמב"ם פ"ג הלכה ד' שכתב שנכנס עמו אחר כמחתה של אש בידו. ונראה שאותו אחר תלוי ברצון מי שזכה בקטורת. וכן נראה ממה שכתב פ"ו ומתחיל זה שזכה בתרומת הדשן ותורם על הסדר שאמרנו וכו' הרי הזכיר כל פרטי תרומת הדשן ולא הזכיר המחתה אלא ודאי כדאמרן ופשוט. ועיין בלחם משנה שהניחה בצ"ע. והאי והוא וכו' שייך לסוף הלכה ז' יע"ש כי שם מקומו:

הלכה יב כיצד וכו'. תנן בפרק שתי הלחם חל יוה"כ להיות בשבת החלות מתחלקות לערב. ולא ידעתי למה לא הזכירו רבינו:

הלכות פסולי המוקדשין

פ"א הלכה לו וכל דם הקדשים אינו מקבל טומאה כלל. כתב מרן שהוא בסוף פרק כ"ש (דף מ"ו) וע"ש דאינו ענין לכאן. ועיין פ"א הלכה ד' ופ"ו הלכה ט"ו מהלכות טומאת אוכלין. עוד תמה מרן על מאי דמותבינן בספ"ק דפסחים דם שנטמא וזרקו במזיד לא הורצה ומשנינן מדרבנן דמדתנן בפרק כיצד צולין הציץ מרצה על טומאת הדם משמע דמדאורייתא טמא הדם מדקתני הציץ מרצה והניחו בצ"ע. ועיין בהקומץ רבה בתוספות ד"ה רב שילא (דף כ"ה):

פ"ד הלכה כו היה חייב באשם וכו'. כתב מרן דהוא בפ' התכלת. ועיין בפרק אלו קדשים מחלוקת ת"ק ור"ש ולא פסק לא כמר ולא כמר אלא כברייתא סתמית דפ' התכלת שהוא תנא ג' ולא כמ"ש התוס' שאינן חולקין יע"ש:

פי"ט הלכה טו היה מקריב וכו'. עיין השגת הראב"ד ומ"ש מרן על רבינו דאתי לא כאביי ולא כרבא יע"ש. ואני אומר שכאן רבינו הביא הברייתא כצורתה ובהלכות מטמאי משכב ומושב פסק כאוקימתא דרבא ול"ק ממה שלא חילק רבינו בהלכות תפילין, דרבינו מפרש דאשכחיה ולא א"ל מידי וכו' דאפי' כשנותנו בידו פעם אחת מיקרי כמו שפירש הרא"ש ורבינו ירוחם וברור ודוק. ובחידושי לתוס' גיטין הארכתי יותר:

הלכות מעילה

פ"ז הלכה ז כתב הכ"מ שצ"ע שזה סותר מ"ש בפט"ז מהלכות מעה"ק יע"ש. ולע"ד ליתא דשאני התם דקאמר שור שבשורי אבל הכא דקאמר שור משורי היינו באחד משורי וכן תירץ בספר ברכת הזבח. אלא דק"ל דא"כ מאי פרכינן בש"ס מבית בביתי ומעבד בעבדי אני מוכר לך שאני התם דלא קאמר שביביתי אלא משמע דלא שאני לן ובתרוויהו אין תופסין לבינוני וצריך לומר שהרב נגרר אחר לשון התוספתא והכא לא נחית להכי ומיירי כשאמר כיס אחד מכיסי הקדש ושור אחד משורי הקדש ודוק:

הלכות קרבן פסח

פ"א הלכה ה אחד השוחט ואחד הזורק. כתב הלח"מ וא"ת והא פסק רבינו ז"ל בהלכות סנהדרין דהתראת ספק וכו'. ופירש דבריו דרבינו פסק בהלכות סנהדרין פי"ז דהתראת ספק שמה התראה. וכתב שם הכ"מ דדוקא בלאו המפורש ולכך ק"ל מחלוקות הזורק דהוא לאו שאינו מפורש בתורה:

פ"ב הלכה ב יחיד ששחט הפסח וכו'. עיין בכ"מ שכתב וז"ל וידוע דהלכה כרבי יוסי. ולי נראה דפסק כר' יהודה משום דאמרינן פרק הואילו לו (דף נ"א) דרב בשם אית ליה כמ"ד אין שוחטין את הפסח על היחיד כנ"ל ודוק:

הלכות חגיגה

פ"א הלכה ב אין להם שיעור מן התורה. אע"ג דבירושלמי איתא דר' יוחנן סבירא ליה דמעה כסף שתי כסף דאורייתא אנו אין לנו אלא כש"ס דילן דגרסינן התם אר"י כבכורים אנו נומר הראיון אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה עד שבא רבי אושעיא ברבי ולימד הראיון אין לו שיעור לא למעלה ולא למטה אבל חכמים אומרים וכו':

הלכה י מותר להקריב בחש"מ נדרים ונדבות. משנה בפ"ק דחגיגה עולות במועד באות וכן בפ"ב דביצה פרכינן בפשיטות השתא שלוקי מסלקינן נדרים ונדבות מיבעיא וכן בכמה דוכתי:

פ"ב הלכה יד מצוה בלוי יותר מן הכל. כן אמרו רז"ל בספרי כל מקום שאתה מוצא לוי הזה תן לו מחלקו אין לו חלקו תן לו מעשר שני אין לו מעשר שני תן לו מעשר עני אין לו מעשר עני תן לו שלמים אין לו שלמים פרנסהו מן הצדקה. וגרסינן תו התם השמר לך בלא תעשה פן בלא תעשה כל ימיך אפילו שמיטין ויובלות כלומר שאין בהם מעשרות תן לו משלך:

פ"ג הלכה ה הקריאה והברכות בלשון הקדש. אפשר שלמדו רבינו מברכות כ"ג שהיו בלשון הקדש כדתנן בפ' ואלו נאמרין וה"ה לברכות פרשת המלך דמה טעם יש לחלק בין ברכות לברכות אלא דבמתני' הזכיר מקודם ברכות כ"ג ולא נקט פרשת כ"ג לאשמועינן שאף הברכות יהיו בלשון הקדש ומעתה תו ליכא למיטעי בפרשת המלך ולפיכך לא תם התנא ולא נקט ברכות המלך אלא פרשת המלך. כנ"ל ודלא כהתוי"ט יע"ש:

הלכות בכורות

פ"א הלכה א בין שהיו טריפות. כן נלמד מדין י' דלקמן פרק ג' ומיהו לא קא' לאדם דבפי"א מהל' בכורות פסק הרב ז"ל דטרפה אינו חייב בחמש סלעים יע"ש:

הלכה טו ויראה לי שהבכור נותן לכל כהן שירצה. פי' אפי' בכור תמים ואף לכהן שאינו מאנשי בית אב. ומ"ש הכ"מ הוא פשוט וראיה לדברי מהא דאיתא בערכין (דף כ"ח) החרים מטלטלין נותנן לכל כהן שירצה החרים שדותיו נותנין לכהן שבאותו משמר וע"ש:

הלכה יז הבכור אין פודין אותו וכו'. ואף בדיעבד אם פדאו לא עשה ולא [...] כדאיתא בפ"ק דתמורה (דף ה' ע"ב) וטעמא משום דכל מילתא דאמר [...] לא תעביד אי עביד לא מהני. וע"ל בפ"ו הלכה ה' יע"ש:

פ"ב בסוף הלכה ו' ואם תכפו כהן אין מוציאין מידו. עיין מה שכתב רבי[נו] מהלכות זכייה הלכה ג':

פ"ו הלכה ג הכל חייבין במעשר בהמה. זה פשוט דומיא דבכור בהמה טהורה [...] מדין י"ג דלקמן:

הלכות שגגות

פ"ג הלכה א ולא הכהים את העדים. עיין לקמן פ' י"א מהלכות אלו הלכה ח' [...]

הלכה ג ואם הביא (לא) כפר וכו'. מדברי הר"י קורקוס נראה שנ"ל כפר והי[...] מיותרת. והכי משמע קצת מדברי רבינו פרק ד' מהלכות מעילה הלכ[ה...]

פי"ג הלכה א וכן אם נשאו ונתנו בדבר וכו'. כתב הכ"מ דפסק כלישנא בתרא [...] דשמואל. וליתא דס"ה לישנא קמא הלכה כרב דימי ואמוראי בתרא [...] הכי ודוק:

הלכות תמורה

פ"א הלכה א ועוד שאין לאו שבה שוה לעשה וכו'. כ"כ רש"י בל"א שם [...] ע"ב): ואחד מן השותפין שהמיר. כתב הכ"מ דהכי משמע מדלא קתני והשותפים מותרים להמיר. ולא היה צריך לכך שהרי הדין מוכרח לפי גירסת הר[...] שאין לאו שבה שוה לעשה, אלא שיש לדחות הני ראיות דגבי דאיסור שמעת הכל מגיין לו ודו"ק:

הלכה יב קרבנות בדק הבית אין עושין אותם תמורה. בגמרא (דף י"ג ע"א) [...] הרב כר"ש. ואפשר שטעמו משום דהתם (בדף ג' ע"א) איכא הד[...] דסתמא דתלמודא דאתיא כוותיה וכמ"ש התוס' שם. ועיין שם:

הלכות פרה אדומה

פ"א הלכה ז קשרה במוסרה וכו'. כתב הכ"מ כאוקימתא דרבינא דבקרא[...] ומסתברא דבמוליכה מעיר לעיר אף שאינה מורדת במוסרה לא הוי [...] יתירתא וכאוקימתא דאביי בגמרא ורבינא לא פליג אעיקר דיניה דאביי אלא דמ[...] אפי' בעיר ובמורדת ודוק:

הלכה ט נשחטה לשם חולין תפדה. הכ"מ הביא פירש"י ז"ל שפירש שנשחטה נשחטה חוץ למקומה. וק"ק לפירוש זה דכיון דאשמעינן דמתה תפדה מתה מה לי נשחטה חוץ למקומה ולכן מפרש רבינו ז"ל דטובא אשמעינן דאע"ג בעלמא דחטאת ששחטה לשם חולין דכשרה הכא מעלה עשו בפרה שאם שחטה לשם חולין שאפרה אינה מכפרת. אלא דק"ל לפירוש זה דא"כ מאי נשחטה תפדה דקאמר מכפרת מבעי ליה. וי"ל דכיון דבבבי אחריני לא שייך למימר האי לישנא דאינה [...] נקט לישנא דשייכי לכולהו. ול"נ עיקר כפירוש רבינו ז"ל דאילו כפירש"י ז"ל היה להו [...] דברייתא לסדר בבא דנשחטה תפדה סמוך לבבא דשחטה ע"ג מערכתה וק"ל. [...] מרן הכ"מ ז"ל שבכאן אינן מחוורין ותו לא מידי:

הלכה יא אף כהן הדיוט כשר לשריפת הפרה. כתב מרן ז"ל דבפ"ד דפרה [...] בכ"ג פסול ור"י מכשיר ויש לתמוה למה פסק דלא כת"ק, ותירץ [...] דפרה איכא סתמא אחרינא דלא כר"מ דקתני מפרישין כהן השורף את הפרה ו[...] רבינו ז"ל בפירוש המשנה. ואין דבריהם מחוורין אצלי, הדא דדוחק לומר דת[...] פליגי דמכדי מאן סתמיה למתניתין רבי ומעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר כ[...] כריש שבועות ובפ"ק דמסכת יו"ט, ותו דאי האי מקרי סתמא ודאי דמאי דקא[...] סתמא איפי כ"ג טבול וכו' דהוי סתמות כת"ק ומאי חזית דסמכת אהא סתמא [...] אהאי ואדרבה סתמא בתרא עדיפא ובחדא מסכתא יש סדר למשנה, ותו דקי"ל [...] התולן סתם ואחר כך מחלוקת אין הלכה כסתם וכיון שכן הדרינן לכללין והלכתא ומכל מקום יש לי לקיים פסק הרב ז"ל ולא מטעמיה דכולהו אמוראי ר' זירא מ"ד בתרא ורב ושמואל כולהו סבירא לו כרבי יהודה שאף כהן הדיוט כשר [...] הפרה ואפילו זר איכא דמכשיר פרק טרף בקלפי (דף מ"ב) וכן דינו של רב [...] אמת ויציב:

פ"ט הלכה ב או שנפל האפר וכו' ה"ז פסול. לפי מה שפסק הרב בספ"[...] רוצה היה לו להוקמא בכהן בשוחט כדאיתא בפרק הנשרפין (דף ע' [...] קשה במ"ש לקמן בפ"ב הלכה ג' יע"ש וצ"ע:

הלכה יב וכן כל העופות פסולין. דע דאמריק בפ' המגרש דקרלים שבעמי[...] פוסלת והשמיטו רבינו לפי שאין אנו מכירין אותו ותו דטעו אי גדולה לקטנה:

פי"א הלכה ד מצות אזוב וכו'. דברי רבינו עמד בהם מרן והביא משם הר[...] פירושים ושניהם דחוקים, אחד מצד התלמוד ואחד מצד לשון רבינו ואיך כוונת רבינו לא אוכל להבין מ"ש הרב ז"ל נמצא ג' גבעולין שהוא ייתור לשון ול[...] לכתוב אלא אם נשארו ב' או אם לקח: ושירי האזוב בכל שהוא. כתב מרן ש[...] מאי קאמר. ול"נ דהכי קאמר משום דאיכא למיטעי ולמימר דמאי דאמרינן [...] הגבעולין ושלא נשאר מכל גבעול מהם אלא כל שהוא כשר היינו דוקא כשהם גבעולין אבל כשנשארו שנים ה"א דבעינן שיעור קמ"ל דאפי' בשירי האזוב [...] שהוא ומאי דנקט שירי האזוב לאו דוקא דה"ה כשלקח שנים בתחלה דשויה הם. ול[...] קמא דמוהר"י קורקוס לרבותא נקטיה. ואין להקשות דמנ"ל לרבינו הא דהכי מדקאמר ושיריו שנים וגרדומיו כל שהוא משמע דקאי אפי' אשיריו. א"נ אפשר דה"ק ושירי האזוב בכל שהוא בדיעבד אפי' גבעול אחד ומ"ש למעלה ששיריו שני[ם] לכתחילה וכתירוצא קמא דהכ"מ ז"ל, ואינו נראה דא"כ לעיל קודם נתפרדו [...] לכותבו ולא אח"כ ולכן דרך הראשון עיקר וכעת תו לא מידי:

חדושי מים חיים מהגאון בעל פרי חדש

הלכה ג נמצא עליה הזייתו פסולה. עיין בפ' הנשרפין (דף ע"ז ע"ב) שלפי מה שפסק בפט"ג מהלכות רוצח היה לו לבאר בכאן מאי דפיתא בגמרא דמצא ליתמר וצ"ע:

הלכות טומאת צרעת

הלכה א מהרת מצורע מ"ע. כתב מרן והכלית הקרבנות להשלים כפרתו וכו'. בפ"ב דסוטה (דף ט"ו) כי מייתי מצורע קרבן לאסתרויי בקדשים הוא דקא ביצד מטהרים את המצורע. כתב מרן בכ"מ דט"ס נפל בדברי רבינו וצ"ל חדש וגם בפירוש המשנה רפי"ד מנגעים כתב והיותו כלי חרס קבלה וצ"ל כלי הרס חדש קבלה: ביצד מגלחו מעביר תער. כתב מרן בכ"מ דרבינו פסק כר"ע מחבירו. ואו צ"ל דהכי סתם לן תנא בפי"ד ממסכת נגעים:

הלכות מטמאי משכב ומושב

פי"א הלכה ט שהכל מטהרין עלמן ועולין לרגל. פירוש מטומאת מת ואין להם אלא טומאת ע"ה דהויא דרבנן והטירוש ברגל דוקא משום שמחה יו"ט אבל אחר הרגל מטבילין הכלים מחמת טומאת ע"ה. ועיין בסוף הלכות טומאת אוכלין:

הלכות מקואות

פי"א הלכה ז נטל מקצת ידו וכו'. כתב מרן דלענין נט"י לא פסק רבינו להקל משום דדרך דחייה קאמר לה ועוד דהוה ליה ספיקא בדרבנן ולקולא. ולע"ד נ"ל הו טומר דלא מוקמינן ברייתא סתמים אליבא דיחידאה ודוק כנ"ל:

חדושים מהגאון בעל מחנה אפרים זצ"ל

הלכות פסולי המוקדשין

הלכה כז כתב הכ"מ כל הזבחים שקיבל דמן אחד מהפסולין לעבודה וכו' עד ויותר נראה לומר דדוקא זרקו כהלכתו פסל אבל זרקו שלא כהלכתו לא א חשיבא זריקה ע"כ. נ"ב זה אינו דהא הכא איירי כשלא נשאר בו דם הנפש "ם בסמוך וכ"כ בפ"ב והכי דלא חשיבא מ"מ הא לא נשאר בו דם לזרוק:

הלכה ז כתב הכ"מ הלוקח מעות בידו וכו' עד שם בירושלמי לגבי שקלים חילקו בין מכניס פרוטרוט לאומר אלו לשקלי ורבינו שהשוה אותם לענין שאינם מאחי נ"ע מהיכא יליף לה ע"כ. נ"ב תמהני דהא רב ייבא לא חילק אלא י ובין הכי המותר חולין והכי פסק הר"מ ז"ל בהלכות שקלים משום דמתני' רב ייבא וכיון דמתניתין איירי בפרוטרוט ואפ"ה אם אמר שאביא מהם חטאתי שמותר חולין כ"ש היכא דלוקח מעות:

הלכות מעילה

הלכה ב כתב הכ"מ הקדיש אבר אחד לדמיו למזבח ה"ז ספק וכו' עד ועוד י"ל דבכלל נדרי הוא שכיון שדבריו סותרים את דברים שאמר לדמיו ואמר למזבח א חיילא קדושה כלל ע"כ. נ"ב ק"ל דבהל' ערכין כתב רבינו ז"ל ודמיה חולין חו אבר ע"כ, משמע דפשיטא ליה דדמי אותו האבר קדוש דלפי דבריו אמאי חילק רבינו בין דמי אותו אבר לשאר הבהמה:

הלכות קרבן פסח

לכה ב כתב הראב"ד ז"ל א"א אין דרך ההלכה הולכת כן וכו' עד ומעשה י הוה הכי הוה שהטו וזרקו עליהם קודם טבילה והזייה סברו שיעלה ולא א אחר זמן שחיטה ונדחו ע"כ. וקשה לי מהא דאמרינן בפ' היישן תחת המטה) דפריך תלמודא והעוסק במצוה פטור מן המצוה מהכא נפקא מהתם נפקא יש אשר היו טמאים לנפש אדם עד אלא עוסקים במת מצוה היו שחל שביעי שלהן גו'. ופירש"י שמעינן מינה דעוסק במצוה פטור מן המצוה שהרי נטמאו שבעה גבי הפסח ואע"פ שטומאה זו תעכב ע"י אכילת פסחיהן ע"כ. ולסברת הראב"ד ו סבורים באמת שהיו יכולים לעשות וגם לפי האמת כן הוא אלא שטעו מאי פיה. וגם לפירוש רש"י שם ק"ל שפי' דאע"ג דחזו להורתא לא איפטרו דקסבר אין שוחטין על טמא שרץ למה לא טבלו וצ"ע:

הלכות חגיגה

הלכה א מי שחציו עבד וכו' כתב הרב ל"מ ז"ל וא"ת גבי שופר וכו'. נ"ב ולי נראה דבפסח וראיה למשנה אחרונה כופין את רבו לשחררו כדי לחייבו בלאו הכי אי אפשר דלא מצו מייתי חולין לעזרה משא"כ גבי שופר דיתקע לו אחר:

הלכות בכורות

פ"ב הלכה יח כתב הר"מ ז"ל בכור שהיה ביד כהן ונפל בו מום והעיד עליו עד אחד שזה המום מאליו נפל כו'. נ"ב הא דנאמן הכהן לומר בכור זה נתנו לי ישראל במומו היינו דוקא כשאומר שנפל ברשות הבעלים שהדבר עשוי להגלות אבל כשנפל ברשותו דלא שייך האי טעמא לא:

פ"ה הלכה ג כתב הכל"מ ז"ל כל בכור שהוא ספק דינו שירעה וכו' עד והיכא אמרו רב יוסף אם לא באחד משני מקומות הנזכרים ע"כ. נ"ב ועיין בפ' הניזקין גבי עני המנקף ר"י אומר גזל גמור וטעמיה דר"י הוי משום דעשו שאינו זוכה כזוכה כמ"ש רש"י בפרק כל הגט:

הלכות שגגות

פ"ח הלכה ג וה"ה לספק מגורשת. בל"מ הקשו התוס' וכ"ל דאית ליה לרבינו וכו יספיק לשנים אומרים נתגרשה. נ"ב עיין בפי"ב מהל' גירושין דכתב רבינו דשנים אומרים כו' דהולד ממזר ע"כ. והוא בהלכה ו' שנים אומרים נתגרשה וכו' דהולד ממזר:

הלכות טומאת מת

פ"א הלכה ד כתב הראב"ד א"א אמת שכך פירש בערוך כשות של קטן שער של קטן וכו' עד וק"ל מה שאמרו אלו טהורין וכו'. נ"ב לא ידעתי מאי ק"ל דההיא בגדול איירי:

הלכה טו כתב הכ"מ המת אינו מטמא עד שתצא נפשו וכו' עד אבל בכל השנים משמע דסגי למליקה ומדקאמר ולא פליגיתו משמע דמהן דאמר הותזו מהם בחתיכת שני הסימנים סגי וכו' ע"כ. נ"ב לק"מ דאינהו איירי בשחט נמי רוב בשר ומפרקת כמ"ש הרשב"א בחידושיו דהא בהבדלת העוף קאמרי ולכ"ע צריך הוא לחתוך מפרקת ורוב בשר ורבינו לא איירי אלא בשחט הסימנים לבד בלא רוב בשר ראיה לזה דהא כתב אחר כך נשברה מפרקתו ורוב בשרה ה"ז מטמא ופסק רבינו כזעירי ושמואל:

פ"ב הלכה ו כתב הכ"מ האבר והבשר המדולדלים באדם וכו' עד אלמא אבר מן המת בעלמא לא מטמא וכבר נתבאר שאבר מן המת מטמא וא"כ קם ליה הלכה כר' מאיר ע"כ. נ"ב קשה דמסיק שם השתא דאתית להכי ר"מ נמי:

הלכות אבות הטומאה

פט"ז הלכה יא כתב הכ"מ שני עדים אומרים לו נטמא וכו' עד אלא הכי קאמר אפי' לעצמו יחוש ולא יתעסק בטהרות עד שיטבול וכו'. ולא הבנתי זה דמאי יחוש לעצמו כיון שיודע בעצמו שהוא טהור. איברא דקשה דאחרים נ"כ אמאי יחושו דע"כ הפי והוא הומר טהור ר"ל שמיסר את עצמו דאם לא כן אינו נאמן וכמ"ש רבינו בהל' שגגות גבי שנים אומרים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי. וצ"ל דאע"ג דנאמן לגבי עצמו משום דאמרינן כאומר וכמ"ש רבינו פ"ג מהל' שגגות מ"מ העדים צריכים לחוש דשמא כוונתו להכחיש את העדים. ועיין בסוף ה' מטמאי משכב ומושב:

השמטות מתוספות להגהות מיימוניות

שנתוספו בדפוס וויניציאה שנת ש"י, שי"א, (בדפוס יושטינייאן):

ד מהלכות שבועות הלכה יד שלא אוכל תאנים כו'. רש"י גרים שבועה שלא אוכל תאנים וענבים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים דף כ"ם וגרסת רבינו היא גרסת התוספות:

ח מהלכות תרומות הלכה טו מעשה אדם לאסרע. גרסא דאדם דנקט לא קאמר שהאה זרה דאורייתא שהרי מן התורה ארוסה אוכלת בתרומה אלא זרה דרבנן קאמר ואע"ג דלא שייך הכא לא משום סימפון ולא משום שמא ימזגו דכיון דנכנסה לחופה דוכתא מיחד לה ומבדק בדק לה אפי' הכי לא חלקו חכמים בין ארוסה לארוסה, ע"כ תוס' פרק האיש מקדש:

חידושי האשל הגדול הרב הגאון מהר"ם פדוואה זצ"ל

אשר לא באו בדפוס רק בפעם ראשונה בהרמב"ם אשר נדפסו ע"י הגאון ההוא, בוויניצאה דפוס בראגדין שנת ש"י, שי"א.

פרק ה מהלכות שבועות הלכה ד ושמעון חייב שעבר על דבר האסור. נ"ע מה חיוב שייך על שמעון שלא נשבע הלא רבינו עצמו כתב על כיוצא בזה בנדרים פ"ה ששמעון אינו לוקה:

שם הלכה יח בגד שנה או שנתים. נ"ע מה רצה רבינו בזה אם ר"ל על מצות ציצית מה שייך ביה כולל עם האיסור עם עם ההיתר ומן התורה יש לחול השבועה על בגד של ציצית ביהוד שלא ילבש בגד שחייב בציצית דחובת גברא הוא אם ילבש בגד של ארבע כנפות כאשר כתב הוא עצמו סוף הלכות ציצית רק שמדת חסידות הוא לבד שלא יפטור עצמו. ואפשר לייטבו על קיום מצות כגון שלא ילבש בגד שעטנז או לא ילבש כלי אשה דשבועה זו איכה חלה אלא בכולל כל בגד. ומ"מ לשון שנה או שנתים לא אתי שפיר והיה נכון לפרשו על לבישת תפילין שהזכיר כבר אך היה ראוי לומר שלא יעלה עליו מלבוש כי רחוק הוא שיהיו תפילין נכללים בכלל בגד:

פרק ט שם הלכה ב חוץ לבית דין. משכחת חוץ לבית דין מפי אחרים אם ענו אמן כמבואר פרק עשירי:

פרק א מהלכות נדרים הלכה כא האומר לא טמא. המתניתין בפ"ק דנדרים כך היא לפנינו להולין שאוכל לך לא כשר לא דכי טהור וטמא נותר פיגול אסור. ובפירוש המשנה של רבינו נראה שגרס לא חולין לא אוכל ופירושו לא חולין אלא קרבן לפיכך לא הוכל. ועל טמא נותן פירוש כמשמעו שהנודר אמר טמא יהיה נותר יהיה לפיכך לא יאכל ולא דרישא אינו סובב על טמא, ומדברי רבינו כאן היה נראה לפרש שלא דרישא סובב גם על טמא כו' אך לשון זה לא טמא שאוכל קשה לפרשו בהופן שרבינו פירשו הם לא על דרך התימה. והמדקדק בירושלמי יראה שיש לו דרך אחר בפירוש משנה זו דז"ל לא חולין לא אוכל כו' הא מה דלא הכיל מן דידך לא יהא חולין אלא קרבן לא כשר לי אלא למזבח לא דכי לי אלא למזבח טהור למזבח ולא לי טמא לי ולא למזבח, נראה שיפרש הכל על קרבן שאוסר עליו כקרבן הראוי למזבח ודוק:

פרק ז שם הלכה ז שאם הי אפשר. קאי על מה שאמר אסרי לא נדר מאיש אחד כדי שנגזור עליו. וכן תמצא מבואר ברבינו נסים בפרק אין בין המודר (דף מ"ג) וראוי להיות כאן אלא מהומש כולה בסוף אך לא מצאתיו בספר:

פרק יג שם הלכה ב עוקר הנדר מתחלתו. הרא"ש ורבינו נסים מפרשים בהפך בפרק נערה מאורסה והומרים שהפרה משמע מכאן ולהבא כמו את בריתי הפר. ונראה שמחלוקתם תלוי בליטנא דתלמודא דפרק ב' דנזיר דשם איבעיא בעל מיעקר עקר או מיגז גייז למאי נ"מ לאשה שנדרה בנזיר ושמעה חברתה ואמרה ואני ושמע בעלה של ראשונה והפר אי מיעקר עקר ההיא נמי מישתריא וכו' ואי פשיט שם דמיגז גייז ואף רבינו עצמו סיבר ההיא פשיטותא לקמן בפרק זה שכתב שלה מופר וזה שהתפיס עצמו חייב. אף כי יש חולקים על פשיטות זו. והנה רוב המפרשים פירשו דמיעקר עקר ר"ל מעיקרו היינו למפרע ומיגז גייז ר"ל להבא ולכן החכם דמיעקר עקר אותה במשנה שם הותר הראשון הותרו כולם ובבעל דאיפשיט מיגז גייז נשארה השנייה באיסורה כיון דלא מיעקר מעיקרו דחל נדרה. אבל רבינו פירש שם במשנה בלשון זה כשהפר אינו עוקר מן הנדר אלא מה שתלוי באשה בלבד והוא מה שאמרו בזאת הכוונה בעל מיגז גייז וכו' נראה שדעתו שלשון הפרה הוא כלשון הפר בריתי שהברית קיים והוא עובר עליו. ולזה הנדר לא נעקר לגמרי אך התלוי באשה הוא עוקר. וגייז ר"ל כמי שחותך דבר אחד לשנים. ודומה לבעיא אחרת בפרק נערה המאורסה דז"ל בעל מיגז גייז או מיקלש קליש ר"ל חותך לשנים ומיפר חלקו ונשאר חלק ההב אף כאן חותך לשנים ומיפר חלקו ונשאר השנייה באיסורה אבל מ"מ סובר כדינו דהפרת הבעל למפרע והתרת החכם להבא ואפילו הכי הותר הראשון הותרו כולן מאחר שעקר לגמרי אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו וצ"ע:

פרק ח מהלכות נזירות הלכה ב האומר הרי עלי. נראה שחסר כאן וראוי להיות הריני נזיר ועלי לגלח חצי נזיר ובאופן אחר לא אוכל לייטב בבא זו:

פרק ט שם הלכה יא במגדל עוז אפילו בנזיר. זה אינו בגמרא שלנו רק ז"ל אבל טמון או רכוב טמא ע"כ ופירשו המפרשים על תרומה וגם שם תמיים תלמודא בד"א בטומאת התהום אבל טומאה ידועה שלשתן טמאים ע"כ ובעבור זה השיג הראב"ד:

פרק י שם הלכה ז לחובת מצורע. דעתי קצרה מלייטב כל הספקות הנופלים בדברי רבינו בפרק זה. ראשונה מה שהשיג הראב"ד על אמרו ראשונה לחובת מצורע ומה שמתרץ המ"ע דלאו ראשונה ממש קאמר זה היה אפשר אילו לא נאמר ב' אמצעיות נדבה וכן גבי טהור מטומאת מת ומצורע אמר הראשונה חובה וכן השנייה א' לחובת מצורע ואחת לחובת נזירות וג' וד' נדבה הכרח שר"ל ראשונה ממש. ועוד קשה אם הוא טהור ומצורע שתי תגלחות ראשונות למצורע ושלישית לטהרת נזיר כדמוכח בפרק זה ואיך יכול להיות שלישית נדבה וגם מה שאמר אחר כך ואם טמא הייתי ומצורע עולה ראשונה חובת צרעת ב' וג' נדבה בהכרח רוצה לומר ראשונה ממש וגם נראה הבבא כפולה דזהו מה שאמר כבר שתי אמצעיות נדבה. והקשה אלי יותר מכל אלה הוא מה שאמר אחר כך גבי נטמא ודאי והיה מצורע בספק מונה ימי נזירותו שלמה ואחר כך מגלח ואחר כך מונה ז' לתגלחת שנייה וז' אחרים לטומאת מת ואחר כך מונה נזירותו כולה איך אפשר דבר זה דילמא לאו מצורע היה ועל תגלחת ראשונה לטומאת מת ואז התחילה נזירות טהרה ואיך יוכל לגלח תוך נזירות טהרה שתי פעמים תוך י"ד ימים. ולרש"י ניחא שפירש בפרק שני נזירים שתגלחת ראשונה הוא בסוף ז' ימים להיות שהוא ודאי טמא יכול לגלח ואחר כך מונה שלשים יום ומגלח שנים ואז אמרינן לו דלמא מצורע היית וב' תגלחות ראשונות עלו למצורע ולכן מונה כבראשונה

ז' ימים ומגלח בעבור טומאת מת ואחר כך שלשים לנזירות טהרה שהם ע"ד ... הנזכרים שם. אך דברי רבינו שמונה בתחלה ל' ואחר כך ז' ועוד ז' ואחר כך ... דברים המוהים גם הראב"ד לא השיג עליו בזה. וכוונתי רק לעורר לב המעיין ... לבו על הדברים כי בלי ספק לא טעה רבינו ומי שדעתו רחבה מדעתי יתרץ הד... וישא ברכה:

פרק ד מהלכות ערכין הלכה ח במגדל עוז דעלה טובה קמ"ל. דבריו ... אם היה סובר רבינו כרש"י אבל רבינו כתב בפירוש ויתן שני שקלי... פונדיון לכך צריך עיון:

שם הלכה יז היו האילנות ג'. ראוי להיות שלשה ממטע עשרה לבית סאה ... הוא בפרק יש בערכין:

פרק ה מהלכות כלאים הלכה יז שהכל אסור כשגאה. בפירוש המשנה ... ה' דכלאים פירש רבינו דהתבן מותר והחטה אסורה ודבר זה הוא מ... דר' אושעיה ור' יוחנן בירושלמי וכאן פסק כרבי יוחנן ובפירוש המשנה כר' אוש...

פרק י הלכה יז לא יקח אדם בילה כו'. רבינו הוציא זה מירושלמי ד... אמר רבי זריקן ישיטו לרבי אבונא ביעתא במשה דאית בה כלאים לא מקבל:

פ"ט מהלכות מתנות עניים הלכה יד אבל אחר שגבה. אע"פ שנראה ... מחלוקת רבא ור"ש בפרק מציאת האשה דרבא מתרץ במהרישה דכספא ורב... אמר כאן קודם שיבא לידי גבוי כאן לאחר שיבא לידי גבוי מ"מ רבינו פוסק ... שניהם דסובר דדברי שניהם דין הוא רק שחולקים באוקימתא דברייתא זה מוקים במהרישה וזה לאחר שבא לידי גבוי ולרש"י והתוס' פירושים אחרים על לידי גבוי ...

פרק ו מהלכות תרומות הלכה ב וכל עמי הארץ. בס"ד דחלה תנן ואלו ... לכל כהן הבכורות כו' עד ושמן שריפה. ר"ל תרומה שנטמאה ש... לשריפה. ורבינו מפרש שם המשנה כצורתה ומשמעה דר"ל לכל כהן אע"פ שהוא ... ור"ש פירש שם דלכל כהן אינו בא לרבות ע"ה וע"ש:

פרק י הלכה יד ואין ידוע לאיזו נפלה. זהו לשון המשנה בפרק דתרומות שתי קופות כו' עד הריני אומר להוך של תרומה נפלה ... ידוע איזו היא תרומה אכל זר אחת כו'. והיה נראה לפרש שהסיפא זו מילתא נפשה היא שיש ב' קיפות ואין ידוע איזו היא תרומה והינה מדברת בנפילה ... וסיפא סובבים על מה שהתחיל ב' קופות אחת של תרומה ואחת של חולין רק ... מיירי שידוע איזו היא של תרומה והספק הוא בנפילה לתוכם להיזה נפל והסיפא דהספק בקופות עצמן וכן משמע שם בפר"ש וכן יראה כדברי רבינו לקמן בפר... דשם חזר והביא שתי בבות הלו לומר עליהן נפלה אחת משתי הקופות לתוך ... כפי שנשנה במשנה שם ואמר שם בלשון זה שתי קופות אחת של תרומה ואחת של ... ואין ידוע איזו היא או שנפלה כו' אם כן נראה שמפרש המשנה ככה. אכן כאן שסובר שהסיפא סובבת על הרישא ואיירי בנפילה וכן משמע בפירושו במשנה ו... יש כאן תרי חששי לתומרא דילמא של תרומה היא ואת"ל של חולין היא דילמא ס... נפלה לתוכה. והדבר צריך עיון מנ"ל זה:

שם הלכה כו שהחומש שחייב. נראה שהראב"ד הבין דברי רבינו שר"ל הגוזל ... שהיא הקדש כמו מה שלעיל מיניה גבי גנב ומחלק בין גנב לגזלן ולזה חשש וחר הוא לפרש דברי רבינו הכי דאם כן ממעט חומש של הקדש ומלשונו משמע למעט גזל דהמר יצא בו ידי גזלו. ונראה יותר לפרשו דר"ל למעט הומש דגבי גזל ואע"ג דחומש ההוא דוקא בשבועה והוא לא הזכיר שבועה נשען על פשיטות הד... גם בתלמוד נמצא לפעמים שמזכיר אבל חומש זה לשון גזל לבד ולא מזכיר שבועה ... זה לשונו עולה כהוגן אמרו יצא בו ידי גזלו ולא יהיה מעתה מקום להשגת ה... ורבינו עצמו בסוף פרק ג' דמעשר שני כתב וז"ל והגוזלו אינו משלם חומש ולא ... השבועה בהיותו נשען על פשיטותו:

פרק יג שם הלכה ח אין מוציאין שמרים. כלשון הזה איתא בתוספתא ... לייטב הוהס דמה הפרש יש בין יין לחטה דגבי חטין אין הפסולת ... בתרומה. אמנם בירושלמי בפ"ה דתרומות מצאתי בלשון זה נפל לוג עכור למאה את מוציא השמרים שבו יהיו שוים הטה ויין לפי זה. ור"ל אם היו החולין הצלולין כנגד התרומה אחר שמוציאין שמרי התרומה יעלו:

פרק יד שם הלכה טו בהשגות שתי קופות. לא מצאתי בבא בדברי רבינו ... שייך עליה השגה זו כי בכל הבבות הסאה הנפולה טהורה היתה ולא ...

פרק י מהלכות בכורים הלכה יא וגיזה שחומה. דברי רבינו צריכין ע... לפום ריהטא מפרש המשנה דשחומות ולבנות כפשוטה דמשום שכן פני ... ואין נותנים מזה על זה לא השוב שיור ולכך כל אחד נותן לעצמו וזהו יהיה כרבי ... שם בפרק ראשית הגז ותלמודא מוקי מתני' כרבנן וקאמר דעלה טובה קא משמ... שלא יתן המוכר הכל מן היפה. ועוד קשה דרבינו עצמו פוסק לקמן כרבנן דמ... מן החדש על הישן וממין על שאינו מינו. אמנם ברפ"ק הפרק אמר דאינו ... אלא בארץ כרבי אלעאי. ונראה דרבינו מפרש דמה שאמר רב נחמן בר יצחק דנהוג ... כתלתא סבי כרבי אלעאי בראשית הגז וכו' ר"ל נהגו כך אף כי הלכה כרבנ... שאמרו פ' בתרא דתענית דהיכא דהמר נהגו אורויי לא מורינן ולכך סובר דמה ... נהגו היינו שאין נוהג בחוצה לארץ ולא יותר ולזה בשאר הפרטים דתלויין בפלו... כתב הדינים בהלכה כרבנן. אכן הלשון שלפנינו וזה נותן על מה שמכר נראה ... סופרים הוא וראוי להיות על מה ששייר ורבינו הזכיר המשנה כמו שהיא ולא ... ונשען על התבין שיבין מעצמו פירוש התלמוד:

חדושי הגאון ר' יעקב עמדין ז"ל נדפסו בסוף ספר עבודה:

חדושי הגאון ר' ישעיה פיק ז"ל נדפסו במקומם בפנים הספר:

הגהות עמק המלך

מהגאון החסיד הקדוש מופת הדור רבינו אברהם אבוש זצוק"ל האבד"ק פפד"ם. אשר באו לידינו מנכד המחבר הרה"ג מו"ה יוסף נ"י האבד"ק סעראצק:

הלכות שבועות פ"א הלכה ג בכ"מ וכתיב בה ונשבע על שקר. נ"ב לא מצאתי הכתוב הזה ונשבע על שקר בפרשת עולה ויורד "א תשבע לבטא בשפתים. ואם הוא כדברי הרב לא משמע הש"ס להביא במקום הזה פסוק מבורר:

הלכה ו ז שלא יאכל מצה בלילי הפסח. וכן כיוצא בזה. כל הנשבע שבועת שוא. נ"ב לכאורה לפמ"ש רבינו לקמן בפ"ד הי"א ובפ"ה ה"ח דמהני כולל א"כ [ל]פמ"ש רבינו בפ"ה מהחו"מ ה"ב ופ"ו ה"ה דאינו יוצא יד"ח במצה עשירה וכן בפ"ז [ה]"ג כתב דאינו יוצא במצה מבושלת א"כ הוי כולל קשה אמאי לוקה. ונראה להוכיח [מ]זה כהש"ך בחו"מ סי' ע"ג סקי"א דהא דמהני בכולל ה"ד בשאר ימות השנה דמעיקרא [ח]ל חל נמי בפסח מטעם כולל. אבל כשעומד בפסח דאינו חל השתא אינו חל אפי' [ל]אחר הפסח ומש"ה לא מהני כולל. ומיושב בזה קושיית הפר"ד על הרא"ה בס' החינוך [ס]' מצות) שכתב דנדר חל ע"ד מצוה ולא אתי עשה ודחי משום דנדר הוי עשה ול"ת. [ו]הקשה עליו מנזיר (דף כ"ח.) דדחי עשה ול"ת דנזיר משום דישנו בשאלה ע"ש. [ו]אפי' אם ישאל אח"כ מ"מ אין המצוה חל כ"ז שלא נשאל עליו. דכיון דאין עכשיו חל אינו בדין שתחול אח"כ, כנ"ל:

פ"ה הלכה ה במל"מ וכן סיפא איירי במפרש. נ"ב דברי הרב הללו וגם דברי התוס' שהביא לא זכיתי להבינם ולפרשם כפשוטו, דהרי ודאי מה שאמרו ברישא [ד]אם אכל אוכלין שאינם ראויין לאכילה ושתה משקין כו' פטור אינו עולה על הדעת [ל]פרשם דוקא האוכלין והמשקים שאינם ראויין הן הדברים האסורים ולהוציא מפשוטו [ש]ל הלשון דאינם ראוייה כמה שנפשו של אדם קצה בהם. חדא דא"כ לקצר וליתני [ו]כל מאכלים האסורין. ועוד משקין שאינם ראויים מא"ל והוא דוחק לומר דאסורין [ק]אמר. א"ו דהגמ' בקושייתם ס"ל דברישא דהכל אוכלין שאינם ראויין וכו' כלל הכל [ב]י משום דאין ראויין דאי' דאיסורא רביע עליה או דנפשו של אדם קצה בהם הכל [ב]כלל שאינם ראויים הוא והוא פשוט. ומעתה מקשה הש"ס רישא וסיפא לסדדי. ומשנינן [ה]כן דהיינו רישא בסתם וסיפא במפרש שלא אוכל נבילות ע"ש. ומעתה מה שכתבו [ה]תוס' דלוקי כולה במפרש ורישא באינו כולל, לא ידעתי לשום דבריהם אם רישא [מ]יירי במפרש האוכלין שאינם ראויים א"כ למה אם אכלם פטור הלא אם נשבע שלא יאכל עפר ואכל חייב ובודאי הך שאינם ראויים כולל הכל כדכתיבנא:

פ"ט הלכה ו הכ"מ לא חשש לבאר דברי רבינו שכתב או שלוחו שלכאורה היא נגד [מתני'] וגמ' דשבועות. ועי' מ"ש הלח"מ בפ"ז הלכה ו' בארוכה וסברתו נכונה [א]פשר להעמים דבריו בדברי רבינו בכאן ושם. רק עם כל דבריו לא יתורץ למה לא [ה]ביא רבינו הך דינא דשנוי במשנה שילה ביד עבדו דפטורין, והוא פלא. גם לקמן [ב]י"ג כתב הרב בלח"מ בד"ה שיתבעם התובע. לאפוקי אם אמר אחר ע"ש. היינו [צ]ריך ואפי' שלוחו שכור אם לא עשאו כ"א להשביע ובעשאו לגבות הממון אפי' אחר [ח]ייב כדבריו בפ"ז. גם בתוי"ט במי"ב מ"ש ועוד קרוב אני כו' אפשר יש לו סמך [מכ]אן ברבינו שכתב שלוחו חייב ונפלאתי שכל יומא שמעתים בפומיה דרב בתוי"ט וכאן שכח:

הלכות נדרים פ"ט הלכה ו ובכ"מ לאו למימרא דהמלכה דעופות הוי כהמלכה דדגים. נ"ב תמוה דהא איתא להדיא במעילה (דף כ':) [ד]לת"ק מ"ש כבשר עופות משום דרגיל איניש ואמר לא אשכחי בשר חיותא ואתאי בישרא [ד]ציפרא א"ה ה"נ עביד איניש למימרא לא אשכחי בישרא דחיותא ואתאי דגים. הרי [ד]אין מפורש שם מימלך והפ"ה אוסר אותו בגמ' וצע"ג. [ודברי התוס' שם בנדרים לא זכיתי להבין]:

הלכה כב נדר מן הערלים. עיין בדברי הרב המל"מ בפ"י מהל' מלכים באורך:

פ"י הלכה יא בכ"מ כת"ק ולא כרשב"ג שכל מקום ששנה במשנתנו כו'. לענ"ד [ה]יא משנה מפורשת בפ"י דמס' שביעית המודר הנאה מחבירו עד הגשמים עד [ש]תרד רביעה שנייה. ופסקו כהך סתמא ואע"ג דהוי סתם ואח"כ מחלוקת דאין [ה]לכה כסתם, היינו בחד מסכתא כמ"ש התוס' בב"ק (דף ק"ב.) ובע"ז (דף ו') אבל [ב]תרי מסכתות קיי"ל דאין סדר למשנה וכיון דיש ספק הי מינייהו קדים אזלינן לחומרא כהס"ק ודוק:

הלכות נזירות פ"ה הלכה ח בלח"מ דמפיק ליה מייתורא דועד ליכא ביה לאו דאתי מדרשא. נ"ב ודבריו קשים דהא בגמ' מקשי [ה]א שייך בין הביניים וע"כ נ"ל דלאו דידיה שייך דא"כ לילקי שם. וכ"כ התוספות [ש]ם דלוקין הלאו דידיה. ואין לומר דאע"פ שאין לוקין עליו מ"מ הו"ל למתני בהדייהו דהא י"ל דלא קחשיב אלא הנך שיש בהם מלקות וצע"ג:

הלכה יד בכ"מ דמקיל משום דספק נזירות להקל. קצת מגומגם דהא לא שייך כאן ספק נזירות להקל כיון שאין כאן קרבן וכמ"ש התוי"ט:

הלכה טו בהשגות טמאי מת הן. כן הביא הרמב"ן בחידושיו לסוף מכות דאין לוקין אבל אסורין לטמא. ע"ש בשם הראב"ד. אך בתמים דעים כתב הראב"ד גופיה בסי' רל"ו דפירש ה"ז בלא יטמא וצ"ע:

פ"ו הלכה יז בלח"מ תהום דזיבה התירו ואי איתא. ולענ"ד דבריו תמוהים שהרי בפסחים (דף פ'.) אמרינן דטומאת תהום של זיבה לא התירו. ובנזיר שם בדרך בו"א אמרו כן אבל לפי מאי דמסיק אף דהו"ל טומאה מדרבנן למפרע לא התירו ודוק:

פ"ז הלכה ג בלח"מ למה כתב שם רבינו ז"ל. נ"ב עיין במל"מ בפי"א מהט"מ:

פ"ח הלכה ה בכ"מ ויש לתמוה על רבינו שפסק כב"ש. לענ"ד היא סוגיא דיומא (דף ס"א) בפ' הוציאו לו דשם מפורש להיפך דב"ה אומרים שא"צ להעביר תער. וכתבו התוס' שם שהיא מהסוגיות הספוקות. וגם הירושלמי היא לפי הגירסא בגמרא דידן ביומא שם. ולק"מ על רבינו ודוק:

הלכה ו בכ"מ אלא הותם שתי שערות לבד לא קיים. לענ"ד דבריו תמוהים שהרי אפי' בגילה אחת ונשרה אחת כתב רבינו ז"ל דינא א"כ מכש"כ אם גילח שאיכן שקיים מצות גילוח וכ"ה בגמ' וצע"ג:

הלכות ערכין וחרמין פ"א הלכה יג הואיל ורוב הנוטסין למיתה. הא טעמא דנקט רבינו הוא ליתן טעם על שאין לו דמים. דאינו נערך אמרו בגמ' משום דבעינן והעמיד והעריך:

שם במל"מ ואגב שיטפא לא דק. ועיין בפי' המשניות לרבינו דכתב דבב"ד של עכו"ם אין הדין כן דעבידו דמתחרטי.

פ"ה הלכה ו בלח"מ לא העשה משום דהוי אסמכתא כדכתיבנא. ולע"ד צע"ג דהא איתא שם (דף ה':) להיפך ותנן המקדיש חמיצו לבדק הבית אע"פ שהוא בל"ת ע"ש. ואין לומר שהיה לו גירסא אחרת דהא הגמ' לא הקשה רק מבל"ת ולא ממ"ע. ועוד דהא שם (דף ז':) אמרו ומניין אף בל"ת כו' ע"ש. ומשמע דהוי לימוד גמור [עיין גם' הכתב והקבלה (פ' אמור) דעובר על עשה ול"ת וצ"ע]:

הלכה יז האומר ראש עבד זה. עיין בה' מכירה פכ"ז ה"ה:

פ"ז הלכה יז בכ"מ אתי כר' אליעזר דאמר אף הערב. ולע"ד דבריו תמוהים דהא ערכין הוי כ"ש מהקדש דמסברא אין אדם עושה קנומא על הקדש גם יש שאלה בהקדש:

הלכות כלאים פ"ה הלכה ז בכ"מ מניין לו לומר כן בדברי רבינו. נ"ב לא ידעתי קושייתו הא מכל לשון רבינו ז"ל בה"ז משמע כן מדכתב ושורפין את שניהן, ומה גם דכתב אע"פ שאינו לוקה והוא ע"כ משום דקיי"ל כר' יאשי' ואעפ"כ הרי זה קדש ונאסרו שניהם:

הלכות מתנות עניים פ"ג הלכה ד בכ"מ ולשון אפילו קשה. נ"ב ולענ"ד אפ"ל שרבינו נגרר אחר לשון הירושלמי שאע"פ שפטור פיאה אינו מפסיק אעפ"כ אם חרש מפסיק ונסתלק קושיית המחבר:

פ"ח הלכה ו ואפילו לדבר הרשות. זהו חידוש דאפי' לדבר הרשות מותר לשנות אם נשתקע שם בעליה. והרב בכ"מ לא הראה מקור דין זה. אולי מקושיית הגמ' בערכין שם מאי איריא וכו' ולא ניחא לרבינו לומר כדעת התוס' שמה בד"ה אילימא ע"ש. [עיין בשו"ת מהר"ן יפה סי' י"ד]:

הלכות תרומות פ"ב הלכה ט במל"מ או דלמא לאחר שזכו בה העניים. לענ"ד היא גמ' ערוכה בב"ק (דף כ"ח.) אמר רבא מאי זה וזה פאה לפטרו מן המעשר. הרי דהפטור היא מטעם שהפקיר. ועיין שם בתוס' ד"ה זה וזה פאה:

[הלכה יד במל"מ הוא מה"ת או מדרבנן. עיין שו"ת בן יהודה סימן נ"ב]:

פ"ה הלכה כד בכ"מ רמי האי ברייתא אברייתא. נ"ב אמתני' כנ"ל. והיא במס' מקואות פ"ב מ"ב. ועיין קידושין (דף ע"ט:) דתניא כל הטהרות. וצ"ע. ואפ"ל משום ר"ש דליתי' במתני' כ"א בתוספתא:

פ"ט הלכה ד במל"מ פי"ב מהל' גירושין. ומכאן ראיה לספיקו של הרב שם. דגם לקולא מחזקינן לה במפקרת ובתנס נסתפק שם [וכן העיר בזה הסב שמעתתא]:

הלכה ו במל"מ לא נתבאר כלל. נ"ב זה נתבאר בכריתות (דף כ"ד:) ועיין בתוס' חולין (דף ל"ט:) בד"ה אם הי' רבו שני:

פי"א הלכה ז בכ"מ בעיא דאיפשיטא. ולעד"נ דהש"ס לא איפשטא כ"א בירושלמי. אולם דברי רבינו שכתב שהנולד כל שבעה אינו חשוב ערל. הוא רק לפי מה דפשיט בירושלמי דלא הוי ערלה וכמ"ש התוס' בריש פרקין (דף ע'.) בד"ה ערל, דבזה חולק הירושלמי אתלמודא דידן דהוי איבעיא דלא איפשטא ע"ש דהא דאמר רבא והסברא היינו דאינו מתכבד לאכול הפסח אבל עדיין י"ל דערל מקרי. וע"כ דרבינו סמך על הירושלמי. ולענין ליל שמיני נראה דס"ל דהוי ערלה ולא הוי מחוסר זמן. ועיין בירושלמי דפשיט מהא דליל שמיני נכנס לדיר להתעשר. ועיין לקמן בפ"ו מהל' בכורות הי"ד מש"ש:

פי"ב הלכה כ שאר מתנות לפלוני. נ"ב לא משמע כן בגמ' דבכורות (דף כ"ו.) דאמרו שם דדוקא גבי תרומה רשאי לומר כן אבל לא גבי שאר מתנות דכיון דקדושת דמים ניהו אתי למיפעי ע"ש. גם אמרו שמה דאם היה כהן לכהן אסור ולא כתב רבינו רק הבליע בנעימות לשונו דרשאי ישראל לומר לישראל אחר:

הלכות מעשר שני ונטע רבעי פ"י הלכה טז ילדה שסיבכה בזקנה. צ"ע על רבינו ז"ל דבגמ' (דף כ"ז.) משמע דר' ינאי פליג על ר' יוחנן ור' יונתן. וא"כ היאך פסק הכא כר' יוחנן ובפי"א מהל' תרומות הכ"ב פסק לדר' ינאי. וגם בפ"ה מהל' נדרים הט"ז פסק דאין גידולים מבטלים העיקר. ופירש הכ"מ משום דהוי דשיל"מ. ומבואר דבלא"ה מבטלין. וי"ל דעולה יפה עם ההיא דתרומות. ובפ"ה מהל' כלאים הכ"ד פסק לדר' יונתן והם סותרים זא"ז וצע"ג:

הלכות בכורים פ"ט הלכה ז שנאמר זובחי הזבח. נ"ב אין צריך לזה הטעם כ"א מג"ש לתרומה נתינה נתינה. עיין בגמ':

פ"י הלכה א בכ"מ דאצטריך קרא שני. נ"ב לפע"ד אין תירוץ זה כלום מלבד הדוחק שיש בו. דעל אוקימתא דרבא אין הטעם דכתב רבינו מנא"ך כ"א תתן לו יצא זה שמחוסר גזיזה ושחיטה ונתינה עיין בגמ' וא"כ הו"ל לרבינו ז"ל להביאו דהוא דין מחודש:

הלכות שמטה ויובל פ"א הלכה ז בכ"מ מ"ק (דף ב'). נ"ב ליתא שם רק בשבת (דף ס"ז.) הובא שם ברייתא זו אהא דקתני אין בה משום דרכי האמורי. והיא מתוספתא פ"א דשביעית. והובא בירושלמי דמע"ש פ"ה:

פי"א הלכה כא עשו חזוק לדבריהם כשל תורה. עיין בפ"ב מהל' ממרים שלא יהיה חמור כשל תורה וצ"ע. ועיין בלח"מ פ"א מהל' נחלות ה"ח:

הלכות בית הבחירה פ"א הלכה יז במל"מ ולא ידעתי אמאי. נ"ב עיין בס"ג ל"ת כ' שכתב רבינו המכילתא:

פ"ן הלכה ה שתים ועשרים אמות. נ"ב עיין ברש"י דיומא (דף ס"ז.) ד"ה ר"א היה ע"ש:

פ"ה הלכה יב במל"ם למה היו מלבנין עששיות מבערב. נ"ב תמוה שהרי זה מפורש בירושלמי דיומא פ' אמר להם הממונה דפריך אמאי לא הביאו מים המים מערב יוה"כ ומשני משום דיהיה טובל במים שאובים. אך רבינו ז"ל שפיר כתב או מערבין מים חמין משום דהוא אזיל לשיטתו שפסק בפ"ד דמקואות ה"ב דלטבול במים שאובים אסור רק מד"ס ואין שבות במקדש ומש"ה שפיר כתב דמערבין:

הלכות כלי המקדש

פ"ב הלכה ג במל"ם ומ"ש מרן דכחון אסור להקטיר אפשר שעשו קטורת. נ"ב לא ידעתי מאי דוחקיה לומר שעשו שלא במתכונתו נימא דעשו כהוגן והקטירו בחוץ דלא גרע מעשאה להתלמד דפטור וכאו דאינו מעלה עשן: בא"ד ופותיה דמר לא ידענא דדוקא במין העשב שנקרא מעלה עשן כו' אבל בעשב אחר מנ"ל. נ"ב לאומר הנושא י"ל שהרי בגמ' לא הוזכר בהדיא שיהיה העשב נקרא מעלה עשן אלא שיהיה מעלה עשן ואף שאינו כמו מקל ש"ד. אך נ"ע מדוע לא השיג עליו מדברי הב"י שכתב וכבר הוכחתי לעיל שאין חייב מיתה כ"א ביה"א שממנים. הרי שאפי' אם לא שם בה שום עשב שמעלה עשן אפ"ה כשר וצע"ג:

פ"ד הלכה ה שתי הלחם של עצרת. נ"ב לא מצאתי כעת בדברי רבינו שהביא הדין האמור במשנה דסוכה (דף נ"ה:) דבעצרת אומר לו הילך מצה הילך חמץ הגם דהדין דאין חולקין קרבן כנגד קרבן הביא בפ"י מהמעה"ק הט"ו מ"מ הך דינא דשנוי במחלוקת מה דאמור בריש אם מצה ואם חמץ והוא כתנאי רבנן ואבא שאול היה לו להביא, וצריך תלמוד להבין הטעם:

שם במל"ם וא"כ היה לו לרבינו נ"כ לבארם. נ"ב גם לא ביאר אם שוות הם במוסף שבת. ועיין בתוס' סוכה (דף נ"ה:) בד"ה ובהילוק:

הלכה כב בכ"מ ומשמע התם דבב"ד של שלשה. נ"ב היא גמרא ערוכה בסנהדרין (דף י"ח:) דאם עבר על עשה ול"ת הרי הוא כהדיוט לכל דבריו:

פ"ה הלכה י בכ"מ ולא תנן הכי גבי כ"ג. נ"ב א"ל לזה הדיוק דבהדיא תנן ומייבמין את אשתו. וא"כ בודאי דאלמנתו מותרת. ועיין בלח"מ פ"ב מהלכות מלכים שכתב בזה וכי מה עניין רשות למצוה:

הלכה יז בכ"מ פשוט הוא. נ"ב צריך לפני ולפנים מהירושלמי בעצמו שהביא הרב באותו פיסקא הוא תיובתיה שמה לא נאמר אלא שיביא שתים והשלישי מניין לו וצע"ג:

פ"ז הלכה ה בלבד לכל המוספין. נ"ב לא ידעתי מפני מה לא הביא רבינו מה דמסקינן בגמ' דסוכה (דף נ"ה:) מקרא ומתניתא דאם הוא יום שיש בו ב' או או ג' מוספין דמאריכין בתקיעות או כדפירשו רבנן דקסרי דמרבה בתוקעין. והוא מוכרח מברייתא אם לא נפרש כרב אחא שהוקעין על כל מוסף ומסיק עליו בתיובתא וצריך לי תלמוד:

הלכה ו בין קדש לחול וברגל. נ"ב מ"ש רבינו וברגל דהיינו בכל רגל מג' רגלים מוסיפין שלשה לפתיחת שער העליון וכו' ולא בחג לבדו, לא ידעתי מנ"ל לרבינו זה דהא במתני' דסוכה (דף נ"ג:) לא משמע כ"א בחג משום ניסוך המים מוסיפין ג' לשער העליון וג' לתחתון וכפירש"י. וגם לפי דברי בכ"מ דרבינו מפרש פירוש אחר [הגם שבזה לא הרגיש] מ"מ לא ידעתי מה טעם יש בו דברגל מוסיפין:

הלכה יג ולוקחין בו עולות לקיץ המזבח. נפלאתי דכאן פסק דממותר נסכים לוקחין בו עולות והוא כדעת ר' חנינא פ"ה במשנה. ולא כן פסק רבינו בפ"ד מהל' שקלים ה"ב דשם פסק דכלי שרת באין ממותר נסכים כדעת ר"ע בר פלוגתיה דרה"ס. ואולי נוכל לדחוק בדברי רבינו דמיירי כאן דהיה לשם כ"ש כל הצורך. ומעתה עושין ממותר נסכים עולות. ותמיה בעיני שלא הרגישו בזה מפרשי רבינו:

הלכות ביאת המקדש

פ"א הלכה ח בכ"מ ואם תאמר מה צורך להיקש. נ"ב ע' ברמב"ן בס' המצות מצוה קס"ג ויתורץ הקושיא הזאת בטוב טעם דמפסוק הזה אין למדין כלל דנהמרה לשעה ע"ש: בא"ד דקרא אפשר לפרשו לרשות. נ"ב מה יענה למ"ש רבינו בהלכה י"ד דין קרועי בגדים שהוא במיתה ולמד מפסוק זה ודין אחד להם עם פרועי ראש. ומ"ש הך דינא מפרועי ראש שלמד מיחזקאל. ואולי י"ל דכיון דילפינן פרוע ראש מיחזקאל ממילא משמע דהאיך קרא לדורות נ"כ נאמר ילפינן מיניה נ"כ דין קרוע בגדים ודוחק. ובהאת הך דקרוע בגדים שבמיתה לא נאמר בסנהדרין (דף פ"ג.) גבי הך שבמיתה. ועיין ברמב"ן בס' המצות מצוה קס"ג שהוא ז"ל כתב שאדין מחוסר בגדים נגעו בו ומחלל עבודה נ"כ ע"ש:

הלכה יב במל"ם ספ"ו מהל' כלי המקדש. נ"ב ושם גבי אנשי מעמד כתב הך דבחמישי מותרים:

הלכה יז בכ"מ נראה שהוא מסברא. נ"ב תמוה שהרי בתענית (דף י"ז.) אנשי משמר ואנשי מעמד אסורין לספר כו' כדי שלא יכנסו למשמרתן כשהן מנוולים ע"ש ומשמע דקאי נמי אאנשי מעמד:

פ"ב הלכה ו אזהרה זו בכהן גדול. הגם דדרשינן מפסוק זה הנאמר בכה"ג שלא יצא מפתח ביתו אחר מהו כמו שסובר ר' יהודה בסנהדרין פ"ב במשנה ופסק רבינו כן מ"מ הוי רק אסמכתא כמ"ש מפרשי רבינו:

פ"ג הלכה טו הלכה מפי הקבלה. נ"ב צריכין עיון לי דהא בפסחים (דף כ"ג.) מבואר ברש"י ד"ה ר"ע. מותר להשתמש טהרות בעור המשוח בחלב נבילה. אבל למלאכת גבוה להשתמש קדשים יהא טמא. והרי העור אינו אלא ראשון דנבילה אי אב הטומאה וכמ"ש רבינו בהאה"ט ה"א ואפ"ה הו"א דאסור מה"ת דאיצטריך קרא לסיתרא:

הלכה כא במל"ם ודע שמה שכתבנו דאפי' לרב אשי לא חשיב שהייה כמעשה. נ"ב עיין בחידושי לפסחים (דף כ"ט:):

פ"ד הלכה יב וטמאי שרץ ונבילה. נ"ב עיין בלח"מ פ"ו מהק"פ ה"א:

פ"ט הלכה ז וכן הדלקת הנרות כשירה בזרים לפיכך אם היטיב הכהן את הנרות והוציאן לחוץ. נ"ב תמוה דהא בשבת (דף כ"ב:) אמרינן דהדלקה עושה מצוה. שירש כמו במנורה. וכיון דהכי קיימא לן בא"ח סי' הרע"ה אם כן ראוי להיות כמצי בכהן כיון דזהו מ"ע כמ"ש רבינו בפ"ג מהל' תמידין ה"י והדלקת הנרות היא המצוה כמ"ש בפ"ג הי"ב שם. ומה מועיל שהכניסן בפנים וצ"ע [עיין בתשובה מאהבה הלכו[ת] חנוכה מזה]:

שם לפיכך אם היטיב הכהן את הנרות והוציאן לחוץ מותר לזר להדליקן. נ"ב לפמ"ש רבינו בפ"ג מתמידין הי"ב דהדלקת הנרות היא השבחן א"כ אם היטיב הכ[הן] הרי כבר הדליקן. גם מ"ש הכ"מ בשם רש"י, הוא בריטב"א ולא ברש"י:

הלכות איסורי מזבח

פ"ד הלכה ו אבניו אסורים למזבח. נ"ב וקשה דה[א] ע"כ טעמא הוי משום דמכשירי קרבן כקרבן ד[מי] וא"כ למה פסק רבינו לקמן הי"ח דגוף האהן אסור לריקוע מזבח. דהא במס' ע[בודה זרה] (דף מ"ו.) בעי רמב"ח המשתחוה להר אבניו אסורות למזבח או לא מכשירי קר[בן] כקרבן דמי או לא אמר רבא ק"ו ומה אהן שמותר בתלוש להדיוט אסור במחובר לגבו[הַ] נעבד שאסור בתלוש להדיוט אינו דין. א"ל ר"ה או חילוף וכו' ואי משום בית ה['] אלהיך מיבעיא ליה לכדהניא והכ"א לרבות את הריקועין ע"כ. הרי דא"א מכשיר קרבן כקרבן דמי ע"כ משום דאמרינן דנעבד חמור מאהן ומש"ה אסור במחובר לגבו[ה] וע"כ היינו מקרא בית ה' אלהיך וא"כ הו ליכא נפקותא מקרא דריקועין אסור. אל[א] ודאי דמדפסק דאסור עכצ"ל דמכשירי קרבן להו כקרבן דמי וצריך תלמוד:

הלכה יד בלח"מ כלומר דבר בלי טעם. נ"ב במחילה מעצמותיו הקדושים לדברי[ו] א"כ בעופות אפי' הן מוקדשין אל אתנן ומחיר עליהם מגזה"כ מאי צרי[ך] ר' הושעיא לאוקמי כרבי ובמונה זונה על פסחו דאם לא כן הא לאו ממונים הו[א] ואין אדם אוסר דשא"ש הא עופות יוכיח דאפי' הן מוקדשין והינם שלו אל אתנן עליה[ם] לכך צריך קרא לכל נדר פרט לנדור למעט בהמות מוקדשין או דעופות נ"כ מימעט מכל נדר פרט וכו' ועיין היטב:

פ"ה הלכה יב בלח"מ אפשר דאמרה המשנה היכא שאירע. נ"ב בלח"ם י"ל דאי[ן] עיכוב מקודם שימלח על המזבח כמ"ש רבינו מ"ע למלוח קודם שיעלו למזבח והא דאמרינן ביומא (דף מ"ה.) וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח אלא לימ[א] וכו' ה"ד לכתחלה דאע"ג דאסור זר להקריב על המזבח ואפי' לאו היכא מ"מ המליח[ה] בעצמה כשירה וכמ"ש המהרי"ם סי' ס"ט דאע"ג דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעבי[ד] אי עביד לא מהני היינו דוקא במקום שיתוקן האיסור אבל הכא איסורא עביד לשול[ם] וע"כ היא כשירה וק"ל:

שם בכ"מ ואם תאמר והא מתני' דלא מלה. נ"ב במחכ"ת מפורש בפירוש המשניו[ת] לרבינו ז"ל שפירש שלא מלה כהן אלא זר אבל לא מלח כלל פסול. ומשמע דס"[ל] דלהך איבעית אימא לא חיישינן להך קושיא כלל וכי ס"ד דזר יוכל לקרב אל המזבח. דאף דודאי אסור שיהיה זר מקריב למזבח כמ"ש (פ' במדבר) אך אל כלי המקדש ואל המזבח לא יקרבו וגו' לכל דבר המזבח מ"מ מלד המליחה בעצמה כשר ואצטרין לאשמועינן דאי עבר זר ומלח כשר. ועיין ביומא (דף מ"ה.) דמשמע דא"ל קרא לכה[ן] לעניין הלחת אליה שם לא נפ"מ לעניין דיעבד ועיין [שו"ת חתם סופר ח"ו סי' כ']:

פ"ן הלכה ט בלח"מ ולא הזכיר מכל אלו אלא הליסטון לחוד. נ"ב לעד"נ דרבינ[ו] סובר דהך ברייתא היתא כרבי דאמר במנחות (דף פ"ז.) אבל לרבנן כשר:

הלכות מעשה הקרבנות

פ"ט הלכה כד של שניסס חוץ לעזרה. נושא[י] כליו לא פירשו מנא ליה זה. והוא מהגמרא פסחים (דף ל"ח.) דחלות תודה ורקיקי נזיר שעשאן למכור בשוק יוצא בהן דמימר [א]מר אי מזדבן מזדבן אי לא מזדבן אסוק בה אנא ע"ש. וע"כ דנאפית בחוץ דאל"כ לא יוכ[ל] לאפותו בפנים דהא הוי חולין בעזרה כנ"ל:

פי"א הלכה ד במל"ם דה"ה בחטאות ואשמות וכן הבעלים. נ"ב לא היה צ[ריך] לומר נראה בדבר ספק דזה מוכרח בגמ' שם (דף נ"ע:) דמקשה לרב ששת דאמר בחטאת בהמה מנלה ומלינה מהא דתניא יכול יהו כהנים רשאים בחזה ובשוק הרי דגם בחטאת הדין כן:

פט"ז הלכה ב בכ"מ ויש לתמוה על רבינו שפ"ל לספוק. בחידושי לחולין כתבתי ליישב דודאי אף לר"י דמרבה פלגם מאו מ"מ לא הוי ודאי בריה דהא י"ל דלר"י נמי ספוקי מספקא ליה אי מה שרבתה התורה פלגם הוי ודאי בריה או משום שהוא ספק בריה אבל לא שנאמר דלר"י ודאי בריה הוא אלא דספוקי מספקא ליה (דלהתורה לא הוי ספיקא דמי איכא ספיקא קמי שמיא רק דלר"י מספקא ליה לדידן מה היה כוונתה) אלא דר"ז בעי באופן שלפי לד אחד הוא יוצא ואם יהיה רק לצד השני לא יצא ואי הוי מוקי לה כר"י אם הביא פלגם אז אי הוי ספק בריה לא היה פשוט ואי הוי ודאי איל או כבש אז הוי ממ"נ ומש"ה לא מוקי ר"ז לבעייתו. אבל לבר פדא יוצא ממנ"פ ובעי אליביה אי הוי נמי ספק בריה וא"כ לה יצא או לא. אבל לר"י דודאי הוי או ספק בריה או ודאי איל או כבש מ"מ אפי' אליביה ודאי בריה לא הוי ומש"ה פסק דלא הוי אלא ספק כנ"ל:

פי"ח הלכה יא בכ"מ ואני אומר שמעתא. נ"ב תמוה דהיאך יפרש דהיינו לאחר הגרלה קודם וידוי דהא בעי עקירה כדאיתא ביומא (דף ס"נ.) וע"כ דקודם הגרלה קאי דלא בעי עקירה דהגורל הוא דקבע. וביישוב דברי רבינו האריכתי בחידושי ליומא [עיין בזכר החיים דרוש ו'. ובאיגרא רמא לדודי זקני ז"ל ביומא שם]:

הלכה יד בלח"ם דהך נפקותא לא הוי. נ"ב עיין בלח"מ פ"ב מהל' גזלה לחרן:

הלכות תמידין ומוספין

פ"א הלכה א במל"ם ואמרינן נמי התם ר"ש אומר קרבה. נ"ב לעד"נ דזה תליא בפלוגתא דר"י ור"ע בחולין (דף ס"ז:) דר' ישמעאל סבר שם שמתחלה נאסר להם בשר תאוה והיו צריכין להקדיש ולהקריב ולאכול הבשר. ומוכח לדידיה דמנודה שולח קרבנות דהא הם שלחו קרבנותיהם אע"ג דמנודין היו. אבל ר"ע פליג התם וס"ל דבשר תאוה לא נאסר ולא היו צריכים להקדיש א"כ י"ל דס"ל דמנודין אין משלחין קרבנותיהם. וא"כ א"ש דהא הכא בחגיגה קאי אליבא דר"ע שפיר כתב רש"י דלא היו משלחין אבל התם קאי לר"י ולשיטתיה שפיר קאמר דהיו משלחין. ועיין בחידושי למס' פ"ק שם:

הלכה

הלכה ז בלח"ם אבל בלא אד"ו. נ"ב לכאורה שלא כל דחייה בד"ו הוא משום אד"ו כדי שלא יבא תרי שבתי בהדדי וגם משום ערבה. ולסברת רש"י בזמן המ"ק קיים לא חששו לבד"ו גם לאד"ו לא חששו דמה לי. אלא די"ל דכיון דלא היו בהשבון אחד כל הימים והיו מקדשים ע"פ הראיה מה להם להקדים תקנות דרך וכדי לכשיגיע הזמן יתקיימו על העדים אז ודוק: בא"ד דאיך יוכל להכחיש. נ"ב עיקר קושייתו לק"מ להמעיין בבעל המאור בסנהדרין ד"ה ולעבריה:

הלכה ט כדי שיהיה נוח להפשט. ע' פי' המשניות להרמב"ם סוף ביצה:

פי"ב הלכה י במל"מ דהם הוציא ישראל את הדשן אפי' מלקות ליכא. נ"ב הוא נגד סגמ' יומא (דף מ"ס.) בעל מום בקבלה ובהולכה וזריקה פסול אע"ג דהולכה לאו עבודה היא וצ"ע

הלכה יב בכ"מ תרומת הדשן בכמה. נ"ב ע' ברש"י דיומא (דף י"ב) ד"ה את השהקין שכתב דתרומת הדשן אינו אלא מלא מחתה ליום כדאמרינן במס' תמיד והוא מדתנן נוטל את המחתה וביומא (דף כ'.) במתני' ד"ה תורמין את המזבח. וצ"ע מהגמ' דכאן:

פי"ד הלכה יג בכ"מ לא ישאר למשמר השני הנכנס. נ"ב ע' בפי' המשנה לרבינו ז"ל והמלא שפירש כן. ואני לא זכיתי להבינו במה הורע כחם של הנכנסין בשבת שחל יו"ט אחריו בשני או היוצאין בשבת שחל יו"ט אחרון בה' שאינם נוטלים כ"א חלות מכל הנכנסים והיוצאים של כל השנה דחולקין בשוה. הלא כל מה שהוצרכו שוה בשאר ימות השנה המשמר הנכנס דמקריבים התמידים ונדרים ונדבות וקין מזבח אם בטל גם בשבוע זה שחל יו"ט בו הוצרכו לעשות דקרבנית שאינם מחמת הג כגון תמידין ונדרים ונדבות ישאר דברים המפורשים בסוכה עליהם מוטל להקריב ואין למשמרות הבאות מחמת החג חלק בו ואינן מקריבים רק המשמר הקבוע היוצאים עשו כל המוטל עליהם בשאר ימות השנה וגם עשו יותר דהקריבו קרבנות הרגל בשותפות. ולא ידעתי מה חילוק יש בין הנכנסין והיוצאין אלו להנכנסין והיוצאין דכל השנה. וצריך אני להתלמד:

פי"ט הלכה ה בכ"מ דקהני מפני [שדמה ניתן] ש"מ. כצ"ל:

פ"י הלכה יג בלח"ם דסיתי מתני' [כרבנן] דהפיים כצ"ל:

הלכות פסולי המוקדשים פ"א הלכה א בלח"ם דביאה במקלה לא שמה ביאה.

נ"ב תמוה דהא רבינו ז"ל כתב בהלכה י דאע"פ שאינו לוקה מכין אותו מכת מרדות. וא"כ הא בלא החשש דשמא יגע מ"מ אסור להכניס ידיו לפנים מהעזרה. וצע"ג [ע' חוות יאיר סי' רכ"ו, ובשושנת העמקים כלל ה']:

פי"ד הלכה יט לכהנים ככל האשמות. שפת יתר הוא ולא ידעתי מה בא ללמדנו דבשאר אשמות ודאין אין הדין כן רק גבי אשם תלוי דעל הספק בא וכיפר והלך:

הלכה כב אשם תלוי בא מן הקטנים. תמוה מהגמ' דזבחים (דף ע"ז.) אמרי בדכרי מחלפי לך וע"ש ברש"י דדוקא בן שתי שנים. ועי' בפ"א מהמעה"ק י"א וכי"ד ובפי' המשניות לרבינו פ"ו דכריתות מ"ו: [עיין במרכבת המשנה ח"ב. ובפתיחה לס' תפארת ישראל]:

פט"ו הלכה יב מאחר שנמלקה הרי זו תקבר. נ"ב לא ידעהי למה לא ביאר רבינו אם נודע לה שאינה חייבת קודם שנמלקה מה דינו. דבגמ' (דף כ"ו.) אמרינן תצא לחולין או תמכר להברתה. ובדברי רבינו לא מצאתי. ויש לעיין ג"כ בזה למה לא מדמינן לאשם תלוי דהתם אם נודע לו שלא חטא ירעה עד שיסתאב. וצ"ל דשאני אשם תלוי דבא על ספק חטא ולבו נוקפו משא"כ הך [ע' פמ"א ח"ב סי' ס"ט. ושעה"מ פ"א משחיטה ה"ב]:

פי"ב הלכה ז במל"מ דמנחות (דף נ"א). נ"ב לפי המבואר שם היה לו לרבינו לכתוב שטעונין נסכים [עיין בשאלת הכהנים תורה בדף ב']:

פי"ח הלכה ט בכ"מ והדבר צריך אלי תלמוד. נ"ב לדעתי העניה נוכל לומר דיש למצוא גבי נותר דיש בו מעשה דאם שבר עלם שיש בו מוח והותיר המוח שבתוכו דאי אמרינן משום שאב"מ חייב ואי משום נל"ע פטור:

הלכה כד בכ"מ דלענין כרת נחלקו. נ"ב ועיין בשבועות (דף ו'.) דמוכח בהדיא דאיפליגו לענין כרת:

פי"ט הלכה יג בכ"מ אשר תאכל השם את העולה. נ"ב עיין בראב"ד פ"ב מהל' מעילה:

הלכות עבודת יוה"כ פ"א הלכה ב בכ"מ כל שבעת הימים הוא.

נ"ב לא הוצרך לסברא זו דהא בהדיא תני בפ"ג דיומא (דף ל"א:) ובפ"ז (דף ס"ט:) נכנס להקטיר ומיטיב:

הלכה ג בלח"ם גורסים עובר בר"ש כלומר. נ"ב ולדעתי הגירסא עובר בר"ש הוא הנכון והוא כמו מעבירין אותו מלעבוד ולכן קראוהו כהן שעבר ופי' רש"י במתני' דאין בין במגילה שהעבירוהו:

הלכה ז שלוחם ושליח ב"ד. היינו דמשביעין אותו על דעתם ועל דעת ב"ד דאק פסקינן דכהני שלוחי דרחמנא נינהו וכמ"ש בגמ' [ועיין בנדרי זרוזין נדרים (דף ל"ד.) ובקנאת סופרים לשם סי' כ"ט]:

הלכה ח עמוד והלטן. נ"ב לא ידעתי מדוע לא כתב רבינו מה שאמרו בגמ' דאחוי קידה גם לא כתב בהאי דמתעסקין עמו מה שהיו אומרים. ובגמ' פירשו ואמרו לא היו מתעסקין עמו לא בנבל וכנור אלא בפה וכו' והמרו שם מה היו אומרים [לא אמרו בגמ' דאיהו אחוי קידה אלא שהם אמרו לו על הדת. ועיין ברש"י במשנה בהפיגתן ובטיולים ומה שהיו אומרים סובר רבינו ז"ל שאין בו קפידא כלל]:

פ"ב הלכה ב ומטיב את הנרות בין הערבים כו'. נ"ב כאן שייך השגת הראב"ד ולא אדלעיל:

הלכה ה בהג"ה תימא לי איך לא כתב. נ"ב לק"מ דרביט לשון המשנה נקיט בכל יום סיתה כבידה וכו' וסיים הך דגלדה עיין בגמ'. וגם מ"ש דאלת"ה וכו' לא ידעתי מאי קאמר:

פ"ה הלכה יח שנאמר יעמד חי. עיין בחידושי לחולין ייסוב על קו' סלח"מ [ועי' בהשמטות לקנאת סופרים סי' ל']

הלכות מעילה פ"א הלכה ג בהג"ה שאין אדם לוקה ומשלם.

נ"ב לפמ"ש המל"מ דיש כאן ב' איסורים. משום עולה ומשום מעילה. י"ל דקודם שנגמר ההנאה שהיא ש"פ נתחייב מלקות. כעין דאמרו בכתובות (דף ל"ג.) להכאה וכשהגיע הנאה לש"פ איגלאי מלתא למפרע שנתחייב מלקות מקודם. ועיין:

הלכה י לאחר שהיטתן מפני מומן. נ"ב לא זכיתי להבין מאי שיאטיה דמום כאן. גם הטעם דלכפרה הן באים לא שייך בקדשים שנפלו בהן מום. ועיין בתוס' בכורות (דף כ"ו.) ד"ה התולש:

פ"ב הלכה יד בכ"מ דתרומת הדשן אע"פ שנעשית מצותו. נ"ב דבריו תמוהים דהא ז"ש רבינו דשן מזבח החיצון בין קודם הרמת הדשן בין אחר הרמה מועלין בו, אינו ענין לשתם גמ' דבודאי גם רב לא פליג אהך גמ' דהתם מיירי באפר תרומה שנהרמה מעל המזבח דאע"ג דכבר נעשה מצותו מועלין בו מקרא ושמו. אבל בהא דאיירי רב באפר תפוח שנשאר אחר הרמה לא שמענו דע"ז ליכא קרא. ואדרבה דסתם גמ' בודאי אזיל אליבא דרב. דבתמורה (דף ל"ד.) מוקי הא דאפר הקדש לעולם אסור בתרומת הדשן מהא דתניא ושמו בנחת ופירש"י שם במלא קומץ של דשן שהכהן תורם בכל יום זהו דוקא אסור אבל שאר אפר בנשאר אחר הרמה מותר כרב. וכנראה שזהו ג"כ דעת הראב"ד בפי"ט מהל' פסולי המוקדשין הי"ג עמ"ש רבינו שם וכל הנשרפין של הקדש אפרו מותר חוץ מדשן מזבח החיצון והפנימי ודישון המנורה. וכתב ע"ז הראב"ד וז"ל א"א הרמת דשן ע"כ. ואין כוונתו להשיג על רבינו וכמו שהבין הכ"מ שם דודאי מודה דגם דשן מזבח החיצון והפנימי והמנורה אסור כמבואר במשנה דמעילה. ועכצ"ל דכוונתו דדוקא הרמה הדשן אסור אבל מה שנשאר אחר הרמה מותר כרב כנלע"ד. ודע שמ"ש רבינו בפי' לסוף תמורה שכל הנשרפין אפרן אסור, הוא ט"ס וצ"ל מותר [ובהגהות אמרי נ"ב א"ח סי' תמ"ס טעה בזה] כמבואר:

פ"ד הלכה ח במל"מ וכ"נ שם ממ"ש גבי אתנן זונה. נ"ב מהאי אין ראיה כ"כ דהא בהפי' נקטה שם ומה גם דלפניו כתב וכן אם נתן לה קדשים באתננה והאי בודאי כריה"ג ובקדשים קלים דאל"כ הוא בכלל מ"ש בסמוך אם נתן לה דבר שאינו שלו שאינו יכול להוסרו מפני שאינו שלו. א"כ בודאי מש"כ לפני זה אם נתן לה קדשים היינו קדשים קלים וכריה"ג דאמר ממון בעלים הוא ואעפ"כ הימעיטו מלכל נדר פרט לנדור. ועי' בפ"ד מהל' איסורי מזבח הט"ו בלשון רבינו מדוקדק כמ"ש דהאי בודאי כריה"ג. וקושיית הרב במל"מ תמוה ובחידושי הארכתי:

ה"ט במל"מ עוד נסתפקתי אם מעל בזדון. נ"ב לפמ"ש רבינו בפ"א מהל' נדרים דבכל שהוא לוקה משום לא יחל משא"כ במעילה לא הוצרך רבינו לכתוב זה ועפ"ו מהל' ערכין הלכה ל' ול"א: בא"ד עוד נסתפקתי באוסר הנאתו אי היכא מעילה. נ"ב מדברי רבינו לעיל רפ"ה מהל' נדרים נראה דבכה"ג אין בו מעילה. דאל"כ משכחת ביה מלקות והרי כתב לעיל שם דאם אסר על חבירו הנאתו שלא יהנה אינו לוקה שהרי לא אמר שמעון כלום:

פ"ה הלכה ו בכ"מ הלכך הכי נקטי' גם פ"ד. נ"ב שם מבואר בהיפך ורבנן סברי נמי דמעלה ליכא איסורא מיהו איכא. הרי מבואר מפשטא דהש"ס דאין מועלין [ע' דברי חיים דיני כתובה סי' כ']:

הלכה יד במל"מ דטעונים גניזה וכיון דאשמעינן קרא. נ"ב לא זכיתי להבין. דא"כ לר' דוסא דס"ל דוהניחם שם שלא ישתמש בהם ליוה"כ אחר באמת אין מועלין בהם. וא"כ עכצ"ל דאתיא כר' יהודה ולא כר' דוסא. והרי ביומא (דף ס'.) בעי לאוקמי התם כר' דוסא אליבא דר"מ דפריך בגמ' שם אלא לר' דוסא דאמר וכו'. ועיין בחידושי ליומא (דף י"ב) מ"ש שם: בא"ד מנא לן דבגדי כהן הדיוט יהיה בהם מעילה מאחר שנעשה בהם מצותם. נ"ב לע"ד יש לחלק דדוקא דבר הנעשה לאיזה ימים אז הוי כדבר שנעשה מצותו ושוב אין מועלין בהם אבל בדבר שהוקצה לעולם אפילו לכמה שנים אילו היה בשלימותו אלא מחמת שנתקלקל לא יוכל להיות בקדושתו אזי לא אמרינן זה הכלל דכל דבר שנעשה מצותו אין מועלין בו. ועיין:

הלכה טו שנאמר בקרבנות דבר. נ"ב בגמ' דתמורה לא אמרו טעם זה רק מכח ג"ש חטא חטא מתרומה. ומש"ה אם הקדישו לבה"ב מועלין בהן. דדומיא דתרומה בעינן דקדוש קדושת הגוף ע"ש. והאי קרא דנקט רבינו ליתא גבי פ' מעילה רק גבי שאר קרבנות:

פ"ו הלכה ו במל"מ אוסר ליבטיל ברובא. נ"ב זהו תמוה דהא קאי לר"י ור"י ס"ל במנחות (דף כ"ב) ובזבחים (דף ע"ז.) דמב"מ לא בטיל: בא"ד עכ"ד ולא ירדתי. נ"ב וכן מבואר בר"ן נדרים (דף נ"ט:) דאיסור דרכו להתבטל ולא היתרא [ועפמ"ג שער התערובת. ובשושנת העמקים ובס' ברוך טעם שער א' באורך]:

הלכות קרבן פסח פ"א הלכה ה בלח"ם דהתראת ספק לא שמה התראה.

עיין פט"ז מהל' סנהדרין ה"ד דפסק דשמה התראה וצע"ג [עיין בשו"ת פני יהושע מה שהקשה עוד ובנב"ת א"ע סי' ע"ז]:

שם במל"מ והנה כוונת דברי ר"ש הם. נ"ב לענ"ד סברא א הוזכרה בחולין (דף פ':) בתוס' ד"ה קדשים. גם נ"ע שלא העיר מזה להתוס' שם (דף פ"ה.) בד"ה ואין דנים: בא"ד דאיצטריך קרא [ליפסיל] וצ"ע כצ"ל:

הלכה טז איסור שבות במקדש היתר הוא. נ"ב תמוה דהא עיקר הטעם הוא משום דכהנים זריזין הם ולא יבאו לכלל איסור אבל לא שהיתר גמור הוא:

פ"ב הלכה יג במל"מ תפסי בה קידושין כיון דבת מיניה היא. תמוה דא"כ למה בגיטין (דף מ"ז.) אמרינן דפטור מהאי כופר משום דאין לו יורשים הא משכחת שיקדש אשה בכה"ג. אם לא שנאמר דתופסין רק שתצטרך גט. אבל מ"מ הוי קידושין שאין מסורין לביאה כיון דישראל גמור אסור לבא עליה מלד שהיא תניה שפחה וע"כ לא משכחת יורשים [עיין בקצה"ח סי' רמ"ט מזה]:

פ"ד הלכה א לאחר זמן אותו הפסח. נ"ב הוא מהתוספתא פ"ב דתרומות. וכ"כ רבינו בספ"ב מהלכות מעשר ובסוף הלכות פסהמ"ק. והוא מהגמ' דסנזקין בפלוגתא דאביי ורבא. ומיושב קושיית הכ"מ כאן:

פ"ו הלכה ב בכ"מ ואם כדבריו כבר הקריבו קרבן. נ"ב לפמ"ש הרמב"ן בפרשת בא דמושחטו אותו וגו' בין הערבים מוכח שצריך להיות שהיטת הפסח קודם תחלת שקיעת החמה אבל הזריקה יכולה שתהיה עד לה"כ א"כ אין א ראיה [וע' בעטרת חכמים בפסחים (דף נ':) שהאריך בזה]:

פ"ט הלכה א אלא בחבורה אחת. פלא אני רואה שהשמיט רבינו הברייתא דפסחים (דף מ"א:) דאכל כזית צלי מבעוד יום לא פסל עצמו מבני חבורה. ואפ"ל דלפ"מ דמסקינן דאכל צלי מבע"י חייב הוי מלתא דפשיטא דלא שמה אכילה להצטרף בזה, ועיין:

הלכות בכורות

פ"א הלכה ה בכ"מ אינה נוהגת אלא בארץ וכו' וגם הרי הוא כחולין. עיין בב"י סי' ש"ו הנוסחא האמתית:

פ"ב הלכה ה בלח"מ ובפ' בתרא דהל' [ביכורים] כתב דרשה כו' וממילא כיון דאותן המקומות כתב פטור. כצ"ל. נ"ב הוא כשגגה היוצאת מלפני השליט דבאמת בג' מקומות הלו שכתב הרב לא כתב שם רבינו רק רחל בת עז דפטור גבי כלאים וגבי ציצית וגבי טומאת צרעת עיין עליהם. וא"כ הקושיא במקומה עומדת למה לא ביאר רבינו כאן הדין דרחל בת רחל בת עז או רחל בת עז בת רחל היכי דינו לגבי בכורה. ובאמת תמהני שלא זכר רבינו הדין דרחל בת רחל בת עז גבי כלאים וציצית וטומאת צרעת דפטורים דבגמ' משמע להדיא דפטורים הם מקרא דכתיב בכ"א מהם וביותר גבי קרבן דכתיב אחד המיוחד לדורותיו וצע"ג:

פ"ג הלכה ו מפני שקנסו את בעל הבהמה. לשון רבינו זה צ"ע דעל כל דמיו אמרו בגמ' משום ממון המוטל בספק. עיין פירש"י ותוס' ומה שאמרו בגמ' משום מגדלי בהמה דקה נגעו בו הוא על קושיא דמה טעם אינו משלם כ"א רביע לדקה ולא מחצה. עיין בגמ' ודברי רבינו צ"ע:

פ"ד הלכה א במל"מ (ד"ה אך צ"ל) דהשלוחים לפעמים מתעכלים עד הערב. בחידושי לעירובין שם תמהתי מזה על התוס' ד"ה רב ששת כו':

ד"ה ודע שאחר שכתבתי כו' ואם הרב רוצה לחלק בין שאר קדשים לבכור לא ידענו מהיכן הוליד זה. נראה כוונתו להקשות דכיון דר"א דספרי דדריש דגורם אוזן בכור נפקא מקרא דלא תאכל כל תועבה. אבל ה"ה קדשים שהרי בכור הוא ג"כ קדשים דאין לחלק בשניהם אבל כש"כ בפסולי המוקדשין דהתם ליכא מאן דפליג דקרא קאי אשניהם והיא מה שהשבעתי לך כו' אך לרבנן דר"א שהם אחרים דס"ל דקרא לא איירי אלא בפסולי המוקדשין א"כ הוי דוקא פסולי המוקדשין ולא קדשים ובכור. לפ"ז רבינו שפסק לעיל בפ"ב ה"ז דבגורם אוזן בבכור לא הוי רק קנס מד"ס ע"כ מוכרח דפסק כאחרים דר"א דספרי דקרא לא אתי אלא לפסולי המוקדשין דוקא ולכך בבכור הוי רק דרבנן. א"כ היאך פסק בפי"ח מפסה"מ ה"ה דגם מוקדשין הוי דאורייתא ולוקה עליו שזהו לסברת ר"א בספרי. ואם רצה לחלק בין בכור לקדשים כו' דקדשים הו"ל כפסולי המוקדשין ובכור לא כו' לא ידענו מהיכן למד זה: **בא"ד** שנתגלגל הדבר ובא לאיסורא דרבנן אפשר דבכה"ג לא אזלינן. נ"ב צ"ע לפ"ז היאך יפרנס המשנה דפ"ב דידים הנ"ל דמקלינן בספק טמאים או טהורים כו' [עיין בכרם שלמה סימן ה' מזה]: **בהג"ה** שם א"ס עיין כנה"ג או"ח סי' ש"ז. לענ"ד אין ראיה כלל מהכנה"ג. וז"ל הכנה"ג שהביאו הפר"ח שם שהקשה על הרמב"ם דאמאי יהיה הדין בספק אם קרא ק"ש דחוזר וקורא לדעת רבינו בפ"ב. ובנולד כשהוא מהול וכן אנדרוגינוס כתב בפ"ג מהל' מילה דאין מברכין עליהם. וכן בסוכה מפני שהן חייבים בספק ואין מברכין מספק. וחילק שם דבשלמא בסוכה ומילה שנולד הספק בגוף המצוה אי מיחייב או לא (ודמי לאיני יודע אם נתחייבתי דפטור), אבל היכא דאיכא חיוב ברור כמו גבי ק"ש וכן ספק נטל לולב וכיוצא דאתייליד ספיקא בתר דאיכא חיובא חייב לברך ברכה הראויה לה. וממילא כיון שקורא ק"ש צריך לקרותה כתיקונה עם ברכותיה. אבל אם הספק היא אם קרא הברכות אף דהוי חזקת חיוב מ"מ א"צ לחזור ולקרות. וכ"כ הר"ן להדיא במס' שבת בסוגיא דאכל דמאי אי צריך להפרישו ואין ראיה להרב המל"מ מכאן:

פ"ו הלכה יד בכ"מ ואיני יודע למה השמיטו רבינו. ונראה ליישב דזהו דוקא למ"ד לילה אינו מחוסר זמן וזהו פלוגתא דחזקיה ור"י וא"כ רבינו ז"ל שפסק בפ"ג מהלכות מחוסרי כפרה ה"ד כחזקיה דלילה הוי מחוסר זמן גבי ה' זיבות מש"ה השמיטו רבינו:

הלכות שגגות

פ"א הלכה ב ונאמר בעשוהו אחת. נ"ב לא ידעתי הא כבר כתב רבינו לעושה בשגגה. ושני כתובים צ"ל. ועיין סנהדרין (דף ס"ג.) בתוס' ד"ה אלא כו' שהביאו מש"ס דכריתות. אבל לא מצאתי בכריתות שהביא אך קרא דלעושה רק במתני' ועיין:

פ"ג הלכה ז במל"מ ת"ל דזבח רשעים תועבה והוצרך. נ"ב לא זכיתי להבין:

בא"ד דזבח רשעים לא מיקרי אלא במומר להכעיס אבל לתיאבון לא. תמוה דהא מבואר בשבועות (דף ל':) דאף בעשה כ"ז שלא עשה תשובה הוי זבח רשעים תועבה. ומשמע דאפי' לתיאבון דאל"ה מה מקשה האי עשה ה"ד וצע"ג:

בא"ד אבל לענין קרבן כל שעבד ע"ז אפי' פעם אחת כו'. בחנם האריך בזה דהא מבואר בחולין (דף מ"ה.) דאם התרה בו וקיבל התראה הוי מומר אפי' בפעם אחת. ואף די"ל דשם אמרינן דוקא לענין דלא נימא לנעורי מ"מ ליתנא דאין לך מומר גדול מזה משמע בפשיטות דהוי מומר גמור ודוק:

פ"ח הלכה ג בלח"מ ועלו דברי רבינו ז"ל כדברי התוס'. נ"ב דברי רבינו אינם עולין בקנה אחד עם דברי התוס' שהרי כתב בפ"ט מהל' נזירות הט"ז אבל אם שחק או נסתפק לו הרי זה מביא קרבן על פיו. ע"ש. ומה שהקשה עליו מדברי התוס' הלא גם הרשב"א סובר כן. וכ"כ הר"ן בקידושין:

פ"ט הלכה ד בלח"מ וכשאמר לא בעלתי בשוגג קאמר. תמוה דהא בשפחה חרופה חייב של הזדון כשגגה א"כ היאך יכול לומר מזיד הייתי דג"כ חייב [וע' בהגהות מחנה אפרים מזה]:

פי"א הלכה ב בלח"מ ידיעה פרטית באותו החטא. ואולי י"ל דלמד משם ודוקא בידיעה בסוף דוגמא דהתם ובכה"ת דלא בעינן ידיעה בתחלה וגלי קרא בה כר' יהושע ואליבא דהלכתא:

פט"ו הלכה ה שם והוא הדין הכא. נ"ב כשתעיין תמצא להיפך דא"א כאמ"ל א"כ בכאן אינו מביא פר לעצמו היפך מדעת רבינו כאן ועיין היטב:

הלכות מחוסרי כפרה

פ"א הלכה ז בכ"מ משנה בפ"ג דכריתות. נ"ב במשנה אינו מבואר דמיירי בלא הוחזקה אלא נדה (דף כ"ט.). אך מ"ש רבינו דשייך בזה חולין בעזרה. כן מבואר בנזיר (דף כ"ט.) וצ"ע על רש"י בכריתות (דף כ"ו.) ד"ה ובדין ט' דבמליקה ליכא חולין בעזרה [עיין בפמ"א ח"ב סי' ס"ט. ובשער המלך פ"א מהל' שחיטה]:

הלכות תמורה

פ"א הלכה ב בכ"מ אבל כשהוא מותר להמיר אינו נדון שילקה דהוי כאנוס. דבריו תמוהים דהיאך אפשר לומר דלר' יוחנן נמי סבור מותר אנוס הוא דא"כ מנ"ל באומר הלא זו ותהא זו דא"ר יוחנן דבתמורה לקי והיינו בדאומר מותר. ומרן הביאו לעיל מזה וצ"ע:

הלכה ח שם ולפיכך יש לתמוה למה. עיין ברש"י ד"ה את"ל. שגירסא שלו ואפי' את"ל ודוק והוא לא ככל את"ל בש"ס:

הלכה ו בלח"מ אדרבה לשון הבעיא מורה. המעיין כאן ובאיבעיא דרמב"ח יראה דעל הנכרי איבעיא ליה אי מימר דכיון דהקדשו הקדש אימורי נמי מימר או דלמא כיון דלא אתי לכלל עונשין לא מימר. והוא כדברי רבינו:

פ"ג הלכה א בלח"מ מפיק לה בגמ' מקודש הם. נעלם ממנו הגמ' שם (דף ס':) דאביי ורבא ילפי מהך קרא לה' הוא:

הלכה ג בלח"מ דמנ"ל לרבינו דלא גריע עולה מתמורה. לענ"ד דברי הרמב"ם לקוחים מהתוספתא פ"ב והובא בבכורות שם בגמ'. ועיין בתוס' בכורות (דף ס"ז.) ד"ה ותמורה:

פ"ד הלכה יא בכ"מ שנבדק הבית דבאי לשנות מקל לחמור אבל לא שיהא רשאי לשנות מחמור לקל. דבריו תמוהים מהגמ' דבכורות (דף נ"ג:) דאמר השתא קדושה תמורה אקדושה קלה לא היילא קלה אחמורה מיבעיא מאי היא דתנן אחד קדשי מזבח ע"ש. דאין לומר דמה דאמר בגמ' קדושה תמורה אקדושה קלה היינו בין קדשי מזבח לשלמים. דהא בזה ה"ט משום דלא שוו במתנותיהם ואין ממעטים באכילת קדשים. ולפ"ד מרן הכ"מ דבבדק הבית עצמו משנים מחמור לקל ע"כ דהמורה היילא על הקלה. ואם נפרש דאין משנין מקדשי בה"ב לקדשי מזבח כמו שפירשו זאת לסברת רבינו כמ"ש הכ"מ בפ"ב מהל' ערכין הי"ג לתרץ השגות הראב"ד. הרי להדיא דאין משנין מקדושה לקדושה ודוק:

הלכות טומאת מת

פ"ב הלכה ט בכ"מ אהא דתנן אלו מטמאים באוהל. עיין בפי' המשנה לרבינו בעדיות משנה ז'. וצ"ע דמשמע שם דלב"ה צריך רובע מרוב הבנין וממנין, ועיין:

פ"ו הלכה ד בכ"מ לכאן ולכאן ואין כאן גולל. תמוה דא"כ כי פרכינן בסוכה בפ' הישן אלא מעתה לר"מ תטמא משום גולל אלמה תנן כו' ולפי דברי מרן ז"ל איפכא הו"ל להקשות למ"ד משום שמא תשבר דמוקי למתני' בבהמה שאינה קשורה דאי קשורה לא חיישינן והיכי מטמא בה רבי יהודה הא כיון שאינה כפותה ותוכל להלוך לכאן ולכאן ואין כאן גולל והכא פריך למ"ד שמא תשבר תטמא משום גולל וצע"ג:

פ"ח הלכה ח בהשגות והכא נמי נימא. לענ"ד היא גמ' ערוכה בנדה (דף ג'.) ומ"ש ממבוי כו' דתנן השרץ שנמצא ט' ההם נמי כיון דאיכא שרצים דגופיה ושרצים דאתי מעלמא כתרתי לריעותא דמי. ומה דמיון זה לקבר דליכא תרתי לריעותא ומש"ה אינו טמא למפרע וצע"ג:

הלכות פרה

פ"א הלכה א במל"מ דמכשיר ר"א פרה מעוברת ושמא כו' וא"כ מה הוקשה לו. נ"ב לענ"ד שזהו כוונת הר"ם במ"ש אפי' כר"א והתם מדאורייתא דא"א שיפסול ר"א מדאורייתא. ולכך דוקא לכתחלה לא אבל בדיעבד כשירה. וא"כ ודאי הק"ו בסופה שם להכשיר בדיעבד היא מפרש דדיעבד אין שנים פוסלין בה וק"ל: **בא"ד** הדעת שיפסול ר"א לכתחלה דוקא איני מבין היכן מצינו רמז שם בדברי הר"ם דר"א פסיל מדאורייתא דוקא לכתחלה. (דהי ממש"כ בריש דהא דמכשיר ר"א פרה מעוברת היינו בדיעבד י"ל ג"כ דה"ה מדרבנן דבהא יש לחלק) דע"כ ממה שכתב לתרץ דלא מכשר ר"א רק מדאורייתא אב לא מדרבנן. דמשמע דלפי קושייתו ס"ד דאפי' מדרבנן כשר. ועוד דהא טעמא דר"א דפוסל בשנים היינו דשמא השחיר ומש"ה בדיעבד כשר. וה"ט ע"כ לא הוי רק מדרבנן וצריך עיון גדול:

פ"ב הלכה ב במל"מ דאמאי פסק רבינו כר' ישמעאל. לענ"ד דברי המהרי"י קורקוס נכונים דאע"ג דר"י ס"ל כרבנן מ"מ כיון דברייתא מסייעא לר' ישמעאל ולר"ש ודאי הלכתא כוותייהו ולא כר' יוחנן וכמ"ש הרא"ש והה"מ בפ"ה מהל' אישות דאע"ג דקיי"ל רב ור' יוחנן הלכה כר"י כיון דאיכא ברייתא דמוכחא כר"ל אין הלכה כר"י דהלכה נכתב לשתם ולא להיכא דמוכחא ע"ש. וכיון דברייתא גרסינן כגירסת המהר"י קורקוס ע"כ פסק רבינו כר' ישמעאל. ובלא"ה קושיא זו חלה ג"כ על רש"י והרע"ב וכל המפרשים דהוו תרתי:

הלכה ג בכ"מ ונראה שרבינו מפרש. ע' ברש"י יומא (דף כ'.) בד"ה וחטאת טעונה צפונה:

הלכות טומאת צרעת

פ"י הלכה ה במל"מ והנראה אצלי בדעת רבינו. נ"ב ז"ל קרי בי רב חרי לעשות כתיב:

פי"א הלכה א במל"מ (ד"ה ומ"ש רבינו שלחה) ה"נ לרבא הוי הכי. לענ"ד י"ל בזה דבשלמא צפור של עיר הנדחת דאסור משום דבר אחר דבעינן לקיים ובערת הרע מקרבך מש"ה ממעטינן מטהורות ולא אסורות אבל המשולחת דשורש איסורה משום דאתקצאי למצוה ואסורה משום שיש עליה תורת צפורי מצורע אבל למטהרת מצורע אחר אין סברא לומר שיפסלו כיון דעיקר איסורו משום צפורי מצורע. וכה"ג כתב הר"ש במס' פרה פ"ט משנה ח' דהנטמא ממי חטאת טהור לחטאת ע"ש:

פי"ד הלכה ה במל"מ הירוץ זה האחרון לא ידעתי כוונתו. לע"ד כוונתו פשוט דאי ה"א דהסגר בתוך הבית לא מהני א"כ אם היה סוגר בתוך הבית וישב שם עד הלילה ויצא והסגר הוי חשבינן השבעה ימים מעת היציאה דאז הוי ההסגר הראוי ולהכי אשמעינן דהסגר בתוך הבית הוי הסגר וא"כ כששהה שם עד הלילה ויצא חשבינן מעת הסגר דיומא. נ"ה:

הלכות אבות הטומאה

פ"ב הלכה יז בכ"מ ואם תאמר מ"ש דבחררת. קושיא זו היא קושיית הגמ' במקומו בבכורות (דף כ"ג.) ושני לה משום דהוי סרוחה מעיקרא ואינו ראוי לגר לבר פדא דהלכתא כוותיה. וע"ש בתוס' ד"ה טומאה תמורה.. ומה גם לפי תירוץ הר"י קורקוס שהביא הרב בכ"מ אין מקום לקושיית הגמ' וצ"ע. נ"ה:

הלכה א במל"מ למה השמיט רבינו ברייתא א. ובעיני יפלא ג"כ מפני מה השמיט רבינו דמכבר שבית הוא אסור ולמדו מש"ס מפסוק דעל הארץ בחולין (דף קל"ו:) והסמ"ג הביאו בעשה רמ"ס וצ"ע:

ת טומאת אוכלין פ"ד הלכה א במל"מ דהנ"ה כיון שהוא פחות משיעורא אינו מקבל טומאה. נעלם מהמגיה סוגיה בחולין (דף קכ"ב.) דקאמר להדיא דאף בבריה אינו מקבל טומאה בפחות מכשיעור אלא במה דצריך ע"ש:

הלכה ח בכ"מ למה השמיטו רבינו. נעלם ממנו דברי רבינו לעיל בפ"א ה"ו והשאיה והחלאית והפלפלין אינם מקבלין טומאה. ולדעת רבינו ז"ל דחכמים הלכה על ר"מ ומטהרין בטבול יום ומטמאין בכל הטומאות לא פליגי ר"מ על האלוס שאורים ולא על השלאית והשאיה. ומה שלא ביאר רבינו עיין בפירוש המשניות לרבינו ותראה דהאלוס בכלל הלאית:

ן הלכה א בהשגות ולפיכך ניצוקו הטמא לטמא. כו' נראה ליישב לפמ"ש הכ"מ כאן ליישב השגה השנייה דבשאין כוונתו רק לעבור לצד אחר חשיב שלא לרצון. ברצון הוא פרלה שיפלו לתוכו משקה. וידוע בש"ע א"ח סי' תמ"ב ויו"ד סימן דברוצה בתערובת לא"ש ביטול. וא"כ שפיר כתב רבינו דברצון תליא מילתא:

פט"ז הלכה ד הולכין אחר הרוב. וקשה בשבת (דף קמ"ד:) במוהל היוצא מעיקול בית הבד דטמא משום דא"א בלא נהלוחי שמן. דהא מעורב ברוב מוהל:

הלכה י במל"מ למה לא הביאה בפרשת שמיני. סמך עצמו על חריפותו ובקיאותו בים התלמוד. וברש"י שלפנינו יש בפ' שמיני דרשא זו דת"כ:

הלכות כלים פ"ג הלכה א בהשגות איני יודע מאין הוציאו. היא במגילה (דף כ"ו:) דלי חיבותא כו':

פכ"ד הלכה ז בכ"מ ומ"מ יש לתמוה דהא מיעוטא כו'. לע"ד נראה כוונת רבינו כשיטת רבו הר"י מגאש שהביאו האסיפת זקנים בב"ק (דף ס"ו:) בסך דגזל משכב דחבריה. דמש"ה לא מקרי משכבו לרבה דייאוש קני משום שלא נגע בגופו ומשכב דחבריה קרינן ביה ע"ש. וכוונת רבינו כאן נמי שהיה בלי נגיעת גופו רק שדרס עליו בלי נגיעה:

הלכות מקואות פ"ב הלכה ד שעל גבי השכר. ע' ר"ש פ"ח מ"ד ד"ה השיירים:

הלכה טז ומוכלת למוצאי שבת. ע' תוס' נדה (דף ס"ח.) ד"ה כך ובשאלתות:

פ"ז הלכה ד בכ"מ ומ"ש והשכר. נ"ב הוא גמ' בעירובין (דף כ"ט:) א"ר זירא אמר שמוהל שכר מערב בו ופוסל את המקוה בשלשת לוגין ע"ש:

תמו ונשלמו הגהות עמק המלך על חלק השלישי:

חידושים ומקורים

מאת הרב הגאון הצדיק מופת הדור כקש"ת מו"ה יוסף באב"ד זללה"ה אבד"ק טארניפאל, בעהמ"ח ס' הנחמד מנחת חנוך על תרי"ג מצות. הנכתבים על גליוני הרמב"ם הנמצאים תח"י נינו ונכדו, אני הצעיר יהושע העשיל באב"ד נ"י, חתן הרב הגאון המפורסם פאר היחוס והמעלה, כקש"ת מו"ה שרגא פייבל טויבש שליט"א, אבד"ק יאסי:

ות שבועות פ"א הלכה ג בכ"מ ומה שלא כתב רבינו כן. נ"ב ומ"מ צ"ע למה כתב רבינו לוקה סתם משמע דלוקה ארבעים לא היה לו לכתוב דלוקה ש' כי הוא שני שמות כמ"ש בהל' נזירות דנזיר ששתה ן נטמא למתים לוקה שתים משום לאו דנזיר ומשום בל יחל אף דהלאו אינו ן שם מ"מ לוקה עליו והו"ל למכתב הכא דלוקה שתים כמ"ש בהל' נזירות. ועיין בתוס' שבועות דף כ' ע"ב ד"ה קונמות משמע ג"כ דלוקה שתים:

כה ח וע"ז נאמר לא תשקרו. נ"ב ועיין בפר"ד בדרך מצותיך שהקשה ולמה אינו מוזהר מהלאו דלא תשבעו בשמי וכו'. ועיין שתירץ דמיירי שמושבע מפי ים ולא ענה אמן דחייב בשבועת הפקדון ואינו עובר אלאו דלא תשבעו רק אלאו דלא תשקרו ע"ש:

ב הלכה יז ואחר שנאסר חזר בו מיד. נ"ב נראה מדברי רבינו דזה בשבועה להבא אבל בלשעבר לא שייך תכ"ד וא"כ למה הוציא בגמרא דוקא בר ממגדף. והארכתי במק"א. ועיין בקצה"ח סי' כ"ה ואכ"מ להאריך:

ז הלכה ב וחייב משום שבועת ביטוי. נ"ב דוקא בענה אמן אבל במושבע מפי אחרים אינו חייב משום שבועת ביטוי כמבואר לעיל. וכן כל הדברים המבוארים ה דאינו חייב משום פקדון רק משום ביטוי הוא דוקא מפי עצמו או ענה אמן וק"ל:

כה יא תן לי פקדון ותשומת יד. נ"ב גם בפ"א כתב דאף כופר במלוה חייב ולא ביאר דאינו חייב במלוה רק בייחד לו כלי כמבואר בפ' נערה שנתפתתה זהב. והרבה תמהו ע"ז. ועי' בהפלאה שם מה שיישב דברי רבינו ועי' בקצה"ח שם:

י הלכה א לא היו מחייבין בעדותן ממון. נ"ב מבואר מדברי רבינו דאף מלך בכלל אם היה מעיד לא היה מחייב ממון בעדותו. ואיני יודע מנ"ל הא דהא רק משום כבודו אבל אם כבר העיד למה לא יהיה נאמן וצ"ע. והארכתי בזה בחידושי בעז"ה:

לכות נדרים פ"ב הלכה טו והקטנים כל הקודם והחזיק בהן זכה. נ"ב עיין לח"מ ונראה דדעת רבינו דאף הפקר מדעת לא הוי ת אחרת מקנה. עיין משל"מ פכ"ט מהל' מכירה דאי הוי דעת אחרת מקנה גם נים הו"ל לקנות בעצמם ע"ש בהה"מ לשיטת הר"מ. ואין ראיה מגר שמת דלא הוי קר מדעת אבל כאן הוי הפקר מדעת ואין הגליון מספיק להאריך. ואפשר מהאי מא לא ציין הכ"מ כי משם אין ראיה כ"כ לדבר זה, ועיין בהל' זכיה ומתנה עי"ש:

"ג הלכה ט ופורים ידחה נדרו. נ"ב נראה דאף יום י"ד לפרזים וט"ו למוקפין הם רק דרבנן. ועיין בראשונים דהוא דברי קבלה וא"צ חיזוק רק של זה בזה ועיין בהל' מגילה והדברים ארוכים ואכ"מ:

לכות נזירות פ"ב הלכה יג במל"מ (בסופו) משמע דס"ל דאין הבן נשאל על מה שהדירו אביו. נ"ב עיין בירושלמי פסחים פ' מקום נהגו בני מישא קבלו עליהם שלא לפרוש בים הגדול וכו' והין אדם נשאל על נדרו ין מנדר נשאל ברם הכא אבותיכם נדרו כ"ש יהיה מותרות עכ"ל. ועיין במפרש ש דס"ל להירושלמי דכ"ש הוא דאדם יכול לשאול על נדר שהדירו אותו אחר ונפשט ספיקו של המל"מ ז"ל דהבן יכול לשאול על נדר שהדירו אביו וצ"ע:

ן הלכה ג בכ"מ משנה בס"פ ג' מינים דף מ"ז וכת"ק. נ"ב צ"ל כחכמים:

לכה יא ומגלח שער ראשו בשביעי. נ"ב ומגלח בין ביום ובין בלילה. ומייתי לה בספרי פיסקא ל"א מקרא. וצ"ע אמאי השמיטו הר"מ. וכן לענין תגלחת טהרה נ"כ עיי"ש וצ"ע:

"ח הלכה ג ואינו מגלח עד שיהיה פתח העזרה פתוח. נ"ב גם צ"ע דבגמ' משמע שצריך שיהיו דלתות ההיכל פתוחים. ולמה כתב רבינו פתח העזרה וגם פשטא קרא משמע דלתות ההיכל דפתח אוהל מועד הוא ההיכל. ועיין בהלכות מעשה"ק פ"ס ס"ס וצ"ע:

הלכות ערכין וחרמים פ"ד הלכה כו במל"מ לא ידעתי היכא רמיזא. נ"ב כן מבואר להדיא בתוס' גיטין דף מ"ח ע"א בד"ה אי לאו דשדה מקנה אינה נפדית בחמשים כסף זרע חומר שעורים רק בשווים עיין שם:

הלכות כלאים פ"א הלכה א שנאמר שדך לא תזרע כלאים. נ"ב עיין שבת דף פ"ה דעל כלאים עובר ג"כ משום לא תסיג גבול ראשונים. ועיין בתוס' שם טעם דלא לקי שתי מלקיות על כלאים. ורבינו לא הזכיר מזה הלאו כלל ואפשר לומר כיון דאין בו מלקות. עיין בהל' גניבה שכתב הגוזל שדה בח"ל עובר משום לא תגזול וגם משום לא תסיג אף דאינו לוקה כי הלאוין ניתנו לתשלומין וכן דרכו של רבינו בכמה מקומות וצ"ע:

פ"ה הלכה א בכ"מ ולענין כלאי זרעים אפי' בלא מפולת יד אסור. נ"ב סותר דבריו מ"ש בס"פ שלא"ז ומן התורה מיירי דמדרבנן גם בכלאי הכרם אסור בלא מפולת יד וצ"ע:

הלכות מתנות עניים פ"ב הלכה ד שחובת הפאה בקמה. נ"ב ג' חיבות שלש אין להם הבנה. עיין במשנה ועיין בס' פאת השלחן שהאריך בזה:

הלכה ח המקדיש שדהו והיא קמה. נ"ב ופדאו כשהיא קמה כצ"ל:

פ"ד הלכה ה תבואה לכל בית כור. נ"ב עיין במס' ב"מ דף ק"ה שם איבעיא בגמ' אי מפולת יד או מפולת שוורים וקיימא בתיקו. וא"י למה השמיטו רבינו. ועיין בספר אסיפת זקנים שם:

הלכות תרומות פ"י הלכה ו האוכל תרומת חמץ בפסח. נ"ב וה"ה בע"פ משש ולמעלה להרמב"ם ז"ל פ"א מחמץ ומצה דאסור בהנאה מן התורה ובשעה ששית שהוא מדרבנן אסור ואינו בר דמים ומדאורייתא בר דמים הוא תלוי במחלוקת הפוסקים לענין קדושין והדברים עתיקים בכל כיוצא בזה אי מדרבנן לאו בר דמים הוא ומדאורייתא בר דמים:

פי"א הלכה ח במל"מ דדוקא כשנהנה בהיתר סותר. נ"ב עיין ברש"י במסכת כריתות דף ז' שכתב דוקא שנתחלל בהיתר ועיין בתוס' ישנים דמסכת יומא שכתבו בפירוש דאין חילוק בין שנתחלל באיסור או בהיתר והוא בדף פ"א ד"ה זר. ועיין בתוס' מנחות דף ס"ט ד"ה דבלע וכו' עיי"ש:

פי"ב הלכה כ ומן תרומה או בכור. נ"ב עיין במהרי"ט אלגאזי שתמה בדברי רבינו והוא נגד הסוגיא דפרק עד כמה ומתנות אין בהם טובת הנאה לבעלים עי"ש פלפול ארוך:

הלכות מעשר שני ונטע רבעי פ"ט הלכה ב בכ"מ בסופו כשהגיע לכפול הלבן מברכין עליו בורא פרי האדמה. נ"ב בורא פרי העץ כצ"ל:

הלכה י בפ"ו כתב. נ"ב נראה דעת רבינו דבעינן מ"ד ימים מעל"ע ולא אמרינן אפי' חד מקצת היום ככולו דלא כסוגיא בפ' מקום שנהגו:

פי"א הלכה יז אבל לא גרים. נ"ב מדברי רבינו נראה דאף מי שאין לו קרקע מתודה מדלא מנה דין זה בכלל דאין מתודין וכן הוא דעת רש"י בפ' לא יחפור דף כ"ו ע"א ד"ה ובוידוי. ועיין תוס' שם שדעתם שאין מתודה ומביאים מהירושלמי דמי שאין לו קרקע אינו מתודה ועיין תוס' קדושין דף כ"ו נראה שסותרים את דבריהם. ועיין בתוס' יו"ט במס' פאה שעמד בסתירת דברי התוס' עיי"ש:

הלכות בכורים פ"א הלכה י והבכור מקריבין חלבו ודמו. נ"ב נראה מדברי רבינו דבכור אין ניתן לאנשי משמר. ועיין מ"ש על הגליון

פ"ה

פ"א מהלכות בכורים. ועיין במהרי"ט אלגאזי בהלכות בכורות על הרמב"ן ז"ל:

פ"ב הלכה א בב"מ אלא מדאורייתא אבל מדרבנן. נ"ב מדרבנן אבל מדאורייתא מודה דפטור כנ"ל:

הלכה ו אלא ישהה שם עד שתבוא עצרת. נ"ב מדברי רבינו נראה שביו"ט של עצרת מביאין נ"כ בכורים. וכן משמע בתוס' בכורות פ' עד כמה. וכעת ראיתי בהרי"ט אלגאזי שמביא בשם תוס' חיצונים שאינו מביא בכורים ביו"ט כי צריך קרבן ואינו דוחה יו"ט ע"ש: בא"ד שהבכורים שבכרו אחר חנוכה. נ"ב שיטת רבינו והראב"ד עיין בס' טורי אבן במס' מגילה דף כ' ד"ה וידוי מעשר ע"ש באריכות:

פ"ג הלכה י מצות עשה להתודות במקדש. נ"ב אם מקרא בכורים או הבאת בכורים הוא דוקא ביום או אף בלילה עיין בס' טורי אבן מגילה ד' ע"ב ד"ה וידוי מעשר פלפול ארוך ע"ש:

הלכה יב והכהן מניח ידו תחתיו ומניף וקורא. נ"ב רבינו השמיט דמקרא בכורים צריך להיות בקול רם. והוא ברייתא ערוכה בסוטה דף ל"ב ע"ב ונגבי נשיאת כפים מביא רבינו דין זה דצריך להיות בקו"ר והוא נ"כ בגמ' שם וכאן השמיטו וצל"ע בגמ' שם:

פ"ד הלכה א בב"מ כלומר אע"פ שאברהם אב לכל העולם. נ"ב דברי הכ"מ תמוהים דאדרבא מפני זה לא היה לגר לקרות ומ"מ פסק רבינו דקורא. עיין משל"מ וכבר עמד ע"ז בתשו' שאגת אריה סי' מ"ם. ועי' שם שפירש פירוש יפה בדברי רבינו ע"ש:

הלכה ט ואלו השניים אין חייבים עליהם. נ"ב רבינו פוסק כסתם מתני'. ועיין בר"ש וברע"ב שפסקו דלית הלכתא כמתני' אלא שחייבים עליהם חומש. ועיין ר"ש שמביא בשם הירושלמי דמתני' יחידאה היא ע"ש:

הלכות שמטה ויובל

פ"ה הלכה יג בב"מ גרסינן בתוספתא. נ"ב עי' מהרי"ט ח"ב סי' מ"ג ע"ש:

הלכה יח משיוציאו בוסר. נ"ב נראה שהוא ט"ס. עיין פסחים דף י"ג ע"א:

פ"ג הלכה ז או בית מבתי ערי חומה. נ"ב עיין בגמרא בערכין דף ל"ג דמקשה היכי משכחת לה בתי ערי חומה ללוים וע"ש היטב ועיין בתוס' דף הנ"ל. וא"ש דעת רבינו שפסק בפרקין דלעיל הלכה ט"ו דאפילו אינה מוקפת עתה:

הלכה ה במל"מ הוא מחלוקת ר"א וחכמים. נ"ב עיין בס' אסיפת זקנים ב"ב דף כ"ד ד"ה ותיפוק ליה נראה דלא היה בגירסתו וחכמים. וגם לר"א נראה שהיה לו שתי נוסחאות ע"ש. ועיין בש"ך סי' קנ"ה ס"ק י"ב:

הלכות בית הבחירה

פ"א הלכה טו במל"מ הרב בבאר שבע. נ"ב עיין בתוס' סוכה דף מ"ט שסברת הבאר שבע מבואר שם להדיא:

פ"ג הלכה טו ונותן בין ראשונה לשניה. נ"ב בגמ' מנחות דף כ' מבואר דקנים שקועי הוי מישקעי ע"ש ורבינו השמיטו:

פ"ז הלכה ב במל"מ ולא ידעתי אמאי השמיט רבינו. נ"ב כבר הרגיש בזה בתוס' יו"ט במקומו שם והניח בצ"ע:

הלכה ו במל"מ אך ראיתי להתוס'. נ"ב עיין תוס' סוכה מ"ג ד"ה תשנו מבואר דמה"ת אסור לישב:

הלכה יז להכנס למחנה לויה. נ"ב עיין תוס' זבחים ל"ב ע"ב ד"ה ר"י ויבמות ז' ע"ב ד"ה ר"י כתבו דטבול יום של זב בעל שלש ראיות שהוא טבול יום ומחוסר כפורים מטומאה אחת אסור ליכנס למחנה לויה מן התורה ע"ש:

הלכה יח וטמא שנכנס לשם חייב כרת. נ"ב היינו טמא אבל מח"כ פסק רבינו פ"ג מהל' ב"מ דאינו חייב כרת. ועיין בכ"מ שהביא על מח"כ דחייב כרת והספת אבל באמת אין דעת רבינו כן:

פ"ח הלכה ח שאסור לישב בעזרה. נ"ב דין זה מבואר בגמ' תמיד ד' ובודאי צ"ל שהיו שומרים חוץ לחלל השערים ר"ל האסקופה. דהא קי"ל דכל השערים נתקדשו בקדושת העזרה וא"כ לא היו רשאים לישב שם. רק צ"ע דאמרינן בגמ' דשער ניקנור לא נתקדש מפני המצורעים. וא"כ למה לא ביאר לנו רבינו. וגם בגמרא לא משמע שום חילוק בין השערים דכיון דשער ניקנור לא נתקדש היו יכולים לשמור בתוך חלל השער. כן אמת שרבינו לא הביא דין זה דשער ניקנור לא נתקדש בקדושת העזרה עיין משל"מ פ"ז מהלכות אלו ואולי יצא לו מכאן דגם שער ניקנור נתקדש וצ"ע. ובהל' מח"כ מביא רבינו דמצורע שהיה עומד בשער ניקנור נראה דס"ל דש"נ לא נתקדש. וא"כ צ"ע למה לא מחלק כאן בין כל השערים לשער ניקנור וצ"ע:

הלכות כלי המקדש

פ"א הלכה יד במל"מ והנה מדבריהם יש ללמוד. נ"ב וכן נראה מדברי הרע"ב סוף פ"ט בזבחים ע"ש:

פ"ב הלכה ג במל"מ והרב בעל שער אפרים. נ"ב דברי השע"א מבואר בתוס' ישנים ביומא דף ל"ב דאינו חייב מיתה רק אם לא נתן כלל אבל אם נתן מעלה עשן שאינו מתמר כמקל כשר ע"ש:

הלכה יא מזבח הזהב. נ"ב עיין מנחות דף כ' ברייתא מתו"כ שאין היחיד מתנדב קטורת להקריב על מזבח החיצון ונשיאים שהקריבו הוראת שעה היה. ונ"ע שלא הביאו רבינו:

הלכה יב בעת שמוליכין את הארון. נ"ב איני יודע מאי טעמא דוקא הארון הא בקרא מבואר דכל משא בני קהת היה על הכתף והיה עוד שאר כלים. ולע"ע צ"ע:

פ"ד הלכה ב וצריך כ"א לנהוג בכן כבוד. נ"ב מפסוק שהביאו רבינו לא מוכח אם מחויב נ"כ לנהוג כבוד בכהן בעל מום שאינו ראוי לעבודה אבל בסה"מ של רבינו מ"ע ל"ב מביא בשם הספרי דאף בע"מ מחוייבים לכבדן מקרא דוהיה קודש מרבינן אף בע"מ ונ"ע שהשמיט רבינו כאן:

פ"ה הלכה ז ויהיה ביתו בירושלים. נ"ב דבר זה אינו מעכב כנראה מדברי רבינו ודין זה מדינא כך נראה. אך לא ידעתי מקום מוצא הדין מש"ם. גם הכ"מ לא הראה מקומו. ונראה דידוע דכל הקרבנות אף עניים צריך לינה וא"כ כל כ"ג בכל יום היה מקריב מנחת חביתין א"כ היה צריך ללון בכל יום בירושלים עיין מס' ר"ש ע"כ צריך לדור בירושלים. כך שמעתי מתלמידי החריף מ' חיים משה נ"ב ודפח

הלכה יד וכך היו עושין לו. נ"ב בתורת כהנים פרשה י"ד פי"ז היו"ד והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים והקטירם כולם כאחת ע"ש דדוקא באיברי עולה היה יכול להקטיר כל חלק לבדו ואפשר ה"ה שאר קרבנות. אימורי שלמים צריך להקטיר כולן כאחת בלי הפסק וכן הוא עוד פרק עשרים יעויי"ש. ונ"ע מדוע לא הביאו רבינו:

פ"ח הלכה יג ותכלת האמורה בכ"מ. נ"ב עיין משל"מ. ועיין במנחות דף ע"ב מבואר שם דגם טעימה פוסלת כאן כמו בציצית ושאר דינים. וצריך שסמך על מה שביאר בהל' ציצית:

הלכות ביאת המקדש

פ"ב הלכה ד בב"מ או להשתחות מותר. נ"ב בס' החינוך מצוה קפ"ד פ' אחרי שהוא תמיד אחר רבינו. ונראה שם שדעת רבינו אף להשתחות לוקה ע"ש:

הלכה יא האבל אינו משלח. נ"ב במס' מ"ק דף ט"ו ע"ב גבי והצרוע ע"ש דכ"ג אבל משלח קרבנותיו ומקריבם ע"ש. ורבינו סתם דבריו. ו דנשמע מדברי רבינו לעיל דכ"ג מקריב אונן. מ"מ הו"ל לפרש דד"ז ג"כ אינו בכ"ג ע"ש בגמ' ובפירש"י: בא"ד כל שבעה. נ"ב הא דאבל אינו משלח קרבנותיו דאורייתא אך הא דאינו משלח כל ז' לדעת רבינו דאבילות מה"ת אינו רק ביום ראשון ו ימים אינו נוהג כלל מה"ת. הא דאינו משלח קרבנותיו כל ז' נ"כ אינו רק מדרבנן ו

פ"ג הלכה יח ונכנס למקדש במזיד. נ"ב משמע אחר שטבל אע"פ שלא העריב אין מכין והיינו באוכלין ומשקין טמאין. אבל טמא בא"ה"ט של דבריהם טבל ולא העריב שמשו מכין אותו כמבואר בהל' שאה"ט פ"ט ה"א ופ"י יעויי"ש

פ"ה הלכה ד לעזרה לעבודה. נ"ב עיין בלח"מ פ"ד מח"כ שהאריך בדברי שבכאן ע"ש:

הלכה ה וכל המטיל בים טעון קידוש ידים ורגלים. נ"ב אפשר דבהטיל מים עו מחוללת אבל באמת בגמ' יומא דף ל' משמע דוקא בשפשף אבל לא ש א"צ אף לכתחילה לקדש ידיו ועיין ב"י א"ח סי' ז' ובב"ח שם. ומ"מ לפסול עבו בלא שפשוף ודאי אינו פוסל ונ"ע למה השמיט רבינו זה:

הלכה י מאחד מכלי השרת. נ"ב עיין זבחים דף י"ט ע"ב. ועיין בכ"מ הל' י"ג ועיין נ"ק: בא"ד מכלי השרת. נ"ב דע דרבינו לא הביא דאין מק מכנו והוא מבואר בזבחים דף ק"ב אע"פ שהוא כלי שרת עיי"ש ומעטיה קרא. ו על השמטת רבינו:

הלכה ג בב"מ היסח דעת מבואר שם. נ"ב כן מפורש להדיא בירושלמי ביומא פ"ג ד דעסא דף ז' דאפי' מתנמנם צריך קידוש ידים ורגלים ע"ש:

הלכה ו נטמאו ידיו מטבילן. נ"ב צ"ע דהא כתב רבינו פ"ח מהל' שאה"ט ה"ו טומאת ידים במקדש ולמה כתב כאן דצריך להטביל אותם ודוק:

פ"ט הלכה ז להוציאן לחוץ מותר לזר להדליקן. נ"ב תמהני על הר"מ והרא ועל הנושאי כלים שלא הביאו דברי הת"כ סוף פ' אמור דדרש מקרא דיע את הנרות לפני ה' שלא יתקן מבחוץ ויכניס ע"ש. והביאו נ"כ הרמב"ן ס"פ א ואיך התירו להדליק מבחוץ והוא פלא ונע"ג:

הלכה טו השכור. נ"ב מיין דוקא אבל בשאר דברים המשכרים אין מחלל עבו כמבואר בפ"א:

הלכות איסורי מזבח

פ"א הלכה ג בב"מ (בסופו) אבל אם דימה שמו להמיר. נ"ב צ"ל להקדים בע"מ:

פ"ג הלכה ח במל"מ אלא ודאי דס"ל להתוס'. נ"ב צ"ע דהא בנולד בר"ה בלא לא חזו עדיין לתמיד דהא תמיד בעי ביקור ד' ימים קודם הקרבתו כדאי' בסוכה דף ע"ב וכתבו התוס' שם דהוא מה"ת ואפי' אם נמצא תמיד וגם בדיעבד פ ע"ש. והתוס' שם בעירובין דנקטו דאם נולד בר"ה מחוסר זמן הוא ע"כ חדא נקטו. אפשר זה עדיף יותר ונע"ג:

הלכות מעשה הקרבנות

פ"ג הלכה טו הכל אומר דברי שבח. נ"ב רש"י בעירובין דף כ' ע"א מבואר דסמיכה צריך ברכה ככל המצות. ועיין לעיל בדברי רבינו בהל' תרומות בסוף. ו במשל"מ לעיל פ"א ולקמן פ"י ורבינו לא הביא זה:

פ"ח הלכה יא ומזין ממנו שם. נ"ב צ"ע מדוע לא ביאר רבינו הדין בנפחתה תק ההיכל או מזבח שלא נחנך בקטורת שאינו מזה כמבואר בפ' ב"ש דף מ' וי לה מקראי ולקמן סוף ה' עיוה"כ הביא דין זה ולמה השמיטם כאן והרי עיקר קר דילפינן מינייהו הכא הוא דכתיבי:

פ"ט הלכה ו ומניף הכל. נ"ב עיין רש"י בעירובין דף כ' ע"א מבואר דמברך על התנופה כמו על שאר מצות. ורבינו לא הביא זה וברש"י לא נתבאר המברך הבעלים או הכהן:

פי"ב הלכה ב וכל המנחות סולת חטין. נ"ב במנחות דף ע"ו איתא שם ד המנחות אין נקחין חטים רק סולת חוץ מלחם הפנים ורבינו השמיט דין זה וכ לא ידעתי למה:

הלכה ד וקומץ לבונה לכל מנחה. נ"ב והך דקומץ לבונה די אפי' למנחה של ששי עשרון, הכ"מ לא הראה מקומו והוא מבואר בת"כ סדר ויקרא פ"ט ע"

פט"ז הלכה ט פירש אחד מהם וכו. נ"ב צ"ע למה השמיט הר"מ הא דאיבעי בחגיגה דף ו' ע"ב באומר הרי עלי עולה כעולה שהקריבו ישראל במדב ומספקא אי אייתי עולות קאי נ"כ פרים או לא ע"ש בסוגיא דאסיק בתיקו וא לדידן צריך להביא מכל המינים לדברי התוס' שם. ואף דביומא דף נ"ב ע"ב קאמ דלאיסי בן יהודה פשיטא ליה ע"ש, מלבד דהכי לא ידעינן לאיזה צד היה הפשיטו עכ"פ היה לו להר"מ לבאר דין זה וצע"ג. ועיין בשו"ת פמ"א בהקדמה למס' ב"ק

פי"ט הלכה יז בב"מ ומ"ש רבינו ואסור לסייען הוא בירושלמי. נ"ב במח"כ נער ממנו שהוא ט"ס ערוך במסכת זבחים דף ק"ט ע"ב ע"ש:

הלכות תמידין ומוספין

פ"א הלכה א במל"מ ועיין בס' ואלו מגלחין. נ"ב עיין בס' טורי אבן חגיגה דף ו' שמבי בזה ומיישב זה ע"ש:

ז במל"מ ודע דהיכא דנפסלו איברי תמיד של שבת. נ"ב במחכה"ס נעלם ממנו גמרא מפורשת פסחים ע"ג דפריך מה תקן וקאמר אם עלו לא ירדו הרי דגם בשבת כן:

הלכה ב במל"מ א"ס וגם הא דמערכה שניה. נ"ב דברים הללו אין להם הבנה כלל ומה ענין הקדמת הא דמערכה שניה לעצים להך דירושלמי דמיירי אחר לגמרי דיליף מקרא דוערכו דהערכת עצים צריך שיהיה ע"ג הא שיקדים אח"כ יערוך עליהם העצים דמערכה אבל מה ענין זה להך דאביי היה מסדר סדר מערכה דמיירי בסידור שני גזרי עצים, והדברים תמוהים:

הלכה יב בב"מ או כמה שחסרה. נ"ב הוא אבעיא בגמרא ומסקינן כמדה ראשונה וכצ"ל בכ"מ:

הלכה ט אנפי הותו בית אב. נ"ב נראה מדברי רבינו דגם בשבת היה בית אב והמשמר נחלק לז' בתי אבות וכן פירש"י בתענית דף ט"ו אבל בגמרא דף ק"ז ע"ב מבואר להדיא דהיו רק ששה ב"א ובשבת היו כל בתי אבות וכן בירושלמי שקלים פ"ד. ועיין רש"י פסחים פ' מקום שנהגו שפירש ג"כ שהיו ששה ב"א וצ"ע:

הלכה ה על שלחן זהב. נ"ב רבינו שלא הביא כאן דגם בכניסה היו נותנין כלחה"פ על שלחן של שיש סמך על מה שהביא זאת לעיל פ"ג מהל' בית הבחירה ע"ש. ועיין בתוס' יו"ט שם במשנה שם:

ט ורומה שבע אצבעות. נ"ב עיין כ"מ שפירש והעוני והוא תמוה שגמרא מפורשת הוא בפסחים תילה דלחה"פ עוביו טפח ועיין בדברי הרלב"ג דעוביו אצבע והוא תמוה. אח"ז מצאתי בס' נתיבות לשבת בקונטרס שעמד בזה:

הלכה יג אסור לקצור. נ"ב עיין פסחים דף י"א משמע דקוטף שרי ועיין חולין דף קל"ז. ועיין כ"מ לעיל פ"ב מהל' מ"ע. כך שמעתי מאחד ושכחתי שמו. ואח"ז ראיתי במהרי"ט אלגזי בהל' בכורות על הרמב"ן שהרגיש בזה:

ת פסולי המוקדשים פ"ג הלכה ב ואין מקדישין אלא מתוכן. נ"ב כעת לא ידעתי למה השמיט רבינו מימרא ת במנחות דף נ"ח דהשלחן היה מקדש בגובה או ט' טפחים או י"ב ולפי דברי בהל' המידים שהיה כופל ג' טפחים א"כ לדידיה מקדש השלחן בגובה י"ב טפחים ע"ש וצ"ע:

הלכה ג טבילת אצבע וכו' מפגלת. נ"ב היינו כשטבל בעזרה אבל אם טבל בהיכל אינה מפגלת כמבואר בהלכה ה' ו':

ת עבודת יוה"כ פ"א הלכה ב בב"מ אינה כשרה אלא בכ"ג. נ"ב לדעתי פשוט דגם הקטרת בזיכין ג"כ לא היה אלא בכ"ג. ולדברי הכ"מ אפשר דלחה"פ סידורו ולקיחתו היה ג"כ בכ"ג:

ד מאפר הפרה. נ"ב עיין במשנה פ"ג דפרה וביומא דף ד' ודף ח' מבואר שם דאחד זה ואחד זה מזין עליו מכל חטאת שהיה שם. וע"ש בפירש"י לקמן פ"ג ה"ה מביא זה שמזין עליו מכל חטאת וכאן השמיטו. ועיין בתוס' יו"ט שם במס' פרה וצל"ע בדבר:

הלכה א אחד כתוב עליו להשם. נ"ב בירושלמי פ' טרף בקלפי מבואר דהיה כתוב לה' בב' שיטין ל' למטה וה' למעלה כמו גבי ציץ. וצ"ע למה השמיט זה הר"מ ועיין פ"ט מה' כלי המקדש דגבי ציץ פסק הר"מ כן וצ"ע:

יא בעת קריאת מברך. נ"ב חתימת הברכות קיצר רבינו וסמך עמ"ש בפ"ד מהל' תענית שבמקדש צריכים לסיים בא"י אלהי ישראל מעולם ועד עולם אף בהר הבית וכאן היה בע"כ שהוא הר הבית, כך נראה פשוט:

הלכה ט אלא הפר הזה האחרון. נ"ב רבינו לא הביא דין מביא שעירים הרבה על כל כפרה איזה שעיר משלח אם האחרון שגמר הכפרה או מצוה בראשון ועיין בגמ' דהוא פלוגתא וצ"ע:

יב ישפכו לאמה. נ"ב נראה פשוט דהאימורין מקריבין מכל הפרים כיון דכ"א כיפר בפ"ע והבשר והעור נשרף ככל פסהמ"ק. ודוקא אותם הפרים שגמר כפרה אבל הפר שנשפך דמו קודם שגמר נפסל לגמרי ואין מקריבין האימורין והו"ל כקרבן שנשפך הדם וז"פ:

כא נטמא המשלח. נ"ב עיין בגמ' דף ס"ו דכ"ל מן עתי אפי' בטומאה ופירש"י דהיינו בעתו ובזמנו ולא יעבור. ונראה פשוט דוקא טומאת המת כאן אבל טומאת הגוף בודאי אסור ליכנס כמו כל הקרבנות דכתב בהן במועדו טומאה מ"מ הינו נדחה אלא טומאת המת בלבד ומבואר לעיל פ"ד מהל' ביאת מקדש ה"כ כאן לא עדיף מכל קרבן הקבוע לו זמן. כן נראה פשוט:

כז בב"מ ויחתה לכתחילה שפיר דמי. נ"ב לא הבינותי דהא חתיית גחלים הוא אסור מה"ת ביוה"כ משום מבעיר כמבואר בכריתות ובכ"מ ולע"ג:

ת מעילה פ"א הלכה ג במל"מ אינו לוקה על הלאו הכולל. נ"ב הפרטי כי אם על הלאו דמעילה שמחייב אותו בפרוטה כצ"ל:

הלכה ח ויראה לי שאינו לוקה. נ"ב וכן מבואר בתוס' מכות דף כ"ב בד"ה שלא הב"ע וכו' ע"ש:

ם בתשובה שם אבל אם הרוב הוא איסור וכו'. נ"ב עיין בר"ן נדרים דף נ"ט ע"ב ד"ה ליטרא בצלים כתב ג"כ הכי להדיא. ותמהני שלא הביאו ועיין בפתיחה לה' תערובות הביא בשם המ"כ שנסתפק בזה ולא הביא ג"כ דברי הר"ן:

ת קרבן פסח פ"א הלכה א מצות עשה לשחוט הפסח בי"ד. נ"ב דע דרבינו השמיט דין זה דפסח ראשון טעון ביקור ד' קודם והוא מבואר בגמ' פסחים דף נ"ו. ובתמידין ומוספין פ"א פסק דתמיד יקור ודין דפסח הינו מביא בשום מקום וצ"ע. עוד מבואר בגמ' פסח שני אין טעון ביקור וגם זה לא נזכר בדברי רבינו וצ"ע:

ד ויהיה אחד ממרס. נ"ב עיין לעיל פ"ט מהל' תמידין ומוספין. ובזבחים דף נ"א נראה דמיירי דשחטו אח"ז התמיד ג"כ ושני הדמים עומדים דם קודם ויהיה ממרס בדמו אבל אם עדיין לא נשחט התמיד וזרק דם הפסח א"צ למרס בדמו עד שיתחוט התמיד ורבינו לא ביאר זה בפירוש. אח"ז ראיתי בתוס' חדשים בגליון המשניות פ' תמיד נשחט שהרגיש בזה:

הלכה ה בלח"מ וא"ת והא פסק רבינו וכו' דהתראת ספק לא שמה התראה. נ"ב תמוה דהא הרמב"ם פסק להיפך דהתראת ספק שמה התראה ע"ש בהלכות סנהדרין. ועיין בדבריו:

הלכה יד בלח"מ ואין דעת התוס' ז"ל כן. נ"ב ובשבת דף קי"ז ע"א בתוס' ד"ה דשקיל וכו' מבואר להדיא כדברי הלח"מ ז"ל וזה דעת רבינו:

פ"ב הלכה ד אבל אם הם בני דעת. נ"ב עיין לקמן בדברי רבינו פ"ד ה"ט מהלכות אלו מבואר להדיא דקודם שהביא שתי שערות אינו יכול להביא פסח ודברי הכ"מ צע"ג:

הלכה יא והממנה עצמו על שני פסחים. נ"ב דברי רבינו צע"ג דכאן כתב הממנה עצמו על שני פסחים אוכל מן הנשחט ראשון ולקמן פ"ג כתב דהממנה עצמו על ב' פסחים שניהן יוצאין לבית השריפה ודבריו סותרים זא"ז. אח"ז ראיתי בס' אור חדש על פסחים שהקשה זה:

פ"ד הלכה ו הר"ז יקריב שלמים. נ"ב נראה מדברי רבינו דמותר הפסח נאכל לשני ימים ולילה כשלמים. ועיין צל"ח דף פ"ט:

פ"ה הלכה ג במל"מ ובזה אין מקום להשגת הראב"ד. נ"ב הע"ש שנסתלקה השגת הראב"ד דברי רבינו תמוהים בפירוש למשנה דהגמ' שם מקשה אהיכא קאי ואלו חייבים ע"ש. וכבר תמה בזה בס' בה"ז ועיין בצל"ח שם:

הלכה ה וכן טבילת אמהותיו. נ"ב נלפע"ד דגם טבילת עבדים אע"פ שמלו ולא טבלו עדיין ג"כ מעכבת, כי נ"ל טבילת האמהות או טבילת העבדים וכ"ז שלא טבל אינו נכנס לכלל ישראל כמבואר בר"מ פי"ד מהל' א"ב:

פ"ו הלכה ה וראה קרי בו ביום. נ"ב לאו דוקא דה"ה בלילה שלפניו ושיטת רבינו פ"ד מביאת מקדש דביאה במקצת אינה רק מדרבנן והש"ס בזבחים ל"ב ויבמות מבואר שם דדוקא בו ביום היינו למ"ד ביאה במקצת שמה ביאה ע"ש ותבין:

הלכה ח הר"ז מנפח והולך. נ"ב דין זה גבי פסח ואם בדק בנפיחה או שנדוש לפסחו אם הוא רשאי לאכול תרומה ג"כ פלוגתא במס' חגיגה דרשאי לאכול תרומה ג"כ. ורבינו השמיט ד"ז לענין תרומה ואיני יודע למה וצ"ע:

פ"ח הלכה ה ודלא כר"י. נ"ב עיין פ"ה מהל' ערכין ה"ו בכ"מ ובמשל"מ שם:

פ"ט הלכה א מן האגף ולפנים. נ"ב ע"ש ברש"י שפירש הסוגיא לענין ק"ק תוך לירושלים ורבינו למד לכאן, ועיין לעיל בהל' בית הבחירה:

בכ"מ מימרא דרבא שם. נ"ב שם איתא דגגים לא נתקדשו בקידושי ירושלים אף לאכול שם שאר קדשים ואף לכתחילה לעשות חבורה לאכול הפסח אסור ומדברי רבינו כאן נראה דלענין דהוי מקום אחד ואסור לאכול הפסח בשני מקומות ועיין לעיל בהל' בית הבחירה:

הלכה ה בב"מ היה יושבים ונפרצה. נ"ב נ"ל ונפרסה דהיינו שנעשה מחיצה: (נתקן)

הלכה ז זה העובד אל נכר. נ"ב לא ביאר רבינו אם דוקא במומר לע"ז אבל אם הוא מומר לחלל שבתות אם הוא בכלל לאו זה אף שהוא מומר לכה"ת. ועיין בהל' ביאת מקדש. ועיין זבחים דף ק"ב בתוס' שם:

הלכה ט כך מעכבתו מלאכול. נ"ב ה"ה טבילת אמהותיו. ועיין לעיל פ"ה ה"ה בהג"ה שם:

פ"י הלכה א השובר עצם בפסח. נ"ב לא נתבאר בדברי רבינו השיעור של שבירת עצם ובגמ' דחולין דר"ל דחייבים על שבירת עצם כהגירת הנפורן. וכעת לא ראיתי שהביא רבינו דין זה וצ"ע:

בא"ד ועצם לא תשברו בו. נ"ב הוא ע"ש דבפסח שני כתיב ועצם לא ישברו בו והיא נ"מ גדולה לענין התראה. עיין בשבועות דף כ' ע"ב ברש"י ד"ה ואזהרתו וכו' ובד"ה אכלת וכו' ומצוה לתקן דבר זה בר"מ:

הלכה טו מה בין פסח ראשון לפסח שני. נ"ב עיין בתוס' פסחים דף נ"ח ע"א שמביא בשם התוספתא דפ"ש א"נ ג' כתות וזה מנה שם בכלל החילוקים שבין פ"ר ופ"ש וצ"מ אם יש רבים שיהיה מהם ג' כתות וכל כת וכת כמבואר בדברי רבינו פ"א מהלכות אלו אעפ"כ א"נ לשוחטו בג' כתות ולא ידעתי למה השמיטו רבינו:

הלכות חגיגה פ"א הלכה ג בלא כסף ובלא קרבן. נ"ב ע"ש בגמ' בכורות דף נ"א דאף נסכא כסף לא יביא רק מטבע:

פ"ג הלכה ד וחותם בה בא"י השוכן בציון. נ"ב עיין לעיל בהל' עיוה"כ פ"ג סי"א שכתבתי על הגליון שם נוסח הברכות וכאן נמי ע"ש:

הלכות בכורות פ"א הלכה ד מצוה להקדיש בכור בהמה טהורה. נ"ב אני מסתפק אם נולד במומו אם ג"כ מצוה להקדיש או לא, כי בתורה מצינו שבע"מ נקראת טמאה ואם בבהמה הטמאה בפ' בחקותי אפשר דאין מצוה להקדיש, וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה:

הלכה יד בב"מ נראה דהיינו לומר. נ"ב עיין במהרי"ט אלגזי שדחה זה כי כבר מבואר בדברי רבינו פי"ב מהל' תרומות ולכן פי' דכוונת רבינו דבכור אפי' אם אינו ניתן לאנשי משמר ע"ש בפלפול ארוך. ולפ"ד נראה מדברי רבינו פ"ד מהל' בכורים שהאמת כדברי מהרי"ט הנ"ל לדינא ע"ש ה"י שעל הארבעה כתב דניתן לאנשי משמר ועל הבכור כתב טעם אחר. אך רבינו ביאר לעיל ד"ז ולמה חזר וכתב ע"ש לעיל:

פ"ב הלכה ג או שהוקשה. נ"ב עיין במהרי"ט אלגזי שדברי רבינו סותרים זא"ז. ממ"ש בהל' איסורי מזבח פ"ד דין ה' ע"ש בפלפול ארוך:

הלכות מחוסרי כפרה פ"ד הלכה ב ולמחר יביא קרבנותיו. נ"ב עיין ביומא דף ס"ב ע"ב מבואר דכבשי מצורע האשם והעולה מצותן להיות שוין במראה ובקומה ובדמים. וצ"ע למה השמיט זאת רבינו ועיין משל"מ בפ"ו מהל' תמידין ומוספין ד"ה ודע:

הלכות תמורה פ"ג הלכה ב תמורת הכהנים. נ"ב מדברי התוס' בזבחים דף ע"ה ע"ב ד"ה בכור מבואר להדיא דפירשו המשנה בתמורה

דתמורת

דהמורה בכור לבעלים היינו לבעלים ישראל ע"ש בדבריהם וצ"ע . ועיין בפסקי תוס' בזבחים שם :

הלכה ד בלח"מ שקדש מומש להקדשן . נ"ב נ"ל הקדשן למומן : **בא"ד** מ"מ מנין לו לרבינו כן וצ"ע . נ"ב דברי הר"מ הם גמ' מפורשת ביבמות דף פ"ז ובמהכת"ה איפתמים מיניה וקושייתו היא קושית התוס' :

פ"ד הלכה ג בהג"ה וצ"ל שצ"ל בן שמנה חי בגסה . נ"ב דברי ההג"ה תמוהים דבהטאת לא משכחת לה נסה נקבה לא בליבור ולא ביחיד . עיין בר"מ בהל' מעה"ק ובפתיחה ופי' המשנה בזבחים , והדברים תמוהים :

הלכות פרה אדומה פ"ט הלכה יב חוץ מן היונה . נ"ב הרמב"ם השמיט דין קרלית שנעמיר המבואר בש"ס גיטין דף פ"ז ע"ב ע"ש . וצ"ע למה השמיטו . שוב ראיתי בנו"ב מהד"ת חיו"ד סי' קמ"ג שהעיר בזה וע"ש מ"ש בזה :

הלכות טומאת צרעת פ"ט הלכה ד רואהו כהן אחר . נ"ב בת"כ פ' תזריע פ"ב מבואר להדיא דגם בפסיון אם מת הראשון רואה השני . ושלא כדברי רבינו ע"ש בהלכה י"ג וצע"ג בזה :

פי"א הלכה א ויכנס לפנים מן החומה . נ"ב עיין בתוס' פסחים דף ד' ס' למחנה לויה מותר ליכנס ולפנים מן החומה לאו דוקא ע"ש :

פי"ב הלכה א יכנס מקום הנגע . נ"ב בת"כ פט"ו ה"ד ובא הכהן וכבסו ה בכהן והכיבוס בכל אדם עכ"ל . ותימה שלא הביא רבינו דין זה בחבורו

הלכות מטמאי מו"מ פ"א הלכה ז על טומאת מקדש וקדשיו . ל פשוט דחיבת וקדשיו הוא ט"ס או אפ:רם

דודאי על קדשים אינו חייב רק על ביאת מקדש דאינו בשלוה וכ"נ מסוף לשון הר"נ נקיט אלא ביאת מקדש וכן בש"ס דנדה אינו רק ביאת מקדש כנלפע"ד ברור בע

הלכות אבות הטומאה פ"א הלכה ב ואפי' שחט חולין בעזרה . נ"ב השמיט אם שחט בהמה של עה"נ מה

והיא בעיא דלא איפשטא בסנהדרין דף קי"ב ובפ"ד מהל' עכו"ם הביא בה בהגהה להח"ם אבל לענין טומאה לא הביא שם ולא כאן וצ"ע :

פ"ה הלכה יג והאשה שפירשה ממנה . נ"ב כצ"ל והאיש שפירש ממנו וכו' וה ממנו טמא כצ"ל :

יד איתן על יד החזקה

מאת הרב הגאון המפורסם מו"ר אברהם זצוק"ל. בעהמ"ח ספר משכיל לאיתן, באר אברהם וכו' וכו'.

כולל הגהות ומקורים, הערות וחדושים, על הרמב"ם וגושאי כליו, הכתובים על גליונות ספרי הרמב"ם ומיתר כתבי הקדש אשר בכתב יד קדשו של הגאון המחבר ז"ל.

הלכות שבועות פ"א הלכה ו נשבע לבטל את המצוה כיצד כגון שנשבע שלא יתעטף בציצית כו' ושלא ישב בסוכה כו'. עיין מ"ש בזה הלח"מ לקמן בפ"ה ובפ"ג מהל' נדרים : **שם** נשבע שיתענה בשבתות ויו"ט הוי שבועת שוא . הכס"מ לא הראה מקורו . ונראה שיש ללמוד מהתוספתא דפ"ב דתענית הובאה במרדכי שם . ובשו"ת הרשב"א סי' תרי"ד כתב דהכי איתא במגילת תענית . וכתב שם הטעם דס"ל דאיסור תענית הוי דאורייתא בשבת ויו"ט :

הלכה ח לא תכחשו זו אזהרה לכפירת ממון לא תשקרו איש בעמיתו זו אזהרה לנשבע על כפירת ממון . כתב הכס"מ שהוא בספרא וכתב בה עונש שמענו אזהרה מניין ת"ל לא הכחשו , לא תשקרו מה ת"ל לפי שנאמר ונשבע על שקר עונש שמענו אזהרה מניין ת"ל ולא תשקרו . ובספר פרשת דרכים בדרך מנוחיך האריך להקשות על הספרא דמאי איצטריך ליה אזהרה דלא תשקרו תיפוק ליה מדכתיב ולא תשבעו בשמי לשקר . ונעלמו מעיניו הסוגיא דב"ק (דף ק"ה) ודברי רש"י ותוס' שם דברייתא זו הובאה שם בגמ' ופירש"י בד"ה ת"ל ולא תשקרו דהיינו אזהרת שבועת שקר דסמיך ליה ולא תשבעו בשמי לשקר ומלא תשקרו נפקא לן דבשבועת כפירת ממון משתעי כדכתיב איש בעמיתו כמו וכחש בעמיתו בפקדון ע"כ . וכוונתו מוכנת שבא ליישב אותה קושיא דמאי איצטריך כלל ולא תשקרו לאזהרת כפירה על שקר הא כתיב ולא תשבעו בשמי לשקר . לזה אמר דמולא תשקרו איש בעמיתו נפקא לן דבשבועת כפירת ממון משתעי . וכוונתו לומר דמולא תשבעו בשמי לשקר לא הוה סגי לאזהרת שבועת כפירת ממון דהא ס"ל דעונש ממון בעי אזהרה כמ"ש התוס' . וטעמא משום דאיכא חומש וצ"ד לתשלומין דעלמא דלא בעי אזהרה כמ"ש התוס' בכתובות (דף ל"ב) ובפ"ק דמכות . ומש"ה לא סגי לא תשבעו דהוי אזהרה לשבועת בטוי שאין עונשה בממון לאזהרת שבועת כפירת ממון שעונשה נמי בממון . להכי איצטריך לא תשקרו לאזהרת עונש כפירת ממון דחמור דמשלם קרן וחומש :

פ"ד הלכה יא שבועה שלא אוכל תאנים והזר ונשבע על התאנים ועל הענבים חייב על התאנים שתים . מה שהראה כאן הכס"מ מקודם (לדף כ"ח ע"ב) ונראה שהוא ט"ס דדברי רבינו כאן הם מימרא דרבא (דף כ"ד) והיא שבדף כ"ה מביאה רבינו לקמן בהלכה י"ד וכ"מ בב"י סי' רל"ח שהראה מקור דין זה כמ"ש . והלח"מ נמשך אחר הכס"מ כאן ולא דק :

פ"ה הלכה ד אם נשבע ראובן שלא יכנס שמעון בביתו כו' . רבים תמהו דמנ"ל לרבינו שאדם יכול לאסור נכסיו על חבירו בלשון שבועה שאינו חל על החפץ . ואני ראיתיו מבואר בירושלמי פ' בתרא דנדרים רשב"ל אמר לנדרים הזקן מתיר ולשבועות אין הזקן מתיר ואתיא דרשב"ל כהדא דר' יוסי חד ב"נ אתא משרי נדרא קומי ר' יוסי מתעטף ויתיב ליה א"ל מה איםתבעת א"ל איפופי ישראל לא עללה לביתי (פי' נשבעתי באלהי ישראל שלא הכנס אשהי לביתי) . א"ל איפופי ישראל ולא עללה לביתך . פי' שזו שבועה גמורה ולא הכנס לביתך ולא רצה להתירו . הרי מבואר שאם נשבע שלא יכנס חבירו בביתו הוי שבועה :

הלכה יח **במל"מ** ד"ה עוד כתב הריב"ש כו' אבל לעולם שאם היה נשבע שלא ישא אשה ושלא יגרשנה דלא הוה שייך כולל כו' ואם עבר ונשא אשה וגירש את אשתו בהעלם אחת חייב שתיים כו'. כבר קדמו מהרא"ה בשו"ת מים עמוקים סימן נ"ג . ויש להביא ראיה ממ"ש התוס' בשבועות (דף כ"ו) דנזירות האי כולל ושם אין שוה אלא משום שאינו פורטם ש"ד :

פ"ט הלכה יז וכן אם תבעו אותן רבים להעיד להם ואמרו שבועה כו' לא לך ולא לך חייבין על כל אחד ואחד . מה שכתב הכסף משנה דנלמד ממשנה דתנן בפרק שבועת הפקדון לענין פקדון . א"ל דבת"כ פרשת ויקרא היא שנויה בהדיא גבי שבועת העדות נמי :

פי"ב הלכה א אע"פ שלוקה הנשבע לשוא או לשקר כו' או מביא קרבן אין מתכפר להן עון השבועה כלו שנאמר לא ינקה . יש להביא סיוע לרבינו מהא דאיתא בתנחומא הובא בילקוט פ' מטות שהו זהירין בנדרים שכל הפורץ בנדרים סופו למעל בשבועות והמועל בשבועות כופר בי ואין לו מחילה בעולם שנאמר לא ינקה . משמע

דאפי' בתשובה ומלקות אין לו מחילה לעולם ולא ינקה ר' מדין שמים עד שיתפרע הלכה יא ולא שבועה לשוא בלבד הוא שאסורה אלא אפי' להזכיר שם מן ה המיוהדין לבטלה אסור . משמע מלשון זה דלאו דוקא על שם המיוהד דהיינו שם הוי"ה בלבד איכא איסור להזכירו לבטלה אלא בכל שמות שאין מ איכא איסור זה . ויש להוכיח כן מהא דאיתא בסוטה (דף ט' ע"ב) גבי שמשון מפיק שם שמים לבטלה כיון דאמר מיר אלהים אני אמרה השתא והאי קושטא ק

הלכות נדרים פ"א הלכה ו בלח"מ ומאי דפרכת ליצטרפו כו' . נ ליצטרפו : שם ולכך מצטרפין . נ"ל ולכך אין מצטרפי

שם ודאי דלא מצטרפין . נ"ל ודאי מצטרפין :

פ"ב הלכה יד ומהו ספקר כו'. עיין בנודע ביהודה חלק א"ע סי' נ"ט ועיין אבן פ"ק דר"ה (דף ט"ו) :

שם ההפקר אע"פ שאינו נדר הרי הוא כמו נדר שאסור לחזור בו כו'. פי' דוקא בדבור בעלמא א"י לחזור בו ולמחות בהבא לזכות בו ולומר שלי הוא אם הקדיש את עצמו וזכה בו במשיכה או בהזקה הרי הוא כאחר . וז"ש ואפי שהפקיר דינו בו כדין כל אדם אם קדם וזכה בו קנהו . וכ"כ הסמ"ע בח"מ רע"ג . ועיין בס' קצות החושן שכתב שלא מצא מקור דין זה שכתב רבינו דהפקר כנדר ואסור לחזור בו . ונראה שיצא זה לרבינו מסוגיא דב"ב פ' מי שמת (דף ק גבי שכ"מ שהקדיש כל נכסיו מהו הפקיר כל נכסיו חילק כל נכסיו מהו , פי' הס לחזור בו כשעמד כדין מתנה שכ"מ בכולו שהוזר כשעמד וש"מ דבלא"ה אינו להזור מההפקר כמו מהקדש וחילוק לעניים :

פ"ג הלכה י האומר לחבירו קרבן שאיני מדבר עמך . כתב הכ"מ דצריך שאני משום דנדרים מיתסר חפצא אנפשיה . ולדידי א"ל דהעיקר דרבינו ז"ל דנדר שהוציאו בלשון שבועה דמתסר נפשיה אחפצא מהני וכן הטור וש"ע י"ד רי"ג העתיקו כפי הנוסחא שלפנינו . והש"ך נמשך אחר הכס"מ וא"מ . גם מ"ש הש בזה א"מ . ובחיבורי לעיל ריש פ"א הארכתי :

פ"ז הלכה יא מי שאסר הנייתו על הכהנים והלוים הרי באין ונוטלין מחנ בע"כ . נראה דבאין לאו דוקא דהא אסורין ליכנס לביתו וכדהו כמ"ש לעיל פ"ו אלא כלומר שסולחין אחרים ליטול בע"כ :

פי"א הלכה ח היתה מחייבי לאוין וא"צ מחייבי עשה והפר נדריה הרי אלו מ וכתב הכס"מ דרבינו הוציא זה מסברא דכיון דקידושין תופסין בה"ל אשתו . וא"ל לזה דבילקוט מביא בשם ספרי זוטא דמרבה כן מקרא דכתיב אישה פעמים : ומה שהקשה הלח"מ דאמאי לא אמרינן שלא יהיו מופרין דהתגנה ותתגנה שיוציאנה כדאמר גבי מי ששמעה שמת בעלה ונשאת והרי בעלה קיים . לק"מ כיון לה מקרא . גם איםתמיטתיה מ"ש התוס' ביבמות (דף פ"ע):

פי"ג הלכה ט עשה שליח להפר לה או לקיים לה אינו כלום כו' וכן האב נ ולא שלוהו . כתב הכס"מ דמבעל נשמע לנ. דהוא עצמו מפר ולא של וא"ל כזה דבספרי תניא בהדיא נמי גבי אב אמר לאפוטרופוס כל נדרים שתהא נודרת כו' הפר לה והיפר לה שומע אני יהיו מופרין תלמוד לומר כי הניא אביה אם היפר האב מופר ואם לאו אינו מופר וזה נ"כ דלא כמו שחשב הלח"מ ד רבינו הוא מהיקשא דהיתקיש אב לבעל וע"כ נדחק בזה ממ"ש רבינו בר"פ י"ב ו ואיםתמיט גם לו הספרי הנזכר דאיכא נמי גבי אב קרא דממעטינן מידה של

הלכות נזירות פ"א הלכה יז במל"מ וא"כ אף דקאמר לכשיהיה לי נא לא היה דעתו אלא לבן או לנקבה ודאית . עיין נדה (דף כ"ה) :

פ"ג הלכה ח בלח"מ ולכך נראה לומר דהא ודאי ס"ס סוא בספרי רבים שלשים ואחד יום . עיין מהרי"ט ח"ב ח"מ סי' פ"א ובס' בה"ז :

הלכה י מי שנדר ב' נזירות כו' ומנה את הראשונה וספרים קרבן ואח"כ שאל **עלמא לו ראשונה נשניים ואפי' הביא כפרתו . דע בכל דברי רבינו**

ם גמרא ערוכה בבבלי פ"ג דשבועות. ויש לתמוה על הכס"מ שהראה מקורו מהתוספתא וכתב שכן משמע בירושלמי ולא נזכר מסוגיא דבבלי הנ"ל:

לכה יג שמשון אף שהיה נזיר גמור כו'. עיין בכס"מ ולח"מ ותוי"ט. ונ"ל הכרח יותר גדול לדעת רבינו ז"ל מהא דתנן בהדיא בפ"ב דנדרים (דף י"ח 'ב) ר' יהודה אומר סתם תרומה ביהודה אסור בגליל מותר כו'. אלמא דס"ל ודר בדבר האסור מותר דהא תרומה הוי דבר האסור כמ"ש תוס' והרא"ש והר"ן אלא ע"כ דאפי' ר"י דאית ליה נזירות שמשון מודה בזה וכדעת רבינו:

"ה הלכה יא נזיר שגלח שערה אחד כו' וכן אם תלש בידו חייב. הכס"מ נדחק בזה דלמאי פסק כר' יאשי' ולא כר' יונתן. ובחנם נדחק דהא סתם מתני' דתנן בסיפא כל שהוא חייב כר' יאשי' אתיא וכ"כ התוס':

לכה טו נזיר שנטמא למת טומאת שבעה בין בטומאות שהוא מגלח עליהן ובין בטומאות שאין מגלח עליהן ה"ז לוקה. ותמה המ"ל שדברי רבינו הללו תריב מ"ש מהל' טומאת מת הלכה ג' שכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה נה דין תורה וכאן כתב דחייב על טומאה שאינו מגלח עליה משמע שהוא מה"ת ניה בצ"ע. וכ"ה בשו"ת זרע אברהם. ואני תמה איך נעלם מהגדולים הללו מ"ש ס"מ בפ"ג מהל' ביאת מקדש ובפ"ה מהל' טומאת מת שדעת רבינו היא שאין אותו לל אמור אלא בטומאות הפורשות מן המת כגון רובע עצמות ורביעית דם ולא לענין מאת נגיעה במת כגון טומאת נגיעת שני באהל שנגע במת דבזה חייבין על ביאת קדש אע"פ שאין הנזיר מגלח עליה. וז"ש כאן רבינו דנזיר שנטמא למת טומאת ז' בטומאה ין הנזיר מגלח עליה כגון שנגע בכלים שנגעו במת שטמא טומאת שבעה וחייב עליה על ב"מ ומש"ה לוקה עליה דהוי ד"ת אע"פ שאין מגלח עליה:

לכה כא בלח"מ כבר כתבו התוס' ז"ל בפ' שלשה מינים. נ"ל בפ' ג' דנזיר:

"ז הלכה יג נזיר וכהן שפגעו במת מצוה יטמא נזיר כו' שקדושתו קדושת שעה ואפי' היה נזיר עולם. ופירש הלח"מ שיש לו היתר בשאלה או קודס שנדר וא"כ כהן אין לו היתר כלל ודלא כהתוס' שכתבו דטעמא דמטמא נזיר עולם משום נ"מ סתם נזירות הוא שלשים יום אלא משום שיש לו היתר. ויש ראיה לפי' רבינו ירושלמי דפ"ז דנזיר גבי הא דתנן כהן ונזיר שהיה מהלכין בדרך ופגעו במת מצוה מא נזיר שאין קדושתו קדושת עולם ואל יטמא כהן שקדושתו קדושת עולם. ופריך ס הגע עצמך שהקדישו אביו מרחם (פי' דהוא קדושת עולם) ומשני זו תורה וזו ה תורה (פי' דמה שאביו מדיר בנו בנזיר אינו מפורש בתורה אלא הל"מ) משמע י היתה מפורש בתורה היה שוה לכהן ש"מ כפירוש רבינו דאי לפירוש התוס' אף הוה ד"ת אינו שוה לכהן מחמת דסתם נזירות הוא ל' יום. אבל לפירוש רבינו א"ש דהיה שוה משום שהוא קדושת עולם שאין לו היתר ככהן:

לכות ערכין פ"א הלכה א שערכין כו' חייבין עליהן משום לא יחל דברו כו' ומשום ככל היוצא מפיו יעשה. הכס"מ לא הראה מקורו וגוא בברייתא בויקרא רבה ר"פ בחקותי:

ם העכו"ם נערך אבל אינו מעריך. ובהשגות א"א פוסק כר"מ ור' יהודה הולק כו' ור"מ ור"י הלכה כר"י ע"כ. ויש לי להוכיח דמלבד ר"מ היכא תנא דסבר כוותיה ס"ה לא פסק רבינו כר"י דהוה יחידאה. דאמרינן ר"פ בתרא דנזיר איש כי יפליא רכיז נ"ל מיבעיא ליה לאתויי מופלא הסמוך לאיש המיחא למ"ד מופלא הסמוך לאיש וריתה אלא למ"ד דרבנן למה לי לאתויי מופלא הסמוך לאיש דעכו"ם וקאמר הניחא "ד דעכו"ם מעריכין אלא למ"ד ב"י מעריכין ואין עכו"ם מעריכין איש כי יפליא !, וקשה כיון דהך מ"ד דס"ל דעכו"ם אינו מעריך ר"מ הוא ואיהו ע"כ ס"ל דמופלא מוך לאיש דאורייתא דבפסחים (דף כ"ב) ס"ל לר"מ חולין בעזרה דאורייתא ובפ"ב ל' נזירות כתב הראב"ד דמאן דס"ל מופלא סמוך לאיש דרבנן ע"כ ס"ל חולין שנשחטו זרה לאו דאורייתא דאל"כ איך יביא חטאת שהביא חולין בעזרה. וא"כ מדס"ל לר"מ לין בעזרה דאורייתא ע"כ ס"ל דמופלא הסמוך לאיש דאורייתא ושפיר איצטריך איש יפליא כפי שנויא קמא בגמ' דמיבעיא ליה לאתויי מופלא הסמוך לאיש. ונ"ל דהתם ריך לאו אליבא דר"מ אלא אתנא אחר דאית ליה מופלא הסמוך לאיש דרבנן ואית ליה י ב"י מעריכין ואין העכו"ם מעריכין. וא"כ איכא עוד תנא דסבר כר"מ ומש"ה פסק רבינו כרבים נגד יחיד:

"ב הלכה ט האומר הרי עלי מטבע כסף לא יפחות מדינר כסף. כתב הכס"מ ולא ידעתי למה השמיט רבינו הא דתנן האומר עלי מטבע זהב לא יפחות ינר זהב. ונראה דטעמו של רבינו שסמך עצמו אמ"ש בסוף ה' מלוה שכתב בו מטבע ב אין פחות מדינר זהב וא"כ ק"ו להקדש מסע"ת דהא קיי"ל יד בעהס"ע על התחתונה ואפ"ה אמרינן דאין פחות מדינר זהב וא"כ כ"ש להקדש:

"ג הלכה ו בב"מ ד"ה וכתב ט'. מפני שדברי רבי הם דברי טעם מוכרחים בעצמם. עיין בה"ז:

לכה יד חייבי ערכין ודמים ממשכנין אותן ולוקחין מהן בע"כ מה שנדרו. נראה דכוונת רבינו הוא לומר דדוקא כשידוע סך מה שנדרו כגון חייבי ערכין מים לאחר שנישומו אבל חייבי דמים קודם שנישומו דעדיין לא נודע סך שנדרו אין ממשכנין אותן וכן משמע בתוספתא:

"ד הלכה ה וכן אם פדתה אשתו כו'. עיין קידושין (דף כ"ד) ועיין בבה"ז:

לכה י בלח"מ בסוף הדבור דלא הוצרך ק"ו אלא אליבא דרב. כ"כ בבה"ז:

לכה יג בב"מ ד"ה כתב הראב"ד כו'. ואיני יודע היכן ראה בגמרא דנמדדין עמה. עיין בה"ז:

לכה כד כשתצא השדה לכהנים ביובל תנתן לכהנים שבמשמר שפגע בו היובל ואם היה ר"ה של יובל בשבת כו' תנתן למשמר היוצא. וכתב המשנה למלך בשם ה"מ שמתחלקת לכהנים שבאותו משמר שפגע בו יוה"כ של יובל. ודע שכדברי בינו איתא בתוספתא שלהי מנחות וז"ל שדה אחוזה ניתנת לאנשי משמר שבר"ה שהיובל נכנס לתוכה ע"כ:

לכה כו כיצד דין מקדיש שדה מקנתו שמין אותה בדמיה ורואין אותה כמה היא שוה עד היובל כו' ואם שדה אותה המקדיש אינו מוסיף חומש. הרב בעל מ ז"ל לא הראה מקורו והוא משנה וגמ' פ"ג דערכין (דף י"ד) ועיין במשנה למלך ומה על מ"ש רש"י בפירוש ההגמש דשדה מקנה עשאה כדין שדה אחוזה ולא מצא ט

למז והניח בצריך תלמוד. ויש לתמוה שסרי פירש"י הוא דברי ר"א במתני' דפ"ג דערכין וכ"כ מהרש"א בספ"ד דב"ב על פירש"י הנזכר ופירוש הרשב"ם בב"ב שם. וכן דברי המשנה למלך בפ"ג מהלכות עבדים הלכה י"ד תמוהים בענין זה ונעלם ממנו הסוגיא הנ"ל:

פ"ה הלכה ח הקדיש נכסיו סתם והיו בהן ייגות ושמנים וסלתות ועופות כו'. משנה בפ"ד דשקלים, ועיין בתוי"ט שם דמשמע מדבריו דבגמרא לא היה הגירסא עופות ונעלם ממנו הסוגיא דב"ב (דף קנ"א) ות"כ ויקרא. ומ"ש מכריתות דלא נקט התם עופות אין ראיה דהתם קאי אקרבנות צבור ועופות ליתנהו בצבור:

פ"ו הלכה ב מחרים אדם מן בקרו אבל לא יחרים כל בהמתו ואם החרים את הכל הרי אלו מוחרמין. כתב הכ"מ דבמתני' דערכין איתא ואם החרים את כולן אינן מוחרמין דברי ר"א ומשמע לרבינו דרבנן פליגי עליה וכן מפירש בתוספתא ופסק כוותייהו ע"כ. וקשיא לי דזהו בהיפך ממ"ש הכ"מ עצמו בפ"א דתמורה הלכה י"ז אמ"ש רבינו הממיר בכלאים או בטריפה אין הקדושה חלה עליהן וז"ל משנה ספ"ב דתמורה ואע"ג שהיא שנויה בשם ר"א כתב רבינו בפירוש המשנה הלכה כר"א ואין חולק עליו [ועיין תוס' ספ"ח דיבמות] והקשה דבתוספתא תנא דלת"ק עושין תמורה וצריך דמאחר שבמשנה לא הזכירו כן משמע דסבר תנא דמתני' דליתא להיא תוספתא עכ"ל. וא"כ הכא נמי אמאי סמך רבינו כאן על התוספתא דתנא דרבנן פליגי אדר"א ולא אמר דמאחר שבמשנה לא הזכירו כן משמע דסבר תנא דמתני' דליתא להיא תוספתא כדאמר התם בתמורה [ועיין כ"מ פ"ג מהל' איסורי מזבח הלכה י']. לכך נראה דאין טעמו של רבינו כאן משום דסמך על התוספתא כמ"ש הכ"מ אלא טעמו דסמך אסוגיא דגמרא דפ"ה דבכורות (דף ל"ב) דקאמר הגם סתמא דתלמודא מה לחרמין שכן חלין על הכל:

הלכה ט האומר שור זה הקדש לאחר שלשים יום ושחטו בתוך שלשים יום ה"ז מותר בהנאה. הכ"מ לא הראה מקורו. והוא בתוספתא דתמורה פ"ד ובירושלמי פ"ב דנזיר וכ"מ מהא דאיתא בירושלמי פ"ז דגיטין ופ"ג דקידושין דאם אמר מעכשיו ולאחר שלשים יום אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט וא"י לחזור בו ואם לא אמר מעכשיו רק לאחר שלשים יכול לחזור בו ואם מכרו בתוך שלשים מכור, וכ"כ הר"ן בשם הרשב"א בפ"ב דנדרים (דף ל' ע"א) וכיון דיכול לחזור ואם מכרו מכור ה"ה דאם שחטו מותר דאין לך חזרה גדולה מזו, ואע"ג דשם משמע דלא ברירא ליה להרשב"א דיכול לחזור מיהו בתשובה פשיטא ליה דיכול לחזור תוך ל'. ועיין בשו"ת ושב הכהן סי' כ"ד. ולכאורה יש להביא ראיה להידך גיסא דרבינו לא ס"ל כהרשב"א אלא דאף בתוך שלשים א"י לחזור ממ"ש רבינו בפכ"ב מהל' מכירה הנודר ואמר מה שתלד בהמתי יהא הקדש א"י לחזור בו ואע"פ שעדיין לא חל ההקדש וה"ה תוך ל'. וראיתי שכ"כ בפשיטות הרב בעל מחנה אפרים בהל' נדרים סי' י"ב. אולם בהל' צדקה סי' ד' מבואר דהיינו לכתחילה אבל בדיעבד חזרתו חזרה כמ"ש כאן:

הלכה כ במל"מ וצ"ע דרבינן פסק בפ"א מהלכות אלו דלא כר"מ. וכבר הקדימו בבה"ז. ועיין מ"ש בס' מים חיים ובס' ל"ק:

פ"ז הלכה א הקדשות אין פודין אותן אלא בקרקע כו' שנאמר ונתן את הכסף אחד כסף ואחד שאר מטלטלין ששוין כסף ואפילו סובין. הכ"מ לא הראה מקורו והיא משנה מפורשת בערכין:

הלכה ח הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל. כתבו התוס' במנחות (דף ע"ו) ובתמורה (דף כ"ז) דדוקא בעלים אבל לא אחר וכ"כ תוס' רי"ד בקידושין. אבל ל"מ הכי בתוס' דמנחות (דף ל"ז):

פ"ח הלכה יג בב"מ לעולם לא יקדיש אדם ולא יחרים כל נכסיו וכו' משנה פ"ו דערכין. עיין הלכות דעות פ"ה הלכה י"ב:

הלכות כלאים פ"א הלכה ז הזורע זרעים כלאים וכן המרכיב אילנות כלאים אע"פ שלוקה הרי אלו מותרין. מ"ש הכ"מ דילפינן כלאי הרכבה מכלאי זרעים לענין היתר האכילה אינו מחוור שהרי קלעי זרעים קילי שאין נוהגין בח"ל. וכן בב"י ס"ס רצ"ה לא העתיק דבריו בכאן. אלא יש ללמוד כן מהסוגיא דחולין (דף קט"ו) דקאמר דטעמא דכלאי זרעים מותרים משום דאיתקוש לכלאי בהמה וא"כ ה"נ כלאי הרכבה הא איתקוש לכלאי בהמה כדאמר פ"ק דקידושין:

פ"ה הלכה יט הקיס והוורד והאיטדין מיני אילן הן. כתב הכ"מ שהוא בירושלמי. וה"נ איתא בבבלי בעירובין (דף ל"ד:) אלא דבמקום הוורד איתא שם והסגין. וצ"ע דבפ"ס שם מחלק בין קיס העוזרדין לשאינן עוזרדין:

פ"ז הלכה ב בכ"מ וכן נ"ע למה פסק כר"ש כו'. עיין פרק דלעיל הלכה ט':

הלכות מתנות עניים פ"ו הלכה יג אב ובנו איש וקרובו שני אחין שני שותפין שהיה אחד מהן עני נותן לו האחר מעשר עני שלו. כתב הכ"מ שהוא בירושלמי, וכבר הובא בבבלי פ"ק דקידושין (דף ל' ע"א):

פ"ח הלכה א ואם התנה שלא יתן עד שימצא עני א"צ להפריש. עיין בטור יו"ד ר"ס רנ"ז ובט"ז:

הלכה יד ושבוי שהמיר כו' כגון שהיה אוכל נבילה להכעיס ויוצא בו אסור לפדותו. ומשמע מלשון זה דאפילו בפעם אחת. ועיין ט"ז סי' רנ"א ורנ"ג ובס' בכור שור בחידושיו לגיטין:

הלכה יז היו לפנינו עניים הרבה או שבויים הרבה כו' רבו או אביו שהוא ת"ח קודם לזה שהוא גדול מהם בחכמה. פירש הש"ך ביו"ד ס"ס רנ"א דמ"ש שיהא האב ת"ח היינו לומר דבכה"ג קודם אפילו לרבו שגדול ממנו בחכמה דלענין להחיותו לא בעינן שיהא שקול כרבו אבל לגבי אחר שגדול בחכמה האב קודם אע"פ שאינו ת"ח כלל. וזה דלא כמ"ש הלח"מ רפ"ה מהל' ת"ת עיי"ש:

הלכות תרומות פ"ב הלכה י בב"מ ומ"ש עבר והפריש כו'. עיין לקמן פ"ה הלכה ס':

הלכה יד וכן תרומת מעשר כו'. עיין בפרק שאחר זה הלכה ט"ז:

במל"מ ד"ה תנן כו'. ואי אמרת דאיסורו איסור תורה וכי בדידהו תליא מילתא. עיין בירושלמי ובקרבן עדה שבת פ"ב:

פ"ה הלכה כה בג' פרקים צריך לבדוק היין ט' נקדים של מוצאי החג. כתב

הכ"מ

כס"מ שאינו יודע למה השמיט רבינו הא דאמר בגמ' בקידוש של מוצאי שחג של הקודש.
עיין מ"ש התוי"ט בסס"ג דגיטין:

פ"ז הלכה ב בב"מ ובירושלמי מוכח כדברי רבינו. כ"כ בתוי"ט:

הלכה ו זר שאכל תרומה בזדון כו' בין שאכל טמאה חייב מיתה בידי שמים. המשנה למלך רמז לעיין במ"ש בלח"מ פ"ט דסנהדרין, והוא דשם הקשה על רבינו דמניין לו לחייב מיתה לזר בתרומה טמאה. ואישתמיטתיה שדברי רבינו מפורשים בתוספתא פ"ז דתרומות והובאה בירושלמי פ"ב דבכורים ע"ש. וכ"מ בירושלמי פ"ח דתרומות ובתוספתא זבחים פי"ב:

פ"ז הלכה כ נשא שניה היא אוכלת ועבדי מלוג שלה לא יאכלו. עיין בכ"מ שכתב שאינו יודע מנ"ל שנשואין באיסור דרבנן לכהן תאכל היא ועבדי נ"ב שלה. והוא מתבאר מהירושלמי דפ"ט דיבמות ופי"א דכתובות דאיתא התם ר"א בעי קומי ר' מני עבדי שניות מהו שיאכלו וא"ל שתוק ויפה לך היא אוכלת ועבדיה אין אוכלין, משמע דהיא וכן עבדי צאן ברזל פשיטא דאוכלין רק בעבדי נכסי מלוג ל"א. וכן יש ללמוד מהא דתניא בתוספתא פ"ח דיבמות כהן הדיוט שנשא אשה אילונית ה"ז מאכילה בתרומה והוא מ"ש רבינו בסוף הפרק, ומשמע דאיירי בעבר ונשאה באיסור וכגון שאין לו אשה אחרת ואפ"ה מאכילה כיון שאין בה אלא איסור מדרבנן כגון שיש לו בנים כבר דכה"ג אינה אסורה אלא מדרבנן כמ"ש הה"מ פט"ו מהל' אישות. ומזה יש ללמוד לשנייה ושאר איסור דרבנן שנשואיה מאכילה וזה דלא כהכ"מ בס"פ שהרא"ה מקור דברי רבינו מהא דכהן הדיוט שנשא את האילונית מכח דתנן ביבמות דהכ"א דאילונית אינה זונה, ואינו מחוור דהתם לא איירי כלל לענין להאכילה בתרומה אלא לענין דמותר לנושאה לכתחילה כשיש לו אשה ובנים וכבר הביאו רבינו בהל' אישות ובהל' א"ב, וא"כ פשיטא דכה"ג מאכילה בתרומה ומאי הוצרך רבינו לכתוב דין זה כלל כאן. אך לפמ"ש א"ש שיצא לו זה מהתוספתא ואיירי שנשאה באופן שאסור מדרבנן כנ"ל, ומזה יצא לו ג"כ מ"ש כאן דנשא שנייה אוכלת:

פ"י הלכה יב האשה שהיתה אוכלת בתרומה ואמרו לה מת בעלך וכו' משלמין הקרן לבד. בפ"ח דתרומות איפלגו ר' אליעזר ור' יהושע דר"א מחייב קרן וחומש ור"י פוטר. וכתב הכ"מ דנראה מדברי רבינו שהוא מפרש דר' יהושע פטר מחומש בלבד כו' ועיי"ש מ"ש בזה. ונראה דאישתמיט מיניה דבהדיא איתא הכי בירושלמי ס"ז דתרומות מה פליגין בחומש אבל בקרן אף ר' יהושע מודה:

פי"א הלכה ז תרומת ח"ל נאכלת עם הזר על השלחן. זה למד רבינו מדתנן גבי חלת ח"ל והביאו בהל' בכורים ושם כתב הטעם לפי שאינה מדמעת ואפילו נתערבו זה בזה. וא"כ משמע דה"ה לתרומת ח"ל שאינה מדמעת לדעת רבינו כמו בחלה ח"ל וע"ש בכס"מ. ולפ"ז נ"ל דמ"ש רבינו לקמן בסי"ג תרומת ח"ל מותר לבטלה ברוב והוכלה בימי טומאתו הוא להו דוקא אלא דה"ה דאוכלה זר. א"נ דלכתחילה אסור לערבה בשביל אכילת זר. וכ"מ שכתב הרוקח בסי' תנ"ט דיש איסור לישראל לערב דא"כ מבטל תורת נתינה: ומ"ש רבינו וא"ל נט"י כחולין כתב הכס"מ כלומר לפירות ולא הראה מקור לזה דא"ל נט"י. ועיין נדה (דף ל"ב) תרומת א"י כו' ושל ח"ל מותר בנגיעה ואף באכילה אינה אסורה רק למי שנטמא:

הלכה י קניבת ירק שמשליכין הבעלי בתים הרי אלו אסורים לזרים אבל קניבת ירק שמקנבין הגננין מותרין. עי' בכס"מ דגירסת רבינו בירושלמי דתרומות אינה כגירסא שלפנינו. ויש להביא ראיה לגירסת רבינו דהכי איתא בתוספתא פ"ג דדמאי והעתיקה רבינו בהל' מעשר וז"ל קניבת ירק שבגינה ה"ז מותרת של בע"ב ושבתוך ביתו אסורה:

הלכה כב גדולי תרומה חולין לכל דבר יוצא מגופו כו' ואפי' דבר שאין זרעו כלה אם רבו הגידולין על העיקר כו' מותר לזרים. עיין בר"ן בנדרים (דף נ"ז ע"ב) דדוקא באכילת ארעי אבל באכילת קבע אסור דהוי טבל שהרי ביטלו גידולין את העיקר:

פי"ב הלכה יב משקין שאין ראויין להדלקה שנטמאו כגון היין קוברין אותן. וכתב הכס"מ בשם הרי"ק דטעמא דלא פסק כב"ה דאמרי תעשה זילוף דאינהו לא חיישי לתקלה ואנן אסקינן דחיישינן לתקלה בפ"ק דשבת ובפ' כ"ש. ועיין מ"ש התוס' בב"ק (דף קט"ו ע"ב) ולפ"ד אף ב"ה מודו התם וא"כ אין ראיה לדחות דברי ב"ה מהתם. אלא טעמו של רבינו הוא דפסק כברייתא דפסחים (דף ל"ב) והעתיקה רבינו ברפ"י ע"ש:

פט"ו הלכה כב כל האוכל תרומה מברך כו' אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול תרומה כו'. שגם אכילת קדשי הגבול כעבודה שנאמר עבודת מתנה אתן את כהונתכם. הכס"מ לא הראה מקורו והוא מבואר בפסחים (דף ע"ג) ובירושלמי פ"ח דתרומות איפלגו בה רב ור"י אי הוו קדשי הגבול כעבודה וגם בזה"ז ופסק רבינו כר"י דס"ל דגם קדשי הגבול בזה"ז כעבודה. והסוגיא דיבמות (דף ל"ד) והרי תרומה דאין זמנו בהול ושמור וכו' וקדחיק לפנויי הכא בתרומה ע"פ עסקינן. אליבא דרב קאי התם דפליג עליה דר"י בירושלמי וס"ל דלא איקרי עבודה דקאמר התם על דעתיה דרב ובלבד בקדשי מקדש. ולפ"ז לא הוצ"ל משום דאכילת תרומה איקרי עבודה כדאמר בס' א"ד. ומיושב קושיית התוס' ביבמות שם. וגם מהא דפסחים יש ללמוד הא דמשמע מדברי רבינו דגם נשים ועבדים של כהן שאוכלים בתרומה מברכים וגם אלא חשבינן אכילת תרומה עבודה מדסתם רבינו דכל האוכל תרומה מברך ונתן טעם מפני שהיא כעבודה. דהכי מוכח בגמ' התם דהא מטעם זה פטר שם אשת כהן ועבדו שהיו אוכלים בתרומה וא"ל מת בעלך או נירצח כו'. וזה דלא כמ"ש הצל"ח בריש ברכות בפשיטות דדוקא גבי כהנים זכרים אמריק דהוי כעבודה דילפינן לה מעבודת מתנה אתן את כהונתכם וגבי כהנים כתיב. וא"מ דמ"מ כיון דכתיב קנין כספו יאכל בו י"ל דאתקיש אכילת קנין כספו לאכילת כהן עצמו וכי היכי דאכילתו הוי עבודה ה"נ שלהם. והא דהוי כעבודה אף בזה"ז דליכא עבודה ולא אמר דלא הוי כעבודה אלא בזמן עבודה י"ל דס"ט דקיי"ל דמקריבין אע"פ שאין ביהמ"ק. ומיהו בירושלמי יליף ר' יוחנן מקרא דאל הכהן אשר יהיה בימים ההם:

הלכות מעשר פ"א הלכה ב ומניין שמעשר ראשון חולין שנאמר ונחשב לכם תרומתכם כו'. בספרי ס"פ קרח:

הלכה ד בב"מ סד"ה אין מוציאין כו' ואף בלוקחים אם לקחו קודם שימרחו אין מוציאין מהם. כ"ה בהדיא בירושלמי פ"ה דמע"ש:

פ"ב הלכה ז לא ימכור אדם פירותיו משבאו לעונת המעשרות למי שאינו נאמן ע[...]
המעשרות. עיין לקמן פ"ו הלכה ו' וי"א:

פ"ג הלכה כ ומותר להאכיל לבהמה עראי מן הטבל ואפי' בתוך הבית ומאכיל פקיע[י] עמיר כו'. כתב הכס"מ דהא דתניא ומאכיל פקיעי עמיר שהמה במאכיל בהמ[ה] היא. ותמה עליו המ"ל דבמאכל בהמה הא אין בו חיוב מעשר וי"ל דכוונת הכס"[מ] הוא דאיירי במאכל בהמה שאינו מאכל רוב בני אדם אלא מיעוט בני אדם דחייב במעש[ר] מיהא מדרבנן כמבואר בפ"א הלכה ט':

פ"ז הלכה א וכל שאסור לזרים לאוכלו בתרומה כגון הגרעינין אך אסור לאכלו מ[...] הטבל וכל שמותר לזרים לאכלו בתרומה כך מותר בטבל. הכס"מ לא הרא[ה] מקורו והמשנה למלך לעיל ספ"ב דתרומות כתב אליבא דהר"ש דס"ל דאין למי[ד] מתרומה לטבל ואף מה שמותר בהנאת תרומה אסור בטבל ולא ס"ל כרבינו דמדמה ונראה להביא ראיה לדעת רבינו דע"כ אין טבל חמור מתרומה לענין איסור אכיל[ה] והנה דהכי מוכח בסוגיא דיומא (דף פ"ג) גבי מי שאחזו בולמוס דמאכילין אותו הק[ל] הקל ופליגי תנאי בטבל ותרומה הי חמור דאיכא מ"ד תרומה חמורה משום דאי אכ[...] לתקונה אבל טבל אפשר להקוניה ואיכא מ"ד טבל חמור דלא חזי לכהן אבל תרומ[ה] חזיא לכהן ומדלא קאמר דאיכא חומר בטבל מבתרומה לענין אכילה והנאה ש"מ דלי[כא] חומר בזה בטבל מבתרומה:

פ"ז הלכה יא מי שהיו לפניו שתי כלכלות של טבל שניטלה תרומתן ואמר מעשרו[ת] זו בזו הראשונה מעושרת. הנה במתניתין דדמאי ליתא הא דנטל תרומתן אל[א] רבינו הוא שהוסיף זה וצריך טעם למה הוצרך לומר כן. וראיתי להתוי"ט שם שכ[תב] דטעמו משום דלא תני אלא מעשרות, ואין בזה טעם דהא שם מעשרות הוא כולל ג[ם] לתרומות כמ"ש בעצמו. ונראה דטעמו של רבינו הוא משום דקיי"ל דגבי הפרשת תרומ[ה] בעינן שיסיים ויציין מקומה כגון שיאמר תרומתה בתוכה בצפונה או בדרומה אבל א[ם] לא ציין מקומה לא אמר כלום וכמ"ש רבינו בפ"ג מהל' תרומות וא"כ לא איירי בתרו[מה] דהא כה"ג דאמר זו בזו לא הוי קביעות מקום כדמוכח בירושלמי בפ"ג דתרומות ומתניתין דדמאי אפשר דאיירי נמי בתרומה ואתיא כמ"ד בתוס' תרומות שם דלא בעי קביעות מקום. אבל למאי דקיי"ל דבעינן קביעות מקום ע"כ דלא איירי רבינו א[לא] במעשרות דלא בעינן בהו קביעות מקום דגבי תרומה ה"ט דבעינן קביעות מקום משו[ם] דכתיב בה ראשית דמשמע שיהיו שיריה ניכרין אבל במעשרות לא כתיב ראשית. וכב[ר] זו היתה בר"ש שם וכן במע"ש לא בעינן קביעות מקום כשאינו מחללו וכ[ו'] בפירוש הרע"ב פ"ז דדמאי משנה ה' ובתוס' דיומא (דף נ"ו ע"א). וזה דלא כנרא[ה] מתוס' דקידושין (דף נ"ו) והביאם המ"ל בשלהי ה' מע"ש דגם במעשרות בעי קביעות מקום. ועיין בה' מע"ש:

פי"ב הלכה יח המוכר פירות לחבירו ואחר שיאלו מה"י אמר ללוקח טבלים ו[...] שורת הדין שאינו נאמן. נראה דהיינו לומר שמלמדין אותו לומר שאינו מאמי[...] וכמ"ש בהג"ה ביו"ד ר"ס קכ"ז דאילו ישתוק משום שאינו ברור לו הרי נאמן העד לדע[ת] רבינו כמ"ש הש"ך שם מדברי רבינו פ"ט מהל' נזירות שכתב שאם נסתפק לו שב[...] קרבן ע"פ עד אחד וכ"כ הלח"מ לדעת רבינו בפ"ח מהל' שגגות:

פי"ג הלכה יט בב"מ ד"ה וכתב הראב"ד כו' ואין לומר דכיון דמשמיה דר' יע[קב] קאמר לה הו"ל תרי דכיון דלא אמרה אלא משמיה כחד חשיבי. עיין ספ[...] דע"ז ופ"ג דבכורות:

הלכות מעשר שני פ"א הלכה יא פירות שנה שניה שנתערבו בפירות ש[נה] שלישית וכו' מחלה למהלה מפריש מעשר שני אבל [...] מעשר עני. והקשה הראב"ד דלמה לא יפריש מ"ע כדמצינו לר"ע שעל ספק עיסר[...] עשורים. וי"ל דשאני הכא שהוא ספק בתערובת ובכה"ג אזלינן לקולא בספק תערוב[ת] בחו"מ בזה"ז לדעת רבינו שהוא מדרבנן כמ"ש המ"ל פ"ז דתרומות משא"כ בספק דר"ט

פ"ג הלכה יב כל שמותר לזרים לאוכלו בתרומה כך מותר במע"ש לאוכלו בתו[ך] חולין. הכס"מ לא הראה מקורו והוא מתבאר מהתוספתא דפ"ט דתרומות ג[...] גרעיני זיתים כו' שכתב רבינו בפי"א דתרומות כשם שאסורים לאכול בתרומה [...] אסורים בטבל כו' ובמע"ש משמע דאילו שמותרים בתרומה מותרים נמי בטבל ובמע"ש

פ"ה הלכה יג בב"מ וא"כ מתני' רבי היא וחכמים פליגי עליה והלכתא כוותיי[הו] דרבים נינהו. עיין בספר מגדת דוד:

פ"י הלכה ה בב"מ דאף בנטע העכו"ם לעצמו אסור משום ערלה כמו שכתבו ה[...] עיין תוס' קידושין (דף ל"ו ע"ב):

הלכה כא אין מרכיבין כפניות של ערלה. קשה הא בירושלמי מוקי לה כר"י דאמ[ר] שמדר אסור וכ"כ הר"ש וא"כ אמאי העתיקו רבינו הא איהו לא פ[סק] כר"י כמ"ש לעיל. וי"ל דלפי סוגיא דתלמודא דידן בפסחים (דף נ"ג) מצי אתיא כ[...] כרבנן דהא אמר דמודין בשאר אילנות דסמדר אסור וכפניות כו'. וכ"פ בהל' שמיט[ה]

פי"א הלכה ז ועיו"ט האחרון היה הביעור ולמחר מתודין. וגירסת ספרינו במתני[...] דמע"ש הוא עיו"ט הראשון. והכס"מ הביא ראיה לגירסת רבינו מהירושל[מי] ואינו ראיה לפמ"ש הרע"ב שם כמ"ש התוי"ט שם. ובשם בנו כתב שם שהביא ר[איה] אחרת לגירסת רבינו מגירסת הירושלמי. ואני מצאתי להדיא גירסת רבינו בספרי פר[שת] ראה ופ' כי תבוא:

הלכות בכורים פ"א הלכה ב בב"מ וכל האוכל מתנה שיש בה קדושה מב[...] וכו'. וכ"כ בסוף הל' תרומות וכ"מ בתוס' דברכות:

פ"ב הלכה א ומביאים בכורים של דבריהם מעבר סיחון ועוג. עיין בכס"מ וכ' במהרי"ק שרש קל"ב. ועיין בדבריו שם שהביא ראיה לרבינו מהספרי דפ' [...] דריה"ג שם ג"כ ממעט עבר הירדן מגז"ש דזבת חלב ודבש דפרשת בא דאינו הו[...] רק ה' עממין וס"מ דת"ק מודה לריה"ג דמה"ת עבר הירדן פטור מבכורים. וא[...] כי מחייב ת"ק במתניתין אינו אלא מדרבנן וריה"ג אתא לאוסופי דאף מדרבנן [...] מביאין משום שאינו ארץ זבת חלב ודבש עכ"ד. ואינו מוכרח כלל דת"ק ממעט ע[בר] הירדן מדלא חשיב רק ה' עממים דאפשר דעה"י בכלל אמורי הוא וכ"מ ברמב"ן בפר[שת] בא דת"ק לא ממעט רק ב' עממין שהן פריזי וגרגשי. אלא דיש להוכיח דת"ק דס[...] ממעט ג"כ עבר הירדן מדאיתא במכילתא דריה"ג מחייב בכל ז' עממים ואי איתא דס[...] **דפוטר ב' עממין מחייב בעבר הירדן א"כ פליגי בסברות הפוכות לגמרי דלת"ק ע[...]**
פטור

חמור מנ' פשמין ולריב"ג ב' עשמין חמור מעה"י. אלא ע"כ דעה"י גם לת"ק פטור וכא דנקט ליה ריה"ג י"ל דלדיוקא נקטיה דבב' עשמין מחייב. ונ"ל דס"ל לרבינו דגם אלר תנאי דמכילתא ותנחומא דסברי דבכלל החמשה עשמין הן כל שבעה ע"מ בעבר הירדן אפשר דפטרי מה"ת עכ"פ ול"ש בזה תנאי כלל ודו"ק:

שם ואינם נוהגין אלא בפני הבית ובא"י שנאמר ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך. תוספתא בשקלים:

שם ואם הביא בכורים מחוץ לארץ אינן בכורים. הכס"מ לא הראה מקורו. ונראה שיצא כן לרבינו מדאיתא בחולין (דף קל"ו) ארנך ולא ח"ל ומפרש דלא קדשי כלל דאי לפטור ל"ל קרא הא אף בעבר הירדן א"ח מה"ת לביעתו אלא אתא לאסור מח"ל דכיון דל"ק הוי ח"ב. ובזה י"ל קושיית התוס' שם. ועיין ברא"ש סוף חלה דלגירסתו שם משמע דס"ל דגם מח"ל מקבלין אבל רבינו שם אזיל לטעמיה כאן ע"ש. ועיין בירושלמי שלהי בכורים דמוכח דח"ל הוי כמו הון מז' מינין. ולפ"ז מוכרח רבינו לומר דעבר הירדן אינו מה"ת מכח מתניתין דשלהי בכורים ופסקו לקמן הלכה י"ח:

בב"מ ומשמע לרבינו דלא פליג ת"ק אלא מדאורייתא אבל מדרבנן מודה דמיחייב. פ"ס ונ"ל אלא מדרבנן אבל מדאורייתא מודה דפטור:

הלכה ג קנה אילן אחד וקרקעו ה"ז מביא. במשנה דבכורים איתא דמביא וקורא ותמה הכס"מ על רבינו שהשמיט דקורא. ונראה ליישב דע"כ לא קיי"ל דקורא אלא ביובל ראשון ולא ביובל שני שהקרקע חוזרת לבעלים ולא הוי אלא קנין פירות וקיי"ל דקנין פירות אינו כקנין הגוף וכדמוכח בס"פ השולח (דף מ"ח) ומש"ה השמיטו רבינו כאן וסמך עצמו על מה שכתב לקמן בפ"ד גבי מכר אילנות וקרקען בזמן שהיובל נוהג ה"ז מביא וקורא ביובל ראשון בלבד וכו':

הלכה טז אשירה שבטלה אין מביאין ממנה בכורים מפני שהן כקדשי מקדש. לא הראו מקורו והוא בירושלמי פ"א דבכורים. ומיהו מ"ש רבינו שהן כקדשי מקדש לאו דוקא שהרי גם למצוה בעלמא לגבוה מיפסיל כמ"ש ברפ"ח דלולב ע"ש. ודע דלא מיפסיל אלא מה שהיה קודם שבטלה אבל מה שגדל אחר שבטלה ראויה לבכורים דהא הוי שנוי גמור וקיי"ל דנעבד שנשתנה כשר אף לגבוה כמ"ש רבינו בה' איסורי מזבח פ"ג וגדולין הוי שנוי גמור כמ"ש הט"ז באו"ח סימן הרמ"ט. וכה"ג אכתוב שם בפרק ד' ע"ש:

פ"ד הלכה ג גר מביא וקורא. עיין בהגהות ס' משנה למלך שמביא בשם מהר"ס בן חביב בס' כ"י ובס' כפות תמרים דלעתיד לבוא יטלו נחלה בא"י ותמך יסודו על מ"ש ביחזקאל סי' מ"ז ובדבה קהלת והיינו דכתיב ביחזקאל והיה השבט אשר וגו' שם התנו נחלתו ומביאו בדבה קהלת. והבין המהר"ס ב"ח שהכוונה היא כפשטיה שיטול הגר נחלתו בא"י בתוך ב"י. ונמשך אחריו בעל הגה"ה שבספר מ"ל ובס' משנת חכמים ואישתמיטתייהו לכולהו הא דאיתא בספרי פ' בהעלותך ההוא קרא דיחזקאל וז"ל וכי יש לגר נחלה בא"י אלא אם אינו ענין לירושה תנהו ענין לכפרה שאם היה בשבט יהודה מתכפר לו בשבט יהודה כו' והכי איתא בילקוט פ' שלח לך וז"ל וכי יש להם נחלה בא"י ואיזו היא נחלתו זו כפרתו לימד אם נתגייר עם השבט שיתכפר עמו כדכתיב ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר וגו'. ובלא"ה קשה לי על מ"ש דה"ט דמביא וקורא ויכול לומר אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו משום שהוא לשון עתיד ולע"ל יטלו חלק בארץ דא"כ לא איצטריך לרבינו לומר גבי כהנים ולוים דמביאין וקורין מפני שיש להן ערי מגרש דתיפוק ליה מטעם שלעתיד יטלו חלק בארץ כדאיתא ביחזקאל וגם"ם ב"ב (דף קכ"ב) וכ"ה בסמ"ג והביאו המ"ל סוף הל' שמיטה. וביתור קושיית מהר"ס ב"ח כבר כתב הרדב"ז בסוף ה"ב בע"א דגבי בכורים הקדים אשר נשבעת לאבותינו ומהם אנו זוכין והגר בכלל משא"כ גבי ודוי מעשר הקדים אשר נתת לנו ולכך ממעטין גר שלא נטלו חלק בארץ:

פ"י הלכה ב יהרי שהקדים בהמות לבדק הבית וגזין יכול יהא חייב לפדות וליתן לכהן כו' ת"ל נאכך. והקשה הכ"מ דתיפוק ליה דאינו נפדה משום דבעי' העמדה והערכה כדאיתא בגמ'. והרדב"ז בסוף ה"ב כתב דס"ל לרבינו דלא קיי"ל כס"ד דגמ' אלא דגיזה לא בעינן בשמת העמדה והערכה. אבל לא כתב מנ"ל זה. וי"ל שיצא זה לרבינו מכח קושיית התוס' בספ"ג דבכורות ע"ש וסמך אסוגיא דמעילה (דף ט"ו) דמוכח שם דהעמדה מחייס מהני לפדות את"כ וכמו שמבואר מהתוס' שם ד"ה ואפילו עיין שם:

הלכה ז הגוזז את המתה פטור. כתב הכס"מ דלא מקרי גז. וק"ל ממ"ש רבינו פ"ס מהל' שבת. ונ"ל שהעיקר משום דלא מקרי צאן:

הלכות שמיטה ויובל פ"א

הלכה א כתב המשנה למלך שלא ראה לרבינו שהביא דין זה דאיתא בירושלמי ספ"ג דפאה ר' זעירא בש"ר יוחנן ושבתה הארץ שבת לה' דבר שהוא לה' קדושת שביעית חלה עליו וע"כ הנוטע כרם להקדש חייב בשביעית כו'. ואני תמה על הרב איך לא השגיח בסוף הסוגיא דירושלמי דפאה דמקשה התם ולמה לית אנן אמרין כדאמר ר"י לדברי ר' יוסי מפני שקדש נדרו להפקרו הוא אוסר הא קדש הפקרו לנדרו הינו אוסר שאין דעתו לאסור מה שכבר הפקיר. וה"נ נוטע כרמו להקדש לא עלתה על דעתו לאסור נהקדשו הפקר של שביעית שכבר הוא ע"כ מופקר ועומד מעולם. והיינו שהשמיט רבינו דין זה כיון שבירושלמי עמד בקושיא. וכן בתוס' דמנחות (דף פ"ד ע"א) כתבו דקצירך ונזיכך משמע דידך ולא של הקדש:

פ"ה הלכה ד בב"מ אבל גמרא דידן בפ' מי שהוציאוהו מסיק להו בתיקו. וגם בירושלמי בסופו מסיק דהלכה כר"מ משום דסתם כאן כוותיה:

פ"ו הלכה ו דמי שביעית אין מביאין מהן קיני זבים וחטאות ואשמות. הכס"מ הראה מקום למתניתין דפ"ח דשביעית אבל ליתא שם חטאות ואשמות. ופירש בשנות אליהו דזה בלאו איסור סחורה אין להביא חטאות ואשמות מדמי שביעית משום שיש בהן אימורים שנשרפים ואמרינן לאכלה ולא לשריפה וכדאמר גבי בכור פ"ק דבכורות. אך דעת רבינו י"ל דאזיל לטעמיה שלא היה גירסתו כן בבכורות אלא דהאיסור הוא משום סחורה כמ"ש הכס"מ ספ"ה דבכורות:

פ"ז הלכה טז עלי זיתים ועלי קנים ועלי הרובין אין להם ביעור לפי שאינן נובלות ובלים. בירושלמי ליתה הך דעלי זיתים וגם הכס"מ לא הראה מקורו. ונראה שיצא לו לרבינו מהא דאמר במנחות (דף נ"ד) למה נמשלו ישראל לזית לומר מה זית עליו אין נושרין לא בימות החמה ולא בימות הגשמים כו'. אלמא דעלי זיתים אין שיין נובלות ובלות ולכך אין להם ביעור כמו עלי קנים וחרובין:

פ"ט הלכה ל מי שנמנע להלוות לחבירו קודם שמיטה הזהירה עליו תורה בשני לאוין שנאמר השמר לך פן וגו'. הכס"מ לא הראה מקורו והוא בספרי פרשת ראה וז"ל השמר לך בל"ת פן בל"ת והביאו רבינו בס' המצות. וכה"ג איתא במנחות (דף ל"ט ע"ב) דאמר רבינא אקרא דהשמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים וגו' דהוי ב' לאוין דכ"מ שנאמר השמר פן ואל אינו אלא ל"ת. [ומכאן ראיה דהאף במקום שאין ל"מ למלקות אמרינן כן וכמ"ש בחידושי לר"ה (דף ו') ע"ש]:

פ"י הלכה ב ומאימתי התחילו למנות מאחר י"ד שנה משנכנסו לארץ שנאמר שש שנים תזרע שדך עד שיהיה כל אחד מכיר את ארצו. הכס"מ הראה מקום לפ"ב דערכין (דף י"ד) אבל ליתא התם ראיה זו מקרא שהביא רבינו אלא הוא בת"כ פ' בהר. ומ"ש רבינו שעשו שנת כ"א משנכנסו לארץ שמיטה ושנת ס"ד יובל הוא בתוספתא דמנחות וכ"מ בגמ' דספ"ק דקידושין (דף מ' ע"ב):

הלכה יד ולא השדות חוזרות. בגמרא דר"ה ליתא האי ליפנא אך מוכח כן בערכין (דף כ"ח ע"ב):

פי"א הלכה א אם מכר לעמיתות שניהם עוברים בל"ת ואין מעשיהן מועילין. ל[א] הראו מקור לזה. ונראה שזה יצא לרבינו מהירושלמי דפ"ה דדמאי גבי פלוגתא דר"מ ור"י אם יש קנין לעכו"ס להפקיע מיד מעשר אר"א בי ר"י קומי ר' יוסא ודא מסייע לר"מ דאמר אין קנין לעכו"ס בא"י והארץ לא תמכר לצמיתות אלמא שאין קרקע א"י נמכרת לעכו"ס שכל קניינו לחלוטין. וכיון דקיי"ל כר"מ שאין קנין לעכו"ס כמ"ש פ"א מהל' תרומות ש"מ שאם מכר לחלוטין לא מכר וכ"פ רבינו גבי מוכר אמה שנאמר לא ימשול למכרה וגבי יפ"ת. ומהירושלמי המוכר ק"ק ע"ד תוס' בב"ב (דף פ"א סע"א):

בב"מ כתב הכ"י פרק הזהב דלא מהני תנאה ביובל כו'. וכ"ה בחידושי רשב"א ס"פ השולח וגר"ן ב"מ (דף ע"ט):

הלכה כ האחין שחלקו כלקוחות הן מחזירין זל"ז חלקו ביובל. עיין בה"ז בערכין:

פי"ג הלכה י במל"מ והרב החינוך סי' תתקי"ד. נ"ל תתק"ה:

הלכות בית הבחירה פ"א

הלכה א בב"מ ולפיכך לא רצה להביא ראיה מפסוק זה והביא ראיה מועשו לי מקדש. עיין ריש ס' מלכים ולח"מ שם:

הלכה ב וכשמת שמואל חרב כו'. וכ"כ הסמ"ג ובס' קול הרמ"ז הקשה מילקוט שמואל רמז קל"ט:

הלכה ז בב"מ יש לתמוה על רבינו למה הניח דברי ר' יהודה ופסק כר' נחמיה. ואפשר דסתם מכילתא כר' נחמיה:

הלכה ט ואין בונין בו עץ בולט. עיין בהשגות ובכס"מ ביסוד לשכת כה"ג שהיתה של עץ. ובחנם דחק דהוא מבואר מדברי התוס' ביומא (דף ח') שהיתה פתוחה לחול ותוכה חול וא"כ ה"ט שהיו רשאין לבנותה מעץ:

בב"מ ד"ה ותמיהא לי הא דתנן בפ"ה דמדות וכלונסות של ארז היו קבועים כו'. וכתב בהגה"ה בגירסתנו כתוב של אבן ולפ"ז אין כאן תמיה. אך רבינו לקמן ספ"ד העתיק ארז אלא שלא כתב קבועים והיינו כמ"ש הכס"מ:

הלכה טז אבן שנפגמה או שנגע בה ברזל כו' אותה האבן פסולה והשאר כשרות. וכתב הכס"מ דמשמע ליה לרבינו דה"ה לנגע בה ברזל כמו נפגמה. וא"ל דברייתא ערוכה היא במכילתא ס"פ יתרו לא הבנה אתהן גזית הן פסולות ולא המזבח כלו פסול:

במל"מ בסוף הדבור דהאיסור אינו בשעת הנפת הברזל כי אם בשעת הבנין כדכתיב לא תבנה אתהן גזית. עיין תוס' סוכה (דף מ"ט ע"א):

הלכה יז והעולה במעלות על המזבח לוקה. כתב המשל"מ שאינו יודע למה השמיט רבינו הא דאיתא במכילתא ובירושלמי דברכות דכהנים הולכין על המזבח עקב בצד גודל. ולכאורה י"ל דקשה לרבינו ז"ל קושיית התוס' ישנים ברפ"ב דיומא אההיא דמכילתא והירושלמי מהא דתנן התם גבי תרומת הדשן שהיו רצין בכבש ותירוצם דהיק טובא. ע"כ י"ל דהאיא אליבא דמ"ד דתרומת הדשן לאו עבודה היא וס"ל שאינו אסור רק לצורך עבודה. וע"כ דחה ההיא דמכילתא והירושלמי מהלכה למאי דקיי"ל דהוי עבודה והיא דמכילתא ר' ישמעאל קאמר ותנא דיומא לא ס"ל כוותיה וכ"מ קצת בתוספתא דיומא ע"ש והובא בסוכה (דף נ"א ע"ב). מיהו בס' המצות הביא רבינו המכילתא ע"ש. אלא נראה דטעמו של רבינו דס"ל כמ"ש בס' יראים דעקב בצד גודל לאו דוקא ולא אסר רק פסיעה גסה והוכיח כן מהא דיומא. ועיין עוד ה' דעות פ"ה:

בב"מ ד"ה וכן כו' ומ"ש דרך השחתה כלומר שאם נותץ כדי לתקן ודאי שרי. וכ"כ בס' יראים דנותץ ע"מ לבנות אין זו נתיצה אלא בנין וכ"כ המרדכי. ועיין בתשב"ץ סי' ב' ראיה לזה מבבא ב"ב שהשיא עצה להורדוס לסתור ההיכל ולבנותו:

הלכה כ וכלי גבוה עד שלא נשתמש בהן גבוה רשאי להשתמש בהן הדיוט. וכתב הכס"מ שיצא זה לרבינו מדאיתא במגילה גבי העושה תיבה ומטפחת לספר דלא מתסרי להדיוט בהזמנה קודם שנשתמש בהן לספר. וקשה הא הסיא דהכא לא דמי לדהתם שאינו אלא תשמיש של קדושה ובזה קיי"ל הזמנה לאו מילתא, אבל הא דהכא גבי כלי גבוה הוו קדושת הגוף וכמ"ש רבינו בהל' מעילה ובכה"ג היכא שהזמנה היא לגוף הקדושה אפשר דמילתא היא ונאסר להדיוט וכמ"ש הר"ן בסנהדרין והובא באו"ח סימן מ"ב. (ומ"ש המגיה דכדברי רבינו איתא בתוספתא דמגילה ותמה על הכס"מ שלא הביאה. ואני אומר שאין ראיה מהתוספתא שהרי לאו דכ"ע היא דהא בירושלמי דיומא מייתי פלוגתא בזה. וא"כ גם דברי הפר"ח בספרו מים חיים אינם מהוורין שכתב ע"ד רבינו דהכי איתא בירושלמי דיומא כאילו הוא מוסכם שם וזה אינו וכמו שכתבתי). אלא נראה שיצא זה לרבינו מדאמרינן בשבועות (דף ט"ו) בכלי שרת עבודתן מחנכתן למקדש ויליף לה מדכתיב אשר ישרתו בם בקדש במה נתקדשו בשירות. וא"כ ש"מ דעד שלא נשתמש בהן גבוה לא נתקדשו ומש"ה ראוי להשתמש בהן הדיוט. והכי איתא נמי בהדיא בתוספתא דמנחות ע"ש:

פ"ג הלכה ה ואין עושין אותה לעולם מן הגרוטאות בין שהיתה של זהב בין משאר מיני מתכיות. וכתב המשנה למלך שאינו יודע מנ"ל לרבינו זה שאף משאר מיני מתכיות אין עושין אותה לכתחלה מן הגרוטאות דמלישנא דברייתא דמייתי בפ' הקומץ

בפס

באה זהב באה מקשה אינה באה זהב אינה באה מקשה, משמע דאף לכתחילה אינה באה וש"ד מגרוטאות. ונראה שלמד כן רבינו מדאיתא בברייתא דספרי פ' בהעלותך וז"ל אין מנורה של זהב עושין של כסף אבל אם אין להן מין מקשה אין עושין מין גרוטי משא"כ בחצוצרות אין של כסף לא יעשו של זהב אבל אין להן מין מקשה עושין מין גרוטי נמצא הכשר במנורה פסול בחצוצרות כשר בחצוצרות פסול במנורה ע"כ. ואי איתא דמנורה שאינה באה זהב ש"ד ממין גרוטי נמי לכתחילה א"כ היכי קאמר כשר בחצוצרות פסול במנורה דהיינו מין גרוטי הא בכה"ג דכשר בהצוצרות דהיינו בשל כסף כשר ג"כ במנורה מין גרוטי. אלא מוכח דלכתחילה אינה באה מין גרוטי במנורה אפי' אינה באה של זהב. וע"כ בברייתא דפ' הקומץ דקתני אינה באה מקשה אינה אלא להכשיר דיעבד ואע"ג דקתני בספרי לשון פסול לא הוי אלא לכתחילה וכהג"מ בפ"ז דפסחים ובכמה דוכתי:

פ"ד הלכה א אבן היתה בקדש הקדשים במערבו שעליה היה הארון מונח. עיין תוי"ט פ"ה דיומא ובס' בה"ז פי"א דמנחות:

הלכה ב בבית ראשון היה כותל מבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים כו' ולא בנו כותל בבית שני אלא עשו שתי פרוכות כו'. אבל במקדש ראשון לא היתה שם אלא פרוכת אחת בלבד שנאמר והבדילה הפרכת לכם. וכתב הכס"מ דמ"ש רבינו אבל במקדש ראשון לא היתה שם אלא פרכת אחת נראה דלמשכן קרי מקדש ראשון דאילו בבית ראשון לא היה פרכת אלא כותל. וראיתי שהשיג עליו בס' בה"ז במנחות (דף נ"ח) דמוכח מפירש"י שם וביומא (דף נ"ד) דגם במקדש ראשון היה פרכת אלא הדביר דהכי מוקי קרא דויראו ראשי הבדים דכתב בבית ראשון דהיו דוחקים בפרכת ובולטין. ומשמע שם דשתים היו. ואלמלי דברי הכס"מ נכונים דאיכו קאי בהבדלה שבין הקדש לקה"ק וזה ודאי בכותל היה בבית ראשון וכמו שמבואר בתחלת דברי רבינו וכ"מ בגמ' פ"ק דב"ב (דף ג') וגם מפירש"י ביומא (דף נ"א ע"ב) מבואר כן. ולא דמי להאי דיומא (דף נ"ד) ופירש"י דמנחות שהביא הבה"ז שהיה פרוכת דהתם איירי בפתח הכותל דקה"ק. וכ"מ בילקוט תרומה רמז שס"ז שהיה בבית ק"ק שעשה שלמה כותל ופתח ודלתות ולא ננעלו מפני הבדים היוצאים בפתח והפרכת היתה פרוסה בפני הפתח ע"כ:

פ"ו הלכה יד בבכ"מ בסופו ותו בראשונה שנתקדשה בכיבוש וכי לא היה שם חזקה כו'. עיין תוי"ט סוף עדיות:

פי"ז הלכה ב במל"מ ולא ידעתי מאי השמיט רבינו חלוקי דינים אלו. וכן הקשה התוי"ט וכבר תירץ בס' גיס חיים:

פ"ח הלכה ו במל"מ נראה דזה הממונה היה מחזר אף על משמרות הכהנים. עיין פ"ה דשקלים:

הלכה יב במל"מ ואם כדברי מרן ע"כ טעמא להו משום דאין שבות במקדש כו'. אך מרן עצמו כתב טעם זה פכ"ג דשבת:

הלכות כלי המקדש

פ"א הלכה ז אין מושחין משמן המשחה לדורות אלא כהן גדול ומשוח מלחמה. וכתב הכס"מ שזה פשוט שמושחין משוח מלחמה בשמן המשחה שסמו מוכיח עליו. ואלמלי אין הוכחה כלל דאימא שהיה משוח באפרסמונא דכיא כמו מלכי ישראל. אך מבואר להדיא בהלכי הוריות (דף י"ב ע"ב) דתניא התם אקרא דכתיב בפ' אמור אשר יוצק על ראשו שמן המשחה זה משוח מלחמה. הרי שהיה משוח בשמן המשחה. וכן יש ללמוד מסוגיא דיומא (דף ע"ג) ורפ"ז דנזיר:

פ"ב הלכה יג כשנושאים אותו על הכתף נושאים פניס כנגד פנים ואחוריהם לחוץ ופניהם לפנים. הכס"מ לא הראה מקורו ובס' מעין החכמה כתב שלא מצא מקורו. ונעלם מהם שהוא מפורש במדרש רבה סדר במדבר. ובס' זרע יצחק במנחות הקשה דאוקן שהיו הולכין לפנים בשעת נשיאתן היו אחוריהם לארון. ונעלם ממנו דברי רבינו דכאן והמ"ר הנזכר שהיו מהלכין פנים כנגד פנים:

פ"ג הלכה ו ובב"מ ד"ה והיכא למידק דמשמע מהכא דמשיגדיל ויהיה איש כשר לעבודה וזה סותר מ"ש למעלה. וכן הקשה הרדב"ז סוף ה"ב וע"ש מ"ש:

הלכה ט בב"מ קשה למה הוצרכו הכהנים לפיים היה לראשי האבות של כל יום לחלק העובדים ביום שלהם איש איש על עבודתו כמו שהיו עושים הלויס והניח בצ"ע. ויש ליישב ע"פ הספרי פ' קרח דדריש שם מקרא וז"ל ועבדתם שומע אני מעורבבים ת"ל עבודת מתנה מה מתנה בפיים אף עבודה בפיים:

פ"ד הלכה ד מצות עשה שיהיו כל המשמרות שוין ברגלים כו' שנאמר וכי יבוא הלוי מאחד שעריך מכל ישראל בשעה שכל ישראל באין בשער אחד ומניין שאינו מדבר אלא בכהנים שנאמר חלק כחלק יאכלו ואין שם מתנות במקדש להאכל אלא בכהנים לבד. ודע דראיה זו אינה בספרי ורבינו מדעת עצמו כ"כ. וצריך טעם למה מיאן בראיית הספרי פרשת שופטים דדריש מדכתיב ושרת בשם ה' בראוי לשירות יצאו לויס שאינן ראוין לשירות. וי"ל דהך דרשא דספרי לא אתיא רק אליבא דמ"ד בפ"ב דערכין דלא יליף שיר דלויס מן התורה מקרא זה דושרת בשם ה' איזהו שירות שבשם הוי אומר זו שירה אלא יליף לה מקרא אחרינא התם וכדיליף לה נמי בספרי גופיה פרשת קרח מפסוק וגם את אחיך מטה לוי הקרב אתך וילוו עליך וישרתוך ומפסוק משה ידבר והאלהים יעננו בקול והזיל הספרי לטעמיה בפרשת שופטים וקאמר ושרת מיירי בכהנים ולא בלויס. אבל למ"ד בערכין דיליף שיר דלויס מקרא זה דושרת הרי ודאי דליכא למישמע מיניה דאיירי בכהנים. וא"כ א"ש דעת רבינו כאן דהשמיט הך דרשא דספרי דהזיל לטעמיה דלעיל בפ"ג יליף לשיר דלויס מהך קרא דושרת וע"כ הוצרך כאן לראיה אחרת שמדבר בכהנים. ומ"מ פשטיה דקרא מיירי בלויס שהרי נאמר בראש הפרשה וכי יבוא הלוי וכ"כ הסמ"ג. וכן נראה דהרי ביבמות (דף פ"ו) משמע דלכ"ע הי כתיב לוי הוי לוי ודאי ממש ולא פליגי אלא אי הוה נמי כהן בכלל אבל לוי ודאי הוא. ובזה נסתלקה קושיית התוי"ט בערכין דהיך יליף מושרת שיר דלויס הא פשטיה בכהן איירי ולפמ"ש ז"ל אדרבה דפשטיה בלוי. וכ"כ הגר"א דלוי ממש שבא ברגל משמש עם שאר אחיו הלויס:

הלכה יד אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר כהן משיח כו'. עיין במל"מ שכתב שדעת רבינו כסברת ר"י שכתבו תוס' ביומא ומגילה דפר העלם דבר של צבור הקריבו בבית שני אע"פ שלא היה אז משוח רק מרובה בגדים ולא כריב"א שלא היה פר זה בבית שני. ויש להביא ראיה לדעת ר"י ורבינו מהא דאיתא בירושלמי פ"ב דתענית דגבי פר העלם כתיב פרוכת ולא כתיב הקדש כמו בפר כהן משיח רמז כל מקום שיש משיח יש ארון וכל מקום שאין משיח אין ארון. פירוש כגון בבית שני וש"מ דאפ"ה הקריבו אז פר ההעלם. ובזה יש ליישב מאי דקשה למ"ד בזבחים (דף ק"ז) שהקריבו במדבר פר העלם וכן פר כהן משיח וא"כ אימא דאהל מועד דכתיב בהו דוקא דהא בכמה דוכתי מצריכין רבוי לבית עולמים כמ"ש התוספות ביומא (דף מ"ד). ולפי הירושלמי שזכרתי א"ש דרמז קרא אפי' בבית שני שלא היה בו ארון:

הלכה ב כשימות המלך או כהן גדול מעמידין תחתיו בנו שיהיה ממלא מקומו בחכמה או ביראה אע"פ שאינו כמותו בחכמה. הכס"מ הראה מקורו מפרק הנושא בעובדא דרבי שצוה ואמר אע"פ ששמעון בני חכם גמליאל בני נשיא כו', ואינו מספיק לדברי רבינו שכתב וכתב דסגי בממלא מקומו ביראה לבד ומשמע דאף שאינו בכור ולזה אין ראיה מעובדא דרבי דשאני גמליאל בנו שהיה בכור לשמעון. אבל יש ללמוד כן מעובדא דשמעון הצדיק בשלהי מנחות (דף ק"ט) דאמר הוני בני ישמש ושמעון בנו היה גדול ממנו בשנים. ואין לומר דהוני היה גדול ממנו בחכמה דהא שמעון אמר לו בוא ואלמדך סדר עבודה משמע שהיה שמעון גדול ממנו גם בחכמה ואפ"ה אמר שהוני ישמש משום שהיה גדול ממנו ביראה כמ"ש התוס' שם ומזה מוכח שפיר דממלא מקומם ביראה לבד סגי ואע"פ שאינו בכור. ואע"ג דלר"י משמע התם דהוני היה גדול בחכמה משמעון מ"מ משמע דבהא לא פליג אדר"מ לענין דינא דאף אם לא היה גדול בחכמה היה שפיר דמי למנותו אלא דס"ל דמעשה שהיה כך היה שהוני למד משמעון:

פ"ה הלכה א כה"ג צריך שיהיה גדול מכל אחיו הכהנים בנוי כו' ואין כל אחד מאלו מעכב אלא כל זה למצוה. הכ"מ לא הראה מקור לזה אבל יש ללמוד כן מדתני בתוספתא דיומא מצות כה"ג להיות גדול מאחיו בנוי כו' ומשמע דאינו מעכב אלא למצוה:

הלכה יא במל"מ ואני תמיה על מרן למה אמרה כמסתפק והלא גמ' ערוכה היא בפ' שני דייני גזירות. וכבר הקשה עליו הבה"ז במנחות מיומא:

הלכה טז בבכ"מ ומ"ש ועובד בידו בתוספתא סוף שקלים. ובסנהדרין:

שם ומ"ש ואם עבד קודם שיביא עשירית האיפה וכן כ"ג שעבד וכו' ירושלמי פ"ז דשקלים ותוספתא סוף שקלים. ובחגיגה וסנהדרין ורבה ריש נשא:

פ"ו הלכה י במל"מ אך הדבר הוא דוחק גדול בעיני שר"ע שנה משנתו כב"ש כו'. עיין פ"ק דיבמות:

פ"ו הלכה יג והשכר שמשתכר הקדש בשערים אלו ביין וסלת הוא הנקרא מותר הנסכים ולוקחין בו עולות לקיץ המזבח. וכתב הכס"מ בפ"ד דשקלים תנן ר"ש אומר מותר תרומה לקיץ המזבח מותר נסכים לכלי שרת ר"ח סגן הכהנים אומר מותר נסכים לקיץ המזבח ומותר התרומה לכלי שרת כו' ופסק רבינו כר"ח ויש לתמוה דהא קיי"ל הלכה כר"ע מחבירו כו'. ואני תמה על הרב כס"מ כאן שנראה מדבריו דרבינו לא פסק כר"ע כלל רק כר"ח ואילו בפ"ד מהל' שקלים מבואר שלא דחה דברי ר"ע מהלכה כלל שהרי כתב שם המנורה וכלי שרת מנותן שיבאו ממותר הנסכים ואם לא היו לשם מותר נסכים יבאו מתרומת הלשכה הרי דפסק כר"ע וכ"כ הכס"מ עצמו שם. וסיים דמשמע ליה דהיכא דליכא מותר נסכים מודה ר"ע דבאין מתרומה. ולפ"ז נ"ל דמ"ש רבינו כאן דמותר נסכים לקיץ המזבח היינו כשא"צ לכלי שרת מקיצין בו המזבח ואע"ג דר"ע לא אמר רק לכלי שרת אפשר דהיינו כשצריכין לכלי שרת אז המצוה ליקח דוקא ממותר נסכים אבל כשא"צ לוקחין מהן קיץ למזבח. ויצא לו כן מהא דאיתא בירושלמי ספ"ד דשקלים דהגאי ב"ד הוא על כל המותרות שיקריבו עולה בהמה והובא בתוס' מנחות (דף פ"ח) וכן העתיקו רבינו בפ"ב דשקלים וא"כ י"ל דגם מותר נסכים בכלל:

פ"ח הלכה ד בגדי כהונה שהיו ארוכים או קצרים ממדתו או שסילקן באבנט ועבד עבודתו פסולה. וכתב הכס"מ דידוע דהלכה כרב באיסורי דאיהו סבר הכי בפ"ב דזבחים (דף י"ח ע"ב) דאבנט מיגז גייז ופליג אשמואל דמכשיר מסולקין ע"י אבנט. ובאמת אין זה מוכרח דהא משמע התם דרמי בר חמא סבר נמי הכי כוותיה דשמואל ובכה"ג ליכא כללא הלכה כרב באיסורי רק נגד שמואל בלחוד. אלא י"ל דטעמו של רבינו דפסק כרב נגד שמואל ורב"ח הוא משום דהסוגיא דסתמא דגמ' הכי אזלא בפ"ג דזבחים (דף ל"ה ע"א) גבי הא דקאמר וכי תימא דמדלו להו וסתניא מדו כמדתו כו'. והיינו אליבא דמ"ד דאבנט מיגז גייז וכמ"ש התוס' שם:

הלכה יא האבנט מפני שהוא כלאים אסור לכהן הדיוט ללובשו אלא בשעת עבודה. ולכאורה קשה דאמאי לא נקט רבינו כאן רק לשון אסור הא מלקי נמי לקי עליה וכמ"ש רבינו בעצמו בשלהי הל' כלאים כהנים שלבשו בגדי כהונה שלא בשעת עבודה אפי' במקדש לוקין מפני האבנט שהוא כלאים. וי"ל דנקט רבינו כאן לשון איסור בלחוד כי היכא דנידוק דדוקא לבישה גמורה הוא דאסור שלא בשעת עבודה הא אם היה לבוש ועומד מעיקרא משעת עבודה שפיר דמי להשהותן עליו אף לאחר זמן שכלתה העבודה ואין בזה אפי' איסורא גרידא כלל כיון שתחילת הלבישה היתה בהיתר. [וכמבואר מדברי רבינו בהל' מלכים גבי כנסת מצרים וכיון שתחלת המעשה ע"י היתר מצוה היה אף לאחר שהלך המצוה ליכא איסורא]. וכיוצא בזה יש ללמוד מדברי רבינו בפ"ג מהל' ציצית גבי כסות של יום שיש בו כלאים בציצית דרשאי להשהותו עליו בלילה שאינו זמן ציצית כיון שלבשו בשעת היתר ביום וה"נ דכוותה. ועפ"ז יש ליישב כל הקושיות שהקשה הרב בעל שאגת אריה על רבינו וכמו שכתבתי בארוכה בהלכות כלאים בס"ד:

הלכה יג הארגמן הוא הצמר הצבוע אדום. וכ"מ בפסיקתא רבתי פ"כ:

במל"מ וברים פ"ב מהל' ציצית ביאר רבינו שתכלת האמור בציצית הוא מדם חלזון ופשיטא שגם כאן הדין כן. וכן איתא בתנחומא:

פ"ט הלכה ב בהשגות א"א אינו חופר אלא מגה בדפוס צורת האותיות כו'. בס' בה"ז כתב דכ"ה בגיטין (דף כ'):

פ"י הלכה ג ושערו היה נראה בין ציץ למצנפת כו'. וכתב הכס"מ שאינו יודע למה השמיט רבינו הא דתניא בס"פ להביא הגז כיפה של נמר היתה מונחת בראשו של כה"ג שעליה הציץ נתון. ויש לי ליישב לפמ"ש בס' תו"ח בשם הערוך שפירש דכיפה

ש"ל נמר דקתני היינו פסיל הכלא דכתיב בקרא שהיה ארוג רוחב ב' אצבעות הצין נתון . וכן פירש הרי"ף בפ' במה אשה הך כיפה של נמר דהתם ודלא כפי' שם דהיינו כובע של נמר . וגם מדברי רבינו דלעיל פ"ט דקדק כן . ולפ"ז הרי לא השמיטו רבינו כלל :

ות ביאת המקדש פ"א הלכה ג אסור לכל אדם בין כהן ובין ישראל להורות כשהוא שתוי כו' ואם הורה בדבר שהוא

ש בתורה עד שידעוהו הצדוקים מותר . הרב בעל כס"מ הרא"ה מקורו מפ"ג זוה (דף י"ג) . ואינו מספיק דשם אינו מבואר הך מילתא שכתב רבינו עד שידעוהו קים אלא מ"ש דשרץ טמא וצפרדע טהור שתויי יין מורין בהן דזיל קרי בי רב אבל מנ"ל דבעינן שידעוהו הצדוקים . אבל יצא זה לרבינו מהסוגיא דסנהדרין (דף ל"ג ע"ב) :

ה ח כהן שגדל שערו וכו' אם נכנס ועבד חייב מיתה בידי שמים כשכור שעבד שנאמר ויין לא ישתו וגו' ופרע לא ישלחו . והקשה הכס"מ דמה צורך ז זה הא מקרא משמע דאפיכם אל תפרעו ולא תמותו הא אם תפרעו תמותו, נו דחוק . אך הקושיא מעיקרא לק"מ עפמ"ש בס' יראים סי' שמ"ח דקרא דראשיכם פרעו לשעה נאמר ולא לדורות שהרי כהנים הדיוטות היו והוזהרו שלא לערב שמחתו של מקום וכן פירש"י שהוזהרו שלא לערבב השמחה ע"כ :

הלכה ז ומניין שעבודת האונן פסולה מק"ו אם בעל מום שאוכל בקדשים אם עבד חילל אונן שאסור בקדשים שנאמר לא אכלתי באוני ממנו דין הוא שיחלל . מ רמז לסוגיא דרפ"ב דזבחים (דף ט"ז) והיינו דתנא דבי ר' ישמעאל התם דאהיא מבע"מ . ורבינו קיצר בזה דהא פריך שם מה לבע"מ שכן עשה בו קריבין כמקריבין ק דיליף במה הצד מבע"מ וזר וטמא . והתוס' שם הקשו דמה להנך שכן במיתה בלונן וכו' ותירצו דס"ל כרבנן דרבי דבע"מ שימש באזהרה ולא כרבי דאמר ס ע"כ . והנה אכתי תקשה לפי דברי רבינו שכתב בסמוך דאונן שעבד אינו לוקה איכא פירכא דמה להנך שכן בע"מ וזר וטמא דמחללין עבודה שכן לוקין תאמר שאינו לוקה ואינו מחלל . וע"כ נראה לדעת רבינו ליישב קושיית התוס' בע"א דאיכא למימר יושב הוכיח שאין בו לא מיתה ולא מלקות ומחלל העבודה וא"כ אתיא שפיר הסיא דתנא דר"י נמי אליבא דרבי דבע"מ ששימש במיתה ואפ"ה לא תם להך פירכא משום די"ל יושב תוכיח :

הלכה ג במל"מ ודע שלא ראיתי לרבינו בפרקין שהביא דין זה דבעל קרי כו' ולא ידעתי למה . וי"ל דסמך אמ"ש בדין ח' ע"ש ודו"ק :

הלכה ז אבל אינו מרצה הציץ לא על טומאה הנאכלים ולא על טומאת האדם שנטמא בטומאה ידועה אא"כ היתה טומאה הדחויה בצבור שהציץ מרצה עליה. ע דס"ל לרבינו דהציץ מרצה ג"כ על טומאת הגוף בצבור ודלא כמו שנראה מפרש"י דיומא (דף ו') ותוס' מנחות (דף ט"ו) דאינו מרצה על טומאת הגוף כלל . וכס' "מ כתב שהכריחו לרבינו קושיית התוס' בפסחים (דף ע"ז) דמשמע התם דלמ"ד זה דחויה אינו אלא ע"י רצוי ציץ והא אין ציץ מרצה על טומאה הגוף . ולדידי מזה הכרח לומר דמרצה בצבור אפי' ע"י טומאת הגוף דכבר תירצו קושיא זו התוס' הוס (דף ע"ו) די"ל דסוגיא דפסחים לא קאי אלא על טומאת בשר ע"ש . אלא ש הכרח לדעת רבינו מכח קושיית התוס' במנחות (דף כ"ה) אמתניתין דפסחים הציץ מרצה על טוה"ג ובפ"ק דיומא אמרינן דמרצה על הכהנים שעשו בטומאה . סקשו מדאמריק במנחות אקרא ונשא אהרן את עון הקדשים ולא עון המקדישים . ד רבינו כאן א"ש דהסיא דיומא איירי בקרבן צבור והסיא דפסחים ומנחות איירי בקרבן יחיד דוקא :

ה הלכה טז וכל הכוהן במבילה הוגן בקידוש ידים . הרב כסף משנה לא הראה מקור לדין זה והוא ברייתא ערוכה הובאה בגמרא דחולין פ' כל הבשר (דף ק"ו ע"ב) :

בה יז בכ"מ ומ"ש ואינו לוקה מפני שאזהרה שלו מכלל עשה היא פשוט הוא . עיין ברכת הזבח :

בה יח ואין עבודה אלא בימין ואם עבד בשמאל פסולה וכו' קיבל בימין ושמאל מסייעתו עבודתו כשירה שהמסייע אין משגיחין עליו . וכתב הכס"מ קיבל ין וכו' תוספתא פ"ק דזבחים . והנה שם אין מבואר הטעם שנתן רבינו שהמסייע משגיחין עליו אלא הוא מבואר בסוגיא דגמ' דשבת (דף צ"ג) דמסייע אין בו ממש. ורה יש להקשות על זה ממ"ש רבינו פי"ב מהלכות ע"ז גבי ניקוף פאת הראש יב אם סייע להמגלח . ומיהו י"ל דשאני התם דגלי קרא לחייב הניקף דלא תקיפו אחד קיף ואחד הניקף במשמע וסברא זו כתב בס' נה"כ ביו"ד סי' קל"ח . א"נ כמ"ש ז באו"ח הל' שבת סי' שכ"ח דגבי ניקף הוא המתחיל להיות מסייע להמקיף . וא"כ דמי לדהכא דאיירי שהתחיל וקבל בימין וא"כ סייע בשמאל ומש"ה אין משגיחין ו . אך קשה אמ"ש רבינו בהל' כלי המקדש ספ"ג דאם סייע לוי להבירו במלאכה נה מלאכתו ומשמע דאף התחיל חבירו תחילה במלאכתו וא"כ בא זה וסייעו הייב. ותא אמאי חייב הא כתב כאן שהמסייע אין בו ממש . וי"ל דהתם איירי שהראשון תחיל לא היה יכול לעשות מלאכתו לבדו בלי סיוע חבירו ובכה"ג יש בו ממש וע חבירו . וכי אמרינן מסייע אין בו ממש היינו כשהיה יכול לעשות לבדו בלא סייע ובכה"ג איירי בסוגיא דשבת וכ"מ בתוס' בע"ז (דף ס' סוף ע"א) . וזה דלא כמ"ש בשו"ת א"ל סי' פ"ב ועיין מ"ש בס"ס א"י :

"מ בסוף הדבור ולא חש רבינו לכתוב דברי ר"ש בן יהודה משום דיחידאה הוא דהא ר"י ור"ש פליגי עליה . ועיין ריש ה' ק"פ :

ן הלכה א בכ"מ קשיא לי דבפי"ט מסנהדרין נראה מדברי רבינו שאינו לוקה . עי' ברכת הזבח :

ם הלכה א בכ"מ ומ"ש מפי השמועה למדו וכו'. בספרי פ' קרח והזר הקרב יומת לעבודה עונש שמענו אזהרה לא שמענו ת"ל וזר לא יקרב אליכם . וכ"ה בזבחים (דף ט"ז) :

כה ד במל"מ אינו יודע דאמאי השמיט רבינו הא דקתני בברייתא דיומא (דף כ"ד) גבי זר המעלה ע"ג המזבח דחייב בין דבר כשר ובין דבר פסול כל שאם ה לא ירד . ואע"ג דברייתא זו אתיא כלוי דמחייב זר בתרומת הדשן אע"פ שאינה

אלא עבודת סילוק ולא קיי"ל כוותיה בזה מ"מ בהאי דינא דמחייב אף מקטיר דבר פסול שאם עלה לא ירד לא מצינו מי שחולק בזה ע"כ . ויש לי ליישב דעת רבינו בטוב טעם דנראה דהך מילתא במחלוקת שנויה והך ברייתא דיומא לאו דכ"ע היא אלא דוקא אליבא דלוי מיתניא דכיון דס"ל דחייב זר בעבודת סילוק מבחוץ ומבואר בסוגיא שם דהיינו מדרשא דקרא דכתיב ועבדתם עבודת מתנה וגו' והזר הקרב יומת ודריש ועבדתם עבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה עבודת מתנה ולא עבודת סילוק ולמבית לפרכת הוא דעבודת מתנה ולא עבודת סילוק אבל בחוץ אפי' עבודת סילוק נמי מחייב כגון בתרומת הדשן ומשמע דלא ס"ל הא דאיתא בספרי קרא דיליף לפטור זר מעבודה שאינה תמה מק"ו דבעל מום ואיהו יליף ליה בתורת כהנים פרשת אמור מדכתיב לחם אלהיו לא יגש להקריב מה לחם מיוחד שהוא משום עבודה וכו' ופירשו דהיינו שהוא עבודה תמה וכמ"ש לעיל בפ"ו . וכוונת הברייתא היא דלחם היינו הקטרת אימורים וכדאיתא בספרי פנחס לחמי אלו האימורין והקטרת אימורין הוי עבודה תמה. ומיניה ממעט דאין חיוב בעבודה שאינה תמה . והך תנא לא ס"ל דרשא דועבדתם משום דאיצטריך ליה לדרשא אחרינא בפסחים (דף ע"ג) . אבל סוגיא דיומא דיליף מועבדתם למעט עבודה תמה לא ס"ל להך דרשא דספרי וכיון דלוי לא ס"ל להספרי וה"ה מש"ה מצי לחייב זר בעבודת סילוק וגם מעלה דבר פסול דאילו להתנא דהספרי וה"ה דילפי מלחם אלהיו ע"כ לא מצי לחייב דבר פסול דלחם אלהיו כשר משמע . וגם לא מחייב בעבודת סילוק גם בחוץ כיון דבעי דומיא דלחם דהיינו הקטרה . והשתא א"ש דרבינו לטעמיה שהעתיק בסוף הל' תרומות להסיא דפסחים וא"כ ע"כ ס"ל כהספרי וה"ה דבעינן דומיא דלחם שראוי להקרבה לכתחילה ודוקא אליבא דלוי מחייב דאיהו לא בעי דומיא דלהם שהרי מחייב בעבודת סילוק בחוץ . ולפטור עבודה שאינה תמה יליף מועבדתם . אבל רבינו דלא יליף מועבדתם וגם פוטר בעבודת סילוק ובעי דומיא דלחם לדידיה ליכא לחיובי למעלה דבר פסול ומש"ה השמיט רבינו לברייתא דיומא :

הלכה ז הדלקת נרות כשרה בזרים . יש לי להביא ראיה לזה מסוגיא דיומא (דף כ"ד:) גבי הא דקאמר ר' זירא יש לך עבודה שכשרה בלילה ופסולה בזר ופריך עלה והרי איברים ופדרים ומשני סוף עבודה דיממא הוא . והשתא הל"ל מהדלקת נרות שהיא עבודת לילה ופסולה בזר אלא ש"מ דקושטא דכשר בזר . ואין לומר דהדלקה היא סוף עבודה דיממא משום דדישון המנורה הוא תחלת ההדלקה וכמ"ש התוס' ביומא שם בד"ה אין זה חייב כו' דלא משמע הכי במנחות (דף פ"ט ע"א) ועיי"ש בתוס' ובלא"ה דברי תוס' הנזכר תמוהים כמ"ש מהרש"א אלא העיקר כפי' הי"מ שם :

הלכה י הטמא ובעל מום ושלא רחץ ידיו ורגליו ששמש במקדש אין חייבין אלא על העבודות שהזר חייב עליהן מיתה ועל שאר עבודות באזהרה . ועיין בכס"מ שפירש כוונת רבינו דה"ק אין חייבין כל חד כדאיתיה טמא ושלא רחץ ידיו ורגליו מיתה ובע"מ מלקות אלא על עבודות שהזר היה חייב מיתה . ולפ"ז צריך לימוד דמניין לו לרבינו לומר דבעל מום קיל מכלהו ופטור אף ממלקות בעבודות שאין הזר הייב מיתה. ודברי הרי"ף שהביא הכס"מ בסמוך שכתב דיליף מזר שאין חייב אלא בעבודה תמה ועבודת מתנה כו' אינן מספיקין כלל דהא בזר גופיה איכא חיוב מלקות מיהא בכל עבודות . ונראה שלמד כן רבינו מהא דתניא בפ"ק דזבחים (דף כ"ג) קבלוהו פסולין אין חייבין עליו ופירש"י דבעינן עבודה תמה שאין אחריה עבודה . משמע דבכל הפסולין קאמר שאין חייבין היובן כל אחד כדאיתיה אלא על עבודה תמה כו' וא"כ בעל מום שחיוביה לעולם אינו אלא ארבעים אינו חייב כלום בעבודה שאינה תמה כו'. ועיין במ"ש המ"ל פ"ב מהל' תמידין בזה . ושוב מצאתי ראיה לזה מהא דאיתא בספרי פ' קרח הובא בילקוט שם בפסוק והזר הקרב יומת לעבודה או אינו אלא לעבודה ושלא לעבודה אמרת ומה בעל מום שלא ענש בו מיתה לא ענש בו אלא לעבודה זר שענש בו מיתה אינו דין שלא לענוש בו אלא לעבודה ע"כ . ולפ"ז כיון דיליף זר מבעל מום משמע דבעל מום נמי אינו חייב אלא בעבודה שהזר חייב ולא חמיר מיניה :

הלכות איסורי מזבח פ"א הלכה ד אם הקדיש בעל מום ושחטו וזרק דמו והקטיר אימוריו לוקה ארבע . וכתב הכס"מ שיש

לתמוה דהא רבא דאמר הכי פ"ק דתמורה איתותב מברייתא דקתני דחייב חמש דהייס משום דס"ל דחייב ב' על הקטרתו משום בל תקטירו כולו ובל תקטירו מקצתו ואיך פסק כרבא הא לא אשכחן תנא דפליג עלה דהיא ברייתא . והנה כבר הקדימו בקושיא זו הרמב"ן בס' המצות . ובשו"ת שמן רוקח ח"ב כתב ליישב דעת רבינו ע"פ שיטת רש"י בס"פ כל שעה דמוכח לפי דבריו דאיכא תנא דס"ל כרבא דאין לוקין על לאו שבכללות . ואין זה נכון דהרי רבינו גופיה אינו מפרש שם כפירש"י כמ"ש הלח"מ בפ"י מהל' קרבן פסח ע"ש . אלא י"ל דע"כ איכא תנא דס"ל כרבא מהא דתניא בפ"ק דכריתות (דף ד') גבי אכל חלב שור וכשב ועז אינו חייב אלא אחת ומפרש טעמא דקסבר אין לוקין ב' הלאו שבכללות וא"כ ק"ו שאין לוקין שתים גבי מקטיר בעל מום. שהרי גבי חלב שור וכשב ועז איכא מינין מחולקין ואפ"ה אינו לוקה שתים משום דשם חלב אחד הוא וכמ"ש התוס' בב"מ (דף קט"ו) ובמנחות (דף כ"ה:) וא"כ כ"ש גבי הקטרת בעל מום דאינו אלא שם אחד וגם גוף אחד דאינו חייב אלא אחת :

הלכה י המקדיש בעלת מום למזבח אף שלוקה ה"ז נתקדשה כו' . עיין ה' מעה"ק ספ"ו הלכה ו' :

פ"ג הלכה ד בכ"מ ואיני יודע למה השמיט רבינו שתהא אמו . עיין ספ"ו דבכורות:

הלכה יא נמצאו כל האסורין למזבח הרי הן י"ד ואלו הן מום כו' וכלאים . והא דלא קחשיב נדמה , כתב הכס"מ לעיל דין ה' שהוא בכלל כלאים והמ"ל והלח"מ כתבו שהוא בכלל בעל מום . ול"נ דהעיקר כדברי הכ"מ דלפ"ד הלח"מ והמ"ל תקשי מ"ש רבינו בהל' בכורות ספ"ו גבי מעשר בהמה דהכל נכנסין לדיר להתעשר וקחשיב חוץ מן הכלאים והטריפה ויוצא דופן ומחוסר זמן ואמאי דילג התם נדמה שאינו נכנס לדיר להתעשר כמ"ש התוס' שלהי בכורות וכמ"ש בגמרא דספ"ק דבכורות (דף י"ב) והתם אין לומר דהוא בכלל בעל מום שהרי בע"מ נכנס לדיר להתעשר אלא ע"כ שנדמה הוא בכלל כלאים . אך דברי הכ"מ שכתב בשם הרי"ק בענין יתום לדעת רבינו הוא תמוה שהוא נגד דברי רבינו עצמו בהל' בכורות :

בכ"מ ומשום דקי"ל דה"א לגמרם השמיטו רבינו . ול"ע ספ"ו דבכורות :

פ"ה הלכה ט אין מביאין מנחות ונסכים מן הטבל וכו' ואם הביא לא נתקדשו להיות ראויין לקרבן אבל נתקדשו להפסל . וכתב הכ"מ והלמ"מ דמשמע כן

נרבינו מסברא דהא דתני ואם סביא פסול היינו בקדשים שפסלו. ואישתמיטתייהו שסוא מבואר להדיא בסוגיא דזבחים (דף פ"ח ע"א):

פ"ז הלכה ג במל"מ לא אסר משום לא תשחית רק לקצץ האילן עצמו משרשו אבל לקצץ ענפים והריות לא ידעתי היכא רמיזא איסור זה. ועיין בדברי רבינו בפירוש המשנה דספ"ד דשביעית ובדברי התוס' דברכות (דף ל"ו:) דיש להוכיח מדבריהם דגם בענפים איכא איסור דבל תשחית דאל"כ לא הוי ק"ל גבי שביעית דמאי דאסרינן משום הפסד פרי היינו קציצת ענפים:

הלכות מעשה הקרבנות פ"א הלכה א

במל"מ אינו יודע מהו עבודה גדולה שמברך עליה. ולדידי היינו הואה שאין אחריה עבודה שזר חייב עליה וכדאמר במנחות דכל מצוה שמשייתה גמר מברכין עליה. ומ"ש המ"ל בנוסח הברכה עיין תוספתא דברכות:

הלכה ד ואין הצבור מקריבין אשם לעולם ולא עוף. בכ"מ הראה מקורו לכך דלא עוף בת"כ ואם מן העוף יחיד מביא עוף ואין צבור מביא עוף. והנה שהם ולא ביאר מהיכן משמע ליה למעט ציבור מההיא קרא. אמנם גם בגמרא בפ"ק דמנחות (דף ה') הביאו ברייתא דתני בה מילתא דאיתא במנחות ולא בעופות וקחשיב צבור. ושם הביא רש"י ההיא דת"כ ומבואר דמדכתיב גבי עוף קרבנו דריש היחיד מביא עוף ולא הצבור וכ"כ רש"י בפ"ק דשבועות (דף י"ג):

הלכה יח ואם היה הקרבן ממין הכבשים מוסיף על אלו האליה תמימה עם החוליות מן השדרה. עיין בכ"מ שכתב ומשמע לרבינו שלא מיעט בת"כ אלא שלא יטול כל השדרה אבל יטול עם האליה חוליות מן השדרה. ויש להביא ראיה לזה דהכי מוכח בפ"ק דחולין (דף י"א):

פ"ב הלכה א ומנחת נסכים כולה נשרפת ע"ג מזבח החיצון. כתב הכ"מ שהרי לא מצינו שתהא נקמצת. ועדיפא ה"ל לומר דבפ' בתרא דמנחות (דף ק"ו) אמר להדיא מנחת נסכים אינה טעונה קמיצה. וכ"מ במתני' דזבחים (דף מ"ב) דקתני שה"ח עליה משום פגול משום דאין להן מתירין:

הלכה יג אין מביאין נסכים אלא מן החולין לא יביאם לא מן התרומה. הכ"מ הראה מקום למתני' דס"פ התודה אבל שם לא הוזכר תרומה. אלא איתא בתוספתא דשקלים ומעילה:

הלכה טו כשם שהקריבו הנשיאים בחנוכת המזבח דברים שאין כמותן לדורות וכו' וכן קרבנות שהקריבו בימי עזרא הבאים מהשבי מלואים היו ואין נוהגין לדורות. ועיין בלח"מ שכתב לדעת רבינו הא דמנחות דמסיק מלואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה להו אקרבנות שכתובים ביחזקאל קאי למימר שהקריבום בימי עזרא דז"א דאותן דיחזקאל אינן אלא לעתיד בימי מלך המשיח אלא קאי על שאר קרבנות שהקריבו בימי עזרא שאין נוהגין לדורות ובא לומר דכי היכי שהקריבו בימי עזרא שאין לדורות ה"נ הקריבו לעתיד. ולכאורה הוא דחוק דהיכן מצינו שהקריבו בימי עזרא מה שאין נוהג לדורות וגם מה שאינו ביחזקאל. אמנם הדבר מתבאר מהסוגיא דגמרא בספ"ק דהוריות (דף ו') דמסיק התם אקרא דכתיב בעזרא סימן ח' הבאים מהשבי בני הגולה הקריבו עולות וגו' פרים י"ב על כל ישראל אילים צ"ו כבשים ע"ז צפירי חטאת שנים עשר הכל עולה לה'. ופריך הכל עולה ס"ד הא צפירי חטאת היו אלא הכל כעולה שאינה נאכלת ומסיק דהוה הוראת שעה. וכן כל הקרבנות היו הוראת שעה ופירוש שאין כיוצא בהן לדורות אלא בתורת מלואים הקריבום הבאים מהשבי והיינו דנקט רבינו הבאים מהשבי דכוונתו להך קרא דעזרא דכל הכתוב בההוא קרא דהבאים מהשבי היו מלואים שאין נוהג לדורות כיוצא בו. ובפרט חטאות שיהיו כעולות שאינן נאכלות וגם שלא על חטא כשאר חטאות:

פ"ג הלכה יא אין סומכין אלא בעזרה ואם סמך חוץ לעזרה חוזר וסומך בפנים. הכ"מ לא הראה מקורו והוא בברייתא ערוכה בתורת כהנים והביאוה התוס' ביומא (דף מ"ה:) ד"ה ה"א: ואם היה בעל הקרבן עומד בחוץ והכניס ידו לפנים וסמך כמיכתו כשירה והוא שיסמוך בכל כחו. כתב הרב בעל כ"מ שהוא מדאמר רב יוסף בזבחים כל הסומך ראשו ורובו מכנים מ"ט כל כחו בעינן. ואינו מכוון דהא רבינו לא פסק כרב יוסף במאי דאמר ראשו ורובו מכנים רק בהכנסת היד סגי ועיין בלח"מ בסמוך ובפ"ד מהל' מחוסרי כפרה. וא"כ תקשי דמנא ליה דבכל כחו בעינן. אלא נראה שיצא לו זה לרבינו ז"ל מהא דפ"ב דחגיגה (דף ט"ז) דדייק רמי ב"ג מדר' יוחנן הכי דסמיכה בכל כחו בעינן. ובס' גרור החיים הקשה דאמאי פסק רבינו דלא כרב יוסף דזבחים וגם הוא העלים עין מהסוגיא דפ"ב דחגיגה דאזלא דלא כוותיה דמשמע התם דבעזרת נשים מני לקיומה למצות סמיכה ע"ש ואליבא דרב יוסף לא משכחה לה אלא ע"כ כמ"ש רבינו. וכ"מ בסוגיא דפסחים (דף פ"ט ע"א) כמ"ש התוס' שם. וא"כ א"ש מ"ש רבינו ואם עבר הטמא וסמך כמך דמ"מ לא הוי רק ביאה במקצת ולא הוי ביאה לשיטתו. וכתנם נדחק בזה בנודע ביהודה מהדורא תניינא חי"ד סי' י"א ע"ש:

פ"ה הלכה ד בב"מ ומ"מ מ"ש רבינו אפילו אחורי ההיכל צריך למוד מניין לו. עיין בכה"ז:

פ"ז הלכה ז ומיצוי דם חטאת העוף מעכב. עיין בלח"מ שתמה על רבינו דכיון שפסק דמיצוי מעכב איך כתב בהל' מעילה דכיון דהוזה דמה מוציא מידי מעילה דמנ"ל דאימא דכיון דמיצוי מעכב עדיין אית בה מעילה. ויש לי ליישב דילא לו לרבינו מהא דזבחים (דף מ"ד) גבי לוג שמן של מצורע דלרבנן דקי"ל כוותייהו הזריקה דדם מוציא מידי מעילה אע"ג דעדיין אסור באכילה מה"ת כמ"ש בהל' מחוסרי כפרה:

פ"ט הלכה ו שוחט וזורק הדם ומפשיט ומוציא האימורים ואח"כ מנתח הבשר. הכ"מ לא הראה מקור לזה והוא מימרא דרב חסדא אמר אבימי בס"ח דמנחות שלא ינתח בשר קודם שיטול אימורים:

הלכה ו ואם היה הקרבן תודה לוקח מן הלחם הבא עמה אחד מעשרה ומניחו עם החזה והשוק והאימורין למעלה ומניף הכל. הכ"מ קיצר בכאן שהראה מקום להא דתניא במנחות (דף ס"ב) גבי תנופה וכל מקום שיש לחם הלחם מלמעלה. ואינו מספיק דהא אמר התם היכא אמר רב פפא במלואים. אבל כבר כתב רש"י ז"ל בפ' התודה (דף פ"א) דעיקר מילתא נקט משום דממלואים ילפינן דכה"ג מתרצינן שם (דף ע"ט) אבל ה"ה לחם דתודה בעי תנופה עם החזה והשוק והאימורים והוא מלמעלה ע"כ.

והא דאמר בפ"ב דמנחות (דף ס"ו) דתודה ולחמה לא הוזקקו זה לזה בתנופה היינו הלחם הבא עמה אבל המורם ממנה הוזקק:

הלכה יד היה בעל התודה כהן הרי שאר הלחם נאכל לבעלים שאין הלחם ק[...] מנחה. הכ"מ לא הראה מקור לזה והוא במנחות (דף מ"ו:):

הלכה יז כילד הוא הלחם שמביא עם התודה לוקח עשרה עשרון סלת. הכ"מ הר[...] מקום למתניתין דר"פ התודה אבל שם לא נזכר סלת. אלא הוא מבו[...] בזבחים (דף נ') סלת מורבכת למדנו לרבוכה שבאה סלת. חלות מניין ת"ל חלות חלו[...] רקיקין מניין ת"ל מצות מצות וכ"ה בת"כ פ' צו. ודע דכי היכי דאינו מביא קמח [...] שאינו לוקח חיטין אלא דוקא סלת מן התגר ורק לחם הפנים הוצר ליקח חיטין מ[...] שהתורה חסה על ממונם של ישראל שעולה לדבר גדול והוא הדיר והוא מבואר בכ[...] אלו מנחות (דף ע"ז). ובטורי אבן לחגיגה (דף כ"ד) כתב דכל שכן דאסור להביא מנ[...] מחיטין שלו שגדלו ברשותו:

פ"י הלכה ג בבכ"מ ומ"ש ואם נאכלו בהיכל נאכלו כו'. בפ' ק"ק (דף ל"ו) צ"ל (דף ס"ג):

הלכה י ומותר לאכול את הקדשים בכל מאכל ולתת לתוכן תבלין של חולין אבל תבלין של תרומה. במשנה דפ' כל ההדיר איפלגו בזה ר"מ ור"ש ופ[...] רבינו כר"מ. ומ"ש הלח"מ דצריך טעם למה פסק כר"מ לגבי ר"ש י"ל ע"פ מ[...] הכ"מ בפ"ה מהל' שמיטה ויובל דכיון דבפרק מי שהוציאוהו מספקא לן הלכתא ועל[...] בתיקו פסק להומרא. והלח"מ אזיל לטעמיה בפי"ד מהל' שמיטה שלא כ"כ לדעת רב[...] אבל אין דבריו נכונים וכמ"ש שם:

הלכה יז ואשה ואנדרוגינוס אין חולקין בקדשי מקדש. היא תוספתא ערוכה בס[...] דבכורים וא"צ למ"ש הכ"מ. ומכאן ראיה למ"ש רבינו לעיל דיראה דאנדרוגינוס אוכל בקדשים קלים. ויש עוד להביא ראיה מהא דאיתא במכילתא פ' במכסת נפשות למה נאמר לפי שנאמר איש אשה טומטום ואנדרוגינוס מניין ת"ל נפ[...] ריבה. ואי איתא דאינו אוכל היאך מרבה ליה גבי פסח שלא בא אלא לאכילה. וא[...] דאכתי קשה דאיך נקט טומטום דאינו אוכל כלל בקדשים, י"ל דקושטא דשמי מה[...] טומטום וכדאמר בסוגיא דספ"ה דבכורות על כמה ברייתות וע"ש. ועוד י"ל דמכ[...] לה טומטום שיאכל ולא יהא בו משום ספק ערל כגון שמתו אחיו מחמת מילה ולפ"ד ר"ת שכתבו התוס' בחגיגה (דף ד':) משמע דערל כזה אוכל אף בפסחים. ו[...] לפמ"ש בס' מעין החכמה דר"ת מודה דבפסח לא אכל מ"מ כתב דלר"ע אוכל בפ[...] מדקאמר כר"פ הערל דא"ל למגמר תרומה מפסח ואי הוה אסור בפסח הרי א[...] למגמר לאסור ערל שמתו אחיו אלא ש"מ דגם בפסח סבר דאוכל וא"כ י"ל דהמכיל[...] כוותיה אתיא:

פי"א הלכה ז נכנס בשר קדשים קלים להיכל הרי זה כשר. עיין פ"י הלכה ג'[...]

פי"ב הלכה ז כל המנחות הקריבות לגבי מזבח טעונות שמן ולבונה לוג שמן [...] עשרון כו'. כתב הכ"מ פלוגתא דתנאי במשנה פ' שתי מדות ופסק כת"ק ו[...] כראב"י משום דקראי מסייעי לת"ק. ודברים אלו א"מ אלא י"ל דבפ"ב דמנחות (דף ק[...] מוקי רב אשי פלוגתא דרבנן ורב דהתם בפלוגתא דת"ק ורבי אב"י ורבנן כת"ק ור[...] כראב"י. וקי"ל דאין הלכה כרבי מחביריו:

פט"ז הלכה יג במ"ל ד"ה ומ"ש וכו'. ודברי הר"י קורקוס שהביא מרן צריכי תלמוד. וכבר תמה עליו בכה"ז במנחות (דף ק'):

הלכה יד בב"מ ד"ה והלבונה הבאה בפני עצמה נותן עליה מלח מתבאר מתוך מ[...] בספ"ה מהל' איסורי מזבח. הוא מבואר להדיא במנחות (דף כ' ע"א) ודור[...] בלח"מ וא"כ כיון דהתם פסקינן כרבנן דאית להו דון מינה ואוקי באתרא למה פסקי[...] הכא דלא כרבי. עיין בה"ז וצ"ק:

פי"ז הלכה ז בלח"מ ועם זה באו דברי רבינו ז"ל על נכון כו'. עיין בבה"ז

פי"ח הלכה יא בלח"מ ודרך זה היא דרכו של הר"מ ז"ל בהשגות. נ"ל של הר"א[...] שם אבל לפי דרכו של רבינו ז"ל. נ"ל של הר"א ז"ל: שם א"כ מבמ[...] בהדיא דלה' להוציא שעיר המשתלח אתי. וכ"ה בבה"ז: שם וברייתא חייבה א[...] וידוי. נ"ל קודם וידוי:

הלכות תמידין פ"א הלכה ה

ואיברין ואימורין שלא נתאכלו כו' מהפכין בו[...] כל הלילה עד הבקר שנאמר כל הלילה עד הבקר. הכ[...] כ"מ לא הראה מקורו והוא מתבאר ממ"ש פ"ו מהלכות מעה"ק הלכה ו' ע"ש:

פ"ב הלכה יא אימתי תורמין הדשן בכל יום משיעלה עמוד השחר. כתב הכ"[...] שהוא במשנה ספ"ק דיומא. הנה במשנה ליתא כלל שיעור זה דעמוד השח[...] אלא בקריאת הגבר או סמוך לו כו'. גם מ"ש הלח"מ דמשמע לרבינו דהיינו פיפו[...] עמוד השחר הוא תמוה דבגמרא שם איתא בהדיא דקרא גברא היה בלילה ומפני כ[...] קולו היה נשמע ביותר מביום ומשמע דהוי בלילה ממש. וכן התוס' ביומא (דף ל"[...] ע"א) כתבו דתרומת הדשן עיקר מצותה רק בלילה. אמנם יש סעד לדברי רבי[...] מסוגיא דרפ"ב דיומא (דף כ"ב) דקאמר מעיקרא מ"ט לא תקינו רבנן פיים לתרומ[...] הדשן ומשני מעיקרא סבור כיון דעבודת לילה היא לא חשיבא ופריך והרי איברי[...] ופדרים דעבודת לילה היא ותקינו לה רבנן פיים. ואי איתא דתרומת הדשן לכתחיל[...] בלילה בכל יום הרי לא דמי לאיברים ופדרים דמצותו לכתחלה ביום ואפילו בשב[...] כדאיתא בפסחים (דף ס"ח) וש"מ דגם תרומת הדשן מצותה לכתחלה ביום:

ועפ"ד רבינו י"ל קושיית התוס' בזבחים (דף כ"א) דהיאך היו עושין תה"ד בלילה לרבי דס"ל דלילה פוסלת בקידוש ידים ורגלים די"ל דקושטא דלרבי היו תורמי[...] משעלה עמוד השחר והנהו משניות דתנן שהיו תורמין קודם עה"ש אתיין כמ"ד דאי[...] לילה פוסל קידוש וכה"נ כתבו התוס' שם. ועוד יש להביא ראיה לדעת רבינו דתמו[...] הכן ספ"ב דמגילה הקשה דאמאי לא קאמר דזה הכלל דקתני התם דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה אתא לאתויי תה"ד. אמנם לפ"ד רבינו א"ש דהרי כשרה ביום:

הלכה יב כיצד תורמין כו'. כתב המשנה למלך שאינו יודע למה השמיט רבינו ה[...] דאיבעיא לן ביומא (דף כ"ד) תרומת הדשן בכמה ומסיק דתני ר"ח דילפינ[...] וכריס והרים ממנחה דשיעורה בקומץ. ול"נ דרבינו דחגו מהלכה משום דקי"ל דלו[...] ילפינן גז"ש אי ליכא למילף שיכא בדומה לגמרי וכמ"ש תוס' בחולין (דף ע"א):

פ"ג הלכה י דישון המנורה והטבת הנרות בבקר ובין הערביים מ"ע כו' והדלקת הנרות היא הטבתה. יש לי להביא ראיה לרבינו שגם בבקר היה מדליק את המנורה מהסוגיא דיומא (דף כ"ד) דפריך זר שסידר את המנורה פירש"י שקינח את הנרות ליחייב ומשני איכא נתינת פתילה ולאו עבודה תמה היא ופריך נתן שמן ליחייב ומשני איכא הדלקה, ואי איתא דבשחרית ליכא הדלקה אכתי תקשה דהא נתן שמן בשחרית ליחייב:

הלכה כ כהן שהקריב מחצה בשחרית ומת או נטמא הו נולד לו מום ומינו כהן אחר תחתיו לא יביא כו' חצי עשרון של ראשון אלא מביא עשרון שלם. הכס"מ לא הראה מקור להך דנטמא הו נולד לו מום. ונראה שזה יצא לו לרבינו ז"ל מירושלמי ספ"ז דשקלים ע"ש. עוד יש להוכיח כן מהא דתנן פ"ג דהוריות (דף י"ה:) אין בין כהן המשמש לכהן שעבר אלא פר יוה"כ ועשירית האיפה שמביא כהן המשמש משלו ולא של ראשון העבר מחמת מום וכה"ג. וזה מתבאר ממ"ש רבינו פט"ו מהל' שגגות הלכה ז' וע"ש. ומ"ש על פירוש רבינו שם בלח"מ כבר תירץ בשו"ת ז"א חשן המשפט סי' כ"א ע"ש:

פ"ד הלכה ה במל"מ ורבינו ז"ל שפסק מי שזכה בתרומת הדשן זכה במחתה לא אתי לא כמר ולא כמר, וכ"ה בבה"ז:

פ"ה הלכה יא ושתי הלחם נאכלות אותו היום וחצי הלילה כבשר קדשי קדשים. הכ"מ לא הראה מקומו והוה בתוספתא דזבחים:

הלכה יו בכ"מ ומה שכתב ואינם חייבין להקריב השאר למחר וכו'. עיין פ"ח ממעה"ק:

פ"ט הלכה י מנחת הפיטים קודם למנחת החטא וכו'. וכתב הכ"מ שהוא בתוספתא דזבחים. והכי איתא נ"כ בירושלמי שלהי הוריות קרבן איש קודם לקרבן אשה כו' עיי"ש:

הלכות פסולי המוקדשין פ"א הלכה לד בלח"מ ע"כ יש לתמוה על

רבינו ז"ל שכתב לקמן בפי"ג קמץ את המנחה כו'. ואיך כתב כאן דהיכא דנשאר פחות מכזית אם זרק לא הורצה. וכ"ה בברכת הזבח בזבחים (דף ק"ד):

הלכה לו וכל דד"ק א"מ טומאה כלל. עיין בכ"מ מה שהקשה מפ' כ"צ. ובעל צ"ד בזבחים חיזק הקושיא ודהה דברי הלח"מ ע"ש. ואישתמיט לכלהו מ"ש רבינו בפירוש המשנה פ' כ"צ ובסוף עדיות דלכל הני משניות דתני בהו טומאה בדם נשנו קודם עדות יוסי ע"ש. ועיין בס' פאר הלכה וכ"מ בפירושו ספ"ח דזבחים ע"ש. ועיין בס' בה"ז ועיין בנ"ק פ"ד דזבחים:

במל"מ וכל דם הקדשים כו'. עיין בפ"י מהלכות ט"א ובס' בה"ז. והקדימו הלח"מ:

פ"ב הלכה טו בכ"מ וכתב הר"י קורקוס ז"ל כו' ודבריו אלו צל"ע. עיין בה"ז:

פ"ד הלכה א בכ"מ ומ"ש וכילד כן מחות וכו' פ"ק דע"ז. קידושין (דף כ"ה) והעתיקו רבינו לקמן בפרק ו':

הלכה ג בלח"מ לכך נראה להגיה לשון רבינו ז"ל כמו שהגיהו הרב כ"מ. אבל מ"מ מה שהביא פירש"י ז"ל על רבינו ז"ל אינו נאות כו', ועיין בה"ז:

פ"ה הלכה ח מותר לחמי תודה כו' ירקב. כתב הכ"מ שהוא נלמד מדין מותר להיין של נזיר דאיתא בירושלמי. ורלאיתי להרב ברכת הזבח בפ"ב דמנחות שכתב דאישתמיטתיה להכ"מ סוגיא מפורשת שם (דף ק"ח). אבל זה דבר שאין הדעת סובלת לומר כן שהרי בתחילת הלכה זו הראה מקום לאותה סוגיא ואיך יהא נשמט ממנו בתוך כ"ד. אבל הכ"מ הוא דקשיא ליה קושיית הלח"מ דנראה דרבה התם חולק על ר' הושעיה וכו' וע"כ הוצרך ללמוד מהירושלמי דלחמי נזיר דמזה י"ל דר"א מודה לרבה. גם מ"ש רבינו דמותר עשירית האיפה ירקב איתא בירושלמי דעירובין פ"ו דר' יוחנן אמר יוליכם לים המלח ור"א יפלו לנדבה:

פ"ו הלכה יט נתערבו אחר שנשחטו בפסולי המוקדשין או בחולין שנשחטו בעזרה שעובר צורתן ויצאו לבית השריפה. כתב הכ"מ שהוא נלמד מדאיפלגו באיברים ונתערבו באיברי בעלי מומין כו' ופסק כרבנן. וא"צ לזה שהרי דברי רבינו דכאן הם תוספתא ערוכה בפ"ח דזבחים:

פי"א הלכה יד נגלה במים כשרה לא נאמר חרבה אלא משמן. הכ"מ לא הראה מקורו והוא פלוגתא דר' אילעי ור"י בר אבדימי ופסק כר"י בר אבדימי. ונראה טעמו משום דהוא מהדרי דגמרא ספי מר' אילעי. אבל מ"ש בס' ברכת הזבח א"מ כמ"ש בפי"ג דמעס"ק ע"ש:

הלכה כ בכ"מ ומ"ש ואם הקטיר הורצה תוספתא בפ"ד דמנחות. ועיין פסחים (ריש דף ע"ח):

פט"ו הלכה א במל"מ ומ"מ נ"ל דכי היכי דאינו פוסל ה"נ עולה לבעלים ומי שיעיין היטב במ"ש תוס' רפ"ק דזבחים ד"ה כל הזבחים יראה כמ"ש, וכ"מ בתוס' (דף ז' ע"א):

הלכה ג ובמנחת חוטא הוא אומר מנחה היא. נ"ל חטאת היא:

פט"ז הלכה ו במל"מ וא"כ איך כתב רבינו בשעת קמיצה הקומץ וליקוט הלבונה וכו'. עיין בס' בה"ז:

פי"ז הלכה ג במל"מ הרי דלר"ש בהולכה שא"א לבטלה חשיב עבודה וה"ה לשבילת אצבע וצ"ע. עיין מ"ש הל"ק:

פי"ח הלכה יב אדם טהור שאכל כזית מקדשים שנטמאו לוקה. אחד קדשים שנטמאו לפני כפרה או לאחר כפרה. הכ"מ לא הראה מקור לזה. והוא בברייתא במנחות (דף כ"ה) ובת"כ פ' צו סוף פרק י"ג והטעם מפני שהציץ מרצה ומש"ה חשיב נותר לטהורים משא"כ בשאר פסולין דקודם זריקה:

הלכה טז בכ"מ ומייתי לה בפ' כל הפסולין (דף ל"ה:). ליתא שם אבל מבואר כן בסוגיא דס"פ כ"ש (דף מ"ו:):

פי"ט הלכה ד במל"מ לא מצאתי דין היסח הדעת ברבינו. מה שרמז שמוכח ממ"ש כאן דבעי עבור צורה ש"מ דפסול טומאה הוא השיג עליו הצל"ח בפסחים גבי נשבר ולא ידע אדם ממנו ל"ש היסח הדעת אא"כ שיודע ואסח דעתיה מיניה.

וסברא זו כתבו ג"כ התוס' ברפ"ג דחגיגה. וסיים שם הצל"ח בצריך תלמוד שהשמיט רבינו דין היסח הדעת. ואני אומר דיש ללמוד כן ממ"ש בפ"ב מהלכות בית הבחירה דפסולי חטאת העוף טעונין עבור צורה ודוק:

הלכה ה אע"פ שהשלמים אסורים באכילה מתחילת ליל ג' אין שורפין אותן אלא ביום בין בזמנו בין שלא בזמנו. הכ"מ הראה מקום לפרק איזהו מקומן ולריש פסחים אבל שם לא נזכר מ"ש רבינו בין בזמנו בין שלא בזמנו אלא הוא מבואר בפרק הערל (דף ע"ב):

הלכה כד הלבונה והקטורת והעצים אין חייבין עליהן כרת לא משום פגול ולא משום נותר ולא משום טומאת הגוף. עיין בכ"מ שתמה דמשמע דמשום טומאה עצמן חייבין עליהן ובגמרא איפלגו אמוראי בזה ורבא אמר מסתברא כמהלוקת בזו כך מחלוקת בזו מ"ט כיון דקרינן ביה והבשר אשר יגע בכל טמא אי אכל קרינן ביה וטומאתו עליו ונכרתה פירוש ולכך לרבנן דמחייבי הייגו אף בכרת ולר"ש דפוטר הוא אף מלאו דכיון דלא קרינן ביה וטומאתו עליו ונכרתה לא קרינן ביה אשר יגע בכל טמא לא יאכל. והשתא ה"ל לרבינו למפסק כרבא דבתרה הוא וע"ש שנדחק ליישב. ול"נ די"ל דרבי דקאמר הכי אזיל לטעמיה דכה"ג אמר בפ' כ"צ (דף ע"ט) כל היכא דקרינן ביה אשר יגע בכל טמא לא יאכל קרינן ביה טהור יאכל ולא טמא טומאת הגוף וכו' אבל ר"ח ור"י פליגי עליה דרבא התם ולית להו היקשא דאיתקים איסור דטומאת גוף לטומאת כו' לומר דליכא טוה"ג בלא טומאת בשר אלא ס"ל דאיכא איסור דטוה"ג אף היכא דליכא איסור דטומאת בשר ולדידהו ה"נ ס"ל כמ"ד דרבנן לא מחייבי רק בטומאת בשר ולא בטומאת גוף. וא"כ רבינו כאן אזיל לטעמיה דלא פסק כרבא דהתם בהלכות קרבן פסח ומש"ה לא פסק נמי כאן כוותיה דלא תליא זה בזה כנ"ל. ועיין בס' נחלת עזריאל פ"ב דחולין:

הלכות עבודת יוה"כ פ"א הלכה ב וכן שאר העבודות של יום זה כגון

הקטרת הקטורת של כל יום והטבת הנרות הכל עשוי בכהן גדול. כתב הכ"מ נראה דמשמע ליה הכי מדתנן בפ"ק דיומא כל ז' הימים הוא מקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות כו'. ובתמיד כתב כן שהרי משנה מפורשת היא בפ"ג דיומא (דף ל"א) נכנס להקטיר קטורת של שחר ולהטיב את הנרות, ובפ' בא לו (דף ע') תנן נכנס להקטיר קטורת של בין הערביים ולהטיב את הנרות:

פ"ג הלכה ד בכ"מ ובגמרא פ' דם חטאת ובפ"ק דמנחות. ויותר מבואר בזבחים (דף מ'):

פ"ד הלכה א ונותר את הקטורת ע"ג הגחלים. כתב הכ"מ בברייתא (דף מ') וצוברה כדי שיהא עשנה שוהה לבוא וי"א מפזרה כו' ופסק כת"ק. ועדיפא הל"ל דהא אמרינן התם (דף נ':) תנן כמ"ד צוברה:

פ"ה הלכה א בלה"מ א"נ מוכח כדברי רש"י ז"ל דהיכל לר' יהודה כהון דמי. כ"מ ביומא (דף מ' ע"א) וזבחים (ק"ט ע"ב):

הלכות מעילה פ"א הלכה ה שהחומש אחד מד' מן הקרן. נראה מדברי

הכ"מ דרבינו למד מעילה דהומשא לבר מלבר מפדיון הקדש ומעשר. וא"ל דמבואר הוא ממתני' דכריתות (דף כ"ו) גבי המפרים ב' בלעים לאשם כו' וכמבואר בפירוש המשנה לרבינו שם. וכן מ"ש רבינו בפ"ז מהל' גזילה גבי גזל דהחומש הוא אחד מארבעה בקרן הוא מתבאר מהסוגיא דב"ק (דף ס"ה:) והכי איתא להדיא ברבה פ' נשא וא"ל למ"ש הכ"מ שם דנלמד מהקדש ומעשר:

פ"ב הלכה י לוג שמן של מצורע כו' נזרק דם האשם לא נהנין ולא מועלין. ודע דאע"פ שאין בו מעילה לאחר שנזרק דם האשם מ"מ לוקה אם אכל ממנו קודם שנתן ממנו מתנותיו כאוכל קדשים קודם זריקה כמ"ש רבינו ספ"ד מהל' מחוסרי כפרה וכ"כ המ"ל בפי"א ממעשה הקרבנות בשם תוס':

הלכה יב העצמות שפירשו מקדשי קדשים לאחר זריקה אין מועלין בהן. וכתב הכ"מ דרבינו פוסק כר"א דאמר פירשו לאחר זריקה לא נהנין ולא מועלין. ויש לתמוה דבפ"י מהל' מעה"ק כתב ועצמות הנשארות מותרות כו' והיינו כר' יוחנן דאמר מה אשם עצמותיו מותרין אף כו' וכמ"ש שם הכ"מ בעצמו:

במל"מ עיין בס' הנזכר שהגיה עצמות העולה. נ"ל איברי העולה:

פ"ג הלכה א בכ"מ וי"ל דלרבותא נקט קדשי מזבח וכ"ש קדשי בדק הבית. עיין בבה"ז:

שם וא"ע"ג דשניהו מזקיה שינויי דחיקי נינהו. עיין בס' בה"ז: שם וכה"ג קאמר דבדם אין זריקה מועלת. עיין בה"ז:

הלכה ט בכ"מ ד"ה יצאו השירים וכו' הרי הדבר ספק אם יצאו ידי מעילה וצ"ע. עיין בה"ז מעילה (ז'):

פ"ד הלכה ב בהשגות ואולי יאמר משום דאינו ראוי לפדיון כו'. וכה"ג איתה (דף ל"ט):

פ"ה הלכה ו בכ"מ ד"ה כתב הראב"ד כו' פירוש אחר שלא כפירושו. עיין בה"ז:

פ"ז הלכה ו במל"מ אלא דמדברי מרן בפ"ז מהל' מעילה נראה דגם דבר שי"ל מתירין אין לו ביטול מה"ת ודבריו צ"ע. וכ"ה בבה"ז:

הלכות קרבן פסח פ"א הלכה א במל"מ ד"ה תנן כו'. וכן פירש רבינו

עובדיה דאע"פ דזר תקריב בבמה אין טמא מקריב בבמה. עיין בבה"ז:

פ"ב הלכה יג במל"מ ונראה מדברי רש"י פ' לולב הגזול דלאו דוקא גז"ש דכל המדות ג"כ אין אדם דן חוץ מק"ו כו' וזה פיבום. אבל בסנהדרין (דף פ"ג) פירש"י כן:

שם ד"ה תנן כו' וא"כ הלכה כר' יוסי דנימוקו עמו נגד ר"ש ונגד ר"י וכן כתב מהרי"ק. עיין בפאור חדש:

פ"ד הלכה ב בכ"מ ד"ה נטמאו מקצת האיברים כו'. ומשמע לרבינו דבנטמא קצת הבשר עסקינן מדקתני אם יש כזית לכל אחד ואחד ודוחק. עיין פסחים (דף פ"ב):

פ"ה

פ"ה הלכה ב בב"מ ד"ה ומ"ש וכו' וכששגג או נאנס בפסח ראשון ולא עשה את השני חייב כרת, עיין בה"ז:

פ"ח הלכה י חתכו ותלהו ע"ג גחלים ה"ז צלי אש. וכתב הכ"מ ברייתא בפסחים (דף ע"ה) בשם רבי, ומשמע לרבינו דכיון דלא אשכחן מאן דפליג עליה עקטינן הכי, ועדיפא ה"ל למימר דאשכחן סתם ברייתא כרבי בתוספתא פ"ה וז"ל הפסח צולין אותו שלם ואין צולין אותו חתיכות רצה מנתחו ומטילו אבר אבר ע"ג גחלים. הרי דסברי נמי רבנן דגחלים ש"ד. ודע דהך דאבר אבר העתיק נ"כ רבינו לקמן בפ"י. וזהו כפירוש התוס' בגמרא (דף ע"ד) דהתכו היינו לגמרי ודלא כפירש"י שלא הבדילו:

פ"ט הלכה ב בשר הפסח שיצא חוץ לחבורתו נאסר באכילה. וכתב הכ"מ ע"ז שהוא פשוט. וז"א שהרי ההוא תנא דברייתא דמייתי בפ' מי שהיה טמא (דף נ"ה) לית ליה הכי כמ"ש רש"י שם והובא בכ"מ עצמו לקמן בס"פ. אלא טעמו של רבינו הוא שפסק כברייתא דמייתי הגמרא בפ' כ"ל (דף פ"ה) דס"ל הכי משום דהש"ס פשיט התם היבעיא מינה. ועוד דהכי תניא נמי במכילתא פ' בא לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה חוץ להבורה, אם הוציא עבר על המצוה שומע אני יהא כשר הדין נותן הואיל ושלמים קדשים קלים ופסח קדשים קלים אם למדת על שלמים שאם הוציא לחוץ פסלו אף הפסח אם הוציא לחוץ פסלו ע"כ. ומכאן יש ללמוד דהעיקר הוא מ"ש רבינו כאן ורש"י בפ' מי שהיה טמא דפסול ומלקות דיוצא בפסח הוא משום ובשר בשדה טרפה לא תאכלו דהא משלמים יליף ומההוא קרא נפקא לן יוצא דקדשים כדאיתא בר"פ המקשה והעתיקו רבינו בפי"א מהלכות מעשה הקרבנות. וא"כ יוצא דפסח נמי מההוא קרא הוא דלקי. וזה דלא כמ"ש רש"י בפ' כ"ל דמלקות דאכילת יוצא בפסח נפקא מלא יאכל כי קדש וגו'. ועוד דהא הוי לאו שבכללות:

פ"י הלכה טו בב"מ ומ"ש ואין מבילין עמו. חגיגה תוספתא פ"ח. ובירושלמי איתא דר' זעירא יליף לה מקרא:

הלכות חגיגה פ"א

הלכה ד מי שלא הקריב ביו"ט ראשון כו' מקריבן בשאר ימות הרגל שנאמר שבעת ימים תחוג לה' אלהיך כו'. לא הראו מקורו והוא מהמכילתא פ' בא דר' יוסי הגלילי יליף התם מקרא דכתיב בפ' ראה גבי חג הסוכות שבעת ימים תחוג להביא שבעת ימי הפסח שטעון חגיגה או אינו מדבר אלא בחג כשהוא אומר והגותם אותו חג לה' הרי חג אמור ומה ת"ל שבעת ימים תחוג להביא שבעת ימי הפסח שיטענו חגיגה ע"כ. וגם הסוגיא דחגיגה (דף י"ז) מסייע לרבינו וכמ"ש בספרי באר אברהם בחידושי שם:

הלכה ה לא הקריב בראשון בין בשוגג בין במזיד יקריב בשני וכל המאחר ה"ז מגונה ועליו נאמר נוגי ממועד אספתי. הכ"מ לא הראה מקור לזה דכל המאחר כו'. ונראה שיצא זה לרבינו מהא דאיתא בפ"ד דברכות (דף כ"ח) דמתרגם רב יוסף על קרא דנוגי ממועד אספתי תברא אתי על סנהיבן דבית ישראל על דאחרו זמני מועדיא דבירושלם. ומפרש רבינו דזמני מועדים היינו קרבנות ממש של הרגלים דחגיגה וראיה שאיחרו ולא הקריבו אותן בזמנן ביום ראשון. וכן מפרש מהרש"א שם ואע"ג דהגמרא מייתי לה התם על מאחר תפלת המוספין מ"מ פשטיה דרב יוסף בקרבנות ממש איירי. וזה דלא כמ"ש התוס' שם דקרא לא משתעי ברגלים דאין שייך בהן לשון איחור שהרי אין להן תשלומין. דאין זה הכרח דנהי דקרבנות עצמן דמוספין אין להם תשלומין אבל קרבנות דחגיגה וראיה דרגלים שפיר יש להן תשלומין וא"כ י"ל דבהו משתעי קרא דשייך בהו לשון איחור ומינייהו שמעינן לתפלת המוספין שיש לה תשלומין ושייך בה נ"כ לשון איחור, ועיין בחגיגה (דף ו') דאיקרי פושע ומכאן ק"ל ע"ד הטורי אבן בר"ס (דף ד':) דמשמע מדבריו דאין שום איסור למאחר החגיגה אחר יו"ט ראשון. והא דתנן מי שלא חג ביו"ט ראשון חוגג והולך כל הרגל ויו"ט אחרון של חג דמשמע דלכתחילה מצותו לחוג ביו"ט ראשון לאו איסורא היכא למאחר אלא זירוז בעלמא מדרבנן דזריזין מקדימין למצות. גם כתב שם דאם לא הקריב ביו"ט ראשון אף לכתחלה יכול להמתין עד יו"ט האחרון. וכל זה הינו לפ"ד רבינו כאן ולפי ההיא דברכות. ועיין מגילה (דף ה'):

פ"ב הלכה א וכן הסומא בעינו אחת כו' פטורין מן הראיה. וצ"ע דמניין לו לרבינו למפסק כיהודה. וי"ל דכ"מ במכילתא משפטים דדריש יראה פרט לסומא. וע"כ היינו באחת מעיניו דבב' מרגלים נפקא בחגיגה (דף ד'). וכן בספרי פ' ראה איתא יראה כדרך כו' והיינו כר"י. וכן יש ללמוד מסוגיא דפ"ק דסנהדרין (דף ד') דטעמא דפליגי אי דרשינן מסורת היכא דכי הדדי נינהו ובס"פ כ"ל גבי יאכל משמע דקיי"ל דדרש מסורת בכה"ג. וכן יש לדקדק מסוגיא דמנחות (דף נ"ג) דהוי דומיא דגבי עיני העדה דבעינן ב' עינים:

בלח"מ ד"ה מי שחציו עבד וכו' ולא יתיישב יפה בזה משנה לא זזה ממקומה. עיין מ"ש רש"י בחולין (דף ל"ה:):

הלכה יד כשיזבח אדם שלמי חגיגה ושמחה כו' חייב לשמח העניים והאומללים שנאמר והלוי והגר וכו' מצוה בלוי יותר. הכ"מ לא הראה מקור לזה. **ויש ללמוד** כן מדאיתא בספרי על פסוק אתה ובנך כו' חביב חביב **קודם** משמע דכל המוקדם בפרשה קודם וא"כ **לוי** קודם לגר ואחר עניים. ומיהו י"ל רק בזמן המקדש **אבל** בשמחת יו"ט בזמן הזה אין דין קדימה ללוי על שארי **עניים** כמ"ש רש"י בפירוש החומש והוא מהספרי. וגם **דעת** רבינו כן הוא ולכן בהל' יו"ט לא כתב **קדימה ללוי. וזה** דוקא בשמחת יו"ט **אבל בצדקה** בעלמא יש דין קדימה ללוי כמ"ש **רבינו בהל'** מתנות עניים מהוריות ורק גבי שמחת יו"ט יש חילוק כמ"ש. וזה דלא כמ"ש בס' נדה לדרך דהספרי חולק על ההיא דהוריות ושום פוסק לא הביאו. ונעלם ממנו דברי רבינו כאן ובהל' יו"ט דמוכח דגבי שמחת יו"ט מחלק בזה וע"כ ס"ל דהספרי בשמחת יו"ט קאי ואינו חולק אדהוריות:

הלכות בכורות פ"א

הלכה א מצות עשה להפריש כל פטר רחם הזכרים כו' בין שהיו שלמים בין שהיו טריפות. משמע דאף שהיו טריפות כבר בשעת פטירת רחם נתקדשו בבכורה. הכ"מ לא הראה מקור לזה. וראיתי להפר"ח בספרו מים חיים שכתב מקור לדברי רבינו ממתני' דזבחים שהעתיק לקמן בס"ג בכור שנשחט ונמצא טרפה. ואיני רואה משם ראיה לדברי רבינו דכאן דהתם **בשנטרף אחר שנולד איירי דכבר נתקדש ברחם ולא פפקע קדושת הגוף** בכדי בלא מום אבל היכא דקדם טריפותו לקדושתו ברחם מנ"ל שחלה עליו קדושת בכורה הרי [...] ראוי ליקרב. ומש"ה אין להביא ראיה נ"כ מדאמר בר"פ הזרוע (ריש דף קל"ז) דבכ[...] נוהג בטריפה דדילמא נמי דוקא כשנטרף אחר לידתו מיירי ולא קודם. ונראה שי[...] זה לרבינו מהסוגיא דפ"ק דמנחות (דף ו') גבי הא דבעי למילף דטריפה אסורה לגב[...] מיוצא דופן שאסור לגבוה ופריך מה ליוצא דופן שכן אינו קדוש בבכורה. ופירש[...] מאא"כ בטריפה דקדוש בבכורה אם נולד עם טרפותו. והיינו משום דמשמע דדומי[...] דיוצא דופן שנולד בפיסול קאמר דטריפה קדוש בבכורה נמי בכה"ג אף שנולד בכך ועוד דאי משום איסור טריפה לחוד שנטרפה אחר שהקדישה בלא"ה הל"ל דמה ליוצא דו[...] שכן לא היתה לו שעת הכושר. אלא ש"מ דהך פירכא דבכורה משום כל הטריפות של[...] היתה להם שעת הכושר נקט לה ואיך פריך מקדושת בכור אי איתא דאינו בכל הטריפ[...] שלא היתה להם שעת הכושר אלא ש"מ כדכתיבנא:

הלכה ה בב"מ והגירסא שכתבתי בדבריו היא הכתובה בספרינו והיא הנוסח[...] האמיתית. ועיין רדב"ז סוף ה"ב:

הלכה טו ויראה לי שהבכור נותנו לכל כהן שירצה. וכתב הכ"מ נראה דהיינו לומ[...] שטובת הנאה לבעלים. וקשה דזה כבר כתבו רבינו בפי"ב דתרומות הל[...] נראה כוונת רבינו שהבכור נותן לכל כהן שירצה היינו אף לכהן עם הארץ ולא כתרומ[...] שאינה ניתנת אלא לכהן חבר כמ"ש בפ"ו דתרומות. ואזיל כאן רבינו לטעמיה שפס[...] לקמן בפ"ב הלכה ט"ז כלישנא קמא דגמרא דפ' כל פסולי המוקדשין (דף ל"ה ע"א) ולההו[...] לישנא מוכח הכי, וע"ש בלח"מ:

פ"ב הלכה י ראינוהו שעשה מעשה המרגיל להפיל בו מום וא"י אם נתכוון למו[...] זה כגון שנתן לו שעורים כו' ה"ז לא ישחוט. עיין בכ"מ ולח"מ שכתבו שיצא [...] לרבינו מעובדא דר' צדוק בפ' כל פסולי המוקדשין. וקשה דשאני התם דהיה כהן שחשוד ע[...] זה אבל מנ"ל להחמיר בישראל. ונראה שיצא לו מהא דבילה (דף כ"ז:) ורבינו אינו מפר[...] כפירש"י שהיה כהן דזה דחוק בגמרא דמאי שאל ליה היכי הוה עובדא כיון דבכל ענ[...] אינו נאמן אבל אי הוה ישראל שפיר:

פ"ו הלכה ב חכמים אסרו לעשר בזה"ז ואם עבר ועישר בזה"ז ה"ז מעשר. כן מוכ[...] בירושלמי דפקלים ובש"ס דידן שלהי בכורות וכמ"ש שם התוס':

הלכה ד מעשר בהמה כו' ואין לכהנים בו כלום אלא כולו לבעלים. דבר פשוט הו[...] בדוכתי טובא דמעשר בהמה אינו ממתנות כהונה כלל כדאיתא בזבחים (ד[...] ל"ז סע"א) וכן מוכח בחולין (דף קל"ו סע"ב) וכן פירש"י שם בהדיא ובזבחים (דף נ"ז[...] ועוד בכמה דוכתי. ובשלהי בכורות (דף ס"א) כתב רש"י מפורש דגם הרמת חזה ושו[...] א"צ ליתן לכהן. ומכל זה העלים עין בעל ס' ההיים וטעה בדבר משנה:

הלכה ט ורואה אדם מומי מעשר שלו ומתירו אם היה מומחה. הכ"מ לא הרא[...] מקורו. והוא מבואר בגמרא דבכורות ס"פ עד כמה (דף ל"א):

פ"ז הלכה ו ילדו תולדות בתוך שנתן הרי היא ובתה נכנסין לדיר להתעשר. כתב הכ"מ כן משמע בתוספתא כו'. והוא מבואר בגמרא פ"ב דבכורות (דף כ' ודף כ"א) וכפ"ח דחולין (דף קי"ד):

פ"ח הלכה ב והי"א יקרב שלמים וטעון נסכים כשלמים. הכ"מ ושארי מפרשיו לא הראו מקורו והוא במנחות (דף נ"א:):

הלכות שגגות פ"ד

הלכה א במל"מ ואפשר שמכאן יצא לו לרבינו לפסוק כר"ל. וכבר הקדימו בכס"ז וע"ש. וע"ל פ"ח מהלכות מעה"ק:

פ"ח הלכה א כל חטא שחייבין על שגגתו חטאת קבועה הייבין על לא הודי[...] אשם תלוי. עיין בכ"מ שכתב אמ"ש רבינו קבועה כן משמע פ"ד דהוריו[...] (דף ט'). וא"ל שכן מבואר להדיא בגמרא פ"ה דכריתות (דף כ"ב:) ועיין בהוריו[...] (דף ח':) ודוק:

הלכה ג אבל ספק מקודשת לא נקבע האיסור. הוא מתבאר להדיא בסוגיא דיבמות (דף קי"ד):

פ"י הלכה יב הרי היא ככל המנחות ותפדה ותאכל, עיין פ"ו מהל' איסורי מזבח הלכה ה' ודוק:

הלכות תמורה פ"א

הלכה א מי שהמיר בקרבן מקרבנות הצבור כו' אין התמורה קדש. בס' שאלת הכהנים תורה הקשה דאמאי לא כתב רבינו דה"ה אם המירו צבור בבהמת חולין שלהן על קרבן של יחיד אינה תמורה וכדאיתא בתוספתא. וי"ל דרבינו סמך אמ"ש רפ"ד דפסולי המוקדשין גבי חטאות המתות דהמורה א"י לומר בצבור:

הלכה ד המתכפר הוא שעושה תמורה אבל לא המקדיש כיצד כו' כגון שהקדיש קרבנות נזיר שיתכפר בהם פלוני הנזיר כו'. הרב כ"מ קיצר בכאן ומהבאר בגמרא פ"ק דתמורה (דף י' ע"א). וראיתי בשו"ת שב הכהן שכתב דכוונת רבינו הוא שהמשיל הענין בנזיר לומר דאף באב שהדיר את בנו בנזיר דינא הכי שהבן הוא המתכפר ועושה תמורה ולא האב אע"פ שהוא הדירו. ודבריו תמוהין דהא אין האב מדיר רק בנו קטן וקטן אפילו הגיע לעונת נדרים הוה איבעיא דלא איפשיטא אי עושה כלל תמורה כמ"ש רבינו בסמוך. ואין לומר דאיירי דעכשיו הוא גדול דהא בכה"ג ה"ל נזירות אביו כמ"ש התוי"ט ספ"ג דסוטה, ומיהו בירושלמי דנזיר ל"מ הכי:

הלכה יד ולוקה כמנין הבהמות שהמיר. הכ"מ לא הראה מקורו. ונראה שהטעם משום דאמר גופין מחולקים גם בבהמה כמ"ש המ"ל ריש ה' איסורי ביאה ובהל' שגגות ע"ש:

הלכה ב כל החטאות שדין שימותו אין עושין תמורה וכל חטאת שדינה שתרעה עד שיפול בה מום ותמכר עושה תמורה. הרב בעל כ"מ לא הראה מקורו. והוא משנה מפורשת רפ"ד דתמורה ורפ"ג דמעילה:

פ"ג הלכה א תמורת הבכור והמעשר אינן קרובין לעולם שנאמר בבכור לה' הוא[...] עיין מ"ש הלח"מ דבגמרא מפיק לה מקודש הם ורבינו דמפיק לה מההי קרא אולי היה בגירסתו כן ע"כ. וא"ל לזה דדברי רבינו מבוארים פ"ק דתמורה (דף ה:) דאביי ורבא נפקא להו מדכתיב לה' הוא. והא דבפ"ג שם דריש ליה אביי גופיה מקודש הם י"ל דאביי שם לרבא בר רב עזא השיב כן אבל לשיטתו ע"כ מלה' הוא נפיק דהא איהו ס"ל כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני ואיצטריך ליה קדש הם **לומר נסכיהן ינו ולא סכי, וכבר הביאו התוס' בזבחים שם דאביי** ורבא נפקא **להו**

נהו מלה' הוא דלרבא נמי איצטריך ליה קדש הם דאין עולין מבטלין זה את זה דהא סבירא ליה כמאן דאמר דאין מערבין לקרנות וכר' יוחנן דמשמע אחד אחד עד שיפרוש לך הכתוב יחדיו כדאיתא בפרק קמא דתמורה ובפרק השוחט (דף ק"ה) וליכא למילף מולקה דם הפר ומדם השעיר דאין עולין מבטלין זא"ז אלא מקודש הם. וכדאמרינן בזבחים (דף פ"א:) עיי"ש ולתרוייהו מלה' הוא נפקא דאין תמורת בכור ומעשר קריבה. ואע"ג דרבינו ס"ל דמערבין לקרנות כמ"ש פ"ד מהל' עבודת יוה"כ מ"מ ממעט כאן תמורה מלה' הוא משום דהיינו ס"ל כאביי דאי עביד מהני כמ"ש במ"א וכמ"ש הלח"מ פ"ו מהל' בכורות וא"כ איצטריך ליה נמי קדש הם דבהווייתן יהו ומש"ה יליף דאין תמורתן קריבה מלה' הוא ובחידושי לזבחים (דף ל"ז:) בספרי משכיל לאיתן יישבתי בזה גם קושיית התוס' בעז"ה עיי"ש:

הלכה ב וכשם שאין פודין בכור ומעשר שנפל בהן מום כך אין פודין תמורתו. הכ"מ הראה מקום להמשנה דפ"ג דתמורה (דף כ"א) ואינו מספיק דהכי מיתנייא התם כל הקדשים יש להן פדיון ולתמורותיהן פדיון חוץ מן הבכור ומן המעשר ואיכא למימר דהאי הוו אהן עצמן קאי ולא אתמורה וכדמשמע בסוגיא דזבחים (דף ע"ה:) וכ"כ התוס' בהדיא גם בד"ה בכור ע"ש. אבל הדין שכתב רבינו בעא לה רמי ב"ח שם בכור אינו יפדה תמורתו מהו ופשיט לה רבא מברייתא דתניא בכור ומעשר משהוממו עושין תמורה ותמורתן כיוצא בהן, ומזה הוא שילא לרבינו ודלא כמ"ש הכ"מ. ודע דגבי מעשר תניא נמי בספ"ק דתמורה (דף י"ג) ואפשר דרמי ב"ח ידע לה ולכך לא מבעיא ליה רק גבי בכור:

הלכה ד המקדיש בע"מ כו' והמיר בה אחר שנפדית ה"ז תמורה ואינה קריבה ואינה נפדית. עיין בלח"מ שהקשה דמניין לרבינו דמתפיס בתמורה אחר פדיון בע"מ ומ"ש מולדות קדשים דאחר פדיונן הוו חולין והניח בצ"ע. ונעלם ממנו סוגיא ערוכה דבכורות (דף ט"ז ע"א) ודברי התוס' שם:

הלכות טומאת מת פ"ב

הלכה ו האבר והבשר המדולדלין באדם וה"ט שאין יכולין להזור ולהיות הרי הבשר טהור כו'. עיין בכ"מ שלא מצא מקור נאמן לדעת רבינו. ונראה דיש ללמוד כן ממשנתנו בכריתות (דף טו) אבר המדולדל באדם טהור וכך היו מוכי שחין עושין בירושלים הולך לו ערב פסח אצל הרופא וחותכו עד שמניח בו כשערה כו' ועושה פסחו, והרי כששייר כשערה ודאי א"י לחזור ולהיות וקתני שעושה פסחו:

הלכה ח בכ"מ ויש לתמוה על רבינו שכתב הדין בפשיטות הא בעיא דלא איפשיטא היא בנזיר הי בעינן דוקא שניהם ומנ"ל דמטמא באחד מהם. ודע דגם רש"י כ"כ בסוכה (דף ו') ובפ"ק דעירובין, וכ"מ מפירושו במ"ק (דף ה':). ויש להביא ראיה מהירושלמי שהביאו התוס' בסנהדרין (דף י"ב) דגולגלתו של ארונה היבוסי מצאו תחת המזבח והתם טומאת אוהל הוי כמ"ש המ"ל ריש הלכות בית הבחירה ע"ש:

הלכות פרה אדומה פ"א

הלכה יב והעושה אותה לובש ד' בגדים של כהן הדיוט. ותמה המשנה למלך כיון דמגז"ש דמיום כפורים מייתינן לה נבעי בגדי לבן כמו התם. ונראה דרבינו סמך עצמו אסוגיא דיומא (דף מ"ג) דקאמר ולבש בגדיו הכהן בכיהונו כו' ופירש"י האי כהן קרא יתירא הוא כו' למסמך כהן אבגדיו לומר שבבגדי כהונה נעשית הפרה ולא בבגדי חול. וא"כ דיליף לפרה דבעי בגדי כהונה מבגדיו הכהן לא בעי רק בגדיו של כהן סתם בין שעשאה כהן הדיוט ובין שעשאה כה"ג כמ"ש רבינו. והא דבספרי דריש לפרה דבעי ב"כ מגז"ש דחוקה נאמר כאן חוקה ונאמר להלן חוקה גבי יום הכפורים מה להלן בבגדי לבן אף כאן בבגדי לבן היינו רק אליבא דמ"ד דאבנטו של כהן הדיוט בכל השנה היה של בוץ לבן כמו של כהן גדול ביוה"כ ולדידיה שייך למילף פרה מביום הכפורים שנעשית בבגדי כהן הדיוט, אבל למ"ד דאבנט של כהן הדיוט היה של כלאים ולא כשל כה"ג ביוה"כ לא שייך למילף פרה מביוה"כ שהתם נעשית בבגדי לבן כמו עבודת פנים ואליביה הוא דיליף דפרה בעי בגדי כהונה מדסמך כהן לבגדיו. ורבינו סמך אההיא סוגיא דיומא דהיינו פסק ברפ"ח מהלכות כלי המקדש דאבנט של כהן הדיוט היה של כלאים וע"כ אזיל לשיטתו:

פ"ב הלכה ב במ"ל וא"כ היכא שביק ר"י ופסק כר"ל. ולק"מ דעיקר הגירסא ריב"ל מתני תרתי וכ"ה גירסת תוס' (דף ג') וכ"כ מהרש"א:

פ"ה הלכה ה במ"ל איך הביא משנה זו בסתם דהא פסק כרב אסי כו', וכ"ה בברכת הזבח:

פי"ד הלכה ד וכלי ריקן שטהור לחטאת ניצל בצמיד פתיל כו'. תוספתא הביאה הר"ש:

הלכות טומאת צרעת פ"ט

הלכה ב הטומאה והטהרה תלויה בכהן. עיין פ"ז דתרומות דבעינן מיוחס:

פי"א הלכה ו טהרת מצורע נוהגת כו' ושלא בפני הבית. עיין בס' ש"א ח"א ס"ו: שם ואין מטהרין שני מצורעין כאחת. סוטה (דף ח'):

הלכות מטמאי מו"מ פ"ג

הלכה ג אחד המערה ואחד הגומר כו' מתטמא משום בועל נדה. וכתב הכס"מ משנה בפ' הבא על יבמתו, ותמה עליו המשנה למלך דמה ענין טומאה לאיסורי ביאה ואף דהעראה בכל עריות מהתם גמרינן כדאיתא ביבמות (דף נ"ד) מ"מ הדבר פשוט דלא גמרינן לטומאה מהתם, אלא דרבינו כתב דין זה מהא דת"כ ואם שכב ישכב לרבות המערה עכ"ל. ונעלם ממנו דברי רש"י בנדה (דף ס"ו) שפירש שם דלר"ע מטמא משום בועל נדה דהעראה בנדה כגמר ביאה דכתיב את מקורה הערה, הרי דיליף טומאה מאיסור שבה, וי"ל דמ"ש רש"י דילפינן טומאה דבועל נדה מאיסור שבה היינו למ"ד דברה תורה כלשון בני אדם והיא דת"כ י"ל דהיינו אלא למ"ד דלא דברה תורה כלשון בנ"א:

פ"ד הלכה ו הרואה דם אחר דם טוהר בתוך כ"ד שעות דיה שעתה. נדה (דף ל"ו):

פ"ח הלכה ג תומר בהיסט הזב ממגעו שאם נגע בכלי חרס המוקף צמיד פתיל טהור ואם הסיטו טמאהו. הכס"מ הראה מקורו מהת"כ ושם ליתא רק שמטמא בהיסט אבל לא נזכר מדין צמיד פתיל, אבל הוא מבואר בדברי התוס' בשבת (דף פ"ד:) ובנדה (דף ל"ג) וב"ק (דף כ"ה) וחולין (דף ע"א) וכ"מ מהירושלמי סוף פ"ב דחגיגה ע"ש:

פי"א הלכה ו בכס"מ וסתם כלי חרס הוו דקים. וכ"מ בירושלמי דקדרות דקין הן:

הלכה יב ע"ה שאמר טהור אני מטומאת מת כו' נאמן. עיין חגיגה (דף כ"ב:):

פי"ב הלכה יד הגבאים והגנבים שעשו תשובה והחזירו מעצמן כו'. עיין חולין (דף כ"א):

הלכות שאר אבות הטומאה פ"ג

הלכה ג בכ"מ ד"ה ולייתב כו'. מיהו היינו דוקא בנבלת עוף דנקט וכל כיוצא בה שכן מטמאין אדם במגע כו'. עיין שו"ת חכם צבי סי' ק"ז:

פ"ח הלכה ז בכ"מ אבל לאכול שלמים או חטאת או אשם לכהנים יש מעלה שצריך להטביל ידים במ' סאה. וקשה הא אלו ע"כ בעזרה הן ואין טומאת ידים במקדש:

פ"י הלכה ב בכ"מ ד"ה כל הטעון הערב שמש כו'. ואפשר לומר דיש בטומאות של דברי סופרים שטעונין הערב שמש ויש שאינם טעונין וצ"ע. ועיין מ"ש רבינו בספי"א מהל' מטמאי משכב ומושב:

פי"ב הלכה א בכ"מ ד"ה וכתב הראב"ד כו'. אין זה כדאי לדחות פירוש רבינו שהוא נוח. עיין ס' פאר הלכה (דף ע"ט):

הלכה טו אבל לנגיעה נוגעים בקדשים קודם טבילה. עיין בכ"מ לעיל בפ"י ה"ד:

פי"ג הלכה א ובגדי אוכלי חוליהן בטהרה מדרס לאוכלי מעשר שני. והקשה הטורי אבן בחגיגה (דף י"ט) דאמאי לא תנא רבינו להא דאמר רב שימי התם (דף י"ח) דלא שני להו לרבנן בין חולין ומעשר ולא מהמרי במעשר טפי מבחולין רק באכילה ולא בנגיעה והא מדרס נגיעה הוא. והנה קושיא דהא איתא בירושלמי ופסקו נמי רבינו דהמיר טומאת מדרס דבגדי פרושין מנגיעת הפרושין עצמן. וטעמו י"ל כדאמר בחולין (דף ל"ה) שאני מדרסות דבמא ישבה עליהן אשתו נדה, ופירש"י ואע"ג דאוכלי תרומה מזדהרי בה שפיר מיהו לגבי קדש לא הוי שמירה וחיישינן הואיל וטומאה מצויה היא ע"כ. ולפ"ז י"ל דמה"ט נמי לא הוי שמירה מחולין למעשר מחשש דנדה דמצויה ודאורייתא הוא. והא דלא אסרו במעשר נגיעה של טמא בטומאה דרבנן בעלמא התם שאני דליכא חשש דטומאה מצויה דאורייתא כמו במדרסות:

הלכה ו בב"מ ד"ה וכתב הראב"ד כו' תמיהני על פה קדוש כו'. עיין סוף ספר פאר הלכה:

הלכות טומאת אוכלין פ"ב

הלכה ח בכ"מ ובלבד שיתלשו לבסוף כמו לגו דהכא כו'. וכ"כ תוס' בחולין (דף ל"א):

הלכה ט במ"ל וכן הוא שנוי במשנה והוא בספ"ט דתרומות. עיין בכ"מ לקמן הי"ט:

פ"ד הלכה ג במ"ל נראה דס"ל דכל שנוגעים זה בזה מצטרפין לכביצה. וכ"ד הר"א לקמן פ"ו הלכה י"ז:

פ"ו הלכה יז בהשגות אבל אם נגע שרץ בכביצה פירורין מצטרפין לטמא אחרים. עיין מ"ל לעיל פ"ד:

פ"י הלכה ג והרי הוא דומה לדם מכה או לדם הקזה. עיין בה"ז:

פי"א הלכה יא והאמן עם הארץ לומר מעשן זה לא נמרחו. הוא בתוספתא הובאה בר"ש, וכן יש ללמוד ממ"ש לקמן פט"ז הל' ב' דנאמן לומר לא הוכשרו:

הלכות כלים פי"ב

הלכה י לפי שעיקר טומאתה מדברי סופרים כמו שבארנו. עיין לעיל פ"א ריש הלכה ה':

פי"ח הלכה י בהשגות ועושה מעין מלאכה ראשונה כו'. עיין לעיל פ"ח ה"ז:

הלכות מקואות פ"ז

הלכה ד ואלו פוסלין ולא מעלין כו' והשכר. הכ"מ לא הראה מקורו, וכן בב"י סי' ר"א, ובש"ך שם ס"ק ס"א, אבל הוא מבואר בעירובין (דף כ"ט:):

חידושים ומקורות

מאת כבוד הרב הגאון מוהר"ר שמואל שטראשון זצ"ל מווילנא.

בעל המחבר הגהות על כל הש"ס וש"ע או"ח ומדרש רבה

הלכות שבועות פ"א

הלכה ג בכ"מ שהרי שבועת ביטוי כו' וכתיב בה תשבע על שקר כו'. במחב"ת תקפה עליו משנתו דלא נמצא קרא כזה בשבועת ביטוי. וגם בריב"ש סי' תמ"ה ליתא לזה:

הלכה ז או שלא יטעום כלום שבעת ימים רצופים. עיין לקמן פרק ה' הלכה כ' ובכ"מ שם:

פ"ה הלכה טז ויראה לי שהוא לוקה משום שבועת שוא. לכאורה תימה מה שתלה הדבר בירא' לי והלא משנה ערוכה היא (כ"ט) נשבע לבטל את המצוה כו' זו היא שבועת שוא כו'. וא"ל משום דבמתני' לא חשיב אלא מצות שהן בקום ועשה, דא"כ מדוע לא כתב כן לעיל בהלכה י"ב ושם כתב הכ"מ מקורו מהמשנה הנ"ל. ואולי קאי רבינו על ריש דבריו נשבע לקיים את המצוה:

הלכה

הלכה כ בכ"מ מיהו בירושלמי פ"ב דנדרים (סוף ה"א) איתא כדברי הר"ן כנ"ל ור"ל כדבריו הראשונים ודלא כרבינו: שם שבועה שלא אוכל שלשה ימים כו'. נראה דצ"ל שבעה ימים. אח"ז מצאתי להק"ע בתוספותיו שהגיה כן. אך דנראה שם מדבריו דאישתמיטתיה דברי הר"ן הללו שהביאן הכ"מ:

פ"ט הלכה ו או שלוחו. עתוי"ט פ"ה מ"ב שכתב דר"ל כשבא בהרשאה וסמך א"ע על מ"ש לעיל בפ"ז לענין פקדון דצריך הרשאה (והלח"מ שם לא כ"כ אבל דבריו אינם מחוורין):

הלכות נדרים פי"א

הלכה ב בכ"מ ואפשר שרבינו היה גורס כו'. בפיה"מ לרבינו היתה כגירסא דידן:

הלכה ח במל"מ ראיתי בתוספתא כו' אפשר דס"ל להתוס' כו' דשניות אין להם כתובה כו'. ולזה כיון הגר"א ז"ל שם סק"ז במש"כ וקלות הן:

הלכות נזירות פ"א

הלכה יז במל"מ יש להסתפק כו'. לפי המתבאר בתוס' ב"ב (קמ"א) ד"ה אלא ע"ש היטב לרשב"ג ודאי לא הוה נזיר, ולרבנן פלוגתא דאביי ורבא לאביי אינו נזיר ולרבא הוי נזיר. ותימה על המחבר שנעלמו ממנו דבריהם:

פ"ג הלכה י מי שנזר שני נזירות בין כו' בין כו'. וכתב ע"ז הכ"מ כ"מ בירושלמי כו'. ותימה שלא ציין לש"ס דילן נדרים (דף י"ז י"ח) ע"ש. וכן מה שהראה על מש"כ רבינו ואפילו הביא כפרתו כו' ג"כ לירושלמי, כ"ה ג"כ בש"ס דילן להדיא בשבועות (דף כ"ח):

פ"ה הלכה יד ואם עשה כן אינו לוקה. וכתב הכ"מ משום דא"מ להשיר וקי"ל כר"ש דבר שאינו מתכוין מותר. ותימא דהא כאן הוה פסיק רישא דאף ר"ש מודה. אבל נ"ש דלהכי אינו לוקס דלא עדיפי מהעביר שם על ראשו דפסק לעיל הי"ב דאינו לוקה:

פ"ז הלכה יז בכ"מ ואפשר שטעמו כו' וסיים כך כתבו התוס'. התוס' לא כתבו כן אלא בקושיתם אבל לתירוצם מחלקי בין תגלחת לזריקה ולרבנן דתגלחת לא מעכבא אף בנזיר קודם זריקה יזרוק. והא שכתבו דלגבי עושה פסח מיירי הוא לאוקמי אפילו כר"א. אבל לרבנן אין חילוק בין נזיר לפסח כיון דתגלחת לא מעכבא. וכן מתבאר בדבריהם בפסחים:

הלכות ערכין פ"א

הלכה יג במל"מ דאי בב"ד של כותים גמ"ד לא הוה כלום כו'. לכאורה בפיה"מ להרמב"ם בערכין שם משמע כהכ"מ שכתב אבל היוצא ליהרג במלות המלך כו' שלפעמים חוזר המלך בטוב לבו כו'. אבל מדין המלך אין סתירה דכיון דיש לו רשות להרוג כמו שביאר רבינו בפ"ג מהלכות מלכים ה"ח הוה דינו כדין ב"ד של ישראל:

הלכות כלאים פ"ז

הלכה יג בכ"מ הא שלש כנגד שלש שלש כו'. כנ"ל ור"ל שיהיו שלש שורות של שלש שלש. ומש"כ וא"י למה השמיטו רבינו. ול"נ דגירסת רבינו היה איזה כרם קטן שתים כנגד שלש הא שלש כנגד שלש יש לו מחול. וכבר כתב לעיל ה"ז דשתים כנגד שתים ואחת יוצא זנב ה"ז נקרא כרם קטן. וברה"פ כתב דשתי שורות הרי אלו כרם (ור"ל כרם גדול) וכמה יהיה בכל שורה שלש גפנים או יותר:

הלכות מתנות עניים פ"א

הלכה יד וכבר נתפרש בגמרא שהפאה נוהגת בח"ל מדבריהם וירא' לי שה"ה לשאר מת"ע כו'. והכ"מ כתב על הא שכתב רבינו וכבר נתפרש כו'. נ"ל דהיינו כו' ולא הוו עניים למשקל לקט כו'. ותימא דאדרבה משם הוה תיובתא לרבינו שכתב דנתפרש פאה בגמ' דמשמע אבל לא השאר אלא שלמדם מדעתו בהוא הדין והרי גם לקט מפורש. אבל פשוט דכוונת רבינו על הא דאיתא בפ' רה"ג (דף קל"ז:) גבי פאה הכא בח"ל וכ"כ הב"י עצמו סימן של"ב:

הלכות תרומות פ"ב

הלכה א בכ"מ וגם בפ"ג דעירובין כו' מוכח דתאנה חייבת מה"ת. נ"ל בפ"ג וכוונתו לשם (דף ל"ג) ודלא כתוס' שם ד"ה האנים (נו"ב מ"ק חלק או"ע סי' ב' וע"ש):

הלכה ט במל"מ בסופו הא ל"ק משום דאפשר דשאני לקט מפאה כו'. תמוה דהא במתני' דפ"ד שהובאה בהשולח תנן לקט נמי:

פ"ז הלכה א וטמא שאכל תרומה כו' אינו לוקה כו'. במל"מ נסתפק בנטמאה טומאה דרבנן אם פוטרת את הטמא ממיתה (וע"ש שם כרת). ול"נ כיון דהטעם הוא משום דאין איסור חל על איסור כמבואר בסוגיא דפ' כה"ג (דף קי"ג:) ואיסור תורה ודאי חייל על איסור דרבנן ועמש"כ בס"ד בהל' סנהדרין פי"ט ה"ב:

פי"א הלכה ז אבל סכין את הקטן כו'. וכתב ע"ז הכ"מ בעיא דאיפשיטא ותימא דאדרבה ר"ז רצה שם לפשוט לאיסורא ודחוהו שם בכמה גווני. וכ"כ התוס' בר"פ שם דלא איפשיטא האיבעיא. אבל רבינו סמך בפסק זה על הירושלמי שהביאו התוס' שם דפשיטא ליה דערלות שלא בזמנה לא הוי ערלות וכדרכו בכ"מ בכיוצא בזה. אח"ז מצאתי כן בפ"ק. ודע דהירושלמי הזה איתא ג"כ בפ' ר"א דמילה הלכה ה':

הלכה ח במל"מ בסופו נראה דמסקנתו דל"א סברת כבר הוא מהולל אלא בנתהלל בהיתר. ואישתמיטתיה הת"י ביומא (דף פ"א) ד"ה זר שכהב בשם ר"ח כהן דה"ה נתחלל באיסור. וכן הביאו בשמו התוס' במנחות (דף ס"ט) ד"ה דבלע וכ"מ בת"י בכתובות (דף ל':) ויש לדחות זה דכיון דבלעיסה איכא איסור הוי ליה כנתחלל בהיתר:

פי"ב הלכה א במל"מ מתוך דברי התוס' בפ' כל הפסולין (דף ל"ג:) כו' כנ"ל: שם אף שפסק כריו"ח בפי"ח מהל' פהמ"ק. ר"ל שם הי"ב שפסק דהמטמא הכ"ק הינו לוקה. וא"כ ע"כ הא דאפקיה קרא בלשון נגיעה היינו לענין תרומה כריו"ח ומתורץ תמיהת התוס' שם מהא דיבמות דמייתי להך ברייתא אנגיעת תרומה. ומאי דקאמר הכא ת"כ דר"ל היינו למאי דיליף אכילת קדש מהאי קרא:

הלכות מעשר פ"א

הלכה ד אין מוציאין המעשר מיד הכהנים שנאמר כו'. דברי הכ"מ בזה אינם מוכרחים אבל דין זה מפורש בספרי פ' קרח סי' קכ"א. ומה שהקשה על רבינו מהברייתא דכ"ד שהוא בקדושה כגון תרומה כו' מוציאין אותן מידם. תמוה מאד דהתם מיירי מלוי לכהן כפירש"י:

פ"ז הלכה ד בכ"מ ופ"י למה שמים רביע תרומה. ול"נ משום דנקיט מפריש עליהן דהוא ליתנא דלכתחילה לכן קאמר מעשרות דהרי להפרישן שלא מן המוקף כדלעיל פ"א ה"ו. אבל תרומה אסור לכתחילה שלא מן המוקף ולענין דיעבד כבר כתב לה בפ"ס מהל' תרומות כמש"כ המל"מ:

הלכות מעשר שני ונטע רבעי פ"א

הלכה ה בכ"מ משנה כו' וכר"ג כו'. תמוה דהא ר"ג סובר דלשביעית אזלינן בתר חנטה ורבינו כתב אחר לקיטתו אף לשביעית והוא כשתם מתניתין דהוכה (דף ל"ט) וכרבותינו דאושא. ועיין לקמן פ"ד מהל' שמיטה הי"ב וכב"מ שם:

הלכה ו בכ"מ ורבינו סובר דכיון דסמיך להא דר' יוסי (כנ"ל) כו'. דבריו מגומגמין דהרי כוונת הראב"ד הוא להשיג על רבינו במה שתפס ההבל בשני ראשין כר"י ור"ל דאזלי בתר חנטה לשביעית וכרבותינו דאושא דאזלי אחר לקיטה כמש"כ לעיל בסמוך ועיין לקמן בהלכות שמיטה ובכ"מ שם:

פ"ב הלכה ו בפנים שנאמר לא תוכל לאכול בשעריך וכו' לפני ה' אלהיך תאכלנו כיון כו' כנ"ל:

פ"ג הלכה יה אבל אומר לו הא לך יין שאין לי שמן כו'. ק"ל דהא זה מתנה גמורה ולעיל בסמוך כתב לפיכך אינו נקנה במתנה ועמש"כ בפסחים (דף ז'):

פ"ד הלכה ב בב"מ י"ל דדהבא שאני דע"כ לא שרי רבינו לחלל הלא על פירות שהם אוכל. אולי צ"ל שהם מינן וכדלעיל:

הלכה ג בב"מ ומש"ה הפודה כו' של דמאי כו' שם במשנה כו'. כוונתו ע"כ ללמוד בה"ה הפדייה מההפרשה או מק"ו. אבל יש לבע"ד לחלוק עמ"ש בס"ד ביומא (דף פ"ג:). אמנם שם בירושלמי איתא מפורש מחללין דמאי במרחץ שהינו טעון ברכה. ולטעמיה לא היה צריך להביא מהירושלמי כי כן מבואר גם בבבלי שבת (דף כ"ג):

הלכה ה בפנים (מדפוס וויניציאה) אין מחללין כו' או הראשונות נחושת והשניות כסף. נ"ל דזה ט"ס דבהדיא שנינו (מע"ש פ"ב עדיות פ"א והובאה בגמרא ר"פ הזהב) הפורט סלע ממעות מע"ש בש"א כו' ע"ש:

הלכה י מה שתמה הכ"מ על הר"ן שכתב דפלוגתא היא דלפי האמת לאו פלוגתא היא כו'. בתחכמ"ה תמה שכ"ה לפי גירסת הראב"ד ופירושו בירושלמי. אבל לפי הגירסא שהביא הר"ן (וכ"ה גירסת הרז"ה) ופירושו בו פליג ר' זעירא על ר"א בר ממל ע"ש. ומש"כ עוד בהלכה י"ב על הראב"ד שכבר אפשר כו' או אחרי כן, תמוה דאחרי כן לא משכחת לה כיון דנטעו קודם ט"ו בשבט והם תכלה ימי קליטה תשלם בט"ו שבט עכ"פ ולא אחריו וכן דברי הש"ך ביו"ד סי' רצ"ד ס"ק י' מה שהקשה עלה מע"מ לכאורה תמוהים בזה. וכן שם בס"ק שאחריו ע"ש:

פ"י הלכה יט בכ"מ תוספתא כו' ורבינו גירסא אחרת כו'. בתחכמ"ה איסתמיטתיה שהתוספתא הלזו הובאה בגמ' בבלי שלהי ב"מ ומסיים אחר דברי ת"ק דברי ר"מ רי"א מן הגזע פטור ומן השרשין חייב ולפ"ז שפיר פסק הרמב"ם כר"י נגד ר"מ. שוב מצאתי בנו"כ מ"ת חלק יו"ד סי' קפ"ה שעמד בו הגרי"פ והוא ישבו בדוחק ע"ש:

הלכות בכורים פ"ב

הלכה א בכ"מ דל"פ ת"ק אלא מדרבנן אבל מדאורייתא מודה דאינו חייב כנ"ל. ועי' במהרי"ק שם סי' קכ ב:

פ"ג הלכה ה וכהן טהור שאכל בכורים עמאים לוקה. הכ"מ לא הראנו מקורו והוא מפורש ביבמות (דף ע"ג:):

פ"ד הלכה ג ולאברהם היתה השבועה תחילה כו'. עכ"מ מש"כ בכוונתו ועי' פא"ח אריה (סי' מ"ע) שכתב כוונה אחרת יותר נאותה בדברי רבינו:

פ"ז הלכה יב בכ"מ דאפילו לריו"ח כיון דמשם ר' יהושע (כנ"ל) כו' אפשר דראב"ג בתרייתא היא וס"ד למימר הכי כו'. תמוה דהרי רבינו פסק לקמן בפ"ח מהל' טומאת אוכלין הט"ז כר"ע:

פי"א הלכה יג אין ידוע כו' המע"ה. וכתב ע"ז הכ"מ פשוט הוא. אבל גמרא מפורשת היא בחולין (דף קל"ד:):

הלכות שמיטה פ"ב

הלכה יב ותמיהא לי וכי נתכוון לחלוק שדהו מה בכך כו'. ול"נ פשוט דכוונת הראב"ד לעשות שדהו חלק לנקותה מן האבנים שנוטל ממנה לעבות הסיין:

פ"ד הלכה יב בכ"מ ד"ה והאתרוג. ורבינו נראה דספוקי מספקא ליה כו' וכמתני' דפ"ב דבכורים. כאן צריך להגיה וכר"י ור"ל דבתראי מינהו הכתוב לקמן ומשם למהוק: שם או אזלינן ביה בתר לקיטה כר"ג כנ"ל:

פי"ג הלכה ב מגרשי כו' שהם שלשת אלפים אמה כו'. וכתב הכ"מ ומפרש רבינו כפשטה דמתני' כו' ואע"ג דברייתא דכמ"ע מסייע ליה דהזה רבינו מקמי מתני' כפשטה. דבריו תמוהין וכמו שתמה עליהן המגיה בד' ברדיטשוב ועמש"כ בס"ד בהגהותי למ"ר בסוף מסעי ע"ש. ועתה נ"ל להוסיף דלפי הגירסא שלפנינו בעירובין ר"א בר' יוסי סתם (ולאפוקי גירסת התוספתא דשלהי ערכין ר"א בנו של ריה"ג) א"כ הוא בנו של ר' יוסי בן חלפתא. וס"ל להרמב"ם דפליג על ר"א בנו של ריה"ג דמתני' דסוטה ופסק כר"א בנו של ריה"ג שהובא במשנה שם לחלוק על ר"ע דלית הילכתא כוותיה:

הלכות ביאת המקדש פ"א

הלכה א בכ"מ בהעתקתו הגמרא דכריתות בדברי הת"ק נ"ל א"כ מה ת"ל יין לומר לך שמוזהרין עליו כל שהוא כו':

הלכה ז בכ"מ ליכא פלוגתא בין רבי לת"ק ובמכיר משמרתו ואינו מכיר משמרת בית אב שלו וכן באינו מכיר משמרתו ומשמרת בית אב שלו אינו גורס כו'. כ"נ דצ"ל:

הלכה ח בכ"מ י"ל דקרא אפשר לפרשו דה"ק אע"פ שאמר אבלים כו' במיתה כו'. במו"ק (דף כ"ד) דליש כן להדיא, ועמש"כ שם בס"ד באורך:

הלכות מעשה הקרבנות פ"ב

הלכה ו בפנים שהן באין בגלל הזבחים שלו. כ"נ דצ"ל:

פ"ה הלכה ד בכ"מ אח"כ מצאתי בפי"ג דזבחים כו' כנ"ל. והוא שם (דף ק"ז:)

פ"ז

פ"ז הלכה ה ופריסת כל הנשרפין כפרס בזר ובלילה. הכ"מ השמיט לציין מקורו, ואנכי מצאתיו בירושלמי ס"פ שני שעירי, ועמש"כ בס"ד בשבת (דף ס"ו) כד"ה כוורת בהלכה זו:

פ"ט הלכה יד היה בעל התודה כהן כו' נאכל כו' שאין כו' קרוי מנחה. גם כאן השמיט הכ"מ להראות מקורו, והוא במנחות (דף מ"ו:) אטו תודה ולחמה מי לא מנדבי כהנים ואכלי להו ואמר אביי שם טעמא דלחמי תודה לא איקרי מנחה:

פי"ב הלכה יט אבל מנחת נסכים כו' ואם גבלה ביין של נסכים כו'. עיין ט"ז חלק או"ח סי' כ"ב. ונראה שט"ס הוא וצ"ל בשמן:

הלכות פסולי המוקדשים פ"א

הלכה ב בלח"מ דהלכה כר"י לגבי רב וכ"ש לגבי שמואל כו'. לחנם למד מק"ו דגמרא ערוכה היא בעירובין (דף מ"ז:) דשמואל ור"י הלכה כר"י:

פט"ז הלכה ז במל"מ שמעינן מהאי ברייתא כו' וכן בהילוך דמתן כלי אליבא דכ"ע כו' מספקא. לא זכר הרב ז"ל מש"כ בעצמו לעיל בפי"ג הלכה ו' לדעת רבינו דהילוך זה לא חשיב עבודה לפגל לר' יוחנן ע"ש: שם מה שגמגם על מרן ז"ל מדוע לא הרגיש על רבינו לעיל בפי"ג שכתב ג"כ ובזריקתו. נ"ל פשוט דשם כייס להדיא על שאם. ומה שכתב לשון זריקה כוונתו למה שכתב לעיל פ"ו מהלכות מעשה הקרבנות ה"ד ע"ש:

פי"ח הלכה ג כל קרבן שנאמר שהוא פסול כו' כל האוכל ממנו כו' לוקה שנאמר לא תאכל כל תועבה. ובהלכה ה' וכן קדשים שהוטל בהם מום כו' לוקה הרי הוא בכלל כל תועבה. לכאורה זה נקרא לאו שבכללות עי' סנהדרין (דף ס"ג), ויש לחלק וע"ש בתוס' ד"ה על כולם:

הלכה ז בסופה אבל כו' כגון בשר חטאות הנשרפות כו' אינן מפגלין לעולם. עיין מש"כ בזה בזבחים (דף ל"ה) בס"ד:

הלכות עבודת יוה"כ פ"א

הלכה ב בכ"מ כתב הרמב"ן כו' והג' מי מוליך כו'. והד' מי מעלה איברים מן הכבש למזבח הם האיברים שנותרו מעיו"כ כו', ע"ש במלחמות:

פ"ב הלכה ה בלח"מ ובדברי ר"י גורס לעולם כהנים עולין באמצע כו'. איני יודע מה דחקו להגיה כן:

הלכות מעילה פ"ג

הלכה א בכ"מ דחזקיה סבר היתר זריקה שני הילכך כל שנתקבל הדם בהכשר כו' כנ"ל. אבל ע"ש בגמרא דס"ל לחזקיה היתר שחיטה:

פ"ז הלכה ב עי' מל"מ. ונראה דאיפשמיטתיה גמרא דנדרים (דף ל"ה:) דמבואר שם להדיא כמסקנתו ע"ש:

הלכות קרבן פסח פ"ד

הלכה ג בכ"מ ד"ה נטמא שלם. ודע דבגמרא רמי אמתני' ברייתא כו', גם זו במתני' (בדף מ"ט):

פ"י הלכה טו ונאכלין צלי על מצה ומרור כ"נ דצ"ל. וחיבור בבית אחד למחוק שם והם חקות הפסח שכלל. זה שנאמר כו' כנ"ל הפסקת הנקודה:

הלכות חגיגה פ"א

הלכה ה ועליו נאמר נוגי ממועד אספתי. הכ"מ לא הראה מקורו. ונ"פ דמקורו הוא מברכות (דף כ"ח) כדמתרגם ר"י כו' וע"ש בתוס'. ועמש"כ במגילה (דף ה'):

הלכות בכורות פ"ו

הלכה ח ואם היו דמי העצמות יקרים כו'. וכתב הכ"מ שם פלוגתא ופסק לקולא כדרבנן. תמוה דבגמרא איתא ולא פליגי כו':

הלכות שגגות פ"א

הלכה ד בסופו ואם המלך כו'. מביא שעיר עזים לחטאת כנ"ל:

פ"ה הלכה ו וכן אם נסתפק לו כו' או פלונית הערוה כו'. שחייב עליה ח' חטאות ה"ז מביא ח' א"ח. נראה דלמד זה מהתוספתא פ"ה חתיכה של חלב פגול וחתיכה של חולין אכל את האחת מהן וא"י כו' מביא ב' אשמות תלוין:

הלכה ז בכ"מ ופסק כרבי כו' משום דמפרשי אמוראי למילתיה. לא היה צריך לסע"ז אלא דסתמא דמתני' שם ברים פרקין כוותיה:

הלכות מחוסרי כפרה פ"א

הלכה י היה עליה ה' זיבות ודאות וה' לידות ספק כנ"ל. עמש"כ בהגהותי לגמרא דשם בס"ד:

פ"ה הלכה ח וכן אם הביא אשמו. ר"ל לנגע השני:

הלכות תמורה פ"ד

הלכה ט ולד בע"מ כו' ויקרב כראוי לו. הוא פלוגתא שמואל ובר פדא וכן פליגי בזה רבא ור"פ ר"פ אלו קדשים (דף י"ז:) ופסק כשמואל ורבא. וציון הכ"מ במקורו תמוה. אבל קשה דהא אפילו הם לא אמרו אלא לר"א אבל לרבנן משמע דלכ"ע רועה ורבינו פסק לעיל בהלכה ה' כרבנן. וע"כ לא היה בגירסתו ואליבא דר"א וכמ"ק בבכורות (דף ט"ו:):

הלכות טומאת מת פט"ו

הלכה א בהשגת הראב"ד אבל למת שלם כו' דיו אם מיעטו לפחות מד'. ועע"ג דהתנן בפ"ג דאהלות מ"ו אבל להוציא הטומאה בפותח טפח פירוש אפילו מת שלם ע"ש: שם בהשגה אבל לחור של טפח כו' אע"פ שאינו מבטל המיעוט. עכ"מ בשם הרי"ק של"מ מקום מאין חילק כן. ולענ"ד דסוגיא זה מהא דשלהי שבת דפקקו את המאור בטפיח ושם לא ביטלן כמש"כ התוס' בב"ב (דף כ'):

הלכות פרה פ"א

הלכה ג בכ"מ תוספתא כו'. והובאה ג"כ בגמרא בכורות (דף כ"ה):

הלכות טומאת צרעת פ"א

הלכה ו בכ"מ וכ"נ דעת אונקלוס כו'. זה צריך להיות לקמיה כי הוא ראיה לדעת רבינו ורש"י:

פ"ג הלכה ח בהשגת הראב"ד וא"כ למה לא אמרו כו' כנ"ל:

פ"ה הלכה א בפניו ואם היתה המכה שלא מחמת האש כנ"ל:

פ"י הלכה א בלח"מ ויש להסתפק בתולש לאחר שפטור מהו שילקה כו'. וסיים ול"מ גלוי לד"ז. בתוספתא רפ"ז מבואר להדיא דלוקה:

פי"א הלכה א בכ"מ ד"ה כיצד מגלחו ופסק כר"ע מחבירו. גם מבלעדי זאת הלא סתם מתניתין כוותיה, ועתוי"ט פי"ד מ"ב:

פט"ז הלכה ב בכ"מ בפי"ג הכונס בראשון וההולך או קולפו. נ"ל להגיה כו' תחת או, עיין במשנה:

הלכות מטמאי מו"מ פ"ד

הלכה ו הרואה דם אחר דם טוהר בתוך כ"ד שעות ד"ה. הכ"מ לא חסף מקורו והוא ברייתא בנדה (דף ל"ו) כדאוקימנא אליבא דרב ועמש"כ שם:

הלכות אבות הטומאות פ"ו

הלכה ג והלכה ד נ"ל הלכה אחת:

פ"ו הלכה ה וניח ע"ז עצמו כו'. הכ"מ לא ציין מקורו והוא משנה בע"ז (דף מ"ז:):

הלכה טז כנוגע באב מאה"ט המושלך בתוך המקוה כו'. עיין בכ"מ שציין מה"כ. וכ"ה בתוספתא ב"פ דמכשירין שמביא בסמוך. ועיין נדרים (דף ע"ה: ע"ו.) ובמש"כ שם:

פי"ד הלכה ד שרץ שהיה מונח בכלי וכלי נף כו'. המגיה בכ"מ כתב ע"ז צ"י למה שינה רבינו כו' דשם הבעיא במת כו'. לפי שיטת רבינו לעיל בהלכה ג' דל"א ספק טומאה לפה טהור אלא לשרץ בלבד דמשמע דבמת אפילו ספק מגע טמא ודלא כהתוס' שם ד"ה והמאהיל והמפרש בד"ה בעי רמב"ח. ע"כ א"א לגרוס בהאי בעיות מת (תור"ע אות נ"ג):

הלכות טומאת אוכלין פ"ב

הלכה יד בכ"מ בפ"ג דבכורות אמרינן דבפרוסה מעיקרא נ"ל קרא כו'. זהו דוקא לבר פדא אבל לר' יוחנן ע"ז קאי קרא דלגר אסר בשעריך כו' כמש"כ רבינו לעיל פ"א מהלכות אה"ט הי"ד:

הלכה יח בכ"מ וכר' יוחנן. בזה גם בר פדא מודה:

פ"ז הלכה ח בכ"מ ועוד שינו שהתיאה כו' וא"י למה השמיטו רבינו. עמש"כ שם בהגהותי בס"ד:

פט"ז הלכה ב ציין הכ"מ מהירושלמי. איפשמיטתיה במחכ"ת שכ"ה גם בבבלי חגיגה (דף כ"ב:):

הלכות כלים פי"א

הלכה ג לפי שאינו יכול לסרוק בו פשתן כו'. נראה דצ"ל נמר: בכ"מ וכו' כפינויא דר"פ ושבק פינויא דסתם גמרא. לפנינו הגירסא בפינויא קמא אביי:

פי"ח הלכה טו ציין הכ"מ להתוספתא. ול"י מדוע לא ציינו להמשנה:

פכ"ה הלכה ב וכסא של כובס שכובש עליו אה"כ. כ"נ דצ"ל בשי"ן וכ"מ בכ"מ:

הלכה יח בכ"מ בפ"ג דעדיות כו' וחכמים מטהרין כו'. ליתא במשנה ואדרבה שם איתא דהודו לו וכבר העיר עליו התוי"ט:

חידושים ומקורים

בעזר החונן דעה אעלה על שלחן רבנן פרפראות לחכמה, טעמם כטעם לשד השמן, המה ליקוטי שרשי דיני משנה תורה אשר כתבתי על גליוני הרמב"ם בעת לימודי שיעורין תמידין כהלכתן, והמה נובעים ממעיני החכמה מקובץ ממקום שבעלי תשובה עומדים בדברי רבינו במקומות מפוזרים, המלקט שמו **משה נחום**, הכותב וחותם פה קאמינקא יום ג' כ"ד ניסן שנת תרמ"א לפ"ק. בן לא"א היקר המופלא ש"ת הנביר ה"ר בנימין ירושלימסקי.

הלכות שבועות פ"ו

הלכה יב אין פותחין בנולד. נ"ב יעויין בהשגת הר"א ויעוי' בכ"מ במ"ש שאין נראה מדברי רבינו לחלק בין נולד מצוי לשאינו מצוי ויעוי' בלח"מ מה שהקשה בזה. ויעוי' ג"כ בשו"ת דבר שמואל סי' קכ"ה מ"ש בזה:

פ"ט הלכה א והוא שישביעם בב"ד. נ"ב יעוי' בכ"מ שכתב דצריך תלמוד מהיכן למד חילוק זה ויעוי' ג"כ בלח"מ, וי"ל דדברי רבינו דברי טעם הם מצד הסברא דמשטעה בעל כרחו אינה חלה וכאן אף שאינו צריך לענות אמן מ"מ בעי הוכחה שהוא מקבל שבועתו וההוכחה היא ממה שמשיב איני יודע לך עדות. ותשובה זו ע"כ צריך שיהיה בב"ד שהרי הכפירה ודאי צריך להיות בב"ד ואם השביעם חוץ לב"ד ולא ענו אמן ואח"כ אומרים בב"ד אין אנו יודעין לך עדות מה רמז ראיה שעל אופן השבועה הם משיבין אין אנו יודעין ודלמא לא קבלו שבועתו כלל שהרי לא השיבו על שבועתו ואף הם השיבו לו חוץ לב"ד אין אנו יודעים תשובה שחוץ לב"ד לאו כלום ועל אותה תשובה לא מיחייבי לכך הצריך רבינו שיהיה הכל בפני ב"ד וכל זה בלא ענו אמן אבל אם ענו אמן כבר קיבלו השבועה שאם יודעים עדות שיעידו ושוב מיחייבי אח"כ על הכפירה

הכפירה לחוד בפני ב"ד שהרי כבר נשבעו ע"י פניית אמן וא"כ עוברים עתה לפני שב"ד על שבועה שחון לב"ד, [הרב נודע ביהודה יו"ד סי' ס"ו]:

הלכות נדרים פ"א הלכה א הנדר נחלק. נ"ב יעוי' במשנה למלך מ"ש דודאי אף לאחרים יכול לאסור בלשון איסור ואין צורך להביא ראיה לזה. ותמוה מדוע לא הזכיר מדברי הירושלמי נדרים פ"ב הלכה א' לאסור איסור אית חניי חני על נפשו לא על אחרים וכו', יעוי' ג"כ בש"ק שם ד"ה הוון בעי שתמה ג"כ על המל"מ בזה שלא הזכיר דאיכא מ"ד דסובר דאין יכול לאסור:

פ"ג הלכה ו ואצ"ל במי שאמר הרי עלי קרבן אם אוכל מצה. נ"ב יעוי' בתשובת הרי"ף המובא בב"י חו"מ סי' כ"ו ובבדה"ב שם ויעוי' בחוי"ע פ"ב דנדרים מ"ב ד"ה בנדרים. ויש מקום לפירוש זה דקשיא דקתני במשנה קונם סוכה שאני עושה דהא בהך ליתא אין כאן נדר רק הל"ל קונם ישיבת סוכה עלי וזהו שפירש הרי"ף במשנה דהיינו דהאומר אם אשב בסוכה יהיה עלי קרבן וחייב בקרבן משא"כ בשבועה כיון דתלי שבועתו בביטול מצוה והזכיר ביטול מצוה לא חלה שבועה (יעוי' ברא"ש פרק המדיר) ופריך בגמרא מ"ש ולמה תלויה בנדר חל ולא בשבועה. ומשני שבנדר חל באומרו קונם ישיבת סוכה עלי א"כ אף בתולה נדרו שהם מ"מ הנדר חל דאין כאן תלויה בדבר שא"א אבל בשבועה בדבר שא"א אף תלויה בו לא חל. ולכן רבינו אחר שכתב דקונם אכילת מצה עלי וכדומה חל בנדר כתב דגם אם אומר אם אשב בסוכה הרי עלי קרבן או הרי עלי קרבן אם אוכל מצה חייב בקרבן דהא בהא תלוי דלכך חל הואיל ויש במציאות לנדר לחול משא"כ בשבועה ולכך הזכיר רבינו הך תלויה דקרבן גבי נדר ולא גבי שבועה [הרב תומים סי' כ"ו ס"ק ה']. אלא דלפי זה לשון ואין צריך לומר צריך להבין:

פ"ד הלכה יא שאיני נהנה כו'. נ"ב יעוי' בכ"מ שתמה ממה שפסק רבינו פ"ז מה"א כר"ש, ויעוי' בב"ש אה"ע סי' ל"א ס"ק י"ב, ויעוי' באבני מלואים שם ס"ק י"ד שכתב ליישב דברי רבינו שסמך על דברי הירושלמי דקידושין פ"ב:

פ"ה הלכה טז האוסר פירותיו על חבירו. נ"ב יעוי' בלח"מ במ"ש דלא הוי דבר שיל"מ דהנאסר אין בידו לשאול לחכם אלא האוסר, ולכאורה הוא מתנגד למ"ש הרא"ש (נדרים נ"ט א') בשם הר"א ממיץ דתרומה טמאה ביד כהן הי לאו דלא שכיחא דמיתשל בעליו עליו היה מקרי דשיל"מ הואיל והישראל האוסר יכול להתירה יעו"ש. אבל באמת אין זה ענין לנ"ד דמי שנאסר עליו אינו יכול להתירו ומי שיכול להתירו לא נאסר עליו מעולם ובזה ס"ל להלח"מ דלא נכנס בגדר דשיל"מ אבל מודה הלח"מ במי שאסר פירותיו על עצמו ועל חבירו והוא יכול להתירו על עצמו ועל חבירו מקרי דשיל"מ גם לחבירו והיינו תרומה וטבל ולק"מ [תשובת חתם סופר חיו"ד סימן רכ"ג], ובעיקר סברת הלח"מ כבר כתב כן גם מרן המהרי"ט ראשונות סי' ה' זה לשונו אבל הכא ראובן זה לגבי דידיה נדר שאין לו מתירין הוא שאין בידו להתיר הנדר שאסר עליו שמעון, ויעוי' בח"ס שם מ"ש עוד על דברת הכסף משנה:

הלכות נזירות פ"ה הלכה טו נזיר שנטמא. נ"ב יעוי' בהשגת הר"א במ"ש והכהנים בזה"ז טמאי מת הן וכ"כ סמ"ק והגהת סמ"ק סי' מ"ח. ולכאורה דבריהם קשין להולמם מאין נטמאו כהנים בזמן הזה בטומאת מה ומה לכהן בבה"ק אם לא שמת לו אחד מז' מתי מצוה ואחד ממאה כהנים לא ימצא שנטמא באהל שהמת בו ואיך החליטו שכהנים בזמנינו טמאי מת דאורייתא הם לפוטרם ממלקות כשמיטמא למת. אמנם בע"כ נ"ל דס"ל דטומאה ע"י זיזים וגזוזטראות וע"י המשכה דרך הטנות והוריס הוי דאורייתא (יעוי' במג"א סי' שמ"ג ס"ק ב') ובזה אחד מאלף כהנים לא ימצא שיהיה טהור [הרב חתם סופר היו"ד סי' ש"מ] ויעוי' בלח"מ ויעו"ש ג"כ בסימן של"ט מ"ש בזה:

פ"י הלכה יד האומר. נ"ב יעוי' בשו"ת חתם סופר היו"ד סי' רי"ט מ"ש בזה באורך:

הלכות ערכין וחרמין פ"ה הלכה יז ורואין כמה ישוה אותו אבר. נ"ב יעוי' בהשגת הר"א ויעוי' בתוס' ערכין (דף ע"ב) ד"ה הוא שכתבו כלומר שישימו אותו אבר שמכר לאיזה מלאכה הוא ראוי, ולכאורה צ"ע לאיזה מלאכה הראש ראוי בשלמא רגל או יד ראוי לעשות בהם מלאכה אבל לגבי ראש מה מלאכה שייך בו. ואפשר ליישב דכגון שהוא חכם גדול ובעל ההבולה לעשות פעולות ולהמציא המצאות וראוי להתייעץ עמו ליתן עצה הגונה שיש בה תועלת כמו שמצינו כמה שרים שיש להם יועצים ואינם ראויים לשום מלאכה אחרת ומלאכה זו הוא בראש. ואפשר שזה כוונת רבינו דלא כפי כוונת הראב"ד אילו היה נמכר אותו אבר גופיה דע"ז הקשה וכי מה ישוה אדם כשאר יסור ראשו אלא כוונתו כפירוש התוס' אילו היה נמכר למלאכת הראש כנ"ל [הרב לאן קדשים שם]:

פ"ז הלכה יד שההקדש מפקיע השיעבוד שקדם. נ"ב יעוי' בהשגת הר"א ובכ"מ והנה מדברי הירושלמי כתובות פ"ח ה"י (מ"ד ע"ב) דקאמר הקדיש השעים מנה והיה חובו מאה מנה מוסיף עוד דינר ופודה כו' ר"א בשם ר' יוחנן מועלין מעילה גמורה א"כ מוכח מזה כדברי רבינו דהקדש דמים נ"כ מפקיע מידי שיעבוד ומשו"ה מועלין בו מעילה גמורה וכן ראיתי במאה"פ שם ד"ה מועלין שהרגיש בזה. והנה לפע"ד אדרבא בזה היה אפשר ליישב קצת למה השמיט רבינו הא דאר"י מועלין בו מעילה גמורה יעו"ש שהרב שירי קרבן ד"ה לא הרגיש בזה. אכן י"ל דכיון שרבינו פסק דהקדש דמים מפקיע מידי שיעבוד ממילא משמע דמועלין בו כיון דהקדש גמור הוא ומשו"ה לא הצריך להזכיר ד"ז, כן י"ל בדוחק:

הלכות כלאים פ"י הלכה כט הרואה כלאים כו' שאין כבוד הבריות כו'. נ"ב יעוי' בש"ס (ברכות כ'') דפריך ולינמר מינה ומשני שב ואל תעשה שאני. וצ"ע מדוע השמיט רבינו תירוץ זה ויעוי' בתומים סי' כ"ח ס"ק י"ב שכתב בזה דבר נחמד באופן שרבינו לשיטתו (פ"ז מהק"פ ה"ג) שפסק דנשים בשני רשות א"צ לחילוק דשב ואל תעשה יעו"ש. ויעוי' בשו"ת שאגת אריה סוף סי' נ"ח מ"ש בדברי רבינו:

הלכות תרומות פ"ד הלכה ד תרומתן תרומה וכו' והשכור. נ"ב יעוי' לקמן פ"ה מהלכות בכורים הלכה ט"ז דהשכור מפרים חלה לכתחילה. וראוי לדקדק בדברי רבינו דלמה לא ביאר דהיינו דוקא כשלא הגיע לשכרותו של לוט אבל אם הגיע לא וצ"ל שסמך אמ"ש פ"ד מה"א ופ"ב מה"ג ופ"א מהלכות נזירות הלכה י"ב [הרב מנכ"י ששון מאמר ז' קנ"ט ע"א]:

פ"ה הלכה כד מכאן ואילך ספק. נ"ב יעוי' בכ"מ מה שהקשה ויעוי' בכרתי ופלתי סי' א' ס"ק וא"ו שכתב שני דרכים ביישוב דברי רבינו:

פ"ט הלכה א אסורה לאכול בתרומה מיד כו'. נ"ב צ"ע דהכא פסק רבינו דחיישינן לשמא ימות להלתר ובהלכות עבודת יוה"כ פ"א פסק דלא כר' יהודה שאמר שמתקינין לו אשה אחרת, [הרב חכם צבי סי' ק"ו] יעו"ש מ"ש בזה באורך:

הלכות מעשר פ"ג הלכה ג וכולן אין קובעין. נ"ב יעוי' בהשגת הר"א הון מדגן ויעויין בכ"מ מ"ש ועל סברת הר"א קשה ויעוי' לקמן פ"ד ה"א ובהשגת הר"א שם וכ"מ. והנה הדבר תמוה דדברי הראב"ד הם ממש כדברי הגמרא (ב"מ פ"ח ע"א) א"ר ינאי אין הטבל כו' עד שיראה פני הבית והמסקנא שם ע"ב ואבע"א כי קאמר ר' ינאי בזיתים וענבים דלאו בני גורן נו' (אז צריך ראית פני הבית) אבל חיטין ושעורין גורן בהדיא כתיב ביה וא"כ זהו דברי הראב"ד (פ"ד ה"א) שכתב על דין עד שיכניסם לבית זהו בדבר שאין לו גורן וזהו ג"כ דבריו בהלכה זו שהראב"ד חולק על רבינו דרבינו פוסק כתירוץ ראשון בגמרא שם לאפוקי הראב"ד סובר כתירוץ השני האבע"א בגמרא דר' ינאי איירי דוקא דזיתים וענבים העומדים לאכילה דלאו בני גורן נינהו יעו"ש בתוס' ד"ה כי קאמר [הרב שער האפרים סי' פ"ו] ויש לפלפל בדבריו ואכמ"ל:

הלכות מעשר שני פ"ח הלכה ז הלוקח כו' והשכר למעבר. נ"ב יעויין בהשגת הר"א וכ"מ, ויעוי' בפירוש המשנה לרבינו פ"ד דמעשר שני משנה וא"ו דלכאורה סותר למ"ש כאן, ויעוי' בשו"ת שע"א סי' פ"ה מ"ש בדברי רבינו דבר נחמד ע"פ דברי הש"ס (קידושין נ"ד ע"ב):

הלכות בכורים פ"ה הלכה יד ואינה ניטלת מן הטהור. נ"ב יעוי' לקמן פ"ז הי"ב ובמ"ש הר"א שם וכ"מ. ויעוי' בשו"ת דבר שמואל סי' רנ"א מ"ש באורך בהלכה זו:

הלכות בית הבחירה פ"א הלכה יד כדי שתחגור בה הצפורן כסכין של שחיטה. נ"ב יעוי' בש"א מה"ש ובטור וב"י יו"ד סי' ח"י שכתבו בדעת רבינו שם דס"ל דשיעור פסול פגימת סכין של שחיטה בכ"ש והכא כתב על הגירת צפורן כסכין של שחיטה. וי"ל שרצה רבינו להמשיל לנו כעין דוגמא תגירת הצפורן של אבני המזבח לבדיקת הצפורן שתקנו רז"ל מסתמא לסכין של שחיטה ודייק בלישניה טובא דלא קאמר כבדיקת סכין של שחיטה כלישנא דר"ה התם בגמרא שאז היה משום דין שעורייהו אלא כסכין של שחיטה כלומר כתיקון הבדיקה בסכין של שחיטה אגמרא ואטופרא [הרב דבר שמואל סי' רפ"ב]. עוד יש ישוב לדבר רבינו די"ל דבאמת עיקר פסול בכין הוא בכדי תגירת צפורן אלא דמ"מ פסול נ"כ בפגימה כ"ש משום דע"י פגימה כ"ש יתקלקל יותר ע"י הטור ויבא לידי שיעור תגירת צפורן ולכך סתם בה"ש דאף פגימה כ"ש פסול אבל הכא כשבא ליתן סימן לפגימת המזבח שפיר נתן סימן בכדי פגימת סכין שהוא בכדי הגירת צפורן שהוא העיקר והנרצה מפסול הסכין דמה דפסול בפגימה כ"ש הוא ג"כ מטעם שיבא אח"כ לידי תגירת צפורן כנ"ל [הרב לב אריה חולין י"ז ע"ב ד"ה במערבא]:

פ"ג הלכה ז וכל הנרות קבועים בקנים. נ"ב יעויין בשו"ת הריב"ש סי' ח"י שכתב ג"כ זה לשונו כי הנרות היו כמין בזיכין נתונים בראשי הקנים וקבועין בהן עכ"ל:

הלכות כלי המקדש פ"ד הלכה א ומצות עשה כו'. נ"ב יעוי' במגן אברהם סי' ר"א ס"ק ד' ובאורים ותומים סי' ע"ו ס"ק ג' שכתב דרבינו דס"ל וקדשתו דאורייתא למה השמיט (פכ"א מה"ס ה"ו) דכהן קודם במשפט לישראל בשלמא איך מחברים י"ל דס"ל דהוו מדרבנן ובקצתם אמרו ובקצתם לא אמרו, יעוי' (נדרים ס"ב ע"ב) דהש"ס השמיט ג"כ הך דסליק מיניה לפתוח ראשון וכתב הוא דהעטרה לכהן הוא רק בדבר שבקדושה אבל בהקדמה דברי ריבות מה דבר שבקדושה יש, אכן לת"ח ילפינן עכ"פ בהקש דלדבר שבקדושה יש לו משפט קדימה ולגבי ת"ח הוי הקדמת משפט ג"כ דבר שבקדושה שלא יבטל מלמודו וכמ"ש הרא"ש בפירושו לנדרים שם:

הלכה ה ובחלוק לחם הפנים כו'. נ"ב יעוי' במל"מ שתמה מה דרבינו לא הביא הא דתנן בעזרת א"ל הילך מנה, ויעוי' בתוס' (סוכה נ"ה ע"א) ד"ה והילכתא ויש מקום לומר שרבינו מספקא ליה בהך פיסקא שמסיק שם והלכתא סוכה כו' בשני תירוצים של התוס' אם מדהה הסתם משנה מהלכתא או אם הטעם שגם לה"פ חשוב חובת היום ונשאר הסתם להלכה ולכך השמיט רבינו ד"ז שלא היה לו בזה הכרעה [הרב נודע ביהודה תה"ת סימן ל"ט] יעו"ש מה שכתב עוד בזה:

פ"ז הלכה ט וכן קן שנמצא פסול. נ"ב יעוי' בכ"מ במה דלא פסק רבינו כת"ק ויעוי' בשו"ת נוב"י אהע"ז סי' ב' מ"ש בזה:

פ"ח הלכה יא מפני שהוא שעטנז. נ"ב יעוי' בהשגת הר"א ויעוי' לעיל סוף הלכות כלאים. והנה לכאורה יש ראיה ברורה לדעת הראב"ד דהואיל והותר כלאים בבגדי כהונה בשעת עבודה שרי לגמרי אפילו שלא בשעת עבודה דהא"ס תקשה לך הא דאמרינן בכולה תלמודא חטאת העוף באה על הספק ואינה נאכלת נסי דאיכא תקנתא שלא לבוא לידי ספק נבילה בהא שאינה נאכלה והרי ע"כ צריך ללבוש בגדי כהונה בשעת עבודתה דדלמא קרבן גמור הוא ואפילו האבנט שהוא כלאים צריך ללבשו שהרי מחוסר בגדים שבימא קיי"ל דמיחל עבודה וחייב מיתה נמי והאיך רשאי ללבשו מספק דלמא לאו בר קרבן הוא ואין חטאת באה בנדבה וה"ל חולין גמורים נמצא לובש כלאים שלא במקום מצוה ועובר על לאו דכלאי בגדים א"ו דכלאי בגדים דכהונה לגמרי שרי רחמנא. אמנם כי דייקת שפיר יש לסתור ראיה זו ע"פ דברי הש"ס (נזיר כ"ט), [הרב שאגת אריה סימן כ"ט] יעויין שם מה שפלפל בענין זה בחריפות ובקיאות נפלא. ויש להעיר קצת בזה מדברי הש"ס (יומא י"ב ע"א) במה דקאמר הירע בו פסול אהר תמיד של שחר במה מחנכין אותו אמר רב אדא בר אהבה באבנט וכו' למ"ד אבנטו של כה"ג לא זה הוא אבנטו של כהן הדיוט מאי איכא למימר אמר אביי לובש שמונה ומהפך בצינורא. וקשה לכאורה דבתחלת דברי הש"ס מוכח דבלבישת אבנט גופיה הוא מתחנך בלא שום עבודה ומדוע בלובש שמונה קאמר דוקא דמהפך בצינורא, אבל לדברי רבינו ניחא דבלבישת אבנט דיוה"כ שהוא של בוץ יוכל להתחנך בלבישה

בלבישה בעלמא דאין בו איסור כלאים משא"כ בלובש שמונה שיש בו ג"כ אבנט דכלאים קאמר דוקא ומהפך בלישנא דאי לאו הכי אסור ללבשו ודוק ויש בזה ה"ל לפלפל אכמ"ל:

פ"ט הלכה ז שמות השבטים כתולדותם. נ"ב יעוי' בכ"מ ויעוי' בס' מאיר נתיבים ח"ב ס' ויצא מ"ש בדברי רבינו:

הלכה ט וכותבין שם יוסף יהוסף. נ"ב יעוי' בס' מאיר נתיבים שם ס' ויצא שנסתפק אם גם בחושן היה כן או לא והאריך שם בזה:

הלכות ביאת המקדש פ"ג הלכה ח

וכן מצורע שנכנס לירושלים לוקה. נ"ב יעוי' בכ"מ שכתב שפסק רבינו כר' יהודה וקשה דהא קאמר שם בש"ס (דף ס"ז:) ור' יהודה שפיר קאמר ר"ש ומשני האי מבעיא ליה לכדתניא ר' אליעזר אומר יכול דחקו וכו' יעו"ש והא רבינו לא פסק כר"א בהא לקמן פ"ד הי"ב והיאך אפשר שיפסוק כר' יהודה, ומצאתי בספר התורה והמצוה בספרי פ' נשא פיסקא א' סי' ד' שתמה כן על הכ"מ וכתב הוא שרבינו סמך על הספרי שם דלדברי הספרי הולך בדד ישב שזה מלמד על הכלל כולו שכל שחמור מחבירו שלוחו חמור מחבירו וא"כ לא נתקו הכתוב לעשה ולכן פסק רבינו דלוקה יעו"ש:

הלכה ט או מחוסר כפורים. נ"ב יעוי' בהשגת הר"א ובכ"מ מ"ש בשם הר"י קורקוס ויעוי' בשו"ת חכם צבי סי' קס"ב מ"ש בזה:

פ"ט הלכה ז וכן הדלקת הנרות כו' מותר לזר להדליקן. נ"ב יעוי' בהשגת הר"א וצ"ע טובא בדברי רבינו דהא קיי"ל הדלקה עושה מצוה (בש"ס שבת דף כ"ב: ובש"ע או"ח סי' תרע"ה) ופירש"י שם כדאשכחן במנורה והאיך יהיה כשר בזר הא המצוה היא בהדלקה והרי גם רבינו כתב פ"ג מהל' תמידין ומוספין הלכה י' והטבת הנרות בבוקר ובין הערבים מצות עשה שנאמר יערוך אותו אהרן ובניו א"כ כיון דהדלקת הנרות הוא הטבתם וכמ"ש רבינו שם הלכה י"ב מדוע יהיה כשר בזרים וכן צריך פירוש מה שכתב כיון שהטיב כו' מותר להדליקן הא הדלקת הנרות זה הטבתן. וכן מצאתי באחרונים שכתבו כן בשם הרב התשובה מאהבה:

הלכות איסורי מזבח פ"א הלכה ז

אבל בזמן הזה כו' אינו לוקה. נ"ב יעוי' בלח"מ והנה רגיל אני להסביר דברי אמרינן בעירובין הריני נזיר ביום שבן דוד בא אסור ביין בכל יום שמא היום יבוא וא"כ בודאי אם היה אליהו בא ואמר דכל ימי חיי זו הבהמה לא יבוא בן דוד נמצא לא הוי חזי לא לגופיה ולא לדמי והיה מותר להטיל בו מום אך הלא אין אנו יודעים ע"כ המטיל בו מום עובר בלאו דלמא היום יבוא ונשחטה הבהמה ולא בא נפטר למפרע ועכ"פ אין לוקין אפילו יבוא דהוה התראת ספק. ומאז אמרתי הואיל ומעשר בהמה מ"ע דאורייתא בכל זמן וחכמים בטלוהו משום תקלה וקשה אי הטלת מום לאו דאורייתא בזה"ז מוטב היה לחכמים שלא לאסור הטלת מום ושלא לבטל מ"ע של מעשר ולהטיל בו מום ולא יהיה תקלה ומ"ע מתקיימת (ותקשי על הפוסקים דהטלת מום בזמן הזה דרבנן). וי"ל ע"ד דקאמר בש"ס (תענית י"ז ע"א) אבל מה אעשה שתקנתו קלקלתו וה"נ מתחילה כשחרב בהמ"ק והיה מצפים יום יום לישועת ה' והיה כמו דהוי להקרבה דמהרה יבנה והוי מטיל מום דאורייתא. ומאז גזרו על הפרשת מעשר משום תקלה אך ברבות הימים וכמו נתייאשו לומר היום והוי הבהמה כמו לא לגופיה חזי ולא לדמי חזי ומזר הטלת מום איסור דרבנן ומ"מ לא יכלו להחזיר הפרשת מעשר למקומו כיון שכבר נתבטל ע"י ב"ד הראשון הגדול מן האחרונים [הרב חתם סופר היו"ד סי' שי"ח]:

פ"ג הלכה ט הכל כבעל מום. נ"ב הנה באמת אי אפשר לומר דפסולייהו הוי מחמת מום ממש דהא אין מום פוסל בעופות אלא הטעם דהוי כמין אחר ולא מיקרי כלל תורים ובני יונה וכמ"ש הכ"מ לעיל הלכה ב' גבי טומטום ואנדרוגינוס והא דכתב רבינו הכל כבעל מום נ"ל דהוא לאו דוקא אלא דכוונתו דפסולים כמו בעל מום שפסול. והנה מ"ש הלח"מ לעיל ה"ג גבי טומטום ואנדרוגינוס דמטעם מום פסולין גם בעופות דהוי כמחוסר אבר דבריו צ"ע טובא דהא רבינו כתב לעיל להדיא אע"פ שאין לך מום גדול מזה כו' מדרך אחרת כו' לפיכך אף העוף כו' משמע דאי לא הוי רק מטעם מום לא היו פסולין בעופות [הרב לב אריה חולין כ"ג ע"א ד"ה כי אילטריך]:

פ"ה הלכה ד המעלה כזית מאחת מאלו בחמץ או בדבש. נ"ב יעוי' בהשגת הר"א מה שתמה. אכן יעוי' בירושלמי שבת פ"ז הלכה ב' שסיים בברייתא זו ומן השאור ומן הדבש ויעו"ש בגליון הש"ס שהרגיש ג"כ בזה ויעוי' בלח"מ שהביא גם מדברי הספרי:

שם בין לכבש לוקה. נ"ב יעוי' בכ"מ שתמה למה פסק כר"א במקום ר' יוחנן. וי"ל שרבינו סמך אירושלמי שבת שם פ"ז ה"ב דקאמר ר' יוסי בר' בון דר"א שאל לר' יוהנן ויצאו שתי הלחם וילמדו על כל הקדשים לכבש א"ל אותם מיעוט אלו חייבין עליהם לכבש ואין שאר כל הקדשים חייבין עליהם לכבש יעו"ש נמצא שפסק רבינו כר' יוהנן [הרב קרבן העדה בתוספותיו שם ד"ה ר"י בר' בון]. ויעוי' בפ"ך יו"ד סי' קמ"ה ס"ק ס' מ"ש דהיכא דפליגי אליבא דר' יוחנן אזלינן בתר הירושלמי:

הלכות מעשה הקרבנות פ"ו הלכה ד

ומסיר גיד הנשה כו'. נ"ב יעויין בלח"מ שתמה דרבינו מזכי שטרא לבי תרי, ויעוי' במהרש"א (חולין צ' ע"ב) בפירש"י ד"ה להעלותו שכתב דר"ה ור"ת שם ס"ל דלא פליגי כלל רבי ורבנן בהכי והיינו דר"ה ס"ל דאף לרבי אסור מחוברין דאיסורא והריבוי אתי למחוברין דהיתרא ולא חיים להך פרכא שם דמידי דהוה אראשה של עולה די"ל דהתם שאני דמצותו בכך כדכתיב ואת הראש משא"כ שאר מחוברין להכי צריך ריבוי אבל מחוברין דאיסורא אסור מחמת ממשקה ישראל ובזה א"ש דעת רבינו דבפ"ג מהלכות פה"מ הט"ז פסק כרבי דפירשו דהיתרא אם עלו ירדו (והוא משום דהכי אזלא כתם משנה דזבחים פ"ה ע"ב לפירש"י שם יעו"ש) והכא דפסק חולצו לאמה משום דפסק כר"ה דס"ל דאף לרבי אסור מחוברין דאיסורא [הרב לב אריה חולין שם ד"ה אמר ר"ה]:

הלכה ו וכל המימות כשרין. נ"ב יעוי' במל"מ שתמה מדוע השמיט רבינו דברי הש"ס (זבחים כ"ב ע"ב) מים שאין להם שם לווי יצאו מי כיור, ויעוי' בספר רנו ליעקב בהידושי זבחים שם מה שכתב בזה:

פ"ז הלכה ו חטאת העוף וכו' עד שיחתוך הסימנין כו' ואינו מבדיל הראש מן הגוף. נ"ב יעוי' בלח"מ שתמה מדברי הש"ס (חולין כ"א ע"ב) מה להלן מולק ואינו מבדיל בסימן אחד, ויעוי' בים"ש חולין פרק א' סי' מ"ב שתמה ג"כ מאד בזה יעו"ש שסיים ואם נזכה לבנין ב"ה אקוה שזכיתי כהלכה. והנה מ"ש הלח"מ דרבינו פוסק כת"ק דקאמר דבעינן הבדלה גמורה יש לתמוה בזה דאם נימא דרבינו ס"ל דעיקר הבדלה שייך בראש מהגוף א"כ בעולה בעינן הבדלה גמורה. והא לעיל פ"ו הלכה כ"ג כתב וצריך לחתוך שני הסימנים כשהוא יורד ולפי דברי הלח"מ מדוע לא הזכיר רבינו עיקר הבדלה שהוא הראש מהגוף וכן מצאתי בלב אריה חולין שם בגמרא ד"ה אי מה, שתמה כן על הלח"מ ויעו"ש מ"ש ליישב דברי רבינו בדרך מרווח:

פ"ט הלכה ח נותן את החלבים כו' ושתי הכליות. נ"ב יעוי' בכ"מ מ"ש ומשמע לרבינו דהאימורים כו' וצ"ע דהא בגמרא לא באר שיתן הכליות למעלה. אמנם דברי רבינו מבוארים בספרא פ' צו סי' ק"נ זה לשונו כיצד הוא עושה מביא את החלבים ע"י הבעלים וחזה ושוק למעלה מהם שתי כליות ויותרת הכבד למעלה מהם עכ"ל ויעו"ש בהתוה"מ שכתב דמה שהשמיט רבינו מ"ש בגמרא שיהיה בשלשה כהנים ושיהפך כו' דלדברי הספרא ורבינו שהולך בשיטת הספרא אין הכרח מן הכתובים דצריך שלשה כהנים יעו"ש:

הלכה יא ואין הכהנים זוכין בחזה ושוק אלא לאחר הקטר האימורין. נ"ב הנה אי בשר שלמים מיסרא שרי לבעלים קודם הקטרת אימוריהן לכאורה ממשמעות דברי רבינו נראה דדוקא בחזה ושוק דינא הכי מדכתב ואין הכהנים זוכין משמע דלא שייך דין זה בשאר בשר ואטו לן בין כהנים לבעלים אף דבתרווייהו קיי"ל דמשלחן גבוה קזכי נ"ל דלאו בחדא מחתא מחתינהו, אכן מלשון הסמ"ג עשין קפ"ג שכתב שאין הבשר נאכל בעוד האימורים למטה מן המזבח מדקאמר סתם שאין הבשר נאכל ולא קאמר שאין החזה נאכל נראה דאפילו שאר הבשר אין נאכל קודם הקטרת אימורין וילפינן שאר בשר מחזה ושוק וכן ברש"י פ' צו (ז' פסוק ל"א) איתא בלשון הזה, ויש בזה לפלפל ממשנה פ"ק דברכות [הרב מאיר נתיבים ח"ב פ' ויקרא] יעו"ש מה שכתב בזה דרך פלפול ויעוי' בש"ס פסחים נ"ט ע"ב ובספרא פ' צו סי' קנ"א:

פ"ד הלכה יג עד שיעברו עליו רגלי השנה. נ"ב יעוי' בכ"מ מ"ש הוא ומ"ש בשם הר"י קורקוס. והנה דברי הגאונים אלו תמוהים דהלא דברי רבינו הם ממש כר"ש דאמר בעינן שלש רגלים כסדרן דהרי תחלה כתב כיון שעברו ג' רגלים עובר בל"ת ולמה חזר וכתב אינו עובר בל"ת עד שיעברו עליו שלש רגלי השנה דהלא כשעברו עליו שלש רגלים זהו רגלי השנה אלא דרבינו בא לפסוק כר"ש לכן פסק תחלה כיון שעברו ג' רגלים דהיינו כסדרן ובבבא השני פסק באם נדר שלא כסדרן כגון אחר חג המצות בעינן שיעברו עליו רגלי השנה כולה דהיינו כסדרן דוקא. וגם קשה על מרן הכ"מ שכתב דר"מ ורא"בי ותנא דברייתא חולקים על ר"ש הלא לפ"ד שפסק כתנא דברייתא אף שלא כסדרן קשה ג"כ שהרי פליגי עליה ר"מ ורא"בי ור"ש וכן פסק הרא"ש בפ"ק דר"ה כר"ש אף שמדברי הרא"ש ליכא כ"כ הוכחה אבל ברמזים כתב בהדיא בפ"ק שהלכה כר"ש [הרב שער אפרים סי' ל"ב]:

הלכה יד אבל היורש. נ"ב יעוי' בכ"מ מ"ש ואע"ג דמשמע דאביי פליג נקטינן כר"ז. והנה המעיין בגמרא יראה שט"ס יש כאן כי מ"ש בגמרא דאביי פליג היינו גבי בעיא אם האשה עוברת בבל תאחר ונ"ל שט"ס יש כאן וקאי אמ"ש לפני זה [הרב שע"א שם] ויעוי' ג"כ בתשובת שאגת אריה סי' ס"ו שתמה ג"כ בזה על מרן הכ"מ:

פט"ז הלכה ב והביא פלגס ה"ז ספק. נ"ב יעוי' בכ"מ ויעוי' בלה"מ שתמה מדוע לא הזכיר רבינו בפ"ב התנאי שצריך להתנות אליבא דב"פ. ונראה דיש מקום לומר דרבינו פסק באמת כר' יוחנן ומה דקאמר הש"ס אליבא דר' יוחנן לא תבעי לך דאמר בריה הוא אין הכוונה להנחה מוחלטת דודאי בריה הוא אלא דהכי קאמר אליבא דר"י לא תבעי לך דודאי לא יצא ידי נדרו דלדידיה איכא ביה ספיקא דבריה דכיון דאמר דאו לרבות הפלגס דמביא נסכי איל א"כ הא דקתני במשנה ואין עולה לו מזבחו אין הטעם משום ספק כבש ספק איל דמהיכא תיתי נספק בספק כבש כיון דחזינן דהתורה ריבתה הותה לנסכי איל אלא הטעם דמספקינן אם הוא ודאי איל או אם הוא בריה בפ"ע וריבתה התורה אותו לנסכי איל ולכך אם נדר מן כבשים או מן אילים מאיזה שיהיה בודאי לא יצא כיון דהוא ספק בריה כי תבעי לך אליבא דבר פדא דליכא קרא על פלגס א"כ י"ל דאין בו ספק בריה כלל רק ספק כבש ספק איל ובבעיא דידן יוצא ממ"נ ולכך כתב רבינו שפיר ה"ז ספק דאף לר"י הוי ספק אם הוא בריה או ודאי איל ולעיל פ"ב ה ו שפיר פסק רבינו דמביא עליו נסכי איל סתמא בלא תנאי והיינו משום דרבייה קרא ואינו עולה לו מזבחו אפילו בשביל איל דהוא ספק בריה, [הרב לב אריה חולין כ"ג ע"ב בגמרא ד"ה דאמר]:

פי"ז הלכה ז אמר הרי עלי עשרון. נ"ב יעוי' בספר מאיר נתיבים ח"ב בפרשת ויצא מ"ש בדברי רבינו באורך:

פי"ח הלכה י אשם תלוי וחטאת העוף. נ"ב יעוי' בהשגת הר"א ובכ"מ ויעוי' בשו"ת חכם צבי סי' קס"ג מ"ש בזה:

הלכות תמידין ומוספין פ"ד הלכה יג

של יום אחד. נ"ב יעוי' בהשגת הר"א ויעוי' בכ"מ מ"ש ואיני יודע למה הקביל אותו הרא"בד. ויעוי' בשו"ת חכם צבי סי' קס"ו מ"ש ליישב דברי הר"א:

פ"ו הלכה ז ואם קצרוהו ביום כשר. נ"ב ולעיל פסק שדוחה שבת ולכאורה הוי תרתי דסתרי לפי דברי הש"ס (מנחות ע"ב) דאם נקצר שלא כמצותו כשר לא דחי שבת וכן תמה בלח"מ ויעוי' בש"ך יו"ד סי' רס"ב ס"ק ב' ובשו"ת שאגת אריה סי' כ"ב. אכן המעיין בירושלמי ר"ה ספ"ק הלכה ח' בבעיא דרשב"ל יראה דמבואר דמשם מקורו של רבינו דאף דנקצר ביום כשר עכ"ז דוחה שבת כיון דלכתחילה צריך לקצור בלילה. ויעו"ש בש"ק ד"ה אם ובמרה"פ ד"ה ר"ש מ"פ בזה. וכ"כ בשו"ת חכם צבי סימן קס"ו זה לשונו, אבל האמת הברור בעיני בדעת רבינו דס"ל דהנך שינויי דחיקי נינהו ולא סמכינן עלייהו ולא אכל הך שקליא וטריא וכדאמרינן בעלמא ואגן אשינויי ניקום וניסמוך והוא דרך רחבה וסלולה שכבשוה הרי"ף והגאונים ורבינו והנו אין לנו אלא ככל הנך סתמי משנותינו ויהיה כל דברי הכמים קיימים ואף דנקצר ביום כשר מ"מ עיקר מצותו בלילה וכההיא דפסחים (ס"ח ע"ב) דאר"ש בוא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר חלבים ואיברים כו' ואע"ג דהתם כשר דהתה שחיטה את השבת מ"מ הכא כל עיקר מצותו לכתחילה הוא בליל שבת שהוא זמנו ולכן בדין היא שהדחה שבת אף אם נקצר ביום כשר. שוב מצאתי בירושלמי ספ"ק דר"ה רשב"ל בעי קציר העומר

העומר מהו שתדחה את השבת ביום ופשיט כהם דדחי. ונ"ל שע"ז הירושלמי סמך רבינו כמנהגו לסמוך על הירושלמי במקום שאין הדבר ברור מאוד בתלמודין עכ"ל הזהב, ויעוי' בס' תפארת ישראל מנחות פ"י סוף משנה ט' מ"ש בזה באורך:

הלכות פסולי המוקדשין פ"א הלכה לג ואם החזירן מקטירין אותן
נ"ב יעוי' בהשגת הר"א ויעוי' בכ"מ מ"ש דרבינו סובר שאחר שמועלין בהם וכו' לא נפסל הזבח. ויעוי' בתוספות יו"ט מעילה פ"א מ"ג ד"ה מועלין שכתב דאין בזה כדאי להצילו מהשגה דהא בבשר ס"ל נמי דמהני הזריקה ולא התירו לזבח באכילה. אבל נראה לי לומר דס"ל לרבינו דהא דאמרן דלא אמר ר' עקיבא לאכילה הוא חומרא בעלמא דמחמירין לגבי אדם אבל להקטר דלגבוה לא מחמירינן יעו"ש, ויעוי' בספר לב אריה חולין ס"ח ע"ב בפירש"י ד"ה ובשר שתמה על התוס' יו"ט שדבריו נפלאו ממנו שהוא נגד הסברא להחמיר באכילה אדם טפי מלגבוה ובכ"מ היפכא שמעינן דמחמירינן לגבוה טפי (יעוי' חולין נ"ח א') אבל הוא כתב שם באורך ליישב דברי רבינו על נכון:

פ"א הלכה ט ריבה שמנה כו' שני לוגין. נ"ב יעוי' בכ"מ ויעוי' במנחות פ"ג משנה ה' הקומץ מעוטו מעכב את רובו העשרון כו' היין כו' השמן כו', וצריך להבין הא דהפסיק תנא ביין בין העשרון שלת לשמנו והרי קומץ ועשרון ושמן שייכי טפי גבי הדדי ותו דגם בקרא בדיני נסכים נזכר השמן קודם היין ולפי דברי רבינו שפיר רצף התנא למתני קומץ ועשרון ויין בהדא מחתא מדכולהו בחסר או יתר דינייהו שוין דבקומץ חסר או יתר מעט פסול (יעוי' פ"א מ"ב) ובעשרון ויין נ"כ (יעוי' בכ"מ פ"ב מהל' מעשה הקרבנות ה"ה) משא"כ בשמן דמשונה בדין יתר מכולהו ולהכי עשה לו תנא מחילה בפ"ע לבסוף ויהיה מזה ראיה לדברי רבינו, [הרב תפארת ישראל שם]:

הלכות עבודת יוה"כ פ"ה הלכה יח שנאמר יעמד חי
נ"ב יעוי' בלח"מ ובמל"מ מ"ש דכ"מ בנטרף אחר הגרלה. אכן מ"מ קשה למה לא נקט הש"ס הך טעמא שכתב רבינו ויש לומר בזה דה"ש דבאמת הא דלא קרינן ביה יעמד חי משום דטרפה אינה חיה אף דבאמת יש מיעוט טריפות דחיות הנה (וכמ"ש היש"ש פא"ע סי' פ') מ"מ רובא חשוב כודאי וחשוב כאילו ידוע שלא תחיה ולא קרינן ביה יעמד חי אבל לפי ההו"א בש"ס שם דלא אזלינן בתר רובא ומיעוטא ורובא כהדדי ניהו א"כ שפיר חשוב ראוי לעמוד חי דמיעוט טריפות חיות הנה ולכך הוצרך הש"ס לומר דבלא"ה טריפה אסורה דאין הגורל קובע לעזאזל אלא בדבר הראוי לשם [הרב ישועות יעקב יו"ד סי' נ"ז ס"ק י']. אבל יש להעיר על דבריו לפע"ד מדברי הרשב"א חולין (דף מ"ב) על הא דילפינן מקרא דטא"ח וכתב ע"ז דנ"מ לספק טרפה שאם נתקיימה י"ב חודש אין חוששין לה וכשרה מעתה יעו"ש. ולפ"ז יש להבין הס"ד דש"ס חולין דלא אזלינן בתר רובא א"כ קרא דטא"ח מה מלמדנו ואי בשביל ספק טרפה הא מ"מ אסורה דלמא ממיעוטא הוא דהא לא אזלינן בתר רובא. ובע"כ צ"ל דלפי ס"ד הוה אמרינן דקרא אתיא דטרפה אינה חיה כלל אפילו ממיעוטא וכ"כ הפלתי (שם סי' נ"ז ס"ק י' יעו"ש מה שמישב בזה קושית הפר"ח מדברי התוס' שם י"א ע"ב ד"ה ודלמא) א"כ לפי סברא זו עדיין הקושיא במקומה עומדת אמאי לא נקט הש"ס הך טעמא דיעמד חי דאף דלפי הס"ד מיעוטא ורובא כהדדי ניהו מ"מ הא לפי הס"ד מוכרחין נומר דגם מיעוט טריפות אינם חיין. ויש לפלפל בזה הכמ"ל יעוי' נ"כ בשפ"ד יו"ד סי' ל' ס"ק ה'. אמנם בפשיטות יש ליישב דברי רבינו דהנה, הא רב אחא בר יעקב הוא דיליף משעיר המשתלח ולשיטתו שם (כ"ז:) דטרפה יולדת ומשבחת א"כ מכש"כ דטרפה חיה וכמ"ש התוס' שם ק"מ ע"א ד"ה טריפות וע"כ לא משמע מיעמד חי למעוטי טריפה אבל לפי ההלכה דטא"ח שפיר נקט רבינו הך דרשא ונשמע מזה אפי' נטרף אחר הגרלה וכ"כ הרב לב אריה שם בחידושיו לחולין שם וכ"כ הרא"ם יוסף שם. ויש עוד ישוב לדברי רבינו בדרך החדוד דהנה הראשונים הקשו לשיטת רבינו דס"ל כל הספיקות מן התורה לקולא היאך יליף הש"ס דאזלינן בתר רובא מעולה ומפסח דלמא משום ספיקא מקילין ובזה אם נימא דרבינו ס"ל דמחזיקין מאיסור לאיסור ובהמה בחייה בחזקת איסור אמה"ח עומדת (כשיטת רש"י ביצה כ"ה) א"ש דאי לא אזלינן בתר רובא ויש כאן ספיקא אם הבהמה טרפה אין כאן ספק השקול דניזיל לקולא דהא יש כאן חזקת אמה"ח ונימא דהבהמה אסורה באכילה אף אחר שחיטה מטעם דמחזיקין מאיסור לאיסור משא"כ לענין חשש פסול שעיר המשתלח אין לנו לחוש לספיקא כמו בכל מצות התורה דספקות מותרין ולא שייך לומר דניזיל בתר חזקה דהרי אין אנו דנין אי שעיר המשתלח מותר או אסור (דבלא"ה אסור משום נבילה) דלענין מה נדון בזה הא לא בעינן שיהיה מותר להדיוט ולכך קאמר הש"ס שאין הגורל קובע לעזאזל אלא בדבר הראוי לשם ולענין הקרבה לשם יש לנו לדון אם מותר או אסור דמשום משקה ישראל המותר לישראל קא אתינן עלה ולזה שייך שפיר לומר מחזיקין מאיסור לאיסור ואסור להדיוט מטעם טרפה וכ"ש לגבוה ומטעם דבעינן מותר לישראל אבל היכא דידעינן שנטרף השעיר שפיר נקט רבינו הטעם דיעמד חי (ואף בנטרף אחר הגרלה פסול) ודוק בזה. [הרב הגאון ישועות יעקב בתשובתו הנדפסת בס' שבעה עינים הביא שכ"כ בחידושיו להרמב"ם]:

הלכות מעילה פ"א הלכה ג כל המועל בזדון לוקה ומשלם
נ"ב יעוי' בהל' תרומות פ"ו הל' ו' שהאוכל תרומה בזדון לוקה ואינו משלם.
ונראה דטעם רבינו דהא עיקרא דהאי מילתא דאין אדם לוקה ומשלם מיירי בתשלומי ממון ומקרא כדי רשעתו אבל גבי מועל ש"ר שהתשלומין הן קנס קיי"ל מקרא דלוקה ומשלם א"כ נראה דבמעילה שהתשלומין להקדש הן ואין לו בעלים תובעים כי אם מסירהו לגבוה משום כפרה דהוי כקנסא שפיר דיינין ליה כמועל ש"ר דלוקה ומשלם כמוהו שלא כדין התרומה שהתשלומין הן ניתנים ליהנות לכהנים הבעלים [הרב דבר שמואל סי' שכ"ה]. וכן ראיתי בהגה"ה א' שמורה מקום לתשובת ד"ש ויעו"ש בתשובה שכתב עוד אופן אחד בזה דשאני מעילה דמצרפין שיעוריה לזמן מרובה וכפי הנראה היינו דוקא לחיוב התשלומין של הקדש מרבוי דקרא ומעלה בו מעל אבל לענין איסור דנפקא לן מכלל לאו דלא תוכל כמ"ש רבינו צריך לאכול שיעור אכילה כזית בבת אחת ללקות עליה כשאר כל איסורי הלאוין שנזכרו בפסוק ההוא ולפיכך אפשר שקודם חיוב המלקות באכילת שיעור הכזית הקדים לו חיוב התשלומין בחצי זית הראשון מחמת שנצטרפה לחצי זית האחר הקודם לזמן מרובה ודמי למה שפסק רבינו פי"ג מהלכות שכירות ה"ב במי שחסם את הפרה וחסמה ודש בה שלוקה ומשלם מפני שקודם חיוב התשלומין נתחייב לאיסור לאו דחסימה יעו"ש דכתב ע"ז אמנם כ"ז אינו שוה לנו לאוקמי כתב רבינו במעילות פרטי אחד שלא כדרך דקדוק לשונו הכא ומנוחא:

פ"ז הלכה ב ובכל התורה כולה אשלד"ע אלא במעילה. נ"ב הנה רבינו כללא שזולת מעילה אין בכה"ת כולה שלד"ע וקשה הרי איכא טביחה ושליחות יד כמבואר ש"ס (קידושין מ"ב: מ"ג.) ורבינו עצמו פסק כן פ"ב מהלכות גניבה הלכה דטובח ע"י שליח חייב וכן בהלכות גזילה פ"ג הי"א פסק הכי בשליחות יד. וי"ל ד מה דקיי"ל אשלד"ע כולל שתים הדא לפטור המשלח ואידך לבטל המעשה שאין המע קיים כלל ובמעילה שיש שליח לד"ע היינו שניהן יחדיו לחייב המשלח וגם שיהיה המע קיים כאילו עשאה בעצמה וכיון שמעל בע"ב כבר יצא לחולין ואין מועל אחר מועל בטביחה דאמרינן שלד"ע היינו לחייב המשלח אבל לא שייך שם קיום המעשה ש שור שחוט לפניך וכי צריך שליחות להכשר שחיטה וכן בשליחות יד נ"כ דיש שלי לד"ע היינו לחייב המשלח אבל לא שייך שם קיום המעשה. [הרב נוב"י אה"ע סי' יעו"ש מ"ש בזה באורך:

הלכות קרבן פסח פ"ג הלכה ב על מנת שלא יהיה לרבך כו'
נ"ב בכ"מ מ"ש ואע"פ שרבינו פ"ג מה"ז כו'. ויעוי' בל מלואים סי' ל"ח ס"ק כ"ב שכתב דכיון שתנאי זה תקנתא דרבנו הוא א"כ ודאי ליה בתנאי זה שהכונה ע"מ שאין לרבו רשות בו יעו"ש שכתב כן ע"פ מ"ש הרש קידושין (דף כ"ג:) בשם הראב"ד:

פ"ד הלכה י הממנה אחרים ובהלכה יא עגים וכו'. נ"ב יעוי' בכ"מ ויעוי' בש חכם צבי סי' קי"ג מ"ש באורך לבאר דברי רבינו ומה שתמה על הרב כ"מ יעו'

פ"ה הלכה ב אע"פ שהזיד בשני. נ"ב יעוי' בש"ך חושן משפט סי' פ"א ס"ק כמ"ש ואה"נ שהיה יכול להקשות הראב"ד על הרמב"ם מדברי הרמב"ם ע כו' אלא שאין דרכו להקשות דברי הרמב"ם אהדדי יעו"ש. והנה בהשגת הר"א ה זו כתב על דברי רבינו א"א עכשיו סותר את דבריו ויעוי' נ"כ לקמן פ"ו הלכה שכתב הר"א א"א עכשיו סותר מ"ש למעלה:

פ"ו הלכה ז שהרי זה המל יש לו שלא לטבול כו'. נ"ב הנה רבינו מסביר מאירות לקיים דברי חכמים שכיון שהגר ענא רז"ל קרובה אליו מאוד לעש לבלתי בוא לידי חיוב תורה בקרבן פסח ובהמנע עצמו מלטבול טבילה שלא בזמנה שהוא פטור ממנה עד שיבריא ואם עבר וטבל איהו דאפסיד אנפשיה גזירת ר רמיא עליה לאוסרו בשחיטת ואכילת פסח בשב ואל תעשה שכח בית דינם ופה לה דבריהם אפילו במקום כרת ולא דמיא לטמא מת שחל שביעי שלו בי"ג בניסן שחל לה בשבת שאע"פ שהוא אסור להזות שאם עבר והזה חייב לעשות הפסח בזמנו דהא שהזאה אינה מעכבת עוד וגזירת איסור הזאה אינה תלויה בפסח אין טעם לגזור מחדש גזירה לגזירה ולבטלו ממצות פסח במקום כרת, אבל בערל שעיקר הגזירה הוא במעשה הפסח עצמו דלא ליפוק מיניה חורבא לעשותו בשנים הב בטומאה מבלי הזאת שלישי ושביעי ומשום שיאמרו אשתקד וכו' מה לי מל וטבל הו ולא טבל לעולם טעם איסור הגזירה במקומו עומד. [הרב דבר שמואל סי' רי"ט]

הלכה י מי שחופר בגל. נ"ב יעוי' בשו"ת נודע ביהודה חלק אהע"ז סימן ל"א בדברי רבינו:

פ"ח הלכה ד אינו לוקה אלא אחת. נ"ב יעויין בכ"מ שכתב דטעמו משום מתכריך כו' ונקטינן לקולא. ולכאורה הדברים תמוהין שזהו חומרא דלוקה ואדרבא איבא דליפגא בתרא הוא קולא שפטור לגמרי. וי"ל דהכ"מ סבר שזהו קו הואיל ויש לו כפרה במלקות משא"כ אם לא ילקה כלל אז אין לו כפרה וזהו שמש הכ"מ ומה גם בדין מלקות שהוא כמיתה ר"ל מלקות שהוא כפרה כעין מיתה וא"כ אינו נלקה אז אין לו כפרה ויצטרך לסבול עונש אחר או מיתה ממש וזהו קולא ודוגמא לזה כתב הסמ"ג לענין העביר כל זרעו סנהדרין (דף ס"ד:) דפטור דהוא מ דגדול עונו מנשוא לא נתן לו הקב"ה כפרה בעוה"ז רק צריך לעונשים קשים בעוה ולכן פטור לגמרי יעוי' שם [הרב שער אפרים סי' ח']. ויש לפלפל בסברא זו הכ ויעו"ש שכתב עוד ליישב דברי רבינו דפירוש הש"ס תרתי הוא דלא לקי ר"ל מאותן מלקות שסבר ת"ק דלוקין ושנים מהם המה לאו שבכללות ועל אותן שנים אמר ר דחדא מיהו לקי וכה"ד ס"ל דאף על אחד מהלאו שבכללות אינו לוקה אבל על כל פ משום לאו אחד לוקה מ"מ כגון משום נא או משום מבושל ואם כן פסק רבינו מ כליבנא בתרא יעו"ש:

הלכות בכורות פ"ד הלכה א בהמת השותפין
נ"ב יעוי' במל"מ מה שפ בענין חזקת שליח עושה שליחותו, ויעוי' בשו"ת נוב"י העזר סי' ב' מ"ש בדברי המל"מ:

הלכות שגגות פ"ו הלכה ט שהידיעות מחלקות
נ"ב יעויין בכ"מ הלכה י שהקשה מדברי רבינו עצמו שם, ויעוי' בשו"ת חכם צבי קס"ד מ"ש בענין זה באורך:

פ"ז הלכה ח עשה מלאכות הרבה וכו'. נ"ב יעוי' בלח"מ ויעוי' בס' מאיר נתיב ח"ב פרשת תשא מ"ש פלפול ארוך בדברי רבינו:

פ"ט הלכה ד עד שיבעול כדרכה ויגמור. נ"ב יעוי' בש"ס כריתות (דף י"א) ד מטעם דשכבת זרע כתיב בה. וצ"ע מדברי רבינו עצמו פ"ה מהלכות הב הטומאות הלכה ס' י' שפסק דהבועל שלא כדרכה וכן המערה טהורה והטעם מש דפסק כרבנן דס"ל פרט להעראה אותה פרט לשלא כדרכה יעו"ש בכ"מ ובש"ס יבמ (דף ל"ד:) א"כ מדוע הכא בשפחה חרופה ממעט תרווייהו מש"ז. ונראה ליישב ע דברי רבינו עצמו שם ה"י שכתב ולא הוציא ש"ז טהורה אע"פ שהערה מלשון זה מש אם הערה בה והוציא זרע היא טמאה מה שא"כ בשפחה חרופה מיקרי הערא בהוצאת זרע וטעמא משום דאין ראויה להתעבר בהערא' משא"כ בטומאת ש"ז ס רבנן דאפילו כלה טמאה אע"פ שאין אשה מתעברת בביאה ראשונה א"כ אפי' הער בהוצאת זרע אף שאינה יכולה להתעבר ע"י ביאה זו מ"מ טמאה וא"כ ודאי צריכין מיעוטים דאי לא כתיב אלא חד מיעוט גבי טומאת ש"ז הוי מוקמינן במתעבר שהע בה בלא הוצאת זרע אבל שלא כדרכה בהוצאת זרע לא. משא"כ הכא בשפ"ח דממעט הערא' אפילו בהוצאת זרע מטעם דאינה ראויה להתעבר א"כ שלא כדרכה והער

[...]זוייהו ממעט דכתיב ע"ז שחשיב דוקא ביאה שראוי להתעבר בה [הרב קרבן נתנאל יבמות פ"ו אות ד']:

[...]"י הלכה ז או על טומאת מקדש וקדשיו. נ"ב יעוי' בהשגת הראב"ד שכתב ולא [...] המשיח בטומאת מקדש וקדשיו. ויש ראיה לזה מהמשנה (שבועות פ"א מ"ז) [...]א שדש הספר מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו ומדוע לא נקט כהן [...]שיח ובודאי ה"ט משום דאין כהן המשיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו [הרב תפארת ישראל שם]:

[...]לכות תמורה פ"ג הלכה א ואין תמורתו קריבה. נ"ב וצ"ע מדברי הירושלמי ר"ה פ"א ה"א (ג' ע"ב) דקאמר תאכלנו שנה בשנה שנה לו [...]ה לתמורתו וכן ראיתי שהרגיש שם בזה הגליון הש"ס. אמנם דברי רבינו מבוארים [...]ש"ס דידן בכמה מקומות (זבחים ל"ז ע"ב, פ"א ע"ב, תמורה ה' ע"ב, כ"א ע"א):

[...]לכות טומאת מת פ"ב הלכה יב אפילו תמצית הדם כו'. נ"ב יעוי' בש"ס (חולין פ"ז ע"ב) ובפירש"י ותוס' ורבינו לא הזכיר [...] התנאי דצריך כזית או רביעית מדם גמור. וראיתי בס' תורת חיים שתמה שם על [...]ש"י ותוס' וכתב דרבינו לא פירש כפירוש רש"י ותוס' אלא כל שיש במים מראה [...]מומית הרי הם דם גמור ובלבד שיהיה במים בכללו כשיעור כזית או רביעית וזה [...]צריך לכתוב יעו"ש שדחק לפ"ז בדברי הש"ס דמה צריך להביא זה פשיטא שלא יהיה [...]כי מדם עצמו דבעי כזית ורביעית יעו"ש מ"ש בזה (יעוי' ג"כ בס' לב אריה שם מ"ש [...]הרב ת"ח והביא מדברי הריטב"א). אמנם ראיתי בשו"ת חתם סופר חיו"ד סי' ע' [...]תב על דברי הת"ח שכוונתו בדברי רבינו אמת אך בדברי הש"ס י"ל דהא דמייתי [...] דאית ביה כו' היינו משום דכזית דם עב ובנקל הוי כזית והשתא נתבללו המים [...]י שיעור רב שיעור בו שיעור כזית ורביעית (יעוי' בש"ס שבת ע"ז א') וזהו דקמ"ל [...]"ם דאע"ג דהנהו מים אדומים יש להם דין דם ממש להתחייב כרת ולטמא באהל [...] שיעורו משתנה שצ"ל שיעור כזית ורביעית מים לא לפי ערך דם כיוצא בו (אך [...]'ז לע"ק דגם רבינו ה"ל להביא זה דקמ"ל הש"ס) ויעו"ש שתמה על מרן הכ"מ שהראה [...]ום גם לש"ס זבחים ע"ט ע"ב ושם לא נזכר תנאי דכזית ורביעית אבל נתחלף לו דם [...]תלית בתמצית הדם כי רבינו (וש"ס דחולין) מיירי בתמצית דם ושם בזבחים מיירי מדם תמצית והיא פלא יעו"ש:

[...]לכות פרה אדומה פ"ד הלכה יח שחט את הפרה כו' כשרה. נ"ב יעוי' בכ"מ שתמה על דברי רבינו וכתב שהיה לו [...]א אחרת בגמרא ויעוי' בס' כרתי ופלתי סי' ג' ס"ק א' מ"ש ליישב דברי רבינו [...]י' ג"כ בס' לב אריה (חולין ל"ב ע"א) בד"ה נשחטה מ"ש הוא דבר נחמד ביישוב דברי רבינו:

הלכות אבות הטומאות פ"א הלכה י המפשיט כו' וכן המפשיט בשרצים. נ"ב יעוי' בכ"מ שתמה למה פסק רבינו כן כיון דבלשון יחיד קתני לה. ויש לומר דלשון המשנה מסייע לזה דקתני המפשיט בבהמה וחיה דלמה פרט בהמה וחיה דמ"ש בהמה או חיה רק לאו דאתי לאפוקי שרצים. ומזה י"ל ג"כ דילא לו לרבינו הא דפסק סתמא למתני' בטמאה וטהורה כדי אחיזה ואפילו בטומאה דאורייתא ודלא כאוקימתא דאוקים התם בש"ס בטומאה דרבנן. היינו משום דכן משמע משמעות המשנה דפרט בהמה וחיה וע"כ דאתי לאפוקי שרצים ומדמפיק שרצים ש"מ דבבהמה וחיה אפילו טמאה דאורייתא הוי כדי אחיזה [הרב לב אריה חולין שם קכ"ג ע"ב ד"ה ת"ש]:

פ"ג הלכה ב חשב עליה. נ"ב יעוי' בהשגת הראב"ד ויעוי' בשו"ת חכם צבי סימן ק"ז מ"ש בזה:

הלכות טומאת אוכלין פי"ב הלכה ג שהחלום שחיברו. נ"ב יעוי' בתומים סי' ל"ס ס"ק ג' מ"ש בזה באורך:

הלכות כלים פכ"א הלכה ז מתחלת חמשה כו'. נ"ב לכאורה צ"ע דמאין יצא לו זה דסיכך מתחלת חמשה טמא דנהי דאמרינן דחמשה כלמעלה היינו משהגיע לכלל חמשה אבל עד שיגיע לכלל חמשה משמע לכאורה מהבוגיא שם (חולין כ"ד ע"ב) דטהור. וצ"ע שהכ"מ לא העיר בזה. ויש ליתר דהוקשה לרבינו דהתנא בונה תרי ליסני דסתרי אהדדי דנקט עד ה' טפחים טהור והיינו לא עד בכלל והדר נקט מחמשה ועד עשרה טמא והיינו עד ועד בכלל וכדמסיק דה' כלמעלה ועשרה כלמטה ומי דחקו לזה למיתני הכי טפי הו"ל למיתני פחות מחמשה טפחים טהור מחמשה עד עשרה טמא אלא ע"כ נ"ל דהתנא ס"ל דמיד מתחלת חמשה טמא ולכך לא הוי אפשר למיתני פחות מחמשה טפחים טהור דהא באמת מסוף ארבעה טמא וג"כ לא אפשר לו למיתני עד ארבעה טהור דא"כ ה"א דארבעה גופיה טמא כיון דלחומרא אמרינן דעד ולא עד בכלל לזה איצטריך למיתני עד חמשה טפחים טהור דהיינו עד תחלת החמשה דמסתמא נאמר כן לחומרא דעד ולא עד בכלל וע"ז סמך התנא ושנה בדרך קצרה [הרב לב אריה חולין שם כ"ד ע"ב ד"ה חבל]:

הלכות מקואות פ"ט הלכה יח לפי שאין מטבילין בזוחלים. נ"ב יעוי' בכ"מ שתמה דהא ימים מטהרים בזוחלין וכמ"ש רבינו לעיל הלכה י"ב. ויעוי' בס' לב אריה (חולין ל"א ע"ב) ד"ה גזירה שכתב דהטעם הוא משום דגל שנתלש ונפסק מהים בטל ממנו דין מעין ואינו מטהר בזוחלין רק אחרי נפלו על הארץ ונעשה אשבורן יעו"ש באורך:

פ"י הלכה ז הרי ספיקו טהור וכו'. נ"ב יעוי' בשו"ת נודע ביהודה חיו"ד סי' ס"ה שפלפל באורך בענין ספיקו טהור:

סיימנו בטהרה. לב טהור ברא לי אלהים, ורוח נכון חדש בקרבי:

[...]שמטה לספר נשים הנה מ"ש פ"י מהלכות אישות הלכה יא ביישוב דברי רבינו יש לסתור יישוב זה מטעם דרבינו בע"כ לא ס"ל [...]רוץ התוס' (גיטין ל"ד:) אלא כתירוץ השני (בתשובת הרא"ש) דחיישינן שמא סמוך [...]תה התפיס לה נדרי ולא קודם הזמן וכדפסק באמת פי"ז מה"א הי"ג דגם ארוסה [...]מה יעו"ש במ"מ שהוא שבועת אלמנה הבאה ליפרע מנכסי יתומים יעו"ש ג"כ פי"ה [...] לענין נדונייתה שכתב רבינו דנוטלת בלא שבועה וכתב המ"מ דמיירי כשהוא בעין [...]אי אבדה צריכה ליסבע יעוי' ג"כ בב"ש סי' נ"ו ס"ק א'. וביישוב דברי רבינו הא י"ל בפשיטות דמדקתני בסיפא מנכסים משועבדין מוכח דלא מיירי בארוסה וע"כ מקשה רבא. ולדבר הזה העירני ג"כ כבוד ידידי הרב החריף ובקי מו"ה יחזקאל וועפרינסקי נ"י ויש בזה לפלפל (יעוי' ג"כ בתוס' כתובות (נ"ח ע"א) ד"ה מוכרת במ"ש וא"ל דהוא באלמנה מן האירוסין ודוק), אבל הכמ"ל דבעיקר היישוב אף דהכמה יש כאן וכמ"ש דכן מצאתי בספר החכמה, מ"מ באמת אין מקום ליישוב זה דאיך נוכל להעמיס חדוש זה בקושיית רבא שם ושם הוא בעצמו ס"ל כ"ב (ה' ע"א) דעביד איניש דפרע בתוך זמנו:

ציוני מהר"נ

הגיעו לידינו ע"י הרב הגאון מהר"ש ארינשטיין נ"י אבדק"ק אזערקאוו.

[...]בות שבועות פ"ט הלכה יז וכן אם תבעו אותן רבים להעיד להם כו'. בתו"כ פ' ויקרא דבורא דחובה פט"ו כיצד היו חמשה [...]ניס אותו ואמר לו בוא והעידנו שיש לנו ביד פלוני פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה [...]נה שאיני יודע לכם עדות שיש לכם ביד פלוני פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה [...]לך ולא לך מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת ת"ל לאחת לחייב על כל אחת ואחת ע"כ:

[...]בות נדרים פ"א הלכה יז וכשם שאוסר עצמו בכנויין כו'. בירושלמי דנדרים פ"ק ה"ב במשנה דקונם קונח וכו' עד ידון עצמו מהו [...]יש לשמים בלשון קונם נשמעיניה מן הדא כו' הדא אמרה שאדם מקדיש לשמים בלשון קונם, וע"ש בפ"ק ובמרה"פ:

[...]" הלכה ז וכשם שנשאלים על נדרי היכר ומתירין אותו כו' בין נדרי קדשי בדק הבית בין קדשי מזבח. עי' כ"מ. ונראה שדברי רבינו יש להם מקור ערוך [...]"א בנדרים דף ע"ח ע"א וב"ב דף ק"ד ע"ב דאיתא שם נאמר כאן זה הדבר [...]ר להלן זה הדבר בשחוטי חוץ מה בשחוטי חוץ אהרן ובניו וכל ישראל אף פרשת [...]ם אהרן ובניו וכל ישראל ומה כאן ראשי המטות אף להלן ראשי המטות וכו', [...]' המטות בשחוטי חוץ למאי הלכתא א"ר ששת לומר שיש שאלה בהקדש, ע"ש בר"ן וברשב"ם, ומבואר דבקדשי מזבח מועיל שאלה:

[...]ב הלכה יט נדרה ועברה על נדרה קודם שיפר לה אביה או בעלה כו'. משנה בנזיר דף כ"ג ע"א האשה שנדרה בנזיר והיתה שותה ביין ומטמאה למתים [...]זו סופגת את הארבעים, ושם בדף כ"א ע"ב בעי הגמרא למפשט האיבעיא דבעל [...]ר עקר או מיגז גייז ממשנה זו דה"ד אילימא דלא הפר לה בעל צריכא למימר אלא פשיטא דהיפר לה בעל ע"ש:

[...]בות נזירות פ"ג הלכה י מי שנזר שתי נזירות בין שנדר שתיהן כו' עלתה לו לראשונה בשתיהן כו'. מקור כל דברי רבינו הם בש"ס דילן [...]שם דף כ"ח) דאיתא שם מיתיבי מי שנדר שתי נזירות ומנה לראשונה והפריש עליה קרבן ואח"כ נשאל על הראשונה עלתה לו שניה בראשונה הב"ע בשלא כיפר, והתניא כיפר בשלא גילח, והתניא גילח אר"א נזירות קא רמית וכו', ונתבארו דברי רבינו:

פ"ח הלכה ה נזיר ממורט א"צ להעביר תער. עיין בכ"מ ולח"מ שלא זכרו סוגיא ערוכה ביומא (ס"א:) ושם הגירסא מהופכת נזיר ממורט ב"ש אומרים צריך העברה תער וב"ה אומרים אין צריך העברת תער, והתוס' שם הביאו הא דפ' ג' מינים וכתבו דהוא אחת מסוגית הפוכות ע"ש. ואין ספק שרבינו סמך על הגירסא דשם ופסק שפיר כב"ה ועי' בע"מ שם שהרגיש בזה וטעם רבינו דמסק אגירסא דיומא נראה משום דגם בתוספתא דנזיר פ"א הגירסא היא כמו ביומא ע"ש, וכן הוא ג"כ הגירסא בירושלמי דנזיר ס"פ שלשה מינין, וסמך רבינו אכל הני נגד הגירסא דנזיר שהביא הכ"מ, וע"ש במרה"פ ובפ"ק:

הלכות ערכין וחרמין פ"א הלכה א הערכים הם נדר מכלל נדרי הקדש כו'. בתו"כ בחוקותי פרשתא ג' ברייתא ד', נדר בערך הקיש ערכים לנדרים מה נדרים בבל תאחר לשלמו אף ערכים בבל תאחר לשלמו, ובויקרא רבה פ' ל"ז ארשב"י כשם שבנדרים בל יחל ובל תאחר כן בערכין בל יחל ובל תאחר, לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר איש כי יפליא נדר בערך נפשות לה' ע"כ:

הלכה ז העבד נערך ועורך כשאר ישראל ואם יפדה והיה לו יתן ערך שנדר. בתוספתא רפ"ק דערכין הובא גם ברש"י ותוס' ריש מסכת ערכין דאיתא שם נשים ועבדים נודרין ונידרין נערכין ומעריכין אם יש להן בזמן הזה גובין מהן ואם לאו כותבין עליהם וגובין מהן לאחר זמן ע"ש:

פ"ה הלכה יב כל המקדש בהמה וכו' אין פודין אותה אחר שמתה ולא תקבר אבל אם הקדיש שחוטה או נבלה לבד"ה הרי זו תפדה. בתו"כ בחוקותי פרשתא ד' ברייתא ב', טמאה לרבות את המתה יכול אפילו אמר הרי זו הקדש ומתה תפדה ת"ל והעריך את שיש לו עמדה יש לו ערכה ואת שאין לו עמדה אין לו ערכה וע"ש עוד:

פ"ז הלכה ט האומר שור זה הקדש לאחר שלשים יום כו'. תוספתא בריש פרק ג' דתמורה שור זה הקדש לאחר שלשים יום שחטו בתוך שלשים מותר באכילה מת מותר בהנאה הקדישו לבס שלמים הר"ז מקודש, מעכשיו לאחר שלשים יום ושחטו בתוך שלשים אסור באכילה מת אסור בהנאה הקדישו לבס שלמים הר"ז אינו מקודש:

פ"ז הלכה א ההקדשות אין פודין אותן לא בקרקע. בתו"כ בחקותי פי"א ברייתא ז' בשקל הקדש מה ת"ל לפי שנאמר ופדה יכול בעבדים ובשטרות ובקרקעות ת"ל בשקל הקדש אין לי אלא סלעים של קדש מנין לרבות דבר המטלטל ת"ל נפדה לרבות דבר המטלטל. ומש"כ רבינו שוין כסף כוונתו למאי דאיתא שם ברפי"ב ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך מה ת"ל לפי שנאמר בשקל הקודש יכול אין לי אלא סלעים של הקדש מנין לרבות דבר המטלטל ת"ל ופדה לרבות דבר המטלטל, וא"כ למה נאמר בשקל הקודש פודה בכל דברים שהוא מטלטל ובלבד שהוא צריך לישום בכסף. וביאר שם הר"ש משאנץ בפירושו דבעינן שוה כסף דהיינו ככסף וצריך לעשות דמים תחלה כמה שוה וזה כוונת רבינו:

הלכות מתנות עניים פ"א

הלכה ב וכשם שמניח בשדה וכו'. עי' בכ"מ. והוא משנה בפאה פ"א מ"ה ובאילן האוג והחרובין והשקדים והגפנים והרמונים והזיתים והתמרים חייבין בפאה ע"כ:

פ"ד הלכה יט ואין בעה"ב חייב לבאר העוללות כו' עי' בכ"מ. נראה דיצא לו לרבינו כן ממה דאיתא שם בפאה פ"ד מ"א הפאה ניתנת במחובר לקרקע וכתב שם הרע"ב מדכתיב לעני ולגר תעזוב הנח לפניהם והם יבוזו, וכן פסק לעיל בפ"ב סט"ו וה"ה לגבי עוללות:

הלכות תרומות פ"ב

הלכה י עבר והפריש מתבואה וזיתים שלא הביאו שליש אינה תרומה. בירושלמי פ"ט דתרומות ה"ח הדא אמרה הפריש מפירות שלא הביאו שליש לא קדשו:

פ"י הלכה יב האשה שהיתה אוכלת בתרומה ואמרו לה מת בעלך כו', עי' בכ"מ. והוא ירושלמי בפ"ז מתרומות ה"ב במשנה דבת כהן שנשאת לישראל דפריך שם על החכמים דס"ל דזו וזו משלמת את הקרן ואינה משלמת את החומש והא תנינן ר"א מחייב קרן וחומש ור' יהושע פוטר ומשני הוון בעיי מימר במאי פליגין בחומש אבל בקרן אף ר' יהושע מודה ע"ש:

פי"ב הלכה יז אין ישראל חייבין להטפל בתרומה כו' ואם היתה היא או בהמה אוכלתו שם כו' ויביאנה לעיר ויטול שכר הבאתה מכהן שאם הפריטה והניחה לבהמה ולחיה הרי זה חילול השם. בכ"מ ציין ס"פ הזרוע (דף קל"ד) והנה שם לא נזכר רק התחלת דברי רבינו, אך דברי רבינו נובעים מהתוספתא פ"י דתרומות דאיתא שם אין מביאין תרומה מן הגורן לעיר ומן המדבר לישוב, אבל במקום שחיה אוכלתה ובהמה אוכלתה התקינו שיהא מביא ונוטל שכר מכהן מפני חילול השם, וכן הוא בירושלמי דדמאי פ"א ה"ב, וע"ש במרה"פ ובגה"ש:

פי"ד הלכה טז היו שתי קופות אחת טמאה ואחת טהורה כו'. מקור דברי רבינו הוא בירושלמי דתרומות פ"ז ה"ג דאיתא שם על מתני' דשתי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין שנפלה סאה של תרומה לתוך אחת מהן. אחת טמאה ואחת טהורה, אני אומר לתוך טמאה נפלה, ושם מיירי ע"כ בשתי קופות של חולין דקתני שם בסיפא דברייתא אחת מדומעת ואחת אינה מדומעת וכו', אחת יש בה כדי להעלות ואחת אין בה כדי להעלות וזה הכל בשתיהן חולין הן, וע"ש במרה"פ:

הלכות מעשר פ"א

הלכה ד אין מוציאין המעשר מיד הכהנים כו'. מקור דברי רבינו הוא בספרי פ' קרח פיסקא קכ"א כן תרימו גם אתם תרומת ה' למה נאמר, לפי שהוא אומר ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם כי תקחו מאת בני ישראל, ישראל נותנים מעשר ללוים אבל כהנים אין נותנים מעשר ללוים הואיל ואין נותנים מעשר ללוים שומע אני וכו' ע"ש:

פ"ג הלכה יח תבואת של יין עד שלא שפה את פיהן כו'. דברי רבינו בזה מבוארים בירושלמי שם פ"ג דמע"ש ה"ו בד"א בשל יין אבל בשל שמן כו' בין עד שלא גפן בין משגפן תורם מאחד על הכל, וע"ש בגה"ש:

הלכה יט מעשר ראשון שהקדימו בשבלים כו'. עי' בכ"מ. מקור דברי רבינו שם בירושלמי פ"א דתרומות ה"ה דאיתא שם הייא בר אדא בשם רשב"ל מעשר ראשון שהקדימו בשיבולין אסור לאכול ממנו עראי, ומ"ט את קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו, מהו שילקו על טבלו דבר תורה רבי אחא בשם ר"י מתניתא אמרה כן אין לוקין על טבלו ד"ת דתנינן תמן תרומת מעשר כו' הדא אמרה שאין לוקין על טבלו דבר תורה, ועי' בגה"ש שם:

פ"ז הלכה ו ואסור לשלח את הטבל כו'. עי' בכ"מ. בירושלמי פ"ב דדמאי ה"ב דאיתא שם ר"ז רבי יסא בשם ר"י אפילו חבר ששלח לחבר צריך לעשר, ועי' בגה"ש שהעיר בזה:

הלכות מעשר שני ונטע רבעי פ"י

הלכה יט אילן היוצא מן הגזע פטור מן הערלה מן השרשים חייב. עיין בכ"מ. והוא סוגיא ערוכה בב"מ קי"ט אילן שיוצא מן הגזע ומן השרשין חייב בערלה דברי ר"מ רבי יהודה אומר מן הגזע פטור מן השרשין חייב, ורבינו פסק בזה כר"י כמו דקי"ל בכ"מ דהלכה כר"י לגבי ר"מ, עי' שו"מ בהגהותיו על הרמב"ם שעמד בזה ע"ד הכ"מ, ובשו"ת עב"י מהדו"ת חיו"ד סי' קפ"ה שכתב לבאר כוונת הכ"מ באופן שלא העלים עין מגוסחא דב"מ כלל ע"ש:

פי"א הלכה יא מי שהיו פירותיו רחוקין ממנו והגיע יום הביעור כו'. בפ"ק דמציעא דף י"א ע"ב דפריך שם וכי לא היה לכם סודר לקנות ממנו המעשר בחליפין ומסיק מת"כ נתינה כתיבה בהו חליפין דרך מקח וממכר היא מטלטלי אגב מקרקע נתינה אלימתא הוא ע"כ, תוי"ט פ"ה דכלאים מ"ט:

הלכות שמיטה ויובל פ"ד

הלכה ט פירות שביעית שנכנסו לשביעית כו'. עי' בכ"מ בירושלמי בפ"ה דמעשרות ה"ב תני ר' יוחנן בי ר' יוסי אומר מניין לתבואה שהביאה שליש לפני ר"ה כונסה אתה בשביעית ת"ל ואספתה את תבואתה בשביעית וע"ש בפ"מ ובגה"ש, וכ"ה בתו"כ ובפסיקתא זוטרתא פ' בהר:

הלכות בית הבחירה פ"ג

הלכה יז ושלחן היו מונחין משליש ההיכל ולפנים עיין כ"מ. במנחות דצ"ח ע"ב תני חדא מחצי בית ולפנים היו מונחין ותני חדא משליש הבית ולפנים היו מונחין ול"ק מר קא חשיב בית קה"ק בהדי היכל מר לא קא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל וע"ש ברש"י. ורבינו קחשיב ג"כ לכל השטים אמה של דביר ושל היכל ומש"ה כתב משליש הבית ולפנים וא"ש

פ"ז הלכה כג וכל הנכנסין להיכל לתקן יכנסו בתיבות. עי' כ"מ, ולדעתי הוציא רבינו כן משבועות (דף ט"ז) אר"א במתני כשהיו בונין בהיכל עשו קלעים להיכל וקלעים לעזרות כו', ופירש"י כשהיו בונין ההיכל בימי עזרא כו' שלא יזונו עיניהם מן ההיכל ע"כ, ולפ"ז שפיר כתב רבינו דגם להיכל היו צריכין ליכנס בתיבות, דגם בכהן יש איסור שלא יזונו עיניהם מן ההיכל:

הלכות כלי המקדש פ"ב

הלכה יג כשנושאים אותו על הכתף נושאין פניו כנגד פניו כו'. הכ"מ לא הראה מקורו. אולם מבואר הוא במד"ר במדבר פ"ה אבל בני קהת היו מהלכין אחוריהם ופניהם לארון כדי שלא ליתן אחור לארון וכו'. וע"ש בהגהות רד"ל ורש"ש ועי' בס' התוה"מ פ' תצוה שהראה מקור לדברי רבינו ממנחות דף צ"ח ע"ב ע"ש:

הלכות ביאת המקדש פ"ד

הלכה ח ואין הציץ מרצה אלא בזמן שהוא על מצחו שנאמר והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה'. וכה"ג הכ"מ בפ' כיצד צולין דף ע"ו ובריש יומא דף ז'. ודבריו תמוהין למעיין בגמ' ועי' בהגהות הגרנ"ח ז"ל שעמד בזה. ובאמת נראה שדברי רבינו נובעים מהירושלמי פרק קמא דיומא ה"ב אית תניי תני שאין מרצה על מצחו, אית תניי תני אפילו בזוית מ"ד אין מרצה על מצחו והיה על מצחו תמיד ומ"ד אפילו בזוית מן הדא דיוה"כ ע"כ. הרי דבירושלמי דייק המ"ד דדוקא על מצחו מרצה מקרא דתמיד כדברי רבינו, ורצה רבינו לסמוך על הירושלמי נגד הגמ' דידן משום דדברי הירושלמי היו נראין לו יותר פשוט דקרא דתמיד משמע דדוקא על מצחו מרצה, וכמש"כ בשו"ת מהרי"ק בשורש ק' וז"ל, הרמב"ם רגיל לפסוק ע"פ הירושלמי יותר מכל הפוסקים הידועים אצלנו, ואפילו במקום שאין תלמודנו מוכיח כדברי הירושלמי לפעמים יפסוק כמותו היכא שתלמודנו מעמיד משנה או ברייתא בשנויי דחיקי והירושלמי מפרשה כפשטא תופס לו שיטת הירושלמי ע"כ:

פ"ה הלכה טז וכל החוצץ בטבילה חוצץ בקידוש ידים. הכ"מ לא הראה מקורו. ודברי רבינו הם ש"ס ערוך בחולין (דף ק"ו:) וכל דבר שחוצץ בטבילה בגוף חוצץ בנטילת ידים לחולין ובקידוש ידים ורגלים במקדש ע"כ:

הלכות איסורי מזבח פ"ב

הלכה ד ויש מומין אחרים מיוחדין בבהמה וכו' אם נשבר עצם מן הזנב אבל אם נשבר עצם מטלפותיו כשר מפני שאינו בגלוי. עי' בכ"מ. ודברי רבינו מבוארין להדיא בתו"כ אמור פרשתא ז' י"א שבור מה ת"ל לפי שנאמר שבר יד או שבר רגל שיכול אין לי אלא שנשברה ידו או נשברה רגלו מנין לרבות שבר זנב ת"ל או שבור, או יכול שאני מרבה שבר צלע ת"ל שבר יד או שבר רגל, מה אלו מיוחדים שמומין בגלוי ואין חוזרים יצא שבר צלע שאין מומו בגלוי:

פ"ד הלכה ה הרובע והנרבע וכו'. אבל המוקצה אם הוא שלו והוקצה קודם שיקדיש נפסל הוקצה של חבירו או שהקצה שלו אחר שהקדישו הרי זה מותר כו'. עי' כ"מ שכתב שמה שאמר רבינו שאם הוקצה אחר הקדשו מותר לא מצא בתוספתא. אבל באמת הדברים מבוארים בתוספתא דע"ז סוף פ"ו, מוקצה שלו אסור ושל חבירו מותר לפני הקדשו אסור לאחר הקדשו מותר:

הלכות מעשה הקרבנות פ"ג

הלכה י ושלשה מן הסנהדרין סומכין עליו. הכ"מ הראה מקום לפ"ק דסנהדרין סמיכת זקנים בשלשה, והלח"מ הקשה ע"ז דהא שם נחלקו בזה ר"ש ור"י, ור"י ס"ל דסמיכת זקנים ועריפת עגלה בחמשה והו"ל לרבינו לפסוק כר"י דהא קיי"ל כר"י לגבי ר"ש, ועוד דבעריפת עגלה פסק כר"י בהל' סנהדרין פ"ה דהוי בחמשה ולמה פסק כאן בשלשה וע"ש מה שתירץ. אולם באמת טעם דברי רבינו נובע מהירושלמי דסנהדרין פרק קמא ה"ב ובסוטה פ"ט ה"א אמר רבי נראין דברי ר"י בעריפה דלא דריש ויצאו ונראין דברי ר"ש בסמיכה דלא דריש וסמכו ע"ש:

הלכה יא סמך הון לעזרה הוזר וסומך מבפנים. הכ"מ לא הראה מקורו, אבל דבריו מבוארים בתו"כ פ' ויקרא דיבורא דנדבה ריש פרק ד' דאיתא שם לפני ה' וסמך ידו ואין סמיכה בבמה כו' לפני ה' וסמך אע"פ שסמך מבחוץ יחזור ויסמוך מבפנים ע"כ:

פ"ז הלכה ה ועריפת כל הנשרפין כשירה בזר ובלילה. מקורו בירושלמי (פ"ו דיומא הל"ו) הנא ר' זביי זר ששרף מטמא בגדים לא צורכה דלא (פי' לא קא מיבעיא לן אלא) מהו שיהיו כשירים בלילה ק"ו מה אם הקטר אימורים שאין כשירין בזר כשירים בלילה אלו שהן כשירין בזר אינו דין שיהו כשירין בלילה:

פ"ח הלכה יד ומבשל ושונה ומשלש מיד בין בכלי מתכת בין בכלי חרס וממרק ושוטף עד סוף אכילה. עי' כ"מ. אבל דברי רבינו מפורשין בתו"כ צו פ"ז ברייתא ב' ואם בכלי נחושת אין לי אלא כלי נחושת מנין לרבות כל שאר מתכות ת"ל ואם בכלי נחושת בושלה מלמד שמבשל ושונה ומשלש ובאחרונה מורקו ושוטפו, אין לי אלא כלי נחושת שמבשל ושונה ומשלש ובאחרונה מורקו ושוטפו ומנין לכלי חרס שמבשל ושונה ומשלש ובאחרונה שוברו ת"ל ישבר ואם בכלי נחושת בושלה:

פ"ט הלכה ו ומפשיט ומוציא האימורין. כן הוא במנחות דף ע"ז ע"ב ת"ר והקריב ממנו מן המחובר הלא מעתה דכתיב ואת כל חלבו ירים ממנו התם מאי מחובר איכא כדר"ח אמר אבימי דאר"ח אמר אבימי שלא ינתח בשר קודש שיטול האימורין:

פ"י הלכה ב וכן אכילת שירי מנחות מצות עשה שנאמר והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו. כן הוא ביבמות (דף ל"ט:) והנותרת וכו' מצות שאכל במקום קדוש מנוה, שבתחלה היתה עליו בכלל היתר נאסרה וחזרה והותרה יכול תחזור להיתרה הראשון ת"ל מצות שאכל במקום קדוש מנוה:

יתר החידושים יבואו אי"ה בסוף כרך האחרון:

חידושים וביאורים מלוקטים על דברי רבינו הרמב״ם ז״ל.

טורי אבן

מהרב הגאון האמתי ר׳ אלעזר רוקח ז״ל אבד״ק אמשטרדם.

הלכות נזירות

פרק ז׳ הט״ו וז״ל נזיר שנצטרע ונרפא מצרעתו בתוך ימי נזירותו ה״ז מגלח כל שערו שהרי תגלחתו מצות עשה שנאמר במצורע וגלח את כל שערו ועשה דוחה ל״ת דנזיר ואע״פ שנזיר שגילח בימי נזרו עובר על ל״ת ועשה ואין עשה דוחה ל״ת ועשה מפני שכבר נטמא הנזיר בצרעת והרי אינו קדוש בהם ובטל העשה דקדוש יהי׳ גדל פרע מאליו ולא נשאר אלא ל״ת שהוא תער לא יעבור על ראשו ולפיכך בא העשה של מצורע ודוחה ל״ת של נזיר עכ״ל הרמב״ם והשיג עליו הראב״ד וכתב א״א אני שונה ברא״ש מסכת יבמות דלכך אתי עשה דמצורע ודוחה את ל״ת ועשה של נזיר משום דהוי לאו ועשה דנזיר שישנו בשאלה דאי בעי מיתשיל אנזרותי׳ ולכך קילי משאר ל״ת ועשה עכ״ל הראב״ד:

ונ״ל ליישב דעת הרמב״ם דודאי סברת הרמב״ם הוא אמת כיון דנטמא הנזיר בטל העשה ואעפ״כ הוצרך הגמ׳ לטעם דאיתא בשאלה דבגמרא דיבמות דף ה׳ ע״א איתא דעשה מצורע דוחה את ל״ת דנזיר ופריך הגמ׳ מה לנזיר מצורע שכן ישנו בשאלה ולכך אתי עשה דמצורע ודוחה ל״ת דנזיר אבל בעלמא לא דוחה דאלת״ה הא דק״ל דאין עשה דוחה ל״ת ועשה ליגמר מנייהו אלא ודאי שאני נזיר דאיתא בשאלה ולכך מקשה הראב״ד · אבל נראה לי דלא ק״מ דלמה לא הקשה על הברייתא דאיתא התם דאתי עשה דמצורע ודוחה את ל״ת דנזיר הא איתא בשבת דף קל״ב [ע״ב] ובכתובות דף מ׳ ע״א דאין עשה דוחה ל״ת אלא בעידני׳ דמיעקר לאו מיקיים עשה כגון מילה בצרעת אבל בלאו הכי אין עשה דוחה ל״ת וא״כ קשה הא איתא בנזיר ד״מ ע״א נזיר שגילח אפי׳ שער אחת לוקה וכן פוסק הרמב״ם פרק ה׳ ה״ו מהלכות נזיר ועשה דמצורע אינו מקיים עד שיגלח כל שערו דכתיב וגילח את כל שערו וא״כ אמאי אתי עשה דמצורע ודוחה ל״ת דנזיר הא מיד בגילח שער אחת עובר הנזיר על הלאו ועשה אינו מקיים עד שיגלח כל שערו ונמצא בעידני׳ דמיעקר לאו אינו מקיים עשה לכך קאמר הגמרא מה לנזיר שישנו בשאלה דאיתא במסכת כתובות דף מ׳ ע״א גבי אונס מקשה הגמרא וליתי עשה דולו תהי׳ לאשה וידחה את ל״ת דממזרת ומתרץ הגמ׳ דדוקא גבי מילה בצרעת דלא אפש׳ לקיומי׳ לעשה אלא בעקירת הלאו אבל הכא דאי אמרה לא בעינא מי איתא לעשה כלל וא״כ אעפ״י שאינה אומרת לא בעינא אינו דוחה עשה את ל״ת דאינו דומה למילה בצרעת וכן איתא להדיא בתוספות דף הנ״ל וברא״ש לכך קאמר הגמרא דאתי עשה דמצורע ודוחה את ל״ת דנזיר אע״ג דאינו מקיים העשה מיד בעקירת הלאו מ״מ דוחה מ״ט משום דלאו דנזיר איתא בשאלה פירוש דאי בעי הנזיר מתשיל אנזרותי׳ וא״כ כיון דאי בעי אמר לא בעינא לנזירותי׳ וא״כ ליתא כלל לל״ת דנזיר ולכך דוחה העשה של מצורע את הל״ת של נזיר שאינו דומה למילה בצרעת אעפ״י שאינו מקיים העשה מיד בעקירת הלאו אפילו הכי דאי ולכך קאמר מנ״ל זאת הסברא דאי אמר לא בעינא ליתא דא״כ קשה לילף מהכא דעשה דוחה ל״ת ועשה אלא ודאי דכאן העשה בטל מאיליו כדברי הרמב״ם הנ״ל והל״ת ג״כ אינו משום דאיתא בשאלה וכיון דאמר לא בעינא ליתא לל״ת לכך הוצרך הגמרא לטעם זה דלטעם הרמב״ם לחוד קשה אמאי אתי עשה דמצורע ודוחה את ל״ת דנזיר הא בעידני׳ דמיעקר הלאו אינו מקיים העשה כנ״ל **לכך אמר דאיתא בשאלה** ודו״ק היטיב כי נכון הוא:

הלכות ערכין

פרק א׳ הל׳ כ״א וז״ל **האומר ערכי עלי ומת קודם שעמד בדין אין היורשים חייבים ליתן** עמד בדין ומת יתנו היורשים עכ״ל · וכתב הראב״ד בהשגות וז״ל עמידה בדין שהוזכרה בגמרא לא הוזכרה אלא מפני חיוב היורשים דאל״כ הוה מלוה ע״פ ומלוה ע״פ אינו גובה מהיורשים אבל השתא דקיימא לן מלוה ע״פ גובה מן היורשים דשעבודא דאורייתא א״כ לא אצטרכינן לעמידה בדין עכ״ל הראב״ד בהשגות ע״ש כי קצרתי · ופירוש דבריו דבגמרא דערכין דף כ׳ ע״א מקשה אהא דאמרינן האומר ערכי עלי ומת יתנו היורשים ש״מ מלוה ע״פ גובה מן היורשים ומתרץ הכ״ע שעמד בדין אבל השתא דפסקינן הלכתא כבבא בתרא בסופו דמלוה ע״פ גובה מן היורשים נמצא לא צרכינן לתירוץ הגמרא שעמד בדין דאפילו לא עמד בדין נמי יתנו היורשים מ״ט דמלוה ע״פ גובה מן היורשים זהו קושית הראב״ד על הרמב״ם· ונ״ל ליישב דברי הרמב״ם דסובר דאפילו לפי מה דפסקינן הלכת׳ דמלו׳ ע״פ גוב׳ מן היורשי׳ אעפי״כ צריך לאוקמי כשעמד בדין דוק׳ הוא דיתנו היורשי׳ אבל בלא״ה לא יתנו היורשים דאיתא במסכתא בבא בתרא סוף גט פשוט אמר רב פפא הלכתא מלוה ע״פ גובה מן היורשים ואינו גובה מן הלקוחות גובה מן היורשים משום דלא תנעול דלת בפני לוין ואינו גובה מהלקוחות דשיעבודא לאו דאורייתא ואיתא נמי במסכתא קידושין דף י״ג ע״ב בזה הלשון אמר רב פפא הלכתא מלוה ע״פ גובה מן היורשים וכו׳ מ״ט דשיעבודא דאורייתא ומקשים התוספות דהתם בבבא בתרא אמר טעמא משום נעילת דלת והכא קאמר טעמא משום שיעבודא דאוריי׳ ותירץ התוספות דהכא בקידושין קאי על מלוה הכתובה בתורה כגון נזקין וערכין כגון ההוא דלעיל דאביו העריך עצמו ומת דבזה לא שייך נעילת דלת דנעילת דלת לא שייך אלא לגבי מלוה לכך אמר טעמא אחרינא דשיעבודא דאורייתא עיין בתוספות והשתא ניחא דהרמב״ם סובר דאפילו לפי הלכתא דמלוה ע״פ גובה מן היורשים צריך לאוקמיה כשעמד בדין דזיל בתר טעמא דמלוה ע״פ גובה מן היורשים משום נעילת דלת כדאיתא בבבא בתרא כנ״ל אבל גבי ערכין לא שייך נעילת דלת כנ״ל י״ל דמלוה ע״פ אינו גובה מן היורשים לכך צריך לאוקמי כשעמד בדין דוקא הוא דיתנו היורשים אך י״ל דעיקר קושית הראב״ד בהשגות דודאי משום נעילת דלת אין כאן אבל בקידושין אמרינן טעמא דמלוה ע״פ גובה מן היורשים דשעבודא דאורייתא וכן פוסק הרמב״ם [פי״א ה״ד] מהלכות מלוה דשעבודא דאורייתא א״כ הדרא קושיא לדוכתא למה כתב הרמב״ם דוקא כשעמד בדין הוא דיתנו היורשים אבל בלאוהכי לא יתנו היורשים דהשתא דקיי״ל דמלוה ע״פ גובה מן היורשים מטעם דשעבודא דאורייתא א״כ תו לא צריכי להעמדה בדין:

ועפ״ז תמהתי כ׳ תמיהות על הגאון בעל ש״ך בחושן משפט סי׳ ל״ט סק״ב מקשה[על]הראב״ד דידי׳ אדידי׳ דבהשגה הנ״ל סובר דשעבודא דאורייתא כנ״ל ובחושן משפט סימן ק״ד מביא ב״י בשמו דסובר שעבודא לאו דאורייתא ותירץ הש״ך אגב שיטפא נקט הראב״ד בהשגה הנ״ל שעבודא דאורייתא דהשגה לא תליא בהכי דאפילו אי נימא דשעבודא לאו דאורייתא מסיג שפיר מדקיימא לן מלוה ע״פ גובה מן היורשים ע״כ תירץ הש״ך אבל לפי דברי הנ״ל זה התירוץ אינו דכתבתי דעיקר קושית הראב״ד על הרמב״ם אינו אלא דמלוה ע״פ גובה מן היורשים מטעם שעבודא דאורייתא דוקא דאידך טעמא דנעילת דלת לא שייך לגבי ערכין וא״כ עיקר קושיתו משיעבודא דאורייתא דמטעם זה פסקינן דמלוה ע״פ גובה מן היורשים והאיך כותב הש״ך דאגב שיטפא נקט הראב״ד שיעבודא דאורייתא וצ״ע רבי׳ ועל עיקר הקושית שפתי כהן דמקשה דברי הראב״ד מדידי׳ אדידי׳ דכאן סובר דשיעבודא דאורייתא ובב״י בח״מ סימן ק״ד מביא בשמו דשעבודא לאו דאורייתא יש לומר כדתירצו התוספות בקידושין דף י״ג ע״ב דדוקא מלוה הכתובה בתורה כגון ערכין משאוהו חכמים דלהוי דשיעבודא דאורייתא אבל בשאר מלוה ע״פ שאינו כתובה בתור׳ שיעבוד׳ לאו דאורייתא וכן הביא הש״ך בעצמו סימן הנ״ל באריכות זאת הסברא וא״כ י״ל דדוקא הכא גבי ערכין סובר הראב״ד דשיעבודא דאורייתא דהיא מלוה הכתובה בתורה אבל בח״מ סי׳ [ל״ט] לא מיירי במלוה הכתובה בתורה ולכך סובר הראב״ד דשיעבודא לאו דאורייתא ודו״ק:

הלכות מתנת עניים

פרק ב׳ הל׳ י״ג בעה״ב שנתן פאה לעניים ואמרו לו תן לנו מצד זה ונתן להם מצד אחר זו וזו פיאה· וכתב מרן הכ״מ תוספתא דפיאה פ״ב ואיתא בפרק המניח· ואני תמה דהא בהמניח אסיקנא כמ״ד עביד איגש דינא לנפשי׳ והכי פסק הרמב״ם בפ׳ ב׳ מהלכות סנהדרין וא״כ הא דקתני זו וזו פיאה היינו לפוטרה ממעשר אבל לא שיזכו בשתיהן העניים וא״כ האיך סתם רבינו דכאן זו וזו פאה משמע דשתיהן לעניים כמו בבא שאחר זו דשתיהן לעניים · ולכאורה הייתי רוצה ליישב דבגמרא איתא ובאו עניים ונטלו מצד אחר משמע שנטלו שלא מדעת בעה״ב ולכך מסיק שם שפיר דבע״ה עביד דינא לנפשי׳ ופאה ראשונה שהניח הוזר לו ופטורה ממעשר אבל רבינו מיירי שנתן להם מצד אחר מדעתו כמבואר בלשונו ומשום הכי שתיהן לעניים ואין דין זה מהגמרא דהמניח רק מתוספתא ונוסחא דתוספתא שלפנינו היא מוטעת קצת אבל אחר העיון זה אינו חדא דא״כ היה לו לרבינו לחלק כך להדיא ועוד הא כתב רבינו בהלכה שאח״ז שאין עניים רשאין ליטול הפאה שלא מדעת הבעה״ב ואם נטלו שלא מדעתו הוי גזל וא״כ ע״כ הגמרא מיירי נמי שנטלו מצד אחר מדעת הבעה״ב וכן כתבו שם התוספות להדיא בד״ה אי הכי וא״כ הדרא קושיא לדוכתה על הרמב״ם ז״ל וצ״ע ליישב:

הלכות תרומות

פרק ה׳ הכ״ד וז״ל הבודק את החביות והניחה להפרישה תרומה לאחרים ולאח״ז בדקה ומצאה חומץ מעת שבדקה תחלה עד ג׳ ימים ודאי יין וכל יין שחשב אותן הימים שהתרומה שלו בהביות זו הרי הוא מתוקן מכאן ואילך ספק וצריך להפריש ממנו תרומה שניה עכ״ל· והקשה הכ״מ הא איתא [בקידושין ע״ט ע״א ובנדה ב׳ ע״ב] מאן תנא חביות ר״ש אבל רבנן אומרים טבל למפרע תיכף מעת שבדקה אמרינן דלמא היה חומץ ולמה פסק כר״ש במקום רבנן וע״ש ונ״ל ליישב דעת הרמב״ם דבגמ׳ איתא ורמינן חביות אמקוה דאמרינן במקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשה ע״ג כולם טמאות למפרע דאמרינן שמא נחסר מיד וא״כ בהביות מפני מה אמרינן עד ג׳ ימים הוא ודאי יין לימא ג״כ דהיה חומץ למפרע וע״ז משני הגמרא דמאן תנא חביות ר״ש דסבירא ליה ג״כ גבי מקוה דלא טמא למפרע אבל אליבא דרבנן הוא ודאי טבל למפרע ואליבא דהרמב״ם הנ״ל תירץ אחר על קושית הגמרא ולעולם מתניתא דחביות אתיא אפי׳ לרבנן דאיתא ברמב״ם הלכות מקואות [פ״י ד״ו] וז״ל מקוה שנמדד ונמצא חסר כל הטהרות שנעשה ע״ג למפרע טמאות בד״א שהיה הטבילה מטומאה חמורה אבל אם טבל מטומאה קלה שהוא מדבריהם אם נמצא המקוה חסר לאח״ז ה״ז טהור למפרע דאמרי׳ השתא הוא דחסר עכ״ל ואיתא ברמב״ם הלכות תרומה סוף פ״א התרומה בזמן הזה אינה מן התורה אלא מדבריהם וכן המעשר עכ״ל נמצא לפ״ז י״ל דמתניתא דחביות איירי בזמן הזה וא״כ הוא מדרבנן לבד לכך לא הוי טבל למפרע כמו גבי מקוה דאם הוא טומאה מדרבנן אינו טמא למפרע דאמרינן השתא הוא דחסר הוה **גבי חביות נמי אמרינן השתא הוא דהחמיץ והרמב״ם איירי גם כן בזמן הזה ולעולם** אתיא אפילו לרבנן ודו״ק היטב:

הלכות כלי המקדש

פרק א׳ הלכה ב׳ ונותן על המים שמן זית הין כו׳ ובישל הכל על האש עד שאבדו המים וכו׳· ורבינו בכ״מ הביא הגמרא דכריתות [ה׳ ע״ב] יעו״ש ואני תמה הא בגמ׳ משמע בהדיא שנתנו שמן על העיקרין ולא על המים והמים נבלעו בעיקרין וכן מבואר בהדיא בפרש״י גם מה שכתב ובשל הכל על האש לא נמצא מזה רמז בגמרא דידן ותמהני על הכסף משנה שלא העיר בזה ומה שאיתא בגמרא דר״י אומר שמן המשחה הרבה נסים נעשו בו מתחלתו לא היה אלא י״ב לוג וכו׳ וכמה יורה בולעת כמה עיקרין בלעה וכמה האור שורף וכו׳ זה הכל אליבא דר״י דסבירא ליה שלקו העיקרין וצ״ע רב דרבינו פוסק דלא כחד דלר״י לא היו מים כלל רק העיקרין שלקו בשמן ולר׳ יוסי שלקו העיקרין במים ואח״כ נתנו השמן על העיקרין ולא על המים:

שם הל׳ י׳ הנותן משמן המשחה על גבי מלך או ע״ג כה״ג שכבר נמשחו פטור שנאמר וכו׳ אבל הסך ממנו אפילו למלך וכה״ג חייב וכו׳· ולא זכיתי לעמוד על דבריו דלכאורה משמע מפשטא דגמרא דגם הסך ממנו למלך וכה״ג פטור דהכי איתא התם[ו׳:]בברייתא למלכים ולכהנים ר״מ מחייב ור״י פוטר וכמה יסוך ויהא חייב ר״מ אומר כ״ש ר״י כזית ומקשה הגמרא והא ר״י פוטר ומשני כי פוטר ר״י במלכים וכהנים אבל גבי הדיוט מחייב ואם איתא דיש חילוק בין נתינה לסיכה לשני הגמרא הכי כי פוטר ר״י ברישא היינו בנתינה אבל בסיכה מחייב אפילו למלכים וכהנים וא״ל דהמקשה סבירא ליה דהא דקתני למלכים ולכהנים ר״י פוטר קאי על הסך הנזכר ברישא דברייתא וכן העתיק רבינו בכ״מ הסך למלכים ולכהנים וכו׳ א״כ פשיטא תמוה דהרי מפורש בהדיא בברייתא דגם בסיכה פוטר ר״י ורבינו פוסק כר״י וכמו שכתב הכ״מ וא״כ האיך כתב רבינו בסיכה דחייב· אחר שכתבתי מצאתי קצת קושיא זאת בספר ברכת הזבח שם והנאני:

פרק ה׳ הלכה ה׳ כתב רבינו בכ״מ ומ״ש וכל העם באים לנחמו וכו׳ שם בגמרא וקאמר בגמרא אבל משוח לא אתי וכו׳ ותיבת מלחמה הוא ט״ס וצריך להיות שעבר ואיני יודע למה השמיטו רבינו עכ״ד· ולא אוכל להבין מה קשה לו דהא דברי רבינו מדוקדקים היטב דלעיל בדין ד׳ כתב והסגן ומשוח שעבר מימינו וכאן לא כתב אלא הסגן מכלל דמשוח לא אתי ופשוט:

פרק ו׳ הל׳ ח׳ כתב הכ״מ ומ״ש הראב״ד בהשגות שליסית הראה דעתו בכאן וכו׳ נראה שטעמו לומר שאם היתה כוונתו באותו תפלה יתירה על תפלת מוסף הרי יום שיש בו קרבן מוסף אין בו מעמד במוסף והוא כתב לא היה מעמד בתפלה שניה דמשמע שלא היה עושין בה מעמד כלומר שלא היה קורין בה בתורה אבל מ״מ התפלה היה מתפללין אותה וכו׳· דברי רבינו בכאן אינם מובנים לי כלל חדא דהא א״כ הוכיח בעצמו מלשון רבינו מ״ש לא היה מעמד בתפלה שניה שלהם ולא במנחה היינו שלא הי׳ מתפללין כלל תפלה שניה שלהם וגם לא תפלת המנחה מפני שהיו טרודים בהקרבות מוספים וא״כ דבריו סותרים זא״ז ועוד כמה גימגומים בדבריו אלה ולענ״ד נראה פשוט דכוונת השגה היא מכח הסיפא שכתב הרמב״ם וכו׳ יום שהיה בו קרבן עצים לא היה בו מעמד וכו׳ אלא בשחרית ובתפלה שניה וכו׳ ואי תפלה שניה היינו תפלת המוספים הרי ע״כ כיון שמתפללין תפלה שניה דהיינו תפלת המוספין הוא יום שיש בו קרבן מוסף וכבר כתב ברישא דביום שיש בו מוסף לא היה מעמד בתפלה שניה והאיך כתב כאן דהיה מעמד **בתפלה שניה** אלא ודאי הראה בכאן

דתפלה השניה אינה תפלת המוספין וכך גרסת ההשג' בסיפא ובתפל' שניה ולא ברישא לא בתפלה שניה שלהם כמשמעות הכ"מ ודו"ק:

פרק ז' בסוף הפרק כתב הראב"ד ומתחת ידו נעשה · א"א אומר אני שהוא פנחס המלביש וכתב עליו הכ"מ ופשוט הוא ואינו יודע מה מלמדנו · ולענ"ד פשוט דכוונת השגה לומר שלא היה ממונה זה על מעשה בגדי כהונה ועל אריגתן כמו שכתב הרמב"ם אלא על הלבישה היה ממונה ודייק בשמא שהיה נקרא פנחס המלבישים אלמא על הלבישה היה ממונה ולא על עשייתן והוא פשוט:

פרק ח' הל' ג' כתב בגדי לבן הם ארבעה שמשמש בהן כה"ג ביום הכפורים כתונת ומכנסים ואבנט ומצנפת וכו' ושתי כתנות אחרות היו לו לכה"ג ביה"כ אחת לובשה בשחר ואחת בין הערבים ושתיהם בשלשים מנה וכו' וכתב רבינו הכ"מ ומ"ש ושתי כתנות אחרות היו לו וכו' עד מוסיף משלו משנה פ"ג דיומא ואני בעניי לא זכיתי להבין דבריהם שדברי הרמב"ם מאוד תמוהין מ"ש שתי כתנות אחרות וכו' משמע מדבריו שמלבד הכתונת שחשב תחלה בתוך ד' בגדי לבן היו לו עוד ב' כתנות אחרות וא"כ האיך כתב הכ"מ משנה היא ואין מזה שום רמז במשנה שם ותו מ"ש ושתיהם בשלשים מנה לכאורה משמעות דבריו דאשתי כתנות אחרות קאי ובמשנה וגמרא שם משמע בהדיא דאכל ד' בגדי לבן שלבש בשחרית וד' בגדי לבן אחרים שלבש בין הערביים קאי דשל שחר היו בשמונה עשר מנה ושל בין הערביים בי"ב מנה ולכאורה הייתי יכול לתרץ בדברי הרמב"ם במ"ש ושתי כתנות אחרות היו לו המה ע"פ הגמרא שם דף ל"ה ע"ב תני רב הונא אחר שכלתה עבודת ציבור כהן שעשתה לו אמו כתונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד ובלבד שימסרנ' לציבור וכו' ופרש"י שם ב' פירושים יעו"ש ונמצא שהיו לו שתי כתנות אחרות מלבד הכתונת שלבש בשחר בעבודת היום אחת שהיה קורא בה הפרשה ואחת להוצאת כף ומחתה כך היה נראה לכאורה ליישב דברי רבינו אך גם זה לא הונא לי הדא מדכתב ושתי כתנות אחרות היו לו משמע שהחיוב היה עליו כך ובאמת בשעת הקריאה אם רצה ללבוש אצטלתו לא היה רשאי ואם רצה לקרות בבגדי לבן של שחר היה קורא כמבואר במשנה פרק בא לו ובדברי הרמב"ם עצמו בפ"ג מהלכות עבודת יה"כ הלכה ט' וא"כ האיך כתב כאן ושתי כתנות אחרות היו לו משמע שהוכרח להיות כך וזה אינו ויותר תמוה דא"כ שאיך כתב אחת לובשה בשחר וכו' ואי קאי אכתונת שקרא בה הפרשה זה לא היה בשחר ואף אם תרצה לומר מאחר שקריאה היתה קודם הקרבת תמיד של בין הערביים כמבואר בסדר עבודת יה"כ לכך קאמר לובשה בשחר אך תמוה מ"ש אח"כ ושתיהן בשלשים מנה משל הקדש ואי קאי אשתי כתנות הנזכר לעיל בדבריו וכמו שפירשתי יקשה טובא הדא דהא אותו כתונת שקרא ביה לא היה משל הקדש כמו שמבואר במשנה וגמרא לובש אצטלית לבן משלו ולא הוצרך אפילו למוסרו לציבור וכמו שהקשה רש"י שם על פירוש שני ועוד תמוה דהא במשנה מבואר דבגדים של שחר ובגדים של בין הערביים היו משלשים מנה וכמו שהקשתי לעיל וראיתי בתלמוד ירושלמי פ"ג דיומא הלכה ו' א"ר כל שיהיו כפולים וקיימינה דלא כר' יוסי דתני ולבני אהרן תעשה כתנות רבנן אמרי שתי כתנות לכ"א ר"י אומר אפילו כתונת אחת לכ"א וכו' ובודאי הלכה כרבנן נגד ר' יוסי ובפרט שגם רבי לא אתי כרבי יוסי ואפשר שלזה נתכוין הרמב"ם אך גם זה לא הונא לי דלכאור' משמע דלרבנן גם בכל השנ' ולכל הכהני' היו צריכין לכ"א לפחות ב' כתנות מדהביאו ראיה מפסוק ולבני אהרן תעשה כתנות בלשון רבים וזה הפסוק לא נכתב ביום הכפורים רק בפרשת תצוה בעשיית הבגדים וא"כ למה כתב רבינו דין זה ביה"כ ובכה"ג דוקא אלו נתכוין לזה סוף הדברים נלע"ד שתיבות אחרות הוא ט"ס וצריך להיות ושתי כתנות היו לו ומ"ש כתנות הוא לאו דוקא אלא כוונתו אכל ד' בגדי לבן ומאחר שהתחיל למעלה בכתנות כתב גם כאן כתנות וכוונתו אכל ד' בגדי לבן ולפ"ז אתי הכל שפיר ואף שהוא דוחק מאוד לפרש כן מ"מ שלא יהי' דברי רבינו תמוהין מוכרחני לפרש כן לענ"ד:

הלכות איסורי מזבח

פרק ד' הל' ו' הנעבד בין שעבד שלו ובין של חבירו וכו' בין לפני הקדש בין לאחר הקדש ה"ז אסורי והשיג הראב"ד א"א במסכת ע"א אוקמי של חבירו בשעשה בה מעשה ומר"ן בכ"מ כתב שדברי רבינו המה מתוספתא דתמורה ובלח"מ שם האריך להקשות על רבינו מגמ' דזבחים דף קי"ד דאיתא התם בשלמא רובע ונרבע משכחת לאקדשינהו מעיקרו והדר רבעו אלא מוקצה ונעבד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וכו' א"כ האיך מפליג רבינו בין מוקצה לנעבד דגבי מוקצה כתב לפני זה דלאחר הקדש אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו וגבי נעבד כתב כאן דאוס' אפילו אחר ההקדש ובגמר' מקש' על שניהם הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו והניחו בצ"ע:

ולענ"ד נראה ליישב שדברי רבינו מבוארין בגמרא דילן ובירושלמי ובתוספתא בש"ס דילן איתא במסכת ע"א דף נ"ב ע"ב בעיא מיניה ריב"ש מרבי כלים ששימשו בהן בבית חוניו מהו שיתשמשו בהן בבית המקדש וכו' עד אמר ליה ברוך אתה לשמים שהחזרת לי אבדתי הכי שגנזום והקדשנו שהקדשנו אחרים תחתיהן ופרש"י שם בכל הסוגיא ודאי מדאורייתא' לא היו אסורין דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו והנך כלים קנסו חכמים וגנזום והקדישו אחרים תחתיהן וכזה מיושב היטב קושית הלח"מ ודאי בגמ' דזבחים דמבואר שם בהדיא דמדאורייתא' מיירי המתני' ולכך פריך הגמ' שפיר על מוקצה ונעבד דאי בתר דאקדשינהו הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו מדאורייתא' ואפילו בעשה מעשה ולכך צריך הגמ' לתרץ דמשנה איירי בקדשים קלים ואליבא דר' יוסי הגלילי אבל לפי האמת מדרבנן אסור בנעבד אף אחר ההקדש בכלים כמו שמצינו דאח"ז שהגניזם כולם והקדישו אחרים תחתיהן כמו שמבואר בסוגיא הנ"ל ובפרש"י שם א"כ דברי רבינו המה ברורים דבנעבד אסור אף לאחר הקדש כמו שמצינו בכלים דאח"ז כנלע"ד נכון וברור ליישב דברי רבינו מקושית הלח"מ ודו"ק שם ובירושלמי דמסכת כלאים פ"ז אחר המשנה המסכך את גפנו על תבואתו של חבירו קאמר שם בהדיא הנעבד בשל חבירו להדיוט מותר לגבוה אסור אליבא דכ"ע ועיי"ש ובתוספתא מבואר נמי כדברי רבינו כמו שהבין מר"ן הכ"מ:

הלכות תמידין ומוספין

פרק ח' הל' ב' וז"ל שתי הלחם אינן באין אלא מן הארץ ומן החדש שנאמר ממושבותיכם תביאו לחם תנופה לא מצאו מן החדש יביאו מן העליי' עכ"לי והשיג עליו הראב"ד וז"ל א"א הלכה זו בהיפך עכ"ל ופירש הכ"מ דאיתא [במנחות פ"ג ע"ב] כל קרבנות ציבור באים מן החדש ומן הישן חוץ מעומר ושתי הלחם דאינם באים אלא מן החדש ובגמר' איתא מתניתין דלא כי האי תנא דתניא שתי הלחם הבאות מן הישן כשירות אלא שחיסר מצוה ובמתניתין פוסל אפילו בדיעבד ובברייתא מכשיר בדיעבד והרמב"ם פוסק כברייתא ולא כסתם משנה דפוסל אפילו בדיעבד וע"ש בכ"מ מה שתירץ ובאותו פרק איתא ג"כ ברמב"ם דין ט"ו וז"ל שתי הלחם מעכבין את הכבשים ופי' שאם אין לחם אין מקריבין הכבשים ושני הכבשים אין מעכבין את הלחם עכ"ל וכתב עליו הראב"ד ג"כ הלכה זאת היא בהיפוך עכ"ל ופירש הכסף משנה דאיתא במנחות [מ"ה] הלחם מעכב את הכבשים והכבשים אינן מעכבין את הלחם דברי ר"ע אמר ר' שמעון בן ננס לא כי אלא הכבשים מעכבין הלחם ואין הלחם מעכבת הכבשים דמותר להקריב הכבשים בלא לחם שכל ארבעים שנה שהי' ישראל במדבר קרבו כבשים בלא לחם ואמר ר' שמעון הלכה כדבריו וא"כ קשה למה פוסק כר"ע ולא כבן ננס עכ"לי ונ"ל ליישב שניה' בהדא מהת' דהרמב"ם הוכיח דין זה דאם לא מצאו חדש יביא מן הישן וממילא מיושב שפיר ההשגה שניה דאיתא במסכתא מנחות דף פ"ד ע"א שומרי ספיחין בשביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשכה כדי שיהא העומר בא מהם ורמינהו לאכלה ולא לשריפה ופי' התוספות והאיך העומר בא מספיחי שביעית והא בשביעית כתיב לאכלה דוקא ולא לשריפה והקומץ נשרף אלא רחמנא אמר לדורותיכם ואתה אמרת ליבטל ופירש רש"י לדורותיכם משמע דלעולם צריך להקריב העומר אם אינו בא מן של שביעית יבטל וליתי משנה שעברה ומשני בעינן כרמל בשעת הקרבה ומשמע דגמרא לא מקשה אלא מעומר דגבי עומר כתיב כרמל תקריב וקשה למה לא מקשה הגמרא ג"כ משתי הלחם דהאיך היו באו שתי הלחם מספיחי שביעית דגבי שתי הלחם נמי כתיב לדורותיכם בפר' אמור והא כתיב לאכלה ולא לשריפה ושתי הלחם הבאים בפני עצמן לשריפה איתינן כדאיתא במנחות דף מ"ו ע"ב אלא ודאי מוכח דשתי הלחם מותר להקריב מן הישן כשאין להם חדש וא"כ לא קשה מידי משתי הלחם דבשביעית היה בא משנה שעברה דדוקא גבי עומר דכתיב כרמל תקריב ואי אפשר להביא משנה שעברה אבל בשתי הלחם לא כתיב כרמל מותר להביא משנה שעברה וא"כ דברי הרמב"ם הן נכוני' דסתם משנה לא אסר אלא לכתחלה להביא מן הישן אבל בדיעבד מותר ועפ"ז מיושב נמי השג' שני' דהרמב"ם אזיל לשיטתי' דבדיעבד מותר להביא מן הישן וא"כ י"ל לחם מעכבין הכבשים וא"ת הא ר"ש בן ננס הוכיח דבמדבר קרבו כבשים בלא לחם להרמב"ם לא קשה מידי דאיתא בתוספות [מ"ה:] בד"ה קרבו כבשים בלא לחם ופירש רש"י שלא היה להם לחם אלא מן וקשה דבפרק בתרא דיומא מוכח דאומות עולם היו מביאין להם מיני מאכל עכ"לי ונראה לי ליישב קושית התוספות דאיתא כמה פעמים בש"ס ופוסקים באיסור דאורייתא אין הגוי נאמן אפילו מסיח לפי תומו אלא בעדות אשה וזה הוא מלא בכל הפוסקים בי"ד סימן ט"ו וסימן ס"ט וסי' ל"ח ע"ש ובשארי אחרוני' וזה הוא ידוע לכל יודעי דת ודין וכבר הקדמתי למעלה להד תנא דשתי הלחם אין באין מן הישן אפילו כשאין להם חדש דהתורה אמרה דוקא מנחה חדשה וא"כ לק"מ קושית התוספות דשפיר פירש רש"י שלא היו להם אלא מן וא"ת מה שאומות עולם היו מביאין להם י"ל דאסור ליקח מאומות עולם תבואה על שתי הלחם דשמא מן הישן היא ואפילו אומר הגוי שהוא מן החדש אין סומכין עליו דאין הגוי נאמן באיסור דאורייתא אפילו במסיח לפי תומו אך איתא בב"י בא"ח סימן תקי"ג בשם המרדכי דאפילו באיסו' דאורייתא אם הגוי מגנה מקחו כגון שאומ' על דגים שהביא בי"ט שניצודו מערב י"ט דמותרין דיותר הם טובים כשניצודו בי"ט והוא אומר מערב יו"ט בודאי אומר אמת וכן פוסק להלכה בסימן תקי"ג ובסימן תקט"ו וזה הוא במשנה מסכת דמאי והובא בפ"ה דמסכת כתובות שנים שנכנסו לעיר זה אומר שלי חדש ושל חבירי ישן אינם נאמנים דחיישינן לגומלים ופרש"י דתבואה ישינה יותר טוב משל חדש ע"ש וא"כ כשאומר הגוי שהיא תבואה חדשה מגנה מקחו ויהא נאמן וא"כ הדרא קושיא לדוכתא היה להם ליקח מאומות העולם · אך איתא בכמה פוסקים דהגוי מתכוין כמה פעמים לקלקל את ישראל וזה הוא ידוע לכל יודעי דת ודין וא"כ א"א דשתי הלחם אסור להביא מן הישן אפילו כשאין להם חדש וא"כ אסור ליקח מן הגוי תבואה על שתי הלחם אפילו כשאומר שהיא חדשה דמגנה מקחו אפ"ה חיישינן דלמא אומר שקר כדי לקלקל אבל הרמב"ם אזיל לשיטתי' דמותר להביא מן הישן וא"כ היה להם להם במדבר מאומות העולם וא"ת הא אין הגוי נאמן י"ל דהיכא דמגנה מקחו נאמן וא"ת דלמא אומר שקר זה אינו דהא באמת אפילו ישן מותר כשאין חדש והשתא כשהוא אומר שהוא חדש נאמן ודו"ק:

הלכות קרבן פסח

בפרק זה יתבאר כמה דברים בדברי רבינו הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות קרבן פסח:

פרק א' ה"ג כתב אין שוחטין את הפסח אלא בעזרה כשאר הקדשים אף בשעת היתר הבמות לא היו מקריבין הפסח בבמת יחיד וכו' לכאור' יש לדייק בדברי רבינו תרתי חדא במה שכתב כשאר קדשים מהיכי תיתי יגרע הפסח משאר קדשים וביותר קשה דהא כתב אח"כ דפסח יותר חמור משאר קדשים שהן מותרין בבמת יחיד משא"כ בפסח כדיליף מקרא · ונראה לענ"ד ליישב דבריו כך הואיל דפסח ראשון היו מקריבין במצרים והמזוזות והמשקוף היה להם כמו במות וזרקו עליהן הדם והקטירו האמורים ועיין בדף נ"ז ע"א שפרש"י שלא הקטירו האמורים כלל רק זריקת דם היה על המשקוף ועל שתי המזוזות וכדי שלא יזלזל בקרבן זה לדורות להקריב אותו בחוץ לכך החמירה התורה שלא יעשו אותו בבמות יחיד אף בשעת היתר הבמות וזהו כוונת רבינו אין שוחטין את הפסח אלא בעזר' כשאר הקדשי' אף שקרבן זה נעשה מתחלה בחוץ מ"מ לדורות הוא כשאר הקדשים והתורה החמירה בזו עוד יותר משאר קדשים כדי שלא יזלזל בה מאחר שנעשה מתחלה בחוץ:

שם הל' ד' שחיטת הפסח אחר חצות' וכתב בספר משנה למלך לא נתבאר בדברי רבינו אם שחיטת פסח שני הוא ג"כ אחר תמיד של בין הערביים ואני כבר כתבתי בספרי מעשה רוקח במסכת פסחים והוכחתי מהירושלמי דגם פסח שני היה אחר תמיד של בין הערביים יעו"ש:

שם הל' ה' בשחיטת הפסח על החמץ וכו' האריך בספר משנה למלך אם זרק או הקטיר על החמץ אחר שנפסל הקרבן באחד מן הדברים הפוסלים אם הוא לוקה יעו"ש שהאריך להביא ראיה מהירושלמי ומסיים משמע דבהאי מלתא כולם מודים דלא הזהיר הכתוב אלא בפסח כשר ואני תמה עליו דלכאורה [אשתמיטתי' פירש"י בפסחים ס"ג:] השוחט את הפסח על החמץ וכו' דפליגי תנאי ת"ק סובר דדוקא על הפסח הוא חייב ור' יהודה סובר על התמיד נמי חייב ור' שמעון סובר אף בכל הקרבנות במועד חייב ור"ש מפרש דבריו דהיכא דשחט שלא לשמו דהזבח נפסל בפסח והחטאות הוא פטור מלאו זה וכתב רש"י דר"ש לטעמיה דסבירא ליה בכל דוכתא דשחיטה שאינה ראוי' לא שמה שחיטה מכלל דלכולהו תנאי אף שהזבח נפסל מ"מ חייב בלאו זה ולוקה עליו ולכאורה יש ראיה לזה דמצינו בלאו דעצם לא תשברו בו בכשר ולא בפסול מכלל דכל היכא דלא כתיב מיעוטא הלאו הוא כולל בין כשר ובין פסול ודו"ק וצ"ע:

שם הל' ח' ומקטירין חלבי פסחים כל הלילה עד שיעלה עמוד השחר· ולכאורה קשה דהא רבינו כתב בפרק ד' מה' מעשה הקרבנות בהלכה ב' שאין מקטירין האימורי' אלא עד חצות והוא ממשנה פ"א דברכות שרבינו מפרש כן א"כ למה כתב כאן עד שיעלה עמוד השחר ודוחק לומר שסמך על מה שכתב שם וצ"ע:

שוב ראיתי ליישב דברי רבינו שרבינו סמך על המבין דמוכח הוא שזה דין התורה אבל מכח סייג צריך להיות הקטרה קודם חצות מאחר שאכילת פסחים הוא עד חצות כמבואר בפ"ח וכן בכל הקדשים הנאכלין עשו חכמים סייג עד חצות וכל כמה דלא מקטרי האימורים לא זכו הכהנים בחזה ושוק וגם הבעלים אינם יכולין לאכול הבשר א"כ בודאי צריך להיות ההקטרה קודם חצות ולא צריך רבינו לפרש רק העולה שאינה נאכלת הוצרך לפרש לעיל בפ' ד' מה' מעשה הקרבנות *) ובזה מיושב גם שפתח בתרתי בזבחים ועולות ומסיים רק בעולות מוכח כמו שכתבתי ודו"ק:

שם הלכה ט' הפסח נשחט בשלש כיתות· כבר כתבתי בספרי מעשה רוקח ע"פ סוד אבל מה שכתב רבינו בהלכה י"א היו פחות מחמשים אין שוחטין את הפסח לכתחלה אינו יודע מנין לו דבר זה דהא ר' יצחק לא קאמר אלא אין הפסח נשחט אלא בשלש כתות של שלשים שלשים בני אדם כלומר אע"פ שעמה מועטים ויכולין כולם לשחוט בבת אחת מ"מ צריכין לעשות לכתחלה בשלשה כתות אבל אם היה פחות מחמשים דלא ישחטו הפסח כלל זה אינו עולה על הדעת צ"ע:

פרק ב' ה"י יש בספרי רבינו הפסח כשר ואין אדם יוצא ידי חובתו והוא טעות סופר וצריך להיות ואדם יוצא בו וכן הוא שם בברייתא וקמשמע לן דלא נימא דהוי כשינוי בעלים כל הזבחים שהזבח כשר ולא עלו לבעלים לשם חובה אבל הכא יוצא בו ידי חובתו משום דאין מחשבת אוכלין בזריקה:

שם הי"א תמה מר"ן מוהריק"א ובלח"מ ושארי אחרוני' על רבינו שהשמיט דין שאינה רדופה

*) לפנינו איתא שם וכדי להרחיק מן הפשיעה, אמרו חכמים שאין מקטירין האמורין ואיברי העולה אלא עד חצות הלילה:

דמתניתין ומייסבים בדוחק ואני תמה על תמיהתם שדברי רבינו הם ברורים ופשוטים דודאי במתניתין דלא אשמעינן דין האשה שאין בעלה שוחט עליה אלא מדעתה אבל אם היא אינה רוצה בשל בעלה אינו יכול לשחוט עליה הוכרח לאשמועינן דין שאינה רדופה דברגל ראשון תאכל במקום שהיא רוצה אבל כיון דאשמועינן בברייתא דין האשה שאין בעלה שוחט עליה אלא מדעתה אבל אם מיחו יכולין לשחוט לעצמן ורבינו כבר כתב דין זה בהלכות הקודמים א"כ מאי צריך לכתוב דין דמתניתין בשאינה רדופה ברגל ראשון תאכל במקום שהיא רוצה והוא שתברר לה בשעת שחיטה כמבואר בגמרא א"כ לפי הברייתא שפוסק רבינו כותי' זה הדין נוהג אף באשה הנשואה מכמה שנים אם גלתה דעתה בשעת שחיטה שאינה רוצה בשל בעלה רק עם חבורה אחרת תאכל במקום שתרצה וזה כבר כתב בהלכות הקודמי' לכך לא היה צריך לכתוב דין דמתניתין בשאינה רדופה וזה פשוט וברור וכל האחרונים שגו בזה:

פרק ח' הלכה ח' אבל מותר לסוך אותו ביין ושמן וכו' חוץ מן המים· כתב הכ"מ שהוא משנה שם אך מה שכתב רבינו חוץ מן המים איני יודע מהיכן למד כן · ולכאורה יש לומר דיליף מדקדוק לשון המשנה אבל סכין ומטבילין אותו בהן דתיבת בהן הוא מיותר אלא לאורויי דדוקא בהן באותן הנזכר ברישא דמתני' דהוי משקין ומי פירות בהן סכין ומטבילין אבל לא במים: ובזה יש ליישב מה שהקשה מהרש"א שם בסוגית הש"ס דבין לת"ק ובין לרבי ישאר קושיא למה לי תיבת במים ועיין בדבריהם שדחקו בזה ולפי דברינו יש לומר דמזה יליף התנא במתני' דבאמת לענין בישול אין צריך תיבת במים דלכתוב רק ובשל מבושל אלא אם אינו ענין לבישול תנהו לענין סיכה וטיבול שבשאר משקין מותר לסוך אבל במים אסור כן נראה לענ"ד אבל מ"מ תמוה על רבינו שאין דרכו לכתוב דבר שאינו מפורש אם לא שכותב נראה לי וגם בפירוש המשנה לא הוזכר דקדוק זה וצ"ע:

הלכות חגיגה

פרק א' הל' א' מצות ראיי' האמורה בתורה היא שנראה פניו בעזרה בי"ט ראשון של חג ויביא עמו קרבן עולה בין מן העוף ובין בהמה עכ"ל· מקשה הכ"מ הא במסכתא חגיגה דף ז' ע"א לא יראו פני ריקם בזבחים אתה אומר בזבחים או אינו אלא בעופות ומנחות ודין הוא אף ראי' האמורה לגבוה זבחים פרש"י בזבחים צריך להביא קרבן בהמה הזבוחים בסכין ולא עולת עוף שהיא נמלקת כמלא משמע בגמ' דאסור להביא עולת ראיה בי"ט מן העוף והאיך כתב רבינו מן העוף והניח בצ"ע· ולי נראה ליישב דהרמב"ם הוציא דין זה דמותר להביא עולות ראיה מן העופות דאיתא במסכתא מ"ק ט"ו: כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היו מנודין לשמים ושלחו את קרבנותיהם ואיתא בתוספות [פסחים ס"ב ע"א ד"ה ערל] וכן במס' מ"ק האיך ערל וטמא משלחין קרבנותיהן הא בעינן סמיכה וכן הקשה הגמרא [גיטין כ"ח ע"ב] ותירצו התוספ' דמיירי בקרבן עופות דלא בעי סמיכה עוד תירצו דמיירי בבכור ומעשר בהמה דלא בעי סמיכה וזה הוא ידוע דעולת ראייה בעי סמיכה וא"כ קשה האיך הקריבו במדב' עולת ראייה דמנודין היו ולא היו יכולין לבוא למשכן וא"ת דהיו משלחין עולת ראייה שלהם קשה קושית התוספו' הא בעי סמיכה וא"ת דמיירי בעופות הא עולות ראייה אינו בא מן העופות כנ"ל וא"ת דהביאו עולת ראייה שלהם מבכור ומעשר בהמה הא איתא במסכתא חגיגה דף ז' ע"ב וכן פוסק הרמב"ם פ"ב ה"ח וז"ל עולת ראייה אינו בא אלא מן החולין ולא מבכור ומעשר אלא ודאי מוכח דמותר להביא עולת ראיה מעופות וא"כ יש לומר דבמדבר הביאו עולת ראיה מהעופות והעופות לא בעי סמיכה ונמצא דברי הרמב"ם על נכון ואם תקשה הא בגמרא אמרינן בפירוש בזבחים ולא בעופות י"ל דהכא דה"א דדוקא דצריך להביא מעופות עולת ראייה משום דאמרינן בגמרא דהגיגה ערל וטמא פטורין מראי' משו' דליתנייהו בביאה שאינם יכולין לבא לעזרה וא"כ א"ת דעולות ראייה דוקא מעופות א"כ שפיר יכולים לשלוח קרבן ראיי' לעזרה משום דלא בעי סמיכה כנ"ל לכך אמר וכן יכול דוקא בעופות כדי שגם ערל וטמא יהיו יכולין לשלוח קרבן ראיי' לעזרה משום דלא בעי סמיכה לכך כתב דיוצא אפילו בבהמה ומכ"ש בעופות· ודו"ק היטב:

עפ"ז ישבתי גמרא במסכתא מ"ק ריש פרק ג' מנודה מאי שינהוג נדויו ברגל דהיינו שאסור לילך בין בני אדם כדין מנודה או אינו נוהג נידוי ברגל עוד בעי גמרא מנודה מאי שישלח קרבנותיו כיון שאינו יוכל לראות לבוא בעצמו למקדש ג"כ אינו רשאי לשלחו או מותר שלוח ופשטינן מהא דאמרינן לעיל כל ארבעים שנה שהיו במדבר מנודין היו לשמים ושלחו קרבנותיהם ופריך דלמא מנודה לשמים קיל טפי וזה תמוה היכא שייכה הני תרי איבעיות הדדי נראה לי דבשלמא בלא בעייא שני' היה מוכח דמנודה אינו נוהג ברגל אבל השתא איבעיא שניה לא נפשט משום די"ל דמנודה לשמים קיל טפי וא"כ השתא בעי' קמייתא מקומה עומדת דכבר הקדמתי דאסור להביא עולת ראיה מן עופות כפשטא דגמרא כנ"ל א"כ קשה קושיא שלי שהקשתי כנ"ל האיך הביאו עולת ראיי' במדבר הא בעי סמיכה אלא דאי מוכח דמנודה אינו נוהג נידויו ברגל וא"כ שפיר היו יכולין להביאו עולת ראיי' בי"ט היו מיחדין לבא לעזרה ואינו נוהג נידויו בי"ט והיה יכול לסמוך נמצא הי' מוכח דמנודה אין נוהג דין נידוי ברגל אבל השתא דבעי' מנודה מהו שישלח קרבנותיו ובעי למפשט מהא כל ארבעים שנה אעפ"י שהיו מנודין מ"מ שלחו קרבנותיהם ודחה הגמרא דלמא מנודה שמים קיל טפי וא"כ לפ"ז יש לומר לעולם דכל מנודה נוהג נידויו ברגל וא"ת היאך הביאו מדבר עולת ראיה הא בעי סמיכה וא"ת דסמכו ברגל וי"ל דהתם מנודה לשמים קיל טפי לא היו נוהגים נידוים ברגל אבל שאר מנודה האי בעייא במקומה עומדת אי נוהג נידויו ברגל או לא ודו"ק היטב:

הלכות בכורות

פרק ה' ה"ט וז"ל הלוקח בהמה מפירות שביעית ה"ז פטורה מן הבכורה לפי שאינו רשאי לעשות סחורה בפירות שביעית דכתיב לאכלה ולא לסחורה ואם תהיה חייבת בכורה הרי זה משתכר בבכור שהרי יצא מתורת פירות שביעית עכ"ל והשיג עליו הראב"ד ז"ל וז"ל בגמרא מפרש טעם אחר דכתיב לאכלה ולא לשריפה ובבכור צריך להקטיר האימורים במזבח עכ"ל הראב"ד ועיין בכ"מ ונראה לי לתרץ דהרמב"ם ברור מללו דמוכח לאכלה ולא לסחורה דאיתא במסכתא בכורות דף י"ב ע"ב וז"ל אמר רב חסדא בהמה שביעית פטורה מן הבכורה דכתיב לאכלה ולא לשריפה מיתבי עיסת שביעית חייבת בחלה ואמאי כיון דטמאה בת שריפה הוא ורחמנא אמר לאכלה ולא לשריפה ומשני דכתיב בחלה לדורותיכם משמע שחלה נוהג לעולם אפילו בשביעית וליגמר מיניה דבחלה לא אמרינן לאכלה ולא לשריפה תתחייב בהמה שביעית בבכורה ומשני התם עיקר לאכילה והכא עיקר לשריפה עכ"ל הגמרא והקשה בתוספ' ד"ה הכא עיקר לשריפה וז"ל הקשה ר"ת וניליף מעומר דעיקרו לשריפה דקומץ קרב על גבי מזבח ואיתא [במנחות פ"ד ע"ב] עומר היו קרב משביעית ושומרי ספיחין כו' ומקשה בגמרא לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה ועומר הוא לשריפה ומשני דכתיב לדורותיכם וא"כ כיון דמצינו בעומר דמעיקרו לשריפה ואפ"ה נוהג בשביעית ואם כן תתחייב בהמה שביעית בבכורה ומתרץ ר"ת דבשלמא גבי עומר מצותה בכך אי מקיים מצות העומר אלא בפירות שביעית דבעינן כרמל שיהא רך אבל בכור מתקיים בשביעית בבהמת אחרות עכ"ל ובמסכתא מנחות פרק ה' דף פ"ד ע"א מקשה בגמ' ליתי ושתקד פירוש יביא את העומר מתבואה שנה שעברה ומשני בעינן כרמל וליכא פרש"י כרמל רך והשתא הוא יבש ואיתא במשנה דף ע"ח מצות העומ' לבא מן הלח לא מצא יביא היבש ומפרש בגמ' דמצוה מן הלח דכתיב כרמל וא"ל מותר מן היבש דכתיב תקריב בכורות אף מהיבש נמצא לפ"ז דאם א"א להביא מן הלח מביא מיבש הדרא קושית הגמ' לדוכתא יביא את העומר בשנה השביעית מאשתקד וא"ת הא בעינן כרמל י"ל כיון דא"א להביא כרמל דאי אפש' להביא העומר מפירות שביעית דלאכלה אמ' רחמנא ולא לשריפה וא"כ מותר להביא מיבש אלא ודאי מוכח דהברייתא דשומרי ספיחי שביעית לא סבירא דמות' להביא מן היבש אלא אסור להביא אף דא"א להביא מן הלח וא"כ בשביעית מוכרח להביא העומ' מספיחים אבל הרמב"ם ז"ל פוסק בהלכות תמידין פ' ז' הלכה ט' וז"ל מצותו להביא מן הלח לא מצא יביאו מן היבש כסתם משנה וא"כ ליכא למימ' דבשביעית מקריבין העומר מפירות שביעית הא קשה קושית הגמ' הא כתיב לאכלה ולא לשריפה וא"ת דכתיב לדורותיכם קשה יביאו משל שנה העבר וא"ת דכתיב כרמל הא בשביעית א"א להביא כרמל ואם א"א להביא מן הלח מותר להביא אף מיבש וא"כ שפיר יוכל לגמור מעומ' דבהמת שביעית חייבת בבכורה כקושית התוס' כו' אלא ודאי מוכח דעיקר הטעם דלאכלה ולא לסחורה כנ"ל וא"כ אינה שייכא קושית התוס' כלל ודו"ק היטב:

*) [נמצא הקושיא במלמ"ל · ואני לא הי' לנגדי כעת]

הלכות שגגות

פרק י"ב ה"א כל שבט איקרי קהל דכתיב ויעמוד יהושפט בקהל יהודה אלמא שבט אחד אקרי קהל· והקשה בספר לא"מ וגם בספר באר שבע הא בגמרא אדחי זה דמקשה בגמרא ודלמא שאני ירושלים דהוי נמי בנימן וא"כ דלמא דוקא שני שבטים אקרי קהל אבל שבט אחד לא אקרי קהל ומייתי בגמרא מהאי קרא דכתיב גוי וקהל גוים יהיה ממך אמר הקב"ה ליעקב דתלד קהל גוים ולא אתיליד בהאי שעתא אלא בנימין אלמא משמע דאפילו שבט אחד אקרי קהל וא"כ למה מייתי הרמב"ם זה קרא דאדחה בגמרא והניחו בקושיא:

ולי הקטן תמהני על שני גדולי הדור שהניחו זה בקושיא ולענ"ד נראה אפילו ריח קושיא אין כאן דשפיר מייתי הרמב"ם קרא זה דבאמת עיקר הלימוד מוכח מקרא זה דויעמוד יהושפט בקהל יהודה אלמא דשבט אחד אקרי קהל וא"ת דלמא התם הוי נמי בנימין ולכך מייתי הגמרא קרא אחרינא דמוכח דשבט בנימין לבדו אקרי קהל דקהל גוים קאי על בנימין כו' כנ"ל וא"כ תו ליכא למימר דמשום הכי אקרי ירושלים קהל משום דהוי התם שני שבטים יהודה ובנימין א"כ קשה למה כתיב ויעמוד יהושפט בקהל יהודה לכתוב ויעמוד יהושפט בקהל בנימין דהא מוכח דשבט בנימין לבדו איקרי קהל אלא ודאי דהפסוק אתי להורות דגם שבט יהודה לבדו אקרי ג"כ קהל לכך כתב בקהל יהודה וא"כ מוכח דכל שבט לבדו איקרי קהל ולעולם קרא דויעמוד יהושפט הוא עיקר הלימוד ושפיר ברור מללו של הרמב"ם ז"ל ודו"ק היטב:

הלכות פרה אדומה

פרק ד' הלכה י"א לשון הרמב"ם שרפה חוץ ממערכה שנשחטה עליה וכו' פסולה· וכתב הראב"ד כמדומה לי זה האיש העלה בדעתו דברים שאינם כי הוא סבור גתה ומערכתה שני מקומות הן ואם תעיין במשנה אינו כן אלא שמרחיבין לה מקום לשריפה וכו' אבל אין קפידה שתפסול בחוץ למקום שחיטה ע"כ וכתב עליו רבינו הכ"מ איני יודע מהיכן הבין הראב"ד בדברי רבינו כן שמאחר שבמקום שריפה חוץ מגתה השנוי במשנה כתב רבינו שרפה חוץ ממערכ' וכו' הרי בהדיא שמפרש דגת ומערכה חדא מלתא נינהו וע"כ לומר שהיתה לו גירסא אחרת בספרי רבינו ואני תמה בדברי רבינו הכ"מ האיך מסיק בין להרמב"ם ובין להראב"ד דגת ומערכה חדא מלתא נינהו הרי באותו עמוד ממש תוך כדי דיבור לפני זה הביא הראב"ד וגם רבינו התוספתא שמבואר שם בהדיא דגת ומערכה המה ב' דברים בין לת"ק ובין לרא"י יעו"ש וא"כ דברי הראב"ד סותרים זא"ז תוך כדי דיבור אלא נלע"ד דיש חסרון בדברי הראב"ד והשגה היא איפכא דהאיך כתב רבינו הרמב"ם ובמקום שרפה חוץ לגתה השנוי במשנה שינה הלשון שרפה וכתב חוץ ממערכה שנשחטה עליה וכן בכל הלכה זאת שינוי לשון השנוי במשנה גתה והוא מערכה כתב אלמא דסבירא ליה דגת ומערכה חדא מילתא נינהו ובאמת זה אינו דגתה ומערכתה שני מקומות הן כדמוכח בתוספתא הנזכר לעיל ומפרש הראב"ד דמערכה נקרא מקום השחיטה ועוד מרחיבין לה מקום לשרפה כדי להרבות לה עצים וזהו הנקרא גתה בלשון המשנה ואם שרפו חוץ לאותו מקום פסולה וכו' אבל אין קפידא שתפסול בחוץ למקום שחיטתה דזהו מקום אחר הנקרא מערכה ובמשנה מבואר דדוקא בשרפה חוץ מגתה פסולה אבל בחוץ למקום מערכה דהיינו מקום שחיטתה אינה פסולה וא"כ משיג על הרמב"ם הן לענין הדין והן לענין הלשון ויותר מזה אני תמה לדברי רבינו דמסיק להרמב"ם דגתה ומערכתה חדא נינהו א"כ האיך כתב אח"כ בהלכה י"ב פקע מעורה וכו' יחזיר ואם לא החזיר פסולה פקע חוץ למערכתה מרבה עליו ושורפה במקומו ואי אמרת דגתה ומערכתה חדא נינהו א"כ יהיה דבריו סותרים זא"ז תוך כדי דיבור דברישא קאמר יחזיר ואם לא החזיר פסולה ואח"כ קאמר שורפה במקומו אלא בודאי דרישא מיירי פקע חוץ לגתה ובסיפא מיירי בחוץ למערכתה וכן מבואר שם בתוספות בהדיא כמו שהובא בדברי רבינו הוא דלא פירש הרמב"ם בהדיא ברישא פקע חוץ לגתה היינו משום דסתמא כפירושו דגתה הוא מקום שריפתה כדכתבינן וצ"ע בדברי רבינו שלא העיר בכל זה:

פרק ה' הל' ה' מאימתי מטמאין בגדים משיצאו בהן חוץ לחומות העזרה נשאום במוטות ויצאו מקצת הנושאים וכו' אלו שיצאו מטמאין בגדים וכו'· קשה לי הא איתא במסכת פסחים עלה פ"ה ע"ב אמר ר' אמי המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה אינו חייב עד שיניח הואלה כתיב ביה כשבת וכו' מתיב ר' אבא היו סובלין אותו במוטות הראשונים יצאו חוץ לחומת העזרה והאחרונים לא יצאו הראשונים מטמאין בגדים וכו' והא לא נח הוא מותיב לה והוא מפרק לה בנגררין ופרש"י בנגררין על גבי קרקע דאיכא הנחה משמע בהדיא הא באינם נגררין אינם מטמאין בגדים עד שיניח והרמב"ם פסק להא דר' אמי בהלכות קרבן פסח פ"ט דין א' שאינו חייב עד שיניח וא"כ גם כאן אינם מטמאין עד שיניח או בנגררין ואמאי לא כתב כאן הכי וצ"ע*):

פרק ז' הל' ד' אבל אם נתכוין לקדש כל חביות בפני עצמה כולם פסולין חוץ מן האחרונה וכו'· כתב הראב"ד בהשגה א' א"א לשון המשנה ונמלך לקדשם קידוש אחר וכתב עליו הכ"מ לא הבנתי דבריו שזה אינו אלא נמלך לקדשן חמשה קידושין השנוי במשנה ודבריו אינם מובנים כלל וכבר השיגו התוסי"ט בפרק ז' משנה א' אבל מ"ש עוד התוסי"ט דגם דברי הראב"ד אינן כלשון המשנה הועתק בהלכה ה' וזו שבהלכה ד' מדנפשי' שהולידה מן המשנה עכ"ד ואני אומר שגם הראב"ד הבין כן שזה הדין בהלכה ד' כתב מדנפשי' שאפי' בלא נמלך הוא פסולין כולם חוץ מן האחרון ואדרבא לא נמלך גרע כמו שכתב אח"כ בהדיא בהלכה ה' אעפ"י שחזר ונמלך לקדשן קידוש אחד אין כשר אלא אחרון מכלל דבלא נמלך פשיטא דכולן פסולין שהרי עשה מלאכה בין מילוי הראשונים לקידוש שלהם ומתניתין דקתני נמלך היינו לרבותא אעפ"י שנמלך וכו' והראב"ד תופס לשון המשנה כפשטה דדוקא בנמלך הוא דפסולין כולם ולזה משיג על הרמב"ם מכח לשון המשנה ונמלך ולא קתני אעפ"י שנמלך אלא ודאי דדוקא בנמלך הוא דפסולין כולם וס"ל לשיטתי' דהמלאכה אינו פוסלת אלא משום הסח הדעת ולכך דוקא בנמלך הוא דאיכא הסח הדעת כמו שכתוב בהשגה שניה באר היטב אבל אם לא נמלך רק עשה ה' קידושין כולם כשרין דמאחר שאין כאן הסח הדעת שלא שינוי במעשה ממחשבתו הראשונה א"כ אין המלאכה פוסלת כנלע"ד פשוט כוונת הראב"ד:

ובזה שכתבתי דהראב"ד תופס לשון המשנה כפשטה מיושבים ג"כ דבריו בהשגה ג' שכתב יש בכאן ערבוב דברים ודרך אחרת שלא מדרך המשנה ואין כאן המלאכה כלל וכו' היינו מפני שלא הזכיר בסיפא דמשנה ונמלך כמו שהוזכר ברישא מכלל דמיירי אפילו בלא המלאכה

המלכה כלל ומטעם שכתוב שם ואין מקום לתמיהת הכ"מ עליו וסיים ואדרבה פשט לשון המשנה מורה על טעמו של רבינו ואני אומר דאדרבה עיקר דיוקו של הראב"ד מפשט ולשון המשנה מדלא קתני ונמלך כמו שהותנה ברישא אלא ודאי דמיירי בלא המלכה · אך אי קשיא לי בדברי הראב"ד הא קשיא לי דלטעמו אמאי יהא הראשון כשר כשאמר קדש לך את אלו הרי שניהם הסיחו דעתם מהם כמו שביאר בטעמו וא"כ גם הראשון יהא פסול וצ"ע :

שם הל' ז' כתב רבינו על דברי הראב"ד משמע מדבריו שהוא מפרש ששני המעשים נעשו כאחד נטילת הקוץ והגבהה אבל פשטה דמתני' משמע דלאו או קאמר עוד כתב ומ"ש ולא יוכל זה להצילו עד שיגביה לו חבירו איני מבין וכו' כ"ז כתב לפי נוסחתו בדברי הראב"ד ולא יוכל זה להצילו וכו' אבל לפי נוסחתינו ולא יוכל זה להוציאו נראה פירושו שאינו יכול להוציא הדלי עם המים ממקום שמילא עד שיגביה לו חבירו וא"כ גם לדברי הראב"ד או קאמר וקל להבין :

פרק ח' הל' ה' כתב הכ"מ והר"ש כתוב תוספתא זו בפרק ז' וגורס בה וכו' קידש לעצמו בשתי ידיו כאחד בקידוש אחד פסול בב' קידושין כשר וכו' · דבר פשוט שנוסחא מוטעת נזדמנה לרבינו ונתהלף בין פסול לכשר דהא אח"כ בפירושו פירש כן בהדיא בבא זאת וכן היא הנוסחא בדברי הר"ש שלפנינו :

ומ"ש סוף אותה הלכה וגירסת רבינו היא הנכונה ופירושה בבבי קמאי מבואר בדברי הר"ש במה שכתב איפכא מסתברא איני מבין דבריו דהרי גם רבינו פסק בבא זאת כמו שהיא שנוי' בתוספתא הממלא לעצמו בשתי ידיו כאחת בקידוש אחד פסול בב' קידושין כשר וע"ז מקשה הר"ש דאיפכא מסתברא :

שם [בהלכ' א'] בכ"מ שכתב דאל"כ לא הוי ליה לרבינו לאפסוקי בהרג נחש ועקרב בין הנך לנטל אוכלין להצניע אם איתא דאף בהנך בעינן עמד ולשונו אינו מובן כלל ופשוט דט"ס הוא כוונתו מבוארת כיון שבמשנה איתא הנך דינים הרג נחש ועקרב ונטל אוכלין להצניע אבל דין הורה הוראה וכו' א"כ למה מפסיק רבינו באמצע דינים המבוארים במשנה עם אותן דינים המבוארים בתוספתא אלא ודאי דבהנך דינים בהרג נחש ועקרב ונטל אוכלין להצניע לא בעינן עמד מאחר שהוא מלאכה ולכך העמידן באחרונה ואין להקשות א"כ בהראה לאחרים את הדרך היה לו לשנות למעלה אצל הורה הוראה מאחר שהוא שנוי עמו במשנה ויש ליישב מאהר שהוא שנוי ג"כ בתוספתא סומכן אצל דינים המבוארין בתוספתא וקל להבין :

פרק י"ג הל' ו' כתב הראב"ד אם הנידו הטהור א"א זהו מדף שבמשנה וכו' וכתב רבינו הכ"מ ויש לומר שדבר זה שכתב רבינו מבואר במשנה וחכ"א הטמא מדף והטהור אינו מדף וכשהניד את הטמא מיירי ולא במגעו וכו' ואותן משניות שהביא הראב"ד אינו ענין למשנה זו דהתם בנוגע במדף שהוא עליונו של זב וכו' והכא במניד את הטמא ע"כ ואיני מבין את דבריו דודאי לענין כלי הטמא בטמא מת המבואר בהלכה ח' אתי תירוצו שפיר אבל השגת הראב"ד הא נרשם בהלכה ז' ששם מיירי בכלי טהור לגמרי רק הואיל שהוא ראוי לטמא מדרס הוי טמא לחטאת כמבואר במתניתין ובדברי רבינו וא"כ השגת הראב"ד היא בריאה וחזקה דהרי הוא ק"ו דהשתא במדף שהוא עליונו של זב דעכ"פ טמא טומאה קלה מדרבנן וג"כ מסתמא מיירי מדבר שהוא ראוי לטמא מדרס ואפ"ה אינו מטמא בהיסט רק בנגיעה ומכ"ש כאן שהוא טהור לגמרי האיך כתב שמטמא אם הנידו הטהור ודוחק לומר דעיקר תירוצו הוא דהתם מיירי במדוף היינו כלי שראוי לטמא בטמא מת ולא בראוי לטמא מדרס דא"כ עיקר תירוצו חסר ועוד המעיין בפירוש הרב ברטנור' שם במשנ' מפרש בהדיא דמיירי בראוי לטמ' מדרס וצ"ע :

השמטה

הלכות ביאת המקדש

פרק א' ה"א וז"ל כל כהן הכשר לעבודה אם שתה יין אסור לו להכנס מן המזבח ולפנים ואם נכנס ועבד עבודה עבודתו פסולה וחייב מיתה בידי שמים שנאמר ולא תמותו והוא ששתה רביעית יין חי מיין שעבר עליו ארבעים יום עכ"ל · ובהלכה ב' כותב בזה"ל היה שיכור משאר המשקין המשכרין אסור להכנס למקדש ואם נכנס ועבד והוא שיכור משאר משקין המשכרין אפילו מן החלב או מן הדבילה ה"ז לוקה ועבודתו כשירה שאין מחייבין מיתה אלא על היין עכ"ל · והקשה הכ"מ האיך מזכה הרמב"ם שטרא לבי תרי דבגמרא איתא בזה"ל יין ושכר אל תשת וכו' אפילו כל שהוא ואפילו מגיתו ת"ל שכר אין אסור אלא כדי לשכר וכמה כדי לשכר רביעית יין בן ארבעים יום ר' יהודה אומר יין אין לי אלא יין שאר משכרין מנ"ל ת"ל ושכר וא"כ הרמב"ם שפוסק דבעינן דוקא רביעית יין בן ארבעים יום דכתיב ושכר כדי לשכר א"כ מנ"ל לרבות שאר משכרין והאיך הוא פוסק כת"ק וכר"י ועיין בכ"מ שהאריך מאוד בזה · ונ"ל לייסב דדעת הרמב"ם הוא נכון מאוד דאפילו א"ת דהאי ושכר אתי לרבויי דדוקא רביעית יין בן ארבעים יום מ"מ מוכח דשאר משכרים נמי אסור דאיתא בתורת כהנים פרק שמיני והובא ג"כ ברש"י דלא מתו בני אהרן אלא שנכנסו שתויי יין למקדש תדע דהא אחר מיתתן הוזהרו על היין ואיתא במדרש שיר השירים במה היו ישראל מנסכין במדבר ומאין היו להם יין לנסך דקרבו נסכים במדבר חד אמר מאשכול שהביאו מרגלים וחד אמר מהבאר שנסעה אצלם באר תדע דכשנסתלק הבאר אמרו ישראל לא מקום זרע וגפן וכו' וזהו כמה פעמים בגמרא ועיקר במסכתא תענית דף כ"ט ע"א דבשנה שני' אחר הקמת המשכן שלח משה מרגלים ונדב ואביהוא מתו בר"ח ניסן בשנה שניה ושילוח מרגלים היה בשנה שניה בכ"ט בסיון וא"כ מוכח שפיר דאפילו שאר משכרין נמי דהא בודאי בני אהרן שלא היה להם עדיין יין וא"כ ע"כ שאר משכרין שתו וא"כ מוכח דשאר משכרין נמי אסורין ואם תקשה א"כ מוכח דאף על שאר משכרין חייב מיתה דהא מתו בני אהרן על שאר משכרין וא"כ למה פוסק הרמב"ם דאינו חייב מיתה אלא על היין זה אינו דבלאו הכי קשה קושית המפרשים מפני מה מתו בני אהרן על שתויי יין הא עדיין לא הוזהרו דאחר מיתתן נאמרה פרשה זאת ותירצו דלורך שעה היתה וא"כ י"ל דעל שאר משכרין אינו אלא באזהרה ובני אהרן לורך שעה היתה · ובדרך אחר נראה לייסב דעת הרמב"ם דשפיר סובר כר"י דהאי ושכר אתי לריבויי שאר משכרין וא"ת א"כ מנ"ל דדוקא יין בן ארבעים יום אסור י"ל דמוכח דאף יין פחות מארבעים יום נמי הוא בכלל ושכר דאיתא בספרי פ' פנחס עולת תמיד העשוי' בהר סיני מקיש עולת הר סיני לעולת תמיד מה עולת תמיד טעונה נסכים אף עולת הר סיני טעונה נסכים ואיתא בגמ' [דב"כ ל"ז] ופוסק הרמב"ם פרק ששי הלכה ט' מהלכות איסורי מזבח דיין שלא עבר עלין ארבעים יום אסור להביא על המזבח דכתיב הסך נסך שכר כדי לשכר וכבר הקדמתי לעיל דבמדבר היה להם מהבאר וזה הוא ידוע דהבאר בא לישראל אחר ירידת המן דזיל קרי בי' רב הוא בפ' בשלח דאחר ירידת המן התרעמו על המים והראה לו הקב"ה הצור והמן ירד להם לישראל בחמשה עשר באייר בשנה ראשונה והתורה ניתנה להם לישראל בששה בסיון בשנה הראשונה ובחמשי בסיון בנה משה מזבח ושלח נערי ישראל והקריבו עולות נמצא מירידת המן עד מ"ת לא היו ארבעים יום ומכ"ש הבאר בא אחר ירידת המן ולא היו ארבעים יום מביאת הבאר עד מ"ת וא"כ קשה האיך קאמר עולת הר סיני טעונה נסכים מאין להם נסכים וא"ת מהבאר הא עדיין לא עבר על היין ארבעים יום ופסול לנסכים דכתיב שכר אלא **ודאי דאפילו יין פחות מארבעים יום נמי משכר וכשר לנסכים ודו"ק :**

כתר תורה

כי"ק מהרב הגאון החסיד ר' לוי „הקדוש" ז"ל אבד"ק קאדני.

הלכות תרומות

פרק ז' הל' א' דכהן טמא שאכל תרומה טהורה חייב מיתה בידי שמים ולוקה · אבל אם אכל תרומה טמאה בטומאת הגוף אינו לוקה עכ"ל· [ובפרק ו' ה"ו ז"ל] זר שאכל תרומה בזדון בין שהי' טמא בין שהי' טהור · בין שאכל תרומה טהורה בין שאכל תרומה טמאה חייב מיתה בידי שמים שנאמר ומתו בו כי יחללוהו עכ"ל · והנה דברי הרמב"ם אלו הם תמוהים · דהא איתא בסנהדרין (דף פ"ג) ואלו הן שבמיתה האוכל את הטבל וכהן טמא שאכל תרומה טהורה וזר שאכל את התרומה וזר ששימש וכו' · כהן טמא שאכל תרומה טהורה מנ"ל דאמר שמואל מניין לכהן טמא וכו' דכתיב ושמרו את משמרתי · טהורה אין טמאה לא דאמר שמואל אמר רבי אליעזר מניין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה שאינו במיתה שנאמר ומתו בו כי יחללוהו · פרט לזו שמחוללת ועומדת · וזר שאכל את התרומה אמר רב זר שאכל את התרומה לוקה· אמרי לי' רב כהנא ורב אסי לרב לימא מר במיתה דכתיב וכל זר לא יאכל קדש וכו' · ופי' רש"י בד"ה לימא מר ז"ל דכתיב בתרי' ומתו בו כי יחללוהו וכל זר לא יאכל קדש וכל פרשתא בתרומה קאי וכו' · וצריך להגיה בדברי רש"י אלו שכן צריך להיות דכתיב בתר ומתו בו כי יחללוהו · וכל זר וגו' וכל פרשתא וכו' · והיינו משום דקרא ומתו בו כי יחללוהו לא כתיב גבי זר שאכל את התרומה אלא גבי כהן טמא שאכל את התרומה · ואח"כ כתיב אחר ומתו בו כי יחללוהו כי אני ה' מקדשם · כתיב אח"ז וכל זר לא יאכל קדש · ולכ: אמר רב באמת שזר שאכל את התרומה לוקה ואינו במיתה אך רב כהנא ורב אסי הקשו עלי' ממתניתין דתנן שבמיתה · וכוונתם דטעמא דמתניתין משום דה„ואו" דוכל זר מוסיף על ענין ראשון וקאי על ומתו בו כי יחללוהו דכתיב למעלה· ועל זה השיב רב דכי אני ה' מקדשם הפסיק הענין ורב תנא ופליג אמתניתין· ולכן צריך להגיה בדברי רש"י כנ"ל · אך דברי הרמב"ם הם תמוהים דהא מה שכתב בפ"ו על זר שאכל תרומה שחייב מיתה משום שנאמר בו ומתו בו כי יחללוהו ע"כ כוונתו משום דה„ואו" דוכל זר מוסיף על ענין ראשון דכתיב גבי כהן טמא שאכל את התרומה מיתה · שנאמר שם ומתו בו כי יחללוהו דעלה קאי ג"כ ה„ואו" דוכל זר להוסיף דגם בזר שאכל תרומה נמי העונש ומתו בו כי יחללוהו דכתיב גבי כהן טמא שאכל תרומה · וא"כ תימה מנ"ל להרמב"ם להחמיר גבי זר יותר מגבי כהן טמא · דהא גבי כהן טמא אינו חייב על תרומה טמאה לא מיתה ולא מלקות מקרא דכתיב בי' ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת · וגבי זר דלא כתיב בי' כלל מיתה רק ילפינן מיתה מן „ואו" מוסיף על ענין ראשון דהיינו [גם] על קרא דומתו בו כי יחללוהו · וא"כ למה נחמיר עוד יותר שלא נאמר בו פרט לזו שמחוללת ועומדת כמו גבי כהן טמא שאכל תרומה טמאה כיון דגם זר ילפינן מן קרא דומתו בו כי יחללוהו מן ה„ואו" שמוסיף ולא כתיב בי' כלל מיתה וא"כ למה נחמיר עוד יותר · והנה אחר כתבי זאת מצאתי (בפ"ט מהלכות סנהדרין) [פרק י"ט מהלכות סנהדרין סי' ב'] שהלחם משנה שם הרגיש ג"כ בקושיא זו וסיים וכתב ז"ל ואפשר (לתרץ) [לומר] בדוחק וכו' עיי"ש · אך באמת נ"ל שדברי הרמב"ם זכים ומאוהלים וברורים · דהנה התוספת [סנהדרין דף פ"ג ע"ב] בד"ה פרט לזו שמחוללת ועומדת · מקשים ז"ל תימא דבפ' השוחט והמעלה פליגי במתניתין [דף ק"ו ע"א] ר' יוסי הגלילי ורבנן בטמא שאכל קודש טמא דר"י פוטר כיון שלא אכל אלא דבר טמא · אמרו לו א"כ אף טמא שאכל את הטהור כיון שנגע בו טמאהו · והשתא תיקשי להו תרומה אע"כ בשתחב לו חבירו א"כ ה"נ נימא גבי קודש· ותרצו התוס' שכשנטמא הגוף ואח"כ נטמא התרומה באמת חייב מיתה וקרא דפטר במחוללת ועומדת בשנטמא התרומה תחילה וילפינן מיני' בעלמא דאין איסור חל על איסור· ומאן דאית לי' דאיסור חל על איסור [יאמר] דשאני התם דגלי לן קרא כי יחללוהו עכ"ל התוס' ונמצא דלפי דברי התוס' האלו דהא דפטר הכתוב בכהן טמא שאכל תרומה טמאה מטעמא דמחוללת ועומדת היינו רק בנטמא התרומה תחילה · אבל בנטמא הגוף תחילה ואח"כ נטמא התרומה לא פטר קרא מטעמא דמחוללת ונמצא דלפי זה אי אפשר לפטור מטעמא דהתרומה מחוללת רק בכהן טמא · אבל לא בזר שאכל תרומה טמאה· והיינו משום דהא חיוב זרות וחיוב טומאה ושום חיוב בעולם לא חל עליו רק אחר שהביא שתי שערות · דהא הכי אמרינן בפירוש במסכת יבמות דף ל"ג [ע"א] דזר ששימש בשבת איכא בה איסור בת אחת · והיינו בשהביא ב' שערות בשבת דאם הביא בחול קודם ששימש בשבת הרי איסור זרות קדים ואם הביא אחר שבת ששימש הרי בשבת ששימש אינו חייב כלל ולא חל עליו לא איסור וחיוב משום זרות ולא משום שבת כיון דאז עדיין לא הביא ב' שערות אך אם הביא בשבת הרי בשעה שהביא חל עליו חיוב ואיסור של שבת ושל זרות כאחד עיי"ש ונמצא דלפי זה זר שאכל תרומה טמאה · אם הביא ב' שערות קודם שנטמא התרומה הרי איסור זרות חל [על איסור] זו והתרומה קודם הטומאה· ובזה לפי דברי כנ"ל לא פטר הכתוב מטעם שמחוללת ועומדת דהא בשעה שחל עליו איסור וחיוב זרות על זאת התרומה עדיין לא היתה מחוללת · ואם הביא ב' שערות אחר שנטמאת זאת התרומה · א"כ הרי בשעה שהביא ב' שערות חלו שניהם בבת אחת · דהיינו זרות וטומאה· וכיון דפסק הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות א"ב [הלכה ח'] ובפרק י"ד מהלכות מ"א [הלכה י"א] דאיסור חל על איסור באיסור בת אחת · ולכן בשלמא בכהן טמא שאכל תרומה טמאה אפשר לפטור מטעם דמהוללת ועומדת · והיינו בנטמא התרומה ואח"כ נטמא הגוף וכמו שתירצו התוס' אבל זר שאכל אפילו תרומה טמאה א"א לפטור בנטמא התרומה אחר שהביא ב' שערות דלא פטר הכתוב בזה כיון דאיסור זרות קדים כמו בשקדים טומאת הגוף לטומאת תרומה · ובשנטמא התרומה קודם שהביא ב' שערות א"א לפטור ממיתה משום זרות מטעם דכבר היא מחוללת ואין איסור חל על איסור כיון דבבת אחת עכ"פ איסור חל על איסור · ולא עוד אלא אפי אי הוי אמרינן דאפי' בבת אחת אין איסור חל על איסור · אפ"ה כיון דעכ"פ שניהם באו בבת אחת · א"כ א"א לפוטרו ממיתה למאן דאין איסור זרות חל על איסור טומאה · דלמאן אין איסור טומאה חל על איסור זרות כיון דשניהם באו בבת אחת וכי איתגורי איתגור והיינו אלו הוי זרות לבד הוי חיוב מיתה והשתא דעשה שני איסורים בבת אחת ונתוסף ונתחבר עוד איסור להחיוב מיתה בשביל זה יפטור ממיתה ופשיטא כיון דקי"ל דבבת אחת אהע"א דא"א לפוטרו ממיתה ולהכי מחייב הרמב"ם בזר שאכל תרומה אפילו באכל תרומה טמאה · וגם ראייתו של הרמב"ם מלשנא דהברייתא דקתני ופירשו דכהן טמא שאכל תרומה טהורה דדייקא אבל לא תרומה טמאה וגבי זר קתני סתמא וזר שאכל את התרומה ולא הילק בין טמאה לטהורה וא"כ ע"כ שבאמת אין לחלק בזר שאכל את התרומה· ומזה הוכיח הרמב"ם כנ"ל ואין להקשות על הברייתא גופא קושיא הנ"ל למה באמת מחלקין בכהן טמא ולא מחלקין בזר כיון שכבר (תירצו) [תירצנו] בטוב טעם שנימוקו עמו שא"א לחלק בזר כמו שחלק בכהן טמא וכנ"ל ודו"ק כי נכון הוא וברור הוא אלא שעדיין תמיהני על הרמב"ם למה סתם וכתב כהן טמא שאכל תרומה טמאה אינו חייב ואינו מחלק בין שהתרומה נטמאת קודם טומאת הגוף ובין אחר טומאת הגוף · וגם אם נאמר שהרמב"ם אינו מתרץ קושית התוס' בתרוצם הנ"ל אלא מתרץ בתרוצם הראשון שתירצו שם והיינו שכשאכל הכהן טמא את התרומה טהורה לא נגע בו אלא חבירו תחב לו לתוך גרונו · ג"כ יקשה קושיא זו למה לא מפרש הרמב"ם בפירוש דבר זה דדוקא תחב לו חבירו בשגם שהוא דבר רחוק · וע"כ צריכי אנחנו לדחוק דחילוק זה ממילא משתמע והוי לי' סתמא כמפורש והיינו כיון דא"א לומר **בידו · דהא כיון שנגע בידו טמאה אותה והוי לי' אוכל תרומה טמאה וא"כ האיך אפשר**

שיתחייב

שיתחייב כהן טמא שאכל **תרומה** טהורה וא"ב ע"כ אינו חייב אא"כ כשאוכל באופן שאינו מטמא בנגיעה דהיינו כשתחב לו חבירו כמו שתירצו התוס' ולי נראה דאפשר שיתחייב לדעת רש"י [פסחים ל"ג ע"ב רש"י ד"ה בכבילה עיי"ש] ותוס' [שבת נ"א ע"א תוס' ד"ה אי עיי"ש] דס"ל דאוכל פחות מכביצה אינו מקבל טומאה · ולכן אפשר שיתחייב באוכל כזית תרומה טהורה שאינה מקבל טומאה כיון שהוא פחות מכביצה · וגם לדעת הרמב"ם דס"ל דאפילו כל שהו מקבל טומאה אלא שאין מטמא אחרים בפחות מכביצה · נוכל ג"כ למצוא שיתחייב באוכל אוכלין של תרומה שעדיין לא הוכשרו לקבל טומאה ואף שלא פי' הרמב"ם תנאים אלו אע"פ כן סתמא כמפורש הנ"ל וכנ"ל אבל אם הי' דעת הרמב"ם לחלק בין שנטמא התרומה קודם טומאת הגוף לבין שנטמא התרומה אחר טומאת הגוף כתירוץ שני של התוס' כנ"ל בודאי יקשה הי' לו לפרש ולא לסתום כיון שהוא דבר חדש ולא משתמע ממילא כלל ועוד כיון שכתב הטעם מפני שאינו קודש שהטעם הזה שייך בשנטמא התרומה אחר טומאת הגוף · ולכן כיון שע"כ לא ס"ל להרמב"ם להלק בין נטמא התרומה קודם לבין נטמא הגוף אלא ס"ל כתירוץ הראשון של התוס' · וס"ל לפ"ז דאף בשנטמא התרומה אחר טומאת הגוף קרוי' נמי מחוללת ועומדת ואינו חייב מיתה · א"כ הדרא קושין לדוכתא למה אינו פוטר ג"כ בזר שאכל תרומה טמאה מטעם שהיא מחוללת ועומדת והיינו גם בשנטמא התרומה אחר טומאת הגוף · דבשלמא על הברייתא אפשר לתרץ כמו שתירצנו כנ"ל · והיינו לפי תירוץ השני של התוס' · אבל הרמב"ם דלא מחלק וכתב ג"כ הטעם מפני שאינו קודש · ע"כ לא סבירא לי' כתירוץ השני של התוס' אלא כתירוץ הראשון וכנ"ל · לכן הדרא קושיין לדוכתא וצע"ג :

אך עיקר קושית התוס' הנ"ל נראה לי דלא קשה מידי דבשלמא התם בפ' השוחט והמעלה [דף ק"ו ע"א] גבי טמא שאכל את הקודש דאיירי בבשר קודש חטאת או אשם או שלמים או שירי מנחות דבשר קודש חיבת הקודש מכשירתן וכמו דאוקמי הש"ס התם דפליגי בנטמא הבשר וא"ה"כ וכו' ופשיטא שירי מנחות שכבר הוכשרו במשקה השמן או מים להכי מקשין הכמים לרבי יוסי שפיר דהא טמא שאכל את הטהור כיון שנגע בודאי טמאוהו כיון שאינו צריך שוב שום הכשר וכנ"ל · אבל בתרומה משכחת לה באוכל תרומה שלא הוכשרה ואף שנראה לי שבאמת לזה כיוונו התוס' במה שכתבו בסו"ד דמשכחת לה בתרומה שלא הוכשרה · אך שדבריהם אין להם שחר שדבריהם בזה הם כמעורבבים וצ"ל להגי' שצריך למחוק תיבת „וס"ד" ולהגי' במקומו תיבת „ועוד" להיות זה תירוץ בפני עצמו וכנ"ל וכוונתם לתרץ דבשלמא בתרומה משכחת לה בתרומה שלא הוכשרה משא"כ בקדש כיון דחיבת הקדש מכשרתן דלהכי אמרי שם שפיר רבנן לר' יוסי ולהכי אין אנו מוכרחין לבוא לתירוץ האחרון של התוס' ולהלק בין נטמא התרומה לאחר טומאת הגוף לנטמא התרומה קודם ולכן לא יקשה על הרמב"ם במה שאין מחלק בכהן טמא · אך שהקושיא ראשונה עכ"פ הדרא לדוכתא למה אינו מחלק בין תרומה טהורה לטמאה גבי זר שאכל את התרומה · לכן עדיין צריך עיון גדול :

הלכות תמידין ומוספין

פרק א' הלכה ג' ז"ל ולא שוחטין שום קרבן אחר תמיד של בין הערביים חוץ מקרבן פסח לבדו שא"א שיקריבו כל ישראל פסחיהן בשתי שעות · ומתמה הלחם משנה עליו דלפי טעם הרמב"ם יקשה יקריבו בין קודם לתמיד ובין אחר התמיד · ולמה לא ישחטו רק אחר התמיד · ועוד הא בהש"ס [פסחים דף נ"ט ע"א] ילפי בהדיא מקרא דיאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו רק בין הערבים עכ"ל הלח"מ· ובאמת היא תימה גדולה ולי הצעיר תמי' לי עוד על עיקר טעמו של הרמב"ם · דהא הרמב"ם בעצמו כתב קודם לזה ז"ל תמיד של בין הערבים זמן התחלת שחיטתו משיאריך הצל ויראה לכל שהאריך · והוא משש שעות ומחצה ולמעלה ועד סוף היום עכ"ל · וא"כ הא דמקדמינן לשוחטו בשמונה ומחצה היינו רק משום זריזין מקדימין · וא"כ בערב פסח אם אין פנאי לכל ישראל לשחוט את פסחיהן בשתי שעות לפי טעמו של הרמב"ם יכולים לאחר את התמיד עד סוף היום ולהקדים כל הפסחים ולכן דברי הרמב"ם הם תמוהים מאד :

ונראה לי לתרץ על נכון · דהנה הי' קשה להרמב"ם אמאי דתנן במשנה [פסחים דף ס"א ע"א] שחטו לפסח קודם חצות פסול משום שנאמר בין הערבים · שחטו קודם לתמיד כשר ע"כ · והוקשה להרמב"ם דמאי שנא דהא אחר התמיד ג"כ ילפינן מקרא דיאוחר דבר כנ"ל דלהכי נכתב ג"כ בערב כדי לאחרו אחר התמיד כמו דכתיב בין הערבים לאחרו אחר חצות וא"כ מאי שנא קודם חצות דפסול וקודם התמיד דכשר והנה התוס' כתבו ביומא [כ"ט ב' ד"ה אלא כ"ט א'] בסו"ד דיכול להיות דפסח שני כיון דלא כתיב בי' רק בין הערבים ולא כתיב בי' גם בערב מצי לאקדומי לתמיד עכ"ל · ונ"ל שכן ג"כ דעתו של הרמב"ם ז"ל דהא גם טעמו של הרמב"ם ז"ל לא שייך בפסח שני דהא אינו לכל ישראל אלא ליחידין שנדחו · וראי' עוד לזה שכן דעתו דהא בהלכות קרבן פסח בפ"א [הלכה ד'] בפסח ראשון כתב ז"ל ואין שוחטין אותו אלא אחר חצות ואחר תמיד של בין הערבים ובפ"ה [הלכה א'] בפסח שני כתב ז"ל מביא פסח בי"ד לחודש השני בין הערבים ולא הזכיר שיביא אותו אחר התמיד · והנה לפום רהיטא יקשה על התוס' ועל הרמב"ם בזה · דהא אע"ג דלא כתיב בי' בערב עכ"פ הא זמן שחיטה לא גרע ממצות שעל גופו דמרבינן מן על מצות ומרורים · ויכול להיות דזמן שחיטה הוי אפילו מצוה שבגופו · וא"כ לא צריך קרא דבערב לרבוי' כיון דהוי עכ"פ בכלל מצוה שעל גופו וא"כ מנ"ל להרמב"ם והתוס' דרשאין לשחוט פסח שני קודם אלא דנ"ל דהוקשה להו להרמב"ם והתוס' · דא"כ לפ"ז לא אצטרך ג"כ קרא דבין הערבים לרבויי לאחר חצות· אלא ע"כ דאי לאו קרא דבין הערבים ללמד על אחר חצות הוינן מרבינן ג"כ אחר תמיד של בין הערבים כיון דהוי עכ"פ מצוה שעל גופו · ובאמת פסח שני אסור אחר תמיד של בין הערבים משום מצוה דהשלמה · עלי' השלם וכו' להכי כתיב בין הערבים ולא כתיב בערב ללמדנו על אחר חצות לבד ולא על אחר התמיד ללמדנו דאחר התמיד אסור משום עשה דהשלמה · והיינו אי לאו קרא דבין הערבים · ה"א דהא דכתיב בערב ובין הערבים בפסח ראשון היינו גזרת הכתוב דעיקר מצות הפסח דוקא אחר התמיד · ולכן הדין הוא ג"כ בפסח שני כך דוקא אחר התמיד משום דכתיב ככל חוקת הפסח להכי איכתב בין הערבים לבד בפסח שני אבל לא בערב · והיינו כמו בתמיד לומר לך שזמן שניהם שוין במקרא ולכן בוודאי צריך להקדים פסח שני משום עשה דהשלמה ולומר לך דהא דאיכתב בערב בראשון לאו לחיוב האיסור רק להתיר עשה דהשלמה שלא יהי' איסור לאחרו אחר התמיד כיון דהכתוב התיר עשה דהשלמה לגבי פסח · והנה התוס' הקשו בפסחים [דף נ"ט ע"א ד"ה יאוחר] ל"ל קרא דיאוחר דבר שנאמר בו בערב וכו' · הא בלא"ה תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם ותירצו התוס' דאי לאו קרא ה"א לאסור לאחרו משום מצוה דהשלמה עכ"ל התוס' · ונמצא דלפ"ז יתורץ קושית הלח"מ ג"כ במאי דמקשה ישחטו ג"כ קודם התמיד לפי טעמו של הרמב"ם · דלא קשה מידי דהא כיון דהתיר הכתוב לגבי פסח עשה דהשלמה השתא ממילא תדיר קודם · ולהכי לכתחילה יאוחר הפסח משום שאינו תדיר אבל בודאי אין לפוסלו משום כך אם הקדימו שאינו תדיר לתדיר ולהכי תנן [פסחים דף ס"א ע"א] אם שחטו קודם לתמיד כשר אבל קודם חצות בודאי פסול דהא כתיב בי' בין הערבים והוקשה לי' להרמב"ם מ"ש דהתיר הכתוב מצוה דהשלמה בראשון יותר מבפסח שני ומ"ש מכל מצות שעל גופו ולכן נתן הרמב"ם טעם הגון על זה דבשלמא פסח ראשון ההכרח הוא להתיר עשה דהשלמה משום דא"א לכל ישראל לשחוט בשתי שעות קודם לתמיד ולכן התיר הכתוב עשה דהשלמה וכיון דההכרח הוא להתיר עשה דהשלמה חזר הדין להיות תדיר קודם אבל בפסח שני שאינו רק ליחידין ויכול להיות שהיטת כולן קודם לתמיד לא רצה הכתוב להתיר עשה דהשלמה ובזה יסולקו כל התמיהות הנ"ל והתלונות שעל הרמב"ם שדבריו הם ברורים ונכונים :

[שייך להרמב"ם הלכות טומאת צרעת פ"י]

על מ' דנגעים פ"ז מ"א כ' הרמב"ם בפי' וז"ל ואמר עד שלא נעשו צרבת וכו' בלי ספק שכוונת הרמב"ם והמשך לשונו הוא כך עינינו שהתחדש בו הנגע והוא כדין עור הבשר קודם שיתפשט בעורי פי' קודם שיתפשט השחין בעור ומ"ב ואח"ז חזרה לצרבת אשר טהר וכו' הוא תמוה מאוד וכי לצרבת הוא(מטמא)[מטהר]אדרבה לצרבת הוא עיקר טומאה בדין שחין לכן נ"ל לפרש כוונתו שהמשך לשונו הוא כך · ואח"ז חזרה להיות לצרבת זה השחין והמכוה אח"כ אשר מקדם טהר זאת הנגע אשר הי' בעור הבשר בהדוש השחין והמכוה בה פי' שמתחלה הי' שאת או בהרת בעור הבשר והי' בו דין עור הבשר להיות טמא טומאת עור הבשר מהשאת והבהרת ואח"כ נתפשטה בו באותו עור הבשר שהוא מקום השאת והבהרת שחין ומכוה לחים הנקראים מורדים שהם מטהרים זאת הנגע מטומאת עור הבשר אח"ז חזרה השחין והמכוה להיות לצרבת דהיינו שהעלה כקליפת השום וראוי להיות דינה כעיקר דין שחין ומכוה לטמא בטומאת שחין ומכוה ולא בטומאת עור הבשר· וסיים הרמב"ם בלשונו עוד חיו השחין והמכוה אשר חזרו לדין עור הבשר וחזר בה לנגע טמא פי' שנתרפא השחין והמכוה כולו וחזר להיות דין השאת והבהרת לטמא בדין עור הבשר ואשמעינן מתניתין שר' אליעזר בן יעקב מטמא בדין עור הבשר הואיל ותחלתו הם שוים בזה אעפ"י שבאמצע נתחדשו בו שני שינויים ענין א' כשהיו השחין והמכוה מורדים הי' טהרה וענין ב' כשנתרפא במקצת ונעשה לצרבת הי' בו עיקר דין טמאת שחין ומכוה אבל לא דין טומאת עור הבשר אפ"ה הואיל ותחילתו וסופו הוא ראוי לטמא בטומאת דין עור הבשר ה"ז מטמא בטומאת עור הבשר וחכמים מטהרין ממש הואיל ואחר שנולדה השאת והבהרת בעור הבשר הפסיק טהרה ממש כשנולדו שחין ומכוה המורדים אעפ"י שאחר שנעשה לצרבת שהוא עיקר דין טומאת שחין ומכוה לא הפסיק אא"כ טהרה אפ"ה מאחר שעיקר דין טומאת שחין ומכוה א"א בשום אופן להיות בלא שאת ובהרת בשחין ומכוה בלא שאת ובהרת אין להם טומאה כלל ולכן עיקר טומאת שחין ומכוה הם תלוים בשאת ובהרת וכיון שאחר שנולדו השאת והבהרת הפסיק עכ"פ אא"כ טהרה מחמת שחין ומכוה המורדין · לכן אינם מטמא ג"כ בטומאת שחין ומכוה אף שנעשה כקליפת השום שהוא לצרבת ודברים אלו ברורים מאד · ומטעם זה השמיט הרמב"ם בספרו [יד החזקה פ"ו הלכה ד'] מילת ונעשה לצרבת רק כתב בלשונו ונעשה שחין ומכוה וחיו · וטעמו הוא כיון שאין הטהרה תלוי' בנעשה לצרבת דהא אדרבה דין לצרבת עיקר דין טומאת שחין ומכוה לכן אין הטהרה תלוי' רק בשחין ומכוה המורדים · ע"ש דבריו ותראה שדברים הנ"ל הם ברורים בכוונת פי' דבריו הנ"ל ודו"ק :

יד דוד

הערות והגהות על דברי רבינו הרמב"ם ז"ל ונו"כ מהרב הגאון המפורסם מוהר"ר דוד לוריא זללה"ה מביחאוו (הרד"ל).

הלכות נדרים

פרק א' הל' י"ג בכ"מ · ופסק כר' יהודה כו' · נ"ב בנזיר (ד:) מוכח להדיא דר' יוסי גרסי' וא"כ הלכ' כר' יוסי מחבירו :

הלכות כלאים

פרק א' ה"ג בכ"מ בד"ה ואסור לאדם כו' א"כ קשה ע"ז שרבנו בפ"ה מהל' שבת · נ"ב וע"ש בכ"מ ולח"מ ויתיישב :

הלכות תרומות

פי"ב הי"ז התקינו הכמים · נ"ב ירושלמי פ"ב דדמאי מ"ב :

הלכות בכורים

פ"ב ה"א בכ"מ ומשמע לרבינו דלא פליג ת"ק אלא מדאורייתא אבל מדרבנן מודה דמחייב · נ"ב נ"ל להיפוך :

פ"ה ה"י וזבין וזבות וכו' ומצורעין אבל כו' · נ"ב נ"ע שבמשנה וטוש"ע ליתא ועי' לשון רש"י פסחים (ס"ו סוף ע"ב) ודו"ק :

הלכות תמידין ומוספין

פ"ז ה"ד נ"ב כ' הרמב"ן בפיה"ת סדר אמור שלכן בא ובקולריכס וגו' לא תכלו אחר מצות עומר ללמד שלא תדחה קצירת העומר לאוין אלו :

הלכות מעילה

פרק ה' הל' ה' ופגמה מעל הקדש וכו' וכן אם חרש שדה הקדש · נ"ב איפך נ"ל :

הלכות קרבן פסח

פרק י' הל' ג' אין חייבי' · נ"ב בחולין (יז:) שיעורו כחגירת לפורן ועי' ירושלמי פ"ז דפסחים הי"א וק"ע שם :

שם סוף הט"ו והן המצות שבגופו והם חקות הפסח שכלל זה שנאמר במצרים כו' · נ"ב הפסח שכלל זה שנאמר כו' כנ"ל :

הלכות שגגות

פרק א' הל' ד' הבא על אם אמו · נ"ב אמה כנ"ל אבל אם אמו שני' היא :

שם סוף ההלכה ואם המלך הוא כו' שעירת עזים וחטאת · נ"ב שעיר כנ"ל :

פרק ד' הל' ב' כיצד יעקב שהיה לו בת · נ"ב נשא רחל בת לבן והיה לו כו' כנ"ל :

פרק ט"ו הל' ה' אלא מביא פר לעצמו · נ"ב מ"כ דל"ל ולא ועכ"מ :

הלכות טומאת צרעת

פרק י"א הל' ו' בכ"מ ומ"ש ואין מטהרין שני מצורעין כאחד · נ"ב סוטה (ח') ·

הלכות מטמאי משכב ומושב

פרק י"א הי"א ע"ה שאמר טהור אני וכו' · נ"ב חגיגה (כב:) :

הלכות אבות הטומאה

פרק א' הל' י"ב בכ"מ וא"ת מ"ש דבהררת דס· נ"ב היא קושית הש"ס בכורות (כג·) ועי' באר יעקב :

הלכות טומאת אוכלין

פרק ו' סוף ה"ז לפרק מה שאתך (ח) כל אוכל כו'· נ"ב לכאורה נראה שהכל דיבור הלכה א' וסרה מעתה השגות הראב"ד עכ"מ :

הלכות כלים

פרק א' ה"ג והתנור כו' משאר הכייות שאופין בהן· נ"ב ר"ל אע"פ שמחובר בארץ עי' שבת (קכ"ה·) לרבנן :

נמוקי הגרי"ב

חידושים וביאורים על דברי רבינו הרמב"ם ז"ל מהרב הגאון המפורסם מוהר"ר יהודה בכרך זלה"ה אבד"ק סיני.

הלכות שבועות

פרק א' ה"א ולא לשוא בלבד היא שאסורה· אלא אפי' להזכיר שם מן השמות המיוחדין לבטלה אסור· ואע"פ שלא נשבע שהרי הכתוב מלוה ואומר ליראה את ה' הנכבד והנורא· קאי על מקלל חבירו בשם דבתר הכי כתיב והפלא וגו'· ולהייב מלקות כמבואר שם ואיסור דמזכיר ש"ש לבטלה נפקא לן מהכתוב את ה' אלקיך תירא וגו'· ואולי דלשון הכתוב ליראה את ה' הנכבד והנורא כולל הכל גם שלא להזכיר ש"ש לבטלה רק דאין לוקין ע"ז משום דליכא אזהרת לאו כמש"ש לאזהרת עשה דאת ה' אלקיך תירא לא ידעינן דקאי על המזכיר ש"ש לבטלה· דדלמא מורא שמים הוא באופן אחר רק כיון דכתיב ליראה את השם דכתיב השם מפורש אזינן דלשון יראה שייך על הזכרת השם· לכן אמרינן דהכתוב את ה' אלקיך תירא הוא אזהרה למזכיר ש"ש לבטלה· אע"פ שלא כתוב שם תיבת השם :

והנה מסדר לשון הרמב"ם הל' ט' השומע הזכרת השם מפי חבירו לשוא או שנשבע לפניו לשקר או שבירך ברכה שאינה צריכה כו'· ושם הל' י' בד"א כשהי' הנשבע הזה או המברך לבטלה מזיד כו'· ושם הל' י"א ולא שבועה בלבד היא שאסורה כו'· ממולא דבריו נשמע דעד הל' י"א לא איירי בדין להזכיר ש"ש לבטלה· רק בנשבע לשקר או שברך ברכה שא"צ דכן משמע דבהל' י"א הקדם דין זה· ולכן בהל' י' לא הזכיר רק נשבע או בירך לבטלה ולא הזכיר מזכיר ש"ש לבטלה· ובהל' ט' צ"ל דפירושו השומע הזכרת השם מפי חבירו לשוא הוא דרך כלל והדר מפרש או שנשבע כו'· או שברך כו'· ולכן צל"ע על השו"ע יו"ד סי' של"ד ס' ל"ז ל"ח שהעתיק לשון הרמב"ם הל' ט' י'· ולא העתיק הל' י"א· [ואפשר לומר שלזה כוון הב"י בא"ח סי' י"ז]· והנה פשט דברי הגמ' משמע שהוא דאורייתא גם בברכה שא"צ אמנם התו' והרא"ש פ"ק דקידושין והר"נ שם סוברים דברכה שא"צ הוא מדרבנן· וקרא אסמכתא בעלמא בברכה שא"צ דעובר משום לא תשא· ע' ברכות ל"ג א'· והא דתמורה ד' א'· מפרשים דמיירי בלא ברכה· וכמ"ש המג"א ס' רט"ו ס"ק ו' דמזכיר ש"ש לבטלה בלא ברכה אסור מדאורייתא וכפשטא דתלמודא דתמורה הנ"ל· ודע דאיסור הזכרת ש"ש לבטלה לאו דוקא במזכיר שם בן ד' דה"ה כמי אלקינו אסור לאמרו· וכמ"ש הרמב"ם הל' י"א הנ"ל· אלא אפי' שם מן השמות המיוחדין לבטלה אסור· ובהגס הביא המ"ל פ"א מה' ברכות הל' ט"ו דכן מוכח מדברי הריב"ש סי' ת"ח וא"ל· דכן מבואר להדיא בדברי הרמב"ם כנ"ל· ולהרמב"ם הכל הוא מדאורייתא בין הזכרת ש"ש או ברכה שא"צ :

הלכות נזירות

פ"א ה"ז אמר הריני נזיר כשיהא לי ולד כו'· וע"ש במל"מ וז"ל יש להסתפק באומר הריני נזיר לכשיהיו לי בן או בת וילדה טומטום מהו כו'· ע"ש שהניח בספק ולא ידעתי למה לא פשט ממשנה מפורשת פ' מי שמת בבבא בתרא פ"ט הניח בנים ובנות וטומטום כו'· ושם במשנה אם זכר מנה אם נקבה מאתים כו' ילדה טומטום אינו נוטל כו'· והאי מתניתא אדחיי' לה מהלכתא· והלכתא שטומטום נוטל כפחות שבשניהם· וע"ש בגמ' וא"כ ספיקו של המ"ל נפשט :

הלכות ערכין

פ"ד הכ"ז עמל"מ שתמה על רש"י בפי' החומש· וגם חקר בדברי הרמב"ם מאין יצא לו דין זה· והוא תמוה כי היא משנה שלמה בפ"ו דערכין פלוגתא דר"א וחכמים ופסק הרמב"ם כחכמים ככלל אשר בידינו· ורש"י אזיל בשיטת ר"א ובכ"מ לא הראה מקום לזה וצ"ע :

שם וזה אין חידוש שרש"י כתב כיחידאה שכן דרכו לנטות אחר פשטות הכתוב היותר נוטה לפשוטו של מקרא· וכה"ג מצינו בברכות מ"א א'· שפי' בד"ה גפן כדי רביעית יין לנזיר אכל חרצנים כו' לולבין כו'· וכן פי' בכמה דוכתי וכתו' שם אם אכל עלין או לולבין כו' ע"ש ובאמת אין הלכה כן דעלין ולולבין מותרין בנזיר כמ"ש בפ"א דערלה מ"ז רק דר"א ס"ל כן כדאי' בירושלמי שם· ומתני' דלא כר"א כו' אף העלין ולולבין במשמע ע"ש· וכ"ה בבבלי נזיר ל"ד ב' מתניתי' דלא כר"א ע"ש :

הלכות כלאים

פרק ה' הל' ט"ז וכן הזורע בעלין שאינו נקוב כו'· ע' בכ"מ שכ' שלמד רבינו כו' ע"ש· והוא תמוה שמזה אין ראי' דדלמא איידי דקתני רישא קדש בעלין נקוב תני נמי לא קדש· ויותר הי' לו להביא מר"ל דקאמר זה וזה אוסרין כו'· ולא מסתברא דפליג בתרווייהו· גם ממ' שבת פ"י התולש מעלין כו' ושאינו נקוב פטור וכל פטורי דשבת פטור אבל אסור כידוע· אבל האמת נכון כי דינו של הרמב"ם מפורש גמ' ערוכה במנחות ע' א'· א"ר טביומא בר קיסנא אמר שמואל הזורע כו' ע"ש· והא דפסק מכין אותו מכת מרדות· לשיטתו בפי"ח מהל' סנהדרין דבכל עובר על דברי סופרין מכין מ"מ ע"ש· ומה שאמר אביי צ"ל דלזה קאמר בשלמא כמ"ש בכללי הש"ס דכל היכא דאיתא בשמא הוא לשון שלום· והיינו משום דגם בזה לא א"ש כ"כ· והיינו אם אמר מכת מרדות הוה קשה קלא למאי אשמועינן דוקא בזה· הא בכל ד"ס הדין כן והכן· והיינו כסוגית הש"ס שבת מ' ב'· גבי המבשל בחמי טברי' ע"ש· ומתורץ בזה מה שעמד בזה בבכ"ש ע"ש וע' רש"י שבת פ"א ד"ה חייב כו' ול"כ כו'· וצ"ע למה לא הביא מהא דשבת הנ"ל· וכן בכמה מקומות מאי חייב מ"מ דרבנן· ועי' היטב

הלכות בכורים

פרק ד' הל' ג'*) דקדק הכתוב לאמר לתת לנו לשון עתיד· ולא כן בוידוי מעשר שאמר הכתוב אשר נתתה לנו בלשון עבר לרמז פסק הרמב"ם שפסק דגבי בכורים הגר מביא וקורא· מדכתב לתת לנו בעתיד שגם הגר יטול חלק בארץ כדכתיב (יחזקאל מ"ז) והי' תפילו אותה בנחלה לכם ולהגרים הגרים וגו'· ולא כן בוידוי מעשר דכתיב נתתה וגו'· והגרים לא נטלו אז חלק בארץ לכן פסק דאינם מתודים· ואע"ג דכתיב גם בבכורים לשון עבר ויביאנו וגו'· גם הנה הבאתי וגו' אשר נתת לי אינו קאי על השבועה כההיא דמעשר דכתיב את האדמה אשר נתת לנו כאשר נשבעת וגו'· משום די"ל אשר נתת לי דיהיב לי זוזי וזכני בהו כדאמרי' בב"ב דף פ"א· משא"כ במעשר דכתיב אשר נתתה וגו' כאשר נשבעת וגו' ע"כ נתינה ממש שנטל חלק בירושה ראשונה· וז"א יכול לומר הגר וע' כ"ת ד' כ"ז :

הלכות שמיטה ויובל

פרק ב' הל' י"א בכ"מ כתב ומ"מ יש לתמוה למה לא חלק רבינו כו'· ותמוהים דבריו דהרי רבינו כתב לקמן פ"ג הל' יו"ד· ובזמן המקדש אין בונין כו' ערב שביעית משיפסקו הגשמים כו' ע"ש :

הלכות כלי המקדש

פרק י' הל' ה' הרמב"ם פסק דכהן שלבש שתי כתנות הוה יתור בגדים· והקשה בס' יבין שמועה דהא בירושלמי חגיגה איתא חרש באזנו אחת מהו· אמר ר' יוסי בר בון פלוגתא דר' יוסי ורבנן דתני ולבני אהרן תעשה כתנות רבנן אמרי שתי כתונות לכאו"א· ור' יוסי אמר אפי' כתונת אחת· ה"נ רבנן אמרי באזניהם שתי אזנים לכאו"א ע"כ· וכיון דפסק דבב' כתנות עבודתו פסולה כר' יוסי· ופסק דחרש באזנו אחת פטור מן הראי'· והירוש' הא בהא תליא ע"כ· והנה לפי הבנתו בירושלמי יש יותר להקשות דבכתנות פסק הרמב"ם דלא כמאן· דאפי' ר' יוסי לא קאמר אלא אפי' כתונת אחת· ומשמע דבב' ג"כ עבודתו כשרה· וא"כ גם לר' יוסי לא א"ש פסק הרמב"ם· אבל האמת דלענין עבודת הכהנים ליכא פלוגתא כלל דגם לרבנן לא הי' הכהן לובש אלא כתונת אחת ולא יותר· וכדכתיב מדו בד· וכר' יוהנן יומא כ"ג ב'· ואם לבש יותר עבודתו פסולה רק דבעשי' שעשה משה רבינו להם כתנות דלרבנן בעי דוקא שיהי' להם ב' כתנות מוכנים ולר' יוסי אפי' אחת כמלא פסק הרמב"ם ככ"ע· ומה שהקשה עוד בס' הנ"ל דמאי פריך הגמ' בחגיגה האי באזניהם דכל ישראל כו'· דלמא ס"ל כרבנן דאמרי ב' כתנות לכאו"א· ובטורי אבן כתב דבאמת הסוגיא לר' יוסי אבל קשה מנ"ל להקשות· ולדידי יש יותר תימא דביומא ל"ז א' ונתן אהרן על שני השעירים גורלות יכול יתן שנים ע"ז כו'· ושם ע"כ כרבנן דירושלמי וקשה יותר על סוגיא דהגיגה· אבל נראה כיון דגם טפבא למען יהקק בהם יראת ה' כמ"ש הרמב"ן· ובעה"ק פי' כן בדברי חז"ל לתת שכר למביאיהן· א"כ כ"ש דחרש באזנו אחת יהי' הייב דהוא בר מצוה· וכיון דאיכא הכרח גם לרבנן האי באזניהם דכל ישראל :

הלכות עבודת יוה"כ

פרק א' הל' ג' ומתקנין לו כהן אחר שאם אירע בזה פסול יעבוד האחר תחתיו בין שאירע בו פסול קודם תמיד של שחר בין שאירע בו פסול אחר שהקריב קרבנו זה שנכנס תחתיו א"צ חינוך אלא עבודתו מחנכתו· ומתחיל מעבודה שפסק בה הראשון· וכתב הכ"מ אינו צריך חינוך אלא עבודתו מחנכתו שם פלוגתא דאמוראי ופסק כוותי' משום דברייתא מסייעי לי'· ומ"ש ומתחיל מעבודה שפסק בה הראשון הכי משמע שם לר"פ· ובלח"מ הקשה דבפ"ק דיומא אמרינן דאבנט מחנכין אותו אלא מפני שהקשו שם הניחא למ"ד אבנטו של כה"ג זהו אבנטו של כהן הדיוט אלא למ"ד אבנטו של כה"ג לא זהו אבנטו של כ"ה מאי איכא למימר· והוצרך שם ר"פ לתרץ עבודתו מחנכתו· ורבינו ז"ל כיון דפסק פ"ה מה' בהמ"ק דאבנטו של כה"ג ושל הדיוט שוין· א"כ למה הוצרך לומר עבודתו מחנכתו· אלא שי"ל דס"ל לרבינו ז"ל דר"פ דאמר הכי והביא ראי' מברייתא אפי' למ"ד אבנטו של כ"ג ושל כ"ה שוין אמר הכי דא"צ חינוך האבנט דעבודתו מחנכתו ע"כ· ולא הבנתי דבריו מ"ש דא"צ חינוך האבנט כיון דסוף סוף צריך ללבוש האבנט לצורך העבודה ולא סגי בלא"ה דאין לעבוד מחוסר בגדים· וא"כ הוא ממילא מחונך בלבישת האבנט· למאי תו צריך לומר עבודתו מחנכתו למ"ד דאבנטו של כ"ג וכ"ה שוין· כיון דמחונך וקאי ובע"כ צ"ל דס"ל להרמב"ם ז"ל דחינוך האבנט אינו מועיל· וקשה מנ"ל ז"ל זה הא בגמ' לא קאמר רק למ"ד דהאבנטים אינם שוים מאי איכא למימר· ונלע"ד דהרמב"ם ז"ל הוציא דינו דאין חינוך האבנט מועיל מאביי שם דאמר לובש שמנה ומהפך בצינורא כו'· והנה לדברי רב אדא בר אהבה שם דמחנכין באבנט· מוכח ע"כ דמקרי חינוך מה שלובש בגדי כ"ג אף דלא עביד עבודה כיון דס"ל דאין עבודה מחנכתו· וא"כ מה דעביד עבודת יוה"כ בד' בגדי כ"ג לא נתחנך· וע"כ החינוך הוא רק מה שלובש האבנט טרם עבודתו· ובזה יצא מהדיוטות ולא במה שעובד עבודת היום· וא"כ תקשי לאביי שאמר לובש שמנה ומהפך בצינורא כו' דמ"ל להפך בצינורא הא סגי במאי שילבוש שמנה דבזה יצא מהדיוטות במה שלבש בגדי כ"ג· ואם שיש בו כלאים הא כ"ג מותר בכלאים אף בלא עידן עבודה גם להרמב"ם פ"ח מה' כלי המקדש אינו אסור אלא לכהן הדיוט שלא בשעת עבודה· אבל כ"ג מותר לעולם· וא"כ למה צריך להפוך בצינורא ובע"כ צ"ל דבלבישת בגדים שעה אחת אינו מועיל להתחנך בזה· ומוכרח דפליג בזה על רב אדא בר אהבה· ותי' אביי קאי גם על מ"ד דאבניטו של כ"ג זה הוא אבניטו של כ"ה כיון דלבישה בגדי כ"ג בלא עבודה אינו מועיל חינוך האבנט לבד דאף שעובד עבודת יה"כ הא לא אמרינן עבודתו מחנכתו· וצריך לבישת בגדי כ"ג ועבודה שאינה מעבודת היום טרס יעבוד עבודת קרבנות של יוה"כ· וא"כ רב פפא פסק כאביי רבי' בזה נגד רב אדא בר אהבה· רק הוסיף לומר דעבודתו מחנכתו וא"צ להינוך מקודם כלל· ושפיר פסק הרמב"ם כרב פפא דעבודתו מחנכתו· וא"צ לחינוך של שמנה בגדים והפיכת צינורא כאביי· ובל"ז חינוך האבנט לבד אינו מועיל כאביי נגד רב אדא בר אהבה· ומ"ש הרמב"ם ז"ל ומתחיל מעבודה שפסק הראשון הוציא זה מהא דאמרינן ביומא ד"ם במתני' שם שכולן כפרה בפני עצמן· ופירש"י שם לפיכך כפרה שנגמרה נגמרה· וכן ה"נ אם עד שלא גמר מתנות שבפנים אירע פסול בכ"ג יביא כהן הנכנס תחתיו פר אחר ויחזור בתחילה מבפנים· וכמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' עבודת יוה"כ הלכה ח' ע"ש לכן שינה לשונו מלשון הגמ'· וכתב בין שאירע בו פיסול אחר שהקריב קרבנו· ובגמ' אמרו אחר תמיד של שחר משום דבעי הרמב"ם עלה למימר ומתחיל מעבודה שפסק בה הראשון· ולהורות מעבודה לאפוקי מאמצע עבודה וכנ"ל· ובאמת מ"ש הכ"מ על זה הכי משמע שם לר"פ סתומים דבריו באין מבין ובודאי יש ט"ס· וצ"ל הרי משמע שם בפרק ה' וכונתו לפ' הוציאו לו ומשנה הנ"ל או להלכות הרמב"ם ז"ל ככ"ל או ט"ס אחר והרוצה לתקן יתקן :

הלכות מטמאי משכב ומושב

פרק ג' הל' ד' כהכ"מ כולן מטמאות למפרע מעל"ע ריש נדה כו'· וכוונתו לתת טעם למה לא פסק כהלל וא"צ לזה דפסק כסתם משנה פ' תנוקת ס"ה א'· דתנן שם ומטמאה מעל"ע כו' ע"ש :

*) כן אראה להעתיק בזה מכנמלא מחידושי אא"ז הרה"צ אליעזר חנוך בן הגרי"ב זלה"ה לפ' תבוא, אשר אדמה כי טוב ונכון לזה· בהרמב"ם ה' בכורים פ"ד ה"ג וכל אחפון לשטת מלשוט בכי"ק: המלבה"ד.

הלכות טומאת אוכלין

פרק ט"ז הל' ד' על מה שפסקו הסמ"ג והראב"ד דליסא ז"ל בסדר תפלה שלו · דיי"ש לא הוה משקה לענין שיהי' אסור משום טבולו במשקה · ולהצריך נט"י כמ"ש בא"ח משום דיי"ש הוא זיעה בעלמא · והוה כמי פירות ומעט מים שבתוכו בטלי ביי"ש · שמעתי שהגאון מוה' עקיבא איגר ז"ל השיג עליהם מדברי הרמב"ם ז"ל · והמגיד לי לא ידע לפרש מה השגתו ומאיזה מקום בהרמב"ם · ואנכי ראיתי ברמב"ם פט"ז מה' טומאת אוכלין ה"ד וז"ל· וכן מי פירות שנתערבו בשאר המשקין הולכין אחר הרוב · נתערבו במים כל שהן הרי הכל משקה ומתטמא טומאת משקין ומכשיר ע"ש ובהשגת הראב"ד ובכ"מ שם · ולדברי הרמב"ם האלה נתכוון הגאון הנ"ל · ויפה נתעורר עליהם :

בן אריה

חידושים וציונים ומ"מ לדברי הרמב"ם ז"ל מהרב הגאון המפורסם הר"ר זאב בהר"ר אריה ז"ל, אבדק"ק גאלדינגען וטעלז.

הלכות שבועות

פרק א' ה"ר מגדול עוז הידוע לשנים זו היא שבועת שוא כו' · נ"ב טעות הוא ול"ל שקר במקום שוא ושוא במקום שקר ול"ל הידוע לשנים זו היא שבועת שקר והידוע לשלשה זו היא שבועת שוא וכן הוא בירושלמי נדרים לפנינו פ"ג ה"ב ובירושלמי שבועות פ"ג ה"ח הוא בטעות סופר לפנינו :

פרק ה' הל' כ"ב וידוע לשלשה בני אדם מאחר העם כו' · נ"ב נראה שלמד זה ממה שהוסיף עולא כ"ע א' על לשון המשנה תיבת בני אדם · ובני אדם המה המון עם וכדכתיב (תהלים מ"ט) גם בני אדם גם בני איש וכמו שפירשו המפרשים שם ועולא תרתי אתא לאשמעינן והוא שניכר לג' בני אדם שיהי' ניכר לשלשה מהמון העם ולא שניכר רק לגדולים · וע' בקרבן עדה בירושלמי נדרים פ"ג ה"ב ד"ה אלא כגון ביעי' כו' :

שם בלחם משנה וקשה דבהדי' כו' והוא בהדי' כפירש"י ז"ל · נ"ב ולפי מ"ש לעיל בגליון לא קשה מידי דבניכר לב' בני אדם הוה שקר (וכן איתא בירושלמי) אבל כשאינו ידוע לכל אדם רק לבעלי חכמה אינו לוקה כלל וכמ"ש הרמב"ם הטעם שהרי לא נשבע אלא על ראיית עיניו כו' וכן כל כיוצא בזה כו' [ומה שאמר שם כ"ה ב' אינו ניכר עובר משום שבועת שקר קאי לפי דברי עולא ופי' לא ניכר לשלשה ב"א רק לשנים מוכרת שיהי' ניכר שיהיו הם עדים עליו לחייבו · ועוי"ל דהם אינו ניכר לפי שמחופה מבחוץ ואפשר לבודקו שיהי' נראה את שקרו לעינים ויחייבוהו משא"כ בידוע רק לחכמים שלא אפשר זאת] *) :

פרק ו' הל' ג' כ"מ אלא תלמיד חבר כדאיתא בפרק ואפ"ה · נ"ב בפרק הדר דף ס"ג ע"א [דא"ל רבינא לרב אשי ותנא נמי תלמיד חבר דמר אנא] :

שם הל' ר' בכ"מ איני יודע מקום לדין זה כו' · נ"ב וע' שאילתות פ' מקץ סי' כ"ט מבואר כן להדי' :

שם הל' ז' רמב"ם או נדר שלא יהנה בו שמעון או כו' · נ"ב נ"ל שלא יהנה מן שמעון או שלא יהנה בו שמעון :

פרק י"א הל' ה' והורו רבותי כו' בלשון הקודש · נ"ב ע' בעיטור תוב חלק ב' שרבינו אבן מגש פי' בלשונה [בשבועות ל"ח ב'] בלשון הקודש וכתב עליו שגגה היא ע"ש · וכ"כ הר"ן [ריש פרק שבועות הדיינים ע"ש מה שכתב ע"ז] בשם הר"י הלוי והוא ר"י אבן מגש רבו של הרמב"ם [וכ"כ הריטב"א שם] ומהתימה על הכ"מ והלח"מ שלא עיינו בעיטור ובר"ן :

הלכות נדרים

פרק א' הל' ז' רמב"ם מפני שאפשר שידור אדם · נ"ב ע' לשון ספרי [ריש פ' מטות] ובזית רענן :

פרק ה' הל' ט"ז משנה למלך סד"ה האוסר כו' ואם עבר ונהנה אינו לוקה שכן דרכו כו' · נ"ב ע' לעיל רפ"ה וע' לחם משנה לעיל ה' שבועות פ"ה ה"ד ד"ה אבל כו' ושמעון חייב כו' :

פרק ו' הל' י' כ"מ וכתב הראב"ד כו' מה חיי נפש יש בכוס של מרחץ כו' · נ"ב ע' רא"ש [בפירוש הרא"ש דף ל"ח ע"ב ד"ה כוס של בית המרחץ] :

שם ומ"ש ומותר בשלהבת שלו · נ"ב בריית' סוף בילה [ל"ט ע"א] :

פרק ז' הל' ט"ו כ"מ וצ"ל שאפשר דעל כרחין לא אסר כו' · נ"ב נ"ל דעד כאן לא אסר כו' :

פרק י"ג הל' כ"ה כ"מ ומ"ש ואם נדר ועבר צריך כו' · נ"ב נ"ל ואם עבר ונדר צריך ט' :

הלכות נזירות

פרק ג' ה"ח הריני שלשים יום ויום אחד · נ"ב נ"ל הריני נזיר שלשים יום כו' :

שם הל' י"ג לחם משנה לא מהני משום דבעינן שיתפיס בדבר האסור כדפירשו שם בגמ' · נ"ב נ"ל שיתפיס בדבר הנדור :

שם הל' י"ד בכ"מ ויש לדקדק כו' נזירות עולם ליתא בשאלה כו' · נ"ב ע' מהרי"ט חלק א' סי' ד' :

פרק ח' ה"ג לחם משנה תמה למה לא פסק כחכמים כנ"ל :

שם ה"ר לחם משנה אולי דכתב כן לאפוקי מדר"ש [שזורי] דאמר בגמ' (נזיר מ"ה) הנזירה כו' כנ"ל :

שם כחכמים ולא כוותיה · נ"ב זה תמוה דא"כ לעיל גבי גילות ה"ל להרמב"ם לכתוב זה אלא פשוט דכיון להא דאמרינן קידושין משנה וגמ' דף ל"ו ע"ב אשכחן סוטה נזירה מנלן אתא כף כף מסוטה ע"כ וע' בפי' המשנה שם וכמ"ש לקמן בהלכות מעשה קרבנות פ"ט הל' ט"ז [ובענין אם הלכה כר"ש שזורי ע' מנחות דף ל"א ובחולין דף ע"ה ע"ב ובתו' שם ד"ה אנא] :

פרק ט' ה"ד להביא מהן קרבנות לא אמר כלום · נ"ב נ"ל קרבנותיו ולא אמר כלום (בוא) · וע' כמפרש בגמרא [וז"ל המפרש (שנדפס במקום רש"י) בגמ' נזיר כ"ו ע"א ד"ה אמר רב אשי כו' והיכי דמי כתומים כו' כגון שהפרישן ביחד סתם ולא הוציא בשפתיו כלום עכ"ל] :

הלכות ערכין

פרק ד' הכ"ד משנה למלך בסופו ולא ידעתי כוונת הדברים גם לא ראיתי כו' · נ"ב ע"ש בקרבן עדה ובא"ל סי' קכ"ב :

שם הי"ט כ"מ ומלאתי כתוב דמים הכתובים כו' · נ"ב וכן פירש"י בגמ' כ"ה ב' סד"ה ממקדים בית · וע' משנה למלך לקמן אות כ"ו :

שם הלכה כ"ב השגת הראב"ד כיד האשה בכל נכסיה ועדיפא כו' · נ"ב כרבא יבמות ל"ט ע"א · כתובות פ"ג א' :

שם משנה למלך הל' כ"ו לא ידעתי היכא רמיזא כו' · נ"ב ע' ר"פ יש בערכין דף י"ד ע"א פלוגתא דר"א ורבנן בזה ורש"י פי' כר"א והרמב"ם פסק כרבנן [וכן הרמב"ם בפי' המשנה שם פסק שאין הלכה כר"א] וכן מפורש בגמ' ערכין י"ד ע"ב דר"א ורבנן פליגי בזה ע"ש וע"ע תורת כהנים בחוקותי פ' י"ד משנה ד' ה' וע"ש הגהת מהרי"ד בשם גירסת הפסיקתא זוטרתי] :

שם הל' כ"ר בלחם משנה שכתב בפרק עשירי מה' שמיטה ויובל הלכה י"ד שכיון שהגיע כו' · נ"ב ע"ש שפסק שם כר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן ב"ב (וע' ראש השנה דף ח' ע"ב ובתורת כהנים) ולק"מ דכמו שנפרש לר"י בנו של ריב"ב כן נפרש דברי רבינו וק"ל וע' במל"מ :

פרק ה' הל' ו' משנה למלך וע' בס"פ כל שעה · נ"ב וכ"ס בפ"ת מה' קרבן פסח הלכה ה' דלא כר"י וכמ"ש שם הכ"מ [פי' דטעמא דר' יהודה בתמורה ז' ב' דדריש לאמור לאו נאמר בדברים · אבל חכמים פליגי עלי' ולא דרשי כן בספרי ולכן פסק הרמב"ם כאן כרבנן וכן בפסחים סוף פרק כל שעה מ"ב ריש ע"א אמר שם על לאי אש הא מני ר' יהודה דדריש לאמור לאו כו' וגם שם פסק הרמב"ם דלא כר' יהודה בפ"ת מה' קרבן פסח ה' ה'] :

שם הל' י"ר כ"מ שערא לבי תרי · נ"ב ויותר נראה דמפרש בעיא דרבא דתיתות לה קדושת הגוף דתמכר לצרכי עולה ולא תלא לחולין [דגם למ"ד רגלה של עולה לא פשטה קדושה בכולה מ"מ היא אסורה לחולין וצריך למכור כולה לחייבי עולות ודמיה חולין חוץ מדמי אותו אבר כמ"ש בתמורה י"א ב' וברמב"ם ה' מעשה הקרבנות פט"ו ה"ב וע"ז מיבעי לרבא אם אמר רק דמי רגלה אם חל עליה קדושת הגוף לענין זה שיצטרך למוכרה דוקא לצרכי עולות או לא וע"ש הלשון בגמ' בדברי רבא ומ"ש שם או דילמא חד מגו אמרינן יש לומר שהוא אליבא דר' יוסי דאמר חד מגו מרגלה על כולה (או גם אליבא דר' יהודה באבר שהנשמה תלויה בו) וס"ל להרמב"ם דלענין אם בחד אבר אמרינן מגו דחל קדושת דמים חל ג"כ קדושת הגוף על אותו אבר לרבנן גם לענין שצריך למכור כולה מיבעי לי' ג"כ אע"ג דהוה רק חד מגו וכן משמע בגמ' שם דמקשה תפשיט כו' זכר לדמיו כו' ושם חד מגו ומתרץ התם כו' הכא דאקדשי' חד אבר · מבואר שגם בחד אבר ובחד מגו מספקא ליה וע"ש פירש"י] :

פרק ז' ה"כ כ"מ או היורש כו' · נ"ב בתורת כהנים [בחוקותי פרק ט' פרשה ד' ה"ז] :

שם הל' י"ט לחם משנה דאיירי במנה של פדיון דמעולם ט' · נ"ב נ"ל במנה של פקדון :

פרק ח' הלכה ה' כ"מ ופרש"י אתא גברא בחריקין במין ומינו שרולה · נ"ב נ"ל בחריקין במקומינו שרולה כו' :

הלכות כלאים

פרק א' ה"ג במל"מ ויש ליישב קושי' זו בדוחק · נ"ב וע' ביאור הגר"א ז"ל יו"ד סי' רצ"ו ס"ק ז' :

שם בכ"מ ואסור כו' אבל קשה שרבינו בפ"ת מה' שבת כו' · נ"ב ע"ש [ה"א וה"ב] בכ"מ ובלח"מ דהרמב"ם פסק שם כרב יוסף וע' ביאור הגאון יו"ד סי' רצ"ו ס"ק ג' :

פרק ז' ה"ג כ"מ שפסק כר"מ וכר"ש כו' · נ"ב ע' שנות אלי' [פ"ד דכלאים ה"ע] :

שם הט"ו ברמב"ם כנגד כל המקומות הפרוצים כו' · נ"ב אבל כנגד העומד מותר ואפילו שמד פרוצות מד"ע וכרבא (עירובין דף ע"ז ע"ב) דמוקי לברייתא שם כרשב"ג ע"ש וע' ריטב"א שם · ובמאור שם :

הלכות תרומות

פרק ו' ה"כ כ"מ בסוף הדיבור וצ"ע · נ"ב נראה דלק"מ דאנן לא חשדינן לע"ה שאוכל תרומה טמאה במזיד אלא משום דאינו בקי בטומאה וטהרה אין מוסרין לו תרומה טהורה וע' ר"פ י"א דמשכב ומושב :

שם הלכה ו' בין שהי' טמא כו' · נ"ב תוספתא תרומות [פ"ו ה"ה] ובירושלמי ביכורים פ"ב וע"ש שם בסיפא דתוספתא וצ"ל וטמא שאכל את הטהור במיתה כו' וכ"ה בערוך ע' טען ע"ש ודלא כהמפרש בירושלמי שם והלח"מ בפ' י"ע מה' סנהדרין הלכה ב' לא עיין שם [ע' מה שכתבנו שם] :

שם ה"ט מפי השמועה למדנו כו' · נ"ב ע' קרבן עדה בירושלמי יבמות פי"א ה"א שהעיר בזה שהביא שתי הדרשות דהיא בתרומות הקדשים ומלחם [ע"ש שהניח בצ"ע] ובספר המלות לא הביא הרמב"ם הא דרשא דמלחם ע"ש ל"ת קל"ז [ויש לומר דהרמב"ם ס"ל דשני הדרשות אצטריך דמלחם לבד לא הוה רק לאו הבא מכלל עשה ואין לוקין ע"ז וכמ"ש בגמ' דיבמות על זה דף ס"ח א' ע"ש · ולכן הוצרך לקרא בתרומות הקדשים לא תאכל · ולולא קרא דמלחם הוה אמינא דלא נאסרה רק כל זמן שבעלה ישראל חי וקרא ושבה כו' לחם אביה תאכל מתירה אחר מיתתו לכן הוצרך מלחם · וע' כתובות כ"ה וקדושין ס"ע ויבמות פ"ז א' :

פרק ז' הלכה א' כ"מ ומשמע מיתה הוא דליכא כו' · נ"ב כ"ה בהדי' בתוספתא [פ"ו מ"ה] דתרומות ובירושלמי ביכורים פ"ב וטמא כהן שאכל את הטמא בלא תעשה ע"ש וכמו שציינתי לעיל פ"ו ה"ו [ובה' סנהדרין פי"ע ה"ב] :

שם ה"ב בכ"מ וכתב סמ"ג אין הטמאים כו' בסמ"ג לאוין רנ"ז ומ"ש בסוף הדיבור וזה העת שליש שעה אחר שקיעת החמה עכ"ל כוונתו אחר שקיעה השניה שהסמ"ג לשיטתו בעשין ל"ב **) :

שם ה"כ כ"מ מנין לנו כגשותה כו' · נ"ב ע' ירושלמי פי"א דכתובות ה"ז ובק"ע שם ד"ה היא אוכלת :

פרק י' ה"ז השגת הראב"ד דלגבי תרומה מזיק הוא · נ"ב ובפרק כילד מברכין דף ל"ה ע"ב מדמינן להדי' ברכה לתרומה וזה ראי' להרמב"ם וע' בגל"ת שם :

שם כ"מ ה"ז שהרי מלינו לחכמים שהסכימו כו' · ע' בקרבן עדה בירושלמי שבת פ' שמונה שרצים ה"ד ד"ה הכוסס :

פרק י"א ה"ז כ"מ אבל סכין כו' בר"פ הערל בעי' דאיפשטא · נ"ב ע"ש ובתו' ריש פרק דף ע' ע"א סד"ה הערל ובקרבן עדה בירושלמי ה"א ד"ה ואותן מה שכתב בתוך שבעה בא למעוטי ליל שמיני דאסור וכדאיתא בירושלמי ע"ש פ' הערל ה"א ופ' ר"א דמילה ה"ה [והתו' שם ע' ע"א כתבו דהאיבעיי' לא אפשטא שם דמ"ש רבא ע"א ותסברא כו' יש לומר שזהו רק לענין פסח אבל לענין סיכה בתרומה לא איפשט ורק בירושלמי איפשט וע"ש בק"ע] :

שם הל' כ"ב משנה למלך הרביעי אסור והחמישי מותר וכמ"ש הר"ש כו' · נ"ב אין זה מבואר בירושל' אלא שהר"ש כתב דמשמע כן אבל מדברי הרמב"ם שלא כתב זה כאן נראה דס"ל דבתרומה אין חילוק בין רביעי לחמישי וכל שלא רבו אסורין ואם רבו הכל מותר :

שם כאותו דיבור ותוספות תרומה לא ידעתי מהו · נ"ב ע' לעיל פרק ג' ה"ו :

פרק י"ג ה"ה השגת הראב"ד ויין במים שיעורו במאה · נ"ב נ"ל ויין ביין שיעורו במאה :

פרק י"ד ה"ו רמב"ם כד אחת מהם ומוכרה לכהן כו' · נ"ב צ"ע למה צריך ליקח כל הכד ולמה לא יקח ליטרא מהפי של הכד ליתן לכהן [וע' יו"ד סי' ק"ע ברמ"א שם ובביאור הגר"א ז"ל שם ס"ק ז' מ"ש על המרדכי ע"ש ולשיטת המרדכי שם אין לתרץ דכד אחד בוודאי נאסרה שבלעה מהאיסור לכן כד א' אסור לישראל רק לענין הפסד כהן די בפי כד אחד שאין לתרץ כן שהרי מפורש מיד ואם היו פתוחות ממאה כו' והשוליים מותרין א"כ אין חוששין שמא בלע השוליים מהפה וא"כ גם כאן הכד הא' שמרים הי' ראוי השוליים להיות מותר לישראל וליתן רק מפה אחד של כד אחת] :

פרק ט"ו הל' כ"ב רמב"ם שגם אכילת קדשי הגבול כעבודה · נ"ב פסחים דף ע"ג א' :

הלכות מעשר

פרק ב' ה"ח מל"מ המקדיש פירותיו כו' ע"ל פרק ג' דין כ"ה · נ"ב ע' ירושלמי וז"ל ולמה תנינן תרי זימנין כו' אחת למירות ואחת לשלים ע"ש וזהו שהעתיק הרמב"ם כאן לעונת המעשרות · [כשהיו מחוברין] ולקמן למירות [והירושלמי בשני מקומות פאה פ"ד ה"ד · ובחלה פ"ג ה"ג · ומ"ש שם לשלים פ' כשהן מחוברים ששיעורן שיגיע לשלים ע"ש פני משה] :

פרק ג' הט"ז כ"מ וכתנא קמא · נ"ב ע' ירושלמי פ"א דמעשרות הל' ה' וע' תוספות יו"ט [פ"א דמעשרות מ"ח] :

שם הלכה י"ט ברמב"ם וא"צ"ל אם ניפה בכלי שאין זה עראי וכן נוטל מן היין כו' לתוך הקערה של תבשיל כו' כצ"ל :

פרק ט' כ"מ הלכה ו' אין בכך כלום ומשמע דוקא הקדיש כו' · נ"ב וע' בירושלמי שם פ"א דדמאי ה"ד דפליגי אמוראי בלכתחילה ופסק כמאן דמתיר אפילו לכתחילה :

פרק י"ד הלכה ה' משנה למלך שהזכירו טעם זה שכתב רבינו והדבר צריך אלי תלמוד · ולכאורה הי' נראה לומר דפירש כן כדי לפרש פלוגתא דר"י ור"ש בחלה דלר"י אף בחלה אינו מפריש מהיום על של אמש דתשבא דחדש ויש היכא נמי בחלה ולא נצטרך לדחוקים שבירושלמי כמו שהביא הר"ש

אך

*) [ויש לומר עוד טעם להרמב"ם מגמ' דשבועות ל"ג ב' ול"ד ע"א דעדות בידיעה בלא ראי' אינו רק בממון ולא בנפשות ומלקות וכאן בידוע לחכמים הוא רק ידיעה בלא ראי' וע"ע שם ל"ד א' וסנהדרין ל"י ע"ב] ותו' ובחו"מ סי' למ"ד סעיף י"ד ובסי' ל' ס"ו :

**) שסיעתו שם כשיטת ר"ת בשבת ל"ה א' ד"ה תרי שהשקיעה השניה מתחיל אחר שלשה מילין ורביע אחר שקיעה ראשונה שהוא סה"כ עד ארבעה מילין משקיעה הראשונה שהיא שקיעת גוף השמש מעל הארץ יעו"ש · ואע"ג שמשקיעה שני' הוא רק תלתא רבעי מיל יש לומר שהוא ס"ל ש"ג רבעי מיל הוא רק בין השמשות דר' יהודה וצריך להוסיף עוד עד סוף כהשמ"ש דר' יוסי · ע' מה שכתבנו בפ"כ מה' קידוש החדש .

אך לפ"ז קשה הא דפסק לקמן פ"ז דביכורים דבתלה מפרים מתמה על הצוננת והיינו דפסק כר"ש וכן פסק בפירושו כר"ש · ואם נאמר דר"י ור"ש פליגי נמי בתלה וכנ"ל אמאי לא פסק בהא נמי כר"י דהא ר"י ור"ש הלכה כר"ש · ואפשר משום דבתלה הוא ר"מ ור"ש בתר שיטתא והוה ר"י יחיד לגבייהו וק"ל:

שם במל"מ ד"ה ודע כו' ופעולת הפלטר אינו דומה למנפיל ושניכס לוקחים מן הפלטר אלא כו' · נ"ב צ"ל לוקחים מן הנחתום אלא כו':

הלכות מעשר שני ונטע רבעי

פרק ב' ב"מ ה"א ואיני יודע מאי קשי' לי' ט' · נ"ב צ"ע דהא הסמ"ג כתב זה על ספר התרומה · וע' ב"ת יו"ד סי' של"א סעיף י"ז:

שם הל' ב' כ"מ מדת חסידות שפודין כו' · נ"ב ע' בית יוסף סימן של"א שכתב ע"ז ונראה שטעמו כו' · וע"ע ביאור הגר"א ז"ל סי' רל"ד ס"ק כ' וע"ע פ"ה דמעשר שני משנה ז' כפי' הרא"ש מבואר דמדת חסידות הוא לפדותן בשוין:

פרק ג' הל' י"ט רמב"ם שמא לא יכוין משקלותיו כו' · נ"ב ע' בלחם משנה סוף הלכות תעוכה דנוסחתו הי' כאן שמא יכוין ע"ש:

פרק ה' הל' א' כ"מ ומ"ש כמו שבארנו הוא בפרק ומ"ש כו' · נ"ב צ"ל הוא בפרק ג':

פרק ו' הי"א מתנה למתנה תולין · נ"ב ע' צל"ח פסחים דף ז':

פרק ז' הט"ו ואם אין מקדש יניחם עד שירקבו · נ"ב ע' לקמן ה' בית הבחירה פ"ו ה' ט"ז ובכסף משנה שם · ובמשנה למלך שם ה' י"ד ובמגן אברהם סי' תקס"א ס"ק ב':

פרק ט' הל' א' כ"מ ובתשובה להרמב"ן סי' קנ"ו הביא הירושלמי · נ"ב ובחידושי הרשב"א בבא קמא דף ס"ט:

שם ה"ט רמב"ם מותרות בערלה אלא ברבעי · נ"ב צ"ל בערלה ולא ברבעי כו':

פרק י' ה"א כ"מ כמבואר בפרק זה ובפ"י ממאכלות כו' · נ"ב צ"ל בפרק ט' [ה"א] ובפ"י ממאכלות כו' [הלכה ט"ו]:

שם הי"ד כ"מ בפירוש המשנה פ"ק דשביעית דף ל"ד דהסיא תיבת דשביעית דף ל"ד מוקף · וכ"ב דערלה דף ע"ט:

הלכות ביכורים

פרק א' ה"י מל"מ ואלו גבי בכור בהמה טמאה הוצרך לטעם אחר · נ"ב צ"ל בהמה טהורה:

פרק ב' ה"א כ"מ דלא פליג ת"ק אלא מדאורייתא אבל מדרבנן מודה דמחייב · נ"ב צ"ל אלא מדרבנן אבל מדאורייתא מודה דלא מחייב:

שם באותו דיבור מהרי"ק בסימן קכ"ב ענף ג' להוכיח מהיכן משמע לי' הכי · נ"ב ע"ש שמביא ראי' מספרי פ' תבוא ולפנינו בספרי איתא מכאן הי' ר' יוסי הגלילי אומר כו' וליתא פלוגתא בספרי ולפ"ז אין ראי' מספרי:

פרק ג' הל' י"ב בהג"ה הכתובה בפנים כתוב בירושלמי כו' כשיר עגבים · נ"ב ע' ילקוט ובמ"ש [בילקוט פ' תבא ע"פ ושמחת בכל הטוב העתיק לשון הירושלמי · ביכורים פ"ה נאמר כאן טוב ונאמר להלן (יחזקאל ל"ג) יפה קול ומטיב נגן כו' וע"ע ערכין י"א ע"א הובא ג"כ בילקוט שם]:

פרק ד' הי"ו אנשי מקום פלוני באתם בשלום · נ"ב במשנה איתא לשלום ע' סוף ברכות:

פרק ה' ה"ח בזמן הזה שאין שם כו' כאן מתחיל הלכה ט':

פרק ו' ב"מ הט"ו והרביעית אצבעיים על אצבעיים · נ"ב פסחים דף ק"ט ע"א:

פרק י"ב ה"ד השגת הראב"ד אם דמיו אסורין למה יתנם לכהן · נ"ב נראה דצ"ל למה לא יתנם כו' · [וכוונת הראב"ד דאע"ג דהנאת דמיו אסורים כל זמן שלא קיים בו מצות פדיה הייט לבעליו אבל למה לא יהי' מותר ליתן הדמים לכהן ויהנה בהם הכהן שהרי אין המורתם נאסר שהרי פודין אותו בשוויו ונותן פדיונו לכהן ולכן אינו ראוי לחול איסור על עצם הממון רק אסור הנאתו לבעליו וע' יו"ד סי' שכ"א סעיף א' וע' שער המלך פ"ה מה' אישות הלכה ב' סוף ד"ה מכרן וקידש בדמיהן כו' שהביא דברי הראב"ד אלה והעתיק לשונו בזה הלשון אמר אברהם דמיו אסורים למה יתנם לכהן ויהנה בהן שהרי כו' עכ"ל וע"ש מה שכתב על זה]:

שם כ"מ דבריו דברי הגמ' הם · נ"ב לכאורה נראה דהראב"ד מפרש כפרש"י [יו"ד ע"ב] בהנאת דמיו אם השכירו לאחרים וע' נודע ביהודה חלק יורה דעה סי' פ"ד פ"ה:

הלכות שמיטה ויובל

פרק ב' ה"ג כ"מ משמע דת"ק גם בנותן כו' · נ"ב ע' תוספות יו"ט [שביעית פ"ג ה"ג]:

פרק ז' הי"א כ"מ בפרק מקום שנהגו דף נ"ג · נ"ב ע"ש ובצל"ח:

שם הי"ב ברמב"ם ופירות הארץ שילאו לחו"ל מתבערים במקומם ולא יעבירם ממקום למקום · נ"ב ירושלמי שם [סוף פרק ששי דשביעית ה"ד]:

[פרק י'] ה"ב ליצירה כו' אדם הראשון שהיא שנה שני' כו' · ע' בכסף משנה וע"ע ביאור זה בתו' ר"ה דף ח' ד"ה לתקופה ובביאור לה' קידוש החודש פרק ששי ה' ח' וע"ע מזה בביאור הגר"א ז"ל תו"מ סי' ס"ז ס"ק ת' וע"ע בהשמטות לביאור הגר"א על סי' ס"ז שנדפס סוף חלק שני לחו"מ]:

פרק י"א ה"א כ"מ ואין מעשיהם מועילים כו' · נ"ב ברכת תמורה דף ד' ע"ב וע' רמב"ן בפירוש התורה (פ' בהר כ"ה כ"ג) פסוק והארץ לא תמכר לצמיתות:

פרק י"ב הט"ו כ"מ סד"ה וכתב הראב"ד כו' מבואר מאוד כדברי רבינו · נ"ב ובאמת קושית הראב"ד הוא כמו שהקשה הכסף משנה בסמוך דהא בהא תלי':

שם הט"ז בהשגת הראב"ד הא דלא כר' יוסי אלא כו' · נ"ב יבמות דף פ"ב ע"ב:

הלכות בית הבחירה

פרק א' ה"י כ"מ ומרלפין את כל המזבח · נ"ב צ"ל העזרה:

שם הי"ג ברמב"ם אלא בבנין אבנים גזית וזה שנאמר כו' תיבת גזית מוקף · ונ"ב ע' ספר מעין החכמה:

שם הי"ר כ"מ (במוקף) לא ירדתי כו' שבבית שני לא הי' שמיר כו' · נ"ב ע' תוס' סוכה דף מ"ט ע"א ד"ה שכל וכו':

פרק ב' הי"ח כ"מ משנת ראב"י אפשר דה"מ במשנה · נ"ב ע' בבעל העיטור אות ת' תוב חלק שני [וז"ל בעל העיטור שם · ואע"ג דקי"ל משנת ראב"י קב ונקי לאו כללא הוא דהא קי"ל ר' יוסי נימוקו עמו וליח הלכתא כוותי' בכולהו הכי נמי ראב"י הוא ורובא מינייהו אשכח דאפסק כוותיה ואי בכל דוכתא הלכתא כוותי' אמאי אצטרך למפסק כו' עכ"ל וע"ש שהאריך בראיות וממקומות הרבה · וע"ע תוס' בכורות כ"ג ע"ב ד"ה משנת ראב"י ותו' עירובין מ"ב א' ד"ה מכלל וברא"ש שם פ"ד סי' ב' · וע' רי"ף ורא"ש פ"ק דבילה סימן ו' ז' ובט"ז יו"ד סי' ע"ו ס"ק א' ובביאור הגר"א שם ס"ק ב' וע' יבמות דף ז' ודף ס' וע' מ"ש בכן ארי' או"ח סי' שנ"ז וע' תשובת חכם צבי סי' י' · וע' נימוקי יוסף פ' יש נוחלין דף ס"ג ע"ב ד"ה אבל אם שתק כו' ומ"ש בהגהות בן ארי' על אלפס שם]:

שם בסוף הדיבור ולא בברייתא · נ"ב ע' יבמות דף ל"ז ע"א מבואר דאף בברייתא איתא הא דמשנת ראב"י קב ונקי וע' ביאור הגר"א ז"ל באורח חיים סי' שנ"ז ס"ק כ':

פרק ג' ה"ז כ"מ ומ"ש וכל הנרות קבועים כו' · נ"ב שבת דף כ"ב ע"ב וע' תוס' שם ד"ה והא הכא:

שם הל' ב' משנה למלך דאלת"ה לי' למימר · נ"ב צ"ל דאלת"ה הוי לי' למימר כו':

שם הל' י"ב כ"מ למה פסק כר"מ ואפשר כו' · נ"ב ע' סוכה דף ד' ע"ב דאמוראי רב ור' חנינא כו' מפרשי אליבא דר"מ ע"ש:

שם באותו דיבור בין בד לבד אלא שתי אמות ומחצה · נ"ב צ"ל אלא אמה ומחצה:

שם קרוב לסוף הדיבור פסק רבינו כר' אליעזר כר"ש משום כו' · נ"ב ורבא במגילה דף כ"א ע"ב משמע דס"ל כר' אליעזר בר"ש וע' ביאורי הגר"א ז"ל באורח חיים סי' תרע"א ס"ק כ':

פרק ד' הלכה א' ברמב"ם משא בכתף אתה עבדו · נ"ב צ"ל עתה עבדו כו' [דברי הימים ב' ל"ה ג']:

שם הל' ב' כ"מ וכיון שבנו בית שני נסתפק להם כו' · נ"ב יומא דף נ"א ע"ב:

שם בסוף הדיבור בבית ראשון לא הי' פרוכת אלא היכל · נ"ב ויש לפרש דפרוכת דבבי קאמר · ע' יומא דף נ"ד ע"א וברש"י שם ד"ה ויוצאין בפרוכת ובד"ה דבבי כו':

שם הל' ג' כ"מ ד"ה ודע כו' שמהם על המפתן · נ"ב צ"ל שמהם שולין על המפתן כו':

הלכות כלי המקדש

פרק ב' הל' י"ג כ"מ כשנושאים אותו על הכתף כו' · נ"ב מדרש פרשה במדבר פ"ה ע"ש וע"ע יומא דף נ"ג ע"ב וע"ז דף כ"ד ע"ב:

שם הל' ט' בכ"מ מחלק אנשי משמר שלא לשבעה בתי אבות · נ"ב צ"ע משמר שלו לשבעה כו':

פרק ד' הל' ו' כ"מ בספרי פ' שופטים · נ"ב הדין איתא בספרי אבל לא הראי' שהביא הרמב"ם וע' בזית רענן · ובספר זרע אברהם [שעל הספרי]:

פרק ה' הלכה י"ו בכ"מ מביא שתים אחת לחינוכו כו' תיבת אחת מוקף · ונ"ב הרמב"ם לא גרס לה [לתיבת אחת רק צ"ל מביא שתים לחינוכו ואח"כ לעבודת היום · ויותר מבואר בבבלי מנחות דף ע"א ע"ב כתו' ד"ה אחת להמשחו]:

פרק ו' הל' ט' במשנה למלך אך הדבר דוחק גדול בעיני שר"ע שנה משנתו בכ"ש כו' · נ"ב ע' יבמות דף ע"ו ע"א דר"ע מתלמידי ב"ש הי' [לס"ד דגמרא] א"כ אין כאן דוחק גדול דשנה משנתו בכ"ש · ואפילו למ"ד שם דלא עשו ב"ש כדבריהם יש ליישב כאן דהרואה אומר דלאו בר הספד הוא [ע' ברכות י"ז ב' ויבמות ט"ו] [ואע"ג דהגמ' דחי שם אימא ואשיתנה והוא בכ"ה מ"מ כמו שעלתה על דעת המקשן שם דסבר כבית שמאי כן יש לומר כאן]:

פרק ח' הל' י"ג כ"מ והמפרשים פירשו כדברי רבינו · נ"ב וכן הוא בפסיקתא פרשה מ"א ע"ש ובמדרש פ' נשא פרשה י"ב ובשיר השירים רבה פסוק [מרכבו ארגמן] וע"ע זוהר פ' תרומה (דף קל"ט · קל"ט) משמע קצת כפי' הראב"ד [לשון המדרש שם מרכבו ארגמן זה הכפורת שזהבה דומה לארגמן עכ"ל · משמע שהוא אדום כמו שיש זהב אדום דומה לו]:

שם הל' י"ג הוא הצמר הצבוע בתולעת · נ"ב ע' נודע ביהודה מהדורא תניגא ת' או"ח סי' ג' ולקמן בהלכות פרה פ"ג הל' ב' ובנדבינו בחיי פ' תרומה:

פרק ט' הל' ו' כ"מ ויש לתמוה כו' כתיב למטה שבטי יה · נ"ב כן הוא במדרש סוף פ' תצוה ע"ש [וז"ל המדרש שם על ישפה הי' כתוב בנימין שבטי ישורון עכ"ל]:

פרק י' הל' ח' והוא תשוב כנגד כפני עצמו כו' · נ"ב ע' לקמן פרק כ"ב מהלכות כלים סוף הל' א' · ואין צריך למה שפירש"י ז"ל לפי שהוא עשוי לנוי:

הלכות ביאת המקדש

פרק ג' הל' י"ז משנה למלך ופטורים מכרת וכעת צ"ע · נ"ב וע' בקרבן עדה סוף פרק כהן גדול בירושלמי נזיר:

פרק ד' הל' ד' כ"מ שהתחייב מיתה בי"ש עלה כו' · נ"ב כן הוא לשון רבינו יונה בשערי תשובה חלק שלישי סימן ק"ז ע"ש וז"ל שם מי שהוא חייב מי' בידי שמים עלה מות ר"ל בתלוגיו ובע"ת מקנה קינו מחים כ"ל פרהו רועה באפר וסיא מתה תדנגלהו רועה באשפה והיא מתה וידבק המות עד כלותו אותו כ"ל עכ"ל [וע' פסחים ל"ב ע"ב ומה שאר מצות שלא חייב בהם כרת כו' לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהם מיתה כו' ולכאורה אינו מובן מה קולא היא הא בכלל מאתים מנה · ומזה מוכח כדברי רבינו יונה והרמב"ם הנ"ל שיש חומרא במיתה מה שאין בכרת שמעתי מפיו ז"ל]:

שם הל' י"ב ברמב"ם וטמאי שרץ (ונבלה) כו' · נ"ב זבחים דף כ"ב ע"ב ע"ש וצ"ע · וע' בלחם משנה לקמן פרק ז' מה' קרבן פסח ה' א':

פרק ה' הל' ט"ו כ"מ תוצך בקדוש ידים · נ"ב חולין דף ק"ו ע"ב:

פרק ט' הל' ו' באברים והקטיר הכהן את הכל המזבחה · נ"ב צ"ל באיברים והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה (ויקרא א' י"ג) [וכן הוא ביומא דף כ"ז ע"א]:

הלכות איסורי מזבח

פרק א' הל' ד' כ"מ תיובתא דרבא תיובתא תי' תיובתא השני מוקף [ע"ש בגמ' דף ז' ע"ב ויש לומר שמ"ש כאן תיובתא דרבא תיובתא כוונתו למה שאמרו שם בסוף כל הענין אחר ליבנא אחרינא ולכן א"ל למוחקו אבל לפי מ"ש למטה דפסק כליבנא קמא דלא מסיק בתיובתא צ"ל שלא הביא בספר המלות תיבת תיובתא השני וצריך לראות בספר המלות]:

שם כא"ד ולא קי"ל כההיא ברייתא ואיכא תנא כו' · נ"ב ויעוי"ל דבליבנא קמא אסיק בקושי' ולא בתיובתא ע"ש · [וכשיטת הר"ת המובא ברשב"ם ב"ב נ"ב ב' דכ"מ שנאמר בגמ' קשי' לא נדחה לגמרי ואע"ג שהרשב"ם שם חלק עליו אבל הרמב"ם שם פסק ג"כ כר"ת בה' נחלות פ"ט ה' א' וע"ע רב"י סנהדרין ע"ב ע"א ולכן גם כאן לא נדחה דברי רבא וע' מה שכתבנו בהל' טומאת אוכלין פ"י הל' ע"ז:

שם הל' ז' לח"מ הרבה יש לתמוה על דברי רבינו כו' · נ"ב וע' רדב"ז חלק ב' סי' ק"ו בלשונות הרמב"ם:

פרק ג' הל' ד' כ"מ למה השמיט רבינו שמתה אמו · נ"ב ע' תוס' חולין דף ל"ח ע"ב ד"ה אלא דמהה ובנראה דלא גרס במתני' או [רק גרס במתני' דבכורות שם כ"ז א' כל שמתה אמו שנשחטה ואח"כ ילדה והכל דבר אחד · דאל"כ כשמתה מעצמה העובר מיית ברישא לפי מ"ש התו' שם וע' תוס' ב"ב דף קמ"ב ב' ד"ה דהוא וע' ערכין ז' א' ונדה מ"ד א' ד"ה איהו וכן במשנה שבגמ' בכורות שם תיבת או מוסגר במרובע משמע שיש גירסא אחרת בלא או וא"כ י"ל שכן הי' גירסת הרמב"ם]:

שם הל' י"א השגת הראב"ד מ"ט לא תני יתום כו' · נ"ב צ"ל לא מני יתום כו' וכן הוא בלחם משנה ובמקום השגה כאן וע' תוי"ט פ"ט דבכורות מ"ד סוף ד"ה ויתום ואין דבריו נראין:

פרק ד' הל' ח' מקום ההלכה מתחיל מן איזהו אתנן כו':

פרק ה' הל' ט' כ"מ ומ"ש ואם הביא לא נתקדשו כו' · נ"ב כן הוא להדי' זבחים דף פ"ח ע"א:

שם הי"א רמב"ם כל הקרבנות ואין לך קודש כו' · תיבת ואין לך מוקף:

פרק ו' ה"ר רמב"ם אינן בכלל העמדה לפיכך כו' · נ"ב דכתיב והעמיד את הבהמה ע' תורת כהנים · וע"ע לעיל הלכות ערכין פ"ה ה"ט [לשון התורת כהנים פ' בחוקותי פרשה ד' והעמיד את הבהמה לפני הכהן בהמה נפדית ואין העופות והעצים והלבונה וכלי שרת נפדים וע' לשון גמרא מנחות ק"א ע"א]:

הלכות מעשה הקרבנות

פרק א' הט"ו לחם משנה דכשמביא היחיד כשבה או שעירה כששגג באחת ממ"ב כריתות ט' · נ"ב זה הלשון אינו מובן דאף ר' נסים גאון לא קאמר אלא בשעירה של ע"ז:

שם הי"ח רמב"ם וכל האמורין [נקטרים כאחד] ונשרפין על בית הדשן כצ"ל:

פרק ב' ה"ב כ"מ ומ"ש והוא שלא קדשו הנסכים בכלי שרת כו' · נ"ב ע' תוספות יו"ט פרק שביעי דמנחות משנה ד' ד"ה נסכים כו':

פרק ה' ה"ד כ"מ מ"ש רבינו אפי' אחורי ההיכל צריך למוד מנין לו · נ"ב כן הוא להדי' שם דף כ"ה ע"ב אחורי בית הכפורת מאי ת"ש כו' וע' תוספות יו"ט פ"ה דזבחים מ"ג:

שם הי"ב משנה למלך ע' בתוספות בפ"ק דזבחים · נ"ב וביומא דף כ"ז ע"א:

שם הי"ג במל"מ והכי אמרינן בת"ק בפרק פר כהן משיח · נ"ב צ"ל אמרינן בתו"כ בפרשה פר כהן משיח כו':

שם הי"ח כ"מ קודם זריקה אינו פוסל · נ"ב ע' ירושלמי פסחים סוף פרק ה' ובקרבן עדה שם:

פרק ז' הל' ו' כ"מ ומצוי חטאת העוף מעכב משנה שם בזבחים מילה דם הגוף פסולה · נ"ב צ"ל מיצה דם [הראש ולא מיצה דם] הגוף פסולה [וכ"ה במשנה שם ס"ד ע"ב]:

פרק ח' הל' ח' נ"ב ההלכה א' מתחיל מן וכן בחטאות הנשרפות ניתז ט':

שם ה״ז בלחם משנה בסוף הדיבור אפי׳ שירי דמים פנימים פטור · נ״ב ויותר נראה דהאי וכן כו׳ קאי על ניתז מאגבע וכו׳ דבסמוך וכאן צ״ל אות ת׳ וק״ל :

פרק ט׳ ה״ו כ״מ והיכי אפשר לומר דדוקא במזרח וצ״ע · נ״ב ע׳ לשון ספרי פרשה נשא פ׳ י״ז לפני ה׳ במזרח שבכל מקום שנאמר לפני ה׳ הרי הוא במזרח עד שיפרוש לך הכתוב · מזה משמע כהרמב״ם דדוקא במזרח וע׳ במפרש שם :

שם ה״ג כ״מ קב״ה גלי׳ ומיפשטא בעי׳ אלא כו׳ · נ״ב ונראה דנפקא מינה נמי לדידן דאין קוברין אלא מי שחייב מיתה בד״ש כוודאי וע׳ יבמות דף ל״ב ע״ב ובתוס׳ שם ד״ה בין כו׳ :

שם בכסף משנה וכתב הר״י קורקוס ז״ל ואפשר שבתערובת המותר מן התודה כו׳ · נ״ב צ״ל [במותר מן התורה] :

שם הי״ר כ״מ הי׳ בעל התודה כהן וכו׳ (ולא כתב מקור לזה) · נ״ב מנחות דף מ״ו ע״ב ·

פרק י׳ ה״ט כ״מ בר״פ הערל כו׳ והג״ה שנדפס כלדו ונראה דק״ק גמר רבינו מק״ו כו׳ · נ״ב יש״ל דגמרינן מפסח בהיקשא דזאת התורה וכמ״ש בתוס׳ פרק הערל דף ע׳ ע״ב ד״ה דפסח :

פרק י״ב הי״ש רמב״ם ואם גבלה ביין של נסכים כו׳ · נ״ב צ״ל בשמן ונ״ב ע׳ נודע ביהודה חלק אורח חיים סי׳ כ״ב :

פרק י״ד הי״ד לחם משנה איך פסק כאן רבינו כר״ז וכדכתיבנא · נ״ב וע״ע פי״ב מה׳ עכו״ם ה׳ ג :

שם בסוף הדיבור דאשה אינה חייבת בכל תאחר וצ״ע · נ״ב ואולי דסמך על הספרי פ׳ מטות דס״ל כר״ע כהדי׳ דאשה עוברת על בל תאחר ע״ש :

פרק ט״ו כ״מ סוף ה׳ ב׳ כמו בבהמה או לא · נ״ב ע׳ לחם משנה פרק ה׳ מס׳ ערכין ה׳ י״ד :

פרק ט״ז משנה למלך סוף ה׳ ז׳ שדבריו מתמיהים וצ״ע · נ״ב ע׳ חכם צבי סי׳ ק״כ :

הלכות תמידין ומוספין

פרק ב׳ ה״י כ״מ ויש לתמוה על רבינו ששינה כו׳ · נ״ב ע׳ רדב״ז חלק א׳ בלשונות הרמב״ם סי׳ י״ב :

פרק ג׳ ה״ב כ״מ ומ״ש דס״ה לנטמא או נולד בו מום (ולא כתב מקור) · נ״ב כן היא בירושלמי שקלים פרק ז׳ ה״ה :

שם הכ״ב בלחם משנה ור׳ יהודה סבר דאפי׳ מתנאי ב״ד אינו כן כו׳ · נ״ב ועפ״ז מתורץ מה שהקשו התוס׳ מנחות דף נ״ב ע״א ד״ה דשמעינן כו׳ :

פרק ד׳ משנה למלך ה׳ ג׳ ע׳ בירושלמי פ״ב דיומא ה׳ ב׳ · נ״ב וע״ש בקרבן עדה ובתוספתא :

שם ה״ח כ״מ ומ״ש ואם כבר הקטירו כולם מימיהם וכו׳ · נ״ב דבזה מיושב דלא תקשי הא נפישי פייסות משום קטורת דבין הערביים (וכמו שהקשה מהרש״א יומא כ״ו א׳ על תד״ה אלא) ומשום דלא פסיקא האי פיים דהיכא דכבר הקטירו כולן ליכא אלא פיים אחד בקטורת :

פרק ז׳ ה״ו לחם משנה שחילק הדברים לא ידעתי טעם וצ״ע · נ״ב ע׳ ברכת הזבח ולאן קדשים :

שם ה״א לחם משנה ונאמר כו׳ זו היא ראיית רבינו כו׳ · נ״ב ע׳ בה״ג ה׳ מנחות :

שם הי״ג כ״מ יש לתמוה דבגמ׳ משמע כו׳ · נ״ב ע׳ הו׳ שם [דף ע׳ ע״ב] ד״ה מאי :

הלכות פסולי המוקדשין

פרק א׳ הל״ז כ״מ וק״ל מדתנן כו׳ · נ״ב ע״ש בפירוש המשניות להרמב״ם ז״ל [בפ׳ שביעי דפסחים דף פ׳ ע״ב] [וע׳ צל״ח פסחים דף ע״ז ע״ב סימן פ״ה] :

שם בלחם משנה וכל דם כו׳ קשה דרבינו ז״ל כו׳ · נ״ב ע׳ פי׳ המשניות להרמב״ם עדיות פרק ח׳ מ״ד וע״ע בצל״ח פסחים [דף ע״ז ע״א סימן ע״ב] :

שם באותו דיבור והקשו שם על רב פפא ואסיק בקשי׳ וכיון כו׳ · נ״ב ע׳ צל״ח [י״ז ע״ב סימן ק״ה] והעיקר נראה דהרמב״ם לא גרס קשיא ע׳ רש״י שם [מדכתב רש״י קשי׳ גרסינן משמע שיש גירסא שלא כתוב קשי׳] וע׳ מה שכתבנו בהלכות טומאת אוכלין פרק עשירי הלכה ט״ז :

פרק ג׳ משנה למלך הל׳ ו׳ פ״ק דמעילה דף ב׳ נחלקו רבא ורב יוסף · נ״ב צ״ל רבה וכן אח״כ נקטינן דאף לרבא צ״ל לרבה וכן בכ״מ הל׳ ז׳ דאתותב רבא · נ״ב צ״ל רבה :

פרק י״ב הי״ג כ״מ בסוף הדיבור וכיון דלא אמר הרי זו · נ״ב צ״ל וכיון דאמר הרי זו :

פרק ט״ו ה״א כ״מ ורבא דהוא בתרא אמר דעקירה כו׳ · נ״ב ע׳ בברכת הזבח שם :

שם ה״י משנה למלך אבל משתיטה לקבלה לא · נ״ב ע׳ בעל המאור פרק שני דחולין בדף ל״ט :

פרק י״ח הכ״ר כ״מ אלא אשוחטין בחוץ דסמוך לו לאין חייבים · נ״ב צ״ל דסמוך ליה לא לאין חייבים כו׳ :

שם בסוף הדיבור דההוא סתם משנה היא · נ״ב ע׳ תוי״ט [פ״ד דזבחים מ״ה שתמה ע״ז דבברייתא בגמ׳ מפורש דר״ש פוטר גם על פיגול ונותר וטמא] ויש ליישב בכוונתו של הכ״מ דרבי סתם לה כר״ש בריתא [וסתם במתני׳ ומחלוקת בברייתא ה׳ כסתם כמ״ש יבמות מ״ב ב׳ וע׳ מה שכתבתי בהלכות תמורה פ״א הל׳ ו׳ על הגליון :

שם ד״ה וכן הלבונה כו׳ גמורה מדאורייתא ולא כרבא דאמר כו׳ · נ״ב ע׳ תוספות יו״ט [פ״ד דזבחים משנה ה׳ ד״ה הטעים כו׳] · וע׳ משנה למלך פ״ו מהלכות איסורי מזבח :

פרק י״ט ה״ג כ״מ סוף הדיבור אלא ודאי גם לר״י שייכא בעין עכ״ל · נ״ב וע׳ לחם משנה לעיל פ״ו מהלכות מעשה הקרבנות הל׳ ג׳ :

שם ה״ה כ״מ דפיגול ונותר בתדא שייטא שייטי · נ״ב וע׳ לשון ספר המצות מ״ע מלוה ל״א :

הלכות עבודת יום הכפורים

פרק ב׳ ה״נ כ״מ פלוגתא דבן זומא ור״י ופסק כר״י · נ״ב ואינו מפרש כפרש״י [שם דף ל׳ ע״א ד״ה סכך] ויפרוש מלבוא לעזרה היום עד שיעריב שמשו כו׳ דלהא לא חיישינן אלא שמא טבל ולא כיון ע״ד ביאת מקדש · והיא ממעלות דחומר בקודש דבעי כונה לקודש ולמקדש · וכן משמע בגמ׳ שם ע״ב דקאמרינן הלא אידי ואידי כו׳ הא דלא טביל ע״ד ביאת מקדש כו׳ · ובמצורע ס״ל לרבנן דפליגי על ר׳ יהודה דאע״ג שטבל מבערב ע״ד ביאת מקדש צריך טבילה משום דדיישׁ בטומאה · ובכהן גדול ביוה״כ ובשאר כל אדם הנכנס לעזרה דצריך טבילה ס״ל לרבנן כר׳ יהודה דסרך טבילה היא ודלא כבן זומא · וכדא״ל רב יוסף לאביי ודלא כפרש״י שם דלרבנן ל״ס כלל הא טבילה דמתני׳ · וגריס בדף ל״א ע״א תבעי לבן זומא תיבעי לר״י (ע״ש בת״י) ועפ״ז יתיישב מה שהקשה בלחם משנה בהלכות מחוסר כפרה רפ״ד ע״ש :

פרק ג׳ הל׳ ה׳ כ״מ ומ״ש כו׳ קרוב לכפורת בטפח · נ״ב ע׳ סוכה דף ה׳ סוף ע״א :

שם ה״ה משנה למלך אם לא נגע הדם בבדי הארון או בכפורת · נ״ב צ״ל או בפרוכת [ע׳ יומא נ״ה א׳] :

פרק ה׳ הל׳ א׳ כ״מ ואי משום דר׳ יוסי אמר · נ״ב צ״ל דר׳ יהודה אמר :

הלכות מעילה

פרק א׳ הל׳ ט׳ כ״מ ומ״ש שאסור להרביע בבכור · נ״ב מ״ק י״ב ע״א וע׳ משנה למלך :

שם משנה למלך סוף הל׳ ט׳ שהרי אין כאן עבודה · נ״ב ע׳ פרי מגדים או״ח סי׳ תקל״ו [על מג״א ס״ק ב׳] :

פרק ה׳ הל׳ א׳ רמב״ם או אפר מועלין בכולן · נ״ב ע׳ תוספות יו״ט פ״ג דמעילה מ״ד ד״ה המקדיש :

שם הל׳ ה׳ כ״מ מועיל לשדה פי׳ שהאבק של השדה מועיל לאותו דבר כו׳ · נ״ב ויותר נראה דמפרש מ״ש (מעילה י״ג א׳) דאבקה מעלה לה כלומר להשדה והוה פוגם [פי׳ שאם האבק הי׳ חסרון להשדה לא הי׳ בה פגם מה שנלקח ממנה האבק אבל האבק מעלה להשדה בהיותה בו והוה פוגם] וקרוב לומר שט״ס הוא כאן ברמב״ם וצ״ל לדישה [וכן הגיה בברכת הזבח] :

שם הט״ו כ״מ ופסק כר״ש ואיני יודע למה כו׳ · נ״ב ע׳ מ״ש לקמן ה׳ תמורה פ״א הל׳ ו׳ ומה שכתבתי שם :

פרק ז׳ הל׳ א׳ רמב״ם כיצד בעל הבית שאמר לשלוחו תן לי מאותו בשר כו׳ תיבה לי מוקף שם אע״פ שאמר השלית לא הי׳ בלבי שיביא ט׳ · נ״ב צ״ל אע״פ שאמר כמשלת לא כו׳ :

הלכות קרבן פסח

פרק א׳ הלכה א׳ משנה למלך · במצות ראי׳ לא ראיתי שיפטרו למי שדר בח״ל כו׳ · נ״ב ע׳ ירושלמי פסחים :

פרק ז׳ סוף הל׳ ו׳ ובהוריות פ״א ה״ב אמר ריב״ל לראייה הלכו מלבוא חמת עד נחל מצרים כו׳ ע״ש ופי׳ לראייה למצות ראי׳ · וכמ״ש התוס׳ [פסחים שם ג׳ ע״ב] ודלא כמו שהגיהו שם בעל מראה יהושע בהוריות · ובעל קרבן עדה בפסחים להוראה ע״ש דליתא דלהוראה כבר איתא שם לעיל ע״ש ·אף שבתלמודא דידן בהוריות דף ג׳ ע״א יליף רב אסי מהאי קרא להוראה ע״ש מ״מ הירושלמי יליף מהאי קרא כפשטא דלראייה אינו חייב אלא היושב בא״י :

פרק א׳ הל׳ י״ד כ״מ ומ״ש ותולין כו׳ לאפוקי מר׳ ישמעאל בנו של ר״י בן ברוקא דאמר בתוספתא פ״ד י״ד כו׳ · נ״ב והובא בשבת דף קט״ז ע״ב :

פרק ה׳ ה״ט כ״מ שאינו יכול לכנוס בשעת אכילה ופסק כעולא · נ״ב צ״ל בשעת שחיטה ופסק כעולא :

פרק ו׳ ה״ב בהשגת הראב״ד לא מצאתי לזה שורש אף אם כו׳ · נ״ב ע׳ נזיר דף י״א ע״א וכרכי שם ע״ש [וכ״ל בצ״ל דף י״ח ע״א] :

שם הלכה ב׳ ועוד שהרי הספרי מפורש כדברי רבינו כו׳ · נ״ב מלשון הספרי אין ראי׳ דאיכא לפרושי שבשר יאכל לטהורים לשאר מנויים טהורים וע׳ זית רענן שם [על הילקוט בהעלותך על פסוק למה נגרע] :

פרק ז׳ הל׳ א׳ לחם משנה בסוף הדיבור אלא טמאי מת בלבד וצ״ע · נ״ב וע׳ זבחים כ״ב ע״ב וסברת הרמב״ם נראה לכאורה היפך מסברת ר״ת בתו׳ שם בהג״ה בשם ר״ת ע״ש וצ״ע · וראי׳ לסברת הרמב״ם דאכילה קיל מעסק וכניסה לעזרה דהא גבי זבים ומצורעים אינם חייבים באכילה כרת ובכניסה לעזרה חייבים כרת וכרבנן [פסחים ל״ה ב׳ וכמ״ש הרמב״ם הל׳ ביאת מקדש פ״ד ה׳ י״ב לענין כניסה ולענין אכילה פ״ז מה׳ קרבן פסח ה׳ ח׳] :

פרק ט׳ ה״ז לחם משנה פסק רבינו ז״ל כר׳ יוסי דכתב שם · נ״ב צ״ל כר׳ אליעזר דכתב שם :

פרק י׳ ה״ו רמב״ם או נעשה מחשבת זמן · נ״ב צ״ל מקום [דמחשבת זמן היינו פיגול] :

הלכות חגיגה

פרק א׳ כסף משנה סוף הל׳ א׳ למה לא האריך לבאר זה · נ״ב ע׳ בפרק י״ב מה׳ עכו״ם ה׳ ג׳ :

שם הל׳ ח׳ משנה למלך כ״כ רש״י פ״ד דתמורה ד׳ י״ד · נ״ב ע״ש בד״ה מלבד שבתות כו׳ דאם יו״ט אחר השבת כו׳ עכ״ל והיינו דוקא דשבת וכמו חלבי שבת דקריבין ביו״ט · אבל לא נסכים דזבח שהקריב בחול [ברש״י שם מבואר דלא ילפינן רק על של שבת ומ״מ איני מבין למה לא יהי׳ מותר מן הסברא גם בשל חול דמה אסור מלאכה יש בניסוך המים על המזבח וכיון שנתחייב מאתמול ושבת ישלים ביו״ט שהרי זריזין מקדימין כיון שאין בו שום איסור מלאכה ויכול להשלים היום] :

פרק ב׳ ה״י לח״מ ולדברי רב אשי קרא ושמחת בחגיך אתא לאין נושאין נשים במועד [כן אמר שם בחגיגה ח׳] וכן פסק רבינו בה׳ יו״ט פרק ז׳ הל׳ ט״ז [ע״ש שהביא שני הטעמים כרב ומשום דאין מערבין כו׳ · ובה׳ אשות פ״י הל׳ י״ד הביא רק הטעם דאין מערבין · ועוד קשה דבה׳ אשות הביא דאין מערבין מקרא מלא שבוע זאת שהוא בירושלמי מו״ק פ״ק הובא תוס׳ מו״ק דף ח׳ ע״ב ד״ה לפי ולא הביא קרא דמייתי בגמ׳ דילן במו״ק ט׳ א׳ משלמה המלך · ויש לומר דהרמב״ם ס״ל דרב אשי דריש כרב ולא כאבתך וגם למד דאין מערבין כו׳ מקרא דמלא שבוע הנ״ל ולמד גם על שאינו מועד דקרא בחגיך ולא באשתך פי׳ הרמב״ם בה׳ יו״ט שם שלא השתכח שמחת החג בשמחת נשואין וא״כ י״ל טעם זה גם בחינוך בהמ״ק דשלמה שגם שם בחג הוה שלא תשתכח שמחת החג בשמחת בהמ״ק דכתיב בחגיך דווקא ואין ללמוד משם דאין מערבין כו׳ דחג שאני ורק בגמ׳ דמייתי קרא זה הוא למאן דפליג על רב יעו״ש בגמרא וע׳ או״ח סי׳ תרל״ו בהגר״א ס״ק י״ח ויעויין מו״ק דף י״ח ע״ב ומבואר שם דמתני׳ דמו״ק ח׳ ב׳ אוסר רק נשואין דוקא גם בלא סעודה ומתיר באירוסין וע״ז מייתי שם מו״ק ח׳ ב׳ דברי רב בחגיך ולא באשתך ואין אירוסין בכלל אשתך ומותר לארס ורק הטעם שאסרו סעודת אירוסין שם י״ח ב׳ משום דאין מערבין שמחה בשמחה ובזה מדוקדק מאוד לשון הרמב״ם ה׳ יו״ט פ״ז ה׳ ט״ז שם דמתחלה הזכיר נשואין ומייתי ע״ז הטעם שלא תשתכח כו׳ שהוא טעם רב הנ״ל ואח״כ הביא סעודת אירוסין (וגם סעודה של נשואין) ומייתי ע״ז הטעם על הסעודות משום דאין מערבין שמחה בשמחה וכנ״ל וגם סעודת נשואין שהזכיר הרמב״ם ע״ז קשה תיפוק לי׳ משום נשואין עצמם שכתב מקודם שאסור וע״כ איירי שנשא ערב הרגל בלא סעודה כלל או במחזיר גרושתו וכמ״ש הב״י או״ח סי׳ תקמ״ו וע״ש מג״א ס״ק ד׳ וגם זה רק משום אין מערבין כו׳ ובה׳ אישות פ״י ה׳ י״ג התחיל לענין נשואין שני נשים ביחד שאינו במועד ולכן הביא שם בהלכה י״ג ובהלכה י״ד הקרא דמלא שבוע זאת והטעם דאין מערבין משום שני נשים כאחד שהתחיל בו ובזה מתורץ דברי הרמב״ם וקרוב כעין זה ראיתי בכתב יד אדוני אבי מורי זללה״ה] :

פרק ג׳ הל׳ ו׳ לחם משנה אם כוונת רבינו ז״ל לומר כו׳ · נ״ב נראה דכוונתו על הלועזות והגרים שאינם מכירים בלה״ק וע׳ ספר התינוך · וע׳ מגילה דף י״ת ע״א וברש״י שם ד״ה ופרסומי ניסא [ושמיעה פי׳ הבנה כמו שמצינו בכמה מקומות וכמו שמע ישראל וכמו שאמרו על זה ברכות י״ג ע״א שמע בכל לשון שאתה שומע והיינו שאתה מבין וכמו שהביא הרמב״ם בפ״ב מהל׳ ק״ש הלכה יו״ד בכל לשון שיסי׳ מבינה ע״ש] :

הלכות בכורות

פרק א׳ ה״ה לחם משנה ופסק רבינו ז״ל כר״ע אע״ג דסתם משנה כר׳ ישמעאל כו׳ · נ״ב בחנם נדחק בזה דהא סתמא דסוף תלה דלא קיבלו מבן אנטיגנוס [שהביא בכורות מבבל] כר״ע · ואדרבא מעשה רב והרב כתב גם לקמן מברייתא דבן אנטיגנוס ונמשך לו הטעות מלשון רש״י ז״ל בסוף פ״ג דתמורה [דף כ״א ע״ב] ד״ה אתה כו׳ וברייתא כו׳ וע״ש ברש״י וכמו שהגיה שם הגאון מהרי״ב ז״ל [של״ל ומשנה] :

פרק ו׳ ה״ה לח״מ וכיון דקי״ל שינוי קונה וכתב מתני׳ דהגוזל כו׳ · נ״ב צ״ל קונה וכסתם משנה דהגוזל ט׳ ·

הלכות שגגות

פרק ג׳ ה״ב כ״מ אמר לו ע״א חלב הוא זה ושותק כו׳ · נ״ב ירושלמי סוטה פרק ו׳ הל׳ ב׳ ע״ש וע׳ משנה למלך [וע״ע ברמב״ם הל׳ איסורי ביאה פ״א הל׳ כ״ב] :

פרק ט׳ הל׳ ד׳ לחם משנה כאומר לא אכלתי בשגגה אלא בזדון כו׳ · נ״ב דבריו תמוהין דהא בשפחה חרופה חייב על הזדון כבשוגג · וכבר נתעורר בזה הרב בעל קרבן עדה בירושלמי ריש פ׳ הבא על יבמתו ע״ש [הלכה א׳ ד״ה עד שיפלוט] :

שם ה״י כ״מ בפרק כלל גדול אמרינן כו׳ · נ״ב ע״ש בתוס׳ ובבעל המאור :

פרק י׳ ה״ו כ״מ אע״ג דרבי קתני לה · נ״ב צ״ל אע״ג דרבי יהודה קתני לה כו׳ :

שם באותו הדיבור משמע דליכא מאן דפליג עליו כו׳ · נ״ב צ״ע דבנזיר [כ״ד א׳] מוכח דרבנן פליגי עליו וע״ע ספרי פרשה נשא פ״ת ובמפרש שם · וע׳ ר״ן נדרים [ל״ה ב׳] וצ״ע ונראה דפסק כר׳ יהודה משום דדורש לשון הדיוט ע׳ פרק המקבל שם [ב״מ דף ק״ד א׳] ובשיטה מקובלת שם :

הלכות מחוסרי כפרה

פרק א׳ ה״ה כ״מ וכתב הראב״ד זהו תימא גדול כו׳ ולדברי רבינו י״ל וס׳ · נ״ב ע׳ בקרבן אהרן על תורת כהנים פ׳ תזריע פ״ג :

שם בסוף הדיבור בתוך מלאת של ולד שני · נ״ב ע׳ בקרבן אהרן שם :

שם ה״ז כ״מ כמ״ש בפרק חמישי מה׳ א״ב · נ״ב צ״ל בפרק עשירי ה׳ י״ט :

שם ה״י רמב״ם וכן הדין בזה היו עליה ה׳ לידות ודאית וה׳ לידות ספק כו׳ · נ״ב צ״ל היו עליה ה׳ זיבות ודאית וה׳ לידות ספק או חמש לידות ודאות וחמש זיבות ספק מביאה כו׳ [כוונתו דלפי

הכתוב כרמב"ם לפנינו ה' לידות ודאות וה' לידות ספק קשה הרי בקרבן אחד תסי' מותרת בקדשים דלא גרע מאם היו עליה עשרה לידות ודאות שמוהרת כאחד וא"כ למה תביא על הספק כלל · וכן הקשה הגר"ע איגר ז"ל בגליון הש"ס כריתות ת' א' והניח בצ"ע ע"ש ולפי מה שהגיה כאן ניחא דיולדת וזיבה צריך שתי קרבנות ע' כריתות ע' ב' וכן הגיה בגמ' כמ"ש בהגהותיו בן ארי' בכריתות שם ע"ש] :

שם כלתם משנה בסוף הדיבור כאן כתיבור ודאי דחזר בו · נ"ב ויותר נראה דגירסת הרמב"ם במשנה כדרשב"ג והאר עליה תובה וכגירסת ר"ת וכמ"ש התוס' ב"ב קס"ו סד"ה ה"ג נכנס לב"ד כו' וכ"ה לפנינו בתורת כהנים [פ' תזריע פ"ג ה"ז · אך התו' בב"ב קס"ו כתבו שלפניהם הגירסא בתורת כהנים ואין האר כו'] ומה שהוצרך לפסוק כרשב"ג בפירוש המשנה הוא לאפוקי ממאי דהוו ס"ל קודם רשב"ג דאינה אוכלת בזבחים עד שתביא כולן [וע' מ"ש בבן ארי' כריתות ח'] :

פרק ד' הל' א' לתם משנה ולפי הנראה מן הסוגי' מתני' אתי' כו' · נ"ב ע' מה שכתבתי לעיל על הגליון בה' עבודת יום הכפורים פ"ב ה' ג' :

הלכות תמורה

פרק א' הל' ו' כ"מ דאפשר עוד לומר כו' מדאורייתא · נ"ב וקרוב יותר לומר דהרמב"ם פסק כר' יוסי ומפרש דהא דאמר ר' יוסי בכולן אני רואה להתמיר (בתמורה כ') היינו מדרבנן· כלשון להחמיר ודרשא דלה' [שאמר ע"ז ר' יוסי בזבחים מ"ה א'] הוא אסמכתא כלומר משום שנאמר בהן לה' רהוי להחמיר מדרבנן [וע' תו' זבחים מ"ה א' ד"ה רואה] ועיקר פלוגתייהו בברייתא הוא אתמורה וכמתני' [זבחים מ"ה א'] לא פליג אלא אשוחטן בחוץ וכמ"ש הכ"מ בפ' י"ח מה' פסולי המוקדשין ה' כ"ד כשם יש מפרשים ע' מ"ש שם והיינו דקא פשיט רבא בפשיטות בתמורה דף כ' ע"כ מהא כרייתא קתני מיהא אין עושין תמורה כו' משום דלכו"ע אין עושין תמורה מדאורייתא · וע' זבחים מ"ה ע"כ אמרוה רבנן קמי' דרב פפא כמאן דלא כר"י לבאורה משמע דלא כר"ל אלא דלר' יוסי הוא מדאורייתא ויש ליישב ול"ע [אולי כוונתו לייסב כיון שפירש"י שם זבחים מ"ה ב' כמזיד הורלה קנסא דרבנן ולא שיביא אחר כו' ע"ש פירש"י וא"כ כשהמקשה לא ידע מקרא מפרש גם מ"ש בנכרי גם בשוגג לא הורלה מדרבנן וא"כ לר' יוסי דס"ל דרואה ככולן בשל נכרי להתמיר מדרבנן ושוה כל דיניהם מדרבנן לשל ישראל גם לענין בשוגג הי' לו ג"כ להשוות כמו של ישראל שבשוגג הורלה ולא לבנות כדרבנן שאפי' שוגג לא הורלה ומתרץ רב פפא דשם מקרא יליף להם דווקא לרלון] :

שם כאותו דיבור בכ"מ ריש פ"ק דתמורה דף ב' ע"ב ובפ' בית שמאי דף מ"ה ע"א ובערכין(ה:)כו' כצ"ל:

שם הלכה י"ר כ"מ ומ"ש ולוקה כמנין הבהמות שהמיר · נ"ב ע' תמורה דף כ"ז ע"א :

פרק ג' הל' א' לתם משנה אולי הי' בגירסתו כן · נ"ב ע' תמורה דף ה' ע"ב דבהדי' מסקינן שם כן בין לאביי ובין לרבא וכן הוא בתורת כהנים בחוקתי [פרשתא ח' ה' ט'] וע' תוס' זבחים ל"ז ע"ב ד"ה קודש הם] :

הלכות טומאת מת

פרק ה' הל' י"ג כ"מ וכן דרשו בספרא והנוגע כו' · נ"ב תורת כהנים פרשה אמור פרק ד' אות ג' [וע"ש בפי' הר"ש מבאן ובקרבן אהרן] :

הלכות פרה אדומה

פרק ד' הל' א' כ"מ ופסק כת"ק · נ"ב ול"ע דהא אמרינן שם מאן ת"ק ר"ש דדריש טעמא דקרא · ורבינו לא פסק כר"ש בפ"ג דהלכות מלוה ולוה ה"א · שוב ראיתי שהעיר בזה התוספות יו"ט ע"ש פ"ג דפרה ה' ז' ויו"ע ה' נדרים פי"ב ה' י"ד ובלתם משנה שם [וע' לתם משנה ה' מלוה ולוה פ"ג ה' א' שם · וע' מה שכתבנו בה' סוטה פ"ד ה' כ' וע' קידושין כ"א א' הא רבנן הא ר"ש ופסק הרמב"ם שם בה' שמיטה ויובל פי"ב ה"ב דבתי ערי חומה אינו נגאל לתאין והיינו כרבנן ע"ש · וע"ע פירש"י קידושין כ"א א' ד"ה הא רבנן דרבנן ילפי ג"כ בבתי ערי חומה גאולתו משדה אחוזה וכן מוכח ממש"ש בתי ערי חומה יוכית ש"מ דלרבנן יש קרא ע"ז · ור"ש באמר הטעם לפי שמלינו כו' ע"כ לית לי' גז"ש גאולתו הנ"ל ולכן אין ראי' מפסק הרמב"ם שם וע"ע תוספות יו"ט פ"ב דיבמות מ"ז]:

שם הל' י"ז כ"מ אליבא דרב ובספרי כו' · נ"ב ואף שהרמב"ם לא פסק כרב אלא כר' יוחנן לעיל פ"א מה' פסולי המוקדשין ה' ב' [פי' שפסק שם דשחיטה בזר כשרה כפרה כר' יוחנן ביומא מ"ב מ"ג · וטעמא דרב דדריש לפניו שלא יסיח דעתו שם מ"ג א' ושמואל דריש לפניו שאחר שוחט ואלעזר רואה וא"כ להרמב"ם דפסק כר' יוחנן שס"ל ג"כ דאחר שוחט וצריך לדרשא לפניו ומנ"ל לדרוש שלא יסיח דעת ממנו] ע"ש מ"מ לר' יוחנן ג"כ לפניו מיותר דהא איהו יליף מסברא דלא מלינו שחיטה פסולה בזר · וכלומר דלאו עבודה היא ולא קאי תוקה עליה ע' גמרא דיומא כראש הסוגי' וק"ל :

שם הל' י"ז רמב"ם ובזכרי כהונה · נ"ב ע' לעיל פ"א דהלכות פסולי המוקדשין ה' ב' :

שם כרמב"ם שנאמר ושחט אותה מפי השמועה · נ"ב מלשון הכסף משנה דל"ל ושחט אותה לפניו מפי השמועה כו' :

פרק ט"ו הל' ז' כ"מ סוברים כר' יהודה · נ"ב ע' תוי"ט ועוד נראה דכיון דרב אשי [בפסחים י"ח א' שם] מפרש טעמא דר' יהודה משום דה"ל משקה סרות · וכן מפרש רב אשי (שם כ' ע"א) הא דתנן בעדיות פ"ג מ"ג נמלאת כפרש הכל טהור דטעמא נמי משום דהוה משקה סרות · א"כ הלכה כר"י משום דתנן בבהירתא כוותיה [ע"ד שאמרו בברכות כ"ז א' וש"מ וכן פסק הרמב"ם פ"י מה' טומאת אוכלין ה' י"ז] וע"ע צל"ח פסחים שם [אך יש לדקדק דמלשון הרמב"ם כאן משמע שאין הטעם משום משקה סרות לבד רק גם משום שאינם משומרים] [וע' צל"ח שם י"ח ע"א סימן ק"ע מה שכתב בזה] וע' פי' המשניות להרמב"ם פרה פ"ט ה"ה [שכתב שם שאין הלכה כר' יהודה] :

הלכות טומאת צרעת

פרק י"א הלכה ו' כ"מ ואין מטהרים שני מלורעים כאחד · נ"ב סוטה דף ח' ע"א :

פרק ט"ז ה"א כ"מ ומ"ש ואם שרפן כו' · נ"ב ירושלמי פ"ג דערלה :

הלכות מטמאי משכב ומושב

פרק ג' הל' ג' כ"מ ומ"ש וכן בועל הזב כו' בסוף נדה דף ע"ג · נ"ב ע' תורת כהנים [פ' מלורע פ"ח]:

הלכות שאר אבות הטומאות

פרק ב' הל' ו' כ"מ מלא כה כו' דאשותט את הבהמה קאי כו' · נ"ב ע' רדב"ז חלק ה' סי' שני אלפים קל"ב :

פרק ג' הל' ג' בהשגת הראב"ד ניתא טפי להסיא סוגי' דזבחים כו' · נ"ב ע"ש (דף ק"ה ע"ב) ומאן שמעת לי' האי סברא ר"מ כו' וזה עולה להאי פירושא · אכן לפירש"י וכפי מ"ש הראב"ד בתחלה לא גרסינן שם כלל · וכן נראה מהתו' שם ד"ה ומדסיפא ר"מ כו' שלא הי' זה בגירסתם [וע"ש גליון הש"ס מהגר"ע איגר ז"ל שהקשה ג"כ על גירסא זו · וממה שלייגו התוס' ומדסיפא ר"מ כו' לכאורה הי' גירסתם מטהרת טריפתה מטומאתה מאן שמעת לי' האי סברא ר"מ ומדסיפא ר"מ רישא נמי ר"מ ומוכח מזה שמתחלה לא גרסו ומאן שמעת לי' האי סברא ר"מ ומדרישא ר"מ כו'] :

פרק ה' הל' א' כסף משנה ד"ה אחר שכתבתי כו' דעת רבי חנן · נ"ב ל"ל דעת רבי נתן ·

שם הי"ג כ"מ יום או לילה הכי אמרינן בפרק · נ"ב בפרק תינוקות דף ס"ה ע"ב :

פרק י' הל' ב' כ"מ בפרק י"א דפרה כו' מותר בכולן כו' · נ"כ ע"ש בר"ש [משנה ה'] ובתוס' חגיגה דף כ"א ע"א וע' ירושלמי פ"ק דפסחים ה' ז' מוקי לטבול יום [שבמתני' שם] בטבול יום דבית הפרס שהוא דרבנן וע"ע לעיל פי"א מה' טומאת מת ה' ב' :

פרק י"ד הל' ר' הג"ה שנדפס אצל הרמב"ם (בתוך הכ"מ) לא ידעתי למה שינה כו' · נ"ב פשוט משום דלא אמרו ספק טומאה הלפה טהור אלא לצרך בלבד כמ"ש לעיל · ולא ס"ל להרמב"ם כמ"ש בתוס' דבכל טומאת מגע דומי' דשרץ אלא שרץ דוקא · וע' בהגהות הגר"א ז"ל שם בגמרא נזיר ס"ד א' שהגיה בגמ' כעין מ"ש כאן ברמב"ם ע"ש] :

הלכות טומאת אוכלין

פרק ג' ה"ז כ"מ ויש מקום לפי' רבינו · נ"ב ע' ברכת הזבח :

פרק ד' הל' א' משנה למלך ד"ה נסתפקתי כו' ול"ע בחולין דף ל"ד דאילו מאכל בכבילה טו' · נ"ב לא קשי' מידי ע"ש ברש"י [ד"ה אלא מלינו] :

פרק י' הל' ר' משנה למלך פ"ק דכריתות מ"ג א' · נ"ב ל"ל פ"ג דכריתות :

שם הל' ט"ז כ"מ דהלכתא כוותי' באיסורים · נ"ב וכרב פפא שם דף י"ז ע"ב [ואע"ג דמסיק שם בפסחים בקשי' מ"מ יש לומר דהרמב"ם ס"ל דכשאומרים בגמ' קשי' לא נדחה לגמרי וכמ"ש הרשב"ם בשם ר"ת ב"ב נ"ב ואע"ג דהרשב"ם שם חלק עליו מ"מ הרמב"ם בפ' נחלות פ"ו ה' א' פסק ג"כ כהר"ת ולא דחינן משום דמסיק בקושי' אבל יש לחלק כין שם לכאן וע' פירש"י סנהדרין ע"ב ע"א ד"ה קשי' · וע' מה שכתבנו למעלה ה' פסולי המוקדשין פ"א ה' ל"ו שיש לומר דהרמב"ם לא גרס קשי' וע"ש עוד מה שכתבנו שם · וע"ע מה שכתבנו בה' איסורי מזבח פרק א' ה"ד] :

שם הל' י"ז כ"מ בסוף הדיבור משום דבתרא הוא · נ"ב וע' פסחים דף י"ט ברש"י ד"ה אלא קסבר צירוף דרבנן ובתוס' שם :

הלכות כלים

פרק א' הל' י"ג משנה למלך ד"ה אחד כו' קשיתי' דהא גבי דהתם הוי אחוריו טו' · נ"ב נ"ל קשיתי' דאי גבו דהתם כו' :

פרק י"ז ה"א משנה למלך ודע שמה שכתבנו לדעת רבינו אחרכו ידות · נ"ב נ"ל רבינו דלא אתרטו :

שם אף להכנים וזה היפך כו' · נ"ב ע' תוס' שבת דף ט"ז ע"א ד"ה ה"ג טו' דלכל הפירושים דשם ס"ל דאין כלי חרס מטמא אחרים מגבו ממש מדאורייתא ע"כ הוצרכו לתרץ דגזירת הכתוב כידות :

פרק כ"ב הכ"א כ"מ כפרק דם תבוסה עלה ל"ד · נ"ב ול"ל דגירסתו בגמ' שם [זבחים ל"ד] מטלית פתותה משלשה כו' · וע' תו' נדה דף ס' ע"כ ד"ה כמטלניות כו' שגירסתם הי' פחותה משלש כמו שהוא לפנינו · וע' ר"ש פכ"ח דכלים מ"ח וע' רי"ף פ' במה מדליקין בסוגי' דפתילת הבגד שקיפלה כו' שהוא כדברי הרמב"ם בזה וקושית התו' בנדה שם יתורץ כמ"ש הרא"ש שם ע"ש [דהרבותא הוא אע"ג דאתי מדבר המקבל טומאה ומהאי טעמא פסולין לסכך בהן סוכה ע"ש] [וע' תו' סוכה ט"ז א' ד"ה דלא תזי] :

שם הל' ב' [בדפוסי הרמב"ם הקודמים נדפס השגת הראב"ד הזה בפנים בהלכה כ'] :

שם הלכה ב' השגת הראב"ד שלשה על ג' כו' · נ"ב לפני הכ"מ הי' מקום השגה זו לקמן ה' כ"ד ע' כסף משנה שם :

פרק כ"ג הל' ג' כ"מ ומ"ש ואולי במקלע ולפיכך אפי' כל שהוא כו' לא הבנתי דהא רבינו במקלע מיירי ואפילו הכי התנה שלא יהי' פחות מג' אלבעות ול"ע כן ל"ל · ועל מ"ש ואולי במקלע כו' · נ"ב דכ"ז הוא מהשגה [פי' שהכ"מ כוונתו על דברי הראב"ד בהשגה מ"ש הראב"ד ואולי במקלע כו'] :

הלכות מקוואות

פרק ו' ה"י כ"מ קוו וקיימי דומיא דים ואפ"ה מכשיר · נ"ב ע' חידושי הרמב"ן מ"ש בשם ר' משה הדרשן בזה :

סליק חלק שלישי התורה והשבח לה' ית' :

באר אברהם.

הלכות שבועות

פרק ה' הל' ב' אא"כ סי' לאו שבו מפורש בתורה · ע' ביאורי הגר"א יו"ד רל"ו ס"ק ח'.

פרק י"ב אע"פ השגת הר"א כמ"ע ומתכפר להם במלקות אין זה מכוונת הר"א כמבואר למבין :

הלכות נדרים

פרק א' הי"א השגת הראב"ד הבכור אינו נאכל אלא לזכרים · ברור הוא שהבכור הוא כחזה ושוק מובכרים יהיו לך ונאכל לכהנים ונשיהם ועבדיהם · רק כי כוונתו ז"ל שהתרומה ניתנת גם לאשתו ובנותיו והבכור אינו ניתן אלא לזכרי כהונה · ע' פ"א מה' בכורים ה' ו' וי"א :

שם הל' כ"ד בכ"מ ד"ה וכן אמר לו מנודה אני לך ולהלן דכי אמר ר"פ בנדינא מינך היינו כאומר נדינא מינך סתם ואינו אומר שאיני אוכל לך · וא"כ ע"כ אסור דקאמר בסנהה הוא דאי באכילה לתוד מהי משתמע ומדנקט גבי כו' כ"ה בכ"י סי' ר"ו :

פרק י"א הל' ג' כמל"מ ד"ה ונדריהם ע' פ' יולא דופן קושית ראשונים היא בסמ"ג ה' נדרים שהביא דעה זו בשם ה"ג :

הלכות נזירות

פרק ז' הל' ו' נטמא באחת משתים עשרה דברים הללו · אחת משתים עשרה דברים הללו כצ"ל וקאי השתים עשרה המטמאין באוהל דחשיב לעיל וזה ברור לע"ד · ונראה כי המגיה שיבש לפרש י"ב דברים בהלכה זו ע"כ הקדים תיבות אלו והילף מקומם :

הלכות ערכין

פרק ו' הי"א בהרמב"ם ויקרבו הקדשים אחר שיפדו למה שהן :

שם הל' י"ב היו נלבה והחרימן כילד פודין אותו כצ"ל :

הלכות מתנות עניים

פרק י' ה"י בכ"מ ד"ה הנותן מזונות בפרק נערה · לענ"ד אין זה ענין להא דשם עד שיתחייב מתנאי כ"ד ועד שיגדלו מתקנת אושא וכדרבא · וכן מבואר מדבריו פי"ד מא"ה הי"ד מכאן ואילך מאכילין עד שיגדלו בתקנת חכמים כו' · וכאן כיון להא דיבמות והמדריך ב"ב בדרך ישרה והמשיאן כו' והמקרב את קרוביו עהכ"א אז תקרא · ומיירי בגדולים יותר מי"ג וזה ברור :

שם ה"ו עי' מ"ש פאה פ"א מ"ה :

הלכות תרומות

פרק א' ה"ה שקדושה ראשונה לפי שהיתה מפני הכבוש בלבד קדשה לשעתה ול"ק לע"ל · לענ"ד כוונתו ז"ל דכיבוש מועיל רק לקרקע שהראשון ג"כ לא קנה רק בכיבוש · וע"כ בטל קנין כיבוש הא' כשנכבשה הארץ לנבוכדנלר אבל בקדושה שני' קנאוה בחזקה שהחזיקוה בכלון כורש את"ל חזק וקני · מי בכם מכל עמו וקנה כל יחיד חלקו במתנה ושוב אף כשגלו ע"י טיטוס לא קנאוה הרומאים בכבוש · וכל קרקע בחזקת בעליו עומדת והיא גזולה ביד האנס המתזיק בה · ועי' בפ"ו מה' ביהב"ח וזה נ"ל בכוונת דברי הירושלמי רפ"ו דשביעית אבותיך לא נתחייבו עד שקנו כולה אבל אתם ראשון ראשון קנה ומתחייב · ולפ"ז יהי' לכותים שהם השומרונים ג"כ קנין גמור שהם קנו ג"כ ברלון סנחרב · ואף דעכו"ם א"ל קנין בשדה שקנאה מישראל ויתיישב לפ"ז דברי רש"י גיטין כ"ס ד"ה מבין הכותים שפי' דגרי אמת הם · דאל"ה אף דר"מ ור"י סברי דאין קנין לעכו"ם מ"מ הכותים שקנו בחזקה הם שדותיהם פטורים אי לא הוו גרי אמת ·

פרק ה' ה"ג הקשית בק' כצ"ל :

פרק ז' ה"כ בכ"מ ד"ה נשא שני' ומ"מ איני יודע כו' · ע' ירושלמי יבמות פ"ט ה"ד וכתובות ספי"א עבדי שניות מהו שיאכלו בתרומה א"ל שהוק ויפה לך היא אוכלת ועבדי' אין אוכלין · וע' פ"מ שם ופשטן של דברי הירושלמי בכתובות דקאי אמתניתין מורין דמיירי בנשואה :

פרק י"א הל' י' ימיני אבטיח · נראה דל"ל ומעי אבטיח וכ"ה במשנה :

פרק י"ד הל' ו' סוף ההלכה הוא והשולים מותרין וכן אם דרכה כו' וא"י איזהו ואלא תיבת דרסה ע"פ העגול ל"ל אות ז' ומתיבה זו מתחיל ה"ז ויתיישב בזה קו' הכ"מ :

שם הל' י"ח יאכלו בד' ווינילא יאכלו קליות או ילושו במי פירות · ואח"ז ב' קופות הל' ך' והל' י"ח י"ט נשמט ול"ג להו :

הלכות מעשר שני

פרק ג' הל' ט"ו חושבין הכל בד' ורביע · בד' ווינילא בד' זוזים פחות רביע :

פרק ו' הלכה י"ד בכ"מ ד"ה פירות מעשר · ומ"ש כמנין ס' דתוק מאד ובד' ווינילא כמינן · וזה נכון וע' פ"ד מה' בכורים הט"ו :

הלכות בכורים

פרק ב' הל"א בכ"מ ד"ה ומביאין דלא פליג ת"ק אלא מדרבנן אבל מדאורייתא מודו כל"ל ולא כסיפך :

פרק ו' השגת הראב"ד ל"ל בהל' י"ט אבל כמ"ש בכ"מ העושה עיסה :

פ"ט ה"ה במל"מ כ' הב"ח וליתא להדין פירושא · חיסור לשון יש ורולה להשיג דאין נותנין להם דזה יהי' משפט עכ"ל השמ"ג :

פרק י' ה"ח מן פרק של לחי ועד פיקה של גרגרת · בדפוס ווינילא שהיא טבעת גדולה :

פרק י"א הכ"ב השגת הראב"ד ל"ל בהל' כ"ה זכר ונקבה :

פרק י"ב ה"ט ופודין בכן פקועה · בדפוס ווינילית אין פודין :

שם ה"ד השגת הראב"ד אם דמיו אסורין למה יתנם לכהן ויהנה בהן שהרי פודין פ"ת בשוויו וכי מאיסורי הנאה שתופסין דמיו הוא זה · עי' כ"מ שהניח דבריו בתימה עי' טו"ק פ"ד ותרע"א ק"ס · ולענ"ד מקום הניחו לי בפי' דבריו ותיבת „אם" שברא"ש ההשגה הוא ע"ס ופירושו דמיו אסורים למה? יתן הדמים לכהן בפדיונו שהרי פודין פ"ת בשוויו ואף שאינו בידו יכול הוא לפדותו כמבואר במכילתין כאן מזה וודאי א"א לומר שנאסרו הדמים מיד במכירתו שהרי אינו כשביעית והקדש שיאסרו אותן הדמים דוקא · ואף אם נאמר שאסורין למוכר אבל למה לא יתנם לכהן בתורת פדיון · ועי' רש"י שפי' בגמ' הנאת דמיו כשהשכירו וברור שדעתו כדעת הראב"ד :

הלכות שמיטה ויובל

פרק ב' הל' י"ב ל"ל קטנות וכ"ה בדפוס ווינילא :

פרק י"ג ה"ה שהוא לעולם · סוף ההלכה · וכן בערי ישראל הוא תחלת הל' ו' :

שם ה"י וכן לוי השגת הראב"ד · ע' ב"ב נו. כל שהראהו הקב"ה חייב במעשרות :

הלכות בית הבחירה

פ"א הי"ג המזבח אין עושין אותו אלא בנין אבנים גזית טעות מבואר · ובדפוס ווינילא אינו :

הלכות כלי המקדש

פ"ח ה"ה ובגדי כ"ג שבלו גונזין · בירוש' פ"ה דסוכה מבלאי מכנסי כ"ג היו מדליקין הנרות שבפנים · ואולי סובר דפליג אגמ' דידן בשבת ול"ע :

פ"ט ה"ח זבולון · ל"ל חסר ו' א' ועי' תוד"ה עשרים שם ובפ"מ בירוש' שם :

הלכות מעשה הקרבנות

פרק א' ה"א ד"ה פי' הרמב"ן כו' ומברך עלי' · ע' רש"י עירובין ב' א' ד"ה והרי מעשר · איכרא דשל סמיכה ותנופה בעלים מברכים :

שם הל' י"ח בכ"מ ומ"ש עם האליות מן השדרה בת"כ כו' · וכ"ה מפורש חולין י"א לעומת השלה א"ר מקום שהכליות יועצות :

פרק ד' הלכה ה' בכ"מ ד"ה באבירי ל"ל באברי :

פרק ה' הל' ד' בכ"מ ד"ה ומנין ששוחטין ק"ק · ומ"מ מ"ש רבינו אפילו אחורי ההיכל צריך למודי' ע"ש נ"ה לול קטן הי' כו' כדי להכשיר כו' :

שם הל' ה' בהג"ה תימה · עי' רש"י זבחים ס"א סד"ה וחד בר"ל שלמים דוקא ועי' תוס' שם ובתוס' שם מ"ע סד"ה עד ותוס' יומא ס"ג ד"ה שלמים :

שם הל' ו' בכ"מ ד"ה העולה ולהלן ומ"ש מחלי המזבח ולמטה וכו' מחוץ הסיקרא שחוגר וכ"ה בתו' יומא כ"ט ד"ה אלא :

פרק ו' הל' ט' הרגל השמאלית ונותנה לו כל"ל :

פרק י"ב הל' י"ט גבלה ביין בדפוס ווינילית איתא בשמן · וע' נו"ק א"ת כ"ב :

הלכות תמידין ומוספין

פרק ד' הל' י"ב יו"ט הראשון של חג באחד בשבת כל"ל :

פרק ו' הל' ט' אומר הסירותי בגמ' שלנו אינו כן · אך בירושלמי איתא כדבריו :

הלכות פסולי המוקדשין

פרק ד' הכ"ב אשם תלוי בא מן הקטנים או מן הגדולים · ובדפוס ווינילא בפירוש שהוא מן הגדולים :

פרק י"ד הל' ב' יש קרבנות שאם נעשו שלא לשמן כשרין · לפיכך אם קבל הדם כהן זה שאינו ראוי לעבודה או הוליכו או זרקו פסל הזבח כאלו עשהו לשמו · ואע"פ שיש דם הנפש ולא מפני מחשבת שנוי השם אלא מפני שהוא פסול לעבודה · הכ"מ מפרש דחשב נמי מחשבת זמן ומקום ולא מלא מקום לזה ובד' הרמב"ם לא נזכר מחשבת זמן ומקום · ולענ"ד דעתו ז"ל דכי היכי דאין מחשבת זמן ומקום פוסלת אלא בראוי וכשר לעבודה · ה"נ עבודת פסול לא פסל הזבח אלא בעבודה כשרה בלא"ה אבל אם הקריב הפסול במחשבה פסולה לא פסול לקרבן מדין פסול דמחלל עבודה ואם יש דם הנפש חוזר הכשר ומקבל · וא"כ בחטאת ופסח אם עבד הפסול שלא לשמן אם חזר הכשר וזרק כשר הקרבן · משא"כ בקרבנות שכשרים שלא לשמן מחשב עבודה בפסול ופסל הקרבן מפני שהוא פסול לעבודה · ועי' פ"א ה' כ"ז מה אלו ומ"ש כאן לפיכך אם קבל כוונתו שאח"כ זרקו כהן כשר ולהכי מיפסל אבל בקבלה לחוד כבר ביאר בפ"א הכ"ח דאם יש דם הנפש יחזור הכשר מטעם דאין הפסול עושה שיריים · ועי' זבחים ל"ד · ומעילה ה' ותוס' שם :

שם הלכה ג' בדבר הראוי כילד מנחת העומר שקמלה שלא לשמן ה"ז כמי שנעשית לשמה כו' מפני שהיא מן השעורים ואין השעורים דבר הראוי לשאר קרבנות · וכן המחשב במנחת קנאות ולבונה עליו אין מחשבתו מועלת כו' עי' השגת הראב"ד דגם בקנאות תיפוק לי' דהוי מן השעורים · והכ"מ פי' דחדא ועוד קתני · ולענ"ד פשוט דהרמב"ם מפרש בדבר הראוי לעבודה שהמחשבה תהי' בדבר שראוי ואפשר ומאחר שאין מנחה אחרת מן השעורים בטלה מחשבתו ודעתו וכשר · ובזה לא מהני רק מחשבת שלא לשמה אבל אם חישב מחשבת זו"מ וודאי דפסול מנחת העומר · אבל במנחת קנאות ולבונה עליו דקדק לכתוב אין מחשבתו מועלת אף מחשבת זמן לא מהני בה משום דפסולה כשהלבונה עליו · וכן בראוי לעבודה ובמקום פירש ג"כ כל המחשבות · והא דכתב פט"ז ה"י דמנחת קנאות שחישב כשהלבונה עלי' דפסולה מיהו הוי פי' כפי' התוד"ה ותיהוי [כ"ט ע"ב] משום דהקמילה ע"כ הוא בפסולי ולדעתי גם רש"י ס' ד"ה ובדבר מפרש ג"כ כדברי ע"ש · אך כי בזבחים כ"ו ד"ה ובדבר כתב רש"י דלא חייל עלה פיגול · אך הרמב"ם ירא"ה ודאי דסבר דלא מיכשר בה רק מחשבת שלא לשמה כאשר פירשתי :

פרק י"ח הל' כ"ב-כ"ג דבאלל ומוראה כתב דפטור בזבח שנתפגל ובשליא ושליל חייב · וכ"מ כתב מימרא דר"א ואיהו מחייב אף בשליל ומוראה ול"ע · עוד ל"ע דבה' מ"א פסק דשליא לא הוי אוכל ואין בה משום נבלות ע"ש פ"ד ה"ה וי"ח וי"ט ולמה נחייב בפיגול :

הלכות מעילה

פרק ב' ה"א נזרק הדם מועלין באמוריהן עד שיצאו לבית"ד · ולכאו' הוא נגד הגמ' אמר רבא הכל מודים שאם נהנה מבשר ק"ק שנטמא קודם זריקה ומאמורי ק"ק לאחר שהעלן דפטור · עי' רש"י ותוס' שפירשו דאמורי ק"ק מיחשב נעשו מצוותן משהעלן · אולם באמת נראה דהרמב"ם בשהעלן קודם זריקה ומטעם שלא נקבעו עוד למעילה · ואולי ה"ל גי' אחרת בגמ' עי' בדבריו פ"ג הי"א · ולענין קו' התוס' על ק"ק דמ"ש מיוצא · עי' שיטה בדבריו רפ"ג או שילא מקלת הבשר קודם זריקה בכל אלו וכיוצא אין בשאר בשרן ודו"ק כי כוון בזה ליישב קו' זו :

פרק ח' הל' ה' בהמה בת עשרים אלבע ובשמושחין כו' בת עשרים וארבע לע"ג :

הלכות קרבן פסח

פרק א' הל' ב' שהכל בשריפה ל"ל בשריפה :

הלכות בכורות

פרק ב' הל' א' וכבר ביארנו אותן המומין בה' א"מ שהראוי מהן להיות בזכר ס"ז והגיה הל"מ של"ל ע"ג שכ"ה רפ"ב מא"מ שחשב תמשים מומין הפוסלים באדם ובהמה · וכ"ג המיוחדין בבהמה הרי ע"ג ובמ"כ הרב בתנם הגיה דכאן לא חשב רק אותן ששוחטין עליהן כמפורש בדבריו אם נפל א' מהם בבכור ה"ז נשחט עליו · וכבר נמנו בפ"ז מא"מ תוך הג' מומין טומטום ואנדרוגינוס בה"ת · וזקן חולה ומזוהם הי"ב י"ג שמפורש במשנה ד' מ"א שכל תמשתן אין שוחטין עליהן במדינה · וכ"ה ברמב"ם פ"ב מא"ב ה"ו בזקן חולה ומזוהם · וטומטום ואנדרוגינוס ביאר דינם פ"ב מה' בכורות ה"ה הרי ה' · וכ"ג מומין שבבהמה שבפ"ב מא"מ נחשב נפגמה הערוה של נקבה · וא"כ מכוון המספר ממומין ששוחטין הבכור עליהם הוא רק ס"ז :

הלכות שגגות

פרק א' ה"ד, ג) הבא על אם אמה כל"ל :

פרק ד' הל' א' ד"ה אפילו וקו' זו קשיא לרבינו גם הל"מ הקשה כן · ולעד"נ ליישב ב' הקושיות כי רבינו חושב בתשבונו הבא על אביו ואחי אביו וכ"כ בפ"ד דחייב עליהם גם משום זכור ובפ"ה ס"ג מבואר דבגופין מחולקין חייב על כל או"א וא"כ לדקו ד' רבינו דבגברי חייב על הכל מג' חטאות :

פרק ט"ו ח"ו שאין בין כהן משוח המשמש כו' · מקור דין זה הא מתוספתא ספ"ק דמגילה ובודאי אין מושחין כ"ג אחר · רק כשנפסל משוח הראשון מפני מום או זקנה · ומשנה דהוריות ומגילה ופלוגתא דר"מ ור"י בברייתא מבואר דמיירי בנפסל מקרי וראשון חוזר לעבודתו וקבעה רבינו ספ"א מעביוה"כ ויתורץ בזה קו' הל"מ ותוי"ט פ"ג דהוריות :

הלכות תמורה

פרק א' ה"א אע"פ שאין מוזהרין ל"ל שהן :

פרק ד' ה"ג השוחט את החטאת ומלא בה בן ד' תי · בדפוס ווינילית גרים ת' אך טעות הוא דאין חטאת נסה נאכלת אלא נשרפת :

הלכות טומאת מת

פרק ב' ה"ד השגת הראב"ד מה"ג שייך כאן וסוף ד' ההשגה ושניהם הגולל עד בקבר שייך לתחלת השגת הר"א הט"ו ד"ה וטומאתן :

שם ה"י הי' עלם א' · [ע'] בכ"מ והוא קו' התוי"ט רפ"ב [דאהלות] וע' תר"ת שם :

פרק ג' ה"א כזב מנין ת"מ ורב יעי"ת ד"ס ורביעית דם תבוסה :

פרק ה' ה"ב שפירש מטמאין ל"ל ממטמאין :

פרק י"ב ה"ו ארונות של עץ כו' אינן כקבר אבל אם יש בין כסוי הארון כו' חוצץ בדפוס ווינילית כתוב אלא אם יש וגי' זו נכונה דקבר סתום לדעתו ז"ל פ"ז אפילו הבנין גבוה הרבה ע"ג אינו חוצץ · וארון כדינו כאהל וכשיש בין הכסוי והמת גבוה טפח חוצץ :

הלכות פרה אדומה

פרק ח' הל"ה הממלא לעצמו כו' בקדוש א' פסול בב' קדושים כשר · נראה שגי' הכ"מ הי' בסיפך ובאיפכא מסתברא שכ' הר"ש :

הלכות טומאת צרעת

פרק ה' הל' ב' ליכן שפוד כו' מכורז ובהג"ה ראשו כדור · וכ"ה בדפוס ווינילא :

פרק י"ג הי"ג בהשגת הר"א כי הוא מדמה אבן מנוגעת למצורע כו' · נ"ל בכוונת הר"א ז"ל דסבר דהא דממעטינן אבן מנוגעת ממו"מ משום דלא שייכא שכיבה רק באדם · וא"כ ה"ה לבגד מנוגע דלא שייך שכיבה גבי' ונקט אבן מנוגעת דבפירוש קא ממעיט לה והשגתו הוא על בגד · ועוד דע"כ טעמי' דלאו בר שכיבה נינהו · ולענ"ד ראי' לדעת הר"א מנדה ס"ט דמצורע מת אינו עושה מו"מ וכן הזב ובכלהו נראה דטעמי' משום דלאו בני שכיבה נינהו · וה"ה והטעם לאבן ובגד המנוגע :

הלכות מטמאי משכב ומושב

פרק א' הלכה י"ר ד"ה רוק הזב כא · ולהלן באמלע הדבור ונראה דעיקר החילוק כו' והיינו ההיא דזב ויבמה ול"ע מההיא דנדה כ"ה שא"א למי האף בלא לחלות רוק דלכאו' אין תחלת לידתן בתערובות ואפ"ה מטמא במשא :

הלכות שאר אבות הטומאות

פרק ו' הט"ז וכן נבלה או שרץ או משכב שהיו במקוה ונגע בו ה"ז טמא כו' וכן זב שדרס על המשכב המונח במקוה המשכב טמא כו' וזה הנוגע במשכב כשהוא במקוה כו' וכ' הכ"מ שי"ל הטעם שאין הטמא נטהר אלא בעלייתו ממקוה · ולענ"ד דחוק מאד וכ"ל דהך זב שדרס הוא פירושא דריפא דבכה"ג משכב מטמא בתוך המקוה דגם בתוספתא הכי מתניא · ובת"כ ליתא רק נבלה ונבלה ושרץ פשוט הוא דמטמינן בתוך המקוה דאין המקוה מצלת על הטהורים מליטמא · אבל משכב ה"ה נטהר במקוה ולא משכחת שיטמא בתוך המים רק בגאנא דמפרש כשהוא דורס עליו בתוך המים · וזה שדקדק „וזה שנוגע במשכב כשהוא במקוה" פי' שנוגע בשעת דריסת הזב והזב והטהור מקלת גופם למעלה מן המים · או שהזב לא כפר עוד ולהכי המשכב מיטמא ומטמא כנ"ל :

הלכות כלים

פרק ג' ה"ב בסופה · אא"כ נעשו מתחלתן לטלטלן כשהן מלאין כנ"ל :

פרק כ"ב ה"ב השגת הר"א ל"ל בס' כ"ד וכ"ה גי' הכ"מ : *)

*) חידושים והגהות הגאון המהולל מוה' **אברהם שמעון טרויב** זצללה"ה אב"ד דק"ק **קיידאן** (המחבר חידושים והגהות על הש"ס הנדפס בווארשא) בא לידינו מכן המחבר ע"י השתדלות הרב המאה"ג ר' **פסח הכהן** מו"ל דק"ק **ווילנא**.

מעשה ר״ב.

הגהות וחידושים על הרמב״ם ז״ל מאת כבוד הרב הגאון הצדיק מוה׳ בצלאל הכהן זצ״ל, מו״צ דווילנא.

הלכות שבועות

פרק ו׳ הל׳ ג׳ בכ״מ ד״ה ואין כדאיתא בפ׳ וכו׳ ולא נזכר בכ״מ באיזה פרק נמצא זה· ונ״ב נ״ל כדאיתא בפ׳ הדר ד׳ ס״ג:

פרק י״ב הל׳ ח׳ צריך ליזהר כו׳ ללמד לשונס דברי אמת כו׳ וזה הדבר חובה על אבותיהם כו׳· נ״ב סוכה מ״ו דא״ר זירא לא לימא איניש לינוקא דיהיב ליה מידי ולא יהיב ליה דכתיב למדו לשונם דבר שקר כו׳ עיי״ש· וזהו דברי רבינו ז״ל:

הלכות נדרים

פרק א׳ הל׳ י״ג בכ״מ ד״ה האומר כו׳ ר׳ יעקב אוסר ור׳ יהודה מתיר· נ״ב ע״ש בש״ס שם וצ״ל ור׳ יוסי מתיר וא״ש דפסק כר׳ יוסי דנימוקו עמו· [הג״ה מאת אחיו מוהרש״ך נ״י מו״ץ דפ״ק׳ כוונת מר אחי הגאון זצ״ל דהרמב״ם ז״ל בוודאי היה גורס ר׳ יוסי דכ״ה באמת הגירסא בנזיר דף ד׳ ע״ב ור׳ יוסי מתיר וכ״ה הגירסא בר״ן בנדרים י״ב ע״ב· וכ״כ בהגהות הגאון מהרי״ב ז״ל שם דצ״ל ור׳ יוסי מתיר וכן מוכח בנזיר ד׳ ד׳ להדיא דצ״ל ור׳ יוסי ומה שנרשם בכ״מ נדרים ד׳ י״ח ט״ס וצ״ל ד׳ י״ב]:

שם הל׳ ט״ו בהשגת הראב״ד ז״ל ולא נראה דרכם בעיני דר׳ יהודה שהוא מתיר· נ״ב צ״ל ר׳ יוסי:

שם הלכה י״ח במשנה למלך ד״ה ודע ואם אמר לקרבן לא אוכל לך· צ״ל ואם אמר לחולין לא אוכל לך:

שם במל״מ ד״ה והנה וא״כ כיון דמתני׳ ר״מ היא· נ״ב צ״ל ר׳ יהודה היא:

שם ד״ה ודע [דבדף] י״ג· דגם רב אשי מודה· נ״ב צ״ל ר׳ אבא:

שם ד״ה עוד כתבו התוס׳ בלא כ״ף דמותר· צ״ל דמותר טפי דלא עדיף וכו׳:

שם דלא כר״י דגרים· נ״ב צ״ל דלא כר״י ור״י פירש דהאומר וכו׳:

פרק ב׳ הל׳ י״ז בלח״מ ד״ה המפקיר וכו׳ הב׳ דעת הר״ן ז״ל וכו׳ לא זכה כלום ואינו יכול לחזור· נ״ב צ״ל ויכול לחזור:

שם באו״ד וא״כ לפי זה היכא דזכה בה הוא תוך ג׳ פטור מן המעשר· נ״ב צ״ל חייב במעשר:

פרק ד׳ הל׳ י״א בלח״מ ד״ה שאיני נהנה בסוף הדיבור ולפיכך אמר· צ״ל ולפיכך לא אמר:

פרק ט׳ הלכה י׳ בלח״מ ד״ה הנודר כו׳ עוד שם בגמ׳ אמר אביי כו׳ דאי ר״ע למעול בה· נ״ב צ״ל למעול בעל הבית:

שם תן לי בשר לאורחין ונתן לו כבר צ״ל ונתן לו כבד:

שם א״כ ליחייבו קרבן מעילה· צ״ל לא ליחייבו קרבן:

שם ומ״מ לא מעל בה צ״ל ומ״מ לא מעל בעה״ב ומעל שליח:

שם דבכל מידי דשליח ממליך לקי· נ״ב צ״ל לא לקי דס״ל דלקי באמת בכל דוכתא:

פרק י״א הל׳ ח׳ וכן מי ששמעה שמת בעלה וניש‍את כו׳ הייתה מחייבי לאוין כו׳ הרי אלו מופרין· נ״ב תוספתא פ״ב דיבמות אלמנה לכה״ג גרושה וחלוצה לכה״ד הרי הן כאשתו לכל דבר וזכאי בהפרת נדריה שניות מד״ס אין זכאי בהפרת נדריה ומפרש רבי שם טעמא זו ד״ת ואין ד״ת צריך חיזק וזו דברי סופרים וד״ס צריך חיזוק ועי׳ במל״מ שהביא סוף דברי התוספתא גבי שניות ולא כתבה גבי חייבי לאוין וצ״ע· ופשוט דקושיית הלח״מ מהפרת בעל הראשון לק״מ דכל דרבנן צריך חיזוק והיינו דקאמר הכא תתגנה כו׳ אבל דאורייתא א״צ חיזוק וא״צ תקנה דתתגנה ומשו״ה מופר כאשה דעלמא כיון דקידושין תופסין בחייבי לאוין [והא דנקט בתוספתא חייבי לאוין דכהונה אפשר דס״ל כהאי תנא אליבא דר״ע דמכל חייבי לאוין דכהונה לבד הוא דלא הוי ממזר אבל בחייבי לאוין דשאר הוי ממזר ואין קידושין תופסין בחייבי לאוין דשאר ועי׳ בסוגיא דיש מותרות וצ״ע] ובעל הראשון שהוא מדרבנן דמיא ממש לשניות משא״כ בחייבי לאוין דאורייתא וכל דברי האחרונים ז״ל בזה נע״ג שלא הביאו כלל שדברי הרמב״ם ז״ל הללו מפורשין בתוספתא הנזכר וכל דבריהם נידחין וכמש״כ גם המש״ל אלא שקלת צ״ע שלא הביא הרמב״ם כאן דין שניות כלל וצ״ע בזה· ועי׳ תוס׳ יבמות ד׳ פ״ט ד״ה כיון שנראה שגם מהם נשמט דברי התוספתא דקתני בה״ל בהדיא דמופר נדריה והתוס׳ העלו כן מסברא וכמש״כ בעז״ה· וע״ש בתוס׳ ריש ד׳ צ׳· והכי גרסינן נמי בילקוט פ׳ מטות בשם הספרי זוטא רמז תש״פ״ה אישה יקימנו ואישה יפירנו מת״ל בכל הפרשה לרבות אלמנה לכה״ג גרושה וחלוצה לכה״ד ממזרת לכותי ולחלל לרבות כותן עכ״ל הילקוט וצ״ל דצריך להגיה ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין וממזר*) לרבות את כותן ומש״כ גם חלוצה לכה״ד שמפיר נדריה צ״ע קצת דהרי חלוצה לכה״ד אינו אסור רק מדרבנן וא״כ צריך חיזוק לפמש״כ· וצ״ע בהנך של בעל הראשון והשני במי שבא בעלה הראשון ממדה״י אם מהני ההיקש של בעל השני לאומרא למ״ד דאין התרה מועיל לאחר ההיקש וצ״ע ואכמ״ל:

הלכות נזירות

פרק א׳ הל׳ י׳ במגדול עוז דסתם מתני׳ כר׳ נתן· נ״ב צ״ל דלא כר׳ נתן:

שם וכ״ה סברי לה כר׳ יוסי· ונ״ב עי׳ בתוס׳ בד״ה ב״ש ס״ל כר״מ:

שם בלח״מ ד״ה אבל האומר· כלומר דאית להו נדור ואינו נזיר· נ״ב לפי מש״כ התו׳ יו״ט ז״ל בפ״ב בשם הרמב״ם ז״ל בפי׳ המשניות שכ׳ לפרש דעת ר׳ יהודה בכוונה אחרת וז״ל ורי״א דאף לב״ש אינו נזיר עד שיאמר ג״כ הרי הן עלי קרבן שזכר הנזירות והקרבן שהוא בתנאי נזיר עכ״ל לק״מ קושיית הרב ז״ל:

פרק ג׳ הל׳ י׳ בכ״מ ומש״כ אפילו הביא כפרתו כך משמע בירושלמי שם· ונ״ב ולא היה לו לציין ממאי דמשמע כן בירושלמי מה שהוא ש״ס ערוך בבבלי שבועות ד׳ כ״ח דתניא התם בהדיא אפי׳ כיפר ואפי׳ גילח ומש״כ רבינו שהרי אין השניה כו׳ הוא לישנא דר׳ אשי שם בסוגיא דשבועות שם בד׳ כ״ח ע״ש:

שם הלכה ח׳ בלח״מ דהא וודאי ט״ס הוא בספרי רבינו וצ״ל שלושים ואחד יום· ונ״ב קשה לי דאכתי למה לא ביאר רבינו דאם אמר שלושים יום ויום אחד דהוי נזיר שתים וכרבי· אחר זמן רב מצאתי בעז״ה להגאון בה״ז שעמד על זה בספרו שלהי מנחות ע״ש מה שתירץ עפ״י הירושלמי:**)

פרק ו׳ הל׳ י״א במל״מ וא״כ אחר פ׳ חטאת ג״כ יאמר· נ״ב ופשוט דאחר פ׳ חטאת בהמה אי אפשר שיאמר הי״ר שהרי נזיר טמא אינו מביא חטאת בהמה כלל רק חטאת העוף אבל אשם מביא:

פרק ז׳ הל׳ ו׳ או שהאהיל עליו ועל השריגים וכו׳· ונ״ב צ״ל או שהאהיל עליו ועל כזית מהמת השריגין היוצאין מן האילנות או הפרעות וכו׳ וכ״ה ברמב״ם בסו״פ י״ט מהלכות טומאת מת:

שם ה״ו בכ״מ ומש״כ או שנטמא באבר מה״ח· ונ״ב דברי הכ״מ הללו נפלאו ממני מאוד ובמאכ״ת נעלם מהגאון ז״ל סוגיא ערוכה דנזיר נ״ג דדברי רבינו ז״ל הוא פלוגתא דר״י ור״ל התם ופסק כר״י דאין עליהם בשר כראוי אינו מגלה עליהן ואפי׳ על מגען ומשאן ע״ש היטב ברש״י ובתוס׳ שם וכמה שכ׳ שם בגליון בעז״ה· אבל מש״כ הכ״מ ז״ל מדעת עצמו להוכיח דין זה של רבינו מדקתני שהנזיר מגלח על אבר שיש עליו בשר כראוי ממילא משמע דאם אין עליו בשר כראוי דאינו מגלח אבל באמת אין זה ראיה כלל דברישא שם במשנה ד׳ מ״ט קתני דיש עליו בשר כראוי מגלח אף על אהילו וכמש״כ ג״כ רבינו בהלכה ב׳ ובהלכה ה׳ וא״כ אכתי י״ל דאם אין עליו בשר כראוי על אהילו אינו מגלח משום דאינו מטמא כלל באוהל אבל על מגען ועל משאן בלבד אפשר דאה״נ דמגלח שהרי מטמאין במגע ובמשא כמש״כ רבינו בפ״ג הלכה ב׳ מטומאת מת ע״ש והיא משנה ערוכה באהלות פ״ב משנה ג׳ אבל באמת היא סוגיא ערוכה בנזיר נ״ג ור׳ יוחנן מדייק לה התם בגמ׳ להדיא דאין עליו בשר כראוי אפי׳ על מגעו ועל משאו אינו מגלח מדלא קתני התם ברישא דמתניתין דאין עליו בשר כראוי למגעו ולמשאו מ״מ מגלח כדקתני בעלם כשעורה התם וע״ש בתוס׳ ד״ה ר״י ועכ״פ רבינו ז״ל פסק כהילכתא וכר״י לגבי ר״ל וכמש״כ בעז״ה ודע דמש״כ דדעת רבינו דאפילו על מגעו ועל משאו אינו מגלח ע״כ דלית ביה עלם כשעורה איירי והכי מוק״ל בגמ׳ התם להדיא דפלוגתייהו בלית ביה עלם כשעורה דאל״ה תיפוק לי משום עלם כשעורה ע״ש אבל כל זה היה בהעלם מד׳ הראב״ד ז״ל בהשגה פ״ג הלכה ג׳ מטומאת מת ומד׳ הכ״מ שם וכמש״כ שם בעז״ה:

פרק י׳ הלכה ח׳ בכ״מ וכיון דרבנן פליגי עליה לא בעי למסתם ברייתא כיחידאה· נ״ב והכי קיי״ל כמש״כ בפ״ו מה׳ פסולי המוקדשין הלכה ט״ו:

שם בלח״מ וודאי אשם מעכב· צ״ל אינו מעכב:

הלכות ערכין וחרמין

פרק א׳ ה״י ברמב״ם הערכין והחרמין· נ״ב צ״ל הערכין והדמין וכ״ה בכ״מ כאן אבל חרמין סתם לכהנים כמש״כ לקמן רפ״ו ע״ש בכ״מ:

פרק ג׳ הל׳ י״א שהערכין לאו כחובות וכו׳· ונ״ב כל הרואה דברי רבינו ז״ל יראה פשוט שלשונו ז״ל כאן הוא ממש ד׳ רב שרירא גאון ז״ל שהביא הרי״ף ז״ל בפרק מי שהיה נשוי על מתני׳ דמי שהי׳ נשוי ד׳ נשים שכתב בפשיטות דהך סוגיא דערכין כאן דאמרינן דב״ח מאוחר שקדם וגבה כו׳ הוא בהקדש דווקא ומשום דאין הקדש מוציא מיד הקדש ע״ש אבל בהדיוט קיי״ל כר״נ דמה שגבה לא גבה וכ״כ הרא״ש ז״ל בשם ר״ח ז״ל שם וא״כ פשוט דגם רבינו נמשך כאן אחר ד׳ הגאונים ז״ל שקדמוהו וכן נודע דרכו ז״ל בכ״מ וא״צ לד׳ הלח״מ כאן שהי׳ לו גירסא אחרת שהרי מ״ד רב שרירא גאון ז״ל שם מוכח שלא היה לו גי׳ אחרת כלל בסוגיא דערכין הנ״ל ואפ״ה חילק מדעתו בין הקדש להדיוט וכמש״כ כל זה הוא מד׳ אחי הרה״ג וכו׳ מוה׳ שלמה הכהן נ״י· ושוב מצא קצת בס׳ מחנה אפרים ז״ל בה׳ ערכין שהרגיש על דברי רבינו מד׳ הרא״ש ז״ל הנ״ל אך שלא הביא מד׳ ר׳ שרירא גאון ז״ל ולא מד׳ הרי״ף ז״ל כלל בזה ע״ש· ועי׳ תוס׳ כתובות צ׳ ד״ה ש״מ ב״ח מאוחר ע״ש:

פרק ה׳ הל׳ י׳ שאין מקריבין בע״מ למזבח שנאמר אותו וכו׳· נ״ב צ״ל ונאמר אותו:

הלכות מתנות עניים

פרק א׳ הל׳ י״ד בכ״מ ומש״כ כבר נתפרש שהפיאה נוהגת בחו״ל מדבריהם· צ״ל דהיינו מדאמרינן בפ׳ הזרוע לוי זרע בכישר· נ״ב ט״ס דמש״ה כאן רבינו שנתפרש בגמ׳ פשוט שהוא מדרב ושמואל שם קל״ז דמוק״ל להך דפיאה בששים שאמרו רב ושמואל דכ״מ אף בחו״ל וכמש״כ הכ״מ בסמוך הלכה ט״ו וכמו שציינתי שם קל״ז וכ״ה בב״י סי׳ של״ב להדיא אבל מהא דזרע בכישר מלבד שאין הכרח לפיאה דהתם לקט הוה ועוד דלא הו״ל שכבר נתפרש בגמ׳ מרא׳ כזו ותדע דא״כ למה כתב דירא׳ לי שה״ה לשאר מתנות עניים והלא מפורש בגמ׳ בלקט כמש״כ ג״כ אלא דבאמת אין הכרח כלל מהאי דאתא להמי׳ דרב ששת ואכמ״ל:

שם הלכה ט״ו בכ״מ בפ׳ ראשית הגז׳ דף קל״ז:

שם במל״מ אם חזר ונתן הכל פטור מן המעשר· נ״ב צ״ל וודאי מה שהוסיף אח״כ לכו״ע חייב במעשר כנ״לי ונראה שנעלם מהגאון בעל משנה למלך ז״ל כל הסוגיא דב״ק כ״ח דמוק״ל לפוטרן מן המעשר בלבד אבל אינו פיאה כלל משום דעביד איניש דינא לנפשיה ע״ש:

פרק ב׳ הל׳ י״ג בכ״מ ואיתא בפ׳ המניח· עי׳ מש״כ בדיבור הקודם:

פרק ז׳ ה״י במל״מ ולא הוי עביד כדבעי ליה· עי׳ בשו״ת דשייכי לספר קנין בהגהות מיימוני סי׳ כ״ז שם תשובה ב׳ מש״כ בשם הירושלמי:

הלכות תרומות

פרק א׳ הל׳ י״א בכ״מ ואפשר דה״ה· נ״ב אינו מובן ואולי דצ״ל ואפשר דה״ק והוא ר״ת דהכי קאמר ובדפוס נתחלף מן ק׳ לה׳ ומדפים אחר הדפיס הר״ת דה״ה דהוא הדין אבל צ״ל כמש״כ בעז״ה:

שם ברמב״ם ותרומת מעשר ומוכרה לכהן· צ״ל מוכרה:

שם הכ״ב בכ״מ דמה דתנן פירות חו״ל שנכנסו לארץ חייבין בחלה אינו אלא מדבריהם· נ״ב נע״ג דהיאך אפשר כלל לומר דמדרבנן הוא גבי חלה שהרי בלא״ה פירות חו״ל אפילו בחו״ל חייב בחלה מדרבנן וזה נראה ג״כ כוונת הראב״ד ז״ל בפ״ה מה׳ ביכורים ה״ו שכתב שם א״א פירוש דבר תורה כו׳ ודלא כהכ״מ שם שכ״ש דלא צריך לכתוב וכו׳ דוודאי אתי לאפוקי שלא נפרש שהחילוק הוא מדרבנן כמש״כ הכ״מ כאן לכן כתב דאם מדרבנן גם בחו״ל עצמו חייב בב׳ חלות וצ״ע:

פרק ג׳ הי״ז בכ״מ פרק הגוזל ומאכיל· נ״ב ד׳ קט״ו:

פרק ז׳ ה״ח בכ״מ באיש עד שיראה· צ״ל עד שיראה קרי:

שם ומש״כ הראב״ד ע״פ דרכו· נ״ב במה״כ רוח אחרת בזה לענ״ד עם הראב״ד ז״ל והוא דחלת הארץ אסורה לאכול לטהור גמור אחר הטבילה ומתני׳ דתנן דטבול יום אוכלה ואסורה לזבים [כלומר קודם טבילה כמש״כ התוס׳] קאי רק על חלה השניה בלבד אבל הראשונה אסורה לטבול יום ומשו״ה צריך שני חלות דווקא ואמנם אי אפשר ליתנו לכהן קטן שלא נטמא עדיין מעולם בזיבה ובקרי אין צריך להפריש רק חלה אחת בלבד והיינו הך דרבינא בבכורות כ״ז וה״ה בתרומה דליכא שתי תרומות כלל כמש״כ בירושלמי פ״ד ה״ח דחלה לעולם אין נותנין אותה לגדול שטבל כלל רק בחלה היכא דליכא קטן דאז צריך להפריש שני חלות והראשונה נשרפת והשניה נאכלת גם לגדול שטבל לזיבתו ולקריו והיינו מתני׳ דחלה פרק ד׳ ודו״ק· וא״כ אין מקום לכל ד׳ הכ״מ ז״ל בזה ודו״ק:

פרק י״א הכ״ג בכ״מ ובירושלמי וכו׳ שתילי תרומה וכו׳· נ״ב כ״ה גם בירושלמי אבל פשוט דתיבת תרומה טס״ה:

פרק י״ב הל׳ י״ו בכ״מ בסו״פ הזרוע· נ״ב בש״ס אינו מבואר שם כ״כ אבל בתוספתא סוף תרומות מבואר כלשון רבינו ז״ל רק מש״כ משום חילול השם גי׳ הגר״א ז״ל משום בזיון תרומה ובש״ס איתא משום הפסד תרומה ע״ש:

*) נראה דצ״ל ה״ל אישה יקימנו ואישה יפרנו לרבות את כותן. **) גם במל״מ ד״ה עוד הקשו מסוף העולם צ״ל מקום פלוני. גם ד״ה עוד כהנו: עוד תירצו בגמ׳ רבא צ״ל רבה:

הלכות מעשר

פרק ה' ה"א בכ"מ וזהו מה שאמרו שם מדעת המוכר· נ"ב נ"ל שאמרו שם בתוס' מדעת המוכר:

פרק ט' הל' ג' בהגה"ה שם ברמב"ם היינו בירושלמי דס"ל· נ"ב לעיל בהלכה א' כתב להדיא דבמעשר עני היו ע"ה מקילין ולא היו מפרישין והיינו כהש"ס דילן וצ"ע ואכמ"ל:

פרק י' ה"ג ברמב"ם בנו או עבדו של חבר וכו' צריכין לקבל· נ"ב דברי הרמב"ם ז"ל צע"ג כי מלבד מה שסותר בזה התוספתא ערוכה בדמאי פ"ב הלכה י"ב שציין הכ"מ ז"ל דהכי גרסינן התם בנו של חבר ועבדו של חבר שהיה למוד אצל ע"ה הרי הן בחזקתן עד שיחשדו עכ"ל וכלומר דאפי' רשב"א דפליג ברישא בנמכר לע"ה ואמר דצריך לקבל בתחילה מודה הכא דא"צ לקבל משום דנמכר לע"ה שאני דגופו קנוי לעולם לע"ה משא"כ רק בהיה למוד אצל ע"ה וכן כתב המפרש שם לחלק מבת חבר שנשאת לע"ה משום דהוה בקבע וכגופו דמי אבל הכא כו"ע מודו ע"ש במפרש וא"כ מלבד דהרמב"ם ז"ל סותר בזה להתוספתא בהדיא דקתני ה"ה בחזקתן והוא ז"ל כתב דצריכין לקבל אבל דבריו סותרין זא"ז דכיון דהוא ז"ל אפי' בנמכר כתב דה"ה בחזקתן וכת"ק דרשב"א כ"ש בלמוד אצל ע"ה דוודאי הו"ל לומר דה"ה בחזקתו ואולי דט"ס נפל באמת בדברי רבינו וצ"ל א"צ לקבל:

הלכות בכורים

פרק ב' ה"א בכ"מ ומשמע לרבינו דלא פליג ת"ק אלא מדאורייתא אבל מדרבנן מודה דמחייב· נ"ב נ"ל דלא פליג ת"ק אלא מדרבנן בלבד אבל מדאורייתא מודה דפטור כנ"ל וכ"ה במהרי"ק ז"ל שורש קכ"ב:

שם הל' ט"ז אשרה שבטלה וכו' והכ"מ לא ציין מקורו· נ"ב ירושלמי פ"ק הלכה ב' וכרבנן דהוקשו לקדשי המקדש ע"ש ויש לכאורה לדקדק על זה ממש"כ רבינו בעצמו בפ"א מה' ציצית ה"א ופ"ח מה' לולב הלכה ח' ועי' בירושלמי כאן בעי רשב"ל אשרה שבטלה מהו שיביא ממנה לולב פשיטא שאין מצוה כגבוה ועי' בע"ג ד' מ"ז וצ"ע ואכמ"ל:

פרק ג' ה"ה ברמב"ם וכהן טהור שאכל ביכורים טמאים לוקה· נ"ב הכ"מ לא הביא מקורו אבל הוא ביבמות ע"ג ואוכלן בטומאת עצמן לוקה משא"כ בתרומה ע"ש:

פרק ד' ה"ח בכ"מ אבל אם טבלו מותרים הם· נ"ב במחכ"ת גם דעת הראב"ד דאם טבלו מותרין רק דאחלה שניה בלבד קאי דמותרין לבע"ק וזב אחר טבילה אבל חלה הראשונה אסורה להראב"ד לעולם וצריכה שריפה דווקא כמו לד' התוס' רק דלהראב"ד ז"ל שרייא חלה הראשונה לקטן שלא נטמא בקרי מעולם ודו"ק: *)

פרק י' הל' א' בכ"מ למה השמיט רבינו אוקימתא דרב נ"ל דרבא:

שם ולא חש להביא אוקימתא דרב נ"ל דרבא:

פרק י"א הל' י"ג ברמב"ם או אחר שנתגיירה ילדה המע"ה· נ"ב חולין קל"ד פדיון הבן לפטור ע"ש: **)

הלכות שמיטה ויובל

פרק ט' הל' ה' בכ"מ וא"כ כר"ע אתיא נ"ל ככו"ע אתיא:

פרק ט' הל' ז' בהשגת הראב"ד א"א כמדומה לי דבר זה הוציאו מן הירושלמי וכו'· נ"ב אין כאן מקומו:

שם הל' ח' בראב"ד הנה הוא סובר וכו'· נ"ב כאן נ"ל א"א כמדומה שהוציא דבר זה מהירושלמי וכו' ר"מ היא דאמר במלוה הדבר תלוי וכל מעשה ב"ד אינו משמט אלו גזרי דינים פשיטא דא מילתא מלוה כו' והנה הוא סובר טעמא דהזר והודה וכו' כנ"ל ומה שמציין דברי השגת הראב"ד אלו על הלכה ז' ועל הלכה ח' טס"ה כי הכל דיבור אחד הוא ושייך להלכה ח' לבד:

הלכות בית הבחירה

פרק א' הי"ג המזבח אין עושין אותו אלא בנין אבנים וגזית· נ"ל ולא גזית וכ"ה הגי' במעין החכמה וכדכתיב לא תבנה אתהן גזית:

שם הלכה י"ח בכ"מ של עץ נ"ל של בעץ:

פרק ב' הל' ב' בב"ר בפסוק ויצר· נ"ב פרשה י"ד:

שם ה"ח בהשגת הראב"ד אבל בנוסחא המדויקת· נ"ב עיין פ"ב דתמידין ה"ז ותבין כוונתו:

פרק ג' הי"ב בכ"מ ואפשר שטעמו מפני ששנינו שם במשנה דאבא שאול ס"ל כוותיה· נ"ב עי' ירושלמי שקלים פ"ו הלכה א' דאמרינן התם דר' יוחנן אמר באמה בת ששה טפחים היה הארון עשוי ואמרינן על זה דר' יוחנן כר"מ וריש לקיש אמר באמה בת חמשה טפחים הי' הארון עשוי וס"ל כר' יהודה ע"ש ולהכי פסק רבינו כר"מ משום דר' יוחנן ס"ל כר"מ והלכה כר"י לגבי ריש לקיש:

שם ה"ז בכ"מ ובפ"ק דעירובין אמרינן דהוי אמה בת ה' טפחים ואיני יודע למה השמיטו רבינו· נ"ב וצ"ע עוד דלמה השמיט הרמב"ם ז"ל גובה המזבח שהי' שתי אמות כדכתיב בפ' תלוה ואמתים קומתו ונראה שהיה ג"כ באמה בת חמש שהם עשרה טפחים· ועי' מה שכתבתי בגליון הר"ש כלים פ"ב מד' התוספתא בזה:

הלכות כלי המקדש

פרק ד' ה"ו בכ"מ אבל עבודת שתי הלחם בכל המשמרות נראה שהוא בכלל מה שאמרו בסו"פ החליל שמה שאמור ברגלים היו כל המשמרות שות· נ"ב במחכ"ת הלא הוא ז"ל כבר הביא למעלה בהלכה ד' סיפא דהתוספתא דסוכה דלחם הפנים עבודתו במשמר הקבוע ואכילתו בכל המשמרות וא"כ גם בשתי הלחם הו"ל להביא מהך תוספתא דתניא התם בהדיא עבודתו ואכילתו בכל המשמרות וע"ש:

פרק ה' ברמב"ם כה"ג צריך שיהי' וכו' ובמ[ר]אה· נ"ב בש"ס ליתא תיבת במראה אך בתוספתא פ"א דיומא ובירושלמי פ"א דיומא הגירסא כן:

פרק ו' ה"ט במל"מ דהא איצטריך לטעמא דאיתוקם תמידא נ"ל להגא דשבועיא:

שם אך הדבר דוחק בעיני שר"ט שנה משנתו כב"ש· נ"ב אין זה דוחק כלל לומר דר"ט שנה משנתו כב"ש בזה שהרי ר"ט מתלמידי ב"ש היה כמש"כ רש"י ז"ל ביבמות ט"ו ע"ש בסוגיא:

פרק ט' ברמב"ם יששכר וזבולן נ"ל זבולן דאל"כ כ"ו הוי:

הלכות ביאת מקדש

פרק ט' הלכה ה' ברמב"ם אע"פ שנפסלו· נ"ב מש"כ אע"פ שנפסלו לא קאי רק אקומץ והמקבל:

הלכות איסורי מזבח

פ"ה הלכה ט' בכ"מ ומשמע ליה ה"ה בכל אינך· נ"ב באמת הוא סוגיא ערוכה בסוף פ"ס דזבחים ד' פ"א וכמו שתמה עליו על זה בשו"ת שאגת אריה סי' נ"צ ע"ש באורך:

הלכות מעשה הקרבנות

פרק ב' בהשגת הראב"ד פרק שני· נ"ל פרק שתי מידות:

פרק ה' הי"ג בכ"מ ותשובתו כתבתי וכו'· נ"ב ובאמת ד' רבינו הוא תוספתא ערוכה בפ"ו דזבחים כלשון רבינו ולא עוד אלא שאף שהוא מזה כנגד הפרוכת היה עומד חוץ למזבח רחוק מהפרוכת כדאיתא ביומא נ"ח ע"ש היטב וכן מבואר בתוספתא שם באמת דאפילו בשבע הזיות שכנגד בית קדשי הקדשים דהיינו שעל הפרוכת היה עומד חוץ למזבח והמזבח היה לפנים ממנו וזה לשון התוספתא פ"ו דזבחים פרים הנשרפין כו' נכנס ועמד בין מזבח הזהב למנורה המזבח היה לפנים ממנו טבל והזה ז' פעמים כנגד בית קה"ק ועל ד' קרנות המזבח כצ"ל שם כמו שהגהתי בדפוס ווילנא אלא שמדברי רבינו שלא כתב דין זה רק בדמים הנתנין על מזבח הזהב צע"ק ואכמ"ל:

פרק ו' הל' כ"ג ברמב"ם וצריך לחתוך שני הסימנין בעולה כשהוא יורד· נ"ב פירוש דבעולת העוף צריך לחתוך ולמלוק שני הסימנין דווקא כשהוא קוצץ ויורד בציפורן (וה"ה אם הוליך והביא דכשר כדלעיל רק דהכא איירי כשמלק ע"י קציצה ודרסה לכן כתב כשהוא יורד) והיינו משום דפסק כרבנן דרא"ש דצריך להבדיל דוקא בעולת העוף ואם לא הבדיל פסולה וכמש"כ בהלכה כ' והיינו חתיכת שני הסימנין דווקא מקרי הבדלה וכמו שהאריך בזה הלח"מ ז"ל בפ"ז הלכה ו' וכרבנן דרא"ש בחולין כ"א והכ"מ קיצר בזה בהלכה כ' לעיל ולא ציין שם רק מהמשנה דזבחים ס"ד דתנן התם הכי דאם לא הבדיל בעולה פסולה אבל הו"ל להוסיף ולפרש דהיינו בחתיכת כל שני הסימנין דווקא ולא ברובן וכרבנן וכמש"כ: שם בפ"י הלכה ה' במל"מ דהיינו ישראלית שנשאת לכהן נ"ל בת כהן שנשאת לישראל:

שם הלכ' י"ז בכ"מ מדכתיב לכל בני אהרן תהיה בני אהרן ולא בנות אהרן· נ"ב לכאורה הדבר צ"ע דהאי קרא במנחה כתיב דהוא קדשי קדשים ואינו נאכל אלא לזכרי כהונה בלבד ומשו"ה כתיב בני למעט נשים אבל במורם מקדשים קלים דנאכל גם לנשים אפשר דחולקין להם כמו לזכרים ומ"מ ד' הרמב"ם ז"ל י"ל משום דעכ"פ עיקר דין חלוקה נפק"ל מהאי קרא דאיש כאחיו ועדיין צ"ע:

שם הל' כ"ב בהג"ה ברמב"ם כתב דנראה דהרמב"ם חזר בו· ובהג"ה שם על הכ"מ כתוב נראה דהרב כ"מ לא דק· נ"ב שני הגהות אלו המה בטעות דמ"ש דהרמב"ם חזר בו במה"כ אין כאן חזרה אלא למאי דקאמר אבא שאול בגמ' עד שעת כו' תיקן פה רבינו הלשון וכתב עד אחר והיינו כאבא שאול בהדיא· ועי' בתוספתא סו"פ י"ג דמנחות וא"כ אדרבה כאן מפורש להדיא כא"ש וגם בפירושו שכ' עד שעת אין זה כרבנן שהרי אבא שאול עצמו נקט כהאי לישנא ומש"כ על הכ"מ דהרי אבא שאול עד שעה קאמר אין לו מובן כלל כמש"ל ואין כאן שום השגה על הכ"מ רק קצת תימא על שלא ביאר להדיא דהרמב"ם פסק דלא כמתניתין אלא כא"ש וה"ט דלא פסק כסתמא משום דרב אשי דבתרא הוא ע"כ כא"ש ס"ל וכן עמד בזה בתוס' יו"ט על הכ"מ ועכ"פ הגהות הללו כמו שכתוב לפנינו הם בשגגה במח"כ בזה:

פרק י"ב הל' ז' וקומץ לבונה לכל מנחה· נ"ב תו"כ פ' ויקרא פרשה ט':

שם הל' ט"ו או קטפה המן· נ"ב ליתא במשנה רק בתוספתא איתא פ' ז' דמנחות ובגמ' ד' כ"ה ע"ב איתא נמי וכל מעשה יחידי שבה לאתויי קיטוף:

פרק י"ט הל' א' בכ"מ ופסק כת"ק· נ"ב לכאורה לר' יוחנן דמוקי לסתם משנה שם ק"ט ע"ב כר"ש א"כ הו"ל כמחלוקת וא"כ סתם כר"ש ואמנם באמת בתוספתא פי"ב מפורש דת"ק דר"ש ר' יוסי הוא וכל זה הוא סיומא דר"י שם ק"ח וקיי"ל כר"י דנימוקו עמו אף נגד סתם ולא כמ"ש בזה ואמנם לדברי הכ"מ בהלכה ה' לקמן דר' יוחנן גופיה לא קאמר אלא דאפשר לאוקמי כו' בלא"ה א"ש· ואמנם בלא"ה נראה דרבינו לא הש לד' ר' יוחנן משום דבכל דוכתא קיי"ל דמין במינו אינו חוצץ וא"כ מאי אתי כד"ה וכמו שמתרץ רב שם דף ק"י ע"ש וע' בסוכה ל"ז:

הלכות תמידין ומוספין

פרק ג' הי"ד בלח"מ דסבר שמואל דאסר· נ"ל דשרי:

שם אבל ע"י קינסא שרי נ"ל אסור:

פרק ה' הל' ז' במל"מ סופ"ד נ"ל בסופ"ג:

פרק ז' הלכה ג' ברמב"ם הנאכלת נ"ל הנאכל:

פרק ח' הל' י"א ברמב"ם ושתיהן נאכלות אותו היום וחצי הלילה· נ"ב הכ"מ לא הביא מקורו אבל הוא תוספתא סופ"ו דזבחים שתי הלחם וכו' ע"ש:

שם הלכה י"ד בכ"מ ובאיל כתיב נ"ל דבאיל:

שם וכתיב שלשה עשרונים· נ"ב חסר כאן וצ"ל וכתיב ושני עשרונים סולת וגו' לאיל האחד ובפר כתיב חצי ההין דהוא ששה לוגין וה"ה שמן וכתיב שלשה עשרונים לפר כנ"ל:

פרק י' הל' ט"ו בלח"מ אבל אין מעכבין נ"ל אין מערבין:

שם בנכסי אלים נ"ל בנכסי כבשים:

שם בלח"מ באותו הדיבור לא מהמרינן בהו כולי האי לאסור כשנתערבו· נ"ב צע"ג ואולי נ"ל אף כשלא נתערבו אך לענ"ד אין הסוגיא מוכחת כן כלל:

הלכות פסולי המוקדשין

פרק ב' הלכה ח' ברמב"ם שינה מתן קרנות וכו' נפסל· ובהלכה ט' נתן הדם מן הקרן ולפנים וכו' פסול· נ"ב הכ"מ לא הראה מקורן של שתי הלכות הללו והוא בתוספתא דזבחים פרק שני וז"ל התוספתא שם פרים ושעירים הנשרפים נתן על הקרן מכאן ומכאן כשר מן הקרן ולפנים פסול שינה מתן קרנות פסול חטאת הציבור והיחיד וכו' נתן על הקרן מכאן ומכאן כשר מן הקרן ולפנים פסול שינה מתן קרנות פסול· עולה ושלמים וכו' נתן על הקרן מכאן ומכאן כשר מן הקרן ולפנים פסולים שינה מתן קרנות כשר עכ"ל התוספתא שם והוא כד' רבינו ז"ל בשני ההלכות אלו:

פרק ג' הל' ב' בכ"מ ואע"ג דהתם מיירי בנפסלה· נ"ב לשון רבינו בהלכה ב' ובהלכה ג' הוא ממש לשון התוספתא פ"ט ע"ש וא"כ אין צורך לכל מש"כ הכ"מ כאן בזה:

שם הל' ג' ברמב"ם ומוריד הקרביים· נ"ב ומוריד הדם וזורק למטה כ"ה בתוספתא פ"ט ור"ל בכל אותן זבחים שדמן למטה:

שם הל' כ' בכ"מ מימרא דשמואל בפ' המזבח מקדש· נ"ב משנה שלמה שם אין מקדשין אלא במקדש וע"ש בתוס' ד"ה אלא מבפנים:

פרק י"ד הל' ג' בכ"מ ועוד שאין עליה לבונה· נ"ב לכאורה נ"ל שיש עליה לבונה אמנם ד' הכ"מ נפלאו מאוד שהרי בהדיא קתני בסיפא ואם מסליקט לבונתה חישב עליה חוץ לזמנו פיגול והייבין עליו כרת והוא בגמ' ד' כ"ט וכמו שציין במל"מ· [אמר אחיו הרב וכו' מוהר"ש הכהן נ"י וביותר הו"ל לתמוה על הכ"מ דהרי מד' רבינו גופא שכ' וכן המחשב במנחת קנאות והלבונה עליה קודם שלקט הלבונה אין מחשבתו מועלת וכו' משמע להדיא דלאחר שליקט מחשבתו מועלת ומקרי אז שראויה לעבודה אף שהיא של שעורים

*) שם ברמב"ם בזמן הזה· נ"ב כאן צריך לציין הלכה ט' בזה"ז וכו' מפני טומאת המת וכו'.

**) בפי"ב בהשגת הראב"ד בפטר נ"ל בפטרוות:

יע"כ דרבינו הולך בשיטת רש"י דמנחת קנאות שאני משום דחטאת קריא רחמנא וכמו שהביא רבינו הכ"מ בעצמו בדיבור הזה מקודש אך קודם שליקט הלבונה מקרי אז דבר שאינו ראוי לעבודה וכן איתא בתוספתא דמנחות סופ"ה להדיא ודברי רבינו הוא לשון התוספתא שם · והא דאמרינן בש"ס דאף אם היסב קודם שליקט הלבונה מ"מ פסול מיהו הוי לאו משום מהסבתו הוא נפסל רק משום דהקמילה היה בפסול ואין הקמילה כלום וכמו שכ' התוס' במנחות ד' כ"ט ע"ב ד"ה ותהוי פך ודלא כגירסת רש"י בגמ' שם · ואמנם הראב"ד ז"ל הולך בשיטת התוס' במנחות ד' ה' ע"ב ד"ה ובדבר דהשיגו שם על פירש"י דפירש דמשו"ה מנחת העומר מקרי דבר שאינו ראוי לעבודה משום דהיא של שעורים רק הטעם משום שהיא של חדש ואין מביאין מנחות מן החדש במקדש קודם לעומר ואם הביא פסול [ואף לאחר שקרב העומר אסור להביא לכתחילה קודם עצרת] ולפיכך מקרי מנחת העומר דבר שאינו ראוי לעבודה והן הן דברי הראב"ד בהשגות כאן [ודברי הכ"מ שכתב דלפי נוסחת הראב"ד מנחת העומר היינו מנחה שהוקרבה אחר מנחת העומר תמוה מאוד דהלא בכל הסוגיא דמנחות ד' ה' מפורש להדיא דמיירי במנחת העומר בעצמה וכן מפורש להדיא בתוס' שם דכיון דשום מנחה של חדש אסור להקריב קודם לעומר ושתי הלחם ומנחת העומר התירה התורה להקריב מן החדש מקרי דבר שאינו ראוי לעבודה ולזה כוון הש"ס שם במה שאמר לאפוקי מנחת העומר דלא חזיא דהידוש הוא וכבר תמה על הכסף משנה בזה בקרבן אהרן בפרשה צו בפרשה ה' וע"ש שהאריך בזה] · ומיהו קצת יש חילוק בפירוש הגמ' בין ד' התוס' לדברי הראב"ד ז"ל דהתוס' שם כתבו בלשונם הטעם דמקרי דבר שאינו ראוי לעבודה ומשום דאסור להקריב חדש קודם לעומר [ונראה דהא דלא כתבו דאף לאחר העומר אסור להקריב קודם לשתי הלחם וכמו שכ' הראב"ד היינו משום דבאמת תנן במשנה דמנחות דף ס"ח דקודם שתי הלחם לא יביא לכתחילה אבל אם הביא כשר וכיון דאם הביא כשר לא שייך לקרותו דבר שאינו ראוי לעבודה דהרי בדיעבד אם הקריבו מנחה של חדש קודם שתי הלחם כשרה ולכן הוצרכו לומר דמ"מ כיון דקודם לעומר אם הביא מנחה מן החדש היא פסולה שפיר מקרי מנחת העומר דבר שאינו ראוי לעבודה דהרי כל מנחות של חדש פסולות מלהקריב באותו שעה כל זמן דלא הקטירו הקומץ והלבונה של העומר רק דגזה"כ הוא דמנחת העומר צריך להקריב דווקא מן החדש כדי להתיר חדש במדינה ושפיר מקריא דבר שאינו ראוי לעבודה ודו"ק] · אבל הראב"ד ז"ל כאן כתב דהטעם דמקרי דאינו ראוי לעבודה משום דאפשר להביא מנחות של חדש קודם לשתי הלחם ודבריו צ"ע קצת · ולפי זה דברי רבינו הרמב"ם ז"ל ודברי רבינו הראב"ד ז"ל אלו ואלו דברי אלקים חיים הם ודברי הכ"מ תמוה · ע"כ הג"ה מכבוד אחיו הרב וכו' מו"ה שלמה הכהן מו"ל דפ"ק ווילנא] :

שם הלכה ט' ברמב"ם או שיקטירו הטמאים · וצ"ב תוספתא פ"ב דזבחים ואין צורך למש"כ הכ"מ בזה אלא דסמך ג"כ על התוספתא בזה כדרכו ז"ל :

שם הל' י' בכ"מ ומשמע לרבינו דדחיה בעלמא היא · וצ"ב עי' מ"ש בגמרא דמהתוספתא מוכח כאביי :

הלכות מעילה

פרק א' ה"י בכ"מ וכן מדנקט דווקא בכור · וצ"ב תיבות וכן מדנקט ס"ס בכאן ותיבות אלו צ"ל אחר תיבת שנתבאר וצ"ל וכן מדנקט בבעיא עולה תמימה וכו' :

הלכות בכורות

פרק ח' הל' ד' ברמב"ם כמו מעשר שנתערב בשלמים שיאכלו במומן · וצ"ב וצריך להביא מעות לחלל את האחד עשר בכל מקום שהוא כדין שלמים ועי' בפ"ד מה' קרבן פסח ובהלכות פסולי המוקדשין שם חסר ג"כ דין זה · ועי' בלח"מ ז"ל שם ועי' פסחים צ"ח ורש"י זבחים ע"א :

הלכות שגגות

פרק א' הל' ד' ברמב"ם הבא על אם אמו ש"ס וצ"ל אם אמה כצ"ל אבל אם אמו אינו רק שניה מד"ס :

פרק ב' הל' י' בלח"מ מיהו בההיא דנודע שמשכו הבעלים וכו' כיון דהקרבן כשר · וצ"ב עי' בשו"ת חמדת שלמה היו"ד סימן א' שתמה על זה שהרי כתב רבינו לעיל בהלכות ק"פ דאם שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם ה"ז ישרף אלמא דפסק דלא כרב אלא דבעי עקירה והו"ל פסח פסול וא"כ לא עשה מצוה וע"ש בספר הנזכר שהאריך הרבה ביישוב ד' הרמב"ם ז"ל בזה אך לענ"ד נראה מכל הלין קושיות חמורות של בעל הלח"מ ז"ל לעיל הלכה ה' וכאן דדעת רבינו באמת כר"מ אליבא דר' יהושע דטעה בדבר מצוה אף שלא עשה מצוה פטור אלא דבלא עשה מצוה אינו פוטר רק כשזמנו בהול וכדאיתא בגמ' כאן וביבמות ובפסח זמנו בהול כמפורש בגמ' ועי' בהלכה ט"ז ודו"ק :

פרק ה' הל' ה' במל"מ א"ה תמלאנו · ועי' מש"כ שם בעז"ה דע"כ צ"ל הכי לר"י גופיה בפ"ו דיבמות ד' נ"ח ע"ש במשנה ד' נ"ו וק"ל :

פרק ט' הל' ד' בלח"מ וכשאמר לא בעלתי בשוגג אלא במזיד · וצ"ב עי' במחנה אפרים מה שתמה על זה דהא גם במזיד חייב קרבן בשפחה חרופה :

פרק י"ג הל' א' ברמב"ם ומנין שעד שיהיו כולן וכו' · וצ"ב צ"ל ומניין שעד כשיהיו כולן ראויין להוראה ועד שיהיה ראש הישיבה עמהן שנאמר ואם מעיני העדה וכו' כצ"ל והוא בירושלמי פ"ק דהוריות הלכה ד' ובזה מבואר כי ט"ס הזה היה גם לפני הלח"מ ז"ל ואלו ראה הג"ה זו לא היה כותב מה שכתב במה"כ · את זו שמעתי מפי הרב הגאון מוה' אליעזר לנדא מהוראדנא :

הלכות מחוסרי כפרה

פרק א' הל' י' ברמב"ם היו עליה חמש לידות ודאות וה' לידות ספק · וצ"ב צ"ל היו עליה חמש זיבות וודאות וה' לידות ספק כצ"ל ומה שמצויין כאן השגת הראב"ד ג"כ הוא ט"ס שד' הראב"ד ז"ל בהשגה זו סובבים והולכים למעלה על מש"כ הרמב"ם באותה ההלכה היו עליה חמש לידות ודאות וחמש זיבות ודאות וכו' :

שם בכ"מ שיש עליה חמש זיבות צ"ל פסק חמש זיבות :

שם היה עליה חמש לידות ודאות צ"ל חמש זיבות וודאות :

פרק ג' הל' ג' ברמב"ם ומצא טהור ופסק הזוב · צ"ל פסק הזוב ומצא טהור :

שם הל' ד' ברמב"ם שראה שני ראיות בליל שמיני צ"ל שראה שלשה ראיות וכו' :

שם ברמב"ם כמו שביארנו · וצ"ב לא נמצא לעיל בפ"א הלכה ח' דין המפלת בליל פ"א כלל ועי' לח"מ שם וצע"ג שלא כתב רבינו להדיא וגם הריבוי דאו לבת שאמרו כ"ה כריתות דף ח' :

פרק ד' הל' ב' בכ"מ בתוס' דריש לה וכו' · וצ"ב ומפורש בגמ' ג"כ בש ס"א :

שם הל' ב' וג' ברמב"ם ושאר הלוג מתחלק לכהני' שירי הלוג אינו נאכל אלא בעזרה לזכרי כהונה כשאר קדשי קדשים שהרי הוקש לאשם עכ"ל · וצ"ב מש"כ רבינו דלוג שמן של מצורע נתחלק לכהנים ילפינן בש"ס בזבחים ד' מ"ד ע"ב ובמנחות ד' כ' וד' ע"ג מקרא דפ' קרח [במדבר י"ח] זה יהי' לך מקדש הקדשים מן האש כל קרבנם ו... ואמרינן שם דכל קרבנם בא לרבות לוג שמן של מצורע שהוא נאכל לכהנים וע"ש ברש"י ול... זה תימה גדולה על רבינו דהוצרך ללמוד דאינו נאכל אלא בעזרה ולזכרי כהונה מש... דהוקש לאשם מלבד מה שהעיר עליו הלח"מ כאן מד' הש"ס דפ' הקומץ רבה דאדרבה ד... אמרינן דרבנן לא מקשי לוג לאשם עוד יש לתמוה על רבינו דמה הוצרך להקישא הלא מקר... מלא הוא שם בפ' קרח דמסיים שם הכתוב בקודש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו ו... גם על לוג שמן של מצורע דנכלל בקרא דכל קרבנם דכתיב בפסוק הקודם וגם ד... הכ"מ שהוצרך למצוא מקור לדברי רבינו שנאכל לזכרי כהונה ממשמעות המשנה דסו"פ התדיר תמוה מאוד דהרי דברי רבינו מקרא מלא הוא בפ' קרח וכמש"כ לעיל והדבר צע... וע"ע בברייתא בחולין קל"ג בעשר מתנות שבמקדש חשיב שם גם לוג שמן של מצורע ופיר... שם ג"כ מהאי קרא דכל קרבנם דבא לרבות לוג שמן של מצורע וסמוך ליה בקודש הקד... תאכלנו ע"ש וכ"כ רש"י עוד במנחות דף כ"ח ע"א ע"ש אבל דברי רבינו צע"ג · [הג... מכבוד אחיו מוהר"ש הכהן נ"י מו"ץ דפ"ק · לענ"ד יש ליישב קצת דברי רבינו במ... שהרי הוקש לאשם דבא ליתן טעם דמהיכא נפק"ל לחז"ל דכל קרבנם בא לרבות לוג ... של מצורע והיכן מצינו דהלוג נקרא קרבן וע"ז בא רבינו לפרש שהרי הוקש לאשם לענין ... דנקרא קרבן כמו האשם דכתיב בפ' מצורע והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן דהרי ד... השמן ג"כ בכלל והקריב הוא וכ"כ רש"י ז"ל בהדיא שם בחולין לכל קרבנם לרבות לוג ... של מצורע דקרוי קרבנם דכתיב ביה ולהקריב אותו לאשם ואת לוג השמן עכ"ל רש"י ז... וצ"ל ברור דגם רבינו הרמב"ם ז"ל כוון לזה ובזה נסתלק ג"כ תמיהת הלח"מ על רב... מהש"ס דמנחות ד' כ"ח דרבנן לא מקשי לוג לאשם אבל לפי מש"כ בכוונת רבינו ד... דהלוג קרוי קרבן כמו האשם ולענין זה הוקש לאשם וכמש"כ רש"י בחולין הנ"ל נס... תמיהתו ודו"ק היטב · ע"כ מד' אחיו הרה"ג מוהרש"ך נ"י] :

הלכות תמורה

פרק ד' ברמב"ם כמו שביארנו · וצ"ב בפי"ב מה' מעשה הקרבנות הלכה א' :

הלכות טומאת מת

פרק ג' הל' ג' בהשגת הראב"ד א"א אף בזה טעה · וצ"ב מאוד מאוד יש לתמוה ... הראב"ד ז"ל דנראה דבמחכ"ת העלים עיניו ז"ל מסוגיא ערוכה דנזיר נ"ג ו... וכבר כתבתי בעז"ה בהלכות נזירות פ"ז הלכה ו' דמש"כ רבינו שאין הנזיר מגלח על ... שאין עליו בשר כראוי וע"כ ר"ל אפי' על מגעו ומשאו כדמוכח הכא היינו דפסק ר... כר' יוחנן שם נ"ג ובהדיא מוק"ל בגמ' התם לדר"י ור"ל בדלית ביה עצם כשעורה דאס... מ"ט דר' יוחנן והוא קושיית הראב"ד ז"ל וא"כ הרי דקושיית הראב"ד ז"ל ותירוץ ... כ"מ ז"ל הוא סוגיא ערוכה בנזיר במקומו ועכ"פ שפיר כתב רבינו דאבר שאין עליו ... כראוי שאין הנזיר מגלח עליו אפי' על מגעו ומשאו וע"כ דמיירי דלית ביה עצם כשעו... וכדמוק"ל בגמ' ה"ה נמי דאע"ג דתנן באהלות פ"ב משנה ג' דמטמא במגע וב... וע"כ דהיינו נמי בדלית ביה עצם כשעורה דאל"ה תיפוק לי משום עצם כשעורה ועי' בסו... נ"ד וכיון דלית ביה עצם כשעורה לכן כתב רבינו דאינו דין תורה דקרא בעצם כשעו... איירי כדאמר ר"י ד' נ"ד וד' הראב"ד והכ"מ ז"ל צ"ע :

הלכות טומאת צרעת

פרק א' הל' י"א ברמב"ם ולא פשה הנגע בעור וטמאו הכהן צ"ל וטהרו הכהן כ"ה במק...

שם וכן אם לא כהה · וצ"ב וכוונת רבינו דאו או קאמר קרא או שכהה מן ד' מראות ... טהור אפילו פשה שהרי בוהק הוא או אם לא כהה לגמרי אלא נעשית כקרום ב... או שעמדה אז במראה כבתחילה רק שלא פשה וטהורה בסוף הסגר שני וזה שכ' הט... לאפוקי ממש"כ רש"י וכו' כלומר דרש"י מפרש דקרא ע"י שניהם כאחד דווקא נט... דהיינו שלא פשה וכהה דווקא ואם פשה אע"ג שלא עמד במראיתו או שעמד במראיתו ... שלא פשה טמא ואמנם פירוש כהה לרש"י דווקא באחד מד' מראות דהיינו כקרום ב... עכ"פ דאז אם פשה טמא הא אם כהה למטה מד' מראות גם לרש"י אם פשה טהור דב... הוא ולא פליגי בהכי כלל רק אם עמד לגמרי בעיניו באחד מד' מראות לרמב"ם אם פשה טהור ולפירש"י טמא אף שלא פשה ודו"ק :

הלכות שאר אבות הטומאות

פרק י"ב הל' ו' ברמב"ם ועדיין הוא לא צ"ל ועדיין הוא לא אחר שנגמר: ו' הכלי מ... וכו' [כי מתיבת הכלי מגרף מתחיל הלכה ז']:

הלכות טומאת אוכלין

פרק ד' הל' ג' ברמב"ם אפי' חטה עם קמח וכו' · וצ"ב ברייתא במנחות ע' וכו... שם דלענין טומאת אוכלין הוא :

שם ה"ד בכ"מ מתטמאות ומטמאות ולא מצטרפות ומדברי רבינו נראה שהיה ג... ומצטרפות · וצ"ב במחכ"ת הלא באמת תנן התם בטהרות פ"א דאין מצטרפות במ... ב' ותנן נמי דמצטרפות במשנה ג' ואמנם החילוק ג"כ מבואר שם דבעוף טהור אין מצטר... לטומאת נבלות בכזית לטמא בבית הבליעה אבל מצטרף וודאי לכביצה לטומאת או... וכמש"כ ג"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' אבות הטומאות הלכה ט' וי"ד וא"כ כאן דלכ... מיירי שפיר מצטרף כדתנן התם וא"כ כל מש"כ הכ"מ בזה דרבינו היה גורס ולא מצ... הוא כשגגה [אמר אחיו המעתיק הנה באמת כבר תמה בזה על הכ"מ התוס' יו"ט שם ב... דטהרות משנה ג' דזו ששנינו במשנה ב' דלא מצטרפות בנבלת עוף הטהור מיירי וכן ג... הרמב"ם שם בפירושו גם בחיבורו פ"ג מה' אבות הטומאות אבל הא דכתב הרמב"ם הכא ב... מה' טו"א דמצטרפות איכא לאוקמא בנבלת העוף הטמא דגרסינן בה בהדיא דמצטר... ואמנם מה שתמה שם התוס' יו"ט גם על רבינו הרמב"ם דלא הוי ליה לסתום אלא ל... דבשל עוף טמא קאמר במה"כ לא דק בזה דהדבר פשוט דהרמב"ם לא ס"ל כלל לחלק... עוף טמא לטהור דבעוף טהור לא הוי שומר ובעוף טמא הוי שומר אלא עיקר החילוק... דבמשנה ב' מיירי בנבלת עוף טהור לענין טומאה חמורה לטמא בבית הבליעה אינו מצ... דלענין טומאת נבלת עוף טהור בעינן בשר ממש וכנפים ונוצה נהי דנחשב כשומר להצ... לטומאה קלה מ"מ לענין טומאה חמורה אינו מצטרף וכן מפורש להדיא שם בפירוש המש... להרמב"ם ז"ל משא"כ במשנה ג' דמיירי בנבלת עוף טמא דאין בה טומאה חמורה כלל... מיירי רק לענין טומאה קלה ומשו"ה תנן דמצטרפות אבל אין חילוק כלל בין נבלת... טהור ונבלת עוף טמא לענין זה דלענין טומאה קלה גם בנבלת עוף טהור מצטרף ו... באמת בתוס' הדשים שם די"ל דהרמב"ם מחלק בין טומאה חמורה לקלה ודלא כהתוי... אבל במח"כ לא ראה דכ"ה להדיא בפי' המשניות להרמב"ם ז"ל ובאמת שגרס להתוי"ט... שלא עיין רק בפי' הר"ש והרע"ב דכ' להדיא דבנבלת עוף טהור גם לטומאה קלה ... מצטרף משום דבעוף טהור לא נחשבו כשומר אבל באמת הרמב"ם בפי' המשניות ...

ם כן רק משום דמיירי לענין טומאה חמורה וההדיא שנינו בברייתא בחולין ד' קי"ז
מרין לטומאה קלה ולא שומרין לטומאה חמורה ויפה כוון מר אחי הגאון ז"ל בדעת
נו הרמב"ם דכן כתב להדיא בפי' המשניות · וד' הכ"מ והתוס' יו"ט תמוהין בזה ·
ע"כ הגה"ה מאחיו הרב וכו' מוה' שלמה הכהן מו"ץ דפ"ק ווילנא] :

חשק שלמה

חדושים והגהות על רבינו הרמב"ם ז"ל, מאת הרב הגאון המפורסם מוהר"ר שלמה הכהן נ"י מו"ץ דפ"ק ווילנא.

הלכות שבועות

ק י"א הל' ה' ג' מיני שבועות הן שחייבין בהם וכו' מי שטענו חבירו וכו' ומי שכפר בכל המטלטלין שטענו וע"א מעיד עליו ומכחישו הרי אלו שתי שבועות ע"י ת וודאי וכפירה · וכ"ב לכאורה צ"ע דהא מד' רבינו בפ"ד מה' גזילה הלכה י"ז שכתב אינו נשבע על השאר אפי' שבועת היסת אלמא דחשיב ליה לטענת התובע לטענת שמא וסיים שם רבינו ואעפ"כ על העשרה מקרי הגזלן מחוייב שבועה ואינו יכול לשבע ם הרי דס"ל דהטוען ספק ע"פ העד מחויב שבועה וכמו שכ' ה"ה ז"ל שם לדעתו ז"ל דברי רבינו סתרי אהדדי ולא מצאתי מי שהתעורר בזה ולכן מהמת הומר הנושא כ"ל ת דדעת רבינו ז"ל דטוען ספק ע"פ העד אינו הייב שבועה וכמו שכתב כאן ודלא כמש"כ ז"ל שם לדעתו ונמשכו אחריו הטוש"ע בסי' ע"ה סעיף כ"ג והש"ך שם וכל האחרונים ה קצת לדברי מדבריו שם בהלכה י"ג שכ' שם וכן אם היה ע"א בלבד ובעה"ב טוען הוא כלי זה בידו ומשמע שטוען ברי שכלי זה שלו הוא בוודאי ובגזילה באה ליד ו ואף שידוע שדברי רבינו שם לקוחים מד' הרי"ף פ' כל הנשבעין ובד' הרי"ף שם ר להדיא דס"ל דטוען ספק ע"פ העד חייב שבועה וכמו שכ' הרא"ש בפ' הדיינים ו ורבינו מעולם הוא עומד בשיטת הרי"ף ולא זז מדבריו ימין ושמאל מ"מ בכאן ראה הר"י מיגש זצ"ל שחולק אדברי רבו הרי"ף ז"ל בזה וכמו שמבואר בחידושי הר"י מיגש הדיינים והובא ברא"ש שם ולפיכך שינה רבינו מלשון הרי"ף שם דבמעשה שהובא ברי"ף זכר כלל שהתובע טוען שגזול הוא כלי זה רק דהע"א מעיד ששקל מיניה חד טעונה ה ונמצא שהתובע אינו יודע כלל שגזל ממנו ומלא טעונה דכתנא שלו ביד הגזלן רק תובע ע"פ העד ואעפ"כ פסק הרי"ף דהגזלן הוי מחוייב שבועה ואינו יכול לשבע אבל רבינו שינה הלשון וכתב דאם הבעה"ב טוען שכלי שלו הוא ביד הגזלן ומשמע ה בידו ומכירה וכן כתב הראב"ד ז"ל בהשגות שם ואף שבתחילה משיג עליו מ"מ לבסוף ואולי נאמר אחרי שימלאנה בידו טענת ברי הוא וכן כתב באמת ה"ה ז"ל בפ"ה מה' הלכה ט' שדעת רבינו כדעת רבו ר"י הלוי דאין נשבעין ע"י טענת חש"ו בין במודה ת וכין בע"א וכל שבועה הבאה ע"י טענת ברי משום דטענת חש"ו אינו אלא כטענת כ"כ הט"ז בחו"מ סי' צ"ו בדעת רבינו ודלא כב"י שם שכ' שטענת חש"ו גריעא מטענת שמא והכריח ה"ה ז"ל בפ"ד מה' גזילה הלכה י"ז בדעת רבינו להיפך אני אומר שאינו כלל דלכאורה בלא"ה דברי רבינו שם תמוהים דכיון שכ' שאין העד יודע כמה נטלו שלא נטל אלא אחד א"כ למה יצטרך לשלם אפילו עשרה דהא על תשעה יש לו מיגו מי היה יכול לטעון שלא נטל אלא אחד ולכן כ"ל דאיירי דזה ידוע לע"א שבוודאי נטל על כל העשרה הוי ליה מחוייב שבועה ואין יכול לשבע ומשלם ודמי ממש לנסכא דהרי איכא כאן טענת וודאי וע"א ואמנם כמה שטוען הבעה"ב שנטל ממנו כ' שעל א כאן ע"א כלל דהרי הע"א אינו יודע בבירור שנטל יותר מעשרה והלכך על עשרה ה פטור לגמרי דאין נשבעין היסת על טענת שמא ובזה נסתלק השגת הראב"ד ז"ל שם ינו ועי' בביאורי הגר"א ז"ל בסי' שס"ד ס"ק ז' שתמה שם על הסו"ע שם והוא לשון כאן בהלכה ט"ו דלמה אינו נאמן במיגו דלא חטפתי ולא הקשה ג"כ על מש"כ בסו"ע ז' והוא דברי רבינו כאן בהלכה י"ז אלא וודאי משום דאיכא לפרושי כמש"כ בעז"ה ודו"ק וכל זה כ"ל ברור ועפ"ז יסתלק כל הקושיות בזה בעז"ה:

הלכות נדרים

ט' הל' פ"ו בלח"מ קשה דבפ' כ"ה מה' מכירה כתב דהמוכר את הבית מכר את העליה וכו' אבל אם איכה פתוחה לבית לא · וכ"ב לענ"ד לק"מ דפשוט דהא בינו דהנודר מן הבית אסור בעליה היינו אם נדר מבית סתם משום שהעליה נמי בית וכיון שאסר על עצמו כל הבתים אסר על עצמו גם כל העליות אבל אם נדר זה והיתה עליה בנויה על גביו הדבר פשוט שמותר לו לכנס בעליה דמה בכך שהעליה קרא בית מ"מ הוא לא נדר רק מבית התחתון לבד דלא עדיף העליה משאר בתים לו לכנס והלכך במוכר את הבית נמי הא מיירי דמפרש לו איזה בית והלכך אין בכלל המכיר' דהרי בית אחד מכר לו ולא שני בתים רק אם היא פתוחה לבית נחשב כבית א דמדמה הש"ס מכירה לנדר היינו במוכר סתם בית ובכה"ג תליא בפלוגתא דר"מ ורבנן בנדרים ודברי רבינו ברורים ואין מקום לתמיהת הלח"מ ז"ל:

הלכות נזירות

ד' ה"ו ברמב"ם או כאבר מן המת שאין עליהן בשר כראוי · וכ"ב מד' רבינו אלו מבואר דמפרש דמאי דתנן במתניתין כאבר מן החי שיש עליהן בשר כראוי קאי אבר מן המת וכ"כ במעדני יו"ט על הרא"ש בריש הלכות טומאה לדעת רבינו ע"ש היטב:

ו' הל' א' בהשגת הראב"ד נטמא בסוף שבעה ממש כ"ל דל"ל בסוף שנה ממש וכ"ה הלשון לקמן בסמוך בראב"ד ובזה נסתלק תמיהת הכ"מ עליו ושוב ראיתי שכן הגיה שירי קרבן שלו בירושלמי בנזיר פ"ח הלכה ב' וע"ש היטב מה שהאריך בביאור דברי הראב"ד ז"ל וכתב ג"כ בסופו דבזה נסתלקו כל תמיהותיו של הכ"מ:

הלכות ערכין וחרמין

ה' הלכה י"ג ברמב"ם שחט בה שנים או רוב שנים הרי היא כחיה לכל דבריה ונערכת והרי היא בכלל והעמיד והעריך עד שתמות עכ"ל · וכ"ב וכן כתב רבינו ג"כ ה' איסורי מזבח הלכה י"א דבעודה מפרכסת בת פדיה היא ומש"כ הכ"מ שם על בינו דהוא פלוגתא דרבי וחכמים במעילה ד' י"ט ע"ב כוונתו לאוקימתא דרב פפא י וחכמים במשנה שם פליגי בקדשי מזבח תמימין ונעשו בע"מ ועבר ושחטן קודס מו דפליגי בברייתא שם דרבי אומר יקברו וחכ"א יפדו ומפרש רבינו דפליגי בעודה ת אם היא בת העמדה והערכה ופסק כחכמים דיפדו וכ"כ התוס' הדפים על ת שם בפ"ה משנה ג' ועיין ג"כ לד' הכ"מ בפ"א מה' איסורי מזבח הכ"ל דרבי וחכמים זה ואכן הלח"מ שם והתוס' יו"ט במשנה דמעילה הנ"ל יש להם שיטה אחרת בדעת במפרכסת הכ"מ דבת העמדה והערכה היא אך דפליגי אם מתה אחר השחיטה ת העמדה והערכה כלל וטעמא דהכנים דאמרי יפדו משום דס"ל דקדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה וע"כ תמהו על רבינו דהיאך מזכה שטרא לבי תרי דבפ"ה מה' ערכין הלכה י"ב פסק דקדשי מזבח ג"כ היו בכלל העמדה והערכה ובפ"ה מה' מעילה פסק כחכמים דיפדו ואמים לפי דעת הכ"מ והתוס' חדשים בדעת רבינו אין כאן סתירה כלל ודברי רבינו ברורים :

ואבן גם דברי הכ"מ והתוס' חדשים לא נהירא לי כלל לומר דרבי פליג במפרכסת וס"ל דאינו בת העמדה והערכה והלא בש"ס בחולין ד' ל' משמע להדיא דהא דקיי"ל דשחט בה שנים או רוב שנים הרי היא כחיה לכל דבריה וגם לענין העמדה והערכה הוא מילתא פשיטותא ואין בזה שום מחלוקת ע"ש :

ואמנם באמת נ"ל דרוח אחרת יש לרבינו הגדול הרמב"ם ז"ל באוקימתא דרב פפא בש"ס דמעילה הנ"ל ובמש"כ הכ"מ והלח"מ והתוס' יו"ט והתוס' חדשים לא עיינו היטב בלשון רבינו בפ"ה דמעילה הנ"ל דהמעיין שם היטב בד' רבינו ז"ל יראה להדיא דלא גרס בד' רב פפא שעבר ושחטן רק דת"ק ורבי פליגי בקדשי מזבח שנעשו בע"מ ומעל בהם קודם פדיה בעוד שהם חיים עדנה וכן נראה להדיא מד' התוס' שם ד"ה קדשי מזבח דלא גרסי שעבר ושחטן וכמו שכ' הגרע"א ז"ל שם בגליון המשניות אך נראה דבזה מחולק רבינו עם התוס' דמד' התוס' נראה דרבי סבר דקדשי מזבח לריך ג"כ העמדה והערכה ולפיכך אינו יוצא לחולין במעילה הראשונה כיון שאין לו פדיון בקל [ויש להסביר ד' התוס' דכיון דלריך העמדה והערכה כמו שאינו מועיל פדיון בלא העמדה והערכה ה"כ אינו יוצא לחולין ע"י המעילה בלא העמדה והערכה] ולפיכך יש בהם מועל אחר מועל אבל ת"ק סבר דקדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה ונפדין בקל ולפיכך אין בהם מועל אחר מועל ולפי פירוש התוס' הלכה כרבי בהא דהא אנן קיי"ל דקדשי מזבח ג"כ היו בכלל העמדה והערכה · ואכן רבינו הרמב"ם ז"ל לא ניחא ליה לפרש הפלוגתא בזה דא"כ לא יתכן כלל לישנא דרבי במשנה שם דכל דבר שאין לו פדיון [ור"ל שאין לו פדיון בקל שלריך בתחילה להעמדה והערכה וכמו שכ' התוס' שם] יש בו מועל אחר מועל והלא לפי ד' התוס' גם ת"ק ס"ל כן רק דטעמא דת"ק הוא משום דס"ל דקדשי מזבח א"ל העמדה והערכה והלכך יש לו פדיון בקל ולכן פירש רבינו דגם ת"ק ס"ל דלריך העמדה והערכה רק דס"ל דאף שאין לו פדיון בקל מ"מ אין בו מועל אחר מועל דהא קדשי בה"ב נמי לריך העמדה והערכה ומ"מ אין בו מועל אחר מועל ופסק רבינו כת"ק וזה מדוייק בלשון רבינו שם בפ"ה מה' מעילה שכ' שם בהמת קדשי קדשים שנפל בה מום הואיל והיא עומדת לפדיון וכו' הראשון לבד מעל ור"ל דאף דאינה נפדה בקל ולריך העמדה והערכה מ"מ כיון שעומדת לפדיון אין בה מועל אחר מועל כמו בקדשי בה"ב ועפ"ז דברי רבינו מאירין כשמש בלהריס ונסתלק בזה התמיהה שתמה הלח"מ והתויו"ט על רבינו ודו"ק היטב [ואף לפי פירוש רבינו בד' רב פפא לריך לומר דהא דמייתי הש"ס שם סייעתא לדברי רב פפא מהברייתא שם ואף דהברייתא מיירי להדיא בעבר ושחטן לא מייתי ראיה מהברייתא רק דמהברייתא מוכח דרבי סבר דקדשי מזבח ג"כ לריך העמדה והערכה מדאמר בברייתא דיקברו ומיירי דמתו לגמרי אחר השחיטה ולפיכך מהיים נמי אף דיכול לפדותן ע"י העמדה והערכה מ"מ כיון שאין נפדין בקל יש בהן מועל אחר מועל וחכמים דברייתא לאו היינו ת"ק דמתני' דחכמים דברייתא ס"ל דקדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה ומשו"הס"ל דיפדו אבל ת"ק דמשנה שפיר ס"ל ג"כ כרבי בהא דקדשי מזבח ג"כ היו בכלל העמדה והערכה אך מ"מ אין בהם מועל אחר מועל משום דמ"מ יש להם פדיון אחר העמדה והערכה ודו"ק היטב :

הלכות כלאים

פרק ג' הל' י"ב בכ"מ והראב"ד כתב לא מצאתי שיעור עומקו וכו' והר"ש דהא פירוש זה וכו' · וכ"ב הנה באמת ד' הר"ש שם אינו ענין כלל לפירוש ורוחב מילואו דמתני' רק בעיקר מחלוקת דר' ישמעאל ור"ע במשנה שם דיש מפרשים דפליגי במקום הזרע שזורע שם מין אחר כמה לריך שיהא אורך התלם ודהא פי' זה בשתי ידים רק דפליגי בשיעור הרחקה כמה לריך להרחיק בין השדה ובין מקום השורה שזורע מין אחר ואכן כוונת הכ"מ כיון דרבינו נמי מפרש כפי' הר"ש דפליגי בשיעור הרחקה ממילא א"א לפרש כפי' הראב"ד דבמילואו דהיינו כמלא עול שחורש בו וע"כ לריך לפרש דהיינו כעומקו או כפי' הר"ש כמלא התלם ודו"ק [ומש"כ הכ"מ אלא שיש ביניהם קצת חילוק היינו דלדעת רבינו סגי שיהי' מקום הרחקה ששה טפחים על ששה ואפי' אם שורת הזרע רחב הרבה אבל לדעת הר"ש אינו כן ע"ש :

פרק ז' הי"ז ברמב"ם מחילת הכרם שנפרלה אומרים לו גדור נתייאש ממנו ולא גדרה הרי זה קידש · וכ"ב ומה שלא העתיק רבינו סוף ד' הברייתא שהובא בב"ק ד' ק' ובב"ב ד' ב' דחייב באחריותו נראה משום דהתוס' שם כתבו דהך ברייתא ר"מ היא דס"ל דאדם מקדיש דבר שאינו שלו ומזה הוכיח הש"ס שם דר"מ דאין דינא דגרמי דע"כ הך ברייתא ר"מ היא ותנא דחייב באחריותו אבל רבינו הא פסק לעיל בפ"ה הלכה ה' כר"י ור"ש דאין אדם מקדיש דברשאינו שלו לא משכחת לה כלל להך דינא דחייב באחריותו ולא כתב רק האי דינא דקידש וכ"מ אם היה הזרעים והכרם הכל שלו או דר"ל דקידש גפנו וכמו שכ' רבינו בפ"ה הלכה ח' דהמסכך גפנו על תבואתו של חבירו קידש גפנו ולא נתקדשה התבואה סיכך גפן חבירו על תבואתו קידש תבואה ולא קידש גפן חבירו ע"ש ושם נמי לא הזכיר סיפא דמתני' דחייב באחריותו וג"כ מטעם הנ"ל ועוד נלמד מד' רבינו כאן דגם לענין קידוש לא נתקדש עד שאמרו לו גדור אבל מד' התוס' שם משמע קצת דלא בעינן התראה רק לענין חיוב אחריות דלא ידע הדין דעל המזיק מוטל להרחיק את עצמו ובפרט דדינא דגרמי אפשר דהוי כהיזק שאינו ניכר דפטור בשוגג אבל לענין קידוש אפשר דמקדש מיד שהוסיף מאתים לאחר שנפרץ הגדר ואף שלא התרו בו ול"ע בזה :

הלכות מתנות עניים

פרק ב' הל' י"ג בכ"מ בעה"ב שנתן פיאה תוספתא דפיאה פ"ב ואיתא בפ' המניח· וכ"ב הנה רבינו הכ"מ נמשך בזה אחר ד' התוס' דב"ק ד' כ"ח ד"ה אמאי דמאי דתניא שם ובאו עניים ונטלו מלד אחר היינו דנטלו מדעתו ורק דהש"ס מקשה שם דלנקיט פורא וליתיב לעכב העניים שלא יטלו מהפיאה שהניח מתחילה ע"ש ולפי זה ד'התוספתא והברייתא דהמניח הכל עולה לכוונה אחת אבל לענ"ד נראה דרבינו הרמב"ם אינו מפרש כן דאם איתא דמפרש כהתוס' דנטלו מדעתו א"כ תמוה דהיכי פסק דזו וזו פיאה ומשמע דאינו רשאי לעכב אותם ולריך ליתן להם ב' הפיאות והלא בש"ס שם אמרינן דלמ"ד דעביד איניש דינא לנפשיה יכול לנקוט פורא ולעכב אותם שלא יטלו הפיאה שהניח והא דתניא זו וזו פיאה אינו אלא לפוטרן מן המעשר ורבינו הא פסק בפ"ה מה' סנהדרין דעביד איניש דינא לנפשיה אפי' במקום דליכא פסידא [ובפרט הכא דאיכא פסידא דהרי אינו יכול להזמין כל העניים לדין] ובאמת שכבר העיר בזה על רבינו בס' פאת השולחן להגאון מוה' ישראל זצ"ל משקלאוו בה' פיאה סעיף י"ז ומה שתי' שם דחוק מאוד ולכן נ"ל דרבינו מפרש שם בברייתא דפ' המניח דנטלו עניים שלא מדעתו וכן משמע הלשון דאמר ובאו עניים ונטלו מלד אחר [דלפי' התוס' הו"ל למתני ובאו עניים ואמרו לו תן לנו מלד אחר וכמו דאיתא בתוספתא] ובכה"ג בוודאי חוזר בו מפיאה שהניח כיון שנטלו ממנו בע"כ מלד אחר ובזה אמרינן שפיר דיכול לנקוט פורא וליתיב ולא הולרך רבינו להביא דין הברייתא דהמניח דהא אין בה שום חידוש דין דהא דקמ"ל דפטור מן המעשר כבר הביא רבינו בפ"ה שם לדין המפקיר את כרמו וחזר וזכה בו דפטור מן המעשר ולכן לא הביא רק ד'התוספתא דפ"ב דפיאה

דמיירי שנתן להם הפיאה השניה מדעתו ובכה"ג הרי זו וזו פיאה באמת דהרי לא חזינא שחזר בו מהראשונה ודו"ק:

הלכות תרומות

פרק ט' הל' ו' בכ"מ ואמרינן התם דת"ק סבר מעוכב גט שחרור אוכל בתרומה· וכ"ב תיבת התם טס"ה דליתא שם לא בגטין ולא בחולין רק נ"ל ואמרינן בכריתות ד' כ"ד דת"ק סבר וכו' והיינו דנהי דסבר ת"ק מדשתק קננהו והאי דלוא מהדר קא הדר ביה מ"מ כיון דאמר הי אפשי הוי לשון הפקר ואמאי מותר לאכול בתרומה ולכן מסקינן שם דת"ק סבר דמעוכב גט שחרור אוכל בתרומה וכן הביא התוס' בחולין ד' ל"ט לדברי הש"ס דכריתות הנ"ל ולכן מאוד תמהני על המל"מ כאן שכ' על רבינו הכ"מ דהגדילו התערובת דפלוגתא דת"ק ורשב"ג אין שם זכר למעוכב גט שחרור ולא שייך כלל ותמהני דהיאך נעלם מעיניו דברי הש"ס דכריתות הנ"ל וד' התוס' דחולין הנ"ל אך מש"כ הכ"מ דיש מקום לומר דרשב"ג פליג עליה בהא וכיון דמספקא ליה כמאן הילכתא פסק לעיל בסמוך לחומרא זה וודאי תמוה דהא טעמיה דרשב"ג מפורש בחולין שם דס"ל דאמרינן דהוכיח סופו על תחילתו ועדיין לא יצאו מרשות ראשון ואינו ענין למעוכב גט שחרור· וקצת נ"ע מה שדייק הרמב"ם וכתב לפיכך אין אוכלין בתרומה בין שהיה רבו ראשון כהן ורבו שני ישראל ובין שהיה רבו ראשון ישראל והשני כהן ומשמע דאם היו שניהם כהנים יכול לאכול בתרומה ולכאורה לפי מה שכתב רבינו בהלכה הקודמת דמעוכב גט שחרור אסור לאכול בתרומה א"כ אפילו שניהם כהנים יהא אסור לאכול בתרומה ואולי כיון דבשניהם כהנים איכא ס"ס להיתר ולכן לא הזכיר רבינו דבר זה בפירוש לא לאיסור ולא להיתר ובחידושי הארכתי בזה בעזה"י:

פרק י' הל' ט"ו ברמב"ם כל המשלם קרן וחומש הרי התשלומין כתרומה לכל דבריו ואם רצה הכהן למחול אינו מוחל· וכ"ב עי' בירושלמי דתרומות פ"ו והלכה א' דמבואר שם דדוקא קודם שנתן לכהן אינו יכול למחול אבל לאחר נתינה יכול למחול ואף קודם נתינה נמי לא אמרן רק קודם הפרשה אבל לאחר שהפרישן לשם תשלומין תליא בפלוגתא דרבי וראב"ש בתו"כ פ' אמור דפליגי שם אי הפרשתן מקדשתן לחייב עליהן קרן וחומש או דנתינה מקדש דלרבי דס"ל דנתינה מקדש אינו יכול הכהן למחול עד אחר נתינה ותמהני שלא הביא רבינו דין זה ואולי משום דבתו"כ גופא הגי' דפליגי בזה ר"מ וראב"ש ומספקא ליה כמאן הלכה ולפיכך השמיטו לגמרי ובחידושי הארכתי בזה:

הלכות מעשר

פרק ה' הל' ט"ז מזג יין במים חמים נקבע וא"ל אם בישל היין ואפילו בגת שאסור לשתות ממנו עד שיעשר· וכ"ב מדברי רבינו אלו משמע דלחכמים דקיי"ל כוותייהו אין חילוק כלל בין אם שותה על הגת או דשותה חוץ לגת אלא עיקר תליא בין אם מזג במים חמין לבין אם מזג בצונן והא דתנן שם שותין על הגת ומשמע דחוץ לגת אסור וכ"ה להדיא בשבת ד' י"א ובעירובין ד' ק' דהא דתנן בעירובין וכן בגת היינו לענין מעשר וכן פירש הר"ש והרע"ב במעשרות פ"ד משנה ד' היינו הכל לר"מ דאינו מפליג בין חמין לצונן אבל לחכמים אפי' חוץ לגת אינו קובע אם מזג בצונן*) וגם נראה מד' רבינו דלא גרס במתני' כדברי חכמים דבצונן פטור מפני שמחזיר את המותר וכן במשנה שבמשניות ובש"ס במעשרות ליתא להך סיומא רק בש"ס דשבת ד' י"א איתא טעם זה ופירש"י אבל בחמין חייב מפני שאינו יכול להחזיר המותר לגת שלא יחמיץ את היין מחמת החמין ונמשך אחריו הרע"ב בפי' המשניות שם וכן הר"ש הביא להגירסא דש"ס דשבת ופירש ג"כ הטעם משום דבחמין אינו יכול להחזיר המותר ומשו"ה הוי קביעות אבל מדברי רבינו נראה דעיקר הטעם משום שהאור קובע למעשר וכ"כ להדיא בפי' המשניות שלו כי חכמים ס"ל דהחמין קובעו למעשר כמו שביארנו שהאור קובעת עכ"ל ובשנות אליהו להגר"א ז"ל תפס עיקר הטעם דחכמים משום דבחמין א"א להחזיר אבל דעת רבינו אינו כן ומה שהביא שם מהירוש' דאמר על הצונן פטור שהוא ערא' יכול הוא מחזרתיה לענ"ד י"ל דזה אינו אלא טעם דלמה בצונן פטור משום שיכול להחזיר דאל"ה אף בצונן היה קביעות אבל בחמין בלא"ה קובע משום שהאור קובע:

הלכות מעשר שני ונטע רבעי

פרק ה' הל' ד' בכ"מ ומפרש רבינו דמיעוטא היינו שאינו מוסיף חומש· וכ"ב נראה שהכריח לרבינו לפרש כן מחמת קושיית התוס' שם בב"מ דלמ"ד אין בחומשו דמנ"ל מקרא למעט דאינו בר פדיון דטפי הו"ל למדרש דאינו מוסיף חומש ולכן פירש רבינו דמ"ד אין בחומשו ס"ל באמת דאין המיעוט רק דא"ל חומש אבל מ"מ בר פדיה הוא אבל הדבר תימה לי דאמאי לא הזכיר רבינו הדין דאם אין בו ש"פ לא תפיס פדיונו כלל דהא בזה ליכא פלוגתא כלל ובכולי סוגיא דב"מ ד' נ"ג מבואר דפחות מש"פ אינו בר פדיון רק להזקיה יכול לחללו על מעות הראשונות וכל זה השמיט רבינו וגם הדבר תימה דלפי פירוש רבינו דאם אין בחומשו נפטר מן החומש לגמרי למה דיו לחללו על מעות הראשונות כמו שכתב רבינו בהלכה ה' דהלא המעשר בעצמו יכול לחללו על ש"פ ובחומש הוא פטור לגמרי למה מתירין לו לחלל גוף המעשר על מעות הראשונות והדבר נ"ע:

פרק ו' הי"ד במל"מ דין זה לכאורה סותר למש"כ בסוף הפרק דלה חשיב דבר שיש לו מתירין אלא היכא דאינו יכול להכניסו· וכ"ב הדבר פשוט דט"ס נפל בכאן בד' המל"מ וצ"ל דלא חשיב דבר שאין לו מתירין אלא היכא וכו' וכוונתו להקשות דמד' רבינו בכאן שכ' לפיכך אם נתערבו בירושלים אסורין בכל שהן משום שיכול לאוכלם במקומם בטהרה משמע דאם נתערבו חוץ לירושלים לא הוי דשיל"מ משום דצריך להוציא הוצאות להביאו לירושלים וגם אינו יכול לפדותו במקומו כגון במעשר שנכנס לירושלים ויצא או במעש' שאין בו ש"פ· [וגם לא היה מעות אחרים שכבר חילל עליהם פעם אחת דאל"כ בלא"ה הוי דבר שיל"מ דהרי יכול לפדותן] ולקמן בסוף הפרק משמע דדוקא אם אינו יכול להכניסן לירושלים כגון דנפלו מקילות אז הוי דבר שאין לו מתירין אבל אם לא נפלו מחילות שפיר הוי דשיל"מ ואף דצריך להוציא הוצאות ומיהו אינו קושיא כ"כ דהתם בסוף הפרק י"ל דמיירי שלא יצא מירושלים רק פסיעה אחת וכן כתבו התוס' בב"מ ד' נ"ג ד"ה וליהדר וליעייליה דעיקר הקושיא הוא מדתנא סתמא שנכנס לירושלים ויצא ומשמע אפילו לא יצא רק פסיעה אחת חוץ לירושלים דא"צ להוציא הוצאות כלל ולכן הוצרך לתרץ דמיירי שנפלו מחילות וא"כ י"ל דגם רבינו לקמן מיירי בכה"ג והעיקר קמ"ל דאף דמחילה לקלוט דרבנן מ"מ לא פליג רבנן בין איתנהו למחילות ובין לתנייהו והלכך הוי דבר שאין לו מתירין:

שם הלכה ט"ז ברמב"ם ואי אפשר לפדותו מאחר שנכנס ואע"פ שאין בו ש"פ· וכ"ב מה שנדפס נקודה אחר תיבת שנכנס הוא טעות והנקודה נ"ל אומר התיבות שוה פרוטה ורבינו ר"ל דאע"פ שאין בו ש"פ מ"מ לא מהני ליה פדיה אחר שנכנס וכוונתו להעתיק לשון התלמוד בב"מ ד' נ"ג דמקשה שם אי הכי מאי אין בו ש"פ אפילו יש בו נמי לא מבעיא קאמר לא מבעיא יש בו דקלטן ליה מחילות אבל אין בו אימא לא קלטו ליה מחילות קמ"ל ולכל זה כוון רבינו:

הלכות בכורים

פ"ב הלכה י"ט בכ"מ דאע"ג דהתם מייתי לה מלא בערתי ממנו בעלמא ההוא במעשר הוא דכתיב· וכ"ב לכאורה דברי רבינו הכ"מ תמוה בכאן דמה בכך דקרא במע"ש כתיב מ"מ [...] אמרינן שם דטעמא דת"ק דבכורים אסורים לאונן משום דאיתקש למע"ש ובמע"ש כת[...] בהדיא לא אכלתי באוני ממנו וא"כ גם לענין לבער מהן בטומאה יש ללמוד מהיקש זה וכ[...] שם רש"י ז"ל בהדיא כד"ה ואילו לת"ק דמקיש ביכורים למע"ש לכל מילי הו"ל למ[...] ואסור להדליק מהן אם נטמאו ע"ש· והן אמת דנראה דרבינו לא ס"ל היקש זה דהא ב[...] הלכה ו' הוצרך ללמוד דביכורים אסורים לאונן משום דכתיב בהם ושמחת בכל הטוב [ו...] שקשה על רבינו דהרי בפסחים ד' ל"ו אמרינן דמקרא דושמחת אינו ראיה דאסור לא[...] דקרא לזמן שמחה הוא דאתא כבר העירותי עליו בזה בספרי בנין שלמה ד' י"א ע"ש] [...] מ"מ עיקר תירוצו של הכ"מ לא נהירא כלל דאין זה דרכו של רבינו ז"ל לכתוב ויראה[...] על הטעם מאחר דעיקר הדין מפורש בתלמוד אין אחריות הטעמים עליו ואדרבה ידוע דכ[...] הרוב מביא בחיבורו כמה דינים שנמצא בתלמוד ואף שלא נמצא מפורש בתלמוד הט[...] ורבינו לא כתב שום טעם מדנפשיה עליהם ועוד דלפי דברי רבינו הכ"מ הו"ל לרבינו לכ[...] בתחילה דאסור לבער ממנו בטומאה וכמו דאיתא בגמ' וא"כ הו"ל לכתוב ויראה לי הט[...] ולכן נ"ל דדברי רבינו בכאן אינו ענין לד' הש"ס דיבמות הנ"ל דבש"ס מיירי בביכו[...] שכבר הובא לעזרה וקיימו בהן מצות הנחה ותנופה ווידוי כמו שמבואר בד' רבינו ב[...] באופן שכבר הותרו לאכילה לכהן ובזה אמרינן שם דהכהן האוכלן בטומאת עצמן לוקה [...] במע"ש ודין זה הביא רבינו לקמן בהלכות אלו בפ"ג הלכה ה' וגם דאסור לבער מהן בטו[...] כמו במע"ש אבל כאן מיירי רבינו דנטמאו קודם שהובא לעזרה כמו שמבואר בדבריו [...] להדיא דעדיין אין להם היתר לכהנים ולא מצינן למילף מהקישא דמע"ש דלא הוקשו למע[...] רק לאחר שיש להן היתר לכהנים ולכן הוצרך רבינו להמציא דין זה מדעת עצמו כיון דביכו[...] טעון הבאת מקום והנחה ותנופה כקדשי המקדש דין קדשים יש להם גם לזה דאם נט[...] אסורין באכילה ובהנאה וממילא גם אחר שיש להם היתר לכהנים עומדין באיסורן הר[...] כמו שאר קדשים קלים ולכן לא הוצרך רבינו בפ"ג לכתוב שנית דאסור לבער בטומאה וא[...] דהא דפשוט להש"ס דאסור לבער מהן בטומאה הוא באמת מחמת טעמו של רבינו [...] נחשבין כקדשי המקדש וקצת ראיה לזה דעל זה אינו שואל הש"ס דמנ"ל דגם בביכורים א[...] לבער בטומאה רק באוכל בטומאת עצמן לוקה ע"ז שואל הש"ס מנ"ל [ומיהו אינו הכ[...] די"ל דמשום דגבי מע"ש בהדיא כתיב לא בערתי ממנו בטמא ולגבי ביכורים סמך אהק[...] אבל באוכל בטומאת עצמן לוקה גם במע"ש אינו מפורש בתורה לאו בזה ורק דדברי[...] למד זה מקרא דלא תוכל לאכול בשעריך]:

פרק ג' הל' ה' ברמב"ם וכהן טהור שאכל ביכורים טמאים לוקה· וכ"ב הכ"מ לא [...] מקור לדברי רבינו אבל באמת הוא ש"ס ערוך ביבמות ד' ע"ג ואלו אסור לב[...] מהן בטומאה והאוכל בטומאת עצמן לוקה לא קתני אלא תנא ושייר [ויליף לה הש"ס [...] מקרא דלא תוכל לאכול בשעריך דהוזכר התם בהך קרא גם ביכורים דכתיב התם ותר[...] ידיך ותרומת ידיך היינו ביכורים]:

שם הל' ו' ומנין שהביכורים אסורים לאונן שהרי נאמר בהם ושמחת בכל הטוב· ו[...] הנה באמת בש"ס דפסחים ד' ו' ע"ב וביבמות ד' ע"ג ע"ב מפיק לה מהק[...] דאיתקש ביכורים למע"ש [ובירושלמי בביכורים פ"ב מפיק לה מקרא דווידוי מעשר דכ[...] שם ביערתי הקודש מן הבית ומפרש הירושלמי דמאי קודש קודש עליון והיינו ביכו[...] דכתיב בפרשה שלפניה ולפי זה כל מה דהוזכר בווידוי הזה כגון לא אכלתי באוני ממנו [...] בערתי ממנו בטמא וכן כולן קאי נמי אביכורים] אבל מקרא דושמחת לא נמצא בגמ' [...] ואדרבה דבש"ס דפסחים הנ"ל מקשה על ר"ש נהי דהקישא לית ליה ניליף ושמחת ומ[...] הך קרא לזמן שמחה הוא דאתא ואולי דרבינו היה לו גי' אחרת בגמ' ונ"ע:

פרק ה' הל' ז' ברמב"ם מפרישין חלה בחו"ל מד"ס שלא תשתכח תורת חלה מישר[...] וכ"ב דברי רבינו ז"ל תמוהים דמאי שייך שלא תשתכח תורת חלה מישראל [...] בא"י מפרישין חלה ובחו"ל לעולם לא היה חיוב להפריש חלה ומה שייך הלשון שלא תש[...] ועוד מ"ש מתרומה שלא תקנו להפריש רק במקומות הקרובים לא"י משום דמחלפא [...] אבל במקומות הרחוקים מעולם לא תקנו להפריש ומ"ש מחלה דתקנו להפריש בחו"ל [...] מקום ומש"כ הכ"מ דכ"ה בבכורות ד' כ"ז תמוה מאוד דבש"ס שם לא מיירי כלל בעי[...] התקנה שתקנו להפריש חלה בחו"ל רק מיירי שם דאי ליכא כהן קטן וצריך לשרוף החל[...] צריך להפריש עוד חלה אחריתא וליתן אותה לכהן גדול כדי שלא תשתכח תורת חלה ל[...] דאם לא יפרישו רק חלת האור ישתכח הדבר שצריך ליתן אותה לכהן וכבר הובא דין זה [...] רבינו כאן בהלכה ח' אבל על עיקר התקנה שתקנו להפריש חלה בחו"ל לא הוזכר בגמ' [...] טעם כלל ורק התוס' בקידושין ד' ל"ו ע"ב ד"ה כל כתבו דהיינו טעמא דגזרו על ה[...] בכל מקום טפי מתרומה ומעשר לפי שהחלה דומה יותר לחובת הגוף שהרי החיוב ב[...] גלגול עיסה שאדם עושה והלכך דין הוא שינהוג בכ"מ אפילו בחו"ל עכ"ל אבל ד[...] רבינו צל"ע:

פרק ח' הל' ט"ז בכ"מ ורבינו שלא כתב ואסורה לזרים נראה שפוסק דלא כר' יהו[...] וכ"ב בספרו ב"י על הטור ביו"ד בסי' שכ"ז חזר בו ממש"כ כאן וכתב דש[...] פסק כר' יהושע אך דאזיל לשיטתו שכתב בפירוש המשניות שלו דר"י שאמר ואסורה לז[...] לא קאי על כל הקמח שנתן לכהן רק קאי על החלה שמפריש הכהן מן הקמח וקמ"ל דאס[...] לזרים כשאר חלה וכן מדוייק זה בלשון רבינו כאן במש"כ הרי זה מפריש ממנו חלה כ[...] כל קמח הולין והיינו כר' יהושע דהחלה שמפריש הכהן מן הקמח היא חלה גמורה וה[...] שם על הטור ז"ל וראיתי להב"ח שם שכ' על הב"י דלא דק והעיקר כמש"כ בכ"מ ות[...] עליו דהא אדרבה כן מבואר להדיא בפי' המשנה דהרמב"ם מפרש דאסורה לזרים קאי א[...] שמפריש הכהן מן הקמח ואולי משום דלישנא דמתני' משמע דאסורה לזרים על הקמח קאי [...] חייבת בחלה דקאי על הקמח· ומיהו מסוגיית הגמ' דקידושין ד' מ"ו דמקשה הש"ס על ה[...] דתהוי תרומה ולא תאכל וכו' וכן בלישנא בתרא שם מקשה ותהוי תרומה ויחזור ויח[...] משמע דס"ל להש"ס בפשיטות בב' הלשונות דהקמח עצמו אינו חלה כלל ומותרת לז[...] וע"כ דר"י וחכמים מיירי בהחלה שמפריש הכהן מן הקמח וכמו שפירש רבינו במש[...] ופירוש הר"ש והרע"ב צל"ע דלכאורה הוא נגד ד' הש"ס דקידושין ומיהו על פירוש ר[...] קשה דמ"ט דחכמים דהחלה מותרת לזרים כיון דהקמח אינו חלה מצד הדין וא"כ בוו[...] הקמח חייב בחלה אם יש בהם כשיעור ולמה תהא מותרת לזרים והדבר נ"ע:

פרק ט' הל' י' ברמב"ם בהמת השותפין חייבת שנאמר זובחי הזבח· וכ"ב דברי ר[...] נ"ע דמאי איצטריך קרא לחייב בהמת השותפין במתנות דמהיכי תיתי ל[...] דפטורה לדידן דקיי"ל כרבנן דגם בתרומה ובבכורה וחלה ובראשית הגז חייב בשות[...] [ולר"א פטור באמת ממתנות ומראשית הגז בבהמת שותפות מדכתיב גבי ראשית הגז ל[...] וילפינן מתנות מיניה] ובה"ע דגבי ראשית הגז הלכה י"ד שכתב שם רבינו ג"כ דשות[...] חייבין בראשית הגז ולא כתב ע"ז שום לימוד והיינו משום דלא איצטריך ריבויא ואף דכ[...] נאנך כבר אמרינן בחולין שם דרבנן סברי דהך נאנך בא למעט שותפות עכו"ם [...] שותפות ישראל לא נתמעט· וגם היכן מצא רבינו לימוד זה בתלמוד והדבר נ"ע:

שם הל' ה' במל"מ כתב הב"ח וכו' וליתא להדין פירושא· וכ"ב עי' בפמ"ג ביו"ד [...] ס"א בש"ד ס"ק י"ב שכ' דחיסור לשון יש בכאן בד' המל"מ וכוונתו להשיג על ה[...] במה שנראה מדבריו דהוה ספק אם צריך ליתן המתנות ללוי ג"כ וע"ז משיג המל"מ דבזה [...] שום ספק דהא וזה משפט הכהנים כתיב· ועי' היטב בהגהותי על היו"ד החדשים [...] ראש המכונים בשם חשק שלמה שהבאתי קצת סמוכין לד' הב"ח מהש"ס דשבת [...] ובפירש"י שם:

*) [...] [וכן מד' רש"י ותוס' ב עירובין שם שכ' דמתני' וכן בגה כר"מ אתיא כ"ל ג"כ כרבינו דלחכמים אפי' חוץ לגת מותר ונכה.לק בזה קושיה במשנה"ל בבנה שם ודו"ק]:

פרק י' הל' י' ברמב"ם ראשית הגז נוהג בכלאים ובכוי · וכ"ב דנראה דהא שכ' רבינו דנוהג בכוי אם הוא כוי הבא מן הבהמה וחיה אינו חייב רק בחצי וא"כ נ"מ דאינו חייב רק אחד מששים ממחצית הגיזה ושוב מצאתי במהרש"ל ביש"ש בחולין פרק ראשית הגז שכ' כן · ועוד כתב שם דנראה לו דבכוי שהוא בריה בפני עצמו פטור לגמרי משום שאמרו קשה · ועוד כתב שם דנראה דהא שכתב רבינו והוא מהתוספתא דהמפריש ראשית הגז ואבד חייב באחריותו היינו דוקא שלא נאבד רק הגיזה שהפריש לשם ראשית הגז ולכן חייב באחריותו ולהפריש פעם שניה מהגיזה שנשאר אצלו אבל אם נאבד כל הגיזה בודאי פטור לשלם לכהן דהא הוי ממון שאין לו תובעין וכ"ש הוא ממזיק בידים למתנות כהונה דקיי"ל דפטור כ"כ שם · וכ"כ גם המל"מ כאן מסמיה דנפשיה אבל כבר הקדימו המהרש"ל ביש"ש בזה :

הלכות שמיטה ויובל

פרק ד' הכ"ה בכ"מ ומדברי רבינו פה נראה דאף שלא בזה"ב נוהגת שמיטת קרקע בשביעית מה"ת · וכ"ב עי' במל"מ כאן שתמה על רבינו הכ"מ שהרי בריש מו"ק אמרינן וחרישה בשביעית מי שרי אמר אביי בשביעית בזה"ז דרבנן ורבי היא הרי בהדיא דלרבי גם חרישה בשביעית בזה"ז אינו אלא דרבנן וכו' ואמנם לדידי יש אדרבה ראיה מפורשת מהש"ס דלשם דחרישה וזריעה וכל עבודת קרקע בשביעית בזה"ז הוא דאורייתא מהא דמקשה שם על ר"ג וב"ד דנמנו על שני פרקים הללו ובטלום והתירו לחרוש ולזרוע עד ר"ה דהיכא מצי עקרא להלכה למ"מ דאסור לחרוש ולזרוע בתוס' שביעית מדאיצטריך הילכתא למשרי ילדה מכלל דזקנה אסורה ומשני דס"ל לר"ג ולב"ד דכי גמירי הילכתא בזמן שבהמ"ק קיים דומיא דניסוך המים אבל בזמן שאין בהמ"ק קיים לא ע"ש וא"כ מוכח מזה דבזמן בית שני בוודאי היה אסור מה"ת דהא אפילו בתוס' שביעית נאמר הלכה דאסור וגם נראה מזה דגם לאחר החורבן מ"מ בשביעית גופא בוודאי אסור מה"ת דאל"כ היאך היה ס"ד דש"ס דהלמ"מ נאמר גם לאחר החורבן ומקשה מזה על ר"ג וב"ד דהא גם בשביעית גופא מה"ת מותר בזה"ז והיאך שייך דבתוס' שביעית נאמר הלכה אלא וודאי דזה היה פשוט להש"ס דשביעית גופא הוא מה"ת אפי' בזה"ז אך דהיה סבור דנאמר הלכה על תוס' שביעית אפי' לאחר חורבן ועל זה משני דלא נאמר רק לזמן המקדש דומיא דניסוך המים וכן משמע להדיא מד' רבינו גופא בפ"ג שכתב שם ובזמן שאין מקדש מותרין בעבודת הארץ עד ר"ה כדין תורה עכ"ל ופשוט דר"ל דגם בל' יום שלפני ר"ה מותר דהלמ"מ לא נאמר לזמה"ז משמע דבשביעית גופא הוא מה"ת ועוד ראיה מהא שכתב שם בריש דבריו ודבר זה בזמן שבהמ"ק קיים הוא שנאסר מפי השמועה ומשמע דגם בבית שני היה נוהג הלכה זו וע"כ דלענין עבודת קרקע לא קיי"ל כרבי ובזמן בית שני בוודאי היה אסור מה"ת אך דיש לתמוה על רבינו דמאחר שפסק בהלכות תרומות [פ"א ה"ו] דתרומה וחלה בזמן בית שני לא היה נוהג רק מדרבנן משום דכתיב כי תבואו ובעינן ביאת כולכם וא"כ בשביעית נמי הא כתיב כי תבואו :

השמטת נמוקי מהרא"י

הלכות נדרים

פרק ט' הל' י"ב בלח"מ בד"ה ביצים לאו פירות ניהו כו' · עיין ש"ך יו"ד סי' (רי"ז ס"ק ל') שכתב שוב בא לידי בעז"ה תשו' הרשב"א חלק שלישי ועיינתי שם בסי' ש"ה מבוארת שמה שאלה ההיא · ומוכח שם דבדברי הש"ס בנדרים בנודר מפירות השנה שאין ביצים בכלל וכדברי הש"ך ז"ל ע"ש :

הלכות מעשר שני

פרק ד' הל' כ' אפילו אשה ושתי נשיו פודין כו' · משמע שאין פודים לעצמם והוא דלא כהר"ן ז"ל בסנהדרין בחידושיו ע"ש :

הלכות איסורי מזבח

פרק ה' הל' י"א י"ב מ"ע למלוח כל הקרבנות כו' הקריב בלא מלח כו' · לכאורה תמה אקרא דבפרק א' מהל' חגיגה הל"א כתב רבינו ז"ל ומי שבא לעזרה ביום ראשון כו' ואינו לוקה על לאו זה שהרי לא עשה מעשה · ולפי פיסקא זו למה ילקה בהקריב בלא מלח הא הוי ג"כ לאו שאב"מ · אמנם בפשיטות נוכל לתרץ דחילוק גדול יש ביניהם דשם גבי עולה ליכא בה שום מעשה רק שוא"ת · משא"כ אם הקריב קרבן בלא מלח כיון דהתורה צותה שלא יקריב בלא מלח הרי עושה מעשה באיסור · ומה לי אם הלאו נזכר בלשון שוא"ת כמו לא תקריב קרבן בלא מלח דהוה ודאי לאו שיש בו מעשה · או כמו דכתיב השתא „ולא תשבית מלח" שהוא בקום ועשה „הבא מלח" סוף סוף אם מקריב בלא מלח הוא עובר בקום ועשה · [א"ה עיין ס' ארצות החיים הל' ציצית בארץ יהודה ס"ח סק"כ] :

הלכות מעשה הקרבנות

פרק י"ג הל' י"ב נדר עולה מן הכבשים כו' והביא פלגס כו' ה"ז ספק · עיין בכ"מ שכ' דאמרינן בסוטה י"ד לאפוקי של עץ דלא חזי לכלי שרת ע"ש · והנה האמת כך הוא דרבינו ז"ל פסק בהל' בית הבחירה (פ"א הל' י"ח) כר' דפוסל בשל עץ · והכ"מ שם כתב משום דמשמע התם דרבים פליגי עלי' דר"י בר' יהודה דמכשיר בשל עץ ול"כ דא"ל · דהלכה כר' מחבירו ואין כאן מקומו · אבל שם בסוטה דף י"ד מסיק שם הגמ' אפילו תימא ר"י בר ר"י ובא למעט כפיפה מצרית אבל של עץ כשר · ורבינו ז"ל לישנא דגמ' נקט דמשני רב פפא אימא בכלי שראויין לכלי שרת · ודעתו באמת כמו שפסק שם במקומו איזה ראוי לכלי שרת הגם דבגמ' לקמן שם מוקי לה ג"כ אימא נותנה בכלי שרת לקדשה בכלי שרת · ורבינו ז"ל כתב לישנא דמתניתין נותנה לכלי שרת ומקדשה בכלי שרת היינו משום דהגמ' רצה להוכיח מזה דכלי שרת דאין מקדשין אלא לדעת · ומשני הגמ' משום הא לא אריא דאפשר לומר אימא יכול לקדשה בכלי שרת כיון דרבינו ז"ל פסק בהל' פסולי המוקדשין (פ"ג הל' ד') דכלי שרת אין מקדשין אלא מדעת וא"ע להגיה המשנה · ולכן כתב לישנא דמתניתין ודו"ק :

פרק ט"ז הל' ב' נדר עולה כו' או מן האילים כו' · עיין כ"מ בשם הר"י קורקוס ז"ל דהו"ל ספיקא אם הלכה כר"י או כבר פדא ע"ש · ולכאורה י"ל דחזינן דבעלמא פוסק רבינו ז"ל כר"י לגבי בר פדא בהל' אבות הטומאות (פ"א הל' י"ב) והוא פלוגתא בבכורות דף (כ"ג) ר"י ובר פדא ופסק כר"י · אע"ג דאסיק בקשיא לר"י דאפשר לומר דהוא ר"י מרא דשמעתא ספי לגבי בר פדא · אבל כד מעיינת אפשר לומר דסברת הלח"מ שם קיימת דבאמת אין הכרע אי לפסוק כר"י נגד בר פדא דשקולין הן רק כאן משמע דהילכתא כבר פדא מדבעי ר"ז אליבי' וכמש"כ הלח"מ ושם גבי פלוגתא דר"י ובר פדא משמע דהלכה כר' יוחנן מדבעי אביי אליבא דר"י במס' נזיר דף (כ' ע"א) ומה"ט י"ל פסק הרמב"ם ז"ל כר"י · כן נ"ל ברור :

הלכות תמידין ומוספין

פרק ז' הכ"ב מ"ע לספור כו' ומצוה למנות הימים עם השבועות כו' · עיין בסה"מ לרבינו ז"ל (מצוה קס"א) מנה הימים והשבועות למצוה אחת · וצ"ל להביא ראי' מהא דאמר במנחות דף (ס"ו) מני יומי ולא מני שבוע משום דס"ל דאינו אלא זכר למקדש בעלמא · ואי הוה שני מצות · א"כ לא עשה זכר רק למ"ע של מנין הימים אבל לא למ"ע של מנין השבועות · ומה בכך דבעידנא אלא זכר למקדש מ"מ אנו צריכים לעשות זכר לשני המצות · ובאמת הביא רבינו ז"ל בסה"מ ראיות מספיקות · רק במש"כ שם להביא ראי' דמונין השבועות עם הימים בב"א ומברכין ברכה אחת לשתיהן · ואי הוי שני מצות לסדר מנין השבועות לבד בסוף השבוע ומנין הימים לבד ולברך עליהן שתי ברכות כו' יע"ש · ולענ"ד ראי' זו תמוה ולא זכיתי להבין דהא תפילין יוכיחו דהם נימנים בשתי מצות ש"ר וש"י (עיין י"ב י"ג) ואעפ"כ דעת רבינו ז"ל בהל' תפילין (פ"ד) דאינו מברך אלא ברכה אחת לשניהם אם לא סח בינתיים · וא"כ הא הוי ענינן אחד ושני בברכה אחת לשתיהן ולעולם שתי מצות הם · ובקושי יש לחלק דהתם הוא יותר ענין אחד מפני שטעם אחד להם עיין בלשונו שם · והנה לדעת רבינו ז"ל המצוה נוהגת בכ"מ ובכ"ז כמוש"כ כאן (בהלכה כ"ד) · אבל דעת התוס' במנחות שם והרא"ש והר"ן ז"ל שילהי פסחים דבזה"ז הוא מד"ס יעו"ש באורך ודו"ק :

הלכות חגיגה

פרק א' הלכה א' ומי שבא לעזרה כו' עובר בל"ת כו' · עיין לח"מ שפי' שגם בתשלומין לא הביא וכ"כ הסמ"ג בהדיא יעו"ש · אמנם מלשון רבינו ז"ל לא משמע כן · וכ"כ הק"ע ז"ל בירושלמי ריש חגיגה דפשטיות הלשון משמע דעובר מיד בל"ת אף שהביא למחר · והנה דעת רש"י ז"ל בפסחים (צ"ג ע"א) דהא דאמרינן שם דפסח שני תשלומין דראשון הוא · וא"כ אף שעשה את השני חייב על הראשון ולכך מיקרי תשלומין ולא תיקון · הי' ניחא בפשיטות דה"נ דכוותי' דאף דהוי תשלומין היכא דהי' אנוס בראשון אם הי' מזיד בראשון כבר עבר בל"ת אלא מפני תשלומין דתקוני לא מתקן · אבל דעת רבינו ז"ל בהל' קרבן פסח (פ"ה הל' ב') דבעשה את השני הוא פטור אף למ"ד תשלומין דראשון הוא בע"כ צריך לחלק דהתם לענין כרת גם התשלומין פוטר · (ועוד דהתם דהחיוב בא על שלא קיים העשה · וכיון שמביא פסח שני הרי קיים העשה דהא תשלומין דראשון ותו ליכא כרת · אבל הכא דהחיוב הוא על לא יראו פני ריקם מאי מהני דישלם אח"כ · הא מ"מ באותו ביאה דבא בלא קרבן בא ומאי יתקן במה שהביא למחר ולא נאמר תשלומין בתוכה רק לענין קיום העשה דיראה כל זכורך או בראיית פנים בעזרה או בקרבן · והיינו בלא בא לעזרה כלל ביום ראשון אבל בבא ולא הביא כבר עבר בלאו · וכהי דמחויב לילך למחר ולהביא קרבן כדי לקיים העשה מ"מ הלאו דעבר כבר עבר דלא מצינו דהלאו יתקן בקיום העשה שעושה אח"כ רק בלאו הניתק לעשה דהתורה נתקו לעשה · אבל הכא לאו דלא יראו פני ריקם לא מצינו דהוי ניתק לעשה · ונראה דגם הסמ"ג לאוין שם שכ' דמי שלא הביא ביום ראשון ולא הביא בתשלומין כוונתו דאם הביא בתשלומין לא עבר אעשה אבל הלאו אפילו הביא בתשלומין נמי עבר בלא. אלא שקלת קשה דא"כ לא הוי לי' למיכתבא הכא בדיני הלאוין כיון דלענין הלאו אין נ"מ אם הביא בתשלומין או לא רק בעשין חגיגה שם הו"ל לפרש כן וצ"ע אבל דברי הרמב"ם ז"ל נ"ל כמוש"כ) · אבל הלאו נשאר במקומו כמו לאו הניתק לעשה · דממלקות פטור ועל הלאו עבר כן נראה דעת רבינו ז"ל · ולכאורה מבואר בדבריו לקמן בהלכה ה' בד"ה לפיכך כו' דכתב למצוה להקדים ולהקריב ביום ראשון לא הקריב ביום ראשון יקריב בשני וכל המאחר ה"ז מגונה · ותיפוק לי' דעבר אל"ת דלא יראו פני ריקם אלא ודאי דאם מקריב בתשלומין ליכא משום לא יראו · אבל הא ליתא דאדרבה משם ראי' למש"כ שהוא הוסיף על מש"כ בגמ' לא הקריב בראשון יקריב בשני · וע"ז מסיים „וכל המאחר ה"ז מגונה" והיינו משום דכוונתו לתרץ על הא דאמרינן דאינו „אלא מגונה" והרי מעבר נמי עבר · וע"ז מתרץ דר"ל במאחר מיום שני לשלישי כבר עבר בבל יראה פני ריקם מיום ראשון ואין נ"מ תו אם מאחר מיום שני לשלישי מ"מ אמרינן דמגונה מיהו הוה · ולכן מצוה להקדים כל מאי דאפשר ודו"קהיטב · ועוד י"ל דהרמב"ם ז"ל רצה לומר דאם מאחר ואינו בא כלל לעזרה ביום ראשון דליכא איסורא דבל יראו פני ריקם מ"מ „מגונה" מיהו הוי · אמנם בבא לעזרה ואינו מקריב הקרבן אפשר דבכל יום ויום עובר בלאו דאף דאמרינן דלאו אינו נוהג רק בעיקר הרגל היינו באתי ואייתי אז תו אינו עובר · אבל כ"ז דלא הביא כלל י"ל דעובר בכל יום אם בא ואינו מביא וצ"ע בזה :

פרק ב' הלכה ג' כל קטן כו' ואם הי' הקטן חיגר כו' · עיין לח"מ שכ' שהטעם שכתב כן שאלו היה גדול כו' לא כתב הרמב"ם רק לשאר ולא לקטן חיגר · אך באמת „קטן חיגר" לכאורה הוא שפת יתר וכמו שהניח המל"מ בצ"ע ע"ש · ולענ"ד הוא פשוט כי באמת קטן חיגר ברגל א' הי' באמת אבעיא גם אליבא דב"ה כי הוא יכול לאחוז בידו של אביו רק הגמ' נקט בסתם חיגר בב' רגליו · אך הרמב"ם שכתב פי' ואפילו בא' וזה קאי אכולם אף אחיגר הוצרך שפיר לטעם שאילו הי' גדול אף אליבא דב"ה ודו"ק :

הלכות תמורה

פרק ג' הלכה ד' עיין בלח"מ בד"ה עמה כו' מה שהקשה על רבינו ז"ל והניח בצ"ע · ובמחכ"ת אשתמיטתי' שזו היא קושית תוס' במס' בכורות דף (י"א ע"ב) תוד"ה ותמורה כו' יעו"ש :

הלכות עולם

הלכות כלאים

פרק א' הל' י"ז גדור · ואם לא התרו בו לגדור אינו חייב באחריותו ונפרצה פעם שלישית מספקא לרי"א אם צריך להתרותו כל שעה או שמא סגי בתרי זימני וא"צ להתרות בו יותר · ואם יש תוספות מאתים בין מה שהוסיף בנפרצה ראשונה ובין מה שהוסיף בנפרצה שני' אין מצטרפין לאסור ומראשונה ראשונה בטלי תו' · ויש חולקין ואומרים באם הוסיף בין שתי הפרצות במאתיים נאסר ולא אמרינן קמא קמא בטל · חדושי הרמב"ן בתרא :

הלכות שמיטה ויובל

פרק א' הל' א' לשבות · בכ"מ דרבא כו' · עי' נו"ב ב' חלק או"ח סל"א וגמ"ש במסכת מועד קטן שם ברש"י ד"ה תולדות כו' :

שם הל' ח' האילנות · בכ"מ והביאו התויו"ט פ' ואלו מגלחין משנה ג' דהרמב"ם פסק לענין שביעית כרבנן דראב"י אף שבה' יו"ט פ"ת פסק כראב"י עי' תירוצו שהוא בדוחק ולכאורה י"ל הגם שבפי' המשנה לשביעית פ"ב משנה י' פסק דאין הלכה כראב"י אך בחיבורו פסק לענין שביעית ג"כ כראב"י (ועי' בכללים מדרכי הפוסקים מבעל כנסת הגדולה ס"ק כ"ו וגם אפשר דט"ס ול"ל והלכה כראב"י) דהרמב"ם מפרש לכולה שמעתין דמ"ק דעיקר טעם ההיתר דבית השלחין משום האילנות שבה וכמ"ש התויו"ט משנה ג' (כן הוא בה' יו"ט ובפ"א מה' שמיטה כתב והיא שדה הזרוע שצמאה ביותר וכן נראה מה"ה בפ"ח מה' יו"ט ד"ה ומרביצין) ומפרש להירושלמי דהכא ודשביעית הכי דבפ"ב דשביעית קאמר הירושלמי אתיא דר"ש כרבנן ודראב"י בשיטתי' דתנינן כו' והדר פריך הירושלמי ולא כן סברינן מימר במרווחין ד"ס אסור והן עפר לבן לא במרווחין היא (כן הוא הגרסא בירושלמי דכאן ואף שבירושלמי דשביעית הגרסא במרווחין מ"מ יש לפרשו ג"כ כן) ופי' הרמב"ם בפי' המשנה דשביעית המקום שיש בו אילנות מרוחקות עד יהיו עשרה מהם ביותר מבית סאה ומשני אלא כאן בשביעית וכאן במועד והשתא קאדר בי' וסבר דאף ראב"י דמ"ק יכול לסבור בשביעית כר"ש דהכא פי' בשביעית מתירין רבנן ור"ש אפילו בעפר לבן פי' בנטועין פחות מעשר אילנות לבית סאה ואפילו שלא לצורך האילנות וראב"י אוסר וע"כ לא מצינו דאוסר ראב"י אלא בעפר לבן שהוא בנטועין האילנות פחות מעשר לבית סאה ביותר מכדי לצורך האילנות אבל

כנטועין יותר מעשר אילנות לבית סאה מותר להשקות כל השדה בשביל האילנות וכן אפילו בנטועין עשר אילנות לבית סאה יש לומר דמתיר ראב"י ולא פליג אלא בנטועין פחות מעשר לבית סאה ביותר מכדי לורך האילנות ובפרט דגם מספק יש להקל דהוי ספק אי כל השדה נלרך להשקותה בשביל האילנות וספיקא דרבנן היא דאבות אסר רחמנא ולא תולדות רק מדרבנן אסור אבל בנטועין פחות מעשר אילנות לבית סאה אסור להשקות את כל השדה כ"א לצורך האילנות · זכן במועד אסור לראב"י אפילו בנטועין עשרה אילנות לבית סאה (וטעם החילוק בין שביעית למועד מבואר בירושלמי) ופי' הברייתא ז' ע"ב ת"ר מרבילין שדה לבן בשביעית אבל לא במועד דמוקי לה הגמרא כראב"י יש לפרש ג"כ לצורך האילנות ובהכי ניחא קושיות הר"ש דפ"ב דשביעית הי' על גרסתינו עי"ש וע"ז מסיק הירושלמי אשכח תני מרבילין בעפר לבן בשביעית אבל לא במועד היינו לרא"י דראב"י דמ"ק יכול לסבור כר"ש וכמ"ש הקרבן עדה וע"כ כתב הרמב"ם כאן וכן שדה האילנות אם היו מרוחקין זה מזה יותר (נ"ל פחות דאל"כ קשה בדברי הרמב"ם למה הוצרך לכתוב דבנטועין יותר מעשר לבית סאה דמותר להשקותה והלא בדין ע' כתב דאפילו בנטועין עשרה לבית סאה דמותר להשקותה וגם ליסנא דמרוחקין קשה דהו"ל לכתוב מקורבין דאפילו בנטועין עשרה לבית סאה כתב מקורבין ועוד כיון שכתב כאן לענין שביעית דבנטועין יותר מעשרה לבית סאה דמותר להשקות כ"ש דהו"ל לכתוב לענין יו"ט דבנטועין יותר מעשרה לבית סאה דמותר להשקותה אף שבנטועין עשרה לבית סאה אסור להשקותה דהא פסק שם כראב"י אפילו להכ"מ) מעשר לבית סאה מוליכין את המים מאילן לאילן (וליון ע' נ"ל לכאורה קודם וכן עפר הלבן) והא דכתב וכן קאי אהתירא דמוליכין אבל לא ישקה את כל השדה ואם היו מקורבין כו' וכן עפר לבן (ופי' דעפר לבן ככר פי' בפי' המשנה דשביעית כמ"ש לעיל) בשביל האילנות שלא יפסדו והיינו ממש כראב"י וכה' יו"ט העתיק ג"כ דברי ראב"י סתם ובלבד שלא ישקה את כל השדה והיינו אפילו בנטועין עשרה לבית סאה והא דלא כתב בנטועין יותר מעשר לבית סאה דמותר להשקותה דמלתא דפשיטא היא וא"צ להזכירה לפי הירושלמי · והנה הקרבן עדה הקשה על הרא"ש שהכריע הלכה כראב"י דמוכח בירושלמי דשביעית דרבנן אסרי הרבלה והא דקתני וחכמים מתירים בזה ובזה מפרש כו' והא לא מסקי בשביעית דרבנן אסרי הרבלה אלא ראב"י ועוד דהתם במרווחין שהוא בנטועין פחות מעשר אילנות לבית סאה ולהרווייהו אסור ותו קשיא כו' · ולפמ"ש לק"מ דהא הדר בי' ממאי דאוקים מעיקרא דאזלי ראב"י ור"ש לשיטתייהו ואסיק דאף רבנן דפליגי בשביעית על ראב"י לא פליגי עלי' במועד וזהו שכתב הרא"ש מוכח דרבנן אסרי הרבלה היינו ממאי דאסיק הירושלמי לראב"י דרבנן דשביעית מודים במועד אשכח תני מרבילין בשביעית ולא במועד ולהכי הביא הרא"ש הירושלמי דשביעית ולא דמ"ק משום דהתם קאמר מקודם דאזלי לשיטתייהו והדר בי' אבל הכא ליתא בירושלמי אלא המסקנא · וגם נראה שהרא"ש מפרש הירושלמי דלפי דאסיק הירושלמי דרבנן דשביעית לא פליגי אראב"י במועד היינו לומר דבמועד ליכא מאן דפליג אראב"י בהרבלה ולא כמו שהוא בתלמודא דידן דרמי שתי ברייתות דמרבילין בשביעית אבל לא במועד ודמרבילין במועד ובשביעית ומוקים לה חדא כראב"י וחדא כרבנן הרי דפליגי רבנן עלי' דראב"י גם במועד אבל להירושלמי אינו כן וגם מפרש להירושלמי דמ"ק דאחר שהביא שם אשכח תנא מרבילין בעפר לבן בשביעית אבל לא במועד איתא שם וחכמים מתירין בזה ובזה מהו בזה ובזה בין ששתו קודם הרגל בין שלא שתו קודם לרגל אלא כאן באילן כאן בזרעים דה"פ מהו בזה ובזה כוונתו לפי מה דאסיק דאף רבנן דשביעית לא פליגי על ראב"י במועד ולית דפליג בהרבלה וע"כ מהו בזה ובזה בין ששתו קודם הרגל ובין שלא שתו קודם הרגל הוי חדא מילתא היינו על הבבא דמתניתין זרעים שלא שתו לפני המועד דאסר ראב"י וחכמים מתירין אלא כאן באילן כאן בזרעים והוי פי' דבזה ובזה היינו בין באילן ובין בזרעים וקיימי רק אבבא דזרעים שלא שתו :

שם הלכ' ט' אמת המים בתחלה · עי' תוי"ט מ"ק פ"א משנה ב' ובמש"ש :

הלכות מעילה

פרק ה' הל' י' אין מועלין בו · אבל אחר שנתלש מועלין בו אעפ"י שהקדישן כשהוא מחובר · רשב"א :

הלכות חגיגה

פרק א' הל' א' בין מן העוף · עי' בכ"מ ול"מ ולכאורה יש לפרש גם גרסתינו כלדבריו שגם שבתחלה אומר או אינו אלא בעופות כו' אבל כי קאמר בתר הכי ומה הן זבחים שלות גם שלות העוף בכלל והיינו מדמסיק אף ראי' האמורה לגבוה בראוי לו והיינו בין עולת בהמה ובין עולת העוף ולא מפקינן אלא מנחות והכריח לו לפרש כן מחמת קושיות התו' חגיגה ז' ע"ב ד"ה מי איכא כו' דהא עולת ראי' ג"כ טעונה הפשט דלא מסתבר לי' כמ"ש התו' משום דעיקר הפשט כתיב בגופי' דהא אין הפשט כתיב אלא בעולת נדבה וע"כ מוכרח לומר כיון דמקרי עולה הוי כמו דכתיב בגופי' (רק לפי המסקנא דקאמר סמי מכאן ר' ישמעאל באמת סובר דלא הוי כמו דכתיב בגופי' וע"כ לא קשיא מי איכא מידי ועי' דורש לציון דרוש ו') ועי' רש"א וע"כ מפרש דעולת ראי' באה ג"כ מן העופות ובעופות בוודאי לא שייך הפשט ונתוח :

הלכות פרה

פרק ב' הל' ז' מפני שכרסיהן נפוחות · לכאורה לרבנן דמצריכין לדלות ג"כ אין זה טעם אלא לר"י דס"ל דלא היו צריכים לדלות הוצרך לשוורים המצרים שכרסיהן רחבות כמו שמבואר סוכה כ"א ע"ב :

הלכות טומאת צרעת

פרק ט' הל' ט' ופינו את הבית · במל"מ כרבא נגד אביי ויש ליישב דהרמב"ם מפרש הסוגיא דמ"ק כמ"ש התו' שם ז' ע"ב בד"ה דבר הרשות כו' שאר דברי רשות כו' בבתים כו' לא ילפינן · פי' לפ"ז יהי' הפי' באופן זה דלכ"ע טומאה דגופי' דלאו מצוה מיתוא ואיה והי"פ דבר הרשות איכא בינייהו כבתים כגון תבילי קש לר' יהודה דאמר תידוש הוא דהא עצים ואבנים בעלמא לא מטמאי והכא מטמאי העצים והאבנים של הבית וע"כ לא הוי ילפינן מיני' תומרא זו דאפילו תבילי קש יטמאו ולפ"ז א"ל לדחוקי כמ"ש התו' שם בד"ה נפקא לי' במה שיש בתומרא חידוש אין ללמוד הימנו קולא קלת קשה הוא וע"כ אתא ופינו את הבית לגלות דאפילו תבילי קש מטמאי וע"כ קאמר ר' יהודה מביוס ולא מופינו מק"ו כמו דאמר רבי והדר קאמר ורבי פירש כיון דרבי יליף מק"ו למה באמת לריך למכתב וביוס כלל וע"כ קאמר ורבי אמר כו' זרבי ס"ל דאף דתידוש הוא לתומרא ילפינן שפיר מיני' קולא (זכן פי' בתידושי הריטב"א) וגם ר' יהודה ס"ל כן רק להכי קאמר מוביוס משום דופינו לריך אתבילי קש ואפשר דגם לרבי מ"מ תבילי קש מטמאי בבית מטעם ופינו וכ"כ התו' שם בד"ה דהא עצים כו' דמשמע כן מדלא מסיק דר' סבר לה כר"ש דפליג התם וע"כ פסק כרבא ולכ"ע אין ממתינין לדבר הרשות ופסק כרבי דהלכה כרבי מחבירו וע"כ שפיר העתיק בדין ז' וביוס למעוטי לילה וגם קושית המל"מ בפי"ד דין ד' שהקשה על מה שפסק הרמב"ם לתבילי קש מטמאים למה פסק כר' יהודה נגד ר"ש ור"מ שהם רבים ולפמ"ש גם רבי ס"ל כר"י בזה וע"ש במל"מ ועי' בהגהות הרש"ש :

פרק י"ד הלכה ד' תבילי עצים · בכ"מ ול"ע עמ"ש בפ"ט דין ח' :

הלכות טומאת אוכלין

פרק ה' ה"ז לסיכוך אין לו ידות · בכ"מ ופסק כמאן דמיקל ולריך טעם למה כו' וטענה חלושה היא · כן פסק ג"כ ברא"ש ור"ן וכדכתב בק"נ משום דרב מנשיא בר גדא דמיקל אתיא כל"ע אבל ר' אבא אתיא כתנאי זעוד דבירושלמי איתא דגם רב סבר הכי אך שהם כתבו דאם מתחלה קלן לאכילה זנמלך עליהם לסיכוך אין המחשבה מוליא את הידות מידי טומאה עד שיעשה בהו מעשה כגון שדשן בגורן וכן משמע מדברי הרמב"ם מדכתב דוקא הקולר לסיכוך אין לו ידות משמע הא אם מתחלה קלן לאכילה ונמלך עליהם לסיכוך יש לו ידות ואין המחשבה מוליאתה כדפסק בפ"ח מה' כלים דין י' אבל דשן מוליא מידי טומאה וכדכתב כאן בדין ח' כל ידות האוכלין שדשן בגורן טהורין והיינו כת"ק פ"א דעוקלים מ"ה זכדכתב הכ"מ וכר' יוחנן דמפרש סוכה י"ד ע"א דבדשן היינו בדשן ממש דהיינו דשן ועי' ל"מ פ"ב מה' סוכה דין ג' שכתב וז"ל ויש לתמוה עליו דאיך אפשר לומר כן דא"כ הי' לו לרבינו לפסוק כאחרים כו' ומאי דקאמר פסולת מרובה על האוכל ר"ל היד והאוכל · ולכאורה הוא דוחק ויותר טוב לפרש דכוונתו של הב"י והוא דאמר כאחרים ומסתמא קיי"ל כרבנן דפליגי על אחרים דאין לו ומסתמא קאמרי ואפילו בקולר לאכילה ונמלך לסיכוך ולפ"ז יהי' הפי' דבססן התיר אגדן · בירושלמי איתא קלר לסכך ואישב עליהן לתאכל ירדה להם לידות תורת טומאה :

בנין יהושע

הלכות נדרים

פרק י"ב הי"ט נדרה ועברה על נדרה קודם שיפר לה אביה או בעלה אף שהפיר אבי' כו' ה"ז חייבת עד שעברה כו' · הכ"מ לא כתב מקור לזה ועי' בנזיר (דכ"א ע"ב) דמבע"ל אי בעל מעקר עקר או מיגז גייז למאי נ"מ כו' · זכתבו בתוס' שם ד"ה בעל דהמ"ל דנ"מ דאם שתתה יין ונטמאה וגילחה במזיד ואח"כ הפר לה דאי מעקר אינה לוקה ואי מיגז גייז לוקה וכן לענין שוגג לענין קרבן ע"ש · וכן מבואר בגמ' שם (דף כ"א ע"ב) דלמאי דס"ל דבעל מיגז גייז אשמעי' מתני' שם הך דינא של הרמב"ם דאם שתתה יין או נטמאת קודם שהפיר לה הבעל ואח"כ הפיר לה הבעל חייבת והרמב"ם לשיטתו דקיי"ל דמיגז גייז כמ"ש (בפי"ג הל' ט"ז) וע"ש בכ"מ ולח"מ · זכדפסקי' בנזיר (דכ"ב א') דס"מ בעל מיגז גייז וכ"כ הר"ן בנדרים (דפ"ג א') דקיי"ל דבעל מיגז גייז · זהנה דברי הר"ן שם (ר"ד פ"ג) תמוהי' בזה שכתב שם דהא דתנן האשה שנדרה בנזיר והיתה שותה יין כו' ה"ז סופגת את הארבעי' וכתב הר"ן שם ע"ז דמפרשי' בנזיר דמשום סיפא נקטה ותמוה דהא בנזיר (ס"ד כ"א) מפרשי לה הכי רק אי נימא דבעל מעקר עקר אבל אי מיגז גייז ל"ל לומר דמשום סיפא נקטה אלא עוכא אתי לאשמעי' דאף דהיפר לה אח"כ חייבת אם שתתה יין קודם שהפר לה הבעל דמיגז גייז והיינו דין זה שכתב הרמב"ם והר"ן גופי' כתב שם כנ"ל דקיי"ל דבעל מיגז גייז א"כ א"ל לפרש דמשום סיפא נקטה ול"ע · וכן מבואר בירושלמי בנזיר (פ"ד סוף הל' ג') דפשיטא להו דאם עברה על נדרה קודם הפרת הבעל אף שהפיר לה אח"כ לוקה כפי' הפ"מ והש"ק שם ודו"ק :

הלכות ערכין וחרמין

פרק ו' הל' א' שסתם חרמים לכהנים · עי' בכ"מ ולח"מ ומל"מ · והנה תמוהי' בזה מ"ש הט"א בר"ה (דף ד') ד"ה ותרמים שכתב דודאי הל' כריב"ב דסתם תרמים לבה"ב זלא הזכיר דהרמב"ם הכא פסק כרבנן ודלא כריב"ב עוד תמוה שכתב שם דהרמב"ם פסק ג"כ דהל' כריב"ב דסתם חרמים לבה"ב היפוך מה דמבואר ברמב"ם הכא · והנה כותרין בזה דברי הרע"ב א"ע דבערכין (פ"ת מ"ז) פסק שם כרבנן דריב"ב דסתם חרמים לכהנים [והוא כדעת הרמב"ם הכא] ובכילה (פ"ה מ"ב) פסק כריב"ב כדעת הרא"ש וש"פ ודו"ק :

הלכות בית הבחירה

פרק א' הל' י"ח וכל כלי שרת אין עושין אותן אלא מן המתכת בלבד ואם עשאום של עץ כו' פסולין · עי' בכ"מ דפסק כרבי ודלא כר"י בר"י משום דרבים פליגי עליו · ולענ"ד י"ל דה"ט דפסק כרבי בזה משום (דבסוכה ד"נ ע"ב ובמנחות דכ"ת ב') מפרשי' דה"ט דרבי דדרש כללי ופרטי ור"י בר"י ס"ל דדרשי' ריבוי ומעוטי ובכ"מ קיי"ל כמ"ד דדרשי' כללי ופרטי דקיי"ל כרבנן דר"א בב"ק (ס"ד קע"ז) דקרקע אינה נגזלת משום דדרשי' כללי ופרטי וכמ"ש הרמב"ם (פ"ט מה' גזילה) זכ"כ (פט"ו מה' סנהדרין) כרבנן דר"א שם דדרשי' ט"פ וכ"כ (פ"ג מה' עבדים) דמרלע של מתכת דה"ט משום דדרשי' כו"פ כדאי' בשבועות (ד"ד ב') ובקדושין (דכ"ת ב') זכ"כ (פי"א מה' בכורים) דאין פודין בעבדים זבקרקעות דה"ט הוא משום דדרשי' כו"פ כדאי' בבכורות (דנ"א א') וכ"כ (פ"ז מה' שבועות) דבשבועת הפקדון דבקרקע ועבד ושטר פטור וה"ט דדרשי' כו"פ כדאי' בשבועות (דל"ז ב') ועי' בתוס' בנדה (ד"ל סע"א) ובתוס' ביומא (ד"ת א') בד"ה דכ"ע וכן ס"ל לרבא ביומא (דל"ט א') דכלי שרת דען לא עבדי' וכן ס"ל לסתמא דגמ' בזבחי' (דל"ז א') · זכ"כ התוס' בחולין (ר"ד ג') דקיי"ל כרבי דכלי שרת דען לא עבדי' זעי' בלח"מ (פ"ז מה' שבועות הל' ד') ובהוי"ט (פ"ח דבכורות מ"ח) ובמל"מ (פ"ג מה' עבדים ה"ט) ובפר"ח (ביו"ד סי' פ"ד) ובט"ב מ"ת (חיו"ד סי' ר"ג) · ועי' במ"ש (בר"ה שבועות בזה) ודו"ק :

הלכות איסורי המזבח

פ"ה הלכה ו' המקטיר על המזבח אברי בהמה טמאה לוקה · עי' בכ"מ דמפ' הסוגיא דזבחי' דבאברי בהמה טמאה כ"ע ל"פ דלוקה דלא כפרש"י · ובזה יתו' לענ"ד הא דכ' הר"ן פ"ד דר"ה והרמ"א א"ח ר"ס תקפ"ז דשופר של בהמה טמאה פסול והקשו שם דהא בהמה טמאה אין לה קרנים עי' במ"א שם ועי' הגה"ג שם דהכוונה בטמאה בילדה טהורה דהיולא מן הטמא טמא · ולא הוכשרו למלאכת שמים אלא טהורה בלבד כדאי' בשבת (דכ"ת ב') · ותמוה דהא דלא הוכשרו למלאכ' שמים אלא טהורה הוא הלמ"מ כדאי' שם וכבר כתב המ"מ (פ"ג מהמ"א ה"ב) דלא שייך בזה היולא מן הטמא טמא מאי דלא הוי אלא בעשה כ"א מאי דאוי בל"ת · והא גם בהקרבת אברי בהמה טמאה לא הוי אלא בעשה וכפרש"י ולא שייך בזה לאסור למלאכת שמים דהא אף לגבוה שרי אבל לדעת הרמב"ם יתו' היטב דלגבוה להקריב למזבח איכא גם ל"ת ושייך עליו ושייך בזה כל היולא מן הטמא · אולם לדעת רש"י ודאי צ"ל כמ"ש המ"א גם להרן קושי' זו הי' אחר · ועוי"ל דהא בעי' דבר המותר בפיך כדאי' בשבת שם וכמ"ש ג"כ הלבוש שם ה"ט · דאוקמה כה"ת לתפילין כדאי' בקדושין (דל"ה א') והטלד מן הטמאה לאו מותר בפיך הוא מש"ה שופר של בהמה טמאה פסול וח"ק :

הלכות פסולי המוקדשין

פרק י"א הל' כ' קמץ את המנחה ואח"כ נטמאו שיריה כולן או נשרפו ט' לא יקטיר הקומץ ואם הקטיר הורלה כו' ותמוה דפסק דלא כר' יהושע במנחו' (ר"ד כ"ו) זהכ"מ כתב דידוע דהל' כר' יהושע נגד ר"א ותמוה דהא במתני' תנן דלר' יהושע פסולה · זכ' הכ"מ על מ"ש הרמב"ם דאם הקטיר הורלה דהיא תוספתא בפ"ד דמנחות · ולא יתו' בזה מאי דפסק דלא כר' יהושע · אולם נראה בעז"ה ליישב נכון וברור דמקורו מהסוגיא דפסחי' (דע"ת א' וב') דפסק כר' יוסי שם דס"ל הכי דלכהתי' לא יקטיר בנטמאו או נשרפו שיריה ובדיעבד הורלה ובמת"כ שהכ"מ לא הזכיר כל הסוגיא דפסחי' ודו"ק :

פרק י"ד הל' ג' כתב דמנחת העומר שקמלה שלא לשמה ה"ז כמי שנעשית לשמה כו' זהנה הרמב"ם והרע"ב בפה"מ כתבו שם דלא כדברי הרמב"ם דהכא אלא מנחת העומר שקמלה שלא לשמה פסולה והיינו כרב דמנחו' (ד"ד א') ודלא כרבא שם (ד' ה') ותמוהי' דהא רב אותבא שם · וע"ש בתוי"ט ובתו"ת מש"ש בזה · ובלא"ה קיי"ל כרבא דהוא בתרא אף נגד האמוראי' הראשוני' כמ"ש הרמב"ם (פי"ד מה' שבת הכ"ב) כאביי נגד ר' יותנן (ובפ"ד מה' יו"ט הכ"א) כרבא נגד שמואל (זבפכ"ג מה' מלוה) כאביי נגד רב וכ"כ התוס' ביומא (דל"ד ב') דהל' כאביי נגד שמואל ובבכרו' (די"ג ב') דהל' כרבא דהוא בתרא וכ"כ הרמב"ם (פ"ג מה' אישות הי"ג) דהל' כרבינא דהוא בתרא נגד רב ושמואל וע"ש בכ"מ ונלע"ד ליישב דברי הרמב"ם והרע"ב בפה"מ דתפסו דלא כרבא דמוכח דסתמא דגמ' במנחות (דנ"ע סע"א) ל"ל כרבא בהא דמנחת העמר כמ"ש התוס' שם (סע"א) בד"ה פיגול בשבת ויתבאר עוד בזה בחי' למנחו' שם בעז"ה :

הלכות קרבן פסח

פרק ח' הל' ז' כתב הרמב"ם דמבושל בין במים ובין בשאר משקין שנאמר ובשל מבושל ריבה הכל צלאו ואח"כ בשלו או צלי קדר ואכלו חייב · ותמה הכ"מ כיון דפסק כרבנן דרבי בפסחי' (דמ"א א') דצלאו ואח"כ בשלו חייב ה"ל לפטור בצלי קדר · ותי' דהרמב"ם מפ' דלרבנן ג"כ חייב בצלי קדר מהאי ריבוי דובשל מבושל והא דאמר שם דצלי קדר א"כ ה"פ דרבנן לא ילפי לה בק"ז כרבי אלא מריבויא דובשל מבושל ע"כ · ותמוה מאוד דא"כ מאי פריך הגמ' שם ורבנן האי ובשל מבושל מאי עבדי להו והא אצטריך לדידהו לצלי קדר · ונראה ברור לענ"ד דהרמב"ם פסק כרבי דהא כתב דילפי' איסו' בשאר משקין מהא דובשל מבושל ולרבנן הא ילפי בק"ו כמבואר בפסחי' שם אלא ס"ל דגם לרבי חייב בצלאו זאח"כ בשלו מריבויא דובשל מבושל דאל"כ אמאי לא אמרי' דאיכא בינייהו הא דצלאו ואח"כ בשלו · והא דפסק הרמב"ם כרבי ודלא כרבנן י"ל משום דמבואר בירושלמי ספ"ב דפסחי' דס"ל לר"ע דלא אמרי' ד"ת כלב"ת כרבי ור' ישמעאל ס"ל כרבנן דרבי דיליף שאר משקין מק"ו והל' כר"ע אף נגד ר' ישמעאל כמ"ש הכ"מ (ספ"ח מה' מעה"ק ובפ"ג מה' כלאים ובפ"ה מה' ממרים) וכמ"ש ג"כ הכ"מ (ספ"ח מה' שביתת עשור ובפ"ב ופ"ג מה' איסו' ביאה) וכמ"ש ג"כ הטו"ב מ"ת (חא"ע סי' קמ"ח) דלא כמ"ש הכ"מ (פי"ת מה' כלים) · ועוד נלע"ד דה"ט דפסק הרמב"ם כרבי משום דמוכח מהא דחולין (דקט"ו א' וב') דס"ל כרבי דאי' שם דר"ל יליף מובשל מבושל לאיסו' בב"ת ופריך לי' ר' יוחנן כעורה זו ששנה רבי מהא דלא תאכלנו בבב"ת הכתוב מדבר ומאי פריך לר"ל לימא דרבי לטעמי' דמפיק הא דובשל מבושל לאיסו' פסח בשאר משקין כדאי' בפסחים ור"ל ס"ל כרבנן דילפי שאר משקין מק"ו מש"ה אייתר לי' האי ובשל מבושל לבב"ת אלא ע"כ הלכתא כרבי דפסחי' מש"ה לא ניל לומר דס"ל לר"ע כרבנן וע"ש בחולין בתד"ה שאין ודו"ק :